Petrarcha

33258

Opera
varia

BIBLIOTECA
DE LA
UNIVERSIDAD DE SALAMANCA.

Sala Est. Tab. Núm.

1ª
33258

1ª
33258

Librorum Francisci Petrarche Impressorum Annotatio.

De ignorantia suiipsius ⁊ multoꝝ. Liber.I.
De ocio religiosoꝝ. Liber.I.
Itinerarium.
Propositum factum corã rege vngarie.
De vita solitaria. Libri.II.
De Remedijs utriusq; fortune. Libri.II.
Libri quem secretum siue de conflictu curarum suarum inscripsit: Colloquium trium dieruz.
De uera sapientia. Dialogi.II.
De rebus memorandis. Libri.IIII.
Contra medicum obiurgantẽ: Inuectiuaꝝ Libri.IIII.
Epistolaruz de rebus familiaribus. Libri.VIII.
Ad quosdam ex illustribus antiquis quasi sui ꝯtẽporanei forent. Epl'e.V.
Epistolarum sine titulo. Liber.I.
Ad Karolum quartum Romanorum regem. Epl'a.I.
Septem psalmi penitẽtiales.
Inuectiua contra Gallum.
Epitoma Illustrium virorum ad Franciscum de Carrharia.
Eiusdem Epitomatis: post obitum Francisci Petrarche: Lorbardi de siricho Supplementum.
Beneuenuti de Rõbaldis Libellus qui Augustalis dicitur.

Por Comission de los Señores Inquisidores se ha corregido el libro segun el Expurg.º de 1612. Luis gonçalez.

Rafael Colleg. de Carayuca

Q 16559861

¶ Epistola Frãcisci Petrarche Poete Laureati: Ad Donatum Apeninigenam: grãmaticum cum pzesentatione operis.

b Abes en amice iam tandem expectatũ pzo missũq; libzũ paruũ de materia igẽti mea scilicet ac multorũ ignorãtia. quam si ingenij in incude studij malleo extendere licuisset: crede mihi in cameli sarcinam excreuisset. Nam que latioz loquẽdi area? quis campus ingẽtioz? q̃ humane tractatus ignorantie: ⁊ pzesertim mee? Ita vo hunc leges: ut me ante focum hibernis noctibus fabulantem audire soles: ⁊ qua impetus fert uagantem. Liber quidem dicitur. colloquium est. Nil de libzo habet pzeter nomen. non molem: non ordinem: non stilum: non deniq; grauitatez. ut qui cursim in itinere appzopante conscriptus sit. Sed ideo libzum appellare mos fuit: ut paruo te mune re magno sed nomine pzomererer: ⁊ fisus licet nostra tibi omnia placere: tamen ita te fallere cogitaui. Est ⁊ inter amicos hic fallendi usus: pauxillum pomorum uel exiguum obsonium missuri: ua se argenteo inclusum: candido linteo obuoluimus nec plus nempe quod mittitur: nec melius: sed accipienti gratius: honestius fit mittenti. Sic ⁊ ego rem paruam: pulchzo uelamine honestaui: Cũq; epistolam possem dicere: libzum dixi. qui tibi non idcirco vilioz fuerit: q̃ lituris ⁊ additionibus plurimis intertextus: ⁊ pleno vndiq; margine circũfertus est. Et si enim oculis demptum aliquid sit decoris: animo tamẽ tantundem gratie additũ videri debet: q̃ hinc uel maxime te mihi familiarissimum intelligis: cui sic scribam: ut additiones ac lituras ceu totidem signa familiaritatis ac dilectionis aspicias. Nec pzeterea dubitare possis meum esse: qui ⁊ manu mea tibi olim notissima scriptus: ⁊ quasi de industria tot cicatricibus deformatus ad te ueniat. Memorans tale aliquid de Nerone scripsisse Suetonium Tranquillum. Uenere inquit in manus meas pugillares: libelliq; cum quibusdam notissimis vsibus ipsius cirographo scriptis: ut facile appareret non translatos aut dictante aliquo exceptos: sed plane quasi a cogitãte atq; generante exaratos. Ita multa ⁊ deleta ⁊ iducta ⁊ superscripta inerant. Et hec quidem ille. Nil tibi nunc aliud suz scripturus. Uiue mei memor ⁊ uale. Patauii. Idibus Januarijs: mei doloris in lectulo. Hora noctis. xj[a].

¶ Frãcisci Petrarche poete laureati: de suiipsius ⁊ multoꝝ ignorãtia Liber icipit Ad Donatũ Apeninigenã grãmaticũ.

n Unq; ne igit quiescemus? Sẽper conflictabitur hic calamus? Nulle nobis erunt ferie? quotidie amicorum laudibus: quotidie emulorum ingenijs respondendum erit? Nec inuidiaz aut latebze excluserint: aut temp⁹ extinxerit? Nec quietem mihi omniuz ferme pzo quib⁹ humanũ laborat atq; extuat genus: rerum fuga peperit? nec uacationẽ deniq; iam deuexa: ac defessa etas attulerit? O uenenuz pertinax. que me pzidẽ reipu. excusasset: nondũ excusat inuidie. cũq; illa cui multũ debeo me absoluat: hec cui nil debeo me molestat. Olim fateoz stili tempus erat amicioris: ⁊ naturam meam semper ⁊ etatem iam tranquillioz decebat oratio. Da te ueniam amici. ⁊ tu lectoz: quisquis es parce oro. Tuq; ãi alios Donate optie cui hec loquoz ignoscito. Loqui opoztet. nõ q; id melius: sed q; cõtrarium difficile. Et si enim ratio silentium suadeat: digna nisi falloz indignatio ⁊ iustus doloz uerba extoquent. Auidissimus pacis in bellum cogoz. Rursus ecce inuiti trudimur. Rursus ad censorium agimur tribunal. Mirum: nescio an inuide amicitie an amice dixerim inuidie. Quid non potes liuoz imprObe? si amicos etiam flammare animos potes? Multa experto: hoc mali genus inexperto hactenus: nũc primum mihi mea sors obicit omnium grauissimum pessimumq;. Nam cum hostibus: congressus sepe prosperi: dulcis ut quibusdam placet ita est dulcis: profecto victoria. cũ amicis decertanti ⁊ vincere ⁊ vinci miserum. Mihi vo neq; cuz amicis modo: neq; cũ hostibus: sed cum inuidia belluz est. Non nouus hostis: licet insolitum pugne genus. Pharetrata fere quidem in acie descendit. sagittis aggreditur: e longinquo ferit. Nec boni habet: ceca est ⁊ ut facile declinetur sic, puisa sit: ⁊ sine delectu iaciẽs sepe suos vulneret. ¶ Hoc mihi nũc mõstrũ salua amicitia transfigẽdũ anceps sane negociũ. e duob⁹ inuicẽ se cõplexis illeso altero: alterũ cõfodere. Tenes puto memoria: ut apud Alexãdriã Cesar inopino marte circũfluus: Ptholomeũ regẽ secũ in oẽs belli casus trahit: ne sine illo pereat. que res sibi non exigua eua dẽdi ut credit causa fuit. q̃ illũ scilicet mactare: simulq; hũc seruare difficile cẽsuisset: qui illũ oderãt hũc amabant. Nec id puto excidit: ut die illo quo persarũ regnũ Mortanis viri prudẽtis igenio: ⁊ septẽ virorũ fortiũ virtute seruili tyrãnide liberatuz est. Sophyrus vn⁹ ex piuratis fusco in loco tyrãnorũ alterũ amplexus: socios ut uel per suuz corpus illũ feriãt hortat: ne pcendo sibi: ille forsan euaderet. Et mihi nũc igit scã clamat amicitia: ut ul' per suum latus stili acie: impiũ feriã liuorẽ: quem ipsa nõ egs amplexibus sinu fouet. Durũ inter res taz iũctas: tãtis in tenebzis discernẽ. Nitar tamẽ ut sicut nũc Sophyro icolumi hostis occubuit. sic pfutato nũc ⁊ perempta acri inuidia: dulcis amicitia salua sit. que si uera est: ad qõ necessaria uera ẽ virtus: ubi non aliter fieri possit: extincta inuidia ledi maulit: q̃ illa supstite supzaq; se regnãte nõ ledi. ¶ Sz iã tãdẽ ipam rẽ aggrediar: mox ut loq cepero: ⁊ ni falloz anteq; ceperim notã tibi nõ aliter q̃ mihi eoq; fortasse notiorez: quo amici fame q̃ pzo pzie studioso est amic⁹. Et facili⁹ quidẽ ⁊ honesti us irascimur: si quid in amicos dictum fuerit: q̃ si in nos. Itaq; multi sua spzeuẽ putia: atq; hic laudati sunt. Amici nemo trãquillus iniurias uel spectare potuit uel audire. Neq; enim par animi magnitudo est alienis ac pprijs offensionib⁹ non moueri. Quõ aũt ignotũ tibi eẽ potest: quod ut mihi notũ esset tu fecisti. de quo me spernẽte ac ridente doluisti? Nota igitur tibi loquar: non ut amplius innotescant: sed ut scias quo aduersus inuidiaz siz animo: ⁊ eodem esse incipias: nec grauius alienuz vulnus q̃ pzoprium ingemiscas. Deniq; ut agnoscas quibus contra illam armis utoz: qualiter lon-

go usu atq; acri studio: ⁊ aduersus oblatrantium murmur obsurdui: ⁊ aduersus liuidos dentes obduruí: ⁊ presentis quidem textus historie hic est.

Eniunt ad me de more: amici illi quatuor: v quorum nominibus nec tu eges: gnarus omniū. nec in amicos q̄uis vnum aliquid non amice agētes: nominatiz dici lex inuiolabilis sinit amicitie. Ueniūt autez bini ⁊ bini: ut illos seu morum paritas: seu casus aliquis conglutinat. nō nunq̄z vo simul omnes. Et ueniunt mira suauitate: letis frōtibus dulcibusq̄z colloquijs: nec siz dubius pijs intentionibus. nisi q̄ nescio quib⁹ rimulis in illas meliori hospite dignas animas: infelix liuor obrepsit. Incredibile negociū: uerum licet: at q̄z utinam non tam uerum. quē non saluum modo sed felicem cupiunt: quem non solum amant: uerū etiam colunt: visitant: uenerantur. Cui non tantuz mites sed obsequiosi ac liberales esse omni studio nituñ. O natura humana ⁊ patentibus ⁊ abditis plena langoribus: eidē illi inuidēt. Quid? Nescio fateor: ⁊ inquirens stupeo. Nō opes certe. quib⁹ me tantū singuli superant: quanto delphinus Balena britānica maior: ut ait ille: quaſ preterea ⁊ maiores optāt mihi ⁊ mediocres. easq̄z non proprias sed cōmunicabiles. non superbas sed humillimas sine iactantia sine fastu nec ulla prorsus inuidia dignas norunt. Non amicos: quorū mihi partez maximaz moꝛs abstulit: quosq̄z ut reliqua omnia: pariri libens cum amicis soleo. Non formam corporis: que siqua vnq̄z fuit: cuncta vincentibus annis euanuit. ⁊ q̄uis huic etati satis adhuc deo largiē te ac seruāte habilis. At certe inuidiosa iam prīdē esse desijt. Et si qualis vnq̄z fuit adhuc esset: an uel hodie possem uel tunc poterā oblíuiſci. Uel poeticum illud quod puerulus hauseram. forma bonuz fragile est. uel illō Salomonis in eo libro quo parvulū docet. Fallax gratia ⁊ uana est pulchritudo. Quomodo igitur inuiderent mihi quod non hēo quod dum habui ipse contempseriz: quodq̄z si redderetur: nunc uel maxime cognita ⁊ experta eius instabilitate contemnerem? Non deniq̄z scientiaz aut eloquentiam: quarum primam penitus nullaz mihi esse confirmant. Altera siqua esset apud illos hoc moderno philosophico more contemnitur: ⁊ quasi litteratis viris indigna respuitur? Sic iā sola philosophantis infantia ⁊ perplexa balbuties: initens supercilio atq̄z oscitans ut Licero uocat sapientia in honore est. Nec redit ad memoriam Plato eloquentissimus hominū. nec ut fileam ceteros dulcis ac suauis sed ab hijs scaber fact⁹ Aristoteles. Sic a suo desistunt seu deerrant duce: ut eloquentiam quam ille philosophie ornamentum ingens rat⁹: ei studuit adiungere: Isocratis ut perhibent oratoris gloria permotus. Hanc isti impedimentum probrumq̄z existiment. Ultimo non virtutē ipaz opportunā haud dubie: inuidiosissimāq̄z rerum omnium: sed ut illis ut puto vilē: eo q̄ nec tumida nec elata est. Hāc mihi ergo uere optarē. siz profecto concorditer ac libēter tribuūt. Et cui parua negauerint: muneris instar exigui quod est maximum largiuntur. virum bonum: immo optimuz dicunt. qui o utinam non malus: utinamq̄z nō pessimus in iudicio dei sim. Eundem tamen illlitteratum prorsus ⁊ idiotam ferunt. Cuius aliquando contrarium iudicio litteratorum hominum diffinitum est: q̄z ueraciter non laboro. Neq̄z eniz magni facio quod mihi eripitur. modo quod conceditur ueruz esset. Cupidissime cuz hijs fratrib⁹ meis nostre parentis ac gratie celestis hereditatē sic partirer. ut ipsi qdez litterati omnes: ego autem bonus essem. litterarum vo uel nihil uel non nisi q̄tum quotidianis dei laudibus oportunum est: nouissem. Sed heu uereor: ne ⁊ humile me frustretur uotum ⁊ superba illos opinio. Ipsi autem mitem bonis moribus: ⁊ multa me asserunt amicitiarum fide. in quo quidem ultimo nisi ego fallor: non falluntur. Ceterum ea est causa cur me in amicis habeant. nō ingenium ullum: non industria: non doctrina: non studium honestarum artium: aut spes ueri ex me vnq̄z audiendi discendiq̄z. Ita plane eo reditum quod de Ambrosio suo narrat Augustinus. Amare inquit eum cepi non tanq̄z doctorem ueri: sed tanq̄z hominem benignuz in me. Seu qō de Epicuro sentit Licero. cuius cum multis in locis: mores atq̄z animum probet: ubiq̄z damnat ingenium: ac doctrinā respuit. Quibus ad hunc modum sese habentibus: quid mihi inuideant dubitari potest: Cum inuidere aliquid non sit dubium. Neq̄z eniz hī dissimulant: nec interi⁹ pulsas stimulis linguas frenant. quod in hominibus alioquin non incōpositis nec insulsis: quid nisi euidens passionis indomite signuz est? Q; si inuident ut faciūt nec qō iuideāt est: aliud utiq̄z latēs vir⁹ per se ipsū pādiť. vnū eniz hoc inane inuidēt quātulūcūq̄z est nomen: ⁊ hanc famam que viuenti maior fortitan q̄z pro meritis aut pro communi more obtigit: qui perraro viuos celebrat. In hoc illi obliquos defixere oculos: quo ⁊ nunc ⁊ sepe utinam caruissem. Crebrius enim damno id memini mihi fuisse: q̄z usui. Cunq̄z non paucos mihi fecerit amicos: hostes fecit inumeros. Et ita mihi accidit: ut hijs qui insigni casside viribus haud magnis in pugnā eūt quibus nil aliud Chimere fulgor prestat: nisi ut a pluribus feriantur. Nec mihi oliz pestis perq̄z familiaris viridioribus annis fuit. nunq̄z vo molestior: q̄z que nunc exarsit. q̄ ⁊ ego delicatior ineundis bellis iuuenilibus ac talibus subeundis oneribus. ⁊ illa vnde nec uereor nec uerebar: ⁊ quando uel meis moribus victa uel euo iam consumpta esse debuerat: inopina renascit. ¶ Sed progredior Cogitant se magnos. ⁊ sunt plane omnes diuites que nunc vna mortalibus magnitudo est. Sentiūt etsi in hoc multi sese fallant: nullum sibi nomē partum: nullum si rite presagiunt speratuz. Has inter curas anxij tabescunt. ⁊ quāta vis mali est. Rabidi uelut canes: in amicos quoq̄z linguas exerunt dentes acuunt: vulnerantq̄z quos diligunt. Quenam hec cecitas? Quis nā furor? Nonne enim sic etiam pentheum furens mater lacerat: ⁊ hercules paruos natos? Amant isti me ⁊ mea omnia: preter vnum: nomen: quod mutare non renuo: ut Thersites dicar aut Cherilus. uel siquid aliud malunt: si uel sic obtineam nequa sit penitus tā honesti amoris exceptio. ¶ Eo vo acrius urūtur: ⁊ ceco estuant incendio: q̄ ⁊ ipsi studiosi omnes ⁊ lucubratores magni sunt: Ita tamen ut primus litteras nullas sciat. nota tibi loquor omnia. secūdus paucas. tertius non multas. quartus vo non paucas fateor: sed perplexas adeo tamq̄z incompositas ⁊ ut ait Licero: tanta leuitate ⁊ iactatiōe: ut fortasse me

Aug⁹.

Licero

Pla-
to.
Aris.

lius fuerit nullas nosce. Sunt enim littere multis instrumẽta demẽtie: Cunctis fere superbie: nisi ꝙ raro in aliquam bonã ⁊ bene institutã aiam iciderũt. Multa ille igitur de beluis deꝙ auibus ac piscibus. quot leo pilos in uertice: quot plumas accipiter in cauda: quot polipus spiris naufragum ligat. Ut aduersi coeũt elephãtes biẽniumqꝫ uterꝫ tumẽt ut docile viuarꝙ animal: ⁊ humano proximum ingenio: ⁊ ad secundi tertijꝙ finem seculi viuendo perueniens: ut phenix aromatico igne ꝓsumitur ustusꝙ renascitur. ut Echinus quouis impetu actam proram frenat: cum fluctibus erutus nil possit. ut uenator speculo Tygres ludit: Arimaphꝰ griphen ferro impetit: Cete nautam tergo fallunt. ut informis urse partus. mule rarus. vipere vnicꝰ. Iscꝙ ifelix. ut ceci talpe. surde apes. ut postremo superiorẽ mãdibulam oium solus aiantium crocodrilus mouet. Que quidẽ uel magna ex parte falsa sunt: quod in multis horum similibus ubi in nostrum orbem delata sunt patuit: uel certe ipsis auctoribus icomperta. sed propter absentiaꝫ uel credita promptius uel ficta licẽtius. Que deniqꝫ q̃is uera essẽt: nihil penitꝰ ad beatã vitaꝫ. Nã quid oro naturas beluarum ⁊ uolucrum ⁊ piscium ⁊ serpẽtum nosce profuerit: ⁊ naturam hoium ad quid nati sumus: vnde ⁊ quo pergimus uel nescire uel spernere. ¶ Nec ⁊ alia huiusmodi aduersus hos scribas: nõ mosayca uticꝙ nec christiana: sed aristotelica ut sibi videtur in lege doctissimos: cum sepe liberius agerem q̃ soliti sint audire: idqꝫ fortassis incautius ut qui inter amicos loquens nihil inde periculi prouiderem. Mirari illi primũ: post irasci ⁊ quoniã ꝓtra suam heresim ac paternas leges dici ista sentirent: collegerunt ⁊ isti consilium: ut me quem profecto diligũt: sed ut famam meaꝫ quam oderunt ignorãtie crimine ꝺdemnarẽt. Uocassent utinam ⁊ alios. Fuisset fortsitan in cõsilio dicende sentẽtie ꝓtradictum. Ipsi vo ut concors eẽt ⁊ vnanimis sentẽtia: soli q̃tuoꝝ cõuenere. Ibi de absente atꝙ indefenso multa ⁊ uaria: non ꝙ uarie aiati essent: cum vnum omnes sentirẽt vnumqꝫ dicturi essent. Contra se tamẽ suumqꝫ iudiciũ: peritoruꝫ more iudicũ arguẽtes: ut uelut contradictionum angustijs eliquata ⁊ expressa ueritate colorati diffinirẽt. ¶ Dixerũt primo famã publicã pro me stare: sed parum fidei merita respõderunt. nec mẽtiti sunt: eo ꝙ vulgus rarissime ueruꝫ cernat. Dixerũt deinde maximorũ atꝙ doctissimorũ hominũ amicitias: quibus ornatã ꝙ in dño glorier vitã egi: eorũ sentẽtie obstare. quin ⁊ regũ familiaritates plurimorũ noiatim Roberti siculi regis: qui me iuuenem quoqꝫ crebro ⁊ claro scientie atꝙ igenij testimonio honestasset. Respõderũt ⁊ hic plane mẽtita est iniquitas: ⁊ nõ dico iniquitas sed uanitas sibi regem ipsuꝫ lr̃atum magna etiã fama: sed nulla fuisse notitia. Reliquos q̃is doctos: Jn me tamen nõ sat pspicaci fuisse iudicio. seu amor ille: seu icuriositas fuisset. Illud sibi pterea obiecere: ꝙ romanos põtifices tres primos pro se quẽqꝫ certatim me ad sue familiaritatis isignem gradum: ne quicq̃ licet euocasse. ⁊ hunc ipsum qui nũc psidet urbanum de me bene loqui solitũ: mitissimisqꝫ me litteris visitasse. Jã isuper ⁊ Romanum hunc pncipem: neqꝫ eniꝫ alius etate hac legitimus pnceps fuit: me iter familiares caros nũerare: meqꝫ ad se multa quotidie precum vi ⁊ nuncijs repetitis atqꝫ epistolis solitum uocare: late notũ nulliqꝫ dubium est. Ex qbꝰ aliqd mihi nõnulliꝰ p̃cij argumentũ q̃ri sẽtiũt. Sed ⁊ hũc obiectũ dissoluẽtes: ⁊ põtifices uel secutos famã aberrasse cuꝫ ceteris uel moribꝰ nõ scia iductos ut id agerẽt asseruere: ⁊ pncipẽ studio gestarũ rerꝫ atqꝫ historijs motũ: quarꝫ mihi aliquã notitiã nõ negãt. Ad hec obstare sibi dixerũt eloquentiã: quã ego mediusfidius nõ agnosco. Jpsi aũt psuasorẽ satis efficacẽ phibẽt. ꝙ ⁊ si rhetori ei siue oratoris offm̃ sit apposite dicẽ ad psuadẽdũ finis psuadere dictiõe multis tñ idoctis contigisse aiũt. quodqꝫ est artis tribuũt fortune: vulgatũqꝫ illud afferũt: multũ eloquẽtie: parũ sapiẽtie. nec aduertũt diffinitionẽ Catonianã illam oratoris huic calũnie aduersãtẽ. Obstare demũ ⁊ scribẽdi stilũ quẽ nõ solũ vituperare: sed partius laudare ueriti elegãtẽ ꝓsus ⁊ rarũ: sed absqꝫ ulla sciẽtia fassi sũt Sed q̃liter hoc fieri possit: nõ itelligo nec itellige-re illoꝝ reor. Et puto si ad se redeãt: dictũqꝫ recogitẽt: tã facilis pudebit ineptie. Si enim primũ uerũ esset: quod ego rursuꝫ nec fateor nec opinor: scõm falsum esse nõ dubitẽ. Nã quo pacto oium ignaro stilus excellens sit: qui eis nihil ignorãtibꝰ nullus est? Jta ne fortuita omnia suspicãtes: locũ non linquimus rõni. ¶ Quid aũt vis seu qd reris? Expectas credo iudicũ sniaꝫ. Oibus igiẽ ad examẽ ductis: nescio quẽ deũ: qm̃ nec deus uolẽs iniqtatez: nec deus inuidie aut ignorantie ullus est: quã gemiñ ueri nubẽ dixerim añ oculos hñtes: breuem diffinitiuã hãc tulere sniam. s. me sine lr̃is virũ bonũ. O utinã ueri nihil vnq̃ pꝫeter hoc vnũ dixerit aut dicturi sint. Et o alme salutiferqꝫ iesu uere litteraruꝫ oium ⁊ ingenij deus: ac largitor uere rex gl'rie ac vtutũ oñe: te nũc flexis aie genub⁹ suppler oro ut si mihi nõ amplius vis largiri: hec saltẽ portio mea sit: ut vir bonus sim. qõ nisi te ualde amẽ: pieqꝫ colã: esse nõ possum. Ad hoc enim nõ ad lr̃as natus sum: que si sole obuenerit: iflãt dirruũtqꝫ nõ edificãt. fulgida vincula: laborioſiũqꝫ negociuꝫ: ac sonorũ põdus aie. Tu scis oñe corã quo oẽ desideriũ atqꝫ oẽ suspiriũ meuꝫ est: ꝙ ex lr̃is qñ hijs sobrie usus suꝫ: nihil amplius q̃rui: q̃ ut bonus fierem: nõ ꝙ id lr̃as: aut q̃is id polliceret Aristoteles ⁊ multiqꝫ alij oio: aliquẽ nisi te vnũ facere posse cõsiderẽ: si ꝙ per lr̃as quo tẽdebã iter: honestiꝰ ac certiꝰ sim l'qꝫ iucũdiuꝫ extimarẽ te duce nõ alio Tu sis inq̃ scrutator renũ ⁊ medullarũ ita esse ut dico. Nunq̃ tã iuuenis: nunq̃ tã glorie cupidus fui ꝙ iterdum me fuisse nõ ificior: quin maluerim bonus esse q̃ doctus. Optaui: utrũqꝫ fateor: ut infinita est ⁊ inexplebilis humana cupiditas donec in te sistat: supra quez quo se erigat nõ est. ¶ Duo opabtã. Sed qm̃ alterũ eripit seu negaꝫ gratiã iudicibus meis habeo: qui e duobus mihi optimuꝫ reliquerunt. modo ne id quoqꝫ mentiti sint: Et ut mihi preriperent quod uolebant: quod nõ erat dederũt: quo iacturam ipse solarer meaꝫ: sed inani solatio morem in me muliebris inuidie secuti. Que si queritur de vicine forma: bonam illam ⁊ bene moratam dicit: omnes deniqꝫ titulos falsos licet illi cedit: vnum ⁊ fortasse uerum ut eripiat formose nomen. ¶ At tu deus meus scientiarum domine: extra quem non est alius: quẽ ⁊ Aristoteli ⁊ philosophis quibuslibet ac poetis ⁊ quicunqꝫ multi-

plicant loqui ſublimia gloriantes:quem deniq; litteris ⁊ doctrinis ⁊ omnino rebus omnibus prefer re debeo ⁊ uolo: Tu mihi qđ illi falſum tribuũt:viri boni nomẽ tribuere uel potes ⁊ ut uelis precor. Neq; tam nomen bonum quod vnguentis ꝓciosis prefert Salomon q̃ rem ipſam poſco ut ſim bon⁹ ut te amẽ amariq; merear abſte. Nemo enim ſic ſuis amatoribus vicem reddit.ut te cogitem:tibi obſequar:in te ſperem:de te loquar. Recedãt uetera de ore meo:⁊ tibi preparentur cogitationes mee. uere enim arcus fortiũ ſuperatus eſt:⁊ infirmi accincti ſunt robore. Felicior q̃ eſt multo vnus ex puſillis iſtis qui in te credũt:q̃ Platoq̃:Ariſtoteles q̃ Varro:q̃ Licero:qui ſuis omnibus cum litteris te non norunt.⁊ admoti iunctiq; tibi qui petraes abſorti ſunt iudices eorum:⁊ litterata ignorantia patefacta eſt. ¶ Littere igitur ſint:uel hoc qui illas mihi auferunt:uel quia horum niſi fallor eſſe non poſſunt:ſint quorumcunq; potuerint. Horum autem ſit ſuarum opinio rerum ingens ⁊ Ariſtoteles nudum nomen:quod hijs quinq; ſillabis multos delectat ignaros: Inſuper ⁊ inane gaudium ⁊ elatio fundamenti inops ac ruine proxima:omniſq; quem inſcij ⁊ inflati de ſuis erroribus fructum uana ⁊ facili credulitate percipiũt. Mea vo ſit humilitas ⁊ ignorantie propie fragilitatiſq; notitia: Et nullius niſi mundi ⁊ mei ⁊ inſolentie contẽnentiuz me cõtemptus:De me diffidentia:de te ſpeſ. Poſtremo portio mea deus:⁊ quam mihi nõ iuident virtuſ illitterata. Ridebunt plane ſi hec audiant:⁊ dicent me ut aniculam quamlibet ſine litteris pie loqui. Hijs enim litterarum typo tumidis nil pietate vilius:qua ueris ſapientibus ac ſobrie litteratis nihil eſt charius:quibus ſcribitur: Pietas eſt ſapientia:meiſq; ſermonibuſ magis ac magis in ſententia firmabuntur:ut ſine litteris bonus ſim.

Quid vo nunc dicimus:Donate fidiſſime? q Te alloquor:quem magis horum liuoris aculeus:q̃ meipſum cui infligebatur pupugit.quid inq̃ amice agimuſ? An equiores iudices prouocamus? An ſilemus:⁊ ſilentio ſententiã confirmamus? Hoc ſatius:immo ut ſcias q̃ nihil obluctor ne decimus expectandus dies ſit: nunc qualiumcunq; ſententijs iudicum acquieſco: teq; ⁊ reliquos quos res tangit:qui de me contrarias ſententias tuleratis obſecro:ut ⁊ uos mecuz pariter manum detis: ⁊ uobis patientibus horuz iudicium uerum ſit. Uerum utinam in eo quod mihi tribuunt: Nam in eo quod eripiunt ultro fateor:immo profiteor uerum eſſe: Et ſi iudices idoneos plane negem:niſi forte eo iure niti uelint: q̃ iſtorum deus Ariſtoteles ait. Unuſquiſq; bene iudicat que cognoſcit ⁊ eoruz bonus eſt iudex. Melius nempe cognoſci nihil poſſe videatur: q̃ quo abũdat ipſe qui iudicat:ut ſcilicet hoc obtentu poſſint ignorantiſſimi homines de ignorantia iudicare. Non eſt autem ita. Et de ignorantia enim ⁊ de ſapientia:⁊ de re qualibet: ſapientis eſt iudicium in eo inq̃ ſapientis de quo iudicat. Neq; vo ut de muſica muſici:de grammatica grammatici:ſic de ignorantia ignorantes iudicant. ¶ Sunt quibus abundare inopia ſumma eſt:⁊ que melius a quo libet iudicentur: q̃ ab eo qui maxime hijs abundat. Deformitatem nemo minuſ intelligit q̃ deformis: cui cum illa familiaritas iam contracta eſt: ut que formoſi oculos vulneraret:hanc iſte non videat. Eadem ratio reliquorum omnium defectuũ. Nemo peius iudicat de ignorantia q̃ ignorans. Non hoc dico:ut declinem forum: ſed ut pudeat ſiquis eſt pudor iudicaſſe qui neſciunt. Ego enim de hac re non modo ſententiam amicabilis amplector inuidie:ſed hoſtilis odij:⁊ ad ſummam: quiſquis ignarum me pronũciat mecum ſentit. Nam ⁊ ego ipſe recogitans q̃ multa mihi deſint: ad id quo ſciendi auida mens ſuſpirat:ignorantiaz meã dolens ac tacitus recognoſco. Sed me interiz:dũ preſentis exilij finis adeſt:quo noſtra hec imperfectio terminetur: qua ex parte nunc ſcimus nature communis extimatione conſolor: Idq; omnib⁹ bonis ac modeſtis ingenijs euenire arbitror ut agnoſcant ſe pariter ac ſolentur.hijs etiam quib⁹ ingẽs obtigit ſcientia:ꝓz humane ſciẽtie morem loquor: que in ſe ſemper exigua pro anguſtijs quib⁹ excipitur:⁊ collata alijs igẽs fit. Alioquin q̃ tulũ queſo eſt:q̃ tũcũq; eſt:quod noſce vni ingenio datuz eſt. Immo q̃ nihil eſt ſcire hominiſ qſqs ſit:ſi nõ dicã ſciẽtie dei:ſed ſuiipſius ignorantie compareẽ. Et hãc ſui cognitionẽ ac ꝓprie iperfectionis extimationẽ:ſuiq; ipſius quam dixi cõſolationẽ:hijs maxime qui pluſ ſciũt pluſq; itelligũt ineſſe auguror. Felices errore ſuo iudices mei: qui huiuſcemodi conſolatione nõ indigẽt. felices inq̃ nõ ſciẽtia: ſed errore ⁊ ignorãtia arrogãti:qui ſibi ad angelicam ſciẽtiã nil deeſſe autumant:cũ ad humanã procul dubio deſint multa omnib⁹:⁊ multis oia. ¶ Sed ad me reuerto:⁊ heu amice:quid non mali affert vita longior? Cui vnq̃ tam firma proſperitas fuit ut non quãdoq; uariauerit:⁊ quaſi viuendo ſenuerit? Seneſcũt homines. ſeneſcũt fortune. ſeneſcũt fame hoiuz. ſeneſcũt deniq; humana omnia. quod q̃ aliquando nõ credidi:ad extremuz animi seneſcũt q̃uis imortales:uerũq; fit illud cordubẽſis. Longius euum deſtruit ingẽtes animos. Non q animi ſenium moꝛs ſequat:ſed diſceſſus a corpore reſolutioq; illa quaz cernimus ⁊ que vulgo moꝛs dicitur:⁊ eſt moꝛs corporis profecto: non animi. Senuit ecce:refrixit aius meus. Nũc experior ſe nex:quod iuuenis inexpertus ⁊ paſtoriũ canẽs dixi. Quid viuere lõgũ fert homini? Quo enim ante hos nõ multo annos hec tuliſſem animo? quib⁹ niſibus obſtitiſſem? Credo mihi bellum graue inter ignorantiã ⁊ ignorantiã fuiſſet. Nunc ſenem inuadere eo turpius quo tutius tollo manũ:⁊ mea illorũ cedit ignorãtie. Certe ego q̃ preſagiẽs quid mihi reſtaret:nunq̃ ſine cõpaſſione quadaz Laberij hiſtoriam legi:qui cum vitam omnem honeſta militia exegiſſet:ſexagenarius ad extremuz Julij ceſaris blãditijs ac precibus que de ore principũ armate prodeũt:pductuſ in ſcenã de romano equite fact⁹ eſt mimus:quã iniuriã ipſe quidẽ nõ tacit⁹ tulit:immo multis iterq; alia hijs queſtus eſt vbis. Ergo bis tricenis annis actis:ſine nota eques Romanus lare egreſſus meo:domũ reuertar mimuſq;.nimirũ hoc die vno plus vixi mihi q̃ viuẽdum fuit. Ego quidẽ:gloriari licet apõ te:lꝛatus nunq; uerere:ſed aliquando creditus:domo puer egreſſus mea:nec uel ſenex rediẽs totũ pene tps in ſtudijs triui. Raro vnq̃ ſane mihi dies preterijt: q̃n aut legerẽ: aut ſcriberem:aut de litteris cogitarez

Oia ſeneſcunt.

aut legentes audirem: aut tacitus scisciterer. neq; viros tñ: sed ⁊ urbes doctas adij: ut doctior in de melior q; reuerterer. Montempesulanum ꝑmo q; per annos pueritie ꝓpinquior eẽm illi loco mor Bononiã post Tholosam ⁊ Parisius patauiũq; ⁊ Neapolim ubi tũc florebat: scio me multorum au res pungere: ille regũ ⁊ philosophorum nostri eui maximus Robertus: non doctrine q; regni gloria inferior: quem mei iudices ut infamiam tanto cuꝫ rege communem: pene mihi arbitrer glorioſam: q; q; ⁊ cum alijs utriq; nostrum possit esse commu nis etate ⁊ fama maioribus de quo in fine dictur⁹ sum. ¶ Leterum de hoc rege: ⁊ orbis totus ⁊ ue ritas in contraria fuere sententia. Ego autem iuue nis senem illum non ut regem colui: Reges enim passim plurimi: sed ut rarum ingenij miraculũ ue rendũq; sacrarium litterarum. Ego illi ⁊ fortuna ⁊ annis tanto impar: quod adhuc multis est no tuꝫ: in illa urbe ꝓsertim familiarissime carus fui non meritis meis ullis aut meorum: neq; militari bus aut aulicis artib⁹ que mihi penitus nulle erãt sed ingenio ut aiebat ac litteris. Aut ipse igitur iu dex malus: aut ego custos pessimus: qui studendo semper ⁊ laborando dedicerim. ¶ Maximã ꝓ terea atq; optimam studijs vite partem illa in cu ria quam romanam nescio cur dicebãt: leuã Rho dani ad ripam: ubi quinquaginta uel eo amplius egit annos: atq; vñ nuper hoc ipso anno utinã irre ditura digrediens ductu ⁊ auspicijs sancti si perse uerauerit Urbani quinti: almam urbẽ ⁊ sacratissi mam Petri sedẽ utinã permãsura repetijt. Nec procul inde transalpino in Elicone meo ubi sorgia oritur rex fontium: consumpsi. quarũ in altera om nium ferme nostri orbis litteratorum hominuꝫ cõ uentus assiduus ꝓsto fuit: in altero solitudo ⁊ si lentium ⁊ quies meditantibus aptissima. Itaq; il luc studendo: ⁊ nunc scholas nũc magistros adeũ do nunc amicis que dideram aut scripseram re citando: hic uagando ⁊ cogitando ⁊ licet peccator sepe etiam orando: ac mecũ semper: raroq; nisi de studijs liberalibus conferendo: omne meum tem pus in litteris actũ est. Mille interea doctis ac ꝓ batis senibus ⁊ notitiam ⁊ in gratiam ueni: quos si pergam numerare: commemoratio quidem dul cis: sed catbalogus haud q; q; breuis euaserit. ¶ Nijs sane omnibus: uel solam uel ꝓcipuã hãc ob causam placui: q; litterati famaꝫ studioſis in ur bibuſ adolescens habui quaꝫ nunc seni in nautica ciuitate quatuor iuuenes per sententiam eripiunt. Ita ⁊ mihi ut Laberio accidit: post sexagesimũ an num meo de statu excidi. non ut ille saltem minus quod artificium vnum licet: ⁊ ingenioſum tamen querit artificem ⁊ suum inter mechanica locum te net: sed quod est ultimum ignorans. Sic res eunt huc ⁊ studia ⁊ labores nostri nostreq; vigilie per uenere: ut qui iuuenis doctus a quibusdaꝫ dici so leo: ꝓfundiore iudicio senex idiota reperior. Do lendum forsitan: sed ferendum: forsitan nec dolen duꝫ. ferendũ sane ut reliqua omnia que hominib⁹ accidunt: damnum: pauperies: labor: dolor: tediũ: mors: exilium: infamia: que si falsa est: spernenda est: nam ⁊ contradictores inueniet: ⁊ eundo defici et: Si uera autem recusanda nõ est: ut nec alia cul pis hoium inuẽta supplicia. Equidem si sciẽtie ue rum decus mihi uerbis eripitur: ridebo. at si falsũ

Rob t⁹ rex

nõ feraꝫ modo sed gaudebo: non meis sarcinis ex cussus ⁊ indebite fame laboriosa custodia libera tus. Melius cum predone agitur: dũ iniustis spo lijs exuitur: q; duꝫ impune furto utitur iniusti pos sessoris excluſor iniustus esse potest. at exclusio uti q; iusta est. ¶ Quod ad me attinet ut dixi: non iu stam modo sententiam sed iniustam probo: nec iu dicem quemlibet nec raptoreꝫ renuo. Operosa ac difficilis res est fama ⁊ precipue litterarum. Om nes in eam vigiles atq; armati sunt: etiam qui spe rare illaꝫ nequeunt habentibus nituntur eripere. habendus calamus semper in manib⁹: intento ani mo erectisq; auribus semper in acie standum erit. Quisquis quocunq; proposito me his curis atq; hoc fasce liberauerint: assertori meo gram habeo: ⁊ seu uerum seu falsum: certe laboriosuꝫ ac sollici tum litterati nomen: quietis atq; ocij auidus libẽs pono: memorans illud annei. Magno impẽdio tẽ porum magna alienarum aurium molestia: lauda tio hec constat. O hominem litteratũ: scimus hoc titulo rusticiore contenti. O virum bonum cõsilio tuo sto. Preceptor morum optime: titulo rusticio re ut tu ais: ut ego arbitror: meliore ac factiore at q; ob eam rem etiam nobiliore contentus sũ: quan do ꝓsertim mihi bunc mei iudices relinquũt. Illud tamen metuo ut dicebãs: ne hic ipse titulus fal lens sit. Nitor tamen ut sit uerus. Neq; hinc desi nam: nec lassabor usq; ad extremos alitus nouissi mumq; singultum. ⁊ si quod idem alibi dixisti ut sim bonus: opus est uelle siue hoc pficit: bene erit siue inchoat: ⁊ pars est bonitatis uelle bonum fieri ꝓ eo saltem parte titulũ uerũ spero.

Anne⁹

Edeo ad censores meos. de quibus ⁊ mul r ta dixi. ⁊ ut nil te lateat nunc etiam aliquid est dicenduꝫ. Neq; enim ut illitteratus sic ⁊ amens ac stupidus dici uelim. Litterę enim sũt aduentitia ornamẽta. Ratio aũt insita ipsiusq; ho minis pars est non ergo ut illis ita ⁊ hac nõ me pu deat caruisse. Neq; Fo hec defuit qua illorum tẽ diculas declinarem. Circumueniri eoruꝫ artibus non facile potuissem. Mea ipe puritate. ⁊ uelo ho nestissimo fidelis ut rebar amicitie obuolut⁹ sum. Fidentes fallere: perfacile est. ¶ Dixi ⁊ repeto ad uisendum me ut multi alij illius pulcherrime ma rimeq; urbis ciues soliti uenire: bini sepius ⁊ inter dum simul omnes. Ego autem letari: ⁊ quasi toti dem angelos excipere: oblitus rerum omnium ni si illorum qui totum animum occupabãt ⁊ miris se renabant modis. Ibi ꝓfestim ut inter amicos mul ta ⁊ diuersa colloqa. Mihi aũt nihil cure esse: qua liter seu quid dicerem: seu omnino aliud q; ut leta frons letioꝫ animus esset talium hospitum aduẽ tu. Ita ut interdum gaudio in silentiuꝫ cogerer. in terdum reuerentia quadam ne ꝓcursu ut fit loquẽ di auidos impedirem: ⁊ nunc nihil: nunc vulgaria loquerer. Nihil enim in amicitijs comere didici. nihil dissimulare. nihil fingere: sed in ligua atq; in fronte animuꝫ habere: neq; aliter cũ amicis q; me cum ipse loq omnia: quo ut ait Licero nihil est dul cius. Quid enim ostentare amicis eloquentiã aut scientiam opus est? qui animuꝫ qui affectus qui in genium ipsum vident: nisi forte aliquid non tẽtan di sed discendi gratia quesierint. ubi tamẽ nec ostẽ tatio ulla nec ornat⁹ exigerit sed fidelis ut reliquo rum omnium sic scientie participatio: exceptionis

Fidẽ fal lere est facile.

expers ⁊ inuidie. Itaq; sepe miror Cesarem augustum tantum principem: tantam rem exigue rei curam: inter tot maximarum rerum curas alias suscipere potuisse: ut non modo ad populus aut senatum seu ad milites: sed cum uxore etiam atq; amicis: nil nisi deliberate ⁊ crebro in scriptis loqueretur. Fecit hoc forsitan: nequid superuacuū ⁊ insulsum casu aliquo sibi excideret: quo celestis oratio reprehendi posset aut sperni. Licuerit hoc illi summo de culmine subditos scriptis uelut oraculis alloquenti. Mihi autem sermo uagus inter amicos inelaborateq; sentētie. Ualeat eloquentia: si tā iugi studio querenda est. Indiserto mali esse: q̄ sollicitus semper ac tristis. ¶ Hoc proposito: cuius sepe inter charos ac familiares uti solitus mee pſertim facultatis conscios: tum precipue nuper usus iter hos nostros: amica fiducia in hostilem calumniaꝫ inaduertens incidi. Nihil enim accurate: nihil anxie: ut quodq; in animum: utq; ad os primum uenisset: prius erumpere. Illi ex composito circūfusi: singula trutinare: quicquid dicerem sic excipere tanq̄ nec melius ad me quicq̄ nec id ipsum cōpti⁹ dici posset. Id semel idq; iterū atq; iterū cū fecissent: in sententiā quaꝫ uerā optabant facile confirmati sunt. Nil nēpe facilius: q̄ persuadere uolentibus iamq; credentib⁹ eo illi fidentius ut ignarum aliqui credo: insuper quod tunc minime suspicabar ⁊ inscitiam redire. Sic incautus unus pluriū insidijs circumuentus ignorantium gregibus ignorans misceor. ¶ Solebāt illi uel Aristotelicū problema: uel de animalibus aliquid in mediū iactare. Ego autez uel tacere uel iocari uel odiri aliud. Interdumq; subridens querere: quonam modo id scire potuisset Aristoteles: cuius ⁊ ratio nulla esset ⁊ experimentum impossibile. Stupere illi ⁊ taciti subirasci ⁊ blasphemum uelut aspicere. Cui ad fidem reruꝫ aliud q̄ viri illius auctoritas quereret: ut iam plane de philosophis ⁊ sapientie studiosis amatorib⁹: Aristotelici seu uerius pythagorici facti simꝰ: renouato illo more ridiculo: quo querere aliud non licebat: nisi an ille dixisset. Ille autez erat Pythagoras ut ait Cicero. Ego vo magnum quendam virum ac multiscium Aristotelez sed fuisse hominem: ⁊ idcirco aliqua immo ⁊ multa nescire potuisse arbitror: plus dicam si per istos liceat non tam mihi amicos q̄ sectarū. Credo hercle nec dubito illum: non in rebus tantum paruis quarum paruus ⁊ minime periculosus est error: sed in maximis ⁊ spectantibus ad salutis summaꝫ aberrasse tota ut aiunt via. Et licet multa Ethicoꝝ in principio ⁊ in fine de felicitate tractauerit: Audebo dicere clamēt ut libuerint censores mei: ueram illum felicitatē sic penitus ignorasse: ut in eiꝰ cogitatione nō dico subtilior sed felicior fuerit uel quelibet anus pia uel piscator pastor ue fidelis uel agricola. Quo magis miror quosdam nostrorum tractatum illuꝫ Aristotelicuꝫ sic miratos: quasi nephas censuerint: idq; scriptis quoq; testati sint: de felicitate aliquid post illum loqui. Cuꝫ mihi tamē audacter forsan dixerim hoc: sed ni fallor uere: ut solē noctua: sic ille felicitatē hoc est lucem eiꝰ ac radios sed non ipam vidisse videatur: nempe qui illā non suis in finibus nec solidis in rebus edificiū uelut excelsum procul in hostico tremulaq; in sede fū dauerit: illam uero non intelleexerit siue intellectaꝫ negleterit: sine quibus prorsus esse felicitas nō potest: fidem scilicet atq; immortalitatem: quas ab illo uel non intellectas uel neglectas dixisse iaꝫ me penitet: alterum enim tm̄ dicere debui: non intellecte erant: nec nouerat illas ille: nec nosse potuerat aut sperare. Nondū enim uera lux terris illuxerat que illuminat omnem hominem uenientez in hūc mūdū. Fingebant sibi ille ⁊ reliqui: quod optabāt ⁊ quod naturaliter optant: cuiusq; contrariuꝫ optare potest nemo: felicitatez dicor q̄ uerbis ornatam: absentem uelut amicam canentes: non videbant: gaudebātq; de nihilo prorsus quasi somnio beati. Uere autē miseri vicineq; mortis tonitruo ad miseriam excitandi: apertisq; oculis conspecturi que nam esset illa felicitaſ de qua somniando tractauerant. Que quidem ne quis ex me dici omnia atq; ideo nimis temerarie dici putet: tertiumdecimum de ciuitate Augustini librū legat. ubi de hoc ipso ptraq; philosophos qui fecerunt sibi: suo utor uerbo sicut eoruꝫ cuiq; placuit: vitas beatas suas multa grauiter atq; acriter disputata repiet. Hoc fateor dixi sepe ⁊ dicam quoad loqui potero: quia uerum me dixisse ac dicturum esse confido. si hoc sacrilegum opinantur: violate me religionis accusent: sed Hieronymum simul nō curantez quid dicat Aristoteles sed quid Christus. Ego cōtra illos si diuersuꝫ sentiunt impios sacrilegosq; non dubitem. priusq; vitam ⁊ quicquid charuꝫ habeo deuſ abstulerit: q̄ sniam hanc piam ueram salutiferaꝫ: aut q̄ amore Aristotelis Christum negē. ¶ Sint plane philosophi. sint aristotelici. cuꝫ proculdubio neutruꝫ sint. sed ut sint utrunq;. neq; eni clara hec nomina illis iuideo: q̄bus falsis etiā tumēt. Non mihi inuideant humile uerumq; christiani nomen ⁊ catholici. Sed quid peto: quod ultro facere illoſ ⁊ facturos esse scio. Non quidem nobis hec inuident: sed contemnunt tanq̄ simplicia ⁊ abiecta: in genijsq; suis imparia ⁊ indigna. Secreta igit̄ nature atq; altiora illis archana dei que nos humili fide suscipimus: hij superba iactātia nitunt̄ eripere nec attingunt nec appropiant quidez: sed attingere ⁊ pugno celum stringere insani extimant. ⁊ perinde est eis ac si stringerent ppria opinione ptentis ⁊ errore gaudētib⁹ neq; illos ab isania retrahit nō dico ne rei ipsi⁹ ipossibilitas ad romanos apostolicis uerbis expressa. Quis enim cognouit sensum dñi? aut quis psiliarius eius fuit? Uel illō Ecclesiasticū ac celeste psiliū. Altiora te ne quesieris: ⁊ fortiora te ne scrutat⁹ fueris: sed que p̄cepit de⁹ tibi illa cogita semper ⁊ in plurib⁹ operibus ei⁹ nō fueris curiosus. non est enim tibi necessarium ea que absconditа sunt videre. Non hoc dico. ex quo enim sperauerit quicq̄ celitus: immo ut dicā q̄ō est: quicquid catholice dictum sciunt: at saltem ⁊ Democriti nō ineptus iocus. Quod est inquit aīi pedes nemo spectat: celi scrutanī plagas. ⁊ facetissima illa Ciceronis irrisio temerarie disputātiū nullaq; de re dubitantium: tanq̄ modo deorum ex concilio descendnetes quid ibi agatur oculis suis aspexerint auribusq; perceperint. Uel illud antiquius atq; acrius apud Homerum. Iuppiter non mortalem hominem: non est communi grege deum aliquem: sed Junonem illam suam coniugē ac sororem reginamq; deuz: grauꝫ comminatione deterrens: ne secretum suum intimum auderet in-

Aug⁹

Ar.

Demo-critus. Cicero.

Homerus.

quirere aut sciri posse ꝑsumeret. ¶ Sed ad Aristotelem reuertamur cuius splendore lippos atq; infirmos ꝓstringente oculos: multi iam erroris in foueas lapsi sunt. Scio enim vnitatẽ principatus posuisse: quam iam ante posuerat Homerus. Sic enim ait: q̃tum nobis in latinum soluta oratione trãslatus est. Non bonũ multitudo numinũ: vnus dominus sit: vnus Imperator. Jsta autẽ pluralitas principatuum non bona: vnus ergo princeps. Sed ille humanum: hic diuinũ. Jlle grecoꝝ: Jste omnium principatuum. ille atridem: iste deũ ꝑnci pẽ statuebat: eousq; ueri sibi fulgor illustrauit animum: quis hic princeps qualis ue ⁊ q̃tus nescisse eum: ⁊ qui multa de numinib⁹ curiose admodũ disputasset: vnum hoc ⁊ maximum non vidisse crediderim? quod viderunt multi litteraruꝫ nescij: iubentq; luce non altera uerum aliter illustrãte. Jdq; amici isti mei ita esse non vident: cecos ego illos planeq; exoculatos esse video. ⁊ sic omnibus videri quibus oculi sani sint non magis desitauerim q̃ smaragdum viridem: niuem candidam: coruuꝫ nigrum. Utq; audaciam meam equanimius Aristotelici nostri ferant: non de vno tantum ita sẽtio ⁊ si vnum nominem lego q̃uis ignorans: ⁊ anteq̃ isti nostram ignorantiaꝫ deprehendissent intellige re aliquid videbar. Lego inq̃ sed viridioribus annis attentius legebam. Adhuc tamen poetarum ⁊ philosophorum libros lego. Qui Liceronis ante
Licero. alios cuius apprime ⁊ ingenio ⁊ stilo semp ab adolescentia delectatus sum. Jnuenio eloquentie plurimum ⁊ uerborum elegantium vim maximaꝫ: q̃ ad deos ipsos de quorum ille natura nominatiꝫ libros edidit: quodq; omnino ad religionẽ spectat quo desertius dicitur: eo mihi inanior est fabella. deoq; tacitus mecũ gratias ago: qui hoc mihi seuiores seu modestum dedit ingeniũ: animumq; nõ uagum: neq; altiora se querentẽ neq; hijs⁹ scrutãdis curiosum: que quesita difficilia: pestifera sint inuentu. Sed quo plura ꝓ christi fidem dici audio ⁊ christum magis amem: ⁊ in christi fide sim firmior. Jta nempe mihi accidit: ut siquis in patris amore tepentior de illo audiat obloquentes amoꝝq; qui sopitus videbaꝫ: ilico inardescit. Jta enim eueniat necesse est si uerus est filiꝰ. Sepe me Christũ ipsum testor: de christiano christianissimũ hereticorum fecere blasphemie. Pagani enim illi ueteres etsi multa de dijs fabulẽtur: non blasphemant tamen: quia ueri dei notitiaꝫ nullam habẽt. Neq; enim christi nomen audierunt. Fides autẽ ex auditu est. ⁊ q̃uis in omnem terram exiuerit sonus eorum ⁊ in fines orbis terre uerba eoꝝ: apostolorum tamen uerbis ac doctrinis toto orbe sonantibus: illi iã mortui ac sepulti erant: miseri magis q̃ culpabiles: quorum aures quibus haurire fidem salutiferam potuissent: inuida iam tellus obstruxerat. Jnter cũctos tamẽ potentissime illi tres libri Liceronis: quos de natura deoruꝫ inscriptos supra memini: sepe me excitant. ubiq; scilicet tãtũ illud ingenium de dijs agens: ipsos sepe deos irridet ac despicit: non quidem serio forte supplicium timens quod ante aduentum sancti spiritus ipsi etiam apostoli timuerunt: sed hijs quibus abundat iocis efficacissimis. quibus clarum fiat intelligentibus: de eo ipso quod tractanduꝫ assumpserat quid sentiret ut sortes suã sepe interlegendũ miseratus ipse mecum tacitus dolẽsq; suspirem: q; uerum deum vir ille non nouerit. paucis autem ante christi ortum annis obierat: oculosq; mors clauserat: heu quibus e proximo noctis erratice ac tenebraruꝫ finis ⁊ ueritatis initiũ uereq; lucis aurora ⁊ iustitie sol instabat. Qui tamẽ Licero ipse suis in libris quos inumeros scripsit: ⁊ si erroꝝ torrẽte vulgariũ lapsus sepe deos nominet ⁊ sepe illos tñ deridet ut dixi. ⁊ iam inde a iuuẽtute sua libros inuentionum scribens: dixerat eos qui philosophie dent operam non arbitrari deos esse. Nempe deũ nosse: non deos: ea demum uera ⁊ summa philosophia est. ita dico si cognitiõi pietas ⁊ fidelis cultus accesserit. Jdem quoq; iam senior hijs ipsis in libris quos de dijs non de deo scribit: ubi sese colligit: q̃tis ingenij alis attollitur. ut interdum non paganum philosophum sed apostolum loqui putes. quale est illud in primo contra Uelleium Epicuree sententie defensorem. Eos inquit vituperabas: qui ex operibus magnificis atq; preclaris cũ ipsum mundum: cum eius membra: celuꝫ: terras: maria: cunq; eorum insignia solem ⁊ lunam stellasq; vidissent: Cunq; temporum maturitates mutationes vicissitudinesq; cognouisset: suspicati sũt aliquam esse excellentem prestantemq; naturaꝫ: que hoc effecisset moueret regeret gubernaret. Jn secũdo autem. Quid ingt potest esse tam apertuꝫ: tãq; perspicuum celum si asperimus celestiaq; cõtemplati simus: q̃ esse aliquod numen prestantissime mentis: quo hec regantur. Et eodem in libro. Crisippus quidẽ inquit q̃q; est acerrimo ingenio: tamen ea dicit ut ab ipsa natura didicisse nõ ut ipse reperisse videatur. Si enim inquit est aliquid in rerum natura: quod hominis mens ⁊ ratio: quod vis quod potestas humana efficere non possit: est certe id quod effecit homine melius. Atqui res celestes: omnesq; hee quaruꝫ est ordo sempiternus ab homine confici non possunt. Est igitur id quo illa conficiuntur: homine melius. Jd autem quid potius dixerim q̃ deum. Deinde paucis interiectis. q; si omneꝫ inquit mũdi partes ita constitute sunt: ut neq; ad usum meliores: neq; ad speciẽ pulchriores effici potuerint: videamus utrum ea fortuita sint an eo statu quo coherere nullo modo potuerint: nisi sensu moderante diuinaq; prouidetia. Si igitur meliora sunt que natura q̃ que arte perfecta sunt: Nec ars efficit quicq̃ sine ratione: nec natura quidẽ rationis expers est habenda. Non igitur conuenit signũ aut tabellaꝫ pictam cum aspexeris scire adhibitam esse artẽ. Cunq; procul cursum nauigij videris non dubitare quin id ratione atq; arte moueatur. Aut cum solarium uel descriptũ: aut ex aqua contemplari intelligere declarari horas: arte non casu mundum qui ⁊ has ipsas artes ⁊ earum artifices ⁊ cuncta complectatur consilij ⁊ rationis expertem putare: q; si in scythiam aut in britãniam speram aliquis tulerit hanc quaꝫ nuper familiaris noster effecit possidonius. Cuius singule conuersiones idẽ efficiunt in sole ⁊ luna ⁊ in quinq; stellis errãtibus: quod efficitur in celo, singulis diebus ⁊ noctibus: quis in illa barbarie dubitet: quin ea spera sit perfecta ratione. Hij autem dubitant de mundo: ex quo oriuntur ⁊ fiunt omnia casu: ne sit ipse effectus aut necessitate aliqua aut ratione ac mente diuina. Archimenidem arbitrãtur

possidonius fecit speram.

plus ualuisse in imitandis spere conuersionibus: q̃ naturam in efficiendis: presertim cũ multis partibus sint illa perfecta q̃ hec simulata solertius. ¶Hec ut audis apud Tullium scripta sunt. quib⁹ dictis: rudem mox pastorem illum sumit ab Actio Poeta ꝛ ad propositum suum trahit. Nauim nunq̃ antea sibi visam: illaꝫ scilicet quã in Colcho uehebantur argonaute: procul e monte cernentes atq; attonitum nouitate miraculi pauentemq;: ꝛ multa secum opinantem: montem aut saxum: terre uisceribus eruptum ac uentis impulsum pelago rapi aut atros turbines conglobatos fluctuus concursu aut tale aliquid: uisis inde iuuenib⁹ quorum ope atq; opera nauigium agebatur: ꝛ cantu nautico audito: berouumq; ultibus conspectis: ad se reuersum ꝛ errore ac stupore depositio: quid nam rei esset intelligere incipientem. Post que statiꝫ infert Licero. Ergo inquit ut hic primo aspectu inane quiddam sensuq; uacuum se putat cernere: post autem signis certioribus quale sit illud de quo dubitauerat incipit suspicari: Sic philosophi debuerunt si forte eos primus aspectus mundi cõturbauerat. Postea cum uidissent motus eius infinitos ꝛ equabiles: omnesq; ratis ordinib⁹ moderata immutabilicq; constantia: intelligere ineſſe aliquem non solum habitatorem in hac celesti ac diuina domo: sed etiam rectorem ac moderatorem: ꝛ tanq̃ architectuꝫ tanti operis tantiq; muneris. Quod ipsum alio loco pene hijsdem uerbis posuit tusculanarum questionum libro primo. Hec inquit ꝛ alia innumerabilia cum cernimus: possumus ne dubitare quin hijs presit aliquis uel effector si hec nata sunt ut Platoni uidetur: uel si semper fuerint ut Aristoteli placet: moderator tanti operis ꝛ muneris? ¶Uides ut ubiq; unum deuꝫ gubernatorem ac factorem rerũ oium: non philosophica tantum: sed quasi theologica circumlocutione describit. Itaq; magis hoc probo q̃ quod in ipso nature deorum libro sequitur: auctore quidem Aristotele: q̃uis nanq; sententia una sit ibi tamen mentio est deorum: quorum nomen in omni ueritatis inquisitione suspectum est. Sic enim ait preclare ergo Aristoteles. Si esset inquit qui sub terra semper habitasset bonis ꝛ illustribus domicilijs que essent ornata signis atq; picturis: instructaq; rebus hijs omnibus quibus abundant hij qui beati putantur: nec tamen exisset super terraꝫ. Accepisset autem fama ꝛ auditione: esse quoddaꝫ numen ꝛ uim deoruꝫ. Deinde aliquo tempore patefactis terre faucibus: ex illis abditis sedib⁹ euadere in hec loca que nos colimus atq; exire potuisset: cuꝫ repente terrã ꝛ maria celumq; uidisset nubium magnitudinem ꝛ pulchritudinem uentorũq; uim cognouisset: asperisset q; soleꝫ eiusq; magnitudinem ꝛ decorem: quem tamẽ per efficientiam cognouisset: q; is diem efficeret toto celo luce diffusa: Cum autem terram nox opacasset: tum celum totum cerneret astris distinctum ꝛ ornatum: luneq; luminum uarietatem tum crescentis tum senescentis: eorumq; omnium ortus ꝛ occasus: utq; mihi omni eternitate ratos immutabilesq; cursus que cum uideret: profecto ꝛ esse deos: ꝛ hec tanta deorum opera esse arbitraretur. Atq; hec quidem ille Aristoteles scilicet cuius exemplum quod peregrinum nimis ꝛ ab experientia semotum uidere tur: factam ꝛ non fictam rem memorieq; proximã in medio deducit. Idem Licero. Et nos autem inquit tenebras cogitemuſ tantas: quante quondaꝫ eruptione ethneorum ignium finitimas regiones obscurasse dicuntur ut per biduum nemo homine homo agnoscere. Cum autem die tertio sol illuxisset: ut reuixisse sibi uiderentur. q; si hoc idem externis contingeret: ut subito lucem aspiceremus: quenam species celi uideretur? Sed assiduitate quotidiana: ꝛ consuetudine oculoruꝫ assuescunt animi neq; admirantur: neq; requirunt rationes earum rerum quas sepe uidẽt: perinde quasi nouitas magna q̃ magnitudo rerum debeat ad exquirendas causas excitare. Quis enim hunc hominem dixerit: qui cum tam celi motus certos: taꝫ ratos astrorum ordines: tanq̃ inter se nomina connexa ꝛ apta uiderit: neq; in hijs nullam ineſſe rationeꝫ eaq; casu fieri dicat. que quanto cõsilio gerantur: nullo officio assequi possumus? An cum machinatione quadam moueri aliquid uidemus: ut speram: ut horas: ut aliud per multa non dubitamus quin illa opera sint rationis? Cum autem impetum celi admirabili cum celeritate moueri uertiq; uideamus: constantissime conficientem uicissitudines anniuersarias cum salute rerũ omniuꝫ dubitamuſ quin ea non solum ratione fiant: sed etiam excellenti quadam diuinaq; ratione? Licet enim iaꝫ remota subtilitate disputandi oculis quodammodo cõtemplari pulchritudinem earum rerum quas diuina prouidentia dicimus constitutas. ¶Audis amice quod prediceram non quasi philosophum loquentem: sed apostolum. Quid enim aliud tibi sonare uidentur hec omnia ꝛ singula: q̃ apostolicum illud ad Romanos? Deus enim manifestauit illis. Inuisibilia enim ipsius a creatura mũdi per ea que facta sunt intellecta conspiciuntur: sempiterna quoq; eius uirt⁹ ac diuinitas: Ita ut sint inexcusabiles. q; cum cognouissent deum: nõ ut deũ glorificauerunt aut gratias egerunt: sed euanuerunt in cogitationibus suis. Quid queso aliud sibi uult Licero totiens repetẽdo mundum: diuina prouidentia constitutum: diuina etiam prouidentia gubernari: idq; uelut manu lingue oculis hominum ingerendo: nisi ut auctore ac factore reruꝫ cognito: puderet uiros ingeniosos a fonte uere felicitatis auersos per opinionum deuia: uanis atq; aridis cogitatibus circumuolui. ¶Posses autẽ admirari nisi me nosses: q; a Licerone uir diuellor sic me illud delectat ingenium. Ecce nunc reruꝫ stiliq; dulcedine quadam non isolita raptus quo nõ soleo: ut alieno mea iferciar opuscula: patiẽtiã nõ tã tuam q̃ lectoris imploro. Equidem: dum bẽre meum aliquid uisus eram de proprio uestiebar: mercator inops litterarum ab hijs quatuor: scientie fameq; predonibus spoliatus: cum mihi iã proprium nihil sit: si aliena mendicem: importunitatẽ atq; impudentiam paupertas excusat. Et q̃ putas magna animi paupertas ignorantia est? Et qua nulla maior preter uitium. Sed ne tres illos libros in libellum hunc unicum coangustem: Ciceronianum nihil hodie amplius transcribam: q̃uis ꝛ sepe alibi: ꝛ hic presertim plurima studiose operosissima disputatione perstrinxerit: ad hũc ipsuꝫ

Lice.

Licero.

Licero.

finē:ut ex his oībus que videm⁹ esse deū ⁊ factorē ⁊ rectorem omnium cogitemus. Hec enīz fere disputationis illius summa est:ut celestibus ac terrestribus pene cunctis expositis: celi scilicet speris ac syderibus:tum stabilitate ac fecunditate terrarum: maris ac fluuium oportunitatibus temporumque uarietatibus ac uentorum. Herbis quoq; ⁊ plantis ⁊ arboribus atq; animantibus miris uolucrum ⁊ quadrupedum piscium naturis: deq; hijs omnibus commoditate multiplici cibo labore uectura remedioq; morborum: uenatuq; ⁊ aucupio: ⁊ architectura ⁊ nauigatione ⁊ artib⁹ innumeris:omnibusq; uel ingenio uel natura inuentis. Deniq; corporum ac sensuum ⁊ membrorum compage ac dispositione mirabili:ad ultimum ratione ⁊ industria.in quorum explicatione curiose admodum ac facunde uersatur: Sic ut nesciam: an scriptorum aliquis tam anxie vnquā tamq; acriter ista tractauerit. Semper vna sit conclusio.oia quecūq; cernimus oculis uel ꝯcipimus intellectu:pro salute hoiuz ⁊ diuinit⁹ facta esse ⁊ diuina,puidētia ac consilio gubernari. Immo ēt ad indiuiduā cōdescendēs:Cū quatuordecim nisi fallor isignes romanos duces noiasset:addidit quoz neminē nisi adiuuāte deo talem fuisse credēdū est. Et post pauca. Nemo ingt vir magn⁹ sine aliquo afflatu diuino vnq; fuit.quem afflatū qd aliud:q; spūm sanctum homo purus intelligat? Itaq; preter eloquentiam:que nulli hominuz par fuit:quid hic in sententia tractator quicunq; catholicus immutaret. ¶ Quid nuncigitur? Ciceronem ne ideo catholicū inferam. Uellem posse ⁊ o utinam liceret.utinam qui tale illi ingenium dedit:⁊ seipsum cognoscendum prebuisset ut querendum prebuit. Etsi enim uerus deus nec nostrarum laudum nec mortalis eloquij egens sit:Haberemus tamē nūc in templis ut arbitror dei nostri:non quidez ueriora nec sanctiora:id enim fieri non potest nec sperari debet:at forsan dulciora ⁊ sonantiora preconia. Uerum absit.ut vno aut altero bene dicto totum quicquid est ingenij vnius amplectar. Nam philosophos non ex singulis uocibus spectandos:sed ex perpetuitate atq; constantia ab eodem ipso Cicerone immo a ratione insita didici. Quis tam rudis ut non quandoq; gratum aliquid dicat? An id vo satis est? Sepe vna uox ad tempus multam tegit ignorantiam. Sepe splendor oculorum aut flaua cesaries:fedas corporū mendas uelat. Qui totum tuto vult laudare: totum oportet ut videat totum examinet: totum libret. Fieri potest:ut iuxta illud quod delectat aliud lateat quod tantundem uel multo etiam magis offendat. Ecce idem Cicero ibidem: ubi multa pergrauiter disseruit ⁊ pietati simillima: mox ad deos suos ut ad uomitum redit expeditisq; nominibus ac qualitatibus singulorum: nec iam de vnius dei sed de deorum prouidentia acturus:Audi queso quid interserat. Quos deos ⁊ uenerari inquit ⁊ colere debemus. Cultus autem deorum est optimus: Idēq; castissimus plenissimusq; pietatis:ut eos semp pura integra ⁊ incorrupta: ⁊ mēte ⁊ uoce ueneremur. Heu mi Cicero quid ais? tam cito dei vnius ⁊ tuiipsius obliuisceris. Ubi excellentem illam prestantem q; naturam numenq; illud prestantissime mentis. ubi meliorem deum homine:atq; eorum que humana uel ratione uel potentia fieri nequeunt: celestium scilicet? Huius ne quem cernimus sempiterni ordinis effectorem. Ubi illum deniq; celestis ac diuine domus habitatorem:insuper ⁊ rectorem ac moderatorem ⁊ tanq; architectum tanti operis reliquisti? Et quasi e domo illa syderea quaz grata sibi confessione prebueras depulisti: dum tam fedos tam indignos ei comites dares aspernanti atq; ore prophetico proclamanti. Uidete q; ego sim solus ⁊ non est alius deus preter me. Qui sunt igitur hij noui recentesq; ⁊ ifames dij:quos in domū domini conaris intrudere? Sunt ne hi de quibus propheta alter ait. Omnes dij gentium demonia: dominus autem celos fecit. Tu mihi nunc de hoc celorum rerumq; omniū factore ⁊ creatore loquebaris:meritoq; pij auditoris aures atq; animum delectabas. Sic repente illum creaturis rebellibus atq; imundis spiritibus miscuisti? Euertisti vno vbo omnia que sapienter ac sobrie dixisse videbaris.sed quid dixi vno uerbo:immo cōpluribus. Sepe enim:immo passim eodem quasi dormitās uestigio nutante relaberis: ⁊ quos modo deos irriseras ueneraris:quin ⁊ solem ⁊ lunā ⁊ stellas: ⁊ postremo palpabilem hunc mundū ipm quē videmus:quez tangimus:quem calcamus:sensu predi tum:animantem: ⁊ quo nihil est stultius deum facis. Idq; licet non tu tibi sed Balbo tribuas apud te loquenti:quod ipsum achademice fuerit cautele:in fine tamen libri illius Balbi disputationē nō ausus ne in achademie legem pecces ueriorem dicere:uerisimiliorem dixisti.ut quicquid ille disputauerat approbando tuum fecisse videaris. Uere autem tuum sit:q; platonicum secutus morem alteri tribuere:tuasq; sententias proferre:ficto alterius ore malueris. q; q; sane quodam loco dicti operis deum vnum plurinomium balbus idem afferre videatur.quo uelut error clypeo uti solent stoici ad excusandas insanias deoruz turbe:quasi diuersis uocabulis non nisi rem vnicaz designari uelint ⁊ intelligi.ut sit scilicet exempli gratia deus vnus. Isq; in terra Ceres dictus: Neptunus in pelago: in ethere Iuppiter:in igne Uulcanus. Tamē hec excusatio ⁊ ueritatis obumbratio q; sit friuola qs non videt? Qui ut reliqua sileam apud scriptores gentium preeminentiam inter se deorum discordias q; ⁊ bella sacrorumq; diuersitatem viderit. De⁹ vn⁹ Deus enīz uer⁹ nisi vnuz esse non potest:neq; se maior neq; se minor alicubi:cuz semper ⁊ ubiq; idē ipse sit:neq; aliqū secum discors esse pōt aut fuisse:neq; nunc. Qui non tauro:sed vno semper laudis ⁊ iustitie ⁊ contribulati spiritus ac lachrymarum sacrificio delectatur.vnus ille in celo ⁊ in terra:vna illi utrobiq; substantia vnuz nomen. Illa quoq; diuersoria ac fictionum subterfugia:q; videntes philosophi que de Ioue dicerent:deo non conuenire: duos Ioues:vnum naturalez:alterum fabulosum ut Lactantius ait: Lactātius seu potius tres Ioues: ut ait Cicero numerant hij qui theologi nominantur deorum inq; Theologi non vnius dei:quantas vires habeant: ⁊ quanti extimāda sint p̄cij:ne nimis a proposito deerrem:apud ipm Lactantium Formianum qui queret inueniet institutionum suaruz libro primo. ¶ Nam illud piget etiam attigisse:q;

Cicero catholicus ostēdit:Iz catholicis iseri nō debeat

ſoleſ qnqꝫ totidēqꝫ mercurios:totidēqꝫ Dionyſioſ totidemqꝫ Mineruas:q̄tuor vo Vulcanos:quatuor Apollines: quatuor Veneres:tres Eſculapios:tres cupidines: tres dianas dicunt: ſex Hercules ut Licero ait: at ut Varro tres ⁊ quadraginta.neqꝫ illos pudet ⁊ ea dicere que nos pudeat audire ne dicā credere. Rogo enim. Quis has non ſtomacheť ieptias? quis has ferat ambages? omnia non errorum modo:ſed ſic inaniuꝫ ſomniorum plena vndiqꝫ ac referta ſunt:ut miſerear interdum atqꝫ indigner nobile illud eloquiuꝫ in his poſitum ⁊ conſumptum curis. ¶ Nam de reliquis ut libet. At que circulatio? quis hic ludus? quenaꝫ hee fabelle? quinqꝫ ſoles facere:cuꝫ ab eo qꝫ ſolus luceat ſolem dici uelint: ⁊ cū plures non fuiſſe qui dem vnq̄:ſed oculorum vitio fortaſſis aut animorum conſternatione iuſte eſſe:nonnunqꝫ inter prodigia numeratum ſit? pace ueterum ſit dictum Liceronis ante alios. Nec ſcribēda hec fuiſſe cenſeo nec legēda cenſerē:gbus cōſcribēdis ille vir tantꝰ icubuit niſi ut lecte ⁊ cognite deoꝝ nuge:uere diui nitaſ ⁊ vniꝰ dei amorē ⁊ contēptus ſupſtitionis externe:nr̄e religionis reuerētiā legentiū animis excitarent. Nullo enim clarius modo vnaqueqꝫ res q̄ꝫ cōtrario admota cognoſcitur. Nil magis amabilem lucem facit:q̄ꝫ odium tenebrarum. ¶ Que ſi de Licerone meo dixi quem in multis miror:qd de alijs me dicturum ſperas? Scripſerunt multa multi ſubtiliter.quidā etiam grauiter:dulciter eloquenter. Sed in hijs quaſi uenenum in melle miſcuerunt:quedam falſa ridiculoſa pericula de quibus nunc agere longum nimis ⁊ impertinens. Neqꝫ enim in omnibus ea mihi excuſatio fuerit: que fuit in Licerone. Non ſic omnes alliciunt .quibus ⁊ ſi materia alta ſit: non eſt eloquij par dulcedo. Sepe cantus idem pro uarietate canentium nunc delectabilis nunc moleſtus fuit. ⁊ eādem Muſicā longe uariam uox oſtendit. Ne tamē res egeat exemplo: Pythagorā ſummi virum ingenij fuiſſe gs non nouit? eius tamen eſt nota illa metempſicoſis:quam in caput non dicaꝫ philoſophi ſed hominis ſcandere potuiſſe ſupra fidem ſtupeo. Scandit tamen: ⁊ a magno ingenio profecta:magna etiam ut perhibent infecit ingenia. Dicerem hic aliquid ſi auderez:quod quia non audeo:audētior pro me dicet Lactantius Formianus:qui in libris inſtitutionuꝫ:hunc ipſum de quo loquimur Pythagoraꝫ uanum ſenem ⁊ ineptum:hominemqꝫ leuiſſimum deridende uanitatis:appellare non ueritus. totuꝫ hoc fabuloſum ⁊ inane mendacium: atqꝫ illud in primis:qꝫ ſe in priore vita Euphorbiuꝫ fuiſſe mentituſ eſt:generoſa ſtili atqꝫ animi libertate deſpicit ac refellit. Hoc eſt autem vnum illud electiſſimum inter pythagorica dogmata:quibus ille vir aduena apud methapontinos credulos ubi diem obijt: tantum meruit nomen:ut domus eius pro templo ipſe pro deo cultus atqꝫ habitus ſit. Et q̄ꝫuis hec ipſe non ſcripſerit:nihil enim ſcripſiſſe traditur. dixit tamen: ⁊ poſt eum ſcripſere alij. ¶ Quis athomoruꝫ turbas:concurſuſqꝫ fortuitos nō audiuit? Ex quibus in vnum coeuntibus:celum ⁊ terraꝫ ⁊ vniuerſa conſtare vult Democritus:ſecutuſqꝫ Democritum Epicurus.qui ne quid penitus deeſſet inſanie:mundos innumerabiles poſuere.quod cū audiſſet:ſuſpiraſſe fertur Alexāder macedo:qꝫ nō dum vnum ex innumeris ſubegiſſet. Vani uaſtiqꝫ animi ſuſpirium. Certe hij duo philoſophice here ſis huius auctores:milleſimam nondum partem mundi huius agnouerant:dum mundos innumerabiles ſomniabant. J nunc: ⁊ non ſolum doctos ſed ſobrios etiam ac diſcretos:quodqꝫ eſt euidentiſſimum ocioſos nega:quibus uacauerit talia cogitare. ¶ Quid de alijs dicam:qui non mundorū innumerabilitatem: infirmitatēqꝫ locorum ut hij proximi ſed mundi huius eternitatem aſtruunt.in quam ſententiaꝫ preter Platonem ac platonicos: philoſophi fere omnes ⁊ cum illis mei quoqꝫ iudices ut philoſophi potius q̄ꝫ chriſtiani videātur inclinant. Et ut illuꝫ famoſiſſimum ſiue infamē Perſij uerſiculum defendant. Digni de nihilo nihil in nihilum nil poſſe reuerti.non modo mundi fabricam:Platonis in Thimeo:ſed moſaycam geneſim fidemqꝫ catholicaꝫ totumqꝫ chriſti dogma ſanctiſſimum ac ſaluberrimū ⁊ celeſti rore mellifluum oppugnare non metuant:niſi humano magiſ q̄ꝫ diui noſ ſupplicio terreātur. quo ceſſante ſubmotiſqꝫ arbitris:oppugnant ueritatem ⁊ pietatem:clanculū in angulis irridentes chriſtum: Atqꝫ Ariſtotelem quem non intelligunt adorantes meqꝫ:ideo qꝫ cuꝫ eis genua non incuruo:accuſant:qō eſt fidei ignorantie tribuentes. Fidem enim ipſam incuſare ueriti:ſectatores fidei inſectantur obtuſoſqꝫ ⁊ ignaros dicunt: Neqꝫ quid alij ſciant:aut quid neſciant:ſed in quo ſecum ſentiant aut diſſentiant attendunt.omniſqꝫ diſſenſio apud illos ignorantia eſt: Cuꝫ ab errantibus diſſentire ſumma ſit ſapientia. Jta autem propoſito inſiſtunt.ut quoniam ex nihilo fieri aliquid impoſſibile ſit:natura:deo ipſi ipotentiam hanc aſcribant. Ceci ac ſurdi qui non ſaltem naturalium philoſophorum antiquiſſimuꝫ audiant Pythagoram. Solius hanc dei forte virtutem ac potentiam aſſerentem:ut quod natura efficere nequeat:deus facile poſſit:ut qui ſit omni virtute ac poteſtate potentior atqꝫ preſtantior ⁊ a quo natura ipſa vires mutuetur. Non miror ſi chriſtū: ſi apoſtolos:ſi doctores catholicos non audiunt: quos contemnunt. Hunc philoſophum nō audire uel ſpnere illos miror. Sed nec nō legiſſe hoc:ſed tātos aliorum iudices phas eſt ſuſpicari. que ſi tamen forſitan non legerunt: Legant ſigs eſt pudor apud Calcidium in Thimeum Platonis ſecundo commentario. Sed ne quicq̄ moneo. omne quod ad pietatem tendit a quocunqꝫ dictum pari temeritate atqꝫ impietate deſpiciunt. ⁊ ut docti videātur inſaniunt quod ancille humili negatuꝫ ſit: omnipotenti quoqꝫ domino uetitum opinantes. Quin etiam quod in horuꝫ tumultibus aduertere potuiſti. ubi ad diſputationem publicam uentum eſt:qa errores ſuos eructare non audent:proteſtari ſolēt ſe in preſens ſequeſtrata ac ſepoſita fide diſſerere: quod quid oro eſt aliud:q̄ꝫ reiecta ueritate uerum querere: ⁊ quaſi ſole derelicto in profundiſſimos ⁊ opacos terre inhiatus introire:ut illic in tenebris lumē inueniant: quo nihil amētius fingi pōt. Jpſi aūt ne nil agē illoſ putes:ſeu qd agāt ignorare qō aperta profeſſione non audent: proteſtatione clandeſtina fidē negāt:nūc ſerijs ſophiſticiſqꝫ blaſphemijs:nūc ludicris ⁊ male ſalſis ⁊ olentibus iocis

Perſi⁹

Calcidius

Cicero

atqꝫ impijs. Atqui magno audientium assensu qd ipsum Ciceronem loquens Balbus. Mala inquit ⁊ impia consuetudo est contra deos disputandi: Siue ex animo id: siue ex simulatione loquebat: ut deorum cultor pie q̄q̄ pietas illa impia esset ac pestifera. Q̄ ergo mala q̄q̄ impia cōsuetudo: ueri dei cultoribus videri debet: contra deum suum: Hoc est contra vnum uerum viuum celi deum disputandi quocunqꝫ proposito. Nam si ex animo fiat scelus ingens ⁊ impietas: si ludendo autem: ineptissimus ludus ⁊ censoria dignꝰ est nota. ¶ Nō hoc tamen aspiciunt iudices mei: quorum in iudicio nō ignorans adeo viderer: nisi christianꝰ eēm. Quomodo enim christianus homo litteratꝰ videretur: hijs qui idiotam christum magistrum ⁊ dominū nostrum dicūt? Non facile rudis magistri discipulus eruditus fiet ab illius uestigijs nō diuertens. Cupide igitur ⁊ audacter ⁊ importune cōtra preceptorem cōtraqꝫ discipulos eius clamāt: imo latrant ⁊ insultant. Inqꝫ eo maxime gloriantur: si confusum aliquid ac perplexū dixerint nec sibi nec alijs intellectum. Nam quis preco: intelligat nec intelligentem se. Nec audiunt Cesarem Augustū inter multa animi ingenijqꝫ bona disertissimū pncipem: qui ut de illo scribitur genus eloquendi secutus est elegans ⁊ temperatum: precipuamqꝫ curam duxit sensum animi q̄ apertissime exprimere ⁊ amicos irrisit uerba insolita ⁊ obscura captantes: ⁊ hostem increpuit ut insanum ea scribentem que mirentur potius audientes q̄ intelligant. Uere ergo miri homines qui hinc doctrine gloriam aucupentur: vnde apud doctos ignorantie merentur infamiam. Summum enim ingenij ⁊ scientie argumentum claritas. Nam quod clare quis intelligit clare eloqui potest: quodqꝫ intus in animo suo habet: auditoris in animum transfundere. Ita uere fit q̄ in his dilectus nec intellectus Aristoteles ait in primo Methaphisice. Scientis signum posse docere: q̄uis hoc ipsum artificio non uacet. Quia ut ait Cicero secundo de legibus. Non solū scire aliquid artis est: sed quedā ars est ēt docēdi. Ut ars hec nimiꝫ intellectꝰ ac scientie claritate fundata est. Et si enim ars huiusmodi preter scientiam exigatur: ad exprimendum scilicet imprimendūqꝫ animi conceptus: nulla ars tamē de obscuro ingenio: claram promet orationem. Amici autem nostri nos luce gaudentes neqꝫ secum in tenebris palpitantes: quasi nostre scientie diffisos ⁊ ob id omnium ignaros: quia non de omnibus per compita disputamus: ex alto despiciunt tumentes inauditis ambagibus: sibiqꝫ precipue hinc placentes: q̄ cum nihil sciant: profiteri omnia ⁊ clamare de omnibus didicerunt. Neqꝫ illos hinc retrahit pudor ullus aut modestia ⁊ conscientia latitātis insciti. neqꝫ non dicam ille publij mimus. Nimium alter cando ueritas amittitur. Sed illud Salomonis autenticum. uerba sunt plurima: multaqꝫ in disputando habentia uanitatem. Aut illud apostoli. Si quis autem videtur contētiosus esse: non talem cōsuetudinem non habemus: neqꝫ ecclesia dei. Atqꝫ illud eiusdē. Uidete ne quis uos decipiat per philosophiam ⁊ inanem fallaciam: ꝑm traditionem hominum: ꝑm elementa mundi: ⁊ non ꝑm christum. ¶ Quid est autem hoc quod loquor: aut quomodo paulo vnq̄ credituros sperez? an non ipse christi discipulus? quo magistro gratior: eo istis inuisior contemptiorqꝫ. Quis autem odioso vnq̄ prebuit consultori? non si amicus: non si ipse frenum stringat Aristoteles: quiescent: tantus est impetus: tanta animi temeritas: tantus timor: tanta philosophia nominis ⁊ tam uana iactantia tanta deniqꝫ opinionum peruicacia ⁊ peregrinorū dogmatum uentoseqꝫ disputationis improbitas. Cuius illud suprapositum inter multa damnabile: q̄ coeternum deo mundum uolunt: ubi prophanas illas cantiunculas graui non sine stomaco solitꝰ sum audire: quas hij nostri in triuijs passim: apud Ciceronem ꝯo Uelleius Epicuri partiū defensor queritur hijs uerbis. Quibus enim inquit oculis animi: intueri potuit Plato fabricam illam tanti operis: qua construi a deo fabricariqꝫ mundum facit? potest utcunqꝫ hec interrogatio tolerari: nisi q̄ iam querendo responsum est. quibus hec oculis vidit Plato: nempe animi: quibus inuisibilia cernūtur: ⁊ quibus ipse ut philosophus fretus acerrimus atqꝫ clarissimus multa vidit: q̄uis ad hanc visionem nostri propius accesserunt non visu quidem sed lumine clariore. At quod sequitur quis ferat. Que mollitio inquit: que ferramēta: qui uectes: que machine: qui ministri tanti muneris fuerunt? Quem admodum autem obedire ⁊ parere uoluntati architecti aer ignis aqua terra potuerūt? questio diffidentis ⁊ irreligiosi animi. Ita enim quasi de ligna rio aut ferrario fabro querit non de illo de quo scriptum est. Ipse dixit ⁊ facta sunt. Dixit autē nō uerbo uocali: ne laborasse uel iubendo sōnient ut multa sunt soliti: sed per uerbum internum sibiqꝫ coeternum quod erat in principio apud deum: deus uerus de deo uero cōsubstantialis patri per quem facta sunt omnis. Hic profecto mundum fecit ex nihilo: uel si ut philosophi quidam uolunt ex informi materia quā hylem graij: quidam alij siluā uocāt: factus est mundus. Hec ipsa ut ait Augustinus: facta est de omnino nihilo. Fecit inq̄ deus igit mūdum uerbo illo quod Epicurus ⁊ sui nosse non poterant: nostri vo philosophi non dignantur. Eoqꝫ sunt priscis illis inexcusabiliores. Potest etiā lux in tenebris nō videre. qui in luce apertis oculis nō videt: plane est cecus. At quod apud ipsum Ciceronem in processum queritur. quomodo qui mundum natum seu factum introduxerit is eum dixerit fore sempiternum: haud iniuste quidem queratur. Nos autem ⁊ principium habuisse ⁊ finem habiturum mundum dicimus. Illa que sequitur uana magis: sed vulgaris est questio. Sciscito: ingt: cur mundi edificatores repente exciti: ante inumerabilia secula dormierunt. Qui hec interrogāt: nō attendunt: si ante centū millia: uel quia id qd apd Tullium scriptum est: babylonios quadringēta septuaginta annorum millia numerare: ante hec oia: seu plura multo millia factus esset hic mundus: id ipm similiter queri posse. Cur nō pus cum mille annorum millia infinito collata: nihil amplius q̄ toti dies sint dicente psalmigrapho: quoniā mille anni ante oculos tuos tanq̄ dies externa que preterijt: uel multo ēt minus: seu uerius: nil penitus. vnius enim diei uel vnius hore ad mille annos siue ad millemillia annorum: sicut vnius exigue stille leui imbre delapse: ad oēm oceanū cūctaqꝫ maria. per quē minima quidem: aliqua tamen est cō-

paratio ⁊ nonnulla ꝓportio. At multoꝝ ⁊ quot cunqꝫ uolueris millium annorum: usqꝫ duꝝ numero nomen desit: ad eternitatem ipsam: ꝓrsus nulla. Illa enim supra mundum: hinc maxima ⁊ hinc parua: utrinqꝫ certe finita sunt. Hec autem contra: hinc infinita licet maxima que illis admota nō exigua extimanda esse. sed nulla aut ille vir magnus

Aug⁹ Augustinus: qui de hoc ipso ualidissime disputat libro. xij. ciuitatis dei. Et hec est illa perplexitas que philosophos coegit eternitatem mundi ponere: ne tam diu ocios⁹ fuisse videatur deus: cui multoꝝ sententiam paucis uerbis stringere Theodosius Macrobius secundo commentario in sextum Ciceroniane reipublice. Mundus quidem in

Macrobius quit fuisse semper philosophia auctor est. conditore quidē deo: sed nō ex tempore. Siquidem tempus ante mundum esse non potuit cum nihil aliud tempora nisi cursus solis efficiat. Que tamen apō ipsum Ciceronem his uerbis eliditur. Non enim si mundus nullus erat: secula non erant. Secula nunc dico: non ea que dierum noctiumqꝫ numero anni cursibus conficiuntur. Haꝫ fateor ea sine mūdi conuersione effici non potuisse. Sed fuit quedā ab infinito tempore eternitas: quam nulla temporuꝫ circumscriptio metiebatur. Spatio tamē qualis ea fuerit intelligi potest: ꝙ ne in cogitationem quidem cadit ut fuerit aliquod tempus cum nullum esset. que uerba pene ad contextum idem Augustinus interserit. Addunt sane ingeniosi magis homines qꝫ pij: Ad eternitatem ipsam de qua dictum est: mutationes reruꝫ uarias: ex incendijs ac diluuijs terrarum mundo inuectas: quibus ⁊ temporalis ⁊ quodammodo nouus videatur: cuꝫ eternus sit. Quo in genere toto: ut iam tandem sero licet vnde discessi redeam. Euectus enim sum reruꝫ

ꝫ Ari. coherentium catbena maxime vitandus Aristoteles: non ꝙ plus errorum sed ꝙ plus auctoritatis habet ac sequaciuꝫ. ¶ Fatebuntur forsitan seu uero seu uerecundia coacti: diuina non satis aristotelem vidisse: neqꝫ eterna: ꝙ a puro ingenio semota sint. Sed humanorum atqꝫ pretereuntiū nihil nō peruidisse contendent. Ita eo reuertimur ꝙ contra hunc ipsum philosophum disputans Macrobius: siue ioco siue serio. Videtur ait mihi vir tantus nihil ignorare potuisse. Mihi autem ꝓrsus contrarium videtur. Neqꝫ ulli hominuꝫ humano studio eorum omnium scientiam fuisse concessaꝫ. Hinc lacero: ⁊ cuius alia sit inuidie radix: hec tamen causa pretenditur: ꝙ Aristotelem non adoro. sed alium quem adorem habeo: qui mihi non inanes rerum fallentium ac friuolas coniecturas: ad nil utiles: nulli subnixas fundamento: sed suiipsius notitiam pollicetur. quam si prestat: Ceteraruꝫ ab eodem conditarum rerum: ⁊ accessio superuacua ⁊ apprehensio facilis ⁊ inquisitio ridiculosa videbitur. Hunc igitur habeo de quo sperem. hunc habeo quem adorem: quem pie utinam ⁊ iudices mei colant. Quod si faciunt: sciunt philosophos multa mentitos: eos dico qui philosophi dicūtur. Ueri enim philosophi uera omnia loqui solent. Horum tamē ex numero nec Aristoteles nec Plato est: quem ex omni prisca illa philosophorū acie ad uerum ꝑpius accessisse nostri dixere philosophi. Isti vō ut diximus sic amore solius nominis capti sūt: ut secus aliquid qꝫ ille de re qualibet loqui sacrilegio dent. Hinc maximum nostre ignorantie argumentuꝫ habent: ꝙ nescio qui aliter de virtute: neqꝫ sat aristotelice dixerim. En crucibus dignum crimen. perfacile fieri potest: ut nō diuersum modo aliquid: sed aduersum dixerim: nec male ilico dixerim: nullius aditus iurare in uerba magistri: ut de se loquens Flacc⁹ ait. Illud quoqꝫ pos- Flacc⁹
sibile est: ut idem licet aliter dixerim: atqꝫ hijs omnia iudicantibus sed non omnia intelligētibus dicere aliud visus sim. Magna enim pars ignorantium ut ligno naufragus uerbis heret: neqꝫ rem vnā bene aliter atqꝫ aliter dici putat: tanta uel intellectus uel sermonis quo conceptus exprimitur inopia est. Equidē fateor: me stilo viri illius qualis est nobis: non admodum delectari: cuius eum in sermone proprio ⁊ ducem ⁊ copiosum ⁊ ornatum fuisse grecis testibus ⁊ Tullio auctore didicerim: anteqꝫ ignorantie sententia condēnarer. Sed interpretum ruditate uel inuidia ad nos duruꝫ scaberqꝫ peruenit. ut nec ad plenū mulcere aures possit: nec herere memorie. quo fit ut interduꝫ Aristotelis mentem non illius sed suis uerbis exprimere ⁊ audienti gratius ⁊ promptius sit loquēti. ¶ Neqꝫ illud dissimulo quod sepe cum amicis dixi: nūc ut scribam cogor non ignarus magnum mihi hinc fame periculum instare: magnumqꝫ ⁊ nouum eius que mihi obijcitur ignorantie argumentum. Scribam tamen. nec iudicia hoium uereboꝝ. Audiant me licebit omnes qui usqꝫ sunt aristotelici. Scis qꝫ facile solū hunc peregrinū ⁊ exiguū conspuēt libellum. Est enim in conuitia pronum genus. Sed de hoc libellus ipse viderit quo se linteo detergat. mō me ne conspuāt sat est mihi. Audiant aristoteli ci inqꝫ omnes. Et quoniam grecia nostris sermonibus surda est: audiant quos italia ois ⁊ gallia ⁊ cō tentiosa pariseos ac strepidulus straminuꝫ vicus habet. Oēs morales nisi fallor Aristotelis libros legi: quosdam etiam audiui: ⁊ anteqꝫ hec tanta detegeretur ignorātia intelligere aliquid visus erā: doctior: qꝫ hijs forsitan nōnunqꝫ. Sed non qua decuit melior factus ad me redij: ⁊ sepe mecuꝫ ⁊ quādoqꝫ cum alijs questus sum: Illud rebus non impleri: ꝙ in primo ethicorum philosophus idem ipse prefatus est. eam scilicet philosophie partem dixi: non ut sciamus sed ut boni fiamus. Videlicet nempe virtutem ab illo egregie diffiniri ⁊ distingui: tractariqꝫ acriter: ⁊ que cuiqꝫ sunt propria seu vitio seu virtuti. que cum didici scio plusculū qꝫ scieba. Idem tamen est animus qui fuerat: uoluntasqꝫ eadem. Idē ego. Aliud est enim scire: atqꝫ aliud amare: aliud intelligere: atqꝫ aliud uelle. Docet ille nō inficior quid est virtus. At stimulos: at uerborum faces quibus ad amorē virtutis vitijqꝫ odiū mēs urgetur atqꝫ incenditur: Lectio illa uel non habet uel pauciſſimos habet quos qui querit: apud nostros precipue Ciceronem atqꝫ anneum inueniet. ⁊ quod quis forte mirabitur apud Flaccum poetam quidem stilo hyspiduꝫ sed sententijs periucūdum. Quid ꝓfuerit aut nosse quid est virtus: si cognita nō ametur? aut quid peccati notitia utilis: si cognitū nō horretur? imo hercle si uolūtas prauа sit pōt virtutum difficultas ⁊ vitiorum illecebroſa facilitas: ubi innotuerit: in peiorem partem pigrū nutantemqꝫ animum impellere. Neqꝫ est mirari. si in excitandis atqꝫ in erigendis ad virtutem animis

sit partio⁹:qui parentem philosophie hui⁹ Socratem circa moralia negociātem:ut vbo ei⁹ utar:irriserit. Et siquid Ciceroni credimus contempserit. q̄uis cum ille non minus:nostri autem quod nemo nescit expert⁹ acutissimos atq; ardentissimos orationis aculeos p̄cor̄dijs admonent infligunt q̄:quibus ꝛ segnes impelluntur ꝛ algentes incenduntur:ꝛ sopiti excitantur:ꝛ inualidi firmantur: ꝛ strati eriguntur:ꝛ humi herentes inhonestissimos cogitatus ꝛ honesta desideria attollūtur.ita ut terrena iam sordeant:ꝛ conspecta vitia:ingens sui odium:virtus internis spectata oculis: forma q̄ ꝛ tanq̄ honesti visa facies ut vult Plato miros sapientie:miros sui pariat amores. Que licet p̄ter christi doctrinam atq; auxilium omnino fieri non posse non sim nescius: neq; sapientem neq; virtuosum neq; bonum aliquem euadere:nisi largo haustu non de fabuloso illo pegaseo qui est inter conuexa parnasi:sed de uero illo ꝛ vnico ꝛ habente in celo scatebras fonte potauerit aque salientis in vitam eternam:quam qui gustat amplī⁹ non sitit. Ad hec tamen ipsa pergentibus:illi ipsi quos dicebam multum conferunt multumq; adiuuant. q̄ ꝛ de multis eorum libris multi sentiunt:ꝛ de Ciceronis hortesio nominatim:in se expertus gratemodum p̄fitetur Augustinus. Et si enim non sit in virtute finis noster: vbi eum philosophi posuere. Est tamen per virtutes iter rectum:eo ubi finis est noster:per ꝟtutes inq̄ nō tm̄ cognatas sed dilectas. Hij sunt ergo ueri philosophi morales ꝛ virtutum optimi magistri:quorum p̄ma ꝛ ultima intentio est bonum facere auditores ꝛ lectorē.qui q̄ non solum docent qd est virtus aut vitium: p̄clarumq; illud hoc fuscū nomē auribus instrepūt: sed rei optime amorē studiūq; pessimoq; rei odiū fugamq; pectoribus inserunt. Tutius est uoluntati bone ac pie:q̄ capaci ꝛ claro intellectui operam dare. Uoluntatis siquidem obiectum ut sapientibus placet est bonitas. obiectum intellectus est ueritas. Satius est autem bonum uelle:q̄ uerum nosse. Illud enim merito nunq̄ caret.hoc sepe etiam culpaz habet.excusationem non habet. Itaq; longe errant qui in cognoscenda ueritate nō in adiscenda:ꝛ multo maxime qui in cognoscēdo non amando deo tempus ponit. Nam ꝛ cognosci ad plenum deus in hac vita nullo potest modo.amari autez potest pie atq; ardenter.ꝛ utiq; amor ille felix semper. Cognitio vo nonnunq̄ misera:qualis est demonum qui cognitum apud inferos contremiscunt. Et q̄q̄ prorsus incognita nō amētur: satis est tamen deum eatenus.quibus ultra nō datur ac virtutem nosce.ut sciamus illum omnis boni fontem lucidissimum:sapidissimuz:amenissimū inexhaustum a quo ꝛ per quem ꝛ in quo sumus gc quid sumus boni:Hanc post deuz rerum optimā: quo cognito totis illū p̄cor̄dijs ac medullis propter se:Hanc autem propter illum amemus ꝛ colamus vite illum vnicum auctorem:vite hanc p̄cipuum ornamentū. Que cum ita sint:non est forsitan his philosophis nostris:ꝛ si non sint greci de virtute p̄sertim credere:ut iudices mei putant reprehensibile. Et siquidem uel hos ipsos uel meuz forte iudicium secutus dixi aliquid. q̄uis Aristoteles aliter:aut alio dixerit.nō ideo apud egores eoz iudices sim infamis. Notus enim mos Aristotelicus in thimeo Platonis ꝛ Calcidio expressus. Hic inquit suo quodaz more:pleni perfectiq; dogmatis electio quod visum sit: cetera fastidiosa in curia negligit. Si ab illo igitur fastiditum aut neglectum aliquid dixi uel non forsitan cogitatum: fieri enim potest:nec humane dissonum est nature: q̄uis si hos sequimur nec consonum viri fame. Si hec dixi quicquid est:neq; enim satis quid sit illud noui:neq; hij satis ingenue ueris me certisq; criminibus impetunt sed suspitionib⁹ ac susurris. hec ne sufficiens causa est:qua fluctibus sic demergar ignorantie:ut in vno errans:in quo ipso possim his errantibus non errasse:factus sim omnium reus:ꝛ in omnibus semper errare:nilq; omnium sci re damnandus sim? Quid ergo dicat aliquis:An ꝛ tu contra Aristotelem mutis? contra Aristotelē nihil.sed p̄o ueritate aliquid quam licet ignorans amo:ꝛ contra stultos Aristotelicos:multa quotidie in singulis uerbis Aristotelem inculcantes:solo sibi nomine cognituz:usq; ad ipsius ut auguror audientium q; fastidium:ꝛ sermones eius contra rectos ad obliquum sensum temerarie detorquentes. Nemo vo me amantior:nemo reuerētior illustrium virorum:ꝛ quod ait Naso:quotq; aderāt uates rebar adesse deos. Ad philosophos ꝛ maxime ad theologos ueros trabo. Ipsum vo Aristotelem:nisi maximum quendam virū scirem non hoc dicerem. Scio maximum:sed ut dixi hominem. Scio in libris ei⁹ multa disci posse sed ꝛ extra sciri aliqd posse credo. Et anteq̄ Aristoteles scriberet: anteq̄ disceret:anteq̄ nasceretur:multa aliquos scisse non dubito. Homerum:Hesioduz:Pithagoram:Anaxagoram:Democritum: Diogenez:Solonem:Socratem:ꝛ philosophie principem Platonem. ¶ Et quis inquient principatum hūc Platoni tribuit.ut p̄o me respondeam:non ego sed ueritas ut aiunt:Et si non apprehensa:visa tamen illi propiusq; adita q̄ ceteris dehinc magni tribuunt auctores. Licero primum ꝛ Uirgilius:nō hic quidem nominando sed sequendo. Plinius preterea ꝛ Plotin⁹: Apuleius:Macrobius:Porphyrius: Censorinus:Josephus.ꝛ ex nostris Ambrosius Augustinus ꝛ Hieronymus:multiq; alij.quod facile probaretur:nisi omnibus notum esset. Et quis non tribuit nisi insanum ꝛ clamosum scolasticorū vulgus? Nam q̄ Auerrois omnibus Aristotelez p̄fert:eo spectat q̄ illius libros exponendos assumpserat:ꝛ quodammodo suos fecerat.qui q̄q̄ multa laude digni sint:suspectus tamen est laudator. Ad antiquuz nempe prouerbiū res redit:mercatores omnes suam mercē solitos laudare:Sūt qui nihil per seipsos scribere audeant: ꝛ scribendi auidi alienorum expositores operum fiāt:ac uelut architectonice inscij parietes dealbare suum opus faciant:ꝛ hinc laudez querāt:quam nec per se sperāt posse assequi:nec per alios nisi illos in primis ꝛ illoꝝ libros hoc est subiectū cui incubuere laudauerint:animose idipsum ꝛ immodice ac multa semper hyperbole. ¶ Quanta vo sit multitudo aliena dicta exponentium:an aliena uastantium. hac p̄sertim tempestate sententiarum liber ante alios mille tales passus opifices: clara si loqui possit:ꝛ querula uoce testabitur. Et quis vnq̄ cōmentator: non assumptum ceu proprium laudauit opus? Immo eo semper uberius:quo alienum

Naso

De scia Platōis

urbanitas:suuz op⁹ laudare uanitas atqz superbia est. Linquo eos qui tota sibi delegere uolumina: quoz vnus est aut prim⁹ Auerrois. Certe Macrobius non tm̃ licet expositor sed scriptor egregius: cum tamen Ciceroniane reipublice non libros quidem si vnius libri partem exponendam decerpsisset: expositionis in fine quid addiderit notum est. Uere inquit pnunciãdum est: nihil hoc ope perfectius: quo vniuerse philosophie cõtinet integritas. Finge hunc nõ de libri parte: sed de totis pborum oiuz libris loqui: Plurib⁹ qdem vbis: nõ plus aũt dicẽ potuisset. siqdem nihil integritati põt: nisi superfluuz accidere. Quid vo philosophoz libris oib⁹ qui uel scripti uel scribẽdi sũt: cõtineri ampli⁹ põt q̃z philosophie integritas: si tm̃ hec ipsa uel oibus cõtineri potuit aut poterit libris: z nõ aliqd deest pmis: z nouissimo defuturũ est. ¶ Sed hec hactenus. Scio ut dixi: durũ me fame scopuluz adisse: tantoz nõ modo mẽtione philosophoz sed comparatione pposita: stiluz tm̃ obiecta: nec reiecta excuset ignorantia: audaces facere solita z loq̃ces. Metus amittẽde glorie aut nois minuẽdi frenare soli tus oratores: amicoz mihi demit sentẽtia. Quid metuam queso? nõ potest pdi: nec mihi iam minui qõ amissuz est. qcquid dixero aut id erit qõ amici mei iudicãt: aut plus aliqd: minus nihilo nihil est. ¶ Qñ ergo q̃libet flatu pulsus huc prodij: emergam ut potero: z id dicam qõ me sepe z interdum magnis quesitoribus rñdisse memor sum. Siqdẽ de Platone z Aristotele si querat qs nã maior claror: q̃z vir fuerit: non mihi tanta est ignorantia: z si multã iudices mei tribuãt: ut tãta de re ausuz pcipitare sniam: que de reb⁹ licet paruis continenda ac libranda est. Neqz vo me fugit: q̃ta sepe de doctis hoibus iter doctos cõcertatio sit exorta. De Cicerone ac Demosthene. Deqz ipso itidem Cicerone ac Uirgilio. De Uirgilio insup atqz Homero. De Salustio ac Thucidide: deniqz de Platone ipso z cõdiscipulo ei⁹ Xenophõte. deqz alijs mltis quoz oium si idago difficilis atqz extimatio anceps est Inter Platonem atqz Aristotelẽ qs sedẽs iudicia auctoritate pnũciet. At si querit uter sit laudatior: icũctanter expediã inter hos referre quantũ ego arbitror: qõ iter duos: quorum alterũ pncipes pceresqz: alterũ vniuersa plebs laudet. A maioribus Plato. Aristoteles laudat a pl'ib⁹. A magnis z a multis imo ab oib⁹ dignus uterqz laudari. Eo enim ambo nãlib⁹ atqz humanis in reb⁹ puenerũt: quo mortali igenio ac studio pueniri põt. In diuinis altius ascendit Plato z platonici. q̃z q̃z neuter puenire potuerit quo tẽdebat. sed ut dixi. ppius uenit Plato. De quo nullus christianoz z in pmis augustini librorum fidelis lector besitauerit. qõ nec greci q̃uis hodie lrarum nescij dissimulãt: maioz pueuestigia Platonẽ diuinũ Aristotelẽ demoniũ nũcupãtes. ¶ Neqz me rursum fallit: quãta in libris suis in Platonẽ Aristoteles disputare sit solit⁹. qõ q̃z honeste z q̃z procul a suspitione iuidie faciat: q̃z uis alicubi amicũ Platonẽ: sed amicitiorẽ asserat ꝓ itatẽ: ipse viderit: simulqz hoc sibi dictũ audiat. Facile est cũ mortuo litigare. quẽ tm̃ multi viri maximi post obitũ defenderũt: Noiatim in ydeis cõtra q̃s ualide oẽs igenij sui neruos ille acerrimus disputator itẽderat. Notissima Augustini ipsi⁹ ac secura defensio est. cui piũ quoqz lectorẽ: non minus ascensuruz rear q̃z uel Aristoteli uel Platoni. Unum icidẽter hic dixerim: ut errorẽ meoz iudicuz hijsqz sil'ium refellã: qui vulgi uestigijs isistentes opinari solẽt: z isolẽter nec minus ignoranter obicẽ: multa scripsisse Aristotelẽ. Neqz hic errant. Multa eni scripsit. pculdubio: plura ẽt q̃z cogitẽt: quoz aliq̃ nõdũ hẽat lingua latina. At Platonem prorsum illis z icognitũ z iuisum: nil scripsisse asserũt pter vnũ atqz alterũ libellum. qõ non dicerẽt: si tã docti eẽnt: q̃z me pdicãt idoctuz. Nec lr̃at⁹ ego: nec grec⁹: sexdeciz ul'eo amplius Platonis libros domi habeo: quoz nescio an ullũ isti vnq̃z nomen audierint. Stupebũt ergo si hec audiant. Si non credũt: ueniãt z videant. Bibliotheca nr̃a tuis in manib⁹ relicta: nõ illitterata qdẽ illa q̃uis illitterati hoiś: neqz illis ignota est quã totiẽs me tẽptãtes igressi sunt. Semel igrediar̃ z Platonẽ tẽtaturi: an z ipse sine lr̃is sit famosus. Inuenient sic esse ut dico: meqz lz ignarũ: nõ mendacẽ tm̃ ut arbitror fatebuntur. neqz grecos tm̃: sed in latinũ uersos aliquot nunq̃z al's visos aspiciẽt litteratissimi homines de qualitate quidẽ opum iure illi suo iudicẽt. De numero aũt nec iudicare aliter q̃z dico: nec litigare litigiosissimi hoies audebũt. Et quota ea ps librorum est Platonis: quoz ego hijs oculis multos vidi precipue apud Calabrũ Barlaam modernuz graye specimẽ Sophie: qui me latinarũ inscium: docere grecas litteras adort⁹ forsitan profecisset: nisi mihi illuz inuidisset mors: honestisq̃z principijs obstitisset: ut solita est.

Imis iã post ignorãtiaz meã uagor: z aio n z calamo nimis indulgeo. Redeũduz est. Nec sunt igit̃ amice atqz haruz sil'es causeque me amico: sed iniquo mirũ dictu meoz iudicio sodaliũ obiecere. quarũ ut itelligo nulla potentior: q̃z qz lz peccator: certe christian⁹ sum. Etsi eniz forsitan audire possim: qõ obiectum sibi Hieronymus refert. mẽtiris: ciceronianus es nõ christian⁹ Ubi enim thesaurus tuus: ibi z cor tuũ. Rñdebo: z thesaurũ meũ incorruptibile z supremaz cordis mei partez apud christũ esse. sed ppter ifirmitates ac sarcinas vite mortalis: q̃s neduz ferre sed enumerare difficile est: nõ possum fateor ut uellẽ sic inferiores partes aie in qbus est irascibilis z cõcupiscibilis appetitus attollere: qn adhuc terris inhereant z quotiens quanto nisu humo illas auellere mestus z idignãs retẽtauerim. Et qr nõ successit: quid hinc patiar: solus ipse quẽ testor z quẽ inuoco christus nouit qui fortasse miserebit̃ ut salubrẽ conatũ adiuuet ibecillis anime: z peccati mole obrute ac depresse. Interiz nõ nego multis me curis uanis ac noxijs deditũ. Sed in hijs non numero Ciceronem: quẽ mihi nunq̃z nocuisse sepe etiã profuisse cognoui: quod dictum ex me nemo mirabitur Augustinum si audierit de se similia profitentem: de quo me supra ꝓme: sed alibi plurib⁹ egisse memini. Ideoqz nunc vnum hoc dixisse contentus sim. Non dissimulo equidem me Ciceronis ingenio z eloquentia delectari: qbus ut inumeros fileam. Hieronymum ipsum usqz adeo delectatum video: ut nec visione illa terribili: nec Ruphini iurgijs sic stilum inde dimouerit: quin Ciceronianũ aliquid redoleret quod ipsemet sentiens de hoc ipso alibi se excusat. Nec vo Cicero fideliter ac modeste lectus aut illi nocuit: aut cuiq̃ alteri:

eum ad eloquentiã cunctis:ad vitaꝫ multis ualde ꝓfuerit:noiatim ut dixim⁹ Augustino:qui ex egy pto egressurus:egyptioꝝ auro ⁊ argento sinum si bi gremiũq; cõpleuit.ac tãtus pugil eccl'ie:tãtus ꝓpugnatoꝛ fidei futurus:ante diu q̃ in aciem de scederet:sese armis hostium circũfulsit.Ubi ergo de hijs:de eloquẽtia p̃sertim queri:Ciceronẽ fa teoꝛ me mirari inter:imo ante oẽs qui scripserunt vnq̃ q̈libet in gente.nec tm̃ ut mirari:sic ⁊ imitari: cũ potius in ꝯrium laborẽ:ne cuiusq̃ scilicet imi tatoꝛ sim nimius:fieri metuens quod in alijs non ꝓbo.Si mirari aũt Ciceronem:hoc est Ciceronia num esse:Ciceronian⁹ sum. Miroꝛ enim nẽpe.qn ẽt nõ mirãtes illũ miroꝛ.Siqua hec ignorãtie no ua confessio videri potest:hoc sum aio fateoꝛ:hoc stupore. At ubi de religione:idem de sũma uerita te:⁊ de uera felicitate:deq; eterna salute cogitan dum incidit aut loquẽdum:nõ Ciceronianus cer te aut Platonic⁹:sed christianus sum.quippe cuꝫ cert⁹ mihi videar:q; Cicero ipse christian⁹ fuisset: si uel christum videre uel christi doctrinam ꝓcipe potuisset.De Platone eni nulla dubitatio est apd ipsuꝫ Augustinum:si aut hoc tpe reuiuiscereꝛ:aut dum vixit hec futura p̃enoscereꝛ:quin christian⁹ fieret:quod fecisse sua etate plerosq; Platonicos refert idem:quorũ ipse de numero credendus est. Stante hoc fundamento:quid christiano dogma ti Ciceronianum obstet eloquiuꝫ:aut quid noceat ciceronianos libꝛos attingere cuꝫ libꝛos heretico rum legisse non noceat:imo expediat:dicente apo stolo.Oportet hereses esse.ut ⁊ qui ꝓbati sunt manifesti fiant in uobis. Ceterum multum hac in parte plus fidei apud me habiturus fuerit p̃ius quisq; catholicus q̃uis indoct⁹:q̃ Plato ipse uel Cicero. Hec sunt igitur argumenta ualidiora no stre ignorantie:que uera esse gaudeo hercle:utq; in dies ueriora sint cupio. Profecto enim de quo mihi cum magnis viris liquido conuenit:si quen cunq; philosophum q̃tũcunq; famosuꝫ:si deniq; deũ suum Aristotelẽ reuixisse:⁊ christianum factũ audiant:ruditatis ⁊ insciie arguẽt.⁊ quẽ ante sus pexerint superbi despicient ignorãtes:tanta penu ria tantumq; odium ueri est.quasi dedicerit:eoip so q; ad sapientiaꝫ dei patris a caliginosa ⁊ loqua ci mundi huius ignorantia sit cõuersus. Neq; mi hi dubium est:quin Victorinus dum rhetoricam docuit:clarissimus habitus:ita ut in romano foro statuam meritus accepisset. Jlico ut christuꝫ ⁊ ue racem fidem clara ⁊ salutifera uoce confessus est: ab illis superbis demoniocolis quoruꝫ offense me tu aliquandiu conuersionem distulisse eum in con fessionibus suis Augustinus refert:hebes ac deli rantissimus haberetur.Quod de ipso etiam Au gustino eo magis suspicoꝛ:quo ⁊ ipse vir clarioꝛ fu it clarioꝛq; conuersioꝛ:⁊ q̃to fidelibus utilioꝛ gra tioꝛq;:tanto christi ⁊ ecclesie sue hostibus inuisioꝛ mestioꝛq;.quando apud Mediolanum in eisdem confessionibus idem ipse commeminit magisterio rhetorice deposito:sub illo fidelissimo ac sanctissi mo p̃cone ueritatis Ambꝛosio:scientiam celestẽ atq; iter salutis arripuit.⁊ de Ciceronis exposito re factus est p̃dicatoꝛ christi.De quo quid semel audierim narrabo:ut intelligas quantus hic moꝛ bus q̃ pestifer:q̃ profundus sit.Audiui viruꝫ ma gni nominis:dum de Augustino placitum sibi ne scio quid dixissem cum suspirio respondentẽ. Heu q̃ dolendum:q; ingenium tale fabellis inanibus irretitum fuit.Cui ego. O te miserum qui hec di cis:miserrimumq; si sentias.Cõtra ille subridẽs. Immo vo stultũ te inquit si sic credis ut loqueris: Sed melius de te spero.Quid de me autem spe raret:nisi ut contemptoꝛ pietatis in silentio secum essem.Proh superum atq; hominum fidem. Sic iam nemo igitur litteratus horum iudicio esse po test:nisi sit idem hereticus ⁊ insanus:superq; om nia importunus ⁊ p̃ocax.qui per vicos ac plate as urbiuꝫ:de quadrupedibus ac beluis disputãs: bipes ipse sit belua.Quid autem miri:si delirum non modo ignarum iudicant me amici mei:cũ de hoc ꝓculdubio sint grege:qui pietateꝫ quolibet in genio cultã spernunt:⁊ religioneꝫ diffidentie asseri bunt.neq; ingeniosum putant.neq; satiꝭ doctuꝫ lo qui audeat in Aristotelem solũ mutus aliquid cõ tra fidem catholicam disputare.quam quo quisq; animosius oppugnare p̃sumpserit:expugnari eni nullo potest ingenio nulla vi:eo ingenioſioꝛ apud istos doctioꝛq;.quo fidentius fidelius ue defende rit:eo habetur obtusioꝛ atq; indoctioꝛ ⁊ ignoran tie conscietia:fidei uelum assumpsisse quo se conte gat atq; inuoluat creditur p̃oꝛsus.quasi non dis coꝛdes ac trepide fabelle ⁊ nugelle inanes ac ua cue sint illorum:nec scietia certa de ambiguis aut ignotis:sed opiniones uage ⁊ libere ⁊ incerte.Ue re autem fidei notitia ⁊ altissima ⁊ certissima ⁊ po stremo felicissima sit scientiarum omnium:qua de serta relique omnes non vie:sed deuia.non termi ni sed ruine.non scientie:sed errores sunt. Hijs ta men isti animis:hijsq; sunt iudicijs:ut nesciã. An non solum duo illi de quibus supra dictuꝫ est:uel siqui sunt sil'es:sed supremus omnium Paulus ip se non dico ceperit displicere iudeis:quibus ante placuerat.quod Hieronymus epistolaꝫ ei⁹ ad Ga lathas exponens ait:sed omnino ⁊ phariseis ⁊ põ tificibus insanire visus olim sit:q; de lupo agnus: q; de psecutore christiani nominis:factus eẽt apo stolus christi.Et hijs nostris etiam videatur.Pos sum ergo ignorantiam mihi obiectam:possim ⁊ si obiciatur insaniam magnis comitib⁹ consolari.⁊ sic facio.quin interdum ⁊ delectoꝛ ⁊ gaudeo:ho nestis ex causis:non ignorantie tm̃:sed amentie re us esse. Ceterũ de me let⁹:de amicis doleo. Et si enim alie iudicio p̃tendantur cause ⁊ forsitan leuiores:hee quidem scelere ⁊ impietate non ua cant:Illis mortifere ⁊ infames:mihi etiaꝫ glorio se:ut p̃o hijs causis non solum fama:sed vita in super spoliari si res tulerit equissimo fim passurus animo. Illud angit in p̃imis:q; uerissima omniuꝫ uel vnica uel inter tantas eminens obliqui causa iudicij:liuoꝛ est:qui multos semper:sed nullos vn q̃ sanos ac lucidos infecit oculos:coegitq; falsuꝫ cernere. Res stupenda ⁊ noua:neq; mihi vnq̃ ha ctenus audita:nunc quod nolim in meo capite ex perta ⁊ cognita:amicis inuidiam inesse pectorib⁹: Amicis nunq̃:si nõ plena ac pfecta amicitia:que est ita amicum ut se amare. Amant isti me:sed nõ toto pectore:dicam melius:toto amant pectore: sed non totum me.Uitam certe ⁊ coꝛpusq; ⁊ ani mam:⁊ quicquid habeo p̃eter famam:eamq; dũ taxat litterarum. Horum ego uel omnium uel sin guloꝝ in manibus fidenter nilq; hesitãs posueriꝫ.

Augu-
stini cõ-
uersio

Amici pfecti

Neq; hec exceptio aut odij: aut amicitie lenitioris sed inuidie est ut dixi etiam in amicitijs habitatis: uel si hoc auditu durum est: & hoc quoq; melius aliter est dicendum: ut non liuoris sit exceptio sed doloris. Dolent forsitan: imo dolent: utiq; apd doctos apud quos mihi uere ne an falso litterati hominis partū nomen audiunt: se nec litteratos esse nec cognitos. Hinc ereptum mihi cupiunt qd non habēt: neq; si sapiunt sperant. Magna uotoꝝ cōsti ctatio rerūq; discordia: cui bonum omne uel maximū uelis: eidem nolle uel minimū. nō tam puto q; mihi id esse: q̄ q; sibi doleāt deesse. Querūt neq; id fateor iniuste: in amicitia pares esse. & id agunt qm̄ clari oēs esse non possumus: quod facilius censent: sumus oium obscuri. Est nō inficior in amicis paritas pulcherrima. ubi eniz insignitis pars vna prepōderat: non bene videntur amicoꝝ animi q̄si impares inuenti sub amicitie iugum mitti. Ueruz ea paritas amoris ac fidei esse debet fortunaruz & glorie non ita. Idq; ut ignotos fileaz Herculis ac Philotete: Thesei ac Perithoi: Achillis & patrocli: Scipionis & Lelij pbat imparitas. Ipsi tamen ut libet viderint: quo animo erga meuz nomen fuerint: qui erga me ni fallor haud dubie sūt optimo.

Eo autem amice: ne quid nescias & ut noe ris: vnde & quo aio tibi hec scribo. Interpadi uertices parua in naui sedeo. Ne mireris: si uel manus scribentis uel oro fluctuat. per aduersum hūc ingētem amnem tota cum ignorantia mea nauigo. cuius olim in ripis multa scripsi iuenis multaq; meditat⁹ sum: que illoꝝ tempoꝝ senibus pbarent: prius q̄ hij iuuenes senilem ignorātiam deprehēdissent. O sors hoium instabilis. Padus ipse quodāmodo mihi cōpati visus est: q̄si studij nostri memor & ueterum cōscius curarū. q; quem iuuenez (si sine supbia dici pōt) glorioſuz vidit: senē cernat inglioriuz. fameq; pfulgidis exutum uestibus: meq; retro assidue ad ius meum ab iniquis iudicibus reposcendum: magno impetu & toto gurgite reimpellit. Uerū ego laborioſam mihi & quibus minime suspicabar inuidioſam famesarcinam perosus: & litium fugitans & contēptus spretor: exuuias meas raptorib⁹ charis liquo. Habeāt sibi me cedēte: si ut pecunia sic & fama: dū habēti eripiāt ad raptorē transit. habeant sibi uel scientiam: uel huic apud stultos parē: scientie opinionē. Ego uel utraq; uel pfecto altera hoc est opinione scientie nudus: eo felicior fortassis & ditior nuditate humili: q̄ supbis illi spolijs & ut arbitror nō suis. Uado igitur letus claro & graui fasce depositor: & obstantem padū remis uelis ac funib⁹ supero: ticinum repetens studioſam & antiquā urbez. ubi non modo uestimētum fame uet⁹: inter nautas perditum inueniā si ea cura sit: sed carere illo & si ualde cupiam nequibo. Ego aūt nitar semp & optabo illitteratus dici: dū vir bonus aut nō malus sim: ut uel sic quieſcā. Fesso nil dulcius est quiete. Hanc mihi semp ad hūc diem mēdax ut nūc audio litterarū fama eripuit: & hāc ipsaz: seu falsa: seu uera: ignorantie fama restituet: atq; ita uel sero tandem aliqñ bene erit. Id tamē ut uereor frustra nitar atq; optabo: tam multi cōtra meos iudices sentiūt: ut non illic tātum quo mihi nūc iter est: sed ubicūq; per hunc nostrum orbē suā hāc sniam pmulgarint: q̄uis apud me in rem iudicatā trāsierit ut audisti: apud alios tñ in suū caput pluriuz ac maioꝝ iudicio recasura sit: preter vnā illā forsitan ubi hec audent: urbē nobilissimā atq; optimam. ubi pter populi magnitudinē: multiplicēq; uarietatez: mlti sunt qui sine litteris philosophent ac iudicēt. Multa enim rerum oium: & qō vnicum ibi uel maximū malum dixerim: ꝯ horum lōge nimia est libertas. qua freti: sepe ineptissimi hoies claris noib⁹ insultant: indignātibus qdem bonis qui ibidē quoq; tā multi sunt: ut nesciā an in ulla urbe tot modesti boniq; viri sint. Sed tanto maior est ubiq; stultoruz acies: ut sapiētium indignatio frustra sit. tam dulce oibus libertatis est nomē: ut temeritas & audacia q; illi sīles videant vulgo placeāt. Hinc ipune Aquilam noctue: Lignū corui: Leonem simie lacescūt. Hinc honestos fedi: doctos inscij: fortes ignaui: bonos mali lacerāt. Nec maloꝝ licētie boni obstāt q; & numero illi supant: & fauore publico expedire credētiuz ut qcqd loqui libet & liceat. Ita pror sus insedit illō Tyberij Cesaris: in ciuitate libera: linguam mentēq; liberas esse debere. libere qdem eē debēt: ita tñ ut libertas uacet iniuria. Uides ut ad finem ppero neq; pueniō. Multa eniz interueniūt que cursum oronis impediāt. Non q; ego ignorem multo sapiētius multoq; grauius futuꝝ fuisse: hec & alia sepe similia tacuisse. Sed difficile est inter aculeos nō moueri. Sepe ergo tales pulices uel cōterere necesse mihi fuit uel excutere. Facile aūt hos tulissem: si te facile pferētem cognouissem. In hijs enim nō inscitiam meaz quam libēter amplector: sed illoꝝ insolētiam egre fero: sed ut dixi tacit⁹ hāc laturus nisi tu fuisses. Tue equidez & non mee idignationi tā lōgis sermonib⁹ morē gessi. De ignorātia mea tibi nō epl'am iam: sed libruz scribēs: addidi de multoꝝ ac pene oium ignorantia que se obtulerāt festinānti. De qbus cogitare studiosius si deē: nō libellus exiguus: sed igētes texiqueāt libri. Quid enim queso cōius ignorātia? qd uberius? qd lati⁹? quocūq; me vtam: in me illam & in alijs sed nunq̄ exundātius q̄ in meis iudicib⁹ inuenio. que si tam illis nota eēt ut mihi: aliene forsan ignorātie ferēdis sententijs abstinerēt: essetq; ad tribunal illud iniquissimum atq; ineptissimum penne iustitiuz. Quis enim nisi ipudētissim⁹ qō in se videt dānat in altero? Excusatio vna est. docti sibi vident: eo pīsertim tpe. Hā qō cōstat post cenaz illa snia lata est. Uideri aūt pma frōte potuerit de mei ipsius ignorātia: nisi aliō addidissem. Nouus libri titulus: nō stupēdus tñ ad memoriā reuocanti: ut de ebrietate sua librum scripsit Antoni⁹ triūuir. tanto eniz hoc turpior titulus ille est: q̄to morum: q̄ ingenij turpiora sunt vitia. Ignorātia quidem: uel desidie cuiuspiā fuerit uel insite tarditatis: At ebriosītas uoluntatis puersiq; ai. Sicut aūt ibi Antonius oium ebriosissimū se fatet: vnū dūtaxat excipiēs magni ppudor filiū Ciceronis: sic & ego oium ignorātissimū me nō nego: sed nō vnuz: imo q̄tuor fortassis excipiā. Sed iā satis est: uereor ne nimiū. Jāq; uelut e turbidis fluctib⁹ portū specto. Jam demū igit alto aio feram⁹ hāc seu falsam infamiā seu uerā famam ignorātie. Hā neq; falsū metuit: nisi qui parū uero fidit. neq; ueruz odit: nisi qui falsum amat. Si falsa est infamia: cito desinet apud ipsos et auctores ifamie: dū gd dixerint ruminātes pudor inuaserit. Apud alios enim neq;

Jgrātia cōe malū.

icipiet qdē: nec ad quē diuertat patēs limen docti
bois reptura ē. Sin vā ē fama qd tergiuersamur?
An amore uani nois labefacere nitimur ueritatē?
Quid est aūt in hoc ipo qđ magnope gñiosuz aiuz
⁊ humana noscētē ⁊ celestia suspirātē tor;qat. Duz
cogitat metiturqz q̄tuluz esse: q̄z nihilo p;oximū:
quod non dicam vnus alterqz philosophus: eorū
quoqz qui clarissimū scientie nomen habent: sed si
mul omnes norunt: q̄qz exilis rerū portio: omniū
hominuz scientia: uel humane ignorantie uel diui
ne sapiētie cōparata? C Dabis hic mihi amice au
rem: dabis fidem: atqz hoc non recēs ⁊ nunc p̄mū
ad os ueniens: sed sepe dictum: sepius cogitatum
credes: quemcunqz horum qui magna scientie fa
ma sunt seu ueterum seu nouorum ex illo illustriuz
grege ⁊ nominum luce secreueris: ⁊ diligeuter ex
cusseris: Jnuenies si rerum ueritas nec hominum
clamor inspicitur: scientie modicuz: ignorantie plu
rimuz habuisse. quod ipsos si assint: nec ingenuus
pudor absit: plane fassuros mihi ipse persuadeo. ⁊
hoc Aristotelem morientem ingemuisse quidaz fe
runt: ut nemo sibi blandiatur aut scientie opinione
superbiat. sed deo gratias agat: si quid ei forsitan
supra communem modum obtigit. ad quod ipsuz
credēdum non sit uelox. potiusqz sibi q̄z alijs de se
credat: sibiqz non plausoris blandi: sed censoris in
se rigidi: vice fungēti. Uere enim quisquis fauore
seposito: quo ⁊ fallimus ⁊ vicissim fallimur: aper
tisqz oculis res suas aspexerit: multa in se flenda:
pauca admodum plaudenda reperiet. Sed omis
sis quorum grauior est querela: de virtutibus lo
quor ad scientiam reuertamur. Jā quid inops per
dere metuat: ubi qui habentur ditissimi uere ino
pes sunt. Siquidem in hac ipsa portiuncula scibi
lium rerum philosophamur tumidissimi ⁊ inquie
tissimi dissidemus: ⁊ magne uelut specie scientie su
perbimus. Jnqz ipsis angustijs qui maximi etiam
sunt uersantur: ⁊ pauca scientes multa nesciunt: ⁊
nescire se nisi insaniant nō nesciūt. Ueritissimūqz est
illud Ciceronianuz: qđ quisqz grauis philosophus
multo sibi deesse cognoscit. quē defectum quo gſ
qz min⁹ intelligit: min⁹ sentit ⁊ curat minus. Jdeo
qz doctissimos maxime videas discendi auidos ⁊
maxime ignorantiā negligentes. Sane in hac tan
ta scie inopia: ubi iplumeſ alas uēto apit humana
supbia: q̄z frequētes ⁊ q̄z duri scopuli? quot q̄qz ri
dicule philosophātiū uanitates? q̄ta oppositionū
p̄rietas q̄ta ptinacia? q̄ta pteruia? qui sectarū nu
merus? que differentie? quenam bella? q̄ta rerum
ambiguitas? que uerborum perplexitas? q̄z pfun
de: q̄qz inaccessibiles ueri latebre? quot insidie so
phistarum: omni studio ueri iter uepribus ceu qui
busdam obstruentium: ut nequeat internosci: quis
illuc rectior trames ferat? Quam ob causaz Cato
maior pellendum censuit urbe Carneadem. Que
nam postremo hec inter: hinc temeritas: hinc diffi
dentia maximorum hominum: ⁊ desperatio que
daz apprehēdēde ueritatiſ. Pythagoras ait de oi
re ad utranqz partem equis argumentis disputari
posse. ⁊ de hoc ipso an res omnis ex equo disputa
bilis sit. Sūt qui dicant: alte obrutam ueritatez ⁊
profundo uelut in puteo demersam: quasi ex imis
terre latebris ⁊ non potius e summo celi uertice:
petenda ueritas: ⁊ uncis ac funibus eruenda: non
scalis gratie: ⁊ ingenij gradibus adeunda sit. So
crates ait hoc vnum scio qz nihil scio. Quam hu
milimam ignorantie professionez ceu nimis auda
cem reprehendit Archesilas: nec id vnuz sciri asse
rēs nihil sciri. Ea gl'iosa philosophia: que uel igno
rātiā profitet: uel ignorātie saltē notitiā interdicit.
Circulatio anceps: ludus iextricabilis. Cōtra Gor
gias Leōtin⁹ rhetor uetustissim⁹: nō mō aliqd sed
sciri oia posse credit nō a pbo tm̄: sed ab oratore nē
pe: qui ut ait Cicero oibus de reb⁹ oratorē optime
posse dicē existimauit: qđ certe ipse non potuit: nō
posset aūt optime de reb⁹ oib⁹ dicē: nisi optime oēs
oēs nosset. Jdē sensit Hermagoras: qui nō mō rhe
toricā: sz pbiaz oēz reqz oiuz notitiā tribuit orato
ri. Magna mediocris ingenij fiducia ⁊ lōge oib⁹ fi
dētior. Hippias scire se oia pfiteri ausus: ut nō mō
de liberalib⁹ studijs deqz vniuersa philosophia: sz
de mechanicis quoqz plenam sibi gloriam usurpa
ret: dicerem diuinū hoiem: nisi insanum crederez.
Sed qm̄ iā nec sciri oia: Jmmo nec multa per ho
minē certū est. ⁊ pfutata iam pridem atqz explosa
achademia: ac reuelāte deo: sciri aliqd posse pstat.
sit satis scire q̄z tū fufficit ad salutē. Multi plus sa
piētes q̄z oportet periere: ⁊ dicentes se esse sapien
tes ut ait Apl'us: stulti facti sunt: ⁊ obscuratuz est
insipiens cor eoruz. Mihi ad sobrietatē sapere si cō
tigat: quod sine multis immo sine ullis litteris fie
ri posse: illitterata utriusqz sexus sanctor;cohors i
dicat: satis erit ⁊ feliciter agi mecū existimabo. ne
qz vnq̄z mei me studij penitebit. ⁊ hos garrulos
idiotas qui falso litterarū noie turgidi dici amant
quod nō sunt: aut miserebor aut odero aut ridebo
deqz inanibus atqz incognitis altercantes. neqz il
lis iactantia nec tumorē pestifer: neqz oio aliquid
non ipsas certe diuitias inuidebo: nunq̄z ad se re
deuntibus sepe foras effusis: seqz extra querenti
bus. Jn fine: litterati libēs nomē pono: ⁊ iam po
sui: si indignum ut ueritati conscientieqz satisfaciā.
alioquin ut inuidie. De re autē posteritas viderit:
si ad illā fame passibus peruenero: Si minus obli
uio. Uiderit inq̄z posteritas icorrupta: quā ab eq
tate iudicij: nō animor; pturbatio ulla: nō odiū: nō
ira: nō amor liuor;qz: ueri hosteſ ipediēt. Uiderit il
la si me nouerit. Judiceſ eni meos p̄culdubio non
agnoscet. qppe quos nec etas hec nouerit: vix vici
nie notos sue. viderit: iudicetqz. Et si hor; sniaz ap
probet: acquiesco: si rescindat: nō ideo hijs irascor
sciēs quāta sit in ais hoium potestas affectuū. Hij
sunt aūt: qui in me sniam hāc dictarūt. Fallor: vn⁹
eni quē sepe hodie nomino: liuor fuit. Jlle hanc di
gitis suis scripsit: quā nec amor potuit mutare nec
ratio. Cur ergo irascerer amicis pro eo quod ab il
lorū hoste commissum est? Si inigtatē filij nō fert
pr̄: nec filⁱ⁹ patris: q̄to minus hostis inigtas noce
re debeat amico: p̄sertim illius carcere ac vincu
lis astricto: qui si q̄ sibi redditus fuerit. ⁊ suas ⁊
amici iniurias sit ulturus? Sūt multa p̄terea que
iracūdiā si qua esset exēplorū cōpr;imant cōpescāt
remedijs. Nā que vnq̄z uel doctrina: uel scitas uel
virtus quelibet tam excellens fuit: ut obtrectatori
bus non pareret? Jmmo quidem ut Liuius ait:
Quo gloria maior: eo propior inuidia. Et sic est.
Q̄q̄z enim iners malum sit inuidia: ⁊ altos ⁊ ani
mos non ascendat sed vipere in morem iuxta Na
sonis sententiam: humi serpat. Familiare tamen
illi est alteqz glorie radices auidius isequi: clariſqz

Archesilas

Gorgias

Cicero.

Hermagoras.

Hippias

Apl'ſ

nominibus suum virus infundere: non aliter q̃ꝫ subterranei quidaꝫ uermes qui proceras arbores radicum morsibus clandestinis ꝛ tacita labe pertẽptant. Sic sepe seuit liuor: sed interdum magis estuat passionem animi silentiuꝫ frangente clamoribus. Et Thersitem pede claudum: distortuꝫ cruribus: humeris gibbosum: pectore concauum: caluastrum uertice: atq̃ puriginosum: ꝛ Agamenoni grecoruꝫ regi ꝛ Achilli grecorum fortissimo: detrahentes publice: Ilias narrat homerica. Et Drãcem Turno uerbis iniuriantem Eneis virgiliana testatur. Sed hic miri nihil. Est eniꝫ contrarijs inter se naturale odium. Quanta in diuum Julium ꝛ Augustum Cesares: uel ab amicis uel ab hostibus dicta sunt. Illud supra fidem stupeo: q̃ Pẽscenius niger vir fortissimus: progeniem scipionũ toto romano orbe precipuam: fortunatam potius dicebat esse q̃ fortes. Nullus hic proculdubio liuor erat: sed libertas inconsulta iudicij. Uerũ hec ꝛ similia peregrina nobis atq̃ longinqua sunt. Ad propinquiora ueniamus. Possem sanctos memorare: precipueq̃ Hieronymum: sed prophana materia: ꝛ de solis litteris sermo est. Itaq̃ illos attingam sed non oẽs qui nostre propius sunt querele. Quis ergo in primis Epicurum in tolleranda superbia siue inuidia: siue utraq̃ detrahentes omnibus non audiuit? Pythagore: Empedocli: Timocrati: quem amicum licet totis uoluminibus laceraſſe traditur: q̃ in philosophia paululum a se suiſq̃ insanis opinionibus discordaret. Habent tamẽ ꝛ hij tres ꝛ alij quos discerpsit patientie materiã: quando idem ꝛ mire Platonem spernit: ꝛ cõtumeliosissime Aristotelez uerat ac Democritũ: a quo ultimo que sciebat in philosophicis cuncta didicerat: ꝛ quem exigua mutatione uerborum in omnibus sequebatur: hunc acriuſ ifamabat: nempe qui magistro caruisse gloriaretur: ꝛ videri uellet. Secuti sunt in hac detrahendi libidine preceptorem suũ: Metrodoruſ atq̃ Hermac⁹: supradictoſ quoq̃ philosophos lacerantes: nec ullius magnitudini parcẽtes aut glorie. Fuit ꝛ Zeno ipse maledic⁹ atq̃ irrisor: qui Crispum virum acutissimũ ꝛ eiusdem secum secte contemptuꝫ nominans: non Crispum sed Crispaꝫ semper diceret: ꝛ nõ modo Coetaneos sed parentẽ pbie Socratez cõuitijs ac maledictis icesseret: Latinoq̃ usus ꝟbo: credo ut peregrine lingue mordacior esset iocus: scurrã atticuꝫ uocitaret: quod ipsum scõma si sit illud: ꝛ non potius ledoria dici debet: in eundem apud quez hec scripta sunt Ciceronez: post ab emulis uersum est: quem ob insignem lingue festiuitatẽ dixere aliqui consularem scurram dignus iocus: non illius viri auribus ac moribuſ: sed ore potiꝰ ꝛ scurrilitate iocantiũ. ¶ Jam Annei Senece in Quintilianũ: atq̃ in Senecã Quintiliani detractio nota est. Erãt q̃ ambo viri egregij: ambo hispani: mutuis tamẽ morsibus sese carpunt: atq̃ alter alterius stilũ dãnat: mirum prorsus in tantis ingenijs. Solẽt eniꝫ docti indoctis esse odio ac stupori. Nor illi igitur modo facultas affulserit famam rodunt. Doctis: facie licet incognitis inter se cognatio multa est: ni si hanc liuor: aut excellentie appetitus abruperit. quod in hijs proximis duob⁹: inq̃ alijs de quib⁹ ante diximus euenisse credibile est. Quibus quãdoq̃ cessantibus: nouum dictu: claros inter viros esse videt emulatio quedam: quaſi uentis quiescẽtibus tumens mare. Cuius duplicem rei causam apud quoſdaꝫ lego: vna est fauor discipuloꝝ atq̃ sequacium: qui libentius quieturos contrarijs sententijs in certamen trahit. Altera vo paritas ipsa que sine sensu eorum qui in comparationem adducuntur spectantium iudicia in diuersuꝫ agit: ut q̃ꝫ uis in se concordes duo viri ꝛ passionibus liberi: videantur tamen inter se taciti: quaſi duo propinqui montes: aut totidez turres excelse: de altitudine eminentiaq̃ contendere. Cuius exempluꝫ niſi memoria me frustratur est supra memoratum: parvirorum Plato ꝛ Xenophon. Incidũt vo nonun q̃ non hijs modo: sed superioribus: ꝛ acriores disſensionum cause: non inuidia studiorum sed ꝓfundis flãmantes odijs. Nã Salustij in Tullium: at q̃ Eschinis in Demosthenem: horumq̃ in illos inuectiue: non ingenia neq̃ stilos arguunt: sed mores: Amarumq̃ aliquid ꝛ hostile: immo pacatum nihil in se continent. nulle ibi facetie: nullus iocus sed certamen longe aliud: q̃ꝫ qõ de litteris aut pro gloria sumi solet. Cui collati omnes meorum iudicum aculei: ludi sunt equissimo animo ferendi: duꝫ preter hos ipsos quos audisti mille alios memini de solis litteris concertantes: nominatim Homericos: Aristarcum ac Zoyluꝫ. Virgilianos: Cornificium ꝛ Euangelum. Ciceronianos: Asinium ꝛ Caluum. Dumq̃ in animũ Graius uenit: ferox fateor: sed minime rudis princeps: qui cogitauit ut scriptũ est de Homeri carminib⁹ abolendis: Cur enim sibi nõ licere dicens quod Platoni licuisset: qui eum e ciuitate quã constituebat eiecerit? Sed ꝛ Virgilij ꝛ Titiliuij scripta ꝛ imagines paruꝫ abfuit: quin ex omnibus bibliothecis amouerit. quorum alterum ut nullius ingenij minimeq̃ doctrine: alterum ut uerbosum in historia negligentẽq̃ carpebat. At Anneum Senecam: ꝛ tum quidem: ꝛ nunc maxime placentem: arenam esse sine calce dicebat. Et loquimur viros: Cum Leontium greca mulier: immo ut Cicero ait meretricula contra Theophrastuꝫ tantum pbm scribẽ ausa sit. Quis hec audiens indigneꝫ: in se aliquid dici: cũ in taleſ a talib⁹ talia dicta sint? Nil supereſt aliud: niſi ut non dicam te ꝛ aliquot paucos qui ad amandum nõ egetis stimulis: sed amicos reliquos: cẽſoreſq̃ simul meos p̃cer atq̃ obsecrem: ut deinceps me ꝛ si non hominem litteratum: at ut virũ bonum. Sine id quidem: ut amicum. Deniq̃ſ si amici nomen pre virtutis inopia non meremur: At saltem ut beniuolum ꝛ amantem ament.

Thersites

Drãces

Plato Xenophon Tulliuſ Salustius

Graius

Metrodorus Hermacus

Seneca Quintilianus

¶ Explicit liber de ignorantia.

¶ De ocio religioſorum Incipit liber laureati Petrarche.

Ignuz erat o felix Chriſti familia. ⁊ eo tpis ſpatio quo uobiſcum fui aliqd eorū ipe loquerer qđ ueſtre fidei mea deuotio cōmēdaret: ⁊ coiſ amor dñi. Sed ut vidiſtis breue tps ad explicādū grauidū curis aium fecit. Et ut ois dulcedo vite hui⁹ uēto fugacior eē ſolet: ueni inſil atq; abij. Utq; in lōgin qua ualde mā vbo ceſareo uti poſſim: ueni: vidi: vici. Sigdē nil aliud eſt vincē: q̄ uoti cōpotē fieri: victor eſt eni uoti cōpos. vici ergo qđ uotis optabaz ꝓſecut⁹. Ueni ego in padiſum: vidi angelos dei in terra: ⁊ in terrenis corpib⁹ hitantes: ſuo tpe hitaturos in celis: ⁊ ad Chriſtū cui militant exacto p̄ſenti exilij labore uēturos. Qui niſi uos puſq̄ formaret in utero nouiſſet ⁊ ſcificaſſet ⁊ p̄deſtinaſſet: in nūm electorū: nequaq̄ hoc uobis rectū ⁊ cōpēdioſuz iter: ⁊ a mūdi deuio ſemotiſſimū oſtēdiſſet. Sz ne qđ hic plenū ſperē: ſancto illi gaudio qđ ex ura ꝓuerſatione ꝓcepi: ſola breuitas aduerſata eſt: vix uerēdos vult⁹ aſpicē ꝓtigit. Nunq̄ mihi breuior lux. Nunq̄ uelocior nox fuit. Dū religioſiſſimā illā heremū tēplūq̄ ꝓtēplor. dū deuotū ſilētiū ⁊ angelicā pſalmodiā ſtupeo. dū uos hinc omnes hinc ſingulos mirre ⁊ humani more ai depoſitum op⁹: uos p̄dulce meū pign⁹ amplector: inq̄ multū eroptatiſ germani optimi atq; vnici colloquijs ac geſco: nō ſentiēti mihi totū illud exiguū tps efflu-
xit vba nectēdi collegēdiq̄ aium facultas defuit. Unū quoq̄ ꝓtinuū obſequum ⁊ charitas: nō illa cō munis quā in Chriſto cūctis hoſpitib⁹ exhibeā. Sz ſingularis qdē atq; pferuida me ſollicitū hēbat: ne mea lōgior mora diuinis laudibus uroq̄ ꝓpoſito forſan officeret ⁊ feſtinare abitū monebāt. Inſup ⁊ cōfabulationes cū ſingulis iucūde ⁊ breues: quibus huc illuc. ſed ſemp in idipm ſacra ⁊ ſobria uoluptate rapiebar: curſum cōtinue oronis arcebant obliuione oium iniecta: niſi eorum que viciſſim ex ore nūc hui⁹ nūc illi⁹ uelut e totidē celeſtib⁹ oraculis erūpebāt. Quid multa? Ita mihi accidit ut itē-
t⁹ ibiāſq̄ oib⁹ / cūctaq̄ circūſpiciēs multa ſparſim audiēs ac loquēs. Lōtinuū nihil pene tacit⁹ abierim comitātib⁹ qdē uobis quātū arctiſſime religionis frena laxare licuit. Nouiſſime abeūtē oculis ⁊ qđ de ueſtra dilectione mihi ſpōdeo ais: ac multa ad celū p̄ce ꝓſequētib⁹: ut qui vnū illic germanum quererē multos iuenerim. Nūc tādē in ſolitudinē ꝓpriā regreſſus: ⁊ toti⁹ ſacre dulcedinis memor q̄ apud dñice apes: bñ nata gēs: hauſi: eaz nunc ipſe mecū in abſcōdito ruminans: multa repio que ille mihi per breues dies in lōgū ꝓfuturū tribuerint. ¶ Proinde qđ a me tūc ibi tumultuarie p̄termiſſum memini: hic mō ſupplere ꝓpoſitū: ⁊ ſcribēdo agere: qđ viua uoce nō potui: ſi mō mea uox viua eſt peccatoris hois feſſi / inſcij / occupati. Utcunq̄ añ lingue debitū digit⁹ pſoluet: neſcio an gratius: ſed certe durabili⁹. Quis enim grauia vba p̄teruo lāt: lenia etiā ſcripta manēt. ¶ Scribā ergo etſi ueſtra nō iterſit id ex me ſeu nouū aliqd audire vnde iā putē radicatū uobis hitū cōparaſtis: mea intereſt ſemp ſi fieri poſſit talia log. ſi forte loquētē ipſe me audiā exaudiāq̄. Neq̄ qui cois p̄dicātium eſt morb⁹ loq̄x ſil⁹ ⁊ ſurdus ſim. Ita vo moderabor ſtilū: ut qui ad p̄ſentes ꝓmo mihi ſit: ad abſentes epla: q̄uis ut qđ eſt fatear maiore ⁊ meliore mei parte ſim p̄ſens.

v Nde vo nūc ordiar: ſeu qd ꝓmum ſemiabſens dicā: niſi q̄ tot⁹ pſis dicē uolui. Illō nēpe Dauiticū: uacate ⁊ videte. Qđ ut noſtis in pſalmo q̄rto ⁊ q̄drageſimo regi⁹ ꝓpheta ⁊ ꝓphetic⁹ ille rex poſuit. In qb⁹ qdē nō niſi duob⁹ ſed impatiuis vbis ſpū dei lz hois ore platis toti⁹ niſi fallor vite nr̄e ſeries: tota ſpes: tota deniq̄ ꝓtineē itētio: finiſq̄ ultim⁹. qcqd agēdū: qcqd optādū ſperādūq̄ nobis eſt in vita nō ſolū tranſitoria ſed eterna. ¶ Uacate igit ⁊ videte. O felices aie: o excubitores aſſidui itētiq̄. o ſollicita ⁊ deuota Chriſti mācipia. p̄q̄ breui ſeruitio nō libertatē mō perpetuā: ſed igenuitatē filiationēq̄ ꝓmerita. o merci moniū optabile: fauſtaq̄ rerū alternatio: fuire modicū nō ut diu regnes: ſed ut ſemp. Nā quot ānos fuiuit hoi Jacob ut mortalis ei ſpōſa ꝓtingeret: ⁊ videbanē ei pauci dies p̄e amoris magnitudine. Ita enim ſcriptū eſt. Neq̄ uel ſic ꝓmeruit qđ optabāt: niſi tps fuitij duplicaret. Uobis deo ſeruienti b⁹ nuptiarū imortaliuz felicitas eterna ꝓponitur. Seruite alacres. Magnū ille ⁊ alienū gregē iter hoium dumeta paſcebat: uos ſingulas oues urās hoc eſt aiam gſq̄ ſuā paſcitis letis ac dulcib⁹ in paſcuis Jeſu Chri. Seruite ſecuri. Nō hētis calūnio ſum dñm qui cōmodis ⁊ augmētis uris iuideat: q̄lē paſſuſ eſt Labā. Sed q uris lucris atq; ꝓfectibus delectet neceſſitatib⁹ ſuccurrat ibecillitatib⁹ opē ferat. ¶ Uacate igit ⁊ gaudete qui talē dñm meruiſtis. Nō uacam⁹ ut uacem⁹ inqt Ariſtoteles uos vo uacate ut uacetis. uacate ad tps / ut uacetiſ in eternū ⁊ ſorte ueſtrā plaudentes agnoſcite: que alienaz collatiōe ſortiū clarior fiet. ¶ Luſtrāt naute maria: oē mūdi lat⁹ ambiūt: pegrinis errāt ſine fine littorib⁹. Inter uētos ⁊ fluct⁹ ⁊ ſcopulos. Inter freti celiq̄ minas. oēs cū glatiali imbre ſtillātibus comis: mēbriſq̄ rigētib⁹ ppe tartareas noctes agūt: dum cūcta in circuitu miſeros terrēt. p̄ſēq̄ viris intētāt oia mortē: ut Uirgilius ait. Quid nō miſeriarū ac piculi ſubeūt bellatores viri qbus ⁊ pluuias ⁊ uētos ⁊ grandinem ferre iugis ludus? Pernoctāt ſub armis humi recubāt: gladijs ultro ſe offerūt. p̄cipites terrā cructa caſſide feriūt. ne ſiqd hoz lentius egerint pauidi atq; degñes habeātur. Deniq̄ vulnera nō ſentiētes excipiūt ⁊ mortē Queq̄ iacturarū minima ſed eterna eſt: nudi ⁊ inſepulti abijciunt p̄da feris ludibriūq̄ uolucribus tātorūq̄ diſcriminū merces eſt gl'ia. deq̄ mortali hoſte victoria ⁊ ſepe minor. his ſenſus exiguus q bus nullus uſq̄ mercēnarius deſpatior nullus eſt vilior. ¶ Quid agricolarū labor? Que mercatoz ſollicitudo? Que lr̄atoz vigilie? Qui ſudor artificum? Que luxurioſoz anxietas? qui conat⁹? Que ambitioſoz ſedulitas atq; circuit⁹? Quoz omniū rogo qs exitus: uel ubi terreſtre lucrum uel fama uolatilis uel fugitiua: ⁊ inſatiabilis uoluptas: uel uēto quolibet imitior atq; fugacior popularis ineptiſſimus ac leuiſſimus auri fauor tot tam duris anfractibus huc aſpirāt quo niſi puenerint tūc ge-

Ar.

Nauta rū vita

Uirgi⁹

Bellatorum vita

scent. Interim ſm Aristotelicam disciplinam. Nō uacant ut uacēt hoc est laborāt ut gescant. Et laborant multum ut gescant parum. immo vo ut nihil. imo uerius ut laborent magis. lōge itaq; fallentur Et tota ut dicit errant via. Fallit eos dux eorum: siue is phūs siue cōsultor quispiam: siue q; cuiusq; spes opinioq; insita. Profecto enim cum diu multumq; laborauerint seu pueniant seu non perueniant quo tendebant: crescit labor: ingeminat aue: q; ſ aceruare non minus solet uotiui gaudium successus q; repulse dolor. ¶ Quocirca rectius dicūtur non uacare ad tempus ut nunq; uacent. Quanto melius securiusq; consilium uobis affero: immo quidem nō ego sed prophetа dei. immo egdem deus ipse. Nam sic ait. uacate ⁊ videte quoniaz ego sum deus. Quis tam humano impio rebellis atq; incredulus: ut non ⁊ tremēs uocem dei audiat ⁊ p̄ ceptum submissus excipiat clamātis. Ego sum deus uacate. hoc est enim quod uobis ingerit consilium: seu uerius p̄ceptum. Uacate inq;. Ille iubet cui obstare fas non est: quem fugere aut declinare nemo potest: nisi ut pacatum fugiēs/in iratum incidat. Et uacate nunc ut uacetis semp. Quiescite in p̄sens: ut quiescatis in finem. Uacate: quies p̄ sens. Uidete: reges eterna. uacate in terra: in celo videbitis ⁊ in terra etiam. Quātum purus ⁊ detersus. sed adhuc carneus/videre oculus pōt. Mira res ⁊ prorsus insolita. Multoq; felicior q; cetere res humane. Labore labor apud ceteros: apud uos autem gete quies queritur. Nulla tam p̄ciosa vnq; merces tam facili p̄cio empta est. Parate animos: date dexteras: cauete omni studio ne tam felix p̄termittat occasio. Quietem queritis anime nihil exigit a uobis nisi ut aio quiescatis. Requies regem dabit: ad quam querēdam ꝓmptis per omnem vitam ⁊ indefessis animis laborādum erat. Nec videri magnus labor ullus poterit: cuius tam amabilis finis esset reges. Nūc nihil certe iubemini nisi ne laboretis: utq; in ꝑpetuum quieturi iam quiescere cōdiscatis. Neq; vo licet si illam regem amatis: hāc spernere que etiam per seipsam dulcis est: ⁊ ad illam dulcissimam iter pādit planum rectum/tutum/delectabile. ¶ Uacate fratres mei. Preceptum breue: nec difficile. Non precipitur ut pugnetis: ut nauigetis: ut aretis: ut ambiatis: ut congregetis aurum/famam/litteras inanes/instrumenta libidinum: inutilia: nocitura: pestifera sunt hec. Multo cōstant: querēda fatigant: quesita non satiant: amissa cruciāt: seruanda sollicitant. Nulle prorsus inter hec getis partes. vndiq; labor pauor vndiq; vnum tutissimum/utilissimum/facillimum p̄cipit ut uacetis. Quid oīno tam fragilis qui hoc prestare nequeat ut quiescat? Certe siquis eorum que mortale genus exagitāt iubere: pro se quisq; posset aut corporis/aut animi imbecillitatem/occupationem/impedimēta/inexperiētiam/ignorantiam excusare. Nunc quenam excusatio relicta est: quādo nihil nisi hoc vnum precipit: uacate. ¶ Est fortasse aliqs qui hoc aut illud facere nequeat. Et si enim illud late vulgatum sit. Nil uolenti difficile. Sed qdem. Nil mortalibus arduum. flaccus. Multa tamē nō difficilia modo uel ardua. sed impossibilia ⁊ penitus negata sunt homini. Uacare autem qs non potest: Hic maria: ille gladios: studium alter aut laborem fugit. Sed quis oro requiē timet: nisi qui seipsum odit? Uacate ergo. Nūc uacando utiq; quiescetis: quiescēdoq; videbitis: videndoq; gaudebitis. gaudēdo autem de ueritate felices eritis qua nulla certior felicitas: nulla sublimior. Quiescēdo egdem fieri aiam prudētem que maxime virtus in videdo consistit. illi etiam affirmant qbus ⁊ uera quies ⁊ perfecta visio ⁊ utriusq; uerus actor incognitus. Et tamen heu miseris ceciscq; mortalibus: est qui laborem amet ⁊ timeat atq; oderit quietem. Legimus senem illum quem quia neq; necessitas ad laborem urgebat: ⁊ vita lōgior fatigasset: quietis indignum feciſſe debuerat: etati consulēs imperator iussit uacare: uetuit laborare: publicis arcuit negocijs ⁊ laborem fortez curiam interdixit. Ille vo q; gratias agere par eēt insoluit. questusq; est: seq; tam diu uelut mortuū fleuit: donec qui quiescere iusserat stultum senē: laboribus curisq; restituit. Sane qui hūc vnum legim⁹ q; multos tales vidimus senes/quos a rerum nexib⁹ laboriosisq; negocijs nec ratio vnq;: nec etas extrema diuelleret: nisi inuitos ⁊ in summo beneficio nature iniuriam accusantes. Satis ne igit uerum est/quod in libro uere religionis ait Augustinus. Mundi amici huius: tam timēt ab eius amplexu separari: ut nihil eis laboriosius q; non laborare. Quisquis igit talis est: eat hic: ⁊ post concupiscentias suas currat. Ibi quod querit affatim reperturus: sibiq; dictum audiat. laborabit in eternum ⁊ viuet adhuc in finem. hoc est nec morte qui dem a laboribus regescet que vna finis oium visibilis est laborum. Sed viuet in ꝑpetuum nō ut viuat modo ut laboret. Sic enim ait quidam loci illius expositor. Uellēt impij mori sed non possunt. viuunt igit ut moriantur. ut enim vita sanctorum/ita ⁊ morum impior ꝑpetuo est. hec ille. Jure itaq; laborum quisq; auidus laborabit in eternum. Et ꝫ corpore moriatur: animo tamen interim viuet. quod ue philosophi quidem gentium negant. Aut quod ꝓrsus ignorāt ⁊ corpore reuiuiscet: ad supplicium nō ad vitam. Et rursum totus atq; integer: ⁊ idem ipse ⁊ non alius viuet adhuc in finē ut sine fine crucier ac laboret in eternū. Uotiq; cōpos nil habeat qō querat. Dicet enim sibi. Quid mestus es? qd dentibus fremes: aut quid defles? Qō querebas inueniſti: qō optabas adeptus es. Uacare metuebas ⁊ quiescere. Jam labora. Non est hic tibi vnq; aut querēdus labor: aut reges timēda. Uade modo discurre/litiga/altercare/contēde/clama/pugna. modisq; oibus labora. Nemo dissuadet: nemo phibet. habes eos comites qui talibus delectent quiq; tibi olim ut hijs delectare p̄ stabāt. Et qd putas: hij te quiescere ⁊ si uelle ceperis nō sinēt: ut enim eodem libro sed alio quodam loco Augustinus idem ait. Miseri hoies qbus cognita vilescūt: ⁊ nouitatibus gaudēt: libentius discunt q; norunt: cum cognitio sit finis discendi. Et qbus vilis est facilitas actionis: libētius certāt q; vincūt: cum victoria sit finis certādi. Sileo que sequunt. Nam ⁊ ea me scripsisse recolo in eo libro/quem huic ⁊ materia ⁊ stilo ualde cognatus de solitaria vita nuper edidi: qui hunc ut in tempore: sic serie rerum preit. Et omnia ad vnum tendūt ad notam. s. mortalis insanie: magis labore gaudētis q; laboris fructu. ¶ Ceterum patefactius insistēs qd inter horum erroneas ac puersas ⁊ iustor sanctas

Nō de vno sene

Aug⁹

Aug⁹

ac sobrias intentiones intersit:non multo post addidit. Quare qui fines ipsos desiderant prius curiositate carent. Cognoscentes eam esse certam cognitionem que intus est: & ea perfruentes:quaꝫ in hac vita querunt. deinde accipiunt actionis facilitatem pernicaria posita scientes maiorem esse faciliorem ꝙ victoriam non resistere animositati cuiusꝙ. Et hoc quam in hac vita querunt sentiunt. Deinde paucis interpositis. post hāc autem inquit vitam & cognitio perficietur:quia ex parte nunc scimus. cum autem uenerit quod perfectum est: non erit ex parte. Sed pax omnis aderit & tota sanitas & nulla indigentia & nulla fatigatio aderit corpori. Quia corruptibile hoc tempore atqꝫ ordine suo quo resurrectio carnis futura est induetur incorruptionem. Nimirum autem amant in actione solam pacem: & in corpore solam sanitatem. hoc in eis enim perficietur post hanc. Quod in hac vita plus diligunt:hijs dictis ex quibus summam spei uestre potestis apprehendere uos qui ꝙ possibile est homini:carnem spiritui subiecistis:ad eos de q bus inceperam carnales iugem stili impetuꝫ detorquens. Qui ergo male inquit utuntur:tanto mentis bono ut extra eam visibilia magis appetunt:q bus ad conspicienda & diligenda commorari debuerunt:dabuntur eis exteriores tenebre. Et qui certaminibus delectantur:alienabuntur a pace & summis difficultatibus implicabuntur. Initium enim summe difficultatis est bellum atqꝫ contētio. Et hoc significare arbitror ꝙ ligantur eis manus & pedes. i. facilitas omnis aufertur operandi. Ne ꝙ hijs contentus ceptumqꝫ de industria ꝓtrahēs sermonem. Plures enim inquit sunt qui hec omnia vitia simul diligunt & quorum est spectare mādūcare bibere concumbere dormire in cogitatione sua:nihil aliud ꝙ fantasmata que de tali vita colligunt amplexari: ex eorum fallacia superstitionis uel impietatis regulas fingere:quibus decipiunt & quibus inherent etiam si ab illecebris carnis se abstinere conentur. Quia non bene utuntur talento sibi commisso:idest mentis actio qua vident omnes qui docti aut urbani aut faceti nominantur excellere tribus. habent eam in sudario ligatam:aut in terra obrutam. i. delicatis & superfluis rebꝰ:aut terrenis cupiditatibus inuolutam & oppressaꝫ. Ligabuntur ergo hijs manus & pedes & mittent in tenebras exteriores. Ibi erit ploratꝰ & stridor dentium:non quia ea dilexerunt. Quis enim diligat: sed quia dilexerunt ea initia sunt istorum. Et necessario dilectores suos ad ista perducūt. Qui eni magis amant ire ꝙ redire aut peruenire:in lōginqua mittendi sunt. Quoniam caro sunt & spiritus ambulās & non reuertens. Hec ab Augustino carptim mutuatus: multis abstineo ne prope maior pars susceptī operis aliena sit. Quis & longo studio multoqꝫ precio temporis quesita aliena nō debeant videri. Et he salutares ac magnifice non singulorum:sed ut Senece placet publice uoces sint ea sane que ad rem pertinere visa erant: curiosius atqꝫ prolixius inserui:quibus ostenderent eos qui in hac vita precipide & superuacuo laborarent in ea quoqꝫ vita quam expectamus laboraturos in eternum:inqꝫ finem victuros ut dicebam nequa finiendi labores spes in morte sit. & omnino quibus quisqꝫ dum viuit delectatur:eorum sibi post obitū uel gaudium uel supplicium reseruari. Idqꝫ nō solum ueris quibus in libro sapientie scriptum est ut sciant quia per que peccat quis per hec & torquet. Sed potestis quoqꝫ dicere gentilibus. persuasum erat quando prestantissimus eorum apud inferos amantum animas secretis callibus celat quos cure non ipsa in morte relinquunt. Et idem animas bellatorum suis locis ascribens cum in gramineis palestris exercentes membra luctantesqꝫ faceret: ad postremuꝫ ait. stant terre defixe haste passimqꝫ soluti. Per campuꝫ pascuntur equi: que gratia curum armorumqꝫ fuit vnus que cura nitentes:pascere equos:eadeꝫ sequitur tellure repostos. Que lꝫ proscribentis arbitrio ficta sint:non tamen talia tantus ille vir fingeret:nisi opinione insita pro uarietate studiorum huius vite alium atqꝫ alium animarum statum supereſſe post mortem. Sed is maxime similem ꝙ ꝙqꝫ quisqꝫ viuens gesserit. Quam sententiam Augustino:utantur alijs lꝫ uerbis qualia pium & catholicum virum decent:a stipulante firmatam cernitis: ubi certaminibus delectatos alienandos a pace & summis difficultatibus implicandos incunctanter asseruit. ¶ Quod attendens:quid amplius dicam fratres:nisi qō & sepe dictum est & repetendum sepe. Uacate. Et forte nunc uestrum aliquis bone uoluntatis:sed non pariter doctus interroget a quibus rebus amice uacabimus. Neqꝫ enim ab omnibꝰ uacare phas est Christi militiam professos. Neqꝫ ego uos torporē doceo:sed ocium. Idqꝫ religiosum. Uacate autem a superuacuis laboribus qui corpus & spiritum fatigant. A concupiscentia carnis ac libidine que totum fedant eneruantqꝫ hominem. A concupiscentia oculorum que obtentu scientie seducit:ab ambitione seculi que uncis atqꝫ compedibus alligat:ab inutilibus curis que corruunt abditis facibus. Deniqꝫ a peccatis omnibus que infelicem animā torquent opprimuntqꝫ & interimunt. Inter cuncta feriamini & uacate:non solum a noxia recordatione preteriti temporis:que & absentes reuehit & extinctas suscitat passiones. Sed ab omni quoqꝫ memoria precedentium meritorum. vnde bene consocijs mentibus fiducie mixtus torpor obrepat:quin potius cum apostolo que retro sunt obliuiscentes ad ea vo que sunt priora extendentes uos metipsos. ad destinatum persequimini ad brauium superne uocationis dei in Christo Jesu. Quodqꝫ in Antonio laudatis:in uobis explete. de quo scribitur ꝙ nec temporum longitudine laborum merita pensabat. Sed amore & famulatu spontaneo semp tanꝙ in principis constitutus aspectu ad profectum diuini metus concitabat: nouisqꝫ cupiens augere preteritum semper & memoratum supra vbum istud apostolicum ante oculos habebat. Et illud prophecticum helie. viuit dominus cui asto hodie. Ubi idcirco hodie esset appositum quia non cōputabat helias preteritum tempus: sed tanqꝫ quotidie incertamine constitutus talem se prebere cupiebat qualem sciebat dignum dei esse conspectibus Tales & uos igitur spectatores nostris oculis exhibete:futuri periculi prouidentes:preteritoruꝫ & negociorum obliti & immemores meritoruꝫ. Et si qua etiam nunc a tergo uelitis mūdi cura sique ul' tenuitas sibilans aura seculi blandimentis. Et sequitur: Induimini remedia scripturarum in quibus

Virgi⁹

Aug⁹

Cōcupiscentia

Seneca

conquerendis non laboro quoniam p̃ior nobis in illoꝝ conquisitione laborauit Augustinus. ¶ Dicitur enim inquit ꝛ auaris. nolite uobis cõdere thesauros ubi tinea ꝛ rubigo exterminat: ꝛ ubi fures effodiunt ꝛ furantur. Sed thesauriçate uobis thesauros in celo ubi ꝛc̃. ¶ Dicitur luxuriosis qui seminat in carne: de carne metet coꝛruptionẽ. ꝛ qui seminat in spiritu: de spiritu metet vitam eternam. ¶ Dicitur curiosis. Nolite querere que videntur: sed que non videntur. Que enim videntur temporalia sunt: que autem non videntur eterna. ¶ Postremo dicitur omnibus. Nolite diligere mundum neqꝫ ea que in mundo sunt: concupiscentia carnis est ꝛ cõcupiscentia oculorum. ꝛ ambitio seculi. horum ergo cõmeminit noscꝫ commouit Augustin⁹. Sed infinita sunt alia id genus ad consolationem animarum ꝛ consilium dicta. ¶ Dicitur immitib⁹ discite a me quia mitis sum ꝛ humilis coꝛde. Longas vite spes habentibus. Stulte hac nocte aiam tuam repetunt a te. que autem parasti cuius erũt ¶ Dicitur regni cupidis ꝛ magna uoluentibus. Quid p̃odest homini si mundum vniuersum lucretur: anime vo sue detrimentum patiatur? ¶ Dicit̃ elatis ac rapacibus diuitibus. Nolite sperare in iniquitate ꝛ rapinas nolite concupiscere. diuitie si affluant nolite coꝛ apponere. Et diuitibus id hui⁹ seculi. Illud p̃cipe non sublime sapere neqꝫ sapere in incerto diuitiarum. Sed in deo viuo qui p̃estat omnia uobis abundanter ad fruendum. bene agere diuites fieri in operibus bonis facile tribuere: cõmunicare: thesauriçare sibi fundamentum bonum in futurum ut appꝛehendat ueram vitã. ¶ Dicitur opes suas nimis amantibus ꝛ de illis sperãtibus: neqꝫ ponentibus deum adiutorium suum. Dormierunt somnum suum ꝛ nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus suis. Ab increpatione tua deus iacob dormitauerunt qui ascenderũt equos. Tu terribilis es ꝛ quis resistet tibi? Et illud eque terrificum alterius pꝛophete. Si exaltatus fueris ut aquila: ꝛ si inter sydera posueris nidum tuum inde te detrahã dicit dominus. ¶ Dicitur mediocritate nõ contentis. Mendicitatem ꝛ diuitias ne dederis mihi. Tribue tm̃ victui meo necessaria: ne forte satiatus illiciar ad neganduꝫ ꝛ dicam quid est dominus? Et egestate compulsus fuerim: ꝛ periurem nomen dei mei. Et illud: Magn⁹ questus est pietas cum sufficientia. Nihil enim intulimus in hunc mundum: haud dubium qꝫ nec auferre quid possimus. habentes alimenta ꝛ quibus tegamur: hijs contenti simus. Nam qui uolunt diuites fieri: incidunt in temptationem ꝛ laqueũ diaboli. Et desideria multa inutilia ꝛ nociua que mergunt homines in interitum ꝛ perditionem. Radix enim omnium malorum est cupiditas: quam gdez appetentes errauerunt a fide ꝛ inseruerunt se doloribus multis. ¶ Dicitur persecutionem patienti bus. Ne mirentur omnes qui pie uolunt viuere in Xpisto Jesu: persecutionem patientur. Et iterum ne frangantur. Beati qui persecutionẽ patiunt̃ ꝛc̃. ¶ Dicitur banc solam vitam cogitãtibus. dulce lumen ꝛ delectabile est oculis videre solem. Si annis multis vixerit homo: ꝛ hijs omnibus let⁹ fuerit: meminisse debet tenebꝛosi tẽporis ꝛ dies multorum: qui cum uenerint: ꝛ uanitatis arguentur p̃terita. Letare iuuenis ergo in adolescentia tua ꝛ in bono sit coꝛ tuum in diebus iuuentutis tue: ꝛ ambula in vijs tui coꝛdis: ꝛ in intuitu oculorum tuorum. Et scito qꝫ p̃o omnibus hijs adducet te deus ad iudicium. ¶ Dicitur pigris ad bona opera. Uade ad formicam o piger: ꝛ considera vias ei⁹: ꝛ disce sapientiam. Que cum non habeat ducem nec p̃ceptorem nec p̃incipem: parat estate cibum sibi: ꝛ cõgregat in messe quod comedat. Usqꝫ quo piger dormies? quando consurges e somno tuo. paululum dormies. paululũ dormitabis. paulum conferes manus tuas ut dormias: ꝛ ueniet tibi quasi viato coꝛ egestas: ꝛ quasi vir armatus. Si vo impiger fueris: ueniet ut fons messis tua ꝛ egestas longe fugiet a te. ¶ Dicitur accidiosis ac etiã tristibus. Tristitiam non des anime tue: ꝛ non affligas temetipsum in consilio tuo. Jucunditas coꝛdis hec est vita hominis. ꝛ thesaurus sine defectione sanctitatis. Et exultatio viri est lõgeuitas. Miserere anime tue placens deo ꝛ contine ꝛ cõgrega coꝛ tuum in sanctitate eius. Et tristitiam longe expelle a te. Multos enim occidit tristitia ꝛ non est utilitas in illa: çelus ꝛ iracundia minuũt dies: ꝛ ante tempus senectam adducet cogitatus. ¶ Dicitur vinolentis ac gulosis. Oꝫ sufficiens est homini erudito vinum exiguum. Et in dormiendo non laborabis ab illo: ꝛ non senties dolores. vigilia ꝛ colera ꝛ tortura viro infirmo: somnus sanitatis in homine parco dormiet usqꝫ mane ꝛ animo illius cuꝫ ipso delectabitur. Que est vita que minuit̃ vino? Vinum in iucunditate creatum est non in ebrietate ab initio. Exultatio anime ꝛ coꝛdis vinum moderate potatum. Sanitas est anime ꝛ coꝛporis sobrius potus. vinum multum potatum irritationem ꝛ iraꝫ ꝛ ruinas multas facit. ¶ Dicitur culpas suas excusantibus ꝛ in deum reflectentibus. Nõ declines coꝛ in uerba malitie: ad excusandas excusationes in peccatis. Et illud solum modo hoc inueni: quia fecit hominem rectum. ꝛ ipse se infinitis instituerit questionibus. ¶ Dicitur desperantib⁹ de peccato. si confiteamur peccata nostra: fidelis ꝛ iustus est ut remittat nobis. Et illud. Non p̃m peccata nostra fecit nobis: neqꝫ p̃m iniquitates nostras retribuet nobis. Quoniam p̃m altitudinem celi a terra: coꝛroborauit misericoꝛdiam suam sup timentes se. Quantum distat oꝛtus ab occidente: longe fecit a nobis iniquitates nostras. ¶ Dicitur diffidenti. Modice fidei quare dubitasti? ¶ Dicit̃ penitenti: Gaudium erit in celo super vno peccatore penitentiam agente q̃ꝫ super nonagintanouem iustis qui non indigent penitentia. Et rursus. Epulari oportebat quia frater moꝛtuus erat ꝛ reuirit: perierat ꝛ inuentus est. ¶ Sed qd ago: aut qd usqꝫ est scripturarum angulus qui non utilibus minis ac monitis: qui non consolationibus atqꝫ remediis anime plenus sit: Uacate itaqꝫ fratres ab occultis pestibus. Et ut semel expediam: ab omnib⁹ abstinete in quibus uertitur anime periculum. Nolite periculum amare cum sit scriptuꝫ. Qui amat periculum: in illo peribit. Nolite frequens ꝛ ambiguum experimẽtum uestri querere. Aduersarij artes sunt. Cauete ne p̃oprijs virium spe nos in p̃cipitem locum trahat: plurimum fiducie suggerere. Credulamqꝫ animam supra seipsaꝫ attollere solitus fertur ut cum se delusam ceptoqꝫ lapsaꝫ senserit erubescat etiam facilia derelinquens. sic au-

Luxuriosi

Curiosi

Mites

Cupidi regum Diuites elati

Amatores opũ

Nõ ptẽti mediocribus

Patientes psecutionẽ

Cogitãtes vitã solam

Piger ad bonum

Accidiosi ꝛ tristes

Uinolẽti ꝛ gulosi

Penitẽtes

Desperantes

Diffidẽtes

Cõfitẽtes

Periculanõ q̃renda

dacie metus ac torpor quidam & pessima rerum vice odium ac desperatio succedant. Vacate. hoc discrimen & hos dolos. Subdite animas uras Christo. Jugumq; eius ferte devotis cervicibus. & nihil est dulcius. Illi servite in timore & exultate ei cum tremore. Q; si regibus & superbis terre iudicibus precipitur: quanto magis humilibus Christi servis preceptum intelligitur. Mementote mãdatorum eius & secum percussi federis quo die deserto seculo ad illius imperium transfugistis. Habetote ante oculos professionem vestram: votum servate: implete regulam. Id si lete facitis: satis est. de reliquo sepe anceps virtuti iuncta tẽtatio. Nam qui in re qualibet seu corporis seu anime opus sit extremum potentie sue facit: cito desinet. Nõ posse enim immodicum conatum a lassitudine procul abesse compertum est. Omni custodia servate cor vestrum. Et cavete iugi studio que damnosa cognoscitis: quod facile erit expertis in seculo. Quid insidiosum: quid violentum: quid precipue moribus vestris formidabile fuerit. Que nocentiora sensistis: cautius declinate. hunc ira torquebat. hunc libido. hunc superbia extollebat. hunc deprimebat accidia. hunc avaritia. & hunc gula. hunc tristis coquebat invidia. Quisq; familiarem suum hostem in prelio recognoscat. & de eo maxime caveat unde sibi amplius noceri solitum recordetur. Neq; vo uos tutos arbitremini q; in castris Christi agitis q̃uis sub optimo duce militetis: & castra munitissima ac fortissima sint. Nullus tamen locus ad plenum tutus estimandus est: quem insomnes & feri hostes obsident atq; circunsonant: nisi pro ualo excubent armati vigiles contra insultus insidiasq; hostium: animis atq; coporibus intenti: hos autem ubi queram si inter uos non invenero: aut de qbus potius q̃ de vobis dictum rear illud Ysaie. sup muros tuos hierusalem posui custodes & c̃. Vigilias & excubias vestras novi: que mihi tãto peccatori & nuper & sepe olim lachrymas exciverunt: precipue cogitanti nequaq̃ vos esse de numero istorum de quibus est dictum. populus hic labijs me honorat. cor autem eorum lõge est a me Sed Christum multo etiam magis corde q̃ labiis venerari. habet hoc autem vera virtus: excitat animos: pungit affectus. Et sicut blesi linguam spectata virtus animi commendat: sic si etiam vtutis opinio defuerit: loquens de virtute Demosthenes non placebit. Vestre vo me divine laudes mulcent fateor: non minus q̃ si peccator quispiã multa arte vel ipse mihi ad aurem aristorenus personaret. Musicam nempe suavitatem devotio mentis equiparat. Minus dixisse video: & transcendit qua ipse me sepius cogitatione reverberans: interdum vereor ne hec qualiacũq; ex me minus auctoritatis & minus habitura sint fidei. Ne ue actionis levitas rerũ pondus imminuat. Et audire me rear q; ille cecus natus illuminatus a domino in peccatis natus es totus: & tu doces nos. Et si ejciar foras. Sed banc mihi sollicitudinem imminuit vestra charitas & in ipso Christo simplicitas mẽtem iudicans. Et potius auditura quid loquar q̃ inspectura quid viuam. Sed ad uos reverto: quos etsi sacra beremus vigilq; custodia prestare tutos ab omni discrimine videatur: intentissimos & paratissimos tamen aliquid omnia esse oportet.

Virtus

Tunc enim plena securitas certaq; demum pax speranda uobis est: quando fortiter atq; feliciter exacta militia vite huius ab exilio in patriam: & e castris in regnum atq; in regna regis eritis translati & facti de laboriosis militib⁹ veterani emeriti sua dente premio laborem. Interea nolite multum cõfidere. Neq; enim ante periculorum aderit q̃ vite finis. Circũspicite semper & velut in acie galeati loricatiq; strictis gladijs state: nec bellatores egregios frangat labor: qui quantumcunq; sit: premio par non erit. Non magis non dicam q̃ vna olympias mille annis. Sed quam & eternitati dies vnus isq; brevissimus. Facite ergo pro celesti rege & pro vestra salute: facite quod plerisq; mortalium pro terrenis dominis & pro parua pecunia facere solent hostes vestros nostis optime que multis ia causa victorie fuit. In omni quidem bello qd agãt hostes & quid possint: scire optimum. subita enim terrent & impremeditata perturbãt. Adversus cognitos conatus facilior est cautela. Et levius accedit quicquid a longe preveideris. Hostes itaq; vestros scitis: neq; quid agant/ aut quid cogitent ignoratis. Occurrite partibus impijs & vitate. Tria in primis hostium atq; armorũ genera. Mũdi laqueos: carnis illecebris: demonum dolos. Ille vanissima spondet. hic q; familiariter blanditur Illi autem pessima consilia mortalibus insusurrãt totum in eo vertitur ut vacetis. In hoc vnum intẽti ut animos vestros ab omni horum consortio distrahatis. ne alijs forte negocijs implicitos impro uisi opprimant. Mundus fallit. mulcet caro. demones impellunt. Nulla vobis inde spes. nulla hinc voluptas. Nullum vite consilium. Omnes pariter nostras in pernitiem mortemq; cõspirãt. Et q̃nis ut ab ultimo incipiam invisibiliter hostium ullum esse confidam qui non vitam nostram atq; habitum: & habitaculum exhorreat: ubi tamen nõ timendum rear: quando paradisi limen ille nõ timuit: sed ingressus & hominem ad imaginem dei & ipsius manufactum dolis aggressus vicit: strauit expulit: & in exilium ac mortẽ trusit. Et quid loquor aut quantulum fuit Adam fallere: qui Christũ dominum temptavit: Omnia quidem audet supbia: & invidia stimulatus. Sed in nullos plura q̃ in Christi famulos mollitur: ubi enim felicitas amplior & plus invidie loci est. Vacate ergo atq; ab omnibus demonum & eorum principis consilijs abstinete. Mendax est enim & mendacij pater: sicut eum viua veritas vocat. Talem quisquis eum in societatem admiserit: inveniet. Multa iste quoti die ad aurem cordis: claudite illam & advertite & spuite os impurum & male suadum. Nolite tremiscere Christus suis militibus in acie laborantib⁹ opẽ fert. Alioquin haud dubie tot bellatorum fatigatione deficerent. Infelix quisq; eum non inde repulerit meritoq; passurus quod ait psalmus: ut scilicet diabolus stet a dextris eius. fugite banc funestam commutationem. Induistis dominum Jesum Christum & armaturam eius vexillum crucis sue vestris frontibus affixistis: sub Christo iurastis in dixistis bellum sathane: quod iam inde ab exordio generis humani ille vobis indixerat. habetis ducem cuius vel signi solius aspectum: vel nominis sacrisonum hostes ferre non valeant. Vinci hoc pũlio non potestis: nisi consenseritis. Nemo psentiat.

Nemo transfugiat de victore ad victum: a potente ad ualidum. ab optimo ad pessimum. In secularibus historijs irrisum legimus Labienum qui relicto Cesare victore ad Pompeium trāsiuit. Et cū tamen inter partes illas ut fortune iudicium aptum: sic earum: sic occulta discretio: quanto iustius irridendus qui Christo victoriosissimo rege deserto ad illum confugit/ cuius non proprium temptare. vinci fugere modo fuerit qui resistat primūq; eius impetum ferat. Sicut enim scriptum est: Resistite diabolo ⁊ fugiet a uobis. Sane cū istud cunctis tamen uel maxime uobis est debitum. Cū enim ceteri homines qui Christi nomine gloriantur semel tm̄ in regeneratione sacri fontis: uos ⁊ tunc ⁊ rursus inuoco: sancte religionis abrenunciastis aduersario: desertisq; castris illius quoruz stipendium est mors: feliciter Christo signa conuersi perseuerate fideliter. Nil hosti molestius fieri potest. dolet iste equidez/ fremit/ irascitur. Sed quid agat. nihil amplius potest q̄ quod sibi ab aduerso duce permittitur? Sperate ergo ⁊ equanimes estote. Nihil omnino contra suos in quorum acie uos estis: Christus illi promisit. Nunq̄ autez permittet: nisi pro ipsorum exercitio ac salute. Ualde autem imbecillis est qui nil potest: nisi quod eius hostis vult: discamusq; nil nobis fidere: sed leuare oculos in montes vnde ueniet auxilium nobis. nō tamen a montibus auxilium nostrum: sed a domino qui fecit celum ⁊ terram. ¶ Solent bellorū duces suos milites in pericula mittere: ut eorum virtutē atq; animos agnoscant. At non ita noster dux quippe qui nos ante omne seculum nouit. sed ideo nos exercet: ut nobis noti simus. Ne ut ceci ⁊ ingrati nobis tribuam⁹ que illius sunt. Preclare Marcus Tullius quodam loco. O dij inquit immortales: uobis enim tribuam que uestra sunt. Quid religiosius/ quid gratius: aut quid omnino modestius. modo non deos iste: sed domini consiliorum suorū ⁊ rerumq; gestarum fateretur auctorem q̄d fortasse faceret: si inuenisset a se scriptum non conuenire philosopho dicere deos esse. Sed vnum fabricatorem mundi deum. Sed ea mihi de illius ingenio spes est: ut etsi uel metu aliquo uel abusu lingua seu calamus vulgarium torrente raperetur ⁊ errorum animus tamen insolido permaneret. presertim qui preter naturale autem acumen ⁊ insitā rationem qua inuisibilia dei per ea que facta sunt conspiciuntur. sempiterna quoq; virtus eius ac diuinitas ⁊ vnum fabricatorem mundi deum a Platone ⁊ a discipulo eius Aristotele: vnum principē ineuntibus didicisset. Q; si ille diuini muneris recognoscit ⁊ predicat coniurationem cantilene deprehensam vindicatam ⁊ oppressam coniurationem fateor grauem atq; pestiferam ⁊ a domestico quidem sed mortali ⁊ visibili hoste cōflatā. Quid christianus dicet homo cuius in mortem hinc domesticus ⁊ mortalis ⁊ visibilis: hinc inuisibilis ⁊ immortalis hostis accingitur: quando ut ait Ambrosius: iter vite occulta demonum infestatio: uelut latronum obsidet multitudo: quibus per omnes vias supplantatores inuisi animarum laqueos tendunt: innumerabilium mortibus expauescēdos. Et apostolus Paulus. Non est nobis colluctatio aduersus carnem ⁊ sanguinem. sed aduersus mundi rectores tenebrarum harū ⁊c̄. Et Augustinus in eo libro quē sepe hodie in testimoniuz accerso: loquenti enim de ocio religioso. Quid opportunius q̄ uere religionis liber astipuletur: omnis inquit hominum dominatus in homines aut dominantium aut seruientium morte finitur. Seruitus autem sub angelorum malorum supbia per ipsum tempus quod est post mortem magis metuenda est. Illud etiam cuius cognoscere facile est q̄ sub homine dominante liberas cogitationes habere concessum est. Illos autem dominos in ipsis mētibus formidamus. Nos igitur non dominos sed tyrannos superbissimos in ipsam mentis arcem scandentes a propugnaculis arcere atq; horū nostre que carnis coniurationem sub nube transitorie uoluptatis abdicande uoluptatis abditaz deprehendere: vitare: comprimere. nonne magnificū diuine gratie donum sit: ut cui contigerit. O ciceronianam illam uocem suam merito faciat. O deus immortalis: tibi enim tribuam que tua sunt. Et quod sequitur dicat. Nec vo possum meo tamen ingenio dare ut tot res tantas tam varias tam repētinas in ista turbulentissima tempestate mea sponte desperarim: tamen profecto animum meuz conseruande anime cupiditate intēdisti. Tu me ab omnibus ceteris cogitationibus ad vnam eius solam contulisti. Tu deniq; in tantis tenebris erroris ⁊ inscientie clarissimum lumen pretulisti menti mee. Nec Ciceroniana pro re paucissimis ⁊ immutatis in usus nostros sic uertere libuit ut anime salutem ⁊ de inuisibili hoste ⁊ doctore cognoscere tali etiam teste discamus: in hac sententia: in hac spe igitur fratres state. sicut enim multa commisimus q̄bus mors haud dubie debebatur: nisi diuina clementia succurrisset: sic nihil est quod non peccare potueramus: nisi nos a tantis malis diuina prouidentia preseruasset. utrūq; pariter dei munus. Et non egrotasse ⁊ egritudine liberatum esse: ⁊ miserum non fuisse ⁊ misericordiam nō meruisse. Quorum nempe utrum sit maius dubitari potest. Mihi quidem primum videtur integrius. Secundus vo ipsa contrariorum collatione conspectius: periculiq; memoria gratius. ¶ In hac reuerentia ⁊ sobria diuini operis recogitatione consistite. Bona omnia illuc referte: vnde sunt omnia. Talib⁹ enim opinionibus circūseptos certum habeo inuadi posse: sed non opprimi. In hac autem vita tam ardua: tam angusta: tam uepricosa: tam lubrica: tot obicibus interrupta: tot obsessa latrunculis: tuta cautio est: suspecta securitas: ⁊ que non spiritales tm̄ profectus impediat: sed etiam temporales. Q; enim queso ista securitas est: cui dum tranquillior stabilior q̄ videbitur: subito metus interuenit: improuisa calamitas: mors inopina. Cum enim dixerint: pax ⁊ securitas: tunc repentinus eis superueniet interitus. Igitur non dormiamus inquit sicut ceteri dormierunt. Sed vigilemus ⁊ sobrij simus. utiq; nouerat quid periculorum securitas secum uebat. Nam quis dinumeret: quot non dicam homines: sed potentissimos populos illa pestilitas dedit. ¶ Unico argumento: eodemq; clarissimo contentus ero: sinite reuocem uos parumper ad exempla gentilium. Romanos gentium certe dominos ⁊ terrene ciuitatis absq; emulo principes Carthaginensium metus virtutibus semper claros perpetuoq; deterso exercitio seruabat armorum pericu-

Aug⁹

Ciceronis sñia

Dei munus

Tulli⁹

Ambrosius

Aplus

lorumq; frequentia. Eoſdem rubigine vitiorum obſcurauit / parta inde cum ſecuritate ſegnities. Quod preuidiſſe ac prenunciaſſe dicitur / iſte vir qui igitur tunc ⁊ in ciuitate habebatur optimus / ⁊ hac in re ipſa qua ſapientie famam habet / Cato ne ſapientior eſt inuentus: cuius ſententie alioruꝫ quoqꝫ illuſtrium conciuium dicta conueniunt Appij Claudij ⁊ Quinti Marcelli. Nec fefellit horum quiſqꝫ: ſiquidem rei bellice diſciplina ⁊ imperij gloria: quas metus ⁊ negocium ⁊ labor in ſuo vigore tenuerunt / euerterunt ſecuritas ocium ⁊ quies. Ne illud pregrauiter a poeta Satyrico dictum ſit. Nunc patimur longe pacis mala. ſeuior armis luxuria: incubuit: victumq; ulciſcitur orbem. ¶ Vobis quoqꝫ: veſtroqꝫ cetui fortaſſe non expedit omnimoda pace frui: ne vna cum pace pacis comites ſecuritas inconſulta ⁊ delicati ac molles affectus: deniq; luxus ⁊ vitia reuertantur. ¶ Nec eſt vobis optandum q; diu hec fragilis vite militia protenditur / aduerſario caruiſſe: ne ſimul ⁊ virtutum exercitio careatis ⁊ premio. vnde dictum fuit Apoſtolo. Sufficit tibi gratia mea. dum rogaret / ut ab eo diſcederet ſtimulus carnis. Et addita ratio. Nam virtus in infirmitate perficitur. ¶ Nanc ⁊ vos gratiam petite. ⁊ cum eodem apoſtolo in infirmitate veſtra virtutis perfectrice gloriamini ut in vobis Chriſti virtus inhabitet. Optate bellum: non quidem propter ſe: ſed propter Chriſti gloriam ⁊ eternam pacem. ¶ In hoc ſane temporali bello ſempiterne pacis premio patientie longanimitatis ⁊ fidei clypeo vos armate. Nihil erit aduerſario formidandum. Nũ q̃ tamen deſinet / tanq̃ leo rugiens lupuſq; fame licus circum ouilia veſtra verſari. Obijciet ille vobis in fide ſcrupulos quibus pedes ad ſalutem properantes vulneret: tardet impediat. Audite regem noſtrum proclamantem: Si mihi non creditis / operibus credite. Proinde ſi Chriſto non creditur: cui credetur? An ſatis? An ebori? An ligno muto exanimi os habenti nec loquenti? manus: nec palpanti? pedes: nec ambulanti? aures nec audienti? nares: nec odoranti? oculos: nec videnti? Cui ergo ſimilem feciſtis deum dicit Yſaias? Aut quam imaginem ponetur ei? Nunquid ſculptile conflabit faber? aut artifex auro formabit? uel illud. aut forte preſecurius precioſiori materie argento aut auro credere. quia ſcilicet ſimulacra gentium argentum ⁊ aurum / opera manuum hominum: quibus ſimiles fiant qui faciunt ea: ⁊ omnes qui confidunt in eis. Noſtra tamen etate tam multos eis credere cernimus. Colitur tamen argentum ⁊ aurum tanto cultu / quanto nec Chriſtus ipſe colitur. Et ſepe viuus deus inanimati metalli deſiderio atq; admiratione contemnitur. Non tamen adhuc aurum ⁊ argentum deus eſſe creditur. ¶ Sed an forſitan pagano ritu religioſius inſanitur: an melius herculi creditur furioſo an Marti homicide. an Ioui adultero ⁊ inceſto. an Mercurio proditori. Et ſi enim uerum ſit quod propheta ille maximus ait. Omnes dij gentium demonia: tamen illud ſubintelligi oportere arbitror uel homines demonijs ſeruientes: atq; ſimillimi. ¶ Quod apud eorum quoqꝫ cultores ſuarumq; ſcriptores rerum facile vigilans lector inueniet. Apud noſtros vo non dubium eſt quidem. atq; in primis Lactantium Firmianum qui omnem deorum ſcenam turpeſq; latebras ſceleꝛ Lactantius
lerum aperiens: totam rei ſeriem qui fuerint: quid egerint: qui mores / que vita / qui exitus / que ſepulchra / operoſiſſima diſputatione complectitur / in eo libro quo inſtitutiones uere fidei tractare ad ortus. utinam tam noſtra affirmare potuiſſet (ut Hieronymi uerbo utar) q̃ facile aliena deſtruxit. Quod vo ſi Chriſtus conſtanti fide mundum creditur: expectabitur ne meſſias? ſeu uerius utiq; uenturus expectabitur antichriſtus: qui ut hoſtis reſiſtendi animo: non ut dominus obſequendi propoſito expectandus eſt. Meſſias enim uerus dominus iam uenit. Ipſe eſt Chriſtus ille qui exiuit a patre. ubi in principio erat uerbum: ⁊ uerbum erat apud deum ⁊ deus erat uerbum. Per quem ſcilicet omnia facta ſunt diſſimulata tantiſper diuinitatis maieſtate: deſcendens ſub ſeruili habitu: uerbum caro factum eſt ⁊ habitauit in nobis. Quid igitur ſeminant iudei: aut quis tantus ⁊ tam latens ſopor: miſerorum oculos oppreſſit: ut ſperare ⁊ expectare malint q̃ habere per quam ſalui fiant. Nam ut ait Auguſtinus. Quid adhuc expectant alium Chriſtum: cum hoc prophe Aug⁹
ta tam legunt ⁊ impletum vident: q; impleri non potuerit niſi per Chriſtum. Nos ergo fratres / hunc tenentes / creatorem / redemptorem / ſaluatorem optimum ⁊ nobiſcum familiariter conuerſatum: abſit ut alium expectemus preter eum ipſum ad iudicium reuerſurum. Q̃ ſecundum eius aduentum leti utinam ⁊ intrepidi videamus. Illi autem preſenti gaudio per iuſtitiam atq; inſolentiam ſe preliantes futuri ſpe inani: ⁊ ſtultiſſima expectatione ſe torqueant. Quoniam nempe ſex etatum nulla longior hac que modo agitur: cuius initium Chriſti ponimus ab aduentu: Quid igitur preſtolantur inſani / neſcio quez ſue gentis eſſe uenturum: qui iampridem ſuis ſedibus auulſi ⁊ toto terrarum orbe diſperſi nec ad aliud reſeruati: niſi ⁊ ad ſui ludibrium ⁊ ad teſtimonium eius quem crucifixerant Jeſu Chriſti inuidum ualent: aut uolunt intelligere impletum in eis omne quod in pſalmo legunt ex ipſius perſona Dauitico ore prophetatum. Reſuſcita me ⁊ retribuam eis poſt eiuſdem reſurrectionem ſtrati diuino iudicio totiens attricti teſtantur: hiſtorie vulgate teſtaꝫ euerſa hieruſalem. Cuius quanta fuerit ruina ut omittam fedam famem ⁊ obtentu famis incredibilia: ⁊ horrenda facinora que locus iſte non capit: ipſe ceſorum numerus iudicio eſt. qui quoniam omnem ſimilitudinem excedit ueri: apud illius temporis hiſtoricos ⁊ precipue Joſephum virum nõ Joſephus
mediocris auctoritatis: qui ei bello interfuit que ratur. Quorum malorum omnium: quod cuiq; pio dubium eſſe non debet: quid aliud cauſe fuit q̃ iſta gentis impietas ⁊ magnitudo in Chriſtum principium omnis cladis ab hac ſtulta ⁊ indigna expectatione profectum eſt. Quod Chriſtus ipſe ſimilem perituramq; urbem miſeratus / predixiſſe legitur adiecta cauſa: eo q; non cognouiſſet tempus uocationis ſue. q; profecto cogniti-

onis necessarie defectus expectationis superuacue causa fuit. Res non omnibus forsan nota. Nec tamen ideo minus uera. Cuius certe Tranquillus curiosissimus rerum scriptor meminit. Percrebuerat enim inquit oriente toto leta & constans opinio esse in fatis: ut eo tempore iudea perfecti rerum potirentur. Licet iste autem ut paganus homo & suspectioni apud nostros suo iure facti nomen usurpet & uaticinium in Uespasiani principatu dicere uelit impletum: qui in iudea bellum gerens ad imperium est assumptus. Uere tamen ea nobis expectatio messie credenda est. que iam ante per ipsum Christi tempus impleta erat. Jdeci coram positum non videntes: quod iam transierat expectabant: sicut & nunc hodieq; expectant: & usq; in finem ut credimus expectabunt: Sed tunc ea fiducia elati eludente eos dei sapientia quam ipsi crudeliter & irreuerenter eluserant & ligno crucis affixerant quasi iam futuri rerum domini Romanum excutere uoluerunt iugum ceso proposito & legato Syrie fugato. Que rebellio materiam prebuit Romanis traiciendi in asiam & Hierosolymam obsidendi: duce belli Uespasiano: qui secum in arma primogenitum suum duxit: cuius tandem consilio ac virtute urbs euersa funditus: ac dedeleta gens est. Et de iudeis quidem hactenus. ¶ Quid deinceps: an dolosas Mahometi fabulas. an philosophorum dissonas & inextricabiles ambages: ac temerarij virtus Auerrois: ac uenenata conuitia: & sputa ad celum putrido ore transmissa. An forte potius de ne sacrilegia Fotini: uel Manichei nugas: uel Arrij blasphemias audiamus. Que si omnia procul absunt a pectoribus sanis: si neq; miserabilis paganorum error: & obstinata iudeorum cecitas: neq; odibilis sarracenorum furor tangunt animos aut delectant: aut ullam penitus spem ostendunt: quid circumspicimus: quid agimus: aut quem inter huius vite naufragia portum petimus: preter Christum in quo quisquis spei sue anchoram iecit: uarijs q̃q̃ persecutionum procellis & expositum fluctuare: & laborare quidem potest: mergi nequit: aut perire orante isto simul ac iubente ne deficiat fides uestra. Nihil impossibile deo est. In me est omnis impossibilitas assurgendi tanta peccatorum mole obruto. Saluare ille potens est: ego saluari nequeo. Quantalibet enim clementia dei sit: certe iustitiam ratio excludit. Et q̃uis immensa misericordia ad mensuram mee miserie redigenda est. Nec actus agentium circa patiens indispositum operantur: ut phisicis placet. Et cum aridam stipulam tenuis fauilla succendat: aque vis ualidum extinguit incendium. Hec & quecunq; similia obuersantur animis siquidem salutarem metum discusso torpore afferunt: quedam tacita uelut angelorum nos amantium consilia estimanda sunt: sui spem omnem fiduciamq; afferunt. Commenta nitentur hostilia: & ancipites ad ruinam vie. Quo enim sequacem animam ducunt nisi ad desperationem malorum omnium extremum? Nihil vo uos terreat. Nam nec diuina potentia ullis nature terminis circumscribitur. Neq; solum in hijs que disposita sunt vim proprie actionis exercet. Sed que indispositia sunt disponit. Et misericordia dei miseriam longe transcendit humanam. Justitiamq; etsi non extinguit: tamen temperat ac frenat. Male de deo sentit. male de potentia & misericordia dei opinatur: quisquis & misereri illum uelle penitentium: & tantum misereri posse iudicat quantum se peccare: cum peccatum hominis quantumcunq; sit: finitum certe sit: infinita dei bonitas: infinita potentia. Itaq; salua spe salubri: salua sunt omnia: ubi illam abiecteris actum est. Gubernaculo carens: anime nauigium in huius vite pelago: rerum fluctibus & tentationum flatibus agitur. Nusq; portus quo spes dirigebat. Nusq; celum quod spes ostendebat. sed vndiq; pontus: ut ait Maro. Undiq; naufragium & procelle. ¶ Nec igitur summa sit. Spem tenete. Nemo illam uobis extorquebit. Et si magna sunt ualde que speramus: magna sunt nobis. deo nihil est magnum. ante queq; tanq; nihilum substantia nostra. Et cuius ante oculos mille anni tanq; dies hesterna que preterijt. Magna sunt fateor immo quidem immensa: si humanis meritis equentur. Ad largitorem attollite mentes pusilla omnia: nec possibilia modo. Sed facilia videbuntur. Nam quid est oro quod nutare spem & titubare animos cogit? Digni nobis supplicio videbimur: misericordia indigni & utrobiq; non fallimur. Nostrum enim erat affligi. Illius est misereri. Et dignum est ut indignitatem nostram dignitas eius absorbeat. Quod profecto non fieret: si peccatum hominis posset dei misericordiam impedire. Esto igitur ut nos odio dignissimus ille mansuetudine & misericordia dignus est. dignus est parcere. dignus nihil odisse omnium que fecit. dignus ullum perdere omnium quos tradidit sibi pater. ¶ Jsta uolentibus erga genus humanum dei opera ineffabilis: cum cuncta mirabilia & plena gratie videantur. nihil impossibile videbitur: nihil incredibile. ¶ Stante hoc scilicet fundamento: omnipotentissimum atq; optimum deum esse: ut nil tam magnificum cogitari queat quod iste non possit. Nil tam beneficum quod non uelit. Supra hoc fundamentum: quicquid fides extruxerit: solidum stabit & hostilibus omnino cuniculis atq; arietibus inconcussum. Quicquid iste suggesserit: omnis illius impetus ac vis promptis ac facilibus retundetur obiectibus. Hijs in fidem receptis omnia plana sunt. Uenisse deum inter homines. Partu virgineo editum: & habitasse in nobis: docuisse viam vite: crucifixum: passum: mortuum: descendisse ad inferos: tartarum spoliasse: surrexisse a mortuis: ascendisse ad celos: ad iudicium expectari. magna sunt fateor: sed quid horum omnium im possibile deo est? O si omnia potuit: quid est quod noluerit: omniumq; que ad creature sue sa

Uespasian⁹ p̃fect⁹ ꝯ iudeos

Mahometus Auerrois

Dei mificõdia

Chris

lutem: pertinere cognosceret. Aut quid non potuit Christus dei filius deus uerus implere quod Ysaias. prescire ⁊ prenunciare potuit. ¶ Ysaias dei famulus / purus homo. Nec Ysaias modo / nec Sibilla prophete alij: Sed Sibilla / ut aduentum dei omnis conditio testaretur. Iste enim ait. Ecce virgo concipiet ⁊ pariet filium. Quid iudei cogitent: quid expectent: miror. hec legentes pudet / puto mutare sententiam: ⁊ at qui miseris libera uoce denuncio. Impletum Ysaie oraculum in Maria. nec iam aut amplius parituram. Mitto alia huius ⁊ ceterorum sacra preconia de Christo que ⁊ attexere longum erat ⁊ minime necessarium: ꝙ ⁊ nimis multa: ⁊ nimis omnibus nota. Sibilla sunt. ¶ Sibilla autem Erithrea quid de christo predixerit audiamus. Siquidem de Cesare de chzo Augusto loquens sub cuius imperio nasciturus de virgine Christus erat. inde inquit. Thaurus pacificus leui mugitu: mundi climata sub tributo concludet. Ecce iam ut euangelice concordat Prophie de chzo ex sibillam historie: ubi traditur extisse edictum a Cesare augusto ut describeretur vniuersus orbis. De aduentu autem domini breuiter primo uates eadem attingit hijs uerbis. Cuius inquit diebus agnus celestis ueniet. Nec multo post ad ipsum latius exequitur. In ultima inquit etate humiliabitur deus ⁊ humiliabitur proles diuina. Jungetur humanitati deitas. Jacebit in feno tanq̃ agnus: in puellari officio educabitur deus ⁊ homo. Non intelligo quibus uerbis illud clarius euangelista qui vidisset exprimere potuisset q̃ instincta diuino spiritu mulier: instinctu sacre mentis expressit. ¶ Quin ⁊ Joannis precursoris originem prebabuit. Signa inquit precedent apud apellas. Mulier uetustissima precium capiet. Deinde ipsius domini progressum atq; exitum sic complexa est. Elegit sibi inquit ex piscatoribus ⁊ deiectis numerum duodenarium vnumq; diabolum. Non in gladio bello ne eneadum urbem regesq; subijciet: sed in hamo piscantis. In deiectione ⁊ pauperie superabit diuitias: superbiamq; conculcabit: Morte propria mortuos suscitabit. Et cum mactabitur / viuet ⁊ regnabit ⁊ consumabuntur hec omnia: fietq; regeneratio. ultimo bonos iudicabit ⁊ malos. ¶ Multa deinceps exequitur quantum datur intelligi de euangelistis. de Paulo apostolo. Ad postremum de quibusdam quoq; religionibus claris / que in ecclesia hijs diebus nouissimis sunt exorte. ¶ Mihi ad presens que ad ipsius Christi personam attinent: attigisse suffecerit. Que omnia eo ordine quo predicta erant impleta conspicimus. preter ultimum scilicet iudicium: quod de re certi. de tempore dubij expectamus. Et hec quidem uaticinia quia non adeo vulgata videbantur: curiosius inserui. Que Eutheree proculdubio sibille sunt: ut que ex illius libro ad contextum elicui: que sequuntur ut sibille fuisse conuenit: sic cuius incertum est: cum sibillas Varro numeraret studiosissimus atq; doctissimus latinorum que a Lactantio sparsim posita institutionum eius libro primo. Ab Augustino autem recollecta: is ciuitatis dei disponuntur hoc ordine. In manus inquit infidelium postea ueniet. Dabunt autem deo alapas manibus incestis: ⁊ impurato ore expuent uenenatos sputos. Dabit uero ad uerbera simplex sanctumq; dorsum. Et colaphos accipiens tacebit. Ne quis agnoscat ꝙ uerbum uel vnde uenit ut inferis locatur: ⁊ corona spinea coronetur. Ad cibum autem fel: ⁊ ad sancta acetum dederunt in hospitalitatis huc monstrabut mensam. Ipsa enim incipiens / tuum deus non intellexisti: ludentes mortalium mentibus: sed spinis coronasti / ⁊ horridus miscuisti. Templi vo uelum scindet: ⁊ medio die uox erit: tenebrosa trib⁹ horis nimis. Et morte morietur tribus diebus somno susceptо. Et tunc ab inferis egressus ad lucem ueniet primus resurrectionis principio reuocatus ostenso. ¶ Hec uaticinia sibillina cuiusuis sibille sint: antiqua esse compertum est. siue fuerint Erithree: longe antiquissima esse quis dubitet. Quippe cum eam qui serius locant Romulo regnante circa urbis condite etatem. Alij autem multo ante Troiam belli uaticinatam fuisse temporibus tradant. Qua etate ipsam cymeam sibillam floruisse / ulla videtur esse dubitatio. ¶ Hec siquis acriter animum intendat non minus euangelica q̃ prophetica: hoc est non uaticinia magis q̃ historie videantur ꝙ eorum euidentissima claritas facit ut quasi de preterito dici putes / qui mos quoq; propheticus. Quod ut de pluribus probem: satis a Gregorio probatum: vnum uerbum Sibillinum Dauitico consonum annotabo. Ubi enim ille ait. Et dederunt in escam meam fel ⁊ in siti ⁊ c̃. Ita quid audiuistis: nempe tam simile: ut vno ore locuti videantur: qui haud dubie vno spiritu loquebantur. ¶ Et hec quidem ac mille alia de Christo ante carnalem eius originem dicta erant: ⁊ circa ipsum tempus originis repetita sunt. quibus uero ⁊ eterno dei filio temporalis fides hominum quereretur. ꝙ non modo per prophetas ⁊ electos suos: sed per alienigenas siue sanctos: qualis est Job. siue etiam infideles actum est: quid diceremus ignorantes. ¶ Huc etenim ⁊ Virgi⁹ ⁊ ista trahi possunt que Virgilius in buccolicis de alio loquens ait. Jam redit ⁊ virgo redeunt saturnia regna. Jam noua progenies celo demittitur alto. Et in eneide de Augusti imperio agens sub quo Christum natum supra diximus ait. Huius in aduentu iam nunc ⁊ caspia regna. Responsis horent diuum: ⁊ meotida tellus. Et gemini turbant tepida hostia nili. Que quidem religiosus ⁊ pius lector q̃uis de Cesare dicta: ad celestem potius trahet imperatorem: cuius aduentum toto orbe signa precesserant. Que audiens poeta neq; altius aspirans: ad imperatoris Romani quo nil maius nouerat reflexit aduẽtu. Cuius si uera lux oculis affulsisset: haud dubie ad alium reflexisset. Nobis vo iam gratias illi qui usqueadeo immeritos nos dilexit. hec omnia si-

Sibille

ne ullis externis testibus/clara sunt: ⁊ ita se oculis fidelium diuine lucis radij infundunt: ut nemo tam cecus sit/qui non iustitie solem Christum mente prospiciat. Et q̃uis ab ipsa ueritate uerissime dictum sit. Beati oculi qui vident que uos videtis. ¶ Ego tamen hanc ipsam in terra luminis claritatem qua post Christi reditum ad celos/ ⁊ nunc usq; ad finem seculi deuote anime non carnis oculis sed spiritus acie Christum vident: illi corporee visioni quadam ex parte non imparem demonstrabo. Ualde quidem fateor. Nam quis neget felices oculos quibus in carne Christus apparuit: O⁊ predulce enim spectaculum videre nostra carne nostraq; anima uestitum deum. Audire uerba: incessum aspicere: notare actus inter homines conuersantis. Quem stupent angeli: quem adorãt cuius pascuntur intuitu: cuius imperio gloriantur. Grande prorsus ⁊ mirificum spectaculum posse dicere. Ecce hic homo est quem audio: quem tango: quem video. Homo inq; mortalis: uerus inq; homo: ⁊ cui preter peccatum ortusq; munditiam de nostra humanitate nihil desit. Et rursus ecce hic idem deus non terras inhabitans: ⁊ terrenas patiens erumnas: paupertatem: famem: frigus: estũ: dolores animi ⁊ corporis: tandem passurus ⁊ crucem: sed in illa mortem moriendo victurus. Ecce ut carneis pedibus terram premit qui celum creauit ac terram. Et homo natus est in ea: ⁊ ipse fundauit eam altissimus. Uidere ad supplicium duci qui solem lunamq; ⁊ stellas suis in terraꝫ vijs ageret. Spectare in patibulo pendentem ⁊ languiduꝫ vir ferentem caput. qui tamen maxime celum ac terras ⁊ maria suo regeret ac sustentaret imperio: usqueadeo ut terras tremor quateret ⁊ celum tenebrosus pallor inuolueret ad nutum sui creatoris: orbe turbato eaq; omnia pro nostra salute credere magna hec ⁊ deuotis inuidiosa animis. ¶ Sed est aliquid quod nobis lꝫ extremis mortalium contigisse felicius videatur. Quis igitur non miretur se familiaritate contemni: aut quiꝭ in quo ferat animo idem sibi accidere quod Christo ille equidem a multis stupendum dictu: familiaritate sacratissima contemptus fuit: quia inter eos natus atq; uersatus erat: quos saluare poterat ⁊ uolebat. ab eisdem fabri filius ⁊ comestor carnium: ⁊ demoniuꝫ habens blasphemus ⁊ seductor dici meruit. Qõ aduertẽs ipse ait. Nemo propheta sine honore nisi in patria sua. uerum hec ab infidelibus est passus dicat aliquis fateor. Sed ⁊ fidelium fidem titubasse: ⁊ ipsa etiam apostolorum corda saluatoris morte turbata comperimus. Et Thome duritiam ꝓfuturã: posteris legimuꝭ. Que si adhuc viuo uel rediuiuo iam Christo fidelibus contingere potuerunt: quid mirentur Christo ad celum vnde uenerat iam ingresso ⁊ ab oculis hominum amoto illas tam multas blasphemias. Quibus a nostris: precipue ab Augustino studiose grauiterq; responsuꝫ est. Ita ut acuti vir ingenij Porphyrius prestringente oculos: pura ueritatis luce cõuictus sit. Qõ de eo dicas q̃ non hominis sed dei cuiuspiam ut aiunt. uere autem demonis ore confictum fertur. Cum videret enim Christi nomẽ dolorem atq; tormentum suum in orbe terrarum ante expectatum celi ⁊ ueram fidem martyrum supplicijs assidue roborari. non ausus que in oculis omnium erant presentia negare. de futuro uaticinari miris cepit ambagibus. Sed neq; tunc equidem in Christum loqui ausus Petrum apostolum maleficijs atq; artibus magicis Christiane fidei fundamentum statuisse ait. Non tamen nisi trecentis ⁊ sexaginta duraturum annis atq; illis exactis e uestigio ruituram. Quo mendacio quid sibi uoluerit: non video nisi uel mentiendi morez non deserere: uel in quod magis inclino: miseras animas in dubium adducere: ⁊ ab exorte lucis radijs aduersas in preteritarum tenebrarum reuocare caliginem. Ita vo nugator ⁊ falsus ille spiritus ⁊ quicunq; esset Christum non amore spontaneo: sed coacta reuerentia excusans: Petrum virum innocentissimum ac simplicem piscatorem magis reum facit. Et infert: qõ nullo coarguente falsum pateat dictis cum magicis artibus laboribus ac periculis multis atq; ad ultimum ignominiosa ⁊ truci etiam morte sua que fuisse famam altercatoq; studio effecisse quod iaꝫ supra diximus. non ut ipse: sed ut Christus: ⁊ non nisi breui tempore haberetur deuꝰ. Ubi efficacissima mihi videtur Augustini percunctatio. Si eniꝫ inquit Petrus maleficus fecit ut Christum sic diligeret mundus: quid fecit innocens Christus ut eum sic diligeret Petrus: Nec minus efficax annexa responsio est. Respondeant inquit igitur sibi: ⁊ possunt intelligant: in illa superna gratia factum esse: ut propter eternam vitam Christum diligeret mundus: qua gratia factum est/ ⁊ propter eternaꝫ vitam ab illo accipiendam: ⁊ usq; ad tempora nostra mortem pro illo patiendam Christum diligeret Petrus. ¶ Me vo non tam reliqua tacitum sequi iuuat: q̃ super hijꝭ ipsis exclamare. O rationabilis anima: o diuina vis ingenij cui neq; lux ad detegendas hostium fraudes: neq; robur ad firmandas amicorum mentes desit: cuius ⁊ interrogatio ⁊ responsio talis est qualis ⁊ fidei pugilem: ⁊ ueritatis athletam decet. Itaq; satis reor illum signiferum ciuitatis dei: in cuius libris hec ait. sepe conflijs suis exercitum hostium terruisse eorumq; cogitatus impios a menibus repulisse ecclesie pace uel reddita uel seruata. Quod tum sepe alibi: tamen precipue in hoc hostili calumnia notum fecit. Ubi demoniacum commentum quo interminabilis Christi fides ad tam exigui temporis metam redigi videbatur. infregit supputatione temporuꝫ falsum docens quod ille predixerat. Et sua etate qua librum seu maxime locum illum scriberet preterijsse. iam prefixum christiane durationi terminum. Et si rite recolo octo preterea ⁊ triginta annorum spatium effluxisse. Eoq; potissimum tempore quo casurum penitus Christi nomen credebatur: idola propter ipsum Christi nomen apud caput africe Carthaginem fuisse subuersa. atq; ita dum maxime ruina sperareꝰ: tum ⁊ solidatum fidei fundamentum ⁊ culmen ecclesie spolijs hostilibus exornatum. Et iste quidem pie argute fideliter more sed suo sacrilegium deprehendit mendaciumq; detexit. ¶ Ceterum forsan nimis exiliter probatum videri poterit animis ad credenduꝫ tardioribus: suggerente tunc etiam demone non

Nemo sine honore ꝓpha nisi i patria sua

Porphyrius

ideo falsum omnino uaticinium videri: q̄ parum per erratum esset in tempore. hoc est igitur quod dicebam in quo felicius nobiscum agi. ¶ De quo mihi video: asserturus Christum in carne non vidimus eo modo quo apostolis est visus. q̄uis eu3 in operibus mirabilium suoru3 si non oculos claudimus: assidue videamus. ¶ Sed videamus utiq3 indicantem atq3 firmatam fidem quam illi sepe tremulam viderunt. Vidimus longe lateq3 vulgatum Christi cultum: t q̄ q̄ segnitie seculi diaq3 nostra Christo nihil nobis multa decreuerint: multo tamen adhuc latius q̄ tūc resonat christi laus. Miramur imperia regesq3 persecutores olim Christiane religionis: nunc in Christi nomine t in crucis obprobrio gloriantes. Rusticos cernimus iam de fide certiores q̄ tunc esset apostolus Thomas. nec locum clauorum nec vulnera requirentes. Multos scimus pro Christo intrepide mortuos t paratos mori. Et non solum vnius solum hostiarie uocibus: sed omnium tyrannorū minis atq3 tormentis immobili patientia victam impiorum rabiem. Carnificum duritiem fatigatam: intellectum pudorem iudicibus. Et repente de toroboribus martyres euasisse. Non q̄ nos peccatores apostolis ut apostolicis viris aut omnino etatē nostram illi conferam3. Sed q̄ (nisi fallor) ad nos quo q3 diuine munus gratie peruenisse video: eodez ipso largiente: qui dat omnibus affluenter nec imperat. quiq3 operarios hore vndecime non prioribus tm̄ equat: sed in exhibitione diem mercedis: ab eis incipiens de nouissimis primos facit. Quāuis enim dei filius ut iudex puniat: miseretur ut pater. Plus multo paterne clementie retinens: q̄ iudiciarij rigoris. Q; si non ita esset: iamdudu3 nihil reliqui supereesset in quo puniremur. Tanto enim est maior vis q̄ egrotantis. Et saucie humane nature vigor: nisi eam qui condidit adiuuaret. Cuius uel gratie magnitudinem uel consilij altitudinem super filios hominum quis ne dicam humanis vbis explicet. sed humana mente concipiat? Nempe ad diuinum munus metiendum: diuino auxilio est opus. Et dei gratiam agnoscere: gratia dei est. Non est hominis per seipsum celeste mysterium scrutari. quia tamen t ceci t claudi l3 in tenebras fessi rectam semitam palpitantes querunt. ¶ Loquar pauca de bijs quorum scientiam quero magis q̄ profiteor. En fragilitas nostra ante oculos nostros semper. Nihil agimus quod non humane nos conditionis admoneat atq3 miserie. De qua tamen integros ediderunt libros. tractatus alij eximios. De qua Plinius secundus. vij. naturalis historie breuiter attigit. Sed stilo excellenti ac florida ubertate fert sententiarum. De qua t Augustinus latius agit in libro de ciuitate dei. Unde Licero ante omnes librum sue consolationis impleuerat. De qua mihi quoq3 nonnunq̄3 fuit impetus loqui aliquid: t uagantem calamum in hos fines immittere: nisi quia t nimis magna t nimis nota res visa est. Q; etiam multa se offerrent: ut vnde ordirer aut quid potissimum dicerez incertus nunq̄3 satis explicare possem tantam arbitrarer. Et supervacuum videretur quicquid ea de re dictum esset: t de qua non dici nihil posset ab homine. ¶ Hoc vnum itaq3 commemorasse satis esse. Nil miserius homine: nil debilius: nil pauperius: t aduentitie opis egentius: q̄uis indigentiam: imbecillitatem: t miseriam hanc: vnde simus: t quid simus: t ne futuri simus: quibus ue trāsmittimur. Unde quo pergimus: nisi nos fallimus t sine libris t sine cuiusq̄ admonitione scimus experti: neq3 dum non meminimus horum possumus obliuisci. Cōtra vo diuine nature omnipotentissimam maiestatem nō tam scimus q̄ opinamur t contemplamur inuisibilia dei per ea que facta sunt intellecta conspicientes. Attoniti t ueluti luce solis luce mortales vincente oculos. Hoc vnum scimus non q̄ nihil scim⁹ ut paruz intellectui suo fidens sit Socrates. Sed hoc certe rem esse ineffabilem t incomprehensibilem ac nostris ingenijs inaccessam: horror stupor q̄ ferat animum nostrum simul humilitatem / t illius altitudinem contemplantis. Illud quod ne cō templari quidem ad plenum possumus ex quo factum est quis anteq̄ fieret cogitasset: quo scilicet: q̄ potenti t q̄ misericordi remedio huic tante miserie sit consultum lippi t inualidi adhuc tante lucis aciem ferre non possumus t in ipsum lumen quod amamus figere oculos non audemus. Tali tamen felices impotentia quibus plus gratie collatum est: non dico q̄ mereamur aut mereri ualeamus: quorum omne meritum in primo parente q̄si viror arboris in radice aruit: nō dico q̄ pro quo dignas grates saltem uerbo persoluere. Sed plus intelligere uel tenuiter suspicari. ¶ Laude igitur humana natura de extremis miserijs facta felicior q̄ toto capere possis ingenio. intendite queso huc ingenia litterata. Audite Plato. Aristoteles. Pythagoras. Non hic ridiculus ille circuitus animarum t uana metempsicosis. Sed maius quoddam uere salutis archanum latet. Audi Varro studiosissime hominum abditarumq3 rerum questor ardentissime. Non hic tuorum turba t fallacie deorum. sed vnius dei ueritas pietasq3 describitur. Adeste Licero atq3 Demosthenes. Non forensis sed celestis causa agitur. Quid hic igeniū? Quid facundia uera possit: experiemini. Et uos Homere ac Virgili adestote animis. Non hic greci reges: aut romani imperatores t duces. neq3 falsus iste superi regnator olympi iuppiter. Sed regnator celi uerus dicitur Christus: Cogitate inter celum t terras quanta distantia est. Et ubi diu frustra: iam tandem utiliter laborare animis ut terra salua sit: necessario illam iūgi quibus id artibus fiet. ¶ Hic uestrum acumen. hic uestram intelligentiam requiro. Nunq̄3 reor talia cogitastis. Cogitate modo: t intendite: excitate animos: ingenia subleuate. Puto autem cum ualde surrexerint: mox ad destinatam peruenire nequeuntia: t laborate indaginis fessa subsident. Multa de nubibus. de imbribus. de fluminibus. de uentis. de glacie. de niue. de tempestate. de grandine. Multa de animalium naturis. de potentijs herbarum. de qualitatibus rerū. Multa deniq3 de tumore pelagi. de tremore terrarum. de motu celi ac stellarum. disputata acriter ac tractata subtiliter reliquistis. At quibus modis celum terre iungeretur atq3 vniretur. Unum hoc ex omnibus non vidistis. Magnum t forsan t prorsus impossibile. contraq3 nature leges videatur: tam magna tamq3 distantia iungere. Aut qui maius quiddam multo distantius est: quod moueri oportet t inclinari ut terra soluetur. ¶ Inter

Plini⁹

Aug⁹ Licero

Nō de hois miseria

celuz nēpe ⁊ terram distantia ingens fateor:sed finita est. Inter deum ⁊ hominem infinita. Homo quidem terra est:vnde nomen accepit.de terra ortus in terra viuens:in terrā reuersurus. Deus autem non celum sed celi conditor:tantum celo quantum terra altior. Utrobiqꝫ tantundem p̄sens ⁊ tantūdem distans. Et si enim celum terra nobiliuſ non negetur.idem tamē utriuſqꝫ creator ac rector deus qui fecit celuz ⁊ terram maria ⁊ omnia que in eis sunt. Et localis spatij nō capax:ex equo omnem suam regit:ac supeminet creaturaz. ¶ Quid igitur fiet:uos interrogo doctissimi homines:que multa curiosius quoqꝫ q̄z oportuit libris ac memorie mandantes:vnum quod ⁊ maximum erat ⁊ sūme salutiferum atqꝫ apprime necessariuz siluistis. In quibusdam sane codicibus uestriſ p̄dicari deum ⁊ eius uerbum ⁊ multa que circa summum fidei uerticem: ⁊ coeternam patris filij personam euangelicis apicibus conueniant. Augustino testante notum est q̄ scilicet in principio erat uerbuz ⁊ uerbum erat apud deum ⁊ deus erat uerbum. Quodqꝫ omnia per ipsum facta sunt: ⁊ sine ip̄o factum est nihil. Q̄z autem qualiter uerbum illud caro factum sit.qualiter terre motū habitauit in nobis:hoc doctus Plato nesciuit ut ait Hieronym⁹. hoc Demosthenes eloquens ignorauit:Quorum primus dixisse fertur.nullus deus miscetur hominibus. Atqui uel falsum hoc populo dixisti.uel falso tibi sententie huius inuidia data est. ¶ Quanto melius hac in parte Seneca. Ait enim deus ad homines uenit. Nulla sine deo mēs bona est. Certe deus noster ad nos uenit ut ad eum nos irem⁹. Idemqꝫ deus noster hominibus mixtus est quando habitu inuentus ut homo:habitauit in nobis. Profecto enim quod non tñ Plato negans sed ⁊ Seneca confitens ignorabat.quodqꝫ p̄rsus ignotum erat homini:nisi cui forte diuinitas reuelasset immota lege diuina consilij ab eterno attollenda erat humanitas:inclinanda diuinitas:utrūqꝫ pariter factum: ⁊ salubris celebrata coniunctio est:sine qua egra semper ⁊ languens humanitas iacuisset. Neutrum absqꝫ altero potuit fieri.aut per alium fieri q̄z per eum qui inclinat celos suos ⁊ descendit: qui respicit terram ⁊ facit eam tremere. Per illum itaqꝫ nec per alium factum est. O inenarrabile sacramentum. Nam quo altius humanitas attolli poterat:q̄z ut homo ex anima rationali ⁊ humana carne subsistens homo mortalis casibus p̄o talibus necessitatibus nostris obnoxij. Et ut paucis absoluam:uerus ac perfectus homo: ⁊ a uerbo filio dei.patriqꝫ consubstantiali ⁊ coeterno in deum:atqꝫ in vnitatem persone ineffabiliter assumptus.duas in se naturas. Mira rerum p̄rsus imperium aggregatione coniungeret. Quo in q̄z homo poterat altius ascendere:q̄z ut homo deus erat. Ex diuerso quo non magis deprimi inclinariqꝫ diuinitas poterat:q̄z ut persecutiones:iniurias terrores ⁊ mala nostra p̄ter peccatum.omnia passurum mortale corpusqꝫ indueret:cum quo usqꝫ ad ultimas contumelias ad uerbera ad passionem ac mortem.mortem autem crucis p̄o salute assumpta hominis humiliata descenderet. Queqꝫ tam magna tamqꝫ supra intellectum erant ut ea capere ingenia dura ⁊ superba non possent. Quippe qui non ingenio sed fide capiuntur fecerunt sibi

Homo

hereses innumeras. Et in primis duas quarum altera Christum deum tñ ⁊ non hominem. Altera hominem ⁊ non deum decepti contendunt. Ceterum utriuſqꝫ durities ut reliquarum omnium uere fidei malleis concussa fidelibus cautionem:suis actoribus interitum sempiternum peperit. Jamqꝫ a deo p̄uulgata est ueritas:ut aliquando fore virus mortiferi dogmatis latere aut fallere catholicum gustuz queat. Omnia passim in oculis atqꝫ in manibuſ sunt:frustra iam pijs foribus obuersatur circulator hereticus.frustra inuisibilis hostis accingitur. Patescunt doli omnes: arteſqꝫ omnes translucent.pastor hunc horridus:hunc feriat miles:durus fossor:isomnis mercator:nauta uagus: deniqꝫ hunc fidelis spernet anicula. Et si enim explicite fidei articulos defensionemqꝫ non nouerit: assuete tamen aures pie ueris dogmatibus ⁊ oplete diuinorum atqꝫ celestium fragore tonitruorum contra omne sacrilegum ⁊ simplicitate confessionis ⁊ fidei firmitate uallātur. ¶ Sed deinde victus temporis malitiam ambiguumqꝫ successuz dicet. Esto sit deus Christus:quis illi obediet:qꝫ implebit imperij tam dura? Si saluari homines uellet:aut plus virium daret:aut leuiora p̄ciperet. Rursum. Et quis consilium dei nouit:cum sepe homines lateant humana cōsilia? Quis scit an idcirco p̄cipiat ut exciteꝫ:ideo minetur ut terreat ut impleti memor in iudicio sit p̄cepti futurus imemor neglecti. ¶ Contra hanc impiam atqꝫ falsi loquam suggestionem fratres mei clamemus singuli. Clamemus omnes ad dominum ⁊ exaudiet nos. ⁊ introibit in aures eius iustus clamor. Dicat quiſqꝫ maximo anime nisu potest: ⁊ uocem lachrymis si datur aspergatur frangatqꝫ suspirijs. Nulla melodia deo suauior est. Vult iste amari. vult de se sperari. vult cum gemitibus orari. Dicat autem quiſqꝫ. Domine libera animam meam a labijs iniquis ⁊ a lingua dolosa. Spiritus quidem carnem ⁊ ossa non habet. linguam uocemqꝫ non habet:Quibus igitur instrumentis loquitur: O utinam deforent ⁊ instrumenta periculiſqꝫ nostris illius exarmatione succursum esset. Quod fortasse ideo non fit:ut aduersus hunc hostem nostra militia quo laboriosior eo clarior sit acceptioꝫ duci nostro. ¶ Loquitur ille multa intus in anima que quiſqꝫ uestruz tacitus:non sine graui exercitio suo fert. Valde autem p̄uidendi cauendiqꝫ sunt hostes quos intra muros ut ita dixerim:ita familiaribus insidijs inqꝫ intimis anime penetralibus experitura habet:tum interdum ⁊ linguas ⁊ uocem ⁊ quas ore dicat aliquis. Nempe linguas impiorum hominū:uocem vulgi.siquidem e tot linguis vna totius populi uox est. laudat uoluptatem virtutem despicit Christi viam. uel ambiguam uel inaccessibilem saltem dicit. Raros ueritas testis habet. Inter hec viuimus ⁊ hanc temporum particulam cum lecti sumus: hijs moribus non utendum dico:sed resistendum. quod nobis miseris q̄bus adhuc intus seculi fluctus anceps nauigatio agitur:laboriosum longeqꝫ difficile dixerim. Raz ⁊ estu rapimur rerum temporaliuz. Nec plus ocij obtigit:q̄z quod nobis peccatorum ⁊ occupationum nostrarum intermissione permittitur. Uobis uero iam portus tuta tenentibus circunspectio p̄uisioqꝫ facilior multo est. Abscidistis egdem mūdi

nodos.negociorum laqueos:vincula rerum. Nudi ⁊ liberi multis e tempestatibus enatastis: ubi quiescere liceat ⁊ uacare. Itaq; ad illud eximium salutis studium cui vni neglectis omnibus alijs intenditis:necessario ocio abundātes.hoc tamē magno ꝯ paucis cognito dei dono utimini parce: sobrie:sollicite. Ne qua uobis ex ocio:ut fit tumultuosior occupatio renascatur. Ocio etenim est opus. Non resoluto inherti atq; eneruante animos.sed strenuo. ⁊ quod maxime uestrum est religioso ⁊ pio. ¶ Hoc ergo fratres agite.hoc ad salutem tramite pergite. Nullus rectior:nullus tutior. Atq; ideo toties hoc a uobis hodie postulo: ut uacetis.ubi enim Hieronymiana translatio hunc uacate:uetustior habebat.ocium agite.cui inherēs Augustinus ait. Unum certe querimus quo nihil est simplicius.ergo simplicitate cordis queramus illum. Agite inquit ⁊ agnoscetis quia ego sum dominus:non ocium desidie:sed ocium cogitationis ut a locis ac temporibus uacet. O profunduꝫ ⁊ salubre consilium fratres:quod ut ad liquidum itelligeretur adiecit.hec enim fantasmata tumoris ⁊ uolubilitatis constantem vnitatem videre non sinunt. Loca offerunt quod amemus.tempora surripiunt quod amamus. ⁊ relinquunt in animo turbas fantasmatum:quibus in aliud atq; aliud cupiditas incitatur. Ita fit inquietus ⁊ criminosus animus. Et frustra tenere in quibus tenetur eroptans. Uocatur ergo ad ocium.i.ut ista non diligat que diligi sine labore nō possunt.hec iste vir ⁊ pietate magnus ⁊ litteris. ¶ Ego autem fratres ad hoc ocium uoco:hoc postulo:hoc hortor:hoc obsecro. Agite ocium ⁊ uacate. Ambo enim precia immo equidem vnum sunt sicut ⁊ que sequunt agnoscetis.quia ego sum dominus ⁊ videbitis q; ego sum deus. Dulcis via felix terminus. ¶ Uacate ⁊ videte ocium agere ⁊ agnoscere. Et non modo per breuissimum laborem ad longeuam requiem q; ipsum peroptabile erat. Sed qđ immensum gratie est:per temporale gaudium ad eterna conscendere. In hoc culmen scandite:vnde ascēdendi altius est vie. Et in huius ocij arte constitite. hinc nullo strepitu auribus.nullo puluere rerum transeuntiū obstante oculis:omnes hostis dolos tendiculasq; prospicite. Quis ut dixi enim illi gratias qui nos omnem ueritatem docuit: iam eousq; perfectum: uel suapte natura:uel consuetudine in naturaꝫ uersa:vnde instítute mentes atq; aures ultro respuere didicerint.quicquid aperte uero dissonū vo est:illud tamen occultius diabolicum murmur ex ore impij cauendum qui apparenter melior.sed deteri or existenter Christum laudādo impedire cogitet uestrum iter quo ad Christum peruenitur. ¶ Iste quidem aget hoc modo sanctum fateor quicquid Christus iubet.sed implere precepta dei supra hominem est. Itaq; si in rerum humanarum executi one laboramus usq; adeo ut sepe nos cepto impares agnoscamus:atq; ideo meliore cōsilio desistamus:quid de diuinis est sperandum. Linquamus ergo illa angelis:quorum excellentissimi etiā sub pondere corruerunt. Celestia sane celicole:nos humanū tractemus. ⁊ fortasse consultius fuerit non ingredi iter hoc arduum preruptumq; : q; medio calle desistere. Et hoc saltem vita dum adest frui: q; spem incerti certuꝫ prodere. Ueniet alter eo periculosior quo prorimior:uera qui ⁊ rectas Christi semitas ⁊ sancta iussa fatebitur. Et has per vias ⁊ hec possibilia non negabit. Sed difficultatē rerum nostramq; molliciem multoq; maxime nostre etatis decus desperatis ac perditis moribus nihil a quoq; satis:ne dicam nimium dici potest v̄ bis exaggerans feruenti proposito quoddam diffidentie frigus asperserit. Aut forte facilia p̄dicās differenda concludet. Posse enim cum libuerit impleri:dādam quoq; partem temporis huic vite cuius muneribus haud dubie sit aptior virens etas cetera senibus committenda q; maturioribus opportunum consilijs sit. Attamen maxime de altera vita cogitandum:dum huius finis in primo est Eo presertim q; in omnibus reb⁹ sit ordo pulcherrimus. Et cum semel abscesseris turpis ad ista sit reditus. Non minus deo placuisse qui penitentiam egerunt:q; qui sic vixerunt:ut eo remedio non egerent. Horum ac similium suasores non deerūt uel sermones hominum uel taciti cogitat⁹. Quod sibi contingere posse quis non miretur:cum cōtingerit Augustino. Quod ex confessionibus suis cōstat. Et iam contigisset Antonio tam duri propositi ⁊ tam solide virtutis ac fidei viro.quod Anastasij testimonio notum est.vnde dicit. Uos autē fratres eodē quo Antonius orationis clypeo hec hostis tela repellite. Siquidem diaboli telum est gequid loquitur impiorum os. Multa igitur tela iaculantur.multas etenim linguas habet seu totidē armenta: quibus hostilia uenenata contorqueat. Nec linguas modo: ⁊ oculos ⁊ aures ⁊ man⁹ habet ⁊ brachia ⁊ pedes.deniq; sicut iusti anima sedes est christi:sic impij anima sedes est diaboli. Et sicut anime:sic ⁊ in anima presidenti totuꝫ corpus obtemperat. Inde igitur suadente illo talia qđ detur aut quid apponatur uobis ad linguaꝫ dolosaꝫ Si hoc queritis respōdetur uobis per prophetas Sagitte potentis acute:cum carbonibus desolatorijs. O ingentis mali remedium opportunū atq; efficax.quo genere sermonis alibi utitur pphēta idem. Sicut sagitte in manu potentis:ita filij excussorum. ¶ Unde nō immerito hic queri solet qs hic potens:que sint hee sagitte:qui sint hij carbones. Et certe nemo potens : nisi cum dictum est. Scio quia omnia potes: ⁊ nulla te latet cogitatio. Et ab alio quodam. Multum ualere tibi soli super erat semp ⁊ virtuti brachij tui quis resistet? Quoniam tanq; momentum statere:sic ante te est orbis terrarum. Et tanq; gutta roris antelucani que descendit in terram. Sed misereris omnium quoniam omnia potes. Hic est fratres solus uerus potens. Nam quis queso alius potens:aut quantula nostra potēcia est:seu uera nostra fragilitas:in hoc preangusto terre habitabili angulo:siue ut proprie dicam puncto:qui si terra ad vniuersum puncti rationem obtinet:puncti punctus esse deprehēditur In quo quidem omnino digni mortales genus laboriosum anxium sollicitum:tanto mori motu:tot q; paludibus obruto:tot desertis inhospito ⁊ inculto amnibus montibusq; distincto:tot regnis ac imperijs scisso:tot bellis ac discordijs ingeto.quo tam iugibus curis tam longo labore breuiq; tempore possidendo:non secus ac perpetuo superbimus. cuius fugitiua felicitas q; uis insano fulgore prestringente oculos aliquid esse videatur.

Aug⁹

quid tamen uere sit multis exprimentis. Sed nullo clarius q̄z morte cognoscitur. ¶ Sagittas v̄o quas alias opinemur: nisi apostolos ⁊ nuncios: quos potens iste de quo loquimur in medio suorum hostium iaculatus est: seu uerba vite ⁊ testimonia euangelij late sparsa siue per illos: siue per ipsum regum ac populorum infixa pectoribus. Non doloribus asperi: sed p̄ dulcis amoris cauterio vulnere. De quibus ipse non semel: sed iterum ⁊ iterum gloriabūdus ⁊ exultās dicit. In nomine dñi q̄ ultus sum in eos. Uere igit̄ potens ⁊ paucis sagittis orbem domuit: seq̄z de tot aduersarijs ulciscēs: tot animas duci hostium eripuit. Uere acute sagitte que facili iactu durissimis adhesere p̄cordijs. ¶ Carbones v̄o desolatorios seu uastatores. utrūq̄z enim in antiquis codicibus lectum est: quid aliud putem/ nisi ardentes ⁊ ignitas animas eorum qui uos in hoc sancto ꝓposito p̄cesserūt. Sepe cui uerba non ꝓderant: exēpla ꝓfuere. Puduitq̄z non sequi: cui nō credere non pudebat. Tāto uehemētior aculeus est actuum q̄z v̄borum. ¶ Aduersus igit̄ linguam dolosam ne accipiti cuspide tenerum cor trāsfigat: duo hec strata remedia sunt. Sagitte potētis acute. Si iste forte non sufficiat: carbones desolatorij. ¶ Dicaz aliqd ne res careat exēplo. In primis meditare tu quisquis in hoc statu es: q̄z dolosa lingua circūstrepit. Q̄z potens est qui tibi hūc aium dedit. Q̄z facile illi sit qđ inspirauit fouere: perficere qđ incepit. Audis illam ueris falsa miscētem: ne si falsa sint oia: pariter respuaṁ. ¶ Dicet cave ne q̄z timeas: ne cui te submittas. Nil libertate meli⁹: liber esto. Quid uano terrore: qd humili seruitute deijceris? Rñdebis ꝑmuz ore Mosayco: deinde per seipsam viua vitas ut dñm deum tuum adores ⁊ illi soli seruias. Nec tm̄modo viri: sed ⁊ mulier vidua deuz alloquens: tibi seruiat ingt omnis creatura tua. Propheta autem rex ⁊ reges ⁊ oia seruite dño cui seruiēdum est nunc in timore nūc in letitia denunciat Illi igit̄ ⁊ ego seruiam letus ac metuēs: cui sic seruiēs liber ero. immo v̄o cui seruiēs regnabo. ¶ Dicet iste seruitus aspera. iuguz graue. Respōdebis autem. Dñs meus tam uerax q̄z tu mendax: cōtrarium clamat. Jugum suum suaue ⁊ onus suum leue. ¶ Dicet iste. tu peccator fragilis ⁊ mortalis. Respōdeto. At dñs meus fortis: sanctus ⁊ immortalis. Si fatiger: illi herebo. Illius in gremio conquiescam. Habet ⁊ fatigatio noluptatem suaz. Et gratiorem efficit quietem. Sunt qui fatigationem exercitio querāt. Siquid sane me impulerit: in illum ibo. Ille immobilis fixus: infatigabilis ⁊ mei amās nō se auertet nec corruam. Si in illo confidam: non erubescam. neq̄z me irridebunt inimici mei. ¶ Ad diuina deinde cōsilia te cōuertes: teq̄z ipsius Christi uerbis armabis. Audies enī ab isto ꝓnunciatas huius vite molestias ⁊ labores ⁊ pericula ⁊ scandala: ⁊ quicquid in hoc cursu temporum patiēdum tibi est. Audies ab aduerso melioris vite ꝑmia atq̄z solatia in finem ꝓmissa laborantibus. hoc tibi daṫ ⁊ opponiṫ ad linguam dolosaz Sine hoc qdem satis est. sed penetrabilior aduersarij cuspis: urgere non desinit: ⁊ peccatorum cumulos ⁊ fragilitatem ꝓditiōis ingerere: ut iter durum tēpus asperum ingēs sarcina: tu delicat⁹ mollis: infirmus: eger: adolescēs: senex. Hi enīz omnes

Lib-tas

sibilli sunt: lingue dolose: qd laboras: seu quo pgis quid uel tam mane ꝓoccupas uel tam sero aggrederis. Haude potius duz licet: de futuro videt fortuna. Quotiēs istis urgemini fratres: neq̄z ad defensionem uerba neq̄z acute sufficiūt sagitte: tamē demonum carbones desolatorij in medium ꝓferātur. Ego ne feminis ac puellis infirmior: que sepe nō exiguum laborem ut ego: sed tam multa terribilia ⁊ terribilium extremum alacres p̄o Christi nomine sunt ꝓpesse. Ego imbecilior Gregorio. delicatior Arsenio: uoluptuosior supbiorq̄z sum regib⁹ ⁊ filijs regum: qui totiens ꝓpter Christum regna ⁊ regnorum delitias sepe etiam spiritum contempserunt. Non hoc iter primi non ultimi agitis. habetis ⁊ uos ꝓpositi uestri duces. Habet enī ut Hieronymus vnusq̄sq̄z ꝓpositi sui principes. Romani duces imitenṫ Camillos: Fabricios: Regulos Scipiones. Philosophi ꝓponant sibi Pythagoram Socratem ⁊ Platonem Aristotelem. Poete emulenṫ Homerum: Uirgilium: Menādrum: Terentium. Historici Thucididē: Salustium: Herodotum: Liuium. Oratores Lisiam: Graccos: Demosthenem: Tullium. ¶ Et nūc ad nr̄a ueniamus Episcopi ⁊ p̄sbyteri habeāt in exēplum apostolos ⁊ apostolicos viros: quorum honorem possidentes: habere nitanṫ ⁊ meritum. Nos autem habemus ꝓpositi nr̄i ꝓncipes Paulum: Antonium: Julianum: Hilarionem: Machariū. Et ut ad scripturarum ueritatem redeamus: noster ꝓnceps Helias: noster Heliseus: nostri duces filij ꝓphetaruz. Eqdem fratres hij sunt nr̄i duces qui Hieronymi duces erāt. Insup ipse Hieronym⁹ ⁊ Augustin⁹: ⁊ Gregorius: Et oino quisq̄s aliquādo hactenus ꝓrimi amore solitariam atq̄z heremiticam agens vitam religioso ocio claruisse noscit̄: dux ⁊ comes hortatorq̄z ⁊ adiutor noster est: ⁊ exēplum sui seu batillum quēdam offert uobis faste p̄essis aut fessis itinere. Quāobrem siqs est iunior Paulus primus heremita: Antoniusq̄z ⁊ Hilarion ad memoriam reuocādi erunt. Quorum ꝑmus sextumdecimum: secūdus vigesimum. tertius v̄o qntumdecimum etatis annum agēs in solitudinem perrexit: mundūq̄z deseruit. Siquis senior: idem illi añ oculos habēdi. sed perseuerātia in primis estimanda: ⁊ iungēdus principio vite finis. Egbus Paulus ad tertiumdecimum atq̄z cētesimum. Hilarion ad octogesimum annum in isto sancti ac religiosi ocij feruore peruenit. ¶ Non est animus reliquos hic nominatim attingere: quorum nomina in secūdaz solitarie vite partem congessisse video. Inde ergo uel aliunde: q̄z quisq̄z laboribus suis aptissimum senserit: ducem legat: cuius vite atq̄z exemplis insistens post regis nostri uestigia secum pgat. ¶ Et siquis forte diffidit idem posse: ⁊ Christi bellis indomitorum sanctis imitatio difficilis videtur. An non succurrit ⁊ hos prius fuisse pueros q̄z senes? An p̄terea q̄ puelle ⁊ infirmi ⁊ educati in purpura potuerūt: non poteritis. quasi v̄o uel hij molles uel durati viri illi quicquid in se potuerint ⁊ nō in illo potius qui eos confortabat in quo se posse omnia gloriabaṫ ap̄lus. An v̄o senect⁹ ab honesto retrahet ad qđ uel sola possit ipellere: dū cogitare ceperit viator diei ultimum. breue iter ac deuexuz hospitium ꝓpe esse: paratāq̄z cum labor̄ fine mercedem. An Victorinum tenuit senectus quo min⁹

Boni duces

Victorinus

spretis oĩbus:atq; in primis illa tãta litterarũ gloria:qua tam lõga etate floruerat:dimisso magisterij honore:ppter Christum quem aut añ non nouerat:aut forte contẽpserat mori non timeret paganus iuuenis ⁊ paganus senex. Sed decrepit⁹ christianus:felix qui totius vie deuium ⁊ longe lucis errorem facili compẽdio correxit ad uesperam. an vo cõscientie põdus in despationem auget:aut oppimet memorãtem:Quot bñficiorum dei immemor Dauid. quãtaq; sceleruz mole obrutus nõ desperãdo misericordiam consecutus est? Quantus persecutor Christi:Paulus:quãtas persecutiones propter Christum pertulit? Quãtus uere fidei oppugnator Augustinus? quãtus eiusdem fidei propugnator euaserit? Qõ Maria mulier in ciuitate peccatrix:in ciuitatem inq; non dei quam peccatores non inhabitãt. sed mundi:nonne de ciue babylonica celestis hierusalez ciuis effecta est? Ideoq; per misericordiam reformata:ut deletis impudicitie maculis:post genitricem Christi solam. primuz apud nos inter virgines obtinuisse videaĩ locum: Argumẽtum euidens q̃q̃ irreparabilis sit ipsa vginitas:penitẽtia tamen ⁊ lachrymis virginitatis gloriam reparari. Et uerissime dictũ esse:Cui plus dimittit plus amari. Humanus anim⁹ quasi ager ubi herbe inutiles neglecta soli ubertate luxuriãt. recipiendis alẽdisq; seminibus uerborum dei purgaĩ opportuno atq; utili reparaĩ incendio. ¶ Ne hec tñ cauenda nobis opinemini. Innumerabilia sunt aduersus que semper armatum ⁊ intẽtum cẽ aium oportet. ¶ Ad summam enim quicqd cõtrarium rationi uel auditis ab alio uel in silentio cogitatis lingua dolosa est. vitate dolos. Insidias declinate. eoq; vigilãtius quo coloratiore rõnis pallio tegit sermo:uel cogitatio uenit in animũ cuius piam. Qõ ipsum magnis sepe viris accidit:nõ ut ab hoste:sed ut a dño signum petãt. Ne nimiuz infidie patentes sint. Sit ppterea metienda natura. parum sibi fidei esse. Sed a domino q̃ ipsum diffidentie cõsilium:⁊ odio dignum est. Nihil est enim aliud q̃ deum tẽptare. Absit hoc a uobis fratres. Non simus ex hijs quibus dictũ est. Generatio mala ⁊ adultera signum querit:⁊ signum non dabit ei ⁊c. ¶ Optat aduersarius noster non ut discam⁹ cui ignorãtia nostra gratissima. scire nostrum permolestum est:sed ut secum cõfundamur: Qui audiuit a domino. Uade retro sathanas. Scriptuz est enim. Non tentabis dominũ deum tuum. ¶ Uult ut domino nr̃o a quo ⁊ per quem ⁊ in quo sumus sine pignore non credamus. immo egdem ut mille pignoribus acceptis:noua supuacua ⁊ nocitura poscamus:quo illuz scilicet uanis suspitionibus iritemus. obdurãtes corda uestra sicut in exacerbatione fm diem tẽtationis in deserto:ubi tẽtauerũt eũ patres uestri pbauerunt ⁊ viderunt opera sua. Hoc in nobis uelut oblit⁹ hostis suggerit quod in patribus nostris acerrime vindicatum cẽ meminimus. ¶ Hortaĩ ut pristinam futurorum anxij quaram⁹:que nec possibilis est homini: nec necessaria pfecto nec utilis. Et si possibilis foret que non exquar:ne minimus sim tũ in eo presertim libro quez de diuinatione composuit elegãter a Cicerone tractata sunt. Et post eũ a Fauorino philosopho multe facũdie atq; doctrine. Sed iste uos augurũ atq; aruspicum:aut qualibet arte diuinãtiuz hoc seruientium seruos cupit. Horum tamen oium facillimus est contẽptus:recolentibus scriptum esse / q̃ multa hois afflictio qui ignorat preterita ⁊ futura nullo scire põt nuncio. Et eodem libro. Omnia in futurum seruanĩ incerta. Et eodem. Ignorat homo quid ante se fuerit:⁊ quid post se futurum est: quis illi poterit indicare? Quem secutus Statius Quid crastina uoluet etas:scire nephas hominuz ait. De qbus omnibus Actianum illud probo. Nihil inquit auguribus credo qui aures uerbis dicãt alienas:suas ut auro locupletẽt domos. Nec minus pacuuiana placet irrisio. Nam si que uẽtura sunt inqt prouident eqparerentur Jou. ¶ Nõ est hoc fratres fidelis ac deuote anime postere seu etiam cogitare. Sufficiat nobis apostolos atq; sanctos vidisse que credimus. Nos in illis viris contra calũnias imperitorum ⁊ cõtra terrene argumẽta sapientie dicebamur. Nos illorũ instruxit aspectus. Nos erudiuit auditus. Nos confirmauit tactus. ¶ Gratias igiĩ agamus diuine dispensationis sanctorum patrum necessarie tarditati. Dubitatum est ab illis ne dubitareĩ a nobis. hec Leo papa. ¶ Sufficiãt nobis quoq; vulnera martyruz ⁊ inde perfluẽs sacer sanguis. vnde descripta pijs in mẽtibus fides nr̃a est:cuius nisi pignus idoneum accepissent:nunq; tam intrepidi ⁊ tam leti ad supplicia ⁊ interitum festinarẽt. Houerimus inqt ga non sine magno discrimine de religionis vitate disputamus:q̃; tantorum sanguine confirmatam esse videmus. Magni piculi res est si post ppbetaruz oracula:post apl'orum testimonia:post martyrum vulnera ⁊ ueterem fidem quasi nouellam discutere presumas:⁊ post tam manifestos duces in errore pmaneas. ⁊ post morietium sudores ociosa disputatione cõtendas. Ueneremur in sanctoz martyrum gloria fidem nr̃am. hec Maximus. ¶ Nos autem qui miracula postulãt quoz ridiculis uotis ac uocibus usq; ad nauseam plexi sumus nõ taz p̃sentis aut futuri auidos q̃ p̃teriti incredulos:⁊ fidẽ quã negãdo nõ audent:optãdo ⁊ dubitãdo minus apte qdem:sed minus impie dãnare. Nos autem siue nr̃is tpibus miracula fuerint:agnoscam⁹ summum ⁊ solum mirabiliũ auctorem. Siue non fuerint ⁊ eo amplius eidem gr̃as agamus:qui ita fidem stabiliuit:ut iam sine miraculis crederemus Augustinus ait. Unde ergo tãta fide Christ⁹ usq; quaq; canit in celum cum carne sublatus. Deinde Ciceronianis ut sepe solet vbis ad p̃sidium nostre sentẽtie usus. Ut vnde inqt tpibus eruditis ⁊ omne quod fieri non põt respuentibus sine ullis miraculis nimium mirabiliter incredibilia credit mundus:an forte credibilia fuisse:⁊ ideo credita cẽ dicturi sunt. Cur ergo ipsi nõ credunt? ¶ Ad postremum cõcludens ualidissime suo more. Breuis est inqt igitur nr̃a complexio. Aut incredibiliz rei que non videbaĩ:alia incredibilia que tamẽ fiebãt ⁊ videbanĩ fecerũt fidem. Aut certe res ipsa credibiliz ut nullis qbus persuaderei miraculis indiget. Ita istorum nimiam redarguit infidelitatem. Que cuz ita se habeãt:prius a cõsortio demonum abstinenduz dico. Nota qdem mẽdacis hois pena est ut ei ueritas non crediĩ. Quis igiĩ huic fiat in quo veritas nulla est:vna securitas auerti. Qui nil mẽdaci crediderit:mendacio non falletur. Uacate ergo: nihil est melius.

Dauid

Stati⁹

Actius

Pacuius

Leo papa

Maximus

Aug⁹

Cicero

Fauorinus

Am satis ut arbitror quãtum inter has an
i gustias datum aduersus maioris nr̃i ho-
stis insultus Christo duce certatuꝫ est. Su
perest ut hijsdem auspicijs ꝛ cõtra reliquos cõfli
gamus. Quoꝝ ꝑmus mundus hic erat. Cuius ut
blãda frons ꝛ supficies decora: sic dura ultima ꝛ
feda intima ꝛ nulla fides aspectui est. Nihil oium
que pollicet implẽti. Et ab huius quoqꝫ fallacijs
põpisqꝫ terrestribus uacãdum cẽseo. Que cuꝫ sint
innũabiles vnus oium est finis: fugiẽdo decipere.
Fuistis in seculo mũdiqꝫ blãditias uel expti oẽs:
uel uestrum aliq: nostis ut reor: q̃ nihil in hijs soli
dum aut stabile. Sed has lingua dolosa: ṽbis iani
bus attollit. magnũqꝫ eẽ aliqd cõtendit q̃ uel obli
tas circũuẽtura alias uel memoriã ablatura. Jtaqꝫ
uanitates qbus adolescẽtia uel iuuẽtus olim renũ
ciauerit: sepe senio occurrant ꝛ recurrant ꝛ icurrãt
Et blãdo murmure querule ubi nos ingunt dimit
titis. ¶ Nijs ardorib⁹ atqꝫ hijs animi motibus rñ
dete illud. Qṽ nihil est uerius. uanitas uanitatum
ꝛ oia uanitas ꝛ afflictio spũs. ¶ Nec ille regno ꝛ in
gẽti fama sapiẽtie clarus vir aiebat. Que uob fra-
tres multa lꝫ rerum imparitate cõuenerat. dicat er
Salo- go pro se qsqꝫ uestrũ. Ego quoqꝫ sil'ia ꝛ cogitaui.
mon Neqꝫ enim monachus suꝫ. De seculo ueni. Baby-
lone vsatus sum. Nõ potes me mũde decipe: Exp
tus noui te. Et ꝑterea magni ducis exẽplũ habeo.
Uãitas Nõ fui rex ut Salomon: neqꝫ ut iste supgressuꝰ sũ
oia sub opibus oẽs qui fuerũt añ me in hier'm. Sed fui
sole vnus hoium occupatorũ ꝛ vite agẽtiũ ꝛ de te spe
rãtium. Qṽ ergo credo iam tãdẽ expiẽtie: nõ tibi
Nam ꝛ ego cum exprectus eẽm: cũqꝫ post Salo-
monem cõuertissem me ad vniuersa que fecerant
manus mee: ꝛ ad laborem in quo frustra sudaue-
ram: vidi in oibus uanitatem ꝛ afflictionem spũs:
ꝛ nihil ꝑmanere sub sole. ¶ Unanimes in Christo
fres mei mũdo fallaciter blãditi acutas huiusmo
di sagittas obijcite. Nõ hic multis est opus. pũtez
statum uestrum scitis ꝛ ꝑteriti meministis. Et nisi
quo nihil est ab ingenio nobilium viuacitate semo-
tius: fucum aut phaleras potius q̃ medullã reruꝫ
extiatis admonẽdi a me uel ab alio nõ estis. Nul-
la palatia uestris cellis. Nullas põpas ur̃e humili
tati: nulla impia: nullam peccãdi licẽtiam uestre in
nocẽtie. Nullos rerum tpalium q̃uis oposissimos
appatus: uestro ocio. nullas epulas uestro ieiunio
nullas deniqꝫ purpuras uestro cilitio compari. Si
nite igit̃ gl'iari alios in purpureis amictib⁹ in mar-
moreis palatijs ꝛ pitura potẽtia. Jn uẽtosis hono
ribus. Jn uoluptatib⁹ blãdis. Jnqꝫ alijs qb⁹ baby
lonici tumẽt ciues. uobis si ad eternã ꝑtinetis hie
rusalez: absit gl'iari nisi in cruce dñi nr̃i Jesu Chr̃i
per quez mũdus crucifixus est ꝛ ipse mũdo. Quẽ
nũc etiam si blãdit̃: spernite: nolite credere. Men-
dax ꝛ ipse est sui ꝑncipis exẽplo. Qṽ si qñ aliquid
mũdus idem cuius spẽs exterior pulchra est rõne
sopita: sensibus psuadere tẽptauerit: cum qbus illi
familiaritas ingẽs est: excitate rõnem sensusqꝫ cõ-
pescite ꝛ clamate. de terris celeste ꝑsidium iuocan
tes. Clamate oẽs: clamate singuli: saluũ me fac de
us qñ intrauerũt aque usqꝫ ad aiam meã. Haz qd
oro aque fluẽti similius: q̃ res hoium sine fine uo-
lubiles: ubi sunt queso letitie breues ꝛ inanes illo
rum oium qui se ab ipsa mundi origine ad hoc tps
uoluptatibus fedis ꝛ curis inutilibus dederunt.
Nẽpe ut iste delapse sunt ꝛ in nihilum vse: sic pre-
sentes dicto citius: cum suis amatoribus collabun
tur. Et ut ait psalmographus. ad nihilum deueni-
ent tanq̃ aq̃ decurrẽs: ꝛ sicut cera que fluit afferẽ
tur. ¶ Nec sunt flumina babylonis quoꝝ meminit
scriptura. videlicet lapsus: instabilitas: ꝛ fuga rex
tpalium: ad babylonis ius spectãtium: nõ ciuitatis
regie: cuius incolarum pedes stãtes erãt: in atrijs
tuis hier'm. Nam qd est aliud babylon: nisi cõfu-
sio: aut qd mũdo cõfusius ꝛ amicis suis qbus ad
lr̃am illas inferni fabulas applicari posse si dixeri
nouam forte rem dixero sed ni fallor ueram. ¶ Js
aioruꝫ status: ea fluctuatio vite est: ut tartareis ua
dis oibus immersi ꝛ de vno quoqꝫ nacti aliquid.
De lethe: obliuionem nãe melioris. De flegetonte: Inferni
irarum estus atqꝫ cupidinum. De acherõte: infruc- cruciat⁹
tuosam penitẽtiam ꝛ dolorem. De cochito: luctus poetici.
ac lach'rymas. De stigio inimicitias atqꝫ odia lar-
giter hausisse videanẽ. Nec ꝑsens supplicium mo-
ribus desit. Quippe quos tãtali sitis excruciet: la
phitarum silex exterreat. Saxum sisiphi fatiget.
Ticij vultur rodat. yrionis rota ꝑcipitãs circũuol
uat. Jta nihil in eis nisi cõsiliorum circuitus ꝛ flã-
me libidinum ꝛ tenebre iudicioruꝫ: ꝛ instabilitas
actionuꝫ ingetam ꝛ turbidam efficiũt vitã. Quid
magis ꝑdest homini q̃ eo labẽte mundus stat? q̃
q̃ ne is qdem si uerum fateri uolum⁹ manet? Sed
lꝫ occultius suuꝫ ꝛ ipse pgit ad finem. Qṽ urbes
in qbus nascimur ꝛ nutrimur euo plixiore perdu
rãt. quas tñ ꝛ senescere cernimus ꝛ pire. Nec ul-
la urbs imortalitatem speret: cum caput urbiuꝫ vi-
deamus eẽ mortalem. ¶ Eqdem ut pueris nouiti-
isqꝫ uestris placeat ista lecturis: nõ inelegãter illo
ait Prosper. Nam mihi qd ꝑdest q̃ lõgo flumina Prosp
cursu: semp inexhaustis ꝑna ferunt̃ ags. Enume-
ratisqꝫ alijs ad hũc modum intulit. Jsta manẽt ue
stri sed nõ mãsere parẽtes. Exigui vitam tpis ho-
spes ago. Cogitate nũc ꝛ ante oculos ponite ciui-
tates quas ihabitastis. sed sic illas cogitate: ne de
sideretis. Amẽs est enim qui in portu positus desi
derat tẽpestates. Gaudete pot⁹. salua puppe uos
nudos e tãto naufragio euasisse: ꝑteriti nempe dis
criminis memoria suauis: desiderium insanũ. Co-
gitate quales erãt dum inter accolas: oẽs eniꝫ ma
gna ex parte referunt̃. Per illarum plateas ac por
ticus errabatis. Jn tẽplis nõ orãdi aio. Jn foro nõ
mercãdi studio: sed spectaculis occupati: ut si vide
retis ꝛ videremini ꝛ placeretis oculis insanorum
despectatoris eterni oculis cũcta cernẽtibus non
curãtes. ¶ Fugite ṽo nũc uobis reditum ad easdẽ
urbes. Rogo qd suspicamini. Reuidebitis forsitã
notas turres. recognoscetis antiq̃ menia: q̃uis ꝛ
illa iugiter ruãt. durabit utrũq̃ spẽs locorum. Jn-
tus labent̃ flumina. Stabũt montes. Querite no-
tos habitatores: nescio quomodo ꝑpe oẽs abie-
rũt. Magnus uos habebit stupor: eãdem simulqꝫ
aliam ciuitatem ingressos: ut dicatis cum Heracli Heracli
to. Jn eãdem ciuitatem bis intramus/ ꝛ non intra tus
mus. Certe ego qui peccatorum vinculis in mũdo
uelut in carcere adhuc suꝫ: Ciuitates ueteres pro
spiciẽs agnoscere video: ꝛ easdem ingrediẽs nõ
agnosco. Trãsite autem regum põtificumqꝫ pala-
tia. Ante limina ciuium supborum quos familiari
ter nostis. Muri forsan adhuc senio resistunt. Jpsi
autem quid: pulsa: uoca: roga. Si absunt: expecta

paululum dum redeant. ¶ O terribiliter inter afflictiones suas simplex ⁊ rectus ille vir dixit. lignū habet speciem. si precisum fuerit rursum virescit ⁊ rami eius pullulant. Si senuerit in terra eius radix ⁊ in puluerem emortuus fuerit: truncus illius ad odorem aque germinabit: ⁊ faciet comam q̄si cum primum temptatum est. speramus forte ut eadem conditio nostra. ¶ Heu q̄ dissimilis est. Sequit enim homo vo cum mortuus fuerit nudatus atq; psumptus ubi queso est? Respondeant amatores seculi Job Ubi sunt patres eorum. si tacuerint Job ipse respō deat. Quomodo si recedant inquit aque de mari: ⁊ fluuius uacuefactus arescat: sic homo cum dormierit non resurget. ¶ Leterum ne hijs vbis spes nouissime abscideret: addidit. Donec atteratur celum: non euigilabit nec cōsurget de somno suo. In terra fratres irredituri abeunt huius terree dom⁹ habitatores. Itaq; dilecta hostia preterita quos ibi reliquistis: inquirite. ignoti hospitis supercilium occurret. In limine horror comas eriget: herebitq; uxor faucibus: cum audieritis more suo: de opibus fortunam. de suis mortem lusisse mortalibus. Et ut in aque metaphora perseuerem: pulsabit animus illud eiusdem Job. fratres mei preterierunt me sicut torrens qui raptim transit in conuallibus. Credite mihi experto. Dilecte olim ciuitates hodie sui odium ⁊ horrorem inuterent. Adeo mutata omnia ⁊ nihil eorum que ualde placuerant tale est aut omnino supereſt. ¶ Quere rem de maioribus. De Julio Cesare. de Tyberio. de Gaio. de Nerone. de Uespasiano ⁊ Tito atq; Domitiano. de Seuero. de Diocletiano. de Cōstātino. ¶ Sed efficacius animos tangunt exempla que vidimus. Bonifacius viij. romanus pontifex: uerus populorum ⁊ regum: atq; ut dicitur orbis stupor. Quem nisi fallor uestrum aliqui viderunt? Ubi successores eius quos proculdubio vidimus. Joannes: Benedictus: ⁊ Clementes duo. Ubi Romanorum imperator Henricus? ubi Philippus rex francorum pulchri cognomen ex re nactus. Quem cum formosissimis filijs patri q̄ simillimis: qui eidem ex ordine successerunt: tam immatura mors rapuit ut omnium non tam vita videatur fuisse q̄ somnium. Ubi Philippus alter regis huius pater: alio filio fortunatior q̄ illum tumulus habet: habet carcer. Ubi Hispanie rex saracenorum modo terror ⁊ fidei clypeus occiduis obiectus insultibus. Ubi denique galliarum decus: ⁊ Italie ornamentum siculus rex Robertus: sub cuius temporali regimine eterno regi seruientes, q̄ suauiter quieuistis insecute laborum iudicant procelle. Et sileo nō tm̄ regio fastigio minores: sed plurimos quoq; regum ne sim longior. Querite uos de istis ubi habitant: ostendentur uobis exigua sepulchra exornata ingenijs artificum forte etiam gēmis auroq; micantia: ut est ambitiosa nō modo vita hominum: sed mors: viuent impario lapide imagines defunctorum. Fm istud principis poete. Uiuos ducent de marmore vult⁹. Sed ipsi queso ubi sunt epigrāmata quoq; magnifica ⁊ tituli altisoni sed inanes quos qui legis obstupeas. ¶ Sed subsiste obsecro dum limen extreme domus panditur nouа subeunt spectacula: nouus stupor. heu q̄ uel cinis exiguus: uel ingens copia: seu uermium seu serpentum. O inopina mutatio. O multum discolor rerum frons. Ubi nunc satellites armati? Ubi puellarum greges? Ubi Ganimedes regius ad poculum deputatus? Ubi coquine artifices ⁊ callidi sectores altilium? Ubi purpurea uestis ⁊ ostrum substratum pedibus. Et sertum ebur trabibus. Et compedes aurea frena mandentes? Ubi supellex curiosior ⁊ uasa: ⁊ damascenorum labor artificum ⁊ alia in uasis aureis extantia? Ubi taolimum atq; abaci ⁊ cupressō atq; ebeno crustate dom⁹? Ubi spectacula? ⁊ cantus? ⁊ epistole terre? pelagiq; visceribus erute? ⁊ vina alio procul a sole uenientia? Ubi tot lenocinia uoluptatum: luteiq; corpusculi tanti ornatus: ⁊ uertex diademate indians. ⁊ baltheo rutilante succinctus uentriculus. Et stellātes digituli spolijs indici lictoris ⁊ sculptorum ingenijs. Ad postremum ubi cōiunx imperiosa: ubi imperiosa? Ubi filij sicut nouelle plantationes ⁊ filie circumornate ut similitudo templi: que blando nuper attractu ⁊ dulcibus osculis non duraturi penis colla mulcebant. O flebilis ⁊ infelix transformatio. Omnia in uermes inq; serpentes, omnia tādem in nihilum abiere. Hec equidem nisi fallor fructuosior anime visio contemplatioq; funeris q̄ illa cuius ut de legibus Licero meminit: ubi ait. sibi delectabiles non tam athenas operibus magnificis exquisitisq; antiquorum q̄ recordatione summorum virorum. ubi gsq; habitare. ubi sedere. ubi disputare esse solitus adesses eorum sepulchra studiose contemplari. Valet hoc fateor ad ingenium excitandum. Habet enim emulatio calor ingens. Juuatq; magnanimum ⁊ precedentibus ⁊ sequētibus se conferre maximum quendam ⁊ paulominus incomparabilem virum. Id dixisse legimus maximo cui istud accidere animo sertum se habere ut se non cum presentibus modo: sed cum omnis eui claris viris compararet. ¶ Illud aliud spectaculum horrendum: sed efficacissimum ad salutem. Apertio. s. sepulchrorum precipueq; recentium eo q̄ magis si sint hominum notorum: dum ueniunt scaturigines dum instar sparsa cernūtur. dumq; ossa suis mota sedibus: consumpte nares: commulsi dentes: oculorum specus limo obsitum: ceno concreta cesaries. ¶ Et o bone Jesu quanto periculosius est quod latet. Quid enim nouit talis corporis qualis est anima ⁊ quali ubi misericordiaꝫ inuenerit habitaculo sit recepta. ¶ Equidem Adrianus imperator curiosissimus litterarum quid de anime recedentis itinere formidaret: paucis expressit. que placet inserere: ut ⁊ sententiam tanti principis ⁊ affectum iudicent: qui sub extremum vite spiritū dū alij plorant dictet. ⁊ quando nullus est fingendi locus haud dubie sic loquitur ut in animo est. Aiam enim ipse suam in morte alloquens sic ait. Animula uagula blandula hospes comesq; corporis que nunc abibis in loca pallidula rigida nudula. Nec ut soles dabis iocos. Parum ne queso prospicue quid sentiret ⁊ quid timeret aperuit. O si principibus talis est mundus non durat. Et si talis est exitus: qualem putemus esse alijs quibusue vita quidem ipsa suo quotidiano labore pmittitur. ¶ Sed in vita homines hec audiunt quibus natura insitum est animos quantum possunt ab amara ⁊ mesta cogitatione deflectere. ⁊ ea sibi fingere que delectent non que crucient. Itaq; cum medijs in erūnis senuerint: adhuc sibi iam a tergo: relicte vite fe-

Job

Licero

Lada uer boil

Bonifacius viij. pōtifex romanus

Hō moriens

licitatem ſpondere non deſinunt:tanta uotorum p
tinacia eſt ut expectare malint quod fieri non poſſe
ſcint:q̄ quod eſt ferre fortiter ⁊ prudenter aduer-
tere. Qua in re innumerabiles falluntur:ſiue ut ue
rius dicam ſcientes ⁊ uolentes delectabilem in er
rorem incidunt. Et ſeſe fallendi ſtudio ultro inhe-
rent:nec niſi flentes ⁊ coacti a placitis ꝫ falſis opi
nionibus euelluntur que ſunt multe. ¶ Sed omni
Licero um ſumma eſt illa a Licerone poſita in tuſculano.
q̄ metelli ſperat ſibi quiſq̄ fortunam. Illa maior
periculoſiorq̄ demētia:q̄ nec conditionem natu-
re:nec tot aſſidue exemplis inducimur:ut de mor-
te cogitemus. non credo quia prorſus mortalitatiſ
⁊ imbecillitatis obliti ſim⁹. ¶ Sed iuuat oculos
auertere. nonne in eodem videmus quaſi nō ſit tu-
tius aduenientem hoſtem proſpicere q̄ conniuen-
tibus oculis expectare:duz feriat: Fragilitas que
daz adeſt omnibus nota niſi diſſimulet. Mors au
tem inſtat ac properat:ſed nobis dilatione blandi-
mur:cum illa ſit in foribus ne dum ſeni ſed auuncu
lo. Quippe q̄ vite breuitas vicinam: incertitudo
autem ſemp ceruicibus impēdentem faciat. ¶ Le
terum ergo clara uoce teſtatur q̄ qui nunc uolētes
utiliter de morte non cogitant:cito nolentes quod
ualde uereor inutiliter cogitabunt. ¶ Huic tādem
articulo finem pono. Fruſtra nitimini. Ne quicq̄
fratres per uos ipſos aſſurgitis: Non eſt opus vi-
rium ueſtrarum pondus carnis ſordidum ⁊ graue
animam miſeram imbecillem mole ſua p̄mit ⁊ ſuf-
focat. Ea nobis iugis ⁊ perdifficilis lucta eſt. Re-
liquiſtis enim diabolum ac mundum: ⁊ utrūq̄ ſa-
Licero cre domus obſeratis foribus excluſiſtis. Bene Li
cero ergo reipublice de animo ad celi aſcenſuz agi
li. Id enim inquit ocius faciet ſi tamen iam cū erit
incluſus in corpore:eminebat foras ⁊ ea que extra
erunt contemplans q̄ maxime ſe a corpore abſtra
hat. ¶ Tale eſt quod ⁊ diſſugi a corporibus: ⁊ ea
tanq̄ peregrini incolere iubemur. Tale demuz eſt
⁹Plato utile ⁹Platonicum iſtud in phedrone. Nil aliud eſ
ſe philoſophiam niſi meditationem moriendi. ubi
due deſignantur mortes. Altera nature. Uirtutis
altera. Quarum prima nullatenus nec accerſendā
nec timendam:ſed equo animo expectandā. Quo
genere moriendi noſtri precipue ubi ſunt uoluptā
tum ⁊ cupidinum omnium obliti ⁊ ita viuētes in
corpore quaſi iam membrorum ergaſtulo euaſiſſent.
¶ Huc ergo doctrina philoſophorum exhor-
tatio referenda. Uere enim carnem propriam lin-
quere:ubi nature imperio:hoc eſt morte non licet.
Et dum viuimus:quocunq̄ fugierimus illa nos ſe
quitur:ubicūq̄ latuerimus illa nos inueniet. ¶ Ita
q̄ nulla inde homini requies. nulla uſq̄ ad ultimū
ſecuritas conſumata. Siquidez uanitates quibus
adoleſcentia uel iuuentus olim renunciauerit:ſepe
ſenio occurſant ⁊ recurſant ⁊ blādo murmure que
rule. ubi nos inquiunt dimittis? Ad quaſ decetero
nullus eſt reditus. ubi uos ſperatis an ubi nō ſom
nus:non eſca:non nuptie. Quin fruimini duz licet
Ne ue tempus indultum perdite quod perbreue
tum uelociſſime labitur. ¶ Ad illum qui ſolus po-
tens eſt ſuccurrere in hoc inteſtino ⁊ domeſtico p̄-
lio clamandum eſt. Ille ſuppliciter exorandus ut
nos liberet de corpore mortis huius. Unde meri-
tum hominis non liberat:ſed gratia dei ſolius:cui
nihil ne dicam impoſſibile. Sed ne difficile quidē
eſt. Ita ergo cum apoſtolo recurramus ad fontem
gratie:ne in noſtra ariditate pereamus. Quin ⁊ cū
eodem illo ſapientie tractatore quem ⁹Philonem
hebrei opinantur:per quem continentiam domini
dei eſſe didicimus. per ſapientiam dei fratres in p̄
ſenti certamine carnis ueſtre roborabimur: ⁊ victo
res erimus ⁊ ab omni corruptione purgabimur:
corrigemur:ſanabimur. hec eſt via qua gradiendū
eſt uobis ut carnem quam relinquere nequiuiſtis
ſubiugare poſſitis. ¶ Multa quidez fratres baby
lonis flumina nouimuſ magno tranſuadenda peri
culo in quorum tranſitu noſtri ducis dexteram po
ſcentes chriſtiano ore poeticum illud exclamemuſ
ad inuictum uere quod ad ſuum uere victum ⁊ p-
fugum ille naufragus apud Uirgilium exclama- Uirgi⁹
bat. Eripe me his inuicte malis. da dextram miſe-
ro: ⁊ tecum me tolle per vndas. ſedibus:ut ſaltem
placidiſ in morte quieſcam. ¶ Fluit inquit Licero
uoluptas corporis ⁊ prona queq̄ auolat ſepinſq̄ Licero
reliquit cauſam penitendi q̄ recordandi. ¶ Qui-
dam inter hec heſitet fratres mei:an erubeſcē ma-
lit an ſanctificari:an ſtipendium peccati mortez eli
gat:an eternam vitam. Q̄ ſi in optione horum ne-
mo dubitat:nec in eo dubitare conueniet an carni
an ſpiritui ſit parendū:cum inde corruptio ⁊ mors
hinc ſanctitas ⁊ eterna vita proueniat. Cato. Lo- Cato
gitate cum animis ueſtris inquit ſiquid uos per la
borem recte feciſtis. labor iſte cito a uobis recedet
benefactum a uobis dum viuitiſ non abſcedet. Si
qua per uoluptatem nequiter feciſtis:uoluptas ci
to abibit. Nequiter factum illud apud uos mane-
bit. Melius quidem ait ſemper q̄ quod ante dixe
rat dum viuitis ⁊ preſertim apud uos quibus per
ſuaſum eſt opera viuentium mortuos ſequi:nec pe
nas aut premia morum. ¶ Itaq̄ fratres mei hic
maxime uel apoſtolici p̄cepti:uel philoſophici con
ſilij memores inſiſtamus. Cogitet ſecum quiſq̄ ſi
quid virtuoſe geſſit in vita:q̄ illum gloria ⁊ quan
ta ſecuta delectatio eſt. Siquid libidinoſe uel tur-
piter:quantus pudor uel penitentia: quantus do-
lor. Et ex preteritorum memoria eligat quid agen
dum vitandumue ſit/ corporee turpidinis magni-
tudinem fructui exiguo ſeu uerius nulli ſimul ⁊ fa
me damnum extimet ⁊ corporis animeq̄ iacturaz
intendatq̄ acriter quid eſt quod tanto precio ue-
nale proponitur nundinantibus mundo/carne/de-
monijs: ⁊ mortales oculos fuco mulcente fallenti
bus tendat:intima rerum introſpicere:ſuperficiem
q̄ contemnere. Neq̄ concupiſcentie inſeruiat:ſed
ſaluti. In omnibus lapſum rerum preſentium con
ſideret principij memor finemq̄ proſpiciens: ⁊ me
minerit pudoris aſtris ſe q̄uis in latebris luce cla
rius cerni:ſciens ⁊ blandientes illecebras maſcu-
lo ſupercilio reijciens omnes cogitatus ad honeſti
ſtudium deflectat. ¶ Cogitet iuuenis pudicitiam
in iuuentute pulcherrimam. Cogitet ſenex fediſſi-
mam in ſenectute libidinem. Cogitet formoſus na
ſi pulchritudinem cum caſtitate. Cogitet deformiſ
animum ipſum vitijs deformari. Iſte deformitatē
caueat:hic formam concupiſcat interni hominis.
Sciat ſe puer nunc cepiſſe. Nouerit ſenior nondū
conſumaſſe. Longe vie curam ſuſcipiat:hic ſuſce-
ptam ſollicitudinem non deponat. Querat diues
continentie laudem. pauper laſciuie vitet infami-
am. Pudeat monachuz non actui modo:ſed cogi-

tatui fedo aliquem supercilio locum esse. Exulēt a rigido limine molles cure. Et desideria delicata a duris cubilibus arceant. Quid autem tam diuersum: q̄ rigor heremi ⁊ mollities carnis? Delicatissima res est amor ille carnalis. Somno quiete: cibis alit leui amictu ⁊ exq̄sito cultu: clādestino murmure: letitia/iocis/ ⁊ cantibus delectat. Asperitates odit ac refugit. Nullum ergo illi intra duritiez atq̄ asperrimas domos uestras diuersoriuz. Nullum cum insomni ⁊ laboriosa ieiuna ⁊ inculta familia mestis suspirijs ⁊ duris semper accentibus deum laudante cōmercium. ¶ Speremus ⁊ p̄cemur ut tēporalis dñi nostri mors: ab eterna morte nos liberet: ut illa inq̄ mors carnis huius: peccatorumq̄ nr̄orum mortificatio resurrectio eiusdem aiarum nostrarum ⁊ in fine etiam corporum vita sit. Misereat afflictis. opem ferat egentibus. manum p̄rebeat fatigatis. Grauat enim sarcina p̄remimur dum viuimus: modo duz viuere dicimur: dū hic sumus ⁊ mutatiq̄ decor animi sepe ueteribus maculis clam repēte respergitur. Et adolescētie p̄ra sensim longe consuetudinis obducto uelamine rursus ita se ingerunt ⁊ jam fessam atq̄ emeritam senectutem isequunt. Et ni celestis excubitor signo dato isidias retegat: in antiqua lege que olim a tergo p̄roiecta decora relabendum sit. ¶ Cicero nullam capitaliorem pestem q̄ uoluptatem corporis hominibus dicebat a natura datam. Cuius uoluptatis libidines temere ⁊ effrenate ad potiendum incitarent. Hinc patrie p̄ditiones. hinc rerum publicarum euersiones. Hinc cum hostibus clādestina colloquia nasci. Nullum denicq̄ scelus: nullum facinus esse ad qđ̄ suscipiendum non libido uoluptatis impelleret. Stupra vō ⁊ adulteria ⁊ omne tale flagitiuz: nullis excitari alijs illecebris nisi uoluptatis. ¶ Cū q̄ homini siue natura siue quis deus nihil mente p̄stabilius dedisset: hinc diuino muneri ac dono nihil tam inimicum q̄ uoluptatem. Nec enim libidine dñante temperantie locum esse Neq̄ animo in uoluptatis regno virtutez posse cōsistere. hec archite sētētia est: Ciceronianis vōbis a me uobis exposita. ¶ Uigilate igitur ⁊ orate fratres amantissimi: laudātes inuocate dñm: ⁊ ab inimicis uestris salui eritis. Dciū agite: ⁊ scietis. Uacate ⁊ videbitis quod optatis. Et quicqđ obsistit: amollimini. Plurima quidem ⁊ maxima sunt detrimenta libidinum: siue animam siue corpus attēdimus: siue famam: siue quod inter leuia numerez patrimonium ipsum: siue quod irreparabile dicit: ⁊ est tempus. Inter damna tam grauia fructꝰ exiguus seu potius nullus omnino est. Que utilitas in sanguine meo dum descendo. Nulla enim tam pmpta rupes: nullum baratrum tam p̄ceps. Nulla crepido montis tam aerij usq̄ est: vnde tantus tamq̄ terribilis sit descensus: q̄ ex innocentie uertice in abyssum peccati. Non siquis ex summo saxi huius qđ̄ hec scribēti imminet: quo neq̄ altius visus frustratur/extimatio: neq̄ pmptius ullum vidi: cernuus in viuum sorgie fontem cadat: ut ruine nulla utilitas nullus fructus appareat. q̄uis ea quoq̄ certior apertior q̄ res sit: q̄ ut p̄bari aut mōstrari egeat. ¶ Scipio ait libidinosis. Uince animum: caue deformes. Multa bona vno vitio ⁊ tot meritorum gratiam maiore culpa: q̄ causa culpe est corrumpas. O digna uox. Maiore inquit culpa q̄ causa culpe. O utinam hoc dictum ex amussim intentent atq̄ expendāt quicūq̄ instinctu libidinis p̄sertim ad peccandum ueniunt: ut ubi carnem acres stimuli perurgent: hoc saltem freno sese mens incitata cohibeat. Non equidez inficior: corpus ab adolescentia indomitum postq̄ in licētia ⁊ libertate coaluerit: haud facile frenari: cum sit scriptum q̄ qui delicate ⁊ a pueritia nutrit seruum suum: postea illum sentiet concinnātem. Seruus quidem immo vō asellus hic noster nutritus in pascuis uoluptatum letis ac mollibus inter flumina illa de quibus durimus assuetas per planas ⁊ latas seculi vias quid impiger euaserit: ad ascendenduz in montem syon cuius in uertice fert arduus ⁊ angustus ⁊ scrupeus trames fert. ¶ Quid hic vō re medij est: nisi ut quo serius eo acrius summa vi ⁊ omni studio incūbamus: ut solita dediscens insueta condiscat: durum opus ⁊ laboriosum fateor sed salubre. Nam profecto si salui esse uelimus: frenū excipere ⁊ pati uerbera/cogendus est asellus iste cui insistimus. Ne suo more lasciuiens atq̄ recalcitrans nos in precipitium secum trahat. ¶ Fecisse id quosdam vidimus: sed plures audiuimus: aut legimus. Sed in primis etiam illos eximios contemptores mundanarum rerum Hylarionem monachum ac Franciscum. Quorum primus aduersus flāmam uoluptatis generosa indignatione virdum pubes viriliter inardescens. Et ut Hieronymus de isto scribit iratus sibi ⁊ pectus pugnis vberans: quasi cogitationes cordis cede manꝰ posset excludere. Ego te inquit asselle faciam ut nō calcitres. Nec te ordeo alam. sed paleis ⁊ fame conficiam ⁊ siti: graui onerabo pondere. per estus indagabo ⁊ frigora ut cibum potius q̄ lasciuiam cogites. Secundus vō similia ⁊ dixisse ⁊ fecisse legitur. Suum nempe asinum sic enim ⁊ ipse corpus suum appellabat nudum noctu: niuis in cumulum demergens fede uoluptatis incēdium mentis ardore ⁊ carnis algore superauit. Hec nobis exempla sequenda sunt fratres. hoc tenēdum iter. Et nobis noster asellus loris agitandus: cibo arcendus grauioribus farcinis p̄remēdus ⁊ urendus denicq̄ modis omnibus: castigandus ⁊ redigendus in seruitutem. ¶ Fratres mei in hoc tam periculoso ⁊ continuo certamine: quod uestra cum carne geritur/hoste domestico intēdite: laborate: vigilate: circūspicite ad oēm strepitum: galeati in aciem p̄silite. Nulle sunt inducie/ut in ceteris bellis. Assidue de salute ⁊ de summa rerum nr̄arum piclitamur: cum fallacissimo hoste res est nobis. Nunc vi nūc dolis agimur tam uarie ut nunc ueri hostis: nūc simulati amici fratres appeant. Quid enim incōstātius uoluptate: quid blādius: quid isidiosius? Sciunt qui expti sunt. Quis autez nō exptus est si homo est: plena etate: corpore integro? Ceterum quo ptinacior hostis eo clarior victoria. Blādissime uoluptates magnas partes animi a virtute detorquēt ait Licero ⁊ Seneca. Uoluptates ingt p̄cipue ex turba: ⁊ inuisissimas habe latronuz more quos stillicas egyptij uocant. In hoc nos amplectunt ⁊ trāsglutient. Sic est: cetera nos uelut ab aduerso feriunt mala luxuria aium deiectura complectit. Uenienti igitur resistendum occurrendūq̄ principijs. Et illud ante oculos habēduz. Beatus qui tenebit ⁊ allidet paruulos suos ad petram. Eisdem par-

Amor carnis res delicatissima

Licero

Archites

Libido nocua

Licero

uulos nouos ⁊ modo natos cogitatus intelligim⁹ quos anteq̄ crescant ⁊ nos superent ⁊ usu armati nos de rōnis arce deijciant: allidere monemur ad petram. Petra autem erat Christus. Nam qs obiecro tam prupte tāq̄ inflāmate libidinis usq̄ erit qui acriter ad memoriam reductis Christi vulneribus nō frigescat ⁊ sanguine eius ad hoc fuso: ut inde potissimum cōcrete nr̄orum sordes vulneruq̄ lauarent. Nullus imber aut ros herbis arentibus opportunus adeo est q̄ cruor iste si in deuotaq̄ animaq̄ ex alta nube calide contēplationis effluxerit: multo sit opportunior humanis ardoribus extinguendis aut sedādis. Quis vo tam inhumanus ⁊ ingratus ut atrocem uel patris uel amici uel domini mortem recolēs: sue salutis causa pīsertim suiq̄ amore susceptam: suarum libidinum non incipiat obliuisci ⁊ ab inepta turpiq̄ letitia pulchras subito uertat ad lachrymas. Atqui omnia hec in Christo sunt. ¶ Quid enim sibi vult aliud Ysaie visio: cuius principium est. Audite celi ⁊ auribus pcipe terra: quoniam dns locutus est. Filios enutriui ⁊ exaltaui: ipsi autez spreuerūt me. Ecce inq̄ paucis uerbis ⁊ patrem audimus ⁊ dnm. Amicum certe ipse idem se fecit. Uos enim ingt amici mei estis. Jam non dicam uos seruos. amicos nos uocat ille. Nos dnm agnoscamus. Quibusdaq̄ dnis mos est ut cum seruis suis familiariter viuant: suauiter colloquant: multa ferāt: multa ignoscant: multa deserant: multa dissimulēt. Qui nō ideo timēdi sunt minus: sed amādi magis. Quis aūt Christo mitior: qui ait. discite a me q̄ mitis sum/ ⁊ humilis corde. Quanto id rectius nobis pater iste celestis q̄ apud Virgilium Eneas filio. disce puer virtutem ex me: Ecce Christus pater ⁊ dns ⁊ magister ⁊ deus nr̄ ore suo pcipit ut ab eo non virtutes illas diuinas: ⁊ nequaq̄ mutabiles discamus: sed qō est hois pprium: maxime esse mites ⁊ corde humiles qui ad hoc descendūt. Alio equidez nos misisset si omnino ullum clarius exēplar mansuetudinis iuenisset. An forte eius ineffabilis ⁊ infinita clemētia nō satis oibus in se sperātibus nota est. Quotidie nos expectat: uocat: excitat: monet: hortat: inuitat: per nuncios: per litteras: per seipm. Uenite ad me qui laboratis ⁊ c̄. Offert regem laborum. refrigerium doloꝝ. ueniam peccatoꝝ. spem bonorū. vitaq̄ deniq̄ sempiternam pollicet. Derelinquat ingt impius viam ⁊ c̄. Quid hac in uoce suauius? Sed expecta peccatum siue cepit irasci. Si autem ingt derelinquerint filij eius legem meaq̄ ⁊ in iudicijs meis nō ambulauerint ⁊ c̄. Quid nūc etiam hac seueritate tranqllius: virgam minat ⁊ uerbera: non gladium: non scutum. Paterna cōminatio nō iudiciaria est. Castigat ⁊ castigādo nō perimit: sed miseret ⁊ corrigit: q̄ ipse nouit figmentum nr̄m. Recordatus quoniam puluis sumus. Adhuc mitis ⁊ patiens. Adhuc miseratoꝛ ⁊ misericors dns. Sed caue. Noli nimium cōfidere. Noli expectare dum ueniat: qō ait alibi. Si acuero ut fulgur gladium meum: ⁊ arripuerit iudicium manus mea: reddaq̄ retributionem hostibus meis ⁊ his qui oderūt me retribuam. Ecce iam nil mite nil paternuq̄ sed iudiciarium sed hostile. Non enim iam filios/ nō amicos: non saltem seruos uocat: imo hostes. Nulla iā mētio uerberum aut virgarum. Sed qd: inebriabo ingt sagittas meas sanguine ⁊ gladius meus devorabit carnes. De cruore occisorum ⁊ c̄. Nō hec paterna inq̄ castigatio sed hostilis est ultio. Ecce q̄ subito q̄ terribilis in cōsilijs super filios hoiuq̄ Multum differt. Subito irascit. Arripienda dilationis occasio est subita: ne nos ira corripiat cuq̄ exarserit in breui ira eius: beati omnes qui pfidūt in eo. Uera qdem cōfidētia nisi de virtute non nascit Hanc colamus: ut illam adipiscamur: que inter re pētina pricula reddat intrepidos ac beatos. Quid enim aliud remedij est fratres: aut que non instrumēta victorie qbus fidamus in hoc bello: ubi spes nr̄a se collocet. an in multitudine diuitiarum. an in regnis ⁊ caduca potētia. an in virtute membroruq̄ ⁊ in corporeo robore. Jnges equis ⁊ curribus ⁊ bellico apparatu. Absit hoc ab anima nr̄a. Nō sūt hec ad salutem vie. Non sit in nobis sup quā iusti rideāt ⁊ dicāt. Ecce homo qui nō posuit deum adiutorem nr̄m ⁊ c̄. Scimus q̄ non saluatur rex per multam virtutem ⁊ c̄. Scimus q̄ fallax equus ad salutem. Scimus q̄ non in fortitudine equi uoluntatem habebit. ¶ Quid ergo est bn̄placitum regis nr̄i quo saluari nr̄a possit infirmitas? Certe illud etiam scimus. Bn̄placitum est dño sup timētes eum ⁊ in eis qui sperāt ⁊ c̄. Hic est ergo rectissimus trames ad salutem. hic in arcu nr̄o non sperabamus. Et gladius noster nō saluabit nos: sed dextera dei ⁊ brachium eius ⁊ illuminatio vultus eius. hic figenda est spes. huc uertēdus aius. hinc auxiliū poscēdum. hij in curribus ⁊ hij in equis: nos autez in noie dei nostri inuocabimus. Et sciētes q̄ uana salus hois: in deo faciemus virtutem ⁊ ipse ad nihilum deducet inimicos. Hec nr̄a virtus: hec nr̄a securitas. hoc remedium vnicum cōtra iram dei. uacare: sperare: timere ⁊ orare ne in furore suo arguat nos neq̄ in ira sua corripiat nos. Amāda nempe misericordia. tremēda iustitia. hāc bonis actib⁹ mitigemus. Illam pijs pcibus imploremus. Lactātius fortunianus ⁊ ipse magn⁹ vir: ac in eo libro quo gentilium erroribus ex armatis fidem nr̄am quātum quiuit armauit: oēmq̄ hanc deoruq̄ scenā mira ⁊ laudabili curiositate detexit. Jnq̄ hoc idē opus Augustino atq̄ alijs sequacibus viam fecit cuq̄ multa de prima deoꝝ inuētione disseruisset sic adiecit. Deinde ipsi reges cum caruissent his quorum vitam cōposuerant. Magnum sui desiderium mortui reliquerūt. Itaq̄ hoies simulacra eorū finxerūt: ut haberēt aliqō ex imaginuq̄ pcemplatione solatium. pgressiq̄ longius per amorem: memoriam defunctoꝝ colere cepunt: ut ⁊ grām referre bn̄ meritis viderent: ⁊ successores eoꝝ allicerent ad bn̄ impandi cupidinem. His dictis testimonio rē confirmans aitq̄ Cicero de natura deoꝝ docet dicens. Suscepit autem vita hoium cōsuetudoq̄ cōmunis: ut bn̄ficijs excellētes viros in celum fama ac uoluntate tollerēt. Hinc Hercules: hinc castor ⁊ pollux: hinc Esculapius: hinc liber. Et alio loco at q̄ in plerisq̄ ciuitatibus intelligi pōt acuende vtutis gratia: aut quo libentius reipublice causa periculum adiret optimus quisq̄ virorum fortiuq̄ memoriam: honore deoꝝ immortalium cōsecratam. hac scilicet rōne Romani cesares suos cōsecrauerunt ⁊ mauri suos reges. Sic paulatiq̄ religiones eē ceperūt dum illi primi qui eos nouerāt eo ritu suos liberos ac nepotes: deinde omnes posteros imbuerunt ⁊ habitum. Reges sūmi ob celebritatē

Uisio Ysaie

Virgi⁹

Auxi^m a deo poscēdum

Remedium cōtra iram dei

Lactātius.

Lactātij text⁹ i li⁹ de institutōi b⁹ diuinis

nominis in prouincijs colebantur. priuatim vo singuli populi gentis aut urbis sue conditores seu viri fortitudine insignes erāt seu femine castitate mirabiles: summa ueneratione coluerunt. Ut egypt⁹ Ysidem. Mauri Jubam. Macedones Labyrum. Peni bramam. Latini Faunum. Sabini Sancū Romani Quirinum. Eodem utiqz modo Athene Mineruam. Samos Junonem. Paphos Venerem. Vulcanum Lemnos. Liberū Naxos. Apollinem Delos. sic per populos atqz regiones uaria sacra suscepta sunt: dum homines grati esse in suos principes cupiunt: z quos alios honores vita carentibus deferrent: inuenire nō possunt. Preterea pietas eorum qui successerant: plurimum contulit ad errorem: qui ut diuina stirpe nati viderentur diuinos honores parentibus detulerunt deferriqz iusserunt. An potest aliquid dubitare quomodo religiones deorum sint institute: cum apud Maronem legat Enee uerba socijs imperantis. C Hūc patheras libate Joui precibusqz uocate. Anchisen genitorem: cui non tm immortalitatem: uerū etiam uentorum tribuit potestatem. Poscamus uentos atqz hec mea sacra quot annis: urbe uelit posita tē plis sibi ferre dicatis. Jdē scilicet de Joue z Paulino z Mercurius z Apollo fecerūt: ac postea de his ipsis successores eorum. Accesserunt etiā poete z compositis ad uoluptatem carminibus in celum: eos sustulerunt: si tamen faciunt qui apud reges etiam malos pangericis mendacibus adulantur. Quod malum a grecis ortum est: quoruz leuitas instructa dicendi facultate z copia: incredibile est quantas mēdacioruz nebulas excitauerit. Jtaqz admirati eos z susceperunt primi sacra illorum z vniuersis gentibus tradiderunt. Ob hanc uanitatem sibilla sic eos grece increpat. Hzecia qd confidis in viris? nonne rectores etiam cur inania dona mortuis affers? hostias idolis celebras? quis tibi errorem iuenit posuit ut hec facias derelicta dei magni facie? C Ad hec ut in libro sapientie legitur prouexit ad eorum culturam: z eos qui ignorabāt artificis eximia diligentia. Jlle enim uolens placere ille qui se assumpsit elaborauit arte sua: ut similitudinem in melius signaret. multitudo autez hominum abducta per speciem operis: eum qui ante tempus tanqz homo honoratus fuerat: nūc ut deum adorauerūt. Et hec fuit vite humane deceptio Quoniā aut affectui aut regibus deseruientes homines incōmunicabile nomen lapidibus z lignis imposuerunt. C Sane quod ait affectui aut regibus: eo pertinet. Ubi Licero excellētium virorum Lactantius vo regum defunctorum reuerentiā erroris posuerit fundamentum: hic z pietatem z affectum patrum addit. Utrūqz possibile enim. utrū qz similitudinem ueri habet. Supedificasse etiam uel poetas. ut ille uel illustres artifices: ut hic ait pictores scilicet. aut quod idolo conuenientius est sculptores tam proprie dictum est: ut ad erroruz cumulum nihil fingi possit efficacius: cum in altero sint oculorum: in altero sint aurium blandimenta: quibus precipue sensibus z ueritas z falsitas in animam subit.

Lactā⁹ iterū

C Ceterum Lactantius his que proxime audistis explicitis iterum uersus ad Ciceronē Marcus Tullius inquit qui non tm perfect⁹ orator: sed etiam philosophus fuit. siquidem solus extitit Platonis imitator in eo libro quo seipsum de morte filie consolatus est: non dubitauit dicere deos qui publice colerent hoies fuisse. Quod ipsius testimonium eo debet grauissimum iudicare: qz z augurale habuit sacerdotium: z eosdem se colere uenerariqz testat. Jtaqz intra paucos vsiculos duas res nobis dedit. Nam dum imaginem filie eodem se modo cōsecraturum pfitet: qz illi a ueteribus sunt consecrati: z illos mortuos esse docuit z originem uane supstitionis ostendit. Cum vo ingt z mares z feminas cōplures ex hoibus in deorū numerum esse videamus. z eoruz in urbibus atqz agris angustissima delubra ueneremur. Assentiamur eorum sapiētie quorum ingenijs etiam inuentis oēm vitam legibus institutis excultam institutamqz habemus. Qz si ullum vnqz uel consecrandum finem: illud profecto fuit si Cadmi progenies aut amphytrionis aut Tindaris in celuz tollenda fama fuit. huic idem honos certe dicandus est. Quod quidem faciam: teqz oium optimaz atqz doctissimam approbātibus dijs immortalibus ipsis in eorum cetu locatam ad opinionem oium mortalium consecrabo. Hec quidem Ciceronis ad litteram uerba sunt. In qbus z suum tenuit morem. z ita dolori suo paruit: ut ueritati subintelligentium iudicio repugnaret: dum z hoies ad celum non vitate sed fama tolli solitos cōmemorant: seqz priori exemplo defunctam filiam quaz summo amore dilexerat consecraturam quoqz fama z litteris ac deorum in consilio locaturum: non quidem uere: sed ad opinionem omnium mortalium polliceř. Ipsis insuper dijs approbātibus: illis inqz dijs: qui nulla re magis qz erroribus mortalium z superstitione delectanř: ut facile credi possit illos seu homies mali fuerunt seu demones ultro Ciceroni in consecratione filie consensuros: quo uel errātis facūdia: uel sciētis causa saltem esset errorum his quorum imbecilius ingenium uerboz splendoz hebetaret. Recte id quidez de Licerone Lactātius. C Quale vo est quod sequit. Et cum vo ait de Hercule: Libero: Esculapio: castore: polluce incōstanter fatere tur: de Apolline ac Joue patribus eorum. Jtez de Neptuno/ Vulcano/ Marte/ Mercurio/ quos maiores gentium deos appellauit timuit apte confiteri. Et idcirco ait. late hoc patere ut idez de ioue ceteriscz antigoribus dijs intelligamus: quoruz memoriam si eadem rōne ueteres consecrauerūt: qua se imagine nomēqz filie consecraturum esse dicit. ignosci merētibus pōt credētib⁹ nō pōt. C Quis enim tam demēs qui cōsensu z placito innumerabilium stultorum apiri celuz mortuis arbitreř. aut aliquem quod ipse non habeat: dare alteri posse? Ego sane ut hec diuine dici fateor: sic in his Ciceronem timuisse non intelligo. Et si enim amici conscientiam testarenř ex mysterijs intelligi posse: qz late pateret id quod dixerat uolens z que de minoribus dicuntur ad maiores etiam trahi: tamē ad ipsum de maioribus expresse dixerat: maiores scilicet deos etiam hinc a nobis pfectos in celum reperiri. Cuius dicti argumētum attulit mysteriorū traditionem: ad quam amici aium memoriāqz mittebat. Eqdem si nec nostri ut faciunt urgerent. neqz illi ultro cederent ac singula que ad religionem ptinent uana eis esse atqz irrita fatereńt: tamē intelligētibus ullis illa cōfessio satis erat: qz terrā deoz oium matrem esse dixerūt: que oium quoqz hoium

Cadm⁹ amphytrion Tindarus

mater est:ut nihil dubij relinquerē oēs illorum de os quātalibet supstitione quātiscūq; tēporum spatijs adiuta cultos aut colendos terrenos hoīes ac mortales eē:non deos:quoꝝ error suis in terminis si mansisset grāde piculum erat pstare homini qđ deo debitum est. Uerum occasione hac demones freti calliditate insita:defunctorū hoium statuam subire credulitate atq; insciētia hoium abutentes Unde geminata piculi materia est:dum nō modo homini sed demoni dei hosti diuinum offerē obsequium. Ipsa statue hoc est idoli materia vicem corporis demoueāt:incluse aie locum obtinente:ut sit ex corpe ꝛ aia factus ab hoie illusor hoium deus
Trimegistus constet:vnus faciēdi officium Trimegistus hoib⁹ datum dicit:q; scilicet aduētum ueri dei uel ablatū esse uel afferri debere cōquerī. ¶Mihi qdem fateor nunq; in aium uenisset:ut deos ex hoibus factos cōcedere fatagens:tam multa ad cōtextū de Lactātio ꝛ Licerone trāscriberem:nisi qꝛ eoruꝫ libros vnde ista sumebam ꝛ alibi qdem raros apud nos vo nullos eē memineram. Sed iam diu nescio an ꝛ utiliter a ppōsito deerrasse videor. Redeundum est. ¶Ex oibus igit vijs qbus ad celum conscendisse sunt creditī:qui ad iferna descēderāt nulla uobis eligēda est. Nō enim vie sed de via quedam sunt. Nō eo ducūt quo intēdimus. Qđ rectū igit nobis iter ostēdat:uel fugiēdum totis aie gressibus. Secedēdum q; longissime ab arenosis atq; palustribus. Alto ꝛ confragoso calle gradiēdū est Linquēda vitia. apphendēde virtutes. stultitia deserēda. sectāda sapiētia. Illarum enim finis baruꝫ pncipium esse solet. hic est ordo qui ex Flacci vbis
Diffō v̄ tutis elicit. virtus est vitium fugere. ꝛ sapiētia pma stultitia caruisse:pclare qdem Satyricus ait. Semita
Satyr⁹ certe tranglla per vtutem patet. Unica vite:vnica tranglla vite semita est. Nec nos aliam sed istā solam vite semitam querimus per virtutem. hec certe nō alia:quo cupimus ducit. Nam qd aliud psalmographus sentiebat. Ibunt ingt de vtute in vtutem. Nec via est terminus ille qui segtur. Uidebit deus deoꝝ in syon. Per vtutes igit ad videndū itur O pclarum iter:o felix terminus. Rogo qd cupis hic in terris? Interdum per opacas ualles ꝛ prata roscida:per frōdosos ꝛ faciles colles: secus amenas ꝛ floreas fluminum ripas iter egimus:ut sero ad aliquam placitam māsionem uenientes exoptatam amici faciem videremus. Et interea laborem vie obliti:oculis rerum occurrentium uarietate leniuimus. Quāto hec gratior via est:terminusq; beatior. Ire totum hūc breuem ꝛ uelut hybernum vite diem. Et ire iugi ascēsu de virtute in virtutē iter altum ꝛ iucundum. Et cum semel assueris facile ut ad uespam videat deus deoꝝ in syon:altissimus ꝛ beatissimus. Et nisi desipimus ppius noster finis.
Aug⁹ Nam ut in extremo ciuitatis dei angulo scriptum ligt Augustinus. Quid aliud nr est finis nisi puenire ad regnum cuius nullus est finis. Que nā vo natura amicitie uel vtutis:que hic pculdubio dulcissima rerum sunt:uel cuiusq; oino rei alterius delectatio tāta uel esse uel fingi pōt? Quāta est ad ipsum ultra quem nihil est:ois uere delectationis ꝛ gaudij fontem limpidissimum puenisse: ad quem qui puenerit:iebriabit ab ubertate domus dei. Et apud quem fons vite: ꝛ in lumine suo videbim⁹ lumen. Et idcirco miror hāc hoium cecitatem:qui cū uoluptatis auidissimi sint:eāq; omni studio appetāt:a summa eos uoluptate minor abstraxerit que impellere magis atq; aiare debuerat:ut multis ꝛ minimis usqueadeo delectati tādem vnum id qđ summe delectaret ingrerent. Si enim fesso viatore tam suauis est cespes herbosus: ꝛ sub vmbra arboris exiguus fons:quale est inter mortales vite molestias inuenisse fontem aque salictis in vitam eternam. Et vmbram illam sub qua nō ad breuis hore spatium neq; ab estu solis tm̄:sed in eternuꝫ ab omni aduersitate ptegamur ꝛ ab omni metu. Si magistra manu tersum ꝛ exculptum aurum. Si lapillos perlucidos indico littore aduectos. Si qđ hijs oibus maius est:si nitidum solis iubar: ꝛ apricas terras: ꝛ florētes ramos ꝛ prata virentia. Deniq; dilecti faciem cernere ꝛ colloqui dulce est:quale illud spectaculum erit vnde ceteris cōtigit ut placerēt? Quicqd oculos aut aures:quicqd oino sensus atq; aium delectat/a quo pcor idipsum ut delectaret habuit:nisi ab isto qui delectabilia cūcta nō tm̄ supeminet sed creauit:eisq; nō tm̄ ut delectarēt tribuit:sed ut essent. Atq; ideo nullus mihi par furor in rebus hoium videt. Nulla tam cois insania:q; ppter exiguam ꝛ incertā breuēq; dulcedinem:ab ista que immēsa certa ꝛ eterna est: ꝛ sine qua hec ipsa dulcedo nulla esset/auerti. Neq; satis apd me huius mali causam intelligo uel inuenio:nisi qꝛ dis
Diffidē tie mos hūane fidētie humane mos est amare pūtia:futura contēnere. Cum tm̄ ꝛ diuini amoris dulcedo:ut maior ꝛ melior est:sic esse possit ꝛ certior ꝛ psentior: Quoniam humanis ꝛ mutis in rebus his pcipue in q̄s carnalis tendit affectus:aliquāto spes q̄ res ipsa sit dulcior. Sed ea mētium humanarum: ꝛ qđ uoluit diffinire difficile sit:cum ceteris in rebus tā in hoc maxime q̄ delectationem in qua summam statuūt nec inepte modo ueram a falsa fugiūt. Et hec qdem hactenus. ¶Uos aūt fratres:quas deo meritas grates acturi estis:qbus in humilitate uestra paruulis reuelatum est/qđ tot supbis sapientibus occultatum fuit:que scilicet aie via. quis vie terminus. ꝛ qs dux. disputaī apud eos:multis qdem vbis de bonoꝝ ꝛ malorum finibus de quo romani pncipes eloquij:utq; Augustinus ait. vnus e numero doctissimorum hominum idemq; eloquentissimus omnium Marcus Tullius Licero integruꝫ edidit uolumen quinque distinctum libris. ¶Neq; vo hijs obstat q; Christus ipse se viaꝫ dicit. Ibidem enim se dicit ꝛ vitam. Uerumq; est illud Se
Boet⁹ uerini. dux semita terminus idem. O philosophi magni ꝛ laborioſi homines a quibus ingenio victi sumus. En gratia vicimus gratuitisq; muneribus. Laborastis:en quiescimus. Seuistis:en metimus. Quesistis:en inuenimus. Neq; culpa uestra neq; meritum uestruꝫ. sed domini fauor solus: qui agente deo felicius q; sperabam. Ab illo igitur primum raptus ꝛ a semitis meis parumper adductus sum. Accessit sacer nominandus Ambrosius: accessere Hieronymus: Gregoriusq; nouissimus: oris aurei Joannes. ꝛ exundans lacteo torrente Lactantius. Ita hoc pulcherrimus comitatu scripturarum sacrarum fines quos ante desperaram: uenerabundus ingredior ꝛ inuenio cuncta se habere que crediderā. Accessit opportuna necessitas diuinas laudes atq; officium quotidianuꝫ qđ male distuleram celebrandum. Quam ob causam

psalterium ipsum Dauiticum sepe percurrere sum coactus. E quibus fontibus haurire studui. Non vnde disertior fierem: sed melior si possem. Neq; vñ euaderē disputator maior: sed peccator minor. ¶ Has igitur scripturas quas ego aduena necdū notas odore quodaz illectus adamaui sero: lz uos uelut indigene ⁊ in hijs a principio enutriti amate colite/ueneramini/frequentate. Nunq̄ de manib⁹ uestris si possibile sit: certe de mentibus uestris excidant nunq̄. Quarum siue auctoritas queritur: a spiritu sancto prolate sunt: ⁊ Christi ore firmate. Siue antiquitas: ⁊ omnes omnino seculares litteras antecedunt. Anteq̄ Cadmus ⁊ grecarum repertor. Anteq̄ Ysis egyptiarum. Anteq̄ Carmentis latinarum inuentrix nasceretur: hee littere celebres erant in orbe terrarum. Siue virtus ⁊ attenditur. Et sagitte sunt acute ⁊ ardētes que qbus infixe fuerint corda viuificant. Siue fructus optatur Et certe cum ceteroruz merces sit aut breue lucrū aut aura uolatilis falsus fauor. Harum finis eterna vita est: ⁊ uera felicitas. sin forsan ornatus exigitur. Et q̄uis multa de hoc dici possint: hec tamē omniuz summa est. quasdam forte superficietenus compositores: pulchriorem nullam. ¶ Itaq; fingi iubeo hinc matronam formosam/sobriam/pudicam cultu exiguo contentam. Illinc exquisitissime compositam meretricem fucis ora uendentibus. Quisq̄ ne adeo hebes ut dubitet q̄ potius in coniugem sibi assistatur. Magni doctiq; viri multi fuerunt: diserti aliqui. Nescio enim quomodo facilius est doctum hominem reperire q̄ disertum. Immo mō tātū in ꝓmptu est ꝙ doctrina sine eloquentia esse potest. Eloquētia v̄o sine doctrina eaq; multiplici ⁊ uaria esse non potest: nisi forte loquentem pro eloquēte posuerimus: quo nihil est falsius. Et hec est radix uel poetice uel oratorie raritatis. De qua multa diuinitus in eo libro qui orator inscribitur disputauit Cicero. Quis sane doctorum ⁊ eloquentium omnis cohors quotquot ab origine rerum usq; ad hanc diem quacūq; parte mundi floruerunt: quos enumerare longum est/philosophētur: disputent: perorent: res decoras stilo quolibet exornent: ⁊ tenuissimo artificio ac poeticis uerbis tegant: nonne omnes indocti ⁊ muti ⁊ elingues videbuntur: ubi ab aduerso sola Christi uox intonuit Uerissimumq; illud regij prophete. Absorti sunt ut in comparationem petre per quam Christum intelligi solere nouimus nil prorsus appareat: ⁊ per se modo maximi videbantur. ¶ Hec sunt fratres que ocio religioso ut scriberem occurrebant: q̄uis haud ignarus sim: eousq; sermonem protēdi posse quousq; occupatorum miserie protenduntur quarum nullus est terminus. Sed satis nūc dixisse visus suz. Reliqua ex uobis audire habeo: quos horum fecisse debuit experientia magistros. ¶ Hoc ergo de quo loquor ocium ⁊ hec uacatio prestabit ut videatis: quoniaz deus ipse est dominus. ⁊ acriter intueamini que ad salutem aptissima sunt: ⁊ si a sensibus uehementer abhorreant. Atq; in primis nostram ⁊ pretereuntium rerum fugam: neq; mundi ac carnis aut demonum superaddere ne capiamini. Neue quis uestrum hostibus suis aut consiliarijs malis credat. ¶ Postremo nunq̄ flet⁹ aut luctus diuellatur. vnde utiq; necessarium est diuelli. Ad hec videnda lucidum ⁊ quietum delegistis locum. Arripuistis iter rectum ⁊ securū. Bono collirio lauistis oculos. Sic agite: ꝑgite quo cepistis. Nemo se in tergum flectat. Statua salis inq̄ muliere retro respiciens uersa est: animas uestras salutifero sale condiuerit. Nullus hominum sine peccato est. Sed peccatori dicitur. peccasti: qesce. Quiescite ergo: uacate: ocium agite: videte: gaudete: prome flete: ⁊ mei memores ualete. O felices si uosipsos ⁊ bona uestra cognoscitis.

Inuēto res lr̄aꝝ Cadm⁹ Ysis Carmētis

Eloquētia

¶ Explicit Liber de ocio Religiosorum.

¶ Itinerarium ¶ Petrarche laureati In ci pit ad quendam Mediolanensem.

Raro admoduꝫ ſpei noſtre rez exitus rñdent. Sepe p̄meditata deſtituūt: inſperata cōtin gunt. Neqꝫ id mirum cuiqꝫ eſ ſe debet: mirum potius ſiquid aliter accidat. Siquidez ratio p̄incipia rerum regit: euentū fortuna moderaꝫ. Nihil autē magis aduerſum rōni q̄ fortuna. Itaqꝫ ſepe telam quam ingenioſe illa ratio qdem ordita erat: hec fortuna impetuoſe ante tēpus abrumpit: qō ꝓbatione utinam egeret. Neqꝫ his querelis adeo vita hominum plena eſſet ut iam fere nil aliud ingemiſcat. ¶ Sed ut ad rem nr̄am ueniam: decreueras qdez me uolētem fateor optantēqꝫ me comitem habere. Nam que uſqꝫ optabilior aut ſanctior via eſt iuſtiorqꝫ peregrinatio/ q̄ ad ſepulchrum ubi ille iacuit cuius tpalis mors imortalitatem nobis ꝛ eternaꝫ vitam peperit? Sepulchrum ubi ſi dici fas eſt ꝛ victa mors ſcilicet ꝛ victrix in ea ſepulta eſt. O beatum iter ꝛ inuidioſum chriſtiano aio ſpectaculum. hinc ego nunc neſcio qbus peccatorum uectib⁹ arceor nutiſqꝫ detineor. Infans qdem ut Flaccus ait pudor loqui ꝓhibet: ſed impioſa ueritas fari iubet ea ut paream cogit. ¶ Luꝫ multe me detineāt cauſe: nulla potentior q̄ pelagi metus. Nō q̄ aut vite cupidior aut timidior mortis ſim q̄ ceteri mortales: aut terreſtrem mortem maritime p̄referendaꝫ rear. Neqꝫ enim in loco ſed in animo eſt qō felices facit ꝛ miſeros. Et cum ubiqꝫ moriendum ſciam/ ubi ſit melius mori ignoro. Fruſtra bellum ꝛ maria vitamus. fruſtra labores fugimus: perituroqꝫ p̄cimus corpuſculo. In medias uoluptuoſorum lacebras: inqꝫ ipſos reguꝫ thalamos inuiſa mors penetrat. Et ſepe quam forte labor ꝛ exercitiuꝫ diſtulliſſent: inbers luxus anticipat. ſemel utiqꝫ moriendum eſt. Et hanc mortem ut arceſcere uetitum: ſic euitare uelle demētia eſt. Procraſtinare mollities. ꝛ equanimiter expectare tanq̄ ubiqꝫ proximaꝫ ꝛ horis omnibus affuturā: ea virtus eximia eſt. Uerūqꝫ viri opus ſecūdam mortem oīum viſu fugere conſiliuꝫ erat. Sed ita res ſe habet. Ad impoſſibilia ſtudium omne ꝓuerſum eſt. Non mori: nō egrotare: non laborare: non dolere: non ſeruire: non egere uolunt omnes. Non peccare vult nullus. cuꝫ ea uera ꝛ maxima mortis ꝛ egritudinis ꝛ laboris ꝛ doloris ꝛ ſeruitutis ꝛ penurie cauſa ſit. ¶ Mihi vō forte nunc dicat aliquis. Si mortem ergo non metuis: quid metuis? Longam mortem ꝛ priorez morte nauſeam? Non de nihilo quidem: ſed expertus metuo. Quotiens putas illud monſtrum retētaui. Si fortem naturam ꝓſuetudo uel vinceret uel leniret. Siquid perfecerim queris: non metum minui: ſed gemina potius cum nauigatione ſupplicii hoc forſan animo uago ꝛ rerum nouarum viſione inexplebili oculo frenum poſuit natura. Longreſſum itaqꝫ noti hoſtis exhorreo: cuius proſpectu tamen adeo delector: ut quem tāgere abhominor q̄ cupide videam ſtupor ingens ſit. Iſte me mō metus hic detinet. Exoptatum in comitatum tuuꝫ inuidet fortuna. An vnq̄ vō poſthac metum hūc victura ſit charitas: ſubdifficilis ꝓiectura eſt. ¶ Ibiſ ergo ſine me ꝛ multa conſpicies quorum tibi dum vixeris memoria uoluptatem renouet. Ego iterim dum tu redis: quod ut celeriter feliciterqꝫ ſit cupio Europe: Italieqꝫ finibus cōtentus agam. Nihilominus te animo comitabor. Et quoniaꝫ ita vis hic etiam comitabor ſcriptis que tibi breuis itinerarij loco ſunt. Morem enim ſecutus amantium: cuius p̄ſtia cariturus es imaginem flagitaſti: qua utcūqꝫ tuam abſentiam ſolareris. Non hanc vultus imaginem cuius indies mutatio multa fit. ſed ſtabiliorem effigiem animi ingenijqꝫ mei: Que quantulacūqꝫ eſt: profecto pars mei optima eſt. hic tibi ergo Non amici domicilium corpus hoc: quod videntes quidam totum ſe hominem vidiſſe falſo putāt. Sed amicum ipſum terrenis ſpectare luminibus licebit: quoniam ut ait Licero. Mens cuiuſcunqꝫ Licero is eſt quiſqꝫ. Nō ea figura que digito mōſtrari poteſt. Sed iam nimium te moror quem ſocij expectant: quem tranquilla ueris facies fauenteſqꝫ uocant aure: quem nos omnes qui ſuſpiramus abeūtem iamiam reducem exoptamus.

Oſcis ergo vir optime quoniam me nō po
p tes comites has habere litterulas in qbus
que oculis ipſe tuis mox videbis ex me qui
ea certe necduꝫ vidi omnia nec vnq̄ forte viſurus
ſim. audire expetis: miruꝫ dictu: niſi q̄ paſſim multa que nō vidimus ſcimus. multa que vidim⁹ ignoramus. Parebo equidem: eoqꝫ ꝓmptius quo iuſtius cupis. p̄mum. ſ. ut que ad ſalutem anime. debic que ad notitiam rerum ꝛ ingenij ornamētuꝫ. Poſtremo que ad memoriam exemplorum excitandū q̄ animum pertinere videbunt explicem. iterqꝫ lōgiſſimum breui ſtilo metiar. Prima quarū niſi fallor religioſi prorſus ac fidelis. Alia feruētis ac ſtudioſi. Tertia militaris ac magni animi cura eſt. Qō vō non poſſit amor: certius te viſurum ſperas que calamus meus hinc: queqꝫ oculus tibi tuus ide monſtrauerit. Ingrediamur vō iam tandez iter hoc: ꝛ menia p̄termittentes que aſſidue ſubiecta oculis. Inculcare auribus ſupuacuum eſt. Nōdū tibi viſam ut ais Januam ueniamus. ¶ Uidebis Janua ergo imperioſam urbem lapidoſi collis in latere/ viriſqꝫ ꝛ menibus ſuperbam: Quam dominā maris illius aſpectus ipſe pronunciat. ſua ſibi potētia qō multis iam fecit urbibus obſtat atqꝫ efficit. Jugis vnde materia ciuilium ſimultatum ſcatet. Auctorem urbis ꝛ nominis Janum ferunt. primū ut quibuſdam placet, italie regem. Quod an ita ſit. an ipſe ſitus urbi nomen dederit q̄ noſtri orbis quaſi ianua quedam eſſe videatur: incertum habeo ꝛ publicis inſculpta monimētis. Utriqꝫ autem illud obſtat q̄ apud ueteres Janue. ſed ianue nomē in uſu eſt. Huius ſane multa recentia ꝛ memorabilia dici poſſunt que p̄tereo. Neqꝫ enim ſcribo nunc hiſtoriam: ſed lecta deſcribo. Antiqua autem paucio ra q̄ non ſemper hoc: ſed quantum intelligere eſt caput gentis Albigānum fuerat. Ipſa quidem de Albigā
qua loquor Janua temporibus belli punici ſecun num
di a Carthaginenſibus euerſa a Romanis ducib⁹ reſtituta eſt. In qua tu nunc ꝛ populi habitum / ꝛ locorum ſitum/ ꝛ edificiorum decus: atqꝫ in p̄miis claſſem: quod de tyria ſcriptum vides cunctis terribilem/ tremendamqꝫ littoribus. tu molem pelago obiectam portumqꝫ mirabere manufactum inextimabilis ſumptus: infinite opere quem quotidiane

ue quicq; feriunt procelle. ¶ Quid multa cū sedulo ciuitatem hanc ⁊ dextera leuaq; circūfusum littus ac montes fluctibus impendentes. Ad hec corpora: inopes animos: ⁊ victum gentis aspexeris. Scito te vidisse Lotem illam alteram que romane virtutis aciem longo exercitio multos olim annos exacuit. Q; siquid Liuio credit nulla ꝓuincia magis fecit ut cum scilicet omnia essent que vigilez at q; sollicitum romanum exercitum haberent: locorum montana durities: hostis prompta velocitas cōmeatuum difficultas: insidiarum opportunitas cōmunitio castellorum: labor iugis: periculi plurimum: prede minimum: ocij nihil. Itaq; cum urbibus terrarum: cum singulis: hic cum multis difficultatibus vno tempore pugnandus erat. ¶ Hinc tutam ⁊ si socij properent. ⁊ naute de littore funē soluant. Non tamen ante discesseris q; preciosum illud ⁊ insigne uas solido e smeragdo: quo Christus cuius te tam procul a patria amor trahit: pro parapside usus fertur videas devotū: si sic est. alio quin suapte spē clarus opus. ¶ Hinc digressus ad leuam totum illum diem: ne oculos a terra dimoueas caueto. Multa enim illis occurrent que multo facilius tibi sit mirari q; cuiq; hominū stilo amplecti. Ualles amenissimas: interlabentes riuulos colles asperitate gratissima ⁊ mira fertilitate conspicuos atq; auratas domos quocūq; te uerteris videbis sparsas in littore. Et stupebis urbem talē decori suorum ruriuz delitijsq; succumbere. ¶ Uiginti nisi fallor milia passuum emensus extentuz in vndas promontorium: caput montis ipsi uocāt: obuium herebis ⁊ delphinis siue ut naute nuncupāt alphini portum perexiguum: sed tranquillum ⁊ apcis collibus abditum. ¶ Inde Rapallum ac Siestrum ⁊ nomine ueneris insignem portum securuz uentorum omnium: ⁊ omnium que sub celo sunt classium capacem. Nostrum prope ericem: habet enim alterum sicilia. Immeniosius est maris opportunus fatigatis puppibus. Et hoc quidem littus omne palmiferum atq; cedriferum: ut aduersū cereri: sic bacho gratissimū ac minerue. Nulli usq; terrarum cedere certuz est. Quo magis id priscis rerum scriptoribus ⁊ presertim uatibus pretermissum miror. Sed adducor ut extimem: non inuidiam sed desidiam causam dedisse silentio. videlicet q; nondum tēptata: ideoq; nondum nota fertilitas locorum erat. ¶ Hinc est ut cum claris sepe carminibus merorem falernumq; concelebrent terrasq; alias: hanc cunctis hac laude pstātem omnes ignotam preterierant. Id me mouit omniuz qui scripserunt ⁊ ingenio ⁊ stilo ⁊ etate nouissimuz ut in africe mee quodam loco idoneam nactus occasionem loca ista describerem caractere dicēdiq; genere lōge alio. Qui liber nisi uel vite breuitas uel ingenij tarditas uel aliorum librorum vnum in tempus cura concidens: uel quorum nullus est modus fortune impedimenta uetuerint: aliquādo forte sub oculos tuos ueniens in horum te atq; aliorū que multa nunc visurus es locorum memoria reuocabit. ¶ Sed multuz vie nobis restat: progrediamur ad reliqua. Non procul habebis contra extremos Ianuenses fines corvum famosum scopulum ⁊ nomē a colore sortitum. Ac paululum prouectus macre amnis hostia: qui maritimos ligures ab etruscis dirimit supraq; littus maris sinistramq; ripam fluuij ruinas lune iacentis aspicies: si fame fides est. Aliud enim hac in parte nihil habeo: magnum exēplum fugiēde libidinis que sepe nō modo singulorum hominum: sed magnarum urbium ⁊ locupletium populoꝝ ac regum fortunas pessundedit: ls huiusce rei exemplum maius ⁊ antigus Troia fit. ¶ Hinc iam sensim cedentibus montibus aliq; diu planum ⁊ absq; scopulis leue littus. Portus rari: castella procul in collibus: plaga maris inhospita. Sarçanum paulo submotum a littore: nouum frequensq; oppidum. ¶ Inde lauentia vicus ignobilis. Fluuius deinde re ⁊ noie frigidus aqs areniscq; perlucidus secus massam amenissimam terram descendit in pelagus. ¶ Prope oppidum est quod petram sanctam dicunt. Cuius auctor ut audio concluis quidam tuus fuit illius tunc prouincie preses ⁊ vir domi clarus ac nobilis. Itaq; familie sue nomen transtulit in suuz opus. ¶ Ultra iam Pisanorum duas arces nihil memorabile: quarum alterā adultionem. alteram viam regiā appellāt. ¶ Nec multo post sercli atq; arni fauces sunt. Quoruz alter lucam preterlabit. Alter patrie mee muros: primum tandem Pisas interfluit. Et de Luca quidē dubius sum. ¶ Florentia prorsus extra cōspectuz latet. ¶ Pisas autem ex ipsa puppe gubernaculi tibi rector ostendet: ciuitatem peruetustam: sed decēti ⁊ decora specie. Et ls inter plana sitam: non tamē ut magna pars urbium paucis turribus: sed totam scilicet eminentissimis edificijs apparentē quomodo quoq; maris potentissimam donec patrum memoria non modo vires equoreas: sed animos nauigandiq; propositum magno victi prelio Januēsiuz amisere. ¶ Post hec paucis passuum milibus portus ⁊ ipse manufactus: pisanum uocant: aderit ⁊ fere contiguuz Liburnum: ubi prevalida turris est: cuius in uertice pernox flamma nauigantibus tuti littoris signum prebet. ¶ Hinc si ad dexterā te deflectas Horgon atq; Capraria parue quedam Pisanor insule presto erūt. Necnon turris exigua pelagi medio que mellora vulgo dicit. ifausta illi populo/q; scilicet illic ipsa cuius pauloante memini: pugna cōmissa est. ¶ Si pressius itēderis videbis ⁊ corsicā icultā isulā ⁊ armētis siluestrib⁹ abūdantē. ¶ Quinq;ginta inde uel nō multo amplius passuū milib⁹ Plūbinū isigne oppidū. Ad leuā fertili sedet in colle. portus subest nec multarū capax nauiū ⁊ securitatis ambigue. ¶ Ad dexteraz exiguo spatio Ilua est isula iexhaustis calibū generosa metallis ut Maro ait. Perhibēt qui lōgiores ibi traxerūt moras: oia illic ad vitā optimam peruenire. ¶ Deniq; post Sardaniā Amissam pisanarū opū illā pcipuā sedē eē. ¶ Haud pcul inde Popolonia massa maritima. Grossetū: thelamonis portus an ab aiacis patre an vsi dictus pfiteor me nescire ¶ Inde rursus ad dexteram. Igillium insula vino ⁊ marmore nobilis. ¶ Ad leuam sancti Stephani quem dicunt. Et mox portus Herculeus. Argentarie mons medius post Cornetum Turritum ⁊ spectabile oppidum gemino cinctum muro. Et ex alto colle maria longa despiciens. ¶ Huius in finibus Tarquinij fuerat olim ciuitas: nunc nihil preter nudum nomen ac ruinas. Unde qui Rome regnarunt Tarquini prodierunt. ¶ Post hecilla que Liuitas uetus dicitur decem nisi fallor passuū milib⁹ sita est. ¶ Deinde quē adriani portū uo-

Liui⁹ ō Ianua

Rapall⁹ Siter Portus ueneris

Mons corvus Macra

Nō de Luna ciuitate

Sarçana

Lauentia

Massa

Petra sancta

Luca

Pise

Portus pisanus

Liburnum

Horgō

Capria

Mellora

Corsica

Plūbinum

Ilua

Popolonia

Massa grossetū

Thelamonis portus

Igilliuz

Cōnetū

Tāgnij ciuitas

Liuitas uetus

cant opus inter cuncta mirabile. Quodue inter septez illa famosissima numeretur nil sibi nisi etas z iactantia graia defuerit. ¶ His exactis Tyberine fauces ad leuam sunt. ad dexteram remanente sardinia. Supra tyberis ripaz ostia est Anci Marcij Colonia quarti Romanorum regis quam in ipso maris fluminisqz cōfinio posuit ut ait Florus. Iā tamen p̄sagiens videlicet animo futurum ut totius mūdi opes z commeatus illo ueluti maritimo urbis hospitio reciperentur. ¶ Illic sane cum fueris: cito te a regina urbium Roma non nisi duode cim passuum milibus abesse. de qua si tam paruo spatio loqui uelim: intollerande nimis audacie sim cuius gestis atqz glorie totus orbis terrarum angustus est: cuius nomini libri linguеqz omnes non sufficiūt. ¶ Post ostia tyberina caput ancij appet: ita enim uocant naute. Ciuitas ibi ancium fuit uulscorum caput. Que cum multa olim bella cum romanis gessisset: capta demum z cum tota gēte sub acta est: proxime destructa est. ¶ Inde mons p̄celatus cui carminibus pontus Circe nomen impo suisse creditur. Ibi enim ut dicunt habitauit: atqz ibi Ulyxes socios uertit in beluas. Que transformatio quid ministerij uellet nosti: locus est autem z fama celebris z scriptorum ingenijs. ¶ Hic ad dexteram pontie remanent: breuis insula z olim carcer illustriū. ¶ Progredienti tibi terracina nūc: olim ansur primum aderit. ¶ Mox Caieta nutricis enee nomen seruans: ubi quo prosperior navigatio sit. Sacrum erasmi tumulum adire ne pigeat: cuius opem multis iam in maritimo discrimine profuisse opinio constans est: hic flexus littorum z pelagi sinus ingens saltusqz lauriferi. Cedriferiqz z odorantum ac sapidum semper lete virentiuz nemus arbuscularum. ¶ In hoc tractu formem seu formianum z liternum dicam uerius fuerunt. Alterum Ciceronis infanda cede. Alterum Scipionis indigno exilio nobilitatum z cineribus patrie negātis. Sed hec duo loca extimatione magis animi q̄z oculis assequeris. Alter enim iacet. alter z latet nisi q̄ apud formias due adhuc seu tres magne supereminent arene. ¶ Ipsa sed in oculis erit maxime que se obuiam dabit. Insula poetaruz nota proconio. Isclam moderni uocitant sub qua a ioue obuinctum typheum gigantem fama est. fecitqz locū fabule uapor uelut hominis anhelātis. z etheneo more estuare solitum incendium. ¶ Vicina hinc p̄chita est parua insula. Sed unde nuper magnus q dam vir surrexit Joannes ille qui formidatuz Karoli diadema non ueritus z grauis memor iniurie z maiora si licuisset ausurus. ultionis loco huic regi Siciliam abstulisse. ¶ Simul z ad leuam cuius colle humili sibille patriam videbis. ubi Targnus superbus regno pulsus tandemqz tuscorum z latinorum destitutus auxilijs exul obijt. Naz hoc mediolano proximum latio imminens alpibus adiacens Lomum est: non Lume. qō ne cum vulgo fallereris dixerim. ¶ Hinc iaz Misenus collis in mare porrigit. Illic humati tubicinis frigij nomen habens. cuius rei meminit Virgilius. Sunt qui putent Miscenum ibi peremptum ab Enea dijs inferis sacra facturo: que ut asserunt absqz humana cede fieri nequeunt: atrocitatemqz facinoris Maroneo eloquio excusatam. Illic sane sacrificatum ab Enea narrasse Virgilium: ubi sacrificasse Ulyxem

Fauces tyberiz

Sardinia

Anci colonia

Anciuz

Pontus circe

Pontie Terracina

Caieta

Liternuz

Iscla

p̄chita

Lume sibillaz

Misenus collis Virgi

Homerus ante narrauerat pari ritus immanitate. Ea autem huiuscemodi sacris apta loca: q ibi sint Auernus atqz Acheron tartarea nomina. Ibi ditis hostia limen irremeabile. Et ille facilis descensus auerni de quo loquitur poeta quem patentem diebus dixit ac noctibus. Sed laboriosi atqz operosi reditus: de qua re quia quod scriptum est legisti. Siquid ipse preterea viderim atqz audierim se quar extra propositi metas erit. ¶ Hic sibille Cumane domus maxima super horrētem amnis ripā cernitur iam senio semirupta habitatore quidē nullo. sed uanarum uolucrum nidus frequens. ¶ In eodem flexu fontes calidi tepentesqz insignius q̄z in aliqua parte nostri orbis erumpunt. Quidā vō sulfureum ac feruentem cinerē eructantes est ubi terra sine igne visibilius sine aquis ex seipsa salubrem uaporem z medentem corporibus fumuz p̄fert. Deniqz ijsdem in locis z humane vite remedium conueniisse direris z mortis horrorem. ¶ Et sub miseno quidem semper in anchoris Romanorum vna classium stabat ad occurrendum repentinis incursibus. Alia equidez Rauenne erat. Idqz alto consilio Augustus Cesar instituit: ut mare superum atqz inferum quibus insule instar italie magna pars cingitur. hoc gemino p̄sidio tuta essent. ¶ Intra Misenum Baie sunt: ab illic sepulto Baio quondam socio Ulyxis appellate: situ lōge amenissimo: ut non immerito byberne romanorum delitie videantur fuisse: q z marmoree testudines calidis fontibus superiecte z murorum reliquie indicatur. Amplissime urbi z satis multe z scriptoz astipulatur fides. Hic neroniane piscine ingentia monstrantur exordia. Nam furoris alterius quo fossam ab auerno usqz ostiam tanto terrarum spatio per tot montes non impensa reipublice sed iactura. Non labore populorum: sed exitio fodiendos destinarat: ut humano victa studio natura tuto z libere tm̄ iter non aperto quidem mari sed marinis ac nauibus ageretur. nulla nisi in litteris uestigia remanserunt. ¶ Hic angulus z lucernuz habet. Et vndam illam Juliani: atqz equoz indignās quorum z poeta recordatus est: dum georgicam scriberet opus a Julio extructum: ab Augusto Cesare immutatuz: z aut memoria frustratur: aut mare mortuum appellant: Sic maris ferocia atqz impetum compressere hominum manus. ¶ Contra Misenum z Baias puteole tribus aut q̄tuor passuum milibus procul apparent. Hoc maris interuallum. Gaius quartus romanoruz imperator pessimorum vō post Neronem. primus per inanem sumptuosamqz iactantiam terrestri ponte conneruit. Quem ipse idem equestri primum habitu: mox triumphantis in morem magno procerum comitatu fastuqz plusqz cesareo permeauit. ¶ Non longe a puteolis falernus collis attollit famoso palmite nobilis. ¶ Inter falernuz z mare mons est laxeus hoium manibus confossus quod vulgus insulsuz a Virgilio magicis cantaminibus factuz putat: Ita clarorum fama hoiuz non ueris contēta laudibus sepe etiam fabulis viam facit. De quo cū me olim Robertus regno clarus sed p̄clarus ingenio ac literis quid sentirem multis astātibus p̄cunctatus esset: humanitate fretus regia qua non reges modo sed hoies vicit: iocans nusqz me legisse magicarium fuisse Virgilium respondi. Qō ille sereniss-

Domus sibille

Baie

Piscia neronis

Lucernum

Puteole

Falernō collis

me nutu frōtis approbās: Nō illic magici: sed ferri uestigia confessus est. Sunt autem fauces excauati montis anguste. Sed longissime atq; atre tenebrosa inter & horrifica semp nox: publicum iter in medio: mirum & religioni primum: belli quoq; immolatum temporibus. Sic vo populi uox est & nullis vnq; latrocinijs attētatum patet. Criptam neapolitanam dicūt: cuius & in epistolis ad Lucilium Seneca mētionem fecit. ¶ Sub finem fusci tramitis ubi primo videri celum incipit in aggere edito ipsius Virgilij busta visunt: peruetusti opis. Unde hec forsan ab illo perforati mōtis fluxit opinio. ¶ Juxta breue. Sed deuotissimum sacellum supra ipsum e Cripite exitum. ¶ Et mox ad radicem montis in littore virginis matris tēpluz quo magnus populi assidue pnauigātium fit pcursus.

Neapolis

¶ Proxima in ualle sedet ipsa Neapolis: inter urbes littoreas vna quidem ex paucis. Portus hic etiam manufactus supra portuz regia/ubi si in terraz exeas Capellam regis intrare non obmiseris: in qua conterraneus olim meus pictor nr̄i eui princeps magna relict manus & ingenij monumenta.

Capella regia

¶ Nō audeo te hortari ut extātem in colle urbi p rimo Cartusie domum adeas. Scio ut nauigatio fatigationem & studium fastidiū parit. At clare vginis pclarū domiciliū q̄uis a littore parūper absceſſerit. Uideto regi regine senioris amplissimuz opus. Illud nulla festinatio: nullus labor impediat: quin duos illius urbis vicos. Nidum. ſ. & Capuanam videas edificijs supra priuatum modum Anteq̄ pestis terre funditus exhausisset vix cuipiam credibile militie numero ac decore memorabiles. Militem ad militem pelagi opus professioni tue debituz te mitto non studiosum ueritatis ad fabulas. Et id credo: castrum omni titulo cognitum eminus aspexisse satiſ fuerit.

Nidus Capuana

Virgi⁹

¶ Hec est ciuitas ubi Virgilius noster liberalibus studijs opam dedit. Cum iam patria illum tua Mediolanum tenerioribus annis discipulum habuisset. Hic se carmē georgicum scripsisse. hic se ignobili studio floruisse uerecundissime memorat. Hāc dulcem uocat ille parthenopem. Id enim est aliud de noie cōditricis ciuitati nomen. demum pegre moriens inter extrema suspiria sue meminit Neapolis. & huc reuebi optauit ut quas virtus amauerat vita fructus ioleret. ¶ Hinc tādez digressa biceps aderit Uesev⁹ vulgo summa monti nomē: & ipse flāmas eructuare solitus. Ad qd olim spectaculum visendum cuz expiendi noscendiq; cupidine prexisset Plinius secundus vir sciētie multiplicis & eloquentie floride uēto cinerem ac fauillam excitante oppressus est. Miserabilis tanti viri exitus. Sic neapolis. hinc Mantuani. Inde autem Ueronēsis ciuis ossa custodit.

Uesev⁹ Sūma

Mors Plinij secūdi

¶ Mons autem est multarum rerum sed in primis vini ubertate mirabilis. qd grecum ideo dicit: qz illa pars italie a grecis possessa olim magna grecia dicebat.

Insula capree

¶ Hinc ad dextram Capree insula linquit asperrimis rupibus circūsepta. Secessus i famis senilius Tyberij uoluptatum. Et officina seuitie. pulcherrimus terrarum tractus ad leuaz pōpeios atq; herculanecum habuit celebres olim urbes. Nunc inania nomina quas terremotib⁹ euersas Seneca inter ceteros teste didicimus.

Surentum

¶ Sup est adhuc surētum: & ipsum mellifluo palmite generosum. Tota regio: terra laboris bodie: ps olim Cāpanie fuerat: utraq; pcipue ubertatis appellatio. Quo ptextu cereris hic liberiq; certamen incerta victoria statuere. ¶ Post hoc gremium maris mons alius ex ordine pandit: in quo Salernū videbis & Sylerim. Fuisse hic medicine fontez fama est. sed nihil est: qd non senio exaresat.

Salernum Syler

¶ Hinc utinam tu secūdis uentibus & cursu tam facili proueharis: ut ego ad italie finem facili prouehor stilo. Leua itaq; ppetuo tractu Calabrum littus extēditur. Dextra autem longe Trinacria & Vulcanus ac liparis minoresq; insule. & ipse fumum flāmāq; fundētes: uentoseq; adeo ut Eoly uentorum regis hinc regiam fuisse uel fabulosum certe uel historicum sit. Utrūq; enim lectum est. hinc qd conuenit Eolie dicte sunt ubi angustissima italia est Scalaz uocant. Nescio q̄ uetus oppidum: sed nomē haud dubie modernum.

Cala. bria Trinacria Vulcan⁹ Lipa ris Eolie Scala

¶ Unde cum ad extremum italie angulum pueneris eum. ſ. qui ad occasum uergit. Hinc regium Calabrie Metropolim. hinc sicilie Mesanam paruo admodum oculorum fleru & fere simul aspicies.

Regiuz calabrie Mesana Far⁹ Silla Caribdis

¶ In medio farus est: qui Mesaneum dicit: in quo sunt infamia illa portenta multum formidata nauigantibus Silla & Caribdis. Sillam esse saxum cōstat ad leuam vndisonum/ p cellosum. Caribdim cōtra aquarum magnam quādaz rapidāq; uertiginē. Neq; te moueat qd libro tertio diuini poematis locate aliter a Virgilio videant. Ille enim ueniētis: ego aūt euntis iter prosequor. Causa vo tante uertiginis apud poetas & historicos vna est. Fertūt eniz hunc nr̄m qui nos obit sic dirimit apēninum: in trinacriam ptendi solitus: donec multis seculis duo maria uelut ex condicto geminum latus mōtis hinc illinc sine intermissione tūdentia vndis succūbere coegerunt. Ideoq; illic amoto obice maria suo impetu acta cōcurrere: Apēnini aūt ultima sic a toto corpore mōtis erecta noie & obmisso pcessisse in nomen mōtis siculi pelori vnius. ſ. ex his trib⁹: vnde trinacrie appellatio sumpta est. Qui mons messane prim⁹ est. Cui qd nomē ante fuerit incertum habeo. Hoc enim a peloro gubernatore Hānibalis quem ille siue tota cū classe italiaz linquēs ut Ualerio placet: siue ut alij uolūt: & similius non patriam suam pupe vnica & Romanos fugiēs victores: ppter que locoz angustias dum eminus exitum nō intelligit falerat⁹ occiderat: ibiq; tādem errore recognito terre mādauerat accepisse notissimum est.

Pelloz mōs sicilie vñ dict⁹ sit

¶ Scala qdem digressis usq; regimē ferme e rectus in meridiem est cursus. Inde cursus ad orientem relicta pcul a dextris etbna flāmātium principe montium. Inde breui flexu in septētrionem vsus & stillaceis naufragijs ifame trāsiens Cretonem uenies: ciuitatem quondam inter italie populos & aioz robore & corporū & forma & opibus ac gloria pcellētem. Nūc qd nō poterit lōga dies: vir ipsis italicis bñ notam. hic Junonis lasciuie tēplum fuit toto orbe pcelebre. inde in intimo quodam pelagi recessu Tarētum tibi mō strabit. Ennio natalis. Virgilio fatalis locus. Q̄uis alij Brunduxium dicant: magni quecūq; Romanis belli causa Pyrrho in Italiam accersito: adiectoq; aruus ac menib⁹ post lōguz tps Hānibale quos hostilium ducum primos Romane historie omnibus seculis numerabūt.

Ethns

Cretonem

Tarētū

¶ Jam ad finem orbis italici pūctum est. In quo ultimum cum

attingeris pedem habens obuium adriaticum equor emensus primam insularum ab aduerso littore Corciram ignobilesq; alias iuenies donec ad Achaie primum angulum peruueneris. ¶ Illic eadem optabis hysmum q̄ quidem uenit in mentez esse perfossum: quo cum rectior tibi tamen breuior cursus fit. Mons est duo maria dirimens: qui si in loco caderet in insula esset achaia. ¶ Eius in uertice Corinthus est situ inexpugnabili: z sibi cum a Romanis capta esset euersionis prebuit materiaz securis opportunitate loci: maxime ut ait Cicero: ne posset aliunde ad bellum faciendum locus ipse adhortari. ¶ Cum vo limes equoreus ille preclusus sit parendum nature. Et pretermissa corintho. Malee flexus ille longior obeundus est. Uidēduz quod littus: achaiam atq; urbes in littore Montana corona. Et quicquid terraruz mare illud ambit usq; ad extremum regionis angulum. Ut vo alter Italiam sic ille cretam respicit: nunc possessio Uenetorum ut humana omnia uoluunt: olim iouis regimen: superstitionum fere oium fontem atq; principiuz. ¶ Habet a dextris Euboicam quam Nigropontum uocant. a sinistris hīs inter ciclades egei maris insulas. Que syderuz in morem pelagus illud illustrant. Crebris portubus tutum iter agentes. ¶ Hic schiros achilei amoris atq; adolescentie pma sedes. vnde Ulyxes torum inde illud uenit ad troiam. ¶ Hic cous Hyppocratis: Lesbos/ Theophrasti. Samos Pythagore patria: qua ille deserta in has nostras terras uenit. Et italic⁹ philosophus dici meruit cum philosophie nomen qō pmus inuenerat summo studio atq; igenio exornasset. ¶ Sed quid ago non multo facilius Ciclades omnes q̄ celi stellas enumerez. has ergo nauigās z procul a tergo linquens illa duo ad dextram lumina. lacedemonem z athenas. Ad leuam vo helespōti fauces. Sextonq; z abidon infaustis amoribus notas. z bixantium atq; ilion illud emulationem Romani imperij. ¶ Hoc propijs famosum malis grecis tramite Rhodum petes. Olim soli: nunc Christo scilicet uerius soli sacram: z militie domicilium. In his iam hinc asia minor ad leuam iacet: olim prouinciarum mitissima post Troie ruinam grecis refecta cultoribus: nunc turchoruz ueri hostium ferox regio. ¶ Huius partes ad austrū uerse z itineri tuo proxime sunt Boetia atq; Cilicia. z caput regionis ysauria. Arx olim oium piratarum qui summis tunc viribus maria cuncta perterant. ita ut ipsis quoq; Romanis classib⁹ apta acie decertarent. Summa tamen Pompeij virtute ac prudentia superati adductiq; maritimis latrocinijs z terre cultibus restituti: ac ne qua vnq; occasio illos ad consueta retraheret a cōspectu maris procul abstracti sunt. ¶ Er hijs inter ceteras laudem: Coloniam patrie tue proximam constare de Pompeij laudibus sumptum nomen traditur. Que qdem non tm̄ a mari: sed a fluminibus etiaz longe erat donec nup euersa dum resurgeret ut sibi casus ad aliquid pfuisse videret translate sedis ripam pulcherrimi amnis obtinuit. ¶ Sed nōdū tempus est: z in patriam redeūdi ad ea que restāt pcedamus. Ante Cilicie frontez Cyprus est terra nulla re aliqua q̄ inhertia ac delitijs nota. Quam merito Ueneri sacram dixere. z nunc quoq; ueneri magis q̄ marti seu palladi sacra ē. Raro ibi: seu nunq; vir aligs clarus fuit. Neq; eni in molli agro uoluptatis virtutum semina rigida coalescūt. Libidinem incolarum celi terreq; feruor indicat. cuz enim regiones tractu maximo soli viciniores grata tēperie perfruant. Nec ppe contra naturam intollerandis ardoribus estuat: quasi boium cōplexio animi elemēta transierit. Noli ibi multum immorari. Non est enim militaris certe neq; virilis habitatio. Fastus gallicus. Sira mollities. Grece blanditie ac fraudes vnam in insulam conuenere. Quod optimum ac pciosissimum habēt: Illic dissimillimis moribus aliunde ueniēs iacet Ilarion. ¶ Contra cyprum in extremo maris angulo minor latet Armenia cui tergum pupis obuertēs in dextrum latus agenda est. Sed iam quasi tecum perculi fastidijq; particeps ad terraz pueniisse gaudeo In quam ubi descēsurus sis nescio. Neq; eni vnus tm̄ portus latet accessum magistri sentina: comitū cōsensus: uentus: mare: locus: opportunitas dicēt Nam ut antiquo puerbio monemur. Cōsilia capiunt ex tēpore. ¶ Sunt aūt in littore illo ut ab aglone in austrum descēdam maritima oppida. Tortosa. Tripolis. Barut. Sur. Cesarea. Yafa. Astalon. horūq; in medio nobilis olim nunc euersa z in cinerem uersa iacet Acon. Sūmum inexpiabile dedecus ac turpissima cicatrix christianoz regum ni si aliquanto turpior esset ipsa Hierusalem. ¶ Sane si altius descēdas z herebis amplius ut videas caput syrie Damascum. Sic enim uocauit eam non qcūq; cosmographus: sed clarissimus ppheta rum Ysaias. Quis non ignorem apud alios Antiochiam Syrie pmam ac metropolim habere sedē cui sentētie accedit Egisippus libro tertio historiaruz Josephum secutus aliquāto tamen notabilior ut puto z certe multo uetustior est Damascus. Uidebis ciuitatem z forma spectabilem z etate de q̄ quidem ab ipsis temporibus regum israel multis seculis ante urbem conditam crebra in utrisq; litteris sacris ac secularibus est mentio. ¶ Sin infra magis applicueris quantum spectaculo defuerit: tātuz demittit laboris: minus terrestri calle laxaberis q; in terram egresso vicina hierosolyma est itineris propositiq; tui terminus. ¶ Itaq; tāetsi multa tibi in medio querenda z visenda mōstrauerim que poteras improuisus forte solumq; vie finem cogitans preterire. Hic quid te moneaz nō habeo omnia enim iam hinc anteq; pedem domo moueas: preconcepta animo z diu agitata sunt tibi quoniam finis rerum ut philosophis placet sicut in exercutione ultimus: sic in intētione primus est. Neq; vo tu aliam ob causam tantum laboris negocij ne suscepisti: nisi ut in illa sacra urbe: morte domini locisq; finitimis videres oculis que non iā videbas An vo scilicet quo loco est Christus. z sepultus tēpli ruinas in quo docuit: locum ubi summa cū humilitate passus est corpore ut nos animi passionibus liberaret. Sepulchrum vo sacratissimum illic corpus substitit dum ille mortis victor z iferni ad regna hostis spoliandi descenderet. vnde etiam reuersus idem corpus quod iam immortale recipiens pressis graui corpore custodibus resurrexit. ¶ Syon preterea z olueti montem ad hec z vnde ad celum ascendit quo ad iudicium reuersurus creditur: ubi uentis z fluctibus imperauit: ubi cibo exiguo maximam turbam pauit. ubi aquā uer-

Corcira
Hismus mōs de q̄ Luca n⁹ i pmo Achaia Corith⁹
Malea
Creta
Euboica Nigpōtus
Ciclad⁹ schiros Cous Lesbos Samos
Lacedemon Athene Fauces helespōti
Sextō Abidon bixātiū Rhod⁹
Asia minor
Boecia
Cilicia
Ysauria
Cyprus
Armēia minor
Urbes multe
Damascus
Antiochia
Egisippus
Hierosolyma
Syon
Oliuetum

tit in vinum. Que ꝫ magna ꝓuiuantibus viderentur: facilia erant illi qui cibum ⁊ vinum ⁊ aquam/ ⁊ ipsos de nihilo creauerat cōuiuantes. Ubi deniqꝫ elegit indoctos atqꝫ inopes piscatores quorum ammis ac retibus piscarent. imperatores atqꝫ reges gentium. Ubi egros curauit: cecos illuminauit: leprosos mundauit: paraliticos erexit: mortuos suscitauit: quatriduanos iam fetentes viuos vbo eruit e sepulchro. Quodqꝫ hijs omnibus magis esset nisi qꝛ omnia eque facilia sunt deo demonibus ac peccatis oppressam sepultamqꝫ animam restituit libertati. ¶ Multa etiam que persequi, potius longum q̄ necessarium tibi est: cui oia ex euāgelio nota sunt: que sola mente cernentis per singulos passus deuotam animam primus hostis inuadit. ¶ Unum quod elabi posset ammoneo videre te urbem illam quam vicisse victores gentium Romani tam clarum opus esse duxerunt: ut Titus: ⁊ exercitus post iperij gubernationē in ipso ingressu menia urbis admirans tantam victoriam non humane virtutis sed diuine gratie faterentur. Et pro fecto sic erat. Christus ipse quem surrexisse de terra viuentium existimabant: aduersus suos hostes suis merito fauebat ultoribus: ꝫ adhuc illis incognitus: noscēdus tamen eorum successoribus ⁊ colendus. Itaqꝫ tamen sepe alterum in earum statione precipue impletum est quod ex persona eius in psalmo. resuscita me ⁊ retribuam eis. Ea hominū strages: ea fames: miseroruꝫ tam mesta necessitas que ex ordine nosse cupis Josephum lege. Nō audita sed visa ⁊ cōmunia sibi cum ceteris referentem. ¶ Quid vo nunc cogitas. an nondum desiderium nostri cepit ut domuꝫ/ ut patriam/ ut amicos inuisere animus sit. ℒ redo id quidem: immo ne aliter fieri posse certus sum. Sed nullus est acrior stimulus q̄ virtutis. Ille ire per omnes difficultates generosum animum impellit. Nec consistere patit nec retro respicere. Logitqꝫ non uoluptatum modo sed honestorum pignorum atqꝫ affectuuꝫ obliuisci. Nec aliud q̄ virtutis speciem optare. Nihil uelle. nihil deniqꝫ cogitare. hic stimulus qui ulyxē laertis ⁊ penolopis ⁊ thelamaci fecit immemores te nunc nobis uereor abstrahet diutius q̄ uelim: video tibi faciem esse longius euntis. Nec immerito. Ubi enim dimitteres Bethleem ciuitatē Dauid? Quam celesti ortu claram fore diuini uates p̄ sago ore cecinerant. Illic prima incunabula nostri regis aspiciens cogitabis: q̄ deo grata fuit semp humilitas quam in filij sui vnigeniti pmordijs eui dentissime consecrauit. Logitabis ineffabilem saluatoris originem. Qui ante principiuꝫ genitus in fine temporum si ad etatum numerum attendit natus est. Uirginem matrem in presepio iacentes cōtemplabere. Et diuinum infantem in cunis uagientem. Angelos ab ethere cōcinentes: pastores attonitos: stupentesqꝫ Reges alienigenas cuꝫ muneribus uenientes. Indignum vo regem gladio seuientem. Terram innocuo sanguine beatoruꝫ infantiū ⁊ miserarum genitricum lachrymis madentem. ⁊ mestis resonans celuꝫ omne gemitibus. Inter hec monitu angelico p̄m altorem cum intemerata matre celestiqꝫ alumno clam ex ingrata patria in egyptum ire tanto pignori tutas latebras querentem. Jam tamen gentibus spe immota primogenito in genito propter ingratitudinez abdicato summi patris hereditatem ad minorem filium hoc est ad populum gentium esse uenturam. ¶ Sed tu quoqꝫ nunc ut auguror Joseph imo Mariam: imo Christum pfugum sequi vis sacrum pfecto teqꝫ dignū iter. Sequendus in terris quereduscqꝫ nobis Christus est. ut uel sic eum discamus ad celum sequi. ⁊ ubi aliquando habitauit diu quesitum eundez ubi habitat inuenire. ¶ Jam vo non longe huic mare qō sodomorum dicit Jordanis influit: ubi cōsumptarum urbium vindicteqꝫ celestis aperta uestigia apparent. ¶ Uis deserti solitudo prima ⁊ duruꝫ iter fateor. Sed ad salutem tendēti nulla difficilis via videri debet. Multas ubiqꝫ difficultates multa tibi tedia uel hominum uel locorum hostis noster obijciet: quibus te ab incepto uel retrahat uel retardet: uel si neutrum possit saltem in sacra peregrinatione te minus alacrem efficiat. hic vo circa naturam locoruꝫ ingeret asperitatem penuriamqꝫ rerum omnium. Sed meminisse cōuenit omne optimum magno precio constare. Et Uirgilianum illud in tuos usus trāsferre: ubi ait. vicit iter durum pietas. Et illud paululum imitare duruꝫ iter ad leges animeqꝫ ruentis amorem. Nihil tam durum q̄ virtus ardens ⁊ pietas incensa non molliat. Eqdem si per syrtes libicas ⁊ arenosa loca serpentuꝫ M. Cato mite cesaris imperium fugisse laudatur. Tu per desertum non fugies imite ferorqꝫ iugum Sathane per quod tantus olim populus fugit furiam pharaonis. Et quod senes aut pueri ⁊ mulierecule potuerunt. Tu vir fortis ac iuuenis non poteris. Deus cum illis erat ⁊ tecum erit. Uis autez in locis legem datam Moysi. Colloquium cū deo habitum: visionem rubi videndi: quod proprie a poeta non mare: sed littus rubrum dictum est. Nō enim ab aquis: sed a colore littoris nomen hoc trahitur. Quo cum peruenieris non odores indicos ⁊ eoas merces illis stantibus in egyptum atqꝫ in de nostrum in mare conuectas. Sed populuꝫ deo adiutum per medios fluctus sicco pede transuectū meditabere. Illud etiam humane cupiditatis ⁊ inopie: hoc diuine pietatis ac potentie est. ¶ Hic Katherine virginis corpus cernes ubi angelicis manibus collocatum fertur. Nec indignū fuit ut que pro lege dei usqꝫ ad mortem decertauerat in eoipso monte requiesceret ubi lex diuinitus data erat. ¶ Per hec loca formidabiles esse solent arabū incursus: sitis: fames: labor. sed nihil fere periculosius errore vie. Nullis inditijs ad rectuꝫ ferentib⁹. Ideo vigilanter caue ne ulla te necessitas seiungat a socijs. ¶ Jam tādem in egyptum laborioso ac antiquo calle puentum est. Ibi ergo supra Nilum videbis babylonem nouā. Cābisis opus ⁊ aras egyptiacas frequētissimam ⁊ imēsam urbem que Babylonem ueterem Eufratē ⁊ Caras ⁊ asirias repsentāt. Spectabis insignem asie atqꝫ africe limitē aduersus Tanay flumen ingēs stupendūqꝫ de quo ⁊ philosophi ⁊ poete ⁊ cosmographi multa sunt opinati. Aristoteles vo libro integro asseruit flumē ⁊ estiui mirabilis incremēti ⁊ inundationis uberrime ⁊ infiniti aluei: ⁊ fontis incogniti. Cuius certitudinem ⁊ egyptioꝝ ⁊ persarum ⁊ macedonum reges. Ad postremum quoqꝫ Romani impatores sed frustra omnes quesiere. Fons hactenus ignoratus manet. Opiniones atqꝫ inquisitiones hoiuꝫ ⁊ historie de hoc scripte multa legētib⁹ note sunt.

Jordānis Mare sodomorum

Uirgi⁹

Sce katherine corpus

Babylō noua

Babylō uet⁹

Tanays

Ytus stimulat

Bethleem

Humilitas

Herodes

Fōs mirabilis chr̄i digito scatens

¶ Clarum qddam ⁊ relatu dignum quod ab illustribus viris accepimus locus hic exigit: fontez esse perlucidum illic: ubi ab herodis rabie Christuz occultabant: quem puer omnipotens e terra arida in refrigerium anxie matris eduxerat. Ex illo christianos iucundissime bibere. Sarracenis abscinthio amariorem esse ita ut degustare illum uel sūmis labijs pena sit. Nos quoqꝫ tam cupide haurientes inde ceu monstrum aliquod admirent̄. Nec sane magnuz fuit illi qui fontem fecit eidem quoqꝫ quos uoluit edere: ⁊ pro uarietate bibentiuz fidei vnum saporem quisquis immittere. ¶ Nil iam restat memorabile: quod quidem non meminerim p̄ter alexandriam alexandri opus. alexandri nomē. alexandri bustum. ad quod Julius Cesar post thessalicum diem mortemqꝫ Pompeij: Cum alexādriam uenisset ambiguo turbati vulgi murmure permotus per speciem religionis descendisse legitur. Et augustus Cesar post victoriam acciacam antoniumqꝫ deuictum ⁊ coactum mori: eodem ueniēs alexandri corpus reuerenter aspexit. Cumqꝫ ex eo quereretur an ⁊ Ptholomeū uellet aspicere. Elegantissime regem ait se videre uelle non mortuos. Cui dicto illa proculdubio sententia inest: virtute animi ⁊ rerum gloria non regno: non sceptro: non diademate regem fieri: hoc tu dictum eatenus inflectes ut sanctos cupias spectare non mortuos. Quia tamen uetustas ⁊ fama clarorum hominū non sic quibusdam faucibus animos hominuz tangunt: poteris ⁊ hoc bustum si nondum senio cesserit spectare. Nec minus urnam que Pompeij cinerum ostenditur. Illum enim greci: hunc Romani scriptores Magnum uocant. Galli autem hoc cognomen ad suum Karolum transtulere. Illos duos habet vna urbs: quorum alterum arthos. alterum miserat occidens. Illum alexander pelex: hūc Roma. Uidebis ubi iniquo marte preuentus ⁊ circundatus illa magnalia ⁊ vix credibilia gessit Cesar. Uidebis pharum vnde hoc phari nomen per alias terras usquequaqꝫ diffusum est. Spectabis multifidas Nili fauces ubi fortuna populi romani trunchum sui ducis ⁊ lacerum cadauer abscissumqꝫ truncho caput flens victor aspexit. Sic cuz genero partitus orbem: ut illū Nilus: Tibris hūc abluat. O fortune fides. O rerum finis humanarum.

Alexandria

Certe ut es ingenio promptus ac docilis facile tantis ac talibus magistris q̄ꝫ prosperis sit fidendum disces perpetuoqꝫ memineris. Sit iam satis igitur satis est scriptum hactenus tu remis ac pedibus maria ⁊ terras. Ego hāc papyrum calamo properante sulcauerim. Et an adhuc tu fessus sis eundo. Certe ego scribendo fatigatus suz: eoqꝫ magis quo celerius incessi. Quod enim iter tu tribus forte vix mensibus: hoc ego triduo consumaui. Hic utriqꝫ igitur vie modus sit tibi domum mihi ad mea studia redeunduz est. Q d̄ ego confestim fecero tibi v̄o plusculum negocij superest peragendum Christi ope feliciter his spectaculis ⁊ hoc duce doctior nobis ac sanctior remeabis. Deo gratias. amen.

¶ Incipit quoddam propositum factum coram Rege Ungarie.

Serenissime Rex ⁊ mitissime princeps: Quanta de virtutibus ⁊ ꝓbitatibus uestris diuulgata sint/ ⁊ diuulgent̄ per orbem: ego non possem mente cōcipere. Nescirem lingua de promere nec explicare sermone. Multa enim ⁊ tam magna sunt ita ut in omni terra exiuerit sonus eorū. Nec mirum esse cum dotauerit uos deus illis quatuor cardinalibus dotibus que habēt hoiem supra humana erigere: parem angelis: ⁊ primum deo facere. prudētia videlicet: iustitia: fortitudine: ⁊ temperātia. ¶ Est enim prudētia ſm q̄ diffiniunt morales philosophi diuinarum ⁊ humanarum rerū notitia. Justi atq; iniusti sciētia. Quantum autem serenissime princeps in ista virtute precellas: ex hoc patet q̄ uos diuina colēdo ⁊ humana ꝑspicaciter indagando cum tāta maturitate ⁊ ꝓuidentia restitis regitisq; regnum uestrum q̄ ipsum ⁊ nomen nationis vngarie uestro felici tempore glorioſum ⁊ famosissimum reddidistis. vnde merito pōt in uos applicari uerbum illud qđ dixit regina Sabba cū vidisset sapiētiam Salomonis. Beati sunt viri tui beati serui tui qui coram te stant. Barones uestri serenissime rex: regnicole uestri: subditi uestri/ beatissimi dici possunt: ⁊ in sapientia tanti principis merito gloriari. Nam ſm Platonis sententiam: tunc regna: tunc ciuitates: tunc respublice beatissime dici possunt cum eas sapiētes regunt: uel earū rectores contingit sapientie studuisse. ¶ De iustitia ꝟo uestra inclyte rex quid dicam? Est enim iustitia cōstans ⁊ perpetua uoluntas ius suum cuiq; tribuens. Uos autem in ista constanti ⁊ perpetua uolūtate cuilibet quod est suum sic iugiter ⁊ laudabiliter insudatis tribuere: q̄ apud uos nulla est exceptio personarum. Uos non distinguitis potentem ab impotēte: non diuitem ab egeno: non felicem a misero. sed omnes apud uos in sua iustitia sunt eq̄les. Propter quod uerificatum est in uobis illud ꝓpheticum. Dilexisti iustitiam ⁊ odisti iniqtatem: propterea unxit te deus tuus oleo letitie preconsortibus tuis. Unxit uos deus oleo letitie pre cūctis regibus mundi. omnem a uobis iniquitatem ⁊ malignitatem amouit. Et merito. Nam in codice Justiniani de summa trinitate ⁊ fide catholica scriptum est. Cum rex iustus sederit super sedem: non aduersabitur quicq; sibi malignum. ¶ De fortitudine autez ⁊ magnanimitate uestra multa dici possent. Est enim fortitudo considerata periculorum susceptio ⁊ laborum diuturna ꝑpessio. Sed qs rex in mundo maiora pericula grauiores labores aggressus est q̄s uos pro honore regni uestri ⁊ cōmodis subditorum uroꝝ. Uos cui oēs seruiūt obediūt psonaz uestram quam oibus posuistis tam pro nihilo cōputastis/ labores ⁊ pericula uobis fuerūt magna solatia. ubi de honoribus regni uestri ⁊ cōmodis subditoꝝ uestroꝝ actum est. In quo uerissime ostendistis quātam charitatē ad uros regnicolas ⁊ honorem suū hēatis. Cum sicut in euāgelio scribit. maiorē charitatē nemo hēt q̄s ut ponat qs aiam suam pro amicis suis. ¶ De tēperātia ꝟo ⁊ modestia uestra serenissime ꝓnceps non sufficerē enarrare que sunt. Est enim tēperātia ꝟtus quedam cohibēs illicitos animi motꝰ suasu ꝑspitatis in nos impetū facietes. Ingrat orbis: legant̄ libri: reuoluant̄ historie: nō inuenieť in christianitate rex/ uel ꝓnceps potētior/ nō nobilior/ nō tpe felicior: ⁊ cui magis ad nutuz cūcta succesſerint. Et tm̄ in tātis ꝑspitatibus in tāta eminētia nunq̄ estis in supbiā elatus: aius uester nō inflat: nō intumescit. Sed quanto uobis deus maiora ꝓtulit: tāto semp benignior ⁊ humilior extitistis. Propter qđ respexit deus humilitatē uram: ⁊ ex hoc beatum uos dicūt oēs gnationes. Respexit clemētiā ⁊ pietatē uram. ⁊ ex eis uerificauit in uobis illud qđ scribit. Misericordia ⁊ vitas regis custodiūt thronos eius. Et alibi scribens Ambrosius beatꝰ dicit. Legi ⁊ plegi multa uolumina scripturarū nec inueni vnq̄ piuz mala morte mori. ¶ Has aūt q̄tuor cardinales ꝟtutes Serenissime rex que sic abūdātissime refulgēt in uobis Quedā gnta alijs excellētior: alijs p̄ciosior: alijs dignior mirabiliter uos nobilitat ⁊ decorat. Fides videlicet ⁊ uera dilectio Jesu Christi. Que quāta fuerit ⁊ sit in uobis ex hoc patet q̄ uos tanq̄ christianissimꝰ ⁊ catholicus ꝓnceps deū sūme colitis: sanctos suos multipl'r honoratis. Eccl'iam romanā ⁊ psonas eccl'iasticas in maxima reuerētia ⁊ deuotione geritis ⁊ hētis. Et qđ mirabile in oculis oīum videt. Cū näliter subditi soleāt eoꝝ dños non laudare. Uos sic charitatiue/ sic gratiose cūctos uestros subditos gubnatis q̄ oēs vna uoce uos clamāt regē sanctū: regē iustū: regē piuz. Qđ ꝑfecto nō eēt: nisi opa ura sancta eēnt. ¶ Q̄ aūt opa ura sancta sint lz ex multis rerū argumētis sit patens: ex hoc p̄cipue colligi pōt/ q̄ psonam uram ⁊ posse urm ⁊ totiꝰ regni uri sacre romane eccl'ie nup contra infideles ad augmētū fidei liberal'r obtulistis: petētes ab ea crucis uexillū. qđ ipsa uobis gratiose ꝓtulit. Et spero in adiutorio Jesu Chri: cuiꝰ negociū agit̄ q̄ ipm negociū ꝓsequemini feliciter: ⁊ ad optatū ꝓducetis effectū ad honorē dei exultationē fidei ⁊ laudē ac memoriā uri nois sempiternā. Ita q̄ Chris ad uos merito dicet. Euge rex bone ⁊ fidelis: q̄ sup populos meos quos tibi cōmisi fuisti fidelis: eos scilicet dirigēdo nō in destructionē fidei ⁊ pnitiē christianoꝝ sed in exultationē fidei mee: sup pauca fuisti mihi fidelis: sup multa te ꝓstituaz. s. in gl'ia padisi. ¶ Ad fomitē igit̄ serenissime rex tātarum ꝟtutū urarū: ad fomitē tante iustitie uel sapiētie benignitatis ⁊ clemētie ure nō sine magna fiducia miserūt inclytꝰ dñs meus Dux: ⁊ cōe Uenetiarū istos duos nobilissimos ciues suos: dñm Andream Cōtarenū ꝓcur. sancti Marci. ⁊ dominū Michaelem Faledro viros timētes deum: viros pacificos: viros magne auctoritatis ⁊ prudentie: quorum quilibet suis meritis ⁊ virtute ⁊ progenitoꝝ suoꝝ: pmouēdus esset ad dignitatē ducalē q̄n cūq; casus uacationis ꝓtingeret. Quibus ⁊ mihi lz idigno cōmiserūt: q̄ cum oi inclinatione ⁊ reuerētia debita maiestati ure portarem humiles ⁊ deuotas cū recōmēdatione salutes. Et sic facim̄ supplicātes ei qui est oiuz uera salus q̄ uos ⁊ regimē uestrū dirigē ⁊ ꝑseruare dignet̄ in sua gra feliciter ut optatis. ¶ Preterea requisiti per Reuerendum in Chriſto patrem dñm Petrum dei gratia Pactēn. ⁊ Lipparen. episcopum: apl'ice sedis legatū: q̄ ad

Prudētia

Plato

Justitia

ꝓpbicū

Fortitudine

Tpātia

Ambrosius

Fides

Andreas ꝓtarenus

Michael faledrus

uos mitterent ambariatores ſuper tractatu concor die: ad quedam per ipſum expoſita pro reuerentia ſancte Romane eccleſie ⁊ maieſtatis ueſtre: miſerunt nos ad querendam pacem/ gratiam/ ⁊ amicitiam ueſtram: ſicut habuerunt cum predeceſſoribus ueſtris regibus cum quibus neduꝫ amicitias ſed uetuſtiſſimas parentelas ⁊ affinitates hactenꝰ coluerunt. ¶ Nec miſerunt nos contendere. uel litigare: quia non decet inferiorem cum ſuperiore contendere. non decet minorem cum maiore litigare. Sed ſolummodo ut amicabiliter ⁊ de plano inueniamus pacem ⁊ gratiam ueſtram. Nam tãta eſt fiducia quam habent ⁊ in ſumma ſapientia: in ſumma benignitate ueſtra: q̃ eſto q̃ factum differentiarum hincinde uertentium foret abſolute in manibus ueſtris relictum: tunc non exigeretis ab eis niſi honeſta ⁊ tolerabilia ſtatui ſuo. Quem ſtatum ſuum inclyte rex in ueritate dei poteſtis proprium reputare. Et quicquid tenent ⁊ poſſident in terra ⁊ mari quod per dei gratiam multum eſt: poteſtis ita tenere eſſe paratum ad cuncta beneplacita ⁊ honores ueſtros: in omnibus hijs que honeſte poſſent/ ſicut ſi proprie foret in manibuſ ueſtris. ¶ Et utinam datuꝫ eſſet a deo q̃ poſſetis ſic dilucide ſic apte videre corda ⁊ uoluntates noſtras ſicut audi tis uerba mea. Nam ubi ex informatione ſiniſtra uobis data per emulos noſtros tractauiſtis: ⁊ tractatis nos pro inimicis: nos pro ueris amicis ⁊ ſeruitorib⁹ haberetis. Et ſic ſi deus permittet q̃ uos ⁊ nos ſequatur concordium uos experiemini. Et de facto inuenietis nos bonos amicos ⁊ ſeruitores ueſtros. ¶ Et dicam uobis plus quantũcunq̃ receperimus uel poſſemus recipere offenſas a uobis: iſtud tamen nunq̃ fieri poterit/ q̃ recedamus a naturali amore ⁊ charitate quam ad uos habemus. Jta q̃ emuli noſtri forte de dãnis noſtris poterunt gloriari. Sed nunq̃ gloriari poterunt q̃ a deuotione ueſtra ſepemur. Et parcat deus eis qui fuerunt in cauſa tantorum malorum inter uos ⁊ nos. Qui fuerunt cauſa deſtructionis tot milium chriſtianorum: cum quibus de leui potuiſſet recuperari totum patrimonium Jeſu Chriſti. Qui fuerunt cauſa diſſipationis tot facultatum ⁊ bonorũ. Qui fuerunt cauſa q̃ tot vidue ⁊ pupilli mares ⁊ femine uadant per mundum miſerabiliter mendicantes: quorum uoces continue clamant ad deum. non contra uos illuſtriſſime princeps: ſed ꝓtra eos qui maius peccatum habent. Spero tamen q̃ miſericordia dei de qua plena eſt terra eos ad penitẽtiam quandoq̃ reducet. Et q̃ fatebuntur ⁊ recognoſcent culpas ⁊ errores ſuos. ¶ Concludẽs igitur ſereniſſime domine ſic dico. ſcriptum eſt: cor regis in manu dei eſt: ⁊ ubi uoluerit inclinabit illud. Cor ueſtrum ⁊ cuiuſq̃ principis eſt in manu dei ſine quo nil ſanctum: nil iuſtum: uel rectũ. Juxta ſen
Jacobꝰ aplus tentiam beati Jacobi apoſtoli dicentis. omne datum optimum ⁊ omne donum perfectum deſurſuꝫ eſt deſcendens a patre luminum. Scio q̃ inclinabit deus cor ueſtruꝫ ad pacem quam uobis pro hac rede in terris reliquit. Aſcendens in celos enim dixit: pacem meam do uobis pacem meam relinquo uobis. Jdcirco ſupplico omnipotenti deo quatenꝰ ſic in tali die qualis fuit feria ſexta nuper preterita ipſe oſtendit ſtellam ⁊ lumen ſuum tribus regibus orientalibus uenientibus adorare filium ſuum. Et ſicut in eadem die ipſe miſit ſpiritum ſanctuꝫ in ſpecie columbe ſuper filium ſuum in baptiſmo dicens hic eſt filius meus dilectus in quo mihi complacui ipſum audite. Jta hodie per ſuam ſanctiſſimaꝫ pietatem oſtendat uobis lumen claritatis ſue. Et iſundat ſuper uos gratiam ſpiritus ſui ſancti / q̃ iſtos ueſtros ueros antiquos ſeruitores ⁊ amicos/ qui ſic humiliter/ ſic reuerenter uenerunt ad petenduꝫ pacem gratiam ⁊ amicitiam ueſtram benigne ſuſcipiatis: gratioſe exaudiatis: ⁊ liberaliter admittatis. Et q̃ pax ⁊ perpetua dilectio ſit inter uos ⁊ eos ad honorem dei ⁊ eccleſie Romane/ propagationem Chriſtiani nominis/ bonum ſtatum ueſtrũ ⁊ ſuam tranquillitatem/ ⁊ commodum ſubditorũ partium utriuſq̃. Jta q̃ ex hoc rex regum ſup uoſ dicere poſſit. hic eſt rex meus dilectus. hic eſt rex meus fidelis in quo mihi complacui ipſum audite ipſum honorate. ipſum glorificate. Quod ipſe concedat qui eſt benedictus in ſecula ſeculorum amẽ. ¶ Jſti domini mei ⁊ ego erimus parati eſſe ⁊ tractare ſuper nobis commiſſis/ ubi ⁊ quando maieſtati ueſtre placuerit ordinare. ordinare.

¶ Explicit propoſitum Franciſci Petrarche factum coram Rege Ungarie.

¶ Tractatuum ac capitulorum primi libri de Vita solitaria clarissimi viri Francisci Petrarche Florētini poete laureati: collecta: ordiata: enumeratiua q̄ annotatio.

¶ Tractatus p̄mus ꝓhemialis est: p̄mittēs q̄dā ad intelligētiā eoꝝ q̄ sequūt ꝓferētia. Et hēt tria capl'a.
Cap̄. I. Docet qd sit necessariū illis q getē hīe cupiūt.
Cap̄. II. Est de qbusdā qui de vite solitarie laudibus scripserūt: ⁊ quem auctor in hoc ope uelit imitari.
Cap̄. III. Est de mō tractādi mām huius opis: ac distantia inter vitam solitariam ⁊ vitam in frequentia hominum occupatam.
¶ Tractat⁹ scūs ⁊ executiuus agit de miserijs hominis occupati ⁊ ifelicis hitatoris urbiū: ac felicitate solitarij: ex actib⁹ utriusq̄. Et hēt. viij. capl'a.
Cap̄. I. Est de miseria occupati: ac felicitate solitarij: in somno ⁊ surrectione eorum.
Cap̄. II. Est de misero occupato: ⁊ felice solitario cū diei iam lux aduenit.
Cap̄. III. Est de miseria occupati: ac felicitate solitarij cum prandij tempus instat.
Cap̄. IIII. Est de miseria occupati: ac felicitate solitarij cum finitum est prandium.
Cap̄. V. Est de exercitijs miseri occupati: ⁊ felicis solitarij cum meridies adest.
Cap̄. VI. Est de miseria occupati: ac felicitate solitarij cum abeunte sole uesper accedit.
Cap̄. VII. Est de misero occupato: ⁊ felice solitario cum redeunte nocte cenandum est.
Cap̄. VIII. Est de miseria occupati: ac felicitate solitarij dum eundum est cubitum.
¶ Tractat⁹ terti⁹ est de diuersitate ꝓditionū ipsoꝝ occupatoꝝ ⁊ pisoꝝ miter solitarioꝝ. Et hēt. iiij. capl'a
Cap̄. I. Est de tractatoꝝ epilogo: ac trāsitu ad miseriam illoꝝ qui alienis negocijs occupantur.
Cap̄. II. Ostēdit q̄ q̄dq̄ fere ois occupatus sit miser sint tñ alīq̄ lz paucissimi q laudabil'r occupentur.
Cap̄. III. Est de laude trangille serenitatis animi que largit' in solitudine cōstitutis: Et quomō aius nō possit in diuersas res esse intentus.
Cap̄. IIII. Declarat quomō ex piculo pastoruꝝ discipossit vitam sollicitā minus cē tutā: Et q̄ ea rōne auctor ipse vitam elegerit solitariam.
¶ Tractatus q̄rtus docet: que expediāt eis qui vitā solitariā ingredi statuerūt. Et habet. x. capl'a.
Cap̄. I. Probat q̄ vita solitaria p̄cipue hr̄arum ignaris grauior morte: ⁊ mortē allatura videatur.
Cap̄. II. Docet q̄ q̄dq̄ optimū eēt ut in iuētute qsq̄ sibi aliqd recte vite genus apphēderet: tū si gs hoc iuuenis neglexerit: ꝓsultū sit ut saltē senex b̄ faciat
Ca. III. tradit q̄ i ordie mutādeq̄ vite tenēda sit via.
Cap̄. IIII. Est de commendatione solitudinis.
Cap̄. V. Est de quadruplici distinctione virtutum a Plotino inducta ⁊ a Macrobio corroborata.
Cap̄. VI. Est de delectatione ac dulcedine vite solitarie ⁊ spiritali pugna solitariorum.
Cap̄. VII. Cōmemorat q̄tū sit solatium quātaue iucūditas p̄ breui solitudine hoium ꝑpetuam sperare frequentiam angelorum.
Cap̄. VIII. Docet q̄ habentes uerum testem Christum: teste imaginario non egeamus.
Cap̄. IX. Est de libertate solitarij ⁊ studio mentali.
Cap̄. X. Ostēdit quomō quarūdam artium inuctoribus diuini honores attributi sint.
¶ Tractat⁹ qnt⁹ ē de vite solitarie ipugtorib⁹: qbusdā q̄ doctris ac ꝓfitōib⁹ solitarioꝝ. Et hēt. v. capl'a
Cap̄. I. Jnduc rōnes qb⁹ aliq̄ vitā solitariā reprehēdūt
Cap̄. II. Affirmat siluas: loca virētia ⁊ amnes plurimum conferre solitarijs.
Cap̄. III. Interpretatur uerba Senece quibus solitudinem impugnare videtur.
Cap̄. IIII. Docet q̄ ijs quib⁹ opportuna est solitudo nō est suadēduz ut amicitie iura contēnāt: ⁊ q̄ turbas non amicos fugiant.
Cap̄. V. Est de singulari gaudio solitarioruz in dimissione temporalium.
¶ Tractatus sextus est: De ignorātia: errorib⁹ ⁊ stultitia habitatoꝝ urbiū ac p̄seruatione solitarioꝝ ab istis: eorūdēq̄ libertate. Et habet. vj. capitula.
Cap̄. I. Est de tedio ac stultitia occupatorum ⁊ urbium habitatorum.
Cap̄. II. Est de errore quorūdam senum occupatoꝝ ⁊ urbium habitatorum.
Cap̄. III. Est de uoluptuosa imitatione vulgarium: ⁊ uarietate habituū eoꝝ qui urbes inhabitant.
Cap̄. IIII. Est de quibusdam causis erroꝝ ⁊ temporis amissione habitatorum urbium.
Cap̄. V. Declarat quomō iucūditas vite solitarie p̄seruet ab istis malis ⁊ tedijs.
Cap̄. VI. Docet q̄ solitarius debeat regere animum suum sicut reges regna.

¶ Clarissimi viri Frācisci Petrarche Florentini poete laureati: in opus suum de vita solitaria ad Philippū Cauallicensem episcopum. Prologus.

Paucos hoies noui: qb⁹ opusculoꝝ meorū tāta dignatio tātusq̄ sit amor: q̄t⁹ tibi fidētissime: nō videt cē: sed ē: dixeri: Nā neq̄ de sincero ⁊ niueo candore tui pectoris fictū fucatūue aliqd suspicor: neq̄ fictionē si q̄ esset: tādiu tegi potuisse arbitror. Ut eni imortalis ē vitas: sic fictio ⁊ mēdacium nō durāt. Simulata ilico patescūt: ⁊ magno studio cōpta cesaries uēto turbat exiguo: ⁊ opose licet impsius fuc⁹ leui sudore diluit: ⁊ argutū quo q̄ mēdaciū uero cedit: corāq̄ p̄ssius intuēte diaphanū ē: optū oē detegit: abeūt vmbre: natiuusq̄ reb⁹ color manet: ⁊ latē diuti⁹ magn⁹ est labor: Nemo sb ags diu viuit: erūpat opz: ⁊ frontē quā celabat apiat. Jdis argumētis iducor ut credā qd̄ valde cupio. Sumus aūt faciles ad credēdū qd̄ delectat: Posse tibi res meas p̄ optie placē: q̄ ut paucis placeant elaboro: qū ut vides sepe res nouas tracto: duraq̄ ⁊ rigidas pegriaq̄ fnias: ⁊ ab ois moderātis vulgi sensib⁹ atq̄ aurib⁹ abhorrentes. Si idoctis ḡ nonplaceo: nihil est qd̄ grar: hēo qd̄ optaui: bonā de ingenio meo spem: Sin vo doctis quoq̄ nō ꝓbor: est fateor qd̄ doleā: nō qd̄ mirer. Nā qs ego: aut qd est vī mihi in tāta p̄sertim uarietate iudicioꝝ iterblādiar aut arrogē: quod nec Marco Tullio p̄clara illa celestiq̄ facūdia ptigisse scio? Cuius liber de optimo gēre dicēdi: deus bone: qle q̄dq̄ ex alto sūptū op⁹: q̄ idē i epl'is idignā

ter attigit: Marco Varuto: ad quē ⁊ cui⁹ p̄cib⁹ scri-
pt⁹ erat: erudito viro lz ⁊ amico scribētis nō ꝓbaſ.
Ut grauiora p̄tereā: que ab illustrib⁹ qdē lōge tñ i-
parib⁹ oratorib⁹: tāt⁹ ille vir patiē: Asinio utroq; ⁊
Caluo: qui eloquētie p̄cipi libertate nimia iſultāt
⁊ quecēteri mortaliū miranſ ueneraturq;: pdēnāt.
Quis recuſet igiſ ſtili crimē ſibi cōe cū Tullio? Q̄
q̄ mihi qdē apd̄ te nullus talis eſt met⁹: ut ſane ꝓ
ber ego ſeu placeā tibi: nō meriti mei eſt: ſed uel in
genioꝝ ſil̄itudo forte aliq̄: uel qd̄ poti⁹ credo ⁊ ꝓ-
pi⁹ uero eſt: faē hoc ſingularis qdā ⁊ eximi⁹ amor
tu⁹: nō puus hoſtis recti iudicij. Quis eniz ualde
amās rite iudicat? Si cernē rectū ⁊ diſcernē poſ-
ſet amor: cecū cur finxiſſet antiqtas? At nō ut cec⁹:
ſic ⁊ mut⁹: ſed ꝑſuaſor optim⁹: oſtēdit alijs qd̄ nō
videt: ſepe etiā qd̄ nō eſt. Magna p̄is idulgentia
nil ſibi nō ꝑmittit: ꝑcit filij defectib⁹: ſepe etiā dele
ctaſ utcūq; eſt. Si qdē in hoc erras: gaudeo: neq;
hūc errorē excidē tibi vnq; poſſe uelim: gl̄ioſū mi
hi: tibi delectabile: dānoſuz nulli. Sin forteſſe non
erras: qd̄ opto qdē poti⁹ q̄ ſpo: gd ni magis magiſ
q; gaudeā ac gratuler: ⁊ ipſe mihi tali ſim chario:
ꝓbatio: q; iudicio? Jn dubijs nōne iniqu⁹ ocij mei
diſtributor fueri: niſi rōnē hēam illi⁹: quē ꝑmū ſtili
atq; ingenij miratorē hēo? Profecto aūt magn⁹ te-
ſtis Cato ille ſenior: nō min⁹ ocij q̄ negocij rōnem
claris atq; magnis ingenijs hūdā eē in ꝑmo: dio ſu
arū ſcripſit originū. Q̄ d̄ dictū cū multis placuiſſe
videā doctis viris: tū p̄cipue Cicero nr̄ amplectiē
magnificūq; ſibi ſemp ac p̄clarū viſum eē: in ea q̄
Plantiū defendit oīone teſtaſ. Jd mihi quoq; ſi
uel ꝓ ingenij mediocritate ul̄ ꝓ nō mediocri gl̄ie cu
piditate: ſi tñ hāc nōdū freno ai ac rōne pdomui:
ꝓuidēdū eſt qd ꝑmū p̄ſtare nitar: niſi ut ſicut ego
a negocijs: ſic ab ocio mō ꝓcul abſit iertia. Et ſigd
forte māſurū ſcripſero: his potiſſimū iſcribā: quoꝝ
gl̄ie q̄dā uelut ꝑticipatiōe clareſcē teneb: iſq; reſi-
ſtē ualeā: q̄s mihi tēpoꝝ fuſca ꝓfūditas ⁊ noiuz cō
ſūptrix illuſtriū obliuioſa poſteritas itēt⁹. Quid
vſari aio ſepe eqdē tuū nomē occurrit: ⁊ uſq; adeo
fulgidū i ſe: atq; ita de me meritū: ut ſeu p̄clara ſeu
mihi chara cōplectar: p̄teriri ſine graui q̄dā nō poſ
ſit iniuria: Accedit qd̄ ex more iſtitutoq; meo ue-
teri nūc in rure tuo poſit⁹: ut frugū ceteri: ſic ego ti
bi decimas ocij debē videor ꝑmitiaſq; vigiliaruz.
Jtaq; quot annis plus minuſue ꝓ ingenij ubertate
uel ſterilitate annua ꝓſoluē aliqd eſt aiuſ: quo ue-
lut vn⁹ e colonis tuis: his ſaltē fructib⁹ quos agel-
lus me⁹ fert: agnoſcē itelligar bonā fidē. Et ſi ꝓbe
norim nūl filētio turi⁹: his qb⁹ obtrectātiū linguas
euadē cura eſt: qd̄ ipſe mecū reputās: ſepe aiuz fa-
teor: ſepe calamū freno: ſepe multa pauēs moneo:
neu me ꝑdāt obſecro: neue ultro nō ſtili tñ: ſed qd̄
ꝓgraue eſt: morū quoq; nr̄oꝝ chirographū p̄ nos
ꝑmāt: forte etiā ad abſentes ac poſteros puēturū.
Qualis eni ꝑmo fuerit: talis vita cēſebit: qñ reruz
ſublatis iudicijs: ſola uerboꝝ ſuperūt argumēta.
Quid multa? Perſuaſiſſem forſitā ut ⁊ ſibi ⁊ mi-
hi ⁊ fame nr̄e ꝓcerēt: niſi qz ut aiūt: iā neq; res ite
gra neq; filētio liberū eſt latē. Jā noſcimur: legim̄:
iudicamur: Jāq; hoiuz uoces euadēdi celādiq; in
genijū nulla ſpes: ⁊ ſeu ꝑdeūtib⁹ in publicū: ſeu do
mi ſedētib⁹ apparēdū eſt. Quid vo nūc ꝑus ex
me ſpes: q̄s qd̄ ⁊ in ore ⁊ in corde ſemp hūi: ⁊ ipſe
g mō ſb oculis eſt loc⁹ hortaſ: ſolitarie ſcilicet ocio
ſeq; vite p̄coniū: quā cū ſepe olim ſolus: tū p̄cipue
nup mecū breui qdē: nec niſi dierū gndecim ſpatio
degustaſti? Mecū inq;: Quis eni ego aſſidue tecū
eēm: tu tñ huc nō niſi mei cā te ueniſſe: neq; niſi ꝓ-
pter me manē: ſepe tā reb⁹ ipſis q̄ ꝑmone ꝓfeſſus
oſidiſti: qui mecū tu⁹ eſt mos: quāta ſit in exeq̄dis
iparib⁹ vis amoris. Quāobrē ꝑſuadē tibi pfacile
fuerit: qd̄ tacito me noſcis expt⁹. Jdē ſi ꝓbare vul
go uelim: fruſtra nitar: nec vulgo tātū iſcio: ſed mlt̄
tiſ quoq; qui ſibi frātiſſimi videnſ forteſſe etiā nec
falluns. Sed copia frārū nō ſemp modeſtū pectuſ F
ihabitat: ⁊ ſepe iter linguā ⁊ aiuz: iter doctrinā ⁊ vi
tā ꝑcertatio magna eſt. De his aūt loquor: q frīs i-
pediti ⁊ onerati poti⁹ q̄ ornati: rē pulcherrimā ſci
re turpiſſimis morib⁹ miſcuerūt: tanta ai uanitate:
ut ſcholas nunq; vidiſſe mlt̄o meli⁹ fuerit: qui hoc
vnū ibi didicerūt: ſupbie ⁊ frārū fiducia uaniores
eē cūctis hoib⁹: qui geturū libēter Ariſtotelē uenti
lātes per cōpita: cuneatim vulgo mirāte p̄tereunt
qz vicis atq; portic⁹ effuſi numerāt turres: eq̄ſ
q; ⁊ q̄drigas: qui plateas ⁊ menia metiunt: femi-
neoq; ibiātes ornatui: quo nihil eſt fugaci⁹: nihil
iani⁹: obſtupeſcūt: neq; ſolū in viuis: ſed ⁊ in mar-
moreis herēt imaginib⁹: ⁊ ceu collocuturi ſbſiſtūt
attoniti occurſib⁹: ſtatuarū q̄q; nouiſſima ps inſa-
ne eſt: turbis ⁊ ſtrepitu delectanſ. Idiſūt q q̄ſi tri-
tā uenalēq; ſupellectilē tota urbe circūferūt: ſtulti-
tiā frātā: Idi ſunt ſolitudinis inimici: ſed ⁊ ꝑpe do
mus hoſtes: quos ꝑmo mane digreſſos: ad iuiſuz
limē ueſpa vix tādē reuebit: Idi ſūt qb⁹ in ꝓuerbiū B
uenit: Bella res eſt gētes vidē: cū hoib⁹ cōuerſari.
Meli⁹ eqdē vidē rupes ac nemora: vſari cuz urſis
ac tigrib⁹. Neq; eni vile tñmō fedūq;: Sed qd̄ in
uit⁹ dico: qd̄q; utinā nō tā late notū expiētia feciſ-
ſet aſſidueq; faceret: pnitioſum quoq; ⁊ uariū ⁊ i
fidū ⁊ anceps ⁊ ferox ⁊ cruētū aial eſt hō: niſi qd̄
rarū dei mun⁹ eſt: humanitatē iduē feritatēq; de-
ponere: deniq; niſi de hoie vir eē didicerit. Q̄ d̄ ſi
hos ipſos iterroges: cur tā cupide cū alijs ſemper
ſint: ſi uerū log uolēt: nil aliud rñdebūt: niſi qz ſecū
eē nō p̄ſt: De quo ſuo loco plura forteſſe dicturus
ſim: hoc vnū mō dixerim: Alte radicatos errores
nō facile vbis extirpari: Et ne q̄q; ſuaderi aliqd:
qb⁹ ꝑſuaderi nunq; poſſit: neq; eni pdē vba leue eē
ſilētij auidis: Jtaq; deſināt opiniōib⁹ ueris obſtre
pere. Vaz neq; me talib⁹ log: neq; magnificē: qm̄
iſta ſupcilio lecturi ſint: que utiq; nō ſibi ſed longe
alijs ingenijs ſcripta ſunt. Et hec qdē illis: Tibi vo
pī amabilis: ut dixi: ꝑſuaſore ſollicito nō eſt opus:
cui ꝑſuadē p̄riū poſſet nemo: cuiq; iā pdē ꝓuulſis
erroribus: ſnie ueriores medullis ac pcordijs ihaſe-
rūt. Et tñ ut rē certā loquēdo: nō certiorē tibi: ſed
clariorē faciā: amatorē vite hui⁹ Chriſtū iuocans:
ac paucoꝝ dū id explicē dierū iducias petens: ab
alijs maioribus ⁊ antiqoribus curis meis: que me ob
ſidēt atq; circūſonāt: pceptū op⁹ aggrediar. Tu cū
tuis parut fedus ieas q̄ſo: ⁊ maximis iterim reb⁹
abſtractū mihi aium accōmodes: Nō ſemp exq̄ſi-
tiſſima delectāt: ſed iterdū ut diuitib⁹ ciboꝝ: ſic ſa-
pientib⁹ ſtudioꝝ viciſſitudo gratiſſima eſt. Adeſto
igiſ: audies qd mihi de toto hoc ſolitario vite gñe
cogitāti videri ſoleat: pauca qdē ex multis: ſed i g-
bus puo uelut in ſpeculo totū animi mei bitū: to-
tam frōtē ſerene trangllēq; mētis aſpicias.

¶ Francisci Petrarche Clarissimi poete laureati: de vita solitaria ad Philippum Cavallicensem episcopum: Liber primus de multiplici differentia inter vitam habitatorum urbium & solitariorum: prae eminentiaq; vite solitarie: Feliciter incipit.

¶ Tractatus primus prohemialis: p̃mittens quedam ad intelligentiam eor̃ que sequuntur conferentia.

¶ Quid necessarium sit illis qui quietem habere cupiunt. Capitulum. I.

A Credo ego gens neros um aium: p̃ter deum ubi finis est nr̃: p̃ter seipsum & archanas curas suas: aut p̃ter aliquem multa sil'itudine sibi p̃iũctũ: aiuz nusq; acqescẽ. Et si eniz uoluptas tenacissimo visco illita: & blãdis ac dulcibus plena sit laqueis: fortes tñ circa terram alas detinere diutius nõ põt. Atqui siue deum siue nosipsos & honesta studia: quibus utrũq; cõsequmur: siue cõfortẽ nobis querimus aium: a turbis hoium urbiũq; turbinibus q̃s lõgissime recedendum est. Id sic eẽ ut dico: illi ipsi etiam forte non negẽt qui cõcursu populi mulcent̃: ac murmure si mõ ita obruti deprssiq; falsis opinionibus nõ sunt: qn interdum ad seipsos redeãt: seq; ad excelsam ueri semitam uel reptãdo cõuertãt. Qõ utinã nõ tam multis accideret: & vt agri multarũq; rerũ vilium: sic saltem excolẽdi animi mortalib⁹ cura foret. Ut enim pinguis ager sentibus: sic humanus aius abũdat erroribus: quibus nisi diligenter euulsi erũt: nisi uterq; iugi studio ac labore purgabit̃: utri usq; sil'r in ipso flore fructus extinguit̃. Sed nõ canimus surdis: De his ergo alij ut libet: q̃s q̃s facile p̃sensuros uero eruditor̃ aios atq; ora confidam. Qõ si oẽs negẽt: tu mihi saltem nõ negabis: nẽpe qui negãtem p̃mus argueres. Sic eueniet: ut & tu in vbis meis tuam sniam agnoscas: & ego supmaz methaz cuiuslibet eloquẽtis attigisse videar: auditoris aium mouisse quo uolui: Idq; nullo negocio. Tũc enim suadẽti magnus est labor: qñ in suã sniam trahere nitit̃ aium reluctãtez. Cõtra: qd difficile hẽt oro in illius aures uẽtura: qui qõ audit se cum cõferẽs: nõ exẽpli imaginem: nõ auctoritatis põdus: nõ rõnis aculeuz ut credat: nihil deniq; ni si suiipsius testimoniuz querit: & tacit⁹ dicit: ita est.

¶ De gbusdam qui de vite solitarie laudibus scripserũt: & quẽ auctor in hoc ope uelit imitari. Cap. II.

A Lio qdem sanctos quosdam viros multa s hinc scripsisse: Noiatim vo magn⁹ ille Basilius: libzum paruum de solitarie vite laudibus inscripsit: de quo p̃ter titulum nihil teneo. Et q̃ illum in qbusdam uetustissimis codicibus: sic interdum Petri damiani opusculis insertuz vidi: ut dubium me fecerit an Basilij eẽt an Petri. In hoc aũt tractatu magna ex parte solius expiẽtie ducatum habui: nec alium ducem querẽs: nec oblatum admissurus: liberiore qdem gressu: q̃s q̃s fortassis icautius sequor aium meum q̃s aliena uestigia. Plura ergo audies ab his qui vel plura sunt expti: vel ab exptis acceperunt: A me nũc audies qõ occurrit B exte. Neq; enim magno studio incubui: neq; id necesse ratus suz: aut al's haud defuturam ueritus mãm: de re uberrima scribẽti: qõ ad supficiem saltem eius attinet: sepe mihi hactenus agitata multimode familiariterq; notissima. Non excussi libros igit̃: neq; magnope stilum compsi: sciẽs me illum alloqui cui uel implexus placeo: Sed sentẽtiis ueris atq; coibus & sermone domestico contentus: partim e medio vite huius: partim ex alterius recẽti memoria que legis elicui: Quor̃ te añ alios testem uoco: nõ dissimulãs inter multa: qbus valde me uolẽtem cogis: ut te diligam: Illud eẽ nõ ultimum q̃ amore solitudinis: & huic cõiũcto libertatis studio: vicinam tibi nũc & ppe cõtiguam romanam quam uocãt curiam fugis: ubi nõ mediocrem forte hodie sortireris gradum: si quãtum soli tudo tibi semp angelica: tãtum tumultus ille tartareus placuisset.

¶ De mõ tractãdi mãm huius opis: ac distãtia inter vitam solitariam & vitam in frequentia hominum occupatam. Cap. III.

Jsus aũt sum mihi facillime felicitatem so A v litudinis ostẽsurus: si simul frequẽtie dolores miseriasq; mõstrauero: p̃currẽs actus hoium: quos uel hec vita pacificos atq; trangllos uel illa turbidos atq; sollicitos & anhelantes hẽt. Unum enim est his oibus fundamẽtum: hãc vitã leto ocio: illam tristi negocio incũbere. Qõ si quãdo forte cõuulsum casus aliqs: aut nãe fortuneq; vis ostẽderit: q̃uis id prarum & uelut inter portẽta numerãdum sit: tñ si accidat mutare sniam non pudebit: & iucũdam ociosamq; frequẽtiam solitudini meste ac sollicite p̃ferre nõ metuaz. Neq; eni solitudinis solum nomẽ: sed que in solitudine bona sunt laudo. Nec me tam uacui recessus & silẽtium delectãt: q̃s que in his habitant ocium & libertas. Neq; adeo inhumanus sum ut hoies oderim quos edicto celesti diligẽ iubeor̃ ut meipsum: sed peccata hoium: & in primis mea: atq; in ppl'is hitãtes curas & sollicitudines mestas odi. De qbus oi b⁹ (ni fallor) significãtius ageẽ: si non qcqd ad hãc aut ad illam ptem dici posse videbit̃: seorsum explicuero: Sed utrũq; miscuero: nũc hoc: nũc illud attingẽs: ut vicissim huc illuc flectat̃ aius: & alterno uelut oculor̃ flexu: ad leuam dextrãq; respiciẽs: facile iudicet: qd inter res diuersissimas iuxta se positas intersit. Cõsulto aũt amariora p̃misi: quo dulciora subnecterem: & suauior̃ gust⁹ extremus: ubi nam desinẽdum eẽt: ipsum aium admoneret.

¶ Tractat⁹ secũdus executiuus: De miserijs hois occupati & infelicis hitatoris urbiũ ac felicitate solitarij: ex actib⁹ utriusq;.

¶ De miseria occupati: ac felicitate solitarij: in somno & surrectione eorum. Cap. I.

Ed qd opus est multis? Agamus ipsam s rem: & qõ p̃mittimus p̃soluamus: Duos hoies p̃rijs moribus: quos tibi describam: ante tue mẽtis oculos pone. Et qõ in illis vides: in cunctis existima.

Urgit occupatus infelix habitator urbiuz s nocte media: somno uel suis curis uel cliẽtium uocibus interrupto. Sepe etiaz lucis De miseria occupati

metu: sepe nocturnis visis exterritus: mox infelici scāno cor.p⁹ applicat: aium mēdacijs: in illis est totus: seu ille mercib⁹ p̄cium facē: seu socium: seu pupillum fallere: seu vicini ꝓ iugem pudicitia armatā expugnare blādicijs: seu litigio iniusto iustitie uelum fando p̄tēdere: seu deniq; publici ꝑuaticq; aligd corrumpe meditat: Nūc ira p̄ceps: nūc ardens desiderio: nūc despatione gelat⁹. Ita pessimus artifex ante lucem diurni telam negocij orditur: quasi se atq; alios inuoluat.

de felicitate solitarij

Urgit solitarius atq; ociosus felix: modicas gete recreat⁹: somnoq; breui: nō fracto sed expleto: & interdum pnoctātis philomene cantibus exprect⁹: thoroq; vix dum leniter excussus: pulsisq; corpib⁹: getis horis psallē icipiēs: ianitorē labioꝝ suoꝝ: ut egressuris ide matutinis laudib⁹ apiat deuotus exposcit: & cordis sui dīm in adiutorium suum uocat: nihilq; iam viri⁹ suis fidēs: & iminētium cōscius: metuēsq; discriminum: ut festinet obsecrat: Nullis terēdis fraudibus itētus: sed dei gl'iam & sanctoꝝ laudes: nō indies tātum: sed in horas: & indefesso lingue famulatu: & pio mētis obsequo repetēs: nequādo forsitā ingrato aio diuinoꝝ munerum memoria euanescat. Et sepe interea (mirum dictu) securi timoris ac trepide spei plenus: memoq; p̄teriti ac futuri ꝓuidēs: leto dolore & felicib⁹ lachrymis abūdat. Quem statū nulla uoluptas occupatoꝝ: nulle vnq̄ urbane delitie: nulli regnoꝝ fastus eq̄rent. Inde suspiciens celum ac stellas: & illic habitātem dīm deum suū tota mēte suspirās: & p̄iam cogitās: de exilij sui loco ꝓtinus ad honeste cuispiam iucūdeq; lectionis studium ꝓuertit: Atq; ita cibis past⁹ amenissimis: multa cū pace animi uēture lucis initium p̄stolat.

¶ De misero occupato: & felice solitario cum diei iam lux aduenit. Cap. II.

d

Iuersis uotis expectata lux adest. ¶ Ille uel hostib⁹ uel amicis limē obsessum hēt: salutat: poscit: attrahit: trudit: arguit: lacerat. ¶ Huic uacuus limē & libertas in limine: manēdi scilicet eūdiq; quocūq; fert aius. ¶ Uadit ille mestus in forum plenus querelarū: plenusq; negociorum: & imitis diei p̄mordium alitibus auspicat. ¶ Uadit iste alacer in vicinaꝝ siluā: plenus ocij: plenusq; silētij: & cum gaudio faustū limen serene lucis igredit. ¶ Ille ut ad potētum supba palacia: siue ad formidata iudicum subsellia uētuꝝ est ueris falsa p̄miscēs: aut iusticiam p̄mit isontis: aut nocētis rei pascit audaciam: aut p̄sus aliq̄d ul' in pp̄rium dedecus uel in alienam pniciem molitur: mordēte aium ꝓsciētia: sepe metu etiam v̄ba rūpente: & sepe uera pro mēdacijs: v̄ba pro v̄bis referēs plenusq; roboris aut palloris: seq; vicissim increpitās q̄ nō potius deserti famem: q̄ diserti famā cō cupierit: & arator q̄ orator eē maluerit. Raptim infecto negocio domum redit: & turpib⁹ latebris nō magis hostium q̄ clietium suoꝝ se furat aspectib⁹

B

¶ Iste ubi p̄mum floreum sedile: salubreq; nactus collem p̄stitit: iubare iāq; solis exorto: in diurnas dei laudes: pio letus ore p̄rūpēs: eoq; suauius si deuotis forte suspirijs lene murmur p̄ni gurgitis aut dulces auium cōcināt querele: inocētiam impmis lingue frenum litis nescium: visus tegmen uanitatibus obiectuꝝ: puritatem cordis: uecordie absentiam: & domitricem carnis abstinētiam depca

tur. Nec multo post: tertijs in laudibus: tertiaꝝ in trinitate psonam uenerat: & sancti spūs poscit aduētum: linguam quoq; & mētem cōfessione psonātem salutifera: & charitatem celico igne flāmātem ac p̄primos accēsuram. Que si deuote postulat: iā habet multum hoc mētis ardore q̄ quolibet auri seu gēmarum splēdore felicior. Inde aūt pedetentim sua relegās uestigia: scādēte iam in altum: & q̄ mane nouum illustrauerat: meridiem accedēte solis radio: nil potius q̄ extingui flāmas litiū: quas certatim flatu & fomentis alter suscitat: & quo ille cupide perurit: hic oēm malarum cupidinum calorem noxium auferri flagitat. Deniq; qō vnum poeta Satyricus sine piculo posci docet: In corpe sano mētem sanam orat. Quis horuꝝ oro hactenus horas suas expendit honestius?

¶ De miseria occupati: ac felicitate solitarij cum p̄ādij tempus instat. Cap. III.

A ō miseria occupati.

Enit p̄ādij tēpus: Ille sub ingēti & ruinaꝝ

u

minitāte aula componit pulvinaribus oblutus sepultusq; reboant uarijs tecta clamoribus. Circustāt canes aulici muresq; domestici: Certatim adulatoꝝ circūfusa acies obsequit: & corrosoꝝ turba familiarium cōfuso strepitu mēsaꝝ instruit. Uerrit putre solum & fedo puluere cūcta cōplet. Uolat atrijs argētum auro infectum: & poculā cauis gēmis exp̄ssa. Scānum serico uestitur: ostro paries: terra tapetibus: dum seruoꝝ nuda interim cohors tremit. Instructa acie dat tandem lituo signum pugne. Logne duces aule ducibus cō currūt: Ingēs fragor erorit: Cōuehunt terra mariq; cōquisite epule: & viua p̄iscis calcata consulibus. Ardent rutilo in auro nr̄e graieq; vindemie: vno in scypho gnosos & meroe: uesuuius phalernusq; miscent: surrhentiniq; colles & calabri. Nec satis est nisi bacchus ausonius uel hybleo melle ul' eoe succo medicatus arūdinis baccisq; nigrātib⁹ odoratus nām arte mutauerit. Parte alia par diuersi generis pōpa ꝓspicit: Fere horribiles: pisces incogniti: uolucres inaudite pulucre p̄cioso oblite & oblite ueteris patrie: quedam uoce testātes originem nomēq; iam solus de phaside retinētes. Fumāt ipsis edētibus stupēda fercula: & omē coquorum passa ludib⁹ium: que sigs ualde ꝫ esuriēs cernat: q̄ fede quātoq; sint coagulata lenocinio: solo spectaculo satur abscedat. Ita mixta videbit inuicēq; certātia nr̄a exteris: marina terrestribus: nigra cādidis: acria dulcibus: hirsuta pēnatis: mansueta ferocibus: & quasi Ouidianum chaos illud antiquum renouatum atq; in angustias sit coactū nō solum corpe in vno: sed in vna parapside. Frigida pugnabūt calidis: humētia siccis: mollia cū duris: sine pōdere hñtia pōdus. Sub hac tāta colluuie diuersarum simul & aduersarū rerum: sub tot croceis atq; atris liuētibusq; pulmētis: suspectum nō imerito uenenum sedulus p̄gustator explorat: gn & aduersus cecas isidias aliud remedij genus inuētum est: Inter vina dapesq; liuida serpētū corpora ꝓminēt: aureis insita solerter arbustulis: & q̄si uoluptaria ex arte contra mortem miseri mira res ipsa mors excubat. Ille aut sedet obducta fronte: gravibus oculis: supcilio vmbroso: rugosa nare: genisq; pallētibus: egre viscosa labra diglutinās: vix caput attollēs fulgoribusq; & odoribus attonitus ubi sit nescit: uesptina tumens crapula: & matutini

B

C

negocij cōfusus euētu: futurisq; in fallacijs intentus: quo se uertat: aut qd agat: sudet: olet: ructat: oscitat: singula mortalitās: vniuersa fastidiens.

D De felicitate solitarij.

Ste vo uel paucis uel vno uel nullo famulo cōtentus: hesterno sobrius uegetusq; iei iunio. modesto sub lare mūdam mēsam: nulla re magis q̄ sua pūtia exornat: pro tumultu regem: pro strepitu silētium habet: pro multitudine se ipsum: Ipse sibi comes: ipse sibi fabulator ac cōuiua est: Nec metuit solus esse dum secum est: pro aureis nudus paries ex agresti cemēto: p solio eburneo quercus est sibi uel fagus pura uel abies. Celum spectare nō aurum: terram amat calcare non purpuram. Fidicen gratus t assidenti cōsurgenti q̄ dulcissimus cantus est bñdictio t grāuis actio. Cillicus si res poscat: pincerna: coquus t uerna est: qcqd is apposuit: hic eq̄nimitate t modestia p̄ciosum facit. Cibum oēm pegrinis siluis aut littoribus aduectum: oēm potum ligurum atq; picentium collibus exp̄ssum dicas. Ea frons est: isq; animus utētis: sic in deum: inq; hoies gratus: sic cōmunibus inemptisq; letus dapibus: nō tātum ut Maroneus ille seniculus regum opes equat aie:

E sed trāscēdit. Nulli penitus inuidet: nullum odit: sorte cōtētus sua: t fortune iniurijs inaccessus: nihil metuit: nihil cupit. Scit nō spargi uenena fictilibus: Scit vite hoiuz pauca sufficere: t summas ueraſq; diuitias nil optare: summuz impium nil timere: letum agit atq; tranqllum euuz: placidas noctes: ocioſos dies t secura cōuiuia. Jt liber: sedet intrepidus: nullas struit aut cauet insidias: Scit se amari t nō sua: Scit mortem suam nulli utilem: nulli dānosam vitam. Neq; multum interesse arbitraf q̄ diu: sed q̄ bñ viuat: Nec ubi aut q̄n moriaf magni extimat: sed qliter. Jn id vnum summo studio intētus: ut bñ actam vite fabulaz pulchro fine conclūdat.

C De miseria occupati: ac felicitate solitarij cuz finitum est prandium. Cap. IIII.

A Abiit sensim dies t fugiūt hore: ac iaz prā

I dio finis est: Turbāt illum familiaris exercitus hosteſq; collaterales t ruina mensarum t hoium uasorūq; collisio: Et ebrioz iocis tecta mugiūt t querimonijs fameſcētum. Nēt enim nō ultimum hoc malum mēsa diuituz: iniquissima est. Jtaq; hic fames: hic nauſea: temperies nusq̄: Aule qdem insuauis odor: inamenus color: iter incertum: solum omne salsamētis effusis late oliduz cruētūq;. Jdem t vino lubricum t fumo nubiluz t spumis horridum t aspergine tepidum t adipe tabidum t ossibus albicās t sanguine rutilū. Deniq; ut uerbo utar Ambrosij: nō cognam: sed carnificinam dicas. Et lz ut maioribus placet: a parādo prādium quasi parādium dictum sit: qō bellatores ad p̄lium paret: non parari tñ aliqd sed fieri uereq; p̄lium ibi, gestum putes eē non prādiū. Ita dux saucius ac tremēs: ita mero pcussi omēs nutāteſq; abeūt: mēsa pro acie fuerit: pro blādo t fallaci hoste uoluptas: cubilia pro sepulchris: conscientia pro inferno.

B Tbuic nr̄o diuersa oia: Angeloz aula con-

a uiuijs q̄ hoium aptior: odor color q; optimus: index moz testisq; modestie: Mensa pacifica: luxus ac tumultus nescia: gule domitrix: expers imūditie: ubi gaudia inhabitēt: vnde uoluptas feda exulet: ubi sit regina sobrietas. Cubile castum t getum: cōsciētia paradisus. C Surgit ille igit uel ebrius uel idignus: Jste trāquillus t sobrius. C Jlle de morbo dubius ac paucs: Jste frugalitatis fibicōscius oiumq; gbus humanum corpus subiacet securus. C Jlle uel irascit uel ludit: Hic utrūq; declinās deo grās agit. C Tota debic illi dies inter luxuriam somnūq; t curas anxias t dura negocia dilabit: Huic inter laudes dei t liberalia studia t nouarum inuētionem reruz ac ueterum memoriam t necessariam qtem t honesta solatia nihil aut modicum perit.

C De exercitijs miseri occupati: t felicis solitarij cū meridies adest. Cap. V.

Am celi medium sol tenet: qñ ille estuat: an A

i git: accelerat: oia fallaciarum machinamēta cōgeminat: ne qd ei per segnitiem illa luce depereat: ne ue ullus torpor mali cōsilij fecūdā aiam optatis frustref effectibus: ut latētes doli ante crepusculum erūpant: Est enim hoc fere malis conatibus adiūctum: ut p̄cipites etiam sint: Jniq̄ mēs impatiēs est more: quicqd optauerit differri uel momēto tpis egre fert. Neq; soli auaritie conuenit illud satyricum: Diues qui fieri vult t cito vult fieri: habet hoc cōmune cupiditas indiuisūq; cum sororibus suis ira t libidine: Que patre conceptuq; tartareo edite: cōfusionem t p̄cipitium t horrorem t nām ppie originis nō dediscūt. Hę sunt enim furie: quas nō imerito Acherōtis ac noctis filias poete dixerūt: q; ignorātie tenebras penitētieq; mām secum ferāt. Et he qdem inferni vnde ortas phibēt: necnō t ciuitatum incole occupatorūq; pedisseque stimulis semp ardētibus: cecuz atq; trāsuersum aium exagitāt: ut qō pessimum instituit: p̄mum expleat: ne qd forte cūctando resipiscētie saneq; mētis obrepat. Nulli eqdem vitio frenum placet: t ut honestati grauitas atq; maturitas: sic consilijs inhonestis incōsulta semper amica celeritas.

Ontra aūt hic nr̄: nil pp̄ropere: sed fugien- B

c tis tpis cursum vidēs: t cupiens illic esse ubi sine fluxu tempoz ac sine metu mortis: degit: Jterum uersus in p̄ces: non vnius tm̄ lucis sed totius eui claram uespam t nunq̄ occidentis vite gl'iam: eāq; non suo merito: sed sacre Christi mortis posit in p̄mium: sciēs plus eē q̄ qō homini debeaf: nisi tpalis illa mors peccatum habētis tāte eēt efficacie: ut de natura mortalibus peccato q; iam mortuis facere posset eternos. Nec ita multo post: labētem celo diem seq; simul collabētē humi: cogitās: tetrāq; caliginem illabētem terris p̄uidēs: supni luminis poscit auxiliū. Et seu ne mēs suorum criminum p̄essa p̄deribus celo exulet: cū lachrymis p̄caf: seu fidei puram lucem: seu mentiſ aduste refrigerium: absterſionem sordide: eliſe sustētaculuz: litigiose pacem flagitat: matutinoq; laudum carmini uesptinas p̄ces: t laudes de iexhausto pietatis fonte continuat.

C De miseria occupati: ac felicitate solitarij cum abeunte sole uesper accedit. Cap. VI.

Ogit ille iterū abeūte iam sole: tecto egre- A

c di: urbem lustrare: cenum terere: cōcursare obuijs: sudare: laborare: anhelare: estuare: Cūq; in omnes sese formas fraudum uerterit: oēs laqueos ingenijq; nodos explicuerit: sero tandem

fessus rediēs: ⁊ multum de artificio suo questus: bone fame pureq; consc̄ientie nihil oino auri forte aliquid: plurimum sceleris atq; odij domū refert.

B Ste uel apricum fontem uel herbosam ripam: uel equoreus littus adit: gaudens di em illum sine dedecore transiuisse: ⁊ lucis ante terminum: aduersus secuture noctis pericula dolosq; ⁊ insidias ac rabiem leonino more rugiētis aduersarij: vigilem sobrietatem atq; oronis ⁊ fidei clypeum: aduersus somnia pollutionemq; ⁊ nocturna fantasmata: excubare sibi solitam clemētiam sui creatoris implorat: atq; in manus eius cōmēdato spiritu: ⁊ angelis suis ad habitaculi proprij custodiam inuocatis: sese in domum suam recipit: ut nihil iniusti questus: sic nil male cupidinis multum vo decore laudis referēs: multumq; quotidie in melius mutati animi. ¶ Ad summam totis ille dieb⁹ viuos spoliat: Hic pro defūctis orat. ¶ Ille matrum ac virginum pudicitiam attentat: Hic virginem matrem officiosissime uenerat̄. ¶ Deniq; ille martyres facit: Hic celebrat. ¶ Ille sanctos persequitur: Hic honorat.

¶ De misero occupato: ⁊ felice solitario cum redeūte nocte cenandum est. Cap. VII.

A Lce redit nox: Ille redit ad crapulam: pōpa ingens: ante retroq; longum agmē. Ui ui hois funus putes: Precedūt funeralia ⁊ tibie: ne quid desit exequijs: Et sumptuosissimū cadauer: perfusum charis odoribus: rursus inter puluinaria sepelitur: ad hec tepidū: ad hec spirās: Inde grauem cenam indigesto superaddens prandio: uenture luci nauseam parat: ⁊ alteri prandio precludit iter. ¶ Iste uel se cenasse persuadet sibi: uel ita cenat: ut Platonicum illud reprobet: Nullo modo mihi placet: inquit bis in die saturū fieri.

¶ De miseria occupati: ac felicitate solitarij duz eundem est cubitum. Cap. VIII.

A Ost hec multum dissimili habitu corporis p ⁊ animi cubitum uadunt. Ille plenus curis: plenus epulis: plenus mero: plen⁹ metu: plenus inuidia: deiectus: repulsus: superbia elatus: merore contractus: ira tumidus: impar sibi: impos animi: obsessus satellitibus: obseruat⁹ emulis: pulsatus clamoribus: sollicitatus litteris: interpellatus nuncijs: suspensus fama: rumoribus territus: stupefactus augurijs: elusus mendacijs: fessus querimonijs. Et ne noctu quidē litibus immunis: par vita demonib⁹: odiosus preterea vicinis: grauis ciuib⁹: uel formidatus uel irrisus suis: suspectus omnibus: fidus nulli: diu in somnis: purpureo inuoluitur grabato: omneq; libidinum species expertus ⁊ ad fruendum presentibus: sollicitato ifelici corpusculo ad absentes: uago animo trāsmisso: vix tandem victus somnum oculis admittit. Sed vigilant cure: vigilat mens anxia: quam urit ignis inextinguibilis: ⁊ immortalis consc̄ientie uermis rodit. Tum diurna negocia: deceptos clientes: oppressos pauperes: pulsos finibus agricolas: stupratas virgines: circūscriptos pupillos: spoliatas viduas: afflictos necatosq; inoxios. Tū q; his omnibus ultrices sceleruz furias videt: Sepe itaq; dormiens exclamat: sepe cōqueritur: ⁊ sepe metu subito somnus abrumpitur.

Ste autem plenus honesto gaudio: plen⁹ B i sancta spe: plenus amore pio: non furiali ut Nisus: sed ut Petrus christi plenus cōsc̄ientie integritate: securitate hominuz: dei metu: no cituri cibi ⁊ inutilium uacuus curarum: solus: tacitus: tranquillus: angelo simillimus: deo charus: formidabilis nemini: cunctis amabilis: cubiculuz somno non impudicitijs idoneum ingressus: dulcem ⁊ imperturbatam excipit quietem: ⁊ si quid consopitus videt: Plerunq; similia vigilantis operibus sunt somnia dormientis: ⁊ hac etiā vite parte felicior: meliores aspicit visiones. Neq; solum letiore animo: sed saniore etiam corpore membrorumq; ministerio promptiore utitur. Cōstat enim animi virtutes precipueq; modestiam sanitati multum conferre corporee: ⁊ frequenter qui plus corpori seruiunt plus obesse.

¶ Tractatus tertius: De diuersitate conditionum ipsorum occupatorum: ⁊ pariformiter solitariorum.

¶ De tractatorum epilogo ac transitu ad miseriaz illoz qui alienis negocijs occupanē. Cap. I.

A Pater vnius occupati: ⁊ vni⁹ ocio- A si hominis: vnuz diem ante oculos tuos posui: omnium hominum dierūq; omniuz vna ratio est: nisi q; quotidie e illius labor: tanto amarior: tāto q; huius quies est dulcior: quāto ualidior fit tractu temporis habitus animorum: quantoq; per temporales motus acceditur ad eternitatis statum: ⁊ viuēdo proximior efficitur. Illi quidem sine fine labor: huic requies. Nisi forte felicior est illorum conditio: qui alienis negocijs occupantur. Alieni nutus arbitrio regunt: ⁊ qd agere illos oporteat: in aliena fronte cōdiscunt: Dia illis aliena sunt: alienū lime: alienū tectū: alienus somnus: alienus cibus: ⁊ quod est maximum aliena mens: aliena frons: non suo iudicio flent ⁊ ridēt: sed abiectis proprijs: alienos induunt affectus: deniq; alienum tractant: alienum cogitant: alieno viuunt. De his poeta nobilissimus loquebatur ubi ait: Penetrant aulas ⁊ limina regum. Hos alter mordacius atq; liberius notabat in Satyra illa qua curialem vitam arguit ⁊ eum qui summa bona putet aliena viuere quadra. Equidem inter hos: ⁊ perpetuis dominoruz ac regum carceribus addictos: quid iterfit: nescio nisi q; illi ferreis: isti aureis cōpedibus vincti sunt Speciosior catena: par fuit⁹: maior culpa. Sponte etenim sua faciunt ad quod alij vi coguntur. Ego vo istos: ut sententiam meam breuibus absoluam: occupatorum omnium extremos ac uere miserrimos miserorum uoco: quibus nec breuissimo saltem premio malarum artium uti licuit: vivere alieno imperio: suo periculo morituri: ⁊ alijs laborando peccauerunt: sibi felices si sine culpa ⁊ sine premio laborassent. Nunc crimen dūtaxat est proprium: que ex crimine uenit fallax licet ⁊ fugitiua delectatio aliena est. Atqui dure dicimus conditionis agricolam: qui cum labore serit arborem cuius

fructum nunq̃ sit visurus. Quis enim ait Aposto
lus: plantat vineam ⁊ de fructu eius nō edit? Qui
tamen sortem suam consolari potest: eo q̃ alteri sal
tem seculo profuturus sit. Itaq̃ non modo dubi
tans quod agit ad se non pertinere: sed sciens etiã
non omittet: Interroganti q̃ cui serat: q̄ est apud
Ciceronem: diis sit immortalibus respōsurus: seu
rectius immortali deo: Quanto miseriores qui se
runt vnde ipsi penas solas: alij vō penales uolupta
tes legant? Qui quod inutiliter agunt: sibi: alijs:
imputare nō possunt: Non etati sue cui sepenume
ro laborando preceptam sibi libertatem eripiunt:
Non posteritati cui seruitium parant: Non deo
quem offendunt ut hominibus placeant. Deniq̃
non his ipsis quibus placendo nocuerunt: quibus
q̃ perpetua morte sua breuem peccandi: hoc est in
eternum quoq̃ moriendi licentiam pepererunt: ce
ci nimium dementesq̃: aduersisq̃ syderibus in lu
cem: immo in tenebras proiecti: qui cum alte alios
extulerint: ipsi continuo iacuere: ab eisdez illis: q̄
sepe iam vidimus forsitan opprimendi. Interim
cum multa alijs quesierint: multa cupidinum in
strumenta conflauerint: tantorum semper commo
dis caruere facinorum: hanc vnam ferialis indu
strie gloriam consecuti: principum auaritias: do
minorūq̃ libidines cōsilioꝝ suorum pauisse succes
sibus. Quid vis amplius dicam? Non equidem
minus mordax nostrorum mihi q̃ Cretensium vi
deri solet imprecatio. Cum enim sono uerborum
neutra terribilis sit: subest virus utriq̃ mortiferū:
Illi hostibus suis optant ut mala consuetudine de
lectentur: nostri autem ut occupati atq̃ solliciti es
se nunq̃ desinant. Quo si profundius: non uerba:
sed ipsaz rem inspicias: quid tristius dici possit vix
inuenio. De his occupatis loquor: quos vide
mus: ⁊ quorum plena est vita vulgaris. Alij enim
nulli uel tam rari sunt: ut nusq̃ appareant. Ubi
sane ueritas queritur: ficta phantasmata loqui pi
get.

¶ Q; q̃q̃ fere omnis occupatus sit miser: sint ta
men aliqui ꝛ pauciss̄imi qui laudabiliter occupen
tur. Cap̄. II.

Itaq̃ ut iam tandem semel expediam: pa
rum abest quin meo certe iudicio: omnis
occupatus miser: occupatusq̃ sub alio bis
miser: q̄ ⁊ miseriam suam habet: ⁊ ipso miserie fru
ctu caret. Non q̄ ignorem fuisse ⁊ fortassis eē oc
cupatissimos quosdam simulq̃ sanctissimos viros
qui seipsos ⁊ secum Christo deuias animas addu
cerent. Quod ubi accidit: ingens fateor ⁊ inesti
mabile bonum est: ac geminata felicitas: duplici
de qua multa diximus obiecta miserie. Quid eni
felicius: quid aut homie dignius aut similius deo
est: q̃q̃ seruare ⁊ adiuuare q̃q̃plurimos? Quod qui
potest ⁊ non facit: preclarum mihi quidem huma
nitatis officium abiecisse: ⁊ ob eam rem hominis
nomen ac naturam amisisse videbitur. Itaq̃ ubi
hoc posse datum sit: desiderium proprium utilita
ti publice sponte subijciam: desertaq̃ solitudine:
vnde mihi soli obsequebar: ultro repetam vnde uti
lis mundo sim: Ciceronis nostri iudicium sequēs
Magis est enim inquit fm naturam pro omnibus
gentibus si fieri possit conseruandis aut iuuandis
maximos labores molestiasq̃ suscipere: imitan
tes Herculem illum: quem hominum fama bene
ficiorum memor in consilio celestiuz collocauit: q̃q̃
viuere in solitudine: non modo sine ullis moleſti
is: sed etiam in maximis uoluptatibus: abundan
tem omnibus copijs: ut excellas etiam pulchritu
dine ⁊ viribus: quo circa optimo quisq̃ splendi
dissimoq̃ ingenio longe illam vitam huic antepo
nit. Hec Cicero. Cui sic se rebus habentibus ha
ud coactus assentior. Sed de his omnibus iudici
um meuz habe: pauciss̄imis quidem instantijs: vni
uersale uerum dogma non quatitur. Multi sunt
qui occupationes in commune utiles: ⁊ sanctio
nes solitudine qualibet profitentur: Scio. Sed
quot queso te vidimus qui quod profitebantur im
pleuerint? Sunt fortasse aliqui: sunt plurimi: ostē
de mihi vnum ⁊ silebo. Non inficior doctos quos
dam ⁊ facundos viros: ⁊ qui multa subtiliter ad
uersus hec disputent. Ceterum non de ingenio:
sed de moribus est questio: Ambiunt ciuitates:
declamant in populis: multa de vitijs: multa de vꝰ
tutibus loquuntur: Uix temperare mihi potui: quo
minus vnum Satyrici dentis morsum huic loco
ualde: nisi fallor: congruentem interponerez: Sed
cogitans ad quem mihi sermo est: stilo potius ali
quid q̃q̃ uerecundie subtrahendum credidi. Mul
ta quidem inquies loquuntur utiliter: audiui: ⁊ se
pe alijs prosunt: credo. Sed non statim sanus est
medicus: qui consilio egrum iuuat: quin eodem se
pe morbo quo multos liberauerat interijt. Uerba
studio elaborata atq̃ arte composita pro multorū
salute non respuo: ⁊ quicūq̃ sit opifex utile opus
amplector. Uerum hec nobis non rhetorice scho
la sed vite est: nec inanem lingue gloriam: sed soli
dam quietem mentis intendimus. Neq̃ mihi er
cidit Seneca: cum dixisset: Omnia impedimenta
dimitte ⁊ uaca bone menti: presertim addidisse: Ne
mo ad illam peruenit occupatus. Quam ego non
prestare qdem solitudinem: sed conseruare ⁊ pluri
mum adiuuare contendo. Nam nec illud eiusdem
auctoris oblitus sum: Non multum inquit ad trā
quillitatem locus confert: ut sit ita: sine dubio ta
men confert aliquid. Quod nisi sic esset: cur idem
dixisset alibi: Non tm̄ corpori sed etiam moribus
salubrem locum eligere debemus. Et idem alibi:
Conspectum quoq̃ ⁊ viciniam fori procul fugiā.
Nam ut loca grauia etiam firmissimam ualitudi
nem tendant: ita bone quoq̃ menti necdum adhuc
perfecte ⁊ conualescenti: sunt aliqua parum salu
bria. Unde ergo hec morum mentisq̃ salubritas
ac discrimen si nihil esset in locis? Est in locis ali
quid pace Senece dixerim: Est multum: sed non
totum fateor: illud quidem ut sibi videtur in ani
mo est. Nam sic ait: Animus est qui sibi commen
dat omnia. Id enimuero suo more recte dicit. Un
de autem animo lumen ueri: equitasq̃ iudicij? Alī
unde procul dubio.

¶ De laude tranquille serenitatis animi: que largi
tur in solitudine constitutis: Et quomodo animus
non possit in diuersas res esse intentus. Cap̄. III.

Itaq̃ quod de locis dixi: de animo repe-

tam: Esse in illo aliquid multum: esse totum minime: sed in eo tantum qui opportunitatem locis tribuit animo rationem. Magna enim ꝛ diuina quedam res est: animi tranquilla serenitas: ꝛ que non alterius donum sit q̃ solius dei: sed q̃ sepius ille largiri soleat in solitudine constitutis. Quod utrūq; pro breuitate temporis: uel ratione uel contrariorum collatione monstratuꝫ est: ꝛ mox exemplis illustribus astruetur. Quod si forte datum sit ut aliquis ueri capax: non ad linguam sed ad cor horum cuiuspiam quos credulum vulgus stupet penitus aurem cordis admoueat: puto sine contētione fatebitur: q̃ conscientiaꝫ nudam ingenue cōfitentem audierit: felicitatem non uerbis sonantibus sed rebus tacitis ꝛ ueritate intima: non externis plausibus aut fallacissima hominum opinione constare. Multa quidem illic audiet: multum hiis contraria que in pulpitis cum populo mirabatur: ꝛ intelliget quod inter cutim ꝛ precordia interfit. Et nimirum hec animi natura est: ut in vnam rem
B uehementer intētus: multas negligat. Hinc est ut eloquentie studiosi: sepe sint ad actum tardiores: ꝛ qui res magnas agunt: sunt incultiores eloquio Sic ꝛ modestie cultores uoluptatem fugiunt: ꝛ quibus uoluptas in precio est: modestiam aspernantur: Sic ꝛ quos augende rei familiaris studium tenet: sepe rempublicam atq; amicitias contemnunt ꝛ illiberalius vitam ducunt. At qui liberalitati animuꝫ applicant: quicq; reipublice curam habent: sepe videas rei domestice negligentes. Non potest uentus idem ex equo placere his quorum nauigatio contrarios fines spectat. Que idcirco dixerim: ne mireris si in eo quoq; quod nunc agimus idem cernas: ꝛ si sollicita vita strepitum amat: multiloquio delectatur: Contemplatio autem omnis amica silentio est: queq; se finibus suis tenet: Et viceuersa illa silentium odit: hec strepitum.

¶ Quomodo ex periculo pastorum discī possit vitā sollicitam minus esse tutaꝫ: Et q̃ ea ratione auctor ipse vitam elegerit solitariam. Cap. IIII.

A Ue nam vo tutior via est: hoc est pater qō
q hodierno colloquio uestigamus. Dic igitur mihi ex hiisipsis quorum mentio nobis obortа est: quotiens putas pastorem officio perijsse: quotiens ouem ꝛ dum uagam alligat in laqueum incidisse: ꝛ dum profugam sequitur corruisse? Quotiens credis aut medicum bene ualentem: dum egros circumit egritudinem contraxisse: aut bustuarium dum mortuos sepelit: causam mortis contagio repperisse? Nemo vo fallatur quasi minora sint animorum contagia: q̃ corporum: Maiors sunt: grauius ledunt: altius descendunt: serpunt; latentius. Multis inquiunt prodesse meritorium: multis subuenisse: laudabile: quis negat? Sed ordinate charitatis initium scimus. Crede autem mihi: non est parue fiducie polliceri opem decertantibus: consilium dubijs: lumen cecis: letitiam mestis: securitatem metuentibus: spem deiectis: salutem egris: requiem fessis: refrigerium aflictis: monstrare iter errantibus: subiectare humeros cadentibus: dare dexteram prostratis. Magna quidem sunt hec si fiant: parua si promittantur. Neq; enim magne q̃ parue rei promissio: sed exhibitio est maior. Uerum ego non tam alijs legem pono: q̃ legem tibi mee mentis expono: quaꝫ qui probat teneat: cui non placet abijciat: ꝛ relicta nobis solitudine: sollicitudines suas sibi habeat: contēpto: q; ruris nostri: viuat contentus in urbibus. ¶ Optarem fateor talis esse qui prodesse possem q̃plurimis: uel ut ait Naso: totiq; salutifer orbi: Sed primum paucorum hominum: proximum Christi solius est proprium. Et profecto quisquis in tuto est: ut uel tantisper diuersum sentientibus condescendaꝫ: peccat in legem nature: nisi quibus potest laborantibus opem fert. Mihi qui adhuc magno naufragio laboro: sufficit illius opem implorare: qui solus potens est prestare quod poscitur. Cuperem magna: sed modicis contentabor: Uellem cum omnibus saluus esse: si minus: cum multis. Ultimo quid expectas ut dicam: mihi si non pereo satis est: multuꝫ est abunde feliciter: Et heu q̃ uereor: ne qui forsan ex hiis: qui se custodes infirmarum ouium dici uolunt: lupi sint: sanaq; vilanient.

¶ Tractatus quartus: Que expediant eis qui vitam solitariam ingredi statuerunt.

¶ Q; vita solitaria precipue litterarum ignaris grauior morte: ꝛ mortem allatura videat. Cap. I.

A Ne diutius me cōsideratione nō
a mea implicem: de se illi: nos de nobis: libet vnusquisq; quid preferat Impossibile est enim ꝛ si vnuꝫ omnes finem ultimuꝫ intendamus: ut vnam omnibus vite viam expediat sequi. Qua in re cuiq; acriter cogitandum erit: qualem eum natura: qualem ipse se fecerit. Sunt enim quibus solitaria vita morte grauior sit: ꝛ mortem allatura videatur: quod precipue litterarum ignaris euenire solet: Quibus si confabulator desit: quid secum: quidue cum libris loqui ualeant nō habent. Itaq; muti sunt: Equidem solitudo sine literis exilium est: carcer: eculeus. Adhibe litteras: patria est: libertas: delectatio. Nam de ocio quidem illud Ciceronis notum: Quid dulcius ocio litterato? Contraq; non minus illud Senece vulgatum: Ocium sine litteris mors est: ꝛ viui hominis sepultura. Et si plane norim duo ista tam dulcia philosophorum diuerticula: solitudinem atq; ocium: ut incipiens dixi: interdum litteratis etiam hominibus permolesta: In promptu tamen est ratio. Nis enim hoc accidit qui uel uoluptate aliqua compediti: carcerem suum amant: uel vulgi commercia ꝛ vulgari negocio victum querunt: uel ad lubricos honorum gradus populoruꝫ uētosis suffragijs aspirant: Et quibus (que ingens his temporibus turba est) littere non animi lux atq; oblectatio vite sunt: sed instrumenta diuitiarum. Ad quas hodie discendas: magno rei familiaris impendio: sed multo maxima lucri spe pueri a parentibus: nō q̃si ad liberale gymnasiū: sed uelut ad fusile mercimoniū destinant: ut mirari nemo hēat eos

uenaliter ꝛ auare litteris uti: quas ut uenderent
L quefierunt: E quibus improba spe: non sibi cente
simum fenus: sed millesimum statuerūt: Que om-
nia diligenter in vite electione tractanda essent:
Neqꝫ enim tales in solitudinem uoco: neqꝫ si ue-
niant admitto libens. Q̄ multos igitur excludam:
hinc vides. Nam quid piscis longe ab aquis: qd
hi procul ab urbibus acturi? Quod illi olim mol-
li ꝛ effeminato causidico sepe dixi: qui hec loca nō
quietis amore quā non nouerat: non appetitu ocij
quod oderat: sed nescio quo nam imitandi studio
frequentare ceperat: incertū an sibiipsi molestior
an mihi. Uerum ille confestim tedio locorum ꝛ
urbanorum desiderio uoluptatum victus abijt.
Quod nisi sic euenturum animo preuidissem: ul-
tro ipse cessissem locis: tam nulla rerum opinionū
ue proportio erat: cuꝫ amicum ille se diceret: ꝛ
essemus eisdem studijs a pueritia uersati: sed ut
res docuit: studiorum finibus longe disparibus.
Redeo autem ad inceptum.

¶ Q̄ quā optimum esset ut in iuuentute quisq; sibi
aliquid recte vite genus apprehenderet: tamen si
quis iuuenis neglexerit: consultum est ut saltem se
nex hoc faciat.

Cap. II.

A Primum quidem esset: nisi consilij inopia
o iugis adolescentie comes obstaret: ut ab in
eunte etate circa vnum aliqd vite genꝰ ap-
prehendendum vnusquisq; nostrum accuratissime
cogitaret: nec ab illo calle quem semel elegisset: ni
si magnis ex causis aut graui necessitate diuerte-
ret. Q̄d initio pubertatis fecisse Herculem auctor
Xenophon ille Socraticus testis est Cicero. Sed
qꝛ id non facimus: neqꝫ enim nostro iudicio pleri-
qꝫ viuimus: sed vulgi: atqꝫ adeo per deuia rapta-
mur: ꝛ quasi per tenebras alienis uestigijs insistē
tes: sepe periculosas ꝛ inexplicabiles igredimur
vias: ꝛ eo usqꝫ prouehimur: ut ante simus nescio
quid: q̄ quid esse uelimus: circumspicere atqꝫ exa
minare permissum sit. Idcirco quam sibi personaꝫ
uel natura uel fortuna uel error aliquis imposuit:
si iuuenis non potuit: quisq; secuꝫ senex cogitet: ꝛ
quod solet errans viator: ante uesperam q̄tum li-
cet saluti sue consulat: vnum sciens: naturam totaꝫ
B haud facile posse conuelli. Cui autem in ingressu
vie huius quando ut dixi scintilla nostri consilij
nulla erat: celeste aliquod lumen affulsit: ut uel se-
curum uel periculi minoris: ꝛ facile remediabile
iter arriperet: habet vnde semp deo gratias agat.
At cui sinisterior sors fuit: plus negocij est: postq̄
tamen aperire oculos cepit ꝛ q̄ dubium iter agat
intelligere: omni studio incumbat adolescentie de-
uium ꝛ errores uel in senectute corrigere: memi-
neritq; Terentiani senis in Adelphis: qui mutan
de sub extremum vite: consultor idoneus: simul ꝛ
delectabit ꝛ proderit. Difficile negocium imprimis:
sed ꝛ imprimis utile ꝛ nequaq̄ impossibile.
Neqꝫ ꝙ o serū putet: quod salubre cognoscit. Assūt
huius sententie non spernendi auctores: Sapien-
tissimus principum princeps philosophorum Au-
gustus cesar ait: Sat celeriter fieri quicquid fiat sa
tis bene. Plato ait: beatum cui etiam in senectute
contigerit ut sapientiam ueraſqꝫ opiniōes assequi
possit.

¶ Que in ordiende mutandeqꝫ vite tenenda sit via.
Cap. III.

A Nomni quidem ordiende mutandeqꝫ vi- A
i te consilio: illud imprimis ante oculos ha
bendum: ut non concupiscentia inani: sed
natura duce freti: viam teneamus: non que specio
sissima videbitur: sꝫ que aptissima nobis erit: Ubi
maxime rectum ac seuerum suiipsius estimatoreꝫ
ac censorem exigo: ne oculorum aut aurium uolu
ptate deceptus aberret. Quod quibusdaꝫ accidit
se scio: qui dum mirantur alios: immemores sui at
qꝫ aliena tentantes: ridendi materiaꝫ populo pre-
buerunt. Hoc vnum sumptum a philosophis con
silium est mihi: ꝝ quod uel solitariam uel urba-
nam vitam: siue aliam quamlibet nature moribuſ-
qꝫ suis comparans: norit quisq; quid suū sit. Q̄d
si ingredientibus est utile: q̄to progressis utilius:
quibus super eligendi laborem: extirpande etiam
ueteris radicateqꝫ sententie labor est? Apud me sa
ne cui nihil quod qdē noueriꝫ cōmune cū populo:
ꝛ cui litterularū tātū obuenit q̄tū nō inflet animū
sꝫ delectet ꝛ solitudinis amicū faciat: ubi illas sine
loquaci doctore: sed ꝛ sine tenaci tempore: atqꝫ uti
nam sine seqci liuore didici: quē nō amica: nō con-
sūx: non uadimonium: non usura: non depositum:
non lucellum: non rostra: non balneum: non taber-
na: non cena: non porticus in urbe deuinciūt. Apd
me inquam cui ut uerum fatear: non tam propio
studio: alioue monitu ut ita sentirem q̄ nature ip-
sius persuasione cōsultuꝫ est: vita procul dubio sin
gularis ac solitaria: non modo tranquillior: sed al-
tior est atqꝫ securior. Et ut extimare alioſ iubeo su
as res: ꝛ ut ipse res meas noui: ualde solitudineꝫ
atqꝫ ocium: de quibus multa hodie tecum ueluti
quasdam scalas ad id quo mens nostra suspirat:
amplector: ac teneo: turbas atqꝫ sollicitudines ceu
repagula uectesqꝫ permetuo. Sed ita ut si qua me
necessitas in urbem cogat: solitudinem in populo
atqꝫ in medio tempestatis portum mihi conflare
didicerim: artificio non omnibus noto: sensibꝰ im-
peritandi: ut quod sentiunt non sentiant. Q̄d cum B
per meipsum experientie creditum in consuetudi
nem deduxissem: multo post tempore acutissimi cu
iusdam doctissimiqꝫ viri consiliū esse cognoui: me-
morieqꝫ mandaui: eo quidem attentius: quo gau-
debam factum meum uetustatis auctoritate fulci-
ri. Nepe Quintilianꝰ in eo libro ubi oratorē a Ci-
cerone armatum bullis ac phaleris curiosissime
perpoliuit: de hoc loquens: Est inquit lucubratio
quotiens ad eam integri ac refecti uenimus: opti-
mum secreti genus: Sed silentium ꝛ secessus: ꝛ
vndiqꝫ liber animus: ut sunt maxime optanda: ita
non semper possunt contingere: Ideoqꝫ non statiꝫ
si quid obstrepet abijciēdi codices erunt ꝛ deplo
randus dies: uerum incommodis repugnandum:
ꝛ hic faciendus usus ut omnia que impedient vin
cat intentio: quam si tota mente in opus ipsum di-

rexeris:nihil eorum que oculis uel auribus incurſant ad animuz peruenient. An ꝙ frequenter etiam fortuita hec cogitatio preſtat ut obuios non videamus: ⁊ ita ne decrremus non conſequemur idem: ſi ⁊ uoluerimus non eſt indulgendum cauſis deſidie: Nam ſi non niſi refecti:nō niſi hilares:non niſi omnibus curis uacantes ſtudēdum eſtimauerimus:ſemper erit propter quod nobis ignoſcamus:Quare in turba:itinere: conuiuijs etiam ſibi faciat ipſa cogitatio ſecretum. Hec Quintilianus. Que libentius inſerui: quia ſecretior locus erat. Nam Senece de hoc ipſo vulgatior epiſtola eſt: Ideoqz nihil apposuit preter finē ſolum. Cum enim multa tractaſſet:qualiter aduerſus vulgi ſtrepitum durandus eſt animus ſtudioſi:randē ad ſe uerſus: Quid igitur inquit:non aliquādo commodius eſt carere conuitio? Et reſpōdens ſibi: Fateor ait. Itaqz ego ex hoc loco migrabo:quaſi quecunqz dixerat neceſſarie more ſolatia hoc ultimum uoluntarie profectionis conſiliuz daret. Et profecto ſic eſt: Nam ⁊ ego vnum hocin neceſſitate remedium inueni: ut in ipſis urbium tumultibus imaginariam mihi ſolitudinem ſeceſſu aliquo q̄tum ſinor ⁊ cogitatiōe conficiam:vincens ingenio fortunam. Quo remedij genere ſepe quidē hactenus uſus ſum. Et quoniaz futuri ſemper incerta conditio eſt:an adhuc uſurus ſim neſcio. Certe libera ſi contingat electio:ſolitudinem ueram proprijs in ſedibus queſiturus.

De commendatione ſolitudinis. Cap. IIII.

A Quod ⁊ dum licuit ſemper feci: ⁊ q̄z cupide nunc faciam vides. Solitudo equidez ſancta:ſimplex:incorrupta uereqz puriſſima rerum eſt omnium humanarum: Cui etenim ſeſe oſtentet in ſiluis:cui ſe comat inter uepres? Quem preter piſces hamo:quem preter feras ac uolucres viſco fallat aut laqueo? Quem cantu: quem geſtu mulceat:quē coloribus delectet? Cui purpuram explicet:cui oleum uendicet:cui uerborum florida ſerta contexat? Cui demum ſeſe approbet:cui placere ſtudeat preter illum cui in intimas ſolitudines penetranti: ſolitarium nihil eſt? Neminem illa vult fallere:nihil ſimulat aut diſſimulat:nihil ornat:nihil palliat:nihil fingit: Nuda prorſus ⁊ incompta eſt: Spectaculis enim caret ⁊ plauſoribus ueneficis animarum vite rerumqz omnium:deum vnicum teſtem habet:nec vulgo ceco ⁊ mendaci:ſed conſcientie proprie de ſe credit.
B De quibuſdam quoqz parum illi fidens dubitat: recolens ſcriptum eſſe: Delicta quis intelliget? Et illud etiam: Si ſimplex fuero hoc ipſum ignorabit anima mea: Nec tamen illud oblita: q̄ ſuauis dominus vniuerſis ⁊ miſeratiōes eius ſuper omnia opa eius: Q̄ alleuat dñs omnes qui corruūt: ⁊ erigit omens eliſos: Q̄ prope eſt omnibus invocantibus eum: Q̄ non ſm peccata noſtra fecit nobis:neqz ſm iniquitates noſtras retribuet nobis:quoniaz ſm altitudinē celi a terra coroborauit miſericordiam ſuam ſuper timentes ſe: Q̄ q̄tum diſtat ortus ab occidente:longe fecit a nobis iniquitates noſtras. Deniqz non iudicialiter ſed paterne nos aſpiciens:quomodo miſeretur pater filiorum:miſertus eſt dominus timentibus ſe: quoniam ipſe cognouit figmentum noſtrum: ⁊ recordatur quoniam puluis ſumus: ⁊ homo ſicut fenum ⁊ flos agri egreditur ⁊ conteritur ⁊ fugit uelut vmbra: Miſericordia autem domini ab eterno ⁊ uſqz in eternum:quoniam ipſe fecit nos: ⁊ nihil odit omnium que fecit. Atqz ita hinc minantibus ſcripturis:hinc ſpem dantibus de ſe incerta: ⁊ neſciens an amore an odio digna ſit: trepidat ſed ⁊ ſperat:ac ſeipſam de certa ⁊ nota regis ſui miſericordia conſolatur. Sic ſe:ſic demonum vigil inſidias inqz id ſolum occupata circūſpicit ⁊ diuino preſidio fulta contēnit. Sic vndiqz felix ac tranquilla: ⁊ ut proprie dicam:arx munita tempeſtatūqz omnium portus eſt: Quem qui fugit:quid ſibi aliud preter:portu careat:uoluatur reum pelago:viuat in ſcopulis:moriatur in fluctibus? Nec tamen uſqz adeo propoſiti improbus ſententieqz tenax ſim:ut deſipere alios putem uel in uerba iurare cogam mea: Ad ſatendum multi:ad credendum nemo cogitur. Nulla maior q̄z iudicij libertas: hanc itaqz mihi uendico ut alijs non negem. Sit ſane:poteſt enim eſſe:ſit honeſta:ſit ſancta omnium intentio: Eſſe autem occultiſſime profundiſſimeqz rei humane cōſcientie iudex nolim: Et poſſunt omnes deo largiente bene viuere: Nullum reſpuit infinita clementia:ſed a multis ipſa reſpuit. Ipſa etiam humane philoſophie inſtitutio gradiria eſt. Non poſſunt enim omnes ſummum locum prehendere: Alioquin ima omnia uacarent:tantū ut vitetur obſcenitas ⁊ que in imis eſſe ſolent ſordes. Id enim omnibus eſt neceſſe:qui quolibet in genere vitam agere:procul ab ifamia decreuerūt. Sic obſcena vitare debitum:in altum niti virtus eſt:peruenire felicitas.

De quadruplici diſtinctione virtutum:a Plotino inducta ⁊ a Macrobio comprobata. Cap. V.

A In ſum oblitus diſtinctionem illam quadruplicē virtutum:a Plotino ingenti Platonico inductam:a Macrobio comprobatam: Sed in ea ipſa politice virtutes infimum gradum tenent:que occupatorum eſſe poſſunt:eorum q̄z non omnium:ſed illorum quibus occupationuz finis virtus propria ⁊ multo maxima reipublice ſalus eſt. Cernis ad q̄z paucos vno uerbo tota occupatorum innumerabilis acies ſit redacta. Proximum aſcendendo gradum poſſident purgatorie virtutes haud dubie linquentiuz urbes atqz ociorum ⁊ uere philoſophantiū ornamenta. Et paſſiones quidem animi:quas prime temperant:he conuellunt. Tertius gradus altior illarū eſt:quas purgati animi virtutes uocant: quarum munus eſt proprium:paſſiones quas politice molierint: purgatorie conuulſerint obliuiſci: Hec perfectorum ſunt: qui ubi ſint neſcio: Sed ⁊ qui fuerint ſolitudinem amarunt. Et ſiquis uſqz ſupereſt q̄uis hoc virtutum gubernaculo tutus in alto nauiget:puto tamen ſolitudinis portum amet.
B Quartus ac ſupremus exemplariū eſt locus:que ſupra hominem ſunt: ⁊ ut aiunt: in mente ſolius dei habitant: Unde qō ipſum nomen indicat:tanq̄ ab exēplari aliquo eterno: Siue ut Plato uo-

cat:ab ideis quas in eadem dei mente: ut ceterarum rerum:sic virtutum posuit:tres alias humanarum virtutum species ortas uolunt. In his autem aduersus passiones: non modo non eosdem effectus esse quos in ceteris:sed ipsum passionis nomen audiri nefarium prorsus atq; sacrilegum. De istis sane nil dicturus fueram: nihil enim ad id quod nunc agit:nisi quia cum de politicis purgatorijsq; virtutibus loqui aliquid tempus admonuisset: Plotini quadrifidam catenam multa arte consertam:stilo soluere ac dissociare non libuit.

¶ De delectatione ac dulcedine vite solitarie ⁊ spiritali pugna solitariorum. Cap. VI.

A Ides ne q̄to uerborū ambitu utcunq; cū occupatis in gratiā redire uoluerim:tempus est ut his iam digressionibus modus fit. Ad me igitur ⁊ ad solitudinez reuerto: Cuius ego ueram intimāq; dulcedinem utinam profundius hausissem:ut fidentius in hoc tecum sermone uersarer: Nunc de re sanctissima:prophanū ingenium fari pudet. Quis enim fando equet quod vir percipit cogitando? Celestis ⁊ prorsus angelica vita est:de qua terrenus ne dicam terreus homūcio loqui vult:splendore nominis captus fama q̄q; rei optime: ⁊ ut uere dicam:odore magis q̄ sapore delectatus: haud aliter q̄ si natus in siluis pastor ⁊ in siluis educatus sitim fluuio:herbis famē sedare siluestribus:humi cibum sumere solit⁹ dumosoq; requiem sub antro:casu aliquo ad amplissime cuiuspiam atq; opulentissime urbis muros accesserit: Et dū in uestibulo fessus sedet: oculosq; auide circūflectit:inq; urbem ipsam iniecit custodum domos aut coherens portis angiportum viderit: Exinde reuersus in siluas socijs narret: quid in ea urbe conspexerit:quid in atrijs:quid in vicis:qd in curia:quid in foro:quid in officijs artificuz:quid in thalamis procerum:quid in publicis priuatisq; consilijs agatur. Aut si quia primuz forte religiosissimi templi limē attigit: Idcirco quicquid amictuum seu uasorū imis penetralibus abditum seruatur:cūctas librorum formas:singula sacer dotum officia:omnes sacrorum cerimonias uosse putat. Re enim uera q̄tum ego ab huiuscemodi pastore differo:nisi q̄ is urbem semel adijt B aut templum:ego sepe solitudinem. Is exterius substitit:ego introij. Ille mox abijt:ego permansi? Quid tamen ego certius noui:qualis solitarie vite status interior sit:antra: colles ⁊ nemora:eque omnibus patent: Nemo arcet intrātes:nemo pellit ingressos:deserti nullus est ianitor:nullus custos. Sed quid locorum solus introitus:quid ambiti uebunt amnes:quid lustrate iuuāt silue:quid inuesti prosunt mōtes:si quocūq; iero:animus meus meus insequitur:talis in siluis qualis erat in urbibus? Ille ante omnia deponendus: Ille inquam: ille domi relinquendus erat:suppliciterq; poscendum a domino:ut cor in me crearet mūdum: ⁊ spiritum rectum his in visceribus innouaret: Tū demum vite solitarie abdita penetrassem:Nec enim quid alieno glorier? hec solitudo utiq; non solitaria vita est:ea scilicet quam suspiro:q̄uis exterius simillima videatur:eque hominuz turbis educta: sed non eque passionibus expedita. O si vidissem C que nam dulcedo illa ineffabilis sanctarum animarum:quam de preteritorum commemoratione discriminum: ⁊ uenturi gaudij expectatione perci piūt:sine quibus triumphatus hostis:sine quibus sepe quidem victus:sed vincēdus adhuc: ⁊ in acie nunc etiam standuz est non sine spe certa victorie: militandumq; non solis:sed suffultis angelico comitatu: Et quibus indutis armaturam dei loricāq; iustitie:ut uerbo utar Apostoli:munitis scuto fidei:gladio spiritus ⁊ salutis galea aduersus principes ⁊ potestates:aduersus mundi rectores tenebrarum harum:iterum atq; iterum nullo quidē spectante mortalium:sed celicolarum maximo cōsensu ⁊ eximio omnium fauore christoq; Jesu spectaculis presidente pugnandum est. Que nam illa suspiriorum quies:de profundis ad excelsa tendētium:fatigato animo gratissima? Que nam suauitas lachrymarum de purissimo cordis fonte cadētium? Que nam militum christi vigilie excubieq; psalmorum in turribus hierusalem ⁊ in propugnaculis sion aduersus exercitum babylonis:tota nocte canentium uallūq; ⁊ castra seruātium:loco arduo ⁊ munito:ubi nec pabuluz desit nec aquatio: ubi fidant hostibus insidijs tētari se posse non obruī:eoq; se gratie subuectos: ut ferocissimi hostis incursus ipsis obsequium:supplicium illi sit:ut qui saluti iam amplius non obest:sepe prosit ad gloriam:exercendoq; fiat cautior militia:fortior victoria:clarior triumphus:christi pugilum in vite huius agone certantium.

¶ Q̄tum sit solatium q̄taue iucunditas pro breui solitudine hominum perpetuam sperare frequentiam angelorum. Cap. VII.

Quod illud solatium:q̄ta iucunditas:gaudere presentibus:sperare meliora:pro breui solitudine hominum perpetuam frequētiam angelorum ⁊ diuini vultus aspectū? Ubi totius sacre concupiscentie ⁊ desideriorum omniuz est finis:pro paucis lachrymis interminabilem risum:pro temporalibus ieiunijs eterna conuiuia: pro uoluntaria paupertate inestimabiles ueriss̄imasq; diuitias: pro incolatu siluarum ius ciuitatis ethereę:pro fumoso tugurio stellātia christi palatia:pro agresti silentio cantus angelicos: ⁊ celestis dulcedinem harmonie:queq; omne melos excesserit:illam dei uocem:tot transactis laboribus: suos eternam in requiem euocantis:proq; his omnibus sponsorem ueracissimuz ac locupletissimum habere: Cogitare quotidie quid est quod reliqui: quid est qō secutus fuz:quale est qō patior: quale qō expecto:quantum est qō seui:q̄tum est qō metam. Extimare q̄ breui temporis iactura: immo uero non iactura:sed lucro ⁊ innumerabilium tediorum fuga:felicitatem negocientur eternam: ⁊ dimissis hominuz fastidijs urbiūq; periculis: ubi uere est infernus ille viuentium: cuius meminit psalmista:ad supernam patriam properantes:iam hinc ceperint esse felices. Siquidem miserie finis felicitatis initium est natura contrariorū exigente ut ubi hoc desinit:illud incipiat. Postremo ⁊ cogitatus altissimos: ⁊ collocutores spirit⁹ ⁊ visiones beatificas habere: ⁊ sepe presentem christuz fami-

liarius compellere. Semper enim p̄sens est qui ubiq; semper est. Quis est autem hic nisi de quo scriptum est: Si ascēdero in celum tu illic es: ⁊ si descēdero ad infernum ades: Si sumpsero pēnas meas diluculo ⁊ habitauero in extremis maris? Cui si facile fuit oculos nobis atq; aures itellectū q; largiri: multo est pfecto facilius nos videre: audire ⁊ itelligere. Uidet ille igit̄ nos: auditq; p̄us etiam q̄ loquamur. Ipse est enim igitur qui tacito Moysi ait: Quid clamas ad me? Preuenit uota nostra ⁊ affect⁹ anticipat. Cogitatiōes nostras intelligit de longinquo: hoc est multo anteq̄ fiant: Preces nostras exaudit anteq̄ sonēt: necessitates nostras aspicit anteq̄ ueniāt: exit⁹ nostros speculat̄ anteq̄ nati sumus. Sed ita nos aspicit: ut indignos licet inueniat: misereatur tamen: nisi forte q̄ procul absit a nobis: contumacia pertinaci misericordiam repellamus.

¶ Q; habentes uerum testem christum: teste imaginario non egeamus. Cap. VIII.

A Habētes ergo testem patrem iudicem: teste
b illo imaginario non egemus: de quo alibi scripsi: quem philosophorum quidam querendum nobis esse dixerunt. Epicurus q̄dem quibusdam licet opinionibus infamatus: magnorum tñ iudicio magnus vir amico scribēs: Sic fac inqt omnia: tanq̄ spectet Epicurus. Marcus Licero in epistolis quas ad Quintū Liceronē fratrez suum scribit: post adhortationes magnificas ad virtutez cōcludēs: Id inquit facillime facies si me cui semper vni magis q̄ vniuersis placere uoluisti tecum semper esse putabis: ⁊ omnibus his rebus q̄s dices ⁊ facies interesse. Multum haud dubie confidebat ueram p̄sentiam ꝓfuturā esse germano: qui memoriam sui solā efficacem adeo virtutis ad stu-
B dium extimaret. Secutus hos Seneca: sed nō ausus tantum sibi tribuere: Luciliuz suum monet ut alicui⁹ clarioris viri p̄sentiam sibi fingat. Ait enim: Prodest sine dubio custodez sibi imposuisse ⁊ habere quem respicias: quem interesse tuis cogitationibus iudices. Nec multo post: Sic facies inquit quecūq; facies tanq̄ spectet aliq̄s. Et post pauca: Aliquorum te inquit auctoritate custodi: aut Cato ille sit: aut Scipio: aut Lelius: aut cuius interuentu pditi quoq; homines vitia supprimerēt. Et ut intelligas hāc etiam esse Epicuream doctrinaz: Seneca idē alibi: Aliq̄s inqt vir bonus nobis eligēdus est ac semp ante oculos habēdus: ut sic tanq̄ illo spectāte viuamus: ⁊ omnia tanq̄ illo vidente faciamus: hoc mi Lucili Epicurus p̄cepit custodem nobis ⁊ pedagogum dedit. Deinde quibusdam iterpositis quibus hoc cōsilium annumerat: adiecit: Et elige itaq; Catonem ait: Si hic tibi nimis videtur rigidus: elige remissioris animi virum Lelium: Elige eum cuius tibi placuit ⁊ vita ⁊ oratio: ⁊ ipse animum ante se ferēs vultus. Uides ut aliquot enumeratis: utrobiq; nobis liberum lingt eligere quem uelimus: modo aliquem eligam⁹: cuius nobis nō genus: nō potentia: non opes: sed virtus ⁊ conuersatio ⁊ testis animi frons ⁊ motura
C animum uerba placuerint. Et hoc quidem de imaginario teste vite philosophicum cōsilium: inter suos nō inutile: nobis nō necessarium: būc in his litterulis obtineat locum: ut q̄ dixim⁹ appareat tali teste christianum hominem nō egere: Cui nō Epicurus aut Licero: nō Cato: nō Scipio: nō Lelius imaginatione fingēdus: sed angelus bonus vite custos: comesq; datus homini: quo spectāte figs est pudor: audere nō debet: q̄ coram homine nō auderet. Et q̄ summū ⁊ terribile dixerim: Christus ipse locis omnibus atq; tēporibus est p̄sens: nō actuum: sed ⁊ cogitatuum omnium uerus testis: quos ⁊ si uere afforet testis Epicureus non videret. Figere hic animum libet ⁊ cogitare: Quis tā impudēti rabie fuit vnq; tātaq; scelerum licentia: qui nō dicam christum: sed amicorum christi aliquem coram cerneus non raptāti se p̄cipitātiq; libidini frena substringeret? Atqui christum ipsum in abditis etiaz anime penetrabilibus semper assistere: ⁊ quid illis geraī introspicere ⁊ aperta omnia videre: nemo usq; christianus est quis dubitet: nec ab omni dedecore tāti testis metu saltē ⁊ uenerationē desistit. Quod hic prestygij est: nisi q; quē p̄sentem corde credimus: oculis nō videmus: eo q; relabimur in quo ueteres Licero qui christum certe nō nouerat: arguebat: ubi ait: Nihil animo videre poterāt: ad oculos omnia referebant? Quod
D si ⁊ nobis accidit ⁊ cōsilium optamus: idem nobis audiēdus est Licero: nō q; alij p̄cipue ex nostris desint: cuz Augustinus ex hoc maxime librū uere religionis mihi texuisse videaī: sed iuuat in re nostra peregrinum: ut ita dixerim: hominem audire: p̄sertim cum vnus idemq; locus sit: ubi ⁊ vulnus aperuit ⁊ medicamēta composuit. Ait enim: Magni autem est ingenij reuocare mētem a sensibus ⁊ cogitationem a cōsuetudine abducere. In hoc ergo summis ⁊ nos viribus enitamur: ut sensibus domitis ⁊ victa cōsuetudine aliquid animo videamus: Aperiamus iam tādem atq; purgem⁹ oculos illos intrinsecos quibus inuisibilia curnentur: christum adesse videbimus. Et si de Marco Catone scriptum est: quod puduit gementem illo teste mori: q̄to magis pudebit christo spectāte male viuere: male mori: aut omnino facinorosum aut turpe aliquid tāto sub teste committere. Sane noster hic testis infallibilis atq; perpetuus: ut ad p̄positum sermo redeat: ⁊ si ubiq; p̄sens sit: nusq; tamē esse p̄sentio: nusquāq; familiarius nos audire ⁊ nobiscum colloqui q̄ in solitudine dignaī. Nimirum: Nam ⁊ nullus interstrepit: ⁊ q̄ ab in
E tētiōe mētem distrahat nō est. Sic humanus animus assuescit celestibus frequētiq; colloquio fiduciam salutarem concipit: ⁊ ex hospite atq; aduena fit domesticus dei. Magno enim ex amore continuoq; ⁊ fideli cultu inter deum ⁊ hominem familiaritas tāta est: q̄ta inter hominem ⁊ hominē nō est. Q̄obrem ut laboriosos homines ⁊ mortalib⁹ semper rebus implicitos ac terrenis occupationibus tota intētione demersos: iam nunc occupationum immortalium ⁊ inferni laboris habere p̄mitias crediderim: sic simillimum ueri putem solitarios dei amicos: pijs assuetos curis: iaz hic eterne vite p̄sentire delitias: Nec incredibile dixeriz posse aliquem ex hoc numero cui secularis ceni uestigium nullum extet ad eum graduz misericordia sublenante cōsurgere: ut adhuc terris inclusus: cōcinentes in celis angelorum choros audiat: ⁊ videat in excessu mētis: q̄ ad se rediēs non possit exprimere. Sed q̄d horuz omniū scire: q̄d ue de bis log possuz peccato: ifelix: ⁊ peccati mei pōdus ac

vincula circūferēs: qui uel amore litterarū amicus ocio: ⁊ litteris locū amo: uel fortasse odio quodam ex dissimilitudine morū orto: populus fugio: ⁊ fortasse cōscientia vite mee multiloquum testem vito.

¶ De Libertate solitarij: ⁊ studio mētali. Cap. IX.

A b Is igitur prētermissis: q̄s q̄s bone Jesu ad hūc finem creati abs te ut in te requiescamus: ad hoc nati ⁊ sine hoc inutiliter atq; infeliciter nati sumus. Quāti tādem pater estimes illa cōia: viuere ut uelis: ire quo uelis: stare ubi uelis: Uere iter purpureos florū thoros: Autumno caducarū inter frōdium aceruos acgescere: Aprīcatiōe hyemē: vmbris estatem fallere: neutraq; sentire nisi quam uelis? Jn utraq; tuum esse: ⁊ ubicūq; fueris esse tecum: procul a malis: procul ab exēplis scelerum: nō impelli: nō collidi: nō affici: nō urgeri nōdum esurire malis in cōuiuium trahi: dum tacere cupias ad loquēdum cogi: nō importune salutari attrectariq; ac detineri in cōpitis ⁊ urbanitate incōdita ⁊ īsulsa: totos dies in eculeo pendere: obseruare p̄tereūtes: Quis te ut mōstrum aliqō intueat admirās: qs pedem figat occursu: qs flexo in tergum hereat: ⁊ aut nescio qd raucum in aurē comitis insusurret: aut de te obuium iterroget: qs in turba uel moleste urgeat: uel aliq̄to molesti⁹ loco cedat: qs manum porrigat: qs ad caput illam referat: qs multa in angustijs loq paret: qs tacit⁹ oculo signum det ⁊ stricto trāseat labello: Demuq; nō iter tedere senescere: iterq; saltātium greges p̄mere semp ⁊ p̄mi: Artari spiritum mestisq; uaporib⁹ afflatum hyeme licet media sudare: nō humanitatem iter homines dediscere: affectumq; fastidijs odisse res: odisse hoies: odisse negocia: odisse quos diligas: odisse teipsum: nō obliuiscī tuarum reruz: ut multis ingratis uaceſ: Sine p̄iudicio tādem apostolice sententie ad Romanos que est: q̄ nemo nostrum sibi viuit: ⁊ nemo sibi moriē: Siue enim viuim⁹: dño viuim⁹: ⁊ siue morimur: dño morimur: Jta tibi viuere ⁊ mori: ut nō alijs q̄s dño viuas ⁊ moriaris. Stare iterim uelut in specula: res curasq; hominum sub pedibus ituētem: videre oia teq; īp̄rimis: cū vniuersitate trāsire: nec senectutem tacite subrepētem p̄i⁹ molestam pati q̄s ꝓximam suspicari: Qō omnib⁹ ꝓpemodum occupatis accidit: Sed eam multo ante ꝓspicere ⁊ p̄parare illi integrum cor⁹: equum animum: nosse vite vmbraz hāc nō vitam: diuersorium nō domum: viam esse nō patriam: nō cubiculum ſz palestram: nō amare que fugiūt: optare que p̄manēt: hec ipsa duz assūt:

C ferre pacifice: Semp te meminisse mortalem: sed cui sit īmortalitas repromissa: mittere retro memoriam: perq; oia secula ⁊ per oēs terras animo uagari: uersari passim ⁊ colloq cum omnib⁹ qui fuerūt glorioſi viri: atq; ita p̄sentes malorum omniz opifices obliuiſci: nonnunq̄s ⁊ teipsum: ⁊ supra se eleuatum animum iferre reb⁹ ethereis: meditari qd illic agiē: ⁊ meditatiōe desiderium inflāmare: teq; vicissim cohortari: ⁊ ardētium q̄si verborum faculas calidis admonere p̄co: dijs: Qui qō inexperti nō itelligūt: nō vltim⁹ solitarie vite fruct⁹ est. Jnter hec ut notiora nō sileam: ⁊ lectiōi dare operam ⁊ scripture: ⁊ alternum laborem alterno solatio lenire: legere quod scripserūt p̄imi: scribere qō legāt ultimi: ⁊ beneficij litterarū a maiorib⁹ accepti qua in illos nō possum⁹: in posteros saltem gratum ac memorem animum habere: Jn eos quoq; qua possum⁹: nō ingratū: ſz noia illorum uel ignota vulgare uel obsolefacta renouare: uel senio obruta eruere ⁊ ad ꝓnepotum populos uenerāda transmittere. Jllos sub pectore: illos ut dulce aliqd in ore gestare: Deniq; modis omnib⁹ amādo: memorādo: celebrādo: si non parem: certe debitam meritis referre gratiam.

¶ Quomodo quarundam artium inuētoribus diuini honores attributi sint. Cap. X.

A i Nuētores artium q̄rundam post mortem diuinitatis honore cultos audiuim⁹: gratē gdem potius q̄s pie. Nulla est enim pietas hominis qua deus offendiē: ſz erga memoriam de humano genere bene meritoruz incōsulta gratitudo mortalium humanis honorib⁹ nō cōtēta: usq; ad sacrilegas processit ineptias: Hinc Apollinem cithara: hinc eundem ipsum atq; Esculapiū medicina: Saturnum Liberūq; ⁊ Cererem agricultura: Vulcanum fabrica deos fecit: Hinc Egyptus: Osirim: Athene docta urbs Mineruam coluere: q̄ ille lini: hec olei usum artemq; lanificij reperisse ferē. Longum est singula ꝓsequi: qō apud ueteres huiuscemodi uanitatū nullus est modus: quas palam dānare nō ausus ille poetarum maxim⁹ atq; cautissimus: ut qui ꝟo paratum forte supplicium uerebaē: latēter utiq; nec min⁹ elegāter irridere nō metuit: qſquidē animas eorum iuctas qui vitam excoluere per artes: quorum noia vulgus mendax ⁊ omnium fons errorum in celum: celi dño idignā te locauerat: apud inferos ponit. Noiatim isup ipsum medicine reptorem omnipotētis dei fulmine B detractum: ad stygias vndas canit. Uerū hec que stio iter eos maneat: Apud nos enim nulla de dijs est questio. Nec ꝟo mirari vnq̄s satis possum: viros in ceteris omnib⁹ tam pfectos: in solis superstitionibus tam delyros: ⁊ quasi uelocissimos cursores euntes in diuersum ⁊ ante oculos metham positam nō vidētes: ut quorum pnicitatem miror: miserear cecitatem. Saue si talium rerum primis auctoribus honor aliquis debetur: quem deberi magnum modo humanum modestūq; nō inficior: qd non litterarum artiumq; nobilium repertorib⁹ debeatur: qui nō nomerem sulcis: nō telam lateri: nō fidium tinnitum auribus: nō oleum aut vinum gutturi: q̄uis ⁊ auribus ⁊ gutturi suos sonos suasq; delitias: sed feliciora quedam instrumenta ad cibum ⁊ ornatum cultumq; ⁊ medelam animi peperere? Enimuero id debitum ubi queso potissimum persoluaē: aut quis est qui dubitet hoc ipsum litterarum negocium quo uel nostrum uel alienuz cōsecremus nomen: quo multo pennius q̄s ere uel marmore virorum illustriuz imagines excidam⁹? Nusq; omnino melius: nusq; liberius: q̄s in solitudine posse tractari: exptus hoc saltem loquor: Sētio quos animo stimulos: quas alas igenio: qō illa operi uacuum tempus accommodat: que oia preter illam ubi q̄ram nescio. Uacuitatem ꝟo seu uacationem dici inanis litterarum atq; artium fontem esse: si mihi forte non credis: Aristoteli crede: qui primo metaphysice sue libro: circa egyptuz cōstitutas methematicas artes ait: rōnem asserēs: q̄ ibi gēs sacerdotum uacare dimissa est. Quod nec Plato ipse tacuerat de eisdem loquens in Timeo: quod sacerdotijs prediti separatim a ceteris

populo manēt: ne cōtagione aliq̄ ꝓphana castitas polluaī. De quoꝝ vita ut vnus e sacerdotibus nostris ait Cheremon Stoicus vir eloquētissim⁹ narrat: q̄ oibus mūdi negocijs curisq̄ postpositis: sēper in tēplo fuerint: ⁊ rerum nās cās q̄ ac rōnes sydera ꝓtēplati sint: nunq̄ mulieribus se cōmiscuerint: nunq̄ agnatos nec ꝓpinquos nec liberos quidem viderint: ex eo tpe quo cepissent diuino cultui deseruire carnibus ⁊ vino se semp abstinuerit. Addit ad hec q̄ biduana ac triduana iedia humores corpis ex ocio atq̄ imobilitate nascētes acerrime cōprimere ⁊ castigare sint soliti: Multa quoq̄ de cibo de potu de accubitu: q̄bus moribus diuinam ingenij ubertatem facile crediderim contigisse.

¶ Tractatus quintus: De vite solitarie impugnatoribus: quibusdā q̄ doctrinis ac consolationibus solitariorum.

¶ De rationibus quibus aliqui vitam solitariam reprehendunt. Cap. I.

A Ec sum nescius: ut hoc loco mihi violenter occurrī ab his q̄bus solitudo ⁊ lris inimica videī ⁊ vtutibus. Dicūt enīz in primis carere solitudinem magris quibusdam q̄si lrarum dispēsatorib⁹: atq̄: ut ita dixerim: teneroꝝ altoribus aioꝝ: sine quoꝝ ope ꝓtinus ꝓfecto rara nūq̄ igenia surrexere. Ita vo hoc dicūt: quasi ego pueris loq̄r: ⁊ nō his qui domiferulam pedagogūq̄ dimiserint. Instāt tñ acri⁹ ⁊ eruditis etiam viris distrahi ingenium huc illuc ꝓspectu uago ⁊ celo liberiore cōfirmāt. Qō q̄dem ubi grāde aliq̄d molīr rapidi more cornipedis: magno quem saltui ꝑpares frenāduz colligēdūq̄: doctus nemo negauerit. Huius sentētie patronum Quintilianum hūt: qui libro oratoriarum institutionum nisi fallor nono: cum secretum ⁊ liberum arbitris locum: ⁊ q̄s altissimum silētium scribētibus maxime cōuenire: deq̄ hoc neminem dubitare dixisset: ꝓculdubio hac in ꝑte mecum sentiēs: mox adiecit vñ dissentiēs videre: Et nō tñ ingt ꝓtinus audiēdi qui credūt aptissima in hoc nemora siluasq̄: q̄ illa celi libertas locorūq̄ amenitas sublimē aium ⁊ beatiorem spūm parēt: mihi certe iucundus hic magis q̄s studioꝝ hortator videī eē secessus. Nāq̄ illa ipsa que delectāt necesse est auocēt ab itētione opis destinati. Neq̄ enim se bona fide in multa simul intēdere aius totum pōt: ⁊ quocūq̄ ipse respexit desinit intueri qō ꝓpositum erat. Satis utiq̄ dixerat: ⁊ tñ ut penitus ita sibi ꝑsuasum scias i sistit ac repetit: Quare ingt siluarum amenitas ⁊ ꝑter labētia flumina: ⁊ inspirātes ramis arboꝝ aure: uolucrūq̄ cantus: ⁊ ipsa late circūspiciēdi libertas ad se trahūt: ut mihi remittere poti⁹ uoluptas ista videaī cogitationem q̄s intēdere. Ecce igiī ut aduersum me nō spernēdus testis in iudicium uenit: qui uelut auctoritati ꝓprie parum fisus Demosthenis haud vulgaris egdē note viri: ꝫ absq̄ emulo graie facūdie ꝓncipis factum ꝓfert opinioni sue consentaneum. Et Demosthenes q̄dem ingt: Melius qui se in locum ex quo nulla audiri uox ⁊ ex q̄ nihil ꝓspici posset recōdebat: ne aliud agere mētez cogerēt oculi: Habes o studiose siluarum sectator miratorq̄: Dicat aliqs qui siluas ⁊ colles ⁊ secessus auios: nō tātum inutiles studijs opineī sed dānosos: Quid hic dicam? Negem aut locutuz uera Quintilianum: aut recte feciſſe Demosthenem: immo vo uel in sniam hoꝝ ibo: uel hos in sniam meā trahaм? Cōuenire securius: q̄s luctari: Poterā nē pe ꝓfacile hos incursus auertere: q̄ oratores ambo: hic q̄dem clarus: ille clarissimus: Nec dubium nulli studioso gñi minus siluas ⁊ ea de q̄bus hic loquiī atq̄ oino solitudinem ꝓuenire: qō exꝑssius dicam cum ad exēpla ꝓuenero. Sed non hinc eua dere est aius: nec fuga nec bellum placet: ꝓcordiaz quero. Itaq̄ q̄uis ego nusq̄s feliciuſ q̄s in siluis ac mōtibus ingenium expiar: nusq̄s mihi paratius ⁊ magnifici sensus occurrāt: sicubi tñ magnificū aliquid occurrit ⁊ equa cōceptibus vōa rīdeant: nolim tñ: qō mihi forsan singulare est: ad vniuersos trahēs dictum factūue tātoꝝ hoium dānare: quin utrūq̄ potius amplector ⁊ ꝓbo: neutrum nīo ꝓposito aduersum. Neq̄ enim studiosis impo: ut in siluis aut mōtibus libros scribāt: sed pmitto ut tali spectaculo recreatum aium in angustias cogant tacitas atq̄ recōditas: quas tñ nullo loco aptius q̄s in solitudie posse cōtingere: quis est qui nō quā libet urbium amicus itelligat? Fuscum igiī ac silētem locum qui ad scribēdum uenit eligat. Hoc enī iubētibus nō obsisto. Qō diurno scriptori dictuz: nocturnus nō respuat lucubratoꝝ. Qua in re ipsius Quintiliani cōsilium nō inefficax exptus: tecū studiosissime pī: ⁊ cum lectore coico. Ille enīz laudās Demosthenis hūc morem: ad extremum ait: Ideo lucubrātes silētium noctis ⁊ clausum cubiculum ⁊ lumē vnum uelut rectos teneat: Nihil horum ut arbitroꝝ solitudini obstare: sed fauere cuncta fateberis. Itaq̄ si iter tātas uoces audioꝝ: si liūq̄ nouum nō despiciī: ⁊ hos sequoꝝ ⁊ lōgi⁹ euectus si loci optio integra est: scripturum noui aliq̄d admoneo: quotiēs se exēplo Demosthenis icludet

¶ Qꝝ silue: loca virentia ⁊ amnes plurimum conferunt solitarijs. Cap. II.

A Liud añ ꝓuisum sit: ut post secūdos ingeni succesſus egressu facili in siluas ⁊ loca virētia: quoq̄ nihil est musis amicius que ruli amnis in ripam grauedinem possit fatigationēq̄ deponere. Nec ideo minus in aruum ingenij rerum semina iacere: ⁊ inter ipsum quietis reparā diq̄ animi tēpus uēturo labori mām ꝑparare: utile simul ⁊ iucūdum opus ⁊ actuosa requies ⁊ quetus labor: ut cuz ad angustam illam Demosthenis ac secretam aream reditum fuerit: sentētiarum semētem inutilibus excussis: uotiua uerborum messis equiparet: atq̄ ita nullum studio tēpus iners aut inane ꝑterfluat. Qō his ꝑcipue dictum sit qui oꝝones texunt aut historias: Nam qui pbiam: ac maxime qui poeticam meditanī: q̄bus acuta potius ⁊ arguta q̄s multa congrere mēs est: eos libertati ꝓprie relinquēdos cēseo: ipetum ingenij sequātur: Consideant ubicūq̄ est aius: ubi locus tēpusq̄ suaserint: aut ubi se stimulis maioribus adigi senserint: seu celo aperto: seu clause tecto domus: seu solide rupis obtētu: seu patule pinus ymbraculo: Nō multoꝝ euolutione uoluminum est opus. Illis iam añ plectis in aio legūt: sepe etiaz in animo scribūt lectione ꝑterita: sed pūti ingenio sese attollūt: Nēpe supra humanum modum rapiant oportet si supra hoiem loqui uolūt. Id sane locis aptis-

simis expeditius fieri iterdum ⁊ alacrius aiaduerti. Uñ sepe mōtanum carmē q̄si hedum e toto grege letissimum atq; lectissimum vidi: ⁊ nitore insito admonitus originis: dixi mecum: Hramen alpinum sapis: ex alto uenis. Eqdem ut huic tādez articulo finem faciam: ⁊ Marcus Tullius ⁊ Uirgilius Maro: quos eloquentie p̄ncipes latine nemo eloquēs negabit: huic cōsilio herebant: dum alter cum sepe alias: tū p̄sertim ad tractatum legum ciuilium accessurus frondosas quercus ⁊ delectabiles secessus: quodq; ibi scriptum memini: ripam ⁊ vmbram: ⁊ p̄ceriſſimas populos: ⁊ cōcētum auium: ⁊ strepitum fluuiorum: atq; equas in ptes scisi amnis in medio insulam puam ⁊ huic nr̄e simillimam quereret. Alter aūt suum alexim qsqs is est pastorio carmine laudaturus: Inter dēsas vmbrosa cacumina fagos assidue ueniēs: solus in montibus ⁊ siluis id faceret. Platonem secuti ambo: qui inter ociosa cupressseta ⁊ spatia siluestria: de istitutis rerum publicarum deq; optimis legibus disputarat. Nota nimirum ⁊ vulgata cōmemoro. Multum tpe posterior Lypanus: fide aūt p̄or ⁊ martyrio clarus nec obscurus eloqo: tale qddam ⁊ sensisse videt ⁊ scripsisse: qō vnum ex multis ingēs mirator eius Augustinus in libris suis q̄si illius ingenij expimētum ⁊ eloquētie gustum ponit: que in eo quāta eē potuerit: nisi grauitati rerum deditus v̄bor neglexisset ornatum loci illius cōmemoratione notum nobis eē uoluit: Ubi ingenium exercēs: nō ait: hūc thalamum loco abditum: cinctum muris: cōmunitum seris: marmorea opacuz celatūq; testudine: aut tale aliqd: sed: Quid petamus ingt hāc sedem: dāt secessūm vicina secreta: ubi dum erratici palmitum lapsus pēdulis nexibus: per arundines baiulas repunt: viteam porticum frōdea tecta fecerūt. Ecce quam porticum ⁊ quam sedē vir sanctus ⁊ eloquēs appetebat: vites palmites: frōdes arūdines: ⁊ inter hec studiosis semp amabile secretum: qō utiq; nō optaret si p̄ter muros ac tectum nullis bñ secessibus ingenium crederet. Posſem nūc apud alios hoc ipsum querere: ⁊ plurium testimonio rem firmare ni uererer ne aut fidei minus habuisse tātis testibus: aut cure amplius suscepisse dicerer q̄z oportet: Hactenus ea lege disserui qd sentirem: ut nullam ingenijs legem imposuisse me sentiāt que hec legēt: Sigs adeo abūdans ocio erit ut ocium nr̄m legat: Singula igit̄ examinent de ueritate rerum: non tam mihi uel alijs q̄z experientie crediturī.

¶ De interp̄tatione uerborum Senece: quibus solitudinem impugnare videtur. Cap. III.

Am vo qui solitudinem v̄tutibus inimicaz i uolūt: astipulatorem videnē inter ceteros Anneum Senecam hēre: qui ep̄larum suarum quodam loco: oia nobis mala solitudinem p̄suadere. Et rursus alio loco: Mala ibi cōsilia agitari: cupiditates imp̄obas ordinari audaciā acui libidinem irritari: iracūdiam instigari: ait. Que si indefinite aut ul'iter dicerenē: haud dubie uel Senece resistēdum uel solitudinis patrocinium deserēdum erat. Sed nō ita est. Ea enim nō nisi de stultis ⁊ qui passionibus vincunē dicta eē: luce clarius in ipsis Senece v̄bis appet. Lugētem ingt tinentēq; custodire solemus ne solitudine male utatur. Audis aliquem solitudine p̄hiberi: Sed aduerte cām: luctum scilicet ⁊ timorem: acerrimas animi passiones. Qō ipsum latius extēdēs: Nemo est inquit ex imp̄udētibus qui relinqui sibi debeat. Id utiq; uerum eē qs nō videt? Qui enim impos sui est: mox ut sibi relinquī oportet ut ruat. Talibus qdem ego nō inimicam mō solitudinē: sed nec amicam urbem iudico: eo tū amiciorem q̄ illa ut crimi num ministros: sic ⁊ scrutatores hēt ⁊ vindices: hec impunitatis ⁊ latebrarum spe reijcit leguz metum ⁊ reuerētiam honestatis. Ceteruz altera libertatem impudētiāq; peccādi: altera fautores scelerum atq; instr̄a suppeditat: utrūq; pestiferuz: uerū ea nāe puersitas: non solitudinis culpa est. Qō ut p̄sus ita eē nec aliud Senecam uoluisse puideas: eadem ep̄la illam ipsam solitudinē mestis ac pauidis ⁊ ip̄udētib⁹ iterdictam: Lucillo suo nō mō p̄mittit: sed suadet ac p̄cipit. Sic est ingt: non mutosniam: Fuge multitudinē: fuge paucitatē: fuge etiam vnū: nō hēo cum quo te coicatuz uelim: ⁊ vide qō iudiciū hēo: audeo te tibi credē. Duruz nisi falor ac p̄cisuz dogma. Fuge ingt multitudinē: libenter id qdez. Fuge paucitatē: patior nō molestē. Fuge etiam vnū: nil est quo me ulteri⁹ trudas: ad extremam solitudinē coartasti. Quid iam restat nisi ut meip̄m fugiā? Sed ⁊ tūc tū vnū fugero: nō hēo cum quo te coicatū uelim: Mirū: Ego vō hēo cum quo te: ⁊ fortasse plures: sed p̄fecto vnum hēo. O si nūc tale aliqd amico p̄sulam: Exclamabūt vndiq; solitudinis ac v̄tutis aduersarij: meq; sareuz ⁊ ihumanū dicēt. Atq; Seneca tātus vir chariſſimo oium amico p̄cipit etiam vnum fugē: ac p̄fecto p̄sumatoq; viro loquit̄. Hoc sigs dixerit cum bona uenia negabo: Proficiētiuz potius q̄z p̄fectoz ex numero fuisse Lucillū iurat⁹ testis Seneca ipse fatebit̄: quē ⁊ si frequēter laudet: qui amātiū mos est: si p̄fectū tū nosset: nec totiēs hortaret nec aliqñ rep̄hēderet. Alt si studijs saltem v̄tutiq; dedito: dicat aliqs hic: fatebor: sed eo plane reuertimur quo uolebā. Neq; enim ego alijs q̄z lr̄arū ⁊ v̄tutuz studiosis loquor: religs salubre p̄siliuz nullū hēo nisi ut ante oia vitam mutēt: tuz de loci oportunitate videbimus.

¶ Q; ijs qbus oportuna est solitudo nō sit suadendum ut amicitie iura contemnant: ⁊ q; turbas nō amicos fugiant. Cap. IIII.

Eterū his ipsis qb⁹ solitudinē oportunaz dixi: nunq; suasi ut studio solitudinis amicitie iura p̄tenerēt: Turbas nō amicos fugiendos dico. Q; sigs eē sibi amicor turbas estimat: p̄mum videat ne fallat̄. Id vō maxime deteget repētina necessitas mutatioq; fortune: que sicut optāda nō est expiēdi cupidine: sic si accidat experiētie ⁊ discutiēdis erroribus multū p̄fert. Deide si ut reliq̄rum reruz: sic amicitiarū alter altero diti or fuerit nō mouebor: Nec tam amicos fugē solitarium monebo: q̄z optare: ut ad se visenduz singulatim potius q̄z caternatim ueniāt: nō ocio tediuz sed solamen ⁊ auxilium laturi. Sit ocium modestum ⁊ suaue non insolens: Sit solitudo trāquilla non ferox: Sit denicq; solitudo nō immanitas: Jn quam qui uenerit miretur humanitatez que ab urbibus exulat: siluas incolere: seq; ursos in populis ac leones: in solitudine angelicum hominem inuenisse. Ita plane sentio: atq; hūc medium inter extrema callem teneo: Alter non nisi inter turbas

gaudet: huic misericordia magis q̄ redargutio debetur. Alter autem ingt: fuge etiam vnum: huic nescio quid dicam. Tangis fateor Seneca ꝛ auctoritate p̄mis tua: inclinaturus forsitan nisi alter obsisteret nō te minor: ꝛ si maiorem dixero: credo nō indignabere. Marcus Licero amicitie legem tractans non hos tm̄ quibus amicitia post virtutem iucundissima rerum est: sed asperos etiam ꝛ immanes humanāq̄ societatem atq̄ congressum fugientes: quorum vix vnicum exemplum toto orbe reperit: pati non posse ait: nisi acquirant aliquem: non dixit amicum: natura enim obstabat: sed apud quē euomant virus sue acerbitatis: sumptaq̄ hinc occasiōe: Tarentini Archyte dictum refert: cuius ea sententia est: Neminem non modo in terris: q̄talibet rerum affluentia: sed ne in celo quidem p̄senti syderum conspectu mūdiq̄ notitia felicē esse posse nisi habeat cum quo illa participet: sic naturam nihil omnino solitarium amare. Idem famosiore alio quodā loco: Si omnia nobis inquit que ad victum cultūq̄ pertinent quasi virgula diuina: ut aiunt: suppeditarentur: tamen optimo quisq̄ ingenio negocijs omnibus omissis totum se in cognitione ꝛ in scientia collocaret. Deinde ut ironice locutum scires: aperte ait: Non est ita: nam ꝛ solitudinem fugeret. Ecce q̄ paucis uerbis: quecūq̄ de solitudie loquimur damnasse videtur ꝛ fecerat nisi ulterius processisset: ut non tam Ciceronis dictū exponendum nobis: q̄ oratoris testimonium: licet in philosophie libris scriptum seu suspectū ab hoc iudicio repellendum esset. Sed ut liqueat de extrema ꝛ inhumana tm̄ solitudine illum loqui: quam qui fugit: profecto vnum etiam non fugit: atq̄ ita non nostram: sed diuersam potius damnare sentētiam: nec fuga solitudinis in turbas iri uelle: sed id solum ne amore solitudinis humanitas fugiatur. Uide quid addidit: cum enim dixisset: ꝛ solitudinem fugeret: non dixit ꝛ socios: sed ꝛ socium ait studij quereret: tum docere uellet: tum audire: tum discere. ¶ Cum igitur tantis bonis ornata solitudo si participe careat intolerabilis etiam ferocibus animis humanumq̄ perosis commercium videatur: quid mitibus ꝛ humanitate p̄ditis videri debet? Q; si amicitie ignaris collocutor vnus tm̄ solatij afferre creditur: quid veris amicitie cultoribus fidelis amici conuersatio allatura sit: in quo sese videant: ex quo uerum audiant: cuz quo ut Licero idem ait: sic omnia loqui audeant: ut secum de quo nulla suspitio: sub quo nulla frauꝰ: p̄o quo nullus labor non suauis: sine quo nulla sit dulcis quies: a quo demū ꝛ aduerse p̄sidia ꝛ p̄sperioris fortune p̄ueniāt ornamenta? Hunc ego si a solitudine secludendum arbitrer: durus sim: Nec ꝓ vnq̄ mihi amici p̄sentia interrumpi solitudo videbitur sed ornari. Ad postremum si alterutro carendū sit: solitudine ipsa priuari maluerim q̄ amico. Sic itaq̄ solitudinem amplector: ut amicitiaz non repellam: neq̄ fugiam etiam vnum: nisi forsan is ipse sit cuius mores etiam in urbibus fugiēdos vite tranquillitas non negligenda suadeat. Tota res igitur ad hoc redit: ut sicut cetera omnia: sic ipsam solitudinem cum amicis partiar: nullius boni sine socio iucundaz possessionem humanius ab eodem Seneca dictum credens: solitudinez ꝓ magnum ꝛ dulce bonum esse non dubitans: ab ea autem non sceleſtos modo sed inertes ꝛ ignauos arceaz. Ut enim Tiberij solitudo odiosa est: qua Capreas insulam immeritam: perpetua cōmaculauit infamia: ubi seuitie ac libidinis officinam instituit ferus ꝛ fedus senex: Sic Seruilij Natie solitudo ridicula est: qui non procul inde Neapolitano in littore prope Campanie cunias latens senuit ocio famosus inutili: ꝛ iutra villule sue septum nō tam habitans q̄ sepultus: Et q̄ multos esse credimus ubiq̄ Seruilios. Sed hic ante alios occurrit quē irriſor nobilis notum fecit ꝛ prestitit ne inferre coetaneis nostris ueritatis iniuriam exempliq̄ molestiam cogeremur. Jam intelligis ad quos quecūq̄ de solitudine dicta seu dicēda sunt referam: Uerum quia non omnibus est datum uel sanctitate ul' litteris excellere preclaroq̄ ocio posteritatis amorem ac notitiam promereri: ut nec presens gloria: nec sequentis eui fama sollicitet: pro qua multi vitā uoluntarie profuderunt: ꝛ ob idipsum clari fuit habiti. Q; ti facies ut iam tandē ad propositum reuertar: hoc q̄ tulūcūq̄ vite tempus: cuius cum semel effluxerit recolligendi reparandiq̄ spes nulla relinquetur tuum esse? Quodq̄ nulli mediocriter erudito uetitum est cogitando saltem legendoq̄ placidis fotum thuris: ꝛ rerum vinculis explicitū animum habere deo ꝛ rationi subditum: cetera liberum: Corpus quoq̄ graui iugo eductuz: animo q̄ soli seruiens: Et si quando per insolentiam rebellarit: mox imperata facturum: ereptum mille laboribus: mille periculis: mille ludibrijs: posse ire pro libito: sedere: cōsistere: loqui: cōticescere: meditari nō interpellantibus negociosis atq̄ sollicitis: quib⁹ miseris esse nō sufficit nisi ad miserie cumulum alienisq̄ miserijs abutantur.

¶ De singulari gaudio solitariorum in dimissione temporalium. Cap. V.

Quid de preterito gaudium dicam qō uelut a tergo uenit? Et quidem illud Uirgilij notissimum Forsan ꝛ hec olim meminisse iuuabit. Nec illud ignotum: Juuat euasisse tot urbes Argolicas: medioſq̄ fugam tenuisse per hostes. Apud eundem poetam duo hec diuersa uerborum sono: sed eodem spectātia: vnus idemq̄ loquitur Eneas. Audis ut proprie inter labores futuri temporiſ uerbo usus: illis exactis presenti utitur: ꝛ ubi dixerat: Juuabit meminisse: iuuat inquit euasisse. Sic est enim: dulce nonnunq̄ est amara recordari demulcentq̄ animum transmissa pericula q̄libet in partem: habet enim ꝛ prosperitas pericula sua: nec pauciora certe: nec leuiora ꝛ profecto fallaciora q̄ aduersitas. Q; metui nequid libye tibi regna nocerent: Apud ipsum Uirgilium anxius pater ait. Q; ta ergo delectatio: q̄ta securitas solitudinis metuēda quelibet emense ꝛ a tergo procul sua mala numerantis. Q; delectat illesum transisse pestifera: ꝛ in bivio ubi ad leuā morꝰ erat: dextrorsum tenuisse: eoq̄ magis quo in partem alteram deliberatio prono fuit. Habet enim hoc natura: ut ibi maiuꝰ presentiusq̄ discrimē fuisse recolit: ibi de preterito plus gaudij sit. Q; ita esse nunq̄ clarius q̄ post ancipites egritudines: post horrēda naufragia: post bostilem carcerē formidataq̄ bella ppēditur. Itaq̄ sanitati redditos: portūq̄ tenētes: ꝛ ex isperato viculis elapsos: aut victores crebro audias piculorum historias suo-

rum cum gaudio renarrantes. Q; vo suauiter in aium redeūt: uel sprete mundi blāditie: uel ptēpti honores: uel bene sparse diuitie: uel despecte uoluptates: neglecteq; mine uel alto aio calcata calamitas: uel quicqd oino fallere potuit nec fefellit. Sed tamen potissimum hec delectāt: cuz prorsus euaseris: ut nullus iam periculi metus sit.

¶ Tractatus sextus: De ignorantia: erroribus z stultitia habitatorum urbium: ac preseruatione solitarioruz ab istis: eorūdemq; libertate.

¶ De tedio ac stultitia occupatorum z urbium habitatorum. Cap. I.

A Tut minima ēt que videtur attingam: e parum ne tibi videtur q̄tidiano illo tedio caruisse: quo vir habitator urbiū vnq; caret: q; scilicet non trī homini homo: sed sibi ēt egra mēs parit secū ipa discordās? Occurrēt tibi passim in plateis urbium stultoruz greges qbus nihil sit in ore frequētius q; vba illa grāmaticorum: piget: tedet ac penitet: Et illud Terētij: Hec qd agā scio: Credo singula: p̄cipueq; nouissimum: nā si qd agerēt scirēt: pfestim q̄rele oēs pquiescerēt. Cuius eniz rei tedet: oro te: nisi ignorātie stultitieq; ppie? Senece vbum est: Quis stultitia laborat fastidio sui. Nō placet eis vita: Nec imerito: Nihil enī habēt stabiliti psilij: nihil firmi: nihil ad extremū placiti: qm̄ ut ibidē: ait idē nisi sapiēti sua non placēt. Nescīūt qd agāt seq; id nescire non nescīūt neq; dissimulāt: Cōsequēs est ut ad qd viuāt nesciāt. Quomodo igit ament: quod cui usui sit ignorāt? Pleriq; ita viuūt q̄si ad nihil aliud q; ad fuiendum gule ac uētri sese natos putēt: B prorsus infausta mācipia tā turpibus oīis addicta. Quod ita se hīe ne qua dubitatio sit: q̄ri iter eos solet: si qua natura parētis idulgētia homini vitā daret: non sōni neq; pcubitus: nō cibi neq; potus idigētia: sed cui absq; his adesset z ges z soboles z sobria iugisq; satietas: An optabilioz ea vita eēt: an hec nr̄a que necessitatibus tam multis obiecta semp atq; subiecta est. Et quotiēs casu aliquo his disceptatiōibus iterfui: z in finem tacitus itēdēs: raro aliquē ex his audiui qui non hāc nr̄am miseriam illi beatitudini p̄ferēdam itrepide diffiniret: Quin illud isania exultātes dicere soliti sunt? Nā qd si sōnum: si pcubitū: si cibum potūq; subtraxeris acturi sumus? Aut que nam vita futura est: vite muneribꝰ z officijs spoliata? ut penitus pre se ferāt z ipudētissime fateantur ad nil se aliud viuere: q; ad ea que coia brutis aiantibus sūt nobiscū. Quasi vo non pditum illud tpus: quo breuissimā hāc vitam cum somno z uoluptate patimur: in melioribus curis: z uel in ptēplatiōe dei uel in cognitiōe reruz uel in exercitio virtutum possit expēdi: Quoq; grauius stomacheris: omni fere sanioris consilij spe sublata: deum memoriāq; meā testor: hec me sepius ex ore senum audisse q; iuuenum.

¶ De errore quorundam senum occupatorum z urbium habitatorum. Cap. II.

A Norum senū grauitas atq; maturitas e est: ut a uoluptate diuelli miserum ducāt: mortem ante oculos habētes: mox e putri ruinosoq; mēbrorum hitaculo miseros auulsuraz adeo uoluptatis nomē ab adolescētia dilectū usq; in senium dulce est: ut si uoluptaſ desit: uoluptatiſ effectuz spernāt: nec nisi fedo z cenoso tramite uelint quo cupiūt pueniſſe prorsus infelices z erronei viatores: qui terminum oderint: viam ament iam termino ppinquātes. Quorum sigs ad fatendum talia tardior appareat: ita tamen dubitātem: ita disputātem audias: ut intelligi detur pudore eum a falso magis retrahi q; animi iudicio ueruz sequi. De his in libro uere religiōis Augustinus: Quibus inqt vilis est corporis salus malunt uesti q; satiari: z malūt frui genitalibus mēbris q; nullam talem cōmotionem pati. Inueniūtur etiaz qui malint dormire: q; non dormire: cuz ois illius uoluptatis finis sit non esurire ac sitire z non desiderare cōcubitum: z non esse fatigato corpe. Nec longe post: Qui sitire inqt z esurire uolūt z in libidinem ardescere z defastigari ut libēter edant z bibāt z cōcubāt z dormiāt: nō dixit amāt miseriam z dolorem: Nemo est enim tam auersus a salute ut doloris z miserie nomē amet: sed amāt inquit indigētiam: que est initium summoz doloruī. Cōstat autem: sicut effectus in causis: sic in amore causarum amorem effectuum p̄tineri. Itaq; p̄cludēs terribiliter: Perficietur ergo inqt in eis quod amāt: ut eis ibi sit ploratus z stridor dētiū. Vides ut ex causa effectum elicit: q; amarūt idigētiaz miseriā p̄sequētur. Multa ibi pterea diuine in hanc sniam disseruit. Res est autez vulgi ipsius pfessione notissima. Itaq; q; ait: Inueniri qui hoc malint dicere possumus: inueniri iam paucos qui aliud uelint: q; z si oculos paulo altius attollere nituntur: vulgari fumo ac puluere excecati nequeūt: ne ue ad meliora uocātibꝰ aurē pstēt: strepitus ac populariuz errorum fragor ipedit. Ita pars magna mortaliū se uolēs seu coacta beluarū moribus p̄curua in terram z corpi obsequēs: animi negligēs: sine virtutis illecebra: sine ulla notitia suimet spiritum trahit iglorium atq; anxiū: Quāuis enim natura melior iterdum purgat ac uellicet z admoneat sui: obstāt tamen ipedimēta que dixi: Hic vite odiuz: hinc tedij radix: hinc illa ingetudo animi qua nil peius patitur mortalis homo dum viuit. Quid igitur miri est si horum actus z cōsilia fluctuāt: si qcqd iceperint non delectat? Non est enim quod uolebāt cum nil penitus certi uelint. Certū z semper vnum uelle sapiētis est signū: Uotorum icōstātia sūmum stultitie argumētum est. Nō desinā tibi Senecam iculcare id orāti: quez portum petat: nullus suus uētus est. Itaq; simul eunt: redeūt: z utrūq; cum tedio. Uidisti aliquādo ut seraptim loco moueāt: ut gregatim pdeāt: ut repēte dissentiāt. Cū vnus hac ire cupiat: alius illac: quo modo enim iter multos cōueniāt: cum secum quisq; dissideat usq; adeo: Libet enim imorari: ut quē pauloante videris nō agnoscas: z quem nūc nosse videare: post paululum percōtari oporteat cuias sit. Ita nūc leti: nūc tristes sunt: nūc humiles: nunc elati: nūc senio graues sūt z imobiles: nūc puerili leuitate uolubiles: ut illa iam parium collusio z temeraria ire collectio: positioq; z mutatio in horaſ: que infantibus Flaccus attribuit: proprīa z peculiaria senum sint: Quorum instabilitaſ eo damnosior: quo liberior z monitores aspernatur z auctoritate se cōtegit z exēplo nocet. Et si enim cuiusq;

natura suis vitijs abūdet: magna tamen pars malorum ex emulatione quadā imitādiq; libidine nata est: Haz quis vnq; imitator sui ducis errore cōtentus fuit? Trāscēdere delectamur ⁊ cōspici: ⁊ quos seq̄bamur post terga relinquere. Dedit hoc p̄ceptum (fateor) eloquentie studiosis Quintilianus: ut imitator quisq; contendere q̄ sequi malit: ea scilicet rōne: q⁹ forsitan quem trāsire nititur: ⁊ si non trāsierit equabit. Eum vō inquit nemo pōt equare: cuius uestigijs sibi utiq; insistēdum putat: Necesse est enim semper sit posterior qui sequitur: Ad hoc quod plerūq; facilius est inquit plus facere q̄ idem. Alias quoq; causas affert dicti huius: que ut illic cognitu pulcherrime: ita hic relata superuacue sint. Ceterum quod utiliter in oratoria: hoc est bene ornateq; loquendi arte p̄cipitur: ad artem male turpiterq; viuendi damnabiliter est translatum: ⁊ quod ille iussit impleuimus: contēdimus equauimus vicimus: Jaz de sequacibus duces sumus: Uenient qui nos sequant ⁊ superent: ut vna eademq; res uarie sit p̄posita: erat imitatio: dicta p̄tētio. Jn utraq; tibi Quintiliane paruim⁹: uel alio fine ꝓposito. Tu vbiq; claritatē imitādaz dicis: nos actuum tenebras imitamur: Jnq; hoc vnuz studiū: ⁊ ferues ille conat⁹ noster ipēdit: atq; utinā tam cito boni imitatores (si qui sunt) duces suos equēt: q̄ cito mali vicūt suos. Quod ad nos attinet: datum de oīs virtute ꝓsiliū pessimo artis additamēto: morum vitijs applicātes: relicta nobis a p̄ibus magno cum fenore ad posteros errorum exēpla trāsmittimus. Et miramur auctum īsanie cumulum: cui oēs adijciūt: detrahit nemo. Potius mirer siqd iam ad amētie sūmaz desit: tot in vnū vndiq; coeūtib⁹ igenijs: tātoq; studio magistrorū. Et q̄uis actuuz viteq; piculosior sit imitatio ubi maxima scilicet res agitur: tamen etiam in minimis furor iste uersatur.

¶ De uoluptuosa imitatione vulgarium ⁊ uarietate habituum eoꝝ qui urbes ihabitāt. Cap. III.

Vade enim hec hituuz atq; icessuum idies mira simul ac ridēda uarietas: ⁊ nunc pedes contegēs: nūc pudēda nudās uestis: nūc terram tergētes: nūc cubituz artātes manice: nūc māmillas ꝓterēs: nūc sub iguina fluēs ꝯona? Unde illa musici modulaminis non sine graui discrimine rerum publicarum: ut Platoni videtur? Postremo vnde ista uel stili uel quotidiani etiam sermonis tam crebra mutatio? Mirū has odiosas ⁊ iamenas nugas: nihil magis q̄ p̄ceps ⁊ ipor tuna nec suis vnq; ꝓtēta finib⁹ iuerit imitatio: iuetasq; aluit auxitq;. Quō eni fieri pōt ut viuēdi teno: idē maneat his qui nō se virtuti: nō suo iudicio: nō amicoꝝ ꝓsilijs regēdos: sed emulatiōi: sed aliene demētie stultorūq; furoribus se uoluēdos tradūt. Deniq; qui nām p̄priam sic exuūt: patrios mores abijciūt: nihil nisi pegrinū atq; a duēticiuz uenerātur: totiēs mutētur oportet: quotiēs aligd occurrerit quod mirentur. Nullus itaq; mutādi: q⁹ nullus imitādi modus. Cūcta illis alīca placēt: sua oia displicēt: qdlibet esse malint q̄ quod sunt: Jdq; vnum hercle nō imerito: si non animi leuita te sed graui aliqua suarum rerum estimatiōe contingeret: vnus apud Senecam imitator Salustij Arūcius ridetur: Sed mihi crede: vicus ois Arūcium suum: imo vō arūcios mltos hēt: non vborū modo: sed rerum simias. Quo bitu: quo sermone quo aio deniq; quez se esse uelit nemo determiat: ⁊ ob eam cām qsq; dissimilis sui est: uestigijs senū delirātium igressa: nimium docilis iuuētus: magno spiritu ad supmum stultitie acumē euasit: p̄imos secūdis: ac secūdos tertijs: atq; ita deinceps facile vincētibus. Sic per manus traditus ⁊ iter manus auctus furor: q̄tus ad nouissimos puētu rus sit: metiri aio difficile est: Quāuis ⁊ illud forsan est uerum: iam ad extrema puētuz esse: ⁊ in nobis esse cōpletum: quod ante tot secula dictū erat: Omne in p̄cipiti vitiū stetit: ut fine ruina nullus ulterior sit pgressus. Et forte licēti⁹ istitisse videar huic loco q̄ sat est: Q ó si cui nota sit molestia mearū p̄ma ⁊ maxia ex būani gñis: atq; ip̄imis Italie cōmiseratiōe p̄ueniēs: vnde olim vtutum exēplaria petebātur: quā heu nūc video pegrinorum rituū imitatiōe corruptam: ⁊ domitarum a se gentium: ut quōdam spolijs: sic nūc erroribus exūdātem: fortasse mirabitur tm̄ me dolore tā breuibus absorbuisse gemitibus: Haz qs tacitum ferat hoc nescio vnde oriēs rerum nr̄arum idignū ⁊ turpe fastidiū: vnde turpior admiratio ⁊ cuius idignior uascitur externarum? At nō sic maiores nr̄i: quorum dici utinam posteri mereremur sua illis placere poterāt ⁊ placebāt. Non rheni uallem: non danubij fluēta lustrabāt ad congrendas has isanias gbus Italicum decus in obscenam barbariē: degenerare cōpellerēt: sed iperij dilatādi studio q̄rēdeq; glorie peregrinabantur: signis erectis ⁊ armatis exercitibus: non deformitatem patrij habitus: sed triumphos ⁊ clara cognomina relaturi. Nec tamen usq; adeo suis delectabantur ut cuncta passim aliena contemnerent: Amabant quicqd usq; uera laude dignum erat eque apō hostes atq; amicos: eque apud alienigenas ac vicinos: Sicubi virtus: sicubi morum splendor: sicubi belli: sicubi pacis artes: sicubi lingue uel ingenij suppellex ornatior aut opulentior doctrina: cupide suam in domum conuehebant: nulla omnium spolia opimiora cēsentes. Nec vō fallebat estimatio: nulle enim ꝓfecto diuitie certiores q̄ que animo possidentur. Sicubi autem turpe aliquid: uel castigare uel spernere studium erat. Nostra vō gloriosa posteritas magnum se aliquid assecutam credit: siquis adolescens ⁊ quod magis stomato: siquis senex: uel ignoti aduene turpe sagum: uel stipēdia rij militis ridiculam togam sumpsit: aut eo profectus est vnde pubetenus abscissa ueste domum redeat: seu insigni aliquo ludibrio deformatus: ⁊ tale aliquid passus liber: quale Dauid in suis seruis ultus est: tam graviter ⁊ quale nunc esset si resurgat insani auus imitatoris ⁊ misereatur ⁊ stupeat in nepote. Que quidem omnia non aliter q̄ si ad me dedecoris aut glorie summa pertineat: iam p̄idez nescio cur mestos intueor: Et postq̄ obseruare p̄imum cepi: mirum in modū fateor: animo suspensus expecto quis nam uarietatum modus: aut ubi res desinat: hic sum ⁊ mallem etate qualibet natus esse. Et si enim nulli euo querelarū causa defuerit: ⁊ si tempus talium inuentor ⁊ cooperator non bonus ut ait Aristoteles: sed malus iam dudum hec portenta decoxerit: nondum tamen

D ea consumator pessimus tempus exciderat. Certe primi illi quod omnes audiuimus maiores nostri virtutem ⁊ gloriam mercabantur: quae reposita est illis in memoria hominū sempiterna: Nos quod omnes videmus obprobrium immortale: ⁊ meras ineptias nundinamur: quod sepe: nam nemini ⁊ uerbo ⁊ litteris questus sum ne quicq̄: tamen incubuit nobis ira dei ⁊ iusta nos ultio persequitur: sic se Iesus omnipotens: sic se dominus orbis ulciscitur. Ille de ingratis seruis: iste de superbis dominis supplicium sumit: Exclamare: quo pgitis ab miseri quo uos ultima rapit insania? Cohibete gradum: subsistite ⁊ videte quo ruitis: deseruistis patrum uestigia ut ambuletis vias hostium: ⁊ quos armis vicistis: eorum erroribus victi estis. Repetite mores patrum: alienos finite: non ut honestius tm̄ sed ut letius viuatis: ⁊ aliquādo discatis vnum uelle de quo non quorūcunq̄ libidini: sed rationi insite iudicium tribuatis. Hec dicerem ⁊ quicquid in rem presentez indignatio dolorq̄ dictarent nisi obtorpuisse animos actumq̄ de rebus nostris crederem.

C De quibusdam causis errorum ⁊ temporis amissione habitatorū urbium. Cap. IIII.

A Sempe qui alijs iter rectum ostendere solebamus: nunc quod exitio proximum est ceci cecis ducibus per abrupta rapimur alienoq̄ circumuoluimur exemplo quid uelimus nescij: Nam ut ceptum exequar: totum hoc malum seu nostrum proprium: seu potius omnium gentium commune ignoratio finis facit. Nesciunt incōsulti homines quid agant: Ideo quicquid agūt mox ut ceperint uergit in nauseam. Non agenda enim agunt: sed quid agant querunt: ⁊ in densissimis fruticetis difficultatum causas ac negocia aucupantur. Hinc ille discursus sine termino: hinc medio calle discordie ⁊ ante exitum damnata p̄ncipia ⁊ expleti nihil. Querunt quomodo diez fallant: ⁊ quasi parum sol ad occasum properet ingenio cursum iuuant: Et q̄ cōmunis illa vox talium pellamus hanc diem agamus aliquid ut interim dies hec transeat. Atqui frenanda dies erat nō urB genda: Sed longa nimiuz illis dies multūq̄ nox longior. Postremo longa ad fastidium vita est nec tantum hyeme estatem: estate hyemem: sed mane uesperam: sero autem auroram exposcunt uotis utranq̄ cuz uenerit contempturi: Impletur in eis ad litteram: quod scriptum est: Sicut ceruus desiderat vmbram: ⁊ sicut mercenarius prestolatur finem operis sui: sic ⁊ ego habui menses uacuos: ⁊ noctes laboriosas enumerauī mihi: Si dormiero dicam: quando consurgā: ⁊ rursus expectabo uesperam ⁊ replebor doloribus usq̄ ad tenebras. Quod inops afflictusq̄ Job dicebat: hoc ualitudine prospera: diuites nostri dicunt: queruntur replenturq̄ doloribus expectando: ⁊ cum reruz natura perpetuo litigantes: segnes horas increpitāt: pigra momenta precipitant: cum ut dixi freno nō calcaribus res egeat: si modo frenum ulla arte rapidissimū tempus exciperet. Isti autem puto mortem quam pre omnibus timent iam adesse: vitāq̄ quam pre omnibus optant abijsse iam uellent: tanto nisu fugam temporis impellunt: quam exitij multis causam fuisse certissimum est: qui futurorū anxij ⁊ presentia semper exosi viuendi tedio manu mortem arcessere sunt coacti.

C Quomodo iucunditas vite solitarie preseruet ab istis malis ⁊ tedijs. Cap. V.

Quid autem hec tam multa ad id vnum de A
q quo agimus forsan iterroges: Nempe ab bis malis ⁊ ab huiuscemodi tedio preseruat solitarie vite iucūditas: Lete presentibus utiē futura eq̄nimiter expectat: nō pēdet in crastinum: nihil in posterum diē differt quod hodie fieri possit aut debeat. Nec immerito. Quid enim stultiº q̄ futuri desiderio: aut spe quod alienuz est ⁊ mille casibus subiacet: presens: quod vnum tuum est certumq̄ negligere? Nunq̄ pendere desinet qui in crastinum pendebit: Nullus enim dies preter ultimum crastino carebit: nullus preter primū nō alicuius diei crastinus fuit. Que res vite nr̄e malum: quo vir ulluz maius intulit viuēdi spe nunq̄ viuere: ⁊ more canis ociorem se leporem insequētis semper inanes auras morsibus captare: nunq̄ apprehendere quod intendas. Si quidem dies crastinus ubi aduenerit: iaz crastinus esse desierit: Ecce iam uel crastinus alter apparet: uel idem ille clam progressus: ⁊ si enim dies alter est: uterq̄ tamen est crastinus. Illum sequimur: ille semper iunxta: semper tamen ante est ⁊ vicinitate nos fallit: ⁊ cum ad eum uenerimus: iprouisus elabitur: sic iterum atq̄ iterum e faucibus nostris ereptus ⁊ semper ante nos fugiens: nunq̄ consecuturos ad sequendum incitat: Ita interim nihil fit eorū que B hodie fieri possent: Solitario cui quid agere uelit iam prouisum est: cui non modo de partibus sed de tota etate semel est constitutum: non dies aut nox longior: sepe vo breuior est q̄ uellet: dum honestis in rebus occupatum deserit: ⁊ ante suscepti finem operis lux finitur. Nouit tamen ⁊ diei noctem ⁊ nocti diem addere: ⁊ ubi res exegerit utrā q̄ miscere: Alioquin utriusq̄ partitus officia: ⁊ id omnibus modis agens: ne datum tempus cui neq̄ stimulos addere vult neq̄ frenū potest: inutiliter effluat. In hoc omne consilium: omne studiuz ponit: hic se totis animi viribus excitat. Demū hec illi curarum omnium summa est: omnem malitiam: omnem molestiam: omnem tedij sensum demens: hodiernum diem hodie viuit: crastinum sibabitur cras victurus. Illius interea spe suam rē agere non omittit: sciens illum multos fallere solitum ⁊ multa mentiri: huic potius fidem habet: qó enim ille pollicetur: hic prestat. Et tanta est cecitaſ mortalium: ut spem q̄ rem ipsam. cupidius amplectanr̄: Nouit preterea quis habitus: quis sermo: L qui mores iuuentam: qui senectam deceant. His animum coaptat: nulla mutatio est nisi quam etas ipsa suaserit: Quippe non assunt quos imitari uelit: quibusue ducibus insaniat. Ad naturam respicit: hanc ut ducem: ut parentem sequitur: A qua non uerisimile est: ut ait Cicero: cum cetere parteſ etatis bene descripte sint: extremum actum tanq̄ ab inerti poeta esse neglectuz. Scio hominem: nō dicam ut Paulus: sed hominem in corpore uerū ⁊ in solitudine constitutum: agresti victu ⁊ studijſ contentum suis cui ⁊ si multa desint ad felicez vitam: hoc non exiguum solitudinis munus adest: q̄ sine concursu hominum ⁊ sine tedio: sine ullis

angoribus: totus illi annus lete ac tranglle quasi vnus dies agit: Cū isti interiz delicati urbani iter vina z epulas: inter rosas z vnguēta: iter cantus z spectacula: baccho madidi: somno marcidi: rerū fessi: vndiqz tedio simul z uoluptatib⁹ defluentes diē vnū anno iudicent esse lōgiorē: z vix paucas horas possint sine murmure fastidioqz traducere.

¶ Q⁹ solitarius debeat regere animum sicut boni reges regna. Cap. VI.

A Actenus hec que pro tempore cuius mihi
b ingens penuria est: partim visa uel audita cōmemini: partim ex visis auditisqz conijcio: z de altioribus quidez ut peccator trepide: de cōmunib⁹ ut expertus audacius: Quod mihi cōuersatio hec z libertatis studiū notusqz litterarum ac solitudinis amor prestant: Quibus iam tādem finis esto si vnū addidero: solere prouinciarū presides rectoresqz urbium: ubi primum fines sue ditionis ingressi sunt: edicto denūciare maleficis ut absistant. Qui mos adolescente me per Italiā frequens erat: an sit adhuc nescio: Nam z inde nunc absum: z ubiqz terrarum cuncta paulatim in deterius cedunt: omnes boni mores breuis eui sunt: mali autē imortales. Uidebam⁹ passim sub presidibus nouis: manifestā ex urbibus circūscriptorū furū z lenonū fugam: Q⁹ q̄ si ad antiqua respicimus aliquāto uetustior illa ꝓsuetudo est: q̄ oportune admoduz usus fertur clarissimus ille dux in exercitu Numantino: quē superiorū ducum secordia licentiaqz militū corruptum: acerrimo correxit imperio: quādo ex castris coquos z lenones: z institorum magnam aciē: ceteraqz id genus fomenta libidinū: cū duob⁹ scortoruz milibus que luxuriari z fugere solitū exercitū sequebantur: eodem illo die quo primū castra contigerat vna preconis denunciatione submouit: Que res multū preclare illi z quasi iam desperate victorie contulisse creditur. B Secuti sunt alij clari duces: sed clarissimuz nominasse suffecerit: Nobis ut ad rem ueniaz: qui non urbes: non regna: non exercitus: sed nostri pectoris statū regendū corrigendūqz suscepim⁹: parua quedā videatur obuenisse prouincia. Uerum ubi ad comprimendos motus rebellantis animi rationis imperiū accesserit: tum primū intelligit q̄ graue bellū difficilisqz prouincia est seipsuz regere. Quid igitur hic agendum? Nempe si me roges q̄ presides ducesqz solitos diri: manus illis forte negocium numero quidē fatear: Illis enim magnorum populoruz aut exercituum: nobis vnius anime cura cōmissa est: periculo autem negez: Quid est periculosius q̄ perire: q̄uis solus pereas: cum quibusdam potius mali solatium videri soleat perisse cum multis? Itaqz nobis quoqz pellenda flagitia: nostris e finibus fugande libidines comprimenda licentia: castiganda mollities: erigēdus ad meliora animus: Et quod eleganter ait Flaccus: Scelerū si bene penitet: eradenda cupidinis praue sunt elementa: z tenere nimis mentes a superioribus formande studijs. Alij regant urbem populi: alij militū exercitum: z nobis urbs animi nostri est nostrarū exercitus curarū: bellis ciuilib⁹
C z externis quatimur: An putamus ullam inquietiorem esse rēpublicā q̄ humani status animi est? An credim⁹ leuiores nobis hic hostes esse q̄ apō Numantiā Scipioni? Ille vnam urbem z vnum populum oppugnabat: nos aduersus mūduz: carnem ac demonia certamus. Quales hi tibi videntur hostes q̄ cōcordes: q̄ solliciti: q̄ feroces? Uenit ille dux: ut dictum est: ad exercitū corruptum: victis fugatisqz ducibus successit: Quid nos: nūquid non satis in languidum corruptumqz urbem uenimus: z exemplis ignauie refertū: non aliene tm̄: sed z nostre? Quot cadētes audiuim⁹? quot prostratos vidimus? quotiens ipsi cecidim⁹? quot cadendi periculis subiacemus? Omnia circū plena terroribus: nostri molles z eneruati affect⁹: hostes multi z indomiti: ingens paratūqz discrimen nullus somno locus aut inertie. Si salutem: si victoriam optamus: utamur exemplo victoriosi duces: quando z nos rerū nostrarū duces sumus: z periculi paritas parē exigit cautionem. Quid loquor: imo quidem z periculū nobis maius z premium. Illi enim aliena tantum vitia: nobis propositū est z nostra corrigere. Ille mortalis aliquā doqz peritur patrie statū sibi vō temporalez gloriam procurabat: nos imortalis anime salutem z eternā vitā. Q⁹obrē si maiora minoribus: z si alie D nis nostra preponimus: sūma diligētia quecunqz officiūt huic proposito propellam⁹. Et quomodo iquies hoc fiet? Tu ne vitia in exiliū pelles: quod nec leges vnqz potuere nec reges? Tu ne nouis artibus res inenodabiles ut absoluas desperatū ad hoc tempus iter aggrediere: luxū diuitib⁹: furta seruis: lamēta pauperibus: iuidiā plebi: nobilitati superbiā: fraudē curie: uoluptatez foro: discordiā multitudini: auaritiā fere oibus extorquere? Uel lē posse: sed non spero: z facilius fateor omne sulphur ex etne viscerib⁹: omne cenū e cunctis paludibus egeri posse: q̄ mala hec: hos sceleruz ardores: has moruz sordes ex urbium sentina: ubi talium pessima merciū sedes est: Inter quas infeliciter felix: licet ingenium coalescat: z vnde felicius sit abesse. Quid ergo? Ad meuz illud familare cōsilium recurro: ut pestes quas fugare non possumus fugiamus: In quā rē vnicū solitarie vite portum ac profugium scio: de quo tam multa diserui: ut iam uerear ne fastidio tibi sim: neue ipsis urbibus solitudo tibi loquatior videatur.

¶ Francisci Petrarche Clarissimi Poete Laureati De vita solitaria Liber primus explicit.

¶ Tractatuū ac capitulorum secundi libri eiusdem Francisci Petrarche: de vita solitaria collecta: ordiata enumeratiua Annotatio.

Tractatus primus vnicum continēs capitulum sue cincta enumeratione preterit notissima exempla sanctorum atqz clarorum virorum qui sua presentia solitudinē illustrarunt.

Tractatus secundus: Est de quibusdam exēplis minus tritis patrum ueteris testamenti qui solitudinem coluerunt.

Cap. I. Transit per epilogationē preteritorū exemplorum ad exempla minus trita.

Cap. II. Est de solitudine parentis humani generis Adam.

Cap. III. Est de cultu solitudinis Abrahe.

Cap. IIII. Est de solitudine Isaac.

Cap̃.V.Est de solitudine Jacob.
Cap̃.VI.Est de solitudine Moysi.
Cap̃.VII.Est de solitudine Helie.
Cap̃.VIII.Est de solitudine Hieremie.
Cap̃.IX.Est de cõmẽdatione vite solitarie.
Tractatus tertius:Est de exemplis multorũ sancto rum patrum noui testamẽti vitam solitariã agẽtiũ
Cap̃.I.Est de solitudine sancti Siluestri pape.
Cap̃.II.Est de solitudine sancti Ambrosij.
Cap̃.III.Jncidẽtal͂r oñdit:q̃ nullũ vir⁹ adeo pestife rũ sit & vite solitarie p̃riũ:sicut mulierẽ p̃sortiuꝫ.
Cap̃.IIII.Est de solitudine sancti Martini.
Cap̃.V.Est de solitudine sancti Augustini.
Cap̃.VI.Est de sancto Hieronymo mirifico solitu dinis ueneratore.
Cap̃.VII.Est de sancta Paula quibusdamq̃ alijs matronis deuotissimis solitarie vite cultricibus.
Cap̃.VIII.Est de scõ Gregorio pp̃ solitudiꝭ amatoꝛ
Cap̃.IX.Est de sancto Benedicto singulari ac deuo tissimo solitudinis habitatore.
Cap̃.X.Est de solitudine sancti Florentij.
Cap̃.XI.Est de solitudine sancti Francisci.
Cap̃.XII.Jncidẽtaliter triplicẽ distinguit solitudinẽ
Cap̃.XIII.Est de solitudine sancti Remigij.
Cap̃.XIIII.Est de solitudine beati Bernardi.
Cap̃.XV.Est de solitudine Carlomani.
Cap̃.XVI.Est de solitudine Romualdi.
Cap̃.XVII.Est de solitudine Petri Damiani.
Cap̃.XVIII.Est de solitudine Celestini pape qui pe trus ante papatũ dictus fuit.
Tractatus Quartus digrediendo querulatur & de flet amissionẽ terre sancte negligẽtiamq̃:torporẽ & ignauiã p̃cipũ atq̃ pontificũ nostrorum.
Cap̃.I.Est de Petro heremita p̃cipuo solitudis cul tore:occasione cui⁹ cõmemorate q̃rele introducunt
Cap̃.II.Reprehendit reges & p̃incipes nostros:q̃ somno:uoluptatibus:turpibus lucris:subditoruꝫ spoliationibus ac ceteris vitijs incumbunt: & nul lus eoꝝ terre sancte dispendio mouetur.
Cap̃.III.Romanos cesarẽ & pontifices accusat: ger manos & grecos adijciendo.
Cap̃.IIII.Jnsinuat qualiter fides catholica fuerit olim quasi per vniuersum orbem dilatata:sed nũc negligentia superiorũ multũ minorata.
Cap̃.V.Est de excellenti virtute antiquorũ Roma norum in comparatione Regũ modernorum.
Cap̃.VI.Comparat p̃incipes nostros Mahumeto
Cap̃.VII.Est de detestatione catholicorum p̃inci pum eo q̃ p̃cipuam curam patrie negligunt.
Cap̃.VIII.Dicit q̃ non p̃o omni sed p̃o qua patria sit merito pugnandum.
Tractatus quintus est regressiuus ad alia altioraq̃ solitariorum exempla.
Cap̃.I.Est de solitudine sanctissimi Joannis bapti ste atq̃ beate Marie Magdalene que ex hoc so rori p̃refertur.
Cap̃.II.Est de solitudine Jesu christi domini & sal uatoris nostri.
Cap̃.III.Ex epilogatione dictorum vitam solitariã commendat.
Cap̃.IIII.Est de Dauid rege q̃busdamq̃ patriar chis solitarie vite cultoribus.
Tractatus sextus:Est de exemplis quorũdã a chr̃ia na religione alienoꝝ:qui vitã solitariaꝫ sectati sũt.
Cap̃.I.Est de vita:moribus ac ritu Brachmanoruꝫ & solitudine famosi viri Calani.
Cap̃.II.Est de quodã solitario apud Jndos.
Cap̃.III.Est de solitarijs trans aglonẽ montesq̃ ri pheos ac gẽtẽ hyp̃boreã & ceteras insulas exñtes
Tractat⁹ septimus Est de exẽplis philosophoruꝫ ac poetarũ:quibus vita solitaria placuit.
Cap̃.I.Dicit de q̃bus philosophis & poetis auctoꝛ dicere uelit cũ cõmemoratione clarorum philoso phorum ad solitudinem confugientium.
Cap̃.II.Est de antiqoribus poetis solitudinẽ eligẽ tibus:cum reprehensiua exceptione Ouidij Na sonis & eorũ quos uel ipse aut quẽ illi sequuntur.
Tractat⁹ octauus: Est de exẽplis Oratorũ vitam so litariam amantium.
Cap̃.I.Est de solitudine Senece cordubensis ciuis ac senatorij Romani.
Cap̃.II.Est de solitudine Tullij Ciceronis.
Cap̃.III.Est de solitudine Demosthenis.
Cap̃.IIII.Est de Anaxagora alijsq̃ clarissimis vi ris vitam solitariam amantibus.
Tractatus nonus:Est de exemplis Jmperatorũ ac bellorũ ducibus:q̃bus solitudines placuerunt.
Cap̃.I.Est de Julio atq̃ Augusto cesaribus:qui soli tudinẽ optabant & amabant.
Cap̃.II.Est de Diocletiano atq̃ Antonio pio:vitam solitariam colentibus.
Cap̃.III.Est de solitudine Hume pompilij secundi Jmperatoris Romani.
Cap̃.IIII.Est de Romulo:Achille atq̃ hercule qui solitudinem diligebant.
Cap̃.V.Est de Scipionibus Africanis singularib⁹ solitudinis amatorib⁹: tractationeq̃ illius uerbi magnifici ab altero eorum p̃olati: Nunq̃ se mi nus ociosum q̃ cum ociosus: nec minus solum q̃ cum solus esset:Cum reprehensione Ambrosij:di ctum illud ad p̃phetas transferentis.
Cap̃.VI.Ex sententia dicti superioris Africani de clarat de q̃li solitudie q̃ue ocio auctoꝛ log itẽdat.
Tractatus decimus:Est exhortatiuus eius ad quẽ auctoꝛ scribit ut vitã solitariã amplectatur remo uensq̃ impedimenta ac repellens argumenta eo rum qui huic vite aduersant: cum p̃clara solitu dinis cõmendatione.
Cap̃.I.Tam ob virtutes eius ad quem scribit:q̃ ob comites quos illi ad solitarie vite solatiuꝫ soꝛs de dit:ad solitudinẽ suadet.
Cap̃.II.Est de illis que solitarius semper debeat de siderare: & de loco habitationis eiusdem.
Cap̃.III.Docet q̃ qui deo seruire uelit:siue artibuꝫ bonis ingenium extollere:siue aliqd aliud boni fa cere:fugiat nedũ opẽ ferre alijs videat:iꝑe obrua tur:Et quod in alio reprehendat ipse ne cõmittat.
Cap̃.IIII.Declarat q̃ non debeamus amplas opes expetere.
Cap̃.V.Affirmat anxiã vitã atq̃ in crastinũ p̃minẽ tẽ nõ esse vitã sed vite meditationẽ:Et q̃ auaritia sit vincẽda: & iter ad ueras diuitias condiscenda.
Cap̃.VI.Est de remedijs contra pigruꝫ p̃gressuꝫ ad solitudinem.
Cap̃.VII.Est de repulsione argumẽtoꝝ illorum qui vite solitarie aduersantur.
Cap̃.VIII.Est de hortatione ad solitudinẽ:Et q̃ ur bes relinquendi sint occupatis in seculo.
Cap̃.IX.Est de p̃clara solitudinis cõmendatione.

Finis

¶ Francisci ℙetrarche Clarissimi poete Laureati: De vita solitaria ad ℙhilippum Cavallicensem episcopum: Liber secundus multis ac variis exemplis vitam solitariorum approbãs ⁊ extollens: atq; ad illam capessendam suadens ⁊ exhortãs.

¶ Tractatus primus vnicum continens capitulum: succincta enumeratione preteriens notissima exẽpla sanctorum atq; clarorum virorum qui sua presentia solitudinem illustrarunt.

A Entio tamen adhuc aliquid deesse ⁊ video nũc etiam quid expectes: rem suapte nature validã: exemplis armari longa est
f historia qui philosophi aut poete quo sese altius attollerent: primum pedem in solitudine posuerunt: Nã de sanctis ⁊ vulgatior ⁊ notior ⁊ longior qui urbes spontaneo dãnãtes exilio sacra sui presentia solitudinem illustrarunt: De quib⁹ si exactius loqui uelim: non possum non inculcare notissima. Etenim hac in parte quid icognitum est tibi: illud ne expectaueris: ut transcribam tibi: quas uocant patrũ vitas: Quẽ libri titulum sumpsisse nostros a Marco Varrone arbitror qui ⁊ ipse de vitis patrũ scripserat: sed alio quodã modo nõ tam iflãmandis deuotione animis q̃ notitie rerũ studens: Non dicã qua in spelunca sexaginta annos latuit Dorotheus: Ut pater Amon cõiuge dimissa: que secũ cõtinẽtia virginali diu vixerat: solus reliquum vite tempus in deserto Nitriẽ mõtis habitans nouissime felicẽ deo animã reddidit: quã comitantibus ⁊ gaudẽtibus angelis ad celum euntẽ tredecim inde spatio dierũ semotus
B Antoni⁹ vidit. Non referã qualẽ eodẽ in mõte vitam duxerit: aut Pambo ille qui cautis in responsionibus a nõnullis scriptorib⁹: ipsi quoq; nõ tm Antonio comparatur: sed preferẽ: Aut discipulus eius vnus ex multis Amonius: quẽ dũ studiuz ac notitia litterarũ sacrarũ clarũ faceret: propterea q; per vim in episcopũ peteret: fugere aliter non valens captũq; se cernẽs ne solitudine priuaretur aurẽ sibi presecuit: sic saltẽ pontificio futur⁹ inhabilis cũ nec ea qdem arte proficeret: minatus urgentib⁹ si perstarent: linguã se propter quã ea sibi importunitas fieret abscissurũ. Non loquar felices solitudines utriusq; Macharij: in quibus mirabilium patratores opez: alter ad nonagesimũ: alter ad cẽtesimũ vite annũ uenit. Non attingã q̃liter Moyses quidam ethiops de latrone factus est presbyter solitarius christi seruus. Qualiter Arsenius e senatore glorioso: maximus ⁊ christi amator ⁊ sui met contemptor euaserit: Ad quem est illa uox celestis: Fuge homines ⁊ saluaberis. Et illa: Arseni fuge: tace: ⁊ quiesce. Qualiter Paulus simplex: cognomẽ nactus ex moribus: dum conuictum fugiens uxoris adultere: solitudinẽ petijsset in tantã familiaritatẽ christiq; gratiam uenit: ut spirituz principẽ impurorũ quem a se pelli non posse Antonius fateret: ille de obsesso pectore purissima qdẽ
L ⁊ efficacissima prece depelleret. Nõ exponã quas tentationes corporis atq; animi solitarij senes vicerint Pachomius ac Stephanus. Non inquiram quo cõsilio Paphnucius tres dei amicos ex urbibus ad deserta perduxit quasi ad tutiorem ⁊ deo propinquiorem locũ. Qua virtutis admiratione monachorũ turmas in solitudinẽ traxit Helpidius. Qua charitate Serapion bis se hominuz seruũ fecit: ut dños suos peccati seruitio liberaret. Non narrabo pietatẽ diaconi Effren: Pioris constantiã: sudores Adolij: miserico:dẽ Innocentij seueritatẽ: Euagrij industriã ac labores. Nõ scrutabor qua in solitudine Malchus immitis dñi gregem pauit: Quo in specu simulata cũ coniuge latuit: ⁊ leena pro trepidis decertante furorem heri persequẽtis euasit. Non ostendam qua Joannes D egyptius virtute claruit q̃taq; prescientia futurorum: A quo tã longe posito Theodosius imperator anceps animi respõsa deposceret: ⁊ consilio solitarij pauperis armatus pia sed maxima ⁊ incredibilia bella conficeret: A quo alter quoq; licet inferior dux Romanus graui ethiopũ incursu infinitaq; multitudine atq; aliquot infaustis congressibus exterritus cum preliũ decertaret ⁊ in eo statu nõ per internuncios: sed presens ipse viruz dei pro cõsilio adijsset: ad spez certe victorie erect⁹: prefixa etiam pugne die: quodq; ⁊ victor hostiles predas ageret: ⁊ suorũ res prereptas ab hoste reueheret ⁊ imperatoris sui gratiã mereretur: Iuit iaz securus pugnauit: strauit hostẽ: spolia retulit: graz est adeptus. Cui viro tã sancto: tanq; futuri pscio: si quid de pñtibus ⁊ expertis creditur: accipe qd hic idẽ de solitudine senserit: Nequid eniz me proposito fauẽtem immutasse quisq; credat: ipsa eius uerba subscripsi: ab his relata qui ex ore loquẽtis acceperãt: Multũ inqt pdest secretio: habitatio ⁊ solitaria cõuersatio. Et iterũ: Ad effugienda pericula inquit uel lapsuz ⁊ cõquirẽdã dei gratiã atq; ipsius diuinitatis euidentiorẽ notitiã capiendaz: plurimũ pdest secretio: cõuersatio ⁊ heremi interioris habitatio: utq; qõ uerbo docebat: facto probasse eum scias. Ipse Hieronymus boz que inserui uerboz scriptor: hunc Joannẽ inquit vidimus in Thebaidis partibus in heremo: que adiacet ciuitati Ligo: in rupe quadam mõtis ardui cõmanẽtẽ. Ascensus ad eũ difficilis: aditus monasterij ei⁹ obstruct⁹ ⁊ clausus ita ut a q̃dragesimo etatis anno usq; ad nonagesimũ quẽ tũc gerebat: cum eum vidimus: monasteriũ eius nullus intrauerit: Adue nientibus vo per feneſtram se videndum pbebat. Non describam habitaculuz Helie monachi ppe E cunctis mirabilius: ut desertũ horrendũ: ut solitudo uastissima ⁊ nullis equãda sermonibus: ut spelunca scrupea: ut asper ad illã ⁊ angustus trames quicq; uel suspensos pedes lederet: uel itẽtos adeũtiuz oculos frustraretur: ut illic corpore tremulus: sed animo constans: senex ex centum ac decem annis quos habebat etatis: totos septuaginta transegerat. Cogitabis autem per teipsum q̃tus ⁊ hic solitarie vite magister esse potuerit: qui tantum in eo studio tanq; continuum tempus exigisset: cum nostri homines ambitionem ⁊ auaritie studium: ne dicam popinas urbium ac tabernas ⁊ lupanaria reliquisse uel triduo grande supplicium opinẽtur. Non in medium traham Eutythianum illum circa Olympum bithynie degentem ⁊ celesti gratia ⁊ terreni principis amicitie insignẽ. Nõ Theo

nem mitem ac modestū hominē ⁊ iuramēti expertem ⁊ mendacij insciū: ⁊ triginta annorum iugi silentio in summa omniū fere litterarū eruditione
F mirabilē. Non thebaidis icolā Apollinē: qui quadraginta annis in intima solitudine abditus: nec sic latuit miraculorū fulgore tandem ꝓdit⁹. Non Beniamin senem hydropicū morbo clarum: ⁊ cuī interim egrotantes sibi adductos eximie curaret de sua enormi licet egritudine non curantē: solantēq; alios atq; orantem: ut pro anima orarent sua nō pro corpore: addito vbo illo memorabili: Corpus eniī hoc aiebat: ⁊ dū sanū esset nihil mihi profuit. Non Epiphaniū quem famosum prius heremicolā solitudo episcopum Cypro dedit. Nō seu Alphratē inopem ac pānosum seniculū: quē pietas fideiq; ẓelus e speluncis in urbes medias eduxit: imperatori impio responsurū premordaciter atq; acriter. Seu Isaac monachū: illius impietatē diuini cōminatione iudicij retundētez. Seu Macedoniū iugi siluestris habitatorē: viruī infinite simplicitatis atq; cōstantie ad frenandū pij quidē sed irati principis impetū: montis e uertice descendētē. Nō Accepsenā seraginta annis in cella reconditū: semper tacitū: nulli visum. Nō Leumatium aut Didymū ambos cecos illustres: ⁊ videntium ac piorū omne munus implētes. Alterū vo insup ⁊ litteris clarum. Non deniq; innumerabiles alios
b quoq; uel nomia nō capitū libri. Postremo ut summa etiā ga peruulgata erant omisisse me noueris: nō insistam eloqui ut adhuc inhospitā ac pene solis heremum notam feris: orientalium atq; orientiuī monachoq; princeps Antonius penetrauit: ut crebrescente fama nominis ⁊ ad gratiam sanitatū turbis egrorum confluentibus tedio affect⁹: ⁊ metuens ne tāta illa celebritas: aut sibi inanis glorie aut alicui erroris ⁊ false cuiuspiaz de se opinionis materia esse posset: dū paucis panibus pro viatico assumptis: ad ripā fluminis sederet fugā cogitās: uox ad eū de celo fctā est. Que nā vo uox. Illa fortitan: Fuge solitudinē: urbes cole: locus hic tedij. Ille gaudij locus ⁊ getis: Alexādriā pete. In patriam tuam redi: ⁊ non potius illa uox fuit: Si gescere cupis Antoni: uade nūc ad interi⁹ desertuī? Cui mox obtemperās oblato diuinitus viaruī duce ꝓfectus est: ut in deserto manēs ⁊ semp in acie armatus omnes demonū vicit insultus: ut philosophia mūdiq; sapiētia tumidū nomē ab humili ⁊ illitterato seniculo ualidissimis atq; clarissimis rōnibus confutata atq; cōculcata est: Ut eū Romani imperatores miraculo fame eius illecti familiaribus ad illū epistolis quasi patrē uenerati: ⁊ q; responso dignati essent uehemētissime sunt gauisi: ut tot iam spiritalibus bellis victor: tot inuisibiliū hostiū exercitibus triūphatis: Cū ad nonagesimū vite annū pueniisset ⁊ nullo uspiam apparēte hoiuī: se iam solū heremicolā cogitaret: multo uetustiorē atq; remotiorē solitudinis incolā alterius: Paulū Thebeum querere admonit⁹ reuelatione nocturna claruit: quesiuit: iuenit horrificis in itinere primū monstris inuētis: ut congressis tandem ⁊ post longū silentium collocutis: ad ripaī fontis exigui ⁊ ueteris vmbrā palme secretissima in spelūca missus e celo panis vnus: duobus christi fortissimis ueteranis: multo ieiunio exhaustis abunde sufficerit. Deniq; ut paucis post diebus mestus animi multisq; cum fletibus hospes Paulus sepeliuit in effodienda humo leonum vnguibus insueto pietatis officio adiutus. Ad summā: qualiter in desertis latitans ⁊ intantum omnis glorie fugitans: ut sepulturā quoq; suam uellet absconditam: ne qua uel gelidū cinerē mundani fauoris aura cōtingeret: adeo nobilitatus ⁊ gloriosus effect⁹ est ut christus homūculum suum egyptiace solitudinis latebris abditum: ⁊ ut ipsius Athanasij heredis atq; historici sui vbis utar: alio pene orbe cellatū Africe: Hispanie: Gallie: Italie: Illyrico: Ipsi etiā que urbiū caput est Rome: ut in exordio ꝓmiserat: demonstrarit. Nō exequar ut in solitudinē quoq; fu
D gīt Hilarion Antonij virtutū nobilis emulus fama viri primū mox bimēstri obseruatione vite ei⁹ ac monitis presentiq; pcitus exemplo: ubi ab adolescentia in senīū perseuerās: brume primū ⁊ estatis intēperiem angusto tuguriolo: post aūt cella nihil angustiore: neq; tam domus q; sepulchri speciem habente submouit: ut inde dū ad viri nomē turbis coeuntibus: ⁊ solitudine vna: multarū urbiū ingeta negocijs fugam meditaretur: re cognita decem ⁊ eo amplius hominum milia iter eius impedirē. Quo dolore cū inedia cōsumptus pene eēt: populo patiente sed dolente ⁊ prosequente: tandem abijt in ꝓfundissimas solitudines ⁊ ad Antonij locum qui pauloante tanto uacuus habitatore remā serat: pueniens: atq; ibi discipulis eius inuentis: auditu flebile: piū dictu auidissime cūcta pergrēs horzulū eius ⁊ lectulū vnde ad celū felix ille ꝓdescenderat inuisit: Atq; in eo dulci q̄dam tanti viri memoria procubuit: ipsuī recēti uelut Antonij ac cubitu calentē sepe complectēs atq; deosculans: quodq; non tam lectione q; opinione fretus addiderim: alienū stratum suis lachrymis rigās: ut indē alias atq; alias solitudines petēs q; exoptatā sibi inuidēs quietē: semper eū sua fama precurreret. Interdum etiam ad barbaras nationes clam decreuerit proficisci: ubi nec intellectus nec cognitus respiraret: ut eadē fama nominis eū persequē te: primo quidē in Siciliā nauigarit: Inde in Dalmaciā: Postremo autem in Cypriū insulā suis moribus longe dissimilem: cuius tamē vna rupes duro viri ꝓposito cōueniret ubi locum nactus terribilem ualde: ut scriptoris preconisq; sui Hieronymi uerbum ponā: ac semotum substitit. Et ut cunctis eum ne furtim dilabereī obseruantib⁹ q; vno in loco diu illum nō posse subsistere: publice pfuasum erat ibidē laborū vite finē habuit: quez in terris imitatus fuerat ad celos secutus Antonium.

¶ Tractatus secundus: De quibusdā exēplis minus tritis patrum ueteris testamēti: qui solitudinem coluerunt.

¶ De transitu per epilogationem preteritorum exēplorū ad exempla minus trita. Cap. I.

A Is igitur breui admodum ⁊ succincta commemoratiōe preteritis: ut sic
b dicam: atq; sepositis ⁊ reliquis silentio obrutis: quotquot sunt id genus gbus sola heremus celum fuit in ter

ris:q̄ copiosa ⁊ amena ⁊ uaria ⁊ penetrabilis atq; ignea lectio est: ⁊ que p:ecioſe materie filum habens ac magnis texta ingenijſ natura pariter atq; arte delectet: aliquot exempla minus trita per secretiores scripturarum recessus sparsa recolligaz.

De solitudine parentis humani generis Adam. Cap.II.

A Tut a primis ordiar: Adam publicus ille
e parens generis humani: q̄ diu solus fuit nemo felicio:mox ut comitatus:nemo miserio:. Solus stetit:comitatus ruit. Solus beate ciuis patrie:comitatus infelicis exilij peregrinus Solus in requie ⁊ gaudio:comitatus in laboribꝰ ⁊ doloribus multis. Deniq; solus immortalis fuerat:iunge sociam:mortalis efficitur. Jam tūc clarum ⁊ insigne p:esagium quid de societate feminea sperare posteritas deberet.

De Cultu solitudinis Abrahe. Cap.III.

A Ed ne in limine hereā:magnus ille multa-
f rumq; gentium pater Abraham non in palatijs iterq; delitias urbanas:sed in tabernaculis inq; conuallibus collocutorem deum meruit: ⁊ ꝓmissa illa magnifica:que iugiter in nobis extremis utinamq; non pessimis hominum implē tur. Jdem non in aula cortinis obsita ⁊ villis istrata crispantibus:sed in solo herbido ⁊ agresti:utq; Beneseos textus habet:in conualle ut Josephus: ad ilicem mambre sedebat:quando dignus est habitus dei angelos habere conuiuas. Ne ue quid forte aliud q̄ quod uerba sonant suspicemur:non equidem sub auratis laquearibus tectorum sed sub quercus umbra glandifere:rurale conuiuium
B celebratum est. Et ille certe sanctissimus atq; omni diuino fauore dignissimus vir:fuit tāte obedie tie:ut dum dei iussis obsequitur vnigenito filio nō parceret:ut reliqua laudum eius fileam:de qbꝰ dicēdi tempus forte aliud:alterq; locus opportunior dabitur. Ex quibus omnibus minime mirū sit: si talem virum artius est amplexa diuinitas. Illō magnum q; suo merito ancilla eius egyptia fugiens ab angelo reuocata: ⁊ iterum in extremis posita atq; desperans rursus ab angelo recreata est. Et ut ad p:opositum spectet:alterum iuxta fontez aque:alterum subter vnam arborem:utrunq; certe in solitudine gestum est:ut ne id mirum sit: si tantem suum quem fuge comitem gestabat: in solitudine seruatum celestisq; beneficij memorem: ⁊ ipsum post solitarium euasisse.

De solitudine Jsaac. Cap.IIII.

A Uid hoc patre satus Jsaac:qñ sibi de ter-
q ra longinqua fecunda uxo: aduecta est:qd putas agebat? Erat forsan in foro:perorabat causas:exercebat iudicia:emebat aliquid: aut uendebat:dabat mutuū uel poscebat uel datū exigebat acceptūq; soluebat? Nihil horum omnino.

Quid igitur? Deambulabat inquit eo tēpore per viam que ducit ad puteū:cuius nomen est viuentis ⁊ videntis. Uere autem viuens ⁊ videns:hoc est in eternum viuens ⁊ videns omnia. Nō sol ut Ouidius ⁊ Apuleius dixerunt: sed creato: solis ⁊ syderum rerumq; omnium omnipotens deus: apud quem puteus:siue ut psalmista loquit. Fōs B
vite est: quo nō dormiendo nec per inuia gradiēdo sed per viam deambulando peruenitur. Et sequitur: Habitabat enim in terra australi: ⁊ egressus fuerat ad meditandum in agro inclinata iam die:Ubi similiter nihil est quod mysterio uacare putem. Habitabat enim in terra australi terra humili ⁊ deuexa ⁊ clara ⁊ etherei solis vicinitate p:eferuida. Et egressus erat: Unde reris nisi extra corporis sui domū? egressus inq; extra seipsum: ⁊ miserie mortalis ergastulu:nō ad infame ocium sed ad meditandum. Nam que oro alia hominis vita est:aut quid aliud agēs ab animalibus brutis differt? P:eclare Licero docto viro iquit viuere: est cogitare. Jn banc rem:non urbem aliquā:non theatrum:sed agrum locum p:orsus idoneum:insup; ⁊ inclinate diei cōmodissimum tempus elegerat. Nullus enim locus:nulla pars etatis aptior meditanti q̄ ⁊ agrestis solitudo: ⁊ iuuenili feruore p:eterito relictisq;:ut ita dixerim:meridianis horis a tergo placatioris vite tranqllitas iaz uergētis ad uesperam.

De Solitudine Jacob. Cap.V.

A Uid huius etiam natus magniq; nepos
q Abrae patriarcharum maximus Jacob: quando scalam illam celotenus erectam: ascendentes descendentesq; angelos ⁊ innixū scale dominum vidit? Ubi fuisse illum opinamur: q̄ magna in urbe q̄ pulchra i domo: q̄ locuplete cubiculo? Erat ille non modo p:ocul ab urbibus:sed etiam p:ocul domo: Ut enim ipsius Josephi uerba non mutez:p:opter odium p:ouincialiuz apud nullum quidem succedere uoluit:sed sub diuo iacebat:caput suum lapidibus subditis supponens. Eidem gemina coniuge: ⁊ natorum turba seruisq; ⁊ ancillis:omnigenumq; greguz possessione auD
cto:in patriam remeanti occursus affuit angelorum. Sed ubi nam queso? Nunquid in urbibus quiescenti? Non uerum cepto itinere abeunti:quo nondum peracto eidez luctato: ille nocturnus nomen vnde nouum sibi inditum clarum mansit in posteris: non in urbis amphitheatro: neq; inter turbas hominum:sed cuz remansisset solus in trā situ torrentis apparuit.

De solitudine Moysi. Cap.VI.

A Bi erat ille familiarissimus deo vir Moy
v ses:quando legem colloquiūq; dei: quando salutem populi memorabilemq; victoriam:absens solus ⁊ solis p:ecum armis obtinuit? Nempe non in aliqua ciuitatuz Syrie uel egypti: sed in siluis ⁊ altissimi montis in uertice. Jn

solitudine erat dum aquas amarissimas coegit li
gni vnius immissione dulcescere: dum prodigia il
la fecit que vix perlegere ne dicam recensere suffi-
cimus. Idem certe immenso exercitui in quo tam
multi iniusti atq; in deum ⁊ in homines ingrati
erant non de solio aureo: sed de solitudine horri-
da prouidit: ⁊ in summa inopia miram necessaria
rum rerum abundantiam procurauit: quãdo in ca
stris conturnices ortigias affatim celo lapsas po-
pulus legit esuriens: ⁊ de rupe percussa dulcis aque
copiam sitiens bibit: quando diuinum illum atq;
incredibilem: ⁊ neq; cupiditati neq; parsimonie
subiacentem cibum: non quidem in urbibus nec e
foro cupidinario petitum: sed celitus destinatum
quadraginta annis habuit in deserto. Vides ut so
litudo diuinis beneficijs atq; colloquijs ⁊ angeli
cis sit amica congressibus. Quo minus miror ut
preclare vite viri illius: sic ⁊ gloriose morti solitu
dinem deputatam: duz ex hominibus migraturo:
quod fratri eius iam antea acciderat: loquens de
us: non in hanc aut illaz urbem: sed ascende in mõ
tem inquit ⁊ morere. Qõ nobis in omni vite mor
tisq; cõsilio nisi fallor summopere trutinandũ est.

De solitudine Helie. Cap. VII.

Quid singula replicem? Plena exemplorũ
q sunt omnia. Vbi erat Helias quando cla-
rioribus portentis emicuit? quando popu
lis intra urbes fame pereuntibus illum iussu dei
in solitudine latitantẽ cerui pauere solliciti? Quã
do e summo carmeli montis pronus humi trien-
nem siccitatem terras ac populos affligentem in-
sperato imbre leniuit? Quando octingẽtos ⁊ qn-
quaginta falsos prophetas in eodem monte car-
meli: deo iudice: sacrificio teste: superatos in torrẽ
te Cyson populo fauente mactauit. Quam ob cau
sam irate regine minis ac furori cedens: cuz deser
ti latebram petijsset sub vmbra iuniperi consopitũ
excitauit angelus ⁊ ut manducaret admonuit: nõ
magni precij cibum: sed tante virtutis ut in fortitu
dine illius quadraginta dierum iter ac totidez no
ctium ieiunando perficeret. Quo peracto inde ut
in spelunca manens dominico visitatus alloquio
reges inungere mittitur ac prophetas: ut in cacu
mine montis sedens imperat inopinabili fiducia
ut ignis e celo descendat super quinquagenarios
regios ⁊ paretur statim: ut scisso amne tactu pallij
iordanem sicco pede pertransit solitarium sanctũ
virum uenerantibus elementis. Vbi inq; erat He
lias duz hec ageret? Profecto in solitudine: vnde
tandem ad celum flammante uehiculo raptus est.
Vbi erat Heliseus quando geminum rapti ducis
consecutus est spiritum? quando ferruz contra na
turam ⁊ consuetudinem suam natans flenti resti-
tuit amico? quando tribus regibus: totidemq; re
gijs exercitib⁹: ne periret siti repleto sine ullis im-
bribus torrente subuenit? Priora quidem ad ior-
danis ripam: tertiuz in deserto idumee cõtigit. Il
lud quesisse superuacuum: ubi erat duz pallio ma
gistri diuisis aquis per arentem iordanis alueum
solus transijt qui transierat comitatus? Vbi erant
denicq; tot prophete: quando tam certis: ⁊ tã pre-
sagis visionibus illustrati sunt? De quibus singil-
latim nunc agere longum est. Neq; soli prophete:
sed filij etiam prophetarum: quos monachos ut
Hieronymus ait in ueteri legimus testamẽto edi-
ficabant sibi casulas prope fluenta iordanis: ⁊ tur
bis ⁊ urbibus derelictis polenta ⁊ herbis agre-
stibus victitabant.

De solitudine Hieremie. Cap. VIII.

Ipse quidem Hieremias silentio suppri-
i mẽdus non videtur: qui uerbo etiam huic vi
te testimonium manifestum prebuit: ubi
ait: Bonum est cum silentio prestolari salutare do
mini. Bonum est viro cũ portauerit iugum ab ado
lescentia sua. Et quasi hec nisi in solitudine fieri nõ
posse diffiniens: cum hec dixisset: adiecit: Sede-
bit solitarius ⁊ tacebit: quia leuauit se super se. En
audio felicem patientiam expectantis: audio liber
tate qualibet meliorem dominici iugi tolerantiã:
audio eleuationem animi: audio quietem sessionis
⁊ non semel sed in principio positum ⁊ in fine silẽ-
tium: cuncta tamen audio intra vnam solitudinez
contineri.

De cõmendatione vite solitarie: icidẽs Cap. IX.

Vere vita pacifica celestiq; simillima. O
o vita melior super vitas: vita laborum va-
cua bonorumq; tantorum capax: ubi expe
ctatur salus: suaue iugum domini portatur: tace-
tur ⁊ sedetur ⁊ sedendo consurgitur. Vita saluta
ris: hominibus formidabilis: ⁊ inuisa demonib⁹:
quod nisi ita esset: haud q̃q̃ id vite genus ingres-
sos tam multis ⁊ tam uarijs temptationum gene
ribus infestarent. Vita reformatrix anime: repara
trix morum: innouatrix affectuuz: lotrix sordium:
purgatrix scelerum: consiliatrix dei ⁊ hominum:
ruinarum innumerabilium instauratrix. Vita con-
temptrix corporum: cultrix ingeniorum: modera-
trix precipitum: torpentium excitatrix appetituũ:
genitrix nobilium: alma virtutum nutrix: vitioruz
domitrix peremptrixq; : palestra luctantium: are-
na currentium: campus pugnantiuz: arcus trium
phantium: bibliotheca legentium: cella meditan-
tium: penetrale orantium: mons contemplantiuz:
Et quid dicam nisi simul omnia: vita felix ⁊ ad om
ne bonum opus aptissima: vita philosophica: poe-
tica: sancta: prophetica: Vita non immerito singu
laris dicta: ⁊ si dicere audeaz: quod sentio: vita tã
singularis ut ea sola uera vita sit: reliquis omnib⁹
conueniat quod ait Cicero: ⁊ Ciceronem secutus
Augustinus: q̃ hec nostra que dicitur vita mors
est. Vita demum nisi expertis incognita: ⁊ ut ha-
benti peramabilis: sic superoptabilis non haben-
ti. Quod non ignorabat Hieremias idez: quo du
ce ad hec eiusdez vite preconia premissis accumu
landa peruenimus: dum in illa calamitate publi-
ca: pias simul lachrymas: ⁊ lachrymis opportunã
solitudinem exoptabat: Quis dabit inquit capiti
meo aquam: ⁊ oculis meis fontem lachrymaruz?
Sciensq; fontẽ hunc non in urbibus aut in turbis
nitidum scaturire: subsecutus adiunxit: Quis da
bit mihi in solitudine diuersoꝝ viatoꝝ? Cogitatu

pfacile est qd nobis expediat qñ vir ubilibet deo proximus: deo plenus: ad honestum illud seqꝫ dignū officiū: hoc est ad lugēdum interfectos populi sui quasi vnam sine altera non speraret: simul utranqꝫ poscebat solitudinem ⁊ pietatem. Ubi illud minime negligendum rear: qꝺ cum in solitudine diuersorium optasset: addidit: Et derelinquaz inquit populum meum ⁊ recedam ab eis: quia omnes adulteri sunt: cetus preuaricatorum: ⁊ reliqua deinceps: que cogitare ne dicam loqui horret animus: tam propie nostris hodie conueniunt populis: tam parum immo vo tam nihil est fidei: nihil ueri uspiam: nihil tuti: nihil denicꝫ uel hūani hi cū dicantur homines ⁊ effigie sint humana: ut ea mihi uel sola certe uel maxima atqꝫ iustissima pcolende solitudinis ⁊ declinandarum urbium causa sit.

¶ Tractatus tertius: De exemplis multorum sanctorum patrum Noui testamenti: vitam solitariam agentiuꝫ.

¶ De Solitudine sancti Siluestri pape. Cap. I.

A Et forte autem uetustatis reuerentia uel immemor recentium uel contemptor appareā: latuit in Soractis mōte: Siluester diuitum primus ille pōtificum ⁊ locum moribus ⁊ loco consonum nomē habens: Atqui nisi audire uerum pudet e solitudine humili ⁊ inculta opes iste: bone utinam quas modo vix urbes capiunt fluxere: Hinc calceus auratus: hinc eburneus scipio pastoralis in morem baculi recurū: suburbano cultu rustice memor originis: hinc chlamys coloribus inardescēs: hic stellatum diadema carbunculis: hinc niueus soni pes: thronus aureus purpureumqꝫ uerendi capitis vmbraculum: hinc denicꝫ totus habitus triumphalis: totus hic ut dicitur militantis: sed ⁊ late iam regnantis ecclesie status: quez e siluis egressum stupent reges: ⁊ quem qui diligenter inspexerit: nescio an solitudinem tante uenerationis initium uenerabilem negaturus sit. Sed progredior.

¶ De Solitudine sancti Ambrosij. Cap. II.

A Mbrosius apud Mediolanum magni populi curam deo uolente ac cogente sortitus: ⁊ si tam necessarij debiti tanticꝫ sibi conscius officij: continue solitariam vitam degere non auderet: quotiens tamen ⁊ quibus potuit modis quid optaret ostendit: Habitauit ut nunc est ambitus murorum: in extremo ciuitatis angulo: ubi adhuc sacrum corpus habitat: ⁊ ab eodem fundata sacra domus stat summa deuotione percelebris: ⁊ magnis populi frequentata concursibus: tunc q̄tum certis indicijs intelligi datur longe semotus penituscꝫ solitarius locus erat. Ad hec quotiens episcopalib⁹ curis liber ac laborib⁹ relaxatus: quos impellendis Arrianis ab ecclesia graues diuturnoscꝫ pertulit: aliq̄tisper se negociis subtrahere furariqꝫ poterat: in secretiorem solitudinem se conferre sanctissimus vir solebat: Silua erat q̄uis proxima cōtemplationi tamen idonea: In medio parua domus: ingentis certe sed humilis viri capax: que multo dignius q̄ domus olim Meta pontina Pythagore in templi licet exigui speciem uersa est. Nunc silua conuulsa est mutatoqꝫ loci habitu manet nomen Ambrosij: nem⁹ vulgo dicitur siniſtrorsus ad orthoum latus. Qō amnis hic vndiqꝫ magnis motibus ⁊ multa rerū collisione memorabilis intra urbem ipsam: ⁊ extrema rapto molimine aucti ambitus septa conclusit. Illic ut audio ⁊ ut auguror librorum melli fluos flores sparsit: quorum hodie per omnes tractus ecclesie gustus suauissim⁹ ⁊ fragrātissim⁹ est odor. Ut vo non actuū modo sed uerboꝝ vnū qdē ex omnibus testimonium viri huius proferam. In epistola quadam ad Sabinum: Pergaz iquit frequentius te in meis scriptis ⁊ cum sim solus alloqui. Deinde suum faciens Scipionis uerbum: de quo post dicam: Nunq̄ enim inquit minus solus sum: q̄ cum solus esse video: nec minus ocios⁹: q̄ cū ocios⁹. Certe pro arbitrio arcesso quos uolo atqꝫ aditūgo mihi quos magis diligo ⁊ quos aptiores arbitror. Nemo interpellat: nemo interpolat. Tunc ergo te magis teneo ⁊ de scripturis confero ⁊ prolixiorem simul sermonem cedimus. Sola erat Maria ⁊ loquebatur cum angelo. Sola erat quando superuenit in eam spiritus sanct⁹: ⁊ virtus altissimi obumbrauit eam. Sola erat ⁊ operata est mundi salutem ⁊ concepit redemptorem vniuersoruz. Solus erat Petrus: ⁊ totū per orbem consecrandarum gentium cognouit mysteria. Solus erat Adam ⁊ non est preuaricatus: qr mens eius adherebat deo: Postq̄ vo ei mulier adiuncta est: non potuit adherere mādatis celestib⁹.

¶ Q nullum virus adeo pestiferum ⁊ vite solitarie ꝟriū sit sicut muliebre cōsortiū: icidēs. Cap. III.

B Bi ut me Ambrosij dicto parūper imiscea- A
v am: illud non siluerim: quod omnibus notum multi dissimilant: Nullū virus adeo pestiferuz vitam banc sectantibus ut muliebre cō sortium. Femineus enim decor: eo formidolosior funestiorqꝫ quo blandior: Ut sileam mores quibus omnino nihil instabilius: nihil studio quietis infestius. Quisquis requiem queris feminā cave: perpetuam officinam litium ac laborū. Raro sub eodem tecto habitant quies ⁊ mulier. Satyrici uerbum est/Semper habet lites alternaqꝫ iurgia lectus: In quo nupta iacet minimū dormit in illo: Nisi forte tranquillior est concubine accubitus: cuius ⁊ fides minor ⁊ maior infamia litigium par. Scitum est ⁊ illud clari oratoris dictum: Qui nō litigat celebs est: Quid vo melius q̄ nō litigare? Aut quid per Jesum christum oro te: quid inq̄ solitudine pesertim nocturna ac silentio ⁊ quiete: ⁊ lectuli libertate felicius? Nil ergo felicius celibatu. nil vo celibatui aptius q̄ solitudo. Quisqs ergo litem fugis: ⁊ feminam fuge: vir alteram sine altera effugies. Femine ⁊ si quod rarum est: mitissimi mores sint: ipsa pūtia: utqꝫ ita dixeriz: vmbra nocēs est. Cui⁹ figdez fidei mereor: vult⁹ ac vba cū ctis qui solitariā pacē q̄rūt: nō aliter vitandi sunt: nō dico q̄ coluber: sed q̄ basilisci ospect⁹ ac sibila. Nam nec aliter oculis q̄ basilisc⁹ iterficit: ⁊ ante

B contactum inficit. De quibus autez potius q̃ de nobis dici estimes: quod in longinqua materia uere ne magis an proprie ait Maro: Carpit enim vires paulatim uritq̃ videdo Femina: nec nemorū patitur meminisse nec herbe. Sane quod visu solo corporis atq̃ animi vires carpantur uranturq̃: tangere poterat vniuersos quos ea pestis extenuat ⁊ accendit. At quod nemorum herbeq̃ memoriam eadem pestis eripiat: si ut de equis ac bobus dixit: sic de hominibus dixisset: quos alios q̃ nos intellexisse videretur: quibus precipua nemorum ⁊ herbarum oblectatio est. Proinde mulierres illecebras: tūm omnibus quibus suum uas sancte ⁊ honorifice custodire propositum est: tum nobis maxime fugiendas vitandasq̃ denuncio. Quod qui neglexerit: norit se non aliam ob causam e paradiso solitudinis pellendum: q̃ e paradiso uoluptatis primus hominum pulsus fuit. Nec interfatus ad ambrosium reuertor: qui illam ad Sabinū epistolam concludens: Liquet inquit ex his: q̃ soli cum sumus tunc nos offerimus deo: tunc mentē ei nostram aperimus: tunc amictum fraudis exuimus. Quibus dictis primo iteruz parente ad memoriam reuerso: Solus inquit erat Adam quando in paradiso est constitutus: sed non erat solus quando de paradiso eiectus est. Solus erat dominus iesus quando mundum redemit: non enim legatus neq̃ nuncius: sed ipse dominus saluum fecit populum suum: Et si nunq̃ solus est: in quo pater est semper? Ad postremum cum consilio clausurus epistolam: Unde ⁊ nos inquit soli sumus ut dominus nobiscum sit. Quod ꝓsilium ne soli Sabino datum sit: ut ad nos trahamus nostrumq̃ faciamus obsecro.

De solitudine sancti Martini. Cap. IIII.

A Unc solitarie vite statū ⁊ ab infantia quo
b dammodo concupisse Martinum: ⁊ cum primuz per etatem perq̃ necessarie militie occupationem licuit apprehendisse nouimus tanto ardore animi: ut in vita priuata ceptum morez nec presul factus omitteret: Auctor est Seuerus qui res eius quibus interfuit viteq̃ seriez scripsit. Quo tempore queri solituz accepimus: ante episcopalem curam se maioris fuisse virtutis: Mirū: q̃uis enim nihil illi viro nisi summum semper atq̃ perfectum fuisse credendum sit: tamen pontificali fasce curuatus nescio quid in se dum esset expeditior altius atq̃ perfectius recolebat: temporis illius memor quo liberius solus erat: ne quis forte miretur eundem antea liberum frequentasse solitudines quas ⁊ duri seruus officij dum licuit frequentauit. Ne enim cuncta uestigem: quod lon
B gum atq̃ difficile est: In ipsa prius urbe Mediolano: ubi quod constat primum ex multis: que diuersis in locis ab eo fundata sunt: monasterium extruxit: aliq̃tuz tempus exegisse fertur: vicino quodam Ambrosiane domui: ac menibus urbis habitaculo loco etiaz nūc solitario ac reposito. Ad quē iam presul Ambrosius tanto letus hospite: claz solus exire consueuerat: secumq̃ dum posset auidius immorari. Bone Jesu quale hominuz par: que suspiria: qui sermones? Quicquid principes imperant: quicquid consules deliberant: quicquid pretores edicunt: qcqd statuūt legiferi: qcqd fabulant populi: qcqd philosophi disputāt: quicquid rhetores declamant: quicquid sophiste cauillantur: sacro illi tranquilloq̃ colloquio admotum: meras nugas dixisse nō uerear. Sinuesse quidē erat Horatius poeta: dum sibi Plotius ⁊ Varrus ⁊ Virgilius occurrerunt: pulchra nempe societas doctissimorum hominum: inuicemq̃ familiariuz amicorum. Jtaq̃ ait: O qui complexus ⁊ gaudia q̃ta fuerunt. Credo edepol ⁊ multa ibi pro tempore facetissime inter tales viros ac disertissime dicta nō dubitē: Sed dulciores amplexus ⁊ sanctius gaudium fuisse crediderim Mediolani inter Ambrosium ⁊ Martinum: locus ostenditur: ubi congredi ⁊ colloqui solitos fama est. Quibus ego congressibus atq̃ colloquijs: si datuz esset: interfuisse maluerim: q̃ regum omnium consilijs: quecunq̃ vino uel auaritia uel feritate ebrij: cum purpuratis suis agitant. Felix ergo ⁊ q̃ q̃ minus adusta: minus horrida: non minus forte gloriosa: q̃ Thebaidis solitudo que tales duos accolas vno tempore meruisti.

De solitudine sancti Augustini. Cap. V.

A Nduz nos Mediolano egredi: magnus
n alter eiusdem urbis habitator: sinit Augustinus quē de⁹ Ambrosio malis⁹ errorib⁹ ifectū: q̃si egrotū filiū docto medico pius pi dedit: ut is eū vndis salubrib⁹ ablutuz curatūq̃ deo redderet. Jlle ergo cū ignar⁹ oiuz que erga se clā diuina pietas ageret: Mediolanū ueniēs ubi tunc sacer florebat Ambrosius: vitam tandez mutare decreuisset: ciuitate relicta: solitudinem ruris appetijt: ut qui cuz multis insanierat: solus resipisceret: Caseatum uocat ipse ⁊ id manet hactenus ruri nomen: Quinetiam ipso die quo primuz hoc sancto desiderio exarsit in ciuitate positus inter illas fluctuantis animi procellas per quas consilij nauigium regente deo ad terram viuentium: ⁊ ad portū salutis applicuit: qd egerit qualiterue se gesserit: eodem ipso narrante cognouimus. Certe non processit in publicum: neq̃ populi concionem classico aduocans quid acturus esset exposuit: sed dimisso socio fidissimo: consurgens: eo q̃ ut ipse ait: solitudo sibi ad negocium flendi aptior suggereretur: ⁊ secedens remotius q̃ ut posset ei onerosa esse etiam talis amici presentia: quod vnuz loci qualitas ac temporis permittebat: secretum horti anguluz pro solitudine habuit: Ubi amarissime secum loquens inter singultus ⁊ lachrymas: inter vulsum capillum percussamq̃ frontem ⁊ consertis digitis amplexum genu ⁊ quecunq̃ magnus ac sanctus dolor elicit: tandem semel de se statuit vnde in perpetuum exultaret: Deniq̃ per omnem vitam solitarijs ⁊ quietis locis atq̃ inter cetera Pisani montis ocio delectatus: ⁊ illic heremitico habitu traxisse moras creditur: ⁊ ad loci illius heremitas liber suo quidem prescriptus est nomine. Ceterum de hac re quia non uacat infinita nunc hominis illius scripta reuoluere vnico eius quod occurrit breui utiq̃ sed aperto testimonio contentus ero. Js ergo euangelium Joannis exponens. Difficile est inquit in turba videre Jesum: solitudo quedam necessaria est menti nostre: quadam solitudine intentionis videtur deus: turba strepitum

habet: visio ista secretum desiderat. Audis ut cau te videndo deo necessariam: non q̄libet sed solitu dinem dixit intentioni: intelligi uolens dum su as intus turbas tumultusq; suos humana mens habeat: acuendis ad tantum lumen: purgandisq; oculis solitudinem copoream nil prodesse. Jam vo proximis tribus explicitis: non Mediolano tm̄: sed Italia digredi stilus sinam.

¶ De sancto Hieronymo: mirifico solitudinis uene ratore. Cap. VI.

A Jleo nūc preconem vite huius Basilium: s Sileo magnū virum Hegorium nazian zenum: Preclarum huius viri discipulum non silebo: Hieronymus urbe romana dimissa ro manisq; opibus contemptis: eterne patrie spe ac desiderio illectus: t ut ipse fatetur: ob gehēne me tum. In illam primo uastam solitudinē horridum monachis habitaculum prestantem: quam de vir ginitate ad Eustochium scribēs: Salustiano uer bo usus: solis ab ardoribus exustā dicit sese abdi dit: Ubi aliquot annis aduersus indomite carnis insultus: t conspirantis anime consensus: laborio sa militia exactis: q̄uis victor non ex acie Romā quasi iam securus ad triūphū redijt: sed in Beth leemiticas letebras festinabundus aufugit.

¶ De sancta Paula q̄busdamq; alijs matronis de uotissimis solitarie vite cultricibus. Cap. VII.

A l Talit ibidem Paula sancta t pia t illu stris: t ut multa breuiter dicam: uere Ro mana mulier: summumq; suis temporib⁹ feminee specimen virtutis: t ut ad presepe domi nicum mori posset: ubi t qualiter orta esset: oblita est. Cuius etiam preclaram vitam t felicem exi tum Hieronymus ipse tam fulgido pinxit epigrā mate: ut post eum mihi modesti⁹ sit tacere. Quid enim dignum sim dicturus in transitu: inq; angu sta opusculi mei parte clausurus: ubi ille tanto vir ingenio hesit: t amore ac dolore dictantibus mo dum iusti uoluminis impleuit? Q̄uis non defuis se sciā quod Hieronymus ip̄e nec ignorat nec diss simulat: qui utriusq; ocius liuido dente momorde rint: nec morsus scriptis mādare timuerit. Ita vir ulla virtus uel alta uel abdita est ut inuidie iacu lis nō tangat: sed solidā ueritatē vulgaris aura nō cōcutit. Sane qcqd de sua alijs visum sit: solitudi nem sapictis: idez ipse Hieronymus ptra Jouinia num scribēs cōmendat his vbis: Sapiens nunq̄ solus esse pōt: habet enim secum omnes qui sunt: t qui fuerunt boni: t animum liberum quocunq; vult profert t transfert: t quod corpore non po test: cogitatione complectitur. Et si hominum in opia fuerit: loquimur cū deo: nunq̄ minus solus. Quo nam vo nunc uertar: Confundor multitudi ne t acie occurrentiū in diuersum uocor: sed Pau le nomen admonuit: ut ante omnia eidem t genti t sexui solitarie glorie partem darem: Pauca igi tur ex multis excerpa: nec uereboꝛ ne Romana rum in laudibus matronarum nimius dicar: qui bus par esse non spero. Pretereo Eustochiū Pau le filiam: precone Hieronymo insignem t Marcel lam t Asellaz t Fabiolā t Blesillam: aliasq; cla ri nominis virgines aut viduas. Quid aūt de te dicam feminarum optima t gloriosa Melania? B Non ego tantas conciues ac vicinas: quas etas: patria: christi fides: animi pietas virtusq; coniun gunt: stilo segregez: iuxta Paulā sedebis. Tu qui dem Romani filia cōsulis: Romani precoris ma ter: genus: opes t paternum decus virtutibus su pergressa: viduitatis statū tanto pudicitie studio tātisq; misericordie operibus honestati: ut virgini tatis laudem ꝓpe transcenderes: oblita sanguinis: oblita pignoꝛ: oblita potētie soliusq; memoꝛ chri sti: utq; illū indueres: exuta soli natalis affectum: exuta natalium respectum t amorē tuoꝛ t coꝛpis tui curam exosa. Deniq; christi ꝓfilio aiam tuaz in hoc mūdo: ut in vitam eternam custodires eā: mi ra sollicitudine sanctos patres in desertis solitudi nibus q̄siuisti: eosq; ēt ad exiliuz ꝓsecuta: de labo re tuo sanctū illis obsequiū: de facultatibus piam alimoniā ꝓbuisti. Honoratrix sanctoꝛ: renouatrix errātiū: pegrinorum mater: tuoꝛ in christo tutrix atq; ꝓsultrix. Cum igētes enim opes imensūq; pa trimoniū in egētiuz alimenta felicissima libertate dispgeres: t q̄si qdam iexhaustus fons bonorum nulla largitionū exundatione deficeres: inq; aliō nihil intēta: septē t triginta annos ideficiēte rerū facultate t indefessa charitate animi peregisses: Jam seragenariā tuoꝛ reuisendorum: non carna le sed diuinū t spiritale desiderium cepit. Jtaq; Ro mā rediēs natum: nuꝛ: neptem: ut nois heredē: sic animi ꝓpositiq; tui: Ac ne longum faciā: tuos oēs tua per uestigia: distractis primonijs in viam chri t amorē vite solitarie direxisti. Stupoꝛ est memi nisse: qō aurum qō ue argētum: q̄s sericas uestes: quātas pecuniarum sūmas tua illa quoq; neptis egregia t sedula tuaꝛ viaꝛ obseruatrix: ecclesijs ac religiosis egētibus toto oꝛbe diffuderit: qō pro christi seruitio: suoꝛ milia seruorū libertate dona uerit: q̄s possessiones nō modo Rome sed in Aqui tania ēt t Hallijs Hispanijsq; uēdiderit: precio in misericordiam uerso: t his tm̄ agris quos intra Lāpaniam: Siciliā atq; aphricaz possidebat: tam late se fortuna muliebris extēderat: nō ad aliud q̄z ad usum pauperū t iuge pietatis exercitiuz reser uatis. Qua preterea etate hec ageret: cum vigesi mo scilicet etatis annoꝛ: tuis accensa monitis t ex emplo seculoq; renuncians: ipsum (ut ita dicam) purpureū vite florem t p̄clarum coniugium: t tā tas diuitias ac delitias neglexisset. Quarum san ctas intentiones adiutus celitus uel hinc patet: qꝛ illa iunioꝛ Melania: ita illud ingēs p̄cium e tāti possessionibus redactum thesaurūq; suum omnes oppoꝛtuno tempore dispersit deditq; pauperib⁹: ut si paululum distulisset: ad Alarici manus ilico Romam italiāq; uastātis uentuꝛ omnē fuerit: qō illa iam tunc in meliores usus magnis opum pōderibus expedita ꝓuerterat: quasi teipsam suasq; res pereptas lupi faucibus: christo libēs sub mul tiplici fenore largiretur: Tu autem felix anus om nibus tandem que iter ad celum pandunt: non fe minea leuitate transactis t q̄si iam temporis tui cursu ac laboꝛum agone plausibiliter consūmato: nil in terris agendū supesset: ante duos mēses ex quo Hierosolymā redieras: relicto sibi mōasterio finē rex trāseūtiū t beatū vite laudabilis exitū in ueniisti: Cumq; tibi honorē christus exhibuit: ut ꝓpter feminā vnaz tot viroꝛ ac feminaꝛ milibus pepercisse: t decretū seu ꝓmissum suppliciū distu

lisse videretur. Siquidem mox ut patria ⁊ rebus humanis excesseras: urbem Romam irruptio illa barbarica ⁊ horrenda uastatio cōsecuta est. O ingens ⁊ pio mulier insignis exilio: ⁊ nescio quidez an tali vita an morte felicior: Multo certe clarior iaces solitario in puluē: q̄z si Rome carēs his meritis: ianiꝫ titulis: in sculpto sepulchro marmoreo iacuisses: multoq̄z ibi gloriosius edes christi tuis manibus fundata conspicitur pauperibus seruitura: q̄z Rome palatium auitum: aut barbaricis flāmis arsurum: aut senio ruiturum. Sed diu fateor me tue virtutis admiratio in hoc sermone detinuit. Et iam satis multa de feminis deq̄z transmarinis rebus: ad viros ⁊ ad patriam redeat stilus.

¶ De sancto Gregorio papa magno solitudinis amatore. Cap. VIII.

A Quid ergo Gregorius hic noster Romane q sedis magnus antistes? Nonne magnificas ac frequentes domos in solitaria tempa conuertit: antiquasq̄z possessiones sibi preripiens: christo dedit? Ita sibi q̄tuz licuit in maxima plenissimaq̄z omnium urbe solitudinē fecit: ut ubi suos attauosq̄z suos creber obsequētis populi cōcursus ornauerat: illic ipse suo domino solus obsequeretur: ⁊ si fame illum splendor eductum latebris magno curarum in pelago supremaq̄z tandez dignitatis arce locauerit: Quem suum ascensum: cum sepe alibi: tum super Ezechielem scribēs: mesta commemoratione conqueritur. Et quidem inquit in monasterio positus ualebam: ⁊ ab ociosis linguam restringere: ⁊ in intentione orationis pene continue mentem tenere: At postq̄z cordis humerum sarcine pontificali suppositi: colligere se ad semetipsum assidue nō potest animus: qui ad multa spargitur. Alia ibi deinceps contra se presentē B q̄z tunc statum suuz loquitur. Sed multo plura in prohemio dialogi: quem librum incepturus: secretum locum amicum merori se petisse testatur: ubi uel modicum a rerum secularium tempestate quiesceret. Illic ergo dilectissimo filio ⁊ familiarissimo amico respondens: Infelix inquit animus meus: occupationis sue pulsatus vulnere meminit qualis aliquādo in monasterio fuit: quomodo ei labētia cuncta subtererant: q̄tuz rebus omnibus que uoluuntur eminebat: q̄ nulla nisi celestia cogitare consueuerat: q̄ etiam retentus corpore: ipsa iam carnis claustra contemplatione transibat: q̄ mortem quoq̄z que pene cunctis pena est: videlicet ut ingressum vite ⁊ laboris sui premiū amabat. Quibus commemoratis: ad contraria tristior se conuertens: At nunc inquit ex occasione cure pastoralis sclariū boium negocia patitur: ⁊ post tam pulchram quietis sue speciem: terreni actus puluere fedatur. Que sequuntur: attexere longum est: ⁊ minime necessarium: Finis est: ut ⁊ se recordatione vite preterite torqueri acrius: ⁊ in comparatione quiete viuentium miserum fateatur: quorum plurimos in hac de qua loquimur vita secretiore placuisse diffinit. Nec minus ⁊ illa superuacuum sequi: que in eo libro scripsit: ubi Job afflictum afflictus exposuit: Propterea q̄ ⁊ uterq̄z peruulgatus est liber: ⁊ hec in utriusq̄z uestibulo scripta sunt: mitto alia prope flebiliora: ubi ob hunc ipsuz suum ascensum ⁊ incessanter se ait flere: ⁊ amicos orat ut si eum diligant secum fleant: ac pro se deuz rogēt: ut intelligas suū illum intellexisse periculū: qui quasi genus mortis existimās solitarie viuere desijsse: amicorum auxiliū in eo statu tam suppliciter imploraret. In epistola autem ad Narsetem Patritiū de hocipso loquēs: tanto se merore percussum dicit: ut vix loqui sufficiat. Ex quibus apparet: ⁊ pontificatus pmolestā illi sarcinā: sicut est omnibus profecto qui illesam immaculatamq̄z custodiunt: ⁊ solitarie vite dulcem fuisse memoriam: nisi collatione disparium mutati status amaritudinem acerbasset.

¶ De sancto Benedicto singulari ac deuotissimo solitudinis habitatore. Cap. IX.

Ed ubi iam dux occidentalium monacho- A
ſ rum Benedictus remanet? At quis eum christi fidelium non nouit: quis sanctuz iuuenile consiliū nō audiuit? Qui q̄tuis a prima etate virtutū hospes: uoluptatū hostis: arduaz celi viam esset ingressus: ut compendiosius tamen ac tutius pergeret Romam Nursiamq̄z dimisit: quam in altera educatus: ortus ex altera: utriusq̄z amorem usu ac natura contraxerat. Uicit tamen carnales affectus anime cura: petijtq̄z felix puer nō modo solitudinem: sed desertum ⁊ illud imane: sed deuotum specus: quod qui viderunt: vidisse quodammodo paradisi limē credunt: Ubi qualiter vixerit sciens sileor: cum ⁊ cuncta nobilium scriptorum fides lateq̄z loquax fama vulgauerit: ⁊ iacta illic ingentia preclarissime religionis fundamenta testentur. Id nunc mihi suffecerit: ⁊ solitudines nostras honestasse commemoratione tanti incole: ⁊ propositum meum presens tali teste firmasse. Longuz est enumerare: qui deinceps viri: ⁊ quales huius uestigia secuti: ⁊ uel claritate ducis ⁊ exempli stimulis: uel inclinatione nature: uel diuinis oraculis admoniti: Religionum uenerabilium fundatores: uarias solitudines petierē: Indicio nunc etiā B sunt sacra cenobia ⁊ inter spelea siluestria deuotissime domus christi: Cistertium: Maiella: Cartusia: Uallis umbrosa: Camaldulum: innumerabilesq̄z alie. Quarum religionum riui: ⁊ si celesti deuotionis augmento postmodum longe lateq̄z diffusi sint: ⁊ plana compleuerint: si tamen ut magnorum fluminum fontes: sic harum queris origines ex asperrimis montibus emanasse cōperies. Clarum quidem ex omnibus ⁊ famosum Benedicti nomen: Cuius historiam viteq̄z modum quisquis nosse cupit: non scrutari abdita iubeo: Gregoriani dialogi cuius supra mentio est habita: secunduz librum perlegat: qui ex illius actib⁹ est totus: ⁊ ubi rerum claritas stilo etiam illustratur.

¶ De solitudine sancti Florentij. Cap. X.

In oculus serie rerum ductus: intra libri A
s tertij methas excesserit: videbit illa solitudinis italie congesta miracula. Occurret ei Florentius: qui in monasterio solus agens: duz a deo cui cuz iugis oratio ⁊ multa simplicitas familiarissimum fecerant: aliquod solitarie vite solatium postulasset: protinus eidem ursus astitit: quo deinde feritate deposita cen pastore aliquo paucarum ad custodiā pecudū usus est: deq̄z eiusdez ultione: quē quorūdaz fratrū liuor occiderat ip: recatio irati: dicto citi⁹ ad celū uenit: ut illis mox horrēdo supplicio affectis: obstupuerit: seq̄z perpetuo sontē uocās: ⁊ tā celerit exauditū gemes: oia reliq̄

vita sine lamentis ꝛ dolore non fuerit. Rogo que legiones aut qui reges ad hanc potẽtiam laborã do perueniunt: ad quaꝫ solitaria humilitas quie-
scẽdo? Occurret ide Martinus ille Marsici mõ
B tis accola: cui de rupe solida fluens pennis aque tenuis stilla: dure rupis stillantis olim in deserto prodigium renouauit: Quicꝫ cum serpente terri fico: sub cuius specie uetus serpens terribilior la tebat: vno eodemqꝫ specu cõtinue sine offensa to to triennio uersatus: Illo demum mira patientia procul pulso ipse victor solus sustitit. Occurret alter sine nomine: sed cuius nomen in celo est: Ar gentarij montis inhabitator: qui cum defuncti fa ciem puluere fricuisset: incredibile ac stupendum: nisi quia credenti nihil impossibile est: exangue ca dauer ꝛ mox futurum puluerem puluere suscita-
uit. Occurret solitarius Menas: tante vir innocẽ tie tanteqꝫ fiducie: ut non solum barbaros tunc vi cinia uexantes reuerentia sui nominis famaqꝫ cõ pesceret: sed maximos atqꝫ immanes ursos e sil ua proxima sancti viri aluearibus insultantes: fe-
rula quam de more gestabat quasi domesticos ca tulos castigaret trepidantesqꝫ depelleret.

¶ De solitudine sancti Frãcisci. Capᵃ. XI.

A Perosum fateor cuncta complecti: nec ea
o mihi nunc cura est: neqꝫ enim scriptur⁹ hi-
storiam: ad calamum ueni: sed vndiqꝫ de-
cerpturus illustria: nec ea quidem omnia: sed que cepti operis seruato calle preteriens possem: an vo uel horum aliquem in patria sua uel Benedictum Nursie vnqꝫ ad id glorie uenturuꝫ: uel Franciscũ seu uolucrum audientiam: seu seraphicum rapte mentis ardorem: stupendumqꝫ illud insigne sacro rum christi stigmatum ꝛ vulnus animi membra testantia tantumqꝫ tam breui de paupertatis con iugio genite sobolis incrementum habiturum cre dimus si mansisset Assisij. Qui licet: ut aiunt: diui nitate consulta ꝛ reuelatione celitus accepta: pro salute multorum inter vite hominum bella: pericu losas non tam sibi qꝫ militibus suis excubias ele-
gisset: ipse tamen magnus amator solitudinis be remiqꝫ sectator fuit.

¶ De triplici solitudine: Capitulum incidens: Et de solitudine blasij ꝛ aliorum. XII.

A Ripler nempe si rite complector solitudo
t est: Loci scilicet de qua maxime mihi nũc sermo susceptus est. Temporis: qualis est noctium quando etiam in rostris solitudo silentiũ qꝫ est. Animi: qualis est eorum qui in profundissi-
me contemplationis abstracti luce media ꝛ fre-
quenti foro quid illic geratur nesciunt: qui quotiẽs ꝛ ubicunqꝫ uoluerint soli sunt. Has quidẽ simul omnes solitudinuꝫ species: nulli qꝫ Francisco ma gis frequentatas video. Lustrabat heremos in tẽ plis sepe semirutis pernoctabat. Sepe per diem inter turbas a presentium rerum sensu rapiebat: Et pulso hue illuc corpusculo collisione hominuꝫ: celestibus mens affixa erat. Hinc illa securitas in qꝫtalibet hominum frequentia: quam sibi feruen-
tissimus christi amor: ꝛ caro mirum in moduꝫ spi ritui subiecta prestabat: vnde arbitror effectum: ut sibi ꝛ suis stationem in populis acceptaret: ratus facile futurum omnibus quod possibile sibi esset: quia enim anima illa sese deijciendo sublimis ꝛ il limis: ac defecata ab omni colluuione terrestriuꝫ: nullis tumultibus a christo separi poterat: quod in se experiebatur: id uel multo facilius in alijs pr̃-
sumebat: sic illuꝫ in iudicio ceterorum propria fal lebat humilitas. Quod ut sic opiner: opinio illa me cogit quam de se vir sanctus habuit: peccato-
rem se maximum ex omnibus: quod cuidam e fra tribus percontanti: quid de se ille sentiret: respon-
disse legitur. Et qꝫuis hec ita sint: sepe tamen au-
diui religione scientiaqꝫ preditos successores suꝫ-
os si patris scita permitterent solitariaꝫ vitam exi mijs precordijs suspirantes. Ipse etiam ut diximus: qꝫtum solitudinem semper amauerit: testis est vi-
ta eius litteris edita: testis vite regula: quam sibi primum ꝛ posteris in monte dictauit: mox perdi-
tam: non nisi in solitudine reformauit. Testis de-
mum sua peculiaris habitatio. Nam⁹ ut Benedi-
cti: sic huius quoqꝫ locus ostenditur vnus ex mul tis: quo non alius fere uspiam remotior. Aluerna loco nomen. Utriqꝫ igitur solitudo calcar incus-
sit acutissimum ꝛ ad alta dispositos sollicitauit animos: Itaqꝫ dum latitant: mundiqꝫ gloriam spernunt: toto illos orbe notissimos atqꝫ clarissi-
mos fecit. Inter eos sane quos nobilitauit here-
B mus nec silendus est Blasius martyr quem spe-
luncis abditum: ꝛ visitatũ a feris ꝛ ab auibus pa stum ferunt. Nec Leonardus ꝛ Liffardus fra-
tres: ambo monachi: ambo solitarij. Nec Ueridi nius heremita clarissimus: Nec comes eius pre-
tereundus Egidius qui Athenis regio genere or tus: ut perhibent: ꝛ genus ꝛ patriam: ꝛ opes ꝛ litteras grecas quibus abunde pollebat: gallica ne post habuit paupertati: studio solitudinis vni-
uersa contemnens: ubi ꝛ miraculis emicuit: ꝛ in ter cetera blandientis cerue lacte nutritus: alum-
nam suam uenatorum canibus inuiolabilem pre-
stitit: Ita ut miraculo rei tactus galliarum Rex ad speluncam viri sentibus obsitam penetraret: non sine multo militum labore: ferro aditum panden tium. Ueneranda deniqꝫ visi senis effigie: ꝛ iux-
ta senem accubantis spectaculo permotus altri-
cis: submotis omnibus ad eum solo quodam cuꝫ presule Rex accessit: ꝛ talem virum repperit: ut magnis ei muneribus oblatis magnificeqꝫ con-
temptis inqꝫ usus alios uerti iussit: tandem ꝛ ce-
nobium consilio eius extrueret illis in locis usqꝫ nunc celebre: ꝛ deinceps ad eum visitandum se-
pe submisso fastu regio ueniret: quem sibi homi-
nem nõ originis splendor ac paritas: sed solitarie vite decor ac sanctitas peperere.

¶ De solitudine sancti Remigij. Capᵃ. XIII.

Quid Remigium loquar? qui ad illam fa- A
q me claritatem que immaturo eui pontifi-
cale pondus imposuit: quod amplius qꝫ septuaginta annos summa virtute ꝛ industria ges sisse traditur: Qua francorum ꝛ regem ꝛ gentes ad christi fidem primus iste conuertit: ꝛ celit⁹: ut aiunt misso chrismate reges vnxit: vnde in vngen-
dorum illic regum nata solennitas in seculum no strum durat. Ad hec inqꝫ: ꝛ ad hanc altitudinem: vnde oro: nisi ab ipsis humilibus vite solitarie ru-
dimentis ascenderat? Quid Narcissum Hieroso- B
lymoꝫ epꝫ vix clarũ atqꝫ mirabilẽ: quẽ ꝛ psecutio nis idignitas: ꝛ secrete vite desideriũ in solitudi-
nẽ egere ubi multos annos desertis in locis degẽs:

non modo pſecutoꝝ calūnias declinauit: ſed ueri philoſophi ſummū munus impleuit? Quid Huilhelmum deniqꝫ viruꝫ fortem: ꝛ uetuſte pꝛoſapie: qui etatis florem ipſum cum terrene militie dedicaſſet: in deſerto ſeneſcere maluit: ꝛ mori ultimis vite fructibus celeſti militie conſecratis? Quid alium eiuſdem ꝛ pꝛopoſiti ꝛ ſtatus ꝛ nominis Huilhelmum: ſeculari pꝛimum faſtu: poſt autem monaſtica humilitate conſpicuum: qui derelicto ſpꝛetoqꝫ opulento opido: ſolitudinem: paupertatē ꝛ ſilentiuꝫ exoptauit? Montis enim peſſulani do minus cum eſſet: grandis ſilue monachus factus eſt: Inqꝫ illo cenobio tanq̄ pꝛto iecit ancoraꝫ: vi te tempeſtatibus ereptus vir magnificus in ſeculo: ut uere de illo gdā ſcribit: ſed magnificētioꝝ in ſeculi fuga.

De ſolitudine beati Bernardi. Cap. XIIII.

Quid Bernardum cuius ꝛ recētiora ꝛ notiora ſūt omnia: qui ꝛ forma coꝝporis clarus ꝛ genere: in ipſo adoleſcētie flore: fructum anime ſue cogitans: ſolitudinez adijt: ſed nō ſolus: Siquidem quinqꝫ germanos in eiuſdē pꝛopoſiti viam traxit: ubi illa relatu digna narrantur: Nam ꝛ cum Gerardus vnus fratrum: ſed armate ſtudio militie: a fraternis conſilijs abhoꝝrens: melioribus ceptis ꝛ illuderet ꝛ obſtaret: Ille celeſti ẓelo concitus pꝛedixit fore: ut poſt non longū tempus pꝛedurum illud ꝛ diuinis monitis inperuium latus hoſtilis haſta perſtringeret: admoto inſuper ad locum digito ubi vulnus inſtaret: hic hic inquiens ferieris: ꝛ cum dolore ſaltem coꝝporis ſubintrabit ſalus aie. Qō ut uaticinat⁹ eſt accidit: ꝛ intellectu malis exercito: militaris aſperitas in monachalez māſuetudinē flexa eſt: ut mox ultro qō antea irridebat appeteret. Et fratrū alter natu minimus: cū fratres oēs in ſolitudinē pergētes cerneret: forte tunc puerilibus intētus ludis: eiqꝫ pmogenit⁹ ualefaciēs iter blāditias diceret: Ad te lunarde frater: Id enim erat puero nomen: totiuſ terre que oium fuerat pūctura poſſeſſio eſt. Ille ſupꝛa etatē: Mime ingt: equa diuiſio: uos celuꝫ habebitis oēs ego terraꝫ? Qō reſpōſum bꝛeui rebus ipſis ipleuit: ꝛ ipſe nouiſſimus fratrum iter gradiens ꝛ tellure dimiſſa per ſolitudinē celum petēs: Ita nullus oium penitus terris beſit. Quorum pfectuū pia mater haud dubie pticeps videri debet: que ab infātia ſic natos inſtituit: ut victu tenuiſſimo pꝛētos ꝛ ſolitarie religioſeqꝫ vite: quam urbanis uoluptatibus aptiores virilis etas excipet: Hiis moribus: his domeſticis iſtitutis creuit ſimillima mīri ples: uere nobilis ac ſancta familia: ꝛ fecūde vitis generoſi palmites: ēt ſi alibi q̄ iter Allobꝝoges germinaſſent. Sane cum omnes feruidi pꝛomptiqꝫ omnes⁹ ad pīe celeſtis aſcēſū: vnus tamen omniū dux Bernardus: qui naſcēdi oꝝdine tertius in renaſcēdi ppoſito pꝛim⁹ fuit: ad poſtremum ꝛ annoſum patrē ꝛ ſoꝝorez vnicam poſt ſe trahens. Huius ego facūdie abſtinentieqꝫ omiſſis laudibus: qm̄ omibus note ſunt: Illud egregium ac pꝛeclarum dictum ꝛ his que inter manus habeo ualde ꝓſentaneū nō ſilebo. Solebat enim dicere: oēs ſe quas ſciret litteras: quarum neſcio an alius ſua etate copioſioꝝ fuerit: in ſiluis ꝛ in agris didiciſſe: nō hominum diſciplinis: ſed meditādo ꝛ orādo: nec ſe ullos vnq̄ꝫ magiſtros habuiſſe p̄ter quercus ꝛ fagos. Qō ideo libenter refeꝝo: qa ſi qd ꝛ mihi noſſe datum eſſet: idez de me uere dicere uellē: ꝛ niſi falloꝝ poſſem. Jure: vt arbitroꝝ: hūc locum occupauerit Arnulphus territorij Metenſis: heremicola nobilis atqꝫ eiuſdez urbis epiſcopus: Nec min⁹ Eucherus qui p̄mum claritate ſanguinis ꝛ ſenatorij oꝝdinis dignitate ꝓſpicuus: multuꝫ poſtea religione ac ſolitudine clarioꝝ: ſpelūce hoꝝride pſeuerātiſſim⁹ incola fuit in territorio Lugdunēſi: Ad cuius urbiſ epiſcopatum ꝛ hic demum non ſuo ambitu neqꝫ humano ſuffragio: ſed cogentibus meritis ꝛ angelica glorioſe admodum reuelatiōe cōſcēdit: Utqꝫ ueracem ſanctarum ſolitudinum terram ſcias: ij ſdem in finibus ꝛ Romanus ꝛ Domitianus pꝛimum ſolitarij heremite poſt abbates celeberrimi claruē: atqꝫ ut trāſmarinas ſolitudies trāſalpinis miſceam: Urſacius ſeculari p̄mū cognit⁹ militia: illa poſt reiecta: notioꝝ Chriſti miles apō Niche am bithynie ſolitariam vitam: non ſanctitate tantū: ſꝫ miraculis claraꝫ egit. Sꝫ iā ſatis exteras ſolitudines circūiuimus: ad Italicas redeūduꝫ eſt.

De Solitudine Carlomani. Cap. XV.

Uis non eius quem magnum uocāt Caroli patruū Carlomanū memoret? qui cū Pipino fratre regni particeps: ꝛ regno ſimul ꝛ regijs curis cedens: Romam adijt ociandi ꝓpoſito: Atqꝫ ibi monaſtico habitu aſſumpto: Silueſtri latibulum Soractis mōtem petijt: ubi cum uotiua requie biennium exegiſſet: Tandem quia crebꝝo ꝛ nimis honorifico peregrinoruꝫ ſue patrie concurſu: locus is ut qui Romam petentibus ſecus iter longeqꝫ notus atqꝫ conſpectus eſt: minus indies ſolitarius uotoqꝫ ſuo conueniens viſus erat: ad ſecretiorem atqꝫ ſemotiorem Benedicti domum Caſſinenſe cenobium commigrauit Jbiqꝫ quod optabat ꝛ querebat: fratre iterim ac nepote pꝛo caduca ſede laborātibus: ꝛ quietas lateb: as ꝛ tranquillum vite finem habuit.

De Solitudine Romualdi. Cap. XVI.

Equitur hunc alius etate poſterioꝝ: merito autem pꝛioꝝ Romualdus Rauennatium urbis nobiliſſimuſ incola: ꝛ illuſtri ducum ſtirpe pꝛogenitus. Hic ab adoleſcentia q̄uis opum ꝛ etatis ꝛ generis inſolentia tumidus ꝛ deuinctus illecebꝝis: animo tamen aſſurgens: inter illius temporis uoluptates: ꝛ iuuenilia ſtudia: ſanctam ſemper ſolitudinez ſuſpirabat. Jtaqꝫ dum uenanti ſepe taciti nemorum receſſus occurrerent: celeſti mox deſiderio percuſſus herebat: atque ad ſe uerſus aiebat: O q̄ delectabilis: q̄ tranquillus: ꝛ q̄ deo ſeruire uolentibus opportunus locus: q̄to melius hic amici dei q̄ in urbibus habitarent. Jtaqꝫ generoſe indolis adoleſcens ad captandas feras pꝛofectus in ſiluam: captādarū cꝛio negociū aiarum: iam floreti nec dū matura pietate cogitabat: neqꝫ vo diu ineffi cax cogitat⁹ eſſe potuit: ut quē ſpūs ſanct⁹ aleret: aſſidue ꝛ augeret. Jn ipſo igit etatis flore: gliam:

uoluptates opes: patrem: patriam: mūdum deniq; ⁊ seipsum talem fugiēs: ut se alium iueniret totum ad heremitice solitarieq; vite studium se conuertit. Et primus illi qdem e seculo exeūti: haud ꝓcul a patrie menibus ad Classense cenobiuz saltus fuit. Inde aūt exacto ferme triennio: fratrū vitijs offensus abscessit: ⁊ ad marinum quēdam solitarium degētem in regione Uenetoruz: sanctuz utiq; simplicēq; hoiem quez per famam nouerat: deuotissima raptim hūilitate prexit: eūq; ꝓceptorem ac magistrum fidelem potius q̄ discretum patientissime ptulit: eiusq; non solum v̄ba: sed v̄bera tam eq̄nimis ac submissis excepit: ut eūipsum meritum in stuporem cogeret: qui deinde secum magnis ⁊ honestis ex causis ꝓ salute aie scilicet Petri ursioli Uenetorum ducis: ⁊ ducatum ⁊ seculū his comitibus relinquētis: trāsgressus in gallias: b̄reuiq; post tpe in Romualdo spiritaliuz virtutū incrementa cōspiciēs: discipuli tādem sui discipulus fieri nō erubuit: ⁊ cui pauloante ꝓceperat obedire. Inde aūt multo cum dolore gētium illarum iter quas aliq̄tum tps exegerat: usq; adeo: ut de eius etiam cede cogitarēt: quatenus quem viuentem tenere non poterāt: mortui saltem corpus thesauri instar ingētis ad p̄sidium sue patrie retineret: simulata demētia elapsus: ⁊ sic in Italiam nō minus iustis reuersus ex causis: q̄s abierat: sed aliq̄to etiam iustioribus: ut videlicet patrem suum Sergium iminenti aie piculo: tempestiuus eriperet. Ipsum qdem qui in monasterio sancti Seueri prope Rauēnam susceptus in monachum fuerat: religioso iugo colla subducere meditātem: ut nūciatum illi erat: ⁊ ad seculum redire ꝓperātem reperit: cuiq; nil uerbis ac p̄cibus ageretur: non patrem cui subesset: sed monachum cui spiritali preesset auctoritate p̄sideras: salub̄ribus vinculis pestiferum coercuit appetitum: pie seuerus in parētem: vt eum patris eterni seueritate liberaret successitq; feliciter. Nā Sergius malis admonitus: ad cor redijt: ⁊ castigationem non ut filij: sed ut patris amplexus mira cōpunctiōe ꝓpositum imutauit: atq; ita in virum alterum uersus est: ut mox ⁊ lach̄rymis peccata diueret ⁊ beatifica visione recreatus: amatum simul pondus corporis: ⁊ optatos mundi laqueos uotiua morte desereret. Longum est deinceps laboriosam viri militiaz sub seruitio Jesu chr̄isti deuotosq; discursus: nō italicos modo uel trāsalpinos: sed etiam trāsmarinos uerbis amplecti: qui tam crebi ac difficiles fuerunt: ut ab illo qui vitam eius descripsit: meruerint excusari: q̄ scilicet ad hunc virum ne quicq; latitare cupientem: ubicunq; terraruz esset: innumerabilis deo seruire cupientium turba confluueret: nō humilium modo: sed illustrium: ut quotiens locum vnū suis monitis Chr̄isto quesita familia implesset: rectore illis imposito: necesse haberet: ois expers desidie: ⁊ quietis inscius: in locum alterum cōmigrare: sanctissimus animaruz pastor: nouum dño suo gregem nouis in pascuis quesiturus. Lōgum preterea nominatim exequi: quot q̄ claros chr̄isto seruos sibi discipulos ambiendo quesierit: in quibus ⁊ duces ⁊ comites ⁊ filij comitum fuerunt: quin ⁊ ipse Romanus imperator Ottho: licet is differens atq; ꝓcrastinans: uotū in sancti manibus viri factuz: implere p̄uētus morte nequiuerit. Lō gum deniq; quibus locis habitauerit: quas heremos discipulis sanctis impleuerit: que deserta frequentauerit: que templa cōstruxerit: in q̄bus p̄clarissimum nomen habet heremus Camaldulensis Aretinis in finibus: cuius ille ⁊ loci ⁊ ordinis institutor ac ꝓceps fuit: tanta deuotiōe singula faciens: tātis ieiunijs: tantaq; cibi lautioris abstinētia ipse gule sue illudens: tātis suspirijs tātisq; cū lach̄rymis: eoq; impetu ⁊ ardore animi: quem nullus vnq̄ stilus equauerit. Ea demum sollicitudine tam iugi tāq; anxia ⁊ usq; ad ultimū indefessa: ut more Cesareo sed intentione alia: nil actum credens: dum qd superesset agēdū: his sacris edificijs ad exitum vir ꝓductis: semper incipiens ac festinans noua iaceret fundamenta: ꝓrsus quasi totum orbez vnam heremum: oēs hoies monachos facere decreuisset: Et hec inter quas p̄secutionuz molestias: non demonum modo sed hoium: ⁊ p̄sertim suoz q̄patiēter tulit ac fortiter. Quāta illi in aduersis alacritas atq; letitia: magnum solide mentis indiciū ⁊ in statu quolibet frons vna perpetua serenitate notabilis: qō ip̄rimis Socrati Lelioq; tribuitur: quibus hic sanctus de quo loquimur: vnifor̄mitate par fuit: pietate aūt ac religiōe superior. Quāta v̄o huic oris hilaritate iuncta eēt auctoritas: ⁊ nescio quid diuinū in illius vultu uenerabile pariter ac tremēdū: quo ⁊ boni illū colerēt ⁊ timerent mali: magni licet ac potētes ⁊ tanq̄ coram deo positi contremiscerēt: usq; adeo ut ⁊ impator Romanus Ottho iunior enim familiariter ac reuerenter inuiseret: inq; illius lectulo pernoctez conquiesceret: Et impator alter Henricus cum vir sanctus ad eum ⁊ illius ⁊ discipulorum suorum p̄cibus expugnatus: vix uenisset: sibi letus ac uenerabundus assurgens: pio suspirio in hec v̄ba p̄rūperet: O utinam esset aia mea in corpore tuo: ⁊ impialium comitum viro dei circūfusa acies atq; humiliter acclinis: pellicie qua tūc ille erat idutus: villos ꝓ charis ac sanctis reliquijs in patriam relatura: non sine ipsius graui merore: deuota vndiq; certatim iportunitate decerperet: opinatissima sanctitate barbaricos etiam spūs molliente. Ad hec ⁊ Raynerius Tuscie Marchio: neq; ipe ratoris neq; cuiusq̄ mortalium: q̄tum Romualdi solius aspectum se metuere fateretur: neq; illo p̄nte sibi oino linguam aut ingeniū ꝓstare. Postremo que per illum seu viuētem seu defunctum diuinitus sint gesta miracula: que p̄ntis dei potentia ac virtute geri multis ⁊ claris inotuit argumētis: Illis duobus inter plurima: q; ⁊ Gregorij cuiusdam fratris intolerabilem capitis dolorez solo sanauit anhelitu: Et alterius non dolorem: sed insaniam vno pepulit osculo: qui curatus se mox gdē: vt sacra viri labia contigisset: uehementioris aure spūm sensisse: illius ex ore ꝓdeūtem asserebat: quo afflatus subito salutem p̄stinam recepisset. Id sane quid aliud fuisse crediderim: q̄ spiritum illum qui vbi vult spirat: quo profecto vir deo acceptissimus plenus erat. Longa inq̄ hec relatu ⁊ minime necessaria: cū ab illo ipso quem p̄diximus eius historico contemporaneo ⁊ conciue suo sanctitate ac scientia viro insigni: ⁊ ipso quoq; solitario: de quo sine medio post hunc dicaz: de his editus liber extet: Summa igitur rem comp̄rehēdat: Siquidem centū viginti annis quos habuit vite:

viginti primi in seculo acti sunt: tres in monasterio cuius regimen coactus accepit uolensq; deposuit: Reliquis omnibus septem ⁊ nonaginta heremit i cam vitaz duxit semper vigilantissimus nunq; cessans: ubiq; fructificans: ⁊ ut de illo scribitur: sterilitatis impatiens: ac propterea omnibus locis ⁊ tẽporibꝫ toto corpore totaq; anima ad nihil aliud q; ad lucrum sollicitus animarum. Ad extremum ꝟo morbo victus ac senio: ad Italie notã partem uel Piceni uel Umbrie regionem: ⁊ ad monasterium uallis que de castro dicitur qó ipse construxerat: ⁊ ubi ante viginti annos moriturum se predixerat: ceu ad hospitium fessus viator ad uesperam properauit: Atq; ibi tandem post longissimos labores exactos: feliciter requieuit: ⁊ qó nescio an de alio q; de paulo primo heremita legerim: solitariam vitam solitario fine cõclusit. Ultimam enim ⁊ diei illius ⁊ vite sue horam sentiens adesse: fratribus qui aderãt egredi iussis: ⁊ mane primo reuerti: pia illos fraude decipiens: ut qui solitarie Christo seruierat: solitarius ad Christum ⁊ mercedem sui seruitij reposcendam iret: sese ⁊ beatũ spiritum languidũq; corpusculum recollegit: atq; ita incomitatus hominibus: comitatus angelis hinc abijt ad eternam vitam.

¶ De solitudine Petri Damiani. Cap. XVII.

Petrus nunc occurrit ille qui Damiani cognomẽ habet: q; uis ⁊ de hoc ipso ⁊ de vita rebusq; viri huius agentium discordia multa sit: q; eum alij e solitudinis ocio ad ecclesiastici negocij curas: cõtra alij ex ipsa curarũ area strepituq; negocioruz: ad ocioſi silentij pacez trahũt: Utraq; vite huius cõmendatio: seu tanto illũ officio dignuz fecit: seu ipsa digna visa est que tã to fastigio preferretur. Alij rem permiscent: Nam cum exactius ueruz querens: usq; ad cenobiũ ubi is floruit misissez qui mihi cõperta oia reportarẽt religiosorum loci illius assertione didici: fuisse euz primo qdem solitariuz: inde altius euectũ: demum ultro ad solitudinez redijsse. Qó si ita est: ⁊ indicium eius extremuz patet: ⁊ in vnuz exempluz solitudinis geminum decus coit: que tales viros seculo cõmodat eosdemq; sic recipit. Ita ꝟo esse ut credam: epistole quedam eius hortant: quas nũc maxime his auditis ad memoriam reuoco: diuersis ille quidem temporibus ⁊ alio atq; alio vite statu adite: quarum in alijs: ut mihi videtur occupatus amissi ocij requiez suspirat: in alijs ociosus transacti negocij inquietudinem recordatur. Huius mihi nunc certior memoria est. Ceteris igitur extra propositum sunt omissis: utiq; inq; Petrus hic: q; tum ex nouissimis eius scriptis elicio: Romanũ cardinẽ non sine laude possederat: vir haud dignitate clarior q; lingua: Quid tamẽ ⁊ hic consilij ceperit iam audies: Siquidem statum illum pompasq; seculi contribulibus suis linquens: ipse Italie medio ad sinistrum Apenini latus: quietissimam solitudinem: de qua multa conscripsit: ⁊ que uetus adhuc fontis auellane nomen seruat: peritu ris honoribus preferendam duxit: ubi non minus glorioſe postmodum latuit: q; innotuerat primuz Rome: nec dedecori illi fuit alti uerticis rutilum decus: squalenti cilicio permutasse.

¶ De solitudine Celestini pape qui Petrus ante papatum dictus fuit. Cap. XVIII.

Uius Petri clarissimuz faceret raritas ipsa contemptum: nisi eum Petri alterius Romani pontificis: quem Celestinum dixerũt: recentior contemptus ⁊ clarior obscurasset: qui pontificatu maximo uelut mortifero fasce deposito: in antiquã solitudinẽ tã cupide repedauit: ut hostili compede liberatum crederes. Qó factũ solitarij sanctiq; patris vilitati animi quisquis uolet attribuat: Licet enim in eadem re pro uarietate ingeniorum: non diuersa tantũ: sed aduersa sentire: Ego imprimis ⁊ sibi utile arbitror ⁊ mundo: utriq; enim propter inexperientiam rerum humanarum: quas multa diuinarum contemplatiõe neglexerat: longumq; solitudinis amorem: periculosa esse: anceps ⁊ turbida poterat altitudo. Nã qd christo visum sit miraculuz: qó per eum deus ostẽdit die qui post renunciationem primus illuxit indicio est: qó profecto non fieret: si qó gestum erat diuinitas non probaret. Ego prosus altissimi cuiusdam ⁊ liberrimi ⁊ iugum nescientis uereq; celestis animi factum reor: atq; ita sentio non potuisse id ab homine fieri: nisi qui res humanas iusto precio estimasset: quiq; tumidum fortune caput pedibus subiecisset. Ambrosij patrocinio locus eget: ex eo presertim libro: quo ad uere humilitatis obseruantiam sacram virginem Demetriadẽ cohortatur: Non ut dilectores inquit huius seculi putãt qui cordis aut segnis est animi: terrenas opes spernere: honores occiduos fastidire: nec ibi gloriam querere ubi laudatur peccator in desiderijs anime sue: ⁊ qui iniqua gerit benedicitur. Unde si uere intelligatur contemptus iste rerum presentiũ ad que tendat: ⁊ qualia cõcupiscat: nihil huiusmodi mẽtibus rectius: nihil inuenietur erectius: que sacratissimis desiderijs vniuersa transcendunt: neq; ad ullam creaturam: q; uis potentem atq; mirabilem: sed ad ipsum omnium visibilium atq; inuisibilium ambiunt creatorem: cui appropinquare clarescere est: quem timere gaudere est: cui seruire regnare est. Huius preconij laudis quis usquã queso: seu quis vnq; dignior Celestino? Reliquerũt alij nauiculas suas ac retia: alij possessiũculas: alij teloneum: alij etiam regna uel regnorum spez: secutiq; Christum dominum: facti sunt apostoli: facti sunt sancti ⁊ amici dei: Papatum ꝟo quo nihil est altius: rem tam exoptatam tamq; mirabilem: ut ab admiratione ac stupore dictum ferant: Quis ulla etate: presertim exquo tanto in precio esse cepit: tam mirabili ⁊ excelso animo contẽpsit: q; Celestinus iste: pristinum ⁊ nomen ⁊ locum ⁊ amicam bonis moribus egestatem appetens: atq; dum celum suspicit: terre immemor? Quẽ in statu quolibet eque deo placitum: quis non videt qui mira eius opera: sed alio digna stilo: trifariam distincta perlegerit: que gessit: aut anteq; ascenderet: aut postq; descendit: aut dum sedit? Quid miri autem: si virtus operum non defuit: cui⁹ ⁊ animi teno: vn⁹: ⁊ qua licuit vite mutatio nulla fuit? Siquidem in supremo rerum culmine: ⁊ intra augustissimum ac papalem thalamum: angustam sibi heremiticaq; cauernulam meditatus: In alto humilis: inter turbas solitarius: iter diuitias pauper vixit. Adde qó ⁊ statim ab initio tentauit fugam cum discipulo quodam suo Roberto Salentino tũc iuuene: q; inopinata ⁊ subita populi mul-

titudine circũuentus: cum euadendi nulla spes esset: in discipulum uersus quesiuit: an se ad excelsa tractum & coactum sequi uellet? Ille autem qui a magistro didicisset mundum spernere: Christũ & quibus ad Christum itur virtutem: pacem: silẽtium & solitudinem amare: queso ait: ut & labori & periculo meo parcas: meq; potius celle inopis & tuti ocij successorẽ: q̃ diuitis ac sollicite glorie participem uelis: quod & factũ est. Substitit enim patre Romam abeunte: cuius non multo post animam e carcere gemino ad sydereas scandentẽ sedes conspexisse dicitur: ignarus rerum & miraculo stupens atq; interrogãs: an se tunc etiam sequi: an quid aliud agere iuberet. Quem ille ut in solitudine perstaret admonuit: & sic celum petens inter uerba disparuit. Discipulus autem ille consilij memor: usq; ad tempora nostra perueniens: & dierum plenus ante hos paucos annos: post magistrum abijt: magna quidem apud suos sanctitatis opinione & mirabiliumfama operum relicta. Sed ad Celestinum redeo: cuius ascensus q̃ mestus: q̃q̃ cõtra animũ suũ esset: descensus letus & spontaneus declarauit: Audiui narrãtes qui viderũt tãto illũ fugisse cũ gaudio: eaq; signa letitie spiritalis oculis ac frõte gestantem: dũ a conspectu concilij: iam tandem sibi redditus ac liber abscederet: quasi nõ humerũ blando oneri: sed collũ diris securib⁹ subduxisset: utq; eius in vultu nescio quid angelicum reluceret. Nec immerito: Norat enim quid peteret: nec quid dimitteret ignorabat. Certe a laboribus ad requiẽ: ab insanis disceptationibus ad diuina colloquia remeabat: Linquebat urbem: ibat animo: & nisi successoris fastus obstaret: pedibus ibat in montem hispidum fateor ac preruptum: sz vnde sibi planum iter esset ad supos: Cum quo utinã vixissemus. Quod idcirco p̃cipue de hoc vno inter tot solitarios optauerim: quia nusq; rei optate propinquius uotũ erat. Neq; enim magno disiungimur interuallo: modicũq; uel cũctandũ illis: uel nobis accelerandum fuit: ut iter hoc vite pariter ageremus: qõ ille cũ patribus nostris egit. Et q̃ breui spatio temporis: per omnẽ Italie tractum usq; ad Alpes quot ab eodem instituti ordinis cõuentus sacri: Jamq; ut audio Alpes ipsas deuotio propagata transcẽdit: durat religiosa successio: durabitq;: & quos in solitudine genuit viuũt nati cum in palatio geniti quosq; uel ad ecclesie cardinem uel ad alios gradus extulit iam pridem omnes obierunt: tãto stabiliora sunt sacre solitudinis fundamenta q̃ seculi. Irrideant licet igitur qui viderunt: quibus pre fulgore auri & purpure squalidus opum spretor & paupertas sancta sordebat: Nos hominem hunc miremur: interq; rarissimos numeremus: damnũq; uocemus non vidisse: cui⁹ visio lucrum ingens: exemplumq; clarissimum prestare poterat: altioris vite confragosa tentantib⁹. Ceterum presens fama consecratũq; viri nomẽ: & laudatoribus suis fauent & arguunt insultantes. Beatias autẽ deo: tam magnanimes facti sumus: ut hos duos petros emulis carituros: & pusillanimitatem huiusce modi sine exemplo nostri temporis futuram speremus.

Tractatus quartus digressiuus querulans & deflens amissionem terre sancte: negligentiamq; torporem & ignauiaz pricipũ atq; pontificum nostrorum.

¶ De petro heremita precipuo solitudinis cultore: occasione cuius commemorate querele introducuntur. Cap. I.

Sed ecce qõ non putabam: rursum uocor in Gallias: dumq; inter solitarios claros viros transeo: tertium quendã Petrum se preteriri nõ debere: uelut a tergo uociferantem eminus audire mihi video: cogor: q; subsistere. Is est Petrus heremita: qui olim in territorio Ambianẽsi solitariã vitam duxit: qualẽ sane non latuit: dum enim indignari & irasci iam Christus inciperet: hereditatez propriam tamdiu suis & nostris ab hostibus conculcari: non ulli regum christianorũ pingues somno in plumis purpuraq; captantium: non Romano pontifici Urbano: graui licet ornatoq; viro: occupato tamen: sed Petro inopi ocioso solitario & humiliore grabatulo quiescenti: quid fieri uellet aperuit. Primo quidem inspirans: ut transmarine peregrinationi se festinus accingeret presenti miseriarum spectaculo pio ꝓmptior negocio futurus: deinde dum quo iussus fuerat peruenisset: & Symeonis qui tunc patriarcha Hierosolymitan⁹ erat ceterorũq; fidelium miserando seruitio: ac sacrorũ tristi ludibrio locorũ: concussus ac gemens: & orationes vigiliasq; nocturnas agens: tandem supra nudum ecclesie pauimentum somno succubuisset: consopito iterum Christus apparuit: iubens ut ad vindictã sui nominis pastores ac principes catholicos excitaret. Tantam vo legationẽ tanq; supra vires suas: q̃ deuote susceperit: q̃ ipigre: q̃q; fideliter execut⁹ sit: Christoq; pijs conatib⁹ aspirante q̃ uotiue successerit: non est huius temporibus exponere: presertim cum & stilo tolerabili & sermone vulgari duobus non paruis uoluminibus ea res in populis etiã nota sit. Et si de hoc quoq; scribentium uarie affectos animos videã: sed sequor in dubijs quibus potius credendũ censeo: & quos rerum non boium studio agi reor: Atq; utinã qualis exitus: talis euentus: & ut felix Christi ultio sic perpetua fuisset: neq; peccatis hominum e tanto victorie successu ad antiquas miserias reditũ eẽt: eo fedius: quo iterum amisisse qõ nostrum erat: q̃ non recuperasse deformius nobis hostibusq; formosius: & nobis spei mioris illisq; maioris aduersum nos uel custodie in posterum uel crudelitatis occasio est. Nunc vo quid defleam: aut quid querar presepe: caluariam: busti saxum: oliueti montẽ: uallẽq; iudicij: & reliqua dilecta singulariter christi loca: ubi homo factus est & in lucez editus: ubi natus uagijt: ubi infans reptauit: ubi puer lusit: ubi vir docuit: ubi viuificum nobis spiritum exhalauit: ubi exanimis iacuit surrexitq;: vnde ad inferos descẽdit: vnde cõscẽdit ad superos: ubi postremo viuos ac mortuos irretractabili fmia iudicabit: Terrã maiorib⁹ nostris ꝓmissam: nobis ereptaz: nobis debitam si viri essemus: spei nostre sedẽ: arrã patrie eterne nunc egyptiacus canis tenet. Heu quid preter gemitum & querelas relictum est misero: quando & nostri reges nil nisi delitias: & nostri pontifices nil nisi diuitias amant: Populi vo uel serui flent: uel insaniũt liberi: & omnes que sua

sunt querunt: que Christi autem nullus: cuius peculiare patrimonium nobis spectantibus ociosq; sedentibus laceratur? Quid loquor: aut quid omnium occupatissimos ociosos uoco: Immo vo dū fremimus ⁊ meditamur inania: dum ceno uoluimur ac libidinibus exercemur ⁊ nitimur ꝓfugas retinere: duz nūmos pauperum numeramus atq; abdimus: dum superuacuas ⁊ ineptas turres in nouissima Babylone cōstruimus ut celotenus scādat ruitura superbia: humillimam Christi sedem non est qui tueaī aut vindicet? Deniq; dum fratribus nostris insidiamur: impijs hostibus incustoditum ⁊ inerme latus obtulimus aditūq; prebuim⁹ in thalamum regis nostri: crimen ingens ⁊ nostrarum frontium pudor eternus: quibus Christi uexillū impudenter affigimus: ut tā magnifice Christi iniurias ulciscamur: quas ipse nutu qdez posset ulcisci: ⁊ fortassis ulciscī secretiore iustitia: ex alto tamen interea prospiciens fidem nostram.

¶ De reprehensione regum ⁊ principum nostrorum: qui somno: uoluptatibus: turpibus lucris: subditorum spoliationibus ac ceteris vitijs incumbunt: ⁊ nullus eorum terre sancte dispendio mouetur.

Cap. II.

A Dos aūt ul'tor pemus uel ardemus animo
n rum estibus: ecce nunc ut inexpleta cupidine ⁊ flāmante odio: de prophane seu barbarice telluris angustijs altercantur reges ⁊ pnci pes terre: ⁊ esto conueniant in vnuz: quid inde publicum bonum speres? Nunq; Herodes ⁊ Pilatus: nisi aduersus dominum ⁊ aduersus Christuz eius atq; illius iussu conuenient: Quiescent forte somnoq; ⁊ uoluptatibus incumbent: turpia lucra captabunt: ⁊ subiectos quos armati spoliāt: togati spoliabunt: dumq; necessitas belli est licentia pacis erit. Coniugem ac sobolem omnes diligent: deum nullus ac proximum: par corporum cura erit ⁊ incuriositas animarum. Aurum: gemmas pretiosamq; supellectilem aggregabunt: virtutuz ornamenta despicient: amabunt propios agellos: pro his pugnare ⁊ digladiari ⁊ perire nō metuēt: nemo erit qui terre sancte vniuersali dispendio moueatur: Cur queso nisi quia uerissimuz est qō dixi: hec singulorum videntur esse: illa autem Christi? Ita creatoris ac liberatoris nostri gloriam spernētes: nostram querimus. Nec redit in mentem: bis olim moribus celo cecidisse Luciferum: qbus nos celum hodie speramus ascendere. Qō si ad credē duz uerbis es tardior: utiq; rebus credes: que mētiri ut dicitur uon solent: Circumspice oro ⁊ pcurre prouincias: ⁊ quere qd agatur apud nos: Hallus ⁊ Britannus litigant. Quinq; iam lustra voluūtur: ex quo non Christus ⁊ Maria: sed Mars ⁊ Bellona inter illos reges regnant: Cunq; iam ferrum utrinq; lentescat: nihil ferrei animi mollitur: necdum imber sanguineus tantas iraruz lenit ardores. Itaq; tametsi qō inopinabile apud nos: apud auos ac proauos inauditum erat: hunc modo longe nostrorum regum maximum multo impar hostis in vincula traxerit: nec fortuna ampliuſ tanti regni pondus ferri potuerit: Nullus tamen ideo rerum finis primogenito capti regis arma retentante. Unde ut vides nunc maxime bellum tonat: nunc ex integro regij coeūt exercitus: ⁊ Christo refundendus sanguis inuidie consecratur. Hispanus ille maior heres: ⁊ per ignauiam sinit itra suos fines fratres prohpudor angusto in scopulo maiestatem Christi nefarie blasphemari. Hic vo qui littora nostri maris incolit: nil preter aurū Uenetorum: ac sanguinem Januensiuz sitit ⁊ cogitat Auaritie imperio illorum satelles: horum hostis. Ab illis auro vinctus: ab his ferro victus. Ille autem extremus regū sonoris ac refluis Oceani fluctibus obsorduit: ut de tam longinquo suspiria nostra non audiat: ⁊ in occidēte ultimo sepultus: qd agat oriens non curat.

¶ De romanorum Cesaris ⁊ pontificis accusatiōe: germanos ⁊ grecos adijciendo. Cap. III.

A Esar hic noster: rapto diademate: in Ger-
c maniam abijt: patrijs latebris ⁊ nomine cōtentus imperij: cuius extrema membra complectitur: caput spernens: quem recuperaturū perdita sperabamus: suum seruare non audet: nulloq; fugiens persequente: sponse sacros amplexus ⁊ pulchre facie horret Italie: tanq; sub celo aliqd sit pulchrius. Arguit eum: fateor: illa callens ⁊ temeraria fides mea: que summa etiam perflare nō metuit: Excusat se ⁊ ecclesie iurasse: se iurat ne amplius q; vnum diem Rome ageret: O infamē diē: O pudendum fedus: O superi: En iusiurandum. En religio: En pietas: Romanus pontifex ita Romam suam deseruit: ut eam nolit ab alio frequentari: ⁊ de hoc cum Romano imperatore paciscitur. Quid hic loquar: nescio: ⁊ si scirem: tacere consilium est: Unum est qō me tacito res loquaī: Quoniam qui habitatorem urbi eripit: aratorem si posset induceret: qō q; iuste uelit viderit. Hermania B
nil aliud studet q; stipendiarios latrones in reipublice exitium armare: ⁊ e suis nubibus in nostras terras iugem ferreum imbrem pluit: dignum non inficior: quia uolentibus accidit. Italia suis ipsa seuribus conficit: ⁊ si quando respirat: auri amor: Christi amore potentior animos occupat: ⁊ per omnes terras ac maria distrahit. Grecia uel suis erroribus uel nostris auersa superbijs: ouile pristinum ⁊ pascua nostra contemnit.

¶ Qualiter fides catholica fuerit olim quasi per vniuersum mundum dilatata: sed nunc negligentia superiorum multum minorata. Cap. IIII.

A Am de regibus alijs ac terrarū dominis:
i deq; pontificibus nostris loqui: superuacuus labor: vulgata sunt omnia. Et hic quidem Europe status: piget hinc longius proficisci: Sed attingēda sunt vulnera: que q; q; procul a capite ⁊ vitalibus membris: situ tamen ⁊ longa segnitie putruerunt. Augustinus quidem oriundus ex Aphrica: in confessionibus suis: Homeri libruz sibi difficilem dicit: qō externis Uirgilij facilem: qō suis hoc est latinis litteris scriptus est: Atq nūc Aphricam metire: ⁊ a Pili alueo: ad Atlanticum oceanum: uolucri meditatione perambula: puto nullum ibi reperies: qui litteras nostras norit aut diligat: nisi peregrinus forte uel mercator uel captiu⁹ sit. Hieronymus ad Euandruz scribēs: post Hallias atq; Britannias prouincias nostri orbis Aphricam ⁊ Perfidem ⁊ orientem ⁊ Indiā: omnēq; barbariem vnum Christum adorare confirmat: vnam seruare regulam ueritatis: Id q; ueruz hodie sit: ne dici quidem expedit. Sed ut recenti⁹ testimonium nostri dedecoris attingam: Nonne

Gregorius quodam loco gratulatur ⁊ exultat: ꝙ
sua etate Asia tota iam crederet? Nunc heu ut a le
ua Tanais usq; ad dexteram Hili ripam: per Eoi
littoris amplissimos flexus ambiendo peruenias:
⁊ quicquid illos longe distantes mundi terminos
nostriq; maris equor interiacet: siue terrarum siue
hominum excutias: q̄uis adhuc forte ibi aliquis
sit qui Christi nomen in ore habeat: qui tamen ue-
ram Christi fidem habeat in corde: nisi ex eodem
B genere qui peregrinatiõe: merce uel carcere teneã
tur: nullus ut arbitror est ibi. Sed ut notissime ue-
ritati quartus nunc etiam testis accedat: Certe in
hanc ueram Christi religionem suis temporibus
concordasse omnes ecclesias: non solum in Hispa-
nia ⁊ Britannia: ut incipiamus ab ultimis: necnõ
Gallijs: Italia: Sardinia: Cypro: Creta ⁊ Dal-
matijs cõstitutas: sed in Cappadocia etiã ⁊ My-
sia ⁊ Macedonia: ⁊ vniuersa simul Hellade: In
super ⁊ vniuersa Aphrica: Paphylia: Lycia: Isau
ria: ⁊ in omni Egypto: ⁊ Libya ⁊ Ponto: totoq;
oriente: preter paucos Arrij sectatores ad Jouia-
nianum Augustum missa: fidelis Athanasij testa-
tur epistola: non famam sequẽtis: sed comperta re-
ferentis: ⁊ ut ipse ait: experimento sententiam om
nium cognoscentis: ⁊ litterarum pignus hominũ
q; notitiam habentis. Sin forte pluribus testib⁹
res eget: Ambrosius secundo Vocationis omniũ
gentium libro: ⁊ post eũ Augustinus ipse in psal-
mo quito ⁊ nonagesimo: Christiane fidei latiores
q̄; Romani imperij fines ponũt: nec peruenire po
tuisse iugum populi ferro regnantis: quo regnan-
tis a ligno puenerit fides Christi. Jd si de uero im
perio loqui eos constat: non de isto q̄ iam nõ im-
perium: sed imago quedam ⁊ imperij umbra est:
utinam nostris quoq; temporibus uerũ esset: Pro
C fecto non tota insaniret Aphrica: non Persis: non
Syria: non Egyptus: non Asia fere omnis: nõ de-
niq; q̄ est grauius maxima pars Europe. Roma
no enim imperio illi antiquo: ut preclari testantur
auctores: nihil omnium defuit nisi modicum orie-
tis: Nobis heu prope omnia desunt: nisi modicus
occidentis: Quibus cuz per se singulis: tum simul
omnibus in hac ipsa querimonia: q̄ta insit aucto-
ritas ac fides: neminem tam infidelem tanq; hebe
tem puto esse qui non sentiat. Quicquid tũ bi om-
nes dicunt: ⁊ plus aliquid paucissimis uerbis am
plectitur Augustinus libro Vere religionis: haud
procul a principio: Per omnes inquit terrarũ par-
tes quas homines incolunt: sacra christiana tradũ
tur. Dictum breue: sed flebile nobis: ⁊ quo facile
damni toti⁹ cumulum metiare: Q̄ q̄; quid testimo
nijs singulorum nitor: ecclesiastice relegantur hi-
storie: quot ibi ante annos mille catholicorum no-
mina presulum: a septentrione ultimo uel oriente
uel austro: ad roborandum vulgandumq; sacrum
Christi dogma coeuntiuz occurrent: ubi hodie nõ
dicam nullus episcopus: sed ne christianus quidẽ
D vir inhabitat. Et ut leuiora pretereã fileãq; alias:
quibus idem principium par exitus ipsa uenerabi
lis urbs Nicea: ubi apostolicum fidei fundamen-
tum ab illis ueri opificibus tot taz sacris senib⁹ tan
ta rationum calce compactum atq; uallatum est:
simul ⁊ tota Bithynia: cuius illa pars est: ab hosti
bus fidei possidentur. Jta regimur: ea nostris prin
cipibus reipublice cura est: sic aliena concupiscim⁹
ut nostra perdamus. Sed in alijs quidẽ facile me
ipsum silentio aut obliuione consoler: tibi quid di-
cam prodita ac deserta hierusalem: hoc vuln⁹ assi
due recens in oculis ⁊ in fronte gestamus: hoc te-
gi dissimulariq; nullatenus potest: aliquantoq; fa-
cilius damni sarcinam ferimus q̄; pudoris. Cete-
rum hec salutis spes: hoc studium glorie: sic calcã-
tur sacra: membrisq; languentibus nostrum caput
impune nunc ab Egyptiaco cane discerpitur: ⁊ in-
sultant pedes impij sanctuario Jesu Christi: eodẽ
ipso ppter nostrũ dedecus: uel suas iniurias patiẽ
te: uel ut dictũ est forsan occultius vindicante. Et
est in tot tam publicis malis quisq; qui ueterũ Ro
manorum glorie detrahere: talibusq; mendacijs
suum os inquinare audeat. O nos prorsus indi-
gnos quibus tanto celi fauore tam nullis omnino
meritis sit consultum: O uere gratuita dei dona:
Dic enim quando ⁊ estu doloris ⁊ feruore animi
rapior: ⁊ audax dolor: ⁊ indignatio loquax est: ⁊
opima materia querularum incidit.

¶ De excellenti virtute antiquorum Romanorum in comparatione regum modernorũ. Cap. V.

Jc pater: libet equidem percunctari: si ho- A
d die Julius Cesar ab inferis remearet: ani-
mum illum potentiamq; suam referens: ⁊
Rome: hoc est in patria sua viuens: ut haud dubie
faceret: Christi nomen agnosceret: diutius ne pas-
surum credimus ꝙ Egyptius latro: ⁊ Peluſiaci
tam mollis turba canopi: ut ait ille: non dicã Hie-
rosolymam ⁊ Judeam ⁊ Syriam: sed ipsam Egy
ptum atq; Alexandriam possideret: dum meminis
set olim se: non tyrãno impio: sed legitimo quidem
regi: regnum simul ⁊ coniugem ⁊ vitam abstuliſ-
set: terrasq; illas ut Cleopatre dono daret: suo pe-
riculo domuisse. Non quero q̄; id iuste egerit: sed B
animi vim ⁊ acrimoniã illã miror ac necessariã tẽ
poribus nostris dico: q̄; facile enim fidelis effect⁹:
Christo suum restitueret: a quo se spiritum accepis
se ⁊ eternam gloriam accepturum crederet: qui il
lud adulterij precium donauerat concubine. An si
Cesar Augustus: si uterq; Scipio Aphricanus: si
magnus Pompeius: ut mille alios taceam: eiusdẽ
christiane fidei sacris initiati: ⁊ in eadem urbe re-
uiuiscerent: pati possent: aut primus in Hispania:
quam multis ante seculis fluctuantez: nominis sui
maiestate composuit: aut secũdus in Aphrica: quã
tributariaz alter fecit: alter euertit: aut tertius sub
arcto ⁊ per orientem: ubi tot colla regum vinculis
innexuit: Christi sui nomen esse conceptui? Si eni
pro terrena patria uere fidei luce carẽtes tanta sũt
ausi: quid non ausuros Christo duce feliciter cre-
diderim pro eterna?

¶ Qualiter nostri principes comparantur Maho-metho. Cap. VI.

Ostri autem principes ac duces elatissimi A
n hominum: in thalamo leonibus fortiores:
in cãpo ceruis timidiores: ora virilia mu-
lieb⁹ animis deboneſtãt: ad nocturna bella pm
ptissimi: imbelles ad reliqua: ⁊ ad nil aliud animo
si q̄; ad luxurie studium virtutisq; oditũ: quos imi-
tari nequiunt quosq; uel uenerari uel mirari saltez
taciti debuerant: infectantur ac spernũt. Nihil au-
tem insoliti est: si virtutis exempla virtutis hosti-
bus sunt molesta: Aut si Mahomethi fautores: ut
in multis in hoc quoq; secum sentiunt. Jlle quidez

ut scriptum teneo: Mecham ex urbibus ac Hierosolymam benedicens: Romam ꝛ Antiochiam maledixit. Et quoniam iuuat impietatum suarum cogitando causas querere. In Mecha equidem ꝛ Roma nihil est quo mouear. Quid enim noui est: si Mecham urbem: mechus ꝛ impurus homo dilexit: prophanum omnis impietatis habitaculum: dignumq3 commaculati ꝛ incesti sui corporis hospitium? Ibi enim sceleratius ꝛ infamis predo sepultus est: luporum coruorumq3 visceribus dignior: Et iacet ille carnifex in medio gentis sue: sūmo cultu ac reuerentia prorsus indigna: cum tamē deu dolor: Christi tumulus irreuerenter ab hoste possessus: non sine graui periculo ꝛ infami pensitatione tributi: raro furtiz a fidelibus adeatur. Rursum ꝙ quid miri est si nefande superstitionis artifex: suis artibus infestam almam urbem aspersam sacro sanguine martyrum: eminentissimamq3 arcē religionis ac fidei oderit: precipue metuens vnde potissimum uenato dogmati suo posse uerisimiliter excidium prouenire: simul id recolens tot inde ruinas ꝛ graues casus: diuersis iam temporibus Persis: Medis: Egyptijs ꝛ Chaldeis: ac maioribus suis Arabibus proueniſſe iustum pene odiuz sibi conflauerant metus ꝛ dolor? Miror magis si non ꝛ Hiliacas solitudines odio habuit: in quib⁹ audierat Antonios atq3 Macharios tot miracula: tot virtutes: solo Christi nomine peregisse. Nec dubito ꝛ illas odisse eum: magistrum uoluptatuz: ꝛ totius obscene libidinis incentorem. Illud animum tangit: vnde uel amor Hierosolyme uel Antiochie odium. Sed inducor ut suspicer ciuitatem ubi aduersarium eius Christum: aduersarium plane: q3 forte de ipso propter maiestatem ꝛ gloriam nominis eius palam obloqui non auderet: tot contumelias: tot flagella: tam crudelem mortē pertulisse meminerat: ꝛ gaudebat amasse illum quasi locum odij sui in Christum inuidieq3 participem: ꝛ si amorem quez ferino in corde pepererat: Christi morꝭ: eiusdem resurrectio extinxisse debuerit: Sed illam homo insensatus ꝛ impius ꝛ cecus regnandi cupidine nō videbat. Antiochiam ꝙ odisse: ꝙ illic primo cognomen christianitatis exortuz esset: qđ apostolorū actus indicāt: ꝛ Petrus apostolus Christi amic⁹: ꝛ christiane dux ac signifer cohortis: illic primam pontificij cathedram cōscēdisset: quasi harum altera q3tū in ea fuit ꝛ Christū ꝛ chri nomē oppressit: altera Christi ꝛ nomē ꝛ vicarium celebri ueneratione sustulerit. Nullum sane locum odiosiorem illi q3 Bethleem fuisse conjecto: Tacuisse autem nomen illud hominem licet indoctum: natiua tamen ingenij calliditate uersutum: ne nimis apertas odiorum causas exprimere videretur. Hactenus gratum mihi ꝛ lectori nō ingratum puto diuerticulum prebuerim.

¶ De detestatione catholicorum principū eo ꝙ precipuam curam patrie negligant. Cap. VII.

Tempus est ut vnde discessimus reuertamur. Ego itaq3 mestitie stimulis impulsus qđ solum potui candenti ꝛ ignita litterarum acie: indelibilez hanc infamie notam populis atq3 principibus nostris incusserim: qui tot inutilibus: immo damnosis ꝛ impijs curis impliciti: honestam hanc ꝛ debitam precipuamq3 curaz patrie negligunt: patrie inq3 eterne nostreq3 Hierusalez: non huius que in terris: sed que sursum est in celis matris nostre: vnde nunc exulamus: cuius imaginem hec importat: que si per seipsam extimeſ: nec patria est nostra: ꝛ meritum casum passa ꝛ grauiore odio digna est: quippe que deum suum qui sub ueste humili eam saluare descenderat: multis licet ꝛ magnis de nube carnis miraculorum fulgorib⁹ coruscantem: ausu sacrilego ꝛ cōsensu nefario crucifixit. Ea q3uis impietas sibi pestilens: mūdo utilis foret: dum in crucem actum quasi de loco altiori adorandum gentibus demonstrauit.

¶ Q; non pro omni sed pro qua patria sit merito pugnandum. Cap. VIII.

On pro patria qualibet audenda sunt omnia: q3q3 qui ausi sunt: multis ad celuz laudibus efferātur. Laudatur ex nostris Brutus: laudatur Mutius: laudatur Curtius: laudantur Decij: Fabij: Cornelij: ꝙ sanguinē suuz pro patria effuderint. Laudantur ꝛ exteri. Similis enim virtus: non dissimilē laudē mereſ. Codrū ac Themistocles Athene laudant. Lacedemon Leonidē: Epaminūdā Thebe: Carthago Philenes fratres Aliecq3 urbes ciues alios: de quibus omnib⁹ si qd sentiā queris. Celestis amanda respublica est: quā non tumultus tribunitij: non cessiones plebis: non senatus insolentia: non inuidia simultatum: nō bella ciuilia: non externa perturbant: pro qua q3is sanguinem suuz dedit: bonus ciuis ꝛ premij cert⁹ est. Non ꝙ ideo temporalem hanc terrenamq3 patriam deserendam rear: pro qua si res exigat pugnare etiam iubemur: Sed ita demum: si iustitia regitur ꝛ legibus equis viuit: qualem aliquo tempore fuisse rempublicam Romanorum: Salusti⁹ ac Liuius multiq3 alij scripsere. De quo in primis acrit̄ copioseq3 disputat Cicero in his libris quos de re publica scripsit: quibus facile consentirem: ut tunc etiam dum toti orbi vim faceret: ꝛ violentissima videretur iusta esset: qđ hispis qui cogebantur expediret cogi: ꝛ vnum idq3 non nisi optimum ꝛ excellens rerum caput esse mūdo: licet gustu asperum certe necessarium foret: nisi qđ dicaz huic sententie uehementer obstaret: ꝙ scilicet ꝛ si inter homines iustitiam seruarent: cuiq3 ius suum tribuendo: ꝛ illis Romanis artibus a poeta descriptis: paci morē imponēdo: pcēdo subiectis ꝛ superbos debellando: q3uis ut preclare ait Cicero idem alibi: Imperium populi Romani beneficijs teneretur: nō iniurijs: bella aut pro socijs: aut de imperio gererent: exitus bellorū essent: aut mites aut necessarij regum: populorum: nationū: portus esset ꝛ refugium senatus. Nostri autem magistrat⁹ Imperatoresq3 ex hac vna re maximā laudem capere studerent: si prouincias: si socios equitate ꝛ fide defendissent: essetq3 uerissimū qđ illud patrocinium orbis terre uerius q3 imperium poterat nominari: q3uis hec inquam sic erga homines summa iustitia ꝛ innocentia Romanorum illi⁹ tēporis acta consenserim: iniustos tamen ii. deū fuisse non ambigitur: cui non leue aliquid: sed seipsos abstulerant fugitiuorum more seruorum sui furtū domino facientes: quodq3 grauissimum furti genus cultum illi debitum eius hostibus exhibētes que nimirum iniustitia multo est maior: q3 si vicino fundus auitus aut mancipium raperetur. Qui loc⁹ ab Augustino in sue celestis reipublice libro

excussus curiosecꝫ tractatus est. Quid ꝙo siquis nascendo patriam nactus iniustam malis moribꝰ quales fere nūc omnes vides: num ꝓo tali sangui nem fudisse laudabitur? Nihil minus quippe qui malis viris: improbis ciuibus impunitatem publi cam facinorum: propria morte quesierit: Hunc tu mihi laude dignum ac memoria q̄ꝫ multis ob hāc causam contigisse quidem legimus: hunc tu mihi per gloriam viuere dixeris: Ego t vite prodigum t bis mortuum dicam: qui simul corpus atcꝫ ani mam: simul hanc vitam proiecerit t eternam. Cō
L tra autem ne longius uager: pro celesti hierusalez pro patria illa perpetua que beatum nobis spōdet habitaculum sine fine: sine labore: sine sollicitudi ne: sine metu: sine ulla deniqꝫ molestia: In qua nil turpe: nil impium: nil iniustum habitat: quid non uel audere uel aggredi iustuꝫ esset: si quid pietatis aut iustitie esset in nobis? Jaꝫ uere ut Petrus a pa tria: sic ego longius ab incepto peregrinatus sum: hosꝫ mihi animos vnius solitarij senis occursus dedit: ut orientale nostrum obprobrium: occiden tis principibus ac populis exprobrarem. Qua in re tam efficax utinam dextera mea sit q̄ꝫ illius lin gua fuit: qō frustra me optare certe nescio: uereor magis ne importune nimium t audacter hec locu tus videar inter illos quibus libertas animi teme ritas: t ueritas furor: t admonitio omnis iniuria est: Utcunꝫ res accepta erit: ego his uerbis t di gressione hac leuatus graui t molesto fasce quere larum ad suscepte narrationis iter alacrior redeo.

Tractatus quintꝰ regressiuus ad alia altio racꝫ solitariorum exempla.

¶ De solitudine sanctissimi Joannis baptiste: atcꝫ beate Marie magdalene: que ex hoc sorori prefer tur. Cap. I.

A Quid ꝙo nunc minoribus immo rer: Ille inter natos mulierū ma ximus Joannes: sanctus ab ute
q ro: quem e summo celi fastigio uenturus ad terraꝫ Christus: ut rex nuncium: ut precones iudex: auroram dies t luciferū sol pre misit: non se tutum credidit nisi deserti antra tene
B ra etate subijsset. Fecit idem Maria post peccatū: non in populis longum conspici aut habitare in pa latijs elegit: sed patriam fugiens in has terras ue lut in orbem alterum delata: perseueranter latuit hic in finem: t pro domo habuit nudam t conca uam illam rupem quam vidisse te arbitror: Neqꝫ enim procul hinc abest t locus est sacer quodam horrore uenerabilis: ac visitari de longinquo etiā non indignus: ubi t sepe me fuisse t tres olim no ctes totidemqꝫ dies non sine uoluptate alia q̄ꝫ que in urbibus capi solet: exegisse memini. Illic dulcis ac felix Christi hospita: non ornaticū seruitio puel larum: sed obsequentium ministerio angelorum vi uens ac moriens usa est. At nil tale fecit Martha soror: dicat aliquis: t tamen sancta est? Non infici or id quidem: sed certe multo sanctior Maria que id fecit: Jure igitur ab illo summo t infallibili rerum extimatore de optime partis electione lau-

data est: ut si uerum est quod doctorum hominuꝫ habet assertio: sub duarum sororum integumēto pr̄eter historie ueritatem duplicis etiam vite my sterium contineri: nullus dubio relinquatur locus quin contemplatiua sollicite actuoseꝫ vite t chri sti iudicio prelata sit: t electione presertim Christi fidelium preferenda.

¶ De solitudine Jesu Christi domini t saluatoris nostri. Cap. II.

Uis ergo miretur si peccator tot circūsess- A
q sus ab hostibus: tutas cupide fugit in late bras: t imbecillitatis sue memor: t tot exē plis admonitus nō humanis tātū: sed diuinis? Cū eni ualida oia: tū illō iexpugnable qō ipe saluatō fons oium salutariū exēplorū: q̄ꝫ q̄ꝫ nec egēs solitu dinis: nec frequentie metuens: ut doctrinam tamē suam factis astrueret: in montem oraturus ascen dit: solus orauit. In solitudine ieiunauit. In solitu dine tētātē vicit aduersariuꝫ: Post in multitudine lꝫ uolēs ab aduersarijs perimēdus. J nsolitudine bis paruo conuiuio t pauculis panibus pauciori buſqꝫ piſciculis inextimabilem ac famelicam tur bam pauit: cuꝫ saturitate mirabili: tum ingenti mi raculo fragmentorum. In solitudinem tanꝫ locū cōsolationis t pacis: audita Joannis morte se cō tulit. Deniqꝫ in loco cāpestri turbas docuit: In ex celso monte transfiguratus est: ubi supra eum uox eterni patris intonuit. In monte etiam pernocta uit orans. Et rursus in montem oraturus ac mori turus ascendit: non contentus nisi parumper anul sus a suis: orationi prope nouissime magis magisꝫ solitarium locum quereret: facto docens ut t B
nos artis in rebus solitudinem quereremus. Idez t offerendum regni pondus respuēs: solus in mō tem fugit: etiam nondum tempestiue mortis peri culum in solitudinem declinauit: ut nos t fortune blanditias t minas in solitudinem fugere t ex al to contēnere doceremur. Que si uera omnia: si te stimonijs euāgelicis nota sunt: dubitamus adhuc christiani homines quid nobiſ de solitudine senti endum sit: de qua ita sensisse magistrum t ducem t dominum nostrum scimus? Cuius ut dictuꝫ est precursor ab ipso p̄mordio in solitudine vitā egit: Cuius tot amici idem vite genus t prius elegerāt t postmodum elegerunt: Cuius postremo mater virgo: deo grauida: confestim in montana prexit: in solitudinem anteqꝫ nasceretur: sacri uteri beatis simum pondus ferens: cui profectioni spiritūsan ctum ducem fuisse fidelium nullus besitauerit.

¶ Ex epilogatione dictorum vitam solitariam com mendans. Cap. III.

Js autem t si qua sunt eiusmodi: nā neqꝫ A
b cuncta cocludere uel necessarium fuit uel tam parua licuit papyro: ingens t solitudi nis laus est: t ad imitandum stimulus exemplum q̄ꝫ. Profecto enim quisqꝫ hec audiet: si eadem aspi rat idem faciet: nec ad vnum terminum diuersa fe retur via: presertim cum neqꝫ rectior neqꝫ compen diosior ulla sit. Et nimiruꝫ a populis ꝓposito atcꝫ opione distantes: haud absonuꝫ videri debet: si ut studiorum: sic locorum quoqꝫ distantia uel dissimi

litudine separemur: diuersos animos diuersi habitus decent distinctecq; mansiones: plerūq; contraria infeliciter miscentur: amanda nobis ⁊ in familiaritatem admittenda solitudo est. Idq; non honestatis tantum: sed securitatis causa: Ut enim rarus luxus in siluis: sic in urbib⁹ perrara modestia
B est. Quisnam ꝙ o rationi aut virtuti locus esse potest: ubi ⁊ exemplis ⁊ consilijs malis est imperiū: ubi opinionibus falsis occupata omnia: ⁊ consuetudini datum regnum ac prescriptus error: quasi quicquid delectat ⁊ deceat? Ubi non queritur qd in re sit: sed quid agi soleat aut quid plurimis videatur: quo fallacius testimonium nullus est: Crede igitur mihi qsqs aut virtutē sequeris: aut vitium fugis: ut hanc teneas: neue ab illo tenearis: an ceps tibi in populis est mora. Quid enim ibi videas nisi contentiones: adulteria: fraudes: iniurias: furta: rapinas: homicidia? Me te artes excipient primo urbis in limine: he rerum imagines circūuolabūt: hec exempla circumstrepent: difficillimū erit quin ⁊ si alius fueris quales cunctos inuenieris: talis fias.

De Dauid rege quibusdamq; patriarchis solitarie vite cultoribus. Cap. IIII.

A Eu tibi nunc forte spes melior blandiatur:
b quasi uel aliud auditurus visurusue uel inter lubrica constantiore uestigio mansurus sis: innocentioris eui ⁊ altioris viri exemplo disce quid speres. Dauid certe rex erat ⁊ sanctus ⁊ sapiens ⁊ propheta: ⁊ tamen contristatus ⁊ conturbat⁹ ⁊ formidine mortis ⁊ timore ac tremore obrutus tenebrisq; contectus: qd aliud vidit nisi iniquitatem ⁊ contradictionē in ciuitate: ut suis utar uerbis: ⁊ super muros eius iniquitatem ⁊ laborē in medio eius ⁊ iniustitiam: ⁊ non deficientes de plateis eius usuraz ⁊ doluz? Propter qđ ipse quoq; tātorū rector ac debitor populorum: pro salute ppria elōgauit fugiēs ⁊ māsit in solitudine: expectās dñm qui eū a tēpestate animi saluū fecit. Me pe meminerat sibi in solitudine diuinitus oblatū regnū: seqz nō fratrib⁹ tātū suis qui in ciuitate erāt maioribus natu: sed regi etiam Israel qui erat in regia diuino iudicio prelatum: eumq; ipsum regez sibi implacabiliter aduersantē: in solitudine ac speluncis bis in manus suas traditum ac dimissum: tā manifestis indicijs innocentie sue ut ora chlamydis hastaq; regia procul ostensis: immitez licet animum beneficio victum flere compelleret: Reputabat tamen inde secum ut bis in solitudine ma
B gni hostis: ⁊ qua nulla clarior victoria bis animi sui victor: in Hierusalem ꝙ victus libidine: indignum maiestate regis scelus: turpi adulterio degenerem fraudem ⁊ homicidium crudele coniunxerat. Conferebat cuz Isaac solitudine: sortez suā urbanam cogitans: ut illi post diei medium meditandi gratia in agrum egresso ⁊ per viam deambulanti: felix castūq; coniugium: sic sibi post meridianum somnum uoluptuose deambulanti in solario regie domus: aliena coniugia fedandi uoluntatem impiam ac superbam ⁊ occasionem penitendam ac miseram contigisse. Jure ergo periculosaz ⁊ infaustam urbem fugiens: tutam ac felicez in solitudinem ꝓperabat. Quod si de christo dictum accipimus: ut quidam uolunt: eo maius ad id de quo agitur argumentum est: quo non modo Dauid: sed omnium maior est christus. Non sine causa equidem ut sermonis illius extrema cuz primis
C iungam: de ipso Abraham scriptum opinari licet: ꝙ eduxit eum dominus foras: ⁊ ait illi: Suspice celum: Meo nanq; iudicio qui celum vult suspicere: quiq; celestia contemplari: educēdus est foras: eo ꝙ in urbibus obiectu multaruz ⁊ malarum rerum mortalis obtunditur ac prepeditur obtuitus. Ita dico educendus foras: sed educēdus a domino: alioquin nusq; tutus piaculis nostris in media nos deserta sequentibus ⁊ maria alta tranantib⁹: Unde est ꝙ non ducem deuz sed concupiscentias suas secuti qdā in solitudine corruerūt. Nec ignotum habeo ut Loth iustus in Sodomis in monte peccauit: q̄q̄ enim qd fecerit ignorauit: ut ait Hieronymus: Et q̄q̄ uoluntas non sit in crimine: tamen error in culpa est: Hoc est ergo in quo excusari vir in ceteris iustus ⁊ integer non possit: ꝙ ita se vino obrui passus est: ut uel ignorans probrum illud admitteret: quod cogitare sciēs ac sobrius horruisset: Leuo pede igitur ascendit in montem: melius forte mansurus in Segor quam imbecillitati sue sedez sponte delegerat. Sane clarior testatior q̄ res est: q̄ ut tot opem exemplorum flagitet: eos qui celo inhiant: non sonores urbium conuentus: sed tacitas ac tranquillas solitudines optare: ubi deus illis assidue supra uerticez est: mundus atq; humana sub pedibus.

Tractatus sextus: De exemplis quorūdam a christiana religione alienoruz: qui vitam solitariam sectati sunt.

De vita: moribus ac ritu Brachmanarū: ⁊ solitudine famosi viri Lalani. Cap. I.

A Empus erat ut finem facerem:
t Nam ⁊ destinat⁹ operi modus exceditur: ⁊ me alie uocant cure. Tu ꝙ o iam nimium sermone hoc: ab officij maioris intentione distraberis: Sed temperare mihi nequeo: quo min⁹ aliquot exempla ex alio genere hominum attingam: eoruz qui aliquam rarioris fame materiam ingenio moliuntur. Sileo autem Hymnosophistas quos per ultimas ⁊ umbrosas Indie solitudines nudos: quod ipsum nomen indicat: ac uagos philosophari solitos ferunt. Pretereo Brachmanas: de quibus Ambrosij nomine prenotatus liber a nonnullis ostenditur: qui trans Hangen in orientis extremo: saluberrimis auris ⁊ solitaria regione habitant: que q̄tum opinione assequor haud longe semota ab illis est locis ubi terrestris paradisus esse creditur: ⁊ ipsi per siluas uagi ⁊ nudi: quos dicerem a Hymnosophistis nec secta nec moribus differentes nec re ulla nisi loco forsan aut nomine: nisi Bardasanes vir Babylonius: ⁊ obid saltem vi- B

cinitate plagarum fidem meritus: Hymnosophistas apud Indos in duo dogmata diuisisset: quorum vnum appellat Brachmanas: alterum Samaricos. Cuius contra Jouinianuz meminit Hieronymus: ut appareat generis nomen esse Hymnosophistas: Brachmanas speciei: q̄uis non me lateat ex his que in prohemio diuinarum scripturarum Hieronymus idem narrat: longe aliam sententiam nasci posse. Sed ne hic scrupulus ceptum opus impediat: pteruehar ⁊ id potius sequar qđ
B instituí. Est itaq; Brachmanarum gens: ut aiunt: ⁊ continentia ⁊ puritate mentis eximia ⁊ contemptu diuitiarū ⁊ graui multū uenerāda silētio: In quo illis nō in fabellis anilib⁹: ut multis: summa auriuz uoluptas: id nō boium clamor: aut Symphoniacū carmē obrūpit: ſz uel cant⁹ auiū uel hymnoruz sonus: qđ vnū lingue exercitium habēt: omne illis desiderium: omnis spes non nisi in futuri seculi vita est: Cibus ex herbis aut arborum baccis: uestis ex frondib⁹ si qua tamen est uestis: Postremo tectum ex ramis: lectus ex floribus: potus ex fontibus: Horuz vnus Calanus ille fuit cuius ad Alexandrum Macedonem fertur epistola: cui etiam instantem vite exitum iocando prędixit: cuz ipse succensa lignorum strue more gentis ad uolūtariam mortez iret: Cuius ⁊ greci ⁊ nostri scriptores meminerunt. Vir apud nos famosus: infamis inter suos: qđ quasi discipline seuerioris ⁊ moris patrij desertor: ad uerbosam grecie philosophiam ⁊ delitiosam mollicię transfugisset: In quem acriter quidem omnes: sed acrius cunctis inuehitur ille uenerabilior nudus senex Dādamus coetaneus suus: sed nec externis moribus nec dogmatib⁹ peregrinis infectus: Cuius quoq; epistolā nescio animosam magis an uerbosam: ad eundem regem in aliorum scriptis inuenio. Nam Calani epistolam quaz dixi: ne quis dubitet: ipse Ambrosius epistolis suis immiscuit: huius ꝟo nō epistola: sed cum ipso rege colloquium extat. Longum quidem ⁊ ab omni parte liberrimum: in eo libro quē de Brachmanarum vita suo nomine scriptum: supra retuli: qui licet non plene mihi redoleat Ambrosij stilum: inter Ambrosij tñ libros medius est: ingenti quodam ⁊ uenerabili ⁊ uetusto uolumine librorū eius: qđ in Archiuo Ambrosiane Mediolanēsis ecclesie custoditur. Q̄tum sane haud fortuitis suspitionibus auguror: non Ambrosij: sed Palladij
B liber est. Quisquis autem sit Auctor: narrat certe qđ auditu fortitan non fuerit iniucundum: detulisse illi regem munera: aurum: argentum: uestes: panes: oleum. Illum omnia preter ultimum contempsisse: qđ aurum ⁊ argentum diceret: usq; adeo nullius esse momenti: ut nedum viri animum caperet: sed nec ullam quālibet circūuolitantium auicularum ad canendum dulcius possent inducere. Uestes nō ut superuacuas modo respueret: sed ut impedimentum libertatis ac vinculum abhorreret. Panem ignis quasdam quasi reliquias irrideret. Sed ne ad vnum regalium munerum contēptor existeret: sumpsisse oleum refert: ⁊ mox magna lignoruz congerie succensa: superfudisse: flammaq; clarissima erumpente: perbreuiter quidē ut in omnibus omnipotenti deo gratias egisse: quasi hoc illi sacrificij genus esset. Et de hoc quidem soli-
C tario sene hactenus: de quo rursum deq; omni ritu gentis illius: quid in totum pronunciem ignoro. Nuditas nanq; illa non placet: q̄stalibet elemētoruz clementia: Neq; enim tantū frigoribus: sed pudori modesti amictus honestate consulit: Quā uis ut scriptum est: Genitalia uelare soleant: cetera nudi: Non placet icuriositas beluina: somni cibiq; ne dum extremuz curiose vite fugimus: in cōtrarium relabamur: Placet hac in re ut in multis Ciceroniana temperies: Adhibenda inquit est mūdicia non odiosa: neq; exquisita nimis: tantūq; fugiat agrestem ⁊ inhumanam negligentiam: Eadē ratio est habenda uestitus: in quo sicut in pleriſq; rebus: mediocritas est optima: Hinc inquam mihi vite modus placet: Sit somnus breuis: cibus leuis: potus facilis: humilis toga: modo aliquid inter habitum ac thorum mensamq; hominis ⁊ pecudis intersit. Non quero tectoruz diuites casus: atq; aureas ruinas: non q̄ro celato argento ⁊ estuantibus epulis graues mensas. Nō immemor adeo mei sum: sed in omnibus modum quero: non probi beo interdum humi discūbere aut sopiri: ne familiarem meum improbasse videar: qui ait in epistolis: Cena breuis iuuat ⁊ prope riuum somnus in herba. Totū ꝟo sub diuo tēpus agere: nō tā hominū q̄z urſorū iudico: q̄uis ille se celū pro tecto terrā totā pro lecto habere glorietur: uerū hec in cōparatiōe grauiorz leuissima dixeris. Ille puersus mos mortis anticipāde: ut q̄si vita eorū nō ab alio q̄z ab eis sit: e statione corporis iniussu dei abire liceat: cum uelint qđ non solum fides christi detestatur: sed philosophoruz quoq; clarissimi. Ut ꝟo dementie hoc: sic illud importune superbie est: qđ se peccatum non habere confirmant: seducentes se ⁊ mendacem facientes spiritūsanctum: qui per os Joannis apostoli insolentiam hanc retūdit: ad cōfessionem ⁊ penitētiaz nos inuitās. Nec sunt que
D me ostendunt in hac secta. Et si nescius non sim: semem ipsum qui Alexandro in frontem multa cū libertate restiterit: ⁊ mihi si adsit pro sua heresi magnifice responsurum. Ex diuerso autem placet ille contēptus mundi: qui iusto maior esse nō pōt: placet solitudo: placet libertas que nulli gētiū tāta est placet silētiū: placet ociū: placet geſ placet itēta cogitatio placet integritas atq; securitas: mō temeritas absit: placet animorū equabilitas vnaq; semp frons ⁊ nullius rei timor aut cupiditas: placet siluestris habitatio fontisq; vicinitas: quem ut in eo libro scriptum est: quasi uber terre matris incorruptum atq; integrum in os suum mulgere consueuerat. Mouetq; me fateor collocutio illa grauissima cum Brachmanorum omnium: tum precipue Dādami: de qua pauloante dicebam: cum Alexādro habita: In qua non illi vni: sed vniuerso propemodum generi humano exprobrantur scelerum innumerabilium acerui: nominatim inexplebilis auri sitis: inhumana feritas: odium omnium contēptusq; dei: puerilis diuitiarum admiratio: femineusq; marium ornatus: tumor animi: tremor mortis: inconsultus appetitus glorie: ad hec lingue lapsus: multiloquium inane: ⁊ loquenti sepe noxium: philosophia omnis in uerbis: sensus in labijs: vite sermo contrarius: inconsideratio actionum penitētie proxima: infinita rerum indigentia per auaritiam inuecta: affectuum intestina discordia: ⁊ exterior membrorum multa rebellio: multa moruz peruer-

fitas: atq; ante alia cedis amor ac bellorum studium: domestici quoq; victus enormitas: preceps ebrietas: & gula sui hostis ac pernities alūni: ridicula ciborū conquisitio: & in primis esus carniū: ubi premordaciter nos non bobus equisq; uel cervis: sed lupis ac leonibus pares dicit: atq; ardentiore conuitio mortuorum etiam corporum sepulchra viuētia. In hoc quoq; te sermōis diuersoriū chare animo meo pater non inuitus adduxerim: qm̄ licet ut audisti: nō omnes Brachmanicos mores probem: solitudinem tamen ac solitariam vitā probo: de qua scribens: pretereundos non credidi quos hac vita singulariter preq; omnibus gloriari solitos accepissem: Trāseo tamen hinc uelut e regione suspecta: ne diutius insistens tam longinqs in rebus ueris forte falsa permisceam.

De quodam solitario apud Indos. Cap. II.

A q Vamuis nunc etiam dum hec scribo: non desint aliqui ex nostris: quib⁹ nulla natio orbem lustrare curiosior: qui asserāt apud Indos esse hominem his moribus incredibili innocentia ac doctrina: ad quem visendū populi ac reges Indorum plus q̄ dici possit humiliter atq; suppliciter accedant: Intercessionē eius apud deū & responsa in dubijs ac vite consilia poscentes: & quem per omnia prope diuinis uenerentur honoribus. Cum ille grādeuus: nudus: humi recubās: nec ipsis assurgens regibus: vix motis labijs pauca respondeat: Cuius uoces pro oracuIis excepte magnum omnis casus sint solamen: & longissimarum refrigerium viarum. B Reges ipsos perhibēt quod cum his que fecisse Alexādrum legimus satis conuenit cum ad eam quā is inhabitat siluam uenerit: solitos ex equis desilire: purpuream chlamydem exuere: diademata & anulos & armillas & sceptra depōere: dimissisq; satellitib⁹: solos aut cum paucissimis electis viris ad eum: non sine stupore quodam ingredi: atq; ad pedes eius procubuisse uel semel colloquioq; dignatum esse: eterne glorie haberi: Q ō penit⁹ fabulosum suspicari possem: nisi Bardasenes ille cuius paulo supra memini: Hieronymusq; post eum dicerent: qō ab his nisi quia dicitur breuius non abhorret esse ibi hosce homines: ad quos cum rex uenerit adorare illos solitus sit: pacemq; prouincie in illorum precibus arbitratur sitam. Qui si olim plures fuerant: qd uetat vnum esse hodie? Multa preterea de his dici poterant: que persequi longum est.

De solitarijs trans aquilonem montesq; Rhipheos ac gentem Hyperboream & ceteras insulas existentes. Cap. III.

A f Ed qm̄ iuuat inter singulares solitudinis amicos: solitarias etiam: ut ita dicam: gentes attingere: longe alio mundi tractu trās Aquilonem montesq; Rhipheos: ubi exigēte celi ratione: non nisi vnam toto anno diem atq; vnam noctem ferunt: & utranq; semestrem: Hyperboream gentem esse: ijsdem prope morib⁹ fama est: nisi qō de nuditate nihil credo propter immitius celum: Eadem tamen uoluntarie mortis cōsuetudine pessima: sed alio genere moriendi. Sicut enim Indi in flammas eunt: sic hi ubi: ut aiunt: non tediū: sī satietas vite & desiderium mortis incesserit: sertis ornati: letum uelut ad festum ac solenne pergentes se in proximos fluct⁹ maris ab altissima rupe precipitāt: Hic percelebris vite finis: hoc sepulchri genus eximium. Gentem sane in reliquis certe innocentissimam esse iustissimamq; mortalium: & longioris & beatioris vite bellorum expertē: ac nesciam iurgiorum: ocioq; semper pacifico fruentem: & inter lucos ac solitudines habitantem: Cuius gentis & Pomponi⁹ Mela in Cosmographie libris: & multi alij meminere. Addunt Plinius secūdus & Solinus curiosissimi talium scrutatores: gentis alterius: sed vicine & huic persimilis mentionem: B Arimpheos uocant: quibus sedes nemora: alimēta sint bacce: Eam gentem seriam & clementem dicunt: habitare autem ubi Rhipheorum montium iuga deficiunt: gentes sacram haberi: cuius auctoritas tanta sit: ut inter tot ferocissimas nationes: non ipsi solum: sed q cunq; ad eos confugerint: quasi ad templū aliq̄ salui inuiolatiq; sint: Apud hos coma probrum: sexus uterq; tondetur. Hinc ad occasum uersus transeo philosophos Halloru: quorum inter scriptores crebra mentio dryidas dicere: solitos in specubus ac remotis in saltibus docere nobilissimos gentis sapientiam atq; facundiam & naturas rerum & syderum motus & deoru arcana: & immortalitatem animarum & alterius vite statum. Transeo Thilen & Hybernē: quaru altera scribentium uarietate famosissima sed ignota est: altera ꝺo notissima. Cuius gentem: opus rerū q̄ ciuilium contemptricem: Insuper & agriculture negligentem: pascua & siluas incolere compertum habeo. Cui pro delitijs ociū: pro summis opibus sit libertas. Felicem gentem dicerē: nisi alia si modo uera est infamia & morū malignitate retraherer. Pretereo fortunatas insulas: que extremo sub occidēte: ut nobis & viciniores & notiores: sic q̄ longissime uel ab Indis absunt uel ab arcto terra multorum: sed in primis Flacci lyrico carmine Nobilis cuius peruetusta fama est & recens: Eo siquidem & patrum memoria Januensium armata classis penetrauit: Et nuper Clemens sextus illi patrie principem dedit: quem vidimus Hispanorum & Gallorum regum mixto sanguine: generosum quendam virum: Qui meministi enim duq eo die corona ac sceptro per urbem spectādus incederet: repente tantus celo imber effluxit: atq; ita domum madidus redijt: ut omen esset incubuisse illi uere pluuialis & aquose patrie principatum. Cui quidem in dominio extra orbem sito: qualiter successerit non noui: Scio tamē q̄ multa scribunt & feruntur propter que non plene fortunatarum cognomini terrarum fortuna conueniat. Ceteruq; gētem illam pre cunctis ferme mortalibus solitudine gaudere: moribus tamen incultam: adeoq; nō absimilem beluis: ut nature magis instinctu: q̄ electione sic agentem: non tam solitarie viuere: q̄ in solitudinibus errare: seu cum ferris seu cum gregibus suis dicas. Sed iam satis curiositate hac longe lateq; disiunctos mundi angulos peragatus sum: Quorum omniū non apud me: qui lecta uel audita refero: sed apud auctores reruq; primarios fides erit. Ego autem his decursis ad clariora & nobis notiora progredior.

¶ Tractatus septimus: de exemplis philosophorum ac poetarum: quibus vita solitaria placuit.

¶ De quibus philosophis ⁊ poetis auctor dicere uelit: cum commemoratione clarorum philosophorum ad solitudinem cōfugientium. Cap. I.

A Quid ergo philosophi: qd poete? Philosophos autem dico: nō istos quos q qui cathedrarios primum dixit: ille mihi ꝓprium rei nomen iposuisse visus est. In cathedris enī philosophātur: in actionib⁹ insanitūt: precipiunt alijs: precepti sq̄ suis primi obstant: primi legibus a se latis derogant: ⁊ significros sepfessi: primi ordines deserūt: primi virtutis imperio rebellāt: Non hos igit dico: sed illos ueros: qui semper pauci: nūc nescio an penitus nulli sint: qui qō ꝓfitentur exhibeant amorem studiumq̄ sapientie. Rursum ⁊ poetas intelligo: nō hos quibus cōtexere uersus sit satis: ⁊ ut ait Flaccus: Uersus inopes rerum nugasq̄ canoras: quibus usq̄ ad fastidiuz abūdamus: sed eos: qui: si quid Ciceroni credimus: fuerūt semper ipsis quoq̄ philosophis rariores. Poetas inquā ueros quibus ingenium sit: ut Flaccus idez ait: ⁊ mens diuinior atq̄ os magna sonaturum: ⁊ qbus ex merito huius honor nominis debeatur. Di tales uel philosophi uel poete: qualem nec vnuz digito mōstrare: ⁊ si multos possiz cogitatione mihi fingere: Si quos tamen uel nostra habet etas uel posteritas habitura est: nōne ⁊ urbes fugient: ⁊ solitudines sectabunt? De his enīz qui fuerūt: cōstat. Platonem interroga: credo Academiam suam multuz laudatis preferet Athenis. Interroga Plotinum inter philosophie ꝓfessores: Cum Platone princi B pem: ut Macrobius ait: respondebit Campanum sibi ocium de toto orbe sufficere: Cuius ⁊ si miserabilis finis: tñ electio gloriosa est. Percunctare Pythagoram: dicet se non modo solitudines amenas: sed uastas etiam ⁊ horrēdas ⁊ sepe laboriosissimas peregrinatiōes: desertis regionib⁹: uestigāde ueritatis studio qsuisse. Uaz doctrine eius ac nois successores Pythagoreos: uoluptatū pro cellis expositam frequētiam declinātes: in solitudine desertisq̄ locis habitare solitos: teste quoq̄ C Hieronymo certum est. Quere a Democrito: fatebitur se sibi oculos eruisse: ut ⁊ videret uerum: ⁊ ueri hostem populum nō videret. Scisitare Parmenidem ⁊ Atlanta: inuenies eos noia ꝓpria his in gb⁹ habitarūt mōtib⁹ religisse. Ipse Promethe us si ueritas regritur: nō negabit hinc fuisse locuz fabule: qua in Caucaso religat⁹ edacissimo vulturi rodēdus exponit: qꝰ magna cum intētiōe animi in cūbēs: tot⁹ indagini reruz archanarum: que baud dubie studiosum extenuat: mōtis illius solitudinē usurpasset: Sepe locus igenio stimulos admouet: Ideo aptus ⁊ liber optādus est his qui animū rebus altis applicuere: quem in populis inumere uanitatum formē deprimūt atq̄ discerpunt: ⁊ mille vias per fenestras igressura moꝛs iuenit. Quibus ratiōibus inuitatos multos philosophorum: non modo frequētias urbium religisse: apud Hieronymum ipsum lego: qsi ꝑmas ingetudinis ac laborū sedes: sed hortulos etiam suburbanos quos suspectos scilicet uel eorū nimis culta mollities uel tumultuosarū urbiuz vicinitas faciebat. Quāobrez D idez quoq̄ de Socrate deq̄ Aristotele atq̄ alijs ut opiner multa me iducūt: nisi q̄tū forte uel discipulorū maiestas ⁊ iperium: uel rerū publicarum iussus aut necessitas uel casus aliquis solitarijs ut cunq̄ uotis obstitit. Jūgam tot ueterib⁹ recētiorē vnum: nec ualde semotū ab etate nra: q̄z recte nescio: sz apud quosdā ut audio suspecte fidei at ꝓfecto nō humilis igenij: Petrū illum cui Abaelardi cognomē est: qui ut in historia suaruz calamitatuz longa narratiōe idē ipse meminit: Jnuidie cedēs: solitudinis Trecēsis abdita penetrauit: ⁊ si nō sine magno vndiq̄ studiosorū cōuentu: quos e multis urbib⁹ illi solitario discipulos doctrine celebris fama cōtraxerat: sine regetū optata: quā sibi radicitus tenax liuoꝛ oditq̄ cōuulserāt. Hinc ad antiquiora rerū studiorūq̄ genus aliud redeūdū: quibus idipsum quoq̄ quod intendimus roboretur.

¶ De antiquioribus poetis solitudinem eligentib⁹: cum reprehensiua exceptione Ouidij Nasonis ⁊ eorū quos uel ipse aut quē illi sequūtur. Cap. II.

Quid loquar Homerū poetarū patrē: quā- E
q do supiorū Orpheī scilicet ⁊ Lini ⁊ Musei: siue hos poetas: siue musicos: siue propter artiū cognationē: qō qbusdam placet: ⁊ musicos credim⁹ ⁊ poetas: ad nos vix noia nuda pueniūt: Dic ꝙ o non tm̄ grecas solitudines: sz Italicas sic descripsit: ut que ipe nō viderit: sicut ait Cicero: cecus enī tradit fuisse: nos ut viderem⁹ effecerit: utq̄ illius igenij nō poesiz: sz picturā quodāmodo videam⁹. An putam⁹ id euz facere potuisse: nisi eadē loca sollicite ante eccitatē: ac memoriter obseruasset? Quid Virgiliū nostrū loquar: qui fugiēs urbē Romā: ubi ⁊ igenij laude ⁊ toto urbe regnātis ꝓncipis amicitia florebat: ac solitariaz libertatē petēs: moꝛtē qdē imaturaz obuiā habuit: que omnib⁹ eū talib⁹ curis absolueret? Jlle tñ sic cēsebat ope solitudinis opus esse: ut diuinū illō suuz opus posset absolui: latinis igenijs moꝛs inuidit: nocitura āplius nisi pietas metissimi ⁊ litterarum amātissimi ꝓncipis obstitisset. Horati⁹ Flaccus nō F iā sibi regiā Romā placere palā ꝓdicat: sz uacuuz Tybur: aut imbelle Tarētū: qb⁹ in ꝙ bis qd itelligi vult aliud q̄z solitudinē ⁊ getē: utriusq̄ ꝓriū exp⁹ Rome: cui⁹ urbis tedia ex populi cōcursatiōe nascētia: sic diligēter enumerat: ut facile videas affectū log: Epistolarū eius ultia est ad Florū scripta: quē nō semel iterrogat de re certa ut exptior fiat. Ait enī: Rome ne poemata censes Scribere posse iter tot curas atq̄ labores. Deinde aūt elegāti tediorū narratiōe iterposita: Jronice cōcludēs ait: J nūc ⁊ ꝙ sus tecū meditare canoros. Neq̄ his cōtēt⁹: iterū qrit: Tu me iter strepit⁹ nocturnos atq̄ diurnos Uis canere: ⁊ cōtacta seq uestigia uatū. Necdū satis est nisi rursus iterroget: Dic ego rex fluctib⁹ in medijs ⁊ tēpestatib⁹ urbis: Uerba lyre motura sonū cōnectere digner. Ne ꝙ o iratis pcōtatiōib⁹ ironicisq̄ sentētijs: ptētū credas: clare de populo nihil log: breuē qdē sz vniuersalez tibi dat regulā: que est qꝰ Scriptoꝛ chor⁹ ois amat nem⁹ ⁊ fugit urbes. Quē secut⁹ ego i epla q̄dā: eadēq̄ restrigēs ad poetas dixi: Silua placet musis: urbs est inimica poetis. Jdē Flaccus ⁊ Baiani sinus tepore captus ⁊ siluas suas atq̄ agellū qnq̄ focis habitatum: multis laudibus accumulans: amati-

qz ruris aspectum iter grauia ⁊ inuisa negocia spi
rās: urbanam pfecto damnat ac despicit stationē.
De hoc cum amico: de hoc ita cum villico seruoqz
suo litigat: ut ex omnib⁹ his nulli sit dubium quid
sentiret. In quodaz vo sermone sui domestici ocij
mentione facta. Nec est inquit Ūita solutorum: mi
sera ambitione grauiqz. Quam quauti faceret: in
epistolis expressit. Nec enim inquit Ocia diuitijs
Arabum liberrima muto. Laudat igit solitudinez
ocium pfert magnis opibus: Atqz ⁊ ocij eius opa
extāt: ⁊ solitudinis memoriam locus seruat: Cam
pus Horatij dicit: ⁊ tot possessoribus mutatis: ad
L huc famosioris domini nomen tenet. Cui quidem
hoc in genere vir quempiam aduersantem inueni
re posse arbitror. Quippe cum fere nullis hominibus taz uel necessaria uel amica solitudo sit: preter
vnum Ouidium Nasonem: seu qui forte illum se-
quunt: uel quos ille sequit. Ille mihi qdem magni
vir ingenij videt: sed lasciui ⁊ lubrici ⁊ prius mu
lierosi animi fuisse: quem quietus feminei delecta-
rēt: usqz adeo: ut in illis felicitatis sue apicem sum
mamqz reponeret. Itaqz amatoriam artez scribēs
insanum opus ⁊ meritam: nisi fallor: exilij sui cau-
sam: nō mō urbem Romam ceu matronaruz puel
larumqz prefertilem querēdam docet: ab his qui
ad illam insaniam preter naturalem stimulum: ar-
tis quoqz cuiusdam calcar adijciūt: sed loca etiam
urbis ⁊ festa distinguit: qbus uberior materia sit
furori: ut fileam uotum illud ifame ⁊ relatu etiam
fedum: ex ore licet desperati cuiuslibet perditiqz
hois qō eum stilo quoqz nō puduit: ad ois eui no-
titiam preferre: quo. s. in actu uenereo resolutuz fe
licem diffinire: ⁊ in eo statu mortez laudare ausus
in quo maxime turpis ⁊ inutilis vita est: hanc ean
dem sibi a dijs optat leti causaz: ⁊ hoc utiqz ut idē
ait: sibi sueqz vite conueniens: in se vo miserrimum
genus mortis ⁊ ipa pculdubio peius morte. Qui
nisi his moribus ⁊ hoc animo fuisset: ⁊ clarius no
men haberet apud graues viros: ⁊ Ponticum il-
lud exilium atqz Istri solitudines uel non adijsset
uel equanimius tolerasset. Sed ad rigidioris inge
nij exemplum transeo.

¶ Tractatus octauus: De exemplis Oratorum vitam solitariam amantium.

¶ De solitudine Senece Corduben sis ciuis ac senatoris romani. Cap. I.

A Seneca ex ciue Corduben si Roman⁹ iā
ciuis ac senator: ⁊ rome clarior: q̄ sa-
lutis rō latēdiqz securitas postulabat
in q̄dā tragedia cū animi nō pua dul
cedine solitudinē Corsicā recordat: ⁊
illā ociosi exilij ignominiam pīti occupate gl'ie ha
ud imerito asponit. Lege locū illum: itelliges ex
ōrior collatione qd tu quoqz pferēdū censeas. De
hoc pterea: qd eidē videret: sat cōsilium illud Lu-
cillo datū indicat: cuius supra memini. In hanc oi
no suiam tam pceps ut mihi etiā cui solitudo semp
B placuit: solitudinis psiliū nō placeret. Et q̄q̄ viri
huius exitus in re dubiū eē nō sinat: hēt tū is quē
dixi locus tragicus etiā stuporē: q̄ ille cui deserta
in solitudine libertas integra: ⁊ impturbatū phie
studiū: in urbe aūt regia: ne vita qdē ab inclemētia
hoium salua fuit: casum ipse suū ⁊ ruinā graue tā-
to aū puiderit litteriscz mandauerit.

¶ De solitudine Tullij Ciceronis. Cap. II.

Num hoc in gne Ciceronez video: non sat A
v equo aio ferre solitudinē: qō cōtigisse arbi
tror: nō tam ideo q: rē ipsam quā q: rei cāz
odisset: legū ac iustitie interitū: qō ipse querelaruz
suarū tenor indicat: accedit q̄ pter pbiam oratorū
maximus: q̄dqz nec ipse dissimulat: de hac studio-
rū pte pcipue gl'iam querēs: nusq̄ pfecto illam ni
si in turbis ⁊ magno in populo videbat. Itaqz co-
rā Julio Cesare Deiotarū regē defensurus: queritē
q̄ itra domesticos parietes ⁊ nō corā populo Ro
mano cām illam agat. Est illud oratorib⁹ singula-
re ⁊ ppriū: ut pro magnitudine igenij: magnis ur
bib⁹ ac populoz frequentia delectent: solitudines
execrent: iudiciorūqz silētiū auersent atqz oderint
Ut ergo minores alij suā gsqz: sic Cicero urbē Ro
mam: nō solū ut suā pātiam: eo sibi chariorē: quo in
eam pseruādā atqz ornādā cure plus ac laboris i-
pēderat: sed ut patriā ingenio suo parē exoptabat.
In quo qdē teste Seneca uterer: qui solam Licero
nis uocē uere viuā dicere: q̄q̄ id errore sermonis
publici multis attribuat: solū Ciceronis ingeniuz
romani populi impio par affirmare nō timuit: nisi
quolibet teste ueracio: cuidētissima rerū fides oñ-
deret fuisse: ut populo Romano impij ⁊ glorie: sic
Ciceroni igenij ⁊ eloquētie monarchiā. Ceterum B
qd eidē lz iuito Ciceroni solitudo illa cōtulerit no-
tum est. Fecit enim magnū de sūmo oratore philo-
sophū: ex quo quātū studijs latinis accreuerit: ne
mo studiosus est qui nesciat. Certe idē de se loq̄ns
cū dixisset: Nā ⁊ a republica forēsibusq̄ negocijs
armis ipijs viqz pbiti: ociū psegmur: ⁊ ob eam
cām urbe relicta: rura pagrantes: sepe soli sumus.
Querelā suā tali fine solat⁹ est: Plura eni ingt bre
ui tpe euersa: q̄ multis annis stante republica scri
psim⁹. Egdē nec fefellit: Nā qs pclara ocia viri hu
ius: ⁊ solitudines gl'iosas explicet atqz estimet: Ar
pinatē: Cumanā: Pōpeianā: Formianā: Tuscula-
nā: Ibi fundauit leges: ibi fallauit Academiaz: ibi
armauit oratorē: ibi descripsit officia: ibi deoz for
mas ac nās pinxit: ibi diuiationē radicē erroz mul
tipliciū cōuulsit: ibi bonoz ac maloz fines statuit:
ibi ad pbiam magnificētissime cohortat⁹ est: Quē
librū ad vite imitationē ⁊ ad studiū ueri ducē fuis
se sibi tāt⁹ fidei nre pugil Augustin⁹ igenue pfiteť.
Postremo ne de multis agēs: post vnū amore cap- C
t⁹ aberrasse videar. Ibidē mortē spernē: dolorem
corpis patiētia vincē: egritudinē mestitiāqz animi
rōne depellē: extirpare morbos ⁊ morboz cās: ⁊
qō maxime pbiam totā: ut vbo ei⁹ utar: illustrat: vi-
tutē ad bñ beateqz viuēdū nullis adminiculis egē
sed sese eē ptētā: docuit pstra sniaz maximoz hoiuz
Et qō alij aride iciuneqz garriūt: id ille copiosissi-
me florētissimeqz disseruit: ut ⁊ utilitati delectatio
⁊ maiestati rerū: vboz splēdor ac dignitas nō dees
sent. Accēdit ergo viri illi⁹ igeniū solitudo: ⁊ qō mi
raberis odiosa: Quid putaſ factura eēt optata: aut
quātū putas optāda est: que uel nolētibus tantum
pdest: Quodlibet tñ ipse sibi vite genus optaret.
Certe qd pbis sit optādū in eo libro quo ois gnis
hoium officia explicat: exequit. Ait enim: Multos
tranqllitatem appetētes: dimissis publicis negoci
is ad ociū pfugisse: ⁊ in his fuisse nobilissimos phi
losophoz lōgeqz principes: necnō ⁊ quosdā homi
nes seueros ⁊ graues: ferre populi mores ac prin-

cipum non ualentes:quorum aliquos in agris viriſſe ait:ſua re familiari delectatus:atq; vnuz idē-
D q; propoſitum habuiſſe quod reges: licet non iſdem artibus:ne cuius rei egentes:ne cui hominuz ſubiecti in libertate viuerent. Deinde collatione facta: ⁊ ſi actuoſam vitam reipublice fructuoſiorem dicat:quod nos in parte etiam non negamus:ociosam tamen ⁊ faciliorem ⁊ tutiorem ⁊ minus alijs grauem aut moleſtam confitetur. Unde ⁊ eam cū omnibus quib⁹ aliqua iuſta cauſa eſt:tuz his precipue permittit qui excellunt ingenio ⁊ doctrina. Cuius Licero idem primo vite huius impatiens ut dixi: eandem multis tandem doloribus: ⁊ in primis amantiſſime filie morte deiectus optauerit ⁊ ſibi Attico ſuo ſcribens. Nunc inquit omnia reſpuo:nec quicq; habeo tolerabilius q; ſolitudinē. Et iteruz. Mihi inquit ſolitudo ⁊ receſſus prouincia eſt:ualde urbem fugio:multas ob cauſas. Itez nec enim eſſe in turba poſſuz. Et rurſus: Nihil hac ſolitudine iucundius:in qua inquit careo omnium colloquio cunq; mane in ſiluam me obſtruſi denſam ⁊ aſperam non exeo inde ante ueſperum. Quō uerbum quotiens lego:ſic aſſentior ut a meipſo nō ab alio dictum putem:ita mihi ſepe idem accidit. Demuz ut iam Liceroni ualedicā. Idem ipſe mox dulci blandiens amico. Secundum te ait:nihil eſt mihi amiciuſ ſolitudine. Et adiecit: In ea mihi omnis ſermo eſt cuz litteris. Non colligo ſingula. Ex his enim vides ut amator ille urbis ⁊ fori: ⁊ amata oderit: ⁊ litteratam ſolitudinem rebus omnibus anteponat.

De Solitudine Demoſthenis. Cap.III.

A q Ua in re vnanimē cum Licerone Demoſthenem fuiſſe auguror: ⁊ niſi forte aliqua mutandi quoq; p̄ſilij ratio inceſſerit:quod non legi:idem ſenſiſſe illum ſemper quod hic noſter aliquando ſenſerit. Nam ⁊ profeſſio eadem amborum: ⁊ eſt ille leuiculus:quod Licero idem ait:qui delectaretur illo mulierc ularum ſuſurro ut ſit a tergo iſibilantiū. Hic eſt ille Demoſthenes ⁊ ſi conſtet eum oratoriam illam vim quam in urbibus tam potenter exercuit: maxime in ſolitudine didiciſſe. De quo Quintilianus. Idem inquit ille tantus amator ſecreti Demoſthenes in littore in quo ſe maximo cum ſono fluctus illideret: meditans conſueſcebat concionum fremitus non expaueſcere. Nec te moueat quod ſupra dictuz eſt:hūc
B ipſum Demoſthenem locum tacitum atq; vndiq; abditum eligere ſolitum:hic vndiſonum patentem q;: Ibi enim ingenium acuebat:hic uocem exercebat:utrunq; tamen in ſolitudine faciebat. Diſcebāt ſoli quod in populis uenderent: meditabantur in ſiluis:quod in urbibus oſtentarent: excuſabatq; profeſſio:quibus intentio vna eſſet uel loquendo uel tacendo rem augere:quod de Licerone nō memini: Demoſthenem conſtat:q; in noctibus atticis ſcriptuz eſt:precium quoq; ſilentij pepigiſſe:nobis quibus uenale nihil penitus:nihil oſtentui eſſe debet:ſed omnia ad ſalutem viteq; legem temporalis: ⁊ eterne ſpem in ſolitudine diſcenduz eſt:quod reſtat in ſolitudine exercendum:in ſolitudine viuēdum:in ſolitudine moriendum. Quod cupio quidem ualde: ⁊ ſi deus pie nos aſpicit ſpero etiam.

De Anaragora aliiſq; clariſſimis viris vitam ſolitariam amantibus. Cap.IIII.

A Tamen ab oratoribus diuerſum ſemper
u ſenſiſſe philoſophos credam: ⁊ diuerſitas morum facit: ⁊ omnino alius intentionum finis. Illis enim plauſum populi captare animus: horum labor: ni falſa profeſſio eſt:circa notitiaz ſui reflectendumq; ad ſe animum: ⁊ circa contēptum inanis glorie uerſatur. Nam qualem fuiſſe arbitramur Anaragoram:uel qualem conſtantia illa abſtinentiaq; ſua Xenocratem ſeueriſſimum philoſophorum:ut ait Licero: uel zenonem Stoicorum patrem:uel laborioſiſſimum ex omnibus Carneadem? Cuius exactiſſimam illam ſtudioſe mentis intentionem que ut legimus diſcumbētem ſepe tibi fecit immemorem. An putamus uſq; poſt nona geſimum vite annum:tam firam tanq; continuam inter tumultus ⁊ tedia hominum peruenturam fuiſſe: ⁊ non potius in ſolitudine ubi animum a ꝓpoſito nullus auerteret? Mihi quidem haud facile perſuaderetur: ⁊ ſi p̄ter coniecturas nihil habeam:aut horum cuiuſpiam: aut Chryſippi domum:aut dolium Diogenis in plateis urbium fuiſſe:cum ⁊ illum ſalutatio hominum. ⁊ hunc vmbra etiam ſummi regis offenderet:niſi Hieronymus illorum propinquior etati:habitaſſe Diogenem diceret in portarum ueſtibulis ⁊ porticibus ciuitatum. Quod non cuilibet crediturus:ut credam ſibi ⁊ ſua cogit auctoritas:ac uaria ⁊ multiplex lectio. Tale enim aliquid profecto non ſcriberet:niſi apud idoneum legiſſet auctorem. Et de his quidē ſatis eſt dictum. Ipſe autem Solon cuius inter illos ſeptem grecie ſapientes preclariſſimum eſt nomen: ⁊ ſi primum legiſer ſueq; rei publice dux moderator; etate:tamen ultima:ut Timeus indicat Platonis: ⁊ alijs ſe ſtudijs dedit: ⁊ inter ſolitarios deputandus eſt:quando ⁊ patriam liquit legibus ornatam ſuis: ⁊ cupiditate deſcendi ignotas terras adijt peregrinatione delectatus egyptiaca.

Tractatus nonus: De exemplis Imperatorum ac belloruz ducibus:quibus ſolitudines placuerunt.

De Julio atq; Auguſto ceſaribus:qui ſolitudineſ optabant ⁊ amabant. Cap.I.

A Uis nam vo mirabitur ſtudioſis hominibus ſolitudineſ placuiſſe:que q̄
q admiratione non uacat: Imperatoribus ac bellorum ducibus placuerūt? Tranſeo Julium Ceſarem: qui licet admodum iuuenis dum e procellis forenſibus in ocium Rhodium ſecedere decreuiſſet:atq; ibi litteris operam dare:prohibitus tamen tunc incurſibus piratarum: ⁊ poſtea hinc ciuilium:hinc externoz eſtibus bellorum:implere non potuit q̄ optabat. Auguſtū Ceſarē penes quē potētie mortalis ⁊ humani faſtigij ſumma eſt: ⁊ ſi interdum habitantem rure atq; in ſiluis ſpatiari ſolitum inueniaz quia raram tamen:ut auguroz:priuati ocij licentiam publici negocij moles dabat:ut ſolitarijs inſeruiſſe non auſim:ſic ſolitarie vite miratoribus, an-

numerare non uerear: Huius enim vite requiem semper optauit. Quicquid cogitabat: quicquid loquebatur: in ocium desinebat: hoc solamen presentium laborum: hec preteritorum merces: hec uenturi temporis spes erat: Omnis huic statui collatus diuitiarum honos: omne onus imperij seu graue sibi aliquid ac vile sordebat. Deniq; in summa omnium que fortunatissimo homini cõtingere possunt: bonorum copia defessus: in solo huius vite nomine respirabat. Cuius rei & scriptores aliqui meminere: & que in manus meas uenit quedam eius ad senatum epistola est testis. Quanta cum uoluptate igitur eo peruenturum fuisse estimamus: quo tam dulciter oculos mentis intenderat? Nec vo se natum modo per litteras orauit: ut sibi iam tãdem viuere patiente republica priuatamq; senectutem agere liceret: sed aliquando etiam presens senatu & magistratibus domum accitis rationarium imperij tradidit: ut Tranquillus ait: Siue autem reputans & se priuatum non sine periculo fore & rempublicam plurium arbitrio temere committi in retinenda perseuerauit: ut eidem placet historico: atq; ita proprie simul & publice saluti modestissima uota habuit: Siue ut opinari licet: senatus ac populi precibus id tribuit: quorum quod constat nemo pncipum fuit amantior: siue nullis omnino precibus motum: nullo publico priuatoq; metu ipsa eum rerum natura turbabat: Ab altissimo enim fortune culmine cui mundi dominus ac rector insederat: ad illud humile submissumq; desiderium preruptus: forte cogitanti animo descensus videbatur: & ut dici solet quedam cerebri uertigo altitudinem tãtam metientis incesserat. Itaq; & deliberans & circunspiciẽs herebat: nec vnq; nisi morte descẽdit. Quo circa ly ut dictum est: inter solitarios atq; ocio fruentes: nullus huic occupato magnoq; principi locus esset: quia tamen boni huius quanta dulcedo est: non alio clarius teste cognoscitur: non fuit ista tractantibus pretermittendus Cesar: Qui cuncta posset: hoc sibi vnum dari optabat: Cũq; omnibus preesset: solum hoc solio suo altius videbat.

De Diocletiano atq; Antonio Pio vitam solitariam colentibus. Cap. II.

Quod Augustus optauerat: Diocletianus impleuit. Ille qui pmus ex nostris imperatoribus adorari se ut deum iusserat. Quiq; calciamentis ac uestibus inserens margaritas: & onustus gemmis incedens: habitum Cesareum ex romano atq; humano Persicum seu diuinum fecisse videbatur: qui captiuis insignibus ante currum actis: prelataq; Parthorum preda: paulo ante triumpharat: Postq; frementis aule precio seq; sarcine ac satellitum aciei & seruitutis publice pertesum est: mutauit repente animum: ut solus & pauper & liber esse concupisceret: interq; fluctus imperialium curarum: in portum vite humilioris: quasi gubernator nudus e magno naufragio enataret. Et miramur Celestinum: cuius tamen quod pter eternam sanctus ille vir fecit: tantus ille peccator propter breuissimas & incertas senectutis reliquias iam fecisset: Qui quietis extreme desiderio priuate fortune redditus: non sibi mutate sedẽ vite Romam statuit ne quis nouas requiem dimissi funus aut odor imperij turbaret: sed anteq; patriam Salonas Dalmatie repetijt: Illic quoq; nõ intra: sed prope muros patrios in villa propa moriens: quam idipsum precogitans forte construxerat: ut multum tranquillitatis senio additum: sic supremis honoribus nil detractum: per solitarias atq; humilem vitam sensit: Solus omnium priuatus Eutropio atq; Eusebio testibus: relatus in numerum deorum. Sane quod post imperium Diocletianus fecit: id ante imperium Antonius Pius fecerat: quem Julius Capitolinus historicus omni priuata vita in agris frequẽtissime vixisse: clarũq; locis omnibus fuisse commemorat.

De solitudine Pume Pompilij secundi imperatoris romani. Cap. III.

Sed nimium propero: retrocedendum est: omitto autem Quintios Curios Fabricios Serrhanos: aliosq; quorum magna pars vite in agris acta est. Hanc ego vitam iam inde ab initio & ante initium Romane reipublice prudentissimo ac optimo regum placuisse monstrabo. Numa Pompilius illius ordinis: si attendas numerum secundus: si iustitiam primus peregrinus insperatum ad imperium accitus: cum ad ciuilium ac sacrarum curam legum totum intendisset animum ut ardentem & ferocia primi regis imbutum populum ingenio regeret leniretq;: pro re sepe solitariũ & opacum locum: quem his oculis ipse cõspexi: gn decim aut non multo amplius milibus passuum ab urbe distantem: fertur petere solitus. Est illic arici no sub colle cauus & vmbrosus lapis: vnde perpetuus fons emanat: circũmigrantibus ilicibus: dẽsum nemus altumq; silentium. Ibi ergo leges hominum ac cerimonias deorum: rex ea tempestate doctissimus inuenire: seu alibi forsan inuentis auctoritatem dare: artem fecerat. Ibi diu tacitus solus sedens: atq; inde post longum tempus solus ac meditabundus egrediẽs: scriptas leges efferebat quibus adhuc rudis & insolens sed mox futurus dominator gentium populus teneretur: q̃uis ut nouos & idomitos animos religionis laqueo quodam & freno metus obstringeret: imitatus: ut aiũt Minois Cretensium regis exemplum: & calidissimo commento nocturnis se deorum congressibus alloquioq; frui simulans consilio fidem quereret. Quam fictionem vna cum sacris a se reptis in morte dãnauit: libris grecis latinisq; editis: per quos utriusq; lingue doctoribus ut poterat indicaret: se pro tempore ad auxilium ueri uel patrocinio falsitatis usum esse. Cum vo iam fundamentis suis legum a se latarum auctoritas staret: non placere ut populus superuacuis implicaretur erroribꝰ: licet nescio an quia libros uere religionis aduersus crederet: quam facto causam pretendisse dicitur: an in quod pronior sum: quesito colore: hoc uere autẽ ne populus metu liber: iugum nobilitatis excuteret: multis post seculis iuxta sepulchrum regis inuentos libros exurendos pretor romanus senatu consentiente decreuerit: Quanta uel uanitate uel impietate pretereo: Illud enim nunc innotuisse sufficerit: multarum optimarum rerum solitudines fontem esse: ex qua romanarum quoq; legum fluxere primordia.

¶ De romulo: achille atq; hercule: qui solitudines diligebant. Cap. IIII.

A Rdentior atq; acrior: successore suo romulus: & ipse tamen in siluis inq; pastorali casa tantis assuefecit animum rebus: ut summi imperij fundamento non nisi solitarius architector idoneus haberetur. Cogitatu arduum: solitudo omnium asperrima: Regine urbium & materiam & nomen & aream prebuit & auctorem. Achillem in solitudine didicisse legimus: quod eus mox
B & urbibus asie terribilem & grecie clarū fecit. Ipse hercules in solitudine sanum illud psilium vite cepit: cuius libro priore mentionem feci: quando uelut in biuio diu multumq; hesitans: ad postremus spreta uoluptatis via: semitam virtutis arripuit: quam indefesse gradiens: non ad humane mō glorie uerticem: sed ad opinionem diuinitatis euectꝰ est: quamlibet alte lateq; ramos porrigat viri fama si radicem queras ad solitudines erit animo recurrendum.

¶ De scipionibus africanis singularibus solitudinis amatoribus: tractationeq; illius uerbiq; magnifici ab altero eorum prolati: nunq; se minus ociosum q̄ cum ociosus: nec minus solus q̄ cum solus esset: cum reprehensione Ambrosij: dictus illud ad prophetas transferentis. Cap. V.

A Uos autem illos longe ducum maximos
d ubi dimittimus africanos? Uere duo fulmina belli: ut Maro ait: quod a quibusdā de alijs intellectum miror. Quorū primus ex quo virilem togam sumpsit: ut est apud Liuium: nullo die prius ullam publicam priuatamq; rem egit q̄ in capitolium iret. Ingressusq; edem consederet: & plerūq; tempus solus in secretum ibi tereret: Nicmos per omnem vitam seruabatur. Ita vir ille vnicus: neq; grecorus fabulis ac superstitionibus sed romanis iudicijs celebratus: & ipse quoq; virtutis admiratione diuine stirpis opiniones psecutus: principia gerendarum rerum a religione poscebat: religioni sedem oprimam solitudinem deputabat. In de quicquid id esset aggredi consuetus: plusq; humana fiducia & prosperrimos sibi ac suis ceptorū exitus polliceri: ita ut nunq; falleret. Ceterum ne tam iunctos & tam pares separem: hos eosdes duos suis quiq; temporibus: ut virtutis: sic solitudinis amatores fuisse nota res est. Et post sudores bellicos: post victorias: post triumphos uel Liternum uel Formias uel Caietam solitos commigrare: ibiq; cum singulis amicis solos cōquiescere. O
B preclarum spectaculum: quodq; omnium regū pōpas & sceptra transcēderet: cernere tales viros seruatores reipublice: liberatores ciuius: defensores Italie: domitores gentium: feliciter rebus gestis dimisso in libertate & letitia populo victore: relictis rome stipatoribus laterum suorum: deposito habitu triumphali: ac precupide restitutis insignibus dignitatum: solos: ociosos & humilium nescios curarum: per colles & littora uagari & sepe concbulas littoreosq; lapillos inter legere uarios: cādidulos ac nigellos. Deniq; quod uerecunde admodum reuerenterq; scriptum apud Ciceronez video. incredibiliter repueriscere solitos: cum rus ab urbe tanq; e vinculis euolassent. Sed illam profecto solitudinem cogitationes pulcherrime sequebātur: & in illo ocio semper grande aliquid gerebatur. Itaq; Cicero ipse: ubi suam luget: ibidē africani superioris solitudines admiratur: uocemq; illius: ut ipse ait: magnificam: & magno ac sapiente viro dignā ponit: Catone coetaneo illius atq; emulo teste fretus: Nunq; se minus ociosus q̄ cū ociosus: nec minus solum q̄ cum solus esset. Cuius rei gloriam Ambrosius: mirum dictu: conciuicq; suo tēpore eripere: nec ubi vnq; romanum genus ciuilibus bellis uacet: ipsis in libris pugnant. Ecce enis C
Cicero officiorum tertio hanc africano laudem tribuit: Ambrosius in officijs suis: ubi cum in multis tum in nomine ac numero librorum Ciceronem sequitur: ut aperte obuiet eodem libro eademq; libri parte: hoc est in ipso principio libri tertij: eam laudem Scipioni africano ereptas: ad prophetas domini Moysen & Heliam atq; Heliseum: operosa nititur disputatione transferre: quos fuisse vult ante Africanum diu: & in ocio negociosos: & in solitudine comitatos. Non obluctor Ambrosio: Uas & uera loqui illum scio: & si nescirem: multo ille potentius q̄ Ciceronem Plato ipsa auctoritate mefrangeret. Magna est enim apud me: nec immerito eius auctoritas: cuius ore loqui spiritum sanctū credo. Quomodo ego Moysen vnq; fuisse solum suspicari ausim: qui non ipse secum tm̄ quod ipsus sapiētis doctiq; viri est: sed cum quo deus facie ad faciem loquebatur quasi amicus cus amico? Quomodo ociosum: qui tacitus & inermis sedens & clamabat ad dominum: & usq; in celum audiebatur: alteriusq; vir auxilio fessas manus attollēs vnus tot prevalidas manus hostium vincebat: quod sine eo armate non poterat legiones? Quomodo solum putem Heliam cum quo deus itidem & angeli loquebantur? Aut quomodo ociosum: qui pluuie imperat: & mulieri hospite famis interitum metuenti indeficientem farine hydriam & inexhaustū olei uasculum uerbo facit: ingentiq; nisu fidei defūctum illi filium viuum reddit? Quomodo solus dicam discipulum eius Heliseum: qui pauenti hostē D
puero ministro inuisibiles alijs auxiliares currus & equos atq; acies ostendit angelicas? Quomodo ociosum qui filium hospite sunamiti ex marito sene pollicitus & dedit & reddidit: natum scilicet & primis annis extinctum suscitans: ut puer vnus prophetice uel fidei uel potentie argumentum eēt? Quid magni autem si viuens suscitat: qui solo contactu sacri corporis mortuꝰ mortuos suscitasse nescitur? Quis preterea hūc estimet ociosum: qui in ipso sedens ocio: conatus omnes absentium & cogitatus atq; consilia hostium: quasi presens nouerat: suis cuncta denuncians? Quo cognito iussu regis Syrie toto circumuallatus exercitu: legiones obsidentium se lingue solius imperio in cecitatem captiuitatemq; perductas: uerbo etiam liberauit. Imperiosi ocij sunt hec & solitudinis prepotentis. Sed sit sane penes prophetas antiquior rerum gloria: quos uel etate uel merito primos constat: An ideo minor africani laus est q̄ eum aliquis eodem in genere laudis antecesserit: presertim cum ut mihi certus video: nulla prorsus interueniente notitia: omnis cesset imitatio quam de rebus humanis laudis fameq; particulam deliberare atq; decerpere solitam non nego. Profecto autem quisquis in partem rerus uenerit: dictū illud vnde post tātum interualluꝰ ad hec prophe-

tarum nomina redij:quod ipse mihi nō neget Ambrosius vnius est primum ac proprium Africani.

¶Ex sententia dicti superioris Africani declarans de quali solitudine quoue ocio auctor loqui intendat. Cap̃.VI.

A Uius dicti sentẽtia:quid tot uelim uerbis admonet:Uolo solitudinem non solam ocium:non iners nec inutile:sed quod e solitudine prosit multis. Qui enim ociosi prorsus lãguidi ꝛ segnes ꝛ soli sunt:eos mestos semper miserosq; consentio: Quibus nec honesti actus exercituꝫ nec nobilium studiorum illustriumq; nominuꝫ possit esse commercium. Nec igitur summa est. Admitto ad ocium:non hec uento mobiliora sed mansura negocia:quorum finis est non labor:non questus ꝛ dedecus sed delectatio ꝛ virtus ꝛ gloria. Corpori non animo ferias indico:ueto in ocio ingenium quiescere:nisi ut assurgat ꝛ intermissione fecundius fiat:Solet enim ut aruis:sic ingenijs intermissio prodesse. Rursus ꝛ generosas curas in solitudinem non tantum recipio sed arcesso: quarum comitatu nullus omnino facilior: nullus amenior fingi potest: ꝛ sine quo misera vita est eque uel in urbibus uel in siluis. Libros preterea diuersi generis ꝛ simul per quos aut de quibus scripti sunt comites gratos ꝛ assiduos ꝛ promptos uel in publicum prodire uel ad arculam redire cum iusseris paratosq; semper uel tacere uel loqui: ꝛ esse domi ꝛ communicari in nemora ꝛ peregrinari ꝛ rusticari ꝛ confabulari ꝛ iocari ꝛ hortari ꝛ solare ꝛ monere ꝛ arguere ꝛ consulere ꝛ docere secreta rerũ monimenta gestorum:vite regulam mortisq; cõtẽptum:modestiam in prosperis:fortitudinez in aduersis:equabilitatem in actionibus atq; constantiaz. Comites letos: doctos:humiles ac facundos: B sine tedio:sine impendio:sine querela:sine murmure:sine inuidia:sine dolo: Inter que tot commoda: nullo cibo interim:nullo potu ꝛ ueste inopi ꝛ angusta domus parte contentos:cum ipsi potius hostibus suis inestimabiles animi diuitias: amplas domos:fulgidas uestes: ꝛ iocũda conuiuia ac suauissimos cibos parent. Admitto ꝛ in solitudinem amicos:dulce genus:de quo multa premisimus:sine quibus truncam ac debilitatam vitam ꝛ quasi luminibus captam puto. Quotiensq; sub noctem: ut assolet:fores nostras amica manus impulit: Ac mihi seu longum post tempus uenerit hospes:Siue opum uacuo gratus quiua per imbrem (Quos mihi uersiculos e profunda grati conuictus experientia: ꝛ ex ipso nature gremio videtur Flaccus elicuisse) Quotiens ergo tale aliquid ꝛ mihi accidit hospes:sed post longum tempus gratus conuiua:sed uacuo operum:ne me forte uel frequẽtibus conuiuijs uel impedimentis operum delectari credas:tunc ego non alium inuenisse:sed meipm quodammodo geminatum censeo: Non penitus duo sunt quorum vnus est animus. Nouit amor e duobus vnum facere: Alioquin impossibilem rem iuberet Pythagoras:ut in amicitia scilicet vnus fiat ex pluribus. Quod cum ita sit:sequitur ut quisq; vnius:idem ꝛ duorum capax amicorum locus sit Nulla igitur solitudo tam profunda:nulla taz para domus:nullum tam obstrusum limen:ut nō pateat amico.

¶Tractatus decimus:Exhortatiuus eius ad quem auctor scribit:ut vitam solitariaz amplectetur remouensq; impedimenta ac repellens argumenta eorum qui huic vite aduersantur: cum preclara solitudinis commendatione.

¶Tam ob virtutes eius ad quem scribit:q̃; ob comites quos illi ad solitarie vite solatium sors dedit: ad solitudinem suadens. Cap̃.I.

A Ibi pater:si teipsum:si tua bona noueris:nihil deest quod gratam soli
t tudinem ꝛ dulce ocium possit efficere. Adest animus bonus ꝛ adeo bene institutus etate:non negligenter excultus multarumq; artiuz ac rerum notitia instructus:animus humanorũ actuum dux ac rector:totiusq; vite nostre gubernaculũ tenens:ut iam tali gubernatione nauigatio nisi felix esse non debeat:viros claros ꝛ insignes qui fuerunt nosti:uellem dicere posse qui sunt: sed ut res eunt vides. Si qui tamen uspiam supersunt:haud ignoti nunc etiam sunt tibi:cum quibus non potes aliter animo uersare quod genus tibi nō maria nec montes eripient:cuz quibus potes ꝛ corpore abũdas pluribus fortasse:q̃; q̃; huiusce modi rei nunq̃; magna copia fuit:nunc inopia summa est:sed vnuz nomen honoris causa huic loco inserendum credidi: Eorum quos tibi ad solitarie vite solatiuz sors dedit: Pontius Samsonis est:qó a te scõm ornamentum habet ecclesia tua. De hoc enim ut quem a prima etate familiarissime cognitum:nũc quoq; certius nosse mihi videar:fidentius loquar. Nuic ego non temere:sed e re natum Samsonis cognomen obtigisse crediderim:ꝙ quantus hebreus ille coporeis:tantus iste sit animi viribus:humanitate:prudentia: Ad hec ꝛ litterarum nō mediocri notitia:eaq; morum suauitate:que facile si quid habet solitudo asperum lenire queat. Illum ut facis: tota mente complectere: Illum in ocij solitarij partem uoca: Nisi enim fallor augurio sequetur uolẽs ꝛ fessus urbanarum rerum:fugam urbium nō horrebit. Sed o ubi Socratem nostrum linquo? Fallor ne? Nunc linquo eqdem: Nam cum reliqui comites:ille pars nostri est. Itaq; cum ceteri euocandi sint:hunc nobis inseparabilem amor pstat. Nosti hominem quem ꝛ stabilis amicitie fides earum ꝛ musarum multa familiaritas clarum facit: Cum quo ita gaudium viteq; iucũditas aderit:ut consiliuz non absit: Ita ut vis ingenij vigor q; animi:ut qui his nonnunq̃; iungi solet:mestitie nulla nubes interueniat:sed ea semper lete frõtis vnifor mitas: quam in Socrate illo sene ꝛ mirari solemus ꝛ laudare: In hoc ꝛ conspicimus ꝛ amamus. Proinde nec nostruz sileo Guidonem:cuius animo nihil est purius nihilq; candidius:nihil ingenio acrius:nihil iudicio grauius: nihil conuersatione suauius: Qui si nō septimus ut cognomẽ ei⁹ spõdet:sed quinto⁹ accesserit:nõ itelligo qd b dulci⁹ comitatu. Q̃; nec alij qdẽ desint ꝛ uoto pares ꝛ studio:nisi illos

nobis aut stat⁹ imparitas aut omnino difficultas quedam: ⁊ inenodabilis humanarum rerum perplexitas inuideret. Sed ⁊ hi satis multi sunt ⁊ illis animo frui nec ipsa uetuerit fortuna. Hi igitur tales viri aderunt: ut neq; ualitudo aspera neq; urgens occupatio neq; commigrandi incidens necessitas ita nos distrahat: quin vnius nostrum assidue tecum sit. Et quid singula enumerem? Nihil deerit omnium uoluntas vna non desit. Assunt q̄dem minime graues: sed agiles expediteq; diuitie. Siue ut aliter idem dicam: Adest pauptas non mesta nec sordida: sed honesta ⁊ leta: etsi ueruz fateri uolumus multis inuidiosa: Adest librorum bona copia legendi dulcis ardor intelligendi memorandiq; facultas data celitus ⁊ studio aucta peruigili. Quod sequitur siluissem (Sic enim pudor hortabatur ni scirem pro utentis affectu precium rebus accedere) Et ipse igitur adero: ⁊ mea quam diligis nunq; aberit papyrus: noui aliquid afferēs indies: cuius estimationem tu mihi fateor ante alios inexplebili illo tuo legendi desiderio geminasses: nisi quod a principio direram ⁊ uetus est uerbum: Judicio fauor officeret. Repeto enim quotiens illam: ne dicam alijs: sed certe Platonicis ac Ciceronianis codicibus petulisti: dum tibi bibliothece mee limen ingresso: qui sepe non ut episcop⁹: sed ut amicus facis legendiq; auido: que nunq; in te sitis extinguitur. Ego diuina illa opera celestiuz ingeniorum obtuliſſem: Tu autem manu obiecta frontem auertens tātum nostra deposceres. Jn qō ne quid tuum ratione careat: inclinasse te potuit: ul' ueterum perfecta cognitio repetite lectionis iā nō egens: uel hinc nostrorum amor: hinc nouitas: ⁊ si enim in scriptis uetustatis auctoritas maior: ⁊ illud Flacci uerum sit: q; meliora dies ut viua poemata reddit: habet tamen ⁊ nouitas gratiam suaz ⁊ forte iuuat experiri quantum viuendo profecerim: Nil enim impigrius: nil experientius est amāte. Quicquid autem cause est: tuum fateor: hūc ardorem ipse coram sepe miratus sum: sepe absens villici mei uerbis agnoui qui assidue redeūtez his me lamentis aggreditur: Cur nescio quam papyrum: quam tu hanc inuiseris domuz solam petere soleas: abstulerim. Rideo ⁊ miror uel patris affectionem uel custodis fidem: uel villici puritatem. Jtaq; aliquando abiens: ⁊ cum sene meo ludens: papyrum illi uacuam dedi: quasi illa esset quā que fuisses. Quo facto se illusum reuertenti: iterum grauiter questus totaq; demum res in iocos ⁊ in risum desijt.

¶ De illis que solitarius debeat semper desiderare: ⁊ de loco habitationis eiusdem. Cap. II.

Sed redeo ad ordinem. Adest ergo tibi prae
A s terea sine quo vita: ne dicam felix: sed ne vita qdem est: malarum rerum naturale odium ⁊ bonarum amor: virtutum cultus: bone fame pulchra cupiditas: honesti studium: contēptus superuacui. Q̄ō si vnum e solitarie vite fundamētis direro: uerum dixisse me dicam. Adest corpus laboribus obeūdis idoneum: nōdum fragile iā maturum. Adest etas adhuc virēs: sed iam adolescentie malis explicita: que optima vite pars: nec exspectuum: nec cōsilij inops est: ⁊ ad magnas res audēdas aggrediēdasq; sufficiens. Adest deniq; patria: ubi ciuis ac pīsul hinc amoris in populo: hinc reuerētie arcem tenes. Illud tibi natura pīstat: hoc dignitas: utrūq; virtus ac merituz. Eam quoq; forsitus es patriam: quam ls episcopatus tuus ciuitatis appellatione nobilitet: ea tamen p̄eter uetustatem ⁊ nomen de ciuitate nihil habet: non luxū: nō frequētiam: non tumultum: singula ad eam vitam de qua loquor aptissima. Cuius ego si rite cōputo annis circiter qnquaginta ante dñi aduentum Julio Cesare Britāniam oppugnāte in autēticis scriptis: inter antiquas iam tunc urbes memoriam inuenio. Aspectus loci talis est: ut non inelegāter idē ipse Socrates noster: quotiēs illic ad te visendum conuenimus dicere soleat: En ciuitas illa parua qdem sed honesta: quam Abagarus rex Jesu saluatori obtulisse legitur in ecclesiasticis historijs. Jllius in medio tibi solitudinem facere si uelis potes: non eges ad hanc rem peregrinatione longinqua: ad quam multi eorum confugerunt quos supra cō memoraui: ea locorum cōditio est: ut in patria tua inq; tuorū gremio solitarius esse possis: haud spernenda quidem opportunitas: domi habes qō multi trans maria quesiere. Sinautem tibi nidus tuus sordet: aut quid forte liberius petis: euolare licet in propinquum ramum: ⁊ supra vicinuz fontē amenissima ⁊ quietissima statione consistere. Adest tibi tuus Horgia rex fontiuz: ad cuius tibi murmur hec scribo. Adest liberrimum gratissimūq; perfugium clause uallis. Sic enim uocant incole: sic uocari uoluit natura: quando illam circūductis collibus abdidit extra omne iter: omnemq; concursū: videriq; nisi ab incolis non permisit. Hic tu quoq; quod rarum ⁊ liber ⁊ dominus ⁊ presul ⁊ solitarius esse potes. Poteris ne tuum locum spernere: qui aduenis ⁊ reuerentiam injicit ⁊ stuporem? Si quis specus inquit Seneca saxis penitus exesis montem suspenderit: non manu factis sed naturalibus causis in tantam laxitatem excauatus: animum tuum quadam religionis suspitione percutiet. Si hoc ueruz est: ubi queso religiosior usq; specus? Et si quod sequitur est uerum: Magnorum enim inquit fluminum capita ueneramur: ubi maior uenerationi? Flumina quidem maiora longe vie spatio ⁊ congestu aquarum multarum nouimus: fontē nullum. Rursus si tertium est uerum: subita inquit ex abdito uasti amnis eruptio aras habet: ubi oro dignius are fuerint? Quas ego iam pridem Christū testor: si qua uoto facultas affulserit: illic in hortulo meo qui fontibus imminet ac rupibus subiacet: erigere meditor: non nymphis: ut Seneca sentiebat: neq; ullis fontiuz fluminumq; numinibus: sed Marie cuius partus ineffabilis ⁊ fecunda virginitas: omnesq; deorum aras ac templa subuertit. Aderit ipsa fortassis: ut quod diu iam ⁊ nisi fallor pie cupio: aliquando perficiam. Nunc ceptum sequor: Poteris ne igitur tuum locum spernere quē alienigene uenerantur? Locum libertati ⁊ quieti ⁊ ocio ⁊ scientie ⁊ virtuti: ac ne in singulis immorer: ad summam omnibus quibus studes amicissimum locum: ut cetera fileam: tanto olim ⁊ tibi taz culto habitatore dignatū. Scis q; ueranus tuus Christi pfessor eximius: qui sedē tuā nūc solito duriorē: nescio quotus aī te tenuit: querēs locū pacis hic demum substitit pulsoq; hinc draconе terribili

ſanctam ac ſolitariam vitam his duxit in locis. Cuius nomen inter famoſe ſolitudinis amicos: nō preteritum ſed dilatum eſt: ut in extremo poſitum tenacius hereret memorie: non tam tue: vnde illud auelli cōmemoratio quotidiana nō ſinit: ⁊ p̄ſens ſemp uana ſub oculis fidei tue teſtis in quā p̄cioſiſ ſancti viri reliquijs exequēdā: oē tum ſtudiuz: oēs opes ut dici ſolet uētre fraudato: oē deniq; qđ tibi uſq; erat argētum atq; aurum virū optime ꝓtuliſti q̄ ceteroꝝ qui fortaſſis hec legēt. Hic egdez habitauit ille dum vixit puſq; ad ſtatum cure pōtificalis inuitum ſpectata virtus attolleret: hic uelut in terra boſtili: ſed a ſe ꝓdomita ac pacata ⁊ cultui hominum acqſita Chriſto cuius auſpicijs ſignoq; vicerat: Tropheum erexit titulo virginis genitricis inſigne tēplum exiguum: ſed decorum ⁊ ualiduz.
F Hūc ipſe mōtem puium fecit: ⁊ hāc montanam p̄ duraq; ſilicem ꝓforauit ſuis: ut aiūt: manib⁹: opus feruoris atq; ocij ingētis: hic in ripa cellam habuit: Chriſto diues atq; hortulo cōtētus ⁊ flumine. Poſtremo ꝓcul hinc moriēs: huc referri: atq; hic ſepeliri uoluit: ut noſti: tam claro ſtupendoq; miraculo: ut qđ olim in trāſitu maris rubri viuētis moyſeos virga potuerat: hoc ſi qua fides in tranſitu fluminum ueram pallium poſſet extincti. Hec hactenus: Nam de relīgs ruris tui laudibus multa dici poſſunt: ſed ⁊ multa ſepe diximus: ⁊ hodierno colloquio dandus eſt finis.

¶ Q; qui deo ſeruire uelit: ſiue artibus bonis ingenium excolere: ſiue aliqd aliud boni facere: fugiat nedum opem ferre alijs videaꝝ ipſe obruaꝝ: Et qđ in alio reprehendat ipſe ne committat. Cap. III.

A Jue itaq; deo ſeruire uolumus: que vna libertas eſt atq; vna felicitas: ſiue artib⁹ bonis ingenium excolere: qui primus egregius labor eſt: ſiue aliqd meditādo ⁊ ſcribēdo nr̄i memoriam poſteris relinquere: atq; ita dierum fugam ſiſtere ⁊ hoc breuiſſimum gdem vite tempus extēdere: ſiue ſimul hec oia p̄ſtare ꝓpoſitus eſt nobis: fugiamus oro iam tādem ⁊ id quātulūcunq; qđ ſupeſt in ſolitudine trāſigam⁹: omni ſtudio cauētes nedum opem ferre naufragis videmur: ipſi rerum humanarū fluctibus obruamur: rerum humanaruz ſcopulis allidamur. Deniq; qđ ꝓbamus id agamus: ne qui morbus eſt publicus: quodq; in alijs ſepe reꝑhēdimus: cōmittamus: ⁊ iudicia ſermoneſq; nr̄i ab actionibus diſcrepent.

¶ Q; non debeamus amplas opes expetere: nō eniz adiuuant ſed impediunt. Cap. IIII.

A Emo vo nos fallat: nemo nobis ꝑſuadeat n in hoc amplas opes expetēdas: Nō adiuuāt ſed impediūt: premūtq; nō ſubleuant. Ad hāc vitam aſcēſus eſt: Nemo in altum aſcenſurus ſupuacuis ſpōte pōderibus aut laqueis implicaꝝ: Nihil auro graui⁹ nihilq; tenacius: id niſi quo ad neceſſitati ſubuenit: nec optādum nec amādum gdem. Vbi enim auaritie obſequiꝝ: nihil eſt qđ feretem magis incuruet ac deijciat ⁊ in terraz cogat Neq; id mirum: ſi a terra ortum ad eādem ſuo pōdere ferꝝ. Non cōuenit aiam celeſtis origenis terreſtrium cauernularum ſarcinis obrui: fecibus ingnari. Prefert gdem ſplēdorem ⁊ lenitatem ſenſib⁹ illudētem: animo aut affert tenebras ⁊ ſpinas ⁊ tribulos curarum triſtium ac pungētium: ⁊ quo purgatius videꝝ: eo abditis malis infecti⁹ eſt. Nunq; ſole ueniūt diuitie: multa ⁊ uaria mala ſecū uehūt B ⁊ innumeros labores cauſaſq; diſcriminū. Si mihi nō ſatis eſt fidei: quere ab his quos felices uocāt: ⁊ adiura ut ueri nihil occultēt: inuenies eoruz vitam ſupplicijs plenam ſuis: ut quam mirabaris exhorreas aut contēnas: ⁊ intelligas huic vite ad quam te hortor: magnas diuitias nil ꝓdeſſe: ſepe aūt obeſſe q̄ plurimum: ut nedum nō tanto ſtudio cōquirēde ſint: ſed abijciēde potius ſi ultro adeānt donec ad eum quem natura ⁊ virtus ſtatuunt modum: more nautarum graui tēpeſtate laborantiuz: iactu dānoq; rerum ſalua puppe: puētum eēt. Mira res nūc aium ſubit: ut te pater meq; tecum rogē ⁊ obteſter: ut vnius pueri cōſilium vni datuz ſeni duobus eē utile patiamur. Js puer Alcibiades fu C it poſtea vir ⁊ forma notus ⁊ ingenio alternantiſ q; fortune clariſſimum exēplum: Hunc auunculus Pericles fuit: vir ⁊ ipſe raris annumerandus: Jn p̄mis elogo potēs: ⁊ cui ad magnum impium fuerat lingua pro gladio: Ad hūc ergo cum puer Alcibiades ex more ueniēs: ſenem ſolito triſtiorem offendiſſet: motus q; nō ſolitis forte blāditijs exceptus eēt: pconatus ferꝝ que cauſa triſtitie ſeu gd icidiſſet noui: ⁊ cum ſenex puerili reor ingenio delectatus: ueram rei cām nō celaſſet: diriſſetq; ſe im mēſam pecuniam expēdiſſe in uſus reipublice: cuius impēſe rōnem qualiter redderet nō poſſet apō ſe cogitādo repire: Tum puer ſupra etatem: Tu vo ingt cogita potius qliter nō reddas. Callidum nē pe cōſilium: uel ſi a ſene datum eēt magnūq; ⁊ eui dēs plenum p̄ſagium etatis. Quo fretus auunculus: cōcitatoq; externo bello ciuilem difficultatem reddēde rōnis euaſit. Sed ad cōſilium reuerto: in quo laudare ſoleo: nō facti iniuſtitiaz: ſed acumen ingenij ⁊ celeritatem: hoc eſt illud pueri ſenile cōſilium: qđ in uſos nr̄os uertere moneo: ſed in alios terminos aū uerſum. Ecce enim ueniēt qui viā nobis ad magnas diuitias oſtēdāt: qđ nihil eſt aliud q̄ auaritiam docere: Peſtilēs ſane ſchola ⁊ opoſa admodum difficiliſq; doctrina multo vigiliarū ac laboꝝ impēdio diſcēda: ⁊ uel effectu caritura uel nocitura ſucceſſibus. Jn his cogitationibus occupato aio dicamus: Cogita potius qualiter iſta nō cupias: Ea enim utilior ⁊ certe facilior ars eſt: ad quam ſi adhuc lentus ⁊ indocilis eſt aius additis urgēdus eſt ſtimulis: Oſtēdamus ei p̄ter mala diuitiarum de gbus ⁊ a nobis modo aliqd: ⁊ multa quotidie dicunt a multis: eſſe artem hāc in manibus nr̄is: illam alteram in arbitrio fortune. Spernere opes pōt gſq; cōſequi nō ita: ſcitūq; eſt illud amici: Quare ingt potius a fortuna impetrem ut det q̄ a me ne petam? Jtaq; rem difficilem ⁊ euētus ambigui: puto p̄ſtat intētatam linquere: que ⁊ ſi certe utilis foret: eſſet tñ intempeſtiua ⁊ ſera. Ecce enim ſudabimus: anhelabimus: torquebimur ne deſint vite breuis ac fragilis alimēta: que ut dixi: iam pridem cumulate ⁊ uſq; ad inuidiam ac delitias aſſunt: Verum eſto: deſit aliqd: Quis eſt eniz regum cui non aliqd deſit? Hic magno niſu aſſurgendum dicet aliquis: ut omnem prorſus indigentiam futuri dijs ſimiles: ꝑpellamus: que nec penitus pelli poteſt: ⁊ ad tēpus pulſa redit acrior.

¶ Q; anxia vita que in craſtinum prominens non eſt vita: ſed vite meditatio: Et q; auaritia ſit vincēda: ⁊ iter ad veras diuitias cōdiſcenda. Cap. V.

A Jcero qdem ad Hermanum scribens: Qó
c me ingt sicut sepe antea cohortaris ad ambitionem ꝛ laborem: faciam egdeꝫ sed qñ viuemus. O breuis questio: sed efficax: Hic vo qſ quis erit hortatori nr̄o apte ne satis ꝛ grauius respōderi pōt: Placet amice qó suggeris si mō possibile est: sed quādo viuere icipiemus. Oro te quos scilicet nō modo viuere sed vixisse iaꝫ deceat? Nā hec semp anxia atqꝫ in crastinum pminēs: non est vita: sed vite meditatio nunq̄ forte uenture: ꝛ qó cōstat ambigue. Inter multa qdem hoc a plebeio poeta nō ignorabiliter dictum tenes: Crede mihi nō est sapictis dicere: Uiuam: Sera nimis vita est crastina: viue hodie. Est vo cōsilium illud Alcibiadis late patēs ꝛ ad multa vsabile: Ultio stimulat: gula sollicitat: suspēdit ambitio: incēdit amor: difficillima exequēdo cōtēnēdoqꝫ facillima. Hec animum doceamus: ut anceps ꝛ piculosa ad nocēdū via: itaqꝫ sepe dum ulcisci uolēs iniuriam acerua-
B bis: ut vilis gule seruitus ꝛ solliciti apparatus turpissimus exitus: ut uētosa semp ambitio supplicādum populo: quo nihil est durius: ut imp̄obus superbusq̄ amor seruiēdum mulierculis: quo nihil indignius viro forti: ridēdum inaniter lugēdūq̄: ꝛ sepe nō minus letis q̄ mestis euētibus: tāta uanitas rei est: hoꝝ oium vna est regula. Sigdem bis implēdis cogitatio impedit: nunq̄ deerunt mestitie mortales ꝛ malor̄ cause: ut euadas hinc ꝛ ut letus ac liber sis: contemptus ipse p̄stabit. Hoc potius cogitādum est igit̄ qualiter difficultates has effugias: q̄ qualiter explices: Uide in q̄ virilez sentētiam: puerile dictum trahi pōt. Sed omissis aliis: qó nūc vnum agit̄ auaritiam hoc artificio vincamus: necessarias nobis ad hoc ocium magnas opes ostētātem: ꝛ spernēdo mortalia frenandoqꝫ cupidines: ꝛ nature modestiam estimādo: compē diarium iter ad ueras diuitias condiscamus. Re enim uera cum oibus ad virtutem nitētibus: tum uel maxime ꝓposito nostro inimica cupiditas est. Nam nec finem habet ullum: ꝛ cumulādo supuacua: impedimētum querit huic vite: cui p̄sidiū pol
L licet̄: quam nō onustam sed expeditam atqꝫ agilez esse oportet. Nempe cum cōstat multis qui omnia posse videbant̄: ne hoc vnum possent: opum potentieqꝫ magnitudinem obstitisse. Tibi nil obstat nisi qó minime suspicor: ipse tibi obstes: potes egdez: potes modo nō singulos nodos soluere: q̄ simul oēs amputare malueris: Aduersus hydraꝫ res est nobis: nullus erit finis nisi repullulātia capita ingenio p̄cidamus herculeo. Ego solus eē non tātuꝫ possum: sed iam cepi facile pseueraturus: si tantus mihi vie solitarie dux ꝛ comes accesserit. Nō modo enim mee getis adiutor: sed ut qó in animo est quomōlibet enūciem: Ipse ges mea: nec tm̄ solitudinis solamen: sed ipse quodāmodo solitudo mea eris: tūc uere plerūq̄ solitarius videbor dum tecū ero. Preceſſi ego te: tētauiqꝫ uadum: sequere saltē qui p̄cedere debuisti. En quasi dubio torrente trās misso ripa clamās ad aduersa ut intrepide trāseas edico: Nihil oino piculi est: ꝛ ubi primo pedes tenui strupea oia atqꝫ suspecta: hic amena oia ꝛ secura denūcio. Si dubitas: si cūctaris ipse retranseo ꝛ uestigia retro obseruata sequor: ut Virgili⁹ ait: ut scilicet manu p̄hēsum ad hec te loca pducam: qbus cum assueueris: regum thalamos pōtificūqꝫ aulas carceres ꝛ molestos laqueos ducas.

¶ De remedijs ꝺ pigrū, pgressū ad solitudinē. C. VI

A Uod si forte oia que alios tenent abdicare
q nōdum possumus. Id enim vnū est ex eoꝝ gñe que p̄ius incipiūt boies docere q̄ discere: at saltem amicam nobis solitudinē faciamus qó nullo uetāte pmittimus: inqꝫ illam cum oibus fortunarum nr̄arum sarcinulis cōmigremus: qbus cum fortiter carere posse cepimus: tūc demum plena libertas erit ꝛ securum gaudiū. Interea ut res sunt: nusq̄ certe getius victuri sumus: Neqꝫ enim uel qz diffidam tam obnixe ago uel tāto uerboruꝫ nisu qcq̄ tibi durum aut graue suadeo: cum ꝛ alti tudinem animi tui norim: ꝛ siue huius siue artioris vie clarissimi tibiqꝫ notissimi duces sint. Nam ꝛ Martinus cui multum fidis: ꝛ cui qó pegrinationes sermonesqꝫ tui indicāt: inter Christi amicos amicissimū te notaui: hūc vite modū: ut ex supiori bus liquet ipleuit: simul ꝛ solitarij regem amplex⁹ ꝛ episcopi dignitatē retinēs: ut iure suo Bēnadius B ꝛ monachū ꝛ ep̄m illum uocet. Nēpe qui p̄us añ baptismuꝫ: qó difficilius est ipleſſet in adolescētia: inqꝫ ipsa militia utraqꝫ religiosis aduersa cōsilijs sic viuēs: ut iam tūc sicut in vita eius scriptum est: nō miles sed monachus putaret. Et alter Menas cui natalis idem qui Martino est: terrenaꝫ celesti militia: nō in urbe sed i heremo pmutauit. Et huc quoq̄ de idustria dilat⁹ Gregorius naçiançenus: ut Hieronym⁹ testat: Immo se ep̄m in loco suo ordinās rurī vitā monachi exercuit: Cuius vite quā tus illi semp amor fuerit: hinc elicis: q̄ iam añ sub recētem ex atheniēsi auditorio digressum: Basiliū Cesariēsem famosum cōpatriotā ꝛ collegam: atqꝫ ut famaꝫ secut⁹: Augustinus ait: etiā carne germanum suū e cathedra magisterij detractum: ubi ille rhetoricam florētissime docebat: iniecta manu ad solitudinē ꝛ ad meliora studia insigni quadā amoris fiducia ꝛ auctoritate deduxerat.

¶ De repulsione argumentoꝝ illorum qui vite solitarie aduersantur. Cap. VII.

A Udio aūt e trāsuerso qd aduersus hec rur-
a sum obstrepi soleat. Nam p̄mo de scripturis sacris nobis facē nitunt̄ inuidiā. Ue soli qz cum ceciderit nō habet subleuātem se. Et melius est duos simul eē q̄ vnum: hñt enim emolimētum societatis sue. Et que sunt id genus plurima. Qó oino nō dicerēt si qd ego sentiā ꝛ qd loq̄r attenderēt. Deinde Aristotelicū illud obijciunt: ubi ait: uel q̄ naliter sociale aial est hō: uel q̄ qui alijs non coicat: aut bestia est aut deus: q̄si ego uel odiū idicam uel societatē oium hoium interdicam: uel anceps sit electio qd eē malim: an bestia an deus: hoc est bestialis hō an diuinus vir. Ciceronianuꝫ p̄terea illud nobis murmurāt: ubi nō a necessitate qó qbusdam visum ect: sed a nā p̄fectam hoium societatem: nō semel deseruisse p̄tētus: rei huius argumētum attulit optimum: quēqꝫ lz oibus copijs suffultum ꝛ ois necessitatis exptem: tūc ꝛ solitudinez fugiturum ꝛ socium studij quesiturum. Quib⁹ satis ut arbitror libro supiore rñsum est: Nā nec ego B nisi in hoc mihi plene cum Tullio ꝙueniret: solitudinis ac studij socium: immo uel socios ꝛ querendos dicerem ꝛ colēdos. Et hec igit̄ ꝛ que ad obuiandum nobis similia trahi solent teneo: ꝛ deserta solitudine Aphraten cuius supra meminimus: ꝛ

Julianum illum famosissimū heremitā antiochiā: ⁊ famosiorem Antonium Alexādriam urbesq; alias petijsse nō sum nescius: uerum id non motu ꝓrio seu leui qualibet ex causa: sed ꝓ graui necessitate summoq; fidei discrimine gestum noui. Sic enim scriptum est: Sciebāt illi sacratissimi viri qd tempori vnicuiq; cōgrueret: ⁊ quando esset opus frui gete: ⁊ quādo necessarium solitudini ꝓponere ciuitates. Jam id ꝓpe ridiculum qō ꝓmissis accumulāt: quodq; ꝓsenti mihi sepius obiectum scio. Quid enīz fiet ingunt: si passim oibus persuadere
L potueris qō intendis: aut quis tādem in urbibus residebit: Uide ergo ne cōtra rempublicam loquaris. Quibus plane res ipsa respōdeat. Siquidem omnes inde migrauerint: certam esse mutande sententie rōnem solitudines deserendas: que iam solitudines non erunt: eoq; ꝓtinus redeūdum: vnde omnis tedij pater inges popellus abscesserit. Sed bene habet: non hi sunt hoium mores: neq; taz patulas vulgus aut tam faciles honestis consilijs aures ꝓbet: paucis utinam ꝓsuaserim. Nec vo par est omnibus vnam vitam ⁊ ꝑsertim solitariam suadere: nec ego loquor omnibus: sed tibi: sed mihi: ⁊ his paucis qbus hec rara conueniunt. Nobis certe si nō vulgi uoces: sed naturaz nostram segmur: nihil est aptius.

¶ De hortatione ad solitudinem: Et q; urbes relinA quendi sint occupatis in seculo. Cap. VIII.

Inquamus urbem non redeūdi animo: ne
I posita ad aratrum manu respiciamus retro: sed pcemur potius: ne vnq; ad ingratū deq; omnibus bonis male meritus populus reuertamur. Qō fecisse Lentulus tradit: is qui sub obtentu ꝓfectionis honeste: eternum exilium elegit: quem ut imitari uellemus: ⁊ si non getis amor ac saltem turbe odium ꝓsuasisse debuerat. Qq; non desit exēplum minus notum sed deuotum magis Chronij phenicis monachi: qui solitudinem igressus orauit ne vnq; inde discederet: multaq; ꝓseuerantia sibi ꝑstitit ne irrite preces eēnt. Extirpande sollicitudinum cāe sunt: frangēdiq; qui nos tenent vnci: rūpēdusq; pons a tergo ne qua fuge uel reditus spes supsit. Dicam enim tibi: nō qō Palladius exēplor talium historicus dixisse sibi Joānem scribit egyptium heremitam illum cuius supra mētio est habita: Episcopus enim inqt es futurus: plurimūq; tribulationum habiturus es ac laboruz. Si igit̄ ista vis fugere: noli relinquere solitudines nostras: Nullus enim te in desertis degētē locis episcopum faciet. Nec Palladio Joānes. Ego aūt tibi de epatu nihil. Jam enim es qui ille cauēduz p̄monebat: nec iam tibi possibile est episcopū nō fuisse: ad quem statum añ annos matura te virtus erexit. Sed qd huic ꝓmum est dicam: Epatus enīz tuus talis est: in quo ⁊ honore summis: in libertate mediocribus atq; infimis par sis. Qō si maioris episcopij pōdus times: solitudines nras ama: Et si labor imortalium nexibus vis absolui: banc regem quere: Ut enim a militie labore rediens: ait Romanus ille Lēturio: hic optime manebim⁹: qō
B si fortuitu ꝓlatum: ad oēm tāti impij tractuz est: ex ꝓposito dictum nō spernaz. Surge: uenit: operalinquamus urbem mercatoribus: aduocatis: psenetis: feneratoribus: publicanis: tabellionib⁹: medicis: vnguētarijs: lanionibus: cocis: pistorib⁹ atq; fartoribus: alchimistis: fullonibus: fabris: textoribus: architectis: statuarijs: pictorib⁹: mimis: saltatoribus: citharedis: circulatorib⁹: lenonibus: furibus: maleficis: adulteris: parasitis: hospitib⁹: circūscriptoribus ac scurris: edacib⁹ odorem fori vigili nare captātibus: qbus ea felicitas vna est: illi i biāt: Nullus aūt nidor in mōtibus ⁊ solitis ac placitis caruisse supplicium. Sinc illos: non sunt nri generis: Permitte diuitibus nūmos suos numerare: ⁊ in hoc arithmetice ꝑsidio uti: nos diuitias nras: sine studio: sine arte numerabim⁹. Nihil est qō illis inuideamus: nisi nūc etiam: qō absit: pueri simus: quos ficta adūbrata suspēdāt. Demi phaleras eqs uenalibus uetus est cautela. Nemo sanus puellam deformem q; bñ uestita esset in cōiugiuz optauit. Nos si phaleras: immo laruas his purpuratis felicibus detrahamus: clare videbimus esse miserrimos: Suas sibi diuitias habeāt: suos mores: suas uoluptates. Nēpe quas eternas uellēt diuitie abibūt: ⁊ quas manu retrahūt uoluptates fugiēt: At qbus caruisse cupiēt mores stabūt ⁊ comitabunt inuitos. Lūcta hec que illos vulgo mirabiles ostēdūt: momēto tpis euanescēt. Sub imperio fortune viuūt: si illa pepcerit: mors nō parcet. Qui pciosissima rerum habēt: si tñ dicēdi sunt habere qbus seruiūt: ipsi mor a vilissimis habebunt. Et a qbus inges habebit diuitias ingratus heres ⁊ forsan hostis inuisus? Lorpa uermes ⁊ upupe: Tartarus alas: Nomē: obliuio sempiterna. Lōtra q̄uis pauper hic fuerit: Jn memoria eterna erit iustus. Non nos igit̄ ad emulationem ꝓuocet falsa ꝓspe L ritas uera miseria: sequestrentur a nobis molles ⁊ eneruati diuites. Illis therme: fornices: atria: popine: nobis silue: mōtes: prata: fontes placeāt. Illi carnis desideria ⁊ lucrum vndecūq; ueniens: nos studia liberalia ⁊ honesta sectemur: ⁊ sīgd mechanicum miscere iuuat: sit agricultura uenatioq;: Cui q̄uis inesse clamosum aliqd ⁊ nro ꝓposito dissonum videat: de uenatione uetusq; sit uerbū: Jn uenādo multam uerboz esse iacturam: uenationez tñ ⁊ meditationi ⁊ studijs opportunam: magnis qbusdam ingenijs visam scio: ꝓpter solitudinem scilicet ⁊ nemorum latebras filetiūq; retia ipsa seruātium. Qō tum maxime uerum fiet: dum ꝓter uumerum: hoc est nō uenator sed spectator in siluam eas abiturus ex cōmodo sine ullo uenātium commeatu: ea forte uel clericis pcipue inter siluas agētibus ꝓmissa licētia est: nec huius gñis interdicta uenatio: rara qdem ⁊ modesta ⁊ exercitio corpis indulta nō luxui: queq; illi cognate sunt piscatio aucupiūq;: he sunt ruris artes. Deniq; illi semp pēdeant ac uoluant: nos ad petram ꝓsilis uestigijs insistamus. Jlli semp hereāt: nos aliqū ꝓgrediamur Jlli semp dubij cōsultēt: nos iam tandem salutare cōsilium exequamur. Postremo illi mūdum fugiētem amplexētur teneāt q; si possint: nos dñz ⁊ queramus dum inueniri pōt: ⁊ inuocemus dum ꝓpe est: qn ⁊ duz corpora nra peregrinant ab urbibus: peregrinent a corporibus animi: ꝓmittamus illos ad celum cum tēpus aduenerit (qō philosophi nō sperarunt) ⁊ corporibus secuturi.

¶ De preclara solitudinis commēdatione. Cap. IX.

A quo impetus calamuz tulit: q; multa di A
e rimus de re parua: ut vulgus existimat: ut ego sentio ꝓmaxima: ⁊ mihi eqdem tam iu

cūda:ut cum in hoc coꝛporeo carcere diu vinctum me fuisse meminerim:virisse nō amplius mihi videar nisi q̄ diu solus ⁊ ociosus viri. O q̄ q̄ o si usurpare audeam p̄clarum illud singularis ⁊ egregij ducis dictum:ne impoꝛtune detur insolentie gloriandi par in tanta imparitate licentia: Ego quoq; non modo nunq̄ minus ociosus q̄ cum ociosus: minus ue solus q̄ cuꝫ solus:sed semper ociosus nisi dum ociosus:semper solus nisi duꝫ solus fui. Et si non sim dubius:quod sepe iam dixi:magno strepitu populum his omnibus occurſurum:Sed ueritas intrepida ⁊ inuicta est: Nec nanos horret strepitus: ut descriptoꝛ generosi cornipedis Maro ait: Illi ardua cerviꝛ argutumq; caput: Cuius quidem non asseꝛtoꝛ adhuc magis audax q̄ sollicitus inquisitoꝛ sum. Ad quam lꝫ enim studio semper aspirem:vereoꝛ tamen nequando mihi uel illius lateꝛe uel mee cure uel tarditas quedam obstet ingenij:ut sepe res querens opinionibus implicer.

B Nec ergo non diffinitoꝛ sed scrutatoꝛ uestigatoꝛq; tractauerim: Nam ⁊ diffinire sapientis est pꝛopꝛium: ⁊ ego nec sapiens nec pꝛoximus sapiēti:sed ut Ciceronis uerbo utar:magnus sum opinatoꝛ. Cōtra autem paucos quibus loquoꝛ:affuturos scio p̄ter numerum superiores rebus omnibus atq; victores:Ego iam hinc iudicij tui arram teneo:satis est quid alij iudicent:pꝛo se quisq; viderit dum uagas fluctuātesq; sententias nulla necessitas ad uerum cogit. Certe cuꝫ euenerit ineuitabilis dies: ⁊ urgere animam hinc ceperit ineluctabilis mortis hora:quando non in poꝛticibus aut compitis populi digito monstratum esse:non regem aut pontificem fuisse:non pecunia:non gratia:nō delitijs affluxisse:sed caste:sed pie:sed innocenter virisse pꝛofuerit: Tunc ut spero fatebitur qui nunc negat trā-

C quillum hoc saltem fuisse consilium. Itaq; tantus ardoꝛ:tantus materie amoꝛ est:ut cum multa dixerim plura se offerant:sed studio consulendum est. Putabam enim epistolam scribere:libꝛum scripsi quem diuisurus non fueram: quo scilicet solitarie vite solitarius liber esset:nisi quia in mentem rediit eam me solitudinem laudasse:non que vnum etiam:sed que turbas fugit:Simul illa me cogitatio pꝛopositio emouit:ut onustum fessumq; vie medio lectorem partitio releuaret:Unum igitur in duos secui. Dulce autem mihi fuit pꝛeter morem ueteꝝ quos in multis sequi soleo his qualibuscūq; litterulis meis sepe sacrum ⁊ glorioſum Chꝛisti nomē inserere:quod si fecissent pꝛisci illi nostrorum ingeniorum duces: ⁊ eloquio humano vim scintillaꝝ celestium miscuissent:Delectant fateoꝛ:sed multo amplius delectarent: Nunc mulcet eloquentie pꝛima frons clara uerboꝝ luce:sed sentētiarum ueris oꝛba luminibus:cum diu aures delinierit neq; getat animum nec perducit ad illam supꝛemam stabilēq; dulcedinem ac pacem intellectus: Ad quā qō insensati ⁊ superbi hoies contēnunt:nisi per ipsam Chꝛisti humilitatem,nō est aditus. Nec tibi autem sic affecto animo dictaui:ut omnis impulsaruꝫ uēto frondium fragoꝛ: ⁊ ois circa nascētium sonitus aquarum hoc vnuꝫ dicere viderēt: Bene suades Recte consulis: Uerum dicis.

C Francisci Petrarche poete laureati:de vita solitaria:Secundus liber explicit.

nat: ⁊ ut senserunt maiores nostri: nominis huius auctores nō modo non arguā sed laudabo. Dulce est enim ⁊ optabile ⁊ honestum amicis conuiuere: sed comesationem conuiuiuz appellatis turpissimeq; rei pulcherrimum nomē imponitis: quasi vo non possit cum amicis viui aliter q; comedendo ⁊ bibendo: ⁊ non melius cogitādo ⁊ loquēdo: cuz ⁊ docto homini ⁊ erudito: ut ait Cicero ipse: viuere sit cogitare: ⁊ nil profecto sit dulcius noto ac fido colloquio amicorum. Nolite ergo rez fedam pulchro uelo tegere: Trāslucet enim ⁊ quod cōuiuium dicitur: comesatio esse cognoscitur. Audite potius apostolum Paulū clara uoce a malis uos inter cetera a comesationibus ⁊ ebrietatibus dehortantem: ⁊ videte ne ad turpia nominū splendore rapiamini. ¶ Hau. Conuiuia me delectant. ¶ Rō. Dic q; est comestiones: potationes: repulationes: viscerationes. Nec si delectat accipere vilis tu: vilis rei debitor. At si dare: stultus tu: stulte sollicitudinis seruus es. ¶ Hau. Cōuiuijs gloriā quero. ¶ Rō. Mos est uester querere ibi: ubi q; queritis nō est. ¶ Hau. Spero gloriaz conuiuijs. ¶ Rō. Falsa est gloria: uerus error. Alexandrum macedonē quiuijs indulsisse usq; ad funestā ebrietatem legimus: Luciū uerū usq; ad pfluuiū amētis impese flebilēq; imperij iacturā. Quero alios duos: Quē mihi sanū principē: quē sobriū regem his intentum dabis? Nā philosophos ac poetas egregios memorare necessariū nō est: multoq; minus sanctos viros: ⁊ omnino omnes grande aliquid pitiue animo agitātes: quibus omnibus haud dubie tota ea res infamis ⁊ inisa est. ¶ Hau. Gloria mihi apud vulgus ⁊ multorum gratia ex cōuiuijs parta est. ¶ Rō. Utilissime mercis ingēs precium; coquum fieri ut gule cōplaceas aliene. Credo autem: sunt quos gula urget: frenat inopia: bis nihil est gratius: q; aliena cura ⁊ impensa freno illo absolui: quodq; per se nequeunt: per alios adipisci. Qui hoc eis prestant: clari apud illos duz id faciāt ⁊ famosi sunt. Finge desinere: simul desinēt clari esse. Tandē ut ego quoq; iā desinā: hec sūma est: Conuiuarū cōditio delicata est ⁊ q̄rula lōgeq; difficilis: De parasitis breuē accipe regulā: duz illos affatim paueris rodent: arridebunt: plaudent manibus: laudabunt virum optimū: liberalē deniq; patrie patrē dicent: Nihil ad ultimū graie adulationis omiserint: de qua Satyricus loquēs adulandi gentem prudentissimā ⁊ comedā nationē asseruit: ⁊ reliqua pueris quoq; notissima. Sin aliquando cessaueris: siquidē sponte auarum: sordidū miserū diffamabunt. Sin inopia homunculuz non malū certe sed stolidum ⁊ ineptū: teq; tuāq; domum fuent ut scopulū: Tūc itelliges illud Flacci: Diffugiunt cadis cū fece siccatis amici: De his quidem loquitur amicis. Ueri eniz maxime in aduersis herent: ⁊ illas domos auidius frequentāt quas fortuna deseruit. His ineptijs hisq; difficultatibus ut occurras in tempore ⁊ conuiuas tumidos ⁊ scurras arridos horūq; omnium uoces ⁊ sententias disce contemnere: ⁊ sic habeto nihil loci recto esse iudicio ubi totum uoluptati tribuit nil virtuti. Laducum deniq; malis artibus partum nomen: eamq; vulgo que gloria dicitur: apud doctos infamiam esse non gloriam.

¶ De uestitu cultuq; corporis. Dial. XX. ¶ Hau.

Tegregie uestior. ¶ Rō. que pura sūt: nuda videri amant. Mos est: feda coloribus abdē. ¶ Hau. Exquisitissime induor. ¶ Rō. Pudebit cultus exterioris: quotiēs quid eo tegatur cogitabis. Insana enim ambitio est simum tegē purpura. ¶ Hau. Mūdissime uestior. ¶ Rō. Nō audisti qd ille vir fortissimus apud Crispum dicat. Mūditias mulieribꝰ: laborē viris conuenire. ¶ Hau. Uestitus insignis ac mollis est. ¶ Rō. Superbie uexillū: nidusq; luxurie. ¶ Hau. Uestis singularis ac insolita est. ¶ Rō. Nō obijciam tibi sacros pauperes seminudos ⁊ rigidis atq; hirsutis togis hibernū frigus arcentes: Scio quidē q; pecatrix opulentia sanctam spernit inopiam: Ille idē ditissimus hominū: cuius altercatione retro tertia memini: uestē nō temere alia q; domestica usus est ab uxore ⁊ sorore ⁊ filia neptibusq; confecta: Nā ⁊ hoc quoq; de illo scriptū est: Sic ille cūctorū dns: paucas quidē sibiq; iunctissimas feminas fatigabat: Tu fortassis alioz seruꝰ disiunctissimas fatigas gentes. Tibi nent: tibi pectunt: tibi texunt Belge: tibi Perse: tibi Seres: tibi Indi: tibi Tyriꝰ murex natat: tibi fragrans bacca hispidis pendet arbusculis: tibi oues albicant Britānice: tibi Indica sandix rubet: uterq; tibi sudat oceanus: Augusto aūt uxor ⁊ filia soror q; cū neptibus: Louisq; decreuit virtus creuitq; superbia: Sic contrario delectatis: exempla modestie viluerunt. In victu igitur ac uestitu multi optimo principum contempto: post pessimos abiere: Haium dico ⁊ reliquos quorum neutri a tergo nec ciuilis vnq; nec virilis nec Romanus certe nec humanus: sed insanus ⁊ nūc femineus nunc diuinꝰ: ab omni autē parte profusus atq; monstrificus cultus fuit. ¶ Hau. Exquisitissime induor. ¶ Rō. Operosior ornatus ⁊ suspitione cure ingenijs: formosis forme gratiā imminuit: ⁊ fulgore suo deformium mendar pdit: oculosq; pretereuntiū ad spectandū excitat. Itaq; nulla re peius sibi consulit deformis homo: q; dū formosus vult videri. Uestis insignior cultusq; corporis qui ad formā queritꝰ risus mouet. ¶ Hau. Electissimis coloribus exornor. ¶ Rō. Natura rerū humana arte nō vincitur: Sepe etiam quasi indignans se tentari: quo maiore nisu presumitur tegiturq; eo magis ac magis attollitur eminetq; natiuā mortalis corpusculi feditatē nec colores alterant nec odores: quin aut magis conspectam efficiunt aut suspectam. ¶ Hau. Preciosis ac uarijs ornamentis ambior. ¶ Rō. Pone in pheretro aureo pallidū cadauer: gēmis illud ostroq; circunda quo plus ornatꝰ: ⁊ plus erit horroris. Neu quod loquor ad iniuriā trahas: origo nominis ingrēda est. Si quidem a cadendo dicitur cadauer: cur nō ut mortui: sic viuentis recte dicitur? Nempe illud cecidit: hoc casurū est caditq; ptinue. ¶ Hau. Nouus ⁊ insolitus cultus est mihi. ¶ Rō. Nō est locus ut defleam utq; exercer ludibria hec habituū externorū quos uobis ab extremis mūdi finibus furibūda presens etas intulit: Sed dij homineśq; male oderint has beluas humana effigie: ferino animo: lingua latina barbaricoue habitu compto femineā ad mollitiē capillo: moribus ad aprinam duriciē horridis atq; incultis: binc obscena corporum impudentissime detegentes: Illinc mentium leuitatem uano uertice uolucrū plumis extantibꝰ

apertissime designantes. An vo tam vigiles magistri: an tã docile discipuli plus odij mereantur i dubio est: quorũ ingenijs effectum vides: ut inter mimos duceſq; inter scorta ⁊ matronas ꝑpetuaz nil intersit aspectu: Nec dũ sistit: sed indies serpẽs crescit ⁊ uariatur insania.

¶ De ocio ⁊ quiete. Dial'. XXI. ¶ Hau.

A Litũ quiesue a laboribus obtigit. ¶ Rõ.

o Duo humane vite bona gratissima nisi usus imodicus mala illa grauissima fecerit qõ multis fecit: ⁊ totidem corporis atq; animi pestes: tumorẽ corpori parientes animoq; rubiginẽ. ¶ Hau. Ocio fruor iucũdissimo. ¶ Rõ. Utor dic. Nulla hic re fruendum: sed utendũ multiſ habet doctrina salubrior. ¶ Hau. Delectabile ocium est mihi. ¶ Rõ. Refert multũ hoc ipsum ociũ qle sit. Duas nẽpe species ocij diffiniunt. Operosi alteram atq; ipsa in requie laborantis ac circa bone sta studia sollicitiq; quo nil est dulcius. Alteraz inertis ⁊ languidi ⁊ solam requiem complexi: quo nil fedius: nil similius est sepulchro. De primo igiſ sepe magna quedaz opera ⁊ mũdo utilia ⁊ suis auctoribus glorioſa ꝓueniunt. De secũdo autem nihil vnq; nisi inglorius torpor ac marcidus. Primum illud rite philosophantibus: hoc secunduz pigris uẽtri somnoq; deditis peroppoꝛtunuz ubi nullo interpellante edant licenter ac dormiant.

B ¶ Hau. Optata perfruor quiete. ¶ Rõ. Quies illa qua perfruendum erit nullum finem habitura: non est hic. Uide ergo qua gaudeas quiete. ¶ Hau. Quietem optataz repperi. ¶ Rõ. Quietem dicis: an accubitum vis dicere: an somnum quem mortis consanguineum poete quidam: alij mortis imaginez dixere: utriq; ꝓpꝛopꝛie. ¶ Hau. Dormio ⁊ quiesco. ¶ Ratio. Atqui ⁊ euntes sepe animo quiescunt: ⁊ sedentes iacentesq; animo laborant. Et somnus ipse animalium quies dictus: suos habet abditos dolores visionumq; ac phantasmatum turbidos tumultus atq; horribiles: de quo deum familiariter alloquens sanctus ⁊ afflictus vir ille queritur. ¶ Hau. Ociosus in thalamo requiesco. ¶ Rõ. Uter queso putas dulcius quiesceret: an Uacia suo in rure dormiens: an Scipio in Africa cum hostibus pugnans: Lato cum anguibus: Reguluſ cum utriſq;? Nec qui es sine gaudio: nec sine virtute uerum gaudium esse potest. ¶ Hau. Reiectis laboribus grato recreor sopore. ¶ Rõ. Labor est materia virtutis ⁊ glorie: hunc qui reijcit illas reijcit. Cõtra: vitij: ⁊ infamie materie sopor est nimius: qui multos ad perpetuũ soporẽ urget atq; precipitat: Fouet ille libidinẽ: corpora pregrauat: eneruat animos: fuscat ingenia: scientiaz minuit: memoriaz extinguit parit obliuionem. Non sine causa insomnes industriiq; laudantur: Somno nõ laudatos cernimus sed inflatos. Proinde: ut somnum quidam mortẽ dicunt: sic vitam alij dixere vigiliam. Inter mortẽ vo ⁊ vitam: vide quid eligas: vigilandum certe quod sapientibus placet ad hoc saltem ut longior vita sit. ¶ Hau. Longo ⁊ minime iterrupto fruor somno. ¶ Rõ. Bene si non curis mordacibuſ: auaritia: ambitione: metu: merore aut amore impio. Male autẽ si non honesti studij cura cuiuspiaz sopor abrũpitur. Profecto populis stertẽtibus vigilant reges: sopitoq; duces vigilant exercitu: quod

D ⁊ res docet: ⁊ ilias probat Homerica. Nobiliori bus animis cure vigiles impendent: sed sobrie ac salubres. Augustũ Cesarem principum maximuz atq; optimũ somni breuis accepimus: eiusq; etiaz crebr⁹ iterrupti: Tu ꝯrio gloriaris? ¶ Hau. Pro E funde dormio. ¶ Rõ. Et gulosi ⁊ libidinosi ⁊ iracundi: brutis animantibus viuis tamẽ: somnoleti ac sopiti dumtaxat mortuis comparantur: Et qõ ad illã partem tẽporis attinet nihil differre felices a miseris philosophicã scis esse sententiam. Jure igitur ut pars illa pro viribus euitanda: que solaz inter homines differentiam somnoruz linquit: sic sectanda cõtraria est nil difficultatis allatura uoleutibus. Si pro leui eniz gloria aut lucro exiguo ⁊ bellatores ⁊ mercatores ⁊ naute totis sub diuo noctibus peruigilant: Illi quidem inter hostiuz insidias: hi quolibet hoste peiores inter fluctuſ ac scopulos: Tu propter uerã gloriã lucrũq; ingens inter dei laudes ac libellos tuos partem noctium vigilare nõ poteris? ¶ Hau. Uigilijs defessus sõno tot⁹ icubui. ¶ Rõ sic est. Non mutatis stiluz: F Lũcta fere vno modo agitis: ⁊ que deus ipse uel natura: uel ars aliqua uobis ad obsequium dedit: in uestrum dedecus damnũq; quertitis: potum cibumq; ad ebrietatẽ ⁊ crapulam: ocium ⁊ quietez ad somnolentiam ⁊ marcorẽ: ualitudinẽ ad uoluptates: formã corporis ad libidinem: robur ad iniurias: ingeniuz ad fraudes: scientiã ad superbiã: eloquentiã ad discrimẽ: domiciliũ ac uestitum ad pompã inanẽq; iactantiam: Opes ad auaritiam ⁊ luxum: prolẽ ⁊ coniugiũ ad metũ ⁊ sollicitudinẽ immortalẽ. Jte nunc stupete ⁊ querimini de fortuna: ⁊ malis uestris ingemiscite: de bonis mala facitis: deq; celestibus donis cõpedes uobis ac laqueos ⁊ vincula anime conflatis. ¶ Hau. Sõno placido delector. ¶ Rõ. At non modo reges ⁊ duces ⁊ principes ⁊ philosophi ⁊ poete: Jnsup ⁊ familiarum patres vigilant ac nocte consurgũt quod ad sanitatẽ atq; economiam ⁊ philosophiã utile ait Aristoteles: sed fures etiaz ⁊ insidiatores quodq; est mirabilius: insani etiã amatores: quos suarũ mulierc ularum memoria ⁊ desideriũ excitat: Tu vo non virtutis amore somnũ oderis vitiis amicũ: utq; eleganter ait Flaccus: Ut iugulent homines surgũt de nocte latrones: ut teipsum serues non expergisceris? Pudeat semper tm̃ in nobis posse turpes causas ⁊ nil posse pulcherrimas. ¶ Hau. Nullo usq; interpellante totis noctibus quiesco. ¶ Rõ. Uidetur quidem Aristoteles: qõ superius attigi: ita vitam hominis partiri: ut dimidiam partem somno tribuat dimidiũq; vigilie: dũ pro parte dimidia nõ differre studiosi vitam ait a stulti vita: Et siquidẽ pro somno noctẽ pro vigilia diez vult intelligi: Recta fateor ac uera est diuisio equis enim partibus tempus inter sese diuidunt. At si sic accipitur: equas spatio inter partes: differentia certe alia ingens est. Nulla enim acrior: nulla altior cogitatio q̃ nocturna: nulla pars temporis studentibus aptior. Si autem somnũ ipsuz dimidiã temporis partẽ dicit: mirabile dictũ est: ex ore tam studiosi ⁊ tam docti hominis. Absit eniz ab anima bene instituta ⁊ studijs intẽta: dimidiũ temporis dormire: cum quartuz suffecerit quibuſdam: ⁊ tertium uoluptuosis quoq; sufficiat. Noctu quidem surgere qualibet anni parte ꝓsiliũ est.

Absit ut noctem nō hibernam modo: sed estiuā to tam dormiant: qui grande aliquid molliuntur. Le terum semel illam fregisse sufficiet fortassis: quod q̄ vigiliarum anticipatum erit: breui si res poscat meridiana vicissitudine restaurari potest: Ac brumalis horę noctis sępius rumpende: psallendum: studendum: legendum: scribendum: cogitandum: contemplandum: querendum: ingenio noui aliqd semper: ⁊ quod studio quesitum fuerit memoria repetendum. Audiendus quoq̄ est Hieronymus ad Eustochium scribēs: Noctibus bis terq̄ surgēdum inquit: reuoluenda de scripturis que memoriter retinem⁹. Deniq̄ bis studijs fatigati oculi alterno sopore recreādi: ⁊ breui quiete recreati alterno exercitio fatigandi erunt: ne totis noctib⁹ dormiendo culcitre incūbendo: sepulta cadauera videamini: motu crebro atq̄ honesto uos viuos ⁊ virtuti deditos comprobate.

A ¶ De suaui odore. Dialogus. XXII. ¶ Hau. Uanibus delector odoribus. ¶ Rō. Hi f uel victui uel uestitui subseruiunt: de qbus quid sentiam audiuisti. ¶ Hau. Odorib⁹ studeo. ¶ Rō. Odorum alij gulam: alij libidinez irritant: Horum appetitus incontinentie notaz fubit: ⁊ presertim uehemens. Alij propter seipsos expetuntur: Horū studium non turpitudinis nempe sed uanitatis arguitur. Unde est ut muliebrium vnguentorum odor aut dapium: q̄ florū turpior aut pomorum sit: eadem ratio est earum delectationum que auribus oculisq̄ percipiuntur: Si vnq̄ ethicis applicuisti animum nosti hec: neq̄ te nunc doceo: sed note ueritatis ad memoriaz retraho: ut huius generis oblectamenta videas uel feda esse uel leuia. ¶ Hau. Odoribus operam do. ¶ Rō.
B Bone utinam fame: cuius odor bonus quoq̄ dicitur: maluscq̄ maior multo latiusq̄ sensibilis q̄ aromatū si terantur: aut sulphurū si cremētur. De his odoribus nō nares sed mens iudicat. ¶ Hau. Bonis odoribus delector. ¶ Rō. Si sensui pares ⁊ uoluptati inhias: ut dictum est: aut obscenum aut inane. Si ualitudinis curam geris: excusabile modo condimentū rerum omniū modus adsit. Cōfortat enim tabescentem spiritum odor leuis: Sed ad omnia ualet illud comicum: Ne quid nimis. Est autem ut in multis in hoc quoq̄ naturarum uarietas infinita non solum inter hominem atq̄ hoiem sed inter gentē etiam ac gentez. Siquidez uera fama est quāq̄ magni non respuunt auctores: gens que gangis fontem accolit omnis cibi expers solo mali siluestris odore alitur: peregre profecturi nil nisi bonum illud malum ac vitale circūferunt: tam fetoris impatientes: ut sicut eos purus nutrit sic infectus odor iterimat. Delicata cōplexio: que sic viuat ⁊ pereat. Hinc gens omnis ad ortū solis obuersa celiq̄ molitie delinita: ut ciborum negligentior: sic egentior atq̄ appetētior est odor: ⁊ inde nimirū hec primū curiositas uos inuasit. Assyrij: Arabes ⁊ Sabei uestris armis edomiti suis uos odoribus domuere: quib⁹ aliq̄diu rigida patrum ⁊ inuicta sobrietas obstitit: usq̄ adeo ut gentesimo ⁊ sexagesimo quinto anno urbis cōdite graui edicto a censoribus caueretur: neq̄ in urbē ipsam vnguenta externa conueheret: Non multo aut post modernor vitijs ut assolet: uetex scita rū pentib⁹ in senatuz ipsum edicti talis auctorem victrix lasciuia penetrauit. ¶ Hau. Libēter bñ oleo. C ¶ Rō. Peregrini odores atq̄ omne artificiū bene olendi proprij naturalis nō boni odoris argumenta ⁊ latentium sunt signa defectuum: Ob hoc ipsum atq̄ ob illam: nedū viro: sed ne honesta quidem femina dignam curam solita sensum viri fortis offendere. Meministi adolescentis illius: qui dum ut erat vnguento illitus pro collata prefectura Uespasiano principi gratias acturus ante eum staret: ille hausto mox odore substomachans acri supercilio: uoce aspera: Mallem inquit alium obo leuisses: sic increpitū fine honore: inhibitis seu rescissis iam concesse gratie litteris bene olidū dimisit. Ita cum semper dedecori sint odores huiusmodi: interdum etiam damno sunt: maxime ubi morum grauis ac masculus censor sit. Q̄q̄ quibusdā fuere periculo: Nam ⁊ illud nosti: Ut Platius senatorij viri ordinis triumuirali proscriptione metu mortis Salernitanis latebris abditus: vnguenti proditus odore: sibi quidem pernitiem: proscriptoribus aūt suis excusationē seuitie quesiuit. Nā qs nō iure cesum diceret eū: qui eo tempore rei.p. tā toq̄ in suo priuato discrimine vnguēta etiam nūc oleret? ¶ Hau. Artificiosis odorib⁹ assueui. ¶ Rō D Desuesce si consiliū meum vis: Turpius est enim artificiosis q̄ simplicibus assueuisse. Omne quod turpe est: quo artificiosius: eo fit turpius. Honestatis ornamētū ars: inhonestatis est cumulus: Adde qō ⁊ fedius hodie q̄ olim: Q̄uis enim Roma ut dixi: ⁊ quā grecorū Romā prope dixerim: Lacedemon: huic pesti ex Asia uenienti: quasi armate hostium legioni ferreis moribus atq̄ edictis obstiterint: ad extremum tamen mollis vnguentorum simulq̄ vitiorū acies fefellit: excubias in Europam transijt ⁊ fortissimas gentes vicit. Et quoniam singula prosequi longum est: ex vnius asperrimi atq̄ laboriosissimi viri mollita duritie de reliquis coniecturaz facito. Siquidem in medio bellorum estu: Ille inuictus ac barbarus cruento cuz exercitu vnctus est Hannibal: penetrabilia vngue ta: sed penetrabiliora sunt vitia. Itaq̄ eneruati ducis ac militum quorum tam stupenda primordia fuerant: qualem decuit exitus fuit: Quo effectuz est: ut cum multum Africani semper uirtutib⁹ Hannibalis tamen vnguentis aliquid deberetis: expediebat illis ut sicci essent: uobis ut vngerentur. Ex illo sane multis seculis sic iste mos inualuit: ut labor stupor q̄ sit legere que de hac re in utriscq̄ litteris scripta sunt. Et quid pluribus morer? Uscq̄ ad illius pedes: quo nil altius vnguentuz uenit q̄ ipse qui omnem molliciem animorum atq̄ omnes illecebras uoluptatum extincturus aduenerat passus est: non vnguento quidem sed pietate delectatus ac lachrymis offerentis. Jā vo pedetētiz usus hic abijt: ut cū in multis etas uestra maiorū glorie ipar sit: in hoc excellere videat q̄ vnguentaria nō est: ⁊ qui his capit non cōmuni temporū sed proprio quodam animi vitio laborat. ¶ Hau. Bonis E odorib⁹ illicior ⁊ delector. ¶ Rō. Fieri nō potest quin que delectabilia sunt natura ⁊ illiciant dum presentia sint delectent. Sapiētis Hebrei dictum est: Unguento ⁊ uarijs odoribus delectat cor: q̄ uis vnguento quidē nō tam mihi delectatio videatur inesse q̄ fastidium. Sed ut insit odorib⁹ meo certe consilio: absentibus resistendum contēptu ⁊

oblīione:p̄sentibus utenduꝫ modice:neq; ullū
his studium impendendum: ne te uel tacitus ulti
marum viliumq; rerum mancipiū fateare: Ne ue
hunc articulum longius trahā inhonestis odori
bus:ut rebus omnibus virilem effeminantib⁹ ani
mū uetitis ac seclusis: Jn religs Augustini sniam
amplector:de illecebra odoꝝ ingt:nō satago nimis
cū absunt nō regro:cū adsunt nō respuo:parat⁹ eis
semp carere. Jdem fac:ne qñ bonis odoribus ma
le oleas:aut odiosis mūditijs odiosus sis.

¶De Cantu ⁊ Dulcedine a Musica. Dial'. XXIII.

¶Hau.

A Antu delector ac fidibus. ¶Rō. Ah quā
c to melius lachrymis atq; suspirijs. P̄re
stat enim flendo ad gaudium q̄ gaudēdo
ad gemitum puenire. ¶Hau. Cātibus soniscꝫ per
mulceor. ¶Rō. Et fere cantu fallūtur ⁊ uolucres
illud mirabili⁹: musica quoq; dulcedine pisces tā
gi: Nota tibi Arionis ac delphinis est fabella:taꝫ
p̄o uero habita ut ipsis annalib⁹ sit iserta. Multi
quidē scriptorū illustriū meminere miraculi:elegā
tius nemo q̄ Herodot⁹ graie pater historie. Astí
pulantur imagines ence illic ubi e tāto periculo in
columis p̄imuꝫ terris appulsus est natātis piscis
tergo insidens fidicen: Ad hec sirenes cantu falle
re creditū. Jllud vo non creditum sed compertum
ut quotidie blandis uerbis homo hominē fallit: ⁊
ad summā nihil ad fallendū uoce aptius. ¶Hau.
Musica suauitate dilinior. ¶Rō. Et aranea: ut
aiunt:anteq; moꝛdeat. ⁊ medicus linit anteq; fe
riat: ⁊ auceps: ⁊ mulier quē fallere vult delinit: ⁊
p̄edo quez perimit: ⁊ polypus quē demergit am
plectitur. Et quidā pessimi hominū nunq; terribi
liores sunt q̄ dū se gestu ⁊ uoce leuissimos osten
dunt:quod i p̄imis de Domitiano p̄incipe lectū
B est. Uix ulla est sine suspitione delinitio. ¶Hau.
Cantu gaudeo ⁊ exaltor. ¶Rō. Caue:naꝫ scriptū
est: Extrema gaudij luctus occupat. Et rursus:an
te ruinā exaltabit spiritus. ¶Hau. Cano dulciter.
¶Rō. Nescis an ultimum. Jpse p̄edulciter mo
ti p̄oximus olor canit. Plures enim gaudio q̄ tri
stitia periere: Solito dulcius canentem inter ipsa
soni suspiria expirasse recens fama est. ¶Hau. Cā
tu ac tibijs delector. ¶Rō. Nō imerito quidem
Singuli enim dies te ⁊ hore ⁊ mometa ad sepul
chrū uehunt:quo cum cantu ferri uester etiaꝫ nūc
mos est: Antiqui ⁊ tibijs efferebantur: Unde illō
Statij pampinij: Tibia cui teneros suetū pducere
manes: Tibi utraq; funeris pōpa placet: Jlluc
te licet ire non sentias absq; ulla requie pperanti.
C ¶Hau. Cantu moueor. ¶Rō. At quid refert. Est
haud dubie in animis hominū generosis maxime
potentissima musica: Sed effectus supra fidē ua
rij: Utq; omittā qbus res nō eget: hos ad letitiaꝫ
inanē: hos ad sanctuꝫ ⁊ deuotū gaudiū piasq; nō
nunq; lachrymas mouet. Que uarietas in diuer
sas sententias magna traxit ingenia: Nepe Atha
nasius uanitates fugitans: canēdi usuꝫ in ecclesijs
iterdixit: Ambrosius pietatis exercitiū appetens
ut caneret instituit: Augustinus utrūq; se passū ⁊
D difficile hinc sibi negociū dubietatis exortum iter
cōfessiones suas pie meminit. ¶Hau. Delectat ca
nere. ¶Rō. Hzaia olim delectatio: nūc ⁊ uestra.
Apud illos quidē cantus ac fidium ignarus q̄q;
esset indoctus habebat:quod Themistocli Attico

grecoꝝ clarissimo eo q̄ lyram in epulis recusasset
accidisse. Epaminundā vo Thebanū hāc fortassis
infamiam declinātē:preclare fidibus cecinisse:auc
tor est Licero. Miruꝫ ⁊ Socrates talis senex fi
dibus operā dedit. Ne miremur Alcibiadem ab
auunculo Pericle tibie studio traditū apud illos
honestissimo: ut inter liberales artes hanc quoq;
condisceret. Sed uerecundū pueri laudemus in
genitū:qui cū ab insigni tibicine ad idipsum accito
oblatas tibias ori applicuisset: ⁊ collecto spiritu
genas inflasset: animaduersa deformitate vultus
erubuit:atq; obiectas tibias aspernatus fregit:me
ritoq; licet tenera etas exēplo esse:ut totius popu
li consensu ex tunc Athenis tibiarū usus obsolesce
ret:Ad uos si non illud ardens musice studiū pue
nerit:omnium p̄incipum mētes occupatuꝫ:occu
pauit tamen aliquoꝫ animos pessimorū maxime.
Baius qppe cātādi studiosissimus saltandiq; fuit.
Nero q̄tum cythare studio deditus fuerit: ⁊ quā
tam curam uocis habuerit: incredibile dictu est:
Jd enim uere stultū penituscꝫ ridiculū q̄ nocte il
la que sibi vite ultima: mundo aūt respirandi uel
modicū p̄ima fuit inter q̄relas quas vicina moꝛs
⁊ p̄esens metus doloꝝq; dictabant: illud crebri⁹
atq; miserabilius defleuit:non q̄ tantus p̄inceps
sed q̄ tant⁹ musicus periret. Mitto alios:ad hāc
uestrā que nūc agitur etatē:licet paratior:uenit ta
men auriū uoluptas: qua caste ac sobrie delectari
humanitas quedā:capi aūt ⁊ molliter iuiscari ua
nitas multa est. ¶Hau. Suauibus uocuꝫ modis
cū delectatione detineor. ¶Rō. O si audires san E
ctorū suspiria: O si hinc aures tuas dānatorū ge
mitus ⁊ lamenta p̄cellerent: Hinc beatoruꝫ iu
bilus ⁊ cantus angelici atq; illa celestis harmo
nia quam Pythagoras ponit: Aristoteles euertit
Licero noster instaurat:tibi autē pietas fidesq; sug
gerit:esse ibi ꝑpetuas ac p̄edulces uoces: ⁊ si nō
celorum ac celestium incolarū p̄imā illam ⁊ eter
nam causam sine fine laudantium:Si hec inq; om
nia tuis auribus inferrentur:q̄ clare discerneres
quis concentus dulcior:quis ue salubrior? Nunc
surdo sensui soni iudiciū cōmittis:de quo hacten⁹
parua quidem res nōnullis forte videbit:magnos
tamē viros exercuit. Nec sine causa diuini Plato
vir ingenij:musicam arbitratus est ad statum siue
correctionem morum reipublice pertinere.

¶De Choreis. Dial'. XXIIII. ¶Hau.

Choreis gaudeo. ¶Rō. Mirabar nisi fidi A
c um cant⁹ ⁊ tibie choreas suscitarent: ⁊ p̄e
scripto de more uanitatē: uanitas sequere
tur:uerū maior multoq; deformior. Ex cātu enim
dulcedo aliqua ⁊ sepe utilis ac sancta percipitur.
Ex choreis nihil vnq; nisi libidinosuꝫ ac inane spe
taculū: honestis inuisum oculis viro indignum.
¶Hau. Choreis cupide interfum. ¶Rō. Corpus
animū tegit ac detegit manuū iactatio:pes mobi
lis:oculus uagus ac petulans tale aliquid arguūt
in animo esse qui nō cernit. Jtaq; caueudū ualde
est modestie cultoribus:nequid effeminatuꝫ agāt
aut loquant. Occulti enim affectus ⁊ pectoruꝫ la
tebre:sepe paruis indicijs patescūt. Motus:sessio
accubitus:gestus:risus:incessus:sermo signa sunt
animi. ¶Hau. Dulcedinem quandam ex choreis
capio. ¶Rō. O dulcedo ridicula: Finge enim te
choream cernere neq; tibicinē audire atq; ita stul

tas mulierculas ⁊ viros mulierculis molliores in silentio circumferri:redire:ineptire: quid queso vnq̄ absurdius aut delyrantius vidisti? Hūc motus inconditos lyre sonus aut tibie:hoc est amentia vna aliam tegit. ¶ Hau. Choreis delector. ¶ Rō. Non tam ibi delectatio presens est q̄ sperate delectationis auspicium. Ueneris preludiuz illud quidem sono stupidas ac misellas circundu cere atq̄ urgere ⁊ stringere ac specie urbanitatis atterere:libere ibi manus liberi oculi:libere volāt voces:pedum strepitus:⁊ multorū cātus dissoni: ⁊ tubarum clangor:concursatio ⁊ puluis : ⁊ que sepe ludis additur:hostis pudicitie ⁊ amica sceleꝝ:nox ipsa. Hec sunt que timorem ac pudorem pellunt:hi sunt libidinum:hec laxamenta licentie. Et hec est ne me falli facilez putes:illa delectatio: quā simpliciter ⁊ uelut inocue choreaꝝ appellatione profitemini ⁊ ludi tegmine crimen obnubitis. Et si enim solos inter viros : seu solas inter feminas hec nonnunq̄ fiant:illic tamen separatim exercentur:quid ue congressi iteruz acturi sint simul discunt:ceu discipuli qui magistro absente: qd eo reuerso loqui debeant meditantur. Tolle radicē hanc speciē ingeniosam atq̄ improbā:tolle libidinem:sustuleris ⁊ choream. Crede mihi cum David rege:nemo ante dominū saltabit:ne quem forte sua uxor irrideat:cū tamē nullus irrideatur ante dominū saltans siue etiā panduriçans. ¶ Hau. Delectabiles sunt choree. ¶ Rō. Sententiā meā tenes si delectāt propter aliud delectāt:per se enim tota quidē insulsa res est : ⁊ plus tedij allatura q̄ gaudij. Nā quid omnino est aliud in gyruz uolui: q̄ excire uertiginem:⁊ sine termino viam ire inter locales septē motus:quos Plato dinumerat:hos s.añ retro dextror:suz:sinistrosuz:surſuz:deorſuz ac circuitū? Solus septimus infinitus est:atq̄ hunc ideo que perpetua sunt:hoc est celū seruat ⁊ syderа:hunc in terris perpetuus hominum agit furor in cunctis fere actibus atq̄ psilijs: Nec ullus Orpheus Ixioniam rotā sistit :sed visibilibus in choreis ubi animorū uolubilitas corpora secum uolvit:Et idcirco cū de omnib⁹ dici possit:de his proprie dicitur quod scriptum est: In circuitu impij ambulant. Hic ludus multorum dedecoruz causa fuit. Sepe ibi matrona diu seruatum decus pdidit:sepe infelix virguncula ipso nuptiali die didicit:quod melius ignorasset. ¶ Hau. Honesto tripudio libenter exerceor. ¶ Rō. Uellem aliud genus exercitij delegisses. Sed quo pergas ⁊ quid uelis video:interdictum tolli:ueniam dari noxmā q̄ prescribi. Quando igitur sic affectus es:seu ismorbus:seu consuetudo est:qua mala nihil peius bona nihil est melius : ea tibi in his omnibus lex erit:ut quibus carere penitus non potes modestissime utaris ac rarissime:neqd ulla in re molle uel femineum agas:sed ubiq̄ non suis etiam in finib⁹ virilis rigor emineat : sitq̄ tripudium uel quisquis erit is ludus fatigati animi relaxatio ⁊ exercitium corporis:non uoluptas eneruatrix mentium. Exemplo libentius abstinuissem:Summorum virorum imitatio non omnibus tuta est. Nō enim omne pennatū animal aquilam sequi potest. Imitatorum alij contrarium faciunt:alij vo aliud: nōnulli idem aliter:pauci ad plenum quod imitātur effingunt. Lato hic ultimus reipub. curis pressum animum vino leuare solitus fertur. Fecit idez apud grecos Solon. Nos aliquis sequi uolens: vnum semper officiū aget:bibet:quodq̄ illis modicum ac rarum:huic immēsum ⁊ cōtinuuz:quod illis remedium:huic erit ebrietas. Facile idem in rebus alijs posset ostēdi:sed hoc vno intelligis qd est quod nunc tecū uerear. Ex quo tamen damnate rei patrociniū:ut suscipere coegisti : summi viri exemplum quod uel non sequaris uel non mutes accipe his ipsis quibus apud Senecā est uerbis in eo libro quo tranqllitatem animi stilo inquirit. Scipio inquit triumphale illud ⁊ militare corp⁹ mouet ad numeros:non molliter se infringens:ut nunc mos est:etiam incessu ipso ultra muliebrem molliciem fluētibus:sed ut antiqui illi viri solebāt inter lusum ac festa tempora:virilem in modū tripudiare non facturi detrimentū etiam si ab hostibus suis spectarentur. Quibus in uerbis quid de sua iam tunc etate sentiret perspicis: Felix qui nō vidit tuā. Quis autē ille ⁊ tripudij ⁊ vini remissionē probet:ueniendūq̄ nōnūq̄ usq̄ ad ebrietatem dicat:quod a tam rigido ingenio dictum miror. Si fideli consilio uti vis vino parce utere:tripudio abstine:Alia sunt honestiora remissionum genera:quibus fastidienti fessoq̄ animo medeare. In omnibus tamē optimum fuerit qō hic ultimum dixit attendere:⁊ quecunq̄ ages ita agere tanq̄ te hostes tui videant atq̄ obseruent. Multo quidē est satius sic viuere ut abstinentiam ⁊ grauitatē tuā inimici stupeant : q̄ ut lasciuiam amici excusent. Clarior fama est : cui nec uerum crimen obijcere quisq̄ potest nec falsum audet:q̄ cui obijcitur sed purgatur . Accusatorez perfecta virt⁹ exterret:mediocris irritat quod ad sobrietatem attinet. Malim te Cesari similem:quem vini parcissimū ne inimici quidē negauerint:ut tranqllus ait : q̄ Catoni nō Censoriū illū senē loquor:de cui⁹ sobrietate iam diximus:sed hunc ultimum cui obiectam ebrietatē Seneca sic refellit:ut dicat facilius effecturum quisqs obiecit crimen honestū:q̄ turpem Catonē. Qd ad id vo de quo agitur nullo modo tripudies malim:q̄ ut Scipio. Qd si te illuc urget animus:quo nolim:his te saltē ducibus uti uelim:ut si penitus tibi insedit illud lyricum : Nunc est bibendum:nunc pede libero pulsanda tellus. Sic vinum bibas ut Cato:sic terram pede pulses ut Scipio.

¶ De pile ludo. Dialogus.XXV. ¶ Hau.

A a Delectat pile ludus. ¶ Rō. En alio clamandi ludibriū saltādiq̄. ¶ Hau. Libenter pila lusito. ¶ Rō. Odiosa uobis ut videtur est requies:vndiq̄ labores aucupamini:deoros utinā. Nā si exercitio ludus hic querit:utq̄ precor honestiorē fatigationē furibunda iactatio: in qua nihil animo geri potest:an ambulatio tranqlla prestaret:ubi ⁊ membrorū motus utilis ⁊ ingenij agitatio honesta est? Quē morē philosophorū quidā sic fecerūt suū:ut hinc secta famosissima nomē sumpserit. An tu vo Dionysiū Syracusium q̄ Stragyritē Aristotelem sequi mauis:quādo ut studiosa deambulatione philosophum:sic tyrānuz ludo hoc turbido delectari solitū accepim⁹:q̄uis ⁊ modestos iterdū animos uoluptas hec ceperit? Itaq̄ ⁊ Quint⁹ Mutius Sceuola ille augur elegantissime hoc ipsuz fecit:⁊ diuus Augustus post

finē ciuiliū bellorū ab exercitijs cāpestribus ad pilam trāsijt: ⁊ Marcus Aurelius Antonius: ut de eo scribit: pila lusit apprime. Nec tamē uel qa ille diuini atq; humani iuris peritissim⁹: uel hi doctissimi atq; optimi principes fuerāt: ideo ludus preceps ⁊ clamosus placet. Sigdē motus ois uehementior: presertim si clamore permixtus sit honestum dedecet ingenium.

¶ De ludo Alee ⁊ Calculorū. Dial'. XXVI. ¶ Hau.

A a Lee ludus ⁊ calculoꝝ placet. ¶ Rō. Dānosum illud: hoc inane: utroq; tamē idem ille Sceuola: quodq; est altius Augustus Cesar altero uti solitus fertur. Neq; rursus ideo q̄ ille a cerimonijs deorū atq; hominū legib⁹ q̄s excellentissime calluit: iste a curis summi imperij quod diutissime: atq; optime rexit: tale sibi iterdū laboris diuerticulū elegisset hoc in te probaueriz. Sunt enim ⁊ doctis ac magnis viris appetitus quidā peregrini ⁊ sui: quorū si ut in doctrinis: sic in moribus imitator fueris: facile labi queas: neq; enim omnium qui laudātur: laude digna sunt oia. ¶ Hau. Alee ludo delector. ¶ Rō. Quis non delectetur super pictā tabulam cōsignatas numeris ossiū quadraturas crispanti cubito iactare: quaq; ille direxerit trepidantib⁹ digitis rotūdas in aciē tabellas mittere? Glorioſum exercitiū ⁊ preclarū nomē ⁊ currus ⁊ laureas meriturum. ¶ Haud.

B Calculis libens ludo. ¶ Rō. O puerile studiū. O perditū tps: O cure superuacue: O ineptissimi clamores: stulta gaudia: ireq; ridicule: deliros senes impēdere alueo ⁊ pauculis lignis uagis ac furtiz insidiantibus atq; latrocinantibus: Unde latrunculārius ludus apud ueteres dicebatur: Quo lusisse simiam auctor est Plinius. Miraris: Atqui proprie ludus est simie miscere calculos ac trāsferre: ⁊ post illidere: raptim iactare manus ac retrahere: insultare aduersario ⁊ colisis dētibus minaritasci: altercari: fremere vicissimq; iteriz: ut Flacci uerbo utar: caput scalpere: vngues rodere: ⁊ ad summā omnia facere: que preterēūtibus risum excutiant. Nūquid enim horum aliquid aut ullū penitus amentie genus omittitis? Nōne ita torquemini: q̄si uel uestra uel publica salus in dubio sit? Multi credo prelio vicissent: si quam ligneis aut eburneis impenderunt curam: ueris militib⁹ impendissent: Uix rei ullius tam intensum: tanq; ineptū studium inuenias. Sed hoc est in regno stultitie cōmune: ut q̄rū rex minor est fruct⁹: ⁊ cupiditas ⁊

L delectatio maior sit. ¶ Ha. Alea delector. ¶ Rō. Ostendā tibi si cōsilio uti uoles: generosam atq; honestā aleam: qua olim Athenis docti homines usi sunt: ut festis scilicet diebus in cōsilio amicorū quisq; de lris aliqd in mediū pferat: nō sophisma lubricū ut illi: sed solidū pro ingenio proferētis ad virtutē aut beatā vitā ptinens. Debinc collatione facta: sine inuidia: sine ira: qui iferiores doctioruz iudicio visi erunt: facili qdem mulctētur pecunia: Nec in philosophicas uertat cenas. Sic res vna quiuio: sumptū exercitiū studio: calcar ingenio ministrabit: quod hinc victos excitet: hinc victores. Hoc alee genere quo antiq saturnalia: uos pia festa: ⁊ quo illi Athicas: uos Romanas noctes instruite. Habes ludum quo ⁊ ludere iuuet ⁊ lusisse non pudeat.

¶ De Ludo Taxilloꝝ pspero. Dia. XXVII. ¶ Ha.

Uuat ad taxillos ludere. ¶ Rō. O uora A

i go ingens inexplebilis: O patrimonioruz fluxus tristis ac subitus: O animi tempestas ⁊ fame nubes ⁊ scelerū stimulus ⁊ ad desperādū via. Superiores utcunq; ludi sunt: hic mer⁹ est dolor. ¶ Hau. At mihi pspere ludi huius euentus fuit. ¶ Rō. Taxillorū nullus euentus prosp.: mali oēs ⁊ miseri: Nā ⁊ qui perdit afflīgit: ⁊ qui vincit illicit: inq; insidias ptrahit. ¶ Hau. Prospere lusi. ¶ Rō. Presens sepe prosperitas future calamitatis auspicium fuit. Et suas hec pestis habet illecebras: Si qui tales ludunt oēs perderent: nemo vnq; luderet: nūc lucrant aliq: sed lucꝝ illud arra est dāni. ¶ Hau. Lusi ⁊ vici. ¶ Rō. Bene ni si in campū redis: Aliogn nullus cāpus planior: nullo in campo uolubilior est fortuna. ¶ Hau. Lusi ⁊ vici. ¶ Rō. Ludes iterū ⁊ perdes. Qd̄ vicisti aūt binc atq; illinc mille diripiēt: qd̄ perdideris nemo restituet. Adde quod figd est iustitie: quod vincis non fit tuuz: at qd̄ perdis etsi nō fiat alteri⁹ tuū tamen esse desinit. Multa sunt vndiq; que ab hac insania bonā mentē deborteñ ac retrahant: nisi uos impet⁹ quidam auaritia pulsus urgeret. ¶ Hau. Uici in ludo taxilloꝝ. ¶ Rō. Scito autez te ab exactore impio fenus cētesimuz accepisse: restitues qd̄ vicisti: ⁊ de tuo adijcies ut nō sit qui repetat: per seipsum euanuerit: tuq; in somnis felix esse desieris. ¶ Ha. Uici ⁊ ditior fact⁹ suz. ¶ Rō. B

Lū nulla sit stabilis pecunia: sed sua potius rotun ditate uersatilis: tuz precipue que taxillis querit: Taxillorū ludus nihil ulli donat: eoz maxime qui familiari⁹ illū colūt. sed mutuat aliquid: ⁊ extorquet: eo semp imitior: quo blādior visus erat: nulla enim amarior est iactura q̄ lucri dulcedinē degustare orso. ¶ Hau. Lusi ⁊ lucratus sum. ¶ Rō Gaudere lucro taxillorū tale est: ac si dulci gaudeas ueneno. Utrūq; mox per uenas erūpet. ¶ Ha. Ludo pspero delectatus suz. ¶ Rō. Peior est delectatio peccati q̄ pctūm ipm. Sunt qui mala cōsuetudine pene coacti peccāt: neq; post pctūz gaudent sed tristant: ⁊ si fieri possit: nō peccasse maluerint. Quosdā vidim⁹ iter ipsas libidinū flammas: quādā uelut glaciē doloris ac penitētie sentire: ⁊ si dici liceat: uelle simul ac nolle: peiorē licet in parte mali usus q̄dā vi detortos: quos haud iprobe quis speret usu excusso ad meliorē semitā posse cōuerti: At q de pctō exultant: qd̄ de bis oro reliquū spei est? ¶ Haud. Delector taxilloꝝ ludo. ¶ Rō. L

Spero fore ne semper neu diu etiā delecteris: uoluitur assidue fundataq; status urbiuz. Tu stabiles taxillos putas: Crede mihi uoluentur: ⁊ secū in lachrymas gaudiū tuū uoluēt: Neq; eniz sic uoluē tur ut vidisti: tūc inane tibi gaudiū: nūc ueros gemitus parabunt. ¶ Hau. Delectat ludere. ¶ Rō. Delectatio funesta ⁊ turpis corruptiq; animi: ira enim ⁊ ruitio dignus es. Nā qs q̄so ingenuo⁹: seu quis hō ⁊ nō poti⁹ trux belua delectari queat ludi nomine abūdāte negtia atq; impietate fedissima? Ubi preter hominū vult⁹ nil humanū sit: vultusq; ipsi iracūdia ac merore obsiti confusisq; clamorib⁹ efferati: nec iam sint humani: Ubi non decor morū: nō modestia sit uerborū: nec amor erga homines: nō erga deū reuerētia: sed iurgia: ⁊ rancores ⁊ doli: ⁊ periuria: ⁊ rapine vulnera ad extremū ⁊ homicidia. quoq; nil in deū seui⁹ pōt hu-

mana temeritas diuini nominis blasphemie qbus añ oẽs sceleruꝫ officinas ille ludus infelix scatet: Ubi si quos forte tacitos pudor tenet: crebro tamẽ suspectãtes: quid labijs cordis agant: sciunt ipsi. Quis hũc ludũ uerus homo: nõ dicã tractare manibus: sed spectare oculis possit ꝛ non angi prsus fugariqꝫ scelesti spectaculi feditate. ¶Hau. Delector tamen hoc ludo. ¶Rõ. Uide ne Cretensium imprecatio in tuũ caput inciderit: Mala consuetudine delectari: quo nil dictu leuius: nil euentu grauius propiusqꝫ exitio est. ¶Hau. Delector tarillorũ ludo. ¶Rõ. Abijcienda est delectatio inhonesta: ꝛ si non virtutis: at saltem fame studio ꝛ pudoris cura: Nam vir aliud in actibus hominũ inuenias: ubi tam clare mores ac vitia deteganꝫ. Uidisti alacriter in preliũ descensuros: in hoc ludo tremere atqꝫ orare flebiliter ꝛ suũ numerũ iuocare. Quosdã alibi magnanimos ac trãquillos: illic pro parua pecunia ꝛ precari ꝛ irasci ꝛ in finez furere. Q̃multa pro paucis nummis sepe ibi fecerũt viri fortes: que pro ingenti thesauro alibi nõ fecissent. Ibi enim vitior oium: sed in primis ire atqꝫ auaritie regnũ est. Meministi ut Naso in eo libro quo inhonestam qdem ac superuacuã artẽ docet: utile tamẽ interdum aliqd interserit: Amatrices monet ut ob animi vitia celãda: ludo hoc aut simili abstineãt: ne cõspecte ira tumide: aut auaritia exhauste amatoribus displiceant suis: Quanto id viris dignius precipit: ne nõ modo hominũ sed dei oculos oia videntis ꝛ bonos animos moresqꝫ ingenuos amãtis offendãt. ¶Haud. Lusi vici: gaudeo. ¶Rõ. Ludus turpis: dãnosa victoria: gaudium inane. ¶Ha. Uici: gaudeo. ¶Rõ. Omne de suo malo gaudiũ stultũ est. Proinde tartareus qspiaz ludi huius inuẽtor fuit: Cuius inscij ludibrio ac nore: scientes vo miraculo subiaceãt ac stupori. Nã quid mirabilius q̃ qꝫ veteri prouerbio vulgatum uertiqꝫ iugi experientia deprehenditur: Oẽs huiusce ludi magros nudos eẽ atqꝫ inopes ꝛ egenos.

¶De Histrionũ iocis. Dialo.XXVIII. ¶Ha.

A Electo: histrionũ iocis. ¶Rõ. Nobilior
o multo delectatio illa est que de modulatione musica: liberali. s. quadã arte percipit: hec solius uanitatis ꝛ ipudentie plena est. ¶Ha. Histrionib⁹ delector. ¶Rõ. Maliz pauperib⁹ maliz amicis humilib⁹ maliz: tãdẽ solitudine delecteris. ¶Hau. Histriones mihi risuz mouẽt. ¶Rõ. Quid tu illis? quotiens de se dñm ridentẽ risit histrio. quotiens se mirantis amentiaz admirat⁹ finxit aliqd: quo falso illũ ve se aũt delectaret. ¶Ha.
B Histriones doctos habeo. ¶Rõ. Habes de qb⁹ rideas: quiqꝫ te rideant ꝛ te rodant. Pestis diuitũ peruetusta: que ab Ethruscis orta Rome creuit: adeo eoqꝫ fiducie est euecta: ut Esopus hinc quesitũ patrimoniũ incredibile atqꝫ imẽsum filio dimiserit: ꝛ Roscius uagam sparsamqꝫ rẽ arte collegerit: de histrionica libro scribens: in quo artem sue oratorie: seqꝫ perinde Ciceroni equare nõ erubuit eã scilz ob causaz q affect⁹ animi cõceptusqꝫ abditos: quos Cicero uerbis ornatis uarie pnunciaret: ipse alio modo sed effectu pari gestibus aptis exprimeret. Et sane fuit ille mir⁹ artifex: nec scio qd tam durũ esse uel tã triste potuerit: quod nõ facile leniisset nõ dico qui facillimi atqꝫ mitissimi Ciceronis amicitiã igenio meruit: dignusqꝫ pro quo tantus orator uerba faceret: ꝛ de quo scriptũ op⁹ memorie posterorũ traderet: est habitus: sed qui tetricum ac superbũ Sylle animũ inflexit: ꝛ ab illo omniũ contẽptore admissus in gratiã: anuloqꝫ aureo donatus est: qui tot graues ac seueros senes senatũqꝫ illũ per quẽ frena orbis agebanꝫ: quotieꝫ uoluit ad risum ac letitiã coegit. Qui populũ Romanũ tantũ ꝛ tam uariũ sic illerit: ut diurnũ salariũ de publico mille denarios sine gregalibus ac ministris solus ipse perciperet: Magna merces: q̃uis exigua fingaꝫ moneta: non sine mira quadã ꝛ insolita agilitate animi hoc fieri posse consenserim ut siquis usqꝫ Roscius affuerit non tibi forte sit uetitũ qõ Ciceroni licitũ fuit: non soluz ludis interdũ sed familiaritate eius ꝛ ingenio uti. Est eniz ingenijs inter se q̃q̃ studio ꝛ pfessione distantibus multa cognatio: ubi vo hunc q̃rimus: multuz breui tempore nobilissime artiũ retro cessere: ne dicã histrioniaz: que eo redijt ut nũc illi veditos corrupto gustu falsoqꝫ iudicio esse nõ sit dubiũ. Profecto enim psequens est: ut qbus mala bñ sapiunt bona illis ignota sint: ꝛ curis nobilibus insuetos esse: qui vilib⁹ delectanꝫ. ¶Hau. Multi quotidie me frequẽtãt histriones. ¶Rõ. Frequẽtare te desinent: cum tu diues aut largus: dicã rectius: cum tu stultus ꝛ prodigus esse desieris. ¶Hau. Magna mihi acies histrionũ est. ¶Rõ. Immo muscarum que te vnctum comitenꝫ siccũqꝫ destituãt: nec destituisse suffecerit nisi hunc plausum par sequaꝫ infamia. Sunt lingue quibus quies ac silentiũ pena est: nunq̃ vo nisi de alijs loqui iuuat aut falso laudant: aut liuide detrahunt. Et quorũ nequeũt mordere diuitias: famã mordẽt. Una est histrionũ atqꝫ parasitorũ lex: utriqꝫ blãditijs armati post fortunã eunt. Uerum illis uentrem implesse satis est: his alia fames cibi mẽtio iniurie genus est impleda cupiditas fundo carẽs.

¶De ludis palestricis. Dial.XXIX. ¶Hau.

A Palestricis delector ludis. ¶Rõ. Si spe-
p ctator uanus: si luctator insanus. ¶Hau. Palestris exercitijs uaco. ¶Rõ. In singulis uerbis cuius dñi mancipiũ sis apparet. Nẽ pe hec ut superiora corpori seruiũt: quod ut paulo ante cõmemini ꝛ aliquãto honestius sine impetu ꝛ sine strepitu fieri potest. Et est agitatio quedam animi nobilior: quã si noscres hos corporeos conatus ꝛ spneres ꝛ odisses: sed uos animũ quasi hospitẽ degenerem atqꝫ inuisum: corpus ut dñm generosum ac dilectũ colitis: illi seritis: illi metitis: illi aratis. Jure id quidẽ: illud iniustus qõ eo omnia refertis: curaqꝫ animi posthabita noctes illi insomnes agitis illi suspiratis: uota illi facitis ingenuasqꝫ artes illi discitis: illi demũ obsequimini ac seruitis sumptuosissimo dñorum oium atqꝫ ingratissimo: cui nec vnq̃ satis aliqd: nec qd aliqñ defuerit: ulla vnq̃ memoria sit accepti: huic tamen tali dño quicquid iusserit paretis: atqꝫ esuriente animo huic vni non tm̃ necessaria: sed superuacua vndiqꝫ ac nocitura conuehitis: Neqꝫ ea solũ que ad victum pertinẽt ac uestitum: de quibus suo egimus loco: sed que ad ludos etiam uariamqꝫ libidinem: non videntes q̃ uestris aduersa cõsilijs ipsa sit ueritas: que disertissimo Ciceronis ore logtur: vnde appeat: qꝫ qui corpus negligit: nõ se ille: sed fragile caducũqꝫ domiciliũ: atqui animũ: ille sese

uere negligit: Neq enim ait: Tu is es quez fortuna ista declarat: sed mens cuiusq is est quisq non ea figura que digito demōstrari pōt. ¶ Bau. Palestre delector exercitio. ¶ Rō. Quadrigarū feruor: t equorū strepit⁹: t ardētes rote p angustias inoffense t luctantiū plausus atq collisio: oleum: sudor: puluis mirabilis: seu illa quidē oculoz seu auriū seu narīū uoluptas hebetatiq sensus: indicium ingens: qui si sanus integerq esset: non clamorum atq tumultuū officine quas palestras uocāt sed obseruatio diligēs palestre huius: quā nascentes ingrediuntur: quā uiuētes atterūt: vnde digrediunt obeūtes atq utilior quedā honestioz q suauitas delectaret. ¶ Bau. Studio deditus sum palestrico. ¶ Rō. Fuit hec quidem apud ueteres nō ultima gloria: sed tam magna ut seni illi Rhodio Diagore: qui t ipse palestrita insignis fuerat: cuz duos vno die filios palestricis insignitos victoriis cōsperisset: quasi nihil clarius iam restaret quo aspirare posset in vita: Amicus alter Lacedemonius senex diceret: morere Diagora. Nō enim in celum ascēsurus es: Tā magnū tanq altū censebat: tres simul vnius familie palestritas esse. Leuicula prorsus t grecula ve laudis extimatio: sed communis adeo ut magua etiam turbaret ingenia. Unde t Plato tantus philosophus Olympionices clarus fuit: inq hac parte multis notus euētib⁹: adolescens tamē. Amplitudo quidē: vñ Platonis nomē ortū putant: roburq corporis t etatis feruor: iuuenilem animū impulerant ad experimentū virium ubi cum summis quoq par eēt: accessu temporis cognito quid ageret ad meliora se transtulit Socratiq similis fieri maluit: q̄ Milonī: Et sane multa etas excusat. Facile teneris annis ignoscitur: uanitatis excusatio nulla est viro. ¶ Bau. Palestre studiū delectat. ¶ Rō. In hoc sepe vilissimus omniū superior fuit: t corporea mole animi virtus est oppressa. Quem tu mihi ducū uel heroum proferes: quem Milo ille nō superet: qui ad stadium bouem viuū gestans humeris currit: eūdemq nude ictu manus occisuz vno die solus haud grauatus integrū comedit. Mira res dictu: sed apud historicos vulgata. Quis huic igitur in palestre siue regno par occurrerit. Atq nihil indigni⁹ q̄ generosos spiritus tali belue succūbētes cernere: t idcirco nobilibus animis bene sibi fidentibus summopere ꝓuidendū est ne sua sponte descēdāt ubi ab ignauissimis vinci queant: Qui tusi cōtentionibus gaudeas: id tibi sūme certamē in quo semper fere superior qui melior: non de corporū viribus aut omnino de re ulla ubi peior idez esse possit t victor: Nō de opibus ergo: nō de dignitate: non de potentia: sed de scientia ac virtute ꝓtende: Jdq eo animo: nō ut cuiusq̄ fame obstrepas: sed ut aliene laudis emulatio tibi sit calcar ad gloriam: Nulle ibi sint penitus partes iuidie: sed uirtutis. Habes t hic exemplum Catonis huius ultimi de quo Crispus: Non diuitijs inquit cū divite: neq factione cum factioso: sed cū strenuo virtute: cum modesto pudore: cum innocente abstinētia certabat. Honestissimū hoc palestre genuz quo te exerceas: nō tantū olympie sed ubiq: non min⁹ in thalamo q̄ in foro: nec minus in ocio q̄ in actu neq cum presentibus modo sed cum absentibus quoq cūq etatum omnium ac terrarum viris illustrib⁹. Semp eniz memorabile ac magnificū illud Scipionis apud Liuiuz iudicaui: Maximo ingt cuiq id accidere aio certū habeo: ut se nō cū ꝑsentibus modo: sed cum omnis eui claris viris cōparet. Tu quoq uel de grege presentium si occurrat qō vix spero: uel ex oi memoria uetustatiz quēlibz tibi parez delige: cū quo nō ulnis aut cestibus: sed igenio ac virture luctabere sine metu periculi: sed immarcessibilis spe corone. Hoc de palestris consilium: hec sententia mea est.

¶ De uarijs Spectaculis. Dial'.XXX. ¶ Bau.

Electo uarijs spectaculis. ¶ Rō. Circo forsan ac theatro: que duo loca bonis semper aduersa moribus fuisse notissimū: quo quisquis malus ierit: redibit pessimus. Nā bonis iter illud ignotū est: qui si cāu aliquo ignari adeāt ꝓtagio nō carebūt. ¶ Bau. Circo delector atq harena. ¶ Rō. Atq delectationes alie: uanū seu libidinosuz aliquid habuere: hec utrumq superaddi tamq seuitiam t inhumanitatez habet bonis animis rem indignam. Neq excusat q̄ hispsis Romani olim: flos hominum delectati sunt: Recto namq iudicio urbs illa alioquin abundantissima bonorum omnium atq illustrium exemplorum: nihil omnino reprehensibilius habuit reliquisq deformius sibiq inuicem: q̄ hinc discordiarum ciuiliū: hinc ludoz studiū imodicū: quasi nō sufficeret belloz cruor: domi militieq: nisi cruenta pax esset cruenteq ēt uoluptates: Nisi circo fortassis honestius quis theatrū dixerit cui pariter inhiantes videas nō mō ppl'm sed senatū atq ipsos mūdi dños iperatores romanoz: sic spectaculiz capiebant illi etiā qui humano generi spectaculū facti erant. Rē mirabilē dicā: sed cognitā vulgatamq. Sic cunctorum animos theatralis furor ille peruaserat: ut non modo cōiuges Cesaruz aut filias: sed virgines quoq uestales in publicum atq in turbas educeret: quarum pudicitia nihil exactius nihil fama tenerius: nihil cōuersatione secretius: usq adeo ut in eis omnis motus: omnis cultus: omnis sermo lasciuior nota dign⁹ ac supplicio haberetur: t tamē hispsis in theatro locū assignasse legitur: non quicūq sed summus atq optimus p̄n cipum Augustus Cesar. Neq minor est ideo erroris quo magni errant: sed maior potius atq cōspectior. ¶ Bau. Libēter scenicos ludos specto. ¶ Rō. Rez que nec honeste gerīt nec honeste cernitur: nec facile dictu est an lusor infamior: an spectator: t an scena sit turpior: an orchestra: nisi q̄ in illam sepe quidem paupertas: in hanc vo semper uanitas trahit. In omni sane delicto plurimuz interest: utrum inopia an libidine seu superbia qs delinquat. ¶ Bau diū. Amphitheatri spectaculis oblector. ¶ Ratio. Damnosa vndiq t publice priuatimq nocens delectatio: Quod facile colliges si in animum redeat ex historijs rei huius initium progressusq. Quanto publici census impendio: quantaq insanie proxima ducum cura: quāto demuz populi studio ac labore constiterit? Equidem t tot uana dinumerare difficile est: t tam vulgata: superfluum: mille simul gladiatoruz patria non ludo tm̄ satis multa sed prelio elephantorum Tigridumq t leonum ac pardorum greges: onagrorum quoq equoruz ferociuz atq ani

malium diuersissimi generis e toto orbe transmissos: omniū terrarum siluis oiumq; gentiū uenatibus romano famulātib⁹ theatro: Adde illā edificandi luxuriē exēplo carētem: non imitatione carituram: conuectas terra pelagoq; marmoreas columnas in ludorum usum: ⁊ artificum summis in genij expolitas ⁊ uerticibus superbas: auro rutilante frondentibus: Cuius princeps insanie nominandus est Scaurus: is qui edilis in theatri scenam opus dierum paucorū: ⁊ quod paucis lignis ac funibus attolli poterat: suffecturum oculis populi talibus gaudentis trecentarum seraginta talium columnarum monstra intulit: Fecitq; opus: ut scriptum tenes: maximum omniū que vnq; fuere humana manufacta: non temporanea mora: uerumetiaz eternitatis destinatione: quo promeruit ut uerissime diceretur: proscriptione primum graui ciues idem post edilitate leuissima mores bonos in exilium pepulisse: ut qui multi perditi temporis inani plebecule multarumq; inutilium impensarum reipu. auctor ⁊ exemplum fuit. Sed o mirum dictu: mox furorem hunc vicere sequentiū furores: quibus effectum est: ut miraculo operum ac numero fateri oporteat: Preter Romam nihil mirandum fuisse in toto orbe terrarum. Nam ⁊ hoc itidem scriptum vides: Penetrata terre intima: perfosse silices: egeste rupes abdite: auersi amnes ⁊ in fistulas coacti: inclusum aut excluſuz molibus iratum equor: suspensa iuga montium: temptatiq; marium recessus: Deniq; stratū late signatumq; nepotibus iter insaniendi: ⁊ impleta in uobis spes auorum: nunq; scilicet defuturam esse luxuriam. Et ut cumulatius malum sit publicis dāmis: accedit calamitas priuatorum: qui spectandi cupidine compediti: ⁊ quotidiani interim questus immemores: neq; diem labi sentiunt: neq; armatā tergoq; instantem respiciunt egestatem: Sic vicissim ⁊ priuata in publicam: ⁊ publica pernities in priuatam uertitur. Neq; vo patrimoniorum iactura grauior: q̄ morum: ubi libido discitur: humanitasq; dediscitur. Proinde quid de spectaculis speraretis: iam inde ab exordio primus regu⁹ uestrorum Romulus omen fuit: qui in his rigidam tetricamq; illam Sabinarū pudicitiā circumuenit: Et si utcunq; matrimonij honor texit iniuriam: at q̄ multis hoc postmodum non ad coniugium sed ad stuprum uagamq; licentiam fuit via? Ad summam enim hoc teneas uelim: Pudicitiam spectaculis sepe stratam: semper impulsam vidimus. Et ut sileam viros: quibus is scelerum furor est: ut pene iam adulterio glorientur: Multarum ibi fama perijt pudorq; multe inde domum impudice: plures ambigue rediere: castior autem nulla. Jam vo que corporum clades: ne quid prorsus desit infortunij: que ue non singulorum modo: sed populoꝝ strages inditio sunt: ⁊ risus subito uersus in gemitum elataq; funera e theatris ⁊ plaudentium choris mixte lugentium cohortes. Audisti ut Curio is qui ciuili bello pro Cesaris partibus in Africa occubuit: ut Scaurum quem opibus equare non poterat: ingenio superaret: non marmoreum: ut ille: sed ligneu⁹ theatrum: duplex tamen ac pensile meditatus: populum victorem gentium ludis victum: ⁊ periculis plaudentez suis: mira arte suspēdit: ut ridentes interius stupentesq; ipsi exterius: spectatoribus risu fierent ac stupori: Et miramur imperij spe obiecta vnius licet magni exulis animum flectere potuisse: qui oculorum leui breuiq; uoluptate proposita tot milia ciuium uolubili spectaculo circumuoluit. At nemo ibi periit: dicet aliquis: sed perire potuere: ⁊ perire alibi innumeri. Neue attingā nouas simul ac ueteres ruinas quibus sepe multi mortem simul ac tumulum inuenere: sub Tyberio principe celebri spectaculo apud Fidenam urbem: amphitheatri lapsu oppressa viginti hominum milia meministi. Hic spectaculorum fructus: hi sunt exitus. C Hau. Spectaculis cum uoluptate detineor. C Ratio. Aut fictis amoribus: aut ueris odijs. Primum equidem non est viri: secundū vo nec bois spectare. Quis ferrū iugulo letus exceperit? Quis feruido vulnere plus cruoris effuderit? Quis minus pspecta morte paluerit? Quid crudelitatis ad scholā ire iuuat? Nō egetis p̄ceptorib⁹: nimis dociles maloꝝ estis. Plura per uos domi discitis q̄ necesse est. Quid tam pmptis igenijs artifices sceleꝝ ac magistrā erroꝝ plebs accesserint. Multos quos natura mites fecerat seuitiā spectacula docuere. Mēs hois in vitiū prona: nō urgēda utiq; sed frenāda est. Si sibi linquit egre stabit: si ipellit p̄cepſ ruet. Multū mali aurib⁹ iuebit: sed multo oculis: Illis q̄si fenestris bipatētib⁹ in aiam mors irrūpit: nil potētius in memoriā descēdit: q̄ q̄ visu subit: facile audita preteruolant: conspectarum imagines rerum berent etiam inuitis: nec se tamen nisi uolentibus ingerūt nisi perraro atq; ocius abiture. Quo pgis igitur. Quis te rapit impetus: ut ad horam gaudeas vnde semper doleas: ut videas semel q̄ vidisse millies peniteat. Jugulari ferro hominē: aut feraruz dentibus vnguibusq; discerpi: aut tale aliquid q̄ ⁊ vigilem turbet ⁊ sopitum terreat: nescio qd hic dulce seu quid non potius amarum ac triste sentitis: nec ullum in uobis maius insanie argumentū video q̄ quod quotidie uos ad mortē miseris delinimētis illectos: ⁊ uelut stygio sopore dimersos: dulcedo amara: ⁊ delectatio in amena precipitat. Una est enim uobis lex reruz ferme omniū: Quic quid cupitis: quicquid molimini: quicquid agitis contra uos est.

C De equis. Dia.XXXI. C Hau.

Quo agili delector. C Ratio. Ferocissimo ⁊ inquietissimo animante insomniq; ⁊ in expleta uoragine. C Hau. Equo libens circumuector. C Ratio. Non multo est peius mari turbido q̄ frementi equo rapi. Nullum animal insolentius domino suo est: Nec inepte iam equorum domitoribus in prouerbium uenit: bis equū male facere: q̄uis hinc humile: hinc superbum sit: qui illis viribus eaq; pnicitate: pro vili cibo fieri alterius domariq; duris stringi fascijs: nodosq; fune vinciri: freno frenari: ferro calciari: ptusa clauis vngula ferro urgeri: ferratū ferre uectorē: turpē carcerē ac graue seruitiū pati possit. Inde autez quasi indomitus: non tantuz pro libero sese gerat: sed ut domini sui hostis agit oia: Si currendū est stimulos nō audit: si subsistendū frena mordicus rapit: si fremendum torpet: si latendum fremit: Obsequiosum illud ut perhibēt fidumq; animal de quo

tam multe iactentur fabule: animal nobile: regiū: optabile: colendumq; dignum quod enormi precio comparetur: anxia nutriatur cura: Immo vo animal: cp si conferantur cum obsequijs tedia nemo sapiens emat: nemo diligēs pascat: Animal ⁊ ocij impatiens ⁊ laboris: Illo tumidum: hoc deiectum: nunc impetuosum animal: nunc ignauū: nūc audax: nunc trepidum: nunc uolatile: nunc caducum: hinc culicum metuens atq; ymbrarum: hinc dominum suum spernens: diuersisq; illum vijs in discrimen trahens. Quis contumaciā: quis morsus aut calces explicet? Quis hinnitus: ⁊ ascensioris impatientiā ac sessoris? Equidez quot equorum mores: totidem equitum cōstat esse pericula.

B CHau. Equoꝝ studio detineor. CRatio. Mirarer nisi ingentes viros usq; ad ludibrium captos hoc studio meminissem. Quis Alexandrum Macedonem non audiuit: amato equo tumulum erexisse: urbemq; de equi nomine appellatam? Sed nihil in illo mirabile viuente impetus ⁊ animi furor fecit: Mirabilior in augusto q̄is minor inceptia: neq; enim urbem equo ille suo instituit: sed sepulchrum: Idq; ipsum illi grauitati atq; ingenio impar fuit: Nam diui Julij monstrosus sonipes: an ab ipso: an ab alio ante edem Veneris marmorea sit consecratus effigie dubitari potest: Minor multo uel etate uel gloria: uerum opibus ac Cesareo nomine pene equalis Antonius uerus: ut silearam quem victum quemue amictum equo quez immodice amabat exhibuit: certe ⁊ viuenti simulachrum aureū fieri fecit: ⁊ mortuo sepulturaz: quo grauius stomachemur: in uaticano extrui: tot iter sacra ossa ibi condita ⁊ condenda: Vix credibilia loquimur: uera tamen: horum similiumq; conscius uates heroū animas apō inferos quoq; equorum studio deditas facit: nec minor ideo: sed maior est uanitas que tam magnos ad se animos trahere potens est. Ne ue quis priscam tm̄ non modernam amentiam suspicetur: redeat ad memoriam: nec longe seu loco seu tempore requirendus: Adhuc enim viuit nec dum senuit: ⁊ in terra italica uobiscum degitis quem nominare nō est necesse: Fortune utiq; vir ingentis: nec parui ingenij cō silijq; vir: alioquin magni animi nec insulsi ubi qd serio agendum incidit: qui tamen egrotanti equo quem amabat aureum puluinar ac sericum cubile substrauit. Cūq; ipse interim podagra vinctus atq; immobilis medicorū legibus regeretur: nihilo minus tamen aut seruorum uectus manibus aut equo altero vir iniectus ⁊ suos medicos secuz ducens: equuz egrum suum bis terq; quotidie visitabat: illi suspirans atq; anxius assidebat: illum leniter manu tractans blando murmure solabat. Quid multa? Nullum medicine genus intemptatum: nil languenti amico debitum pretermissum fuit. Fabulam fortasse posteritas uocet: uera res ⁊ magno in populo nota est. Sic vir fortis curaz equi gessit ut propriam: sic extinctum luxit ut filium. CHau. Delectat egtare. CRatio. Est id quidem utile interdum ⁊ celeritati adminiculuz ⁊ fatigationi remedium ⁊ nobilitatis insigne: Nec inficior glorioſuz vulgo extantem: insigni equo uehi: ⁊ cunctis excellere: nec uertice solo sed humeris: ⁊ toto pene corpore supra esse. Contra vō laboriosissimus ⁊ sepe domino suo pestifer imitis equus:

Optes iter pedibus agere: tam nulla est suspirandi uel minimum facultas equestre periculum pedestri luto seu puluere permutatum uelis. Proin de multos media de morte rapuerunt equi: multos in mortem impulerunt aut alliserunt aut corporibus oppressserunt. Quid cp non ultimuz belli semen equi sunt? Tolle equos peregrinos terris: incursus partemq; permaximaz bellice cladis abstuleris: Ut quod de uentis in natura: quodq; de Julio Cesare in historia est quesitum: expediens ne fuerit aut flare uentos aut Cesarem nasci? Et de ego similiter queri possit: tam multa sunt utrinq; contraria. Nec immerito Thessalia que prima equos repperit domuitq; prima aureum argenteumq; nummuz cudit: prima pelagus rate temptauit: Martis seminariū visa est: quod nō semel: tot post seculiſ mlto claroq; sanguine patuit. CHau. Q̄ me putas iuuet poeta noster ubi nobilis equi spiritum moresq; descripsit? CRatio. Nec te terret Hebreoruz uates ubi ait: Ab increpatione tua deus Jacob dormitauerūt qui ascenderūt equos. Excute singula non tam illud leue q̄ hoc asperū. D

CDe uenatu ⁊ aucupio. Dia. XXXII. CHau.

A Canibus gaudeo. CRatio. Nunc intelligo adolescentis imberbis gaudium: de quo Flaccus: Gaudet equis: canibꝰ ⁊ aprici gramine campi. Uide autem ne ⁊ quod sequiſ tis: Cereus in vitiuz flecti monitoribuſ asper. Utilium tardus prouisor prodigus eris. Sublimis cupidus: ⁊ amata relinquere pernix. Nunc te eniz esse metuo: qui gaudium tuum in fugacissimis rebus loces. CHau. Canibus ac uolucribus delector. CRatio. Hoc isanie deerat: non satis est currere ac uagari: uolare etiam instituis. CHau. Rides me: non uolabo equidem: sed uolantibus delector. CRatio. At ille delectationem tuam despicient abeuntes: nec te noscent: ⁊ ingrate se uocanti surdas exhibebūt: quid implumis facies: alata uoluptas tua est. Finge redeant: dānosa redit occupatio: iterum clamabis ⁊ oblitus melioris negocij diem perdes: Iterum retro acclinis ⁊ oculoſ fixus in nubem post auiculam tuam flebis: quasi nil necessarij operis vita ferat: ex commodo ociosi ⁊ lenti: uos uolucrum seruos esse gloriamini. Natura uobis duas manus fecerat: uos hanc freno curuis: hāc vnguibus occupatis. Sic inutiles vndiq; ⁊ uolandi studio manci effecti: ne nihil agere videamini: multo cum strepitu ante diez surgitis: ⁊ quasi sint hostes in limine precipitanter erumpitis: tota dehinc luce iactamini stagnis: siluis ac uepribus: implentes cuncta clamoribus dissonis ⁊ incondito ululatu: Jnq; hoc spiritum nulli maiori rei habilem effundentes: spirituz quo maiores uestri bello terrebant hostes: pace iustitiam defendebant. Sero autem re ueluti bene gesta: domi sedetis alternātes q̄ bene uel auis hec uolauerit uel illa digesserit: quot sint caude: quot alarum plume superstites quot emisse. Nonne hec ois scientia uestra est: hic amor: hec felicitas: ⁊ hoc totum qō creatori deo: quod altrici patrie: quod parentibꝰ: qō amicis redditis: accipitres: aut herodios uestros sonātes in nubibꝰ: ⁊ laniate prede paululū:

ꝛ sudorem: ꝛ puluerem: ꝛ nocturnā perdite lucis historiā. Jn hac enim indefessi semp ꝛ ualidi: Delicati aūt ꝛ imbecilles ad seria Liuij Historias: ꝛ Ciceronis orationes sacraſqꝫ nec pudet lras plirimatiſ arguitis. Quis hec inoffensis auribꝰ audiat. Quis uos ferat ad aliud natos in his uiuẽ: si modo viuitis hec agentes. ¶ Hau. Canibus atqꝫ auibus delector. ¶ Ratio. Atqui ducū ꝛ illustrium multos equis: quosdam canibus delectari solitos audiuimus: eousqꝫ ut Hadrianus imperator: non equis solum: sicut hi quos supra memorauī: sed canibus quoqꝫ busta construxerit: oppidūqꝫ isup eo loci ubi ursam prospera uenatione peremerat manu sua sepe ꝛ mactare solitus ꝛ leonem: auibꝰ nullum fere: vnde ꝛ irrisum ferunt a Virgilio Marcellinum Augusti nepotẽ: qꝫ dare his operā adolescentulus videretur. ¶ Hau. Uenatu libēter exerceor. ¶ Ratio. Fuit hec quondam latinoꝝ: nūc gallorum ars propria est: quod ꝛ res probat: ꝛ illorum scriptores aliqui gloriant. Jtaqꝫ ut sileam reges quorū tota vita uenatio est: Sūmus apud illos regum quantuꝫ ab armis ocij fuit: uenatu ut vides assiduo semper exercitus: ad extremuꝫ mori proximus: uenatu etiaꝫ lassitudinem senectutis atqꝫ incōmoda refouet: Mirum dictu: in rege presertim litterato: nec a studijs melioribus abhorrēte: sed gentiliciū hoc illi erat: ut perbibent: sitqꝫ gētilicium: finite. Neqꝫ hanc gloriam gallis itali eripiant: neqꝫ uelit de uanitate contendere. Nam ꝛ si errore sepulto in rē ipaꝫ figis oculos: seminobiliū ultimi ordinis exercitium hoc videbis: quos a rebus arduis torpor quidam ꝛ ignauie comes diffidentia: ab humilibꝰ aūt pudor ac superbia dehortantur ac retrahunt. Ad honestuꝫ igitur nihil idonei siluas colunt: non vitam solitariam acturi: cui nō minus qꝫ politice se ineptos sciunt: sed feris ac canibus ꝛ uolucribus conuicturi: quod non facerent nisi illis similitudine aliqua iuncti essent: qui si ex hoc uoluptatem quandam seu solam temporis fugā querunt: utcūqꝫ stulti uoti compotes forsan euaserint: Sin: nescio quaꝫ seu ingenij seu magnificentie gloriam aucupātur: errāt. Quenā quesо non principibus modo sed ingenuis est gloria mechanicis: imo ꝛ seruilibus delectari atqꝫ negocijs. Una horum excusatio: Nam qui liberalibus studijs: que maiores coluerūt fuit: atqꝫ olno litteris indixerunt bellū: quo nam potius qꝫ ad hostilia castra transfugerent? Sed pudebit forsitā si ad antiquā respiciant secꝫ cum maioribus metiantur ac comparent. Sepe quidem legere potuerunt ꝛ Platonem philosophantem: ꝛ Homerum poetantem: ꝛ Tullium orantem: ꝛ Cesarem triumphantem: uenantem puto non legerint.

¶ De numeroso famulatu. Dia. XXXIII. ¶ Hau. Agno circūuehor famulatu. ¶ Rō. Obsti deor dicere uoluisti. ¶ Hau. Magnus circūstat ordo famulorum. ¶ Ratio. Dic qꝫ est hostiū: a quibus quo nihil est durius: nequeas cauere: qui latebras domꝰ itrospiciāt: pdantqꝫ psilia: que nouerint ut effundāt: quicqꝫ pter futura cōtinua: qō nulli vnqꝫ accidit obsesso: uestiēdi tibi interim pascēdiqꝫ sint: inqꝫ ipsis penetralibꝰ habēdi Durū ac dubium belli genus: pace carēs ꝛ inducijs: ubi sub tuis signis hostilis muros habet exercitus. ¶ Hau. Serui mihi multi sunt. ¶ Ratio. Multi serui: multe lites: multeqꝫ discordie: multa deniqꝫ bella domestica: quoꝝ uel spectator fedus ul laboriosus cōpositor sis oportet: Interqꝫ reos ꝛ accusatores medius seruis tuis seruias: iudex factus ex dño. ¶ Hau. Multos suos habeo. ¶ Ratio. Curiosissimum aial seruus ad ingrēdum: negligētissimum ad obsequēdū. Quid agas ꝛ qd cogites nosce vult: qd iubeas ignorare. ¶ Hau. Seruos multos habeo. ¶ Rō. Melius pauci seruiūt qꝫ multi: siue ideo qꝫ gratū obsequiuꝫ turbā vitat: siue qꝫ ubi multi sunt: alter alterius aspicies manꝰ quiescit: laborē fugere ut industrijs pudor: sic ignertibus gloria est: qō ita esse norunt oēs: nullus psilit: Nemo est qui nō multitudie delectet. ¶ Hau. Mihi multi serui domi sūt. ¶ Rō. Ubi serui multi: multus strepitꝰ: pauca seruitia: ꝛ secretū nullū. Quot seruoꝝ lingue: tot pconum tube: Quot seruoꝝ aures atqꝫ oculi: tot domoꝝ rimule: qbus illa etiam que in fundo sunt facile dilabunt. Pertusū uas ac futile: seruilis animus: nihil ptinet qcqd infuderis mox effluet. ¶ Hau. Multos seruos domi habeo. ¶ Rō. Multos sibilos: linguas vipereas domesticeqꝫ pacis virus abditū: multos quoqꝫ pfundos ꝛ capaces uentres ac lubrica guttura: pcellam aule: thalamo dedecus: pestē penu uora ginēqꝫ perpetuam. Paucos seruos bene regere difficile est: multos ipossibile. ¶ Hau. Multi mihi serui domi sunt. ¶ Rō. Melius solitudo tibi esset: Nihil est peius qꝫ dum malaꝝ qlitatem rerū quātitas adiuuat aut numerus: Pauci serui mali: multi aūt pessimi. ¶ Hau. Multi mihi seruiunt. ¶ Rō. Recte qdem si pmissio ꝛ res ipsa que pmittitur vnū essent. Nūc inter utrāqꝫ qd interfit: senti unt expti. Promittūt fateor: pmissiqꝫ deos testes uocāt: ne soli scilicet solos fallāt. Exige aūt pmissi fidem: nulla erit. Multū esset ꝛ abūde fidei sariſ factum: mō ne violarent: neue afficerent iniurijs: qbus est obsequiū pmissum: Nūc pmisisse sat est: qd qō pter seruiēdi uotū oīum quoqꝫ notitiā pfitent: ubi ad expientiā uentū est norūt pauciſſima: uolūt nihil niſi qō ucter sopor qꝫ suaserit ac libido. Nil humilius nilqꝫ abiectꝰ horꝝ ingressū: nil insolētius nilqꝫ infidius pgressu: nil inimicitius demū nil odiosius eoꝝ egressu. Duꝝ est cogitare ne dicā pati: ut per dñoruꝫ domos iflati elatiqꝫ ambulāt: seruitiūqꝫ polliciti dñiuꝫ usurpāt exercētqꝫ tyrānidē: ꝛ qñ ad uastāduꝫ pducti: non tm deuorāt vniuersa: sed spargūt gulāqꝫ largitionibꝰ adiuuāt: de alieno pdigi: auariſſimi ad rapinā. Quos si qñ ad se pudor aut necessitas reflectit: ut se suos esse meminerint: qꝫ supbe qꝫ ꝛrule quātoqꝫ cū murmure seruiāt: qs ignorat: ut merito possit nō pcio emptū modo: sed gratuitū quoqꝫ seruitū hmōi fastidiri. Ad extremū qui clādestinas domi agebāt: ubi limen excesserint cū inuisis dñis aptas inimicitias linguis agūt: armis si liceat acturi. Et sigs horuꝫ fortasse conuitijs abstinet: nō id prioris amor dñi: sed sequentꝫ timor efficit: cui ob hoc vilis suspectusqꝫ fieri metuit de se similia coniectanti: Quibus ex rebus nisi oculos timor obstrueret: sole clarus cerneretis quanto sit satius omni tali seruitio caruisse. ¶ Hau. Utrunqꝫ mihi latus serui ambiūt. ¶ Rō. Serui noie: re ut dixi hostes acerrimi atqꝫ impij: ꝛ absqꝫ his vivere superbia uestra non potest: Jnqꝫ hoc ut in multis malo uꝰ miseri gaude

tis: Jn hoc maxime diuitias optatis. Jn hoc terras ⁊ maria pererratis: Jn hoc aurum ⁊ cumulatis ⁊ spargitis: ut acies hostium uestroꝝ dēsioꝝ sit indies atq; munitioꝝ. An fortasse non ita est? an aliud concors diuitum habet opinio? Nulla fere alia re mediocris fortune bene institutam domuꝫ opulentissime Persarum aut Lydorum regie cedere: cū in multis excedat: q̄ q̄ illa plures pascit ⁊
F lautius. ¶ Hau. Seruorum me circumfusa tegit cohors. ¶ Ratio. Jmmo sub obtētu seruitij urget ⁊ comprimit sonorisq; compedibus vinctum trahit: ut ⁊ tibi iure optimo dici possit: Quid fecisti miser: vt tot custodibus indigeres. ¶ Hau. Serui me vndiq; circūuallant. ¶ Ratio. Nulla fuge nulla spes igit̄ est salutis. Malo qdem suo ptinaciter delectari: desperate dementie est. At qui ob hoc vnum ⁊ optanda paupertas: ⁊ amanda erat: ut cū certis opum malis nexib⁹ tum uel maxime te seruoruꝫ dolis ac fastidio liberaret.

¶ De magnificentia editū. Dia. XXXIIII. ¶ Hau.

A Magnificentissime mihi sunt edes. ¶ Ratio
m Quid hic dicam nisi Tullianuꝫ illud: Ornanda est dignitas domo: non ex domo tota querenda: nec domo dominus: sed domino domus honestanda. ¶ Hau. Ornatissime edes sunt. ¶ Ratio. Quid hic times. Architecti laus est nō tua. ¶ Hau. Edibus amplissimis habito. ¶ Ratio. Ubi fures latitēt: tu nageris: serui luxurient: vulgus hereat: liguriant parasiti: multiplicis tedij capax locus. ¶ Hau. Maximis edibus habito.
¶ Ratio. Una est urbium ⁊ domoꝝ lex: Nō statim melius habitat qui latius: neq; enim q̄ late habites: sed q̄ lete requiritur ad beatam vitam. Sepe uel in palatijs regum laboꝝ doloꝝq; habitant: uel in tugurijs inopum quies ⁊ gaudium: quod si amplitudo dom⁹ aut forma pstaret: nobilissima artiū eēt architectura. ¶ Hau. Regijs edib⁹ habito.
B ¶ Ratio. Quasi vo curas morbosq; locus arceat: siue ad prehendenda turrium fastigia moꝝ egeat scalis. Nōne in regia Tullus hostilius habitabat quando ictus est flumine? Jn regia quoq; Tarquinius Priscus quando percussus est ferro? Jn regia denicq; superbus: q̄n pulsus est regno? Nullus locus periculis inaccessus: nullum limen morti clausum. ¶ Hau. Habitatio mihi propria atq; perpetua est. ¶ Ratio. Jmmo vo parui temporis incolatus: Jnstat dies commigrandi: Liuem fingis:
L aduena es: conductoq; habitas: Ueniet qui te nudum laribus his exturbet. ¶ Hau. Clara quidē ⁊ angusta domus est. ¶ Ratio. Hinc digresso fusca erit ⁊ angusta: Sed ⁊ nunc si uere domum tuam respicis: obscura ⁊ arta illa prorsus ⁊ caduca est: queq; indies tātis adminiculis vix fulta subsistat: assidue fatiscens casusq; sui nūcia: ⁊ que certe nec a ruina ultima longe sit: nec interim generosum incolam delectet ut domus: sed angat ut carcer: ubi moras oderit: vnde optet absolui. J nunc ergo uel alienis edibus: uel tuo carcere gloriare.

bribus: hec animum possidentis sollicitudinum procellis obijciunt ⁊ securitati polytice curas afferunt ⁊ pauores. ¶ Arx mihi prevalidis munibus cincta est. ¶ Ratio. An excidit illud Spartani dictū: qui amico patrie muros ostentanti: Si hos ingt feminis extruxistis: recte quidem: at si viris turpiter. ¶ Arcem habeo fortissimam. ¶ Rō. Quid nisi impatiētia ⁊ superbia ⁊ auaritia uestra fecit ut arcibus opus esset. Quanto esset honesti⁹ equo iure cum boibus viuere: ⁊ in plano cultisq; in agellis habitare quietos carpentem somnos: q̄ te rupibus hispidis inclusisse: nocturnis excubijs ululantem: teq; tua miseria suspectum ⁊ inuidiosum oibus reddidisse. An ⁊ publicole factū excidit: qui q̄uis inter ꝓmos urbem Romam seruitio regio liberasset: sentiēs tamen se situ edium suspectū plebi: ut seipsuꝫ licet indigna suspitione libera
B ret: domum suam de mōte deposuit. ¶ Hau. Arx inexpugnabilis est mihi. ¶ Rō. An illud uet⁹ prouerbiū nō audisti: Nullū inexpugnabilem locum esse: in quē asellus onustus auro possit ascendere. Trahit oppugnationē arx munita non ipēdit. Restitit aliquantulum Senonū insultibus arx Tarpeia: Penoꝝ Tarētina: donec utriq; opportuno remedio succursuꝫ est. Jlli Camillus affuit: huic Fabius. Sed an gemina arx Locrensis ab ipso defendi quiuit Hānibale. Profecto nec Jlion ipsuꝫ: nec Byrsa defendi potuit: nec Corinthus: que vna puetustā inexpugnabilis famā habuerat: sed hāc sibi Mumius victor eripuit. Nonne ante hos septuaginta annos Prenestina arx: qua nescio an ulla usq; fortior eēt atq; munitioꝝ: ab illo magno hoste: q⁹ armis non poterat: blāditijs ac pmissis fallacibus capta fuit ac diruta: ⁊ vix tandem uelut e longeua febre fragilioꝝ resurrexit. Ad sūmam nil
L inexpugnabile: tutum nihil ab humanis fraudib⁹ est. ¶ Hau. Arce subnixus munitissima nil timeo.
¶ Rō. Arces pestiferam multis ꝓfidentiā prebuere. Multi qui tuti sine arcib⁹ in pace vixissent: arcium fiducia ausi sunt: vnde ipsis in arcib⁹ periere: ut illic potissimū audacia domaret vnde orta erat Non sunt ad audendum irritandi animi sed frenādi. Dis magna securitas: nisi que de deo orit̄: stulta est. ¶ Hau. Habito in arce munitissima. ¶ Rō.
D Ut sit aliqd arx hec tua: quid est aliud queso q̄ refugium quoddā: ⁊ degeneres latebre ad pferendam obsidionē: qđ ut ait Liuius: Miserrimū est in bello. Quando vnq̄ audiuisti: ubi vnq̄ legisti Julium Cesarē: utrūq; Africanū: magnū Pōpeium: Marium: Alexādrum Pyrrhū: Hannibalē: alios q̄ viros magni nois sese arcib⁹ ꝓtinētes: ⁊ nō potius arcibus insultātes. Arces scito nō receptacula fortiū sed inertiuꝫ esse latibula. Certe hac eta te Stephan⁹ Columnēsis eui ois illustrib⁹ viris par: cū in eius auxiliū ad famam sui nois uenisset nobilis qdā vir externus ⁊ incognit⁹: essentq; die q̄dā grauí ⁊ ancipiti plio ⁊ ingenti turba hostiuꝫ circūuenti. Jlle piculū vidēs accessit ppius: ⁊ vbi ingt O Stephane arx tua est. Jlle sbridēs: ut qui nec domū pprīā qdē Rome hēret: manu ad pect⁹ apposita: Hec qdē ingt arx mea est. Uocē suo auctore dignissimā. Sic est aūt: Sācti ⁊ deuoti viri oēs spem in deo hūt: Justi ac politici in vtute: Fortes ⁊ bellicosi i armis tumidi ⁊ ignaui i muris atq; artibus.

De Supellectili pciosa. Dia.XXXVI. Hau.

A Vampla domo supellex eximia est. Ratio. Superuacuo in spatio pōdus inutile. Illa furib⁹ latebras dabit: hec pdā: Utra q̄ periculum tibi: alimentum incendio atq; liuori. Haudiū. In domo speciosa supellex copiosa est. Ratio. Illa cum te loco moueris deserenda est: hec si uti uolueris sepissime tñ ferēda est. ⁊ plus difficultatis allatura q̄ uoluptatis: ⁊ plus oneris q̄ honoris. Hau. Multa mihi uarij gñis supellex domi est. Ratio. Juge bellum: non cū furibus modo: sed cum muribus tineisq; ⁊ aranee: ⁊ rubigo fumusq; ⁊ puluis ⁊ imber in uos dimicant: O diuites delicati quibus armis hos hostes arcebitis? Hau. Preciosissima est supellex. B Ratio. Non rei precium sed contempt⁹ diuitem facit: Alioquin ⁊ querendo cupiditas crescit ⁊ paupertas cupiendo: Ita fit ut nihil magis inopem faciat q̄ auari opes: quarum si estimatio exacta uericq; iudicij sequar contemptus accesserit: ea demū ueris diuitijs uera est via. Ego te diuitem dum uana miraberis non putabo: q̄uis aurea stellantiq; gemmis ardentibus tectum omne supellectili opertū refertūq; tibi videaz. Hau. Jnuidiosa supellex ⁊ prefulgida est. C Rō. Procaptu oculorum seu forsitan animorum: uere autem onerosa rez colluuies ac turbida: Sed auaritia nihil usq; ieiunius: nihilq; miserius: cuius famē ⁊ querenda excitant ⁊ quesita nō sapiunt: dū que sperata fulgebāt: possessa sordescūt: Itaq; sepe diuitias duz quesisse putaueris: sollicitudinē ⁊ nauseam quesiuisti. Ne nunc tibi chare sarcine: si uel chariores alie se ostenderint uel stuporem assiduitas dempserit: viles erunt. Esto autem chare sint ⁊ maneat stupor: nonne etiam error manet: isq; difficilis atq; perpetuus? Siquidem querendi studiū vnū fuit: seruandi labor est multiplex: Nū q̄ deerit quod reuisas: quod numeres: quod complices: quod excutias: quod abstergas: quod oculos simul ⁊ mulceat ⁊ offendat. Hau. Supellex imensa est. Ratio. O hominem qui impedimentorum suorum magnitudine delectatur.

De gēmis ⁊ margaritis. Dialogus. XXXVII. Hau.

A Emmaruz fulgor ⁊ spēs delectant. Ratio. Rerum fateor terrestrium ⁊ mortaliū uanitatis pars non ultima: exiguo in lapillo patrimonia magna claudentiuz: cuius precium instabile ⁊ incertum quotidieq; uarium: qō ⁊ sola mercātiū fama ⁊ diuitū insanor credulitate depēdeat: vñ diu sprete inopiniq precijs attollū tur: ⁊ gemmarum famosissime subita premuntur infamia: Nescio quibus notis erumpentibus: non tam ipsis de quibus agitur in rebus: q̄ in opinione hominum ista callentium. Preclara quidem illa prudentia: que neglecto cultu dei atq; animi: ⁊ utriusq; notitia inter noscendis lapidum uenis inuigilat. Sed sic est mos. Neq; nunc primum in precium sunt: quibus precia uafre fingunt: Uera enim precia uel nulla sunt penitus uel ignota. O ne uo periculosa uanitas: q̄ tremulum: q̄q; anceps iudicium: ipsos inter artifices facile est iudicium: memoria repetentis id quod nuper accidit: ut pe-

breuem gemmam: Carbunculus is erat: decez milibus aureorū ille vir fortune maioris q̄ ingenij: cum emisset: diu se cunctatuz fuisse iactabat q̄ naturalem ⁊ communem modum fulgor excedens suspitionē faceret: eius artificij peritissimo cuidā cuius consilio utebatur: non ueram gemmaz esse: sed vitrum aliquod seu quiduis aliud in eam speciem: non natura genitum: sed nescio qua superna turali ⁊ mira quadam arte conflatum. Que quidē hesitatio: quid nisi confessio quedam erat vitrum tale visui pulchrius esse q̄ gemmam: q̄uis forsan illa solidior sit? De hoc tamen ipsi iudicēt: qui uel in hoc questu pecunias alio uertendas honesti⁹: uel in hoc cognitu melioribus debitū tempus perdunt. Q; si dicta cunctatio iusta fuerit: quid hinc sequitur: quis non videt: que nam scilicet ambitio: ⁊ quanta sit cecitas non rei formam ac substantiam: sed nudum nomen tanta mercede captantiuz? Hau. Nil mihi gēmis est chari⁹. Ratio. Credo hercle: non virtus: non fama: non patria: non vita ipsa: Utq; illa duo sileaz quibus uobis nihil est vilius: Duo hec ultima: cunq; his diuitias ingētes ⁊ quicquid preciosissimum iudicatis: vni⁹ gēme precio atq; amori succubuisse monstrabo ⁊ exilio illam ⁊ inopia: ⁊ si ita tulisset morte seruatam. Cui enim queso non est notum Nonij consilium? Romanus hic senator fuit: vir locupletissimus: gēmamq; habuit viginti milibus estimataz: gemme nomen Opalus. Mittit hunc Jndia: colorem pene omnium uarietate prefulgidum. Huius fama excitatus accensusq; cupidine Antonius triumuir homo omnium superbissimus atq; auarissimus: ⁊ cui quicquid natura libitum: fortuna licitum fecisset: cum iniusto gemme desiderio: ut fit: crudele possessoris odiū concepit: hinc in illo publico proscriptionis incēdio: quo tot patrie lumina periere: Nonij nomen arsurum cum reliquis: ob hoc vnū crimen: q̄ formose tyrannoq; placite dominus rei esset: insertum est: Jlle autem cui ponticus saltem fiber exemplo esset: ut pernitiose iactura sarcinule libertatem redimeret: ac salutem illā ipsam sibi ut auguror presenti discrimine chariorem sic amplexus aufugit: ut ea salua nulla sibi uel patrimonij uel patrie cura esset: cū illa paratus exulare ⁊ mē dicare ⁊ ad extremū mori: Quis non magni estimet ad quaz vir senatorius sic affectus sit? Et profecto fatendum alterum: aut magni precij eam fuisse: aut parui animi possessorem. Sed quid horū ueriusut diffiniam non expectas. Et si autem huius ac reliquorum simile iudicium seu contagium animorum late serpens vulgi mores infecerit: magna tamen ingenia nec nummis delectari: nec omnino alia q̄ virtutis pulchritudine tangi decet: nisi ut per hec breuia que delectant oculoſ: exprecta mens in amorem ac desiderium eterne pulchritudinis rapiatur: quo de fonte quicquid est pulchrū prodit. Hau. Excellētib⁹ gēmis allicior. Ratio. Hanc excellentiam nō natura fecit: sed opinio: que apud quosdam, Carbunculo palmam dedit: apud alios Adamanti. Jlla vulgo ac plerisq; gemmarijs eui huius estimatio: Jsta ueteribus quibusdam rerum scriptoribus probatur: Ꝑm quos non modo gemmarum sed rerum omnium terrenaruz precio sissimus Adamas: regum olim atq; non omnium sed precellentium gemma fuit: hodie q;

nullius rei tm̃ ⁊ tam uelox q̃ luxurie ac superbie incrementum est:multorum non regum etiam esse cepit: ⁊ iam plebis in digitos sessum uenit. Huic proximam indicam atq; Aphricam Margaritaz locant: ⁊ huic itidem Smaragdum:nescio quide qua ordinis iniuria: Nam si illorum rubor pallor q̃ gratus est:cur non equeborum candor viror q̃ oculis blandiatur:iustior q̃ nunc etiam Sapphiri querela: quo vir aliud terra parit celo similius sereno. Uerum:ut dixi:furor hic hominuz non natura nobilitat:diuitum nuges inanes:atq; ociosorum fabule:qui facile ista contemnerent:si quo vn q̃ honestiore pacis aut belli negocio tenerentur.

D ¶Hau. Fulgide animum mouent gemme ⁊ suauiter candide margarite. ¶Ratio. Mouent ais:immo sternunt:calcant:molliunt: ⁊ eneruant. Qua de re:si pergam virorum atq; mulierum exempla congerere:non te doceam sed obtundam. Unum ex omnibus ⁊ id maximum attingam: ut intelligas q̃ periculosus iste furor sit infirmioribus animis:qui eminentissimos fortissimosq; peruaserit. Magnus Pompeius cõtinentissimus romanor ducum:horum dico nouissimorum qui quantum magnitudine gestarum rerum ceteris antecellũt: tantum modestia virorz viteq; frugalitate maiori bus cedunt suis:victor ab hispania pacato rediẽs occidente:compressisq; predonibus ⁊ in vnuz coactis locum:cui conuenarum nomen ob hoc indi tum in seculuz id durat. Illic pyreneis in montib⁹ locorum forsan asperitate modestia adiuuante atq; etatis victorieq; superbiam compescente: masculum tropheum puramq; ⁊ rigidaz sui oris imaginem erexit uere tunc magnus atq; magnificus: q̃uis adolescens annis:morib⁹ senex maturiusq; animi. Idemq; postea captis piratis: ⁊ oriẽte perdomito:quasi cuz loco mutatus ac tempore eque alia parte orbis ipse alius reuersus: non militarẽ sed femineũ se diuinũ potius in morez vultus suos iam viriles ac solito molliores: non ere fictos aut marmore:sed isuetis atq; exquisitissimis margaritis in triumpho tulit. Exprobratio non leuis: eoi fastus vnum in caput expositi:non sine insultatione quadam victoris omnium populi atq; excusatione principum sequentium. Quid non enim a tyrannis Roma iam serua patereturque libera ciuis amantissimi talem hanc insolentiam asperisset? Neq; reliqua triumphi illius humilia magis aut sobria: non arma ⁊ equi domitarum gentiuz: ut mos erat:non captiui memorantur aut currus aut phalere:quod vilissimum in eo legimus:aurũ fuit:gemme omnia ⁊ margarite. Inter multa alueus ingens ibi: ⁊ ingentium thesaurorum ordo bicolor:ita ut singule gemmis e singulis constarent: ⁊ uasa aurea ⁊ uestes ⁊ statue: quin ⁊ luna q̃dam solido ex auro immensi ponderis lectiq; aurei ⁊ corone plurime magnis ⁊ candidis margaritis intexte. Deniq; mõs aureus illic fuit forme ille mirabiles in quadrum ducte:ceruis ac leonibus ⁊ figuris uarijs animantium frequens: necnon arboribus atq; omni pomorum genere consitus ramos aureos tegentibus margaritis montis in uertice:hisdem ex rebus horologium artificio ubiq; vincente materiam uoluebat:mirabile prorsus ostentum his qui mirari inania didicerunt.

¶Hau. At his reb⁹ maxime delector. ¶Ratio. Credo id quidem: teq; hunc triumphum ⁊ cupide spectaturum reor: ⁊ cupidius ducturum: ⁊ cupidissime possessurum:id tibi passionati status animi suadet:Crede autem ⁊ tu mihi:hec que visum usq; adeo delectant:semper animi ⁊ sepe corpori nocuerunt. Illius certe quez loquimur triumphãtis glorie nil vnq; magis obfuit:non Thessalicus dies:non Egyptia calamitas. Ibi enim fortune succubuit nõ totus:hic vitio totus. Ibi aliena vis: aliena perfidia:hic sua fragilitas sua fuit ambitio. Illic ergo potentiam ⁊ vitam:hic animi popularis modestieq; insignis famam magnisq; laboribus partum magni nomen imminuit. Mirum dictu tanto victoriosior contra hispanos bellicosam gentem: q̃ contra imbelles ⁊ inermes Asiaticos apparuit:eoq; mirabilius q in ipsa quoq; Asia ali quandiu integer atq; inuictus: cum se in templo Hierosolyme omnium opulentissimo uere erectũ atq; abstinentissimum prebuisset. Ad ultimum urgenti vitio non restitit:neq; iam amplius vir singularis atq; vnicus:ut semp fuerat: sed quasi vn⁹ ex multis captus deiectusq; est. Is gemmarũ fulgor:ea vis margaritarum: Idq; auri pondus fuit. Uicerat iam ante pari prelio Alexandrum Asia: sed parum est vitijs victum suis vincere: Illud magnum vicisse victorem sui. Post quem nullus ferme ducum stetit inter Asie delitias:que in orbem Latium transuecte:uestra uos in patria vicerunt. Nempe si fateri uerum vultis: ubiq; gentium victores:Asiatica victoria victi estis. Jnuc ⁊ amicas oculorum:animorum hostes ⁊ victrices virorum fortium gemmas cole. ¶Hau. Hemmis delector ardentibus. ¶Ratio. At hic uarijs: ille pallentibus:multiplex appetit⁹:vna uanitas. Audisti ut Pyrrho illi qui cum Romanis bellum gessit:Achates fuit lapis olim preciosissimus hominum iudicio:nunc eodem quo precia rebus fiunt uariante vilissimus: Jn quo quidez species rerum diuersaruz representari solere oculis fama est hominum:iumentorum:fluminum:nemorum:uolucrum:ferarumq;: nulla penitus manu artificis sed nature. Jn illo sane regio:ut Solini vbo utar: non impressis sed ingenitis figuris muse nouem: ⁊ Apollo erat choree nobilis citharista: sparsis ita nexisq; inuicem gemme notis:ut tot imaginũ in tam paruo spatio vnaqueq; suis discerneretur insignibus preclaris ut res erant anulus:addidit q̃ gratie regis nomen: Pluris enim fiunt res illustrium. Sed quid oro illi contulit Achates suus: an bello inuictum:an non dicam morti:non hostili gladio:sed saxo quod feminea etiam torsit manus:exemptum fecit? Quid inq; uel hunc Pyrrho profuit habuisse:uel hoc nocuit caruisse Fabricio Curioq;:quibus ille victus atq; italia pulsus est ducibus? Affirmare ausim neutri horum vnq; sessurum animo fuisse: ut horrentem galeam rigidumq;:nec auro nec gẽmis insignem gladiuz anulo regio permutaret: Sic mollia queq; despiciunt viri fortes. Quomodo vo anulum regis ambirẽt: qui sola virtutis fiducia regẽ ipsũ: ⁊ regias opes regnumq; contempserant? Contra autem uos animorum diffidentia cuncta miramini: ⁊ quasi beatos factura cõcupiscitis:virtus sola contemnitur: Est ⁊ gemme alterius fama uetustior: quam Samiorum tyrannus Polycrates habuit:ferũt fuisse

Sardonicem. Is lapillus inter multa pcioſa di
tiſſimi hominis pcioſiſſimus habitus: q̃obrem
qui nihil nunq̃ ſenſiſſet aduerſi: palã obſequentis
ꝛ clanculum inſidiantis fortuna inuidiam placa-
turus: nauigio in altum prodijt: anulũq̃ ipſum in
quo gẽma erat: manu propria demerſit: uel ſic ſal-
tem ſemel doliturus in vita viſus ſibi callide trã
ſegiſſe cũ fortuna: ſi tot letiſ hoc vnũ triſte pẽſaret.
Illa vo nec falli facilis nec mulceri: mala bonis
equa lãce cõponẽs: pluſculũ exigebat pro diutur-
no fauore breue quidem ſed pdurũ: ut qui per om
nẽ vitã feliciſſimus ſibi atq̃ alijs viſus eẽt: in mo
te miſerrimus videret eſſetq̃ miſerrimus: hinc vi
tijs: hinc ſupplicijs omnibus vnum caput urgenti
bus. Itaq̃ uelut oblatum reſpuens: O fortune lu
doſ: diſce quodam internuncio qui tunc ore anu
lum excipiens captuſq̃ ilico menſeq̃ eius appoſi-
tus fuerat: anulum illi ſuum: nõ ſine quodam ſpe-
ctantium ſtupore reſtituit. Eam gemmam multis
poſt ſeculis Auguſtus Ceſar ꝛ precio tactus ꝛ mi
raculo: inſertam auree corone ad edẽ cõcordie de
dicaſſe fertur. Hic rurſus interrogo: quid hoc uel
tyranno profuit habuiſſe patriã affligenti: uel Py
thagore obfuit caruiſſe cõmunem ſibi cum illo pa
triam ꝛ domũ ꝓpriam: ꝛ amicos morũ eius odio
relinquenti? Nempe tyrãnus ille patibulo affixuſ
omnium iudicio: cum ſummuſ ſupplicij pateret:
maiore etiaſ dignus erat. Iſte philoſophus in pa
ce obiens pro deo cultus: domus eius pro templo
habita eſt. Tantum inter illius gẽmam atq̃ hui⁹
pallium interfuit. Neq̃ vo ſeu Policrati tũc Sar
donix ille ne morſu uolucrũ ſemeſus in cruce mar
ceſceret: Seu mõ Joãni Ballinaꝛ regi: ne acie vi
ctus in manus hoſtiũ pueniret: ſuus ualuit pſtare
Carbũculus: quẽ die illa in digito ei⁹ inuẽtum ere
ptũq̃ ſibi: ꝛ poſt annoſ ab amico quodã orbe alio
redẽptum remiſſũq̃ cernere fuit ac tãgere rẽ pre-
cij infiniti. Sed nullius efficacie nulliuſq̃ opere:
niſi cuius ꝛ reliqueid genus. Hemmas enim luci
das nõ nego ne ſenſui ꝓtradicam. Nego utiles: ne
go ullam vim habere: niſi illã que vulgo etiã ferꝛ
Poſſunt ſeras auaroꝝ quoq̃ diuitũ confringere
atq̃ arculas exhaurire. ¶Hau. Utcũq̃ in precio
ſunt gemme: heq̃ animũ delectant. ¶Rõ. Atqui
dementie ſũme eſt multam curam rebus ipende-
re: que ꝛ ſi aliquid videãtur: in ſe nihil ſunt. Hoc
eſt enim errore oculoꝝ ac pſtigio delectari. Quid
in his laboras: que non dico felicitati non confe-
runt: ſed nec miſerie detrahunt pſentes neq̃ con-
trario abeuntes. Et ſi multa equidẽ hic a multis ꝛ
mirabilia ſcripta ſunt: non ueritati rerum neq̃ uti
litati legentium: ſed ſtupori operam dãtibus: pre-
cipueq̃ a magis qui his nugis libꝛos integroſ im
plere: tantũ erat ocij: potuerũt. Mihi tamẽ hac in
parte cum Plinio ſecũdo plane conuenit ꝛ ſcripſiſ
ſe eos: Ego quoq̃ non ſine ꝓtemptu ꝛ riſu gene-
ris humani: arbitroꝛ: ut ꝛ ſtultam credulitatez ua
nis opinionibus implicarent ꝛ ſeipſos noſtris in
eptijs oblectarẽt. ¶Hau. Delectoꝛ gẽmis quibus
credibile eſt aliquam vim ineſſe. ¶Ratio. Que-
nam illa ſit audiſti: ut ſi alia: quantula tamen illa:
eſt mercatorum ac ſcriptorum collata mendacijs:
non graia tm̃ arte confictis: ſed ueſtra etiam aſſen
ſione auctis atq̃ firmatis: que multo eſt ſatius uel
prudenter arguere uel magnifice ꝓtemnere: q̃ cal

lere omnia gemmarum precia virtuteſq̃ ꝛ vitia.
Hic enim a Plinio: cuius multa placent: ualde diſ
ſentio. Ille quidẽ falſas deprehendendi artes ſeu
notitiam quandam pollicetur: quando inquit eti-
am luxuriã aduerſus fraudẽ munri decet: Mea
vo ſententia non munienda neq̃ armanda luxu-
ria eſt: ſed inermis ꝛ ſola circulatoruꝫ inter arma
tas acies deſerenda: ut circũuenta ſepius ꝛ illuſa:
quando aliter non poteſt ſaltem damnis ꝛ fraudi
bus caſtigetur.

¶De gẽmaꝝ poculis. Dial. XXXVIII. ¶Hau.
Uuat gemmis bibere. ¶Rõ. Lauari gẽ A
i mas ad pocula: luxuria uetus eſt: Non
vitrum modo rem fragilẽ ac profecto pul
cherrimam mundiſſimamq̃ deſpiciens ſed argen
tum ipſumq̃ aurum humane olim cupiditatis ul
timam methan: Inuentũq̃ aliquid quo auaritiaꝫ
luxus excederet: non ſat digna magni mali cauſa.
Vidit hoc poeta: dum diceret: Hic petit excidijs
urbem miſeroſq̃ penates. Malum ingens nec iu-
ſtitie tm̃ ſed humanitati obuium. Et ut ſcires vn
de ortuꝫ: addidit: ut gemma bibat. En ciuiliũ par
furorum cauſa: ut cum calix argenteus diuino cul
tu ſatis eſſet: aureus humano viſui parum ſit: niſi
precium faciente periculo: gemme etiaꝫ peregrino
artificio excauentur: quibus bibat infelix homun
tio: ꝛ polluta mendacijs atq̃ ſpurcitijs labꝛa iucũ
dius applicet: res ꝛ potui incõmoda uoluptate in
terpellante metu ꝛ apparatui operoſa: ꝛ cuſtodie
difficilis ꝛ ſaluti anceps ꝛ uenenis aptiſſima. Ue
rum nanq̃ eſt illud alterius poete: Nulla aconita
bibuntur fictilibus. Tunc illa time cum pocula ſu
mes gẽmata. ¶Hau. Hẽma bibere glorioſũ reoꝛ. B
¶Rõ. Supbia dum ſe attollat: nec deſcenſum co
gitat nec ruinã. Chare libẽtius bibitis q̃ ſecure:
ambitioſe q̃ ſapide. Sic vitia vitijs vincuntur: ꝛ
gulã parcius aliquãto ſollicitat vini ſapoꝛ: q̃ inſo-
lẽtiam cyphi coloꝛ. Obſtupeſcitis ad gẽmaꝝ radi
os: hunc ſtuporem nullo non precio eſtimandum
arbitramini: non tm̃ pecunie ſed virtutis. Nonne
enim ille Virgilianus euerſoꝛ patrie: hocipſo de
quo loquoꝛ precio gemmam querit. Juſtitia ſcili-
cet ꝛ pietate properans his amiſſis illaꝫ adipiſci:
ꝛ ut gemma bibat ciuem atq̃ hominez obliuiſci?
¶Hau. Libẽter gemmatis utoꝛ poculis. ¶Rõ. C
Eſt fortaſſe alia deſideriꝫ taꝫ intenſi radix: neq̃ ſo
lus fulgoꝛ allicit ſed aliqua latens virtus. Nã gs
omnes gemmarum vires atq̃ virtutes explicet:
Ita dico ſi omnium que de his dicuntur aut ſcri-
buntur: pars ſeptima uera eſſet: ſed nec ſeptuageſi
ma uera eſt: neq̃ profecto centeſima. Q; ſi ut Pli
nius ait: nulla fraus vite lucroſioꝛ: quis miretur ſi
ꝛ nulla numeroſioꝛ? Non q; gemmarum q̃ cete
rarum rerum crebrioꝛ ſit contractus: quippe quas
raritas preciosas facit: ſed q; nuſq̃ rarioꝛ eſt ueri-
tas: neq̃ enim alicubi uel experiendi minoꝛ copia:
uel maioꝛ licentia mentiendi: uel mendacij fruct⁹
uberioꝛ: uel impudentia liberioꝛ: uel conſuetudo
frequentioꝛ. Quod ſi quid prorſus ex omnib⁹ ue-
rum eſt: an illud forſitan uerum erit: quod ꝛ mago
rũ auctoritas: ꝛ ſuper illã fũdata vulgi habet opi
nio: Ebrietati reſiſtere Amethiſtos? Parũ ne igiꝭ
cauſe ſit: cur ebrioſoꝝ poculis hec gemma deſerui
at? Ludo tecum. Sepe ira iocos parit: Nem-
pe ut boc vni tribuant: quid alie meruere: niſi q;

uoluptatis ingeniũ fuit: ut cũ gustu bibentis delectetur visus: atq; hinc illinc sensib⁹ delinitis ambitiosior letio: q̃ sit ebrietas. Hec ni fallor & ueriorei huius & certior causa est: cum in religis: tuz in hac ipsa que aduersus ebrietatem q̃si belli dux eligitur: de qua triumphare sobrietas sola potest: Uti uino modico: iuxta illi⁹ psultoris optimi sententiam: eoq; ipso non ad uoluptatem sed ad utilitatem & stomachi egritudines depellendas: Uino inq̃ exiguo & fragili lymphisq; pdomito: Meri aũt potẽtis icẽdiũ atq; ipetũ: seu fuga euadere: seu aquar diluuio extinguere ac frenare: Scire & meminisse in uno magno ac feruido potuq; crebro & nimio: multam pudoris ac doloris penitentieq; materiam inesse: eaz quocũq; te uerteris oculis ingeri: neq; a quo q̃ sane mẽtis posse dissimulari. Hec sunt arma contra mõstrum illud utilia. Quis hic Amethisto seu gemmis omnino ullus est locus? Mentiti sunt id magi: fueruntq; qui crederent: ut hoc spõsore sobrietatis intrepidi biberent. Perfide quidem magi atq; ipudenter ut plurima: stulte credulum vulgus ut oia. Sũma igit rerum est: nihil aliud uobis hanc reliquaq; conciliat: q̃ uoluptas difficultatibus excita & incẽsa: sed multo maxime superbia & conditionis obliuio: timorq; animi letifer: quo cuz nil peius sit hominum vite: miror gd ita nil gratius: non dico virtus bonum ingens uestro vili iudicio: sed nec vita ipsa nec salus: non securitas: nõ opes: non deniq; uoluptates: ijsdem uobis extimatoribus sũmum bonũ. Cuncta hec uni cessere superbie: Hec preter cetera uos gẽmarum cupidos fecit: que semp inutiles: sepe damnose fũt: necessarie vo nunq̃. Hac hortante igitur effectuz est: ut occupati semper ac trepidi sed exculti domorum mẽsas tẽplor instar altariuz habeatis aureas atq; gẽmatas: hostie ipse purpuree ac vitiate: auaritie luxurieq; ambitionis atq; superbie cultus exposite: que in uos omnes ac singule seuiũt: primas sibi partes: ut est dictuz: uendicante superbia. Auaritia quippe quod nomẽ sonat: utcũq; fortassis auro cõtenta quiesceret: Luxuria epulis & uoluptatibus suis: Sola superbia non quiescit q̃diu aliquid supra se videt: ut que ab initio reruz deo par esse tentauit hec eadem q uos cogit laboriose gẽmas q̃rere studiose q̃ uel nectere uel cauare: ut prodeũtes sedentesq; in foro inq; cõuiuio radiantes ac stellati: celo semper inuidiam faciatis. Hac duce igitur: ut ad rem redeã: in habitaculo & in ueste ciboq; & potu: & rebus omnibus que humane necessitati seu iucũditati inuẽte erant: speciosum aliquod fulgidũq; periculũ miscuistis: eoq; crescendo malũ pdijt: ut ex gẽmis: nõ modo iam pocula: sed pelues ac lebetes & mortaria & abena cõspiciam⁹: Uictrix plaude superbia: gẽmea pocula requirebas: Omne tibi ex eadem materia uasoruz genus tui offerũt ministri. Neq; iam minus est cõmune: gẽmam hos in usus q̃ in usum fruguz terrã fodere: sic consuetudo facta est uobis: que luxuria maiorib⁹ uestris fuit. Hau. Crystallinis poculis libẽs utor. Ratio. Parco iam gẽmis: cõcreta illas glacies excusat. Nescio gd plus vitro habẽs: eque enim frãgitur & sartiri negt: nisi q̃ q̃situ difficilior: & uel de longinquo ueniẽs: uel que ppinqua est inter alpium scopulos rupesq; inuias & algentes tenui fune pendẽtibus eruẽda: ob eãq; rẽ charior uestras cupiditates irritare potẽtior. Itaq; Neronẽ legis in felici pcituz rumore: seu dãnis ex oibus crystallinos duos calices forte elisos grauissime doluisse: seu q̃ alter puta uerior historie sensus habet: ira feruidũ pcipiti: & etati sue infensum & posteris inuidẽtem: ne qs vnq̃ ex his biberet: manu ppria collisisse. En fortune durioris expiatio: nil inuẽtũ in quo grauius seuitie magister iracũdiam exerceret: in crystallũ seuit: qua nulle tũc sibi delitie chariores. Excusatio minor: dicat aliqs imitari pncipem: Sed Neronẽ sequi nemo bonus optauerit. Hau. Crystallinis gaudeo. Ratio. Nec attẽdis q̃ caduca q̃ fragilis delectatio tua sit: Sed hic mos est uester: nature ppie similia exoptatis cum & ibecillitas uestra firmum aliquid cui hereret & uestri melior pars celestis altum aliquid qõ spectaret & optare & querere debuisset: utriq; debilia atq; ima queritis: Bene aũt habet q̃ murina hodie lauticijs excessere: Uetex furor icredibilis: eadem illa victoria que peregrina multa uobis intulit: Ipso de quo dixim⁹: triumphãte Põpeio in italia: inq; urbem Romã trãsuectus: ex Asia semen inutile: sed terre creditũ pfertili coloniq; impigris. Itaq; in breui auctuz usq; adeo ut murini vnius pcium septuaginta videas talẽta: calicisq; illius ab amãte quodam cupide cõuulsum dẽtib⁹ labrum: & miri amoris mirabiliorẽ exitum: ut cicatrix illa nobilitãs uasculum: & fame eius: & precij esset augmẽtuz. Nõ igit hac in parte luxuria: qua nulli cedit is etati: neq; superbia minor est uestra q̃ maioruz: Sed utriusq; subducta materia est murinis: nõ solũ usui uestro deficientibus: sed ignotis pror quib⁹ noua luxurie spẽs inuasit. Auellanea dixit ad pocula generosum lignũ: ipsum quoq; cicatricibus honestandũ: furor nunc precipuus gallia rum: uenerũt hos in usus nuper arbores alie peregrinis noib⁹ aduenis & notis: alijs atq; alijs: sed eadem uanitate uenientq;: nec ullus erit nouitatũ modus: donec uestris poculis murinor iactantia victa sit. In vno plane fateor auoruz cessistis insanie: q̃ illi sucinos nullo usu sola: sed habendi libidine mirabantur: uterq; delitias numerabãt. Unde & Nero ipse non principum modo: sed hoium seuissimus male dilecte & peius occise coniugis: flauos crines hoc sub nomine ceu titulũ meditatas eximium adoptasse legitur carmine edito. Fuit at q̃ quod stupeas trux illud ingenium amicum musis: in quo illos q̃ aurei viderentur sucinos suos dixit. O feroces atq; infauste blanditie decorum q̃ & laudatum caput calce impia ad inferos detrudenduz. At uos sucinos & habetis & spernitis aut certe modestius colitis & parcius estimatis.

De Gemmarum signis. Dial'. XXXIX. Hau.

Ignis gemma exp̃essis mulceor. Rõ.

Accessit: non inficior ad nature decus quidam artis ornatus & minutos in vultus inq; signorum usum gemmas sculpi: subtiliora q̃dem inter ingenij opera numeratum: ubi & Amethistus inter lapides uel ip̃ressioni facilis uel successu prosper: ut perhibent: & inter artifices primũ sibi Pyrgoteles sumpsit nomen: eo q̃ vnus e cunctis sui generis idoneus Alexãdro visus est sculpende sui oris imagini: qua postmodũ diu⁹ Augustus⁹ usus est: cũ gẽma illa qua erat uti solit⁹ in iocos

hoium abijſſet ut ſphinx enigmatica diceret:ita ut
preter exactionū difficultates ipſa quoq; ſigni per
plexitas uerecūdiſſimo principi parere videret in
uidiā. Huic primus uel ingenio uel etate Apollo
nides fuit ⁊ Eronius. Poſt hos magni nominis
in hac arte Diſcores fuit:cuius cum opus exp̄me
ret:nomē ſiluiſſe Plinius miror. Hic eſt enim qui
ipſius diui Auguſti ſculpſit effigiez:qua ad extre
mū ⁊ ipſe dum vixit ⁊ poſt eū multi principū uſi
ſunt:ea uel Ceſarei oris ueneratio uel admiratio
fuit artificis. Et nunc ego tanto de gemmis habi
to ſermone:quas ſeu natura integras ſolidaſq; uo
luptatibus uestris exhibet:ſeu ars cauſas:Que
ro ex te quāto amplius delectare animū deberet
ſine p̄cio aut labore parabilis ſplendor ethereus:
Immo ne is equidē ſed qui huius ⁊ illius fons ac
p̄ncipū lucis eſt? Rutili Carbūculi:virides Sma
ragdi:ſereni Saphyri:candide Margarite ſic alli
ciunt:nec ſolis fulgor aut ſyderum:nec terre viror
aut arborū:nec ſerenitas aeris:nec cādor nitidus
tangit aurore? Stupetis facies manu hominū gē
mis inſculptas nec artificis ſtupetis ingeniū:imo
vo neq; illū ueneramini totq; tā claris ad uerū vi
s'agnoſcitis qui gēmas ipſas:quicq; ingeniuz:qui
manus:quicq; oculos fecit quibus hec cernerētur
atq; intelligerentur ⁊ fierent. O ſemper viliū imi
tatores rerum:ſemperq; nobiliuz contemptores.

¶ De Tabulis pictis. Dialogus.XL. ¶ Hau.

A Pictis tabulis delector. ¶ Rō. Inanis de
p lectatio:nec minor uanitas q̄; magnorum
hominū ſepe fuit:nec tolerabilior q̄; anti
qua. Si quidē omne malū exempluz tunc
fit peſſimum:quando illi uel auctorū p̄dus aditū
gitur uel annorū:Undecunq; orte conſuetudinis
robur ingens cōſenuerit:⁊ ut bona in melius:ſic
mala in peius etas proiecit. Sed o utinā qui ma
iores uestros uanis in rebus facile vincitis:eoſdē
in ſerijs eq̄retis virtutēq; cū illis ⁊ gloriā mirare
mini cū quibus pictas tabulas ſine fine miramini
¶ Haudium. Ualde utiq; pictas tabulas miror.
¶ Rō. O mirū humani furor animi oia mirātis ni
ſi ſe:quo inter cuncta non ſolū artis ſed nature ope
ra nullū mirabilius. ¶ Hau. Picte delectant ta
bule. ¶ Rō. Quid de hoc ſentiam ex iaz dictis in
telligere potuiſti. Omnis q̄dez terrena delectatio
ſi conſilio regeret:ad amorē celeſtis erigeret ⁊ ori
ginis admoneret. Nam q̄s vnq; queſo riui appe
tēs fontem odit? At uos graues humi acclives af
fixiq; celū ſuſpicere non audetis:⁊ obliti opificem
illum ſolis ac lune tanta cū uoluptate tenuiſſimaſ
picturas aſpicitis:atq; vnde tranſituſ erat ad alta
B diſponitis:illic metha figitis intellectus. ¶ Hau.
Pictis tabulis delector vnice. ¶ Rō. Pennicel
lo ⁊ coloribus delectaris in quibus ⁊ precium ⁊
ars placet ac uarietas ⁊ curioſa diſperſio:Sic exā
guiū viui geſtus atq; imobiliū motus imaginum:
⁊ poſtibus erumpentes effigies ac vultuū ſpiran
tiū liniamēta ſuſpendunt:ut hinc erupturas pau
lominus preſtoleris uoces:⁊ eſt hac in re periculū
qd̄ his magna maxime capiuntur ingenia. Itaq;
ubi agreſtis leto ⁊ breui ſtupore p̄tereat:illic in
genioſus ſuſpirans ac uenerādus inhereat. Ope
roſum ſane neq; tamē huius eſt operiſ ab initio ar
tis originem atq; incrementa retexere:⁊ miracu
la operum ⁊ artificū induſtrias:⁊ principū inſani

as:⁊ enormia precia:quib⁹ hec trans maria merca
ti:Rome in tēplis deor:aut Ceſarū in thalamis:
inq; publicis plateis ac porticib⁹ ꝓſecrarūt. Neq;
id ſatis niſi ipſi huic arti dextras atq; animo maio
ri exercitio debitos applicarēt:quod iā ante nobi
liſſimi philoſophorū grecie fecerāt:Unde effectuz
ut pictura diu quidē apud uos ut nature coniunc
tior:ante omnes mechanicas in precio eſſet:apd
graios vo:ſi quid Plinio creditis in primo gra
du liberaliū haberetur. Mitto hec quoniā ⁊ intē
te breuitati ⁊ preſenti ꝓpoſito quodāmodo ſunt
aduerſa:Uideri enim p̄t morbū ipſum cuius re
mediū pollicebar alere:⁊ reruz claritas ſtupentis
amentiā excuſare. Sed iaz dixi: nihil errori detra
bit errantiū magnitudo:Immo hec quidē ideo at
tigerim: ut liqueret mali huius quanta vis eſſet:
ad quam tot tantiſq; ſit ingenijs cōſpiratum cui ⁊
vulgus errorum princeps ⁊ conſuetudinū geni
trix longa dies cumuluſq; ingēs omnium malorū
ſemper auctoritas acceſſerint:ut uoluptas ſtupor
q; animos ab altiore furtim cōtemplatione dimo
ueat diſtrahatq;. Tu aūt ſi hec ficta ⁊ adūbrata fu
cis inanibus uſq; adeo delectāt:attolle oculos ad
illū qui os humanū ſenſibus:animā intellectu:ce
lum aſtris:floribus terrā pinxit:ſperne quos mi
rabaris artifices.

¶ De Statuis. Dial'.XLI. ¶ Hau.

T Delector ſtatuis. ¶ Rō. Artes uarie:fu
a ror:idē:ipſarumq; fons vnus artiū: vnus A
finis:diuerſa materia. ¶ Ha. Delectāt ſta
tue. ¶ Rō. Accedūt hec quidē ad naturaz ꝓpius
q; picture. Ille enim videntur tm̄:he autem ⁊ tan
guntur:integrumq; ac ſolidū:eoq; perennius cor
pus habent:Quam ob cauſam picture ueterū nul
le uſq;:cū adhuc innumerabiles ſuperſint ſtatue.
Unde hec etas in multis erronea picture inuētrix
vult videri ſiue q; inuentioni ꝓmū elegātiſſima
cōſumatrix:limatrixq;:cū in gñe quolibet ſculptu
re:cunq; in oib⁹ ſignis ac ſtatuis lōge imparē ſe ne
gare temerararia impudēſq; nō audeat. Cū prete
rea pene ars vna uel ſi pluresſ:vnus ut dixim⁹ fonſ
artiū graphidē dico:atq; ipſe ꝓculdubio ſint coe
ue pariterq; floruerint: Siquidē vna etas ⁊ apel
len:⁊ Pyrgotelez:⁊ Lyſippū habuit: quod hinc
patet:quia bos ſimul ex omnibus Alexandri ma
gni tumor maximus delegit:quorum primus cuz
pingeret:ſecundus ſculperet:tertius fingeret atq;
in ſtatuam excuderet:edicto uetitis'vniuerſiſ qua
libet ingenij artiſq; fiducia faciez regis attingere:
Nec minor hic ideo furor q; reliqui: Immo vo om
nis morb⁹ eo funeſtior:quo ſtabiliore materia ſub
nixus. ¶ Hau. At me ſtatue delectant. ¶ Rō. Nō B
te ſolum aut plebeis comitibus errantem putes:
quanta olim dignitas ſtatuarum:q̄;tum ue apud
antiquos clariſſimoſq; hominū ſtudium deſideri
umq; rei huius fuerit ⁊ Auguſti ⁊ Veſpaſiani:ac
reliquorum:de quibus dicere nunc longū eſſet ⁊
impertinens:Ceſarū ac regū virorumq; ſecūdi or
dinis illuſtrium ſolers inquiſitio ⁊ repertaruz cul
tus ⁊ cuſtodia ⁊ conſecratio iudicio ſunt:Accedit
artificum fama ingens:nō vulgo aut mutis dum
taxat operibus:ſed late ſonantibus ſcriptorum lit
teris celebrata:que tā magna utiq; parua de radi
ce naſci poſſe nō videtur. Nō fit de nihilo magnuz
eſſe uel videri oportet de quo ſerio magni tractāt.

Sed his omnibus supra responsum est: Eo autem spectant ut intelligas q̄to nisu obstandū tam uetusto ⁊ tam ualido sit errori. ¶Hau. Uarijs delector statuis. ¶Ratio. Harum quippe artium manu naturam imitantium una est quā plasticē dixere: Hec gypso ⁊ ceris operat ac tenaci argilla: que cognatis licet artibus cunctis amicitior sit virtuti aut certe minus inimica modestie in primis ⁊ frugalitati: que magis fictiles q̄ aureas deoruꝫ atq; hominum formas probant: quid hic tamen delectabile: quid quo cereos aut terreos vultus ames nō intelligo. ¶Hau. Nobilibus statuis delector. ¶Ratio. Auaritie consiliū agnosco: preciū ut auguror nō ars placet. Una tu aureā artificij mediocris multis eneis atq; marmoreis multoq; maxime plasticis preferendā duxeris: baud insulse quidez ut se habet existimatio rerum presens: hoc est autē aurū amare non statuam: que ut ex vili materia nobilis sic puro rudis ex auro fieri pōt. Quanti vo tu statuam extimares: siue illam regis Assyrij ex auro sexaginta cubitor: quā nō adorasse capitale fuit: quāq; hodie multo ultro suam: ut facerent adorarent: siue illam cubitorum quatuor quā ex ingenti topaçio: mirum dictu: regine egyptie factam legis: puto non anxie quereres cuius eēt artificis contentus de materia quesiuisse. ¶Hau. Artificiose oculos delectant statue. ¶Ratio. Fuere aliquando statue insignia virtutum: nunc sunt illecebre oculorum. Ponebantur his qui magna gessissent: aut mortem pro republica obijssent: Quales decrete sunt legatis a rege Uebientium interfectis: Quales liberatori Italie Africano: quas illius magnitudo animi ac spectata modestia nō recepit: quasq; post obitum recusare nō potuit. Ponebant insenios ac doctis viris: qualem positaz legimus Victorino: Hunc ponuntur diuitib⁹ magno precio marmora peregrina mercātib⁹. ¶Ha. Artificiose placent statue. ¶Rō. Artificium fere ois recipit materia: Sentio aūt ut tua hec delectatio plena sit ingenij materieq; nobilitas iuncta perficiet: Neq; hic tamen auruꝫ q̄uis Phidiasq; conuenerit uera delectatio ulla est aut uera nobilitas fex terre licet rutila: incus: mallei: forcipes: carbones: ingeniū laborq; mechanici: quid hinc viro optabile uereq; magnificus fieri possit cogita. ¶Ha. Non delectari statuis non possum. ¶Ratio. Delectari hominum ingenijs si modeste fiat tolerabile: his presertim qui ingenio excellunt: Nisi enim obstet liuor: facile quisq; quod in se amat in alio veneratur. Delectari quoq; sacris imaginib⁹: que spectantes beneficij celestis admoneant: piuz sepe excitandisq; animis utile: prophane autem ⁊ si interdum moueant atq; erigant ad virtutem: dū tepentes animi rerum nobiliuz memoria recalescūt amande tamē aut colende equo amplius nō sunt ne aut stulticie testes: aut auaritie ministre: aut fidei sint rebelles: ac religioni uere ⁊ precepto illi famosissimo: Custodite uos a simulachris: profecto autē si hic quoq; illum aspicis qui solidam terram fretum mobile: uolubile celum fecit: quiq; non fictos sed veros viuosq; homines ⁊ quadrupedes terre: pisces mari: celo uolucres dedit: puto ut progenem atq; Appellen: sic etiam Polycletū sperues ⁊ Phidiam.

¶De Uasis Corynthijs. Dial. XLII. ¶Hau.

Uem non moueāt uasa corynthia? ¶Rō. Assuetū celestibus: terrena non quatiunt: sic collata illis modicū: sic nihil: sic deniq; tedium atq; fastidium graue sunt. Quomō autez animus memor originis: cauernis terrestribus inbiet: aut magnificiat quod ex illis effoditur: dum celum solemq; ac stellas ⁊ seipsum videt: supmū q; horum omnium artificem contemplat? ¶Ha. Corynthijs delector. ¶Rō. Nescis te nō gelido tantum ⁊ examini terre partu: sed officine nigrantis ac squalentis fabri opere: ad postremū Romane prede reliquijs delectari? Ad historias redi: Mummius dum Corynthū armis captam diripiamq; flāmis absumeret: aureis simulq; argēteis atq; eneis quecunq; victorum forte manus euaserant: statuis: quarū abūdantissima olim illa urbs fuit pari incendio liquefactis: omnium metallorū uene ibi uno torrente fluxerunt: unoq; ex omnib⁹ iam nobiliore metallo ⁊ preciosioribus uasis exordium: ⁊ a clade urbis nomen luxurie partū fuit non q̄ is furor in ea urbe consurgeret que ruebat sed uenturo furori materia parabat. Ad hunc modum tunc Corynthus huius fons fuit insanie: nūc Damascus: Inde hodie uasa mittuntur uīos captura oculos animosq;. ¶Hau. Uasis corynthijs delector. ¶Rō. Mirarer magis: nisi Augustum modestissimū licet atq; grauissimum principez: lectum esset apud egregios scriptores: delectatione hac usq; adeo correptū precipitemq; actū: ut proscriptione Triumuirali condemnasse aliquos: nullam aliā ob causam nisi huiusmodi uasorū desiderio putaret: atq; eius ad statuam famoso epygrāmate appositō ad eternam laudati ducis infamiā Corynthiarius diceretur: Quod si credimus: inter hunc optimum pessimūq; oium Antoniū hac in parte quid interfit: nisi q̄ hunc ad iniuriā causa mouit humilior: Et est omne peccatū eo maius quo ⁊ maior qui peccat ⁊ minor causa peccandi: Nec peccantis magnitudo atq; imperiū lingue uel calami vulnus euadunt iudicijsq; hominū eximunt: illos magis in se acuunt atq; irritant. Non parcit regū maculis vulgus loquax: ⁊ si palā metuit: clā libertate utitur: in cauernis sibilat: gānit: in tenebris dubias uoces in nubibus: acres uersus in triuijs serit: subscribit statuis: nutu loquit: silentio exclamat: minaturq; oculis: lingua ferit. Sic sepe leuibus ex causis graues contrahunt infamie ⁊ claris quoq; nominib⁹ obscura cognomina. Idq; si principū maximo euenire potuit: quid priuati sperent: quibus esse debeat amica mediocritas: inimica luxuria? ¶Haud. Corynthijs delector. ¶Rō. At si pectus erroribus oculiq; fulgoribus clauderent: liquido appareret q̄tum fictilia preferenda corinthijs: q̄tum uel paratu faciliora uel iucundiora usu uel securiora seruatu uel diuinis humanisq; cultibus aptiora. Certe quod ad securitatem attinet: si uera hec Cesaris nota est proscripti illi securius viriissent si corinthijs caruissent. Ad quod ad diuinum cultum: tum propitiam magis hominib⁹ fuisse diuinitatez: dum fictilibus colerēt: nec mihi dubium nec Senece. Quod vo ad humanū usuz fictilia Tuberonis q̄uis ut probrum graue apud populum cecis domino nocuisse suffragijs certuz sit: ⁊ preture repulsam peperisse: maximoq; Valerio factum populi populariter excusanti indigna fu-

isse publico munere videantur: Ego tamen hic quoq; cum Seneca sentio, apud quem illa multis laudibus efferuntur: Sunt enim parsimonie antique ꝛ Romanis aptissime moribus: quib⁹ ut modesti patrisfamilias priuata domus: sic bñ institute urbis honesta respublica regi debet: ut frenato gressu metham teneat eius qui in terris est compositi atq; tranq̃lli status. Itaq; si Melius Tubero fictilibus suis ante cellaꝫ Jouis expositis quibus ille frugalitatẽ atq; sobrietatẽ: utq; ait Seneca: paupertatem in capitolio consecrabat: oculos populi iam lasciuientis offendit: non est ciuis egregij culpa sed temporum: Jam tunc res ab illa prisca seueritate ad hanc mollitiem inclinabat: que primũ pateras cyphosq; aureos gemmatos: discum argenteum corymbiatũ: lancẽ pampinatã: paterã hederatam mirari cepit: ꝛ reliqua que Halienus Jmperator Claudio misit imperatori post futuro. Deinde alias atq; alias furoruꝫ species: que magnificẽtie tribuuntur. Nouissime autẽ his diebus nõ hederas modo uel pampinos uel corymbos: sed ipsas cum incolis suis siluas omne genus arborum ac ferarum ꝛ uolucrum ꝛ hominum vult⁹: ꝛ que cunq; uel oculus vidit audiuitq; auris: uel mens finxit in auro expressa uel argento longa iam consuetudine non miratur gemmis inbians: de quib⁹ pauloante tractauimus. Quid multa? Jpsum iaꝫ vilescit aurum crescente superbia. Pridem vo que laudas corinthia viluerunt: contemptusq; de uera rerum viliuꝫ extimatione laudabilis futur⁹: de falsa nobilium admiratione damnabilis fact⁹ est.

D ¶ Bau. Ego vo corinthia nunc etiã miror. ¶ Rõ. Corinthus uestris usta facibus: suo uos ussit incẽdio: ꝛ murorum excidium suorum in uestros animos ulta est. Neq; id nouum: sepenumero victores bellorum externorum simul externis vitijs victi estis. Sic uos Scipio Asiaticus ꝛ Manilius Uolsco Asie victores Asiaticis delitijs lectisq; purpureis atq; aureis uestibuꝫ exquisiteq; supellectili: quodq; vilissimum epulis cocisq; pessunde dit: Sic Pompeius gẽmis ac margaritis: sic uos Mummius tabulis pictis atq; corinthijs subiugauit: ut dum de hostibus duces uestri: ꝛ de uobis uestrisq; de morib⁹ hostilia triũpharẽt. ¶ Ba. Lupide corinthijs uasis utor. ¶ Rõ. Neq; uasa corithia: neq; aurea meliorem cibũ faciũt: neq; samia peiorẽ: neq; oio qualitate rerũ: ꝫ ex morbo ai hec uꝛa cupiditas orta est seu ipa potius morb⁹ est animi: Cui ut consulens conualescas: pro inutiliuꝫ tot uasorum curis: vnam arripe utilem ac salubrẽ ut scias ipse tuum uas in sanctificatione ꝛ honore: sicut scriptum est: nõ in passione desiderij possidẽ.

¶ De librorum copia. Dial. XLIII. Bau.

A Libroruꝫ copia magna est. ¶ Rõ. Opportune admodũ de his sermo oritur. Nã ut quidã discipline: sic alij uoluptati ꝛ iactantie libros querunt. Sunt qui hac parte supellectilis exornent thalamos: que animos exornãdis inuenta est: neq; aliter his utantur ꝙ corinthijs uasis aut tabulis pictis ac statuis ceterisq; de qbus proxime disputatum est. Sunt qui obtentu librorum auaritie inseruiant: pessimi omnium nõ librorum uera precia: sed quasi mercium estimãtes. Pestis mala sed recens: ꝛ que nuper diuitum studijs obrepsisse videatur: qua vnum concupiscentie instrumentum atq; vna ars accesserit. ¶ Ba. Librorum larga copia est. ¶ Rõ. Operosa: sed delectabilis sarcina ꝛ animi iucunda distractio. B ¶ Bau. Jngens est copia librorum. ¶ Rõ. Jngens simul ꝛ laboris copia ꝛ quietis inopia: huc illuc circumagendũ ingenium: his atq; illis pregrauanda memoria. Quid vis dicam? Libri quosdam ad scientiam: quosdam ad insaniaꝫ deduxere: dũ plus hauriunt ꝙ digerunt: ut stomachis: sic ingenijs nausea sepius nocuit ꝙ fames: Atq; ut ciborum: sic librorum usus pro utentis qualitate limitãdus est. Jn rebus omnibus quod huic parũ: illi est nimiũ. Itaq; sapiens non copiam sed sufficientiam reruꝫ vult. Illa enim sepe pestilens: hec semp est utilis.

¶ Bau. Jmmensa copia librorum est. ¶ Rõ. Jmmensum dicimus quod mẽsura caret: sine qua humanis: quid in rebus rectum sibiq; conueniens timetire. Est in his etiam que optima iudicant: immensitas atq; immoderatio fugienda: semperq; pre oculis habendum illud Comicũ: Nequid nimis. ¶ Bau. Librox inestimabilis multitudo est. C ¶ Rõ. Maior ne tibi ꝙ Ptolemeo Philadelpho regi egypti: quẽ alexandrine bibliothece qua draginta librorum milia coacerualse compertum est: qui tamen diuersis ex locis diu magno studio quesiti: simul omnes arserunt: Quod elegantie regum cureq; opus egregium fuisse ait Liuiuꝫ quem Senece reprehendit: non id elegantie cureq; regie opus dices: sed studiose luxurie: immo ne id quidem: sed seipsam conquisitis spectaculis inaniter ostentantis. Et Liuij tamen dictum: ꝛ Ptolemei factum: utrunq; fortitan regie opes excusẽt ꝛ in longum publicis usibus prospiciens: regis intẽtio in hoc certe laudabilis ꝙ sacras litteras mũdo non utiles modo sed necessarias summa diligẽtia atq; impensa per electos ad tantũ opus viros in grecam linguam ex hebraico fonte transfudit. At quid facias priuatis nõ equantibus sed superãtibus apparatus regios? Sereno equidem Sammonico: doctrine viro ingentis: sed maioris cure plurimarum litteraruꝫ: sed plurium uoluminum: duo ꝛ sexaginta milia libroruꝫ fuisse legim⁹: quos omnes Gordiano iuniori cuius patri fuisset amicissimus ille moriens reliquit magna prorsuꝫ hereditas ꝛ multis suffectura ingenijs: num vo qs dubitet oppressura? Quid hic autẽ queso si nil aliud egisset in vita: nullũ illi uel scribendi studium fuisset: uel querendi labor: nihil omniuꝫ tot uoluminibus comprehensorum legere atq; intelligere laborasset? At non satis habuit negocij libros ipsos ac librorum titulos ꝛ auctorum nomina ꝛ librorum formas numerumq; cognoscere? Pulchra vo ars: que de philosopho librariũ facit. Crede mihi non est hoc nutrire scriptis ingenium: sed necare mole rerum atq; obruere: uel fortasse medijs in vndis more Tantaleo siti animam torquere rebus attonitam degustantẽ nihil atq; omnibus inhiantem.

¶ Bau. Libri inumerabiles sunt mihi. ¶ Rõ. Et errores innumeri: quidam ab impijs: alij ab indoctis editi. Illi quidẽ religioni ac pietati ꝛ diuinis litteris: hi nature ac iustitie moribusq; ꝛ liberalibus disciplinis seu historie rerumq; gestaꝝ fidei: omnes autem vo aduersi: inq; omnibus ꝛ presertim primis ubi maioribus agitur de rebus ꝛ uera D

falsis immixta sunt: perdifficilis ac periculosa discretio est. Ut ad plenū auctorū constet integritas quis scriptorū inscitie inertieq; medebitur corrūpenti omnia miscentiq;? cuius metu multa iaz: ut augurorā magnis operibus clara ingenia reflexerunt: meritoq; id patiē ignauissima etas hec: culine sollicita: litteraꝝ negligēs: z coquos examinās nō scriptores. Quisquis itaq; pingere aligd in membranis manuq; calamū uersare didicerit: scriptor habebitur doctrine oīs ignarus: expers ingenij: artis egens. Nō quero iam nec quero orthographiam: que pridem interijt: qualitercūq; vtinam scriberent qđ iubenē appareret scriptoris infantia: rerum substantia non lateret: Nunc confusis exēplaribus z exemplis vnum scribere polliciti: sic aliō scribunt: ut quod ipse dictaueris nō agnoscas. An si redeat Cicero aut Liuius multiq; alij ueterū illustrium: ante omnes Plinius secūdus sua scripta relegentes: intelligent z non passiz hesitantes: nūc aliena credent esse: nunc barbara. Inter humanaꝝ inuentionū tot ruinas littere sacre stant: cuz maiore hominum studio: tū uel maxime protegente sua sancta poemata: suas sanctas historias diuinasq; suas leges: auctore illarum deo suamq; perennitatem suis inuentionibus largiente: reliquarū nobilissime pereunt z iam magna ex parte periere: sic ingentis damni nullū est remediū: quia nullus est sensus: neq; id nouū hac in re: z virtutū z morum damna ingentia negliguntur: cū tanto studio minoribus occurratur: litterarū iacturam inter minimas numeratis: Sunt qui numerent inter lucra. Fuit nuper non in agris aut in siluis sed in maxima florentissimaq; z quod stupeas urbe Italie: neq; is pastor arator ue: sed vir nobilis magnicq; apud suos ciues loci: qui iuraret se magno precio emptūrū: ne quis vnq; suam patriam litteratꝰ incoleret aut intraret: O uox saxei pectoris. Ferē tale aliquid sensisse Licinius infestus litteris: ut scriptum est: quas virus ac pestē publicā nominabat. Sed origo illū rustica forsan excusset: Et si eniz usq; ad Cesareū nomē ascendisset naturā tamen non exuerat. Uerum est enim illud Flacci: Fortuna nō mutat genus. Sed quid de nobilibus uestris dicam: qui nō modo perire litteras patiunē: sed exoptant uotis. Equidē hic rei pulcherrime cōtemptꝰ atq; odiū: breui uos in profundū ignorātie demerserint. Accedent: ne a proposito deerremus: z scriptores nulla frenati lege: nullo probati examine: nullo iudicio electi: Non fabris: non agricolis: nō textoribus: nō ulli fere artiū tanta licentia est: cuz sit in alijs leue periculū: in hac graue: siue delectu tamen ad scribendū ruunt oēs z cuncta uastantibus certa sunt precia. Nec vo hec scriptorū magis humano more lucra captantium q; studiosorum publicisq; rebus presidentiū culpa est: quibus nulla vnq; rei huius cura fuit: oblitis quid Eusebio Palestine Constantinus iniūxerit: ut libri scilicet non nisi ab artificibus ijsq; antiquarijs z perfecte artem scientibus scriberentur. ¶ Bau. Librorꝫ bona copia est. ¶ Rō. Quid si capax animus nō est. Meministi Sabinū illū apō Senecā: seruoꝝ suorum scientia gloriantem: Quid inter te atq; illum interest: nisi qō aliquanto tu stultior: uterq; eqdez alieno: uerū ille suoꝝ z certe suoꝝ: ac tu librorꝫ nil ad te pertinentium ingenio gloriaris? Sunt qui quicquid in libris scriptū domi habēt: nosse sibi videantur: Cunq; ulla de re mentio incidit: hic liber inquit in armario meo est: hoc tantū idq; sufficere opinantes: quasi simul in pectore: sit elato supercilio conticescūt: ridiculū genus. ¶ Bau. Libris affluo. ¶ Rō. Qz mallē ingenio z eloquentia z doctrina: multoq; maxime innocētia z virtute. Sed hec uenalia non habentur: ut libri: z si haberētur nescio an emptores totidē reperturi: quot libri. Illi enim muros uestiunt: hec animos: qui quando oculis non videntur ab hominibus negliguntur. At profecto si librorū copia doctos faceret aut bonos doctissimi oium atq; optimi sepe esse possent qui ditissimi cuiꝰ sepe contrariū videmus. ¶ Ba. Adminicula ad discendnm libros habeo. ¶ Rō. Uide autē ne impedimenta sint potius: ut nonnullis ad vincendum multitudo bellatorū: sic librorū multitudo multis ad discendū nocuit: z ex copia: ut fit inopia orta est: qui si ultro adsint: nō abijciendi equidem sed sequestrandi erunt: utendumq; meioribus: z cauendum ne qui forsan in tēpore profuturi essent intempestiui obsint. ¶ Bau. Multi z uarij mihi sunt libri. ¶ Rō. Fallit sepe viarū multiplicitas viatorem: z qui vno calle certus ibat: hesit in bino: multoq; maior est trinij error aut quadrinij: Sic sepe qui librum vnum efficaciter elegisset: inutiliter multos aperuit euoluitq;. Multa sūt onerosa discentibus: doctis pauca sufficiūt: nimia utriscq; sunt importuna: sed fortioribus humeris subuectant agilius. ¶ Bau. Librorum nobilium magnum numerum contraxi. ¶ Ratio. Librorꝫ numero nemo qui nūc occurrat: preter regem illuz egyptium nobilitatus est: neq; id sibi tam numerꝰ dedit q; famosa translatio. Haud dubie mirū opꝰ tot ingeniorum: nisi vnius post ingenij miraculum maius esset: Calle alio niti oportet: ut ex libris gloriam queras non habendi sed noscēdi: neq; bibliothece sed memorie cōmittendi cerebroq; nō armario concludendi sunt: alioquin uel librario publico uel armario ipso gloriosior nemo erit. ¶ Ba. Egregios multos libros seruo. ¶ Rō. Multos in vinculis tenes: qui si forsan erumperent z loqui possent: ad iudiciū te priuati carceris euocarent. Nūc flēt taciti: multa quidem nominatim illud quod persepe vnus iners affluit auarus: quibus multi egeāt studiosi.

¶ De Scriptorum fama. Dial. XLIIII. ¶ Ba.

Quid q; ipse libros scribo. ¶ Rō. Morbus publicus: contagiosus: insanabilis. Omnes sibi usurpant scribendi officium: quod paucorum est: vnus hoc correptus malo: multos inficit. Emulari enim pronum: imitari arduum: vnde indies crescit egrotantiū numerus simulq; vis egritudinis ingrauescit: quotidie plures: quotidie peius scribūt: quoniam sequi facilius q; assequi. Scitum req; compertum z cum tempore clarius est illud sapientis Hebreorū: Faciendi plures libros nullus est finis. ¶ Bau. Scribo. ¶ Rō. Suis utinam se finibꝰ tenerent hoies rerumq; ordo constaret qui mortaliū temeritate confunditur: Scriberent qui sciunt z qui possunt: alij legerent uel audirent. Ita ne parua enim animi uoluptas intelligere est: nisi manus ad calamū presumptuosa festi-

net: ⁊ quisquis libri particulā intellexit seu intelle
xisse visus est sibi: ilico libros scribere videaꝫ ido-
neus? Mereret utinam memorie vnum Ciceronis
nostri dictum in Tusculani sui uestibulo: ne quem
lateat claro scilicet ac patenti loco positum: Fieri
enim inquit potest ut recte quis sentiat: ⁊ id quod
sentit eloqui polite non possit. Et sequiꝫ: Sed mā-
dare quenq̄ cogitatiōes suas litteris: qui eas nec
disponere nec illustrare possit nec delectatione ali
qua allicere lectorē: hominis est intēperanter abu
tentis ⁊ ocio ⁊ litteris. Sunt quidem Ciceroniana
ista uerissima: sed ea iā usq̄ adeo vulgaris abu
sio est: ut nemo non sibi vni dictum putet: quod il-
li olim sacratissimo exuli: qui non de arescentibus
riuulis sed de ipso ueri fonte potauerat que scribe
bat: dictum est ⁊ sepius repetitum scribe. Cui pre
cepto contemptores preceptorum omnium: om-
nes obediunt: oēs scribunt: Q̄ si in his qui alie-
nos scribunt libros magni diximus esse periculi:
quanti putas in his qui propios recenteſq̄: q̄bus
dubias atq̄ damnatas mūdo inuehunt disciplinas seu quod in his malum est leuissimū: stilo ob-
tundunt incondito ⁊ agresti: sic ut cui vis desit in
genij: iactura saltem temporis laboriq̄ aurium te-
diumq̄ non deerit? Hic uestraruꝫ hodie non alius
fructus inuentionū: aut inficere: aut afficere: refice
re aūt aut nunq̄ aut perraro. Omnes tamen assi-
due libros scribunt: nec ulli etati tanta uel scriben
tium uel differentium copia: tanta scientium atq̄
eloquentium fuit inopia. Horum de libris accidit
quod ibidem Cicero idem ait: Itaq̄ suos libros
inquit ipsi legunt cum suis nec quisq̄ attingit pre
ter eos qui eandē scribendi licentiam sibi permit-
ti uolunt. Quod quidem Ciceronis etate rarū fu-
it: nunc cōmune est. Omnes igitur attingunt: quia
scilicet eandē licentiā uolūt omnes: Sic se mutuo
cohortantur: impelluntq̄ scribentes inania ⁊ lau-
dantes: laudemq̄ similiū falsis de laudibus ancu
pantes. Hinc illa igitur scribentiū audacia rerūq̄
confusio: ne tu ualde tibi placeas libros scribens.
L ¶ Haud. Scribo libros. ¶ Ratio. Melius fortaſ
sis illos legeres optime aūt in vite regulam lecta
conuerteres. Tunc enim est utilis notitia litteraꝝ
dum in actum transit: seq̄ ipsam rebus approbat
non uerbis: alioquin uerum sepe deprehendiť q̄d
scriptum est scientiam inflare. Clare uelociterq̄ in
telligere: multa simul ⁊ grandia: eadēq̄ tenaciter
meminisse ⁊ ornate eloqui ⁊ artificiose scribere ⁊
pronunciare suauiter. Nec omnia nisi ad vitā refe
rantur: quid sunt aliud q̄ inanis instrumēta iactā
tie: inutiliſq̄ labor ac strepitus. ¶ Ha. Libros scri
bo. ¶ Ratio. Forsan utilius arares campū: gregē
pasceres: telam texeres: maria nauigares. Multi
quos natura mechanicos fecerat: illa inuita atq̄
obluctante philosophantur. Contra aliquos phi-
losophie aptos: natos in aruis: aut pascuis: in scā-
nis opificum: aut nautarū transtris fortuna, deti-
nuit. Unde effectum q̄ mirentur causarum insci:
ut in mari medio aut rure: in siluis: inq̄ officinis
acria ⁊ erecta reperiantur ingenia: cum in scholis
exanguia ac deiecta sint: Difficile eniꝫ vincitur na-
tura si vincitur. ¶ Hau. Scribo ardenter. ¶ Rō.
Q̄to ardentius olim multi quoruꝫ ardor sic extin
ctus est: ut scripsisse illos nisi id alij scriberent ne-
sciretur? Nullum opus humanum semper durat
⁊ mortalis labor nihil efficit immortale. ¶ Haudi.
Scribo multa. ¶ Rō. Quanto plura alij. Quis D
Ciceronis libros aut Uaronis enumeret. Quis
Titi Liuij: aut Plinij opera metiaꝫ. grecoꝝ vnus
sex milia librorum edidisse traditur. O ardentem
spiritum si uera res est: O longum ocium ac tran-
quilluꝫ. Certe si vnū duos ue aut omnino paucos
libros bene scribere multi negocium est laboris:
tot vnū milia scripsisse nō tam facile est credere, q̄
mirari. Sūmi tamē attestantur auctores quib⁹ nō
credere durum sit: quiq̄ hunc numerū non auditu
sibi: nec visu solo sed eorū librorū lectione cōper-
tū dicant: Quos si vnū omnes legere potuisse mi-
rabile: quāto mirabili⁹ est scripsisse. Cōgū est enu
merare: qui viri apd̄ nos: q̄ vo apd̄ grecos: ⁊ que
scripserit quoꝝ nullus ad plenū studioꝝ fortunat⁹
fuit: sed horū aliqua: illoruꝫ aut magna pars: quo
rundam omnia periere: Tu de tuis quid presagi-
as videto. ¶ Hau. Scribo: ⁊ ea mihi interim uo-
luptas vnica. ¶ Ratio. Si ut ingenium exerceas
scribendoq̄ alijs te doceas: si ut obliuiscaris tem
porum preteritiq̄ memoria presens tedium ef-
fugias excuso: si ut scribendi morbo quidem occul
to ⁊ insanabili medeare: miserēor. Sunt nanq̄: si
nescis: qui non scribunt nisi quia nequeunt desine-
re: ⁊ uelut ex precipiti decurrentes nolēteſq̄ sub-
sistere rapiuntur. ¶ Hau. Scribendi impet⁹ igēs E
est. ¶ Rō. Melancholie species infinitas ferunt.
Alij lapides iactant: alij libros scribunt: huic scri-
bere furoris initium est: huic exitus. ¶ Ha. Scri-
psi multa ⁊ scribo. ¶ Rō. Si posteris profuturuſ
nihil satius: si tibi nudū nomē quesiturus: nihil ua
nius. ¶ Haud. Multa scripsi. ¶ Rō. O preclaraꝫ
insaniaꝫ: ⁊ miramur si membrane solito chariores
sint. ¶ Hau. Scribo: ⁊ hinc famaꝫ spero. ¶ Rō.
Diri iam melius forsitan arares aut foderes mes-
sem speranſ: Humi enim tutius q̄ in uento seriť.
At, qui fame studium ⁊ pertinax scribendi opera:
ut quosdaꝫ claros: sic innumerabiles stultos atq̄
inopes in senium misit: nudoſq̄ ⁊ loquaces specta
culum vulgo fecit. Ecce dum scribitis: melioribuſ
curis idoneum tempus elabiť: Extra uos rapti so
pitiq̄ nō aduertitis donec sero uos senectus exci-
tet ac paupertas. ¶ Hau. Scribo tamen fame cu-
pidus. ¶ Rō. Mirum studium de labore, uentuꝫ
querere: Certe ego uētos optare nauticū putabā.

¶ De Magisterio. Dialogus. XLV. ¶ Hau.
Magisterio insignit⁹ suꝫ. ¶ Rō. Mallē
a fateor disciplina: magisterio enim indisci- A
plinato ⁊ rudi nihil est turpi⁹. ¶ Ha. Ma
gister ex merito factus suꝫ. ¶ Rō. Ut magister di
gne sis: non nisi discipulus meruisti: obsequētē atq̄
humilem te docilemq̄ prebueris oportet: alio-
quin aberrasti in via que ad magisteriuꝫ ducebat.
Et si non ignorem quosdam sine magistro ad scien
tie gradum altissimū conscendisse: idq̄ de seipsis
viros magni nominis predicasse litteriſq̄ mādaſ-
se: Sed his labor ⁊ ingeniū: ⁊ discendi ardor: ⁊
intentio ⁊ assiduitas: ⁊ perseuerantia pro magro
fuit: nec internus in silētio magister defuit. At nūc
mihi de cōmunib⁹ sermo est. ¶ Ha. Magister di-
cor. ¶ Rō. Multis ne magistri ueri eēnt: magiſte
rij fallum nomen obstitit: dumq̄ de se plus omni-
bus q̄ sibi dumq̄ quod dicebantur sed non erant
esse crediderunt: quod esse poterant non fuerunt.

CHaud. Magisterio clarus sum. CRō. Uidisti
vini acidi tabernam picturis aut floribus uernis
insignē: ubi sitiens viator falli possit. Sed nūquid
ꝛ caupo suis fallīt artibus? Sunt certe aliqui sic
fallacijs assuefacti: ut longo usu fallendi alios ad
extremum ꝛ se fallere incipiant: quodqꝫ diu suase
re alijs: aliquando persuadeant sibi: ꝛ quod falsuꝫ
sciuerint uerū credāt: Tu ut libet magisterio glo-
riare: quod si digno obtigit nihil noui: Sin indi-
gno: duo hec mala secum attulit: ut ꝛ discere pu-
deat ꝛ notior ignorantia tua sit.

CDe uarijs titulis studiorum. Dia. XLVI. CHau.
A Itulis multis ac uarijs exornor. CRō.
t Fecūda frondiū est: uanitas: sed inanis fru
ctuū. CHa. Titulis multiſ abūdo. CRō
Si vis grauis sarcina: Sin falsis: ꝛ feda ꝛ pudē-
da. Quid opus est ꝛ titulis quib⁹ aut lassior insit
ad dedecus? Uirtus vno seu potius nullo titulo
contenta sibi est titulus. CHau. Theologie titulū
sum adeptus. CRō. Erant olim huiꝰ scientie pro-
fessores hodie: quod indignans dico: sacrū nomē
prophani ꝛ loquaces dialectici deboneſtāt: quod
nisi sic esset: non hec tāta tā subito pullulasset seges
B inutiliū magistrorꝫ. CHau. Philosophie magiſte
riū merui. CRō. Philosophia non sapientiā: sed
amorē sapientie pollicetur: Quisquis hanc igitur
vult amando consequitur. Non est ut quidam pu-
tant: operosus aut difficilis hic titulus: modo ue-
rus amor sit: ꝛ uera quam ames sapientia: philo-
sophus uerus eris. Ueram sane sapientiam nō ni
si purgate pieqꝫ anime uel intelligere possunt uel
amare. Ad id ergo res redit: quod est scriptū. Pie
tas est sapientia. Philosophi autē uestri huiuſ sen
tentie contēptores aut ignari: ut de theologis nūc
dicebam: ad uerbosam nudamqꝫ dialecticaꝫ sunt
redacti. Itaqꝫ de deo illi: hi autez de natura teme-
rarie fabulantes. Illi omnipotentiſſimam maiesta
tem uentosis sophismatibus circumscribūt: ꝛ sub-
sananti ridentiqꝫ deo sue insolentis insciti leges
ponunt: Isti vo de nature arcanis: ita disputant:
quasi e celo ueniant consilioqꝫ dei omnipotētis in
terfuerint: obliti quod scriptū est: Sensum dñi qs
nouit: aut quis ꝓsiliarius eius fuit? Neqꝫ nostruꝫ
audientes Ambrosium qui sepe id multis ac uali-
dis argumentis. Eo autez libro in quo fratris obi
tum luget precise admodum breviterqꝫ: Philoſo-
phi inquit de celo disputantes: quid loquanī igno
C rant. CHau. Artes profiteor multas. CRō. Fa-
cillimum id quidem: multas nosse difficilius: me-
lior sane tutiorqꝫ cōfessio qꝫ professio est: Illa eniz
humilitatis ꝛ penitentie: hec leuitatis ꝛ insolentie
plena est. Multo certe facilius indulgentiā cōfessi
querunt qꝫ scientiam professi. CHa. Diuine atqꝫ
humane sapientie titulus consecutus sum. CRō.
Sapientia titulis non eget: per seipsam clara est.
Quis lucernā queso vnqꝫ soli ut videreī adhibuit
Multi ꝛ cum his titulis obscuri: ꝛ absqꝫ his cla-
rissimi euasere. Sepe nullum bonis: clarum maliſ
mercibus signum fuit. CHaud. Quid qꝫ poetica
laurea comā strinxi. CRō. Superior vnus est la-
bor: uerū querere: sed hic duplex: querere ꝛ orna
re: atqꝫ ad aurium oblectationem fingere magna
res est: ardua difficilis: eoqꝫ rarissima. Ueri nem-
pe poete utriqꝫ operam dant communes vo pri-
D mum negligunt cōtenti phaleris. CHau. Raruꝫ
lauree partum decus. CRō. Quesitum vīi rem-
publicam remqꝫ familiarem vni posthabeas cure
quesitum iter ad inopiam: ni sedeti ultro prodiga
tibi opes conuehat fortuna: quesitum vnde alijs
amens: alijs insolens videare. CHau. Mihi ipse
lauream decerpsi. CRō. Uirentissima arbor si de
cerpitur: confestim nisi ingenio uberi vigiliqꝫ stu-
dio rigetur aruerit. CHaudi. Parta mihi laurea.
CRō. Partus labor: partus liuor seu illa studio
rum seu armorum merces est. Tener ille ramulus
animo tuo nihil omnino signū uertici prebuit ina-
ne ostendensqꝫ te multis quos melius latuisses.
Quid aliud qꝫ te morsibus obiecit inuidie? Pace
belloqꝫ multis insignia nocuere. CHau. Artē ora
toriam sum professus. CRō. Mirum audio. Ea E
nempe in desuetudinem abijsse iampridē visa erat
ut que immensis ꝛ innumerabilibus rebus ꝓstat
vnde fit ut oratores ipsis etiam natibus rariores
semper fuerint. Proinde fuere qui dicerent. Ora-
toris propriū de omni re copiose ornateqꝫ posse di
cere. Quis ea sententia uelut arrogantiſſima sit
reiecta: qꝫtis sane de rebus: ꝛ si non de omnib⁹ di-
cere habeat orator: adhibita in singulis artificiosa
ꝛ dulci quadā eloquentia: que per seipsaz magna
res est: equa si lāce libraueriſ obstupesces: teqꝫ for
tasse ꝓfessionis temerarie penitebit: ut caueas ne
dum scire: uel infinita uel omnia vis videri: nihil
scire videaris: ꝛ quod sepe accidit sub scientie pro
fessione multiplicis: ignorantia delitescens neces-
sario in apertum exeat. CHau. Liberalium sum F
professor artium. CRō. Sepe etiam plus habet
ea res audacie qꝫ doctrine. Ad vnāquāqꝫ artium
breuis est vita: vnus tu sufficis omnibuſ? Una arſ
vni ingenio satis est ut ad summū estuādo ꝛ anhe
lando perueniat. Multas degustasse quantum ce
pti necessitas exposcit: Idqꝫ ipsum nosse qꝫ profeſ
sum esse modestius. Addam quod doctiſſimis vi-
sum est vnam ipsam omni ex parte cognoscere: nul
li etiam illustriuz contigisse. De sola nempe rheto-
rica notū illud Senece: Magna inquit ꝛ uaria reſ
est eloquētia nec adhuc ulli sic indulsit ut tota con
tigerit. Satis felix est qui in aliquā eius partez re
ceptus est. Id sane quibus viris ꝛ quantis testib⁹
uerū probet audisti. Qō cū ita sit: quid agāt ꝛ qd
audeant: cogitent agmina professorū pene iā vul-
gus equātia tam ruditate qꝫ numero: que nō vna
quidem parte sed nec vna arte ꝓtenta: ex equo oēs
inuadunt. O fiducia ingens sed iā publica. CHa. G
Quid de medicine tandem iuriūqꝫ professione di
ctura es? CRō. Ad hoc egri tui clientesqꝫ respon
deant. Quid illis vnqꝫ ad salutem corporis victo
riamqꝫ causarū titulus iste ꝓfuerit: tibi ad lucrū
fortitan sepe ꝓfuit: In hoc artes sue artium nomi
na queritis: ꝛ qō scientie defuerit: suppleī titulis
atqꝫ habitu. Uerūqꝫ fit illud satyrici Purpura uē
dit causidicum: uendunt amethistina. Nec id mi-
nus: Ut redeant ueteres: Ciceroni nemo ducētos
Nunc dederit mummos nisi fulserit anulus igēs.
Postremo hec tibi horum oīum summa erit esse
quosdam raros quorum solida ꝛ honesta sint stu-
dia: horꝫ finis est ueritas ac virtus. Hec est rerum
notitia morumqꝫ correctio: ꝛ uel vite mortalis or
namentum uel eterne aditus. Reliquorum vo que
ingens turba est: pars gloriam petit: premium ina
ne sed fulgidum: Maiori cutem parti vnus fulgor

pecunie finis est: premiuz non exiguum modo sed sordidū ꝛ labori impar: nec ingenuo dignum nisu: Hisꝙ omnibus titulus ꝛ ut dixi habitus non spernendus quidem: ad id enim quod intēdunt uaㄧ let mortalium: ꝛ presertim vulgi horum ope egen tis animus iudiciumꝙ vmbris eluditur. Magna pars reruz opinionibus agitur: At virtuti deditos titulis gloriari alienum prorsus atꝙ obsonum: imㄧ mo vo ne possibile quidem reor. ℭ Hau. Multa profiteor. ℭ Rō. Prestat vnum benefacere q̄ꝫ mulㄧ ta promittere. Bene irent autez res humane: si qō profitentur homines id essent.

ℭDe titulis Negociorum. Dial'. XLVII. ℭHa.

Procurator regis sum. ℭ Rō. Ergo hostis
A p populi. ℭ Ha. Procurator fisci suz. ℭ Rō
Et reipublice inimicus. ℭ Ha. Negociorꝫ gestor regius sum. ℭ Rō. Sua negocia gerere laborioſum est: quid censeas aliena: precipueꝙ potē tium: quibus placuisse perpetua seruitus: displicuisse discrimen: supercilium graue paratumꝙ proㄧ leui etiam offensione supplicium? ℭ Hau. Negocia regis ago. ℭ Rō. Rationē duro sub iudice redㄧ diturus: nisi omnium spolijs tuoꝙ odio ꝛ crimiㄧ ne vix implendam. ℭ Hau. Regis negocia procuㄧ ro. ℭ Rō. Uide ne cū procuratio ipsa difficilis: tū difficilior sit ratio tanꝙ inextricabilis: ut quod deㄧ multis vidimus: patrimoniū: famam: tuumꝙ caㄧ put implicet. ℭ Hau. Regi⁹ ꝓcurator sum. ℭ Rō.
B Displicendum multis: ad extremū domino: quodㄧ ꝙ periculosius deo: proꝙ leui regis emolimento grauia regni mala ꝛ ingentia damna populorum uel dissimulanda uel perpetranda. ℭ Ha. Procuㄧ rator regius factus sum. ℭ Rō. Quo primum die inuisum hoc officiuz domus tue limen attigit: tibi viuere desijsti: libertas inde ꝛ quies ꝛ iucunditas abiere. Pro his seruitus: labor: occupatio: metus:ㄧ dolor afflictio ꝛ mordaces subierunt cure: iam nō viuis ꝛ si spires: occupatorum enim vita mors est qui cum miseri omnes sint: illi sunt omnium miserㄧ rimi: qui pro alijs maximeꝙ pro regibus aut tyrā nis seu quibuscunꝙ potentibus occupant. ℭ Ha.
C At sum iudex. ℭ Ratio. Sic iudica quasi mox ab alio iudicandus. Unus est omnium iudex: vnum tribunal incorruptum. Ante illud stabitis mortaㄧ les: quid falsi corio iudicis selle iudiciarie impreſㄧ so: ꝛ barbarica admonitione iustitie opus est? Ea in sella quisquis iudicum sedet: ubi si iniuste iudiㄧ cabitur: nec pecunia nec gratia nec falsi testes nec indigne preces nec inanes mine nec diserti prodeㄧ rūt pzoni. ℭ Ha. Lōsul pzie mee sū. ℭ Rō. Difficil lima gl'ia. Rarū est qdē sic ꝓsulere ut prosis ꝛ placeas: Ut sit enim in vbo vitas: in ꝓsilio fides: in cōㄧ misso silentiū: in oratione suauitas: euentum fortuㄧ na moderabitur: is consilio precium dabit. ℭ Ha.
D Prefectus urbis sum. ℭ Ratio. Beluam indomiㄧ tam: utꝙ ait Flaccus: capita multorum tenui freㄧ nas loro: atꝙ immensam solus agitatam magnis fluctibus puppim regis. Parua domus egre reㄧ gitur: magne urbis q̄ꝫ difficile sit regimen videto: Parum ne tibi curarum domi erat qui publicas adoptasti? Quid qō non difficile modo iam officium: sed vile est: prefectum urbis villicuz Satyriㄧ cus uocat: statum notans temporum illorum: qui

si tunc villicus: quid nisi nunc siluicus seu siluan⁹ sit. Leperat ea etate villa esse Roma iam silua est. ℭ Hau. Sum preses prouincie. ℭ Rō. Honorato E exilio damnatus ocium domesticum externa solliㄧ citudine permutasti: Dulce nihil aut tranquillum speres: amara ꝛ turbida presidētiū sors: festis dieㄧ bus ludisꝙ ꝛ conuiuijs arcentur muneribus clauㄧ sum limen ꝛ apertum litibus: tectum iocis uacuū plenum querimonijs ac iurgijs. Quicquid languiㄧ dum: quicquid egrum: qcqd marcidum in prouinㄧ cie visceribus latet: totum tibi tractandum curanㄧ dumꝙ obtigit: duruz opus quanti nempe negocijㄧ sit multos corrigere: hinc patet q̄ sese corrigunt pauciſſimi.

ℭDe titulis bellorum: Militia ꝛ Ducatu. Dial'. XLVIII. ℭHau.

Militari cingulo exornatus sum. ℭ Ratio.
m Pauca ne tibi vite mala visa erant: nisi miㄧ litiam addidisses: qua uel inquietus sempㄧ uel inglorius uel periculo expositus uel ꝓemptui sis oportet. ℭ Hau. Militiā sum professus. ℭ Raㄧ tio. Hanc nascendo profitemini: quid professione alia opus erat? Hic ferro corpus: hic animum doㄧ lis: hic argutijs linguam armat. Nemo uestrū estㄧ inermis: hic serit: hic edificat: hic declamat: ille cauㄧ sas orat: hic pedibus: ille equo seu carpento uehiㄧ tur: hic currit: hic nauigat: hic paret: ille imperat. Nemo uestrum ociosus: Quenam hec noua miliㄧ tia est? Hic in castris: hic in rostris: hic in scholis: hic in nemore: hic in agro: hic in pelago: hic in palaㄧ tio: hic domi: hic peregre vitam agit: Omnes militant: neꝙ homines modo: sed militare in siluis caㄧ tulum Flaccus ait. Et militantium quidem multaㄧ sunt genera: Militia vna est: vita hominis sup terㄧ ram: quam qui militiā diffiniuit: ille mihi demumㄧ uero ꝛ acri iudicio rem libzauit: modo militie preㄧ lium addidisset. ℭ Hau. Armate militie sum ascriB ptus. ℭ Ratio. Quid armaris exterius. Intus in anima bellum est: illam vitia obsident atꝙ oppugㄧ nant. Quis hic ferro locus: nisi illud ad ornatum coㄧ poris: non ad anime tutelaz induitur. Sūt enim qui dicant nihil pulchzius viro armato: Ego: quid pectus ꝛ quid caput ferreuz pulchzius habeat q̄ꝫ pacificum ꝛ inerme: non video. Quādo autē hec uoluptas tibi est: age: ferro membza constringito: imbzem solemꝙ galea excipiens ferro induto clyㄧ peo operire: humi dormiēs classico excitabere: adeㄧ ptus tibi magnum aliquid videbare: sed errabas: anceps ꝛ cruentū officiuz elegisti. Multe sunt auㄧ tem fraudes spei: multe sunt fateor catene: que aniㄧ mos boni illius quod omnia appetunt inconsulte auidos in exitium trahunt. Neꝙ inficior quosdāㄧ militia ad amplissimas opes siue etiaz ad summū imperium peruenisse. Crede autē mihi: plures adㄧ inopiam: ad carcerem ad seruitutem: ad violentiāㄧ subitamꝙ mortem eodez tramite peruenerūt: Tu exquo militiam profiteri animus fuit: nisi debone stare artificium tuum vis: semper animaz in numeㄧ rato habeas oportet: semperꝙ ad res tuas Cesaㄧ rea uox illa circumtonet: Disce ferire: Disce mori. Syllaba vna breuis: aut longior tua facta variaㄧ bit: uel occides: ad utrumlibet horis lociſꝙ omniㄧ bus te paratum exhibe. Hec artes delitie tue erunt Sine vo Satyricuz loqui premia militie numeran

tem innumerabilia equidem p̄fatus vir pauciſſi
ma colligit:in quibus p̄ima ⁊ ſumma licentia eſt
peccandi.P̄remium hercle non taꝫ iuſtis viris op
tabile q̄ꝫ armatis legibus:ut aiunt:inter arma ſilē
tibus.C Hau.Militie filium aſcripſi. C Rō. Eſt
id ferme uſitatum:ut militis filius miles ſit.Non
poteſt enim niſi quam habet hereditatē filio pater
dare:Arcum:ſcutum:gladium ⁊ bellum: ⁊ quod
ludum conficit auro tincta calcaria.Sed quod pa
tri dirimus:ſibi filius dictum ſciat. C Hau. Belli
dux victorijs clarus ſum. C Rō. Q̄to melius pa
cis dux virtutibus clarus eſſes. C Haud. Multa
bella confeci. C Rō. Quietē tibi atq̄ alijs abſtuli
ſti:clarum opus? C Ha. Uictorijs ac triūphis no
tus ſum. C Ratio. Sepe malum bono notius: ⁊
atra tempeſtas ſerenitate famoſior. Deniq̄ para
ſti buſto titulos:vulgo fabulam:tibi nihil.

C De Amicitijs regum. Dialogus.XLIX. C Ha.

Ueſtui mihi regum amicitias. C Rō. No
minum uera amicitia rara eſt:ut tibi reguꝫ
fingis amicitias quos fortune ſplendor tu
morq̄ animi omniū imparitū contemptores facit.
C Hau. Regibus charus ſum. C Rō. Uilis ergo
tibi eſt anima:virtus:fama:quies:ociū:ſecuritas:
Notus eſt mos regū:vir diligunt niſi qui his om
nibus neglectis ⁊ abiectis illorum ſe ſeuitie ac li
bidinis ⁊ auaritie ſeruum fecit.Si ergo charꝰ es
regibus:non eſt quod amplius de te queram:viliſ
es tibi. C Hau. Ego autē bonitate ac virtute ſum
charus regibus. C Ratio. Quid reſpondes Criſ
por? Naꝫ regibus inquit boni q̄ꝫ mali ſuſpectiores
ſunt: ſemperq̄ his aliena virtus formidoloſa eſt.
C Hau. Regi meo bonis artibꝰ ſum charꝰ. C Ra
tio. Quibus queſo:aucupio an uenatu? Nor enim
ſtudioſum in p̄cedenti quodam colloquio te no
taui.An vo militia:de qua p̄xime diſputatū eſt:
que niſi largo ſanguine magniſq̄ periculis hone
ſtetur:non militie ſed militaris ignauie nomen te
net:non regum modo iudicio:ſed vulgi. C Hau.
Bonis artibus regi charus ſum. C Rō. Uanita
te an periculo:an criminibuſ fortaſſis:homicidio:
uenefico: lenocinio:proditione:blanditijſ atq̄ mē
dacijs:mala peſte:ſed publica:quamq̄ uſus excu
ſet ⁊ cōmendet urbanitas. Ne ſunt quidem artes
pro merendis regibus aptiores:quibꝰ inimicitius
nihil eſt q̄ꝫ virtꝰ ⁊ littere. In his igitur nulla ſpes
ad amicitias reguꝫ:odij potius cauſa ſunt:Sic in
ter ſapientiam ac fortunā rara eſt pax. C Ha. Ma
gnus apud regem ſum. C Rō. Maior ne q̄ꝫ apud
Alexandrum Lyſimachus:apud Tiberiū Seia
nus.Utriuſq̄ magnitudinē ⁊ ruinā noſti.Et ſi de
primo uarient ſcriptores:linquo alios longa eſt hi
ſtoria. C Hau. Charus ſum regi meo. C Rō. Me
lius eſſes incognitus:melius fortitan odioſus:fu
geres enim qō nunc ſequeris diſcrimē. Peior eſt
auibꝰ inuitantis aucupis blanda modulatio:q̄ꝫ vil
lici ſonitus deterrentis. C Hau. Meo ſum charuſ
regi. C Ratio. Sunt quorum dubites periculoſi
or ne ſit charitas an odium: ſed peiores ſerpētibꝰ
quibꝰ inſunt ueneni mixta remedia:his vō nil niſi
peſtilens ac nociuū ineſt: ſeu oderint ſeu diligant
prope par malū:niſi q̄ odiū fugat: amor detinet:
Et ad ſummā:regū amicitijs p̄eter regna ipſa nil
uſq̄ ingetius nilq̄ periculoſius:Et ſi hoc pericu
lum non ignorem:fruſtra ſepe multis optatum ſe

pe magnis emptum queſitumq̄ periculis:Sic eſt
uſus hoium:ſic periculis emi piculū vnū magnis
maximuꝫ.Mira res:bonū ingēs ſpernitur gratui
tum:magnis malis maius maluꝫ queriē. C Hau.
Spero me regi meo charū. C Rō. Id de quo ſpe
ras:quale ſit cogita fundamentū fragile:tremulū:
caducū:crebre noteq̄ regum indicāt ruine:uertex
nubiloſus:turbidus:iquietus:quod ſic eſſe vita re
gū ꝓbat triſtis occupata:difficilis.Uide ergo ubi
ſtruxeris:ut fortuna:ſic uoluntas regū uaria ⁊ in
conſtans ac ſemper incerta: q̄ꝫ nec ſtātibus illis
boni aliquid iſta res habeat:mali multū. C Hau.
Amicitiam regis mei multis periculis ac ſudore
promerui. C Rō. Heu quanto tutius quantoq̄ fa
cilius regis omnium amicitiam meruiſſes.

C De Amicorum abundantia. Dial.L. C Ha.

Micitijs abundo. C Ratio. Mirum tibi
a vni rei huius abundantiam eſſe:cuius qui
dem cunctis hominibus penuria tāta ſit:
ut ex omnibus ſeculis uix pauciſſima memorētur
amicorum paria. C Haudiū. Mihi amicitie mul
te ſunt. C Ratio. Fucate igitur:uere enim amici
tie rarum bonum uſq̄ adeo:ut qui vnam longa li
cet in etate queſierit:negociator rerum talium ſat
induſtrius habeatur. C Haudiuꝫ. Amicitijs felix
ſum. C Ratio. Hoc ſcire non potes:niſi rebꝰ alijs
ſis infelix.Uerū enim eſt illud:Felix ſe neſcit ama
ri. C Haudium. Amicitie certe ſunt. C Ratio. Er
go ⁊ aduerſitas certa eſt.Uerū eſt enim illud quo
q̄:Amicus certus in re incerta cernitur. C Haud.
Amicitie multe ſunt. C Ratio. Huius rei indiciuꝫ
experientie committe:non fame multa mentiri ſo
lite:Pauciores erunt fortaſſis q̄ꝫ reris. C Haudi
um. Amicitiarum nimis magna copia eſt. C Rō.
Mitte ſuperuacua:in rebus omnibuſ qui quod ſa
tis eſt habet: amplius non requirat. C Haudiuꝫ.
Amicoruꝫ ſatis magna copia eſt. C Ratio. Ad id
ipſum neq̄ populo Romano tum dum maxime
floreret:neq̄ ulli mortalium contigiſſe apud illu
ſtrem legis hiſtoricum. C Haudiū. Amicitie mul
te ſunt. C Ratio. Dixi iam:ficte igitur aut equidē
imperfecte:ut philoſophus placet: quoniam fieri
pōt ut vno tpe cū altero amicorū ſit gaudendū flē
dūq̄ cū altero:aut iter illos orto odio:uel hic fidē
uel illinc uel utrinq̄ deſerē ſit neceſſe. C Hau. Lo
pia eſt utiliū ac delectabiliū amicoꝝ. C Rō. Sen
tio ad vulgares amicitias deſcēdis:q̄ tñ ipe ſimul
plures eſſe vix poſſunt:qō multis retribuē familia
riterq̄ ꝓuiuē oportuiſſimuꝫ ſit:aio pſertim in execu
tiōe cuiuſpiā difficilis atq̄ igenij opis occupato.
C Hau. Amicos qui pſint ⁊ delectēt hēo. C Rō.
Laduce amicitie quaꝝ delectatio uel utilitas fun
damentum eſt. Nam ⁊ ſtantibus illis tremunt: ⁊
cedentibus ruunt: Id non poſſibile tantum ſed
perfacile: immo uero prope neceſſariumq̄ hec
plerunq̄ uel fortunam ſequuntur uel etatem for
meq̄ gratiam: quibus nihil incertius. At que in
virtute fundantur immortales ſunt: eo q̄ virtus
ipſa quiddam ſtabile firmūq̄ ſit: ⁊ ut uerbo utar
Ariſtotelis:manſurūq̄ qñ mori neqt. Ideo quos
propter honeſtū dilexim?: diligim? uel extinctos.
C Hau. Amicos ni fallor fidos hēo. C Rō. Uide
aūt ne fallaris:ne ue experiri cupiaſ. Nā ſepe cui?
rei fuerat dulcis opinio:amaꝝ fuit experimentuꝫ.
C Haudium. Amicos puto bonos habeo. C Rō.

Unde id putes etiam atq; etiam examina: atq; illud in primis q̃ tu ipse ames. Sunt enim qui non amant ꝛ amari putãt: quo nihil est stultius: Jsq; cõmunis error est diuitum: amorez precio emi credunt qui mutuo queritur amore. Generosissima res est bonus animus: non herbis neq; carminib⁹ magicis mouetur: non auro aut gemmis: non ad extremum ferro flectitur: amando vincitur colendoq;. Estq; hec Ecatonis greci philosophi amatorum notissimuz: quod Senece placuit ꝛ mihi. Si vis amari ama: q̃q̃ ꝛ hoc ipsum sepe frustra est: Tam multe tamq; imperscrutabiles ac profunde sunt pectorum cauerne: taz uenenosi atq; inhumani ꝛ implacabiles quorundam animi: ut ꝛ cultui spernant ꝛ amati oderint: nec contenti nullam pio affectui vicem reddere: quod nec beluis quidem nisi atrocissimis accidit: exasperanꝫ obsequio: ꝛ si credi potest: amore ad odiũ irritãtur: quod periculosissimum ꝛ inter vite mala grauissimum humana simplicitas experitur. ¶Hau. Credo amicos optimos habere. ¶Rõ. Est hoc quidem amicitie perpetuũ epitheton: quod ꝛ si lingue absit: adest intellectui. Jdq; breuius loqui potes: Dic amicos: vna optimos direris. ¶Hau. Habere amicos credo. ¶Ratio. Caue ne falsum credas: ne quando te aliter credere ipsa res cogat. Abyssum animi metiri non est hominis: nunc amicos uobis vina conciliant: lachryme aũt probant: ꝛ quod debuit primum esse nouissimuz est. ¶Hau. Amici in hoc statu reruz multi sunt. ¶Rõ. Rerum credo feliciuz. Jta enim ferme accidit ut ꝛ si fortuna omnis amicitijs egeat: illi tamen amicorum copia maior sit: cui rez ceteraz indigentia minor est: Sic inopiaz semp inopia: copiãq; comitetur copia. Crescat siue adueniat egestas: decrescit seu abibũt seu ueri⁹ detegenꝫ amicitie. Qui amici tui fuerũt: qui fortune: illa videbitur abeunte. Te tui sequenꝫ: illã sui. Nec melior illa dẽsior caterua. Nec est qõ mirari debeas: uase exhausto illos abscedere qui solaz vini dulcedinem sequebanꝫ: aduersitas simulatorez abigit: fex potorez. ¶Hau. Innumerabiles habere videor amicos. ¶Ratio. Bene ais videor. Unde tibi aũt hec opinio: cum oium uere amicitie rare sint: innumerabiles tuas esse? Persuasum autẽ debet esse imprimis: nisi inter bonos amicitias nõ constare: hinc iam certius estimabis: quot non dicam tibi: sed humano generi amicitie pure sint: cũ numerare ceperis: quot sint boni: ¶Hau. Amicos habeo cõplures. ¶Rõ. Notos dic: Jdq; q̃ uere citer sis dicturus in dubio est. Nullum enim aial: nulla merx difficilior cognitu q̃ homo. ¶Hau. Amici multi sunt mihi. ¶Ratio. Contubernales forsan aut cõuiue. Ni enim nisi epule defuerint nõ deerunt: Amici aũt pauci semp pauci: sepe nulli: sepe qõ iniquissimum est amici nomen domesticus hostis tenet: ꝛ sub uelo ficte beniuolentie familiares insidie delitescunt. ¶Haudiũ. Supra necessitatez sunt amici. ¶Rõ. Apprime necessarius fere oibus maximeq; potẽtibus deest semp qui scilicet inter tot assentatoꝝ mẽdacia uerum loqui audeat ꝛ uelit: qua in re multis amico utilior hostis fuit. ¶Hau. Multos habeo amicos. ¶Rõ. Crede mihi pluribus indiges: sanctiorq; esset orbis terrarũ ꝛ quietior si tot essent amicitie quot ferunt. ¶Ha. Amicum habeo. ¶Ratio. Multum est. Nil amico charius: nil rarius.

¶De amicis icognitis nisi p famã. Dia.LI. ¶Ha. A

Fama presens absentes mihi peperit amicos. ¶Rõ. Est id quidez aliquando visuz ut non solum incognitos sed hostes quoq; fama faciat amicos. Fecit Masanissam Scipioni ut qui in omni carthaginensium equitatu primus esse consueuerat: in omni romanorum equitatu aduersus Carthaginem primus esset: neq; hostes tñ proprios: sed predones qui publici omniũ mortalium hostes sunt. Eidem illi fame splendor attraxit: qui Cintherni ad eum in exilio habitantem: facto agmine uenientes: sic ut primo aspectu terribiles viderentur: ubi se suspectos intellexerunt: positis minis atq; armis: ꝛ dimissis satellitibus insue tam mansuetudinem induti: soli predonum principes accesserunt: eumq; ceu numen aliquod domũ q̃ eius ut templum deuotissimũ uenerati: dextra illa victoriosa mꝰtis osculis fatigata: affixisq; muneribus domus in limine: qualia deorum aris affigi mos tunc erat: quasi ingenti lucro aucti q̃ virum illum conspexissent: ꝛ tanq̃ celesti visione alacres abierunt. Hoc illi vni contigit: quere alium ubi eum queso reperies? Ut tamen alijs accidat: ꝛ nois claritas absentem conciliet amicum: Multum enim in rebus: non inficior: potest fama. Nunquid tamen nõ uerendum erit: ne quod ait quidã: Minuit presentia famam? Q̃ multi quos absentes stupuerant: coram positos contempserunt. Tenera res est iudicium humanum: facile flectitur. ¶Haudium. Fama mihi amicos trans alpes ꝛ transmaria quesiuit. ¶Ratio. Uestra fere omnia friuola eque ꝛ inania sunt. Nam quis usus: aut quis fructus fuerit illius: a quo nec visus nec videndus: quez ue nec videris nec visurus vnq̃ sis. Uitia uestra presentes quoq; amicitias inutiles faciunt ꝛ infidas: q̃uis non sint ille quidem sed dicantur amicitie: Quid nũc igitur de his tuis amicitijs speres. Uide: Obsequium amicos parere: ait Comius: immo hercle ueri amici vix multiꝭ obsequijs pariuntur: tu credis amicum paucis: forte ꝛ ne tuis quidem uerbis quesiuisse bone spei es. B

¶Haudium. Fama ab extremo terre mihi attulit amicum. ¶Ratio. Fama contraria illum tibi auferet: eoq; facilius quo patẽtiores malis q̃ bonis relatibus aures sunt. ¶Haudiuz. Fama mihi bonum peperit amicum. ¶Ratio. Unde scis q̃ bonus sit quẽ nunq̃ videris: rogo: cum illiipsi quos quotidie vides atq; alloqueris: qualeꝭ sint tãto in tempore nondum scias. Sepe uos credulitas uestra circumuenit: libenter creditis quod optatis. Multum fidei fame tributis mendaci. Speras eius animum videre: cuius nunq̃ frontẽ videris: cum sint inter notissimos quoq; tot pectorum diuersoria: tot latebre. Difficile est enim amicum nisi in magna aduersitate cognoscere: operosius est illum noscere q̃ querere. Una sepe hora paucis uerbis queritur: qui vix multis annis atq; experimẽtis agnoscitur. Uoco autem amicuz ut vulgus: uerus enim non ante queritur q̃ probetur. Nec amicum probant aliorum uerba: certe nec propria sed experta charitas fides. ¶Hau. Amicum mihi de longinquo fecit fama. ¶Rõ. De te aliquid mentiendo gꝑiaz tibi amicũ dedit: de te uera loquẽdo uel forsitã mẽtiẽdo itidẽ tibi bũcipsũ alter eripiet C

Quib⁹ vijs fiunt crescuntq; oia: eisdem facile resoluunt. Et natura vult: ut cito aucta cito desinant.

De amico vnico ⁊ fideli. Dia.LII. Hau.

A Micum vnum fidum ⁊ expertum habeo.

a Rō. Sepe in experiendo uestrum errat acumen: ⁊ dum uosipsos peritissimos iudicatis: in hocipso ac perinde certerarum reruꝫ in estimatione fallimini. Haudiuꝫ. Scio ego: non estimo amicum mihi esse fidelissimum. Ratio. Et quot putas idem credentes: immo ut sibi videbantur ⁊ scientes cum ad artissimuꝫ uentum esset examen: sese lusos inuenerunt? Unde vō tot quotidie de amicis prodeunt querele: nisi quia quos fidissimos habebatis inuenistis infidos? Nullus rei tam difficilis q̄ humani animi coniectura extimatioq; est. Haudium. Nihil conijcio: nihil extimo ut dixi: sed scio amicum ueriss̄imuꝫ me habere. Ratio. Habes rem aut optimaꝫ aut pessimū

B errorem. Haudium. Nulluꝫ rei huius errorem habeo: sed amicum multis ac magnis expertū casibus. Ratio. Habes ergo rem dulcissimā sanctissimamq; qua vna post virtutez solam nihil homini melius in hac vita seu natura seu casus aliqs seu labor ac studium dedit. Dulces fateor parentes: dulces filij: dulces fratres: possunt tamē amarescere: nec parentes ideo nec fratres quidem desierunt esse nec filij cū dulces esse desierint: at amicus solus duꝫ sit uerus: dulcis ⁊ charus esse nō desinit. Chari inq; sunt parentes? Nōne autē Jupiter Saturnum regno patrem expulit? Nicomedes Prusiam bithynie regem: suum patrem consilia licet necandi filij agitantem vita priuauit? Et Ptolemeus hinc philopater dictus: patre ac matre insuper ⁊ fratre occisis: ad ultimum ⁊ uxore Eurydice interfecta: regnum egypti scortoruꝫ sic rexit arbitrio: ut nihil in regno proprium haberet preter nudum ⁊ inane regis nomen. Nonne ⁊ Orestes Clitemnestram matrem: Agrippinam Nero: Antipr Thessalonicē iterfecit? Chari filij: Nō ne Theseus Hippolytum castissimuꝫ: Philippus rex macedonie Demetrium filium adolescentem optimuꝫ iussit occidi? Nonne ⁊ Ptolemeus alter aduersum pietati nomen ⁊ ipse quoq; fidissimus rex egypti duos? Et Herodes rex iudee vnuꝫ: Et Constantinus romanorum imperator vnum quoque Crispum filium interemit. Nonne Maleus dux carthaginensium Carthalonem filium crucifixit? Quin ⁊ matres quarum amor hinc intensior: hinc mitior sexus: in filios seuierunt. Nota omnibus Medea. Quid Laodice cappadocieq; regina: que regnandi cupidine filios quinq; mactauit. Chari inq; parentes: repeto eni: chari filij: chari fratres. At ut vno exemplo omnis claudatur impietas: Phrates rex parthorum omnium regum sceleratissimus: omniumq; mortalium regnandi nō cupiditate sed rabie furijsq; actus Orodez senem ⁊ afflictum patrem: ad hec ⁊ triginta fratres suos dicti regis filios: suumq; insuper filiuꝫ occidit: ne quis superesset in Parthia qui regnaret. Sed uetusta hec: Nunquid non ⁊ recentiore memoria inter patrem ⁊ filium de regno in britannia certatum audiuimus: ⁊ nudiustertius inter fratres in Hispania decertari vidimus. Oꝫ q̄ talium odiorū

⁊ maxime fraternorum crebra adeo ⁊ noua ⁊ uetera sint exempla: ut pene laboriosius sit exquirere qui amici fratres fuerint: q̄ qui hostes. Utrunq; postponimus: Remedia enim nunc non exempla colligimus. Quid preterea: an non chari coniuges: chare uxores? Sed interrogabis Agamemnonem ac Deiphobum: ⁊ de uestris Claudiū Lesarem ac minorem percunctaberis Africanuꝫ. Hi tibi q̄ chari fuerint uxoribus suis dicent. Contra vō Octauiam scisitare ⁊ Arsinoen: quid illa de Nerone suo: hec de suo sentiat Ptolemeo. Illa de adoptiuo: hec de naturali fratre: utraq; de marito Illa quidem in seipsa: hec in filijs experta testabitur. Eminētia ut vides ⁊ clara decerpim⁹: vulgus ⁊ urbes ⁊ communem vitam hominum his plenam querimonijs preterimus. Quibus ita se habentibus: cum in omni genere illorum qui charissimi videantur: odijs sepe latentibus: sepe etiam manifestis multa insit amaritudo: sola amicitia odiis uacat: nemo vnq; non dicam occidit aut perdidit amicum: sed ne lesit quidem uolens. Oꝫobrem si amicum uerum qualem predicas inuenisti: magnas te diuitias inuenisse credito. Illud vide ne: ut magna pars hominuꝫ rebus dedita vilibus no biliumq; contemptrix ⁊ agris aut mercib⁹ q̄ amicitijs ac virtutibus colendis intentior: quod optimum nactus es negligas. Si tantam curam impēditis custodie auri ⁊ argenti atq; orientalium lapillorum: que sunt terre feces ⁊ pelagi purgamenta: quanta diligentia amici cultui impendenda est rei preciosissime ac diuine. Ne qua vnq; re offensus: ne quo vnq; uerbo alienatus effugiat: seruumq; audias illud ecclesiasticum: Sicut qui dimittit auem de manu sua: sic reliquisti proximum tuuꝫ ⁊ non eum capies. Non illum sequeris: quoniam lōge abest. Effugit enim sicut caprea de laqueo: quoniam vulnerata est anima eius: ultra eum non poteris colligare. Proinde ingens bonum habes ac suaue operosum tamē ac difficile: quesitu inq; operosum ⁊ custodia. Magnus thesaurus est amic⁹: sed magna seruandus cura: magno si pereat lugendus fletu.

De diuitiarum copia. Dia.LIII. Hau.

Ed abundo opibus. Ratio. Jā non miror: si ⁊ amicitijs abūdare visus eras. Nō

A f est nouum neq; insolitum: locupletum limina vulgaribus amicitijs ⁊ simulatis obsequijs frequentari. Haudium. Opum magna vis est mihi. Ratio. Anceps ⁊ onerosa felicitas: ⁊ que plus inuidie sit habitura: q̄ gaudij. Haudium. Diuitie exundantes sunt. Ratio. Non statim ideo exūdans quies exundansq; iucunditas: Uir diuitem inuenias qui non sibi melius fuisse in mediocritate uel honesta etiam paupertate fateatur. Hauduiꝫ. Multi mihi accreuere diuitie. Ratio. Securitas: gaudium: tranquillitaſ decreuere: que si cum illis crescerent: non amari tm̄ diuitias paterer sed hortarer. Haudium. Opes multas B habeo. Ratio. Habes rem quesitu difficilem: custoditu anxiam: amissu flebilem. Haudium. Magne mihi diuitie sunt. Ratio. Sparse si fuerint decrescent: seruate non te diuitem sed occupatum: non dominū facient sed custodē. Hau. Diuitias habeo ingentes. Ratio. Uide ne potius

habeare: hoc est ne non diuitie tue sint sed tu illarum: neq; ille tibi seruiant sed tu ipsis. Nam si nescis: plures multo sunt qui habentur q̄z qui habēt: multoq; crebriores: quos propheticus sermo notat: Uiri diuitiarum q̄z diuitie virorum. Sic uos uestra cupiditas vilitasq; animi de dominis seruos facit. Usus quidem pecunie notus est: ut nature necessaria comparentur: Pauca simul ⁊ exigua longeq; facilia: quicquid excesserit graue est: nec iam diuitie sed vincula: sed compedes: nec iā coꝛporis ornamenta: sed impedimēta animi ⁊ sollicitudinum atq; formidinum acerui. ☾ Haudiū. Diuitijs plenus suꝫ. ☾ Ratio. Laue ne te rumpāt Omnis enim plenitudo querit exitū. Multis moꝛtem attulere diuitie requiem fere omnibus abstulere. ☾ Haudium. Opes habeo immensas. ☾ Ratio. Bonis moribus rem aduersam. Nimie opes non modo singulorum hominuꝫ: sed populi romani coꝛruperūt mores mirāq; illam ⁊ eximiā fregere virtutem: qui tādiu clarus ⁊ tādiu iustus atq; integer: q̄z diu pauper fuit. In egestate victoꝛ gentium: ⁊ quod est glorioſius: victoꝛ sui domitoꝛq; vitiorum: a diuitijs victꝰ est atq; pessundatꝰ: Nota loquoꝛ: Quid nunc tibi diuitijs sit sperandum vides. ☾ Hau. Diuitijs affluo. ☾ Ratio. O⁊tū mallem virtutibus abundares. ☾ Hau. In diuitijs requiesco. ☾ Ratio. Consopiti estis in uepꝛibus miseri. Grauis sopoꝛ qui non sentit aculeos. Uenit ecce que uos excitet: ⁊ exponat luce clarius id quod scriptum est: Dormierunt somnum suuꝫ ⁊ nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus suis.

☾ De inuentione aurifodine. Dia. LIIII. ☾ Hau.

A a Urifodinam inueni. ☾ Ratio. Nec spes opum: multis inopie: nonnullis exitij causa fuit: duꝫ neglectis omnibus alijs curis huic vni deditis ⁊ laboris plurimum ⁊ lucri modicum res habuit: dum ad hanc auri cupidines celo ⁊ sole derelicto in tenebꝛis euum agere didicerunt: ceco ⁊ noxio ante tempus uapore cōsumpti. ☾ Haudium. Aurifodinam casus obtulit. ☾ Rō. Ut auersus a contemplatione celestium terrestribus inhies: neq; tantummodo humi accliuis sed sub terra mersus infeliciꝰ viuas ⁊ breuiꝰ. ☾ Hau. B Aurifodinam ingrediꝛ. ☾ Ratio. Nero Cesar suprema illa sua nocte terribili ⁊ misera: sed sibi debita: ut quoddaꝫ specus ingrediens ignominiosam moꝛtem ⁊ ludibꝛia populi persequentis euaderet: a suis admonitus negauit viuum sub terrā se iturum. Tu nullo metu impellente sed auaritia rapiente viuus is sub terram: neq; te hinc almum celi lumen retinet: illinc ante telluris hoꝛroꝛe xcludit. Quid mirum si per omnes terras querēde diuitie homines fatigantur: quando ⁊ sub terra que site ⁊ effosse tartareos exagitant manes? Utq; ait Naso: Itum est in viscera terre: Quasq; recondiderat stygijsq; admouerat vmbꝛis: Effodiuntur L opes irritamenta malorum. ☾ Haudium. Aurifodinam inueni. ☾ Ratio. Uetus est uerbum: Sepe vnus leporem mouet: alter capit. Inueniſti prędā quam plurimi concupiscant: vnus rapiat: ⁊ tu ille foꝛsitan vnus non sis. Circum optabilia fit concursus ⁊ periculum est inuenisse vnum: quod cupiāt multi: nullus partiri uelit. Hec est causa cur cū italia: ut ait Plinius: metallorum omnium fertilitate nullis cedat terris: interdictum id uetere cōsulto patrum atq; occultatuꝫ est ut italie parceretur. ☾ Hau. Auriferam terrā fodio. ☾ Ratio. Laboꝛ certus euentus ambiguus. Quid si multum fodias: nihil inuenias? Quid si multum inuenias sed non tibi? Quid si tibi inuenisse peius sit: ⁊ nihil inuenisse erat melius? Humano sepe gaudio meroꝛ est proximus. ☾ Haudium. In aurifodinam descendi. ☾ Ratio. Inter homines queri solet quod inuentum mergat in tartara: Tu apud tartaꝝ queris q⁊ te tollat ad superos? ☾ Haudium. Aurifodinam repperi. ☾ Ratio. Pronum iter ad inferos inueniſti.

☾ De inuentione thesauri. Dia. LV. ☾ Hau.

A Thesaurum repperi. ☾ Ratio. Laue dolos t ⁊ insidias foꝛtune. Hamis esca pretenditur: viscus ⁊ laquei blandum aliquid pre se ferunt. ☾ Hau. Thesaurum inueni. ☾ Ratio. Multis thesauris moꝛs fuit: Ut nullū coꝛpori periculum sit: discrimen est ingens anime. Non satiant opes desiderium: immo nec mitigant sed accēdunt: humana cupiditas successibus inardescit: ⁊ crescente auro crescit auri sitis ⁊ querendi studium: minuituꝛq; virtus: que vna moꝛs anime est. B ☾ Hau. Thesaurum mihi foꝛs obtulit. ☾ Ratio. Pondus infestum contrariumq; modestie. Nil sibi nō arrogat que repēs foꝛtuna beauerit. ☾ Haudium. Inscius in thesaurum incidi. ☾ Ratio. Tutius foꝛsan in colubꝛum incidisses. Cum enim diuitie auri ⁊ argenti virtutum inopiam afferre soleant: idq; sit omnibus propꝛiuꝫ: tum precipue repentinis: q⁊ alie si sensim nocent: dum ⁊ vo aliquid detrahunt indies: ⁊ opinionibus falsis robur adijciunt: he subitum pariunt stuporem: impꝛouisoq; impetu mentem turbant. ☾ Hau. Thesaurum inuentum domi abdidi. ☾ Ratio. Quod in hac tua letitia summum est: inueniſti grauem ⁊ inutilem terre fecem: pudeat celestis nature animuꝫ his attolli. ☾ Hau. Thesaurus insperatus obtigit repēte. ☾ Ratio. Hunc māsurum credis ⁊ repente desinet: Quecunq; fere cito crescunt cito occidunt. Subite opes quasi felicitas somniantis.

☾ De fenore. Dia. LVI. ☾ Hau.

A Ecuniam in tuto fenore posui. ☾ Ratio. p Est ⁊ qui bene inuentis male utitur: ⁊ qui male inuentis peius ⁊ pessime. Tu pecuniam inueniſti non ut diues fieres sed ut malus: non tam malus ut auguroꝛ: futurus ni pecuniam inuenisses. Sunt enim qui successibus nequiores fiunt: non dei munus agnoscentes: neq; illi saltem similes: de quo scriptum est: Confitebitur tibi cuꝫ benefeceris ei: sed apertam sibi celitus nequitie semitam extimantes. Inueniſti ergo pecuniam qua dedecus mercareris: ⁊ examine metallum anime tue sarcinam faceres infelix. ☾ Hau. Fenus bene posui. ☾ Ratio. Malū non bene poni dixeris sed deponi. Siquidem malum pondus excuſeris bene erit: alioquin ubicunq; posueris: duꝫ ad te pertineat: malum esse non desinet. ☾ Hau. Fenus optimū bene collocaui. ☾ Rō. Quomō bñ collocet malū videris. Sane quāto opimius maluꝫ tāto ⁊ peiꝰ. Notū illud Dauidicū: Prodijt q̄si ex adipe iniqtas eoꝛ. Quāto ergo ditioꝛ fenetatoꝛ: tāto ⁊ neqtioꝛ: tāto maioꝛ auaritia: maioꝛ ipietas. ☾ Ha. B Fenori studeo. ☾ Ratio. In nulla artiuꝫ erat cui

melius studeres? An erant multe: sed huic captius erat ingenium? An quid rei est ut huic uni studio animum applicares: quo nescio an aliud usq; fedius uenire potueris aut vilius: aut tā miseri prorsus ⁊ deiecti animi tamq; inertis indicium? Tot undiq; patent artes: tot uiuendi uie: pessimaq; omnium elegisti: cp quietior visa est: sedere scilicet ⁊ numerare dies ac uelocissimi finem mensis expectare: non intelligēs tibi quoq; horas diesq; ⁊ mēses ⁊ annos currere: ⁊ ut nexis tuis: sic ⁊ tibi terminum instare: sicut inq; illis ut tibi: sic tibi ut nature debitum soluas: turpiter parta destituens ⁊ incertus. Extorques ergo a pauperibus quo ignotos ditas: ⁊ futuri semper metuens iudicij: ⁊ obscene interim non dominus sed custos pauidus rapine: fame pressus ⁊ infamia. Mirarer in urbib⁹ politicis huic flagitio locum esse: nisi esset ⁊ reliqs Itaq; cum pauloante hoc tempus feneratores ut leprosi a consortio hominum segregati agerent: nec tm̄ ad eos nullus accederet nisi egenus: sed ēt ut male olentes atq; contagiosi ab obuijs vitarēt̄ur: nunc iam non modo cum populo: sed cuz principibus conuersantur ⁊ matrimonia contrahunt ⁊ dignitates adipiscuntur. Tanta est vis auri: immo quidem quod pro monstro audias: ipsi: quos deus omnipotens male perdat: principes feneran
L tur: tam leuis anime fameq; iactura: tā suauis undecunq; quesite pecunie odor est. ¶ Hau. Fenerari iuuat. ¶ Ratio. Turpis delectatio ⁊ misera. ¶ Hau. Fenerari solitus sum. ¶ Ratio. Si catoni credimus: hominem occidisti. ¶ Hau. Fenerator sum: artificium aliud non didici. ¶ Ratio. Hic auaritie clipeus: hec causa pretenditur: cp si discere uolenti quoq; difficile est: quid discat inuitus. ¶ Hau. Semper fenerabor. ¶ Ratio. Semp igitur miser eris: semper cupidus: semper inops.

A ¶ De agro fertili ⁊ exculto. Dia. LVII. ¶ Hau. Fertilis ager est mihi. ¶ Ratio. Uim fecū f datoris intellige: donisq; celestib⁹ fic utere ne displiceas largienti: quod ita demum rite facies: si ⁊ sobrietatem ⁊ modestiam fertilitas non excludet: ⁊ ubertas in partem egeni ueniet atq; amici: Nil soli dulce: nil sapidum. ¶ Hau. Agrū fertilem exquisitissime colo. ¶ Ratio. Nō homo terre: sed terre homini seruire debuerat: hominum culpis effectum est: ne terra possessori suo sine labore respondeat. Inculta messem horridam: lappas ⁊ tribulos paritura. Hanc ferro sollicitare mirisq; blanditijs mollire: mortalis coegit indigentia. Hinc agriculture fluxit initium sanctissime ⁊ innocentissime quondam vite: nunc uni ex multis ⁊ prisco labori ⁊ nouis vitijs obnoxie: postq; nihil inuidie atq; auaritie: inaccessum rusticas etiā casas urbana piacula peruasere. Certe ultimos hominū rusticos malos fuisse conuenit: Unde illud poeticum: Extrema per illos iustitia excedens terris uestigia fecit. Sed uerendum ne qui mali fuerāt nouissimi: primi sint: ut si unq; forte esset ad virtutem reditus ⁊ ad priscos mores: in hoc quoq; sint ultimi. Nunc ad ipsam agriculture artem redeo: que magnis olim tractata viris atq; ingenijs in precio fuit: In qua ut multis in rebus altum locum Cato censorius tenet: de quo cum uerissime scriptum sit: Optimus senator: optimus orator: optim⁹ imperator: tandem laudis ad cumulum illud est additum: sine emulo: siue sine exemplo sui temporis agricola. Quem puderet igitur cum Catone terram colere. Quis omnino sibi turpe aliquid duceret: quod pulchrum ille sibi duxisset: qui preter corporis atq; animi virtutes rerūq; gestarum gloriam etiam de hispania triumphasset? Quis sollicitare atq; hortari boues erubesceret: quos in sulcum urgeret illa uox: que tot magnos exercitus in prelium accendisset: tot ancipites causas disertissime perorasset? Quis rastrum atq; aratrum fasti diret: quod illa triūphalis ac philosophica manus attingeret: que insignes de tot hostibus victorias peperisset: tot de rebus optimis preclaros libros scripsisset: siue ad philosophiam: siue ad historiā: siue ad usum vite spectantibus: quales sunt quos de hoc ipso quod nunc loquimur scripsit. Prim⁹ equidem apud uos colendi arui precepta collegit in formam artis ac redegit in litteras. Secutiq; illum multi alij: quorum quidam humile illud ac depressum artificium nobilissimis atq; altissimis uersibus extulerunt: quos nūc memorans nec humane immemor necessitatis agriculturam certe non improbo. Nunq; tamen aut scriptorum claritas aut inopie metus coget: ut liberalibus ⁊ honestis artibus preferendam censeam nec equandam quidem: q̄uis enim eosdem duces simul illustres ⁊ agricolas primum illud imperij tempus habuerit mutata iam spatio res est. Neq; ut fragilior nunc natura est: ad res tam uarias ingenia uestra sufficiunt: Hac etate igit̄ excellētib⁹ viris agriculture opam dare: nō pro arte uel negocio. sed pro ocio ⁊ curam alternatiōe pmiserim: utq; interdū teneros ramos pubescentib⁹ gēmis inserē: luxuriātia folia curua falce cōpescere: lasciuos palmites plis in spem scrobibus cauis infodere: sitientibus pratis querulos riuos prono calle diuertere: Illos si nā sic fodere pertinaciter atq; arare: totoq; animo incumbere terris nisi necessitas cogat: indecorum, atq; indercens docto fortiq; viro arbitror: cui nobilioris exercitij deesse materia vix possit. Natura parens optima: dum multas mortalibus artes daret: ipsa etiam distinxit ingenia: ut cui quisq; erit aptissimus: illi insistat. Uidebis aliquem qui mediocri ingenio tam solerter aut arua sulcet aut maria: ut hac in re cuiusuis acumen philosophi nulla sibi conferri possit industria: stultum ⁊ inglorium fuerit cum alio: non in tua sed illius arte contendere: ubi toto maior vtice minor appareas: ⁊ victor in maximis multis ac paruis in rebus facile vinci queas. ¶ Hau. Ager hac mihi estate prefertilis B fuit. ¶ Ratio. Proximam operire: presens sepe fertilitas uenture sterilitatis arra est. Rara quidē sine intermissione prosperitas. ¶ Hau. Diligēter agrū colui. ¶ Rō. Bene: si nil melius qō faceres fuit. ¶ Hau. Colui vineā ergsite. ¶ Rō. Letā cū illa forte vindemiā pact⁹? an ⁊ cū pruina aut etiā cū grādine pepigisti. ¶ Hau. Solito largius aruum seui. ¶ Rō. Plures pasces grues rure: plures domi mures: uolucrū hospes ac uermiū: lolij excussor: aree cōpactor: horrei architectus: metentiū seruus ac Terētiū. ¶ Hau. Seui agrum largiter. ¶ Ratio. Esto in spe bona: metes quod seruisti triticum atq; sollicitudinem: nisi illud est ueri⁹ cp triticum plurimorum: sed anxietas tua est: ⁊ ut proprie dixerim: ager ipse est animus: cultus intē-

tio:semen cura:messis labor: hanc uberrimaz pci
pies. ¶Hau. Rus. optime colui. ¶Ratio. Dicaz
quod mireris. Illi ipsi antiqui agricole: viri fo-
tes quibus glorie fuit agricultura:colenduz bene
censuerunt:sed nō optime: Incredibile primo fo-
san auditu:at experientie cōprobatiōe uerissimū:
vix enim fertilitas sumptū equat:estqz apō ipsos
ueteres:hominiſ atqz agri comparatio nō inepta:
ut uterqz si sumptuosus fuerit:qz̄uiſ t questuosuſ:
reliqui nihil aut modicum sit:neutrum magni igi
tur existimandum. ¶Hau. Summo studio terrā
colo. ¶Ratio. Tete mallem coleres:sed terrestre
animal terram amas:nec multum cum tu illā quā
nunc percolis impinguabis. Cole agrorū atqz ar
borum q̄tum vis:neqz multos terre pedes ad ul
timum occupabis:neqz ut ait Flaccus: haz quas
colis arboruz te preter inuisas cupressos ulla bre
uem dominum sequetur.

A ¶De viridarijs. Dialogus.LVIII. ¶Hau.
Mena mihi sunt viridaria. ¶Ratio. Ha
a bent hec interdum fateor boneste aliquid
uoluptatis:nōnunq̄z etiā inboneste. Eque
igitur studioſos ac uoluptuoſos videas umbroſiſ
secessibus delectari: Nam t ingenium locus exci
tat t ad penitentiam quosdā:alios ad incōtinēti-
am t lasciuiam exhortatur. Nec de nihilo est q̄ sū
mus orator dum infesto reo adulteriū obijceret:
amena in quibus id commissum esset loca descri-
psit quasi ad flagitium stimulos: Non locis ergo
sed animo gaudendum est:si talis obtigit qui be-
ne locis omnibus uti norit. ¶Hau. Secretis vi-
retis affluo. ¶Ratio. Secretum Tiberij viretuz:
t secessum capree quis ignorat? Pudet pigetqz
exeq que itidē oib⁹ nota sūt. Ille senex hircin⁹lo
ca ipsa sepositaq⁹ pbris ifecerit. Quāto autem
glorioſius arido in rure exul Scipio africanus vi
xerat:q̄ suis in uoluptatibus princeps ille romanus?Repeto igitur:non in locis:neqz ullis preter
animum in rebus habitat omnis uestra felicitas.
Unde t qui solitariam vitam receſſuſqz abditos
laudauerunt:sic intelligi uoluerunt:si his animuſ
uti sciret t nō aliter. Proinde quem tu de viretis
tuis fructum colliges expectandum erit:at tū de-
mum quid pronunciē videto: Nam si locis tm̄ glo
riaris:que tua nudius tertius non erant t tua fo
sitan cras non erunt.ac si rite consideres:tua etiaz
nunc nō sunt:alieno proculdubio gloriaris. Quiſ
hic glorie tue locus? Quid ad te si gelide per esta
tem alpes:si olympus nubibus altior:si ramoſus
ac frondifer apennius? Quid si lucidus Ticinuſ:
si amenus Athesis:si sonorus forga? Ide si laudeſ
sunt:certe non sunt hominum sed locorum: tuum
sit:expedit quo laueris. ¶Hau. Decoris spatior
B viretis. ¶Ratio. Refert que nam cure interiz tuo
in pectore spatientur. Nam quid iuuat arcula in
eburnea vnguenta olida condidisse? Quid pul-
chris in locis turpem animum? Quot in rupibus
horridis sanctissimi floruerunt viri? Quot in pra-
tis virentibus turpeſ adulteri marcuerunt? Adde
q̄ non animis solum:sed corporibus viteqz homi
num interdum loca huiusmodi nocuisse comptuz
est:non tm̄ hausta aeris immodico:sed ferro etiaz
occultoqz impetu. Quis non legit apud Curtiuz:
ameniſſimos nemorum receſſus t vireta illa Me
dorum manu consita:regum ac satraparum curaz

t precipuam:ut perhibent:uoluptatem. Atqui in
illis iussu ebrij ac uesani regis adoleſcentis:inter-
fectus est Parmenio claruſ senex: t ni fallor:Ma
cedonum primus ducum. Quis non nouit Laie-
tam littoris flexum illum quo nullus sub celo pul
chrior:nullus amenior:illic iussu temulenti t cru-
delis Antonij occisus est Licero. Et poterat utcū-
q̄ tanto viro locus conuenire:ut postq̄ scilicet ro
me mori fato uetitum erat:florido in rure morere
tur florentiſſimus oratorum virqz optimus:sed t
modus t auctor mortis prorsus indign⁹ fuit. Spa
tiabatur illis forte tūc in locis Licero urbanas fu
giens procellas: t uel ad philoſophiaz viteqz cul
tum suo more noui aliquid cogitabat:uel rempu-
blicam miseratus de statu patrie conceptum dolo
rem animi:oculoruz oblectatione leniebat: quādo
ab illo omnis hoste virtutis immiſſi carnifices ta
lem virum abſtulerunt mundo:qualem:ut auguro-
rum:secula nulla restituent. Sic est igitur:loca de-
lectabilia sepe inſidijs opportuna sunt:duz licenti
us ibi laxiuſqz degitur: auerſiſqz magis sensib⁹a
circumſpectione periculi: Naz t laqueo densiſ in
siluis fere: t viſco uolucres facilius in ramis viri
dibus capiunt. ¶Hau. Letus in viridarijs t cu
raruz uacuus dego. ¶Ratio. Letitia curarumqz
uacuitas cautioni semper aduerſa est. Dū sua nē-
pe quiſqz picula:duz cōem humani generis statū
omnes acriter cogitant:vir aut letus ualde aut cu
rarum uacuus quiſqz viuet:neqz locorum ſpecieſ:
neqz opum spes obliuionem attulerit impendenti
um malorum. ¶Hau. Libenter in viridarijs me
is uerſor. ¶Rō. Non hercle libentius q̄ apri t
ursi. Non refert autem ubi sis: sed quid ibi agas.
Nunq̄z te locus nobilitauerit sed tu locuz:neqz id
aliter q̄ preclarum ibi t insigne aliqd moliendo.

¶De gregibus t armentis. Dia.LIX. ¶Hau. A
Audeo gregib⁹ t armētis. ¶Ratio. Bre
g tinum gaudium. ¶Haudium. Armentis
ac gregib⁹abundo. ¶Ratio. Beluina pro
sperita quam belue peperere. ¶Haudiuz. Amo
greges t armenta. ¶Ratio. In omni amore amā
tis t amati similitudo suspecta est. ¶Haudium.
Armēta gregesq̄ amo. ¶Ratio. Amatis omnia:
niſi uos inuicem ac virtutem:que in primis erant
amanda negligitis: t que negligenda diligitis.
¶Haudium. Amo armenta gregesq̄. ¶Ratio.
O miseri rerum vilium amatores oſoresq̄ nobili
um:amatis que nec se amari sentiunt:nec amanti-
bus inuicem reddunt. Cum interea nec uos vicez
reddatis amantibus:totumqz hoc malū facit ava
ritia:ut non modo seruum ingenuo sed pecus ho-
mini preferendum existimetis. ¶Hau. Armento B
rum gregumqz ingens copia est. ¶Ratio. Si per
teipsum illos paueris:quid niſi occupatiſſimuſ pa
stor eris. Officium vile:laudatum licet a multis:
ante alios a Catullo ueronenſi. Sin per alios:nō
tu pastor: sed pastorum seruus pastorumqz dolis
expositus. Nunc vicinus obfuerit:nunc precipiti
um nūc morbus:nunc abactor:quotidie demū ali
quid fingendum:vnde dānū tibi doloq̄ t illuſio:
Magna vo parſ mali fuerit illuſor: rudiſ. ¶Hau.
Armentis ac gregib⁹ diues sum. ¶Rō. Laudate
diuitie sed incerte t casibus multis obnorie:frau
dibus: rapinis: peſtibus:que tam crebre tamqz
ualide sunt ut sepe totos greges totaqz lacerent

armenta. Nota pestis: quam Lucretius: q̃q̃ illum sequens Maro descripsit. Et q̃ multas putas famosas minus scriptorum penuria sed dãnosas
L eque? ¶Hau. Dives sum gregibus ⁊ armentis. ¶Ratio. Uage patentesq̃ diuitie: que non dicã: arcula: ut aurum: ut gemme: sed ne domo licet amplissima claudi possint: iam nec a seruis: nec a furibus: nec a feris atrocioribus tutus es: omnibus in tuas diuitias datus ius. ¶Hau. Gregib⁹ ⁊ armentis gaudeo. ¶Rõ. Gaudes semel: dolituras millies? Nullus dies sine rumorib⁹ mestus ibit: nũc irruerint Sabei tulerintq̃ omnia: necnõ pueros gladio percusserint: ut pecuoso illi quõdã nunciatum seni est? Nunc bos cornu fregerit: nũc crus equus: nunc uagantem lupus agnum: nũc infectum gregem mors inuaserit. Non sat miseri uestris malis ⁊ mortalitate ppria visi estis: nisi mortes quoq̃ brutorum animalium lugeretis.

¶De elephantibus ⁊ camelis. Dia.LX. ¶Hau.

A Unt mihi elephantes. ¶Ratio. Cui queso
f usui: pacis ne an belli? Dis duo illi notissimi hostes italie Pyrrhus ⁊ Hannibal quibus romanas dum turbare acies sperãt: suas turbauere: Animal graue prorsus ⁊ enorme: quodq̃: ut ex historijs nosti: sepe suis exitio fuit: Aspectu mirum ⁊ mole ⁊ specie ⁊ odore ⁊ stridore terribile: effectu autem inutile: procuratione difficile. ¶Hau. Est mihi ingens elephas. ¶Ratio. Fuerunt olim in italia elephantes: non uenatu quesiti illi quidem: sed ab hostib⁹ capti ⁊ in triumpho ducti: quiq̃ prima fronte terruerant equos italos victores in capitoliũ secuti: erepti autem Pyrrho: Carthaginensib⁹ vo non erepti tñ sed et interdicti. Sic enim in conditionibus pacis: quam victi petierant nominatim cautum: ut ⁊ quos haberent domitos traderent ⁊ alios non domarent: ita sensim obsoleuit usus elephantium: non solum in italia ubi longe aduene viq̃ aducti erant: sed in Africa etiam ⁊ egypto: que illoruq̃ sunt viciniores origini. Itaq̃ ⁊ in italia auorum memoria vnicũ Frederico romanorum principi fuisse: ⁊ nunc egyptio tyranno non nisi vnicum esse fama est. Utrũ q̃ vo ad spectaculum potius q̃ ad usum: Sic in india atq̃ ethiopia exterarum tedio gentiuq̃ liberati: siluas patrias incolunt elephantes. Tu quis es: qui elephante gloriari videris? Alter ne Hannibal: qui vno uectus elephante: vnoq̃ fret⁹ oculo italiam fatigauit? Ego hanc beluam ⁊ si humani emulam intellectus ab auctorib⁹ proditam: ⁊ moribus miris insignem habendo tamen inutilem ⁊ ineptaq̃: ⁊ regie potius luxurie q̃ priuate fortune habilem dico: que domum impleat: horreum exB hauriat. ¶Hau. At Camelos habeo. ¶Rõ. Una est pene ratio utrorunq̃: nisi q̃ elephas turrib⁹: camelus sarcinis ferendis idone⁹: eoq̃ utilior aptiorq̃ si consiliuq̃ petis utere beluis: quas bis ubi vitam agis mundi partibus genuit natura parens prudentissima: que ⁊ beluas ⁊ alia suis queq̃ climatib⁹ aptiora distribuit. ¶Hau. Camelũ habeo. ¶Ratio. Tria milia habuit ⁊ amisit Job: ⁊ morbi ⁊ raptores ⁊ infecta pascua ⁊ ruine ⁊ mille casus uestra vndiq̃ armenta circumsident: Campi ⁊ colles ⁊ menia perduntur assidue: quid his facias que nõ stant? Bona uestra fere omnia in perpetuo motu sunt: ⁊ quã insita virtute animi deberetis famam querere: peregrinorum animantium nouitate sectamini.

¶De simijs ⁊ ludicribus animalibus. Dia.LXI. ¶Hau.

Simia delectabilis est mihi. ¶Ratio. Fe- A
s dum animal aspectu: triste animal effectu: de quo quid aliud q̃ tediuq̃ speres? Quicquid domi reperit aut corrumpet aut sparget. Si his atq̃ huiusmodi delectaris: utiq̃ delectabilis simia tua est. Monstrosam beluam uocat Licero: nec minus aliquid mirum dicit q̃ urnam sortiuq̃ euertisse: idq̃ pro ostento grecorũ in historijs scriptum esse iure optimo doctissimus vir irridet: cuq̃ uere mirũ potius videri debeat: si non omnia uertat ac dissipet. ¶Hau. Ludricis animantib⁹ abundo. ¶Ratio. Turpe simul ⁊ ludicrum esse aliquid non potest. Quis enim in turpitudine ludus est? Quinimo ab omni quod oculos aureisq̃ ⁊ nares ⁊ animum afficiat fugiendum est: corrupti gustus est amara diligere. Sed hic uester est mos turpibus delectari: neq̃ vo turpia ⁊ inepta tñ animalia: sed quo nihil est fedius: obscenos etiam hominesq̃ ⁊ moribus odiosos in delitijs habetis: Et ad summam: quanto quicq̃ deformius: tãto uobis acceptius chariusq̃: hec in reb⁹ oib⁹ vniformis est regula: hic amor: hec indoles: hoc studium: hec uestri iudicij laus est.

¶De pauonib⁹: pullis: gallinis: apibus ⁊ colũbis. Dialogus.LXII. ¶Hau.

Pauonibus affluo. ¶Ratio. Ex illorũ cau- A
p dis argi oculos reperisse consilium fuerit: ne pedibus noceat notissima tegularuq̃ pestis. ¶Hau. Pauones multos habeo. ¶Ratio. Quem visu pulchrum non inficior atq̃ amenam: sed hec uoluptas oculorũ multo auriũ tedio pensanda est: quibus contra illum tartaree uocis horrorem uel fuge uel Ulyxee picis auxilio opus sit: ut fileam omni peius tedio vicinorum odiũ ac lamenta: uos vo dum imperiose: ⁊ nihil intemptatum relinquenti gule parcatis: nec aliena nec uestra incommoda cogitatis: obliti hanc viris olim fortissimis sollicitudinem non fuisse: quando intacti pisces ⁊ fere ⁊ uolucres tute erãt: ⁊ preter pẽnas nil in pauone placeat: ut Naso ait. Neq̃ nũc sane quid in hac aue tantopere placeat iuenio pre ter nobilitatem carnium: que non putrescere dicũtur longum etiam in tempus si seruentur: quod ⁊ tibi licitum experiri ⁊ expertum se asserit Augustinus: Ita uestram famem nisi adsit ambitio nec cibus satiat nec uoluptas. Pauonem certe cibi gratia rome primus occidisse fertur Hortensius orator: vir eloquio clarus: moribus delicat⁹ ⁊ mollis ut femina: Sed qui morum plurimos: eloquij autem raros habet imitatores. ¶Haudiuq̃. Pullos nutrio. ¶Ratio. Impedimentum domui: escam vulpibus: aree suffossores: quoq̃ vngulis ⁊ pulueru solũ semp ⁊ nunq̃ supficies equa sit. ¶Hau. Gallinarũ magnus est numerus. ¶Ratio Ut cessent tedia pene par fructus ⁊ impensa erit: magno precio longisq̃ clangoribus exiguum ouum constat. ¶Haudium. Sed abundo apibus. ¶Ratio Non mortalis modo: sed uolatilis ⁊ fugitiua felicitas tua est. ¶Haudiuq̃. Aluearia multa sunt mihi. ¶Ratio. Non min⁹ in quolibet q̃ uel in magna urbe negocij uel in castris strepitus est. Nũc

examina fugient: nunc pugnabunt reges: nunc tinnitu eris: nunc iactu puluueris res egebit ut salua sit. Sepe omnia expertus nil p̄ofeceris: qui cum ditio⁹ esse crediderís: nudus sis: p̄oinde si seruandi studium cum melle contuleris: mel amarum uoces. ¶Hau. Sed columbis affluo. ¶Rō. Atqui apum in thalamis siletur per noctem: ut Virgilius ait: in columbario autem nunq̄: vix est animal inquietius columbo. ¶Hau. plena mihi sunt: columbaria. ¶Rō. Sunt qui litigent ꝛ qui gemant: qui diebus domum fedent: noctibus somnum frangant: En magni gaudij materia.

¶De Piscinis. Dialogus.LXIII.

A Piscinas mihi extruxisse gaudeo. ¶Rō.

p Non puto felicius extruxeris q̄ Salomon. Cum te ergo conuerteris ad vniuersa opera que fecerint manus tue ꝛ ad labores in quibus frustra sudaueris: videbis in omnibus uanitatem ꝛ afflictionem animi: ut vnde gauisus fueris fortasse doleas: iacturam existimans ꝛ temporis ꝛ ipense. ¶Hau. Feci mihi piscinas. ¶Rō. Non satis est gule omnes terras lustrare: aque etiam temptantur: ꝛ in regno suo piscibus carcer erigitur. ¶Hau. Piscinas impleui. ¶Rō. Libertatem piscibus abstuliſti ac nature domum quos q̄ illa sanos fecerat egrotare docuisti. ¶Hau. Lo egi aquas in piscinam. ¶Rō. Uim aquis intulisse in Julio Cesare tanto illo quidem viro notatus ꝛ superbie datum vides: Quid te igitur speres.

B ¶Hau. Pisces in viuario concluſi. ¶Rō. Pennatas uolucres vinculis ꝛ imperio coercetis: quid mirum si pigris quoq̄ piscibus imperatis? Omnia p̄orsus in uestra potestate ꝛ uestris subiecta sunt pedibus: laboriosi ꝛ cupidi mortales: p̄eter vnum animum quem regere ꝛ frenare uel non potestis: uel quod est uerius: non curatis. Itaq̄ uagus ꝛ indomitus ille uos agitat: ꝛ in omne uanitatum genus ac scelerum impellit: qui si uobis: immo si rationi subditus atq̄ obediens esset: ad meliorem finem rectiori calle uos duceret: p̄estaret

L q̄ ut multa que cupitis sperneretis. ¶Hau. Pisces inclusos in piscinis habeo. ¶Rō. Cum omnia subdita sint uobis: vide q̄ decorus sit esse uos subditos uoluptati: rei omnium vilissime: rerum nobilissimos omnium: que sub celo sunt. Sed sic est: omnib⁹ imperare vultis: ut libidini seruiatis. Neq̄ uero nouus hic error nec plebeius: sed antiquus ꝛ illustriꝰ: piscinas ac viuaria ostrearuꝫ primus instituit Sergius Orata baiano in littore: Sub idem tempus reliquorum piscium viuaria incepit Licinius Murena: uterq̄ cognomen seu illud agnomen a pisce sortitus. En p̄eclare agnominum cause: q̄ ille scilicet oratam appetijt: hic murenam. En qui Africani ꝛ Macedonici titulos mereantur: ꝛ forsitan non curarum minus hi suis in piscibus capiendis ꝛ condiendis inq̄ suis viuarijs extruendis susceperant: q̄ Scipio ꝛ Paulus in liberanda atq̄ ornanda patria suisq̄ victorijs ac triumphis. Ita penitus uerum fit: quod quidam dicunt: quantitate curas hominum pene pares: qualitate vo longe impares. Atq̄ ut mala semper exempla imitatorum turbis affluunt: secuti sunt Licinium hunc nobiles viri Philippus: Hortēsius: ac Lucullus vir alioquin memorabilis: qui viuario simplici non p̄tent⁹ illic p̄o

pe Neapolim montes scindi fecit: non minori sumptu q̄ quo sibi villam erexerat: requiem captis piscibus meditatus: fluctu equoreo scisse rupis claustris: instar tranquilli port⁹ immisso. Q̄obrem magnus Pompeius: ut qui non viuaria: sed imperia cogitaret: haud illepide hūc Lucullum Xerxen togatum: hoc est montium effossorem nuncupabāt. Quid de alijs? Murenaꝫ viuaria p̄im⁹ fecit Lurus quidam: nescio quis: Nā cū oīb⁹ murenis suis adhuc male noscitur: quaꝫ illa copia tanta fuit: ut earum ser millib⁹ triūphalem cenam Julij Cesaris adornaret. Ut hic quoq̄ suos imitatores habuit: nominatim Hortensium oratorem: de quo supra dixim⁹: virum qui nunq̄ molli defuit exemplo: Ita uestre littere sepe nihil detrahunt insanie: Nonnunq̄ vo: quod mireris adijciunt: oū licere sibi omnia existimant qui litteras didicerūt: ꝛ multa sibi arrogāt: que sine litteris nō auderēt: Et hic ergo viuariū habuisse dicit baiani tract⁹ in littore: ibiq̄ inter ceteros pisces sic murenam vnā dilexisse: ut extinctaꝫ luxerit. En amor egregi⁹: en docto grauiq̄ viro dignus fletus: qui nec sui temporis bella domestica: neq̄ p̄scriptiones ac ciuium mortes fleuisse legitur: nec Cannensem: si suum in tempus incidisset fleturus fuerit ruinā: murene obitū fleuit? Tanta hec leuitas facit: ut iuniori uenia debeat. Antonie etas ac sexus excusabiliorem reddit ineptiam: que murenaꝫ suam: tamē non defunctam gemuisse: sed viuentem aureis in aurib⁹ coluisse traditur: Sic ut Baulos: id erat vile nomen: ipsis baianis in finibus multos spectaculi nouitate contraheret. Fuerunt ꝛ viuaria cochlearum ꝛ alie piscium uanitates: atq̄ i p̄imis lupus tyberinus: inter duos p̄cipue pontes captus. Sed satis multa de alienis errorib⁹: Tu quo plures his implicitos vides: eo diligenti⁹ caue ne similib⁹ ipliceris: neq̄ tibi nūc usum piscium: sed nimis magnā curā rei ignobilium interdico.

¶De auiarijs auibusq̄ loquacib⁹ ꝛ canoris. Dialogus.LXIII. ¶Hau.

A Aues uarias in auiario concluſi. ¶Ratio. A

a Jam piscium minus mirer ergastula. Sūt ꝛ uolucrū quibus latior ac liberior patria celum erat: inuenit gula uenationem: inuenit piscationem: inuenit aucupium: nec cepisse satis est: quas liberas natura creauerat: nisi etiam asseruentur. At quanto erat honestius gulam cogere parabilibus atq̄ facilibus contentari: ꝛ siluas feris: maria piscibus: aeremq̄ uolucribus linquere: q̄ in his tm̄ studij ponere: q̄tum si captandis in virtutibus poneretur: illas p̄idem: nam minime sunt fugaces: optimo studio quesitas: intra animi habituꝫ clausisſetis: vnde nec effugere possent nec auferri. ¶Hau. Auibus auiarium impleui. ¶Ratio. B

B Rem nequaq̄ necessariam: ꝛ quesitu nec minus custodia difficilez peruetustam tamen: cuius ante mille quadringentos annos Rome auctor fuit Lelius quidem cognomento strabo vir equester: Non ille quidem Lelius sapiens habitus: qui si auiaria repperisset: nomen sapientie perdidisset. Quedaꝫ sunt inuentu: ut videntur utilia ac iucunda: que tamen ingenia alta dedeceant. Qui piscinas: qui auiaria inuenerunt: quid aliud q̄ gule studium habuerunt: quod virtutis cultoribus alienū est. ¶Hau diū. Inclusi pingues turdos ꝛ L

turtures. ℂ Rō. Sed non tardos torrores: tot illecebris irritata gula: supplicia exigit stomachi laborātis. An nō Satyricū illud audisti. Pena tamē presens cum tu deponis amictus. Turgidus ⁊ crudum pauonem in balnea portas. De Pauone loquit: Formosa etenim ⁊ famosa est auis: sed non sola que precipitem gulam plectat. Hule quidem oblectatio: gustus breuis: ipse quoq; mox in nauseam uersurus: ni coherceas: Pena aūt lōga: cruditas indigestibilis morbi: sepe etiam ⁊ mors. J nunc turdis pinguibus ac turturibus gloriare.

D ℂ Hau. Habeo loq̄ces coruos ac picas ⁊ psitacos ℂ Rō. Letatus is Augustus Cesar eos magnis emit precijs: qui victorē ac triūphatorē Cesarē salutaret. Cūq; subinde alij atq; alij igererent: satis se salutatoꝝ talium domi habere respondit: ponēs illi metham uanitati: nisi coruus ipse nouissimꝰ ioco illo mirabili pluris se q̄ ceteros redimi coegisset. Et hec quidē in Saturnalibus legunt. Quid in naturali vicini nostri Ueronensis historia: Coruus ille tam docilis esutrina ubi impense alebat: in publicū euolare solitus: ⁊ Tiberium Cesarem: Drusumq; ⁊ Hermanicū nominatim: totū deniq; Romanus populus salutare: tanta plebis gratia: tantoq; omniū fauore: ut cū eum vicinus uel inuidia uel ira percitus occidisset: ingenti omniū merore occisor ipse ex ea vicinia pulsus primum: deinde etiam a populo interfectus sit. Coruus autē operosis exequijs ⁊ solenni funere elatus ac traditus sepulture. O ineffabilis populoruꝫ semper insania: in illa urbe fletum ⁊ sepultum coruum: ⁊ eius interfectorem romanum ciuē morte mulctatum: in qua nec Africanus maior sepulchrum habuit: nec minor ultorem: quia si dijs placet corruꝫ hic populum salutabat ut diximus: Illi aūt nō salutabant sed salutez populo gloriamq; cōtulerāt: adeo gratior uox corruoꝝ q̄ virorꝫ virtus illustrium. Neget nūc aliquis tutū sese populi cōsensisse iudicio: q̄ q̄ ueris estimatoribus nō sit mirus publicus hic virorum fortiū contemptus: cuꝫ ab his corruorum uolucrūq; loquacitū miratoribus ⁊ diuine voces ⁊ celestia spernātur oracula. ℂ Hau.

E Formosus est mihi psitacus. ℂ Rō. Solus nēpe omnium torque aureo insignis: nisi Phenix ⁊ ipse etiam auium torquatus: ⁊ preterea sue vnicus speciei. Uerum psitacus salutator magnus: ⁊ pser tim principū: plane quasi adulatorē illū fecerit natura. Unde Distichon illud innotuit: Psitacus a uobis aliorum nomina discā: Hoc didici per me dicere Cesar aue. ℂ Hau. Est mihi pica disertissima. ℂ Rō. Cum perrari sint hoies diserti: tibi disertissima pica est? Loquax fateor ⁊ salutatrix est sedula. Uñ ⁊ illud: Pica loquax certa dominum te uoce saluto: Si me nō videas esse negabis auē. Certe de huius auis intentione discendiq; studio mira nescio an uera narrātur. Illud in primis vix credibile: propositum ei uerbum si oblita sit: angi illam grauiter ⁊ affigi: molestiamq; animi tacita meditatione testari: si ipsum ei uerbum ad memoriaꝫ reducatur: miriſ modiſ hilarescere. At si prorsus seu uerbi difficultate seu memorie imbecillitate vincatur: pre dolore etiam interdum mori: ut iam minus mira Homeri mors poete sit habenda: si tamen illa etiam uera est. Neq; uero picis omnibus hec docilitas datur: sed bis tantum: ⁊ que glande cibum nomenq; percipiunt: ⁊ apud uos vulgo glandarie uocitantur. Picarum species ⁊ forma insignis ⁊ ingenio. ℂ Hau. Dulcisonam canoramq; luscinia nactus sum. ℂ Rō. Et hanc quoq; ⁊ sturnum greci latiniq; sermonis dociles inueniri: ⁊ turdus insuper sua etate sermones humanos imitantem Rome fuisse auctor est Plinius secundus: Quod de sturno nuper publice notum fuit: quem seriatim plurima uerba proferentem humanis accentibus: sepe in ipsius Plinij patria ⁊ audire tibi contigit ⁊ mirari. Nam de psitaco tam trita res est: ut mirabilis iam esse desierit. Quotiens hunc audisti cibos vnum atq; alterum clara noce poscentem? Quotiens nutritorem suum proprio nomine uocantem: atq; ut persuaderet multa illi gestuum ac uerborum dulcedine blandientem. Quotiens sic ridentem: ut astantes in risum cogeret: nec omnino alitis sed ueri risus hominis crederetur. Que q̄uis ita sint: tamē hi omnes: luscinie presertim multo melius: mihi credite: suis in ramis canerent: q̄ nostris in caueis: nisi quia uestra cupiditas nihil extimat: nisi qō sibi proprium fecit. Cum natura fecerit cuncta cōmunia: sic ultra suos fines atq; ultra suum nomē tendit auaritia. ℂ Hau. Aues innumeras congregaui. ℂ Rō. Ut multas siue ut omnes habeas: phenix puto deerit: siue vnus: siue est nullus: siue illud in fidem recepimus quod quidam tradidere anno urbis octingentesimo auem hanc ex Arabia in Egyptum euolasse: captamq; ibi ⁊ Romam delatam atq; in Comitio spectaculo populi expositam: suprema tandem ut credibile est mortem obijsse: quod ultimum falsum esse non dubitant: qui de primis magni dubitant auctores. Jta cum omnes aues habueris: mirabilē pulcherrimamq; omnium non habebis. Dolens ⁊ indignās iocor: Ut quid enim semper pueri inanibus gaudijs exultatis. Utq; ait Salomon: Usq; quo paruuli diligitis infantiam. Quin aliquando conuertimini ad correctionem meam: ut idem ait. Siquidem ipsa eadem sunt que loquor: Sinite o ceci aues in siluis agere: nidificare ⁊ pasci ⁊ canere ⁊ errare: Uos inertis plumas animi ad celum pandite: atq; humo uos attollite: enitimini non uolucres captare sed uolucres fieri. Tuq; bis omissis: de quibus loqui pudet: si quid habes quo letari virum deceat profer.

ℂ De Coniugij claritate: Dialogꝰ. LXV. ℂ Hau. Uxorem duxi nobilem. ℂ Rō. Mallem tibi non tantum picas ac psitacos sed bubones strigesq; domi esse. Illi canerent: ista iurgabitur. Illi aliquid nunciarent: hec peraget. Illos excludere liceret: hanc nō licet. ℂ Hau. Claro coniugio ornatus sum. ℂ Rō. Speciosa vinctꝰ es catena: vnde te sola mors liberet. ℂ Hau. Claro coniugio felix sum. ℂ Rō. Casto felicior: felicissimus celibatu. ℂ Hau. Pulchro cōiugio illustratus sum. ℂ Rō. Anceps uxoris electio: deformis facile fastiditur: formosa difficile custoditur: ea lege qua inter formam corporis atq; animi castitatem lis prope perpetua est. Sed ut quod rarissimum est contingat ⁊ forme pudicitia iūcta sit uberius tecum agam. Accedant ⁊ feminee dotes alie: nobilitas: sensus opulentia: fecunditas atq; facundia: fame integritas: morꝫ candor: Scito tuum li-

B men bis immixtaz subintrasse superbiam: ut iure Satyricus videatur: malle Uenusinam q3 corneliam Hortor matrē Africani filiā paternis triumphis ac gloria insolētem. ¶ Hau. Nobile coniugium z honestū obtigit. ¶ Ratio. Quid de fastu fastidioq3 ais? Parum ne feminei mores noti? Disce seruire: disce pati: disce charos perdere: vni cōiugio uacandum est: amicitiaz scopulus uxor iperiosa z viri affectuum moderatrix. ¶ Hau. Generosa mihi uxor obuenit. ¶ Rō. Grauis sarcina: dure compedes: liberos humeros atq3 olim liberos pedes prement. Durum dictu: durius cogita tu: durissimumq3 perpessu: non vnius lucis: sed totius vite hospes: fortitanq3 hostis uacuam presidijs inuasit domum. Unde illam: ut dixi: ueteris repudij spe sublata: sola scilicet mores excludat. ¶ Hau. Cōiugem gratam duxi. ¶ Ratio. Erras: Illa te duxit: diu nimium fueras tuus: accessit spōsa domina: carnifex preuignis: emula socrui: familie iugum: coquine labor: onus penui: sumptus arcule: ornamentum aule: diurnum spectaculum fenestre: lux nocturna cubiculo. ¶ Hau. Uxor mihi
L ucnit amantissima. ¶ Ratio. Luz amore si nescis çelus z suspitiones z querele subeūt: immortale duellum domi habes: ipsis ex uoluptatib9 z iocis inimicitie erumpent: nec ad mensam: nec in thalamo tutus eris: nullum tempus litigio uacabit: media nocte pugnabitur. ¶ Hau. Exoptatas nuptias cōtraxi. ¶ Ratio. Cum coniuge nuptias: cum pace diuortium. ¶ Hau. Uxor contigit cui vnice placeo. ¶ Ratio. Melius forsitan displiceres: non te amando premeret atq3 attereret: z cogitare z res tuas agere z somnum carpere sineret: nunc uxori placens: nil quod tibi placeat preter illam speres: totuz sibi te uendicat: nec sufficies totus. Si quo forte ire uelis: fugere te fugeq3 causaz fiugē: sigd agas oblitum sui: si quid cogites iratum sibi: si cibo abstineas sordere res suas tibi: si somno cesseris externa te uenere fessum dicet. Deniq3 ut uxori placidus: tibi atq3 alijs inutilis sis oportet.
D ¶ Hau. Uxorē hēo que me ardēter amat. ¶ Rō. ¶ Melius amaret caste: pie z sobrie ac uerecūde: Ardens enim amor quid nisi incendiuz est anime: qua ardente quisnam ibi modestie: qs reuerētie coniugali: quis tranquillitati locus aut quieti? Ardenter re amat uxor: nisi vicissim se amari senserit tepescet: amorēq3 odio mutabit: Sin equandus tibi est amor z tu ardeas necesse est: vniq3 dedit9 sis amanti: çelotipe coniugis vir insomnis: nunc blanditijs: nunc querelis fictisq3 criminib9 excitandus exercendusq3 per noctem: Seu licentius oculum deflexeris: seu ridenti lentius arriseris: seu vicinam salutaueris: seu formam alterius laudaueris: seu domum seriuz redieris: postremo aliquid feceris aut dixeriz quo suspect9 lesiq3 reuz sis amoris: que si vita dici debet: que nam morz dicēda sit nescio. Et hec quidē de ardēti tuo amore sentētia
E nostra est. ¶ Hau. Est mihi perpetua thori psors. ¶ Ratio. Et somni perpetuū exilium. Maritalis lecti rarus ac tenuis sopor est: hinc uoluptas: hinc iurgia: quies nusq3. ¶ Hau. Habeo uxorem fidelissimaz. ¶ Ratio. Fuisse fideles aliquas nō nego usq3 etiā ad mortem. Et profecto homini qui hoc vite genus elegerit: magne diuitie cōiunx bona z fidelis: maior tamē est acies aduersa: Nempe etiā illustrium multi dolo coniugū periere. Sileo Danai truces z cruentas nuptias z infamē noctem miseramq3 tot simul iuuenum stragem. Non hoc illi quorum supra meminimus grauis Agamemnō: nō Phrix Deiphob9 neget: nō ex uestris Africanus minor: nō postremo recentior Alboin9 rex: cui9 ab impudica z seua fusus coniuge nitidi Athesis rippam sanguis infecit: ¶ Hau. Uxorem nobilem: castam: mansuetam: humilem z obsequiosaz: piam fidaz repperi. ¶ Ratio. Mirus auceps: cornicem candidaz inueniſti. Uix est tamen qui inuenisse se fuscam putet.

¶ De uxore formosa. Dia. LXVI. ¶ Hau.

Formosa mihi uxor obuenit. ¶ Ratio. dif A
f ficilem prouinciam nact9es: vigila: diri iā durum custodire quod a multis appetit9. ¶ Haudium. Forma est uxoris excellens. ¶ Ratio. Solet forma corporis ut multa alia paritate gaudere: imparitatem ac dissimilitudinē aspernari. Si par igitur tibi forma est exerceberis: aliqn contemneris: utrūq3 laboriosum. ¶ Haudiū. Forma coniugis magna est. ¶ Ratio. Et magna supbia: Uix est aliquid quod eque animum tumefaciat z extollat. ¶ Hau. Forma uxoris est maxima. ¶ Rō. Uide ne castitas parua sit. Scitū est illud Satyricum: Rara adeo est concordia forme atq3 pudicitie ut hec constet: morum insolentiam quis ferat z quotidiana fastidia? ¶ Haudiuz. Formosissima est uxor. ¶ Ratio. ¶ Habes domi idolum sumptuosum: operosum: videbis indies peregrinos nouosq3 habit9: lauda hinc corporis habitudinem quam oia deceāt: hinc ingenium inuentricis ad cuncta uersatile: tum iacturam pzimonij lucrum uoca. ¶ Hau. Habeo uxorem formosissi- B
mam. ¶ Ratio. Habes idolum litigiosuz insolēs: quod affusus colas: qō extra te rapt9 stupeas: qō adores: vnde tot9 pendeas. Submitte collum iugo z content9 forma coniugis: curasq3 alias z propriam libertatem procul abijcere. Dicebaz modo: caue nequando aliam preter illam laudes: ne quā do oculos ab illius fronte diuerteris: ne solito parcius blādiaris: solito min9 insanias quicquid respueris capitale erit: omnis sanitas defectio. Uiue deniq3 ad uxoris edictū: z nutū domine suspēsus obserua mancipium non marit9: Hec facito: si tanti existimas aliq3 diu formosam thori sociā amplecti: leniq3 ad tempus cute gaudere: z candido natos ex utero tanq3 poma nobiliora pulchro de uasse suscipere. ¶ Hau. Uxorem habeo formosam. ¶ Rō. Uenenū dulce: compedes aureas: splendidam seruitutem. ¶ Hau. Forma delector uxoris. ¶ Ratio. Uana breuisq3 delectatio. Nil forma fugacius z presertim femina. Qui uxorem propter formam diligit: cito illam oderit.

¶ De uxore fecūda z facūda. Dia. LXVII. ¶ Hau.

Fecunda mihi uxor est. ¶ Rō. Multas ti- A
f bi curas: multos pariet labores uxor sterilis vnica tm̄: at fecunda quidem sarcina dom9 est multiplex. Notum est illud Comicum: Uxorē duxi: quam non ibi miseriā vidi: nati filij alia cura. ¶ Hau. Non fecunda tm̄ uxor sed facūda est. ¶ Rō. Hinc filij z nutrices aderunt: hinc sales z uerba non deerunt. Habes cum qua disputes ac declames: z Satyricuz non audisti ubi ait: Nō habeat matrona tibi que iuncta recumbit: Di

cēdi genus: nec curtum ꝓmone rotato ꝓqueat enthymema: nec hiſtorias ſciat omēs. Coniugem querebas magiſtrā inueniſti: iamq; aliqd impoſi tum cōe aliquid loqui: ſine ꝓiugis cēſura ꝛ irriſio ne non poteris: fruſtraq; eiuſdem Satyricū illud optaueris: Soleciſmū liceat feciſſe marito. Inter mundi tedia: nullum importunius ꝓuocaci femina ꝛ tacere neſcia.

¶ De opima dote. Dia.LXVIII. ¶ Hau.

a Ote auctꝰ ſum opima. ¶ Rō. Et opima ty
o rannide: malū malo additū. Supbie cōiu galis duo ſtimuli: dos ꝛ forma. ¶ Hau. Multū dotata uxor eſt mihi. ¶ Ratio. Multum dotata uxore nihil eſt iportuniꝰ: nihil intractabili us: nil ſibi nō licitum arbitraꝝ: que ſuas opes ma riti cōparat egeſtati: que uiꝝ paſcit: dñaꝝ ſe putat eſſe nō ſociam. ¶ Hau. Magna dos meū ſubijt li mē. ¶ Ratio. Unde dos ingreditur: ide libertas egrediꝫ: Qō bñ ꝓuiderat Lycurgus: cuius lege cautum fuit: ut indotate nuberēt: Et adiecta ratio: ut uxores eligerenꝫ: nō pecunie: ſeueriuſq; matri monia ſua uiri cohercerēt: cum nullis fremis dotiſ tenerenꝫ. Utrūq; ſapiēter: Nam ꝛ uere multis in domibꝰ non uiro uxor ſed pecunia nubit auaritie: ꝛ eſt utiq; magna dos licētia ꝓiugis frenum uiri. ¶ Hau. Ingens cum uxore dos obuenit. ¶ Rō Muta ordinē: imo enim cum ingenti dote uxor ſu bijt: quā libētius excluſiſſes ſi ſola poſſet excludi. Plane ꝓiugiuꝫ obſcenum: ubi nō ſpe ꝓlis ad cu biculum uiri uirgo: ſed ad arculam auaritie ipul
b ſu dos ꝓcupita deducit ¶ Hau. Magnā mihi do tem uxor attulit. ¶ Ratio. Dic ueriꝰ: magnū ꝓ cium libertatis tue: que ſi tibi chara eſſet: ut decu it: nullo eam ꝓcio uendidiſſes. ¶ Hau. Ditiſſima mihi uxor obtigit. ¶ Rō. De moribꝰ nihil narras: Nempe nihil ut reor de moribꝰ cogitaſti: deq; op timis femine dotibꝰ fide: uerecūdia: caſtitate: mo deſtia. Sunt uobis iſta cōtemptui: ꝛ ſolum in nu ptijs ueſtris attendit dos ꝛ forma: hec eſt auari tia ꝛ libido: ꝓnube matrimonijs his condigne. ¶ Hau. Pecuniioſiſſima eſt cōiunx. ¶ Rō. Uide an non Themiſtocleū illud conſiliuꝫ quo diffinit: Malle ſe uiruꝫ pecunia: q̄ pecuniam uiro indigē tem: recte etiam ad feminas trahi poſſit. ¶ Hau.
c Uxor mihi p̄diues eſt. ¶ Rō. Quanto meliꝰ erat cum inopi requieſcere: q̄ laborare cum ſupba: melius eſurire cum paupcula humili: q̄ cū inſolē ti diuite litigare. ¶ Hau. Cōiugis dos imēſa eſt. ¶ Ratio. Cōſequēs eſt ut elatio animi ſit imenſa: timor aūt uiri nullus. Nō audebis uitia repꝛehen dere dum reſpicies dotē: nō ꝓeſumes humiliare illam per quam te memineris ſupbire: nec faſtidia dūtaxat ac tedia: ſed pbꝛa etiam ꝛ iniurias tole rabis. An forte nō Aurelij Antonij principis me miniſti: illius qui philoſophi cognomē ob iperiuꝫ nō omiſit: qui cū uxoris noſceret adulteria: ꝛ ami ci ut eā uel occideret uel ſaltem dimitteret hoꝛta rentur: reſpōdebat: Si uxorē dimittim reddam ꝛ dotē: dos aūt erat iperiū. Uides ut ingētis uiri
d ium dos frenabat: tuum forſitan non frenabit? ¶ Hau. Dos ꝓmarima infinita inextimabilis eſt. ¶ Ratio. Dos mrimonij onerib ſuppoꝛtādis: nō auaritie eſtib irritādis inuēta eſt. Itaq; quo ma gis illaꝫ exaggeras: magis infamas: ut que utrin q̄ mole ſua noceat: ꝛ hinc dātis ipudētiam: hinc cōcupiſcētiam accipiētis auctura ſit. ¶ Hau. Eſt mihi maxima dos uxoris. ¶ Rō. Nō quanta ſit dos: ſed qualis ſit uxor refert: ꝛ in dote ipſa non quantitas certe ſed qualitas exiſtimāda eſt: unde ſcilicet ꝓfecta: quibus parta modis: multe magne dotes malis artib ſunt queſite. Heliopolitanū ꝛ punicum morem noſti: quorum nuptijs non pie tate patria ſed ſtuꝓis ac dedecore dos cōſtabat.

¶ De gratis amoribus. Dia.LXIX ¶ Hau.

Ratis fruor amoribus. ¶ Ratio. Hꝛatis g inſidijs oppꝛimendus. ¶ Haudium. Hꝛa tis uxor amoribuſ. ¶ Rō. Bene ais uxor. Eſt enim amor latēs ignis: gratū uulnus: ſapiduꝫ uenenū: dulcis amaritudo: delectabilis morbꝰ: iu cundum ſuppliciū: blāda mors. ¶ Hau. Amo ꝛ ui ciſſim amor. ¶ Rō. Primū noſſe poteſt: ſecūdum in ambiguo eſt: niſi forte nocturnū muliercule tue murmur in teſtimoniū trahis. ¶ Haudiuꝫ. Amor haud dubie. ¶ Ratio. Perſuaſit ut uideo: nec ma gnū ꝓſuadere uolētibus omnis amās cecus ꝛ cre dulus. Qō ſi fidem iuramēto amatorio uis ineſſe ſcriptum ab amante chirographum tenera in gla cie: teſtibuſ auſtris in mediū ꝓfer. Sed o inſane nihil unq; ipudice ꝓeſertim credas femine: ſexus ardor: leuitas cōſuetudo mētiendi: fallēdi ſtudiū fructuſq; fallacie: hec ſingula mltoq; maxime hec omnia: quicquid illius ore ꝓdierit ſuſpectū faci
B unt. ¶ Hau. Amo qō iure animū delectet ꝛ dulci ter ardeo. ¶ Ratio. Credis ex me audire qō ille magiſter amoꝝ ait: ut feliciter ardens gaudeas ꝛ uento tuo nauiges uoluptatis: Id quidē nō cōſtij eſt: Ego uo: quo ſuauiꝰ arſeris: eo cautius ex in cendio fugiendum conſulo. Tunc ſunt mala peri culoſiſſima cū delectāt: Sepe ſuauitatē hanc du riſſimus finis exaſperat. ¶ Hau. Amo amor q̄. ¶ Ratio. Ut ſit ita: qd niſi duplex nodus: nexus artior: graue diſcrimen? melius de te ſperarem ſi amares tm̄: non etiam amareris: Et ſi enim facili tatē amoris atq; difficultatem eque nociuā qdam dicāt: q̄ facilitate animus capiatur cuꝫ difficulta te contendat. Ego tamen ita ſentio: nihil ad aman dū efficacius q̄ amari: contraq; nihil eſſe qō ma gis ab amādo deterreat q̄ ſcire ſe non amari: nec amatum iri credere: q̄uis id nō facile creditura ſit ceca ꝛ cupida mens amātis: qui unus eſt ex illo grege de quo ſcribitur: q̄ qui amant ipſi ſibi ſom nia fingunt. ¶ Hau. Amo ego cū gaudio. ¶ Rō. Qui q̄ male ſibi eſt non ſentit obtorpuit: qui ma lo ſuo gaudet inſanit. ¶ Hau. Apud me fateor de lectabile eſt amare. ¶ Rō. Odioſum mallē ac mo leſtum: quo ꝛ fuga mali ꝓmptior foret ꝛ ꝓpin quior ſpes ſalutis: nunc delectatio morbum alit: ſanus enim fieri reſpuit quem delectat egrotare.
L ¶ Hau. Ut libet apud me quidem ingenium eſt amare. ¶ Ratio. Ut qſq; ſapit ꝛ loquit: apō me uo fuile ꝓrſus ꝛ languidū: ꝛ q̄ fortiſſimos ēt uiros emolliat eneruetq; dicā q̄ nemo eſt qui ne ſciat: nemo erit qui audiens nō mireꝫ: ſi magnarū rerum recordatio: uel ſcitib admirāda eſt. Neue oia ſequar: qō nec neceſſariū puto nec poſſibile: duaꝝ toto orbe clariſſimaꝝ gētium duos lōge pre ſtātiſſimos duces ad memoriā reuoca. Julius Ce ſar victor in gallijs: in germania: in britānia: in hi ſpanijs: in italia: in Theſſalia: in egypto: Idemq; mox in armēia: in pōto: in africa: ꝛ rurſus in hiſpa

nia supremo marte victurus: In medio tantarum victoriarum ab amore regio: interim apud Alexandriã victus est. Hãnibal apud Licinũ: apd Trebiã: apd Trasimenũ: apd Cãnas victor: ac demũ i patria vincendus sua: prius apud Salapiam apulie oppidum: quo inexcusabilior sit meretricio amore subactus est: Quanta tibi videtur mali vis que tã duros animos: tam rigida pectora leui frangat in cursu: tam rapidos pedes: tam fortia brachia fragilibus vinculis liget. Linquo fabulosa & uetera nimis: In beluas transformatum Jouem ridiculis: Martem vinculis implicitum duris: nentem pensa digitis Herculem: ad hec & Leandrum fluctib⁹: Biblida lachrymis: Prochryni telis viri: propria cuspide Pyramum: Hyphin laqueo pereuntem: quodq; est certius atq; sonãtius: & grecorũ duces de amore certantes: & notis Troiam flammis ardẽtem: absq; his oibus & mille similibus: satis duo illi quos premisimus ad pbandũ de quo agitur: uel magnitudine nominũ: uel historie fide sufficiũt. ¶ Hau. Amo: quid de odio dices: si amorem dãnas? ¶ Rõ. Ut tu accipis: utrunq; damnabo: neq; ideo bonũ aliqd dicam: quod aduersum malo sit. Duo enim extrema sibi inuicem aduersa pariterq; a medio: hoc est a virtute distantia: pariter mala sũt. ¶ Hau. Ergo malũ est amare. ¶ Rõ Hoc ego fateor. ¶ Hau. Malo hoc nihil melius inuenio. ¶ Rõ. Credo hercle ut est anim⁹: sed tua opinio rez mutat. ¶ Hau. Oderint quos delectat ego amabo. ¶ Rõ. Odiũ atq; amorem in differẽtia direrim: Nam ut odisse vitium: & amare virtutem eque laudabile est: sic seu virtutis odiuz seu vitij amor eque dãnabile. Et ad sũmam: vix inuenies qõ per seipsum sic laude uel infamia dignum sit: quin paucis additis: laus ac vituperatio altera locũ sumat alterius: Tu qd ames videris. ¶ Hau. Quid amem nisi qõ ceteri? ¶ Rõ. Non oẽs idez amant. Fuerunt qui amarẽt deum tã enixe: ut pro amore hec oia quidem & seipsos vitãq; suã pietis sel lucrũ ducerẽt. Fuerũt qui nõ altius aspirantes pro nuda virtute aut pro patria idem facerẽt. Numerarem nisi innumerabiles essent. ¶ Hau. Ego nec in celo fui vnq̃: nec virtutez vidi: amo que cerni possunt. ¶ Rõ. Si nihil amas nisi qd cerni põt: nihil igit magnũ amas: qd q̃ directe obuias p̃cepto illi vulgatissimo: Nolite amare que vident sed que nõ vident: que eni vident tpalia sunt: que aũt nõ vident eterua. Uos autẽ ceci aio deditiq; oculis: eternũ nihil nõ dicã amare sed nec itelligẽ nec cogitare quidem idonei: uobiscum peritura sectamini: & pudendos affectus honesto tegẽtes uelo libidinem dicitis amorẽ: Illum colitis: illuz fandi licentia deum facitis: ut probra uestra: que vix celum tegit excuset. Quid enim deo auctore fit perperam? Ite iã erigite deo uestro aras ac thura porrigite: ille uos ad celum euehet: Immo vo celi deus illum & uos trudet in tartarum. ¶ Hau. Juueniles ludos in calũniam trahis: amo: da ueniam. ¶ Rõ. Si ab offenso poscenda est uenia: ipse tibi ignosce: neq; eniz aliũ q̃ te ledis: & ab miser quos inter scopulos fragilem cymbã agis? ¶ Hau. Juuat ita viuere: nec itelligo qd nã uetet. ¶ Hõ. Miserum est peccare: miserius delectari: miserrimuz excusare atq; amare peccatum: & tum demũ consumata materia est: cum ad studium uoluptatis opinio quedã honestatis accesserit. ¶ Hau. Amo nec possũz aliter nec uolo. ¶ Rõ. Posses nempe si uelles & forsan adhuc uoluentibus annis uoles. Siquidem cũ in multis: tunc precipue in hoc morbo euenit ut sepe virtuti temptatũ frustra remedium ultro dies longior afferat. ¶ Hau. Nulla me dies non amantem viderit. ¶ Rõ. Age igitur: lude: insani somno letare: experrect⁹ flebis. ¶ Hau. Ego vo non flebo sed canã: meq; ipsuz more amãtium carminibus cõsolabor. ¶ Ratio. Est hoc quidem de quo multa dici possunt: & quando huc me trahis insistaz. Inter multas fateor mira hec amãtium amẽtia: non solum apud vulgus ubi consuetudine in naturã uersa furor ois excusabilis: sed apud utriusq; lingue doctissimos. Nam & poetas graiox & uestros quedam de alienis multa de suis amorib⁹ plausibiliter conscripsisse cõpertuz est: atq; vnde morum infamiam merebant: eloquẽtie gloriam cõsecutos: Tolerabilior apud illos Sappho: etas: sexus: animi leuitas: puellam excusant. Sed quid Anacreonti facias: quid Alceo: quorũ uterq; non poeta modo insignis: sed vir fortis & rebus gestis in sua republica clar⁹ fuit: Seu quid & ex uestris Quidio: Catullo: Propertio: Tibullo: quorum nullum ferme nisi amatorium est poema: q̃q̃ quid poetas: quibus nescio: vnde maior licẽtia data est: & nõ potius vite duces arguam philosophos: Ubi hercle gaudeas: grauitatis multo plus uestris fuisse q̃ grecis: vix enim occurret horum aliquis tam pditus: qui non dicam: tale aliqd fecerit: sed nõ libere: totum hoc uanitatis gen⁹ irriserit atq; damnauerit: Apud illos tamẽ non cões quosq; sed seueriss imos philosophoruz stoicos: ipsumq; qõ miraberis: Platonẽ: in hoc errore uersatos scimus. Amatuq; qdem sapiẽtem uolunt stoici: & sane si de amore conueniat non fallunt. Amabit enim deum sapiens: ut dixi: amabit & primuz: amabit virtutem: sapientiam: patriam: parentes: filios: fratres & amicos: & si uerus sapiens fuerit: ẽt inimicos amabit: non ppter illos: fateor: sed ppter eum qui hoc iubet. In his oibus: oro te: quis loc⁹ est pulchritudini. Sic enim Ciceronis Tusculano diffinitum legimus: amorem ipsum conatum esse amicitie faciende ex pulchritudinis specie. Quis tã cecus: ut non videat: quid sibi uelit hec pulchritudo. Recte ergo querit illic Cicero: Quis est eni inquit iste amor amicitie? Cur nõ deformẽ adolescentẽ quisq; amat neq; formosam anũ: nimirum etas & forma cum delinimentis suis sunt hui⁹ amicitie fundamẽta: que honestius sic dicit: q̃ libido: quid si tamẽ aptis sanisq; oculis facile cernit. Ita q̃ tota res eo redeat: ut si sit amor quisq̃ in reruz natura sine sollicitudine turpiq; desiderio: sine suspirio & ardenti cura: sit hic sane pmissus sapienti: Uacat enim omni libidine: ut Cicero idem ait: omniq; tumultu atq; angore animi: que maxime vitanda sunt sapientibus. Letex non ut fando reruz facies uelari: sic mutari ueritas rerum potest: ꝓmo aũt nobis nunc non nisi de libidinoso amore susceptus est: qui his multisq; alijs magnis malis uacare nullo põt modo: Et hec qdez stoicis. Ad platonẽ uenio: qui philosophoz pnceps: imo: ut aiũt: philosophoz deus: Et si in hoc multi litigẽt: in omni aũt questione: non plurium sed maiorum melioruq; iudicio standum est. Plato inq̃ utiq; sum-

mus vir de amorib⁹ suis etiaꝫ turpib⁹: q̄ q̄ vo philosopho nulla libido non turpis ⁊ inconcessa sit: pace tanti viri dixerim: multa licentius scripsit: q̄ quibus Platonicum nomen scribendū esset: Scripsit tamen: ⁊ quod nollem: scripta extant: neq; tā celebris fame notam: neq; iudicium posteritatis erubuit: curam hanc metumq; omnem vincentem impetu passionis animum urgentis stiliq; dulcedine calamum excitantis: que uel in turpi pudendaq; materia tāta illi est: ut Epicureis magis q̄ Platonicis in rebus: quasi soliꝭ in luto Platonici radios cernas ingenij: ⁊ hanc ipsam post Platonem multis video causam fuisse ut scripta relinquerēt: que uel honestius non scripsissent: uel consultius deleuissent: multiꝭ ut idem faciant futuram esse cōiscio sed famosiorem attigi. Proinde quod ad reprehensionem attinet insanie talis ⁊ aliqua diximus: ac multa ⁊ uaria dici possunt: quod ad remedium uero non pauca: Nam ad illam quam dicis consolationem mali huius: quam tibi de carminibus prouenturam fingis: breuissimum Flacci carmen ac percunctatio illa pro responso sit: Discine ſiculis speras tibi posse dolores: Atq; estus curasq; graues e pectore pelli: Loquendo: canendo q̄ amor alitur: accenditurq; : non extinguitur nec lenitur: ut quos memoras cantus ⁊ carmina: tuorum non fomenta sed irritamenta sint vulnerum.

b ℂHau. Credere iam tandem admonitus ⁊ expertus incipio: quamobrem si libet omissis alijs: ad remedia stilum uerte. ℂRō. Multi olim ista conquirere nisi sunt: in quibus Naso mirus medicus morbi amantior q̄ salutis: cuius quedam leuia: quedam feda uel inefficacia: tamen est aduertere. Scripsere alij: inter quos Licero breuiter potenterq; : ad summam pauca hec sunt que de multis electa probaueriꝭ: loci mutatio: que ut corpori: sic animo egrotanti salubris interdum est: Euitatio omnium fugaq; diligens quibus amati vultus in memoriam retrahariꝭ: occupatio quoq; traductio q̄ animi ad alias curas nouasq; sollicitudines: quibus morbi ueteris uestigia deleantur: Cogitatio uehemens ⁊ assidua: q̄ turpe: q̄ triste: q̄ miseruꝫ: Postremo q̄ breue: q̄ labile: q̄ nihil sit omnino quod difficultatibus tantiꝭ appetitur: q̄ facile: q̄ toq; melius: uel impleri aliter alijsq; vijs uel contemni penituꝭ possit atq; abijci: interq; rerum vilissima deputari. Multos preterea curauit pudor: quod maxime generosis animis accidit: dum obuersatur infamia irrisioq; : dumq; se digito signari vulgiq; fabulam fieri dolent: dum sub oculos redit rei feditas: fructu uacua: plena dedecore: plena periculis: plena doloribus ac penitētie causis. Ad extremum proderit excusationibus ac falsis opinionibus reiectis: ueras induere: Nihil hic natura: nihil fatum: nihil stellaꝭ agere: nihil deniq; nisi solam animi leuitatem atq; liberum iudiciuꝫ Etenim in egrotantis arbitrio: ut sanus fiat: mori bona fide uelle ceperit: ⁊ blande consuetudiniꝭ nexus dulces abruperit: laboriosum certe sed uolenti possibile. Et quidem ut grauissime ait Licero: illō quod in omni perturbatione dicitur demōstrandum: nullam esse que nisi opinabilem: nisi iudicio susceptam: nisi uoluntariam: Etenim si amor naturalis esset: ⁊ amarent omnes: ⁊ semper amarent: ⁊ idem amarent: neq; alium pudor: alium

cogitatio: alium satietas deterreret. Nempe hoc ultimum satietas a quibusdam inter remedia ponitur: ab alijs autez amor nouus: quo ut censent: uetus amor quasi clauo clauus pellitur: Quod q̄ uis Artaxerxi Persarum regi: quem Assuerum sacre uocant littere: ⁊ suggestum ab amicis: ⁊ effectum utile deprehensum: auctor expressior sit Josephus: de euentu quidem non litigo: de electione pronuncio. Itaq; duo hec utilia fortassis interdū: semper certe periculosa crediderim: si neq; horuꝫ aliquo neq; omnibus conualescas: ad morbi causas animo recurrenduꝫ erit. Nec uero: ni fallor: prime omnium ac maxime sunt ualitudo ⁊ forma elegans: opes: ocium: iuuenta. Ut corporis ergo: sic animi morbis contraria optime medebuntur egritudo: deformitas: inopia: graue negocium: senectꝰ errorum iuuenilium castigatrix eximia: Nec mihi sūt ultima dura quidem: sed pro magnitudine pestis optanda remedia.

ℂDe Ortu Filiorum. Dialogus. LXX. ℂHau. Ati mihi sunt filij. ℂRō. Heminatuꝫ malum ponduſq; domesticum. ℂHaud. Filij mihi sunt nati. ℂRō. Laborioſa uxor: Laborioſior: amita: laborioſiſſima demuꝫ proles. ℂHaud. Nati filij. ℂRō. Dulcedo amariſſima ⁊ fel melle circumlitum. ℂHau. Nata mihi dulcis est soboles. ℂRō. Fontem tibi grauium curarum domi natum credito. Nunq; sine metu atq; angoribus vitam ages. ℂHaudium. Filios genui. ℂRatio. Nec timere nec sperare nec uota facere noueras: En discES tuo periculo: discES ⁊ parentes orbos miserari: discES ⁊ in breui vita longas curas terere teq; longiora negocia ordiri: discES his qui nihil ad te pertineant torqueri: que visurus nunq; sis disponere: Ad postremum discES amare plus aliuꝫ q̄ te: discES ardētiſſime diligere: tepidiſſime diligi: duras artes. ℂHaudium. Filios habeo. ℂRō. Nūc pmū intelligere incipis qd ipse debeas parētib⁹ tuis. ℂHau. Filios pcreaui. ℂRō. Seuiſti arboré iexhausto pcolēdā studio: que te dū viuas exerceat cui⁹ nullos fortitan aut seros ⁊ fortaſſe post obitū fructꝰ legaſ. ℂHau. Filij mihi sūt. ℂRō. Si boni iugis timor: sin mali sępiternꝰ dolor: Interim solamē ambiguū: certa cura. ℂHau. Deo filios. ℂRō. Habeſ vnde viuus doleas: mortuꝰ agnoscariſ: habes ⁊ vnde sepius mori possis. ℂHau. Pater filioꝝ suꝫ bonoruꝫ. ℂRō. Quāto meliores filij: tāto piculoſior ꝓditio tua est. Nescis quā dolēdi mām gignēdo q̄ſieris: quos lachrymis aditꝰ in tuaꝫ domū patefeceris: q̄ tuꝫ in te ius morti miſerieq; pbueris? O mateſ miſere: ait Horatiꝰ: O pateſ miſeri dico ego. ℂHau. Optimoꝝ pater filioꝝ suꝫ. ℂRō. Optanda mors tibi integro est: ne forte viuus esse desinas q̄ delectat: ⁊ aliquādo cū Nestore a socijs q̄ras cur tamdiu vixeris. ℂHau. Uotiua felix letuſq; suꝫ sobole. ℂRō. Felicitas anxia: sollicitū gaudium: ⁊ sepe mestū gaudiū felicitas misera. Posſeꝫ multos illustrium pferre: quoꝝ felicitati nihil magis obstitit: q̄ q̄ filios habuerunt.

ℂDe Filio infante festiuo. Dial'. LXXI. ℂHau. Nfans filiꝰ festiuus est mihi. ℂRō. Modo ne ista festiuitas in dolorem desinat: ⁊ quo presens tibi letior infans tuus fuerit: eo mestior sit digreſſus. ℂHaudium. Infans est

A

i

A

D

Laduca ante alias etas illa: sepe in ipso flore preci
dit. Utqꝫ nil dulcius: sic fere nil amari⁹. ¶Hau.
Infans est mihi blandissimus atqꝫ multiloquus.
¶Rō. O ne iste blanditie uertanꝰ in lachrymas.
Res est dulcissima fateor infantilis aspect⁹ ⁊ allo.
quiū: Utqꝫ est apō Statiū Papinii sydereivult⁹
⁊ uerba ligatis interrupta modis: que dum audi
untur mulcēt: dum audiri amplius nō possunt cru
ciant: nec sine sensu doloris ad memoriā reuertun
tur: sic humanis in rebus: sed in nulla magis dul
B cedini opposita semp amaritudo est. ¶Hau. Dele
ctor filio infante iucundissimo. ¶Rō. Non prohi
beo delectari ne nature obstem: sed in omnib⁹ mo
duz quero: sine quo nihil bene agitur. Uolo te par
tius gaudere: ut si dolendum fuerit: possis ⁊ parti
us dolere. Et moneo cogitare: facile fieri posse: ut
arundineo baculo insistas: uel in caducū te parietē
inclinaueris: qō sepe dixisse fertur Hadrianus ꝓn
ceps cum Elium uerum: puerum pulchrū sed fra
gilem adoptasset: ⁊ secum canere possis Marone
um illud: Ostendent terris hunc tm̄ fata: neqꝫ ul
tra esse sinent. ¶Hau. Gaudeo de infante meo.
¶Ratio. Sic gaudet ut doliturus: siue ille: ut dixi:
acerba morte defungitur: siue qō est multo gra
uius: quodqꝫ sepissime accidit: e gratissimo infan
te fit ingratus ⁊ inobediens adolescens. ¶Hau.
Multuz gaudeo de infante filio. ¶Rō. Nemo tā
stultus agricola est qui de flore multum gaudeat:
fructus est expectandus: tunc gaudendum modi
ce. Interim tēpestates: grandines ⁊ uredines me
tuende sunt: frenandumqꝫ metu gaudium.

A ¶De insigni natoꝝ forma. Dia.LXXII. ¶Hau.

Insignis est natoꝝ forma. ¶Rō. Si tuaz
i tibi formam contemnendaz me docēte di
dicisti: quanti alienam sis facturus intelli
gis. ¶Hau. Forma filioꝝ magna est. ¶Rō. Ma
gnum maribus discrimē femineisqꝫ pmaximum.
Jamprimum pulchritudo ⁊ castitas raro cohabi
tant: Nam nec uolunt uirqꝫ si uelint liceat: cuz hu
mana omnia: tum in primis pudicitia hodie ma
le tuta est: presertim ubi forme egregie iuncta est.
Sunt quibus inuideꝰ: sed intra suos fines sese te
net inuidia: dolet: irascitur: nihil ultra: quidam ille
si inter multorum odia senuere: quidam perpetua
⁊ ad ultimum iconcussa uiguere tyrānide: Quot
assidue placato mari naute: quot per siluas saluis
mercibus pretereunt mercatores: nec pirata il
lis nec his predo obuius: quam tu mihi formo
sam intemptatam dabis? Casta licet: obsidebi
tur: oppugnabitur. Quis animus muliebris cor
ruptoribus tot resistet? Admouentur muris sca
le blanditiarum: machineqꝫ munerum ⁊ latentes
sub terra fraudum cuniculi: Si his artib⁹ non pro
ficitur: manu improba uis affertur: Si fidem que
ris: famosissimos raptus ad memoriaz refer. Forma
multos temptauit: ac tēptandos prebuit: quos
dam strauit: ⁊ uel in crimen impulit uel in mortez.
Fuit apud Hebreos exēplū tēptationis acerrime
Joseph: sed discrimē: prouidentia celestis in gl'iaz
uertit. Apud graios Hippolytus ⁊ Bellerophon
tes apud uos Spuria ne temptaretur propriis se
manibus deformauit. Non apud primos uirgo
Thamar: non apō secundos Graia Penelope: nō
apud tertios romana Lucretia tuta fuit: nō apud
omnes plurime uel temptate passim uel oppresse.

Hi sunt forme labilis ⁊ caduce fructus: qui psepe
non opulentas tantum domos: sed ingētes urbes
⁊ magna nōnunqꝫ iperia euerterūt. Note sunt hi
storie. Certe nisi formosa adeo esset Helena: Tro
ia māsisset icolumis: Nisi tam formosa Lucretia:
Romanum regnum non tam uelociter corruisset:
Nisi taz pulchra Uirginea: nec tam cito decemui
rale illud imperium defecisset: nec Appius Clau
dius tantus legifer Romanus libidine victus: fa
mam in rostris: uitam in uiculis finisset. Deniqꝫ si
formose minus innumerabiles alie fuissēt: non tot
rapte aut decepte: in tot ꝓbra tantasqꝫ anime rui
nas ex arce pudicitie cecidissent: Quare effectus
forme bonos quos inueneris: renūcia: ut cum ꝓtra
rijs cōparentur. ¶Hau. Formosissimus filius est B
mihi. ¶Rō. Forma hec Messaline cuiuspiā cuz
libidinem excitarit: elige utrum uis: aut neget ⁊
amātis impio occūbēdum aut annuat: ⁊ Claudij
gladio pereundum erit. Castitate igiē mortem: ad
ulterio aūt nihil preter exiguam leti morulaz que
sierit: ⁊ hoc sibi illa inclyta ⁊ excellēs forma con
tulerit. In hoc ergo ut in reliquis mediocritas bo
na: si extremoꝝ alterum eligēdum eēt: forma gra
tior: sz gibb⁹ est tutior. ¶Hau. Est mihi nata pul
cherrima. ¶Rō. Circumspice insidias: vim cave
to: Jasonem putas aut Theseum aut Paridem
unum esse: Mille sunt. Filiam habere sollicitudo
est laboꝝqꝫ: formaz adijce: metus fit: quez nisi mor
te aut senectute nō fugias: nuptijs nanqꝫ alterius
in domum metum trāsferes: nō extigues. ¶Hau. C
Preclara natorū forma glorior ⁊ exulto. ¶Rō.
Gloriari ⁊ letari forma sua iuuenes: uanum utiqꝫ
sed uulgare est: Gaudere aūt senem forma iuuentū
suoꝝ: quam uanitate plenam: ni desipiat: obiectā
qꝫ periculis videt: stultum prorsus ⁊ insanie proxi
mum. ¶Hau. Celestis filij forma est. ¶Rō. Legi
sti reor Iliados Homerice librū quartum ⁊ vigesi
mū: ubi Priamus de Hectore suo loquens. Non
inquit apparebat viri mortalis filius sed dei: dixit
hoc ille: sed Achilles ei ostendit hois illum morta
lis filium esse non dei: Et tui nunc filij celestis for
ma quā memoras: memētoreripi fedariqꝫ potest:
⁊ dū durat: quanti precij sit extimatio ꝓrupta est.
Hos errores tamē ⁊ has nugas paternus amor
immodicus ⁊ recti iudicij hostis parit. ¶Hau.
Formosissima mihi filia est. ¶Ratio. Ut nil aliō
sumptuosissima domus erit.

¶De filij fortitudine ac magnitudine. Dia.LXXIII.
¶Hau.

Et mihi filius uir fortis. ¶Rō. Quanto
e ille est fortior: tāto tu timidior sis oportet.
Jn nullos eni hoies plura pericula q̄ in sui
contemptores: hoc est uiros fortes cōgerit fortu
na. Nec imerito: Ceteri enim sese abdunt: euitant
qꝫ impetū: illi se obijciunt fulminanti. Recurre me
moria preteritum tempus: Fortissimos fore om
nes violenta morte consumptos inuenies. ¶Hau.
Fortitudo filij igēs est. ¶Rō. Fortitudo pulcher
rima virtus est: sed comitata casibus: uarijs para
tas lachrymas ⁊ instructū feretrum habeto. Om
nib⁹ mors vicina: viris fortib⁹ ptigua est. ¶Hau.
Uir fortissimus est filius. ¶Rō. Est qui patrie li
bertatem: fortitan stragez hostib⁹: sibi dec⁹: tibi fle
tum aliqñ metum semp afferat. ¶Hau. Nat⁹ mi
bi fortis ac magnanimus est. ¶Rō. At quid aliō

interfecto in filio Creon gemit: nisi magnanimus bellice laudis ardorem? Quid Euander in Pallante suo: nisi nouam gloriam armorum ⁊ predulce decus primi certaminis? Quid aliud Priamus Hectorem pauens monet: nisi ne Achillem solus expectet? Quid ne aliud hunc ipsū mater anxia precatur: nisi ut fugiat bellicosum virū? Quid denicꝫ aliud uxor Hectoris post viri mortem fati ignara timere se dicit: nisi probitatem viri miseram ⁊ feruorem animi non se in acie continē tem bellatorum sed ceteros precurrentem: quod ipsum iam ante ab initio formidabat: ubi euntem ad bellum his uerbis alloquitur: demonice corrūpet te tua vis: neꝫ miseris filij pueri ⁊ mei misere mris que cito vidua tui ero? Quid postrēo Achillis genitrix pro nato timida dum diceret: Jam pelago terriscꝫ meus queretur Achilles. Et uolet ipse sequi: dumꝫ illum frustra iā ferventis belli motibus ereptum ⁊ imbecillem tranquilli senis in regiam inuectus virgineis latebris occultaret? Omnes hos quidem fletus ⁊ hos metus nihil aliud q̄ martia vis ⁊ virtꝰ animosa pepererat. ¶Hau.

c Ualde mihi magnanimus est filius. ¶Rō. Magnus animus sine magna potētia stultitia magna est. Magnanimitas recta hominum est paucorū: q̄uis ⁊ qui potentissimi videntur q̄ sint fragiles: multa etiaꝫ preter mortem: sed precipue mors declarat: ut breuiter uereꝫ dici possit. Nihil ibecillius homine nilꝫ superbius. ¶Hau. Filiꝰ est mihi magnanimus. ¶Ratio. Haude ergo: habebis magnorum conatuus plenam domum: ocij uacuā ⁊ quietis. Et sepe optabis non tam magnanimus filium habuisse. Ad summam: clara est fortitudo: magnanimitas speciosa: utraꝫ vo laboriosa ⁊ turbida: tuta modestia ⁊ tranquilla.

¶De Filie castitate. Dia.LXXIIII. ¶Hau.

A Asta mihi est filia. ¶Rō. Jucūditas magc gna sed sollicita. Quāto enim castitas maior: tāto in eaꝫ vigilantior libido. Nihil tā ardenter inuaditur q̄ quod castis excubijs ⁊ femineo pudore uallatus est. Concesso calle corruptor it segnius: ⁊ permissa tepentius appetuntur: Multū ꝓcupite rei difficilis solet eē custodia. ¶Hau. Insignis nate pudicitia est. ¶Ratio. Est ubi res optima reipessime materiam prebet: Magna Lucretie forma fuit: sed nil eque hac spectata: matrone nobilis castitas uesanum iuuenem in adulteriū violentum stimulis egit ardentibus: Sic bonorū donis abutitur nequitia reproborꝫ. ¶Hau.

B Castitas filie nota est. ¶Ratio. Opta ut perpetua sit. Apud poetam legis: Uarium ⁊ mutabile semper femina: Quod si Maro non diceret: nunquid minus ideo certum esset? Quot adolescentulas pudicas primum: post lasciuas anus vidimꝰ? ⁊ ita presentibus vitijs cum preterita castitate certantes: ut pudice acti quasi perditi temporis penituisse videretur quo nullum fedius illo in sexu atꝫ etate ludibrium. ¶Hau. Castissima mihi est filia. ¶Ratio. Si seipsam cognouerit sciueritꝫ cuius est donum castitas: ⁊ illi gratias agens ad custodiam boni sui totum animus intenderit: atꝫ intutus intemerata peruenerit: erit: fateor: vnde ⁊ secum deo gratias agas ⁊ gaudeas: magis q̄ si illam regijs nuptijs illustrasses: Et tamē interis: mihi crede: quod timeas. Cum sit enim in omnibus rara constantia: tum in feminis nulla est.

¶De optimo genero. Dia.LXXV. ¶Hau.

A Ptimus gener est mihi. ¶Ratio. Debet
o esse uel filio charior: siquidem filius casus affert: generum electio. Acceptus igitur filie fer que nepotum debitrix: filium iam nunc dedit. ¶Hau. Heneꝫ optimum sors tribuit. ¶Rō. Sunt hoc in genere ⁊ fidei insignis ⁊ perfidie exempla. Raro uel nunq̄ꝫ tam fidelis patri filius fuit q̄ Augusto Cesari Marcus Agrippa: q̄ Antonio pio Marcus Aurelius: erga quem usq̄ꝫ ad illius vite finem: tribus ac viginti annis ita se gessit: ut non modo amorem eius ac filiam: sed imperij quoq̄ꝫ successionem ut filius fide perpetua ac sedulitate meruerit. At non talis erga Claudium fuit Nero: licet is quoq̄ꝫ non suis meritis sed matris ingenio principis filiā nactus ⁊ imperiū. ¶Hau. B
Unanimem ⁊ concordem' generuꝫ inueni. ¶Rō. Uide ne spes successionis aut honorum competitio: concordiam hanc infringat. Quis enim nō vi uere illum optet: cuius sibi utilem vitā videt? Sin autem vita obstare aliquo fortitan aspiranti aut utilior mors esse ceperit: seu videri: mutantur habitus atq̄ affectus animoruꝫ: occultumq̄ mor odium erumpit. Quante sane inter socerum ac generum possint esse discordie: ut fileam antiquam Danai fabellam: ⁊ Hummianum Aprimi soceri sui dolo nefario interemptum: Insuper Stiliconem cupiditate imperij ⁊ defuncti soceri ⁊ generi viuētis oblitum: abunde Cesaris atq̄ Pompeij notissimum est exemplum.

¶De secundis nuptijs. Dia.LXXVI. ¶Hau.

A Ecundas nuptias celebrabo. ¶Rō. Si
s nosces ad liquidum quid est femina quid ue de illa magni scribant viri: nec primas quidem nuptias celebrasses. ¶Hau. Secundas nuptias celebrare est animus. ¶Rō. Si nō te prime nuptie domuerunt: iam secundas celebra: si te nec ille domuerint celebrabis ⁊ tertias. ¶Hau. Secundis nuptijs intendo. ¶Rō. Qui ex primo coniugio prolem habens nouercam superinducit: suis manibus in suam domum mittit incendium. Si inuēta urget: aut libidinosa uellicat senectus: qua nihil est turpius: posset forsan: ut ciuiliter hoc potius q̄ honeste dicam: posset inq̄ fortassis utilius nisi uel peccati materia: uel diuina lege uetitū esset: concubinali obsequio subueniri: q̄ nouercalibus odijs domus tranquilla turbari: quod Tito ac Domitiano susceptis filijs Uespasianus prudētissimus princeps fecit: ⁊ etate hac Stephanus Columneñ. haud imerito inter principes memorandus. ¶Hau. Ad secundas nuptias intendo. B
¶Rō. Potes id qdem ꝑm leges humanas: diuinis quidem legibꝰ patientibus magis q̄ laudantibus: nota oibꝰ que de hac re Paulus tractat apostolus Certe etiaꝫ apud gentiles ipsos: quibus lario: talium libertas permissam rem potius q̄ probatam intelligere est. Siquidē multoꝝ mrimoniorum experientiā q̄si legitime cuiusdaꝫ intemperātie signum esse uestri maiores crediderūt: que amplexus Hieronymus q̄ multa cōtra secundas nuptias: q̄q̄ acriter scribat: non est promisse breuitatis inferere: que q̄uis in feminas non in viros etiam dici omnia videantur: ⁊ haud dubie: sexus ille maioris sit debitor castitatis ac pudoris: plus

tamen prudentia ac ꝓstantie debent viri. ¶Hau.
C Secundis mihi nuptijs est opus. ¶Rõ. Mirarer:nisi mores uestros nouerim:non tñ superuacua:sed damnosa etiaꝫ uobis necessaria effecistis: Tu ꝙ durissimi oris sis:si ad te frenandum uxore opus est altera. ¶Hau. Ad secundas nuptias festino. ¶Ratio. Age age dum feruor durat:cum refrixerit dolebis: Nõ notasti q̃ꝫ dulcis est sopor in uacuo cubili? Solum illum fedum ꝛ miserum actum cogitas:qui transit ꝛ vulnerat.

¶De Natoꝝ cõiugio. Dia.LXXVII. ¶Hau.
A Natorum nuptijs sobolez ꝓpagaui. ¶Rõ.
n Honestior aliquanto hec quidem cura q̃ꝫ superior:ꝛ tamen sepe vitium ꝓpago q̃ꝫ soboliꝭ utilior fuit. Illa dulci mero doliũ:hec amaris curis animum impleuit. ¶Hau. Nuptui natã dedi. ¶Ratio. Si proinde sicꝫ feliciter ꝛ filiã seruasti:ꝛ filium:ut modo dicebam: uel filio melius inueniſti:Si minus ꝛ illam perdidisti:ꝛ tibi hostem tyrannum filie quesiuisti. ¶Hau. Uiro filiaz collocaui. ¶Ratio. Si bonã:dulce pignus ac suaue tibi ereptum alienis laribus inuexisti. At si malam:graui fasce quo alium premeres te leuasti.
B ¶Hau. Filiam viro dedi. ¶Ratio. Noli nimiuz hinc gaudere. Multis anxie ꝛ infelicis vite principiũ fuerunt nuptie:ut lete omnia succedant:operosa res est coniunx:in laboriosam coloniam durumꝫ negocium:quam amabas misisti. Nascentur filij domi illi suus scaturiet fons curaruz. Finge non nasci:ꝛ idipsum miseruz molestumꝫ. Sic fecunditas onerosam:sterilitas odiosaz faciet:mã fisse tecum forsan optabit pietatemꝫ tuã hãc oderit. ¶Hau. Filie virum dedi. ¶Ratio. Ocioſe finem vite principium actuoſe:rei sarcinam familiaris grauem:mundi notitiam:experientiam suiipsius. ¶Hau. Filia viruz habet. ¶Rõ. At perdidit libertatem:virginitatem:requiem:non equa pmutatio.
C ¶Hau. Dedi filio uxorem. ¶Ratio. Brauor est immissa nurus q̃ꝫ emissa filia:Semper intestinum malum periculosius externo est. Patefecisti arcem hosti forsitan aut profecto participi:iam non solus dominus rex tuarum:refert qualis itra uerit. ¶Hau. Generosam filio coniugẽ:quesiui ꝛ diuitem ꝛ formosam. ¶Rõ. Cur quod sequitur supprimis:ꝛ superbam ꝛ importunam: ꝛ cõiugi viteꝫ tue emulam? Inter socrum ꝛ nurum uetus est bellum: nec soceri maior est gratia sed metus: vna est amborum ratio. Nullum animal tam primi loci appetens q̃ꝫ femina. Illum sibi saluis uobis interdictum videns:quid nunc aio uoluat: ꝛ quid oret:haud difficilis coniectura est. ¶Hau.
D Uxorem filio dedi. ¶Ratio. Quid scis an imor tale illi tedium tibiꝫ dederis:an utriꝫ clandestinum forte discrimen? Multe viros soceroſqꝫ perenni confecere fastidio:quedã uenena ferroꝫ alie premere. Quot habebat filios Egisthus si nurum nullam habuisset? Inuenta est que precipiti libidine dominandi:ꝛ secunde sortis impatientia: quo maturius virum seqꝫ regnãtem cerneret:genitori propio causa mortis cum fuisset: supra ceſi corp̃ currum ageret. Si hec patrum merces:quid sperare debent soceri? ¶Hau. Nuptijs filie celebratis gaudeo. ¶Rõ. Quotiens hãc celebritatẽ dispar fedat euentus:ꝛ cantus ꝛ epulas ꝛ choreas luctus sequũtur ꝛ lachryme ꝛ tumultus? Ineptũ

omne gaudium immodicum:ex his presertim rebus quibus dolor oriri possit ꝛ soleat. ¶Haudium. Uxorem filio simul ꝛ filie virum dedi. ¶Rõ. Sarcinas permutasti:alienam tuis:alienis tuam humeris curam fers.

¶De nepotibus. Dia.LXXVIII. ¶Hau.
Epos ex filio natꝰ est mihi. ¶Rõ. Ingẽs A
n amor filiorum:iugis cura:habet tamen ꝛ finem ꝛ methaꝫ aliquaz:Si ultra progreditur:nullus sollicitudinum modus est: ꝛ ex filio natus ꝛ qui ex illo nascitur: omnes deniqꝫ tuam nascuntur in penam:quorum numerus quorsũ pergat seu pergere possit intelligis. Ille quidez Israelitici parens populi: si sic affectus ut tu es primorum patrum vite tempus impleſſet:quanta queso curarũ sarcina humeris fessi senis incũberet? Preter enim feminas pueroſqꝫ ꝛ sacerdotes atqꝫ inhabiles suo de sanguine paucis seculis sexcẽta: ꝛ eo amplius virorũ bellantium millia prodiere. Jnũc ꝛ nepotum exercitibus gloriare:in quibꝰ ꝛ si forte aliqui sint felices:innumerabiles miseri sint oportet. Quid ergo? Amandi sunt non tñ filij ac nepotes:sed oẽs oino homines. Amãdi inq̃ꝫ in illo in quo fratres estis omnes:nec curis tamen nec immodico gaudio indulgendum:ne ꝛ in presens contrarijs crucieris affectibꝰ: ꝛ aliquãdo te gauisum esse peniteat pudeatqꝫ quẽ ut ifantulũ ualde dilexeriſ:virum ualde oderis:quod persepe accidit. ¶Hau.
Natꝰ est nepos mihi. ¶Rõ. Quid ꝙ hunc quez B
faustum putas:uel nepotis turpitudine:uel vi fortitan fortune infaustuz quãdoqꝫ dicturus es diẽ? Quid ꝙ tibi natꝰ mox forsitan moriturus: ꝛ plus tristitie allaturus est q̃ꝫ attulerit letitie? Multi sũt uarij:subditi ꝛ inopi hominum casus:sed infantiũ innumeri. Si omnes viuerent qui nascuntur:humanuz genus terra non caperet:viuerent dico nõ semper:nam si id facerent homines non essent sed usqꝫ in senium:usqꝫ saltem ad legitimam etatem: Stultum est magnum gaudium de re breui utiqꝫ ꝛ incerta quo nam euasura sit. Qõ ꝛ in filijs ꝛ in nepotibꝰ uerum est:sed eo magis in nepotibꝰ magisqꝫ etiã nunc in pronepotibus quo a radice absunt longius. ¶Hau. Nati sunt mihi nepotes ex fratre:ex filia:ex sorore. ¶Rõ. Hi iam minus ad te pertinent:hoc gaudium ꝛ hãc patribus curã cede. ¶Haudium. Natus est mihi nepos ex fratre. C
¶Rõ. Et Anneo Senece Lucanus non exigua pars hispane facũdie: ꝛ Mycipse Numidarũ regi Jugurtha nõ ultimũ exemplũ Lybice pfidie nepos fuit regni euersor:fratrum iterfector. ¶Hau. Natꝰ est mihi nepos ex sorore. ¶Rõ. Et Platoni Pseusippus ex sorore nepos ac philosophie ue lut heres fuit: ꝛ Pericli talis nepos Alcibiades: turbator pie ꝛ bellorũ grecie ꝛcitator: ꝛ Tarquinio superbo Brutꝰ: qui regia illum sede deiecit: ꝛ vir magnus ꝛ pie utilis sed aduersus auunculo. ¶Hau. Natus est nepos ex filia. ¶Rõ. Ennio: D
Pacuuiꝰ uerecũdus ac grauis vir nepos ex filia ꝛ poetice successor fuit: Antonino aũt pio Cõmodus ipudẽtissimꝰ leuissimuſqꝫ hoiuz. ¶Hau. Est mihi ex filia natꝰ nepos. ¶Ratio. Romulus Remuſqꝫ Numitoris ex filia nepotes:auũ maternuz in albanũ regnũ restituerũt: Ancus Martius ex filia Pume nepos:auitũ regnũ rome tenuit magna cũ gloria: Cyrus autẽ Astyagis nepos ex filia:ma

cõe est adeo ut nesciaz an fraterno ullus amor maior esse debeat: an ullũ odium maius sit an indignatio ulla profundior: tam turbida semp equalitas:
L tã paris ipatiẽs mẽs humana. ℂHau. Equos pioſqz fratres habeo. ℂRõ. Serua illoſ eqtate mutua ac pietate. Delicatiſſima res est amor: serua illam: difficile queriſ: facile pditur. ℂHa. Sed sorores habeo bonas. ℂRõ. Hraue põdus sed iucũdũ: ac fere adoleſcẽtiũ pm⁹ labor: quo se effecti ſui iuris exerceãt: vñ primã pietatis atqz indolis famã querant. ℂHaudiũ. Bonas habeo sororeſ. ℂRatio. Cura ut ille bonũ fratrẽ habeãt teqz ſuperſtitẽ: z ſi cõis pater obierit orbitatẽ nõ ſẽtiãt. ℂHa. Pulcherrime ſunt sorores. ℂRõ. Cuſtos rei labilis: vigilantib⁹ oculiſ dolos caue: circũfuſa te procorũ cohors excitet: difficilis est vni⁹ formę cuſtodia: gd multarũ reris: tãto exactiorẽ pudicitie q̃z auri curã eſſe decet: q̃to z pretioſior z irrecuperabilior illa eſt. Sane virgineã caſtitatẽ nulla arte meli⁹ q̃z maturo ꝓiugio pſeruabis. ℂHa. Formoſe mihi sorores domi ſunt. ℂRõ. Ne diutius tibi ſint ꝓuide: multas apti⁹ ornabũt domoſ.

ℂDe bono dño. Dia.LXXXV. ℂHaud.

A. Dominũ bonũ habeo. ℂRatio. An hẽas
o an uer⁹ habearis cogita: ſed loquẽdi mos eſt: ſic dominũ habetis: ut ſcabiem ſiue ut tuſſim. Multa ſunt que habenẽ inuitis poſſeſſoribus moleſte opus quib⁹ nõ liceat caruiſſe. ℂHa. Bonũ dñm habeo. ℂRõ. Libertatẽ igiẽ amiſiſti hũc z illã vno tẽpore nemo habet. Jã neqz sorores de quib⁹ modo agebas: neqz filie neqz nurus: neqz coniunx demũ ipſa: neqz patrimoniũ: neqz vita in tuto ſunt ꝓpter vnũ quẽ habes dñz: habere ſimul oia deſiſti. ℂHaudiuz. Bonũ mihi z patrie dñz sors dedit. ℂRõ. Incompaſſibilia penituſqz contraria: Nã ſi bonus nõ dñs: ſi dñs nõ bonus: pſertim: ſi ſe dñm dici uelit. ℂHaud. Bonus est dñs. ℂRõ. Boni ſunt parentes: boni fratres ac filij eẽ poſſunt: Amici aũt ſemper boni aliogn nec amici ſunt: dñm bonũ dici blandũ mendaciũ atqz adula
B tio nota est. ℂHa. Optimũ dñm habem⁹. ℂRõ. Rectorẽ populi fortaſſis z reipublice defenſorez quo nil actuũ humanorũ acceptius deo ferũt. Jllũ vo nõ dicã optimũ: ſed bonũ: z nõ potius peſſimũ quis dixerit: qui quod habẽt optimũ: libertatẽ ſummũ ac precipuũ vite bonuz: ſuis ciuib⁹ eripit: proqz vnius explenda uoragine que expleri neqt tot milia miſerorũ ſiccis oculis intueri põt. Neqz eũ z ſi non iuſtitia aut miſerico: dia: ſaltem pudor a tam meſto retrahit ſpectaculo: ſit licet affabilis: ſit blandiloquens: ſit poſtremo munificus in paucos de multorũ ſpolijs. Me ſunt autẽ artes tyrannorũ quos vulgus dños uocat carnifices experiẽ hec preſtigia attonitis ingerunt luminib⁹: hãc hamis z laqueis pretendunt eſcam: ſic credulos aucupanẽ. ℂHau. Dñz habeo prepotẽtẽ. ℂRõ. Js
L in celo vnus est: qui ſe iure ſuo dñz dixit z dici uoluit: Nã terre dñs Auguſtus Ceſar edicto uetuit ſe dñm dici. Jlle deoꝝ deus: iſte hominũ Jmperator. Jlle maieſtatẽ tenuit: iſte modeſtiã. Deniqz z ſuper hoc populũ romanuz grauiſſime corripuit: Sic enim de ipſo ſcriptum est: Et dñi appellationẽ ut maledictũ z obprobriũ ſemper exhoꝛruit. Quod ſucceſſorẽ quoqz lõge rebus oibus imparẽ: tamẽ obſeruaſſe compertũ est: qui licet dñandi

auidus: titulo tñ dñationis abſtinuit: atqz ita ſe inter ambitionẽ z uerecũdiã mediũ tenẽs: eſſe dñs uoluit: dici aũt noluit: ut qui ſciret iniuſtuz esse qõ cuperet: ſaltẽ exprobrationis iniuriã vitaret. Duz enim ſuperbũqz z graue nomẽ est dñs: illic maxime ubi amor libertatis ac ſeruitij pudor est. Secutus horũ uestigia Alexander hic romanus princeps ut priuato ſibi nõ altius ſcribi uoluit: Nã ille alter macedo: non dñs mõ: ſz de⁹ dici uoluit: Quẽ ſecuti aio huius tpis latrunculi: vna urbe uel altera vir inſidijs oppreſſa: nõ tantũ dici uolũt: ſed dici hoies erubeſcũt atqz ad iniuriã trahũt. ℂHau.
D Dominũ habeo uere optimũ. ℂRõ. Uere vn⁹ est dñs: quẽ ſi hẽs honeſtiſſima regniſqz felicio: ſeruitus tua eſt. ℂHa. Juſtũ dñz regẽqz optimũ habemus. ℂRõ. Jnter regẽ z tyrannũ nõ diſcernunt Hraij ꝑm qꝑ poeta nr̃ de rege loquens ait: Pars mihi pacis erit dextrã tetigiſſe tyrãni: Apud uos aũt ut interſit nõ niſi propoſitũ viteqz ſeries facit: Qui iuſtitia regit ac regiſ: ille demuz uer⁹ est rex. Atqui ex altiore faſtigio nõ ſalutis publice ſpeculator: ſed priuate libidinis ꝓcurator: uel rapinam cogitãs uel vindictã cupiditati aut iracundie ſue
E paret z rapidis atqz effrenis animi motibus cedit is malorũ dñorũ ſeruus: z ſi altior cũctis appareat: ſceptroqz aureo ac ueſte purpurea ſuperbus incedat utiqz rex nõ est: ſed ꝓpter exercitiũ aut ſuppliciũ populi promotus predo: eoqz loci poſit⁹ vnde liberiori ſeuiens flagello: atqz hos ꝓbãs: illos puniens: cunctos uexans z agitãs: ignarus quidẽ ac paſſioni obſequẽs: nutu tamẽ illi⁹ qui mala bonos uertit in uſus: iuſtũ dei iudiciuz iniuſtis licet ac ſceleſtis manibus exequaẽ: quaſi equã pij iudicis ſentẽtiã torto: ſeuis. ℂHau. Juſtũ pũqz regẽ habet patria. ℂRõ. Rarũ bonũ z reipublice feliciſſimus ſtatus: niſi preſens gaudiũ futuri metus
F rex feliciũ: ſemp ſuſpecta breuitas minueret: amiſſiqz deſideriũ mox nẽturas cumulatur⁹ miſerias obſeruareẽ animis humana naſcentiũ: uolubilẽqz fortune rotã: que nil proſperũ longũ ſinit: linit qui dẽ mali ſenſum conſuetudo: inſueta deijciũt: vnde optimũ quidã ſemp ꝓſpero caruiſſe diffiniũt: qõ nõ dicerent ſi ꝓſperitas duraret. ℂHaudiũ. Juſtũ z clementẽ regez. ℂRõ. Jllo ſuperſtite mori opta ne mutatã regni ſortẽ lugeas. Bonus enim bonũ raro ſequiſ: malũ peio: ſepe peiorẽ peſſim⁹.

ℂDe ſerenitate aeris. Dia. LXXXVI. ℂHau.

Serenus est aer ac iucũdus. ℂRõ. Jã qs A
f arguat celeſtẽ humi animũ herere: Jn aere illũ appenditis: z amorẽ veſtrũ in eo ponitis elemẽto quo nullũ inſtabilius. ℂHau. Aer ſerenus atqz trãquillus est. ℂRatio. Expecta: dicto citius nubiloſus erit ac turbidus: alio te ſub celo poſitũ credas. ℂHaud. Serenus ac trangllus B
est aer. ℂRõ. Quanto mallem ſerenus ac trangllus eſſet animus tuus: Utilis quidem illa ſerenitas ſtabiliſqz trangllitas: quaz nec nubes occupẽt nec quatiant uenti. ℂHau. Seren⁹ est aer. ℂRatio. Non ſerenum omne ſtatim optimum. Jmmo vo prouincias nubiloſas ſerenis eſſe ſalubriores z in hoc occidentem prelatum legimus orienti.
ℂHaudium. Aer hic lucidus me delectat. ℂRatio. Delectari in operibus ac factura dei minime uetitum: modo in deum uelut omnis boni fontem tota animi delectatio reflectaẽ: z in reb⁹ tem

Est ubi pater ipensam:p̄cepto: operaz:puer tēp⁹ amittit. Docilē doce:idocilē ne fatiges:neue illum teqz simul frustra atteras:egere vincit ars naturā.
L ¶Hau. Audiū. Discipulus tener nec idocilis obtigit. ¶R. Ratio. Et si in lubr̄ico stas atqz in fluxo struis: age tamen fideliter cōmissum. Si plena etas acce serit poterit meminisse:alioquin sua erit obliuio:fi des tua:magnū satis ipsa sibi virtus est p̄miuz. Conscientia bonorū operū nihil est dulcius: non te retrahat ab honesto desperatio p̄miorū: quia nullū etiā in hac vita recte factū p̄mio caret:cui⁹ ut sapiētibus placet fructus uberrimus est feciſſe atqz in silentio meminisse. ¶Hau. Inueni discipu lū magne spei. ¶R. Et magne sollicitudinis: ⁊ p̄fecto si bonus fiat filiuz tibi cor genuerit:lingua pepererit:Sin malus:hostē qui te dū timuisse re cordabit oderit. ¶Hau. Discipuli claritas ingēs est qua illustrari spero. ¶R. Moderata claritaſ oculos delectat:imoderata perstringit. P̄terea nullus te nisi tu luceas illustrabit: ⁊ si detegat:ue rū lumē ab intra esse. ¶Ha. Magnus est mihi di scipulus. ¶R. Nō maior puto q̄ Senece:p̄cep torum alios p̄texit:alios opp̄ressit:discipuli ma gnitudo his portus fuit:his scopulus.

¶De patre bono. Dial'.LXXXII. ¶Hau.

A Abeo patrē bonū. ¶R. Bonū nosse tuū
b breue est. ¶Hau. Patrē habeo optimuz. ¶R. Aut ille tibi luctū pariet aut tu si bi. ¶Ha. Indulgētissimus est mihi pater. ¶R. Si nature ordo seruaf: magni fletus hereditas te manet illūqz si peruertif. ¶Hau. Patrē adhuc ha beo. ¶R. Utere sedulo fugitiua iucūditas p̄se ner. ¶Ha. Patrē habeo grādeuū. ¶R. Nō est locus inertie: Festina carpere fructꝰ extremos tan q̄ ex arbore ruinosa. Lharo lateri inhere q̄ tū po tes:cupide illū vide ceu cōfestim habiturū: cupi diusqz audi: ⁊ extremos monitus memori mente recōdito:desertūqz uelut iter acturus necessarijs permunito. Egebis illo cōsultore:quereſqz eū nec inuenies domi. ¶Hau. Patrē habeo decrepitū. ¶R. P̄opera nouissima pietatis officia in illū cōgerere dū licet:si qd nūc omiseris:dolebis sem per. ¶Ha. Patrē piū habeo. ¶R. Habes qui ante te mori cupiat: post te viuere metuat. ¶Ha. Habeo patrē optimū. ¶R. Habes quē p̄iusq̄ habere desieris vix agnoscas:habes ⁊ quē perdi tum suspires.

¶De matre amātissima. Dial'.LXXXIII. ¶Ha.

A Mātissima mihi est mater. ¶R. At tu il
a li iugis pauor desideriumqz perpetuum. ¶Ha. Mater est mihi amātissima. ¶R. Maximus p̄is amor:matris uehemētissimꝰ:uter qz talis tātusqz ut vir eū nisi rara admodū filij pie tas equauerit. Pulchrū tū honestūqz est inter pa rētes ⁊ filios de amore ac pietate certamē:vincāt gbus largiꝰ charitatis fons celestis affluxerit: At nūc usqz vincere soliti sunt parentes:nec dū adole scentiū ea est pietas:aut maiorū reuerētia que spe rare aliud cogat: qō si forte p̄eter spem euenerit:
B nullū in terris celo gratiꝰ spectaculuz fingi queat. ¶Ha. Est mihi mater optima. ¶R. Esto illi sal tē bonꝰ filius:Scito te illi p̄imū pōdus ac tediuz fuisse:debinc acerrimū dolorē:post cōtinuū labo rē trepidāqz sollicitudinē:Memēto uteri alitricū qz uberū. Quot illi somnos:quotqz seu cibos seu iocos tuis fletibus abruperis ? Quot aut metus aut dolores tuis casibus pepereris: ⁊ fortasse nō nunq̄ periculosa quoqz gaudia? Sepe eniz ut do lor filiorū mortis:sic gaudiū vite miseras matres mori cōpulit. Patuit hoc ultimum eo clarius die quo reliquie cladis ad Thrasumenū accepte Ro mani sparso agmine repetebant:due matres filijs quos in acie cecidisse referētibꝰ crediderāt: cōspe ctis insperati gaudij nō capaces efflarūt spiritus: his atqz alijs effectum ut nulla inter homines ma ior esset ingratitudo:q̄ que in matrez admittitur. ¶Haud. Adhuc annosa supereſt genitrix. ¶R. L Quotiens hanc aspicis simul terram intuēs:cogi ta vnde uenias ⁊ quo pergas:q̄ te angustuz habi taculū emiserit:q̄ angustū excipiet. De uētre ma tris p̄oprie in uterum terre matris omnium festi nans. Inter utrunqz ergo laxantibus animū atqz raptātibus:superbie atqz auaritie frenū stringe.

¶De fratribus bonis pijsqz sororibus ac formosis. Dia.LXXXIIII. ¶Hau.

A Jos fratres habeo. ¶R. Rarum:nā pa
p rentes fere semper amant:fratres sepe in uident sepe despiciunt: Raramqz ideo fra trum gratiam Nasonis ore ueritas clamat:ubi ⁊ fratrum ⁊ filiorum ⁊ omnium pene:nisi parentuz notatur impietas. ¶Ha. Fratres mihi sunt opti mi. ¶R. Ratio. Miror plane bonos esse sat est:sepe enim mali sunt:aliqñ ⁊ pessimi:eoqz peiores hosti bus:quo minus cōtra domesticas insidias est cau tele. Q̄tus aūt sit amor fratrum:ne latentes eruaz neu p̄sentes ledā:satis notissima paria : Mycenei Thebaniqz fratres ac romani indicāt: Que gdez infamia:cur vnius urbis potius q̄ totius orbis sit nō video. P̄imos mundi fratres aspice: Alter alterius oppetijt manu: Nec dū relatu horridum scelus audis. Siquidē Phraates rex Partorum cuiꝰ supra mētio est habita:p̄eter parricidia in pa trē simul ac filiū admissa.xxx.insuper p̄p̄rios fra tres trucidasse legiī nō uerit⁹ tāto ac tali sanguine ⁊ regnū male partū stabilire: ⁊ metū omnē inuisi consortis extinguere. ¶Hau. Fratres boni sunt. B ¶R. Nondū puto patrimoniū diuisisti? tūc erū pet iniqtas. Igne aurū:auro animus p̄bari solet. Magna sepe que videf pax: paxillum auri si ad hibeas lis erit. ¶Ha. Pij sunt fratres. ¶R. Le libatꝰ forsan tuus aut orbitas illos tibi p̄ciliat. Lō iugio detegenī tuo:sed p̄role melius:spe succesſio nis amissa:que impatiētissimos quoqz multa pati docuit. ¶Haud. Amātissimos mei fratres hēo. ¶R. Debet id gdē ita esse nisi liuor obstet aut ti mor aut cupiditas: ⁊ habendi sitis:diuini oris hu maniqz iuris dū expleri studet imēmor. Inter pa rētes enim filiosqz q̄tūlibet sit amoris:cōuersatio tū dispar diuersiqz mores sunt filij : ⁊ si cito p̄es videāt:sero agnoscunt. P̄es ⁊ si filios statiz amēt sero illos:sepe ēt in senectute suscipiūt. Fres ātēqz nascanī ⁊ postq̄ nati sunt in eodē domicilio eisdē qz in cunabulis euo pares vsanī ac moribꝰ : ilicet in lucē editi:se vicissim cernūt:vno cibo aliti:ijsdez parentibus:ijsdem socijs:ijsdem ludis:ijsdez scho lis:ijsdē p̄ceptoribus ac nutritoribus assuefacti piter pubescūt:piter adolescūt. Undiqz p̄itaſ mul tisqz ⁊ ualidis nexibꝰ iūctꝰ amor:nisi hos aduētitie soluāt cause:dureqz mētis asperitas frāgat:quod

ternū regno auū expulit Medorus. Que historie
eo tendūt: ut de hoc nepotum ortu quantus spera
ri pōt: tantū possit ⁊ metui.

¶ De filijs adoptiuis ⁊ puignis. Dia.LXXIX.
¶ Hau.

A a Doptaui mihi filiū. ¶ Rō. Adoptio pedis
sequa est nāe: ⁊ cū sit illa nobilior hec cau
tior: qōq illa sine ꝓlio gignētis casu quo
dā: hec adoptātis certo iudicio opaī. ¶ Ha. Ado
ptōe bonū filiū q̄siui. ¶ Rō. Debuisti id gdē: si ne
glectū: nōvt genitura sic electio excusabilis: Nihil
hēs in ꝓiugē: nihil in fortunā qō retorq̄as. ¶ Ha.
B Filiū adoptaui. ¶ Rō. Opportunū hoc nāe subsi
diū ciuili reptū iure: multis utile: multisq̄ fuisse
pestifer ꝓstat. Bonus filiū adoptauit Nerua: sed
Traianū in sua adoptiōe deceptū: gbusdā scripto
ribus visū scio. Nā Augustū in Agrippe nepotis
adoptione circūuētū: mox secuta testaī abdicatio
In Tiberij aūt uel adoptione uel successione non
deceptū: sed suor mortib⁹ pene coactū video qō ⁊
ꝑmo ei⁹ idicat: ⁊ ꝓfatio testamēti. At Mycipsa ille
cuius pauloante memini ꝓsus infelix adoptator
fuit: qui nō filiū sed funestū draconē regie filijsq̄
suis imiserit: quos ⁊ si moriens hortet ita viuere:
ne ipse meliores filios adoptasse videaī q̄ genuis
se: sepe tñ meliores adoptanī q̄ gignunt: Neq̄ id
mix: cū illō expientia ⁊ ꝓsilio muniaī: hoc neutro.
Sepe aūt cōtra: nō peiores mō sed pessimi oium
C adoptanī. Fusca enim ⁊ ambigua merx est homo.
¶ Hau. Preuignū bonum hēo. ¶ Rō. Rarus est
pūignus bonus: rarior est vitricus. ¶ Hau. bon⁹
est pūignus mihi. ¶ Rō. Ut sit bonus gd ad te: ni
si forsan ut cōiugis ꝓcurator gaudes. Tibi enī gd
virt⁹ aliena cōtulerit: nisi ut tuor si quos genueris
pādaī ignauia. ¶ Hau. Preuign⁹ est mihi optim⁹
atq̄ fidissim⁹ ⁊ nulli filio secūdus. ¶ Rō. Fieri id
quidez potest. Talis Augusto fuit Drusus: sed nō
Claudio talis Nero.

¶ De excellēti ꝑceptore. Dia.LXXX. Hau.

A Xcellenti ꝑceptore glorior. ¶ Rō. Alieno
necdū desinis gloriari. Quid ad te eni ex
cellētia ꝑceptoris tui? Crede mihi: qō sepe
itero: itra te sit oportet quod te faciat glorioſum.
¶ Hau. Preceptore glorior excellēti. ¶ Rō. Si
ne illū iterim reb⁹ suis ut videī uti ⁊ si libet ēt glo
riari: q̄uis ⁊ si excellēs uere est: minime id factur⁹
sit: de te aūt post viderim⁹. ¶ Hau. Est mihi ꝑcep
tor insignis. ¶ Rō. Qualis tu discipulus sis ex
pecto. Ante eni gd ꝓnūcie nō hēo. Q̄ multos stul
tos atq̄ hebetes habuisse putas scholā Socratis
ac Platonis? Q̄ multos absq̄ ꝑceptore ullo: per se
ipsos in altū euolasse: ut ꝑceptores fierēt alior: qui
ꝑceptorib⁹ caruissent? Nullū Virgilio ꝑceptorē le
gim⁹. Horati⁹ Flacc⁹ de suo nihil nisi q̄ plagosum
dixit: vbex pueriliū credo meminerat. Licero aūt
suū laudib⁹ amplissimis celebrare noluit nec valu
it. Cōtra hui⁹ fili⁹: quātis ꝑceptoribus⁹ pze scilicet ⁊
Cratippo illi⁹ etatis pbor ꝓncipe: si gd ipsi credi
mus Ciceroni: quāt⁹ nebulo q̄q famose ebrietaī
euaserit notū est: qui solo pāis uel tacētis aspectu
doct⁹ ac sobri⁹ euasisse debuerit. Plato ipse ⁊ si ut
supra memini: Socratis magisterio glorieī: ma
B ior tñ est gl'ia Socratez excessisse q̄ sub Socrate
didicisse. ¶ Hau. Scientificus preceptor est mihi.
¶ Rō. Scientia ꝑceptoris discipulo utilis esse po
test: gl'iosa esse non pōt: quetiā qō mireris: est qui
tibi famā minuat: ignauiā exaggeret iactantie ex
cusationibusq̄ aditū precluserit: Quicquid scive
ris preceptori dabiī: quicquid ignoraueris tuum
erit. Est ergo nō vnde glorieris: sed vnde aspires
ad gloriam. Habes ⁊ quē sequi uelis atq̄ assequi:
non quē te esse putes q̄ discipulus eius sis. Est de
niq̄ nō quod habeas: sed quod habere cupias ⁊
quod speres: idq̄ nō sine ingēti tuo studio ac labo
re. ¶ Hau. Est mihi ꝑceptor assiduus vir clarus. L
¶ Rō. At illi de quo dixim⁹ Ciceronis filio: duo
erāt sūmi viri: quorū alter libris eminus: alter uer
bis cominus in eum incubuerat: ⁊ quid ꝓfecerit
audisti. Q̄ multos vo e filijs principū preceptores
simul cōplurimos habuisse cōperimus: sed quid
refert esse qui doceant si qui discat nemo sit? Pati
ente idispōsito frustra nitiī vis agētis. Certe si do
ctos viros propius spectare uel alloqui: doctos fa
ceret spectatores: ⁊ si paucos virtutis aut doctri
ne cupidos videamus: magna circa eos esset tamē
⁊ importuna frequentia.

¶ De insigni discipulo. Dia.LXXXI. ¶ Hau.

A Signem discipulum pene filio chariorez
i casus obtulit. ¶ Rō. Jmportunum nego
cium puerilis ingenij nō equis gressib⁹ in
genium coaptare: ⁊ in vnū semp infantem defi
xos oculos atq̄ animū habere: ad illius tolerāti
am intellectū tuū nocemq̄ submittere. Q̄ si disci
puli plures sunt: cumulatio fit congeries laborū:
uerti ꝓtinue huc illuc: utq̄ ait Satyricus: tot pue
rorum observare manus oculosq̄ in fine trementes.
¶ Hau. Unus isq̄ clarissimus est mihi discipulus.
¶ Rō. Pro vno discipulo claro: multis ob
scuris iudicijs te obijcis: Quicquid ille deliquit:
in tuum caput redundabit. En doctrinā inquient:
en facūdiam: en mores: Jn hoc hoc magistrum in
spice: nulla q̄ ingenioruz certior effigies. ¶ Hau.
Discipulum sum nactus illustrem. ¶ Rō. Age er
go magna spes est glorie: ꝓfectus igenio illi⁹: de
fectus culpe tue dabitur. Cū ut Plutarchus phi
losophus ad Traianum principem discipulum su
um scribit: Sermo publicus: delicta discipuloruz
refundere soleat preceptores: Quod multi legi
mus passi sunt: Jnter quos Quintilianus ⁊ Se
neca ⁊ ipse philosophor pater Socrates. ¶ Hau.
Preclari discipuli sūt mihi. ¶ Rō. Melius si mo B
desti: q̄q̄ uera claritas sine virtutis radio nulla
est. ¶ Hau. Magni discipuli curam gero. ¶ Rō.
Triformi cōgrederis Chimere: hic ut puero pro
fis: hinc ut parentibus placeas: illinc autem ut rei
pu. rationez reddas: quā de tuis manibus exiget:
rudēq̄ illū tibi creditū: eruditū repetet. ¶ Hau.
Pueri nobilis mihi cura commissa est. ¶ Ratio.
Suspecta est etas ⁊ suspecta nobilitas. Illa spon
det immemorez: hec superbū. ¶ Hau. Puer mihi
creditus me uereī. ¶ Rō. Quid dices dū te de
spiciet adolescēs: vir fortasse vir noverit? Nota fi
des pueri: nota constantia est. ¶ Hau. Puer mihi
credit⁹ me amat. ¶ Rō. Jnexpleto parieti imagi
nem impressisti: illo crescēte delebiī: Firm⁹ amor
solidam poscit etatem. ¶ Hau. Clarus puer edo
cēdus in sortē uenit. ¶ Rō. Jnquieta sors event⁹
ambigui: quedam ingenia nullo studio eriguntur.

poralibus eternus rerum conditor laudetur: Alioquin attende quod scriptum est: Si vidi solē cum fulgeret: iquit Job: & lunā incedētē clare: & letatū est cor meū in abscōdito: & osculat⁹ sum manū meā ore meo: que est iniqtas maxima & negatio contra deū altissimū? ℂHau. Serenissimus est aer: talis utinā semp sit. ℂRō. Nō semp modo sed diu talē ferre nō possis. Tempor vicissitudo peroptima iure a multis sed precipue a Licerone laudata est. ℂHa. Serenissimus est aer: atq utinā nō muteť ℂRō. Nescis q̄ cito fui tediū hec serenitas allatura sit. Nil tā delectabile q nō idētitas inamenū reddat. Nullum efficacius remediū ptra vite fastidia: q̄ tēporū locorūq uarietas. Hac foueť & pascit mens humana: Et ut ait Augustinus: qui qualitate rer nō potest: saltē uarietate satiatur.

℔De prospera nauigatione. Dia. LXXXVII. ℂHa.

A Nauigatione utor prospera. ℂRō. Sentio n Neptunus tibi laqueos tendit. ℂHaud. Trāquillū se mihi prebet mare. ℂRō. Infidiosa trangllitas: utq ita dixerim: esca naufragij Si semp turbidū esset mare: nullus hominū nauigaret. ℂHau. Mare mihi blandum & suaue est. ℂRō. Suspecta suauitas predonū: blanditie: mine sunt. Hec facies maris repēte mutabiť: eē aliud putes monstroq gelidus queras: ubi est equor illud quod laudabam: vnde vo hi tam multi tamq horribiles aquarū mōtes: vnde hic pendētium fremitus pcellarum: & minacibus spumis surgētes fluctus in nubila? Nesciunt nisi expti quid est mare & q̄ ferox belua: quid ue illi a poeta mōstri nomē impositum. Nihil enim monstruosius in rerū natura: nihil cui sit minus fidei: minusue cōstātie: Nullius rei transformatio tā crebra tā periculosa tā subita: Nihil deniq seu mollius dum iacet: seu B dum surgit imitius. ℂHau. Placidū nunc equor immotumq est. ℂRō. Terre ipse subsidunt debiscuntq: tu pelago tribuis ut consistat: simulat⁹ tor por: Noli fidere sepe fortunā retentare dementia est. ℂHau. Nunc saltē placide nauigaui. ℂRō. Nullum ferū animal sic in laqueos ruit: ut nō aliqd dulce presentiat. ℂHau. Prospere nauigaui. ℂRō. Et sacrilegi pspere nauigant: & viri sanctissimi naufraganť. ℂHa. Nauigaui felicit. ℂRō. Crede mihi si pergis infeliciter nauigabis.

℔De Uotiua port⁹ apprehēsiōe. Dia. LXXXVIII. ℂHau.

A Am portū attigi iā in littore sedeo. ℂRō. i Multi in portu pereūt: plures in littore pmutasti periculū nō fugisti. ℂHau. Terrā attigi. ℂRō. Ita hoc dicis quasi terre discrimina uel minora uel pauciora q̄ pelagi q̄uis occultiora sint. Nonne hoc in equo posuit is qui utrobiq multa & grauiora pericula per uarietatē ptulerat. Neq vo sine causa pauper ille scrutator aquarus apud Statium moriens: hyemes: notosq laudat: & experti meliora pericula ponti. ℂHau. In terra sum. ℂRō. Lasibus eo plurib⁹ patēs quo plus hominū terras icolit q̄ maria. Si quidē maxima pars malorū homo homini est. Sic ide mors peruenit: vnde auriliū debebať: ut sileam pestiferas animantiū species: quibus ea pars rerum scatet. B ℂHau. Terra sub pedibus saltē stabit. ℂRō. At qui sepe nō stetit: utq antiqua pretereā Achaiāq & reliquā Hreciam & Syriam atq alias ubi & urbes hauste olim funditus & collapsi mōtes & demerse insule: ut omittam ueteres uestrorum montiū casus Etne ac Uesuui: apud uos nuper ipsa urbiū caput roma contremuit: quodq ciuilis belli tēporibus pro monstro habitū. Alpes hac etate grauissime tremuerunt: & cōuulse rupes altissime solis radijs insuetum a seculis prebuere iter: Hispanie & Hermanie bona pars corruit. Uidisti modo stātes urbes: vidisti solidas arces atq oppida: paucis post diēb⁹ miserabile spectaculū atq terrificus humi passim strata omnia: quin & solito mestiorē rhenum ipsum quasi flentē labi deformatā ruinis utramq ripā: eamq precipue que edificijs ornatior fuerat q̄rulis abluentē uorticib⁹. Desine iaz secur⁹ eē ubi securitas nulla est. ℂHau. Sub pedib⁹ terra est. ℂRō. Nō tam certa sedes domicilij q̄ sepulchri. ℂHau. Ad terram peruenisse gaudeo. ℂRō. Similia similibus gaudent: & tu terra es. ℂHau. In terrā redij. ℂRō. Nondū quidē: sed redibis cito.

℔De carceris exitu. Dia. LXXXIX. ℂHau. A Uuat carcerē euasisse. ℂRō. Est & hec: fa i teor: intermissa gratior libertas ac reddita q̄ seruata: sed nō oia que delectāt pfunt: sepe nociua sunt dulcia: & amara salubria. Sepe nō carcer modo sed mors utilis fuit: sepe vita & libertas inutilis. ℂHau. Carcerē euasisse gaudeo. ℂRō. At qui modo gaudebas portū apprehēdisse nūc gaudes portū euasisse. Carcer multis port⁹ multis refugiū & arx fuit: & in libertate perituros seruauit: In vinculis ligata & clausa diligētius asseruanť. Nesciūt mortales ceci quid expediat: & idcirco mala sua cōcupiscūt & assecuti gaudent vt de mox doleant. Ne ue longius exemplū queras: vidisti nuper virū illū animosi & magni potius q̄ constantis incepti: qui aduerso tempore se patronū romane reipublice profiteri ausus: ipse sibi tribuni nomē assumpserat: Dehinc uariante fortuna urbe depulsus: romaniq primū principis: post pōtificis lapsus in carcerē: utrobiq bene habitus atq honeste: tandem leua alite emissus: gladijsq hostiū nō occisus tantūmodo sed discerpt⁹: puto moriēs carcerē suspirauit. ℂHau. E carcere let⁹ erupi. ℂRatio. Ibis per rostra turbida litibus: per B plateas urbiū tumultusq negocior: & tempestatē libertatem putans gratulaberis: dum quem clauis vna concluserat mille stringent laquei: Lunq leti omnes e procellis portus petant: vnus tu nauta mirabilis: e portu letus in procellas redis. ℂHaudiū. E carcere digressus gaudeo. ℂRatio. Bonum in hoc ut in reliquis consilium erat: neq nimium gaudere neq nimium dolere: sed equanimitatem omni in statu ceu vite gubernaculum tenere: in tanta presertim caligine futurorum: neq tam miserum est: ut fertur intrasse: neq tam faustum carcerem exiuisse. Quotiens carcer libertati hostis: propitius est saluti: quotiens optata nocis omnibus libertas in perniciem & in mortē uersa est. ℂHaudium. Exiui ex carcere. ℂRatio. Latiori de carcere multi hominem casus eripiunt ex angustiori autem sola mors eruit. ℂHaudius. Molesto de carcere discessi. ℂRatio. Potes in hunc carcerem reuerti: in illum alterum cuz semel exieris non redibis hoc in tempore.

℔De tranquillo statu. Dia. XC. ℂHau.

Ebus rite cōpositis trāquillus ago. C Ratio. Scilicet ut tua nauis fluctib⁹ maris: sic anim⁹ vite curis explicitus: portū attigit laboꝝ ac terroꝝ: Sed nō ita est: nūcnūc maxime metuendū: nescis q̄ res hoium nō stant: qui uolubili in rota sedet altioꝝ: is proximus est ruine. C Hau. Optato eūt oia. C Rō. Bñ ais: eūt oia: nihil eniꝫ manet. Ante ergo q̄ felix videare: spei forte aliqs post locus est metui: ad extremū luctui: gaudio autem nunq̄: gaudiū loquor uerū: donec ad uera t stabiliora bona peruentū sit. C Hau. Rebus quiescis humanis⁹ q̄ quiesco. C Rō. Sūma rerū humanarū labor t merꝝ: In his igit regescis? Durū caput: t lodice ferrea: t spinoso recubās puluinari. C Ha. Opipare prouisa sunt oia. C Rō. Expecta puto mercū nauis applicuit: periculū euasisti: extruxisti domū: exarasti aruū: potasti vineā: rigasti prata: compegisti aream: inseuisti arbores: effodisti riuos: texuisti sepem: colūbariū erexisti: misisti greges in pascua: apes in aluearia: semētē in sulcos: nouas merces in maria: tuto loco collocatum fenus: plena arcula: diues aula: cultus thalamus: referta horrea: spumās penu: prouisa dos filie: coiugiū nato: empta populi gr̄a blādo ambitu: parta suffragia: promū ad te opibus summis atq̄ bonoribus stratū iter: O felices te: Restat ut gaudeas. Nec ni fallor conclusio tua est: mea vo lōge alia restat ut moriare. Rarū ualde inter hoies: ut multo studio q̄sitis: multo fruant tpe: lōgus labor usus breuis. C Hau. Prospere reb⁹ eūtib⁹ stabili in statu sum. C Rō. Quō autē reb⁹ euntib⁹ tu stes videris: ego nēpe nō video. C Hau. Reb⁹ ad uota fluētibus letus sum. C Rō. Nunc igit tps est morendi: speras ne hic diu aliquē letū esse? Morere dum letus es: anteq̄ esse mestus incipias. Quod iā dixi repetā: Est enim minime tediosa rer utiliuꝫ sed iucunda repetitio. Meministi ergo quid apud Ciceronez: Lacon ille ait seni Rhodio Diagore leto tūc ualde leuibus licet ex causis quas audisti supra cuꝫ de palestricis agerem⁹: Morere Diagora inquit, Non enim celū ascensurus es. Brauiter id quidē: Nam qd amplius expectet aius let⁹ in hac rerum tāta uertigine: nisi ut letus esse desinat esse tristis icipiat. Itaq̄ opportūe admodū Diagoras psilio paruit amici: spectante quidē t plaudēte populo: inter victoꝝ filioꝝ amplexus t oscula expirauit. Scriptū est in libro noctiū atticarū: Et ad summā plures gaudio q̄ tristitia periere. Oibus ergo qui sapiūt: sed maxime gaudentibus mors optanda: de hac semp t presertim in tēpore pspero cogitandū: illa cogitatio reliquas frenet. C Hau. Laboraui en quiesco. C Rō. Omnes quidē id speratis: sed erratis in hoc oēs. Stilus enim vite alius multumq̄ finis a proposito diuersus. Nec tua requies aut breuis aut falsa est: aut quod est uerius utrunq̄: quid hic requiez somniatis? Sic catenis vinctus libertatē: eger sanitatē somniat: sic sopitus esuriens opimas dapes: sed en dies ultimus aderit isq̄ confestim discussur⁹ hec somnia. Nolite aūt falli somnijs atq̄ opinionib⁹ falsis: quib⁹ est plena vita mortalis: Nolite uobis hic requiem spōdere: Credite mihi tota quies hoium post laborē morꝫ. C Hau. Oia que in rē visa sunt suppetunt. C Rō. Superuacua in reb⁹ plura sunt q̄ necessaria: sed hic humani animi mos est: ut professus ascensū celi tanto studio se oneret: quanto vix exonerare debuerat: Itaq̄ peregrino fasce curuatus: dū in altū niti vult ruit t pro celo illi terra est. C Ha. Cumulata sunt omnia iam in portu sunt. C Rō. Nauigationis in fine igit. Est enim presens vita simillima procelloso mari. Illius finis in littore: huiꝰ in morte: uterq̄ portꝰ recte dī. Profecto aūt magna parꝫ mortaliū aceruandis vite adminiculis anxia iter ipsos apparatus rerum moritur: nilq̄ iam usitatius q̄ ut vite studium mors preuertat: paucis accidit ut ad optata perueniant: hisq̄ ipsis tā cito diu turni questus usus eripit: ut gaudij breuitas quedā uelut accessio sit doloris de quo multos in morte queri solitos notū est. C Hau. Jam peractis laboribus securus viuo. C Rō. Et inter viscū ac laqueos secura auis uolitat: piscis inter hamos ludit: inter plagas fera. Sepe ubi periculi plus est t pauoris minus: ars fortune est ut licentius seriat: metū demit. C Hau. Per omnē vitam laboraui ut in finem quiescerem securus. C Rō. Securitatē t quietē tuā in precipiti collocasti: t vixisti mestus ut letus morereris: non insulsum vite mortisq̄ consilium: mndo de securitatis t quietis t tristitie t gaudij qualitate conueniat. C Hau. Omnia undiq̄ conquisiui: quibus instructior vita esset. C Rō. Immo uero quibus mors molestior: Egisti plane negocium medicorū: iam frequentes aderunt stratumq̄ circumstrepent: Aderunt captatores testamentarij: Erunt t qui gaudium premant: t qui fletum simulent: t qui tenacem spiritum: seram mortem taciti increpent t qui crisim seruent: t qui pronosticis inhient: t qui cadauer aureum prestolentur: tot hec tibi conquisita: undiq̄ vite conferūt instrumēta: nō ut meli⁹ viuaſ: ſ ut comitatior moriaris. Non penitus operam perdidisti: Jam t comites languenti: t libidine sumptus: t funeris pompa non deerunt. C Hau. Conquisita sunt omnia: quiescendum est. C Rō. Jam dixi: vite requiem t solatiū querebas: laborem mortis ac tedium inueniſti. C Haudiuꝫ. Cuncta disposui: prosperitas parta est. C Rō. Lōgesisti fallacissime ac fugacissime spei nidū: que ubi primum adoleuerit euolet: mestum t uacuum cor relinquens sepe uel in plumis pereat. C Hau. Longo succedit quies labori. C Rō. Breuis ipsa adeo fortassis ut nulla potꝰ dici possit. Multorum sepe studiuꝫ annorum in momento excidit: immo cuꝫ semper fere gradarij sint progressus: raro non repentini exitus rerū sunt. C Haudium. Per longas curaſ ad securitatis initia uentum est. C Ratio. Sollicita multuꝫ de principijs humana curiositas: finez ceca nō prospicit. Densa uenturi caligo temporis mortalis aciez frustrauit obtuitus: deliberatio utiq̄ nostra sit consultatio fortune: Dicam melius: dei est: cuius in manibus sortes sunt hominum: non quas ipsi uobis opinione uestra speq̄ improba fingitis sed quas illa le prescientia sua videt. Eius est autem illa uox: Stulte: hac nocte animam tuaꝫ repetunt a te: que autem parasti cuius erunt? Comminatio horrenda: que nisi spes somnosq̄ mortaliū interrūpat: obsoluistis haud dubie.

C De Potentia. Dial'.XCI. C Hau. Otentia magna sum. C Ratio. Ergo t inuidia. C Hau. Potētia multa suꝫ. C Rō. Et in periculis multis. C Hau. Potentia

sum ingenti. ℂ Rō. Et laboribus infinitis ⁊ inextricabilibus curis. ℂ Hau. Multa possuz. ℂ Rō. Quo plus in alios potes: ⁊ plus alij in te. ℂ Ha. Potentie est plurimum. ℂ Rō. Quo potētie magis: eo maius in illā imperium fortune tepide se exercet in paruis: uberez eligit materiā. In magna ignorū mole: crepitantius seuit incēdiū: magna prosperitas: magne viā facit aduersitati. Hec quenq̄ facile plane miserum videbis: qui non ualde felix habitus fuerit. Non potest ignoti homiſ: nota esse calamitas. ℂ Hau. Quod uolo ⁊ possum. ℂ Rō. Cura ergo ne quid mali uelis: ⁊ scito quo potētie plus: eo plus esse negocij min⁹ uel licētie. ℂ Hau. B Potētia ingens sum. ℂ Ratio. Quid scis an diu turna. Piget exequi potentes breui ad impotentiam: seu qui regeſ ad infamie seruitium sunt redacti. Uepricosi ⁊ lubrici sunt humanorum gradus ascensuū: tremulus uertex: precipitiū horrendum egre conscenditur ad eminentē statū: anxie ibi consistitur: grauiter inde ⁊ repente descenditur: Id sic esse non singuli tm̄ reges aut populi: sed maxima etiam testantur imperia. ℂ Ha. Armis atq̄ opib⁹ potens sum. ℂ Rō. Uera ⁊ firma potentia in virtute fundata est: Fundamētum si detraxeris: quo maior: eo periculosior structura. Quid iplere opibus domos iuuat: arua ligonib⁹: maria classibus: si intus interea domestici hosteſ animū oppugnāt atq̄ expugnant? Uis ut te potentem fatear: illos doma finibusq̄ tuis pelle: vince iram: vince cupiditatem: vince libidinem: vince teipsuz fame atq̄ ame hostē tue. Quenā ista potētia est: vincere alios L passionibus suis vinci. ℂ Hau. Fundata in solido potentia est. ℂ Rō. Quo pacto cū vita ipsa mutetur assidue. O quid tumes imbecillum animal: de potētia disputas: de anima interiz periclitariſ: quā dicto citi⁹ uel nature vis occultior: uel exigui mor sus animalis: uel extremi contemptissimiq̄ hoies sepe potentissimiſ abstulere. ℂ Hau. Potētia egregie stabilita est. ℂ Rō. Ubi q̄so? In barenis ac fluctibus: an in uento: an in ipsa: ut perhibēt: fortune rota: quin tu amice: male suscepta pone fiduciam. Nulla hic stabilis potentia: utq̄ uel improprie exprimam quod sentio nulla potentia potēs est.

A ℂ De gloria. Dial. XCII. ℂ Hau.

Sed inueni magnam gloriam. ℂ Rō. Magna in exiguo qualiter explicentur non intelligo. Si temporum: si locorū angustias metiare: magnam hic gloriam non esse fateberis. Non ingeraz tibi ut terra omnis punctus est: cui⁹ ipsius partem maximaz natura fecit inhabitabilē atq̄ inaccessibilem fortuna: ut tempus presens pūcto minus: idq̄ ipsum semper instabile fugeq̄ taz rapide: ut vix illam aio sequi possis. Due relique temporis partes semp absentes: ita ut altera nos lubrica memoria: altera expectatiōe anxia fatiget ut omne simul tēpus: aut diluuijs: aut estu nimio: aut peste aliqua: aut celi inclemētia uel terrarū aut demiq̄ per seipsuz lapsu propio ita discerptū atq̄ cōfusum sit ut vna sepe etas prope nil habeat commune cum altera: Neq̄ minus in tpibus q̄ in locis videas exiguo iteruallo notissimū nō agnosci. Nec inq̄ ⁊ que sunt id gen⁹ plurima trāseo. Vulgata sunt oia: gbus ligdo cernit que nā hec mortalis ac terrena glorie magnitudo est. ℂ Hau. Quā B ꝓditio mea fert gloriā sum adept⁹. ℂ Rō. Si indi

gnā: breuez hercle: At si dignam gaude: non q̄ habeas sed quod meritus sis. ℂ Ha. Gloriā quesiui. ℂ Rō. Gloria uera nisi bonis artibus non queritur: Unde tibi partuz nomē vide: sic intelliges an gl'ia uera sit: famam si casus dedit: eripiet. ℂ Ha. Multum est glorie. ℂ Rō. Caue ne quā gloriam ueraz putas: imago falsa sit glorie. In rebus hominum multa regnat illusio. ℂ Hau. Plurimū est glorie. ℂ Rō. Ut nemo pauper magne pecunie famā querit nisi ut fallat: Sic nemo ignauus magne virtutis opinionē: Uterq̄ tamē sibi conscius quicquid de se alij loquant: q̄tum uel pecunie in arcula: uel virtutis in animo sit. ℂ Hau. Insignis est gloria. ℂ Rō. Si ex merito: modeste utere ne superbie illi notā applicueris: Si minus: fac ne diu populuz fallas. ℂ Hau. Prefulgens est gloria. ℂ Rō. Uel mereri stude: uel graue non tuū indumētum exue L Inglorium esse prestiterit: q̄ mendacio gloriosuz. Uera etiam gloria cum labore seruatur: qd de falsa speres. Cum omnis fictio difficilis sit: tum difficillima est quā multi vndiq̄ obseruant. Rari nempe sunt glorioſi: hos ꝓpter dissimilitudinē obscurum atq̄ inuiduz vulgus odit. Haue est inter tot hostium insidias latere: prestringere omnium oculos non potes in te tanto studio defixos. ℂ Hau. Glorioſus appareo. ℂ Rō. Melius forsitan lateres ⁊ certe tutius. Hoc grauiter dixit is qui multa leuiter: Bene qui latuit: bene vixit. ℂ Hau. Clarus lateq̄ notus sum: longeq̄ conspicuus. ℂ Rō. Liuor abdita penetrat rimaturq̄: putas cōspecta pretereat? Quid quod pauci sunt quibus expediat apparere ⁊ conspici: pauci quorum fame nō noceat ad plenū noſci? Notissimū claudiani dictum Minuit presentia famā: Quanto magis illam minuit notitia. Raro sunt hoies qō videntur. ℂ Ha. Glorioſus videor. ℂ Rō. Caua nube circūdat⁹ de D liteſcis: Si parumper emerseris: quo plus glorie falsе fuit: eo uere plus erit infamie. ℂ Hau. Ut gloria uera est. ℂ Rō. Id nemo te melius nouit: Ita demum si externi iudicis incorruptū animuz tuis in rebus assumpseris: gloria quidē ut sapiētib⁹ placet: quasi q̄dam vmbra virtutis est: Illam comitatur: illam sequitur: quādoq̄ etiā antecedit: Quod in adolescentibus clare indolis videmus quos ante perfectam virtutē p̄concepta de illis spes hominū claros facit: que quibusdā uelut stimulis generoſos modestoſq̄ animos excitat atq̄ erigit ⁊ impellit ad equādā spez ciuiū suoz: stultos aūt tumidoſq̄ p̄cipitat. Nunc trāsformatio illa ridicula clarorū adolescentiū in obscuros senes. Laus qdē sapienti utilis: stulto nocet. Ex his videſ vmbrā perseipsam esse non posse: rei cuiuspiā sit oportet. Uiſ ne igitur gloriam ueram esse: fac ut uera ⁊ solida virtus sit.

ℂ De bīficijs i multos collatis. Dia. XCIII. ℂ Ha.

A Beneficia in multos ꝓtulisse gaudeo. ℂ Ra b tio. Multos ingratos experiens dolebis. ℂ Hau. Beneficia in multoſ effudi. ℂ Ratio. Recte ais: Nā si accipientium animos intuere: beneficioruz magna pars perditur. ℂ Hau. Multi meis beneficijs sunt obstricti. ℂ Ratio. Quidam se oblivione relaxabunt: alij forsan iniurijs beneficia pensabunt: ut cesſent iniurie: non cesſabunt querimonie: q̄ multi de benefactorib⁹ que-

runtur suis: Iniquum fateor: sed cōmune adeo: ut non tam crebre de hostibus sint querele. Audisti apud Lucanum de Pompeio querentem Photinum: apud Senecam vo Sabinum de Augusto. Quid uero te ad litteras aut antiquitatem uoco. Urbes medias contemplare: Uici omnes lamentis talibus pleni sunt. Omnis autem ingratitudinis triplex: nisi fallor: causa est: inuidia scilicet que dum impēsa alijs beneficia suas ducit iniurias in se collata non aspicit. Superbia que uel se maioribus dignam censet: uel preferri sibi aliquem indignatur. Cupiditas que muneribꝰ nō lenitur sed accenditur: ⁊ dum querendis inhiat quesita nō meminit. Possem breuius: totius mali causam stultitiam dicere: Ea vo non huius tantū: sed malorum omnium causa est ignorantia ueri boni opinionūq; peruersitas. Hinc nimiruz pestes animi ꝓdeūt superbia in primis ⁊ cupiditas: quibus nulluz ob sequium non contumax: nulla largitas non angusta est. ☾Haud. Beneficus fui in multos. ☾Rō. Aristotelica quedam magnanimitas fertur meminisse collati: accepti aūt beneficij obliuisci que sententia ⁊ si colore non careat: apud me tamen uerus magnanimus contemptor mediocrium atq; humiliū est rerū: atq; ideo quecūq; egerit: magna q̄uis iudicio plurimorū: parua sunt animo maiora quedā ⁊ rariora uoluenti: Contra si quid acceperit quo alteri fiat obnoxius: q̄uis exiguum grue est libertatem amanti atq; ad excellentiā aspiranti quoue q̄primum solui leuariq; uelit. De hac igitur re Annei Senece dictum probo: Beneficiū inquit qui dedit taceat: narret qui accepit. Elegan ter nempe duo beneficientie seu uenena seu vulnera sunt. Hinc exprobratio largientis: hinc recipiētis obliuio utraq; mater ingratitudinis ac beneficij nouerca. Illa ingratitudinē parit in altero: hec in se. Illa quoq; beneficium in se extinguit: hec in altero. His tot malis aptissime illo Senece consilio medeare. ☾Hau. Multis beneficeci. ☾Rō. At pluribus non feciſti: qui se sprętos ⁊ contemptos dolent. Est aūt: nescio quidem vnde firmior offensarum q̄ beneficiorum tenacior: q; memoria. Sepe singulis beneficijs aut nullos aut singulos amicos obliuiosos ⁊ tepidos: hostes aūt tibi multos feceris memores ac feruentes. ☾Haud. Multis multa ac magna contuli. ☾Rō. Sunt multi qbꝰ profuisse periculū sit: quidā paruo amicū: magno hostem beneficio quesiere: quod ⁊ exigui debituz leue retributio prona est: magna autē ⁊ debere pudet ⁊ piget reddere: ⁊ nihil est tertium nisi ut desinat esse cui debeat qui inuitus debet. Ita dum debentem pudor beneficij expertos dolor agitat inter Scillā ⁊ Charibdim fertur cymba benefici effectumq; ut multos qui parce atq; illiberaliter tuti virissent liberalitas insignis in discrimen traxerit. Siquidē inter malos impune bonum esse non licet: durū dictu: sed dicendū tamē. Animal ingratius homine nullū est. ☾Hau. Late me beneficū prebui. ☾Rō. Quidam sunt benefici: nec tamen beniuoli quos magnitudo hominū necessitaſ multa largiri cogit: Hijs etiam quos non modo nō diligunt sed nec nosc̄unt quidem: quibus si se ob beneficia charos sperant: ualde eos fallit opinio. Nemo facile non amantē amat. Mutuus nexus animorum ac recipr̄ocus est amor. Munera sepe necessitati: amor vo iudicio tribuitur. Ut ergo beneficia bene collata: ⁊ leta fronte pioq; animo digniſ exhibita nunq; glorioſa negauerim: sic multa: immo vo partem maximā seu hec dantium seu accipientium culpa est perdi ac proijci: nemo usq; est qui dubitet. Et est facilior breuior; q; ac rectior: q; supra tibi ostendimus: amando scilicet ad amorez via qua pergenti uerum quoq; si benefici nomē ac cesserit: clarū te supraq; fidē multis amabilem efficiet. ☾Hau. Multa ⁊ magna contuli. ☾Rō. In rebus nō quid sed qualiter quoue animo fiat: refert apud deū atq; homines: ⁊ magna sepe inuisa ⁊ modica grata sunt: nudū pre oībus cor attendit: ⁊ sacrificio pauperis probatur ⁊ munere.

☾De Amore populi. Dial. XCIIII.

Populus me amat. ☾Rō. Subsiste paulum mox oderit. ☾Hau. Populus me diligit. ☾Rō. Ne propera: nondum finis: ut dies vnus sic vita omnis a fine describit. ☾Hau. Populo charus sum. ☾Rō. Quis illi Scipionibus charior: quis Camillo: Quis rutilio ac Metello? Quid Themistoclem loquar aut Milciadē quid hoc genitum Cimonem aut Aristidem: quid Theseā: quid Solonem: quid Hannibalem: quid Lycurgum: qui ciues oro te: q̄ quisq; q̄ breuiter populo suo charus oium notꝰ finis: ⁊ uel in cōtemptum: uel in odiū uersus amor atq; indigna rebuſ premia: fori labor: accusatio: moꝛs: exiliū: catene. ☾Hau. Multis in pplo charus sum. ☾Rō. Malis igitur pauci enim boni: atq; maloꝝ malis artibꝰ queri amorē cōstat. Si vo similitudo quedā parit amicitias: ut prudētibus placet: qui sis estima: qui multis in populo charꝰ sis. ☾Ha. Ppls me amat ☾Rō. Serenū hybernū: aura estiua: ges maris: lune status: amor populi: paria hec si conferantur mobilitatis ultimo palmā do. ☾Haud. Ppls me honorat. ☾Rō. Labijs credo: cor aūt eorū longe est a te: nō est enim tibi fidelior q̄ deo: raro qcq; extra facit vulgus nisi tumultuari ⁊ furere ⁊ seuire. ☾Ha. Ppls me vet. ☾Rō. Nō faciet diu: facile enim ruit: qđ nō certo iudicio stabilitū est. ☾Hau. Ardens in me populi fauor est. ☾Rō. Ardēti pncipio sepe mediū tepēs: finis algidus fuit: qđ aut crebri ulla in re q̄ in studijs populorum cernas. ☾Ha. Ppls me laudat. ☾Rō. Stultoꝝ laꝰ apd doctoſ infamia est. ☾Ha. Ppls me suspicit. ☾Rō. Leui rez alternatione despiciet: semper enim alterum extremoꝝ tenet medium vo nunq;: ut qui habitantē ibi hostē metuat. ☾Ha. Pplus me colit. ☾Rō. Mirabor si tā inculto cultore fructifices. ☾Hau. Ppls bn̄ de me sentit. ☾Rō. Sine ullo delectu iudicare solitus utrāq; in partē: Itaq; vulgi sinia vos iter iudices ꝛrij argumētū est. ☾Ha. Ppls bn̄ de me estimat. ☾Rō. Suspecta saniſ in genijs estimatio isanoꝝ. Mallē te pplo icognituz q̄ probatū. ☾Hau. Ppls multa de me loquitur: ☾Rō. Et tu ergo pplaribꝰ auribꝰ fidiſ atq; ageris qđ licet magnis olim viris euenisse noueris: non minor tñ est uanitas gaudere flatu tenui ⁊ incerto. ☾Ha. Ppls me miratur. ☾Rō. Et ego te miror qui hoc in gloriā tuā trahas. ☾Hau. Pplus me amat. ☾Rō. Nō hec lauſ ſz fortuna est tua populi mos est ut sepe amet indignos: sed aliqbꝰ indigni amoris sepe dignissimā fert mercedem.

☾De occupata tyrannide. Dial. XCV. ☾Hau.

A Quasi tyrannidem in ciues meos. C Rō.
i Rependisti dignam vicem stultis amanti
bus. Illi te equo altius extulerunt: illos tu
iniquo iugo seruitij depressisti. C Ha. Tyrannidē
arripui. C Rō. Abstulisti libertatē alijs: securitatē
tibi: regem utrisq; C Ha. Tyrannidē consecutus
sum. C Ratio. Statum certi laboris euentus am
bigui: sed ut plurimum infelicis. Non te ad histo
rias ueteres atq; externas mittā: Quis Pherei
Alexandri exitus? Quis Dionysij Syracusij?
Quis Agrigentini Phalaridis? Quis Annonis
peni. Quis Elearchi Heracleensis? Quis Ephi
ensis Aristotini? Quis Lacedemonij Nabidis.
Quis Hipparchi deniq; Atheniēsis: quē occidis
se immortalis gloria interfectoribus fuit. Nō ad
recentiores atq; domesticas: Cassium Meliumq;
z Manliuz Romanos ciues: Catilinam quoq; z
gracchos: z Apuleum: non tyrannos quidem: sed
tyrannidē affectantes: inq; impijs conatib⁹ depre
hensos: ceptoq; prohibitos atq; oppressos. Non
postremo ad illos qui maiores non meliores iusti
nelo iperij trucē texere tyrannidē atq; iniustā La
ium scilicet ac Neronem: Domitianum z Lommo
dum ac Bassianum reliquosq; eius ordinis: solo
nomine principes: quorum mens tyrannica ac ty
rannicus finis fuit: Sed ad alios quos auoruz pa
trumq; memoria: seu etiaz quos etas ac regio pre
sens vidit: Nos ego ne distantibus te fatigem: cir
cumspicere z contemplari iubeo: videbis usitatū:
z cōmunē tyrannorum exitum: aut gladium: aut
uenenum: uereq; illud a Satyrico dictum dices:
Ad generum cereris sine cede z vulnere pauci de
scendunt reges z sicca morte tyranni. C Hau. Ty
B rannidem in ciues exerceo. C Rō. Predam atq;
carnificinam auro implendus z sanguine auri si
tiens monedula tenarq;: nec missura cutez nisi ple
na cruoris hirudo. Sed qua fronte: quoue animo
seu sanguinē illum fundis: pro quo seruando si ho
mo esses: sanguis tuus ultro tibi fundendus erat:
seu ciuibus tuis aurum rapis: quod diris predo
nibus largiaris: spolians qui tuis pascendi opib⁹
fuissent ditansq; a quibus omni ingenio extorquē
dum legis: sic maiorum uel exempla: uel monita
viluerunt. Sed hoc pessimum habet tyrannorum
vita: ut quibus fidendū est metuant semper: fidant
q; quibus fidei nihil est: totumq; hoc malum: hinc
immeritis irrogate iniurie faciunt: hinc indignis
erogata beneficia: z ambitione turbatus ordo rez
amici ex hostibus: hostes ex ciuibus. C Hau. Ty
C rannus patrie mee sum. C Rō. Nunqd id esses si
illam tuam esse patriam meminisses? Si obserua
retur animo publice matris effigies: nūq; fratres
lacerares tuos: cum quib⁹ equam pueritiam atq;
adolescentiam egisses: eodem celo usus: ijsdez agi
ijsdem atq; sacris: ijsdem ludis z luctib⁹: qua nūc
mēte de illorū tergo potes ludere: atq; illis flenti
bus gaudere: qua postremo impudētia in ea urbe
viuis in qua vitam tuā oibus scis inuisam: mortez
cunctis optabilē: ubi esse neminē certus es qui nō
male pditū te uelit lupū mitti de grege seuissimuz
C Ha. Tyrannidē accepi. C Rō. Si preterito pre
sens tempus confers: duram te ac miseram subijs
se sarcinam intelliges: Lutam agebas z quietam
vitam: debinc nisi sceleri iungis amentiaz: Nulla
tibi sine metu ac tumultu animi dies: nulla nox

ibit: nullus non suspectus cibus: nullus sopor im
perterritus: dum ubiq; ceruicibus impendentem
videris mucronē: quem amico opes fortunasq; su
as miranti: nō inepte monstrasse tradit Dionysius
tyrannus quidē: sed tyrannidis estimator acutissi
mus. C Ha. Ferro mihi tyrānidē acquisiui. C Rō. E
ferro quesitam: ferro etiam seruaturus: ferro forsit
tan amissurus. Preclaras plane diuitias compa
rasti esse omnib⁹ odiosum atq; terrificum: quodq;
hinc sequitur tibi te ppetuo grauez metu. Ut enim
periculi nihil sit: quod in quibusdam urbibus na
tura ciuitū prestat apta seruitio: quando tamen pa
uor aberit, animo recolēti: quid ille hui⁹ q legiti
mi nomē habet imperij metator ac fundator: pm⁹
audiuit a laberio romano equite: necesse est inquit
multos timeat quem multi timent. Cuius dicti ra
tio illa est: quaz posuit Naso: Quia quē metuit q
q perire cupit: Positam prius ab Enneo: ubi ait.
Quē metuunt oderunt: quē quisq; odit perisse ex
petit. Ut tamen z periculum z metus etiā omnis
cesset: quod nonnullos tyrannoz uel nutrita publi
cis malis audacia: uel nota ciuium sponde ignau
ia: An nō saltem ullus est pudor his preesse qui
bus te subesse sit dignius: preter iniustam vim re
bus omnib⁹ imparē. C Hau. Tyrannidem indui. F
C Rō. Humanitatē ergo z iustitiam exuisti: simul
procellosam vitam z cruentam aut certe dubiam
mortem elegisti. Infelix de quo sola patria que te
genuit atq; aluit morte speret. An vo nō ille sat mi
ser est quem miserum uolunt omnes. At nō ille mi
serrimus: qui tam miser esse non possit: quin sit di
gnus esse miserior. C Hau. Habeo summum inter
ciues locum. C Rō. Habes in ciuibus tyrannidē
in arenis domum: in uepribus stratum: in prupto
sedē: in rapinis inopiā: in miserijs inuidiam.

C De regno z imperio. Dial.XCVI. C Hau.
Lce autem iure rex sum. C Rō. Id enim A
vo occultum diu esse non poterit: quid in
e terfit inter regem tyrannūq; iam diximus.
Quid autem iuuat dici regem si tyrānus
es. Nō in speciosо cognomine sed in uera iustitia
regis regniq; salus sita est. Min⁹ mali reor in que
situm dominiuz reformare: teq; de reliquo sic age
re ut rex uerus appareas: q; regnum iure partum
in quo iuste succesieris parenti tyrannica uexatio
ne diripere: Plus enim uere laudis in progressu ac
fine q; in principio rex est. C Hau. Rex fuz. C Rō.
melius sub iusto rege ageres atq; tranquillius q;
rex ipse. C Ha. Regni solium ascendi. C Rō. Lo
cum late conspectum patentemq; omniū indicijs:
eoq; periculosum ignauie: laboriosum vo difficilē
q; virtuti. Bon⁹ enim rex seru⁹ est public⁹. C Hau. B
regni solio euectus sum. C Rō. Ut meritus videa
re: tuas res teq; ipsum obliuiscere: populū tuum z
rēpublicā cogita: Quo die primum rex fuisti: tibi
moriēs: alijs viuere icepisti: qōq; durissimū est in
gratis z iniqs estimatorib⁹ laboris tui. C Ha. In
regiā ueni. C Rō. Aliqd ibi forsan periture gl'ie re
pertur⁹: sed getis nihil. C Ha. Juste regno. C Rō.
Bñ agis gratissimāq; rē deo. Scito aūt fuire te q
rulis z vix tibi ante obitum gratiaz relaturis: ra
ro tā iustus quisq; regnz fuit: ut non charior popu
lo, succesor foret. Is cum uenerit alter optabitur.
Hi sunt vulgi mores: odisse presentia: uentura cu
pere: preterita celebrare. Quando ergo defuerint

querele: si omne p̄sens bonū sordet: nilq; omniū
placet nisi qđ cruciat seu p̄ditū seu speratū. ☾Ha.
L Sceptrum ⁊ diadema sortitus sum. ☾Rō. Fulgidas compedes: claramq; miseriam: que si plene omnibus nota esset: crede mihi non totiens vno de solio litigarent duo: sed plura essent regna q̄s reges. ☾Hau. Purpurā indutus sum. ☾Rō. Non cultus exterior: sed internus habitus ⁊ mens regia regē facit. Alexandri romani p̄incipis dictus fuit: Imperium in virtute non in decore cōsistere. ☾Hau. Ad regnū ducbor. ☾Rō. Hūc in dubio uertitur subiectorū status an felices ea que hic fingitur felicitas an miseri sint. Nempe mortalis regni felicitas rex bonus: te in dubio labor manet ⁊ graue negociū. ☾Hau. Rex sum: nil nō licet regi. ☾Rō. Nulli minus: Immo vo quod olim licuit iā nō licet. Et forte si de regno licentiā aucuparis: nō te regem noueris sed tyrannū. ☾Haud. Rex sum atq; omnia possum. ☾Rō. Immo nihil nisi quod decet regem: cuius: ut dixi: minor licentia q̄s p̄uati est. Sin hoc calle uoluptatē petis: falleris: ⁊ tota: ut aiunt: erras via. Voluptas a tergo longe est:
D hac ad laborē itur ⁊ ad gloriam. ☾Hau. Rex sum eritq; mihi iam certa tranquillitas. ☾Rō. Immo si qua olim fuit perijt: Stultus nauta qui relicto portu in altum uela facit: tranquillitatem quereris. ☾Hau. At romanus Imperator factꝰ sum. ☾Rō. Clarissimū nomē: sed durissimū offiū. Magna seruare difficile est: quid collapsa erigere: sparsa colligere: recuperare perdita: deformia reformare: ⁊ deserti culturam ruris multisq; diu neglectam suscepisti: multis egent dura arua legionibus multis p̄rata riuis arentia: estuandū algendūq; tibi est si successerit: Tu hinc laudem: reliqua successor tuus metet: Illi seueris: sera est messis: multas posci estates. ☾Hau. Ascendi ad imperium: iā quie
E scam ⁊ securus viuam. ☾Rō. Falsa te habet opinio: nunq; minus: tu ne in excelsum montem ut uētos ⁊ fulmina euaderes ascendisti? Non legisti Horatianum illud: Sepius uentis agitatur ingēs pinus: Et excelse grauiore casu decidunt turres: feriuntq; summos fulgura montes? Et quanto aliter de hac status eminentia sentiebant experti p̄ncipes: Augustus ⁊ Diocletianus quorum alter: ut legimus: de dimittendo imperio cogitauit: alter autem dimisit imperium: nec reuocatus assensum dedit. Quanto aliter Marcus Aurelius ⁊ Pertinax: quorū p̄imus adoptione ad spē imperij euocatus: solito tristior effectus mirantibus amicis: multa de malis imperij disputasse: alter iperator effectus semper imperium horruisse memoratur. Magnus est ad imperium ascensus: magni in imperio labores: magni quoq; cū ascenderis ex alto casus. Si mihi non credis: Julium Cesarem interroga: Caium quoq; calliculam: ⁊ Claudiū ⁊ Neronē: ⁊ Galbā: Othonē: Vitelliū: Domitianū: Cōmodū: Pertinacē de quo p̄xime dictus est: Bassianū p̄terea ⁊ Macrinū cū filio Diadumeno: fedissimūq; omniū Heliogabalum: longeq; dissimilē moribus Alexandrū: utriusq; etiam quod mireris cū filio matrez: Maximos quoq; ⁊ Maximianos: ⁊ Maximos: ⁊ Gordianos. Preterea ⁊ philippos: ⁊ Deciū: Hallūq; ⁊ Volusianū: ⁊ Valerianū insigni calamitate notabilē: ⁊ contemptorez paterne miserie Galienū: Aurelianū deniq; ⁊ Probū: Julianum: ⁊ Liciniū: ⁊ Constantinum: ⁊ Valentē: ⁊ gratianū: Valentinianū: Arcne ad fastidiū cuncta complectar: totā illam tyrannorum simul ⁊ p̄incipum seriem percunctare: vno tibi ore omnes responsum dabūt: Eodē se calle ad ruinas atq; imperium ascendisse: ⁊ tu illic tibi requiē fingis ad se curam vitam: ubi omnes periculū ⁊ laborem multi miserabilē vite exitum inuenere? Non hoc sibi fingebant illi quatuor: quos ab initio nominaui: Non Antonij pij p̄incipis maternus auus Arius Antonius homo sanctus: ut historie loquunt: ut ego fateor. vir p̄udens Neruā miseratus q̄ imperium accepisset. Vere enim frustra p̄incipes p̄mit inuidia: cum illis potius miseratio debeat. ☾Ha. Sum imperator ⁊ ulcisci possum. ☾Rō. Jn hoF stes publicos fortitan non in tuos. Illis enim si uerus es p̄inceps: hoc tuo ascensu securitas parata est: p̄uatis affectibus pietas publica frenus strinxget. Non potes huius autem illius hostis esse: ex quo pater omnium esse meruisti. Jd in ciues p̄ncipi iuris est: quod in filios patri. Justus p̄nceps pater patrie est: Nullum ex omnibus titulis hoc gratius summus ille p̄incipū Augustus accepit: vt qui compressso adolescētie impetu: patris nomē implere decreuerat: Tibi ergo qui hostes fuerant iam filij sunt. ☾Hau. Imperator sum ulcisci potero. ☾Rō. Uti hac potentia non debebis: ⁊ sic habe: summi imperij potestatē excellentibus ⁊ fortune paribus animis esse uenie materiā nō vindicte cuius eo auidior: quisq; quo vilior infirmiorq; animi ac viriū est: Qua in re meminisse p̄fuerit illud Hadriani p̄incipis: qui ut scriptum est: vni quem capitalem habuerat: factus imperator dixit: Euasisti generosum plane uerbū ac magnificus uereq; Cesareū. ☾Hau. Jmperator sum eritq; iaz thesaG rus par impense. ☾Rō. Ad rapinam uox hec spectat: est ut aliarum rerum: si sumptuū fluxus gdaz ac uorago: cui nihil est satis: Longū est mortaliuz hac in parte sed in p̄imis romanoz principum furores stilo equare: paucos tamen ex omnibus eorumq; ipsoz pauca de multis attingā. Conspectissimus ille quidem Caij furor: baias atq; puteolos ponte iungentis atq; illum tumidi maris sinū p̄imum equis: mox quadrigis triūphaliter p̄meantis: quid aceto liquefactas memorem margaritas p̄cij ingentis: appositosq; conuiuijs panes aureos atq; aureas dapes quibus non famē cōpescere conuiuarū: ut mos est p̄positū illi esset: sed imperij opes spargere atq; illorum auaritiam irritare. Adde effusos in plebem nūmos turbidoq; ⁊ profundo mari iactas moles: durissimas rupes scissas: cāpos equatos mōtibus: ⁊ campis iuga montium: terra illic addita: hinc detracta: tā subito: ut nature miraculū vim passe cuz celeritate certaret: Nempe cum dilati p̄cij operis mors esset: quibus p̄decessoris sui Tiberij thesauro ingenti diuitijsq; omnibus imperij intra anni spatium exhaustis ad inopiā fedissimasq; rapinas est compulsus. Jllud inter ista nō numero: q̄ Corinthium montem Jsthmum perfodi animo destinarat: ⁊ si sumptuosissimum opus tamen vt perhibent nauigantibus utile: quo duo maria iungerentur: ⁊ a Brundusio Athenas aut Chalcidē Byzantiū petentibꝰ flexus igēs remitteretur Achaie. Huius comes ac victor amentie sequitur Nero: cuius enormiū impensaz

nullus est modus: in edificando p̄sertim: in quo omnes prodigos ⁊ seipsum vicit. Nulla alia in re damnosior: ut de illo scribitur: Unus ex mille furoribus attingendus est: domus a palatino ad esquilinum collem porrecta ⁊ magnam partem urbis occupans: ut non immerito inter conuitia: quib⁹ liberrima plebis indignatiõe p̄sciss⁹ est: illõ quoq; iactatum sit: Roma domus fiet: uebios migrate quirites: si non ⁊ uebios occupat ista domus. Hanc auream dici uoluit: non inepte quidē signās nomine p̄cium: auro enim ⁊ gemmis crustata ac stellata domus fuit: tante altitudinis ut in uestibulo collossus centū viginti pedum staret. Intus porticus atq; aule laquearibus aureis atq; eburneis tabulatis: ⁊ conuexa domorū celi instar vi ppria sese sensim diebus ac noctibus sine intermissione uoluentia. Stagnum quoq; maris emulū edificijsq; circūdatū littore urbis in morē: Rura p̄terea ⁊ pascua ⁊ vineta ⁊ silue omniū generibus animalium referte. In hac domo quantū coniecturis ad uerū via est: illud quod colosseū vulgo dicitur medium fuit: cuius nunc etiam ruine stupores spectātibus afferunt: ⁊ hec omnia: dum quod miraculus rei auget: Rome medio consumasset. Ita non dicam excessisse: sed nec implesse quidem imperatorie domus modum visus est sibi: ut dedicans domum ipsam non amplius mirarēt q̄ ut hoc solum diceret: Jam tandē quasi homo habitare incipio. Mitto illa leuia: q̄ uestē nullā bis induit: nullum iter min⁹ mille carucis egit: calceatis argēto usus mulis: aureo rete piscat⁹ est: Purpureis atq; coccineis funibus ac reliqua fidem excedentia simul ⁊ tediū paritura. Sed quis illa non stupens legit: stupētio: q̄ aspicit? Uestigia enim extāt: piscinam illam ceptā a Miseno mōte: uenturamq; usq; ad auernum lacus miris circūseptā contectamq; porticibus: fossamq; illā ab auerno usq; hostiam: per tantū vie spatiū: totq; obuios montes: ut inducto mari sine maritimis casibus nauigans ⁊ terre laborē ⁊ pelagi fastidiū declinaret: Longitudo quidem: ut nunc incole metiunt: nota omnib⁹: ut Traquillus numerat: millia passuum centum sexaginta. Latitudo aūt duarū capax quinq; remium ex aduerso iter agentiū neq; se impedientiū cōcursu: Quod opus si explesset: Italiam omnemq; rēpublicā exhausisset: tātis autē mūdi malis mos sola cōsuluit. Hūc sequit Aurelius uerus: qui: ut omittā cetera: cenā illā fecit: cui si par prādiū facere uoluisset: nescio an Romana res sufficere potuisset: Quo audito frater eius Marcus Aurelius: tam modestie amicus q̄ hic hostis ingemuisse fert: rei publice miserius ⁊ iperio collabenti. Linquo alios. Nimis multi sunt enim: nec me fallit posse ex uobis longiuscula hec videri remedia breuiora politicis: Sed delectat interdum doctū seu doctrine deditum frugiq; hominē stultorū insanias audire: que illi quasi pro contrario signo sint: vnde sibi: ut aiunt: remis uelisq; fugiendū sciat. Hec autē eo spectant ut recogites quid est quod thesaurū ipse parem speras: Ut enim frugalitati ⁊ modestie haud sane magnis thesauris est opus: sic prodigalitati ⁊ luxurie neq; thesauri neq; imperia ipa sufficiunt. Et hec causa: non tantū mediocris fortune homines: sed principes quoq; pene omnes: eos dico: qui nepotino victui operā dedere: necessario in rapinas ⁊ predā misit: que multis festinate miseręq; mortis occasio fuit. ¶ Haud. Nungd vni⁹ hominis impense: tot urbes non sufficiēt? ¶ Rō. Mi tibi respondeant: de quibus multa dirimus: innumerabilesq; alij: quos par pestis pari dedit exitio Ad summā vo profundissimum hoc sumptuum: ut sic dicā: specus: quasi illud olim Curtij non opib⁹ expleri ullis: sed virtutibus añ alias modestia cohiberi constringiq; potest. Jn quod maxime ꝓderit meminisse: alienum esse quod prodigis: ⁊ hic quoq; vnū aliud Hadriani uerbum sepe ad memoriam reuocasse: quod sepe ille ⁊ in concione ⁊ in senatu legitur dixisse. Jta se rempublicā gesturu: ut sciret populi rem esse nō propriam optimo principe dignū uerbū. ¶ Haud. Regno ⁊ ultio mea est. ¶ Rō. Tua quidem minime: neq; enim mentit is qui ait: Mea est ultio. Profecto aūt si uer⁹ es rex: nihil tuū minus est q̄ ultio: nihil maius q̄ clemētia. Natura utinam: ut apum: sic hominum reges aculeo exarmasset: Nunc libero animali exemplū dedit: non eripuit libertatē: Meū est: quod illa nō cogit hortari. Respice paruum illud sed diuinum animal: pone ⁊ tu non in vulnere sed ante vulnus aculeū. Plebeiū enim illud: hoc regiū: Alioquin ut sine iustitia: sic sine clementia rex non eris ac ne homo quidē: sed quod in fabulis dici solet coronatus leo. ¶ Hau. Imperator sum romanus. ¶ Rō. Habes Augustū: habes ⁊ Neronem ⁊ Uitellū quez sequaris. Ad hos tres tota non modo omniū princ
ipū sed hominum turba restringitur. Hinc ergo tibi ducē elige. Si recētioribus delectaris: habes eiusdē ordinis Traianū: Deciū: Halienū. ¶ Hau. Sū Romanus Imperator mūdi dñs. ¶ Rō. Fuit quando id dici ꝓpe ueraciter poterat: quo: fumuero redierint res videś: ut intelligi detur q̄ sit tutum stultis ⁊ ignauis magna cōmittere: quanta prouidentia: quantū in furorē: quantus labor: quā taq; diligentia: quantū in torporē incidit. Non est amplius gaudij materia Romanū imperiū sed humane fragilitatis ⁊ fortune uariantis indicium. ¶ Hau. Imperio clarus sum. ¶ Rō. Clara nomina: res obscure: mundi fraudes: humana credulitas: hi sunt vnci quibus huc illuc faciles animi trahuntur. Pulchrum imperij: pulchrū regni nomen: sed imperiū ⁊ regnū difficillima oium officia si rite gerantur. Alioquin ⁊ periculosa prorsus ⁊ mortifera: neq; de nihilo dictum illud regiū laudatur: Diadema nobile potius q̄ felice pannum: plenum curis periculisq; ⁊ miserijs multis: quem cognoscens nemo nō ambiat modo aut parto gaudeat: sed nec oblatū ultro recipiat: aut abiectū humo leuet. Proinde expergiscimini aliq̄ mortales: aperite oculos: neue semper falsis caligate fulgoribus uestra metimini atq; estimate corpuscula: circūspicite qb⁹ septi estis angustijs: nolite geometras ac philosophos contemnere terra omnis punctus est uos caduci ac fragilis ⁊ incerti exitus: ⁊ cum iuuenes ⁊ cum sani estis cum morte luctamini: ⁊ cū ascēdere creditis: descenditis: ⁊ cū stare videmini tū maxime ruitis: nec ullū aial magis suarū viriū obliuiscitur ac sepius uermes semimortui regna ⁊ imperia somniatis: Memētote uos punctū perexiguū: seu uerius punctum: ut sic dixerim: puncti breuis imo ne millesimā qdē pūcti partez possidere. Hāc supbi incole ꝑmitis: mox ꝑmēdi: neq; am

plius ex vniuerso possessuri: q̄ꝫ q̄ frigentibus mē-
bris ac pallidis occupatis. Jté nūc ceci ⁊ insani ela
toq̄ vultu tumidi: qō natura angustat laxate ais:
⁊ vincti īmēsa ⁊ moribūdi immortalia cogitate:
inq̄ hoc nihilo ridiculosas ⁊ insanas insolentia ad
momētū rapidi tpis: hic rapinas: hic iniurias: hic
vidictas: hic spēs anxias: hic honores uarios: hic
cupiditates inexpletas: hic furores demū uestros
hic regna: principat⁹ ⁊ iperia: hic classes: hic acies:
hic bella molimini. Cū multū insanieritis: siue ipe
ratores fueritis: siue aratores: seu diuites: seu mē
dici: corpus uestrū putris terra: vita uestra fum⁹
leuis: magno flatu pulsus fuerit: ⁊ vix tandē sero
quidē cognoscetis viam hanc fuisse non patriam:
totūq̄ hoc regni ⁊ imperij falsū nomē. ¶ Haudi.
L Imperator factus sum. ¶ Rō. Stulti cū impera-
tores fiunt: homines se esse non recolūt aut fuisse:
Quale est illud Tiberij Cesaris: qui amicū uolen
tē cū cōmemoratione quorundā actuū in memo-
riā pristine familiaritatis adducere: cū vix aperto
ore: hoc vnum uerbū emisisset: meministi: pueniēs
interrupit: nec passus est explere qō ceperat: sed re
pente ait: Quid fuerim nō memini: uocē imp⁹obā
ac superbā: nec amicitiaꝫ modo sed totius huma
nitatis immemorē. ¶ Hau. Ad romanū imperiuꝫ
ascendi. ¶ Rō. Quid hinc gaudes ⁊ in eculeum
ascenditur ⁊ in crucem. Contra vo⁹ in lectuluꝫ ⁊
in sedile descendit: ⁊ sepius in imo quies habitat.
Nōnullis obp⁹obriū: multis suppliciū: omnib⁹ la-
bor est scandere.

¶ De Exercitu armato. Dial'. XCVII. ¶ Hau.

A Xercitū armatuꝫ habeo. ¶ Rō. Mirabar
e nisi regnū atq̄ imperiuꝫ exercitus: hoc est
miseria miseriaꝫ sequerē. Atqui Seneca
Scipionē Africanū celoten⁹ attollit: nō quia ma-
gnos duxit exercit⁹: quos ⁊ furiosi nocēteſq̄ du-
xerūt: sed ob egregiā moderationē: quā nunq̄ cer
te dat exercitus: sepe eripit: sepe minuit: Que eniꝫ
tā solida virt⁹ est: q̄ꝫ tot sceleratoꝝ: totq̄ carnificuꝫ
cruentoꝝ puersatio exēplūq̄ nō deterreat. ¶ Ha.
Magnū hēo exercitū. ¶ Rō. Mēs vñ in cāpis vi-
tā agas. Neq̄ eniꝫ aut urbes exercituū sunt capa-
B ces: aut bene ciues togati militeſq̄ cohabitant ar-
mati. ¶ Hau. Fortissimū habeo exercituꝫ. ¶ Rō.
Habes belli materiā: pacis excidiū: Si hinc gau-
des: ad celestē certe nō ptines ciuitatē. ¶ Ha.
Habeo exercitū ingētē. ¶ Rō. Mēs utrūq̄ ad lat⁹ ho
stes armatos: quos nec murus a te separat nec val
lū: anceps profecto negociū ⁊ graue. ¶ Hau. Mi
hi multe sunt ⁊ valide legiones. ¶ Rō. Haruꝫ te
dia nemo facile atq̄ molestias isolētiaſq̄ dinume
ret: sed tu oia experiēdo cōdisces: Et quanto sit sa
tius solū viuere q̄ꝫ cū multis legionib⁹ pfecto nul
le iniurie: nulla pfidia: nulla crudelitas castrensiū
moribus cōparāde sunt. Intelliges per teipsuꝫ q̄ꝫ
sit uerus pueris quoq̄ notissim⁹ ille vsiculuꝫ: Nul
L la fides pietaſq̄ viris qui castra sequunt. ¶ Hau.
Magni dñs ac rector exercitus sum. ¶ Rō. Tu-
tius pastor tigridum fortitan ac ursorū esses. Pos
sunt mansuefieri corda ferarū: at quorundā homi
nū nō pñt. Et minant̄ añq̄ feriāt fere. Odia homi
nū improuiso erumpūt: hi quos tuos reris: qui te
dñm uocāt heu q̄ꝫ paruo precio uenale genus ⁊ in
stabile: q̄ꝫ leuibus ex causis mutabunt: ⁊ ex mili-
tibus hostes fient. Blādi vult⁹ in horrorē dateq̄

tibi dextre: tuā fortitan in pernitiem cōuertent: ne
q̄ꝫ si fiat nouū erit aut insolitū. Ad Placentiā fuit
motus ille terribilis: qñ aduersus Julium Cesarē
suus exercitus insurrexit: de quo dictum est: Quē
non ille ducē potuit terrere tumultus: Cesar autē
illa icredibili sua pstantia ac virtute motū omnem
cōpressit ⁊ punitis auctoribus quietauit exercitū
atq̄ ad obsequiū reduxit. Fecit idē ad anthiochiā
Alexander ille Romanus princeps successitq̄ ma
gnifice. Sed pcede paululū: breui idē nō ab alio
q̄ꝫ a suis militib⁹ interfect⁹ est. Eodē modo iā perti
nax ante perierat: Sic duo postmodum Maximi
pater ⁊ filius: Sic Balbinus ⁊ Marim⁹: sic Pro
bus dux clarissimus: sic Gratianus ⁊ Ualētinian⁹
iunior optimi fratres. Ille a suis legionibus: hic a
suo comite proditus: Sic inumerabiles alij a suis
hostibus inuicti: suis exercitibus periere: ⁊ quos
milites appellabāt: iuuenere carnifices. Uide ergo
quo gaudeas: Tu⁹ hic exercit⁹ trux imitis: utq̄ ait
ille: belua multoꝝ ē capitū: nihil nō ausura: ira illā
uel inopia uel auaritia irritante. ¶ Ha. Mihi exer
cit⁹ ingēs est. ¶ Rō. Pōpeio qdē Thessalico plio
ut ait Flor⁹: nihil maius exitio fuit q̄ꝫ ipa exercit⁹
magnitudo: ⁊ ferme in oib⁹ belliſ maior semp exer
citus succubuit minor vicit.

¶ De classe instructa. Dial'. XCVIII. ¶ Hau.

Classē hēo istructā. ¶ Rō. Et istructoſ aer A
c uētos istructos equor fluct⁹ ⁊ istructos sco
pulos: terrestre aial quid tibi cum pelago.
¶ Ha. Instructa est classis. ¶ Rō. Instructe tēpe-
states: istructa naufragia: periculis tuis gaudes ⁊
laborib⁹ ⁊ ipēsis: quarū nullus est moduſ. Uestra
rū oiuꝫ isaniarū sūptuosissima est classis. ¶ Han.
Classis instructa est. ¶ Rō. Hāc celi ⁊ maris ira
disijciet: ⁊ quālibet istructā sparget ac destruet in
opina tēpestaſ: de qua nō cogitare dū nauigeſ stul
ti est. ¶ Ha. Classē hēo in mari. ¶ Rō. Paruꝫ ne
terra uobis discriminū attulerat: nisi maria ēt ue-
xarent? Nō satis est terras vnde nocēs ferrū: qō
Naso ait: ferroq̄ nocēti⁹ aurū eruat effodere. Jpa
quoq̄ horrida ⁊ que pmi hoies tantūmodo mira
bant̄ maria penetrastis: ubiq̄ laborē: ubiq̄ pericu
lū cōquirētes: Jnq̄ hoc vnū vigiles atq̄ solliciti:
segnes ad reliq̄. ¶ Ha. Magna cū classe maria suꝫ B
igressus. ¶ Rō. De regressu cogita: ingredi nēpe
pfacile est. Solet equor itrātib⁹ planū esse: pgreſ
sis sepe mōstruosū ac difficile: tū inter hoies nat⁹
inter delphines ac tritoneſ vitā age: mira uasti ani
mi uoluptas. ¶ Ha. Magna mihi classis ⁊ valida
est. ¶ Rō. At fortassis utilius tutiusq̄ uel breui in
scalino uel sicco de littore insidias piscib⁹ tetēdis-
ses: q̄ꝫ classe armata vim gētib⁹ intulisses. Multis
quidē classis eximia noxiā dedit audaciā: eoq̄ im
pulit ubi optarēt domi esse. Hoc ⁊ Graij Troia re
duces Caphareū ad montē: noiatim vo Lacedemones Arginusis: Syracusio Athenienses in lit-
tore: ⁊ Carthaginēses ad Egates insulas didice-
re. Multa sunt classibuſ pericula: nō ab hostib⁹ tm̄
sz ab ipso mari. Deniq̄ cū moriēdi gña plura eēnt
ꝑ vnū gen⁹ est aditū. O ceci viteq̄ q̄ꝫ maxime dili
gitis, pdigi mortē vndiq̄ q̄ꝫ sup oia timetis arcessitis.

¶ De Machinis ⁊ Balistis. Dia. XCIX. ¶ Haud.

Mnis generis machinas hēo. ¶ Rō. Et A
o hic quoq̄ furor regi⁹ bēre vñ multis noce-
as cū uelis quos bñficētissimos hoiuꝫ esse

oportuit. Et ob hoc vnū regnis impositi ⁊ reges dicti sunt ut regāt hoies atq; ab eis ceu parētes colant amenturq;. Quidā ēt patres patrie appellati cūcta in ꝓriū agūt: ut ceu tortores ac ꝑdones publici cūctis formidabiles atq; inuisi sint. ¶ Hau.
B Abūdo machinis ad euertendas urbes idoneis. ¶ Rō. Quāto melio⁹ extruēdas fundasq;. Tu fortasse glorioſius putas euertere: ⁊ videri mauis tui tpis policertes: sed nō semp urbes machinis euertunt. Cesar quidē bello gallico cum aduersus hadriaticos turres maximas erexisset: primū contēptui hostib⁹ fuit: quasi rez impossibilē humanis viribus molireť: ubi aūt moueri ⁊ menib⁹ applicari illas videre: e cōtēptu in stuporē ac pauorem uersi: omissa defensione ad deditionē ꝓfugere. Ac ciuili bello ipsius Cesaris dux Brut⁹ ad Massiliā eque erectis atq; admotis parē stuporē obsessis iniecerat: ſ nō parē metū: itaq; noctu egressi turres ⁊ machinas incēderūt. ¶ Hau. Abūdo machinis ⁊ balistis. ¶ Rō. Dia fere quib⁹ gloriaris ad iniurias alienā poti⁹ q̄ ad tuū decus spectāt. Quāto erat honestius atq; homie dignius abūdare misericordie instrumētis q̄ seuitie: habere qb⁹ hospitalis ⁊ amicis ⁊ egētib⁹ esse posses: q̄ qbus urbes immeritas oppugnādo quietē publicam perturbares.
C ¶ Hau. Habeo machinas ingētia saxa torquētes.
D ¶ Rō. Saxa torquere furiosum est. ¶ Hau. Habeo machinas ⁊ balistas innumeras. ¶ Rō. Mirū nisi ⁊ glandes eneas: que flammis iniectis horriſono tonitru iaciūtur: Nō erat satis de celo tonātis ira dei imortalis homūcio. O crudelitas iuncta supbie. De terra etiā tonuisset nō imitabile fulmē: ut Maro ait: humana rabies imitata est: ⁊ qđ e nubibus mitti solet ligneo qdez: sed tartareo mittit instrumēto: qđ ab archimede inuētū quidā putant: eo tpe quo Marcellus Syracusas obsidebat Uerū ille hoc ut suor ciuiū libertatē tueret excogitauit: patrieq; excidiū uel auerteret uel differret quo uos ut liberos populos uel iugo uel excidio prematis utimini. Erat hec pestis nuper rara: ut cū ingēti miraculo cerneret: nūc ut rez pessimarum
E dociles sunt animi: ita cōmunis est ut vnū quodlibet gen⁹ armorū. ¶ Ha. Balistis affluo. ¶ Ratio. Melius belli odio ⁊ studio pacis affluere⁹. Cum cetera quidē arma ingeti animi ⁊ degeneris signa sunt: nec pacificis quidē grata: ⁊ bellatoribus inuisa magnanimis. Deniq; sic habeto: Qui balistā primus inuenit ille aut pauidus fuit aut pdito⁹ ⁊ nocendi auidus ⁊ metuēs hostes itaq; cogitauit: qđ Lucan⁹ ait: Longe tenere neruos. Et quo ferre uelint cōmittere vulnera uētis. Idq; de omni genere missiliū puta. Fortis bellato⁹ ꝓgressū hostis exoptat: quē sagittarius vitat.

¶ De Thesauro reposito. Dial'. C. ¶ Hau.

A t Hesauru⁹ in bella reposui. ¶ Rō. Rez malam in usus pessimos. Quāto tibi ⁊ alijs erat utili⁹ hūc ⁊ amicor ⁊ patrie usibus aceruasse: maxieq; necessitatib⁹ idigētiū. Ille demum thesaurus uerus eēt: ⁊ thesauri ꝑcium celestis: nūc ꝑcium est iferni. ¶ Hau. Thesaurus supB petit in usū belli. ¶ Rō. Thesaurus animi vires extenuat: bellum viros: utrūq; pestifer⁹. ¶ Hau. Magno thesauro subnixus in bellū sum. ¶ Rō. Solet iste thesaurus possessori suo ꝑdēdi metum afferre: hostibus lucri spem ⁊ belladi simul audacia: Quis nō alacer id in bellum eat: quo q̄rere multū possit nihil amittere? pugnasse quidem fert uide iopem ac vicisse: eūdēq; mox diuitem refrixisse: apō Flaccus legis: Et ꝑfecto si ad clarissima rerū exēpla iflecteris: videbis Romanos duc fuere pauperes olim gētiū fuisse victores: tum vici cepisse dum diuites facti sūt: ita ad aduētū diuitiarum discessere victorie ac virtutes: simulq; opus comites delitie ac libidines subiere: ut nō imerito scriptores qdem tēpor illor Romane paupertatis iteritū q̄sti sint. Uirtutum nutrix optima est pauptas: opulētia vitior. Uictoriam de thesauro tuo speras: hic potius metuēduc: multos pauidos ⁊ ibelles: oēs tumidos ac supbos: nullum penit⁹ virū fortē fecere diuitie. ¶ Hau. Magnum mihi thesaurum aggregaui. ¶ Rō. Tibi curas ⁊ iuidiaz: hostib⁹ stimulos: furib⁹ sollicitudinē addidisti.

¶ De vindicta. Dialogus. CI. ¶ Hau.

A Ostis in man⁹ uenit: ultiōis oblata est fa-
h cultas. ¶ Rō. Immo expimētum tui: an ire mācipiū: an clemētie sis amicus: Qđ nisi ad utrāq; ferri posses: icertū eēt. Multi enim esse credūt quod nō sūt: expti aūt quid sint: sciunt ¶ Hau. Est mihi hostis in manibus: ulcisci possū. ¶ Rō. Alij potētie fines sūt: decoris alij: non qđ possis: sed qđ deceat estimādū est: ne si quātū potes uelis: nil posse sit meli⁹. ¶ Hau. Ulcisci possuc nil dulcius est vindicta. ¶ Rō. Ira nihil amarius quā cur qdaz dulcē dixerit mirari soleo: sin dulce aliqd ineſſe ꝓsenseris: dulcedo effera viro indigna ac ꝓpria beluar: earūq; nō omniuc: sed pmorda ciuz atq; ferociuz: Nil humanū min⁹ q̄ seuitia ⁊ feritas: Cōtraq; nil homini suuz magis q̄ misericordia ⁊ lenitas: qb⁹ nihil tā ꝓtrariū q̄ vidicta est: ⁊ qcqd animi impetu hō in hoiez cōmittit asperi⁹. Qđ si oio vindicte nomē dulce est ostendā tibi quo multa cū gloria uti possis. Nobilissimuz vindicte genus est parcere. ¶ Hau. Ulcisci licet. ¶ Ratio. B
multo est satius: multoq; formosius obliuisci iniuriā q̄ ulcisci: Generosio: nulla est obliuio: q̄ offē se: hanc summus orator summo duci summe laudi tribuit q̄ scilicet nil soleret nisi iniurias obliuisci. Nihil aūt ꝓhibet vnius laudē illi nō ereptam ad plurimos peruenire. Hoc inter multa ꝑcipuū pre cunctis opib⁹ habēt animi bona: nō decrescūt spar sa: nec pereūt. Sume igit ⁊ tu tibi nobilissimā hāc opinionē Cesareā: que te multo faciet clariorez q̄ cyneā tarmadāq; memoria sua. Illa enim nature fuerit hec virtutis. ¶ Haud. Ulcisci iuuat. ¶ Rō. Ultionis momētanea delectatio est: misericordie sempiterna. Duor nēpe delectabiliū: illud ꝓferendū qđ diutius delectat. Fac tu hodie quo perpetuo delecteris. Nulla vo maior: nulla firmior dele
C ctatio est q̄ que de puritate cōscientie: ⁊ rer bene gestarū recordatione orit. ¶ Hau. Honestū est ulcisci. ¶ Rō. Honesti⁹ misereri. Multos clemētia honestauit: nullū ultio: Nihil tam necessariū inter mortales: nihil tā cōe q̄ uenia: Nemo est enim qui nō peccet: Nemo cui nō misericordia opus sit: qua negata: quis tā multos criminū ⁊ culparū extricabit nodos: aut dissutū diruptūq; societatis humane fedus sartiet? Semp inter sese hoies: semp q; in illos decertabit ira dei: Nullus erit aut litiuz aut penar finis: nec cessabunt arma nec fulmina. Parce igit miserere ⁊ cōpesce animum. Fac tu homini

qđ tibi ab hoie fieri uelles: qđ a deo vis. Impudẽ
ter a dño uenią petit: qui pseruo illą suo negat. Ec
clesiasticus doctor clamat indignans. Nõ hoi irą
seruat: ꝛ a deo querit medelą? In hoiem sibi simi
lem nõ habet miserico:dią: ꝛ de peccatis suis de-
precatur. ☩Hau. Non infero iniuriaz sed ulciscor
☩Rõ. Quid refert: primus pecces: an ultimus?
Nõ est equũ ut quod in alio imprObas: in te ꝓbes.
Uis ne seuitiam in hoste dãnatam sequi: fieriqz il-
li similis moribus: cui dissimilis animo sis: quod-
D qz ille pessimũ habet: tuũ facere? ☩Ha. Uolo qui
dẽ ꝛ licitũ est ulcisci. ☩Rõ. Nec debes uelle: nec
ulla id licitũ lege est: ut defensio licita sit: ultio ue-
tita: Scriptũ est: Qui vindicari vult: a deo ueniet
vindictam. Et rursus: ut pauloante dixi: Mea est
ultio: ꝛ ego retribuam eis in tpe dixit dñs. Illud
tempus expecta: sine: ille te vindicet qui ꝛ offen-
dentis est dñs: ꝛ offensi: Solet iter seruos dñi cõ
munis esse cognitio: Si qd ingenui habes: si qua
tibi pfectionis habitus cura est: opta potius atqz
ora ne ille quidẽ vindicet. Sic hostis crimẽ in tuã
uerteris salutẽ. ☩Ha. Ulcisci est animus. ☩Rõ.
Da ire spatium: da cõsilio tps: frena impetũ differ
aut desinet aut lẽtescet. Breuis hora sedat iratum
E equor. ☩Hau. Ulciscar. ☩Ratio. Uno actu mul-
tos offendes: vna iniuria sepe innumerabiles hos-
tes fecit. ☩Hau. Ulciscar. ☩Rõ. Plus teipsuz
leseris qz hostem. Illi corpus forsitan aut opes: ti
bi animã famamqz coꝛruperis. ☩Hau. Ulciscar.
☩Rõ. Quotiẽs ulciscẽdi studio iniuria gemiata
est: leso sepe vnicuz dissimulasse remediũ: sepe uel
questũ esse: uel nutu tacito sensum iniurie prętẽdis
se periculum fuit. ☩Hau. Perdere hostez possuz.
☩Rõ. Melius est amicũ querere qz hostẽ tollere
F utrũqz simul optimũ: qz nulla arte meliuꝰ qz par
cẽdo fit cũ ulcisci possis: Aptissimũ tollendis hosti
bus instrumẽtũ est lenitas: In quo si creditũ esset:
Merẽnio seni sapiẽtissimo: nec Samnitũ exercitus
modo victor collo iugũ romanũ: nec iugũ ꝑmo cũ
religs mox securim solus Imperator: Põtius per
F tulisset. ☩Hau. Ulciscendi pũgor aculeis. ☩Rõ.
Resiste cogitationibꝰ pijs exẽplisqz oibus que le-
niorẽ in partẽ inclinare animũ possunt: ꝛ in ꝑmis
memoria vite breuis ꝛ ambigue. Nec enim Sene
ce cui assentior efficacissima videt de iracundia le
nienda. Cui is ipse quẽ memoraui doctor accedit.
Naz quid aliud sentiebat: ubi ait: Memẽto nouis
simorũ ꝛ desine inimicari. Sic est enim nilqz ini-
micitias magis alit qz ꝓditionis obliuio. Sigdez
iste cuius mortẽ sitis: ne dubita moriturꝰ haud du
bie est: ꝛ idipsum cito: fortasse hodie: tuqz illũ forsi
tan qđ nõ cogitas precursurus. Expecta paululũ:
subsiste: fiet qđ fieri optas: ꝛ quod metuis fiet. Le
terũ mors qz hosti paras: sine tuo illi scelere prepa
rata est. Quid iuuat fati cursum properãtis ipelle
re: ꝛ morituri sanguine morituras manꝰ inficere:
nõ scelestum modo: sed superuacuũ est impietate
tua proximũ: ac festinans tempus arcessere quod
si ualde uelis: nulla possiꝭ pietate repellere aut dif
ferre: quãto trãquillius atqz honestius ille integer
ꝛ illesus: tu siccus ꝛ innocens: qz uterqz cruentus
ꝛ tu noxius hinc abibis. ☩Hau. Urgeor ulciscen
G di stimulis. ☩Rõ. Caue ne cesseris: sed oppone
eis memoriã eorum: qui nõ tantũ mites hostibuꝰ:
sed fauentes ac benefici fuere: Contraqz illos tibi
propone: qui membratim cesis hostibus adhuc ra
biem spirantes: nec quicqz in nõ sensura cadauera
seuierunt. Debinc tecũ elige: quoꝛ similis esse ma
lis: neqz actus solos sed ꝛ uerba cõfer. Pars eniz
nõ parua crudelitatis in uerbis est. Crudelis pes:
crudelioꝛ manꝰ: crudelissima lingua est. Sepe ani
mi seuitiã quã manus nõ equauerat: lingua tran-
scendit. Illa vo optima: ut crudelitatis sic clemen-
tie testis est. Sonet igitur ad aurẽ tibi illa: cuiꝰ nõ
multo ante meminimus Hadriani uor: simulqz il-
la Tyberij: de quo scriptũ est: qz cũ audisset: vnuz
e reis Carmiliũ nomine anticipasse mortez: excla-
mauit Carmilius me euasit. O uor feror: ꝛ si dici
potest ipo uocis auctore ferocioꝛ: quid usitati sup
plicij cogitabat: quẽ se in vinculis manu sua peri-
mẽs euasisset? Ecce duo igitur vnius statꝰ sed mẽ-
tiũ diuersarũ: vno ꝛ eodẽ uerbo qz uarie usi sunt.
Ille ad presentẽ hostẽ euasisti ait: hic de absente:
euasisti inquit. Ille suo hosti vitã donauit: hic inui
dit mortẽ. Elige quid horũ potius a te dictuz ue-
lis dici: an tranqllũ illud uere principis an illud al
terũ immane carnificis. Nec ignoro qz sit ꝑmptꝰ
iubere ista qz facere: ꝛ quid obijci possit intelligo:
Difficilius in suis qz in alienis iniurijs mitẽ eẽ: dif
ficile fateor: sed bonum. De bono autem ac difficili
omnem esse virtutẽ: nec tu neges. Uirtutis ama
toribus sunt cuncta facilia. ☩Hau. Fixum est ul- b
ciscI. ☩Rõ. Uincit pars deterioꝛ: obsta illi duz ad
huc potes: victoriãqz illi priusqz ea uti ceperit eri-
pe stratamqz mãsuetudinẽ attolle. Memẽto te ho
minẽ: multos quidẽ vindicasse penituit: neminem
peperciSSe. ☩Hau. Ultus suz. ☩Rõ. Uinci ab ho
ste prestabat: hostis victorem vicit ira.

☩De Spe vincendi. Dial. CII. ☩Hau. A
Ello victoriaz spero. ☩Rõ. Cũ fallax ubi-
b libet: tum in bello fallacissima spes est. Ni
hil ex ꝑmeditato agiẽ: Inopine erũt oia.
Prudẽtissimus atqz exercitatissimus militariũ re
rũ fuit: qui dixisse ferturꝰ nusqz minꝰ qz in bello euẽ
tus respõdere. ☩Ha. Uictoriã spero. ☩Rõ. Pa
cẽ haberes utilius: eiusdẽ ducis uerbuz memora
bile traditur. Melioꝛ tutioꝛqz est certa pax: qz spe-
rata victoria. ☩Hau. Bello victor ero. ☩Ratio.
Quid si victus? Nec spes multos in exitiũ egit si-
ne victorie spe: Nemo uolens in aciem descendit.
☩Haud. Bello superioꝛ euadã. ☩Ratio. Futuri
uerbũ temporis. Omnis enim de futuro spes: ꝛ
futura oia semper ambigua. ☩Hau. Bello victor
remeabo. ☩Rõ. O spes hominũ inanes: nec vic-
toꝛ fortasse: nec victus remeabis: sic tibi reditum
spõdes: apertũqz inter gladios iter acri deuotum
classico Marti caput. ☩Haud. Esse victor spero. B
☩Rõ. Est qui ꝓtrariũ speret: uel falli uel utrunqz
uel alterutrũ sit necesse. Potest uel alter uel uterqz
dux partium: seu alter seu mutuis vulneribꝰ simul
occumbere: quod ꝛ sepe credo alibi: Et quod nũc
meminerim: Thebis ultimo inter fratres impios
congressu: ꝛ rome primo post exactos reges acci-
disse proditũ est bello: ut Superbi regis filiũ Bru
tus consul ad inferos ꝓsecutus est: Amisso aũt spi
ritu iam victoria nulla est: quo seruato: sepe tamen
acie pari marte discessuz tenes. Utrobiqz igiẽ am-
bos duces sue victorie fraudatos constat. Unũ nẽ
pe fraudari tam cõmune: tamqz quotidianũ est qz
in aciem proficisci: Quid scis autẽ: an vnus ille tu

sis: hac qua tibi blādiris victorie spe fraudādus.
c ¶Hau. Bello vincam. ¶R̄ō. Ut anceps semper sic sepe tristis ⁊ sanguinolenta victoria est. Nō habetur gratis: quod vite discrimine queritur: chare emitur: cuius sanguis est precium: charius cuius mors fieri potest: ut pax victrix ducem perdat: ita tuis vincētibus vinci potes. Quid de victorie sceleribus dicā? Nō sunt tot victi miserie: quot sunt peccata victoris. Q; si peccato miserius nihil est: nec victus eo q̄z vincitur victore miserior: sed eo minus miser quo minorū reruz damnis afficitur. ¶Hau. Uincam. ¶R̄ō. Ut ad summam rediga; ⁊ an vincas: ⁊ an meliuſ ſit viciſſe: ſi viceris in dubio eſt.

¶De victoria. Dial'. CIII. ¶Ha.

A Ivici. ¶R̄ō. Cave ne te vincat ira: superbia: crudelitas: furor: rabies: Hi sunt enim victorie comites ⁊ victorū hostes inuisibiles ⁊ horrendi a q̄bus sepe clarissimi victores turpissime victi sunt. Nondū te uocat ad calculū fortuna lōga ⁊ perplexa rationū series: creditrix violenta ⁊ pertinax: cuz qua tibi nunc quoq; negocij multū restat: mutuū reposcere solita est magno cū fenore. ¶Haud. Magno prelio vici. ¶R̄ō. Victor prelio: sepe victus est bello. ¶Hau. Uici autē ¶R̄ō. Quotiens vicere Carthaginēses: quotiēs Galli: gēteſq; alie: quotiēs aūt victi sunt Romani sed spectādus est rerū finis earū maxime que uoluuntur ⁊ stare nesciunt. ¶Ha. Uici certe. ¶R̄ō. Et ſi certꝰ belli exitus: adhuc euētus est dubius: ⁊ de letis tristitia ⁊ leta de tristibus erūpūt. ¶Ha.
B Magnā victoriam quesiui. ¶R̄ō. Nil tā magnū ut nō nimio queri possit. Est ubi plus vulneruz ac funerū victoriosa pars cōputat. Si nō credis: Xerxem atq; Thermopylas interroga. ¶Hau. Magne victorie sors fuit. ¶R̄ō. Uix potest magna victoria paruo precio cōstare. De bello omniū maximo: omniū maximus historicus dū ageret: Adeo inquit uaria fortuna ancepſq; mars fuit: ut ꝓpius
c periculo fuerint: qui vicerūt. ¶Haud. Plene vici. ¶R̄ō. Nō est plena victoria ubi armatus hostis supereſt: q̄z q̄z ⁊ ſi hunc oppreſſeris alij renaſcent: quaſdā nēpe victorias ceu ſementē dicas eſſe bellorū ſic odia ferro trunca repullulāt dēſanturq; ⁊ rediuiui in aciē redeūt bellatores: non ut fortaſſis imaginē ſuꝑmo illo ſuo die obuiā dedit: tā tremēdo aſpectu ut audaciſſimū virū: qui viuentē illum nō timuerat: defuncti ſpecies in fugā uerteret: ſed ita ut pro vno multi redditi ueris manibus uerum
D ferrū moueant in illos q viciſſe videbant. ¶Hau. Uici: iam ſecurus ſine hoſte ſum. ¶R̄ō. Stulte: dum erūt boues nō deerūt hoſtes: Tu romane urbi poſt innumeros triumphos edomitūq; orbem: nō defuiſſe hoſtē legis: ⁊ tibi defuturū ſperas; ge ſcēti forſan hoſtiſ deerit: at pugnāti nunq; ¶Ha. Uictor ſum. ¶R̄ō. Cave ne ſis fruſtra: uti ſcientibus victoria fructuoſa eſt: uti aūt dico: nō eo modo: quo Mahabarbal Hānibali: ſed quo Manno vir ſue reipublice conſuluerat: Nam ꝓfecto uſus fructuſq; victorie optimus pax eſt: neq; ad alium q̄z ad pacis finē iuſta bella ſuſcipiunt. ¶Hau. Uictoria mecū eſt. ¶R̄ō. Uide ne euolet: allata eſt.

¶De inimici morte. Dial'. CIIII. ¶Ha.

E inimici morte letus ſū. ¶R̄ō. Sperare A
d de inimici morte aliquid ſeu cuiuſpiā hoiſ uel gaudere illi forſitan ſit permiſſum ſigs uſq; eſſet imortalis: Sperare autē alterius mortē que tibi poſſit ante cōtingere: uel gaudere id hoſti euenisſe qō tibi neceſſario euenturū ſit: ſtulta ſpes inane gaudiū. ¶Hau. Haudeo de inimici morte. ¶R̄ō. De tua alius mox gaudebit. ¶Ha. De inimici morte gaudeo. ¶R̄ō. Si quā uestre cōditionis memoriā haberetis: nūq; homo de morte hominis gauderet. Qñ enim queſo duorū qui ſimul ad ſuppliciū ducerent: alter alteriuſ de morte gaudiū cepit: ſciens ſibi idē ſupplicij genus inſtare: ⁊ nō potius in illius morte ſuā cogitans ingemuit?
¶Ha. De inimici morte gaudiū sēsi. ¶R̄ō. Quo B
tiens putas optata mors hominū uoti compotes toſerit: ⁊ optare vitā fruſtra ceperint: qui nō fruſtra morte pri optauerit: dū itelligē icipiūt in suā ſe pernitiem optaſſe? Sed precipites ſunt effectus ueſtri: quicquid vultis ualde vultis: qō de Marco Bruto diriſſe Julius Ceſar: ferē: Immo vo nimiū vultis nec feruēs deſideriū moras fert. Itaq; qcqd vultis ſtati vultꝫ: hinc nō mō uota ipia ſz uenena ſed cedes: ⁊ qcqd hō in hominē ſtruit nocentiſſimū animal in ſuaz ſpeciem. Multa vo optatis que ſi in cōſiliū ratio eſſet: admiſſa timeretis: ⁊ uarietas uotorū male electionis argumētum est: nec prius ad rectum redit impetus q̄z inconſulti affectus infauſtis caſtigentur effectibus. ¶Hau. De C
morte hoſtis gaudeo. ¶R̄ō. Si eſt hoſtis inglorius: de ipſius morte gaudere turpe eſt: ⁊ dolere ſuperfluū: Sin illuſtris honeſtus piuſq; eſt dolor: ⁊ ſi nō ꝓpter hominē: at ꝓpter virtutez que idies rariora habet hoſpitia: Sic Metellus Macedonicus Africani iunioris: ſic Ceſar Pōpeij: ſic Alexander Darij morte fleuit. ¶Hau. Haudeo de inimici morte. ¶R̄ō. Quo de illiꝰ morte gaudeas: quē diligere iubearis: nō ut hoſtē ſed ut proximuz eiuſdē opꝰ opificis? ¶Hau. De inimici morte gaudeo. ¶R̄ō. Nō audis forſitan an contēnis conſiliū notiſſimū Sapientis: noli iquit de inimico tuo mortuo gaudere: ſciens quoniā omnes morimur: ⁊ in gaudiū uolumus uenire? Sanuz prorſus ſeu conſilium ſeu preceptum.

De spe pacis. Dial'. CV. ¶Spes.

Pero pacem. ¶R̄ō. Meliꝰ eſt pacē ſeruare q̄z ſperare. Stulti enim eſt faſtidire res A
ſ certaſ: ambiguas ſpes amplecti. ¶Spes. Pacē ſpero. ¶R̄ō. Tenuiſſes eā artius: nec abire ſineres q̄z ſperares. Quid enim ſi ad hāc ſpez ipatientia te duxit tua: ut ſperādo angi eligeres: quo gaudendo uti poteras? ¶Spes. Pacem ſpero. ¶R̄ō. Spes pacis multos perdidit: ſperateq; paci ſuccedens inſperata calamitas incautos obruit ſopitoſq; quos exptos iuenieſ nō leſiſſet. ¶Spes Spero pacez. ¶R̄ō. Quid tādiu ſperas qō mox aſſequi in tua ſitū manu eſt? Rari ſunt qui pacē nō inueniāt: ſi bona fide uelle ceperit: Sed hi ipſi quibus dulce nomē pacis: pax amara eſt. Pacē itaq; petētes paci obſtant. Quatuor uobiſcū habitant pacis hoſtes: Auaritia: Inuidia: Ira: Superbia: Vas in externum exilium pellite: pax eterna erit.
¶Spes. Spes pacis haud dubia eſt. ¶Ratio. Inter ſpem pacis ⁊ pacem multa incidunt: lene B
uerbum: geſtus facilis: cōpoſitā ſepe turbauit pa

cē. Ipſi tractat⁹ pacificiq; ſermones ferro ſepe frā
gunt aioſq; acuit: bellum atq; aſperat pacis ſpes:
Sic amicitie mentionē irritam quaſi cotē dixeris
odioꝝ. ¶Spes. De pace agit: par erit. ¶Rō. De
pace crebro nec quicq; agit: nonnunq; vo periculoſe de pace agebāt atq; egerant: ⁊ Hallorū ⁊ Pe
norū duces: qū illos Camillus oppreſſit hos Sci
pio. ¶Spes. Poſt belli finē par firmabit. ¶Rō. L
Quanto firmata eſſet utilius ante belli principiuz
Quot damnis ac mortibus tēpeſtiua pace eſſet oc
curſum? Sed uos pueri cōtumaces ac diſcoli: ſi
ne uerberibus nō ſapitis: in pace bellū in bello pa
cē queritis: neq; vnq; niſi bello afflicti pacē uel no
ſcere incipitis uel amare eaq; ut perditam fletis:
ſic mox reddita pari leuitate cōtēnitis: donec uos
itez atq; iteruz amiſſa perdoceat bona ueſtra non
ſpernere: mala ueſtra nō cupere: deniq; nō inepti
re: nō furere: qō anteq; aſſequamini pudeat. Se
piſſime idē uobis audiendū: nec audiſſe ſat eſt: ſe
piſſime videndū ⁊ experiendū dicā ppie: ut di
ſcatis aliquid ſepiſſime uapulandū eſt. ¶Spes. D
Bellū par ſequet. ¶Rō. Melius preceſſiſſet bel
lo iter obſtructura: nihil iſanius q; ſpe remedij ul
tro vulneri ſeſe offerre: auxiliū nō cauſam dāt fo
mēta vulneribus: egro ſalutē optare natura eſt: ſa
no egritudinē ſpe ſalutis iſania. ¶Spes. Pax fu
tura eſt. ¶Rō. Solet pax urbibus mutationē re
rū afferre peſtiferā: optima gdē ipſa: ſed peſſimis
circūuoluta comitibus migs legibus: fluxis mori
bus occultis odijs: aperta tyrannide. Recordare
quid ciuili olim bello preſagus ille dixit nec fefel
lit: Superos quid prodeſt poſcere pacez? Cū dño
pax iſta uenit. Melior eſt aūt bellicoſa libertas vi
ris fortibus q; pacifica ſeruitus. ¶Spes. Pacez
habeo. ¶Rō. Interim bellum habes.

¶De pace ⁊ inducijs. Dial. CVI. ¶Ha.

A Acem habeo. ¶Ratio. Bonū ingēs ſi ſin
p cerū eſſet atq; perpetuum: neutrū ſane eſt
Nā neq; nouum eſt ſed cōe nimiſq; quoti
dianū eſt: ut ſub vmbra pacis bellū lateat: neq; la
teat neq; pacis bellū lateat: neq; pacē q̄uis puraz
diurnā ſinit animorū inſtabilitas: ſecū aſſidue non
minus q; cū hoſte pugnantiū. ¶Hau. Pax queſi
ta eſt. ¶Rō. Sed amiſſa eſt cautio ⁊ diſciplina mi
litaris: fida urbiū tutela: queſita aūt lēta ſegnicies
⁊ ſemper periculoſa ſecuritas cū in multis nempe
ſit melior bello pax: in hoc vno bellū meliuſ q; cau
tius atq; experientius. Nunq; romana virt⁹ abijſ
ſet ſi bellū Carthaginēſe manſiſſet. Pax punica ro
mane urbis excidiū fuit: urbibusq; alijs documē
tū ſempiternū: nō ſemp populis atq; imperijs op
timā pacē eſſe: Idq; vir optimus Naſica male nō
ſibi creditū iurabit: ⁊ uera locutū docti oēſ fatebū
B tur. ¶Hau. Pacē habeo. ¶Rō. Modeſte utere.
Bello quolibet funeſtior pax ſuperba ⁊ negligēs.
Sepe armati inter gladios tuti: mox togati in gla
dios inciderunt: ⁊ ſeris uotis optauere bellum.
Quid ruinā morū atq; ipſius humanitatis interi
tū loquar? Quot iā bello viri optimi: pace peſſimi
euaſere: quaſi cum armis oēm penit⁹ exuti virtutē
mox cū toga vitia oia induiſſent? Sic interior ha
bitus cū exteriore mutat⁹ eſt. Cuius quidē rei: ⁊ ſi
multa milia hominū in teſtimoniū trahi poſſūt: ta
mē abūde ſuffecerint teſtes duo: Sylla ⁊ Marius
quorū primū: ut de illo ſcribit: neq; laudare: neq;

vituperare quiſq; ſatis digne poteſt: quia dū que
rit victorias: Scipionē ſe populo romano dū exer
cet ſeuitiā: Hannibalē repreſentauit. Secūdus ne
ro vir fuit ut de illo itidē ſcriptū eſt: cuius ſi exami
nent cū virtutibus vitia haud facile ſit dictu utrū
bello melior an pace pnicioſior fuerit: adeo q; rem
publicā armat⁹ ſeruauit eā pmo togat⁹ omni gne
fraudis: poſtremo armiſ hoſtiliter euertit. ¶Ha. L
Pacē patrie partā letor. ¶Rō. Quid ſi pax inter
dū qō in hoie optimū eſt extinguit nutritq; qō eſt
peſſimū? Notū eſt illud Satyrici: qui cū de cauſis
priſce illius romane virtutis multa diriſſet: inter
quas eſt: ⁊ proximus urbi Hānibal: ad extremuz
intulit: Nūc patimur lōge pacis mala. Seuior ar
mis luxuria incubuit victūq; ulciſcitur urbez. Eſt
ne autem oro te: ulla pax tāti: ut nō odioſa ſit viris
egregijs comitāte luxuria? Certe altius cogitanti
depoſitis licet armis pax videri nequit: ubi bello
domeſtico vitioꝝ inſidioſiſſimo ⁊ carēte inducijs
oppugnant animi: boni mores in exiliū pelluntur:
uoluptates imperāt virtus opprimit. ¶Hau diū. D
Par firma eſt. ¶Rō. Et pacis comites licētia ac
libido: ⁊ ut diſcrimina nec pauciora nec miora q;
belli. Illa eniz coꝛporibus: hec animis peſtē ferūt:
ſepe etiā coꝛporib⁹. Itaq; multis lorica felicior q;
toga cāpuſq; ſecurior q; thalamus: tuba q; tibie:
ſol q; vmbra. Sunt quib⁹ nil tutius bello ſit: quod
Juliū ceſarē predicantē de ſe ſuiſq; militibus au
diſti pacem vo ſi ſine vitijs ueniret: ⁊ celeſte mun⁹
⁊ ſecūdū nulli bonū fateor: raro aūt ſine vitijs ue
nit. ¶Ha. Sed feci inducias. ¶Rō. Dediſti hoſti
ſpatiū ad colligēdas vires quib⁹ fortius te feriret.
¶Hau. Inducias habeo. ¶Rō. Cognate induci
is inſidie ſunt. Multa per inſidias hoſtiliter fieri
vides: plura etiā facta legis: ut nil aliud belli conſi
lia licētius agitant liberius cōtrahuntur auxilia:
quoſdā bello inuictos inducie cōfecere. ¶Haud.
Sūt mihi cū hoſtibus inducie. ¶Rō. Ignauum
tps: nec pace letū: nec bellis exercituz: ſed dubijs
inter utrūq; pulſum fluctibus: ubi ⁊ tumor paci ob
ſtat ⁊ timor bello: neſcio an ſit grauius pendere q;
ruere reſpirādi tēpus optare fatigati eſt: miſeri au
tem ⁊ inſani eſt nec pacez pati poſſe nec bellum.

¶De pontificatu. Dial. CVII.

¶Hau.

D pontificatū ueni. ¶Rō. E tēpeſtate in A
p portum fugi ſolet: tu e portu in tēpeſtatem
ſpōte fugis: tu mirus nauta. ¶Hau. Pon
tificiū ſum adeptus. ¶Rō. Parū ne difficilis: pa
rū grauis vnius onime tibi cura videbat: niſi om
niū curas in te vnū atq; oium ſarcinas trāſtuliſſes
Fortes humeri: an fortis ambitio eo animos co
gēs ubi male ſibi futurū ſciunt. ¶Hau. Ad ponti
ficiū aſcēdi. ¶Rō. Quo tramite videris. Duplex
eſt enim via: utraq; ad laborem: altera vo etiaz ad
miſeriā ducit: quacūq; perrexeris uel te miſerum
uel ut optime ceſſerit ex libero fuū ſcito: Sic qui
aſcēdiſſe diceris: deſcēdiſti: vnus iam illorū: qui
b⁹ canit pphetic illud: Qui deſcendunt in mare
navib⁹ faciētes operationē in aquis multis. Qui
aſcendunt uſq; ad celos ⁊ deſcendūt uſq; ad abyſ
ſos quorū aia in eis tabeſcēte: ppter negociorum
multipliciū pcellā: Turbati ſunt ⁊ moti ſunt ſicut
ebrius ⁊ ois ſapiētia eoꝝ deuorata eſt. ¶Haud.
Sūmi ſoliū pōtificat⁹ aſcēdi. ¶Rō. Quo mare al B

tius ⁊ uēti plures ⁊ periculosio⁹ tēpestas. ¶ Hau. Romanus pontifex factus sum. ¶ Rō. Quo maio⁹ urbibus roma est: eo maio⁹ te laborum moles manet: Erūt qui te colāt: qui adorēt: qui obsideāt ac circunstent: qui tibi serico terrā sternāt: auro niueos frenent equos: qui vina dapesq; instruāt ac prelambāt: priscis pōtificib⁹ inauditū obsequij genus ex diuerso erūt: qui omissis ꝓprijs reb⁹ in te figant oculos: te notēt: de te iudicent: ⁊ q̄s iuste deus viderit: qui deniq; mores tuos arguant: uerba distorqueāt: famā lacerēt: vitā carpant: quicqd usq; mali erit: quasi e fonte vnico maloꝝ ex te prodijsse dicēt populi disco⁹diarūq; sceleruq; oiuz vn⁹ tu causa uocaberis: quō inquiēt sanuz erit ecclesie cor⁹cū egrū ac languidū sit caput? Est ne oro te tanti uel aureū poculū uel cubile purpureū uel gēmatus uertex: ut quietis ⁊ fame precio queri uelit? ¶ Hau. Jn summū pontificē suz elect⁹. ¶ Rō. Uersa ut libet hac in re tā expetita hodie: qō est totū uel inane uel durū est: ut nō imerito quidā summi pōtifices tedio rerū victi: nō supplicīū aliud q̄s felicitatē illā hostibus suis optauerint. Nā ut paucis expediā: sūmus pōtificat⁹ si rite gerit: summus est honor: sūmū onus: sūma seruit⁹: sūm⁹ labor. At si male: summū anime periculū: summū maluz: sūma miseria: summus pudor: anceps ex omni parte negociū. ¶ Haudiuz. Sūmi pōtificat⁹ sedē teneo. ¶ Rō. Non tenebis diu. Breuis est hoium vita: regū breuior: pōtificum breuissima: eo qō propter pōdus uastatricū curarum: etas ipsa pontificis romani tempus angustat: quē ad hoc culmen nisi admodū fessa vix peruenit. ¶ Hau. Sūmi pontificatus in uertice sedeo. ¶ Rō. Quo sublimior sedes eo grauior casus: vix ex alto sine periculo aut labore descēdit. Cura ut descēdas sobrie: ne in illo grege reperiaris: de quo dictū est: Collunt in altū ut lapsu grauiore ruant. Ex omni quidē mortali fastigio descendendum nemo dubitat: sed hoc interest q̄ iustorū ac sapientū descēsus: reliquoruz vo precipitiū ac ruina est. Jdeoq; penus ille dux moriēs qui dixisse fert: Finis ad alta leuatis est ruere: nō improprie ait ut iniustus. ¶ Hau. Sūmi pōtificatus arcē rego. ¶ Rō. Solebāt primi ex hoc statu ad martyriū peti: nūc ad delitias uocari credunt: ideoq; certatiz hic locus appetitur: ⁊ huc oiuz ferme mortaliū uota suspirāt: Quis aūt uel romanū uel quēcūq; pontificatū aliā cupit ob causam: nisi quo potētior ac ditior sit? Cōtra iustitie preceptuz preesse querit nō ꝑdesse: quodq; sacrilegiū pudēdūq; uel dictu est: magnis sepe muneribus: quin ⁊ pactis ⁊ sponsionibus spes emitur sacerdotij pinguioris. O uertigo morū pessima: ad quod oliz cō sueuerāt ⁊ deberēt cogi homines: inde nūc retrahi nō possunt: ⁊ tam preceps feruet ambitio: ut nō christianus pudor ac modestia videat: sed ardor ⁊ peruicacia paganorū: quā in huiusmodi petitionibus tantā fuisse didicimus: ut de Julio Cesare lectū sit: q̄ pontificatū maximū petijt nō sine ꝑfusissima largitione: in qua reputās magnitudinem eris alieni: cū mane ad comitia descēderet predixisse matri osculanti fertur: Domū se nisi pōtificez nō reuersurū. Nec fefellit: Pontifex est reuersus. Liquet aūt quo impetu illud ambierit: quo nō impetrato: uel moriēdū sibi certe uel exulandū eē decreuisset: Hoc illi aūt utrūq; licuerit: cui a ꝑma eta te proposītum sit regnare: Jta ut iniuriā suā putet si qua est: hoc orbe potestas altera q̄s Cesar: si tellus ulla duoꝝ est. At christiano homini cui ꝓpositū sit seruire: dūiq; sui iugum ferre: pontificatum quō liceat ambire nō video: non modo largitione prosusissima: sed qō nō multo minus est turpe blādicijs atq; mēdacijs indignis viro artibus: sed cō munib⁹ adeo ut hec fere iaz vnica sit in altum via. ¶ Hau. Roman⁹ pontifex sum. ¶ Ratio. Seruorū seruus diceris: Caue ne dn̄orū dn̄s fieri uelis. Memēto ꝓfessionis: memēto debiti: memēto dn̄i qui merito nulli magis q̄s vicario Iesus irascitur.

¶ De felicitate. Dial. CVIII. ¶ Hau.

Um felix. ¶ Rō. Pōtificatu forsan aut imperio aut omnino potētia atq; opibus felicē fieri credis: Falleris: Nō felicē faciunt ista uel miserū: sed detegūt atq; ostēdūt: ⁊ si qd faceret miserū potius q̄s felicē facerent: sunt enim plena periculis quib⁹ humanaꝝ est affixa miseriaꝝ radix. ¶ Hau. Felix sum. ¶ Rō. O miser qui in tot malis te felicē speres. ¶ Hau. Sū felix. ¶ Ratio. Opinione fortassis tua: que qm falsa est: felicitati nihil addiderit: sed miserie multū. Siquidem propriā nō nosse miseriā: miseria sūma est. ¶ Hau. Felix suz. ¶ Rō. Hoc inter carnificū gladios magn⁹ ille Pompeius de se predicat: qō tamē si pfūdius uerū fodis: nunq; fuerat: ne tū quidē dū florentissimo in statu felicissimus videret. ¶ Hau. Sum felix. ¶ Rō. Felix es ⁊ vnus viator insolitus: mir⁹ cursor: qui in hoc scrupeo ⁊ difficili calle sis felix inter mille pericula raptat⁹ iugiter: ⁊ ignorās: quo si qdē hic es felix: quod nemo vnq; fuit: nemo erit: ut auguror: Nā quis queso hominū felix in miseriis? Nemo igit felix priusq; ex hac miseriaꝝ ualle migrauerit. Duos quidē e cunctis mortalibus colligūt felices: in quib⁹ opinatissimus est Quintus Metellus: ⁊ apud scriptores rerū ⁊ vulgo etiam felix. Sed huic tamē q̄is late iactatuz felicitatis nomē in quibusdā exactioribus scriptis ereptum scio iniurijs aliquando grauissimis: ⁊ quod dolorē ingeminat: vili ab auctore susceptis. Jā reliquorū falsa felicitas in aperto est. Sylla felix tantū dictus est: infelicem tamē vite illū ac mortis atrocitas ꝓbat. Alexādri Macedonis: ac Julij Cesaris ⁊ si fortuna prosperrima: vita tamē inquieta semper ac turbida: atq; ideo nunq; felix: Utriusq; mors rapida. Ille in medio bellorū cursu hic post victoriā repete. Jlle veneno perijt: hic ferro. Scipionū bellicā felicitatē: alterius indignuz exiliū: indigna quoq; alterius ⁊ inulta mors minuit. Longū est euoluere singulorū fortunas: Ad supremuz uenio. Unus omniū fere oibus felix visus est Augustus Cesar Monarchia omniuz altissima: diuturna pace: vite spatio ac fine suauissimo: quodq; oia superat morū atq; animi tranquillitate perpetua: Quis hunc felicissimū negauerit? Sed felicē negāt: quib⁹ hec scrutandi studiū fuit. Obstat enim extrinsecis fulgoribus interioris ac domestice vite status: ⁊ fortuna longe alia naturalis ac virilis sobolis defectus: adoptiuorū ac nepotū immature mortes: ⁊ quorundā morte peior contumacia. Ad hec ⁊ vilissimorū quoq; hoium insidie: ⁊ suorū in se crebre conspirationes: ⁊ dilectissime atq; vnice filie ac nepti adulteria crebriora: deniq; nō

suus heres: successorq; non placitus ⁊ necessitate magis q̃ iudicio electꝰ: nec oino se dignꝰ nec imperio. Si horū ergo nemo felix: uel felicē aliū da mihi cū quo felix sis uel sine cōsorte felix esto: uel iaz tandem ueriori sententie aurem p̃be: ſm quam dico iterū: Ante mortem nemo hominū felix. ¶ Ha. Ego animo felix sum. ¶ Rō. Sentio quā felicitatē dicis: aut felix igit errore tuo es: ut ait ille: que felicitas: ut dixi: mixta est: aut virtute animi felix: que nec ipsa felicitas plena est: q̃uis sit ad felicitatē via. Ad postremū cuncta discutiens: me mirari nō dissimulo: quam mihi felicitatem quidaz somniāt promittūtq; alijs: acutissimi homines in multis hac in parte cecissimi: Nam siue omniū cumulus honorū ad felicitatē isq; indeficiēs ac stabilis requiritur: ⁊ q̃ multa desint homini vite studium hoc agenti: pro se quisq; sentit: ⁊ hec ipsa que adsunt q̃ incerta q̃q; labilia sint agnoscit: siue quod alijs videtur: sola virtus hoc prestat certe ipsi: qui ſm virtutem vitam agunt: quos diffiniunt felices quosq; felicitati proximos nō nego: vitaz ipsā perpetuis tentationum prelijs patiuntur infestam: periculis semper multis ⁊ grauibus expositi: nec vn q̃ ante exitum securi: qđ siue nesciunt siue sciunt: eque miseri sunt habēdi. Nulla enim cū errore: nulla sine securitate felicitas. ¶ Hau. Felix mihi ipse videor. ¶ Rō. Jam responsum habes: Si felicem error faceret: paucissimi nō felices essent: Falsa ergo felicitas tua est ⁊ ea ipsa perbrenis. Nulli error diu cōtigit gaudere: Sola quidē ueritas solida est. Error tenue quiddam ⁊ inane: quod inter amplectentiū manus quasi fumus aut vmbra dissiliat. Veniet que vmbras ambigat: falsaq; gaudia i apertū protrahat: que felicitati humane uerū preciū somnijs ponat. Quere interim ab hisipsis quorū proxime mētio est habita: quere ab oibus qui felices uel sibi uel alijs visi sunt: Ubi nā gentiū: quo ue nunc in statu sint: de sua illa breui felicitate: qd sentiant: Tacebūt ipsi: sed loquet ueritas testabiturq; habitos felices fuisse miserrimos.

¶ De Spe bona. Dial'. CIX. ¶ Spes.

Quicquid in re sit: spez mihi nullus eripiat. Hanc auferre potest nemo: ipsa sese sensim eripit: ⁊ inopinis euētibus sepe lusa consumit. ¶ Spes. Spero multa. ¶ Rō. Et multa metuas oportet. Sine metu enim spes non habitat. ¶ Spes. Spero bona. ¶ Rō. Mala igit times: ut enim opposita spes timori est: sic aduerso de fonte oritur: ⁊ necesse est quod sperare ceperis: eiꝰ cōtrariū ut formides. ¶ Spes. Spero leta. ¶ Rō. Sed incerta: quorū studio certa negligere dementia certa est: Qui equidem quod nō habet sperat: quod habet obliuiscit. ¶ Spes. Sperare meliora non prohibeor. ¶ Ratio. Quid si difficilia: quid si impossibilia: uēturaq; nunq̃? quid si peiora: si pessima sunt q̃ speras: ⁊ meliora tibi fingis? ¶ Spes Juuat in spe viuere. ¶ Rō. Dic uerius in spe mori. Nam ⁊ futura cogitantibus presentia dilabūtur: ⁊ qui lōginqua prospiciūt: que sub oculis sunt non vident: ⁊ qui cras viuere destinant: hodie nō viuunt. Nondum est cuius initium speratur: Jta cū spes ois boni absentis expectatio sit consequēs est sperantē pro ea saltez parte qua sperat: mali aliquid pati. ¶ Spes. Dulce est sperare. ¶ Rō. Audio quidem multos hoc dicere: sed hanc ego dulcedinem nō agnosco: Nam si sperare ⁊ optato carere ēt dulce est qđ q dixerit haud dubie gustu caret. ¶ Spes. Sperare delectabile ē. ¶ Rō. Ergo ⁊ pēdē ⁊ affici: ⁊ torqri: sp es ē: ⁊ lōgi supplicij lōga spes est: nil sic aiuz fatigat: nil sic senitū ꝓcipitat: Jtaq; sepe vir sapiēs spez pditā: lucrū uocat: seq; infinita cupidine liberatū ab expectationibus uanis ad gaudēdū bonis suis cogi gaudet. ¶ Spes. De euentu sors viderit: ego in spe gaudeo. ¶ Rō. Vide autem ne quando forsan in re doleas: ⁊ optasse ⁊ sperasse ⁊ sperata consecutuz esse poeniteat. Multos quos suspensa diu torserat ad exitū spes ducta pessundedit: Multi uotiuis ⁊ ualde licet nō satseris longe spei periere successibus. ¶ Spes. Nemo mihi tollat spem. ¶ Rō. Nemo tibi tollat tediū ac laborē animi. Audisti uetere dici solitum prouerbio. Magnus labor expectare. ¶ Spes. Rei bone expectatio blāda est. ¶ Rō. Sed ⁊ fallax ⁊ anceps ⁊ anxia. Si hoc negas: nunq̃ aligd expectasti: sed se fallentiū inertimabilis turba est: qbus ad id qđ agūt nihil prorsus inefficax sese offert: nihil respuit: nulli se negat: flecti facilis ⁊ falli prona crudelitas. Argumētuz vo leuitatis ingens atq; amentie dixerim: passim obuias spes amplecti: ⁊ his ilico certis ut bonis pasci: ad quas docti omnes ⁊ experti rerū tardi sunt. ¶ Spes. Bonā iteri spez hēo. ¶ Rō. Iteri dicis. Credo dū te illā fefellerit: hic est enim mos inuiti spez deponitis nunq̃ illā relicturi nisi uos illa relinqueret: qn cuz uos sepe reliq̃rit: mirū dictu: iterū atq; itez redeū tē cupide semper excipitis ꝓgressiq; obuiā q̃si obliti ueterū nouis armatā dolis inclusi toties cordis arce reponitis. ¶ Spes. Spem bonā usq; ad ultimū nō deseram. ¶ Rō. Quid si diu añ illa te deseruit? An ne illā retrahes: an sequaris: an expectabis ut redeat? Age aūt spera: quādo nihil est dulcius q̃ falli. Nō ego tibi spem quam mordicus tenes eripiam: tm illud admoneo: non esse spem bonam quam tu reris: Non est spes bona que bonuz sibi ꝓpposuit sed que bene. Bonum quidem sperare scelestissimi quoq; homines possunt: immo ⁊ solent: Uere itaq; bona spes est que de uero bono rite cōcepta ē. Hanc qui habet stringat: teneat: neq; abire eā uel in ultimis sinat: sororesq; illi suas iungat charitatē: fidem. Hec spes leta: dulcis uerax: felix est: queq; nec sperantem fallit: nec cōfundit: sed ad optimū ꝓuehit: animūq; interiz sperati boni anticipatione letificat. At uos seu uez bonū male meriti speratis: seu malis ueris falsū boni nomē imponitis: Jure igitur uestra expectatio anteq̃ ueniat mesta est mestior: q; cū uenerit. ¶ Spes. Humanum sapio: ⁊ de his loquor que hoies uocant bona. ¶ Rō. Huius nominis doctos olim inter homines longa lis fuit: que adhuc pendet pendebitq; euum in omne: his vnum in rebus: contra autē illis bona multa ponentibus. ¶ Spes. Linquamus ista philosophis: ego que vulgus dicit bona spero. ¶ Ratio. Malū igit tuum speras: quod uel dilatione te cruciet uel fasce opprimat exoptato. Fac succedat enim quod ad corpus attinet: hostia arma paraueris: quod ad fortunā: uarie ⁊ immitis domine subieris iugū: quod ad animū vo ipm magna etiam pars in cladem ac pernitiē vti queat qm̃ que delectant animū: sepe ⁊ ledunt. ¶ Spes. Jeci ego spei bone anchoraz nec mouebo. ¶ Rō.

Atqui solēt naute tempestate orta nauis anchoras ꝓcidere si diuelli nequit: relictaq; illa fugā capere: non enim qđ trāquillo mari apud poetā: Dēte tenaci anchora fundabat naues: Jn magnis quoq; pelagi motib⁹ accidit: ubi nō naues fundat illa sed alligat: ⁊ naufragio vinctas tradit: Nec hercle aliter inter ꝓcellas humanaꝝ rerum spes affixa ⁊ tenax multos in exitiuꝫ traxit: qui abscissa utiq; ⁊ abiecta spe incolumes euasissent. Sepe igit subtrahēda spei anchora: uel si hereat euellenda. Sine id qdē liceat: abscindēda rerūq; sub fluctib⁹ relinquēda est: ut liberam vite ꝓnam gubernaculo ꝓuidētie dirigas ad salutē portū. ℂSpes. Bene spero. ℂRō. Bene sperando ⁊ male habendo trā sit vita mortalium.

ℂDe hēditatis expectatione. Dia. CX. ℂSpes. Hereditatē orbi senis expecto. ℂRō. Modo te trāquillū ꝓdicabas: ipse tibi ne contrarius sis attēde: nunq; expectatio tranquillitasq; cohabitāt: vix ullū vite tediū expectatione molestius. ℂSpes. Expecto senis hēditatem. ℂRō. Nescis qd ille forsan expectet. Est ea qdē iter hoies vulgaris insania: ut fere oēs nō coeuis tm̄: sed iunioribus quoq; diutius se victuros sperēt. Jnuiti sua de morte cogitant mortales: de aliena autē libenter: cū tamē ꝑium agere esset utilius. ℂSpes. Senis hereditatem spero. ℂRō. Quid si ille interim tuā sperat? Falli alterutrū est necesse. Quot aūt senes inuenias mortē iuuenuꝫ expectātes? Et sane nemo tā senex qui non possit annuꝫ viuere: Nemo tam iuuenis qui non possit hodie mori. ℂSpes. Hereditatē orbi senis spero. ℂRō. Justius hāc sperabat filius. Juniorem iustio: spes elusit. ℂSpes. Hereditas orbi senis ad me uenit. ℂRō. Quid scis: an ad illū tua? Hario Claudius: Neroni Galba: Domitiano Nerua: Cōmodo Pertinax successit: ⁊ successionum talium plena est hoium vita. ℂSpes. Orbi senis hereditas me manet. ℂRō. Quē nō fallē possit uolens: qui quē noluit fefellit: cui superuiuere neque at qui filio supuixit. ℂSpes. Orbi iam senis elogio scriptus heres sum. ℂRō. An tabellis forsan adamātinis: vnde nō facile delearis? An ignoras q̄ leuibus causis testamēta mutāt senes? Multis in ipso vite exitu: qđ per oēm vitā uoluere displicuit. ℂSpes. Heredē me vult orb⁹ senex. ℂRō. At qui pōt nolle. Nihil est aūt indignātius orbo sene ac diuite: ubi sua diligi seq; sperni senserit: actum est. ℂSpes. Hereditas orbi senis ꝓmissa est. ℂRō. Ea utinā innocētia atq; ea mortalibus fides esset: ut ⁊ nunq; nisi honesta promitterēt: ⁊ semp promissa ꝓuarēt: Nūc nec ꝓmittēdi modus: nec ꝓmissa frāgendi pudor ullus: qđ in hereditate potissimū licere sibi hoies putāt. Jtaq; uolūtates testatoris ambulatoriā leges uocāt. Nō te exemplis premā: nota res est. Legisti: credo: qbus hoc accidit: nō soluꝫ ut viuētis ꝓmitteretur hereditas: sed supremo etiā moriētis amplexu ⁊ osculo anulisq; aureis donarentur: qnod apud illos indubie successionis inditiū erat: cū interiꝫ ⁊ heredes alij: ⁊ eoꝝ mentio penitus nulla esset in tabulis testamenti: tm̄ media de morte perfidia ausa est. Te ne igit̄ vivorum fraudib⁹ imunem reris: cū dolis mortuorum circūuētos legas sūmos etiam ⁊ illustres viros? Nam ne singulis imorer: gen⁹ hoc ludib⁹ij

passus est Lucius Lucullus vir amplissimus: qđ q̄ est altius: Augustus Cesar: horrēda lōgeq; mirabilis libido fallendi: que nefarias animas nec in morte destituat: sed sic est mos ⁊ tu ꝓmissa in hereditate spez defigis quā frustrari possit: ⁊ vita lōgior testātis ⁊ breuior fides: q̄; q̄; hic cessantibus: mutādi cā ꝓpositi possit eē iustissima: suus heres: noua seni oriēs ꝓgenies. Sigdē octogenario maior Cato filiū genuit: nonagenario iā ꝓpior Masanissa. Jdq; hac ēt nūc etate uestris senib⁹ euenit: qui utinā ꝑscis illis: ut gignēdi vi: sic vigore animi pares eēnt. Que cū ita sint: heres certe legitimus captatori obstat atq; improbā spem p̄cidit. ℂSpes. Jam testō senis heres sū. ℂRō. Sed viuētis forsitā ⁊ victuri. Testamēta aūt in vita fiūt: in morte firmātur: funus ⁊ cadauer cogitas: lupus qdē expectatione lassandus ⁊ inedia. ℂSpes. ℂHereditas ad me recto calle uentura est. ℂRō. Quid q̄ ut testator: sic hereditas casib⁹ subiacet: ut neq; semp quē uelis hēas heredē: ⁊ sepe nil aliō q̄; inane nomē sit hereditas? Quid q̄, iterim uasto p̄cio parua res emīt: dū credulū senem ⁊ obsequiū submissū: ⁊ indigne viro blāditie ꝓmerent? Nulla est tāta utilitas que decoris impendio estimanda sit. ℂSpes. Nullo leguꝫ aut fortune obice hēditas ad me uenit. ℂRō. Unde id nosti: cū sit scitū illō Marci Catonis sapiētissimi senis dictū. Sepe inquit audiui iter os atq; offam multa iteruenire posse. Esto aūt nihil iteruenīat: sed ad te spata ꝓueniat: hēditas: nō manebit tecū sed a te rursus ad alios migrabit. Uolubilia sūt bona mortaliū: rotundā nūmi p̄cipue formā dicūt: ut perpetuo rotetur. motu. Quesiuisti hereditatē successori tuo: mestꝰ forsitā gauisuro: sollicituꝫ ocioso ⁊ speraſti de alio: propter quod idem alij de te sperent.

ℂDe alchimia. Dia. CXI. ℂSpes. Spero alchimie ꝓsperos exit⁹. ℂRō. Mirum vnde id speres qđ nec tibi vnq; uere accidit: nec cuiq; ⁊ si accidisse nōnullis fama fuerit: ab his ficta quibus id credi expediret. ℂSpes. Spero alchimie successū. ℂRō. Et quē q̄so ꝑter fumū: cinerē: sudorē: suspiria: vba: dolos: ignominiā? Mi sūt enim alchimie successus: qbus inopē nunq; ad diuitias euectū: multos a diuitijs ad inopiā redactos sepe vidim⁹. Nō tū illō attenditis: tā blādū est sperare ⁊ falli: huc agit uos auaritie stimulus ipulsa demētia: ut uez opinioni qđ optatis: falsumq; qđ cernitis. Notasti ne aliquos prudētes in religs hac insania laborare: quosdam opulētissimos hac uanitate cōsumptos: dūq; opulētiores fieri studēt ⁊ fedo q̄stui inhiant: bene parta prodigere censuq; omni in supuacuis effuso: tādē necessarijs etiā destitutos: alios ciuilitate deposita mestos semp atq; anxios: dū nec cogitare aliō q̄; folles ⁊ forcipes ⁊ carbones: nec alijs q̄; sue hēsis quiuē didicerūt: in siluestres pene hoies euasisse: Nōnullos deniq; amissis ꝓmū animi luminibus in hoc exercitio corporeos: isup oculos amisisse. ℂSpes. Promissū ab artifice auruꝫ spero. ℂRō. Refert cuius artis artifex quid promittat. Sunt quibus promittentibus nihil credi possit: eoq; minus si promissuꝫ iusiurādi religione firmauerint. Sed o ceci: parum ne erat ueris in metallis que terra fert furere: nisi uos mendacio de-

fossa torquerent? Parum ne a virtutibus aberras se: nisi errori damnum: damno labori: & labori pudor accresceret? Dic qui tibi aurum suum spondet cum tuo auro improuisus aufugiet. Noui nihil narro: mos est publicus: & quis igne commissa fraus sepe igne purget: nihilomin⁹ delusus deceptoris tui supplicio: non indenior sed notior remanebis digitoq; monstraberis auarus ac stolidus flando exhaustus flammis afflatus aspersusq; fuligine. ¶ Spes. Magna mihi promittit alchimista. ¶ Rō Dic ut ea sibi prestet que promittit alijs: primum q; suam pellat inopiam. Est enim fere mendicum genus hominum: cunq; se pauperes fateantur: ditare alios uolunt: quasi aliena illis q; propria molestior sit paupertas: Sic ut miseri se alios miserari dicere soleant impudēter: & ignotis etiam interdum magna promittere: O turpis promissio & o stulta credulitas. ¶ Spes. Alchimie artem didici: diues fiam. ¶ Ratio. Immo quidem si fuisti: esse desines: Ars nempe quam memoras nullam esse nisi mentiendi artes dicimus ac fallendi. Age autem quando ita fert animus & icumbe: predico autem tibi quod te lucrum ex hac arte maneat. Domus tua miris hospitibus ac mirijs erit impedimentis plena. Erunt ibi esores & potores: idq; haud immerito: quos ignis exiccat & cupiditas. Erunt sufflatores: deceptores: derisores: omnis angulus habebit pelues & lebetes & phialas olentiū aquarum. Herbas preterea peregrinas & externos sales & sulphur & distillatoria & caminos: Deq; his omnibus tibi in finem curas inutiles: & stultitiam cordis: oris obscenitatem & squalorem & caligine oculorum ac sollicitam conflaueris paupertatem: quodq; his omnibus pene peius dixerim: circulatoris nomē: & nocturnis in tenebris atq; infames inter latebras furū vitas. ¶ Spes. Spero effectū propositi uotiuū. ¶ Rō. Sperare hinc forsitan & gestire dabit non gaudere. ¶ Spes. Ad ppositi terminum propinquo. ¶ Rō. An mercurium congelasti? An quid aliud uanitatis? Nunc maxime a proposito longe es: semper rebus aliquid defuerit: dolis nihil.

¶ De promissis aruspicum. Dia.CXII. ¶ Spes. Ruspices mihi multa pollicent. ¶ Rō. Inuenisti ecce aliud genus hominum: cui si credas semp pedeas: semp speres: Vas neq; res vnq; aderūt promisse: neq; enim vnq; deerūt promissores: sic res hinc pfugas captans: hinc promissis impulsus Ixionio semp more rotaberis. ¶ Spes. Spem bonam mihi tribuūt aruspices. ¶ Rō. Nō maius spem est credulo q; metū pauido inferre: pstantes animi neutrā in partē facile inclinat. ¶ Spes. Multa vndiq; mihi promittūt mathematici. ¶ Rō. Nihil promptius q; promissis affluē ijs qui careāt pudore: quos mētiri aūt pudet: ad promittēdum tardi sunt. ¶ Spes. Leta spondēt mathematici. ¶ Rō. Spōsores q're alios seu pignus: promissi fragile genus est: nudo vbo male credit. ¶ Spes. Multa promittūt mathematici. ¶ Ratio. Quare qui promissum ipleat: Satis est spes dedisse: non pōt vnus dare oia. ¶ Spes. Promissis aruspicū experrect⁹ sum. ¶ Rō. Consopieris euētibus: nihil eueniet promissor. ¶ Spes. Magna iubeor sperare. ¶ Rō. Mirū ut animo⁹ bois qui virtuti cōtumax est: uanitati vo ninis obediēs. Unū aliqd idq; optimus iubeat illa: contēnit: qcqd hec iusserit difficile licet ac pessimus pareat. ¶ Spes. Mathematici leta pnunciāt. ¶ Rō. Miri boies: futura sola qui nouerint pteritor atq; pūtius ignari: & que in celo fiūt ita nunciēt q̄si pfilio celestiū interfuerint recētiq; nunc inde ueniāt memoria: cuz tū interim qd in terris: qd in patria: qd in domo: qd in thalamo suo fiat nesciāt: Sic penitus ueruz est qō apud Lullium legis: qō est ante pedes nemo spectat: celi scrutantur plagas. ¶ Spes. Magna nūciat mathematicus insignis & uerax. ¶ Ratio. Quo diuinus isignior: & mētiēdi libertas maior: & fides pnior mēdacio est. Sepe qdem mirari soleo: nosterq; nō imerito mirat⁹ est Licero: quid hoc in genere nouum insuetūq; accidit: ut cum in cūctis boibus multa uera memorabili vno mēdacio obscurent: & suspecta fides in posterū loquentis fiat: in his cōtra grauibus mille mēdacijs vna leuis ac fortuita ueritas: uelum quoddā & mendaci publico fidem q̄rit: si qū uel semel: quoniam nemo tā mendax vnq; fuit: qn qnq; uerū diceret: nolens etiā aut ignarus: vni horum ueri forte aliqd effluxerit: actū est: si casura bodie de celo astra denūciet: credet. Deniq; sine ulla suspitione mēdacij mētiri potest oia: qsquis semel potuit non mētiri. Unuz enim illud memorat pceps in futurū pminens: & pteriti sic oblita credulitas ac deceptoribus suis fauens. ¶ Spes. Diuinis leta nunciantibus credo. ¶ Rō. Furētibus credere furor est. Certe q̄uis hic Licero videat sensisse aliter: cōuenientius huic rei nomē a grecis inditū q̄ a uestris iudico. Latini enim a diuis seu a diuinitate diuinationē: Illi aūt qō est manticē a furore dixerint. Uos fortassis ornati⁹: at illi ueri⁹. Hāc sacri doctores vno omnes ore condēnant: Ambrosius: Augustin⁹: ceteriq; qui si forte qū iter multos hic quoq; mos pestifer inualuit: ut iter hos garrulos in questione ueri ob īpm pfessionis sue nomē suspecti habeant: uere fidei pfessores auditi nō erūt: cū oib⁹ idem sentiētibus: qui sunt inumeri: Et q̄uis diuinationem iprobent diuini viri: qd tādez cause est: qd ue suspitionis: ut nō audiēdus vnus: & in multis pmus: ac maximus illor Licero videat? Certe is totū hoc illusionū ac fallaciar genus dānat: ridet ac despicit. Et ad sūmaz: omissis que loc⁹ iste non capit: ois non tm pia religio: sed uera quoq; philosophia: & que illā calle suo sequit poesis: nec sancti modo sed ēt docti oēs hāc respuūt uanitatē pter illos solos qui uel hinc viuūt: uel ab his seducti in eor tēdiculas lapsi sūt: quor dānis atq; erroribus lucrū sibi atq; artē faciūt: in qua illō sum mū ac pcipuuz obscuritate fraudē tegere: & sic biceps ambiguūq; rīsum dare: ut pdictū videri possit qcqd euenerit: qō oibus futuri notitiaz pfessis in cōe puisum est: qua in re non ars ipsa: que nulla est: nō ingenium: qō sine lris rerūq; notitia nudum est: sed illorum calliditas & audacia & impudētia ipsa mirabilis: Unde quod festiue admodū ait Cato ille rigidus: mirari se q; non rideret aruspex aruspicē cū vidisset: Id ad oēs eque augures aruspices: sortilegos: cōiectores chaldeosq; & mathematicos: ac totam quā dixi manticē trahi potest: tā incertū est anilloz fraus turpior an ridiculosior uestra dementia: Illoz tū argutijs atq; ratiunculis respōdere facile: sed plurimum est notumq;

adeo tanqz a notis ac illustribus agitatū:ut nō su-
peruacua tm̄ repetitio:sed temeraria videaf. Ue-
stre autē ineptissime uanitati:quid aliud dici pōt:
nisi dignos uos qui ab homūculis nō terrestrib⁹
modo sed luteis ⁊ nullius nisi qua stultos ludant
notitiam artis habentibus scientie insignis ob-
tentu:⁊ celo insuper auctore fallamini. ℂSpes.
D Persuasū est mihi,pspera istare:quoz expectatio
dulcis:leta ⁊ tranglla est. ℂRō. Jmmo qdē ama
ra:tristis:turbida:sed uos sensu ꝑdito de obiecto
sensuuz iudicatis. Persuasum sane nullo negocio
crediderim. Prōptum est psuadere uolētib⁹:qui-
busdam psuasoz necessari⁹ nō est: Jpsi sibi sunt ua-
tes ⁊ occursus animātiū uolatusqz auiū ⁊ garrit⁹
letū in auguriuz dicūt. At si quotiēs te ista fefelle-
rint recogitas:si de hac re vicinos interrogas:nisi
uel tu ultro te fallis:uel illi participes erroris que
rūt:facile deprehēdes:quoz sū bis pstygijs credē
dū sit nisi tres illi sūmi boiuz rerūqz moderatores
Pōpeius: Crassus ⁊ Cesar iurati forte ꝯrium di-
cturi sint:qbus qō ꝑstat magno qdem oiumqz fa-
miliarissimo teste Marco Tullio: Chaldei om-
nes aruspicesqz ꝓmiserāt:q ꝑclaro fine oēs beati
senes in patria morerenf: Jdqz q̄z uerū fuerit non
expectas audire:ferro oēs:duo miserabili⁹ q̄z lon
gissime ab italico romanoqz orbe sectis fedoqz lu-
dibrio reconditis:ueneratis illis totoqz diu formi
datis orbe capitib⁹: reliqua inhumat i ferarūqz ⁊
piscīū morsibus ac uolucrū rostris expositi:cesi ⁊
laceri:miserandū fortune spectaculum iacuere. J
nunc diuinosqz uates nega:qui tā certa pnūciant.
E ℂSpes. Hzatū auguriū notaui. ℂRō. O amen
tiam importunā:miser hō successuum notitiā suo-
ruz:que sibi nulla est a uolucrib⁹ sperat: Quid hoc
stultius fieri pōt? Quia si dijs placet ⁊ Deiotarū
regē visa aquila impendēti pripuit ruine:⁊ Agrip
pe hebreo instare carceris exitū: finēqz miserie ac
psperitatis initiū nūciauit supra uerticem sedens
bubo auis:aliogn infamis cuiusqz Virgilij carmi
ne carmen ferale describif. ℂSpes. Letuz omen
incidit. ℂRō. Omen ab hoie dictū nomē huma-
ne demētie argumētum est:quo aligd semper non
externaz modo reruz sed eaz quoqz que in uobis
sunt aios in errorē trahat: ne deliramētis anilib⁹
ulla pars rez uacet: Jtaqz ⁊ sternutamēta seruorū
⁊ natorum fortuito lapsas uoces eo trahitis:non
quo vis illaz sed quo uestra cupiditas uocat:scili
cet quia Cēturio ille dixit:Vic optime manebim⁹:
ne mundi caput transferef: causa fuit: Aut qz Per
sam perijsse flens infantula pfecturo in bellū nun-
ciauit patri vinci Macedonum regē cōsequēs iu-
dicatū est: O humana mēs ebria ⁊ mirabūda:q̄z
facili impulsu erroris in foueā ruis? ℂSpes. Le
ta aderant consopito. ℂRō. Mesta aderūt exper
F recto. ℂSpes. Leta dormiens videbam. ℂRō.
Mesta vigilans videbis. ℂSpes. Felix erā per
quietem. ℂRō. Miser eris per laborē. Sepe ni-
hil somnia denūciant ⁊ sepe contrariū. ℂSpes.
Sepe uera videntur in somnijs. ℂRō. Quanto
sepius falsa. Par est aūt huius ⁊ reliquarū hmōi
uanitatū ratio:vnuz casu incidēs uez: innumeris
falsis astipulaf: uenturoqz inbians pteritūz mens
nō videt. ℂSpes. Multa nunciāt diuini. ℂRō.
Jmpostores ego hos non miroz: qui de more suo
pascunf artificio:sed uos stupeo qui illorum uētri

alas ⁊ ingenia uestra submittitis: ꝓinde quid tu
teneas videris:si me sequi uoles expectabis equa
nimis ⁊ trangllus:non qd astra de te sed qd astro-
rum creator ac regnator sanxerit:agēs aligd idies
ardētius quo illius amore fias dignior. De euētu
non tibi ueniat in aium sollicitare istos qbus igno
tior est ueritas q̄z tibi:Deniqz sic habebis: futura
nosse durum homini:nec licere si expediat:nec ex-
pedire si liceat.

ℂDe leto rumore. Dia.CXIII. ℂSpes. A
Letus rumor isonuit. ℂRō. Noli fame cre
I dere:mēdax est. ℂSpes. Multi letos nū
ciant rumores. ℂRō. Sepe tuti⁹ vni credif q̄z multis. ℂSpes. Quod tot nūcijs affertur
falsum penitus esse nō potest. ℂRō. Vos fame
vulgaris notus est:ueris falsa miscere. Paucis ue
ris multa mēdacia ꝓdiunf. Dia mētienti nihil cre
dif. ℂSpes. Rumoris auctor primus uerax est.
ℂRō. At nemo quantū audierit aut viderit refer
re cōtentus est:nihil est actuz nisi pro se qsqz aligd
auditis adiecerit aut visis:qō cum multi fecerint:
auctū breui mēdacioz videas aceruuz:sic per ma
nus:ut aiunt:traditū inter man⁹ etiā crescit malū:
quodqz ait eximius Poeta: Mobilitate viget:vi-
resqz acqrit eundo. ℂSpes. Hactenus letissima B
fama est. ℂRō. Quid si mulcet ut feriat? Sepe
letum rumorē mesta clades sequif: creber hic for-
tune stilus:ut pfundius vulneret:spez ꝓmittit cu-
spidēqz vulnificā leti cuiuspiā rumoris illitā dulce
dine iugulo gaudētis ifligit: Qō vir doctus itelli
gēs:letis nūcijs nō quatif:heretqz imobilis:secuz
uoluēs uel ꝯrium esse:uel idipsum qō tā faustum
videaf in ꝯrium vti posse. ℂSpes. Leto rumore
moueor. ℂRō. Expecta saltem duz ⁊ certus sit:
tunc quoqz virilē aium rumusculis agi turpe est li
cet ueris:falsis vo turpissimū. Multos gauisos eē
puduit:uerumqz merorem auxit falsi gaudij me-
moria.

ℂDe expectatione filij uel amici uel illici uel uxoris.
Dialogus .CXIIII. ℂSpes.
Pero filij reditū. ℂRō. Speras gaudiū A
s sollicituz ⁊ ꝓpinquū metū. ℂSpes. Spe
ro amicū reuidere. ℂRō. Rem pdulcem
speras sed fallacē:fragili res boium statu tremūt:
forsitan quē expectas iaz nūc obijt:potes hoc pro
basse se viristi. Jmpedimentorum mille sunt gene
ra:vnū cōe oibus moz. ℂSpes. Amici conspe-
ctum exoptatum spero. ℂRō. Sunt hec fere con-
iuncta optare:⁊ sperare:sed multis assidue casib⁹
disiunguntur: Qmultos credimus fuisse rome:q̄z
cupidis animis Marci Marcelli huius ultimi re
ditum expectantes? Cōtra autem vie medio ho-
stis illum crudelissimus expectabat:cuius poten-
tior fuit imanitas q̄z victoris clementia aduersari
um ab exilio reuocantis. Potuit igitur Cesar pre
cibus senatus Marcello ueniam dare: Non potu
it Marcelli cliens graue maiuz pati:ut is Cesaris
beneficio uteretur. ℂSpes. Spero amicum ⁊ ex B
pecto hoste quolibet carentē. ℂRō. Quis est hic
boium hoste carens:ut sit aligs priuatoz expers:
an publicis inimicitijs quisq̄z uacat:sicarioruz di
co ⁊ predonum:qui auaritia duce bellum huma-
no generi indixere. Finge aliquod tam benignum
sydus:ut hec pestis terris exulet: alꝫ gs arcebit
uehiculoz ⁊ equoz lapsus:fluuioz ac torrētiū in-

sultus: ꝛ ruinas pōtiū ac tectoꝝ: equoreasqꝫ ꝛ aereas tēpestates? Adde ferociū incursus aialium: qbus nō singulos tm̄ hoies: Dicearchus curiosissimus indagator rerꝫ talium: sed q̄dā boium gña docet occubuisse. Et ad summā: quot sūt casus humanaꝝ rerꝫ: quoꝝ nullus est numerus: tot sunt hominū hostes: qui spem tuā: nō dicā retardare possint sed extiguere. C Ut nihil iterueniat: Mors quā dixi ꝛ eūtibus ꝛ stātib⁹ ubiqꝫ cōtigua est: nisi itinerantib⁹ eo fortasse vicinior: ꝛ quo iter ꝛ uectatio ꝛ locoꝝ cōmutatio plurib⁹ casuum gñibus videt exposita. C Spes. Spero amicū pspero exacto negocio reuersurꝫ. C Rō. O gloriose q̄ pspere res gesserat Drusus Nero diui Augusti pugnus: ut oibus etiā hostibus domitis charus esset: ita ut eū paulomin⁹ adorarēt: quoꝝ mirificos affect⁹ erga illius memoriā usqꝫ ad hec tpa: si vnq̄ Hermanorum iter pceres fuisti: te sentire arbitror potuisse. Certe illa gesserat qbus uere gloriaret: qō romanis in saxis pmis aliquot syllabis casu aliquo deiectis: nūc ēt sculptum viget his vsiculis. Ad dextra Rheni quasi hostiles depopulatus agros: Dū tibi Roma decus eternaqꝫ sudo trophea. Mister pacaꝫ leuior ibit ags. Talem hūc iuuenē q̄liter expectabat mūdi dns Augustꝰ: qui eū sibi filium fecerat amādo. Qualiter Liuia Augusta: cui natura illū charum fecerat: chariorem virt⁹: charissimū reor fratris ignauia: Qualiter deinde frater ipse: q̄liscūqꝫ erga alios tāti certe fratris amantissimus. Ad postremū q̄liter Roma ipsa atqꝫ vniuersa respublica que de nullo tūc boium sic pēdebat? Quid ergo? Quis tā multiplicis spei finis: expectatum Drusum: inexpectata mors abstulit: morbo qō pstat raptꝰ: ꝛ qō magni sūt auctores exfractura cruris equo suplabēte suscepta: qui viuus victor reuersurus sperabat in patriā examinis est reuectꝰ? Quid filium huius loquor Hermanicū? Nullius credo vnqꝫ hois expectatio maior fuit: Nō hunc pater: nō Augustus: ambo iam defūcti: sed Roma ois expectabat tāto desiderio: q̄si totius urbis vnus animus: isqꝫ ꝛ vidue: ꝛ nō nisi vni cum habētis filiū mris esset. Itaqꝫ ad pmuꝫ egritudinis sue nunciū attonita penitꝰ ac deiecta ciuitas vultusqꝫ oium atqꝫ habitꝰ mutati ꝛ mestū tota urbe silentiū fuit. Ubi aūt letior fama incertis licet auctoribꝰ supuenit: qualuisse illū ꝛ viuere: subitus clamor atqꝫ felicissimus vndiqꝫ sublatꝰ: ipꝫ quoqꝫ Tiberiū excitauit: pcursusqꝫ in capitolium ingens factꝰ: ꝛ pene ꝓulse temploꝝ fores ad persoluenda uota agendasqꝫ dijs gratias: victa nocte luminibus: fractoqꝫ uocibus silentio gratulādo canentium: Salua Roma: salua patria: saluus est Hermanicus. Quis vo tandem rei exitus? Jsnēpe qui humanis in rebꝰ est creberrimꝰ: uenit nūcius certior obijsse Hermanicū: hinc publicus dolor ac gemitꝰ: nō edictis aut diebus festis: aut ullis oino cōsolationibus coerceri quit. Nota est historia libro Lesaꝝ. iiij. C Spes. Spo iuuenē filiū reuersurꝫ. C Rō. An bi paꝝ iuuenes de qbus dixi: accipe iuniorē: Marcellinus eiusdem diui Augusti nepos ex sorore: quantū putas expectaretur ab auunculo: qui eū sic dilexit: ut Uirgilianū illō carmē nobilissimū: quo summꝰ uates adolescētis illius pene pueri memoriā honestauit: sine lachrymis audire nō posset: ꝛ auctori silētium imperet.

Quō mater Octauia que illū sic amauit: ut usqꝫ ad ultimū vite sue finē q̄si tunc extinctū continuo deploraret: oēmqꝫ psolatorē non tm̄ ptēneret sed odisset. Quid hec aūt ꝛ qd putas nisi qō ceteri: nō redijt sed relatus est: ꝛ Drusū qdem nō q̄lem acceperat Hermania rome. Antiochia Hermanicum: Marcellinū Baiana restituit: uestraꝝ expectationū sors cōis: tu tibi nūc aliā fingis: ꝛ fors ueniet quē expectas: qui cuꝫ uenerit fortassis ut abeat ꝛ sperare incipies ꝛ optare. C Spes. Amici absentis aduentū spero. C Rō. Quis miret expectari viuos: cum mortui expectent ut phibēt: qō nisi iter fatuos ueri faciē nō habet: Arthusiū Britones expectare fama est: Neronē pncipez mundi sub fine rediturū qdam somniāt. Uita uestra ab initio ad extremū nō mō uanis expectationibꝰ plena: sed ipsa expectatio vana est. Jd sic esse si non vides: aut modicum vixisti aut nimiū: qd hic agit neglexisti. C Spes. Expecto villicū rure uenturꝫ. C Ratio. Aut domus arserit: aut messis euanuerit: aut pratū exarserit: aut bos obierit: aut vites grādo percusserit: arbores turbo cōuulserit: aruā torrētibus inundarint: aut apes auolauerint: locuste satis isultauerint colūbos corui ꝛ mures: pullos vulpecula: agnos lupus inuaserit. Ni fere rustici sunt rumores. C Spes. Uxoris aduentū spero. C Rō. Si hoc speras: qd iam metuas ignoro. Sic est tamen: Sunt ꝛ qui expectent coniugē: ꝛ qui febrē.

C De expectatione meliorū tēporū. Dia.CXV.

C Spes.

Spero tpa meliora. C Rō. Dia fere tpa eque bona sunt: qr creator temporuꝫ eque bonus est semp: sed uos tpibus bonis male semp utimini: Jnqꝫ hoc ut in alijs culpas uras rebus ascribitis. Fac ut homines boni sint ꝛ tpa bona erunt. C Spes. Tempora hec stare nequeunt: letiora succedent. C Rō. Nulluꝫ tempus stat cuncta ptereūt: cūqꝫ trāsierint: nō redeūt: virtute ꝛ industria bonarumqꝫ artiū studijs frenari possunt: nō quin fugiāt: sed ne pereāt: nihil est autem dulcius bene impēsi tpis memoria. Sed uos nulla re uti scientes: ut oportet: ubi oēm vitam: uel in somnū ac desidiā: uel in sollicitudinem atqꝫ usus pessimos effudistis: tps innoxiuꝫ accusatis. Nunqd mētior: infantiā ac pueritiā in uanos ludos: adolescētiam ac iuuentā in libidinem atqꝫ auaritiā: senectam ꝛ senium in querelas ac lamenta consumitis? Que naꝫ hec tēporum culpa est? Fluunt illa: fateor: hec natura est: Uos illa dum daꝫ occupare negligitis: nō est natura ista sed culpa. Uos naturam culpatis: culpam excusatis: res non noua. C Spes. Spero letiora tempora. C Rō. Letitia seu tristitia temporum: ut dixi non in tpib⁹ sed in nobis est. Eo aūt: quo intelligis non mō letiora tibi sperāda esse sed tristiora perpēdes si ad etatem ipse tuā respicis: que indies tristior: ut a poeta describit: ꝛ pleriſqꝫ in senib⁹ iuenit: ꝛ sane si oculos in terga reflexeris ꝛ numerare atqꝫ estimare annos tuos cepis: simul icipies despare qō speras. Nō est cur mutari cursū rerꝫ speres: nō meliora instāt tpa: uereor potiꝰ ne peiora. Cur queso: nisi qr peiores erunt hoies: quod ꝛ magni diuinarūt viri ꝛ aptis iditijs res declarat: nisi uos mortales bone semp spei magnū aliqd de uestra nobili ac modesta iuuētute cōcipitis; a qua ego qdē opione lon

C ge absum: nihil enim boni penit⁹ mẽs ꝑsagit: sic in vitiũ ac ruinã ꝓna sũt oia. ¶Spes. Mala sũt tpa: meliora ueniẽt. ¶Rõ. Oẽm etatẽ de morib⁹ suis q̃stã ingt Seneca. Addo ego oẽz habuisse qȯ q̃re retur: habiturãq; oẽm cunctis seculis qȯ q̃ratur. ¶Spes. Spero letiora tpa. ¶Rõ. Una est ad hoc via qui letiora si hẽas nõ expectes: Fac ipe tibi letiorẽ aium: qȯ sine vtute fieri nequit: ubi hoc feceris: leta erũt oia: triste nihil. ¶Spes. Meliora tpa expecto. ¶Rõ. Ut ueniãt: qȯ est dubium: certe illis uenientib⁹ tu recedis. Quãto est tutius rite uti ꝑsentibus: q̃z anxie expectare que uel forte non ueniant: uel minime sis visurus.

¶De sperato ꝓncipis aduẽtu. Dia.CXVI.

A ¶Spes.

Rincipiꝭ aduẽtuꝫ spero. ¶Rõ. Ut multa p timenꝭ que optã da: sic mlta speranꝭ que timẽda sũt: Utrãq; in partẽ penuria iudicij mlta ẽ. ¶Spes. Spero ꝓncipis aduẽtũ. ¶Rõ. Quanto sperares honesti⁹ libertatez. Nã ꝓfecto qui dñm sperat: ꝑuitutez sperat. ¶Spes. Spero ꝓncipẽ uentuꝫ. ¶Rõ. Et illius cõe oium malum speras. Fuit eni q̃ꝫ ꝓncipes iperiũ ꝓncipẽ populi poterãt sperare: nũc imperiũ ꝓncipi laboꝛ est: ꝓceps populi ꝓnities. ¶Spes. Principẽ uẽtuꝫ ego ꝛ reipublice speramus. ¶Rõ. Tu vo qd priuatiz speres videris: in quo ipso facile falli potes: spes hec reipublice stulta est. Quis eni nisi amens sperꝛet: aut cupiat: qȯ pestifeꝛ totiẽs sit expertus.

B ¶Spes. Spero ꝓncipem uẽtuꝫ. ¶Rõ. Et secũ simul mot⁹ reꝝ uarios: mutationes urbiũ: noxias nouitates: famẽ: pestem: bella: discoꝛdias: hec uel vniuersa uel singula modernis cũ ꝓncipib⁹ uenire sunt solita. Si hec placẽt: Principez spera: Ut nil hoꝝ foꝛmidabile sit: ipz certe inane iã iperij nomẽ est plenũ fame ꝛ rumoꝝ. Boni aũt: ois effectũ ꝛ solius vmbꝛe uetustatis inixũ. ¶Spes. Spero uẽturum ꝓncipẽ. ¶Rõ. Ego te vo munitũ uelim: ut quotiẽs aduẽtãtẽ audieris: credas te tonitruũ aliquod ꝑambulũ fulminis audire: nec sperare icipias sed timere poti⁹ si ẽt altez labi oporꝛtet. Timere enim aduersa ꝛ si ꝓriũ sit vtuti: ꝓsentaneũ est nature: Sperare aũt mala: ꝛ nãe est oppositũ ꝛ vtuti. ¶Spes. Spero. mox ꝓncipẽ affutuꝫ. ¶Rõ. Cũ ꝑsẽte videris: scito te ifaustũ reipublice ſydus aspicere: uel memoriã ipse tuã: uel parẽtes iterroga tuosq; auos ꝛ ꝓauos: ita esse repies: ut dico: id q̃z tu filijs ꝛ nepotibus tuis annuncia: ne ipsi quoq; aduẽtũ ꝓncipis stulti sperẽt. Dic eni q̃so q̃ꝫ vnq̃ꝫ uel minute leonis aduentũ fere: uel affuturã aglaz auicule sperauerit? Liceat uez log: stultissimũ ꝛ mali sui semper auidissimum animal est hõ: ceteris capiendis esca opus est: homo solis fame sibilis capitur.

¶De spe fame post obitũ. Dia.CXVII. ¶Spes.

A Eritiꝭ post obitũ famã spero. ¶Rõ. Multi famã se mereri sperãt cũ ifamiã mereantur: ꝛ ceuiatoreꝭ erronei dũ accedere estimãt retrocedũt. ¶Spes. Famosus sum in vita: famosioꝛq; post moꝛtẽ ero. ¶Rõ. Est hoc fateoꝛ in nõnullis uez: vnde ꝛ Anneus Seneca in epla q̃dam: habiturũ se gram apȯ posteros uaticinat: Et Stati⁹ Papini⁹ ꝑtem famã: benignũ iter suo opi ad futuros strauisse ait. Et Ouidi⁹ Naso: sibi nomẽ idelebile futuꝫ: seq; ore populi legẽduz: per que oia secla fama victuꝫ ꝑsagit: Neq; hercle ullus hoꝝ fallit. Sed q̃ multos putas idẽ sperãtes suã fefellisse spem. Multi hoc idẽ de seipsis credi derũt foꝛsitã ꝛ scripserũt: nec qȯ sibi ꝓmiserãt impleuerunt. ¶Spes. Si famosus sum dum viuo: B cur nõ famosio: sũ post moꝛtẽ. ¶Rõ. Quia hoc quotidianũ ꝛ vulgare est: ut mlti in vita famosi ꝛ clari: post obitũ sint incogniti ꝛ obscuri. Miraris. Causa rei hui⁹ in ꝓmptu est affabilitas q̃dã: ꝓmo compt⁹ ac lepidus: blãdũ supciliũ: clara frons: benigna salutatio bñficia in vicinos: ꝓtectio i clientes: hospitalitas in externos: in cũctos urbanitaꝭ. Nec ꝛ his silꝭia viuẽtib⁹ famã q̃rũt: ea vo moꝛ ut hinc abierint nõ durãt: nisi foꝛsitã q̃ diu qui illos nouerãt supstũt: qȯ ipz q̃ breue sit cõspicis. Quõ aũt duraret nõ in solido radicata: nãle est ut fũdata debiliter leniterq; aucta breuiter dilabanꝭ: Ut sit fama durabilis aut vite sanctitas aut gestoruz claritas aut insignis scriptoꝝ ꝑstabit elegãtia. Raꝝ dec⁹ loq̃ces isti ꝛ urbani qui togati ac gẽmati populoꝝ digitꝭ oñdunꝭ: nõ nisi q̃ꝫ tũ logi poterũt: aut paulo ãplius cognoscenꝭ. Duꝝ hos apparat⁹ tã celeriter ꝛ has põpas: hãc scie nubẽ: hec vboꝝ tonitrua in tenuẽ fumũ euanescẽ: durum fateoꝛ: sed sic est: nã nec ipsi de se testimoniũ ꝑbuerũt ambitioni aut lucro aut sõno dediti: nec qui ꝑbeat meruerũt

¶Spes. Famã iueniã post moꝛtẽ. ¶Rõ. Fama C nihil vnq̃ moꝛtuis ꝑfuit: viuis sepe etiam nocuit. Quid eni ꝓnitiẽ ac moꝛtẽ Ciceroni ac Demosthenis: nisi insignis ĩraꝝ fama ꝓseruit. Idẽ de Socrate ac Zenone: ꝛ mille alijs dici põt: Noti oẽs. Quid vo nisi fama scie ꝛ igenij dedit cãm filio Hnosij regis Androgeo ut ab atheniẽsib⁹ mactarez. Quid Dete Colchoꝝ regi Argonautas attulit delectoꝭ: ut aiũt: viros: uere aũt ꝑdones nisi fama diuitiaꝝ. Nã qd significasse alid credim⁹ famosũ illd aureum uellus arietis: nisi opes mltas lateq; vulgataꝭ qbus diuites bestiales opũq; inopes ueraꝝ uelut arietes uellerib⁹ uestiunt. ¶Spes. Famosus ero. D ¶Rõ. Ut sit ita: qd hinc magnũ cõcipiꝭ: eẽt aliqd forte fama: si notitia comes esset: ut plerunq; accidit inviuis: Nunqd laudari ꝑderit ab his qui te si videãt nõ agnoscãt. Dic eni qso si Homeꝝ videas ꝛ Achillẽ: si Virgiliũ ꝛ Augustũ: nunqd nõ ignoti abibũt: cũ tã nota ꝛ tã clara sint noia. Crede mihi: spes uãe magna ex pte dupliciter uane sũt: q; nec sperata ꝓueniunt: nec ut ꝓueniant afferunt qȯ ꝓmittũt. Fere eniz plus in spe sunt humana omnia q̃z in re. Mittite igitur spes inanes ꝛ uana desideria: contemptisq; terrestribus iam tandem ꝛ optare discite ꝛ sperare celestia.

¶De gloria ex edificijs sperata. Dia.CXVIII.

¶Spes.

X edificijs gloriã spero. ¶Rõ. Nescieb⁹ A e calce ꝛ harena ꝛ lignis ꝛ lapidibus gloriam queri: credebamq; q; rebus gestis ꝛ virtutibus quereretur. ¶Spes. Edificãdo mihi gloriam paro. ¶Ratio. Sed fragilem ac caducam. Omnia que manu hominum facta sunt: uel manu hoiuz euertunꝭ: uel stãdo ꝛ durãdo deficiunt. Habet eni man⁹ lõge ꝑualidas: longa dies: e cunctis uestris opib⁹ nulluz senio resistit. Cuctib⁹ ergo sup qbus hec tua gl'ia fundata est: ipsaz quoq; coꝛruere est necesse. Si forte nõ credis: respice ad antiqua que ignota tibi qdem esse nõ possunt:

Ubi est nūc Troianū illud Jliō supbū? Ubi Byrsa Carthaginis: ubi turris ⁊ menia babylōis. Beluarum nūc habitatio ⁊ serpentū. De babylone loquor antiqua. Altera nēpe ppinquior atq; recētior adhuc stat: cito itidem casura. Si essetis viri: Ubi sunt deniq; septem illa opera grecis scriptoribus celebrata? Atq; ut ad ppinquiora ueniamus: ubi est q̄so illa Neronis domus aurea: que quātuz fatigauerit: Architectos cogita: lectores ēt nūc fatigat: que quidem domus vna cuz alijs edificādi furoribus: qbus oēs excessit ad iopiam illum cōpulit ⁊ rapinas? Ubi sunt therme Diocletiane: ⁊ balneū Antonianū: ⁊ cymbz̄ Marij: ⁊ septiçonium Seueri: ⁊ eiusdē therme Seueriane? Demum ut sūmaz̄ rez̄ attingā: ubi est Augusti forum: ⁊ edes Martis ultoris: ubi edes tonātis Jouis in capitolio: ⁊ Apollinis tēplū in palatio: ubi eiusdē porticus ac bibliotheca greca pariter ⁊ latina: ubi porticus altera ⁊ basilica Gaij Lucijq; nepotum sub noīe dedicata ⁊ extructa: ⁊ porticus tertia Liuie coniugis ⁊ sororis Octauie theatrūq; Marcelli? Ubi tot opa per illustres viros iussu eiusdē pncipis ⁊ hortatu: multis urbis in locis tanto labore: tantis impensis edificata? Martij Philippi edes Herculis ⁊ musarum: Lucij Cornificij edes Diane: Asinij Pollionis atrium libertatis: Munacij Plancij edes saturina: Theatrū Balbi Cornelij: amphitheatrum Statilij Tauri? Innumerabilia pter hec opa Marci Agrippe. Neue eā per singulos: ubi sunt tot luxuriosa pncipum palatia? Que in libris inuenies noia: Quere urbē totam aut nihil inuenies: aut perigua tantorum opez̄ uestigia: Tu de tuis qd speres videris. Certe Augustꝰ oiuz̄ supremus: nisi aliud q̄z̄ edificia religisset: iampridē ois eius glia corruisset: Nec vo solū tēpla deoruz̄ que parauerat in ipsos edificātes ruere: sed pia ēt loca hec ipsa etate in eadē urbe alia ceciderūt: alia tremuerūt: ⁊ nūc vix pōderibus suis stant: preter vnū Pantheō Agrippe: qd̄ dijs erectū sancti possidēt ⁊ Maria: que antiqssimā illā domū sui nois vtute sustētat. Crede mihi alijs q̄z̄ lapideis fundamentis eget glia ut māsura sit. ¶Spes. Ex edificijs gliam q̄ro. ¶Rō. Quere illā igit̄ ubi est: nihil vnq̄z̄ inuenies ubi nō est: Uera qdem glia non est in menibꝰ neq; in saxis: Sunt fateor rez̄ vulgo iudices: qui dicāt tribꝰ modis gliam q̄ri: gerendo magnū aliqd qd̄ de te scribāt auctores idonei: uel scribēdo aliqd qd̄ mirent̄ ⁊ legāt posteri: uel insigne aliqd opus extruēdo: ut sit ita: ultimū tñ hoc oium ⁊ mininum ac caducum. ¶Spes. Reliquo opa edificioz̄: qbus moriēs ipse mecū glior: ⁊ a posteris gliaz̄ spero. ¶Rō. Gloriatꝰ est Augustus ipse de quo dixi: q̄ urbez̄ marmoream relinqueret: quā latericiā accepisset: que tñ gloria nisi alijs rebus adiuta esset quonā fuerit puentura cōspicimꝰ pinde cum meliorib⁹ curis morere stabilesq; spes amplectere. Jsta etenim qbus fidis: ⁊ nullius pcij sunt: ⁊ te ilico consequent̄ inq; ipam vnde sumpta terrā reuertent̄. ¶Spes. Edificaui domos vnde laudem spero. ¶Rō. Laudabūt forsitan qui illas inhabitabūt. Breuis laus ⁊ angusta: qui post uenient: uel illas non inuenient: uel a paganis: ut vulgo dicitur: factas dicēt: tuum nomē ignotū erit.

¶De sperata gloria ex conuictu. Dia.CXIX. ¶Hau.

Spero gliaz̄ ex puictu. ¶Rō. Refert multum qbus cōuiuas: sunt: qdaz̄ utinā q̄z̄ nō plimi quoz̄ puersatio sit ifamis. ¶Spes. Scio nisi bonis artibꝰ aut bonoz̄ cōtubernio gloriam nō q̄ri: Ego hoc ultimo subnixus spero: uel bonoz̄ exēplo bonus fieri: uel si nihil aliud horuz̄ uel familiaritatis solam gliam mihi fore. ¶Rō. Est id qdem in adolescēte pcipue signum optimū: qui nisi bonum aiuz̄ hēret nequaq̄z̄ iūgi bonis optaret. Est enim amicitiaz̄ ac familiaritatū fere omnium cā nexusq; sil'itudo q̄dam. Age ergo si quos imitaris eq̄ueris bene erit. Si minus: mō qd̄ in te est nihil omiseris: ipsa uoluntas bona laudis ⁊ gl'ie pmio nō carebit. Prima enim ⁊ maxima pars virtutis: est bonū uelle: qd̄ nisi pcesserit nō sequet̄ virt⁹. ¶Spes. Familiaritate bonorum glorior. ¶Rō. Laudo id qdem mō: nec te lucri cuiuspiaz̄ nec alia spes iducat: eoq; tua tñ pergat intētio ut similis illis fias. Aliogn quod pter gloriam solam fit: uerā gl'iam nō meret̄. ¶Spes. Ex bonorum puictu gl'iaz̄ spero. ¶Rō. Spes qdē magna nec iproba qñ ⁊ inscia ⁊ in eloquētia ⁊ belli pacisq; artibꝰ obseruādo ⁊ imitādo fit. Multi olim illustres ex puictu illustrium euasere. Jllud vide: ne aut tibi pro bonis ducibꝰ malos elegeris errore alieno: aut bonoz̄ flebili raritate ⁊ vtutuz̄ huiꝰ etatis inopia prorsus assequi nequeas quod intendis.

¶De multiplici spe. Dia.CXX. ¶Hau.

Multa spero. ¶Rō. Multa in spe mlta est mortalium uanitas multusq; fallēdi aditus fortune. ¶Spes. Spero mlta. ¶Rō. Spez̄ multiplicē: mlta destituūt. Qui modicū sperat iter casibꝰ artauit atq; nihil obstruxit. ¶Spes. Ualitudinē bonā spero. ¶Rō. Mortalitatis oblionē. ¶Spes. Spero lōgā vitā. ¶Rō. Diuturnū carcerem: ubi multa feras: multa videas que nolis. ¶Spes. Mēbra viuacia. ¶Rō. Uincula tenacia: grata tñ vnde metuas absolui. ¶Spes. Formā corpis elegātez̄. ¶Rō. Uoluptatū stimulos. ¶Spes. Annoz̄ psperos exit⁹. ¶Rō. Pudēdi materiā dolēdiq;. ¶Spes. Amice quentā morte. ¶Rō. Breue fedūq; nescio quid. ¶Spes. Pec cādi licētiā. ¶Rō. Jnfelix gaudiū: penitētiā longeuā. ¶Spes. Ultionis occasionē. ¶Rō. Aditū seuitie. ¶Spes. Agile corpꝰ ac ualidū. ¶Rō. Mācipium pstumax ⁊ rebelle. ¶Spes. Diuitias multas. ¶Rō. Hauē sarcinā ex lappis ⁊ tribulis. ¶Spes. E diuersis equoribꝰ ueturas naues. ¶Rō. Late dispsam sortē intra mōstra maris ac scopulos agitatā fluctibus: tractā funibꝰ: pulsam uētis. ¶Spes. Lucrum de conceptis mercibus. ¶Rō. Escaz̄ que te perpetua sollicitudine capiat lucroq; vnico in multa credulū dāna pcipitet: mercatoz̄ nouꝰ est facilis ad credēdū: exptus mlta circūspicit. ¶Spes. Honestas filie nuptias filio ue. ¶Rō. Nulla ferme res tā crebro fallit ⁊ tā grauiter. ¶Spes. Magnā potentiam. ¶Rō. Jnuidio sam miseriā: opulētam inopiā: pauidam superbiā. ¶Spes. Regnum ⁊ imperiū. ¶Rō. Precipitiū ⁊ procellas ⁊ sub stellanti diademate fuscum supciliū: coz̄ anxiū: infelicē vitā. ¶Spes. Honores fori. ¶Rō. Puluerem ac strepitum. ¶Spes. Lō iugiū ⁊ natos. ¶Rō. Litigiū ⁊ curas. ¶Spes. Mihi militiā: ⁊ uxorē filio. ¶Rō. Tibi laborem ac dilecto penam. ¶Spes. Uetule obitū uxoris:

ꝛ ꝓingem iuniorem. ¶ Rō. Attrito laqueo diſſol
D ui: ut nouo ꝛ ualido vinciaris. ¶ Spes. Ingeniū:
linguaꝫ lr̄aſqꝫ. ¶ Rō. Incudem: malleū ꝛ maſſaꝫ:
qbus tibi atqꝫ alijs ſomnū frāgas. ¶ Spes. Lan
dationem funeri. ¶ Ratio. Philomenam ſurdo.
¶ Spes. Aureā pyramidē. ¶ Rō. Domum pictā
ceco. ¶ Spes. Gloriam poſt moꝛtem. ¶ Rō. Le
ues auras poſt naufragium. ¶ Speſ. Nomē apō
poſteros. ¶ Rō. Teſtimoniū ab ignotis. ¶ Speſ
Heredem meuꝫ. ¶ Rō. Patrimonio amicuꝫ tuo:
ꝛ tibi ne redeas.

¶ De pace animi ſperata. Dia. CXXI. ¶ Hau.

A Animi pacem ſpero. ¶ Rō. Quid ſperare
a mauis q̄ hēre pacē? Hanc mor ut bona fi
de uelle ceperis: inuenies. ¶ Spes. Spe
ro pacē animi. ¶ Rō. Paceꝫ ſperare bellātis eſt.
Quis aio tuo bellum infert: niſi vnus tu? qō ipſe
tibi abſtuleris impudenter: ab altero poſtules aut
ſperes. ¶ Spes. Spero animi paceꝫ. ¶ Rō. Un
de ꝓcoꝛ: aut qñ ſperes qō ipſe tibi nunc poteſ da
re? Sic ut illam tibi nemo alius q̄ tu poſſit eripe
re? Pone arma cupidinum atqꝫ irarum: plenā aio
queſieris pacem. ¶ Spes. Spero pacem ꝛ quie.
tem animi. ¶ Rō. Quid igit̄ qō agis aduerſum
paci eſt: contraqꝫ tuam ſpem tantope niteris? Uix
tātū deberēt niti hoies ut ſalui eſſent: q̄ tū nitunt̄
ut pereant. Pluris pene belli iuge animi laboꝝqꝫ
emit: q̄ emenda pax eēt ac requies. Sic pugnant
ſpes moꝛtalium ac uota cum ſtudijs: ut non vniuſ
hois vnum pectus ſed multoruꝫ: eorumqꝫ de om
nibus diſſidentiū videatur. ¶ Spes. Quietē ſpe
B ro. ¶ Rō. Mirum: vnde uobis hec libido ſperan
di ſemp: O moꝛtale genus. Sigdem qō ſperatis
adepti eſtis: rurſus ſpem in lōginqua trāſmittitiſ:
ꝛ inde rurſus alio: ita ne craſtinus dies hodierno
ſit clario: ꝛ meliora ſemp futura pñtibus. Sunt
nēpe quibus nil ſit gratius q̄ ſperare: qui ſpem ip
ſam ſperataꝫ rerum nullis euētibus ꝓmutataꝫ ne
lint: qbus ego qd optauerim: niſi ut ꝓcraſtinātes
oia: boniſqꝫ ſe ſuis interim ſpoliantes: iter irritas
ſpes ſeneſcant: quo uel ſic intelligāt inaniter ſe ſpe
raſſe: ꝛ in tergū uerſi videant fruſtra ſe alibi queſi
uiſſe qō ſecum erat. ¶ Spes. Spero pacē requiēqꝫ
animi. ¶ Rō. Magna pars reꝝ humanaꝝ vm
bra eſt: magna pars moꝛtalium uēto paſcit ꝛ inſō
nijs gaudet. O q̄ multi cum hac ſpe ad eternos la
bores ꝛ bella deſcendunt.

¶ De ſpe vite eterne. Dia. CXXII. ¶ Hau.

A Spero eternā vitam. ¶ Rō. Nulla maioꝝ:
f nulla pulchꝛioꝝ: nulla ſanctioꝝ ſpes: mō nō
ceca p̄ceps ue ſit. Sūt enim qui ſemp ma
le agēdo bonū ſperēt: quo nihil eſt ſtulti⁹. ¶ Speſ
Eternā vitam ſpero. ¶ Rō. [illegible] ſanctiſſimam ꝓfan
giſſimamqꝫ cōmercio: ſecut apud ſophiſtas diſputa
tum eſt: excellētior eſt eo qui habet: ꝛ habere
cupiens: quia habēdi cōſequēdiqꝫ ſpes bonum
commune cūctis coꝛdat viuentib⁹: qō de mortuis eam
ꝓ ſe ipſo theologicis ꝓbemus: ſatis ſi ſpem ha
beat: habuit et eum ſimul bēas oportet ſe fidem. Si
qō hanc ꝛelinquō tam ſpes ulla ſed ꝓcuꝛatio ꝛeꝝ
fallet. ¶ Speſ. Uitā ſpero eternā. ¶ Rō. Rem
bonā: imo optimā ſperas: Illud vide: ut qō bonū
agis: agas bene. Sunt ꝛ qui bona male agāt: nec
min⁹ ifallibilis eſtimatoꝝ qui q̄liter q̄ gd fiat aſpi
cit: nec minus aduerbia q̄ ꝛba libꝛat ac nomina.
¶ Spes. Spero vitam eternā. ¶ Rō. Non cele- B
ſtes tm̄ ſed terreſtres dñi de ſe ſeparari amāt: ſed
a qbus ꝓfecto ab his qbus ſe charos ac dilectos
ſciunt: aut qui ſi q̄ foꝛſitan odioſi fuerint ac rebel
les: redire in gr̄am optātes ad miſericoꝛdiaꝫ cōfu
gerunt. ¶ Spes. Uitā eternam ſpero. ¶ Rō. Ui
tam tpalem coꝛrige: hac ad illaꝫ pergit̄. ¶ Spes.
Spero vitā eternā. ¶ Rō. Una oium ſpes eſt: que
ſi rite illam cōcipis ꝛ felicem te faciet ꝛ iam facit.
¶ Spes. Eternam vitam ſpero. ¶ Rō. Primum
eſt: ut miſericoꝛdiam: debinc vitā ſperes: utranqꝫ
ſobꝛie ac modeſte. ¶ Spes. Spero eternam vitā.
¶ Ratio. O felix niſi te ſpes iſta fefellerit.

¶ Franciſci Petrarche poete oratoriſqꝫ Clariſſi-
mi liber ꝓimus: in quo de ꝓſpera fortuna diſpu
uit: feliciter explicit.

¶ Inſignis ac plurimū cōſolatiui opis Frāciſci Petrarche poete atqꝫ oratoris Clariſſimi: de remedijs utriuſqꝫ fortune ad aꝛonē: duos libꝛos dialogis ducētis quinquagintaquattuoꝝ diſtinctos continentis. Dialogorum libꝛi ſecundi de remedijs aduerſe foꝛtune collecta: oꝛdinata: enumeratiuaqꝫ annotatio.

De deforꝛmitate coꝛporis.	dia.primus.
De imbecillitate.	dia.ij.
De aduerſa ualitudine.	dia.iij.
De ignobili patria.	dia.iiij.
De originis obſcuritate.	dia.v.
De obſcena origine.	dia.vj.
De ſeruitute.	dia.vij.
De paupertate.	dia.viij.
De damno paſſo.	dia.ix.
De tenui victu.	dia.x.
De originali inopia.	dia.xj.
De numeroſa plis graui ſarcina.	dia.xij.
De amiſſa pecunia.	dia.xiij.
De uadimonio.	dia.xiiij.
De amiſſione temporis.	dia.xv.
De aduerſo ludo taxillorum.	dia.xvj.
De ſpōſa alteri adiudicata.	dia.xvij.
De uxoris amiſſione.	dia.xviij.
De impoꝛtuna uxore.	dia.xix.
De raptu coniugis.	dia.xx.
De impudica uxore.	dia.xxj.
De uxore ſterili.	dia.xxij.
De filia impudica.	dia.xxiij.
De aduentitio dedecore.	dia.xxiiij.
De infamia.	dia.xxv.
De q̄ſito ex indignis laudibus pudore.	dia.xxvj.
De amicis infidelibus.	dia.xxvij.
De ingratis.	dia.xxviij.
De ſeruis malis.	dia.xxix.
De ſeruis fugitiuis.	dia.xxx.
De vicinis impoꝛtunis.	dia.xxxj.
De inimicis.	dia.xxxij.
De ꝓcepta facultate vindicte.	dia.xxxiij.
De odio populari.	dia.xxxiiij.
De inuidia paſſiue.	dia.xxxv.
De contemptu.	dia.xxxvj.

De p̃omissi muneris tarditate. dia.xxxvij.
De repulsis. dia.xxxviij.
De iniusto domino. dia.xxxix.
De indocto p̃ceptore. dia.xl.
De discipulo indocili ac superbo. dia.xlj.
De nouerca. dia.xlij.
De duritie paterna. dia.xliij.
De contumaci filio. dia.xliiij.
De discordi fratre. dia.xlv.
De amisso patre. dia.xlvj.
De amissa matre. dia.xlvij.
De amisso filio. dia.xlviij.
De infantis filij casu misero. dia.xlix.
De filio qui alienus inuẽtus est. dia.l.
De amisso fratre. dia.lj.
De morte amici. dia.lij.
De absentia amicorum. dia.liij.
De graui naufragio. dia.liiij.
De incendio. dia.lv.
De graui negocio ac labore. dia.lvj.
De duro itinere. dia.lvij.
De sterilitate annua. dia.lviij.
De villico malo ⁊ superbo. dia.lix.
De furtis. dia.lx.
De rapinis. dia.lxj.
De dolo malo. dia.lxij.
De habitatione angusta. dia.lxiij.
De carcere. dia.lxiiij.
De tormentis. dia.lxv.
De iniusto iudicio. dia.lxvj.
De exilio. dia.lxvij.
De obsessa patria. dia.lxviij.
De patria euersa. dia.lxix.
De metu perdendi in bello. dia.lxx.
De stulto ⁊ temerario collega. dia.lxxj.
De icõsulto ⁊ p̃cipiti magistro militie. dia.lxxij.
De infausto p̃lio. dia.lxxiij.
De bello ciuili. dia.lxxiiij.
De discordia animi fluctuantis. dia.lxxv.
De ambiguo statu. dia.lxxvj.
De vulneribus acceptis. dia.lxxvij.
De rege sine filio. dia.lxxviij.
De regno amisso. dia.lxxix.
De p̃ditione. dia.lxxx.
De amissa tyrannide. dia.lxxxj.
De perditis arcibus. dia.lxxxij.
De senectute. dia.lxxxiij.
De podagra. dia.lxxxiiij.
De scabie. dia.lxxxv.
De vigilia. dia.lxxxvj.
De inquietudine somniorum. dia.lxxxvij.
De celebritate nominis ip̃ortuna. dia.lxxxviij.
De dolore ex malis moribus hominum concepto dialogus. lxxxix.
De minutis tedijs rerum uariarum. dia.xc.
De terremotu. dia.xcj.
De peste latissime seuiente. dia.xcij.
De tristitia ⁊ miseria. dia.xciij.
De dentium egritudine. dia.xciiij.
De egritudine tibiarum. dia.xcv.
De cecitate. dia.xcvj.
De auditu perdito. dia.xcvij.
De tedio vite. dia.xcviij.
De grauitate corporis. dia.xcix.
De grauis ingenij tarditate. dia.c.
De inopi ⁊ infirma memoria. dia.cj.
De eloquentie defectu. dia.cij.
De amissione lingue ⁊ loquele. dia.ciij.
De virtutis inopia. dia.ciiij.
De auaritia. dia.cv.
De inuidia actiue. dia.cvj.
De ira. dia.cvij.
De gula. dia.cviij.
De torpore animi. dia.cix.
De luxuria. dia.cx.
De superbia. dia.cxj.
De febribus. dia.cxij.
De dolore iliaco at⁊ extasi. dia.cxiij.
De totius corporis dolore ac languore uario. dialogus. cxiiij.
De furore. dia.cxv.
De ueneno. dia.xvj.
De metu mortis. dia.cxvij.
De uolũtaria i seip̃z manuũ iniectiõe. dia.cxviij.
De morte. dia.cxix.
De morte ante diem. dia.cxx.
De morte violenta. dia.cxxj.
De morte ignominiosa. dia.cxxij.
De morte repentina. dia.cxxiij.
De egrotante extra patriaz. dia.cxxiiij.
De moriente extra patriam. dia.cxxv.
De moriente in peccatis. dia.cxxvj.
De moriẽte sollicito quid de patrimonio ac libris futurum sit. dia.cxxvij.
De moriente anxio quid uxor eo mortuo sit acturа. dia.cxxviij.
De morien te sollicito quid post se patrie euentuꝝ sit. dialogus. cxxix.
De studio fame anxio in morte. dia.cxxx.
De moriente sine filijs. dia.cxxxj.
De moriẽte q̃ metuit isepult⁹ abijci. dia.cxxxij.

Finis annotationum secundi libri.

Francisci petrarche poete oratorisq; Clarissimi: in operis sui de Remedijs utriusq; fortune librum secundum: quo de aduersa disputat fortuna: Epistolaris prefatio.

Ex oib⁹ que mihi lecta placuerint uel audita: nihil pene uel iſedit altius uel tenacius inhesit uel crebrius ad memoriā redijt: q̄ illud Heracliti: Omnia ſm litem fieri. Sic est enim: Et sic esse propemodū vniuersa testant. Rapido stelle obuiāt firmamēto: Cōtraria inuicē elemēta cōfligunt: Terre tremūt: Maria fluctuant: Aer quatit: Crepāt flamme: Bellū immortale gerūt uēti: Tēpora tēporibus cōcertant: secū singula: nobiscum oia. Uer humidū: Estas arida: Mollis autūnus: Hyems hispida: Et que vicissitudo dicitur: pugna est. Hec ipsa igitur gbus insistimus: quib⁹ circūfouemur t viuimus: que tot illecebris blandiuntur: q̄q; si irasci ceperint sint horrēda: indicāt terremotus t concitatissimi turbines indicāt naufragia at q; incendia seu celo seu terris seuientia. Quis insult⁹ grādinis? Quenā illi vis imbriū: qui fremitus tonitruū: qui fulminis impet⁹: que rabies procellarū: qui feruor: qui mugit⁹ pelagi: qui torrentiū fragor: qui fluminū excursus: qui nubiū cursus t recursus t cōcursus? Mare ipsum preter apertas ac rapidā vim uētorū atq; abditos fluctuū tumores incertis vicibus alternātes: certos statutosq; fluxus ac refluxus habet: cū multis in locis: tum conspectius in occasu: que res oū manifesti motus latēs causa queri: non minorē philosophorum in scholis: q̄ fluctuū ipso in pelago litē mouit. Quid q; nulluz aial bellis uacat? Pisces: fere: uolucres: serpētes: hoīes: vna spēs aliā exagitat: nulli oium quies data: leo lupū: lupus cane: canis leporē insequitur. Est t canū stirps audentior: nō lupis modo resistere: sed leones: pardos: apros: ursos insectari solita atq; aggredi. Quorundā vo tam generosa ferocia t tā nobilis ferē elatio: ut ursos aprosq; fastidiant: inq; solos elephantes aut leones dignent irruere: qualē vnū Alexandro regi missū cōtemptuq; tali male cognito cōemptū occidiq; iussum legimus: missumq; inde alterū pbatūq; quadecuit: dilectūq; regi vnice atq; in delitijs habitū Nā ipsius canis erga hoiem: cui ferē amicissimus quāta sit charitas: nisi quā cōciliat spes cibi: pter morsus t latratus implacabiles: nō tm Acteonis fabula: sed discerptus uere pbat Euripides Ulpina fallacia vna quidē ex multis audita est: Piscatores cū ad urbē pisces deferrēt: qō estate libēter noctu faciūt: aliquādo vulpeculā ceu exanimē calle medio trāsuersam habuisse: quā arreptaz decoriaturi ex cōmodo: cū supra sarcinā piecissent illā ubi se piscibus affatim iplesset subito prosiluisse: mirantibusq; illis atq; indignantib⁹ effugisse. Jaz qui oro alij vulpiū doli: qui luporū ullulat⁹: quod murmur ad caulas que coruoruz miluorūq; circa colūbaz domos ac pullorz nidos vigilātia: qō iter se: ut phibēt naturale eternū atq; odiū? Alter alterius inuadit nidum effractisq; ouis spem plis interimit. Nā cucullo nō vnus quidē alterq; est hostis omnes fere auicule illi insultant pfugo semp t querulo. Quenā pterea t q̄les mustelarū contra aspides isidie? Quod circa diuitū thalamos acumē furū? Quenaz ex diuerso cuiusq; pro se suo in genere excubie: quātaq; q̄q; vigil repugnātia est? Quis uenatorz: quis ue aucupū artes ac laqueos quis piscatorū hamos ac retia: horūq; oium labores vigiliasq; explicet? aut hec cōtra: ferarū: auiū: piscium ingenia? Que cūcta quid sint aliud q̄ litiuz instrumēta? Age qui nā asylorū aculei uesparumq; hisq; cū pestibus? que boum prelia: qui sudores? Nec maior cauū equorūq; aut reliquorū quadrupedū pax quiesue. Que muscarū estiua tedia: que niuium quas muscas albas ludo dicunt hiberne molestie? Que soricū pennis ingetudo: que pulicū pernox obsidio: que culicum lis diurna: que anguiū ranarūq; cū ciconijs: que pygmeorz bella cuz gruib⁹? quas inter Arimaspos t gryphes pugnas excitat auri sitis? ut quorū maior iprobitas haud facile iudicē: nisi q; illi rapinā: hi custodiā moliuntur: Illos auaritia stimulat: hos natura. Jdē t custodie studiū t prede distantissimo mundi tractu apud Indos inuenio: Illic quoq; suū aurū contra parē gētis auaritiā formicis gbusdā icredibili mole t mira feritate tuētibus. Basiliscus angues reliquos sibilo territat: aduentu fugat: visu perimit. Elephātem draco spiris implicat seu perosis: Est enim incertū. Unde nōnullis aiantibus inter se naturale odiū: seu estate algidū sitiens cruorē: quod t quidaz tradidere: t pugne exitus facit ut credi possit: Si uerū est: alterū exanguem exiccatumq; emori: alterum vo fusi hostis hausto sanguine: ceu bello victorē: victūq; delitijs t nimio potu ruptū cōmoritūq; pcubere. Multa preterea genus hoc atq; in primis acerrimus epote dolor hirundis t visi uel auditi muris fastidia offendunt: Mirū dictu tātū animal t tātarū viriū tā pusilli hostis horrere conspectū. Sed sic sine lite atq; offensione nil genuit natura parēs: Leo ipse generosum ac securū animal: pro defensione fetuū ferrū spernēs: neu forte visū terreat: nec aspiciēs quidē rotaz strepitū uacuos currus agētiū: t gallinaceoz crista: quis nō stupeat: si uera fama est: magisq; etiam cantus super oia vo flammas metuere crepitātes traditur. Ea ergo huic generi lis ppria est: preter illam cōem feris oib⁹ uenationē. Est t sua lis tigrib⁹: rapte plis t pfugi hostis ludificātis instātē atq; ingenio retardātis. Lupo vna semp cū fame perpetua rusticisq; ac pauoribus lis manet. Uenenosa loquor t ferocia. Quenā vo mansuetis gregibus est quies? Quātis nisibus: quātisq; odijs confligūt sues? quātis armētorū duces? quenā inter illos certamina? quenā fuge? que victoris insolētia? qs victi dolor? que iniuriarū recordatio? qui reditus ad vindictam: quis nō legēdo ppendit: ut poetarū ingenia: t bellaces exercent tauri: t inter se aduersis luctātes cornibus hedi: quid de alijs: lis omnibus vna est: Nilq; nō ſm litē fit: quando nouum ad presepe hospes equus: qū pullus aduena quietū cibū inter pares sumpsit? Quis nō illō aduertit gallinis fetātibus pro imbecilli familia: quātus ardor: impatiētia quāta sit: q̄q; est id quidem cōe oium? Nulluz tā mite animal qō nō amor sobolis ac met⁹ exasperet. Halli se calcaribus impetunt t natura t cruore rutilas cristas inter vulnera detinent: totis coporibus obnixi: tautūq; sup-

bie paruo regnat in pectore xanta vincendi cupidi tas: tantus cedēdi pudor est. Anatū atq; anserum ptinaciam quis nō vidit: ut pectorib⁹ se perurgent clangoribus increpitant: alis diuerberant: rostris herent? Et quidē in ferocibus minus miri usitatū enim ⁊ cōe est: ut animalia maiora minorū perni ties ac sepulchrū sint. Fera feram: auis auē: piscis piscē: uermē uermis rodit: Quin ⁊ littoree uolu cres: aquatice q; quadrupedes: equor stagna: lac⁹ ⁊ flumina rimant: exhauriūt: ⁊ infestant: ut mihi oium inquietissima pars rerū aqua videaī ⁊ suis motibus ⁊ incolarū ppetuis acta tumultibus: qp pe que nouorū animantiū ac mōstrorū feracissima esse nō ambigit: usq; adeo: ut vulgi opinionem: ne docti quidē respuāt: oēs prope quas terra uel aer aiantiū formas hz eē in ags cū innumerabiles ibi sint q̄s ⁊ aer ⁊ terra nō hūt: Et in his qdē ferme oi b⁹ p̄da uel odiū litē parit. Quid q; his cessātib⁹ liś nō cessat? Age enim in amore quātus ȩlus: quan ta in coniugio dissonātia: quot querele: quāte suspi tiones amantiū: que suspiria: qui dolores: quanta non dicā dn̄orum ac seruoruz: qui nō ideo minus infesti: quia domestici hostes sunt: cum quib⁹ nulla vnq; par speranda: nisi quam uel mors fecerit uel paupertas. Nō dicam fratrum: quorū gratiā rarā ipsa ueritas ore Nasonis testata est. Nō filiorum in parētes: qó eiusdē poete carmē canit: sed paren tū quorū opinatissim⁹ est amor: Quāta indignatio in filios: quos dū bonos cupiūt: malos lugēt: Atq; ita quodāmodo dum ualde diligūt: oderūt. Et fraternū quidē paternūq; vincli nomē artissimi: se pe ¸sine amore: interdūq; cū odio videmus. ¶ Ue niā ad amicitie sanctū nomē: quod ab amando dictum: absq; amore nec esse certe nec intelligi pōt. Quāta vo in amicis q̄uis finiū p̄cordia: vie tamē actuūq; discordia: quāta opinionū atq; cōsilioruz conflictatio est: ut vir Ciceroniana diffinitio stare queat. Sit enim licet inter amicos beniuolentia ⁊ charitas: deest tamē illa oium diuinarū humanarū q; rerū p̄sensio: ex qua ille diffinitionez conficit. Quid in odio speres igit? Est ⁊ in amore odium: ⁊ in pace bellū: ⁊ in cōsensione dissensio. Ostēdā tibi sic eē ex hisipsis que assidue in oculis sunt. Fe ras aspice: quas ferro indomitas: oipotens amor domat intende animū: leene tigres: urse quanto cū murmure ueniūt ad id qó cupidissime faciunt? nō cupidas sed coactas putes. Ferarū alie dū coeūt magnis stridoribus: alie rapidis vnguibus ingete sunt. Jaz si credimus qó de natura viperea magni scribūt viri: Quāta rerū cōtrarietas: quantūq; liti giū: Maris caput sua quadā naturali sed effrena ta dulcedine in os vipere insertū: illa precipiti fe ruore libidinis amputat. Jnde iā pregnans vidua cū pariendi tēpus aduenerit: fetu multiplici p̄gra uante: ⁊ uelut in ultionē patris vno quoq; q̄p̄mū erūpere festināte discerpit: Jta duo aiantiū prima uota ¸ples ⁊ coitus huic generi infausta penitusq; mortifera deprehendūtur: dū marē coitus: matrē partus interimit. Apū aluearia contēplare que il la cōcursatio: qui strepit⁹: que nā nō mō bella cum proximis: sed ciuiles: ut ita dixerim: discordie ac bella domestica. Colūbarū nidos intuere: Sim plicissimū animal: ⁊ ut memorāt felle carēs: quan tis queso cū prelijs quantisq; clamorib⁹ vitam du cit: Jndisciplinatis in castris ac barbaris esse vi deare: adeo nec luce pacati aliqd nec nocte quidē videas. Mitto aūt insultus in alterutrū: Jpsuz in se vinclo mutue uoluptatis astrictuz par: eāq; ob causam ueneri sacruz quantis querimonijs ad op tatū ferī: ut sepe columbam circumit: sepe alis ro stroq; p̄sequit suus amās. ¶ Ad minutissima te re mittā: que nō ut minor: sic ⁊ minus spectabilis mi nus ue laboriosa materia est. Quenā ergo aranea rū insidie ⁊ q̄s vigil intētio: que captādis infirmio ribus telarū scena: qui retiū obtētus fallacijs ac ra pinis? Quid pānis tinea: qd caries tignis: noctur niq; uermiculi non sine tedio ⁊ obtuso quodā sub strepitu trabiū viscera fodictes? Jllarum marime quib⁹ cedēdis lune ac mēsiū obseruatio diligēs sit neglecta: Que latēs pestis ut fumosis tectis agre stiū: sic auratis regū laquearib⁹ insultat: tēplis quo q; sacratis ⁊ altarib⁹ sacrisq; opib⁹ philosophātiū nō parcit: quin ⁊ libroru postes ⁊ mēbranas ⁊ litte raſ: addā q; nisi pice ligda leniq; icēdio sit occursū nōnunq; periculi uel naufragij etiā causa est: ⁊ ma ria ingredi ⁊ carinas nauium terebrare ausa: sepe bellū graue nescientibus intulit. Preterea qd bru chus olerib⁹: quid segetib⁹ locusta: qd messib⁹ seu anser aduena: seu passer indigena: seu grus domi cilij translatrix: uolucresq; alie impotunū genus? Unde illud Georgicū Uirgilij: qó mirari soleo: iā nō miror ut aues sonitu terreanī. Rure enim nūc Italico habitanti: vnū hoc ex multis estiuis tedijs esse ceperit. Sic mihi ad uesperā ⁊ insultus volu crū: ⁊ lapidum collisio: ⁊ villici clamor durat. Ad hec quid ericius vindemie: quid herugo herbis: herucha frondibus: talpa radicibus? Quid postre mo areis horreisq; gurgulio: atq; i opi metuens formica senecte: ut ait ille: quis feror ⁊ perexigui animantis inquietudo: ut duz brume sue consulit nostrā turbat estatē? Tardus essem ad credenduz alijs: Expertus scio quāto nō solum tedio sed ⁊ dā no sit puluerulētū illud: ac trepida semper expedi tione festinū agmē: ut non tātū agros sed arcas ⁊ thalamos ⁊ promptuaria populent: Jam credere incipiā Pisanis in finib⁹ castrū qó aut lōge a navi gantib⁹ ostēdit: formicarū scatebras ac diluuio de sertū. Tale aliqd Uincētinis quoq; memorant in finib⁹. Et ego uel utrobiq; uel ubiq; fieri posse cre diderim: Sic me nup nō agresti quidē sed urbana paulominus pepulerūt domo: ut ignis ⁊ calcis ad extremū fuge rerū remedio opus esset: Apuleioq; fidē habeā: cōsumptū ab his hoiem ⁊ si desit mel. Mirariq; me nō negē: quid est q; quidaz sollicitu dinis exemplū ¸ppositere formicam: alij de hac lōgos texuere sermones: parsimoniā atq; industriā predicātes? Bene hercle: si omnis sollicitudo lau dabilis esset: Exemplū fortasse igit predonib⁹ ido neū: nō his quibus de suo viuere siue cuiusq; iniu ria mēs est. At sollicitū animal: quis nescit: sed im probū: sed iniustū rapto viuens: nullius industrie nisi in malū: nulli⁹ usus: ac incōmodi tedijq; multi plicis: Cur igitur hoc exēplū dederint: cur hoc ani mal laudauerint: dico iterū miror: p̄cipue cū adeſ set apis industriū ¸ prudentissimum q; aīal: nulli no xiū multis utile: sibiq; ⁊ alijs arte quadā naturali ter insita ⁊ suo illo nobili labore subueniēs. Quid nūc ego dānosam eloquar ubertatē ⁊ excrescētiuz luxuriem filiorū: contra quam peruigil excubat: ⁊ p̄e duris vnguib⁹ armatus agricola ⁊ ultrici suc-

cinct⁹ falce frōdator? Quid lappas ⁊ tribulos atq; ānuā tēpestatē renascētiū stirpiū ac radicū litiū ac laborū materiā imortalē? Quid imbriū bella furē tiū ⁊ molles niuiū ⁊ uredinē pruinarū: ⁊ asperita tē ⁊ violētiā glacieī: ⁊ torrentiū repentinos impetus: ⁊ uaga fluminum incremēta: totas sepe regiones ⁊ magnos populos: sed in primis rusticorū septa quassantiū: quorū in tot malis vir terrestris ⁊ i terrā semp accliuis agitur vita? Atq; ut delicatorū ac diuitū tedijs aligd dicā: Quis nocturna auriū bella nō pertulit? Bubones strigesq; ⁊ oblatrantiū limine canū supuacuas excubias: ⁊ catas in tegulis nundinantes ac tranglla silētia horrendis occētibus ⁊ clamore tartareo infestātes: ⁊ mesti soricum occētus: ⁊ quicqd inter tenebras importunū strepit? Hīs accedūt ⁊ nocturna ranarū coaxatio: ⁊ matutini planctus birūdinū ac mine: adesse Itym putes ac Tereū. Nā diurna auriū quietē ⁊ cicade stridule: ⁊ ꝓcaces cozui: ⁊ rudentes impediunt aselli: ⁊ balatus pecudū: ⁊ mugit⁹ boum ⁊ magno precio parua ouā uendētiū gallinarū cōcētus incōditus fine carēs. Super oia vo uel suillus stridor: uel vulgaris clamor ⁊ stultorū risus: quo inepto res ineptior nulla est: ut Catullus ait: Et ebriorū cāt⁹ ac gaudia quib⁹ nihil est tristius: ⁊ litigantiū querele: ⁊ anile ꝓuitiū seu garritus: Et puerorū nūc prelia: nūc lamēta: ⁊ nuptiarū uel cōuiuia turbida uel choree: ⁊ uxorū viros arte lugētiū leti fletus: Et parētū ueri natorū in mortib⁹ eiulatus: Adde his fori turbas ac strepitū altercationesq; mercātiū ⁊ ementiū: hinc contēptus: hic uēdētiū iuramēta. Adde hinc artificū laborem uoce mulcentiū mestos cātus: Hinc fidib⁹ lanas ac uellera cōglobata pulsantiū: iniucūdā musicam: ⁊ telas pectinis pererrātis: Hic follīū fabrilīū raucos flatus: ⁊ acutos sonitus malleorū: quib⁹ scissa egs partibus hiberna nox addit: ut nullū uel quieti datū ꝓs litibus sit imune. Ut vo insensibiliū rez genus attingam: Quid uel cuz ferro magnes habet uel cū magnete adamas: quorū ⁊ si causa litis occultior: lis aperta est. Magnes siquidē ferrum trahit: adhibe adamantē: trahere desinet remittetq; si traxerit. Utrobiq; vis mirabilis: seu q̄ pigro ⁊ informi lapidi natura quasi manus atq; vncos dederit aduersus rigidū ac prevalidum metallū: seu q̄ illos sibi de lapide altero astāte surripuerit: que non prime litis finis sed noua lis est. Et si hoc ultimū multi negēt: Mihi enim experiendi hactenus uel occasio defuit uel uolūtas: Itaq; nihil affirmo Primū vo notū adeo ut ne affirmari quidem sit necesse. Uerū ego breui nimis in tpe ⁊ angusto in spatio opus ingēs magno impetu aggressus: iaz hinc video ad banc rē plus mihi animi esse q̄s virium. Nec mihi nec cuiq̄s saneynū hoc agēti ex cōmodo facile futurū singula ꝓsequi: ex quib⁹ appareat oia ꝑm litez fieri: que seu magna: seu parua magno miraculo fiant: licet nondū tamē illud maximum stupendumq; inter sūma ⁊ extrema nature prodigia numeratū attigi: sed attingā paucis. Echineis semipedalis pisciculus nauim q̄uis imēsam uētis: vndis: remis: uelis actā: retinet: solus elemētoruz atq; hoium vim retūdēs: nullo quidē actu alio q̄s nauigij postibus adherēdo: nullo demū conamine sed natura ipsa. Quod ⁊ si scriptis illustribus insituz: e numero tamē incredibiliū haberēt si de Oceano: indico fortassis aut Scythico scriptū ēet: ⁊ nō potius in nostro mari mōstrū hoc romanis imperatoribus accidisset. Aiaduersa enim more causa: q̄ tota classe ꝓdeūte nauis vna uelut in anchoris staret: neq; prorsus loco moueret: dimissis pelagi expertis: manu: ut dicitur: cōperta ueritas: ⁊ limacis instar piscis clauo insidens: inuctus atq; ostēsus est principi indignāti tm in se potuisse tantillū aial: idq; vnū precipuū admiranti: qō in nauigiū recept⁹: tantā illā exterius inherendi efficaciā amisisset. Nā illud alterū monstri genus nō siluisse equidē q̄s affirmasse maluerim: cui⁹ apō nos nescio q̄s uerax sed noua utiq;: ⁊ ob id ipsuz suspecta mihi est fama. Esse circa mare indicū inaudite magnitudinis auē quandā: quā Rochū nostri uocant que nō modo singulos homines: sed tota insuper o stro prehensa nauigia secū tollat in nubila: ⁊ pēdētes in aere miseros nauigantes aduolatu ipso terribilē mortē ferat. Quāta vo vis auaritie est: que neq; alijs multis: neq; hoc vno tā imani periculo a nauigatione deterritos sequaces suos prede auidos predam facit? ¶ Jam vo ut de inuisibilib⁹ aliqd ad inceptū trahā: Quāta cōmixtione cōtrariorum fit uotiua tēperies: inter quas contrarietates aduersantiū extremorū ad mediū virtutis: per q̄s differentias quātaq; discordiā uocū ad musicā cōcordiā peruenit? Deniq; quecūq; sunt excute: ⁊ ꝓcurre aio celū: terras: maria: eque in summo ethere ⁊ in fundo pelagi: Jnq; imis terre certatur biatib⁹: eque in siluis ⁊ in agris: eque in desertis arenarū ⁊ in plateis urbiū lis eterna est. Ne eniz varietate rez ab incepto deuiē: taceo q̄ iā inde ab ipso mūdi primordio inter ethereos spūs: in ipa celi arce pugnatum est: hodieq; in hoc tractu caligino si aeris pugnari credit: Taceo q̄ in illo celesti cōgressu victi angeli victoribusq; iā suis facti impares: dū i nos mortales terre accolas ulciscī: studēt imortale nobis bellū tēptationū variaruz durūq; negociū atq; ambiguū peperere: Taceo q̄: ut oia: ⁊ que sensu carēt: ⁊ que sentiunt in vnū cogā: a supremo celi uertice: ut dixi: usq; ad infimū terre centrū: ⁊ a principe angelo: usq; ad minimū ⁊ extremū uermē iugis ⁊ implacabilis pugna est. Hō ipse terrestriū dux ⁊ rector aiantiuz: qui rationis gubernaculo solus hoc iter vite ⁊ hoc mare tumidū turbidūq; tranglle agere posse videret: q̄s cōtinua lite agit: nō mō cū alijs sed secū de quo mox dicā. Nūc de primo agendū: Siquidē nihil mali est qō non hō in hoiem machinet: ut cetera hoium mala vndecunq; uenientia: seu a natura: seu a fortuna: huic vna collata leuia quedā incōmoda videant. Jd eniz vo si ad plenum aperire voluero: id quod nolim: quodq; a ꝓposito longe est: ⁊ ois humanorū actuū scena retegēda: ⁊ ois eui historia retexēda erit: hoc vnū dixisse satis fit. Quia si nulla vnq̄s alia q̄s romanorū bella toto fuissent orbe terrarū abūde bellorū esset ⁊ litiū. ¶ Adde sententiarū dissonantiū ⁊ inenodabiles rerū nodos: Quis sectarū varietates aut philosophorū bella dinumeret? Populorū ⁊ regū prelia quieuerc: philosophi nō quiescūt: ⁊ pugnāt illi de eo qō cū huius eē ceperit esse desinit illius. Hi de ueritate litigāt: que vna simul oium esse pōt: neq; banc lītē aut quesite ueritatis splēdor: aut Achademicus vnq̄s ualuit finire Carneades philosophice sequester pacis an-

rius sed irritus: ut nō inelegāter mihi quidem diri
ſſe videat Anneus Seneca: ubi horologia philo
ſophis confert: q̄ ſcilicet par utriſq; diſcordia eſt.
Jdq; q̄ uerū ſit: quiſq; t philoſophis animū t ho
rologijs aurē dedit: itelligere potuit. Nec vō alio-
ruꝫ doctrina trangllior. Que grāmaticorū adhuc
u ſub iudice lis exiſtens? qui cōflictus rhetorū? que
dialecticorū altercationes? que deniq; artiū oium
diſcordie? qui clamores inter cauſidicos? q̄; bñ cō
ueniat ipſarū cauſarū immortalitas ꝓbat. De con
cordia medicorū teſtimoniū ſit egrorū. Uitā certe
quā breuē dixere: ſepe ſuis litibus fecere breuiſſi-
mā. Quāta eſt p̄terea de ſacris t de religione diſ
formitas aiorū. Nō tam litteratorū uerbis homi
nū q̄; populorū armis: t cāpo ſepius commiſſa q̄;
ſchole. Jta cū vna ſit ueritas: vnūq; ſit in reb⁹ uer
Lui ut ait Ariſtoteles oia ꝓſonāt: de hoc tā diſſone
pugnāteſq; ſententie ipſos ueri agitant ꝓfeſſores.
Quid de cōi vita deq; actibus mortaliū loquar?
vix duos in magna urbe cōcordes: cū multa: tum
maxima edificioꝝ habituūq; uarietaſ arguit. Nā
quis vnq; tā locupletis delicatiq; patriſſamilias
nact⁹ eſt domū: ut non ibi multa mutauerit: ut qō
vni ſtudiū fuit extruere: alteri ſit uoluptas euerte-
re. Teſtaſ mutate ſepius feneſtre: obſtruſa oſtia:
paſſimq; uetuſtis in parietib⁹ noue indicāt cicatri-
ces. Necq; in alienis id tm̄: ſed in noſtris patimur:
ſua dū cuiuſq; ſententia ſecū pugnās: qō ait Flac-
cus: Diruit: edificat: mutat quadrata rotūdis: quo
luce clari⁹ fiat: q; nr̄m: quiſq; cū alijs: quis ue ſecū
ſit. Jā qui veſtiū modus: quiue habitus: triduum
totū noſtris durat in urbib⁹: que municipiorū ſci-
x ta nō ut lōgeua eſſent cū ſuis latorib⁹ deſierūt. Ad
hec quenā ducū inordināda acie: que nā nautarū in capien
do conſilio diſparitas que ue diſcordia eſt? Didici
hoc ego ultimū magnis ſepe periculis meis: dum
mari celoq; mortem minitantib⁹ nocte ſimul ac nu
bibus cuncta terrarū ac ſtellarū ſigna tegētibus:
puppe iā fatiſcente t ſemioppleta fluctib⁹: naute
de ſūma rerū media in morte ꝓtrarijs ſtudijs atq;
opinionibus obſtinatiſſime litigarēt. Adde in qui-
b⁹ ſine aduerſario lis eſt: Que ſcriptorū p̄relia cuꝫ
mēbranis cū attrameto: cū calamis: cum papyro?
Que fabrorū cū malleis cū forpicib⁹: cū incude?
Que aratorū cū ſtiua: cū uomere: ipſiſq; cū glebiſ
t cū bobus? Que militū: nō dico: cum hoſte: ſed
cū equis atq; armis ꝓprijs: dū t illi rebellāt t p̄re
grauāt aut cōp̄imūt? Quid dictātibus ſcribenti-
buſq; negocij eſt: dū hos inexpletū loqui multa co
git intētio: Illos uel expleta percipere uetat: hinc
inſcitia: hinc uolatilis t incōſtans anim⁹ ſemperq;
aliud cogitās q̄; qō agit? Sed qd ſingillatiꝫ ago?
y Nulla mechanicarū difficultatib⁹ ſuis uacat. Re-
lique vō ut gdā note dulcedinis: ſic latētis ama-
ritudinis multū habēt: nilq; eoꝝ etiā que delectāt
ſine lite agit. Jam que infātiū bella cū lapſib⁹: que
puerorū rixa cū litteris amariſſime ſerētiū: qō p̄re
dulciter metāt? Quenā inſup adoleſcētū lis cum
uoluptatib⁹ dicā uerius: imo quāta ſecum lis affe
ctuūq; colliſio? Cū uoluptatibus eſt nulla lis peni
tus: ſed cōſenſus eſt oi lite funeſtior. Credo exper-
tus: nulli hoium generi: nulli etati plus litigij eſſe:
plus inextricabilis laborioſiq; negocij: nullos ho-
miū tā letos videri: nullos eſſe tam miſeros aut
tam meſtos. Poſtremo quenā feminis puerperij
difficultas: quantūq; diſcrimē? Quenā viris cum
paupertate atq; ambitione luctamina? Quāta vi-
te plura q̄; expedit ſatagētis anxietas? qō deniq;
illud ſenū cū etate ac morib⁹ ꝓpinquāte morte: qō
oium ipſa cuꝫ morte: quodq; ipſa quoq; eſt morte
moleſtiuſ: cū ꝓpetuo mortis terrore certamē? Poſ
ſem hunc ſermonem mille rerum argumentis extē
dere: Sed ſi ut libro ſuperiore uoluiſti ſic epiſtolā
quoq; hanc p̄logi locum obtinere: t libri huius
partem eſſe uolueris: Jam hinc video quantū hec
ipſa p̄fatio libri modum excedat. Jtaq; frenāda
curioſitas t cohibendus eſt ſtilus. Ad ſummā er- 5
go omnia: ſed in primis omnis hominum vita lis
quedā eſt. Uerum hac externa lite interim omiſſa
de q̄ pauloāte dixim⁹: t que minor utinā: t ob id
minus omnib⁹ nota eēt: Lis interior quāta eſt: de
neq; enim ſolum contra aliā: ſed cōtra ſuā: ut dixi
ſpēm: neq; contra aliud indiuiduū: ſed cōtra ſemet
ipſum: Jdq; t in ſuperficie iſta corporea que no-
ſtri pars viliſſima atq; ultima eſt: t in intimis ani-
me penetralibus quiſq; ſecum ſe aſſidue bellū ha-
bet. Nam t corpus hoc q̄; contrarijs eſtuet ac tur
betur humorib⁹: ab his quos phyſicos dicūt q̄re:
Alius: q̄; diuerſis q̄; aduerſis ſecū pugnet affe-
ctib⁹ vnuſq; nō aliū q̄; ſeſe interroget: ſibiq; re-
ſpondeat: q̄; uario q̄q; recip̄roco mentis impulſu
modo huc rapitur: modo illuc: nuſq; totus: nuſq;
blā vn⁹ ſecuꝫ ipſe diſſentiēs: ſe diſcerpens. Haꝫ ut
ſileā reliquoſ mot⁹: uelle: nolle: amare: odiſſe: blan
diri: minari: irridere: fallere: fingere: iocari: flere:
miſereri: parcere: iraſci: placari: labi: deijci: attolli:
titubare: ſubſiſtere: p̄rogredi: retrouerti: inchoari:
deſinere: dubitare: errare: falli: neſcire: diſcē: obli-
iſci: meminiſſe: inuidere: contemnere mirari: faſti
dire: deſpicere ſimulq; ſuſpicere: t que ſunt eiuſ-
modi: quibus utiq; nihil incertius fingi poteſt: qui
buſue ſine ulla requie ab ingreſſu uſq; ad exitū flu
ctuat vita mortalis. Quenam tandem illa paſſio-
num quatuor tempeſtas ac rabies: Sperare ſeu
cupere t gaudere: metuere t dolere: que rerum
inter ſcopulos p̄procul a portu miſerum alternis fla
tibus animum exagitant: quas alij fortaſſe immo
certe aliter: ſub vno ne integro quidem uerſiculo:
t ut Auguſtino placet: notiſſima ueritate Virgili⁹
ſtrinxit de quibus ad utranq; partē t plura quidē
t pauciora dici poſſe ſcio. Uerum ego ne breuita-
ti admodum ſtudui nec copie: ſed que de cōmuni
vita hominum: quo ſe obtulerunt ordine ſcriptis
inſerui ne legētē uel inopia uel faſtidio fatigarem.
Neq; vō te moueat fortune nomē: non tantū in ip-
ſis inſcriptionibus: ſed in opere repetitum. Sepe
quidē ex me quid de fortuna ſentiam audiſti. Sed
cum his maxime qui doctrina minus fulti eſſent
hec neceſſaria p̄ueniderem: noto illis t cōi uocabu
lo uſus ſum: non inſcius quid de hac re late alij:
breuiſſimeq; Hieronymus ubi ait: Nec fatuꝫ: nec
fortuna: cōis ergo acies: ſuum hic loquēdi morem
recognoſcet: Docti autem qui perrari ſunt: quid in
tendam ſcient: nec vulgari cognomine turbabun-
tur. Bipartiti ſane operis paſſionuꝫ ac fortune de
parte altera que viſa ſunt diximus: de altera que m
debinc viſa fuerint: dicemus.

Explicit Epiſtolaris Prefatio.

¶ Frāciſci Petrarche poete Oratoriſq; Clariſſimi: conſolatiui operis ſui ad Azonem de Remedijs utriuſq; fortune: Liber ſecūdus de Aduerſa fortuna diſputans: feliciter incipit.

¶ De deformitate corporis. Dia.I.

¶ Do. Hiſſe mecū nimiſ illiberaliter naturā queror: que deformes genuit. ¶ Rō. O quot faces extinxit: quod occurrit incēdijs. ¶ Do. Deformē genuit natura. ¶ Rō. Nō dedit quod delectet ſi quod proſit dedit: ſatis eſt: mitte q̄relas. ¶ Do. Nō dedit forme gratiā natura. ¶ Rō. Dare nolu it quod egritudo corrūperet: quod ſenectus eriperet: Dedit forte quod nec mors ipſa cōtingere audeat. ¶ Do. Formā corpis natura negauit. ¶ Rō Si formam animi largita eſt: maxime debitorem exigui repulſam alta mente deſpicito: ⁊ offenſaz ſpeculi ꝓſcientia ſolare. ¶ Do. Inuidit natura formā corporis. ¶ Rō. Non inuidit ſed erubuit dare qō quotidie minuaſ ⁊ pereat. Vera liberalitas manſuro munere noſcitur. Putria ⁊ caduca auari etiā donāt: Forma fugax ⁊ fragile nature donum paucis ad utilitatē: multis ad pernitiem: nulli ad ſalutē ueraq; gloriā data eſt. ¶ Do. Forma mihi corporis negata eſt. ¶ Rō. Raro admodū forma inſignis honeſtaſq; vno ſub lare habitāt: Bene tibi accidit ſi peiori excluſa: hoſpes melior tecum eſt. ¶ Do. Nullū forme decus obtigit. ¶ Rō. Quid hinc doleſ: aut quid penitus ſanctū piumq; animo uoluis? In quod tibi neceſſariā aut oīno uſui ⁊ nō potius impedimento eſſe corporis formā putes? Multos forma fecit adulteros: caſtū nullū. Multos per lubrica uoluptatum duxit ad infamē mortē qui deformes ſine dedecore periculoq; viriſſēt Et quid multos dixi? Innumerabiles in diſcrimē fere omnes in crimē trahit. ¶ Do. Cur me deformem genuit natura? ¶ Rō. Ut ipſe te ornares ac formoſum faceres ea forma que tecū eſſet in ſenio in grabatulo: in feretro: in ſepulchro: eſſetq; tua nō nature laus aut parentū. Pulchrius eſt pulchruz fieri q̄z naſci. Illud enim caſus hoc ſtudij ē. ¶ Do. Corporis multa deformitas me premit. ¶ Ratio. Deformitas quidē hec apud quoſdaz infelicitatis quedā portio eſt. Tu crede dicētibus: nō deformitate corporis fedari animū: ſed pulchritudine animi corpus ornari. Non te hoc igiſ inhoneſtat aut premit: ſed honeſtandi animi materiam aſſurgēdi q; aditū per virtutes aperit. ¶ Do. Deformē natura parens genuit. ¶ Rō. Si deformē Helenam genuiſſet: uel: ut viros loq̄r: ſi deformes Paridem fortaſſe Ilion adhuc ſtaret. ¶ Do. Deformis i lucē editus queror. ¶ Rō. Pauci boni formam corporis amarunt: nullus optauit: quidā etiā pieceruntt: Quod feciſſe laudatur ille Thuſcus adoleſcens qui preclari vultus eximiā ſpeciē: quā ſuſpectam multis aduerſamq; fame ſue ſenſerat ⁊ pudicitie aliene illatis ſibi ſponte vulneribus deformauit: q; tibi diſſimilis qui id optes quod ille ſibi abſtulit: ⁊ quo rari nunq; inocue uſi ſint. ¶ Do. Forma careo. ¶ Rō. Tutius eſt caruiſſe quo in experimentū tui anceps ac laborioſum ſepe uenturus ſiſ

Multis forma nocuit: cunctos exercuit: quoſdaz poſt inſultus varios molliuit ⁊ vinci faciles dedit atq; ab honeſtate tranſuerſos in culpam truſit. ¶ Do. Deformis ⁊ breuis nimiū ſtatura ē. ¶ Rō. Non eſt ut reris proſequendū querelis icōmodū lōge conſpectior eſt ſtatura: breuis expeditior agiliorq;. ¶ Do. Statura perbreuis ē. ¶ Rō. Quid uetat: ut in parua domo magnū virū: ſic in paruo corpore magnū animū habitare? ¶ Do. Corp⁹ exiguū eſt. ¶ Rō. Id ſcilicet lamētaris qō teipſo nō es ornatus ſed leuis ⁊ facilis ⁊ ad cūcta uerſatilis. ¶ Do. Perexiguū eſt corpus. ¶ Rō. Quis vn q; de exigua conqueſtus eſt ſarcina? Juſta hercle dolendi cauſa q; non preſſus mole corporea ſed indutus: neq; ipſe tibi tedio ſed uſui ſis. ¶ Do. Contemptibili ſum ſtatura. ¶ Ratio. Ut glorioſum nihil niſi virtus: ſic contemptibile nihil niſi vitium Nullam virtus reſpuit ſtaturam. ¶ Dolor. Exigua corporis ſtatura eſt. ¶ Rō. Nō ſtaturā corporis virtus exigit ſed animi. Nec ſi lōga: ſi recta: ſi ampla: ſi magnifica: ſi decora eſt: ſit illa altera qualiſcunq;: nihil ad rē: Non ſolū domi ſed ne militie quidē niſi magis obeſſe videreſ. Noſti vt Mari⁹ ſūmus dux: non longos ſed toroſos ⁊ ualidos milites eligebat. Id q̄z feliciter: q̄z cōſulto faceret: crebre ⁊ ingentes indicāt victorie. Habet corporum ꝑceritas maieſtatis pluſculū non vigoris. ¶ Do. Breuis eſt ſtatura. ¶ Rō. Nec non impedit quin vir bonus ⁊ magnus eſſe poſſis. Inſuper ⁊ rex ſi ſors tulerit ⁊ imperator. Et ſi eniz Africanus Scipio celſus corpe: Juli⁹ Ceſar ſtatura fuerit excelſa breui tñ Alexāder macedo ⁊ Auguſt⁹ Ceſar nec eorū magnitudini breuitas obfuit: nec detraxit fame ¶ Do. Uellē eē altior ⁊ maior. ¶ Rō. Aſſurge aio creſce virtutib⁹: maior eris atq; altior. Hoc utili⁹ hoc facilius incremētū. ¶ Do. Cuperē eſſe formoſus. ¶ Ratio. Diſce amare atq; optare meliora. Stultū eſt amare periculū ſuū: Stultū optare qō nullo ſtudio queri pōt. Nēpe ſi cōtra naturam formoſus fieri ſtudeas: nil ultra proficies q̄z ut deformior videare. ¶ Do. Formoſuſ eē ne quicq; nitor ¶ Rō. Nitere aūt bonus eſſe: Id nō fruſtra enim facies. Hoc inter multa precipuū virt⁹ habet: queri poteſt: eripi nō poteſt. Cū reliqua i arbitrio ſint fortune: nec obſtāte illa queri ualeant nec ſeruari: Sola virtus fortune legib⁹ libera eſt atq; illa obluctante clarius nitet.

¶ De imbecillitate. Dia.II.

¶ Dolor. Atura me genuit imbecillē. ¶ Rō. Ut i putri uagina enſis ferreus: ſic in fragili corpore fortis ſepe anim⁹ latet. ¶ Do. Imbecillis nat⁹ ſū. ¶ Rō. Nō eris idone⁹ uectādis onerib⁹ aut aruo fodiēdo: ſz honeſtis ſtudijs ſz iuſtis i perijs. Sic i naui robuſtior gſq; remū agit: at prudētior clauum regit. Uita quaſi nauis rerum fluctibus ⁊ mūdi pelago iactata ſuos remos habet ſuūq; gubernaculū: A vilioribus repulſus officijſ ad nobiliora conuertere. ¶ Do. Imbecillē genuit natura. ¶ Rō. Quid ſi robuſtiſſimum genuiſſet? An ꝑpetuū robur erat: an nō robuſtior egritudo? Ut ſileam caſus innumeros qui repēte totū hominē debilitant atq; eneruant: Animi robur optabile eſt: qō nec dies minuit nec fortuna. ¶ Do. Corpore imbecillis ſum. ¶ Ratio. Animum foue atq; exerce ſuis artibus quas meliores eſſe diuturnio

resqz non ambigis: Laborem corporis linque ruricolis: nautis: fabris. ¶Do. Nulle mihi ab origine fuere vires. ¶Rō. At idipsum nō būisse: qz pdidisse tolerabilius est. Nempe si fuissent nō mansissent: Nam z Milonis senuerūt vires: z Herculis senuissent. Non sic Socratis: nō Solonis: nō nestoris: nō Catonis. Melioribus utere: Nil pōt delectare magnū aiuz quod nō duret. ¶Do. Corpusculum imbecille est. ¶Rō. Si organū inhabitanti aio sufficiens fuerit satis est virtū. Cor⁹ nanqz ppter animi seruitiū fecisse naturā: Nemo taz corporis seruus est qui nesciat id si propzio munere fūgitur: Quid accusas seu quid amplius requiris? Nam qui ingenio fragiles: corpore prevalēt bi beluis proxime accedūt: z sepe qō miserū ē: alijs seruiunt. Sepe vo qō miserrimum: atqz ubi humane miserie summa est: animū ipsi suū seruire corpori suo cogunt seruitute fedissima. ¶Do. Corpus inualidū est mihi. ¶Rō. Uera z generosa vis bois in animo est. Corpus est quasi quedā domus animi qz robusta: qz fragilis: nihil ad hospitē: paucorū precipue dierū: modo ne corruat: tunc migrandi necessitas in aliud: idqz ppetuū domiciliū hinc exclusos transfert. Plus dicerē si plus capere posses nec vulgari strepitu prorsus obsurduisses: Corpus ipsū nō animi domū esse sed carcerē: nec amicū certe sed domesticū hostē: cuius tibi fragilitas sit optāda q̄ tu liber maturi⁹ sis ac victor. ¶Do. Nulle sunt mihi vires. ¶Rō. Nulle penitus duz ualeas: nō sunt: q̄ si nō vales: alia est querela. Nō ergo nullas vis dicere: sed paruas vires. Non es robustus: ut ille coetaneus tu⁹: neqz is: ut ille ali⁹ neqz ille ut bos utqz elephas: Suus cuiqz virium modus est: cuiqz qō sat esset indulgētior natura distribuit parens optima: z suorū fetuuz amātior qz quisqz sui. Nō potestis de defectu queri de imparitate querimini. Turbidū genus z querulū: qua sublata mūdi decor intereat necesse est: sic qō optimū est in rebus id fertis egerrime.

¶De aduersa ualitudine. Dial. III. ¶Do.

A Aduersa ualitudo est. ¶Rō. Quod expectabam audio: cognate etenim sunt quere le. At si caro spiritui hostis ē viciſſimqz contra se militāt: Quod in se expertus ille magn⁹ ueri amicus: in omnibus uerū dixit: cōsequens est ut quod alteri obest: prosit alteri. Q̄ si spirit⁹ carne nobilior melioꝛqz est: cui maxime sit fauendum vides ac fortassis intelligis ualitudinē: quam aduersam dicis esse prosperrimā. ¶Do. Inualida ualitudo ē. ¶Rō. At est ualida hortatrix parsimonie dehortatrixqz libidinū: z magīra modestie. ¶Do. Mala est ualitudo corporis. ¶Rō. Si ualitudo animi bona est: pone sollicitudinē: quicquid corpo

B ri euenerit: saluus es. ¶Do. Corpus egrum infirmūqz est. ¶Rō. Multis ad salutē anime profuit corporis egritudo. Ille vir altus ex humili: ex agsuectus ad sydera: celiqz clauiger effectus: cui⁹ vmbra sola morbos corporū molestiasqz pellebat: Interrogatus aliquando cur filiam ipse suam graui morbo pressam sineret: respondit: Sic expedit ei. Tu quid scis: an z tibi sic expediat? ¶Do. Diu corpore sic affectus sū. ¶Rō. Ille idē de quo loquor filiā mox ut tuto sanam fieri posse cognouit z sanauit: z sanādis alijs habilem fecit. Et tu facito ut se cura tibi sanitas tua sit: fortasse sanabere. Denicqz

quod tuū est: animū cura celestiqz medico curādū offer. De reliquo vnū hoc intrepide dixeriz: z si nō quod iuuat: at pfecto qō expedit spera. ¶Do. Ualitudo anxia est. ¶Rō. Est que obliuionē somnūqz discutiat z torporem abigat. ¶Do. Ualitudo infirma est. ¶Rō. In infirmitatibus gloriare z virtutem perfice: Duo hec vnius magistri ore didicisti. ¶Do. Ualitudo misera est. ¶Rō. Comes iucunda: sed fidelis que te crebro uellicet: iter signet: z cōditionis admoneat: optimū in periculis monitor fidus. ¶Do. Ualitudo corporis extrema sine remedio est. ¶Rō. Sile z gaude ruinoso carcē vinctum te egrediere facilius ac citius.

¶De ignobili patria. Dial. IIII. ¶Do.

A Ignobilis patrie ciuis sum. ¶Rō. Esto tu i nobilis: Naz nil uetat: nihil cū patrie nobilitate tua nobilitas mixtum habet. ¶Do. Parue urbis incola sum. ¶Rō. Et magne urbes paruos ciues habēt: Immo fere ex his cōstant: z parue magnos quosdam habuere. Quin in siluis abiectus ac nutritus Romulus: omniū urbiū regīnā urbem romā cōdidit: quā euertere uoluit in maxima urbe genitus Catilina. ¶Do. In exigua patria natus sum. ¶Rō. Magnificare illam stude. Nihil eque ciuitates amplificat ut ciuiū virtus ac gloria. Qui hoc edificijs aut fertilitate melius atqz opibus fieri putat: fallit: ut singulos viros: sic z urbes z regna z imperia: non uetustas: nō turres ac menia: non platee: non palatia ac tēpla marmorea non statue: nō picture: nō aurū nō gēme: nō cāpi legionū z classium pleni portus: non peregrinis referta mercibus emporia: z lucri amore equor oē sulcatū: nō postremo ciuiū forma uel numerus: nō rerū copia exūdansqz cibis forū: nō purpuree chlamydes virorū: onustēqz miris cultib⁹: nō fast⁹: nō delitie: nō uoluptates: sed virtus sola nobilitat: gestarumqz rerū fama quam viri pariunt: non muri.

B ¶Do. Parui municipij ciuis sum. ¶Rō. Nesciś Biātē Pirenneū fuisse: Pythagorā Samiū: Anacharsim Scythaz: Democritū Abderitē: Aristotelem Stragyritē: Theophrastū Lesbium: Tulliuz Arpinatē. Chous Egei maris breuis insula: z poetā non ignobilē Philitē tulit: z medicorū patrē z sculptorū ac pictorū principes: Hippocratem scilicet z Phidiam z Apellem: ut intelligi possit ingeniorū magnitudini locorū angustias non obstare.

C ¶Lo. Ignobilis est patria. ¶Rō. Nobilitare tu illam pro virili parte si uelis: potes cuz te illa facere non possit ignobilem. Nec Aume quidē Pompilio ad romanū regnum: nec Septimio Seuero ad imperiū obstitit soli natalis humilitas. Summo hominū Augusto: z si recēs romana: quia ipe scilicet in palatio natus sit: origo tamē gentis antiquior Ueliterna est. Gaio Anthias: Uespasiano autē vici incogniti reatini. Contra vo Lariſſeā famā vulgauit Eacides: z Peleum a seculis fuscum nomē atqz humile: quod Philippus erexerat: Alexander ad celū tulit. Non satis est ciuibus obscuritatē patrie nō nocere: niſi ciuium claritas patrie prosit. Asylum ignobile atqz opus pastorium roma fuit: que non ante clarescceret qz res illā geste z suorū virtus excellens ciuium illustrasset. ¶Do. Obscure patrie suz addictus. ¶Rō. Lumē virtutis accende: quo inter tenebras enitescas: in quib⁹ hoc saltem boni erit: ut uel parua luce clarissim⁹ vi

deare: sic uel illa te claruꝫ faciet: uel tu illa. ¶Do. Humilis patrie habitatoꝛ sum. ¶Rõ. Esto ꝛ tu humilis habitatoꝛ: qꝫ tui animus humilis sit. Habes publice matris exemplũ: ne te nido latius extẽdas nisi his tantũ quas tibi virtus alas fecerit. His enim uti licitũ: usosqꝫ feliciter cõplures modo diximus. Proinde mortalis hoc saltẽ isolentie frenũ tene. Quidam de sola patrie nobilitate supbiunt: Stultum genus.

¶De originis obscuritate. Dial. V. ¶Do.

A Obscuris parentibus natus sum. ¶Ratio. Non est forsan ut tu reris odiosa cõditio: nescio an ꝛ optabilis ignobilez nasci: utrãuis vite viã spectes. Nam seu uoluptatibus obsequi: vulgiqꝫ uestigijs tritũ iter sequi statuis excusabilioꝛ fiet ueri ducibus domesticis carens erroꝛ cessabitqꝫ improperiũ illud acerrimũ degenerantiũ a parentibus clarijs: eo ꝙ nulla tibi domi sit claritas quaz obscures: Sin virtutis semitã raro pede signatã eligis: eo clarioꝛ fies: quo maioribꝰ tenebris pressus ac circũuẽtus emerseris: tota claritas tua erit rerũ particeps tuarũ ullus occurret. Nullã partem glorie decerptura erit imitatio. Nihil tibi parẽtes eripient: nihil aui pauiqꝫ: nihil ꝓfiliarij ac magistri: Quicquid bene gesseris: solus inde famam metes: solus inde laudaberis: solus auctoꝛ generis fundatoꝛqꝫ uocaberis: quod non fieret si nobilis natus esses. Uides ne igitur quãta tibi noue laudis occasio data est: Nobilem per te fieri: ꝛ nobilitatẽ dare non accipere. Dabis hoc posteris tuis ut nobiles nascantur: quod parentes tibi non dederunt tui. Plus est multo nobilitatez fundare

B ꝙ fundatã ab alijs inuenisse. ¶Do. Noua ꝛ rudis origo ẽ. ¶Rõ. Atqui clarioꝛ est habitus ille pastorius urbis rome conditoꝛ: ꝙ in siluis arcẽ posuit: ꝛ facili culmo exiguam ac squallentẽ regiã texit: ꝙ tot postea principes qui ingentia menia testudinesqꝫ marmoreas atqꝫ aureas erexere: tãta semꝑ nouitatis egregie ac magni principij laus est. ¶Do. Ignobili primoꝛdio genitꝰ sum. ¶Rõ. Stude ut fine sis nobili. De ꝓncipijs eni laboꝛ: de fine fructꝰ qui si imaturus carpit: lõgeuus eẽ nõ põt. ¶Do. Radicẽ gloríe põcidit ignobilitas. ¶Rõ. Nõ precidit quidẽ: sed infodit altius ut ualidioꝛ licet seriꝛ surgat. Ceterũ nõ ignobiles modo sed ignotos ex omni genere hominũ dabo: quiuirtute atqꝫ idustria euasere notissimi. Et sane si uerũ nobilẽ virtꝰ facit: nõ intelligo quid quẽqꝫ uolentẽ fieri nobilez impediat: aut quid ita facilius sit nobilitare alios

C ꝙ seipsum. ¶Do. Ex ignobilibus parẽtibꝰ descendo. ¶Ratio. Quid Socrates: Euripides: Demosthenes: quorũ ꝓmus marmorariũ patrem habuit: obstetricẽ matrẽ: secũdus matre patreqꝫ: ultimꝰ nõ solũ humilibus sed incertis. Uester ille Uirgilius rusticanis parẽtibus fuit: Nec se libertino ac precone patre natuz Flaccus erubuit: Ambo tamẽ ad insignẽ gloriam ꝛ summi principis gratiã peruenere: usqꝫ adeo ut cui reges oẽs colla submiserãt: cuius e manibꝰ magna oia poscebãtur: atqꝫ vñ oĩum ferme mortaliũ precipueqꝫ nobiliũ spes pendebant: cuius demũ familiarẽ promeruisse notitiã summis licet hominibꝰ summũ erat: Ipse horum duorũ ignobiliũ: quos romã. s. Mantuanũ Uenusinũqꝫ rus miserat amicitiã ꝛ conuictũ ceu grãde aliquid blandis ac dulcibus epistolis flagitaret: ꝛ

ꝙ multos tunc in palatio nobiles ut sepe sunt iutiles atqꝫ indoctos credimus fuisse: quibꝰ horũ nobilis ignobilitas atqꝫ inuidiosa: nec imerito videretur. ¶Do. Parentibus sum obscuris. ¶Ratio Nõ mouent animũ hec exempla: Altioribus agã. Marcus Licero: ut de illo scriptũ est: ex ordine natus equestri de radice humili per egregias artes perqꝫ honestos gradus ad cõsulatũ uenit: quo nescio an alter vnqꝫ salubrioꝛ rei publice consulatus fuerit. ¶Do. Rustica ꝛ ignota patrũ series est mihi. ¶Rõ. Sordent hec ut video: Altius etiã nunc D aspiras. Certe ꝛ Marius rusticanus vir: sed uere vir ut cõciuis suus ait Licero: diu aratoꝛ apud Marsos fuerat: rome septies consul fuit: Tãta gloria: ut bis Italiã obsidione ꝛ metu seruitutis liberasse eũ compatriota licet idem suus uere dixerit: ꝛ Marcus Cato plebeie vir originis paruiqꝫ opidi diu quidẽ obscurus icola: post in maxima urbe clarissimus aduena: mox ciuis eximius ꝛ cõsul ꝛ cẽsoꝛ fuit. Sine id quidẽ satis est ꝛ fortasse regnũ cogitas: Profecto neqꝫ illud sperare suffragio meritorũ humilitas uetat originis: Tertiũ ꝛ quintũ ꝛ sextum romanorũ regũ ad memoriã refert Tullus Hostilius: ut probati perhibent auctores: ꝛ si apud alios de illo tale nihil scriptũ sit: ifãs in agresti tugurio educatus: in adolescentia pastoꝛ fuit. Largnius priscus patre negociatore aduena: nec Italice insuper originis. Seruius Tullus: seruaꝙuis: ut alij uolunt: captiua quidẽ: aliogn vo nobili matre natus: vtute regnũ rome meruit. Nec miraberis si Platonicũ illud tenes: Neminẽ regẽ nõ ex seruis: neminẽ seruũ nõ ex regibus descendere Sic res hominũ: longa etas ac fortuna permiscuit. Sileo ceterarũ reges gentiũ: e pecudũ gregibꝰ vilissimarũqꝫ artiũ tabernis ad inopinũ subito dia dema subuectos. Alexander Macedo hortulanũ in Asia regem fecit. Et fuit ex illis actibus laudatis iste nõ ultimus. Contraqꝫ alios sileo: e regni fastigio ad seruitium usqꝫ prolapsos. Sic suas res fortuna moderatur: tamẽ plurimuz potest virtus. Per illaz tuto conscenditur ad supremos gradus cuius calle deserto: sciant reges se in tremulo stare neqꝫ descensum modo instare sed ruinam. Quenam igitur: ut ad te redeã: ista calamitas nascendi cui nec spes regnandi eripit nec successus? ¶Do. Obscura de radice prodeo. ¶Rõ. Omnis radix E obscura ꝛ squalida est: vnde tamẽ ꝛ floridi ꝛ frondentes rami prodeunt. Nõ vnde quicqꝫ prodierit sed quale sit queritur. ¶Do. Parẽtibꝰ ifimis natꝰ sum. ¶Rõ. Sentio summũ ad imperiũ stiluz uocas. Septimiꝰ Seuerus de quo supra diximꝰ: eqstris ꝛ ipse ordinis. Helioꝰ pertinax ꝛ ipse libertini filius ꝛ lignoꝝ vilis utiqꝫ negociatoꝛ mercis: uterqꝫ romano prefuit Imperio: cui ꝛ Philippꝰ pater ac filius Arabes humillimi generis: ꝛ Maximinꝰ ꝛ Maximus prefuere. Obscurissimis ille parẽtibus ac barbaris: quorũqꝫ cũ arepto imperio: puderet: hic ferrario an lignario patre genitꝰ icertũ Certe Uespasianꝰ inter bonos principes numeratus: e nõ clara stirpe clarissimus ꝛ rempublicã gessit eximie: ꝛ duos ex ordine filios successores imperij virtutis vnũ habuit: Q; ꝙ gd minora ꝓsequimur: cũ super ipsius Augusti cesaris origine ambiguitas multa sit? Summa est humane cursum sortis origine nõ preuerti: Undecũqꝫ licet assurgere:

seu fortuna manū porrigat seu virtus. ¶Do. Humile nimis atq; infimū gen⁹ est. ¶ Rō. Qđ ad humane potētie gradū spectat exēpla posuim⁹ qb⁹ iā iri alti⁹ nō possit: vnū restat: nō iperio aut regno ꝛ suapte alia q̄dā maiestate memorabile: Uētidius bassus esculanus mīe humili: pīe iḡto: capta pria iā pube in triūpho Hnei Pōpeij Strabonis: q pōpeij magni genitor fuit: iter captiuos alios ducť. Idē postea uariāte fortuna dux ppli Romani ptra Parthor regē ꝛ antiq̄ potētia ꝛ recēti victoria isolētē: felicissimo pugnauit euētu: ꝛ filio regis iterfecto: cesisq; hostiū legionib⁹: qđ ad eū diē nulli romanorū ducū fata ꝓmiserāt: insignē illā romanoruꝫ stragē: ꝛ Crassorū mortē magnificentissime ultus: īpm in quo vict⁹ alienos currus ornauerat: ac carcerē vinct⁹ itrauerat: victor ac triūphās capitolīū proꝛijs curribus honestauit: ꝛ Romanum carcerē acie captiuorū hostiū ipleuit. Et quo gratius spectaculū esset mirabiliorq; victoria: eodē ipso die parta erat reuolutis annis: quo clades illa terribilis apud Carras accepta fuerat. Quis ambitiosus adeo tāq; auidus regni est: ut non hanc gloriā sine regno q̄ ingloriū regnum malit? Et qd oro nocuit Uentidio ad felicitatē ꝛ ad summū decus: q humiliter natus esset: ꝛ prima etate fortuna humili usuſ ac mixta? Certe vix esculi despectū Roma suspexit: ꝛ claris suorū ciuiū nomibus illō peregrini fuscū nomē inseruit. Ne sunt ad ascensuꝫ scale: hi virtutū gradus: qbus nō ad gloriā modo altiorēq; fortunā nitēdo: sperādo: vigilādo: sed ad celū usq; peruenias. Proinde ꝛ tu natus humiliter: ut conscendas enitere: primū ꝛ ultimū virtutis in uestigio pedē figens: nec declinans alicubi: nec subsistēs. ¶Do. Humile principiū fuit. ¶ Rō. Illud preterijt: que sequūtur cogita: Nec me latet ut primus ꝛ ultimus vite dies quibusdā visi sunt humane cōditionis statū maxime moderari: siue: ut ipsi dicunt: cōtinere: De ultimo nēpe cōsenseriꝫ de primo aūt nō ita. Et si enim ut ipsi uolūt: plurimū interfit: quibus auspicijs inchoeť: Et si cū his sentiens Satyricus: ubi de ipso loquitur Uētidio ita scripserit. Discas enim que sydera te excipiant: modo primos incipientē edere uagitus ꝛ adhuc a matre rubentes: Nos tamē ista respuimus: ꝛ hec auspicia: ꝛ hanc tantā syderū vim negamus: cōditori almo syderū oia relinquētes: a quo creatū nullū penitus ab hoc virtutis ꝛ felicitatis ꝛ glorie calle secludim⁹. ¶Do. Humilitas generis multa est. ¶ Rō. Quid tu aūt? Multā ne supbiā eē malles? Aut quid hinc tibi nūc deesse sentis: nisi ne fumosis imaginibus atriū trunciſq; statuis bustūq; familie semesis plenū titulis spectaculo prętereuntibus: tibi insanie fit: qua in triuijs de his quos nō noueris elato supercilio fabuleris? ¶Do. Ignobilis natus sum. ¶ Rō. Ignobilē nō nasci tātum sed ꝛ viuē quibusdā felicitas visa est. An in Tusculano saltē a Ciceroē positū nō legisti illō potētissimi regis anapestū: qui laudat senē ꝛ fortūatū eē dicit q̄ inglori⁹ sit: atq; iḡbilis ad supmū diē puētur⁹.

¶De obscena Origine. Dial. VI. ¶Do. Rigo nō tantum humilis sed obscena est. ¶ Ratio. Uera ꝛ summa obscenitas vna est animi: Illam si dempseris pulchra sunt omnia. ¶Do. Male natus sum. ¶ Rō. Qui bene viuit bene nascitur: bene morit. At qui male vixerit bene natus esse nō pōt. Nā quid refert q̄ fulgido tramite cecus incesserit: aut quid refert vti uenias: si in miseriā ꝛ in culpā uenis? ¶Do. In peccato genitus sum. ¶ Rō. Deflet hoc quidem ille vir maximus. Et profecto nemo nō in peccato nascitur. Cauete aūt grauiora superaddere: q̄q; nec his quoq; purgatio sua desit: sed prima illa deformitas in ipso sepe vite limine sacris vndis abluit niueusq; aiam candor subit. ¶Do. Male me parētes genuere. ¶ Rō. Quid ad te quisq; male genuerit: tu bene genitus fuisti nisi alieno flagitio tu um iungis ¶Do. Fede pudet originis. ¶ Ratio. Jā q̄ alieno tumescitis non miror: ꝛ alieno simul erubescitis: Et omnino ubiq; potius q̄q; in uobis ꝛ bona ꝛ mala uestra reponitis: que alibi tamē q̄q; in uobis esse non possunt. Q; nisi pudendum ipse aliquid penitendum ue egeris: quod tuuꝫ crimē: aut quis pudor impudicus pater? tu modo ne paterni dedecoris hereditatē adeas caue: atq; illi dissimillimus hac in parte fieri stude. Qui te ignarum genuit: inuito tibi suas maculas imprēssisse nō potuit. Jn te sit ꝛ ex te ꝑdeat necesse est vnde obscurus aut clarus fias. ¶Do. Jnhonestis parentibus in lucē ueni. ¶ Rō. Omnis parens honestus filio videri debet: sed non ut uerendus: sic sequendus: omnis filio parens: Est ubi deseruisse consiliuꝫ sit. Eia igitur in diuersum abi: si uerus est parens deseri uolet: seq; nō suū vitiū amari optabit. Unus hic inuēt⁹ est modus: quo parētū nomē premere ꝛ calcare gl'iosuꝫ filijs ac decorū sit viuēdo aliter: casti⁹ scilꝫ ac sancti⁹. De parētib⁹ honestiꝫ ligua filij taceat dissimilitudo vite: morum: actuuꝫ nō taceat Pulchra laus filij: cui a tergo dicitur: O quātum sene suo modestior adolescēs: Lōtraq; nulla grauior senilis nota lasciuie: q̄q; admota illi pudicitia iuuenilis: Equidem si parētum gloria filijs male viuentibus onerosa est: quanto fasce uerecūdie filiorum laus patrum male viuentium premit infamiam. ¶Do. Damnata de uenere procreatus sum. ¶ Rō. Atqui malle debes impudici patris honestus filius esse ꝛ dici: q̄q; honesti impudicuꝫ. Jn omni enim seu laude seu vituperatione illa precipue estimanda sunt que cuiusq; sūt propria. De alieno nemo iuste reprehēditur seu laudatur: Et si ut dixi uestrum quicquid id est: cōspectius fiat suo cōtrario admotum. Ceterum ut cuiusq; ppria laus aut infamia est: sic laudiꝫ aut infamie propria causa sit oportet. Neq; vo ut vnius gladio alter perit: utq; vnius flammis res alterius uritur: sic vnius culpa etiam fama perit alterius: eo q animi bona solidiora sunt q̄q; corpis aut fortune: ut inuito neque ant possessore violari. ¶Do. Lōtra fas cōtraq; leges genit⁹ sum. ¶ Rō. Nil tu cōtra leges sed parētes tui egerūt: tu ꝑm leges age oia. Jn hoc qdē nullū penit⁹ tuū crimē fuit: de ortu tuo alij tu de morib⁹ tuis rōnē reddes. Et q̄uis odio uage libidinis in imerētes filios ultio legū ciuiliū exterdať: de⁹ tū quenq; suis finibus metitur: nec filij iniquitatem patri imputat: nec filio patris. Jpsam quoq; philosophiam iudicare aliter solitam: q̄q; leges ab ipsis philosophis accepisti. Legib⁹ ergo oppressus diuino simul ac philosophico iudicio releuat⁹: habes aiuꝫ vnde soleris: Neq; eni tibi ut ꝑuati patrionij sic publice vtutis hereditas iterdicta est. Illa eniꝫ istitutis hoiuꝫ: hec meritis dať: ꝛ anteq; nascēris: ut nil gl'ie: sic ꝑfecto nihil ifamie meruisti. ¶Do. Origo illicita ꝛ icesta est. ¶ Rō. Quid de icestu:

qdue de adulterio nasci q̃at: idicio sũt Romulus
z Alcides. Perses Macedõie: Jugurtha Numi
die rex fuit: uterq; legitimis fratrib⁹ regno exclu-
sis: malo qdẽ more pessimisq; artibus sed exclus
tamen Alexander Macedo philippi dictus: cu-
ius uere sit creditus audisti. Deniq; philippum
extremo vite Alexãdrum nõ suũ filiũ p̃dicare soli
tũ: Jdq; sibi ultro confessam Olympiadem: banc
q; ob causam repudio dimissam scriptores rerum
p̃didere. Lonstãtinus ipse ex concubina genitus
licet isigni p̃ legitimis fratrib⁹ ad imperiũ uenit
Adderem his Artuz regem nisi q; historijs misce
re fabulas nihil est aliud q; mendacio ueri fidẽ im
minuere. Ad sũmã vo: nõ est qõ te deijciat origo:
Undecũq; ortos virtus extulerit satis est glorie.
F ¶Do. Male natus sum. ¶Rõ. bene viue: bene
morere: qualiter natus sis: nec tuus est: nec memi-
nisse quidem potes: nec magnopere inquiras: qõ
ad te non pertinet: nisi forte ut humilior mitior q;:
non ut mestior sis. ¶Do. Turpiter natus sum.
¶Rõ. Mor cando: z claritas vite: nõ maculas
modo: sed memoriã oẽm fede originis delebunt.
Hoc remedium dũ licet arripe: aliud mihi crede
nullũ est. ¶Do. Pudet ifamiũ parẽtũ. ¶Rõ. po
ne hũc pudorẽ: Un⁹ oiuz p̃ de⁹: vna oiuz mr̃ terra

¶De seruitute. Dia. VII. ¶Do.

A Seruus in hanc vitã intraui. ¶Rõ. Ne do
f leas: liber egrediere uelis mõ: sicut multi
qui ex aduerso intrarũt liberi: serui exibũt:
¶Do. Seruiliter natus sum. ¶Rõ. Liberaliter
viue: meliore tui parte liberuz esse nil ꝓhibet: vna
est peccati seruitus grauissima: sed que p̃mere ne-
scit inuitos: Jllaz excute liber eris. ¶Do. Seruũ
fieri uoluit fortuna. ¶Rõ. p̃t uelle p̃rium: Et si
moribus suis utit: scis quid speres. Nosti mõstrũ
illud: nosti ludos z prestygia: non liber modo: sed
oñi tui dñs fieri potes: q; q; quid uelit aut qd no-
lit: nihil ad rem: ut sit inexorabilis: qõ interdũ est:
nullũ illa tamen in aium ius habet. Jn oi aũt ad-
uersus illam certamine ab illi⁹ hoste poscẽdũ auxi
lium. Sepe quẽ fortuna seruũ: liberũ virtus fecit.
¶Do. Seruitio premor graui. ¶Rõ. Juguz qui
fert uolẽs leue efficit. Ostẽdam tibi leuimẽ vnicũ
ac peculiũ imortale: dñiq; tui q; potentis arbi
trio, exemptũ: qõ te libez atq; ipso dño ditiorẽ fa-
ciet: Sapiẽtie studio incũbe: Jlla te in libertatem
asseret. Dictuz Latonis est a Licerone firmatum.
Solus sapiẽs liber est: ea scilicet libertate qua cer
tio: nulla est. ¶Do. Sub durissimiz dñis vitã tra
B ho. ¶Rõ. Nulla re meli⁹ q; fide z obsequio mol
lieñ: z fortassis adeo ut qõ multis accidit: inde ti
bi nẽtura sit libertas: vnde te seruũ luges: forsan z
aliunde. Hũc sigdem tpalis dñs liberat: hũc eter-
nus. Scis quãto periculo Malchus minas heri
psequẽtis euaserit: sed euasit tñ. Jnterim de dño
sic cogita: hic te nutrit tuiq; curã oẽm' in se trãstu-
lit: Lum libertate sollicitudinẽ amisisse: qd nisi uti
le dãnũ uoces? Multis serua libertas: multis est
libera seruitus. Nõ tam graue iugũ hoiuz q; cura
rũ est: qui hoc excusserit: illud ferat eq̃nimis. Hu-
ic tu seruus: huic vni es deditus: imo hic tibi: hic
tuus est dominus: imo procurator est tuus. Non
habebis honores egdem: nec labores publicos:
non simulatum studijs: non forẽsibus procellis: z
consiliorum uolubilitate rotaberis: nõ nauigij tar
ditas: non agri sterilitas aut annone caritas te tor
quebit. Has molestias dño tuo linquens: sepe illo
dormies vigilante. ¶Do. Difficilis z imperiosus
est dñs. ¶Ratio. Nõ sine causa illi⁹ in sortẽ obue-
nisse in animo tuo pone. Quicquid igitur iustum
iubet: deum ipsum iubere credito. Sin iniustũ ali
quid: maioris domini meminisse conueniet: qui ut
te ad honesta q; uis difficilia seruuz patitur: sic ad
inhonesta vult libez. Sic intelligo q; glorioseruz
terre uereq; fidei p̃cipum: alter seruos dñis car
nalibus obedire per oia: alter vo subditos esse in
omni timore dñis p̃cipit: Jllud adijciens: ut hoc
non tm̃ bonis z modestis exhibeant: sed etiam di
scolis: neq; enim de domino iudicare seruũ decet:
sed mores eius qualescunq; pferre. Quo eniz im
mitior dñs: eo clarior patictia serui est. Et hec est
gratia cuius apud horum alterum fit mẽtio: nec ta
men ut mores pati: sic z iperia exequi semp opor-
tet. Sunt enim que iustissime recusentur: si impio
dñi superioris aduersa sint: Lui si cõferatur hic tu
us dñs: non dñs sed conseruus habebitur. Sic er
go per omnia dñis obediant serui: si iusta p̃cipiũt:
non difficultas retrahat: non labor: non obsequia
uel negata premia: uel quod est in rebus amarissi-
mum: irrogata supplicia: Jn oibus obediant: mo-
do iniustitia atq; ihonestas abfuerit: Alioquin cõ
tumacia z libertas: atq; ipz pectus z iugulus ini
quis preceptis ac turpibus opponẽdus est: seruã-
dũq; memoriter: qõ premissorum alter ait: qui cũ
seruos obedire per oia dñs p̃cepisset: addidit: Nõ
ad oculum seruientes quasi hominibus placẽtes:
sed in simplicitate cordis timẽtes dñm. Ex his vi
des status tui conditio que nam sit: Non totus est
seruus qui ad indigna iperia cogi nequit. ¶Do.
Superbo dño. seruio. ¶Rõ. Quid scis an ille su D
periori domino seruiat? Forsan uxori: forsan mere
tricule: forsan his ipsis quib⁹ imperat: Quot suo-
rum seruoz seruos vndiq; cernimus? Postremo
que durissima oium est seruitus: forsan z ipse sibi:
hoc est vitijs z passionib⁹ ac violentis affectib⁹ su
is seruit? Quid vis dicam? Pauci in ueritate sũt
liberi: z si qui sunt: eo illis laboriosior vita est quo
altior. Multo eniz citius multoq; facilius fidelis
serui q; iusti regis implentur officia. Diocletiani
iam priuati z de pterito iudicãtis: z experientia edo
cti dictum memorabile est. Nihil difficilius q; be
ne imperare: Propter qõ videri põt ipm quidem
imperiũ dimisisse. Tu igitur sortẽ tuã letus ample
ctere: fuscam fateor atq; humilem: sed facilem ac
tranquillam: nisi forte feliciorem reris in spectacu
lo anhelantẽ q; in cubiculo quiescentẽ. ¶Do. Jn
seruitiũ mea me sors impulit. ¶Rõ. Libẽs facio E
quod oportet: Est z illud quoq; notissimum: ac
necessitatibus humanis aptissimũ consiliũ. Lupi-
as quodcunq; necesse est: sic vim ipsam' necessitatq;
eluseris. Fer fortune sarcinam patienter: quã qui
dam etiam sponte subiere. Utq; alios seruitio li-
beraret: sibi seruitiũ delegere. Jn qbus est clariss-
imuz Paulini nomen Nolani presulis: cuius spõ
tanee seruitutis exitus felix: ut debuit: fuit. Qui-
dam paruo se precio uendidere: ut serui effecti suz
os dños peccati vinculis absoluerẽt: atq; ad uerã
reducerent libertatez: in quibus Serapion quidã
egyptius heremicola nobilitatus est. Nec tibi ma
gis exempla profuerint q; lamenta. Experire z tu
tale aliquid: quo uel utilis alteri; uel facilis tibi
saltem seruitus tua sit. Nõ id qdem quod non ha

beas optare: sed eo quod habeas bene uti sapiētis est. Illud ōmnibus contingit: hoc paucis. ¶ Do. F Mortali dño mortalis seruio. ¶ Rō. Immortali fuire incipe: Ille tibi ⁊ libertatē spōdet ⁊ regnū: q̄uis ⁊ in hoc statu nec honestis artib⁹ opam dare: nec sperare meliora sit uetitū. Et Terentius seruus fuit ⁊ didicit: haud seruili quidem ingenio ⁊ comedias scripsit: haud seruili stilo quo ⁊ libertatem ⁊ inter poetaꝝ duces meruit locū. Quō ergo vtutem solidū aie bonuꝫ seruitus impediet: que nec aduentitia studia: nec externam gloriaꝫ impedire pōt? Plato ipse in seruitium delatus: tñ ut scriptū est: qꝫ philosophus maior emēte se fuit: Generosa professio: que maiorē dño seruum facit. Et est haud dubie seruus eruditꝰ eo maior idocto dño quo fortuna q̄libet maior est aius: ⁊ in libero corpe seruа mens habitat: ⁊ in seruo libera. Obstare seruitus pōt fori actibus: nō animi. Curia seruuꝫ respuit: at nō virtus: non industria: non fides. Tiron Ciceronis seruus fuit: sed his artib⁹ libertatē adeptus: elegantem de patroni iocis librū posteris liquit. Nō pōt seruuꝫ impator exercitus aut Senator esse: at philosophus: at orator: at vir bonꝰ pōt: Aliqñ etiam discusso seruitio impator ⁊ rex quoqꝫ Neqꝫ ad regnū modo ⁊ impiuꝫ ab hoc gradu peruenisse aliquos nouimus: sed ad celū ipm. Nō potest seruus militare boi: deo pōt: eiusqꝫ militie stipendium est regnare. Dei seruus rex est oium: socius angeloꝝ: horor demonum. Dei aūt seruus ⁊ seruus bois esse pōt: atqꝫ ita celesti felicitati terrena seruitus nihil nocet. ¶ Do. Seruus sū. ¶ Rō. Si semp fuisti: cōsuetudo luctū leniat. Si minus spera posse te itеꝫ nō esse qđ quandoqꝫ nō fueris. G ¶ Do. Seruus sum. ¶ Rō. Si speras mali finez minuat spes dolorē. Si desperas: patientia: neqꝫ malum malo cumules: neqꝫ te angas supuacue sciens uolenscꝫ: que totiꝰ humane demētie sūma est. Sed certe nihil est desperādū: si cūcta defuerint: mors aderit que te inuito dño dissoluat ac liberet.

¶ De paupertate. Dia. VIII. ¶ Do.

A Pauptate pssuꝰ sū: assurgere nequeo. ¶ Ratio. Sepe qdem pauptaꝫ modestiā psuasit reluctāti animo: quodqꝫ nequaqꝫ philosophia tēptauerat: hec ipleuit. ¶ Do. Pauertaꝫ meum limē obsidet. ¶ Rō. Nō obsidet sed custodit: neqꝫ hoc illi nouū aut insolitum: ut que urbē Romā multis olim seculis custodiuit. Inter tentoria eqdem pauptatis sobrie atqꝫ sollicite: luxus inersꝫ: sopor marcidus ac vitia languida ⁊ eneruata non subeunt. ¶ Do. Domum meā paupertas inuasit: ¶ Rō. Ultro illi ut occurras cōsulto. Ueniētez leto aio bipatētibus ualuis excipiēsꝫ atqꝫ amplectēsꝫ: prima enim frōte rigida ac subtristis: nec imerito viatori ac viro armato exeq̄ta: eo q̄ celer minaxqꝫ sit aduētus eius: At cū in familiaritatē admissa fuerit ⁊ minime sumptuosa ⁊ secura ac facilis hospes erit. B ¶ Do. Foribus meis pauptas insultat. ¶ Rō. Aperi ocius anteq̄ uectes subita vi cōfringat: atqꝫ ostij vulsis a cardine victrix introeat: ut enim resistētibus pmolesta: sic cedētibus piucūda est. ¶ Do. Domū meā pauptaꝫ irrupit. ¶ Ratio. Aduersus fures ⁊ peiores furibꝰ uoluptates pervigil excubitrix: Aduersus vulgi morsus ⁊ insulsa iudicia atqꝫ auaritie seu pdigalitatꝫ infamiā: que raro alibi q̄ locupletū sedet in limine. Ab his malis nullo melius ingenio custodiri potuit domus tua q̄ illam custodiret pauptas. Ut diues ⁊ si largus sit si qđ tñ sibi reseruat: auarꝰ vulgo dici solet: sic pauper cupidus quoqꝫ largus habebit. Inuidet opibꝰ vicinia: paupiem miserat. Illas cupit ac vitupat: hāc horet ⁊ laudat. ¶ Do. Domū meaꝫ occupat pauptas. ¶ Rō. Jam nullus tibi supbie locus erit: nec inuidie: nec dānis insignibꝰ: nec dā noꝝ metui: nec suspitionibꝰ mille: nec insidijs: nec nausee: nec podagre diuitū hospitibꝰ: Quibus exclusis habitatura latius tecū quies ⁊ trāquillitas ⁊ virtus: Cui eo plus loci erit: quo fortune minꝰ. ¶ Do. Lares meos dura subijt pauptas. ¶ Rō. Quid queraris scio: Mollius diuitie subijssent: sed pauptaꝫ tutiꝰ. Nulle aūt opeꝫ sūt: qbꝰ nō fit anteponēda securitaꝫ. Cū ad felicitatē eni oia q̄cūqꝫ agunt cupiūt ue hoies disponant: esse illa sine opibus qdem pōt: sine securitate nō pōt. ¶ Do. Pauertate iportuna diu pmor. ¶ Rō. Ut nihil iportabile diu fert: sic nihil breue difficile. Sed hoc dicis grauius: Excute aūt illā cū diuitijs anplus auro tribuis q̄ vtuti? An ⁊ hoc in paradoxis stoicis nō legisti: q̄ solus sapiēs diues est: An legisti forsitan sed spreuisti? qđ pleriqꝫ faciūt legētes: ut fabulentur ornatius: non ut melius viuant: nihil ad honestatem: omnia ad scientiam atqꝫ eloquentiaꝫ referentes: quo nihil est uanius.

¶ De damno passo. Dia. IX. ¶ Do. A

Pes cūctas trux fortuna pripuit. ¶ Rō o Nō tibi fecit iniuriā: suū tulit: sed uetus ⁊ nota hec ingratitudo est: dati imemores: memini⁹tis ablati. Itaqꝫ rare ac tepentes gr̄e: crebre ac feruide sunt q̄rele. ¶ Do. Fortuna ferox: vite quoqꝫ necessaria subtrahit. ¶ Rō. Necessaria subtrahere pōt nemo: quādoquidē uere necessarium est nihil sine quo bñ viuitur. Dico aūt bene: nō uoluptuose: nō insolēter aut splēdide: sed prudenter: sed sobrie: sed honeste. In qbus nulluꝫ sibi ius esse q̄uis isolēs fortuna fatebit. Et certe cū nec toto qđ est usq̄ auro: neqꝫ oi gēmaꝝ pōpa atqꝫ omnigenū rex copia: cupiditas expleat: paucis admodū: ⁊ si desint: leui lingue uel manꝰ artificio cō parādis tollit aut lenit necessitas nālis: sic virtuti modicū: vitio nil sufficit. ¶ Do. Victū uestitumqꝫ necessarium auara sors negat. ¶ Rō. Aliūde petēdum. Virtus liberalior q̄ fortuna est: nihil negat nisi qđ ⁊ permissum noceat ⁊ negatū prosit: nihil eripit nisi qđ habuisse damnosuꝫ amisisse utile sit: Nō differt: non imperat: nō retrahit manū: nō rugat frōtē: nō attollit supciliū: nullū despicit: nullū destituit: nullū fallit: nō seuit: nō irascit: nō mutat: vna semp ⁊ ubiqꝫ est: nisi q̄ magis magisqꝫ degustata dulcior: idies: ⁊ ꝓpius ꝓspecta fit pulchrior. Ut sis igit uerꝰ diues: ab hac poste nō te fastidiet nec repellet: q̄uis exerceat: difficiles habet aditꝰ primos: cetera prona: iucunda: facilia. Semel vo ubi ad illam peruenerіs: non senties pauptatem. L ¶ Do. Spoliauit ne bonis meis oibus fortuna. ¶ Rō. Fallit te opinio: malū cōe mortalium. Nā profecto non bonis: ⁊ ut bona pmiserim: nō tuis: sed que tua fortitan vulgi more credideras. Mirorꝫ si nonduꝫ intelligis aliena. ¶ Do. Fortuna me nudū ligt atqꝫ inopē. ¶ Rō. Uirtꝰ te uestiet: ni respuis ac ditabit: nisi forte pluris aurū ⁊ purpurā q̄ decor generose mētis habitū facis: Qđ

si faceres: tūc uere inopē nudūq; te dicerē. ¶Do. Cōtra fortune ipetū ⁊ inopie molestias nullo satis artificio tut⁹ sum. ¶Rō. Quid miraris: artificiuz tuū oē ⁊ arma q̄bus te tueri cogitas in manib⁹ hostis sūt. Illa capulū tenet: in te cuspis obuersa est. Si ꝓsiliū q̄ris: his omissis age aliud: artibusq; illis ingeniū applica in q̄b⁹ fortuna ius non habet. Nō diuitijs virt⁹: sed vtute diuitie q̄runt. Uirtus vna cōtra fortunā oēm cōtraq; pauperiē ars optima. Legisti ut ad littus Rhodiū naufragio eiect⁹ Aristippus: ⁊ ipse nudus inopsq; reȝ oium: quas dare pōt fortuna uel auferre: dū locoȝ nouitate captus: ut fit: oculosq; circūferēs: forte illos in q̄sdaz descriptiōes geometricas defixisset: exclamās ꝓsolat⁹ est comites: ⁊ bono aio iussit cē: neq; eni deser tis locis applicuisse: cernere se hoium uestigia: Inde oppidū introgressus ad gymnasium lr̄aȝ recto calle cōtendit: Atq; ibi philosophicis disputationibus admiratione p̄mo: debinc amicitiaȝ optimatum ⁊ munera meruit: q̄bus nō tm̄ sibi sed etiā socijs victum ac uestitū ⁊ ꝓfectioni necessaria ministraret. Cūq; digressuri q̄rerēt: qd ille nūciari domi uellet: hoc vnū iussit: nunciarent eas opes filijs parādas que naufragio nō perirēt: q̄s nec maritima nec urbana nec bellica tempestas eriperet p̄clare. ¶Do. Reȝ atq; animi inops sum. ¶Rō. P̄imū te expeditū: secundū plane inopem facit ⁊ miseȝ. Sed ut Aristippi cōsiliū: sic ⁊ Theophr̄asti dictum te legisse arbitror: Quid ꝺo lectio sola p̄rofuerit ⁊ meminisse oportet ⁊ in usus tuos lecta cōuertere. ¶Do. Domo: familia: necessarijs atq; ornamētis oibus spoliat⁹: qd agā: quo me uertaz? ¶Rō. Ad eas opes q̄bus spoliari nequeas: que te vndiq; comitatū diuitē ⁊ ornatū p̄stent: Et q̄m ut video: excitanda memoria est: Theophr̄asti qꝺ memorabam dictū ad hunc se habet modum: Doctum ex oib⁹ soluz: neq; in alienis pegrinum: neq; amissis familiarib⁹ ⁊ necessarijs inopē amīcoruz: sed in omni ciuitate esse ciuē: difficileq; fortune sine timore posse despicere casus: At qui nō doctrinaȝ sed felicitatis p̄sidijs putaret se esse uallatum labidis itinerib⁹ uadētem: nō stabili sed infirma cōflictari vita. ¶Do. P̄imoniū paternū habui: perdidi: qd ꝓsiliȝ capiam? ¶Rō. P̄imonium paternum duplex: Alteȝ ex rebus pereuntibus: qꝺ fortuna moderat: ex virtutibus ⁊ doctrinis alteȝ: qꝺ extra fortune regnū pcul in tuto posituz ledi negt. Hoc est illꝺ qꝺ in p̄mis amātissimi p̄ies filijs tradūt: qꝺ nisi repudiet: eos in finē ⁊ post finē viteq; eritū: exornat possessorib⁹ suis: nō equeū modo: sed viuacius multoq; perennius. Jdq; attēdēs illa nobilis moȝ ⁊ eloquētie ⁊ legū parēs Athenarum ciuitas: Cū grecaȝ oium leges urbiū indistincte filios ad p̄stāda parētibus alimenta compellerent: eos solos statuit ali oportere: qui liberos erudissent: q; hi soli p̄imonium certū suis stabile relicturi essent. ¶Do. Multa mihi ad vitam desunt. ¶Rō. Cui pauca sufficiūt: quō desint multa nō video. Sed deesse vite dicitis qꝺ auaritie deest: Jta fit: ut nō multa tm̄ sꝫ oia uobis desint: ⁊ que habetis ⁊ que cupitis: q; ⁊ illa tāgere nō audetis: ⁊ hec assequi nō ualeȝ: utrobiq; par uel miseria uel egestas. ¶Do. Nimiū pauper dego. ¶Rō. Solare aium comitib⁹ magnis ⁊ illustrib⁹: Ualerius Publicola vnus e romane libertat⁹ auctorib⁹; Menenius Agrippa romane sequester pacis: vnde sepelirent⁹ q: de ꝓp̄rio nō erat: de publico habuē. Paulus Emilius Macedonū regū victor finitoq; regni famosissimi ⁊ antiquissimi diues gl'ie: tam pecunie inops fuit: ut nisi agello tanti viri uēdito: restitui cōiugi dos nō posset. Attili⁹ Regulus: Cneus Scipio: Quinti⁹ Cincinat⁹ romani imperij defensores: tāta rei familiaris inopia fuere: ut p̄mus in Africa maximas res gerēs: secūdis in Hispania. Ille ꝓpter villici morte: hic ꝓpter filie dotē missionem a senatu petere cogerent⁹: ⁊ obtinuissent nisi senatus reipublice cōsulens optimoȝ ciuiū succurrisset inopie. Quintio aūt q̄terna agri iugera arāti: senat⁹ ⁊ populi consensu rebus in extremis summū iperiū deferret⁹. His accedant Curius hortulo diues ⁊ Fabricius paruo potēs: qui oblatas contempsere diuitias: ⁊ nihil p̄ter ferruz dextrasq; ⁊ aium habētes ditissimū: grecie regē ac potētissimū italie populuz domuere. Auro ipsi eque ac ferro inexpugnabiles ⁊ inuicti. Et qd loqmur ciues: cū ⁊ ipse populus romanus oīs eximie fons atq; exēplar historie tādiu bonus fuerit: ut dicere cepe ram: q̄ diu pauper fuit. At libidinib⁹ ꝓbrisq; Nero obrut⁹: opes suas metiri ac dinumerare nō poterat. At Uari⁹ Heliogabalus effeminatissim⁹ turpissimusq; hoiuz at uestri pudor iperij: uētris on⁹: dictu fedū ⁊ auditu: sed p̄o feda cupiditate mortalium fortitan non silendum: non nisi auro excipi dignabatur: cum non superiorum mō talium viro rū cenas sed deoȝ sacra fictilib⁹ agi solē meminisset. O urbs misera ad tā turpes man⁹ fatⁿ lapsa uol uētib⁹: Sed o auȝ auaritie uotū igēs: O spes ultima ⁊ laboȝ termin⁹ humanoȝ: in quos usus oculoȝ stupor ac mētiuz uertebaris. Laudarē factuz: aut certe nō arguerē: q; errori hoium tam obsceno nulla aptior esset irrisio: si ab hoie sane mētis id fieret: Nūc p̄claras optādasq; diuitias: quis negare audeat: que si ferro ac scelere peti uelint: dum sic spr̄etis optimis: sic pessimis affluūt? ¶Do. Pauperem in laboribus vitā duco. ¶Rō. Leātes hauriēde aque ⁊ rigādis olerib⁹. Plaut⁹ sarcinas mole manuarie locare opas urgēte inopia coact⁹ est. Quāt⁹ ille philosophus: hic poeta: simulq; q̄ pauper ille hortulan⁹: hic pisto: religas tēpoȝ necessarie debitas geti: tāta ai vis erat: philosophicis ille vigilijs dedicās: hic scribēdis q̄s uēderet Comedijs Lactātius Firmian⁹ vir doctrine mltiplicis: rariq; iter suos eloquij: filij quoq; sūmi p̄incipis magister. Jdez sūma reȝ oium: ēt cōium egestate vitā egit. Pauper nat⁹ est Flacc⁹: Inops vixit Pacuuius: Inops Statius. Uterq; vict⁹ cā: fabulas uēdicauit. Inops demū aliq̄n Uirgili⁹: donec p̄eter suū morē: opes igenio accessere. Multa sūt talia quolibet hoium in statu: Et omitto illos q̄m nimis mlti sūt: qui celestiū opū desiderio: nō inopiā mō sed famē: fitim: nuditatē ⁊ extrema oia in terris: nō egs tm̄ sed letis atq; exultātib⁹ animis elegerūt. Si his q̄si exēplis humilib⁹ atq; terrestrib⁹ nō moueris: Ipse celi dñs hic pauper fuit: ut exēplo doceret hanc inopie viā esse: qua tamen ad ueras diuitias pergeretur. Ipse inq; per quez reges regnant: pauper nat⁹ pauper vixit: nudus obijt: cui cūcta interim obsequebant⁹ elemēta: Tu homū cio domini tui sortem fers moleste: nec inepte pudet insolentie. Certe qs illū cogitans se virtute

uallauerit:in ipsa paupertate ditissmus nulliusq; egens rei:opes regias non requiret. ¶Do. Nulla mihi opū copia est. ¶Rō. Ut aio inopi ac deiecto nulle sufficiūt opes:Sic diuiti atq; erecto nulla non sufficit paupertas:Nēpe ille alieno nititur: hic pprio fidit:Edificare in alieno iactura est:questus in pprio. ¶Do. Pauperrim⁹ sum. ¶Rō. Si necessitatib⁹ obsequeris:pauper nunq; esse potes: Si cupiditatib⁹:nunq; diues. ¶Do. Macten⁹ pauper:imo mēdicus sum. ¶Rō. Fortuna hoiuz non stat: ⁊ ut sūmis ex opibus ad inopiā extremā: sic a pauptate ultima ad diuitias magnas creber est trāsitus. Legisti reor apud Quintū Curtiū historicum:ut Abdolominus qdam Alexādri iussu seu pmissu:ex hortulano inopi Sidonis rex:⁊ ptēptu regni maior est habit⁹ q; regno. Certe qđ nō legisse non potes:Et Romulus e pastorali tugurio tāte urbis cōditor romanum primus diadema suscepit:Et regum sext⁹ ex humillima: utq; aliqui crediderē:e seruili fortuna ad ipsum regni culmē ascēdit:nec Alexādri Priamide:nec Cyri illius inter Persaz reges famosissimi inter opulētiora pmor dia:aut alia fere sunt rudimēta q; Romuli Gaius Marius qui fuisset ⁊ futur⁹ sepe esset Rome psul: ⁊ anteq; honoz gradus ullos anttingeret:mercēnarius arator pmos in aruis vite annos egerat:⁊ deinde post tot victorias ac triūphos:iterq; illos suos septē cōsulat⁹:pter latebras palustres ac carcerē exiguū quoq; mēdicauit panē. Julius Cesar futur⁹ mūdi dns:⁊ testamēto dnos mūdi relicturus adolescēs pauper fuit. Tu hac taliū comitiua nō potes aut spare opes aut ptēnere. ¶Do. Solito paupior sum. ¶Rō. Bene habet ⁊ solito eris humilior:expeditior:liberior. Vacui amāt incedere qui arduū iter agūt. Carebis solitis opibus:simulq; solitis muscib⁹ ac furib⁹ ⁊ pteruis seruis:his q; quibus solēt abūdare diuitie:fictis amicitijs:sequacib⁹ atq; tenacibus parasitis:totoq; illo grege domestico arridētiū tibi teq; ridētiū atq; rodentium. Deniq; si amissas opes cū amissis tedijs cōferas:lucrū uoces. Certe ut securitatē sileā:humilitatē:sobrietatem:requiē:modestiam pauptatis comites:si nihil boni aliud illa secū afferret q; q; ⁊ fallaciū gregib⁹ adulantium ⁊ seruoz tyrānide superboz liberat:abūde erat cause ut nō ferēda modo eēt sed optāda: imo etiā arcessenda paupies. Sed iam satis sit: Maior enim q; pro re querela est:quā in te mirarer:nisi olim ferme in oibus notassem nullū grauius:nullū crebriuſ lamētū:adeo nihil iter homines pauptate meli⁹ nihil odiosius. ¶Do. Pauperior sum in vita. ¶Rō. Eris letior in morte. Nemo tam pauper vixit:ut mories nollet vixisse pauperior.

¶De tenui victu. Dia.X. ¶Do.

Tenuis vict⁹ est mihi. ¶Rō. Et tenuis uoluptas ⁊ mūda sobrietas. An tu gule studio ꝯriū malles? ¶Do. Asper est vict⁹. ¶Rō Eq̄nimis fer gule illecebris caruisse:cū ad manus sint alie dulciores ⁊ q̄ri faciliores ⁊ fuari. Habet ⁊ suas virt⁹ illecebras:Ciceronis utor vbo:has gustare ⁊ ruminare cū cepis:illas magnopere nō requires. ¶Do. Durus est vict⁹. ¶Rō. Duricies amica vtutib⁹:mollicies uoluptati. Quot aūt magni viri ultro se uoluptatib⁹ abdicātes:hūc quē tu refugis victū elegere:quoz aliqui cū possent laute uesci:panē ⁊ aquā in delitijs habuere? An vo uoluptati quenq; sic obnoxiū opinemur:ut non illaz ualde oderit si adiūctū illi dedec⁹ituerī oculis possit? Sed funesta suauitas:vtutū hostis acerrima ⁊ titillatio bestialis:quā qui sequit:homo qdē videri pōt:uere aūt aial brutū est. Ad hec ⁊ familiaritas ꝯcta cū vitijs ⁊ psuetudo rez pessima:mortalē pstringit obtuitū:ut discerni nequeat:q; decorū sit qđ toqueat fedūq; qđ mulceat. ¶Do. Nimis an gust⁹ est vict⁹. ¶Rō. Immo nimis ampla:nimiū q; capax gula est. Unū visu angustū:re aūt vnū oi b⁹ in aiaz irruētib⁹ vitijs patēs iter. Hac flāma libi dinū:hac toqor igenij:hac iraz ⁊ iurgioz feroz igredit:hac iperiosa cupiditas oia pati iubēs:atq; facere dū necessaria creditis:que dānosa sūt ⁊ munimē vite dicit⁹:qđ ruina est. Hac iuidie faces ⁊ emulatio iplacata idignātib⁹ animis:tā gule alium obsequētē q; uos esse gloriamini:ide laudē speratis:vnde pudor metuēdus erat. Hac postremo supbia dum iflat⁹ nec se capiēs uēter:aio suū affricat tumorē:⁊ psuadet illi esse se hoie aliqd maius: q; ambrosia ⁊ nectare past⁹ sit:vides ut vitiū vnū ex oib⁹ adit⁹:neq; hūc si aliter negt inopie uectib⁹ clausū cupis. O pauptas amabilis:que ptinētie tibi sumis officiū. Utile est cogi ad id qđ facē tua sponte debueris. ¶Do. Tenuis me vict⁹ extenuat. ¶Rō. Malles ne igitur tumefieri? Hec tenuitas podagrā tuis pellet e finib⁹:dolorē capitis auferet:cerebrūq; uertiginē uomitūq; ⁊ ructū ⁊ nauseā ⁊ sudorē tediūq; ⁊ fastidiū tuipsius:pallorē alternū ac ruborē:odorē quoq; ⁊ oris ⁊ corpis tibi atq; alijs iportunū sistet. Preterea pedes instabiles:manū tremulas:nutās caput:quodq; est optimū:aiuz ipm moderabit⁹ frenabitq;. Et qd igit tā mlta corpis atq; ai bona paruo cibi desiderio ac mometaneo gust⁹ icōmodo tibi parta cōquereris dign⁹ bis pditis gustui deseruire? ¶Do. Tenuis vict⁹ me fatigat. ¶Rō. Cōtrari⁹ fatigaret:nisi fortē onus requiē uocas. Nū legisti lautioris vite tedia magna esse:ita ut qnq; die b⁹ ptinuis nō possit sine fastidio tolerari ab hoib⁹ tēperatis ⁊ altiora spectātib⁹ q; palatū ⁊ uētrē? ¶Do. Supra modū vict⁹ est tenuis. ¶Rō. Fuit etas:qñ hic fuisset ⁊ est adhuc gēs aliq ubi eēt vict⁹ amplissim⁹:Uez mūdo in deteri⁹ lapso:uos deterrimi oiuz esse nitimini publice semp pncipes ruine:ut qui optimi oiuz fuistis:uersis usq; quaq; uestigijs stitis oium pessimi:⁊ in tēpoz vitijs ac locoz pcipuū teneatis gradū. ¶Do. Uict⁹ tenuis mihi nō placet. ¶Rō. Uictū tenuē ⁊ vtutis ⁊ uoluptatis amatores ac patroni laudāt:Tu quā hēsim sis amplexus nescio. Plato Syracusias mēses dānat:nec ullo mō sibi placē ait:bis in die satuz fieri. Epicurus in oleribus suis uoluptatē ac delitias ponit:⁊ hūc quē tu fugis victū reb⁹ ac vbis pbat. Deniq; ut ait Cicero: Nemo de tenui victu plura dixit: Tu duaz notissimos si viaz duces spnis:qd est reliquū:nisi ut ipetu tui erroris ⁊ vtutis hostē:nec amicā uoluptatis onerosā seqris igluuiē:fedū finē nec tā hois q; iumēti:qđq; idignāter ac dolēter dixerim:iumenta mltū qdē sed pro captu suo uētri ingerūt: Soli uos aiantiū dñi mēsurā uestrā ⁊ nescitis ⁊ frāgit: Neq; de nihilo est qđ multi mirantur:q; patrum ⁊ auorum memoria:vinee multo pauciores eēnt: hoies aūt totidē aut plures: vina tū viliora erāt:

Sic indies creuit ebriorum sitis. ☾Do. De lauto victu ad tenuē sum redactus. ☾Rō. Bene habet: qō modestia neglexit: iplet inopia. Optimum est sponte agere qō debeas: primum uel coacte.

☾De originali inopia. Dia.XI. ☾Do.

A Paupertate etiā natꝰ sum. ☾Rō. Quis i non nudus utero matris egrediē? Nil hic precipuū habent reges. ☾Do. Anteq̄ nascerer pauper fui. ☾Rō. Bone memorie es si me miministi: delicaciſſimꝰ si sensisti. ☾Do. In pauptate sum genitꝰ. ☾Rō. An tue tibi q̄rimonie parū sūt? Nec non tua qdem sed parentū fuerit. ☾Do. In paupertate natus sum. ☾Rō. In paupertate moriturus: Similis principio finis manet: nisi forte morientis langoribus mederi auruꝫ censes qō in B arcule fundo est. ☾Do. In pauptate vite mihi pn cipium fuit. ☾Rō. Medium falſe sepe diuitie: at pncipium ꝛ finem uera paupertas tenet: nudum nasci: nuduꝫ mori: humana uere conditio est. Nā quid queso purpureum cubile: qd funeralis lectuſ aureus: ꝛ quecūq̄ sub ipsum vite finem mortalis ambitio meditata est: qd ad febrem: quid ad mortem ipsamq̄ de qua loquimur moriētium nuditatez? An ut equū phalere: sic parietē aule delectāt? Mulcere ista oculos possunt intuentium. Sensu carentibus delectabile aliquid ineſſe pōt: delectaC tio aūt nulla. ☾Do. Nudus iops natꝰ sum. ☾Rō. Humanaſ reſ pene omneſ alterna sors uariat: Ea dez quasdam equat quo reliquarum soletur impa ritatem: harum prima ꝛ maxima est ipsa hec origi nis ac mortis equalitas. Multi ꝛ uarij viuentiuꝫ sunt amictus: nuditas vna nascentium atq̄ moriē tium: nisi q̄ illi multa reperiunt ignari: hi omnia deserunt scientes: ut exigui damni senſum debeat ipsa reruꝫ pereuntium lenire cognitio. ☾Do. Nudus in hanc miseram vitam ueni. ☾Rō. Jd recolens animo equiore abibis nudus.

☾De numerosa ple grauis sarcina. Dia.XII.

☾Dolor.

A Umerosa ple pregrauatꝰ sum. ☾Rō. Au n ro ēt atq̄ opibus ibeciles humeri p̄mi poſ sunt: nemo tū id querit: sed sic premi gaudet. At qui prima inter uestre felicitatis dona numerantur filij. Nis ne te igit̄ pgrauatū ꝛ non potius subleuatum dicis? ☾Do. Multos inter filios inops suꝫ. ☾Ratio. Immo vo filij diuitie tue sūt: Quomodo inter diuitias sis pauper videris. Jd enim non niſi auaris ꝛ bonoꝝ suorum ingratis accidit. ☾Do. Filioꝝ in turba egestate sordida labo ro. ☾Rō. Filij non labor sed requies sunt parētū: lenimen laborum: atq̄ ois solatium fortune si bonⁱ sunt: aliogn non de numero sed de moribus est querela. ☾Do. Filioꝝ acie coartatus sum. ☾Rō. Cur non potius comitatꝰ ꝛ uallatus ꝛ ornatꝰ? Certe non tū patres: sed ꝛ matres ornamēta sua filios uocant. Non audisti: ut Cornelia Africani magni filia: dum p̄diues mulier Campana: que forte in domū eius hospitij iure diuerterat: mulieb̄riter gloriabunda: sua illi longe preciosiſſima ostentasset ornamenta: generosam uelut ad emulationem pro uocata: colloquiū de industria produxit: donec a ſcholis filij eiꝰ remanerēt: parui tūc pueri qui magni post fuere viri. Quibus illa cōspectis uersa in hospitam: Ornamēta mea ingt hec sunt. Preclare qdem ꝛ ut tāti patris filiaꝫ decebat. Tu aūt ornamenta hec tua uocas ipedimēta. ☾Do. Quis tot B pascet filios? ☾Rō. Js qui te a iuuentute tua pascit in senium: qui nō solū boies: sed piſces ꝛ quadrupedeſ pascit ꝛ uolucres. ☾Do. Quis tot nato rū corpa uestiet? ☾Rō. Js qui nō tm̄ aiantia sed agros herbis ac floribꝰ ꝛ frōdibus siluas uestit. Et qd scimus adhuc forsan hi filij te non modo pascēt ac uestiēt: sed ēt tuebuntur: sed etiam honesta būt. Humanaꝝ reruꝫ ut a uoluptate alie incipiūt: in laboreꝫ ac dolorē desinunt: sic econtra alie amaro pncipio incepte dulci fine claudunt. Qualiſ est sors virtuosaꝝ oium fere actionū: que igreſſos cruciant ac pgreſſos mulceant. ☾Do. Pauper cuꝫ filijs multis sum. ☾Rō. Miraris q̄si fecundam virorum non legeris paupertatē. Diuersa sunt operum genera ꝛ uaria dona fortune. Nulli oia cōtingunt: alijs uage merces: alijs rigēs tellus: exāgue alijs metallū: viue tibi diuitie obtigere filij: an vo boues ꝛ pecudes ꝛ asini: cameli ꝛ pfuge apes ꝛ colūbe ꝛ pulli ꝛ pauones: serui deniq̄ ꝛ ancille C in diuitijs habebunt: soli filij excludent? ☾Do. O q̄ multi mihi sunt filij. ☾Rō. O q̄plures alijs. Quinquaginta fuere Priamo: Triginta Orodi Parthoꝝ regi: Cētuꝫ qndecim regi persarū Artaxerxi. Septingēti aūt Erothinio regi arabū: quorum fiducia fines hostiū alternis aggreſſus incursibus: egyptū: syriāq̄ uastauit. Et est sane potētie genus quoddā multos filios habere. Scio autez qd dicturus sis. Hi quos memoras magni oēs reges fuerāt: Mihi lōge alia sorſ est. Nunqd vo rex fuit Appius Claudi? Profecto ne diues qdē prisco illo seculo: videlicet quo pbrum diuitie habebantur: ꝛ pauptati cecitas accesserat ac senectꝰ: ꝛ tm̄ de eo scribens Cicero: Quatuor ingt robuſtos filios ꝛ quinque filias: tātā domū: tātas cliētelas Appius regebat ꝛ cecus ꝛ senex. Neq̄ id mirari est q̄ priuata bene regeret: cū tot obseſſus incommodis: ipsam quoq̄ rempublicā gubernaret. Humanoꝝ defectuū magna pars in moribꝰ nō in rebꝰ est. Nō erat Appio sorſ regia: sed nec optabat: sua sorte contētus: exiguos nō lauticijs sed virtutibꝰ adornabat lares: ꝛ victu tenui amplam familiam nutriebat. Quodq̄ multi reges mesti faciūt ꝛ querūli: letus ille ꝛ equanimis faciebat. Nō eniꝫ fortunaꝫ appetitui: sed fortune equauerat appetitū. Nō erat Appio sors Cresi regis: nec q̄quis qdez sui Craſſi: sed felicior q̄dā alia: q̄uiſ anguſtior sua sors: nec ad alienā sortē: sed sicut boni oēs faciunt: ad suā ppriā se formabat: ac suos. Certe nec ego exigo: ut tu sorte alia q̄ tua in tuis utaris ꝛ in te: neq̄ ut cibo aut amictu regio tuos pascas aut uestias. Uescunt lautiꝰ regij iuuenes ꝛ uestiunt insignius: sed nō viuūt meliꝰ nec diutiꝰ nec letiꝰ: ꝛ qō pstat: nec securius nec honestius certe nec sanctiꝰ. Pro his oibus vnū habent quo excellant: pōpoſi us: hoc est ſtultius viuunt. Suus cuiq̄ viuēdi modus: sua est mensura: Nec idcirco melior: quo maior: Unde fit ut in tugurio sepe letos videas: meſtos in regia. Nō est oiuꝫ vna capacitas: sed vnus est fons gratie: Unus ille cui dicit: Aperis tu manū tuā ꝛ imples omne animal bn̄dictione. Quid ad rem uasorum seu magnitudo seu paruitas: ubi par est oium plenitudo? Sed multa desunt pauperibus: quanto plura desunt regibus: cum sit illud Flacci uerisſimū expertumq̄: Q̄ multa petentib⁹

D desunt multa. ¶Do. Laboriosum negocium multos filios genuisse. ¶Rō. Quid sub celo mihi nō laboriosum dabis p̄eter vnam: ut creditur: voluptatem: qua tamen nihil est in fine laboriosius: nihil quod tot in animis linquat aculeos? An non legis apud Flaccū: ut nil sine magno vite labore dedit mortalibus? At non audis: qd poeta alius nō ineleganter: hac in parte luserit: Cum enim bona oia gratis nobis donata esse diuinit⁹: pij oēs vno ore fateantur: non donata dicit ille: sed uendita ꝛ p̄cium statuit labores. Sic enim ait: laboribus uē dunt dei nobis oia bona. ¶Do. Molesta est tātorum sollicitudo filioꝝ. ¶Rō. An non inter ueras sententias illa est: Non posse inueniri vitam hominis carentem molestia? Nec minus illam: Omnē vitam esse tormentū: Quid filij meruere qui si desint: cure alie subibunt? Crede mihi: quocunq; te uertas: quēlibet fortune gradum arripias: ꝛ labores ꝛ molestie ꝛ difficultates vite aderunt. Quid lamentis inanibus opus est? ¶Do. Filijs multis
E p̄emor. ¶Rō. Sic dicis quasi felicitate deprimaris tua: ꝛ nota p̄ima mortalium tibi cumulatius obueniſſe fers grauiter: mirū genus impatientie. ¶Do. Quid vo tot faciam filiab⁹? Quis tot dotes expediet? ¶Rō. Unus est ꝛ feminaꝝ deus ꝛ marium. Is ꝛ filios tibi pascet ꝛ filias. Utq; illis ingenium ꝛ viuendi artes: sic is suas dotes dabit. Itaq; sic scriptum est: Spera in eo ꝛ ipse faciet. Quod in te est: optimū dotis genus fuerit: sic filias formare: ut uel absq; dote recto iudicio placere ualeant atq; amari. Dotem habuit romanū imperium Faustina: Et quot reris idotate: castiores: eaq; feliciores fuerint? Non facit faustū coniugium dos sed virtus. Fac si potes: ut tuaꝝ nō pecunia optabilis sit: sed pudor: sed modestia: sed integritas: patientia: fides: humilitas: His ornate genus filie tue: hoc onuste auro: his ancillis comitate: limen adeant cōiugum: nō diuitum sed p̄borū: ubi tutior sepiuſ pudicitia vitaq; dulcior q̄ in thalamis atq; atrijs regum fuit.

¶De amissa pecunia. Dia.XIII. ¶Do.
A Pecuniam amisi. ¶Ratio. Et cū illa curas p multas: periculūq; perpetuū. ¶Do. Perdidi pecuniā. ¶Rō. Et laborē custodie ꝛ perdendi metum. Sic perdendo pecuniā: duo bona: vnūquodq; ꝛ p̄stantius amisso securitatem ꝛ requiem inueniſti. ¶Do. Pecuniam perdidi. ¶Rō. Bene si te illa non perdidit qō iam multis possessoribus suis fecit. Noxia enim pecunie forma est: uenenosus fulgor ac pestifer: Itaq; uelut serpēs squamis aureis placens: mulcēdo oculos: aiam ferit. Proinde si hinc saluus es: gaude tibi ablatū vnde infici posses teq; illesum inter pericula transiuisse: let⁹ stupensq; recogita. Sin infect⁹: exturpatam mali causam scito: quo facilior ad salutem reditus sit. ¶Do. Amisi auꝝ atq; argentum. ¶Rō. Quid celesti aio cū terrestribus purgamētis? Qui virilius philosophant argentū atq; auꝝ inter bona non numerant: qui molliuſ: bona dicūt: sed non animi: Horum q̄quid elegeris siue nō bonum siue non tuū fuit: eque nulla tibi est materia querelaꝝ. Nam ut oino bonuꝫ dici uelis: qō multi magniq; negant viri: nō tuum certe sed fortune bonum uel inuitus dices. Ita nec tu de tuo aliqd: nec de suo illa qdeꝫ perdidit sed transtulit. ¶Do.
B Amisi pecuniam. ¶Rō. Ut non amisisses si tua esset: sic si tua non erat amittere nequiuisti: uere autem non tua sed illius erat quē secuta est: imo ne illius quidem sed fortune: ut dixi: que eā cui visum fuerit: breuē ad usum magno sub fenore mutuat: Disce iā tandem a p̄prijs aliena secernere. ¶Do. Pecuniam amisi. ¶Rō. Si te adeo nō tue quoq; cruciant iacture: tibiq; uel alienū aliqd demi dole as: disce illa cōquirere que tua sint p̄pria atq; perpetua: quoꝝ ꝛ acqsitio facilior ꝛ possessio nobilior certiorq;. Uirtutes si q̄sieris nō amittes: Uos autem sapientie cōtemptores: cultores q; ꝛ amatores pecunie facti estis: Obsordiuisse videmini salubribus consilijs ac monitis: quecūq; per sanctos atq; eruditos viros p̄tra hanc p̄sertim humane partem insanie dicta sunt. Audistis Satyricū uestruꝫ p̄testātē: Nā diues qui fieri vult: ꝛ cito vult fieri: atq; his dictis addentē: Sed que reuerētia legū quis metus aut pudor est vnq; p̄operātis auari? Hāc sentētiam Hebreoꝝ Sapiēs q; paucis absolueratt: Qui festinat ditari ingt nō erit innocēs. Audistis aliuꝫ ex uestris: seu Satyric⁹ sit ille seu Lyricus dicentem: Nō domus aut fundus non eris aceruus ꝛ auri: Egroto dñi deduxit corpe febres: Non aio curas. Dixerat hoc externus sapiēs ille breuissime: Non p̄derunt diuitie in die ultionis. Et addiderat qō p̄desset: Justitia enim ingt libera bit a morte. Cum ergo pecunia quam amissam luges in necessitatib⁹ sumis: nec corpori possit opem ferre: nec aio miꝫ: cur tātopere uel optari absens ualeat: uel amari p̄sens? His atq; alijs mot⁹ orator uester: Nihil est inquit taꝫ angusti animi: tāq; parui q; amare diuitias. At orator ecclesiasticus: Auaro ingt nihil est scelestius: Nihil est iniquius q; amare pecuniam. Et q; multoꝝ in hoc vnū consentit: imo q; nullius dissentit auctoritas: Frustra qdem p̄ualuit Sapientum sentētijs vulgi furor. Itaq; ut nullū iniquꝫ: sic nullum ardētius uotum q; pecunie est: ut ex qua pēdere oia que optantur persuasum sit. Clamāt ab aduerso doctissimoꝝ uoces hoiuꝫ: clamat experientia ꝛ ueritas: clamat uetus ꝛ recēs exēplorum turba. Magnā pecuniam nulli utilem: multis fuisse pestiferam: cum peccato ac labore q̄rendā: cū sollicitudine ac pauore seruā daꝫ: cū q̄relis ac merore p̄dendā. Dicant pecunie amatores: qd uel in his uerbis falsi: uel in suis opibus boni sit. Et ut uera sit estimatio tam laudate rei: qd de hoc qsq; viderit aut legerit integrum ac sincerum: sp̄retis vulgi clamoribus sepositisq; fulgoribuſ metalloꝝ ad memoriā reuertar. Quia vo non oibus videndi expendiq; sors eadē fuit: illa animū subeant que famosis ab auctorib⁹ scripta nulli vnq; docto legendi audiendiq; defuit facultas. Nonne ergo pecuniā peregrinos mores intulisse: ꝛ molles diuitias turpi luxu: secula p̄ius integerrima fregisse? Nonne ipsas quoq; diuitias: auaritiam ꝛ abundātes uoluptates: desiderium per luxū atq; libidinē pereundi perdēdiq; oia inuexisse: ꝛ scriptū ꝛ re ipsa sepe cōpertū est? Nōne auarū semp egere? Nōne noces ferrū ferroq; nocenti⁹ aurū sacrāq; auri famē: nil nō mortalia pectora cogere: pecunieq; aspectu debilitatos spūs? Nōne auꝝ per medios ire satellites: ꝛ perrūpere saxa potēti⁹ ictu fulmineo: atq; pudicitie simul ac vite insidias p̄uenire? Imbre aureo Danaes ex

pugnata virginitas: ac uatis Amphiarei argolici casus probat: Auareq; simul coniugis vna siquidē ruine duplicis causa fuit: aurum fatale: quod bene spretum Argie Eriphile male optatum: male partum illius penates irrupit: scelerumq; ingentia semina nouit. Nonne opes falsas ⁊ caducas neq; prestare posse qō spondeant: neq; lenire animi sitim sed accēdere: neq; curas fugare sed arcessere: neq; necessitates tollere sed augere: uerissimeq; ⁊ proprie dictus: Crescit amor nūmi: q; tum ipsa pecunia crescit? Et illud Neminem pecunia diuitem facit: Immo cōtra: Nulli non maiorem sui cupidinem incussit. Neq; illud minus: Crescentem sequitur cura pecuniā maior; q; fames. Atq; illud: Multa petentibus: desunt multa: Et pmultis eos indigere: qui permulta possideāt. Deniq; quicqd sint: non esse perpetuum nec lōgeuum qdem: ut qō positum sit in manibus fortune: sine intermissione uolubilibus subiectum casibus ⁊ saltem morte perdēdum. Diues enim cuj dormierit nihil secum auferet. Aperiet oculos suos ⁊ nihil inueniet: Neq; id ipsum suum nihil in quem uolet transferet: quia in imagine pertransit homo: sed ⁊ frustra pturbatur: thesauriçat: ⁊ ignorat cui congregabit ea. Mis ac mille similibus circunquaq; sonātibus doctor; uocibus hoium obstruxit aures infinita cupiditas: ut iam frustra diuitibus huius seculi precipiatur: non sublime sapere nec sperare in incerto diuitiarum: sed in deo viuo: qui pstat nobis omnia abunde ad fruendū: bene agere: diuites fieri in operib⁹ bonis. Nam qui uolunt diuites fieri harū scilicet que vulgo optātur diuitiarum: incidūt in tēptationem ⁊ laqueum diaboli ⁊ desideria multa ⁊ inutilia ⁊ nociua: que mergūt hoies in interitum ⁊ perditionem. Radix enim oium malor; est cupiditas. Nō magis hūc audiūt psultorē: q; qui ait. Nolite spare in inigtate ⁊ rapinas nolite cōcupiscere. Diuitie si affluāt: nolite cor apponere. Neq; hūc magis q; ipsius filiū dicentē: Qui confidit in diuitijs suis corruet. Neq; rursus his oib⁹ magis illū qui super oēs est: cuius doctrina celestis: nisi ab insanis planeq; furētibus cōtēni nequit: qui pfecto diuitias ⁊ diuitiarum comites: uoluptates atq; sollicitudines spinas dixit: semē vbor; salubriū suffocātes. Dixit hoc cui⁹ in ore nō est iuentū mēdaciū. Uiua inq; hoc dixit ueritas: Ueruntamen putas inuenerit fidē in terra? Nullam prorsus aut ratā. Quas igit ille spinas: suauitatē vnicā atq; dulcedinem mundus uocat. Et qō ait qdā: gēmas ⁊ lapides: aurum ⁊ inutile sūmi materiā mali: sūmi oīs materiā boni putāt: certatimq; oēs ut summus bonum preq; oibus appetūt. Jamq; in urbiū plateis haud ironice pclamat: O cives cives q̄rēda pecunia pmum est. Uirtus post nūmos. Atq; illō alterius. Uēde aiam lucro mercare: atq; excute solers oē latus mūdi. Sic nōdum intellectū dei munus: sed magnū dei pauperies obprobriū iubet: qd vis ⁊ facere ⁊ pati. Uerūq; quotidie cernitur qō ab alio dictū est. Pars vilissima rerum certamē mouistis opes. Quis enim q̄'o nō hodie sceleris insigni pmio ⁊ occasione pposita fas oē abrūpit: polydor; obtrūcat ⁊ auro vi potit? Pone fidos fres: pone vnanimes amicos in pfilio: in puinio: in chorea: debinc modicū inter illos: nō dicā pomū aureum: sed pomi frustū iaciat discordia. Mis olim armis uti solita gladijs seria iociq; frangent. Sicut aūt auro nihil scelestius q̄rit: sic ut ad rē redeā: nil mestius pdit. Peccatū nēpe ingēs aie iactura contemnit: primūq; illi fame dānum spernit: ⁊ amissum tps iter leuia numerat. Lēte flent fratres perditi: lētius parētes: lētissime piuges: sepe vo letissime: Sole opes flent acriter. Ueriss imūq; est illō: Plorat lachrymis amissa pecunia ueris. Sed multa iam diximus: de quo nunq; satis: nunq; parum: sempminus dicit: q; pecunie ad amorē obstinatis animis: nil dicēdo alio q̄rit nisi odiū aut ptēptus: qcqd vulgatis obstat errorib⁹: uel simulatū credit uel insanū. C Do. Perdidi pecuniā. C Rō. Exper rectus es: te diuitē sōniabas. C Do. Pecunia quā amabā perijt. C Rō. Pecunie neq; amorez neq; odiū: sed frugalitatis studiū auaritieq; fugā laudo. Ut amare enim pusilli animi: sic pati nō posse aur infirmi est parūq; sibi fidētis atq; auro succūbere metuētis. Magnus ille est: ingt Anneus: qui fictilibus sic utit quēadmodū argēto. Nec ille minor est qui sic argēto utit quēadmodū fictilib⁹: ut intelligas seu vitiū seu virtutē nō in reb⁹ esse sed in animis. Nec amatorē pecunie nec osorem: sed absentis cōtemptorem: psentisq; dispēsatorē egregium magnū putes. Hanc sententiā me dictāte scripsit Cicero: Cū amorē enim diuitiar; Augusti pariq; animi dixisset: adiunxit: Et nihil inquit bonestius magnificētiusq; q̄ pecuniā ptemnere si non habeas: ⁊ si habeas ad beneficētiā liberalitatēq; conferre. Uter in re certa claris testib⁹: Et O utinam mihi simulq; illis oib⁹ fides esset: Nusq; enim humanū genus tam incredulū: seu tā surdū esset. Inexhaustus labor hoium querendiq; ardor terrasq; ⁊ maria uersans: pbat auaritia: atq; amore cultuq; diuitiar; non modo virtutib⁹ sed vite odiū indictū. C Do. Pecuniam magnam amisi. C Rō. Magnū pōdus ⁊ dur; ⁊ graue: simul custodis officiū: ut incipiēs dixi: Nēpe de dominis uos custodes iperiosa cupiditas fecit: oia facere atq; oia pati iubēs: sola ut pecunia cumuletur ac seruet. Jta que in opportunitates ususq; hoiu; inuenta erat: in metū ac sollicitudinem uersa est. Timere ⁊ angi ⁊ circūspicere domor; incēdia: furu; insidias ⁊ seruor; fugā: neq; alijs prodesse neq; sibi: sed exanime tm ⁊ inutile aurū incubare: he diuitie uestre sunt. C Do. Pecuniā domi dimissam abstulit nescio quis. C Rō. Uile ⁊ caducū est ⁊ certe nō prius q̄ furto uel vi eripi pōt. C Do. Pecuniā in loculis consignatā non inuenio. C Rō. Dicaz tibi non antiquam rem. Fuit nuper apud italos nobilis ⁊ egregius qdam vir: possessionū antiquarum diues satis: ditior vtutū: sed pecunie nō: ita ut cuius nō custos sed dispēsator ac dīs esse didicisset. Erat illi filius pmogenit⁹: fori negocijs appme industris: qui vigili cura ⁊ parsimonia ingenti magnas opes multūq; auri quesierat: Et erat mir; visu: in patre sene iuuenilis largitas: in iuuene filio senilis tenacitas. Sepe illum pater hortabat ne suū ingeniū fraudaret: ne pietatis obliuisceret ac fame: neue in cōparationē auari ⁊ dec⁹ ⁊ debitus ⁊ naturalia sibi iura vilescerēt. Deniq; ut sibimet ⁊ annose matri: ⁊ fratrib⁹ paruis: ⁊ pſāguineis: ⁊ amicis: ⁊ egētibus prodesse aliquādo diuitias suas uellet. Jn hos enim visus non in custodiā tm ac supplicium partas esse dicebat: hoc pater. Sed

frustra uel surdo canitur uel auaro. Cōtigit tandē pro republica filium abesse: ꝛ cum electis viris ad Romanum pontificem proficisci. Quo digresso: statim pater occasione arrepta: nouis thalami arculeq; clauibus introgressus: thesaurum nulli utile e latebris eruit: seq; ꝛ coniugem ꝛ filios famili amq; omnem exquisitissime induit. Emit equos ornatissimos: uasa argentea: supellectilem speciosam: Ultimo domum amplam: sed minime cultā: nouis auxit edificijs: ꝛ picturis insignibus adornauit muniuitq; rebus omnibus: quas liberalis ꝛ lauta ꝛ abundans vita exigit: Multa ꝓterea pauperibus dedit. Sacculos vo in quibus aurum illud filij fuerat: harena lapilliq; flumineis plenos obstructosq; ꝛ obserrata omnia quoq; prius in statu fuerant dimisit. Que cuncta breuissimo tempore gesta sunt: quod ꝛ uoluntas egregij senis ꝛ pecunia prompta esset. Redeūti dehinc filio: fratres obuij fuere: Quorum ille occursu hesit: indumenta atq; habituꝫ miratus qualē antea non vidisset: quesiuitq; cuius essent equi: vnde ille uestes: leti atq; omnium ignari simplicitate puerili: domini patris esse: multosq; alios domi in stabulo substitisse dixerunt: utrunq; etiam parentem multiplici ac regio esse uestitu. Magis ille magisq; singula cepit mirari. Inde ubi paterne domus limen attigit: vir parentes: virq; ipos parietes recognoscēs nec admiratione iam simplici sed stupore plenus atq; extasi thalamum atq; arculam festinus adijt: ubi cum exterius nil mutatuꝫ cerneret: parumper animo conquieuit. Et quoniam collegarum ꝑsentia ac festinatio amplius non sinebant: raptim arculam aperuit sacculisq; cōspectis solito more turgentibus atq; obstrusis iam securus abijt: mox negocio publico expedito: domum rediens: in thalamo se inclusit: arculaꝫ aperuit: sacculos itrospexit: aurumq; in harenam uersum reperiens exclamauit. Accurrit pater: ꝛ quid inquit rei est fili: qd queris aut quid fles? Amisi inquit ille pecuniā quā multis quesitam vigilijs: multisq; laboribꝰ in bis sacculis dimiseraꝫ: spoliatus tua sum in domo pater. Ad hec genitor: quomodo ait spoliatus es: nō ne sacculos omnes plenos video? Ille autem gemens: Harena ingt pater: non pecunia est. Simul hec dicens: apertos patri sacculoꝫ ostentabat. Tū senex fronte nihil mota: qd inquit refert fili apō te harena ne an pecunia pleni sint? Memorabile dictum: preclareq; sententie. Siquidem apud multos ociosa pecunia est: nilq; agit aliud nisi q; locū occupat atq; animum: apud plures male atq; improbe operosa: apud paucos demū fructuosa est.

F ¶Do. Amisi pecuniā quaꝫ amabā. ¶Rō. Turpi amore relaxatꝰ es. Nā amor pecunie auaritia est. Minus hāc amabis: minꝰ hāc optabis. Nā ꝛ illō Satyricū exprimento cognituꝫ: q; minus hanc optat qui non habet: Optanda autē amissio est: Magni etiam boni: cui inseparabiliter malum maius adiunctum sit. ¶Do. Amisi dulce vite presidium. ¶Rō. Quid scis an amarum potius excidium. Plures multo propter opes q̄s propter inopiam periere.

¶De uadimonio. Dia.XIIII. ¶Do.

A V Adimonio exagitor. ¶Rō. Amissam pecuniaꝫ querebare: iam porrectā quereris. Nonne ultro te obligans pecuniam proiecisti: vulgaris insania plurimoruꝫ: qua perfacile ꝛ pecuniam perdideris ꝛ amicum? ¶Do. Pro altero fidem obstrinxi meam. ¶Rō. Pro teipso eam solues: ꝛ nil debere ac sine compedibus agere q̄s iucundum sit: tuo disces incommodo. ¶Do. Uadem pro amico dedi me. ¶Rō. Da posthac amicis egentibus: Aurum: argentum: vinum: oleum: frumentum: uestes: domos: predia: consilium: solatium: cum amicis demum omnia partire: vnam tibi habe nulliq; vnq̄s tuam dederis libertatem.

B ¶Do. Promisi pro altero: En solucdi dies adest. ¶Rō. An tu affuturam ignorabas: an te victurū non sperabas: an non heredem saltem tuum cogitabas: quem spontaneis vinculis inuolueres? Be ne autem habet q; in caput errantis pena redūdat erroris. Sentio autem dilatio te fefellit. Media promissionis inter ac solutionis diem spatia uana mente metimini: que ut reliqua tempora longa videntur: duꝫ spectes: dū ꝓteriere breuissima. Uolant enim hore: dies: noctes: hebdomade: menseꝫ: anni: lustra: secula: ꝛ que distantissima iudicantur in foribus sunt. Itaq; quod in paucorum interstitio mensiuꝫ nunc stupetis: si aperti essent oculi: clare quidem multis in seculis videretis: Sed uos quasi tempus desiderio uestro pareat: non nature sue: non euenturuꝫ uobis terminum: nec ituros dies fingitis: atq; hac spe uelut oculis clausis precipitium preteruecti uerbo placidi uobis esse videmini ꝛ urbani: pro alio promittentes: quasi non uerba hec ꝛ promissa clandestina mox in publicū eruptura: tumultusq; reꝫ maximos allatura sunt.

C ¶Dolor. Despondi pro meo amico. ¶Rō. Amicorum indigentijs sis presenti: si quod adest remedio succurrendum. Non te illaqueas utq; in crastinum nil promittas. Quod non dicerem si succurri aliter q̄s promittendo non posset: nunc quid attinet promittere: quod si implere nō possis: stulte facias: at si possis superuacue? Sed uos rerum auarissimi estis ꝛ prodigi promissorum: quasi vo res ipsas promissa illa non exigant. Q; si dicas defuisse in tempore ferende opis facultatem: fuisse autē de futuro spem: qua postmodum destitutus sis: Nondum ergo didiceras: ut fallacissima rerū omnium spes est. Nihil inuenias q; tam crebro uos fallat. Nihil est tamen cui tam cupide credatis: tā subdola ꝛ tam blanda est: ita se dulciter ac latēter insinuat: sic inuita diuellitur. ¶Do. Uadimonio me addixi. ¶Rō. Credo oblitus illud Thaletis Milesij celebre documentum: Uadimonio adesse noram. Et quid de hoc ille vir sapiens dixerit: qō memorasse non inutile crediderim: quodq; in latinū uersum ab Ausonio: ad hūc modū sonat. Spō de ingt: noxa pōsto tibi est. Per mille possem currere exēpla: ut probē pedes uadesq; penitudinis reos: sed nolo noiatim quēq̄s dicere. Sibi quisq; uerum dicat ꝛ secū putet: spōdere quātis dāno fuerit ꝛ malo. ¶Dolor. Memetipsuꝫ sponte obligās erraui. ¶Rō. Error hic purgatorio igne post obitum nō egebit: ubi admissus est purgabīt. De illorum enim genere est: que suum supplicium secū ferunt. ¶Dolor. Promissione me obstrinxi. ¶Rō. Solutione te libera: ꝛ quem lingua vinculis innexuit: manus soluat: proderit vinctum fuisse cū euaseris: laqueos semper horrebis.

¶De amissione temporis. Dia. XV. ¶Do.

A Emporis amissionem fleo. ℂ Ratio. Esset hec eo iustior q̄ superior querela: quo leuior est pecunie iactura q̄ tēporis: q̄ nec necessaria ad bene viuēdum est pecunia ⁊ amissa restaurari pōt: tps ⁊ necessariū ⁊ prorsus irreparabile est: nisi q; nolēti pecunia: nolēti aūt tp̄s eripit: q̄ uis illud fatear grauiora damna esse que culpa patientis exaggerat: Justā tamē querele causa nego: ubi qui patitur: uolens patitur. ℂ Dolor. Nolens ego tps amitto. ℂ Ratio. Quis nolentem cogit nisi cupiditas occupationum mater? Solum hoc vnum vitium: ait Comicus: affert senect⁹ hominib⁹: Attentiores sumus ad rē omnes q̄ sat est. Senes hic quidē notat. Omnes vo iam senes in hac attentione facti sunt. Omnem etatem: omnem statū: omnem sexū inuasit auaritia: hec temp⁹ miseris ⁊ respectum vite breuis hominibus eripit. In hanc vnā rē solliciti: euum omne cōsumitis uestri: ⁊ uestrarū pene iam immemores uoluptatū: que pestis si nolentes inuaderet: posset ⁊ nolenti tempus eripi: ⁊ iusta esset super pretiosissime rei amissione querimonia. ℂ Dolor. Non mihi cupiditas tempus extorquet sed necessitas. ℂ Rō. Quenaz queso necessitas ista est: qui tibi preripiat q̄d vnuz ex omnibus tuuz est? Jta dico diuitias: honores: potētiā: clientelas: imperia: ⁊ que sunt huiusmodi suo iure dat atq; eripit fortuna: tempus inuito nō eripitur: sed ipsuz per se sensim defluit: non utenti paulatimq; consumitur. Hec ante perpenditis q̄ consumptū est: tū querele sonāt sere ⁊ inutiles: fletur temporis amissio sed fletur culpa. ℂ Do. Me necessitas sola cogit tps amittere. ℂ Ratio. Quero iterum: quenam hec tam violenta necessitaſ: nisi forte dñorū negocijs implicitus tua negligis: quasi vo non ad hec te sola cupiditas ⁊ inexplibilis lucri spes impellat? Pone cupiditates proprias: dominorū cupiditatibus nō parebis. Sed hoc virus imedicabile uenis infusum: ⁊ pererrans viscera: sensum hebetat: Et nō solum tps sed libertatem vitamq; ipsam non sentientibus eripit. Q̄ si forte nec tuis nec alienis cupiditatibus: sed curis honestioribus tue reipublice tps impenditur: non hec temporis amissio: sed laudabilis est impēsa: rē caram rei omniū carissime que in terris sunt largit⁹ ⁊ viri boni ⁊ ciuis egregij functus officio es: q̄uis non ignorē homines: quicquid preter auaritie studium agitur: vulgo tps perditum uocare: cum id demum maxime ueregz sit perditum quod illi studio tribuitur: Et quid scimus an tu quoq; popu lariter perditū tempus uoces? Quod si crederez: omissa incurabilis morbi cura: non iam temp⁹ sed teipsū male perditū faterer. Naz si tempus quod maluerim: deo tuo: non dicaz donas sed restituis: quod sine uera nō geritur pietate: ingenſ atq; inextimabile lucrū scito. Pro paruo eniz temporis impēdio: eternitatē queris: Quis vnq̄ mercator permutatione tam prospera usus est? ℂ Do. Prorsus
L alia mihi perdēdi tpis causa est. ℂ Rō. Nō intelligo quā tu mihi causam dicas: Nā si ppter irā: propter mestitiam: ppter amorē seu aliam animi passionē cogi credis: Falleris. Omniū eadē est ratio: quaz auaritie dirimus: omnes uolūtarie: nulla est violenta. Quod ⁊ sano patet intellectui: ⁊ a Licerone multis in locis disputatū ⁊ creberrime repetitum est. Si nil horum est in causa: quod aliō est q̄ torpor ⁊ ignauia? Sic ad id reuertimur q̄d ait Seneca: Turpissima est iactura que per negligentiā uenit. ℂ Do. Ut amittam tempus mesta necesD sitas me cogit. ℂ Rō. Nonduz capio quid rei sit: Naz si te hostis in vinculis habeat: si mors instet possunt: fateor actus bonos impedire: sed nō pios sanctosq; cogitatus: qui maxime in eo statu eminent atq; effulgent. Quibus eniz curis temp⁹ certe non perditur: nec scio an alibi usq; minus: Que pfecto ⁊ in doliū Reguli: ⁊ in taurum Phalaridis itroire possūt: ⁊ in crucē Theodori Cyrenei. ascēdere. Sic quocūq; te uerteris: in te vnū omissi tpis culpa reflectitur. At uos ex more naturaz accusantes: que uolubile tps fecit: cū hic nō eēt eternitas: in omnibus uosmetipsos absoluitis cuz rei omnium soli sitis. Omne enim fere tempus perditis: immo proijcitis: ⁊ quasi rem vilem abiectāq; contemnitis: quod utinam in virtute saltē aut gloria ponereris: non in summa semper infamia inexpiabiliq; dedecore: q̄q̄ uere: qcqd nō in eos usus uertit in quos datū est: pdituz dici possit. Ad hoc sane nasci hoiez: ad hoc tps dari pstat: ut creatorē suum colat: amet: cogitet: quicquid hinc excidit: perditur haud dubie. Uidete igitur quantū perditi tēporis: quantūcq; nō perditi.

ℂ De aduerso ludo taxillorum. Dia.XVI. ℂ Do. Taxillorum in ludo perdidi. ℂ Ratio. Nō A
t ne tibi dixeram duz vinceres fenus id esse nō lucr̄? ℂ Do. Ludo exhaust⁹ sū. ℂ Rō. hic est ludo illi mos: qui medicis pereriguo igesto plurimū exhaurire: Crede aūt mihi nūc poti⁹ gaudendū q̄ duz falso gaudio exultabas. Melior est acris castigatio q̄ blanda fallacia. Illud te lucellū ad ludi uoraginem uocabat: hoc te damnū ide retrahet. Satius est turpi freno rectū iter agere: q̄ habenis aureis preceps in deuiū agi. ℂ Do. Amisi in ludo taxillorum. ℂ Ratio. Uicisti in ludo morum: si quid egeris profundius attendisti: Alioqn morbo insanabili frustra remedia cogerentur: si ab hoc baratro nec te damnū reuocat nec pudor: ubi rebus nil proficitur: nec quicq̄ vbis aggrediare.

ℂ De sponsa alteri adiudicata. Dia.XVII. ℂ Do. Sponsaz mihi sententia iudicialis eripuit. A
f ℂ Ratio. Ast alijs fraus: alijs vis aperta. ℂ Do. Judiciali sententia sponsam amisi. ℂ Rō. Quidam dolis: ferro alij: quidam quod fedissimū genus: auro ipsas coniuges amisere: Nihil proprium est homini: hinc furta ⁊ insidie: hinc rapine: hinc preces: hinc precia: hinc ultima rerum mors. Per hanc rotam temporalium bonorū dñia uoluuntur: quodq; est vnius fit alterius: mox ad alios trāsiturū. Quod si in rebus utilibus ferēdū in damnosis ac grauib⁹ plaudendū est. Quid miri autem uolui humana? Homo ipse uoluitur ⁊ nō stat: sed ut scriptū est: q̄si flos egredit ⁊ conteritur ⁊ fugit uelut vmbra ⁊ nunq̄ in eodē statu permanet: Tu sponsam quereris amisisse: qui fugiendo ⁊ in horas decrescēdo assidue te amittis. ℂ Dolor. Sponsaz in iudicio amisi. ℂ Rō. In cāpo alij: Tutius est iure congredi q̄ bello: legibus decertare q̄ gladijs. Legisti apud Virgiliū inter illos Lauinie competitores quanta lis: ⁊ quis belli finis. Victorem sponsa sequitur: victum mors: tibi sponsa perdita: salua est vita. ℂ Do. Judex me priuauit B sponsa. ℂ Rō. Adulter aut raptor: forsitan te pri-

uasset. Leuius est sponsam amisisse q̄ cōiugē. In illa enim spes perditur: in hac res. Minor est aūt sperare q̄ possesse rei: siue ut aliter idē: leuior spei iactura q̄ rei. ¶Dolor. Amisi sponsam in iudicio. ¶Rō. Nō amisisti: sed tuā nō ee didicisti. ¶Do. Amisi sponsam. ¶Ratio. Qui amittit coniugem multiplici egritudie liberatur: At qui sponsā: preseruat: utrunq; bonū: sed secūdū melius. Quid ni aūt sit melius: nullum pati vulnus q̄ inflicto vulneri remediū inuenisse? Sed uos animorū impulsu: ut Satyricus ait: & magna cecaq; cupidine ducti coniugium optatis: qō adepti perpetuis tedijs & immortalib⁹ agitetis querimonijs: & tuz facti peniteat: cū nō factum esse nō pōt: cunq; inefficax penitētia & inanis est. ¶Do. Sponsam & spē prolis amisi. ¶Rō. Noli lamēta miscere. Illa enim pars est altera precipitis mortaliū uoti. Sic enim ait: cōiugū optatis: partūq; uxoris. At nō semper placitura sed profutura dant superi. Tenes apud Apuleium Madaurensem: ut latronū lapsa in man⁹ mi sella illa virguncula: vnam triuij in partē ubi periculi plurimū loro flectit eū cui insederat asellus: ille in aduersum nititur: qua securū iter erat: & icautam puellaz in sua damna tendētē tacitus arguit. Quib⁹ ita luctantibus: latrones quos euasisse videbantur interueniūt: a quibus in captiuitatis miserias virgo in suam permitiē studiosa retrabitur: Haud absimilis inter diuinā ꝓuidentiā & humanā stultitiam de itinere vite huius est questio. Illa futuri prescia eo uos agit: ubi dulcia & secura sunt omnia: Nec obnititur ceca gdē & miserijs suis fauens: Inter moras sepe que vitari poterant obsequendo & credendo inopina uos mala corripiunt. ¶Do. Succubui in iudicio & amisi spōsā. ¶Rō. Dignus es uicisse: Nam duobus de vna muliere certantibus: qui mulierē habet is perdidit: qui vicit is est victus: qui vincitur is est victor ac liber.

¶De Uxoris amissione. Dial'.XVIII. ¶Do. Uxorem heu perdidi. ¶Rō. O preposterū ingenium stupendūq; hominē qui uxoris in funere lugeat: saltet in nuptijs. ¶Dolor Uxorē perdidi. ¶Rō. O demens: Hymeneū cane. Nunc est tempus coronatū vinctū uidimus dignioribus iam sertis accingere. Magno prelio uicisti & longa obsidione liberatus es. ¶Do. Uxorē pdidi. ¶Rō. Sic dicis perdidi: quasi qui febrē perdit aut scabiem. Interdū lucri species est pdere. ¶Do. Uxorē perdidi. ¶Rō. Nunq; tibi fortassis opimiorē questū vna lux attulit: Quātis cō pedibus elapsus es: quanto naufragio enatasti. ¶Do. Sed uxorem bonam perdidi. ¶Rō. Solent id quidē omnes dicere: & qui ꝓtrariuz sciunt: Ego aūt & si bona uxor uel omnino mulier bona: rarū mirumq; animal sit in terris: vitande tamē altercationis causa permiserim uxorē tibi qualē dicis amissam: Neq; ideo respondebo quod oliz dū hec eadē questio ageret apud Senecam: respōdi: posse te aliam bonā: uel si feceras facere: uel si ineneras inuenire. Muto sentētiam: Nolo te sepi⁹ rez periculosissimā retētare: quod & si semel bene cesserit stulte repetitur. Litius centū sui similes mulier mala q̄ vnā bonā reperiet. Q̄obrē qui malam habuit: similē timeat. At qui bonā similē ne speret Sed uterq; pariter: ille aduersitatē cumulare: hic ꝓsperitatē suam deformare caueat. Sic in oēm casum secūdo ꝓiugio abstinendū. Tu nunc ergo si ut ais bonā cōiugē amisisti: ꝓterito potius gratulare q̄ futuri spem cōcipias: Neq; q̄ puppe itegra litt⁹ attigeris crebro nauiculā uentis credas. ¶Do. Coniugij vinculum quo tenebar mors dissoluit. ¶Rō. Noli te rursus innectere: cogita q̄ optabilis: q̄q; incōparabilis sit libertas: Et cōsiliū Ciceronis amplectere: Qui uxorē vinacissimā & aduersus quā frustra mortis auxiliū expectādū esset: dū repudio dimisisset: hortantib⁹ amicis ut aliā duceret: non posse simul se uxori & sapientie studio dare operam respondit. ¶Do. Uxorē bonā perdidi ¶Rō. Quid si hoc etiā nō iactura sed lucrum: & magni fuga periculi est: Ut enim sit bonā reperire: cōstantem ubi queremus? Notū illud summi uatis: Uariū & mutabile semper femina. ¶Do. Uxorē bonā ac iuuenili euo floridā amisi. ¶Rō. Paruz ne igit noti feminei mores sunt? Quā multas pudicissimas adolescentulas: impudicas ac lasciuas anus vidim⁹? Ardor nēpe libidinis q̄tiens uetule ossibus incubuit: quasi ignis in ligno arido violētius estuat. Uel instantē ergo vite mutationez: uel ut inde periculū nō esset: uēture utiq; senectuti pōdus ac fastidiū declinasti. Graue iuuenib⁹ cōiugij iugū senib⁹ grauissimū: durū: importabile. ¶Do. Amisi iuuenem uxorē. ¶Rō. Seu proles ex coniugio queritur: seu uoluptas: quorū alterū mariti est alterū adulteri: ad utrumlibet aptior iuuentus Siue his aūt ab uxore perceptis: siue horum alterorum eo illā puenire optabas: ubi inhabilis ad utrū q̄ esset: siue ad hec natura inhabilē senio fieri posse habilem sperabas: quid nisi uotum superuacuum: spes insulsa est? ¶Dolor. Amissa dulci coniuge solus sum. ¶Ratio. Inuidiosa vo solitudo est: magis caruisse comitib⁹. Uacuo nihil mollius est cubili: nihil durius: occupato: animis dulces somnos & vigilias honestas amantibus honestumq; aliquid altumq; uersantibus: Nil egregijs ceptis infestius mulieb⁹ consortio. Nec me fugit quid aduersus hec dici soleat ab his quos miserie delectāt sue: Matrimoniorū ingunt expertes matrimonia condēnāt: Et ut est in puerbio vulgari: Uxorem uerberat qui nō habet: Ego cōtra nullos de coniugio queri solitos audiui: nisi qui sarcinam cōiugij pertulissent. ¶Do. Cōiugē amisi optimā. ¶Rō. Et que optime queq; virorū amantissime videnē ꝯelo ac suspitionib⁹ aliq̄to ceteris acrius inardescūt: quo incēdio cōflagrare pacē domestica est necesse. Quorsum igit querele? Perdidisti uxorem: inueniſti libertatē: celibatū: pacē: somnū requiem. Jam tranqllā sine litigio noctē ages. ¶Do. Sine uxore suz. ¶Rō. Et sine aduersario iam tui rerumq; dñs tuarū esse incipis. Ante lucē lectulo matutinus domo egredi: uespertinus regredi: solus aut cū quib⁹ uoles totos dies agere: nullo rationū exactore permitteris. ¶Do. Uxorē perdidi. ¶Rō. Perdita dudū ac repudiata requies in cubiculū reuocāda erit. Illa tibi uxore qualibet utilior comes. ¶Do. Uxorez bonā ac decorā perdidi. ¶Rō. Stulti ē cōpedes suas q̄uis aureas amare.

¶De importuna uxore. Dia.XIX. ¶Do. Uxorem patior molestā. ¶Rō. Felici⁹ amisisses: At qui mō perditā q̄rebare. ¶Do. Uxorem patior inquietaz. ¶Rō. Primo

labori uenia forsan aut miseratio: secundo nō nisi odiū debetur. ⁊ quē una uxor nō castigat: dignus est plurib⁹. ¶ Dolor. Infestā patior uxorē. ¶ Ratio. In alijs utcunq; fortunā culpes: In uxore aūt ⁊ pcipue altera non aliuz q̄ teipm: hoc tibi malum tu fecisti. ¶ Do. Uxorē patior pcacē. ¶ Rō. Udas succēde paleas: tegulas frange: de reliquo tibi prouisum est: Ita vo cumulate que te domo pellāt aderūt: fumus: stillicidiū atq; uxor. ¶ Do. Perfidam patior uxorē. ¶ Rō. Iā piculo res nō uxor Agamemnonem: uxor Africanū morti dedit ut Amphiareū: ut Deiphobuz: ut Sansonē sileam alios q̄s numerare lōgū ē. Illi qdē pclus inumerabiles: quos uxores nec mori cogūt: nec viuē patiuntur. ¶ Do. Mala mihi nouissima explicas: remediū q̄ro. ¶ Rō. Erūt qui suadeāt ut castiges ⁊ prauos mores ad rectū reuoces: totū te huic vni negocio impēdas: Ego aūt quid: castigādā uxorē si castigando proficias: nō nego: Si id frustra est: sola restat patientia. Hanc amare: quodq; inuitus faceres: uolēs fac. Est Uarronis Satyra: Menippea uocāt: de officio mariti. Ibi de hac re illi⁹ docti viri consilium breue sed efficax his uerbis expsit leges: Uitiū uxoris aut tollendū: idest corrigendū: aut ferēduz est. Et dicti ratio breuis quoq; sed elegans hec affertur. Qui tollit vitiuz inquit: uxorem cōmodiorē prestat: qui fert sese meliorē facit. Quod dictū scriptores alij sic interpretati sūt. Eiusmodi vitiū uxoris: si corrigi nō possit: ferēdū esse: quod fieri a viro salua possit honestate: q̄ vitia nēpe flagitijs leuiora sint: eāq; nō aliam sniam fuisse Uarronis. ¶ Do. Procax ⁊ morosa est uxor. ¶ Rō. Fer mores: si imutari nequeūt: ⁊ q̄liter foris vivas domi disce cū Socrate. Et si ille duas si mul pertulit: alij plures: vni ne succumbas sarcine? ¶ Do. Molestā uxorē habeo. ¶ Rō. Cui vo non possit uxor molesta cōtingere: nisi qui se nuptiis cōstāter abstineat: cū ⁊ Hadriano principi ⁊ quo nil altius nil mitius Augusto: Sabina illi huic scribonia: utraq; cōiunx dura ac peruersa moribusq; asperis digna repudio: Et Catoni Censorio taz rigidi tanq; inuicti viro animi: cū Paula quedā violenta uxor ac superba contigerit: quod mireris: humili etiā orta progenie: ne quis hoiuz speret ignobilitate uel inopia uel oio aliter q̄s ppetuo celibatu pniugij subterfugisse molestias: Sed q̄s fuga nō euaserit: patiētia perferēdas sciat nec luctādo nec calcitrando se torqueat ac iugū sponte susceptū iactabūdus exasperet. ¶ Do. Importunā prorsus ⁊ indomitā fero uxorē. ¶ Ratio. Bñ agis: ferēdū ē eteni q̄ deponi neqt ⁊ si pmat. ¶ Do. Molestissimā hēo uxorē. ¶ Rō. Mēs vñ patiētie laudez quaras: vnde discas requiē optare: vnde peregrinari ames reditūq; oderis ubi uocē exerceas ac bacillū

¶ De raptu coniugis. Dial. XX.

¶ Do. Xor mihi peripitur. ¶ Rō. Uiolentuz oē v molestū patiēti fateor: At res ipsa si per te illā estimes: quaz queso tante molestie causam habet: cum profecto si importuna est uxor: ei⁹ amissio magni oneris sit leuamen? ¶ Do. Rapta est coniunx. ¶ Rō. Si incōmodū corporis curāti premiū debetur: quid non leuanti animi anguores ac molestias debeatur? Siquis tibi medicus tertianā febrez abstulisset: ⁊ gratiā illi haberes ⁊ precium dares: quid nunc facies continuam auferenti? ¶ Do. Rapta est uxor. ¶ Rō. Nescis quid raptori debeas: cura ingēs indecisumq; litigiū vna cū coniuge forsitan ⁊ graue periculuz tue domus limē excesserit. Multi perierūt qui vixissent si uel raptu uel aliter coniugibus caruissent. Inter vite mala nihil peius q̄s intestina discrimina. ¶ Do. Rapta uxor abijt. ¶ Ratio. Si coacta iuit ignoscito: At si uolens: vno actu duplex tibi queriē vindicta. Nā ⁊ adultera suum ad raptorem abijt: ⁊ ille tuum virus suam transtulit in domū. Qualem enim mecho speret que talis fuerit marito? ¶ Do. Uxor cum raptore libens abijt. ¶ Rō. Sine paulum: Alteri quidē alterius fastidium non longa dies attulerit. Si ante flagitium cogitarent homines: nō eousq; precipites ad pectādū esset nūc feruidos appetitus sera damnat penitentia. Nil nisi post factū cernitis: a tergo oculos hētis: ceca frōs est. ¶ Do. Rapta est uxor mihi. ¶ Rō. Hoc genuſ iniurie nec reges euadere potuere: Et Sypha ci Masanissa: Philippo Herodes suam abstulit. ¶ Do. Rapta est mihi coniunx. ¶ Ratio. Quod semel tibi: bis accidit Menelao.

¶ De impudica uxore. Dial. XXI.

¶ Do. Mpudica uxor domi ē mihi. ¶ Rō. Mallē i rapta esset aut etiā iportuna: moribusq; asperis poti⁹ q̄s lasciuis ac turpibus. Ferēda tñ omnia ingenti nisu ingentiq; animo: ⁊ rerum mortalium contemptore. Innumerabiles sunt hominum miserie quib⁹ omnibus vna virtus obijcitur. ¶ Do. Impudica mihi est uxor. ¶ Rō. Pudicitia isignis imperiosas efficit matronas. Nihil metuit que sibi nihil est conscia. Huic malo igitur hoc saltē boni inest: esse iā molesta minus icipiet minusq; insolēs. Lesa enim conscientia femineū pmit animi tumorez: ⁊ sepe obsequētior in religs viro est: que se meminit impudicam. ¶ Do. Lasciua est uxor. ¶ Rō. Non mirandū si formosa: non curādū si deformis. ¶ Do. Uxor ipudica est. ¶ Rō. Pulchra dum limē uxor subit: subire debe: animū illō Satyrici: Rara est adeo pcordia forme atq; pudicitie Nam si turpis insaniat: prope gaudendū est causā adesse diuortij. ¶ Do. Adultera uxor est. ¶ Rō. Adulterium sepe quidem eque ardentius expetiti coniugij: sepe vnū alterius adulterij pena est: eoq; iustior si multoz. Cogita tu vnq̄ alij feceris: vnde hoc tibi fieri ab alio nunc dignuz sit. Iniusta enim atq; impudens est querela: pati q̄ fecerit indignātis: Et ab alio expectare: alteri quod feceris. Lex moralis iubet: Et facere alijs: quod tibi ab alijs fieri uelis: sane adeo digna est: ut illud prophani etiā cogente sententie grauitate atq; equitate laudauerint. Sed mortalis petulantie licentia: legum salubrium abrogatrix: omne fas nefasq; confundit. Itaq; passim adulteri occursant: qui cū thalamos vicinorū cōiugiaq; fedauerint: suas interim coniuges uel in publico cerni nolint: Et sigs in illas oculum deflexerit insaniāt. Sic seuerus alijs: sic indulgens sibi: sic iniquus rez arbiter quisq; est. ¶ Do. Coniugalis mihi fides frangit. ¶ Rō. Uide ne tu hanc alijs non maritis tñ sed uxori tue fregeris. Nam sunt qui ab uxore exigunt q̄ non prestant. Qui lasciuiam suam titulo urbanitatis excusent: alienaz ut grauissimū scelus seueriss̄ime puniētes qui cuncta sibi permiserint: cuncta negent. Iniquissimi iudices qui de pudicitia iudicent ipudici: im-

pune passim agũt oia: ꝛ ceu soluti legibus: uaga libidine rapiuntur. Uxor oculũ parũper inflexerit adulterij rea fit: quasi vo dñi nõ mariti ipsi quidẽ Ille aũt nõ uxores diuine atq; humane domũ socie sed capte ex hostibus aut empte precio sint ancille: cũ ꝛ si obsequij plusculũ fidei nihil plus tua tibi coniunx debeat q̃ tu sibi: Par debitũ: equus amor: mutua cõiugij fides est. Nõ excuso uxores: viros arguo: primamq; illius culpe partẽ tribuo. Persepe enim uxori dux atq; exemplũ lasciuie vir fuit ꝛ inde mali processit initiũ: vnde remediũ debebat: q̃uis aũt pudor femine propius: viro certe prudentia atq; pstãtia sua esse debet. Itaq; ois in viro q̃ in muliere demẽtia animi leuitas: eo est fedior: quo viro debita magis est grauitas. ☾Do. Coniugis adulterio mestus sum. ☾Rõ. Usitat⁹ dolor: uet⁹ iniuria: nec minus crebra. Uir crebrior coniugij q̃ adulterij usus est. Deniq; hoc est: qõ ut ait quidã nec permitti: nec ꝓhiberi põt: quia sci licet alterũ honestas: libido alterũ fieri uetat. Tu ne tibi ergo feminã vnã tuã totã atq; integrã uoluisses: quod nec ferocissimis tyrannorũ: nec regum maximis potuit tua etate cõtingere nec priore potuerat? Mitto recentia: ne quos forte pũtium offẽdam: Tutius est Herculẽ ferire q̃ villicũ. Nec vo cuncta ueterũ attingam: Formidatissimorũ summorũq; hominũ fame parcaꝫ. Nosti aũt hisq; uel in silentio gemitũ tuũ frena: aliogn urbẽ lustra scrutare vicinã: dextera leuaq; aderunt qui uel negletũ geniũ calcatãq; thori fidẽ lugeant uel ignari soli vulgo noti decoris rideant. Crebriora illa quidẽ nunq̃q; non auribus modo sed oculis: quocunq; terrarũ perrexeris defutura. At maioribus maior inest cõsolatio. Reges cogita quos vidisti ac terrarũ dominos: debinc scriptis famaq; cognitos recordare. Respice ꝛ Arthuri fabulam ꝛ historias reliquorũ: In mentẽ redeat Olympias Philippi: Cleopatra Ptolemei: Agamẽnonis Clytemnestra Menelai Helena: Pasyphe Minois: Phedra Thesei: ne ue ipsaꝫ urbẽ romã oliꝫ quoq; dũ quod dã quasi pudicitie templũ esset mali huius exptes credas. Redeat ad memoriã Metella uxor Sylle: illius qui se eius nosset adulteria: nõ tantũ rome: perq; omnẽ Italiaꝫ vulgata: sed que Athenis etiam per greciam cantabant: minime ut arbitror felicis nomẽ sibi prorsus idebitũ usurpasset. Post hanc Julia Agrippe: quam hinc a flagitio viri virtus: hinc maiestas pũis absterssisse debuerat: simulq; huius filia ꝛ nomine ꝛ lasciuia matri par: harũq; seu vite seu fortune uestigijs herens Julia Seueri: non sat pudicitie faustũ nomẽ. Quid Domitiani coniugem Domitiam? Quid Herculanillaꝫ Claudij: seu quãdo hic adulterarũ fortunat⁹ cõiugũ princeps fuit: eiusdẽ Messalinã summũ imperij probrũ loquar: que secordem virum ac cesareũ deserens cubile: noctu lupanaria circuibat: illa faciens que referri etiã pudor prohibet? Quid has ego: quidue alias stringã: seu quis fornix angustis meretricibus nõ angustus sit quaruꝫ cõmemoratio fateor: nec honesta est: nec ulla ex parte adulterij crimẽ leuat: quin potius grauat? Habet tamen haud spernendã consolationis efficaciam similitudo conspecta miserie ac paritas erũnarũ: nõ quod alieno quisq; nisi maliuolus delectetur malo: sed q̃ humilioris fortune hominẽ idignãter pati que totiens mundi dños passos nouit: uel nõ ferenda mollities: uel superbia videatur. Toleranda cuiq; sua sors. Illa equius: quã cõmunẽ paruis constat ac maximis inuidiosissimisq; mortaliuꝫ. Proinde non hominibus tñ nuptas: sed deo etiam despon satas: i hec flagitia labi solitas vides: Ac ꝓhpudor nec tanti sponsi reuerẽtia: infelicem precipitẽq; aiam frenat. Cui autem parcet effrenis ac rabida libido: que nec celo parcit nec celestem metuit vindictam seu quib⁹ abstineat: que nec deo sacris coꝑibus abstinendũ censet? Nec vo tantũ hac etate monstra hec tam feda libidinũ cernuntur q̃uis nulla vnq̃q recto iudicio fediora esse potuerint lesiq; maioris irã merita: Sed euo illo quo ita prodigũ scelus erat: ut nunc virtus visa equidẽ ac punita noscuntur. Uirgines ipse uestales quaꝫ exactissime castitati tribunitiaꝫ ac censoriam potestatẽ cessisse non puduit quas suorũ triumphantium curibus insedisse: ne quoq; forte triumphus impediret quas postremo noxios casu obuios a supplicio retraxisse: legumq; ꝛ capitalis sentẽtie vim fregisse sola virginitatis maiestate cõperimus: quaꝫ preterea ex diuerso non facinus tm turpe: sed habitus aut sermo liberior: pena graui atq; infamia nõ carebat: ꝛ honoris tñ ꝛ decoris immemores: ꝛ terroris incesti ue dãnateq; ꝛ defosse sub terrã viue per historias occurssabũt. Jnuc tot exemplis ꝛ tã claris ꝛ tã sacris obrutus in tanta pudicitie ruina: tot probris illustriũ concussam paululũ humilioris cubiculi fidẽ dele. ☾Do. Uxor adultera est. ☾Rõ. Jd nonnullis mutande in melius vite causa fuit: qui maritali cõpede liberati: reiectoq; graui fasce ire altius ceperũt. Quid te uetat cõiugis feditatẽ primũ quoq; tibi gradũ facẽ ad vite liberioris ascensum? Sepe ꝛ pondus: sepe ꝛ comes pedes expeditissimos retardaruit. Jbis oci⁹ quocũq; decreueris solus ac uacuus. ☾Do. Turpitudine uxoris infamor. ☾Rõ. Ex alieno peccato dãnũ dolorq; nasci potest: nõ infamia: sicut ex aliena virtute gaudium: non gloria: tua te virtus aut vitium glorioſum efficiet aut infamẽ. ☾Do. Coniugis uxor infamia. ☾Rõ. Uel sile: uel fuge: uel ulciscere. Mediũ fecit ille vir sanctus nactus de simplicitate cognomẽ: ꝛ profecto primũ molle nimis: tertiũ predurũ: mediũ honesti humaniq; consilij videatur: bis pfertiꝫ quoꝫ media itidẽ est fortuna Nã supbis potẽtib⁹ frustra lex ponit. Uolũtas: libido: ira: impetus: he potẽtis insolentie leges sũt. Omne vulnus ferro rescindẽdũ putãt: multa sunt aũt que nõ ferro egeant sed fomẽtis. ☾Do. Impudica est uxor. ☾Rõ. Si pati eligis: etas fortassis illã franget: ꝛ labor: ꝛ filij: ꝛ morbi: ꝛ reifamiliaris angustia gbusdã frenũ utile pudor fuit. ☾Do. Uxor infamis abijt. ☾Rõ. Opta ne redeat: ne abierit serũ uotũ. ☾Do. Uxor adulterum est secuta. ☾Rõ. Malles ne tuũ in cubiculũ adulterũ induxisset? Hic saltẽ pudor ipudice fuit turpẽ vitã procul agere: pepcit oculis erubuitq; presentiaꝫ tuaꝫ. Impudicitiã potes accusare: nõ fugã. ☾Do. Feda uxor abijt. ☾Rõ. Si de hoc doles: dignus es ut mãserit: dignus ut redeat.

☾De uxore sterili. Dial'. XXII. ☾Do.

Sterilis uxor est mihi. ☾Rõ. Unũ coniugalis incõmodi remedium sterilitas obse-

quiosas facit atq; humiles. Que plurimos parit: iã nõ uxorẽ se credit esse sed dñam: sterilis aũt flet ⁊ tacet. Annam Helcane meministi. ¶Do. Uxor mihi sterilis obtigit. ¶Rõ. Modo de cõiugis impudicitia q̃rebaris: nunc de sterilitate ꝓquereris. Atqui si ea q̃rimonia iusta fuit: hec iniusta est. Expedit impudico viro ut sterilis uxor sit: nõ pascet filios alienos: quod est in omni uxoris iniuria ac feditate durissimũ: si miserũ uxor adultera: miserrimũ ⁊ fecunda. ¶Do. Uxor est sterilis? ¶Rõ. Quid ergo: tu puerperã eiulãtẽ audire ⁊ nutrices litigãtes ⁊ uagiẽtes infantulos maluisses? Steritas oĩa tedia hec submouit. ¶Do. Sterilis uxor est. ¶Rõ. Uide ne: quod multi faciunt: vitiũ tuũ alteri obijcias. Multe vni viro nuper vise steriles nupte post alijs peperere. ¶Do. Sterilis ẽ uxor. ¶Rõ. Quid scis qualem tibi filiũ pareret si fecũda esset? Quarundam partus fecunditatẽ odiosaz ⁊ sterilitatẽ fecit optabilẽ. Nõ tulisset imperiũ romanũ portẽta illa feralia: Caium: Caligulã: Nerõnẽ: Cõmodũ: Bassianũ: si Hermanicus: si Domiti⁹ si Marcus Antoninus: si Septim⁹ Seuerus aut nullas uxores aut steriles habuissent.

¶De Filia impudica. Dia.XXIII. ¶Do.

A Delicata nimis est filia. ¶Rõ. Duas se habere filias delicatas: sed ferẽdas tamẽ: rẽpublicã scilicet ⁊ Juliã dicere solit⁹ fertur
d Augustus Cesar: Julieq; animũ letũ quidez usq; ad speciẽ ꝓcacitatis sed reatu liberũ. Jn utraq; tñ ita sentiens princeps sapientissimus fallebat: Nã ⁊ respublica iã pridẽ ab illa sua prisca virtute fornicari ceperat: ⁊ filia nõ tã delicata q̃ probris solũ patrẽ latẽtibus deformata erat: qua tandẽ sero licet erupere: Secũdũ tamẽ hãc sentẽtiã delicata potest esse filia sed pudica. Quod ut permiseri: ne gari illud certe nõ põt: Pronũ ⁊ breue iter ad impudicitiã esse delitias. ¶Do. Filia lasciuire incipit. ¶Rõ. Occurre principijs: dura ferro: tenera digitis conuelluntur. Qui sibi uel alteri habitum querit: a teneris annis incipiat. Facile ⁊ tractãtur mollia ⁊ flectuntur. ¶Do. Lasciuire incipit filia.
B ¶Rõ. Lautas dapes ⁊ uestes illi molles ac fulgidas: anulosq; ⁊ armillas detrahe: ⁊ quicquid est aliud quo ⁊ ipsa sibi placeat ⁊ placere alijs studeat. Obijce illi domesticas curas: pensa: acus ⁊ colos: ⁊ si qd est operis qõ suaues ac molles manus in callum duret. Seduc eam a spectaculis: a ꝓcursu populi. Festis etiã diebus illam domi contine: Nullus uagis ac discolis cogitatibus tpꝰ linque. Occupatio ⁊ labor ⁊ incultior habitus ⁊ victꝰ asperior ⁊ secessus: inq; vnũ aliquid iugis intentio: Ad hec testis charus ac uerendus frequẽs admonitio: dulces mine: ⁊ si quando res exigat aspere: Hẽ sunt castitatis aduersus impudicitiã fere ac uectes: qui ⁊ insultãtes ocioso animo passiones arce
L ant ⁊ ingressas eijciant. ¶Do. Filia impudica est. ¶Rõ. Ecclesiasticũ consilium: Super filiam luxuriosam confirma custodiã: ne qñ faciat te in obprobriũ uenire. Et si aũt nihil pene tristius pati possiꝫ modo tamẽ paterni officij nihil omiseris: Est vnde mestum te soleris. Tuus enim põt esse dolor: sed nõ pudor quidẽ nec crimẽ: Nã precipites in libidines animũ frenare difficile est ualde: ⁊ nisi deꝰ ipse manum adhibeat: impossibile homini. Tantꝰ est enim impetus tanq; effrenis: ut contra eũ frustra sepenumero parẽtes: frustra ⁊ fratres: frustra etiã ipse vir laboret. Neq; id mirũ cũ sit scriptũ: Aliter non possum esse cõtinẽs nisi deus det. Neue hinc pudicitie excusatio ulla sit: dat hoc deus pia fide poscentibus: quodq; in se est annitentibus ac sciẽtibus cuius sit donũ: riteq; ⁊ ipsum estimãtibus ⁊ auctorem. ¶Do. Filia adultera est. ¶Rõ. Si nupta: habes participẽ generũ doloris: Habes ⁊ ipsum Cesarẽ Augustus ⁊ iniurie comitẽ ⁊ ultionis exemplũ.

¶De aduentitio dedecore. Dia.XXIIII. ¶Do.

Lieno crimine infamor. ¶Rõ. Dicebam A
a modo ⁊ sic est: Alieni te criminis dolor attingere potest: nõ infamia. Ueruz loquor. Falsa eniz ut sit dura: durabilis nõ erit: ⁊ infamiã ⁊ gloriã ut longeua sit: tuo tu quidẽ ex agello animi propria vitẽ falce messueris. ¶Do. Alieno crimine mestus sum. ¶Rõ. Credo hercle. Esto autẽ tua letus innocẽtia: nisi magis alieno tangeris q̃z tuo: nõ ut patrimonij hereditas sic ⁊ fame est: ⁊ si esset repudiari posset. Onerosam ⁊ infamẽ heredi tatẽ adire nemo cogit: Nũc ut dixi: nominũ succes sio nulla est. Nulli agnationũ aut cognationũ gradus hac in re: seu tu clarum tibi: seu tu fuscũ nomẽ optaueris: a te illud nõ ab alio petendum erit: tuis opus est meritis: Est qñ quidem alienis nec fedari potes nec ornari. Quid tabellionẽ aspicis: quid testantẽ: quid amãtissimo clarissimoq; seni tuo fidis seu quid horres obscurũ: nec uerũ decus inde nec dedecus? Nõ legat fama sed querit. ¶Do. Meorũ grauor infamia. ¶Rõ. Jmmo quidẽ tua te premit opinio humane miserie radix ingẽs. Pone illã falso fasce leuaberis. ¶Do. Meorũ criminib⁹ infamor. ¶Rõ. Nego id quidẽ fieri posse: sed ut fatear: prestat tamẽ alienis te flagitijs infamẽ esse q̃z alios tuis. Multo est enim grauius peccati pondus q̃z infamie: ubi peccatuz illic miseria uera est. Contra aũt: falsa infamia uere miserie nihil habet falsa glia: plebeios licet aios: Illa pũgat: hec mulceat. ¶Do. Meorũ ifamia nõ tãgi nequeo. ¶Rõ Tãgi pitũ: sterni miserũ. Proinde dũ reliquie spei sunt sũmo studio tuor fame atq; inde suscepte perturbationi tue ꝓsule. Si spes ois abierit: illis omissis sollicitudinẽ atq; angores deponẽdos censeo: Nã ⁊ incassũ niti ⁊ tristitie materiã aucupari par demẽtia est. ¶Do. Seruilib⁹ pbris notor. ¶Rõ. C
Meritã patiẽtie penã luis: cũ diluere notã possis scelerũ pulsis auctorib⁹. ¶Do. At meorũ qui tam facile pelli nequeunt uor probris. ¶Rõ. Quorũ queso? Jã parẽtũ castigatio: filijs nullo iure ꝓmissa est. Jnde tibi igit nihil infamie: quin potius recto iudicio quasi quidã fulgor ex tenebris nasci potest: Nã cũ virtutis ꝓprium difficultas sit: multo difficilius est obscuris q̃z claris ducib⁹ rectum iter tenuisse. Sin uxoris: qd hic vo te agere oporteat: ⁊ quorũ pro remedio meminisse: paulo supra monui. Si natorũ: respice qui viri quos filios habuere. Fabius Maximus ac Scipio African⁹ ⁊ Põpeius magnus: (Nõ enim imperij atq; opũ: sz etatis ⁊ glorie sequor ordinẽ): Quẽ aut Uespasian⁹ ultimũ: aut Aurelius Antonius vnicũ: aut Seuerus primũ: Quos in genere alio Portẽsius ac Licero: Quã postremo filiã August⁹ Cesar: Aut quẽ filiũ Hermanic⁹: magna de luce magnas tenebras videbis ⁊ intelliges hoc ꝓlis infortunium: nescio

quidē vnde sed in maximā quanq; familiā suo iure familiarius scādere: ⁊ cuiq; suas comicas domi esse uel ignotas vicinie uel neglectas. Nec fratrum nepotūq; deerāt exēpla. Illa posui quoz pro pioz ⁊ grauioz videri pudoz solet. Omni tū vna est regula. Alteri⁹ quisquis ille sit: maculas inuito alteri nec affigi posse nec herere.

¶De infamia. Dial'. XXV. ¶Do.

A Ea premoz infamia. ¶Rō. Timui tua ne m conscictia premereris. ¶Do. Infamia premoz graui. ¶Rō. Si iustā nō ifamiā sed infamie causam defle. Sin iniusta: errores hoium alto aio proculcās: tua te cōscientia solare. ¶Do. Graui infamia laboro. ¶Rō. Uentoso fasce suspiras: sic suapte natura leuem sarcinā ferētis imbecillitas grauē facit. ¶Do. Grauis in meū nomen surgit infamia. ¶Rō. Refert qbus orta radicib⁹ si ueri viuet: augebitur: alioqn mox aresset ac defluet. ¶Doloz. Magna mihi infamia cōflata est. ¶Rō. Bene ais. Flatus est enim fama: Sepe ēt impuri oris qui uos adeo quatit ac territat. Atq magna infamia: magne fame pncipiū multis fuit. Puduit vulgus: ⁊ ut iure suo errori adheret erro rē rebusq; moduz cunctū excluderet: modicā infamiā imodicis laudibus tandē vicit. ¶Do. Multa vndiq; pulsoz infamia. ¶Rō. Circūflantib⁹ uētis in portū redi: ⁊ ab auriū pcellis in cubiculum cordis ingredere cui si tranqllitas sua est: habes ubi iurgiorū fessus requiescas: ⁊ ut dici solet: in si B nu gaudeas. ¶Do. Fusca fama: conscientia clara sum. ¶Rō. Tu ne igit fama eē clarissima: cōscientia turpi cuperes atq; obscura? Ita ne penit⁹ uerū est illud Flacci: Falsus honoz iuuat: ⁊ mēdax infamia terret? O rem uanaz: uera quidē ⁊ iuuare possunt ⁊ terrere: vmbras metuere non est viri. ¶Doloz. Infamie sarcina ingens est. ¶Ratio. Si flagitio collecta: grauis fateoz: si casu facilis: si honesti studio gloriosa. Siquidē bonis artibus quesita infamia laus est. Insultent fatui: tu exulta lucro nobili: virtutē nēpe rarissimā mercē: magno licet ⁊ quo nullū maius fame precio cōparasti. Is virtutis cultoz uerus est qui in illa nihil penitus pter illā cogitat. Sed cū reliquorū clarus: tū clarissimus est ptēptus fame virtutis studio suscept⁹ cū profecto fama viris fortibus: nō auro tantū sed vita etiaz sit charioz. Qui amore virtutiſ hāc spreuerit: is spreturus oia credi debet: qō preclaz sed perrarū: scito quādogdē magna pars eorū qui videri uolūt virtuti operā dare: fama eius apphensa: sic confestiz in actione lentescant: ut intelligi deē vnū hoc illos qō apprehenderint itēdisse. ¶Do. C Multi grauiter me infamant. ¶Rō. Plures oliz Fabiū: ⁊ grauius plures etiā Africanū: que res illis eximiā in gloriā uersa est. Cōmunē cū talibus sortē queri desine: paucissimis accidit: omni sempiternā ifamia caruisse. Delicatissima res est fama hois: ⁊ que sepe rubiginē leuibus contrahit ex causis. Et ad summā: ut nil clarius fama est: sic nil obscurari pronius: nilq; peregrinarū ut sic dixeri: capaci⁹ impressionū. ¶Do. Graui uroz infamia. ¶Rō. Pestis hec uerēdis maxime infesta nominibus: viris quoq; sanctissimis non pepercit: quoruz princeps ois expers culpe: ⁊ ipse tamē ab impijs infamatuſ ostendit mali huius immunitatē: que nec deo obtigisset: hominib⁹ nō sperandā. ¶Do. Dura atteroz infamia. ¶Rō. Uirtutē iuidia nō tēptari vir possibile dixerim: sufficiat nō cōuelli: siue gloriā cum obtrectatione collidi: si pura si solida est: splendescet attritu. ¶Do. Acri uexoz ifamia. ¶Rō. Uulgaris aura cecis ignorantie pulsa turbinibus summa reruz cacumina uerberat: sed non quatit: uel si quatiat: non euertit. Excellētie tibi cuiuspiā signū sit: in vulgi linguas quas scopulos icidisse. Humilia enim ⁊ circa terram depressa nomina nec pclare laudis lumē excipiūt: nec magne infamie tēpestatē: Sepe quod spernitur ⁊ quiescit. ¶Do. Male de me vulgus loquiē. ¶Rō. Bene qz i linguas Nō in calamos incurristi: Uebemēs sermo vulgi est at minime diuturnus: Leuibus aut falsis orta causis breuia sint oportet: tacebūt cū multa latrauerint. Fatigari citius solēt qui cepere feruentius. ¶Do. Uulgi liguis eragitoz. ¶Rō. Quid si oratoris aut poete insignis in stilū ipegisses? ut multi oliz quos infames posteritati traditos inimici eloquentia videmus ut sicut nobile mihi suspiriū Alexandri regis: Homerū Eacidē inuidētis: sic met⁹ nobilis Alexandri principis videaē litteratos diſertosq; viroſ ne qd de se asperū scriberēt formidātis: q̄q̄ nec īratis obtrectationib⁹ succūbēdū: sed uel pari stilo refellēda calumnia: Qō Tulli⁹ Crispo: qō Demosthenes Eschini: qō innumerabilib⁹ fecit Cato: uel insigni fiducia ⁊ oē theatrū superāte animi testimonio resistendū esset: dicendūq; qō Caluo Catinius perorante: Nō quia ipse diserto idcirco ego dānandus suz: At nūc periculi nihil est Siquidē vulgus ut multū strepat q̄diu tamen id faciet: cito uel uolens uel coactum desinet. Ueniet dies que strepidulis bis cicadis loquacibusq; silētiuz pacis ponat. ¶Do. Malā famā apō vulgus habeo. ¶Rō. Ut apud teipsuz: utq; apud bonos bonam ac perpetuā ueraq; bēas enitere. Nempe ista quam quereris euanescet. Inane gen⁹ ac trepidū mortales: qd ad uos uel adulantiū uel detrahētiū breue istud ⁊ obscurum murmur? Ueniēt qui liberius iudicent atq; equius. Et qui sunt inquies hi iudices? Nosce illos nō potestis: sed ab illis nosci. Illos dico qui post uos nascētur: quos nec uestri odiū nec liuoz: iā nec amoz nec spes torserit aut metus. Si uestrarū estimationē rerū ac sententiaz īcorruptā vultis: hos iudices expectate breuis est mora: properāt ecce morq; aderunt. ¶Do. Infamiam factis egregijs ⁊ virtute ptraxi. ¶Rō. Est ubi amoz damnis alit: crescitq; laborib⁹: inq; amaroz: dictu mirū: ⁊ maligno solo radices agit altius: vnde fit ut factionū amātissimos sepe illos videaſ qui multa ⁊ grauia pro factionibus passi sunt: Nota quidē ⁊ nimiū trita res uestris in urbib⁹. Proīde nemo uel iustitie uel ueritatis amātioz: q̄ qui pro hac flagellis sese obtulit ac morti. Et tu igitur virtutē ama: magisq; ac magis illam cole: pro qua famā rē pulcherrimā atq; charissimā amisisti: pro qua nō leue suppliciū fers ifamiā: perditisq; ⁊ spretis oīb⁹: eāipsā quā tibi nemo vnq; eripiet virtutē solā solus amplectere: atq; illi dicito: Nec quidem O regina pro te uolēs patioz: tu me in integrū restitues aut certe vna mihi pro oībus satis es: Tu me sola sinu pio refoue: sic non fame tantū sed vite quoq; damna non sentiā. ¶Do. Uulgo passim in triuijs laceroz. ¶Rō. Boni consule. Notū te vulgus faciet: clarū virtus: conscientia securū.

¶De quesito ex indignis laudibus pudore. Dia.XXVI.

¶Do. Audasse arguor indignū. ¶Rō. Malum quidem e bona sepe orīt radice. Boni enīz
A I z innocui quales ipsi sunt:tales alios opi nant. Hinc ad laudandū equo etiā proniores sunt Et q̄uis indignū laudare malū fatear:vituperare tñ immeritū multo est peius. ¶Do. Laudaui idignū. ¶Rō. Si id sciēs:reprehēsibilis. At si ignoräs excusabilis. Minus est maluz falli q̄ fallere: Falli enim alienuz:fallere autē ꝓpriū fallentis est crimen. ¶Do. Aliena laus in meā uergit infamiā.
¶Rō. Immo quidē tua:uel culpa:uel ignorātia. Ex alieno enīz ut lauſ:sic infamia nulla est. ¶Do. Laudasse indignum ualde doleo. ¶Rō. Uide er
B go ne idipsum sepe doleas. Laue ne temere ad laudandū vituperandūq̄ prosilias. Est enīz utriusq̄ rei libido:z ut dicā ꝓprie:morbus ac pruritus quidam lingue mobilis z quietis inscie: Cuius frenū ac custodia inter opera perfectionis eximie numerant:dicente scriptura: Siquis in uerbo nō offendit:hic perfectus est vir. Qua in re nimis sepe fallimini. Et heu nimis illud eiusdē Apostoli uerum fit:q̄ linguā nullus hominū domare pōt:inquietū malū. Ad mentiēdū ergo quotidie uos illa precipitat:quos hinc suus urget impetus:inde falsa rerū species trahit. Sūt enī qui aspectu uel eloquio vitia morū tegūt:Quod de Alcibiade accepim⁹:de multis vidimus. Sūt qui virtutes uelo occultant ꝓtrario:seu id natura vultus scilicet aut sermonis austeritate insita:seu etiā arte quadaz studioq̄ ad uersus id q̄ vulgo cōcupiscīt adhibito. Nam ut multi qui se bonos:sic aliqui qui se malos fingerēt sunt reperti quo uel humani fauoris pestilentē aurā:uel inuisam honorū tēporaliū sarcinā declinarēt: Quod de Ambrosio lectuz est:Accedit amor atq̄ odiū:accedit ira z inuidia:spes z metus affectusq̄ animi uarij z occulti:hisq̄ ipsis iterdū quorum sunt incogniti: semp aūt iudicij ueri hostes. Accedit q̄ viuentis laus diuino eloquio ꝓpter vite mortalis incōstantiā ꝓhibēt:quāto igīt magis vituperatio. Deinceps itaq̄ ad laudandū tardus:
C ad vituperandū tardior ueni:cū uterq̄ enim:ut dixi:malus error sit:peior est ultimus. ¶Do. Laudādo immeritū erraui. ¶Rō. Errādo dicīt: z sepe error vnus multis obstat erroribus:dūq̄ erras semel pudet:ne similis itez error obrepat occurrīt. Laudasti incaute:linguā frena:Hoc boni saltē illi insit malo. ¶Do. Indignum laudasse pudet ac penitet. ¶Rō. Pudor z penitentia z dolor scale sunt z gradus quidā ad resipiscentiam z salutem. Pauci sunt qui ad rectuz iter nisi per deuia multa cespitando pueniāt:multosq̄ ideo uoluptatis sernos in iuuentute vidim⁹:qui vtutis amici in senio euaserunt.

¶De amicis infidelibus. Dia.XXVII. ¶Do.
A E amicis queror. ¶Ratio. Quid hic ho
d stibus faciat qui de amicis querimoniā instituit? ¶Do. Amicos experior ifideles. ¶Rō. Impossibilem rem narras. Ne forte autez amicos crediderīs qui nō erant:nempe id nō modo possibile sed cōe est. ¶Do. Infideles sunt amici. ¶Rō. His querelis plenus est orbis terre: Uerum amicitia infidelitasq̄ nō coeunt. Qui infidelis esse incipit:desinit eē amicus:seu quod poti⁹ ut

crediderīz:nunq̄ fuit. Cūq̄ omnis virtus immortalis sit:omnis fictio eui breuis:nō fides est sublata sed fictio. ¶Dolor. Infidos experior amicos.
¶Rō. Amici falso habiti: si nūc primuz infidelis animi latebras pādunt:erroris tui finē letus aspice:z caueto interim ne morbi cōtagia in te serpāt: Sed quicūq̄ illi fuerint:tu amicitie fidē serua:z si nō ꝓpter imeritos:at ꝓpter te meritū aliena peste nō infici:quod libentius facies:si quātū tibi displiceat illorū perfidia:ipse tecū acriter excusserīs. B
Sepe vitij odiū:calcar ad virtutē fuit. ¶Do. Immeritus amicorum odia ꝓtraxi. ¶Rō. Odiosi ciues:odiosi socij:odiosi cognati: odiosi coniuges: odiosi fratres:odiosus demū patri filius z filio pater. Et ad summā:nulla necessitudo est que nō odiis esse possit infecta. Sola quidez amicitia sincera mali huius ignara est. Interq̄ hāc z reliquas hoc interesse diffiniunt: q̄ ille omnes adiūcto odio durant nomēq̄ suuz retinēt:huic vni nō modo si odium accesserit:sed si amor absceserit: amicitia iam nō est:neq̄ vo magis odiosus amicus esse potest q̄ amor etiā odiosus. ¶Do. Perfidos patior amicos. ¶Rō. Si quid spei reliquū perfer:dū in fidē C
redeant z ardēter ama. Multi enim tepido amore amicitias extinxerūt:aut parū fidēdo ꝓfidiā docuere. Si nec ita proficis: spesq̄ omnis interijt: utere ꝓsilio Catonis:qui amicitias que nō placēt: sensim dissuendas censuit:nō subito discindendas ne geminuz graue damnū simulq̄ z amici perditi videant z quesiti hostes:nisi forte acrior casus ac more impatiens maturo consilio uti uetet:qui si incidat:inter erumnas amicitiarū ultimas numerandus erit ferendus tamē alto animo:ut reliqua cedēdū q̄ necessitati z parēdū tempori:Sed hic casus uere vir amicitie tūc notus est.

¶De ingratis. Dia.XXVIII. ¶Do.
A Ultos expior ingratos graue vitiū. ¶Rō.
m Ingratitudinē vituperare supuacuū:oium nēpe mortaliū hāc sermo ꝓdēnat. Nō ē laborādū ut suadeas:q̄ oib⁹ psuasū est z inextirpabiliter insitū. Est qui sūmū:est qui soluz in vtute bonū locet:est qui neutrū sed in uoluptate virtutē hoste ponat oia. Sūt qui castitatē pulcherrimū ornamētū vite dicāt. Sūt qui hāc ipsam in se spnāt: In alijs vo uel ridiculā uel difficilē certe lōgeq̄ laboriosā putēt: Q. Augustin⁹ tāt⁹ vir futur⁹ in se sensit ubi Ambrosij celibatū laboriosū sibi visum ait: qui alijs nō laboriosus mō:sed dānabilis vite status visus erat. Uñ illud Platonis: Qui cū celibē castāq̄ vitā diu tenuisset: ad extremuz sacrificasse legīt nature:ut sibi illā placaret: quam sic viuēdo violasse z in quā grauiter peccasse videreī. Mirū id tā docto homini videri potuisse:sed visū eē non est dubiū. Erūt quoq̄ qui fortitudinem eminētissimā clarissimāq̄ virtutē ducāt: Uulnera aduersis excepisse pectorib⁹:cāpū rutilo sanguine cruētasse itrepidisq̄ demū animis mortem oppetijsse. Erūt B
qui hec oia sūme tribuant isanie: z nil meli⁹ securo atq̄ ibelli ducāt ocio. Ueniēt deniq̄ qui iustitiam gubernatricē rerū humanarū z virtutū mīrez censeāt:qui religionē iter ad eternā vitam credāt z ad celū scalā. Ueniēt ꝫ qui iustitiā ignauie:religionē amētie ac supstitioni ascribāt: Hi sunt de q̄b⁹ scriptū est:q̄ vis habēt in viribus:qui oia viroz fortiū esse ꝓfirmēt. Neq̄ solū ex hoc genere violentoruz

hominū raptorumq; sed ex ipsa doctorū acie: quā
tos oppugnatores habeat iustitia facile ē in libris
reipublice Ciceronis aduertere. Sunt qui fidez t
promissorū obseruantiā magnis t meritis laudi-
bus efferant. Sunt qui fidē frangere nō fallere di-
cant esse: sed plus sare t esse ingenij. Que lz vulgo
multorū hodie sit opinio t multorū uox: apud La
ctantiū nominatiz Mercurio tribuit dicenti: sicut
ille ait: Nō fraudis eē decipere sed astutie. Pul-
B cher enim ingenij deus t eloquij. Et ad summam
nulla virtus taz laudata est quin vituperatores in
ueniat: Ingratitudinē nulla barbaries gentium: nul
la morū immanitas nō laudabit: nemo usq; nō vi-
tuperabit ingratitudinē: Sit fur: sit sicarius: sit p-
dito: sit ingratus: vitiū suū excusare non audebit
sed negare. Que q̄uis ita sint nihilominus tamē
innumerabiles sunt ingrati. Nec est fere vitiū aliō
quod tā multis uerbo dānatuz: tā multi reb⁹ ipsis
amplectantur ac teneant. Quid ꝓcludā? Dānan-
dū utiq; nō solū uerbo sed animo maxime atq; iu
dicio t in se: cuiq; bono fugiendū ac vitandū: in al
tero tolerandū: sicut cetera quib⁹ humanum scatet
genus: quibus mali abundant: boni exercentur.
Perfer igitur t gaude potius ingratum ferre q̄z
C igrat⁹ fieri. ¶Do. Ingratos multos inuenio. ¶Rō
Uide nequid in te culpe sit. Multi enim dū benefi
ci dici uolunt iactatores sunt atq; exp̄obratores.
Onerosum genus quorum beneficia plus offēse
p̄ferūt q̄z gratie. Idq; nihil est aliud: q̄z p̄cio odi
um parere: Mercimoniū insanū. ¶Do. Bene me-
ritus multos male memores t ingratos patior.
¶Rō. Tu ne hoc illis inuidez: tuamq; cū illorum
sorte cōmutatā cupis? Noli obsecro cuiuscūq; sit
vitiū: virtus tuaz ueniat in partē. ¶Do. Multos
habeo ingratos. ¶Rō. Quid expectas audire be
nefacere ut desinas: deq; alteriuz culpa tuū ipe dā
nū facias? Quin tu potius contrarium fac: t qui
multos habes: cura nunc etiam ut habeas plures
Habebis aūt si multis bñfeceriz. Multi enim sem
per ingrati: sed plures hodie: uereor; ne cōfestim
gratuz esse portentum sit: Ita indies retro eūt om-
nia. Ea petentium improbitas: t ea debentium
obliuio atq; superbia est: neq; ideo desistēdū neq;
cecorū emulatione eruendi oculi quos potius fa-
cere debet aliena cecitas chariores. ¶Do. Mihi
multi sunt ingrati. ¶Rō. An tu multis idē fueris
recordare. Una eniz ingratitudo aliā punit: sicut in
reliquis vnū sepe peccatū alteriuz pena est. ¶Do.
D Multis ingratis ꝓfui. ¶Rō. Multi idignis ꝓfu
isse sati⁹ q̄z vni digno defuisse. Proide pge neu ma
lorū odio bonos mores exuas: nec ꝓdesse alijs ces
ses qō ab alijs male sit cognitū. Cognoscēt hi for
tasse melius: si ne id qdē: nosse deū: nosse te satis ē
Nō est uera virt⁹ cui conscientie p̄miū nō sufficit
¶Do. Profuisse multi felicit̄ cessit. ¶Rō. Cauе
ne vnius crimē obsit alteri: quodq; est grauius ti-
bi. Experire alios cedet forte felicius. Quidā p̄e
terea diu ingrati urgēte aium pudore: tandē fuere
gratissimi magnoq; cū fenore spes amissa redijt.
Ad hec sepe quod requisit⁹ debitor negauit ultro
nō debitor obtulit: Nullū bonum op⁹ vnq; perijt.
Qui bene agit ante alios se cogitet. Una quidem
virtus multis ꝓdest sed prima t maxima ps vir
tutis in agētē redit. Itaq; ut mali omnes t ingra
ti sint: nō idcirco vir bonus beneficio cessabit: Nā
que in multos spargit: in se cumulat: sibi ipse bene
ficus vni saltē nō ingrato. ¶Do. Proieci beneficia
in ingratos. ¶Rō. Atqui gratis dare nec auarus
metuat: Eo autem liberalitas maior: quo spes pre
mij minor est.

¶De seruis malis. Dia. XXIX. ¶Do.
Alis fuis obsideor. ¶Rō. Nūc recte ais
m obsideor: oli tibi circūfult⁹ videbare: sz ob- A
sessus eras nō familiari solū exercitu: sz ho
stili. ¶Do. Indomitz fuiz ꝑmor. ¶Rō. Tue acieꝫ
ꝫ te militāt: isuaue negociū. ¶Do. Supbis fuis
obsessus sū. ¶Rō. Eosq; qui te obsidēt pascē coge
ris inamena necessitas. ¶Dolor. Seruiz obsideor
pessimis uoracib⁹: furib⁹: mēdacibus: impudicis.
¶Rō. Quid fuor epitheꝫ affluē ē op⁹? Seruos
dic: oia dixeris. ¶Do. Seruiz obsideor qd ꝓsulis
¶Rō. Quid ꝓsulā: seu qd dicā nisi Terētianū il-
lud: Que res in se neq; modū neq; ꝓsiliū hz ulluz:
eā ꝓsilio regē nō potes. Nota sūt tñ hac i re Sene
ce ꝓsilia: Uiuēdū cū fuis familiariter: comiter: cle
mēter: familiarē eē iubet. Ait qb⁹? Nēpe his quoꝝ
familiaritas ꝓtēpt⁹ ē genitrix. Addit. Nō vberuz
sz vboꝝ castigatiōe utēdū: erga surdos seuz torpē-
tes dñicāq; māsuetudinē duro pede calcātes. Ad
mittēdos ꝓterea in fmonē: in cōsiliū: in ꝓuictū. Et
q̄s q̄so? Utiq; ꝓcaceꝫ: stultos: ebrios: pfidos: isolē
teꝫ ñ neq; fmonē teneāt neq; ꝓsiliū hēant t ꝓuictū
fedēt salutis viteq; dñi t p̄imonij t fame segnes
gule aūt, ꝑpe atq; libidinis vigilātissimi curatoreꝫ
Uerū ille iō fortassis hz ꝓsuluit: ga i fuo ueꝝ opina
tur: qō iā añ de amico dixerat: Fidelē si crediderіz
facies. Credo non cogitas ex optimo gñe hoium
amicos eē solitos: fuos ex pessimo. Eqdē nō si mil
le ānis lupū agnū crediderіs: agn⁹ fiet. ¶Do. Ob
sideor t fuis qd ꝓsilij affers? ¶Rō. Nunq; aliū- B
de q̄sieris qō in te ē: nō obsideberis nisi dū uoles
neq; vo nūc obsiderēt nisi q⁹ in urbib⁹ male paca
tis accidit vna ps ai q̄si factio seditiosoꝝ ciuiū ob
sidētib⁹ faueret. Uis hoc malo liberari: purga ani-
mi tui statū. Seruos enim castigare: neq; his Se
nece ꝓsilijs: neq; alijs potes te si uelis cōponere:
Nemo uetuerit: pōpas abige: pelle superbiā. Ita
enī uel fugabis fuoꝝ inimicā aciē uel imminues.
¶Do. Multz fuis obsideor. ¶Rō. Bñ si strepit⁹ L
vl' inanis q̄rit̄ iactātia: sin obsequiū aut iucūditas
nil pei⁹. Serui t si boni sint: qō iter ꝓdigia nume-
rē nūq; tñ multi bñ fuiūt. Int̄ se eni dissidēt: mur
murāt: altercātur: alter ad alteri⁹ respiciēs manus
ipe iteri ociosus cōplosisq; suis sedēs manib⁹: dñi
habitū induisse: suū decus existimat: t nil cēset ho
nesti⁹ q̄z nihil agere: cuncta pollicit⁹. De his nāq;
nūc logmur: qui falsa ꝓfessione uētris ignaui nego
ciū agētes: fuitio humili: non tñ uolūtarie sed im
portune sese offerunt. Innumerabilis turba sed vi
lis: q cū tot pateāt artes abiectissima elegerūt: alie
no viuē: t idipz nulla alia re mereri q̄z titulo famu
latus: Nēpe illoꝝ q̄s nō uolūtas, ꝑpa sz aliena vis
t sua sors t seruitiū traxit ut numer⁹ rarior: ita cre
brior vtus t notior fides. Mimirū: aliud est seruire
uelle: aliud cogi. Hi ergo fortune memores: ut eos
dē se in oi statu ꝓbeāt: neu virtutē cū libertate per-
diderit: qō iuiti faciūt aliqñ fideliť faciūt: cū id ne
queāt q̄s uolētes sōnus: uēter: gula: cui cupiditas
mali duces in seruitium deduxere: In quo mirum
non est si ducibus suis studeant: atq; id agūt quod

secuti falsum simul atq; humilem titulum seruitutis assumpserant. Cōtra: hi qui tale nihil qō sequerentur habuere: naturam secuti ac fortunam: sepe qō liberi fuerant serui ostendunt. Et si fortasse de talibus intellexit: possuz inoffensis auribus Senecam audire. ¶Do. Multi domum serui occupāt.
D ¶Rō. Multe igiř lites: multa bella: de re qualibet pugna erit. Noua quotidie crimina pferantur ac purgenř: z tu medius iter partes sedeas oportet. Judex factus ex domino: nō potes litigiuz domo expellere: litigātes potes. ¶Do. Obsideor famulis sine qbus viuere nequeo: qd agam? ¶Rō. Si eousq; peruētum est: ut sine hostibus tuis esse nō audeas: paucitate illoz ac vilitate tibi consule: Pelle formosos: pelle comptos ac callidos: pelle uel facie sibi placētes uel ingenio: uel genere. Inter paucos eosq; hebetes atq; icultos tuti⁹ages: nō q; meliores: sed q; minus ausuri: quos uelut hyeme serpētes coacta vis ueneni atq; vilis inertie torpor obstrinxerit. Denicq; hec summa est: ut in seruo sola qdem aut certe prima fides estimanda sit. Si qd hac in parte ptuleris: crede mihi: magno cum fenore vitiorum qualiscūq; illa breuis tibi ueniet uoluptas: Quia sane perrara est fides: primum remedij genus: ipsa quaz dixi paucitas vilitasq; nō plus habēs boni sed minus audacie.

¶De Seruis fugitiuis. Dia. XXX. ¶Do

A Jsceſſerūt serui. ¶Rō. Quorum molesta
d pſentia erat: gratus debet esse discessus. Nihil ferme displicet cuiuſ cōtrarium nō delectet. ¶Do. Abierunt serui. ¶Rō. O si redeant videasq; oculis qō animo iam vidisti: quot illos vitia circūstēt: quot negtie: quot doli: quot mēdacioz artes: quot sceleruz species: quot furtorū? Quid ni horreas comitatuz: limenq; redeuntib⁹ obstruas: meritoq; gaudeas tuam domum malis erhaustam leuatamq; pōderib⁹? ¶Do. Serui simul omnes abiere. ¶Rō. Simulq; cum illis cure graues molesteq; sollicitudines metusq; ppetui. Cogita quot iplēdi uentres: quot tegendi humeri: quot armandi stringēdiq; pedes uagi: quot acuti vngues obseruandi? Duro te negocio liberatum dices. ¶Do. fugierunt serui. ¶Rō. Et cum
B bis odia in dñz: z cōtēpt⁹: z murmura: z querele: gn z execrationes taciteq; deuotiones imeriti capitis: qbus immerito seruitio caruisse gs tam ambitiosus ut nesciat ascribēdum lucro? ¶Do. Diffugierūt serui. ¶Rō. Quis vnq; de fuga hostiuz qstus est? Julio Cesari tribuiř superbie: q; hostē quē intercipe cogitabat fugientē mest⁹ aspexerit: Et modestis victorib⁹ terga hostium vidisse satis est: gn z idē ipse alibi fugiētib⁹ parci iube: sola hostium cōtentus fuga. Idem facito. Et si tui hostes grauiore supplicio digni essent: fugisse sufficiat: at q; illoz fuga tuā metire victoriā: ablatāq; tibi necessitatē vindicte seuerioris itellige. ¶Do. Serui fugiere. ¶Rō. Spōte igiř fecere qō cogēdi erāt: gram habeto: depellēdi imanes beluas tibi demptus est labor: hinc quereris: fugierūt: qui nisi fugissent tu fugere debuisses. Fugierūt qui aut fugiendi erāt aut fugādi: Nūc tu liber: nūc secur⁹: nūc
C domus tue dñis remāsisti. ¶Do. Fugierūt serui. ¶Rō. fugitiuos iudicādi ius est dño: tu te dñm dissimula: ne ne hoc iure utere. Si boni essent non fugissent: malos amisisse nō iactura sed quest⁹ est. Uenenosa aialia tutius est vitare q; cape. ¶Do. Serui me solū reliquerūt. ¶Rō. Uere solū: vere q; inopē: si ne solus sis seruili egeas comitatu: ita nec amicus habes: nec teipm. Quid autē serui ne igitur tui sine te esse cupiūt: tu sine illis esse nō potes? Uide ne hoc ipso seruis tuis ipe miserioz sis. Q; si forte non seruos cogitas: sed precium nō desiderium inane: sed turpis auaritia castiganda est: de quo satius est dictum: dum de amissa pecunia loqueremur.

¶De vicinis importunis. Dia. XXXI. ¶Do.

Jcini iportuni sūt mihi. ¶Rō. Uide ne tu
v illis iportunioz. ¶Do. Hz aues vicinos pferro. ¶Rō. Multū cūct; in reb⁹ ualet opio: leues finge aio: leues erūt. ¶Do. Uicinos malos hēo. ¶Rō. Mlti suā culpā primis iputāt. Acutus aliena cernunt: discutiunt exacti⁹: seueri⁹ iudicant: suaq; rex nemo nō z mitis arbiter z pi⁹ est iudex. ¶Do. Acres amarosq; patioz vicinos. ¶Rō Ne fortassis in gustu sit vitiū nō in re: fastidiosis ēt dulcia amarescūt. ¶Do. Uicinos duros ac supbos q̄roz. ¶Rō. Mltū sibi gsq; pmittit nihil alteri: hinc in iudicio rex mltiplex obligtas z iuges offensionū cāe. Et sepe vnde culpa est: ide pmū oriē q̄rela. Quid nūc scim⁹: an tu illis qui tā duri tibivi denř: dur⁹ z tetric⁹ z itractabilis videare. ¶Do.
A Aspos patioz vicinos. ¶Rō. Duplex est remediū B
Patictia z fuga. Primū pboz ferēdi artificio ois miteſcit aspitas. ¶Do. Uicinos pessimos ferre nō ualeo. ¶Rō. Si nec ita pficis: qs te tenet? migra ilico: nō ut pcaces: ita z seq̄ces erūt: qō ferre non potes pōdus excute: z quē pugnādo hostē pati ne quis: fugiēdo euade: qd refert quo te tramite in tutū eripias? Nullū iter ad tranqllitatem ai difficile iudicandum est. Q; si sepe idem feceris nec pfeceris: scito culpā tuam esse: nec minus forsitan aliena. Magna pars litium vulgariū duos fontes: z si forte nocētiorē alterum: nullū habet innoxium. Q; uis nēpe politicū z sociale animal dicat homo: si uex tamē inspicit nullū minus: Uerūq; est illud Satyricū: Maiorem esse serpētū ferarūq; concoz diam q̄ hoium. Siqdem ursi: aprī: tigres ac leones: denicq; vipere: aspides: crocodili: z ad sūmaz omne aial pter hoiem: utcūq; in sua specie quieſcit interdū homo autem nunq̄. Homo hoiem pmit semp atq; atterit: perpetuis bellis ac litib⁹ inquietam vitaz sibi prestat ac proximo. Sic enim se res habet: ut ubi maioz est locoz vicinitas: ibi videas maiorē distantiam animorum. Rara sine iurgijs ac rancore vicinia est. Nemo uestrum: nisi fallor: Arabum aut Jndoruz regibus inuidet: Lippus est liuoz: longinqua nō aspicit. ¶Do. Uicinis ob fideoz ifestis. ¶Rō. Si penitus ab hac peste vis absolui in solitudinem te recōde.

¶De inimicis. Dia. XXXII. ¶Do.

Jnimicitias habeo. ¶Ratio. Fac ut iusti A
i tie sis amicus: nullum certius presidium. Uera vtus fortune minas calcat ac despicit. ¶Do. Jnimicitie mihi sunt. ¶Ratio. Et cau-

tior eris ꝛ notior. Multos inimicitie illustrarunt qui obscuri mansissent si hostib⁹ caruissent. ¶Do. Hostes vndiqꝫ mihi sūt. ¶Rō. Obstabūt ne inui sibiles aior hostes subeāt uoluptates. Nō tā hostes tibi sors obtulit qꝫ custodes: malo malū mai⁹ arcebitur. ¶Dolor. Hinc illinc hostibus premor. ¶Rō. Illi quoqꝫ suis premuntur affectibus: Est qꝫ apud illos ultor tuus: isqꝫ nō vnus: pro te ptes faciunt ira: metus: odium: inquietudo: nec dum pacti penam criminis exigūt: sic interdum ultio prevenit offensam: ꝛ fortasse nō secuturam: Armabunt laborabūt: sudabūt: estuabūt: anhelabūt: trepidabūt: ꝛ fortassis horum nihil ad te. Multi sepe gravibus odijs sibi nō alijs nocuere. ¶Do. Est mihi pugna cum hostibus. ¶Rō. Et illis secum: ꝛ tutius aliquādo cum hostibus qꝫ cum vitijs pugnatur. Quisquis alium odit: primum aie sue vulnus infligit: primum nōnunqꝫ suo corpori. Nimia nē pe cupiditas feriendi nocēdiqꝫ multos incautos nudatosqꝫ dedit hostibus: sic semper prima pars malor in suum auctorem uertit: interdūqꝫ nouissima: cum sepe interim sit illesus in quem pernities parabatur. ¶Do. Undiqꝫ mihi bella cōsurgunt. ¶Rō. Nunqꝫ clarior sanctiorqꝫ fuit populus Romanus qꝫ dum multis ac grauibus bellis occupabat. Pax initium mali fuit: secuz namqꝫ subijt libido blāda hostis ac pestilens. ¶Do. Graues inimicitie mihi sunt. ¶Rō. Magne inimicitie plerūqꝫ magnarum amicitiarū fuere principium. ¶Do. Habeo inimicos. ¶Rō. Habeto ꝛ fidem simul ꝛ clemētiam: de reliquo gcgd euenerit: cura saltē ut humanitate sis ac vtute supior. Sūt ꝛ sua iura cum hostibus: cum qbus ita rem gere ut amicos fieri posse nō dubites. Atqꝫ hoc sanius cōsiliuz scito qꝫ Biātis: qui sic amicos diligi iubet: ut inimicos fieri posse memineris: Qō dictum qꝫis ab alijs laudatuz: nec mihi certe nec Tullio probat. Est enim uerum amicitie uenenum. Jn odio ergo cogitādus amor: nō odiuz in amore: Lōgeqꝫ Aristotelicum illud in rhetoricis Bianteo cōsilio preferēdum: Nō oportet: ut aiūt: amare tanqꝫ oditurum: sed magis odire tanqꝫ amaturum. Qō pfecto scribēs Aristoteles: Biantem ipsum callidamqꝫ eius ꝛ maliuolam sentētiaz notabat. ¶Do. Jnimicitias habeo. ¶Rō. Sed inuitus habe: ꝛ armato semp in pectore cor amicum pacis habitet: atqꝫ ita bellum exerceas ut coactus videare: neu forte odio succūbat hūanitas: neu tam vindicte studeas qꝫ glorie aut saluti. Scis ut Romanis inuisior est Hannibal qꝫ Pyrrhus: cū uterqꝫ hostis: ꝛ prior Pyrrhus Jtaliam iuaserit: at nō delendi aio ut Hannibal: sed vincēdi. Oibus enitēdum modis: ut in actu quolibet uera virtus emineat: sic ut nihil bello queri aliud qꝫ pax honesta videatur.

¶De prerepta facultate vindicte. Dia.XXXIII.

¶Dolor.

Ptate facultas eripit ultionis. ¶Rō. Cui peccatū eripit: nihil eripit multūqꝫ tribuitur: quedā habētib⁹ eripi lucruz est: ea ne habeant obstare lucrū maius. ¶Do. Facultatem ultionis pdidi. ¶Ratio. Felix iactura qō noceat amisisse. ¶Do. an optata ꝛ sperata ultione, phibeor. ¶Rō. Primū erat nolle male agere: primum prohiberi. ¶Do. Necesse est occasionem ultionis omittere. ¶Rō. Si pulcherrimā vindicte genus est nolle ulcisci: pulcherrima est necessitas nō sini. Ultro virtutē amplecti optimū: primū est cōpelli. ¶Do. Ereptā mihi vindictā doleo. ¶Rō. Veniet tps cito forte quo gaudeas: neqꝫ aliter accidisse ullo uelis modo. Quidā ad que coacti ueniunt uelle incipiunt ꝛ amare: ꝛ de necessitate cōsensus orit: dūqꝫ uolūtas fieri incipit: desinit esse necessitas. ¶Do. Uidebar ulcisci posse nec potui. ¶Ratio. Nō posse malū agere potētia magna est: nēpe que oipotētis est ppria. ¶Do. Uindicta mihi presens excidit. ¶Rō. Lolubrū tibi e manib⁹ excidisse credito: vide ne iteꝫ surrepat. Nil homini tā contrariū qꝫ inhumanitas. Per hāc eni homo esse desinit: idqꝫ sic esse ipsum nomē indicio est. Nullus morb⁹ tam ꝓrius: nec mors qdem. Jlla fm naturā accidit: hec aūt contra. Seuire in hoiez inhumanū est: qꝫuis meritū: nō oportet exulcerati animi motū sequi: ꝛ puati memoria doloris nature cōis obliuisci. ¶Do. Me ulcisci uetitū in perpetuum dolebo. ¶Rō. Forsan in perpetuū gaudebis: Quotiens putas post inimicitias depositas ꝛ in gratiam reditū corruisse aliquos amicorum in amplexib⁹: cogitātes: hūc ego perditū nolui: ꝛ interduz a successu impio paꝫ absui? O sors optima in qꝫ pia partē psilium crudele uertisti. ¶Do. Justā iram exequi nō sinor. ¶Rō. Justam iram vir inuenias: Luz sit scriptū. Jra viri iustitiā dei nō operat. Et rursus ab altero: Jra furor brevis est. Optimū igit non irasci: primū nō ulcisci: sed frenare iram ne aium rapiat quo nō decet: tertiū est ulcisci nō posse etiā si uelis. ¶Do. Pulchra mihi pripit vindicta. ¶Rō. Pulchrior uenia relinquit: ꝛ pulcherrima oium obliuio. Hec iter oēs pncipes Julīū cesarem illustrauit: Jnnumere ꝛ ingentes viri huius victorie gloriosissimi sunt triumphi incomparabilis rei militaris excellētia: altissimū ingenium: pclara eloquētia: nobilitas generis: forma corporis ꝛ inuicti animi magnitudo: Cū cūcta collegeris: nil in eo clarius clemētia ꝛ offensaꝫ obliuione reperies: Que qꝫqꝫ sibi materiā mortis attulerit: ut iure Pacuuianum illud in funere caneret: omen seruasse ut essent qui me perderent: Ex quo tamē necessario moriēdū erat: pōt quodāmodo tali ex causa optabilis mors videri.

¶De odio populari. Dia.XXXIIII.

¶Do. Opulus me odit. ¶Rō. Habes quē pdixerā popularis finē gre: pro dilectione odium. ¶Do. Populus gratꝫ odit me. ¶Rō Miraris q sine cā odit: qui sine discretione dilexerat: psequēs hoc illi⁹: vnde modestia exulat: ibi regnare ipetū est necesse. ¶Do. Odit me populus. ¶Rō. Hec belua iniurie prompta est: segnis officio: Vulgi amor leuis: odiū graue. ¶Do. Populus mihi succenset. ¶Rō. Ab amāte plausus: ab irato populo pnities: ipar piculuz ac spes. ¶Do. Populo odiosus sum. ¶Rō. Nihil impetuosius stultor turbis: ubi insaniā singulor public⁹ furor: ꝛ furorē publicuz singulor rabies ipellit: alterqꝫ alter trudit: Nihilqꝫ piculosius qꝫ incidere in illor man⁹: qb⁹ pro iustitia sit uoluntas: pro maturitate pcipitatio. ¶Do. Odit me populus. ¶Rō. Non amasset utinā: ne nouisset qdē. Amor malor odio finitur. Utrunqꝫ anceps: sola ignorantia tuta est. ¶Do. Populo sum inuisus. ¶Ratio. Populus odiosus leniendus aut linquēdus.

¶De inuidia passiue. Dia.XXXV. ¶Do.

A Vnideꝫ mihi a multis. ¶Rō. Prestat in
i uidiosū esse q̄ miserabilē. ¶Do. Inuidia
exerceor emuloꝝ. ¶Rō. Et qs vnq̄ vtuꝫ
amicꝰ exercitio hoc caruit? Percurre aio oēs ter-
ras: oia secula: cūctaſ historias euolue: vix insignē
viꝝ hac imunē peste repies. Nolo nūc narrationē
ingredi: que nos lōge nimis a ꝓposito distrahat:
sed si aliqd meministi oiuꝫ que legisti: non possunt
ignoto tibi esse q̄ plurimi quoruꝫ comitatu nō trī
B cōsoleris: sed etiā glorieris. ¶Do. Inuideꝫ mihi.
¶Rō. Linque honores ꝛ officia publica: Desine
incessu elato ꝛ supbo comitatu per ora ciuiū uoli-
tare. Sequestra teipsum quātum potes ab oculis
multoꝝ iuidoꝝ: nec vultu: nec vbo: nec habitu: di-
gito te notādum p̄beas. Vulgus ꝛ liuor in plateis
L habitāt: sicut ꝛ mala ferme oia. Quidā hostes nul
lo melius mō: q̄ fuga vincunt ac latebꝛis. ¶Do.
Et pꝛofugum ꝛ latētē liuor insequit. ¶Rō. Tol-
le mali māꝫ: malū oē sustuleris. Nimijs opibꝰ mo
duꝫ pone: qcqd eximia specie inflāmare aios pōt:
uel abijce uel abscōde. Si qd est quo carere nolis
aut nequeas: modeste utere: inuidiā quā insolētia
exasperat: humilitas lenit. Sūt que illā extinguāt
efficacia qdē: sed moꝛbo ipso peiora remedia: mise
ria scilicet ꝛ infamis vita. De quoꝝ altero dictum
est: miseriā solā inuidia carere. De altero Socrati
cum illud. Interrogāti enim Alcibiadi: qbꝰ modis
inuidiā declinaret: Rñdit Socrates. Et vive ingt
ut Thersites: cuiꝰ vitā si nescireſ in homerica legeſ
Iliade. Ironicū planeq̄ Socraticū rñsum: Non
est enim ꝓfiliū ut inuidiā vites: vitare vtutez: satiuſ
q̄ est Achillē esse cū iuidia q̄ Thersitē sine: q̄uis
illud cōstet: magnos interdū viros ut securi viue-
rent: ꝛ vtutē ad tp̄s ꝛ ingeniuꝫ occultasse. ¶Do.
D Inuidēt mihi multi. ¶Rō. Inuidiā nisi uel igna-
uia uel miseria vir euades: quā si sic euaseris: in cō
tēptū incides: utroq̄ caruisse difficillimū. ¶Do.
Inuidia multoꝝ p̄moꝛ. ¶Rō. Est ut perbibēt cal
cande aliud iter inuidie per excellentē gloriaꝫ: sed
perraro uestigo signatū: ita ut plures hoc calle gra
dientiū in id quod fugiunt relabunt.

¶De contemptu. Dia.XXXVI. ¶Do.

Ed contēnoꝛ. ¶Rō. Si iniuste qdem est:
A ſ nō ificioꝛ qō doleas: feras trī: alioquin est
qō rideas. Nihil est enim ridiculosius: sed
nil crebꝛius q̄ contēni sapientes ab insanis. ¶Do.
Spernoꝛ. ¶Rō. Circa hoc vbī: vnū q̄tuoꝛ bona
esse dixere aliqui: Spnere mundū: spernē nulluꝫ:
spernē sese: se sperni: hoc tibi ultimo opꝰ est. ¶Do.
Spernoꝛ a multis. ¶Rō. Si a maioribꝰ fer: si a
paribꝰ patere. Illi suo iure utunt. Fere nāq̄ contē
ptui sunt minora maioribꝰ. Ni se cōtēptui offerūt:
ꝛ maiores fieri qñ aliter nō possunt: hac temptant
via: Sine minoribꝰ: sine illos insanire: neq̄ magni
facias cōtēptuꝫ: qui illis ifamie sit: tibi glie. Spꝛe
uit Achillē Thersites: de qbꝰ mō dixim⁹: Domeq̄
Zoilus: Augustū Antonius: Virgiliū Euāgelus:
Ciceronē Caluus. Et qō ex euāgelio didicimus:
qōq̄ est maximū: Herodes pessimꝰ miserrimusq̄
hoium chꝛistū spꝛeuit. Quid uel ꝓtēptis hoc no-
B cuit: uel contēptoribꝰ pfuit? ¶Do. Spernoꝛ ꝛ irri
deoꝛ. ¶Rō. Irrisiuū nescio qd ꝛ histrionū etiam
esse animis solet: eoq̄ magis quo minoribꝰ: quid
minus est opus: Alter alterum ridet. ¶Doloꝛ.

Spernoꝛ ab alijs. ¶Rō. Recoꝛdare an tu alios
aut spernas: aut spꝛeueris. Hic est mos humanꝰ:
spernē: ꝛ sperni mutuo nos vicissim odio: mutuo-
q̄ p̄mitis cōtēptu: ꝛ vultis alijs esse uenerabiles
neminē uenerātes: Placere vultis deoꝛ: cuiꝰ operū
nullū uobis placet eo quo placē debet modo: In
quo p̄clare qdē noster Cicero: si p̄claruꝫ aliqd sub
deoꝝ noie dici posset: Minime ingt conuenit: cum
ipsi inter nos viles neglectiq̄ simus: postulare ut
dijs imoꝛtalibꝰ charissimꝰ ꝛ ab his diligamur. Il-
lud ergo p̄clarius Malachie pphete: Nungd non
pater vnus oiuꝫ nostrū? Nungd nō vnus deꝰ crea
uit nos? Quare ergo despicit vnusqsq̄ uestrū fra
trem suū. ¶Do. Sperni grauiter fero. ¶Rō. Et L
si nemo sperni uelit: mlti cupiant timeri: multo trī
est sperni securiꝰ q̄ metui. Itaq̄ qō ait Anneus in
epla q̄dā: Nō minꝰ pōtēni q̄ suspici nocet. Nō ad-
mitto. Illud ab eodē alibi dici rectius estimo: Pe-
riculosius timeri esse q̄ despici. Proinde cū ueteri
Sapiētū edicto: tria hec vitāda dediceris: de qui-
bus totidē cōtinuis tractatibꝰ egimus: ꝛ sint ma-
la oia: haud dubie trī malū minꝰ hoc ultimū q̄uis
ignobilius: nec deest suum cuiq̄ remediū. Odiū
obsequio lenit: liuoꝛ modestia: cōtemptꝰ amicitijs
illustriū: ꝛ honestis artibꝰ ac vtute. Nemo p̄mum
Bꝛuto contēptioꝛ Rome fuit: nemo minus postea
Age ꝛ tu bonum magnumq̄ aliquid: quo contem
ni nequeas.

¶De pꝛomissi muneris tarditate. Dia.XXXVII.
¶Doloꝛ.

Ero p̄missa cōplent. ¶Rō. Quid singu- A
ſ lariter de hoc q̄reris qō oibꝰ est cōe? Nul-
la qdeꝫ res magis munus ingnat: q̄ dura
frōs ꝛ lēta dilatio. Sed hic est mos: cito vultis ac
cipe: tarde aūt dare: ad illō alacres: ad hoc mesti:
ad illō p̄cipites: ad hoc segneſ. Ingratitudinis du
plex radix: duplex mā q̄relaꝫ: dū ꝛ illos mora ꝛ
celeritas hos cōstringat. ¶Do. Multa mihi pꝛo-
missa sunt: nihil ipleſ. ¶Rō. Magnis p̄missoribꝰ
minimū fidei esse debet. Nota uanitas: note blan-
ditie: nota hoiuꝫ mēdacia. Multa tibi vnus aliqs
p̄misit: sufficit p̄misisse: quere aliū qui p̄missū im
pleat. Non pōt vnus oia facere: fecit hoc p̄missoꝛ
ut eū interim diligeres. ¶Do. Qō mihi p̄mittit B
nō fit. ¶Rō. Duaꝝ cupiditatū: potētioꝛ est que te
net q̄ que poscit. ¶Do. O quot ille pollicitis abū
dabat. ¶Rō. Aut irridebar: aut ad tp̄s diligi uo-
lebat: ut dictum est: ꝛ forte dum tibi multa p̄mit-
teret: vnū aliquid a te poscebat: qō uel magni pꝛe
cio mendacij bene partuꝫ estimaret: Sepe aūt qui
diuites sunt uerborū: esse inopes rerū nosse debue
ras. ¶Do. O q̄ multa mihi pꝛomissa sūt. ¶Rō.
Si mihi crediderīs: mlta p̄mittētibꝰ nihil credes.

¶De repulsis. Dia.XXXVIII. ¶Do.

Epulsam passus indignoꝛ. ¶Rō. Uis ne A
r igit quecūq̄ poposceris adipisci: ita ut ne
gari tibi nihil possit: vide ne intolerāde su-
perbie sit hoc uelle. Meminisse magni Pōpeij de
cuisse: quo nescio an eiꝰ maioꝛ vnq̄ fuit: de quo trī
scriptum est. Queq̄ dari uoluit: sibi posse negari.
Q̄ mlta Cesariꝰ supꝛa humanā magnitudinē: sū
mo ēt iperio gloriosis negata cognouimꝰ: ꝛ tu gra
uiter vnā aut alterā fers repulsā? Deniq̄ q̄ multa
quotidie deꝰ poscit ab hoie nulliꝰ rei idigēs: nec im
petrat. ¶Do. Non possum equo animo repulsam

pati. ℂ Rō. Cur petendi tibi arrogas licentiam ꝛ negandi alijs carpis libertatē? Quid ꝙ sepe indigna petitio digna repulse ꝑbuit mām? Quid ꝙ sepe etiam petēti repulsa utilis fuit: cui qō petierat ipetrasse dāmosū erat. ℂ Do. Jniustā patior repulsaz. ℂ Rō. si iniusta est repulsa: iusta ergo petitio gaude cuiuscūqz potiꝰ culpā esse q̄z tuam. ℂ Do. Unde nō merui repulsaz tuli. ℂ Rō. Mlti se magna meritos putant: vnde penitꝰ nil merenꝰ. Hinc repulse dolor: hinc q̄rele iste: qbus orbis terre ꝛ ois vita hoium plena est. ℂ Do. Pudēdam patior repulsam. ℂ Rō. Pudēdū nihil p̄ter culpā. Quē pudorē tibi inferre potuit qō tui nō erat arbitrij? ℂ Do. Repulsam patior vnde nō credidi. ℂ Rō. Credulitas incerta est: certa aūt res: Nō posse qō petitur negare: nō est liberi sed serui: Non posse repulsam pati nō est ciuis sed tyrānī. ℂ Do. Optate sperateqz rei passus sum repulsam. ℂ Rō. Si qcquid sperant cupiūtqz hoies assequerenꝰ: dij eēnt oēs. Tu vo ut indignationes multas ac dolorē fugias repulsaz: disce optare possibilia ꝛ honesta: nō assequi uelle qcqd incōsultus ꝛ inexplebilis appetitus optauerit: qcqd spes vna suggesserit. ℂ Do. Non tm̄ repulsus ego sed indignus mihi anteposit⁹ fuit. ℂ Rō. Et quotiēs indigni dignissimis p̄feruntur: ꝛ quotiens indignos indignissimi iudicāt: alienarum seuerior: suaruz qsqz fauorabilis rerum iudex. Multi se indignos dicūt: pauci credūt. ℂ Do. Parue rei patior repulsā. ℂ Rō. Multis parua negata: magna ultro oblata vidimꝰ. Si repulsis compensenꝰ munera: fortune lāces equabunꝰ: sed nos illas indignatione augetis: hec oblivione atqz dissimulatione minuitis. ℂ Do. Dignꝰ eram: ut arbitror: non repelli. ℂ Rō. Ut sit ita: an tu oia p̄ dignitate hominū dari existimas ac negari? Utinam ita esset ut ꝛ plures bonos spes premij ꝛ pauciores malos faceret metꝰ pene. Sed non ita est: Amor: odiū: spes: cupiditas: affectꝰ inconditi: cūcta permiscuere. Jn te vno fortune stilū publicū vis mutari: ꝛ non te potius ad cōem cursum humani moris inflecti. ℂ Do. Quāto idigni or mihi anteponiꝰ competitor. ℂ Rō. Et Lucius Flaminius mor ob indignuz facinus iudicādus: ꝛ ordine senatorio amouendus Scipioni Nasice p̄lat⁹ fuit: viro oium optimo senatus ꝛ populi sententijs iudicato. Et Uatinius Catoni: illaudatus laudatissimo: non solū populi amicoꝝ simulqz hostiū iudicio: sed toto etiā Ciceroniano uolumine: quid hic dicis ut sint grauia: nō sunt noua que pateris. ℂ Do. Multū sperabā: modicum nō mereor. ℂ Rō. Ut multū quoqz merearis: dixi iam: non oia p̄ meritis dari. Quid ꝙ semel negatū: eidē idip̄m mor cōcessum vidimꝰ? Qō in ipso de quo loquor Scipione accidit: repulsaꝝ duritiē sepe pertinax virtus infregit. Testes sunt Emilius Paulus: Metellus Macedonicus: Lucius Mumius: qui cōsulatꝰ repulsaz passi oēs: ijdē speciosissimis cōsulatibus ac triūphis postmodū honestati: suis ciuibꝰ qbus cōtēptui fuerāt spectaculo fuere: nunqz ad id puenturi si repulsas populi lamentis potiuꝰ acerbare q̄z virtutibꝰ supare uoluissent. Lucius Sylla q̄uis in finē ciuilibꝰ discordijs irritatus: famā suā nota crudelitas infecerit: nobilitate tm̄ ꝛ gloria insignis ciuis: nō cōsulatus sed p̄ture: tanto minoris rei repulsam cū tulisset: summaz reipublice post adeptus ꝛ p̄turas ꝛ cōsulatus ꝛ imperia: nō tm̄ cōsequi potuit: sed donare: Nō debet repulsa spem auferre sed afferre: sollicitudinem ac virtutē acuere: que nil tam asperum qō nō leniat: idqz etiā si qs̄ non fecerit: non tamē ideo deserenda est: ne p̄pter seipsam suumqz p̄priuz finem culta videatur. Deniqz hi repulsas suas forti animo tulere: At Publius Rutiliꝰ repulsa fratris audita: quam erat passus impetitione cōsulat⁹: ista tim mor te obijt repentina. Elige utrū seq malis.

ℂ Diniusto domino. Dia.XXXIX. ℂ Do. Iniustum dom̄ patitur respublica. ℂ Rō. Sed fortassis id merita: ꝛ id sceleri scelus est debitum: non solum apud inferos: sed ubiqz fieri iudices: ubiqz iustitia suum opus exercet: ꝛ si sepius cunctetur interdū ꝓperat: Uerumqz re ipsa fit: qō scribit: Utiqz est deus iudicās eos in terra. Demones ex hoibꝰ fieri: qdā opinati sūt: perpetua criminum licētia peccādiqz libidine: qō ut forte tolerabiliter dictum sit: malarum uoluntatum sitūtudo effecit: qua homo malus atqz in malis obstinatus pene demones equat. Cui sentētie: si recipitur: illud fortasse non dissonū fuerit: ut permissu diuine iustitie demones demon p̄mat: Qua in re illud dumtaxat: ut videtur: est miseruz q̄ nō nunqz sceleratorum supplicijs miscentur innoxij: ꝛ nimis uerum crebrūqz cōprehendit illō Flacci: Sepe dies pariter neglectꝰ incesto: addidit integrum: qō ipsum non sine certa: licet nobis occulta iustitia dei fieri indubitata fide credit. ℂ Do. Crudelem dom̄ perpetimur. ℂ Rō. Crudelitas malagdem ꝛ nature hoium aduersa: sed utile vitijs: ꝛ lasciuienti populo: frenum: pauor: undecunqz oriens: Amare inscijs expedit timere: qcqd id qdē sit. Nemo tam trux dīs ut non truculentior sit uoluptas p̄speritatis comes ac filia. Male agentibus nihil peius q̄z securitas ac libertas. Qui nihil metuit: proximus est ruine. ℂ Dolor. Jniquus dominum infausta plebs patitur. ℂ Ratio. Nullus: mihi crede: misera in plebe miserior q̄z tyrānꝰ Quod si dubitas Dionysium contemplare. Jlle vir improbus nec indoctus: de seipso suaqz tyrannide quid sentiret: apertissime pendētis supra amici uerticem gladij cuspide declarauit. Nota est historia. Timet plebs tyrannum: ꝛ tyrannus plebē: Sic recip̄roco pauore se cruciāt. Hoc refert ꝙ miseria plebis apparet: ꝛ tyranni latet. Non minus tamen affligit purpureo uelamine tectum vulnus: neqz minus auree grauant cōpedes q̄z ferree. Est ꝛ sua: ut in sordibus utqz in fumo: sic lauticijs ac splendore miseria. Aurea quidē tyranni uestis extrinsecus: obuerte illam: ardentibus intus aculeis plena est. Jta ut vides non penitus aut impune se uiunt tyranni: aut inulta plebs premitur. ℂ Dolor Jnclementissimus nobis est dominus. ℂ Ratio. Non tot passis essent domini: nec tam late furerēt: nisi populi insanirent: ꝛ cuiqz ciuium p̄ se chari or foret res priuata q̄z publica: uoluptas q̄z gloria pecunia q̄z libertas: vita q̄z virtus. ℂ Dolor. Unū dominum serua fert patria. ℂ Ratio. At vnuz sed triginta simul illa legum nobilis mater grecieqz lumen alterum Athene. ℂ Dolor. Patria dominum vnum fert. ℂ Ratio. Multos autem Roma quis Caligulas nesciat ac Neroues ꝛ Domitianos at Cōmodos ꝛ Heliogabalos ꝛ Bassianos

ꝛ Halienos: Ac ne singula iperij ꝓbꝛa exequar Maximos ꝛ pietatis hostes Julianos ac Decios: Sardanapalum Assyria pertulit: Cyrum persis: Alexādrū grecia atq; asia reges dictos: Uere aūt tyrannos acerrimos ꝛ imites tulit: ꝛ Dionysios Sicilia Phalaridē: Agathoclem Lacedemō: Cleomenē: Nanidēq; quē Argi quoq; perpessi: femineāq; uxoris auaritiā: que viro ipo rapacioꝛ in sexu suo tyrannidē miris modis exercuit. Sed quo feroꝛ: qs aut ueteres aut nouos numeret tyrānos? qui tā multi hodie: tāq; alte: hinc suis opib⁹ ac potētia populoꝝ: illic morib⁹ atq; demētia radicati sunt: ut nec numerari iam ualeant: nec cōuelli: neq; minus apō uos q̄s apud egyptios aut Medos libertate pessundata ac sepulta: uersa seruitus in nām sit: sic ut pars maioꝛ populoꝝ tyrānum si non hēat: q̄situra p̄cario seu p̄cio emptura videat: usq; adeo pies uestros eē q̄ nati erāt puduit: uos enim pene oēs in seruitio nati atq; educati: ut doloris antiquaꝝ: sic nouā querele mām nō habetis.

D ¶Do. Potētis dñi graui premimur iugo. ¶Rō. Aristophanis poete utilis fabella: que monet non nutriēdum in urbibus leonem: tñ si nutrit⁹ fuerit: obsequendū illi esse: Nec tyrānidis nāle malū impatiētia cumulandū: quāq; ipse feceris potētiā detractandū. Raro eqdem tyrānus absq; culpa ciuium surrexit in populo. Uet⁹ est aūt uerbū. Ede qō nutristi. ¶Do. Dñm impoꝛtunū patimur. ¶Rō. Si ois potestas a deo est: seu ad bonoꝝ exercitiū: seu ad maloꝝ penā: par est ut diuino impio te subiectū sentias: non humano. Cuius si minister imitioꝛ videtur: patiētia fortassis efficiet ut mitescat. Uix est enim ullum tā feroꝛ ingenium: ut nō obedientia ꝛ obsequio leniaꝛ: uel ferēdū deniq; uel ponendū est omne qō p̄mit. Nēpe nihil est tertiū p̄ter impatientiā: que ut dixi: molesta nō minuit sed aceruat. ¶Do. Malus nobis est dñs. ¶Ratio. Oēs uos vnuꝫ habetis notū hostē: Unus ille multos habet incognitos: periculosioꝛ status. ¶Do. Dñs nobis est pessimus. ¶Rō. Sed nō erit diu: si bene philosophis visum est: Uiolētum nihil esse diuturnum. Et saue si uel vnum patria ciuez bonū habeat: malum dñm diutius non habebit.

¶De indocto p̄ceptore. Dia.XL.

A ¶Do. St mihi p̄ceptoꝛ indoct⁹. ¶Rō. Et si doe ctū facere non possit indoct⁹: uerūq; sit cō mune illud signum: sciētiq; est posse docere: sub indocto tñ p̄ceptore doct⁹ aliquis fieri pōt: uel per seip̄m: uel qō est uerius: influētia celesti atq; ispiratione. Et ut Ciceronis utar uerbo: aliquo afflatu diuino: sine quo nec doctū certe nec bonuꝫ virum fieri posse credēdum est. Hoc enim nō solū uera religio sentit: sed gentilis quoq; philosophie consentit auctoritas. ¶Do. Indoctū p̄ceptorē nolens audio. ¶Rō. At celestem p̄ceptorem audi libens: qui fecit aures tibi: nō has tñ quaꝫ videm⁹: sed inuisibiles alias intus in aia. Illū audi: qui docet hoiem sciētiā: sicut scriptū est. Quo insuper tacēte: frustra preceptoꝛ quicūq; moꝛtalis q̄uis doctissimus laboraret. ¶Do. Preceptorē indoctum egrefero. ¶Rō. Uel ab illo fugiēs aliū quere: uel ad teipsum redi: Et memēto Epicurū sepe a Ciceroneꝫ licet irrisum: visum tñ Senece magnū viruꝫ: non indoctū modo p̄ceptorē habuisse: sed nulluꝫ: ut gloriabūdus idem ipe cōmemoraꝛ. Augustinū

vo: qō de seipso testaꝛ: cui nō oia credē nefas est: Et aristotelicas cathegorias: que inter difficillima numeranꝛ: ꝛ artes liberales quas singulas a p̄ceptoribus didicisse magnū ducitur: nullo homi num tradēte: ut idem ait: oēs intellexisse. Nouissimūq; Bernardū vix doctrina ꝛ sanctitate charissimū: oēs suas litteras quaꝫ inter cunctos sui tpis abūdantissimus fuit: in siluis ꝛ in agris didicisse: non hoium magisterio: sed meditādo ꝛ orādo: nec ullos vnq̄ alios: ut de se etiā ipse ait: p̄ceptoreꝫ habuisse q̄ querē⁹ ꝛ fagos. Hec si facta sunt: cur non itez fieri possunt? Qō nisi sic esset: qd fecissent primi hoiuꝫ: qbus nec preceptoꝛ ullus erat: nec repti aliqui? Mirādo igiꝛ: cogitādo: assurgēdo ꝛ ingenium acuēdo eaipsa que uos cum oibus p̄ceptorib⁹ uestris vix itelligitis inuenere. Aude ꝛ tu aliquid teq; magnis inserere ne diffidas: Si moꝛtalis de fuerit: eternus aderit preceptoꝛ: a quo sunt oēs: ꝛ oia ille fecit ꝛ ingenia ꝛ scientias ꝛ magistros.

¶De discipulo indocili ac superbo. Dia.XLI.

¶Doloꝛ.

Discipulum habeo indocilem. ¶Rō. Perd dis operā: littus aras: semina proijcis: natura non vincitur. ¶Do. Discipulum indocilē soꝛs dedit. ¶Rō. Terre aride colonus: solue boues: qd te toꝛques? Illi parce ꝛ tibi: cū tot sint labores necessarij ꝛ ineuitabiles: supuacuos querere stultitia est. ¶Do. Discipulum habeo litterarum indocilē. ¶Rō. Si docilis est virtutuꝫ: illic insta: meliorib⁹ illum artibus ornaueris. Q; si neutrum capit: uacuū sine: ne ue quid in pertusum uaꝫ effuderis quod neq; ibi subsideat: teq; iugi tedio exhauriat: Sic habeto eniꝫ: Omnes qui sunt: quiq; erūt aut fuerunt virtutibus aut doctrinis clari: non posse vnum ingenium accēdere: nisi alique intus in animo scintille sint: que preceptoris spiritu excitate ꝛ adiute: generosum discipline fomitē arripiant: Alioquin algidum in cinerē ne quicq; flabis. ¶Do. Intractabilem discipulū ac supbū habeo. ¶Rō. Superbia hostis ingenij est: oūq; sub esse dedignatur: ꝛ discere negligit discipulus insolens: egre manuꝫ ferule subijciet: doctrine animū: reprehensionibus aurem: collū iugo. ¶Do. Habeo prosperitate tumidū discipulū. ¶Rō. Sicut tumoꝛ oculoꝝ visui: ita tumoꝛ animi igenio nocet: ut disciplinis aditus fiat: comprimēda est omnis elatio. Scis ut Alexāder macedo: cum aliquādo mathematicis animum applicasset ꝛ geometrica sibi quedam obscuriuscula traderentur: difficultatibus offensus preceptori imperat: ut idipsum clarius tradat: Et quid ille respondeat: Nec inquit eque omnib⁹ difficilia sunt: Ut scilicet omnem illi spez regij fastus excuteret. Sic est eni hercle: Nulle sunt fortune partes in ingenij rebus: quisqs doctus ac sapiēs fieri vult: obliuiscatur interim se potentem. ¶Do. Discipuluꝫ rudē elatumq; habeo. ¶Rō. Cōtra uentū aduerso flumine nauigas: cōtrahe carbasa: terram pete. ¶Do. Contumacem habeo discipulum proteruumq;. ¶Rō. Non harenam tñ fodis: sed serpentem nutris: aconit ū excolis: hostem doces. ¶Do. Dure discipulum ceruicis instruo. ¶Rō. Surdo canis: sed sic est: hos clamoꝛ: hos silentium delectat: Potentissima semper in rebus omnibus consuetudo est. Uide ut piscatoꝛ tacitus: clamosus uenatoꝛ: at clamosioꝛ

aliquanto schole arbiter q̄ silue. ¶Do. Duricor-
dem discipulum nactus sum. ¶Rō. Sepe facili-
us ursi caput mollias q̄ hois: qd vis aūt? Est in
fabulis lupū ac vulpeculam litteras didicisse: Nā
elephantis studiosi non anilis fabula est: sed natu
ralis historia: Et hic tuus forsitan studio naturam
leniet: Apud me autē: vna fere pastoris ac p̄ceptо-
ris vita est: Mirum nisi uterq; tandez a conuictu
mores traxerit. Ille beluas regit: hic pueros.

¶De nouerca. Dia.XLII. ¶Do.

A Quercā habeo. ¶Rō. Ergo z piem. Sic
n sunt ferme res humane ut tristia letis z
amara dulcib⁹ tēperentur: atq; utinam ex
equo ip̄mixtū hic dulce nō habitat. ¶Do. Iniu
sta mihi est nouerca. ¶Rō. Nō inepte Uirgilia-
no epitheto uteris: quāto aūt illa iniustior tibi: tā
to in illam ut sis iustior enitere. ¶Do. Nouerca
mihi supbissima est. ¶Rō. Et femine pp̄riū super
bia: z nouerce est: Si gemine cause vnū pariūt ef-
fectum: non est qđ stupeas: est qđ feras: teq; z p̄e
B uignū simul z filiū bonum p̄bes. ¶Do. Supbis-
sima est nouerca. ¶Rō. nulla re melius q̄ humi
litate vinciť supbia. ¶Do. Nouercā ferre nequeo
¶Rō. Et fer p̄iem: si hūc ualde diligis: facile illā
fers. ¶Do. Nouerca ip̄a atq; ip̄portuna est mihi.
¶Rō. Esto illi pius ac patiens: pietatē p̄ii debeš:
patiētiā femine: reuerētiam nouerce. ¶Do. Insо-
lens est nouerca. ¶Rō. Noli pati ut potētior sit
illius insolētia q̄ pietas tua. Nihil duz: nihil ar-
duum est pietati: hec ad deū hoies erigit: deumq;
ad hoies inclinat: quotiēs nouerca seuierit: nō tu
C illam sed p̄iem cogita. ¶Do. Iniuriosa est nouer-
ca. ¶Rō. Muliebres iniurie p̄temptu melius q̄
ultione plectunť. ¶Do. Grauē patior nouercam.
¶Rō. Bene ais patior. Succūbere eniz z mulier
culā pati nō posse non est viri. ¶Do. Odit me no
uerca. ¶Rō. Ipsam ama: Nā z inimicos diligē:
diuinū est p̄ceptū: z amare ut ameris: philosophi
cum est cōsiliū. ¶Do. Nouerca me odit. ¶Rō.
Si p̄iem tuū amat satis est tibi: odisse p̄ios amatri
cē filio non licet: Sin z illū odit: quem nō oderit?
Nā z si alterum plusq; viz amat: tu ille ue fueris.
¶Do. Nimis odit me nouerca. ¶Rō. Min⁹ ma
lum forsitā nouerce odiū q̄ nimi⁹ amor. Phedriā
nosti z Hippolytuz. Certe odium qđ ulcisti nefas
leniendum aut fugiendum aut ferendum est: Ni-
hil est quartum: querele sepe odium exaggerant.

¶De Duritie paterna. Dia.XLIII. ¶Do.

A Ūrum patior parētē. ¶Rō. Durities pa-
d tris sepe filio salubris: semp dānosa molli
cies: nō lingue tm̄: sed nec virge parcēduz
docti cōsulūt: His duobus aior iuueniliuz cōstat
in primis cura: que si frustra sint: grauiorib⁹ mor-
bis grauiora remedia adhibenť: abdicatio z car-
cer: quin z more ueteri romano: ad extremū suppli
cia z mors: qđ nō p̄sules modo z duces qbus im
periuz in oēs publici cōsilij p̄staret auctoritas: sed
p̄uatos illos p̄riscos ac seueros p̄es: qb⁹ sola p̄ia
potestas ius in filios daret sepe acerrime obser-
uasse legim⁹: in qbus maxime Lassij ac Fuluij no-
bilitata seueritas. Ji tu: nimis blādum patrem dic
durum. ¶Dolor. Patrem patior durum. ¶Ra-
tio. Qualem putas ille te passus est puerum: qua
lemue deinceps adolescentem? Difficile id qui-
dem persuadere his sibi ualde placētib⁹: Sed cre

de mihi: nihil durius q̄ etatis illius inconditos
mores pati. ¶Do. Patior duz patrem. ¶Ratio. B
Quid si durus es filius? Dura duris efficaci⁹ leni
untur: z sepe medici mollioris deformior est cica
trix. ¶Do. Patrē duz hēo. ¶Rō. Si pater uer⁹
est diligit: z si diligit non que mulceāt sed que p̄o
sint cogitat. ¶Dolor. Durissime pater est mihi.
¶Ratio. Que tibi durissima: illi forsan utilia vi
denť: cui z certius iudiciū z incorruptior est effe-
ctus. Adolescētia nō nisi que sub oculis sunt meti
tur: etas maturior multa circūspicit. ¶Do. Pater
est mihi durissimus. ¶Rō. Uide ne tu illi durior:
ut dū ille dedecori tuo obstat: tu illius vitā p̄ditis
morib⁹ ingetes. ¶Do. Perdur⁹ pi est mihi. ¶Rō
Qui salutē filij negligit: ille demū durus est pater
z si frōte mitissimus: Et qui filiū ad rectū iter tra-
hit ope cōsilioq; adiuuās z sepe v̄boz: sepe rerum
stimulis impellēs: sepe uel tardū increpitās uel in
uitū cogēs: q̄uis seuerior sit aspectu: durus est mi
nime. Fructuosior filio seueritas p̄ijs solet esse q̄
comitas. ¶Do. Durus est pater. ¶Rō. Supcili C
um paternum: çelus: dolor: metus: etas excusant.
¶Do. Duruz piem egre fero. ¶Rō. Quid si qđ
mlt̄is sic affectis iure accidit: Ferre duritiē coga-
ris alterius. Quid si ipse ptumacis filij pater esse
icipias? tūc itelliges q̄ suaue p̄ijs iugū z q̄ iustū
sit iperiū: Nūc nō nisi vnū intelligis qđ delectat:
inq; hoc vno iudicū tuū habet: non delectatione
animi: sed titillatione sensuū circūuentum. ¶Do.
Durus mihi pater est. ¶Rō. Ut sit durus: illū ti
bi nō te sibi iudicē dat natura: quā secuta lex ciui-
lis: castigatores parētum filios erubescit. Pudeat
te audere qđ ulli filio licere legē puduit: Sine de
te iudicet qui te genuit aluitq; Tu de illo iudiciū
linque alijs: patremq; si uere laudis nō est capax:
decoro saltē filētio. ¶Do. Duris pater est mori-
bus. ¶Rō. Nō arguēdi mores patrū: sed ferēdi
sunt. Nihil turpius in Alexādro sonat q̄ qđ nō di
cam p̄iez cōuitijs attēptasse: sed paternis laudib⁹ D
inuidisse visus est: de p̄ie uel gl'iose loquēdū uel ta
cēdū. ¶Do. Habeo durū patrem. ¶Rō. Habes
ubi amorē: ubi pudorē: ubi patientiā: ubi obedien
tiā tuā p̄robes. Nullum in terris imperiū iustius
q̄ patris: nulla honestior seruitus q̄ filij. Nil taz
suum cuiq; est q̄ filius patri: nil cuiq; indigni⁹ eri-
pitur. Sed uos p̄cipiti atq; intēpestiuo desiderio
subesse nati: pesse concupiscitis: sic z patribus uos
aufertis: z patrū ante uobis imperiuz usurpatis:
Duplex indignitas: ita fit ut insolētia iuuenilis vn
diq; rerū turbet officia. Hinc forte p̄hibiti de pa
trū asperitate querimini: uestro digni iudicio qb⁹
omia liceat ob id vnū q̄ nati estis z placere uobis
ad speculum didicistis: tum demum cū p̄esse ce
periť sensuri q̄ id uobis turpiter ante tēpus opta
tū esset. ¶Do. Rigidus pater est mihi. ¶Ratio E
Quid si pius est rigor: pater filio rigidā pietatez:
patri filius obsequium reuerens obedientiāq; hu
milem debet. De Mālio Torquato in historijs: z
apud Marcū Tullium legisti: ut perindulgens in
patrē: idē acerbe seuer⁹ in filiū fuit: vulgi forte iu-
dicio rep̄hensus in altero: ab incorruptis estimato
ribus in utroq; laudatissimus: tanta diuersitas re
rum est. ¶Do. Pater durus est mihi. ¶Rō. Se
ro bona uestra cognoscitis O mortales. At cum
nosse cepistis nimis agnoscitis: hinc z p̄sentia-

fastiditis ⁊ amissa lugetis. Alteꝝ supbe nimis: alterũ nimis humilr: ⁊ ubi agẽde grates: ⁊ ubi habẽda patiẽtia: utrobiqꝫ q̃rimonie: nusq̃ eq̃nimitas: sic in deũ atqꝫ hoies grati estis? ℂDo. Durꝰ est pater mihi. ℂRõ. Ueniet tps qñ hũc ipm patrem suspires: nec rũsurum uoces. Et qui tibi nũc videt saxis durior: plumis mollior videat. ℂDo. Durum patrem habeo. ℂRõ. Patrem dum habueris non agnosces.

ℂDe contumaci filio. Dia.XLIIII.

A b ℂDo. Abeo filiũ cõtumacẽ. ℂRõ. Equũ est ut qui patrem ferre nõ poteras: filium feras: utiqꝫ sarcinã grauiorẽ: magis aĩum ꝑmittũgitqꝫ acrius supbi filij ỽbum vnũ irreuerẽtius platũ: q̃q̃ seueri patris q̃cũqꝫ durities. Ille enim iniuriã facit: hic iure suo utit. ℂDo. Filiũ hẽo rebellãtem. ℂRõ. Impudenter de minoꝝ rebellione cõquerit qui maioꝝ iusta contempsit imperia. ℂDo. Filius ꝓtumax est mihi. ℂRõ. Tandẽ fortassis intelligis: qd tuus ille tã durus pater visus est tibi. ℂDo. Filiũ patiorẽ insolentem. ℂRõ. Si etatis est: vitiũ cum etate trãsibit. Multoꝝ feroꝝ adolescẽtia prꝰgressu tpis ad virtutẽ mirificiꝰ prouectibꝰ flexa est. ℂDo. Rebellẽ filium hẽo. ℂRõ Nõ solus. Et Dauid: ⁊ Mithridates põti rex: ⁊ Seuerus impatoꝝ romanꝰ rebellãtes filios habuere: ⁊ multis post seculis britãnici pacẽ regni: ut fama loquit: turbauit regij adolescẽtis in piem cõcitata rebellio: sed qsquis sua deflet incõmoda nullus aliena uel publica. ℂDo. Impius ac rebellis est filiꝰ. ℂRõ. Magna tibi portio paterne molestie dẽpta est: mortem filij timere. ℂDo. Habeo ignauũ ⁊ iertẽ filiũ. ℂRõ. Nescis ut Africanꝰ ille vir magnꝰ: dissimillimũ filiũ sibi lõgeqꝫ degenerẽ amauit vnice. Et ꝓfecto maioꝝ non dicã amoꝝ: sed miseratio debet ei quẽ minus adiuuat natura. Nullius rei eget qui virtutũ diues est: quaꝝ indigẽtia uere miseros ac ꝓinde misericordie egẽtissimos facit: Tu in filio ⁊ si nõ virtutẽ: ama ꝙ filius: si ne id gdẽ: at ꝙ hõ est: postremo si nihil est quod ames: miserere. Prꝓpitiũ pijs: ut seueritas: sic misericordia est. ℂDo. Perdite filiꝰ est vite. ℂRõ. Põdus infaustũ: eoqꝫ grauiꝰ qõ dum ferri põt: ne quit abijci: perfer: ⁊ qua dat corrige. Sic enus aut filiũ curaueris aut certe pijs officiũ egeris hoc tibi debitũ: illõ optabile. ℂDo. Impius: inhumanus: ĩtractabilis est filiꝰ. ℂRõ. Sigdem mollicies ac uoluptas in ꝓfidiã ac scelus eruperint: uenenosum aĩal exigẽdũ domo est: neqꝫ ubi: sed qd natũ estimãdũ: ⁊ in siluis ortas auiculas pascitis ⁊ domi natos scorpiones occiditis. ℂDo. Impius filiꝰ est mihi. ℂRõ. Periculosa seponẽ anteq̃ noceãt sapiẽtis est. Nõ te pietatis vmbra decipiat: Nulla ipio debet ipietas. Est ubi sit crudelitatis species piũ esse: sed dũ aligd uel minimus spei est: semp ad misericordiã inclina: memẽtoqꝫ te patrez esse nõ iudicẽ: neqꝫ hic tibi Terẽtianum illõ excidat: prꝰ peccato magno paululum supplicij satis patri.

ℂDe discordi fratre. Dia.XLV.

A b ℂDo. Abeo discordẽ fratrẽ. ℂRõ. Quid aũt ille? Ne igit te concordẽ habet: vnanimitas fraterna que vnũ ex duobꝰ facere debuit: in duo nõ iam diuersa sed contraria penituqꝫ pugnãtia scissa est: Hraue sed antiquũ malũ qõ ⁊ mũdus ⁊ mũdi caput ab initio habuere. Siquidem uetꝰ urbis Rome: sed uetustior orbis infamia est: fraterno sanguine maduisse: Tu qõ in singulis paribus fratrũ vides ⁊ altero: quinetiaz adhuc solo in vno tot milliũ gd stupeas nõ habes. ℂDo. Est mihi discors domi frater. ℂRõ. An ⁊ hoc miraris esse magna in domo: qõ in ipsius materni uteri fuit angustijs: ubi olim ⁊ si maioris mysterij uelamẽtum eẽt: certe nõ discordes tm̃ fres legimꝰ sed bellãtes? Est ne igit nouũ si armati faciũt qõ non nati solẽt. ℂDo. Nulla mihi apõ fratrẽ gratia est ℂRõ. Mlto pus hoc in scholis edoctꝰ: q̃ domi exptus esse debueras: prouisa vo nec q̃rimur nec miramur. ℂDo. Odiosuz fratrẽ habeo ac discor B dem. ℂRõ. Ut ferme nullus amor equior fraterno: sic nulluz ubi incepit inigus odiũ: nulla acrior iuidia. Sic paritas incitat aĩos atqꝫ incẽdit: cũ cedẽdi pudor ⁊ amor excellẽtie eo ardẽtior: quo icu nabuloꝝ recordatio ⁊ quecũqꝫ beniuolẽtiam paritura viderent: ubi semel a recto calle deflexuz est: odiũ ⁊ contẽptum pariũt: hic natura rebellãtis ardor animi optime gdem prꝰ obsequio atqꝫ humanitate placabit. Uix est enim tã imite ullum tãqꝫ aspeꝝ ingeniũ: qõ nõ tandẽ molliat uera ac iugis humilitas ỽboꝝ ⁊ rerũ oium lenis ⁊ nõ ficta retractatio. Sin id seꝝ atqꝫ inualidũ deprehendas: seu forte huc tu cogere tuũ ipse aiuz nõ potes: quo honeste gdem atqꝫ utiliter cogat: tũc anteq̃ in pnitiẽ res erũpat: ultimo remedio utẽdũ erit. Extirpanda mali radix: ⁊ discordiaꝝ mater ꝓpellẽda communio: In quo ita te facilem ꝑbebis: ut q̃tum iuri tuo demptũ: tantũ virtuti fameqꝫ additũ iuenias. Impie ac supbe cupiditatis aculei nulla re melꝰ q̃ pia ⁊ miti liberalitate franguntr. Bonũ aurum: quo pax domꝰ ⁊ charitas fraterna redimit. Uetꝰ ualde nec ueꝝ minus est uerbũ: Magnam discordiarum bellorumqꝫ materiam: duo hec esse ꝓnomina: meum ⁊ tuum: que si de vita hominum tollerentur: haud dubie tranquillius viueretur.

ℂDe amisso patre. Dia.XLVI.

A p ℂDo. Atrẽ amisi. ℂRõ. Justũ est ut quẽ pñtem q̃rebaris: abñtez q̃ras nec iuenias. Nihil equius q̃ fastidita imperia frustra optari. ℂDo. Piũ patrẽ amisi. ℂRõ. Piũ ille filiũ dimiserit: Hratulare aũt seni tuo: illõ tandẽ illi accidit qõ semp optauerat: te incolumi rebꝰ humanis abijt. ℂDo. Piũ patrẽ ꝑdidi. ℂRõ. Pius filius nullã magis ob causũ fortuitos casus timet: q̃ ne qua sibi incidẽs calamitas pijs aiuz merore cõficiat: tuo iã tm̃ piculo securior vives: nõ erit quẽ rumores de te ipugnent: quẽ tua frãgat aduersitas: quẽ tue debilitet egritudo: quez tua mors pimat. ℂDo. Patrẽ amãtissimũ amisi. ℂRõ. Incipias B de alijs curare: qui de te curet amplꝰ nõ erit. Pietatẽ ab altero tibi exhibitã repẽde alteri: raro illi rependit cui debet. ℂDo. Piũ patrẽ miser ꝑdidi ℂRõ. Si pietatis ratio tibi constat: solare fortunã tuam recordatione preteriti tpis. Coluisti parentem: ⁊ dum licuit pia semper in illũ officia contessisti. Pater obijt: pietas viuit: alioquin est fateor vnde perpetuo mestꝰ sis. ℂDo. Pater me moriẽs destituit. ℂRatio. Fer nature ordinẽ prior: exijt qui prior intrauerat: nec te ille destituit sed preces sit. ℂDo. Amisi patrem. ℂRõ. Nescis gd sit patrem amittere nisi filium habuisti.

¶De amissa matre. Dia.XLVII. ¶Do.
A Atrē pdidi. ¶Rō. Altera tibi supest ma
m ter quā non pdes: z si uelis ex illa ueniēs
in hāc pgis. Illa tibi paucoꝝ mēsium do-
mum dedit: hec multoꝝ dabit annorū. Illa dedit
corpus: hec aufert. ¶Do. Mater obijt mitissima.
¶Rō. Mater substitit durissima: que te z matrē
quam regris in vno gremio seruabit: cuius in ute
ro tecū erit: te z illā ut credimus die ultimo pari-
tura. ¶Do. Pia me deseruit mater. ¶Rō. Dese
ri metuens festinauit: gratāq; illi suaꝫ morte fuis-
se credibile est: tuam non visura amplius: atq; vn-
de maxime metuebat securitate parta. ¶Do. De-
functa est mater optima. ¶Rō. Feliciter hec ex-
cessit: te supstite: quo premisso: ut feminei sunt affe
ctuꝫ flebiliter abijsset. ¶Do. Obijt mater. ¶Rō.
Obeundum erat: idq; ambobꝰ: nec de morte que
ri potes nec ordine.

¶De amisso filio. Dia.XLVIII. ¶Do.
A Ed amisi filiuꝫ. ¶Rō. Meliuꝰ dic: pmisi:
s ecuturus cito qdē z fortassis hodie: z qd
scimꝰ an hac ipa hora? Nulla fideꝫ vite est
cū tāta sit fides morti: Secuturus dixi: sequēs di
cere debui: cōtinue sequeris nusq; in vita pedeꝫ fi
gere pmissum hoi vno semp gradu itur ad mortē:
mix dictu: seu ille vinctꝰ: seu solutus: seu stans: seu
ambulās: seu sedens: seu sanus: seu eger: seu vigi-
lās: seu sopitus ad methā ferī: atq; illoꝝ more qui
uehunī nauibꝰ uel quiescēs pperat. ¶Do. Amissi
L filij desiderio excrutioꝝ. ¶Rō. Lōpesce aium qm
quem cupis inuenies: nulla est mora: Nō posse pa
ti desideriū parui tpis: puerile seu femineū est: Ui
ro enim nihil breue difficile. Nosti credo quibus
uerbis desideria huiusmodi apud Platonem So
crates: apud Liceronem Lato z Lelius cōsolen
tur. Uirtute q̄uis z gloria supremi viri: hac spe
tamen lōge impares. Nosti p̄terea qd animi Emi
lius Paulus: qd Lato ipse: qd Pericles: qd Xeno
phon ille Socraticus condiscipulus Platonis at
q; emulus: qd inumerabile alijs natoꝝ in mortibꝰ
habuere: Nec te p̄terit: ut Prophetā idē z rex fi-
lium quē lāguentes fleuerat: nō fleuit extinctum:
cogitās q; irrecuperabilia lugere supuacue demē
tie uerius q̄z pietatis est. Quibꝰ se virilibus exem
plis interserit Spartana illa mulier: apud scripto
res qdem innoiata sed nō pariter illaudata: que au
dito q; filius in p̄lio excidisset: Ideo ait illum ge-
nui: ut esset qui mori pro patria non timeret. Par
Liuie virtus maioriq; Lornelie: sed clariora sūt
nomina: Quarū prior ingētis nati z ad summum
spectātis iperium: ut terre tradit⁹ fuit: luctū mox
deposuit: nunq; vo memoriā intermisit. Altera fi-
lijs multis: imo oibus amissis: quoꝝ aliquos a po
pulo interfectos inhumatosq; conspexerat: cōmise
rantibus z illius sortē femineo more deplorantī-
bus miserāq; uocātibus: non se miseram sed feli-
cem esse respondit: que tales filios genuisset: Insi-
gnis mulier: nec p̄senti miseria: z p̄terito etiam fe
lix: que contra publicā opinionē z consuetudineꝫ
miserorum se felicitate preterita z leti tpis memo
ria solaret: grata q; habuisset: q; amisisset eēnimis:
ob hoc vnū digna uteri prosperiore successu. Et il
la qdem mulier tota grauibꝰ fortune vulneribꝰ in-
concussa pmansit. Tu vir vnico delectus luges?
B ¶Do. Amisi filiū. ¶Rō. Amisisti simul z metus
multos infinitāq; materiā sollicitudinum z cura-
ruꝫ: gbus ut careres uel tibi uel filio moriēdū fuit:
Securum patrē sola mors facit. ¶Do. Filiū ami
si. ¶Rō. Si piū: nil est qđ illi metuas: in tuto est.
At si impium: tuoꝝ numeratorē annoꝝ: tue stimu
lum senectutis extulisti. ¶Do. Filium perdidi.
¶Ratio. Si virtute preditumꝫ: gaude q; habueriꝫ
At si vitio preditum: gaude saltē q; amiseris: utro
biq; nature beneficium agnosce: seu q; talem de-
dit: seu q; talē abstulit. ¶Do. Ante tps mihi filiuꝫ
mors rapuit. ¶Rō. Non fit ante tēpus qđ in om
ni tpe fieri pōt. In oēm etatē multi sunt aditꝰ mor
ti: in adolescētia infiniti. ¶Do. Sine filio remāsi.
¶Rō. Et sine angoribus: z sine pauoribꝰ. Jam
nō erit cui noctes insōnes: cui sollicitos dies agas:
cui spes longas atq; inextricabileꝫ ordiare: qui ca
nos tuos rugasq; consideret: hereditatē estimet:
sumptus arguat: moram mortis incusetꝫ: Undiq;
tibi securitas z quies: geminum bonum ingens: ti
tulo licet mortis asperius. ¶Do. Acerba filij mor
te delectus sum. ¶Rō. An nō Anaxagorā audie L
ras? An oblitus eras te genuisse mortalē? An id
potius forsan luges: q; qui sequi debuerat anteceꝫ
sit? Eqdem cū in multis inordinata vita hoiuꝫ sit:
nullum penitus mors habet: z senes decrepiti cū
ctantur: z festinant iuuenes: z p̄cipitant pueri: z
infantes primo vite de limine retrahunī: Hic tar-
dius licet ille ocius: hic maturꝰ: ille acerbꝰ: nemo
non moritī: Hec summa est: ubicunq; vo hoc quali
bet etatis parte gs obierit z si acerbꝰ fuerat mor-
te maturuit. ¶Do. Extinctū fleo filiuꝫ. ¶Rō. Si
fleturus eras morientem z nascentem fleres: tūc
mori ceperat: nunc desijt. Noli autem tuam z illi
us sortē optimam lugere: Ille iter ambiguū a ter-
go habet: tu securum ante oculos non iam ampli-
us aut caro oneri timens: ut Maro ait: aut alteri.
¶Do. Cum filio vite dulcedo omnis extincta est.
¶Rō. Magnum fateor ac dulce solatium patri fi
lius bonus: sed sollicitū ac graue. Et sepe dulcissi
ma offendūt z charissima impediunt z pciosissima
rerum premunt. Et fortassis hic filius obstabat al-
tiora animo uoluenti: Jaꝫ mestior licet ac liberior
factus assurge: bona de malis elicere sapientis est.
¶Do. Mors me filij mestum fecit. ¶Rō. At qđ
restat alacer exige: illi virtuteraꝫ: vive iam tibi.

¶De infantis filij casu misero. Dia.XLIX. ¶Do.
A Fantis filij miserabileꝫ casū fleo. ¶Rō. A
i Humanum nihil flendum homini: preme
ditata omnia esse debent: si non sunt: Nō
casum filij: sed insciciam tuam defle: z conditioniꝫ
obliuionem. ¶Do. Filij infantis miseram mortem
queror. ¶Rō. Nulla mors misera: quā mors ani
me non sequetur: A quo periculo infans tuus im-
munis est. ¶Do. Infans meus precipitio perijt.
¶Rō. Qualiter quis pereat: qd refert: modo ne
turpiter pereat: z perire turpiter non pōt qui sine
peccatis perijt. ¶Do. Precipitio perijt ifans me-
us. ¶Rō. At Archemorus serpente: alij grauide
lacte nutricis: alij morbis: qui pene plures illaꝫ in
etatem q̄z in senectutem incidit. ¶Do. Perijt in-
fans meꝰ pcipitio. ¶Rō. Repētina mors inocēti
bus optāda: nocētibꝰ metuēda est. ¶Do. Infans
meꝰ exalto pceps perijt. ¶Rō. Lāguide peuntī-
bus mors durior sepe z angustie longiores: do-
lor omnis eo tolerabilior quo breuior. ¶Do. Pe-

B rijt p̄cipitio infans meus. ℂ Rō. P̄cipitari ꝛ ruere illius etatis est p̄priū. Fecit infans tu⁹ qđ facilū omnes: ꝛ si non omnes casu pereāt: At tu si ne illū periisse: pereūdū erat: ꝛ feliciter secuꝫ agit ꝑus pereūdo q̄ꝫ vite malis iplicarē: Que q̄ꝫ mul ta sint: sciūt expti ꝛ intēti: Nemo eniꝫ nō expt⁹ est: non intenti autem multi qui quasi somniū vitam agunt cuius reminisci nequeant experrecti. Peri it innocēs infans tuus: qui fortasse si viueret nocē tiss. mus perisset. Noli illum in tuto positum defle re fortune minas oēs euasit: ꝛ p̄occupauit mor tē que illū dilata p̄occupasset. ℂ Do. Lup⁹ meū deuorauit infantem. ℂ Rō. Jsta iam uermiuꝫ est querela. ℂ Do. Jnfantis miseri corpusculū lupus rapuit in cauernam suā. ℂ Rō. Felicis animā in fantis in celū angeli rapuere.

ℂ De filio qui alienus inuentus est. Dial'. L. ℂ Do.

A e L(quod morte grauius) qui me⁹ credebaꝫ alienus est filius. ℂ Rō. Si ad cōmunem spectaretis patrē: Lomici cōsilio: humani nihil a nobis alienū putaretis. ℂ Do. Diu alienū filiū ut meū paui. ℂ Rō. Suū filiū pauisse natura fuerit: alienū charitas: modo post factū nō penite at sed delectet. ℂ Do. Filius ille meus dict⁹ alien⁹ apparuit. ℂ Rō. Aperta tibi ad magnū ꝛ singula re meritū via est: si hunc ipsum: ut bacten⁹: sic dein ceps quasi tuū paueris. Jd illi quidē longe grati⁹ atqꝫ acceptius deo erit. Solent enim ingrati filij ceu sibi naturali quodam iure debita patrū alimē ta contēnere: ꝛ p̄terea scelus est amare filiū qui ex te genitus sit: ꝛ a deo creatū hominē nō amare Jta vndiqꝫ apud deum atqꝫ homines pietatē exi

B miam tibi quesieris ex alieno flagitio. ℂ Do. Pa ui p̄o filio qui nō erat filius. ℂ Rō. Pauisti ut fi lium: pasce iā: si non ut filium: at ut fratrem: Oiuꝫ qui sunt quiqꝫ erūt: fuerūt ue: vnus est parēs: vn⁹ rector. Noli te per insolentiaꝫ dissimulare: aut per inuidiā atqꝫ odiū sacrum nature vinculū rescinde re. Oēs inuicem fratres estis. ℂ Do. Filiū quē pu tabā meū nō esse audio. ℂ Rō. Uide a quo audi as ꝛ cui credas. Multi enim malis stimulis ipul si falsos rumores studio ꝑfingunt: Alij lingue flu xu quodā effreniqꝫ impetu: ꝛ que sciūt ꝛ que nesci unt pari loquunt audacia: Difficiliꝫ est aūt de filia

L tione sententia. ℂ Do. Filium qui meus dicebaꝫ alienū esse audio. ℂ Rō. Cur hoc alijs potius q̄ꝫ uxori credis: qua hoc vnum saltē nemo certius no uit? Jlla tibi certe filium dedit: quem nūc alij nitū tur eripere. Audisti credo ut patrū memoria: Uir illustris fuit cui forma ꝛ genere par uxor obuenerat: sed fama pudicitie ambigua. Ex hac vnicus in fans pulcherrimus natus erat: quē cū die quodaꝫ in gremio habēs mater: graue curis ꝛ suspirantes virum animaduertisset: quesiuit que tanti causa su spirij. Rursus ille suspirans: Uellem ingt dimidia dñij mei parte pacisci: ut ita mihi cōstaret hūc pue rū meū sicut tibi constat esse tuū. Ad hec illa nihil fronte mota uel animo: Enimuero inquit: nequaq̄ tanto p̄recio est opus: Da mihi centū p̄rati iugera ubi greges meos pascā: ꝛ de hoc ipso certū ego te faciam. Lunqꝫ ille impossibile p̄rsus id diceret: Lōuocatis qui prope aderāt p̄rocerib⁹ ꝛ sponsio ne interposita: natū illa ulnis extulit: Et est ne ingt hic uere meus? Lūqꝫ vir annuisset; Jlla brachijs porrectis ei puerū porrexit: Et accipe ait: dono eū

tibi: Jam haud dubie tuus est. Risu astātiū obor to: p̄o uxore diffinitū: ꝛ vir oium sentētijs ꝑdem natus est. Crebre nimis inter homines huius ge neris lites ac lamenta sunt: P̄roni in nuptias: im mo lubrici ac ruētes: Uix videre diē creditis quo mariti: hoc est viri sitis: quasi aliter non possitis. Debinc p̄fusi in gaudia: seu uerius in furores: cōiugij dies p̄mos in strepitu iter epulas ꝛ cho reas agitis: inter epithalamia ꝛ iocos ꝛ cantus ꝛ tympana. Reliquā vitā omnē inter suspitiones ꝛ iurgia. Utrobiqꝫ reprehēsibiles: Nā neqꝫ rē adeo ancipitē sic amare: neqꝫ tam inseparabilē sic odisse decuerat coniectu riscꝫ fallacibus apud homines sanctissima diuine atqꝫ humane domus iura confundere: atqꝫ artissi ma vite huius vincula dissoluere. ℂ Do. Quid ꝙ D meū uxor nō esse ipsa cōfessa est? ℂ Rō. Singula re uelut aliquid narras: quotidiana sunt hec: Alie viuentes hoc fatenť: alie morientes: quarū alique nunciandū viris post obitum reliquerunt. ℂ Do. lor. Non esse meum filium ipsa mihi fassa est con iunx. ℂ Ratio. Fassa est idem Olympias ꝓbilip po magno viro magni filij iacturam: nec fletum: nec suspirium: nec querelam legimus. Nunc fa bellam accipe ridiculaꝫ sed materie nō ieptaꝫ. Lir ca littus oceani qđ Britanniam ab aduerso ꝓspi cit: ante nō multos annos fama est fuisse mulier culam iopem: sed forma appetibili ꝛ insigni lasciuia hec duodecim paruos filios: totidem ex viris ge nitos habebat: annuis etatum iterstitijs iter se di stātes. Jnstāte aūt mortis hora: uocari ꝑpe virum iubet: Et nō est ingt ampli⁹ ludi tēpus: nullus bo rum pueroꝝ ad te spectat p̄ter maiorem soluꝫ: P̄i mo enim anno nostri cōnubij casta fui. Sedebant tūc forte pueri oēs humi circa ignē: more gētis ali qd māducātes: Stupēte igiť viro: atqꝫ illis rei no uitate suspēsis: Jlla singuloꝝ patres ordine noīat: Qđ audiēs omnium minimus minimus: qui tri ennis erat: panem quem dextera ꝛ rapam quam habebat in manu altera: in terrā posuit: at tremēs desiderio ꝛ ambabus manibus in altum erectis adorātis in mortem: Da ingt queso mihi genitrix aliquem patrem bonum. Lūqꝫ illa in fine uerboꝝ patrem paruuli nominasset: ꝛ famosum quēdaꝫ di uitemqꝫ hominem: reassumpto in manibus cibo: Bene habet inquit: Bonus est pater.

ℂ De amisso fratre. Dial'. LI. ℂ Do.

f Fratrē p̄didi. ℂ Rō. Nōdū audio ꝓpter quod ualde lugeas. Nimis enim uere ait A Naso: Rarā eē fratrū gratiā. ℂ Do. Fra trē amisi. ℂ Rō. Fieri pōt enim ut ꝛ fratrē ꝛ do mesticū simul hostē amiseris. En iactura: rē malaꝫ boni nominis perdidisse. ℂ Do. Fratrem perdidi. ℂ Rō. Perdidisti fortasse qui te perditū optabat quiqꝫ in rebus obstabat tuis. Multis quidem ma gne laudis aditū fraternus obstruxit liuor. ℂ Do. Amisi fratrē. ℂ Rō. Filiorū fortassis etatule: qđ sepe vidimus graue iugū: vite tue emulum: glorie obicē: id qđ cōstat patrimonij participes amisisti. Fratre impio nullus hostis infestior. ℂ Do. At tami si pium ꝛ beniuolum. ℂ Rō. Sed mortalē. Nō tu tela corporis est virtus: uerum animi ornamētum Jlli gloriam immortalē p̄stat corpusculū mortis imperio non eximit: immo quidem sepe illud ante tempus in mortem trudit: quod si nature sue ling-

tur:eque boni pereunt maliq; quin ꝛ vulgo imbecilles bonos: ꝛ viuaces malos cernim⁹:immortalē nullū. ¶Do. Bonū ꝛ glorioſū fratrem perdidi. B
¶Rō. Si frater perijt:ſuperſtes eſt gloria: virt⁹: aia:ꝑter quas humana oīa pari mors turbine propellit ac diſſipat. Mas tu igiꝝ ceu totidē filios fratris amplectere:atq; his bonis immortalib⁹ mortalia dāna cōpēſa:q; ſi filij ſuperſūt:alij uera illos pietas tuos facit. ¶Do. Amiſi germanū optimū.
¶Rō. Auide illo uti debueras:id ſi lētius egiſti: nō mortis iniuria:ſed ſegnities tua eſt. Illa ius ſuū exercuit tuū tu neglexiſti. ¶Do. Mors me luſit nō putabā tā cito moriturū. ¶Rō. Oia que nolētibus accidūt cito fieri videnꝝ:que optātib⁹ aūt ſero. ¶Do. Uix illū mori poſſe credidera. ¶Ratio. Cuncta ſibi uehemētiſſimus amor indulget:nilq; ſibi nō ſpondet:amaroſq; cogitatus ꝛ quicqd eſt guſtui aduerſuꝫ vitat ac refugit. Unde ꝛ qui amāt pene ſibi eternas delitias ſuas fingūt:tu ſi fratrem natū noueras ꝛ mortalē noſſe debueras: ꝛ iccirco ſi ꝓuiſam mortē inopinū uelut aliquid doles:lon/ge erras:ſi imꝓuiſa aūt fuit:erraſti. ¶Do. Sciebā mortalē:ſed de morte nō cogitabā. ¶Rō. Incōſulte:Sed hec diſſimulatio ueſtra eſt:Uix vnq; mori creditis mortales:cū ꝛ cōtingens mori ſemper ꝛ aliqñ ēt ſit neceſſe:Immo vo cū nō mori nūq;:mori aūt ſemper ueſtre ler immobilis ſit nature: Sed uos aſſidue morientes ſenſum a preſentib⁹ animū a fine diuertitis:Ulgare malū:qō qd eſt aliud q; ultro oculos clauderе:ne radios ſolis aſpiciant:tanq; luci ut oculis damnū ſit illā nō videre:nec minus clarum quod nō videas:nec min⁹ uerum eſſe qō neſcias:Quis tā cecus ut nō videat:quis tam hebes ut neſciat:ueritati rerū nihil detrahit ſenſuū aut intellectus infirmitas. Uos equidē neq; infirmi neq; obtuſi:ſed quod excuſatione careat diſſimulatores eximij ꝛ ad fallendum uoſmetipſos ingenioſiſſimi:qui tāto ſtudio inutilia diſcitis:neceſſaria neſcire nitimini: ne quicq; tamen clauſis nanq; ſeſe oculis ingerūt ꝛ neſciēdi auidū ingeniū irrumpunt: ꝛ obliuiſcendi cupidā memoriā interpellāt: ꝛ multa indies fert vita hominuꝫ: que uos cogitare adigāt:quod nolletis: queue diſſimulationes ueſtras aut ꝓꝓijs:aut externis excitent argumētis:Sed ad plenuꝫ fateor: Figmenta mortaliū ſola mors diſcutit. ¶Do. Et mortalez ꝛ moriturū fratrē ſciui:mortuū tamē fleo. ¶Rō. Magna pars humanorū actuū ſuperfluit:qd fles mortuuꝫ aut quid illi:quid tibi:quid ue alij ? tuus hic fletus prodeſt ut ſit malū mors:quod docti negant:qō nemo negauerit:mali irreparabilis eſt fletus inutilis. Et certe ſi quid ꝓter animi vitiū dici miſerū decet:ſi quid penitus in rebus eſt flebile flendū potius dū impēdet q; dū tranſijt:Quod regem profecto illū nō latebat cuius pauloante meminimus. ¶Do. Optimi fratris morte afficior.
¶Rō. Nullus affectus intenſior q; paternus: q; obrē ut que in morte filij dicta ſunt:fratris ad interituꝫ tranſfer: ꝛ que utrobiq; dici ſolet:amicoꝝ etiam in morte profuerint: que iactura par ſummis eſt ferēda:tamen ut reliqua : Uno enim animi robore tolerāda ſunt oia que videtur grauia: ꝛ ſi creditur oppreſſura ſunt. ¶Do. Amātiſſimū fratrez amiſi. ¶Rō. Inuiſū amiſiſſe peius fuerat. Illius enim amor:huius aūt ipſa quoq; memoria dulcis eſt. ¶Do. Fratiſſimum ipſis ab incunabulis vite comitē perdidi:ſolus ſum. ¶Rō. Nō eſt ſolus cū quo virtus ꝛ honeſtas habitant:inter quas affixā precordijs fratris imaginē cē:nec mors ipſa uetuerit:Sic nec frater tuus perditus:nec tu ſolus.

¶De morte amici. Dia.LII. ¶Do.

Miſi amicū. ¶Rō. Si tu debes in amico a
virtutē amaſti : illa certe non perditur nec morif: Ideo ueras amicitias immortales dicunt q; nullo vnq; diſſidio amicorū:nec ipſa de mū morte ſoluunf:ſic diſcordiaz vitiūq; omne vincit virtus ipſa vo nulla re vincif. ¶Do. Amicū amiſi. B
¶Rō. Cetera cū amiſeris nō habes:amicos caros ue omnes:tū maxime habeas dum videātur amiſſi: Preſentia enim delicata:ne dicā faſtidioſa itidē ac ſupba:minimis rebus offenditur:amicoꝝ recordatio iucūda ꝛ ſuauis eſt:nil amarū retinēs nil dulce nō retinēs. ¶Do. Amicū optimū morte amiſi. ¶Rō. Si cōmoditates perditas quereris: utilitatis mihi tu calculū nō amicitie quidē poniſ. Si cōuictū:cogita q; parua pars temporis vinen tiū quoq; preſentiā exhibet amicorū : quātū cure: quantū morbi occupāt: quātū ſopor ac uoluptas: quantū quoq; peregrinātiū diſcurſus : ſollicitudinumq; diuerſoria: ꝛ receſſus:quātū deniq; ſtudia quantū ocia:quantunq; negocia:nūc aliena : nunc propria: ꝛ illa rerū multiformiū iugis atq; iuicta neceſſitas:cui nulla proſperitas eximif: conuictui detrahunt exoptato : quot congreſſus rari:q; breues ſollicitiq; more:q; duri digreſſus:q; reditus ſeri:qui obices:que nā ipedimēta:qui laquei: Hiis ac ſimilibus vite difficultatibus amicitieq; cōpedibus ad memoriā reductis : intelliges quantulū eſt quod tibi mors abſtulerit : Nā ſi id in amicitia ſolū libras:quod vnum illi perpetuū ac ſtabile fuit dametū eſt:prorſuſ nihil ibi mors potuit auferre. Audiſti apud Tullū:ſe ſolante Lelium:ut illi Scipio ſu⁹ viuit:ut in memoria ei⁹ nec extincti amici fama nec virtus extinguitur. Quid Scipionē tuum tibi nunc viuere prohibet? Sed uos quoniā Scipiones ꝛ Lelij nō poteſtis eſſe:nec viri quidē eſſe vultis: ꝛ quia ſumma nō prehēditis:media deſperatis aut ſpernitis:quaſi ut poeſim:ſic virtutē mediocrē nec dij nec homines ſint laturi. ¶Do. Amicū mihi mors eripuit. ¶Rō. Amici corpus eripere mors poteſt:nō amicitiam nec amicum . Sunt enim ex illoꝝ genere:que nec morti nec fortune ſubiacēt ſed virtuti:que vna humanis in rebus libera ꝛ quecūq; illi ſubſunt:libertate donare potēs eſt: Non eſſet tanti precij amicus ſi tam facile pdi poſſet. ¶Do. Sine amico remāſi. ¶Rō. Si rite colis amicitias:nec tibi ueteres deſunt nec noui vnq; defuerint amici:quin ex hoſtib⁹ tibi amicos ea quidem reddet opinio. Nihil magis Auguſtū Ceſarem conciliauit Herodi:q; q; is hoſti ſuo amiciſſimum:ſeq; per illum inimiciſſimum ſe fuiſſe profeſſus eſt ſua dignum amicitia iudicauit eum : qui tanta fide ſuiz hoſtis amcitiam conſuliſſet. Tanta eſt virtutis ꝛ amicitie pulchritudo : ut etiam in hoſte delectet cogatq; illum quoq; amare qui ſe oderit. ¶Dolor. Amicus mihi fidiſſimus obijt.
¶Ratio. In memoria tibi ſepeliendus eſt tua:ubi clam ſepe tecum ſit: ꝛ nunq; totus obierit. Qui ſi tibi forte aliter q; morte perierit:nō tu amicū ſed opinionem falſam amicitie perdidiſti.

¶De absentia Amicorum. Dia.LIII. ¶Do.

A Micorum torqueor absentia. ¶Rō. So
a let id quidem euenire: Sed qui amici mor
tem ferre didicerit: aliquanto facilius fe-
ret absentiam: nec frāget habitus quē nō fregerit
obitus. ¶Do. Abest mihi optatissimus amic⁹: de
xtra manus dexterq; oculus meus abest. ¶Rō.
Et si irredituri abessent: nihil tñ nō ferēdū viro di-
cerē nūc redibūt ⁊ tua tibi restituetur integritas.
¶Do. Abest amicus dimidia mei pars. ¶Rō.
Dimidiū anime sue Virgiliū uocat Horatius: qō
a multis postea usurpatū iamp;idē in ꝓuerbiū ue
nit. Sed si amicus nō naturaliter tm̄: sed ciuiliter
possidetur: quid amicitie nocet absentia: quo min⁹
tecū ubicūq; sit amicus sedeat: ambulet colloquat
uel iocosa: uel seria? Et quod ꝓsens forte nō face
ret: absens faciat. Nā si nil aliud videretis: nisi q̄
sunt ante oculos: ⁊ sola uos pūtia delectarēt: bre-
uis admodū visio ⁊ angusta delectatio uestra fo-
ret. ¶Do. Amici absentis dulci desiderio laboro.
¶Rō. Atqui amaris soliti estis laborare nō dulci
bus. Accipe vō nūc qō vulgi aures vir capiāt: Di
ci nequit q̄ tenera q̄q; fastidiēs pūtia sit interdū
etiā amicorū: sepe paruis offendit: ut quos ualde
dilexeris: quorū ue pūtiā uehementer optaueris:
nō amicos modo sed fratres aut filios: cp forte sol
licitudinis studio: uel occupationibus tuis obstēt:
abesse nonnunq; malis. In absentia nil amarū: nil
quod pūgat ꝓter desideriū: quod dulce tamē ne
tu ipse quidē negas. ¶Do. Dilecti absentia me af-
B fligit. ¶Rō. Est id fateor cōmune mulierum atq;
omniū muliebriter amātiū: quorū delectatio om-
nis in sensibus est. Nihilominus de hispis Poe-
ta loquebat ubi ait: Absentē absēs diligit auditq;
videtq;. Id si ita est: cur non amic⁹ absentē quoq;
amicū audiet ⁊ videbit: nisi forte purgatiores ad
huiusmodi visionē lasciuie sunt oculi q̄ virtuti: aut
plus aliquid dignitatis isano q̄ casto tribuit amo
ri: cui ꝓter honestos ac uolucres cogitatus: quos
ꝓ libito uagari ⁊ esse ubi uelint: nulla distantia:
nulla vis prohibet: epistolari quoq; remedio con-
sultū est: quo nescio an p̄sentia ulla sit gratior. Ro
me quidē erat Marcus Licero dū ad Quintum
Liceronē fratrē suū ꝓconsulatū Asie administran
tē scribēs: Lū tua inquit lego te audire: cū ad te scri
bo tecum loqui videor. Et mox eum ad glorie ex-
cellentiā exhortās: efficacissimū id dicit: In dictis
factisq; suis omnibus fraternaz sibi aio definxisse
presentiā. Nescio an Athenis an ubi esset Epicur⁹
dū amico scribēs: Sic fac ingt oia tāq; spectet Epi
curus. Certe in Hāpania erat Anneus: dū Lucili-
um suū in Sicilia degentē litteris alloquens: ut se
cū studeat: secū cenet: secū ambulet hortat: que fa-
cere ille nō posset: nisi animo fieret: ⁊ nō oculoruz
neq; auriū: nō manuū neq; pedū ministerio idige
rent. ¶Do. Oculi mei absentē amicū anxie requi-
C runt. ¶Rō. Nō possum negare quin oculis aliqd
per absentiā detrabatur: aio aūt nihil: imo nec ocu
lis quodāmodo: ut prędixi: si tamen amicitia uera
est. Unde ⁊ illud apud eundē poetaz ⁊ legimus ⁊
laudamus: Pallas: Euāder: In ipsis oia sunt ocu
lis. Et Licero ipse in epistola quadā: Balbuz ami
cum suū in Hallijs sub Lesare militātem: nō soluz
in animo habere: sed in oculis ferre se dicit. ¶Do.
Amicus abest me⁹. ¶Rō. Interdū nō cognoscit

amicus: nisi abesse ceperit. Sicut cūctis in rebus:
sic in amicitijs: copia ingēs gustū hebetat: penuria
acuit. Q; si magister amorū itermissionē amātib⁹
utilē dicit: quib⁹ oib⁹ in pūtia est uoluptas: cur non
eadē utilis sit amicis: quorū in virtute iucunditas
tota est: que absentie nullū sentit incōmodū: cū ubi
libet ꝓsens sit? Noli ergo desiderio succumbere:
sed amicū mente cōplectere: quē tibi nec discessus
eripiat: nec mors ipsa. ¶Do. Amici dulcis absen-
tiam amare fero. ¶Ratio. Perfer modo ⁊ mollio
res partes animi ꝓsenti virtute cōsolida. Amari
uscula enim hec quedā defles absentia: forsan in tē-
pore cariorē tibi amicū ⁊ amici ꝓsentiā effecerit
dulciorē.

¶De graui Naufragio. Dia.LIIII. ¶Do.

G Raui naufragio iactatus fuz. ¶Rō. Ma A
ris tu mihi memoras naufragium: animi
autez siles: quasi vō uel grauius uel crebri
us ullum sit. Ibi est tēpestas illa cupidinum ⁊ affe
ctuum ceu uentorum repugnantia: que uos tēs
cōcupiscentie speiq; uelis: gubernaculo mētis ex-
cusso constantieq; ancoris in alto perditis per oēs
littorū fluxus: perq; omnia maria circūuolauit: Il
lud te naufragium in hoc traxit: tolle cupiditatem
nauigationē ipsam aut certe periculuz nauigandi
magna ex parte sustuleris: Illa nō in naues solum
sed in scopulos ⁊ in mortē cogit miseros. Itaq; fe
re oēs qui in suis auspicijs in mari pereunt: ꝓius
in alio periere: ꝓusq; illos auaritie demersit vnda
q̄ pelagi. Rara est quidē sine precipitatione cupi-
ditas: quicqd enim vult: cōfestiz vult moraseq; oēs
⁊ illarum comites sumpt⁹ odit: ea breuis in exitiū
via: ⁊ crebri prima naufragij causa est. ¶Do. Ma
gno naufragio uexatus sum. ¶Rō. Didicisti deū B
orare uotaq; facere ⁊ pacisci multa: quorū ⁊ si me
tus causa fuit: tu tamē agnosce fidē terre redditus
Nō impune de⁹ ludit: odit ille fidefragos. ¶Do.
Fedū naufragiū passus fuz. ¶Rō. De naufragio
nō queritur nisi qui euasit. Gaude igitur saluus ⁊ do
ctior. Trāsacti periculi grata solet esse memoria: si
cut ex diuerso finite ꝓsperitatis amara recordatio
Quāti vō olim faceres vidisse tritones equoreos
⁊ mōtes spumeos aquarū atq; assurgentes fluct⁹
pelagi monstra natātia? Habes vnde brumali no-
cte ante focū fabellas horrificas narres attonitis
trepidulamq; familiā admiratione suspendas: Jā
quid sit poetica tēpestas intelligis: ⁊ qui male cre-
dulus stupor fuit: iā notitia certa est: quam bene
uel metu mor⁊ uel iactu merciū sis adept⁹. ¶Do. C
Duro naufragio laboraui. ¶Rō. Sine labore ni-
hil discit: hoc si sapis: perpetuū documētū tibi erit
ne qñ amplius credere vitā uētis in aiuz inducas.
¶Do. Passus fuz triste naufragiū. ¶Rō. Si ꝓ-
mū: caue ne secūdū adeas. Si secūdum file. Sci-
tū est illō Publij miniographi Jmprobe Neptu
nū accusat qui uerū naufragiū facit. ¶Do. Terri
bili naufragio vix euasi. ¶Ratio. Nescio qd terri
bilius adeo sit in aquis mori q̄ i terris: quādo qui
dem in alterutro moriendum est: seu quid optabi-
lius uermiū cibus esse q̄ pisciū: Post q̄ tamē ena
tasti: cura ne iterum fracto vitam remo aut lacere
credas tabelle. Disce terrenum animal terram pa-
ti: ⁊ celum potius ambire q̄ pelagus.

A e X incẽdio vir abij. ¶ Rõ. An ne igiſ euaſiſſe fortune trabis ad iniurias? ſine queri Alcibiadẽ: qui hoſtili ex incẽdio nõ euaſit: Oꝛ̃ꝫ ⁊ ſi terreſtre p̃euideris: celeſtib⁹ gs iã obſtet icẽdijs? Roman⁹ mihi rex Tullus hoſtili⁹ ⁊ Roma nus rñideat Imperatoꝛ Charus: quoꝝ p̃m⁹ Rome in regia alter in caſtris ad tigrim amnẽ: ſi cõib⁹ hiſtorijs eſt fides: igne arſit ethereo. ¶ Do. Bonis meis oĩbus amiſſis nudus ex icẽdio euaſi. ¶ Rõ Q̃ñ p̃ecor hoc diceret ſeu Bias: ut oẽs uolũt: ſeu Stilbon: ut vult Seneca: qui icẽſa p̃ria admonit⁹ ſeu increpit⁹ q̃ nihil ſuorũ bonorũ ex incẽdio efferret ut ceteri: Bona ingt mea oĩa mecũ porto. P̃re clare ſiue hoꝛ alter id dixerit: ſiue uterq̃: q̃uis he uoces ex ore p̃imi ſemp auctoris clari⁹ ſonent: ſed omiſſo auctore dicti ueritas utiq̃ nota eſt. Nerẽt nẽpe p̃ecoꝛdijs uera bona: viuoq̃ nihil eripit poſ ſeſſori: ſed ne moꝛtuo qdẽ. In anima eniꝫ ſunt: quo nec fortune nec moꝛtis dextra ſe poꝛrigit: Tu ſaluus ⁊ icolumis perijſſe tibi aliqd eorũ doles: que ſi tua fuiſſent p̃oculdubio tecũ hodie ſalua eſſent. Mihi etenim crede: Uera bona nõ pereunt. Non eſt aurũ virtute nobilius: ne par quidẽ qõ nõ igne B cõſumitur ſed purgaſ. ¶ Do. Magnũ me afflauit incẽdiũ. ¶ Rõ. Leculus neſcio quis famã diuinitatis igne queſiuit. Apud Uirgiliuꝫ: Julij comas flamma coꝛripiens: p̃imã dubie ſpẽ ſalutis attulit Seruio caput arſiſſe: nõ poeticũ ſed hiſtoricuꝫ regni omen fuit. Cõſtat ex flãmis Jliacis p̃odijſſe romani Imperij fundatores. Deniq̃ ⁊ Heliã icẽdio obijſſe: Deũq̃ ipſum in flãma ignis apparuiſſe: ſacre loquunt hiſtorie: ut nõ imerito ueſtris i urbibus iuder hic ſoleat eẽ letitie: qui tibi materia ẽ doloris. ¶ Do. Dom⁹ igne ſubito ꝓflagrauit mea. ¶ Ratio. Et exẽplũ Diane oliꝫ arſit Epheſie: quo nil ſecula illa formoſius viderũt. Arſit ⁊ tẽplũ celi deo ſacrum Hieroſolymis: ipſis etiã qui illud icẽderãt miſerãdũ hoſtib⁹: Et etate hac lateranẽſis arx illa religionis ac decus eximiũ oꝛbis terre bis flãmis exuſta eſt: euidẽs ⁊ apertũ: ut mihi videt: ire celeſtis indiciũ: nõ mirabile fateoꝛ: ſed tremendũ. Ad extremũ ut minores taceã: Saguntũ: Numantiã ⁊ Corinthũ innumeraſq̃ alias ⁊ ſepe tentauit romã ⁊ nõnunq̃ pene ad ultimũ ⁊ Carthaginẽ ſemel: ⁊ bis Troiã flãma cõbuſſit. Arſere urbes arſurũq̃ mũdũ ipſum credimus: Tu in tuam domũ auſum ignẽ qui in celũ ac terras arſurus eſt quereris? ¶ Do. Ex incẽdio vir euaſi. ¶ Rõ. Euaſiſti igiſ: an id doles: niſi euaſiſſes ſiluiſſes: nũc au tẽ viuus cinis cinerem fles extinctum.

¶ De graui negocio ac labore. Dia.LVI. ¶ Do.

A g Raui negocio defatigoꝛ. ¶ Rõ. Nulla ſine difficultatibus gloria. Nulla nõ virtus in excelſo habitat haud facile adeunda: cõfragoſum huc durũq̃ ⁊ ſcrupeũ eſt iter. ¶ Do. Animo labore fatigoꝛ. ¶ Rõ. Labor area eſt virtutũ requies uoluptatũ: Nil ſine labore laudabile: nil excelſum. P̃roinde laudis herculee fundamentũ labor: Nulla re magis Ulyxes q̃ labore cognoſcitur: quantalibet p̃udẽtia fingereſ: ſi ocioſa fuiſſet ignota eſſet. Labor romuleos duces: Scipiadas ⁊ Camillũ. labor Fabios: labor Curios: labor Fabriciũ ⁊ Metellos: labor magnũ quoq̃ Põpeiuꝫ labor Hannibalẽ: labor Julium Cẽſarem illuſtrauit: Labor Catõib⁹: labor Mario famã dedit. Papyriũ Curſorẽ ac Poſſeninũ Nigrũ laborioſa militia claros fecit. Ut philoſophos: ut Poetas ſileã: quoꝝ vita ois: quid niſi clarus ac delectabilis labor eſt? Quid de artificibus dicã: gb⁹ ipa qualiſ cũq̃ eſt gloria: quo ſtudio querẽda ſit noſti: a gb⁹ induſtria ⁊ antilucana vigilia p̃eueniri: Deq̃ hoc queri ſolitũ Demoſthenẽ accepimus: qui ꝓfecto nõ paruus ſtimulus eſſe põt magna tractãtib⁹: qñ minima: quoq̃ ſic animoſ acuũt atq̃ exercẽt. P̃roinde oẽ genus hominũ percurre: ubi fame multuꝫ ⁊ plurimũ eſt laboris: ⁊ oino virtutũ amatoribuſ amãdus eſt labor: ſine quo ad eaꝫ quã amãt ⁊ quã cupiũt gloriã peruenire fas nõ eſt. ¶ Do. Labore exerceoꝛ ptinuo. ¶ Rõ. Parũ p̃ofecerit magnus B labor niſi ſit iugis: Nam ⁊ ipſa que labore queriſ gloria: niſi ſit perpetua nec magna videbiſ. ¶ Do. Nimis crebris exagitoꝛ laboribus. ¶ Rõ. Nimiuꝫ ⁊ parum p̃o uarietate patientiũ accipiſ: Ignauo labor ois eſt nimius: nullus induſtrio. ¶ Do. Multi me cruciãt labores. ¶ Rõ. Non te cruciãt ſi vires: ſed acuũt ⁊ exercẽt. Uis aũt noſſe quid inter laborem ⁊ delitias interſit: Sardanapalũ confer cũ Alcide: Sergiũ Oratã cũ Attilio regulo: Apicium cũ Caio Mario. ¶ Do. Labor me iugis extenuat. ¶ Rõ. Multis p̃o remedio labor fuit: ⁊ quos quies infecerat defecauit deterſitq̃: nã cura re illũ ai os cõſtat ⁊ oriẽtibus vitijs obſtare ⁊ radicata conuellere. Deniq̃ inter p̃iſce virtutis ac ſeculi exẽplaris cauſas hinc labor a ſcripterib⁹ ponitur: hinc paupertas optabiles coꝛporũ moleſtie que medenſ moleſtijs animorũ. ¶ Do. Durus eſt laboꝛ. ¶ Rõ. Dura virtus: durus labor: mollis uoluptas: mollis inertia: ſimilia bene cohabitãt: Inter diuerſa diuoꝛtiũ eſt. ¶ Doloꝛ. Nimium laboC rioſa ſors eſt mea. ¶ Ratio. Oneratum te ingrate accipis: Neſcis ut nocte media dũ dicate deo virgines ſtratis ſurgunt: algent: vigilant ⁊ diuinis obſequijs exercentur: adultere ſuis interim perfruũtur illecebris: Dum p̃o defendenda patria miles in caſtris: p̃o augenda dux in tabernaculo: p̃o oꝛnanda ſtudioſus inter libꝛos excubat: leno ifamis inter ſuas acies inq̃ ſuis tentorijs conquieſcit: q̃bus vo ſit melius diffinire nemo cui uel modicum ingenui ſit pudoris: beſitet. ¶ Do. Labore urgeoꝛ acerrimo. ¶ Ratio. Bene ſpera: cauſa tantum laboris honeſta ſit: honeſtus eſt laboꝛ quo ue vno claris aſcribare nominibus: Omnes quidem qui ad gloriam nituntur: laborioſus atq̃ arduus trames agit: Ad ignauiam deuera ⁊ facilis via eſt. Deniq̃ quiſquis naſcitur: ad laboreꝫ naſcitur: nec regum filios excipio. Labor ⁊ virtus ueſtre artes ſunt: non ociuꝫ ⁊ uoluptas: quibus qui ſe applicãt hi demum a natura hominum degenerant atq̃ in pecudem ſe tranſfoꝛmãt. ¶ Do. Hꝛaui atteroꝛ labore. ¶ Ratio. Idem cedẽtibus grauis laboꝛ qui nitentibus leuis eſt. Perfer modo foꝛti animo: ⁊ aſſurge: p̃eſentiq̃ moleſtie finem confer. Multos quidem laboꝛ extulit: multos induſtria: ſopoꝛ nullum.

¶ De duro itinere. Dia.LVII. ¶ Do.

A Urum iter pedibus meis ago. ¶ Ratio. d Quid tu igitur alienis malles? Atqui neq̃ alienis manibus operari: neq̃ alie-

nis oculis videre:neq; alienis aurib⁹ audire:neq; alieno palato degustare:neq; alienis narib⁹ vultis olfacere:quid hoc vnum singulare habet:ut tantū pedibus ambulare delectet alienis? ¶Dolor. Pedes eo. ¶Ratio. An uero in hunc mundum intrasti eques:an exibis:quid per mundū ire nisi eques dolet? O principium humile: ⁊ o finis humilior: q̄ supba iter utrunq; sunt media: ⁊ in breui cursu q̄ta prorsus obliuio terminorum:nec vnde certe: nec quo pergitis meministis. ¶Dolor. Iter longū cogor pedes agere. ¶Ratio. Logi quidem duruz fateor:cogi autem uolens nequit:indignatio ⁊ dolor necessitatis pondus exaggerant:patientia ⁊ cō sensu animi fortune cuspis obtunditur. Uis non cogi? fac sponte quod cogeris. Uis ut iter longuz breue fiat? uolens J. ¶Dolor. Equitare uellez:pedes ambulo. ¶Ratio. An insanie parum est vnuz ob quadrupedem cuius usuz nescis: q̄diu tibi fortuna concesserit:nature numeruz obliuisci? Quod multi faciunt qui vilis atq; intractabilis ⁊ caduci equi fiducia dediscunt pedibus suis ire:quib⁹que so quid aliud q̄ diuitem cupias podagraz:hoc est pedes inutiles:equos multos? ¶Dolor. Longuz iter pedes ibo. ¶Ratio. Ibis pro libito: nemo te transuehet:nemo morabitur:nemo concutiet: nemo deijciet:nemo aget imp̄ceps:vnus tibi labor vie:vnum opus ire:nil tibi tuo cum uectore negocij. Non cogeris enim equum frenare:non pungere:non adaquare:non substernere:non circumducere:non fricare:non pascere: non aut tergum vngere aut arentem pedis vngulam: ⁊ tractare digitis ancipites clauos:aut nocturnos sudibus arcere concursus: ⁊ somno exciri: trepidus semperq; sollicitus:quid belua peruigil cū vicinis agat: saltem noctibus quiesces: nam qui equitant noctu etiam laborant. ¶Dolor. Pedibus longum iter ago. ¶Ratio. Calceatus fortitan. Sancti autem patres nudis pedibus deserta lustrabāt. Nuncij dei omnipotentis apostoli: mundi climata circuibant:hic ad orientē:ille ad occidentem: hic ad arcton:ille ad meridiem:nauigantes interdum: raro id quidem:neq; aliter q̄ cogente locorum situ:sed quem proco⁹ equitem legis preter vnum ex omnibus Joannē? Neq; id amplius q̄ semel:idq; perexiguo vie spatio:dum quod Clemens scripsit: ⁊ Ecclesiastica habet historia:ad recuperandā perditi adolescentis animam:pia illum festinatio perurgeret. Quomodo autem equitarēt:quorum dominus pedes ibat? Uix asellum semel quidem ille mox in crucem ascensurus ascendit. O⁊ si sanctitate inaccessibili: hec exempla te pregrauant: At romane legiones que orbem terrarum subegere:magna er parte pedestres fuisse noscuntur: In quib⁹ non se solum atq; arma suis pedibus quisq; portabat:sed multorum panem ac viaticum dieruz: ualum quoq; quo in finibus hostiuz castra indies circum septa nocturnis ab insultibus tegerētur. Unde eleganter Licero noster quodam loco de militibus romanis agens:cū fortibus viris ceterarum gentium arma non impedimentum:sed quasi uestimentum esse dixisset:hoc precipuum illis dedit ut diceret: Romanis solis arma non uestem esse sed ut humeros ac lacertos. At cū eas quas dicebam militares sarcinas subijssent tum demum videri sibi esse uestitos:neu quis moderni sermonis cōsuetudine labi possit:milituz appellatione pedites accipi eosq; ab equitibus q̄uis uterq; militet:hoc se cerni nomine solitos multis Romane historie locis aduertē est. Proinde magnum tibi lenimen ac solatium laboris horum recordatio prestare potest:non inermi tantum ac uacuo ⁊ duro:licet tuto tamen calle pergenti:sed amaro etiam atq; onusto ⁊ periculoso tramite peditanti. Siquidem nihil ad tolerantiam asperarum rerum efficacius:q̄ cogitare eadem multos fortibus animis fuisse ppessos. Pudet enim generosum spiritum: non posse vnum quod innumerabiles potuere que cogitatio non in laborib⁹ modo qui difficiles:sed in his quoq; qui miserrimi videntur cruciatibus in doloribus corporeis maxime in ipsa demuz morte profuerit. ¶Dolor. Longum ego durumq; iter pedib⁹ mestus ago. ¶Ratio. Nihil eque duruz iter lenit mestumq; animum serenat ut nobiles ac suaues cure que nisi boni ⁊ docti viri pectus incolere viasq; omnes comitari nesciūt. Quis si grata societas amici leti ⁊ eloquentis accesserit:non tm̄ leue iter: sed ⁊ breue videbitur. Multos iucūda confabulatio sic affecit:ut ⁊ vie duriciem non sentirent ⁊ de breuitate longi licet itineris quererentur: neq; iuisse sed uectos esse se crederent. Est ⁊ illud enim inter mimos publij notissimū: Lomes facundus in via pro uehiculo est.

¶De sterilitate annua. Dia.LVIII. ¶Do.

Sterilitate premor annua. ¶Ratio. Saz tibi fertilitas grata erit: optime res omnis contrarij collatione cognoscitur. ¶Dolor. Fefellit ager meam spem. ¶Ratio. Non te ager fallit:sed improbitas cupiditasq; animi: Lūcta uobis ad nutum successura promittitis insolentes:uestro digni iudicio:quibus ipsa rerum pareat natura:que si suum ius seruare ausa profundam semel auaritie uestre peruptamq; uoraginem: cui nihil est satis inexpletam liquerit insolens uobis ⁊ auara atq; iniuriosa videbitur. Non sunt he autez iuste nec modeste spes:sed immodici figmēta desiderij:ea quidem fingitis euētura que cupitis:si quid deest damnū dicitur. Tuus ager suum morem tenuit: ⁊ tu tuum tenes. Terre etenim ubertas ⁊ sterilitas alterna: sed cupiditas uestra perpetua est. Uos iniquissimi omnium interpretes: cum illam grate ⁊ sobrie: hanc patienter ac fortiter ferre debueritis:illam contemnitis:hanc defletis: illa tumidos facit:hec querulos. ¶Dolor. Ager meliora pollicitus me fefellit. ¶Ratio. Terram bobus ac rastris:celū uotis ac precibus fatigatis. Uentoruz spiritus:opportunitas imbrium:germinum decor agri species:puluis hybernus:lutum uernum:estiui soles:maturitas autumnalis:omnia cupidos in spem trahunt: Ut arentem stupam flamma omnis incendit:ut inanem pulueren flatus omnis impellit: sic auaruz animuz lucrum omne suspendit atq; erigit:omnisq; non rei modo:sed uel tenuis spei iactura confundit ac deijcit. Sed frenate miseri motus inconditos:infinitam concupiscentiam coercete: ⁊ spem credulam mille tandem delusam successibus castigate: Quid nunc celum terramq; respicitis? Non aliunde fertilitas q̄ a deo est. Illum mortales agere sinite: ⁊ videte quid agitur: ⁊ lau-

date. Sinite opificem operari: ⁊ vnius artificij perito homini exhibendam reuerentiam non negetis deo. Pudeat terrea uascula celestē figulū arguere sed in omnibus illi uoce atq; animo gratias agite: qui necessitatuz conscius uestrarum neq; cupiditatum nescius illis succurrit: his occurrit: Utrobiq; misericors: utrobiq; terribilis in consilijs super filios hominum ut de illo scriptum est: Spera te iam tandez non in agris uestris: sed in domino ⁊ facite bonitatē ⁊ inhabitate terraz ⁊ pascimini in diuitijs eius. Delectamini i domino ⁊ dabit uobis petitiones cordis uestri: que ubi ceperitis i domino delectari: auare esse non poterunt neq; iniuste. Reuelate domino viam uestram ⁊ sperate in eo: ⁊ ipse faciet. Jactate super domino curam uestrā ⁊ ipe uos nutriet: Quid celesti manu editi nō nisi terrā cogitatis: terrāq; diligitis? Nolite has sacras uocesut soletis spernere: Nolite auras pluuiasq; ⁊ tempestates idoneas aucupari aut precari: Nolite in terram spem habere: sed in illo qui respicit terram ⁊ facit eam tremere: qui de saxo durissimo fōtes liquidos elicit: qui te deniq; ab agello tuo falli passus est: ut in illo spez poneres qui nō fallit. ¶Dolor. Multum solita de copia dēptum ē. ¶Ratio. Jd modo subducitur quod plus equo uel dederunt anni precedentes uel sequentes dabunt: Modestie quantulumcunq; sat est: Auaritia lucro crescit: eoq; fit pauperior quo plus habet. Magna vitiorum genitrix: magna nutrix atq; hortatrix est copia. Patere malis tuis demi aliquid: quo minus copie: minus erit insolentie: minusq; libidinis. Adde q; hec tui ruris iniuria apō multos beneficium ac largitas haberetur: tuq; ipe si assueuisses inopie: ubertatem hanc ⁊ copiam iudicares tantum in iudicio rerum semper consuetudo preiudicat: tantamq; vim habet: nunc quid mirum si temperata fastidiunt: qui superuacuis assueuere: qua nulla maior pcella modestie est. ¶Do. Sterilitas urget insolita. ¶Ratio. Sepe quidem fortiores viros plaga fert sterilis: fertilior molliores neq; fert modo sz facit: atq; alibi natos durat aut mollit. Sic molliuit Gallos primū: post romanos Asia: Alexandrum Babylon: Hannibalem Capua Contra vo Romanam indolem durauit ⁊ cotis in morem acuit illa arens ⁊ scopulosa pars Lygurū: Te quem copia molliebat duret. Sobrietatem te doceat ager tuus: ⁊ quod libri uberes nequiuere: glebe faciant aridule. Nemo despiciendus est magister discipline utilis: Disce bene viuere: disce uel senex: uel nolens: disce deniq; uel idignans.

¶De villico malo ⁊ superbo. Dia.LIX. ¶Do.

Illicū insolentē patior. ¶Rō. Insolentem tantum ⁊ non furē: bene tecū agit. ¶Do. Villicus malus est mihi. ¶Ratio. Malū fer equanimis: villicus nisi pessimus bonus est. ¶Dolor. Villicum duz egrefero. ¶Ratio. Mollem delicatumq; ferres egrius: durities rusticorū epitheton est: duris cum bobus: cum stiua ⁊ nomere: cum ligonibus ⁊ rastris: dura deniq; cū tellure luctantur: quid ni ipsi etiam duri sint: si nil aliō est q; durus: bonus est villicus. ¶Dolor. Rusticum importunum ferre nequeo. ¶Ratio. Atqui uel feras villicum: uel ipse villicus sis oportet: uel inculcum rus elige: Dura sunt omnia. ¶Dolor. Rusticus intractabilis: indigestus est mihi. ¶Ratio. Nil horum imprimeditatum tibi esse debuerat: mox ut terram habuisti labores uarios presagire sterilitatem ⁊ villici fastidia debuisti. Dixi dū rure glorieris exculto rusticos ultimos hominum terris abeuntem iustitiam reliquisse. Si vnq; genus humanum reuiuisceret eosdē illos puto ultimos reperturam: ita quos sequebantur pcesserūt: malorūq; omnium pessimi facti sunt. ¶Do. Asperrimus villicus est mihi. ¶Ratio. Ubi ueritas dixit: q; terra homini spinas ⁊ tribulos germinaret subintelligendum fuit: ⁊ rusticos tribulis cunctis asperiores. ¶Dolor. Villicus est mihi nequissim⁹ ¶Ratio. Aut villici nequitiam tolerare condisce: aut famem perpeti. Mutare enim villicū nō proderit: Ad vnum modum ferme omnes facti sunt: nisi q; semper peior est ultimus. ¶Dolor. Villic⁹ fur est mihi. ¶Ratio. Dixisti tandem quod dictum prestolabar: Ita enim furtis addicti sunt: ut eis aliquanto sit dulcius: id modicum quod furantur: q; quicquid ex omni iusto labore percipiunt: ⁊ hoc ipsum tandem est ferendum: nec queri vn⁹ debet quod omnibus est commune. Profecto autem ⁊ si poeta rusticos ultimos a iustitia derelictos faciat: ut bis dixi: apud uos tamen hominem primum humano semine genitum ⁊ agricolam fuisse constat ⁊ parricidam: ut fuisse semper pessimi videantur: dumq; id recolis non mireris fures. ¶Do. Villici culpa rus perditum ac desertum est. ¶Ratio. Hoc quotidie multis clarioribus Anaxagore accidit: ⁊ Archyte: uterq; credo doluit: neuter excanduit.

¶De furtis. Dia.LX. ¶Do.

D modicum quod supereſt a furibus vindefendo. ¶Ratio. Rure te villicus tuus patientiam mali huius edocuit quamq; i urbibus exhiberes. ¶Dolor. Me fures infestāt. ¶Ratio. Contra hoc malum nil querelis agitur: supplicijs opus est. Interim custodia proficit vigilanti. Sunt qui nihil custodiant ⁊ accusant fures: cū uetus sit prouerbium: q; occasio furem facit. ¶Dolor. Limen meum fures obsident. ¶Ratio. Claude hostium obde seram: aperi oculos atq; intende: si negligis temetipsum culpa. Raro fur intētis obfuit. Jlli iustius queruntur quib⁹ non sunt domus: quales sunt quidam populi sub meridiez ⁊ sub arcton: ⁊ ideo apud Scythas ut scriptuz vides: nullum scelus furto grauius. Et sequitur ratio: Quid enim inter siluas supereſſet si furari liceret? ¶Dolor. Fures mihi subtrahunt res meas. ¶Ratio. Suas fieri uolunt nec tu uetas. Puta ergo negligentiam tuam plecti: rerumq; te tuarum custodiam hoc precio doceri: Utilia non discūtur gratis. ¶Dolor. Mihi molestissimi fures sunt. ¶Ratio. Jmportunū plane genus hominum iure optimo bonis omnibus odiosum: non modo ut pestilens sed ut vile sic enim habe: Non enim aliter q; summa animi vilitate aliquem ad hoc trahi. Haud immerito igitur Aurelius Alexander princeps iuuenis sed bonus: tanto furum odio flagrauit: ut de illo scribat Helius Lampridius: si quem talium vidisset: paratum digitum habuisse ut illi

oculum erueret:tantiqꝫ eũ stomachi fuisse i furtorum infamia laborantes:ut si eos casu aliquo videret commotione animi choleraꝫ euomeret toto vultu inardescente ita ut nihil loqui posset: Nobilis prorsus indignatio generosi animi:uere ingens furum seditas:que viro forti ꝛ sublimi sic subito nauseam exoꝛqueret:Quinimmo cum quidam ex honoratis aliquando furti reus ambitiose tandem fauore quorundam amicorũ regum ad militiam aspirasset:ꝛ statim in furto deprehensus esset.Vix enim illi vitio assueti desistere vnqꝫ sciunt: Quesiuit Alexander a regibus qui illum promouerant:quid apud eos paterentur fures:cunqꝫ illi respondissent: crucem ilico eum de illorum sententia crucifixit. ¶Dolor.Furtis infestor.¶Ratio. Contra furta bona est vigilantia atqꝫ custodia:sed optima ẽ paupertas.Quidiu aliquid erit quod furibus dulce sit:eorum uel manus certe uel oculos non euades:Vis fures non metuere:pauper esto.

¶De rapinis. Dia.LXI. ¶Do.

A Prædonibus spoliatus sum. ¶Ratio.
a Quis ciuili lege:nisi fallor:scriptũ sit ꝙ nullus fur improbior qꝫ qui vi rapit: sũt tamen clandestini fures me iudice viliores.Illi enim fraude agunt:hi autem vi. Et ideo iuxta sententiam Ciceronis:Illi vulpeculis:hi leonibus assimilantur. Adde ꝙ fures rebus spoliãt ingeruntqꝫ suspitiones: At prædonibus spoliasse fere sat est:suspitionibus nõ relinquũt locum.
B ¶Dolor.In prædones incidi qui me nuduꝫ reliquerunt.¶Ratio.Incidit in prædones Cesar:a quibus non spoliatus modo sed captus magno se tandem precio redemit:futurus rerum dominus:qꝫuis huic damno solatium ultio mox secuta prebuerit:non exiguum lenimen iniuriarum. Incidit in manus hostium Regulus totiens iã victor:qui magno cum imperij uestri damno atqꝫ discrimine eundem immani supplicio peremerunt. Incidit in hostes quoqꝫ Ualerianus Imperator:qui eum multo cum imperij dedecore fedo senili seruitio confecerant:Tu si nihil ultra qꝫ spoliatus es:ꝛ fortune tue ꝛ prædonibus gratiam habe qui tibi libertatem vitamqꝫ reliquere. Non est enim aliud beneficium latronuꝫ qꝫ quod Cicero ait i Philippicis:ut commemorare possint his se vitam dediſſe quibus nõ ademerunt. Fer tu igitur sortem tuam communem tibi cum magnis his atqꝫ alijs claris viris:ꝛ si comparetur:facilem etiam atqꝫ optandam: neqꝫ felicior esse uelis his qui dicũtur felicissimi.

¶De dolo malo. Dialogus.LXII. ¶Do.

A Circũscriptorib⁹ sum deceptus.¶Rõ.
a Miraris:Mirarer ergo si inter homines cõuersando illesus euaderes.Quis homo enim hominem nõ decipit?Fides exulat regnat fraus:hoc ne nunc nouiter perpendis? Non tanto studio neqꝫ tot laqueis uenatores atqꝫ aucupes feras ac uolucres captant: quot uersuti homines alios quosqꝫ simpliciores. Quod si vnqꝫ uerum fuit:uestra etate uerissimum est. Monstrantur digito fraudum magistri:ꝛ ille prudentior iudicaꝫ qui peritior est fallendi.Vis ne igitur non decipi?aut morere:aut fuge hominum consortia. ¶Dolor. Dolo malo vnde non timui circumuentus sum. ¶Ratio. Si timuisses deceptus forte tam facile non fuisses:ꝛ nunc cogita an tu quenqꝫ aliquando fefelleris. Estis enim fere omnes ad fallendum proni:feres autem facilius ab altero tibi fieri:alteri quod feceris.Sed uos ꝛ que facitis alijs non sentitis:ꝛ que ab alijs fiunt uobis pati non potestis: rerum omnium iniquissimi iudices.
B ¶Dolor.Dolo amici damnum tuli.¶Ratio. Erras ut in multis: Nullus in amicitia dolus est.Sed in hac etiam vulgo erratis:amicos creditis qui non sunt.Amicitiamqꝫ rem inextimabilem atqꝫ sanctissimam facili probatis experimento usqꝫ adeo rerum vilium curiosi: leui comessatione: aut breui confabulatione queritis amicũ:Nec citius qritiſ qꝫ perditis:si tñ qđ nõ habetur perdi potest.Postea ab amicis uos deceptos dicitis:ꝛ hanc infamiam amicitie inuritis innocenti.
C ¶Dolor. Dolo damnificat⁹ sum. ¶Ratio.Multis profuit falli:eris cautior in reliquis:Quidam parue rei damno maximarum rerum pericula declinarunt.¶Dolor.Circumscriptor iniquissimus me fefellit.¶Ratio. Immo tuus exercuit atqꝫ excitauit ingenium docuitqꝫ non fidere nisi expertis ꝛ probate fidei.Enumerarem exempla quibus casum tuum solareris:nisi essent innumerabilia.Quis enim viuẽs non decipitur?Quicquid mali mortalibus accidit minus est qꝫ quod homo patitur ab homine Et quoniam sequi omnia nec possibile nec necesse est: Memẽto Laninij:qualiter Syracusis fuit dolo malo quondam a Phitio circumscript⁹: Habet tamen Laninius quo solari queat eques Romanus ab extraneo ꝛ viuente deceptus:cũ Augustus Cesar Imperator romanus a romano ciue moriente delusus sit: Nota res est: ut Marius quidam qui ipsius Augusti beneficio ab infimo militie gradu ad summos honores atqꝫ opes ascenderat:semper publice predicare solitus:se illum vnum heredem habiturum eiqꝫ bona sua omnia relicturum:a quo omnia percepisset:idipsum cum pridie qꝫ obiret eidem affirmasset:Augusto fraudulentum spiritum emisit tandem nulla Cesarei nominis:uel tenui mentione in testamento habita. Dignus uere cuius cadauer vnco in Tyberim traheretur:qui domini num ac benefactorem suum fallere nec morte dediſceret.

¶De habitatione angusta. Dia.LXIII. ¶Do.

A Auguste habito.¶Rõ.Angusta do
a mꝰ ad multa est habilis: Inter alia ꝯ fures utilis:de quibus pauloãte que rebaris:qui in ea latebras non habent: sicut ex aduerso de magna domo recte dicitur: ꝙ domini num fallit:ꝛ prodest furibus: Artã sane uel amplam domum pro numero inhabitantium accipio:tu nunc ut tibi videris angustehabitas. At quanto habitat angustius anima tua qꝫtoqꝫ fedius inter saniem ꝛ cruorem:nec migrare illam

inde si fieri possit vnq̃ uelis. ¶Dolor. Arta domus est mihi. ¶Ratio. Domus lutea celestem animum non angustat: Sepe parua domus magne glorie capax fuit: cum magna interim multe infamie plena esset: Non formant domus animum: sed ab illo formam accipit: Ut leta igitur atq; honesta pauperum tuguria esse possunt: sic infames mestecq; regum arces diuitumq; palatia. Nulla tam parua domus est quam nō amplificet magnanimus habitator magnoq; hospiti prestet idoneam. ¶Dolor. Parua dom⁹ mea est. ¶Ratio. Parua Euandri regia magnū cepit Alcidem modicis edibus futurus mūdi dominus natus est Cesar: Pastorali casa romulus ac remus tam magne urbis auctores educati. Non amplis atrijs habitauit Cato: Uolubili dolio Diogenes: Angusto tugurio Hilarion: Imis terre specubus sancti viri: in exiguis hortulis magni philosophi: Sub diuo modicis ue sub tentorijs summi duces: In stupendis palatijs Caius ⁊ Nero: Tu cum quibus habitare malles elige. ¶Dolor. Angusta est mihi dom⁹ ⁊ humilis ⁊ inculta. ¶Ratio. Muri fures uentosq; submoueant: ⁊ utriscq; peiora vulgi tedia: tecta: frigus: estum: soles: imbres arceant: turres aeree uolucribus: domus ampla superbie: ornata luxurie: referta cupidini: nullum virtus spernit habitaculum nisi vitijs occupatū. ¶Dolor. Peranguste habito. ¶Ratio. Uis ne tibi domus omnis amplissima videatur: sepulchrū cogita.

¶De carcere. Dia.LXIIII. ¶Do.

Arcere claudor indigno. ¶Ratio. Melior est indign⁹ carcer: q̃ indigna libertas multoq; satius immeritum pro iustitia mala pati: q̃ per scelus bonis affluere q̃uis nec mala illa dici debeant: neq; hec bona: sed loquor ut vulgus quod dolorem malum ingens: uoluptatem summuq; bonum iudicat. ¶Dolor. Carcere clausus sum. ¶Ratio. Quis non carcere clauditur: aut quis inde digreditur nisi dū moritur? Uetus hec tua omniūq; sors est: vnde propere: vnde noue igitur querele. Ita enim scito: ex quo die natus es ⁊ anteq; nasceris: in carcerem atq; in vincula missum te illius imperio cui omnis celi ambitus exigua domus est: Et si quid summo creditur poete: tenebrosum utiq; carcerem ⁊ cecum. Illius carceris exitum si felicem cupis huius angustias nō horrebis: sicut nec supplicia: nec mortem: nec humani aliquid: ad quorum patientiam ⁊ contemptum nisi preparatus armatusq; erit animus in quacunq; fortuna calle graditur ancipiti. ¶Do. Turpi carcere claudor atq; angusto. ¶Ratio. Nullus carcer turpior ⁊ angustior nullus: q̃ iste corporeus quousq; adeo delectaris: atq; vnde tantopere solui times. ¶Dolor. Carcere detineor importuno. ¶Ratio. Multos periculo instanti atq; hostium manibus carcer eripuit. Multis limē carceris pro clypeo fuit: ⁊ quod intrasse profuerat: exisse nocuit: ut exitu admoniti quod horuerant: utile: quod optauerant miserum fatentur. ¶Dolor. Carceri mancipatus sum. ¶Ratio. Quid scis an fortasse non carcer: sed ut dicitur custodia sit? quotiens vinculis explicitos hostilis mucro: siue hoste seuior paupertas inuasit quotiens euasisse penituit: ⁊ carcerem que diuturnum queri ceperant: non fuisse perpetuū questi sunt? Uidimus in carcere quosdam laute viuentes mox inde digressos tenuez ac difficilē vitam mesto fine clausisse. ¶Dolor. Miseram in carcere vitam dego. ¶Ratio. Quidam libros in carcere texuerunt: tu querelas texis inutiles. Quidam litteras in carcere didicere: tu patientiam dediscis. ¶Dolor. Carcerali custodia vinctus teneor. ¶Ratio. Pleriq; cauernis ac speluncis: alij se murorum angustijs includere carcerem spontaneuz uel dei amore uel mūdi odio vulgiq; fastidio eligentes: Tu si hoc aio non es tuiq; carceris finem cupis: expecta: Aut te hinc homo eruet: aut mors que clauem carceris alteram habet. Unus quidem introitus: exit⁹ multi sunt: Alium misericordia: alium ius eruit: alius innocentia sua: alius custodum negligentia euasit: alius precio: alius igenio: ⁊ uel subterraneis cuniculis: uel per tenebras amice noctis elapsus est: quibusdam patrum memoria terremotus ⁊ ruina carceris viam fecit: Ad postremum quos nihil emiserit: mors absoluit. Nec minus varij euadentium euentus. Marium consulatui carcer dedit: Julium Cesarez Piratarum custodia summum misit ad imperium. Hac etate quidaz de limine carceris ad dominium transiuere: ⁊ catenam sibi excussam iniecere alijs. Deniq; regulum ⁊ Socratem multosq; alios non tā carcer extinxit: ut visus est: q̃ carceri clarus finis eripuit. Et ad summam: quosdam carcer ad insignem: gloriam: alios ad eximiam fortunā: ad regnum alios: multos ad celum misit: ad sepulchrum omnes: nullum cepit quem non redderet.

¶De tormentis. Dia.LXV. ¶Do.

Iuste torqueor. ¶Rō. Quid nūc diceres si iuste? Nullum nempe tormentuz conscientia maius est. Illa in columi: hec externa despicito: intra te est psolator tuus. ¶Dolor. Torqueor prorsus indigne. ¶Ratio. Tortoris miserere tui: ille te grauius torquetur: q̃uis enim mundus obstrepat: minus mali est pati iniuriam q̃ inferre. ¶Dolor. Torqueor. ¶Ratio. Nouuz mali veteris lamētum: Nunquid enim non antea torquebaris: inter tormenta vixisti: inter tormenta moriturus: quid nunc noui accidit? Mutantur tormentorū species: tormēta nō desinunt: Excute totum tēpus etatis: quem sine tormentis diem egeris recordare. Aliqua falsis forsan gaudijs adumbrata reperies: ueris autem plena tormētis: quib⁹ si acriter estimes: nullam vite partem uacare fateberis. Unde non immerito quibusdaz omnis vita supplicū visa ē: Sed uos nihilominus q̃ he philosophice uoces tangunt: herent quidem aurium uestibulo: mentis claustra non subeunt: hic ad omnem corporis offensiunculam ingemiscitis animi iuge mortiferumq; supplicium non sentitis: Illic impatientes: hinc hebetes. ¶Do

tanqz perseueranter ut patriam sua presentia qua
nil clarius habebat spoliatam indignam quoqz ci-
neribꝰ defunctorum: Quidam insuper famoso di-
gnam epigrāmate iudicarent: Noia sunt imortali
memoria que tibi per famam perqz ois historie fi-
dē ignota esse nō poterāt: Africanꝰ Nasica: Lē tu-
F lus. ¶ Dolor. Mittor in exiliuz. ¶ Rō. Immo in
experimentum tui: videris quem tu in exilio pre-
beas: si succumbis exul uerus: si ꝓsistis exilio cla-
rus: ut multi olim qui inuicti z fulgidi per asperi-
tates incesserunt: ut sequentibus rectum iter ostē
derent. Sine tyrannos seuire: sine populū furere:
sine hostes ac fortunam fremere: Pelli potes: ca-
pi: cedi: perimi: vici aūt nisi manū extuleris nō po
tes: neqz ornamentis tuis spoliari: cum quibꝰ quo
cunqz ieris z ciuis z patrie principum vnus eris.
¶ Dolor. Exulatum pergo. ¶ Ratio. Perge alac-
er: I securus: nescis q̄ longa sint brachia tui re-
gis: Nihil illi longe est: Ubiqz te proteget qui pro
texit in patria.

¶ De obsessa patria. Dia.LXVIII. ¶ Do.

A Obsessa est patria. ¶ Rō. Obsessa fuit Tro
o ia: obsessa Tyrus: obsessa Carthago: ob-
sessa Hierosolyma: obsessa Numantia z
Corinthus: euersaqz omnes: quez iam pudeat ob
sideri? Ipsa urbiū caput Roma obsidione tēpta-
ta est. Sed cū iā Roma eē desijsset: qd Capua: qd
Tarentum: quid Syracusas: quid Athenas: quid
Uebios minores ue alias loquar? Sunt z sua ur
bibꝰ fata: z pauce fatū obsidionis euasere. Sed
longitudo temporum notitie rerum obstat: ut ip-
sis etiam ciuibus suarum fata urbiuz sint ignota:
Tu presentem sentis obsidionem: nec futuras pre
uides: nec preteritas meministi: Sic est usus qō
te premit defles: Ualde sensibus dediti estis be-
luarum more. ¶ Dolor. In patria sum obsessus.
¶ Ratio. Dicebam te incommodum tuum flere:
iam optabile videri possit exilium: eo ꝙ minus of-
ficiat libertati: neutrum tamen officit: Si liberta
animi uera est: Ille z inclusus egredi: z exclusus
B regredi z ubi uoluerit esse potest. ¶ Dolor. Ob-
sessuꝰ in patria mea sū. ¶ Ratio. Obsessus z Pria
mus: non ciuis sed rex in patria sua fuit: cum tota
illa famosa magis q̄ fortunata familia. Obsessus
Argis Antigonus Macedonuz rex: z Eumenes
Pergami: Obsessus hac etate intra urbem Janue
rex Sicilie Ropertus: nullo ueterum regum mi-
noz: Si que ueros reges facit uera virtus atten-
ditur: tu homuncio fortem regiā lamentaris? Ob-
sessus Ambrosius: obsessus Augustinus: ambo si
mul intra Mediolani ambitum. Obsessus ad ulti
muz Augustinus idem intra episcopij sui muros:
quo tempore miseratus lachrymas suas deꝰ a ter-
rena illū obsidione ad celeste regnum transtulit.
¶ Do. Obsideor. ¶ Ratio. Et quis oro non obsi-
detur? Nos peccata obsident: illos morbi: hos ini
micitie: illos cure: hos negocia: illos ocia: illos di-
uitie: hos paupertas: illos infamia: hos laboriosa
celebritas. Omnes corpus quod tantopere coli-
tis z amatis: ille uos carcer artissimus circumcin-
git atqz obsidet obsidiōe perpetua. Ipse orbis ter
re ubi fremitis z bellis assiduis insanitis: ubi im-
periorum terminos ac regnoruz tanto studio pro-

latatis: qua a uobis incolit: qd est aliud q̄ qō ait
Cicero: q̄si q̄dā parua insula circūfuso illo mari: qō
magnū: qō oceanū: qō atlāticū appellat in terris:
quod tamen tanto nomine q̄ sit paruū vides? Un
diqz obsessi estis omnes: tu te obsessum ut rem no
uam narras: Uide potius si quid in te opis aut cō
silij est quod possis ad tutelā patrie conferre: Hoc
fac potiꝰ z memento Syracusij Archimedis ope-
rosi senis: Querele enim nec tibi nec patrie profu
erint. ¶ Dolor. Obsideor intra patriam meam. C
¶ Ratio. Quid tu igitur an alibi malles obside-
ri? Posses id fateor malle z quidem pie: quo scili-
cet te obsesso illa esset immunis. Ceteruz quod ad
te attinet: an solamen exiguum videtur: quicquid
sit in patria tua pati: ut quantuz ledit aduersitas:
tantum leniat locus ipse. ¶ Dolor. Intra muros
patrios coartatus sum. ¶ Ratio. Ita hoc dicis
quasi nulle maiores uobis sint angustie q̄ muro-
rum. Q̄ multi ex his qui in urbibus habitant: sic
assidui in curia atqz in foro sunt: ut vix toto q̄ lon
gus est: anno semel portas urbis aspiciant. Adde
nomen obsidionis: erumpere gestient: z vincti si-
bi compedibus videbuntur artissimis: non hoc fa
cit obsidio sed opinio: qua nihil est in uestre mor-
talis vite fluctuatione potentius. Fabulaz locus po
scit. Decrepitum quendam senez fuisse nuper Are
tij fama est: qui nunq̄ patriuz limen excesserat: id
cum ad aures presidentium peruenisset: ludendi
studio hominem ad se uocant: z sibi compertum
dicunt illum clam urbem egredi solitum occulta
cum hostibus habere colloquia. Ille autē per san
ctos iurare se non solum tunc presentis belli tem-
pore: sed nec vnq̄ ulla pace per omnem q̄uis lon
gam vitam muros urbis egressum. Contra illi in-
credulitatem fingere z suspectum eum reipublice
dicere. Quid multa? Hzaui ni pareat pena impo-
sita: ne egrediatur imperant: Illum ferunt impati-
entia prohibitionis irritatum: die postero: quod
nunq̄ antea visum erat: extra muros patrie depre
hensum. Sic inuetituz semper peruicatia animos
urgente nitimini: z tu nunc te artatum dicis: z ti
bi urbs tota non sufficit: cui nisi obsidereris: forte
pars minima domus forsitan vna sufficeret: quod
maxime studiosis euenire solet. Quid ꝙ fere om
nis obsidio breuis est? Adest loci solamen ac tem-
poris equanimitas: sola deest ut lugeatis z quera
mini non natura rerum sed mollicies uestra est.

¶ De patria eversa. Dia.LXIX. ¶ Do.

Quid ꝙ eversa funditus est patria. ¶ Ra-
q tio. An non fortunas quarundam ex his
quas pauloante nominabam: z similes
aliarum innumerabilium audiuisti? Tyrū z Thebas z Persepolim Persici regni caput euertit
Alexander macedo: Quod mireris: ad suggestuz
scorti vnius magne urbis tenuis fortuna est. Tro
iam euertit Agamemnō: Saguntū Hānibal: Car
thaginem atqz Numātiā Africanus minor: Hie-
rosolymā Tytus: Aliasqz alij. Romā nullus in to-
tū diruit: sed senectꝰ attriuit: ciuilibꝰ aduta discor-
dijs. Et qd refert qs euerterit: quā cōstet eversaz?
Ruine mediolanēsis recētioz fama est sub Frede-
rico impatore barbaro z imani: Quid tu ergo tuā
pīiaz rebaris exēptā impio fortune: cui urbes ma
xime atqz imperia subessent? An usqz adeo te fefel

⁊ iniusta patienda si ueniant:nō deflenda cū ue
nerint.

¶De exilio. Dia.LXVII. ¶Do.

A Xilio pellor iniusto.¶Ratio.Quid tu
e igitur:iusto pelli malles exilio? Nem-
pe quod ad iniurie cumulum ais:in di-
uersum trahitur.Habes enim iniusti exilij sola
tium comitem iustitiam:que iniustos ciues de-
stituens te secuta tecum exulat.¶Dolor.Iniu
sto exilio pulsus sum.¶Ratio.An te rex expu
lit:an tyrannus:an populus: an hostis:an tuip
se?Nam si rex: aut iniustum exilium non erit:
aut ipse non iustus:atq; ita nec rex quidem.Si
tyrannus:ab illo te pulsum gaude:sub quo bo-
ni exulant:fures imperant. Si populus:mori-
bus ille suis utit:bonos odit:⁊ his quoq; mul
ticeps tyrannus nunq̄ sui similem pepulisset:
Non te igitur patria sed malorū cetibus arce-
ri:neq; in exilium sed in partem bonorus ciuiū
cogi putes.At si hostis:agnosce iniurie leuita-
tē:non hostiliter seuijt:qui omnia cus posset pa
triā abstulit:spē reliquit.Sin tuipse:mores po
puli perosus aut tyranni habitus elegisti: non
modo ne doleas: sed etiam gloriare virtutem
patrie pretulisse:non tu flebilem sed honestam
⁊ prorsus inuidiosam bonis atq; optabilez:nō
iam exilij sed absentie causam habes. Sponte
Pythagoras Samon liquit:Athenas Solō:
Lycurgus Lacedemona: Romam Scipio.
B ¶Do. Exilio damnatus sum.¶Ratio.Mul-
tos exiliuz honestauit:multos acrior aliqua for
tune vis atq; iniuria notos reddidit⁊illustres.
Quid te uetat illis inseri: qui quasi ignem de
silice claram famam collisionibus quesiere?
¶Dolor.In exilium agor.¶Ratio. Habes in
historijs magnos rei huius socios:quoruz spe
ciosissimus comitatus:non sensum modo dolo-
ris imminuat sed obliuionē afferat. Non minor
in exilio Camillus fuit q̄ fuisset domi: Quan-
tus ciuis:quantus exul:qui victorias ac trium
phos non iustitia minus q̄ prosperitate conspi
cuos in Capitoliuz durit:mox hinc pulsus pro
accepta iniuria igrate salutem patrie rependit.
Non facile aliud tam clari exulis exemplum fa
teor:Sed Rutilius ⁊ Metellus tam nihil exi
lio fracti sunt:ut Rutilius reuocatus ab illo cu
ius nutui non parere capitale erat:exilium am-
plexus:redituz contempserit:seu ne ulla in par
te senatui iniustisq; licet legibus patrie obsta-
ret:seu ne forte exul iterum fieri posset. At Me
tellus eodem quo in exilio profectus erat:vul-
tu atq; animo remearet.His Marcellus acce-
dat:hic ultimus qui in belli ciuilis tempus inci
dit:pulsus nempe:non solitam modo constanti
am honestarumq; artium studium non omisit:
sed strinxit artius:⁊ publicis liber curis:vni ex
colendo animo tā ardenter incubuit:ut ad scho
las missus honestissimas:non ad exilium vide-
retur.Quod quidem in Licerone conspectius
operum splendor ⁊ litterarum copia maior fa-
cit:non exilij modo sed carceris dulce solatiuz.
L ¶Dolor.Exilium patior.¶Ratio.Exiliū bre
ue cito te patrie tue reddet. Longum vo ali-
am tibi patriam dabit:vnde exulent qui te exu-
lem uoluere:dedisset q̄ nunc si ad naturam re-
rum non ad opiniones hominuz aspiceres.Val
de enim angustus est animus qui sic ad vnum
terre angulum se applicat:ut quicquid extra sit
exilium putet:Multum abest exilij deplorator
ab illa animi magnitudine:cui totus orbis car
cer exiguus videtur.Interrogatus Socrates:
cuias esset:mundanus inquit suz.Uere Socra
ticum responsum:Athenienssem se alius respō-
disset:Socrati autem patria omnium mundus
erat:non hic solum quem vulgo mundum dici-
tis:cum pars ultima mundi sit:sed celum ipsuz
quod hac rectius appellatione comprehendi-
tur.Illi patrie destinati estis ad quam si suspi-
rat animus:qualibet in parte terrarum peregri
num atq; exulem se nouerit:Nam quis patriaz
uocet ubi non habitet nisi ad breue tempus?Il
la uere cuiusq; patria dicēda est:ubi quisq; per
petuo secur⁹ ac tranquillus deget: Quere hāc
in terris:puto irrita erit iquisitio.Ut nature au
tem lex est data mortalibus ac prescripti fines:
dū hic viuitur terra omnis patria uestra est: In
tra quam qui se exulem facit:non tam rei q̄ ani
mi vitio laborat.Non habemus hic manentez
ciuitatem dixit Paulus.Omne solum forti pa
tria est. Inquit Naso.Omne homini natale so
lum:ait Statius.His te uocibus armatum ue
lim:quibus ubiq; vnus ⁊ uel nunq̄ uel semper
in patria tua sis.¶Dolor.Ire in exilium iube-
or.¶Ratio.Si sponte peregrinatio erit non exi D
lium:⁊ memento quibusdam exitum:quibusdā
vo reditum pro exilio fore:Sunt quibus nunq̄
peius q̄ in patria sua sit.¶Dolor.In exiliū co
gor.¶Ratio.Cupiendo quod cogeris:efficies
ne cogaris.Omne violentū patientia vincitur:
⁊ desine esse violentum quod uolenti fit.¶Do
lor.Ire in exilium est necesse.¶Ratio. Tu fac
uolens quod uel nolens faceres:fac let⁹ omnia
nequid mestus patiaris:Ita omnem vim neces
sitatis:omnes clauos quos adamātinos illi tri
buunt catenasq;:omne tediuz molestiamq; dis-
cusseris:Sed uos impossibilia cupitis:necessa-
ria fugitis:utrunq; ne quicq̄.¶Dolor.In exi-
lium eo.¶Ratio.Immo forsan in requiez:sub
obtentu falsē miserie uera felicitas:iam saltem
ab inuidia tutus eris:propera mixtamq; cū glo
ria securitatez arripe:Tutis ⁊ honestis latebris
nihil est dulcius:nulle his conferri possunt urbi
um platee.¶Dolor.Pellor e patria.¶Ratio. E
Pulsum te pessimis:optimis insere:neq; te pa
tria:sed patriam te indignam rebus proba.Sē
tiat illa quid perdidit:tu nihil perdidisse te sen-
tias:mali ciues tui tedio simulq; p̄sentis odio
ac suspitione careant:boni autem amore absen-
tis ac desiderio teneantur sequanturq; oculis
atq; animis abeuntem:Illi se solos linqui dole
ant:tu te comitatū gaudeas,proficisci:neq; in ter-
gum respicias neq; reditū cogites:neq; cū illis
esse cupias qui te cupiūt abesse:neq; demuz qō
a te fieri debuit:ab alio factū egreferas: Debui
sti cedere ciuium inuidie:utq; illam fugeres ul
tro in exiliū ire. Huius ego psilij dux erā:Nec
exempli duces deerāt clarissimi: Nā in primis
tres magnos Scipiadas id fecisse noueras:

¶De inconsulto ⁊ precipiti magistro militie. Dialogus.LXXII. ¶Do.

A Et mihi magister militie inconsult⁹ ac pre
e ceps. ¶Rō. Hoc aliquanto periculosius non negem. Legiones uestras interroga iacentes ad Trebiam: ad Trasumenum: ⁊ ad Cannas: multisq; alijs in locis. Si remedium uis dubiam linque militiaꝫ. Si forte non datur: at tu fortiter atq; industrie ministerium tuum age: ut inter tui ducis errores tua virtus emineat: nec te ruina opprimat aliena: sed tu potius si qua est via publice humeros subijcias ruine: Rem difficilē: sed neq; impossibilem: neq; insuetam iubeo: Ut enim sepe multis militibus obfuit vnius ducis ignauia: sic interdum vnius viri virtus ⁊ exercitium seruauit ⁊ ducem. Heu sim longior q̄ oportet: Tu res suis in locis queres: mihi nominum ⁊ temporum commemoratio sola sufficiet. Publius Deci⁹ bello Samnitico: Calphurnius Flamina bello punico primo: Africanus minor bello punico tertio: tribuni omnes militū ducumq; ⁊ exercituum seruatores: tanta esse tua virtus ac felicitas pōt: ut aliena infamia eximiam in gloriam tuam uergat. Anceps sane negocium: sed extrema, in necessitate uni cum. Proinde utcunq; alios fortuna rotauerit: tu virtutis gubernaculum si mihi obsequi uolueris: nec in pace: nec in bello: nec in vita destitues nec in morte.

¶De infausto prelio. Dia.LXXIII. ¶Do.

A Et prelio victus sum. ¶Rō. Jā timor euaa nuit: sperare incipies: hec est horum series affectuum: Nam cum spes ⁊ metus de futuro sint: iam ut futuruꝫ potest eē quod speres: sic futuruꝫ esse desijt: quod timebas. ¶Do. Magno prelio victus sum. ¶Rō. Tantū ne animo victus sis: Nempe ille si cecidit actum est. Meministi: ut Marcellus prelio victus die proximo in aciem redijt: victoremq; suum maiore q̄ ab illo pridie victus erat ꝑlio vicit. Et Julius Cesar ad Durachiū iterior: ad Pharsaliam mox ingēti prelio victor fuit. Multi prelio victi: bello fuere victores: Nō cadunt animi virorum fortium vnius lucis euentu: non magnanimi tm̄ sed longanimes sunt: Victo⁹ hodie: cras pugnabis cautius. Ducis artem infausta prelia quasi tristes fidiq; edocēt magistri: atq; ubi iit erratum plagis admonent: Sic agricolam sterilitas: architectum lapsus edium: equitem casus crebri: nautam graues acuunt procelle: errando discitur. ¶Do. Uictus sum. ¶Rō. Non est victo⁹ nisi qui se victum credit: cuius spes obruta ⁊ extincta est: cuius animus amara deposuit. Aspice romanos animos: cum semper: tuꝫ ꝑsertim bello punico secundo: non tam defectione sociorum: nō cōspiratione regum ac gentiū: non tot infelicib⁹ prelijs ac ruinis pene ultimis victi sūt: nulla vnq; apō illos mētio pacis: nullum diffidētie uestigium: nulla deniq; nisi alta prorsus ⁊ inuicta cōsilia. Hoc sane quid est aliud q̄ virtute animi fortune duritiē mollire: atq; illam in pudorem sui ⁊ amorē tui cogere? Tandē igitur ut dignuꝫ erat emersere: ⁊ milies strati surrexere altius: ut non hostes tm̄ suos modo tam formidabiles: sed totuꝫ mox ex ordine terrarum orbem virtus illis ac fortuna subijceret.

¶Dolor. Uictus suꝫ fateor. ¶Ratio. Nunc demū incipis nosse fortunam: ⁊ hoc saltem boni fugiens inueniſti: Nemo ferme res magnas gratis discit. Multos docet experientia: quos schola nō docuit: ⁊ preceptoribus surdum caput hausit oculis quod auribus non ualebat. Nulla rerum humanarum certior magistra q̄ aduersitas: nulla discutiendis erroribus aptior. ¶Do. Magno fortune vulnē corui. ¶Rō. Surge ne iaceas: Nusq; clarius q̄ inter fortune vulnera pminet animi magnitudo. Hūc nosce teipsum quantarumq; sis virium ualde ictus intellige. ¶Do. Speratam victoriam amisi. ¶Rō. Si insperatam: prudentiam quesiuisti: non speranda rerum permutatio videri debet. ¶Do. Uictus suꝫ bello. ¶Rō. Bello victus libertatem retinet ac vitam: vitio autem victus utrunq; amittit: quisquis igitur illi succumbit uere vincit. ¶Do. Uictus sum. ¶Rō. Quid scis an illō magno Pompeio Thessalico dictum: dicere ⁊ tibi cōueniat? Uincere peius erat: Ut dāni plus: sic peccati minus solet habere qui vincitur. Lucrum ingens quod optantes gdaꝫ: nō vinci modo sed mori etiā elegerunt: Et profecto mercanē egregie qui morte corporis querunt anime salutem: sed plericq; malis suis gaudent bonis aguntur: tanta hominum mentes habet cecitas. ¶Do. Uictus sum. ¶Rō. Potest id quidem tibi nō scientie militaris inopia sed fortuito contigisse. Nusq; enim fortunatior: ut ita dixerim: fortuna q̄ in ꝑlio: cuꝫ multa alibi: illic oia posse illam perhibent. ¶Do. Prelio victus excessi. ¶Rō. At nō cōtinuo nudus. Possunt arma victis auferri: uera autem bona que sūt arma animi etiam qui uidentur victi retinent. Ea eni ut ex incendio ac naufragio: sic aduerso ex prelio efferūtur: Nec illa tm̄ que in animis abdita ferro tangi nequeunt: sed illa quoq; que maxime periclitari in prelijs ac ferro exposita videntur. Itaq; non quisquis bello vincitur: bellicis simul spoliat laudibus: licet etiam armis amissis ex acie fugientem: quodq; est maius in acie pereuntem secuꝫ ducis eximij nomen ferre: Nam ⁊ ad Thermopylas Leonidam non tam victum q̄ vincendo fatigatū inter ingentes stratorum hostiuꝫ cumulos occidisse cum suis grece memorant historie: q̄ Deipho-bo famam Maro approbat: ⁊ in cāpis Emathijs si Lucano creditur stetit ordine certo ifelix acies: Et nouissimo prelio quod in Africa cum Hanniba le gestum est: nec melius instrui aciem: nec acrius potuisse pugnari: ut de victore victus: sic ⁊ de victo itidem victor ipse confessus est: uterq; ingens rerum talium estimator: Quid amisit autē qui uera artis sue gloriam: ⁊ bene geste rei conscientiam non amisit?

¶De bello ciuili. Dia.LXXIIII. ¶Do.

A Ello q̄timur ciuili. ¶Ratio. Nomē hoc
b a ciuibus tractum: ⁊ tu vnus es ciuium: Uide ergo ne ⁊ tu vnus sis huic malo fomenta prebentiū ⁊ virili parte culpe non careas? Hic enim est mos alter alterq; inflāmat: donec singuli furorem publicum exciuerint: tum demū furor publicus singulos urget ac precipitat: nec vnq; publicum malum a se incipit: q̄uis accessione auctum totam infecerit: siue etiam euerterit ciuitatē: si primā tamen queris originē singulorum: in

lit amor:ut urbem vnam:q̄ tu ibi natus esses:fin
geres immortalem:cuz sit mundus ipse mortalis?
Celum ruet ac terra:montes z maria mouebūtur:
z creata de nihilo in nihilū redigentur: Tu ruisse
tuam patriam aut miraris aut quereris:Sunt q̄
pauloante dicebaz:ut hominibus:sic urbib⁹ mor
tes sue. Non tam crebre ille quidem q̄ z pauci
res urbes z diuturnioris cui sunt:morti tamē ob
noxie:non sunt eniz soli homines sed preter alios:
B humana cuncta mortalia. CDolor. Patria ruit.
CRatio. Resurget forsitan: Nam z alique surre
rerunt: z quibusdam cecidisse materia fuit felici-
us resurgendi. Nempe hodie Saguntum z Me
diolanum sedibus suis stant: At Mediolano pro
xima laudum Pompeij ultima:ut aiunt: mutauit
locum ijsdem barbaricis manibus: z sub idē tem
pus euersa:Similiter z Hierosolyma z Carthā
go. Spera ergo si spes cecidit: z de patria actum
reris:caue tu succubuisse fortune. Peior est enim
animorum deiectio q̄z murorum: Virilis non fe
minea:virum decet pietas:q̄uis doleas patriam
cecidisse:noli tamen simul occumbere quando tua
nil iam ruina reipublice collatura est:quin teipsuz
z si que sunt ciuium reliquie ad feliciora tempora
reseruare satage:factis prius non lamentis opus
est:ubi sit etiā ipsa fuga laudabilis. Audisti ut Te
rentio Varroni cui⁹ culpa ac temeritate pene rue
rat imperium romanum:publice ab omnibus gra
tie acte sunt:q̄ de republica non desperasset quod
fecisse collega eius vir clarissimus: z culpe omnis
illius expers videbatur:si aliud nihil est reliquis
At tu saltem cum Biante bona tua tecum portās:
q̄uis nudus:muros patrie tue cadentis egredere:
z ad illam patriam aspira:cuius regni non erit
finis. Quo cum tandez deo te uocante conscende
ris:non obsidionez metuas:nec ruinam:nec eorū
aliquid que uestris in urbibus metuuntur.

CDe metu perdendi in bello. Dialogus.LXX.

CMetus.

A Bello vinci metuo. CRō. Pacem quere.
b CMetus. Ualde vinci metuo. CRatio.
Timor modestus cautionem: uehemens
uero desperationem parit:quaruz altera nil in bel
lo melius: altera peius nihil in rebus omnibus.
CMetus. Magno prelij quatior terrore. CRō.
Quid bellantium timor mali ferat atq̄ ex timore
orien⁹ mestitia: Flaminiuſ ad Thrasumenū: Craſ
sus apud Charras: Pompeius in Thessalia ex
pertus est:quibus in locis z sepe alibi uerum poe
ticum illud apparuerit: Pessimus in dubijs au
gur:timor. CMetuſ. Euentum pugne nimis hor
reo. CRatio. Differ interim dum spes redit:ma
le pergitur vnde abstinendum mens terror q̄z de
nunciant. Solet inesse animis presaga quedā vis:
cui obstare fortassis non sit usq̄quaq̄ consilium:
Non est exemplorum numerus seu ueterum seu
nouorū:clarissimis tribus uti satis habui. CMe
B tus. Instantis pugne casum metuo. CRatio. Ex
cute res tuas quas te melius nemo est qui noue
rit: Uide ne non rei natura uel virium defectus:
sed presagium sibi fingat ignauia:cui nihil usq̄ nō
formidolosuz ac difficile est. Hec si libertati igitur
si glorie:si saluti tue officit;virtutis auxilio cōpri
menda est:excitanduſq̄ animus z monstrandum
illi sepe pauciora esse z leuiora pericula q̄ pauo
res:obuersari:sepe oculis falsas imagines rerum
terribilium:quibus consternati quidam sine ferro
paratam sibi victoriam tradidere hosti. Non est
enim falsus atq̄ inanis metus vo lentior:sed eo se
pe uehementior:quo pauentez maiora omnia sibi
fingens error quoq̄ precipitat: Atq̄ ita q̄ poeta
idem ait:Male cuncta ministrat impetus. Si nec
his attollere iacentez animum potes sed virtutez
pauor exuperat:cāpo abstine. Uir bene geritur:
q̄ pauide gerit. Sic affect⁹ in acie si descēdas:te
cū erit qui ꝓtra te dimicet: tui enim ipsius aduer
sus te melior pars rebellat. Malus semp hospes
animi:pessimus in bellum comes metus.

CDe stulto z temerario Collega. Dialogus.LXXI.

CDolor.

Cultum habeo ac temerarium collegam. A
f CRatio. Est aliquid cause fateor ut time
as:sed ex aduerso aliqd est ut speres: Hoc
enim ut quibusdam calamitatis:sic alijs glie pbu
it materiaz: Temeritaſ Terētij Uarronis: Emilio
Paulo mortem peperit. At. L. Furij z Minutij
temeritas. M. Furio Camillo z. Q. Fabio Ma
ximo singularem gloriam quesiuit: Note sunt hi
storie. CDolor. Est mihi collega preceps z incon
stans. CRatio. Esto tu constans z modest⁹. Nul
q̄ virtus clarior eminet q̄ suo admota contrario.
Cur non tu potius illum regas q̄ te ille pcipitet?
CDolor. Est insolentissim⁹ collega. CRatio. An
tibi excidit:ut ipsi de quo nunc dirimus Camillo:
tribuni militum consulari potestate quinq̄ simul
colleges imperio pares ultro se submisere. Habet
hoc virtus excellens:possessoribus suis auctorita
tem:miratoribus reuerentiaz ac pudorem cōfert:
Nullo melius modo college insolentiam repressi
ris q̄ industria ac virtute. Sic efficies ut illum ti
bi parem dici pudeat:sicut puduit Minutium: z
aut se sponte subijciat honestiore suffragio q̄ si eū
tibi populus subiecisset:aut omnes intelligant illū
tibi parem nomine:rebus imparez: z quicquid be
ne gesseritis tuum esse:quicqd secus illius. CDo.
Collega mihi stultus obtigit ac peruersus. CRa B
tio. CQuedam per contrarium discuntur. Solēt
magistri tardiusculis discipulis ineptum aliquid
proponere:quod cum respuerit: discentis ingeni
um ad uera facilius retrahatur: Redit ad memo
riam obscuri hominis clarum uerbum. Ante non
magnum tempus cum Florentia ciuitas statū mu
tasset:qd crebro nimis ac libēter facit:atq̄ ad imā
plebē frena reipublice peruenissent:vnus ex isolē
ti grege qui diu tenuerat illa z mestus amiserat:
vicini inopis mechanici humilitatem spernens:
Et tu inquit qui neq̄ litteras noueris: neq̄ vnq̄
patrios fines excesseris: vili semper artificio vi
tam trahens cum paribus tuis:qualiter hāc tātā
z tam nobilem urbem reges? Ille aūt nihil mot⁹
Et quid negocij inquit est? Quid uos egeritis nul
lus ignorat:si per omnia contrarium agimus:ab
errare non possumus. O uerbum dignū docti ho
minis ex ingenio prodijsse. Tu nunc igitur in colle
ga tuo contrarium tibi statuas exemplar:cui dissi
millimus fieri uelis.

cedes insigni uarietate conspicuus:quale aliquid traditur de L ucio Catilina:At ubi te primum cō posueris atq; ad vnum aliquid direxeris: vnum uelle ceperis:quod bonum utiq; sit oportet:quoniā natura maloꝝ semp uaria est:Ubi hoc inq; feceris:preter animi quietem rerum optimam uniformitas quoq; vultus ac tranquillitas consequetur:nec spe ulla:nec metu:nec merore mutāda nec gaudio:res quidem uenerabilis ꝛ paucoꝝ hoiuꝫ: que apud ueteres grecos in Socrate apō uestros in Lelio laudata est.Postremo vo in principibus uestris Marco Antonio ꝛ Aurelio Alexandro.

¶De ambiguo Statu. Dia.LXXVI. ¶Do.

A Mbiguo in statu sū.¶Rō.Quid est quaso de quo ambigis?Moriēdū ne mortalibus:an spernēda que fugitūr ꝛ nullā in prosperis spem habendā:an ineuitabiles casus reruꝫ esse sed tolerabiles:nec flecti qdez sed frangi posse fortunā?At hec oia certa sunt.¶Do.Ambiguo in statu positus qd de me futuꝝ nescio.¶Rō.Ubi: qñ q̄liter moriaris ambigere qdez potes:mori autem oportere:nec male mori posse:qui usq; in finē bene vixerit:nec cito mori qbusuis in spatijs vite viri boni munus ipleuit:Uel si id nō licuit:at spez dedit:nec alibi q̄; in patria qui munduꝫ omnem sibi p̄riam fecit:nec alibi q̄; in exilio:qui uerā suspirat ad p̄riam:dubitare ni desipis nullo potes modo.Unde igit̄ iste ambages?de fortuna fortitan: an tibi fidem:quod vix ulli vnq̄; fecit?an suos potius mores seruat tanq; pelagus procellosum: nūc ficta tranquillitate fallax:nūc fluctibus altis minax:nūc horrida naufragijs?Ne de hoc quidē ipso:si qua tibi experientia rerū est:dubitatio ulla superit:q̄uis enim euēt⁹ ambigui:ipsa tū ambiguitas:ipsa ꝛ virt⁹que te inter incerta certū faciet: certa est:cui cum te totū dederis:puisa omnia nihil erit ambigui.¶Do.Ambiguus status est mihi.¶Rō.At non ambiguus deo:id sat est:illi teipsum fidens crede:ꝛ dic ei.Jn manib⁹ tuis sortes mee.Jd cū pie feceris:pone metū:pone ambiguitatem:pone sollicitudinē.Jlle scit qd de te actur⁹ sit:nullius rei dubius:parua qdez sed firma in naucula magnum sulcas mare.Fidus tueq; salutis amantissimus gubernator est:Quid refert an uiā uector ignoret si magistro nauigij nota est.

¶De vulneribꝫ acceptis. Dia.LXXVII. ¶Do.

A Ulneribus crucior grauissimis.¶Rō.O v si aie tue vulnus aspicias:q̄; tibi hec leuia videant?sed uos delicatissima corpa insensibiles pene aias habetis. Altera uestri pte nihil: altera pati oia parati:qdq; est funesti⁹ non sentire. ¶Do.Ulneribꝫ inflictis afficior.¶Rō. Hostilis mucro loricā penetrat:nō aiuꝫ. Jlle nisi ultro suis sese armis spoliet inuiolabilis ferro est.Disputatū habes a magno quodā viro:paruo qdez sed arguto uolumine:neminē ledi posse nisi ledat a seipso: Cui sententie:q̄uis ab opinione hoium uehementer abhorreat: pro veritate subscripserim. ¶Do.

B Grauissimis multisq; vulneribus laniatus sum. ¶Rō.Nullū vulnus grauius esse pōt q̄; ad mortē:talia vo vno in corpe multa esse non possunt.Si vnū ergo grauissimum:reliqua oia leuia sint oportet.Trib⁹ ꝛ viginti vulneribus cōfixus Cesar:vnū non amplius letale habuit:ut sane fuerint cuncta letalia: plus ne q̄; semel mori potuit? Multa ꝛ ac pfunda sint vulnera:vnus est vulneꝝ effectus: quorum sepe etiā in corpus extinctum inhumana repetitio nō vulnerati penā:sed scuitiā vulneratis exaggerat.¶Do.Ulneribꝫ debilitat⁹ sū. ¶Rō. Sic utinā simul debilitata supbia cū sororibꝫ suis: accesserit vulneruꝫ comes humilitas:ne de nihilo scriptū sit:Humiliasti sicut vulneratū superbuꝫ:Bonum vulnus ꝛ utile qđ pluriū ac maioꝝ vulneruꝫ medicina est.¶Do. Uulneribus deformat⁹ sum. ¶Rō.An adolescentis illius obliuiscēris: cuius mētio bis in hoc sermone incidit:Sero qdē spōte faceres qđ ab alio factū gemis.¶Do. Trāsuerso L vulnē facies exarata est.¶Rō. Nō vuln⁹ sed causam vulneris attendo. Justo cicatrix bello parta miris modis honestat faciem:Uiri fortis speciosum p̄o iustitia susceptū vulnus multoq; speciosi or est mors.¶Do.Ulnere accepto claudus suꝫ. ¶Rō.Dictū tenes Horatij Coclitis:qui cū die illo quo mirabili magis q̄; credibili fortitudie atq; constātia solus Tusci regis exercituꝫ supplicio in ponte sustinuit:testudine suoꝝ manib⁹ a tergo fracta ꝛ collapsa hostibus clausum iter sentiens:utq; erat armatus ꝛ mille hinc atq; illinc missilibus circumuentus: ex alto se in tyberim p̄iecisset vnoq; cum vulnere vnde claudus mansit inter ruēdū accepto:nando ad suos corpe reliquo incolumis peruenisset.Jdq; vitiū sibi post tps ipetitione honoris obijceretur:sic elusit aduersariū:Minime enim ingt claudico:sed ita dij imortales uoluere:ut per singulos passus meminerim triūphi mei:p̄clarum planē factisq; par dictum.¶Dolor.Manum vulnere perdidi.¶Ratio.Si leuam:damnum leuius:At si dextram:Marci Sergij viri fortissimi remedio uti licet:qui hac manu bello punico amissa sibi ferreā fabr̄efecit:cum qua multis ac trucibus p̄elijs:nō ociosus bellator interfuit. Jd si parum successerit:dextre offīm in sinistrā trāsfer. Nosti ut Cesareus miles Attilius bello Massilienſi: cum iniectam puppi hostili dextram amisisset:leua p̄hensam tenuit donec pelago mergeretur. ¶Do.Utraq; manus ferro abscissa est.¶Ratio. D Ubi plus licētie fortuna: ibi plus negocij virtus habet:fortune tamen ois aculeus virtute contūditur:hac armatus ēt sine manibus fortis erit.Memento Linigeri Athenienſis:qui post Marathoniam pugnam: opus immortale Melciadis hostibus ad naues p̄ofugis imminens:obtruncata manu dextra qua vna nauium fuge plenam strinxerat:sinistram mox adhibuit:qua rursus abscissa fere in morꝫ morsu post affixo sic tenuit quos aliter nō ualebat.Nec tibi miles ille Cannēsis excidit:qui vulneribus usu manuum priuatus conꝑa suis intentum spolijs victores:qō vnū sibi supererat dentibus quidem p̄o manibus usus est: ceruicemq; eius arreptaꝫ ulnis implicuit nec laxauit p̄ius q̄; auribus truncis ac naribus:os hostis lacerum tuens:seq; ultus moriens iam letior expiraret:Ferocia hec:Jlla suauiora mitibusq; animis aptiora remedia:ut semper ceu rem fragilem caducamq; teq; uelociter deserturaꝫ corpus aspicias:ut cū id euenerit:nec p̄cidas nec mireris qdē sed exteriore mēbroruꝫ ministerio amisso in ipos aie sin⁹ itimos te p̄uertas:ubi iuenies aliqd magnifice loquēdū agēdūq;:nec lingua op⁹ esse nec manib⁹.¶Do.Uulneribus deformatus suꝫ. ¶Rō. E

erroribus radicatum est. Hoc est autem quod cauendū moneo: ne tu quoq; vnus fueris ex his qui uel materia uel flatu ciuile incēdiū aluerint. Multi enim faciunt vnde mox queraꝝ: ⁊ q̄si ab altero inflictū vulnus suis manibus factū lugent. Multi iam suo incendio periere. Q. si tibi nihil es conscius: pl⁹ est dolor boni ciuis in calamitate publica sed quem soletur innocentia. Humanis enim malis nullum flebilius culpa est: immo quidē: ut qui busdam maximis viris placet: nullū aliud est malum. ¶Do. Ciuili ueramur bello. ¶Rō. In foro re ciuium te sequestrum pacis exhibe: si id frustra est: at tu saltem pro libertate uel solus pro iustitia partes fac: quod ⁊ si patrie forte assis inutile: at tibi certe laudabile: Utriusq; rei exēplū: vna tibi urbs dabit: Menenium Agrippam: ⁊ Portium Catonem hunc nouissimum. ¶Do. Implacabile ciuil⁹ bellum est. ¶Rō. Si nil opis in te est: ambi alios: increpa: deprecare: obsta: castiga: obsecra: ingē quibus potes publicam ruinam que priuatas in se cōtinet: ⁊ cum nullius propria videatur: est omniū. Deniq; hinc pietate: hinc terrorib⁹ animos placa. Si nil apud boies proficis: deum ora: opta ciuium resipiscentiam: ⁊ salutem patrie: modisq; omnib⁹ boni ciuis officium imple. ¶Do. Bello ciuili respublica in extremo est. ¶Rō. Ne quid uel ciuilibus uel externis bellis inopinum accidat: ne quis iparatum casus opprimat: semper hoc vnū uolue animo: nō homines modo sed preter animos humana omnia esse mortalia. Et ut hominibus: sic urbibus ⁊ magnis imperijs suos morbos nunc extrinsecus obrepentes: nunc ipsum intra corpus exortos in quibus sunt secessiones ⁊ simultates ⁊ discordie ⁊ bella ciuilia: Esse omnibus constitutum terminum qui preteriri non poterit: suum finē cūctis que videntur instare: ⁊ si paululum differatur: affuturum tamen. Ubi sunt urbes clarissime: fuisse siluas asperrimas ⁊ futuras esse. Stulte de se sperare urbem aliquam quod assequi regina urbium Roma nequiuerit. Hoc inter fata hominum atq; urbium interesse: q̄ illa propter innumerabilem infinitāq; frequentiam ⁊ vite breuitatem quotidie in oculis sunt: Hec propter raritatem atq; eū longius: vix semel multis in seculis ⁊ cum stupore cernuntur. Hec te cogitatio firmiorem contra omnes casus tam publicos q̄ priuatos faciet. hec tibi demum ⁊ si non amenā at utcūq; tolerabilē viam sternet ad inopiam: ad exilium ⁊ ad mortem: docebitq; hoc proprium patrie tue malū: q̄ omnibus est cōmune.

¶De discordia animi fluctuātis. Dia.LXXV. ¶Do. Animi discordia laboro. ¶Rō. Nullum hoc bellum peius ne ciuile quidem. Illud enim ciuibus inter se: hoc homini secū est. Illud inter partes populi in plateis urbium: hoc ītus in anima: interq; ipsas partes anime geritur. Itaq; cum sit belli quedam species que plus q̄ ciuile belluꝫ dicit: ubi non soluꝫ ciues sed cognati et inter se pugnant: quale inter Cesares ⁊ Pompeiū fuit: de quo dictum est. Ille locus fratres habuit: locus ille parentes: quanto hoc bellum iustius nomen id uendicat: ubi non pater contra filium: nec frater aduersus fratrem: sed homo ipse contra se litigat: quo durante litigio nulla quies animo: nulla potest esse securitas. ¶Do. Discordat animus: ⁊ diuersis secum pugnat affectibus. ¶Rō. Diuersitatem illam abijce: Unum uelle incipe: tunc cōposita erit ⁊ immota pax animi: cum discordes affectus quasi seditiosi ciues in vnam conuenerint uoluntatem. Alioquin ut cōtrarij ⁊ corrupti humores febrem corpore: sic contrarij affectus febrē pariūt animorum: que tāto est periculosior: quāto ⁊ animus corpore est nobilior: ⁊ eterna mors terribilior tpali: Utrobiq; tñ adhibitum tēperamentū ⁊ eq̄litas quedam ad salutē est via. ¶Do. Pugnat animus nec qd uelit eligit. ¶Rō. Maluꝫ simul mali q̄ cām stringis: q̄ nempe non eligit ideo pugnat. Eligat ⁊ confestim pugna cessabit. Eligat dico bonum uelle: Nam si malū magis magisq; certabit: Uitia enim inter sese pugnant. Semper virtutum concordia sūma est. ¶Do. Animus in ptes scissus dissidet. ¶Rō. Animū in tres ptes distinxere philosophi: quarum p̄mam in arce: hoc est in capite locauere: moderatricem vite humane: celestem: serenam: semper deo proximam: ubi tranquille honesteq; uoluntates habitant. Duarum reliquar̄ alteram in pectore ubi ire estuant atq; impetus: Alteram subter p̄cordia: ubi concupiscentie atq; libidines: duplex huius pelagi tempestas: qd agēdum igitur tibi sit vides. Fac q̄ Menenius ille cuius paulōāte memini: psuasit plebi ut subesse patricijs in aium induceret: quo ipetrato: urbem scissam in duas: ad vnitatem salubrici ꝓsilio reduxit: Et tu coge: uel ꝓsilio: uel vi partes ignobiles parere nobilibus: tum demum ⁊ non aliter animi pacē spera: qua sublata qd aliud q̄ uaga semper ⁊ ꝓpositi inscia: ⁊ fluctuans ⁊ inconstās vita boiuꝫ est ⁊ ceca prorsus ⁊ misera? Multi prius ex hac vita abeunt q̄ quid uelint sciant. ¶Do. Fluctuo in consilijs nec quid ueliꝫ scio. ¶Rō. Jā dixi: multis hoc accidere: non vno aliquo tm̄ in tpe sed ⁊ in oi vita ⁊ usq; post vite finez. Et profecto ex oibus que dixisti: dicturus ue es: vix hoc malo peius aliquid inuenies. ¶Dolor. Fluctuo ⁊ in diuersum agor. ¶Ratio. Maximum argumentum male se habētis animi fluctuatio est. Ut enim corpus egrum sepe thoro uoluitur: sic eger animus consilijs agitatur: de quo vix ulla mihi spes saluꝫ partūper abest: quin melius sperem de homine vitijs pertinaciter inherente: qui si uersus fuerit ad virtutes: in his forsitan constans erit: q̄ de homine uario: nullis se consilijs applicāte qui ⁊ si boni aliqd inceperit: non consistet neq; perseuerabit: indocilis stare. Et fieri potest ut de hoc intelligere liceat Senece illud obscurum: Quod tota vita elabitur aliud agētibus: modo enim hoc modo illud agentes nunq; idem: semper aliud agere sunt dicēdi: q̄uis ⁊ alios sensus loc⁹ ille recipiat. ¶Do. Inter varias curas iactor. ¶Rō. Quasi iter tumidos fluct⁹ vite tue puppis ꝓsilij iops ⁊ magistro destituta cōcutitur naufragio proxima: ni tu illam dum nondum manu clauus excidit tuto aliquo ⁊ salubri fistas in portu iactisq; ancoris conquiescas prius q̄ te animi tempestas oppresserit. ¶Dolor. Fluctuo ꝓpositi incertus. ¶Ratio. Hinc preter anime pericula: que innumerabilia ⁊ immensa sunt: ipse quoq; aris habitus prodit uarius ⁊ inconstans: similisq; animo a quo vultus fingitur: ut ait Licero: dū q̄ hoc in statu fueris: nunc letus: nunc tristis: nūc pauidus: nunc securus: nunc celer: nūc tardus in-

visus est q̄ corporis: Illum gaude regni nutantis ipēdio redemisse: rem magnaz paruo precio: neq̄ rem vnam tātum: non modo enim cecitas cum regno abijt: sed libertas redijt: publico seruitio liberatus es. ¶ Do. Regia exuor maiestate. ¶ Rō. Chlamys regia sceptrūq̄ z diadema: crede exptis: pōderosissima rerū sunt: multiplici leuatus fasce queri desine. ¶ Do. Regnū amisi. ¶ Rō. Immo quidē euasisti z nudus ex ingēti fastigio enatasti: Solēt terre redditi querelas p̄mere uotaq̄ soluere. ¶ Do. Regni felicitatē pdidi ¶ Rō. Seu felicitatē miseram: seu felicē miseriaz dici mauis: hanc fateor pdidisti: seu utranq̄ simul falsam felicitatē ueramq̄ miseriā. ¶ Do. Regnū simul ac potētiam regiasq̄ opes perdidi. ¶ Rō. Haudēduz pditis que te perdere potuissent. ¶ Do. Regni potestate careo. ¶ Rō. Et regni curis z casib⁹ quorum tedio atq̄ odio quidā solio excedere uoluerunt: quod ut uellet: Augustuz modestia: Neronē met⁹ impulit: Nōnulli etiā excesserūt: ut pauloante memoraui. Jd qui uelle nō potest (Sunt enim pnicaces z indomite uolūtates) necessitati saltez victoriq̄ suo gratias agat ad eū statū vi redactus quez optasse debuerit. Primuz boni animi uotum esse debet: honesta p̄silia libēter amplecti: primū uel coacte: Quod magnū illuz Syrie regē non pterit Antiochū: qui omni que cis taurū est Asia puatus: senatui populoq̄ romano gratias agebat qō eum magna nimis sollicitudine liberatū ad mediocria redigissent. Facete quidē ille si ficte: sapiēter grauiterq̄ si uere. ¶ Do. Regni e solio descēdi. ¶ Rō. Dicebā supbie ipudētis: addam z amētie negligētis esse conditionis oblituz fastidire: qō sis eē uelle qō nequeas: Nō pñt oēs hoies reges eē fit satis esse homies: quid nō sui regni auidis sua fordet humānitas: Quiescite miseri: bene secuz agi putāt hi qui reges esse desierint. Cum enim dura omniū mortaliū: tum durissima regum sors: quorū z vita innocēs labori z scelerata infamie: atq̄ utraq̄ periculis exposita: quocūq̄ se uerterit difficultatum scopulos rerumq̄ naufragia circa se videt: Hinc erupisse tu miserum ducis: nil vnq̄ tibi felicius accidit q̄ quod miserrimum arbitraris.

E ¶ Dolor. Regnum meum ad alium translatum doleo. ¶ Ratio. Non tuum certe: sed fortune: que si donare illud tibi potuerat: cur auferre cum uelit z transferre non possit? Uide autem ne preter trāsferentis uolūtatem: que sola sufficiēs est: alie etiam cause fuerint trāsferendi: Ille scilicet quasdam sapiēs vir expressit: Regnum ingt a gente in gētem trāsfertur ppter iniustitias z iniurias z cōtumelias z diuersos dolos. ¶ Do. Rex esse desij. ¶ Rō. Hō esse incipis. Ea est enim regnum insolētia: ut qō esse dignatus est dici se hoies dedignētur.

¶ De Proditione. Dia.LXXX. ¶ Do.

A Proditus suz ab amicis. ¶ Rō. Hostibus p credo: Si amici enim essent: nō te pderent ¶ Do. A familiaribus sum pdit⁹. ¶ Rō. Ambiguum est nomē: z familiaris amicus z familiaris hostis dicitur: quo periculuz maius vita hominum nō habet. ¶ Do. Proditus sum ab eis quibus ante alios fidebam. ¶ Rō. Uix falliī qui nō fidit. Enimuero quo maior gsq̄: eo minus pōt tute fidere: eoq̄ plus fidere ac pluribus est necesse. Unde fit: ut cum commune: tum uel maxime regium sit pdi: neq̄ omnino ullum genus tam obnoxium huic malo: Proditus a suis: ut fama est: Priamus: Proditus Minos: Nysus: Oethes: Agamemnon: Alexander: z ante ipsum Darius. Proditi ex nostris Romulus: Tarquinius Priscus: Seruius Tullus: Africanus minor: magnusq̄ Pōpei⁹ z Julius Cesar: z mille alij: uel reges: uel regibus altiores. Et qd proditos loquor: quasi querēdi sint? Quis autem non proditur z in puis quotidie z in magnis: nisi cui nullus est penit⁹ a quo prodi possit? Proditus ad extremum Christus: nec regum peste terrestriū celestis ille rex caruit. ¶ Do. Proditus sum magisq̄ meorum fraudibus: q̄ ppijs tāgor incommodis. ¶ Rō. Pie id gdem ac magnifice: Nam z Africanus ille cui⁹ prorime memini sese territum: nō tam mortis metu q̄ insidiarum a suis apud Ciceronem dicit: Uerumtamē neutro nimium tāgi debeſ: quādo enim ita iacta sors est ut lucruz ac perfidia pditoris: bona fides damnumq̄ sit pditi: elige utrum mauis. ¶ Do. Proditor me fefellit. ¶ Rō. Plus ille sibi nocuit q̄ tibi: te prodidit: se perdidit: te pupugit: se cōfodit: te dum spoliat se pimit. Tibi enim regnū forte uel opes: sibi aiam: famam: conscientie quietem cōuictumq̄ hominum eripuit. Nil scelestius proditore: nil turpius sol videt: cuius obscenitas tanta est: ut qui artificio eius egent execrentur artificem: z qui ceteroq̄ scelerum famam querūt: huius ifamiam reformidēt. ¶ Do. Proditus sum. ¶ Rō. Proderit forsan ne tam facile iterum pdi possis. Multi sepe paruis damnis admoniti: magnis occurrere didicerunt.

¶ De amissa Tyrannide. Dia.LXXXI. ¶ Do.

Tyrannidem amisi. ¶ Rō. Si utile damnū t est amisisse regnum: quanto est utilius tyrannidem amisisse? Et si enim: ut dixi: cuz de rege sine filio loqueremur: pene oīa regna tyrannides fuerint: tempore tñ quesierūt robur: ac oblitione hoium uelum sibi iustitie texuere: tyrānidis iniustitia simul ac nouitaſ odiosa est. ¶ Do. Tyrannidem deposui. ¶ Rō. Sarcinaz reipublice grauem: tibi piculosam: nulli bono utilem: damnosam multis: oibus odiosam. ¶ Do. Tyrannidē exui. ¶ Rō. Ne sis nudus: idue iustitiam: modestiam: parsimoniam: honestatem: pietatem: clemētiam: charitatem: uestes optimas: quibus cōparādis: nullo opus est auro: sed sola animi uolūtate. Uestes paratas bonis oibus: tyrānis uel incognitas uel inuisas: qui margaritis ac purpura obuoluti: humanitate interim ac virtutibus nudi sunt. ¶ Do. Liueſ mihi tyrannidem extorserūt. ¶ Rō. Libertatem sibi debitam receperunt: vitam tibi inde debitam reliquerūt: Tu hāc ciuibus tuis debes: qui tibi pter odium nihil debēt: Ita pro gratiarum actione querimoniam instituis. At iaz pridez mos iste percrebruit: ut qui fecit iniuriam queratur: qui passus est fileat. ¶ Do. Longa tyrannide spoliatus sum. ¶ Rō. Seruierūt tibi qbus forsitan te seruire dignius fuit: nūc iniuriam longi z iusti seruitij finem uocas: cum iustitie principium in iustitie finis sit: ut si multorum calamitates populorum vnius hominis pauisse licentiam turpe fuit: pulchrum sit pascere desijsse: deq̄ hoc cōqueri impudentie sit extreme. ¶ Do. Longa tyrannide

Dixi iam: immo si causa vulnerum pulchra est: honestatus ac insignitus viri quidem fortis pro iustitia magnus aliquid aggressi durumq; aliquid perpessi: non sedis frons sulcata vulneribꝰ videri debet: sed notis stellata fulgentibus: neq; vo cicatrices aut vulnera sed virtutis sunt dicenda uestigia ⁊ preclaris affixa frontibꝰ signa meritoꝝ. Proinde si Lesareum illū quoq; Lēturionē Lesiū Scevam mire viꝝ fortitudinis sed iustitie nulliꝰ: mille lacerꝝ pfossumq; vulneribus hostes quoq; venerati: ⁊ ppter vnius virtutis admirationē vulnera ipsa deosculantes armorum fragmina ⁊ sagittas ⁊ tepenti cadauere eductas deoꝝ templis ceu sacrū aliquid affigebāt. Quid de fortis iustiq; viri preciosis vulneribus sentiendū sic intelligis. ¶Do. Unlneribus multis infirmus ac deformis sum. ¶Rō. Curate miseri vulnera: nisi nunc sanentur hesura perpetuo. De his enim terra viderit que illa conteget consumetq; cicatricosaq; corpa excipiens: plana restituet. ¶Do. Inflicto vulnē hac aut illa parte corporis truncus sum. ¶Rō. De partibus litigas: totum ilico relicturus.

¶De rege sine filio. Dia.lxxviii. ¶Do.

A Regnum est mihi non filius. ¶Rō. Paruz r ne tibi igitur sollicitudinum ⁊ curarum regni onus imposuit nisi filij insup pōdus accesserit? Sarcinis uestris delectamini ⁊ dulce est nobis sub fasce succumbere. Nullū publicuz pondus regno grauius: nulla priuata sarcina grauior q̄ filius etsi nulla charior. ¶Do. Cui regnum dimittā: nullus est filius? ¶Rō. Dimitte ciuibus libertatem: nil illis gratius: nil te dignius potes. Fuerunt qui viuentes nec successore carentes hoc ipsum facere meditati sunt: Hiero Syracusius ⁊ Augustus Lesar. Quāto vo satius fuerit multis benefacere cum possis: q̄ optare ut vni malefacias? Quid est aūt melius: qd dulcius q̄ in libertate viuere: quid peius: quid periculosius q̄ regnare? ¶Do. Non est filius quē heredē regni faciam. ¶Rō. Nō est tibi materia perpetuāde tyrānidis: Nam quid sunt aliō regna q̄ uetuste tyrānides? Non fit bonum tempore qō natura est maluz. Ad de quod persepe qui in regna succedunt a maiorū suorum calle discedunt: Exemplo sunt Hieronymus Siculus tyrannus: ⁊ Jugurtha Numidicꝰ: qui romanorum amicitiā tanta fide ab auis tanq; fideliter diu cultam: cuz sua uterq; pnitie: alter insolentia: alter perfidia violarunt. Non habes igitur successorez regni: nō habebis tuoꝝ actuū euersorem: sed habebis populum tui nois amatorez ⁊ cultorem: tui memorē: libertatis tibi per secula debitorē. Bene tecū egisse fortunā credito: ⁊ melius multo q̄ filiuz tibi uel abstulit uel negauit: q̄ q̄ regnum dedit. ¶Do. Sine filio rex sum. ¶Ratio. B Nunc honestius atq; liberius regna: Sepe amor filioꝝ ab amore virtutis aium deflexit. Legisti ut apud Taprobanez insulā ingētem: que longe trās indiam in orientali sedet oceano: per transuersum diametrum obiecta britannie: rex arbitrio populi consentientis eligitur: vir ex oibus optimus. Nihil sanguis: nihil opes prosunt: Omne suffragiuz de virtute oritur: ita ut nunq; iudicio fauor officiat. Sancta ⁊ felix electio que ad nostros reges utinam pueniisset: neq; malis peiores ⁊ peiorib⁹ pessimi succedētes orbē terraꝝ tradita per manus nequitia ac superbia corrupissent. Illic tamē quantū libet optimus ac perfectus vir vnanimi sententia oium comprobatus: ad regnum tamē non perueniat nisi ⁊ senex ⁊ filijs carens: ne aut etatis feruor: aut filij amor transuersuz quo non expedit animum agat. Ita qui ⁊ si filium habet: ad regnū nō assumit: ⁊ si post regnuz illi forte filiꝰ natus sit: statim regno cecidit. Neq; enim prudētissimi viri possibile opinati sunt ut idem animus simul ⁊ populum curet ⁊ filium.

¶De regno amisso. Dia.LXXIX. ¶Do.

Regno excidi. ¶Rō. Jam solatij genꝰ est fi A r liū non habē. ¶Do. Regno excidi. ¶Rō Utilis casus: in precipiti sedebas: saluus in plano deposit⁹: ⁊ piculosam altitudinē post terga respiciens: videbis te regni solio descēdentem: ad priuate vite requiez ascendisse. Et si nulla est sine securitate iucūditas: nulla felicitas: aliq̄to iucundius te: aliquātoq; felicius atq; ita altius esse q̄ fueras cognosces. ¶Do. Regno depulsus suz. ¶Rō. Habeto gratiā depellēti: duꝝ auribꝰ: aio liquidū qō iubeo. Depulsus enim es vnde erat abeundū: ⁊ qō sponte debueras coactꝰ facis. Optāda vis eadem nō deflenda. Nam qs pudor hominem natum aut regnuz supra hoies optare: aut se parem factū hoibus indignari: si excellere pulchrū atq; optabile: qd ni omniuz pulcherrime rei excellentie exoptanda sit? Nō superbie igit neq; licentie: sed virtutis: ex qua uera diademata regum nō ex gemmis auroq; fieri: Nemo tā auri cupidus aut gēmarum est qui neget: Quis aūt queso hoiuz nō videt: inter hoies p̄cipatum humanitati debitū: non opibus que opulentū hoiem faciunt: non humanum magis atq; ita nec meliorem certe nec hominibus altiorem? Sed hic vnus ex multis erroribus uestris est in excellentie appetitu: q̄ in sua sede ꝓtentā ubi nō est queritis: nō videntes consequentiam rez uerā ⁊ causaꝝ. Sicut enim inter diuites diuitijs: inter robustos viribus: inter formosos forma: inter disertos eloquentia: Sic pfecto inter hoies humanitate p̄cellit. ¶Do. Regia de sede cecidi. ¶Rō. Si incolumis perrarum. Solent enim qui sic decidūt perire regnoq; simul atq; aia spoliari: qbus illa relinquit: trāquillior gratioꝝ si sapiunt vita est: Qō illos minime latuit: qui non collapsi aut depulsi: sed ⁊ stātes ⁊ uolentes: aut imperio cessere: aut pontificatū iam sublimiorē regnis ⁊ imperijs reliquere. In qbus Diocletianus claꝝ nomen habet: qui dimissuz ultro ad imperiū reuocatꝰ sprevit opes turbidas: ancepsq; fastigiū ⁊ quesitū ab alijs querendūq; tātis cedibus rursus oblatum exprus exhoꝝ: ruit: ⁊ philosophice grauiterq; cuz amicis iocans: oleribus que in hortulo suo puatus sibiipse plantauerat: postbabendū censuit. ¶Do. Regia arce detrusus sum. B ¶Rō. Latentium illa discriminum plena erat: inter que dudum cecus animi: quibusdam uelut aureis nec minus urgentibꝰ: qꝝ fulgidis manicis atq; compedibus: tenebaris: quibus nūc solutus lumine reddito quod fortuna suis auferre sequacibus solita est: illius circulatricis instabiles ludos vides. Et quis auarus adeo: ut nō auro visum redimat: eligatq; inopē magis integritatem nobilissimi sensus: q̄ diuitem cecitatem? Atqui non minus nobilis: sed sine comparatione nobilioꝝ animi

te lenire: Profecto enim si nō vulgi strepitum: sed aium ipse tuū t in silentio preteritiq; memoriam interroges: multis te explicitū atq; elapsuz malis inuenies. Jā tutus viuere siccusq; iam mori poteris: nec sanguine madidus nec veneno.

¶De perditis arcibus. Dia. LXXXII. ¶Do. Alidis arcibus spoliatus sum. ¶Ratio. A Adhuc ergo tyrannidis superērāt semina u que iam tandez amissis arcibus abiecisti. Non est satis venenosum stipitem precidisse: ni radicem vulseris: qui arcibus fidit tyrannus eē non desijt. ¶Do. Montana arce priuatus suz. ¶Rō. Ubiq; arces sunt compedes libertatis: At in montibus nimbi etiaz qdam sunt quodāmodo vñ uīa superbia in subiectos tonet ac fulminet: his ꝑuari nō modo nō flebile: sed optandū est. Sunt eni aliqua ex his etiā que bona vulgus appellat: quibus boni quoq; modestiq; animi tenerent atq; ad illicitū urgeantur: quibus motib⁹ si obstare virtutis ope nō ualeas: quid ni optanda sit amissio eaz rez que hos pariunt motus? ¶Do. Arcē fortissimam amisi. ¶Rō. Tu fortissimā dicis: fragilez probat euētus. Amisisti potius rem usu ineptam: difficilēq; custodiat: rem inutilem tibi: vicinis oibus odiosam. Jā dormire noctib⁹ incipies t dormire alios B sines. ¶Do. Tutissima mihi arx diruta est. ¶Rō Quomō esset tuta que perijt: ipse tecū cogita: ego aūt tibi ostendā munitissimā tutissimāq; arcem sine muris: sine turribus: sine ullo prorsus operoso rerū apparatu: Si vis tuto viuere bene viue. Nil virtute securius. Bene aūt viuere nō hoc dico supbe: laute: pompatice sed iuste: sed sobrie: sed modeste. Nullis opus est arcibus: que nō tutū te pstiterint sed sollicitū: formidabilē ac molestum. Que est aūt hec uoluptas metui nec amari? An illō Laberij notissimum nō audisti: Necesse est multos timeat quē multi timēt? Hoc ille dixit in Juliū Lesarē: Quāto id in alios illo t minores formidabiliores rectius dici potest: nescio quidē: cur tā multi cupiāt timeri. Nemo enim gratis metuit vna t metuit: t periculos⁹ vni ē multos metuere q̄ multis vnū. Nōne satius multo est q̄ nullus te metuat t tu nullū q̄ q̄ te multi metuant t tu multos? Segregari enim ista nequeūt semperq; metu metus queri. Poscis huius dicti cām: Illa profecto est quā Ouidius Naso ait: Quia quē metuit q̄sq; perire cupit: dictū ꝑus ē ab Ennio: Quē metuunt inquit oderūt: quē q̄sq; odit perijsse expetit. Eras in tua arce metuēdus sed t metuens. Et quos inquies metuebā? Immo vo qs nō oēs metuet qui metui ceperit: sed illos in primis a quib⁹ ipse metuitur? Nā Licero Enniū secutus: Qui se inquit metui uolēt a quib⁹ metuenī: eosdē metuant ipsi necesse est. Sepe idē repeto: quia ita se res habet: nec advertitis in hoc ceci: ut in reliquis dū supra oēs esse nitimini infra oēs estis: quid est timore depressius sic conatus ois uester in aduersum desinit. ¶Do. L Arcē mihi charissimam amisi. ¶Rō. Fac tibi charioē aliā quā nō pdes: Circūualla animū pijs intētionib⁹: honestis vitā actib⁹: prudētiā ac fortitudinē añ fores loca: iustitiā atq; modestiā i ꝓpugnaculis humanitatē ac māsuetudinē vndiq; in muris spem: fidē: charitatē arcis in medio: ꝓuidentiā supreme turris in uertice: bonā famā in circuitu dei atq; hoium: adsit amor: absit metus: dignos cole:

ceteros preteri neq; cultos neq; offensos. Jta nec te alius: nec tu aliū cōtremisces: t in domo humili tutius viues q̄ in arce viristi: Hāc tibi arcē nemo usq; inuadet: hāc tibi nemo poterit aut uolet eripere: Hac malos in stupore: bonos in amorē imitandiq; studiū excitabis. O q̄ facile erat tranquillaz serenāq; vitā agere ni uos eā inquietā ac turbidā fecissetis: Dia ferme t uestrā t ꝓximorū in pernitiē ꝙquirētes. Ad quid enim arces iste nisi ad uīaz simul alienāq; molestiaz: ut neq; uos vnq; scilicet quiescatis: t instar aranearū muscas captātiū pretereūtibus insultetis: Atq; cūctis animātibus lustrātibus lustra sufficiūt ac nidi: solus homuncio arces querit: quo nullū animal supbius nullumq; timidius.

¶De senectute. Dia.LXXXIII. ¶Do. Enui. ¶Rō. Uiuere optabas t vixisse te A s penitet: an quid aliud rei est? ¶Do. Senui. ¶Rō. Jbaz assidue t peruenisse te stupes: stupēdū potius nisi quo semper ires aliquando ꝓuenires. ¶Do. Senui. ¶Rō. Quid ni viuēdo senueris t eūdo ꝓcesseris? An tu etatē retrogradā expectabas? Ut uelox utq; instabile: sic t irremeabile tps est. ¶Do. Uelocissime senui. ¶Rō. Dicebā tibi tēpus fugere: iam credere incipis: dici nequit nō modo inter opiniones hominū diuersorū: sed vnius eiusdē hominis quid intersit. Juuenis ante oculos etatē habēs longissimā opinatur hāc ipsā senior a tergo respiciēs videt esse breuissimā. Sēper futura ꝓteritis lōgiora videtur: cū uel eque sint breuia: uel eo ēt breuiora: quo ad finē ꝓperātibus nālis mot⁹ solet esse uehemētior. ¶Do. Senui. ¶Rō. Est vnde gaudeaz: si tamē nō intervitia senuisti: aut si uel ad ultimū surrexisti: bona tibi t utilis est senectus: nec exiguū diuini fauoris iudiciū. Meministi ut egyptium illum senem Lesar alloquīt: nec ingratum deis etatis asserit argumento. ¶Do. Senui. ¶Rō. Hac in re saltē vnus B ex paucis ex tot enim millibus milliū eorū qui nascuntur: quota pars illoz est qui ad seniū usq; puniāt: Ex hisipsis pauciss imi sūt quib⁹ iustū senectutis spatiū explere datū sit. ¶Dolor. Senui ualde. ¶Rō. Prodigiuz ac stupor ualde senis occursus metiēti aīo: quot ille periculosis passibus huic uenerit. Insignis quidē senū raritas: ingēs casuuz vite mortalis argumentū est. ¶Do. Senui. ¶Rō. Durū ac difficile stadiū cucurristi: mirū: nisi iā fessus t quietis appetēs lete proximā methā spectes ¶Dolor. Lito senui. ¶Ratio. Uite cursus nunc breuis: nūc breuissimus: lōgus nunq; : durus semper asperq; t ambiguus: huius ultima pars senectus: finis aūt est mors. Quid hic hēs querimonie singularis? senuisti. Peregisse iam debes vite munꝰ: uenisti ad exitū: gesce. Ames viator ē qui labore vie exhaustus uelit ad initiū remeare. Nihil fessis gratiꝰ hospitio. ¶Do. Senui. ¶Rō. Multuz tibi placuit vite labor si eū transisse fers graviter. ¶Do. Senui. ¶Rō. Si viuere delectabat en vixisti: si oportebat paruisti. Et qs sane mētis uel qō L fieri optauerit factū doleat: nisi male se optasse sentiat uel qō neq; omitti neq; sine multo labore agi poterat actū esse nō gaudeat? Undiq; igit gaudendū tibi est seu uoti cōpos delectabilis: seu necessario t grauis functus officio. ¶Do. Senui t voluptates corporis fugauit etas. ¶Rō. Utere animi

sum deiectus. ℂ Rō. Spōte descēdisses melius: optime vō nō ascendisses: Nūc qualitercūqz descēdisse: bonū ideo: quia iustum meliorqz coacta iustitia: qz uolūtaria iniustitia est. Audite impiū tyrānū apud inferos exclamātē: Discite iustitiā moniti. Audite ⁊ me apud superos exhortantē: Discite iustitiā uel coacti. Nec enim tēpestiua: hic utilisqz ni respuit: Illa ibi admonitio utiqz sera ē: Frustra enim discit qō fieri amplius nō pōt. Ponite vō in tumētes animos: superbūqz ⁊ ferox dñandi uotū ponite: ⁊ si nō prius saltē post tyrannidē amissam: tyranni esse desinite ⁊ optandi: quod iam assequi nō potestis: finē facite: si nō iustitie saltē uerecundie hoc prestate: ut mutatis moribus ⁊ nouo habitu mētis assumpto amissione diuitiaꝝ ditiores facti quantū fortune detrahitur: tantū animis addidisse videamini. Nunqz ne igit aduertistis: ut non solus ille rex regū ⁊ dns dñantiū oipotens a quo omnis potestas est in celo ⁊ in terra: manū muneribus suis plenā ⁊ extēdit ⁊ retrahit: occultis sepe iustis semper ex causis sed tēporalis quoqz rex regē: tyrannus tyrannū: ⁊ gēs gentem deijcit atqz pessundat. An vō nec prophetā illū querulū audiuistis: Et cōgregabit inquit quasi harenā captiuitatē: ⁊ ipse de regibus triūphabit: ⁊ tyranni ridiculi eius erunt? Coaptate animū fortune: seu diuine potius uolūtati: ⁊ cauete ridiculū fedūqz illud exemplū Dionysij tyrannorum pessimi: qui patria pulsus in exilio puerilū litterarū scholas tenuisse dicitur: ut quā in ciues non poterat in pueros tyrānidē exerceret: Trux ingeniū affixūqz ꝓposito honestiqz insciū atqz equi iuris impatiēs. ℂ Do. Tyrannide amissa ualde doleo. ℂ Rō. Quātū doleres iuste possessionis amissionem: qui tam doleas iniuste: quātū re ꝓpria spoliari: qui sic doleas aliena? ℂ Do. Tyrānide me deiectum grauiter fero. ℂ Rō. Feres leuius si causam libres. Multi quidē tyrannorū solo nominis odio ceciderunt. Plures tamē certas cadēdi causas habuisse notissimū est ⁊ quotidie fit notius. Apud Aristotelē quidem legis in politicis: qꝫ ꝓpter uxoruꝫ iniurias multe tyrannides perierūt. Id quoquo modo seu actiue seu passiue acceptū fuerit: uerū erit: hoc est seu ꝓpter iniurias a tyrannis illatas uxoribus alienis seu alijs illatas ab uxoribus tyrannorum. Primi exemplū habes: nō modo tyrannidū: sed regnorū Troiani scilicet ⁊ romani. Secūdi vō Agidē Lacedemonū tyrannū: qui cū ipse sibi subditos spoliasset: ad spoliandas eorū uxores amatissimā suaz ꝓiugem destinabat: que sibi causa nō ultima eē potuit maturāde calamitatis q̄uis hic Aristoteli notus esse nequiuerit: qui etate floruit Alexādri: neqz tam longeuus fuit ut ad huius etatē peruenire potuisse videat: cū tñ eisdē in libris nō sine admiratione quadā Hieronis ac Helonis nomē inueniā qui qualiter sibi noti esse potuerint: attenta ratione tēpoꝝ nō satis expedio. ℂ Do. Nec ego alienis iniuriosus uxoribus: nec mea uxor alicui tyrannide: tamē excidi. ℂ Rō. Sepe se nocētissimi inocētes putāt: sunt tamē ⁊ alie nō minores cause precipitande tyrannidis: Insolentia scilicet que Julio Cesari apud historicos obijcit: Illa presertim ꝙ senatui se honorificētissime adeunti nō assurrexit: que hodie nec causa quidez ulla esset. Crudelitas quoqz que Mezentiū apud Virgiliū ad suppliciū

reposcebat: Caium vō Caligulā: ⁊ Neronē ⁊ Domitianū ad suppliciū traxit: Et inuidia qua maiuꝫ tormētū nō inuenisse Siculos tyrannos Flaccus ait neqz uestros hodie maius inuenire res loquitur: Postremo nulla tyrannoruꝫ aut maior pestis aut crebrior auaritia est. Itaqz relique singuloruꝫ hec est oium. Relique singulos ciues afficiūt: he populū vniuersum. Superbia ⁊ inuidia ipsos inter tyrānos regnāt: Crudelitas inter paucos seuit Auaritia inter oēs. Quiescit illa nonnunqz ac minuit: hec semper crescit ac vigilat. Qui preesse igitur in populis uolunt: vitare in primis hoc vitium decet oēmqz vitij hui⁹ infamiā oēmqz suspitionē: Nihil est enim quod odiosum eque faciat tyrannū: eque presidentia ac dñio indignū. Reliq interduꝫ magnanimitatis aut iustitie sese uelo tegunt: hoc vnū vilitatē ai miseriāqz nō exuit: ⁊ p̄ cōez humani moris errorē: ut nil miseri⁹ nil vilius auaritia ē: sic nil quoqz miserius credit: nil vili⁹. Ideoqz hoc vitio laborātes indignissimi honore ⁊ imperio iudicant. Indignātur hoies illi subijci: qui auaritie sit subiectus: atqz illū alienū in corpus ius habere quod suū nō habeat in metallū: Ut elle sibi licitum aliorū vitā: ne dicam pecuniā exteroꝝ quere: suā tangere nō audēti. Prima quidē igit ad securitatez ⁊ quietē via est: non modo tyrannidis appetitū: sed oēm regnādi cupidinē abiecisse: Nā quid stultius quid laboriosius: qdue periculosi⁹: qz totius in se vnū populi sarcinas transferre fragilem fortitan suis proprijs perferēdis? Sin eligere meliora: cō suetudo ueri hostis: ⁊ opinionū puersitas nō permittas. Illud est proximū Aristotelici dogmatis meminisse: ut scilicet nō tyrannū quis se prebeat: sed reipublice curatorē. Introitus inquit ⁊ oblationes oportet videri colligere dispositionis gratia: ⁊ si aliquando opportunuz fuerit uti ad bellicas opportunitates: Vniuersaliter aūt exhibē se ipsum custodē ⁊ camerariū tanqz cōmuniū nō tā qz ꝓpriorū: Et iterū preparare inquit oportet ⁊ ornare ciuitatē tanqz ꝓcuratorē existētē nō tyrannū Et rursus oportet nō tyrannū: sed economū ⁊ regalē videri esse subditis: ⁊ nō suimet curantē sed procuratorē mediocris vite persequi nō excellētias. His quidē horūqz similibus: ut Aristoteli placet ⁊ mihi fit durabilior principatus: Ita tamē talem videri expedit: ut uere etiam talis sit. Simulatio enim tot sub oculis hoium quos res tangit q̄libet arte uel ingenio longa eē nō pōt. Vide nūc igitur an in parte horū aliqua erraueris: ⁊ queri desine ⁊ mirari: neqz enim tyrannidē his vitijs obnoxiā desinere: sed durare mirabile est. Ad summā ⁊ reges ⁊ tyrāni oēs: ⁊ quicūqz in potētatu aliquo sūt debēt si regnare diu uolūt: acriter excutere memoriterqz dictū illud Catonis apō Liuiū: Auaritia ⁊ luxuria oia magna imperia euerterunt. ℂ Do. Amissa tyrannide priuate redditus sum fortune. ℂ Rō. Hostis ciuiū eras: factus es cōciuis: equā disce ciuilitatē: ⁊ beneficium fortune humilioris agnosce: cū honestius: tū tutius inter ciues bonos qz super oēs ciues viuat. Iā tibi tranquilliꝰ rerum status: iam securior vita erit: sine metu: sine suspitionibus: sine excubijs: sine ferro quib⁹ in malis: que nam vite suauitas speranda sit nescio. ℂ Do. Tyrannide perdita priuatus dego. ℂ Rō. Elige an lamētis acerbare fortunā malis an equabilita-

tura te principij simulqꝫ finis admonet. Poteras aberrare: publicū tibi iter ostendit: sane id quidē est satis ingredi: uel curuatus intēde: Solent ceci in via manu retrahi. ¶Do. Subito senui. ¶Rō. Immo sensim: pedetentim: paulatiz: leniter: sed nihil cogitantibus omnia subito eueniunt: sicut ecōtra cogitantibus omnia nihil est subitum: q; si flenda tibi fuerat senectus: singuli dies vite flēdi erāt. Illis enim passibus ad hunc terminū ibas. ¶Dolor. Heu senui. ¶Ratio. O uotorū instabilitas: huc maxime anhelabas: huc peruenire optabas: huc nō posse pertingere formidabas: quo cū peruētū esset ingemisceres: mōstrum incredibile: nisi tam crebrum esset: senes fieri uolūt omnes: senex esse vult nemo: immo vo senex esse ad miseriam: senes dici ad iniuriam trahunt: quasi sit pbrum senuisse: qō pfecto nullis videri debet nisi quib⁹ decus sit virisse: que ingēs nō ificior turba est: cui te tamē exemptū esse oportet: ut nostro colloquio frui possis: Alioquin ut auribus illabantur: sana cōsilia in animū nō descēdēt. ¶Do. Tandem senui ¶Rō. Et quos ager: ꝛ quos equor: ꝛ quos bellū: ꝛ quos alea decipit: singula detrimēta dinumerant: tu vnus in finē expergisceris: ꝛ tu queri incipis dū iuxta est querelarū finis omnium. ¶Do. Senui. ¶Rō. Stultū est senectutē non cogitare nisi cū uenerit: Nā pfecto si uenturam: si assidue ueniētē pspexisses: presentez imperturbatus aspiceres. ¶Do. Heu mihi iam senex sum. ¶Ratio. Hoc ne igit defles: durū ac difficile munus iplesse dumsumqꝫ iter ac scrupeum transisse atqꝫ inamenam hāc fabulā peregisse? Atqui comico more plaudēdū erat. ¶Do. Senex suz. ¶Rō. An oblitus es ut nuper tibi perfamiliariter notus vn⁹ modernorū sententiam rei huius ex tempore ptulit: nō modernam sed antiquis parem? Amico enim dicēti: Compatior tibi: nā ut video iam senescis: esses utinam qualis eras quando te primum noui: Subito ille respōdit: Parū ne tibi ergo amēs video? nisi ampliorē mihi nūc etiā amētiā imprecaris? Noli queso mihi cōpati q; sim senex: sed compatere q; iuuenis fui. O quantū sensum tegit breuis ista responsio: quod metiri nequit nisi qui etatis huius bona probauerit ꝛ illius mala meminerit. Bono tuo igit gratulare q̄ꝫ q̄ꝫ illō quoqꝫ uerū sit q; sepe bona inuitis eueniūt ꝛ mala nolētibus: Uiro aūt bono ꝛ virtutū amico ꝛ passionū hosti: pluris est haud dubie dies vnus huius quod accusas temporis integer: q̄ꝫ illius alterius integer annus. ¶Do. Heu mihi nā senui. ¶Rō. Jam si perstas tibi quoqꝫ cum vulgo iure dicitur nō senuisse miserū sed virisse: ita ut hec sub vite finē tam inepte diceres: Parcite aūt iam lamētis querulū genus: ꝛ uolētes ite sub imperium nature nihil flendū quod illius immota lex statuit. Quid naturale autem magis homini nato q̄ꝫ viuētez senescere: senem mori? At uos cōditionis immemores utrūqꝫ respuitis: cum uel alterum uel utrunqꝫ necessario obeundū sit. Q; si neutrum uolebatis: ꝛ tertio abstinendum erat: nascendum mihi credite nō fuit. Patimini senescentibus statim membris aios aliquando senescere: neqꝫ semp in uobis puerbiū uerum sit: Posse vnū animū corpora multa consumere: sinite sine murmure corpus: simul atqꝫ aiuz ad extremū ferri: simul intrauere: simul exeant: neqꝫ altero ad metham pperante alter retrorsum niti uelit alterūqꝫ retrahere: frustra tergiuersamini: ire oportet: nec redire licet nec subsistere: Idqꝫ uobis facilius debet esse immortalitatē anime ꝛ corporis instaurationē expectantibus: q̄ꝫ ceteris qui buscunqꝫ quib⁹ uel horum alteꝝ defuit uel utrūqꝫ Frustra inqꝫ obluctamini humanumqꝫ iugum qō nascēdo subijstis excutitis. ¶Do. Senui ꝛ vires corporis iminute sunt. ¶Rō. Si aucte vires animi: bene est: feliciter permutasti. Maiora enim gesta esse semper ꝛ geri posse animi viribus q̄ꝫ corporis: Nemo nisi animi inops est qui nesciat: Sin vires etiam animi ut sepe accidit: per ignauiaz decreuere: fateor: inutiliter viristi: tuū crimē nō etatis. ¶Do. Senui ꝛ res meas agē nequeo. ¶Rō. Si quid animo sit agendū tanto id a sene melius fieri constat: quanto ꝛ experientie: illi plus est rerūqꝫ notitie ꝛ passionuz minus ac malis vinculis expeditior animus: At reꝝ alias nō agere senez decet: sed egisse cui corpore⁹ labor omnis a tergo est: Cui si nunc etiam inberet nec auelli vult ridiculū illud antiquū renouat Romani senis: qui iussus a principe fori laboribus abstinere quorū ferias imbecillis hinc etas: hinc fortuna opulens merebat: sic indoluit ut se quasi mortuū fieret atqꝫ ab omni familia fieri uellet. Mirus senex qui quietem ceu speciem mortis horreret: cum nihil seni aptiꝰ quiete nihilqꝫ sit turpius sene laborioso ac sollicito: cuius vita omnis tranquillitatis exemplar esse debet. Didicisse ꝛ potes a philosophis: quid est illud quanqꝫ optabile senibus bonis viuere: vita ut memorant peracta: qua maxima tamen pars mortalium inexpleta moritur. ¶Do. Senui ꝛ repente fugit etaꝝ mea. ¶Ratio. Forma: ualitudo: uelocitas: vires: uestra fere oia fugiūt: virtus manet nec cessura senio nec morti. Illi vno bono stabili ab initio insistendum erat: si neglectum fuit difficiliꝰ ad extremū fateor: sed virtutis studiuz nulla etas respuit: immo quo difficilior eo clarior virtus. Multi nosse seipsos ac sapere vix tandē in senio cepere: serum quidē at intempestiuum minime: ꝛ si enim non iam vite desinenti at instanti saltē morti utile: Cui hercle vni bore ut sine horrore mestitiaqꝫ trā figi posset si non ultimū modo sed totū vite tēpus impenderetur bene nisi fallor: impensum eēt: Haz nec frustra nascitur qui bene morit: nec inutiliter virit qui feliciter desijt. ¶Do. Senui iam vicina mors est. ¶Rō. Mors eque omnib⁹ vicina eē potest: ꝛ sepe ibi quoqꝫ vicinior est ubi videtur absentior. Nemo taz iuuenis qui nō possit hodie mori: Nemo tam senex qui non possit annū viuere: si nil aliud q̄ꝫ senectus icidat. ¶Do. Prorsus senui. ¶Rō. Immo maturuisti: an hoc defles: an poma cum maturuerint querātur? si sensus illis ac ꝛmo datus sit ꝛ non potius gratulentur se ad id peruenisse ad quod nata erant. Est ut ceterarum rerum sic etatis maturitas quedam que senectus dicit: quod ut ita esse videas ꝛ etas ꝛ mors iuuenū acerba quidem ꝛ dicitur ꝛ acerba est: Acerbitati autē obiecta maturitas que cum in pomis ac frugibus bona sit: quid nisi in homine sit optima: non q; nesciam anteqꝫ matureſcant multa marcescere: ea vo non etatis culpa sed peruersitas est nature: nō quidem omnium sed multorū qui ad bonum nati magno nisu in aduersum tendunt. Maturuisse igi

uoluptatibus que nec minores ꝛ profecto stabilio
res sunt: nec vnq̃ fugiũt nisi cũ anima: huic herẽt:
hãc sequunt: At corpee uoluptates uenientes cul
paz ferunt abeũtes penitẽtiam pudoriscꝫ ꝛ dolo-
ris materiam relinquũt. Dis te explicitũ ac liberũ
gaudere debes: ꝛ liberatrici tue gratiam habere
que te manibus tuorum hostiũ eduxit tibiꝫ debi
tũ munus sed neglectum dilatũqꝫ suscepit. ¶ Do.
Senui solitisqꝫ uoluptatibus careo. ¶ Rõ. No-
uis assuesce: habet ꝛ senectus uoluptates suas: q̃s
gustare ubi ceperis: que nunc doles amissa fastidi
as ꝛ reuerti nolis. ¶ Do. Senui ꝛ icanui. ¶ Rõ.
Boni senis uerenda canicies plus habet: nõ mo-
do auctoritatis sed honeste ẽt uoluptatis: q̃ fede
oẽs iuuenuz illecebre. Neqꝫ vo mutati coloris te
peniteat: Nã quis tã corrupto sensu tãqꝫ obliquo
potest esse iudicio: ut nõ cãdidoꝝ calathos liliorũ
q̃ nigrantiũ carbonũ cistas aspicere: seqꝫ si trans-
formãdus sit: cygno similem malit esse q̃ coruo?
¶ Do. Senui ꝛ squalentes arant vultum ruge.
¶ Rõ. Et tellus arata fructũ fert uberius: ꝛ vite
maturiores fructus bene culta in senectute ꝓue-
niunt. Ruge te offendunt oris: vultũ animi cõpo-
ne: Non illũ ruge occupãt: nõ uariant anni nisi ut
formosior sit indies: Deniqꝫ semꝑ te si nõ tu eũ ne
glexeris honestabit. ¶ Do. Senui rugisqꝫ ꝛ iform
mi situ obsit⁹ vir me ipsum agnosco. ¶ Rõ. Hoc
tibi iam ab initio euẽtuꝫ dixi: minus quidẽ auide
speculo imminebis: minus tuis forsitã: min⁹ haud
dubie mulierclarũ oculis placebis: quib⁹ placere
uelle maior ue uanitas an libido sit nescio: At qui
fidem: qui cõstantiã: qui grauitatẽ: qui prudẽtiam
querũt: certi⁹ inter has rugas q̃ in planis ac mol-
libus mexillis se quod cupiũt reperturos sperẽt.
¶ Do. Senui melioꝝqꝫ post tergũ etas remanet.
¶ Rõ. Immo deterioꝝ: Nõ semꝑ que delectant
magis atqꝫ optantur meliora sunt: Multi malum
suum concupiscũt: qõ nõ esset nisi quia illud Saty
rici ueruz est pauci discernere possunt uera bona.
E ¶ Do. Senui ꝛ letiores abiere dies. ¶ Rõ. Om
nium ferme dies temporum inter se simillimi: ani
mi hominum diuersi: quin vnus idẽqꝫ anim⁹ secuz
discoꝝs: hinc iuuẽte furoꝝ: hinc impatiẽtia senecte:
talibus vitã impleuere iudicijs: ut melius putet
esse qõ peius est optimumqꝫ quod pessimũ. Cete-
rum dies omnes in se boni: Bonus enim rex est ꝛ
cõditoꝝ seculorũ. Itaqꝫ hic feruidus: hic gelidus:
hic siccus: hic humidus: hic nubilus: hic serenus:
hic turbidus: hic tranqllus: si ad vniuersi decorez
natureqꝫ ordinẽ aspicias boni oẽs: Ad uos autez
uestrumqꝫ iudicium relati: ex equo ꝓpe oẽs mali
mesti: dubij: solliciti: laborioſi: anxij: amari: queru
li: flebiles: erũnosi. In his tu mihi nescio quos no
minas letos dies: qui dũ aderãt: tristes lamẽtisqꝫ
suis pleni erant: nũc ut leti videantur: nihil est cau
se nisi q̃ abierũt: quodqꝫ illis preciũ desideriũ ti-
bi auget irrediturꝰ: multaqꝫ secũ tibi olim segnius
forsan amata rapientes: Stultus enim nihil pene
amat nisi quod perdidit. ¶ Do. Senui: O si dila-
psa redeat iuuẽtus. ¶ Rõ. O nõ minus stultum
q̃ inane uotũ ut tu sentis: At si altius aspires: non
inefficax: redibit enim in tempore: ꝛ ut scriptum
vides: Renouabit ut aquile iuuentus tua. ¶ Do.
F Senui ꝛ etas bona retro est. ¶ Rõ. Dis etas ut
bona bonis: sic male viuẽtibus mala: utriscꝫ autẽ
breuis: prorsus ꝛ extremo ꝓrima est: ubi nos ma
net hinc bonorum merces: hinc suppliciũ malorũ
que nã hec igitur etas bona: ubiqꝫ aspera sempꝫ
fugax: nisi q uantũ ad eternitatẽ via est? Alioquin
ꝛ si dulce aligd inesset oẽm fuga dulcedinẽ extin-
ctura videret: Quis enim fugiẽs deguſtat? Fugiẽ
ti Dario fetide atqꝫ obscene potus aque suauissi-
mus fuit. Sitis ut putat Cicero: ut ego sentio: gu-
stũ metus extinxerat. Urgebat in tergũ Alexãder
victor: Uos a tergo rapidum tempus premit. An
ni celeres precipitescꝫ dies: hore uolatiles: Ante
oculos aũt mors ẽ: nec artatis reditus: nec impul
sis mora: nec preuentis est transitus. Cie hui⁹ tot
difficultatibus tantisqꝫ terroribus obsesse: que nã
queso pars bona est? sed intelligo: nempe etatem
probris ac libidinibus aptiorẽ bonam dicitis. Est
hic quidẽ fandi mos ut bonum dicatur quod affe
ctui intentis aptissimum est: q̃uis effectus ipse sit
pessimus: Sic catenã predo captis insontibus: sic
tyrannus arcẽ libertati plebis impositam: sic uene
ficus presentaneum aconitũ: sic siccarius pugionẽ
promptũ cedibus bonum uocat: Sic uos igiꝭ eta
tẽ bonã que ad id scilicet qõ maxime cupitis apta
est uocatis. Itaqꝫ neminẽ istorũ qui annos irredu
ces deplorãt: Pueritiam quidem uel infantiaz vi
deas optari: que profecto optime partes essent si
abesse q̃ longissime a senio bonũ eẽt: ut memorãt
sed nec adultam ac solidã iuuẽtutẽ nec incipientez
nec adhuc vir idẽ senectã pessimã oẽs ꝛ periculo-
sissimã vite partem: adolescentiam requirunt: O
quintũ ꝛ vigesimũ annũ dicũt: ubi te reliquimus:
ne quẽ lateat q̃ uos preteritarũ peniteat feditatũ
qui nõ nisi tempus apprime illis idoneũ exopta-
tis. ¶ Do. Senui: cur non cũ Virgiliano rege su- B
spirẽ: O mihi preteritos referat si Juppiter ãnos.
¶ Rõ. At nil tale suspirantẽ legim⁹ Socratez nil
Platonẽ: nil Fabiũ: nil Catonẽ ꝛ fuere senes: Sed
sunt fateoꝝ sapientes regib⁹ rariores. Itaqꝫ si rex
Euander fuit sapiẽs nõ eque sane illud Euandriũ
suspiriũ iã cõmune nostris senib⁹ vulgatũqꝫ: Sur
dam stulti senes ꝛ pfugam adolescentiã reuocãt
ac suspirant: Nec suspirijs tantũ seu tacitis uotis
sed medicaminibus irritis atqꝫ inani artificio na-
ture vis affertur idomite: Qua in re facete admo
dũ lusit Hadrianus princeps canescenti cuidam
cui aliquid negauerat: eundẽ postea ad easdẽ pre-
ces medicato interim crine redeuntem ita repulit:
Uade inquit hoc iam patri tuo negaui. ¶ Doloꝝ.
Senui: o si mea nũc redeat iuuẽt⁹. ¶ Rõ. Reuer-
surã modo illã dixi: iam reuersam dico. Si tã faci
le uotorũ oium compos fias: nihil incassuz uoles:
pauper certe diuitias optare põt: libertatẽ seruus:
speciẽ deformis: sanitatẽ eger: fessus requiẽ: exul
redituz: At iuuentam optare uerus senex nequit:
Puerile potius uotum est. ¶ Do. Senui: heu cur
tam cito dulcis me iuuenta deseruit. ¶ Rõ. Nun
q̃ nõ cito deseruit quod iuuabat: nunq̃ non ꝓpe
pere affuit quod angebat. Uanũ autem est optare
quod haberi nequit nocuitqꝫ habitũ ꝛ si redeat no
citurum sit: sed iam parce suspirijs: dũ hoc animo
fueris citocan⁹ fieri potes: senex nunq̃ desideriuz
enim iuuentutis in sene quid est aliud q̃ quedam
pueritia senectutis? ¶ Doloꝝ. Senui icuruatusqꝫ
sum. ¶ Ratio. Jam iam terraz aspice: vnde uenis
ꝛ quopgis cogita: hinc egressus: huc redis. Na-

scabies occupat. ℂ Ratio. Totũ te: uerũ est id qui dẽ metuo: sed plus est fortitã q̃ q dicere uoluisti: totũ eni corpus intelligis: sed est uobis inuisibilis animorũ scabies cupiditas ac libido ⁊ prurit⁹ qui dã ulciscendi querendiq̃: qui quo magis scalpitur acrius estuat: hũc nec tolli nec leniri poscitis nec sentitis quidem: tanto minor uobis est semper uestri cura q̃ corporis.

ℂ De vigilia. Dia.LXXXVI. ℂ Do.

A Dormire non possum. ℂ Ratio. Uigila ⁊ d gaude vite tibi tps auctũ. Inter obdormire enim atq̃ emori qd interest nisi q alter tpalis ppetuus alter est sopor: Itaq̃ nescio an nõ satis ppie ⁊ sõnus breuis mors ⁊ mors sõnus lõgus siue eternus dici possit. ℂ Do. Sõnũ pdidi. ℂ Rõ. Nõ vi qdez sed blanditijs repetẽdus est si incũbas perdis operã: cogi nequit: age aliud: da requiem temporibus tuis: animo curas leues: improuisus aderit: facile animis uagis ⁊ corporibus fessis obrepit. ℂ Do. Sepe mihi somnus interrũpitur. ℂ Ratio. Fac quod solitus ferẽ Augustus Cesar lectoribus aut fabulatoribus accersitis: interruptum reintegra: Sin grauioribus curis hoc accidit: pone illas: hũc receperis. De huiusmodi enim loquebaẽ Maro ubi ait: Salubres curas sõ B nos abrumpere. ℂ Dolor. Somni requiez amisi. ℂ Ratio. Et terrorẽ somniorũ nocturnosq̃ metus q̃uis enim sapientis meliora fantasmata. Aristoteles opineẽ: ⁊ uerum sit: tamen ⁊ vir ille ingenio eque magnus ⁊ imperio: Ille autez alter sanctitate ⁊ patientia eque insignis: de quib⁹ pauloante simul dirimus: somniorũ graues sensere molestias. Nam quid alij sentiant quisq̃ nouit in se: ⁊ lectulum proprium suarum testem habet illusionũ atq̃ ambagũ ⁊ formidinũ. Certe horũ alter tẽpore extremo per somnium exterreri solebat: sicut de illo scriptum est: Alter ut dirisse dudũ videor dum deocio ⁊ quiete dissererẽ: iter ceteras vite molestias queriẽ q terreant eum somnia ⁊ visiones horrore cõcutiant. ℂ Do. Solito minus dormio. ℂ Ratio. Solito igitur magis viuis: Nempe q doctis placet: ut mors somnus: sic vita vigilia est. ℂ Do. Somnũ morbus expulit. ℂ Ratio. Sanitas reducet. ℂ Do. Somnũ amor exclusit. ℂ Rõ. Bis rem vnã dicis: Morbus est enim amor ⁊ morbor maximus. ℂ Do. Somnũ metus extinxit. ℂ Rõ. Securitas suscitabit. ℂ Do. Somnũ senect⁹ eripuit. ℂ Rõ. Mors vicina restituet.

ℂ De ingetudine somniorũ. Dia.LXXXVII. ℂ Do.

A Omnijs inquietor. ℂ Rõ. Si uerũ est qõ f sapiens quidã ait: Multas curas sequuntur somnia: quod uestri quoq̃ approbant auctores radicẽ mali amputa: curas pelle: somnia quoq̃ pepuleris: Quo enim queso tot curas ⁊ tã nihil profuturas in tam breui vita: de qua iam ab initio promissum est: quid torqueri iuuat ⁊ turbidam curis vitam ⁊ infestam somnijs quietem uestra uobis facit amẽtia? Diuinã prudentiã uestro vultis superare consilio: neq̃ sentitis ut ex alto uestre ridenẽ insanie uestreq̃ deliberationes illo de tempore quod nõ solũ extra uestrũ arbitrium: sed etiam extra notitiã uestrã est. Neq̃ auditis Flaccũ exclamantẽ: Prudẽs uẽturi tẽporis exitum caliginosa nocte premit deus: ridetq̃ si mortalis ultra fas trepidat. Omne tẽpus in uestram trahitis pernitiem: de preterito mesti: de presenti anxij: de futuro pauidi trepidiq̃: deq̃ bis curis supuacuis dignos metitis manipulos: laborẽ vigilãtes: cõsopiti somnia. Sin illud forte uerũ est q uacãtẽ quo q̃ curis aiam inquietã somnijs esse uel natura hominis uel peccatũ cogit: Nõne cũ ex mille sõnijs nec vnũ uerũ eẽ uez sit: postq̃ alterutro falli oportet: satius est inquietari somnijs q̃ mulceri: ⁊ amara somniare q̃ dulcia: mesti enim somnij fallacia leta est: leti autez mesta. ℂ Do. Somnijs fatigor. ℂ Ratio. Sperne totã hanc ineptiã ⁊ quiesces: si id nequis his te solare comitibus qui similia passi sunt: his duobus nominatim quos modo dicebam dũ de vigilia quereris.

ℂ De celebritate nois iportuna. Dia.LXXXVIII. ℂ Dolor.

Celebror sum q̃ uellez notiorq̃. ℂ Ratio. A c An tu hoc spernis quod maximi exoptarũt duces ac principes: philosophi ⁊ poete? quid enim tot laboribus: quid tantis bellis ac studijs agiẽ: nec aliud isignes artifices moliũtur? Declarat hoc Phidias in Minerue statua: quod opus oium que hoium manibus facta sunt: pmus aut inter prima posuerim: nisi cũ aliquid inscribere uetitus fuisset: vultũ suũ clypeo statui sic insculpsit: ut ⁊ ab oibus nosceretur: ⁊ cõuelli ide nisi toto opere dissoluto nullo posset ingenio: nosci in premiũ sui laboris optabat. Sigs eni nõ famã sed pecuniam cogitare direxerit artifices: in cõibus fortasis assentiar: in illustrib⁹ negez. Multa sunt rei huius indicia: sic cũ iactura tẽporis damnoq̃ etiam sepe operi insistũt: ac ne quid fame excidat lucruz spernũt. Lõprobauit hoc maxime nobilis illa constantia eoz quatuor artificũ qui ad famosissimuz illud opus q̃ Artemisia Carie regina dilectissimi cõiugis memorie extrui fecit magno precio acciti: cũ ante perfectũ opus obijsset regina ipsa vñ operis preciũ sperabaẽ perstiterũt tñ vnanimiter in finẽ nil iã aliud q̃ suũ decus ⁊ facti memoriã cogitantes: proinde oẽs hoies claritatẽ famãq̃ desiderãt: Solus tu ne paruo illas tedio emptas uelis? ℂ Do. Immo ⁊ ego apud posteros clarus esse cupiã: inter coetaneos recusem. ℂ Rõ. Quid ita cũ B maius eoq̃ difficili⁹ ac rari⁹ sit obstãte que presentiũ famã iterpellat inuidia? ℂ Do. Quia inter abũtes mera est gl'ia: nullus obstrepit: nullus obstat: inter pñtes aũt ⁊ ptradictio ⁊ labor: magnus eniz labor est magne custodia fame: ut nõ inelegãter ait qdã. ℂ Rõ. Nimis aut delicat⁹ aut segnis es qui sine labore magnũ aliqd speres cũ pro minimis tot se offerãt labores. ℂ Do. Ego vo nõ la- C bores respuã sed tedia: Nã qs ferat assidue visitari: obsideri: posci: exagitari: ⁊ sui interim negligẽtẽ totos dies ac magnã breuis vite partẽ alijs dare: ut tua necessitate posthabita aliene iseruias voluptati: qõ malũ si ab initio icidisset: nunq̃ ad hãc ipam famã que me cruciat uentũ eẽt: sed ⁊ nũc preclaros animi conat⁹ ⁊ egregia potẽs est ipedire negocia iportunũ. ℂ Rõ. Id qdẽ ita esse nõ nego durum certe sed tolerabile imo ⁊ iuidiosuz ⁊ optabile: Ceterũ utcũq̃ tuo iudicio acceptũ erit pene ineuitabile: Nã que ad euadẽdũ via: nisi uel supbia uel ignauia? Altera honestum desideriuz te petẽtium arcebit: altera etiam extinguet. Si quod est

tur debes si quid in te succi nobilis fuit:iam messoris tui manum securus expecta. Non mors illa quā metuis sed laborū finis ac principiuz vite est: non mors inq̄z sed difficilis vite terminus:ad quē pauci tranquilla nauigatione perueniunt: sed pene omnes nudi flentes ac naufragi:Tu per mediā senectutem leue iter in finem prospero agens uento e multis rerum fluctibus portū subis:Subducenda iam fessa puppis in terram tibi: t quocūq̄z te flexeris de fine cogitandum:idq̄z utilius fuerit q̄z etatē bonā:quod stulti solent: t naturam mr̄z optimam accusare.

¶De podagra. Dia.LXXXIIII. ¶Do. Urpi torqueor podagra. ¶Rō. Nesciebas senectutis morē? Incomitata non uenit:magnaz sepe morborum aciem ducit. ¶Do. Podagra crucior molesta. ¶Rō. Extrema t ignobili parte corporis laboras: quid si nobilissimis laborares corde uel capite? ¶Do. Pigra coherceor podagra. ¶Rō. Uaga mēs hominis freno eget:hunc paupertas tenet:illum carcer aut grauior morbus:Ludēs te pedib⁹ alligat fortuna:non podagra:sed pedice sunt:iam discē consistere. ¶Do. Podagra inutilis factus sū. ¶Ratio. Ad cursum credo uel ad saltū:ad choreas: ad palestram:an te autem ad hec natum putas? Ad alia si nescis altiora quedam officia natus es:que si caput non egrotat exequi nil prohibet:Studere licet artibus ingenuis:dare operam pietati:seruare institiam t fidē:fragile corpus t fugacem mūdum spernere:odisse vitia:amare virtutes: colere amicitias:consilio patriā iuuare:Hec sunt viri boni munimina:quid hic pedibus loci est? ¶Dolor. Debilitatus sum podagra. ¶Rō. Pugnare cum hostibus forsitan morbus uetet:nō cū vitijs quod neq̄z facilius t certe crebrius est bellū: Et qd scimus an hic ipse dolor corporis cōtra quem dimices tibi ad exercitiū animi datus sit? ¶Do. Pedibus consistere nequeo. ¶Rō. Uide quam de reliquo edificio spem habeas:cuius fundamentū taz inualidum sentis. Uigila ne te incautum oppmat ruina:Contrahe sarcinulas teq̄z ad migrandū para. ¶Do. Podagra me ingens habet. ¶Ratio. Solet hic morbus:ut perhibent diuitias comites habere:En tibi remedium aliud:Bene spera:aut languoris amaritudinē opum dulcedo solabitur: aut inopie pellet asperitas:ita uel solatium aderit uel finis. Si hec fallunt ueniet que non fallet:Illa vite malis omnibus finem dabit. ¶Do. Pedum premor egritudine. ¶Rō. Si salutem cupis: aut pauper sis oportet:aut ut pauper viuas. Multos hac egritudine liberasse traditur paupertas uera defecatrix corporum:quosdam vo frugalitas quā uoluntariā seu fictam t imaginariam paupertatez dixerim. Uidisti aliquos perpetua vini abstinētia curatos. Ita fit:Dolor dolore:clauus clauo pellit ut antiquo dicit puerbio: Uix molestū aliquid sine molestia curatur. Ut preterea cū hoc morbo cū q̄z alijs multis pacem habeas:nō baccho solū sed t ueneri bellū indixisse profuerit. Sed quid agimus:animorū remedia promisimus nō corporū? Habes tamē quā puto vnicā morbi huius curam Hāc si pbas:utere:Si minus:nō te fallant opifices fomētorū. Patiētia enim in aduersis efficacissimum atq̄z optimū t sepe vnicuz remedij genus

est. ¶Do. Podagre vitio curuatus sum. ¶Rō. Ad iter inhabilis:minus idoneus ad laborē: non ineptus ad reliqua gerere:nō rei modo familiaris sed reipublice t fumi:si ita sors tulerit:imperij curaz potes. Itaq̄z memorandū ualde Septimij Seueri Romani principis dictum vnuz: qui senex ac podagricus:dū cōiurationem nobilium qui se viuo filium eius Augustum dixerant deprehendisset:comprehensis auctorib⁹ seditionis ac filio omnibusq̄z ante soliū eius affusis metuq̄z ultimi supplicij tremefactis ac territis: ipse manu ad caput relata:tandē inquit:sentitis caput imperare nō pedes. ¶Do. Podagra me miserū miris modis torquet. ¶Rō. Noli solas asperitates rerū flere:sed memēto si quid dulce aut iucūdū tibi obtigit: quo incōmodū hoc solari possis. Unus ex multis pessimis vulgi mos est:ut in aduersis queruluz atq̄z impatiens obliuiosum in prosperis t ingratuz sit quo nihil iniquius fieri potest: Naz quis equis auribus audiat:exempli causa:uel Seuerum ipsum quem diximus de podagra: uel Domitianum de caluicio:quod egerrime dicitur tulisse:uel Augustum senem de sinistri debilitate oculi:uel Julium Cesarem de timore nocturno t quiete visis turbida: uel postremo alios fortunatissimos viros de vna seu de altera nature:si dici licitum sit:aut fortune iniuria sic querentes ut imperij atq̄z opum victoriarum ac tantorum ingrati atq̄z immemores sint honoruz dū se hoies meminerint:quos plenā perfectamq̄z felicitatē hic sperare demētie:sit amara dulcibus tēperare modestie:hoc podagre proprium:hoc morborū oium cōe remediū inuenies sanūq̄z cōsiliū sanctumq̄z fateberis:senis illius leta multa adepti:dura multa perpessi:qui bonis de manu dei lete acceptis mala queq̄z patienter suscipienda censebat:q̄uis mali aliquid dare uel facere manus illa nō nouerit sed humanā respexit opinionem. ¶Do. Podagra me in lectulo nodis insolubilibus pressum tenet. ¶Rō. Tam iacēte:stare animus pōt celūq̄z t terras ac maria pmeare.

¶De Scabie. Dia.LXXXV. ¶Do. Labie premor importuna. ¶Rō. Jam nō miror si angores meros egrefers: quando id luges cui dulce aliqd imixtū est. ¶Do. Graui uexor scabie. ¶Rō. Sūt qui hāc salubrez dicāt:Ego aūt ne tam meste rei letum nomen tribuam arrā potius salutis: siue ad salutem viaz dico:Mollis est qui asperitatez vie brevem respuit: cuius exitus sit iucūdus. ¶Do. Urida me,scabies exercet. ¶Rō. Jam horologio nō egebis: erit tecū que te noctibus excitet teq̄z honesto cuipiā forsitassis officio vigilē reddat:nemo tā piger quē nō scabies sollicitum faciat. ¶Do. Scabie torqueor. ¶Rō. Morbus ignobilis sed nobilis cura est:labor:estas:balnea:puigilū:dieta. Si nec ista profuerint:ad patientie medicinā recurrēdū erit. Illa oibus morbis utilissima est. ¶Dolor. Scabie crucior tediosa t feda. ¶Ratio. Neutrum nego: ubi ergo Publius molestum ocium podagrici pedes dixit me sinente potes addere:mestum negocium scabiosi manus:Sed qd dices:si quo fedior morbus:eo pulchrior patientia est? Quid si paruo ex malo bonum ingens elicis? Hec nimirum vna est rerum que contemptum corporis maxime pariūt quo nihil est melius mortali. ¶Dolor. Totuz me

At ſtrepitū illum oēm ꝛ ꝓfuſas uoces ſi vitare ne-
queas: uetitū tm̄ auriḇ ꝰ excipe: idq; non aliter q̄ꝫ
mugitus boum aut balatus pecudū aut urſorum
murmur: quid enim niſi beluarum uoces ſunt uel
inertium uel ferarum? ¶ Do. Vulgi fragore ꝓturbor. ¶ Rō. Finge aio te aquarum exundātium ac
ſcopulis illiſarum ſonitum audire: ꝑſuade tibi
eſſe uel ad fontem Sorgie ubi ingenti ſtrepitu ex-
horrēdo ſpecu lucidiſſim ꝰ amnis emanat. Uel ubi
Reatini gurgites quos Nar in Tyberim cōuehit
alto de colle deſcēdunt: Uel ubi ad ea que catadu-
pla noiant: ut ait Licero: Nilus ſe ex altiſſimis mō
tibus ꝓcipitat: Uel ubi ſimiliter: ut ferunt: Miſter
in Euxinū ruit. Deniq; ubi uel liguſtice rupes eth
neis fluctib ꝰ furenti auſtro: uel charybdis oblatrā-
ti Scylle Sicanis uorticib ꝰ torta reſpōdet: ꝓſuetu
do ꝑſtabit: ut quod tedioſiſſimū ſentis: quadaꝫ cū
uoluptate percipias. ¶ Dolor. Latratib ꝰ canuꝫ ue
xor. ¶ Rō. Qui vulgi latratus ferre didicit: nul-
los horrebit canes: Nā neq; taꝫ multi alij: neq; tā
rabidi aut mordaces. ¶ Do. Immitis equus ac
fremens: infidus ſeruus ac cōtumax: nō tm̄ tedio
ſed periculo etiā mihi ſunt. ¶ Rō. De utroq; aiali
quid ſentirem dixi olim ꝛ nil nūc muto. Addo ali
quid: ut vitare quidem poſſis equi tediū ſi nil alio
pedes tibi: ut ſerui aūt manus dare poſſunt: nec la-
mētis dignum quo carere ualeas cū uelis. ¶ Do.
Muſcaruꝫ tedio affectus ſuꝫ. ¶ Rō. Uide ne mu
ſcarum tedio muſca fias: ꝛ ab alio q̄ꝫ a deo creatā
muſcam credēs in illius qui muſcarum ꝓnceps di
citur poteſtatē uenias: Quod affecto cuidā tedijſ
ſimilib ꝰ accidiſſe: auctor eſt Auguſtinus: ꝓncipiū
illud Joannis famoſiſſimum exponens: Et muſca
ꝛ pulex: ꝛ bruchus: ꝛ culex: ꝛ cinifex: ꝛ locuſta:
ceteraq; hmōi creata non ſine certa cauſa ſunt ab
illo qui vidit cūcta que fecerat ꝛ erāt bona ualde:
Et ſi nulla eſſet alia: illa ſola ſufficeret: ut his ar-
mis humana ſuꝑbia domareť. Potuit enim deus
Egyptijs leones tigreſ uel draconeſ immittere: mi
nuta ꝛ vilia imiſit animātia: quo clarius ꝛ celeſtiſ
potentia ꝛ terrena fragilitas nota eēt. ¶ Do. Pu-
licibus inquietor. ¶ Rō. Sanis cogitatib ꝰ cōquie
ſce: cogita nihil mali ꝓter peccatū homini cōtin-
gere poſſe: Multis nō hec modo facilia ſed que vi
denť grauiſſima ꝓfuerunt: Quid ſcis an ſi pulices
abirēt ſopor nimi ꝰ aut male libidines ſubirēt? Lre
de bñ in oib ꝰ tecū agi bñ erit. ¶ Do. Nocturno pu
licū ꝑlio vict ꝰ ſū. ¶ Rō. Quid ſuꝑbiſ igit ̄ vmbra ꝛ
cinis: qd erigeris iers lutū a pulicib ꝰ vict ꝰ. Lōtra
deū calcitras: iumētū indomitū ac ſtolidū? ¶ Do.
Offendor pulicib ꝰ. ¶ Rō. Uis ne tu boies offen
dere a pulicib ꝰ te defendē viliſſimo ipar aiali nobi
liſſimum aggrederis ꝛ pulicū cibus boieſ uoraſ?
¶ Do. Pulicibus agitor. ¶ Rō. Terrena omnia
bois ad obſequiū facta ſunt. Pars ut paſcat: pars
ut ueſtiat: pars ut uehat: alia ut defendant: alia ut
exerceant doceantq; ꝛ conditionis admoneāt: que
dam denīq; ut delectent feſſumq; rebus aium le-
uent: quedam vo ut delectationem noxiam: fre-
nent ac ſalubribus tedijs cōtemptumq; huius lu-
cis ſimulq; deſideriū vite melioris incutiāt. Quā
tum enim queſo mors timeretur: quantum ue ſi te
dijs uacua eēt placitura mortalibus erat hec vita
cū tedijs plena ſic placeat: ſic habituſ timeať. Nec
vite iucunditas viuēti: nec amenitas vie ſemp eſt
utilis viatori: expeditq; nōnunq̄ꝫ durum aliqd oc
currere quo optabilior finis ſit. ¶ Do. Nocturne
aues flebilib ꝰ notis infeſte ſunt. ¶ Rō. Nō ut ar-
bitror philomena: que apud Virgilium flet noctē:
ramoq; ſedens miſerabile carmen integrat: ꝛ me-
ſtis late loca queſtibus implet: Dulcis enim flet ꝰ
ꝛ ſuaue carmen ꝛ delectabiles ſunt querele. Me-
ſtior te forſitan ſtrix offendit: neq; tam ꝓpric q̄ꝫ
poetarum carminib ꝰ infamis bubo: qui quibuſdaꝫ
tamen q̄ꝫ leti fuerit augurij apud Joſephuꝫ legis:
q̄ꝫuis utrunq; ridiculum: hinc ſpem ſcilicet metuꝫ
ue concipere. Nuius enim ꝛ multor triſtis aſpect ꝰ
ꝛ lugubris cantus at uterq; naturalis: non ſic ca-
nunt ut uobis aliquid nūcient: ſed qꝛ canere aliter
non norunt. Da illis philomene uocē flebunt dul-
cius: nūc nature parent ſue: Uos naturā ipſam ſu
perſtitionibus ueſtris: ut pareat cogere delirando
nitimini. ¶ Do. Proxima in turre pernox noctua
importuna mihi eſt. ¶ Rō. Noctuā inquietas no-
ctes Auguſto facere ſolitam audiſti: ꝛ quez queſo
uerebitur que mundi dñm inquietat? ¶ Do. Mu
res thalamum infeſtant. ¶ Rō. Quid ſcis an hoc
ipſo in thalamo exorti quem tu forſitan peregrin ꝰ
inhabitas: de te iuſtius queri poſſunt: qui natale il
lis aduena ſolū turbas. Sed omiſſis iocis horum
oium ratio vna eſt. Idcirco equidem bis infeſtam
vitam agitis: ut diſcatis alterā optare: At illic ani-
mum habeatis: ubi nec mures: nec fures: nec ara-
nee: nec tinee: nec dāna: nec tedia ulla ſunt. ¶ Do.
Procaces rane ac ſtrepidule tediū pariūt: cicade.
¶ Rō. Finge ſolatiū parere: ſolatiū erit: Opinio
rem quocūq; vult trahit: nō ut ueꝛ mutet: ſed ut iu
diciū regat ꝛ ſenſib ꝰ moderet. Inuent ꝰ eſt nup qui
rure habitās ad fugandas nocte luſciniaſ: ſaxiſ ar
mat ꝰ ſudibuſq; cōſurgeret: quo cum parū ꝓficeret
circūfuſas arbores iuberet abſcindi: ut uel ſic pre-
repto frōdēte domicilio abirēt: q̄bus manētib ꝰ abi
re illū oporteret: Jamq; importunis cantibus pul
ſus ſopor abijſſet: is tamen ꝓxime paludis in ripa
nocturnos ſtrepit ꝰ ranarum modulatiſſimā q̄ſi fi-
diū harmoniā icertiſſimus hauriebat: inhumanuꝫ
ferūq; hoiem virq; iter hoies numerādum ꝛ mori
bus q̄dem q̄lem audis forſitā ꝛ vidiſti: vulgaribuſ
tm̄ negocijs haud iſanuꝫ: qui nūc ideo ad memoriā
redijt ut ꝓſtaret q̄ꝑtum in reb ꝰ oibus poſſit opinio.
¶ Do. Ranarū ꝛ cicadaꝝ ſtrepitu offēdor. ¶ Rō.
Nō ille q̄dem ut offendant ſtrepunt: ſed nāe cōis
bñficio utunť. At hoc ipm ſuꝑbam ipatictiam ue-
ſtram ledit: ſicut reliqua quecūq; aliter fiūt dicunť
ue q̄ꝫ exigit oculoꝝ ueſtroꝝ atq; auriū voluptas.
Sed ut fabulā ueſtri erroris ad antiquas fabulas
remittā: cogita nūc uel ranas ſuā ueterē querelā ꝛ
ultricem latonā raucis vocib ꝰ: uel cicadas verſuꝫ
in ſuā ſpēꝫ Titonū ſtridulis plauſib ꝰ memorare: ſi
neſq; forſitā ſuū illas agere negociū ꝛ tu tuū ages.
Cur iniuſti nature ſemp accuſatores innocuis ani
mātibus ſuccenſetis nec aduertitis quāto maiora
ſunt tedia que viciſſim ipſi uobis ifligitis? Sileo
raptoreſq; urbiū ꝛ mille iniuriādi ledēdiq; artes:
mille violentias: mille dolos: quoꝝ pleni ſunt vici
omnes ꝛ compita. Taceo latrūculos toto orbe diſ
perſos ꝛ itinera interrupta predonibus: quibus
magna pars terrarum hodie inuia eſt: ſpectacula
mūdi pulcherrima ꝓrepta mortalib ꝰ: diſſimula-
tum illud ꝛ miſerrima iā conſuetudine roboratuꝫ:

Al'. Li. t° Liui°
B
L
D
E

remedium: urbium fuga est: q̄q̄ si claritas uera sit: nec fuga sufficiet: sequtur claritas possessores suos quocūq̄ prexerit: & ubicunq̄ cōstiterit secū erit: nec rure vnq̄ nec in siluis quidez desinet clarus eē qui in urbib⁹ clarus fuit: Nō pōt fame fulgor abscōdi: inter tenebras eminet & ad se oculos atq̄ animos trahit. Nunquid nō audisti Dandanum Brachmanorū senē pclarissimū ab Alexandro Macedone usq̄ ad ultimas Indorū solitudines: Cynicūq̄ Diogenē ab eodē usq̄ ad illud suū doliū quo pro uolubili utebat hospitio visitatos? Nūquid nō usq̄ ad squalidā ac desertā literni villulā a placatis sola virtutis ueneratione latronib⁹ Scipionē Africanū eūdēq̄ ab ipsis hostiū ducib⁹ usq̄ trāsmaria? Nūqd nō Titū Liuiū ab ultimis galliaꝝ extremaq̄ procul Hispania usq̄ ad urbez Romā? Nūquid nō deniq̄ sanctos pres usq̄ ad intimas & horrēdas heremi latebras a Romanis etiā Imperatoribus visitatos? Et sileo Salomonē: Immo vo quis vnq̄ vir clarus visitationib⁹ caruerit? Amici & noti mutuis alloquijs & pfabulationibus delectant: Ignoti aūt solo recreant aspectu. Habet enim viroꝝ illustriū psentia dulce aliqd: qđ nō sētit nisi ipse qui fruit: Hoc tu laborioſū ne dixeris operosū est fateor sed & gl'iosū. ¶ Do. Celebritate nois atteror. ¶ Rō. Si hāc vis abijcere: virtus abijciēda est cuius e radice oritur. Id si merito refugis: ferre hāc sarcinaz equo aio est necesse: ad quā multi ne quicq̄ oi studio viteq̄ ipsi⁹ ipēdio aspirāt: & tu forsitā aspirasti. Patere te videri ab his qui ſ̄ nisi te tuūq̄ nomē diligerēt: nō optarēt. ¶ Do. Multi me vndiq̄ usq̄ ad iportunitatē fastidiūq̄ cōcelebrāt. ¶ Rō. Quid tu igit: an ptēni malles atq̄ abijci? ¶ Do. Innumerabiles⁹ usq̄ ad tediū me honorāt. ¶ Rō. Tu vo dei munus agnoscito: Ille te honorat ut te illū & honorare delectet & inhonorasse peniteat: Quis honor & omne quodcūq̄ hoi ab hoie bonū fit a deo est. ¶ Dolor. Permolesta res est honor imodicus & crebra visitatio. ¶ Rō. Et hec fateor: at pdulces sūt hui⁹ molestie radices amor & ueneratio: Quis si ai gustū applicueris: bñ sapere incipiēt que molestāt: amara dulcib⁹ tēpera: nō in hoc tm̄ sed in omnib⁹ quecūq̄ fert pns vita: in qua non facile reperias mel cui nō sit admixtum fel: & sepi⁹ amara prepōderant. ¶ Do. Celebritate nimia fatigor. ¶ Rō. Sepe id quidē accidit: de quo questū diuū Uespasianū nouimus triūphantē: dū solēnitate pōparū expectatione ac tedio esset affectus increpātē seipsum qui triūphū nec sibi nec maioribus suis aut debitum aut speratū taz inaniter in senio appetisset. Quis aūt nō sit optanda celebritas per seipsa: ferēda est tamē & amanda. Cause ipsius virtus & industria neq̄ vnq̄ ut illa careas deserēde multo gloriosus est labor optabilior q̄ ignaua reges. ¶ Do. Salutatorib⁹ obuijs offendor. ¶ Rō. Habes hui⁹ quoq̄ tedij participē Crispū philosophū: Immo quez nō hēs preter illos qui ppl'arib⁹ auris ut Maronis utar uerbo gaudēt? Ille tū insignis q̄stus est. Credo ideo q̄ accutissimū virū: talis eni tradit: & suis studijs acerrime deditū salutatio crebra & improuisa turbabat: utq̄ idem ipse ait: pducebat ad mortē. Nihil est aūt qđ queraris: qđ optabas accidit notus in ppl'o ut esses aliogn tot salutatoruz incursibus nō pateres. Poteras latere: poteraſ gescere poteras qđ aiunt in gremio gaudere: qđ optimū vite genus aliqui diffiniunt: At uos magnis in urbib⁹ noti & clari esse vultis & ocioſi simul & liberi & tranqlli: quod nihil est aliō q̄ in magnis pelagi tēpestatib⁹ ut imobilis sis optare: Deniq̄ supbi fuerit obsequētiū amicorū uoces pati non posse equo aio: cū sint hostiū patiēda conuitia.

¶ De dolore ex malis morib⁹ hominū concepto.

Dia. LXXXIX. ¶ Do. Alos mores hominū egrefero. ¶ Rō. Si A
m charitate motus laudo: Si ira uel idignatione nō laudo. Quid ad te enim quibus moribus sint alij: modo tu sis bonus: An nunc primū intelligis vulgi mores: an tibi negocij parum sentis vitā tuaz componere nisi inuigiles aliene: & illud aggrediare qđ nec ars vnq̄ efficere ualuit nec natura: vnde nihil vnq̄ speres nisi tedia & labores? Fuerūt he tamē & philosophis cure: quoꝝ alter in publicū egrediēs semp flebat: alter ꝯ mores hominū ridebat: neuter sine causa: sed illud pictati: hoc supbie ppinquabat. ¶ Do. Quis enormes ac subdolos hos habitus ferat? ¶ Rō. Malo te per vim deboneſtari: ferres si necesse esset: qui spō te sua alios deformatos pati nequeas: sine illos idui ut libet: tu ut licet atq̄ ut decet induere: atq̄ ita te ulciscere: nō minus lasciuos oculos honesti habitus offendunt q̄ modestos inhonesti. Illi igitur uoluptatē consilio adhibeant suarū rerum: tu adhibeas honestatē. Nusq̄ alibi q̄ iter tenebras gratior lux: nusq̄ alibi q̄ inter vitia virtus est clarior: Quid q̄reris? aliena feditas tuo adijciet decori. ¶ Do. Quis hos morbos animorū atq̄ hoſ B
perferat iuidos? ¶ Rō. Linque inuidoſ sibi: neq̄ illis alīū cupias torторē: satis ipsi se torquēt & suis malis & alienis agūtur ac tabescūt bonis. Nō est compatiendū sponte languētib⁹: non sunt aūt contagiosi: ut corporū sic animorū morbi nō trāseunt ad nolētes: Immo vo nobilis aius vitiorum odio ad amorē virtutis accēdit. ¶ Do. Quis tot ferat insolētias? ¶ Rō. Humilitas eo acceptior quo plurib⁹ est obsessa supbis. ¶ Do. Quis tot fraudes q̄s tot artes auaritie: q̄s tot spēs libidinū? ¶ Rō. Que tibi merito displicēt declina: & q̄ in alijs dānas ne in te dānēt alij caueto. ¶ Do. Quis ſ̄ gule C
regnū? ¶ Rō. Maxime iter ebrios speciosa sobrietas: ubi eque boni oēs nullus excellit. ¶ Dolor. Quis tā multa mēdacia? ¶ Rō. Si mēdacio offēderis vitati stude. ¶ Do. Quis tot ubiq̄ tyrānides? ¶ Rō. Nō te hinc arma nec opes expedient sola vt⁹ est libera. ¶ Do. Tot⁹ orbis odio mihi est. ¶ Rō. Miserari miseros magis decet q̄ odisse: nisi ut dixi spōte sint miseri: q̄n tu mūdo suos mores linque: tuos reformare stude: & ab alijs euersos in teipsū oculos reflecte: sic & tediū euaseris: & cū mūdū nequeas: id qđ potes & debes temetipm corriges: non est quo te frustra natū credas si hoc feceris.

¶ De minutis tedijs rerū uariarū. Dia. XC.

¶ Do. Urbidos urbiū clamores rerum uariaruz A
t odi. ¶ Rō. Ruris silentiuz siluasq̄ ama: que fieri fugariq̄ nequeunt fugiēda sunt. ¶ Do. Uulgi pētionib⁹ fessus sum. ¶ Rō. Uulgo aures dū pbueris nō gesces. ¶ Do. Uulgi strepitu fatigor. ¶ Ratio. Uulgi uerba despicito: pene eniz q̄cqd vulgus loquitur aut nihil aut falsuz est.

minet: Nihilominus tamē cōmonitoriū existimeꝫ illius qui nullis obstructus causis ipse fons oium causarū est. Ille qdem ideo tonat in celis: ut tu in terris bene viuas ⁊ obliuione discussa irascentem dñm recognoscas: qōqz amore debueras saltē metu facias. Nolite q̄ri: oia eque bona ⁊ mala expedit uobis: mihi credite: ut sepius tonet: ⁊ q̄ sepe tonuisse memorie traditū est eo anno quo uerus dei aduersari⁹ ac pietatis hostis Domitianus iterijt: non ut exclametis sicut ille feriat iam quem uolet sed ut iram dei pijs lachrymis ac humili prece vincatis. ¶Do. Ebrioꝝ cōgressibus letitiaqz contristor. ¶Rō. Uinuz letificare cor hois ⁊ bacchum letitie datorez: ⁊ si Dauid Uirgiliusqz nō dicerēt: notum est. Et q̄uis illud quoqz uerum sit qō hoꝝ non facūdior sed sanctior uates ait: Fluminis ipetus letificat ciuitatem dei: plus tñ feruidi gaudij seu letitie gestietis: ut philosophi uocāt: pauca potētis vini dolia: q̄ multa nitētis aque flumina cōtinent: Fateorqz ebrioꝝ letitiā nil tristius: nihil opificibus ⁊ tabernarijs: quos merito ciuitatum facē Licero uocat: ineptius uel ferēdum tamen uel urbibus abeūdum uel foro saltem ac plateis ⁊ tabernarum scenis tanq̄ scopulis abstinēdum. ¶Do. Turbis premor frequentiaqz ciuium importuna. ¶Rō. Trux ⁊ inhumanum uotum est: optare patrie solitudinem quo ipse sis laxior: ob hoc enim illa olim ut nosti foror Appij Claudij mulctata: ⁊ illa innocēs ultimo apud scriptores celebrata est: ut vo istud iniquum ⁊ supplicio dignum: sic vitandi studio fastidij se turbis eripere: ⁊ si res poscat urbi cedere: modestum ac sapientibus usitatum est. ¶Do. Longo ⁊ segni iudicio laboro. ¶Rō. Ad quid inuenta transactio est nisi ut litem finiat ⁊ tarditatē iudicij antecedat? ¶Do. Mesto ⁊ turbido attero: litigio. ¶Rō. Pro te aptis epithetis usus es: ubi enim lis: ibi nec gaudium nec tranquillitas esse potest. Tu si litibus vis carere: litiuz comtem ne materiam. Auaritia lites parit ⁊ partas alit.

¶De terremotu. Dia.CXI. ¶Do.

A Terremotuz timeo. ¶Rō. Magnū fateor ⁊ nature parētis incōmodum: nec imerito a parētibus segregatum: Nēpe cūctis grauius sed rarius idqz remedij loco sit. Sepe qdem instās tonitru celi facies mesta p̄nūciat: terremot⁹ p̄sagiū nullū est. Et si eū Pherecydes aqua putei hausta p̄dixisse feratur: Adde q aduersus celi minas aliqō fortasse refugiū subterranee offerūt cauerne: q̄le illō legit Augusti Cesaris fulgura metuentis: qō adhuc Rome via cernit flaminia ⁊ nomē seruat auctoris: Contra terremotum nulle sunt latebre: nulla fuga: Quo enim extra terrā fugiat terrenus homūcio: aut qd fiet si ⁊ supra uerticem celum tonat ⁊ sub pedibus terra tremit: nisi forte qs in pelagus fugiēdum dicat: qō ⁊ celestis ⁊ terrestris uarietatis est particeps: ⁊ suis insuper motibus inquietum? ¶Me. Non tu mihi remedium das ut soles sed periculuz exaggeras. ¶Rō. Sētiebaz ita tibi visum iri: ⁊ sic haud dubie se res habet. Sunt que dissimulari queunt ⁊ uerbis extenuari: ut que fama terribilia visa erant: re ipsa nūc tolerabilia: nunc ⁊ contēptibilia videant: Id saue de quo agitur tale est: ut sua quadā vi humani eloquij argumenta discutiat: vnum est solamen ut dicebam raritas. Uidisti etatem pene integram terremotibus uacantez: quo in spatio innumerabiles obijsse non est dubium qui in vita solum rei terribilis nomen audierit: nullum res visa terruerit: alioquin quez non conspecta promoueant: uel antiqua illa: uel hec noua: quoꝝ uel in libris uel in animis hominum qui viderunt: memoria recens est: quando ⁊ olim vno eodēqz die motu horrifico ⁊ cōcussa Rhodus ⁊ noue insule profundo maris emerserunt: ⁊ uetuste urbes Asie duodecim corruerunt: nōnulle etiam terre hiatibus hauste sunt: Debinc eadem pestis in Achaia Macedoniaqz deseuijt: Demuz in Campania illa pulcherrima: non italie tñ: sed totius etiaz mundi parte circa Senece etatem: qui inter questiones naturales rei huius meminit: quando ⁊ Herculanum ⁊ Pōpeios urbes tractus illius nobilissimas: ipsam quoqz Parthenopem ea peste uexatam legis. An ne cuncta seqr que infinita materia est: nuper alpes aereas que ita los a germanis separant: quaruz motus insolitos Maro ait: ⁊ motas ⁊ multis in locis dissectas cernere potuisti. Et confestim postea ipsam urbiuz reginam grauiter agitatam usqz ad ruinam turrium ac temploꝝ aliquotqz alias humi stratas: morqz uelut perpetuo maloꝝ ordine germanie partem illam que nobilior habet: totam scilicet rheni uallē tremuisse atqz in ripis Basileam urbem funditus ⁊ octoginta eoqz amplius castella: vno simul temporis momento corruisse notū est. Horrēdum plane negocium: nisi arcem terribilium moꝝ teneret. Hanc qui timere desierit: nil timebit: utqz eleganter ait Flaccus: Si fractus illabat orbis in pauidum ferient ruine: Nam quid refert an in te lapis exiguus sic descēdat ut perimat: an te ingens obruat Apeninus: seu potius fractus orbis: ut est dictum: si utrobiqz nil amplius est q̄ mori: nisi quia quibusdam fortasse mors clarior videri potest que maiore infligitur instrumento. Hec tandem nostri consilij summa est quando ⁊ aduersus fulmen aliquid diximus eē remedij: ⁊ utrunqz uel obstando uel cedendo reliquis malis occurritur: contra hoc vnum nec fuga ualet nec ingeniū nec vis ulla: hūc qui vnus horribilia cuncta facit: ponendum ante omnia metum mortis: Aliquanto non inficior factu difficilius q̄ dictu sed nequaq̄ impossibile. Et quoniam ab hac peste: nec tempus ullum nec loc⁹ immunis est omnibus locis atqz temporib⁹ ad omnium que uel naturaliter: uel fortuito euenire possunt: tolerantiam preparandum armandumqz animum: qō nisi virtutis amor vitijsqz odium acceſſerit utiqz fieri nequit. Deniqz quando non celū modo quod in conitnuo motu est ⁊ elementa vndiqz comminantur: sed ⁊ terra cui insistitis ⁊ que periculorum omnium firmissimum presidium sperabat: ipsa quoqz concutitur: incolasqz suos fallit ac territat: ad celū animi uolatibus ascendēdū: Interqz hos rerum mor⁹ atqz boium omnē in illo spem habendam qui respicit terram ⁊ facit eam tremere: de quo scriptum est. Ego dñs ⁊ non mutor. Quisquis in illo uestigia deuote mentis affixerit: iaz in solido ⁊ in tuto erit: neqz amplius aut ipse mouebitur aut ullos metuet terremotus. ¶Metus. Nō possum terremotibus non moueri. ¶Ratio. Potes autem a terra oēm spem atqz omne desiderium remouere? Hoc fac ut securus viuas eaqz uel

Quis dignis queſtibuſ explicet aut humane pon
dus ignauie uerbis equet: q̄ pacatiſ quoq; re-
gionibus paſſim legitimus p̄dator occurrit: qui
ſollicitus viatorem exhauſtumq; laboribus ⁊ onu
ſtum curis ere ſuo ſpoliat: iniuſtiſſimi neſcio cuius
iuris obtētu: quo effectū ut q̄ amenissimū fuiſſet
orbem terrarū permeare: id alicubi piculoſiſſimus
ubiq; ſumptuoſum ac tedioſum ſit. Sic uestri p̄nci
pes ⁊ p̄es patrie: imo vo uestra patientia: uestri
mores libertatem publicam paruo p̄recio uendi-
derūt. Quid cuſtodias loquar ſuperuacuas ⁊ ob
ſtruſos paſſus ac ſuſpitionibus uarijs plena om-
nia: abſentieq; ſolatium vnicus litterarū cōmertiū
interdictū? Q̄ d'ipm q̄ mutari iā nō pōt: forti aio
ferēdū eſt: Uerū ut nature opera ferre nō renuat:
qui tot inſolentias: tot inanitates hominus: tot te
dia: tot rapinas pati ſolitus didiciſſe debuit: q̄ ini
que natura parens leuibus ex cauſis quotidie la-
ceretur: cum tot acerba ⁊ grauia pati homines ab
homine ſit neceſſe. ¶ Dolor. Magno torqueor ca
F lore. ¶ Ratio. Expecta: hyemis tedium hoc pulſu
ra feſtinat. ¶ Dolor. Frigore crucior importuno.
¶ Rō. Ecce tibi eſtas accelerat: huius ipſius alla
tura deſideriū. ¶ Do. Frigoribus urgeor. ¶ Rō.
Uix incōmodum inuenies: cui non inuenerit natu
ra remedium. Et ſepe vnius remedia multa ſunt:
Arcent frigus: tectus: ueſtis: cib⁹: labor: exercitiū.
Raro q̄ſq; frigore vincit niſi victuſ inertia. Piget
ignem inter remedia numerare. Magnum morta
lis ignauie argumētum. Nō tam facile vini e do-
lio imixta aqua linteo madēte detrahitur q̄ e tur-
ba hoium hyeme accenſo igne inertes a fortib⁹ ſe-
gregantur: Omnes eo confugiūt quibus nihil ſan
guinis neruorūq; animi eſt: videre licet ſed non li-
bet iuuenes noſtros ut formoſi videanē deformā-
tos abſciſſoſq; pubetē⁹ ſeſe ignib⁹ ingerēteſ: quā-
to erat honeſtius pudēda cōtegere q̄ ſe muſtis na
tibus inamenum narib⁹ nidorez reſpirare? ¶ Do.
Nūc tremo: nūc eſtuo. ¶ Rō. Credo id facile: mo
res noui: ⁊ te loquēte q̄ occurrit dicam. Recēs
at breuis hiſtoria eſt: Pater in gallijs p̄o capitali
cauſa cum adoleſcente filio comprehēſus: ⁊ p̄m ri
tum gentis in aenū miſſus ac decoqui iuſſus erat.
Cum forte igitur in aquā hyeme gelidam nudi ac
vincti pariter deſcendiſſent: cepit adoleſcēs treme
re: ⁊ frigus magna dentium colliſione teſtari: ubi
ſubiectis ignib⁹ cepit aqua feruescere: Ille lamētiſ
ac gemitu impatiētiaz caloris exprimere. Contra
imotus ad utrunq; ⁊ torno illum vultu reſpiciēs
ſenex: Uiliſſime ingt meretricis fili: nec frigus igit̄
nec calorem pati potes? Uerbū mali forſan ſed cō
ſtantis ſolidiq; animi dignumq; quo illeſus e uaſe
mortifero proſiliret. Ceteruz uestris nūc adoleſcē
tibus conueniētiſſimum: qbus nihil effeminatiuſ:
nihil eneruatius eſt: eſtate ſolem execrantibus ut
B athlantes ſolēt: hyeme ignem adorātib⁹ ut Chal-
dei. ¶ Do. Uix me tedio afficit. ¶ Rō. Delicati
etiamiu cūda faſtidiūt. At tqui niuem ſine uētis de
ſcēdentem quidam inter pulcherrima ponūt: Por
ro ſi quid eſt niue pulchrius: nil certe candidius.
¶ Do. Nūc eſtibus: nūc frigoribus nimijſ: nūc ſic
citate: nunc imbribus angimur. ¶ Rō. Impatien-
tiſſimum caloris Alexādrum ferunt: Nempe qui
⁊ dire ⁊ proſpere fuit impatiēs fortune: Cōtra vo
caloris ac frigoris patiētiam parem dant Hanni-
bali: Cur nō tu aliquam tibi uel diſſimilis partem
laudis arripias: eque ille utrunq; potuit ferre: tu
neutrum? Hoc uobis primū tribuit uoluptas que
emollit eneruatq; ⁊ ut uere dicam caſtrat aios: ut
non hoſtiles tm̄ gladios aut mortē ſed ipreſſiones
aereas formidetis. Clamo aūt ⁊ ſepe fruſtra qdē:
quoniam ſurdis clamo: Cinquite ſuū officiū natu
re: nihil ſine eternis agit illa cōſilijſ. Stulti ⁊ igna
ri: ne vna p̄orſus aque ſtillula plus minus ue q̄
expedit in terram cadit: ⁊ ſi non ſinguloꝝ libidini
at ſaluti oium conſulitur. ¶ Do. Hic luto: hic pul
uere: hic nubib⁹: hic uētis ac tonitru turbor. ¶ Rō
Atqui terre uarietas: celi uarietatē ſequit̄: Udus
aer lutū parit: ſiccus puluerē: ſic de motu aeris uē
ti de uaporib⁹ nubes: de uētis ac nubib⁹ tempeſta-
tes ac fulmina ꝓdeunt. Qui rerū cauſas nouit ⁊
nature ſe p̄rebuit: obſequētem cōſequētiaz effectu
um nō deflebit. Et de uētis ſz apud quoſdam ma-
gna ſit queſtio: nōne tamen tibi aer oi carēs uento
pene ſemianimis videat: ut non inepte quidam uē
tum animam dicant ſiue ſpiritum? Puluerem cer
te apud multos viris fortibus dulcez vides: Idq;
ut de luto etiā credi poſſit diuerſoꝝ operum vna
virtus efficiet. Tonitrua vo ⁊ cōcitatiores celi mo
tus: quid niſi cōminationes ⁊ monitus miſerātis
dei ſunt? qui certe nō minaret niſi amaret hominē
ſed feriret: cum multe ⁊ graues nunq; deſint ferie
di cauſe. Ad terrorem vo hec formidinemq; mor-
talium ſpectare: ſed ante alios illoꝝ qui rebellant
deo: nō ſolū nature gnarus meminit poeta: ſed ua-
tes illa etiā diuini cōſcia ꝓſilij que ait: Dūm formi
dabūt aduerſarij eius ⁊ ſup ipſos in celis tonabit.
Formidate uerū tonātem aduerſarij: enitimini in
grāz redire: ut amici dei effecti: nihil oīno niſi ei⁹
offenſionem timeatis. Hoc potius agite ⁊ quere-
las mittite. ¶ Do. Fuſco ⁊ nubilo cōtriſtor aere. J
¶ Rō. Nulla tēpeſtas durat: ⁊ ſereno nubes ſuc-
cedunt: ⁊ ſerenum nubibus frequēs imo iugis al
ternatio: ⁊ ferendum ſine queſtibus qd̄ tā breue
eſt. ¶ Do. Offendor nubibus. ¶ Rō. Offenſio
admonitio quedam eſt: ut iam hinc tibi ꝓideas
ne tenebras quas mometaneas egrefers: aliquā-
do ꝑpetuas patiaris. ¶ Do. Igne celeſti turbor ⁊
grādine ⁊ ꝓcellis. ¶ Rō. Hec ⁊ his ſimilia ad ti
morem ſalutiferum: uel ſi ſpernitis ad vindictam
ſūt. Audi vnum: Ignis: ſulphur ⁊ ſpiritus ꝓcella
rum pars calicis eoꝝ. Audi alterum: Ignis: gran
do: fames ⁊ mors: hec omnia ad vindictaz. ¶ Do.
Tempeſtatib⁹ turbor equoreis. ¶ Rō. Noli hic
naturam: ſed tuam uel ſtultitiam uel auaritiaz ac-
uſare: quis huc te coegit? ¶ Do. Tenebroſis nu-
bib⁹ ⁊ cōtrarijs uētis afficior. ¶ Rō. In tenebris
natus ⁊ in tenebris moriturus inter rerum cōtra
rios uētos viuis: Diſce q̄d ſemp pateris tandem
pati. ¶ Do. Tonitru ac fulmine q̄tior. ¶ Ratio. K
Plus hic aliquid q̄ tedium eſt: In primo equidē
metus ingens niſi ſtultis qbuſdam cōtemptorib⁹
In ſecundo aūt mors. Itaq; qbuſdā viſum eſt de
fulmine nō niſi inexptuz q̄ri. At qs oro niſi amēs
hec nō metuat: cum cautū apd̄ fortiſſimos hoium
romanos videat ueteri ſtatuto ut Comitia populi
Joue tonāte nō teneāt? Ceterū metus hic niſi ad
emēdationē vite ſpectet iutilis eſt. Quid ꝓdeſſe
enī pōt timor ubi nullū eſt remediū formidate rei
Huc uertēda res igit̄ ut ſz nālib⁹ cāis tonet ac ful-

luit sed humane: ut sic quātum te dñs tuus amet agnoscas ⁊ gaudeas. Ita enīz ut p̄clare ait Augustinus: demonstrauit carnalibus ⁊ non ualētibus intueri mente ueritatem corporeisq̄ sensibus deditis: q̄ excelsum locum inter creaturas habeat humana natura. Quid q̄ idez ipse uos qui hac sua dignatione tam mirifica angelis quoq̄ p̄tulerat: ipsos uobis angelos custodes adhibuit: ut modis oibus uestram inter creaturas excellētiaz demonstraret? Ait nēpe Hieronymus: tantam dignitatem esse aiaruz ut vnaquēq̄ ab ortu suo habeat angelum sibi ad custodiam deputatum. Paterna uere ⁊ plusq̄ paterna de uobis deo cura est: Et ut dictum Satyrici parūper inflectaz: Uere charior est illi homo q̄ sibi. Quis hec inter tristitie locus aut querele? Nō natura igit̄ uestra: sed culpa mestos uos ⁊ q̄rulos facit. ¶ Do. Mestum me originis vilitas ⁊ nature fragilitas nuditasq̄ ⁊ inopia ⁊ fortune aspitas ⁊ vite breuitas ⁊ finis incert⁹ facit. ¶ Rō. Multa studio cōquiris ut mestus sis: ōrio instanduz erat: ut honesto gaudio letus esses: Noui aūt mores: cupide malis uestris incūbitis. Proinde qō ad utilitatez originis attinet: aut corporis feditatez qcquid quorumlibet ingenijs acerbatum est: nō solum admota resurrectione illa quā uera mortalium fides sperat: ⁊ glorificandoz corporum nobilitate diluit̄: sed p̄senti etiam decore minuitur: interq̄ oia diuine manus opera singulari quadam hois maiestate: Naz quid ortus obscenitas humane detrahit dignitati? Nōne feda e radice p̄cere frondentesq̄ arbores: herbosum solum gratis vmbris uestiūt? Nōne fedissimo fimo segetes lete fiūt: nec fastidiū origo vilissima rei optime? Uos segetes dei estis: in area iudicij nētilāde: sūmeq̄ p̄uisfamilias in horreo reponēde: Terrestris fuerit origo: q̄q̄ nobilis ac celestis ex pte sit: sed fuerit q̄liscunq̄ ortus: quantūlibet difficile incrementum: sedes ultima celū sit. Quid illa nuditas imbecillitasq̄ corporea multarūq̄ rerum grauis indigētia: que humane cōditionis infamie ascribūtur? Uariarum nōne artiū ac multiplici remediorum supplētur auxilio: ut magis ad gloriam hois q̄ miseriā trahi possit? O animātib⁹ ceteris ratione carētibus p̄ualidam cutim vngues q̄ ⁊ villos mater natura p̄uiderit: homini vnum reptorem oium cōtulerit intellectuz: ut illa scilicet alieno: hic suo quodam p̄prio ⁊ interno p̄sidio tut⁹ esset: Letera quātum nascētibus obtigisset: ⁊ nō amplius vnus hic tantū haberet: quātum viuēdo meditando q̄ sagaci assequi possit ingenio. Sic seruis dñs ac bubulcis si quid forte cibi nobilis largiat̄: suam cuiq̄ portiunculam assignat: uxori nihil: aut filio: ut illic hoc tantū: hi p̄o eoz captu plus minus ue percipiant: Sic illis frenū p̄eponit̄: his libertas: Animantib⁹ igitur que uel senio uel scabie depilata: aut caligantia oculis: aut pede clauda conspicimus: remedij nihil est nisi ab hoie conferatur: Homo aūt per se nudus ingenio uestit̄ atq̄ ornat̄: ⁊ si res poscat armat̄: Claudus atq̄ debilitatus equo aut naui fertur aut uehiculo aut auxiliantib⁹ bacillis innitit̄. Deniq̄ modis sese oibus adiuuat attollitq̄: quin amissis artub⁹: pedes ligneos: man⁹ ferreas: nasos cereos fabricari didicit: ⁊ fortuit̄ casibus obstare ualitudinē fatiscentē medicaminibus erigit: gustūq̄ torpētem saporibus excitat: visum languidum occularib⁹ refouet: qua in re maiorib⁹ uestris acuti⁹ cogitastis: qui uasculis vitreis aqua plenis: ut Seneca meminit: utebant̄: ppe delectabilis nature ludus: blāda parēs ac benigna: quod hinc filio eripit inde restituit: ⁊ cum tristem fecerit p̄solatur. Quid q̄ equus: bos: elephas: camelus: leo: tigris: pardus ⁊ similia quātarūlibet viriū cuz senuerint contēnuntur: cum obierint non sunt: cedunt senio: succūbunt morti: solum hoiem virtute p̄ditum: que hois solius est p̄pria: ⁊ uenerabilez senect⁹ ⁊ mors gloriosum ac felicē facit: trāsferēs non extinguēs: Et ad sūmam: aialia quedam robustiora sunt hoie: quedaz uelociora: q̄dam sensibus uegetiora: nullum dignitate p̄stantius: nulluz cui⁹ par cura creatori fuerit. Dedit sphericā capitis figurā effigiēq̄ sydereā: Pronaq̄ cū spectēt aialia cetera terraz: Os hoi sublime dedit celūq̄ videre iussit. Et erectos ad sydera tollē vultus: ut p̄clare ait Naso: dictum licet p̄us a Tullio: Dedit oc'os: dedit frōtē: in qb⁹ secreta ai relucerēt: dedit rōnez: dedit oziones dedit lachrymas: dedit risuz: affectū signa latētium: que q̄uis ad argumētum miserie qdam trahāt: q̄ flet⁹ p̄recor risus serus sit: Ortus enim statim flet: ante diez q̄dragesimum nō ridet: Id uel maxime p̄udēs aial arguit: uēturiq̄ p̄sciū: nō eqdē finis quē virtutis gubernaculo felicem dico: sed difficilem q̄ ingressus est stadij atq̄ instantium laboz: Deniq̄ quodcūq̄ robur est alijs quecūq̄ velocitas: quecūq̄ opportunitas: quecūq̄ cōmoditas tota hoi deseruit. Ille indomitos boues ad iugum: ⁊ feroces equos ad frenum cogit: Ursos vnguibus: apros dētibus: ceruos cornib⁹ metuendos: decus fecit ille mēsarū: Lynces: vulpes ⁊ infinita id genus: quia esui non erant usui pellis ac corij reseruauit: retibus maria: canibus siluas: uolucribus: celum omne lustrauit: Et quibus cuz nullum erat homini cōmertium: humanas uoces intelligere ⁊ humanis nutibus obsequi docuit: sic ex omni nature parte partium aliquid. Non est tibi bouis robur: at tibi bos arat. Non est tibi equi celeritas: tibi tamen equus ambulat. Nō est tibi herodij uolatus: sed herodius tibi uolat. Non est tibi elephātis aut cameli moles: sed ille tibi turrē uehit: hic sarcinam. Non est tibi cerui corium: non agni pellis aut vulpecule: sed illi hec tuo noie possidēt. An ne igitur his qui uos inopes taliū dicūt: haud inelegās responsum illud sit romani ducis: habere ista hoiem nolle: sed hec habentibus imperare? Et hec quidem modo breuiter: partim philosophice: partim catholice dixerim. Ad egritudinē vo animi: itu enim hanc philosophi appellant: ⁊ depellendam ⁊ tranquillitatem reuehendam prodesse nosse qd de primo Licero in Tusculano sub tertia luce disseruit: quid de secundo Seneca in eo libro quem de animi tranquillitate composuit. Festinanti quidem ad alia ⁊ spectanti methaz nō uacat vniuersa complecti. P̄o tempore igitur alligatum vulnus ostēsiq̄ medici aiorum quibus si hec nō sufficiūt uti queas: Jā tria illa que ultimo questus es: ne respōso quidem digna credidi: quando ⁊ aspitas fortune ipsa est de qua magna pars huius secūdi colloquij nostri fuit ⁊ futura est: ⁊ aspritatem ipsam breuitas lenire debet ac minuere: ⁊ incertum vite finem statuit natura: ut p̄sens semp aut p̄oximus crederetur.

tremente uel ruēte consistas. Stultum est firmam in re tremula spem habere.

¶De peste latissime seuiēte. Dia.XCII. ¶Met⁹.

A Estem latissime seuiētē horreo. ¶Rō. Et p hic quoq; nil amplius q̄ mortis est met⁹: quo deposito plena securitas parta erit: cū nō is magnis animis nō deposit⁹ modo sed ne ad missus qdem esse debeat: Nā qd minus viri est q̄ horrere cōia? ¶Me. Pestez timeo. ¶Rō. At qd aliō tibi si morieris ad usitatū genus moriēdi pestis addiderit q̄ ut comitatio⁹ moriare? Sin euaseris: ut dulcio⁹ vita sit: tot circūfusis erepta piculis si mori piculū nō natura est: neq; eni oēs pestis pimit: Aliogn ex hac peste nouissima cui⁹ par a seculis nō fuit: nullus hoiu⁹ euasisset. Euaserūt multi: qui meliuſ obijssent: hinc ut videſ fere solita nūc etiam mundus exuberat: quam nulla vnq; pestis: nulla mortis manus exhauriet tam concreta est.

B ¶Me. Pestē metuo. ¶Rō. Dic qō est ueri⁹: mori times: de quo nobiſ: ut te video in querelas pro nū anteq; res desinat disceptādum reo⁹: pter hoc enim qd est q̄ pestis nomen exhorreas: cū potiuſ: ut est dictū solatij genus sit perire cum plurimis? ¶Me. Pestē horreo. ¶Rō. Si ad hoc te humani generis charitas q̄dam trahit: est qō laudem: Nihil est magis hois q̄ humana incōmoda miserari. Sin tui tm̄: est qō arguā: Nā qd pestis nocitura mortali: nisi ut facias qō facturus es: nisi illō iter dāna cōnumeres: nō lugeri qō in talibus accidit: z feliciores censes qui multum fleti ad superos apud Virgiliū memoratur.

¶De tristitia z miseria. Dia.XCIII. ¶Do.

A Ristis suz. ¶Rō. Refert qua ex causa tristis sis aut letus. Jsta eniz ut alia multa in differentia dixerim que leui mometo possint esse bona uel mala. Tristitia nēpe de peccato utilis: modo ne despationi surrepēti clāculum manum det: At gaudiū de virtute deq; memoria bonorum operū honestū: modo ne ingerēti se supbie fores pādat: Maruz igit passionū premittent cause: vitupatio illic locum laudis inuaserit: nūc tu ipse qd sis tristis cogita. ¶Do. Huius vite miseria mestus sum. ¶Rō. Felicitas te letificet alteri⁹ vite: Neq; enim tā hec misera z si pfecto miserrima sit q̄ illa est felix. ¶Do. Mestus suz. ¶Rō. Mali hui⁹ tot radices: quot sunt que vno noie aduersa dicit̄: de qbus z multa iā diximus. Et ut te pronū in q̄relas video: multa nūc etiam sunt dicēda. Est aūt qī nulla prorsus apparēs causa: nō morbi: nō dāni: nō iniurie: nō ignominie: nō erro⁹ mores: ne q̄ ullus oino rerū taliū z inopinus rumor: sed dolendi uoluptas quedā que mestā aiaz facit. Pestiſ eo funestio⁹: quo ignotio⁹ cā atq; ita difficilio⁹ cura est. Jtaq; in hāc ceu aie scopulū oi uelo⁹ ut dici solet ac remo⁹ auxilio fugiēdam cēset Licero: Lui in hoc qdem ut in multis assentio⁹. ¶Do. Presentis me miserie cogitatio mestū facit. ¶Rō. Miseriam cōditionis humane magnā multiplicēq; nō nego: quā qdaz integris uoluminib⁹ deflenē: Sed si in diuersum aspicias: multa itidē que felicē vitā ac iucūdam faciāt: videbis. Et si de hoc: nemo hactenus: nisi fallo⁹: scripserit: aggressiq; aliqui desterint: q̄ difficilē z p̄riam scribētib⁹: steriliorez lō geq; iparē mām se sortitos itelligerēt: eo q̄ humana miseria nimis ultra prsus euidēter emineat: felicitas parua z latēs stilo altius fodiēda sit ut ostē di possit incredulis. An aūt ut ex multis sūmaz de liberem parua uobis gaudij causa est: Jmago illa similitudo dei creatoris: humana intus in aia: ingenium: memoria: puidētia: eloquiū: tot inuenta: tot artes huic aio famulātes: huic corpori qbuſ ne cessitates uestre oēs diuino beneficio: cōprehenſe sūt: tāte quoq; opportunitates: necessitates z tam uarie rerum spēs: non necessitati tm̄ uestre: sed oblectationi seruiētium miris z ineffabilib⁹ modis: tāta vis radicū: tot herbarum suci: tot florum: tam iucūda uarietas: tot odo⁹ z colorum z sapo⁹ z sono⁹: ex contrarijs orta cōcordia: tot aialia celo: terris ac pelago: nō nisi uestris usibus dedita hoiſq; solius ad obsequium creata. Nisi enim peccati iugum spōte subijssetis: oiuz que sub celo sunt dīnuz haberetis. Adde collium pspectus: aprications uallium: umbrosos saltus: algētesq; alpes z tepētia littora. Adde tot salubres scatebras aquarum: tot sulphureos fumātesq; : tot nitidos ac gelidos fōtes: tot ifusa z circūfusa terris maria: tot amnes assidue mobiles: z imobili stabilitate certissimos regno⁹ fines. Adde lacus maris emulos z stagna iacētia z riuos inter mōtium cōnexa p̄cipites z floreas ripas riparūq; thoros z prata recentia riuiſ ut Virgilius ait. Quid sonoris littorib⁹ spumātes scopulos antraq; rosida: z flauescētes agros z vineta gēmantia z commoditates urbium z ruris ocia z solitudinum libertatem? Quid spectaculorum omnium lucidissimuz z angustissimum stellātis celi ambitum incōprehēsibili celeritate uolubilem? Jnq; illo fixas z errātes quas dicitis seu uagātes stellas: Solem in primis ac lunā clarissima mūdi lumina: ut Maro ait: seu lucidū celi decus: ut Flaccus ait: Hinc terre fruges: hinc vigor animātium: hinc uarietas tēpestatuz: hinc nos annū: hinc mēses z dies z noctes z mometa metimur: sine qbus vita fastidio nō careret. His accedit corpus licet caducum z fragile impiosum tm̄ aspectu serenūq; z erectum aptūq; celestibus cōtemplandis: Accedit imortalitas aie z ad celū iter ac p̄cio exigua merces inextimabilis: z que in finem sciēs distuli: q: tam magna erant: ut per me illa non capere nisi fidei magisterio didicissem: z resurgendi spes z hocipsum corp⁹ post interitū: agile qdez lucidumq; z inuiolabile multa cuz gloria reassumēdi: Et quod omnem non humanam modo: sed angelicam dignitatem supereminet: ipsa humanitas sic cōiuncta diuinitati ut qui deus erat homo fieret: Jdēq; vnus numero perfecte duas in se vniens naturas esse inciperet deus z homo: ut hominem deū faceret factus homo: Jneffabilis dei pietas atq; humilitas: sūma hois felicitas ac gloria: altū vndiq; occultū mysteriū: mirū z salutare commertiū: qō nescio an celestis: sed profecto mortalis lingua non equat. Parum ne tibi autez uel hoc vno nobilitata cōditio humana: parūq; expurgata miseria videt: seu quid oro altius nō dicā spera re: sed optare: sed cogitare homo potuit q̄ ut esset deus? Ecce iam deus est: Quid iaz restat oro quo uota uestra suspirent: nedum reperire quidem sed nec fingere maius aliquid relictum? Certe cum ad salutem uestram se diuinitas inclinaret: non aliud cum posset: nisi humanum corpus humanamq; animam assumpsit: nec angelice speciei ascribi uo-

fedo ſtomachum ledit. ¶Do. Oculorum luce p̃i natus ſum. ¶Rō. Ut malo huic nihil aliud boni inſit q̃ꝫ ꝙ hos ludoſ enormiū penituſq̃ deformiū habituū nō ſpectabis: optāda cecitaſ: quā ꝛ ſi optabilē fuiſſe ſepe olim fatear: eque vnq̃ nego: qñquidem ſpes fuge nulla eſt: quocūq̃ terrarū uerteris par inſanie regnū par virtutis exiliū: hoc in ſtatu pdidiſſe oculos fuge ꝛ ſolatij genus eſt. ¶Do. Ui ſum perdidi. ¶Rō. Et feminei vultus aſpectum. Bene igit: clauſe vnde moꝛs itrabat ſūt feneſtre: mltiſq̃ vitijs obſtructū iter: Auaritia: gula: luxuria: peſteſq̃ alie ſuos miſtros ac ſatellites amiſere: quātū aie tue hoſtib⁹ dēptū eſt: tātū accreuiſſe tibi credito. ¶Do. Perdidi oc̃los. ¶Rō. Perdidiſti duces malos qui in p̃cipitiū te ducebāt. Mix dictu: Sepe qdē lucidiſſima parſ coꝛpis totā aiaz in tenebꝛas trahit: iā uocātē ad meliora ſpūz ſequi incipe: ꝛ vitati p̃be aurē clamanti: Nolite q̃rere que videñ ſed que nō videñ: Que enim videñ tēporalia ſunt: que aūt nō videñ eterna. ¶Do. Lumi nib⁹ careo. ¶Rō. Lulpis careres plurimis ſi bis perpetuo caruiſſes: nūc uēturiſ malis occurrāt virtus ac cecitas: p̃terita deleāt doloꝛ ac penitentia neu lugeas cecitatē mētis oc̃los apturā: lugendū foꝛſitan ꝙ dilata eſt. ¶Do. Lumē oculoꝝ pdidi. ¶Rō. Lumē aie uez ſua. Solēt qui alteꝝ oculū amiſerūt alteroꝛ ut aiūt: acuti⁹ videē: Jd ſi ita eſt: qd rear niſi ut duob⁹ pdiſ dob⁹ alijs acutiſſime videas ꝛ tuū facias illud Tireſie ceci uaſ: ſed famoſi: Obruit ora de⁹ totāq̃ in pectore lucē Detulit. Jnfelicē te: uereq̃ cecū ꝛ p̃ſuſ exoculatum ſi hāc ēt pdidiſti: qō ut ſuſpicer tue ſi pergiſ faciēt querele: pdiſ nēpe flebilius qō vnicū eſt hūti. ¶Do. Oculos mei capitis pdidi. ¶Rō. Purga igit ꝛ abſterge quos non pdas: ꝛ externis peuntibus ad interna reflectere. Jllinc mihi crede non in oculis habitat felicitas illa quā queritis. ¶Do. Lumē oculiſ nō video. ¶Rō. Diſce uel in tenebꝛis gaudē. An tibi Antipatri philoſophi rñſum excidit laſciuum foꝛtaſſe ſed p̃poſitū cuius cecitatē cū amice mulicrcule deplorarent: iocās: Nulla ne ingt uobis videē uoluptas eſſe nocturna? Facete ille qdē bꝛeuiterq̃. Multa enim ſūt ꝛ in obſcuro gaudia: ſicut ꝛ in luce doloꝛ mult⁹. Ego aūt tibi honeſti ſoli⁹ hoꝛtato: ſum. ¶Do. Amiſſos oculos queꝛoꝛ. ¶Rō. Si uſurus male: gaudēdū poti⁹ prepta tibi negtte inſtꝛa. Sin bene: nec ſic qdem eſt qō doleas: rē decorā viſu ſed pietati ac ſancto ꝓpoſito minime neceſſaria amiſiſti. Nō mēbꝛa ſed animum querit deus: Puruz illi totumq̃ ei offer: quē ubi acceperit: quicquid eſt reliqui acceptū feret: nil ſibi retinuit qui animum dedit. ¶Do. Loꝛporeos amiſi oculos. ¶Rō. Si ad celum niteris cōſolare cum Didymo: quez cecū ab infantia: inq̃ hac cecitate uſq̃ ad exitum ſūmo virtutum exercitio inſignē ſacer Antonius ſenē viſens: nihil moueri debere ait: eo ꝙ oculos amiſiſſet cōes ſibi cū muſcis ꝛ muribuſ ꝛ lacertis: ſed gaudere ꝙ oculi cōes illi cum angelis ſalui eſſent. Antonianū uere celeſtiſq̃ magiſtri diſcipulo dignū uerbum. Sin ad liberaliū ſtudiorum decus aſpiras: Homerū ac Democritū conte plare: quoꝝ alter: ut fama eſt: dum mira illa ac diuina dictaret: oculis non videbat animo lynceus. Alter ſibi oculos eruit ne videret multa: que ut ipe arbitrabaī ueri viſus aciez impediꝛēt: cuius factū q̃ꝫ uel laude uel vituperio dignū fuerit: nō diſputo: ſed inuenit imitatores. Q̃z ſi picturaz foꝛte ſculpturam ue: Apellis aut Phidie artē tibi mente delegeras: amiſiſſe te aliqd non negem: niſi hocipſuz lucrum eſt: ab incepto humili retractū cogi altius. ¶Do. Cecitate inops ꝛ inutilis ſuz. ¶Rō. Quid teipſum cece deſeris? Naz Tireſias de quo ſupꝛa diximus: ceco⁹ viſu uaticinio clarus fuit. Nō Diodoruſ Stoico⁹: ſed familiaritate Ciceronis q̃ꝫ ſecta notio: ſua: viſum pdituz auditus ſolatio leniebat: cum ei: ut Cicero idē ait: libꝛi noctes ꝛ dies legērētur q̃bus in ſtudijs oculis nō egebat? Dic ꝛ philoſophie ſimul ꝛ fidibus: quodq̃ ſine oc̃lis fieri poſſe vir crederes: geometricis quoq̃ deſcriptionib⁹ opam dabat: ꝛ alienis manibus lineas ꝓtrahi iubes ſuo de illis ingenio diſſerebat. Caius Dꝛuſus abſq̃ oculis ſed iuris ciuiliſ notitia tāta fuit ut domus eius cōſultorum frequētia quotidie repleꝛet: ꝛ videbant illi qua iꝛetur ad foꝛū rectius: qua iꝛetur ad cauſe victoriam nō videbant: atq̃ ideo ceci ducis patrocinium implorabāt. Sed clariſſimus omnium quos famoſos cecitas habuit Appius Claudius: ꝛ re cecus ꝛ noīe: qui cecitate preſſus ac ſenio: nō p̃uatis modo cōſilijs a populo noſcebatur quiſquis in iure uel in facto ſcrupulus inciditſſet: ſed auctoritate ac ſentētia ſenatum regebat vniuerſamq̃ rēpublicā gubernabat. Tu confeſtiz vno deſtitutus ſenſu: reliquos omnes atq̃ iſuper mentē ipam abijcis haud aliter q̃ꝫ qui vnius damni leuis impatiētia ꝛ vitam ꝛ vite inſtrumēta p̃ijciunt deſperatione p̃cipiti. ¶Do. Lecus ſum nec quo ꝙgam video. ¶Rō. At duꝛ tuus videt: ſiue is eſt animus: ſiue vnuſ aliqs ex more ceci greſſuz dirigēs: cuius ductu nō modo rectum iter inueniaſ: ſed ad cōtemptum vite nobilē: ꝛ preclare virtutis act⁹ ultimos ad faſtigia ſūma peruenias: neq̃ niſi vis animi defuerit generoſum facinus luxamiſſa p̃epediet. Meminiſti qd ſacris Sanſon in litteris: qd ciuili bello apud Lucanum Maſſylie Tyrrhenus agat in equore: de quo qdem ſi poetice tube minus eſt fidei: illud certius atq̃ recenti⁹ recoꝛdare: quod etate geſtuz tua videre oculis potuiſti: Ut Joannes rex bohemus duorum ſine medio romanorum p̃incipum: alterius filius: alteriꝰ pater oculis ſemper infirmus: multos ad extremum annos cecus: bello hoc quod inter Hallum cui ille fauit ac Bꝛitannū regez ſex iam luſtris agitur: dum pugna illa omniū aſperrima: cui ambo reges intereꝛant inclinare foꝛtunam ſue partis intelligeret: duces ſuos clara uoce cōpellans: Dirigite me inquit ocius in eam partē ubi rex hoſtiū eſt atq̃ omne robur exercitus ſui: quod cuz meſti ac trepidi feciſſent: ille equo ſtimulis adacto eo ſe p̃cipitem dedit: quo ſpectare alij cecūq̃ oculis proſequi vix audebant: ubi cum foꝛtiſſima hoſtium acie non foꝛtiter modo ſed hoꝛrifice pugnans: ruit: ipſis mirantibus ꝛ laudantibus qui vincebant. Rē narro notam omnibus: ſed niſi mādata ſit litteris: obliuione perituraz. Et quid oro glorie viri foꝛtis obfuit viſu caruiſſe: niſi ut quem virtus ꝛ natura mirabilem fecerant: ſtupendum cecitas faceret. ¶Do. Lecus ſum. ¶Rō. Jocari incipiam ni deſiſtas queri: Nam quid aliud ſi vires attuliſſe tibi cecitas quit: q̃ꝫ ꝙ de ſeipſo cecus effect⁹ Aſclepiades ait: vno ſcilicet ut puero comitatio: gradiare.

¶De dentium egritudine. Dia.XCIIII. ¶Do.

A Entium uexor egritudine. ¶Rō. Q̄tū fi-
d das intestinis vide qñ ipsa te ossa destitu-
unt. ¶Do. Tremere dētes icipiūt. ¶Rō.
Quid mollib⁹ spei est: duri ⁊ solidi nutāt artus?
¶Do. Dētib⁹ eger sum. ¶Rō. Jnualidū ⁊ cadu-
cum aial est homo: cui etiaꝫ que p̄ualida videban
tur infirma sunt. ¶Do. Magnus me dētium do-
lor hēt. ¶Rō. Et que ad decus p̄cipuūqꝫ oris ro
bur obtigerant: doloris in materiam uerti vides:
ut intelligas q̄ mās̄ura sit hec cui tā secur⁹ insides
mortalis compago domicilij. ¶Dolor. Jam mihi
vnus alterqꝫ dēs cecidit. ¶Rō. Jā ergo uel hinc
existima q̄tum deo debeas tot tantisqꝫ munerib⁹
quor̄ pauciss̄imis ac minimis caruisse supplicium
⁊ flebile damnum ducaſ: digna ingratitudinis pe
na est. Seruus ut dñi largitatē quam p̄sentem sper
nit absentem lugeat: ⁊ quā lucris itelligere noluit
dānis intelligat. ¶Do. Jam dētibus exarmatus
sum. ¶Rō. Jam iermis cū uoluptate luctaberis:
minus comedes: partius ridebis: lēti⁹ mordebis
alienā famam. Loqui parantē fracta spes dentiuꝫ
frenabit: Et si non castitas saltē pudor ab illicitis
oscul̄is senilē petulātiam cohibebit. ¶Do. Jā mi-
B bi senectus dētes fregit. ¶Rō. Jure suo illa visa
est: Tu nature gr̄as age que tibi hoc suo dono uti
p̄misit in senium qđ a multis in iuuētute repetijt.
Qualis fuit apud uos ille mō regū maximus qui
adhuc virēti euo pene dētibus caruit: Et si iuueni
lem hāc iacturā senili postmodū eximio oculoruꝫ:
ut ipe aiebat: quodqꝫ ipse tacebat: ingenij atqꝫ ani
mi vigore solabaſ: Exēplum utile oib⁹ aliquo uel
nature uel etatis incōmodo affectis: ne singula de
fleāt: ne ue oēm solutū teporeꝫ munificētie celestis
iniuriam uocēt: sed seruatis p̄dita mulceant aspa
lenibus: dulcib⁹ acria. ¶Do. Dētes mihi rapuit
senect⁹. ¶Rō. Nos si illa nō rapet: raptura mor⁹
fuerat: plena ossiū sepulchra ispice testarum dēteſ
arētium: p̄mum qdem terrifice albicātes: mox ru-
ptis vulsos radicibus atqꝫ effusos videas: nō hic
numer⁹: nā hic robur decorqꝫ ualuerit. Filia Mi-
thridatis Pōti regis utroqꝫ gemino ordine dētiū
fuisse legiſ. Prusie vo Bithynie regis filiuſ pro su
periori ordine dētiū vnū inferioribus cunctis pa
rem: hoc est vnū os ab vna in alteram maxillam:
nec inuenuste: nec incōmode portētū habuisse. At
Zenobia regina oriētis iter ceteras forme laudes:
tāto dētium nitore describiſ: ut inter loquēdum ri
dēdūqꝫ: non dētibus sed cādidis margaritis ple-
num os habere videreſ. Morum quoqꝫ nūc busta
perquire: singulare nihil inueniesꝫ cūcta p̄dē equa
oibus sparsit ⁊ attriuit mors. Nimis corp⁹ amaꝫ-
tis ac mēbra mortalia: nimis animum mortalē ac
virtutem spernitis: O ceci semper ⁊ iniqui rerum
estimatores. ¶Do. Jam sine dētibus suꝫ. ¶Rō.
Jam ergo dētium dolor nullus: sed nulluꝫ quoqꝫ
p̄sidium: nullus usus sine dētibus cum labore pre
molendus cibus: ⁊ nisi dissimulas: cogitandū eo
tibi inter istare ubi nil editur: atqꝫ ubi solo gaudio
cibisqꝫ anime viuitur.

¶De egritudine tibiarū. Dia.XCV. ¶Do.

A Jbiarum uexor egritudine. ¶Rō. Jn om
t ni edificio piculosiss̄imum est illud vitium
qđ fundamētis insidet. Cetera eniꝫ utcun

qꝫ corrigas: hoc ruinā trahit: qua instāte qđ est re
liquū nisi ut q̄ primū e fatisceti migreſ hospitio.
¶Do. Tibiarꝫ egritudine sum affect⁹. ¶Rō. Hu
ius egritudinis ut multarū causa fere ois nō alīū
de q̄ ex uobisipsis est. Jure igiſ in uos ex uobis
orta reflectiſ: obliti enim illō cōsilium Sapiētis:
Palpebre tue p̄cedāt gressus tuos: Et illud alteri
us p̄mum argumētum composite mētis existimo
posse cōsistere ⁊ secum morari: neqꝫ cōsistere pote
stis: neqꝫ gressus uros attendere: sed ut ceci p̄cipi
tes hac illac palpitādo discurritis. Quid miri igi
tur si nūc ad lapidem: nūc ad lignū offendiſ: illud
plane mirabile est qꝫ culpas uras insonti tribuitis
nature qn ēt uoluptas mira dementie equor̄ uos
fremētium turbis igeritis: vnde sepe ferrator̄ cal-
cium uestigia reportaſ. Nōne tibi videt qō apud
Ciceronem: vni dicit pene oibus conuenire? Nec
mala ingt stultiss̄ime tota ipse tibi addidisti. Sic
est hercle: Nolite nos fallere: mala ura magna ex
parte uobis ipsi facitis que postea deploretis. Tu
si domi p̄stitisses: hoc est tecū: neqꝫ hāc forsan egri
tudinē: neqꝫ harum q̄relarum mām inuenisses. Va
ga vita ⁊ instabilis: qꝫ uarijs afficiaſ incommodis
non iniustum est. ¶Do. Tibie doloribus agitor.
¶Rō. Si tu cām dolorib⁹ p̄buisti gaude culpam B
plecti: si minus exortez culpe aium solare. Et si do
les molestiā adesse at abesse culpā: gaude. Utcūqꝫ
se res habeat dolor̄ cuspidi patiētie clypeū oppo-
ne perpetuū in oi anxietate documentū: quo nulla
vnqꝫ medicina salubrior repitur. ¶Do. Tibie do
lorib⁹ p̄grauatus sum. ¶Rō. Cōsulent medici ut
iaceas: nec te de lecto moueas: haud iepte illi qđē
ut post dānum facias qō ante debueras. Ego aūt
de illor̄ p̄silijs nil amplius dicā: sed tu ipse quanti
ea sint p̄cij tuo disces ipendio. Jdem tū p̄sulaꝫ qō
medici: sed respectu alio. Jlli eniꝫ te iacētem fomē
tis adhibitis istaurari posse faciliꝫ opinanſ: dū ad
locum dolentem nec spūs adeo p̄fluūt nec humo-
res ut stāti cōfluerent aut eūti. Ego te in tuo lectu
lo cōpositum qcqd de salute corpea euēturum sit:
sepositis interea curis oibus: trangllo tātisper ac
cubitu mitigatis angorib⁹ de sepulchro aliqd cogi
tare: q̄liter ue ibi sis iaciturus: ⁊ p̄ntis status tui
conditionem metiri uelim: mortēqꝫ ipsam anteq̄
ueniat tam familiarez tibi efficere: ut nō horreas
ueniētem. Mors enim sola est que possit mortale
corpusculū ab omni egritudine liberare.

¶De cecitate. Dia.XCVI. ¶Do.

Oculos perdidi. ¶Rō. O quot simul vite A
o fastidia perdidisti: quot feda spectaculorū
ludibria nō videbis. ¶Do. Amisi oculos.
¶Rō. Frōtis fortasse nō pectoris. Vi si supant:
bene habet: salua res est. ¶Do. Lec⁹ sum. ¶Rō.
Non videbis solem amplius: sed vidisti ⁊ qualis
sit animo tenes: aut si non vidisti: ut in parte sor̄
durior: sic desiderium lētius ignote rei. ¶Dolor.
Oculis careo. ¶Rō. Celum terrāqꝫ nō aspicies
sed celi terreqꝫ dñz spectādi facultas nō eripitur:
Multum illa clarior est visio. ¶Do. Cecitate per
petua dānatus sum. ¶Rō. Non videbis ammo
do frōdosas valles: aereos mōtes: floreos cespi-
tes: vmbrosos specⁿ: lucidos fōtes: uaga flumina:
prata virētia: qōqꝫ pulcherrimū visu dicūt huma-
ni oris effigiē: Sed nec ceni cumulos: nec vndātes
cloacas: nec laniata cadauera: ⁊ quicquid aspectu

z inhabile est. ¶ Rō. Hāc querelā roscio dimitte atq; esopo: Tu si uel per artum circulū flecti: uel per funē aereum labi negs: quid ad rem: Jto cum viris bonis gressu sobrio: gestus ac saltus histrionū sunt. Sapiētem ut in actibus: utq; in uerbis sic in incessu grauitas decet atq; modestia. ¶ Dolor. Graui corpe sum. ¶ Ratio. Hec grauedo yna comitū senectutis esse solet: ne qui illaz amiserit: hāc excludat: q̄nis interdū non etatis sed nature comes inueniat: Unde fit ut z iuuenes graues z seniculos agiles videamus. Ceterum z si graui sub corpore sepe animus leuis: z sub leui grauis habitet: corporis tamē atq; animi proportio quedaz parilitasq; si obuenerit: haud spernēda est. ¶ Do. Moles corporis ingens est. ¶ Rō. Nō minor q̄nis inuisibilis animi moles z pstātia: hanc illi obij ce: nihil graue erit. ¶ Do. Mole corporea demergor. ¶ Rō. Agilitate mētis emerge: z illam extenuare ac discutere: laborādo stude: circūeūdo res multas z difficiles agēdo exercitio mētis z corporis exilio uoluptatum: pelle ocia: aresce negocia: sperne libidines: odi inertiaz: curas ama: mollicie abijce: sectare duricie: asperis delectare: cibo: potu: accubitu: fessione: intētione perpetua: sono breui acsollicito. ¶ Do. Mole corpea laboro. ¶ Rō. Alius ptrario: alius alio laborat. Nullius sine labore vita agitur: sed quisquis suū nouit: alienū uel despicit uel ignorat. ¶ Do. Multū corporee molis excreuit. ¶ Rō. Si hominis nomē: qđ mortale est animal: ab humo ducit: sic maxime hō eris multa humo obsitus: nō pōt tū sic celestē naturaz terrestris obruere quin z assurgat: nisi se surdam virtuti z male suadēti credulā prebeat uoluptati. ¶ Do. Graue corpus animū premit. ¶ Rō. Jpm collige animū z enorme sarcinam magno nisu perfer: ac cogita sepe celestia ingenia ex hoc fasce corporee molis erūpere: z mirā ad altitudinē pueni re. ¶ Do. Corporis onē pgrauor. ¶ Rō. Et si vinci nequeat natura: omni tamē studio enitere ut indies z viribꝫ tuis accedat aliquid z sarcine detrahatur.

¶ De grauis ingenij tarditate. Dia.C. ¶ Do.

A Tgraui duroq; sum ingenio. ¶ Rō. Grauedo molestior: sed hec quoq; minuitur si diligēter intēderis. ¶ Do. Et pigro obtusoq; sum ingenio. ¶ Rō. Quid tu igit huic morbo indignatione an lamentis succurrendū putas? Cōge alio remedio res eget: nō est idulgēdū somno: nō libidini: nō cibo: nō vino: nō inanibus fabulis: nō captāde excusationū cause: z reflexa in naturā culpe inertie succūbendū: sed vigilādū: cogitandū: suspirandū: anhelandū: enitēdū: assurgēdū incitāda vis animi: excutiendus torpor: propellēda segnities: abstinendū uoluptatibus: incūbēdū studijs. Nil tā graue qđ nō leuet: nil taz durū qđ non leniat: nil tā obtusum qđ nō acuat: nil tam pigrum qđ nō urgeat: nil deniq; tam defossum taq; obstrusum qđ nō eruat: tam sopitū qđ non excitet intētio. ¶ Do. Jngenio tardo suz. ¶ Rō. Qui ue locitatē ingenij laudē dicūt: tarditatē dicturos infamiā certe scio. Malim tamē ingeniū tardum ac modestū: q̄z uelox z preruptū: Nā ut inde non insignis glorie nec spes operū magnorū: ita hinc errorū grauiū z turpis ignominie metꝰ est: Tolerabiliꝰ aūt multo est fieri ingloriū q̄z infamē. ¶ Do.

Jngenio segni sum. ¶ Rō. Quod egs segnibꝰ fieri solet stimulos adhibe: nō hinc tibi corporis excusatio sed laboris occasio data est. Sunt qui statim qđ nō ultro puenerit deserendū putēt: at tu pme insta contēde. Heneroſum animum difficultas erigit: alit labor: Jllic maxime nitit: idq; pluris estimat ubi resistētie plus inuenerit. Factū studio ingenioſum Socratē legis disertūq; Demosthenem z q̄multis idem accidit: Singulare gdē nomē pauci occupant: rarior est fama q̄z meritū. ¶ Do. Jngenio hebes sū. ¶ Rō. Nō tibi profectus: iō spes erepta: sz idustrie iuenta necessitas. Glorioſiꝰ aūt tanto est studio prouehi q̄z natura: quanto satius ppositō boni aliqđ agere q̄z casu. ¶ Do. Jngenio tardo prorsus z inualido sum. ¶ Rō. Si litteris nō potes ad virtuti stude. Nemo nō ad illā satis ingenioſus ubi nō acumen querit sed uolūtas: ad quā quidā litteras nil ꝓdesse: alij obesse ēt opinati sunt: Jdeoq; desertis studijs in solitudines abiere: z eximie illis scientie loco fuit ignorātia litterarū de quoz iudicio pronūciare difficile est. Jd de quo pstat extremū accipe. Nemo te fallat: nec te vulgi stupor: nec stultorū uoces moueāt: Maius tutiusq; est virtute q̄z litteris claz fieri. Jtaq; semper illud optabile: sepe istud formidabile res ostēdit. Qui si ad virtutē animi litterarum lux accesserit: tū demū consumatum quiddā atq; perfectum est: ea quidē si qua in rebus humanis potest esse perfectio.

¶ De inopi z infirma memoria. Dia.CI. ¶ Do.

Sed memoria inopi z infirma sum. ¶ Rō. A

f Est hec alia senectutis infamia haud uerior q̄z reliqueſz ut uera sit: huic quoq; studij ope subuenias. ¶ Dolor. Memoria labascit. ¶ Rō. Adesto ne corruat z labentē iugi exercitatione sustenta. Fac quod muro ruinā mināti fieri solet: adhibe repagula opportunis locis z fragilez crebris ac ualidis adminiculis circūualla. ¶ Do. Memoria fluxa est. ¶ Rō. Diligētia z artificio illā stringe cunctis ingenij memorieq; defectibꝰ occurrit industria. Nil patit industria perire: nil minui. Hec est que philosophos z poetas senes virētissimo ingenio ac stilo: hec est q̄ decrepitos oratores uoce solida ualidisq; laterib⁹ ac tenaci memoria seruare potest. Quod nisi sic esset: nunq̄z Solon: z quotidie discens aliquid senesceret: z suprem agens spiritū ad colloquiū assidētiū amicorū ex ipsa iam quasi morte consurgeret: Nō Chrysippus acutissimuz illud ac profundissimū uolumen ceptū iuuenis in extrema pficeret senectute: Non Homerus illa etate diuinū z celeste opus excuderet: Nō Simonides octuagesimo vite anno Pierium in certamen iuuenili feruore animi senili autez maturitate descenderet: Non quarto z nonagesimo Jsocrates ardēs illud opus ac mirabile: z prope cētesimū Sophocles tragici summū stili decuſ suam compleret Ediopoden: Nō octogenario maior Cato nulla mutatione uocis aut lateruz: nullo memorie lapsu: uel in graui seipsuz accusatione defenderet: uel clarissimos oratores ultro ipse ad iudicium euocaret. ¶ Dolor. Infida memoria est. ¶ Rō. Noli ergo illi fidere: sepe calculum secum pone: quicquid crediderīs confestiz exige: z quod cras facturus fueras nunc facito. Non est tuta dilatio: sic ex malis si quid boni potes elice. Fides B

¶De auditu perdito. Dia.XCVII. ¶Do.

A Perdidi auditū. ¶Rō. Iter ecce aliud te-
p dio p̄clusum est. Multa oculis: multa au
ribus hauriuntur tedia: multa utroq; cal-
le fastidia in animuꝫ penetrant: quibus euitandis
ex equo pene optabiles videātur cecitas surditasq;
habent tamen he suas incommoditates ut reli
qua fere cūcta mortalium amarumq; aliquid non
nego: sed patientia mollius ac virtuti impar. Ubi
que nam sit has inter p̄portiones incommodo-
rum haud facile dixerim: nisi q̄ illa periculosio-
ista ridiculosio: Nam quodāmodo amētes vide-
ri solēt qui surdastri sunt: Leci vo magis miseri iu
dicanᵗ. Itaq; surdos risu: cecos miseratione p̄se
quimur: Sapiens utrunq; contemnit: nec qd alijs
videatur estimat: sed quid sit. ¶Do. Auditum per
didi. ¶Rō. Adulātium iam susurros atq; obtre-
ctantiū iurgia euasisti diuersimodum sed par ma
lum: nisi q̄ aliquanto virilius est iurgijs q̄ blan-
ditijs adhibere aures. Illis nanq; medicamentuꝫ
aliquando bis uenenum ineſt semper. Illud ergo
sepe mordendo sanat: hoc mulcendo inquinat: at-
q; ita peior est falsus amor vo odio. ¶Do. Amisi
auditum. ¶Rō. Jam quod ars Ulyxi p̄stitisse
fertur: tibi uel natura p̄stitit uel casus aliquis: ut
si sirenum cantus surda tutus aure pertranseaſ: fe
liceꝫ te si estimas: quot inde pericula penetrare in
animū potuissent: quotq; olim inde mēdacia: quot
errores: quot demuꝫ molestie subiere? ¶Do. Au-
B ditum amisi. ¶Rō. Philomenaꝫ credo: uel citha
ram tibiasq; non audies: sed nec rudentes itidem
asellos: nec grunientes sues: nec ululantes lupos:
nec latrantes canes: nec seuientes ursos: nec rugi-
entes audies leones: nec gementes pueros: nec al
tercantes aniculas: nec postremo his omnib⁹ gra-
uiores vndiq; p̄sonātes stultorum risus ineptis
simos ⁊ incōditos fletus ⁊ confusas uoces: quo
nullus usq; sonus inamenior. ¶Do. Auditu ca-
reo. ¶Rō. Multiplicib⁹ ereptus es fraudibus.
Nulla re crebrius fallunᵗ homines q̄ uerbis. Ni
hil hinc periculi est surdo. ¶Do. Obtor puere au-
res mihi. ¶Ratio. Periculosa pars corporis: p̄-
cipueq; p̄ncipibus qui per illā adulatoruꝫ flatib⁹
tumefacti sepe cuꝫ populoꝝ risu suaq; pernitie cre
puere. ¶Do. Auditus hebet. ¶Rō. Si cuꝫ alijs
loqui phibitum est: tecū loquere: Ciceroniani me-
mor illius: Qui secum loqui pōt: sermonem alteri
us nō regret: q̄uis ⁊ colloqui surdo quoq; p̄mis-
sum legēdo scilicet scribēdoq; cum antiqs nempe
loquiᵗ qui legit: ⁊ cum posteris qui scribit: ad hec
celestis philosophie libros ⁊ qui legit deum audit
⁊ qui orat alloquiᵗ. In hoc quidem gemino collo
quio nec lingua nec auribus opus est: sed oculis
digitisq; ac deuoto aio. Et hic igiᵗ ut in multis nr̄i
cōsilium Ciceronis amplectimur: ut sicut cecus
aurium: sic se surdos oculoꝝ subsidio consoletur.
Tu p̄inde si audire homines non potes: scriptos
ab hominibus libros lege: ⁊ legendos ab homi-
nibus libros scribe. Celum p̄terea ac terras ⁊
maria respice: horumq; oium auctorem in silētio
cōtēplare. Nil ad hoc surditas ista nocuerit: mul
tum fortasse p̄fuerit. ¶Do. Auditus me destitu
L it. ¶Ratio. Quibus tonis aut numeris diapēte
cōstet aut diapason: quibꝰue p̄portiones alie que
tractanᵗ a musicis nosce uel surdus pōt. Et q̄uis
humane uocis fidiumq; uel organi modos auri-
bus nō audiat: si tamē causaſ animo tenet: delecta
tionem intellectus haud dubie p̄fert auriuꝫ uo
luptati. Finge aūt ⁊ hosipsos musicos nūeros sur
do ignotos: modo virtutiſ numeri noti sint: seqꝫ in
illis exerceat bene est: nil hic quoq; surditas no-
cet. Melius enim multo est bonum fieri: q̄ doctū
⁊ si abūde doctus ac sapiens sit qsquis abūde bo-
nus est: at qui malus idē ⁊ insipiēs ⁊ indoctꝰ oiuꝫ
licet que sub celo sūt eruditissimꝰ litterarū. ¶Do. D
Auditus elanguit. ¶Rō. Bene q̄ hoc tibi p̄ius
non accidit q̄ fidem que auditu maxime constat
acciperes illam habens. Quid quereris: seu quid
queris? Si hominum cantus aut uolucrū non per
cipis: cantibꝰ cor intende celestibus: iternāq; aurē
deo applica. ¶Do. Nō audio. ¶Rō. At cogita
⁊ dic tibi: Si non audio: qd seu ad me seu de me
homines loquanᵗ: Audiā quid loquatur in me do
minus deus. Illi enim sepe bellum: hic loquiᵗ pa-
cem semper. ¶Do. Nil penitus audio. ¶Ratio.
Multi silentium appetētes: longis peregrinatio-
nibus fatigati sunt: ut aligbus abditis ⁊ semotis
in locis quod cuperent inuenirent: Tu qō ab alijs
operose queritur: ubi libet tecum habes: discе iam
bono tuo uti: ⁊ trāsacti memor strepitꝰ ueterūq; tu
multuum tandem incipe silentio delectari.

¶De tedio vite. Dia.XCVIII. ¶Do.

Jte me tediū ingēs tenet. ¶Rō. Ex p̄mis A
v sis ortū malum: quo nescio an vir aliud pe
riculosius: quippe molestissimū per se de-
sperationi quoq; cōtiguuꝫ atq; ad illā via est: p̄o
quo noiatim institutum est uestris in templis auxi
lium implorare felicium aiarum: que terrenis te-
dijs viculisq; corporeis resolute celestibꝰ pfruunᵗ
gaudijs ac serenitate mētis eterna. ¶Do. Mul-
ta me vndiq; vite tedia circūdāt. ¶Rō. Propel-
lenda tedia cogitationibꝰ letis ac spe bona ⁊ ami-
corum solatio: ⁊ librorꝝ ⁊ delectationum honesta
rum alterna uarietate atq; exercitijs iucundis: ⁊
inertie fuga: sed in p̄mis patiētia rerum ⁊ longa
nimitate inuicta: neq; uel p̄sentiū odio uel futu-
ri desiderio nec metu deniq; nec spe ulla anticipā
dus vite finis: quod stulti quidam ac miseri fece-
runt: qui dum paupertatem viteq; tedia ac labo
res temporales fugiūt: in eternos incidunt. Sine
Ciceronem nostrum loqui: mortem Catonis huiꝰ
ultimi suis in libris officialibus excusantes. Sine
loqui Senecam: ⁊ hanc ipsam miris laudibus ce
lebrantem: ⁊ multis in locis disputantes certis ex
causis arcessendā manu mortē: uerior altera mul
toq; melior Ciceroniana sentētia: qua ⁊ tibi ⁊ pijs
oibus retinēdus est animus in custodia corporis:
nec nisi iussu eiꝰ a quo ille uobis est datꝰ ex hoium
vita migranduꝫ: ne scilicet assignatū munus diffu-
gisse videamini: quin ⁊ illud e celo tibi etiaꝫ dictū
crede: nisi te deus is cuius est templum hoc omne
quod conspicis istis te corporis custodijs libera-
uerit: huc tibi aditꝰ patere nō pōt. Et ad sūmaꝫ ca-
ue ne aut ullo vnq; vite tedio ita mortē cogites: ut
occupare illā tibi licitū putes: aut ullo gaudio ita
nō cogites: ut incautū illa aium ip̄rouisa deijciat.

¶De grauitate corporis. Dia.XCIX. ¶Do.

Rauis sum corpore. ¶Ratio. Queri pos A
g ses si ut uolueris ad uolatum: nō ut vir ad
virtutem natꝰ esses. ¶Do. Haue corpus

perdidi. ¶ Ratio. Jn quibusdam paucis nobile ⁊ argutum membrum: in magna autem parte hominum nocens atq; pestiferum: ⁊ quo multis caruisse sit melius. Sic non solum in seruo uerum cernitur: quod Satyricus ait: Lingua mali pars pessima serui: sed in plerisq; etiam liberis quibus nihil peius dedit natura q̄ lingua. Bella: doli: adulteria: corrupteleq; oēs pene cessarent: nisi lingua malum semen ⁊ spargeret ⁊ foueret. ¶ Do. Linguā perdidi. ¶ Rō. Si malā: lucratus es plurimum. Magne enim diuitie sunt: esse inopem malorum. Nec qui nō habet diues nascitur: at qui perdit diues fit: ⁊ nouo auctus censu perdendo inuenit qō inueniendo perdiderat. Q; si bonam perdidisti: dico iterum: Cor conserua: amisisti quidem quo placeres hominibus: serua quo placeas deo: Cui si lingua non potes: corde loquere. Si enim de malis scriptum est: Labia dolosa in corde ⁊ corde locuti sunt: Cur non piorum in corde pia labia esse ⁊ ipsi corde etiam loqui possunt ubi sint aures dei? Uerumq; sit quod alibi scribit idem: Non est occultatum os meum a te quod fecisti in occulto. Nulla enim secretissimarum quoq; cogitationum abscondita est deo: nec tacitos minus q̄ clamātes audit: Jmmo non est apud illum clamor altior uehemētior q̄ cordis clamor: ille silentio delectatur. Nunc clamorem compressis labijs promebat ille gregis primū: postmodum populi pastor famosissimus: qui audire meruit uocem dei dicentis sibi: Quid clamas ad me? Non loquebatur ⁊ clamabat: immo quidem loquebatur: sed corde. Sicut autem qui deum audit surdus non est: sic quez deus audit non est mutus.

¶ De virtutis inopia. Dia.CIIII. ¶ Do.

A Jam virtutis inops sum. ¶ Rō. Uerū dānū a iustus dolor: nisi q; alie omnes inopie naturales aut fortuite ac violente esse possūt hec vna proculdubio uoluntaria est. Cetere nanq; uel in corpore: uel in ingenio memoriaq;: uel eloquio: seu externis in rebus sunt: que quidem omnia: non qualia exoptantur obueniunt: sed qualia cuiusq; sors tulerit: hec vna aūt in uoluntate consistit quam pro arbitrio sibi quisq; moderatur atq; efficit. Neq; vo alia potest esse homini bona uolūtas nisi quam vult is cuius illa est: qua ⁊ hoc ipm vult ⁊ quecunq; vult alia: Alioquin si ut viriuz ut q; ingenij siue eloquij siue opum defectus inuito accidit sic accideret uoluntatis: nec premio digna virtus nec supplicio digna esset iniquitas: Nunc autem non uoluntas uobis hec aut illa: sed huius atq; illius electio ac libertas nascentibus data est que in bonum flexa bonos facit: in aduersum malos uti licet hac ut libet: ⁊ si ut libet bene uti libeat: haud dubie dei donum: ut male autem peruersitas sit uolentis: illud penitus non licet: ut non ⁊ uoluntas bona virtutis ⁊ mala vitij radix sit: atq; ita virtutis inopiam non patitur nisi qui vult: quoniam prima ⁊ maxima pars virtutis est uelle.

B ¶ Do. Quid q; virtutez uolo nec assequor. ¶ Ratio. Multi se id putant uelle quod nolunt: id nolle quod uolunt: sic quisq; se fallit: seq; boni auidum: non modo alijs: sed sibi etiam persuadere nititur: nec cuiq; facilius persuadet q̄ delectabilis uera virtus falsa virtutis opinio sic delectat ut ⁊ populum ⁊ amicos fallere ⁊ falli insup dulce sit. ¶ Dolor. Scio me uelle nec posse ideo bonū fieri. ¶ Ratio. Ut sit ita: uelle non sufficit: desiderio opus est: eoq; nō modico: sed uehementi. Uos autem mala uestra feruentissime cupitis: bona vultis tepidissime: vnde fit ut diuites multi sint: boni autem pauciissimi. Nam quid miri est si citius ad optatū ardens intentio q̄ uoluntas lēta prouehit? ¶ Dolor. Uellem bonus esse si possem. ¶ Ratio. Stude nam poteris: ⁊ si bona fide vis esse iam incipe: sed segnitiem vita. Si enim minima rerum nō habentur gratis: quid de virtute speres: qua nil in rebus hominum maius est nil altius? Non tu illam quasi diuerticulum curarum. sed ut rectū atq; vnicum iter ad felicitatem cogita: Uaca illi ⁊ insiste summo nisu totoq; animi pondere: neq; vo temporis particulam: ut iucundo quidam exercitio: sed ut ordinario vite officio: quod te beatum ⁊ nulliuſ egentem rei faciet: Uniuersum tempus: omne studium impende: quod rebus sepe vilissimis impendisti: ⁊ ad memoriam refer illud sanuz magisq; efficax q̄ comptuz uerbum Marci Uarronis ex satyrarum eius libro: Si quantū opere sumpsisti: inquit ut tuus pistor bonum faceret panē: eius duodecimam philosophie dedisses ipse bonus iam: idem esses factus: quod sic accipias uelim: nō ut terrene philosophie que ex frequentatis actibus habitum spondet: cuius quanta sit promissi fides experti sciunt: sed celesti sapiētie sospitatrici optime: suisq; cōsilijs atq; auxilijs te virtutis: que ue per hanc queritur salutis debitorez statuas: sentiasq; pia confessione grato animo quodq; est scriptum: Nemo potest esse continēs nisi deus det: ⁊ hoc ipsum erat sapientie scire cuius esset hoc donum: tibi nominatim dictum credas atq; ad omnem virtutem intelligas referendum. ¶ Dolor. Ualde quidem esse cupio nec sum bonus. ¶ Ratio. An valde cupias res docebit. Jntense uoluntatis indiciū perseuerantia est. Siue autem gratuitum dei donum virtus: ⁊ profecto eam largitor: ille sydereus nisi constanter optantibus instanterq; precantib⁹ vir tribuit: Siue in tanta re ulle sunt partes ingenij humani ⁊ cum intētione feruida res egeat: tuz ⁊ continua eget ⁊ diuturna: Nā quod studio queritur repente non prouenit sic quocunq; te uerteris perseueranti opus est animo. Omissis ergo neglectisq; omnibus hic incumbe: idq; fiet alacrius si memineris semperq; descriptuz ante oculos habueris: ad hoc vnum atq; ad nihil aliud te uenisse in hanc terrenam habitationem: ⁊ hoc a te vnum exigi: ut virtutū gradibus celuz petas: ita ut quicquid agis aliud uel superuacuū uel damnosuz sit.

¶ De auaritia. Dial'.CV. ¶ Do.

Uaritie stimulis urgeor. ¶ Ratio. Bene a ais stimulis: Nam ⁊ querendarum opum cupiditates stimuli quidā: ⁊ que site opes spine sunt. Ita enim illas uocat qui mentiri nescit Preclare vo diuitie que ⁊ querende torqueant ⁊ quesite. At si corpusculum: si naturam: si vite respicias breuitatez videbis te frustra superuacuis curis angi ⁊ paucorum egentem multa desiderare. Jnsuperq; dum querendis inhias parta non cernere: atq; ita quodammodo querenda perdere: quo nihil est stultius. ¶ Dolor. Multa querendi

socij desidiã parit: diligentiã pfidia. ¶Do. Memoria pene nulla sum. ¶Rõ. Ea est rerũ cõditio humanaꝝ: ut q pauciora meminerit minor illi fletuũ causã sit ubi nec emẽdatio: nec penitẽtia utilis locũ habet: qd supest aliud q̃ obliuionis auxilium?

A ¶De eloquentie defectu. Dia.CII. ¶Do. Loquiũ deest. ¶Ratio. Altero querẽdi odij instrumẽto cares: nature beneficium agnosce: q̃ ut magnũ tibi in ancipites reos sic in te nõ paruũ fortune ius eripuit: Multi propter eloquentiã periere: Si hinc dubitas: utriusq̃ eloquij principes interroga: Nam minor ob hãc causam passim pereũtiũ plena sunt omnia. In quibus idẽ ipse periculo qui excellẽtie est ꝓpior ac notior fama. Sunt quib⁹ obscurũ nomẽ ꝓpugnaculũ est salutis. Finge aũt abesse periculũ desertis: nunq̃ abest labor. Nihil est in reb⁹ tam inane: pro quo tanti labores tanteq̃ vigilie ultro suscipiant̃ flatus uolatilis sic exercet aium solida quasi v̊tus in v̊bis sit. ¶Do. Eloquẽtie nihil est mihi. ¶Rõ. Fortasse multũ securitatis: qõ nõ esset si eloquentie multũ esset multorũ quoq̃ in quib⁹ tuta forsitan ut vita: sic tutior fama erit. ¶Do. Nihil est eloquẽtie. ¶Rõ. Cura ut sapientie sit aliqd: ut innocẽtie: ut virtutis. Illa enim paucorum: hec sunt oium. Non te insignis poetarũ: nõ te maior oratorũ raritas trahat: Immo v̊o vide ut subito dictus mutẽ si te raritas allicit hoc age: hac ad illam itur via. Indignũ quidẽ ut nihil melius: sic nil tã rari⁹ virtute. Eloquentia ipsa quã paucorũ dixi: multo est crebrior q̃ virt⁹: adeo: q̃ oẽs possũt: oẽs negligũt: quos pauci possunt oẽs appetunt: oẽs experiuntur. ¶Do. Uerborũ inops sum. ¶Rõ. Rebus intẽde animũ: In uerbis enim flatus ⁊ labor ⁊ eloquiũ: i rebus quies: virtus ac felicitas. ¶Do. Loqui nescio. ¶Rõ. Multi que minus sciũt magis agere gestiunt. Equitandi inscium equo impone: vix illũ inde diuulseris: Te loquẽdi ignarũ saltem pudor ad tacẽdũ cogat: ⁊ si loqui nescis quod alij audiãt: discе loquẽtes alios audire. Non est min⁹ artificiũ tacere q̃ loqui cũ sit tutius atq̃ facilius. ¶Do. Nõ possum exprimere qõ in corde ẽ. ¶Rõ Si intellectu polles magnisq̃ ⁊ altis qui in aio sunt sensibus: iucũda uox ⁊ uolubilis lingua non suppetit: quiesce. Noli qõ infeliciter succedit retẽtare. Quid ergo? Bono tuo nõ tantum equanimiter sed lete utere: alienũ linque alijs neu linguam stilũq̃ superuacuo atteras. Sine inq̃ loqui alios tu intellige: cũ secretior: cũ maior ex ingenio uoluptas q̃ ex eloquio percipit̃ magisq̃ ꝓtinua ⁊ plus quietis ⁊ inuidie minus habẽs. ¶Do. Lorã multis loqui pudor impedit. ¶Rõ. Magnis hoc viris accidisse notũ est frontis imbecillitate non vitio lingue uel ingenij: Quod si cũ multis refugis: at cum paucis ⁊ cũ vno loquere: ut clariores fatear cõciones dulciora eloquia non negabis: Si ne id ipsum potes: ad te redi: tecũ loquere: qõ iam supra monui tuumq̃ domesticũ collocutor ẽ excita: Semp ille quidẽ ꝓsto est: nõ insidiatur: nõ irridet nõ inuidet: non fastidit: non exactam atq̃ laboriosam querit eloquẽtia: ꝓfabulationibus gaudet familiarib⁹ interruptisq̃ sermũculis: quin ⁊ multa sepe loquenti silẽtio acquiescit. Discе tu illo teste cõtentus esse: qui nõ qualiter sed quid dicas: seu potius quid dicere uelis attẽdit. Discе tibi theatrum honestissimũ medio pectoris extruere. Discе non hominũ sed ueritatis applausũ optare: ⁊ aliq̃ sine strepitu gaudere: contemnatq̃ modestia quam perfecta nõnunq̃ extinguit eloquentia. Discе denicq̃ nõ ad põpã viuere: nõ ad põpã loqui: quo vir maius malũ vita hoium habet. ¶Do. Blesi oris sum. ¶Rõ. Fles ne aliquid tibi cõe cũ Moyse tali viro ⁊ tã dei amico? Atqui seu antiqua repetis seu moderna circũspicis: ut multi occurrẽt blesi viri optimi: multiq̃ disertissimi scelerati: sic perrari quibus utrũq̃ contigerit singularis eloquentia ⁊ excellens virtus.

¶De amissione lingue ⁊ loquele. Dia.CIII. ¶Do. Uid q̃ linguaꝝ ac loquelaꝝ pdidi. ¶Rõ.

q Quid si securitatẽ ⁊ requiẽ inueneristi? Q̃ multos manu innoxios lingua pessundedit? Est uoluptas stulta quidẽ sed cõmunis uolentiũ videri fecisse que hec faciunt: nec pñt. Mentit⁹ est qui israeliticũ regẽ filiumq̃ eius occidisse se dixit: ⁊ facti innocens mendacij penam luit ut periculum cesset: Quantus est labor: loqui: respõdere: fabulari: fingere: comere uerba: sentẽtias libra re cogitare quid ⁊ qualiter dicas: quanq̃ suauiter aerẽ v̊beres: Ita enim uocem ipsam diffiniũt: qualiter quoq̃ non linguam modo sed reliquum corpus moueas: Nã ⁊ huc se porrigit ps vna rhetorice q̃liter meditabũdus humi frontẽ defigas: quaq̃ quorsũ ue manũ porrigas: quo terrã ferias pede: an nõ satis hec operosa ꝓcinitaſ ⁊ ꝓrepta pene musicis opera ut dulciter sones angi: an non uere loq labor ⁊ silentiũ quies? ¶Do. Nullatenus loqui possũ. ¶Ratio. Que deficiẽte eloquẽtia dicebã multa dignius perdita repetũtur lingua. Qñ igit̃ loqui nequis tace: ⁊ quod necessitas iubet uolẽs facito. Quod ipsi qui loqui possunt sepe utili⁹ facerent: sepe dolẽt nõ fecisse. Tace inq̃ neu te dãnum pati putes: tacens cogita ⁊ quiescens tecũ loquere: que meliora esse q̃ perorare ne diserti quidem negent. ¶Dolor. Mutus factus sum. ¶Rõ. Si muti fuissent Licero ⁊ Demosthenes diutius vixissent ⁊ leuius obijssent. ¶Dolor. Lingue usum omnem perdidi. ¶Ratio. Et mentiendi consuetudinem ⁊ fallendi artes ⁊ inimicitiarum querendeq̃ infamie instrumentum: Plures enim lingua sunt q̃ factis infames. Nulla pars corporis ad nocendũ promptior: ad frenandũ difficilior. Merito ergo quasi magnum aliquid ac rarum protulit ille qui dixit: Custodiam vias meas ne delinquã in lingua mea. Quod cũ sanctus gdã vir qui ad discendũ sacras litteras accesserat: audiuisset: abijsse dicitur: nec amplius audire uoluisse. Cũq̃ post longum tempus preceptor suus illum admirans sciscitaretur quid tam diu absens ceptũ op⁹ omisisset: respondisse dicitur: q̃ primum illud ei uerbum sat superq̃ negocij attulisset: nec dum illud vnũ oi studio posset implere. Hãc tibi custodiam ⁊ hoc frenum seu a natura quidem seu a fortuna oblatum ne contempseris libensq̃ te regendum prebe: ne ue contra tuam sortem calcitres. ¶Do. Linguam amisi. ¶Ratio. Nunc maxime quod sapiens iubet: omni custodia serua cor tuum e duabus custodijs ad vnam redactus: ⁊ dimidia laboris parte liberatus facilius pauca custodies ⁊ preciosa vigilantius. ¶Dolor. Linguam

lum nullo meliuſ modo q̄ generoſa quadam indignatione: ⁊ rei ipſius extimatione contunditur: uel ſenſiz ut Ciceroni placuit: uel repēte: ut Ariſtoteli viſum eſt. Multum confert cogitatio exitus quod cum omnibus vitijſ ſit cōmune: tamen huic proprium atq̄ luxurie.

¶De torpore animi. Dia.CIX. ¶Dolor.

A Torpeo in agendis. ¶Ratio. Quis miretur ſi poſt gule ſtudium pregrauatum corpuſculum animi torpor obrepat? ¶Do. Animi aggrauor torpore. ¶Rō. Torpor hic ex imperfecta uoluntate oritur: mox ut bonū uelle ceperis ardor erit atq̄ impetus: qui cum ad multa ſit peſſimus eſt optimus ad virtutez. ¶Dolor. Torpeo ⁊ ad bona opera lentus aſſurgo. ¶Ratio. Eſt torpor quidam animis obſitus: nec minuſ ardor quidam generoſa pars aie: ſed ⁊ hic ardor accendetur ⁊ ille torpor excutitur fuga tēporis intellecta: que tanta eſt: ut vix metiri eam q̄uis celer animus poſſit: ⁊ ſpecie virtutis adamata: que talis eſt ut ſi corporeis oculis cerni poſſet: quod vult Plato: mirum ſui amorē paritura eſſet. Hinc te amor igitur: illinc metus excitet: utraq̄ res in ſomnis: neq̄ qui amat eniz neq̄ qui metuit torpere ſolet: ⁊ tamen hocipſum ne torpor ſopor q̄ uos noxius premat: ad diuinas laudes ſurgentes nocte precamini: non eſt ſomno locus aut inertie: ubi uos hinc mors territat: hic honeſtas allicit. Quis enim inter magna pericula magnaq̄ premia conſopiē? Ubi ad iſta reſperexeris: redibit vigor ad animum: fugiet ſomnus ab oculis cogitantis quantū nunc etiam ſuperet imperfecti: quantum tranſierit ocioſi: quod ga non fit: lōgas etates inutiles effluxiſſe conſpicimus ⁊ ſenes attonitos ac ſtupētes dicere: quid hic in tot annis egimus? Comedimus: bibimus: dormiuimus: ſero tandem experrecti ſumus. Cui⁹ mali precipua cauſa eſt torpor iſte quē quereris abigēdus in tempore ſtimulis induſtrie freno prouidentie: ne cunctando ad inglorium finem cum multitudine rapiaris.

¶De luxuria. Dia.CX. ¶Do.

A Stu qnatior libidinum. ¶Ratio. Atqui libidinem torpor gignit: gula autem illam parit: Quid miri igitur filiam poſt parentes ſequi? Hulam certe ⁊ luxuriaz communes uobis eſſe cum beluis: maximeq̄ beſtialem vitaz veſtram facere ſapientibus viſum eſt: Itaq̄ cum ſint alia graviora mala: nullū villius. ¶Do. Libidine rapior. ¶Ratio. Quonam vo niſi ad mortem animē ⁊ corporis ⁊ infamem notam ſeramq̄ penitentiam ⁊ fortaſſe inutilē? I nunc igiī ⁊ raptantē ſequere: que te tales raptet ad exitus. Cogita autez innumerabiliuz caſus miſerabiles ac famoſos: nō modo ſingularium hominum: ſed urbium ⁊ regnorum: qui tibi partim viſu: partim auditu ⁊ maxime lectione debent eſſe notiſſimi: raptāti nequaq̄: ut arbitror: manum dabis. Audi enim qd hinc doctiſſimi viri ſenſerint ac ſcripſerint. Voluptates ait Cicero blādiſſime domine maiores partes animi a virtute detorquēt. In hoc inquit Seneca noſ complectuntur ut ſtrāgulent: non aliter ergo q̄ latrunculi viatoribus inſidiantes eoſq̄ ſeducentes ac perimētes declinande ſunt. In quod ualde proderit: ſi illud preclariſſime apud Liuium a Scipione Africano dictum Maſaniſſe dictū ſibi quiſquis hac peſte laborabit accipiat: Vince iquit animum: caue deformes: Multa bona vno vitio ⁊ tot meritorum gratiam maiore culpa q̄ cauſa culpe eſt corrūpas. Idq̄ facilius fiet: ſiquis acriter rei vilitatem obſcenitatem: breuitatem: finem cogitet at longum dedecus horeq̄ fugacis forſitan aut monti vnius illecebras multorum annorum penitentia uel eterno fortaſſe ſupplicio puniendas.

¶De ſuperbia. Dia.CXI. ¶Do.

A Uperbia extollor. ¶Ratio. Quid ſuperbis autem terra ⁊ cinis? Tu ne tantorum malorum faſce obrutus atq̄ oppreſſus extolleris: qui ſi te omnibus malis explicitus virtutem omnium alis euectus attolleres: hoc vno bona omnia corrupiſſes. Nihil eſt eniz odioſius deo q̄ ſuperbia: Per hanc eniz ille pulcherrimus creatus raptim corruit per quam tu peccator vis aſcendere. Si ſic illi ob id vnum accidit: quid per hoc alijs culpis adiectum tibi euenturum arbitraris malum ſarcinis tuis cumulum ſuperimpoſuiſti. ¶Dolor. Superbia uehor. ¶Ratio. Cur queſo an non te mortalē: an non aſſidue fatiſcentem: an non peccatorem: an non mille caſibus expoſituz: an non morti obnoxium incerte: an non deniq̄ te miſerum meminiſti: ⁊ non famoſiſſimū illud Homericuz audiuiſti: Nihil miſerius terra nutrit homine? Scire uelim quid te horum potiſſime ad ſuperbiā cohortaē an fragilitas membrorum exercituſq̄ morborū: an vite breuitas: an cecitas animi inter ſpes uaniſſimas metuſq̄ perpetuos fluctuātis: an preteritorū obliuio: an ignorātia futurorū ac preſentiū: an hoſtiū inſidie: an mortes amicorū an aduerſitas perſeuerans: an fugitiua proſperitas? Ne nō alie uobis ſunt ad ſuperbiaz ſcale: his aſcenditis ad ruinam. At qui cetera hominum pericula: ⁊ ſi iniuſtam aliquam: tamen excuſationem ſuperbia ⁊ inuidia nullam habent. ¶Dolor. Doleo me ſuperbuz. ¶Ratio. De peccato dolere primus ad ſalutē gradus eſt. Et ſicut ſuperbia eſt extollere ſic humilitas eſt dolere ſeq̄ ſubmittere: qō quidē facile factu erit mox ut oculos in teipſuz tota intentione reflexeris: quod cum ita ſit: nolo tibi nec oportet librorum partes ſcriptas aduerſus peccata congerere hoc ſatis eſt cuncta arbitrij tui eſſe deſitura ilico ut bona fide uolueris: utq̄ aiunt receptui contineris teq̄ ad tua ſigna conuerteris: quod ad preſens malum attinet. Unum illud adiecerim: Superbiam eſſe egritudinem miſerorum ac ſtultorum: Tales nempe ſunt haud dubie qui ſuperbiunt: Neq̄ enim aliter ſuperbirent: neq̄ vo ſine cauſa in libro Sapientie ſcriptū eſt: Omnes inſipientes ⁊ infelices ſupra modū anime ſue ſuperbi ſunt. Certe anime ſue ſi ſaperēt modus erat humiliari conditionis imbecillitate cognita. Sic enim eodem libro ſcriptum legis: Rex hodie eſt ⁊ cras morietur. Cum enim moritur homo: hereditabit ſerpentes ⁊ beſtias ⁊ uermes. Initium ſuperbie hominis apoſtatare a deo: quoniam ab eo qui fecit illum receſſit: quoniam initium omnis pecca-

urgeor appetitu. ¶ Ratio. Nec aduertis q̄ inter querēdū tempus ⁊ vita cui illa querebantur elabitur. Sic mira perplexitas incidit: dum vita abū dare videmini diuitijs indigetis: dumq̄ indigentia illa p̄terijt: supuenit altera: ⁊ diuitijs abūdā tes indigetis vita. Nō hoc ignorabat ille Sapiēs ubi loquitur de eo parsimoniçante qui dicit: Jnueniam requiem mihi ⁊ manducabo nunc de bonis meis solus: ⁊ nescit q̄ tempus p̄tereat ⁊ relinquet omnia alijs ⁊ morietur. Et idem alibi: Qui aceruat iniuste: alijs congregat ⁊ in bonis illi⁹ ali⁹ luxuriabitur. O terribile dictum: sed cōmune quotidieq̄ se oculis ingerens: nec idcirco p̄ficiēs in animis auarorum. Jdē rursus: Auaro: inquit: nihil est sceleſtius: ⁊ nihil est iniquius q̄ amare pecunias. Et ut scias quoniam vo omnia consonant ut ait Aristoteles: ecce ut ecclesiastico sapienti consonat secularis: Pecunie inquit Licero fugiēda cupiditas: Nihil est enim tā angusti animi tanq̄ parui q̄ amare diuitias.

¶ De inuidia actiue. Dial'. CVI. ¶ Do.

A Jnuideo. ¶ Ratio. Superior affect⁹ ut bene tibi esset optabat: hic ut male sit alijs: tanto hic illo ⁊ auaritia peior liuor. Bene ergo sapiēs idē de quo modo dicebā: Nequaq̄ inquit est oculus liuidi: Jnsatiabilis oculus cupidi. ¶ Do. Jnuidia torqueor. ¶ Rō. Jnuidia Siculi nō inuenere tyrāni maius tormentū: Flaccus ait: Jdq̄ ad uestros tyrānos pestilēti austro impellente translatum est. ¶ Do. Jnuidia crucior. ¶ Rō. Simul ⁊ peccas ⁊ plecteris expedita iustitia.

B ¶ Do. Felicitas vicini mihi parit inuidiā. ¶ Rō. Credo hercle: nemo uestrū regi Parthorum aut Persarū inuidet: nec illi quidē uobis: fuit q̄ vicissim inuidebatis: quia vicinitatē faciebat imperij magnitudo. Sed an nō satis est p̄prijs malis angi que tam multa sunt: nisi ⁊ aliena bona uos crucient: vndiq̄ miseri ⁊ insani? ¶ Do. Vicinis inuideo. ¶ Rō. Tritus mos: inuidia lippa est: longinqua non videt: vicinitas atq̄ p̄sperita inuidie sunt parentes. ¶ Dolor. Jnuideo alienis bonis. ¶ Ratio. Si es inuidus ⁊ pusillanimis sis oportet: omnib⁹ ex vitijs nullū pigrius inuidia: altos in animos nō ascendit: nullū quoq̄ miserius: Jtaq̄ reliqua omnia bonum aliquod ꝫ falsum p̄supponunt: hec solis malis pascit ⁊ torquet bonis: ⁊ quod alijs optat iam sibi habet maluz. Alexandri ergo Macedonis dictū placet: Jnuidos homies nil esse aliud q̄ tormēta seu tortores suos ꝓprios leuis adolescentis uerbū graue.

¶ De ira. Dia. CVII. ¶ Do.

A Ed iraſcor. ¶ Ratio. Ego aduersus opem polliceor non vitijs: nō fortuita enim illa sed uoluntaria sunt ⁊ in uestra potestate: quis te igitur cogit irasci? ¶ Dolor. Jraſcor offensus. ¶ Rō. Js fortasse qui offendisse te arguit se offensum absq̄ te queritur: Non tantum est offēsarum: quantum insolentie. ¶ Dolor. Jra estuo. ¶ Ratio. Furis ergo: Jra furor breuis est: inquit Flaccus: Fit aūt a plerisq̄ mala cōsuetudine ⁊ impatientia longus furor. Ennius autem iraz initiū dixit insanie: cum plerisq̄ nimis illam sequētibus finis ⁊ insanie sit ⁊ vite. Siquidē hec etiam pestis ut superior: ⁊ si sepe alios: semper tamē ante alios possessorem suum torquet ⁊ cruciat: ut mirer vnde quibusdam videri potuerit: huic nescio qd mel le dulcius inesse: habet fortasse ultio dulce aliqd efferum inhumanuz: ira nihil nisi amarum habet. ¶ Do. Jraſcor ob iniurias. ¶ Rō. Uix iracūdus vnq̄ adeo quisq̄ fuit: ut nulla re lacessitus iraſceretur: nisi forte Celius senator iracundissimus ille mortalium: qui clienti suo in omnibus sibi consentienti atq̄ omnia confitenti: iraſcens exclamauit: Dic aliquid contra ut simus duo: Durū caput qualiter tulisset iniurias qui obsequium non ferebat? ¶ Dolor. Jraſcor quia offendor. ¶ Ratio. Hac in B parte vulgo plurimuz erratur: Queruntur cause finguntur offense: inq̄ hisipsis que uere sunt cause ire modus exciditur. Jn omnibus peccatis uelū aliquod excusationis obtenditur: ⁊ est excusatio ipsa peccatum: Tu quia non tibi: ut deo pareē iraſceris: ⁊ tamē deus ipse quotidie uerbis ac rebus offenditur nec semper iraſcitur: uos omne uerbulum casu elapsum ad iniuriam capitalem trahitis impatiens genus. ¶ Dolor. Jraſcor sic meritis. ¶ Ratio. Si de te quidem male: si de republica: modo non ira sed iustitia illa sit optime: Et ad summam moditus: ut dici solet: Ciceroniānū illō est tenendum: Jra procul ut absit cum qua nihil recte fieri: nihil considerate potest. Jure ergo laudatur Archyte Tarentini dictum: ⁊ Platonis amici sui factum: quorum primus duz se studijs debito possessiones suas culpa villici destructas aspiceret: in eum uersus: Sumerē inquit ex te deditas penas nisi tibi iratus essem. Alter iratus seruo: non impunez dimisit ut Archytas: sed amico commisit ut suppliciū exigeret: uerit⁹ ne se ire impetus quo nō deceret impelleret. Hec horumq̄ similia frenare iram debent: ne sequaces suos ut solita est in infamiam clademq̄ precipitet.

¶ De Hula. Dia. CVIII. ¶ Do.

A Ula uellicor. ¶ Ratio. Dixi iā his medemur que inuitis accidunt: Nam quis spō te egrotantibus medeatur? ¶ Dolor. Hula sollicitor. ¶ Ratio. Proprie id quidem: Nulla res tam vilis tam sollicitos uos habet: Stupor ⁊ pudor est cogitare q̄ se humanū iclinat ingeniū ad maiora creatum: nisi respueret terrarum tractus celiq̄ ⁊ maris abdita penetratis: Meditati estis retia ⁊ hamos ⁊ viscum ⁊ laqueos ⁊ rapaces uolucres imperio parere ⁊ predari uobis docuistis ad nil aliud nisi ut gule satisfiat: quam non modo explendo sed onerando fatigatis: ⁊ angustū uentrem uaria arte laxatis ac premitis obsequendo: cui aliquanto utilior fames esset: utilissima vo sobrietas ⁊ fedo illi ac misero sacculo simulq̄ ⁊ siluis ⁊ nubibus ⁊ fluctibus pacem linquens: Jta tamen eunt res: hic est mos nobilium ante alios he sunt artes que liberales fuerant mechanice euasere: ipsiq̄ qui bellorum duces ac philosophi ac rectores urbium ac patres patrie esse solent: uenatores atq̄ aucupes facti sunt: utq̄ intelligas nullaz esse reliquam spem salutis. Nobilitati tribuitur quod est gule: aut ꝓculdubio uanitatis. Hoc ma-

sint:nisi maior multo esset infirmitas animorum. Illa est que viro indignos eiulatus: & mulieb̃res atq; humiles uoces elicit. Quid est enim oro te: cur impossibile homini censeas:quod sepe olim & potuisse vides hominẽ & fecisse? ¶Do. Heu mihi rursus ad historias uocor & in medio doloruꝫ estu vir presentium: vir mei ipsius memor ad memoriam protrahor antiquorum. ¶Ratio. An non ergo clarorum recordatio virorum qui similia fortiter passi sunt magnum affert in omni rerum asperitate solatium & lenimen? ¶Dolor. Sentio ad imitandum rarissimos hortaris:gloriosa consilia sed alta nimium supraq; hominez. ¶Ratio. Quid supra hominem dicis non deorum tibi sed hominuꝫ rationes:hominumq; exẽpla ꝓponimus. ¶Dolor. Hominum fateor sed paucorum: estq; ultima & exacta raritas nullitati proxima: Non multum inter Phenicem & Chimeram interesse dixerim: Illos sequor qui Chimeram nihil esse uolũt: apũd alios nãq; Sicilie mons est. ¶Ratio. Quasi vo imitandus tibi proponatur Phenix & nõ acies,virorum:que quo rarior: eo dignior cui similis fieri uelis:quisquis raros sequi negliget rarus esse vir non poterit. ¶Dolor. Video vnum ex paucis fieri iubes:vnus ex multis suꝫ. ¶Ratio. Prope nullum te maluerim q̃ ex multis vnum: Nescio enim an non esse:an stultum esse sit melius: Atqui pluri morum idem & stultorum e numero sit oportet. ¶Do. Ego vo nil peius esse q̃ nil esse scio. ¶Ratio. Nescis quid mali sit esse aliquid nec esse quod debeas. ¶Dolor. Ita hoc dicis: quasi quod vni forte accidit:debitum sit omnibus:idq; ad omneꝫ trahi uelis. ¶Ratio. Male ais forte: virtus enim non fortuita sed deliberatiua prorsus & electiua est non casu equidez querenda sed studio. Neq; ego quod vni casus dedit:ad cunctos:sed quod virtuꝫ multis tribuit ad vnum trahor:ad omnes tractura libentius sed in vno etiam defatigor. ¶Dolor. At non omnia possumus omnes. ¶Ratio. Non poeticum modo sed pastorium est uerbum: Scio: sed te posse aliquid quod non omnes possint imo iam potes uelle cupio. ¶Dolor. Quid heu miserum inquietas: nonne satis igitur torquet dolor? ¶Ratio. Quietem potius afferre & hunc tibi torrorem auferre meditor:quod nisi tu qui potes manum dederis:sola non possuꝫ. ¶Dolor. Pape:qd hoc est quod me posse ais:an possum dolorem nõ sentire quem sentio:aut malum negare quod pessimum experior? ¶Ratio. Primum non requiro: obstat enim natura:alterum ne impetrem:non natura:non ueritas:error solus obstiterit. ¶Dolor. Proh superi:quorsum hec inania que philosophica dicitis scio plane dolorem non esse animi vitiũ sed corporis. Scio dolorem aliud esse q̃ pfidiam dolere aliud q̃ furari: hec me ut noua ne doceas satis magnum: & si nil aliud addideris: per se dolor malum:cuius ego non noscendi consilio sed ferendi seu q̃ malim depellendi egeo:noui enim noscemq; utinam minus quid est dolor. ¶Rõ. Et ego dolorem rem acerbam scio:immitem horridã amaram:tristem:nature aduersam:sensibus odiosam:sed que virtutis ope non dico dulcescere: qõ epicurus dixit:secum ipse dissentiẽs:sed leniri frãgiq;:forsq; etiã si uera aium virtus armauerit aut sentiri partius aut quodãmodo nec sentiri quidez possit. ¶Dolor. Armatus an inermis ego dolorez ualde sentio & malum grande profiteor. ¶Ratio Professionem aliam ex te optabam. ¶Dolor. Si rursus ad speciosa retrahimur:delectãt aures uerba magnifica:sed uera animum:quid si dolor eniꝫ corporiꝫ animi patiẽtia maior sit? ¶Ratio. Quid si nulle corpis uel illecebre uel molestie:nulli angores stantis atq; obstantis animi viribus pares sunt? Quid si in omni luctamine modo non uolẽs terga dederit:sed toto nisu ac bona fide resisterit: semper animus superior fuit:semper abijt victor? ¶Dolor. Quid vo si doloris intolerantiam morbi feditas grauat & fastidium & pudor. Quid si lepra putre corpus ac miseruꝫ inuasit? Quid hic mihi sermo tuus iste contulerit? ¶Ratio. Multum sane ni respuis ostendet tibi te qui cuncta respiciens:te non vides:iubebit meminisse terreũ & mortale corpusculum tibi esse non aereuꝫ neq; eternũ: nec mirari quidem oportere nec indignari si putredo in terram suam: si in sedem fluxerit esse hominis:mentem & suprema eius ni rebellent ad felicitatem perpetuitatemq; dispositam: eiusdem partes infimas & morti obnorias & omnis miserie capaces:Seu lepra igitur seu epilentia: seu qd his turpius aut tristius inciderit: cogitandũ tibi acriter in miseriarum uasculum descendisse:quod suũ erat destinatumq; illi figulo ab eterno:contra quẽ lutea uasa ne murmurent admonentur: q̃ illud in honorem:hoc in contumeliam: uerum cuncta fragilia finxerit atq; mortalia. ¶Dolor. Ergo ego:te consule sine murmure & gemitu lepram feram. ¶Ratio. Plane me cõsule atq; auctore:cui si ostẽderis murmur aut gemitum utilẽ tibi leuamenq; aliquod mali esse uersis ultro consilijs utrũq; permisserim seu iusserim: Q̃ si indignatio & querele nil aliud q̃ accessio mali sunt: quid morbo corporis addere animi morbum iuuat teq; miseriorem flendo facere & illum tibi forsan infestiorem qui laborez hominum ex alto videt:patientiamq; considerat:quam aut remedio cõpenset aut pmio? An vo aduersus oẽs corporeas pestes:ꝫ quoniã nominatim vnam defles parum solatij:contra hanc ipsam est nosse lepram superficiei vitium uel coloris esse non ualitudinis aut integritatiꝫ sensuuꝫ atq; membrorum:ut Augustino visuꝫ scimus:nec phisici cõtradicunt:sed ut cutem penetret artusq; dilacerãs in precordia ima descendat:quod fecisse legit Plotino ingenti platonico. In animam certe descẽdere nisi ipsa consenserit non potest qua incolumi nõ pluris extrinsecus corporis sui habitus apud illã erit q̃ bene ualentem apud hospitẽ q̃ hospitij forte paries extimus uentis ac imbribus scaber sit. Quid q̃ lepra possessorem suum vulgo eripit consortioq; hominum sepe eorum quos ut fugeres recusandum nihil nulliusq; non auxilium improrandum erat ut ad calculũ res redeat:multis illa corpus tedijs implicans:multis animum explicuit. ¶Dolor. Heu quid credam rerum pessima laudãti. ¶Ratio. Rerum pessima non corporis sed animi vitia morbiq; sũt:nec idcirco ego lepraꝫ ꝫ equanimitatem & patientiam laudo: nec indignanter nimiumq; flebiliter ferre suadeo humanarũ tuaz propriam rerum sortem:cum summo tibi pſertim

ti ſuperbia eſt. Nota ſunt reliqua: quibus acriter circūſpectis monſtrū eſt ſupbus homūcio.

De Febribus. Dia.CXII. Do.

A f Ebribus eſtuo. Ratio. Eſtus hic aut tē pore finiendus aut frigore: utrumuis fecerit bene erit. Dolor. Febribus urgeor. Ratio. Omnis hic contra naturaz motus pluſ habet ipet⁹ q̄ dūturnitatis ꝛ ſepe duoꝝ facit alterū aut coꝛp⁹ expurgat: aut aiaz abſoluit. Do. Febrib⁹ teneor. Rō. Nō longū teneberis expecta Cito te uel ſanum oportet eſſe uel liberum: utrūq̄ optimum. Dolor. Febribus laboro. Ratio. Jlico requieſces: Natura cuz morte confligit: opere exituz duelli: prope eſt hora uel hinc te morbo uel omnibus exemptura. Dolor. Febribus ardeo. Ratio. Minus mali eſt coꝛpus ardere q̄ animum de quo precedentes tue ſeptem proxime ſunt querele: Quid ſi ardoꝛ alteri⁹ ſalubꝛis eſt alteri? Quid ſi hic ardoꝛ q̄uis aſper optabilis eſt? Quantum deniq̄ boni eſt preſentis vite mala breui guſtu perennis admonere ſupplicij ut infinitas amaritudines declinare ſtudeant qui tam grauiter paucis horis amariuſcula tolerāt: atq̄ his angſtijs diſcant illas euadere: quibus nec phiſicuſ nec herba medebitur: nec dies creticus nec morꝛs B quidem. Dolor. Febribus uroꝛ. Ratio. Uermiuz cibus excoquitur: Fer te alijs uriz cui totiēs alia uſta ſunt ꝛ de ſupplicio conſilium cape ex quibuſdam malis remedia conflantur: Sepe paruus doloꝛ ac preſens ut uenturis ac grauibus occurreretur admonuit: fitq̄ vtilis qui moleſtus erat. Felix incēdiuz breue quod eterni refrigerij cauſa eſt. Dolor. Febribus exerceoꝛ. Rō. Eris iam bone ualitudinis eſtimatoꝛ idoneius. Uos eniz homines dei dona niſi amiſſa uel intermiſſa nō noſcitis ingratum genus. Dolor. Febꝛe ueroꝛ importuna. Ratio. Diu ſimul eſſe nō poteſtis. Nemo diu ardet: aut illa te deſeret: aut tu illam.

De dolore iliaco atq̄ extaſi. Dia.CXIII. Do.

A i Liacum patioꝛ dolorem. Ratio. Sperare incipe: quandoquidem quod taz triſtius metuas nil eſt. Sicut autem ad extrema gaudij peruenisſe principiū gaudij ſit oporꝛtet. Contrariorum hec lex eſt: Alterum ex alterius fine oritur. Dolor. Dolore torqueoꝛ iliaco. Ratio. Spes eſt fateoꝛ acerba ſolatij: nil acerbius pati poſſe. Dolor. Jliaco crucioꝛ dolore. Ratio. Qui dolet ac metuit ille miſer eſt: vndeq̄ tibi pars altera miſerie metus eripitur: Nam quid oro metuat qui ipſam que ab omnibus preq̄ omnibus metuitur mortem ſperat? Dolor. Jliaco dolore diſcutioꝛ. Ratio. Diſce viuens mori quodq̄ non niſi ſemel fit ſepius experire: facies ſecurius tandem ſemel quod tam ſepe temptaueris nihil enim noui facies: ſimillimus doloꝛ iliacus morti ē niſi q̄ morꝛs facilioꝛ breioꝛq̄: ut qui hūc fortiter tulit: niſi metus alter interueniat multo illam fortius ſit laturus. Dolor. Dolore rumpoꝛ B iliaco. Ratio. Magnitudo ipſa doloris finem ſpondet: Nemo enim diu moritur. Do. Quid q̄ doloꝛ extaſim parit? Ratio. Longos febriū

dolores breui tranſigi ſuſpirio. Dolor. Aduentare extaſim intelligo. Ratio. Uix id quidez intelligere eſt: Nam ꝛ repente aduenit ꝛ preſens intellectum viribus ſuis priuat. Dolor. Linqui animo incipio. Ratio. O felix qui rem neceſſariam: utq̄ aiunt duriſſimam ſine ſenſu ſis obituruſ. Dolor. Sepe extaſiz incurro. Ratio. Sepe mortu⁹ reuiuiſcis. Dolor. Sepe extaſiz moꝛtiferam experioꝛ. Ratio. Hanc pluſq̄ ſemel experiri nequis. Nemo enim plus q̄z ſemel moritur Quod autem optimum mortis genus eſſet inter doctos ac preclaros viros aliquando queſituz eſt ubi Julius Ceſar interfuit ſummus vir ꝛ imperio ꝛ doctrina: qui ꝛ ipſe tempore extremo: ut de illo ſcriptum eſt repente linqui animo ſolebat: quam queſtionem ille ſic abſoluit: ut repentinum atq̄ inopinum interitum commodiſſimum diffiniret. Que ſententia ꝛ ſi pietati uereq̄ religioni fortaſſis aſperioꝛ videatur: ſic tamen ꝛ cuilibet ſapienti ꝛ preſertim pio uereq̄ religioſo viuendū eſt: ut ſibi nil repentinum aut ſubitum eſſe poſſit: ꝛ ſi quid tale incidat animo: celeritas ipſa non noceat ꝛ proſit coꝛpori.

De totius coꝛporis dolore ac languore uario. Dia.CXIII. Do.

A t Oto coꝛpore langueo. Ratio. Si non languet hoſpes coꝛporis animus bene eſt quicquid tuguriolo ſuo eueniat ſaluuſ erit. Dolor. Toto coꝛpore crucioꝛ ingens malum. Ratio. Stoici vnum in rebus omnib⁹ humanis bonum dicunt virtutem. Et q̄uis alij aliter: hec ueriꝛ tamen viriliꝛq̄ ſententia viſa eſt cui cōſequenſ eſt: vnūquodq̄ q̄ huic bono obijcitur malum eſſe vitium: quo fit ut doloꝛ coꝛporis moleſtiſſimus ſit maluz tū utiq̄ non ſit. Dolor. Mei mihi miſero ego torqueoꝛ: tu diſputas philoſophice fabelle. Ratio. Jure te miſerum dicis: uel hoc ipſo q̄ humane vite regulas fabellas uocas. Dolor. Sonora hec in ſcholis famoſa per libꝛos: ſed nec eculeos nec egrotantium aſcenſura grabatulos dicuntur ſcribunturq̄ facilius q̄z probantur. Ratio. Immo vo ꝛ ad dolorē ꝛ ad egritudinem ꝛ ad mortem proſunt: ſed non omnibus quippe que non omnium inſedere pectoribus: ꝛ profecto quibus credita non ſunt ſalubꝛia eē non poſſunt. Dolor. Mea ego crucioꝛ tu diſputas. Rō. Jſte tuus doloꝛ neceſſario aut lentus erit aut intenſus: atq̄ ita uel facilem uel breuem patiētiam requirit. Dolor. Mei mihi ſummo crucioꝛ B dolore. Ratio. Si ſummus: nempe breuis eſt doloꝛ: parce gemitibus aut fugiet aut fugiat eſt neceſſe: Sit utriuſq̄ libertas in foribus interim forti animo ferre mortalia ſpecioſum ac virile eſt. Dolor. Specioſum dictu fateoꝛ factu ue poſſibile quidem reoꝛ. Ratio. Nō impoſſibilitas rerum eſt ſed mollicies hominum que virtutis innumeros deſertores fecit: ꝛ faciet dum omne difficile tanq̄z impoſſibile reſpuitur: virtus perijt cui⁹ materia difficultas quidez ſed honeſta eſt. Dolor. Sumus homines non dij ꝛ moribunda coꝛpuſcula vim doloris ferre non ualent. Ratio. Fragilia coꝛpora humana non negem uſq̄ adeo gn uſq̄ ad tolerantiā omnis aduerſi ſat virium habitura

cie de splendore glorie dici solent: an id uerius qđ ab alijs disputatum vulgus probat uacuitatē doloris optimam: pessimum dolorem uoluptatē boni finem: ⁊ ille quidem paucorum: he ferme oium uoces sunt: quaruꝫ sepe tantus est sonitus ut pauce ille uoces adhortantium audiri nequeant: ⁊ custodes arcis exterriti omissa defensione fugam cogitent: In hoc statu dubium nutantemqꝫ presidijs firmare animum oportet: ne de sententia excidat: ut olim Dionysius Heracleontes: qui cum Zenonis preceptoris sui de dolore sententiaꝫ dolore victus abijceret: a Cleante condiscipulo irrideri meruerit: Non inquam excidat sed resistat inqꝫ arrepto uestigio pedem figat: intelligens quid in rebꝰ uerum: quid vmbratile: neqꝫ laruas horreat: neqꝫ clamoribꝰ moueaꝫ: certꝰ dolore nihil nisi ignauiaꝫ vtute aūt ⁊ ignauiā ⁊ dolorē ⁊ mortē ⁊ dura oia vici posse: Inqꝫ hac sentētia fixus ⁊ immobilis perseueret: promptus pro virtute pati fortiter: qđ multis cogitare terribile est: quodqꝫ nunq̄ ab homine fieri posset: qui non super auri atqꝫ gemmarū speciem: super muliebrem formam ⁊ super omne concupiscibile virtutiꝭ pulchritudinē adamasset: Hac confirmatione animi ⁊ falsē opiniones ⁊ uani metus infirmantur ⁊ acies doloris obtundiť. Fitqꝫ quod Cicero idem vult: ut sicut in prelio pauidus miles abiectisqꝫ armis viso hoste diffugiens sepe ipse sibi periculuꝫ fecit ubi impauido periculū nō fuisset: sic ignauuꝫ aiuꝫ ⁊ sēsibꝰ obsequētē sola cogitatio doloris exanimat: qui virtute firmatꝰ atqꝫ armatꝰ icolumis ac doloris victor ⁊ ꝓpe nil molesti sentiens euasisset. Patientia enim non mō animi vim augeri: sed asperitatem ipsam doloris imminui ⁊ pene ad nihilum redigi: atqꝫ hinc eē ut acerrimo in dolore recti quidam ⁊ immoti: alij etiam leti sint: quod fieri non posset nisi animus a sensu doloris auersus: ipsam de qua loquimur firmitatem atqꝫ constantiam induisset. ¶ Me. Intelligere videor: sed perge quid est sermo intimuꝭ. ¶ Ratio. Et hoc dicam: Generosa mens eque uoluptatum dolorumqꝫ contemptrix: ⁊ utriscqꝫ pariter cedere nescia ubi adesse periculum seqꝫ circumuentam hostibus suis videt: arma capit: obuiāqꝫ progrediens seqꝫ in prelium cohortans: multa secuꝫ: multa cū deo suo loquitur: q̄uis hoc ultimū Cicero uel nesciuit uel non rite sciuit: non defectu ingenij sed gratie. Tali sane colloquio ad decoris obseruantiam atqꝫ ad illa que diximus ad incendendas vires: ad consumanda consilia nullum efficacius: Alijs tamen uerbis contra uoluptatum blanditias atqꝫ alijs contra dolorum minas esse utendum: ⁊ quibus utrobiqꝫ pronum est aduertere scienti que naꝫ uel ille blanditie uel he mine q̄qꝫ impares sint virtuti: Sed quoniam horum de altero sermo erat exemplo agam vnico sed insigni: quo in reliquis omnibus instructior fias: Quis est hic in dolore sermo intimus. Meministi quibus uerbis Lucanus magnum Pompeium inter carnificum gladios usum facit: Sed quia hoc pro q̄litate persone a poeta fictum: ⁊ secundum ueri similitudinē animo viri illius in eo statu conuenientibus uerbis expressum est: Exemplum ueruꝫ recensqꝫ alterum adijciam: hac ipsa etate superant qui viderūt adhuc multi: Sannitem illum imperterritum ⁊ in uictum senem: qui dum iussu illius cuius nomen suppressisse silentio melius fuerit: curru per ciuitatem ducerctur nudus inter duos carnifices cādētibus forcipibus: hinc illinc membra carpētes: populo ad tam miserum tanqꝫ indignum spectaculū lachrymante siccis ipse oculis grauiter ⁊ constāti uoce sese alloquens dicebat: Quid facimus anime? Noli oro succumbere: nihil aut iraſcaris aut metuas: grauia sunt ista sed breuia: ⁊ pro nostra eterna ne dubites salute grauiusqꝫ supplicium hoc inuenti fuerit q̄ ferenti: Erige te anime ⁊ depelle formidinē spera in deo: statiꝫ erit finis. Quibꝰ uerbis quātaꝫ sibi cogitabis certe pectoribꝰ audientiū incredibile dictu est quantam cum misericordia firmitatem: constantiam: securitatem: patientiam infuderit ⁊ si artius estimanti: Non ille intimus de quo agimus sed extimus sermo esset: Nempe qui ut dixi: a multis exterius audiretur: si hec ⁊ his similia ⁊ ab alijs in silētio dici possunt ⁊ ab hoc ipso fortitan dicebantur: Uicissim enim nunc tacebat: nunc in uoces quas diximus erumpebat. Potest ⁊ aliter ille idem sermo intimus videri: Unde non quo prodeat cogitanti ⁊ huius quidem secuꝫ at cum deo loquentis in doloribus inqꝫ periculis: nullum clarius exemplum q̄ Job primi: Theodosius secundi. Ille manu dei tactus atqꝫ ulceribus obsitus: quanta deum libertate iurgāti similis cō pellet seqꝫ ardenti ⁊ querula deuotione in deū erigebat: hic cum paucis innumerabili ac barbarico circumuentus exercitu quo feruore quibusue suspirijs ceu presentē deū inuocet audiuisti. ¶ Me. Audiui plane ⁊ memini ⁊ exemplis doceor quid uelis gratiamqꝫ non mediocrem Ciceroni habeo de cuius tribus exiguis granis tres ingentesqꝫ aristas messui: ex quibus cultu adhibito messis uberior nasci queat. ¶ Ratio. Ita se res habet: doctorum hominum uerba pregnantia sunt: plus continent sensuum q̄ pretendunt: ut nihil aliud me loquente visus es mihi dolorum ⁊ querelarum tantisper oblitus: vnde elicis uehementem quoqꝫ cogitationem rei cuiuspiam honeste: atqꝫ in illam a rebus alijs quibuscunqꝫ animi totius abstractionem multum ⁊ dolori ⁊ molestijs omnibus posse remedium afferre. ¶ Me. Potest esse ut dicis: sed mihi nunc etiam multuꝫ deest ad salutem illā quā intendis animi: magnoqꝫ suꝫ in dubio an his oibꝰ leniať seu tollať dolor an vba sint aios occupātia aurescqꝫ mulcētia: ad dolorem nihil. ¶ Rō. Uerba corporibus non medentur fateor: nisi fortitan incantationes ⁊ anilia carmina fidei aliquid merentur at medentur morbis animorum: quoruꝫ profecto sanitas corporeuꝫ dolorem aut extinguit aut mitigat. Nunquam si patientia nulla esset: tam multa de illa viri doctissimi disseruissent: nunquam tot huiusce rei argumenta animo oculisqꝫ ⁊ auribus hesissent: quot memoria imagines rerum tenes: q̄ multa vidisti aut legisti: quot historias audisti quibus non probatum tibi sed demōstratum esse debeat ita esse ut dico: ⁊ si non doloris omnem sensum patientia eripi: quod ipsum tū ⁊ fieri posse ⁊ factuꝫ esse cōtendimus: at doloris certe victoriaꝫ ferendiqꝫ viriliter vires dari. Quid vo te plus habuit. M. Marius vir litterarum inops: sed virtutū dives militarium: an non ipse carneus atqꝫ osseus

imperatore ac philosopho Constantino scilicet ac Plotino de quo modo diximus communem: postremo ante oculos habere celi dominum non leuiam odisse sed vitium: Eumq; ipsum angelorum iudicem atq; hominum: de quo scriptum est: Neq; habitabit iuxta te malignus neq; permanebūt iniusti ante oculos tuos: non tamen leprosos horruisse seu fugisse: sed illorum domos adijsse atq; conuiuijs interfuisse. ¶Dolor. Tu me uerbis superas dolor rebus: ego autē non philosophorū nugis hac in re sed sensib⁹ meis credo illi mihi qd renuncient scio. ¶Ratio. Primum quidem philosophorum aliquot ut uere ais: nugis quas nec excusare possum nec negare: philosophie totius grauitas non perit: que in eo quod nūc agitur: ut in multis laboranti anime vna in terris tuta ꝓculdubio arx est: Deide nihil absurdius inter mihi amicos q̄ sensuum fallaci iudicio uerum queri: ingenio ac studio ueritas est querenda non sensibus. ¶Dolor. Heu quid me crucias & dolori meo addis tedium: proferas remediū: iam nunq̄ tu: nunq̄ philosophia tecum faciet: ut non sentiam quod sentio. ¶Ratio. Mos gerendus delicato ac fastidienti egro permittendumq; aliquid interdum: quod per se nociuum sed utentis desiderio fit utile. Itaq; facile patiar: ut si languor: si supplicium: si offensio afflictioq; corporis mala sunt: que incōmoda stoicis dici videntur honestius ipse quoq; dolor hinc oriens dici videriq; malum: & si ita vis ingēs possit: sed virtute superabile: Utq; iā litigio uerbi cedam: amicus noster Licero nos reducet in gratiā. Non enim dolorē inquit: dolorem esse nego: Cur enim fortitudo desideraretur: sed eus opprimi dico patiētia: si modo est aliquid patiētia: si nihil est: quid exornamur philosophia: aut quid eius nomine glorioſi sumus? Hec Licero. Multa ibi preterea diuine contra hoc seu incommodum seu malū in Tusculano suo: scilicet secunda luce differuit quq; dierum disputationes pari librorum numero cōplexus: quem signasse tibi locum uolui: ualet enim miris modis ad id quo nunc eges: maxime patientiam roburq; animi: quo eneruato atq; amisso: falsi vulgi subeunt, sententie: & indigni viro gemitus erumpunt. ¶Dolor. Nunc languori meo ꝓpius adhibes manum docens ubi illa reperiam que in hoc statu stoicorum opinionibus inhumanis ac saxeis potiora & mihi oportuniora cōfido: q̄uis & confidendo diffidam: quia duo remedij auidus sepe locum illum repeto ad tolerantiaꝫ doloris: nūq̄ mihi per me: nunq̄ uel Liceronis ipsius uel cuiusq̄ ope virium satis inueni. ¶Ratio. Ego hanc diffidentiam non reprehendo sed laudo: nemo sibi multum fidat: inq̄ omni difficultate nō ab homine sed a deo speret auxiliuꝫ: Et non ita ut armatos nēturos sibi de celo deos credat malis forsan interdum: nunq̄ certe diuinitas inertibus fauit: ut subsidio dignus sis: quod in te est facito: excitādus attollendus & armandus est animus: cōtraq; suos hostes in aciem educendus. ¶Dolor. Reliqua: nisi fallor: intelligo: vnum quero: quenā sunt hec arma animi que memoras? ¶Ratio. Bñ habet: Jam cōcipio spem salutis tue. Inter asperitates enim rerum flere muliebre est: consultare autē niti: obstare implorare consilium atq; auxilium ignauie est ad vincendum efficax. Arma quidem animi & bellandi artes pro diuersitate hostiuꝫ multe & uarie sunt. Nec ullū philosophie munus utiliꝰ aut sanctius q̄ de his agere: que ut reor: aliquanto magis ad nos pertinēt: q̄ nosse quid agāt astra quid naturam Juppiter intuens promittat: quid Saturno iunctus Mars minetur: quos Mercurius interpres uagus a patre fratreq; mores capiat: quos ab obuijs gbusq; vnde iber & est⁹: vnde tremor terris: qua vi maria alta tumescant: & non nosse vnde estus ac tumor tremorq; ac debilitas animorum: quibusue remedijs temperetur estus: compescatur tumor: tremor ac debilitas roborentur ac firmentur: Quo in studio & si Socrates ludat Aristoteles: idem tamen mutato fortasse animo huic rei non mediocrem operaꝫ dedit: sed hec passim in philosophorum uoluminibus sparsa sūt que ignarijs ingerere operosum nimis neq; compēdij huius est: Scienti ꝙo superuacuum: cui non doceri expediat sed moneri. ¶Dolor. Scio ita eē neq; de omnibus querebaꝫ: sed hoc vnum que tu mihi contra hunc hostem cui nunc congredior dolorem arma monstrares. ¶Ratio. Ad id tibi nec melius possum nec breuius respondere q̄ Licero. Querit enim ut tu: & que sunt ingt ista arma? respondetq; illico: cōtentio: cōfirmatio: sermoq; intimus. ¶Dolor. Edissere oro singula: Legi quidem hoc sepe olim tamen uereor ne mihi accidat quod multis solet: qui apud se legentes intellige re sibi omnia videntur: apud alios locuturi tum de mū nihil intellexisse se intelligunt. Dic si libet que nam ista contentio est? ¶Ratio. Satis⁹ id quidem si parum ultra progrediare in ipsi⁹ Liceronis uerbis apparet: Sed ne quid me frustra popoſceris dicam idez aliter. Multa sunt animis corporibus⁹ q̄ similia: & ut nullum tantum corporis robur: sic nullus animi tantus est vigor qui nō improuiso & graui fasce curuescat: Fac prouideant: erigentur: ne utrunq; sua moles opprimat sed deprehendat intentum: sepe ad subitum magni hostis occursuꝫ vir fortissimus licet expauit: da spatium colligēdi sese inq; iustans discrimen animuꝫ intendendi: uenientem hostem securus excipiet visis cestib⁹ pugnaturi athlete brachia viso onē subituri illuc cervix intenditur: & illa pugnam firmius obeunt: & hoc pondus intenta fert leuius cui negligēs ac remissa succumberet. Ad hunc igitur moduꝫ insigni difficultate conspecta animus contra illam intēdē dus est quod si ad plenum fiat terribilium omniū victor euadet: Alioquin incredibile dictu est: lent⁹ atq; imparatus animus q̄ prauis sepe deijcitur: Hec est illa animi Liceroniana contētio: seu sic dici mauis intentio: que (ad hoc eni duobus his uocabulis sensus idem) & origo: que ut vides apud illum in promiscuo usu sunt: deq; vnius uerbi fonte descendunt. ¶Dolor. Video teq; libens audio sed quid est confirmatio? ¶Ratio. Dicam: est in ipsis quoq; fortissimis animis nescio quid admixtum diffidentie & ueris imbutos falsa circumsonant: tantumq; coit errorum popularium ad arcē mentis expugnandam caterua ut iudiciuꝫ tenere difficile sit. Subit interdum tor por quidam: subit dubitatio: an uera sint que a doctissimis atq; sanctissimis viris de virtute patientie: de honesti spe-

timor sed cogitatus esse debet: qui si nouus incipit nec a prima etate tecum creuit: si per interualla rediens non assiduus fuit: improuide vixisti: Inhesisse medullitus utilium illud Flacci carmen debuit inter spem curamq; timores inter & iras omnem crede diē tibi diluxisse supremum: ut is esses: de quo idem alibi: Ille potēs sui letusq; deget: cui licet indies dixisse vixi: cras uel atra nube polum pater occupato uel sole puro: hoc est nempe illud a philosophis laudatum: sed perpaucis datum viue re vita peracta. ℂ Metus. Mori timeo. ℂ Ratio. Et nasci timuisses & viuere. Uite limen initiū mortis est: vita ipsa cursus ad mortē: seu uerius mors quedā: viuendo uel ad morienduz ibas: uel qō sapientib⁹ visuz est: in horas certe moriebaris. Quid nunc igitur times si mors vitam uel comitabatur assidue: uel necessario sequebatur? Illud quidem docti tm̄: hoc etiam vulgus intelligit: quicquid est natū moritur: quicqd moritur natum erat. ℂ Metus. Timeo mori. ℂ Rō. Mori times animal rationale mortale. At qui si primum uere esses secundum ut arbitror non timeres: Humanam quippe naturam duo hec in vnuz iuncta perficiunt: Ratio scilicet & mors. Illa animam concernit: hec corpus: sed inopia rationis metum mortis induxit. ℂ Metus. Mortē metuo. ℂ Ratio. Nihil est metuendum quod affert necessitas nature. Qui naturalia enim odit aut metuit: naturam ipsam oderit oportet aut metuat: nisi forte partem eius alteram amplecti licitum & laudare: respuere alteraz ac dānare: quo nihil est insolentius: non solum homini cum deo sed hominib⁹ inter se. Itaq; uel totum recipis uel totum reijcis amicum: ne si tantum grata decerpseris: non equus amicitie cultor atq; arbiter videare. ℂ Metus. Mortem horreo. ℂ Ratio. Siquid in morte mali est: idipsum metus mortis exasperat. At si nihil: magnum ipse metus malum est: Stultitia est malum suum uel augere uel facere. ℂ Metus. Nomen ipsuz mortis exhorreo. ℂ Ratio. Nomen mortis infame mortalium fecit infirmitas. Siquid animi virtū ineesset nihilo plus terroris esset in morte q̄z in ceteris que per naturā fiunt. Quid eniz magis mori timeas q̄z nasci: adolescere: senescere: esurire: sitire: vigilare: consopiri? quod ultimuz plane simillimū morti est: atq; ideo somnum: alij consanguineum: alij vo mortis imaginem dixere. Neue seu poeticus lepos estimetur: seu philosophicuz acumen: ipsa ueritas amici mortem somnuz dixit: & semel facere metuis quo quotidie delectaris: Inconstantiam quidem hanc docti mirantur atq; arguunt. ℂ Metus. Trita hec apud philosophos ac vulgata sunt: delectantq; dū resonant: Interpone silentium timor redit. ℂ Ratio. Immo equidem manet: nam si abijsset non rediret: & est non inficior vulgi precordijs timor mortis innatus: Sed eruditum viruz vulgaria sapere deforme est: quem deceat ut modo dicebam: nem turbe uestigia sed paucorum sequi: Nam quod de philosophis dicis: miror quid ita: cum a nautis nauigandi: ab agricolis serendi: a ducibus bellandi consilium capiatis: viuendi consilia a philosophis sumpta contemnitis: & pro corporis cura medicos euocatis: pro cura animi philosophos non aditis: qui si philosophi ueri sunt: utiq; & animorum medici & artifices sunt viuendi. Nam si falsi & solo philosophie nomine tumidi: non modo non consulendi sed vitandi sunt: quibus nihil est importunius: nihil insulsius: quorum abundantior est q̄z uellem etas hec: cum egentissima sit virorum: Et quoniaz a presentibus preter meras nugas nihil est qō speres: si ad priscos reditum inuentumq; aliquid apō illos fuerit quod egritudinem tuaz leuet: noli spernere & dicere quod indocti dicunt: a philosophis ista sumis: Respondebo enim tibi cum Licerone: Metuebam ne a lenonibus diceres: & revera: ubi naz piscari uenariq; nisi ubi pisces fereq; habitāt in aquis atq; nemorib⁹? Ubi fodi aurū: ubi gēmas legi: nisi ubi hoc nascitur? Ille scatēt in terre uenis marisq; littoribus: Unde nisi a mercatoribus merces: vnde statuas ac tabulas pictas nisi a statuariis atq; pictoribus? Unde demum philosophica nisi a philosophis peti iubes? Que & si apud illos pro thesauris abdita atq; ab illis inuenta sint: eadem tamen ab alijs in apertum erui & uel aceruatius uel clarius atq; expressius uel breuius. Postremo uel aliter dici possunt audiendi similia omnibus spem datura successum paucis: Ea est vis ordinis ac iuncture: quod & in poeticis elegātissime Flaccus docet: & sepe aliter atq; aliter & aliqñ potentius affectura animos tanta est gratia: uel notissima re narrantis: tāta uetustis nouitas: tanta lux fulgidis: tantus formosis decor additur: quod nō hic ideo dixerim: quia alibi nō possem: sed quia tu hic materiam obtulisti. Nolo enim quia ignare superbie mos est: semel audita nec forte intellecta dū repetuntur quasi trita & vulgata fastidias. ℂ Metus. Acquiesco recte quidem in his monitis te uersatum video: & si ab incepto procul: adhuc enim mortem nihilominus horreo. ℂ Ratio. Sunt quedam nomine & opinione hominum maiora q̄z re: multa horrori eminus fuerāt que vicina sunt risui: temere creditur inexpertis: Nemo ex his mortis infamatoribus compti aliquid loqui potest: nihil ipse expertus: nihil ab experto didicit. Mortuum quēuis interroga silebit: is cui iam rei veritas nota est: garrient quibus incognita & vanis augurijs astruent quod ignorant: hinc apertissima: hinc occultissima rerum mors arcanum & coniecturale negocium suspitionibus agitur: in dubio bonis opinionibus inherendum tenendumq; potius quod iucundum faciat q̄z quod mestum animuz. ℂ Metus. Animus mortem timet. ℂ Ratio. Si sibi superuacuus timor: immortalis est enim ipse: si corpori sui hostis curaz gerere pietas indebita: Sin dissolui metuit: nimis carcerem & compedes suas amat stultus amor. ℂ Metus. Timore mortis exagitor. ℂ Ratio. Stulti omnes mori metuunt: nec q̄z id miror quibus felicitas omnis in corpore est: quod extingui morte non est dubium. Jure igitur boni sui finem pauidi cogitant: mesti vident: Natura enim hominis hec est: ut infelix esse nolle neque at virum doctum cui nō alia corpis q̄z vilis manci pij cura est: cui in cultu animi omne studiuz semp fuit: ois amor: omne desiderium: omnis spes morte corporis non aliter q̄z digressum matutinum e nocturno quodam inameno & incōmodo prorsus ho-

fuit? Quid plus Mutius Pōpeiusq; ? Quid plus habuit Zeno: quid Theodorus: quidue Theodatus: Possidonius: Anaxarchus: innumeriq; alij: quorum quidam seruili conditione: sed animoruz ingenuitate mirabili omne supplicium pertulerūt non modo fortiter sed iucūde? Quid si ad uestros animum memoriamq; reflexeris: inuenies in hoc numero pueros etiaz ac puellas tulisse cum gaudio quod uos viri sine fletu t questibus non ferretis. Sed iam de re ut aiunt: omnium asperrima: plura q̄s pro consuetudine dirimus: desinendum est: dolorem enim si non lenit virtus: uerba non lenient. ¶ Metus. Heu hinc tu me urges: hinc dolor: t cui credam nescio. ¶ Ratio. Crede nobiliori: In quod illud quoq; plurimum adiuuerit: meminisse summum illud t eximium mūdi decus: eū scilicet qui diuinam atq; humanam in se vnijt naturam: tot tantosq; pro te passuz cruciatus: ut que pateris illorum collatione facilia: immo uero dulcia longeq; suauia iudicari possint. Ualidissimum hoc remedij genus scrutantes cuncta philosophi nesciuerunt.

¶ De Furore. Dia.CXV. ¶ Me.

A Jmius dolor ne furorem pariat metuo.
n ¶ Ratio. Obsta illi cogitationibus bonis t placidis. Quidam furori viam passionibus faciunt ex multis affectibus non sanis: uera tandem prodit insania: sicut ex contrarijs uera virtus frequentatis actibus queri habitum: philosophicum dogma est. ¶ Me. Furere metuo. ¶ Ratio. Si animi vitio ille tibi armandus: armatura animi virtus est: at si corporis: consulendum succurrendumq; illi est si qua rei huius ars est ipsos apud corporum magistros qui phisici nuncupantur: que si in hoc ut multis alijs: aut nulla est: aut professoribus suis incognita: Ego artem hanc vnam tibi prescripserim abstinentiam t omnis excessus fugam. Notum illud atq; antiquum. Uiri sancti virtutibus corpus edificant: multum conferunt animo simul t corpori frena libidinum ac gule. Multos strauit luxuria: multos oppressit crapula: multos somnus: multos ebrietas sepeliit: multorum vite feruor atq; impetus t furibūda licentia uerum abijt in furorem. ¶ Metus. Timeo naturaliter in furorem agi. ¶ Ratio. Quod natura infert durum potest esse non miserum: Culpa enim caret que miserie est radix. Quando autem prouidendi obtigit facultas vnum facito ut te furor si vitari nequit in securo saltem statu anime reperiat. Innocens si furere ceperis aut innocens resipisces aut innocens morieris. Nulla etas nulla sanctitas: nulla custodia sic innocentia cōseruat ut furor: qualem inuenit talem reddit. ¶ Metus. Furere metuo. ¶ Ratio. Heroas comites ac reginas metuis. An fastidis Herculem t Aiacē: Hecubam t Cassandram: an ex alio genere Lucretiā spernis t Empedoclem? ¶ Metus. Furere pertimesco. ¶ Ratio. Multa uaticinari solitos furentes accepimus: sic quo nullus acumen sani capitis pueniſſet: uagus t rapidus furor uenit: Atq; hinc Graij quam uos diuinationē dicitis a furore māticen dici uolunt. ¶ Metus. Horreo vim furoris ¶ Ratio. Et sanos mestos t furentes letos vidimus falsa q̄uis opinione: Habet t erro: uoluptatem suam. ¶ Metus. Furendi pauor animum exagitat. ¶ Ratio. Laborum ferias quidam simulato furore quesiere: ucrus furor ferias ueras dabit.

¶ De ueneno. Dia.CXVI. ¶ Me.

Enenum timeo. ¶ Ratio. Potu abstine ci A
v boq; permiscuo: expertorum fides amicoruz excubet: suspectos limen arceat: vina turbida fusca exulent: pulmēta dapumq; permixtio: cautio adsit t sobrietas t tarditas. Precipitatio autem absit que talijs t presertim genere hoc mortis multos perdidit. Sit ad mensam leta manus: oculus celer: animus vigil memorq; discrimis: nec tuis tantum sed tuorū oculis atq; animis obnixus iuigila. Magnis periculis magna obstat intentio: nihil non turbat incautum. ¶ Met⁹. Uenenari metuo. B
¶ Ratio. Operosum remediuz audisti: Uis audire facillimum? Pauper esto: uenenī metum periculumq; discusseris. Hoc siquidem mali genus humilior fortuna nō recipit: vna securitatis parens t terrorum omniū extirpatrix: medicina alia quidem optima atq; promptissima nulliq; hominum negata: multis etiam ingesta nolentibus: neq; vo efficax minus q̄s parabilis: tuta hercle q̄uis amariuscula atq; horridula: Comprimit animi tumores: liuores diluit: bilem purgat: curat hydropisim causaq; periculorum omniuz a radice conuellit: Uestre opes plene insidiaruz: pleneq; formidinum: non minus cyathos metuūt q̄s gladios: nec minus parapsides q̄s sagittas: nō mēsa: non domus: non cubiculum periculis suis uacat. Dubia quelibet atq; suspecta presentemq; viris intentant omnia mortem quod in tempestate: ait Maro: in trāquillo uobis accidit: t hoc uestre ille tam dilecte uobis afferūt diuitie: Paupertas vo preter immerito apud vulgus infamati nominis notam tuta habet omnia. Et si quando turbe inscie puluis ac strepitus conquiescat optabilia ac suauia penitus t tranquilla. Tandem ergo fictilibus t vitreis uasculis terreni homines bibite atq; edite si securi bibere vultis: ac edere aureis uasis ac gemmatis uenena miscentur. Quorsum pgis auaritia? Ipsum quoq; iam uenenuz gēmas amat atq; aurum. Contra hanc pestem neq; pontici regis neq; alterius efficacius antidotum q̄s paupertas. ¶ Dolor. Uenenuz hausi mors precordijs innatat. ¶ Ratio. Ubi semel moriendum esse decreueris: quod decretum esse debet omnibus qui se meminerint mortales: quid refert an id sitiēdo facias an bibendo? Et rursus an tuo sanguine madidus an vino? Magnos compotores factiq; huius habes comites: Alexandrum: Hannibalem: Philippomenem: Mithridatem ipsuz Claudiuz: Theramenem: Socratem.

¶ De metu mortis. Dia.CXVII.

¶ Metus.
m Ori timeo. ¶ Ratio. Nic non A

De uoluntaria in seipsum manuuz iniectione. Dialogus. CXVIII.

Me. Ortem mihi conscire propositũ est.

A Ra. Rem vnam nunc metuere: nunc optare: hec tota constantia uestra est: Nunc tu mortem muliebriter formidabas: nunc eandem inhumane appetis: Rogo que nam subita mutandi animi causa est?

Me. Metus. Logor ipse mihi manꝰ inijcere.

Ra. Si cogeris iaz non uoluntaria manuum iniectio est: ꝙuis dicatur ꝙ coacta uolũtas: uoluntas est: sed profecto non libera: nec uolũtas proprie que uolendo fit: A quo autez cogeris nosse uelim. Inijci autez manus uel inuito possũt: tu tibi illas inijcere nisi uolens nequis.

Me. Metus Magne sunt cãe que me mori uelle cogũt.

Ra. Magne fateor si cogũt: sed non cogerent si uiri esses. Nũc in uestrã animi molliciez nihil est inualidum: vide autem an que sint he cause rite presagiam: Ira: indignatio: impatientia: furor quidam in se uersus: obliuio deniqꝫ tuiipsius. Nam si te hominez meminisses humana omnia equo animo tolerãda cognosceres: neqꝫ parui mali immo nẽ mali quidem odio maximuz malum uelles incidere.

B Me. Metus. Inijcere mihi manum cogor extremis malis.

Ra. Non sunt extrema que te premũt mala: summum illud ⁊ extremum malum quod te urget: desperatio: Leteris enim malis aliquid: huic vni nihil potest esse remedij. Que sunt autem hec extrema que dicis mala nisi labor forsitan ⁊ paupertas? Nec sunt enim que poeta commemorat: de his agens: Qui sibi letum insontes peperere manu lucemqꝫ perosi proijcere animas. De quorum sera penitentia mor adiecit: Oꝫ uellent ethere in alto Nunc ⁊ pauperiem ⁊ duros perferre labores. Sunt ne autem tam grauia mala hec quorum primuz boni omnes: forti atqꝫ equo animo tulere: de quo suo loco diximus: quidam sponte insuper elegerunt atqꝫ hinc glorioſi ac in eternum diuites facti sunt: seculuz viris cõuenire apud Crispũ: atqꝫ ad id nasci hominem: apud sanctum illum ⁊ afflictum senez legimus. At uos inquietissima animalia quicquid non ad nutum auaritie uestre fluit uestreqꝫ libidinis iustam uoluntarie causam mortis opinamini: tam delicata: tam preceps luxuria uestra est: ut leuibus ex causis non fortune tm̃ sed uobisipsis irascamini: inqꝫ ipsum deum calcitrantes impia ora laxetis: quasi quicquid id est in quo non uobis dominus uester obsequitur iniuria gra

L uis sit.

Do. Dolor. Magnis malis victꝰ mori eligo.

Ra. Tedio vite credo familiari vitio stultorum omnium: Sapientibus enim omnis vita iucunda est: letam libenter: tristem ferunt patienter: ⁊ si in rebus ipsis nequeunt: patientia delectãtur: Nil in rebus letius: nil dulcius est virtute. Illa est que molesta lenit: obliqua dirigit: dura mollit ac mitigat: ardua atqꝫ aspera queqꝫ cõplanat. Cessant querimonie: cessant precipitia: Et ad summã: Sapientis vita nil serenius neqꝫ tranquillius: Ni autem animoruz fletus atqꝫ angores: he nubes ac procelle que in scopulos fragilem vite cymbaz tradunt e sola stultitia oriuntur.

Do. Dolor. Morbi impatientia mori elegi.

Ra. Stulte eligis ac superbe: Sine dominum de corpore tuo quod ipse fecit arbitrio suo statuere. An quod tibi tuo in edificio vis licere: in quo non ligna: non lapides tu fecisti: in quo deniqꝫ preter structuram nihil est tuũ: id in suo licitum domino omnium non vis: qui nõ in illo tm̃ carnem ⁊ ossa ⁊ sanguinem ⁊ spiritum: sed celũ ⁊ terras ⁊ maria ⁊ omnia que in eis sunt creauit ex nihilo? Nec dicas apud temetipsũ: Lor pus meuz graui dolore angitur. Nec tu dominiũ: sed usum corporis accepisti breue ad tempus: An tue lutee domus te dominum credis? Inquilinus es: qui fecit omnia is est omniũ dominus.

Do. Dolor. Dolore nimio cogor ut mori uelim.

D Ra. Nic fortassis ad experientiam dolor dat qui si molestus est: esse poterit utilis: Si intolerabilis: longus certe non erit. Expecta domini reuocantis edictum: Cunqꝫ uocatus fueris: responde ⁊ nõ prius. Fixa est dies tua: quam nec anticipare fas est: nec differre possibile. Preoccupauerunt tamẽ hanc multi: ⁊ dum paruam fugiunt breuemqꝫ molestiaz in eternaſ se atqꝫ irremeabiles demerserũt: Nabuitqꝫ hec opinio magnos auctores: Anneuz Senecam in primis: qui ad eam tam cõstanter: ⁊ tam sepe reuoluitur: ut mihi quidem ueritus videatur ne non propria sua sit: mirariqꝫ cogat interdũ vnde tam tristis sententia tanti viri pectus inuaserit. Utqꝫ alia sileam que prosequi longuz est: quadam ad Lucillum epistola: Si utile inquit ministerijs est corpus: quid ni oporteat educere animã laborantem? Debinc paucis interiectis: Prosiliam inquit ex edificio putrido ac ruenti. Male ais o Seneca: ⁊ multa bene dicta vno polluis maledicto. Non migrandum nempe sed expectandum est: Sine edificium tuuz ruat: ut anteꝫ fugias op primaris.

Do. Dolor. Non possum pati que imminent mori malo.

Ra. Ab hoste forsitan inferendam mortem que fortiter lata sit: turpis esse nõ potest: cum hec uoluntaria non possit esse non turpis: quia contra domini superioris imperium est: contra quod nihil bene fieri potest.

Do. Mori malim ꝙ que instantia sunt videre.

E Ra. Nõ est viri non posse erectis oculis utranqꝫ fortune faciem spectare: muliebre est trepidos oculos auertere. Quid est autem quod te turbat usqꝫadeo ut solius opez mortis implores? Tua ne forsitan: an tuorum: an patrie laborantis aduersitas? Leta illa duo quidem: Nihil enim potest fortuna cui nõ possit virtus obstare: Tertium hoc pium: sed pietate languida ⁊ inerti. Siquidem patrie seruitus ⁊ tyranni facies morte potius repellenda ꝙ declinãda sunt. Id est eniz viri opuſ: hoc femine. Qua tamen in re Catonis mortem miris laudibus Seneca idez effert sua illa peculiari opinione de qua diximus. Non sic Cicero excusasse contentꝰ laudibus abstinet. Ait eniz Catoni: Incredibili grauitate nature ꝓpetuaqꝫ ꝓstãtia moriendũ potius ꝙ tyrãni vultũ aspiciẽdum fuisse: quẽ tm̃ Brutꝰ aspexit ⁊ illius potius morte tollendum ꝙ sua morte fugiendum censuit. Quod ꝙ bene seu ꝙ male fecerit: non laboro. Fecit tamen. Cicero autem dũ Catonem excusat sue illius sententie melioris obliui scitur quam ante annos plurimos libzo sexto reipublice posuerat. Ea vo est huiusmodi: Dum Publium Africanum minorem in celo cum patre atqꝫ auo colloqui somniantem ⁊ audita immortalitate animi ac felicitate vite alterius moriendi aui-

spitio spectare decet. ¶Metus. Mortem non timere non possuz. ¶Rō. Posses vite huius exitū nō timere: si alterius ingressuz sperare posses aut optare: Tuus hic timor ide oritur. Quis eniz formidati vulgo exitus multe tradātur cause: omnes tamen vite illius spe proposita euanescūt. ¶Me. Mortem metuo. ¶Ratio. Metuz hunc parit impremeditatio maxime z inopina necessitas moriendi: in viro docto ac sapiente turpissima: z presertim sene: cuius si rite doctus uereqz est sapiens: vita omnis meditatio mortis est. Quod si philosophie visum fuit antique: qd nunc noue pietati que summa philosophia z uera est sapientia videatur? Aspice ut qui alieno imperio parent subito: longū iter iussi agere solliciti z tristes raptim complicandis sarcinulis inbiant: ut queruli quod predictum eis ante nō fuerit indignantesqz abeunt ut sepe in tergum uersi: z nūc quoqz hoc: nūc illō obliti murmurent. Atqui nulla via est longior qz mori: nulla durior ut perhibent infestiorqz latrunculis: nulla deniqz obscurior: suspectior z incertior: que ut cuncta cessarent certe irremeabilis via est quo attentius prouidendum: ne quid obliuiscamini: quoniam: hinc digressis non licebit quod viantibus ceteris atqz aliud quodcunqz iter agentibus: litteris scilicet aut amicis oblita committere: que ad suos perferāt nec remandare aliquid nec subsistere quidem nec diuertere licitum nec reuerti: Iter necessarium impossibilis reditus: Ire illo necesse est milites: vnde redire non est necesse. Hoc militibus suis dux Romanus apud Senecam: hoc dux uobis uester edicit: Itaqz cuz oporteat ire nec liceat redire: cunqz itineris sit certa necessitas: hora autem mortis incerta: vnum est remedium: ut parati animo sitis semper z uocati respondere z iussi obtēperare: compositisqz omnibus ad primum ducis imperium iter illud alacriter agere: quod utiqz uobis aut letis aut tristibus peragendum est: Ea res maxime z metum mortis imminuet z dolorem: Nec securos modo sed cupidos hinc abire uos faciet: Alioquin improuisis z incautis eueniet quod Bruto suo in epistolis uere olim uaticinat⁹ est Cicero: Opprimemini mihi crede Brute inquit nisi prouideritis: sic est inqz: sic illi accidit: sic omnibus qui uentura non prouident. Sed cuz cunctis in rebus prouidentia necessaria sit: tum in his maxime que amplius qz semel fieri nequeunt: in quibus error vn⁹ sufficit ubicūqz pes lapsus fuerit actuz est. ¶Met. Ualde nunc etiam mortem horreo. ¶Ratio. Alte radicata non facile diuelluntur. Scio ut dixi metum mortis sensibus insitum precipueqz vulgarium: philosophi ⁊o mortem: neqz malum neqz bonum: eo q⁹ per seipsam nec timendam diffiniunt nec optandam: inter indifferentia numerantes: que pro qualitate fruentium: nunc mala nunc bona fieri uolunt: Quod ille etiaz ex uestris video probari: qui peccatorum pessimam: preciosam uero sanctorum mortem ait. ¶Metus. Mortez metuo: mortem odi. ¶Ratio. Equidez vnde hic mortalibus metus mortis: vnde hoc odium miror: ni si mollicies animorum nota fit: qua hunc scilicet alioszqz degeneres augetis atqz alitis pauoreſ: An non vides ut magna pars mortalium ipsum nomē mortis exhorreat? quod quid est aliud qz naturaz propriam horrere: atqz id odisse q⁹ natus sis: quo nihil inter homines stultius: nihil ingratius in deum. Q⁹ multi autem nomen illud egre audiunt: qō semper internam aurem pulsare debuerat. Nempe sine quo nō est qui seipsū cogitare possit: Quid nanqz se cogitet: nisi qō est animal mortale? Quotiens in se quisqz reflectitur: nonne sibi ilico nomē mortis occurrit? Sz refugitis: qsi per aurem mors irrumpat: z auertitis animum atqz id cogitis obliuisci: quod mox sui memoriam uel inuitis igeret. Recusatis ecce mortem cogitare quam confestim z cogitare oportebit z pati: cuius passio facilius sequeretur si cogitatio precessisset: Nunc simul in angustijs altera alteram exasperat. Omne eniz in opinum ac subitum animam quatit. Eque stultum est uel appetere aliqd frustra: uel vitare uelle quod nequeas: eoqz stultius utrunqz quo damnosius futurum impleſſe quod cupias: Atqz nil damnosius in humanis malis qz dei suiqz ipsius z mortis obliuio: que tria numero sic connexa sunt ut vix uale ant dissolui: At uos uestri memores videri vultis z principij z finiſ immemores. Obseruasti hoſ qui domui sue disponunt: vix est qui dicere audeat: cū moriar: sed si moriar: quasi in dubio ponitur quo nihil est certius. Neqz idipsum si moriar clare sonat: sed si quid de me esset aliud: quid naz esset hoc aliud queso z non potius idem ipsum quod de omnibus fuit: erit ue uel qui nati uel qui nasciturī sūt quibus ut vite: sic z mortis z multa sunt genera: necessitas vna moriendi? Hanc tu cupis excutere: quam nec patres tui nec ulli vnqz reges gentium excussere nec excutient quidem. Tergiuersamini ut libet: ita uobis eueniet: ut his qui contra hostilis ferri aciem oculos claudunt: quasi periculum quod non vident nec sensuri sint: Feriemini: moriemini sentietis: An ceci autem: an videntes: id in uestra manu est. Optate igitur bene mori: qō ipsum nisi bene vixeritis frustra est: Optate inqz z enitimini: z quod in uobis est facite: Reliquum illi committite qui quos in hanc vitam ultro non uocatus intulit: egressuris non nisi uocatus z rogatus manum dabit: Non mori autem nolite optare Non modo enim impudens arroganszqz: sed ineffi cax etiam z inane uotum est. Assuescite O mortales nature legib⁹: z ineluctabili iugo colla submittite. Et si uosipsos amatis: q⁹ nati estis amate: non q⁹ nati non esse uelletis: Neqz enim natura uobis sed uos illi obsequi fas est. ¶Metus. Pauorem mortis abijcere diu quidem frustra nitor. ¶Ratio. Miror quid tam diu frustra niteris quo te debuit cogitatio prona perducere? Turpis est enim tam breuis periculi si periculum non natura z periculorum finis est mori: Turpis est inquam viro tam momentanei discriminis taz longeuus pauor z tot anni anxij atqz suspensi ad horę seu suspirij vnius euentum. Uis ne autem mali huius ultimū remedium: vis mortis metu perpetuo liber esse: Bene viue: vita laudabilis mortez spernit: sepe etiam cupit: deniqz hec terribilium omnium summa est. Siquidem labor: dolor: aduersitas: infamia: carcer: exilium: damnum: bellum seruitus: orbitas: paupertas: senium: egritudo z mors: fortibus viris nihil sunt aliud nisi experientie schola: campus patientie: glorie palestra.

ubi esse desinis quod inuitus es: flendum erat ab initio dum inciperes esse qō nolebas: nunc gaudē duz: esse enim incipies imortalis. ¶Do. Morior. ¶Ratio. Omnes hi qui lectuluz tuum modo ambiunt: omnes preterea quos vidisti vnq̄: omnes de quib⁹ audisti aliquid aut legisti: ꝛ quantula ea pars hominum est quā nosse potueris: omnes omnino qui uel olim nati sunt uel omnibus terris ac seculis nascentur: iter hoc egerunt acturiq̄ sunt. Cerne animo longam precedentium longamq̄ sequentium cateruam: comitū quoq̄ ꝛ hac ipsa hora tecum simul obeuntium: non paruum numeruz pudebit credo sortem publicā priuatis urgere querimonijs: dum ex omnibus uel vnuz cui inuideas non videbis. ¶Dolor. Morior. ¶Ratio. Hoc est impassibilem fieri ꝛ iuguz fortune pariter ac mortis excutere: Heminū ingens bonum: quod viuenti nulla vnq̄ prosperitas largiretur. Cogita autez queso quot tibi ꝛ q̄ graues cure qui superant labores: Si non dicam infinitam: sed annorum mille qui vnius iam preterite diei spatio comparātur certam vitam accepisses: quod optime estimabis: si huius breuis ac fugacis ꝛ incerte vite tedia: proq̄ hac totiens susceptos labores molestiasq̄ memineris. ¶Dolor. Morior. ¶Ratio. Ita mortem fletis O mortales quasi magnum aliquid: vita esset: quod si esset magnum aliquid: musce haberent ꝛ aranee ꝛ formice. Si semper beneficium vita esset: semper maleficiū esset mors: que magnum beneficium est interdum: dum uel intolerabilibus malis: uel ab his que sūma sunt mala peccatis instantibus animam eripit preseruatq̄. Atqui ut magnum aliquid inter uos sola est virtus: sic si per se spectetur vita hec: miseriarum innumerabilium officina est: quam qui claudi dolet: is ferias respuit malorum ꝛ quietem odit: quam qui appetit laborioſe finem vite cupiat necesse est. Quando nullus alius uel laborum uel malorum finis: quid fles igitur? Dies adest qui si traheretur uotis erat optandus: ꝛ fortassis ut res hominum sunt ꝛ fortune vis immensa ꝛ insultus uarij: sepe etiam uotis optatus est tibi. ¶Dolor. Morior. ¶Rō. Immo e terrea ꝛ e caduca domo ad ethereum atq̄ eternum migras habitaculum: ꝛ in limine pedem habens mestus auelleris atq̄ invitus: ꝛ nescio quid retro anxie respectans: an fordium quas dimittis oblitus: an bonorum ad que pergis incredulus. Profecto si quod pauloante dicebaz: ꝛ quod magni dixerunt viri: uestra que dicitur vita mors est: Illud est consequens: ut eiuſ finis que mors dicitur vita sit. ¶Do. Morior. ¶Rō. Rex te tu⁹ carcere liberat: iam vincula franguntur que fecisse mortalia pium patrem libuit. Idq̄ uel maxime ad illius misericordiam pertinere: ꝛ Plotino visum ꝛ uestris approbatum sciens: quid queraris nescio. ¶Dolor. Morior. ¶Ratio. Uocat te rex tuus felix nuncius. Sepe est enim nec videtur faustum quod inuitis acciderit. Consensum adhibe: tunc sentire incipies q̄ bene tecuz agitur: hic quem metuis carceris exitum ꝛ male vite reputās ꝛ mortis bona presagiens: quasi olor ille Socraticus diuinationis particeps ꝛ ob id sacer Apollini moriendo cantabis: si non uoce saltem animo: Et nisi quod absit graue nimis inexpiatoruz te criminum pondus premit: quod fecisse Uespasianus corpore legitur: tu facies mēte: ut assurgas moriens: nec te dignum censeas iacentez morī: neq̄ minus hac in parte tibi tribuas q̄ ille sibi q̄ non ut ille sis princeps: Mors enim nescit imperiū: Princeps non agnoscit: adequatrix optima: Multa forsan in vitā: certe in morte nihil illi licuit quod non liceat tibi: quin ꝛ plusculum diuine opis tibi mi respuis affuturuz spero: non quia tu melior: sed q̄ tu gratuito dei amore felicior: qui negata magnis ꝛ sapientibus abscondita concessit paruulis ꝛ reuelauit indoctis. Adde q̄ tum utilius: tum facilius tuum erit assurgere. Illius enim conatus corporeis viribus egebat: quas morb⁹ extenuat: mors extinguit: tibi ad assurgendum non nisi animi vires est opus que vicinia sepe mortis augentur. ¶Dolor. Morior. ¶Rō. Quid in tuto trepidas? qd in plano cespitas? quid in prono hesitas? Non tibi ingeram que hoc loco disputant philosophi: Multa sunt enim que morientis occupatio ꝛ angustie temporis non admittunt: debuit tibi profunde admodum hesisse quicquid ubiq̄ de hac re ab antiquis philosophis disputatum est: Ut enim ipsi idem uolunt: asperarum rerum omnium remedia superuacua facere potest rara quidem: sed in finem rara prosperitas que aduersus mortem disse rūtur: ea semper utilia semperq̄ necessaria: ut sint moriendi non fortuita sed naturalis ꝛ invicta necessitas facit. Inter ceteros sane mlta ꝛ ualida in Thusculano ipso: cui⁹ supra memini prima luce recolligit Cicero: que nisi olim didiceris: nūc docēdi spatium non est: quibus efficit siue in malis sit qui moritur: siue in bonis esse videatur: quia tamen ex quo fortune iaculis patet omnis hominum stat⁹: a malis eum non a bonis morte discedere: quod acer quisq̄ humanarum observator rerum haud dubie uerum sentit. Morte igitur non offensuz se: sed sibi consultum iri existimat: iam lete illam cogitans ꝛ cum uenerit visurus ut liberatoris sui nunciam seu ministram: ꝛ cum transierit respecturus: ceu fenestram vnde mundi laqueos ꝛ carcerē carnis euaserit. Illud Cicero idem disputando consequitur: seu perit animus seu transfertur: ut uel mali nihil: uel boni plurimuz sit in morte: argute fortassis apud suos: apud nos nēpe non philosophis modo sed ne vulgo dubium: credo hercle: nec apō eum ipsum de quo sepe loquimur Ciceronē: quod magnificentissime multis testatus est locis: sed uel sui collocutoris: uel illius cui diffidentie seruiebat Ad summam igitur fic teneto ut scias immortalez esse animam: quod non solum concors uestre gentis opinio: sed philosophorum omnium excellentissimi tenuerunt: Nulla tibi spes in occasu anime que natura talis est ut mori neq̄at: neq̄ hinc fidas nil mali superesse post obitū q̄ nulla sit futura anima que pati possit. Sed qa creator aie ipse est mitis: ipse pius ac misericors: opus suum non despiciet seq̄ ueraciter invocantibus prope erit. In illum preces: in illum uota: in illum spes ultime ferantur: in illius nomen extrema desinant suspiria. Jsecurus: nihil timeas: natura parens benignissima nihil fecit horrificum: mortem formidabilem error facit hominum non natura rei prouide. Si quid magnum uoluis animo: si quid altum struis: humiles ꝛ ineptas vulgi uoces actaq̄ despice: uerū illos suspice quoz imitatio ad uerā gliaz via est

dum induxisset:patrem mox inutile desiderium castigantem fecit his uerbis: Non est ita inquit ille: Nisi enim cum deus is cuius hoc templuz est omne quod conspicis istis te coꝛporis custodijs liberauerit:huc tibi aditꝰ patere non potest:Homines enim sunt hac lege generati qui tuerentur illū globum quem in hoc templo medium vides qui terra dicitur:quare ⁊ tibi Publi inquit:⁊ pijs omnibus retinendus est animus in custodia coꝛporis: nec iniussu eius a quo ille uobis est datꝰ ex hominum vita migrandum est:ne munus assignatum a deo diffugisse videamini. An non satis Ciceroniana hec excusatum arguunt Catonem? Et plane si ab Jmperatore terreno ad custodiam loci cuiuspiam deputatus non auderes iniussus te remouere:ferretq; ille hoc grauiter si contrarium fecisses: quid celestis putas imperatoꝛ:cui tanto plus obedientie debetur:quanto maioꝛ deus est homine? Fuit nuper prisce virtutis Stephanus Columnēsis: non hac solum sed omni etate vir clarissimus futurus:hic ab ingenti illo suo hoste cui potētia impar erat obsessus turrim ubi plurimum periculi videbatur vni suorum conseruandam certus de illius fide commiserat: que dum cuniculis suffossa latentibus tremeret ac ruinam minaretur fugientibus socijs atq; hoꝛtantibꝰ ut saluti sue descendendo ꝓsuleret:cuz iā nihil utilis mora esset:sibi vo periculosa etiam ⁊ funesta: Non descendam inquit nisi ille me reuocet a quo hic positus fui. Jdum Stephano nunciatum esset:⁊ ipse illi metuens atq; eum reuocaturus accurreret:turris fundamentis fatiscentibus magno coꝛruit fragore:Sic fidelis custos oppꝛessus est: quem vix erutum ruinis dominus suus mestus ac lacꝛymans sepeliuit: Eumq; dum vixit ⁊ pie desiderauit ⁊ fidem eius sepe meritis laudibus in familiari colloquio pꝛosecutus est. Quid his uerbis uelim vides: Talis enim tibi commissi coꝛporis custoꝺ esse debes deo q̄lis hic:Credite sibi turris domino suo fuit: Fuisse tamen nihilominus non me latet mortem Catonis illa etate laudatā a multꝫ ac opinione hominum glorioſam. Notumq; est illud Julij Cesaris qui duz victoꝛ Uticam pꝛoperaret:ubi ille se peremerat:audita eius morte:Cato mee glorie inquit inuidit: ⁊ ego sue inuideo:pꝛeclarum aliquid haud dubie videbatur cui vir maximus ⁊ glorioſissimus inuideret. ℂ Doloꝛ. Quid igitur obstat mihi aut quid pꝛohibet sapientis viri moꝛtem inuidioſam summo hominum ⁊ excusatam sapientibus ac laudatam sequi: viteq; difficultates innumeras auxilio spontanee moꝛtis euadere? Mori uolo. ℂ Ratio. Uide ne te inanis spes rerum fallat. Sunt nempe alij q̄ pares eloquio nihil ad rez at certe sententia potiores:qui Catonis hanc moꝛtem neq; laudent neq; excusent:sed grauissima repꝛehendāt. Jn quibus Augustinus scrutatoꝛ ueritatis acerrimus:nō hanc fuisse illi arcessende moꝛtis causam:disputat:ne sub Cesaris imperio viueret cum filio suo:cum ipse auctoꝛ fuerit. Ad Cesarem cōfugiendi deq; illius clementia sperandi omnia nec fefellit:Quod si turpe credidisset:non filium secum uel ueneno uel ferro uel morte qualibet ab eiusmodi turpitudine liberasset:Cum Manlius Toꝛquatus sit laudatus q̄ filium ipse suuz qui contra patris imperium pugnasset ac vicisset:occiderat. Neq; enim turpius dici potest pꝛocacis hostis esse victorem q̄ superbo parere victori. Quid ergo Cesarem dignum iudicauit qui filio vitā daret:at qui sibi uel indignum censuit uel inuidit? Et ad summam moꝛtis illius solam causam fuisse deprehendit inuidiam:quod nec Cesar ipse dissimulauit ut modo diximus. Aliud enim timere quid poterat:aut quid pꝛincipē non tulisset a quo pꝛidē ꝓsule curia ejectꝰ fuerat ⁊ cōiectꝰ in carcerē:⁊ qui se tanta tanq; p̄senti iniuria nō occidit:quo inani metu: qua se falsa opinione superbie aut crudelitatis occiderit. Quid tam hoꝛrificū vultus Cesaris habuit ut esset morte etiam fugiendus:viri omnium non tyrannorum modo sed pꝛincipum clementissimi atq; mitissimi:⁊ si potentiorem nullum:multoꝫ certe ferociores sua ille viderat etate: Jmmo vo nullum viderat mitiorem? Jure igitur alter quidā scꝛiptoꝛ egregius ⁊ fide clarus ⁊ eloquio: Mihi inquit Cato videtur causam quesisse moriendi: non tam ut Cesarem fugeret q̄ ut Stoicorum decretis obtemperaret quos sectabatur:suumq; nomen grandi aliquo facinore clarificaret. Cui quid mali potuerit accidere si viueret non inuenio. Gaius enim Cesar ut erat clemens nihil aliud efficere uolebat etiaz in ipso belli ciuilis ardore q̄ ut bene mereri de republica videretur: duobꝰ optimis ciuibus Cicerone ac Catone seruatis. En tibi alia pꝛeter inuidiam causa moriēdi uanitaſ stulta:utra q̄ nec Catone digna:neq; illa pꝛoꝛsus anticipande moꝛtis sufficiens causa est. ℂ Doloꝛ. Mori malim q̄ sic viuere. ℂ Ratio. Quid scis an hec tibi tam tristis vita multis optabilis:multis inuidioſa sit? Sed impatientia res cūctas exaspat. ℂ Doloꝛ. Mori opto. ℂ Ratio. Ut timidis metum moꝛtis: sic desperatis vite odium extoꝛquere difficile est:Uitam tamen equanimiter perferendam:moꝛtem fortiter expectandam:hec nostri remedij summa sit.

ℂ De morte. Dia.CXIX. ℂ Do.

Orioꝛ. ℂ Ratio. Ad extrema peruentum est. Jam nec moꝛtez metues nec optabis: de quibus duobus totidem me pꝛoximis tractatibus fatigasti: Jam pꝛeterea nec dolebis: nec coꝛporis animiq; defectibꝰ subiacebis:nec rerum tedijs aut moꝛbis aut senio aut hominuz dolis aut fortune uarietate lassabere:que si mala sūt: mali finis utiq; bonꝰ est. Tu pauloante de his omnibus querebaris:nunc eorundez de fine conquereris:vide ne sis iniquus:vnam rem qui simul doleas esse ⁊ finiri. ℂ Doloꝛ. Orioꝛ. ℂ Rō. Jter patrum:immo omnium latum tritumq; iter gradieris:Solus ne tibi nescio quid aliud demuz maluisses:Perge autez:non est aberrandi metus:tot sunt vie duces comitesq;. ℂ Do. Orioꝛ. ℂ Rō. Siquis est quem flentem mori deceat ridere dedecuit viuentē:cū instare semp̄q; supꝛa uerticez videret vnde moꝛ flendum sciret:risum illum haud dubie fletꝰ hic nō lōgo seiunctꝰ spatio sequebatur. ℂ Do. Orioꝛ. ℂ Rō. Nō est ferēdus qui sui generis sortē luget:nō morereris utiq; nisi moꝛtalis eēs. Sin id defleſ q̄ moꝛtalis sis:nō est flēdi locꝰ:

q̄ tamen incipiant. Q; si bene agere ceperaſ: ne du
bites: q̄uis boni operis finez mors preuertat apō
ceca hominum iudicia fortaſſe aliquid ſed ſpernen
dum: apud infallibilem rerum eſtimatorem nil ti
bi ſubtrahitur: integra merces tua eſt: non actuum
modo ſed uotorum. ¶ Dolor. In medio rerum ap
paratu morior. ¶ Ratio. Hoc non mortis ſed mo
rientium culpa eſt: qui breuiſſimam vite telaz: tum
maxime ordiuntur dum precidenda erat: quod ni
ſi ſic eſſet non tam ſepe inexpletis vite muneribus
morte preuenirentur: ſed expletis ac tranſactis vi
uerent qua profecto nulla dulcior vita eſt. Hāc ta
men dulcedinem non tam vite breuitas q̄ viuenti
um tempor hominibuſ eripit: quib⁹ nulla ideo lōga
eſt vita: quia quantumcunq; ſit temporis nunq̄ vi
uunt: ſemper viuere meditantur: z iam ſenes inter
noua vite conſilia fluitantes celeri fine ſerum prin
cipium antecedūt. ¶ Dolor. Morior dum magna
pararem. ¶ Ratio. Hoc multis magnis viris fere
q̄ omnibus accidit. Falluntur homines cū in mul
tis: tum in morte precipue: quam uenturam nemo
eſt qui neſciat: dilaturam ſperant: z abeſſe procul
fingunt ſibi quam vicinam ſemper hinc vite breui
tas z fuga temporum facit: hinc fortune vis z ca
ſuuz humanoruz circumfuſa uarietaſ. Et o cecitas
mira: quod quid uobis ſit ſperandum in alijs ſal
tē aliquando non diſciti ſ: Sed ſic eſt egre ad ama
ras cogitationes animus redit: Itaq̄ dum ſibi q̄ſ
quis longiſſimum vite ſpatiuz ſpondet: dumq̄ uel
euum Neſtoris: uel ut ait Licero: Metelli fortu
nam ſperat: deniq̄ dum ſe quiſq̄ predilectum na
ture filiuz credit: de primordijs agitantes finis oc
cupat: z multa deliberantes improuiſa repēte mors
aggreditur medioſq̄ intercipit apparatus. ¶ Do
lor. Viridi morior etate. ¶ Ratio. Ut nil in hoc
aliud boni ſit prouiſuz tibi eſt ſaltem ſenio ne mar
ceſcas. Senectus enim q̄uis nō ſit grauis: ut apō
Ciceronem ait Lelius: utq̄ a nobis ſupra diſputa
tum eſt: aufert tamen eam viriditatem: in qua qui
dem: ut Scipionem ille: ſic tu nunc etiam z te fuiſ
ſe commemoras: multis tu fortaſſe deſiderio: nulli
am faſtidio futurus ſis: quod in longa etate vita
re quātalibet virtute ſubdifficile eſt. ¶ Dolor. Ju
uenis morior. ¶ Ratio. Noſti quid in vita paſſus
fueris: quid paſſurus ignoras: z mihi crede in hoc
tam uario tamq̄ immiti fortune regno qui premo
ritur comitem fallit. ¶ Dolor. Morte prepedior
ne cepta perficiam. ¶ Ratio. Juſte id quidem: agi
tis enim ſemper que peregiſſe pridem decuit: per
actiq̄ nihil eſt: hoc maxime uobis grauem mortē
facit ac miſeram: Et ſiquidem abſq̄ tua culpa ce
pta peragere nequiuiſti: ſufficiat uoluiſſe. Sin per
ignauiam diſtuliſti: diſpliceat neglexiſſe. Q; ſi forſan hec lamentis cauſa pretenditur: uere autem ni
hil aliud q̄ vite prolixitas z dilatio mortis opta
tur inanis: licet publici uoti tandem te uel ſero pu
deat: Audite tamen me mortaleſ uſq̄ adeo vite cu
pidi: quero ex uobis ſequeſtrato virtutum exercī
tio: quid omnino aliud vita hec q̄ ſegnis z inuti
lis mora eſt: que quantalacunq̄ fuerit nequit nō
eſſe breuiſſima. Dictum ergo placet illius cui⁹ Au
guſtinus meminit: quem in extremis agentem cuz
amici ſolarentur ac dicerent: ex eo morbo q̄ſ mini
me periturum eſſe: Reſpondit: ſi nunq̄ bene: at ſi
aliquādo cur nō modo? ¶ Dolor. Interruptis re
bus morior. ¶ Ratio. Si ad mentem redeunt: aut
rebus geſtis aut ingenio clariores: magna pars in
expletis operibus obiere: paucis in hac breui vi
ta contigit ut cōcepta ſeu iam incepta perficerent:
Tu vo quoniam communi hominum more has te
in anguſtias impegiſti nec preterita retractari poſ
ſunt: vnam hanc emergendi viam arripe: nō ut ad
multa interrupta flebiliter iutiliterq̄ reſpicias: ſed
ut viriliter quod vnuz reſtat expedias: bene mori.

¶ De morte violenta. Dia.CXXI. ¶ Do.

Ed violenta morte pereo. ¶ Ratio. Si no A
ſ lens moreris: violenta mors omnis eſt: at
ſi uolenſ nulla. ¶ Dolor. Per vim morior.
¶ Ratio. Siquidem vite vis aufertur: quid inter
eſt febris: an gladius: dum libere egrediare: quid
refert: an ergaſtuli tui fores ſponte pateant: an frā
gantur? ¶ Dolor. Ui morior. ¶ Ratio. Multe ſūt
ſpecies mortis ſed mors vna: que an violenta ſit:
an non: morientis arbitrium eſt: vim vis maior ſu
perat: conſenſus extinguit. Sapiens ſic inſtru
ctuſ eſt: ut quib⁹ non poteſt obſtare preſentiat. Quid
tu inquies: Percuſſori meo ut conſentiam iubes?
quidam non conſenſerunt modo ſed gratias ege
runt: Inuentus eſt qui percuſſorum ſuorum igno
rantiam excuſaret z ſupremo illis anhelitu uenia
precaretur? Neq̄ ego te cruento conſentire carni
fici iubeo ſed inuicte fortiz cui qui non ſponte paru
erit vi parebit. ¶ Dolor. Morior hoſtili manu.
¶ Ratio. Quid tu igitur amici manu mori poſſe
crediderasz quando id tibi niſi ab ignorante cōtin
geret? ¶ Dolor. Hoſtili dextera pereo. ¶ Ratio.
Hoſtiles euadis manus: Ille dum ire ſue obſequi
tur libertati tue conſulit: poteſtati ſue detrahit: nil
q̄ amplius in te poteſt. ¶ Dolor. Hoſtili manu oc
cumbo. ¶ Ratio. Satius eſt ſub iniuſto hoſte pro B
cumbere q̄ ſub iuſto rege. Illic enim occiſoris eſt
crimen: hic occiſi. ¶ Dolor. Hoſtili ferior manu.
¶ Ratio. Quid tua magis intereſt q̄ dextera q̄
quo gladio feriare? Non de manu ſed de vulnere
queritur: q̄uis z pōpeius manu Ceſaris feriri pro
mortis ſolatio videaī apō Lucanū optare: z apud
Statium Capaneus Ipſeum: apud Virgiliū Ene
as Lauſum: Camilla Orſithum: q; illoruz manu
occidantur conſolentur. ¶ Dolor. Ferro morior.
¶ Ratio. Communis tibi cum maximis fortuna:
cunq̄ optimis viris bona pars eorū quos uel pre
ſens vita felicisſimos habuit: uel eterna ſanctiſſi
mos habet: gladio piere: quos ſi numerē nō breui
loqui monitoris: ſed longi op⁹ erit hiſtorici. ¶ Do.
Gladio pereo. ¶ Rō. Alij aliter: gdā laqueo: qui
dam lapſu: quidam vnguibus leonis: aut apri dē
tibus: multis ferri copia defuit dum optarent gla
dio perire. ¶ Dolor. Ferro ferior. ¶ Ratio. Quid
ſcis an maiori exitio ſubtraharis: quodq̄ miſerri
mum cenſes: grauioris miſerie fuga ſit. Dixi ſupra
ut Plotinū alter a Platone phie dec⁹ peſtilens le
pra percuſſit: Id nō dixi: ut alter ab Homero poeti
ce Graie lumē Euripidē canes morſib⁹ lacerarūt.
Lucreti⁹ ueſtroz uatum prīmo prim⁹: cui tā multa
Virgilium auferre non puduit: amatorio poculo
accepto in morbū rabiēq̄ cōpulſus: gladio ad po
ſtremuz pro remedio uſus eſt. Herodes rex iudee
tā fedo morboruz agmine circumuentus interijt:

Apud nostros quidem lete feliciterq; moriẽtiũ: innumerabilia sunt exẽpla. Sin antiquiora perquirimus: multi occurrent: qui mortẽ nõ modo ferãt fortiter sed arcessant: qõ in Marco Catone: sicut modo diximus: Marcus Licero excusat: Seneca autem ꝛ laudat: Nobis ꝯo neutrum sat probatur: sed secundum minus: quia tolerabilius est errorem excusare q̃ laudare: Nos utrunq; reijcimus: quoniam ut uocatum respondere ꝛ reuerenter parere laudabile: sic imperatoris iniussu cõmissa de custodia ꝛ corporis statione discedere capitalis est habenda defectio: ꝛ uel exilio graui: uel summo plectenda supplicio. Sciens repeto ut altius imprimam: Abunde enim: nisi fallor: hec omnia supior tractatus explicuit. ℂDo. Morior. ℂRõ. Immo carnis tributum: nature debitum persoluis mox futurus liber: fac libẽs quod uel nolẽs faceres: ꝛ ut bene ait quidam: mortis hortator cupias quodcunq; necesse est. Non est utilius imo qdẽ nõ est aliud in necessitate ꝓsiliũ: qcqd fit a uolente fit leuius: ꝛ desinit esse necessitas si uolũtas accesserit. ℂDo. En morior. ℂRõ. En te dominus ꝑstolatur: Accelera ne titubes neu cuncteris: pone suspitiones: non tu tibi charior es q̃ illi. Quis uocatus ab amante diffidit? Adhuc forte miraberis timuisse quod optanduꝫ esset. Multa iam solutus scies que vinctus nullo vnq̃ studio didicisses: usq; adeo ut arcana rerum nosse uolentibus: ad que mortali uelo obsita acies uestra non penetrat: que profecto cupiditas nãlis est homini: sed uehementior studioso: nil morte melius putem: nilq; quod breuius adoptatum ferat. ℂDo. Morior. ℂRõ. Immo obdormis viteq; fessus ut arbitror requiescis. ℂDo. Morior. ℂRõ. Uade in eternaꝫ requiem: nunc primum viuere incipis. Bona mors initium est vite.

F

ℂDe Morte ante diem. Dialogus. CXX. ℂDo.

A Quid q̃ ante diem morior? ℂRatio. Ante diem nemo moritur. Sed nõ omnibus dies idem: Immo ut uates ait eximi⁹: Stat sua cuiq; dies: ad quam quisq; cum uenerit metham attigit. Et quoniam nec redire datuꝫ nec subsistere: transeundum est. ℂDo. Ante diem morior. ℂRõ. Posset id uerum esse si diem debitor fuisses: purus debitor semper debet: Semper itaq; nutum sui creditoris obseruet: ꝛ semper in numerato habeat quod debet. Habet autem semper: dum mortale corpus habet: nullo mutuo: nullo opus est fenore: domi habet: Immo quocunq; ierit secum habet: ꝛ ut dicitur in manu habet vnde se liberet: quo soluto nil nature amplius: ꝛ nil iam celestib⁹ ullis debet: ut Virgilius ait. Pone igitur hãc querelam: Ante diem nõ reposcitur quod omni debetur die: quin ꝓ eo quod dicebam gratias age: q; scilicet ad id debituꝫ nec prece: nec possessione: nec pignore: nec usura indiges: quod ultimum dixisse fertur Spartanus ille vir fortis incognitus sed dignus agnosci: cum ad mortem ductus: ob hocipsũ iperterritus iret atq; alacer: q̃ capite suo satisfacere Lycurgi legib⁹ posset. ℂDo. Morior ante diem. ℂRõ. Non intelligo quid sit ante diez mori: nisi quod vulgo dicitur: Ante lucem: seu cũ primũ eluceſcit: que exercitijs eius quam nunc agis anime aptissima hora est: Aliogn quis omnino hominum ante suum diem moritur: cum ille sit suus dies in quo moritur non alius? ℂDo. Ante tempus morior. ℂRõ. Neq; ante tempus neq; post tempus: sed in tempore morieris: nisi sic forte tempus accipis quod tu tibi: nõ natura seu fortuna prefixerat. Ante illud enim sic non mori potes: sicut nec post illud viuere. ℂDolor. Morior ante tempus. ℂRatio. Quis nisi amens queritur ante tempus absolui vinculis ꝛ carcere relaxari? Letandũ Medius fidius si ante tempus accidisset: sed nec accidit nec accidere potuit: suuꝫ tempus habet omnia: hic te terminus manebat: hic metham fixerat qui te in hoc vite stadium induxit. Si de hoc fine quereris: ꝛ de alio quolibet queri posses. ℂDolor. Cito morior. ℂRatio. Cito natus eras: Non moritur cito qui iam senuit. Q; si nõ senueras: cessat altera pars querele: q̃uis si portio vite ultima est senectus: non senuisse non potest quisquis moritur. Sed intelligo senectutẽ ut vulgus: annoꝝ cõgeriẽ multoꝝ: cui nõ ut reliquis finis est alius q̃ mors: de initio discrepant uarijs sententijs: sed pro viribus senescentium proq; ualitudine corporuꝫ atq; animorum habitu ad concordiam redigendis. Lota deniq; res huc redit: ut uel mortis incusare celeritatem desinas: uel molestias vite ꝓlixioris que de mortis ipsius tarditate proueniunt: Sed uos uobiscum dissidentes nec mori vultis nec senescere: cum utrunq; certe uel alterum sit necesse. ℂDolor. Amplius viuere poteraꝫ. ℂRatio. Immo certe non poteras: Haꝫ si posses: puto viueres: Sed hoc dicere vis: uolebam seu sperabaꝫ: Et ut est animus mortalium vite auidus: spei credulus: utrobiq; perfacile tibi assentiam. At si dicere vis: debebam: quia pauculos adhuc dies viuere etati non indebitum videretur: non eque consenserim. Quidam enim serius obeunt: multi ocius: nunq̃ nullus: hec inter nihil in commune prouisum: nisi ut omnes mortales vna lex teneat: vnum mortis imperium: alio tamen atq; alio moriendi genere diuersisq; vite spatijs: sic rei vni⁹ modus multiplex tempusq; peruarium est: Equo animo igitur quisq; suum mortis genus: suũ diem mortis expectet: nec auiditate vite: nec fastidio quod indocti ingratiq; omnes faciunt: de nature legibus queratur aut litiget. ℂDolor. Modicũ vixi. ℂRatio. Nullus tantum vixit ut non sibi modicum vixisse videretur: ꝛ est plane modicum quicquid hic viuitur: Itaq; si diu viuere delectat: vitã illaꝫ querite ubi semper viuitur: que ꝛ si hic non sit: tamen hic queritur. ℂDolor. Vixi modicum. ℂRatio. Quid si plus vixisses: nunquid ideo non vixisses modicũ? Spatia vite huius imparia ꝛ incerta sunt: vnum omnibus est commune: cuncta sunt breuia: Vixit aliquis octoginta annos: qd hic q̃so plus habet q̃ qui octo? Uerte acriter te in te nec te fallat vulgi furor: qd plus inq̃ habet qui diutius vixit: nisi forte curas laboresq; ꝛ dolores ꝛ tedia ac peccata in lucro ponitis? Aut quid plus haberet si vixisset octingẽtis? Est in expectatione fateor pluſculũ aliquid: At cũ spatiũ utrũq; trãsierit: mihi crede: nihil iuenies quo plus vixisse felici⁹ sit. ℂDo. Morior dum bene agere cogitabã. ℂRõ. Quid agẽ cogitabas nec agebas? Sic forsitã in ppetuũ cogitasses. Sunt qui beneagere semper cogitent: nun-

B L D

quod est: utiqꝫ breue est sensumqꝫ ipsum celeritate preueniens: ⁊ morti detrahitur quod est in morte durissimum: metus mortis.

¶ De egrotãte extra pãtiaꝫ. Dia. CXXIIII. ¶ Do. Liena in patria egroto. ¶ Rõ. Quid refert cuius sit patria: egritudo: utiqꝫ tua est ¶ Do. Ludis me: ego extra patriam egroto. ¶ Rõ. Qui extra vnaꝫ patriã est: intra aliam sit oportet: extra oẽm patriaꝫ neqꝫ egrotare nec sanus esse quisqꝫ potest. ¶ Do. Diuerticula uerboꝝ queris: extra meã patriã egroto. ¶ Rõ. Unũ hoc bonum huic inest malo: nemo grabatulum tuum premet: non importuna uxor aut filius: sui uterqꝫ sollicitus: negligẽs tui. Quotiẽs putaſ viro uxor: patri filius: fratri frater in ultimis laborãti puluinar iniecerint: ⁊ mori adiuuerint: quaꝫ alienigene uetuissent? Sepe ibi maior est charitas ubi minor creditur: Certe nullus astantium morbo tuo gaudebit: nullus tibi mortem optabit. Queris causaꝫ? Nullus hereditatem tuã expectabit: Omne in facinus spes ⁊ cupiditas impellũt: hec trãquillitas non facile tibi in patria contigisset: Multi stratum circumsisterent sub officij specie funeri inhiantes: que cogitatio egrotanti egritudo: nisi fallor: altera est. Obsessum hinc lupis: hinc vulturib⁹ se cernẽti: iam cadauer mente captantibus. ¶ Do. Extra patriam egroto. ¶ Rõ. Quid scis: forsitan nũc in patriam redis: Rectum ⁊ breue iter in patriã est mori. ¶ Do. Extra patriam eger sum. ¶ Rõ. O supuacue semper ⁊ inanes hoiuꝫ querele: quasi vo ardentior extra patriã febris aut durior sit podagra Malum hoc omne quod videtur uoluntariuꝫ est: atqꝫ in uestra positũ potestate: ut pestes alie quascunqꝫ falsa animis inuexit opinio.

¶ De moriẽte extra pãtiaꝫ. Dia. CXXV. ¶ Do. Morior extra patrios fines. ¶ Rõ. An peregrino id accidit an exuli: Jã seu te in his terris visendi discendiqꝫ studium: seu religiosa deuotio detinebat: ⁊ gaudendum q̃ honesto te mors reperit in actu: seu iusta sententia ⁊ ferendum non modo fortiter sed libenter. Nullo enim melius modo iniusti scelus hominis q̃ iusti supplicij spõtanea ac tranquilla perpessione diluitur. Sin potẽtioris iniuria: neqꝫ id tĩ ideo dolenduꝫ: sed satis: ut arbitror de exilio disputatũ est. ¶ Do. Extra patriam morior. ¶ Rõ. Dicebã modo hoc est in patriã redire: nullus rectior trames erat: nullus breuior. An tibi Eudemus ille Cyprius familiaris Aristotelis e memoria lapsus est: de quo ⁊ Aristoteles idem scribit ⁊ Licero: Qui cum graui ter in Thassalia egrotaret: vidit in somnis se q̃ primũ egritudine liberãdũ: ⁊ post quinquẽnium in patriam reuersuruꝫ: Tyrãnũ vo urbis illius: ubi tũc erat Alexãdrum Phereum illico perituꝝ. Lũqꝫ ipse paucis post diebus insperate reditus saluti ⁊ tyrãnus a cognatis esset occisus: atqꝫ ita uerã per oia visionem ratus: pmisso tempore reditũ in patriam expactaret quinti anni ad finẽ pugnans Syracusis occubuit: eoqꝫ illum modo in pãtiam suam redijsse somnioꝝ interpretes dixere: ne qua penitus pars somnij falsa esset: Ego qd de somnis sentirem dixi alibi. De hoc in patriaꝫ reditu qd occurrerit modo dixerim. ¶ Do. Extra patriaꝫ mori cogor. ¶ Rõ. Dixi duꝫ de exilio loq̃remur ⁊ repeto: aut nemo extra patriã moritur: aut omnes. Doctis qdem viris placuit oẽm mundi plagam pãtiaꝫ esse: ⁊ presertim forti animo quẽ non huius aut illius partis amor astrinxerit: alijs eam tm̃ ubi bene eẽt: Contra: nullam hic esse homini patriam quibusdã visuꝫ est. Illa cõmunis: hec altior philosophia est. ¶ Do. Morior procul a patria in qua natus sum. ¶ Rõ. Ubi moreris illa demuꝫ uerior patria tua est: Illa te diuti⁹ possidebit nec uagari sinet ⁊ proprium perpetuum mqꝫ incolam sinu amplexa cõstringet: Disce hanc terram pati que te ortum alibi trãsformabit in se. ¶ Dolor. Procul a patria mors me manet ⁊ sepulchrum. ¶ Ratio. Et celestes illi diuiniqꝫ homines quos vna etas ⁊ eadeꝫ media mũdi parte genuerat: toto orbe dispersi sunt mortib⁹ ac sepulchris. Illum Ephesus: illum Syria: illum Persis: illum habet Armenia: illum Ethiopes: illum Indi: illum Achaia: illos Roma: illuꝫ ultima seruat Hispania: quosdam tamen ex his loco mortis ablatos esse: nũc in italie urbibus fama est qua terreui erant pars quidẽ etherea prudem haud dubie celum tenet. ¶ Dolor. Extra pãtiam mori oportet. ¶ Ratio. Quid secũdi ordinis viros loquar? Illum Stridoni Bethleem prius ⁊ post Roma: Illum Gallia Pannonie: atqꝫ illum Athenis abstulit Parisius: hunc Grecie atqꝫ hũc hispanie rapuit Roma: hunc Mediolanum Rome viuum: hunc defunctuꝫ Africe Sardinia: mox Sardinie Ticinum occidentis duo lucida sydera equa meritis iuncta animis: vicina coꝛporibus: qui sunt de quibus loquor intelligis: atqꝫ ideo multa festinãs transeo. Sed ne tertij ordinis exemplum desit. Illum Palestine Cyprus tulit: illum Hursie Campania: hos hispanie italia. Illum quidẽ Bononia: hunc Patauium. ¶ Dolor. Intelligo plane singula: sed adhuc iuuitus procul a patria morior. ¶ Ratio. Et ego plane causam rei huius intelligo: q̃ scilicet sanctissimis spiritibus celoqꝫ semper herenti bus nulla iam terrene patrie cura esset que nõduꝫ tibi depositа: sed mihi crede: si celo inhias deponẽda est: Attingam tamen dehinc alios virtutis amicos: celi memores: nondum tamen celi studio terre oblitos. Samij ossa Pythagore Metapontus texit. Ciceronem Arpini ortum: Rome altum: Laiete sinus exanimem vidit. Plinium quem infantem lauit Athesis: grandeuum Ueseui cinis extinxit. Uirgilium mundo dedit Mantua: Brunduſium: siue ut alij perhibent Tarentum rapuit: nunc Neapolis tenet. Quidiuꝫ Sulmo compegit: põticum soluit exilium. Terentium Comicum ut fama est: Carthago genuit: Roma docuit: Archadia sepeliuit. Flaccũ Horatiũ Apulia: Enniũ Calabria: Statium prouincia Narbonensis: Ausonium Uasconia: tres Anneos: siue ut alij uolũt: quatuor: duos Senecas videlicet Halionem ⁊ Lucanum misit Corduba: ⁊ hos oẽs: ⁊ Plautum Arpinatem: ⁊ Lucillum Aruncum: ⁊ Pacuuiũ Brunduſinũ: ⁊ Juuenalem aquinatem: ⁊ Propertium Umbrũ: ⁊ Ualeriũ Anciatẽ: ⁊ Catullum Ueronẽsem: ⁊ Uarrũ cremonẽsez: ⁊ Hallũ forliuiẽsem: ⁊ Actium pisaurensem: ⁊ Lassiũ parmẽsem: ⁊ Claudianum florẽtinum: ⁊ Persium Volaterranũ: ⁊ mille alios Roma retinuit: ac magna ex parte humo condidit: Titoliuio Patauino vir serum uelut ad sepulturã pie restituto: Sic ex diuerso multos Roma eadem genuit alibi morituros. Orbis

ut compendiosior fieri mors inuidiosa sibi esse po
tuerit: utq; augur or fuerit Roman⁹ princeps Ha-
drianus morbi tedio uictus: impatientiaq; doloris
ferro abrumpere si licuisset optauit. Magnū quen
dam virum hac etate vermes toto scatentes cor-
pore: mures alium exedisse narrantur: Inter tam
multa ludibria humani corporis: si electio tribua
tur: quis imbecillis adeo ut non ferrum ambiat?
D ¶Do. Ignib⁹ pereo. ¶Rō. Quidam aie vim na-
turamq; igneam extimātes: id facillimum mortis
genus opinati sunt. ¶Dolor. Flammis absumor.
¶Ratio. Uermibus ereptum corpusculum non
putresceret. ¶Dolor. Fluctibus obruor. ¶Ratio.
Piscibus conuiuium: bustum tibi amplum nobi-
le nitidum. Et quid refert corpus terreum: terre
reddas an pelago? ¶Do. In freto morior. ¶Rō.
Non ubi sed qualiter moriaris ad rem ptinet ubiq;
bene mori licet ubiq; male: Non in loco sed in
aio est qō felicem mortem facit aut miserā. ¶Do.
In mari pereo. ¶Rō. Persuasum multis scio in
mari miserum mori: q; ethereus atq; ardens spūs
suo contrario videatur oppimi: Sed ut dixi nihil
locus ad miseriam: aius totū. Itaq; de hac re nau
te nescio cuius respōsionem pbo: quem cum qdaq;
interrogasset: ubi nam pater eius obijsset? In ma-
ri inquit. Cūq; idem ille de auo et proauo atq; at-
tauo noiatim ex ordine quesiuisset: responsūq; idē
de singulis accepisset: Intulit: et nunqd tu inquit
mare ingredi non times? Respōdit nauta dissimu
lans: et ubi nā tuus obijt pater? Suo ait in lectulo:
ubi auus ingt: et is ait et proauus et maiores mei
oēs suis in lectulis obire. Tum nauta: Num tu in
quit tuum non times in lectulum ascēdere? Elegā-
ter quidem aliquātoq; plus q; nautice. De morte
igit natura viderit que mortales fecit: at de gene-
re mortis: de loco: de tpe viderit fortuna. ¶Do. Ue
neno morior. ¶Rō. Comites tibi illustres prides
dū de hoc vno agere expsui. Regia quidē mors
est gladius: sed uenenum magis. Et ad sūmaq; Ri
diculum ualde est ubi de morte decreueris: de in-
strumentis esse anxium.

A ¶De morte ignominiosa. Dia.CXXII. ¶Do.
Ed ignominiosa mors est. ¶Rō. Mortē
f ignominiosam facit non genus aut quali-
tas sed causa supplicij. ¶Do. Ignominio-
se morior. ¶Rō. Nemo bonus male moritur: ne
mo malus bene. Honestam mortē non funeralia:
non ministri: non purpuree faciunt exuuie: non in-
uersi clypei atq; enses: et flens dom familia: et vul
gi clamor ac lamēta: et merore uxor insignis et pie
tate filij: et deiecta ceruice ante feretrum nigro idu
tus: ac lachrymis grādibus humēs et homo: non
postremo funereus laudator: et imagines auree di
uitis sepulchri: defunctiq; titulus victur⁹ in mar-
more donec sua quoq; lz sera lapidibus mors sit.
sed virtus et clarum meritis viri nomen: nō vulga
ris egens aure: sed suapte eminēs maiestate: quod
non pceps et cecus fauor hoium: sed rerum series
et innocēs vita pepererit: atq; usq; ad mortē ueri-
tatis et iustitie suscepta defensio: Interq; medias
mortis minas imperterritus atq; infract⁹ animus
ac generosa fiducia. Cōtra his decoribus honestā
mortem: quis ignominie queso locus est: aut quō
turpiter mori pōt qui sic moritur: Seruilez in mo
dum virgas adhibe et tortores et laqueos et secu-

res: fige cruces et rotarum radios attolle et qua-
drigas in diuersuz age lacera huc et illuc membra
rapturas: Adde ignes et craticulas prunis imposi
tas atq; oleo uasa feruētia: et ferarum dētes fame
armatos: Adde uncos et gemonias ac tracta per
vicos laniata cadauera: et quicquid iniurie atq; ob
probrij: seu viuum: seu exanime corpusculum pati
pōt: Dura mors fortasse videbit: ignominiosa cer-
te nō fuerit: Immo vo nōnunq; eo clarior quo du-
rior. Itaq; apparat⁹ hic exterior et tumultus: et tu
be: et carnificum truces vultus et irata uor tyrāni:
nihil prorsus ad rem: intra teipsum te reflecte: ibi
te quere atq; excita: omnibusq; que supersunt ani
mi viribus ad extremos casus accingere: aures ab
inuiso strepitu: a supplicij pōpa oculos auerte: ta-
citusq; totam aiam recollige atq; hortare: resq; ip
sas examina non vmbras rerum: tu si mortē ipsam
rectis oculis spectare audes: nec ferrum puto: nec
restim: nec liuētes calices: nec stillantes carnifices
horrebis. Uanum est enim ipsum hostem cum cō-
tempseris eius faleras aut signa metuere. ¶Do.
Ignominiosa morte damnatus sum. ¶Ratio. Se B
pe actor seu delator infamis et obscenus testes et ob
scurus iudex: reus aūt ipse clarissim⁹: Sepe igno-
bilis vulgo mors nobilis vo gloriosusq; qui mori-
tur. Jam ut sileā reliquos: q; et nimis multi et mul-
to impares sunt: que usq; ignominiosior mors q;
crucis? in qua pependit eximium illud et prenitī-
dum celi decus ac terre: ne tale aliquid ignominio
sum sibi censeat illa sors hominis. Et quoniā sum-
mo nihil est altius: in hoc desino: Omne gen⁹ mor
tis honestare potest virtus: virtutem nulla mors
inquinat.

¶De morte repentina. Dia.CXXIII. ¶Do.
Repente nimis morior. ¶Ratio. Pau- A
a lo ante si recolo senuisse te dicebas: miror
quomodo repētina mors seni est: qui nisi
non dicam: delirat: sed insanit: Semper ante ocu
los mortem habet: Namq; cuz omni etati salubri
ter sit consultum ut omnem diem sibi ultimum cre
dat: hoc amplius rite consulitur senectuti: ut om
nem horam sibi putet extremam: Neq; illud mo
do non audiat quod est apud Tullium: Nemo tam
senex qui se annuz nō putet viuere: Sed ne id qui
dez quod Seneca ait: diem. ¶Dolor. Subito mo B
rior. ¶Ratio. Quid hic dicam: nisi ut repetam
quod ille olim summus hominum nec minor inge
nio q; fortuna: vno ne integro quidem ante suum
obitum die quasi iam ueruz experientie vicinitate
presagiens: dum de hoc ageret: repentinā atq; im-
prouisam mortem commodissimam iudicauit: qō
iudiciuz ab ea videbitur religione dissentiens que
ab hac morte liberari flexis genubus deum orat:
Neq; ego hanc sententiam ubi sit libertas ample-
ctor: aliud tibi nempe cogitandum est: neq; vo hāc
optabilem: sed ubi sit tolerabilem mortez dico. Si
quidem sapienti quiq; eminus cuncta preuiderit:
inopinum nihil accidere posse non ambigitur. Un
de fit: ut improuisa mors non sit cuius prouida vi
ta fuit: Nam quo pacto rerum maxima negligat:
qui parua: qui minima etiam librare sit solit⁹? Hu-
manis autez in rebus quid mihi maius morte mō
straueris: quid par morti? ¶Dolor. Uelocissime
morior. ¶Ratio. Improemeditata modo non sit
mors: quo uelocior eo facilior: Et supplicīū enim si

ne:ut eant semper nunq̄ redeant: In vna tñ omissum hora in altera forsan restaurari datum sit: At extreme hore negligētia ꝓrsus irreparabilis est. Itaq̄ quod in arcanis anime disputationibus inuentum ferunt: vite huius errores quasi leues quidam lapsus in plano sunt vnde facile possis assurgere: At peccatuz mortis graui z ex alto ꝓrupto q̄ simillimum est ruine: vnde facultas nulla sit resurgendi: Huic tanto discrimini cui posthac nunq̄ succurrere ualeas: nunc occurre dum uales: z memento non modo quid uestri dicant: sed quid Cicero qui de morientibꝰ in diuinatione sua disputans Tu uel maxime inquit laudi stude eosq̄ qui secus q̄ decuit vixerunt peccatorum suoruz maxime penitet. Quid a quoq̄ queso religiosius: quid utilꝰ dici potest: Fiat modo quod dicit̄ peniteatq̄ uel sero? Anceps fateor ac piculosa dilatio: z que plurimos fallit qui purgationez anime que festina nimis esse non potest: scientes uolentesq̄ procrastinant z in finem trahunt: quo tempore circumuenti z artati viciniaq̄ mortis attoniti: nihil de cōceptis expediunt. De quo quoniam multa dicuntur a uestris: haud ipertinens est audire quid hic quoq̄ Virgilius z ipse testis externus dicat: quibus uerbis hanc desidiam neglectamq̄ confessionem notet: ex illius ore mirabile: ubi apud inferos iudicem illum facit iustitia z equitate notissimum: qui ut ipse ait: Castigatq̄ auditq̄ dolos subigitq̄ fateri: Que quis apud superos furto letatus inani Distulit in seram commissa piacula mortem. Sed q̄uis hoc periculosuz adeo sit: nihil tñ desperatione periculosius: nihil peius uestre saluꝯ hostis inuenit. Cetera enim suis cuncta remedijs leniūtur hoc malorum maximum atq̄ ultimum abeuntem ubi animam oppresserit: nullus iaz remedio locus est. Huic ergo cū semper: tum in fine uehementius obsistendum est: quod z tunc urgere acrius solet: z nihil iam est reliqui quo salutis consilia cunctando reijcias. Neq̄ uero te hinc metus arceat: nec te pudor dolorq̄ dilationis impediant: peius est nunq̄ q̄ ad uesperam expergisci: z omnino quicquid male differtur: peius omittitur. ¶ Do. Morior absq̄ ulla spe. ¶ Ratio. Male ais: immo uero spem ꝓiectam recipe: z admotam pectori totis aie ulnis amplectere: stringe: conserua. ¶ Dolor. Magnum est peccatum meum ualde. ¶ Ratio. Nullum tam magnum peccatum hominis eē potest: qn multo maior misericordia dei sit. ¶ Dolor. Quis poterit tot peccata dimittere? ¶ Ratio Et quis putas nisi ille de quo sui hostes admirantes litigabat z querebant: Quis est hic qui etiam peccata dimittit? ¶ Dolor. Quis tantorum ueniam merebitur peccatorum? ¶ Ratio. Nullus fortasse merebitur aut meritus fuit: multis tamen data est gratis: z dabitur modo: sit qui illam fideliter ac reuerenter imploret: Nullam quidem esse remissionem criminum ingentium psuadere aliqui: ut perhibent Constantino principi uoluerunt: Ad id falsum esse: nō modo apud uestros constat apud quos remissio peccatoruz per baptismū z per penitentiam nota est: sed apud Paganos etiam fama fuit: falsa licet quorum morbis ideo inefficax erat medicina: q eis nonduz medicus celestis aduenerat: proinde nisi mūdari a pctō aius z deleri posset iniquitas frustra id totiēs peccator ille primum maximus: postmodū vir sanctissimus precaretur. ¶ Dolor. Peccati cōscientia spem precidet. ¶ Ratio. Peccati memoria penitentiam ac dolorem animo afferre debet: non utiq̄ spem auferre: Sed uos omni ex parte fallimini in peccato feruidi: post peccatum gelidi: Peccando quidem exultatis: memorando autem desperatis. Multi passim peccant spe uenie: Contra uero multi cum peccauerint ueniam desperant: z utriq̄ errāt: Nā z illis ab initio spez damnosam pellere: z his in finem salutiferam spem tenere consiliuz erat. ¶ Dolor. Hzauem culpis morz precipitat quid agam? ¶ Ratio. Quid nisi quod egisse iam pridē decuit ut infaustam sarcinam festinanter abijcias: qua leuatꝰ ibis plane nō ꝑcipitabere: Ibisq̄ nō curuꝰ nō titubās: sed erectꝰ certo ac stabili uestigio z spe bona. Alge ergo ne differas neu diffidas: est qui exoratus ab humeris illam tuis trāsferat qui grauiora iam transtulit: cui nil graue: nil difficile est. Et q̄uis pigra dilatio excusatione careat: laude non caret emendatio sera licet: Satius est eniz sero q̄ nunq̄ resipiscere: Confortare: respira: multos a limine tartari pauce pie lachrymule reuocarunt. Stat dexter ad lectuli tui caput: qui non solum infecto illi se mundare uellē respōdit: sed quatriduano iam fetenti ut surgeret imperauit: teq̄ etiā nūc expectat ut mundari uelis ac surgere: non minus ipse hodie q̄ tunc pius: nec solito minus potens: adhuc quo in statu mori uelis in te est: adhuc sine peccatis mori potes: non q̄ peccata non fuerint sed non erunt. Et si enim in preteritis nullum ius nisi oblīuionis habere deum: Plinꝰ secundus existimet: habet tamē quod ille vir curiosissimus nō vidit: ius etiaz abolitionis: Itaq̄ facta licet ifecta esse non possint: ex facto tamen oriens peccatū sic deleri potest: ut iam amplius nō sit: ita ut sicut scriptum est: Queratur peccatum z non inueniatur: non q̄ se peccati vinculis absoluere potētie sit humane: sed q̄ pie hominum uoluntati cōtritoq̄ cordi diuinum nunq̄ desit auxilium.

¶ De moriente sollicito quid de patrimonio ac liberis futurum sit. Dia.CXXVII. ¶ Me. Quid de patrimonio sperem: quid de liberis? ¶ Ratio. Et patrimoniū dños inueniet z liberis sua sors erit. ¶ Metus. Quid de tantis diuitijs fiet? ¶ Rō. Ne dubita ne heredi nimie videātur: nunq̄ tante erūt quin aliqd de sit: de his tamen illa viderit que res uestras hasq̄ tam dilectas opes huc illuc iaculatura ꝓtorquet. ¶ Metus. Quid faciēt filij? ¶ Ratio. A terreno patre desertos: in suā curaz celestis pater accipiet non relicturus ut tu neq̄ orphanos facturus: Ille eos nutriet z docebit a iuuentute eoruz: modo dociles se prebeant: z usq̄ in senectam z seniuz: usq̄ ad mortem z sepulchrum non destituet. Spes nascentis hominis deus est: non genitor q̄uis dives: q̄uis rex ille sit. Non est edificandum in arena sed in petra: Omnis spes de homine breuis z caduca est. Filij igitur tua spe delusi ponēt in deo spem suam z cantabunt cum Dauid: Pater meus z mater mea dereliquerunt me: dominus autem assumpsit me. Multorum indolem filiorum z virtutum semen mentibus insitum parentum blandi tie extinxerunt: Sicut ex diuerso mollicie sepe discussit orbitas ac paupertas. ¶ Metus. Quo de

terre quasi domus angusta est: ⁊ ipse quadrāgularis: cuius ab extremo ad extremum trāsitus: ⁊ hic viuere: illic mori. Non pluris est fortib⁹ animis q̄z p̄ro uario usu balneum triclinio seu brumali estiuū thalamum mutare. Trita est oibus maximeq̄z illustribus alternatio hec originis ⁊ sepulchri. ¶Do. Scio sic esse: extra p̄riam tū mestus morior. ¶Rō Nihil oletior in ea ipsa quā tuam dicis p̄riam moreris: sed indulgetis fletib⁹ dolēdiq̄z cās aucupamini: tanq̄z sua illis insit delectatio: q̄ si aium vulgi erroribꝰ circūuentū sancte docteq̄z simul ac discrete pauptatis exēpla nō adiuuant: fortunatioribus agam: si q̄ doles regib⁹ ac Cesarib⁹ accidisse mōstrauero: ducumq̄z clarissimis maximoꝝ ne hominū fortunā sis recusaturꝰ videro. ¶Do. Quid dictura quos ue in mediū platura sis sentio: Sed gd opus est v̄bis: doleo extra p̄riam mori: mortisq̄z molestiā locus grauat. ¶Rō. Medicā manū horres: video: p̄gam tū: q̄z feliciter tu videto: mihi uerum dixisse ac fideliter monuisse: sat fuerit. Alexādrum Pella genuit: Babylon p̄emit: Alexandria conditoris sui nomē ac cinerez custodiuit. Alterū Alexandrum Epiri regia pauerat: Lucanus amnis obruit. Cyrum Persis regez tulerat: Scythia truncum tulit. Marcum Crassuz magnūq̄z pōpeium Roma ⁊ romanū iperiū omne suspexerat: que uiuoꝝ magnitudinem tolerasset: utiq̄z mortuoꝝ si sors sineret suffectura cineribus: sed alterū trans Euphraten tellus p̄cessit Assyria: alterū Egyptia ci gurgitis vnda cōtorsit. Catoni huic ultimo Roma p̄ncipium ac nomen: finem cognomenq̄z dedit Utica Cornelios Scipiones Roma progenuit nobilissima ⁊ reipublice saluberrima germina: q̄bus seruāda sepe esset ⁊ ornāda: hos sic sua sors distribuit ut duo hi qui dicunt magni Hispana tellure obruti. Supior Africanus Literni: Hasica Pergami: Lētulus itra Siciliā: seiūctis habitēt sepulchris: Soli ex hoc numero Asiaticus atq̄z Africanus minor Rome iaceāt: melius quolibet in exilio iacturi. Ille carcē multatus: hic morte. Sic p̄sepe ubiq̄z melius viuas: meliuſ moriare q̄z in p̄ria: nuſ q̄z duriꝰ iaceas q̄z domi. Tres Decij: ⁊ si duoſ tm̄ fama celebret: extra p̄riaz animosissime ceciderūt: cū latinis pugnās pater: cū Hetruscis filius: addidit Licero ⁊ cū Pyrrho nepos: Quid nūc ex ordine occurrentes eximios duces sequar: oēs Rome genitos sed extinctos alibi: Attiliū regulū p̄ro seruāda p̄ria simul atq̄z hosti fide: quo crudelius: eo gloriosius moriētem vidit Africa ⁊ sequēti bello Caiuz Flaminiū Cortona: Emiliū Paulū Lume: Claudium Marcellū Venusia: Tiberiū Gracchū Lucania p̄cūbentem vidit: Nulli hoꝝ Rome mori cōtigit. Due spes ingētes imperij romani in ipo etatis flore succise: Drusus ⁊ Marcellinus: Et si ambo in p̄riam reuersi: ambo tū procul a p̄ria: Ille in Hermania obijt: hic Baione. Quid nunc: tu ne Targno superbior: tu ne potētior Sylla es? Atqui ille Lumis exul: hic dominus Puteolis expirauit. Quid minores loquar? Augustꝰ Cesar pater p̄ie extra p̄riam obijt apud Cāpanie Nolam. Tiberius dispar moribꝰ impio par: apud Cāpanie Misenū. Uespasianus ac Titus optimi p̄ncipes ut patrem ⁊ filiū decebat: vna ⁊ eadē villa: q̄bus ppe extra urbē tū obiere. At Traianus in occidēte natus: in oriente defunctꝰ est. Septimus Seuerꝰ in Africa humilē habuit originē: Rome supbū iperium: Eboraci aūt in britānia sepulturā. Theodosium in hispanijs ortū: defūctūq̄z Mediolani: Constātinopolis accepit que iam p̄us aliūde editū sui nois possidebat auctorē. Quid de alijs dicā? Lycurgum Sparta p̄fugū: Creta suscepit: Eadē Creta Saturnū regem pulsum a filio abeuntem vidit: Italis finibꝰ abditū humatūq̄z audiuit. Africe lumen Hānibalem tegit urna Bithinica. Theseum: Themistoclem ac Solonē: tres Atheniēsiuz coronas sic fortuna dispersit: ut p̄mum Syrus: secūdū Persis: tertiū Cyprus sepeliret: Imparia tātis cadauerib⁹ sepulchra: Dies me deficiet singulis imorantē: neq̄z te historijs obruere p̄posui: sed monē. ¶Do. Teneo: sed hos oēs ⁊ quoscūq̄z enumerare alios potes: extra p̄riam defunctos fateor: sed uolentes nego: dolēteſq̄z arbitror. ¶Rō. Unde hoc tibi nisi q̄ stulti omnes: p̄m se alios estimant: neq̄z q̄ sibi difficile est cuiq̄z possibile suspicari possūt: Et fortasse illi ueteri potiꝰ p̄uerbio p̄buisti aurez: Bonū est pegre viuere: mori malū: cum utrūq̄z potius bonū sit: modo bene fiat: lōganimiter atq̄z honeste: Maluz utrūq̄z: si male: si flebiliter atq̄z ignaue: Dicam q̄ mireris: quodq̄z p̄uerbio penitꝰ sit aduersum: si qua locoꝝ querimonia iusta est: hanc ego facilius viuenti p̄miseriz cuius utcūq̄z forsan interfit: q̄z morienti cui omnis loci cura supuacua est iam locis oibus abituro. ¶Do. Tāgis animū: adhuc tū in patria mori mallem. ¶Rō. Uolūtas humana nisi virtus ac sapiētia illam frenet per seipsam idomita ⁊ effrenis est. Q⁹ si altius attēdas: totum hoc ad te nihil p̄tinere fatebere: q̄ neq̄z hic amplius esse potes: neq̄z ossib⁹ tuis superesse sensus aligs quo discernāt ubi durius aut mollius cubēt: neq̄z quo tendis aliūde facilius p̄uenisses aut breui⁹. Elegāter Anaxagoras pegre moriēs: an in patriam referri uellet amicis interrogātibꝰ: nihil ne cesse est ingt: Et adiecit causam: Undiq̄z eniz ad inferos tantundem vie est: q̄ responsuz non minus cōuenit ad celuz ascensuris q̄z casuris ad inferos: ¶Do. Utinā domi morerer. ¶Rō. Si illic esses: forsan alibi esse optares: sic eniz habe: ⁊ q̄ viuēs debueraſ: disce uel moriēs: perdifficile est uobis o mortales morem gerere delicati ⁊ queruli: quibꝰ quod habetis omne vilissimum est semper: ⁊ solū id optimum quo caretis. ¶Do. O si domi morerer. ¶Rō. Multa ibi forsitan videres que mortē tibi efficerent grauiorem: vnde ideo te semotū crede ut reiectis curis omnibus deuz solum atq̄z animam cogitares.

¶De moriēte in peccatis. Dia.CXXVI. ¶Do. Morior in peccatis. ¶Rō. Nec iam nec natura nec fortune: sed tua p̄pria culpa est. ¶Do. In peccatis morior. ¶Ratio. P̄rimū peccare quis te compulit? Deinde quis uetuit commissa diluere? Postremo quis nunc etiam seram licet penitentiam impedit? Usq̄z ad extremuz spūm liber est animꝰ. ¶Do. Peccata mea moriēs mecum fero. ¶Rō. Caue ne id facias: uenenosuz mortiferumq̄z viaticum depone dum uacat: dūq̄z est qui illud tollat ac deleat: ut scriptū est: P̄roijciatq̄z post tergum suum in profundum maris: Et quantū distat ortus ab occidente longe faciat abste: Hanc tu horaz ne neglexeris: que semel elapsa non redibit: Quod licet horis omnibus sit cōmu

ceris videto: Tertia enim patria nulla est sed diuersorium aut transitus. ¶Metus. Quid de patria mea erit. ¶Ratio. Patria illa quā petis vno semper in statu est: Ista quā deseris (quod sepe iā diximus) nō patria sed exilium tuum fuit. ¶Me. Quid patria post me aget. ¶Ratio. Regia cogitatio esse solet: quid post se regnis atq; urbib⁹ euenturum sit: qualem fuisse legis aut magno illi regi Assyrie: aut Romano illi principum maximo priuatam fortunam hec cura supereminet. Quando vo ad ultimum sic affectus es: ut illam miserie officinā atq; illud hospitium doloris ubi rapidum vite tempus multis in laboribus: ne dicaz gemitib⁹ exegisti: patriam nunc etiam tuam uoces: Et vis scire quid actura sit: dicam: Faciet nempe quod fecit z quod faciunt alie: At quid inquies? Tumultuabitur: dissidebit: nouarum rerum sectabitur z partium simultates: mutabit dominos: innouabit leges: utrūq; sepe in peius: in melius raro: Calcabit preterea egregios ciues: attollet indignos: pellet immeritos: predones erarij colet: blandos diliget: ueridicos oderit: bonos spernet: uenerabitur potētes: libertatis hostes adorabit: defensores rei publice persequetur: flebit ac ridebit inaniter: auz gemmasq; mirabitur: virtutes abijciet: amplexabitur uoluptates: hi sunt mores urbium. Nemo tibi non certus horum uates fuerit: nisi qui semper rure vixerit uel obtusis auribus ac oculis urbes intrauerit. ¶Met⁹. Quid post me patrie accidet? ¶Ratio. Quid sollicitus: quid ue anxius es qcquid patrie acciderit: tua iam domus ab incēdijs a furibus: a ruinis tuta erit. Nihil ad te pestilens annus: nihil annus exuberans: nihil estus: nihil sitis: nihil imbres ac grandines niuesq; z glacies z nimium gelu: nihil fere uel uolucres: nihil bruchus aut locusta: nihil deniq; terremotus ac fremitus procellaruz: nihil annone caritas: nihil hostiū incursus aut bella ciuilia. ¶Metus. O quis pīe status erit: seu quis demum finis? ¶Rō. Quis putas nisi qui maximarum urbium fuit: quicq; omnium erit puluis: cinis: sparsi lapides: nudum nomē? Possem id inumeris argumētis oñdē: sed rē tenes. Ad summā nil ab homine fit eternuz nil humanuz preter animam immortale. Cepta desinēt fata deficient: structa ruent: quid plus equo angeris: quid estuas? si in celo eris z hocipsum z mortalia cuncta despicies: Nam qui ad inferos descendūt: charitate amissa: deū atq; homines deiq; opera simul atq; hominum odisse credibile est.

¶De studio fame anxio i morte. Dia.CXXX. ¶Do.

A Quid de me post fata dicent hoies? ¶Ratio. Intempestiua sollicitudo: hoc a iuuentute prouisum esse debuit: Qualis fere vita hominum talis est fama. ¶Do. Quid de me loquentur? ¶Ratio. Quid respondeaz nisi illud doctissimi atq; otium eloquētissimi Ciceronis: Quid de te alij loquantur ipsi viderint: sed loquentur tamen: Sermo autem omnis ille angustijs cingitur his regionum quas vides: nec vnq; de ullo perennis fuit: sed obruitur hominum interitu z obliuione posteritatis extinguitur. ¶Do. Quid de me dicent homines qui post me nascentur? ¶Ratio. Dicerem aliter ista q̄ Cicero: si melius dici posse crederem. Quid autem: inquit interest ab his qui postea nascentur sermonem fore de te: cuz ab his nullus fuerit qui ante te sunt nati? Unum addidit: qō tūc forsan dubitabile: forsan falsuz: nūc certissimū z absq; ulla prorsus hesitatione uerissimum est. Qui nec pauciores inquit z certe meliores fuerūt viri: Nam quis est oro iaz qui dubitet nunq̄ quales fuerint futuros homines: ita in peius inclinata sunt omnia ruineq; proxima. Cura ergo mirabilis ignotorum atq; imparium dicta metuere: cum excellentium ac uotoruz opiniones ac uerba contempseris. ¶Do. Que mihi fama erit extincto? ¶Ratio. Facile melior q̄ viuenti cum fuerit liuor. Raro enim vite hominum superstes inuidia est: Ut autem virtus radix est glorie: sic deceptrix inuidia: utq; liuidus pollex presens impedit sic amotus uere laudis restituit incremētū: Itaq; multis busti limen inuidie in accessum magne glorie uestibulum fuit. ¶Do. Quantum me lōga manet fama? ¶Ratio. Longa forsitan ut uos lōgum dicitis: uere autem apud uos nihil est longum: ut Vo nō modo longa sint omnia sed eterna: sola virtus efficere potens est precipueq; iustitia de qua scriptum est: In memoria eterna erit iustus: quod ut potuit poeta uester expressit: ubi ait: Sed famā extendere factis: hoc virtutis opus est. ¶Dolor. Quali post obitum fama ero? ¶Ratio. Quid refert quale sit quod mox uel nescies uel contēnes? Quid ad te hominum flatus dum tu flatu carituras sis? Spirantē uesci delectariq; auris non miror: at defunctum stupeo. ¶Do. Quid de me post obitum dicetur? ¶Ratio. Et quid putas nisi qō mereberis bonum: malū: multum: parum: nihil: in quibusdam mēdax: sed in pluribus uerax fama est alioquin lōga utiq; nō est: diuturnitatis fundamētum ueritas: ruinosum atq; imbecille mendaciuz. ¶Do. Qualis mihi post exitum fama erit? ¶Ratio. Qualis ante exitū fuit vita: nec minus in exitu. De hoc ergo tempus omne preteritū: sed in primis presens hora viderit. Sic enim habeto quali quisq; dignus sit fama post mortez nulla re melio⁹ q̄ morte censeri: quippe cum multos per omnem vitam inglorios z obscuros: sola (dictu mirabile) mors illustrat.

B

¶De moriēte sine filijs. Dia.CXXXI. ¶Do.

A Sine filijs morior. ¶Rō. Eo alacrior mori debes atq; expeditior pficisci: nil post tergum linquens quod te uellicet. Ille ingēs morientium dolor cessat ex cōmiseratione oriens deserēde prolis immature presertiz z paterno presidio indigentis perq; etatem inopiamq; consilij z iniurijs z casibus multis exposite. ¶Dolor. Nati quos optabam sperabamq; superstites precesserunt. ¶Ratio. Habes ad quos ire cupias non a quibus doleas abire non exiguuz solamen. ¶Do. Mors acerba filiorum orbus ut moriar cogit. ¶Ratio. Hoc si miserum censes: quid est qō uel orbum mori cogat uel vixisse coegerit: cum vnde tibi filios eligas ingenuorum iuuenum tāta sit copia: eo fortassis obsequentiores z tui amantiores habiturus q̄s quos tuo de sanguine genuisses: q̄ illos casu quodam: hos certo iudicio quesiuisti Filij illi anteq̄ noti: hi autem noti z dilecti z ele-

uenient opes? ℂ Ratio. Unde uenerunt reuertentur: hoc est ad fortune manus: Inde rursus ad alios atq; alios abiture: apud neminem diu mansure. Uage sunt enim: stare nesciunt. Neq; sine mysterio: Rotundaq; nummi formaq; opinati sunt: sed uolubilitatis indicium esse dixerunt quidam facete non inficior: sed nõ minus triangularis: aut quadra uolubilis haberetur: quod attinet ad diuitiaꝝ fluxum: quarũ natura est labi assidue ac uolui odisse unius seras arcule: crebris ac uarijs possessoribus delectari: siue ut rubiginem motu uitent: siue ut fallant circuitione q̃plurimos: siue ut cum dominis suis de instabilitate contendant: Hãc tu igitur moriens: uel uiuenti superuacuam curam pone: quin si locuples moreris: agnosce fortune fidez raram ꝛ usq; ad exitum euita diuitiasq; iã tibi nõ necessarias alijs linque. At si pauper: expedit? proficiscere seu ingentes seu exigue seu nulle opes tibi fuerint: modicũ ad te olim posthac uero nil ad te pertinet nisi q̃ inopem uixisse securius quando laboriosa hec uite uel presidia uel tormenta mortẽ
L quoq; sollicitant. ℂ Metus. Quid erit de filijs? ℂ Ratio. Erit ubi uiuat tuum nomen si sint boni: si qua ea consolatio mortis est: non totus interijsse uideberis: in illorum uultibus inq; actibus te sibi redditum amici credent ꝛ gaudebunt: At si mali: est cur cupide deseras quos corrigere nequiuisti ꝛ corrigendos ac domandos mundo tradas ac fortune: ne ue illos moriens suspires qui te mori segni? suspirant: ꝛ fors ocius mortuũ suspirabunt. ℂ Metus. Quid de opibus? ℂ Ratio. Times ne a te dimisse non sint dominos reperture? Expectãtur: exoptantur: estimantur: neq; tam de cõtẽptu q̃ de certamine metuendum: Proinde iaz nũc he diuitie tue esse desinent: cuius autem sint future: quid filios aspicis? Sciri autem non potest q̃dez nec oportet: sat est scire tuas fuisse si fuerunt tue: ꝛ non potius illius rerum domine transeuntiũ atq; mortaliuz que fortuna dicitur: Sed sic tuas dico: hoc est tibi ad breue tempus obsecutas: iam uero tempus est abeundi cedendiq; alijs: sine illis parumper obsequantur ꝛ uicissitudinẽ suam seruent
D nisi ambitiose mori (ꝛ quod stulti quidam fecere) tua tecum tumulo uis inferri: quãdoq; sepulchrorum effossoribus profutura: Deniq; iam terre metallicq; curam proijce: celum tandem teq; ipsum cogita. ℂ Met?. Opes mee fugiunt a me. ℂ Ratio. Putabas ne mansuras cum fugeret uita: cuz tuip se continue rapereris. ℂ Metus. Quid de opib? meis erit postq̃ mee esse desierint? ℂ Rõ. Quid de eis erat anteq̃ tue esse inciperent? ℂ Metus. Opes tantas linquo nudus abiens. ℂ Rõ. Nudus intrasti: nudus egredere: non est quod queraris: sed est unde gratias agas. Alieni usus medio tempore tuus fuit: nil tuum tibi peripitur: sed expleto usu reposcitur alienum: E vicinia migrãtes aduene ultro siquis est pudor cõmodata uasa restituunt. ℂ Metus. Heu nil tantis ex opibus mecum fero. ℂ Ratio. Aufer quantum attulisti: uel si mauis: quantum reges auferunt. ℂ Met?. Quid impuberes nati agent? ℂ Ratio. Adolescent si uixerint ac senescent: ꝛ ipsi suas agẽt uias fortunãq; suam: ꝛ labores uite obibunt: interim sub tutela dei erunt: ꝛ tu forsan sine patre impubes uixisti.

ℂ De moriente anxio quid uxor eo mortuo sit actura. Dia.CXXVIII.

ℂ Me. Uid dilecta uxor post me faciet? ℂ Rõ. A
q Nubet forsitã: quid ad te? ℂ Me. Quid faciet chara uxor? ℂ Ratio. Tuo iugo absoluta: uel subibit aliud: uel libera ceruice uagabitur: uel iam fessa subsistet ꝛ quietem sola meditabitur. ℂ Metus. Quid aget uxor amantissima? ℂ Ratio. Quid cum te euaserit actura sit cogitaz cum tibi subiecta qd egerit nescias? Magna pars mortalium: quid domi sue fiat nescia: quid in celo agatur: quid ue in terris sit agendum querit. Sane quid deinceps agat uxor ipsa eadem uel maritus alter viderit: ad te amplius cura ista non pertinet. ℂ Metus. Uereor ne post meum obitum nubat coniunx. ℂ Ratio. Quedam uiuentibus uiris nubũt. Fecit hoc: apud Hebreos Herodias: apõ Aphros Sophonisba: apud Romanos Martia ꝛ Liuia: q̃uis has duas uirorum consensus ac iussus excuset: Tue uni uiro licet mortuo nubere nõ licebit? Atqui pauce uiuis coniugibus fidem prestant: tu gelido etiam cineri fidem poscis? Si fida tibi usq; ad diem uite ultimũ uxor fuit: quid ni totum coniugalis fidei munus impleuerit? ℂ Metus. Ne secũdo uxor nubat metuo. ℂ Ratio. Ne primo nuberet: magis forsitan metuendum erat: Id ad te pertinuit hoc ad alterum pertinebit. Sic est autem: metuenda contemnitis: spernenda metuitis: nil in rebus iusto precio estimatis: Martialis thori duellum securus intrasti non cogitãs qd periculi adires: id intrare alium times? ℂ Met?. Nollem fateor uxorem alteri nubere. ℂ Rõ. Perfecte quidem pudicitie secunde nuptie quantum licet fateor uitande sunt: sed uitanda magis periculosa uiduitas. Est ubi nubere non tantuz permittitur sed oportet. Difficile est formosam solam caste uiuere. ℂ Metus. Dulcis alteri coniunx nubet. B
ℂ Ratio. Rare sunt earum etiam quas honestas dicum: quibus non super presentem coniugem: alter iam animo desponsatus sit. Mortalis mihi inquiunt vir est: quid si hic obeat: num ille mihi aut ille erit aptissimus: quem virtus: quem nobilitas: quem gratia: quem facundia: quem forma conciliet? ℂ Me. Uxor mea nubet alteri. ℂ Rõ. Tua quidem uxor minime: Ne tua enim sit amplius mors faciet: Nec mirabere si cõiuges separat que corpus atq; anime uincula dissoluit. ℂ Me. Nubet iterum uxor mea? ℂ Rõ. Et Romanorum duces cum nupsere iterum uxores: fer communem cum maioribus fortunam. ℂ Me. Nubet uxor alteri. ℂ Ratio. Et Romani duces ꝛ principes viduas duxere: Et sanctissimus rex Dauid viduas duas in coniugiuz duxit: que minorum fuerant uxores: ꝛ fortasse te maior aliquis tuam ducet: hanc tu illi: tum linque sollicitudinem qui eo pergis ubi non nubitur. ℂ Metus. Nubet alteri dulcis uxor. ℂ Ratio. Si meliori nupserit: gratulare p̃speritati eius quam amasti. Sin peiori: gaude salteꝛ q̃ tu illi iã notior charior q; futurus sis. Multe primos uiros nosse ac diligere secundo demuz matrimonio didicerũt.

ℂ De moriente sollicito quid post se patrie eueturũ sit. Dia.CXXIX.

ℂ Metus. Uid post me de patria mea erit. ℂ Ratio.
q Bonorum omnium patria una est: ꝛ malorum altera: harum cui te ascribi in ciuẽ fe A

bello quidem fortunatiorem fateor: busto negez: Sic hoc saxum illo pulchrius fateri oportet nõ felicius. Que enim ista felicitas non sentientis seu saxi seu saxo abditi? Aliogn si sepulchro felix sit nemo felicior Mausolo. ¶ Met⁹. Inhumatus ero. ¶ Ratio. Inhumati essent Paulus Emili⁹ z Claudius Marcellus tales viri: nisi hostis illos ifestissimus sepelisset admiratione virtutis: nisi fallor: z uerecũdia victus: nõ pietate ulla: que in illius viri precordijs nulla fuerat: Ut sepulturam ego illã pene inuisam futuram ipsis arbitrer sepultis: z si eis optio data esset: inhumatos se iacere maluisse. Insepultus quoqz Cyrus iacuit Persarum rex: neqz id sibi neqz uter Scythicus infamie fuit: sed cruenti mores: quibus acerrimam illam exprobrationez iniuriamqz promeruit. Quid vo nũc singula nuda cadauera colligo: z uel Romanos principes uel externos reges: nõ soluz sepulchri ultimo z optato quidẽ: sed inani honore spoliatos qn etiã laceratos discerptosqz z membratiz sparsos: ut in uidiosum diceres integro cadauere iacuisse: cum obuersentur animis inhumatarum strages gẽtiũ atqz: ut ita dixerim: insepultus orbis: Nẽpe cũ ipso quem dicebam Cyro: ducenta Persarũ milia z cum Crasso sexdecim florentissime legiones: z ad Cãnas Romanorum ciuiũ ac sociorũ octoginta quinqz z eo amplius milia: quinquaginta sex milia Penorũ: Hispanorum: Ligurum z Gallorum ad Metaurum amnem ipso cum duce hostium z ad aquas Sextias: idest loco nomen ducenta theutonum haud procul ab alpibus: utrobiqz duce Mario: cẽtum quinquaginta: ut quidam sunt auctores: z qui minus dicunt seraginta nõ amplius Cimbrorũ milia insepulta iacuerũt. Apõ Philippos vo regum gentiũqz omnium auxilia z Italici sanguinis flos vigorqz: sic placitũ superis hoc sepulchro carentes: campos Emonios feraslz z vultures impinguarunt. Quid ad Egates isulas deleta Carthaginensiũ classis? Quid Massilienssium ante portus sui hostia: inqz ipso fidelis pie pspectu? Quid (ne semper Italos labores loqr) classis Athenienssium ante urbẽ Syracusiam demersa quale habuit sepulchrum? Sileo Salamina z Marathonẽ trecentaqz milia illic fusa persarum: z si alij duplo ampli⁹ dicant. Transeo Mebreorum conflictationes: Scythariqz z Amazonidum: Arabumqz z Parthorum prelia: z Medorum. Pretereo Alexandri Macedonis in oriẽte victorias strageslz illas inermiuz populorum. Pestes taceo tales: sepe ut cadauer charum licet abstraxisse parumper pietas fuerit. Incursus quoqz serpentũ atqz immanium beluarum: quarũ impetũ Dicearchus docet: ut ait Cicero: quedaz hominũ genera esse consumpta. Tempestates pretera z quotidiana naufragia: Nã qui flammis pereunt non egentes busti dixeris: Omitto furores domesticos intestinamqz discordiam: de qua dictum est: Bellum ciuile sepulturam vix ducibus prestare potest: quod de externo uerius etiam est bello. Nec ruinas urbium sequor: Troie: Hieroslyme: Carthaginis: Corinthi: Numantie ac Saguntiz: aliarumqz multarum: ubi magna pars ciuium muris oppressa labentibus z sic patrie consepulta est. Mitto deniqz terremotus quibus multi sepe mortales obruti: pro sepulchro totum terre matris uterum habuerunt: quod cum olim nuperqz crebrũ malum fuerit diuersis in locis nusqz tamen qz in Asia insignius ubi duodeci urbes vno die horrificis terre hiatibus hauste memorantur: hec tam multa dixerim ut ridiculum tibi metum eripiã: qui morte magis damnũ metuis sepulchri atqz illud huic vni corpusculo deesse fers graviter quod tam multis hominum z bellatorum: z quod fuit indignius sanctorum insuper milibus defuisse compertum est. ¶ Me. Defuncto mihi terra negabitur predurum. ¶ Ratio. Non id durum: sed tu mollis qui nec sentiens ledi queas. ¶ Metus. Mortuo mihi terra negabitur indignum. ¶ Ratio. Quid ita: illa ne tibi igitur an tu illis debitus? Atq terra tibi fortasse negabit: nõ tu terre: poterit bustum tibi casus aliquis uel iniuria hostilis eripere: Tu e terra ueniens in terraz redeas oportet Id tibi domini tui ore predictum falsum esse non potest. ¶ Me. Nõ me gremio tellus teget. ¶ Ratio. At tu illam, teges nudo corpore: qd ad te plus hoc post mortez pertinebit qz nunc pertinet? Ubi olim vnguiũ aut criniũ excremẽta: ubi febris erutum sanguinem: ubi deniqz puerilis tunice seu fascie infantilis fragmẽta dimiseris? An oblitus es Theodori Cyrenei apud Tullium elegans rhẽtoz cui cum Lysimachus rex mortez crucis: ut auguror minaretur: Istis queso inqt ista horribilia minitare purpuratis tuis: Theodori quidez nihil interest humi ne an sublime putrescat: Te nisi tellus sinu excipiat ac superficie sustinebit: hinc te grami na uestient: hinc ornabunt flores leti hospite: hinc te imbres madefacient: hinc sol uret: hinc glacies stringet: hinc mouebunt aure: z fortasse naturali⁹ fuerit ut compactum ex quatuor elemẽtis corpus in totidez resoluatur. ¶ Me. Inhumatus linquor horridũ auditu. ¶ Ratio. In opinione horror nõ in re: quandoquidem apud alios horridũ terra tegi: pulchrũ igne consumi: quod maioribus uestris visum scimus: Apud alios pulchrũ a feris aut canibus laniari: Innumeri de hac re sunt gentiuz ritus: quos curiosius a Crispo collectos strinxit Cicero: Tu nuda iacebis humo: Ast illũ pmit lapis horridus illum putres glebe obruent: illũ mersuz uoluent vnde: illũ uenti pendulum agitabunt: grãdo feriet: lacerabunt corui: demum preciosissime ẽditos ac uelatos purpura: uermes rodẽt: Quid nam vo habet amplius qui marmore tegitur atqz auro qz qui flens apud poetam ait: Nũc me fluctus habet uersantqz in littore uenti? Et si ille erroris publici morem sequens inijci sibi terraz horret: nisi forte nunc etiam fabulis acquiescis anilibus: centum annos errare animas insepultoruz hominum circa tartarei amnis ripã: quas sana utiqz ac religiosa mens respuit. ¶ Me. Bustũ mihi patriuz eripitur. ¶ Ratio. Patrius cespes si relinquitur bene est: habes quod tibi Phocion vir magnus inuideat: quem ciuem de se aliter meritũ ingrata Athenarum urbs defunctum quoqz suis finibus expulit: inaudita crudelitas. ¶ Met⁹. Insepultus abijciar. ¶ Rõ. Age res tuas: curam hãc relinque viuentibus.

¶ Frãcisci Petrarche poete Oratorisqz Clarissimi Liber secundus in quo de aduersa fortuna disputatur: Feliciter explicit.

cti anteq̄ filij. Itaq̄ totū illi hoc nature: hi beneficio tuo imputēt q̄ filij tui sint: vnde fit ut sepe hec fuerit fausta successio cui tuto non mediocre tātus patrimonium sed summum imperiū crederetur. Nosti ut Julius Cesar prole carens: sibi Augustū ille tyberium pene inuitus quidem: ut post Nerua Ulpium Traianum: ille Elium Adrianum: ut is rursus Antonium pium: ille Marcum Aurelium sibi filium fecit: feciss̄etq̄ ille alium quemcunq̄ felicius q̄ Commodum genuisset: nulli commodus cunctis incommodum vnicum tanti patris infortunium vnumq̄ ex paucis Romani Imperij probrum ingens atq̄ apertissimū argumētum: quanto adoptio fit felicior genitura: q̄ cum primi ex ordine diu ac feliciter imperassent: hic tantorum uestigijs ducum spretis iter deuium ingressus: breui & turpi non imperio sed tyrannide: cum rempublicam fedasset: misero quidem sed se digno fine procubuit: publicumq̄ ludibrium in se uertit. Jam in de preterea ante hos longe secundum illud fulmē belli punici: malleumq̄ Carthaginis Africani illius magni filius in decus gentis assumpserat: hoc scilicet fato: ut quam urbem Anus cōcusserat: hāc nepos eius euerteret: ut Florus ait historicus: ex Emilia in Corneliam familiam translatus: utriusq̄ decus ultimum fateor non minimus. Ex his vides q̄ nec tibi nec principi deesse filius pōt: quod q̄ est optimum: Bonis bona non desit electio: que si adsit: talem tibi fortasse filium dabit: qualeꝫ non dediss̄et uxor: & uotiuū matrimonij effectum coniugalibus expeditus vinculis inuenies: sic nature defectui lex prouidit. ¶Do. Quomodo nunc domui mee disponam: oribus morior? ¶Ratio. Magnam uero pietatis: magnam laudis oblataꝫ tibi ne respuas materiam: & quod filijs forsan ingratis ac uel male cumulaturis: uel quoniaꝫ uterq̄ mos est in usus pessimos uersuris breuiq̄ omnia profuturis conferre decreueras: confer honestius: cōfer utilius: confer stabilius: Pergami quidez rex Attalus: populum Romanum nec egentem certe: & asiaticis profecto diuitijs corrumpendū testamento sibi heredem fecit: Ego tibi alium populuꝫ: quē instituas ostendam: Hinc te amicorum: hinc egentium turba circumstant: ex utraq̄ tibi filios adoptare permitteris: quorum alij te quo pergis pia precuꝫ festinatione preueniant: ut que hic erogaueris: illic cētuplicata reperias: fenus uberrimum certissimumq̄ viaticum iter istud acturis. ¶Do. Morienti mihi nullus est filius. ¶Ratio. Quid si multi essent: an ex his tibi: seu custodē domus ac pecunie: que tua certe amplius nō erit eligeres: seu in prelio mortis athletam ipsum quoq̄ mortalem: seu deniq̄ comitē ad sepulchrum: ultra enim nec te tui quidem comitentur: nec Metelluꝫ fuit: Breuis a lectulo mortis ad sepulchruꝫ via est Quid refert an hic solus iaceas: an ibi? Friuole prorsus & inepte cause filios optādi: Naꝫ si in illis ut vulgo dicitur seruari ac perpetuari tuum nomē optabas: ipse quoq̄ vulgariter fallebaris. Siquidem filiorum obscuritas profecto creberrima nec illustrare ipsa utiq̄ nec seruare paternuꝫ potest nomen: At perrara filiorum claritas: ut ipos semper filios claros facit: sic parentes interdum vicinitate sua contegit obscuratq̄: quasi minora sol sydera quod nusq̄ euidentius q̄ in Julij Cesaris patre cognoscitur: quem pene ignotum filij splendor fecit. Et ad summā: quisq̄s in filio sui nominis spem reponit: rem pertenuem labilemq̄ in uase fictili locat ac ruinoso: quodq̄ est inconsultius non suo: rez maioris apud vulgus q̄ apud doctos precij: neutris tamen contemnendam: sed cum honestius: tū certius locandam in suis incorruptibilibus uasis ac solidis in virtute propria: in rebus gestis in literis. ¶Dolor. Sine natis morior. ¶Rō. Non sunt in quos tue sese spargant cure: in te uerse omnes quo instructior liberiorq̄ digrediere: te vnum respiciens: te metiens. Sis q̄ miser & q̄ felix moriare: nec incertus moreris: an uel miserie sit addē dum uel felicitati detrahendum tue: aliena seu turpitudine seu fortuna: Et si enim alijs aliter videatur: in quorum ego sententiam fum pronior: ut magnis tamen scimus visum esse philosophis: filiorꝫ euentibus imminuitur paterna felicitas. Imbecille bonum quod in crastinum prominet & pēdet ex altero: q̄ si opinionem hanc admittimus: qd hinc fit intelligis: dubitari enim nequit quin multi felicius obituri fuerint si sine filijs obijss̄ent.

¶De moriente qui metuit insepultus abijci.

Dia.CXXXII. ¶Me. Insepultus abijciar. ¶Ratio. Alitib⁹ inuides: an feris: an piscibus: Naꝫ si metuis tibi baculum seu custodem iuxta te poni iube: quo a cadauere depellātur. ¶Metus. Ludis in malis meis: nam profecto nil sentiaꝫ. ¶Ratio. Quid igitur times quod non sentias? Nam si sentias probes: sentientem enim sepelire necare est. ¶Metus. Inhumatus iacebo. ¶Ratio. Tu nisi te tellus preserit illam premes: te nisi terra conterit celum teget. Notum est illud: Celo tegit̄ qui non habet urnam. Illud quoq̄ notissimum: Facilis iactura sepulchri: Facilis inq̄ sic: ut nulla facilior. ¶Me. Inhumatus ero: graue dictu. ¶Ratio. Dictu nescio: re autem profecto leuissimū multoq̄ tolerabilius sepulchro exui q̄ domo q̄ lodice q̄ sagulo. ¶Metus. Inhumatus ero: fedū visu. ¶Ratio. Fedum fortasse alijs: tibi autem nihil minus. Omnem quidem sepulturam non nisi vinorum causa institutam esse: doctorum omniū auctoritas & res ipsa consentiunt. Idq̄ sic esse sepulchrorum species indicio est: que introrsus inculta & horrida rude incolis suis saxum obijcit: exteri⁹ multa impensa & artificum ingenio elaborata marmoreas spectantibus atq̄ aureas pretendit imagines. ¶Metus. Insepultus ero: turpe aspectu. ¶Ratio. Parum ne oro negocij tui habes: ni suscipias alienum? Prouideant quos res tāgit: hāc tu enim turpitudinem non videbis. ¶Met⁹. Insepultus linquar: miserum. ¶Ratio. Et Magnus Pompeius tantus vir isepult⁹ iacuit: Immo nec iacuit: sed iactatus est fluctibus obrutusq̄. Neq̄ adeo te deliruꝫ reor: ut opinione tua factus ille felicior sit sepulchro: sicut nec collega eius Marcus Crassus infelicior: q̄ qui eū sepeliri iuberet nemo affuit. In reliquis enim pene pares exitu fuere: nisi q̄ Crassi caput ut ditissimum auarissimūq̄ omnium decebat auro grauius fuit seruatum: tamen utrunq̄ ludibrio: Nisi forte tertius horum collega felicior: q̄ altissimi atq̄ pulcherrimi colossi sit⁹ in uertice ostenditur: celsa etiam templa despectāſ

¶ Frācisci Petrarche poete Oratorisq; Clarissimi: Libri quem Secretum suuz inscripsit: de Contēptu mūdi disputantis: Colloquium primi diei: Feliciter incipit.

Augustinus.

A Uid ais homūtio? quid sōnias? quid expectas? an nō te mortalez esse meministi?

¶ Fran. Memini equidez nec vnq; sine horrore quo q dam cogitatio illa subit animum. ¶ Augu. Utinā meminisses ut dicis z tibi cōsuluisses: Etenim z multū mihi negocij remisisses: cū sit profecto uerissimū ad cōtēnendas vite huius illecebras: componendiq; inter tot mūdi procellas animum: nihil efficacius reperiri: q̄ memoriā proprie miserie z meditationem mortis assiduaz modo non leuiter aut superficietenus serpat: sed in ossibus ipsis ac medullis insideat. At multū uereor ne hac in re (quod in multis animaduerti) teipsuz decipias. ¶ Fran. Qualiter queso? Nō enim clare intelligo que narras. ¶ Aug. Atqui omnib⁹ ex conditionibus uestris o mortales: nullam magis admiror: nullā magis exhorreo: q̄q; miserijs uris ex industria fauetis: z impēdes periculū dissimulatis agnoscere: consideratiōēq; illā si ingerat excludatis. ¶ Fran. Quo pacto? ¶ Augu. Putasne quēpiā adeo delirare: ut morbo ancipiti corrept⁹: non summe cupiat sanitatē? ¶ Fran. Neminē tam dementē arbitror. ¶ Augu. Quid ergo? Putasne quempiam fore tam pigri remissiq; animi: ut non quod tota mente desiderat: omni studio cōfectet? ¶ Fran. Ne istud quidem. ¶ Aug. Sed hec duo inter me teq; conueniunt: tertium quoq; conueniat necesse est. ¶ Frā. Quod est tertiū hoc? ¶ Au.

B Ut sicut qui se miserū alta z fixa meditatione cognouerit cupiat esse nō miser: z qui id optare ceperit sectetur sic ut quod sectatus fuerit possit etiam adipisci: Enimuero tertiū huiusmodi: sicut nō nisi ex secundi: sic secūdū non nisi ex primi defectu impediri posse: compertum est. Itaq; primum illud ceu radix humane salutis subsistat oportet: Uos autem insensati: tuq; adeo ingeniosus: in pernitiē propriam e pectoribus uestris salutiferam hāc radicem: omnib⁹ terrenarū blanditiarū laqueis (qō mirare me atq; horrere dicebam) extirpare nitimini. Jure igitur illius auulsione: z reliquorum euersione plectimini. ¶ Franciscus. Nec quidem ut auguror: longior est querela: egensq; uerboruz plurium: Ea ergo si libet in tempus aliud dilata: dum certior ad sequentia proficiscor: aliquātisper in precedentibus immoremur. ¶ Augustin⁹. Tarditati tue mos gerendus est: Ubicunq; igitur visum fuerit pedem fige. ¶ Fran. Consequentiā istā non video. ¶ Aug. Quid caliginis interuenit? qd ne nunc dubietatis oboritur? ¶ Fran. Quoniā innumerabilia sunt que ardenter optamus studioseq; petimus: ad que tñ nullus labor: nulla nos diligentia aut prouexit aut prouehet. ¶ Augu. In rebus ceteris id uerum esse non inficior: at in eo qō nunc agitur cōtra est. ¶ Franciscus. Quā ob causam? ¶ Aug. Quia qui miseriam suaz cupit exuere: modo id uere pleneq; cupiat: nequit a tali desiderio frustrari. ¶ Frā. Pape: quid ego audio: pauci admodū sunt qui non multa sibi deesse p̄ideāt quod q̄ uerum sit: quisquis ad seipsum conuersus fuerit intelligit. Atqui in eo sese miseros fateantur consequēs siquidem est ut bonorum cumulatissimus aceruus felices facit: z qcqd inde decesserit pro ea parte necesse est efficiat infelices. Hanc miserie sarcinam omnes quidem deponere uoluisse: rarissimi autem potuisse: notissimum est. Q̄ multi enim sunt quos uel corporis aduersa ualitudo uel charorū mors: uel carcer: uel exilium: uel pauptas perpetuis premit angoribus? Aliaq; huiusmodi generis que sicut enumerare lōgum est: sic tolerare difficile atq; miserrimum: que q̄uis sint patientibus permolesta tamē ut vides abiecisse nō licet. Dubitari igitur meo iudicio non potest: quin multi quidem inuiti nolenteq; sint miseri. ¶ Augu. Longius retro reuocandus es: z quod usu euenit uagis tardioribusq; inuentiūculis sepius a p̄mis elementis dicendorum series reterenda est. Prouectioris te quidez ingenij arbitrabar nec putabā adhuc tam puerilibus admonitionibus indigere: z profecto si illas philosophorum ueras saluberrimasq; sententias: quas mecum sepe relegisti: memorie commendasses: si z cum bona uenia logq sinas: tibi non alijs laborasses: z lectionem tot uoluminum: ad vite tue regulam: non ad uentosuz vulgi plausum z inanem iactantiam traduxisses tam insulsa z tam rudia ista non diceres. ¶ Francisc⁹. Quid pares ignoro: Jam nunc tamen frontē meā rubor inuasit: experiorq; quod pedagogis obiurgantibus pueri solent. Ut enim illi anteq; admissi criminis nomē audiant multa se deliquisse memorantes prima castigatoris uoce p̄funduntur: Sic ego ignorantie z errorum mihi conscius multorū z si nondum intelligo quorsum tua pergit oratio: quia tamē nihil mihi non obijci posse presentio: ante finem sermonis erubui. Fare autē apertius queso: quid hoc est quod in me satis mordaciter arguisti? ¶ Augu. Multa post hoc: nunc vnū illum illorū indignor: q̄ fieri quenq; uel esse miserū suspicaris inuitum. ¶ Frā. Erubescere desij: qd enim hoc uero uerius excogitari potest? aut quis tam ignarus rerum humanarū tanq; ab omni mortaliū cōmertio segregatus est: qui nō intelligat egestatem dolores: ignominiā: denicq; morbos ac mortē alia q̄ huius generis que putantur esse miserrima: iuitis accidere plerunq;: uolentibus autem nunq̄? Ex quo uerum sit miseriā propriā z nouisse z odisse facillimū: depulisse non: ita q̄ prima nostri duo arbitrij: tertium hoc sit in potestate fortune. ¶ Augu. Erroris ueniam uerecundia merebatur: impudentie autē irascor grauius q̄ errori: Quomodo enim omnes ille tibi philosophice sanctissimeq; uoces exciderunt: neminem his que pauloāte nominabas: miserum fieri posse? Nam si sola virtus animuz felicitat (quod z a Marco Tullio z a multis sepe ualidissimis rationibus demonstratum est) consequentissimum est: ut nihil quoq; nisi virtutis opposituz a felicitate dimoueat: quod quale sit: nisi prorsus obtorpuisti: me licet tacente recordaris.

¶ Fran. Recordor equidem: ad Stoicorum pre E cepta me reuocas populorum opinionibus aduer

Franciſci petrarche poete Oratoriſq; clariſſimi: in librum quem Secretū ſuum inſcripſit: quo de contemptu mūdi diſputatur: Colloquium in tertium diem pductum: continentem. Prefatio.

A Ttonito mihi quidem: & ſepiſſi
me cogitāti: qualiter in hanc vi-
tā intraſſem qliter ue forē egreſ
a ſurus: Contigit nuper: ut non ſi-
cut egros animos ſolet ſomnus
opprimere: ſed anxium atq; per
uigilem: mulier quedam inenar
rabilis claritatis & luminis for
maq; non ſatis ab hoibus intellecta (incertuz qui
bus vijs adijſſe videretur: virginem tamen & ha-
bitus nūcaibat: & facies) me ſtupentez inſuete lu-
cis aſpectu: & aduerſus radios quos oculoꝝ ſuoꝝ
ſol fundebat: nō audentē oculos attollere: ſic allo-
quitur: Noli trepidare: neu te ſpecies noua ptur-
bet: errores tuos miſerta: de longinquo tempeſti
uum tibi auxiliū latura deſcendi: Satis ſuperq;
ſatis hactenus terram caliginantibus oculis aſpe
xiſti quos ſi uſq; adeo mortalia iſta permulcēt: qd
futuruz ſperas ſi eos ad eterna ſuſtuleris? Dis er
go auditis: nec dum pauore depoſito: Maronem
illud tremulo vix ore reſpondi: O q̄ te memorem
virgo: nanq; haud tibi vultus Mortalis: nec uox
hominē ſonat. Illa ego ſum: inquit: quā tu in Afri
ca noſtra: curioſa quadā elegātia deſcripſiſti. Cui
non ſegnius: q̄ Amphion ille Dirceus in extremo
B quidem occidētis: ſummoq; Atlantis uertice: ha-
bitationem clariſſimā atq; pulcherrimā: mirabili
artificio ac poeticis: ut proprie dicam: manib⁹ ere-
xiſti. Age itaq; iam ſecurus auſculta: ne ue illi⁹ pre
ſentem faciem perhorreſcas: quā pridez tibi ſatis
familiariter cognitam arguta circūuolutione teſta
tus es. Vix dum uerba finierat: cū mihi cūcta uer
ſanti: nihil aliud occurrebat: q̄ Veritatem ipaz fo
re que loqueretur: Illius enim me palatiū Atlan
tis iugis deſcripſiſſe meminerā: At qua naz ex re
gione ueniſſet ignorabā: niſi celit⁹ tamē uenire ne
quiuiſſe certus eram. Itaq; videndi auidus reſpi-
cio: & ecce lumē ethereum: facies humana nō per
tulit. Rurſus igitur in terraz oculos deijcio. Q̄ō
illa cognoſcens: breuis ſpatij interueniente ſilētio
iterum & iterum in uerba prorūpens minutis in-
terrogatiūculis meq; ut ſecuz multa colloquerer
coegit. Duplex hinc mihi bonuz proueniſſe cogno
ui: Nam & aliquantulū doctior factus ſū: aliquan
toq; ex ipſa conuerſatione ſecurior. Spectare co-
ram poſſe cepi vultum illum: qui nimio primuz me
C ſplendore perterruerat: quem poſtq̄ ſine trepida
tione ſuſtinui: duz mira dulcedine captus inhereo
circumſpicienſq; an quiſq̄ ſecū afforet: an prorſuſ
incomitata mee ſolitudinis abdita penetraſſet: vi-
rum iuxta grandeuū: ac multa maieſtate ueneran
dum video: Nō fuit neceſſe nomē percūctari: Re-
ligioſus aſpectus: frons modeſta: graues oculi: ſo
brius inceſſus: habitus ſacer: ſed Romana facun-
dia: glorioſiſſimi patris Auguſtini quoddaz ſatis
apertum indicium preferebat. Accedebat dulcior
quidam maioriq; q̄ non niſi hominis affectus qui
me ſuſpicari aliud nō ſinebat. Nec tamen ideo ta-
citus manſiſſem: Jā interrogationis uerba dicta
ueram: Jamq; in extremū oris limen uox egreſſu-
ra proceſſerat: cum ſubito ex ore ueritatis: dulciſo
num illud mihi nomen auditum eſt. Ad eum ſiqui
dem conuerſa: ac meditationem ipſius profundiſ- D
ſimam interrumpens: ſic ait: Chare mihi ex mili-
bus Auguſtine: hunc tibi deuotū noſti: nec te latet
q̄ periculoſa & longa egritudine tentus ſit: qui eo
propinquior morti eſt: quo eger ipſe a proprij mor
bi cognitione remotior. Itaq; nūc vite hui⁹ ſemi-
animis conſulenduz eſt: quod pietatis opus meli⁹
q̄ tu nullus hominū preſtare poteſt: Nā & iſte ſem
per tui nominis amantiſſimus fuit. Habet autem
hoc omnis doctrina: ut multo facili⁹ in auditoris
animum ab amato preceptore trāſfunditur. Et ni
ſi te preſens forte felicitas miſeriarum tuarum fa
ciat immemorem: multum tu duz corporeo carce E
re claudebaris: huic ſimilia pertuliſti. Quod cuz
ita ſit: paſſionum expertarum curator optime tam
& ſi rerum omnium iucundiſſima ſit taciturna me
ditatio: ſilentium tamen iſtud ut ſacra & mihi ſin-
gulariter accepta uoce diſcutias: oro: tēpteſ ſi qua
ope languores tam graues emollire queas. Ad
hec ille: Tu mihi dux: tu conſultrix: tu mihi conſo
latrix: tu domina: tu magiſtra: quid igitur me loq
iubes te preſente? Illa autem: Aurez mortalis ho
minis humana uox feriat: hanc iſte feret equani-
mius: ut tamen quicquid ex te audiet: ex me dictū
putet: preſens adero. Parere inquit ille & languē
tis amor cogit & iubentis auctoritas ſimul me be
nigne intuens paternoq; refouens complexu: in
ſecretiorem loci partem ueritate preuia parūper
abduxit. Ibi tres pariter conſcendimus: Tum de
mum: illa de ſingulis in ſilentio iudicante: ſubmo
tis ꝓcul arbitris: ultro citroq; ſermo lōgior obor-
tus: atq; in diē tertium materia protrahente ꝓduF
ctus eſt: ubi multa licet aduerſus ſeculi noſtri mo
res: deq; communibus mortalium piaculis dicta
ſint: ut non tam mihi q̄ toto humano generi fieri
conuitiū videretur: ea tñ qb⁹ ipſe uocatus ſuz: me-
morie altius impreſſi. Hoc igitur tā familiare col-
loquium: ne forte dilaberetur: dū ſcriptis manda
re inſtituo menſuram libelli huius impleui: Non
quem annumerari alijs operibus meis uelim: aut
vnde gloriam petam maiora quedam mēs agitat
ſed ut dulcedinem quaz ſemel ex collocutione per
cepi: quotiens libuerit ex lectione percipiā. Tuq;
ideo libelle conuentus hominum fugiens: mecuz
manſiſſe contentus eris: nominis proprij nō ime-
mor: Secretū enim meum es & diceris: mihiq; in
altioribus occupato: ut vnumquodq; in abdito di
ctum meminiſti: in abdito memorabis. Ego enim
ne ut ait Tullius: inquam: & inquit ſepius interpo
nerētur: atq; ut corā reſ agi uelut a pūtib⁹ videren
tur: collocaturiſ egregijs meaſq; ſentētias nō alio
vboꝝ ambitu: ſed ſola proprioꝝ noiuz ꝑſcriptione
diſcreui: Dūc nēpe ſcribēdi morē a meo Ciceron
didici: hunc ipſe prius a Platone didicerat. Ac ne
longi⁹ uager: his ille me primū vbis aggreſſuſ eſt.

¶ Franciscus. Quotiens dixi: me ulterius nequi uisse. ¶ Augustin⁹. Quotiensq; respōdi: immo ue rius noluisse: nec tamen admiror te in his nūc am bagibus obuolutum: in quibus oliz ego ipse iacta tus: dum nouam vite viaz carpere meditarer: La pillum vulsi: frontē percussi: digitosq; contorsi: de nicz complosis genua manibus amplexus: amaris simis suspirijs celū auraſq; compleui: largisq; ge mitibus solum omne madefeci: z tamen hec inter idem ille qui fueram: mansi: donec alta tandez me ditatio omnem miseriam meam ante oculos ꝓgesſit. Jtaq; postq̄ plene uolui: ilico z potui: miraq; z felicissima celeritate transformatus sum in alte rum Augustinum: cuius historie seriez: ni fallor ex confessionibus meis nosti. ¶ Fran. Noui equidē illiusq; ficus salutifere: cuius hoc sub vmbra cōti git miraculum: immemor esse non possum. ¶ Au gustinus. Recte quidem: nec eniz myrtus ulla: nec hedera: deniq; nec dilecta: ut aiunt: phebo leurea: q̄uis ad hanc poetarum chorus omnis afficitur: tuq; ante alios qui solus etatis tue contextam ei⁹ frondibus coronaz gestare meruisti: gratior debet esse animo tuo: tandem aliquando in portum ex tā multis tempestatibus reuertenti: q̄ ficus illius re cordatio: per quam tibi correctio z uenie spes cer ta pretenditur. ¶ Franciscus. Nihil aduersor: sed inceptum perage. ¶ Augustinus. Hoc inceperam ad hoc prosequor: contigisse tibi hactenus: quod multis: quibus dici potest uersus Virgilij: Mens immota manet: lachrymе uoluuntur inanes. Nec ego z si multa congerere poterā: vnico tamen eoq; domestico exemplo contentus fui. ¶ Franciscus. Consulte: neq; enim aut pluribus res egebat: aut aliud quodlibet in pectus hoc profundius descen disset: eo presertim quia (licet pro maximis iterual lis) quanta inter naufragium z portus tuta tenen te: tanta interq; felicem z miserum esse solēt discri mina: aliquale tamē inter procellas meas: fluctua tionis tue uestigiū recognosco. Ex quo fit ut quo tiens confessionum tuarum libros lego: iter duos contrarios affectus: spem videlicet z metum (licet non sine lachrymis interdum) legere me arbitror: non alienaz sed proprie mee peregrinationis histo riā. Deinceps autem: quoniam omne studium cō tentionis abieci: ut libuerit perge: sequi enim: non obstare disposui. ¶ Augustinus. Haud hoc postu lo. Sicut enim ut doctissimus quidam ait: Nimiū altercando ueritas amittitur: sic ad ueruz multos sepe perducit modesta contētio. Neq; igitur (quo modo pigri z torpentis ingenij mos est) passiz om nibus acquieuisse conuenit: nec rursus aperte ue ritati studiosius obluctari: quod clarum litigiose mentis indiciuz est. ¶ Franciscus. Intelligo z lau do z consilio utar: perge modo. ¶ Augustin⁹. Re cognoscis ne igitur ueram illam fuisse sententiam graduumq; progressum: ut miseriarum suarū per fecta cognitio: perfectum desiderium pariat assur gendi: si desiderium potentie obsequatur. ¶ Fran ciscus. Jam animum induxi: nihil tibi non credere ¶ Augustinus. Sentio aliquid etiam nunc resta re quod uelis: licet: fare age quicqd id est. ¶ Frā. Nil aliud nisi q̄ ipe mecū obstupeo uoluisse hacte nꝰ: qō vnū semp noluisse credidera. ¶ Au. Adhuc hesitas atq; ut his iaz tandē sermonibus finis sit: fateor z ipse te uoluisse nonnunq;. ¶ Fran. Quid ergo dixisti? ¶ Augustinus. An non succurrit illō Ouidij: Uelle parū incipias ut re potiaris opor tet. ¶ Franciscus. Intelligo: sed z desiderasse pu tabam. ¶ Augustinus. Fallebaris. ¶ Franciscꝰ. Credo. ¶ Augustinus. Ut certus credas conscie tiam ipse tuam consule. Illa optima virtutis inter pres. Illa infallibilis z uerax est: operum cogita tionumq; pensatrix. Illa tibi dicet: nunq; te ad sa lutez: qua decuit: aspirasse: sed tepidius remissiusq; q̄ periculorum tantorum consideratio require bat. ¶ Franciscus. Lepi quam iubes conscientiaz excutere. ¶ Augustinꝰ. Quid illic inuenis? ¶ Frā ciscꝰ. Uera esse que dicis. ¶ Augustinus. Profe cimus aliquantulum si incipis expergisci: iam me lius tibi erit: si q̄ male oliz erat agnoueris. ¶ Frā ciscus. Si hoc uel nosse satis est: non tantum bene sed optime mihi propediem esse posse confido: ni hil enim vnq; clarius itellexi q̄ nunq; me satis ar denter optasse libertatem z miseriarum finem: nū quid autem post hoc optasse sufficiat? ¶ Augusti nus. Quid enim? ¶ Franciscus. Ut nihil ampli⁹ agam. ¶ Augustinus. Jmpossibilem proponis cō ditionem: ut qui quod cupit ardenter cupiat z ob dormiat. ¶ Franciscus. Quid igitur ipsum opta re profuit? ¶ Augustinus. Nepe per medias dif ficultates iter pandet: ad hoc ipsum per se virtutis desiderium: pars est magna virtutis. ¶ Frāciscꝰ. Magne mihi spei materiam prebuisti. ¶ Augusti nus. Jdcirco te alloquor ut z sperare doceam z ti mere. ¶ Franciscꝰ. Timere quo naz modo? ¶ Au gustinus. Immo vo qualiter sperare? ¶ Franci scus. Quia cum hactenus non mediocre studium gesserim ne pessimus forem: tu mihi viam aperis qua optimus fiam. ¶ Augustinus. At q̄ id iter la boriosum sit: fortasse non cogitas. ¶ Franciscus. Quid noui terroris ingeminas? ¶ Augustinus. Quia hoc ipsum optare: uerbum vnum est: secun dum quod innumerabilibus consistit ex rebus. ¶ Franciscus. Terrificas. ¶ Augustinus. Atqui ut ea fileam ex quibus desiderium istud constat: q̄ multa sunt ex quorum euersione cōficit. ¶ Frā ciscus. Quid dicere uelis non intelligo. ¶ Augu stinus. Nulli potest desideriū hoc absolute cōtin gere: nisi qui alijs omnibus desiderijs finez fecit. Jam intelligis q̄ multa z uaria sunt que optantur in vita: que prius tibi vilipendenda sunt: ut sic ad concupiscentiam summe felicitatis ascendas: quā profecto minus amat: qui secum aliquid amat qō non propter ipsum amat. ¶ Franciscus. Agnosco sententiā. ¶ Augustinus. Quotus ergo fuerit qui omnes cupiditates extinxerit: quas ne dicaz extin guere: sed uel enumerare longū sit: qui animo suo frenum rationis admouerit: qui dicere audeat: ni hil mihi iam cōmune cum corpore: que videntur iucunda cuncta sordescunt: ad feliciora suspiro? ¶ Franciscus. Rarissi mū genus hominuz: z nūc difficultatem quam cōminabaris intelligo. ¶ Au gustinus. His nempe cessantibus: desiderium il lud plenum expeditumq; erit: Necesse est enim ut q̄tum animus ad celum propria nobilitate subue bitur: tantum mole corporea z terrenis pregraue tur illecebris. Jta dū ascēdere: z in imis permane re cupitis: neutrum impletis: in alterna distracti. ¶ Franciscus. Quid igit censes esse faciendum: ut integer animus discussis terre compedibus: tollat

sa: ꝛ ueritati propinquiora q̄ usui. ¶Aug. O te omnium infelicem: si ad ueritatis inquisitionē per vulgi deliramenta contēdis: aut cecis ducibus ad lucem te peruenturum esse cōfidis: Calcatū publice callem fugias oportet: ꝛ altiora suspirans: paucissimorū signatū uestigijs iter arripias: ut poeticum illud audire merearis: Macte noua virtute puer: sic itur ad astra. ¶Fran. Utinam id mihi cōtigere posset anteq̄ moriar: Sed perge queso: ne q̄ enim prorsus depuduit: ꝛ Stoicorum sententias publicis erroribus preferendas esse non dubito: quid autem hic persuadere uelis expecto? ¶Augustinus. Et hoc inter nos conuenit: nisi vitio miserum non esse nec fieri: Jā quid uerbis op⁹ est? ¶Franciscus. Quia multos mihi vidisse videor: inter quos ꝛ meipsum: nihil molestius ferentes: q̄ q̄ vitiorum iugū nō liceret excutere: q̄uis ad id per omnem vitam summis viribus niterentur: q̄obrem stante licet Stoicorum sententia: tolerari potest: multos inuitos ac dolētes optāteq̄ contrarium esse miserrimos. ¶Augu. Aliquantulum euagati sumus: sed iam sensim ad primordia nostra reuertimur: nisi forte vnde deceſeram⁹ oblitus es. ¶Franciſc⁹. Obliuisci ceperā: sed incipio recordari. ¶Augustinus. Jd agere tecum istituram ut ostenderem ad euadendū huius vite mortalitatis angustias: attollendoq̄ se altius: primū ueluti gradum obtinere meditationem mortis humaneq̄ miserie: Secundum vo desiderium uehemens studiumq̄ surgēdi: quibus exactis: ad id quo nostra suspirat intentio: ascensum facilē polliceba: Nisi tibi forte nunc etiam contrarium videretur. ¶Franciscus. Contrarium equidem video: dicere non ausim: ea nanq̄ de te ab adolescētia mea mecū creuit opinio: ut si quid aliter visum fuerit q̄ tibi: aberrasse me nouerim. ¶Augustinus. Cesſent oro blanditie: at quoniam: non tam iudicio q̄ reuerentia assensum dictis meis prebuisse te video: loquendi tibi quicquid ex arbitrio tuo fuerit: libertas datur. ¶Fran. Trepidus quidez adhuc sed licentia tua uti uelim: atq̄ ut de reliquis hominibus fileam: testis est mihi hic qui cunctis actib⁹ meis semper interfuit: testis tu quoq̄ quotiēs ad conditionis mee miseriam mortēq̄ repserim: quātisq̄ cū lachrymis sordes meas diluē visus fū: uel id qđ sine lachrymis narrare nō possum: ut vides hactenus frustra fuit. Hoc igitur vnum est qđ me super ambigenda propositionis tue ueritate sollicitat: qua conaris astruere: neminem nisi sponte suam in miseriam corruisse: neminem miserum eē nisi qui uelit: cuius rei contrariuz in me tristis experior. ¶Augustinus. Uet⁹ est hec ꝛ nunq̄ finē habitura querimonia: atq̄ licet idem ne quicq̄ sepe temptauerim: adhuc inculcare non desinam: Nec fieri miserū nec esse qui nolit: Sed est: ut dicere ceperam: inanis hominum peruersa quedam ꝛ pestilens libido seipsos fallendi: quo nihil potest eē funestius in vita. Si enim familiarū dolos iure pertimescitis: propterea q ꝛ fallentium auctoritas remedium preripuerit cautele: ꝛ aures uestras assidue uox eorum blanda circumsonat: quoruz utrūq̄ in alijs cessare videatur: quantomagis propriaſ fraudes formidare deberetis: ubi ꝛ amor ꝛ auctoritas ꝛ familiaritas ingens est: q̄ se quisquis plus estimet q̄ ualet: plus diligat q̄ oportet: nunq̄ pterea deceptus a deceptore separetur? ¶Fran. Sepe his uerbis hodie usus es: At ego meipsum nunq̄: q̄ meminerim: fefelli: utinā nō me alij fefellissent. ¶Augustinus. Nunc te maxime fallis cū nunq̄ teipsum fefellisse gloriaris: nec tam tenuis tue indolis spes est mihi: quia si animum acriter attenderis: per teipsum videas: neminem in miseriam: nisi sponte corruere: Super hoc enim altera tio nostra fundata est. Dic enim oro te (sed cogita priusq̄ respondeas: atq̄ ad id animum indue: nō contentionis sed ueritatis auidum) dic mihi: quez hominū putas peccasse coactum? cuz uelint sapientes peccatum esse uoluntariam actionē: usq̄adeo ut si uoluntas desit: desinat esse peccatuz: sine peccato autem nemo fit miser: quod mihi iam superi⁹ concessisti. ¶Franciscus. Uideo me nuper paulatim de proposito excidere: ꝛ fateri cogor q̄ initiſi miserie mee ex ꝓprio processit arbitrio: hec in me sentio: in alijsq̄ conijcio: modo tu mihi quoq̄ uerē fatearis. ¶Augustin⁹. Quid me fateri postulas? ¶Fran. Ut sicut uerum est: neminem nisi sponte corruere: sic illud etiam uerum sit: innumerabiles sponte prolapsos: non sua tamen sponte iacere: qđ de meipso fidenter affirmem: Jdq̄ datuz mihi arbitror in penam: ut quia stare duz possem nolui: assurgere nequeam dum uelim. ¶Aug. O q̄ baud prorsus delirantis opinio ista sit: postq̄ te tamen in primo errasse cognoscis: idem in secundo fateari oportebit. ¶Fran. Ladere igitur ꝛ iacere vnū atq̄ idem esse diffinis? ¶Augustinus. Immo vo diuersa noluisse tamen ꝛ uelle: ꝛ si in tempore differunt: in re tamen ipsa: inq̄ animo nolentis vnuz sunt. ¶Fran. Sentio quibus me nexibus inuoluiſ nec tamē fortior luctator est qui arte sibi victoriaz quesiuit sed ꝓfecto uersutior. ¶Augustinus. Coraz ueritate loquimur: cui simplicitas omnis amica ē calliditas inimica: qđ ut clare videas cū quātalibet deinceps simplicitate procedam⁹. ¶Franciſcus. Nihil possem audire iucundius: dic ergo quomodo de meipso mentio fuerat: qua naz ratione mihi monstraueris hoc q̄ miser suz: id enim me esse non inficior: nunc etiam mee uoluntatis existere ut surgam: cum ego contra sentiam: nil me peti molestius: nil magis aduersum proprie uolūtati: sed ultra nō ualeo. ¶Augustinus. Modo cō uenta seruentur: ostendam alijs tibi uerbis utēdū fore. ¶Franciſcus. Que nam conuēta memoras quibus ue admones utendum uerbis? ¶Augu. Conuenta sunt ut fallaciarum laqueis reiectis: circa ueritatis studium: pura cum simplicitate uersemur: uerba vo quibus te uti uelim hec sunt: ut ubi te non posse dixisti: ultra te nolle fatearis. ¶Franciſcus. Nunq̄ erit finis: nunq̄ enim hoc fatebor: scio quidem ꝛ tu testis es mihi quotiens uolui nō potui: quot lachrymas fudi nec profuerūt? ¶Augustinus. Lachrymarū tibi testis sum multarum uoluntatis vo minime. ¶Franciſcus. Per superum fidem (hominem scire niminem puto) quid ego passus sim: q̄tumq̄ uoluerim si licuisset assurgere. ¶Augustinus. Sile: prius celū telluſq̄ miscebitur: prius astra cident a nerno: ꝛ amica nūc inuicem elemēta pugnabunt: q̄ hec que inter nos diiudicat Ueritas falli queat. ¶Fran. Quid ais igitur? ¶Augustinus. Lachrymas tibi sepe conscientiam extorsisse: sed propositum non mutasse.

medio grege philosophorum clarissimi testes accesserunt: mortem inter tremenda principium possidere: usqz adeo: ut iam: pridem nomen ipsuz mortis auditu tetrum atqz asperum videatur. Ne tamen uel similia hec summis auribus excepta: uel rei ipsius recordatio compendiosa sufficiat: immo rari diutius oportet atqz acerrima meditatione singula morientium membra percurrere: & extremis quidem iam algentibus media terreri: & in summo opportuno sudore defluere: ilia pulsari: vitalem spiritum mortis vicinitate lentescere: ad hec defossos natantesqz oculos: obtuitum lachrymosum: contractam frontem liuentemqz: labentes genas: lucidos dentes: rugentesqz atqz acutos nares: spumantia labia: torpentem squamosamqz linguam: aridum palatum: fatigatum caput: anhelus pectus: raucum murmur & mesta suspiria: odorez totius corporis molestum: precipueqz alienati vultus horrorē: que omnia facilius ac uelut in promptu & ad manum collocata succurrent: Si cui familiariter obseruari ceperit memorādum aliquod conspecte mortis exemplum: Tenacior enim esse solet visorum q̄z auditorum recordatio. Quaz ob causam non sine alto consilio: in quibusdaz religionibus atqz sanctissimis: usqz etiam ad hanc etatez que bonis moribꝰ inimica est: illa consuetudo perdurat: qꝫ ad cernenda corpora defunctorum: dum lauantur preparanturqz sepulture: eiusdem rigidi propositi professores intersint: ut scilicet triste miserandumqz spectaculum oculis subiectum: & memoriam semper admoneat: & animos superstituz ab omni spe mundi fugatis exterreat: ¶Hoc est igitur quod satis alte descendere dicebam: nondum forte consuetudinis causa mortem nominatis dū nil morte certius: nil hora mortis incertiꝰ: cetera qz huius generis usu quotidiani sermonis iteratiꝰ: preteruolant enim illa: non insident. ¶Franciscus. Assentior eo facilius: quia multa que mecuz tacitus agere soleo: nunc te loquente recognosco. Signum tamen aliquod memorie mee si videtur imprime: quo admonitus post hoc de me ipse mihi nō mentiar: nec erroribus meis interblandiar. Id enim est: ut video: qꝫ mentes hominum calle virtutis auertit: dum methaz apprehendisse rate: ulterius non aspirant. ¶Augustinus. Libens hec audio ex te: neqz enim ociosi & a casu pendentis: sed multa circumspicientis animi uerba sunt. Signum igitur quo nunq̄z fallaris accipe: Si quotiens de morte cogitabis: loco non moueberis: scito te uelut de rebus ceteris inutiliter cogitasse. At si in ipo cogitatu obrigueris: contremueris: expalueris: tibiqz iam huic laborare visus fueris medias inter mortis angustias: si cum hoc & illud occurrat: animam illiciet: ut ex his membriꝭ exierit: sistendam in eterno iudicio totius vite preterite: actuūqz & uerborum rationem exactissimam summam esse reddendam: nullam deniqz in forma corporis aut in mundi gloria: nullam ingenio eloquētiam: nullam in opibus aut potentia spem habendam: nec corrumpi posse: nec falli iudicem: nec placari mortem ipsam: laboruz non finem esse sed trāsitum: ¶Hec inter mille suppliciorum: mille torquorum genera & stridor & gemitus auerni & sulphurei amnes & tenebre & ultrices furie: postremo aduersa simul orci pallentis immanitas: que ue his omnibus preponderant malis: infelix sine fine perpetuas: terminandeqz calamitatis desperatio & in eternum mansura: nō iam amplius miserātis ira dei. Si hec omnia simul ante oculos uenerint: non ut ficta sed ut uera: non ut possibilia sed ut necessaria ineuitabiliterqz uentura & pene iam presentia: Inqz his curis non preteriēs nec desperans: sed spei plenus qꝫ dei dextera potens promptaqz sit ex tātis malis eruere: tu modo te curabilem prebeas surgendiqz auidus: & propositi tenax: assiduꝰ uersaberis: non frustra te meditatum esse confide. ¶Franciscus. Grauiter me fateor tantis ante oculos coaceruatꝫ miserijs terruisti. Sed sic mihi deus uenie largus sit: ut ego per dies singl'os in has cogitationes immergar: precipueqz noctibus cuz diurnis curis relaxatus animus se in ipsum recolligit: cum corpus hoc in morem morientium: compono: ipsam quoqz mortis horam: & quicquid circa eam mens horrenduz repperit: intentissime mihi ipse confingo: usqz adeo ut in agone moriendi positus: mihi videar interdum tartara: & que narras: omnia mala conspicere: eaqz tam grauiter visione cōturbor: ut exterritus tremensqz consurgā: & sepe usqz ad horrorem astantium: hec in uerba prorumpam: ¶Deu quid ago? quid patior? cui me exitio fortuna reseruat miserie? Jesu per opez: eripe me inuicte his malis: Da dextram misero & tecum me tolle per vndas: Sedibus ut saltem placidis in morte quiescam. Multa preter hec alia: phrenetici in morem quocunqz uagum animum pauentemqz tulit impetus: mecum loquor: multa quoqz cum amicis: quibus illachrymans ipse nō nunq̄z ceteros in lachrymas coegi: Iz utiqz post lachrymas reuertemur ad solita. Que cum ita sint: quid ergo me retinet? quid latentis obstaculi est: ut nunc usqz nil ista mihi cogitatio preter molestias terroresqz pepererit: ego autem idem sim adhuc qui fueram prius: qꝫ hi sunt quibus forte nunq̄z tale aliquod contigit in vita: eoqz miserior: quo illi (quisquis sit futurus exitus) presentibus saltem uoluptatibus delectantur: mihi ꝯo & finis incertus sit: & nulla uoluptas: nisi talibus amaritudinibus respersa proueniat. ¶Augustinus. Noli precor: ubi gaudendum est dolere: peccator enim quo maiorem uoluptatē & titillationem percipit ex sceleribus suis: eo miserior calamitosiorqz iudicandus est. ¶Franciscus. Forte ideo: quia nunq̄z ad virtutis semitam reflectitur: quem nusq̄z interrupta uoluptas sui raptat immemorem. Qui ꝯo inter carnis illecebras & blandimēta fortune: durum aliquid experitur: totiens conditionis sue meminit: quotiens illū delectatio preceps & inconsulta destituit. Q; si vnus esset amborum finis: non intelligo: cur non felicior dici possit qui nunc gaudet doliturus in posterum: q̄z qui nec sentit in presens gaudium nec expectat: nisi te forte moueat: qꝫ in fine risus sit luctus acerbior. ¶Augustinus. Illud magis: quoniam freno rationis abiecto (quod quidem prorsus in illa suprema uoluptate deserit) grauior casus est: q̄z eodem uel teniter retento ex pari precipitio corruentis. Ante omnia tamen illud a te prius dictum attendo: qꝫ de alterius sperandum: de alterius conuersatione desperandū est. ¶Frā. Istud quidem sic esse considero: sed tu interim: nūquid non prime questio-

M ad superna? ¶ Augustinus. Ad hunc terminū pro
fecto meditatio illa producit: quam primo loco no
minaueram: cum mortalitatiſ nostre recordatione
continua. ¶ Franciſcus. Niſi ⁊ hic fallor: nullus
hominuz crebriuſ in hac reuoluitur curas. ¶ Au.
Noua lis laboraq; ali⁹. ¶ Frā. Quid? Ergo ne ēt
hic mētior? ¶ Au. Urbani⁹ loq ueliz. ¶ Frā. Hāc
tamē sententiam. ¶ Augu. Certe non aliā. ¶ Frā
ciſc⁹. Ergo ego de morte non cogito? ¶ Auguſti-
nuſ. Perraro quidem idq; tam segniter: ut in cala
mitatis tue fundum cogitatio ipsa non penetret.
¶ Franciſcus. Contra credideram. ¶ Auguſtin⁹.
Non quidem credideras: sed quid credere debue
ras attende. ¶ Franciſc⁹. Nunq; post hoc me cre
diturum scito: si ⁊ hoc falso credidiſſe monstraue-
ris. ¶ Auguſtin⁹. Monstrabo perfacile: modo bo
nafide uerum confiteri in animuz inducas utar in
hac re teste etiam non longinquo. ¶ Franciſcus.
Quo nam queso? ¶ Auguſtinus. Conſciētia tua.
N ¶ Franciſcus. Illa contrarium dicit. ¶ Auguſti-
nus. Ubi confusa preit interrogatio: certū respō-
dentis testimonium esse vix potest. ¶ Franciſcus.
Quid ad rem? ¶ Auguſtinus. Multum sane qđ
ut clare peruideas aduerte: Nemo tam demens
est (niſi sit idem prorſus inſanus) cui non interduz
conditio propie fragilitatis occurrat: qui non ſi in
terrogetur: respondeat se esse mortalem: ⁊ caducū
habitare corpuſculum. Id enim ⁊ membrorum do
lor ⁊ febrium temptamenta testantur: a quib⁹ pror
ſus immunem vitam degere: que nam dei vnq; in
dulgentia prestabit? Adde q ⁊ ex funeribus ami-
corum: que aſſidue preter oculos ueſtros eunt: spe
ctantium animis terror incutitur: quia dum eque-
uum quiſq; comitatur ad ſepulchrum: neceſſe eſt
ipſe etiam ad alieni caſus precipitium cōtremiſcat
⁊ de se incipiat esse ſollicitus: Sicut ubi flagran-
tia vicinorum tecta conſpexeris: de tuis secur⁹ esse
non potes: quoniā ut ait ⁊ Flacc⁹: Ad te post pau
lum uentura pericula cernis. Eo autem uehemen-
tius mouebitur qui iuniorem: qui ualidiorem: fo
moſioremq; videat repentina morte ſubtractum:
ſeſe ante circumſpiciet ⁊ dicet: Securius hic habi
tare videbatur ⁊ tamen eiectus eſt: Nec etas pro
fuit: nec forma: nec robor mihi ſecuritatem qs spo
pondit deus ue: magus ue: mortalis ſuz profecto.
Q; ſi hoc idem imperatoribus regibuſq; terrarū:
ſi egregijs formidatiſq; perſonis euenerit: multo
etiam acrius concutientur aſtantes: quoniam qui
alios ſternere ſolitum norant ſubito inde aut pau-
carum fortaſſis horarum anxietate proſtrantur.
Unde enim niſi ex hoc fonte procedūt: illa que in
mortibus ſummorum hominum ſtupentes faciūt
populi: qualia multa (ut te tātiſper ad hiſtorias re
uocem) in funere Julij Ceſariſ meminiſti? Hoc eſt
illud commune ſpectaculum: quod mortaliuz ocu-
los ⁊ corda perſtringit: fatiq; ſui memoriam inge-
rit aliena cernentibus: Accedit beluarum furor at
q; hominum rabieſq; bellorum: Accedunt ⁊ ma-
gnarum edium ruine: quas bene quidam ait: tute
lam hominum fuiſſe: nunc eſſe periculuz: Accedūt
ſiniſtro ſydere motus aerei ⁊ celi peſtilentis affla
tus: ⁊ tot terre mariſq; diſcrimina: quibus vndiq;
circumſepti: non poteſtis oculos auertere ubi nō
eis occurrat propie mortalitatis effigies. ¶ Frā-
D ciſcus. Indulge queſo: amplius expectare nō poſ-
ſum: nihil enim ad confirmandum rationem meā
dici reor efficacius q; tu multa dixiſti: ego ipſe iter
audiendum mirabar: quid tua uellet oratio aut ibi
deſineret? ¶ Au. Nondū quippe deſierat: tu eam
precidiſti. Hec enim cōcluſio reſtabat: q; q; multa
uolitantia circunſtent: nil tamen ad interiora pene
trare durius: longa conſuetudine pectoribus miſe
rorum uetuſtoq; uelut calle ſalutiferis admonitio
nibus reſiſtente: paucos inuenies ſatis profunde
cogitātes: ſibi eſſe neceſſario moriendum. ¶ Fran
ciſcus. Paucis ergo diffinitio nota eſt: que tamen
omnibus in ſcholis tam crebro repetitur: ut nedū
auditorum aures fatigaſſe: ſed ipſas edificiorum
columnas iam pridez minuiſſe debuerit. Iſta qui-
dem dialecticorum garrulitas nullum finem habi
tura ⁊ diffinitionum huiuſcemodi compēdijs ſca
tet: ⁊ immortalium litigiorum materia: Plerunq;
autem quid ipſum uerum ſit quod loquuntur igno
rant. Itaq; ſi quem ex eo grege de diffinitione nō
tantum hominis ſed rei alterius interroges para
ta reſponſio eſt. Si ultra progrediare ſilentiū fiet
aut ſi aſſiduitas diſſerendi: uerborum copiam au-
daciamq; pepererit: mores tamen loquentis oſtē-
dent: ueram ſibi rei diffinite notitiam non adeſſe:
contra hoc tam faſtidioſe negligens tamq; ſuper-
uacuo curioſum genus hominum iuuat inuehi.
Quid ſemper fruſtra laboratis: ha miſeri: ⁊ inani
bus tendiculis exercetis ingenium? Quid obliti
rerū: inter uerba ſeneſcitis: atq; inter pueriles in-
eptias albicātib⁹ comis ⁊ rugoſa fronte verſami-
ni? Uobis utinam ſolis ueſtra noceret inſania ⁊ nō
nobiliſſima ſepe adoleſcentuz ingenia corrupiſſet.
¶ Auguſtinus. Contra id fateor ſtudiorum mon
ſtrum: nihil ſatis mordaciter dici poteſt: tu tamen
interea dicendi ſtudio euectus quod de diffinitio
ne hominis inceperas omiſiſti. ¶ Franciſc⁹. Abū
de dictum rebar: ſed agam expreſſius: hominē qui
dem eſſe animal: immo vo animalium principem
cunctorum: nemo tam durus paſtor inuenitur ut
neſciat: nemo rurſum puer ſi interrogeē: aut ratio
nale animal aut mortale negauerit. Itaq; omnib⁹
diffinitio nota eſt. ¶ Auguſtinus. Immo vo per
paucis. ¶ Franciſcus. Quid ergo? Si quez vide P
ris adeo ratione pollentem: ut ſecundum eam vitā
ſuam inſtituerit: ut ſibi ſoli ſubiecerit appetituſ: ut
illius freno mot⁹ animi coherceat: ut intelligat ſeſe
per illam tantum a brutorum animantiuz feritate
diſtingui: nec niſi quatenus ratione degit: nomen
hoc ipſum hominis mereri. ¶ Auguſtinus. Adeo
primo mortalitatis ſue conſcium: ut eam quotidie
ante oculos habeat: per eam ſeipſum temperet: ⁊
hec peritura deſpiciens ad illam vitaz ſuſpiret ubi
ratione ſuperauctus deſinet eſse mortalis: hanc tā
dem ueram de diffinitione hominis atq; utilē ſen
tentiam habere dicito: Huius ultimi: quoniaz de
eo nobis ſermo erat: dicebam paucos cognitionez
aut meditationem idoneaz ſortitos. ¶ Franciſc⁹.
Ego me hactenus ex paucis rebar. ¶ Auguſtin⁹.
Et ego quidem non ambigo tibi taz multa per om
nem vitā experientia magra: tā multa ex libroꝝ le
ctione repetēti: crebras cogitatiōes mortis occur
rere: iz que nec ſatis alte deſcēdāt nec ſatis tenaci
ter hereāt. ¶ Frā. Quid uocas alte deſcēdē? ⁊ ſi
met itelligē mihi videar: cupio ex te clari⁹ audire.
¶ Au. Dicaz: q; uis iaz vulgo pſuaſuz ſit: atq; ēt e Q

tem a sensibus ⁊ cogitationē a consuetudine:hec ille. Ego autem hoc uelut fundamentum nactus: desuper illud quot tibi placuisse dicis opus extruxi. ¶ Fran. Teneo locū: In Tusculano est: Te autem hic Ciceronis dicto ⁊ illic ⁊ alibi in operibus tuis delectari solitum animaduerti: Nec immerito:est enim ex eorum genere quibus cum ueritate permixtus lepos ac maiestas inest: Tuo tandez iam ut videtur ad propositum redi. ¶ Augu. Hec tibi pestis nocuit:hec te nisi prouideris:perditum ire festinat. Siquidem phantasmatibus suis obrutus multisq; ⁊ uarijs ac secum sine pace pugnātibus curis animus fragilis oppressus:cui p̄mum occurrat q̄ nutriat:q̄ perimat:q̄ repellat examinare non potest:vigorq; eius omnis ac tēpus:parca quod tribuit manus ad tam multa non sufficit. Quod igitur euenire solet in angusto multa serentibus:ut impediant se fata concursu: Idem tibi cōtingit:ut in animo nimis occupato:nihil utile radices agant nihilq; fructiferū coalescat: Tuq; inops consilij: modo huc:modo illuc mira fluctuatione uoluaris: nusq̄ integer: nusq̄ totus. Hinc est ut quotiens ad hanc cogitationez mortis aliasq; per quas iri posset ad vitam:generosus:si sinatur:animus accessit:inq; altum naturali descendit acumine stare ibi non ualens: turba curarum uariarum pellente resileat:Ex quo fit:ut tam salutare propositum nimia mobilitate fatiscat:oriturq; illa intestina discordia:de qua multa iam diximus: illaq; anime sibi irascentis anxietas:dum horret sordes suas ipa nec diluit:vias tortuosas agnoscit nec deserit:impendensq; periculuz metuit nec declinat. ¶ Fran. Heu mihi misero: nunc profunde manū in vulnus adegisti. Illic dolor meus habitat:istic mortem metuo. ¶ Augu. Bene habes:tempor abscessit. Sed quoniam iam satis hodiernum colloquium absq; intermissione protulimus: Reliquis si placet in diem proximum dilatis:nunc aliquantisper in silētio respiremus. ¶ Fran. Peropportuna quidem languori meo quies ⁊ silentium.

¶ Francisci Petrarche poete Oratoriscq; Clarissimi: Libri quem secretum suuz inscripsit: de contemptu mundi disputātis: Colloquiuz Secundi diei: Incipit.

¶ Augustinus.

A Tis ne feriati sumus? ¶ Frā. Ut libet quidē. ¶ Aug. Quid tibi nūc animi est:quantum ue fiducie? Prefuit enim nō leue salutis indiciū spes lāguētis. ¶ Frā. Quid de me sperem non habeo:spes mea deus est. ¶ Aug. Sapienter nūc ad rem redeo: multa te obsident:multa circumstrepūt: Tuq; ipse quot ad huc aut q̄ ualidis hostibus circūsideris ignoras. Quod igitur euenire solet condensam procul aciē cernenti:ut contemptus paucitatis hostiuz fallat: quo vo propius accesserit:quoq; districtius subiecte oculis cohortes affluxerint:prestringente oculos fulgore:metus crescat: ⁊ minus debito timuisse peniteat. Idem tibi eueniturū reor:ubi ante oculos tuos hinc atq; illinc prementia teq; circumfallantia mala coniecero: pudebit te minus doluisse minus ue metuisse q̄ decuit:partiusq; miraberis animum tam multis obsessum:per medios hostium cuneos erumpere nequiuisse. Uidebis profecto: Cogitatio illa salubris ad quam te nitor attollere:quot aduersantibus cogitationibus victa sit. ¶ Frau. Perhor:resco grauiter:quoniam si periculum meum magnum semper agnoui:tuq; illud tātum super estimationez meam esse ais:ut respectu eiꝰ qđ timere debui nihil pene timuerim:qd iam spei reliquum est? ¶ Augu. Ultimum malor omnium desperatio est:ad quam nemo vnq̄ nisi ante tempus accessit: Ideoq; hoc in p̄mis scias uelim: nihil esse desperandum. ¶ Frā. Sciebam:sed memoriam terror abstulerat. ¶ Augu. Nunc ad me oculos animumq; conuerte: ⁊ ut familiarissimi tibi uatis uerbo utar: Aspice qui coeant populi quemenia clausis Ferrum acuant portis:in te excidiumq; tuorum. Uide quos tibi mundus laqueos tendit:quot inanes species circumuolant:quot superuacue premunt cure. Primum quidem ut inde initium faciam:vnde ab initio creaturaruz omniū illi nobilissimi spiritus corruerunt: tibiq; ne post illos corruas:summopere prouidendum est. Q̄ multa sunt que animum tuum funestis alis extollunt: ⁊ sub insite nobilitatis obtentu:totiēs ex parte fragilitatis immemorem fatigant:occupant:circumuoluunt:aliud cogitare non sinunt:superbientem fidentemq; suis viribus ⁊ usq; ad creatoris odium: placentem sibi:q̄q̄ grandia equalia tibi fingis esse:non in superbiam tamen:sed in humilitatem inducere debuissent memorantez:nullis tuis meritis illa tibi singularia cōtigisse. Quid enim dicam eterno:sed temporali domino obsequentiores fecerit subiectorum animos: q̄ in illo spectata liberalitas:nullis suorum meritis excitata? Student enim benefactis subsequi:quaz preuenire debuerant. Nunc vo facillime licebit q̄ pusilla sunt quibus superbis intelligere. Fidis ingenio: ⁊ librorum lectione multorum gloriaris eloquio: ⁊ forma morituri corporis delectaris. Enimuero sentis igeniū in q̄ multis te sepe destituat. Quot sunt artium spēs in quibus vilissimor acumē hominum equare non poteris? Minus dixi:animalia ignobilia ⁊ pusilla reperies:quorū opera nullo studio queas imitari. I nunc ⁊ ingenio gloriare. Lectio autē ista quid profuit? Ex multis enim que legisti:q̄tum est quod inheserit animo? quod radices egerit:quod fructum proferat tempestiuum? Excute pectus tuum acriter:inuenies cuncta que nosti:si ad ignorata referantur:eam pportionē obtinē:quā collatus oceano riuulus estiuis siccādus ardoribus. Q̄ q̄ uel multa nosse qd releuat? Si cum celi terreq; ambitum:si cum maris spatium ⁊ astrorum cursus herbarumq; virtutes ac lapidum ⁊ nature secreta didiceritis:uobis estis incogniti:si cum rectam virtutis ardue semitam scripturis ducibus agnoueritis:obliquo calle transuersos agit furor:si cum omnis eui claroruz hominū gesta memineritis:quid uos quotidie agi

nis oblitus es? ¶ Aug. Luius? ¶ Frā. Quid est quod me retinet? Dic enim quesieram: cur mihi vni cogitatio mortis intensa nō profuit quā miris
U modis fructuosam dicis? ¶ Augu. Primus quippe: quia de longinquo forsitan illa consideras: que tamen propter breuissime vite cursum: tum ꝓpter incertos ⁊ varios casus: longinqua esse non possunt. Omnes enim ferme in hoc fallimur: ut ait Licero: ꝙ mortem prospicimus: quem textum correctores quidam: at uerius coruptores: immutare voluerunt: negationes uerbo preponentes: ⁊ mortem non prospicimus: dicendus esse firmātes. Ceterum qui mortē omnino non aspiciat: sani capitis nullus inuenitur: re autem uera prospicere procul aspicere est: quod vnū super cogitanda morte multos illusit: dū illā viuēdi methā sibi quisq; propo suit: ad quam si peruenire possit per naturas: tamē paucissimi peruenerunt. Fere enim nullus moritur cui non conueniat poeticum illud: Caniciemq; sibi ⁊ longos promiserat annos. Hoc nocere tibi potuit: Nam ⁊ etas ⁊ complexionis vigor ⁊ vite modestioris obseruantia: hanc tibi spem fortasse prebuerunt. ¶ Franciscus. Noli queso de me talia suspicari: auertat deus hāc insaniam: me ne huic confidere monstro: quod apud Virgilius famosissimus ille magister maris ait: Et ego in mari magno seuoq; ac turbido iactatus: tremulam cymbā fatiscentemq; ⁊ rimosam: uentis obluctantibus: per tumidos flatus ago: hanc diu durare non posse: certe scio: Nullam spem salutis superesse mihi video: nisi miserator omnipotens prebeat: ut gubernaculum summa vi flectens anteq; peream: littus apprehendam qui in pelago vixerim: moriturus in portu. Huic opinioni debear: ꝙ opum magneq; potentie desiderio: quo multos non modo coetaneos meos: sed longeuos homines: ⁊ communem viuendi modum supergressos exestuare vidimus: nunq; arsisse me recolo. Quis enim furor est: omnem etatem in laboribus ⁊ in pauperta te traducere: ut inter tot curis coaceruandas diuitias statim moriar? Sic itaq; de his formidolosis rebus cogito non ut longe distantibus sed mox af futuris iamiamq; presentibus. Necdum de memoria mea excessit uersiculus quidam: quem adhuc admodum iuuenis: inter multa que ad amicū scripsi: hec in fine subiungens: Loquimur dum talia: forsan Innumeris ꝓperata vijs: in limine mors est. Quid si tunc dicere potui: quid modo dicam ⁊ experimento rerum ⁊ etate prouectior? Quicquid video: quicquid audio: quicquid sentio: quicquid cogito ad hoc vnum refero: ꝙ si in hac cogitatione nō fallor: ad hec questio illa superest: quid
X ergo me retinet? ¶ Augustin⁹. Humiles deo gratias age qui te tam salubribus habenis frenare: sti mulisq; tam pungentib⁹ sollicitare dignatur. Uix eniz possibile fuit: ut quez cogitatio mortis habet tam quotidiana tam presens: hūc mors eterna cō tingat. Sed quoniaz deesse aliquid tibi sentis: nec immerito: quid illud sit aperire temptabo: ut eo (si deus fauerit) amoto: in cogitationes tuas tot⁹ assurgens: quo adhuc premeris uetustum seruitutis iugum possis excutere. ¶ Franciscus. Utinaz id tibi contingat efficere: ⁊ ego tanti muneris capax inueniar. ¶ Augustinus. Inuenire si uoles: neq; enim res impossibilis est: Sed in actibus humanis duo uersantur: quorum si deest alterum: prepedire constat effectuz: uoluntas igitur presto sit: eaq; tam uehemens ut merito desiderij uocabulum sortiatur. ¶ Franciscus. Ita fiet. ¶ Augustinus. Scis quid cogitationi tui officiat? ¶ Franciscus Hoc est quod peto: hoc est quod tāto tempore desidero. ¶ Augustinus. Audi ergo: animam quidē tuam sic celitus bene institutam esse: non negauerim: sic ex contagione corporis huius: ubi circumsepta est multum a primeua nobilitate sua degenerasse non dubites. Nec degenerasse dumtaxat: sed longo iam tractu temporis obtorpuisse: factam uelut proprie originis ac superni conditoris immemorez. Nempe passiones ex corporea commixtione suboztas: obliuionemq; nature nobilioris diuinitus videtur attigisse Virgilius ubi ait: Igneus est illis vigor ⁊ celestis origo Seminibus quantum non noxia corpora tardant: Terreniq; hebetant artus moribundaq; membra. Hinc metuūt cupiuntq; dolent gaudentq; nec auras Respiciūt clause tenebris ⁊ carcere ceco. Discernis ne in uerbis poeticis quadriceps illud monstrū nature hominū tam aduersum? ¶ Franciscus. Discerno clarissime quadripartitam animi passionem: que primum quidem ex presentis futuriq; temporis respectu in duas scinditur partes: rursus quelibet in duas alias: ex boni maliq; opinione subdistinguitur. Ita quatuor uelut flatibus aduersis: humanarum mentium tranquillitas perit. ¶ Augustinus. Rite discernis atq; uerificatum est in nobis illud Apostolicuz: Corpus quod corrumpitur aggrauat animam: ⁊ deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem. Conglobantur siquidē species innumere ⁊ imagines rerum visibiliū: que corporeis introgresse sensibus: postq; singulariter admisse sunt: cateruatim in anime penetrabilibus densantur: eamq; nec ad ingenitam: nec tam multorum diformium capacem pregrauant atq; confundunt. Hinc pestis illa phantasmatum uestros discerpens laceransq; cogitatus: meditationibus clarificis quibus ad vnum solum summumq; limen ascenditur iter obstruens uarietate mortifera. ¶ Franciscus. Huius quidem pestis sepe al's cum in libro de uera religione (cui nihil cōstat esse repugnātius) preclarissime meministi: In quē librum nuper incidi: a philosophorum ⁊ poetarū lectione digrediens: Itaq; cupidissime perlegi: haud aliter q; qui videndi studio peregrinatur a pria: ubi ignotum famose cuiuspiā urbis limē ingredi: noua captus dulcedine locoruz: passimq; subsistēs: obuia queq; circūspicit. ¶ Augu. Atqui (licet aliter sonātibus vbis: sicut catholice vitatis preceptorem decuit) repies libri illius magna ex parte philosophicā p̄cipueq; Platonicam ac Socraticam fuisse doctrinā. Et ne qd tibi subtraham: scito me ut opus illō iciperē: vnū maxime. Licero nis tui vbum induxisse: Affuit deus incepto: ut ex paucis seminibus messis optima ꝓsurgeret: Sed ad ꝓpositum reuertamur. ¶ Frā. Ut libet pī optime: Ante tū vnum oro: ne mihi abscondas uerbū id quod tam preclaro operi: ut ais: prebuit materiam. ¶ Augustinus. Licero siquidem in quodam loco: iam tunc errores temporum perosus sic ait: Nihil animo videre poterant: ad oculos omnia referebāt: Magni autem est ingenij reuocare men-

Deus meliora. Fuit hec puero fateor cura pectendi capitis: vultus ornandi: uerum hoc cum primis annis simul euanuit: reqꝫ ipsa nunc experior illud Domitiani principis: qui in epistola ad amicam de seipso scribens querensqꝫ corporee pulchritudinis prerapidam fugam: Scias inquit nil gratius decore: nil breuius. ¶ Augu. Copiose possem aduersus ista disserere: malo tamen tibi conscientia tua qꝫ sermo meus incutiat pudorem: non agam pertinaciter neqꝫ tormentis uerbum extorquebo: quod generosi solent ultores: simplici negociatione contentus precabor ut posse ac omni studio declines: quod hactenus te non admisisse cõtendis. Si quando autez vultus tui species temptare animum forte ceperit: occurrat qualia mox eadem futura sint membra que nunc placent: qꝫ feda: qꝫ tristia: qꝫ tibiipsi si reuidere posses horrenda: tecum qꝫ hoc inter philosophicũ illud frequenter ingemina: Ad maiora sum genitus qꝫ ut sim mancipium corporis mei. Profecto eniz summa insania est hominum sese negligentium: corpori autem ꝛ in quibus habitant membra gementium. Siquis in carcerem tenebrosum atqꝫ humentem olentemqꝫ pestifere ad breue tempus intrusus sit: nonne si non desipiat: intactum se quantum possibile fuerit ab omni parietum ꝛ soli contagione seruabit: ꝛ iam iam egressurus: intentis auribus liberatoris sui expectabit aduentum? Qꝫ si his curis abiectis: cenoqꝫ ꝛ horrore carceris delibutus exire metuat: ac pingendis ornandisqꝫ circa se menibus omnez curam studiosus impendat: loci stillantis naturã frustra superare meditans: nunqnid non merito insanus videatur ꝛ miser? Nempe uos carcerem uestrum ꝛ nostis ꝛ amatis: Ha miseri ꝛ mox uel educendi certe uel extrahendi heretis: in eo exornando solliciti quem odisse decuerat: Sicut tu ipse in Africa tua Scipionis illius magni patrem loquẽtem induxisti: Odimus laqueos ꝛ vincula nota timemus: Libertatis onus quod nunc sumus illud amamus. Preclare quidem modo quod alios dicere facis: ipse tibi diceres. Unum uerbum quod ex omni sermone tuo tibi fortassis humillimũ: mihi autem arrogantissimuz videtur: dissimulare nõ ualeo. ¶ Fran. Doleo si superbe aliquid dixi: at si factorum dictorum ue moderator est animus: nihil me arroganter dixisse ipse mihi testiꝭ est. ¶ Augu. Multo quidem importunius superbie genus est alios deprimere: qꝫ seipsuz debito magis attollere: longeqꝫ maluissem: ceteros magnificares: te quoqꝫ ceteris anteferres: qꝫ calcatis omnibus ex alieno contemptu superbissime tibi clypeuz humilitatis assumeres. ¶ Fran. Ut uoles accipe: ego nec mihi nec alijs multum tribuo: piget referre qd de maiore parte hominum sentiam expert⁹. ¶ Augu. Seipsum spernere tutissimum est: alios ꝟo periculosissimum atqꝫ uanissimum. Sed progrediamur ad reliqua: Scis qd te aliud auertit? ¶ Frã. Quicquid libuerit dicito: modo ne accuses inuidie. ¶ Augu. Utinam non tibi magis superbia qꝫ inuidia nocuisset: hoc enim crimine: me iudice: liber es: sed alia quedam dicturus suz. ¶ Frã. Nulla me deinceps accusatione turbaueris: dic ingenue: quid est quod me transuersum agat? ¶ Aug. Rerum temporalium appetitus. ¶ Fran. Apage obsecro: nihil vnqꝫ absurdius audiui. ¶ Aug. Repente turbatus ꝛ proprie promissionis oblitus es: Jam inuidie mentio nulla est. ¶ Fran. Ast auaritie: a quo crimine nescio an remotior quisqꝫ sit. ¶ Augu. Multum te iustificas: sed mihi crede: nõ es ab hac peste: ut tibi videris alienus. ¶ Fran. Ego ne ab auaritie labe immunis sum? ¶ Augu. Ne ab ambitione quidem. ¶ Frã. Age iam urge: ingemina: accusatoris officiuz imple: quid iam noui vulneris infligere uelis expecto? ¶ Augu. Pro prie quidem ueritatis testimonium accusationem ꝛ vulnus appellasti: uerum est enim illud Satyricum: Accusator erit qui uerum dixerit. Nec minꝰ ꝛ Comicũ id: Obsequium amicos: ueritas odium parit. Sed dic oro quorsuz he sollicitudines ꝛ edẽtes animum cure? quid necesse erat in tam breuibus vite spatijs tam longas spes ordiri? Uite summa breuis spem nos uetat inchoare longam: Legis semper ista sed negligis. Respondebis: ut arbitror: amicorum te charitate compelli: ꝛ pulchrũ errori nomen inuenies. Atqui demẽtia quanta est ut alteri sis amicus: tibiipsi bellum ꝛ inimicitias indicere? ¶ Fran. ¶ Non sum tam illiberalis ꝛ inhumanus ut non me contingat amicorum cura: eorum presertim quos virtus mihi uel merituz cõciliat: Sũt eni quos suspiciã: quos ueneror: quos amem: quosue miserear amicos. Ex aduerso autez nec adeo liberalis sum ut propter amicos me perditum eam. At quoad vixerim: pro victu quotidiano preparare aliquid mens optat: atqꝫ hoc in studio (ut quoniam Horatij iaculis me petis: horatianus clypeus me tegat) Sit bona librorum ꝛ prouise frugis in annum Copia: neu fluitem dubie spe pendulus hore. Et quia propositum est mihi: ut ait idem: nec turpem senectam degere: nec cithara carentem. Et quia multum uereor vite prolixioris insidias: lõge in utrunqꝫ mihi ipse prouideo: ꝛ musarum studijs: reifamiliaris curas interfero: uerũ id ago tam segniter: ut euidenter appareat me coactum ad ista descendere. ¶ Augu. Intelligo qꝫ alte in cor tuum ista penetrarint: quibus excusatio quereretur amentie. Cur autem non eque Satyricũ illud precordijs inhesit: Sed quo diuitias hic per tormenta coactas: Cum furor haud dubius: cum sit manifesta phrenesis: Ut locuples moriaris egẽti viuere fato? Credo quia preclarius estimas purpureis stratis obsitum mori: sepulchro iacere marmoreo: linquere successoribus de opulenta hereditate certamen: illaqꝫ ideo quibus ista parantur diuitias concupiscis: Superuacuus labor: ꝛ si mihi credis: insanus. Jam si ad communẽ hominum respicis naturam: nosti eam paucis esse cõtentam: Sin ad propriam cogitando reflecteris: vix natus est cui pauciora sufficerent: nisi publicꝰ error obstreperet. Ad populares mores: uel ad ipsius forte qui loquebatur animum respexit poeta dum diceret: Uictum infelicem tellus lapidosaqꝫ corna Dant rami: ꝛ vulsis pascunt radicibus herbe. Tibi cõtra fatearis oportet: nihil tali victu dulcius nihilqꝫ suauius: si tuis ꝛ non insanientis vulgi legibus viuas. Quid ergo te crucias si ad naturam tuam te meteris? Jam pridez diues eras: sed ad populi plausum diues esse nunqꝫ poteris: semper aliquid restabit: quod sequens per cupiditatũ abrupta rapiaris. Meminisli quanta cuz uoluptate reposito quõdã rure uagabaris: ꝛ nũc herbosis

tis:non curatis? De eloquio quid dicam:nisi q̄ tu ipse fateberis: sepe te quidem eius fiducia fuisse delusum? Quid autē attinet:audientes forsan approbasse que diceres: si te iudice damnabantur? Q̄uis enim audientium plausus non spernendus eloquentie fructus esse videatur: si tamen ipsius oratoris plausus interior desit: quantulum uoluptatis prestare potest strepit⁹ ille vulgaris? Quomodo autem alios loquendo mulcebis:nisi te primum ipse permulseris? Idcirco sane nōnunq̄ sperata eloquētie gloria frustratus es:ut facili cognosceres argumento:q̄ uentosa ineptia superbires. Quid enim queso puerilius:immo vo quid insanius:q̄ in tanta rerum omnium incuria tantaq̄ segnitie uerborum studio tempus impendere: & lippis oculis nunq̄ sua probra cernentem:tantaz uoluptatem ex sermone percipere: quarundam auicularum philomenarum in morem:quas aiunt usq̄ in pernitiem proprij cantus dulcedine delectari? Et hoc quidem tibi sepe contingit in rebus quotidianis & vulgaribus:quo magis erubescerē:q̄s tu inferiores arbitrabaris eloquio:eas te uerbis equare nequiuisse. Q̄ multa sunt autem in rerum natura:quib⁹ nominādis proprie uoces desūt? Q̄ multa p̄terea que quanq̄ suis uocabulis discernātur:tamen ad eorum dignitatem uerbis amplectēdam:ante ullam experientiam sentis eloquentiam non peruenire mortaliuz? Quotiens ergo te querentem audiui:quotiens tacitum indignantemq̄ p̄speri:q̄ que clarissima cognituq̄ facillima eēnt: animo cogitanti:ea nec lingua nec calamus sufficienter exprimeret? Que est igitur ista eloquentia tam angusta:tam fragilis:que nec cuncta complectitur: & que si fuerit complexa non stringit? Greci uobis:uos vicissim grecis uerborum penuriam soletis obijcere. Seneca quidez illos uerbis ditiores estimat: At Marcus Tullius in primo:dio operis quod de bonorum & malorum finibus edidit:Ego inquit mirari non queo:vnde hoc sit tam insolens domesticarum rerum fastidium: non est omnino hic dicendi locus:sed ita sentio & sepe diserui:latinam linguam non modo inopem:ut vulgo putarent:sed locupletiorez etiam esse q̄ grecā. Et idem cum sepe alias:tum in Tusculano suo:disputās exclamauit:O uerboz inops quibus abūdare te semper putas grecia. Dixit hec vir ille fidētissime:ut qui se latine eloquentie principez sciret: audiretq̄ de huius rei gloria iam tunc belluz grecie mouere:iuxta id quod ab eodem Seneca:greci sermonis minatorie in declamationibus scriptū est: Quicquid inquit habet Romana facundia: quod insolenti grecie aut opponat aut preferat:circa Ciceronem effloruit magna laus: sed sine ulla dubitatiōe uerissima. Est ergo ut vides de eloquētie principatu:non tm̄ inter uos & grecos:sed iter nostrorum etiam doctissimos magna contentio: Inq̄ his castris est qui illis faueat:sicut in illis forsitan qui nobis:quod de Plutarcho illustri philosopho quidam referunt. Deniq̄ Seneca noster & si Ciceroni deferat ut dixi:coactus maiestate tam predulcis eloquij: In reliquis tamen grecie palmam defert:Ciceroni contrarium videtur. Si vo meum his de rebus iudicium expectas: utrunq̄ ueridicum pronuncio: & qui Greciam & qui Italiam uerborum dixit inopem. Q̄ si de his duabus tam famosis regionibus recte dicit:quid possunt sperare alie? Q̄ tuz tibi preterea in hac re fidendū viribus tuis sit:ubi toti ꝓuincie:cuius perexigua portiuncula es: hanc sermonis vides esse penuriam:tecum ipse considera:pudebit tantum temporis consumpsisse in eam rem: quam & assequi impossibile: & assecutum esse uanissimum sit. Ut vo iam hinc ad alia pertractanda transgrediar: Corporis huius bonis extolleris? nec que te circumstent deinde pericula cernis? Quid autez tuo tibi placet in corpore:robur ne an ualitudo ꝓsperior? At nihil imbecillius: fatigatio ex leuibus causis obrepens: & insultus morborum uarij: & uermiculorum morsus seu leuissimus afflatus:atq̄ huius generis multa confirmant. An forme forsan fulgore deciperis: & proprij vultus colorez seu liniamēta conspiciēs:habes cui inhies:quod mireris: qō mulceat:quod delectet? Neq̄ te Narcissi terruit fabula:nec quid esses introrsus vilis consideratio coporee feditatis admonuit:exterioris cutis cōtēctus aspectu:oculosq̄ mentis ultra nō porrigis. Atqui huius quoq̄ caducum fore precipitemq̄ flosculum: & si alia que innumerabilia sunt argumenta cessarent:ipse tibi etatis inquietus cursus: per singulos aliquid decerpens dies:luce clarius ostendere debuisset: Et si forte:quod dicere nō audebis:aduersus etatem & morbos:ceteraq̄ formā corporis alterantia:tibiipse videreris indomitus: at illius saltem cuncta subruentis extremi non decuit obliuisci: firumq̄ alta sub mente geri debuit illud Satyricū: Mors sola fatetur q̄tula sint hominum corpuscula: Hec ni fallor sunt que te superbis flatibus elatum:humilitatem conditionis tue considerare prohibent mortisq̄ reminisci. Sunt & alia que iam hinc exequi fert animꝰ. ¶ Frā. Sub fiste paululum queso:ne tanta mole rerum obrutus:nequeam responsurus surgere. ¶ Augu. Dic age:subsistā libens. ¶ Fran. In admirationez me non modicam coegisti: multa mihi obijciens que nunq̄ in animum meum descendisse sum conscius Me ne confisum ais ingenio? At profecto nullum ingenioli mei signum est:nisi hoc vnum:nullaz me in eo posuisse fiduciam:ego ne liborum ex electione superbior fiam:que mihi sicut scientie modicuz inuerit:sic curarum materiam multarum. An lingue gloriam sectatus dicor:qui ut tu ipse memorasti:nihil magis indigner:q̄ conceptibus illam meis non posse sufficere:nisi temptandi ꝓpositum tibi sit:scis me paruitatis mee mihi conscium semper fuisse: & si quid forte mihi visus sum:potuit hoc interdum aliene ruditatis consideratione cōtingere. Eo enim (quod sepe dicere soleo) peruentū est:ut iuxta vulgatum Ciceronis dictū potius aliorum imbecillitate q̄ nostra virtute ualeamꝰ. Quid aūt & si abunde cōtigissent ista que narras? Quid mihi tam magnificum contulissent:ut hinc superbiendum foret? Non sum tam meiipsius imemor:neq̄ tam leuis:ut his meam aurem agitandā p̄beā. Quātulū enim uel ingeniū uel scientia uel eloquētia profuerit:nullū lacerantibus aiuz morbis affe rens remediū? quā rem in epistola quadam me diligentius questum fuisse commemini. Jam qō de coporeis bonis quasi serio dixisti:pene in risuz excitauit: Me ne in hoc mortali & caduco corpusculo spez posuisse:quotidianas eiꝰ ruinas sentientē?

menta corporis ceteris animantibus in aperto posita: multo labore conquirenda sunt: quem somnus inflat: cibus distendit: potus precipitat: vigilie extenuant: fames contrahit: sitis arefacit: auidum timidumq; fastidientem: possessa perdita deplorantem: & presentibus simul & preteritis & futuris anxium: superbientem inter miserias suas: & fragilitatis sibi conscium: vilissimis uermibus imparem: vite breuis: etatis ambigue: fati ieuitabilis ac mille generibus mortis expositum. ¶ Fran. Coacernasti miserias infinitas & egestates: ut pene iã me hominem natum peniteat. ¶ Augu. In hac tanta hominum imbecillitate tantaq; penuria: tu tibi copiam auspicaris ac potentiam: que nullis Cesaribus nullisq; vnq̃ regibus perfecta contigerit.

¶ Fran. Quis nam his uocabulis usus est? quis seu copiam seu potentiam nominauit? ¶ Aug. At que maior copia q̃ non egere? que maior potentia q̃ non subesse? Profecto enim reges dominiq; terrarum quos opulentissimos reor: innumerabilib⁹ rebus egent. Ipsi quoq; duces exercituum quib⁹ preesse videntur: subsunt: & ab armatis legionib⁹ obsessi: per quas metuuntur: vicissim metuãt oportet. Desine iam impossibilia sperare: & humana sorte contentus abundare & egere: preesse & subesse condiscas: non his moribus degens: fortune iugũ quo colla regum premuntur excutias: quod tamẽ demum excidisse tibi noueris: cum calcatis passionibus humanis: totus sub virtutis imperium accesseris: liber illic futurus: nulla egens re: nulli subiectus hominum: deniq; rex & uere potens absoluteq; felix. ¶ Frã. Jam piget incepti cupioq; nihil cupere: sed consuetudine rapior peruersa: sentioq; inexpletum quoddam in precordijs meis semper.

¶ Augu. Hoc est ut ad propositum spectet oratio: hoc est quod te a cognitione mortis auertit: dum terrenis sollicitudinibus implicitus: oculos ad altiora non erigis: quas quidem uelut pestiferas animorum sarcinas: si quid mihi credis abijcies: nec abiecisse labor magnus fuerit: dummodo te ad naturam tuam composueris: eiq; potius q̃ vulgi furijs te uehendum regendumq; cõmiseris. ¶ Frã. Fiet id quidem me uolẽte: sed quod de ambitione loqui ceperas: iam pridem audire desidero. ¶ Augu. Quid a me expetis quod tibiipse prestare potes? Pectus tuum examina: reperies inter pestes ceteras non minimum ambitionũ locum. ¶ Frã. Nihil ergo mihi profuit urbes fugisse: dum licuit populosq; & actus publicos despexisse: siluarum recessus & silentia rura secutum: odium uentosis honoribus indixisse: adhuc ambitionis insimulor.

¶ Augu. Multa linquitis mortales: non quia contemnitis sed quia desperatis posse consequi: excitant enim se alternis stimulis: spes & desiderium: usq; adeo: ut altero frigescente: tepescat alterum & recalente referueat. ¶ Fran. Quid oro me sperare prohibeat: adeo ne cuncte bone artes deerant? ¶ Aug. De bonis artibus sileo: at ille deerant profecto: quibus hodie pſertim ad altos gradus ascẽditur: ambiendi scilicet magnorum limina blandiendi: fallendi: promittendi: mentiendi: simulandi: dissimulandiq; grauia & indigna quelibet patiendi: harum & similium egenus artium: nec naturaz vinci posse ratus: ad alia studia transiuisti: caute quidem & prudenter: quid est enim aliud: ut ait Cicero: gigantium more pugnare cum dijs: nisi naturae repugnare? ¶ Fran. Ualeant magni honores: si his artibus acquiruntur. ¶ Augu. Bene ais: nõ tamen prorsus in auribus meis tuam innocentiaz comprobasti: neq; enim honores te non optasse cõcludis: tametsi querendi molestiam perhorrescas: sicut nec Romam vidisse contempsit quisquis viarum labore perterritus: pedem retulit ab incepto: adde q̃ nec pedem retulisti: ut tibiipse persuades mihiq; persuadere niteris: neu te: ut aiunt: digito contexeris: quicquid cogitas: quicquid agis ante oculos meos est: & q̃ fuga urbium siluarumq; cupidine gloriaris: non excusationem sed culpe imitationem arguit. Multis nanq; vijs ad vnum terminum peruenitur: & tu mihi crede: iz calcatã vulgo deseruieris viam: tamen ad eandem quam spreuisse te dicis ambitionem: obliquo calle contẽdis: ad quaz ocium: solitudo: incuriositas tantarum rerum humanarũ: atq; ista tua te perducunt studia: quorum usq; nunc finis est gloria. ¶ Fran. Ad angulum urges me: vnde possem licet subterfugere: quia tamen tempus breue est: & in multa dispartiẽdum: si libet progrediamur ad reliqua. ¶ Augu. Sequere igitur ad precedentem: gule nulla sit mẽtio: cuius studio nullatenus teneris: nisi uoluptati fauens nonnunq̃ amicorum blandior conuictus obreperet: Ueruntamen nihil hinc metuo: quotiens enim urbibus ereptum: rus suum recuperauit incolam: omnes repente diffugiunt insidie talium uoluptatum: quibus amotis: ita te viuentem fatear animaduerti: ut & proprios & communes amicos supergressa sobrietate ac modestia delectarer. Jraz quoq; preterueho: qua & si sepe iusto magis exardeas: cõfestim tamen nature bonitate mitigabilis compescere motus animi soles: memor horatiani consilij: Jra furor breuis est: animum rege: qui nisi paret Jmperat: hunc vinculis: hũc tu compesce catena. ¶ Fran. Aliquantulum mihi: fateor: & poeticus hoc: & plurima huius generis philosophorum consilia profuerunt: atq; in primis eui breuis recordatio. Que enim rabies est: pauculos dies quos inter homines agimus in hominum odium pernitiemq; consumere? Aderit ecce dies ultima: que has flammas in pectoribus humanis extinguat: & finem positura odijs & si inimico nihil morte grauius optamus: iniquissimi uoti compotes factura: Jtaq; quid se: quid alios precipitare iuuat? quid opportunas partes breuissimi temporis amittere? & uel presentibus honestis gaudijs uel future vite consilijs deputatos dies: vix sufferturos ad singula summa: licet cum parsimonia dispensatis auferre necessarijs ac pprijs usibus: inq; alienam pariter & nostrã tristitiam mortẽq; cõuertere: Uerum hec mihi meditatio eousq; profuit: ut impulsus non totus ruerẽ: & si corruissem mox erurgerem: ne ullis aũt iracũdie flatib⁹ agitarer: nullũ mihi hactenus studiũ pstare quiuit. ¶ Aug. At quia nullum ex huius te flatibus aut tibi aut alteri uereor naufragium: facile patiar: ut si Stoicorum promissa non attingis: qui morbos animoruz radicitus se vulsuros spondent: sis in hac re Peripateticorum mitigatione contentus: his igitur in presens omissis: ad periculosiora & tibi multo diligentius prouidenda festino. ¶ Fran. Deus bone: quid adhuc periculosius restat? ¶ Augu. Quãtis

pratorum choris accubans: murmur aque luctantis hauriebas: nunc apertis collibus residens subiectam planitiem libero metiebaris intuitu: nunc in aprice uallis umbraculo dulci sopore correptus optato silentio fruebaris: nunq̃ ociosus mente aliquid altum semper agitans: & solis musis comitatibus nusq̃ solus: deniq̃ Virgiliani senis exẽplo: Qui regum equabat opes animo seraq̃ reuertes Nocte domum: dapibus mensas onerabat' inemptis: sub occasum solis angustam domuz repetes: & tuis contentus bonis: nunquid non tibi omniuz mortalium longe ditissimus & plane felicissim⁹ videbaris? ¶ Fran. Heu mihi nunc credo atq̃ illius temporis commemoratione suspiro. ¶ Augu. Quid suspiras: aut quis tibi demẽs tẽpoꝛ malo-
ꝝ pbuit materiaz? Nempe animus ipse tuus quem puduit tam diu nature sue legibus parere: quiq̃ frenuz non fregisse credidit seruitutis: is modo te raptat violentus: & nisi habenas contrabas precipitaturus ad mortem: ex quo primuz cepisti ramorum tuorum baccas fastidire: amictusq̃ simplicior: & agrestium hominum sorduit conuictus: In medios urbium tumultus urgente cupiditate relapsus es: ubi q̃ late quanq̃ tranquille degas: frõtis tue habitus & uerba testantur. Quid enim ibi miseriarum non vidisti: pertinacissimus aduersus infeliciter experta: & adhuc hesitas? Peccatorum forsan illigatus nexibus: ac patientie deo: ut ubi sub aliena ferula pueritiam exegisti: ibidem tui iuris effectus miserabilem conteras senectutẽ? Certe ego presens aderam: cum adhuc adolescentuluz te nulla cupiditas: nulla prorsus tãgebat ambitio: cum cuiusdam magni futuri viri specimen prefere bas: Nunc mutatis moribus: infelix: quo magis ad terminum appropinquas: eo viatici reliquum conquiris & attentius. Quid superest igitur nisi ut in die mortis (que forte iam iuxta est: & profecto procul esse non potest) aurum sitiens: calendario semiuiuus incumbans? Siquidem quod per dies singulos crescit: suprema die necesse est ad sũmum & augeri: & ad uetitum prouenire incremen
ℑ tum. ¶ Fran. Senectutis pauperiem ante prospiciens: si fatigate etati adiumenta conquiro: gd hic tam reprehẽsibile est? ¶ Aug. O ridiculas curas insanamq̃ negligentiaz: id anxie cogitare quo uel nunq̃ forte peruenturus certe: uel ubi breuissimo tempore permansurus sis: Illius autem obliuisci quo & peruenire necessarium sit & irremeabile peruenisse. Sed ille mos uester execrandus: Transitoria curatis: eterna negligitis. In eo quidem quod de senili paupertate clypeum queris: errori inhesit: credo tibi Virgilianum illud: Atq̃ inopis metuens formica senecte: Itaq̃ illam tibi vite magistram delegisti: excusabilioꝛ: dicente Satyrico: Friguscq̃ famemq̃ Formica tandem quidaz expauere magistra. Ac si non tutus in formice magisterium abijsti: reperies nihil miserius: nihil amentius q̃ semper pauperiem pati: nequando patiaris. ¶ Fran. Quid ergo? Pauperiem ne suades? Optarem quidem minime: tolerare summopere: si sic res humanas miscens fortuna coegerit. ¶ Augu. Mediocritatem sane in omni statu expetendũ cẽseo. Non igitur ad illorum statuta te reuoco: qui aiunt: Satis est vite hominum panis & aqua: nemo adhuc pauper est: intra que quisq̃ desiderium suum clausit: cuz ipso Ioue de felicitate cõtendet: nec medium vite hominum fluuium cereremq̃ cõstituo. Sunt enim ut magnifice: sic auribus hominum importune pridem odiose sententie: Itaq̃ infirmitati tue more ingeram: exinanire naturam nõ doceo sed frenare. Sufficiebant tua quidem usib⁹ necessarijs si tu ipse tibi sufficisses: nunc autem ipse quam pateris indigentiaz peperisti. Cumulationem enim opum: necessitatem ac sollicitudinez cumulare: iam totiens disputatum est: ut ampliorib⁹ iam non egeat argumentis: mirus error & miserãda cecitas: preclarissime nature ac celestis originis humanum animum: celestibus neglectis: metallis inhiare terrestrib⁹. Cogita queso acriter atq̃ oculos mentis intende: nec eos circumradiantis auri fulgor impediat: quotiens vncis auaritie tractus: ab altissimis curis ad hec inferiora diuerteris: nõ ne de celo in terras precipitem corruisse remotisq̃ syderibus in profundissimam uoraginem demersum te esse cognoscis? ¶ Fran. Cognosco equidez & dici non posset q̃ grauiter precipitatus allidor. ¶ Augu. Quid ergo totiens expertus non metuis: & cum fueris erectus ad superna non tenacius pedem figis? ¶ Fran. Nitor quippe: sed quoniam humane cõditionis concutitur necessitas: inuitus auellor: Nec enim sine causa ueteres poetas: geminum Parnasi collem: duobus diis dedicasse suspicor: sed ut ab Apolline (quem deuz ingenij uocãt) internum animi presidium: a Baccho autem rerũ externarum sufficientiam implorarent. In quam sententiam me non modo rerum experientia magistra: sed crebra etiam doctissimorum hominum inclinauit auctoritas: quos tibi quidez inculcare nõ attinet. Ita q̃is turba deorum ridiculosa sit: hec tamen uatum opinio haud prorsus insensata est: quam ego si ad vnum retulerim deum: a quo omnis opportuna subuentio est: non me delirare quidem arbitror: nisi tibi aliter videatur. ¶ Aug. Ego ita esse non nego: sed quia tempus tam inique partiaris indignor. ¶ Uniuersam enim etatem tuam honestis olim curis destinaueras: si quid in alijs coactus expenderes: id tempus perditum iudicabas: nunc vo tantum honestati tribuis: q̃tum tibi reliquum fecit auaritie studium. Quis non ad etatem prouectiorem peruenisse cupiat: que sic consilia hominum alternat? Sed quis erit finis: aut quis modus? Prefige tibi metham: ad quam duz peruenieris subsistas & aliquando respires. Scis illo humano ore platũ oraculi vim habere: Semper auarus eget: Certũ uoto pete finẽ: q̃s autez cupiditatib⁹ tuis erit finis? ¶ Fran. Nec egere: nec abũdare: nec pẽsse: nec subesse alijs: finis est me⁹. ¶ Aug⁹. Humanitatẽ exuas oportet & deus fias: ut tibi non egere contingat. An ignoras ex cunctis aialibus: egentissimum esse hoiem? ¶ Frã. Audiere sepissime: sed integrare memoriã uelim. ¶ Augu. Aspice nudum & informẽ inter uagitus & lachrymas nascentem: exiguo lacte solandum: tremuluz atq̃ reptantem: opis indigum: aliene: quem muta pascunt animantia & uestiunt: caduci animi: inquieti: morbis obsessum uarijs: subiectuz passionibus innumeris: cõsilij inopẽ: alterna letitia & tristitia fluctuantem: impotentemq̃ arbitrij appetitus cohibere: nescium quid quantum ue sibi expediat: quis cibo potuiq̃ modus ignorantem: Cui ali-

vnq̄:ut de eo non inuitus altercarer:q; inter amicos licet orta contentio:asperum quidem ⁊ hostile ⁊ amicitiarum moribus aduersus habet:sed perge ad hec quibus me statim assensurum putas.
¶Augu. Habet te funesta quedam pestis animi: quaz accidiam moderni:ueteres egritudinem dixerunt. ¶Fran. Ipsum morbi nomen horreo.
¶Augu. Nimirum: q; diu per hunc grauiter uexatus es. ¶Fran. Fateor ⁊ illud accidit quod omnibus ferme quib⁹ angor:aliquid falsi licet dulcoris immixtum est. In hac autem tristitia ⁊ aspera ⁊ misera ⁊ horrenda omnia:aptaq; semper ad desperationem via: ⁊ quicquid infelices animas urget in interitum. Ad hoc ⁊ reliquarum passionum ut crebras:sic breues ⁊ momentaneos experior insultus. Nec autem pestis tam tenaciter me arripit interdum:ut integros dies nocteſq; illigarum torqueat:quod mihi tēpus non lucis aut vite:sed tartaree noctis ⁊ acerbissime mortis instar est: ⁊ (qui supremus miseriarum cumulus dici potest) sic laboribus ⁊ doloribus pasco:r atra quadam cuz uoluptate ut inuitus auellar. ¶Aug⁹. Morbum tuū nosti optime:modo causam noſces:Dic ergo quid est quod te adeo contristat? Temporalium ne discursus: aut corporis dolor:an aliqua fortune durioris iniuria? ¶Fran. Non vnum horum aliq̄: si singulari certamine temptarer:starem utiq;:nūc autez toto subruor exercitu. ¶Augu. Distinctius quid te urgeat eloquere? ¶Fran. Quotiens vnuz aliquod fortune vulnus infligitur persisto interritus:memorans sepe me ab ea grauiter perculsuz: abijsse victorem. Si mox illa vulnus ingeminet:titubare parumper incipio:quod si duobus tertiuz quartum ue succesſerit: tum coactus non quidem fuga precipiti:sed pede sensim relato:in arcem rationis euado. Illic si toto rerum agmine incubuerit fortuna:meq; ad expugnandum cōditionis humane miserias ⁊ laborum preteritorum memoriam:futurorumq; formidinem congesſerit:tum demum pulsatus vndiq;:⁊ tantam malorum congeriem perhorresces ingemisco:hinc dolor ille grauis oritur:ueluti siquis ab innumeris hostib⁹ circumclusus:cui nullus pateat egressus:nulla sit misericordie spes:nullumq; solatium:sed infesta omnia:erecte machine:defossi super terram cuniculi: tremuntq; iam turres: stant scale propugnaculis admote:herēt menibus vnci: ⁊ ignis tabulata percurrit:vndiq; fulgentes gladios minantesq; vultus hostium:cernensq; vicinum:cogitans exciditū: quid ni paueat ⁊ lugeat:quando bis licet cessantibus:ipsa libertatis amissio viris fortibus mestissima est? ¶Augu. Quanq̄ confusius ista percurreris:intelligo tamen opinionem tibi peruersam:causam esse malorum omniū:que innumerabiles olim strauit sternetq;:male tibi arbitraris. ¶Fran. Imo ỹo pessime. ¶Augu. Quam ob cām? ¶Frā. Non vna quidem sed innumeras. ¶Augu. Idem tibi accidit ex his qui ob leuissimaz quālibet offensam in memoriam redeunt ueterum simultatum.
¶Fran. Nullum in me adeo uetustum vulnus: ut obliuione deletum sit:recentia sunt cuncta que cruciant: ⁊ si quod tempore potuisset aboleri:tam crebro locum repetijt fortuna:ut hians vulnus nulla vnq̄ cicatrix astrinxerit. Accedit ⁊ humane conditionis odium atq; contemptus: quibus omnibus oppressus:non mestissimus esse non ualeo:hanc sibi egritudinem siue accidiam: siue quid aliud esse diffinis: haud magnifacio: ipsa de re conuenit.
¶Augu. Quoniam ut video altis radicibus morbus innititur: superficietenus hunc sustulisse non sufficiet:repullulabit etenim celeriter:radicit⁹ euellendus est. Unde autem incipiam incertus sum:tā multa me terrent:Sed ut facilio: sit distincti operis effectus:discurram per singula. Dic ergo quid in primis tibi molestum putas? ¶Fran. Quicqd primum video:quicquid audio:quicquid sentio.
¶Augu. Pene nil ne placet tibi ex oibus? ¶Frā. Aut nihil:aut perpauca quidem. ¶Augu. Utinaz saltem salubriora delectent:sed quid apprime displicet responde mihi queso? ¶Fran. Jam respondi. ¶Augu. Totum est hoc eius quam dixi accidie:tua omnia tibi displicent. ¶Fran. Aliena non minus. ¶Augu. Et hoc ex eodem fonte procedit: ut ỹo aliquis dicendorū ordo sit:adeo ne tibi tua displicent ut ais? ¶Fran. Desine questiunculis: quater plus etiam q̄ dici posset. ¶Augu. Ergo illa tibi sordescunt:que multis alijs inuidiosum faciunt. ¶Fran. Qui misero inuidet: necesse est ut sit ipse miserrimus. ¶Augu. Quid autem magis displicet ex omnibus? ¶Fran. Nescio. ¶Augu. Quid si ego dinumerem: fateberis ne? ¶Fran. Fatebor ingenue. ¶Aug. Fortune tue iratus es. ¶Fran. Quid ni oderim superbaz:violentam:cecam: ⁊ mortalia hec sine discretione uoluentem?
¶Augu. De communibus publica est querela: nunc proprias prosequamur iniurias. Quid si iniuste cōquereris:uelles ne in gr̄az reuerti. ¶Frā. Difficillima quidē persuasio:si tamen id mihi mōstraueris conquiescam. ¶Augu. Parcius tecum agere estimas fortunam. ¶Fran. Immo amarissime:immo iniquissime:immo superbissime: immo crudelissime. ¶Augu. Non vnus est apud Lomicum poetaz querulus:inumerabiles sunt: Tu quoq; adhuc vnus ex multis es:mallez ex paucis. Leteruz quia adeo trita materia est:ut vix noui quicq̄ possit afferri: Poterisne morbo ueteri uetus remediū adhiberi? ¶Fran. Ut libet. ¶Augu. Age ergo:famem ne an sitim:frigusue perpeti compulit paupertas? ¶Fran. Nonduz couiq; fortuna seuit mea. ¶Augu. At q̄ multis ista quotidiana sūt. ¶Fran. Aliud adhibe remediuz si potes:me quoniam ista nil adiuuant. Non enim ex illis suz quos in malis suis:calamitosorum ⁊ circumlugentium delectat exercitus:nec minus interdum alienis q̄ propijs miserijs ingemisco. ¶Augu. Nec ego ut delectet: sed ut soletur expecto: doceatq; alienas cernentem fortunas:suis esse potentum: Neq; enim omnes primum tenere locum possunt: Alioquin quomodo primus erit nisi quem secundus sequitur? Bene uobiscum agitur mortales si non in extrema reiecti:de tā multis fortune ludibrijs:tantū mediocria ptulistis:q̄q̄ ⁊ extrema perpessis:suis quibusdā acrioribus remedijs succurrēdum est:quibus tu pīs eger es minime mediocri lesus aspitate fortune. Sed hoc est qō uos in has p̄cipitat erūnas: proprie quilibet sortis oblitus:supremum mēte locum agitat:quem:quoniam ut dixi:nequeunt oēs apprehendere:elusis conatibus subit indignatio. Q; si summi status miserias agnoscerēt homines: quem exoptant perhorrescerent. Idq; illoruz pro

luxurie flammis incenderis? ¶Fran. Tātis equidem interdum ut grauiter doleam q̄ nō insensibilis natus sum: Immobile saxum aliquod esse maluerim: q̄ tam multis corporis mei motibus turbari. ¶Augu. Habes igitur quod te uel maxime ab omni diuinoꝝ cogitatione dimoueat: Quid enim aliud celestis doctrina Platonis admonet: nisi animum a libidinibus corporis arcendum ꝛ eradendā phantasmata: ut ad prouidenda diuinitatis arcana: cui ꝓprie mortalitatis annexa cogitatio est: purus expeditusq̄ consurgat? Scis quid loquor ꝛ hec ex Platonis libris tibi familiariter nota sūt: quib⁹ auidissime nuper incubuisse diceris. ¶Frā. Incubueraꝝ fateor alacri spe magnoq̄ desiderio: sed peregrine lingue nouitas ꝛ festinata preceptoris absentia: preciderunt propositum meum: Cetera ista quam memoras disciplina ꝛ ex scripturis tuis ꝛ ex aliorum Platonicorum relatione notissima est. ¶Augu. Haud refert quo uerum mōstrā te didiceris: q̄uis multum sepe possit auctoritas. ¶Frā. Apud me ꝓsertim hominis illius de quo alte mihi quidem insedit illud Ciceronis in Tuscu lano: Plato inquit: Et si rationem nullam afferret (vide quid homini tribuo) ipsa auctoritate me frā geret: mihi autem sepe diuinum illud ingenium cogitanti: iniurioſum videretur: si cum ducem suum Analogistam facit Pythagoreum vulgus: redden de rationi foret obnoxius Plato: Sed ne a propo sito longius eam: Platonis hanc sententiam mihi ꝓsidem adeo ꝛ auctoritas ꝛ ratio ꝛ experientia commendauit: ut nil uerius nilq̄ sanctius dici pos se non dubitem. Ita enim interduꝝ deo manū porrigente surrexi: ut incredibile quadam ꝛ immensa cum dulcedine: quid mihi tunc prodesset: quid ue antea nocuisset agnoscerem: ꝛ nunc meo pondere in antiquas miserias relapsus: quid me iteruꝝ perdiderit: cum amarissimo gustu mentis experior: Q̄ō idcirco retuli: ne forte miraris huius me Platonici dogmatis experientiam profiteri. ¶Augu. Non miror equidem: laboribus enīꝝ tuis interfui ꝛ cadentem ꝛ resurgentem vidi: ꝛ nunc prostratum misertus opem ferre disposui. ¶Fran. Horatias ago tam misericordis affectus: quid autem opis supereſt humane? ¶Augu. Nihil: at diuine plurimum: continens equidem nisi cui deus dedit esse nō potest. Ab eo igitur munus hoc ꝛ in primis humiliter ꝛ sepe cum lachrymis postulandum est: solet ille que rite poscuntur non negare. ¶Fran. Feci tam sepe ut pene iam sibi molestus esse uereor.

¶Augu. At nō satis humiliter: nō satis sobrie: semper aliquid loci uenturis cupiditatibus reseruasti: semper in longum preces extendisti: Expertus loquor hic ꝛ mihi contigit: Dicebam da mihi castitatem: sed noli modo: differ paululum: statim ueniet tempus: virentior adhuc etas: suis eat semitis: suis utatur legibus: turpius ad iuuenilia ista redirentur: Tunc igitur abeundum erit cum ꝛ minus ad hoc habilis decursu temporis factus, fuero: ꝛ satietas uoluptatum metum regressionis abstulerit: hec dicens aliud te uelle precari: aliud non intelligis. ¶Fran. Quo nam modo? ¶Aug. Quia qui in diem poscit: in presens negligit. ¶Fran. Ego in presens sepe cū lachrymis poposci: sperans simul ꝛ illud euenturum: ut effractis cupiditatum laqueis ꝛ calcatis vite miserijs saluus euaderem: ꝛ uelut in aliquem salutarem portum ex tam multis curarum inutiliuꝝ tempestatibus enatarem. At quotiens postea inter eosdem scopulos naufragiū passus sum: quotiensq̄ si destitutor passurus intelligis ¶Augu. Crede mihi: aliquid semper defuit oranti: alioquin uel annuisset largitor ille supremus: uel quod Paulo fecit apostolo ad perfectionem virtutis ꝛ infirmitatis experientiā denegasset. ¶Frā. Credo ita esse: precabor tamen assidue nec fatigabor: nec erubescam: nec desperabo: si forte miseratus omnipotens labores meos: aurez precib⁹ quotidianis accōmodet: ꝛ quibus si iuste fuissent gratiam non negasset: idem ipse iustificet. ¶Aug. Cōsulte tamen tu enitere: ꝛ (quod prostrati solent) incubitum erectus: ingruentia mala circumspice: ne ad repentinum cuiuslibet molis incursum: iacentia membra dissileant: nec segnius interim opez at tollere ualentis implora: Aderit ille tunc forsitan cum abesse credideris: vnum semper ante oculos habeto: Platonis superiorem illam haud spernendam sententiam: Ab agnitione deitatis nil magis q̄ appetitus carnalis ꝛ inflammatam obstare libidinem. Hanc igitur doctrinam assidue tecuꝝ uersa: hec nostri consilij summa est. ¶Fran. Ut intelligas me hanc adamasse sententiam: non modo in atrijs suis sedentem: sed peregrinis etiam nemoribus latitantem: auidissime complexus sum. At locum animo mutaui ubi illa oculis meis occurrat. ¶Aug. Quid dicere uelis expecto. ¶Frā. Scis Virgilium virum fortem: per quot pericula: in illa suprema ꝛ horrenda Troiani excidij nocte circumduxit? ¶Augu. Scio: quid enim scholis omnibus vulgatius: ipsum quoq̄ casus suos enarrantem facit? Quid cladem illius noctis: quis funera fando Explicet? aut possit lachrymis eq̄re labores? Urbs antiqua ruit multos dominata per annos: Plurima perq̄ vias sternuntur inertia passim Corpora: perq̄ domos ꝛ religiosa domorum Lumina: nec soli penas dant sanguine teucri. Quondam etiam victis redit in precordia virtus: Victoresq̄ cadūt Danai crudelis ubiq̄ Luctus: ubiq̄ pauor ꝛ plurima mortis imago. ¶Fran. At qui q̄diu Venere comitāte: inter hostes ꝛ incendiuꝝ errauit: aptis lꝫ oculis: offensorum iram numinum videre nō potuit: eaq̄ illum eloquentem: nil nisi terrenum intelexit: At postq̄ illa discessit qd euenerit nosti. Si quidem mox iratas deorum facies eū vidisse subsequitur: ꝛ omne circunstans periculuꝝ agnouisse. Apparēt dire facies inimicaq̄ Troie Numina magna deū: ex qbus hoc excerpsi: usum Veneris conspectū diuinitatis eripe. ¶Augu. Preclare lucem sub nubib⁹ iueniſti. Sic nēpe poeticis iterest ueritas figmētis: tenuissimis riuulis adeūda. Sed qm̄ rursus ad ista redeūdū est: que restāt ad ultimum reseruem⁹. ¶Frā. Ne ignotis me tramitib⁹ agas: que nā te redditurū polliceris? ¶Aug. Maxima tue mentis vulnera nondum attigi: ꝛ consulto dilata res est: ut nouissime posita hereant memorie. In illorum altero appetituum carnalium de quibus aliqua diximus cumulatior aderit materia. ¶Fran. Progredere iam ut libet. ¶Augu. Nisi impudenti pertinacia sis: nulla deinceps supereſt contentio. ¶Fran. Nihil gratius videre possez q̄ omnē contentionez causam oblatam ex orbe terrarum; Nihil deniq̄ tam clare mihi cognitum fuit

lum tuum cum tot regijs edibus ꝓflagrasse:proce
de modo:hec enim parti⁹ dicta:spatiosius tibi ru
minanda seruabis. ¶Fran. Quis vite mee tedia
ꝛ quotidianū fastidiū sufficiēter exprimat:mestis-
simam turbulentissimamqꝫ orbem terrarū omniū
angustissimam atqꝫ ultimam sentinam: ꝛ toti⁹ or-
bis sordibus exundantē? Quis uerbis equet que
passim nauseā ꝓcitāt grauez:olētes semitas pmix
tas rabidis canib⁹:obscenas sues: ꝛ rotaꝫ muros
quatientium stridorem: aut transuersas obliquis
itineribus quadrigas:tam diuersas hominuꝫ spe-
cies: tot horrenda mendicantiū spectacula:tot di
uituꝫ furores illos mestitia deuictos:hos gaudio
lasciuiaqꝫ fluitantes:tam deniqꝫ discordātes ani-
mos arteſqꝫ tā uarias:tantum confusis uocib⁹ cla
morem: ꝛ populi inter se anxietatis incursum:que
omnia ꝛ sensus melioribus assuetos conficiunt ꝛ
generosis animis eripiunt quietem ꝛ studia bo-
narum artium interpellāt? Itaqꝫ me deus ex hoc
naufragio:puppe liberat illesa:ut ego sepe circū
spiciens:in infernum viuens descendisse mihi vi-
deor. I nunc ꝛ honestis cogitationibus incumbe.
I nunc ꝛ uersus tecum compone canoros. ¶Au.
DD Hic me Flacci uersiculus quid potissimum lamē-
teris admonuit:doles ꝙ importunum studijs tu-
is locum nactus es:quoniam ut ait idez: Scripto
rum chorus omnis amat nemus ꝛ fugit urbes:
Tuqꝫ ipse in epistola quadam eandez sententiam
uerbis alijs exp̄essisti: Silua placet musis: urbs
est inimica poetis. Quod si vnq̄ intestinus tumul-
tus tue mentis conquiesceret fragor iste circumto
nans(mihi crede)sensus quidē pulsaret sed aium
non moueret. At ne nota p̄idem auribus tuis in-
geram:habes Senece de hac re non inutilem epi
stolam:habes ꝛ librum eiusdem de tranquillitate
animi:habes ꝛ de tota hac mentis egritudine tol
lenda:librum. M. Ciceronis egregium quem he-
sterne diei disputationibus in Tusculano suo ha-
bitis ad Brutum scripsit. ¶Franci. Singula hic
haud negligenter legisse me noueris. ¶Augusti.
Quid ergo:nihil ne p̄ofuerūt? ¶Frā. Immo ue
ro inter legendum plurimum:libro autem e mani
bus elapso:assensio simul omnis intercidit. ¶Au
gustinus. Communis legentium mos est: ex quo
monstrum illud execrabile litteratorum passiꝫ fla
gitiosissimos errare greges: ꝛ de arte viuēdi mul
ta licet in scholis disputent:in acta paucum cōuer
ti: Tu vo si suis locis notas certas imp̄esseris ꝛ
EE fructum ex lectione percipies. ¶Fran. Quas no
tas? ¶Augu. Quotiens legenti salutares sese of
ferunt sententie quibus uel excitari sentis animuꝫ
uel frenari: noli viribus ingenij fidere:sed illas in
memorie penetrabilibus abscōde:multoqꝫ studio
tibi familiares effice:ut quod experti solent medi-
ci:quocunqꝫ loco uel tempore dilationis impatiēs
morbus inuaserit:habeas uelut in animo conscri-
pta remedia. Sunt enim quedam sicut in corpori-
bus humanis sic in animis passiones:in quib⁹taꝫ
mortifera mora est:ut qui distulerit medelaꝫ:spez
salutis abstulerit. Quis enim ignorat(exēpli gra
tia esse quosdam motus tam p̄cipites:ut nisi eos
in ipsis exordijs ratio frenauerit animuꝫ corpusqꝫ
ꝛ totum hominem perdant: ꝛ serum sit quicquid
post tempus apponitur. In quibus p̄imum obti-
nere locum reor iram: Cui non frustra rationis se-
dem superpositam esse diffiniūt:hi qui in tres par
tes animam diuiserunt: Rationem in capite uelut
in arce:iraꝫ in pectore:concupiscentiaꝫ subter p̄e
cordia collocātes:ut scilicet p̄esto sit que subiecta
rum pestiuꝫ violentos impetus repēte coherceat:
ꝛ ex alto uelut receptui canat: quod frenum quia
ire magis necessariū erat:illi vicinior sita ē. ¶Frā
ciscus. Consulte equidē:qđ ut me nō tantū ex phi
sicis sed ex poeticis etiam scripturis elicuisse p̄o-
ideas per illorum uentorū rabiē: quā Maro de
scribit: Speluncis abditis latitantē: superiectosqꝫ
montes ꝛ regem in arce sedentez:atqꝫ illos iperio
mitigantem. Iraꝫ atqꝫ impetus animi posse deno
tari mecum sepe cogitaui. In p̄ofundo scilicet pe
toris deferuētes:qui nisi coherceanē rationis fre
no(ut ibidem legitur) Maria ac terras celūqꝫ p̄o
fundum: Quippe ferant rapidi secū uerrantqꝫ per
auras. Per terras enim quid nisi terream corpo-
ris materiam? Per maria qđ nisi humorē quo vi-
uitur? Per celum vō p̄ofundum:quid nisi interio
re loco habitantem animā itelligit? Cuius(ut alio
loco ait idez)igneus est vigor ꝛ celestis origo:qua
si diceret:corpus atqꝫ animā: ꝛ breuiter totuꝫ ho
minem cui dominabunē:in p̄cipitium agent. Ex
aduerso aūt montes regemqꝫ p̄sidentē:quid nisi
capitis arcem ꝛ rationem esse que illic inhabitat?
Sic enim ait: Hinc uasto rex Eolus antro: Lu-
ctantes uentos tēpestateſqꝫ sonoras Imperio p̄e
mit ꝛ vinclis ac carcere frenat. Illi indignātes ma
gno cuꝫ murmure montis. Circū clauſtra fremūt
summa sedet Eolus arce Sceptra tenēs. Hec ille.
Ego autē singula uerba discutiēs:audiui indigna
tionem:audiui luctamē: audiui tempestates sono
ras:audiui murmur ac fremitum:hec ad irā refer
ri possūt. Audiui rursuſ regē in arce sedētē:audiui
sceptra tenētē: audiui iperio tremētē: ꝛ viculis ac
carcē frenātē que ad rōnē q̄qꝫ referri posse qs du
bitet? Attū ut de aio atqꝫ ira aiuꝫ turbāte:dici oia
p̄staret vide qđ addidit: Mollitqꝫ aios ꝛ temperat
iras. ¶Au. Laudo hec qb⁹abūdare te video poe FF
tice narrationis arcana: Siue enim id Virgilius
ipse sensit dum scriberet: siue ab omni tali conside
ratione remotissimus maritimā his vsibus: ꝛ nil
aliud rescribere uoluit tempestatē hoc tū de irarū
impetu ꝛ rationis iperio dixisti facete satis: ꝛ pro
prie dictum puto. Sed ut vnde discesseram reuer
tar: ꝛ aduersus iram ꝛ aduersus reliquos motus
p̄cipueqꝫ aduersus hanc de qua multa iam diu
loquimur pestē:aliquid semper excogita:quod cū
intenta tibi ex lectione contigerit: Imprime sentē
tijs utilibus(ut incipiens dixeram)certas notas:
quibus uelut vncis memoria uolentes abire cōti
neas. Hoc equidem p̄sidio consistes immobilis
tum aduersus cetera:tum contra animi tristitiam
que vmbra uelut pestilentissima virtutum semina
ꝛ omnes ingeniorū fructus enecat. In qua postre
mo(ut eleganter ait Tullius)fons est ꝛ caput mi
seriarum omnium. Profecto autez si alios teqꝫ di
ligenter simul excusseris:omissoqꝫ ꝙ nullus homi
nuꝫ est cui nō multe sint lugēde cause: Omisso pre
terea ꝙ delictorum tuoruꝫ recordatio:iure mestū
ꝛ sollicitū facit: ꝙ vnum mestitie genus salutare
est:modo desperatio non surrepat:multa tibi diui
nitus cōcessa fateberis:quē inter turbas querulo
rum atqꝫ gementium consolandi gaudendiqꝫ ma-

batur testimonio: quos ad summa rerum fastigia multis laboribus euectos vidimus: & uotoꝝ mor suorum nimis facilem exitum execrantes: Quod & si omnibus notum esse debeat: tibi tamen precipue: longa cui experientia persuasum est omnem status altissimi laboriosam atqꝫ sollicitam & prorsus miserabilez esse fortunam: ita fit ut nullus querimonie gradus uacet: dum & optata consecuti & repulsi: iustam lamentandi causam pre se ferūt. Ili se deceptos: hi se neglectos estimant. Sequere igitur Senece consilium: cuꝫ aspexerit quot te antecedunt: cogita quot te sequantur. Si vis gratus esse aduersus deum & aduersus vitam tuam: cogita q̄ꝫ multos antecesseris. Et ut eodem loco ait idem: & finem constitue: quem transire ne possis quidem si uelis. ¶ Fran. Constitui pridem desiderijs meis finem certum: & nisi fallor modestissimum: At inter procaces impudentesqꝫ seculi mei mores: qui modestie locus est: seco:diam atqꝫ segnitiē uocant. ¶ Augu. Potensne igitur est animi tui statuꝫ vulgaris aura conuellere: que nunq̄ꝫ rectum iudicat: nunq̄ꝫ res suis nominibus uocat: at illam si rite recolo spernere solebas. ¶ Frā. Nū q̄ꝫ mihi crede magis spreui: non pluris facio quid de me vulgus estimet: q̄ꝫ qui brutoruꝫ greges animantiuꝫ. ¶ Augu. Quid ergo? ¶ Fran. Moleste fero q̄ cum nullus ex coetaneis meis quez ego noverim modestiora cōcupiuerit: nemo difficiliuꝫ ad concupita profectus est. Summum nempe nunq̄ꝫ me locum exoptasse: testis hec nostra simul & omnium spectatrix: que cogitationes meas semper introspiciens nouit: quotiens humani more ingenij: per omnes statuū gradus mente discurrerez: nunq̄ꝫ tranquillitatem illam ac serenitatem animi quā rebus omnibus preferendaꝫ arbitror: in supremo fortune culmine positam agnouisse. Ideoq̄ꝫ & curarum & sollicitudinum refertam vitam: exhorrentē mediocria: sobrie se semper iudicio pretulisse: nec uerbo solum: sed mente etiam Horatianum illud approbasse: Auream quisquis mediocritatem diligit tutus caret: absoleti sordibus tecti: caret inuidaq̄ꝫ sobrius aula: nec minus mihi ratio placuit: q̄ꝫ dictuꝫ. Sepius uentis agitatur ingens Pinus: excelse grauiore casu Decidunt turres: feriuntq̄ꝫ summos fulgura montes: hāc profecto mediocritatem nunq̄ꝫ mihi contigisse doleo. ¶ Au. Quid si que putaſ mediocria supra te sunt? quid si uera mediocritas iam pridem contigit? quid si abunde cō tigit? quid si illam longe post tergum reliquisti: & multo pluribus inuidie q̄ꝫ contemptus materiam prebes? ¶ Fran. Et si ita esset: mihi tamen contrarium videtur. ¶ Augu. Peruersam opinionez malorum omniuꝫ: sed huius precipue causam esse nō ambigitur. Ab hac igitur charybdi: omnium: ut ait Tullius: remorum ac uelorum auxilio fugiendum est. ¶ Fran. Unde me fugere: quo ue proraꝫ tendere: quid deniq̄ꝫ opinari iubes nisi q̄ videoꝫ ¶ Augu. Uides ubi oculos intendisti: ac si retro respicias: videbis innumerabilem turbam sequi: teq̄ꝫ primo agmine: aliquanto proximiorem eē q̄ꝫ ultimo: sed timor animi rigorq̄ꝫ propositi: non permittunt oculos in tergum flectere. ¶ Fran. Deflexi cum interdum multoſq̄ꝫ post me uenire perpendi: neq̄ꝫ sortis mee pudet: sed curarum piget ac penitet tantarum. Q; ut eiusdez Horatij uerbo utar: Fluitem dubie spe pendulus hore. Si hec anxietas tollatur: quantum habeo abunde sufficiat: dicamq̄ꝫ equanimiter quod eodem loco ait idem: Quid credis amice precari: Sit mihi: quod nunc est etiam minus ut mihi viuā: quid supereſt eui? Si quid supereſſe uolunt dij: Ego semper dubius futuri: semper animo suspensus: nullaꝫ ex fortune muneribus dulcedinem capio: adhuc ut vides hactenus alijs viuo: quod miserrimum ex omnibuſ est: Atq̄ꝫ utinam uel senectutis mihi reliquie cō tingant: ut qui procellosos inter fluctus vixerim: moriar in portu. ¶ Augu. Tu ne igitur in tanto rerum humanarum turbine: tanta uarietate successuum: tantaq̄ caligine futurorum (& ut breuiter dicam) sub imperio positus fortune: solus ex cunctis hominum milibus curarum uacuā etatem ages? Uide quid cupias mortalis: vide quid postules. Q; ? Ro non tibi te vixisse conquereris: nō inopie sed seruitutis est: quam licet (ut tu idez asseris) miseriam esse confitear: tamen si circumspicis: paucissimos hoies sibi vixisse reperies: Nam & bi qui putantur felicissimi: & quibus innumerabiles viuunt: seipsos simul alijs viuere: vigiliarum & laborum assiduitate testantur. Quid enim (ut supre mo te commoneri faciam exemplo) Julius Cesar: cuius illud uerum: licet arrogans dictum est: Humanum paucis genus viuit: nunquid post q̄ꝫ eo genus redegerat humanum ut sibi vni viueret: ipse interim alijs viuebat? Interrogabis fortasse quibus? Nis nimirum a quibus occisus est. De Bruto uel Limbro ceterisq̄ꝫ perfide coniurationis auctoribus quorum cupiditates explere non ualuit tanti munificētia largitoris. ¶ Fran. Monisti animum fateor: ut iam nec seruum me nec inopem indigner. ¶ Augu. Indignare potius te non esse sapientem: quod vnum & libertatem & ueras diuitias prestare potuisset. Ceterum quisquis causarum absentiam equo ferens animo: effectus non adesse conqueritur: nec causarum certam tenet illa rationem nec effectuum. Exequere autem nunc quid te premit preter hec que dicta sunt: corporis ne fragilitas: an latens molestia? ¶ Fran. Nempe corpus hoc onerosum mihi semper fuit: quotiens meipsuꝫ contemplatus fui: at cum alienorum grauedinem corporum respexi: satis obediens me mancipium habere fateor: possem idem utinā: & de animo gloriari: sed ille imperat. ¶ Augu. Utinā rationis ipse subditus imperio: Sed ad corp⁹ redeo quid in eo molestum experiris? ¶ Fran. Nihil equidem nisi communia quedam: q̄ mortale est: q̄ suis me doloribus implicat: mole pregravat: somnum suadet spiritu vigilante alijsq̄ necessitatibus subigit humanis: quas enumerare & longum & inamenū est. ¶ Augu. Compone animuꝫ precor: teq̄ homi nem esse recordare: licet anxietas ista ceſſauerit: si quid preter hoc angerit exquire. ¶ Fran. Illa ne tibi inaudita est fortune nouercantis imanitas: cuꝫ vno die me spesq̄ & opes meas omnes & genus & domū impulsu strauit impio. ¶ Augu. Uideo oculorum tuoꝝ scatebras: ideoq̄ pretereo: neq̄ enim nunc docendus sed admonendus es. Unuꝫ igitur hic admonuisse sufficiet: Si enim non priuatarum modo familiarum: sed notissimas tibi regnoruꝫ ex omnibus seculis recoles ruinas: nō nihil tibi Tragediarum lectio profuerit: ut non pudeat tugurio-

AA

BB

LL

falsis persuasio funesta succrescit: ita fieri oportere? ¶Fran. Haud quaq; excidit: sed a ꝓposito remota snia est. Cur eni nō ita fieri oportē arbitrer? Atqui nihil vnq; rectius arbitrat⁹ sum q̄ esse hos nobilissimos quos mihi obijcis affectus. ¶Aug. Segregem⁹ hic tantisper dū remedijs cōquirēdis inhio: ne dū huc illuc distrahor: fragiliore impetu ferar ad singula. Dic ergo qm̄ prius amoris mentio facta est: Hone hāc oium extremā ducis insaniā? ¶Fran. Nequid ueritati subtrahā: pro diuersitate subiecti: amore uel deterrimam animi passionē uel nobilissimā actionē dici posse censeo. ¶Au. Ne res egeat exēplo aliqd in mediū pfer. ¶Frā. L Si infamē turpēq; mulierem ardeo: insanissimus ardor est. Si reruz aliquod specimen virtutis alliciat: inq; illud amandū uenerādumq; molitus sum quid putas: nullum ne tā diuersis in rebus statuis discrimen: adeo ne pudor omnis euanuit? Ego vo ut ex me aliquid loquar: sicut primum graue t infaustum animi pōdus estimo: sic secundo vir quic q̄ reor esse felicius: qō si tibi cōtrarium fortasse videtur: suam quisq; sententiam sequatur. Est enim ut nosti opinionum ingens ueritas libertasq; iudicandi. ¶Aug. In rebus cōtrarijs opinio diuersa: ueritas autem vna atq; eadem semper est. ¶Frāciscus. Istud quidez ita esse fateor: Sed hoc est q transuersos agit: opinionibus antiquis inherem⁹ pertinaciter nec facile diuellimur. ¶Aug. Utinā tā recte de tota amoris q̄stione sentires: ut de hoc sentis articulo. ¶Franciscus. Quid multa? taz recte sentire mihi videor: ut contrasentientes insanire non dubitem. ¶Augustinus. Inueteratum mēdacium pro ueritate ducere: nouiterq; compertaz ueritatem estimare mendacium: ut omnis rerū auctoritas in tempore sita sit: dementia summa est.

¶Franciscus. Perdis operam: nulli crediturus sum: succurritq; illud Tuliianum: Si in hoc erro libenter erro: neq; hunc errorem auferri mihi uolo dum viuo. ¶Augustinus. Ille quidem de anime immortalitate loquēs: opinionē pulcherrimā omniuz ac uolens q̄ nihil in ea dubitaret: q̄q; cōtrarium audire nollet: huiuscemodi uerbis usus est: Tu in opinione fedissima atq; falsissima hisdē uerbis abuteris: Profecto enim t si mortalis eēt anima: immortalem tamen estimare melius foret: Erroq; ille salutaris videri posset: virtutis incutiens amorem: quē q̄uis etiam spe premij sublata per seipsam expetenda sit: desiderium tamen eius proculdubio proposita anime mortalitate lentesceret: Contraq; licet mendax future vite ꝓmissio ad excitandum animos mortalium non inefficax videretur: tibi vo quid allaturus error iste tuus sit vides: nempe in omnes animuz precipitaturus insanias: ubi pudor t metus t que frenare solet impetus rationis ac cognitio ueritatis exciderint.

¶Franciscus. Dixi iam q operaz perderes. Ego D enim nihil vnq; turpe: immo vo nihil nisi pulcherrimum amasse me recolo. ¶Augustinus. Etiam pulchra turpiter amari posse certum est. ¶Franciscus. Nec in nominibus certe: nec in aduerbijs peccaui: desine iam amplius insectari. ¶Augustinus. Quid ergo: vis ne ut phrenetici quidez solēt: inter iocos t risus expirare? An animo miserabiliter egrotanti adhuc aliquid remedij adhibere mauis? ¶Franciscus. Non respuo: remedium qdem accidit si me egere monstraueris: bene ualentibus autem remediorum inculcatio sepe funesta est. ¶Augustinus. Conualescendo tu quidem quod multis accidit te grauiter egrotasse fateberis. ¶Franciscus. Ad postremum sprouisse nequeo: cuius t sepe alias t his presertim proximis diebus sana consilia sum expertus: Perge igit. ¶Augustinus. Primū ergo vnā hāc mihi ueniaz tribui uelim si cogēte materia aduersus delitias tuas aliquid fortassis infectus fuero. Jam enim hoc preui deo q̄ grauiter in aurib⁹ tuis sonitura sit ueritas. ¶Franciscus. Anteq; incipias: audi paululū: sciis ne de quo loquendum tibi sit? ¶Augustinus. Diligenter mihi preuisa sunt omnia: de muliere mortali sermo nobis instituitur: in qua admiranda colendaq; te magnam etatis partez consumpsisse doleo: t in tali ingenio tantam t tam longeuam insaniam uehementer admiror. ¶Franciscus. Parce conuitijs precor: mulier mortalis erat t Thais t Liuia: Ceterum scis ne de ea muliere mentionem tibi exortam: cuius mens terrenarum nescia curarum: celestibus desiderijs ardet. In cuius aspectu si quid vsq; ueri est: diuini specimen decoris effulget. Cuius mores consumate honestatis exēplar sunt: cuius nec uor nec oculorum vigor mortale aliquid: nec incessus hominez representat: hic quesо iterum ac iterum cogita: credo quib⁹ uerbis utē dum sit intelliges. ¶Augustinus. Ha demens ita E ne flammas animi in sextum decimum annum falsis blanditijs aluisti: Profecto non diutius Italie famosissimus oliz Hannibal incubuit: nec crebrio res illa tunc amatorum impetus passa est nec ualidioribus arsit incēdijs: q̄ tu his temporibus violentissime passionis flammas atq; impetus pertulisti. Inuentus tamen est qui illum tandē abire cōpelleret Hannibalem tuum quis ab his vnq; ceruicibus auertet? Si tu eum t exire uetas: t ut tecum maneat sponte iam serius iuitas: malo pro pio delectaris infelix: atq; oculos illos usq; tibi in pernitiem placentes suprema clauserit dies: cū effigiem morte uariatam t pallētia membra conspexeris: pudebit animū mortalē caduco applicuisse corpusculo: t que nunc tam pertinaciter astruis cuz rubore recordaberis. ¶Franciscus. Auertat deus omen: ego ista non videbo. ¶Augustinus. Equidem necessario euentura sunt. ¶Frāciscus. Scio: sed non tam inimica mihi sunt sidera: ut nature ordinem in hac morte perturbent: prius intra ui prius ingrediar. ¶Augustinus. Meministi credo, temporis illius quo contrariuz timuisti: t qua si iam moriture amice funereum carmen dictante tristitia ceciniisti. ¶Franciscus. Memini certe sed dolui: t adhuc recolens cōtremisco: Indignabar q̄ me nobiliori uelut anime mee parte truncatum illi esse superstitez: que dulcem mihi vitaz sola sui presentia faciebat: Hoc enim carmen illud deflet: quod tunc multo lachrymarum imbre respersum excidit mihi: sententiam memini si uerba tenerez. ¶Augustinus. Non hoc queritur quantuz tibi lachrymarum moz illius formidata: q̄tuz ue doloris inuexerit: sed hoc agitur ut itelligas que semel concussit posse formidinez reuerti: eoq; facilius q̄ t omnis dies ad mortem propius accedit: t corpus illud egregium morbis ac crebris ꝓturbationibus exhaustum: multum pristini vigoris amisit.

teriam prestare queant. Nam in eo q tibi nondū virisse quereris: q ue tumultus urbiū: stomachorum: ꝛ maximorum hominum similis querela ꝛ illa cogitatio: q tua sponte in hoc incideris anfractus tuaq sponte: si omnino uelle ceperis: possis emergere: non parum tibi conferrent solamen ubi ꝛ consuetudo longior profuerit: Si strepitū populorum uelut cadentis aque sonitū aures tuas edomueris: cum delectatione percipere. Id autem: ut diri facillime consequeris: si tue primum mentis compescueris tumultus: Pectus enim serenum ꝛ tranquillus frustra uel peregrine circūeunt nubes uel circumtonat externus fragor: Itaq uelut insistens sicco littore tutus: aliorum naufragium spectabis: ꝛ miserabiles fluitantium uoces tacitus excipies: quantum ue turbidum spectaculum cōpassiones attulerit: tantū gaudij afferet proprie sortis alienis periculis collata securitas: Ex quibus omnem animi tristitiam te iamiam depositurum esse cōfido. ¶ Franciſcus. Quanq multa me uellicēt atq illud in primis q urbes relinquere: quasi rez facilē mei censes arbitrij: tamen quia in multis me ratione superasti: uolo ꝛ hic priusq discjciar: arma deponere. ¶ Auguſtinus. Potes ergo iam tristitia relegata: cum fortuna tua in gratiam redire? ¶ Franciſcus. Possum utiq si modo aliquid est fortuna: nam ut vides: inter Hzaium ꝛ nostrū poetas: hac de re tanta dissensio est: ut cuz ille fortunā in operibus suis nusq nominare dignat⁹ sit: quasi nil eam esse crederet: hic noster ꝛ sepe eam nominet: ꝛ quodam in loco omnipotentem eam etiā uocet. Cui sententie ꝛ historicus ille nobilis fauet: ꝛ orator egregius: Nam ꝛ Crispus Salustius dominari profecto ait in re qualibet fortunā: ꝛ Marcus Tullius humanarum rerum dominam asseuerare non timuit: Ego autem quid sentiā: aliud forte tempus ac locus aliter fuit dicendi. Quod uero ad inceptum attinet: eousq mihi profuit admonitio tua: ut meipsum cum maiore parte hominuz conferenti: non tam miser (ut solebat) status meus appareat. ¶ Auguſtinus. Gaudeo si quid tibi profui cupioq prodesse cumulatius. Sed quoniaz satis hodiernum colloquiū processit: poteris ne que restant in diem tertium differri atq ibi finem statui. ¶ Franciſcus. Ego vo numerum ipsum ternarium tota mente complector: Non tam quia tres eo gratie continētur: q quia diuinitati amicissimū esse constat: q non tibi soluz alijsq uere religionis professoribus persuasum: quibus est omnis in trinitate fiducia: sed ipsis etiam gentiuz philosophis a quibus traditur uti nos hoc numero in consecrationibus deorum. Quod nec Virgilius me⁹ ignorasse videtur: ubi ait: Numero deus impare gaudet. De ternario enim loqui eum precedentia manifestāt. Tertiā igit deinceps de manibus tuis partē huius tripartiti muneris expecto.

¶ Franciſci Petrarche poete Oratoriſq Clariſſimi: Libri quem Secretum ſuū inſcripſit: de Contemptu mūdi diſputātis: Colloquium Tertiū dici: Feliciter incipit.

Auguſtinus.

Jqd bacten⁹ primo tibi meus contulit: oro obtestor q ut te facilē hauriendis que supsunt prebeas: cōtentio sumq reluctantez aiuz deponas. ¶ Fran. Factū puto: Sentio enī me tuis monitis magna sollicitudinuz mearum parte liberatum: eoq paratior ad reliq audienda transgredior. ¶ Augu. Nondum intractabilia ꝛ infixa viscēribus vulnera tua contigi ꝛ contingere metuo: recolens quātū altercationis ꝛque relarum leuior contactus exprefferit. Spero autē ex aduerso collectis viribus: animum fortiorē asperiora deiceps equanimius laturū. ¶ Frā. Nil metuas. Jam assueui ꝛ morborū meorū nomē audire ꝛ medici manus auxilium pati. ¶ Auguſti. Duab⁹ adhuc adamantinis dextera leuaq premeris catenis: que neq de morte neq de vita sinunt cogitare: has semper extimui: ne te in interitū agerent: necdum quidem securus sum nec prius ero: q te solutum ac liberum illis effractis abiectisq videro. Neq enī reor impossibile: sed pfecto difficile: alioquin frustra circa impossibilia uersarer. Est autez ut in adamāte frangendo hircinū dicūt sic in huiuscemodi duricie curarum molliēda: sanguis ille miruz imodū efficax: qui cū cor asperum ptigerit: frangit ac penetrat: Tamen id metuo quoniam in hac re: tuo simul opus est ascensu: quē ne prestare possis: siue (ut dicā uerius) ne uelis multum uereor: ne ipse cathenarum circumradians at q oculos mulcens fulgor impediat: ne forte ptingat quod euenturum suspicor: si auarus quispiam aureis catenis vinctus in carcere teneretur solui etiam uellet sed catenas nollet amittere: Tibi autem ea carceris indicta lex est: ut nisi catenas abiceris: solutus esse non possis. ¶ Franciſcus. Heu mihi: miserior eram q putabam: due ne nunc etiā illaqueant animum catene quas ego nō agnosco? ¶ Auguſtinus. Jmmo vo clariſſime: sed earū pulchritudine delectatus: nō catenas sed diuitias arbitraris: euenitq tibi (ut similitudine uersar in eadem) nō aliter q siquis aureis manicis atq compedibus tentus: aurum letus aspiceret: sed laqueos nō videret: Tu quoq nunc apertis oculis que te vincunt vides: sed o cecitas: ipsis ad mortez trahentibus vinculis delectaris: quodq est omnium miserrimuz gloriaris. ¶ Fran. Que nā sunt quas memoras catene? ¶ Aug. Amor ꝛ gloria. ¶ Frā. Prob superi quid audio: has tu ne catenas uocas? has quoq si patiar excuties. ¶ Aug. Hoc molior sed incertus de euentu: Relique enim omnes quibus tenebaris ꝛ fragiliores erant ꝛ inameniores: Jdeoq dum confringerem fauisti: he autē nocendo placent ac fallunt quadaz spe decoris. Jdeoq plus negocij subest: reluctaberis enīz ceu summis te bonis spoliare te uelim: aggrediar tñ. ¶ Franic. Quādo ego de te alia merui ut speciosissimas mihi curas uelles eripere ꝛ tenebris dānare perpetuis serenissimam animi mei partē? ¶ Aug. Ha miser: an tibi phisica illa uox excidit: tum cōsumatum fore miseriarum cumulum: cum opinionibus

potius q̄ occidisse dicēdū est. Ita quoq; quā tuā predicas ducem: a multis te obscenis abstrahens in splendidū impulit baratrū. Quo vo alta spectare docuit: q segregauit a populo: quid aliud fuit q̄ presidentē sibi ꝛ vnius captū dulcedine cōtemptorem rerum omnium studiosoq; negligentez reddidisse? Quo nihil in conuictu hominum scias esse molestius. Jam q innumeris illam te laboribꝰ implicuisse commemoras: hoc vnum uere predicas. Quid autez hic tam magni muneris inuenias cogita: cum multiformes enim sint labores quos declinare non licet: quanta dementia est nouos sponte sectari? At q fame clarioris auidum: per illā te factum gloriaris cōpatior errori tuo: siquidem ex animi tui sarcinis nullā tibi funestiorem esse monstrabo: sed nondum eo peruenit oratio. ¶ Franci
k scus. Promptissimus dimicator comminat ꝛ vulnerat: ego autem ꝛ vulnere ꝛ comminatione promoueor: ꝛ titubare iam graviter incipio. ¶ Augustinus. Quanto grauius titubabis cum grauissimuz vulnus inflixero? Jsta nempe quaz predicas cui omnia te debere asseris: ista te peremit. ¶ Frā ciscus. Deus bone: quibus hoc mihi persuadebitur modis? ¶ Augustinus. Ab amore celestiū elōgauit animum ꝛ a creatore ad creaturam desiderium inclinauit: que vna quidem ad mortem proxior fuit via. ¶ Franciscus. Noli queso precipitare sententiam: deum profecto ut amarem: illius amor prestitit. ¶ Augustinus. At peruertit ordinem. ¶ Franciscus. Quo nam modo? ¶ Augustinus. Quia cum creatum omne creatorij amore diligendū sit: tu contra creature captus illecebris creatorem non quomodo decuit amasti: sed miratus artificem fuisti: quasi nihil ex omnibus formosius creasset: cum tamen ultima pulchritudinū sit forma corporea. ¶ Franciscus. Nanc presentem in testimonium euoco: conscientiamq; meaz facio contestem: me (quod superius dixeram) illius non tam corpus amasse q̄ animā: quod hinc percipies licebit: quoniam quo illa magis in etate progressa est (quod corporee pulchritudinis ineluctabile fulmen est) eo firmior in opinione permansi. Et si eniz visibiliter in uere flos tractu temporis languesceret: animi decus ampliuſ augebatur: gn sicut amādi principium sic incepti perseuerantiam ministrauit: Alioquin si post corpus abijssem: iaz pridē mutandi propositi tempus erat. ¶ Augustinus. Me ne ludis? an si idem animus in squalido ꝛ nodoso corpore habitaret similiter placuisset? ¶ Franci-
l scus. Non audeo quidem id dicere: neq; enim animus cerni potest: nec imago corporis talem spopōdisset: ac si oculis appareret: amarem profecto pulchritudinem animi: deforme licet habentis habitaculum. ¶ Augustinus. Uerborum queris admicula. Si enim non nisi quod oculis apparet amare potes: corpus igitur amasti: nec tamen negauerim animum quoq; illius ꝛ mores flāmis tuis alimenta prebuisse: nimirum cū (uti paulopost dicā) nomen ipsum non nihil: immo uel plurimum furoribus istis addiderit. Cum enim in omnibus animi passionibus: in hac presertim euenit: ut ex minimis fauillis sepe incendia magna ꝓsurgāt. ¶ Frā ciscus. Uideo quo me cogas: ut scilicet cum Quidio fatear: animam cum corpore amaui. ¶ Augustinꝰ. Hoc quoq; quod sequitur fatearis oportet: neutrum te satis sobrie: neutruz amasse quomodo decuit. ¶ Franciscus. Torquēdus tibi suz anteq̄ fatear. ¶ Augustinꝰ. Aliud quoq; te propter hūc amorem in magnas concidisse miserias. ¶ Franciscus. Hoc q̄uis in eculeum sustuleris nō fatebor. ¶ Augustinus. Immo vo sponte tua mox utrūq; fateberis nisi rationes meas interrogationesq; neglexeris. Dic ergo meministi ne puerilium annoꝝ an uero presentium turba sollicitudinum: memoria omnis illius etatis euanuit? ¶ Frāciscus. Ne pe infantia pueritiaq; nō aliter ante oculos meos sunt q̄ dies hesterna. ¶ Augustinus. Meministi: quāt⁹ in illa etate timor dei? quanta mortis cogitatio? quātus religionis affect⁹? quāt⁹ amor honestatis? ¶ Franciscus. Memini profecto doleoq; crescentib⁹ annis decreuisse virtutes. ¶ Augustinuſ. Ego quidem semper extimui ne illum tam intempestiuum florem uernalis aura discuteret: qui si integer illesusq; mansisset mirabilem fructuz suis tē poribus protulisset. ¶ Franciscus. Ne a proposito diuertas: quid eniz hoc ad ea de quibus sermo nobis inceptus erat. ¶ Augustinus. Dicam: pcur M
rere tecum tacitus quando integram tibi sentis recentemq; memoriaz: percurre vniuerse vite tue tēpus: ꝛ ubi tanta morum uarietas incesserit: recordare. ¶ Franciscus. En in ictu oculi trepidātis annorum meorum numerum seriēq; recensui. ¶ Augustinus. Quid reperis igitur? ¶ Frāciscus. Litere uelut ꝓthagore quaz audiuimus: legi non inanem esse doctrinam. Cum enim recto tramite ascendens ad biuium peruenissem modestus ꝛ sobrius ꝛ dexteram iuberer arripere: ad leuā incautus dicam aut contumax deflexi: neq; enim mihi ꝓfuit quod sepe puer legerā. Hic locus est partes ubi se via scindit in ambas: Dextera que ditis magni sub menia ducit. Hac iter Heliseuz nobis at leua maloruz Exercet penas ꝛ ad impia tartara mittit. Nec nimirum quanq̄ ante legissem: non tamē prius intellexi q̄ expertus sum. Ex tunc autē obliquo fordidoq; calle distractus ꝛ sepe retro lachrymans conuersus: dexterum iter tenere non potui: quod cum deseruit: tunc profecto fuerat illa moruz meorum facta cōfusio. ¶ Augustinus. At qua nā hoc etatis tue parte ꝓtigerat? ¶ Franciscus. Medio sub adolescentie feruore: ꝛ si aliquantisper expectas: quotus mihi tunc etatis annus ageretur facile recordabor. ¶ Augustinus. Non tam exa R
ctum calculum requiro quin potius illud edissere quando illius tibi primū mulieris species visa est? ¶ Franciscuſ. Jd utiq; nunq̄ obliuiscar. ¶ Augustinus. Junge igitur tempora. ¶ Frāciscus. Profecto ꝛ illius occursus ꝛ exordium mea vnum in tēpus inciderūt. ¶ Augustinus. Habeo quod uolebam: obstupuisti credo: perstrinxitq; oculos fulgor insolitus. Dicunt enim stuporem amoris esse principiū: hinc est apud nature consciū poetā: Obstupuit primo aspecta Sidonia Dido. Post quod sequitur: Ardet amās Dido: Que q̄uis: ut nosti optime: fabulosa narratio tota sit: ad nature tamē ordinem respexit ille dum fingeret. Sed cum obstupuisses ad illius occursum: cur ad leuam potissimum deflexisti: puto quia declivior videbatur ꝛ latior: dextera enim ꝛ ardua ꝛ angusta est: laborez igitur timuisti. At mulier ista tam celebris quam tibi certissimā ducē fingis: ad superos cur non be

¶ Franciscus. Ego quoq; t curis grauior t etate prouectior factus sum: Itaq; illa ad mortē appropinquāte precucurri. ¶ Augustin⁹. O furor: ex nascendi ordine ordinem mortis arguere. Quid enī aliud orba senectus queritur parentum nisi adolescentium filiorum festinatas mortes? Quid anno se lugent aliud nutrices: nisi infantium suorum anticipatum tempus quos dulcis vite exortes t ab ubere raptos abstulit atra dies t funere mersit acerbo? Si vo paucorum numerus annorum quo illam precedis spem tribuit uanissimam: prius te q̄ furoris tui fomitē esse moriturū: t hunc nature ordinem tibi fingis immobilē. ¶ Frāciscus. Nō usq; adeo immobilem ut contrarium fieri posse sit nescius: sed assidue ne idem aduenīat precor: semperq; de eius morte cogitāti succurrit iste uersus Ouidij: Tarda sit illa dies t nostro serior euo. ¶ Augustinus. Has ineptias amplius audire nō ualeo: quid enim quando pre mori illam posse non ignoras? quid illa moriente dicturus es? ¶ Franciscus. Quid dicturus aliud nisi me presente calamitate miserrimum? Solamen vo ex recordatione transacti temporis habiturum rapiant uenti: tamen ista que loquimur t spargant augurium procelle. ¶ Augustinus. O cece: necdū itelligis quā ta dementia est sic animū rebus subiecisse mortalibus: que eum t desiderij flammis accēdant: nec quietare nouerint: nec permanere ualeant in finē t crebris motibus quem demulcere pollicentur excruciant. ¶ Franciscus. Si quid habes efficacius profer: nunq̄ hoc me sermone terrueris: neq; enim: ut putas: mortali rei animū addixi: nec me tam corpus noueris amasse q̄ animam: moribus humana transcendentibus delectatum quorū exemplo qualiter inter celicolas viuatur admoneo. Itaq; si (quod solo torquet auditu) me prior moriens illa desereret: quid agerem interrogas: cum Lelio Romanorum sapientissimo proprias miserias consolarer: virtutem illius amaui que extincta non est: hec dicerem atq; alia que illum dixisse audio: post eius interitum quem miro quodā amore dilexerat. ¶ Augustinus. Inexpugnabili erroris arce consistis: vnde te deijcere non ocios⁹ labor est: Et quoniam ita te affectū video ut multo patiētius auditurus sis quicquid de te q̄ de ipsa liberius dicetur: mulierculam tuā quā talibus laudibus cumules licebit: Nihil enī aduersabor Sit regina: sit sancta: sit dea certe an phebi soror: an nympharum sanguinis vna? Ingens tamen ei⁹ virtus: minimum tibi ad excusationem erroris cō ferret. ¶ Franciscus. Quid noui litigij oriaris experior. ¶ Augustinus. Dubitari non pōt quin pulcherrima sepe turpiter amentur. ¶ Franciscꝰ. Jam ad hec supra responsum est: Si enim amoris in me regnantis facies cerni posset: eius vultꝰ (quē licet multum tamen debito partius laudaui) non absimilis videretur: hec mihi coram quo loquimur testis est: q̄ in amore meo nil vnq̄ turpe: nil obscenum fuerit: nil denīq; preter magnitudinē culpabile: Adde modum: nihil pulchrius excogitari queat. ¶ Augustinus. Possum tibi Tulliano uerbo respondere: modum tu queris vitio. ¶ Franciscus. Nō vitio sed amori. ¶ Augustinꝰ. Et ille cū id diceret: de amore loquebatur: Locum tenes? ¶ Frāciscus. Quid ni in Tusculano hec legi: uerum ille de communi amore hominum sentiebat: in me autem singularia quedam sunt. ¶ Augustinus. Enimuero idem de se alijs fortasse videat: uerumq; est: tum in alijs: tum in hac precipue passione: q̄ vnus quisq; suarum rerum est benignus interpres. Nec inepte illud: a plebeo licet quodam poeta: dictum laudatur: Suam cuiq; sponsam: mihi meam: suum cuiq; amorem: mihi meum. ¶ Franciscus. Vis ne si tempus suppetit pauca de multis exponam: que te in admirationē stuporemq; compellant? ¶ Augustinus. Me ne putes ignorare: q̄ qui amant ipsi sibi somnia fingunt? omnibus scholis notissimū carmen est: Leterum ex ore eius piget has insanias audire: quē decet altius t sapere t loqui. ¶ Frāciscus. Unum hoc (seu gratitudini seu ineptie ascribendum) non fileo: me quantulum cunq; conspicis: per illam esse: nec vnq̄ ad hoc si quid est nominis aut glorie fuisse uenturum: nisi virtutū tenuissimam sementem quam pectore in hoc natura locauerat: nobilissimis his affectibus coluisset. Illa iuuenilem animum ab omni turpitudine reuocauit vnco q̄: ut aiunt: retraxit: atq; alta compulit spectare. Quid ni enim in amatos mores trāsformare: at q̄ nemo vnq̄ tam mordax cōuitiator inuētus est: qui huius famam canino dente cōtingeret: qui dicere auderet (ne dicam in actibus eius sed in gestu uerborū) reprehensibile aliquid se vidisse. Ita qui nihil intactum liquerant: hanc mirantes uenerantesq; reliquerunt. Minime igitur mirum est: si hec tam celebris fama: mihi quoq; desiderū fame clarioris attulit laboresq; durissimos quibus optata consequerer molliuit. Quid enim adolescens aliō optabam q̄ ut illi uel soli placerem que mihi uel solā placuerat. Quid ut mihi contingeret spretis mille uoluptatum illecebris: quot me ante tempus curis laboribus q; subiecerim nosti: t iubes illam obliuisci uel partius amare: que me a vulgi cōsortio segregauit: que dux viarum omnium: torpenti ingenio calcar admouit: ac semisopitum animum excitauit. ¶ Augustinus. Infelix: q̄to satius fuerat tacere q̄ loqui: q̄uis enim uel in silentio talem te introrsus aspicerem: assueratio tamen ipsa tā pertinax bilem stomachumq; percussit. ¶ Franciscꝰ. Cur queso. ¶ Augustinus. Quia falsum opinari ignorantis est: falsum impudenter asserere: ignorantis pariter t superbi. ¶ Franciscus. Quid me tam falsum uel sensisse uel pertulisse confirmas? ¶ Augustinꝰ. Nempe vniuersa que memoras primum omnium ubi ais: te quod es per illam esse: si sic intelligis ut hec esse illa dederit: mētiris haud dubie. Si uero sic ut non amplius esse permiserit: uerum dicis. O quantum iurgium euadere poteras: nisi illa te forme blanditijs retraxisset. Quod es igitur: nature bonitas dedit: quod esse poteras ille preripuit: immo tu tibi potius abstulisti. Illa enim innocens est: forma qdē tibi visa est tā blāda tā dulcis: ut in te omnes ex natiuis virtutum seminibus prouenturam segetem ardentissimi desiderij estibus t assiduo lachrymarum imbre uastauerit. Q; autem te ab omni turpitudine illa retraxerit: falso gloriatus es: retraxit forsan a multis: sed in maiores impulit erumnas. Enimuero neq; uarijs sordibus obscenam viam declinare monuit: si in precipitium perduxit: nec que minutiora sanās ulcera: letale interiꝫ iugulo vulnus iflixit: liberasse

bellum:par rursum:Recognoscis in illius uerbis insanias tuas precipueq; zelum:quem sicut inter passiones amor:sic in hac parte peste:primas partes obtinere non ambigitur.Sed occurres forsitan & dices:Hoc ita esse non inficior:sed aderit ratio:cuius hec vita temperetur arbitrio.Jam ita te responsurum ille prouideat:ubi addidit:Jncerta hec:si tu postules ratione certa facere:nihilo plus agas:q; si des operam ut cum ratione insanias. Hoc equidem dicto qđ absq; dubitatione uerissimum sentis:omnibus(nisi fallor)euasionibus tuis obuiatuz est.He atq; huiuscemodi sunt in amore miserie:quarum accurata dinumeratio nec exp to necessaria nec credibilis inexperto. Illa tamen est omnium precipua(ut ad propositum reuertar) q; dei suiq; pariter obliuionem parit.Quomodo enim tot malorum molibus incuruatus anim⁹ ad illum vnum purissimumq; ueri boni fontem reptando ueniet?Que cuz ita sint mirari iaz desine nullam uehementiorem animi passionem Tullio visam esse.CFran.Victus suz fateor:qm̃ cũcta que memoras de medio expientie libro mihi videris excerpsisse.Jtaq; libet:qm̃ Terentiani Eunuchi mẽtionem feci sti:ex eodem loco sumptã inseruisse querimoniam.O indignum facinus:nũc ego me miserum sentio & tedet & amore ardeo:& prudẽs sciẽs:viuus videsq; pereo:nec quid agam scio.Libet & eiusdem poete uerbis a te cõsilium flagitare proinde dum tempus est etiam atq; etiam cogita.

R CAugu. Ego quoq; Terẽtianis tibi responsum uerbis dabo. Que enim res in se neq; consilium neq; modum habet ullum :eam consilio regere nõ potes. CFran.Quid igiẽ faciam:desperabimus ne?CAugu.Omnia prius tẽptanda sunt:Quod autem nũc probati cõsilij mihi sit:breuiter accipe. Nosti de hac re nõ tãtũ ab egregijs philosophis singulares tractatus:sed ab illustribus etiaz poetis:integros libros esse cõpositos:qui ubi naz que rendi qualiter ue sint intelligẽdi:tibi presertiz qui harum rerum magisterium profiteris:ingerere in iurioſuz fuerit:qualiter aũt lecta intellectaq; in salutem tuam uertenda sint:admonuisse forsitan nõ erit alienum. Primum igitur quod ait Licero:nõ nulli ueterem amorem nouo amore tanq; clauum clauo excutiendum putãt.Cui cõsilio & magister amoris Naso cõsentit:regulam afferens generalem:Q; successore nouo vincitur omnis amor:& p culdubio sic est:disgregatus eniz & in multa distractus animus:segnior fertur ad singula.Sic Hanges(ut aiunt)a rege Persarum innumerabilibus alueis distinctus:atq; ex vno alto metuendoq; flumine:in multos spernẽdosq; riuulos sectus est:sic sparsa acies penetrabilis hosti redditur:sic diffusum lentescit incẽdium. Deniq; omnis vis ut vnita crescit:sic dispersa minuitur.At cõtra quid hic mihi videatur intellige.Ualde siquidem metuendum est ne dum ex vna eaq; (si dici fas est)nobiliori passione subtraberis:dilabaris in plurima & eramãte mulierosus:uagus & istabilis fias.Meo nempe iudicio si ineuitabiliter pereũdum:sit nobiliori morbo perijsse solatium est.Quid igitur cõsulam queris?colligẽ animum & effugere si possis ac de carcere in carcerem migrare non improbo: Spes enim forsan in transitu libertatis sucrit aut lenioris imperij.Ereptuz vo vni iugo:collum per infinita sordidorum seruitiorum genera circumferre:non laudo.CFran.Pateris ne medico perorã te egrum morbi sui consciũm aliquid interloqui? CAugu.Quid ni patiar?multi enim egrotantis uocibus quasi quibusdaz indicijs ad inquisitionẽ opportuni remedij penetrarunt.CFran. Hoc igitur vnuz scito:me aliud amare non posse.Assuenit animus illam adamare:assueuerunt oculi illam intueri:& quicquid non illa est:inamenum & tenebro suz dicunt.Jtaq; si aliã amare iubes:ut sic ab amore liberer:impossibilem mihi conditionez obijcis: actum est perij.CAugu.Sensus hebet & appetitus obtorpuit:nihil ergo cum admittere ualeas introrsum:exteriora tibi remedia adhibenda sunt: Potes ne igitur in animũ inducere fugam exiliuz ue: & notorum locorũ caruisse conspectu?CFrã. Licet tenacissimis vncis trahar:possum tamen.

CAug.Si hoc potes saluus eris.Quid ergo aliud dicam nisi virgilianuz uersiculum paucis imutatis:Heu fuge dilectas terras fuge litt⁹ amatuz? Quõ enim vnq; his in locis tut⁹ esse poteris:ubi tam multa vulnerum tuorum extant uestigia:ubi & presentium conspectu:& preteritorum recordatione fatigaris?Ut igitur idẽ ait Licero:Loci mutatione tanq; egroti iã cõualescẽtis curãdus eris.

CFran.Uide oro quid p̃cipis:quotiens enim cõualescẽdi auidus:atq; huius cõsilij nõ ignarus:fugam retẽtaui & licet uarias simulauerim causas: vnus tñ hic semp peregrinationum rusticationumq; mearum omnium finis erat libertas.Quam sequens per occidẽtem:& per septẽtrionem & usq; ad oceani terminos:lõge lateq; circũactus sum:qđ quantum mihi profuerit vides.Jtaq; sepe animũ tetigit Uirgiliana cõparatio:qualis cõiecta cerua sagitta:quam procul incautam nemora inter Creſsea fixit pastor agẽs telis:liquit uolatile ferrum. Nescius illa fuga siluas saltusq; pagrat Dicteas: heret lateri letalis arundo. Huic enim ceruo non absimilis factus sum:fugi enim sed malũ meũ ubiq; circũferẽs.CAug. Qđ a me nũc postulas ipse tibi respõdisti.CFrã.Quo pacto?CAugu.Quia malũ suũ circũferenti:locoz mutatio laborem cumulat:nõ tribuit sanitatem.Põt ergo tibi nõ ipso prie dici qđ adolescẽti qui pegrinationem nil sibi ꝓfuisse querebat:Respõdit Socrates:Tecũ eniz inquit pegrinaberis:tibi qdem in p̃mis sequestrãda uetus hec curarũ sarcina & preparãdus est animus:tum deniq; fugiẽduz.Hoc enim nõ in corporibus modo:sed in animis quoq; cõpertuz est:qđ nisi in patiẽte sit dispositio:virtus est agẽtis ineffi cax.Aliogn ad extremos Jndoz fines penetrare qdem poteris:semp Flaccum uera locutũ fateberis:ubi ait:Celum nõ aium mutãt:qui trãs mare currunt.CFrã.Miro modo perplexus sum.Tu eniz cũ mihi curãdi sanãdiq; animi documẽta prebes:curãdum p̃us sanãdũq; predicas:ac deinde fugiẽdum.Atqui de hoc ipso aius dubitat q̃liter sit curãdus.Si enim curat⁹ est:qd ultra queritur? Si aũt incuratus:ubi locoz mutatio?quod tuipse astris nõ adiuuat:dic exp̃sius:qbus remedijs utẽdum est?CAug.Nõ curãdum sanãdũq;:sed preparãdum dixi aium.Ceterum siue curat⁹ erit & poterit locoz mutatio perennem sanitatem cõseruare:siue nondum curatus:sed preparat⁹ tñ & ipsam eãdem afferre põt.At si neutrũ:qd nisi doloris ir

sitantem trepidumq; direxit: ⁊ quod cecis fieri solet: manu apprehensum non tenuit: quo ⁊ gradiendum foret admonuit? ¶ Frāciscus. Fecit hoc illa quātū potuit: qd eni aliud egit cū nullis mota pci cib⁹: nullis victa blāditijs muliebrē tenuit decorē ⁊ aduersus suam simul ⁊ meā etatē: aduersus multa ⁊ uaria que flectere adamantium licet spiritum debuissent inexpugnabilis ⁊ firma permānsit. Profecto animus iste femineus: quid virus decuit admonebat: prestabatq; ne mihi insectando pudicitie studio (ut uerbis utar Senece) uel exemplum esset uel conuitium: postremo cum lorifragum ac precipitem videret: deserere maluit q̄s sequi.

D ¶ Augustinus. Turpe igitur aliquid interdus uoluisti: quod supra negaueras. At iste vulgat⁹ amātium: uel ut dicam uerius: amentium furor est: ut oib⁹ merito dici possit: Uolo nolo: nolo uolo: uobis ipsis quid uelitis aut nolitis ignotum est. ¶ Franciscus. Incautus in laqueum offendi: si quid tamē olim aliter forte uoluissem: amor etasq; coegerunt nunc quid uelim ⁊ cupiam scio: firmauiq; iam tandem animum labentem. Contra autem illa propositi tenax ⁊ semper vna permansit: quā constantiam femineam: quo magis intelligo: magis admiror. Idq; sibi consilius fuisse: si vnq̄s dolui gaudeo nunc ⁊ gratias ago. ¶ Augustinus. Semel fallēti: non facile rursus fides habenda est: Tu prius mores atq; habitum vitamq; mutaueris: q̄s aium mutasse persuadeas: mitigatus forte si tuus leniterq; ignis extinctus non est. Tu uero qui tantum dilectioni tribuis: non aduertis illam absoluendo quantum te ipse condemnes. Illam fateri libet fuisse sanctissimam dum te insanum sceleratumq; fateare. Illam quoq; felicissimam: dum te eius amore miserrimum: hoc enim si recordaris: inceperas.

P ¶ Franciscus. Recordor equidem: atq; id ita esse negare non ualeo: ⁊ quo me sensim deduxeris cerno. ¶ Augustinus. Ut cernas: apertius animum intende: Nihil est quod eque obliuionem dei contemptum ue pariat: q̄s amor rerum temporalium: iste precipue quem proprio quodam nomine amorem: ⁊ (quod sacrilegium omne transcendit) deus etiam uocant: ut scilicet humanis furoribus excusatio celestis accedat: fiatq; diuino instinctu sceleris immane licentius. Nec mirari conueniat tantum posse hunc effectus in pectoribus humanis: ad reliqua enim visa rei species ac sperata fruendi delectatio: ⁊ proprie uos mentis ipetus rapit. In amore autem ⁊ huius simul ⁊ mutuus preterea succedit affectus: qua spe prorsus amota: amorem ipm lentescere oportet: Sicut cum alibi ametis dumtaxat: hic etiam redamantiū alternisq; uelut stimulis mortale pectus impellitur: ut non frustra Cicero noster dixisse videatur: q̄ oibus ex animi passionibus: profecto nulla est amore uehementior: ual de equidem certus erat: ubi adidit profecto: is qui iam libris quatuor Academiam vidit de omnibus dubitantem. ¶ Franciscus. Notaui sepius illum locum: ⁊ miratus sum q̄ ita uehementissimā hanc ex omnibus passionibus dixerit. ¶ Augustinus. Minime mirareris nisi quia animum inuasit obliuio. Ceterum breui admonitione in multorus malorum memoriam reuocandus es. Cogita nūc ex quo mentem tuam pestis illa corripuit: q̄s repēte totus in gemitū uersus es miseriarū ⁊ peruenisti ut funesta cum uoluptate lachrymis ⁊ suspiriis pasceris: cum tibi noctes insomnes ⁊ pernox in ore dilecte nomen: cum rerum omnium contemptus viteq; odium: ⁊ desiderium mortis tristis ⁊ amor sollicitudinis atq; hominum fuga: ut de te non minus proprie q̄s de Bellerophonte illud Homericum dici posset: Qui miser in campis merens errabat amenis. Ipse suū cor edens hominū uestigia vitans. Huic pallor ⁊ macies ⁊ langue-scens ante tempus flos etatis'. Tum graues eternumq; madentes oculi: tum confusa mens ⁊ turbata quies in somnis ⁊ dormientis flebiles querele ac uox fragilis: luctu rauca: fractusq; ⁊ interruptus uerborum sonus: Et quicquid tumultuosius aut miserius fingi potest. Hec ne tibi videntur signa sanitatis? Quid q̄ illa tibi festos lugubresq; dies inchoauit ⁊ clausit? Illa adueniente sol illuxit: illaq; obeunte nox redijt: illius mutata frons tibi animum mutauit ⁊ mestus pro illius uarietate factus es: Deniq; totus ab illius arbitrio pepēdisti. Scis me uera ⁊ vulgo etiā nota memorare Quid autem insanius q̄s non contentum presenti illius vultus effigie: vnde hec tibi cuncta prouenerant: aliam fictam illustris artificis ingenio quesiuisse: quam tecum ubiq; circumferens: haberes materiam semper immortalium lachrymarum: ueritus ne fortasse arescerent irritamenta earum? Omnia vigilantissime cogitasti: negligenter incuriosus in reliquis. At ut omnium delirationum tuarum supremum culmen attingam: ⁊ quod paulo ante comminatus sum pergamus. Quis digne satis execretur aut stupeat hanc alienate mētis insaniam: cum non minus nominis q̄s ipsius corporis splendore captus: quicquid illi consonum fuit incredibili uanitate coluisti? Quā ob causas tātopere siue Cesaream siue poeticam lauream q̄ illa hoc nomine uocaretur adamasti: ex eoq; tempore sine lauri mentione: vix ullum tibi carmen effluxit: Nō aliter q̄s si uel Penei gurgitis accola: uel Cirrhei vticis sacerdos existeres. Deniq; qa Cesaream sperare fas nō erat laureā poeticā quā studioz tuoz tibi meritū ꝓmittebat: nihilo modesti⁹ q̄s dñam ipaz adamaueras ⁊ cupisti: Ad quas adipiscēdas: q̄s q̄s alijs ingenijs subuectus: quanto tū cū labore pueneris: tecum ipe recogitans phorescens. Nec me latet gn respōsioni paratus ⁊ adhuc hiscere meditantē video qd tibi nūc in aio uersēt. Cogitas nēpe te his studijs aliquāto pus ēt q̄s arderes deditus fuisse poeticū q̄s illud tibi decus ab annis puerilib⁹ aium excitasse: qō ego gdē nec ifficior nec ignoro: uer enimuero ⁊ multis retro sclis obsolefact⁹ mos atq; hec etas studijs talib⁹ aduersa ⁊ lōgaz discrimina viarū: quib⁹ usq; ad limē nō carceris mō sed mortis accessisse: aliaq; nō minus violēta fortune obstacula ꝓpositū retardassēt seu forsitā irritassēt: nisi p̄dulcis noīs memoria iugiter aium iterpellās: ceteris curarū sarcinis excussis per terras ⁊ maria iter tot difficultatus scopulos: Romam te Neapoliq; traxisset: ubi tandem q̄ tanto ardore cupiebas adeptus es. Que omnia si tui mediocris furoris argumenta videantur: ipse ego non mediocriter furere certus ero. Jam vō sciens illa pretereo: que ex Eunucho Terentij imitari nō puduit Ciceronem: ubi ait: In amore hec oia insūt vitia: Iniurie: suspitiōes inimicitie: inuidie

ab infātia pene mihi familiariter noti erās. ¶Au. Quid multa nosse p̄fuit: sed ea necessitatib⁹ tuis accōmodare ne sciuisti? Ego quidē eo magis insectāda solitudine errorē tuum admiratus sum: q̄ z auctoritates veterū aduersus id noueras z nouas addideras: Nihil enim tibi p̄odesse solitudinem sepe conquestus es: quod cū multis in locis: tum in eo p̄sertim poemate: quod de statu tuo luculentissime ceciniſti: cuius ego dulcedine interim dum caneres delectabar: stupebamq̄ quid ita medias inter animi p̄cellas: ex ore insani tā dulcisonum carmē erūperet: aut qs amor musas cohiberet: ne a cōsueto domicilio tātis turbinibus offense tantaq̄ hospitis alienatione diffugerent: Nā q̄ ait Plato: frustra poeticas fores cōpos sui pepulit. Quodq̄ ei⁹ successor Aristoteles nullū magnū ingeniū sine mixtura dementie alio spectat: ne ad istas insanias referendum est: Sed de hoc alias. ¶Fran. Ego ita esse fateor: sed me dulce aut tibi iure placiturū aliquid ceciniſſe nō putabam: Nūc amare carmē illud incipio. Si quid aūt alterius remedij hēs oro ne subtrahas egēti? ¶Au. Omnia que noris explicare ostētantis se potius q̄ amico p̄sulentis est: Neq̄ enim tā multa remedioruz genera interius z exterius morbis inuēta sunt: ut in quolibet cūcta temptētur: qm̄ ait Seneca ad Lucilīū: Nihil eque sanitatē impedit q̄ remediorū crebra mutatio: nec uenit vulnus ad cicatricez in quo diuersa medicamēta tēptant: sed ut altero infeliciter succedēte ad aliō recurratur. Itaq̄ q̄uis multa z uaria morbi huius medicamenta sint: pauca tamē inseruisse p̄tentus ero eaq̄ potissimū que tibi magis ex oibus p̄futura p̄fido nō ut aliqd noui te doceā: sed ut ex notis z vulgatis oib⁹ qd mihi efficacius videat itelligas. Tria sunt (ut ait Cicero) que ab amore animū exterrent: Satietas: Pudor: Cogitatio. Possent plura: possent z pauciora numerari: sed ne a tanto auctore digrediar tria eē fateamur. De primo superuacuū est loq: q̄n ipossibile iudicabis tibi ut res se habet: satietatē amoris ullā posse cōtingere: At si appetit⁹ rōni crederet z ex preteritis futura pēsaret: facile fatereris q̄tūlibet dilecte rei nō satietatē mō sed fastidiū z nauseam posse surripere. Uerū quia cōpertū habeo me hoc tramite frustra niti: q̄ z si satietatē fore possibilē: z ubi assit amorē necare p̄cedas ab ardentissimo tū desiderio tuo q̄ longissime hanc abesse p̄tēdes: egoq̄ ipe p̄sentiā. Supereſt ut de duobus reliquis attingam. Hoc mihi sicut arbitror nō negabis ingeniū quoddā z pōderosū aium tibi tribuisse naturā. ¶Fran. Nisi in p̄pria causa fallor: usq̄ adeo id uerū est: ut sepe grauiter tulerim: q̄ nec se rui satis p̄uenirē: nec seculo: in quo ut vides impudētiū sunt oia: honores: spes: opesq̄: qbus z virtutes cedūt z fortuna. ¶Au. Nō vides igit quātū inter se ista discordant: amor z pudor? Dū ille aiuz urget: hic cohibet: Ille calcar incutit: hic frenū stringit: Ille nihil attendit: hic vniuersa circumspicit. ¶Fran. Uideo nimirū multo cū dolore distrahi tā diuersis affectibus: Ita enim alternis horis insultāt: ut mō huc mō illuc turbine mētis agiter: quem toto sequar ipetu nōduz certus. ¶Aug. Dic p̄cor bona cū uenia: vidisti ne te nup in speculo? ¶Fran. Quid hec q̄so sibi vult q̄stio? Et soleo qdē. ¶Au. Utinam neq̄ crebrius neq̄ curiosius q̄ satis est: Quero aūt ex te: nōne vultū tuū uariari indies vides singulos: z iter micātes tpibus canos aīaduertisti? ¶Fran. Putabā te singulare aliqd uelle dicere: Ista vo cōia sunt oibus qui nascunt adolescere: senescere: interire. Animaduerti in me q̄ō in coetaneis meis fere oibus: nescio eniz quo mō senescūt hoies hodie citius q̄ solebāt. ¶Aug. Neq̄ aliorū senectus iuuētutē tibi: neq̄ alior mors imortalitatē tribueret. Leteris igit obmissis ad te redeo. Quid ergo: mutauit ne aium ulla ex pte corpis p̄specta mutatio? ¶Fran. Concussit utiq̄ sed non mutauit. ¶Aug. Quid autē tūc tibi ai fuit aut qd dixisti? ¶Fran. Quid aliud putas q̄ illud Domitiani p̄ncipis: Forti aio fero comā in adolescentia senescētē. Tāto igitur exēplo pauculos canos meos ipse solat⁹ sū: Lesariq̄ regē adiūxi. Numa qdē Popili⁹ q scōz iter Romanos reges diadema sortit⁹ est ab adolescētia canus dī fuisse. Nec poeticū defuit exēplū: siqdē Uirgili⁹ nr̄ in Buccolicis que xxxij. etatis anno scripsisse eū cōstat: sub p̄sona pastoris de seipso loquēs ait: Cādidior postq̄ tōdenti barba cadebat. ¶Aug. Ingēs tibi exēploruz copia est tāta utinā eor que cogitationē mortis ingererēt: Nec eni que canos appropinquātis testes senectutis mortisq̄ p̄nūcios dissimulare docēt exempla nō approbo. Quid eni aliō suadēt q̄ lapsū etatis negligere z supmi tpis obliuisci? Cui⁹ ut semper memineris totius nr̄i colloquij finis ē: Tu vo cū ad canicie iubeo respicē canor illustriū virorū turbā p̄fers. Quid ad rem utiq̄ si imortales illos fuisse diceres: hēres quor exēplo canicie nō timeres. Q̄ si tibi caluicie obiecissē: puto Julīū Cesarē ptulisses in mediū. ¶Fran. Nō aliū p̄fecto: qd eni illustri⁹ potuisse? Est aūt (nisi fallor) grāde solatiū tā claris sceptū eē comitib⁹. Itaq̄ fateor taliū exēplorū: uelut q̄tidiane supellectilis usuz nō reijcio. Juuat eni nō mō i his icomodis: q̄ mihi uel nā tribuit uel casus: sed in his ēt que tribuere possēt: habere aliqd in ꝓmptu: quo me soler: qō p̄seq nō possuz: nisi uel rōne vivaci: uel exēplo charissimo. Si mihi igit exp̄obrasses q̄ aduersus fulminis fragorē timidior sim: ga id negare nō possez (Est eniz hec mihi nō ultia cā lauri diligēde: q̄ arborē hāc non fulminari tradit) rīdisse Augustū Cesarē eodē morbo laborasse. Si cecū dixisses: z id uerū foret appij ceci z Homeri poetar p̄ncipis. Si monoculū: Hānibalis Penor ducis: aut Philippi macedonū regis clypeo usus eēz: Si surdastrū: marci Crassi. Si caloris ipatientē: alexādri macedonis Logū est per cūcta discurrere: z ex his cetera colligis. ¶Aug. Apte qdē: neq̄ supeller hic exēplor displicet: mō nō segnicie afferat sed metū memorē q̄ diu discutiat: laudo qcqd id est: pp qō nec aduē tātē metuas senectutē: nec pūtez oderis. Quicqd vo nō eē senectutē hui⁹ lucis exitū suggerit nec de morte cogitāduz: sūmopere detestor atq̄ execror. Rursus p̄cipitatā equo aio tolerare canicie: bone idolis idiciū est legitime aūt senectuti morulas nectere: annos etatis subducere: canos nimie celeritatis arguere: eosq̄ uel occultare uel uellere: demētia: q̄uis cois: tū ingens est. Nō videtis o ceci quāta uelocitate uoluūt sydera: quor fuga breuissime vite tps deuorat atq̄ cōsumit: z miramini senectutē ad uos uenire: quā diez oium rapidissim⁹ cursus uehit. Duo sunt que uos in hac ineptias co

ritamēta pstabit ista mutatio: ⁊ de loco in loca creb̄a iactatio: Non desinam Flacco teste uti: ratione inquit ⁊ prudentia: curas non locus effusi late maris arbiter aufert. Et uere sic est: Ibis enim spe plenus ⁊ desiderio reuertēdi: oēs animi laqueos tecū trahens ubicūq; fueris quocūq; te uerteris: relinque uultum ⁊ uerba cōtemplaberis. Et quod est amātium infame priuilegiū: illam absentem absens audies ⁊ videbis ⁊ putas amorē his subter fugijs extinguē? Mihi crede iardescit utrūq; potius: hinc ab amoris auctorib⁹ inter multa precipit interponēdas amantibus nōnunq; breuis absītie morulas ne vicissim fastidio forte presentie ⁊ assiduitate vilescant: Hoc igitur moneo: hoc suadeo: hoc iubeo: edocēdo animū deponere que premūt Atq; ita sine spe reditus abeundum: tūc intelligis quid in sanandis animis possit absentia. Quod si locum corpori tuo grauem pestilentemq; fortitus ppetuis illic morbis inquietam vitam ageres: non ne irrediturus effugeres? nisi forte (qđ ualde permetuo) q̄ maior est homib⁹ corporis cura q̄ animi. ¶ Frā. De hoc qđ viderit humanū genus: de eo aūt pfecto nihil est dubij: gn si loci vitio in morbos incidissem: salubrioris eos loci mutatione depellerē. Jdēq; uel multomagis de animi morbis optarē. Sz hec ut video: difficilior cura ē. ¶ Au. Hoc utiq; falsū est: magnor pbor psentit auctoritas. Jdq; hinc liquet q̄ morbi animi omnes curari pñt: nisi eger obluctet: corporei aūt nulla arte curabiles multi sunt. Letet (ne nimis abstrahar ab incepto) in snia pfisto: pparando ut dixi animū instruendūq;: dilecta relinquere: nec in tergū uerti: nec assueta respicere: ea demū amāti peregrinatio tuta est. Jdq; tibi (si saluā cupis aiaz tuā) noris eē faciendū. ¶ Fran. Ut quecūq; dixisti pcepisse mesentias: Jmparato aio peregrinationes nil conferunt: paratū sanāt: sanūq; custodiūt. Hec ne triplicis tui dogmatis summa est? ¶ Au. Profecto nō alia ⁊ bñ diffusius dicta perstringis. ¶ Fran. Et qui prima duo sic esse si nullus ostenderet ex meipso perpēderem: tertiū vo quid sanato iā ⁊ in tutum pducto aio: abītia opus sit nō intelligo: nisi forte recidiue met⁹ hec suaserit ut diceres. ¶ Aug. Jd ne tibi modicū videt: qđ si in corporibus: quanto magis in animis formidādū est: multoq; leui⁹ periculosiusq; reuertitur adeo ut vir qdem pm nām salubrius a Seneca dictū sit: q̄ q̄ in epl'a quadaz ait: Siqs amorē exuere conat: vitanda est ois admonitio dilecti corpis: Et subijcit rōnem: Nil eni facilius recrudescit q̄ amor. O uerissimū ⁊ ex intimis experiētie penetrabilib⁹ erutū uerbū. Jn qua re nullū añ te testē citaueriz. ¶ Frā. Uerū id eē fateor: at si aduertis nō de eo qui iā exuit: sed de eo qui exuere conat: ista dicunt. ¶ Aug. De eo dixit ubi propius periculū est. Jn quocūq; enim vulnere ante cicatricē atq; in morbo quolibet ante sanitatē formidabilior est ois offensio: nec tñ ⁊ si ante periculosior sit postea in tuto ptēnit. Et qm altius in aios penetrāt exēpla domestica: quotiens tuipse qui loqueris: in hac ipsa ciuitate que maior tuo rū oiuz: nō dicā causa sed officina est postq; tibi cō ualuisse videbaris ⁊ magna ex pte qualueras si fugisses per vicos notos incedēs: ac sola locor facie admonit⁹: ueterū uanitatū ad nullius occursuz stupuisti: suspirasti: substitisti. Deniq; vix lachrymas tenuisti ⁊ mox semisauci⁹ fugiēs dixisti tecū. Agnosco i his locis adhuc latere: nescio q̄s antiq hostis isidias: relige mortis hic hitabāt. Jtaq; si me audis quanq; san⁹ eēs: a q̄ lōgissime qđē abes: in his locis hitare diuti⁹ nō foret pfiliū. Neq; enim quenit vinculis obsessū circa carceris fores oberrare: cui⁹ dñs isōni studio circuit: laqueos disponēs illorū pedib⁹: presertim quos effugisse querit: cui⁹ oi tpe limē apertū est: facilis descensus auerni. Noctes atq; dies patet atri ianua ditis. Que si sanis ēt: ut dixi: quāto accurati⁹ puidēda sunt his quos adhuc morb⁹ nō deseruit: Hos seneca duz hoc diceret respexit: maioriq; piculo pbuit pfiliū. Illos enī cōmemorare supuacuū erat qui in medijs torrent ardorib⁹ qui de salute nō cogitāt: primū gradū attigit eor qui ardent adhuc: sed flāmas exire meditantur. Nocuit multis ad sanitatem redeuntibus: parcissimus haust⁹ aque: qui añ egritudinē pfuisset. Sepe fatigatū leuis mot⁹ ipulit: qui viri⁹ itegrū nō mouisset. Q̄ minima sūt interdū que aium emergēte in sūmas miserias repellūt. Conspecta in alteri⁹ tergo purpura ambitionē renouat Ulisus nūmor aceru⁹ auaritiā integrat. Spectata corporis spēs luxuriā icēdit. Leuis oculor flex⁹: amorē dormitāte excitat. Ne nimirū pestes facile in aios pp nr̄am demētiā ueniūt: Ac postq̄ semel iter didicerūt: multo facilius reuertunt. Que cuz ita sint: nō tātū loc⁹ pestiferus relinquēdus: sed qcqd in pteritas curaſ aium retorquet: sūma tibi diligētia fugiēdū est ne forte cū Orpheo ab iferis rediēs retroq; respiciēs: recupatā pdis sanitatē: hec nr̄i pfilij sūma est. ¶ Frā. Amplector ⁊ gras ago sētio eniz lāguori meo psentaneū esse remediū: fugāq; iā meditor: sz q̄ potissimū cursuz dirigā incert⁹ sū. ¶ Au. Multe tibi vndiq; patēt vie: multi por t⁹ i circuitu. Scio tibi in pmis Jtaliā placēt ⁊ natalis soli ilsitā eē dulcedinē. Nec imerito: Naz neq; Medorū silue ditissima terra: Nec pulcher Hanges atq; auro turbidus Hermus: Laudib⁹ Jtalie certēt: Nō Bactra neq; Jndi: Totaq; thuricremis Pachaia pinguis arenis. Qđ qđē ab egregio poeta nō. min⁹ve dictū q̄ diserte: nup tu ad amicū scripto poemate lati⁹ extendisti. Italiā igit suadeo q̄ morib⁹ icolarū celoq; ⁊ circūfusi maris ambitu ⁊ intersecātis oras Apenini collibus ⁊ oiuz locorū situ nulla usq̄ statio curis tuis opportūior futura sit. Ad vnū vo ei⁹ angulū te artare noluerīz. J mō felix quocūq; te refert aius. J secur⁹ ⁊ ppera nec in tergū deflexeris: pteritor obliuiscēs: in anteriora cōtēde. Nimis diu iā ⁊ a patria ⁊ a teipso exulasti: tps est reuertēdi. Ad ue sperascit enim ⁊ nox est amica pdonib⁹: vbis tuis te cōmoneo. Restat vnū qđ pene iā oblit⁹ erā: Tā diu cauendā tibi solitudinē scito: donec sētias morbi tui nullas supersse reliqas. Ubi eniz rusticationes nihil tibi pfuisse memorasti: minime mirari decuit. Quid remedij q̄so i rure solitario ac reposto reperire crederes? Fate or sepe dū solus es: fugeres suspirās urbēq; respectās: irrisi ex alto ⁊ dixi mecū: En ut huic misero letheā amor intulit caliginē ⁊ pueris oib⁹ notissimo rū uersuū abstulit memoriā: morbuz fugiēs currit ad mortē. ¶ Frā. Recte tu qđē: Sed quor uersuū mētionē facis? ¶ Au. Nasonis sūt: Quisqs amas loca sola nocēt: loca sola caueto. Quo fugis: in populo tutior esse potes. ¶ Fran. Recordor optime

biberint feminei corpis feditatez: de qua loquor: sat viriliter (ne dicã satis pstãter) examinẽt: facile relabunt ai: z urgẽte natura: in eã potissime ptẽ re cidũt: in qua diutissime pepẽderũt. Jd ne accidat: supremo studio puidẽdum est. Pelle oẽm pterita rum memoriã curaz: oẽm cogitatuz: qui statũ seu cursum trãsacti tpis admonet excute: z ut aiũt: ad petrã paruulos tuos allide: ne si creuerint ipsi: te ceno subruãt. Jnter hec celum deuoꝯ oronibꝰ pulsandũ: aures regis etherei pijs pcibꝰ fatigãde: nulla dies: nulla uox sine lachrymosis obsecrationibꝰ trãsigẽda est: si forte miserat oipotẽs finez laboribus tãtis iponeret. Hec agẽda tibi cauẽdaq; sunt: que diligẽtiꝰ obseruãti: aderit diuinuz auxiliuz: ut spero: z inuicti liberatoris dextra succurret. Sed qm̃ iam (z si pro necessitate tua pauca qdẽ: pro brevitate autẽ tpis satis) multa de vno morbo dicta sunt: Ad alia trãseamus. Restat ultimum malum qꝺ in te curare nũc aggrediar. ¶ Frã. Age pater mitissime: nã religs z si nõ plene liberatũ: magna tñ ex parte me leuatum sentio. ¶ Augu. Gloriam hoium z imortalitatem nois: plus debito cupis. ¶ Fran. Fateor plane: neq; hunc appetitum ullis remedijs frenare queo. ¶ Augu. At ualde metuẽduz est: ne optata nimiũ hic inanis mortalitas: uere imortalitatis iter obstruxit. ¶ Frã. Timeo quidem hoc vnũ inter cetera: sed qbus artibus tutus sim: a te potissimũ expeto: a quo maioꝝ mihi morboruz remedia suppeditata sunt. ¶ Augu. Nullũ pfecto maiorẽ tibi morbuz inesse noueris: z siquidem forte fediores sunt: ueruz qd esse gloriam reris quam tãtope expetis edissere? ¶ Frã. Nescio an diffinitionẽ exigas: At ea cui notior est q̃ tibi? ¶ Augu. Tibi vo nomẽ glorie notum: res ipsa: ut ex actibꝰ colligit: esse videt icognita. Nunq̃ enim tam ardẽter si nosses: optares: certe siue illustrẽ z peruagatã uel in suos ciues uel in priam uel in omne genus oium meritoruz famam: qꝺ vno in loco Marco Tullio visum est: siue frequẽtẽ de aliquo famã cum laude: qꝺ alio loco ait idẽ: utrobiq; gloriam famam esse reperies. Scis aũt qd sit fama? ¶ Frã. Nõ occurrit id qdem ad pñs: z ignota in medium pferre metuo. Jdeoq; qꝺ esse uerius opinor: siluisse maluerim. ¶ Aug. Prudẽter hoc vnũ z modeste: nam in oi sermone: graui pstim z ambiguo: nõ tam qd dicat: q̃ quid nõ dicat attendẽdum est. Neq; enim par ex bñ dictis laus: z ex male dictis reprehẽsio est. Scito igit fama nil esse aliud q̃ sermonẽ de aliquo vulgatum ac sparsum per ora multoꝝ. ¶ Frã. Laudo: seu diffinitionem seu descriptionẽ dici mauis. ¶ Aug. Est igit flatꝰ qdã atq; aura uolubilis: z qꝺ egrius feras: flatus est boium plurimoruz. Scio cui loquor: nulli usq; odosiores esse vulgi mores ac gesta perpendi. Ui de nunc quanta iudicioꝝ puersitas: quoꝝ enim facta cõdẽnas: eoꝝ sermotiunculis delectaris: atq; utinã delectareris dũtaxat: nec in eis tue felicitatis apicẽ collocasses. Quo enim spectat labor iste perpetuus: cõtinueq; vigilie ac uehemẽs impetus studiorum? Rñdebis forsitan: ut vite tue pfutura cõdiscas. At vo iam pridem vite simul z morti necessaria didicisti. Erat igit potius quẽadmodum in actum illa pduceres experiendo tẽptandum: q̃ in laborioſa cognitione pcedẽdum ubi noui semp recessus z inaccesse latebre z inquisitionum nullus est terminus. Adde qꝺ in his que populo placerẽt studiosius elaborasti: hisipsis placere satagens: que tibi pre omnibus displicebãt: hinc poematuz: illinc historiarum: deniq; oẽs eloquẽtie flosculos carpens quibus aures audientium demulceres. ¶ Fran. Parce queso: hec tacitus audire non possum. Nunq̃ ex quo pueritiam excessi: scientiarum flosculis delectatus sum: multa enim aduersus litterarum laceratores eleganter a Licerone dicta notaui: Et a Seneca illud in primis: viro captare flosculos turpe est: z notissimis se fulcire uocibus ac memoria stare. ¶ Augu. Nec ego dum hec dicor uel ignauiam tibi uel memorie angustias obieci: Sed quod ex his que legeras floridiora in sodalium delitias reseruasti: z uelut ex ingenti aceruo: in usus amicorum elegantiora consignasti: qꝺ totum inanis glorie lenocinium est: z tandem quotidiana occupatione nõ cõtentus (que magna licet temporis impensa non nisi presentis eui famã promittebat) cogitatiões tuas in longinqua transmittẽs: famam inter posteros concepisti: Jdeoq; manum ad maiora iam porrigens: librum historiarũ a rege Romulo in Titum Lesarem: opus immensum: temporisq; z laboris capacissimum aggressus es: Eoq; nondum ad exitum producto: tantis glorie stimulis urgebaris: ad Africaz poetico quodam nauigio transmisisti: z nunc in prefatos Africe libros sic diligẽter incumbis: ut alios non relinquas: ita totam vitam his duabus curis: ut intercurrentes alias innumeras fileam: prodigus precioſissime irreparabilisq; rei tribuis: deq; alijs scribens tuipsius obliuiscaris: z quid scis an utroq; opere inexpleto: mors calamum fatigatum e manibus rapiat: atq; ita dum immodice gloriam petens: gemino calle festinas: neutro pueuias ad optatum. ¶ Fran. Timui hoc fateor interdum: graui enim morbo correptus vicinam mortez expaui: Nihil in eo statu sentiens molestius q̃ qꝺ Africaz ipsam semierplicitaz linquebam: Jtaq; alienaz de dignatus limam: ignibus eam proprijs manibus mandare decreueram: nulli amicoruz satis fidẽs: qui post omissum spiritum id mihi prestaret: Propterea quid Uirgilium nostruz ab imperatore Lesare Augusto: hac in re sola non exauditus esse memineram: quid te moror: parum abfuit: quin Africa preter vicini solis ardores quibus eternum sub iacet: ac preter Romanoruz faces quibus ter olim longe lateq; perusta est: meis etiam flammis arderet? Sed de hoc alias: est enim amara recordatio. ¶ Augu. Adiuuas sententiam meam narratione hac: dilata parumper solutionis dies: sed non cassa ratio est. Quid autem stultius q̃ in rem exitus incerti: tantos labores effundere? Scio tamen qd tibi (ne ceptum destituas) blanditur: spes vna peragendi: quam quoniam facile (nisi fallor) extenuare non possem: uerbis eam amplificare temptabo: ut eam uel sic longe imparem tantis laboribus tuis ostendam. Finge igitur esse tibi z temporis z ocij z tranquillitatis abunde: euanescat omnis torpor ingenij: omnis corporis languor: cessent fortune impedimenta omnia que interrupto scribendi impetu sepe properantem calamum auerterunt: felicius tibi z supra uotum cũcta perueniãt. Quid tñ tã grãde facturũ esse te iudicas? ¶ Frã. Preclarum nempe rarũq; opus z egregiũ. ¶ Aug. No-

gũt: Primũ q̃ angustissimã etatẽ alij in quatuor: alij in sex particulas alij in plures etiã distribuũt. Ita rẽ minimã: ga q̃ztitate nõ licet: numero tẽptatis extẽdere: qd aũt sectio ista ꝓfert? Finge q̃slibet ptiũculas: oẽs in ictu oculi ꝓpe simul euanescunt. Nup eras genitus: modo formosissimus infans: iã iuuenis: iã vir: vide quanto vborum ipetu subtilissimus poeta lapsũ vite fugiẽtis expressit. Nec quicq̃ igit̃ laxare nitimini: qõ lex nãe otium parẽtis angustat. Scõm est q̃ inter iocos t falsa gaudia senescitis. Itaq̃ sicut Troianos qui supmam noctẽ iter talia traduxerũt: latuit: Dũ fatalis equ⁹ saltu sup ardua uenit Pergama: t armatũ peditẽ grauis attulit aluo: Sic uos senectutẽ que secum armatã t indomitã mortẽ affert: icustoditi corporis menia transcẽdẽtẽ nõ sentitis: nisi tũ demũ qñ dimissi per funẽ hostes inuadũt urbẽ: somno vino q̃ sepultã. Nõ minus eni uos t mole corpor t dulcedine rerũ tpaliũ sepulti estis: q̃ illos somno vinoq̃ sepeliuit Maro. Hinc Satyricus nõ inelegãter: Festinat: ait: decurrere uelox Flosculus anguste miserq̃ breuissima vite Portio duz bibimus: dũ serta vnguẽta puellas Poscimus: obrepit non ĩtellecta senect⁹. Hãc tu igit̃ (ut ad ꝓpositũ redeã) obrepẽtẽ tiã foribus insultãtẽ tẽptas excludere? Causaz nõ seruatis nature gradib⁹ añ diẽ festinas se: gratusq̃ tibi eẽ quisqs nõ senex occurrit: qui te infãtulũ vidisse testet: ꝑsertim si more cõis sermonis: id heri haud nudius terti⁹ sese vidisse cõtẽdat. Nec aduertis idẽ t decrepito cuilibet dici posse. Quis enim nõ heri: imo vo quis non hodie puer est? Nonagenarios pueros videmus: passiz de re b⁹ vilissimis altercãtes: pueriliaq̃ nũc ẽt sectãtes studia. Dies nẽpe fugiũt: corp⁹ defluit: aius nõ mutat̃: putrescãt licet oia ad maturitatẽ suã ille nõ puenit. Uerũ est qõ vulgo ferũt: aium vnũ corpora multa ꝓsumere: puritiã quidẽ fugit: sed ut ait Seneca puerilitas remanet: t tu mihi crede: nõ adeo ut tibi videris forsitã puer es: cũ maior parꝭ hoiuz hãc quã tu nũc degis etatẽ: nõ attigit. Pudeat ergo senẽ amatorem dici: pudeat esse tãdiu vulgi fabulã: t si te nec uerũ glorie decus allicit nec deterret ignominia: alieno tñ pudori vite tue mutatio succurrat. Etenim fame ꝓsulẽdũ ꝓprie ni fallor: t si ob aliud nil: saltẽ ut amici liberenr̃ ab ifamia mẽtiẽdi. Qõ cũ oibus ꝓuidendũ sit: tibi aliquãto diligẽtius: cui tãt⁹ de te loquẽtiũ ppl's absoluendus est. Magnus eniz labor est magne custodia fame. Hoc si Scipioni tuo truculẽtissimũ hostẽ ꝓsulentẽ facis: in Africe tue libris: patere nũc ex ore pij patris idẽ tibi ꝓsiliũ ꝓdesse: ineptias pueriles abijce adolescẽtie flãmas extingue. Noli semper cogitare qd fueris: quid sis aliqñ circũspice: neu tibi frustra ꝓpositũ speculũ arbitreris: memẽto qd in questionibus naturalib⁹ scriptũ est. Ad hoc enim inuẽta sunt specula: ut homo ipse se nosceret: Multi ex hoc consecuti sunt: primo quidẽ sui notitiam: deinde etiam consiliũ aliquod: Formosus ut vitaret infamiã: Deformis ut sciret virtutibus esse redimendum quod corpori deesset: Iuuenis ut sciret tps illud esse discendi t virilia aggrediendi: Senex ut carnis indecora deponeret t de morte aliqd cogitaret. ¶ Fran. Memini semp ex quo primuz legi: memoratu eni digna res est: sanũq̃ ꝓsiliũ. ¶ Au. Quid uel legisse uel meminisse prosuit? Excusabi lius erat ignorantie clypeũ posse pretendere: nõne enim pudet hec scienti: canos nil mutationis attulisse? ¶ Fran. Pudet: piget t penitet: sed ultra nõ ualeo: Scis aũt quid hic mihi solatij est q̃ illa me cũ senescit? ¶ Augu. Inhesit credo tibi uox Julie Cesaris augusti filie quã cum genitor argueret q̃ nõ grauis sibi cõuersatio esset ut Liuie: illa patris monitis illusit facetissimo responso: t hi mecuz inquit senescent. Sed queso nũquid honestius iudicas: si iam senior anum illã ardeas: q̃z si adolescentulam amares? Immo vo eo fedius: quo amandi minor est materia. Pudeat ergo animũ nunq̃ mutari cũ corpus mutetur assidue: t hoc est qõ de pudore dicẽdũ tps obtulerat: Ceterũ quia ut Cicero ni placet: ualde est absonũ: cũ in locũ rõnis pudor succedit ab ipso fonte remedioruz: id est ab ipsa ratione auxiliũ imploremus: Idq̃ intenta cogitatio prestabit: quã ex trib⁹ animũ ab amore deterrentib⁹ ultimã collocaui. Hũc aũt ad illã arcẽ te uocari noueris: in qua sola tutus esse potes ab incursibus passionũ: t per quam homo diceris. Cogita igit̃ in primis animi nobilitatẽ: que tãta est: ut si de ea uelim disserere: mihi liber integer reterendus sit. Cogita fragilitatẽ simul ac feditatẽ corporum de qua nõ minus copiosa materia est. Cogita breuitatẽ vite: de qua magnoz hoium libri extãt. Cogita fugam temporis: quã nemo est qui uerbis equare possit. Cogita mortẽ certissimã: atq̃ horaz mortis ambiguã: omni tẽpore: omnibus locis impẽdentẽ. Cogita in hoc vno falli homines: q̃ differẽdũ putãt quod differri nõ põt: Nemo eni tã suuipsius immemor est: qn interrogatus: se qñq̃ moriturũ eẽ respõdeat. Itaq̃ ne te spes vite longioris ludat: obsecro que innumerabiles circũuenit: qn poti⁹ uelut ex celesti quodã oraculo ꝓlatũ carmẽ amplectere Dẽm crede diẽ tibi deluisse supremũ. Quid eni aut supremius est aut ꝓfecto supmo ꝓximius ois qui mortalib⁹ illuxit dies? Ad hec t illõ cogita q̃ turpe sit digito mõstrari t in vulgi fabulã esse conuersum. Cogita quãtũ ꝓfessio tua discordet a morib⁹. Cogita quãtum illa tibi nocuerit animo: corpori: fortune. Cogita q̃ multa propter illam nulla utilitate perpessus es. Cogita quotiẽs illusus quotiẽs ptẽptus: quotiẽs neglectus sis. Cogita q̃ blãditias in uẽtũ effuderis: quot lamẽta: quot lachrymas. Cogita illi⁹: inter hec altũ sepe ingratũq̃ superciliũ. Et si quid humanius: q̃ id breue auraq̃ mobilius estiua. Cogita quantũ tu fame illius addideris: quantuz vite tue illa subtraxerit: quãtum ue tu de illius noie sollicitus: quãtum illa de statu tuo semp negligẽs fuerit. Cogita quantum per illã ab amore dei elõgatus: in quãtas miserias corruisti: q̃s sciens sileo: ne arguar a quoq̃ siqs forte aurem in hos sermones nr̃os intulerit. Cogita q̃ multe occupationes te vndiq̃ circumstẽt: quibus utilius t honestius incumberes. Cogita q̃ multa iter manus tuas inexpleta sunt opera: quibus ius suum reddere multo equius foret: nec tam iniquis portionibus hoc breui punctum temporis partiri. Postremo qd est qõ tã ardẽter expetis: Uex hoc acriter viriliterq̃ cogitandum est: ne fugiendo forsitan artius illigeris: qõ multis sepe contingit dũ exterioris forme dulcedo per angustas: nescio q̃s rimulas subit: t malis remedijs alitur. Pauci eni sunt ex quo semel vir⁹ illõ illecebrose voluptaz im-

atq; hoc modo propagandi late nois preripit facultatē. Sed hec tibi fabulosa sunt: fabulosa quoq; sunt oia que de te mihi pmiseram: nulli enim fere me notiora hec rebar esse q̄; tibi. Nepe ut omittā Ciceronis & Maronis disciplinas ceteraq; physica uel poetica qbus hac de re instructissim⁹ videbaris: scieba te nuper in Africa tua hāc ipsam sententiā preclaris uersib⁹ descripsisse: ubi dixisti: Angustis artatus sum finibus orbis insula parua sita est: cuius q̄; flexibus ambit Oceanus. Aliaq; de inceps addidisti: que si falsa putabas: miror ut ea per te tam cōstanter asserta sunt. Quid nūc de fame mortalium breuitate deq; tpalibus angustijs loquar: cū sciś quor uetustissima memoria est eternitati collata: q̄; breuis q̄; q; recēs sit. Non ego te ad opiniones illas ueterum reuoco: qui crebra terris incendia diluniaq; denūciant: quib⁹ & Platonicus Timeus & Ciceronianus reipublice sextus liber refertus est. Ea enim quanq; multis ꝓbabilia videantur: uere tamē religioni: cui initiat⁹ es: alie na sunt ꝓfecto: ac preter hec q̄; multa sunt que diuturnitatem (ne dicā eternitatez) nois impediunt. Mors in primis hoium illorum: quibus cuz vita transacta est obliuioq; naturale senectutis maluz: Semper quoq; succrescens nouoruz laus hoium qui flore suo non nihil interdū ueterib⁹ titulis derogat: quantūq; maiores deprimit: tantū ipsa sibi videtur assurgere. Huc accedit inuidia: que gloriosa molientes absq; intermissione pſequitur. Accedit odium ueritatis & inuisa plebi⁹ ingeniosorum vita. Adde iudiciorum vulgariuz inconstantiam: Adde ruinas sepulchrorū: ad que discutienda ualent sterilis mala robora ficus: ut Juuenalis ait: Quam non ineleganter in africa tua secundā morem uocas. Atq; ut in eisdē te hic uerbis alloquar quibus tu illic alium loqui facis: Occidet & bustū tituluſq; in marmore sectus: Occidet: hinc mortē patieris nate secundam. En preclara & immortalis gloria que saxi vnius mutatur impulsu. Adde librorum interitum: quibus uel ꝓprijs uel alienis manibus uestrum nomen insertum est: qui licet eo serior videatur quo viuacior est liberoruz q̄; sepulcrorum memoria: tū ineuitabilis casus est ꝓpter innumerabiles pestes natura fortuneq; pariter: quibus ut cetera: sic & libri subiacēt: que si cuncta cessarent: senium suuz suaq; illis mortalitas annexa est Mortalia nāq; Esse decet quecunq; labor mortalis inani edidit ingenio: ut tuis potissimū vbis: tuus tam puerilis error conuincatur. Quid ergo ad hec ingerere tibi nō desinā vsiculos tuos? Libris equidem morientibus ipse Occumbens: etiam sic mors tibi tertia restat. Habes de gloria iudicium meum: pluribus certe q̄; me uel te decuit vbis explicituz: paucioribus vo q̄; rei qualitas exigebat: nisi forte nunc etiā fabulosa tibi hec oia videntur.

¶ Fran. Minime quidem: neq; mihi morte fabularum affecerunt animum: gnimmo ueteris abijcendi nouum desiderium iniecerūt: Q̄uis enim ferme omnia iam p̄dem nota mihi forēt: auditaq; sepius: qm̄ ut Terentius noster ait: nullum est iaz dictum qō non sit dictum prius: tamen & nerborum dignitas & narrationis series & loquētis auctoritas multum ualet. Ceterum de hac re sentētiaz tuam ultimaz audire uelim: iubeas ne ut omissis studijs meis oibus inglorius degam: an vo medium aliquod tibi sit consiliū? ¶ Augu. Ut inglori⁹ degas nunq; cōsulam: at ne glorie studium vtuti preferas identidem admonebo. Hosti enim gloriam uelut vmbram quandam esse virtutis. Itaq; sicut apud uos impossibile est corpus vmbram sole fere uēte nō reddere: sic fieri non pōt: virtutez ubilibet radiāte deo gloriam nō parere. Quisquis igiť uera gloriam tollit: virtutem ipsaz sustulerit necesse est: qua sublata relinquiť vita hoiuz nuda: & mutis animantibus simillima: Uocantēq; sequi preceps appetituz: qui vnus beluis amor est. Hec igitur tibi seruāda lex erit: virtutem cole: gloriam neglige. Illam tamen interea (qō de. M. Catone legitur) quo min⁹ appetes: magis assequeriś. Nonduz possim mihi temperare: quo minus tecū tuis agam testimonijs. Illa uel inuitum: fugias licet: illa sequeť. Agnoscis ne uersiculum: tuus est: Insanus profecto videať qui die medio per solis ardorem ut vmbram cernerēt ostenderetq; alijs: cuz labore discurret: atq; nihilo sanior est qui iter estus vite multo cum labore circūfertur: ut gloriam suā late diffundat. Quid ergo eat ille ut terminū tene at euntē cum vmbra ꝓsequitur? Agat iste ut virtutem apprehēdat: agētez gl'ia nō deserit: Et hec de ea que uere vtutis comes est: Illa vo que captatur ex alijs: siue corporis siue ingenij artib⁹: quas humana curiositas innumerabiles facit: nec glorie cognomine digna est. Itaq; tu qui cōscribēdis libris etate ista pſertim: tātis te laborib⁹ maceras (pace tua dixerim) ꝓcul erras: oblit⁹ enim tuarū: alienis rebus totū incūbis. Ita sub inani spe glorie: breuissimū hoc vite tps te nō sinie dilabi. ¶ Frā. Quid faciaz igiť: labores ne meos iterruptos deseram? an accelerare ꝓsultius est: atq; illis (si de⁹ annuat) sūmam manū iponere: qbus curis exut⁹ expeditior ad maiora ꝓficiscar: tātum enim actū sumptuosum op⁹ vix possum equanimiter medio calle deserere. ¶ Aug. Quo pede claudices agnosco: teip; derelinquere mauis q̄; libellos tuos: Ego tū officiū meuz pagam q̄; feliciter: tu videris ac certe fideliter. Abijce ingētes historiarum sarcinas: satis romane res geste & suapte fama & alioꝝ ingenijs illustrate ſūt. Dimitte Africam eāq; possessorib⁹ suis linque: nec Scipioni tuo nec tibi gloriam cumulabis. Ille alti⁹ nequit extolli: tu post eum obliquo calle niteris. Dis igiť posthabitis te tādem tibi restitue: atq; ut vnde uenim⁹ reuertamur. Incipe tecum de morte cogitare: cui sensim & nescius approprinquas: rescisse uelis: tenebriscq; discussiś in illam ocurrat: qcquid uel oculis uel animo cogitātis occurrit: ad hoc vnum refer: celum: terra: maria mutaňť: quid homo fragilissimum animal sperare pōt? Uicissitudo tēporuz suos cursus recursusq; pagit nunq; pmanēś: si tu posse pmanere putas: falleris. At ut elegāter ait Flaccus: Dāna tamen celeres reparant celestia lune Nos ubi decidimus. Quotiens igitur floribus uernis estiuaz segetem: quotiens estiuis salubris autumni temperiem: quotiens autūni vindemijs hybernā successisse niuē vides: dic tecū ita: pretereūt: sed sepi⁹ reuersura: ego autem irreditur⁹ abeo. Quotieńs urgente ad occasum sole vmbras montium crescere conspicis: dic nunc vita fugiente: vmbra mortis extenditur. Iste tamen sol cras idem aderit: hic autē mihi dies irreparabiliter effluxit. Quis

m

n

lo nimis obluctari: preclarum opus concedat. At quāto preclarioris impedimentuz si cognosceres: qō cupis horreres: Hoc enim dicere ausim: uel in primis aium tuum ab oibus melioribus curis abstrahit. Adde q hocipsuz pclarum: nec late patet: nec in lōgum porrigit: locorūqz ac tempoꝝ angustijs coartat. C Frā. Intelligo istā ueterē z tritam iam inter pbos fabellam: terrā oēm pūcti uni⁹ exigui instar esse: aium unum infinitis annoꝝ milibus constare: famam ꝝ o hoium nec pūctuz iplere nec aium: ceteraqz huius generis qbus ab amore glorie aios coartātur: Sed queso si qd habeas ualidius pfer: hec oia relatu magis speciosa q̄ efficacia suz exptus: Neqz enim de⁹ fieri cogito: q uel eternitatē habeam: uel celū terrasqz cōplectar: humana mihi satis est gloria: ad illā suspiro z mortalis nō nisi mortalia concupisco. C Aug. O te si uera memoras infelicē: si non cupis imortalia: si eterna nō respicis tot⁹ es terrenus: actuz est de reb⁹ tuis: spei nihil est reliquū. C Frā. Auertat de⁹ hāc insaniam: semp eternitaꝝ me amore cōflagrasse: testis est mihi curaꝝ mearum mēs cōscia. Sed hec dixi uel si forsitan lapsus sum: hoc dicere uolebā: mortalib⁹ utar pro mortalib⁹: nec imodico uastoqz deriderio nature rerū vim afferre molior. Itaqz gloriaz humanā sic expeto: ut sciā z me z illā esse mortales. C Aug. Ut hoc prudēter: sic illō insulsissime: q ppter auaram inanē: iāqz ut ipse asseris pituraz semp māsura destituis. C Frā. Haud eqdem destituo: sed fortassis differo. C Aug. At q̄ periculosa dilatio est in tāta dubij celeritate tpis: tātaqz vite fuga. Ad hoc uelim mihi rīdeas: si ab eo forte qui solus vite mortisqz methā statuit: vn⁹ dūtaxat pfixus hodie foret ānnus iteger viuēdi idqz tibi sine ulla dubitatione cōstaret: q̄lis esse incipes hui⁹ anni tpis dispēsator. C Frā. Eqdem parcissim⁹ ac diligētissimus sūmoqz studio puiderem: neqd nisi serijs ipenderet: virqz aliquē tam uesanū insolentēqz reor: qui nō idem rūsurus sit. C Aug. Respō sum pbo: Sed stuporē quē mihi furor hoium parit in hac re: nō modo meus sed nec oiuz qui vnq̄ eloquentie studuerūt stilus explicet: oium licet in hoc vnū ingenia laboresqz cōueniāt: citra vo facū dia fessa subsistet. C Frā. Que tāte admirationis rō est? C Aug. Quia rerū certarū auarissimi estis incertarum pdigi: cui⁹ cōtrariū nisi prorsus insani retis esse debuerat: Profecto enim anni spatium: z breuissimū sit: ab eo tñ qui nec fallit nec fallitur pmissum: z in ptes distributū licētius spargi poterat: extremis piculis ad saluū psilia reseruatis. Illa oium inexecrabilis z horrēda demētia q nescitis utrunqz supremis necessitatib⁹ suffectuꝝ sit: in ridiculas uanitates ceu supabundet effundere qui annū habet ad videndum: certū quoddā habet ille sed modicū: qui vo sub ambiguo mortis imperio est (sub quo quidē oēs degitis mortales) nec anni nec lucis: deniqz nec bore integre cert⁹ est. An num victuro sex licet mensib⁹ emēsis: adhuc semestre supest spatiū: Tibi vo si hic pdix dies: qs spōsor est crastini? Uerba sint Ciceronis: moriēdū eē certū est: z hocipm incertū an hec eadē die: nec est aliqs adeo iuuenis: cui cōpertū sit: se usqz ad uesperā esse victurū. Quero igit ex te: quero itidem ex cūctis mortalib⁹ qui uēturis inhiātes: pītia nō curaꝝ: qs scit an adijciāt hodierne crastine vite tē pora dij supi. C Frā. Nullus pfecto: ut pro meipo z pro cunctis rīdeaz: sed spamus annū saltē: quē nemo tā senex est ut nō supesse sibi speret: qō Cicero ni placet. C Aug. At ut eidē videt: nō modo senuz sed adolescētiū quoqz spes stulta est: sibi pro certa incerta pmittētium. Sed detur qō oino ipossibile est: z amplū simul z certū vite spatium contigisse: quāta tibi videt amētia meliores annos atqz optimas eui ptes: uel in placēdo oculis alienis: uel in auribus hoium demulcēdis expēdere? Deterrimas autem atqz ultimas pene ad nil utiles viuēdiqz simul z finē z fastidiū allaturas: deo tibiqz reseruare: ut aie tue libertas extrema oium cura sit: certo q̄uis in tpe: nōne tibi ordo trāsuersus videt meliora postponere? C Frā. Est aūt aliq̄ ppositi mei rō. Eam enim quā hic spare licet gl'iaz: hic quoqz manēti q̄rēdaz esse psuadeo ipe mihi. Illa maiore in celo fruēdū erit: quo qui puenerit hāc terrenaz ne cogitare qdem uelit. Itaqz istum esse ordinē ut mortaliū rex inter mortales pma sit cura: trāsitorijs eterna succedāt: q ex his ad illa sit ordinatissimus pgressus: inde aūt regressus ad ista nō pateat. C Aug. Stultissime homūcio: sic igit qcqd uoluptatū celū habet aut tellus: z utrobiqz ad nutū fluentes ac felicissimos tibi fingis euētus: At mille hoium mille z totidē spes ista fefellit: Innumerabiles aias orco demersit dū enim altey pedes in terra tenere putant: altey in celo neqz hic psistere neqz illuc ascendere potuerūt: Itaqz miserabiliter lapsi sunt: subitoqz illos uel in ipo etaꝝ flore: uel in medio reruz apparatu uegetabilis aura destituit. Et hoc tibi qō tā m'tis cōtigit cōtingere posse nō cogitas. Heu si forte interim (quā de⁹ pbibeat ruinā) multa molīes patereris: quāt⁹ dolor quātusqz pudor z q̄ sera pnia q in diuersa distract⁹ euanuisses in singul'. C Frā. Misereat altissim⁹ ne ista cōtingāt. C Aug. Mīs'cordia diuina liberet: q̄uis humanā tñ nō excusat insaniā: Nolo aūt de misericordia nimiū spes. Sicut eni desperantes odit deus: sic incōsulte spantes irridet. Illud eqdē ex ore tuo auditū esse doleo: pbor in hac re uterē ut ais fabellā posse contēni: ea ne q̄so fabula est que geometricis demonstrationib⁹ terre toti⁹ designat angustias: ac Cretā quā lōgiusculā lz insulā esse pfirmat: An ea que asserit ex oi terra qñqz distincta: ita uocēt çonis maximā illā mediāqz solis ardoribus: duas aūt dextera leuaqz iportunis frigorib⁹ perpetuaqz glacie oppressas: habitaculū hoib⁹ nō pstare: duas reliqs iter mediā z extremam icoli? An ea que biptite hui⁹ habitabilis alterā ptē: obijce magni maris iaccessibilē uobis sub pedib⁹ uīs locat: quā utrū hoies teneāt: scis q̄sta dissensio inter doctissimos hoies olim sit. Ego aūt qd sentirē absolui in libro de ciuitate dei quos te legisse non dubito. Alterā vo uel totā uobis ingt habitabilē: uel ut qbusdā placet in duas ptes subdiuidēs vnā usib⁹ uestris attribuit: aliam septentrionalis oceani reflexibus circūcludit atqz aditū intercidit. An ea que hancipsam uobis habitabilem quātulacunqz sit freto paludibusqz ac siluosis arenosisqz z desertis locis imminuit peneqz ad nihilum redigit: hoc telluris exiguū in quo tantope supbiꝝ? An ea forte que in hoc ad extremum artatoqz habitaculi uīi situ diuersos viuēdi mores: aduersusqz religiōnū rit⁹: dissonas liguas dissimilesqz habit⁹ edocet:

¶ Franciſci Petrarche poete oratoriſq; clariſſimi: Dialogus primus: in quo de uera ſapientia diſputatur: Feliciter icipit. Collocutores ſunt Idiota ⁊ Orator.

A Onuenit pauper quidaꝫ idiota ditiſſimũ oratorez in foro romano: quem facete ſurrideſ ſic allocutus eſt. ¶ Idiota: Miror de faſtu tuo: q; tu licet continua lectione defatigeris innumerabiles libros lectitando: nonduꝫ tamen ad humilitatem ductus ſis. Hoc certe ex eo: quia ſciẽtia huius mundi: in qua te ceteris prꝛecellere putas ſtultitia quedam eſt apud deum: ⁊ hec inflat: Ex qua inflatione tumida oritur ſuperbia: que natione celeſtis: ſemp in altuꝫ nititur ut grauius cadat: uera autez ſcia humiliat: que nulla inflatione grauefacta in altum non caſura uolat. Optarem igitur ut ad illam te conferres: quoniaꝫ ibi eſt theſaurus letitie. ¶ Orator. Que eſt hec prꝛeſumptio tua pauper Idiota ⁊ penitus ignorans: ut ſic paruifacias ſtudium litterarũ: ſine quo nemo prꝛficit? ¶ Idiota. Non eſt magne Orator prꝛeſumptio que me ſilere non ſinit: ſed charitas: Nam video te deditum ad querendum ſapientiã multo caſſo labore: a quo te reuocare ſi poſſem deſidero: ita ut ⁊ tu errorem perpenderes: puto cõtrito laqueo te euaſiſſe gauderes. Traxit te opinio auctoritaſ: ut ſis quaſi equus naturaliter liber: ſed arte capiſtro alligatus prꝛeſepi: nõ aliud comedit niſi quod tibi miniſtratur. ¶ Orator. Si non in libris ſapiẽtum eſt ſapientie pabulum: ubi tunc eſt? ¶ Idiota. Non dico ibi non eſſe: ſed dico naturale ibi nõ reperiri: Qui enim prꝛimo ſe ad ſcribendum de ſapientia contulerunt: non de librorum pabulo qui nondum erant: incrementa receperunt: ſed naturali alimento in uiros perfectos euadebant: Et hi ceteros qui ex libris ſe putant prꝛofeciſſe: longe ſapiẽtia antecedunt. ¶ Orator. Quis forte ſine litterarum ſtudio aliqua ſciri poſſunt: tamen res difficiles ⁊ grandes nequaq;: cum ſcientie creuerint per additamenta. ¶ Idiota. Hoc eſt quod aiebam: ſcilicet te duci auctoritate ⁊ decipi. Scripſit aliquis uerbum illud cui credis: Ego autez tibi dico q; ſapientia foris clamitat in plateis: ⁊ eſt clamor eius: quoniaꝫ ipſa habitat in altiſſimis. ¶ Orator. Sapientiaꝫ attamen ſtudio ac librorum lectitatione conſecut⁹ ſum. ¶ Idiota. Rem magnã: ſi uera eẽt: ⁊ inſeparabilem a uirtute: Crede autem mihi: nũq; ſi uere ſapiẽs eſſes: hoc diceres: Sapiens enim q;tum eſt quod ſibi deſit intelligit: non gloriaꝫ itaq; ſed ſuſpirat. ¶ Orator. Sapientem me prꝛfiteor. ¶ Idiota. Bene irent res ſi tot eſſent ſapientes: quot ſapientie prꝛofeſſores. Hũc illud perdifficile eſt: hoc vo facillimum. ¶ Orator. Studio ad ſapientiam perueni. ¶ Idiota. Utiq; ſic ad illam peruenitur: ſed an tu perueneris recogita: Nõ eſt enim res ſtudij breuis egens aliquot annoꝝ ut reliquie artes: tota uel lõgiſſima op⁹ eſt uita. Sigs: ut aiunt: tota die currens peruenit ad ueſperaꝫ: ſatis eſt. Notum eſt illud Platonis: ut alia multa: prꝛeclariſſimum: quod tuo Ciceroni placet ⁊ mihi: Beatum cui etiam in ſenectute contigerit ut ſapiẽ tiam ueraſq; opiniones aſſequi poſſit. Has tu an calle medio obuias habueris miror: an neſcio quo pennato equo uectus ante tempuſ attigeris: incertum: qui tam cito ſapiens euaſiſti. ¶ Orator. Sapientie perfectionem celitus accepi: Eſt enim ſapientia donum: omne autem donum deſurſum eſt a patre luminum. ¶ Idiota. Eſt fateor celeſte donũ ſapientia: Sed magnus certe uir erat: ⁊ dei amicus Paulus: qui non ut tu de ſapiẽtia: ſed potius hoc modo aiebat: Non q; iam acceperim aut prꝛfectus ſim. ¶ Orator. Sapientiam cupida mẽte cõprehendi. ¶ Idiota. Ut pecunie rerumq; multaꝫ mala: ſic ſapiẽtie cupiditas bona eſt: Sed an tu tãte rei capax ſis videto. Certe ille idem de quo modo memini: Paulus apoſtolus: Ego me inquit non arbitror comprꝛehendiſſe. Et ille quoq; permagnus erat qui cum deo de ſeipſo loquens aiebat: Imprꝛfectum meuꝫ viderunt oculi tui. Hoc eſt prꝛoprium ſapientis imperfectuꝫ ſuum noſſe ac fateri. ¶ Orator. Sapiens dicor. ¶ Idiota. Nõ tue: neq; aliene uoces vnq; ſapientez fecerunt: ſed res ipſa. ¶ Orator. Sapiens vulgo dicor. ¶ Idio. Vulgus inſanos ſapiẽtes: ⁊ ſapiẽtes inſanos iure ſuo dicere ſolet: quod eſt ut falſa prꝛo ueris: ⁊ uera prꝛo falſis habeat. Nihil eſt a ueritate remot⁹: q; vulgaris opinio. ¶ Orator. Omnes me prꝛedicant ſapientem. ¶ Idiota. Ad famaꝫ fortaſſe aliquid: ad ſapientiam nil omnino. Sentio autem ſuperſcriptionibus inniteri litterarum: quibus nihil eſt liberalius: non ſatis eſt facere ſapientes qui non ſunt: ſed egregios ⁊ inſignes faciunt ⁊ reverendos ſereniſſimos inſuper ⁊ illuſtres: ut iam ſimplex ſapientie titulus ſit pudori: qui q;paucis tamen conueniat: ſtupor eſt. Vis autem noſſe q; ſis ſapiens: Uerte oculos retro: Recordare quotiẽs in hoc vite curſu ceſpitaueris: quotiens offenſo pede ceciderís: quot pudẽda: quot dolenda: quot penitenda commiſeris: tunc ſi audes dicito ſapientẽ: credo autem non audebis. ¶ Orator. Scio me ſapientem. ¶ Idiota. Litterarum forte vis dicere: Sũt enim plane litterati aliqui: licet pauci: ſapientes autẽ pene nulli. Aliud eſt ſapienter loqui: aliud ſapienter viuere: aliud dici: aliud eſſe ſapientẽ. Fuere qui dicerent ſapiẽtem nullum. Id q; ueruꝫ falſum ue ſit: non diſputo: Certe nimis prꝛerupta eſt ſententia: ⁊ ad deſperationem prꝛona: ⁊ ſtudio aduerſa ſapientie. Hebrei ſapientem Salomonẽ ſuum prꝛedicant: qui q; ſapiens eſſet: turba coniugum pellicumq; teſtatur: multoq; magis dijs alienis cultus exhibitus. ¶ Ora. At Romani ſapientem Lelium ⁊ Catonem habuere: Hrecia ipſa dũ floruit ſeptez habuiſſe dicitur ſapientes. ¶ Idio. Hec de antiquis ſapiẽtibus: Felicior etas noſtra: quenon vnum duos ue: aut ſeptem: ſed in ſinguliſ urbibus ceu pecudum greges numerat ſapiẽtes. Nec mirum ſane multos eſſe: qui tam facile fiant: Uenit iuuenis ſtultus ad templum doctoris inſigna recepturus: prꝛeceptores illum ſui celebrant ſeu amore ſeu errore: tumet ille: vulgus ſtupet: applaudũt affines ⁊ amici. Ipſe iuſſus cathedrã ſcãdit cũcta iam ex alto deſpiciens: ⁊ neſcio quid confuſuꝫ murmurãs: Tũc maiores certatim ceu diuina locutũ laudib⁹ ad celũ tollũt: tinniũt interim cãpane: ſtrepũt tube: uolant anuli: figunt oſcula: uertici rotũdus ac magiſtralis bonnetus apponitur.

pulcherrima spectacula serene noctis enumeret? que sicut male agentibus peroppoꝛtuna: sic bene agentibꝰ deuotissima pars temporis est. Q̃obrē non securius q̃ magister Phrygie classis:neq; eni tutius fretum nauigas media nocte consurgens. Sydera cuncta nota tacito labẽtia celo:que dum ad occidentem festinare circumspicis:scito te cum illis impelli:nullamq; nisi in eo qui non mouetur: quicq; occasum nescit:superesse fiduciam subsisten di. Ad hec dum occurrunt quos modo pueros vidisti ascendentes etatũ gradibus:recoꝛdare te in terim alio calle descendere:eoq; celerius quo ꝓm naturam:sic omnium grauium casus uetusta cernenti menia succurrat:in primis ubi sunt:quorum illa congesserunt manus recentia tuenti: ubi mox futuri sunt. Jdẽ de arboribus:ex quaruꝫ ramis se pe fructum non legat ipse qui coluit ac plantauit. Jn multis enim obseruatum est illud Heoꝛgicuꝫ: Tarda uenit seris futura nepotibus vmbꝛa. Flumina uelocissima miranti semperꝫne te ad alienos euocem: uersiculus quidem tuus in ꝓmptu sit: Flumina nulla quidez cursu leuiore fluunt q̃ Tẽpus abit vite. Hec te uallat dierũ pluralitas ꝛ etatis operosa distinctio. Tota hominum vita quantũlibet intendatur:diei vnius instar habet: eiusq; vir integri: Crebꝛo ante oculos reuoca Aristoteli cam quandam similitudinem:quam animaduerti admodum tibi placere:virq; vnq̃ sine graui mentis ipulsu legi solere uel audiri:q̃ clariori eloquio ꝛ ad persuadenduꝫ aptiori: Jn Tusculano quidẽ a Cicerone relatã inuenies:ait his uerbis aut ꝓfecto similibꝰ:neq; enim libꝛi nũc illius copia est: Apud Hypanim inquit fluuium:qui ab Europe parte in pontuꝫ influit:bestiolas quasdã nasci scribit Aristoteles:que vnum diem viuant:que orien te sole moritur:iuuenis moritur:que ẏo sub meridie iam etate pꝛofectioꝛ:atq; sole occidente senex abit:eoq; magis si solstitiali die: Confer vniuersaꝫ etatem nostram:sin eadem ꝓpemodum bꝛeuita te reperiantur. Hec ille. Que quidez assertio meo iudicio tam uera est:ut ex ore philosophoruꝫ iam pꝛidem in vulgus effusa sit. Nunquid eniꝫ rudes etiam ꝛ ignaros homines in quotidiani sermonis usum deduxisse vides:ut puerum aspicientes dicant:huic sol oritur:virum autem:hic meridiem attingit:hic nonam:senem vo decrepitum:ad uesperam atq; ad solis occasuꝫ iste peruenit. Hec igitur fili charissime tecuꝫ uolue:ꝛ si qua huius generiꝭ occurrunt alia:que multa esse non dubito:sed hec erant que ex tempore sese obtulerunt. Unum pꝛeterea obsecro:sepulchꝛa ueterũ sed eoruꝫ qui tectũ virerũt diligẽtius cõtẽplare:certus eãdem tibi se dẽ ac pennez aulã fore pꝛeparatã. Tẽdimus huc oẽs:hec est domus ultima. Tu quoq; qui nũc eta te ultima florida superbis:alios calcas: mox ipse calcaberis. Hec cogita:hec diebus ac noctibꝰ meditare:non solum ut hominem sobꝛium ac nature sue memoreꝫ:sed ut philosophuꝫ decet:atq; ita teneas:intelligi debere quod scribitur. Tota philosophoꝝ vita commendatio moꝛtis est. Jsta inq̃ cogitatio docebit te moꝛtalia facta contemnere:aliã q̃ viuendi viam quaꝫ arripias monstrabit. Jnterrogabis autem que naꝫ hec via est seu quibꝰ adeũda tramitibus. Respondebo tibi longis monitionibus te non egere. Audi modo uocantem iugiter hoꝛtantemq; spiritum ꝛ dicentem: Hoc iter est in patriam. Scis que ille tibi suggerit: quas vias ꝛ que deuia:qd sequẽdum vitãdum ue pꝛonunciet. Illi parere si saluum te uel liberum esse cupis:non longis deliberationibus opus est:factũ exigit:natura periculi hostis instat a tergo:ꝛ in faciez insultat:parietes tremũt in quibus obsessus es:nõ est ulteriꝰ hesitandũ. Quid tibi pꝛodest dulciter alijs canere si te ipse non audis? Finem faciam: effuge scopulos:eripe te in tutum. Sequere impetũ animi:qui cum sit turpis ad reliqua honesta pulcherrimus est. ¶ Fran. Utinam hec mihi ab initio dixisses:pꝛiusq; his animum studijs addixissem.

¶ Aug. Dixi egdez sepe ꝛ in ipsis pꝛimoꝛdijs ubi te calamum arripuisse vidi: pꝛefatus sum: q̃ vita bꝛeuis ꝛ incerta:q̃ lõgus ꝛ certus laboꝛ:q̃ opus grãde:q̃ fructus exiguus foret:Sed aures tuas obstruxerant populoꝝ uoces:quas odisse simul ꝛ secutũ esse te stupeo. Ceterũ q̃ satis multa cõtuli mus:queso si quid ex me gratum accepisti:ne patiaris situ desidiaq; marcescere:Si qd autez aspeꝛius:ne molestе feras. ¶ Frã. Ego ẏo tibi tũ pꝛo alijs multis:cum pꝛo hoc triduano colloquio magnaꝭ gr̃as ago:qm̃ ꝛ caligãtia lumina deterſisti:ꝛ dẽsam circũfusi erroris nebulam discussisti: Huic aũt quas refero grates:que multiloquio non grauata:uel que nos ad exituꝫ expectauit? que si usq̃ faciẽ auertisset:operti tenebꝛis per deuia uagaremur:solidũq; nihil uel tua cõtineret oꝛo uel intellectus meus exciperet. Nũc vo qm̃ sedes uestra celum est mihi aũt terrena nõdũ finitur habitatio: que quoꝛsum duratura sit nescio:ꝛ in hoc pendeo anxius ut vides:obsecro ne me(licet magnis tractibus distantẽ)deseratis. Sine te enim pater optime:vita mea inamena est:sine hac autez nulla foret. ¶ Aug. Impetratũ puta:modo teipm nõ deseras:aliogn iure optimo desereris ab omnibus. ¶ Frã. Adero mihi ipse quantum potero:ꝛ sparsa aie fragmẽta recolligã:moraboꝛq; mecuꝫ sedulo:sane nunc lz dum logmur:multa me magnaq; q̃uis adhuc moꝛtalia negocia expectant. ¶ Aug. Maius foꝛtasse vulgo aliqd videt:ac certe utiliuꝭ nihil est:nihilq; q̃ possit fructuosius cogitari: Relique enim cogitationes possunt esse superuacue: has aũt semp necessarias:ieuitabilis ꝓbat exitus. ¶ Fran. Fateoꝛ:neq; aliã ob caũm ꝓpero nunc tã studiosus ad reliqua: nisi ut illis explicitis ad hec redeã:non ignarus(ut pauloante dicebas) multo mihi futurũ esse securius studiũ hoc vnuꝫ sectari: ꝛ deuijs ꝓtermissis:rectũ callem salutis appꝛehẽdere:Sed desideriũ frenare nõ ualeo. ¶ Aug. In antiquã litem relabimur:uolũtatem ipotentiã uocas:sed sic eat q̃ aliter esse non põt: Supplexq; deũ oroꝛ:ut euntem comitemur:gressusq; (licet uagos)in tutũ iubeat puenire. ¶ Fran. Outinaꝫ id mihi contingat qõ p̃caris:ꝛ ut duce deo iteger ex tot anfractibus euadã:ꝛ dum uocantem sequoꝛ: non excitem ipse puluerem in oculos meos:subsidiãtq; fluctus animi:sileat mundus ꝛ foꝛtuna nõ obstrepat.

¶ Francisci Petrarche poete Oratoriſq; Clarissimi: Liber qui Secretũ inscribitur: Jn quo de contemptu mundi colloquio triuꝫ dieꝝ disputatur: Explicit.

vita sic dies studet agere transitorios: ut in futura dies eternitatis inueniat. Stude igitur o homo si sapiẽs esse desideras: saltem letaliter nõ peccare. Al uenialib⁹ enim: cum septies in die cadat iustus: qs põt oĩno continere? Q̃ó si peccaueris oĩonib⁹: holocaustis: lachrymis atq; elemosynis tuaz quo ad potes iustitiam redime: Ait enim in ecclĩastico Salomõ: Fili peccasti: nõ adijcias iterum: sed de pstinis depcare ut tibi dimittant. Sed hoc vnum est q̃ te virib⁹ tos fugẽ admoneo: pcrastinatio sci licet emẽdationis t pnie. Dico enim tibi q̃ de⁹ qui peccãti ueniam spopõdit: peccãti diez crastinũ nõ pmisit: Testis est tuus in tragedijs Seneca ita di cẽs: Nemo tam diuos habuit fauẽtes crastinũ ut posset sibi polliceri. Deus enim licet ueniam ut di xi penitẽti promiserit: non tamen promisit ei dare uoluntatem penitendi sicut nec uoluntatem pec candi dedit. Immittit nanq; diabolus longio ris vite securitatem: ut inferat perditionem. Nec diuizerare est possibile q̃tos hec ianis spei fallax vmbra deceperit. Audi q̃ pulchre ait Hzegorius: De⁹ quos diu ut cõuertant expectat: nõ cõuersos duri⁹ damnat. Audi etiam si vis Augustinum su pra Joãnem angelica potius q̃ humana uerba re sonãtem: Intẽdant inquit qui amant in dño man suetudinem: t timeãt ueritatem. Etenim dulcis t rectus dominus. Amas q̃ dulcis est: time q̃ rect⁹ est. Tanq̃ mansuetus dixi: tacui: sed tanq̃ iu stus nunqd semp tacebo? Misericors t miserator dñs: Ita plane. Adhuc adde lõganimis: adde ad huc t multũ misericors: sed time q̃ est in nouissi mo t uerax. Mãsuetus dñs: longanimis dñs: mi sericors dñs: sed t iustus dñs t uerax dñs. Largi tur tibi spatium correctionis: sed tu plus amas di lationem q̃ emendationez. Malus fuisti heri: ho die bonus esto: Et hodiernuz diem in malitia per egisti: uel cras mutare. Semp expectas t de mise ricordia dei tibi plurimũ polliceris: q̃si ille qui ti bi per patientiam pmisit indulgẽtiam: pmittat ti bi etiam plixiorez vitam. Unde scis qd pariat cra stinus dies? Recte dicis in corde tuo: Q̃n me co rrexero: deus omnia mihi peccata dimittet: Nega re non possumus: correctis atq; cõuersis indulgẽ tiam deus promisit. Vaz in quo propheta mihi le gis q̃ promisit correcto indulgẽtiam: non mihi le gis q̃ promisit tibi deus longam vitam. Ex utro q̃z igitur homines periclitantur t sperando t de sperando: contrarijs rebus: cõtrarijs affectionib⁹. Sperando decipitur is qui dicit: Bonus est de⁹ misericors est de⁹: faciaz qd mihi placet: quo libet larem habenas cupiditatib⁹ meis ut impleam de sideriũ aie mee. Quare hoc? ga misericors est de us: bonus est deus: mansuetus est deus. Spe isti periclitantur. Desperatione autem qui cuz inciderint in grauia peccata putantes sibi non posse iam ignosci penitentibus: t statuentes se ad damnatio nẽ sine dubio destinatos: dicunt apud seipsos: Jã damnandi sumus: quare non quod uolumus faci mus? Jdeo molesti sunt desperati: Jam enim quod timeant non habent t uehementer timendi sunt. Istos desperatio necat: illos spes. Inter spez t despe rationem fluctuat animus. Metuendum est ne te occidat spes: t cum speras multum de misericor dia: incidas in iudicium. Metuendum est rursum ne te occidat desperatio: t cum putas iam tibi nõ ignosci que grauia commisisti: non agas penitenti am: t incurras in iudicem sapiẽtiam que dicit: Et ego uestre pditioni superridebo. Quid ergo agit deus cuz periclitantibus utroq; morbo? Illis qui spe periclitãtur hoc dicit. Ne tardes conuerti ad dñm: neq; differas de die in diem: Subito enim ue nit ira eius: t in tempore vindicte disperdet te. Il lis qui desperatione periclitãtur qd dicit? In qua cũq; die iniquus conuersus fuerit: omnes iniqui tates ei⁹ obliuiscar. Propter illos ergo qui despe ratione periclitantur proposuit indulgẽtie portũ: propter illos vo qui spe piclitantur t dilationib⁹ includuntur: fecit diem mortis incertum. Quãdo ueniat ultimus dies nescis: Ingratus es: q; hodi ernuz habes in quo corrigaris. Hinc dixit ad pec catricem mulierem dñs: Nec ego te cõdemnabo: uade deinceps iam noli peccare: sed facta secura de preterito: caue futura. Nec ego inq̃ te condem nabo: de leui quod cõmisisti: obserua quod prece pi: ut iuenias quod promisi. Hec Augustinus. Au disti iam Augustinuz o orator: audito etiã t Chry sostomũ super Joannem sic dicẽtem: Quid est la trone t homicida deterius? Nõne ultima hec spe cies malitie est: t tamen ad summum virtutis con festim peruenit: t ipsum migrauit paradisum nõ diebus indigens: nõ vna die: sed breui momento. Quare licet repente transponi: t fieri aureum ex luteo? Quia enim non natura virt⁹ aut malitia est: facilis est trãspositio ab oi necessitate eruta: Si uo lueritis t audieritis me ait domin⁹: bona terre co medetis. Uides quoniam uoluntate indiget sola: uoluntate quidez non cõmuni t nuda que est mul torum: sed studiosa que paucorum est: Quia om nes noui in celum uelle euolare nũc: sed per opera oportet uoluntatem ostẽdere. Etenim negociator qui vult ditari nõ solum usq; ad mẽtem uolũtatez fistit: sed nauem construit: t congregat nautas: t rogat gubernatorem: t in omnibus alijs preparat nauim: t pecuniaz feneratur: t transit pelegus: t ad externam uadit terram: t picula sustinet mul ta: t alia omnia que sciunt qui mare nauigãt: Ita t nos oportet uoluntatem ostendere. Nauigam⁹ enim t nos nauigationem non eam que a terra in terram: sed eam que a terra in celum. Construam⁹ igit mẽtem nostram ad aptam gubernationez que sursum fert: t nautas ei obedientes: t nauim soli dam: ut neq; circũstãtia neq; tristitia submergat mũdiali: neq; elationis eleuetur spiritu: sed bene precincta sit t leuis. Si sic quidem nauium: sic vo gubernatorem t nautas preparabim⁹: cuz aptitu dine uentorum nauigabimus: t filium dei qui ue rus est gubernator attrahem⁹ ad nosipsos: qui nõ dimittet submergi nauim nobis: sed etsi infiniti fla uerint uenti: t uentos increpabit t mare: t pro fluctuatione multã tribuet trãquillitatez. Hec Chry sostomus. Ueruntamen que supra dicta sunt fere oia de sola creata t que homini inesse potest sapi entia dixerim. Et quidem t alia sed increata sapi entia longe illa prestantior lõgeq; differentior: t tanto quidem q̃to finitum ab infinito: eternum a tpali differt. Media tamẽ ista ad illam: t nõ aliunde pueniũt. ¶ Ora. Ut audio cũ te Jdiotam re putes: sape tũ nõ modicuz videris. ¶ Jdio. Nec est fortasse iter te t me differẽtia: Tu te sapiẽtẽ pu tas: cũ nõ sis: hinc supbis: Ego vo idiotam me eẽ

Mis peractis descendit sapiens qui stultus ascẽderat. Mira prorsus trãsformatio: nec Quidio cognita. Sic fiũt hodie sapiẽtes: Uer⁹ sapiẽs fit alter ¶ Orator. Sapiens attamen sum. ¶ Jdio. Solẽt qui de se magnifice sentiunt confidenter maiora viribus aggredi: inqꝫ nisu medio prolapsi: suo magno uel periculo uel pudore addiscere q̃ꝫ iusti rerum estimatores fuerint: suarum. Prestat igitur (mihi crede) falsas opiniones abijcere: insolentiã deponere: insipiẽtiam circũspicẽ: ⁊ optare ne qua experiẽde sapiẽtie necessitas incidat: que declaret te de nihilo gloriatum. Hec rectior tutiorꝫ querẽ de sapiẽtie via est. ¶ Ora. Credo ⁊ ego ad sapiam E perueniſſe. ¶ Jdio. At si mihi obsequeris: ad illaꝫ potius assurgẽdo nitendoqꝫ puenies q̃ꝫ credẽdo. Nihil enim ascendit altius q̃ꝫ humilitas operosa. ¶ Ora. Magna mihi sapiẽtia est. ¶ Jdio. Putasſem forsitan si tacuisses: Jam me premunisti: quoniam ubi maior iactãtia: sapientia minor esse solet: ut tuus ait Licero: Qui se ingt iactat: statim inuenit derisorem: imo ⁊ tot irrisores: quot habet audi tores. ¶ Orator. Inter sapiẽtes deputatus sum. ¶ Jdio. Unus forsan es de illo grege quorum numerus multus est magnusqꝫ: quib⁹ preciosum magis est videri sapiẽtes ⁊ nõ eẽ q̃ꝫ esse gdẽ nec videri. Sicut ⁊ multi sunt qui iusti poti⁹ videri malũt ⁊ non esse: q̃ꝫ esse iusti nec apparere. Primos igiꝫ sophistas uocat Aristoteles: secundos hypocritas. Amborum autem effectus fallere est: ⁊ in primis seipsos. Jsti uerbis: illi gestibus: Alij nutibus: gestibus ac uerbis iustos ⁊ sapientes se ostẽdũt: stultos autem prauosqꝫ moribus atqꝫ vita. Preterea si tu sapiẽs esses: utiqꝫ nõ diceres. Quippe nõ presumit: non inflatur: uerus gemit in seipso sapiens: nõ gloriatur: sed semp quod sibi desit põderat: neqꝫ acquisita sed acquirenda semper cogitat. Omnia nanqꝫ illi desunt qui sibi nil ad sapiẽtiaꝫ deesse putat. Jgitur si uelis fieri sapiens: noli ut iam dixi F teipsum opinari sapientem. ¶ Ora. Uerus tamẽ sapiens cõsensu omnium iudicor. ¶ Jdio. Ad sapientiam ueram nemo peruenire potest qui falsa sapientia deceptus est. Stultus igiꝫ fias: oportet: ut esse possis sapiens. Perge ergo quousqꝫ tibi stultus videaris: ⁊ attigisti sapiẽtiaꝫ. Stultus vo tũc demum tibi esse videbere: cum ad tuiipsius cognitionem puenies: Porro cum a sapere sapientia dicitur: ille ꝓfecto sapiẽs esse iudicaẽ: cui res sapiũt prout sunt: qui sic rebus transitorijs nouit uti: ne eternis obsint: ita quoqꝫ moderate psente uti mundo: ut q̃tum põt fruatur ipso deo. Deniqꝫ hec uera sapientia est: qua sapit de⁹ sapienti viuẽti de spiritu eius: qua vitam suaꝫ ordinat: cõponit mores: actus dirigit: ac oia opa suo quodam diuino sapore ꝑdit atqꝫ formar: qua eos ẽt cũ qbus hic vsatur hoies: oleo letificanꝫ gre adlinit: ut videntes opa eius bona: pẽm qui in celis est glorificẽt: gram habẽs ad amicos: ad inimicos patiẽtiam: bñficẽtiam ad quos põt: ⁊ ad oẽs beniuolẽtiam ad quos debet: neminem cõtẽnens: neminem iudicãs: oẽs diligẽs ⁊ saluos fieri optãs in visceribus charitatis. Postremo ut breuiter cum uerbis Bernardi concludam: Jnueniſti inquit sapiẽtiaꝫ: si mala tua preterita defleas: si presentia hec bona paruipẽdas: si futura bona toto cordis desiderio concupiscas. ¶ Ora. Stultum me dixisti fieri oportere: ut sapiens sim. Qõ qdem tũc demum assequi potero: ut tu dicis: cum meipsum nosse incepero: Quo igitur pacto: edisſere: mei ipsi⁹ notitiã adipiscar. ¶ Jdio. B Reminiscere in primis orator: ⁊ sepenumero tua in mente reuolue quid sis: Magna siquidem mortalium turba ignara sui quid in terris sit agenduꝫ: quidqꝫ in celis agitur querit: philosopho cuidam persimiles qui syderum cursus noctu cum astrolabio metiretur: in limosaꝫ lapsum est specum: quod ancilla sua cachinno magno ridẽs: Uerus inquit meus ignorat quod ante pedes est vile lutum: ⁊ rimari temptat arcana celorum. Debet ergo homo id primum inquirere quid sit. Homo inquit Porphyrius est aial rõnale mortale. Mortale ait Bernardus temperet rationale ne forte in superbiam extollatur: ⁊ rationale confortet mortale ne in desperationem labatur. Hinc Bernardus ad Eugenium queꝫ modo allegaui. A te inquit tua consideratio inchoet: ne frustra extẽdaris ad alia te negl ecto. Quid tibi prodest vniuersum lucrari mũduꝫ teipsuꝫ perdẽs? Noueris licet omnia mysteria: noueris lata terre: pfunda maris: alta celi: si te nescieris: sil'is eris viro edificãti absqꝫ fundamẽto: ruinã nõ structurã faciẽs. Nõ est sapiẽs: qui sibi non est sapiẽs: In acgsitione eni salutis tue nemo tibi germanior neqꝫ ꝓpingor: Hec Bernardus. Sũt ꝓterea nõnulli adeo seu fatui seu elati qui seipsis ignoratis scientiam diuinor assequi putant: Sed quo pacto vult ille deum cognoscere: qui seipsum conuincitur ignorare? Nescienti seipsum impossibile est scire deuꝫ. Ex sui nempe cognitione oritur humilitas ⁊ timor dei: Quid fuit homo nascitur⁹: quid sit natus: quid mortuus erit? Ex sui vo ignorantia oritur superbia: natione ut dixi celestis: alta semper appetens ut grauiori casu ad infima ruat: que fecit angelos demones: ⁊ demonibus hoies coequauit. Ex superbia autem oritur dei ignorantia: ex qua infelix desperatio sepenumero cõsurgit At vo sine timore dei ⁊ humilitate qs potest de salute presumere? Ille solus est uere sapiens ac seipsum intelligens: qui vilẽ se ac paruuꝫ reputat: qui vo se magnum aliquid esse existimat: cum non sit: fallitur ille: ⁊ uera sapientia in eo non est. ¶ Ora. Perge vo obsecro: perge inq̃ꝫ: talia mihi inaudita hactenus uerba salutaria enarrare. Sunt enim ut video ad salutem magis accedentia: q̃ꝫ aut Ciceronis aut Quintiliani reliquorum ue in meis oratorijs libris contentorum. ¶ Jdio. Pergam profecto: idqꝫ etiam libens. Uere sapiens ⁊ rect⁹ apud deum ille animus est qui cogitat qualis vita: non q̃ta sit. Nempe ut pulchre ait ⁊ splendide Lactantius: Si ut viuendi: sic ⁊ bene viuendi cura nobis esset: infinitos pene labores quibus stultitia estuat humana tanq̃ superfluos ⁊ insanos fugiendos longe vitaremus. Sed heu nemo iam uel admodum rarus q̃ꝫ bene viuat: sed q̃ꝫdiu curat: cum tamẽ omnibus in potestate est ut bene viuãt: ut diu vo nemini. Quid est autẽ aliud diu viuere: q̃ꝫ diu torqueri? Et q̃to diutius quis in hac vita fuerit: tanto maiori grauatur oneraturqꝫ sarcina peccatoruꝫ. Et non vides o Orator: Jmmo o quilibet hõ q̃ sic es in vita ista quasi hospes in domo aliena. Qua die nescit hospes uel qua hora dicaẽ ei: Exi foras: q̃ quam ihabitas dom⁹ tua nõ est. Homo ꝓpe vite cõmodat⁹: est nõ donat⁹. Sapiẽs in hac

cuꝫ gustu desapia loquunt̃ qui per eã ita sciũt oia q̃ nihil omni: Per sapientiã enim ⁊ ex ipsa ⁊ in ipsa est omne internum sapere. Ipsa autẽ quia in altissimis habitat nullo sapore est gustabilis. Ingustabiliter ergo gustatur: cum sit altior omni gustabili sensibili: rationali: ⁊ intellectuali. Hoc est autem ingustabiliter ⁊ a remotis gustare: q̃si si odor quidem dici potest pregustatio ingustabilis. Sicut enim odor ab odorabili multiplicatus in alio receptus nos allicit ad cursum: ut in odore vnguẽtorum ad vnguentum curratur: ita eterna ⁊ infinita sapientia cũ in omnibus reluceat: nos allicit: ex quadam pregustatione affectuum ut mirabili desiderio ad ipsam feramur. Cum enim ipsa sit vita spiritualis intellectus qui in se habet quandam connaturatam pregustationem per quaꝫ tanto studio inquirit fontem vite sue: quem sine pregustatione nõ quereret: hinc ad eam ut ad propriam suam vitam mouetur: ⁊ dulce est omni spiritui ad vite p̃n cipium: q̃uis inaccessibile continue ascendere. Et quando eo ducitur vitam suam querens: tãto plus gaudet: q̃to suam vitam infinitam atq; immortalem conspicit: ⁊ sic euenit ut inaccessibilitas siue incomprehensibilitas infinitatis vite sue sit sua desideratissima comprehensio. Quasi siquis haberet thesaurum pecunie: ⁊ ad hoc pertingeret q̃ illum sciret innumerabilẽ: imponderabilem ⁊ imensurabilem: hec scientia incomprehensibilitatis est gaudiosa ⁊ optatissima cõprehensio: non quidez ut ad comprehendẽtẽ refertur: sed ad ipsuꝫ quoq; amorosissimum thesaurũ. Quasi siquis amet aliquid hic gaudet i amabili ifinitas ⁊ inexpressibiles amoris causas reperiri: ⁊ hec est gaudiosissima cõprehensio amantis: quando incomprehensibilem esse amati amabilitatẽ comprehendit. Nequaq̃ enim tantum gauderet se amare secundum aliquid incõprehensibile amatum: sicut quando sibi ꝓstat amati amabilitatem esse penitus immensurabilẽ: infinibilẽ: interminabilẽ ac incomprehensibilem: hec est gaudiosissima incomprehensibilitatis comprehẽsibilitas. ¶ Orator. Intellligo forte iudicabis: Nam hec videtur tua intentio: q̃ principium nostrũ per quod ex quo ⁊ in quo sumus ⁊ mouemur tunc gustatur a nobis ut principium medium ⁊ finis: quãdo eius vitalis suauitas ingustabiliter gustatur per affectum: ⁊ incõprehensibiliter cõprehenditur per intellectum. At vo qui ipsum gustabiliter gustare ⁊ cõprehensibiliter cõprehẽdere nititur ille penit⁹ est sine gustu ⁊ intellectu. ¶ Idio. Optime cepisti orator. Ob hoc qui non aliud sapientiam putant q̃ id quod est intellectu cõprehẽsibile: ⁊ non aliud felicitatem putant q̃ eaꝫ que est attingibilis per eos: hi longe sunt a uera sapientia eterna ⁊ infinita: sed conuersi sunt ad finibilẽ quandam quietem ubi putant letitiam vite esse sed non est. Hic se deceptos comperiẽtes in cruciatu sunt: Nam ubi felicitatem esse putabant: ad quaꝫ se omni conatu conuertebant: ibi erumnam reperiunt ⁊ mortem. Sapientia enim infinita est indeficiẽs vite pabulũ: de quo eternaliter viuit spiritus nr̃: qui si rect⁹ est nõ nisi sapiam ⁊ ueritatẽ amare potest. Dis enim intellect⁹ appetit esse: suũ esse est viuere: suum viuere est intelligere: suũ intelligere est pasci sapientia ⁊ ueritate. Unde itellectus qui nõ est degustans claram sapientiam: hic est ut oculus in tenebris: Est enim oculus sed non videt: quia nõ est in luce. Et quia caret vita delectabili que consistit in videre tunc est in erumna ⁊ cruciatu: ⁊ hec est mors poti⁹ q̃ vita: Sic intellectus ad omne aliõ q̃ ad eterne sapientie pabulum cõuersus: se extra vitam quasi in tenebris ignorantie inuolutum potius mortuum q̃ viuum reperiet. Et hic est cruciatus mirabilis: intellectuale esse habere ⁊ nunq̃ intelligere. Sola enim eterna sapientia est in qua omnis intellectus intelligere potest. ¶ Ora. Pulchra certe atq; rara ⁊ mihi gratissima narras: nũc age queso quomodo eleuari queam ad aliqualem gustũ eterne sapientie. ¶ Idio. Eterna sapiẽtia in omni gustabili gustatur. Ipsa est delectatio in omni delectabili: ipsa est pulchritudo i omni pulchro ipsa est appetitio in omni appetibili: ⁊ sic in cũctis delectabilibus uel desiderabilibus dicito: Quomodo ergo tunc potest non gustari? Nõne vita est gaudiosa quando est secundum desiderium tuuꝫ? ¶ Ora. Immo nihil plus. ¶ Idio. Cum ergo hoc desiderium tuũ non sit nisi per eternam sapientiaꝫ ex qua ⁊ in qua est: ⁊ hec vita felix quam desideras: similiter non sit nisi ab eadem eterna sapiẽtia in qua est: ⁊ extra quam nequit esse: hinc nõ aliud in omni desiderio intellectualis vite desideras q̃ eternam sapientiã: que est desiderij tui cõplementũ: principiũ: mediũ ⁊ finis. Si igitur est tibi dulce hoc desiderium immortalis vite: ut eternaliter feliciter viuas: quandã in te pregustationem experiris eterne sapientie nihil enim penitus incongruũ appetitur: Sunt enim poma apud ludos quorum pregustationem cum non habemus ea non appetimus: Sed cum sine nutrimento viuere non possumus: appetimus nutrimentũ. Habemus autẽ nutrimẽti quãdã p̃gustationẽ ut viuam⁹ sensibiliter: Et hinc puer quandam habet lactis pregustationem in sua natura: quare dum esurit ad lac mouetur: Ex quibus enim sumus ex illis nutrimur. Sic intellectus noster habet vitam suam ab eterna sapientia: ⁊ huius hẽt aliq̃lẽ pregustationem: Usi in omni pascentia que sibi ut viuat necessaria est non mouetur nisi ut inde pascatur a quo habet hoc intellectuale esse: Si igitur in omni desiderio vite intellectualis attenderes a quo est intellectus: per quod mouetur: ⁊ ad quod in te comperires dulcedinem eterne sapientie illam esse que tibi facit desiderium tuum ita dulce ac delectabile: ut inenarrabili affectu ferreris ad eius comprehensionem tanq̃ ad immortalitatem vite tue: quasi ad ferruꝫ ⁊ magnetez attendas: Habet eniꝫ ferrũ in magnete quoddam sui fluxus principium: Et dum magnes per sui presentiam excitat ferrum graue ⁊ põderosuꝫ: tunc mirabili desiderio fertur etiaꝫ supra motum nature quo secundum grauitatez deorsuꝫ tendere debet ⁊ sursum mouetur se suo principio vniendo. Nisi enim in ferro esset quedã pregustatio naturalis ipsius magnetis: nõ moueretur plus ad magnetez q̃ ad aliũ lapidẽ. Et nisi in magnete eẽt maior iclinatio ad ferruꝫ q̃ ad cuprũ: nõ eẽt illa attractio. Habet igiẽ spiritus nr̃ itellectualis ab eterna sapientia principium sic intellectualiter essendi: quod esse est conformius ipsi sapientie q̃ esse non intellectuale: Hinc irradiatio seu immissio in sanctã aiam est mot⁹ desiderosus in excitatione. Qui enim q̃rit motu itellectuali sapiaꝫ: hic iterne

cognoſco:hinc humilior: ⁊ in hoc forte doctior exiſto. ℂ Ora. Quomodo ductus eſſe potes ad ſciẽtiam ignorantie tue cum ſit idiota? ℂ Jdio. Non ex tuis:ſed ex dei libris. ℂ Ora. Qui ſunt illi? ℂ Jdio. Quos ſuo digito ſcripſit. ℂ Ora. Ubi reperiũtur? ℂ Jdio. Ubiq;. Ora. Jgitur ⁊ in hoc foro? ℂ Jdio. Jmmo ⁊ iam in capite libri dixi: q; ſapientia clamitet in plateis. ℂ Ora. Optarẽ audire quomodo. ℂ Jdio. Si te abſq; curioſa inquiſitione affectum conſpicerem: magna tibi panderẽ. ℂ Ora. Potes ne breui tempore efficere: ut quid uelis deguſtem? ℂ Jdio. Poſſum. ℂ Ora. Contrahamus igitur noſ in hãc tonſoris proximã que ſo apothecã: ut ſedentes quietius loquamur. Placuit idiote. Et intrãtes locum: aſpectum in forum uertentes: ſic exorditus eſt Jdiota ſermonem.

℈ Franciſci Petrarche de uera ſapientia: Dialogus primus explicit.

℈ Euſdem Franciſci Petrarche poete oratoriſq; clariſſimi: Dialogus ſecũdus in quo de eadem re diſputatur: feliciter Jncipit.

℈ Jdiota.

Uoniam tibi in prędentibus dixi ſapientiam clamare in plateis: ⁊ q; clamor eius eſt ipſam in altiſſimis habitare: hoc tibi oſtẽdere ſic conabor. Et primum uelim dicas: quid hic aſpicis in foro? ℂ Ora. Uideo ibi numerari pecunias: in alio angulo põderari merces: ex oppoſito menſurari oleũ ⁊ alia. ℂ Jdio. Hec ſunt opera rationis illius per quam homines beſtijs antecellunt: Nam numerare: põderare ⁊ menſurare bruta nequeunt. Attende nũc Orator per quem in quo ⁊ ex quo hec fiunt: ⁊ dicito mihi. ℂ Orator. Per diſcretionem. ℂ Jdio. Recte dicis. Per quid aũt diſcretio? Nonne per vnũ numeratur? ℂ Orator. Quomodo? ℂ Jdio. Nonne vnum eſt vnum ſemel: ⁊ duo eſt vnũ bis: ⁊ tria eſt vnum ter: ⁊ ſic deinceps? ℂ Orator. Jta eſt. ℂ Jdio. Per vnum igitur fit omnis numerus. ℂ Orator. Jta videtur. ℂ Jdio. Sic ut igit vnus eſt principium numeri: ſic põdus minimum eſt principium ponderandi: ⁊ menſura minima principiũ menſurandi. Uocetur igitur illud pondus vncia: ⁊ menſura petitum: Nonne ſicut per vnum numeratur: ita per vnciam ponderatur: ⁊ ex petito menſuratur? Nõne hec ſic ſe habent? ℂ Ora. Jmmo. ℂ Jdio. Per quid autẽ attingitur vnitas: per qd vncia: per quid petitus? ℂ Orator. Neſcio. Scio tamen q; vnitas non attingit numero: quia numerus eſt poſt vnum: Sic nec vncia pondere: nec petitum menſura. ℂ Jdio. Optime ais Orator. Sicut enim ſimplex prius eſt natura compoſito: ita compoſitum natura poſterius: vnde compoſitum non poteſt menſurare ſimplex: ſed econuerſo. Ex quo habes quomodo illud per qõ ex quo ⁊ in quo omne numerabile numeratur nõ eſt numero attingibile: ſimiliter illud per quod ex quo ⁊ in quo omne ponderabile ponderatur non eſt pondere attingibile: ſimiliter ⁊ id per quod ex quo ⁊ in quo omne menſurabile menſuratur non eſt menſura attingibile. ℂ Orator. Hoc clare ꝓſpicio. ℂ Jdio. Hũc clamorẽ ſapientie in plateis tranſfer in altiſſimis: ubi ſapientia habitat: ⁊ multo delectabiliora reperies q; in omnibus ornatiſſimis uoluminibus tuis. ℂ Orator. Niſi qd per hoc uelis exponas: nõ intelligo. ℂ Jdiota. Niſi ex affectu oraueris prohibitus ſum ne faciam: Naz ſecreta eterne atq; increate ſapientie non ſunt omnibus paſſim aperienda. ℂ Orator. Multum deſidero te audire: ⁊ ex paucis inflammor: Ea enim que iam premiſiſti aliquid magni futurũ enunciant: Rogo igitur ut incepta proſequaris. ℂ Jdio. Neſcio ſi liceat tanta ſecreta detegere: ⁊ tam altam profunditatem facilem oſtendere: tamen nequeo me continere quin tibi cõplaceam: Ecce frater: ſũma ſapientia eſt hec: ut ſcias quomodo in ſimilitudine iam dicta attingitur inattingibile iattingibiliter. ℂ Orator. Mira dicis ⁊ abſona. ℂ Jdio. Hec eſt cauſa cur occulta non debent communicari omnibus: quia eis abſona videntur. Admiraris me diriſſe ſibi cõtradicẽtia: Dico aũt: q; ſicut iam ante de vnitate: vnciã ⁊ petito dixi: ita de omnibus quo ad omnium pncipium dicendum: Nam omnium principium eſt per quod ex quo ⁊ in quo omne principiabile principiatur: ⁊ tamen per nullum principiatum attingibile: Jpſum eſt per quod ex quo ⁊ in quo omne intelligibile intelligitur: ⁊ tamen eſt intellectu intelligibile: Et ſimiliter per quod ex quo ⁊ in quo omne fabile fatur: ⁊ tamen eſt fatu ineffabile: Sic eſt per quod ex quo ⁊ in quo omne terminabile terminatur: ⁊ tamen eſt termino interminabile ⁊ fine infinibile. Tales facere potes innumerabiles ueriſſimas ꝓpoſitiones: ⁊ omnia tua oratoria uolumina illis implere: ⁊ alia ſine numero illis addere: ut videas quomodo ſapientia in altiſſimis habitat. Altiſſimum enim eſt quod altius eſſe non poteſt. Sola infinitas eſt illa altitudo: Unde ſapientia quam cum omnes homines natura ſcire deſiderant cum tanto mentis affectu querunt: nõ aliter ſcit q; q; ipſa eſt oi ſciẽtia altior ⁊ inſcibilis: ⁊ omni loquela ineffabilis: ⁊ omni intellectu intelligibilis: ⁊ omni menſura imenſurabilis: ⁊ omni proportione improportionabilis: ⁊ omni imaginatione imaginabilis: ⁊ omni ſenſatione inſenſibilis: ⁊ omni tractatione intractabilis: ⁊ omni guſtu inguſtabilis: ⁊ omni auditu inaudibilis: ⁊ omni viſu inuiſibilis: ⁊ omni apprehenſione inapprehẽſibilis: ⁊ omni affirmatione inaffirmabilis: ⁊ omni negatione innegabilis: ⁊ omni dubitatione idubitabilis: ⁊ omni opinione inopinabilis. Et quia omni eloquio eſt inexpreſſibilis: harum locutionũ non põt finis cogitari: cum omni cogitatione ſit incogitabilis ipſa gloriosa atq; eterna ſapientia per quam ex qua ⁊ in qua omnia. ℂ Orator. Hec indubie maiora ſunt q; a te audire putabã. Non ceſſes queſo me illo ducẽ ubi aliqd taliũ altiſſimarum theoricarũ tecũ q; ſuauiter deguſtẽ: Nũ video te non ſatiari ſemper de illa ſapientia loqui. Maxima autem ut puto dulcedo hoc agit: quã niſi interno guſtu ſapereſ: te non tantum alliceret. ℂ Jdio. Sapientia eſt que ſapit: qua nihil dulcius intellectu. Neq; cenſendi ſunt quouis modo ſapientes qui uerbo tñ ⁊ non guſtu loquuntur. Jlli autem

¶ Tractatuũ ac capl'oꝝ p̃mi libꝛi de rebus memorãdis Clarissimi viri Frãcisci ꝑetrarche poete laureati: collecta: ordinata: enumeratuaꝫ annotatio.

¶ Tractatus p̃imus est de ocio ꝛ solitudine quorũ dam clarorum virorum.
Cap̃.j. De ocio solitarij ac diuisione eiusdem: ꝛ de quo ocio auctor uelit tractare.
Cap̃.ij. De ocio Scipionis Africani p̃imi.
Cap̃.iij. De ocio Scipionis Africani secundi.
Cap̃.iiij. De ocio Marci Tullij Ciceronis.
Cap̃.v. De ocio Mutij Sceuole.
Cap̃.vj. De ocio Epaminunde Thebani.
Cap̃.vij. De ocio Achillis.
Cap̃.viij. De ocio Socratis.
Cap̃.ix. De ocio Roberti regis Sicilie.
¶ Tractatus secundus est de studio ꝛ doctrina aliquorum illustrium virorum.
Cap̃.j. De continuatione p̃imi tractatus cum secũdo ꝛ sequentibus.
Cap̃.ij. De studio Julij Cesaris.
Cap̃.iij. De studio Augusti Cesaris.
Cap̃.iiij. De studio Marci Uarronis.
Cap̃.v. De studio Marci Tullij.
Cap̃.vj. De studio Tironis liberti Tullij.
Cap̃.vj. De studio Crispi Salustij.
Cap̃.vij. De studio Titi Liuij.
Cap̃.viij. De studio Plinij secundi.
Cap̃.ix. De studio Marci Catonis.
Cap̃.x. De studio Roscij histrionis.
Cap̃.xj. De studio Esopi histrionis.
Cap̃.xij. De studio Archimedis.
Cap̃.xiij. De studio Pythagore.
Cap̃.xiiij. De studio Platonis.
Cap̃.xv. De studio Aristotelis.
Cap̃.xvj. De studio Socratis.
Cap̃.xvij. De studio Demosthenis.
Cap̃.xviij. De studio Democriti.
Cap̃.xix. De studio Carneadis.
Cap̃.xx. De studio Chrysippi.
Cap̃.xxj. De studio Cleantis.
Cap̃.xxij. De studio Isocratis.
Cap̃.xxiij. De studio Sophoclis.
Cap̃.xxiiij. De studio Diodori.
Cap̃.xxv. De studio Solonis.
Cap̃.xxvj. De studio Roberti regis Sicilie.

¶ Tractatuum ac capitulorꝝ secundi libꝛi de rebus memorandis annotatio.

¶ Tractat⁹ p̃m⁹ est de memoria p̃ma pte p̃me vtutis scilicet prudẽtie: que in ꝓteritorꝝ cognitiõe sita ẽ.
Cap̃.j. de diffõne prudẽtie ꝑ Tulliũ ꝛ ei⁹ diuisione.
Cap̃.ij. De memoria Julij Cesaris.
Cap̃.iij. De memoria Quinti Fabij Maxi.
Cap̃.iiij. De memoria. L. Luculli ꝛ Mortẽsij.
Cap̃.v. De memoria Lucij Scipionis.
Cap̃.vj. De memoria Annei Senece.
Cap̃.vij. De memoria Latronis Portij.
Cap̃.viij. De memoria cuiusdam innominati.
Cap̃.ix. De memoria Themistoclis.
Cap̃.x. De memoria Cynee.
Cap̃.xj. De memoria Cyri Persarum regis.
Cap̃.xij. De memoria Carneadis.
Cap̃.xiij. De memoria cuiusdã amici sui innoiati.
Cap̃.xiiij. De memoria Clementis pape sexti.
¶ Tractat⁹ scꝺus est de itelligẽtia scꝺa pte p̃me vtutis. s. prudẽtie: que sita est in p̃tiũ cognitione.
Cap̃.j. De substinctione ipsius intelligentie: ꝛ ordine quo auctor intendat agere.
Cap̃.ij. De ingenio ꝛ eloquentia Uirgilij.
Cap̃.iij. De ingenio ꝛ eloquentia Ciceronis.
Cap̃.iiij. De ingenio ꝛ eloquentia Julij cesaris.
Cap̃.v. De ingenio ꝛ eloquentia Titi Liuij.
Cap̃.vj. De igenio ꝛ eloquẽtia Octauiani augusti.
Cap̃.vij. De ingenio Asinij pollionis.
Cap̃.viij. De ingenio ꝛ facũdia. L. Crassi.
Cap̃.ix. De ingenio ꝛ facundia Marci Antonij.
Cap̃.x. De ingenio ꝛ facundia Gaij Gracchi.
Cap̃.xj. De facundia Homeri.
Cap̃.xij. De ingenio ꝛ eloquentia Demosthenis ꝛ Eschinis.
Cap̃.xiij. De eloquentia Platonis.
Cap̃.xiiij. De eloquentia Hegesie cyrenaici.
Cap̃.xv. De eloquentia Carneadis: Diogenis ꝛ Critolai.
Cap̃.xvj. De eloquentia Aristotelis.
Cap̃.xvij. De eloquentia Isocratis.
Cap̃.xvij. De eloquentia Thucydidis.
Cap̃.xviij. De eloquentia Pisistrati.
Cap̃.xix. De eloquentia Periclis.
Cap̃.xx. De ingenio Antipatris Sidonij.
¶ Tractatus tertius est de alia pte eloquẽtie que dicacitas siue facetitas siue sales possũt appellari.
Cap̃.j. De declaratione quarũdã facetiarum: ꝙbus ꝓprium uocabulum apud nos nõ est. De modo quoꝫ ꝓcedẽdi: ꝛ quem auctor uelit imitari.
Cap̃.ij. De dicacitate siue facetitate Augusti Ce.
Cap̃.iij. De dicacitate Marci Tullij.
Cap̃.iiij. De facetitate Uespasiani Augusti.
Cap̃.v. De facetitate Tiberij Cesaris.
Cap̃.vj. De facetitate Domitiani.
Cap̃.vij. De dicacitate Lucij Cecilij.
Cap̃.viij. De dicacitate Lucij Cecilij.
Cap̃.ix. De facetitate Uirgilij.
Cap̃.x. De dicacitate Ualerij.
Cap̃.xj. De dicacitate Quinti pretoris.
Cap̃.xij. De dicacitate Lucij Mallij.
Cap̃.xiij. De dicacitate Satellij q̃drati ꝯ Sabinũ
Cap̃.xiiij. De dicacitate Julie Augusti filie.
Cap̃.xv. De dicacitate Diogenis philosophi.
Cap̃.xvj. De dicacitate cuiusdam iuuenis qui simi lis erat Augusto.
Cap̃.xvij. De dicacitate Mithridatis regis.
Cap̃.xviij. De dicacitate Publij Syri.
Cap̃.xix. De dicacitate coniugis Açonis comitis Estensis contra virum.
Cap̃.xx. De facetitate uxoris Agapiti de colũna contra Bonifacium papam octauum.
Cap̃.xxj. De facetitate cuiusdam nobilis innoiati.
Cap̃.xxij. De facetitate sãtij regis castelle ꝯ papã.
Cap̃.xxiij. De facetitate cuiusdã comitis Furi.
Cap̃.xxiiij. De dicacitate Dini ꝯ aliquos senes.
Cap̃.xxv. De dicacitate Donati patauini ꝓtra quẽ dam iudicem.
Cap̃.xxvj. De dicacitate Publij ꝯ Mutiũ inuidũ.
Cap̃.xxvij. De dicacitate contra Antonium fugiẽtem: cuiusdam serui sui.
Cap̃.xxviij. De dicacitate cuiusdam sutoris cõtra plancum.

tactus ad pregustandam dulcedinē sui oblitus rapitur in corpore quasi extra corpus: omnium sensibilium pondus eum tenere nequit: quousqz se vni at attrahenti sapientie. Et tunc ex stupida admiratione sensum linquens insanire facit animā: ut cuncta preter ipsam nihilifaciat: z talibus dulce hunc munduz linquere: ut expeditius ferri possint in ipsam immortalitatis sapientiam. Hec pregustatio facit sanctis omne apparens delectabile abominabile z oia corporalia tormenta propter ipsam citius adipiscendam equissimo animo ferre. Hec nos instruit hunc nostrum spiritum ad ipsam conuersum nunqz deficere posse. Si enim hoc corpus nostrum spiritum omni sensibili ligamento tenere nequit: quin auidissime ad ipsaz corporeo dimisso officio ferat: nequaqz deficiēte corpore deficere pōt. Hec enim est eius assimilatio que spiritui nostro naturaliter inest: per quam nō quietatur imago nisi in eo cuius est imago: a quo habet principiū: medium z finem. Uiua autem imago per vitam motum ex se exerit ad exemplar in quo soluz quiescit: Nam vita imaginis non potest in se quiescere: cuz sit vita vite ueritatis z nō sua: hinc mouetur ad exemplar ut ad ueritatem sui esse. Si igitur exēplar est eternum: z imago habet vitā in qua pregustat suum exemplar: idcirco desiderose ad ipsum mouetur. Et cum motus rei vitalis non possit quiescere nisi in infinita vita que est eterna sapientia: ideo nō potest cessare spiritalis ille motus qui nunqz in finitam vitam infinite attingit. Semper enim tam gaudiosissimo desiderio mouet ut attingat: ꝙ nunqz de delectabilitate attactus fastiditur. Est enim sapiētia eterna cibꝰ saporosissimus qui satiādo desiderium sumendi non minuit: ut in eterna cibatione nūqz cesset delectari. ¶ Ora. Indubie te optie dixisse teneo: Sed ualde referre video inter gustū sapientie z ea que de gustu pferri possunt. ¶ Idio. Bene dicis z placet a te hoc uerbum audisse. Sicut enim omnis scientia de gustu rei nunqz gustate uacua z sterilis est quousqz sensus gustus attingat: Ita de hac sapientia quaz nemo gustat per auditum: sed solum ille qui eam accipit in interno gustu: ille perhibet testimonium non de his que audiuit: sed in seipso experimentaliter gustauit. Scire multas amoris descriptiones: quas sancti nobis reliquerunt sine amoris gustu: uanitas quedā est. Quapropter ad querendam eternam sapientiam non sufficit scire que de ipsa legunt: sed necesse est postqz intellectus repperit ubi est ꝙ eaz affectu sua faciat: quasi qui inuenit agrū in quo est thesaurus: non pōt gaudere de thesauro in agro non suo existente: quare uendit omnia z emit agrum illuz: ut in suo agro habeat thesaurū: Unde oportet omnia uendere z dare: Non vult enim eterna sapientia haberi nisi ibi ubi habēs nihil de suo tenuit ut eam haberet. Id autem quod de nostro habemꝰ vitia sunt: de eterna vo sapientia non nisi bona. Quapropter spiritus sapiētie nō habitat in corpore subdito peccatis: neqz in maliuola anima: sed in agro suo puro: z sapientiali munda imagine: quasi in tēplo sancto suo. Ubi enim eterna habitat sapientia: ibi est ager dominicus ferens fructuz immortalē. Est enim ager virtutū: quez sapientia colit: ex quo nascuntur fructus spiritales: qui sunt iustitia: pax fortitudo temperantia: castitas: patientia: z ceteri tales. Et lz eterna sapiētia se omnibus cōmunicet liberalissime cum sit infinite bona: tamē a nullo capi potest uti est. Identitas enim infinita non potest in alio recipi: cum in alio aliter recipiatur: z cū nō possit in alio nisi aliter recipi: tunc recipitur meliori modo quo potest: Sed immultiplicabilis infinitas in uaria receptione melius explicatur. magna enim diuersitas in multiplicabilitatē melius exprimit. Ex quo euenit ut sapiētia in uarijs formis uarie recepta hoc efficiat: ut quelibet ad identitatem uocata modo quo potest sapientiaz participet: Ut quedam eandem participent: in quodam ualde distanti a prima forma: quibus vix esse elemētale tribuit: Alia adhuc in nobiliori gradu: quibus vitam prebet uegetabilem. Adhuc alia in altiori: quibus vitam sensibilem: post hoc quibꝰ animalez: deinde quibus rationalem: demum quibus intellectualē. Et hic gradus est altissimus proximior scilicet sapiētie imago. Et hic solus est gradus habēs promptam z innatam aptitudinem se ad sapiētie gustū eleuandi: quia in illis intellectualibꝰ naturis imago sapientie viuit vita intellectuali: Cuius vite vis est ex se vitalem motuz exerere: qui motus est per intelligere ad suū proprium obiectum quod est ueritas absoluta que est eterna sapiētia pgere. ¶ Hūc itaqz pro hoc breui tempore: hec sic dicta sufficiāt: ut scias sapientiam esse non in arte oratoria: aut in magnis uoluminibꝰ: sed in separatione ab istis sensibilibus: ac in conuersione ad simplicissimam z infinitam formam: z illam recipere in templo purgato ab omni vitio: z feruido amore ei inherere: quo usqz degustare eam queas z videre qz suauis sit illa in qua est omnis suauitas. Qua degustata vilescent tibi omnia que nunc tibi magna videntur: z humiliaberis ut nihil arrogātie in te remaneat: neqz aliud quodcunqz vitium: quin castissimo z purissimo corde semel degustate sapientie indissolubiliter adherebis: etiam hunc mundum z cuncta que non sunt ipsa magis qz ipsam deserendo: z cū indicibili letitia viues ac morieris: z post mortez in ipsa amorosissimo amplexu eternaliter requiesces: Quod tibi z mihi concedat ipsa dei sapiētia semper benedicta.

¶ Francisci Petrarche poete oratoriqz clarissimi: Dialogus secundus: In quo de uera sapiētia disputatur: Explicit feliciter.

potꝰ demẽtia ẽ: optata hostibꝰ po
Ca.xxij. de sapiẽti ⌊puli romani.
optatu cuiusdã hostis romani ipe
rij: ut donis coꝛrũpi posset: quo ci
tius perire posset ipsum imperiuz
Ca.xxiij. de sapiẽti demõstratione
piculosi statꝰ tyrãnici: facta dionys
sio syracusano Tyranno damoni.
Ca.xxiiij. de sapiẽti dicto iugurthe
cõtra coꝛruptã uenalitatẽ senatoꝝ
Ca.xxv. de alio sapiẽti di ⌊urbis.
cto philippi regi macedonũ i epla
Ca.xxvj. q̃liter olym ⌊ad alexãdrũ.
pias matꝛ alexãdri sapiẽter castiga
uit filiũ dulci admonitiõe qz se di
Ca.xxvij. de sapi ⌊cebat filiũ iouis
enti coꝛreptiõe alexãdri suijpsiꝰ a
uanitate: ex occasiõe olympiadis
Ca.xxviij. de sapiẽti ⌊matris sue.
doctrina regis cyri de ꝑpetuitate
aie ⁊ imoꝛtalitate mẽtis humane.
Ca.xxix. de sapiẽti dicto themisto
clis: potius uelle dare filiam viro
sine pecunia: q̃ pecunie sine viro.
Ca.xxx. de sapiẽti ꝓsilio damocleꝭ
dato atheniẽsibꝰ ut cõplacerẽt ale
Ca.xxxj. de sapiẽti abroga ⌊rãdro
tione legũ ⁊ restitutiõe earũdẽ fa
cta ꝑ Agesilaũ: ut exoꝛdinariã iu
Ca.xxxij. de sapiẽ ⌊stitiã exercẽt.
tibꝰ dictis Atticisoloniꝭ: sup uarie
tate ⁊ eq̃nimi tolerãtia ipsius.
Ca.xxxiij. de sapiẽti dicto Chilõis
Lacedemonij scripto in templo
Apollinis: Nosce teipsum.
Ca.xxxiiij. de sapiẽti doctria cleo
boli lyndij: ⁊ comici terẽtij ⁊ flac
ci: in cunctis seruare modum.
Ca.xxxv. Oꝛ raro fideiubẽdũ sit ꝑ
alia ꝑm thalete milesiuz: ⁊ q̃ deꝰ
ĩtrospiciat mẽtes sicut exteriora.
Ca.xxxvj. de sapiẽti vbo biãtiꝭ: plu
res mali: ⁊ de alio vbo eiusdẽ: uel
stilbonis: Oia mea mecum poꝛto.
Ca.xxxvij. de sapiẽti doctria pitta
ci super tẽpore expendendo.
Ca.xxviij. de sapienti vbo piandri:
Ca.xxxix. de sapi⌊meditatio totũ.
entissima lege Lycurgi lata Lace
Cq.xl. de sapia Pytha⌊demõijs.
gore phi: Et de reformatione ciui
taꝭ Crotonis ⁊ legibꝰ ibi datꝭ ꝑ eũ
Ca.xlj. de Socraꝭ sapiẽtissima do
ctrina circa diuinã oroñ: desideri
orũ moderatione: cognitione sui:
hypocrisiꝭ fugã ⁊ maloꝝ tolerãtiã
Ca.xlij. de documẽtis sapiẽtibꝰ pla
tonis circa vitandã uoluptatẽ: cir
ca reipublice btitudinẽ: ⁊ sui ad
mistrationẽ: ac diuini auxilij in cũ
Ca.xliij. de sapiẽ⌊ctis iuocationẽ.
ti dicto Xenophontis: eosdẽ labo
res faciliores eẽ in ꝓncipe q̃ i mi
lite: ⁊ de ratione ipsius.
Ca.xliiij. de sapiẽti doctria Aristo
telis ad assistẽdũ ꝓncipibꝰ sine pi
culo: Et ne se qs laudet aut vitu
peret: ac ut qs fugiat uoluptates:
deq̃ cognitiõe creatoris ꝑ cogni
tionẽ creature mũdialis: de electi
one q̃z Theophꝛasti pbi ꝑ factũ i
moꝛte sua ut succederet in audito
Ca.xlv. de snia sa⌊rio schole sue.
piẽtiꝭ Theophꝛasti: ꝑ magno ⁊ isi
gni amici cõmodo tenuis ifamia
Ca.xlvj. de sapiẽti do⌊subeũda ẽ.
ctrina Jsocratis: pudẽtẽ i ꝓuinio
Ca.xlvij. de Epicuro ⌊pauca loq.
⁊ ei⁹ sapiẽtibꝰ dictis ipsiusq̃ falsa
Ca.xlviij. de sapiẽ⌊pfessiõe phie.
ti ꝓsilio Jndidis dato Lacedemo
niẽsibꝰ ne crederẽt cuidã alteri ma
lo cõsilio apparẽter bono.
Ca.xlix. de vtute ⁊ ꝓtinẽtia Xeno
cratis: ⁊ sapienti cõsilio tacendi.
Ca.l. de sapiẽti ⁊ breui dicto Mera
clidis: compantis cursum mũdi ⁊
tẽpus: flumini in idem reuertenti.
Ca.lj. Quis debeat dici beatꝰ ⁊ qs
nõ ꝑm Anaxagoram philosophũ.
Ca.lij. de dicto Mecatonis: Si vis
Ca.liij. Oꝛ Cretes ini⌊amari ama.
micis suis maiꝰ malũ nõ optãt q̃
delectationẽ ex mala ꝓsuetudie ꝑ
Ca.liiij. de ꝓsilio Pane ⌊ueniẽtẽ.
tij pbi ꝯ isultꝰ ⁊ picula huiꝰ mũdi.
Ca.lv. de snia Possidonij discipuli
Ca.lvj. q̃ ꝑz Anacharsẽ⌊Panetij.
phũ leges urbiũ simillime sunt
aranearum telis: ⁊ quare hoc.
Ca.lvij. Oꝛ rerũ expiẽtia ⁊ plra vi
dẽ: mltũ ꝓfert ad sapiaz acqrẽdã.
Ca.lvij. de sapiẽti ꝓcacitate ⁊ deli
beratione Simonidis sup questio
ne: Quis aut qualis esset deus.
Ca.lviij. Oꝛ ꝑz Aristophanẽ leo nõ
ẽ educãdus i ciuitate: ⁊ qd hoc si.
Ca.lix. de doctrina Phil⌊gnificet.
ladis histrionis dicẽtis: Jn scena
nil magis magno duci conuenire:
q̃ cogitare ꝓ subditis.
Ca.lx. de sapiẽtibꝰ ꝓuerbijs ⁊ do
ctrinis Publij histrionis taz ex li
bris Senece q̃ ex Saturnalibus
Ca.lxj. ꝑm laberiũ victoria hũana
est instabilis: ⁊ qui ꝓcedit sequi
tur: ⁊ qui vincit postea vincetur.
Ca.lxij. de ꝓuerbijs vulgaribꝰ: ⁊ ip
soꝝ cõmẽdatiõe i generali ⁊ i spe
Ca.lxiij. de cõtẽptu diade⌊ciali.
matis innoiati regis ꝑm Ualeriuz
Ca.lxiiij. Oꝛ nullũ maiꝰ supplicium
de hoste optari põt: q̃ q̃papa fiat
ꝑm Hadrianum papam.
Ca.lxv. de Roberti regis sicilie sa
pia: ⁊ ꝓudẽti dispositiõe q̃ ad oia
Ca.lxvj. de sapia ma ⌊i moꝛte sua.
phei vicecomitis mediolani: ⁊ de
sapiẽti recupatiõe ꝑdite patrie sue
Ca.lxvij. de religioso q ꝓuinius ad
crastinũ refutauit: qz crastinũ non
Ca.lxviij. de sapiẽti usu ⌊habebat
⁊ doctrina bꝛixiensis circa erudi
tionem ꝓꝛioꝛum liberoꝝ.

¶ Tractatuũ ac capꝛoꝝ q̃ꝛ
ti libꝛi de rebꝰ memorãdis:
in quo de ꝓuidentia tertia
ꝑte ꝑme ꝟtutis scilicet ꝓu
dẽtie tractaꝭ: Annotatio.

¶ Tractatus ꝓim⁹ est de ꝓiecturis
Ca.j. de appio claudio q cautissime
ꝑspiciẽdo videbat romanoꝝ ꝟtu
tẽ negocijs ali segnitieq̃ marcescẽ
Ca.ij. de snia ꝓuidẽtissima quinti
metelli dubitãtis an victoria Ro
manoꝝ in carthaginẽ letabilioꝛ an
foꝛmidabilioꝛ esset
Ca.iij. Qualiter scipio nascia ꝓꝛe
uidẽs mores romanoꝝ in pace rui
turos: aduersatus est sapiẽtissimo
catoni: cẽsenti penitꝰ delẽdã eẽ ca
Ca.iiij. de ꝓꝛudẽ⌊ptã carthaginẽ.
tia lucij Sylle regnãtꝭ quã habuit
de iulio cesare inope adhuc adole
scẽte: ⁊ q̃liter põpeiũ admõuit ut
caueret illuz puerũ male ꝑcinctũ.
Ca.v. de trãsitu a cõiectura iulij ad
coniecturas aliorum cesarum.
Ca.vj. ó ꝓiectura theodori: quã ha
buit de tiberio discipulo suo quez
lutũ sãguine maceratũ uocitabat.
Ca.vij. de cõiectura Tiberij de ca
io caligula: dicẽtis illũ suo oimq̃
exitio viuere ac uenenosum ⁊ moꝛ
tiferum mũdo animal Rome ali.
Ca.viij. de cõiectura domitij i nati
uitate nerõis filij sui: dicẽtis ex se
⁊ agrippia ꝓiuge sua nihil nisi ab
hoꝛrẽdũ ⁊ publice nocituꝝ potuiꝭ
Ca.ix. ó ꝓiectura Ues⌊se ꝓcreari
pasiani circa succesionem duorũ
filiorum suorum in Jmperio.
Ca.x. q̃liter ioseph⁹ ꝓuidit uespasia
nũ bellũ agẽtẽ: post neronẽ futuꝝ
Ca.xj. ó trãsitu a cesari⌊eẽ Cesarẽ
bꝰ: q sua ꝓuidẽtia tm admiratiõiꝭ
memoriã meruerũt: ad eos in qbꝰ
⁊ ꝓuidẽtia miraꝭ ⁊ ꝓsiliũ laudaꝭ.
Ca.xij. de ꝓuido ꝓsilio berẽnij qui
romanũ exercitũ apõ caudias fur
cas captũ icluſiũq̃: ulꝫ ꝓsus libari
cũ honorificẽtia: ulꝫ ex toto intimi
Ca.xiij. de ꝓuido ꝓsilio ⌊cõsuluit.
hãnonis carthaginẽsis ut hãnibal
ab exercitu abstraheꝛeꝭ: ⁊ mãeret
Ca.xiiij. q̃liꝭ achitꝰ pdi ⌊iter ciueꝭ
xit cibꝰ cauẽdũ eẽ adolescẽtẽ piclẽ
¶ Tractatꝰ scꝺus est: de oraculis.
Ca.j. qd sit oraculum ꝑm senecam.
Ca.ij. de respõso illusoꝛio: qõ dedit
appio claudio q̃daz diuinatrix di
Ca.iij. q̃liter neꝛo⌊cta phemenoeꝭ.
pcentatoꝛ mathematicorum ⁊

Ca. xxix. de dicacitate Fausti syl le filij: ⁊ Catonis cēsorij.
Ca.xxx. de dicacitate Catulli sena toris contra iudices coꝛruptos.
Ca.xxxj. de facetitate Ciceronis.
Ca.xxxij. de dicacitate Asinij pol lionis contra Cesarem.
Ca.xxxiij. de dicacitate Curtij.
Ca.xxxiiij. de dicacitate Licinij li berti Augusti ꝯ eūdē Augustuꝫ.
Ca.xxxv. de duplici dicacitate cō tra eundem.
Ca.xxxvj. de dicacitatibus cōtra Uespasianum augustum.
Ca. xxxvij. de dicacitate Ambij Crispi ꝯ Domitianū augustum.
Ca.xxxviij. de dicacitate ꝯ Clau.
Ca.xxxix. de dicacitate ꝯ neronē.
Ca.xl. de dicacitate Lucij Crassi contra Caium Domitium.
Ca.xlj. de dicacitate cuiusdā pbi contra quendā libertū supbum.
Ca.xlij. de dicacitate philippi re gis Macedonum.
Ca.xliij. de dicacitate contra regē Antigonum monoculum.
Ca.xliiij. de dicacitate Hannibalis cōtra Antiochū Syrie regē.
Ca.xlv. de dicacitate Dini contra quendam ipsum illudentem.
Ca.xlvj. de dicacitate Dantis con tra Canem Ueronensem.
Ca.xlvij. de dicacitate Petri Na ui contra Nugutionem.
Ca.xlviij. de facetijs paupuꝫ ⁊ ige niosis remedijs in necessitatibus adinuentis in generali.
Ca.xlix. de ingenio paupis erga Cesarem augustum salutandum per coꝛuos sic edoctos.
Ca.l. de dicacitate alteriꝰ de eodē
Ca.lj. de eodem.
Ca.lij. de eodem.
Ca.liij. de ingenio cuiusdāho mū culi greci erga augustuꝫ: quomō sue consulit paupertati.
Ca.liiij. de duabꝰ vijs: gbꝰ religio si multi hūerūt magnas diuitias a dño Joāne papa vicesimo scdo

¶ Tractatuū ac capꝛorum tertij libꝛi de rebus memo randis annotatio.

¶ Tractatus ꝑmus est de solertia astutia siue calliditate: opatiōes aut uerba hoium concerneñ.
Ca.j. de solertia Lucij iunij bꝛuti.
Ca.ij. de solertia ⁊ astutia romuli.
Ca.iij. de solertia Aume pōpilij.
Ca.iiij. de astutia Minois ac Ly curgi.
Ca.v. de astutia ⁊ calliditate cuiusdam summi sacerdotis idola tre circa initia urbis.
Ca.vj. de solertia. S. africani ma ioris.
Ca.vij. de astutia ⁊ solertia Hānibalis: Fabij: Solonis: ⁊ Themi stoclis in gñali: ⁊ Fabij in spāli.
Ca.viij. de astutia Publij Uillij.
Ca.ix. de astutia cuiusdam patris ad coꝛrectionem filij.
Ca.x. de astutia. M. uoluſij ⁊ Sa turnini ꝓscriptorum ad euaden dum periculum.
Ca.xj. de astutia ciuiū Tusculano rum ad vitandum furorem exer citus Romanorum.
Ca.xij. de astutia Augusti Cesa ris ad deꝓhēdēdum cōiuratio nes que fiebant contra eum.
Ca.xiij. de astutia Otthonis.
Ca.xiiij. de astutia Halbe ꝓncipis super iudicio iumenti.
Ca.xv. de puido ꝓsilio Tiberij i dimittēdo curiā impatoris aug.
Ca.xvj. de callido ꝓsilio. M. anto nij i omittēdo scribē oꝛones suas
Ca.xvij. de cuiusdā artificis calli ditate ad magnificādū nom̄ suū.
Ca.xviij. de astutia cuiusdā seruꝰ: per quam fecit dñm suū Darium regem esse persarum.
Ca.xix. de repḥēsioe illoꝛ astutia q nimias amicitias fugiēdas asse rūt gꝛa vitādi honoris ⁊ laboꝛ.
Ca.xx. de exclusione alioꝛ astutia qui ꝓp piculū odij futuri ⁊ meri ti vitadas dicunt amicitias.
Ca.xxj. de astutia Solonis fingē tis se stultum: quo liberius posset loqui legem pernitiosam.
Ca.xxij. de silī figmēto Ulyxis.
Ca.xxiij. de astutia Themistoclis cōtra inuidiā Lacedemoniorum uolētium impedire refectionem murorum Athenienſium.
Ca.xxiiij. de astutia Hānibalis ut increpari nō possit a suis cartha ginēsibus de perdito ꝓelio.
Ca.xxv. de consilio Demosthenis dato mulieri paupcule que rece perat depositum.
Ca.xxvj. de astutia Aristotelis su per titl'o q̄rūdā libꝛoꝝ a se factoꝝ
Ca.xxvij. de astutia cuiusdā athe niēsis: qui ut vitaret moꝛtis picu lū: publice petijt dignitatis gdū.
Ca.xxviij. de astutia rustici asina rij ꝯ alexādꝝ ꝑ quā mōtē vitauit
Ca.xxix. de astutia Anaximenis phi ꝯ alexādrū per quā saluauit ciuitatem euertendam.
Ca.xxx. de astutia cuiusdā contra opinionē cōem notātis mysteriū statue publice ⁊ lr̄arum suarum.
Ca.xxxj. de astutia Castrutij ꝓtra Lippū dispēsatorē suū apposita in ambiguitate scripture.
¶ Tractatus secūdus est de com muni hoium sapia in factis ul' di ctis ⁊ de exemplis eorum.
Ca.j. de itētioe auctoriſ i b̄ ꝛctatu
Ca.ij. de sapia Scipionis africani circa erudiēdos hoies idomitos ⁊ inexpertos malorum.
Ca.iij. de cōmēdatione hois sine aduersitate seipsum domantis.
Ca.iiij. de sapiēti practica Cesaris augusti ad aianduꝫ subditos ad bonum ⁊ virtutem.
Ca.v. de qbusdam vbis sapie: que aliquando dicūtur ab insanis q̄ꝫ uis notabilia.
Ca.vj. de sapienti vbo impatoris Uespasiani dicto cuidam mecha nico romano ad cōmodū plebis.
Ca.vij. de sapiētia Titi impatoris circa cognitionē gꝛe dei in captio ne ciuitatis Hierusalem.
Ca.viij. de sapienti lege lata a po pulo in senatu romano sup exce ptione Masanisse regis ⁊ regi mine sui ab eorum imperio.
Ca.ix. de alijs duobus casibus in qbus idem senatus sapiēter ꝓui dit reipublice.
Ca.x. de sapiētia Catonis in gene rali: ⁊ de quatuoꝛ suis dictis sa pientibus in speciali.
Ca.xj. de sapienti silentio Licinij Fimbꝛie.
Ca.xij. de sapia Marci agrippe i tenēdo ꝓcoꝛdiā: Et de exhoꝛtati one Marci Tullij Ciceronis mo nentis frem suum ut imitet sapi entem virum.
Ca.xiij. de sapiēti ꝓsilio. Q. Cice ronis dato. M. Tullio Ciceroni fratri suo: quod si seruasset: neca tus non fuisset.
Ca.xiiij. q̄liter Seneca sapiēti ꝓsi lio usus ut moꝛtē vitaret cessit bo nis: quam tū vitare nō potuit.
Ca.xv. de sapiēti ꝓsilio Uarronis: in expēdēdo ꝓo aliq̄ bono saltē duodecimaꝫ ptē tpis eius qō qs expēdit in suo contrario.
Ca.xvj. de sapiēti doctrina Fauo rini: ⁊ alioꝝ plꝛiū sapiētū ꝯ dcm diuinatoꝝ ⁊ eoꝝ falsa uaticinia.
Ca.xvij. q̄ sapiētes nunq̄ꝫ debeāt intēdere in vboꝝ auctoritate fm Domitium.
Ca.xviij. q̄ sapia fm Afraniuꝫ est filia memorie: ⁊ efficaciꝰ habet ex rerū expiētia q̄ꝫ ex libꝛis.
Ca.xix. de sapiēti dicto Pacuuij loquētis de his qui hūt sapiaꝫ in ore ⁊ in vbis: ⁊ nō in factis.
Ca.xx. de q̄dā poetica fictioe Ari stophanis: ꝑ quā status humane vite mōstratur illusio ex falsis ⁊ bꝛeuibus gaudijs suis.
Ca.xxj. de sapia uoluptatis: que

¶ Francisci Petrarche poete oratorisq; clarissimi: rerum memorandarum Liber primus incipit.

¶ Tractatus primus: De ocio ⁊ solitudine quorundam clarorum virorum.

¶ De ocio solitarij ⁊ diuisione eiusdem: ⁊ de quo ocio auctor uelit tractare. Cap̃.I.

A Sed mihi cuncta uersanti: cum id solum tpis virisse videar quod
s ociosus aut solus viri: visum est non aliūde q̃ ab ocio ⁊ solitudine potissimum oriri: nō modo q̃ hic plurima ⁊ maxima vite mee solatia p̃cessisse noueriz: sed q̃ multis etiam claris viris iactatis inter curaruz fluctus huius portus quesitum remedium recordabar. Ceterum cum solitarij ocij duo sint genera
B Illud somno ⁊ inertie amicum: qđ qdam lucifuge sectañ qui villis suis utunt̃ pro sepulchris: ⁊ in illis sese infodiūt viuētes: nulla re alia q̃ ocij cognomine glorioſi: nō litterato tm̃: sed viro etiam obscenum atq; indignum cōmemoratione p̃tereo. Alterum illud attingam nō tam urbis odio q̃ litterarū ⁊ virtutis amore cōstitutum: vñ animo uel studiorum cupido uel ad ea intēto de gbus ꝓme dicturus sum: gratissima ꝓueniūt alimēta: ut hinc merito uelut a primo dicēdorum fonte totius narrationis descēdat exordium. Quem vo nunc historicus illustrissime cohortis statuam signiferum: nisi quē poetici laboris primuz ducem in Africe mee libris statuisse non penitet.

¶ De ocio Scipionis Africani primi. Cap̃.II.

Cipio ille qui p̃mus agnomē Africani re-
s bus gestis virtute meruit: amator solitudinis atq; ocij fuit. Itaq; spiritum domitorē gētium ⁊ militare illud corpus bellis exercitū aresq; castroz ⁊ tubarum fragoribus oppletas huc referre cōsueuerat: nō ut virtus ocio lāgueret: sed ut sese mens uarietate negociorz distracta colligeret: q̃obrez neq; sibi vnq̃ ociosus ꝓpetua mentis occupatione grāde aliqd moliens: neq; sibi solus vnq̃ videbat altissimis atq; pulcherrimis comitatus curis: neq; theatrum aut vulgi plausum querebat: rerum suarum plaudēte memoria ac cōsciētie testimonio cōtētus. Jure ergo dicere solitum accepimus: Nunq̃ se minus ociosum eē q̃ cuz ociosus nec minus solum q̃ cum solus eēt. Idq; ipsi⁹ Africani non mediocrem emulum Marcum Portium Catonem scriptum reliquisse auctor est Licero.

¶ De ocio Scipionis Africani secundi. Cap̃.III.

Uius nepos ⁊ ipse Africanus Scipio: sicut laboris supra fidez patiēs: sic ociose cu-
b pidus getis solus sepe cum Lelio rusticari pegrinariq; solitus credit̃: Interdūq; littoribus italicis uagabūdus: expugnatricem illam Carthaginis Numātieq; dexteram ad marinas conchulas lapillosq; candidulos inter legēdos inclinasse. Sic enim ad id qđ superat negocium: ocio breuissimi tpis aium recupabat. Uerecūde hec apud Ciceronem reuerenterq; narrañ: eos incredibiliter: nec uera deseram: repueraſcere esse solitos cum rus ex urbe tanq̃ e vinculis euolassent.

¶ De ocio Marci Tullij Ciceronis. Cap̃.IIII.

Uces bellorū memoro: Marcus Tullius
d Licero post innumerabiles labores quos in republica ptulit: post tam multa discrimina: que sibi ille turbulētissimus cōsulatus: ⁊ cū improbis certamē imortale peperat: fracta tādem libertate ciuium uelut puppe submersa nudus ornamētis suis oibus enauit: inq; ocium secessit: in quo qdem rura pagrādo: sicut ipse de se logtur: sepe solus erat. Sed qđ negocium queso cum illius ocio: que frequētia cum illius solitudine cōferēda est? Quam lz ipse casuz patrie miseratus grauiter defleat: inde tñ ad oēs populos pucta diui ingenij monumēta fluxerūt. Plura enim ibidem: ut ait idē: breui tpe: euersa quam multis annis stāte republica scripsit. At qui fatum suum declinare nō ualuit: in tempestate tutus: in portu naufragiū passus est.

¶ De ocio Mutij Sceuole. Cap̃.V.

Utius Sceuola diuini pariter ⁊ humani
m iuris illa etate ꝓsultissimus: a pcella fori fugiēs in ocium ⁊ pile ⁊ alee calculorū ludo ferē opam dedisse: eaq; vicissitudine rerum mole p̃ grauatum ingenium releuasse: Et his qdem ocia vite diuerticula contigerunt.

¶ De ocio Epaminunde Thebani. Cap̃.VI.

Ed ne ab hac illustrium cōmemorationis
s rerum alienigene sese fortassis excluſos putēt: Epaminūdas Thebanus quem apud p̃stantissimos auctores uel primum uel iter primos Grecie duces semp inuenio: Cuiq; litterarum studium ac philosophie doctrina tāta ierat ut mirabile videreī: sicut Justinus historicus ait: vnde tam ingnis militie sciētia homini iter litteras nato. Jsinq̃ cum quo Thebanoz omnis gloria: ut aiunt: ⁊ orta simul ⁊ extincta est: ⁊ suauitate musica gemino labori debitum ocium exornās: p̃clare qđē: ut est apud Ciceronez: grecis fidib⁹ ceciniſſe dicit̃.

¶ De ocio Achillis. Cap̃.VII.

Jmile apud Homerum de Achille: qđ ou-
f cem suū imitati nostri quoq; uateſ asserūt. Jd qdem ꝓne suscipimus ⁊ habem⁹ ꝓpositi nostri testem: clarissimum adolescentem siue fictum suspicamur ab Homero ⁊ eiusdem sententie auctor est excellētissimus poeta. Profecto nunq̃ id in eo quem nobilitandum ꝓposuerat sibi fictur: ni laborioſe militie alternam ocij remissionez necessariam iudicasset.

¶ De ocio Socratis. Cap̃.VIII.

Ed alio spectare arbitror: qđ de Socrate
s scriptum est: cum iam senior foret uacare fidibus cepisse: Nō enim apud me similitudinem ueri habet: tātuz virū illa etate p̃sertim discendi potius grā tam parue rei tēpus impendisse q̃ discēdo docēdoq; fatigatus talis ocij solatium quesiuisse. Qđ partius miror dum eūdem arundine cruribus inserta colludētem infantulis suis intueor: qđ cernēs familiarissimus sibi risisse fertur Alcibiades.

¶ De ocio Roberti regis Sicilie. Cap̃.IX.

Ne semp uetustissimis immoremur: sitq;
a aliqs ⁊ etati nr̃e locus: Robertus hieroſolymitanus ⁊ Siculus: rex regum ⁊ philosephoz huius eui meo ꝓnceps iudicio: per singulos dies statutis horis: e mediis regie vite turbinibus in ocium uelut in aliquam getissimam statione sese ꝓferre cōsueuerat. Illic multiplex eiquōdā

idolorum:respõsis fallacibus fre/
quẽter i vita ⁊ in morte illusus fuit
Cap̃.iiij. De duplici oraculo seu re/
sponso facto Traiano p Apollinez
in tẽplo Heliopolis.
Cap̃.v. De respõso illusorio qõ acce
pit Caius Caligula in tẽplo fortu/
Cap̃.vj. De rñso qõ accepit ⌊nan.
Uespasian⁹ in monte Carmeli.
Cap̃.vij. de oraculo dato Atheniẽsi
bus in aduentu Xerxis.
Cap̃.viij. De rñso dato Lacedemo/
Cap̃.ix. Qualit⁊ in ꝓsilio ob/ ⌊nijs.
scurus:in adulãdo vo clarus fuerit
idẽ Apollo: ⁊ de laude Socratis.
Cap̃.x. De sili adulatiõe ad Lycur
gũ:deq; vo rñso Hygi regis Lydo
Cap̃.xj. De rñso illusorio ⌊rũ dato.
qõ accepit Cresus rex Lydoꝝ.
Cap̃.xij. De sili responso qõ accepit
Pyrrhus rex Epirotaꝝ: Et de rñ/
Cap̃.xiij. De rñso dece/ ⌊so Crassi.
ptorio quod accepit Philipp⁹ rex
Cap̃.xiiij. De rñso ⌊Macedonũ.
sili dato Alexãdro Epirotaꝝ regi.
Cap̃.xv. De rñso Cleophanti dato:
Jtẽq; de eoꝝ redargutiõe qui eiusꝫ
modi oraculis credunt.
¶ Tractat⁹ Tertiꝰ de Naturali di/
uinatione:que maxie sõnijs ꝓstare
Cap̃.j. De Sibillis ⁊ eaꝝ ⌊crediẽ.
oraculis:que q̃dã diuinitatis fami
liaritate ad itimũ ueri fontẽ ꝓpius
Ca.ij. Quid de ⌊accedere videñ.
sõnijs. M. Tullĩ⁹ Licero senserit.
Cap̃.iij. De sõnio Targnij supbi.
Cap̃.iij. de somnio Publij Decij.
Cap̃.iiij. De sõnio ruricole Romãi.
Cap̃.v. De somnio Caij Bracchi.
Ca.vj. de sõnio diui Julij Cesaris.
Cap̃.vij. De alio somnio eiusdez.
Cap̃.viij. De sõnio Calphurnie uxo
Cap̃.ix. De sõnio ⌊ris Julij Cesar⌉
artorij medici diui augusti Cesar⌉
Ca.x. de sõnijs ꝓijs ⁊ mris diui au
gusti:qb⁹ secutura ei⁹ ꝓsignata ẽ cel
Ca.xj. de sõnio gnti catuli. ⌊situdo
Cap̃.xij. De sõnio. M. Tullij Lice/
Cap̃.xiij. De som ⌊rõis Augusto.
nio Senece de Nerone.
Ca.xiiij. ỏ sõnio uespasiãi Augusti.
Ca.xv. De sõnio Galbe Jmpatoris
Cap̃.xvj. De sõnio Otthõis Jmpa/
Cap̃.xvij. De sõnio Cassij. ⌊toris.
Cap̃.xviij. De somnio Rufi equitis
Cap̃.xix. De somnio cu/ ⌊Romãi.
iusdam innominati. ⌈doꝝ.
Cap̃.xx. De somnio Cresi regis Ly
Cap̃.xxj. De sõnijs Astyagis regis
Cap̃.xxij. De somnijs ⌊Medoꝝ
Alexãdri magni regis macedonũ.
Cap̃.xxiij. De sõnijs ducũ nobiliũ:
⁊ de sõnijs poetaꝝ ⁊ philosophoꝝ
Cap̃.xxiiij. De sõnio Hamilcharis
Carthaginensis ducis.
Cap̃.xxv. De sõnio Hãnibal' ducis
Cap̃.xxvj. De sõ/ ⌊Carthaginẽsis.
nio matris Dionysij Syracusani.
Ca.xxvij. de sõnio m⁹ier⌉ cuiusdã ỏ
eodẽ dio⁹ syracusano.⌈agrigẽtini.
Ca.xxviij. de sõnio mris phalaridis
Ca.xxix. de somnio alcibiadis.
Ca.xxx. de somnio socratis.
Cap̃.xxxj. De sõnio Eudemij.
Cap̃.xxxij. De somnijs poetaruꝫ. Et
primo Simonidis.
Cap̃.xxxiij. De sõnio Sophoclis.
Cap̃.xxxiiij. De sõnio cuiusdã Arca
dis inoiati:qui sociũ suũ a Cauꝝõe
Cap̃.xxxv. de quo ⌊iugulari vidit.
dã qui somniauerat ouũ ex lectulo
Cap̃.xxxvj. De uaria iter ⌊pẽdere.
ptatiõe sõnij Cursoris qui per no/
ctẽ estiauit se curru q̃driiugo uehi.
Ca.xxxvij. de iterptatiõe sõnij alte/
ri⁹ cursor⌉ q se i aglã trãsformatũ
Ca.xxxviij. de sõnio m⁹i⌊sõniauit.
eriꝫ q̃ vidit sigillata se gẽitalia hie
¶ Tractatus Quartus est de Uati
cinijs furẽtũ:necnon ⁊ de ꝓsagijs
ac diuinationibus morientium.
Cap̃.j. Oꝫ fidẽ ꝓbentibus furẽtuꝫ
uaticinijs:ipsi q̃si furere videañ.
Cap̃.ij. De uaticinio remigis mẽte/
capti de futura strage Hyecie.
Cap̃.iij. De uaticinio furibũdi Lor/
Cap̃.iiij. Oꝫ tolerabilioꝫ sit ⌊nelij.
opinio de ꝓsagijs morientiũ q̃s de
uaticinijs furẽtiũ. Et de uaticinio
Hector⌉ moriẽtis apõ homeꝝ:Ac
cuiusdã rhodij apud Possidoniũ.
Cap̃.v. De uaticinio augusti cesaris
Ca.vj. De uaticinio mo⌊morienꝫ.
riẽtis Claudij principis.
Cap̃.vij. De uaticinio theramenis
Cap̃.viij. De⌊atheniẽsis morituri.
uaticinio calani idi ỏ morte alexã/
Cap̃.ix. De uaticinio moriẽtis⌊dri.
adelecte:de filio suo Eternio.
¶ Tractat⁹ Quint⁹ de haruspicio ⁊
Ca.j. ỏ iuẽtiõe haruspicie⌊augurio
Cap̃.ij. De augurio: ⁊ q̃ ꝑcipue fue
rit augures: vnde ẽt initiũ hũerit.
Cap̃.iij. Quo tpe auguria primum
obꝺuari cepta sint. Et de Actio na
uio q nouacula cotẽ scidit.
Ca.iiij. de augurio mort⁊ iulij cesar⌉
Ca.v. De augurijs octauiãi augusti
Ca.vj. de draco̅e tiberij cesar⌉ a for/
Cap̃.vij. De augu ⌊mic⌉ ỏuorato.
rio Galbe imperatoris.
Cap̃.viij. De augurio uespasianoꝝ.
Cap̃.ix. De haruspice Hermãe qui
ob auguriũ Romã missus fuit.
Cap̃.x. De auspicio per qõ Uebioꝝ
ciuitas a Romanis capta.
Ca.xj. De augurio ꝓpenꝫ q sylle ap/
Cap̃.xij. De auspicio Caij ⌊paruit.
flaminij: ⁊ irrisiõe haruspicine.
Cap̃.xiij. De augurio Caij gracchi.
Ca.xiiij. ỏ augurio M. clau. Mar.
Ca.xv. de augurio hostilij mãtini.
Ca.xvj. de augurio marci crassi bel
lũ Parthicum ingressuri.
Ca.xvij. de augurio. L. octauij ꝓsul'
Ca.xviij. de augurio põpeij magni.
Ca.xix. De commendatione marci
marcelli q augurũ ꝓcẽpsit.
Ca.xx. De auspicio Roscij histriõis
Ca.xxj. De augurio deiotharij reg⌉
Ca.xxij. De apib⁹ platõis ⁊ formic⌉
Ca.xxiij. ỏ augurio thebãoꝝ ⌊mide
ex cãtu galloꝝ galliacioꝝ ⌈ex simia
Ca.xxiiij. de augurio lacedemõioꝝ
¶ Tractat⁹ sext⁹ ỏ omib⁹ ⁊ portẽt⁹.
Cap̃.j. Oꝫ nihil cõtra naturã fiat: li/
cet aliq̃ fieri videañ.
Cap̃.ij. de omie ex clamore Romãi
militis accepto:qui dixit: Statue
signũ:hic optime manebimus.
Cap̃.iij. de omine Emilij Pauli ex
Tertia filia sua accepto.
Cap̃.iiij. de omine Cecilie Metelli
Cap̃.v. De omine Petilij circa Le
Cap̃.vj. De omie Crassi: ⌊tũ mõtẽ
Solẽ se relictuꝝ asserentis.
Ca.vij. quõ prio boies ad omina ⁊
deiceps ad act⁹ ac gest⁹ deuenerũt
Cap̃.viij. De omie Furij Camilli.
C.ix. ỏ omie asini a caio mario visi.
Cap̃.x. Quomodo hec uanitaꝫ omi
num eradicanda sit: Et contra Au
gustũ Cesarez q hec obseruauit.
Cap̃.xj. De agla que tẽtorio Augu
sti isederat omen.
Cap̃.xij. De omie Liuie pturiẽtis.
Cap̃.xiij. De gallia q̃ cũ rão lauri ce
cidit in gremiũ Liuie Auguste.
Cap̃.xiiij. De omie qõ habuit Gal
ba Jmpator ꝓ imperio subeũdo.
Cap̃.xv. De omine Uespasiani.
Cap̃.xvj. De portẽtis solis:lune ac
aliꝫ ꝓdigiosis ostentis.
Cap̃.xvij. De boue humana uoce lo
cuto: ⁊ qbusdã aliꝫ portentis.
Cap̃.xviij. De portẽtis tpe Heinrici
Cap̃.xix. De horri ⌊septimi visis.
bili portẽto bois visi super equo.
Ca.xx. De mõstro q̃drupede cũ hu/
mão capite in agro Ueronẽsi nato.
Cap̃.xxj. De puero bicorpore nato i
agro Florẽtio:de quo iferi⁹ carmia
Cap̃.xxij. De boie q ꝑ q̃ ⌊ponunt.
dragita dies absq; cibo vixit: ⁊ de
muliere i germania que p triginta
annos absq; cibo fuisse narrat.
Cap̃.xxiij. De vipa in galea Açonis
vicecomitis Mediolanẽsis repta.
¶ Tractat⁹ Septim⁹ de Stratage
Ca.j. De excusatiõe au/ ⌊matib⁹.
ctoris apõ lectorẽ cũ de modestia
locutur⁹ sit:cur ab boie petulãtissi
mo exordiũ sũpserit. ⌈stituto.
Ca.ij. De Tiberij pncipis ꝑmeuo i/

Finis

A d Jnus Cesar Augustus diui Julij filius:tã studiose paternis uestigijs inhesisse tradit ut grauissimis bellorum studijs ⁊ imperij curis oppssus ⁊ tot coniuratoꝝ obsessus insidijs: horas ⁊ mometa colligeret:nec ullum tepus inuti liter labi sineret.Cõstat inter comedẽdum radendũq uel lectioni opam dare solitum uel scripture: Jnter creb⁊a quoq somni:cuius parcissimus fuit: inter bellaq lictoꝝ sibi uel cõfabulatoꝝ solatium adhibere.Studia liberalia:ut Suetonius ait: ab etate ꝑma cupide ⁊ laboriosissime exercuit.Mutinẽsi bello in tãta mole rerum ⁊ legisse ⁊ scripsisse ⁊ declamasse quotidie ferũ.Jtaq uarij gñis:ut ait idem:ꝓsaica oꝛone cõposuit.Jtem oꝛones ad populum:⁊ aliq de vita sua tredecim lib⁊is Cantab⁊ico bello nec ultra exposuit.Scripsit ⁊ epigrãmatum lib⁊um ⁊ epl'arum ad amicos:cõditum facetissima grauitate ⁊ luculẽtissima b⁊euitate:qõ opus inexplicatum ⁊ carie semesum: adolescenti mihi admodum in manus uenit:multum frustraq postmodum quesitum.Ceterum epl'e alique sparsim a scriptoribus referunt:q⁊uz idaginem studio so cõmittimus lectori.Nec latinis mõ sed grecis: nec rhetoricis tñ:sed ⁊ philosophicis delectatus est:eo ptinẽt q Apollodori Pergame philosophi filioꝝ eius Dionysij ⁊ Canoris amicitiaꝝ quesiuit patreq grãdeuum iuuenis ipse secum:ne ullis locis aut tpibus uacaret ab urbe Romana Apolloniam usq ꝓduxit.Ex utriusq aũt lingue auctoribus quos studiosius lectitabat:illa cupidius hauriebat que uel ꝑcepto uel exẽplo ad eruditiones vite morũq elegãtiam ptinẽt p⁊iuate uel publice discipline.Nec ⁊ diligẽter annotata seruabat:⁊ cuz res exigeret uel amicos uel totos exercitus uel ꝓuinciales aut urbanos magistratus illoꝝ iteriectione cõmonefacere solebat.Jn audiẽdis recitatoribus poematum siue historiarum siue alterius generis inuẽtoꝝ:mitis ⁊ patiens fuit.Oino singulare hoc habuit:qz cum oium ꝑcipue ꝓncipum mos sit:pñtia cõtinere:uetusta mirari:iste vnus etatis sue fauit ingenijs.Digna gdez sapiẽtissimi extimatoris ueneratio:Quenam enim etas illustriũ apó nos ingenioꝝ fertilioꝛ fuit?Marcum Varronem: Marcum Ciceronem:Crispum Salustium:Titũ Liuium:Anneum Senecam:Asinium Pollionẽ: Virgilium Maronem:Horatium Flaccum:Ouidium Nasonem:inumerabilesq alios vno tpe suis lz viuẽdi gradibus distãtes habuit: qui seinuicem viderint uel videre potuerint.Libros itegros senatui recitare uel populo per edictum notos facere suetus erat.Jnuẽtum paternum de tpis rõne vnico errore cõperto sup incerta laude paucis diebus emẽdauit:⁊ ut est scriptum in Saturnalibus: oẽm hũc oꝛdinem eree tabule ad eternam custodiaz incisione mãdauit.Nec poetrie expers fuit:Extat eius in Virgilium carmen b⁊eue gdem:sed nec humile nec insulsum:Aggressus ⁊ tragicuz opus studio feruẽti calle medio destituit deleuitq.Lib⁊um vo vsibus hexametris cõsumauit:cui nomẽ Sicilia:quo ego nonnunq uelut clypeo aduersus obtrectatores meos uti soleo.Jnter multa que impacatis mihi latratibus obiectãt:pegrinum ⁊ iauditum poematis mei titulum fremẽtes:cui nomen est Africa:qõ gdem uarijs hactenus fortune repagulis dilatum:heret inter manus diutius q̃ putabam.Sed ad inceptum redeo.

¶De studio Marci Varronis. Cap.IIII.

A n On indignaberis Marce Varro ꝓponi tibi duos tam grãdes viros:quos sibi ꝓpositos nec vniuersus oliz oꝛbis erubuit.Neq nescius eram inter studia latinoꝝ ꝓmum tibi locum eximiãq laudem deberi memineram id tibi ab externis tributum ⁊ a nr̃is tãtum ꝓconioꝝ certatim a multis in vnum hoiem cõgestum:ut ipse si aurem applicueris erubescas:tametsi uera ⁊ meritis etiam nũc iferiora ꝑdicenẽ.Sũt qui de te scribãt:Vir doctissimus Varro:qui tam multa legit: ut aliqd ei scribere uacasse miremur:taz multa scripsit q̃ multa vix quenq legere potuisse credamus Sũt qui te Romanoꝝ oium lõge ꝑcellẽtissimum putẽt.Sũt qui in hoc ne grecis gdem deferant:ut vir fide pius elogoq sacer Lactãtius Firmianus qui institutionum suarum lib⁊is:neminem te doctiorem nec apud grecos vixisse cõfirmat.Atq ut clarissimum ex oibus tibi reddã testimoniũ:Marcus Tullius:⁊ qõ gratius audias in ipsis Academicoꝝ lib⁊is:ubi nihil oino firmãdum:sed de oib⁹ dubitãdum disputat:oium te facile acutissimum dicit.Deinde uelut memoꝛ ꝓpositi:subsequit:Et sine ulla dubitatione doctissimuz.Sane qõ ad studioꝝ tuoꝝ attinet vigilias:q̃uis multa ⁊ uaria dici posient:nihil tñ ampli⁹ dicã q̃ qõ in eisdẽ Academicis de te uel potius tecum loquẽs Cicero:Sũt ingt:uera ista Varro:Nam nos in tãta urbe pegrinãtes errãtesq tanq̃ hospites ueraces tui lib⁊i q̃si domum deduxerunt:ut possemus aliqñ qui ⁊ ubi eẽmus agnoscẽ:Tu etatẽ p⁊ie:tu descriptiones tẽpoꝛ:tu sacroꝝ iura:tu sacerdotum:tu domesticam disciplinam:tu bellicam:tu sedem regionum ⁊ locoꝝ:tu oium diuinarum humanarũq rerum noiagñã:officia:cãs apuisti:Plurimum gdem poetis nr̃is oinoq latinis ⁊ lr̃is ⁊ v̈bis luminis attulisti: atq ipsum uariũ ⁊ elegãs omni fere numero poema feciſti:phiamq multis locis inchoasti.Nec de Marco Varrone:Marco Cicero. Quib⁹ ego nihil addiderim:nisi vnuz quo eoꝝ que dicta sunt oium crescat admiratio:hũc illuz nõ scribẽdo modo sed legẽdo:b⁊euis hoium vita videat:Nihilominus tñ interea sub Põpeio magno militauit:⁊ ab eodem bello piratico naualem ꝓmeruit coronam: celeberrimi particeps triũphi.

¶De studio Marci Tullij. Cap.V.

B q Uem vo Varroni comitem dederim:nisi quem mõ testem dedi:Marcuz Tullium. Nos enim ⁊ etas itũrit:⁊ Plinius scõs in lib⁊o nãlis historie septimo:iuxta collocauit.Hic itaq cum multuz tpis phie:sicut sepe meminit:ab adolescẽtia tribuisset:repẽte in curas reipublice atq in ambitionis laqueos delapsus:phie studium coactus est deserere:ad cõsulatum mox ꝓuectus: in quem nefandissimoꝝ ciuium ois ipietas:⁊ ut vo bo eius utar:nescio quo pacto oium scelerum ac ueteris furoris ⁊ audacie maturitas erupit.At post ꝓsulat⁹ exitum simultatum pennibus reliquijs uexatus:tot tãtisq difficultatibus obsessam tradurit etatem:ut in phia parum aut nihil scriberet:ꝓtentus eloquẽtie ꝓncipatu.Postremo aũt ubi a facie belloruz ciuilium:in ocij solitudinem abijt:de quo pauloante dictuz est:ad itermissam diutissime phi losophiã iam senioꝛ reuertẽs:oẽm in ea curam ac

exercitium dum tulit etas: vni tādem cuncta ceſſerunt. Fuit illi in urbe Neapolitana palatio confine pomerium: paltis circūſeptum menibus ⁊ pelago nō modica ex pte circūfluxum. Hūc mō cum paucis: modo cum ígēti ꝓcerum caterua quotidie ueniēs: baliſta luſitabat. Jdq; tam ſedulo: ut confeſtim (tātum erat ⁊ tam ad oia vſatile celeſtis acumen ingenij) eius artificij magiſtros poſt tergū linqueret. Que res ꝑmum nō hoſtibus mō: ſed ſuis quoq; minus uenerabilem feciſſe credit: ignorantibus quantum negocioꝝ ſub illo ocio tegeret. Qō ubi tādem rebus ipſis inotuit: cōtēptus oīs in admirationem ⁊ gl'iam vſus eſt. Interfui ego ſepenumero dum dimetiēdis ictibus accliuis ſingulorū ſagittas iternoſceret. Interea tñ dum eundo ⁊ redeūdo tēpus terit: ⁊ ſenile coꝛp⁹ recrearet ⁊ acres ſubiectoꝝ cōtrouerſias virq; extricabiles populorum nexus abſolueret. Quid notiſſima replicem? Cōſtat hūc inermem ludentēq; qō oēs vidimus: armatos exercitus fudiſſe ⁊ grauiſſima ſepe diſcrimina: nō tñ a ſuoꝝ pculiſſe ceruicibus: ſed etiā ne appꝛopinquarēt ꝓuidiſſe. Deniq; nō aliter q̄ſ ſi baliſta illa cūctoꝝ trāſfodiſſet oculos: ſuoꝝ ſemp peruertiſſe conſilia. Et ille qdem nup indignum pītia tāti regis oꝛbem deſerēs: migrauit ad ſupos: Ego aūt q̄ſ erga illius memoriam uaria hoīum ſtudia: p̄cipue Jtalicoꝝ meoꝝ diſſonantes opiniones nouerim: qꝛ tñ nō illius aut huius auriū uoluptati: ſed nude rerum ueritati ſtudeo: Roberti nomen in opis mei ꝑmordijs fulgere uolui: ⁊ cum p̄fatione uenie ſi forte cui moleſtus ſum: quotiēs illuꝰ rerum qualitas obtulerit liberius iam ſine adulationis ſuſpitione: niſi falloꝛ: de moribus eius loquar. Nullum mihi gratificādi ꝓpoſitū: nulla ſpes: que nōnunq; a uero ſcriptoꝝ aīos auertūt: me qdez uera memorare cōſciētia mea: ſi illi parum fidei eſt: teſtis eſt moꝛs. Bꝛeui qdem fore confido ut vnica peſtis tot tādem cōfutata virtutibus cōticeſcat ⁊ gelido ſaltem abeat ſepulchꝛo: Hūc quoniam pꝛoperantem calamum longa rerum ſeries expectat: de oīs ſatis dictum eſt.

¶ Tractatus ſecundus. De ſtudio ⁊ doctrina aliquorum illuſtrium virorum.

¶ De continuatione precedentis tractatus cum iſto ⁊ ſequentibus. Cap.I.

A Ūpereſt de ſtudio tractare: Que naꝰ enim p̄cedētium erat ⁊ ſequētiuꝰ oppoꝛtunioꝛiactura: Nēpe p̄cedētibus tam cognata materia eſt: ut ſi ociū demas: ſtudium turbidum ⁊ ingetuꝰ relinquaſ: At ſi ſtudium detrahis: inglorius toꝛpoꝛ ⁊ pigro ſitu marcidus carcer eſt ocium. Jta fit ut hoc in illiuſ rege fundatum: illud huiuſmodi laboribus ſemp oꝛnatum ſit. Rurſus ⁊ illud ꝓſtat memorie ingenioq; ⁊ eloquētie: de qb⁹ ſecuturis tractatibus agēdum eſt. Nullum oīno poſt nām ipſaꝰ maius certiuſq; patrocinium fore q̄ſ uehementem animi applicationem ad eaſdem ſumma cum uoluptate quam ſtudium uocāt: ex quibus ſolidum cō
B ſtaſ doctrine nomē. Quocirca dilatis medijs: p̄ncipium finēq; cōnectēs: hūc ſtudio ſimul ⁊ doctrine locum dedicaui. Uerum q̄ſ qō oium gētiuꝰ pace dixerim ⁊ regine urbis ueneratio ⁊ excellēs rerum gl'ia mereaſ: ut poſthabita rōne tēporum: in exēploꝝ relatione ꝑmum ſemp romana locuꝰ teneāt: vir hic tñ mihi videoꝛ narrationis initium reperturus: ꝓpter id videlicet q⁹ Theodoſius Macrobius haud qdem ignobilis ſcriptoꝛ ait: ſoli ſapiētie ſtudio deditos: ut abūde grecia tulit: ita Romam neſciuiſſe. Sed qd agam ſcio: Rimaboꝛ exercitus romanos foruq; luſtrabo ⁊ uel ex armatiſ legionibus uel ex foreſi ſtrepitu ſtudioſas ⁊ cōtēplationi deditas animas eliciam.

¶ De ſtudio Julij Ceſaris. Cap.II.

d Juus Julius Ceſar: quem armoꝝ laus ⁊ victoriarum gl'ia celo exequarunt: a ſtudio lr̄arum medio q̄ſuis in bellorū furore nō abhoꝛruit: nunq; ſe ceſſiſſe ⁊ ipſe gl'iaſ ⁊ magni cōſentiūt auctores. Accedit opum fides: ꝓpter adoleſcētie ſue libꝛos: quos publicari dum bibliothecas oꝛdinat: Auguſtus uetuit: multa iam ꝓuectis ſcripſit famoſiſſima. Sigdem ⁊ anni totius oꝛdinem ⁊ biſexti rōnem: ⁊ qcqd de meſura eui uetuſtioribus ad eam diem uel ignotum uel ꝓfuſuꝰ fuerat: ſummo ſtudio digeſſit: lr̄iſq; ⁊ memoria tradidit poſterorum: atq; ut in Saturnalibus ſcriptum eſt: oēm incōſtātiam tpis uagam adhuc ⁊ incertaꝰ in oꝛdine ſtate diffinitionis coegit: ⁊ edicto palam poſito publicauit. Scripſit Anticatones duos: ſcripſit ⁊ de analogia auſpiciorum. Uerum p̄ter hec a ſe geſtarum: tam gallici q̄ ciuilis belli: libꝛos edidit: non a ſuis magis q̄ ab hoſte laudatos. Marcus enim Tullius aliogn multum in Ceſarem gra B uiter inuexit: hos tñ libꝛos erubuit illaudatos p̄terire. Cōmētarios ingt ſcripſit ualde qdem ꝓbādos: nudi ſunt recti ⁊ uenuſti: omni oꝛnatu oꝛonis tanq; ueſte detracta. Sed dum uoluit alios paratam habere vñ ſumeret qui ſcribere uellēt hiſtoriam ineptis gradum foꝛtaſſe fecit qui illa uellēt calamiſtris inurere: ſanos qdem hoīes a ſcribēdo deterruit. Eoſdem Ceſaris libꝛos: ſcriptoꝛ reruꝰ ſuarum (ut fama fert) Julius Celſus: ut Suetonio vi deſ birtius: ita cōmēdat: Difficillimam rem ſuſcēpi Ceſaris nr̄i cōmētarios rerum geſtarum gallie. Nec multo poſt: Quos utinam qui legerint inquit ſcire poſſint q̄ſ inuitus cēpim ſcribēdos: quo facilius careant ſtultitie atq; arrogantie crimine: qui me medijs interpoſuerim Ceſaris ſcriptis. Cō ſtat enim inter oēs nihil tam opoſe ab alijs eſſe ꝓfectum: qō non horum elegātia cōmētariorum ſupereſ: qui ſunt editi ne ſciētia tātarum rerum ſcriptoribus deſit: adeoq; ꝓbant oium iudicio ut pꝛerepta nō pꝛebita facultas ſcriptoribus videaſ. Cuius tamē nr̄a maioꝛ q̄ſ reliquorum eſt admiratio. Ceteri enim q̄ſ bene atq; emēdate: nos etiam q̄ſ facile atq; celeriter eos pfecerit ſcimus. Et hec qdez ille. Sane de celeritate apud Suetonium habeſ exp̄ſſius ubi ait: Et hos libꝛos ⁊ alios plurimos in qbus etiam poema qō interſcribit tāta cum uelocitate pegiſſe: ut quoſdam ex eis in Alpium tranſitu ſcripſerit: ex citeriore in trāſalpinam galliam reuertēs belli gallici temporibus: quoſdam ipſoꝝ bellorum ciuilium ſub Mutinēſe diſcrimen: quoſdam ab urbe romana in ulteriorem Hiſpaniam pficiſcēs: quam viam ſimul cum ſtudio diebus q̄tuoꝛ ⁊ viginti pfecit. Incertum his ſimilibus operibus linquēs: utruꝰ animi foret aut coꝛpis an robore uel celeritate mirabilioꝛ.

¶ De ſtudio Auguſti Ceſaris. Cap.III.

fuit ab infantia quãdo altius ipressa difficilĩ⁹ auel lunt:sed latinas litteras etate modo puectus:gre cas uero senio grauis attigit:cum maxime fugere solet animus mortalium:tũc acriuſ inardescẽs cu piditate discẽdi scripsit libros rerum uariarum ac multarum eloquẽtia uetusta:quoꝝ omnium clariſ simus est liber Originum. Fuit aũt: ut Plinius ait:ꝛ triũpho ꝛ cẽsura sup cetera insignis:magis tñ ẽt nũc: Nam claritatez litterarum ꝓceptisqꝫ om nium rerum expetẽdarum datis generi Romano inter ꝓma ỹo agrum colendi omnium cõfessione optimus ꝛ sine emulo agricola: Uitam quidem B iniurijs stimulatam:procellis ingetaz duxit. Hic sibi uelut gubernatori egregio:ex tempestate ma ritima nõ minus glorie ꝓtum qꝫ laboriſ. Quater eum ꝛ q̃dragesies cãm dixisse testis est Plinius. Et cum nemo sepius accusatus:semper tamẽ absolutuſ fuit: Qd̃ nisi fallor ꝛ summe innocẽtie ꝛ im portuni rigoris iudicium videri põt. Deniqꝫ sexto ꝛ octogesimo etatis anno: cum a ceteris vite offi cia deserũtur:accusatus ad capitalem cãm:nõ ad hibuit aduocatos:sed ꝓgressus in rostra: cãm ipe suaz cõstãtissime defendit:adeo ut nec ligue tardi tas:nec cerebri seu laterum fragilitas:nec ulla ꝓ sus mutatio in tam lõgeuo oratore posset itelligi. Unde autẽ in etate quassa ac ruẽti tãta reruz om nium integritas? Nimirũ hoc illi studiũ iuge ꝑstabat:ꝛ ut ipsis Ualerij uerbis utar:oia in suo statu equalis ac ꝓpetua iduſtria cõtiebat. Nec ad suiip sius tñ quin ad aliorũ quoqꝫ defendẽdã cãm hic sibi animus eadẽqꝫ affuit facultas. Sub ipsuz eni longissime finẽ vite:aduersus accusationẽ singula ris:ꝛ tñ maxime florentis oratoris Galbe se op posuit: Hispaniãqꝫ ꝓuinciã quam iuuenis armat⁹ manu vicerat:inermis senex lingua defensauit.

¶De studio Roscij histrionis. Cap.X.

A Agẽs ꝛ pene ridiculus a Marco Catone i ad Rosciũ histrionẽ descẽsus: Ipse tamen ne hinc ubi eũ alij scriptores admiserũt:ex cludaꝫ obsecrat:ne ue de illo iter bibliothece pene tralia loqui pudeat:ꝓ quo nõ puduit Marcũ Li ceronẽ in foro loqui:ꝛ (quod mirari cogit) populũ Romanum obiurgare:quia is agẽte gestũ Roscio tumultuosus:nec satiſ attẽto silẽtio fuisse videbaꝫ. Deniqꝫ ꝓ quo habitã orationẽ scriptis mandare nõ piguit: Profecto eniz ad quãlibet artiũ applicetur animus intẽtione uehemẽti:ad ꝑsentẽ mate riam spectare põt: Nã qd refert? Artes uarie:studiũ vnũ est. Roscius itaqꝫ ludicre artis famosissimus magister:tãto illã studio exercuit:ut nullum populo nisi domi ꝓius examinatũ actũ exprimeret. Qua diligẽtia eo ꝓfect⁹ est:ut apud ipsuz Ciceronẽ scriptũ est:mirãda eorũ impudẽtiã qui age B rent in scena gestũ inspectãte Roscio. Et sequit hu ius dicti ratio: Quis eniz sese cõmouere põt:cui⁹ ille vitia nõ videat? Hinc sibi cõtigit:ꝛ ut nomẽ in gẽs ꝛ largas opes quereret:nec vulgo solũ:sz clarissimis viris ac ꝓncipib⁹ ciuitatis acceptus foret: ꝑcipueqꝫ Ciceroni:cui tã familiariter not⁹ fuit:ut eũ Cicero accusatum publico iudicio defenderet. Cõstat ꝑterea:ut in Saturnalib⁹ scriptũ est:cõten dere Ciceronẽ solitũ cũ Roscio:utrũ ille sepe eandẽ sententiã uarijs gestib⁹ efficeret:an ipse eloquẽ tie copiã diuerso sermone ꝓnũciaret. Que res ad hãc fiduciã Rosciũ attraxit:ut libruz cõscriberet: quo eloquẽtiã cuz histrionia cõpararet:hinc scilicet motus quod altera uocis sono:altera corporis motu:latẽtes affect⁹ animi:diuersa qdẽ via:sed pari repsentare videaꝫ industria. Hic est Rosci⁹ ille qui iter ceteros magni nominis: Lucij Sylle charissimus:ꝛ ab eodem dictatore annulo aureo dona tur. Tãta deniqꝫ (ut Macrobius ait) fuit gratia ꝛ gloria:ut mercedem diurnaz de publico mille denarios sine gregalibus solum acciperet.

¶De studio Esopi histrionis. Cap.XI.

Ne artifices factis ꝛ pfessiõe simillimos e stilo separẽ: Esopus ꝛ etate ꝛ arte ꝛ opibus ꝛ gloria ꝛ amicitia Ciceronis:postremo rebus oibus Roscio pene par fuit:nisi qꝫ arte scenica libruz quẽ me legisse memineriz nõ scripsit studio certe nõ inferior. Ambos deniqꝫ ad audiendum videndũqꝫ Hortẽsiũ ꝛ eloquio claruz ꝛ multo maxime motu corporis cõspicuum:imitãdi studio simul curiam frequentasse notum est. Sed iaz satis multa de nostris: Hinc mihi procul ab his litoribus nauigandum:ꝛ in amplissimum studiorũ pelagus prora flectenda est.

¶De studio Archimedis. Cap.XII.

Ue nam ỹo ab Italie finib⁹ digresso prior A q tellus occurrit Trinacria:que ipsa oliz (ut aiunt) Italie pars erat:nũc Italie ĩsula est. Libet ergo oratiõis mee cymbaz in portu Syracusio parumper alligare:duz salutato Archimede proficiscor in Greciã. Hic Syracusis ortus:illic vixit:illic obijt:que res licet pure terminis artatum indicet:animus tamẽ eius nullis circumclusus finibus sed maria ꝛ terras ꝛ celum omne ꝓcurrens meditatiõe liberrima:quo penetrare acies humana non poterat:oculis mentis intendit:eoqꝫ claritati euasit:ut aut summum aut summis parẽ locuz teneat:vnicus:ut Liuius ait:spectator celi syderũ qꝫ. In altissimis quidẽ questionibus quas celestiũ indago disseminauit in terris:magna pars dissidẽtium hoc utitur patrono. Studium enim summuz fuit nature opus:quatenus homini licet repsentare: Primus omnium spheram acri artificio meditatus est:in qua celi speciem solisqꝫ lune atqꝫ errantium reliquarum diuersitates ꝛ motus:nõ tãtum animis sed oculis etiam nostris expressit: fugacissimum cursum temporis ingenio dimensus. Effecit idez:ut Ciceros vbis utar:qꝫ ille qui in Timeo edificauit mũdũ Platonis deus:ut tarditate B ꝛ celeritate dissimillimos mot⁹ vna regeret cõuersio:qd̃ in hoc mũdo fieri sine deo nõ põt:ne in sphera qdẽ eosdẽ mot⁹ Archimedes sine diuino igenio potuisset imitari: Stupẽdũ ꝛ icredibile ꝓsus iuẽtũ:nisi mũduſ ad ꝑ oiſ uteret. Nec celestiũ ſz ꝛ terrenorũ mir⁹ artifex geometrie pitissim⁹:reptor machinarũ gb⁹ obsidionẽ patrie aduersus Romanũ exercituz ꝛ Marcellũ ducẽ vnus seniculus haud dubie tardiorẽ fecit. Cuius igenij ueneratio hostiſ etiã meruit fauorẽ:sz eũ imodica mẽtis intẽtio inefficacẽ reddidit. Capta ſqdẽ ad extremuz urbe: cũ eaz diripiẽdã dux pmitteret iusto militũ furori: vnũ de tot milib⁹ excepit Archimedem. Ille nihil C aut extremis casib⁹ mot⁹: aut publici sentiens tumult⁹: figuris geometricis q̃s in puluere designauerat tot⁹ ipendebat. Introgressus iterea vnus ex militib⁹ Romanis: iter rapine sitim ꝛ ipatorij ꝓcepti memoriã hesitabũdus elato mucrone supra

studium posuit:ut ciuibus suis ocio pdesset:qbus antea negocio pfuisset. Itaq; libros inumerabiles uarijs de rebus edidit pulcherrimos:quos qui se uel legisse iactat uel uidisse:q; id uere pfiteat ipse viderit: Mihi qdem vix vnq; pegrinatio lōgio: suscepta ē:ubi nō icognitos Ciceronis ne dicā libros sed laudita librorū noia cōpererim. Phiaz ad id tē pus nō nisi greco cognitam sermone:pmus oium latinis lris illustrauit: Poetriam nō spuit:sed parum feliciter tētauit:testis est Seneca: Eloquentia illum sua in carminib⁹ destitutum: qō ipsum aliq nūc etiam ex opusculis eius idicāt: Tāta aūt bonarum artium segnities incessit:ut magna ps librorū eius etati nre perierit. In librorū qdez Marci Varronis iteritu q̄q̄ nec illud sine nri tpis ifamia pti gerit:tñ stili forsan icultioris aspitas utcūq; huius modi negligētiam excuset:sed in opibus Ciceronis vñ excusemur nō itelligo. Asi oēs qdem deflet⁹ est studiosorū choris reipublice liber:cuius magnificē tiam z ipsius Ciceronis z aliorū testimonio:excerptaq; ide pticula pfecturari licet:tātillū nobis uel ad acuēdū forte desideriū uel ad pñtius quitiū reseruatū est. Reliquū nescio an vnq; sit recupatura posteritas. Unus aūt huic viro z studioruz z vite terminus fuit imergētem sese penit⁹ lrarum fontibus:indigna z in publicum damnosa morz rapuit De qua locus alter ueniet dicendi.

¶De studio Tironis liberti Tullij. Cap.VI.

A Btestātem audire mihi videor Tironē:neo eum a tāto segregem patrono. Hic Marci Tullij libert⁹:hō diligētissimus:ut Aulus Gellius meminit in librō noctium atticaruz:librorum patroni studiosissimus fuit:eos vigilāter z disponē z emēdare solit⁹. Bonum opus nisi quod libertini hois cura cumulauerat:igenioz torpo effudisset. Cōstat hūc de patroni sui iocis libros edidisse: z qcqd sibi passim memoratu dignum accederat:accuratissime colligētem in vnam cōgeriem redegisse ne qua pars illius eloquij periret.

¶De studio Crispi Salustij. Cap.VI.

Crispus Salustius:nobilis vtatis historicus. Sic enim de illo apud auctores uerissimos scriptum video:Quo fideli⁹ res afric ce cōplecteret:libros punicos pquisuit pegrināq; linguam per iterptē flagrāti studio scrutat⁹ est: gn z maria transgressus dicit:ut oculis suis crederet de cōditionib⁹ locoz. Bellum Jugurtinū piuratio nēq; Catiline cōpēdioso z ad vnguez:ut dici solet: castigato cōplexus est stilo. Sz nullo famosior q̄ historiarum librorum:qui etati quoq; nre:ne certuz ei⁹ sileam dedecus amissus est. Ueterum qdem testimonio illustris apud nos solo iā noie supstes.

¶De studio Titi Liuij. Cap.VII.

A Tq; ut menia urbis egressi: non statim ex a Italia fugiamus:quo studio putandus est arsisse Titus Liuius Patauinus:quo oēz Romanam historiā ab urbe cōditam ad Cesarem Augustum cuius ipse claruit tpib⁹ cētūquadragintaduobus uoluminib⁹ scripsit. Opus ipa mole mirabile stupēdūq;:pfertim q: in eo nihil raptim z tumultuario:ut aiūt stilo:qō qdam solēt qui oē vbuz labijs oblatum scriptis mādāt:sed tāta maiestate sniarum tātaq; vboz modestia cōpleuit oia:ut ab arte eloquētie nō multum abesse videant. Sz beu
B quātam etatis nre maculam: Huius tam igētis tāq; egregij opis vix portio subest:exigua qdem:cuz in decades:uel ab ipso pditore uel qō magis reor a fastidiosis postmodum lectorib⁹ sectum foret:ex qtuordecim nō nisi tres decades supsunt:pma scilicet:tertia z qrta. Secūdā qdem ipse ego hortante quondaz sacre memorie Roberto Sicilie rege: sūma sed hactenus iefficaci diligētia quesiui. Atq; utinam falsus uaticinator inueniar: Cito enim nisi mores hoium mutent:de hoc eucturū uereor: qō olim ppositum Gaius Caligula negsissimus tyranno:de quo est apud Suetoniū Trangllū:qō Titi Liuij historiā: z Virgilij poete librōs z imagines:partū abfuit qn ab oib⁹ bibliothecis amoueret utq; igenio viri huius clarissimo:nubē oblionis quam non attulit impiosa crudelitas: auferat sensim incuriosa segnities.

¶De studio Plinij secundi. Cap.VIII.

Ec te Plini secūde Veronēsis:a Tito Li
n uio diuūgā:a quo nec etate nec pria lōginquus es. Tu qdē q̄uis equestrib⁹ militijs idustrie funct⁹:pcurationes quoq; splēdidissimas atq; cōtinuas sūma itegritate administrasse perhiberis:uerūtñ tātā liberalibus studijs dedisti operā:ut nō nisi temē:plura q; in ocio q̄ tu iter tā multas occupationes scripsisse memoret. Ut enim minora sileā:trigintaseptē romane totidēq; nālis historie librōs ad Vespasianū pncipē:uberrima florētissimaq; sermonis elegātia descripsisti. Sed q̄t pclaros uetustatis auctores:tot posteritatis pudores ac delicta cōmemoro:que q̄si nō ptēta ppe celeritatis ifamia:alieni fructus igenij ac maiorū fastidijs vigilijsq; elaboratos codices:itolerabili negligētia pire passa est. Tuq; nihil exppio uēturis daret:auitā hereditatē abstulit. Primū nēpe Plinij opus:in quo:ut est apud Trangllū:oia bella tractauerat que cū Romanis vnq; gesta sunt:ex oculis nris euanuit:nec usq; supest:tot ego qdē taliuz satis ardēs explorare audierim. Hoc aūt z qcqd i hāc sniam questus sum:nō ad minuēdū post nasciturī populi studiū retuli:qn dolorē meū potius effundēs z etati curiosissime in qbus nō oportet rerū tā honestarū,prsus icurioseq; soporē ac torporem exprobrās: Egdē apud maiores nros nihil querimonie silis iuenio nimiūq; nihil iacture cuius ad nepotes nros si:ut auguror:res eūt: forte nec sensus ullus nec notitia pueniss̄et:ita apud alios integra:apud alios ignorata oia:apud uēturos lamentādi mā. Ego itaq; cui nec dolēdi rō sed nec ignorātie solamē adest:uelut in cōfinio duoz populorū pstitutus ac sit añ retroq; pspicies:hāc non acceptam a pribus querelā:ad posteros deferre uolui.

¶De studio Marci Catonis. Cap.IX.

Unc calle medio Romam rursus q̄si ma
n iestatis aut sacrilegij reus retrahor: eo q Marcum Catonē illum senem:qui apō alios scriptores pmum in hac acie locum tenet silentio supprimēs abierim:cuius tam uehemēs studium fuisse cōpertum est:ut ex quo pmum lrārū dulcedinem gustauit:nulla vnq; alia dulcedine distrahi potuerit: Nō belloz curis:nō victoriarum letitia:non gl'ia triūphoz qbus ornatissimam etatem egit. Itaq; qō de paucis scriptum utrāq; rem consumate pstitit: Si arma sumpsisset:natuz in armis crederes: Si se ad studiū uertisset:inter lras educatum. Et qō magis mireris:nō hoc sibi ppositu

rimos. Scripsit eqdem diuina potius q̃z humana facūdia libros multos. Et ut de eo que scripta sūt ad cōtextum referam: primus omnium tripartitaz philosophiam copulauit: t sibiūicem necessarias partes nec pugnare inter se tantūmodo: sed etiam mutuis se adiuuare auxilijs ostendunt: Nā q̃uis de diuersis officinis hec essent ei philosophie mēbra suscepta: Naturalis a Pythagoreis: Dialecti ca rationalis atq moralis ex ipso Socratis fonte: vnum tamen ex omnibus t quasi ꝑprij partꝰ corpus effecit. Et cum ꝑnceps harum familiarum im
B pollutas sentētias t inchoatas auditoribꝰ tradidisset: hic eas tum ratiōe limādo: tum oratiōis an gustę honestissima specie induendo: pfectas atq etiam admirabiles fecit. Hactenus alienis uerbis usus sum: tēpus est ex me aliqd loquēdi. Hinc igitur ualidissima philosophie radix exorit: in plurimos postea sectarum ramos dissidētibus ingenijs diuisa. Itaq iure optimo: non Greci tm̃: sed Marcus Licero t omnes doctiores latinoruz: vno ore uel Platonem sibi glorie philosophorum ꝑncipez appellant: uel qui minus: hunc uel illuz glorie sibi tribuūt collegam: Alij Plotinum ut Macrobius: alij Xenophontem ut Aulus Gellius: Ita de colle ga fortassis aliqua: de Platōe nulla q̃stio est. Nec sum nescius ab hac tāta Platonis laude quosdam (ut Tulliano eos nomie designē) plebeios t minutos: uel si Senece uocabulo uti malim: cathedrarios philosophos discordare: qui non aliter q̃z in magno exercitu seditiosum vulgus t ignauū magnis clamoribus ꝑmiscent: nouosq sibi duces faciunt: iusti imperij desertores: Quibus igit militi
L bus licet obstrepāt innumeris: paucos uel grecorum uel latinorum obijciam: quorum cōgressu nec anceps bellum sit nec necessaria sentētia: cōstetq alios fortassis a pluribus Platonem certe a melioribus laudatū. Sed de hoc multa loqui locus dehortatur: ne scilicet a rerum narratiōe in cōtētiōis studium transisse videamur: Prestat igit ceptū sequi: t ne vulgatum ingeram: lectorem (si forte nescis) admoneo extare libruz elegātem Lucij Apuleij Madaurēsis illustris Platonici: qui liber inscribitur de Platone. Illic qdem t ipsius ꝓsapiā t tempus originis t parentum fratrūq ac preceptorum nomina t studia t peregrinatiōes t patrimonij modū: deniq tāti viri opiniōes celebres ac famosas: de deo: de Jdeis: de mūdo: de anima: de natura: de tempore: de stellis erraticis: de animalibus: de prouidentia: de fato: de demonibꝰ: de fortuna: de partibus anime t corporeo singulari domicilio: de sensibus: de figura corporis humani ac dispositione membrorum: de diuisione bonorum: de virtutibus: de triplici virtute ingenioruz: de tribus causis appetendorum bonorum: de uoluptate: de labore: de amicitia inimicitiaq: de turpi amore: de tribus amoribus: de speciebus culpabiliuz hominum: de statu t moribus atq exitu sapientis: de ciuitatibus: de republica: deq eius institutiōe legibusq optimis: De his inq omnibus succincta breuitate conspicuum nec inamenum cognitu reperiet tractatum: De initio qdez mūdi idē sibi qd nostris: cuius cōtrariū successori eius Aristoteli visum est: mundum nō cepisse: ut testat Licero in primo Tusculanarum questionū libro. Licet Apuleius in hac eum opinione uariantem dicat. Ceterum tametsi ab initio huius operis decreuissem: ne qd aliunde q̃z ex secularibꝰ litteris sumptum interfererem: siue ignorantie aliarum mihi cōscius: siue ideo ne res distantissimas importuna permixtione cōfunderem: tamen cum ad hūc tm̃ philosophie antistitem tamq religioni nostre consentaneum uentum foret: temperare mihi non potui quo minus prefixam stilo metham parumper excederem: idq ab ipso recognoscerē: qd non modo noster sed sequaces etiam sui memorie prodiderunt. Igitur aduentu suo in egyptum quē supra retuli: preter astrologiam: ꝓphetarū quoq ritus ac doctrinam didicisse Platonez fama est. Qd t ipse Apuleius vite actuūq singulorum eius diligētissimus scrutator asserit: Et glorioſus pater Augustinus in libris quos de christiana doctrina edidit: curiosius exeq̃t. Narrat eni fuisse suis tpibꝰ hereticos qui dicerāt saluatorē nostrū nō ꝓpriā sed platonicā habuisse doctrinā: ex ratiōe tpis blaiphemiā colorātes: q prius Platonis philosophiā q̃z
D Christi euāgeliū esse cōstaret. Que calumnia per sanctissime memorie Ambrosiū Mediolanēsez episcopū ita cōuicta est: ut ostēderet Platonē potius que uera sensisset: nō qdē ex ore saluatoris quē videre nō potuit: sz ab ipsius ꝓconibꝰ lōge ante ꝑmissis accepisse. Sigdē quo tpe in egyptuz uenit: seu sorte seu diuinitꝰ: illic inuenisse Hieremiam: a quo ꝓpheticū suscepisset arcanū: qd (ut dixi) successor eius Apuleius q̃uis multo breuius nec expresso Hieremie noie cōsensit: Jdē tm̃ Augustinꝰ in alijs postmodū libris in qbꝰ ciuitatē dei edificat: t aduersariā subuertit: in hāc ipsaz historiā reuersus: excussa diligētius annorū serie cōperit qd de Hieremia scripserat nō fuisse possibile: q Hieremias scilicet cētū ānis ante Platonis originez ꝓphetasset. Addit t aliā ipossibilitatē: Negat eni traslatio
E nē septuaginta interpretū ex hebrea in grecā liguaz potuisse ad Platonis notitiā puenire: que celebrata fuit regnāte apud egyptios Ptolemeo: t ut fieret isistētē: annos circiter seraginta post Platonis mortē. Jn hac igit difficultate pplexus Augustinꝰ per cōiecturas egredit: opinaturq Platonē ut in sua doctrina tātā seruet cū catholica ueritate concordiā: seu ueterū forte qbusdā libris edoctuz: seu potius iuxta illud apostolicū: Quia qd notum est dei: manifestū est in illis: deus eni manifestauit illis: t que sequunt: seu (in quod magis iclīat t multis idicijs ipellit) ut quodāmodo pro ueritate ꝓsētiat: q scilicet ille vir acutissimi t ad discendū insatiabilis ingenij: sicut in egyptias: sic t in hebreas litteras alicuius interpretis colloquio penetrarit. Undecuq sane hec tā vitatis amica philosophia manauerit: quā dei donū fuisse nemo dubitat: q̃ta sit iter illius opiniōis t christianorū fidē paritas: qui scire uolet: legat ipsi Augustini Cōfessionū libruz septimū: ubi reperiet in oibꝰ fere que de uerbo dei dicunt a nostris: Platonē consentire: ꝑterq in susceptiōe humane carnis: ubi nō ꝺdixit ille sz siluit.
F Hinc est qd in eisdē Cōfessionū libris scriptuz est: Ceterū philosophorū scripta plena fallaciarum t deceptionū ꝑm elemēta huius mūdi quod ait apostolus: Jn Platonicis autem modis omnibus predicari deum t eius uerbum. Sed ego video q̃z cupide in idem quod mihi contingere meditabar incubuerim: deinceps igitur in perpetuuz cohibebo

uerticē:rogitātis ut nomē suū ederet:iubebat. At is(oculos atq; aures igēs animi cura cōclusērat) feroci ter pcūctāti certū aliqd ostēdere nō ualens: opposita trī manu ne pluuerē sibi suuz cōsunderet obsecrabat:Miles contēptorē rat⁹ interfecit.Cuius mortē miserat⁹ dux Romanus:imunitatē frustra sibi destinataz in affines eius trāstulit:sibi ꝟo qō unū supererat honorē tribuit sepulture.Quaz qdē multo post tpe deiectā:t suis etiā ciuib⁹ incognitā: Marcus Tullius iter densissimos uepres se reperisse:ut ignorātib⁹ idicasse cōmemorat:ut in Tusculano suo scribēs:Quāt⁹ homūcio:cuius semirutū bustū sparsosq; cineres iueniisse gloriatur Romani pnceps eloquij? Fortasse plirius q̄s propositi necessitas exigebat in illius memoriā dicta sint:cuius historiā nusq; deinceps in hoc opere occursuram reor.

¶De studio Pythagore. Cap.XIII.

A Vt Hrecia transsretāti:pmus Pythagoras occurrit philosophus t philosophici nois inuētor.Hic Sami Demarato patre genitus:locuplete negociatore: longe locupletior ipse negociator mox futurus:Deinde ab etatis sue primordijs:sapiētie pariter atq; honestatis arduū ac laboriosissimū callē igressus:natalis soli dereligt angustias toto orbe peregrin⁹.Sigdē ut in historia poeticis ꝟbis utar:Uir fuit hic t ortu Sami⁹ iz reliquerat vna t Samō t domios odioq; tyrānidis exul spōte erat.Ecce iā act⁹ pmus spūs egregij seruiēti patrie liberū exiliū ptulisse. Sz qō sequit uerū est.Isq; licet celi regiōe remot⁹:Mente deos adijt t qō natura negarat Uisib⁹ humanis: oculis ea pectoris hausit.Sic est pfecto:de nullo fere philosophorū tot ferunt arcana:q̄uis in multis uelut uiator nouus raris signatū uestigijs iter agēs:a recto deuiasse: t si dici fas est deliraſſe videat. B Nō alienū est referre quod de hoc uiro i Tusculanis libris scribit Cicero:testē afferens virum Pontiū Heraclidē:ut ipse asserit dictum. Narrat eni usq; ad illā etatē oēs qui in rerū occultarū inuestigatiōe uersabant:habitos t uocatos fuisse sapiētes:Ipsuz ea tēpestate Pythagorā Silutē peruenisse:t cū Leōte eius loci pncipe de nōnullis reb⁹ doctū atq; elegās habuisse colloquiū:Qō pnceps admirās:que nā sibi ars esset pcōtat⁹ est.Pythagoras ꝟo gloriosuz illud uetustatis nomē erubescēs:artis nullius titulū usurpare: se qdē philosophū esse respōdit.Inauditū ille rursus nomē admirās:ut vim ei⁹ expōeret orauit.Cui Pythagoras: psimilis mihi vita hec mercato cuipiam celeberrimo videt:Ut eni qdā virib⁹ aut celeritate cōtēdūt: nihil pter palmā victorie petētes:qdaz distrahendis cōparādisq; mercib⁹ lucrū spectāt:alij neutrū oino cogitātes:solo visēdi noscēdiq; studio trahūtur:quod genus hominū pre ceteris liberale t in genuū videt:sic in istā quā degimus vitā:uelut in mercatū maximū cōueniſſe omne genus hominū videm⁹:quorū alij gloriā:alij lucrum aucupātur. Quia ꝟo ppauci sprētis oib⁹ qd agat studiose circūspiciūt:cognitionē rerū t nihil aliud querētes: hos eni nōdū certe sapiētes:sz sapiētie amatores: idest philosophos uoco. Et hec qdem de inuētiōe huius nois:quod itāttū post enituit:nostris uerbis alieno diximus testimonio:q̄s nec idigna memoratu res ut pfertiz de Pythagora nobis istitut⁹ erat: nec alter oportunior dicēdi loc⁹ videbat. Nūc ad ppositū reuertamur. Iste est Pythagoras qui ardēti rapiēde ꝟtutis studio t in egyptū pfect⁹:trā sacti tpis notitiā t a sacerdotib⁹ egyptijs in Persidā:inq; ipsaz(ut Justin⁹ ait) Babyloniā:sydez cursus omneq; celi rōnē ac mūdi originē a Persaruz magis:Cretā deinde Spartāq; rediēs:ab eorū sapiētib⁹ mores egregios:Uinoisq; t Lycurgi istituta pdidicit.Fuit t Pherecydis Syri discipulus illius ātiq; qui pmus oiuz dixisse reperit:animā immortalē:opinionēq; sanctissimaz ab illo susceptam Pythagoras cōfirmauit.Cui⁹ rei Licero testis in Tusculanis est.Deniq; in eaz ptē Italie que tunc magna Hrecia dicebat trāsgressus est:mltisq; suis memorabilib⁹ monimētis editis Metapōti diez obijt.Uir magn⁹ in pmis t qui nō nois solū inuētor:ut Licero idē ait:sz rerū etiā amplificator fuit: puatiq; t publice pstantissimis istitutis t legibus Italiā exornauit.Hui⁹ aūt tā uehemētis studij t tā copiose doctrine fructū:uenerationē quādā singularē viuēs morienſq; pcepit.Sed de hoc alibi.

¶De doctrina Platonis. Cap.XIIII.

E Platone(qō Salusti⁹ ait de Cartagie) A
d meli⁹ erat tacere q̄s parū log:ne tī aut ipse vī laudē meret silētio tegat:aut mihi torpor ex admiratiōe surrepserit:cerptiz memorabit. Hic antiqssimo uerūq; nobilissimo genere:multuz ipse nobilior Athenis ort⁹:erudit⁹ a Socrate:patria t pceptore clarissimis:breui tī sic utrūq; supauit:ut nihil aut Socrati illo discipulo felici⁹ cōtigerit:aut Athenis illo ciue glorioſius. Habuit t pceptores alios:Dionysiū in pmis scripturarū rudimētis:Aristonē Argiuū in palestra:in qua luctator exercitatissim⁹ euasit.Picture quoq; artē nō liquit itēptatā.Adhuc t Tragedias scripsit:tamq; illi poetādi fiducia iceſserat:ut ad eius pfessionem aspiraret:niſi magister Socrates hoc ei⁹ pposituz mitigasset: ad altioris glorie desideriū attollens. Heraclidis pmū sectator fuerat:dedit⁹ tādē Socrati coequeuis suis post se relictis: ipsaz Socratis doctrinā t ornauit eloquentia t rōnib⁹ armauit.Ubi ꝟo Socratē sibi mors eripuit:ne qd omnino tpis amitteret:q̄uis iā eloquio t sapiētia celo par esset omni iudicio: tī egyptios sacerdotes adijt: t ad quē mūdus certatiz discēdi studio confluebat:ipsuz ab alijs discere nō puduit.Inde aūt Astrologie peritissim⁹ discedēs: ad Theodosium Cyrenaicū pclarū illi⁹ tpis geometricū pfect⁹ est: Quib⁹ oib⁹ uelut vndiq; cōgistis mercib⁹ istruct⁹: per Pythagore tādē uestigia in Italiā uenit. Inuenisse ibi eū:tū multos:tū Archytā Tarentinum Timeumq;:eos cognouisse t ab eis didicisse Pythagorea oia:auctor est Licero:In pmisq; immortalitatē anime a Pherecyde(ut aiunt)repertā:a Pythagora susceptā:ierpugnabilib⁹ uallauit argumētis.Inter Pythagore successores artiori amicitia cōplexus est Timeum ex Locris oriundum: Sub cuius nomine preclarissimum libz scripsit.In omni sane Pythagorea doctrina:nō minus castitatis imitator q̄s ingenij fuit.Preter hec etiā ad Indos t ad magos penetrare decreuerat: fecisseq; : nisi eum uelut in portu bellorum tēpestas in patria tenuisset: Ubi nihilo segnius interea Parmenidis ac Zenonis inuētoribus se dedit: ex multorum scilicet igenijs libās quod mox refusurus erat in plu

bat ingeniū. Inter has curas octogintanouem eta
tis annos nusq̃ iterrupto studio trāsegit. Hic est il
le Carneades quē graues ⁊ indecisas Peripateti
coꝝ ⁊ Stoicoꝝ lites: honorarij more arbitri diffi-
nire solitum: auctor est Licero.

¶De studio Chrysippi. Cap̃.XX.

On differā Chrysippus: q̃ disputator an il
n laqueator eximius: octoginta vite sue an-
nos ita ptitus est: ut plus dimidio in vniuſ
igētis uoluminis studiū ipēderet: nec residui tpis
momētū perire passus. Itaq̃ tā multa scripta edi-
dit: ut ad eoꝝ cognitionē cōis hominū vita nō suf-
ficiat. Studiū laudo: Subtilitatē bonis laudarē: ni
si occurreret qđ apud Senecaꝫ inueni: Chrysippi
acumen inquit in seipso frāgitur: qđ de vno dictū
innumerabiles tangit.

¶De studio Cleantis. Cap̃.XXI.

Uis: ut Liceroni placet: magr: ut vult Va-
b lerius: discipulus Cleātes: ⁊ studiosior ⁊
viuacior fuit: ut ad nonū ⁊ nonagesimū an
nū docēdo discēdoq̃ puenerit: Et diebus qdē agi
tatiōe mētis aduersus ignorantiā: noctibꝰ ꝙ ad-
uersus pauptatē corpis labor pugnauerit: duas
res difficillimas vigilātissimo subterfugerit igēio.

¶De studio Isocratis. Cap̃.XXII.

Ar etas Isocraꝫ: qui assiduitate studij pre-
p seruatis ad extremū igenij viribus: q̃rto ⁊
nonagesimo etatis āno libꝝ scripsit iuueni
lis roboris atq̃ animi testē. Ipse post q̃nquēnio su
peruixit. Hic est ille greꝯ orator: de quo in Satur
nalibus: ꝙ primū oia uerba soluta ⁊ uaga sub nu-
meros artauit: Qđ si ſic accepimuſ ut carminis in
uentorē estimemꝰ: rō tēpoꝝ obstabit. Constat eniꝫ
⁊ Tullius in Rhetoricis testaꝫ: hūc ⁊ Aristotelez
fuisse coetaneos: Et Aristotelē vōiā Roma florēte
floruisse nō ambigiꝫ. Rursus Homeꝝ ⁊ Hesiodū
grecoꝝ poetaꝝ p̄clarissimos: ante ꝙditam Romaꝫ
fuisse: idē Tullius testiſ est. Inuētor ergo nō carmi
nuꝫ: ſꝫ numeroꝝ fuit eoꝝ q̃bus utunt̄ oratores: qđ
ipse Marcus Tullius de Oratore diligēter exeq
tur: docēs ⁊ hoc serius inuētū: ⁊ ad id emulatiōe
poetaꝝ fuisse puentū ꝙ eos letius q̃ oratores au-
diri: sola numeroꝝ suauitate ppenderāt. Itaq̃ illud
adiūgit: nō fuisse Isocratē huius inuēti p̄incipez:
qppe eū Trāsmiatus ⁊ Horgias p̄cesserūt: uterq̃
numerosior. Sꝫ idcirco huius rei titulū ad Isocra
tē pueniſſe: qđ in eius exercitio moderatius se ges
serit: qñ Horgiā senē adolescēs ipse castigauerit re
pertū in Thessalia: ⁊ huiusmodi numeroſ quos fe
stiuitates appellabat intēpestiuius abutentem.

¶De studio Sophoclis. Cap̃.XXIII.

Uintū his adijciā studiosum senē Sopho
q clē: qui iuxta cētesimū etatis annū in extre
mo vite exitu Tragediā scripſit Edipodē.
Qua sola (ut Ualerius ait) oium eiusdē studij poe
taꝝ p̄ripere gloriā potuerit: sicut sepulchro eius in
sculptū gloriosum ſꝫ ueridicū, epigrāma testatur.

¶De studio Diodori. Cap̃.XXIIII.

Iodoꝝ quēdā stoicum refert Licero domi
sue cecū multos annos viriſſe: ſꝫ post ceci-
tatē multo q̃ prius diligētius philosophie
operā dediſſe: fidibus quoq̃ uſuꝫ more Pythago
reo: ⁊ lectioni libroꝝ: quo vno mō poterat alieni lu
mis auxilio: dies nocteſq̃ tribuiſſe: adhuc qđ vir
absq̃ oculꝰ possibile videt: ⁊ geometrica tractaſſe:
iubētē discipulis vñ ⁊ quo quāq̃ lineā duci uellet

¶De studio Solonis. Cap̃.XXV.

Ur Solonē quē primū poni par fuerat: in A
c extremū reijcimus? Sꝫ in multis collegis
obseruatū: ut etate ⁊ gloria pores ultimuꝫ
teneāt locū. Studiū igiꝫ Solonis ac doctria: mul
tis ⁊ magnis testibus ꝓstat. Siue enim opis effe-
ctus ꝓsulis: ⁊ ille nimiꝝ toto orbe illustres Athe-
niēſiū leges: hūc auctorē recognoscūt: Siue ipſuſ
met testimoniū expectas: ⁊ ipse qdē de se loquens
ait: Se quotidie discentē aliqd senescere: Siue fa-
maꝫ publicā pcōtaris: ⁊ hec tibi iter illos primos
sapiētie ꝓfessores p̄fert haud dubie Solonē: Si-
ue sūmi philosophi auctoritatē mauis ⁊ in Plato
nis Timeo Solonē e numero septē sapiētū prima
riū iuenies: Siue vite finē interrogas: qui de acti
bus humanis icorruptiſſimus testis est: Ille te do
cebit quātus in eo pectore viguiſſet studioꝝ ardor
quē nec senescētis corporis ruina: nec gelide mor-
tis vicinitas possit extinguere. Non habuit ad stu
diū p̄taxatas horas: ſꝫ in exercitio mētis erat. In
hoc vnū viuebat ut discēret: nec discere potuit niſi B
dū virit: nec viuere uoluit niſi dū discēret. Utrūq̃
igiꝫ pari fine ꝓclusit. Si qdem (qđ multi faciūt au
ctores) in illo supremo fugiētis vite spiritu: cū iter
assidētes sermo forte grauior esſet obortus: ille sol
licitus senex moribūdū caput extulit: ⁊ opinātibꝰ
amicis: ipſuꝫ (qđ tali statu multis accidit) ⁊ inusi-
tatū corporis motū aculeo mortis urgeri: atq̃ iō
qd nā sensiſſet interrogātibus: Uolo (inqt) hūc ne-
strū sermonē itelligere ⁊ mori. O dignā uocē: cuiꝰ
auctori nulla mors noceat. Neq̃ solū prudētia ce-
teriſq̃ laude dignis (ut est apud Platonē) p̄stitiſſe
videt Solō: ſꝫ ēt carmibꝰ: qui si nō pfūctorie: ſꝫ de
dita opa poetica exercitatus fuiſſet: nec ipedimēto
belloꝝ ciuiliū que ꝓceperat omiſiſſet: forte nec mi
noꝝ Homero fuiſſet: nec Hesiodo. Et hec studioso
doctoq̃: uetustatis exempla sint.

¶De studio Roberti regis Sicilie. Cap̃.XXVI.

Ed qd posteritas dicet? Quibꝰ piaculis in A
s ter ꝓnepotū populos ignauia nr̄a purga-
biť? Libidinis auaritieq̃ studium incesſit:
oīs pene mortaliū labor huc respicit. Siqs est qui
ad studia honestaꝝ artiū applicuiſſe videať animū
is tū quo p̄mū scholas igrediť die: de pecuniaria
mercede iā cogitat. Hos ergo non tā studiosos q̃
mercennarios uoco: nihilq̃ plus eis q̃ pelagi aut
telluris aratoribus tribuo: niſi q̄ illi manus ⁊ coꝝ
pora: hi liguas ⁊ igeniū uenales hñt: eo fediores
quo pulchriore pte bois seruiūt. Sꝫ cur iuſis ⁊ ni
hil ꝓfuturis imotor querelis? Cur nō potius uete
ribus refertā recētibusq̃ inanē ⁊ uacuā memoriā
excutio? Siqs uſq̃ eēt ad redimēdū etatis nostre
pudorē saꝭ efficax: ⁊ puto nec maior vmbris: nec
succeſſoꝝ liguis ne iſultēt: fortiorez clypeū opponi
posse: Roberti Sicilie regis nomē. Is eni nō post
labores studioꝝ (qđ de multis vidimus) in altio-
reꝫ puenerat statū: ſꝫ in regia natus: imo qdē: ſi di-
ci phas est: Rex anteq̃ nasceret: non patre tm̄: sed
tā paternis q̃ maternis auis ⁊ proauis ortus regi
bus: educatus in ampliſſima fortuna: tot prorupit
obstantia rex puer. Et ut simul cuncta complectar: B
nostro seculo genitus: processu autem etatis uariā
te fortuna: maximis periculis circumuentus: ali-
quādiu passus est carcerem: nec minis nec insulti-

finis quidem vite quia studiorum platonis fidelissimus testis erit:non est pretermittendus:sub capite morientis Stephanionis numeros cōstat inuentos:ut non minus uere de hoc q̄ de carne Ade dici possit:q̄ vnus fuerit philosophandi finis et viuendi:Obijt annis etatis vno et octoginta exactis(mira res dictu) ipso suo natali die:Quobrem ut in epistola quadam meminit Anneus Seneca: Magi qui tunc forte Athenis erant:immolauerūt defūcto:amplioris fuisse sortis q̄ humane rati:q̄ consumasset perfectissimum numerum:quem nouem nonies multiplicata componūt.

¶De studio Aristotelis. Cap.XV.

A Apud Aristotelem minus temporis exigam:causa est mora longa:q̄ apud preceptorem traxi. Accedit q̄ quecunq̄ ferme de ipsius laudibus dici possunt:iam vulgo et scholasticis omnibus nota sunt. Sed quoniaz illustria nomina recensentē tantū virī doctrinam siluisse nefas est:quid aliud de ipso dicā q̄ qđ Macrobius Hic vir tantus nihil mihi videtur ignorare potuisse accepimus a grecis:Hodie etiā apud eos Platonem propter ingenij singularem quandaz altitudinem diuinum: Aristotelem vo propter scientie ubertatem demoniuz dici. Innumerabilia de hoc extunc magnorum virorum testimonia sed res taz clara ut teste non egeat. Itaq̄ non sum multus in conquirendo quid a singulis in huius gloriam cōferatur. Marcus Licero cum summo ingenio scientieq̄ copia preditum dixisset de eodem loquens:

B Aristoteles inquit longe omnibus(Platonez sem per excipio) prestās et ingenio et diligentia. Eandem sententiam ferre videtur Augustinus ubi in ipsis libris de Liuitate dei:post memoratum proxime supra sermonē habitum de Platone sic adiecit:Aristoteles Platonis discipulus:vir excellentis ingenij et eloquij:Platoni quidem impar:sed multos facile superans. At si cōmentatorem eius Auerroim audire uelimus:iuratus testis ubi res exigat firmabit:naturam in hoc viro fecisse potentie extremum:comparātemq̄ sibi quēpiam ridebit:Ego utroslibet audiens silebo: et si loqui cogar: dicam illud pastorium carmen: Non nostrum inter uos tantas componere lites.

¶De studio Socratis. Cap.XVI.

Eruertit ordinem temporum maiestas rep rum. Primus omnium Socrates humanam doctrinam singulari studio cōplexus: philosophiam usq̄ ad eum diem circa stellarum cursus et celi dimensiones uarijs ambagibus hesitantem in terras attraxit: et in urbibus atq̄ intimis mortalium precordijs propagauit. Incipies de animoruz morbis ac motibus remedijsq̄ et virtutibus tractare:moralis pmus artifex(ut ait Valerius) vite magister optimus.

¶De studio demosthenis. Cap.XVII.

Ed ubi demosthenem relinquo:quo nemo f vnq̄ laboriosi9: nemo per plures obluctātis nature difficultates in altum reptauit? Perplexitatem lingue:exilitatem uocis:fragilitatem laterū: et impotētes arterias adiecerat ei sors nascēdi:vna ex aduerso studij assiduitas fregit hec omnia:oris torporem:sepe qđ exprimere negbat: iterando discussit:operosa exercitatiōe uocis ac laterum remedium adinuenit:ut in quibus maxime sibi displicuerat:in eisdem postea aures auditoruz singularius demulceret. Plurimos uersus vno spiritu per montem oppositum impigreq̄ gradiens reddebat. At ne in cōcionibus fori murmur ac dissonum vulgus horresceret:iuxta procellosum pelagus vndis obstrepentibus plenoq̄ interduz lapillis ore perorabat:ut inde digresso et talibus impedimentis libero nil difficile videret. Eleganter ita q̄ Valerius habuisse hūc cum rerum natura certamen dicit:sed victoriā retulisse. Quorsum vo tantis laboribus? Si me interrogas:ad summum elo quētie fastigiū:qđ nō segnius apud suos:q̄ apud nos Marcus Tullius apprehēdit ac possidet. Et iste quidem tenax propositi:atq̄ amantissimus litterarum:sequens vo etiam amentissimus videt.

¶De studio Democriti. Cap.XVIII.

Emocritus immoderato studiorum impe o tu euectus: existimāsq̄ in primis magna molientibus onerosam diuitiarū sarcinam: reseruata sibi ad necessarios usus modica pte patrimonij:residuum patrie sue dono dedit. Qđ ne quis exiguuz putet:tātas fuisse opes:ut patri eius laus impēsa fuerit:Persarum regem cum illo immēso exercitu mille milium armatorū habuisse cōuiuam. Sic iam leuior expeditioq̄ profect9 Athenas ad studiorum fontem:assiduo disciplinarum haustu discēdi sitim cōpescuit:Minus hoc miruz facit charior abiecta sarcina. Sigdem ratus idem uarias imagines que per oculos corporeos in animam irrumpūt:cogitatiōis acumen obtundere:ut huiuscemodi phātasmatibus aditum obstrueret: oculos sibi passus est erui. Necq̄ in historijs Herecorū cōtineri auctor est Aulus Gellius. Apud Liceronem qdem ita scriptum est:Democritus luminibus amissis:alba scilicet et atra discernere nō poterat:at vo bona:mala:equa:iniqua:honesta:turpia:utilia:inutilia:parua:magna poterat sine uarietate colorum:licebat viuere beate:sine notione rerum nō licebat:Atq̄ hic vir impediri aciem conspectu oculoruz arbitrabat. Et cum alij sepe quod ante pedes esset nō videret:ille infirmitatez omnez peragrabat:ut nulla extremitate consisteret. Hec ille. Mihi vo cui minus est animi in inuestigatione qdem ueritatis:cuius desiderio Democrit9 ardebat:ad excitandum animum nō leue calcar habere videtur oculi:quoniam si philosophādi pncipium fuit admirari:vnde oro crebrius atq̄ pfundius q̄ per oculos admiratio in animum descendit? Quobrem flagrans huius propositum miror: sed inane consilium obstupesco.

¶De studio Carneadis. Cap.XIX.

Arneades nō segnius sed aliquāto modec stius: Necq̄ enim sensus sibi corporeos abscidit:sed eorum usuz ratiōis iperio subiecit. Tanta qdem intentiōe ferebat ad id quod mēte cōceperat:ut quocunq̄ se uoluerit tot9 illic eēt. Deniq̄ ad mēsam sedens:non cibum potumq̄ sumere:nō sumptū ad os ferre meminisset:nisi Pellissa quedā que sibi pro cōiuge seruiebat:apprehēsam leniter dexterā:ad obsequium neglecti corporis retulisset. In hoc pfecto uerificatuz est qđ philosophis placet:docto viro cogitare eē viuere. Sic enim vixit q̄si cogitatiōib9 alereť. Idē disputaturus cum Chrysippo:hellebori haustu sese añ purgabat: et aduersus acutissimum hominē suuz acue

¶ De memoria Quinti Fabij Maximi. Cap̃.III.

Nec sum nescius huius quoq; rei singularē
n Quinto Fabio Maximo laudes cōtigisse.
Inter multa nimirū que ipsius viri gloriā extollūt: hoc nō in ultimis posuerim: q̄ ingēti quadam fuit notitia uetustatis ac memoria: de qua est apud Ciceronem: q̄ oia nō domestica solum: sz etiam externa bella memorie tenebat. Itaq; minime miror qō bello punico secūdo: cui ꝓcelle iam grādeuus interfuit: dicta eius cōsiliaq; tū in populo: tum inter primores patrum pro oraculis habebā-tur. Uere enim mihi video: dicturus: qui multa trā sacti temporis meminerunt: nisi obtuso nimis crassoq; sint igenio: fore quodāmodo futurorū uates.

¶ De memoria lucij Luculli z Hortēsij. Cap̃.IIII.

Sed cum duplex memoria sit: Una rerum:
s uerboruz altera: Primā qualem in Fabio modo retuli: talem in Lucio Lucullo: amplissimo z Imperatore simul z philosopho admirabiliter cōperio uiguisse. Secūdā habuisse videt Hortēsi⁹. Utriusq; testis est Cicero coetane⁹ ābox

¶ De memoria Lucij Scipionis. Cap̃.V.

Et omnibus autem gentib⁹ ac seculis: nul-
e luz in hac re facile pretulerim Lucio Scipioni: si modo uerū est qō tradūt ipsuz populo etiaz Romano noia reddidisse. Mira z speciosa capacitas: ubi taz multa z tam uaria noia locum inuenissent. Res qdem pene incredibilis: nisi eam multi: inter quos Plinius secundus: proprio testimonio confirmassent.

¶ De memoria Annei Senece. Cap̃.VI.

Lautem Romanos externosq; cōueniēs
u z extrema participans iunctura congluti-net: Lucius Anneus Seneca: Corduben-sis originis: sed Romane uirtutis: hāc diuinā sibi memorie ubertatem usq; ad miraculum cōtigisse testat: Nec credibile est tātū virū falso quicq̄ gloriari. Ait enim se duo milia nominum recitata: eodem ordine redidisse: z ducentorum atq; ampliuz discipulorum totidem uersiculos: cū singuli singulos dixissent: ordine retrogrado recitasse. Nec iferior laus illa que sequitur. Addit enim eā sibi memoriam fuisse: non ad cōplectendum ea que audierat: sed ad continendum quoq;: Quorum alterum ex agilitate consequendi facultatem dimittendi: alterum ex retinendi diuturne: capiendi segnitiē anneram habere consueuit.

¶ De memoria Latronis Portij. Cap̃.VII.

Latronis Portij memoriā: mori uetat Se-
l neca: perierat nisi ille scriptis eam suis cōmendasset. Tantum unius clari mansuriq; nominis fidelis ualet amicitia: que amicum morti eripit secūq; perpetuat. Inter multa nimirum que de Latrone suo dulciter familiariterq; commemorat: memoriam illi z natura ualidā: z artificio munitam tribuit: z capacem simul z tenacem. Itaq; nec que scripserat lectitabat: satis erat scripsisse: cū id ipz celerrime faceret: in trāscursu didicerat: nec que semel heserāt: auelli poterāt. Memoriter que cunq; dixerat seruabat. Qua memorie felicitate fretus: libroruz auxilio non egebat scribere: sed in animo gloriabatur. Et que illic scripserat: sic in expedito habebat: ut nec in uerbi quidem ullius vnq; recordatione laberetur: quasi librum sub oculis babēs loquebatur. Proponebatur cuiuspiam ducis nomen: tanta inerat historiarum memoria gesta illius celeriter z ex tēpore narrabat: Nō ceu prudem cognita depromeret: sed uelut modo scripta plegeret. Et hūc qdā Latroni: iurta Senecaz suū locū: ut debitū: z utriq; pfecto gratū reddidi.

¶ De memoria cuiusdam innominati. Cap̃.VIII.

Uidem alterius memorie miraculum retu-
i lit: Nomen eius tacenz: scilicet qui poema recens ab ipso qui illud ediderat auditus: tam celeriter arripuit: ut mox suum esse contenderet. Argumentum satis violentuz afferens: q̄ ipse memoriter id redderet: qō recitato: primus z uerus auctor carminis nequiret: Preceps quidez fame cupiditas: sed inter raras nature dotes: miranda vis memorie.

¶ De memoria Themistoclis. Cap̃.IX.

Ab occasu ad orientem uerso: Primus om-
a nium grecie gētis Themistocles occurrit: qui inter grauissimas occupationes publicas priuatasq;: cunctorum conciuium suoruz noia (z erat Athenis natus) in memoria tenebat. Stupidum negociū: nisi Lucij Scipionis mentio precessisset. Idem indigno exilio coactus: cum ad Xerxem Persarum regem se conferre decreuisset: breui temporis spatio Persicum prius idioma perdidicit: ne quid in primo colloquio peregrinum: aures regis offenderet. Itaq; minus miror tātis nature predium muneribus: artificiosam memoriaz contēpsisse. Que cum in grecia reperta: apud nos hodie vulgata est. Quam cuidam eius artificij perito sibi promittenti: respondit: malle se obliuiscendi artē discere: Uisa qdem auditaq; oia memorie adherebāt: z idcirco nō tam nouis sarcinis urgere: q̄ turba rerum innumerabilium pregranatum pectus exonerare cupiebat.

¶ De memoria Lynee. Cap̃.X.

Yneas quoq; clarissimam huius excellen-
c tie gloriā cōsecut⁹ est: qui legat⁹ a Pyrrho Romaz missus: postero q̄ urbem igressus erat die: homo aduētitius z alienigena vniuersuz senatum propriis nominibus salutauit: Sunt qui equestrem ordinem: sunt qui urbanam plebem senatui circūfusaz adijciāt: operosus salutator ac diligens: etsi ob aliud non uenisset.

¶ De memoria Cyri Persarum regis. Cap̃.XI.

Yrus Persarum rex: etsi maximis exerci-
c tibus preesset: omnium tñ militū noia meminerat. Mithridates y̌o duarum z viginti (ut notiores qui de illustrib⁹ historici loquūtur: ut Aulus Hellius: quinq; z viginti: ut autem Plinius: quinquaginta) gentium que sub imperio eius erant diuersas linguas nouerat: z ut iura cuilibet patrio sermone redderet: z in concionib⁹ singularum nationum interprete nō requireret. Que res z illū militibus: z hunc populis suis acceptissimum fecit.

¶ De memoria Carneadis. Cap̃.XII.

Extremū mihi nūc: sz nullū pcedētiū iferius
e memorie mōstrū disserēdū est. Carneades qdē (ut aiūt) in grecia que qs e bibliothecis uolumia educeret: in morē legētis memoriter reddebat. Huic y̌o dici pōt: superuacuos codices fuisse. Hic profecto non scribebat in animo tñ sz sculpebat. Tempus est z presentia memorandi.

¶ De memoria cuiusdā amici sui inoiati. Cap̃.XIII.

bus:nec blanditijs fortune:nec inertia tẽporum a studijs abstrahi quiuit vnq̃ seu pacis seu belli negociuz tractaret:seu curã coꝛporis ageret:per diẽ ꝛ per noctem ambulãs sedẽsq̃ libꝛos ꝓpe se uoluit. Qis eius de rebus altissimis sermo erat: Et qõ de Cesare Augusto diximus:hic multo minore ꝛ quasi nulla ꝓsus subsistẽte materia diligentissime semp custodiuit:ut ingenia seculi sui cõpletereꝫ benignitate regia: ꝛ inuentiões nouas recitantibꝰ:nõ tñ patiẽtissimus auditoꝛ:sed plausoꝛ ꝛ humanissimus fautoꝛ assisteret. Hec vita eiꝰ usq̃ sub extremum fuit. Nihil vnq̃ puduit addiscere senem philosophum ꝛ regem:nil noctis quoq̃ cõmunicare piguit. Hoc intimuz in ore habuit:discẽdo docẽdoq̃ sapiẽtẽ fieri. Qꝛto deniq̃ litteraruz amore flagrauerit:uel vna uox eius indicat:quaz ego meis auribꝰ audiui. Dũ enim die quodaz multa colloquẽs ex me quesisset:cur tam sero eum visitassem: ꝛ ego(id qõ erat)terre mariscq̃ pericula: nec nõ ꝛ impedimẽta foꝛtune uaria:traxisse uotuz meum dicerem: Incidit nescio quõ francorum regis mentio:interrogãte eo: vnq̃ ne in illius aula fuissem? Respõdi:nec vnq̃ qdem me cogitasse de hac re: Subridẽte eo: ꝛ rationem flagitãte: quia illitterato inquã regi inutilis: ꝛ insup onerosus eẽ nõ placuit:dulcius mihi satis est cum paupertate mea fedus ratum seruare:q̃ tẽptare regum limina:in qbus nec quenq̃ intelligerẽ: nec intelligerer a quoq̃. Tũc adiecit:audisse se q̃ primogenitꝰ regis litterarũ studiũ nõ negligeret. Cui ego: Idẽ me audisse respõdi:uerum id patri molestuz: ꝛ ferunt eum filij ꝓceptores:ꝓ suis hostibus ducere. Qõ an uerum fit:neq̃ nũc assero:neq̃ tũc asserui:sed ita famam loqui:atq̃ id mihi omnez adeũ di cogitationem uel tenuẽ ꝓcidisse narraui. Quo audito:ille generosus spiritꝰ infremuit: ꝛ toto coꝛpore coboꝛruit: ꝛ post aliquãtulum silentij fixis in terram oculis: ꝛ ut frons testabaꝫ nõ sine magna indignatiõe trãsacta: Singula enim ac si pre oculis haberẽ teneo:caput extulit ꝛ ait mihi: Sic est vita hominum:sic sunt iudicia ꝛ studia ꝛ uolũtates uarie. At ego(inquit)iuro dulciores ꝛ multo chariores mihi litteras esse q̃ regnum. Et si alter utro carendum sit:equanimius me diademate q̃ litteris cariturũ. O uoꝛ uere philosophica: ꝛ omnium studiosoꝛum hominum ueneratiõe dignissima: Quãtum mihi placuisti:quantum studijs calcar addidisti: ꝛ q̃ ꝓfunde ꝛ q̃ tenaciter meis pre coꝛdijs inhesisti. Et de studio qdez regis bacten. Quid loquar de doctrina? Certe qui uel odio uel obtrectãdi cõsuetudine multa virtutibꝰ detrahũt: sciẽtie sibi titulum nõ inuident. Sacrarum scripturarum peritissimus:philosophie charissimus alũnus:oratoꝛ egregius: incredibili phisice notitia: poetriam nõ nisi summatim attigit: cuius ut sepe dicẽtem audiui in senectute penituit. Nõ inuenio suscepti sermonis exitum:nisi aliqd de me ipse glorier. Uenerã Neapolim clarissimis fame uocibus exprectꝰ: ꝛ illud vnicũ seculi nostri miraculũ visurus. Letus fuit aduẽtu meo:ut qui de me grande magis q̃ uerũ aliqd audiuisset. In longũ eaz si singula ꝓsequar: Uisum est mihi tandem laureã poeticã quã a teneris annis optauerã sibi potissimum debere: Neq̃ eni ante clariorẽ tã insueti muneris auctorem videbar habitus: Quã cuz sibi narrassem:regius ille animꝰ ut qui nullã nisi in altis ꝛ gloriosis actibꝰ uoluptatẽ caperet:gaudiũ suũ cũ uerbis humanissimis cũ syderee frontis serenitate testatus est. Ceterũ ut ipse exeã:ubi paruitati mee altissimũ illud ingeniũ cõdescẽdit:cũ quedã de arte poetica ac de ꝓposito ꝛ differẽtijs poetarũ:deq̃ ipsi laꝛee ꝓꝛietatibꝰ diꝛissem:aures eius aiamq̃ tãgẽtia:multis audiẽtibꝰ hec mihi tribuere dignatꝰ:ut assereret nõ paruã tpis sui partẽ poeticis studijs impẽsuz se fuisse:si que ex me audierat ab ineũte etate cognouisset. Ego autẽ ꝓmũ videre incipio cõtigisse mihi qõ semp cogitaui:ut sensiz lõgius ferar quotiẽs ꝓedulcis cõmemoratio incidꝛit illiꝰ anime:que ut celũ quoq̃ decoraret sibi quidem etate optima:mihi aũt regnisq̃ suis imature nimis hinc abijt. Multos foꝛte ꝑterea me plaudẽte rerum scriptores alij memoratu dignos scriptis suis inserẽt: Ego quidẽ etsi incomitatũ nõ debere regẽ esse sciam:tñ qõ dolens indignãsq̃ ꝓfiteoꝛ etate ac idoneũ sibi comitẽ nõ inueni. Nũc qñ inter virtutũ ꝓludia satis besisse mihi videoꝛ:desiderium lectoris diuti nõ trahã:sed huic ꝓmo libꝛo uelut quodã toti opis uestibulo methã statuens: inter ipsas virtutes sacrũ ꝛ neglectũ hoibus habitantes domiciliũ ingrediar:non equidẽ ut incola: sed ut peregrinus obstupens paucorũ glorie:quoꝰ reꝫ gestaꝫ meritis limen illud trãsiuisse video.

¶ Frãcisci petrarche Poete oratoriscq̃ Clarissimi: Rerum Memorãdarum: Liber secundus Incipit.

¶ Tractatus primus est de Memoria prima parte prime virtutis scilicet prudẽtie que in preteritorum cognitione sita est.

¶ De diffinitione Prudentie ꝓm Tullium: ꝛ eius diuisione. Cap.I.

Agredienti mihi qdẽ reuerẽter ue
lut religiosi cuiuspiã tẽpli fores:pi
i mogenita soroꝫ occurrit in limine.
Ea est prudẽtia:que nihil est aliud
(ut a Marco Tullio diffinit)nisi re
ruz bonaꝫ ꝛ malaꝫ scia: Sine qua
(ut philosophis placet)ne dicã haberi:sz ne intelligi penitus ulla virtus põt. Hec posset minutiꝰ:sed trifariã breuissima partitiõe deducit in ꝑteritoruz memoriã:ꝑsentiũ intelligẽtiã ꝛ ꝓuidẽtiã futuroꝫ. Et qñ ꝑptes cõmodissime oĩs tractatus absoluitur. A memoria qdez simulq̃ cũ virtutũ prima abhoie quodã ingẽti principe initiũ repetendum est.

¶ De memoria Julij Cesaris. Cap.II.

Juo Julio Cesari:hoc i primis ẽt ab hosti
o bus datũ scio:ut memoria polleret eximia
de qua Marcus Tullius ait: q̃ nihil soleret ꝑter iniurias obliuisci. Et legere simul ꝛ scribere ꝛ audire ꝛ dictare solitus tradit. Epistolas de rebus maximis q̃ternas dictabat alijs: ipse manu ꝓpꝛia quintã scribẽs:ac si calamũ eximeres septenas pariter dictabat. Que qdẽ uelocitas:an uolubilitas ꝓmptissimi igenij: an amplissime firmitas memorie dici mereꝛet:incertus suz. Sigdẽ celeritas igenij:tenacitas memorie laus est. Qõlibet ei nomẽ iposueris:magna res i primis ꝛ mirifica: tã facile singulis adesse: tã fideliter oĩum meminisse.

¶De ingenio ⁊ eloquentia Uirgilij. Cap.II.

Ater ingenia latinorum:si mihi iudicij locus ⁊ libertas nō eripiꝑ:neſcio quē Uirgilio ꝓtulerim. In quo ſi ſic intelligaꝑ:ut animus meus ſert:puto gſqꝫ operum eius elegātiaꝫ: ⁊ in ſingulis uerbis lumen aliqꝺ ſub nube poetica ad hec ⁊ ſententiarū grauidam ueritatē:ac diuini ſtili artificium diligēter introſpexerit:fatebitur doctrina poſſe aliquos excellere:ingenio fortaſſe neminē. Nam de eloquentia qd aliud dicam:niſi qꝺ Macrobius:qui quatuor eloquētie generib⁹ collectis:de gbus mox agaꝫ ego:vnūqꝺqꝫ genus ſuo ſeparati tribuit auctori:vni Uirgilio ſimul oia dare nō timuit? Ceteruꝫ tam illuſtris hec eloquētia: atqꝫ hec(ut ait Seneca) diuina facultas ingenij: oratione ſoluta Uirgilium deſtituit. Quid eni poteſt in carminibus:nullum neſcire arbitror:qui uel ſemel Caſtalio de fonte guſtauerit.

¶De ingenio ⁊ eloquētia Tullij Ciceroīs. Cap.III.

Ed qꝺ ad ſummam ſpectat eloquētiā:conſenſus latinorum omnium Marco Tullio grecorum ꝙo Demoſtheni palmā defert. Ego autem dilato parumper Demoſthenē donec gratius iter ſuos colloceꝫ:de Ciceron prius dicam:Quē latini eloquij ꝓncipem ſine dubitatiōe philoſophis:oratoribus:hiſtoricis ⁊ poetis concorditer viſum eſt:qꝺ ipſum ⁊ catholici tractatores aſſerūt: ⁊ vulgo iam ita eſſe pſuaſum eſt uerū. Ne tñ(ut idem ipſe Tullius ait in quodam loco) utar in re certa teſtibus nō neceſſarijs: ſinguloruꝫ teſtimonijs prętermiſſis:ad ipſius eloquētie vim: paucorum ſed illuſtrium ⁊ notiſſimorum effectuū cōmemoratione demōſtrādam ꝓpero. Nec eſt quidem:que fortiſſimis ſeptum armis nihilqꝫ nō auſurum Catilinam:in armis exterruit: ⁊ de incēdio urbis ac ciuiuꝫ ſanguine cogitātē:truſit in exiliuꝫ. Que menia Romana:que theatra:que tēpla:que arcē capitolij:que bonorum lares:que totum deniqꝫ corpus impij:miſerrime ipēdentiqꝫ iam ꝓripuit ruine:Quo merito primus omniuꝫ(ut teſtaꝫ Plinius)parēs patrie appellatus:ꝓmus in toga triūphum:linguaeqꝫ laureā meruit:facūdie litterarūqꝫ latinorum parens:omnium triūphorum lauream adeptꝰ:maiorem(ut idem ait)qꝫto pluſ eſt ingenij Romani terminos intātum ꝓmouiſſe qꝫ imperij. Addidit etiā Ceſarē dictatorem:ipſius quondā Ciceronis hoſtē:de eo talia ſcripſiſſe:ex teſtis inimicitia teſtimonio fidem querens. Nec inquit eſt illa facūdia:que Uerrem audacē hominem ſceleſtūqꝫ criminibus ſuis oppreſſit:que ad ultimū Archiaꝫ ꝓceptorem quondam ſuum in ciuitate retinuit: Et de tenui ſemēte:uberrimaꝫ meſſem egēti reddidit colono. Que cōtentiōes agrarias frumentariaſqꝫ diſcuſſit:que Roſcio ſcenici tumultus reo ipunitatem queſuit:que mirabilē ſepe periclitantibus de ſalute capitis veniā mipetrauit. Nec eadem Deiothero Galacie regi: Ligario capitaliter accuſato: ſub hoſte potētiſſimo iudicium agēte:vitam ſeruauit gratiāqꝫ reſtituit. Heu qꝫ pauca de qꝫ multis enumero: Breuiter loquar:cordа hominum in manibus habuit: Regnum inter audientes exercuit: quicqd uſqꝫ eloquij per latinorum fluit alueos:ex hoc fonte ꝓceſſit. Ut tñ Uirgilius prosaica:ſic iſte (ut eſt apud eundem Senecam)in carminib⁹ defecit. Duoqꝫ Romane eloquentie parētes:hāc gloriam ita partiti ſunt:ut uterqꝫ ſuis finib⁹ cōtentus aliena nō inuaderet. Hic lingua glorioſus:hic calamo:ſi tamē quiuis a poeticis abſtineret. Sed opietas:eloquuꝫ illud tam multis ſalutiferū:auctori ſuo peſtilēs ac funeſtū fuit. Nempe cū aduerſuſ effrenatā libidinem Marci Antonij Triūuiri plurima liberius dixiſſet ſcriptiſqꝫ mādaſſet:iuſſu ei⁹ occiſus:truncata qua ſcripſerat manu:capite quo illa dictauerat amputato: Qꝺ cum in roſtra reportatū eſſet:ad illud intuendū nō minorē curſum populi lachrymātis fuiſſe legimus:qꝫ ad audiēdum eſſe conſueuerat. Nec oratoris mors:at Philippica ipſa nō moritur: Id enim eſt libri nomē:ſed eternuꝫ victura:grauiſſimiſqꝫ vulneribus repercutiēs Antonium: ⁊ famā eius interemit: ⁊ mortē Ciceronis ulciſcitur. Cum hoc Ciceron Caluus orator ꝓ eloquētie ꝓncipatu longeuū:ſed:ut Seneca teſtaꝫ:nequiſſimum habuit certamē. Locus admonet:ut ipſa Macrobij verba ſubiungā:ne quid de hoc peregrinarum opinionuꝫ lectorem lateat. Quatuor enim gdē ſunt eloquētie genera: Copioſum ⁊ torrēs:in quo Cicero dñatur. Breue ⁊ circūſectum:in quo Saluſtius regnat. Siccuꝫ ⁊ aridum:qꝺ Frontoni aſcribimus. Pingue ⁊ floridū: in quo Plinius ſecūdus quondā: ⁊ nunc iterū inferior noſter Symmachus luxuriaꝫ. Nec oia apō vnum Uirgiliū invenies: Nec ille. Ad qꝺ firmandum probationes ex ipſis Uirgilij verbis elicuit: Quas qm̄ longum eſt: in Saturnalibus gſqꝫ inquiſitiōis laborez nō recuſabit inveniet. Sane qꝺ de eloquētia Saluſtij dicit:ita tēperādum eſt: ut ad hiſtorias referaꝫ tm̄:in gbus ſuo quodam corrupto acriqꝫ ⁊ plane maſculo ſtilo utit. In ceteris enim qꝺ de Uirgilio iam ⁊ Cicerone diximus:ſua ſibi nō reſpondet eloquētia: Ut enim eſt apud eundem Senecā:oratiōes Saluſtij in honorē hiſtoriarum legunt. Et hec qdē hactenus. Quibuſ ſi aſſentiri libet:in vnaquāqꝫ arte:quadripartite eloquentie deſignatos prēſides habemus. Et qꝺ virceteri in ſingulis:Uirgilium ſimul omnib⁹ gloriā-tem. Hanc ꝙo diſtinctionē: ⁊ ſi colore non careat: apud alium non inveni:quin in vnum Ciceronem publicus fauor inclinat.

¶De igenio ⁊ eloquētia Julij Ceſaris. Cap.IIII.

Cire aūt uelim:qui ſex ſimul eloquētie ꝓncipes cōſtituerūt:quē Julio Ceſari locum dabūt? Cuius eloquentia militaris: ut eſt apud Suetoniū:aut equauit ꝓſtantiſſimoruꝫ gloriam aut exceſſit: Accuſator Dolabelle:pluſqꝫ militaris ſummi oratoris officiū ipleuit. In qua qdē accuſatiōe:exortor queri ſibi cām optimaꝫ. L. Cotte patrocinio queſtus eſt:que uerbo vim facūdie prōprie exꝑſſit:ut Valerio videꝫ. Et nimirū uerbū extorquere hāc viz habet:ut reus ille:nō facili ⁊ adutrūlibet ſe habēte:ſed ex artiſſimo qdē indiſſolubiliqꝫ laqueo:ubi ceſareo eloquio vinctꝰ erat prereptus videreꝫ. Poſt quā accuſationez:ut Suetonius idem ait:haud dubie ꝓncipib⁹ patronis annumeratꝰ eſt. Huic Marcus Tullius: ⁊ qꝺ magiſ miraberis ad Brutū ſcribēs:clariſſimū eloquētie teſtimoniū phibuit:negans ſe videre cui Ceſar cedere debeat:aditūgēſqꝫ eū elegātē ſplēdidāqꝫ atqꝫ magnificā ⁊ generoſaꝫ quodāmodo rationē dicēdi tenere. Et ad Cornelij nepotē de eodē ſcribēs. Que ingt oratorē huic antepones:eorū qui nihil

A Micus qdaꝫ meus:ab adolescẽtia ad hãc
a etatem:tam multis ꝛ domus ꝛ patrie laboribus periculisq; iactatus est:ut ociosuꝫ ferme nullum tempus inuenerit:quo nihil huic de qua loquimur facultati potest esse funestius: Uaga eniꝫ mens multa cõplectitur:pauca stringit. Ceterum huic iter uarias ꝛ inumerabiles ac discerpentes animum curas:inexhaustam quãdam memoriam militarem insitam aiaduerti: que crebro in horrorẽ cõpulit cogitãtem. Q̃to uberior fuisset si eaꝫ sibi(quod studiosi hoies solent)circũuallare ꝛ fulcire quotidiana lectõe licuisset: Uidisse semel
B uel audiuisse satis est:nunq; obliuiscitur. Nec res modo meminit:sed uerba:tẽpus ꝛ locuꝫ:ubi quid p̃mum acceperit. Sepe totos dies aut longas noctes colloquẽdo trãsegimus:audiẽdi nanq; cupidior nemo est:post annos ꝟo suborta earundẽ rerum mentiõe:si qd forte plus minus ue aut aliter dixissem:submissa uoce cõfestim admonebat:hoc me aut illud uerbum mutare. Admirãtiq; ꝛ vnde nosceret percũctãti:nõ solum tẽpus quo id ex me audiuisse: sed sub cuius Jlicis umbraculo:ad cuius undã fluminis:in cuius maris littore:cui⁹ mõtis in uertice(longinquas eniꝫ secũ oras circũiui) me singula recognoscente memorabat: Jterum ꝛ iterum expertus fateor ad loquẽdum illo p̃sente q; uel cautior certe uel tardior factus sum. Et hec quidem memoria sub armis:at sequens sub amictu religionis inter libros habitat.

C De memoria Clementis pape. Cap̃.XIIII.

A Lemens sextus:egregius nunc Romulei
c gregis pastor:taꝫ potẽtis ꝛ inuicte memorie traditur:ut quicqd uel semel legerit:obliuisci etiam si cupiat nõ possit. Hoc sibi ꝛ studiorum nutrix alma Pariseos:ꝛ orbis vniuersus tribuit. Ego enim etsi sepe ante pedes eius fuerim: tamen de hac re nihil preter famam habeo:cui facilius accedo:recolens id sibi nõ nouiter tributuꝫ sed ante diu q̃ hoc fortune culmen ascenderet. Jn qõ euecti:circũstrepẽtibus adulantiuꝫ turbis:uere laudis iudicium amiserũt. Illud additur miraculo:hanc tãtam sibi memoriam:magno quondã capitis ictus(cuius adhuc testis etas extat) igens supremo uertice cicatrix ꝓueniisse. Memorabilis casus si modo uerus: Hoc enim habet inter multa clarorũ admiratio viam fabulis aperire solet. Sz si ita est:cõpensentur hoc tam felici vulnere illorũ casus duriores:de qbus est apud Plinium:Quorum alter ictu lapidis litterarum omniũ:alter precipiti casu matris ꝛ affinium ꝛ ꝓpinquorum:tertius autem morbo seruorum suoruꝫ:quartus etiã
B proprij nominis oblitus est. Hec sunt exẽpla memorie:de qua ꝓfundius loqui difficile:ꝛ alterius tẽporis opus. Sicut enim nulla copiosior aut ditior est animi supellex:sic nulla fragilior:nulla fugacior. Hinc est q; p̃ma omniũ senescit:Cuius rei nõ solum Seneca:sed experiẽtia est testis:Et plusculum indigens reparatione:opis indiget:ꝛ casibus ac morbis pluribus exposita est: quin ꝛ ipso ualitudinis viuente flore:uel curis acrib⁹:uel somno graui:uel perturbatione ridicula. Deniq; leuissimis ꝛ innumerabilibus ex causis ita repente nõ nunq; animum destituit:ut attonitus rerum omnium ignarus ꝛ loci ꝛ temporis:ꝛ nõ absentum modo sed astantium. Postremo suimet obliuione cecissima confundatur:nisi confestim reuolet ipsa que fugerat. Deinceps ad secundam prime virtutis partem transeamus.

C Tractatus secundus est de intelligentia secunda parte prime virtutis scilicet prudentie:que sita est in presentiuꝫ cognitiõe.

C De substinctione ipsius intelligẽtie:ꝛ ordine quo auctor intendat agere. Cap̃.I.

A Ntelligentia in rerum p̃sentium cognitione sita est. Hãc visum est nobis
i subdistinguere. Est quoddaꝫ genus hominum p̃cipiendis litteris potissimum:quos usitato noie igenios appellamus:q̃uis in actibus humanis bebetiore sint iterdũ mẽtis acie: Alij ex diuerso ad res gerẽdas acutissimi:p̃ceptioni litterarũ inhabiles habentur:quos quisq; uel sagaces uel cautos uel solertes dixerit:puto nec a uero nec a cõmuni hominum sermone deuiauerit: Quib⁹ magna ps cõuenit eorum:que greco uocabulo stratagemata appellãt:ubi scilicet in republica pro qualitate negocij:p̃sentis subito capitur cõsilium. Est autem cũ in longinquum tẽpus consilij effectus extenditur: ubi locum sibi uendicat prouidẽtia:que tertia prudentie pars est:per quam nõ tam p̃sentia:q̃ ex presentium siue preteritorum collatiõe futura noscũtur. Jn his enim:nisi fallor:omnis prudẽtia uersatur. Has igitur partes exequar hoc ordine:ut agã
B primo de ingenio:cui eloquẽtiam adiungã:que est magna pars ei⁹:ubi facetias quoq; ꝛ illustres uerborum iocos dictos ex tempore in vnum colligã: qõ ille maxime dulcis eloquẽtie fruct⁹ videaꝫ aureosq; fatigatas mulcẽs:ꝛ mestũ aium exhilarãs: ꝛ qui si locum ꝛ tempus obseruauerit:cõciliat audientiuꝫ fauorem:opinione quadam agilis ꝛ iucũ de prudentie. Hinc de solertia que opationes aut uerba hominum cõcernit expediam. Et licet non
C ignorẽ sapientiam quiddam maius ac sublimius importare:q̃ qõ uel prudẽtie uel cuiusq; virtutis cõtineatur angustijs:quia tamẽ rerum floridiora carpenti:preterenunda huius mentio nõ fuerat:nec alibi oportunius poterã:hoc loco sapiẽtie exẽpla que clariora videbuntur interserã. Post hec prouidentiã ipsaꝫ in proprijs finibus locabo:hoc est nõ ut ex rebus bellicis:sed ex ipsa hominuꝫ vita ꝛ ex cõmuni rerum agibilium aceruo ꝓferantur exempla:ubi pmixtim ꝛ de cõiecturis agã:mox de oraculis:de somnijs:de ominib⁹:de portentis:qõ hec quoq; in anteriora ꝓspiciãt q̃ breuissime perstringã. Nouissime stratagematicum tractatum:partiꝫ secũdam:partim tertiam prudentie vim in armis necessariaꝫ representantẽ adijciam:que copiosa ꝛ ampla est materia ꝛ necessario in plures pticulas secanda. Quippe cum de vnaquaq; non tm̃ apud
D grecos sed etiam apud nostros:integri sint cũctorum libri:ꝛ quia p̃m ꝓmissionis ordinem:de ingenio prius est agẽdum:p̃fari libet:quecũq; fere studiosorum noia collegi:eadẽ ꝛ ingeniosorum esse hominuꝫ. Sed repetitionẽ minime necessariã effugiens:quorũdã hic noia cõquirã:quorum nõ tam studium q̃ ingenium nobilitatum est. Ad hec non nudi ꝛ incompti:sed eloquentia uestiti ingenij exẽpla presens habebit locus.

De ingenio z facūdia Gaij Gracchi. Cap.X.

a D admirādum lectori potius q̄ imitāduz subijcit exēpluz Gaij Gracchi:qui ex familia eloquēti z seditiosa gēit⁹:in utroq; maiorū suorū uestigijs inhesit. Sed qm vnus tm fidem locus exigit:is eloquētie operam acriter dedit:adeo tī homo uehemēs pmouebaf:tātoq; impetu rapiebaf in dicēdo:ut uarietatem uocis(que de rebus oratori summe necessarijs vna est) examinare nō posset. Q̄ō in se vitiū aiaduertens:seruum musice modulationis expertū in loco cōcionibus ꝓpinquo clam habere solitus erat:qui eburneam clam fistulam celeriter inflaret:qua cum autlentius agētem accēderet:aut nimis accensum receptui canens:ab imoderato cōtētiōis ardore mitigaret. Nō mediocris sane diligētia iuuenis hominis:in auitum succrescētis eloquium. Tamē q; de Licerone locus hic sumif:oratoribus in quorū manus ista uenerint(si modo quisq; tāgere digna bitur)qō apud eūdem auctorez nō longe post hoc exēplum scriptum est p;o cōsilio dabo:ut fistulatorem domi reliquētes:sensum docte consuetudinis ad loquendum secum deferant. Nunc ad uetustissimum Romane facundie monimentum uenio.

A De facundia Homeri. Cap.XI.

b Omerus apud grecos soliuz possidet ingenij. Cuius sentētie nō ego:sed Plinius auctor est:uberiorem sibi hanc latiorēq; gloriam nō limitatis finibus assignās. Cōstat ingenij ipsius ope philosophie magnas partes multo melius multoq; grauius q̄ ab ipsis philosophie p;ofessorib⁹ absolui. Certe Macrobius hūc ois diuitis inuētiōis fontē originēq; pnūciat. Et merito: Quis enim co;pore secus fuisse memoref:fuit tī animo pspicaci tanq; luminoso:ut Tullius in Tusculano suo de illo scribēs diceret:Piculam eius: nō poesiz vidimus. Que regio:que ora:qui locus grecie:que species forme:que pugne:que acies:qō remigium:qui motus hominūq; ferarum non ita expictus est:ut que ille nō viderit nos ut videmus
B effecerit? Quid de eloquentia disputē:cum in sepe memoratis Saturnalium libzis ingens z inextricata lis sit inter nostrum poetā ac Graium:dū milibus argumētorum modo hic:modo ille superio; ostēditur:modo tā pares:ut lectorez iudicij dubiū relinquant:quam dubietatē exp;essit elegāter Satyricus his uersib⁹:Cōdito; Iliades cātabif:atq; maronis Altisoni:dubiā facientia carmia palmā.

De ingenio z eloquentia Demosthenis: z Eschinis. Cap.XII.

A Tq; ut vnus locus duos olim impacatos
a iungat aduersarios:sup;emā eloquij arcez inter oratores Graios(quod nullus ambigit)possidet Demosthenes:primā tenere videtur Eschines. Horum est cōtētio illa famosissima:que vniuersam fere grecia audiendi quondam desiderio suspendit. Qō aūt speciosius spectaculum incidisse poterat:q̄ in eloquētissima natiōe:duos omnium etatum excellētissimos oratores sup rebus altissimis:notorio z capitali odio dissidētes:de salute z gloria certaturos:in vnum ante cōdictum tempus z locum cōuenisse? Potius mirer si nō re motiores etiā populos rumo; excierit. In ea quidem actiōe Demosthenes rei ptes gessit. Jtaq; vi
B ctus tandē accusato; Eschines: z ob eam rem patria pfugus:cum quodam tpe Rhodiorum p;ecibus apud quos exulabat:suam pmo:mox orationem Demosthenis audiēte populo accuratissime plegisset:Illis utriusq; vim stupētibus:sed pluscu lum Demosthenis:O(inqt Eschines)si illū porā̄tem audissetis. Jngēs:ut ait Plinius:testis inimici:meo qdez iudicio:uel ob hoc uerus mirato; eloquentie:qui pfessionis sue potius q̄ alieni memor odij:qd laudandū erat:etiaz in hoste pdicaret:p;esertim cum dissimulare tacereq; posset. Cōstat eni quosdam in scribēdo graues:parum uehementes in loquēdo:quosdaz ex diuerso qui omne scribēdi studium auctoritate frontis motuq; co;pis elegāti claraq; z p;o qualitate rerum uolubili ꝓnunciatiōe trāscendāt. Quo nihil in oratiōe potētius norunt qui artis oratorie p̄cepta didicerūt: Illorum gloriā minuit p̄sentia:horū auget: Illos legi p̄stat hos audiri. Horum igit in numero posuit Demosthenem ille.

De eloquentia Platonis. Cap.XIII.

A Loquētia Platonis anteq; etiā loqui pos
e set emicuit:duz infantulū in cunabulis cō sopitum: innoxio contactu circūlabentes apes mellificauerūt in labellis eius:Clarum melliflui leporis omen nec fefellit. Nō puto de hac re fide dignoirez Tullio testē expectari:qui multis locis ita miraf Platonis eloquētiam:ut sese imparē quodāmodo fateaf. Uerum intra modestū philosophi sermonis morē se cōtinuit Plato:terminos suos nihilo felicius excessit:qō de Virgilio Salustioq; z ipso etiam Licerone dictum est. Quis inquies huius est testis? Jdez qui ceterorum Seneca in declamatiōib⁹ sic ait:Eloquētissimi viri Platonis oratio que p;o Socrate scripta est:nec patrono nec reo digna est:Demosthenes ꝓ o cuius p;oxime mētionē habuit:orato; eximius:philosoph⁹ mino;:Ut si forte qd inter hos duos iterit nūc roges:recte mihi videar respōsurus: Jn altero plus facultatis oratorie: Jn altero plus philosophice grauitatis. Nec aliud sensisse mihi videf Licero: ubi ait: Jd qdē nemini grecorū video cōtigisse:ut idē utroq; in genere laboraret:sequereturq; z illō forēse dicēdi: z hoc quietū disputandi genus. Et mox dictū exēplis muniēs subsecut⁹ est: Equidē z B
Platonē existimo si genus forēse dicēdi tractare uoluisset:ornate splēdideq; ac grauissime z copiosissime potuisse dicere. Et Demosthenē si illa que a Platone didicerat tenuisset z ꝓnūciare uoluisset: ornate splendideq; facere potuisse. Aliaduertis lecto; sentētiā Ciceroniana urbanitate cōditā:pnūciaturus de duob⁹ summis viris quid sentiret: ita quēlibet suis finibus angustat:ut in eis pferēdis: neutri igeniū:ſ alteri uolūtatē solā cēseat:alteri diligētiā defuisse. Asperius Seneca ut hispanus hō ſ nisi fallo; z uerius:qui eodē loco quo Platōis z eorū triū quos paulo ante noiaui:necnō z quorū dā aliorū eloquētiaz impfectā ostēdit:rationē imperfectiōis asserēs:Magna inquit z uaria res est eloquētia:nec adhuc ulli se sic idulsit ut tota cōtingeret. Satis felix est qui in aliqua pte eius recept⁹ est. Sic est haud dubie. Jtaq; ego consulto z statuisse naturā arbitro;:ne qs videlicet sibi mortaliū arroget:uelut in omnibus excellens: Nam sic sepe iustissime totius humani generis ignorantiā accusamus:quod de singulis hoibus extimandum est.

aliud egerūt? Quis sentētijs aut acutior aut crebrior? Quis ỹbis aut elegātior aut grauior? Pro nūciasse dicit: ut Suetonius refert: uoce acuta: ardēti motu gestuq; nō sine uenustate. Hui⁹ est illud p̄ceptū oīb⁹ qui eloquētie student memorabile: in p̄mo libro eius de analogia positū: ut scilicet ifrequēs atq; insolēs uerbū tanq; scopulū fugiamus. Enumerare possem q̄bus plūs oratio eius ita militū animos inflāmauit: ut periculi ois imemores: leti etiā ⁊ exultātes in ferrū ruerūt: quas igentes exercit⁹ seditiōes uoce cōpresserit: quot armatorū milia solus ⁊ inermis oratiōe terruerit: usq; adeo ut periculi ois imemores: ad nutū porātis inuenti sint ⁊ qui colla porrigerēt ⁊ qui ferirēt: qui gemeret nemo: nisi ⁊ narratio lōgior ⁊ alijs locis oportunior foret.

¶ De ingenio ⁊ eloquentia Titi Liuij. Cap.V.

Ua sede p̄terea Titū Liuiū locabūt: cuius eloquētie fama de ultimis mūdi regiōib⁹: admirātes claros viros Romā usq; p̄duxit? Qō ⁊ Plinius scribit: ⁊ post Hieronymus in p̄ncipio Heneseos: ne gs ignorare ualeat testatus est. Quāta fuit opis excellētia: ut per tātū maris ⁊ terrarū spatiū: ad urbē orbis dīam: ⁊ domitis nationib⁹ impantē: nō urgēte negocio: nō ob ipsi⁹ vidēde desideriū: in etate p̄sertim Cesaris Augusti: sed ob vnum dūtaxat eius incolā audiendū: cō cursus illustrium fieret.

¶ De igēio ⁊ eloquētia Octauiāi augusti. Cap.VI.

A Esaris Augusti igeniū tā p̄mptū inuenior
e ut uersus ex tpe factos cū inter amicos referret: iterrogaretq; cuius poete uersus existimarēt: nihil aliud respōderet: q̄s cuiuscūq; forēt esse optimos. Sz qō ad hūc actū ptinet: puto nullus equari posse Nasoni poete: qui (ut est apō Senecā) hoc seculū amatorijs nō artib⁹ tm̄ sz sententijs ipleuit: De exūdāti qdez facultate carminum Ouidius ipse gloriat nec mēdaciter. Sed ad Augusti eloquētiā reuertor: Nō laboro iter eloquentie p̄ncipes ipsum collocare nisi q̄tū ad iocos ⁊ facetias: in q̄bus p̄mū tenebat locū: Sed surripe fame ei⁹ nolo: qō clari sibi tribuerūt scriptores. Pro
B nūciauit dulci ⁊ ꝑpio quodā oris sono elegāti ac sobria usus eloquentia: sentētias ineptas fugiens: p̄cipueq; uerborū iusitatorū (ut uerbo ipsi⁹ utar) fetorē horruit: Unū in loquēdo studium itelligi: ⁊ q̄ clarissime cōceptum mētis exprimeret. Hinc ⁊ p̄positiōib⁹ ⁊ cōiūctiōib⁹ abūdare: q̄bus icōptior sed plane luminosior resultat oratio: ⁊ itellect⁹ rerum expeditior. Ignota sectātes sp̄euit irrisitq; ⁊ castigauit: In suis hūc morē insaniā uocās ea loqui uel scribere que admiratiōis pluſq; intelligentie allatura sint animis audiētiū. Inheserat sigdē: ut arbitror: paterno p̄cepto qō p̄xime cum de Julio Cesare loquerer inserui.

¶ De igenio ⁊ eloquētia Asinij Polliōis. Cap.VII

Sinius Pollio p̄termittēdus nō videtur:
a quē ut appareret cuiusq; iudiciū: fore mediū iter duos eloquentissimos latinorum: Marcū Tullīū ⁊ Titū Liuiū: Seneca constituit. Ita nō spernēdus auctor: neminē de p̄missis sex p̄ter Tullīū enumerās: tres vult eloquētie p̄ncipes quos in epistola quadā videt oibus p̄ferre: secundum faciēs Pollionē: Cuius oratione Ciceroniane dissimilē: ⁊ ut uerbis eius utar: saleb⁹ osam ⁊ exiliētem dicit: ⁊ ubi minime expectes relicturam. Huius ⁊ si nulla eloquētie monimēta in manus meas adhuc uenerint: q⁹ tamē ipsius per se nomē celebre ac peruulgatū erat: nō fuit mihi de eloquētia scribēti silentio obruendū: p̄sertim ubi inferiores noiauerā. Igit iuxta Cesarē Augustus cui⁹ floruit temporib⁹: placuit eū collocare: Hoc adiecto: q̄ nomen eius p̄ter multos laudatores Mātuanis etiam musis honestatum est. Sed aliq̄tisper retro redeundum est.

¶ De ingenio ⁊ facundia Lucij Crassi. Cap.VIII.

Xcellentē ⁊ egregiā Lucij Crassi facūdiā
e si aliunde nesciremus: hinc liceret intellegere: q̄ in libris de oratore Marcus Licero mortem eius magnificētissime deplorās: oēs illuz semp eloquētia: paucis ỹo ante obitū diebus sese etiā vicisse cōmemorat: Certatim quoq; se cū eloquētie studiosis ad euz locū quē nouissime pedib⁹ ille calcauerat: post ipsius mortem redijsse: captis dulcedine ac recordatiōe sermonis quē ex eo nup audierāt: ⁊ uelut iteruz audituris. Addit etiam id vni Crasso singulariter cōtigisse: ut quotiens perararet: totiēs solito altius: ac sine exēplo locutus videret. Eniuero quia fama huius aliq̄to apud vulgus ignotior est: nō alienū extimaui duo testimonia afferre illius cui de hac re p̄ cūctis habēda fides est: Apud Ciceronem ita scriptum video: Crasso dicente: nemo tā arrogans qui similiter se vnq; dicturum esse cōfideret. Et iterum: Omnib⁹ auditis oratiōibus: sine ulla dubitatiōe sic statuo ⁊ iudico: neminem omnium tot ⁊ tanta q̄sta sint in Crasso habuisse ornamenta dicendi.

¶ De ingenio ⁊ facūdia Marci Antonij. Cap.IX.

Dem Marco Antonio testis adest. Sigdē
i cum in quodam loco de hoc deq; superiore simul loquēs dixerit: fuisse utrūq; tū studio ⁊ ingenio ⁊ doctrina p̄stātem oibus: tū in suo genere pfectum: ut neq; in Antonio deesset ornat⁹ orōnis: neq; in Crasso redūdaret: alio tamen loco omnium quos ipse audisset eloquētissimū ait Antonium: quasi de industria dubium relinquēs: quo tātarum laudum stateram potissimum inclinaret. Sed fama huius vulgatior videt: cui multum addidit nouissimus dies vite. In illa enim tēpestate mariana: ubi nullus tūc portus erat: iussi sceleris ministri Antonium occidere: cuz ad cōspectum hominis uenissent: oratiōe eius attoniti coruscantes iam mucrones recōdebant: diuina vis eloquij: impijs iussionibus addicti: ⁊ sanguine optimoruz ciuium stillantes carnifices: nihilq; p̄ter sanguinem sitientes: infecta cede redijssent: nisi scutariorū qui serius uenerat: uerboruz nō degustata dulcedine: irruens in Antonium: mādatum nefarium adimpleſſet. Huius est ille ad persuadēdū efficax actus oratorius: cuius in Oratore meminit suo Licero. Cum enim Marcum Aquilium qui cōsul fuerat ⁊ dux: apud senatum ⁊ populum clarus: omni tādem honore spoliatum: ⁊ ad extrema fortune p̄cipitatū senē: in capitali causa defenderet: ⁊ in medio oratiōis ardore ⁊ deformē squallentēq; reum sustulit: putremq; eius discindens tunicam: ac generosi quondaz tunc miserandi pectoris cicatrices iudicibus ostentans: simulq; ad Caium Marium qui inter astantes erat uersus: ⁊ ut college duduz sui misereret: multum cum lachrymis obtestans.

sub iugum trahebat populo plaudēte. Fuit autem Pisistratus ꝛ doctrina ꝛ igenio clarus: ut qui primus Homeri libros: confusos antea (sicut Licero testatur) sic disposuisse dicit: ut nūc habemus.

¶ De eloquentia Periclis. Cap. XIX.

Uius ꝛ tyrānidis ꝛ eloquentie successor
b Pericles: dicendo tam similis fuit: ut qui hunc audiret: illū audire se crederet: si mō vnq; audiuisset. Hoc tū iste ualētior quod alter eloquētiaꝫ armis iuuerat: huic sola lingua suffecit ad imperium. Quod ꝛ diuturnū gessit ꝛ magnificuꝫ quadraginta annis rēpublicaꝫ tenuit: eodemq; tēpore ꝛ urbanis rebus prefuit ꝛ bellicis. Inermis ipse: sed tam armata fultus eloquentia: ut cum aduersus omnium salutē diceret: cum delectatiōe tamen ab omnibus audiretur. Aduersa enim rebus erat species uerboruꝫ ꝛ populo nocēs: popullariter loqui videbat. Neq; solū vulguꝫ dulcedine captū deludebat: sed prouectos ꝛ ingeniosos viros: obtrectātes in reliquis: ad cōfessionem eloquētie coegit. Siquidē ꝛ ueteres Comici (ut ait Licero) cū illi maledicerēt (qō tūc Athenis fieri licebat) lepore tamē melle dulciorez in labris eius habuisse dicerūt: tātamq; in eo vi fuisse: ut in eoꝝ mētib⁹ qui illū audissent: quasi aculeos quosdā relinqueret.

¶ De ingenio Antipatris Sidonij. Cap. XX.

Ntipater Sidonius qdā: tā exercitati in-
a genij fuisse creditur: ut ꝟsus hexametros alioscp diuersorū generū ex improuiso copiose diceret: Quocūq; animū linguāq; uertisset: nihil operosius illi q̄ sermo: Uulgaris alijs solet: huic numeri aderāt ꝛ carmina resonabāt. Fecisse ferunt idē ex modernis qdā: sed tā pueriliter tāq; ridicule: ut iudice me: nec nomē nec locū inter illustria mereant. Deinceps parūper frena stilo laxentur: ut non tam preterito defessuꝫ: q̄ uēturo se preparans labori: in aliquod vicinum gratūq; diuersorium deflectat oratio.

¶ Tractatus tertius est de alia parte eloquentie: que dicacitas siue facecitas siue sales possunt appellari.

¶ De declaratiōe quarūdā facetiarū: qbus ꝓprium uocabulū apud nos nō est: De modo quoq; ꝓcedēdi: ꝛ quem auctor uelit imitari. Cap. I.

A Ars eloquētie leuior in manibus est. Ut enim in cogitatiōibus inq; actib⁹
p humanis: sic in uerbis quoq; serijs: cōtracta fatigatio iocorū vicissitudine mitigatur. Qō genus: uel facetiaſ appellare possumus uel sales: qō sermonibus nostris sapidissimū cōdimētuꝫ ꝓbēat: uel ut est apud Ciceronē apophthegmata: sed latētes ꝛ taciti: cui apud grecos: scōmatos: apud nos ꝓprius uocabulum nō est: nisi forte dicamus cū Macrobio: morsum figuratū fraude: uel urbanitate tectū. Cui quo niā lepos admixtus est: vngit (ut aiunt) ac pungit: mulcet enim exterius: introrsum vulnerat. Hinc videmus interdū ridētibus qui adsunt: ipsuꝫ ad quē iactati scōmatiſ sensus penetrauerit: irasci. Potest quidē nuda sine figuris exprobratio tam ꝓprijs tāq; sonantibus ac breuibus uerbis ꝓferri: ut ꝛ si nihil preter vulnus agat: ipsi tamē ꝓmpte vibrati sermonis acies: sicut ei in quē cōtorta fuerit dolorez: sic ceteris nescio qd acerbe uoluptatis afferat: nihil preter uerba curātib⁹. De singulis quāq; diuer B
tar: attingā: Sed de his primum qbus austeritas minor inest. Et licet eloquētie (cuius mētio precesſit) ars puleberrima sit: vnaq; de septē liberalib⁹: tū partis aut ars oino nulla est: aut si qua est: a Licerone tradit in libro qui inscribitur Orator. Illic enim ut ipsum libri nomē indicat: Oratorē istruit ꝛ ad cōcionāduꝫ acuit. Nos aūt hoc loco de vita cōmuni ꝛ quotidianis hominū sermūculis exempla decerpimus: Illud qdē per oēs ut ita dicā artus eque cōsperſuꝫ est: hoc per se stat limitatū suis finibus angustis. Sane atq; ut ipse uocat pacutū ꝛ breue illa a ueterib⁹ cauillatio: hec dicacitas nominata est: sed uocabula pmiscemus atq; cōfundimus. Sane de his rebus apud grecos libri scripti sunt: qui ridiculorū artem siue rōnē pollicētur. Titulus librorum spem discēdi faciet: per legez inuenies: ut est apud ipsuꝫ quē sepe nomino Ciceronē: ridicula ꝛ falsa multa grecoruꝫ: ut nihil in eis nisi ipsa insulsitas rideat. Qꝛto melius Cato ille Censorius: qui nō artez que nō erat pollicet: sed ipsos iocos ac facetias tam Socraticoruꝫ: qui in hac re nomē habēt apud grecos: sicut apud nr̄os Plaut⁹ q̄ ceterorū studiose recolligit. Cuius hoc loco studium imitari dispoſui: non artem daturus: sed hec legētibus si modo quiſq; tā ocioſus vnq; erit: qui hec in manus accipiet: nō paruā indaginis molestiam p̄repturus. Que enim queſo ars dicenda est: rei repētine: inopinate: improuiſe: ꝛ ex tpe iaculande? Est enim rerum huiuſcemodi p̄cipua in respōdēte laus. Cui nō longe insultatiōis spatium daꝫ ad manum habeat oportet: que in lacessentem sine cūctatiōe retorqueat. Qualia sunt multa eorū que sequunt. Quale est ne exēplum p̄senti dicto desit illud. P. Sulpitij: qui cū aduersus L. Philippuꝫ turbulētū hominē: ꝛ publice dignitatis usurpatorem: senatus cām aioſius defenderet: Interrogatus ab illo: qd latraret? subito respōdit: Quia furē video. Quid breuius: qdue liberalius: meditatio longior obtuliſſet? Solet enim canis latrare cōspecto fure. Aut q̄le est illud: qō nostri tpis adoleſcēs decrepito cuidā respōdit. Cum enim ille ludēs insultaret: qꝛ adhuc eo ꝓmptius in equū ascēderet: Mimiruꝫ inquit: septuaginta annis anteq; ego nascerer artē hāc exercuiſti. Innumerabilia sunt generis huius: in qbus artē ponere cuꝫ ne cogitationi qdē locus sit artificioris fuerit fortaſſis ingenij. Mei qdē p̄sentis ꝓpoſiti ut dixi nō est: artē ne dicam ſuffodere: sed tradere: etiaꝫ ubi in ꝓmptu est: Feror enim alio. Et qm̄ pro euidētia dicēdorū: nō alienū fuerit hacten⁹ pfari: ceptū deinceps ꝓſeq̄r.

¶ De dicacitate siue facetitate Augusti Cesaris. Cap. II.

Esar Augustus (ut est in Saturnalibuſ) in A
c huiuſmodi dicacitate non est quoq; minor ꝛ fortaſſe nec Tullio: Affectauit enim iocos: saluo tamē maiestatis pudoris respectu: de quibus aliqua delegi: similiter ꝛ de ceteris arbitrio meo: nō ut de iocis libꝝ texere Ciceronis exēplo dici possim: Sed ut inter tot seria ꝛ grauia: respirandi locū fatigatus lector inueniat: in his que apud maiores noua: apud nos magna ex parte in quotidiani sermonis cōsuetudinem abierūt. Igit Augustus ab adoleſcētia iocatus est. Latini⁹ po-

¶ De eloquētia Hegesie Cyrenaici. Cap.XIIII.

Ulti tradūt auctores: sz eorum quos ego
m gdē legi: Marcus Tullius antiqor Hege
siā quēdā Cyrenaicū fuisse: tā penetrabilis
ac ꝓpotētis eloquij: ut illo vite huius exponēte si-
mul z deplorāte miserias: plurimi audiētiū vitaz
spōte relinquerent. Mirū ꝓsus z inauditū z na-
tura ipsa ualētius oīonis genus: qđ de vite odiuz
z desideriuz mortis igereret. Jtaqz tanq̄ publici
status expugnatricē Ptolemeus rex vite suorum
cōsulēs: dicto silentio coercuit: ac scholas clausit:
calamū nō excussit. Librū ergo relict in quo enu-
meratis hominum calamitatibus: ita diffinit: nulli
oīno mortaliū ut viuat expedire. Jbidē refert: in-
uentū qui lecto Hegesie libro: nulla uel animi uel
corporis iterueniēte molestia sola stili efficacia se
in vndas maris ex muro ꝑcipitē daret libēsqz mo-
reret. Et testē affert Callimachū poetā: qui sic per
empti tumulo titulū iscripsit: genus z causaz mor
tis cōtinētes. Et quidem nimis vulgata sunt.

¶ De eloquentia Carneadis: Diogenis z Crito-
lai. Cap.XV.

T triū simꝫ qui sequunt eloquētia apō gre
a cos: z nostros celebrata est: q̄uis z secta
z oīonis q̄ritate distantium. Carneades
Academic⁹: Diogenes Stoicus: Critolaus Peri-
pateticus: ab Athenis legati Romam missi sunt.
Hi z legationē in senatū z uetusto more per inter
pretē peregerūt: petēs mulcte remissionē quā pro-
pter horopi uastationē Senatus populusqz roma
nus populo Atheniēsi indixerat. Que qdē mulcta
ut est in Saturnalibus: fuerat talentum. cccc. Et
ꝑterea celeberrimo urbis loco: maximo populi cō-
cursu ostētāde eloquētie gratia separatim gsqz dis-
seruit: Traditūqz est memorie: Carneadis ipetuo-
sam z torrentē: Diogenis prudētē z iucūdā: Cri-
tolai circūspectam z suauem eloquētiam fuisse.

¶ De eloquētia Aristotelis. Cap.XVI.

A Am dudū de Aristotele dubius sum: erro-
i ri ne publico taciturnus obsequar: furenti
q̄ cedā vulgo: an uera potius e latebris in
apertū eruam. De huius quidez ingenio nulla lis
mouet: de eloquētia apud multos ambigit. Con-
stat aūt hūc virū iam doctrine nomine clarissimū:
aiaduersa Jsocratis oratoris gloria pmotū: ad elo
quētie studiū uertisse animū. Qō cū in multis lo-
cis: tū in Oratore Ciceronis habet expressius his
uerbis: Aristoteles cū florere Jsocratez nobilitate
discipulorum videret: q̄ ipse suas disputatiōes a
causis forēsibus z ciuilib⁹: ad inanē sermonis ele-
gātiā trāstulisset: imutauit repēte totā formā pro-
prie discipline. Et post pauca. Jtaqz ornauit z illu
strauit doctrinā illā: oēm rerū cognitionē cū oratio
nis exercitatiōe cōiunxit. Nec ꝙ hoc fuit sapien-
tissimū regē Philippū: qui hūc Alexādro filio do-
torē addiderit: hūc scilicet a quo z sciendi ꝑcepta
B ꝓcipere z loquēdi. Hinc est ut inter tripartite phi-
losophie multiplices tractat⁹: rhetoricorū quoqz li
bros scriberet: q̄les hinc collige: q̄ Cicero ipse in
rhetorice sue libris: non dissimulat illum huic arti
plurima adiumēta atqz ornamēta subministrasse.
In eisdē libris de eodē loquēs: Ueteres ingt scri-
ptores artis a pncipe illo atqz inuētore Lysia: vnū
in locū cōduxit Aristoteles: z noiatim cuiuscūqz
ꝑcepta magna cōgsita cura, pspicue cōscripsit: atqz
denudata diligēter exposuit. Hinc tm̄ inuentorib⁹
ipsis suauitate z breuitate dicēdi pstitit: ut nemo
illorū ꝑcepta ex ipsorū libris cognoscat: sz omnes
qui qō illi ꝑcipiāt: uelint intelligere: ad hunc quasi
ad multo cōmodiorē explicatorez reuertant. Nec
Cicero. Ego aūt curiosioz sum q̄ necesse est: memor
tamen qz cū pscriptis alijsqz claris z crebris testi-
monijs: Aristotelē nō minus eloquētia q̄ scientia
copiosum: in libris tm̄ eius qui ad nos uenerūt: sa-
ne certa fides eloquentie uestigiū nullū est. Unde
grādis mihi stupor obortus: illos mētiri cōstat: elin
gues simul z ꝓpaces: qui quoniam Aristoteli suo
quē semp in ore habēt: simileꝫ esse nullo modo pos
sunt: illū sibi similē nitunt efficere: dicētes eum ut
qui altissimis reb⁹ intēderet: ois eloquētie cōtem-
ptorē: q̄si in altis nulla uerborū claritas habitare
posset: Sic qō a Cicerone dictū est: Cū (inquit) de
rebus grādib⁹ dicas: ipse res uerba rapiūt: ita fit
tum grauior: tuz etiā splēdidior oratio. Sz ibi quī-
dē dū inertie ꝓprie excusatiōes querūt: duci suo
par crimē obijciūt. Quātum ꝙ ex pmissis appa-
ruit: dicerē huic mōstro subesse cāz posse: z ex gre-
ca in latinā seruatis ornamētis eloquentie trāsiri
nō possit: nisi aliquod Platōis libelli: ex illa in hāc
linguā trāslati: suspicari tale aliqd nō sineret. Se-
pe igit de hac re cogitāti: nil aliud occurrit q̄ Ari-
stotelicos libros transferentium uel pigritiaz cer-
te: uel inuidiam: uel inscitiā: deniqz uocūqz uoces
nomine vitium fuisse: cuius tam late contagia flu-
xerunt: ut iam spes remedij nulla sit.

¶ De eloquentia Jsocratis. Cap.XVII.

T si nihil amplius dixero: licet ex pmissis
e Jsocratis eloquētiā cōtēplari. Q̄tū enim
fuit tātū philosophū: z ꝓposito taz tenaci-
ter inherētē: ab incepto diuertere: z ad peregrini
studij amorē desideriūqz traducere? Presertiz cuz
Aristotelis cōsuetudinē exprimēs Calcidius: di-
cat hūc virū suo quodaz more pleni ꝑfectiqz dog-
matis electū: qō visuz est ceteroruz fastidiosa icu-
ria negligētez: q̄uis eniz quē primū fuerat studio
se imitatus: idē postmodū enixe aduersatus sit: tm̄
ꝑfecto nō sine quadam magna vi: mouendus fuit
Aristoteles.

¶ De eloquentia Thucydidis. Cap.XVII.

Hucydides scriptor historiarū populo At
t henienſi ꝑfuit: tandem ab eisdē patria pul
sus: forte ad exilij solamē Tragedie operā
dedit. Que cū ad suorū aures uenisset: publico cō
sensu reuocauerūt eum ab exilio. Cuius ſperiū ne-
glexerunt: eius (ut ait Plinius) eloquētiā mirati.

¶ De eloquentia Pisistrati. Cap.XVIII.

Oc uelut medio ad externe militaris elo-
b quētie mētionē uentū est: cuius pmas par
tes Pisistratus obtinet: quez nulla re alia
ciuibus suis opportunū: sed rara quadā eloquētia
florētē: ob hoc solum Atheniēsibus imperitasse pa
tētibus: atqz ultro deferentibus imperiū constat:
Hens sapiētissima usqz adeo vnius hominis elo-
quētiā susperit: ut se suaqz oia: ꝑcipueqz libertatez
(qua nihil chari⁹ habebāt) ei vni postpōerēt. Qō
ne magis obliuione q̄ iudicio factum extimet: nō
defuit instātissimus atqz grauissimus orator. Si-
quidē ꝓ libertate: cōtra Pisistratū Solon stetit:
sed nec armis sed uerbis certabat: tamē Pisistrati
eloquētie: succubuit libertas cuz Solone ipso: qui

nio qui hãc eius notã scriptis edidit. Sed iam satis iocatus est Licero: maior quidẽ iocator inter uenit: cedendum est.

¶ De facetitate Uespasiani Augusti. Cap̃.IIII.

Espasiani principis facetissima qdã sunt:
a u Illud in p̃mis. Mulier amorez fassa seqz amãdo periturã nisi opẽ ferret: rigorẽ maiestatis p̃cib⁹ ac blãditijs cuicit: z in ãplexus tãdẽ Cesareos admissa est. Cũ certã pecunie summã uel cõcubit⁹ uel amoris p̃ciũ p̃ceps amãti daret: dispẽsator ignarus q̃liter eã pecuniã rõnib⁹ iscriberet pcunctabat: Respõdit: Uespasiano adamato.
b Quid in tali p̃sertim sene iocosius? Unus ex domesticis: cuidaz externo sub obtẽtu germanitatis dispẽsationẽ impetrare nitebat: agnouit fraudẽ: z dilata re: illũ p̃o quo petebatur accersijt: certioremqz ab eo fact⁹ qd p̃o se supplicaturo spopondisset: id sibi numerari iussit z uoti cõpotẽ dimisit. Reuersus itercessor istare. Cui Uespasian⁹: Aliũ tibi fratrẽ quere: quẽ tuũ putas meus est. Dũ iter ageret: mulio auriga descẽdit ad calciãdas mulas: substitutqz uehiculũ. Rapta interi occasiõe: litigator anxius accessit ad p̃cipẽ: que uellet narrandi tẽpus habuit. Aiaduertit tãtũ cõmẽtũ Cesar: iterrogato qz mulione q̃ti calciasset: pepigit lucri ptẽ. Festiue utrũlibet nisi auaritie suspitio iocis insita videret. Sed de hoc alias. Plura stãt eius talia: gn z supremo vite tpe iocat nõ destitit. Ad primũ egritudinis insultũ: statim qõ erat mortiferũ arbitratus: ut puto: inquit: deus fio: Illudens p̃decessoribus suis in deorum numerum relatis.

¶ De facetitate Tiberij Cesaris. Cap̃.V.

Xciderũt a seuissimis ingenijs facetissimi
e sermũculi: quos uel ob hocipsuz cõmemorare libuit: Quis eni imitior Tiberio Cesare: p̃sertiz postq̃z Capreas attigit cruẽtissimo ei⁹ ocio famosaz z infelicẽ isulã? Illic moras trahẽtẽ: Illesiũ adijt legatio cõsolatiõis obsequiũ p̃ncipi feres sup mortẽ vnici filij: Cuius mortis dolorẽ ille memoriãqz oẽm nõ tã forti q̃z inhumano aio cõfestim aboleuerat. Itaqz uelut intẽpestiuis cõsolatoribus sic allusit: Ego quoqz fortune uestre compatior: quia magnificum ciue Rectorem p̃didistis: Ultra millesimum annum iocandi materiam quesiuit: animo ferox actisqz metuendus.

¶ De facetitate Domitiani. Cap̃.VI.

Uis p̃terea Domitiano seniori? quis abq honestarũ artiũ studio remotior? Et tamẽ agẽte natura: non nihil paterni leporis inerat. Eius illa referunt de Metio qui in cultu corporis mult⁹ erat: Uellẽ ingt tam formosus esse q̃z Metius sibi videt. Alteri⁹ comaz p̃mixta canicie flaueſcentem: perfusam mulso niuem appellauit.

¶ De dicacitate Lucij Cecilij. Cap̃.VII.

Ecilius iuris cõsult⁹ ab hoc ordine nequaq̃z
c repellẽdus est: Lapidatus erat a populo Uatinius dũ gladiatoriũ mun⁹ ederet: ea iniuria p̃mot⁹: edilitio edicto caueri p̃curauerat: ne gs sibi pomũ in arenã mitteret. Per eos dies cõtigit ut Ceciliũ qdã cõsuleret: Esset pomum nux pinea? Si in Uatiniũ inquit missurus es: pomum est haud dubie. Idẽ mercatori cõsulenti: quo nam modo nauem cum socio diuideret? Respondit: Si nauem diuiseritis neuter habebit.

¶ De dicacitate Lucij Cecilij. Cap̃.VIII.

Ucius Cecilius cũ Caio Cesare pila ludebat: nec deerãt collusores alij. Jussit Cesar
l ceteris cẽtena sextertia per singulos numerari: quinquaginta Cecilio. At ille: vna ne tantum manu (inquit) ludo.

¶ De facetitate Uirgilij. Cap̃.IX.

Ec illepide Uirgilius cũ sibi exprobratuz
n esset q⁹ p̃ sus Homericos abstulisset: z in opis sui cõgerie redegisset: respõdisse traditur: magnaz esse viriũ auferre clauã de manu Herculis: nõ dissimulãs se illis p̃ sib⁹ nõ p̃cario sz pro suis uti. Qõ esse permaximum ex Herculea Homeri magnitudine: latenter affirmãs facete admodum z breuiter: qõ ad ignominiam dicebatur: in gloriam suam uertit.

¶ De dicacitate Ualerij. Cap̃.X.

Aleri⁹ P. Clodio ifenso sibi: Quid ait durius minaris q̃z ut eã Dyrrbachiũ z reuertar? sumpta iocãdi materia de exilio Ciceronis: qui eo in exilium perrexerat: agente Clodio confestimqz redierat.

¶ De dicacitate Quinti pretoris. Cap̃.XI.

Uintus uel Egntius p̃tor de optime atqz
q innocẽtissime administrata p̃uincia reuersus: in morbũ iciderat: Js dũ gelidas manus se habere amico cõquereret assidẽti: Certe ait ille nup calidas de p̃uincia retulisti: de furtorũ scilicet z rapinarũ frequẽtia iocũ texens. Qui viro integerrimo z bene sibi conscio risum mouit: fastidiũqz discussit: suffusurus noxio ruborem.

¶ De dicacitate Lucij Mallij. Cap̃.XII.

Ucius Mallius pictor egregi⁹ deformes
l filios habebat: qb⁹ visis amicus apud eoz cenans: non similiter ait pingis z fingis Malli? Ille autem nimirũ fingo enim in tenebris: in luce pingo.

¶ De dicacitate Satellij Quadrati contra Sabinum. Cap̃.XIII.

Abinus qdam noie: dives ineptissimus a
f Seneca refertur: qui etate sua fuit hebes q̃z q̃z z obliuiosus: glorie tamẽ auidissim⁹: quã ex litteraruz notitia p̃curabat. Itaqz magnis p̃cijs seruos cõparauit: quorum alter hũc: alter illum poetam familiariter memoriter nosset: hoc scilicet expeditum iter ad eam quã appetebat gloriam ratus: si serui ut peculiũ: sic z litteras domino quereꝛ. Hac tali familia instructus: cõuiuas suos questiũculis exagitabat. Serui ad pedes aderant: z de quacũqz re sermo esset oborꝛtus: accommodatos materie uersus insusurrabãt. Quos ille gloriabũdus dum p̃nũciare uellet: in medio herebat. Jn hũc igit̃ Satellius Quadrat⁹: ut ipsi⁹ hoc narrãtis uerbis utar: stultorũ diuitũ irrisor z arrisor z derisor ita iocat⁹ est. Cũ ille iactaret cẽtenis milibus seruos sibi singulos p̃stitisse: Minori p̃cio inquit Quadratus totidẽ scrinia emisses. Idẽ Sabinũ ut luctaretur orabat. Cũqz ille admirans diceret: Quomodo luctabor homo eger ac fragilis z vir viuere ualens? Noli queso inquit Quadratus hoc dicere: Aspice quot seruos habes robustissimos. Merito has nugas audiebat demẽs qui ex alienis gloriam sperarꝛet. Sed z aliq̃ti sper locum iocis mulieb⁹ibus p̃rebeamus.

¶ De dicacitate Julie Augusti filie. Cap̃.XIIII.

dagre mor:bū(qui fere omniū mos est)dissimulare nitebat:dicēs se iā mille passus per diē ambulare: Dixit hoc ille forsitan post hyemale solstitiū. Hinc irridēdi materiā Cesar arripuit: Et minus inquit miri est:lōgiusculi dies icipiūt. Cuidā libelluz sibi timidius efferēti: z ob multā psentie sue reuerētiā: nūc porrigēti dexterā:nūc itentidē retrahēti: Putas ne ait assem elephāti dare? Urbanus pncipis iocus: z tā humane cōditiōis memor:qz qō maior pncipū pars uellet obliuisci. Aliū(nolētis Nomē culator ille fuit)quē obliuiosum z officio suo iparē:grauiter ferebat:egressuro igit z Augustū nuz
B gd in foro agi uellet pcūctāti:Cōmendatorias ait litteras tecū pfer:notū eniz ibi nullū habes. Orator qdā clarus sz gibbo pminēti deformat⁹ Balba de quo lolij vulgatissim⁹ iocus erat: Ingeniū Balbe male habitare. Js inqz corā Cesare cām agens z uelut eloquio gloriabundus:sepe iterās:corrige in me si quod corrigēdū videris Auguste: hoc ab eo tādē respōsum habuit:Ego te Balba monere possuz corrigere aūt nullo modo. Purpurā emi pcepat:nō respōdebat aio suo color:uēditor vitiuz excusabat. Et attolle dicebat purpuram Cesar:ac sursum oculos intēde. Cui Cesar: Ego ne ut popu
lo Romano bñ uestitus videar:in solatio ambulē oportet. Solebat ad cenā inuitatis nō negare:quo se ciuib⁹ suis cōuictu nō supbo qz familiarissimum faceret: A pauprima ac tenuissima cuiusdam cena rediēs:hospiti illū ẏbis psequēti:hoc vnū ad aurē iocoso murmure respōdit: Tā familiarē me tibi nō putabā. Cū extrui fortū pcepisset: z cōsumationis auidus:architecti nimiā tarditatē inuisam haberet:eodēqz tpe z a Lassio Seuero accusati plurimuz absoluerent:ac uelut ab inquieti z calūnioso hois laqueis eqtate iudicū expedirent: Utinā ingt Augustus fortū meū accusaret Lassius. Petebat a Cesare cōgiariū Patinus caut⁹:quo melius psuaderet:Ulgatū iā apud oēs affirmabat:magnam
C pecuniā sibi ab illo datā: Respōdit:Sz tu noli credere. Alteri cuidā cū ab officio remot⁹ esset: similia flagitāti:atqz addēti: Nō se cupiditate ad id petēdū induci:sz pudoris proprij respectu: z ut sine nora pfecturā equitū spōte dimisisse: Insup z libe ralitate cesarea dignus putaretur:sic elusit:Tu te accepisse palā dicito:ego me dedisse non negabo. Quidā Romanus eques diez funct⁹ erat:post cuius mortē es alienū ingēs qō usqz ad extremū uel exī terminū occl'tauerat emersit: Re cōperta miratus Cesar: Jte ait z cubiculare mihi culcitrā eius cōparate. Obstupētib⁹ mādatum:rationē adiecit: Sōnos inquit alliciet culcitra:in qua ille tātis debitorū molibus oppressus somnū capere poterat. Mos antigs erat in agris suis sepeliri: Uectius qdā agrū excolēs:illic inuēto sepulchro patris nō pepcit:sz aratrū supinduxit:qua in re ita lusit Augustus: Hoc est(inquit)uere sepulchrū patris colere. Filia eius Julia festinatos canos egre ferēs:
D clā uellere cōsueuerat:supuenit ornatricib⁹ operi inhiātibus iprouisus Cesar: z vulsos capillos in illarū gremio notauit:sic tū oculos auertit:ut nec vidisse videret. Et tūc qdē nihil hac re:post tēpus sciēs in sermonē senectutis icidit:filiā sciscitat⁹ est: utrū suo tpe canos:an nullas habere comas mallet: Atqz illi sine hesitatiōe respōdēti: z canicie cal uitio pferēti:sic insultauit: Cur igit hec ante tempus te decaluāt? Audita fama Herodis Judeor regis:qz infantes circa bimatum oēs in Syria natos:inter quos mādasset z pprij filiū occidi: Melius est:ingt:Heredis porcū esse qz filiū: Alludēs mori hebraico:sic eni carnib⁹ suillis:sicut humanis abstineret. Tragediā scribere adort⁹ erat:cui mentionē iter studia ei⁹ feci. Tragedie nomē erat Aiax. Eā eni siue iā qz displicuisset:ut Macrobi⁹ refert:siue iceptū stilo nō succedēte:ut Suetonio videt:aboleuerat. Et iterrogātib⁹ amicis: qd iam Aiax suus ageret? Jn spōgiā ingt icubuit: Nō incōsulte(nisi fallor) ageremus:bona ps scriptorū: si in iudicādo de opusculis nostris huius ioci memoriā haberem⁹. Sz ne forte dicatior Augustus qz principem decet:ceteris silentium indixisse videatur:Attingam alios.

¶De dicacitate Marci Tullij. Cap. III.

Arcus Tulli⁹ Liceronē fratrē:ac Letulū
m habebat generum: homūtiōes pusille ad A
modū statute: Jn utrūqz cauillat⁹ est. Uenerat in puinciā cui frater pfuerat: Illic imaginē eius clypeatā qz amplissima forma z ad pect⁹ depictā(ut mos erat)cernēs: Frater ingt meus maior est dimidius qz tot⁹. Rursus generū ingēti gladio accinctū vidēs: Quis generū meū ad gladiuz alligauit? Quo ioco nūc erga insignis paruitatis homines vulgo utimur. Alter illi gener erat Piso qui cū in incessu cūctatior foret qz cōueniret viro: filia ex diuerso cōcitatior qz deceret feminaz: vno ẏbo lusit in utrūqz: Ait eniz filie: Ambula ut vir. Anceps iocus duos simul pupugit. Apud Damasippū cenās:cū ille mediocre vinū mēse adhibitū: grādilogs ẏbis attollēs diceret: Bibite phalernū hoc:qdraginta annorū est: Respōdit: Bñ fert etatē. Facete vnde gloriā ille vino petebat:hic uenia dedit. Jllusit z in Julij Cesarē:ad quē cū post B
ciuilis belli victoriā ueniss̄et:iterrogatus:cur homo doct⁹ in electiōe ptiū tā pueriliter aberrasset? Hoc vnū qō respōderet habuit: Precincturā me decepit caute simul z iocose: Cū eni meritorū cōparatiōi locus amplius nō esset:habit⁹ ducū cōtulit: z qsi rerū omniū pcellētiā Cesari tribuēs:solo quo videret iferior se deceptū affirmauit. Constabat eniz Cesarē ppter habit⁹ negligētiā:ab ineunte etate male pcinctū puerū uocari solitū. Jllusit z Uatinio qui paucis dieb⁹ cōsul fuerat:Grande ingt pdigiū anno Uatinij:qz illo cōsule nec pruina nec uer:nec estas:nec autūnus fuit. Eidē querēti: qz ad se uenire neglexisset:Uolebā ingt in cōsulatu tuo uenire:sed nox me cōprehēdit. Mihi tm z si vno loco sic scriptū inueni:ueriſimiliuſ videt qō alibi legit: hic iocus Laninio poti⁹ dict⁹ qz Uatinio:qz Uatini⁹ paucis:Lanini⁹ nō nisi vno tm die cōsulatū tenuit. De quo est alter Liceronis iocus: L
Uigilātē cōsulē habem⁹ qui in cōsulatu suo somnū nō admisit. Jllud vulgatū:solere flamines diales esse cōsules. Et iterrogatio ludicra gbus cōsul cōsulib⁹ fuisset. Longior suz si Liceronis iocos ad vnū colligā. Ceterū ex paucis acerui toti⁹ libamē obtulisse sufficiet. Hoc qdē iter ptereūda nō fuerit qō magnis auctorib⁹ cōstat eū sepe sontes in iudicio defendētē:deficiēte iustitia cōfugisse ad iocos: z eo psidio victoriā quesisse. Nec illud ignotū qz in his creberrim⁹ foret: cōsularē scurrā ab hostib⁹ uocitatū: quin ab ipso de quo supra dixim⁹ Uati

pedes suos mulierem iussit. Uenit illa uerecunde
z uentrem studio tegens. At ille: ut erat in sermo-
ne mordacissimus: Demitte inquit pallium mere-
trix: Quis te grauidam fecit? Loqui coacta: Pa-
ter ait sanctissime: tu mihi virum meum abstuleras
quid facerem? quod z etas z forma suaserunt: cō-
silium cepi: Inter innumerabiles peregrinos quos
hic annus in urbe hac cōgregauit: circunspiciens
vnum viro meo simillimum: notaui: placuit oculis
meis ille: z in exulantis viri memoriam susceptus
est per noctem: mane abiens qualem cernis me di-
misit. Hec autem alludēs ad viri habitum dicebat
qui sub ueste peregrini ignotissimus ad uxores pe
netrauerat. Risit Bonifacius: z muliebri facun-
dia mitigatus est.

¶ De facetitate cuiusdam nobilis inoiati. Cap. XXI.

In collibus apō quos natꝰ sum: vidit etas
i nostra nobilem quēdam virum: cuius pri
mum studium fuit excipere trāseuntes ap-
paratu magnifico. Die quodam a filuis z uenatu:
cuius quoq; pstudiosus erat: icultā z dumis lace
ratā tunicā idutus: rediēs plenā hospitibꝰ domuz
repperit. Quibus honorādis itētus: dum huc il-
luc cūcta puidēs discurrit: in quēdam illoz super
bum z stabula miscentem famulum icidit: cepitq;
eum blāde corrigere. Impatiēs ire furcifer: exten
ta manu faciem eius pcussit: Secessit ille tacitus:
Mox cernēs famulus quem pulsauerat: iter dis-
cūbētes medium trepidare ceperat: Tādez explo
rato gsnam eēt affusus erroris ueniam poposcit.
Cui edium dominus: Tibi inqt libēs parco: huic
autem: z tunicam suā digito signauit: non parco:
que ut ita tractarer prestitit.

¶ De facetitate Santij regis Castelle contra pa-
pam. Cap. XXII.

Uodam tēpore dum christianorū pceres
q fines sarracenoz inuadere: z terrā Chri
sti sanguine pfecratam idigno seruitio de-
creuissent liberare (qō heu sepe facimus nunq; q
pficimꝰ) agitatū est in pfilijs: qs nam tātis ceptis
dux aptissimus foret: Uisusq; est z optimus Sā
tius Hispani regis frater: quem z expietia armo-
rum cōmēdabat z genus z probitas: nec suspectuz
luxus faciebat (frequēs pncipatus malum) nullis
enim ingnatus opibꝰ aut delitijs: sed hispano mo-
re asper z agrestis: z sub diuo inter labores edu-
catus erat. Accersitꝰ igit̄ omnium pfensu Romaz
uenit z latine lingue nescius: vnum ex fidis inter-
pretis loco habuit. Publicum qō in tali solet cele
brarī pfistorium. Illuc iter multa recitatum erat
Romani pōtificis decretum: ubi Egypti regez fe-
cerat. Quo audito sublatꝰ est igēs plausus omni
um: admirās Santius: sedētem ad pedes interp-
tem quid sibi uellet strepitus pcūctatus est: Ubi
audiuit se Egypti regem pnūciatum: Surge ait:
z diuum papam pnūcia Calliphum de Balda-
cho: Festiua z uere regia libertas: pro inefficacis
regni noie inanis pōtificatus titulum pensauit.

¶ De facetitate cuiusdā comitis Furi. Cap. XXIII.

Omez olim Furi in Cathaloniam pfectꝰ:
c erat homo liberalis z qui nil negare didi
cisset. Illic ut aiūt turba petētiuz obsessus
nihil sibi reliquerat pter mulam quam pōderosuz
senex egtabat. Reditum parāti: nō defuit qui cal-
caria isup pcibus extorquere niteret. At ille pcto
pede subridēs: Accipe inqt: modo mihi aliquez ex
pedias qui mulam meam Furum usq; sollicitet.

¶ De dicacitate Dini p̄ aliq̄s senes. Cap. XXIIII.

Inus gdam pciuis meus: qui etate nostra
d gratissime dicacitatis adolescēs fuit: casu
pteriēs per loca frequētissima sepulchris:
aliquos sibi notos senes illic pfabulātes cōperit.
Qui ut iocādi pitum irritarent: iocari simul om-
nes (ut est etas illa loq̄cior) z manibus etiam ap
prehēdere ceperūt. Ille se pripiēs: hoc vnum om
nibus rīdit: Iniquum hoc loco certamē: uos añ
domos uestras animosiores estis: senio scilicet eo
rum z vicine mortī alludēs: Nec pus itellectꝰ q̄z
eo ab oculis ablato: cemiterium circūspiciētes: q̄s
ille domos loq̄rer ppēderūt. Innumerabilia dixit
ad hūc modum que apud nos vulgo etiam nota
sunt. Hoc enim loco non iocos eius prosequi: sed
nomen attingere propositum fuit.

¶ De dicacitate Donati Patauini contra quendam
iudicem. Cap. XXV.

Donatus Patauinus fuit nup poetarum
d oium quos nostra uel patrum nostroz vi-
dit etas facillime pnceps: nisi iuris ciuilis
studium amplexus z nouem musis duodecim ta
bulas imiscuisset: z animum ab heliconijs curis
ad forensem strepitum deflexisset. Is amici subita
causa z moras respuente necessitate: ipso quotidia
no ac domestico quo forte inuentus est habitu: ro-
gatus in iudicium uenit. Nouus iudex qui tribu-
nal impleuerat: egregio viro nec assurrexit: nec ali-
quo cum honore dignatus est. Ceperat Donatus
amici causam planis uerbis ac vulgaribus agere:
z illum in singulis dictis obluctantem urbane ad
modum ac suauiter conuincere. Indignatus iudex
tanq̄ matus aliqd dicturus: sic interrogauit: Scis
litteras? At ille: scio paucas inquit. Risit insulsus
iudex idiotam ratus: Ad inceptum redijt sermonē
Nec ante se delusum sensit q̄z disertissimi viri z ra
tione simul z oratione superatus: Nomen abeun-
tis querens: ab astantibus didicit Donatum esse:
cuius ea tempestate non Padue tm̄ celebris: sed
per omnez Italiam fama erat. Deinceps ad ea trā
seamus in quibus permagnum ingenium nec mi-
nor festiuitas sed morsus est acrior: quibus abun-
dare z si prudentis non est: qui tamen precedenti-
bus similia erant: ad eloquentiam similiter specta-
re videbantur: qualiacūq; forent segreganda non
censui. De mordacibus iocis.

¶ De dicacitate Publij contra Mutium inuidum.
Cap. XXVI.

Utius quidam fuit inuidi z iniqui animi:
m qui eque alienis bonis z suis malis torque
retur ingemisceretq; Nunc molestiorem
solito cernens Publius: ita iocatus est: Aut Mu-
tio nescio quid mali accidit: aut cuipiam nescio qd
boni.

¶ De dicacitate contra Antonium fugientem: cuius-
dam serui sui. Cap. XXVII.

Ost obsidionem Mutinēsem fugiēs An-
p tonius: seu naturali humore seu corpibus
exhaustis creberrime bibebat: subsistebat
q; per singulos passus ubi bibēdi facultas afforet
mox fugam pcipiti psternatione resumebat. Inter
rogatus vnus ex familiaribus eius: quid naz An
toniuz ageret? Respōdit: qō canis in egypto: bibit

Ulia Augusti filia(que profecto non ultima inter illustres feminas fuisset:si prudētie curā quam primā esse par fuerat:non in ultimis habuisset)iter multas ⁊ uarias nature dotes:humanitatē morū comitatēq; sermōis habuit cauillatrix in primis iucūdissima. Contra crebros patris mōitus:culta lasciuius:oculos eiꝰ turbasse cognouerat: modestiore habitu reuersa mitigare paternam idignatiōem cogitauit ⁊ obtinuit. Itaq; uerba que dolor oppressserat:gaudiū expressit. Et sentis ne ait q̄ tomagis hic q̄ externꝰ habitus deceat Augusti filiam? Nō obstupuit illa tāti cesoris maiestatē:Sed heri me(ingt)viri:hodie pīis oculis ornaui. Eandē in spectaculo ludorū circūualla uerāt adolescentū impudicorum agmina:cū ex aduerso Liuia Augusta uenerādo modesta comitatu staret. Hec Cesaree cōiugis ac nate uarietaſ populū crexerat:sed ipsum pncipaliter Augustū. Cō monefecit ergo Juliam breui scripto:circūspiceret q̄ta morū iparitas:iter duaſ dignitate pares feminaſ foret. Illa castigatorē suū repulit:bis ꝯ bis:Et bi mecū senescēt. Amico sobrio ⁊ prudēti:ut se paterne frugalitatis imitatricē faceret: modestosq; illius mores in animum induceret:respondit:Ille se Cesarem obliuiscitur:ego Cesaris me filiam recordor. Sed iam satis multa de nostris.

¶De dicacitate Diogenis philosophi. Cap.XV.

Jogenes Cynicus ille famosissimus cōtēptor omnium que optanť ab alijs:de Antisthene pceptore suo sic iocari solitus traditur:Ille me ex magnis diuitijs ad inopiā dedu xit:effecitq; ut latas edes cum angusto ⁊ uolubili dolio pmutarem:Quātum ultro citroq; laudum ac glorie sub hac irrisione claudebať. Item aduersus dialecticum sophistā lepidissime cauillatꝰ est. Proposuerat ille per cōtumeliam hoc modo:Q̄ ego sum:id tu nō es. Annuit Diogenes. Ille procedens in sophismate:homo autē inquit ego sum. Et id quoq; cōfessus est. Tunc ex cōcessis conclusit: Igitur homo tu nō es. Indignatus has ineptias: hoc inquit ultimum falsum est proculdubio: Et si uerum fieri vis:a me incipe.

¶De dicacitate cuiusdam iuuenis qui similis erat Augusto. Cap.XVI.

Uenis alienigena Romam uenit:forma corporis taꝫ similis Augusto:ut omnē populū spectaculi admiratiōe suspēderet. Augustus re audita:ad se iuuenē euocatum cernens: effigiēq; suā in illius facie recognoscēs:in hāc sententiam interrogauit: Fuit ne vnq̄ o adolescēs mater tua Rome? Sensit ille quo pergeret:Et minime(inquit)mater:at pater meus sepe. Facete ⁊ illatam suspitionē repulit: ⁊ nouam peperit:Et hec qdē historia sic in Saturnalibus tradita est. Ualerius autē Maximus: nō Augusti sed innominati pretoris:neq; matris sed duorum patrū mētionez facit:pterea nō Rome sed in Sicilia interrogatus respōsum ue cōmemorat. Percūctāte enim magistratu Romano quendā eius prouincie sibi forma corporis simillimū: ⁊ mirari se dicēte vnde hec tā ta similitudo cum pater suus nunq̄ in Sicilia fuisset. At ille respondit: Pater meus sepe Romā uenit. Que nam sane uerior fidelior q̄ narratio est: fides(ut aiunt)apud auctores maneat.

¶De dicacitate Mithridatis regis. Cap.XVII.

Jthridates Ponti rex Cappadocuz:sororis sue filio sub simulatiōe colloquij insidias tēdēs:gladiū abdiderat:crudelis licet adolescēs ⁊ ad interitū destinatꝰ: regio tū illoruz more tēporū:scrutatorē premisit:qui duz Mithridati manū in secretiores ptes corporis mittit: Jocatus ille:Caue ait ne aliud telū q̄ quod queris inuenias. Eoq; modo suspitiōe detracta:iocis texit insidias. Miruz quod in eo statu iocari posset:sanguine mox nepotis respergendus.

¶De dicacitate Publij Syri. Cap.XVIII.

On est huic loco subtrahendus Publius quidam e Syria:qui a primis annis huic rei deditus: ⁊ libertatem ob id vnum consecutus: Rome tandem ⁊ per italiam victis omnibus similium studiosis:preter fauorem populorū Julij Cesaris ingentem quoq; gratiaz promeruit. Js ⁊ mimos scriptitauit: ⁊ multa eius extant non magis iocosa q̄ grauia:propter que tum primum charus ⁊ libertate dignus haberi cepit:duo referuntur:domini sui patronus seruum suum hydropicum in arena resupinum ad solem cernens:quid illic ageret quesierat:anteq; eger responsum exprimet:processit Publius puer ex inopinato: ⁊ aquā inquit calefecit. Idem inter conuiuas disceptantes:quid esset ocium molestum:acceptam omnibꝰ sententiam dedit:podagrici pedes dicēs. Hec atq; huiusce modi latentis ingenij indicium ⁊ manu misso erudiendi materiam prebuerunt.

¶De dicacitate coniugis Aſonis Comitis Estensiſ contra virum. Cap.XIX.

Ot nature fortuneq; muneribus quibus Aſo Marchio Estensis etate patrum claruit:ne absq; molestia frueretur:minus spectatam habuisse creditur uxoris fidem: Ita cum fortissimum ex illa susceptum puerum in ulnis habens:suspirasset:causam quesiuit illa suspirij:Cui maritus:uellem inquit hunc puerum meum esse: omni dubietate submota ut tuus est: Et hanc certitudinem libens magna fortunarum mearuz parte redimerem:Atqui ait illa:nihil hic impense est: negocij parum:Arreptoq; filio:hic inquit quod nemo dubitat meus est:Annuente viro:Ut nihil igitur dubij supersit:de manibus meis suscipe eum ait:tuus sit.

¶De facetitate uxoris Agapiti de columna contra Bonifacium papam octauum. Cap.XX.

Onifacius octauus Romanus pontifex: duobus fere lustris domum de Columna uagam egit:ac toto orbe dispersam. Fulminabat ille de terris: ⁊ ad exemplum tonantis etherei cuius gerebat vices edictis minacibus intonabat. Capitale fuerat aliquem de generosis exulibus hospitio suscepisse. Nunciatum est interea Agapiti uxorem que sanguine illum cōtingebat esse pregnantem. Sensit hostem suum Rome fuisse: ⁊ accessus ira atq; odio:perduci ante

religarum noie significās. O hostilem ⁊ virulētuz iocum: ⁊ qui Laberij dictum Antonijqꝫ factuz ꝓ pe iustificet. Multa se offerūt similia. Sed nimis amicum meum urgeo: Subsistam igit̄. Nec a Licerone tm̄: sed etiaz vulgo laceratus est Cesar. Si quidez pegrinis ac nouis hominibus admissis in senatum: precipue gallis: inuentus est libellus hoc
D continens: Bonum factum: ne quis senatori nouo curiam mostrare uelit. Item illa publice canebantur: Gallos Cesar in triūphum duxit: idem in curiam. Et rursus: Galli bracchas deposuerūt: latuz clauum sumpserūt. Et hec qdem ideo: ꝑmum: qa illud idem respiciūt qđ in Laberiū iocās Licero mordebat. Nūc paulo supius redeūdum est. Edi litatem agēs Cesar cum Marco Bibulo Capitolium ac forum comitiūqꝫ ⁊ basilicas ac porticus adornauerat: ludosqꝫ isuper fecerat cōmuni ipēsa: Sed qz college obscurius: clarissimuz Cesaris no men erat: cum apud animos hominum omnium gratia reflecteret in Cesarez: iocatus est Bibulus idem sibi qđ Polluci ꝓtigisse: Etenim cū fratre ille cōmunem domum habēs: fileret in populo: ⁊ Castoris tm̄ domus diceret: sic communem ipsius ac Cesaris largitatem vnius ⁊ nō alterius iactari. Cum eodem postmodū Marco Bibulo cōsulatum gerens: qđ absqꝫ ullo eius respectu rempublicam ꝑsaret: iocādi occasionem vulgo dedit: Fuere qui quotiēs ex more tale aliqd agerēt: qđ ꝓsignatione diei ⁊ cōsulis egeret: nō Cesare ⁊ Bibulo: sed Julio ⁊ Cesare ꝓsulibus gestum scriptis mādarēt. Hic vulgati mox sine auctore uersiculi:
E Nō Bibulo quicqꝫ nup sed Cesare gestū est: Nā Bibulo fieri ꝓsule nil memini. Et hec iuidiosa magis qꝫ obscena. Cōtra illa turpissima. Adolescens admodum adhuc Sylla supstite: cuz fortune suenauigium patrie tēpestatib⁹ nup agnosceret: secessit: Asiam petēs atqꝫ apud Nicomedez Bithynie regem paulo familiarius subsistēs: ex leuissima cā grauissimam ⁊ inexpurgabilem ꝓtraxit infamiaz tanqꝫ adolescētie flore ꝓstrato regie libidini. Hic suspitio ꝓ ueritate suscepta: ⁊ omnibus sine fine: non tam iocundum qꝫ obtrectandum materia data est. Cōsul ingēti patrum repugnātia Galliaz ꝓuinciaz obtinuerat. Hinc imodice letus magna senatus frequētia linguam frenare nō ualuit: mestis ⁊ nolētib⁹ inimicis se qđ optasset cōsecutum dictitās: cūctisqꝫ vices odij redditurum. Ubi cuz qdam eas minas egre ferēs id nulli femine facile fore dixisset: satis habuit mordacem iocum: urbana respōsione discutere: Et regnauit ingt in Syria Semiramis: magnāqꝫ quōdam Asie ꝑtem Amazones tenuere. Jam ista nō inter iocos numero: in gb⁹ nihil colorate agit̄ sed palam igerunt obprobria. Dolobella regine pellicem: spōsum iteriorez regie lectice uocauit. Bibulus ipse nō Cesarem sz Bithynicam dicit: ⁊ feditati miscet inuidiam: dicēs ante sibi regem cordi fuisse: nūc regnuz. Octauius qdaz eger oino: eoqꝫ lingue mordacioz in publicum ꝓgressus: Pōpeium regis noie salutauit: Mox uersus in Cesarem: Aue ingt regina. Licero ipse quez ad mordaces iocos cogor reuocare: Cū apte nimis multa de hac re scriptis etiam mādasset: defendētem quōdam Cesarem Nicomedis filie causaz in senatu: ac magna regis erga se merita recēsentē iterpellauit: Et remoue ingt ista oro te: qm̄ notum est ⁊ qd ille tibi ⁊ qd illi tu dederis. Curio cum stabulum Nicomedis: ⁊ Bithynicuz forF nicem appellasset: simplici nō cōtētus macula utri usqꝫ sexus ignominiam adiecit in oīone quadam: oium mulierum virum: ⁊ oium virorum mulierez uocitās. Sed qd hostilia miramur: cum a suis etiam militibus a qbus nullum impatoruz aut ducū eque dilectum cōstat irrisus sit: Quo die de Gallis triūphabat: currum de more ꝑsequētes: hoc inter multa cecinerūt. Gallias Cesar subegit: Nicomedes Cesarem. Item illud: Ecce Cesar nunc triū phat qui subegit Gallias: Nicomedes non triumphat qui subegit Cesarem. Illud preterea urbani: Seruate uxores: mechum caluū adducimus: Aurum in Gallia effudisti: hic sumpsisti mutuuz. Nec tamē triūphalis utcūqꝫ pōpe libertas excusauerit Sed qs nam in illis patiētiam habuisset? Circa sumemum vite tēpus Lucij Bruti qui Targnum expulerat: statue subscriptum fuit: Utinam viueres. Statue Cesaris hoc mō: Brutus quia reges eiecit cōsul ꝑmum factus est: Hic qz cōsules eiecit: Rex postremo factus est. Mirum qꝫ hō inuicti spiritus ⁊ nullos metuēs: tam ptulerit multa. Qđ non minus ꝓpter admirationem eius attigi: qꝫ ꝓpter rerum seu vboꝝ grām: ut scilicet apperet quanta maiestas ai uelut ex alto despiciētis terrirepas mortalium nugas. Necqꝫ enim facile videbam vtī meliuſ exēpla congrerem: qbus moneremur nō confestim excādescere: ⁊ ad omne vbum acrius in iram rabiemqꝫ ꝓrumpere: Presertim memorātes illum. ⁊ ab hostibus ⁊ a suis grauissima toleraſſe. Cui qui dem in utroqꝫ ꝑmpta facultas ultionis si libuisset affuit. Sed hec hactenus.

¶ De dicacitate Asinij Pollionis contra Cesarem. Cap. XXXII.

Augustus quoqꝫ cuz multa luderet: aliquot
a interdum mordaciora pertulit. In illa triū uirali ꝓscriptione fesceninos in Asinium Pollionem scripserat: Ille pro respōso hoc tm̄ reddidit: At ego taceo: non est enim facile in eum scribere qui potest proscribere.

¶ De dicacitate Curtij. Cap. XXXIII.

Urtio egti Romano molli ac stomacho-
c so: ad mēsaz Cesaris forte macer turdus inuenerat: Nihil autem importunius diuite delicato: mediocria cuncta fastidit dāte animos gula. Quesiuit Curtius nunqd mittere liceret? Quid ni ingt Cesar? Nō expectauit ille amplius: ptinusqꝫ per fenestram misit: ppe dignus qui pari ꝑteruia iocādi post turdum mitteretur.

¶ De dicacitate Licinij liberti Augusti contra eundem Augustum. Cap. XXXIIII.

Jcinius libert⁹ Augusti: operib⁹ patroni
l pecuniam largiter in subsidium pstare cō sueuerat. Cepto opere: scripsit ei certam pecuniam ꝓmittere: Sed id nō explicite: imo litteris numeros repsentātibus: Animaduertit Cesar aliquantulum spatij uacātis: illud proprie manu totidem qꝫ similibus additis litteris impleuit: duplicauitqꝫ summam tam solerter ut nulla suspitio inesset: Agnouit libertus ⁊ promissi duplum soluit tacuitqꝫ. Debinc opus aliud aggresso sic allucita. Misso chirographo in quo scriptum erat: Confero tibi domine ad noui operis impensam quod videbitur: Jocosam fraudem retemptari:

ꝛ fugit. Certum est enim canes egyptiacos croco dilloꝝ cōtactu anꝛios atq; lymphaticos fugere ꝛ bibere.

¶De dicacitate cuiusdam sutoris contra Plancum. Cap.XXVIII.

Lancus Meuiam Hallam uxorem habu
p it:nō satis ꝓbati nois feminam. Cum autem amici causam agenti: testis ex aduerso suto: ꝓcessisset qdam:putās Plancus vilitate officij testem suspectum reddere q̄si icognituꝫ:sci scitatus erat qua arte se regeret:Hallam iquit calco. Halla autem sutoris ist̄rumētuꝫ erat. Qua eq uocatione nois :inter uanam artis sue ꝓfessioneꝫ ꝛ interrogātis ignominiam moꝛdaciter lusit.

¶De dicacitate Fausti Sylle filij ꝛ Catonis censorij. Cap.XXIX.

Ylle filia duos simul adulteros habebat:
f Pōpeium quēdam cognomēto Maculā ꝛ Fuluium fullonis filium. Lusit in dedecore domestico Faustus sic:Miroꝛ inqt sororem meam cum fullonem habeat: maculam habere. Nec Catonis cēsoria asperitas iocoꝝ talium expers fuit:Sacrificio utebaꝫ antiqtas: cui Proteruia nomē erat:er quo qcqd tibi sacrificātibus restabat:ignibus tradebaꝫ. Albidius qdam nebulo: patrimonium omne deuorauerat: domum solam que gule superat ignis absumpserat:feciss̄e Albidium ꝓteruiam iocabaꝫ Cato:cuius nomē Catonis Uticēsis memoriam reuocat: ꝛ rei quam illo ispectāte potuisse contingere:uehemēter indignoꝛ ac stupeo.

¶De dicacitate Catuli senatoris contra iudices coꝛruptos. Cap.XXX.

Ublio Clodio violatarum religionum ac
p manifesti adulterij reo dati iudices:qa de criminibus cōstabat sentētiam ꝓnūciaturi ꝑsidium a senatu petierūt:tum demum peti solitū cum aliqs reus potēs ꝓdēnādus eēt. Interim. P. Clodius ad artes suas in extremis casibus sese v̄tēs:aliquos ex iudicibus illustrium feminarū apō ꝗs cōsuetudine ꝛ muneribus ꝛ suarum interuētu ꝑcum potēs erat:ꝓmisso cōcubitu ꝛ ꝑscito adulterioꝝ stupꝛorūq; ꝓticipes:ꝛ ob hoc sibi ꝓpitios fecit: alios magnis pecunijs oneratos coꝛrupit. Quid multa? Ubi cōdēnatio sperabaꝫ:summa cū populi Ro. ꝛ illius seculi infamia absolutus:nocētioꝛ absolutione q̄ crimie. Q̄n ut elegāter ait Seneca:plus est distribuere adulteria q̄ facere. Jtaq; ꝓmus adulter:post leno. Propter ꝓmum accusatus: ꝓpter secūdum liberatus. Mira res ꝛ vix credibilis:nisi eam clarissimi auctores l̄ris mādass̄ent:Hos iudices absoluto Clodio moꝛdaciter ludēs Catulus:senatum bis percōtatus est uerbis: Quid a nobis ꝑsidium poscebatis:an forte ne pecunia ꝓfidie uestre ꝑcium nobis eripeꝫ? Erubuisse poterāt sceleſti hoies:sed apud alios libidinib⁹ auaritieq; deditos pudoris iactura leuissima est. Facile igiꝫ p̄tem pudorem:ꝑceptis uoluptatibus ac pecunia solabanꝫ. Jstud potius miroꝛ:vī illis tpibus tāti ꝛ tam compti facinoris ipunitas: Ut enī cum eodem Seneca cōcludam:pudet dicere:nun q̄ apertius q̄ coram peccatum est.

¶De facetitate Ciceronis. Cap.XXXI.

A Ed qs oium iocatoꝛ aut ꝓmptioꝛ aut moꝛ
s dacioꝛ Ciceroneꝫ Cui enim queso pepcisset aut cuius magnitudinem timuisset: qui ꝛ Pompeio suo non pepercit: ꝛ foꝛtunam Cesaris nō expauit. Sane cum eq̄liter ambos lacesseret: grauius offendebaꝫ amicioꝛ. Uenerat ad castra Pōpeij in ꝓmoꝛdio ciuilis belli:reꝑhēdētibus amicis qō nimis distulisset: Minime inqt ueni nam nihil hic paratū video: Pōpeij tarditatem in apparatibus belloꝝ ludēs. Cum vo ad ipsius Pompeij cōspectum pueniss̄et: ꝛ ille interrogatus dixisset ubi nā Dolobella gener tuus? Respōdit: Cuꝫ socero tuo. Unico uerbo discussa calūnia: ꝛ generi ꝛ sua: qui in dissētiēdo de re publica ꝓncipum uestigia sequerēt. Hallus qdam de Cesaris exercitu ad Pōpeium trāsfugerat:illi ciuitatem Romanaꝫ dederat Pōpeius: Exclamauit Cicero: O belluꝫ hominē: Hallo ciuitatem ꝓmittit alienam:nobis nostraꝫ reddere nō pōt. Solebat de Pōpeio nimiuꝫ moꝛdaciter iocari his vbis: Ego quem fugiam habeo: quem seq̄r nō habeo. His horūq; sil'ibus hoc vnū Pōpeius reludebat: Cupio ad hostes Cicero trāseat:ut nos timeat: Quasi tātam illam loquendi fiduciam Ciceroni nō aliūde q̄ ex familiaritate nimia puenire cōfirmās. Jam quotiēs ꝛ q̄ grauiter lusit in Cesarem: Andron qdam Laodicenus Romam uenerat: ꝛ aducētus sui causam interrogauit Cicero: Atq; illo rñdēte: ꝓo patrie sue libertate legatum ad Cesarem ueniss̄e:seruitutem Romanaꝫ dissimulare nō ualēs:greco sermone in hāc sniam rñdit: Si obtinueris: ꝛ ꝓo nobis itercede. Abutebaꝫ Cesar vno tpe mr̄e ꝛ filia:nomē mr̄i Seruilia que ꝛ Marci Bruti genitrix fuit:quā ut ait Suetonius:añ alias dilexit: ꝛ cui sup alias donationeſ margaritam ingēti ꝑcio mercatus est: Filie nomē Tertia que ipsius soroꝛ Bruti: ꝛ. H. Cassij cōiunx erat: Cum itaq; bona ciuitatuꝫ subhastarenꝫ iussu Cesaris: ꝛ seruilia magni ualoris ꝑdiū exigua pecunie cōparasset:lusit Cicero: Eqdem quo melius emptum sciatis: cōparauit hūc fundum Seruilia: Tertia deducta. Rogatus ꝓo amico ut ei decurionatuꝫ ꝓcuraret:multis audiētibus rñdit: Romeius hūte Pompeio difficile est qō postulas:tacite facilitatem Cesaris nimiam incusans:sup senatus dignitatibus passim ꝓfundēdis. Eodem pertinet qō Laberio ait: Cum enim senatu supꝛa modum aucto:parum afforet qn loca senatoribus nouis deesset:vna ꝛ rudem senatum: ꝛ Laberium nō iueniētem ubi nam assideret: ꝛ ipsum qui angustiarū mām ꝑbuerat Cesarem illusit: Recepiss̄em ingt te nisi anguste sederem. Hūc tñ iocum nō inultum tulit. Jta enim ille repcussit: Miruꝫ si anguste sedes qui duabus sellis sedere soles: duplicitateꝫ animi ꝛ fidei cōstātiam obiectās:quam multi tunc obijciebāt viro egregio. Sed immerēter ꝛ idigne hec optimus ꝛ innocuus ciuis audiebat:ne excusationem eius fileam:que est in Saturnalibus:vñ iocosa huius magna ex ꝑte decerpta sunt. Eqdeꝫ qō se quiꝫ excusare nescio:parūq; abest ut sniam reuocē Egrediꝫ enim oēm ludi modum ꝛ aptum cōtinet odium:qō dicam eo magis:quo nō uolatili leuitate loquēdi excidit:sed māsura grauitate a scribēte dictatum. Sic enim in epistola quadam ait: quaꝫ ad. H. Lassium interfectorem Cesaris miſt: Uellem idibus Martijs me ad cenam inuitasses:ꝓfecto reliquiarum nihil fuisset: Nunc me relige uestre exterrēt: Augustū Cesarē ac Marcū Antoniū

Satis mordaciter preterite seruitutis elatum presentibus admonuit.

¶Alia dicacitas regis philippi macedonū. C.xlii

p Philippus rex Macedonū:is cum quo Romani primum bellum Macedonicum gesserе:iocosior etiam inter seria fuisse traditꝰ deceret regem. Is cū ad Tarquini Quinti Flaminij multorumq; grecie principum colloquium uenisset: ⁊ disceptatio de altissimis rebus eēt:ubi suus regnicꝫ sui status uertebatur:dicente Etolorum ptore phana:qd multis uerbis opus est:inter nos bellum iudicabit. Istud qdem(inqt rex)etiaꝫ cecus videt:cauillatus in loquētis lippitudinem.

¶Alia dicacitas contra regem Antigonuꝫ monoculum. Cap.xliii.

n Ec minus mordacior: at alioquin stultior Theocritus nō Syracusius sed Chius: q cum ad infensum sibi regem Antigonuꝫ altero oculo captum traherеt:spem pbentibus suis fore ut cum ad oculos regis pueniſſet misericordiam inueniret: Rīdit: Impossibilis igit est ista conditio: Actum est perij. Ceterum hec itēpestiua mordacitas: ⁊ Theocrito mortis: ⁊ Antigono homicidij simul ⁊ periurij causa fuit. Jurauerat sibi eniꝫ parcere:sed asperitate motus nō pepcit.

¶Alia dicacitas Hānibalis contra Antiochum Syrie regem. Cap.xliiii.

y Ulgatissimus est Hānibalis iocus:qui cū vir tādeꝫ bello victus a Romanis:ad Antiochum Syrie regem ꝓfugisset: Et ille bellum moturus populo Romano:innumerabiles eqtes elephātorūq; turritorū ⁊ falcatoꝝ curruuꝫ copias cāpis explicaret:noscēdarum virium gīa:exercituq; auro ⁊ purpura atq; exgitis cultibꝰ onustum intuēs: Hannibalem quem lateri hēbat interrogasset:Satis ne putaret illa omnia Romanis esse? Respondit mordaciter irridēs:ut qui exercitum illum ducēq; nec minus Romanos nosset: Optime ⁊ satis iquit eē puto Romanis hec: q̄uis auariſſimi sint. Acris urbanitas si diligenter attēdit: q̄tum iter querētis ⁊ respōdētis animuꝫ intersit. Sed aliquantisper ab exēplis ueteribus abeundum est.

¶De dicacitate Dini ꝓtra quendam ipsum illudentem. Cap.xlv.

d Jnus idem cuius supra memini:cuꝫ q̄daꝫ mulīe nobili ab adolescētia stupri ꝓsuetudinē habuerat:cuiꝰ vir uel ꝓiectura reiꝰ ul notitia ifestus illi erat:sed nil nisi vbotenus audebat: Itaq; sub specie iocādi multa iterdum aspera iactare:Die quodaꝫ icomitatus Dinus in magna populi frequentia humili uehebat equo. Alter ut pudorem incuteret riuali:arrepta equi coma: ⁊ illius paruitatem ⁊ isedētis proceritatem irridere putās: Nūc ambulare(inquit)doces:sed ubi quaso ꝓmum hāc artem didicisti? At ille equo calcaribus adacto:Domi tue inquit. Sic destinatum sibi ruborem in interrogantis faciem refudit.

¶Alia dicacitas Dantis contra Lanem Ueronensem. Cap.xlvi.

d Antes Allegerius: ⁊ ipse ꝓciuis nuper meus:vir vulgari elogo clarissimus fuit: Sꝫ moribus parum per ꝓtumaciam ⁊ oratione liberior q̄ delicatis ac studiosis etatis nostre ꝓcipum auribus atq; oculis acceptum foret. Is igit exul patria:cum apud Lanem magnum:communе tūc afflictoꝝ solamē ac profugiuꝫ uersaret: primo qdem in honore habitus deide pedetētim retrocedere ceperat minusq; in dies dño placere. Erant in eodem cōuictu histriones ac nebulones omnis generis:ut mos est:quoꝝ vnus ꝓcacissimꝰ: obscenis uerbis ac gestibꝰ multum apud omnes loci ac gratie tenebat. Qō moleste ferre Dantem suspicatus Lanis: ꝓducto illo in medium: ⁊ magnis laudibus cōcelebrato:uersus in Dātem: Miror ingt qd cause subsit:cur hic cum sit demēs: nobis tī omnibus placere nouit: ⁊ ob omnibus diligit:qō tu qui sapiēs diceris nō potes? Ille autem mime ingt mirareris si nosses:qō morum paritas ⁊ similitudo aioꝝ amicitie causa est. Idem cum iter cōuiuas nobiles discūberet: ⁊ cōuiuij dīs iaꝫ vino hilarior ⁊ cibo grauis ubertim sudaret: vicissimq; loquereꝰ friuola multa ⁊ falsa ⁊ inania:nec finеꝫ faceret:aliquādiu indignās tacitus audiuit. Cūctis tādem silētio attonitis:gliabūdus ipe qui loquebaꝰ: ⁊ q̄si facūdie laudem oium testimonio cōsecutus:humētibus palmis Dātem arripit: Et quid ingt: Sentis ne q̄ qui uerum dicit nō laborat? Et ille: Mirabar(ait)vnde hic sudor tāꝰ tibi.

¶Alia dicacitas Petri Nani contra Hugutionem. Cap.xlvii.

h Ugutio etate nīa multis actus fortune tēpestatibus:ad aulam tādeꝫ memorati Lanis magni Ueronēsis:uelut in portum alicuem fessus senex appulit:ubi magnifice exceptuꝰ qō in illa domo ꝓcipuum erat:nō hospitis sed parētis locum tenuit. Orta aūt(ut fit)sup mensas de mel edēdi mētione:cum multi magni comestores referrenī ab alijs:expectatus Hugutio ipse qui inter maximos habebaī:ut de se aliqd loquereī: Lepisseteq; vir immēsi corpis de esu suo in etate iuuenili quedam incredibilia narrare. Petrus Nanus qui in eadem Lanis aula sapiētia celebris sed mordax habebaī:rīdisse traditꝰ: Minime qdem miror hec que dicis:cum maiora sileas que tī scimꝰ. Pisas ⁊ Lucam vno prādio comediſti. Pūgentis ioci cuspidem trāsfixisse senis aium reor. Cōstās est enim opinio:potuisse die illo quo de dictarum ciuitatum dīnio pulsus erat:vulgi tumultu cōprimi: si e conuiuio surrexisset.

¶De facetijs paupum ⁊ ingenioſis remedijs in necessitatibus adinuētis in generali. Cap.xlviii.

b Abet ⁊ pauptas ingenium suum:habet ⁊ cogitationes alias: Nec nūc ulla cōmemoro que vniuersis urbibus cāpisq; ⁊ littoribꝰ nota sunt:quot curas quātosq; labores pro mortali felicitate sollīciti:domi militieq;:terra pelagoq; suscipimus:q̄ cupide q̄q; piculorum omnium oblitus: Impiger extremos currit mercator ad indos: Per mare pauperiez fugiēs per saxa per ignes Sed illa dūtaxat que in remedium suiipsius ociosa pauptas excogitat:qualia sunt hec in Saturnalium libris precedētibus intermixta:que quoniam facetiarum non expertia sunt: relatu non indigna iudicaui.

¶De ingenio pauperis erga Cesarem Augustum saltandum per cornuos sic edoctos. Cap.xlix.

p Endente inter Augustum Cesarē ⁊ Marcum Antoniū fortuna:cuius belli neq; mediocres casus erāt: neq; vulgaria premia

urbana dicacitate p̃hibuit.

¶De duplici dicacitate contra eũdem. Cap̃.XXXV.

A Am illa mordaciora sunt. Cenam clãdesti
i uam magno sumptu studioq; fecerat: qua
ipse qdem Apollinis habitu: ceteri cõuiue
singuloruz deoz deaꝝq; gesta discubuerãt. Eius
cene inuidiam infamiamq; cumulauit publica fa
mes atq; inopia que illis diebus urbem inuaserat
Itaq; p̃ter aptas inimicorum exp̃obrationes: z
effusos in populum uersus sine auctore famosissi
mos: cõclamatum esse omne frumẽtuz deos come
disse. Item uere Cesarem eẽ Apollinem sed toz
torem: quo qdem cognomine Apollo q̃dam urbis p
te colebaꝝ. Nec defuerũt qui famam p̃cipis ab oi
parte mordere̅t: Culte supellectilis uasoruz Cori
thiorum auidio: putabaꝝ: quin z aliquoruz nomi
na ob hoc vnum ut uasis eorum potiret: in p̃scri
B ptorum numerum retulisse. Laborabat z altera i
famia: q; in alee ludo multum tp̃is expẽderet. Ex
quibus p̃mum notam secuti tp̃is egregia cõtinentia
discussit ac diluit: secũdam nõ expauit. Ideoq; ab
omni pte integerrimus: atq; ut Trangllus ait: si
ne suspitione ullius vitij: alee famam usq; ad sene
ctutem sine dissimulatione sustinuit. De p̃mo qdez
ita lusum est: ut triũuiratus tpe subscriberet ad sta
tuam ipsius: Pater ergo Argẽtarius: ego Corin
thiarius. Bis cynicus iocus z mores simul pũgit
z originem: quam qdam ab argẽtarijs deriuatam
dicũt: lz alij antiqssimam honoratissimãq; diffini
ant. De secũdo aũt bello Siculo mordax epigram
ma iactatuz est huiusmodi: Postq; bis classe victꝰ
naues p̃didit: aliqñ ut vincat: ludit assidue alea.

¶Item alie dicacitates contra Uespasianum Augu
stum. Cap̃.XXXVI.

A Xtant z in Uespasianum mordaces ioci: p̃
e cipue cupiditatem in p̃cipe lacerãtes. Fa
ma erat eũ auarissimos q̃sq; ad amplas p̃
curationes p̃mouere: ut publicis dãnis ditatos:
plurimis cõdẽnaret: z ad inopiam reduceret: Hic
vulgare p̃uerbium: talibus eum p̃o spõgijs uti so
litum: sitiẽtes scilicet implẽdo plenosq; uacuando.
Eidem uetus auaritia ad hũc modum exp̃obrata
est: Senex bubulcus in p̃mordio p̃cipatus eum
adijt: libertatem gratuitam suppliciter petẽs. Ne
gãte Cesare: exclamãs: Vulpes ait pilum mutant
sed nõ mores. Sane lz intẽpestiuum hoc loco vi
deaꝝ: ne tñ ex his suspitio falsa fortassis aium lecto
ris occupet: differre nolui: q; hãc auaritie notam z
Suetonius Trangllus scriptor fidelissimus: nec
nõ z ipsius facta dictaq; p̃cipis excusant. Siqui
dem z initio impij: testatus est imẽsa pecunia opꝰ
eẽ: ut possit inopia corruẽtes respublicas subsiste
re. Preterea q̃litercũq; quesitis: optime: ut ait idẽ
B Suetonius: usus est in oẽ genus hoium liberalissi
mus. Sed nihil est iniqus iudicio populari: p̃o li
bito crassaꝝ inexorabiliterq; diffinit. Nec vba: nec
facta p̃fuerũt: quo minus etiam defunctum seque
ret infamia. Uiuus ex more ueteri sumẽs mortui
p̃sonam: factoruq; ac dictorum viuẽtis repũtator:
p̃cõtatus publice dispẽsatores: quãti funeralia cõ
starẽt: Ut audiuit cẽtum sextertia cõstare: mor da
citer exclamãs ex p̃sona p̃cipis: Date mihi cẽtuz
sextertia meq; uel in tyberim p̃icite. Et hoc qdez
in mores iocatum est: z in oris sui habitum. Qui
dam urbanus natura dicatioꝝ: hortãte Uespasia
no: ut cõtra se aliqd diceret: Faciam ingt cum uen
trem exonerare desieris. Nitẽti enim atq; impellẽ
ti simillimam faciem habuisse eum: z scriptores re
rum tradũt: z imago vultus sui que vulgo adhuc
aureis uel argẽteis ereisq; nũmismatibus insculp
ta reperitur indicat.

¶De dicacitate Ambij Crispi contra Domitianum Augustum. Cap̃.XXXVII.

Omitiani quoq; p̃cipis mores tragico
d dente digniores iocãtium licẽtia momor
dit: Certam diei partem deputare solituda
ni in consuetudinem adduxerat: Illic nihil q̃q; mu
scas aucupari solitus: graphioq; acutissimo trãsfi
gere. Querebaꝝ ad tanuaz: ullus ne in thalamo sta
ret cum impatore? Rñdit Ambius Crispus: Nul
lus: immo ne musca quidem.

¶Item alia dicacitas contra Claudium Augustuz. Cap̃.XXXVIII.

Claudius Augustus p̃ceps: inter multa
c turpis z nefarie demẽtie: libertis ac spado
nibus se suaq; oia credidit: eisq; miser pa
ruit: cui Romanum late impiuz parebat: oibus ta
men Narcissum z Pallãtem p̃tulit: Quibus z ho
nores z lucra sine fine cõtulit: rapinasq; q̃s uellẽt
p̃misit exercere: eousq; donec illis solis locupleti
bus uẽditis oibus: erarium insup impos esset. De
cuius interdum pauptate cõquerẽti Claudio: sicli
bani mordacitate rñsum est: Cibũdare incipies: si a
duobus libertis tuis admissus in societatẽ fueris.

¶De dicacitate contra Neronem. Cap̃.XXXIX.

Am vo q̃q; mordacibus vbis potitꝰ est Ne
i ro: Cæetsi nulla mordacitas infandi pudẽ
diq; p̃cipis meritum possit adeq̃re: puerum quẽdam Sporũ noie cuius infami amore de
peribat: dẽpta virilitate in sexum femineum trans
formare nisus: obluctãte natura: eoq; dementie ra
ptus erat: ut nõ sine dote z ornatu exq̃sitissimo: q̃
lis cõiugibus Cesaris eẽ p̃sueu erat: magnifico ap
paratu nuptiarum in domum suam publice euoca
tum: haberet legitime uxoris loco. Jn quo p̃iugio
ita iocatus est qdam: Bñ agi poterat cum rebꝰ hu
manis: si Domitius pater talem habuisset uxorem
q̃q; p̃prie damnosam mundo Neronis originem
denotauit?

¶De dicacitate Lucij Crassi contra Gaium Domiti um. Cap̃.XL.

Uius impatoris attauus: Gaius Domitiꝰ
b Enobarbuꝰ: homo durus seditiosusq; z ar
rogãs fuit. Jn cuius mores ita lusisse tradi
tur Lucius Crassus orator: Quid miruz si eneam
barbam Domitius habet: cum z os ferreum z plũ
beum cor habeat? Sed iam satis domi lusum est.

¶Alia dicacitas cuiusdam philosophi cõtra quẽdaz libertum superbum. Cap̃.XLI.

Ibertus regius repẽtinis opibus inflatus
l philosophos aliquos ad cenam inuitaue
rat: Qui cum de rebus uarijs ex more dis
sererẽt: z questiones eorum nõ intelligẽti pridicu
le viderenꝰ: alludẽs libertus: Jmmo agite inquit:
o cõuiue: dicite mihi quid cause est q; ex albis ni
grisq; fabis non nisi vnius coloris efficitur pul
mentum? Tangit z modestos animos indignitas
Igitur arridens vnus ex philosophis: non passus
bas ineptias: Quin tu nobis edissere: cur de albis
z de nigris flagris vniformes macule resultant:

vnius nec amplius etatis populuz ope femínea de stitutum:finitimoz matrimonia:qz pces spzete fue rãt:calliditate q̃siuit.Simulata nãqz ludoz equestriuz põpa:cum ad rei famã igẽs ex vicinis circũ urbibus utriusqz sexus turba ꝓcurreret:nuptis intactis ut scilicet raptus adulterio uacaret:vgines frequẽti rapuit spectaculo plurimoz:lz belloz cãz at ꝓfecto necessariam stirpis marcie ꝓpaginem z vnicum ppetuãde ciuitatis adminiculum.

¶De solertia Nume Pompilij. Cap̃.III.

Ut oꝛdinem diadematũ teneãt exempla
e solertie:Numa põpilius secũdus romanoz rex:aia duersa populi ferocia quam ardẽtissima p̃decessoris institutione cõcepat:mitigã dosqz mores:ratus occasione nouitatis tẽporum usus est:Sentiebat adhuc Alpinum qddaz ac pastorium ineẽ animis.Jtaqz sepe solus Aricini nemoris opaciore z gelido fonte roscidam spelũcaz ingredi longasqz ibi noctu moras agere:submotis ꝓcul arbitris solebat simulato cõiugis egregie familiari uti collogo.Sic iniecto deoruz metu facile credulum z inerptũ populum gbus libuit legibuſ ac supstitionibus inuoluit.Qd̃ mirãtes qdã usuz Pythagore pb̃i ꝓfilio putauerũt:quoz opinioni z tẽpoz z locoz rõ aduersa est.Cõstat enim Pythagoram in Jtaliam uenisse Supbo regnante:qd̃ tẽpus ab'iteritu Põpilij super humane vite longissimum modum distare notum est.Illud quoqz compertum:nõ urbem Romam sed extremum Jtalie angulum tenuisse Pythagoram:ut appareat iter eũ z illum de quo agim⁹ Romanum regem:nullum ꝓsus uel loci uel tpis fuisse cõmercium.Quo rex iste maioꝛ vir habendus est:ut Marci Tullij vbis utar:qz sapiam ꝓstituẽde ciuitatis duobus ꝓpe seculis ante cognouit q̃z eam greci notaz eẽ senserit.

¶De astutia Minois ac Lycurgi. Cap̃.IIII.

On tñ negaueriz in ꝓstitutione cerimoniarum ac legum Minois ac Lycurgi solertiam secutũ.Quoz primus ex antro Jouis leges uelut ipsius Jouis de manib⁹ acceptas effe rebat:ut earum iugo Cretẽses mixta cuz impio religiõe p̃merent.Alter eadem arte:sed diuerso numine in cõdẽdis Lacedemonum legib⁹ usus est.

¶De astutia z calliditate cuiusdam summi sacerdotis idolatre circa initia urbis Romane. Cap̃.V.

Adem p̃ma etate Romanoz uacca portẽ-
e tuose pulchꝛitudis ac staturein finib⁹ Sabinoz edita.Cõsulti aruspices respõderũt fore ut gsgs Diane cuius in Auẽtino tẽplum erat eam victimaz mactasset:vniuersi oꝛbis monarchiam p̃ie sue q̃reret.Bouis dñs gaudio exultans:ne qd ꝓ moraſ de igẽtiſ rei occasione p̃termitteret in Auẽtinum ꝓpere pductam ante aram statuit.Et iam cultris ac uasculis ex more congsitis accigebat:erat tot⁹ in sacrificium itẽtus Sabinus uelut omnium terrarum impiuz q̃siturus.Jnter hec anxium re compta summ⁹ tẽpli sacerdos sub obtẽtu religionis abstrahit ab icepto:ꝓ q̃z sancte admonẽs:ne ante sacrificet q̃z sese viuis vndis p̃terlabẽtis fluminis abluerit.Desit ille:z dum uenerabũdus ad sinistram ripam Tiberis ex colle descẽderet:callidus psuasoꝛ raptim sacrificium pegit.Nõ insulsa sacerdotis astutia:ut tũc res erãt:Sed qd̃ Ualeri⁹ addit hac arte q̃situm Romanis impiuz terrarum oꝛbis pridiculum ꝓfecto nunq̃z eo magnitudinis pũctum foret:si nõ magis ardẽs excellẽsqz claroz virt⁹ ciuium z armoz expiẽtia q̃z furtiuum pegrine bouis sacrificium contulisset.

¶De solertia Scipionis Africani maioris.Ca.VI.

Cipio Africanus maioꝛ ꝓmum tenebit
f locum.Hic exercitum in africam traiectu A
rus Libyũ puenerat.Erãt circa latus ei⁹ trecẽti iuuenes Romani:gbus ad bellum strenue gerẽduz nec animi deerãt nec coꝛpa:sz arma z eq. Quoz congsitio fatigato erario haud faciliſ videbaſ.Jtaqz cum longi apparatus facultatem tẽporis angustie negarẽt:nisi in castris esse:ut inermes cum armatis mixti tenerenſ z ipsi cõsiliorum ducis ignari mirabanſ z mirari reliquos cogebant. Scipio igitur solertia succurrẽdum ratus egestati:totidez Siculis eqtibus qui ex oibus genere ac diuitijs florebãt:ut armati egregie atqz eqs excellentibus instructi statuta die adessent:p̃cepit.Qd̃ B
cuz non sine querelis tacitis exequerenſ:z affines singulorum metus urgeret:prefixa dies affuit:mesti atqz solliciti ob hoc vnum qꝛ pꝛouocãdi ius nõ erat:paruere.Legẽs in frontibus secreta pectorũ Scipio:in tẽpore reuersos alloquiſ mitius:Et video uos inqt tedio ac labore lõginque militie conterritos:z quo nã pacto uos hoc onere leuare queam iãdudum cogito.Proinde dicite intrepidi prius q̃z in discrimen uẽtum sit:quid cuiusqz fert aius hic.Cum vnus ex eo numero seu loquẽdi pꝛompti oꝛ seu timidioꝛ pugnãdi:malle se detractare militi am si sue potestatis fieret:aperte respõdisset.Tum Scipio:quãdo palam mihi loqueris:vicarium inquit tibi dabo.Quod cum ille libẽs amplecteretſ: vni ex romanis inermibus in medium,plata arma z equum tradidit adolescẽs Siculus.Jd exẽplũ secuti oẽs gbus ges eẽt charioꝛ q̃z gloria:cũ bona gr̃a romani ducis exemptũ imparato labori militem videtes:eãdem cõditionem acceperunt.Sic militãdi necessitas querulis remissa:z ingenio effectũ ut qd̃ aliogn inimici fecissent:leti z gr̃as agẽtes arma z equos traderent Romanis.Eximiãqz illam eqtuz alam eoqz atqz alijs bellis ꝓbatissimã euasisse:auctoꝛ est Titus Liuius.Jdem ab adolescẽtia supza q̃z credi posset mira q̃dam arte in ostẽtationem vtutis ac glie instruct⁹ erat.Perchꝛebꝛuerat aũt fama seu ex rebus gestis seu ex morib⁹ seu ex foꝛma coꝛpis oriẽs:nõ humana sed diuina eum stirpe ꝓgenitum:cui qd̃ in tali re usu euenit z fabularum ambages aderãt:visum serpẽtem isuete magnitudinis in lecto mr̃is:sibi ifantulo draconẽ circũfusum nihil nocuisse:z multa huius gñis vulg⁹ credulum motura hãc de se opinionem tali igenio nutriuit:ut de origine qdem sua nihil spõte loqueretſ.Et cum iterrogaretſ an uera eẽnt que passim ferebanſ:nec affirmaret:ne quam exinde maculam uanitatis icurreret:nec negaret qd̃ credi ab oibus gaudebat:hac taciturnitate plus assecutus est q̃z si se palã Jouis filium p̃dicasset.Addidit aliud solertie gen⁹.Per singulos dieſ anteq̃z gcq̃z publici D
ꝓuatiqz negocij ageret:in capitoliũ ascẽdẽs:sellam Jouis solus intrabat:ubi aliquãdiu ueluti diuino collogo frueretſ vulgo psuaserat:ide spei plenus di grediebaſ ad agẽdas res.Jdqz in multis belliſ repletis spe militibus q̃si ex celo ꝓmissis pspis euẽtibuſ ad victoriã ꝓtulisse notũ est.Jmitatũ opinari triũ quos pauloañ retulim⁹ exẽpla non alienũ est.

victorie:ingēsq; apud oēs gentes finis expectatio: Paup qdam Rome in cūctos sibi puidēs euēt⁹:i genium tale cōmētus est:omni diligētia duos coꝛuos enutriuit:effecitq; (tantum in omni re studiuꝫ ualet)ut dicacibus ỽbis:alter Augustuꝫ:alter Antoniuꝫ salutaret. Jdem Augusto tādem victore in ꝓriam reuertēti:salutatorem suum manu ꝓferens occurrit:qui iter crocitādū hec ỽba fundebat:Aue Cesar victoꝛ impatoꝛ:Delectat⁹ Augustus viginti milia nūmoꝝ loq̄cem uolucreꝫ compauit. Arguta qdem:sed diu p̄cōcepta subtilitas.

¶ Jtem de eodem. Cap.L.

T huius socius ex tpe cōsilium cepit. Soa cio enim dirato inuidēs (neq; latius apd ullum genus hoium regnat iuidia) Cesarem adijt:obtinuitq; ut coꝛuum alteruꝫ afferri iuberet. Jussus illum attulit qui hostem salutare didicerat his ỽbis:Aue victoꝛ impatoꝛ Antoni: Non amplius motus est Cesar:q̄ ut ꝑoris auis p̄recium:p̄ciperet cum delatore partiri.

¶ De eodem. Cap.LI.

Er idez tēpus inuētus est qui picam adp lutationem similem:inuētus t qui psitacū eruditet. Et hunc t illam emi placuit.

¶ Jtem de eodem. Cap.LII.

Ot vicinoꝝ successibus admonit⁹ iops sut toꝛ:t ipse coꝛui ingenium agē instituit:qd cum frustra diutius tētasset:tedio affectus crebꝛoq; mutam auem increpitās aiebat:Opa t īm pēsa perijt. Uix tādez coꝛuus t hoc t salutationē que iubebaī exp̄sit:t in publico positus ꝓtereūtē Cesarem salutauit. Qd ille audiēs:Satis ingt salutatoꝝ talium domi hēo. Procedēs in uociferationē solita coꝛu⁹ ait:Opa t impēsa perijt. Effusus in risum Cesar:maiori q̄ ceteras p̄recio redemit.

¶ De ingenio cuiusdam homūculi greci erga Augustum quomō sue cōsuluit pauptati. Cap.LIII.

D Augusti famam:nō ex Jtalia tm̄:sed exa grecia atq; oꝛbe toto ꝯcursus fiebat lr̄atoꝝ hoium. Uenit iter multos Bꝛeculus poeta paup:qui nihil ꝓter musas t calamuꝫ hēret: Js in ꝓsuetudinem adduxerat ꝓncipem a palatio descēdētem ꝓoccupare oblato carmine aliquo ipsi⁹ gr̄az cōtinēte. Qd cum nō intelligēte uel dissimulante eo ne qcq̄ sepius expt⁹ foret nec adhuc cessaturus videret:scripsit Augustus manu ꝓpria bꝛeue carmē grecum:qd illi ad se de more ꝓperāti p̄emisit: carmine carmē pēsaturus. Jlle cum ueneratiōe susceptum:cū admiratione plegit. Postq̄ satis t gestu t ỽbis dictātis igenium collaudasse visus est: accedēs ꝓpius ex macri crumena paucos excussit nūmulos poꝛrexitq; ꝓncipi munusculum greco sermone ꝓsecut⁹. Cuius hec fuit snia: Nō ꝑm factum tuum Auguste:si plus hērem plus darem:Cūctis qui aderāt in letitiam ỽsis. Ex illius actu qd agendum sibi foret admonitus Cesar:accersito dispēsatore diserti homūculi cōsuluit pauptati.

¶ De duab⁹ vijs qbus religiosi multi habuerunt magnas diuitias a domino Joanne papa vicesimo secundo. Cap.LIIII.

Rincipum morib⁹ itēdere:t que illis saluo decore placeāt excogitare:nō iutile ꝓsilium egēti. Qd si vnq̄:clarissime dieb⁹ nostris appuit sub Joāne vicesimo scdo romano pōtifice. Jlle ō pstudiosus t uehemētioris animi:hinc lectioni liboꝝ ihiabat:illinc simultates acerbas t inextricabiles agēs cum impio Romano:alteraz vi le ptem huic studio deuouerat. Ceterum cū a legēdo t senium t curarum uarietas retardaret: gratissimus erat illi qsqs defloratos:ut ꝓprie dicaz:liboꝝ sub bꝛeuilogo pstringeret redigeretq; in eas q̄s tabulas uocāt. Jn qb⁹ oē qd ex libꝛis quereī facillimū eēt inuentu. Rursus affectu alio ipulsus nihil cupidius audiebat q̄ rumores ex Jtalia germaniaq;. Has enim asi alias supra stomachum gerebat:qb⁹ audiēdis siue ueri siue falsi:nihil ad reꝛ: mō leti eēnt atq; magnifici:mirū in modum credu li senis icēsum pectus mulcebaī. Jis duabus igit vijs multos eo tpe vidimus ab extrema iopia raptim ad magnas diuitias puenisse: Ex illoꝝ grege ꝑcipue qui religionis titulo gl̄iantes:quam ꝓfessi videnī pauptatem:pre cūctis mortalibus eroſam habēt. Jic mihi qm̄ lectoris fastidio parcere ꝓpositum est:secūdi uoluminis finis esto.

¶ Francisci Petrarche poete oratorisq; clarissimi:rerum memorandarum Liber tertius incipit.

¶ Tractat⁹ ꝓmus est de solertia:astutia siue calliditate operationes aut uerba hominum concerneñ.

¶ De solertia Lucij Junij Bꝛuti Tarquini superbi auunculi. Cap.I.

Upereſt acumē animi solertiaq; rerū gerēdaruꝫ:quam solam ꝓudētiā vulgus appellat:Qua in re ꝓmo romane libertatis auctori ꝓmus quoq; locus dabiī. Lucius Junius Bꝛutus: Tarqni supbi autūculi sui nām t mores ab adolescētia ꝓtēplatus:cum oēm illi ỽtutis hitū odiosuꝫ ac formidabilem videret:ob eāq; suspitionez iuuētutis p̄cipuum florem:t in ꝓmis frem suuꝫ crudelitate extinctū:Qd vnum sibi de spe reipublice cōsilium erat a solertia mutuat⁹ est:ỽbis atq; actib⁹ delirātis spēm iduit:vnoq; item altero ridiculosius admisso affectate uecoꝛdie bꝛeui fidē fecit. Superuacuum visum est ferruꝫ adigere iugulo demētis:ita cūctis pereūtibus sub hac nube latuit: donec erūpēdi tēpus affuit. Jdem adolescētib⁹ regis iussu patris munera Delphico Apollini ferentibus ridiculi gr̄a:ut Plinij uerbis utar:comes additus est metuēsq; ne manifesta reuerētia dissimulate p̄udētie daret signuꝫ terrebꝛate virge sambuce aurum infusum aris obtulit. Deniq; regis filijs post iussionem patris adimpletam:de regni successione percōtātibus:cum respōsum esset ab Apolline:de regno qdem nihil:sed summam potestatem obuēturam illi qui matri p̄imum osculum tulisset Ceteris de regina dictum estimātibus: Bꝛut⁹ parētem publicam humani generis terram intellexit Subitoq; uelut ab aliquo sociorum impelleret p̄nus coꝛruēs furtiuum terre oscꝛulum ingessit. Hec multo post assumpta libertate p̄imus consul mentiri Apollinem non est passus.

¶ De solertia t astutia Romuli. Cap.II.

Tq; ut ad infātiam t icunabula Romani a ꝑijj reuertar:q̄ uersutuꝫ t q̄ solers Romuli ꝓsilium:qui ad fūdādam incolēdāq; nouam urbem:letissima iuuētute ꝓtracta: cogitās

e numero ꝓncipum excludatur:non abſimili conſi
lio uſus:dum libertine anus ⁊ ſortis ⁊ etatis ul
time ob hoc vnum quia inter aulicos gratioſaꝫ ac
fauorabilem videbat:nō obſequium modo:ſed q̄
anilem credulitatem mulcere ſolet amorem plane
ridiculum ſimulauit. Non inefficaci qdem ſoler-
tia quādo per illam Neroni conciliatus tunc tem
poris Imperāti: ꝓmum inter amicos ſortitus lo-
cum:ipſe poſt uerſante res hominum fortuna: ad
principatum quoq; ſubuectus eſt. Tantum ualuit
obſequioſa calliditas.

¶De aſtutia Halbe ꝓncipis ſuper iudicio iumen-
ti. Cap.XIIII.

Albe ꝓncipis haud ſtolidum iudiciū: qui
g cum de iumēti dominio non ſatis idoneis
uel teſtibus uel iudicijs ageret:tum quib⁹
ad obuolutam ambagibus ueritatez penetrare la-
borioſum eſſet:ſic ſtatuit:ut iumētum tecto capite
ꝓduceretur ubi adaquari conſueuerat:eoq; confe
ſtim adaperto:illi ex litigatoribus cederet ad quē
ſponte ſua ſeſe potu digrediens contuliſſet.

¶De ꝓuido conſilio Liberij in dimittendo curiaz
imperatoris Auguſti. Cap.XV.

A Poſtq; ad Ceſaris mētionem uentū eſt:
a ne obmittā Liberij cōſiliū qui ſumma tūc
Imperatoris Auguſti gratia:maximaq; ho
norum affluētia in ipſius ad nutum ꝓcurātis for-
tune fauoribus:quaſi ſatietate ductus rerum feli
cium ⁊ quietis ſtudio:ab urbe Romana ubi ſecū-
dum a ꝓncipe locum obtinebat:nullis Ceſaris pre
cibus aut ſuorum lachrymis victus ſeceſſit: Rho-
dum inſulam petēs:ubi māſit habitu victuq; me-
diocri multūq; intra fortune ſue faſtigiū dimiſſo.
Et de facto qdem cōſtat:de cauſis ambigit. Alij
impudice ⁊ procacis uxoris tedio:cui⁹ mores nec
ferre poſſet nec corrigere: Alij ut imperatoris filijſ
iam adultis cederet ⁊ omni ſe inuidia ac ſuſpitio
ne liberaret: Alij autem ut raritate uenerationem
ſuijpſius aleret: ⁊ reipublice deſideriū per abſen-
tiam augeret ſemperq; familiaritatis nimie comi-
B tem cōtemptuz remoueret. Queq; ſane fuerit cau
ſa de ꝑmiſſis uerior:effectuſ cōſilij haud ſpernen-
dus videret:niſi quia diſcedēdi ptinacia offendit
Auguſtum:uſq; adeo:ut ad reuiſendas charoruz
neceſſitudines redeūdi licētiam poſt multū tem-
poris ſuppliciter flagitanti:reſpōſuz tale retulerit:
dimitteret omnē ſuorum curam quos tū reliqſſet:
Et vix tandem poſt octauum annum optatum uo-
tis reditum interuentu magnoruz impetrauerit.

¶De callido conſilio Marci Catonij in omittendo
ſcribere orationes ſuas. Cap.XVI.

De externa cōuertar ſi vnum domeſticū ad
a didero:Marcus Antonius idcirco de taz
multis oratiōibus ſuis nullam in ſcriptis
ſe redegiſſe iactabat:ne forſan ex ſcripturiſ ſuis ad
uerſus ſe ſumi poſſet argumētū:ſi qñ ꝓius dictis
aliqd cōtrarium diriſſet: Callidum magis ⁊ clien
tibus ſuis utile cōſilium:q̄; ſibi glorioſuz atq; ma
gnificum. Atq; hic extrema inter noſtros figimus
veſtigia.

¶De cuiuſdam artificis calliditate ad magnifican-
dum nomen ſuum. Cap.XVII.

A Uic ſimillimum calliditatis genus licet in
b longinqua materia ſecutus mihi videt ar-
tifex:qui operibus ſuis uſq; in miraculum
exultis:nunq; ſe ſupremam manuz impoſuiſſe di-
cebat:ut ſcilicet ⁊ ſibi addendi ſemp mutandiq; li
bertatem reſeruaret: ⁊ ſuſpēſo iudicio ſpectantiuz
animis quiddam tam de artifice q̄; de opere ma-
gnificentius ac perfectius ſemper occurreret.

¶De aſtutia cuiuſdam ſerui:per quaz fecit dominuz
ſuuz Darium regem eſſe Perſarū. Cap.XVIII.

Uo tpe fedam magorū tyrandinem apud A
q Perſas pfortium virorum virtus obtriue
rat: Cum inter tyrānicidas uel nobilitate
uel meritis pene pares de regno lis eſſet: ⁊ aliud
ex alio piculum timeret:vnius ſerui calliditas ⁊
publicam ſollicitudinē omnibus eripuit: ⁊ opta-
tiſſimo dño uotorum tribuit finem. Magne qui
dem rei exitus religioſe tandem creditus fortune:
eo rez deduxerat:ut qm̄ ꝓ deo ſol in Perſide co
leret:eiq; (q̄ agilem deum ſegnis victima nō de-
ceret) equus ſacer haberet: die certa ſolis ortum
ante regiam ad oriētē uerſi omnes in equis eſſent:
⁊ cuius equus aduētum ſolis hinnitu ꝓmus nū
ciaſſet:ille rex foret. Interea cum nihil ꝓter condi-
ctum diem expectaret:vnum ex eo numero Dariū
de euentu anxiuz:conſpicatus ſeruus equi cuſtos:
ubi cauſam rei comperit: Noli inquit mi dñe ſup-
uacuis curis angi:ſi nil aliud agit ego te regem fa
ciam. Duplex hinc fama eſt: Alij demerſiſſe clam
ſeruum digitos inter eque genitalia: ⁊ cum ad lo- B
cum ueniſſent equi naribus ingeſſiſſe manuz:quo
odore cōcitum mox hinnitum ſuſtuliſſe. Alij per
noctem quam lux cōuēta ſequebat: ſeruum illum
duxiſſe dñi ſui equum in cōſtitutum locum: ⁊ illic
equam habuiſſe cuius illecebris delinitum equuz
⁊ mane memorem nocturne uoluptatis ut ibidez
cōſtitit hinnijſſe. Quicquid horuz ueriuz:illud cō
ſtat:hinnitu audito:reliquos oēs religione tactos
ex equis deſcēdiſſe: ⁊ Perſico more ꝓiectos terre
ſalutaſſe regem Darium:ppl'mq; oēm primatum
ſentētiam ſecutum:illum regē habuiſſe. Ita ingēs
regnum ſeptem pcellētium virorum periculo que
ſitum:vnius arte ſeruuli ad vnum redijt regem.

¶De reprehenſione aſtutia illorum qui nimias ami
citias fugiendas aſſerunt gratia vitandi honoris
⁊ laboris. Cap.XIX.

Uerūt in Grecia ſapiētes habiti qui dice-
f rent: Nimias amititias fugiēdas: Ratio-
nem afferētes:q̄ innumeris ⁊ ineuitabili
bus noſtris laboribus ac curis oneratos:ſtultum
ſit alienis inuolui: ⁊ vnius humeris multoruz fa-
ſce pregrauari:ſatis ſub ꝓprio fatigatos: Funda-
mētum beate vite ac ſecuritatem hoc uelut ariete
cōuelli: ſi externa pro amicis ſollicitudo animum
impellat: ⁊ ut ait Cicero:tanq; parturiat vnuſ pro
pluribus. Itaq; cōmodiſſimum cenſent q̄; latiſſi-
mas habenas habere amicitie:quas uel adducas
cum uelis uel remittas. Hoc eorum conſilium eſt:
Qđ nō ideo quia uel ſolers uel ſapiens eſſet inſe-
ruiſ:ſed quia calliditatis ſpeciez prefert ⁊ illuſtres
habet auctores. Et ſcio q̄ a multis atq; a meipſo
ꝓpter nimias curas rerum uariarum ſepe lauda-
tum eſt: Apud Ciceronez tamē reprobat. Nec im
merito: Tollit enim omnem bene inſtitute mentis
affectum: Quo ſublato:ut ait idem:quid intereſt:
non dico inter hominem ⁊ pecudem:ſed inter ho
minem ⁊ trūcum:aut ſaxū aut qđuis generis eiuſ
dem. Aufert igitur humanitatem:cuius eſt ꝓpriū

¶De astutia ⁊ solertia Hãnibalis: Fabij: Solonis: ⁊ Themistoclis i gñali: ⁊ Fabij i spãli. Cap̃. VII.

A T apud Ciceronem scriptum est: callidum
u Hãnibalem ex penoꝛe: ex nr̃is ducib⁹. Q. Fabium maximũ accepimus: Facilẽ cela re: tacẽ: dissimulare: insidiari: p̃ripe hostium cõsilia. Addit ⁊ alioꝝ noĩa: quos apud Græcos huiuscemodi artib⁹ nobilitatos refert: In qbus Themistoclem ⁊ Solonem. Possem multos supaddere: nisi curiosi ⁊ ocioſi piter eẽt igenij vniuersa congrere: p̃cipue quoꝝ explicatio sb̃ bellicis cautelis erit opportunior. Hũc pauca de trangllore quorũdã exhis ducib⁹ solertia expediã: Atq; ut a nr̃is more solito icipiam. Q. Fabius Maximus Lucanum eg
B tem ac romanuꝫ pditem: duos eo tpe fortissimos bellatores: ceterum suo quẽlibet vitio laborãtẽ in castris nouerat. Egtem turpi meretricis amore p eũtem: peditem parum spectate in romanos fidei: Utriusq; potius moꝛbo cõsulẽ: q̃ alteri⁹ uel ambo rum opa carẽ statuit. Egtem igit̃ occulto pmittẽs compare scoꝛtuluꝫ qõ ardebat: peditem vo nõ mõ nõ suspitionib⁹ aggrauãs: sed eximijs isup laudibus atq; honorib⁹ pro cõcione celebrãs. In utro q; qõ optabat cõsecut⁹ est. In pmo qdẽ ut uoti cõ pos expeditissimus ac pmptissim⁹ in oẽ discrimẽ eẽt: nec imerito dici possit: is demum militaris disciplineꝛigoꝛ utilissimus tãtisper de rigore amisisse. In scõo aũt phici cõsilij effectum felicissime nactus est: Seruum enim bonũ ⁊ fidelem nõ solum qꝛ credidisset: sed qꝛ uel credẽ simulasset: effecit.

¶De astutia publij Uillij. Cap̃. VIII.

J tñ in omni re supmũ vicisse sũma est gl'ia
s qs Publio Uillio pferẽdus: qui igenio fellit Hãnibalem. Ad antiochuꝫ Syrie regem bello victus Hãnibal pfugerat: eratq; apõ eũ honorificẽtissime pticeps cõsilioꝝ ei⁹: qm̃ romana bella meditãti nullus magis idoneus consultoꝛ occurrebat. Eo igit̃ pẽdente belli apparatu: romana legatio pfecta est: in qua Publium Uillium fuisse tradit̃. Js piculosissimum rat⁹ si potẽtia regis psilio Hãnibalis diutius fulta foret: pẽsata credulitate ac uanitate regia: ⁊ existimãs id qõ erat: Hãnibalem ut externum hoiem iter aulicos iuidiosum ac suspectum fore: ex eo gradu quem apud regem obtinebat: iproꝛuisum dicere adoꝛt⁹ est effecitq; ex astu facili: Siqdem assidue apud Hãnibalem vsatus: oẽ q̃q; uis leuissimum vbum aurib⁹ eius insurrãs: frequẽti nimiũq; domestico collogo ⁊ emulis criminãdi ⁊ regi suspicãdi pbuit mãm. Jta factuꝫ est ut inaduertẽs Hãnibal est psilio reiectus. Et si postea in gr̃am redierit: qꝛ tñ id nimis sero accidit ⁊ regi grauiorem casum ⁊ romanis faciliorem peperit victoriam. Nec sum nescius apud quosdam ex historicis nomẽ Uillij apud alium hũc actũ ita referri: ut oia casu foꝛtuito: nihil penitus eiusdẽ solertia gestum sit. Sed illos in hac pte seq malui q ad ppositum meum ptinẽtẽ historiã tradebant.

¶De astutia cuiusdã p̃is ad coꝛrectionẽ filij. C. IX.

Recipitis quondam ⁊ piculosi exit⁹ amo
p re filij depḧẽso pr̃ anxius: cum apta via reuocare eum posse diffideret: nouo genẽ solertie mãsueti p̃is cautiq; cõsultoris officium iplevit. Et queso ingt fili pro salute tua: ut quotiẽs amicam aditurus es cõem pus ⁊ cõcessam uenerẽ experiare. Qõ cum ille nõ abnueret: atq; ideo semi exarmat⁹ obtusaq; uelut acie libidinis ad eã quaꝫ afflictim diligebat sepius accessisset: sensim laxato pectore saniora cõsilia recepit. Et qõ alienis monitis nunq̃ feciſſet: per seipsum amoris flãmas rabiemq; compescuit.

¶De astutia Marci Uolusij ⁊ Saturnini pscriptorum ad euadẽdum periculum. Cap̃. X.

Uo in sil'i imo in eodem gñe piculi lõge di
d uersa: seu uerius aduersa callidit atis exempla pferanẽ. Alter enim Marcus Uolusius cum edilitatem plebis ageret: a triũuiris se proscriptum audiẽs: abiectis isignibus magr̃atus sub inopi mẽdicãtis tegmine per exploratores mediꝝ nulli cognitus ad Marci Bruti exercitum euasit. Alter Saturninus Uetulo de triũuiralibus pcellis ubi se pscriptum cõperit: cõfestim pture habitum arripuit cum puatus eẽt: pmissoq; lõgo oꝛdine seruoꝝ qui lictoꝝ spẽm pferrẽt: apphẽsisq; uehiculis ⁊ iure uelut pprio per oẽs terras occupatis hospitijs: obtinuit tam pstãti aio ut nõ pscript⁹ sed magistratus populi romani ⁊ ab hostibus ⁊ a quolibet ptereũte crederẽ: nõ aliter q̃ si oiuꝫ oculos splẽdore hit⁹ pstrinxisset: utroq; figmẽto mox ut puteolos attigit: naues in statiõe reptas seu publice necessitatis gr̃a nemine aduersari auso cepit cõscẽditq;: qbus in Siciliam tutissimum ea tempestate pscriptoꝝ poꝛtum foꝛtunatus simulatoꝛ enatauit. Et hi qdem singulorum actus.

¶De astutia ciuium Tusculanoꝝ ad vitãdum furorem exercitus Romanorum. Cap̃. XI.

Lla dissimulatio mirabilioꝛ que vniuerso
i quõdam Tusculanoꝝ populo in extremis casibus opẽm tulit. Jngẽs Romanoꝝ odium fracta sepe fide meriti: cum in excidium patrie sue accẽsum ultionis desiderio Furium Camillus aduẽtare romanasq; legiones audissent: nec aduersus tãtum ducem ⁊ exercitum spei qcq̃ in armis foret: spem oẽm in solertia posuerũt: Jgit̃ trangllo pacificoq; habitu ois sexus atq; etas menia urbis egrediẽs: hostes suos uelut ignari: ob quam causam uenissent humane atq; alacriter exceperũt: armatosq; nullo uestigio timoris edito in urbem introduxerũt: comeatibus ⁊ cũctis que in rem eẽnt affatim ministratis: quo tam inspato obsegoruꝫ cumulo pudoꝛ hostibus iniectus est: qn̄ pro odio amicitiam: pro impẽdẽti patrie ruina: Romane urbis nomẽ ⁊ iura meruerunt.

¶De astutia Augusti Cesaris ad depḧẽdẽdum piurationes que fiebant cõtra eum. Cap̃. XII.

A Augusto qdem Cesare adulterioruꝫ cõ
i suetudinem legimus. Hoc enim ⁊ inimici eius exꝛobrãt: nec amici factum negant: sed excusant multis piculis iactatuꝫ principem insidijsq; tam domesticis q̃ externis ad id non uoluptate turpi sed solerti cõsilio ductuꝫ: asserẽtes quo facilius scilicet familiaritate feminarum quid coꝝ viri aduersarij sui uel sibi suspecti ageret molirenturq; deprehẽderet: cõstat siue hinc siue aliũde cõiurationes contra eum omnes fere surgentes oppressisse.

¶De astutia Otthonis. Cap̃. XIII.

Ltho qui septimus ab Augusto Romani
o imperij frena coꝛripuit: ⁊ si apud quosdaꝫ historicos: an ppter morum feditatem: an ppter tpis breuitatem: incertum hinc cũ Uitello

quem funē collo circūdaret:qua naz se trabe suspē
deret: Miseratus Demosthenes innocētis z per
simplicitatem circūuente patrocinium suscepit: z
in iudicium progressus ita causaz egit:Mulier ait
presto est depositum reddere:sed ut tu ipse fateris
ꝑm cōtractus cōditionem alteri sine altero restitui
non potest:socium igitur adducito:nulla mora est
quominuꝰ pecuniam cōmunem ambo sumatis.

¶De astutia Aristotelis super titulo quorūdaz libro
rum a se factorum. Caꝑ.XXVI.

Jbet hic Aristotelis factum interserere:ab
l alijs q̄uis alio loco positum: Theodecti
discipulo quosdā artis libros oratorie do
no dederat:ut ille titulo librorum in se trāslato pu
blicaret eos:ex alieno studio sibi nomē z gloriam
quesiturus. Post hoc seu discipulo iratus:seu do
lens alteri laborasse:seu glorie cupidior effectꝰ mu
tare cōsilium ceperat: z ad se reuocare uelle q̄ de
derat. Jn alio igitur quodam libro de re quapiam
sermonem habēs addidit plenius sibi de eo dispu
tatum in libris qui Theodectis dicerent. Jta pau
cissimis uerbis z amici gloriam z liberalitatē pro
priam:qua nulla maior esse poterat subuertit:q̄z id
recte ipse viderit sed profecto callide.

¶De astutia cuiusdā Athenieñs:qui ut vitaret mor
tis periculum publice petijt dignitatis gradum.
Caꝑ.XXVII.

Erunt Athenis quendam accusatuz apud
f populum de capitali crimine:cum se publi
ce odiosum intelligeret:metuentem sibi q̄
res grauis ac periculosa sub infestiꝭ iudicibus uer
teretur:hmōi cōsilium cepisse. Sigdem repente in
petitionem honoris descendisse: z ubi misericor
diam petiturus putabat:supremum in ciuitate di
gnitatis gradum postulasse:nō spe aliqua obtinen
di q̄ poscebat:quippe qui extrema quoq̄ formi
daret:sed ut esset ubi se aduersus eum cōcept⁹ po
pularis furor absumeret. Nec aliter euenit:Sibi
lo enim z ignominiosis omnium exprobrationib⁹
e comitio fugatus:cum repulsam grauissimam re
tulisset:Nec post multo:dicēde cause dies afforet:
populus idem priore insectatiōe satiatus:in secun
da miserior:diter secum egit: sic alioquin mor
tis periculum aditurus in solatium negati honoris re
mansit in vita.

¶De astutia rustici asinarij contra Alexandruz per
quam mortem vitauit. Caꝑ.XXVIII.

Lexander Macedo respōsis iussus:p̄muz
a extra muros urbis inuētum: morti trade
re:obuium forte asinariū occidi ꝑceperat.
Jlle q̄z q̄z subito cōsternatus malo:nō usq̄adeo tī
obtorpuit gn in uerba prumperet:Et oro ingt rex
ne me saltem cause inscium ad tartara mittas:dic
mihi priusq̄z moriar:quid dignum morte cōmise
rim:Cum rex:Nihil eqdem:sed sors tua his casi
bus te obtulit:nempe superuz cōsilijs agor:ut qui
primum mihi hodie occurrisset interfici iuberem.
Cōfirmatus hoc sermone rusticulus minime:rusti
canam euadēdi viam arripuit:Si hec uera sunt in
quit:hāc ob causaz ego non moriar:immo hic qui
me preibat: z asellum suum digito mōstrabat. La
li z tam prompta solertia sibi vitam: regi autem
innocentioris victime facultatem tribuit. Ceteruz
rusticus hic ut rusticus sibi soli profuit: qui sequiē
ut philosophus multis consilio utilis fuit.

¶De astutia Anaximenis philosophi contra Alexā
drum per quam saluauit ciuitatem euertendam.
Caꝑ.XXIX.

Deuertēdam Lampsacum magnis odijs
a impulsus ꝓperabat Alexāder: Erat intra
ciuitatis menia Anaximenes ipsiuꝰ Alexā
dri familiaris ac p̄ceptor:Qui ad leniēdum disci
puli furorem portas egressus obuiam pgebat.Ui
dit hūc uenientem Alexāder z uaticinatus aduen
tus sui causam:Juro inquit me non facturum quic
quid id erit q̄ tu me rogaueriꝭ. At ille:Oro ait ut
Lampsacum euertas. Subsistit Alexander: z iu
ramenti religione ceptum differre coactus est.

¶De astutia cuiusdam contra opinionem commu
nem notantis mysterium statue publice z litterā
rum suarum. Caꝑ.XXX.

Lud quoq̄ satis callidum:si modo uerū:
i q̄ nō multis retro seculis cōtigisse qdam
memorant. Erat in Sicilia:ut aiunt:ingēs
statua que in loco notissimo ab extrema hominum
memoria intacta pmānserat:in qua litteris uetustiꝭ
simis insculptum erat: Kalendis maijs habebo ca
put aureum. Eniuero id ludicrum cōmētum qdaz
credidere:Alij nudum uerborum sonum secuti:eo
uanitatis excesserant:ut in die kalēdaruz statue ca
put terebrarēt:ubi cum nihil ꝑter solum marmor
inuenissent:fabularum ac risus materiaz vulgo de
derāt. Unus tādem antiquitatez statue simul atq̄
artificiuz cōtēplatus:cogitansq̄z in re tam seria ali
quid ꝑter fabulam latere:scripturam ab omnibus
cōspectam:sed a nemine intellectam acutiori pene
trauit ingenio. Sigdem die kalēdarum redeunte:
animo atq̄ oculis intētus ortum solis operiēs:lo
cum ubi caput statue primis radijs vmbram iace
ret diligenter annotatum consignauit: Jllic postea
clam z ex commodo suffodiens:magnū auri pon
dus repperit.

¶De astutia Lastrutij contra Lippum dispēsatorez
suū apposita in ambiguitate scripture. Caꝑ.XXXI

Astrutius dux Lucanus:vir etatis nostre
c clarissimuꝰ:cum dispēsatorem suū Lippuz
nomine de suo locupletatum nosceret:cogi
tās nō paruam pecuniam ab eo per ludum exige
re:submisit qui ad eum tunc absentez pgeret z dīi
uerbis pecuniā flagitaret. Stetit in dubio dispēsa
tor:litteras Lastrutij nō vidēs:q̄uis id uarietate
negociorū q̄ in illo viro uerisimillimū erat omis
sum diceretur:Statuit tādem incōsulto dño nihil
agere:Cuius uolūtatem cum per litteras exquire
ret:ille scripsit tam ambiguis tanq̄z duplicib⁹ uer
bis:ut licet superficie affirmationem claram conti
nere viderentur:introrsus tamē ad utrūlibet flecti
possent. Jn fine uerborum addidit: Ut petiram a
te pecuniam numeres omnino uolumus:Hoc aūt
tante prime littere confusione scriptum erat ut nō
magis nolumus q̄z uolumus legi posset. Lippus
litteras domini iubentis cum uerbis nuncij peten
tis conferens:pecuniam numerauit. Interiecto tē
pore cum rationem redderet:negabat Lastrutius
iussu suo traditam pecuniam: Lippus litterā ma
nu eius scriptam proferebat:Lastrutius illam rele
gens suaz quidē non negare sed oīa aduersus illi⁹
sentētiam interpretari. Et cū ad finē puenisset:sine
ulla hesitatione nolumus legit z nō uolumus. Ju
tellexit iocum Lippus z subridens siluit.

ꝛ gaudere bonis rebus ꝛ dolere cōtrariſ. Tollit enim e vita amicitiam quaſi e mūdo ſolē: Q; ſi p;o pter ſollicitudinem fugiēdam amicitia negligēda eſt:ſimiliter ꝛ virtus que ſollicitudinibus ꝛ curiſ multiplicibus ſcatet:quo nihil poteſt eſſe miſerius nihil amentius. Q; ſequitur quoq; ut excludēdū intelligatur inſertum eſt.

¶ De excluſione aliorum aſtutia qui p;opter periculum odij futuri ꝛ meriti vitandas dicunt amicitias. Cap.XX.

b Jantis de eadem re cōſilium notū eſt: Jta utēdum amicitijs ut meminerimus ex amicis inimicos acerrimoſ fieri poſſe. Siue ut in dialogo Lelij ſcriptum eſt: Jta amare op;tere ut aliq̄n ſis oſurus. Q; ſi diligētius cōſideretur: per q̄; utile reperiri Ualeriuſ aſtruit. Ego doloſuꝫ etſi urgear:callidum fo;te nō negabo. Sed idem ſentio q; Ciceronianus Scipio:nullaꝫ uocē amicitie inimicitior̄ potuiſſe reperiri: Nec induci poſſum ut a Biāte dictum put̄:q; is ſapiētie cognomine clarus ſit:ſed ab ipuro potius aliquo uel ambitioſo omnia ad ſuam potētiam reuocāte. Sane cuiuſcūq; dictuꝫ ad extinguēdas amicitias ꝛ magnam humane vite ſobꝛiamq; dulcedinem efficaciſſimum abijciēdum cenſeo. Illud ſolertius utiliuſq; cōſilium q; eſt apud eundem Ciceronem: Eā nos in cōpandis amicitijs diligentiam adhibere: ne quādo amare icipiamus quem aliq̄n odiſſe poſſimus.

¶ De aſtutia Solonis fingentis ſe ſtultum:quo liberius poſſet loqui legem p;nitioſam. Cap.XXI.

a D Biantis nomē identitate p;feſſionum ꝛ Solonis admoneo:: Huius illud calliduꝫ factuꝫ ꝛ memorabile referē:Cū iter Athenienſes ꝛ Megarēſes de dominio Salamine grauiſſimis p;elijs ſepe certatum eſſet:attētis ultro citroq; viribus capitale crimen Athenis eſſe ceperat bellum amplius ob eam cauſam ſuadere. Contigit ut adipiſcēde inſule cōſilium Solon vnus ex tot milibus videbatur:Angebaꝫ aio vir ꝛ ſue reipublice ꝛ virtutis amiciſſimus:metuēs ne aut uetitus ſermo ſibi aut impatum ſilētium patrie noceret:repētinum tādem ſimulat furorem dictiſq; factiſq; oibus ad id q; aio cōceperat mira arte compoſitis habitu quinetiaꝫ co;poris ſimillimus amēti ſeſe in publicum p;oripuit impune q;libet auſurus. Illic cōuentus inges populi factus eſt: q;buſdam attonitis nouitate rei:omnibus finē expectātibus: At ille cōclamātis in morē aliquanto altius aſcēdēs:nō uſitato qdem o;onis genere ne qd de ſimulatiōe detegeret:ſed p;emeditatis carminib⁹ ſuadere q; per leges non licebat aggreſſus:adeo cūctorum mouit animos ut in dicto raptim bello ex ſententia Solonis Athenienſis populus ꝛ ex optata inſula ꝛ glorioſa victoria potiretur.

¶ De ſimili figmento Ulyxis. Cap.XXII.

u Tqdam memorāt Ulyxis ſimile figmentum:ſed intētio longe alia:qn Solon ut ſine capitis ſui periculo reipublice p;ſuleret: Ulyxes v̄o ut militiam ſubterfugeret ꝛ regnaret: atq; Itache viueret ocioſe cum parētibus cuꝫ uxore cum filio ſimulauit amentiam:licet ut ait Cicero: apud Homerum optimum auctorem talis de Ulyxe ſuſpitio nulla ſit.

¶ De aſtutia Themiſtoclis contra inuidiaꝫ Lacedemoniorum uolentium impedire refectionem murorum Athenienſium. Cap.XXIII.

t Empus eſt: duos ſolertiſſimos duces:q̄s ſup;a pollicitus ſum in medium p;oferre. Themiſtocles affictis Atheniēſium fo;tunis:nō armis modo ſed argutis ſepe cōſilijs opez tulit. Parātibus p;ſtratos impetu Perſarum muros urbis attollere: ꝛ pluſculum inſuper telluris amplecti:legatio a Lacedemone miſſa denunciat ab incepto ut deſiſterēt. Senſit Themiſtocles vicinie urbis inuidiam: ꝛ q; in earum ſtatu rerū tutius viſum eſt:reſpōdit:uenturos ab Athenis qui in cōſilio Spartanorum ad hoc p;ſentes agerent. Jta remiſſis domum legatis:Atheniēſes obſecrat ut opus inceptum ſummis cum ſtudijs acceleret: Paretur. Jpſe poſt tempus ſub legatiōis titulo di gredit:ſed modo mo;bum modo ſociorum cūctationem ſimulās ac uelut ſine his agi nihil poſſit expectās:tempus de induſtria trahebat. Crebꝛeſcēte interi opis fama:legati Lacedemoniorū Athenas redeunt: At Themiſtocles magiſtratibus atticis per epiſtolam ſuadet:legatos capere ꝛ loco pignoris ſeruare quo ipſe tutio;ꝫ apud Spartanos foret. Ad quos p;cipis morulis p;ueniens:aduocata cōcione patriam ſuam menibus circūdataꝫ iam q; ꝛ armis ꝛ p;pugnaculis cōmunitam docet: Si quas eius cōſilij penas daret:legatos eorum eaſdem paſſuros. Poſt hoc acriter increpuit illorum ignauiam ꝛ inſolētiam:qui de vicinoruꝫ imbecillitate potius q; de p;o;ia virtute confiderent. Jta caſtigatis ꝛ pene triumphatis emulis Athenas redijt.

¶ De aſtutia Hannibalis ut icrepari nō poſſit a ſuis Carthaginēſibus de p;dito p;elio. Cap.XXIIII.

b Annibal cum ſe fo;te rebus omnibus ſupe;iorem crederet:ducib⁹ noſtris cōgreſſus ac nauali p;lio fuſuſ erat:metuēſq; ideo ſuorum de ſe ciuium iudicia quoruꝫ emulatione uſq; uel in cladem p;tulit ex ipſa nūciuꝫ p;o re inſtructū anteq; caſus fama p;curreret in patriam miſit:qui frequēti Carthaginenſiuꝫ ſenatu quo in ſtatu ꝛ eo rum atq; hoſtium res ante pugnam fuerant expoſuit: ꝛ adiecit: Hec cum ita ſint:dubitat tamē Hānibal in iuſſu uestro fo;tunam p;lij tēptare. Et partium cōditio p;ponebaꝫ:ut ueriſimiliter ad penas eſſet inclinata victoria. Jtaq; conclamatum eſt ab omni parte cōſilij:nemini dubium quin pugnāduꝫ foret:ſequereꝫ igitur fo;tunā ac pugnaret. Ad hec nūcius:ita fecit inquit:ſed illa eum fefellit ꝛ victꝰ eſt: P;ecluſerat p;ima p;contatio obtrectatoribus imp;obādi q; modo p;obauerāt facultatē. Fo;tunam culpare poterāt:factum Hannibalis laudare cogebantur.

¶ De conſilio Demoſthenis dato mulieri paupercule que receperat depoſitum. Cap.XXV.

d Uo ſimul hoſpites pecunie certaꝫ ſummā apud ancillulā depoſuerant:ea lege ut ambobus ſimul reſtitueret. Alter deinde hoſpitum ſqualidus:defunctum ſocium deflēs:pecuniam repetit:mulier credula bonam fideꝫ agnouit ꝛ depoſitum reddidit petēti. Nec multo poſt qui defunctus ferebaꝫ affuit ꝛ fractam depoſiti legē queſtus pecuniam poſcebat. Infelix ꝛ pecunie inops ꝛ cōſilij:nullum niſi uoluntarie mo;tis remedium habitura videbatur: Jā circūſpicere ceperat

placuit inuentum principi. Optimum igitur pre-
cium tribuens artifici: opera eius uti nō uoluit. Et
habe inquit hoc tibi: Leterum sine me pascere ple-
biculam esurientem. Qđ sapienter ꝛ q̃ lepide pro-
uidit ne aut ingenius primo careret: aut cederet ne
cessitas uoluptati: quo nihil pōt esse dementius.

¶ De sapientia Liti Imperatoris circa cognitionez
gratie dei i captiōe ciuitatis Hierusalē. Cap̃. VII

Uius filius: tanto patre dignissimus Li-
c tus: Hierosolymā victor ingrediens ꝛ mu
rorum compaginem turresq̃ ꝛ propugna
cula urbis admirans: Uere inquit deo iuuante pu
gnauimus. Deus ipse ab his menibus hostes no-
stros depulit. Quid enī aduersus hec manus mor
talium ualuisset? Sapientis animi ꝛ fragilitatis
humane sibi cōscij est: sicut nihil sibi fidere sed om
nem rerum suarum spem in deo ponere: sic secun-
dis successibus nihil attolli: sed uniuerse felicitatis
gloriam auctori deo reddere. Ad quem enim spes
honeste diriguntur: ab eodem leti redeunt euētus.

¶ De sapienti lege lata a populo in Senatu Roma-
no super exceptione Masanisse regis ꝛ regimine
sui ab eorum imperio. Cap̃. VIII.

Lesaribus ad Senatū transeo. Quis enim
a prorimior gradus est? Cuius sapientiaz si
quot locis appareat enumerare uelim: mul
tum mihi arrogem. Leterum qđ numerū excedit:
tacita extimatione colligitur cōsiderantibus: Im-
perium Romanum a q̃ humilr principio ad quan
tum claritatis ꝛ glorie: non minus cētumuirali cō
silio: q̃ bellicis artibus euaserit. De qua re pīus
cogitantem: stupor oppримit: ꝛ q̃ multa sapienter
apud ordines prouisa sunt: ut me nescire fateor: sic
memorabilia ex ipsis rerū effectibus arbitrari pro
fiteor. Pauca sane que nominatim a scriptoribus
referuntur annotabimus: ne fastidiose videantur
notissima pretermitti. In primis erga Masanissaz
hoc consilij cepit: Erat is rex amicissimus populo
Romano: ꝛ a quo sibi pro meritis omnia magnifi
ca deberentur. Hic amplificandi regni cupiditate
flagrabat: iniussu tū Senatus nil penit⁹ ausurus.
Erant in circuitu tam sibi q̃ imperio infeste natio-
nes: Mauri Numideq̃ ꝛ nunq̃ sponte quietu-
ra barbaries: Et amici uotis succursum ꝛ inimico
rum odijs occursum est: lege lata: qua Masanisse
plena ꝛ ab omni iugo Romanorum excepta liber
tas data est. Ita ꝛ sibi aggrediēdi qđ optabat ho
norificentissime patefactus aditus: ꝛ illis sine iu-
sta materia querelaruz finitimo bello implicitis in
Italiam respiciendi: aut turbidos effundendi pre-
clusa via est: Si ad amicum respicimus beniuole:
si ad hostem caute: si ad utrunq̃ sapienter.

¶ De alijs duobus casibus in quibus idē Senatus
sapienter prouidit reipublice. Cap̃. IX.

Dem erga illud nobile par ducum presti-
i tit. C. Neronem ꝛ L. Salinatorem cōsu-
les: claritate rerum pene pares: sed uolun-
tatibus longe discordes: In bellum atrocissimum
missurus: ante omnia prouidit: Salinatore perti-
nacius obluctāte: ut ab odio ac reipublice simulta
te discederent. Itaq̃ factum est ut alioquin iter se
diurnis q̃ cum hostibus congressuri animis ac vi
tibus ynitis: fortissimam felicissimāq̃ victoriam
fuso Carthaginensium exercitu obtrūcato formi-
dabili duce retulerit. Per idem tempus in eisdem
ducibus illud sapienter statuit: ut ab impetitione
acri ꝛ importuna Bebij Tribuni plebis: eos ob ex
acte censure superuacuum rigorem intēpestiue ad
iudicium euocantis: liberi ꝛ immunes essent: iniq̃
rem arbitratus: turbatis ordinibus maiores
magistratus a minoribus molestari. Ad hec com-
modius est visum: duces domesticis sollicitudini-
bus relaxatos proficisci omnes in bellū curas stu-
diumq̃ uersuros. Illud eiusdem ordinis memo-
rabile consilium. T. Gracchus Tribunus plebis:
homo seditiosissimus: legez Algrariam multorum
malorum causam ꝛ latori suo simillimam protule
rat: tāto populi assensu: ut tolli lex sine urbis ꝛ im
perij concussione nō posset: Prouidit in extremis
casibus Senatus: ꝛ ipsum quidem tribunum sic
meritum: capitali supplicio affecit: agrum ꝑm legē
pro virilibus portionibus inter ciues distribui pas
sus est. Sic auctore extincto: lege seruata: causam
tumult⁹ extinxit diuersisq̃ modis ciuili discordie
ꝛ in presens ꝛ in posterum occurrit.

¶ De sapientia Catonis in generali: ꝛ de quatuor
suis dictis sapiētibus in speciali. Cap̃. X.

B amplissimi ordinis cōmemoratiōe: quo
a potius diuertam: q̃ ad. M. Portium Ca-
tonem? Is enim apud Romanos p̄cipuus
nomē obtinuit sapientis. De quo est illud ingens
Lelij preconium apud Ciceronem: Aut enim ne-
mo inquit sapiens fuit (qđ quidem magis credo)
aut si quis q̃ sapiens: ille fuit sapiens. Nec minus
Lelio aut Ciceronis: immo magis incōparabiliter:
credendum q̃ Apollini: qui Socratem unum ex
cunctis mortalibus sapientissimus iudicauit. Ita-
q̃ apud eundem Ciceronem statim sequitur: La-
uendum ne ipsum ab Apolline laudatum Catoni
anteponamus. Et additur ratio ualidissima: Qm̃
Catonis facta: illius dicta ꝛ inuenta laudantur.
Nos tū hoc loco: non facta sed dicta Catonis: eaq̃
non omnia: sed unum ex mille referemus: seru
tis non sententijs modo: sed uerbis etiam: qđ uel
eorum breuitas uel loquētis auctoritas meretur.
In oratione de preda militibus diuidenda: ubi ad
uersus predones reipublice grauiter inuehit: uer-
ba sunt hec: Fures priuatorum furtorum in neruo
atq̃ in cōpedibus agunt etatem: fures publici in
auro atq̃ in purpura. Deus bone q̃ id uere sancte
q̃ mihi dictum videtur: q̃ id cupide nūc apertius
latiusq̃ dissererem: nisi fures publicos formidarē.
Neq̃ ludus est insultare sceleribus illorum: q̃bus
uoluntas pessima: sic ꝛ potestas maxima: ꝛ flagi-
tiorum omnium impunitas in penam humani ge-
neris data est. Eiusdem ex oratione de Edilibus
vitio creatis hec uerba placuerūt: Nūc inquit ita
agunt in segetibus in herbis bona frumenta esse:
nolite ibi nimiā spem habere: sepe audiui inter os
atq̃ offam multa interuenire posse: Quid igit̄ in-
ter offam ꝛ herbam: ubi longum interuallum est?
Nec quidem q̃ sapienter dixerit: cogitēt qui spes
suas: tuz cum maxime propinque atq̃ infallibiles
videbantur: sepe repentinis casibus caducas ꝛ in
ermes experti sunt. Tertium his adiiciam Cato-
nis dictum ex oratione quā in exercitu apud equi
tes habitam scirpis edidit scriptaz: Cogite inquit
cum animis uestris si quid uos per laborem recte
feceritis: labor ille cito a uobis recedet: benefactū
a uobis dum uiuitis non abscedet. Si qua per uo

¶ Tractatus secundus: De communi hominuz sapiẽtia in factis uel dictis: z de exẽplis eorum.

¶ De intentione auctoris in hoc tractatu. Cap̃.I.

f Jquis erit forsitã qui magnam spem materie felicioris ex tituli p̃sentis inspectiõe cõceperit: sciat me hoc loco neq; meijpsius neq; ꝓpositi oblitũ de cõmuni hominuz sapientia tractare: q̃obrem si qd altius expectabat: errorem suscepti in limine linquens in uestibulo rebus integris abeat: qó apud me querebat apud alios repertur̃us: At cui exemplorum illustrium p̃fertilem uetustatem scrutari propositum est: multis hec diffusa uoluminibus coaceruantem calamum sequaf.

¶ De sapientia Scipionis Africani circa eruditos homines indomitos z inexptos malorũ. Cap̃.II.

f Lipionem Africanum bac similitudine uti solitum accepimus: Ut equi bellis z victorijs feroces domitoribus tradunf: Sic homines ꝓsperis successibus elatos atq; intractabiles: ratiõis ac doctrine frenis subigẽdos ducẽdosq; uelut in gyrum in experientiam humanoruz casuum ac fortune uolubilis: ut agnoscant quibus superbiunt q̃ fragilia q̃q; caduca sint.

¶ De commendatiõe hominis sine aduersitate seipsum domãtis: Et de laude Julij Cesaris circa illó exemplum. Cap̃.III.

A q Uod si sapiẽter fit z dicit: q̃tus extimandus est vir qui sine ullo domitore externo circa omnem aduersitatis experiẽtiaz perpetuis victorijs insolentem animum frenauit atq; compescuit? Qui in eam quam diximus considerationem per seipsum uenit: ut fortune blãdientis insidias anteq̃ pateret agnosceret: Et quo plus ab ea recepisset: eo minus moribus fidẽdum suis partiusq; retẽtãdos casus intelligeret. Qó de Julio Cesare lectum est: qui licet bellandi semper cupidissimus fuisset: usq; adeo: ut non ex destinato tñ: sed ex occasiõe z sepe horidis tempestatibus: quibus nedũ castra moturus: sed nec iter ingressurus quisq; videret pugnam capessere consuscet: In extremo autem etatis ad certamen ob hoc vnuz paululuz morosior ac liberatior esse cepit: nec uoluptate sed aut necessitate aut euidẽti z magna utilitate
B suscipere. Ex eodem crebro auditum memoratur uerbum omnibus sed in magno p̃sertim cõstitutis imperio memorãdum: Difficilius p̃ncipem cõmunitatis a primo in secũdum ordinem q̃ a secundo in nouissimum detrudi. Quod dictum eo ptinet: ut in omni nisu p̃ncipijs obsistamus: nõ ignari maioris ibi rei q̃ que cernitur fortunaz uerti. Jd a sapientissimis viris cõsultum: z ab ipso nõ secus factum q̃ dictum nouimus. Jdem iuuenili etate ante ullum maius imperium Pompeie uxori Lucij Sylle dictatoris nepti repudiũ miserat ꝓpter suspitionem adulterij cũ. P. Clodio admissi: qui ad eam inter publicas cerimonias habitu femine surrepsisse ferebaf: cuius rei supra meminimus. Erat tam violẽta suspitio: ut senatus ob id questionẽ de pollutis sacris aduersus adulterũ decerneret. Jn qua uocatus ad iudicium Cesar: matre ac sorore sine dubitatione testãtibus: certi nihil se scire ait: Interrogatus cur ergo coniugez repudiasset: Respõdit his uerbis: Qm̃ meos tam suspitione q̃ crimine iudico carere oportere.

¶ De sapienti practica Cesaris Augusti ad animandum subditos ad bonũ z virtutem. Cap̃.IIII.

i Llum Augusti Cesaris morez ꝓbo: q; glorificãdis ducibus antiquis qui Romanũ imperium auxissent exactissimam diligentiam impẽdit: opera cuiusq; reintegrãs ac titulos: dedicatis omnium statuis triũphali habitu in porticibus fori sui factum. Factum placet nec minus ratio: Sigdem edicto p̃fatus est: eo se proposito id agere: ut esset quoruz ad exemplar z ipsius z successorum formarenf mores: atq; ad quorum uelut p̃sentem regulam institutos p̃ncipes suos exigeret populus Romanꝰ. Sapiẽter vndiq; : nã haud dubie virorum illustriuz memoria que bis p̃cipue modis alitur: z populos desiderio illorum aut similium accendit: z generosis pectoribus ualidissimum calcar adigit. Jpsi qdem virtuti cõstat nullũ ab hoie mortali uel charius uel diuturnius p̃miũ p̃stari posse q̃ glorie. Jta viuentibus quoq; ducibus p̃claris multos honores largitus est: pari consilio: ut z benemeritis suuz redderet: z animos expectãtium spe aut cupiditate similium p̃miorũ ad imitationem virtutis indiceret. Jdis actibus vnaz eiusdem uocem addẽdam puto. Casu quodam in domo Catonis illius qui Vtice iterierat ingressus Strabonem audiuit in adulationez sui Catonis inflexibilem duritiem accusantem: Respõdit Cesar Quisquis p̃sentem ciuitatis statum commutari non vult z ciuis z vir bonus est. Jta paucis z grauibus uerbis alienam famam z fortunaz p̃priã respexit: dum simul z egregium virum excusauit: z uelut aliud agens: ne quis nouandarum rerum studio teneretur: admonuit.

¶ De quibusdam uerbis sapientie: que aliquando dicuntur ab insanis q̃uis notabilia. Cap̃.V.

e Xcidunt z insanis interdum uerba: que si cuius sint nescias: sapientum putes. Qualia sunt illa Domitiani p̃incipis (cuius ut meminerim facit genitor fraterq;) Miserrimã esse cõditionem p̃incipum dicebat quibus de cõiuratione aperta nõ creditur nisi occisis. Jd q̃ uere diceret norunt certius experti qui in eminẽti fortune gradu positi: quotiẽs insidiatores suos q̃uis iuste puniunt: totiens ex libidine seuiẽdi finxisse causas: z quia nocere potuerũt etiam uoluisse censentur. Eiusdem est illud: Nil gratius decore: nil breuius. Huius quoq; dicti ueritatem quisquis adolescentie sue florem corporeeq; forme dulcedinem uelut in ictu trepidantis oculi dum p̃teruolat mulcentem simul z fallentem repetit: quisquis z fugacissime vite lapsum metitur: intelliget q̃ z illud sapienter: p̃rinceps qui delatores nõ castigat irritat: dignum uerbuz qó semper in animo hereat regnãtium: dum z in actum transferant: nec a Domitiano prodisse meminerint: ne forte dictis illecti: rerũ imitatores esse condiscant.

¶ De sapienti uerbo imperatoris Vespasiani dicto cuidam Mechanico Romano ad commoduz plebis. Cap̃.VI.

e Xhausto erario: multum inopi republica: sub Jmperatore Vespasiano: Mechanicꝰ quidam ingentes in capitolio colũnas modico ere deducturum se promisit: z ostẽdit modũ.

Ed ubi Varronem linquimus? Is quidē ait: Si quantum opere sumpsisti: ut tuus pistor bonum faceret panem: eis duodecimam philosophie dedisses: ipse bonus iam pridē esses factus. De pane loquitur: q̄ is cibus quotidianus est homini: Idem fere de rebus omnibus dici potest. Si eius cure quam in diuitijs posuisti: partem duodecimam in bonis artibus posuisses: iam pridem ueris diuitijs abundares. Si eius tēporis quod amico obsequens perdidisti duodecimam partem obsequijs dei dedicasses: iam pridē amicissimus illi fores. Si eius opere quam circa bonam ualitudinem ac formam corporis consumpsisti duodecimam partem circa cultum animi cō sumpsisses: iam pridem tibi ꝛ pulchritudo ꝛ sanitas contigisset: quas nec morb⁹ nec ferrus eriperet. Nunc igitur quantus furor mortaliū: qui preciosissima negligētes: in rebus vilissimis ac fugacissimis occupantur.

¶ De sapienti doctrina Fauorini: ꝛ aliorum pluriū sapientum: contra dictum diuinatorum ꝛ eorū falsa uaticinia. Cap. XVI.

Fauorini philosophi ingenio agili atq̄ eloquentia iucunda: dictus vnū quod in vita hominum frequens ꝛ quotidianū est. Solebat Fauorin⁹ dicere: Peius de fama nostra mereri lentos ac steriles laudatores q̄ acerrimos detractores. Huius fore rationē: q̄ detractores quā to id ardentius agerent: tanto maiori odio accensos appareret: tantoq̄ minus fidei apud animos reperirent audientium: At exiliter laudantes: amicitie speciem preferrent: q̄ nisi diligerent non laudarent: ceterum nihil aut modicum in nobis laude dignum inuenire crederentur. Idē diuinos ꝛ futurorum notitiā promittentes copiosissime refellebat: nullam eis habendam omnino fidem docens. Et si enim aliqua interdum oscitātes uera iactarēt casu id non ratione contingere: Uti eos lubricis ꝛ fallacibus cōiecturis: ac uelut per tenebras suspēso gradu pretentaq̄ manu palpitantes: nonnunq̄ in ipsam ueritatē ignoranter incurrere: ne quicq̄ per eadem uestigia si iubeas reuersuros: ut quib⁹ nihil comperti foret ꝛ nulla arte ducerentur: Sepe preteritarum auditu rerum abuti in consulētiū uanitate ꝛ credulitate dementium: multaq̄ de circūstantibus percunctando ad ipsa que silētur quadam uersuta ratiocinatione penetrare: Ideoq̄ sepius videri preteritorum q̄ futurorū uates: Sed ob hoc ipsum apud animos noscendi desiderio flagrantes securi temporis fidē promereri. Ita tū uel fortuite uel callide uaticinantes consequi non posse: ut cum omnia mentiantur respōsorum pars millesima uera sit. Sultum ergo dicebat Fauorinus inter tot mendacia tam uariam tamq̄ ancipitem ueritatem aucupari. Addebat his esse optimū nihil de futuris inquirere: Et chaldeos totūq̄ id genus hominum contemnere: Nihil enim ab his audire posse nisi graue ꝛ molestum. Quoniā aut uera respondebunt aiebat (q̄ rarissime solent) ꝛ quidem mala: Aut falsa. Si uera: miseriaꝫ ante tēpus afferent ꝛ superuacuam sollicitudinem. Posita illic ueritate: adest necessitas: Ista p̄scisse nihil nisi dolorem afferet. Libet hoc loco subsistere: ꝛ quod communis rerum natura non patitur tēptare: An minori maior sine offensione possit interseri: hoc est Fauorino Marcus Tullius: cuius hec sunt: ut omittamus superiores: Marco Crasso putas utile fuisse: tuꝫ cuꝫ maximis opibus fortunisq̄ florebat: scire sibi iterfecto filio Publio exercituq̄ deleto trans euphratem cuꝫ ignominia ꝛ dedecore esse pereundum? An tu Pompeium censes tribus suis consulatibus: tribus triumphis maximarum rerum gloria letaturum fuisse: si sciret se in solitudine Egyptiorum trucidandum iri amisso exercitu: post mortē ꝯo ea cōsecutura que sine lachrymis non possumus dicere? Quid ꝯo Cesarē putamus si diuinasset ut in eo senatu quem ex maiori parte ipse cooptasset in curia Pompeiana: ante ipsius Pompeij simulachrum tot centurionibus spectantibus ꝛ nobilissimis ciuibus: partim etiam a se omnibus rebus ordinatis: trucidatus ita iaceret: ut ad eius corpus: non modo amicorum sed ne seruorum quidem quisq̄ accederet? Quo cruciatu eum vitam acturum fuisse: certe ignorantia futurorum maloruꝫ utilior est q̄ scientia. Et idcirco possem ego ꝛ antiquos ꝛ fortunatissimos etatis nostre viros in huius sententie testimonium uocare: sed nec necesse est: nec locus hic longiorem digressionem recipit: ꝛ attigisse videtur ille clarissima. Sin autem bona pronunciant: duplex incommoditas: expectationis tedium: ꝛ precogniti gaudij extenuatio: q̄ repentinum cumulatius ac gratius obuenisset. Aut falsa dicent: q̄ quotidianum apud eos est. Et si erunt infelicia: angoribus falsoq̄ metu: si felicia inani spe ꝛ gaudio tristitiaq̄ te ubi delusum senties: torqueberis. In omnem igitur euentum hos nugatores sycophantas contēnēdos fore. Ad hanc fere sententiam: ut preteream Dicearchum: qui expedire nobis omnino futura nescire magno uolumine conclusit: breue: ꝛ ut ita dixerim: manuale Fauorini consilium extat: Meo quidem iudicio salutiferum ac summopere seruandum. Et cuius ipse mihi cōsiliū sim conscius a me semp obseruatū: ante etiā q̄ ul' Fauorini uel Dicearchi nomen audiuissem. Meminerā quippe poetici illius: Quid crastina uoluerit hora scire nefas homini. Sz multo maxime natura ipsa me in hāc sententiam ducebat: hisipsis rationū vinculis: que post philosophica esse didici. Accedunt ꝛ antiquorum testimonia multa: E quibus duo in Noctibus Atticis scripta sunt poetarū in illa prima etate preillustrium. Pantinius enim ait: Nam si que uentura sunt preuident: equiparentur Ioui. Rursum q̄ in illis Noctibus non habetur: Pacuuius idē ait: Istis qui linguam auium intelligunt: pluscq̄ ex alieno iecore sapiunt q̄ ex suo: magis audiendum q̄ auscultandum censeo. Actius ꝯo: Nihil inquit credo auguribus qui aures uerbis ditant alienas. Tertium his Ennium addiderim: qui uetusta illa ꝛ uenerabili facundia hos ipsos elegāter irridet: Ut uerbis etiā eius utar: qui sui questus cā fictas suscitant sentētias: Nō enim sunt hi aut scia aut arte diuini: sed superstitiosi uates impudentesq̄ harioli inertes aut insani aut quibus egestas imperat: qui semitam sibi non sapiunt alijs monstrāt viam: quibus diuitias pollicentur ab his drachmaꝫ ipsi petant: de his diuitijs sibi deducant drachmā ceteram. Nec Ennius. His ꝛ quartum aggregauerim Phyficum Democritum: hominē spectate auctoritatis. Is ergo aduersus diuinationem iocās:

luptatē nequiter feceritis uoluptas cito abibit:nequiter factum illud apud uos semp manebit. Hec ille. Ego autem hoc dictum mecum sepe cogitans: ita semper habui uelut dei potius q̄ hominis ore prolatum sit. Nec ad laboriose virtutis studiuz t meritum odium uoluptatis quicq̄ uel sapientius arbitror uel efficacius dici posse. Nec quartū pretermittam apud Ciceronem a Lelio relatū. Multo melius de quibusdā merentur:inquit Cato:qui acerbi:q̄ qui amici dulces estimantur. Illi enim sepe uerum dicunt:hi nunq̄. Sine dubio quidem hostilis mordacitas multis sepe correctionis occasio fuit:at contra amicorum blandiciem multis lapsus turpissimi materiam prebuerūt. Et huius quidem dicta:sequentis ꝙo silentium laudatur.

¶ De sapienti silentio Licinij Fimbrie. Cap.XI.

Utatius quidam Romanus equeſ sese bonum virum ferens:negante altero:sponsionem cuz illo fecerat ꝙ vir bonus esset. Huius rei iudicium Licinio Fimbrie claro ac sapienti viro creditum erat: Ad quem cum partes uenissent sententiamq̄ flagitarent: diffinire recusauit: utrunq̄ prospiciens:ne scilicet aut virum bonum negando pronunciatione sua famam illi qua polle bateriperet:aut affirmando peioraret: Non ignarus meritum viri boni nomē multis t magnis virtutibus constare: quarū aliquanto facilius fama q̄ effectus queritur.

¶ De sapientia Marci Agrippe in tenendo concordiā: Et de exhortatione. M. Tullij Ciceronis monentis fratrem suum ut imitetur sapientem viruz. Cap.XII.

Marcum Agrippam:qui sapientia t virtute animi dignus est habitus:quem diuus Augustus optimus rerum extimator:plebeum hominem nullis maiorum statuis aut titulis clarum: tot generosis principum patriciorum familijs preferret: t ex cunctis mortalibus vnice charissimeq̄ filie virum deligeret: dicere solitum accepimus:plurimum se teneri illi Salustiane sententie:que apud eum in oratione Masanisse morientis inseritur his uerbis:Concordia parue res crescunt:discordia maxime dilabunt. Per hāc enim se didicisse t fratrem t amicum bonum: ac fidelem agere. Quod idcirco inter memoranda retulimus:quia bene instituti t ad felicitatem peruēturi animi mos est: salutares huiuscemodi uoces in usum vite traducere: Alioquin multa legisse uel scripsisse ingenij aut diligētie aut fortassis eloquij signum erit:illud ꝙo sapientie:hic si philosophorum:quorum t oratio t vita sapientie exemplar esse debet ita cōquiram:quid oberit quo minus integros nostrorum:precipue Ciceronis ac Senece libros sapientissimis sententijs refertos huic operi inseram? Sed non hoc mihi propositum:nec necesse est eorum potius quorum apud nos libri non extant:singulas t ratas sparsasq̄ sentētias colligere: Nostrorum quoq̄ aliunde potius q̄ ex eorum disciplinis attingere fert animus. Et ut a principe nostrorum incipiam: Marcus Tullius Licero fratrem habebat. Q. Ciceronez:non satis spectati nominis in administratione proconsulatus Asie. Eodem tempore Octauius ille qui Cesarem Augustum genuit:prouinciam Macedoniā summa uel erga socios fide ul' aduersus hostes fortitudie prestor obtinebat. Itaq̄ Tullius fratrem per epistolā hortatus est:ut in gubernanda prouincia vicinum suum Octauium studeret imitari. Que quidez exhortatio ꝑma fronte simplex ac facilis:si excutias sapientie plena est. In omni enim operatione nostra:siue is virtutis ac modestie siue pacis siue armorū siue litterarū aut eloquētie actus sit:expeditissime plerūq̄ nos imitatio ꝓducit:quo uel nunq̄ uel serius ingeniū ꝓduxisset. Quia sicut vultus ad speculū:sic mores hominū ad exemplar facillime corriguntur. Sicut preterea certius illum callem ambulamus qui aliorum uestigijs signatus est:sic in vita alienis exemplis promptius inheremus q̄ nouam ipsi viam nullo duce suscipimus. Et hoc totum est imitationis illius:quam fratri suadebat sapiens frater.

¶ De sapienti consilio Quinti Ciceronis dato. M. Tullio Ciceroni fratri suo quod si seruasset: necatus non fuisset. Cap.XIII.

Eruz ut appareat quemq̄ facilius alijs cōsulere q̄ sibi: Idem ille Quintus Licero: Marco Ciceroni fratri consiliū dedit: qō si seruasset:potuisset forsan in lectulo suo mori:potuisset integro cadauere sepeliri. Consilium fuit:ut libratis equalium suorum virorum illustrium miserandis casibus:periculisq̄ suis circumspectis se se a contentionibus t nihil profuturis reipublice: sibi autem nouissime nocituris dimicationibus abstineret. Prouidentissime quidem: Quid enim stultius q̄ desperantem: presertim de effectu litibus perpetuis implicari? Itaq̄ Tullius ipse huius fraterni consilij quodam loco meminit:uerum q̄ t sapiens fatetur: At q̄ id sapienter obseruauerit notum est. Sed fatalis eum forte necessitas urgebat: Cui obsistere nescio an impossibile sed profecto difficillimum. Et hic mihi qui sequitur in memoriam redit.

¶ Qualiter Seneca sapienti consilio usus:ut mortem vitaret cessit bonis:quam tamen vitare nō potuit. Cap.XIIII.

Aneus Seneca: de exilio quod in insula Corsice dulci ocio summaq̄ cum trāquillitate ac studiorum libertate transegerat:reuersus. Quem reditum in quadam Tragedia graviterac magnifice deplorat. Neronis impietatem crescentem indies singulos t circumfusam aulicorum inuidiam perhorrescens:sepe cōmeatuz petijt: Ac ueritus ne diuitiarum suarum uelut vndis quibusdam teneretur: bonis suis omnibus cessit. Sapienti nempe consilio: Nam t prudentis naute est thesauros in tempestate ut uel nudus enatet t ab hoste mortem metuentis equanimiter membrum quo vincitur amittere ut uel truncus effugiat. Nemo itaq̄ Senecam arguat:quasi nolēs illi officine scelerum adheserit: Omnia temptauit ut preuisum discrimen euaderet:sed inuicta necessitas huic quoq̄ pstitit in limine:nec abscedere passa est donec inhumanus t periurus princeps qui ei crebro iurauerat moriturum se potius q̄ illi nociturum:extremam preceptoris sui senectutem:nō quidem immatura sed impia t indigna morte preuerteret.

¶ De sapienti consilio Varronis:in expēdendo pro aliquo bono saltem duodecimam partem temporis eius quod qs expēdit in suo ꝓrio. Cap.XV.

¶De sapienti demonstratione periculosi status Tyrannici: facta a Dionysio Syracusano Tyranno Damoni. Cap.XXIII.

A Jonysius maior: qui Syracusas Sicilie
d nobilissimam quondam ac florentissimam
ciuitatem graui seruitio calcauit: tam delitijs q̃z feritate notissimus: cunctis uarie blandientibus: solus de se uerum testimonium dedit. Cum enim Damon quidam fortunarum eius precipuus mirator: statum illius celotenus attollens: euz omnium mortalium longe felicissimuz p̃dicaret. Uis ne iquit igitur felicitatis mee particulam degustare? Immo vo inquit ille: nihil magis opto. Tum Dionysius imperauit Damonem in conuiuium p̃duci: z in loco ornatissimo discumbere: ostro z syndone circumamictum: parietes serico: floribus solum omne substratum: Electissimarum dapium ingens copia z suauis Bacchi discolor uarietas in gemmis translucentibus z in uasis aureis artificio vincente materiam alternatim apponebantur conuiue attonito z gaudenti. Aderant omnis generis odores z gule irritamenta extremo procul oriente transmissa. Ministrabant tenerrime etatis z forme uarioris adolescentuli: nutuz edentis obser
B uantes attentius z alacrius obsequentes. Coronatus Damon purpureum lectuz molli p̃mebat accubitu. Jam felix: iam sibi sapiẽs videbaꝫ z tyrannice felicitatis uerum sibi iudiciũ arrogabat. Nec inter ex laqueari inaurata trabe supra caput discũbentis coruscus mucro demittiꝫ: equine caude setula tremente suspensus: iam casurus z similis iã cadenti. Ille autem subito horrore pcussus expalluit: Nerere cibus faucibus: non apparatum: non ministros: non epulas circũspectare: deniq̃ nusq̃z oculos ab acie ferri minantis auertere. Orauit tãdem ut abire permitteretur: nolle se diutius esse felicem. Atqui ingt Dionysius: talis die noctuq̃ vita mea est qualem tu momento temporis protulisti: Nec est illa felicitas quam inexpertus tantope
C re mirabaris: Sic castigatum hominem dimisit. Hactenus hec a multis rerum scriptoribus tradita: sentẽtijs alienis: nostro sermone retulimus: hoc addentes historie: nequaq̃z potuisse tale aliquid nisi ab homine acuto z proprium atq̃ omnium tyrãnorum statum altius intelligente confingi. Et actũ quidem magne sapientie nullus negauerit. Quod idcirco minus miror: quia hunc ipsum Dionysium fuisse acrem z in victu temperantem: atq̃ in gerẽdis rebus industrium: testis est Licero: tam scelesti tam peruersiq̃ propositi tantisq̃ ciuium suoruz circũuentum odijs propter exacti temporis flagitia: ut z si vitam tyrãnicam dediscere uellet (O misera peccantium conditio) sine capitis sui periculo non liceret. Hinciam seruato regionum situ: sicut ex Italia in Siciliam: sic e Sicilia in Africam nauigemus.

¶De sapienti dicto Jugurthe contra corruptam uenalitatem senatorum urbis. Cap.XXIIII.

Z quoniam sensum ad extrema delapsi sumus: quod uelut longinquo potius cernebat non multo post tempore genitus alter
a hostis ante oculos habebat: tam cito romani mores uersi sunt simul cum victorijs regum ac gentium irrumpente urbem auaritia: De Jugurtha loquor Numidarum rege: qui corrupta muneribus senatus parte atq̃ auro victis belli ducibus: sepe uotorum iniquissimorum compos: Cum tandem pecunie z artibus suis fidens Romaz sub fide publica uenisset: atq̃ inde preter spem uerecũdia vincẽte cupidinẽ iussus secederet: portas urbis egressus crebroq̃ tacitus subsistens z in tergum vsus: in finem traditur dixisse: O urbem uenalem z mature perituram si emptorem inuenerit. Quod uerbum q̃z uis ab hoste prolatum: dictu mirum est q̃z late vulgatum sit ad infamiam romanorum. Ceterum ex eodem sapientie fonte prodierunt z supplicis uotum z huiusmodi exprobratio.

¶Aliud dictum ad propositum precedentis: Philippi Regis Macedonum in epistola ad Alexandrum. Cap.XXV.

Am vo qui cum Jugurtha inter templa re-
i gum uenimus: Philippus occurrit Macedonie rex: Cuius ad Alexandrum filiũ subiectorum beniuolentiam muneribus aucupantem extat epistola huius sententie: Quis tibi error: sugerit fili: eos te fideles habiturum quos pecunia paraueris amicos? Sapienter ac regie. Pecunie siquidem mercennariorum atq̃ seruorum opera: amore atq̃ humanitate ingenuorum amor: z fides queritur.

¶Qualiter Olympias mater Alexandri sapiẽter castigauit filiuz dulci admonitione quia se dicebat filium Jouis. Cap.XXVI.

Uius lateri cõiunx hereat Olympias: que
b ab Alexandro filio litteris receptis: in quibus se Jouis Ammonis z Olympiadis regine filium inscribebat. Rescripsit uentosam nati castigans insolentiam his uerbis. Amabo inquit fili mi quiescas: ne deferas me neq̃z crimineris ad uersus Junonem. Malum mihi prorsus illa dabit magnum: cum me litteris tuis pellicem esse illi confiteris. Laudata mulieris sapientia: adulatorũ flatibus z falsis opinionibus imbutum filium: non aspere ne notam ferociaz irritaret: sed lepide ac salubriter admonentis.

¶De sapiẽti correptione Alexãdri suiipsius a uanitate: ex occasione Olympiadis mris sue. C.XXVII.

Jc z ipse filius resipiscens aliquando sapi
s entius loquitur. Dum enim Jndiam bello premit: z muros ciuitatis quam obsidione cinxerat incautius obequitat: sagitta crus traiectꝰ non dimisit inceptum sed intempestiuo dolorem labore auxit: Uerum postq̃ refrigescens sanguis z subarescens vulnus patientiam vicerunt: exclamauit: Omnes me filium Jouis dicunt: sed dolor hic hominem me esse testatur. Conscientiam ppriam excutere: z illi potius q̃z blandientium sermũculis fidem dare ac stultitiam dediscere: uel sero primus ad sapientiam gradus est.

¶De sapienti doctrina regis Cyri de ppetuitate aie z imortalitate mentis humane. Cap.XXVIII.

Ec extor: quebit aut breuitatis studiuz: aut
n vulgate rei vitandum repetitione fastidiũ: ut sermonez Cyri maioris moriẽtis a Tullio ex Zenophonte translatum pretermittam. Sic enim filios alloquitur: Nolite arbitrari o mi filij chariſſimi: me cũ a uobis discessero: nusq̃z aut nullum fore. Neq̃z enim dum eram uobiscum animũ

Quó est inquit ante pedes nemo spectat:celi scrutã tur plagas. Quintus ecce superuenit p̃missis omnibus fide dignior Cato:qui mirari se ait:q̃ nõ ridet haruspex haruspicem cum videt: Quó eo spectat:quia tot ineptijs credulos homunculos illudunt:ut occursus memoriam ꝛ risus ex mutua cõ scientia mouere debeat. Infinita sunt doctorũ hominum in hanc sententiam. Hec raptim ad retrahendũ ab his ineptijs adolescentes dixerim:q̃q̃ deliros similiter senes ineptos videam: qui cum mirari potius deberent quomodo tandiu mẽbris trementibus vixerunt: consulunt qualiter victuri sint:de morte autem nihil interrogãt: quasi illa q̃ tãtũ eos distulit oblita sit. Ceterum de tota hac re ad utrãq̃ partem conquisitis argumentis ꝛ pſuasionibus uarijs:libri duo extant Marci Tullij accuratissime compositi:qui inscribuntur de Diuinatione. Illi quidem cui hec breuiora non sufficient adeundi sunt.

¶ Q̃ sapientes nunq̃ debeant intendere in uerborũ auctoritate ꝑm Domitium. Cap̃.XVII.

f Sed mihi mentio Fauorini:Domitium urbis Rome clarissimum grãmaticum in animum adducit:Cuius responsio licet paulo q̃ virum modestum deceat concitatior facta sit:sapientie tamen plenam continet sententiam. Interrogatus enim ab illorum aliquo de peregrinorum quorũdam propꝛietate:animo simul ꝛ fronte permotus:Nulla inquit prorsus bone salutis spes reliqua est:cum uos philosophorum illustrissimi nihil iam aliud q̃ uerba auctoritatesq̃ uerborũ cordi habetis. Pauca preterea turbata uoce in hanc sententiam questus ita conclusit:Utinam muti omnes homines essemus: minus improbitas instrumenti haberet. Quid nunc diceres Domiti:quando philosophia posthabita ꝛ neglecta: garrulitatem pro virtute sectãtes:omnes se certatim ad dialecticam transtulerunt:nec pudet in puerilibus senescere sapientie studium profesſos.

¶ Q̃ sapientia ꝑm Affranium est filia memorie:ꝛ efficacius habetur ex rerum experientia q̃ ex libris. Cap̃.XVIII.

o Etur ꝛ poetis locus. Affranij circa hãc ipsam de qua iam diu loquimur sapientiam celebris ac vulgata sententia est Usus:eaꝫ ac memorie filiam opinantis: Quo intelligi vult: sapientiam non in libris tm̃ ac disciplinis moralibus consistere: sed in experientia rerum omnium magistra:accedente fideli eorum que quis viderit memoria:Nunc sibi enim ꝛ alijs certius quẽq̃ cõsulere argumento rerum:in quibus sepe periclitatus sit:q̃ uerborum:in quibus alienis ingenijs lusum est. Altius quidem in animos descendere semel visa q̃ septies audita compertum est. Ipsius Affranij uerba in togata cui Cecillie est nomen:in Atticarum noctium libris posita:huc trãsferre propter eorum uetustam elegantiam videtur. Sũt autẽ huiusmodi:Usus me genuit:mater peperit memoria. Sophiam me uocant Graij:uos sapiẽtiaꝫ.

¶ De sapienti dicto Pacuuij loquentis de his qui habent sapientiam in ore ꝛ in uerbis:ꝛ non in factis. Cap̃.XIX.

n Nec Pacuuium excludam:cuius dictũ vnũ scribi debere pro foribus templorum omnium:in eisdem libris scriptum est: Ego inquit odi homines quorum ignaua opera:ꝛ philosophica sententia: Nihil indigniuſ neq̃ intolerabilius fieri potest:q̃q̃ homines ignaui ac desides: operti barba ꝛ pallio:mores ꝛ emolimenta philosophie in lingue uerborũq̃ artes conuertant:ꝛ vitia facundissime accusent:ipsi vitijs madentes.

¶ De quadã poetica fictione Aristophanis:per quã status humane vite monstratur illusio ex falsis ꝛ breuibus gaudijs suis. Cap̃.XX.

i Uter exempla sapientie: cernens Aristophanem:temperare mihi nequeo:quo minus vnuꝫ quoq̃ de tam multis nostri poete figmẽtis ꝛ illustribus dictis annumerẽ. In illa etenim horrenda nocte Troiani excidij:per quam non inepte quidez intelligitur humane vite status falsis quidez ac breuibus gaudijs illusus ꝛ uelut somno felix: mox ut expergisci ceperis: tenebris atq̃ horrore obsitus:iter innumerabiles miserias ac labores ꝛ pericula urgere cuꝫ lachrymis ad ineluctabilem interitũ. In illa inq̃ nocte Eneam ipsum suum per hostes ac flammas errantem fecit: Sꝫ donec lateri genitrix Uenus affixa est caligãtibus oculis securũ. Ut ubi primum illa digredit: purgatis luminibus viri fortis:iratas facies deorum apparuisse:subiũgit. Qua in re more poetico magne sapiẽtie recõdit arcanũ: Quin ꝛ exprimẽto cõpertũ ꝛ magnorum hominum auctoritate testatum est:ab aspectu diuinitatis nihil magis abstrahere q̃ usus ueneris:quo amoto ꝛ simul visus discussa caligine incipit quidem deus apparere sed iratus. Ita tĩ ut euadendi non abripiat facultatẽ.

¶ De sapientia uoluptatis:que potius dementia est: optata hostibus populi Romani. Cap̃.XXI.

u Tautez retrogrado ferar stilo: Fabricius ad Pyrrhum legatus a senatu:dum morã trahit apud regẽ:audiuit a Cynea qui uersa vice a rege legatus ad senatũ uenit Athenis esse quẽdam qui sapiens haberetur:disputare solitum ac diffinire:Omnia que agimus in vita:ad uoluptatem referri:illam finem esse ac premium actionum laborũq̃ omnium. Eo autem audito:vir tẽperatissimus obstupuit. Qó cum domi narraret: Titum Coruncaneum ꝛ Marcũ Curiũ sic optasse ferunt: Dent dij talem sapientiaꝫ hostibus populi Romani. Sapientiſ sui ludo dicta illiſ imprecati. Profecto enim qui uoluptati rerũ suaruꝫ terminũ constituit: nihil glorioſi aut magnifici operis: illa semper animum retorquente suscipiet.

¶ De sapienti optatu cuiusdam hostis Romani Imperij:ut donis corrumpi posset:quo citius perire posset ipsum imperium. Cap̃.XXII.

a Tq̃ ut parumper in italia subsistamus:nõ absimiles. C. Pontij Samnituꝫ imperatoris preces:Utinam inquit ad id tẽpus mea fata reseruassent quo Romani dona accipere cepisſent: Non essem passus eos diutius regnare. Sapienter id quidem hostis optabat:videbat eni imperium donis corruptibile: diuturnum esse non posse.

C Bene qdem ac feliciter sibi esse cupere affirmabūt omnes: sed id quo nam modo aut qbus vijs expectāt. Nec est illa cōsilioꝝ incōstātia: uotorum cōfusio. Nec mirum: Sicut enim in alto nauis quem portuꝫ petat ignara: sic vita hominum ad quem finem dirigat nescia: uaga semp ⁊ incerta fluctuabitur: ut diuersis illa flatibus: sic aduersis hec agitāda sentētijs. Ad millesimum licet annum viuatur: pluribus certe consilijs sed pari uanitate peccabitur. Ego autem uereor ne sapientissimi viri uerbuꝫ puerilibus magis querimonijs implicuisse videar q̄ declarasse: Nunc igit ad aliud eiusdem dictum trāseo: Fortunam ꝓpriam miserabiliter flenti amico huiuscemodi solamē adhibuit. In locuꝫ eminētez vnde omnis ciuitas videri possit adducto: Circūspice ingt hāc terram incolumis. Quod cum is sedulo fecisset: Hūc ait apd aiumꝫ tuuꝫ uersa quot quātiqꝫ hacten⁹ in domib⁹ merores fuerint: quot modo sint: quot i posterum futuri: cōmunēq̄ mortalium querelam in patiētia ⁊ lamētis ꝓpriam tuaꝫ facere definito. Sapiēter atq̄ magnifice. Quātus est enim error? Nemo se hominem natum eē ꝓquerit: humana cūcti patimur cum gemitu: tāta q̄ puersitas incessit: homines esse cupimus ⁊ dolemus. Hinc cōsequēs est eiusdem dictuꝫ: Si omnium calamitates ⁊ miserie in vnum cōuehant: vi ritim in singulos refūdēde: ⁊ ad hūc immēsum atq̄ inextimabilem maloꝝ cumulum cūcti ꝓueniāt mortales: fore: ut attonitus gsq̄ cum ꝓprijs ⁊ usitatis abire malit: q̄ nouam ex vniuerso sibi obuenientem portionem sumere. Quod dictum eo spectat: ut non qui mediocribus agimur incōmodis sortem nostram equanimiter tolerem⁹: nō tam ad aliqd pōdus p̄ceūtium: q̄ ad sequētium turbam oculos habentes. Nec ignari si qbusdam inuidemus: inumerabiles esse quibus inuidiosi sumus: ut pmisceri singuloꝝ mala ⁊ equis partibus distribui nobis qui nunc de statu nostro sine fine cōquerimur nequaq̄ expediat.

C De sapiēti dicto Chilōis Lacedemonij scripto in tēplo Apollinis: Nosce teipsuꝫ. Cap.XXXIII.

A Progresso in medium Solone: qd ser alij
p qui in eodem sapiētie nomine gloriant faciēt? Falso gloriari dixerit qspiam: nisi ⁊ ipsi de sapiētie sue fōtibus singl'os saltez haustus sitiēti p̄beant lectori. Qd igit in ducibus obseruatum est: obseruet in hoc ordine. Ad latus Athenie sis Lacedemonius sedeat Chilo. Ipse est qui illius auctor sentētie tradit: que in templo Delphici Apollinis scripta fuit: Nosce teipsum. Cuius p̄cepti tāta est: ut nō hominum cuipiam: sicut ait Cicero: tribueret: sed deo: Quo qdez: ut ait idem: nō credo id p̄cipit ut mēbra nostra aut staturam figuramue noscamus: neq̄ nos corpa sumus: nec ego hec dicēs corpi tuo dico. Cum igit nosce te dicit:
B hoc dicit: nosce animum. Nam corpus qdem quasi uas est aut aliqd animi receptaculuꝫ. Ab animo tuo qcqd agit: id agit a te. Hec Cicero. Qd ⁊ mihi plane ꝓbatissimum ⁊ eo spectare videt: ut ⁊ coguitos animi defectus reformemus: ⁊ in actionibus nostris nosmetipsos metiamur: atq̄ extimemus acriter quid quisq̄ animi robore: qd lingua: quid ingenio ualeat: quid viribus corporeis: ne aut ignarus sui nobilitatem insitam desidia corrūpi sinat: aut uaria opinione tumefact⁹ ridicula corruat audacia.

C De sapiēti doctria Cleoboli Lyndij: ⁊ Comici Terētij: ⁊ Flacci: i cūctꝫ ꝑuare modū. Cap.XXXIIII.

Cleobolus Lyndius dixisse fert Aristome
c tron: qd latine sonat modus. Quid hoc breuius: qd sapiētius dici pōt? Cuius in singulis vite nr̄e particulis meminisse cōueniet: seu vigilādum: seu dormiēdum: seu laborādum: seu qescēdum erit: seu loquēdum uel tacēdum. Et ut breuiter cūcta cōplectar: quicqd agemus: quicqd cogitabimus: nisi hoc añ oculos semp habuerimus: facillime crebro nimis oberrabimus. Hinc traxisse videt Comicus Terētius qd ait in Andria: Nam hoc arbitror ꝑme in vita eē utile: ut ne qd nimis explicauerat alijs uerbis Cleoboli sentētiam: si addidisset: Et ne qd parum: nisi forte hocipsuꝫ nimis ad utrūq̄ porrigeret. Itaq̄ plenius locutus mihi videt Flaccus: ubi ait: Est modus in rebus sunt certi deniq̄ fines: Quos ultra citraq̄ nequit consistere rectum.

C Oꝛ raro fideiubēduꝫ sit pro alio: sm Thaletē Milesium: ⁊ q deus introspicit mentes sicut exteriora. Cap.XXXV.

Oram p̄sto eē spondēti uel adesse uadimo
n nio: Thaletis Milesij sententia est: Quam cōperte sapiētie lachrymose sero penitētiꝫ querele ⁊ miserabiles p̄imonioꝝ casus idicāt eorum qui pro alijs spopōderūt. Idem cū ab eo quereret: Nunqd opationes boium laterēt deos? Ne cogitationes qdem ait. Quo tacite monemur non minus abdita mētium q̄ exteriora corpoꝝ actuūq̄ introspiciētis dei oculis approbare: nullā in latebris spem habentes.

C De sapiēti uerbo Biātis: Plures mali. Et de alio uerbo eiusdem: uel Stilbonis: Omnia mea mecū porto. Cap.XXXVI.

Iantis Prienei dictum est: Plures mali. A
b De cuius scilicet dicti ueritate nemo ambigit: qui modo inter homines educatus sit: quoꝝ ex milibus quot repire liceat bonos: utinam minus euidens foret. Parum abest quin melius fuisse videat: Oēs mali. Eo enim puētū est: ut bonus habeat quisq̄ distat a pessimo. Eiusdem est uox illa famosissima. Cum enim patria eius expugnata ⁊ incēsa: oēs ciues quos cladis publice fortuna subduxerat: charioruꝫ rerum sarcinulas esse rēt: atq̄ ipsum uacuum abeuntem ut idem faceret monerēt: Ita ingt Bias facio: Omnia mea mecuꝫ porto. Quecūq̄ extra animum sunt nec bona nec sua iudicās sed fortune. Nec sum nescius dictum hoc non Bianti sed Stilboni tribuere Senecam. Quem in epistola q̄dam refert capta patria: amissis liberis ⁊ uxore: solum sed beatum ex incendio B
publico exeuntem: interrogatuꝫ a Demetrio rege illo formidato urbium euersore: utrum omnia pdidisset rūdisse: Omia sua secuꝫ eē. Ut uolet qsq̄ accipiat: siue Bias: siue Stilbō dixerit: de auctore poteſt dubitari: de dicti ipsius maiestate ac sapiētia nequaq̄. Qui Bianti hoc ascribere maluerūt: testem locupletissimum ac fide dignissimum Ciceronem ⁊ sequaces eius: qui Stilboni Senecam citabūt ⁊ ipsum quoq̄ magnum testem. Pōt aūt fieri ut ⁊ Bias hoc dixerit ⁊ Stilbon. Siue q; alter alterius dictum legendo uel audiendo didicisset: siue quia: ut in Oratore ait Cicero: similitudine

meum videbatis:sed eum eē in hoc corpore ex his rebus quas gerebam intelligebatis:Eundem igi tur esse creditote ⁊ si nullus videbitis. Nec vo clarorum viroꝝ post mortem honores permanerēt si nihil eorum ipsorum animi efficerent:quo diutius memoriam sui teneremus. Mihi quidem nunq̄ persuaderi potuit: animos dum in mortalibus eēnt corpib⁹ viuē cū exissent ex his emori. Nec vo tunc animus esse insipientem cum ex insipienti corpore euasisset:sed cum omni admixtione corporis liberatus:purus ⁊ integer esse cepisset:tunc esse sapientem. Nec ad contextum de regijs uerbis elicui. Opinio quidem immortalitatis anime:non solum ut uera sed ut studio quoq̄ virtutis amicissima pie ac tenaciter amplectenda est. Nec enim sublata omnis profecto mortalium ardor refrigescet quo ad honesta succēdamur. Quis enim dempta spe premij mortis tot humane vite pericula tātosq̄ labores perferet? Quis se a uoluptatibus arcebit:aut impetus animi frenare uolet? Qua ira aut libido uocauerit:sequeē quisq̄: Ita totus hic pulcherrimus atq̄ optimus rationis ordo turbabit: interq̄ marcidum ocium ⁊ effrenatam rabiem sine salutis respectu fluctuabit humanum genus. Duo igitur in rege miror:Et q̄ dogma tam ueruz tamq̄ salutiferum:Ceterum in illa etate vir dum p̄cipibus cognitum philosophis:tam constanter affirmat: ⁊ qō in ipsa morte faciat. Neutrum enim sine magna quadam sapientia ⁊ singulari contigisse arbitror.

B

¶De sapienti dicto Themistoclis:Potius uelle dare filiam viro sine pecunia: q̄ pecunie sine viro. Cap.XXIX.

Rescriptis regibus Themistocles Athe-
p nienſis accedat:non ipse quidem Rex:sed nec Persidis aut Grecie regum inferior. Hic interroganti amico:an honesto inopi:an diuiti sed infami vnicam filiam in matrimonium daret Virum sine pecunia:q̄ pecuniam sine viro se malle respondit:Virtutem in homine spectandam potius q̄ fortunam.

¶De sapienti consilio Damocletis dato Athenienſibus ut complacerent alexandro. Cap.XXX.

Thenienſibus quondaz diuinos honores
a negantibus Alexandro:Videte ait Damocles ne dum celum custoditis terram amittatis. Nō minus sapienter dictum q̄ festiue. Qui enim potenti minora negat:maiora permittit. Et i modicus libertatis usus seruitutis occasio est. Et his quidem dicto:ac vicinis eorum facto sapiens inuentus est.

¶De sapienti abrogatione legum ⁊ restitutione earundem facta per Agesilaum:ut extraordinariam iustitiam exerceret. Cap.XXXI.

Hesilaus Lacedemonius:deprehensa cō-
a iuratione scelestorum ciuium aduersus salutem publicam: cum eos nec raptim aut citra iuris ordinem condemnare posset:nec de indemnatis fm Lycurgij leges sumi suppliciz liceret: ⁊ periculosam animaduersionis moram eē cō staret. Inter has difficultates dubius:hoc tandez consilij cepit:Legibus abrogatis cōiuratos morte mulctauit:confestim restituit leges. Ita nec contra eas nec contra rempublicam factum est: ⁊ huiusmodi abrogatio confirmatio iuris fuit. Sed iā satis iter duces hesimus:deinceps sapiētie ac philosophoruz qui in grecia floruerunt ex innumeris pauca memorie prodita renouare tentabimus:lectores orantes:dent ueniam si in rebus magnificis paulo cunctatior stilus est:nec tacita nostri admiratione contentus:alienis parumper dictis interstrepit.

¶De sapientibus dictis Attici Solonis:super uari etate ⁊ equanimi tolerātia ipsius. Cap.XXXII.

Tticū Solonem predicare solitum ferunt:
a Expectandum fore nouissimum vite diez ut quis beatus iure uocaret:Omnes nempe dum viuimus:quocunq̄ gradu positi: subiacemus imperio ⁊ ludibrijs fortune:a quib⁹ perraro quidem immunes: a periculo autem ac minis nunq̄ tuti sumus. In quantalibet igit rerum affluentia:de futuro semper incerti:dici nō possumus felices. Quod uerbum altius intelligit ab his qui ex altissimo dignitatis ac potentie solio: ubi firmiter stare videbātur:repēte corruerunt. Id cum in multis sepe:tum clarissime in Creso Lydorū rege:ubi hoc dictuz a Solone tradit Herodotus apparuit. Hunc enim potentissimum sue etatis: Solon ut a longe vite finem respiceret:monuit:nec prius intelexit q̄ a Cyro Persarum rege breui post victus flāmisq̄ traditus:in mediaq̄ iam morte Solonē uerum uatez exclamauit. Quod admirās Cyrus: auferri tantisper suppliciz imperauit:donec quid ille uociferaretur agnosceret:Et adiuuit repētinus imber qui impetum flāmasq̄ compescuit. Re autē intellecta:fortune vim reputans ⁊ statim hostis miseratus:vitam sibi sed sine regno: ⁊ ut quidam adijciūt:sine libertate restituit. Recte igit dici potest: q̄ de mortali felicitate sola mors iudicat. Q̄ obrem breuibus quidem inclusum:sed late patēs salutare consilium Solonis vni datum: ab omnibus obseruandum:qui uel sunt uel fieri cupiunt sapientes. Nō solum si propter felicitatis de qua diximus iudicium:quod ita Solonem sensisse Cresi finis indicat: sed etiam si propter vite ad vnum aliquod signum disponende certitudinem:quod vba ipsa non respuunt:intelligere uellemus ad finez vite respicere. Profecto si hoc temporis momentum degere cupimus:tranquille proponēdus animo est aliquis certus vite cursus ac terminus: ad quem omnia nostra referantur. In quo q̄ communiter peccetur ab omnibus:nō audeo dicere. Progredere in vulgus quisquis hoc scire cupis:passiz tibi senes ridiculi occurrent:noua in te cōsilia post ultimum mortis tempus agitantes:nec aliter anxij q̄ si per eadem vite uestigia reuersuri sint. Curam que prima esse debuerat:ad extrema transtulit mortalis incuria: Atq̄ utinam senectutis consilia constarent miseris:quibus saltem in morte tuerentur: Ad hec quoq̄ titubant assidue:eoq̄ magis quia multa videndo multiuoli facti sumus. Omne genus hominum percurre: rarissimos inuenies qui liquido quid sibi uelint explicare queant:

A

B

Eiusdem ⁊ illud institutum: Ut discipuli ꝓius q̄ꝫ questionibus atq; altercationibus implicarent: gn quēnio tacerēt: audire ⁊ meminisse cōtenti: Nec a temeraria ꝓcacitate: ut nr̄i iuuenes: sed a sobrio at tentoq; silentio sapientiam auspicantes.

¶ De Socratis sapiētissima doctrina circa diuinam orationem: desideriorum moderationem: cognitio nem sui: hypocrisis fugam: ⁊ malorum toleranti am. Cap. XLI.

A Sapientie titulum cōsecutum hoium cōsen s su: dei: ut aiūt: respōso sapiētissimum iudi catum: Socratem subijciā: Inde alios nō sapiētissimos: sed amorem ac studium sapiētie ꝓ fessos. Sed a Socrate incipiam: Cuius in ꝓmis sanctum ac uenerabile cōsiliuz habemus: Adeo ni si ut nobis bñfaciat nihil postulare. Ille enim quid nobis expediat solus nouit: Nos autem ceci: futu rorum nescij: aduersus ꝓpriam salutem ineptis ⁊ ioppoꝛtunis ꝓcibus sepissime laboramus. In quo gdem q: Satyricus multum grauiterq; uersatus est: libet ⁊ nobis aliquātulum immorari. Itaq; ni hil hoc ꝓcepto sapiētius: nihil utilius: nihil cōtraria obseruatione demētius. Insistat q̄ſ q̄ secuz reputare quotiēs optauerit nocitura: quo tiēs optatum uotorum exitum breui postmodum execratus sit: intelliget illi uni nos nr̄aq; desideria melius cōmitti: qui nec ꝓteritis nec futuris fallit: deniq; cui omne euum ꝓsens est. Quid enim mise ri optamus? ꝓme mortalium ꝓces ꝓo opib⁹ po tētiaq; fundunt: gbus ꝓiūcta semp inuidia: q̄ꝫ mul tos obruerit enumerare nō attinet. Quid de uxo ribus ac liberis dicam? Inter optabilia q̄ꝫ ꝓcipuū locum tenēt apud alios mortalium: ignorātib⁹ mi seris quātum laborum ac sollicitudinum secum fe rāt. Qđ non adeo occultum est: gn viros inueniaſ quos nō ter ⁊ amplius in die teneat nuptiaruz ac peniteat. Sic maritalis lectulus quotidianis iurgi is ac querimonijs plenus est: sic somni uacu⁹ ⁊ ge tis. Ut illa grauiora ꝓteream: Raram cōiugi fidē: suspitionesq; ꝓpetuas: puigiles adulteroꝝ insidias: ⁊ domesticum obꝓobꝛium: vulgo ꝓus notum q̄ꝫ marito. Adde turpissimum errorem ⁊ ridiculā cre dulitatem: cui audax uox ⁊ spes innitit: educatio neq; sanguinis nō sui: atq; hereditates melius ad amicos sic meritos puēturas: ut cōstat: mr̄imonij religio sobolis tñ irregeta cōditio est: Aut enim vi tia cōtristāt: aut spes metusq; sollicitāt. Igitur ad hec partius optādum deoq; ut reliq̄ cōmittēdum B erat. Quid de uanitate hoium loq̄r: qui formā coꝛ poris optāt nascituris filijs? Sibi enim impossibi lia optare delirātis est: atq; inter coꝛpis ⁊ animi decorem antiq̄ lis uertit. Scimus q: formosis pu dicitiam seruare ⁊ si libeat: vix licet: tātus ardoꝛ li bidinuz: tanta coꝛruptelarum circunstat ambitio. Omitto femineam pulchꝛitudinem ꝓpter quaz ꝓ cipites rerum publicarum mutationes ꝓtigisse co pertum est: Ꝓꝛopter quam potētissima olim regna ⁊ ualidissime urbes coꝛruē. Ista virilis forma que nullius piculi videt: quot ne dicam uolētes: quorū est inumerabilis multitudo: sed nolētes interdum ⁊ negātes ad potentioꝝ thalamos magno capitis ac fame discrimine ꝓpulit: ⁊ moꝛ uel offensorū se uitie maritoꝝ: uel publicis iudicijs dēphēsos obie cit? Jnūc ⁊ lactea atq; aurea filij ceruice gloriare: quam ultori gladio ꝓbiturus es: qui deforꝛmis in lectulo suo forsan moriturus nālem vite cursum in pace pegisset. Jam q̄bus illos uerbis irrideaz qui nihil nisi dierum lōgitudinem ⁊ vite spatium ꝓcant? Cum sit ꝓmuz summa demētia in tātis angu stijs spatiosum aliquid sperare: Deinde viuacitas hec quam contingere permissum est homini mul tis sepe pestilens fuit: Et quos iuuenes virentissi mo florentissimoq; rerum statu felix exitus abstu lisset: senes factos uel foꝛtuna destituit uel affli xit ⁊ ignominiosa moꝛs rapuit. Lōgioꝛ vita credi te piculis ac calamitatib⁹ innumeris exposita est. Et si formidatam moꝛtis horam tātisper distulit ꝓo usura breuissimi tpis quot ꝓpria incōmoda ꝓ ferre: quot suoꝝ funera comitari: quot infausta vi dere coegit spectacula ut nō inelegāter dixerit La limachus: multo sepius lachꝛymasse Ꝓꝛiamuz q̄ꝫ Troilum. Finge aūt qđ in nullo vidimus: in pau cis legimus: ut ad nutum cūcta ꝓueniāt: senectus ipa quot scatet angorib⁹? Ego qdē nōdū expt⁹ suz: an expturus ignoro: Uerūtñ hi senes qđ a tāto tē pore cupiebāt consecuti: quid aduersus etatem il laz uociferēt nō intelligo. Uirilioꝛ illoꝝ honestioꝛ q̄ꝫ ratio videt: qui honores: qui gloriam aut dome sticam aut bellicam: qui doctrinam: qui eloquētiā cōcupiscūt. Eadem tñ est insania hec: qm̄ adeptoſ ⁊ antiqs tempib⁹ ⁊ nostris sese suasq; respublicas ꝓp nescio quem ruiturum titulum sepulchꝛi fundi tus euertisse comptum est. Quoꝝ aliqua exēpla ad terrorem legentium libēter insererem: nisi q: id sciēti supuacuum fieret: Jgnorāti aūt fieri breui ter modo nō posset: Jgit finem facimus: hoc cum Socrate ꝓsulētes humano generi: Nolite moꝛta les ꝓnitiem uestram exoptare: desinite inani ꝓcuz murmure tēpla cōplere: atq; aureſ dei fatigare: ne forte importunitate victus: dānosa largiat. Quid uotis icerta paciscimini: gd sanctoꝝ calles viscera tis: Jn illo spes uestre sint cui longe q̄ꝫ uobisipsis chariores estis. Illi intrepide rerum uestrarū cō silium arbitriūq; ꝓmittite: qui ꝓfecto meliora ⁊ si nō semp iucūdiora ꝓstabit. Qꝛ si oino noiatim ali qđ orare libet: illa poscite quoꝝ nunq̄ꝫ peniteat vir tutum cultum: criminum cautelam: sanam mētem Nec saturicam adiectionem sani coꝛpis respuo: Et qđ culmē humane felicitatis est petite suppli citer. Quoniam de vno sapiētissimi viri uerbo ꝓo ipsius quidem q̄litate ꝓpauca: ꝓo instātis aūt no stri modo satis multa diximus: Reliq̄ uelocius p curramus: Idem Socrates ad gl'iam aspirātibus que ingēs turba est: rectum ac cōpēdiosum callem non oibus sane notum designabat: ut scilicet talis gſq; fieret: q̄lis videri cuperet: simplex vtutis stu dium sectādum dicēs: simulationis atq; hypocri sis viam relinquēdam: que ꝓducere quo pollicent nequeūt. Idem ab adolescēte dubio cōsultus: nu ptias ne cōtraheret: an in celibatu ꝓmaneret: ratuſ fore: ut quicqđ dixisset ab illo magna fiducia susci pereť. Hac errorem rñsione discussit: Falleris inqt si uelut e duobus bonis qđ sit melius expectas: Utrinq; difficultates ac molestie: Hinc angoꝛ tedi umq; solitudinis: stirpis defectio externiq; doloꝛ heredis: Inde iugis querelarum ac curarum sarci na: dotate cōiugis audacia: socrus repuerescentis ꝓcacitas: fastidiū ꝓpinquoꝝ: adulteroꝝ metꝰ: an ceps exitus natoꝝ: Deinceps ipse tibi ꝓsule ⁊ que tolerabiliora videant elige. Alterū adolescēte cuz

ingenij in eadem uestigia icurrissent. Quo si res oi-
no in discrepationem ueniat: scio cui ex testib⁹ plus
apud me fidei sit: Nisi q̄ Cicero quodaꝫ loco hoc
narrans sic ait: Sepe illuꝫ laudabo sapientem Bi
antem: dubitationem omnem absciderat: sed addi
dit: ut opinor: hoc uerbum ne Stilbonem Senece
reijciam facit.

¶ De sapienti doctrina Pittaci super tempore expē-
dendo. Cap.XXXVII.

Jttacus mityleneus: tēpus agnoscere p̄ce-
p pit. Quo siue oppoꝛtunitatem atq̄ occasio
nem ne gd intēpestiue agam⁹ aut loq̄mur:
cum oia tēpus suum habeāt: siue tpis p̄cipitem fu
gam: cui nullo modo p̄terq̄ bonis ꝛ gl'iosis actib⁹
resistit: cōcernit: ut fm p̄mum sensum rebus aptuꝫ
tēpus discernamus: fm alterum tpe partius uten-
tes: rem angustam ꝛ irrepabilem quo vno possu-
mus remedio laxemus: q̄litercūq̄ inq̄ sapiēter fit
sapienterq̄ consulitur.

¶ De sapienti uerbo Periandri: Meditatio totum.
Cap.XXXVIII.

Eriander Corinthius ait: Meditatio totū
p Sic est haud dubie: gcgd acturus es ante
q̄ incipias meditare: ut te ratio ad optatū
puehat finem: Aliogn piculose quodlibet aggredi
eris: nō rōni sed casibus obsequēs fortuitis. Jllud
quoq̄ uerissimum: Totam docti hois vitam in me
ditatione cōsistere. Recte itaq̄ dictum est: Medi-
tatio totum.

¶ De sapientissima lege Lycurgi lata Lacedemoni-
is. Cap.XXXIX.

a Uit aius mihi Lycurgum inter Solonem
f ꝛ Chilonem collocare: ut ꝛ cōciuem suum
p̄cederet: ꝛ legiferum Atheniēsem legifer
Lacedemonius sequeret. Retrabēdi manum ab i
ceptis causa fuit: ut in his septem uetuste H:aioꝛ
psuasioni morem gererem: nec stilo cōfunderem:
aut alijs p̄miscerem: quos segregatos absq̄ pticipe
famosi cognominis eē uoluerūt: q̄buis eosipsos
ut est apud Ciceronem: qui ista subtilius querūt in
numero sapiētiuꝫ nō habēt: Sed utcūq̄ res se ha
beat: cur inter hos nō fuerit Lycurgus sepe mira-
tus sum. Sane admirationem tēpus abstulit: qm̄
ut in epistola quadam ait Seneca: Lycurgus si ea
dem etas fuisset: sacro illi numero accessisset octa-
b uus. Quia ergo tātum plebiscitum abrogare non
poteram: hactenus tantum differre sum cōpulsus
Jtaq̄ Lycurgus e duob⁹ grecie luminib⁹ illustra
uit alterum: cum alterum Solon illustrasset. Ex le
gibus aūt quas ciuib⁹ suis sanxit: hec memoratu
digna narrant: Auri ꝛ argēti usum uelut cūctorū
criminum radicem extirpauit: in pecunie locum re
rum cōpēsationem statuēs. Populos p̄ncipibus:
p̄ncipes iustitie subegit: utroscq̄ psimonie quaꝫ do
mi militieq̄ utilissimam arbitratus est. Regib⁹ bel
la: magistratibus iudicia: senatui leges: populo se-
natus ac magistratuum creādoꝛ ius p̄misit. Cō-
uiuia oibus equalia: eaq̄ non nisi in publico fieri.
Juuenes singulis in annos uestibus p̄tentos esse:
Nisq̄ vnius cultus ac p̄cij uoluit: ne aut latebꝛe lu
xum: aut imparitas emulationeꝫ pareret. Primā
etatem foro arcuit: ꝛ rure agi uoluit, pcul ab urba
na luxuria duriter ac seuere: sine pulmēto sine mol
li accubitu viros in urbem reuerti. Senes p̄mum
honoris gradum: nō diuites tenere: Unde uenera-
bile ꝛ Lysandrum dicere solitum refert Cicero:
honestissimum senectutis domiciliuꝫ Lacedemō.
Uirgines indotatas nubere: ne dotis respect⁹ aut
eis insolētiam adderet: aut viris ꝛ in uxorum ele
ctione uerum iudicium ꝛ in mr̄imonijs regendis
virilem p̄riperet libertatem. Agros deniq̄ cūcto-
rū ita diuidi: ut ad singulos ciues eque poꝛtiones
puenirēt: ne patrimonioꝛ ineq̄litas quosdaꝫ in ci
uitate p̄potētes: quosdam egenos ꝛ imbecilles fa
ceret: sed oēs sicut in iure ciuium: sic in bonorum
abūdātia pares eēnt. Quo in illa foꝛtasse republica
expedire vir sapiēs itelligebat: apud romanos au-
tem quot quātarūcq̄ seditionum causam iuxerit:
que idipsum cōtinebat: notum est oibus qui roma
nos legerint labores. Jtaq̄ legem illam ꝛ docti ꝛ
boni oēs execrant. Un̄ Cicero: p̄mum officium eē
dicit rēpublicam gubernātis: ut suum gsq̄ teneat.
Et post pauca: Capitalis ingt oꝛo est ad eq̄tionem
bonoꝛ ptinēs: qua peste que pōt esse maioꝛ? Nanc
enim ob causam maxime ut sua tenerent respubli-
ce ciuitatesq̄ cōstitute sunt. Quam gdem ciuitatuꝫ
cōmoditatem eo articulo quem in extremo po
sui sustulisse videt lex Lycurgi.

¶ De sapientia Pythagore philosophi: Et de refoꝛ-
matione ciuitatis Crotonis ꝛ legibus ibi datis p
eum. Cap.XL.

E quo ut diri: cur in numerum sapientum a
d grecie nō sit admissus mirabar: de Pytha
gora nō admiroꝛ. Js enim ut in supioꝛib⁹
expositum est: gl'iosum illud arrogās cognomē sa
piētie erubuit: p̄muscq̄ philosophū se dici maluit:
Nec pauca tī eiusdem sapiētie extāt argumenta.
Primum oium urbs Croton in extremo Jtalie lit
tore sita est: nūc lꝫ ad minimum redacta: quondam
tī ut Cicero testat: oibus copijs florētissima ꝛ in-
ter urbes Jtalicas beatissima. Eius ciuitatis po-
pulus graui p̄lio attritus: armoꝛ desp̄ationem at
q̄ ois virtutis odium simul ꝛ ocio inherere cepe-
rat. Qua tēpestate poppoꝛtune trāsuectus ad ita-
liam Pythagoras: Crotonem adijt labēteq̄ ꝛ iā
in luxuriam plapsos: ciuitatis mores sapiētie sue
p̄sidio firmauit erexitq̄. Tātūcq̄ apud eos ualuit:
ut populum nō minus vitijs q̄ ferro domitum as-
siduis monitis ad antique virtutis habitum refoꝛ
maret. Sapiētissimus oratoꝛ p̄o affectuum uarie b
tate: uario remedioꝛ genere utēdum ratus: sexum
ꝛ etatem in cōcionibus distinxit: sua oꝛone sepa-
ratim apud quēlibet usurus: Uiris foꝛtitudinem:
ꝛ ignauie fugam: mulieribus pudicitiam ꝛ coniu
galem fidem: pueris uerecūdiam ꝛ litterarū amo
rem: oibus pariter frugalitatis studium suadebat
Exoꝛsitq̄ porādo: ut nō tm̄ viri: sed femine etiam
ab omni morum puersitate uelut ab ancipiti fouea
pedem retraheret: eumq̄ ad alta uocitātem seque
rent: usqueadeo ut spōte sua uestes quoq̄ purpu-
reas aureasq̄ ꝛ cetera coꝛporum oꝛnamēta reijce
rēt: docte oꝛnatum mulieb⁹rem in pudicitia non in
auro gēmisq̄ consistere: hisq̄ potissimuꝫ armis at
q̄ his facibus seuire luxuriam. Quid igit̄ miri est
si cuius singuli tam salubꝛe cōsilium expti fuerāt:
eundem omnes consultorem publicum elegerunt
Nuius est illud dictum: Alium animum fieri tem
pla ingredientibus: ꝛ deoꝛum simulacra de pꝛo-
pinquo spectantibus: q̄ moꝛtalis infirmitas di-
uinitatis quadam ueluti vicinitate contremiscat.

B mur. Qó si acriter fecerim⁹: earundē breuitas sit ac feditas fructu carēs: empta dolore corpi nocēs atq; aio: gl'ieq; t vtuti capitaliter inimica suadebit: ut de pteritis pniaz agētes reduces fortiter ac magnifice cōtēnam⁹. De uoluptatibus aūt ita indicat: oēs quocunq; sensu corporeo imodice suscep tas eē fedas fugiendasq; sapiēti: Eas vo pcipue que gustu tactuq; pcisterēt eē turpissimas. Q; cum cetere sint hominū tātūmodo: he qdez sūt homini cōmunes cum beluis: Quare qsq; nō modo stulti tiam: sed bestialitatem etiam ac feritatem declina

L re studet: ab his aium summope cohereat. Illó ab eodem sapiēter excogitatuz refert Licero. Fingā tur ingt alig sub terra nati: sub terra educati magnifico quodam palatio prędecoris picturis atq; imaginib⁹ adornato: suppeditāte affatim oium rerum copia qbus abūdare solēt qui felices appellā tur: affluētib⁹ pterea ois generis delitijs qruz ille locus capax sit: lumine etiam penni tenebras arcē te: t subtili hoium artificio aduersus naturale domicilij torpētis icōmodum excubāte: ita tñ ab ifā tia edocti eē diuinam quādam potestatez ac naturam creatricem rerum mirabiliuz: hisipsis deniq; sic institutis: aliogn humanarum rerum prorsus ignaris: post multū tempis subito in hec loca que icolimus cōtigat emergere: dubiuz nō erit gn cernētes celum: terras t maria: nubes quoq; celo uagas t uētos t pluuias: adhuc t solem diuine lucis auctorem dum redit auroram terris iuehere t tē pus laborātib⁹ aptum mortalib⁹: rursus abeuntē gete nocti silentioq; cedere: illam vo sydereo ornatu aut crescētis semper aut descrescētis lune uarietate distinctam: atq; hunc mirabilem totius orbis ordinem: t hec oia nō fortuito: sed certis t imotis legib⁹ agi: sūma cum ratione statim sine ulla dubitatione fateanť deum eē ut audierit: seq; bacten⁹ in edificijs hoium habitasse: huius aūt pulcherrimi t imēsi opis creatorē: t ut ita dixerim: architectum deum fore. Hec ppemoduz Aristotelica' sē

D tētia est: nō suis uerbis exprssa: sed qdē aliter: licet aliter Apl's noster ait: Jnuisibilia dei a pstitutiōe mūdi p ea que facta sūt itellecta cōspiciunť: sempiterna quoq; virt⁹ eius ac diuinitas. Sed ad Aristotelez reuertor: cui⁹ quoq; sapiētia: ut de Socrate dixim⁹: in finē enituit: Jacebat supma laborās egritudie: ad quē cum discipuloz cet⁹ pueniisset: instatium ut iudicio suo pbatū eis magistruz ac doctrine sue heredem uelut testamētaria dispositiōe reliqueret: q; post vite sue exitum istituereť. Sē sit Aristoteles nec compationes odio carere: nec modū fame pōdus suam secum tracturam eē sentētiā: sed tam pias discipuloz pces spnere nō poterat: Respōdit itaq; se cum pmum ex cōmodo liceret facturum qó peterēt. Ex multis qdez claris viris eius auditorium frequētātib⁹: duo lōge ante ceteros stabāt: Theophrast⁹ ex Lesbo isula t Menedemus ex Rhodo oriūdus: ut nulli dubiū foret de his tm consuli. Nan multo post eisdem illis qui pmuz depcati fuerāt circūfusiš obsequij cā: Uinū ingt aristoteles quo utor asperum t iamenū est: qrite mihi uel Rhodium uel Lesbium: qnpoti us utrūq; degustādū afferte: utar eo qó delectauerit. Utrūq; cuz attulisset: Rhodiū poscit. Quo gustato: firmū hercle vinū ait t iucundū. Hustato debic Lesbio: ingt: Utrūq; bonum: sed hoc gustu meo suauius: Quo dicto discussa est ois ambigui tas. Constabat enim sepiēter sed t modeste: ac ut ait Aulus Hellius: lepide simul ac uerecunde prelatuz eē Theophrastū lingue t ingenij suauitate cōspicuum. Q; obrem breui post subtracto rebus humanis Aristotele: tanti pceptoris cōsiliuz secuti certatim se ad Theophrastum contulerunt oēs.

C De sententia sapientis Theophrasti: Pro magno t insigni amici commodo tenuis infamia subeunda est. Cap.XLV.

Jus ut adhuc per philosophoruz successio

e nem qua cepimus stilus eat: dictū haud pteriēdum reor: Pro magno ingt t insigni amici cōmodo tenuis infamia subeūda est. Minima qdem honestatis t fame iactura: maiore honestate: quam erga amicū bñ merētem exhibem⁹ cōpensari pōt. Neq; ait ab hac snia noibus terreamur q; utilitas honestati: q; aliena nris postponēda videanť: qm̄ hec nō uocabuloz splēdore: sed rerū pōderibus extimāda sunt. Si enim in rebus parib⁹ aut nō lōge disparib⁹ de nra honestate atq; amici utilitate quereret: pna t facilis diffinitio est: ppōderāte multum honestate rebus oibus: in pposito aūt pinde est ac si pua auri lamina magno eris pōderi cōparet: Genere enim t qlitate supat: quanti tate psequēter t pcio vincit. Hec Theophrasti p usu vite cois (nisi fallor) satis pbabilis t colorata snia est: Alijs cōtra fortasse videat: ut libet qsq; p nūciet. Mihi aūt qó ad hūc locum attinet: sapientum atq; illustrium qruor pboz snias seruato iterim magisterij atq; successionis ordine explicuisse sufficit: Deinceps ppaucorum qui restant nomina qua sors impulerit uagabor.

C De sapienti doctrina Jsocratis: prudentem in conuiuio pauca loqui. Cap.XLVI.

Socrates in cōuiuio ab his qui aderāt ro

i gatus ut eis de eloquentia sua coicare uellet: Ueniam poposcit: Que eniz pñs locus t tēpus exigit: ingt: ego nō calleo: que ego calleo nec loca sunt aptā nec tēpori. Sapiēter. Stultum est enim non intellecturis: aut quo dixeris spreturis uerba iactare. Inter ebrietatem igitur t iocos seri hominis ac sobrij pfilium est: ut fileat. Unum nō absimile alterius dictum: ut meminerim: huius narratio causa est.

C De Epicuro t eius sapientibus dictis ipsiusq; falsa pfessiōe philosophie. Cap.XLVII.

Picurus igiť in medio suoz stabit: Hunc

e oēs lacerāt: oēs huic obstrepunt: oēs insu- A
lāt: omnis in hūc philosophoz secta conspirat. Nec imerito: Hic est enim ille (de quo Lyneas retulit Fabricio) qui sicut in ceno aurum: sic summum bonum in uoluptatib⁹ posuit: huic virtutem ipsam uelut sordide ancillule dñam subiecit: Ad hāc deniq; diffiniūt referri oia que aguntť ab oibus. Effeminatum dogma t qdem infame: iter hoiem t pecudem nullum statuēs discrimē. At si quedam uoces t impatorum t regum insolētium placuerūt qd pbibet placere aliqua ab ifamibz p lata philosopho: cuius presertim tam multa sunt t consulta sapienter t dicta suauiter: ut eis Seneca tantus vir: epistolas suas t fulciat t exornet? Ex quibus reliqua potius q; ex ipsis primi auctoris libris vulgata relinquenti: pauca que mihi altius insedere visum est ab alijs sementa colligere.

vidisset insignem vultu atq; habitu sed tacitum:lo quere ingt ut te videam: ꝓxie qdem quoniam ut supra diximus:nō vultus aut corpus:sed animus cuiusq; is est cuius quodāmodo facies sermone re uelat ut videri possit: qui inuisibilis est nāe. Nec E minus sapiēter interrogatus a quodaz:cur sibi ad trāquillitatem animi nil pegrinatio ꝓfuisset: Noli ingt admirari qñ te ipse circūfers. Profecto enim excutere vitia moresq; malos cōuenit ꝛ habitum cui assueuimus exuere. Cum se qsq; qō fuerat domi reliquerit ꝛ in virū alterū vsus:nouum viuēdi genus iduerit:tum demuz tuto pegrinari potuit: Aliogn qd ꝓdest pīam fugisse si seipm nō effugiat? Sine mōtes trāscēdet siue pscēdet nauis:comitabunt cor urētes negocioꝝ cure ꝛ cōscie mētis arcana:supplicia ꝛ tenaces cōsuetudinum pessimaꝝ laquei: Hoc est enim seipsum circūferre. Peregrinatio igit nō sufficit:dicēte Satyrico:Celum non animum mutāt qui trāsmare currūt. Hui⁹ eiusdez viri est illa sibi cōueniēs semp vniformitas:quam ex nostris in. C. Lelio fuisse legim⁹:ex grecis in Socrate:qō in ipso Xāthippem uxorem pdicare solitam refert Cicero:eodem scilicet semp vultu vidisse exeūtem illū domo ꝛ reuertētez. Animaduersis qdem tātis fluctuationib⁹ hoium ceteroꝝ: ac tam crebris motibus:ut iure dictū sit a Seneca:de aliquo:quem heri videris merito dici posse:hic quis est liquet illam moris cōstantiam nisi sapiēti vnq; potuisse cōtingere:pīsertim hoc addito qō apud eū dem Ciceronem sequit: Nō fuisse eam Socratis frontez que. M. Crassi illius ueteris:quem semel ait in omni vita risisse Lucilius. Cuius vnici risus cā:nec ab ipso nec ab alio qō sciam prodita est. Et erat cognitu nō idigna res. Sed tranqllam ꝛ serenam affert rationez. Jure enim iquit erat semp idē vultus:cuz mētis a qua is fingit nulla fit mutatio. F Que nisi fallor consumate sapientie laus est. Ad nomē Xāthippes vnum Socratis respōsuz in memoriam redit. Siquidem litigiosam illam ꝛ ꝓcacem cōiugem ꝛ femineis iportunitatib⁹ abundantem:tum patientissime supraq; fidem equanimiter perferret:admirās Alcibiades quesiuit:quam ob cām feminam tam intractabilem intra domus sue limē diutius pateret? Qui in hāc sententiam respōdit:Domi qualiter viuēdum sit addisco:ꝛ uxoris iurgijs aduersus exterioꝝ arrogātiam armatus egredior. Jta qō sapientis est ꝓprium:alienis vitijs sese meliorem faciebat. Hec tāta Socratice sapiētie felicitas:possessorem suum nec in fine destituit. Etenim furibūdo patrie cōsensu:morti destinatus: cum oblatam ueneni potionem nec animo nec frō te cōmotus accepisset:ꝛ iam bibere icipet:querelam ac gemituz memorate cōiugis audiuit flebiliter iterātis: Jnnocētem virum mori. Qua uociferatione cōuersus:ac labijs a poculo tantisp amotis: Nūquid igit ait o mulier:uocātem mori felicius iudicabis? Sic castigata uxore:ad id qō incepat reuersus:mortem hausit intrepidus. Hacten⁹ multa quidez de vno homine:sed pauca de Socrate.

¶ De documētis sapientibus Platonis circa vitādaz uoluptatem:circa reipublice beatitudinem: ꝛ sui administrationem:ac diuini auxilij in cunctis invocationem. Cap.XLII.

A Cuius discipulus Plato:maioꝝ escam uo
c luptatem uocat. Preclare atq; ut ait Cicero diuine. Sicut enim hamus credulum piscem implicat:sed non aliter qz si escam preferat:sic malorum vitia sub obtētu uoluptatis sequaces alas trahūt. Quis enim nisi spe aliq̄ uelut esca illectus: ad peccāduz gratis accederet? Sed heu qz facilis ꝛ qz breuis quantarūq; miseriarum causa. Idem: Cum demum beatum futurarum terrarum orbez ait:cum aut regnum sapiētibus aut sapiētia regnātibus obuenisset. Idem ait similes eē ciues qui de reipublice:ꝛ nautas qui de gubernaculi administratione cōtenderēt:Apta qdem cōparatio:Utroq; enim labor appetit. Qō cum in nautis nunq; aut raro visum sit:admirari mēs nō sufficit: vnde hec in urbibus est gladiātium sese ciuiuz quotidiana dissensio:ob hoc vnum:qz vnusqsq; piculosum ꝛ difficile rerum publicarum regimē festinat inuadere ꝛ ab eodem reliquos arcere. Qō eo indignius videri debet:qz sentētiarum opinionūq; diuersitas ac libertas aiorum in cōsilijs nō satis sufficiens inimicitiaruz causa est: Eodem philosopho dicēte: Eos pro hostibus hīdos:qui arma ptra nos ferāt:non qui suo iudicio tueri rēpublicam uelint. Eidem:nihil grāde:pīsertim sine inuocatione diuinitatis aggrediēdum videt. Cōsulte qdem. Quātulūcūq; enim est hois ingenium:nunq; tñ viribus humanis magne res fient nisi auxilium supueniat ab alto. Qō tūc uberius sperari potest:cuz digne pces obuiam misse sunt. B

¶ De sapienti dicto Xenophontis: eosdem labores faciliores esse in principe qz in milite: ꝛ de ratione ipsius. Cap.XLIII.

Ate q̄z eam lōgius:ꝛ emulum huic ꝛ pdi
a scipulum adijciam Socraticum Xenophōtem. Cuius illud in pmis apud Ciceronez Africanus laudat:q; eosdem labores imperatori faciliores diceret qz militi. Preclare: Quippe pīsentem molestiam uētur spes glorie solat aut minuit Qō nō tñ in re militari:sed in reliqs oibus locuz habet latissimeq; patet. Neq; enim frustra pnceps oratoꝝ ait: Bonos alit artes oēsq; icēdimur ad studia gloria laudis. Et nr̄orum nō secūdus poetarū Jmmēsuz gloria calcar habet. Cepto nunc ordine descendam.

¶ De sapiēti doctrina Aristotelis ad assistēduz pncipibus sine piculo: Et ne se qs laudet aut vituperet: ac ut qs fugiat uoluptates: deq; cognitione creatoris per cognitionē creature mūdialis: De electione qz Theophrasti philosophi per factū in morte sua ut succederet in auditorio schole sue. Cap.XLIIII.

Hiloſophice nos hereditaꝝ series ad Ari
p stotelem pdurit. Cuius illa laudanē: Alexādro Callisthenem sub eodez Aristotele suum cōdiscipulum ac familiarem postulanti: per quem rerum qs gessisset memoria scriptis mandaret:misit qdem:sed tali cōsilio instructum:ut coraz illo aut assidue taceret aut placita loqueretur:securus si seruasset alterutrum. Verum is dum corripiendis insolētissimi regis moribus:nō cōsilium ꝑceptoris:sed philosophie sue libertatem sequit:in tyrāni seuitia mori iussus icidit. Eiusdē Aristotelis documētū est a paucissimis obſuatū:ne.s.de nobil ipsis aut vituperando loq̄mur aut laudādo: Aliogn illinc demētie:hic ianis tactātie aducrsus nos ore pprio testimonium ꝓferemus. Nec minus salubriter illud monet:ut uoluptates abeūtes cōtēple- A

tibus absentiū fame: solus cōticesceret: Interroga tus cur id faceret: quia locutum inquit me aliquā do penituit: tacuisse nunq̄. Laudatus hoc a sapiē tibus responsum mihi plenius probaret: si sermo num sepe: taciturnitatis raro penituisse dixisset.

¶ De sapienti ⁊ breui dicto Heraclidis: comparan tis cursum mundi ⁊ tēpus: flumini in idem reuer tenti. Cap. L.

A b Eraclides ait: In idem flumen bis descen dimus: ⁊ nō descendimus. Sapienter id qdem sed tam breuiter q̄ obscure. Nempe cui hoc esset ꝓpositum ⁊ qui cognomē ab obscuri tate meruerit: ceterum incomprehensibilem tēpo ris fugaz hoc eloquio significare uoluit. Que quo niaz in flumine sensibus apertior est: idcirco de flu mine loqui maluit: ex quo digressus ⁊ si cōfestim vnde emersit redeat: nomen quidem fluminis idē: aquam mutatam reperit. Recte igit in idez flumē ⁊ descendisse ⁊ non in idem: sed in aliud dici pōt descendisse. Hominis autē ⁊ si parūper occultior: nihil tñ moderatior fuga est. Fugit enim nō flumi nis tñ more: sed limus ⁊ vmbra tenuis fuimus ⁊ sumus euro uoluēte rarissimus. Nullum tam bre ue tēporis momētum est: qō nō aliquid vite detra hat. He ipse nos hore quas inter cecas uolupta tes agimus ad mortem rapiūt: ridētes ad lachry mabilem exitum festinamus: ꝑcipites agimur nec sentimus: Jdeoq̄ im: prouisi corruimus ⁊ repenti num casum ducimus: quem ab ipso lucis lumine: que cernimus vniuersa ꝑnunciāt. Jrrequietus eni celi motus nihil in hoc ambitu linquit immotum. Nihil manet eorum etiam que solidissima iudicā tur: Nec opera tñ hominum: sed nature alternan tur ⁊ intereunt: Corruūt rupes: tumescunt ualles: alta iuga mōtium campis equabūtur: Auertentur flumina ⁊ nouos alueos querēt: alia arescent: alia ex terre viscerib⁹ erūpent: Hic se artabit: hic laxa B bit pelagus: nec diu littorum species eadē erit: Pi scator ueniet in aratoris fines: ⁊ que nūc puppib⁹ acremis quatit: aratro sulcāda regio est. Hec fiūt semel: ⁊ facta sunt: oia secum tēpus trahit: omnia absorbet: oia circūuoluit ac miscet: nihil stare ꝑmit tit: Et magna mutant ⁊ minima. Calamus hic dū ista ꝑcurreret: ter mutatus: ter mihi ferro castigan dus fuit. Hanc tñ tēporis ⁊ cum tempore rerum omnium celeritatem cernebat Heraclides: sed affe ctator breuitatis ambigue paucissimis hec uerbis impleuit. Que mihi qdem oia a primis annis ⁊ le cta ⁊ audita ⁊ asseruata memoriter: sed diu tena citer credita: nunc tādem tam cōperta sunt ut pene manibus palpent: nec aliter annos numerare cepe rim q̄ solebam dies. Sic me rapi video: sic rema nere nihil post tergum stupeo: ut rudis nector secū dis flatibus puppe conuulsa littora nota circūspi ciens ex oculis eripi ⁊ arenam quam pedibus an C te calcauerat se sedente uanescere. Cui: ut Virgili⁹ ait: terreq̄ urbesq̄ recedūt. Certe maiori hominū parti sedenti ⁊ ociose ⁊ qō admiror non sentienti tempus ⁊ mortalia cūcta prēterfluunt: Hinc est ut extremo longeue vite positi se senuisse non intelli gant: qō sollicitudines ⁊ vigilie testant: quas pro fecto non tam cupide susciperēt si superuacuas sci rent. Scirent autem si forte expergiscerent ⁊ ubi sunt aliqñ respicerent. Jdez enim talibus euenit (ut in eadem simulitudine uerser adhuc) qō in his qui immensum maris spatium dormiendo conficiunt: Prius enim in portuz delatos nauticus fragor ex citat q̄ soluisse se nouerint.

¶ Quis debeat dici beatus ⁊ quis non ſm Anaxa goram philosophum. Cap. LI.

a Anaxagoras interrogatus: quisnaz eius iu dicio beat⁹ esset: Nullus inquit eorū quos tu beatos putas: Inter illos potius habi tat quos miserrimos reris. Non diuitijs suis op pressus: nō honoribus tumens: non uoluptatibus eneruatus: sed uel auiti ruris nō auidus colonus: uel proprie discipline modestus possessor ac sobri⁹ sua q̄ vulgi estimatione felicior.

¶ De dicto Hecatōis: Si vis amari: ama. Cap. LII

b Ecaton quoq̄ ab hoc contubernio repellē dus nō videtur. Cuius ex multis hoc pla cuit: Ego inquit monstrabo tibi amatoriuz sine medicamēto: sine herba: sine ulli⁹ uenefici car mine: Si vis amari: ama. Eleganter artibus magi cis seria indicit. Nō est necesse Thessalica tēpe fixis in terram oculis lustrare: ⁊ per Herculeos cal les Medee stupenti exteras herbas internoscere: Non ferino ritu corporibus humanis particulas rapere: ⁊ informia deformare cadauera: Non car minibus tartarum ⁊ elementa cōcutere. Licet fe rales sucos ab amatis labijs auertere: licet spiriti bus ⁊ sepulchris parcere. Ad id enim qō cupimus compēdiosior ⁊ honestior via fert: Si vis amari: ama. In ceteris quidem rebus diuersi generis cō pensatio admittit: amor amore pensandus est.

¶ Q. Cretes inimicis suis maius malum non optāt q̄ delectationez ex mala consuetudine prouenien tem. Cap. LIII.

c Retes in turba exemplorum sunt. Cū enim ceteri mortalium inimicis suis aspera que libet ac tristia: mortem: exilium: paupertē: ignominiam imprecent: hi solū delectationē orāt: sed eam que ex mala cōsuetudine percipitur. Et hi qdez qō de Tito Coruncaneo ⁊ Marco Curio su pra diximus: uerbo mitissime: re atrociter. Profecto enim pertinax malorū actuum iucunditas pre ceps ad interitum via est.

¶ De cōsilio Panetij philosophi cōtra insultus ⁊ pe ricula huius mundi. Cap. LIIII.

P Anetij philosophi illustris sentētia hec est: A p Decere animum sapientis viri inter tumul tus ⁊ pericula rerum humanarū positi cir cūspicere omnia: ⁊ vndiq̄ ingruentia mala precaue re. Jtaq̄ semper ꝑmptū expeditūq̄ ad omnes insult⁹ vitādos tolerandosq̄ cōsistere: Sicut athle te solent ad certamen brachijs elatis ⁊ toto corpo re prepararī: nec minus animo ne quid oīno repen tinum aut improuisum accidat. Magnificum pror sus ⁊ salutare consiliū: Quis enim labores ac hu mane vite discrimina: qs casus uarios enumeret? Hinc fortuna seuit: hinc blanditur: hinc iuuentus effundit: hinc senectus trahit: hinc morbi obsidēt: hinc minatur mors: hinc alienis ⁊ externis moti bus quatimur: hinc intrinsecis ⁊ nostris. Superbia attollit: metus deijcit: spes suspendit: cupiditas in B flāmat: gaudium dilatat: dolor angustat: liuor infi cit: gula sollicitat: accendit ira preceps: ⁊ quotidia num ac blandum malum adamātinos animos fle ctit luxuries. Quis autem inter hec tutus: qs in trepidus nisi sit demens? Quis vnq̄ athleta tam

Que ideo magis innotanꝫ:ut Seneca idem ait:q; mirum est fortiter aliqd dici ab hoie mollitiem ꝓfesso. Et rursus:qō fieri in senatu solet:faciēdū ego in phia quoq; existimo: Cum cēsuit aliqd qō ex pte mihi placeat:iubeo illam diuidere sniam. Et sequiꝫ: Pro eo libētius Epicuri dicta egregia cōmemoro:ut isti qui ad illa cōfugiēt:spe mala inducti: qui uelamēta ipsa vitioꝝ suoꝝ habituros se existimāt:ꝓbēt quocūq; ierint honeste viuēduz. Hactenus de Epicuro elegāter apud Senecam: Nunc ad ipsum de quo nobis sermo institutus est uenio. Nunq; uolui populo placere ingt Epicur⁹:Quid virilius:qd magnificētius:qd sapiēte viro dignius a quocūq; uel pipatetico dici pōt? Nec minus libata rō: Naz que ingt scio nō ꝓbat populus:que ꝓbat ego nescio. Preclare si mō nō uoluptatiꝭ sed vtutis amicus id diceret. Quid enim nescire te dicis Epicure:cum vnus ex oium grege philosopho rum vulgaris insanie defensor existas: et qō ab indoctis ebriis in ꝓuinio eructaꝫ:a te sobrio ꝓbeꝫ in scholis? Sed omittamus hoiem:gcgd dixerit ab alio dictum extimemus. Idem ait:Si ad nām viues:nunq; paup:si ad opiniones nunq; diues eris Et has diuitias et hāc pauptatem in meipso sum exptus: Ideoq; dictum fidētius laudo:eoq; metuo: aduersus amicoꝝ iurgia:desidiam mihi an modestiam exprobrātium:q; facili nisu potuissem altius ascēdere:qō ultro uocantem desperisse video: fortunam. Patiētia gdez mihi opus est eterna:qñ illis obiurgādi uoluptas eterna est. Aures durauit illis linguas nō frenātibus et callum supinduxit:ut ad nullum vboꝝ vulnus doleam: aut eis indigner pura fide:Sed nisi fallor cōfusa ac puersa opinione monētibus vnū testor:frustra eos torqueri:qñ quo lōgius in tpe ꝓcedo:eo firmius in ꝓposito psisto. Nec me piget aut penitet incepti:qn potiꝰ amicoꝝ demētie tedet et miseret:quos nec tepus: nec rō:nec uerior admonitio:nec exēplum: nec pudor: nec fastidium:nec metus:nec vicina moꝛs ab erroribus reuocare pōt. Et hec gdem de meipso loqui cum amicis dulce fuit: Cum enim singulis satisfieri sine labore nō possit:simnl oibus edito gescāt: et sibi cōsulāt:curāq; quam pro me sumpserunt:pro me deponāt: Ego enim pro Epicuro statui:spretis opinionibus:nām sequi:diuitias mihi getissimas ac securissimas ꝓmittētem. Quō aūt mutarer:qui ne in hoc gdem peccare me nouerim: imo si error est:errore delecter et gl'ier:quo nihil penitētie magis ꝓrium eē pōt:sine qua spes salutis delinquentibus uana est. Sapiētissime ergo et hoc ab Epicuro dicit:q; initium salutis est notitia peccati. Nec qō sequiꝫ ab eodem dictum obliuisci ualeo. Quippe cum affigi aio Seneca iubeat:Aliqs inquit vir bonus nobis eligendus est:ac semp añ oculos habēdus:ut sic tanq; illo spectāte viuamus: et omnia tanq; illo videte faciamus. Alibi imaginarium testem exp̄mēs:seipsum noiauit. Sic enim ingt: Facia tanq; spectet Epicurus. Utrūq; locū tractans Seneca:Scipionem eligi suadet aut Catonez:aut Lelium si Cato videaꝫ asperior:deniq; aliquē cuius oīone ac moribus et honestate delecteris. Saluberrime gdem istud ab altero dictum:ab altero cōfirmatum est. Neq; enim dubitari pōt interuentum claroꝝ hoium si is desit:memoriam ipsaz frenum eē aio ne in ꝓceps peccatis urgētibus rapiaꝫ.

Qui hāc sibi meditationem familiarē fecerit:quotiēs ad peccādum labi cepit:subibit ex recordatione uerecūdia: et manu uelut a pīte retrahetur:nec actus soli:sed cogitationes quoq; ruborem exprimēt. Ita repositis animi motibus testem quem nā negauit:imaginatio formabit et in imas pectoꝛ lebꝛas itroducet. Mihi qdem et Cato placet et Lelius et sup oēs Scipio. Sed qm̄ nr̄is nūc hoibus ꝓsulēdum:eligite uobis Joānem uel Antoniū: Si horum durioꝛ sanctitas videꝫ:eligite ex eoruz numero qui et peccatum et ueniam expti orare pro peccātibus didicerūt Paulum:Augustinum:quorum nec ambigua virtus nec cēsura suspecta est:q̄ q̄ nobis qui nec muta simulacra:nec lapides manufactos:nec uana phātasmata:nec sceleratas furum et adulteroꝝ vmbꝛas:sed vnum uerum imoꝛtalem ac viuētem in secula deum colimus:quid fictionibus opus est? Meminisse sufficiet illum cunctis actibus et cogitationibus nr̄is assistere:nō testem mō sed iudicem in quo iustitia et mirificoꝛdia sūma est. Multe sunt p̄terea magnifice uoces Epicuri:q̄s ꝓsequi et longum est et minime necessariū Sed vna oium regula est:Sentētia placet:auctoꝛ displicet. Quis enim illum:ut ait Cicero:et bonū virum et cōem et humanum fuisse nemo neget:bonum tū philosophū nullus affirmat nisi in eadem nutritus uoluptatis officina: Qm̄ sentētijs clarissimis abūdās:eas(ut dixi)ad turpissimuz finem refert. Et hinc gdem ad vnius actus memoriam uocoꝛ:ubi ſpretum ſil'iter auctorem legimus manente sententia.

¶De sapienti consilio Indidis dato Lacedemoniē sibus ne crederent cuidam alteri malo consilio apparenter bono. Cap̄.XLVIII.

In cōsilio Lecedemoniēsi de graui ac magna re disceptatio obꝛta:Desitātes animos tenebat ꝓstātib⁹ ceteris: vite qdam obscene sed luculēte facūdie:reipublice ꝓsiliuz salutiferum forte dederat:tam ꝓprijs tāq; sonātib⁹ uerbis ut ab oibus ꝓbareꝫ: quodq; ille suaserat iamiam lege populi firmādum videreꝫ. Dum in illius sētētiam patroni oēs certatiz ruerēt:Indides vnus e senum numero qbus auctoritate p̄cipua apud Lacedemones ciuilis disciplina q̄si magisterium obtigerat idignabūdus exurgit:Et qs inquit uos erroꝛ p̄cipitat o ciues:aut que naz reliq̄ spes salutis huic urbi est:si talibus ꝓsiliarib⁹ aditum apimus? Oꝛ si ꝓsilium placet oro ne id fedari ꝓsultoris ifamia patiamur. Simul his dictis:virum quēdam fortissimum atq; cvspicue fame sed pigri et inameni sermonis ꝓtraxit in medium:Cō sensuq; atq; hortatu vniuerse ꝓcionis idem illud ꝓsilium enūciatione qdem rudi et incōptis uerbis adegit exprimere. Quo facto:et ꝑmi auctoris sup presso noie:plebiscitum ex idiserti sentētia factum est:Atq; hoc nobile et illustre ꝓsilium: et huiuscemodi rei suasorem prudētissimuz senem uocat Alulus Hellius:qui hāc historiam Eschinis eloquētissimi viri orationib⁹ scriptam refert.

¶De virtute et cōtinētia Xenocratis et sapiēti consilio tacendi. Cap̄.XLIX.

Uam uoluptatis patronus Epicurus:taz hostis Xenocrates: nec minus loquēdi q̄z agēdi abstinēs. Hic ergo cum casu iter maledicos quosdaz foret:atq; illis ex more obtrectā-

sed ex coturnatis discenda sunt. Unum eius dictū ille locus habet. Alienum inquit est omne qđ optā do euenit. Quid aliud hic dicit iocorū artifex: q̄ Bias patria capta nudus fugēs (siue ille sit Stilbon) nihil eorum que fortuna tribuit suum putās? Quedam eius precepta sensibus uberiora q̄ uerbis in Saturnalibus annumerata sunt. Hec q̄m: ut ibi scriptum est: lepida ꝛ ad cōmunem usū accommodatissima ꝛ singulis uersibus circūscripta sunt: ꝛ breuitate ꝛ gratia ne excludātur impetrāt.
B Que tametsi nescio qualiter oia fere Senece prouerbijs inserta reperias: siue ipse: siue alter: siue qs pias de alieno liberalis fuerit: propio tamē auctori surripiēda nō arbitror. Sunt tamē huiusmodi. Beneficium dādo accepit qui digno dedit. Ferās nō culpes qđ mutari non potest. Cui plus licet q̄ par est: plus vult q̄ licet. Comes facundus in via pro uehiculo est. Heredis fletus sub persona risus est. Furor fit: lesa sepius patientia. Improbe Neptunum accusat qui iterū naufragiū facit. Inimīi altercādo ueritas amittitur. Pars beneficij est qđ petitur si cito neges. Ueterem ferendo iniuriam inuitas nouam. Hunc q̄ periculum sine periculo vincitur. Frugalitas inserta est rumoris boni. Ita amicum habeas ut hunc posse fieri inimicū putes. Hec Publij sunt sententie: in quarum singulis aliquanti sper insistere non grauarer: nisi quia tractatus sapientie inter insipientis manus nescio quo pacto supra q̄ putaueram excreuit: ꝛ ad finem propero. Hec dixisse satis est: has mihi sententias non tam histrionis q̄ philosophi videri: facileq̄ oēs oino meo iudicio probari: p̄ter penultimam: quam non sine causa Seneca uelut sibi aduersam liquit: atq̄ ultimam: de qua quid cum Cicerone sentirem: dixi iam.

C Qꝫ p̄m Laberium victoria humana est instabilis: ꝛ qui precedit sequitur: ꝛ qui vincit postea vincitur. Cap.LXI.

Eterum pro tot Asie regibus aut populis
c in Capitolium secutis: currus triūphantiū Romanorum sufficiat ad vindictā: q̄ nūc Romanus eques a conciuibus longe distractus Asiaticum victorem suum in hoc opere subsequit. Laberius inter eos qui mimos scriptitarunt diu clarissimus: victus tādem est a Publio. Quippe a quo nunc talium studiosus nemo nō victus est? Qđ ꝛ Julius Cesar diffiniuit his uerbis: Fauente tibi me victus es Laberi a Cyro. Et Laberius ipse tam equanimiter tulit: ut victum se sine altercatione fateretur his sapientie plenis ꝛ memoratu dignis uersibus: Non possunt p̄mi esse omnes omni tempore. Summum ad gradum cum claritatis veneris: Consistes egre: ꝛ citius q̄ descendas decides. Decidi ego: cadet qui sequitur laus est publica.

C De prouerbijs vulgaribus: ꝛ ipsoru commendatione in generali ꝛ in speciali. Cap.LXII.

A Unc quedam ꝛ sine auctore famosissima:
n longo usu in prouerbiu uersa: ꝛ uelut omnium hominum approbata consensu: qualia sunt: innumerabilia in sermone vulgari: que ut horrens villicus uel tremens anus sic enunciet interdum: ut mirari nos cogat ꝛ subsistere: ꝛ repeti uerbi laudare sententiam: acumen: ornatum: viz sonum: magnificentiam: breuitatē. Deniq̄ uel in silentio fateri: nihil de tali re melius: nihil uerius: nihil sapientius: nihil elegantius etiam ab eruditissimis ꝛ disertissimis dici posse. Mimirum a talibus nec ab alijs a p̄mordio dicta sunt: licet ea postmodum ꝛ spectata ueritas ꝛ memorie amica breuitas in vulgus effuderunt. Multa quoq̄ huius generis passim per auctorum libros offendimus: ex quibus exempli causa pauca subiecimus. Fortes fortuna adiuuat. Obsequium amicos: ueritas odiū parit. Sine Libero ꝛ Cerere friget Uenus: Licet hec apud Terētium sint. Item qđ inter Senece uerba connumerant. Auarus nihil recte facit nisi cum moritur: Sic est profecto: Uiuens enim nulli bonus nec sibi nec alteri: moriens heredē uoti compotem facit: ꝛ se curis liberat nulli malus. Item illud: Summus ius: summa iniuria: Qđ sane: ut Cicero vult in officiorum libris: intelligit: ꝛ sanam habet sententiam: si non ad localem vnionē contrariorum trahitur: ꝛ non minus sapienter dictum apparebit: ubi in animum uenerit: quāto plura flagitia in magnis urbibus q̄ in solitudine perpetrantur. Superuacuum per singula discurrere: Hic raptum filie: ille uxoris adulterium: Alter fratris: alter nati violentam mortem deflet. Hic imeritum carcerem: hic eculeum passus est: hic furtu ptulit: hic rapinā: hic p̄sidis: hic potentioris vicini supbia quatit: hic de ꝑ bor: hic de ꝑ berū idignitate conqueritur: hic auito lare pellitur: hic obsceno p̄mitur seruitio. Tot iniuriarum modis leges non sufficiunt. Atqui hec in medijs urbibus fiunt p̄cipueq̄ illustribus: mirum cum has constet sum mo iure subsistere: Alioquin ruituras quis neget? Sed ut uetus ꝓuerbiu testatur: hec p̄sus aduersa simul stant: Summus ius: summa iniuria: Nec illud sapientie uacat grecum ꝓuerbium: quo iubemur: ut Quam quisq̄ nouit artem in hac se exerceat. Id q̄ male seruetur nostris p̄sertim temporib⁹ quis non videt: qui uel tenuiter ad humanos act⁹ oculum deflectat? Hic legum peritus in bellū ruit Ille armis exercitus forum terit. Iste dominio genitus mercibus ac fenori studet: Ille aratris nat⁹: a ligonibus ad tyrānidem aspirat. Hic disputator argutus cōcionantibus obstupet: hic concionator egregius dialecticis syllogismis inhiat: uterq̄ manu calamo applicat. Et quia sibi aliquid videtur intelligere: ardet libros componere: seq̄ notu facere posteritati. Qua in re me quoq̄ cum ceteris arguo: ꝛ ardens fame desiderium totq̄ diurnos ac nocturnos labores meos: forsan effectu carituros atq̄ interim ad alia etsi non speciosius: certe fructuosius conuertendos. Non est cuiusuis ingenij libros scribere: Magna quidez res est ꝛ singularis ꝛ difficilis ꝛ paucorum hominu. Sed multa inquis intelligo: multaq̄ longo studio quesiui: cur me a scribendo deborteris? Quia fieri potest ut recte quis sentiat: ꝛ id qđ sentit polite eloqui nō possit. Quis hoc? profecto Marcus Tullius. Et si nullus diceret: vnusquisq̄ tamen ita esse fatebit: cui non sit: insitum pro uoluptate potius q̄ pro ueritate contendere. Quid igitur faciam dices? Si consilium poscis: accipe qđ ego impetu animi raptus mihi ipsi ne quic̄ sepius inculco. Studium tuum ambitione careat ac pompa: saluti inuigilet non glorie. Profeciste te depulsis tenebris ignorantie: uel ad intellectus lumen dūtaxat uel etiam

periculoso se credidit duello? Ill qdē singulis hostibus occurrūt: nos cum mille congredimur. Ita qz nō tm athletaruz more: ut vult Panetius: exerti: sed Romanorum ducū qui exercitibus ꝓsunt: donec in patriā cōtigerit puenire: ueluti iam dimicādum sit: instructa virtutum acie semp ad pugnā parati sumus si in terra hostili inter tot insidias salui esse cupimus. Sz Panetio suus quoqz discipulus iungendus est.

¶ De sua Possidonij discipuli Panetij. Cap.LV.

A Num eruditoruz diem plus placere q̄z imu peritorum longissimam etatē: inquit: Possidonius. Preclare: Neqz enim tēpus metiēdum est qō fenerātes solent: sed virtus z gestarum rerum gloria: qbus nihil est cōmune cum tempore. Nō illius finibus artanť: sed ꝓprijs quos nihil laxat: nihil angustat: In quātalibet breuitate multū patēt. Hinc preclaros iuuenes videmus z obscuros senes: quoruz noia si ad alienigenas perferanť: subit audiētiū animos opinio diuersa. Fama enim crebrior z reruz multitudo apud vulgus senectutis argumēta sunt. Uidi ego quorūdam tā glorioſam adolescētiaz: ut ad eos visendos de longinquo ueniret: dum interim senes ac decrepiti vicinis etiam incogniti lateret: Audiui affirmantes
B nunqz se nisi oculis suis ꝓprijs fuissent fidem etatis habituros: Quosdaz enim sibi defunctū: alios senem finxisse eum de quo tāta fama. Itaqz cōgressu primo stupuisse qō euenit ignorātibus: quanto letior sit sapiētis iuuēt⁹. Mihi: ut ait Possidonius vnus etiam peritorum est placitior dies q̄z stultorum etas. Hoc in urbibus euidētissimuz est. Quā eniz aliam ob cām Roma atqz Carthago circa gētesimū annum formidabiles z toto orbe notissime fuerāt: cum tot urbes alie: z per Europam: z per Africam ꝓmutādis mercibus aut agris fodiēdis inglorie bina aut terna uel eo amplius egerint annorum milia finitimis inaudite? Persuasuz vulgo scio Romam omnium urbiz esse uetustissimā: cum ne sit longius abeūdum: in circuitu eius multas uetustiores esse certum est. Sed hāc eius opinionez: ut dixi: ingēs z singularis gloria cōflauit.

¶ Ex ꝑm Anacharsem philosophum: leges urbium simillime sūt aranearū telis: z q̄re hoc. Cap.LVI

Anacharsis philosophus: ꝓprie admoduz a ac prudenter: urbium leges aranearum telis simillimas dicebat. Sicut enim ille imbecilla aiantia inuoluūt: frāguntur a fortibus: sic he pauperum delicta puniunt: a potentibus cōtēnuntur. Qō Catonis dicto cōuenit superius relato de furibus publicis ac priuatis. Dies autez deficiet si pgimus philosophorum vniuersa completi. Jam igitur z poetis Graijs aditus pādamus.

¶ Ex rerum experientia z plura videre multum confert ad sapientiam acquirendam. Cap.LVII.

Omerus Ulyxē suum: sub cuius nomine b virum sapiētem ac fortē vult intelligi: terra mariqz iactatum fecit: z carminib⁹ suis toto pene orbe circūtulit. Qō imitatus uates noster: Eneam quoqz suum per diuersa terrarum circūducit. Uteqz consulto. Uix enim fieri potest ut aut sapientia cōtingat inexperto: aut experiētia ei qui multa non viderit. Uidisse autem multa herēti in vno terrarum angulo: vix potest euenire.

¶ De sapienti ꝓcacitate z deliberatiōe Simonidis sup questiōe: Quis aut q̄lis esset deꝰ. Cap.LVII.

Jmonides poeta: suauis z vir doctꝰ ac sa-
f piens (ut ait Cicero) ab Hierone Siculo rogatꝰ edicere qdnaz aut qualis esset deus ad deliberādum vnius diei spatium poposcit. Jd cum fluxisset: reuocatus: z qō pridie quesituz erat iussus absoluere: biduuz postulauit. Eo rursus elapso: petijt quatriduum. Et cum sic sepe spatiū duplicasset: admirās tyrānus: qd sibi procrastinatio hec uellet ꝓcunctatus est. Quia quo diutius ingt cogito: eo mihi species videtur obscurior. Prudenter non temerarie z impudenter: ut qdam solent: haud aliter uerbis deum conscribentes q̄z si uel is humanis intellectibus caperetur: uel ipsi nunc de celo uenientes iterfuisse diuinis ꝓsilijs meruissent.

¶ Ex ꝑm Aristophanem leo non est educandus in ciuitate: z quid hoc significet. Cap.LVIII.

Ristophanes comicus Periclem quē vi-
a rum cautissimū fuisse cōstabat: finxit ab inferis reuertētem: z ciues suos monētem: nō oportere in ciuitate leonem educari: si educaꝰ fuerit obsequi oportere. Persuadere uolēs hoc figmento adolescentibus generosis ac ꝓferocib⁹ habenas substringi debere: postqz laxate sint: sero cōtrahi immodica frenum recusante licentia. Posse igitur inimicum libertati nimium fauorem potentibus negari: consecutis eripi non posse.

¶ De doctrina Philladis Histrionis dicētis: In scena nil magis magno duci cōuenire q̄z cogitare pro subditis: nam sic commodius magnitudo eius exprimitur. Cap.LIX.

Omedia in scenā breuis est trāsitꝰ. Quis A
c z illam crederet exempla sapientie missuram? Phillades histrio qui primum uetustum z incōditum saltandi morem predecora nouitate permutasse traditur. In illa arte clarissimus discipulum habuit Hylam noie: quē cum impense admodum usqz ad paritatis atqz ad emulationis studiuz erudisset: z iam pro discipulo aduersariū haberet: cepit eū obseruare tā sedulo ut sepe iusteqz redarguēs spectāte populo Romano se adhuc superiorem approbaret. Ū no audito coniecturari reliqua licebit. Saltabat Hylas canticū cuius greca clausula latine sublimē sonabat z ingentē. Hāc
B ꝙo magnitudinem atqz altitudinem Hylas sese attollens dilatansqz ueluti corpore metuendo representabat. Non abstinuit Phillades: sed ex ipso cōsensu spectantium exclamans grecis uerbis increpuit. Tum coactus a populo idem canticum saltauit. Cūqz ad id qō in altero reprehenderat peruenisset: non sese extulit: non effudit: sed contraxit: finxitqz meditātē docte quidē z prudenter: Qm̄ nil magis magno duci conuenire censuit: q̄z pro subditis cogitare: nec aliter commodius magnitudinez eius exprimi.

¶ De sapientibus prouerbijs z doctrinis Publij histrionis tam ex libris Senece q̄z ex Saturnalibus. Cap.LX.

Ublium quem in philosophis inseruit Se- A
p neca: ab historicis non excludam: ubi propositum est ex omni hominum genere memoranda cōquirere. Hurus eqdem inter mimos multa tam grauiter tāqz magnifice dicta sunt: ut e medijs philosophie fontibus eruta videantur. Et sicut est in epistolis ad Lucilium non ex calceatis

tus docuit: q̃uis miserata casum publicum saluti proprie succurrere maluisset: seq; post sepulchrum tanti coniugis mox intra saeros parietes monasterij sepelisset: ad altiora suspirãs. Hoc muliebre propositum iam pridem cognitũ multa uoluẽtis animum angebat quis habenas rerum post se flecteret: qs regnum status accipere. Circũspiciebat scopulos: meminerat procellaruz & ab aquilone & ab austro uenturas q; presagiens tẽpestates gubernator egregius: clauum commissurus inexpertis: quid mirũ si sollicitudinum uariaruz fluctibus estuabat? Tot difficultatibus rerum: que uegetuz licet ac ualidũ fatigare debuissent: moriens indefesso animi vigore consuluit. Primum omnium flentes ac eius cõditionem miserantes: magnifice castigatos docuit nil sibi triste: nil asperum: nil miserabile: nil molestum: deniq; nil nisi suaue prorsus & iucundũ morte contingere. Satis se iuxta Cesaream sententiaz uel nature viriſſe uel glorie: optare se iam ex corporis statione discedere: sperare ab hoc mortali solio digressum ad stabiliora regna proficisci: Minime itaq; lugendum: sed omni gaudio prosequendum iter suum. Quid multa? Sic omniuz gemitus oratione compescuit: sic omnem miseriarũ mortis opinionem ex audientiũ pectoribus extirpauit: ut nũc usq; sese felices arbitrentur: quibus illum ex ipsa morte concionantem contigit audire: nec morientis cubiculo ullas philosophorũ scholas preferãt. Demum aduersus singula que terribilia prouidebat accommodata remedia ueluti prestitura uenenis antidota dictauit: Regni gubernacula successoribus quos matrimonio iunxerat tradidit: Identidem admonens: Hoc istud consilio: hoc illud periculum declinate. Sic cum subiectis: sic cum amicis: sic cum hostibus viuite. Hec & alia similia: cuz solita & aucta magis maiestate dixisset: tota mẽte in deum uersus expirauit: & e corporis vinculis letus excessit. O felicem perfectamq; sapientiam: inter mortis angustias cum ceteris hominibꝰ: ne dũ rerum externarum: sed sui etiam ipsius vir ulla superest memoria: ita secum omni ex parte consistere ita superstites consolari: tanq; nõ ipse: sed bi moriturus sint: ita res suas disponere ceu rus peteret nõ sepulchrum: Et regno quidem in longum consuluit: modo uoces abeuntis animis inheserint: nec (q̃d multum uereor) externis vite consilijs euanescant: Ego autem hactenus domini mei finem referens: inter contrarios affectus distrahor: & amara quadam pasco dulcedine: nec vnq; nisi lachrymis coactus ab hoc sermone diuellerer.

¶ De sapientia Maphei vicecomitis Mediolani: & de sapiẽti recupatiõe pdite patrie sue. Cap. LXVI.

Maphеus vicecomes: vir hac etate prudentissimus est habitus. Is Mediolanẽsi patria prepotẽtis inimici viribus pulsus: dũ ad Lanem magnum Ueronensem exulũ atq; inopum: ut iam diximus: hospitale notissimum confugisset: turbas hominum atq; conspectuz vitãs: q̃d curis grauioribus pressi solent: procul a ciuitate solitarium: ut aiunt: sibi elegit habitaculum. Ubi cũ breui tempore deserti senis exilium ludibriuz esse inciperet: q; fama loqueretur: solum ac uagantem dies integros supra ripam Benaci lacus agere: superbus hostis vnum ex suis ad eum illudendi gratia misisse traditur. Qui soliuaguz ut audierat prospiciẽs: aliquãdiu contemplatus accessit: & domini sui uerbis quesiuit: Primuz quid illic solus ageret: Respõdit senior: Retia tendo solus ideo ne q̃s obstrepet. Subsecutus nũcius: Qui me inquit dirigit: scire cupit ex te quibus viis & quãdo speres in patriam reuerti. Et ille: Eisdẽ inquit quibꝰ egressus sum: Sed nõ anteq; flagitia sua sceleribꝰ meis preponderare ceperint: tunc me purgatum leuiorẽ q; remeare: illum ponderibus suis descendere ac precipitem agi necesse est. Q̃d cuz Mediolani domino renunciatum foret: exclamasse vnum ex astãtibus ferunt: Seniculus ille ex omnibus que habuerat nihil pter spem sensumq; retinuit. Nec dũ tamen tuto contemnitur. Et profecto sapienter ad utrumq; responderat. Primum q̃d secretum eius procul ab omnium turbis ageret. In secundo eniz non sapiens modo: sed uates fuit. Siquidem non multo post: hostis exuperante nequitia: cui insolẽs dabat alimenta felicitas illa deiecto: ipse victor in patriam redijt. In qua usq; in presentem diez ut videmus ipsius & nepotes dominantur & filij.

¶ De religioso qui conuiuiũ ad crastinuz refutauit: quia crastinum non habebat. Cap. LXVII.

Ictum vnum audire placuit: & referre delectat. Religiosus quidam vir spectate sanctitatis ac iam senio grauis ad insequẽtis diei conuiuium inuitatus: Si quid ait nunc ex me vultis presto sum: quid ꝯo cras agendum sit: uos quibus uacat cogitate: Ego enim a multis annis crastinum non habui. O felix si uera memorasti. Quid enim miserum formidare potest qui crastini curis resecatis: hunc diem ut extremuz ordinat: ut extremum aspicit? Omnium rerum suarum in expedito rationem habens: nec de preteritis nec de futuris anxius. Sũma hũc & sacra cũ delectatione viuere necesse est: impletis vite officijs & sarcinulis rite compositis: adhuc inter homines cunctantem & nihil iam preter dei reuocãtis imperiuz expectantem. O iterum & iterum felix: nec scio an felicior: si dicere posses q̃d est apud Senecã: Jam paratus nihil cogito: de die toto cogitare arbitror: alioquin stulte se artasse ad uesperam.

¶ De sapienti usu & doctrina Brixiensis circa eruditionem proprioruz liberorum. Cap. LXVIII.

Uam hoc recte premisisse addiderim: videri doctiores: mihi pretermittere quidem non libuit: Brixiensis vir & morum & sanguinis nobilitate conspicuus dicitur. Ego eniz hominem non noui: sed q̃d sepe mihi relatum est teneo. Inter multa nimirum que sapienter & cũ amicis & cum vicinis agit: hunc cum filijs morem seruat: usq; ad quartũdecimum etatis annum ferulis & uerberibus lasciuientes domat: tenerum ac tractabile ingenium omnibus modis ad arbitriũ suũ fingens. Postq; ꝯo pubertatem attingũt: flagris abiectis: precibus ac monitis ad virtutem cohortatur & rectam viuendi viam sedulo illis obtestãs & pericula dinumerans que obliquis tramitibus gradientes manent. Hoc patris officium dictitãs: filios enim esse: non seruos cum quibus neruis & catenis agendum. Adijcit & illam facti rationem: Quid inquit se simul & filium torquere iuuat: sapientem nemo nisi deus facit. Itaq; dum nihil intelligunt: officium tuum imple: Post admonuisse satis est: De reliquis si quid carcere uel supplicio

lingue claritatem agnoscis:deo gratias agens ute re bono tuo equanimiter:humiliter: ⁊ ubi facilius ac felicius potes ingenium exerce:Scribere autē eius rei peritis linque:memor Hesaij prouerbij qđ nunc in manibus est:Ita forte membranis parce tur:faciendiq; libros aliquis erit modus.Sed in stabis:Ego laborem nō metuo:nec aliter q̄ tu scri bendi propositum frenare possum quid hic preter temporis ac studij iacturam reprehēsibile est? Re spondit idem Cicero:Mandare quenq̄ inquit co gitationes suas litteris:qui eas nec disponere nec illustrare possit nec delectatione aliqua allicere le ctorē hominis est intemperāter abutentis ⁊ ocio ⁊ litteris.Vides igitur non sapientie tm̄:sed mo destie causa temperandum.At rursus urgebis ⁊ inculcabis mihi Satyricum illud:Tenet insanabi le multos scribendi cacethos:quid fiet: abstinere non possum; ab hoc mūdo delectabili:da ueniam. Hanc negare nequeo morbo simili laboranſ:Id ti bi tamen mihiq; denuncio euenturum qđ ibidem Cicero subiungit:Suos inquit libros ipsi legant cum suis:nec quisq; attingit preter eos qui eandē licentiam scribēdi sibi permitti uolunt.Hactenus mecum cum lectore rixatus sim:deinde ad propo situm reuerto::Quam quisq; nouit artem in hac se exerceat.Metiatur seipsum quisq; nec qđ pul cherrimum sed qđ aptissimum sit cogitet:sibi atq; illud arripiat:Nunc autez aliena miramur:nostra contēnimus: ⁊ inconsulta glorie cupidine non no stris actibus exercemur. Ipsi deniq; vim nature nitimur inferre:Minime igitur mirum est si studio rum nostrorum tales sunt exitus.Et de his quidē atq; horum similibus nihil amplius.

¶De contemptu diadematis innominati regis ſm Ualerium. Cap.LXIII.

i Pater auctore carentia apud Ualerium in nominati regis dictum ponam:qui oblatū diadema non confestim superimponenſ ca piti cum animo ⁊ manibus diutius uersasset:his ad postremum uerbis usus est:O charum ⁊ illu strem potius q̄ felicez pannum:cuius quisquis di scrimina curasq; ⁊ molestias preuideat: de terra subleuare negligat.Sapiens dictuz fateor::sed tū quoq; regem dicerem:quādo historie aditum vi derem diadema eum cum uerbis abiecisse.Crebri enim sunt regnorum ac rerum tempalium dñato res:rarissimi contemptores.Nec sine causa dictuz reor a poeta:Aude hospes cōtēnere opes:quia ar duus ⁊ paucarum mentium est ille contemptus.

¶Q; nullum maius suppliciuz de hoste optari pōt: q̄ ꝙ papa fiat ꝑz Hadrianū papā. Cap.LXIIII.

r Egio simillimum pontificale uerbum:Tē pus est enim iam ad etatem nostram descē dendi:Hadrianum Romanum pontificez spe dicentem audiuisse:Polycrates refert:qui sibi prefamiliaris fuit:nullum se ab hoste suo quolibet maius suppliciuz optare q̄ ut papa fieret.Et pro fecto nisi fallor:summi pontificatus sarcinam que vulgo felix ⁊ inuidiosa videtur: humeris subijsse difficillimum ⁊ glorioſum miserie genus est:Hos dico qui eam seq; ab omni contagio precipitioq; preseruare decreuerunt.Reliquis enim quanto le uior videtur:tanto funestior status est.Videt ita q; apud utroſq; formidabilis.Qđ si ille fatebatur qui id onus paucis diebus pertulit:quid illis vi deri debeat qui sub fasce senuerunt?

¶De Roberti regis Sicilie sapientia: ⁊ prudēti di spositione quo ad omnia in morte sua. Cap.LXV.

s Ed nomine truncus erit ⁊ informis sapien tie tractatus absq; Roberti nomine. Nec ego nūc vitam eius que tota moris ac sapi entie norma est:nec lōge etatis acta cōmemoro:de quibus solis uel poetico uel historico sermone:quan tūq; presens impetus animo suaserit:integer rete xendus nobis liber est:si largiente deo studijs no stris ocioſum tēpus affulserit.Ut si quid apud po steros fidei aut gratie noster labor inueniet:nepo tum populus intelligat hunc etati nostre regez cō tigisse:quē nulla non sapientissimum etas dictura sit.Q̄uis enim inclytum nomē eius ope nostra nō egeat contraq; potius nostruz eius auxilio: ⁊ cla ritatem ⁊ diurnitatem sperare queat:tamen tā di gno tamq; honesto officio fungi dulce erit permix tisq; noibus amborum regiam famā nullius indi gā:debito obsequio prosequi:propriaz ꝯo ⁊ illiuſ radijs illustrare: ⁊ in euū pariter fortassis extende re.Quis enim librum qui de Roberto rege inseri ptus erit abijciat? Quis non cupide quocūq; stilo scriptuz relegat? Hoc nēpe proposito precibꝰ quaſ heu supremo mitissimus digressu fundere digna tus est ilicet acquieuimus:ut Africaz sibi Scipio ni deniq; nostro dicaremus.Quāta aūt nobis no luptas erit de illo scribere:cui tā libenti animo de illo scripta sacrauimus? Q̄ deniq; iucundum cuz uenerit:quo nihil in terris dulcius iam nunc cogi tatione presumimus? Uerū ⁊ si vitam differre co gimur:mortem saltem liceat attingere: Immo ꝯo vite melioris exordium:quis enim mortem dixe rit? Decubuerat corpore quidez languidus:ſz animo alacri ⁊ infracto:nullus dolor:nulla consterna tio:nullus egrediendi metus:nullum manendi de sideriuz:in illo presertim habitaculo:ubi tanto cū honore permanserat corporis ergastulum artusq; satis fatiscentes uelut totidem libertatis sue vincu la cernebat:Arebat cutis ⁊ vitalis calor infra senile pectus:iam redactus assidue decrescebat:in geminabant morbi:rarescebant spiritus:transibat dies ultimus:extreme hore tempuſ instabat.Nul le interim querele:nulle ipsius lachryme fluebant: cum alienas abstergeret.Sentio quid mihi argu tus nunc lector obijciat: Fortitudinis hoc potius q̄ sapientie videri. Non inficior::nō cōtendo:scies ⁊ virtutibus ineſſe cognationem quādam: ⁊ hūc ipsum de quo loquimur omnibus usq; in miraculum abūdasse.Hoc sane qđ sequetur ad qđ per tot preambula tēdebat:stilus sapientis ⁊ vniuersa cir cumspicientis atq; in extremis solito iudicio fruē tis animi signū est.Quid enim prohibet qđ in sin gulis uel regibus uel philosophis mirar antiqui tas? Jn hoc(dicendum est enim sepius) ⁊ rege si mul ⁊ philosopho posteritatem admirari.Nouer at se suis esse charissimum:seq; id meritum gau debat quibus grauissimum se memorem relinque re certus erat.Videbat adolescentulos regni suc cessores: ⁊ etatem multis obiectam periculis uere batur.Nouerat sacrum religiose coniugis arcanū fugam e seculo illo adhuc superstite: meditantis. Tuto quidem poterat illustri femine regni pōdus committere: Poterat illi animo supedificare quā tūlibet fundamenta:non deerant niſi ipsa:qđ euē

uendum fluctibus:medicatū caput spectādum p:e buit victori.

¶De transitu a coniectura Julij ad cōiecturas alio-rum Cesarum. Cap.V.

Quia Cesareum nomen attigimus:eua-
a gandi materiam stilus habet. Tam uehe-mentes enim aliquot coniecturas sub hoc nomine reperio:ut ꝓpe suspicari cogar:nescio qd non prouidentie tm̄ sed diuinationis sub illis pe-ctoribus habuisse.

¶De coniectura Theodori:quam habuit de Tibe-rio discipulo suo:quem lutum sanguine maceratū uocitabat. Cap.VI.

Itaq; de Tiberio in primis libera cōiectu-
i ra Theodori:eoq; mirabilio:quo t ante concepta apertius expressa est. Nic eni tūc rhetorice magister:Tiberium puerum perspicaci-ter intuitus:quotiens obiurgare eum uellet:nō ni si lutum a sanguine maceratum uocitabat. Satis ꝓprie etiam si post morum suorum experimenta t imperij facinora dicerentur. Quibus eum uer-bis uel accommodatius uel breuius post annum septuagesimum illius loquens:segnem ac fedaz t cruentam hominis naturaz:ac presentes actuꝫ effi giare potuisset:q̄ꝫ senis mores ex puerilibus indi-cijs designauit?

¶De coniectura Tiberij de Caio Caligula:dicētis illum suo omniumq; exitio viuere:ac uenenosum t mortiferum mundo aial Rome ali. Cap.VII.

A Ne q̄ꝫ enidens ipsius Tiberij de Caio Ca-
a ligula successore prouidentia. Habebat eū supra fidem:non tm̄ sibi obsequentem:sed suis omnibus nihil indignantez:Omnia etiā aspe-ra t grauia equanimiter tolerantem:usq; adeo:ut principatus actib⁹ primeuo obsequio collatis:res in prouerbium uersa sit:Nullus seruus Caio me-lior:nullus peior dominus:Et tamen interdum di cere solebat:Illum suo t omnium exitio viuere t uenenosum t mortiferum mundo animal Rome ali. Mirum q̄ꝫ eum viuere diutius passus est. Sz puto sic recens Christi mors t sanguis innocuus exigebat:sic humanum merebatur genus:ut scele stum imperium ferus t inhumanus princeps exci peret. Ipse quidem Tiberius dignus erat talez t puidere t habere sue mortis auctorez:Vaz de eo
B minus miror q Galbam quem preuiderat rerum potiturum:sub annis puerilibus non sustulit:Ne q; enim dissimulauit causaz:q ille tunc puer in ex trema demuz etate peruenturus esset ad imperiū. Itaq; viuat sane inquit qñ id ad nos nihil ptinet. Et Caij quidem fructus ex ipsis floribus potuit conijcere:at Galbe principatus quibus coniectu-ris:uel ipse:uel Augustus(simile enim t de ipso scribi videtur)tam longe preuiderat? Non uacat res miraculo:nisi quia ut id Cesaribus insitū quo dāmodo credatur:Uespasianus effecit:quez mox attingam:si ordinis non deserendi gratia:vnū pri-us adiecero.

¶De coniectura Domitij in natiuitate Neronis filij sui:dicentis ex se t Agrippina cōiuge sua nihil ni si abhorrendum t publice nociturū potuisse pro-creari. Cap.VIII.

Domitius Neronis:mundo pestilens t dā
o nosus:pater natum sibi filium audiens cō gratulantibus amicis:nullo tact⁹ gaudio: Scitote iquit ex me t Agrippina nihil nisi abhor rendum t infaustum ac publice nociturum potuis se procreari. O infelix:sed uerax uates:Unde hec tibi tanta prescientia futurorum? Notus eras tibi tu:nota coniunx execrabilis:quis te impetus im-plicuit tam mestis amplexibus? Sed debebatur hic partus moribus humanis:t princeps imperio Romano:qui Caligule nomen ac titulos obscura-ret:ac tu genture miserabilis pater:sciens mundo nocuisti:clara profecto hinc illinc; coniecturaruz aderant inditia:quibus tam proprie ad cōmunis filij notitiam penetrares.

¶De coniectura Uespasiani circa successionem duo rum filiorum suorum in Imperio:Et qualiter Do mitiano predixit:fungos non esse sibi metuendos sed gladios. Cap.IX.

Espasianus quidem(ne differā qđ pollici-
u tus sum)duos filios habens:q̄ꝫ q̄ꝫ nec he-reditas iam Cesares faceret sed fortuna: nec ipse cuiq; suorum successisset:tam constāter ta men filium suum:t qđ mirabile est:utrūq; sibi suc cessurum preuidit:ut multas coniurationes t insi dias perpessus:tandē in senatu non dubitaret asse rere:frustra se dolis appeti t inani successu:Se enim sublato:aut filios suos imperium habituros aut neminem. Nec fefellit oraculo similio:uox q̄ꝫ mortalis hominis coniectura. Idem Domitianuz filium super cenam fungis abstinentē:cunctis au-dientibus irrisit:fati sui negociuz dicens:Nec eni fungos sibi metuendos esse sed gladios. Tāto an-te illi genus sue mortis denuncians. Hinc iam ab urbe simul t Cesaribus abeundum est.

¶Qualiter Josephus preuidit Uespasianum bellū agētem:post Neronē futurū esse Cesarē. Cap.X.

Ccurrit autem post Uespasianū Josephuꝫ
o vir apud suos clarus:nec obscurus apud nostros:qui ab eodem captus:tēpore quo Neronis imperio bellum gerebat in Judea:cum sibi vincula circūdari vidisset:quasi nihil mot⁹ bre-ui captiuitate t omnino futuri certus:Tu idē(in-quit)Uespasiane:quem nunc alterius iussu vinci ri facis:cito Imperator fact⁹ iubebis absolui. Id sane quibus coniecturis preuiderit incertum:nisi quia t nota Neronis impietas:uelocē casum:t spectatum Uespasiani meritum:ascensum pollice-ri poterat:quo rerum potiente:nihil inhumanum formidandum erat. Nis forte vir prouidus ad sa-lutis ac libertatis spem ratiocinando peruenerat: propter qđ tam interpide loquebatur.

¶De transitu a Cesaribus:qui sua prouidentia tm̄ admirationis memoriam meruerūt:ad eos in qui bus t prouidentia miratur t consilium lauda-tur. Cap.XI.

Uecūq; fere de Cesaribus dicta sunt:ua-
q cua cōsilij dixerī:sz plena miraculi. Quid enim profuit de longinquo ucturos casus preuidisse:nec obuiam isse cum iri posset si modo poterat? Nec erat:ut est apud poetā:Fortuna om-nipotens t ineluctabile fatum? Utcunq; se res ha

dignum interuenerit: ⁊ tibi parce ⁊ filio: curamq; hāc omnem supremo artifici committe. Sensi ego quidem in multis: sed in meipso clarius frustra natura repugnari. Quanto enim studio parētes mei egerant: ut patrimonium aucturus ius ciuile pdiscerem. In quo viuentibus ijs aliquātulum processi. Ut autē mihi relictus sum: eo redij vnde nunq; animi intentione discesseram. Valde parentib⁹ cupiebam obsequi: sed natura cogebat: nec dici necesse est qō oēs norunt q; procul hec me ab illorū opinione raptauerit. Nunc quoniaꝫ duo maximi tractatus vnum ingentem librum occupant: pars prime virtutis tertia: quarto mandabit uolumini.

¶ Francisci Petrarche Poete Oratorisq; Clarissimi: Rerum memorandarū Liber quartus: In quo de prouidētia tertia parte prime virtutis scilicet prudentie tractatur: Incipit.

¶ Tractatus primus est de coniecturis.

¶ De Appio Claudio qui cautissime prospiciēdo videbat Romanorum virtutem negocijs ali segnitieq; marcescere. Cap.I.

B altioribus incipiaꝫ. Quid eniꝫ populo Romano in terris altius fuit? huius euentus ab illustrib⁹ viris multo ante, pulsus est. Appius Claudius in omni sermone negocium Romanorum ocio preferre solitus fertur. At que memoria tam demens est: que ocij dulcedinem negociorum curis si facultas securitasq; cuꝫ ocio contingat: nō preferendam censeat? Sed in anteriora ꝓspiciens vir cautissimus: videbat id quod exitus approbabat: Romanā virtutez negocijs ali segnitieq; marcescere.

¶ De sententia prouidentissima Quinti Metelli dubitantis an victoria Romanorum in Carthaginē letabilior: an formidabilior esset. Cap.II.

Quidem qō hic generali quadam admonitione atq; indefinite censuerat: Quint⁹ Metellus rebus ipsis applicuit. Bello eni secundo punico: pulso tandem ex Italia Hannibale ac subacta Carthagine: cunctis gaudio exultantibus: solus in senatu graui ac circūspecta sentētia usus est: Ignorare se asserens an ea victoria letabilior an formidabilior esset reipublice. Sicut enim Hannibal alpes ingenti strepitu transgressus concussa Italia dormitantem populum Romanuꝫ excitasset: Ita uerendū ne illo digresso silentio ⁊ pacis reditu rursuꝫ obdormiscerent: Et quos labor ac metus exercuerant: securus torpor opprimeret.

¶ Qualiter Scipio Nasica prouidens mores Romanorum in pace ruituros: aduersatus est sapientissimo Catoni: censenti penitus delendam esse captam Carthaginem. Cap.III.

Am qd aliud ante oculos habebat ille vir optimus a senatu iudicatus Nasica: tertio bello punico: dum a sententia Catonis Cēsorij: qui vir omnium sapientissimus habebatur: acerime constanterq; dissensit? Et illo censente inexorabiliter delendam esse Carthaginem: aduersatus est. Non ꝙ urbem infestissimā partius odisset: sed ꝙ patriam diligeret: cuius mores preuidere se dicebat: in luxuriam abituros: amoto emule urbis stimulo. Atq; utinā eius tūc ꝓsiliū ualuisset: lōgioris eui forsitā Romana felicitas fuisset: Nec hostili urbe ferro flammisq; consumpta: ipsa tam breui post tempore: non armis sed vitijs propellētibus corruisset: pace bellorum gloriam inquinante: atq; orbem domitū uendicante luxuria. Et hoc quidem de moderatore terraruꝫ ac principe nationum populo: Nunc de illustribus populi eius viris: ab alijs itidē que ꝑclaris coniectoribus preuisa sint referam: A Cesaribus incipiens: quibus nihil occurrit hac in urbe sublimius. In hac quoq; tanta rerum altitudine: quia de longinquo cernenti: supremus omnium primum mihi uertex ostenditur: ille mihi stilo etiam preferendus est.

¶ De prudentia Lucij Sylle regnantis: quā habuit de Julio Cesare inope adhuc adolescente: ⁊ qualiter Pompeium admonuit: ut caueret illum puerū male precinctum. Cap.IIII.

Ulius Cesar futurus rerum dominus: ad illud principatus fastigium: immo ꝓ o ad celum opinione hominū ꝓuenturus: quippe imperium oceano famaꝫ qui terminet astris (ut Virgilius ait) ipse is inq;: ut mundus agnosceret: nihil non licere fortune: inopem atq; sollicitam ⁊ inquietam egit adolescentiam. Persequente eum Lucio Sylla: qui tunc euerse reipublice imperitabat: e medio atq; hominum ex oculis fugiens: nec in latebris tut⁹ erat: nisi eas crebro: ⁊ (ut ait Suetonius) prope per noctes singulas commutaret: seq; ab inquisitoribus pecunia redimeret: Impotuno morbo quartane preter cetera uexatus: Sic cum amico suo ludebat eo tempore fortuna: dum inter sextumdecimum ⁊ vigesimum etatis annuꝫ ageret: interuentu tandem virginum uestalium ⁊ clarissimorum virorum: qui eum affinitate: ⁊ persecutorem suum amicitia contingebant: vix uenia consecutus est. Cum enim Sylla preces eoruꝫ nō admitteret: atq; illi ex aduerso obstinata importunitate precarentur: nec facturi finem viderentur: fessus exclamauit: Et nobis hunc Cesarem habetote: dum noueritis huncipsum cuius salutem tanto studio procuratis: futurum quidem optimatiuꝫ quorum uos mecum propugnatores fuistis ⁊ publice salutis euersorem: Nam Cesari multi insunt Marij. Idem Sylla optimates crebro (sicut Suetonius refert) ⁊ noiatim Pompeium magnuꝫ (ut est in Saturnalibus) amicum ⁊ familiarem suuꝫ: tum cum nihil omnino formidabile videretur: admonuit: ut caueret illum puerum male precinctum Cesarem habitu significans. Quid hac prouidentia diuinius? Quid his coniecturis certius? Puerum studijs liberalibus eruditum: nec diuitijs nec potestate terribilem: sic introspicere ut senectutis etiam euenta preuideas. Quid enim? nōne qō de optimatibus predixerat: tum sepe: tum in campis Thessalicis impletum est: ubi totus fere Romane nobilitatis sanguis effusus turbidos amnes transmisit ad maria? Qō autem Pompeiū premonuit: haud quaq; superuacuum fuisse: ⁊ quidem Thessalicus dies experimēto fuit: ⁊ ille ꝑcipue quo ad littus egyptium urgente fortuna compulsus est: ⁊ modo triūphator gentium: infandi regis imperio miserabiliter discerptus: inopem regi truncuꝫ uol

ꝛ derteraꝫ armauerat:huic lingua ſuffecit. Et nũc hi tres ſenes remaneant inuicem fabulantes:modo diuerſitas linguarum non impediat:oſtentanteſq; alter alteri:icredulam patriam iuuenũ ꝓſiliſ
B in cineres reſolutam:Nos iter iceptuꝫ ſequamur. Poſtq̃ ꝫ vo per preſentia a preteritis in anteriora tranſgreſſi ſumus:non alienum forte fuerit aliquot ſpecies attingere earum rerum par quas ad preſentiam ſecuturi temporis curioſitas humana ſuſpirat:q̃ꝫ uis non ignoremus prouidentiam viro rum diuinationem annicularũ eſſe propriam: Uerum quia utriuſq; ſtudium de futuro eſt:eatenus ſimiles videtur:ut illa rectis tramitibus procedẽte:hec perplexis erret anfractibus. Itaq; quo illa peruenit:hec nititur fruſtra quidem:niſi dirigente per tenebras fortuna mortalem ignorantiam:idq; perraro: ſicut ſapientiſſimis viris viſu ꝛ experimento copertum eſt. Quam ob rem iuxta poſite ſunt:ut vno uelut obtutu: videas quam fugias: quamue ſequariſ. Jd enim eſt eiuſ de qua iam diu loquimur prudentie. Placet autem ex oraculis exordiri.

¶ Tractatus ſecundus eſt:de oraculis.

¶ Quid ſit oraculum ſm Senecam. Cap̃.I.

A Raculum eſt:ut a Seneca diffinitur: uoluntas diuina:hominis ore enũciata. Quod ſi ſic intelligitur:iam piget incepti:preſtat titulum abradere: Nã quis ego ſum qui ſacros dei nũcios pphetas ueteres attingam ſtilo? Nõ ea vis animo: neq; id mee facultatis eſt opus: Uerum quia etſi migraturo ſimilis:ſepe impedimenta collegerim: migrare tamen hactenus non contingit:eoq; viſco teneor: ut a ſecularibus ſtudijs nequeam auelli. Sic intelligi poſtulo:nõ tanq̃ de ifallibilis ꝛ omnipotentis dei:ſed quaſi de demonioruꝫ:quos illi deos uocant: reſponſis: ſcripturus ſim. Si enim illi dij forent:cur non hec oracula dicerentur? Diffinitio quidem nõ abhorret:Utiq; enim mortalis homo conſueuerat illis ſpiritibus impleri: ꝛ ſic nẽtura predicere:ſed tam multis ambagibus obſita: ut facile internoſcas: q̃ fallax inſtigator anhelantis uatis pectus impelleret. Ex hoc genere reſponſum illud eſt Delphici Apollinis: datum Tarquinio ſuperbo:Quod ſi apertum ꝛ euidens fuiſſet: nequaq̃ tantam laudem acumen interpretis meruiſſet. Sed de hoc ſuo loco dictum eſt:Dic autez ſimilia quedam ex uaria liborum lectione collegi: quibus lector admonitus gaudeat: ꝛ deo gratias agat:q; ex tenebris eductus ꝛ ad ſerene lucis ſpeculum reſeruatus eſt. Nec uereaſ aut Jouem aut quemuis alium ex illorum dijs: ꝛ quem in hoc precunctis attollunt Apollinem irridere: preſertiz cũ Marcus Tullius:vir eius ſecte atq; illorum temporum longe doctiſſimus:in libris ſuis:libera euz irriſione deſpiciat: quem ille ſuſpiceret publiceq; cederet inſanie: Nobis tamen inſitum eſt: ꝛ execrari peregrinum mendacis dei nomen ꝛ odiſſe. Ad hoc autem proderit aliquas eius fallacias agnoſcere:quibus humani generis illuſor potius q̃ cõſultor:famam ſibi diuinitatis multa miſerorum ceecitas queſiuerit.

¶ De reſpõſo illuſorio:quod dedit Appio Claudio quedaꝫ diuinatrix dicata Phemenoes:ne minas belli dubitaret poſſeſſur⁹ in Eubote cellã. Cap̃.II.

Ppius Claudius is qui ciuili bello Pompeianas partes ſecutus eſt: de euentu re-
a rum dubius:vicinum caſtris qui iam tum neglectus obmutuerat: retemptauit Apollinem. Itaq; Phemenoes quedam templi uates in antrum compulſa:ſolitoq; exeſtuans furore:fertur in hanc ſententiam reſpondiſſe:Magnas huius belli minas Romane ne timeas:Nihil eni ad te:quoniam in pace littus Euboicum uelut quidam Eubote cellaꝫ poſſidebis. Quo ille reſponſo uelut inſomnis accepto:perplexior diſceſſit inde q̃ uenerat. Sed non multo poſt apud locum qui Eubote celle dicitur:quo ſecutus reſponſi quẽ putabat ſenſum ſe contulerat:ante ſupremum prelium morbo interijt. Ita ſubtractus bellis ꝛ ſepulchro conditus:euboico fidem fecit oraculo.

¶ Qualiter Nero percontator mathematicorum ꝛ idolorum:reſponſis fallacibus frequẽter in vita ꝛ in morte illuſus fuit. Cap̃.III.

Ero Ceſar portendi ſibi mutationem ſta- A
n tus a mathematicis acceperat:Qui in hoc concordes:in eo diſcordabant:quez fortuna imperio deiectum exciperet:Dis eger Delphicum oraculum experiri ſtatuit:Sic eniz ſibi viſus eſt abominans:heſitationem ſuam ad diuinuꝫ conſilium traducturus. Jnde ſibi reſponſum eſt: Annum tertium ꝛ ſeptuageſimuꝫ caueret. Quod cum audiſſet:homini inconſiderato ꝛ vix triceſimum etatis ſupergreſſo tanta ſecuritas inceſſerat: ut iam nil metuens: ꝛ proſperitatem ꝛ etatem ſibi integram ſponderet:quaſi ante prenunciatuꝫ tempus ab Apolline mori non poſſet. Eodemq; uanitatis ꝛ inſolentie raptus eſt:ut precioſiſſimis quibuſdam rebus maritima tempeſtate deperditis: affirmaret eas ad ſe uel piſcium obſequio reuerſuras. Talibus intumuerat erroribus: cum ſubito B
ab omnibus deſtitutus ꝛ ad turpiſſimam cõpulſus eſt mortem:utiq; conſiliario dignus Apolline q̃ꝫ mendacij parens:ne quid mentitus videretur:conſuetis ambagibus atq; arte prouiderit: q; ipſe Nero ſuprema illa nocte audito clamore militari:ſuum execrante ꝛ Galbe nomen celebrante:ſero ꝛ quiuerit intelligere: ꝛ ad infelicitatis ſue cumulum auctorem oraculi ueridicum opinari. Galba enim ſucceſſor tertium ꝛ ſeptuageſimum annũ tunc agebat.

¶ De duplici oraculo ſeu reſpõſo facto Traiano per Apollinem in templo Heliopolis tam per litteras uacuas clauſas ſibi miſſas:q̃ꝫ per fruſtra vitis ſecte in ſudario inuolute:mortem Traiani in vindemijs proximis ſecuturam deſignãtis. Cap̃.IIII.

Pud Heliopolim Aſſyriorum templuꝫ:fu A
a it perplexis ut aiunt numinibus incertum: qõ ꝛ ſol ibi coleretur: ꝛ Juppiter ꝛ Apollo. De hoc qdem incertior fama eſt: ſed hũc quoq; templi eius accolam:ex furore miniſtrorum ꝛ ex

bebat:propter admirationem tñ memoriam meruerunt. In his autem qui sequūtur ꝛ prouidentiam miror ꝛ consiliuz laudo:futuris periculis abiectum:q̄uis ꝛ ut plerunq̄ solet:ab imperita multitudine spꝛetum atq̄ calcatum sit:Nihil enim bene suadentium laudibus officit obstrepentium furor:Multis profuit ad gloriam que dicerent:que ue consulerent contemni:dū clario: prouidentie fides:magnis post laudibus quesita est.

¶De prouido consilio Merennij qui Romanū exercitum apud Caudinas furcas captuz incluſumq̄: uel prorſus liberali cum honorificentia:uel ex toto interimi consuluit. Cap.XII.

Pontius Sannituz Imperator:apud Caudium ambos consules atq̄ omnem exercitum Romanum forte pꝛeruptis ꝛ angustis locis incluſerat. Miserabile spectaculum : tot fortissimos viros adempte pugne copia ꝛ armatos simul ꝛ captiuos cernere. Cum interuent⁹ noctis animos ab operibus in curas traduxisset:nec minus letitia victoribus q̄ inclusis dolor consiliū ademisset:Uisum est Merennium victoris patrem virum ꝛ etate ꝛ sapientia prouectū consulere:Neq̄ enim procul aberat. Senex audito rerus statu: consilium dedit:ut abire permitterentur: Insuper ꝛ honorificis uerbis ꝛ omni obsequiorum genere prosequerentur. Qō ubi in consilio castrorū:apud feroces animos iuuenum agitari cepit:nimis molle ac prorſus senile consilium de tam infestis hostibus ꝛ indigna res omnibus videri . Proinde iuſſus nunciuſ reuerti: ꝛ virilius responſum poscere. At ille omnes ad vnum occidendos censuit Romanos. Eniuero tū cuncti:precipue imperator delirantem iam senio patrem affirmare qui de eadē re tam repugnantia suaderet:Quia tamē fama hominis ingens erat:placuit rursum exquirere:si qō forte medium consilium haberet. Tum Ꝩo senior B stratu seſe iuſſit attolli: ꝛ uehiculo impoſitū:ad castra filij pꝛeferri:Cuius ad aduentū circūfusis omnibus:Nihil inquit noui consilij daturus uenio:ſz eorum que dedi dicturus rationem. Primum quidem est : Romanos bello clariſſimos ꝛ optimos mortaliū viros:grandi ꝛ inſperato beneficio aſtrictos ex inimicitijs ad amicitias attrahere : ꝛ uobis ac posteris uestris tam ualide gentis pꝛesidiū promereri. Quonaz enim modo vnq̄ odiſſe poterunt aut eos aut ſobolem per quos ſe meminerint vite ac libertati redditos? Sz hoc uobis diſplicet. Secundum reor uti pꝛesenti fortuna ꝛ gentem inimicam extirpare radicitus : Sic enim in longum: non tm̄ uobis conſulitis:ſed his qui ex uobis etiā naſcentur. Tertium ſane qō ex me petitis:consiliū nullum est:Nam quos inquit in manibus habetiſ dimittere contumelijs affectos:ea demum sententia est que nec hoſtez tollit nec amicos parat. O ſapientem senē ꝛ ſingula prouidentez:Uerumtamē cecus ꝛ inſolens victoris animus:utroq̄ consilio deſpecto:tertium qō ille damnauerat amplexus: exercitum ac cōſules exarmatos: ꝛ ſub iugū actos relaxauit. Qō cum annunciatum eſſet Merennio: ut audiuit eos meſtiſſimos deiectis frontibus abire:nec amicum nec hoſtez poſſe a quoq̄ Romano uerbum extorquere:Heu inquit miſeri:q̄ graues mine ſub hoc ſilentiō pꝛemūtur. Id quoq̄ q̄z uere pꝛeuiderit:ſubſecuta Sannitum ſtrages duce Papyrio Curſore:reimpoſitūq̄ iugum Pontio legionibus teſtantur.

¶De prouido conſilio Hannonis Carthaginēſis ut Hannibal ab exercitu abſtraheretur: ꝛ maneret inter ciues: ꝛ qualiter deuictis Romanis per Hannibalem ſolus Hanno conſuluit eſſe tractandū de pace. Cap.XIII.

Tut duos prouidos ſenes de diuerſis climatibus coniūgam:Hanno Carthaginenſis vir apud ſuos ſpectate prouidentie:pꝛeferuidum Hannibalis ingenium ab infantia contē platus:ſemper ſuaſit continendum domi ſub legibus:docendūq̄ ex equo cum ciuibus ſuis viuere: Abſtrahendum ab exercitib⁹:ne intēpeſtiuo aſſuefactus imperio:poſtq̄ ciuem dedidiciſſet:tyrannū ageret. Id an ſalubꝛiter p̄moneret:declarauit exitus. Q̄ta enim cū Africe Hiſpanieq̄ ꝛ Italie ruina:quantoq̄ populorum cum gemitu ac ſanguine imperitandi dulcedinem ſemel degustatam perpetrare puer ille niſus ſit:tam notum eſt ut cōmemoratione non egeat. Nouerat utiq̄ ſenex hic:alterā eius exilij partem:qō periculi aſcribit Ariſtophanes:de quo dictum eſt ſupꝛa. Ideo ut Hannibali: ad ſummam licet potentiam euecto:obtrectare nō deſierit: ꝛ in Italia iam tonantis victorias auſus ſit uerbis extenuare:q̄uis obſtrepente populo: ꝛ triſtis exitus uaticinari:ſeu pacis eum amor cogeret:ſeu patrie:Nam inuidiam in tanto viro etſi ad uerſarij criminentur:ego nō ſuſpicor. Deniq̄ poſt B Cannenſem cladem: ꝛ illud pene nouiſſimum vulnus imperij Romani:cum Mango tam magne felicitatis nuncius in Carthaginenſi ſenatu rem omnem:ut geſta erat expoſuiſſet: ꝛ ſtragiſ infinite modum quaſi numero non poſſet:coram affuſis anulorum aureorū modijs qui Romanis ciuib⁹ occiſis dempti fuerant metiretur:cūctis letitia attonitis:Hanno ſolus in eodem habitu perſiſtens:interrogauit:nunquid ob tam grauem caſum quiſq̄ ſociorum populi Romani ad Hannibalem tranſfugiſſet? Ubi nullum ideo fidem mutaſſe cognouit: cenſuit legatos e uestigio mittendos qui pacem a Romanis peterent:in eo rerum ſtatu facilius impetrandam. Que ſententia parui remiſſiq̄ animi: multis tum fortaſſis viſa eſt:poſt autem:ſero licet: geminis Carthaginenſium ruinis ſumme prouidē tie apparuit.

¶Qualiter Achitus pꝛedixit ciuibus cauendū eſſe adoleſcētē Periclem:eo q̄ eſſet in ſermone ſimilis Philiſtrato libertatis publice euerſori. Ca.XIIII

Ec illa p̄tereūda eſt Achiti ſenis exclamatio:qui cū p̄mo concinātem adoleſcentem Periclē audiret:repēte Philiſtrati quē senio grauem iuuenis audierat recordatus:Cauete ait hūc iuuenē ciues. Eſt enim in loquēdo pſimiliſ Philiſtrato. Uulgo qdē plauſibiliter nihil niſi pꝛeſentia cernēti:ſeni autem ꝛ pꝛeterita memorāti ꝛ futura puidēti:formidabiliter loq viſus eſt. Quid igit̄? Falſū ne p̄ſagij:aut nō recte puidit:qui ex ſermonū ſimilitudie:cōiectura traxit ad ſimilitudinē animorū? Profecto Pericles alter erat Philiſtratus:niſi qō ad euertēdā libertatē ille liguā pariter

ter homines se beatior foret? Vor ab antris reddita: Agladium Sophidium inopem quēdam ac rusticum seniculum in finibus Archadie latitantem: ceterum cupidinibus ac terroribus liberum ⁊ exiguo rure: regum diuitias exequantem feliciorem diffiniuit. Nec immerito: Non enim exterius sed introrsus: ⁊ in ipso animo uera felicitas scita est. Huic aperte uerum respondit (ut dixi) quo liberius illuderet multis. Illusit autem ne longius eam: in eodem regno alteri: quem multo minus circumueniri par fuerat.

¶ De respōso illusorio quod accepit Cresus rex Lydorum. Cap.XI.

c Resus opulentissimus Lydorum rex: bellum moturus in Persas: tali responso fertur illusus. Cresus Halym penetrans: magnam peruertet opum vim. Amphibologice prorsus ac fallaciter. Nam ut ait Cicero: hostium vim se peruersurus putauit: peruertit autem suas vim. Utri eorum accidisset: uerum oraculum fuisset.

¶ De simili respōso qō accepit Pyrrhus rex Epirotarum: Et de respōso Crassi. Cap.XII.

A n Jhilo purius actum esse: traditum est cum Pyrrho: qui bellum Romanis illaturus: dum Delphos cōsulit: hoc respōsum: ut ait Ennius: accepit. Aio te Eacida Romanos vicere posse: demēs Pyrrhus si nō itelligeret utra parti um vincisset: uerificatus oraculus videri. Sic uersutus artifex texuerat: sic in omnes casus ꝓfugus ueritatis occupauerat. Hoc inq; adeo manifestam fallaciam pfert: ut q̄q̄: sicut Ennius idem ait: semper fuerit stolidum genus Eacidarum: tm̄: ut dixi: ppēdi absq; difficultate potuerat. Illud obscurius q̄ Crassus decepit: qō uel Chrisippus potuisset fallere. Sic enim apud Ciceronem scriptum est: Cui tm̄ ad postremum tota res cōmēticia videt: ⁊ hoc a poeta fictum suspicat: Illud ab historico. Rationes affert. Primum enim latine Apollinem nunq; locutum fuisse. Deniq; Pyrrhi temporibus iam B uersificari desijsse. Et hoc ultimum (ut eo libro per multa) irrisiue dictum arbitror: Tamen utcunq;: non multum his rationibus moueor: qm̄ ⁊ in latinam linguam trāsferri: ⁊ in carmine inferri potuit ambiguitas oraculi: grecis ⁊ solutis pmus uerbis edita: Nam si ad linguam respicio: quecunq; oraculis dicta sūt: latine gdem apud nostros: de greco fonte descēdūt: grece uel ab Apolline, plata: uel ab illis memorie mādata: nec linguarus uarietas obfuit ueritati. Tertia igit me Ciceronis ratio vi lētius ipellit: Ait enim: hoc Pyrrho respōsus inauditum grecis. Itaq; satis credi pōt: hoc ab Ennio: suo quodam iure factum esse. De Herodoto autē quem Cicero ipse patrem historie uocat: qō superioris oraculi fictor extiterit: nō tas facile credidi rim. In dubio igit visum est: ⁊ utrunq; attigere: ⁊ Ciceronianam de hac re non pretetire sententiam.

¶ De responso deceptorio quod accepit Philippus rex Macedonus. Cap.XIII.

q Uam vo illud anceps ⁊ inopinabile: quod Philippus Macedo ex eodem adito accepit: ut iminēs sibi scilicet a quadriga periculum puideret. Quo audito rex anxius: dissolui currus per omnem Macedoniam imperauit: quin ⁊ oppidum Boetie cui quadriga nomen erat: ut fatalem sibi ppetuo declinauit: Uel ut quidas ferūt: iussit euerti. Frustra tm̄: Alio nāq; minax oraculus spectabat: Lapulus gladij quo eum Pausania trās fodit: quadrige celaturam dicit habuisse: Hoc quidem est: curas atq; animi torm̄entum credulis mortalibus ingerere: cautelas remediūq; pripere. Itaq; Tullius elegāter illudit: Nec enim obscura tantus sed mēdax admonitio: q̄si rex capulo: ⁊ nō cuspide moriturus sit: Hic sane nullum respōsi colorem: nullum ueritatis uestigium: aut viuēs aut moriens intellexit.

¶ De responso simili dato Alexandro Epirotarum regi. Cap.XIIII.

b Uius autez gener: ⁊ uxoris Olympiadis germanus Alexāder: Cui Juppiter ille nihilo fidelior aut certior Apolline respōdit: urbem Pandosiam amnēq; Acheruſiam vitaret. Eo cupidius ex Epiro descēdens: ubi urbē ac amnem prenūciatus esse nouerat: in Jtaliam uenit: ibi pugnans cum Brucijs ac Lucanis: iuxta urbez ⁊ flumen Acheronta: bello victus ⁊ interfectus est. Itaq; sero fatalibus noib⁹ auditis correctis: agnouit frustra se patriam reliquisse. Potuit hic vir placatior mori Joui suo q̄ Philippus Apollini.

¶ De rūso Cleophāti dato: Jtemq; de eor redargutione qui eiusmodi oraculis credūt. Cap.XV.

b Js autem furijs agebat insensata mortalitas: fidēs cōsultoribus infestis: Senatum sibi e media inimicor urbe delegerat. Nō duz tempus erat ex tam profundis tenebris emergendi: Persequebat humanum genus diuina ultio: ⁊ sic meritum premebat: ut si dici fas est: superstitionibus humanis celestis patientia faueret. Quid enim fuisse aliud reor (si modo est uerus qō clarissimi auctores tradidere) Cleophantem ut ipsi nominant sophistam ineptum ac mordacem: ut ego arbitror philosophum ⁊ prudētem: sed ut fere accidit parum leti successus hoiem: irridendi animo consuluisse Apollinem Delphicum: an esset hactenus equum repturus: cum vo nec equum quereret: nec hactenus habuisset: respōsumq; repertum gdem equum: sed ex eodem casurum: ⁊ precipitio moriturum: Cleophātem vo iure optimo deridentem que audierat: dum redijt: casu quodam habuisse obuium Attalum regem sibi infensum: atq; eo mandāte deiectum de prerupto saxi cuiusdā uertice: cui equi nomen agricole forsan ⁊ pastores indiderāt expirasse: ⁊ leso (ut aiunt) deo iusta supplicia pependisse (ut mihi magis videt) inique sor ti tributum inexpiabile persoluisse? Quis autem miretur vulgus indoctum obstupefactum huius euentu: cepisse Apollinem non modo ut ueridicus sed uelut acrem quoq; suarum offensarum vindicem: plus etiam solito uenerari ac metuere? Sed queso te Ualeri Maxime: uosq; qui secum ⁊ cum Apolline sentitis: si tam grauiter ⁊ tam cito ultus est Apollo temptatoris huius iniuriam: quid fecit Marco Tullio nō tēptanti: sed aptissime contēnēti: neq; id uerbo uolatili: sed eternum permāsuris libris? Neq; id semel modo sed millies: ⁊ quotiēs in hec uerba reuoluitur: usq; adeo: ut non etate sua tm̄: sed ⁊ diu ante cessasse Delphis oracula: ⁊ nihil illo specu mutoq; terre hiatu: dicat inueniri posse contemptius: opineturq; nec primis seculis illic fuisse: nisi fortuite rareq; ueritatis habitaculum: quando ⁊ eos qui euasiunculas querunt: dicētes

diuinatione confirmant. Nunc igitur Traian⁹ hortantibus amicis bello Parthico consulendum ratus: romano more fidem oraculi prætẽptare uoluit ne quid forte mortalis fallacie fingeretur: sigillatasq; litteras transmisit: ad quas sibi petijt responderi. Erat enim mos ꝛ de longinquo per epistolã cõsulendi: Spiritus ille uaferrimus qui in consignatione imperialium litterarum forsan interfuerat: temptatum se intelligens: ut humanas irritaret in saniam: nosse se commentum consulentis ostendit. Oratus enim ad id quod in litteris clausum erat respondere: Chartam poposcit: quaꝫ cum sacerdotes attulissent: sicut erat claudi iussit ꝛ remitti. Illis quidem attonitis: ꝛ quid sibi uellent prestygia dei sui: cum admiratione reputantibus: Nec minus admirans imperator: oblatam vidit ꝛ aperuit: ut qui solus facti conscius foret: ꝛ chartam illi signatam quoq; sed uacuam misisset. Itaq; iam satis expertum credens: ꝛ de templi religione certissimus: secundis litteris consuluit: Esset ne post belli finem Romam reuersurus: Ille autez scripto nihil: vitem in partes sectam ac sudario inuolutaz remisit principi: Traiani mors proximis vindemijs consecuta: reliquieq; Romam reportate: responsi nubilum discussserunt.

¶ De responso illusorio quod accepit Caius Caligula in templo fortunaruz: ꝙ caueret a Cassio: a quo fuit postmodum interfectus. Cap̃.V.

Sed ne Apollo solus imperatorib⁹ nostris irriserit: Caius Caligula uarijs vndiq; prodigijs pulsatus: templum fortunarum Anthij consuluit: quem locum ueluti natalem sibi omnibus locis atq; secessibus (ut Tranquillus ait) semper pretulerat: Responsum: Caueret a Cassio. Ea re permotus: Cassio longinquo qui procõsulari imperio tunc asiam obtinebat: destinauit mortẽ Et forte consulto: id agebat: sed Caius interim a Cherea: qui ꝛ ipse lꝫ minus vulgato nomine: Cassius erat: interfectus est.

¶ De responso quod accepit Uespasianus in monte Carmeli: quicquid mente concepisset ac temptasset: successurum feliciter: q̃uis arduum ꝛ laboriosum. Cap̃.VI.

Espasiano autem sub Nerone rem hierosolymis gerenti: vicinum Carmeli montis oraculum experiendi desiderium incessit. Unde in immensum auctus est: accepto responso: quicquid mente concepisset: quicquid tẽptasset successurum feliciter: q̃uis arduuz aut laboriosum videretur: Parũper iste fidelius ꝛ paulominus ueraciter. Sed ad Apollinem reuerto:.

¶ De oraculo dato Athenienſibus in aduentu Xerxis. Cap̃.VII.

Tne clarius inter vicinos locutum putes: sub aduentu Xerxis: territis grecie urbib⁹: ab Athenienſibus consultus: quo nam modo saluti proprie ac filijs prouiderent? Respondit: Muris ligneis. Id ambiguum more suo confusiq; consilium Themistocles interpretans: pro muris ligneis naues intellexit. Itaq; hortante eo: deserta urbs turba ad bellandum inhabilis: ꝛ precio fissima rerum repostis locis abdita: Ipsi autem armati classe conscensa: experiri fortunam pelagi decreuere: casus prestitit ꝛ Salaminate victorie successus: ut consulto: uerax haberetur. Qua in re: si non plus illinc Xerxis ignauia: hinc Themistoclis consilium ac virtus: q̃ Apollinis oraculum effecisset: egre profecto muris ligneis: hostis tam numerosus excipi ualuisset.

¶ De responso dato Lacedemonijs. Cap̃.VIII.

Aulo Lacedemonijs apertio: quibus eadem tempestate consulẽtibus. aut urbi aut regi eorũdem pereundum esse respondit. Atq; ita contigit. Rex enim Leonides gloriosissime moriens: patriam reliquit incolumẽ: q̃q; recte iudicantibus: oraculo regis mors: virtuti regie: salus urbis ascribenda sit.

¶ Qualiter in consilio obscurus: in adulando vo clarus fuerit idẽ Apollo: ꝛ de laude Socratis. C. IX

Uid q; in consilio anceps ꝛ obscurus: in adulando clarus ꝛ simplex reperiꝫ? Quid cause putem interueniſſe: nisi ut illic remedium occultaret: hic superbiam ꝛ inanem iactantiam mortalium pectoribus ingereret? Utrobiq; fallendi propositum utilia tegere: damnosa reuelare: Socratem omnium qui viuerent esse sapiẽtissimũ respondit. Nullum hic inuolucruz: aperte locutus est: Nec puto falsum dixit. Sed quorsum his laudandi blanditijs pergeret: non video nisi ut hominem doctissimum: ꝛ cuius moleste sapientiam ferebat: estimatione suiipsius tumidum: ꝛ uelut diuino iudicio prelatum insanire compelleret. Illarũ forte blanditiarum fidem sibi reddebat Socrates cum Xenophonti discipulo (ꝑm Platonem) preclarissimo interroganti: Nunquid suaderet Epicuruz sequi? Postq; sententiam suam explicuit: hoc in fine responsum dedit: Et nostruz quidem inquit humanum est consilium: sed rebus inobscuris ꝛ icertis: ad Apollinem censeo referenduz: ad quem etiam de maioribus rebus Atheniẽses publice semper retulerunt. At quãto tu Socrates melio: quã toq; consilij sanioris: q̃ is ad quem discipulum remittebas: nisi in hoc vno quod ille tibi optimus ꝛ consultissimus videretur. Sed redeo ad apollinẽ.

¶ De simili adulatione ad Lycurgum: deq; uero responso Hygi regis Lydorum dato. Cap̃.X.

Ycurgo Delphicum consulenti: Ignorare se ait: eum ne dijs an hominibus aggregaret: Immo vo non ignorabas perfide: cui loquebaris hominem esse non deum: tibi tamen ꝛ omnibus tui similibus dijs longe preferendum? Sed quid aliud hac simulata ignorantia uoluisti: nisi ut egregium virum: ꝛ inter homines precellentem: ridiculum semideum opinione sua faceres: ꝛ immensis laudibus inflatum: ex eo qõ fuerat: magno ut tibi videbaris teste conuelleres: eumq; qui ad te homo certus ac modestus uenerat: remittes immodestum: atq; inter diuinitatis ac humanitatis uestigia titubantem? Unum mihi ueterator hic videtur respondisse fideliter: nisi talium moris esset: aliquid interdum ueri dicere: quo liberius in reliquis mentiantur: Siquidem cum Hyges ille Platonicus: pessimũ nefas: de pastore rex Lydorum: ꝛ insuetis fortune fauoribus sese efferens: oracula Delphis exquireret: num quisq; in-

in oraculis Apollinis:aliquam inigſſimorum ſpirituum fallaciam ſuſpicari:ni videre doctores noſtros diuino ſpiritu afflatos:Sybillis credere: ⁊ pſertim Erithree:multa que de Chriſto predixiſſe credit:ſuſcipientes alacriter ⁊ ad diuinitatis teſtimonium pferentes.Deniq; uſq; adeo heſitates:ut ex eis quidam pſcientie huiuſmodi rationem afferant:q; ſcilicet Sibyllarum inſigne virginitas eſt (ut eorum uerbis utar) ⁊ virginitatis pretium diuinatio. Eolico enim ſermone Sibylla: σιου βουλη dicitur:ideſt dei conſilium:quod ſola ſcribitur noſſe virginitas.Audio tñ Ciceronem ex diuerſo: diuinationis hoc genus paulo reuerentius q̃ ceteri refellentem: cum quatenus qdem ex uerbis eius colligo:Julio Ceſare rerum potiente ptigerat: ut Sibyliniſ libris ex more aditis:reſponderet in hãc ſententiam:Quem uere regez haberẽt:Regez quo eum appellãdum ſi ſalui eſſe uellent.Regium aũt nomẽ apud alias gẽtes uenerabile: apud Romanos odioſum ⁊ iportabile ſemp fuiſſe nouim⁹. Jta q; Cicero cõſilium illud abominat ac reſpuit: humanãq; fraudẽ modis omnib⁹ ſubeſſe nõ dubitat. Ambages enim huiuſcemodi que idefinite plate: poſſent ad quẽlibet hominez ac rem: ⁊ ad omne tẽpus applicari:nõ ab illa que libroꝝ auctrix dicitur furere:ſed ab aliquo ac uerſuto cõpoſitas videri. Alia deinceps ex eiſdem libris elicit iudicia: diligẽter ⁊ artificioſe mentiẽtis ſcriptoris potius q̃ inſani. Ad poſtremum tñ ſi Sibyllam damnare non audeat:libros tñ eius nõ facile legẽdos:nec iniuſſu ſenatus adeũdos cẽſet. Et de his qdez hactenꝰ.

¶Quid de ſomnijs Marcꝰ Cicero ſẽſerit. Cap. II.

A Omniorum caſus ſcrutenꝫ alij:nos hoc libro(qõ ſepe iam diximus)rerum exempla cõquirimus. Sed pfari libet Marcũ Tullium aduerſus hãc quoq; uanitatem ⁊ eoꝝ amentiam qui ſomnijs fidem habent acriter diſputaſſe. Que diſputatio(niſi falloꝝ)ſi ne dicã mihi:ſed cui vis homini retexẽda ſit:aut illius ueſtigijs inſiſtẽdum:idq; narrationis ordo ſeruãdus erit: aut p fecto aliqd uel de ſententiarũ grauitate:uel de uerboꝝ elegãtia remittẽdum. Quis enim queſo niſi ipudentiſſimus:ſperare audeat illum diuinum atq; aureũ orationis fontem:non ſe ſi diuerterit turbaturũ:aut parem:uel claritatez uel ſuauitatem pcul a ſcatebrarum ſuarum premordijs repturum? Uerecũdius qdem foret ac tutius:ipſam Tullianam diſputationem aut omittere aut non aliter q̃ Tullianis uerbis exprimere. Sed nec ptermittere viſum eſt:rem etſi nõ lectori:mihi certe neceſſariã pbatãq;:nec rurſus totam diſputationis ſeriez ad cõtextum reſoluere. Ne ſim logior q̃ oportet:medium elegi:ſummaz rei colligẽs:que talis eſt. Nõ decere philoſophum aut prudẽtem hominem ineptis atq; anilibus ſupſtitionib⁹ aurez iclinare: ſed ridiculũ opinari:qui vigilãtes nec pſitia itelligere nec pteritoꝝ meminiſſe queãt:eos cum obdormierit etiaz uẽtura pnoſcere: Quaſi amicitioꝝ familiarioꝝq; ſopitis atq; ſtertẽtib⁹:q̃ vigili animo aptiſq; oculis meditãtibuſ ſit deus. Qui ſi auctor ſomB nioꝝ eẽt: futurũq; aliqd denũciare hominib⁹ uellet:uel aperte uel aliqua que intelligi poſſet iſpiratione pſulere: Cum omniũ qui ſub celo ſũt mortalium(nemo enim nõ ſomniat)ne duz lectulos:ſed egrotãtium quoq; grabatulos circũire ⁊ inſuſurrare innumerabiles ambagum ſpecies neq; cum ex perrecti fuerit memoriam habituris. Deide ſi dormientib⁹ tãtuz cõſuli uellet: clariora ſaltem ſtatuiſſet ſomnia:nõ atra ⁊ cõfuſa: que dormiẽtes expaueſcãt: ⁊ vigilãtes ad iterptem diluculo ⁊ referre ſoleãt:Hoc accidit: q; cum deus nullius falſi auctor ſit: uera eſſe omnia que in ſomnijs cernim⁹ ne ceſſe eſſe. Que cuz ita ſint:illõ potius philoſopho dignum arbitraꝫ Cicero:eſtimare viſa hec:gb⁹ ſopor hominum abũdat naturaliter euenire:ſine ulla ſignificatione rerum futurarum: Animum enim agitãte ppria natura a motu nunq; poſſe regeſcere. Enimuero cum languida ⁊ ſomnolenta mole corpis:nec mẽbroꝝ nec ſenſuum uti poſſit officio: dum per ſeipſum ad aliqd agẽdum videndũq; cecus rapiꝫ: incidere in imagines ambiguas rerum uariarũ: Jdq; ex reliquijs iherẽtib⁹ earuz rerũ q̃s vigilãs egerit aut cogitauerit puenire. Cuius rei teſtem facit Ariſtotelem: Earũq; pturbatione miras interdum ⁊ inenodabiles occurrere ſomnioꝝ formas. Egbus ſi quedam falſe:quedam uere ſũt: C ſcire cupit ille vir doctiſſimus:qua nam internoſcãtur nota:Siue ea nulla eſt:cur incaſſum interptes fatigemus? Quin ⁊ ſi ulla eſt:ad hũc terminum vi am illam his nugatoribus cẽſet incognitam:pſertiz cuz explorare res abditas: ⁊ ea que in ſomnijs hominibus diuinitus portẽdunꝫ(qõ hi homũculi pfiteri nõ dubitãt)pfũdiſſimi ingenij pfecteq; doctrine ſit:Nos autez videamus primum ex leuiſſimo(ut ipſe ait) ⁊ indoctiſſimo genere cõſtare:dei de nõ ex ulla ſomnioꝝ vi:ſed ex ppio acumine iudicare: Jdeoq; inter ſe uarios atq; diſcordes. Ad qõ pbãdum quedam affert: de gbus iferius dicemus. Jta q̃uis diuinationem cõcederet:quam negat:diuinum tñ nullum cõtẽderet. Scio qdem de hac re alios aliter ſentire:nec ſum neſcius quãtum gẽie puer hebreus ex ſomnioꝝ interptatione percepit:ſed illic nõ ars humana ſed celeſtis reuelatio. Hec tãdem de ſomnijs utcũq; meis vbis explicita nõ tam mea q̃ Ciceronis intẽtio eſt. Etſi eniz Academico more diſputans:nihil ptinaciter affirmet: quominus liberum relinq̃t ⁊ integrum auditorẽ: q; cum ut ipſe alio quodã loco de Socrate ⁊ Platone loquẽs ait:virisſe ſecum mihi videor ex loqn di uſu:de opinioue eius nõ aliter certus ſum:q̃ ſi que legi ex ore narrantis accepiſſem. Quo magis miror ita quoſdam de ſomnijs ſcripſiſſe:uelut idubitatam traderẽt hiſtoriam:cum ipſum de cui⁹ fontibus hauriebãt cernerẽt hec eadem dum recitat cõtẽnẽtem:Uelle mihi videnꝫ ſupſtitiones hominum augere. Sic enim ſomnia renarrãt que caſus aliqs uera fecit:q̃ſi nihil fruſtra ſomniari pſuadere cupiãt rudibus ingenijs:que in illas pmum litteras ſors impegerit. Jta apud credulum vulgus auctoritas interptum ingẽs erit:neglectiſq; rebus oibus:ſatis negocij cuiq; ſuus ſomnus afferet:aliquanto plus tibi tribuet ſollicitudinis q̃ quietis. Quãto ſatius fuerat docere:ut de mille vnum nõ accidit:cui uel tenuis ſit cuz ueritate cognatio. Totis aũt noctibus dormiẽtes: ac ſepe meridiantes: qd mirum ſi nõnunq̃ uero quedam prima videmus? Hoc aliq̃ iam hinc ſcribere aggrediar. Falſa enim qs capet liber? Et hec quoq; ſic legi uolo. ut agnoſcaꝫ potius fortune vis:q̃ q; fides ſomnijs habeatur.

vim loci eius euanuisse tractu tpis:sic irridet:ut dicat eos non aduertere qđ de vi diuina agit: que si est:utiqꝫ eterna est: sed pinde loqui quasi de vino aut salsamento: que vim suam sumunt temporanea potestate ⁊ paulatim euanescunt: Itaqꝫ hec dicētes:philosophos supstitiosos ⁊ pene phanati cos appellat: qui excusationes friuolas ineptijs suis malūt exquirere:euanuisse fingētes:qꝫ ueritatem ingenue ꝓfiteri: ⁊ errorem suum uel sero recognocere:qđ diutissime circumuenti sunt sup huius modi oraculis ptim falsis(ut ipsis Tullij uerbis utar)partim casu ueris:ut fit in omni oꝛone sepissime:ptim flexilogis ⁊ obscuris:ut interꝑs egeat interꝓete ⁊ sors ipsa ad sortem referēda sit. Hec de
C Apolline Marcus Tullius. Legeras tu qdē Valeri ista: ⁊ ꝓculdubio noueras: ut qui ex Tullianis libꝛis magnam cōflasti opis tui partem: quo te ac seculū tuū magis admiꝛor:quo nō modo uanitas hec tātum fidei apđ doctissimos uestros inuenerit:ꝑsertim postꝗꝫ innotuerat eam tam libere ac tam grauiter:ab illo latinarum litterarum parēte cōtēni. Nec adduci possum ut credam:nō id te atqꝫ alios doctos homines sensisse. Illud potius rear:sicut stellas quas celo appositas: ⁊ celestis fuge moderatrices ferūt:qꝫuis ad orientez moueant:firmamenti tñ impetus in diuersum rapit:sic uos licet motu ꝓꝓꝛio ad ueritatem ꝓnos:populoꝛ tñ erroꝛibus violēter in nō cōtrarium deuolutos. Nisi forte nūc etiam opinari libet: Apollinez nostrum nō segnius in Ciceronе iniurias ultuz suas:uosqꝫ in opinione cōfirmat:indignū ⁊ crudele supplicium tāti viri:cui utinam nō magis uel Romanum odium qꝫ Delphicum:uel Philippicaruz qꝫ diuinationis liber:uel in Cesarem ⁊ Antonium qꝫ Apollinem dicta nocuissent. Et de oraculo satis dixisse mihi videoꝛ.

C Tractatus tertius de naturali diuinatione:que maxime somnijs constare credit.

C De Sibyllis ⁊ earum oraculis:que quadam diuinitatis familiaritate ad intimum ueri fontem ꝓꝛopius accedere videntur. Cap. I.

A Roꝛimum a dijs(ut ipsi uocāt)imoꝛtalibus tenere locum putabant moꝛtales hoies:aut diuinitus aut humanit⁹:idqꝫ seu nāliter seu artificio quodam futuroꝝ ꝑscij:Quippe qbus in hac hoium cecitate:discutiēs vmbram coꝛpeaz:⁊ obiectam uēturi nubem penetrans:ineſt diuinatio magnifica quedam res ⁊ salutaris:si modo est ulla:sicut de hac tota re locuturus Cicero ꝓfatur. In hoc aūt genere Sibyllis nō indigne ꝓmus gradus dabit:qꝫ q̄dam diuinitatis familiaritate ad intimum ueri fontem ꝓpius videant accedere. Et has qdem plurimas fuisse nouimus:q̄rum nōnulli scriptores ⁊ numerum ⁊ etatem ⁊ ꝓtiam ⁊ act⁹ ⁊ noia collegerūt. Qđ nobis hoc loco ꝓsequi longum nimis:⁊ curiosum magis qꝫ necessarium videt. Sed qm̄ de nāli diuinatione institutus nobis erat sermo:que ⁊ furore:hoc est oraculis a furēte redditis ⁊ somnijs cōstare credat:dicto de Apollinis:aliqđ de Sibyllinis oraculis dicēduz occurrebat ꝓius qꝫ ad somnia ueniremus: Ac nescio an hec quoꝝ adhuc fides ⁊ auctoritas vigēt:illis quo rum iāꝑidem erroꝛ explosus est:meruerūt añponi. Sed uetustatis oꝛdinem secutus sum: Ex cunctis qdem Sibyllis: ⁊ hoc attigisse satis sit: Quatuoꝛ celebꝛant Delphica: Erithꝛea: Cumana: Tyburtina. Ꝓꝛimam añ tēpus heroicuz:in ipso Apollinis tēplo uaticinātem memorāt:multos ex eius vſibus Homerum poetam opibus suis interseruisse. Secūdam noie Eriphylem: ⁊ Lacenos maris impium amissuros:diu añ ceciniſſe: ⁊ pituā Troiam: ⁊ Meonium uatem: qui multis post seculis natus est mēdacia scripturum. Extat libellus quez sibi attribuerūt:in quo(si modo suus est) Troianoꝝ ⁊ grecorum exitus:ac Romane urbis ⁊ imperij originez ⁊ labores ⁊ successus uarios: Inter hec aduētum dei in terras:multaqꝫ religionis nr̄e clarissima:multa quoqꝫ de erroꝛibus externis ⁊ internis:deniqꝫ alienigenarum ac nostris euētibus: nō modo usqꝫ ad hāc etatem:sed usqꝫ ad finem seculi ꝓphetauit. Tertia noie Amalthea:cuius locū nup ꝓope Cumas Cāpanie vidimus: Romanos ex cūctis moꝛtalibus delegisse tradit:qbus uentura prediceret. Indignata suum cūctis seruire furorem:ut elegāter ait qdam. Quin ⁊ libꝛos edidisse:in qbus Romanoꝝ fata remediaqꝫ cōscripserit:qui Sibyllini dicunt: ⁊ quoꝝ oīs Romana historia plena est. Nota res est antiquis annalib⁹ ⁊ nouis testatissima: Anum peregrinam ⁊ nulli cognitam adijsse Tarquinium supbum:ac nouē libꝛos attulisse:dicētem eos diuina esse oracula ⁊ uenales fore. Regem vo percōtatum de ꝓꝛecio:cū grāde qđam audiuisset:irrisisse. Anum tribus libꝛis accēso coraz igniculo perustis:quesiuisse uellet ne sex alios eo ꝑcio compare qđ ꝓmum omnibus statuerat. Enimuero tum Tarquium delirantem senio feminam ꝓculdubio credidisse ac derisisse ꝓꝛo fusius: Jam tribus alijs in eandem flammam conjectis:tres qui soli supерāt poꝛrexisse regi:mitiusqꝫ iam ⁊ in modum cōsulentis:ut hos eodem ꝓꝛecio emeret hoꝛtata est. Regem muliebꝛi fiducia attonitum:libꝛos quo suadebaꝫ ꝑcio compasse:uenditricem ilico euanuisse:nec usqꝫ visam aut repertaz libꝛos in sacrarium repositos:cōsuli ⁊ ꝓꝛo oraculis haberi multis cōsuetum seculis:donec incenso tandem capitolio perierūt. Quartam vo noie Albuneam oium nouissimam Sibyllarum:temporibus Augusti Cesaris fuisse:atqꝫ illum successibus ls ⁊ eximio fauore hoium elatum:diuinos tamen honores quos ei populus romanus obtulerat renuētem in ꝓpositо sobꝛio ac modesto confirmasse: Adductoqꝫ per noctem in Tarpeiū collem:⁊ ostēsa in celo virgine:sydereum infantem ulnis amplexum:vnum deum docuisse fama est. Extare huius visionis argumētum in terris:aram celi: ⁊ in eodem ⁊ ipso loco quem dum celum suspicit uestigijs ꝓꝛesserit:admiꝛās templum puerpe dedicatum virgini. Ceterum de alijs sex sibyllis ꝑcipitare sentētiam non est meum: Scio enim quia deo nec impossibile quicqꝫ nec difficile:licuisse secretum suuz credere cui libuit. Uideo harum uatum responsis ⁊ oraculis ab oꝛbe toto: sed ab urbe singulariter: ⁊ ab illo sapiēte:tum populo ac senatu tātuz fidei tributum:ut per decem siue etiam qndecim viros celebꝛi apud eos sanctitate ac fide ꝓspicuos:in duBijs casib⁹ reipublice ex sibyllinis libꝛis:uelut e celo sue salutis cōsilia quererentur. Possem ⁊ hic ut

¶De somnio Artorij medici diui Augusti Cesaris. Cap.IX.

A Dc forsan exemplo monitus diuus Augu
b stus:huius cedis magnificus vindex: ne-
quaq̃ ptẽptor somnior fuit:eaq̃ sibi quo-
dam tempe salutaris obseruatio fuisse legit. Dum
enim interfectores patris iusto stimulãte odio pro
sequit:fortuna que Thessalicam aream uẽtilãdis
ciuilib⁹ bellis egerat in cãpis Philippicis:adhuc
pene Romano sanguine fumãtib⁹: Romanos ite-
rum cõtraxit exercitus: Instabat autem pugne di
es:cui Augustus graui tardatus morbo:nullaten⁹
iterfuturus videbat. Nocte igit cui pluz succesit:
Artorio medico dormienti:Minerue effigies ob-
uersata est:iubẽs ne egrotum suum ob infirmitatez
B pateretur plio abesse. Qõ ut agnouit Cesar:animi
viribus fragile corpus adiuuãs:lectice sese ipositũ
educi aduersus hostem impauit. Initoq̃ certami
ne: dum mirabili pstãtia t morbi simul t armor
pfert ipetum:tertium utroq̃ maius piculum eua
sit. Eodem enim tempe quo acies pfligebãt: Bru-
tus in castriz remãsisse illum ratus:in tẽtorium ei⁹
irrupit:cubiculũq̃ in quo iacere putabat innume-
ris gladijs cupide laniatuz atq̃ discerptuz est. Sa
piens igit uel in somnio Minerua dixerit gspiam:
que egri curam nõ sibi sed medico cõmisit: t appa
rẽti morbo itẽtũabdite pestis admonuit. Quo cõ
silio succursum est:ne ad supremuz fortune fastigi
um uẽturus adolescẽs:pmis gradibus excideret:
quem iter hoies descẽsura diuinitas: terraruz tũc
futurũ psidem puiderat ab eterno: t lege sanxerat
inuiolabili.

¶De somnijs patris t matris diui Augusti: gb⁹ se
cutura eius pignata est celsitudo. Cap.X.

Ure igit magnus t incõparabilis vir cla-
i rus Augustuz:sub quo deum celi nec nasci
puduit nec describi. Cuius futuraz magni
tudinem genitrix:claritatez genitor:si que somnijz
fides est:per getem vidit anteq̃ nascerẽ. Actia q-
dem mater pgnans vidit viscera sua ad celum tol-
li: t ideper omnem terrarum atq̃ etheris circui-
tum diffundi: Pater aũt Octauius:iubar solis al
uo uxoris emergere: Quid his visis illustri⁹? gd
certius? Octauius idem post partum pnigis:cum
per deserta Thracie ducẽs exercitum Romanum
t in tẽplo Liberi patriz more barbarico sacrificãz:
interrogãsq̃ de filio: respõsum a sacerdotibus ac-
cepisset: Euz de quo quereret futurum mũdi domi
num:nocte prima filium videre ipum existimauit
augustiorem effigie humana:fulmine ac sceptro t
Jouis exuuijs uerẽdum: nec nõ t radiata corona
laureatis curribus isidẽtem:duodenis eq niue cã
didioribus agi. Et hec ostẽsa parẽtibus. Quibus
minor iest admiratio pter illa que de eodez somniarunt alij.

¶De somnio Quinti Catuli. Cap.XI.

Uintus Catulus dedicato Capitolio: pri-
q ma nocte vidit Jouem ex multis adolescẽ
tulis circa aram colludẽtibus: vni seorsuz
abducto:in sinum recõdisse reipublice signum qõ
in manib⁹ habebat. Nocte altera eũdez illum pue
rum in gremio Jouis ipsius cernens:ac religione
tactus:amouere cupiẽs:uocez Jouis audire visus
est uetãtis ac dicẽtis: puerum illum ad reipublice
psidium enutrire. Die autem postero puerum Au
gustũ icognitum sibi casus obtulit. In quem uehe
menti admiratione defigens oculos: persimilem
asseruit ei quem bis dormiens vidisset.

¶De somnio Marci Tullij Ciceronis de Augusto. Cap.XII.

Arcus aũt Tullius Julium Cesarem ma A
m ne in capitolium secutus:somnium noctur
num inter domesticos recẽsebat: Visum si
bi puerum vultu igenuo t modesto de celo in ter-
ras cathena aurea demissum:eiq̃ cum añ limẽ ca-
pitolij uestigia pressisset:flagellum a Joue traditũ
Inter hos sermones Augustus supuenit:quẽ pau
cis adhuc notum:auũculus t mox pi ut sacris af
foret adduci iusserat. Hũc ex iopinato cõtẽplatus
Cicero:eẽ quem per somnium vidisset asseruit. Et
qm̃ Tullium Cesaribus inseruit casus: aliud eius-
dem t ab ipso scriptis editum somnium referẽduz
est. Exul pria qõ exilium gliosum sibi:calamitosuz
prie dixit: Nec mẽtit: t in villa q̃dam moram tra
hẽs:cum post multum noctis obdormisset:somnia
uit incomitato sibi ac mesto t desertis locis erran
ti occurrisse. C. Marium laurea t insignib⁹ cõsula B
ribus ornatum:ac sollicite pcõtatum:qd in ea soli
tudine tam tristis ageret? Audita causa:cognitaq̃
ciuium iniuria qui eum imerituz expulissent:fami-
liariter cõsolãtem:arripuisse eius dexteram t licto
ri primo tradidisse producẽdum in monumẽtum su
um:illic spem fortune melioris illi sitam. Eaq̃ se
visione per getem delectatum scribit: Jd t euentu
cõprobatum somnium fatet qp in Marij monumẽ
to:hoc est in ede Jouis mariana de suo reditu ma
gnificẽtissimum senatusc̃ultum factum sit. Et qa
viri doctissimi de impatore mitissimo somnium at
tigi:qd alter vir peritus de impio ac feroci pncipe
somniauerit attingam.

¶De somnio Senece de Nerone. Cap.XIII.

Vneus Seneca iam tũc senator Roman⁹
a a Claudio pncipe ad magisterium Nero-
nis adhuc pueri t qui bone indolis spem
dabat assumptus:nocte statiz prima somniasse di
cit: Caium Caligulaz cuius pdez famosissima cru
delitas dignum exitum iuenerat se discipuluz ha-
bere: Potuit experrectus admirari: At non multo
post:mutati seu uerius detecti Neronis mores: t
omnis humanitatis expers animus:admiratiõẽ
sustulerũt. Quin tam Caligule similis euasit Ne-
ro: ut nõ alter: sed ille idem quodammodo reuer-
sus ab inferis videret. Nic ad Jmperatorum som
nia reuertor.

¶De somnio Uespasiani Augusti. Cap.XIIII.

Espasianum somniasse ferũt:stateraẽ in me
u dio uestibulo palatij pari libramine appen
sam t in lãce altera Claudiũ t Neronẽ:in
altera sese ac Titũ t Domitianũ filios suos stãtes
aiaduertisse. Qõ nõ pus itelligi potuit:q̃z oib⁹ oiẽ
fũctis annotatũ est:eodẽ numero annorũ:illos du
os t hos tres imperitasse. Jdẽ multo añ ullã pnci
pat⁹ spem in pegrinationem Achaicã Neronẽ pse
cutus.noctem audire visus erat:tuz sibi ac suis fe
cundioris fortune primordium fore:cum primum
Neroni dens erutus fuisset. Qõ cum secum reco
gitans in atrium exiret:obuium habuit medicum:
dentem in manibus habẽtez quez tũc eruerat Ne
roni:atq̃ ultro ostẽtãtez sibi somniuz fortuna ratũ
fecit. Per eosdem eniz dies:ad cõpescẽdaz Jude-

¶De somnio Tarquinij superbi. Cap̃.III.

Tut a uetustissimis incipiam:scribit Actius in Bruto Targnium supbum huiusce-
a modi somnium vidisse. Pastorem ad se uenire:arietes geminos agẽtem:seqꝫ cum ex his alterum imolasset:asperisse supstitem irruentem obuiis cornibus:se aũt repẽtino impetu grauiter pr̃ostratum:atqꝫ humi resupinum:dum celum suspicit aiaduertisse solis orbem nouum ⁊ insuetũ iter agere. Qd̃ cum ad interp̃tes retulisset:monitum regẽ aũt:cauẽdum ne quem ipse rudem ut pecus ⁊ mostrum putaret: Ille eum latẽti p̃udẽtia armat⁹ regno pelleret. Solis aũt ostẽtum:cõmutationeꝫ status populo significare. Atq nõ aliter euenit: Brutus cuius germanum rex oppsserat:⁊ cuius igenium ludibrio erat:ille regem nomẽqꝫ regium expuli. Romana res mutata:vnius in locum perpetui regis:duos annuos magistratus habere cepit.

¶De somnio Publij decij. Cap̃.III.

Um romani quondam iniqs locis a Sãnic tibus circũcluſi grauiter urgerent:Publius Decius tũc tribunus militu:visus sibi est in somnijs inter densissimos cuneos occũbere: multa moriẽs gl'ia. Quo somnio vir fortissimus ⁊ gl'ie fitiẽtissimus:nõ tam territus qꝫ ad p̃missi exitus cupiditatem aiatus: nullum piculi genus declinare cepat:⁊ ab amicis ut cautius pugnaret admonitus:somnium ac p̃positum suum illis exposuit. Tũc tũ p̃ter opinionem illesus:saluum exercitũ e faucibus hostium eduxit. Uerum post triẽnio interiecto:sera fides somnio quesita est. Bello sigdẽ latino cõsul ipse se pro republica deuouit:⁊ in medias inimicor̃ acies inuect⁹:tãta gl'ia oppetijt: ut natum ad simile mortis hereditarie desideriu exciaret. Hec ad hũc pp̃rie modum ⁊ in annalibus Rome scripta ⁊ apud Tullium relata sunt. Alij aliter sed illustrionibus deferendum est.

¶De somnio Ruricole romani. Cap̃.IIII.

A Dem ⁊ in eo qd̃ sequit dicẽdum:qd̃ apud
i alios uarie:apud Ciceronem in hãc sententiam refert. Dum ludos Ioui bello latino facerẽt:p̃mum qdem subito ad arma cõcursum:⁊ urbs ois cõmota est:Deinde dum interruptos ludos reintegrarẽt:in ipso appatu:seruus qdam inter ora populi:virgis cesus furcãqꝫ circũferens ad supplicium actus. Post aũt Ruricole romano per getem adesse qdam visus:qui ludor̃ p̃sidem sibi displicuisse narraret:eamqꝫ rem senatu notaꝫ facere p̃cipet. Timuit inexptus agrestis capitolium pulsare:dormiẽti rursum imago eadem obuersata cõsulere visa est:ne se in suam p̃nitiem segnitie impelleret. Hec ideo ille securio⁹ factus est:Cũctanti fi-
B lius morte subtrahit:⁊ imagine iterum minatius impante:ipse insup mẽbris debilitat ac õhit. Sed enim cuꝫ coactus rem oẽm ut acciderat amicis exposuit:ex eor̃ arbitrio lectica in curiam uectus:cũ tãdem rei seriem patribus explicasset:domum iocolumis suis pedib⁹ redijt:somnioqꝫ senatui approbato:ludi ex integro instituti sunt. Ego aũt plane video q̃liter semel ⁊ sepius per getem occursare quat uel ouis uel alterius cuiuslibet imago:aut quonaꝫ ille modo corpeas vires auferre possit aut reddere:nõ satis itelligo:Ausim tũ uel somnio nõ credere:q̃q̃ hoc Fabius:hoc Tulus Helli⁹:hoc Lelius:deniqꝫ hoc oẽs historici (ut apud Ciceronem) asserũt:cum videam nec ipsum ad credẽdum facilem:uel illud meminisse:nequaqꝫ ipossibile:⁊ amissionem ⁊ recupationem virium:⁊ filij mortem:⁊ quecũqꝫ talia i somnij seu visu seu dilati seu postea in senatu exposiri tẽpus icidisse. Quid enim p̃hibet quocũqꝫ tpe fieri:qd̃ omni tpe fieri põt? Noua tũ res fateor euentuqꝫ mirabilis:⁊ ad fallendum efficax.

¶De somnio Caij Bracchi. Cap̃.V.

Eqꝫ enim est p̃tereũdum qd̃ in eadem histo-
n ria scriptum est. Caius Bracchus questure cãdidatus videre per somnium Tiberium Bracchum germanum suum:qui p̃dem gladio perierat visus est:⁊ audire dicẽtem:quãtumlibet differret ac traheret:idem illi tãdem qd̃ sibi p̃paratum mortis genus. Hoc ex ipso Caio Bracchop̃us q̃ tribunatum plebis in quo perijt cõsequenter se audisse:⁊ multis renarrasse. ipse scriptor historie Lelius testatur.

¶De somnio diui Julij Cesaris. Cap̃.VI.

Unc in augustos igrediamur thalamos:⁊
n qd in stratis aureis somniẽt exploremus. Diuus Julius Cesar adhuc roman⁹ eques visus erat per getem cũ mre misceri. Nihil est eqdem qd̃ nõ ⁊ possit ⁊ soleat somniãtibus occurrẽ ⁊ que nunqꝫ cogitarũt:⁊ que cogitatu horrida:⁊ que p̃m rerum nãm impossibilia iauditaqꝫ sunt:vidẽt. Ipse tam fedo somnio grauiter turbatus:rem ad interp̃tes retulit. Illi eum spe nõ modica repleuerũt:p̃missum orbis impium asserentes:qm̃ mater cui icubuisset terra eẽt:cois eius ⁊ cũctor̃ genitrix. Nõ dubito multos iam idem somniasse:nõ eodem successu. Ceterum ut ea uera interp̃tata videren̄:singularis viri virtus ⁊ fortuna p̃stitit.

¶De alio somnio eiusdem. Cap̃.VII.

Ec segnior mortis q̃ impij p̃nucius sibi sõ
n nus accidit. Nocte qdem quam dies vite nouissimus isecut⁹ est:vidit se a terris ablatum supra nubes uolitare:⁊ iterdum dexterã cum Joue cõitigere. Qd̃ q̃uis ad cõiectorem relatum nõ legamus:tũ ut res docuit:⁊ instãs a rebus humanis digressus:⁊ relatio eius inter deos significari potuit.

¶De somnio Calpburnie uxoris Julij Cesaris. Cap̃.VIII.

Liquãto tũ clarius Calpburnie uxoris sõ A
a nium: Que eadem illa nocte cedis p̃uia:tectum palatij collapsum: virũq̃ in gremio trãsfixum suo vidit in somnijs. Qd̃ cũ Cesari narrasset:multis cum p̃cibus ac lachrymis obtestans ne luce p̃rima in capitolium ascẽderet. Ipse collatis somnijs simul:⁊ aduersa tẽtus ualitudine: parũper hesitauit:utrum pgeret:an se domi ptineret his que nũc agere destinauerat in tẽpus aliud dilatis:atqꝫ ita substitit donec ille trux ⁊ ihumanus p̃dito⁹:qui sub eo tam gl'iosam militiam ⁊ tot amplissimos honores gesserat:frequẽtem senatuꝫ ad esse:⁊ expectare ait:⁊ ut moras rũperet egit. Tũ siue insita urbanitate victus:ne tot illustrium virorum expectationem frustraret:siue ut Valerio placet:ne feminea visione territus videret:siue ut ego arbitror:quia fatalis eum reposcebat dies:uẽtũqꝫ erat ad terminuꝫ quem p̃terire non licebat:paruit:⁊ circiter quintam diei horam:eo p̃fectus vide non redijt. B

B nihil minus metuens accepit. Aliud eiusdez regis mirificum somnium referẽ. Familiaris illi Ptolemeus uenenata aspide saucius: uehemẽtissimo cruciatu moriens afflictabatur: Miseratus Alexãder forte dum per noctem assidet: in grabati spondam somno suo repente procubuit: Cõfestim draco quẽ genitrix Olympias in delitijs habebat obseruari visus est: radicẽ ore gerẽs & humano more formatis uerbis: locũ castris proximum signare quo illa nasceretur: & asserere futurum ut eius ope lãguẽs amicus curaretur: Rex inter hec euigilans: visione palam recitata misit qui ostensam quereret radicem. Qua inuẽta: & Ptolemeum & alios multos eadem peste liberatos ferũt. Ridet tñ hoc somniũ Licero: eo pſertim q̃ ore radicem tenens loquitur draco: qõ nõ posset etiam vir disertus. Et reuera: quis hoc audiens: nõ uel medicum serpentem uel serpentinum rideat oratorem? Quid enim magis in Demosthene miramur: q̃z dũ pleno lapillis ore perorantem legimus? Uerũtamen nihil non facile somnianti.

¶ De somnijs ducum nobilium: & de somnijs poetarum & philosophorum. Cap̃.XXIII.

A Regijs ad ducũ somnia transeamus: mox
a visuri quid philosophi somnient: qd poete:
Non in Parnaso (illa enim altior cura est)
sed in lectulis suis sobrie ac duriter somnum capiẽtes: Inde ad plebeiorum visa uertemus stilum: ne qõ forte genus hominum relinquamus. At ne qs forsitan miretur: q̃ in re quã uariam & fallacez diximus & dicturi sumus: tam diligenter insistimus sciat q̃ apud egregios auctores sparsim omnia: z apud somniorum irrisorem Tullium preterq̃z que de somnijs Cesareis diximus: magna pars & precedentium & sequẽtium scripta est. Nõ inutile preterea nec supuacuum arbitramur: illustribus exẽplis rem cognoscere: vnde prius effectũ est: ut etiã doctos homines interdum somnia cõturbent. Ne q̃z enim ulla tam demens aut superstitiosa anicula
B usq̃z terrarum viuit: que hac uanitate moueretur: si semp falsa & nunq̃z forte fortuito casu uera somnia deprehẽdisset obseruatio humana. Hũc paucis uerbis persuasum est: ut omnibus crederẽ: cũ potius ex multis falsis psuaderi debuerit ne cui fides esset. Mira res dictu: cum in reliqs actibus mortalium: vnicum mẽdacium multis ueris suspitionez falsitatis afferat: somnus solus est cuius vnũ idq̃z temerarium atq̃z fortuitum: uerum innumeris mẽdacijs fidem querit: eoq̃z mirabilior: quia ad hoc ipsum rarum: uerum inter crebra mẽdacia internoscendum: nulla fert via: nulla nota est: nisi post euẽtum. Sed de hoc satis ab initio dictum est. Ad ordinem reuerto: qõ supereſt uerorum somniorũ cõiecturus.

¶ De somnio Hamilcharis Carthaginensis ducis. Cap̃.XXIIII.

Ux Carthaginis Hamilchar Syracusas
b obsidẽs: in somnis audire visus erat: se postridie intra obsesse urbis menia cenaturũ. Ea re ad victorie spem reflexa: mane alacris ad oppugnãdam urbem instruebat aciem. Talia uolueti ac molienti (qõ sepe fit) grauis tumultus in castris exortus est: Carthaginensibus ac Siculis inter se dissidentibꝰ: Oppidani occasiõe freti: repẽte portas egrediũtur: & fusis hostibus victores: ducẽ turbatis suorum ordinibus succurrere cupiẽtẽ: atq̃z ideo negligẽtem sui intercipiunt: & sic in urbẽ ductus: & in cõpedibus cenãs: intellexit q̃z falsus interpres ueri somnij fuisset. Huius qdẽ Agathocles historicus auctor est: At sequẽtis Celius.

¶ De somnio Hannibalis ducis Carthaginensis. Cap̃.XXV.

Annibal & ipse dux Carthaginẽsium: in tẽ A
b plo Junonis Lucine reptam colũnam aream asportare decreuerat. Incertus autẽ an solida ex auro: an supficietenus inaurata esset: terebrãdo temptauit. Et certior factus: esse aureaz totam: in ꝓposito rapiẽdi firmatus erat. Cui inter somnum: Junonis species adesse visa: ut auaris & sacrilegis ceptis absisteret monuit: minata si pgeret: rebus eum suis spoliare: se quoq̃z illũ vno quo solum videret lumine ꝓuaturũ. Quo somnio dux aliqn ferox: & cui nullus dei metus: nulla religio (ut de eo scriptum est) motus tñ tradiẽ. Nec miror: Quid enim monoculo terribilius: q̃z oculi supstantis amissio? Itaq̃z minas timuit: & euẽtum experiri noluit: nihil loco mouere ausus: ex eoipso auro qõ ex foramine dum tẽptareẽ excciderat: bucculam fieri & suprema colũne pte reposuit. Qõ segẽ B
eiusdem ducis somnium: apud Silenum est grecũ historicum: & res ipsius exactissime ptractantem: quẽ Celius & multi ex nostris scriptoribꝰ sequunẽ: pſertim quoties de Hannibale sermo incidit. Est enim huiusmodi: Hannibal victo Sagũto: Roma na bella iaz meditãs: iter getez visus est: iperio Jouis in deorum cõsilium admissus: de infercdo Jtalie bello mãdatum accepisse ab ipso Joue: quin & vnum ex eo numero sibi ducẽ deputatum quẽ seq iubereẽ cũ exercitu neq̃z retrospicere. Cum his digrediẽs cõmissis: neguisse locũ (quẽ de nõ respiciẽdo iussus erat) obseruare. Itaq̃z videdi auidus: intergũ deflexis oculis: vidisse terribilẽ & imanẽ beluã acris serpẽtibꝰ obuolutã: boies: aialia: urbes: domos: atq̃z arbusta: & obuia quelibet ꝓsternẽtez atq̃z calcãtẽ. Qui spectãtẽ ducẽ suuz interrogasse: quid illud monstri esset? Ducẽ ꝙo dixisse: Hec est Jtalie uastitas: Tu ꝙo ꝓceptorũ memor & uoluntati deorũ pge obsequẽs: & quid retro fiat ne labores. Huiusmodi qdem viso: seu uera seu ficta est: Jtalie miserabilis strages: quaz tot per annos illo sub hoste pertulit: ut uera fuisse videatur & iter ueras referatur impetrat.

¶ De somnio mris Dionysij syracusãi. Cap̃.XXVI.

In Siciliam uenio: Dionysij mater hũc ip
i sum gerẽs utero: ꝑm quietem Statilinum parere visa. Rez ad cõiectores detulit: qui galleate a Siculis uocabanẽ: hi sic interptati sũt: ut ex ea nasciturũ pclarũ ac diuina gra oium fortunatissimũ predicerẽt. Cuius rei Philistus (homo ut ait Licero doctus & diligens) testis est.

¶ De somnio mulieris cuiusdam de eodem Dionysio Syracusano. Cap̃.XXVII.

Uius autem matri claritas atq̃z fortuna:
b sed crudelitas Hymere cuidaz haud ignobili (ut aiunt) femine ꝑmonstrata est. Que quondam dormiẽs visa sibi quodã iter ostendẽte: in celum scandere: & cuncta contẽplãs: subter scabellum & sub ipsius Jouis uestigijs: iacentem ac vinculis innexum ualidis: cernere robustũ fulminãq̃z & lentiginosum hominem. Quo cõspecto sciſci

rebellãtis isolẽtiaz:Uespasian⁹ quo nullus aptior tante rei videbaꝫ cum exercitu missus est: isqꝫ sibi ⁊ suis haud dubie p̃mus ad iperium graduꝫ fuit.

¶De somnio Galbe Jmperatoris. Cap̃.XV.

g Alba qdem Tusculane Fortune tẽplum supstitiose colere ꝓsuetus: ad ornatum eius monile margaritis ac gẽmis p̃ciosissimis itertextũ ex oib⁹ thesauris suis extruxerat. Mox mutato ꝓsilio: Capitoline Ueneris celebrioribus aris ipposuit dedicauitqꝫ. Secute noctis ges: imaginem sibi Fortune turbatioris obtulit statuto: se frustratam munere lamẽtãtis: minasqꝫ testãtis: se quoqꝫ cum suis munerib⁹ abituram. Quo ille tre mefactus somnio: etsi placare minaꝫ, sacris frustra nisus: paucis dieb⁹ iteriectis vita ⁊ impio spoliatus: abeũtem tenere non potuit fortunam.

¶De somnio Otthonis Jmperatoris. Cap̃.XVI.

b Unc successor eius Ottho grauiter urgentem ⁊ isequẽtem hostiliter: ꝑ noctem videre visus tradit: eaqꝫ specie tam territus ut flẽs largiter: ⁊ e cubiculo in terram ꝓlapsus adhuc dormiẽs a cubicularijs iuẽtus sit. Ut ne etiam huius terror uanus videreꝫ: hic quoqꝫ sacris nec ne qcq̃ placare conat⁹ offẽsi p̃decessoris aiam paucis post diebus ⁊ vita ⁊ solio p̃ceps: dignum illi supplicium rependit.

¶De somnio Lassij. Cap̃.XVII.

e Que tristis ac terrifica: nec letioris exitus Lassij Parmẽsis ges post bellũ Asiaticũ: Victo cui enixe seruierat Antonio Anchone: quo desp̃atis reb⁹ se ꝓtulerat: per noctem dormiẽs: quẽdam imẽsi corpis ⁊ ethiopici: nigrioris insueteqꝫ p̃sus deformitatis hoiem: in cubiculum suum igrediẽtem cernere visus est: ⁊ stupefactus aspectu: ex eodem gsnam foret ingrere: Ille aũt ne scio quid horrisonum greco murmure respõdisse. Quo metu somnum frãgẽte trepidãtem: seruos suos excuit: qs ea specie thalamum irrupisset iterrogãs? Quib⁹ apte negãtib⁹ quẽpiam itrasse: curis eger rursum somno succubuit. Et eadem visiõe iterum exprectus ⁊ territus: illato lumine seruos lectũ circũsistere p̃cepit: Nocturno pauori diurnus successit dolor: Per eosdem enim dies: ab Augusto Cesare quem cõmuni insectatione non contentus: noiatim grauibus maledictis irritauerat: capite mulctatus est.

¶De somnio Rufi equitis Romani. Cap̃.XVIII.

b Uic subnectam Arterij Rufi eqtis Romani somnium: quo nullum certius. Hic duz sorte ludus gladiatorius fieret Syracusis habitãs: a quodam se somniauit iterfici. Id somnium dum amicis luce ꝓma in ꝓsessu spectaculi recitaret: vnũ par in septa ludoꝝ immissum est. Qõ ut cõsperit Arterius diriguit: ⁊ alterum ex his eẽ de quo somniauerat testat⁹: abire se uelle ait: Amici credulitatem pauorẽqꝫ irridẽtes: ut maneret coegerũt. Ecce aũt cõsertis illi manib⁹: in extremam circi partem urgẽdo ac nitẽdo puenerãt: ubi tũ cis ipse qui timebaꝫ: sũma vi correptum aduersarium strauit humi: ac supincũbẽs: dum in oẽs ptes se v̊santi ⁊ ictum declinãti: mucronem nitiꝫ adigẽ. Arterium iuxta sedẽtem: ⁊ iter globos hoium assurgere nõ ualẽtem: ferrum regẽte fortuna fatali vulnere cõfecit.

¶De somnio cuiusdam innoiati. Cap̃.XIX.

s Jmile qddam uel legi uel audiui somniasse quẽdam: morderi se a leone marmoreo: ex his qui in tẽploꝝ uestibulis cerni solẽt: ⁊ mortem puenire mortiferum: die aũt postero: cum tẽpli fores casu ꝓteriret: leõe ꝓspecto: nõ sine risu: somnium suum inter comites renarrãtem: ⁊ manu in aptum os illius ꝓtinus iniecta: dicẽtem: Eu nocturnus hostis meus: scorpionez qui in imis faucib⁹ leonis delitescebat: letaliter pugisse: Sed domi iam satis somniatum est.

¶De somnio Cresi regis Lydorum. Cap̃.XX.

c Resus rex: adolescẽtem filium generose indolis quem regni successorem animo p̃gerat: ferro p̃emptum somniauit. Nunq̃ postea securus: summũ studium adhibuit quo infauste visionis minas effugeret. Nõ suffecit filiuz ab omni belloꝝ ꝓsuetudine reuocasse: ferri ⁊ armorum usum iterdixit. Neqꝫ id satis: comitibus custodijsqꝫ p̃ceptum: ut qui gladijs uterenꝫ semp̃lõgius abessent. Aper ferocissimus interea vicinas Olympi regiones iuaserat: q̃qꝫ plurimisqꝫ mortaliũ fulmineo dẽte ꝓsumptis: coegerat ut ruricolarum plebs malis exterrita: suppler ad opem regiam cõfugeret. Hic amore laudis iardescẽs: animum piez multis p̃cibus aggressus: euicit tãdem ut p̃mittente eo ad mactãdam feram ipse ꝓficisceret: p̃sertim qꝫ nullum inde ferri piculum timereꝫ. Eo cum pervẽtum eẽt: oẽs imanem uastatorem uelut hostem cõglobati circũsistũt. In eo turbine ab altero a suis socijs: cui potissimum nati custodiam infelix genitor cõmiserat: elapsum spiculum dum aprum petit: in adolescẽtem incidit: puisum in somnijs ⁊ ineluctabile (ut aiunt) ferens fatum.

¶De somnijs Astyagis regis Medoꝝ. Cap̃.XXI.

n On discedam a regibus: quoꝝ euẽtib⁹ iuxta se positis: cuius latius appeat: quãt⁹ sit labor: fortune iugum: ⁊ adamãtinas cathenas qbus humanũ illa genus alligat excutẽ. Astyages Medoꝝ rex: urinam filie Mãdanes: cunctos Asie populos inundãtem cum dormiens vidisset: id ad nascituri nepotis magnitudinem ꝓtinere arbitratus: eãqꝫ iam cãm suspectam hñs: que nulla erat: natam ꝛ vnicam sibi: nec ex Medis oriundo: nec sue sortis viro (ne partus forte uel p̃ia uel sanguine supbiret) sed ꝓcul in Persis: gẽte tũc humili ⁊ ignota: Cãbysi fortune mediocris homini uxorem dedit. Uisus est item cernere vitem ex eiusdẽ genitalibus exortam: tam mirabilis incrementi ut oẽs regni sui angulos adumbraret. Sed enim metu sup̃a metum addito: natum nepotuluz iussit exponi: ut ait Ualerius: ut Justinus: interfici. Utrũlibet frustra fuit. Hic enim puer ille Cyrus est: qui Asiam omnem ⁊ inundare coegit sanguine: ⁊ imperio p̃fuit: deiectoqꝫ armis auo: Medorum regnum transtulit in Persas: regũ p̃mus ⁊ maxim⁹

¶De somnijs Alexandri magni regis Macedonũ. Cap̃.XXII.

a Lexandro Macedoni: iuuenis incognitus per somnium visus erat: violentas manus usqꝫ in interitum inferre. Is postea cuz ad vigilãtem ex Macedonia uenisset: recordatus rex: qui naz eẽt interrogauit? Auditoqꝫ q̃ Lassander foret filius Antipatris: somnioꝝ ueritatem greco carmine delusit: quasi nefas rat⁹ de tali amico suspicari: atqꝫ illius dextera oblatum uenenum

ſus. En fabellas in q̃bus ⁊ philoſophoruꝫ ꝓterunt̃ ingenia: q̃ꝫ multi ouũ ſine theſauro ſomniauerunt.

¶ De uaria iterꝓtatiõe ſomnij Curſorij qui per noctẽ eſtimauit ſe curru q̃drijugo uehi. Cap̃.XXXVI

c Urſor iturus ad Olympia: per noctem eſtimauit curru quadrijugo uehi. Primo mane adijt interꝓtem. Et ille vinces ait: Id enim agilitas equorum ⁊ robur indicat. Idẽ ſomnium ad Antiphonem retulit: quẽ vnum ex Graijs ſomnioruꝫ coniectoribus in primis celebratuꝫ video. At ille vinceris inquit haud dubie: Non aliad uertiſti te a quatuor ꝓuentum eſſe dũ curreres.

¶ De interꝓtatione ſomnij alterius curſoris qui ſe in aquilã tranſformatũ ſomniauit. Cap̃.XXXVII.

a Alter curſor tranſformatum ſe in aquilam ſomniauit: Conſuluit coniectorem. Ille victor eris inquit: Nec enim uolucris uolatu cũctas ſupergreditur. Antiphonis acumen experiri ſtatuit. Ille reſpondit: Queſo amice nonne te vicendum iam ſentis? Auis enim hec alias omneſ dum fugat ac ſequitur: ſemper eſt ultima. Iunc lector ⁊ ſomnijs quatere ⁊ interꝓtibus crede.

¶ De ſomnio mulieris que videtur ſigillata ſe genitalia habere. Cap̃.XXXVIII.

m Atrona pariẽdi auida: ſed an grauida eſſet incerta: viſa eſt in ſomnijs ſigillata genitalia habere. Alter ex cõiectoribus: minime ꝓgnantem aut parituram aſſeruit. Fore eniꝫ ꝓcluſum partus iter. Alter contra: Ea enim dũtaxat claudi ⁊ conſignari ſolere que plena ſint. Nos ⁊ horum ſimilibus quid de hac interꝓtum arte (ſi qui tñ adhuc illam ꝓfitentur) ſentiendum ſperãdũq; ſit: eruditi hoies intelligãt: vulgus qõ tenuit non relinquat. Et de naturali quidem diuinatione ſatis dictum eſt.

¶ Tractatus Quartus: de uaticinijs furẽtum: necnon ⁊ de preſagijs ac diuinationibus morientium.

¶ Q; fidem ꝓbentibus furentũ uaticinijs: ipſi quaſi furere videantur. Cap̃.I.

q Ui furentum uaticinijs fidem ꝓbẽt ipſi paulominus furere videnṫ. Quiſ enim ſanus exiſtimet: eos qui ⁊ preſentium notitiam ⁊ preteritoruꝫ memoriam perdiderint futuri preſcientiam inueniſſe? Non tollatur tñ a nobis iudicij libertas: nec opinionum uarietas extirpetur: Liceat opinari furere ſolitos quoſdam ⁊ libros animis ferre motus: q̃bus a coꝛporib⁹ abſtracti: ⁊ diuino (ut ipſi uolunt) ſpũ concitati: uentura preuideant: Liceat hoc ipſum irridere: ut que ſapiens nõ videt: inſanus (qõ eleganter ait Licero) ⁊ is qui humanos ſenſus amiſerat: diuinoſ ſit aſſecutus? Nobis autẽ eatenus modeſtus Academie mos placeat: ueriſimilia ſequi: ubi ultra non attingimus: Nihil temere dãnare: nihil impudẽter aſſerere. Ueritas ergo ſuis locis maneat: nos ad exẽpla pergamus.

¶ De uaticinio remigis mentecapti de futura ſtrage Grecie. Cap̃.II.

A a Ffertur in primis uaticiniũ remigis cuiuſdam claſſis Rhodie: quẽ nõ tam reſpectu habito vilis ⁊ obſcuri hois: q̃ꝫ rei ipſius inter domeſtica exẽpla cõmemoro. Hic igitur repẽte alienatus: teſtari clara uoce cepit: ante diem triceſimũ futuras in Grecia ſtrages mariaſ: rapinaſq; apud Dyrrhachium ⁊ incendium ⁊ fugam: Claſſẽ ꝙ o ipſam domum eſſe redituram: Id cuꝫ H. Pompeius qui ꝓtor claſſi ꝓerat audiſſet: narraſſetq; tribus: Ciceroni: Catoni (de⁹ bone quãtis ⁊ q̃ꝫ illuſtribus viris qui bello ciuili tunc forte aberãt) oẽs moti: quidam ꝙ o etiam ualde ꝓterriti dicuntur. Paucorum aut dieruꝫ interiecto ſpatio: Labienus fugiens ex acie Theſſalica: ſtragem legionum ⁊ ingenti ꝓlio fuſas Põpeij copias nũciauit. Eniuero confeſtim raptuꝫ ex horreis publicum frumentum: totaq; ciuitate cõſperſuꝫ: qui illic erant fuga ꝓcipiti digreſſi: ⁊ a Rhodijs deſtituti: nolenteſq; ſequi naues incenſe ſunt. Sic oia que furens ille uociferatus fuerat: euenerunt. Hoc ſane uaticiniuꝫ coloratiſſime Tullius extenuat: Fit enim illo tempore fuiſſe in Theſſalia caſtra caſtris admota oẽs qui Dyrrhachij erant timuiſſe grauiter imminentis ꝓlij fortunaꝫ: qõ in partibus Ceſaris exercitus ⁊ dux animoſior videretur: Uerũtamen eum metum qui cõſtantes ⁊ Romanos viros urgebat: greculum hominem ꝓſtraſſe facillime ⁊ a ſenſu ꝓꝓio deieciſſe. Minime mirãdũ igit̃ ſi qõ oẽs taciti uerebanṫ: qõq; idem ille ualde ꝓtimuerat: furens depoſito pudore p̃dicaret. Alioqui quid agerent dij inſano potius remigi: q̃ꝫ memoratis ſupra tribus tam claris viris: ut ꝓtori etiam ꝓdenti viro ⁊ egregio inſtans reipublice periculum reuelarent.

¶ De uaticinio furibundi Cornelij. Cap̃.III.

f Ed qd de cornelio dicã: qui ⁊ ſanguine nobilis ⁊ ſacerdotio uenerãdus: ⁊ (ut aiunt) caſtitate vite ſanctus? Patauii in tranſpadana Italia degens: hanc ipſam pugnam non triginta dierum ſpatio circũſcripſit: ſed eoipſo die: ⁊ dũ in Theſſalia gerebatur exꝓeſſit? Subito enim furore coꝛrept⁹: murmurare oꝛſus eſt: Uidere ſe de longinquo ꝓlium grauiſſimum: ⁊ modo hos fugere: modo illos inſequi: modo ꝓlium inſtaurari: ⁊ vulnera ⁊ mortes ⁊ gemitus cadentiũ: ⁊ clãgorem tubarum: ⁊ equorum ſtrepitum: ⁊ fragorẽ arboruꝫ: ⁊ ſagittas ⁊ ſpecula celũ tegentia: ⁊ ſtragẽ immenſam: ceu preſens oibus que gerebantur interforet. Ad poſtremũ exclamans ait: Uicit Ceſar. Et his dictis cõticuit. Ea res primum riſui atq; contẽptui: poſt autem miraculo eſt habita qñ uenientibus nuncijs ex Theſſalia: non modo pugne tempus euentũq; nouiſſimum: ſed ſingulas quoq; uariantis fortune viciſſitudines: cum illius dictis ⁊ geſtibus conueniſſe compertum eſt. Digna rerũ paritas: ut bellum qõ (ut uera dicam) a furẽtibus gerebatur: non niſi a furentibus ſpectaretur. Sed hec hactenus. Nic ꝙ o mirari poſſe aliquos ꝓclare video: ubi nã Martios dimittam fratres: apud uetuſtiſſimos Romanorum hoc in genere celebratos? Sed de his fateoꝛ nihil ꝓter nomen habeo. Ubi ꝓterea Caſſandram virginem Priami regis filiam: cuius illuſtris admodum ⁊ magne rei nunc eius furoꝛ. Ubi Polibum Corinthum: de quo eſt apud Homerum: q; multis Achiuorum Troiam petentibus: ⁊ in primis filio ſuo (an furore an aliter incertum) mortem ꝓnũciauit. Ego aũt omne

tari ducẽ suum:qs ille hominum:qd ue illic vinctus ageret? Respõsum est:Sicilie Italieq; pestem fore:cõfestim ut ex ea custodia erupisset desenturaz late per populos. Eam visionez tũc inter pares no tam fecit vulgauitq;. Interiecto tẽpore dum Dionysius:qui ad eam diem obscuri nominis ac fortune fuerat:laratus tãdem celestis ꝓuidentie compedibus:tyrannidem inuasisset:Mulier eadem illico ut oculis suis oblatus est illum esse quem sub Jouis pedibus vidisset:asseruit. Que asseueratio:ut effectu uerax:sic sibi ꝓperate mortis causa fuit.

¶De somnio matris Phalaridis agrigentini. Cap̃.XXVIII.

a Phalaridis mater:Mercurium(cuius simulachrum pateram manu tenens:inter deorum effigies domi sue colebat)in somnis vidit:ex ea patera sanguinẽ humi spargere:paumentoq; illisum rebullire:donec sensim domum omnem fastigiotenus inundaret. Qõ in vna visu in multis domibus uerum fecit cruenta nati seuitia. Huius quidẽ visiõis auctor est Ponticus Heraclides doctus vir: ut ait Tullius: z discipulus Platonis. At sequentis:eodem ipso Tullio:uetustiorem testem non inuenio.

¶De somnio Alcibiadis. Cap̃.XXIX.

a Lcibiades paulo ꝓius q̃ e rebus humanis repelleretur:se amice sue veste cõtectũ somniauerat:Alias fortassis illecebraſ sperare licuit amanti:Sed enim breui post occisus: z nullo miserante insepultus iacens:amice obuolutus amiculo est. Non differam philosophos.

¶De somnio Socratis. Cap̃.XXX.

s Ocrates dum carcere clauderetur:Erichthoni familiari suo narrauit:excellẽtis forme mulierem ad se in somnijs accessisse: z nomine appellantem:uersum Homericum ex quo tertia sibi luce morienduz illa conijceret recitauit. Atq; ita accidit. Satis locupletes testes reruz etiam grauiorum. Huius enim somnij Platonem auctorem affert Licero:sequentis Aristotelem.

¶De somnio Eudemij. Cap̃.XXXI.

e Uius familiaris Eudemius Cyprius in Macedoniam proficiscẽs:Pheras Thessalie urbem opulentam z egregiam: sed Alexandri cuiusdam inhumana tyrannide pessundatam uenit. Illic morbo corruptus est tam grauiz:ut de vita eius desperarent medici. Sic afflicto iuuenis eleganti specie per noctẽ adesse visus:tria denunciauit euentura:Ut eger mox sanitati restitueretur:Ut eius urbis tyrannus intra paucos dies mortem obiret:Ut ipse post quinquennium remearet in patriam. Et prima quidem duo clare ut annũciata erant euenere: Nam z ipse preter spem conualuit: z tyrannus ab uxoris sue fratribus trucidatus est. Tertium uere parumper obscurius: Quinti enim sub anni finez dum Eudemius e Sicilia ubi tunc degebat in Cyprum reuersurus expectaret:ad Syracusas bello interemptus est. Lõiectores ỹo sic somnium excusasse legimus:ut dicerent hominem tum demum cum e corporeis vinculis euaserit in patriam reuerti.

¶De somnijs poetarum:Et primo Simonidis. Cap̃.XXXII.

Equitur somnos illustrare uatum. Simo-
s nides,piectum ac desertum in littore cadauer sepeluit: z cum mox nauigaturus obdormisset:vidit illius humati speciem monentez: ne nauim si naufragio perire nollet ascẽderet. Paruit: z ceteris profectis subsistit solus incolumis: Reliquos enim sub oculis suis rabies uentoruz z vis tẽpestatis obsorbuit. Fefellit hic vulgare prouerbium:perdi beneficia que defunctis fiunt. Itaq; hũc tã gratũ z taz vilis busti tam bene memorem:nobiliore ac stabiliore monumẽto poeta egregius imortali euz poemate amplexus honestauit.

¶De somnio Sophoclis. Cap̃.XXXIII.

s Ophocles autem tragediaruz scriptor:cũ ex Herculis templo: patera aurea magni põderis furto sublata esset:ab ipso Hercule per quietem quisnã id fecisset edoctus traditur. Qõ cuz homo pstudiosus: z uel illi periculũ afferre metuẽs:uel somnio parum credẽs:sepius neglexisset:reuertẽte per singulas noctes imagine:coactus tandem ad Areopagitas visionez detulit. Captus ex indicio ac tortus:furtum fassus:pateram restituit. Ex eoq; tẽpore Herculis indicis cognomen templo aditum.

¶De somnio cuiusdam Arcadis innominati:qui sociũ suũ a Caupone iugulari vidit. Cap̃.XXXIIII.

s Uperuacuum videri potest somniuz attingere:qõ etate Ciceronis creberrimũ(ut ipse ait)apud stoicos:hodie etiam in vulgus effusum est:de duobus Arcadibus:qui simul itinerantes cum Megaraz uenissent:ita disiuncti sunt: ut eorũ alter apud cauponẽ in taberna:alter apud hospitem maneret. Nocturno autem tempore: is qui ad hospitium diuerterat:socium vidit in somnijs orantem: ut sibi cui a perfido caupone mors ꝓparabatur opem ferat: Posse enim si celeraret in tempore subueniri. Eo somno motus:surrexit auxiliũ laturus supplici amico. Mox excussa somnij imagine:irrisit ꝓpositum suum: z in cubiculum regresso:eadẽ affuit imago:miserabilius obsecrãs ut ex quo salutis sue ꝓpugnator esse neglexerat: ultor saltem mortis existeret: z cadauer suum ab extrema ignominia uendicaret:Si enim a caupone iugulatum: z plaustro superimpositum opertũ fimo afferri:quocirca ad oppidi portaz occurreret plaustrũq; corriperet. Eniuero secunda visiõe permotus:neq; iam nihil pendendam ratus:e cubili prosilijt:repertoq; ubi monebatur plaustro:bubulcum quidnam ueheret scrupulosius scisitari ceperat. Illo trepide fugiente:corpus eductum z reuelata scena nocturni flagitij: caupo ad supplicium adactus est.

¶De quodam qui somniauerat ouum ex lectulo pendere. Cap̃.XXXV.

Auca z breuia que restant: ascripsi libris
p qui de somnijs accuratissime tractãt:excerpta prim risuſ excitãdi grã:ptim detegẽde interpretũ fallacie:nequaq; pretereũda iudicaui. Sõniauerat gdã ouũ ex lectulo pendere. Narrauit interpreti:respõdit thesaurum esse sub lectulo. Fodit ille z aurum argento circũuolutũ repperit: argentiq; particulam iudici suo misit. At ille facetissimus nugator: Nihil ne ingt de vitello? ex priori euentu secundum eliciens:ut non tm̃ ouo thesaurus:sed ouo simillimus thesaurus videretur ostẽ-

B demereꝛ:Quinetiaꝫ ut Albꝛicū ſileā:cū Eternius ipſe monitꝰ Laſſanū cauere: ignobilis vici neſciꝰ: Laſſanū caſtrū in Paduanorū ac Hetruſcorū ſittū finibꝰ fatale ratꝰ:ut de Alexādro Epirēſi diximꝰ: omni ſemp ſtudio vitaſſet:tādē poſt ſeptuageſimū etatis annū:dū ſumma vi Mediolanum petit:ab oibꝰ ferme longobardis gbꝰ trux ⁊ inſolēs ſpūs: odioſuꝫ illū fecerat circūuēctꝰ eſt. Jā pontē adhuc fluminis trāſiuerat:illic in extremis ſeſe caſibꝰ vidēs:loci nomē ſciſcitatꝰ:ubi Laſſanū audiuit:cōfuſionē nominū recognoſcēs:Adacto calcaribꝰ equo in oppoſitū ſeſe flumē iniecit. Heu fatū ineuitabile:heu materna p̄ſagia:heu arcanū Laſſanū:horrēdo murmure uociferās:ac vix terre reddit ꝰ aduerſe ab inenumerabili hoſtium exercitu qui iam pontē ⁊ utrāqꝫ ripam occupauerat opp̄imitur.

¶ Tractatus Quintus:de Haruſpicio ⁊ Augurio.

¶De inuentione Haruſpicine. Cap̄.I.

A Perep̄tiū arbitror agnoſcere vnde geminus hic error in Jtaliā ſit inuectus. Unde eni deſierit:me tacēte notū eſt. Neceſſe qdē fuit ⁊ hāc ⁊ ceteras errorū vmbꝛaſ terris euaneſcere: ubi ueritatis ſol affulſerat. Et de origine qdē haruſpicij talis narrat fabula. Hetruſco cuidā arāti in agro(ut aiūt) Tarquēſi:cū p̄fūdius adactꝰ foret uomer:erupiſſe Tagē quēdā noie puerili effigie:ſapiētia ſenili: ⁊ aratorem alloq̄ cepiſſe. Illum ꝯo p̄territū exclamaſſe. Ad cuiꝰ uocē finiti morū p̄mo cōcurſum factū eſſe:inde gradatiꝫ p̄greſſa rei fama:itra dies paucoſ in eū agrū vniuerſam Hetruriā cōfluxiſſe:Puerū illū audiētibꝰ cūctis multa dixiſſe: dicta eius obſeruata ⁊ ſcriptis edita. Exqbꝰ accedēte longa rerum experiētia oīs haruſpicina p̄ceſſerit: Jta tū ut ſi ad alias ſerperet natiōes:apud Tuſcos p̄cipuū eius magiſteriū vigeret. Sed o p̄ſus erroneū ⁊ infame magiſterium.

B Me qdē iſta renarrātē:ingens ſubit admiratio: ⁊ ineptiarū tātarū patrie piget:pudet ac miſeret: In ſolo in quo natꝰ ſum:hūc natū uel exaratū potius errorē. Ubi queſo tibi nūc p̄udētiſſima lumē animi ⁊ oculorū aberat? Unde cecitas hec tā manifeſta:tā publica:deū ne Tagē an hominē extimaſti? Si eni deus eſſet:nōne illud occurrit:a celo potiꝰ q̄ e terre cauernulis aduēturū:neqꝫ expectaturuꝫ bubulci aratrū:quo adiutꝰ doctrinā populis p̄dicaret? Si aūt homo terra obrutū viuere p̄ naturā nō poſſe noueras:ideoqꝫ fallaci quapiā viſione deluſam te noſſe poteras: Ac digno dei iudicio factū reor:ut errores tibi terra pareret:nihil tūc celeſte ſapienti. Neqꝫ hec que tibi obijcio: in re incerta ſunt philoſophis ⁊ poetis ⁊ hiſtoricis teſtata: Quin ⁊ error hic tuus: p̄ximas nationes con-

C tagio afficit p̄cipueqꝫ populum Romanū:apud quē decretū legimus:ut de p̄cipū filijſ ſex ſingul' Hetrurie populis in diſciplinam traderent. Et addit rationē Cicero: Ne ars ingt tāta p̄pter tenuitatē hominū a religiōis auctoritate abduceret ad mercedē ⁊ queſtū. Ars ingt tāta. O delirationem ridiculā: O anules nugas: O doctorū hominū ſuperſtitionē inauditā. Hinc p̄terea ſumpſiſſe nomē dicetis Tuſcia a thure ⁊ ſacrificijs appellata: inuētrix errorū ⁊ portētorū ac fulgurū interp̄es. Que cū ita ſint:nō eſt tergiuerſationi locus:fatēdū crimē eſt:idqꝫ dūtaxat reſpōdēdū: Sic ꝯo deo placituꝫ: ut ⁊ tu ⁊ que erroribꝰ tuis imbuta fuit Roma:cuius qō religioſiſſimū eſt:in te nūc uſqꝫ fundatū eſt: felici uarietate: ⁊ mirabiles future ueri diſcipline mēdacij magiſteriū haberetis:uel ſic intellecture: qd inter lucē ac tenebꝛas interſit.

¶De Augurio: ⁊ qui p̄cipui fuerint augures: vnde etiā initium habuerit. Cap̄.II.

A Haruſpicine p̄mū fontē attigi:ad Auguriuꝫ

b uēio. Piget augures reges meminiſſe:p̄cipueqꝫ Romulū qui paſtorium adhuc qdā redolēs:augur optimꝰ fuiſſe tradit. Mira rerū diſſonātia:imo ꝯo cōſonātia rerū maxima. Quis eni niſi paſtor incultꝰ atqꝫ horridus:ad has ineptias applicaſſet animū? Pudor eſt cogitare urbem Romā omniū urbiū ac terrarū indubitatuꝫ caput auſpicio cōditā: ⁊ florētē p̄potētis populi fortunā auibꝰ debere maluiſſe q̄ deo: Quin ⁊ ſub regibꝰ ⁊ ſub iperio cōſulari:multis qdē ſeculis nihil abſqꝫ auſpicijs domiqꝫ militieqꝫ fieri ſolituꝫ. Stupet animus recolēs illos viros tā claros:tam magnificos:qui res humanas ex altiſſimo deſpicerēt: qui fortunā ipſaꝫ pedibꝰ ſubtriuiſſent:qui terrarū orbē inenarrabili virtute domuiſſent:auiculaꝫ uolatui garrituiqꝫ ⁊ puerilibꝰ ſuccubuiſſe fallacijs. Uno qdē nos cōſolari poſſumus:q̄ qui ſuperiorē genuimus ad alienas trāſmiſimus:hūc nouum ab alijs genitū adoptauimus:imitādoqꝫ noſtrū fecimus. Apud grecos nāqꝫ multo ante urbē cōditā augures floruerāt:tātoqꝫ fuerūt in honore:ut Calchas petētibꝰ Jlion graijs:numeroſiſſime claſſis p̄fectꝰ memoreꝫ ob ynā auſpicij diſciplinā: Jn ea eniꝫ excellebat:in rebꝰ alijs multis iferior. Amphiareus ꝯo ⁊ Tireſias tā illuſtres eodē artificio ferūtur: ut p̄mū p̄o deo coleret: ⁊ tellus que illū abſorbuerat p̄o oraculis adiret: Secūdus nō modo viuis hoibꝰ p̄ferreꝫ ſꝫ defunctis etiā(Homero dicente) ſolū apud inferos Tireſiam ſape:uagari reliquos vmbꝛarum more. Nec p̄mi p̄terea nri reges augurio docti fuerūt:reguarāt p̄us in Grecia Mopſus ⁊ Amphilotas famoſi augures:deniqꝫ ut eſt apō Ciceronē:oino apud ueteres qui rerū potiebātur ijdē auguria tenebāt. Affertqꝫ rōnē: Ut eni inquit ſape:ſic diuinare regale dicebāt. Et ut in regibꝰ dixi:ſic nec in populis noſtris hic p̄mū furor admiſſus eſt: Nā ⁊ Atheniēſes:gēs aliogn p̄udentiſſima nunqꝫ cōſiliū publicū habuerūt:cui non ſacerdotes diuinos adhibuerint: quos(ut ait Cicero) mātos puto:q̄ diuinatio apud eos mātica dicit: Et Lacedemones:gēs inuictiſſima:augurē in cōſilio intereſſe:augurē regi ſuo acceſſorē ſemp addere uoluerūt. Quis ergo mireꝫ:tanto habitā in honore uanitatē:breui in imēſum excreuiſſe? Jdē ferme in ſingulis pticulis huiuſcemodi rei quā diuinationē uocāt licet itelligere. Quis eni niſi diuino vir p̄ſilio:nō oraculis fidē daret:cū videret nō modo clariſſimos reges: ⁊ magnorū ppl'orū nūcios: ſꝫ ſūmos etiā philoſophos ⁊ humane magiſtros vite:certati apō Delphas ⁊ Dodonā ⁊ Hamonē p̄currētes? Quis ſperneret Sibyllas:q̄s ſenatꝰ ⁊ ppl's Romanus in extremis piculis conſulerent? Quis negligeret ſomnia:cū ſciret(ut reliquos ſileā) Lacedemones ipſos:quos neſcio an p̄time a

qđ uel fabula est uel fabulam sapit:sciens uolensq; p:etereo.

¶ Q; tolerabilio: sit opinio de p:esagijs morientiu; q; de uaticinijs furentium. Et de uaticinio Hecto ris morientis apud Homerum: Ac cuiusdam rho dij apud Possidonium. Cap.IIII.

Olerabilio: utcūq; dici põt illoru; opinio
t qui futura p̄noscere moriẽtes putant. Si enim dum hic sumus obruti mole co:porea trāsmittere oculos in logiqua nō possumus:ex his autem vinculis egressi:sicut philosophis placet:li beriore fruimur obtuitu:nō a uero qdem videt ab ho:rere:ut tanq; e domo tenebro:oso discedens:ubi ad lumẽ app:opinquat videre:aliqd longius icipit sic morituro t iam exituro p̄sagium aliqđ posteri tatis occurrat. Ad hoc psuadẽdum asserunt morti p̄pinquãtes alias multo diuiniores effici: t intẽ sius studium uere laudis assumere: Eosq; qui be ne vixerũt alacriter pgere:uelut iã hinc letiora p:e uideãt:qui aũt cõtra:tum maxime dolore t p:ete ritorũ actuum penitere. Qđ ẏ bum ex ore gẽtiliũ letus t admirãs audio. Adhuc t mortem ipsam p̄sagire: t occursãtes atq; obuias(ut ita dixerim) imagines mo:tuorum cernere. Ex his cõcludunt: inesse qdem animis nostris quãdam vim p̄spectaz t capacem rerum:qđ nemo dubitat: sed caligine mo:talitatis obsitam:post mo:tem demum plenã atq; pfectam:sed iam qddã insueti luminis habẽ tem:ideoq; nõnunq; futura p̄uidẽtem. Hinc ꝓue nire ut qdã in eo statu multa p̄dicerẽt:que t alios laterẽt: t eosipsos hactenus latuissent: Quin hoc ipsum: t ad furorem trahere nituñ: t ad somnia.
B Unde enim furẽtes uaticinari solitos aiunt:nisi q: in eis animus solut9 ac liber stimulis suis impul sus:nullo cohibente t habenas co:poreas spernit t mẽbro:uz vincula trãsgredit? Unde quoq; mul ta cõsopitis apparere:que vigilãtes lateãt:nisi q: tum maxime videaĩ animus a co:pore relaxari se q; uelut incustodito carcere licẽti9 educere ad p:e uidẽdas res? Ut nõ imerito inter somnum t mo:tem quedam videaĩ esse cognatio. Hinc t a philo sophis t a poetis somnus imago mo:tis dicit: t a Virgilio cõsanguineus leti sopor. Nos autem t de furore modo dixim⁹: t de somnijs mox dice mus. De hac autem diuinatiõe moriẽtiũ q; uera: q; ue credibilis sit: diuinus poeta viderit Homerus: Apud quem Hector moriẽs:instãtem obitu; uaticinaĩ interfectori suo. Uiderit t Possidonius philosophus sua etate clarissimus: Apud quẽ rho dius qdam moriẽs:breui post se morituros sex ex coequeuis suis nominat: t o:dinem adijcit moriẽ di. Nos in hac re inq; alijs ad hunc modum abdi tis:opinari possumus:certi aliquid scire qui possu mus inexperti? Ubi qdem poetice ludis libertate nostra nequaq; uti p̄hibemur. Hoc autẽ loco(qđ sine temeritate arrogãtiaq; licet)aliquot exempla p:oferemus ex illustribus historicis.

¶ De uaticinio Augusti Cesaris moriẽtis. Cap.V.

Rimum omnium memorie p̄ditum est: t
p si Trãquillus opinari aliquid aliud malit: Augustum Cesarem dum spũs reliquias agit:digrediẽte Tiberio cum quo longum t arca num sermonem habuerat:dixisse:Miserum popu lum Romanũ qui sub tam lentis maxillis erit. Id uerbum a cubicularijs auditum: t per manus(ut aiunt)in vulgus effusum est. Atq nequaq; usq; ad id tẽpus Tiberius ignaui p̄ncipis spem dabat:sed siue semp ꝓuidẽtissimus Impato:siue tunc mo:tis etiam vicinitate ꝓuidẽtio:nõ sufficietenus eũ ut ceteri:sed intro:sus inspiciens:miseriaz populi Romani:urbane qdem ut reliqua uaticinatus est. Uerius enim dixisset:Miserrimum terrarũ o:bẽ: qui sub taz fero t imani pectore seruiturus est. Et de hoc quidem alias:Uirtutes enim scelerib9 mi scere fas non est.

¶ De uaticinio moriẽtis Claudij p̄ncipis. Cap.VI.

Laudius p̄ceps:paulo ante mortẽ cũ cõ
c sules designaret:mẽsem illis quo moritu rum se p̄sagiebat metam statuit: Cõsilioq; nouissimo filios suos ut vnanimiter fraterneq; vi uerẽt multis monitis obtestatus:tãdem pie admo dum senatui cõmendauit. Deniq; p:o tribunali se dens:licet abho:rẽtibus qui aderãt: t letiora p̄cã tibus:sese ad mo:talitatis terminum pueniss̄e ite rum iterũq; professus est. Et hic qdem sibi trñ:nec ultra vicinie mo:tis tempus: Qui sequuntur ẏo longius atq; alijs fuerunt uates.

¶ De uaticinio Theramenis Atheniensis morituri. Cap.VII.

Heramenes Athenis in carcere triginta ty
t rannorum imperio:uenenum non trepide sed q̄si sitibũdus hauriẽs: exiguum qđ in imo patere substiterat sic effudit:ut in terram cadẽ do sonitum redderet. Ad quẽ exhilaratus arridẽs q; ꝓpino ingt pulch:o Critie. Is erat vnus e gre ge tyrãnorum qui ex cũctis seuius inexorabiliusq; se in eum gesserat. Grecis aũt cõuiuiorum mos erat:nominatim designare cui poculũ dare uellẽt. Mo:tem igiĩ habẽs in viscẽribus vir fortissimus: iocaĩ simul t uaticinaĩ. Sigdẽ Critias t ipse nõ multo post p:enũciata mo:te ueneni subtrahitur.

¶ De uaticinio Calani Indi: de mo:te Alexandri. Cap.VIII.

Ed qd Romanos p̄ncipes:graiosq; philo
f sophos cõmemo:o:cũ in eadem re ho:ri dos t agrestes barbaros liceat admirari? Calanus Indus indoctus:in radicib9 Caucasi na tus(ut ait Licero)cũ ex animi sui sentẽtia:nullo co gẽte ad interitum pgeret: Alexãder Macedo qui spectaculi nouitate aderat: t in co:pore ualidus: t victo: t iuuenis:illũ iam sese cupide flãmis inge rẽtem:orauit:ut si qd post se fieri uellet ediceret. Ille aũt spernẽs:nihil inquit opus est: celeriter te videbo. Nempe per eosdez dies apud Babylonẽ Alexander obijt.

¶ De uaticinio morientis Adelecte:de filio suo Eter nio. Cap.IX.

Xemplum qđ auorũ tulit etas cõmemora
e re libet:sed an hic:an inter mathematicos parũper hesitaui:Utroq; eniz licet. Fama est: t qdam scriptores asserũt: Eterniu; de Roma no t Albricũ fratres cruẽtos t imanes hoies:ma trem habuisse Adelectã ex nobili Tuscorũ sangui ne feminã:alti ingenij cõsilijq;: t tam astrorũ celi q; studio:q; magicis artibus supra fidẽ uẽturi p:e sciam. Hec cũ sepe multa tã viro q; natis:tum p:e cipue euidẽs vnum circa diem sue mo:tis oraculi more tribus uersiculis ꝓnũciasse dicit: In gb9 qdẽ t filiorum potentiã t exitum t utriq; sue mo:tis locum ita cecinit:ut ipsis euẽtib9 nihil ex uaticinio

mẽ:alteri⁹ tediũ aĩos ificeret:ex inopinato vincendi viã Romanis ostẽsaz ferũt.Cũ eni nulla apparẽti causa:repẽte Albanus lacus supra fidẽ excreuisset:qdã seu oppidan⁹ nobilis trãsfuga(ut apud Ciceronẽ)seu Uebiẽtiũ haruspex(ut est apd Ualeriũ)Romano milite rapt⁹ per castra plat⁹:dixit urbẽ illã capi nõ posse lacu exũdãte.Qui si ex collib⁹ iter quos iacet aliqua arte deduct⁹ esset:figdẽ sic ut ad mare descẽderet:calamitosum:sin ita ut p agros aspergeret:faustũ pplo Romano.Quã ob rẽ multo studio ipẽsaqz:lacus ut ille monebat eductus est.Hoc ampli⁹ addidit Ualeri⁹:psultũ Delphis Apollinẽ:idẽ respondisse.Qd cũ factũ esset: ilicet victoria Romanoz fuit.At ego iã dudũ hec audiẽs stomachor:z paulominus rauceſco aduersus hoc sepi⁹ exclamãdo: Nõ fuit satis hominem
B Uebiẽtẽ stultũ forte nãliter z tũc ab accidẽti metu abalienatũ ẽt:demẽtẽqz uana loq ul' fortassis ex idustria fallẽtẽ:imẽsi laboris opus hostib⁹ obijcere:nouo quodã ultiõis genere:ut deus ẽt Delphicus aut insaniret aut falleret?Qui eni ita psuluit: ignorasse:mihi videbaz locorũ situ: Nã qd ul' cuz Uebijs ul' cũ urbe Romana cõmune habet Albanus lac⁹:ut ul' pdesse ad summã publici stat⁹ ul' obesse ualeat?Sz nimis audeoq:aduersus sapientie deũ tã multa ptuleri:imo ỹo aduersus fallaciarũ demonẽ.Sic eni ipsemet oli:ut scriptũ video:qsnã esset iterrogat⁹.Ueritatẽ forte coact⁹ exp̃sit:seqz demonẽ clara uoce pfessus est:At Romani parue re.Quid miri:erroz erat tẽporũ:oraculis z haruspicib⁹ obseq.Licet z aliud opiari:Alquã lac⁹ eductã esse ad utilitatẽ agri suburbani:ut bñ ait Cicero:nõ ad arcẽ urbẽqz retinẽdã.At victoria cõsecuta est.En mirũ Apollinis aris dignũ.En noua res Romanos post bilustrẽ obsidionẽ vicere.Illud potius mirabile:q tã lõgo tpe distulerũt:soliti raptĩ igẽtia bella pficere:z trãscurrẽdo victores terrarũ orbis:Nisi q: dispẽsante fortuna,pueniſſe suspicor ne iliaci laboris effigies deesset Italie.Nũc abluta in ags Albanis calamũ:vicinie urbis menib⁹ inferam:Aliquot ducũ eius exẽpla recolligens.

¶De augurio serpẽtis qui Sylle appuit. Cap.XI.

S Ylla in cãpo Nolano aduersuz habẽs Sãnitũ exercitũ:cũ sacrificare cepisset:repẽte ab imo are serpens exilijt. Quo viso Posthumi⁹ haruspex:Eia ingt queso dux Romãe:tolle omnẽ cũctationẽ z duc in hostẽ legiões.Cui cũ Sylla paruisset:castra hostiũ opulentissima expugnauit.Sz eni ipse Licero huic sacrificio iterfuit: z erũpẽtẽ anguẽ se vidisse testaz:z illi⁹ plij euentũ fuisse psperum affirmat.At nõ haruspicis sed imperatoris consilio.Eleganter id qdẽ ac magnifice.

¶De auspicio Caij Flaminij:z irrisione haruspicine. Cap.XII.

A Nã tota aũt hac re nullus notioz Flaminio.
i Illũ dico qui ad Crotonã ifeliciter aduersus Hãnibalẽ pugnauit.Qis hũc bẽt historia:z cõcẽtib⁹ ac succesſib⁹ vni⁹ viri pleni sũt anna les.Sed historiarũ pace mihi liceat z in hoc z in religs:narratiões rerũ ab eis:irrisiões supstitionũ ul'a philosophis ul'a rõne mutuari.Itaqz Caius Flamini⁹ lustrato(ut aiũt)exercitu:castra uersus Aretũ moturus:hoc p̃mũ desistẽdi signũ habuit: q nulla cã iterueniẽte ante signũ Jouis:z qd ad terroris augmẽtũ adijciunt Statoris Jouis:cum equo cui isederat in vnũ tumulũ corruẽs ꝓuolut⁹ est. Quid hic queso miraculi est si equus armis z sessore pssus itercidat?Quid peccauit igit qui ad hoc subsistere monit⁹ cõtẽpsit?Sz eni cũ ad hostẽ accessisset:z ex more maioruz auspicijs operã daret:nisus est pferre diẽ pugne:q pulli nequaqz pascerent:qd pestilẽs apud augures signumerat.Jd Flamini⁹ spernẽs:sciscitat⁹ est:si nec die postero pascerent qd agẽdũ?Respõsuz:z gescẽdũ:Eniuero (ingt illudẽs)magnifica auspiciorũ disciplia si pulB lis esurientib⁹:ardua q̃libet aggredi pmittimur:eis dẽ saturis cogimur feriari.Meo gdez iudicio uel ob hoc vnũ dign⁹ qui felici⁹ pugnasset:sz apud eos capitale est magisqz ob hec q̃z ob ifaustũ exitũ infamis dux habeẽ.Illud eiusdẽ:imo suis errorib⁹ accumulãt cum neglectis haruspicijs moueri castra iussisset:seqz cõfesti seq:signifer diu obluctat⁹:multis ẽt auxiliãtib⁹ uexillũ educẽ nõ poterat.Quid hic rursus ostẽti est?Trepide fortassis eruebaz qõ audacter isertũ humi fuerat:debuit ne ideo ducis animo⁹ terreri?Cõtẽpsit hoc auspicũ z haruspicuz z religionũ omniũ cõtẽptoz.Quid egit nũc? Aduersantib⁹ dijs pugnauit:cecidit ipse cũ exercitu: z insignis tũc reipublice clades temeritate ducis illata.Hoc p̃sertiz exẽplo fidũt:ac nitunt auspicio
L rũ assertores: Ego aũt sicut temeritatẽ in Romano duce nõ excuso sic ꝓtẽptũ huiuscemodi nugarũ non accuso:Flaminioq cõparatioz:inigssimis uso tã iudicib⁹ q̃z fortuna.Callidꝰtas gdez Hãnibalis nota est:qua cũ sepe alias:tũ illo p̃sertim die victoriã q̃siuit.Ea nobis mihi credite Romani poti⁹ q̃z auspiciorũ ꝓtẽpt⁹ aut stomachulus pulloz obfuit. Quid enim oro Cozneli⁹ Scipio apud Ticinum? Quid Sẽpzoni⁹ apd Trebiã pauloãte meruerãt: ab eodẽ hoste supati?Quid aũt ãno post Paulus emilius is qui cognomẽ sũpsit ab iteritu:qui auspicijs diligẽtissime seruatis:ipse q̃q cũ toto exercitu Romano aliquãtoq maiore strage reipublice pari fraude circũuẽt⁹ apud Cãnas pijt?Qd nõ imerito pene ultimũ iperij vuln⁹ ab historicis dcñ est

¶De augurio Caij Gracchi. Cap.XIII.

L Ongus hic Romanorũ ducũ ordo subtexiẽ.Eodẽ bello punico Caio illi Graccho-
rũ omniũ clarissimo in Lucania exercituz habẽti:iter sacrificãdũ cõtigit ut e ꝓria cauernula geminis serpẽtib⁹ elapsis:exta corrũperenẽ.Jdq nõ semel tm̃:sz bis terqz reintegratis sacris accidit nec ꝓhiberi potuit.Quo ostẽto moti haruspices: ut vite periculũ dux caueret monuere.Utile consiliũ:fateor:hoi p̃sertiz tã grauia bella tractãti:Uerũ nõ tã ꝓpter famelicos angues itestina bouis in uadẽtes:q̃z ꝓpter vicinũ hostẽ Romani sanguinis sitiẽtẽ.Sileat aũt haruspicij nomẽ:psilia sana laudentur.Cũ ipse nõ cauit:sed ab hospite prodit:insidijs Carthaginensium incautus oppetijt.

¶De augurio.M.Claudij Marcelli. Cap.XIIII.

M Arcus Claudi⁹ Marcellus vir fortissim⁹:
eodem bello simili casu perijt in Brucijs: Nẽpe ei post sacrificiuz mestioz haruspex retulit:exta minãtia z ut caute ageret exhortatus est.Hic quoq sapiẽs cõsultoz z dux eque incaut⁹: Qui rẽ gerẽs cũ hoste tã isidioso:nõ oia circũspiceret:sz elat⁹ memoria victoriarũ suarũ:z exagitatus cupiditate sepi⁹ vicẽdi:pene solus ꝓgeret:ubi ab exercitu penoz circũclusus z oppzessus:nõ mi

Romanis fortissimos omniū ⁊ prudētissimos viros iudicare uelim:usq; adeo somnioruq; curiosos ut scribat Cicero:q; qui eis preerāt nō cōtēti vigilātib⁹ curis in Paſyphe phano qđ est in agro ꝑpe urbē somniādi cā excusabāt:q; uera(ingt)quietis oracula ducebāt? Quis deniq; magos nō suspiceret:sine quoꝝ doctrina neminē quātūlibet alijs rebus ornatū ad persarū regnū ꝓuehi posse cognosceret? Sed ad auguriū reuertor. Initiū gdē hui⁹ rei ex Arabia pmū Phrygiaq; Cilicia ac Paphylia:Ad postremū ⁊ ex hac nr̃a Umbria que Italie ps est manasse legimus. Ratione hui⁹ afferūt(ut reliquorū diuinādi generū)uerisimilē gdez:q; he scilicet puincie arbustis ⁊ pastu pecorū abūdēt:⁊ idcirco qui eas incolunt per siluas ⁊ umbriferos montes assidue uagi:circūuolantes ac circūstrepētes uolucres sollicitius obseruarunt.

¶ Quo tpe auguria pmū obseruari cepta sint. Et de Actio Nauio qui nouacula cotē scidit. Cap̃.III.

b Acten⁹ de extrema augurij origine. Quo aūt tpe ⁊ quā ob cāz hec isania Rome uehemēti⁹ inolere ceperit:hinc dicā. Actius Nauius puer:⁊ qđ magis rideas pastor:Priſco Tarquinio regnāte:litui usuz sibi usurpās:repēte gdē e subulco augur vulgataq; rei fama ad regem euocat⁹ est. Quē rex intuēs:⁊ etatē ⁊ habitū forte ſſis irridēs:tēptauit hoc modo:Utrū inquit qđ nūc in animo mihi est fieri possit:an nō possit interrogo? Nauius cū augurijū pegisset:fieri posse respondit. Hic ⁊o rex elusisse putās:Atq ingt q̃ cotē hāc nouacula scinderē meditabar. Ille mirabili cōstātia:Potes ergo ait:Arreptaq; nouacula:in cōspectu stupētis regis ac populi cotē secuit:Inde sacrū Romanis augurijū. Que res q̃q; ⁊ annalib⁹ ⁊ historijs oib⁹ puulgata sit:Tullius tñ ⁊ hāc cōmēticiā fabulā uocat. Nec igit̃ gemine uanitatis est origo. Hic qb⁹utraq; succesſib⁹:uel apō nos uel apō exteras gētes aucta sit:paucis expediā exemplis.

¶ De augurio mortis Julij Cesaris. Cap̃.IIII.

u Nde aūt nisi a supremis ordiar? Juliū Cesarē imolātē Spurina notissim⁹ haruspex non repto corde in extis optimi bouis:admonuit uerēdū eē ne cōsiliū ac vita fatiscerēt:que ambo a corde ꝓuenirēt. Itaq; circūspici oportere discrimē qđ sibi pararet:nec ultra Idus martias trahi posset. Mira rerū humanarum nubes:mira fortune violētia:vñ hec uel illi nosse uel huic negligere. Prefixo eni die:cū Cesar multis frustra retē ptatis hostijs curiā igrederet:in Spurinā ceu mē dacē ita iocat⁹ est:ut diceret Idus aduenisse. Is autē nōdū ꝓterijsse respōdit:sic ex integro cōminat⁹ nec fefellit. Eodē enim die ac loco cesus est.

¶ De augurijs Octauiani Augusti. Cap̃.V.

c Esari aūt Augusto pri⁹ q̃z ex aluo mr̃is exiret:ꝓdigio pnūciatā magnitudinem affirmāt. Ad id q̃si ꝓdigiū simul:quo qdem respōsuz est: Regē populi Romani naturā pturire. Eius rei auctor est Trāquillus:testē afferēs Juliū marathū. Illud addit̃ miraculo:senatū respōso territū:decreuisse ne qs illo āno nat⁹ educaret:ſz qb⁹ pgnātes domi cōiuges:senat⁹ consulto ne in publicū uēirēt obstitisse. Eidē Augusto in obsidiōe Perusina litare ñ ualēti:cū istaurari hostias iussisset:oppidāi repētio erūpētes ipetu:toti⁹ sacrificij pōpā apparatūq; sustuler̃. Quo aiaduerso ab haruspicib⁹ respōsuz fore:ut oēs deorū mine que in extis apparuerāt:ad eos trāsirēt que illa rapuissent. Atq; ita cōtigit: Mors huic q̃q; ꝓncipi pnūciata est. Sub extremū tps:tabula in qua nomen ei⁹ iscriptū fuerat de celo tacta:⁊ ꝑma nois lr̃a deiecta est. Hinc respōsuz:cētū eū dies nō ampli⁹ victuꝝ:qui per cō uulsaz significarent̃ lr̃az:se ⁊o iter deos referēduz qđ reliquū pcussi nois idicaret:qm̃ esarde⁹ diceret Tuscorū lingua. Ex quo simul atq; alijs multis similib⁹ elicio:linguarū mutatione apud gentes plurimas:de quo a me sepe quesitū memini. Sed nō illud presentis negocij est.

¶ De draconе Tiberij Cesaris a formicis deuorato. Cap̃.VI.

t Iberi⁹ aūt cū draconē quē ferus mānsuefactū ⁊ altore suo mitiorē ꝓpria manu pascere cōsueuerat:formice deuorassent: Respōsuz habuit: Impetū multitudinis ꝓuideret. Sed utinā nihil vnq; ueri⁹ haruspices ꝑdixissent. Tiberius enim non concursu populi:uerum tacita ⁊ pene ambigua morte perijt.

¶ De Augurio Galbe Imperatoris. Cap̃.VII.

a Galbe in Terraconēsi hispania sacrificāti:ostentā accidit mirabile. Puer enim qui atriū obseruabat:illic ante oculos cūctorū visibiliter toto uertice incanuit. Qđ iterpretatum est:mutationē iminere:succesſurūq; senem iuueni. Postq; ita ꝓtigit: In Neronis eni locū Galba succesſit. Eidēq; postq̃ erat iperiū adept⁹:Rome sacrificāti corona ceciderat:pulli euolauerāt:demuz die ipo quo cesus matutinū sacrificiū petēti:ab haruspice cōsultū est:ut q̃ ꝓmū euaderet:quia hora mortis instaret ⁊ interfectores eius aduentarent: Qđ ille uoluit quidem:sed preuentus est.

¶ De augurio Uespasianorum. Cap̃.VIII.

u Espasiani ꝓncipat⁹ ab ipso vite limine pmū ciat⁹ est. In agro gdē gētis Flauie vñ sibi origo est:quercus fuisse tradit̃ ingēs ac uetusta ⁊ Marti dedicata. Ea per tres Uespasie genitricis part⁹ totidē nouos ramos edidit:puerorū fortune(ut aiunt)certissim⁹ uates. Prim⁹ gracilis mox aruit:neq; ꝓtus quoq; egit in reb⁹ humanis. Secūdus fortis ac ꝓcerus fuit:filiusq; tūc in lucē edit⁹ ad senū ꝓuenit. Terti⁹ ⁊o nato Uespasiano: nō tā rami q̃z ingētis arboris spēm habuit. Quo ostēto Sabin⁹ genitor:haruspicib⁹ cōsultis:respōsuz habuit: Illū puerū futurū Cesarē ac terrarum dñm. Qđ cū letio:solito matri sue adhuc supstiti narraret:nepotē illi Cesarē natum dicens: Nihil illa respōdisse:sed sustulisse risum dicit̃ qđ se nondum delirante:is filius tam iunio:inciperet.

¶ De haruspice Germanie qui ob augurium Romā missus fuit. Cap̃.IX.

f Ub Domitiano ꝓncipe haruspex in germania:reipublice mutationē iminere nuncia-uerat:atq; ideo ad dicēdā cāz Romā missus est. Forte accidit:ut ꝓnceps mane illū audiēs: ob eam ipsaz cāz cōdēnaret:Ipse stati postea hora diei gnta iterficeret. Recordari potuit minus iuste se ueridicū ꝓdēnasse. Sz iā a Cesarib⁹ diuertam⁹.

¶ De auspicio per quod Uebioꝝ ciuitas a Romāis capta:⁊ de iuectiōe contra huius augurij stultitiam. Cap̃.X.

i Illa obsidione lōgissima:qua ppls Roman⁹ Uebios cinxerat:cū alteri⁹ ptis discri

Jtaq; qd ap̃lius crederet ñ hẽbat. Cesarẽ vo colle gis suis uũgerem nisi eum p̃mo loco i domo Cesarea collocassem.

¶De cõmẽdatiõe. M. Mar. g augurriũ ptẽpsit. XIX

Ec t hoy similia cõfirmãdis auspicibus:
b t id genus errorib⁹ afferunt tam inepta: tam friuola: ut mihi qdem Marcelli illius gnges cõsulis cõsiliuz ꝓbet. Qui cũ esset ipator t augur optim⁹: totũ hoc omisit (ut ait Licero.) Sz qo segi sine risu nõ possuz meminisse. Si qñ ingt rẽ agere uellet ne impedir et auspicijs lectica opta iter facere solebat. O radicatos errores: Uir fortis t sapiens: desperabat posse inherẽtẽ ossib⁹ opinionẽ apta frõte discutere ideoq; vultum obtegebat.

¶De auspicio Roscij histrionis. Cap. XX.

Ater duces t reges: histrionum rex loca-
i bit Roscius: quem Licero amorẽ ac deliti as suas appellare nõ erubuit. Cũ in cãpo Solonio nutriret: ceteq; infans in cunabulis: assurgẽs per noctẽ nutrix vidit eũ cõsopitũ circũflexuz angue nodis horrificis implicitũ: Quo aspecto ex animis exclamauit: Pi aũt pueri de hac re haruspices cõsuluit. Atq; si in histrionica claritas hois sit ul' ꝓsistit: nihil mẽuti sũt. Sz o puicax ieptia diuinit⁹ ergo futurã histrionũ claritatẽ postẽsã vultis Cũ African⁹ tãt⁹ t vir t dux: nulluz tale meruerit ostẽtũ. Nã qo i cunis anguis iuẽt⁹ ẽ: nec mihi qdẽ mirũ videt: nec Licerõi: ꝑserti in Solonio ubi ad forũ nũdinari angues solẽt: ut eleganter ait idem.

¶De augurio Deiotbari regis. Cap. XXI.

A Ddũt domesticis externa: risu nõ minore
a ꝓsequẽda. Deiotharuz regẽ in p̃mis nihil vnq; nisi auspicio gerẽ cõsuetũ. Quẽ Ualerius: nõ solũ iter externos p̃mũ: sed uelut immemor moris sui: nã oẽs etiã romanos in hoc ordine locauit. Dic ergo ut memorant: uolatu agle ꝑgere quo cepat, phibit⁹: cũ multorũ iã dierũ iter exegisset redijt: atq; ita mortẽ euasit cõclaui scilicet in q̃ per noctẽ iaciturus fuerat sub idẽ tẽpus corruẽte. Sed cur queso Ualeri Maxime qo sequit siluisti An q: dũ breuis eẽ laboras: obscurus fieri ne dicã imꝑfect⁹ t mẽdax elegisti? An q: Ciceronis libros vñ ista sumebas: in man⁹ posterorũ nequaq; puen turos credidisti? Neq; non lecturos gb⁹ vbis hoc Deiotbari auspiciũ a Licerone refellit? At id neq; si fatũ fuerat effugisset ingt: nec si nõ fuerat in eum icidisset. Actoris tui t mei vba recognosce: nihil i-
B muto: sed sicut i tractatu somniorũ dixi: nescio quõ uoluisse mihi visus es supstitionib⁹ ꝓgrauare aios quos poti⁹ exonerare debueras: Eoq; magis miror: ubi nã aliud eiusdẽ regis auspiciũ religisti? Bello aũt ciuili vir sapiẽs sine auitũ cõsilio nihil agẽs ꝑspis hortãtib⁹ auspicijs prexit ad Põpeiũ. Ubi q; multis t piculis t incõmodis affect⁹ est: bello Pharsalico vict⁹ ac fugat⁹: tãto distract⁹ ab amico t quo fidel' amãtib⁹ nihil est amarius: plenus abi it graui merore rerũ pũtiũ: t uẽturi spe deterrima Jtaq; mor t illius miserabilẽ audiuit mortẽ: t sũ perbũ hostẽ suscepit hospitio. Ei quo digrediente nouũ hospitalitatis pciũ t Armenia t Hallogrecia spoliat⁹ t Thracia: nec lõge post in discrimẽ capitis adduct⁹: ab hospite meliori: hoc est ab ipo Licerone defensus est. Nec fides auspicioy. Leta cũcta ꝓmiserãt: ei⁹ artis pitissimo mesta oia puenerũt: Nã q; eũ postea dicẽ solitũ accepim⁹: Aues q bus ducib⁹ in bellũ isset: bñ sibi ꝓsuluisse: q: officiũ ac fidẽ adiplesse: t romanã libertatẽ armis defendisse: qsqs eũ casus excipet oib⁹ regnis t dignitijs asserret: uel auspicijs ptinaciã id qdẽ: uel magna nimitatẽ regis idicat potius q; auspicij ueritatem. Nisi forte pantes etiã uolucres somniãt: nõ i fortuna sed in vtute felicitatẽ hois collocãtes. Cur autẽ uereant oia magna uolucrib⁹ dare: q̃rũ uti cõsilijs nõ pudet: uel cur apud eos iopinabile videat: sapiam qdem ab eorum animis lõge exulãtẽ in alis aiantibus habitare. Sed hec hactenus.

¶De apibus Platonis t formicis Mide. XXII.

Latonis apes adjciũt: t formicas Mide
p Sed de Platone cũ de eloquẽtia loquebamur dixim⁹. Midas vo Phryx ifans dormiẽs inuẽtus est: formicis in os eius tritici grana cõgerẽtibus. Ditissimum futurũ haruspices rũdẽrũt: Ego poti⁹ edacissimũ rudissem. Sed rũsũ illo fortune cõp̃robauit exit⁹: ut scriptorib⁹ rep̃ placet.

¶De augurio Thebanorum ex cantu gallorum gallinaciorum. Cap. XXIII.

Uis illa nõ rideat: que bello iter Lacede-
q mones t Thebanos orto: ultro citroq; nũciata referunt. Et si enim successib⁹ asserta sũt: nihil tñ ridiculosi⁹ dici ꝑt. Cũ eni apo Thebas dã p Boetios uates sacrificiũ fieret: gallos gallinacios i eo loco sic canẽ cepisse aiũt: ut nulla eẽt intermissio. Augures ãt pnũciasse Thebanos haud dubie victores: rõne addita: quã p̃sult⁹ siluisset: q; ea scilicet uolucris per nãm victa fileat: victrix canat: Quis iã dubitet in hoy uaticinijs spez habẽ? Et citatur huiuscemodi uanitatis testis Callisthenes haud ignobilis philosophus t auditor.

¶De augurio Lacedemonioy ex simia. XXIIII.

Ꝋ aduerso mlta Lacedemõijs ostẽta gra
e uia atq; terrifica: Sz omissis alijs: vnũ referã: qo historici graioy maximũ ac mestissimũ affirmãt. Cũ enim victoria p̃sultores legatos ad Dodoneũ. Jouẽ destinasset: t hi oraculuz opiẽtes: uasculũ cũ sortib⁹ certo loco posuisset: Mox lossoy regis simia: sortes ipas huc illuc sparsit p̃fuditq;. Jnsuetũ rarũq; pdigiũ: pdigiosũ poti⁹: si fedũ illo t igetũ t iportunũ aial: nõ qcqd usq; reperet effudẽt. At illis alr visuz: Jta q; rũsuz ẽ: Lacedemõijs ñ de victoria sz de salute cogitãdũ: t hũc tãtũ terrorẽ: bas deoy imortaliũ: an simie regie tãtas mias: seqns mox fortũa ỏclarauit: famosa illa pugna Leutrica Lacedemõijs ad iterẽptionẽ ỏletis oppssisq;. Sz de hac re satis mlta dixim⁹. Et si qd dicẽdũ sup̃est: ꝓrio tractatu religas ꝑsequañ.

¶ Tractat⁹ Sext⁹ de Ominib⁹ t portẽtis.

¶Ꝋ nihil p̃ nãm fiat: lz aliq; fieri videant. Cap. I.

Am nisi fallor bona ps hoy expedita est
i Quid eni agũt aliõ haruspices: nisi circa iterptationẽ mirabil' ꝓtraq; nãm: ut ipsi uolũt ꝓtigẽtiũ: ex gb⁹ uẽturi ꝑciam pollicent? Qo eni (ut elegãter ait Licero) ostẽdũt portẽdũt: mõstrãt: ꝑdicũt ostẽta: portẽta mõstra: pdigia: a maioribus dicta sunt: multisq; vbis vna res appellata: cui nos vnicũ portẽti nomẽ ascripsimus Pauca deiceps sine haruspicis iterptatioib⁹ cõpleturi: que restãt ex historijs. De gb⁹ in p̃mis hoc renũcdũ: nihil p̃ nãm fieri lz aliq; videant ignorãtibus

norē lugendi cām patrie daret tam puerili errore: tam p;obati ducis: ⁊ iam ſexageſimumtertiū annum ſupergreſſi: q̄ interitu.

¶ De augurio Poſtilij Mantini. Cap.XV.

Ello aūt Numātino Poſtilius Mātinus bis territ⁹ pdigijs afferē: ſacrificiū inſtituē ti: pulli educti i ſiluā p;imā fugerūt. Mō ſtrū hoz;rēdū igēs: pullos in ſiluā fugē? Mouiſſes fo;te animū haruſpex: ſi uel in vndas uel in ignes euolaſſent: Nūc ⁊o nām ſecuti ſūt qd miraris? At ſedulo q̄ſiti: nec repti ſūt: Alas credo cauee odiuz: ⁊ libratis amo;: addiderat. Sz audite qō ſegē: Cū terreſtri itinere ad po;tū Mercl'is pueniſſet: nauez aſcēſuro ſine auctore: uox audita eſt. Mātine mane. Uox qdē ſine auctore nulla eſt: ſz auctorez illic pſerti pfacile latitare. Lauernoſus eni ac ſilueſtriſ loc⁹ ille eſt: mihiq; not⁹ optie: nuſq; in me magiſ au ſis tēpeſtatib⁹: ſemel ⁊ iterū illic in terrā iectus: multos in littore dies egi. Nō min⁹ iuſte (niſi fal lo;) territ⁹: cū pcellis obruerer ⁊ mortē añ oculos haberē: q̄ audita uoce Mātinus. Qui uſq; adeo pauefact⁹ ſcribit: ut alio ceptū iter flecteret. Sz qō oro pdigiū tertū narratis? Cū iā ingūt ueniſſet ⁊ ſcapha ēet igreſſus: anguis eximie magnitudinis viſus mox euanuit. O ridiculā hiſtoriā. Ergo pdi giorū numerū calamitatib⁹ eq̄turus: Mātin⁹ ma le pugnauit: fedū fedus iniuit: turpiter ſe dedidit: Quid dicturi fueratis ſi viriſſet? Uulgare eni eſt ut ifauſtis rez cuētib⁹: rephēſorū copia nō deſit.

¶ De augurio. M. Craſſi bellū pthicū igr̄ſſuri. XVI

Ed ut ab occaſu ad oriētē reſpiciā: Marc⁹ Craſſus bello Parthico ne manū cū hoſte cōſereret: quātis ⁊ q̄ claris pdigijs reuo cat⁹ eſt. Moturus aciē: cū paludamētū poſceret: q̄ bellox duces cādido aut purpureo uti ꝓſueuerūt: pullū ei allatū eſt. Nō puto ſuſpicemini per anū il lū ſenſuz erroris būiſſe: nōdū eo ueſtraz religionū pceſſit iſania: neq; eni nigreſcere diceretis ſz palle ſcere: uerū qō in tali re uſu euenit: trepidatio mini ſtri paludaméta pmiſcuit. An hoc ipz pdigiū nū cupatis? Dek ſane (qñ erro; hominū ſic bēt) ēt illu ſtriū nomē hoc uocari. Sz nūq; tāta bēt vi ut alio qn iuſte ſuſceptū bellū: uel deſerere cogeret ul' dif ferre. Quid q; aglarū altera vix a pmipilo cōuelli potuit: altera egerrime cōuulſa: in p;iā ptē ſeipſaz cōuertit? Nihil hic mirabile (ne dicā ſtupēdū) p;e ter ſtuporē hominū doctorū tā manifeſte delirā tiū. Eniuero meſtū iter milites ſilētiū fuit: q̄s anti quo more letos exultāteſq; cōuenire: ducēq; ⁊ ſi gna circūſiſtere decebat. Mouiſtis animū: fateo; hoc vno: uerū nullo hic haruſpice ſz arte ⁊ puidē tia ipatoria opus erat. Itaq; nolite mihi hoc pdi giū narrare: Uocate res ꝓpis noib⁹: pauorē triſti tiāq; dicite. Sz qs exit⁹? Dux oppreſſus: egregio adoleſcēte filio añ oculos pīs iterfecto: legiōeſ; ue ſtre ad ſatietatē cruētiſſimi hoſtis ceſe. ſigna Ro mana babylōis poſtib⁹ affixa: diſpoſita in menib⁹ trūcata capita: ⁊ ifo;mi limo obruta: ⁊ fluminib⁹ iactata cadauera lati⁹ bonos ⁊ ois flos militie ſu perbo pede calcat⁹. Deniq; clades q̄ta raro vnq; alias ab externo hoſte ppl'o Romāo iuecta: Quis hec neſcit? Quis aūt iter hec haruſpicie ioc⁹? Tur bat⁹ hoc loco Ualeri⁹: Uellē qdē (ingt) placidi⁹: ſz qō relatu uerū eſt: ſic deorū pmonit⁹ excādeſcunt: ſic būana pſilia caſtigant: ubi celeſtib⁹ ſe p;eferūt.

Optie inq; ſi cōmutati paludaméti ul' auerſe agle pdigiū ſp;etū. Sz auaritie pſiliū caſtigari putas: doleſq; in qua urbe nō ml'tis añ ſeculis oblatis ul tro mūerib⁹: nullū uſq; patuit receptaculū: in ea tā multū auaritie licuiſſe: ut tāto cū ludib;io ceſorū: tātoq; cū diſcrimie ſupſtitū: Romanū impiū nuta ret. Quid eni (ſi uerū fateri uolum⁹) niſi iſatiabil' Parthici auri ſitis: Craſſuz trās euphratē ipulit: ⁊ in id bellū cōpulit fractis federib⁹: vnde harum tot ⁊ tantarum miſeriarum p;oceſſit occaſio.

¶ De augurio. L. Octauij cōſulis. Cap.XVII.

B externis ad ciuilia bella ꝓuertar. L. eni Octaui⁹ pſul: cū aduerſus. L. Lynnā colle gā ſuū arma ſūpſiſſet: ⁊ mo;te digniſſimū in exiliū pepuliſſet: de fine rez tali oſtēto mōit⁹ nar rat. Ab Apollinis eni ſimlach;o ſpōte delapſū ca put eſt: ⁊ in terrā tā alte deſcēdit ut effodi nō poſ ſet: dōec Lynna victore Octaui⁹ in ml'to ciuiū san guie vita ꝓuat⁹ eſt. Mirū qd Apollini cōmune cū Octauio: potius q̄z cuz eius aduerſario? Aut quo diffugerāt foſſores omnes: ut tanto tpe tātillū ſa xū erui nō poſſet? Credo ciuili tumultu exceſſerāt.

¶ De augurio Pompeij magni. Cap.XVIII.

Lter o ār ciuili bello oiuz ſeuiſſimo ⁊ ma rio: q̄ toti⁹ cū ſtrage urbis ⁊ ipij ⁊ cū vni uerſi orbiſ magnis motib⁹. Cn. Pōpei⁹ ma gn⁹ aduerſuſ rez dñz Juliū Ceſarē pflixit: euētū p lij euidētiſſimiſ pdigijs pnotatū ferūt: Primū om niū Dyrrhachio Theſſaliā ꝙſus iter arripiēs: iſe lix dux ml'to tōitru creb;iſq; fulmib⁹ excepi⁹ē. En pdigia eſtiuis pſerti mēſib⁹? Poterat qdē ſbſiſtē dilato pfectiōis die Hānibal' cautiſſimi ducis exē plo: quē mēia Romāe urbis aggreſſurū: bis terq; repl'ſū tēpeſtate nouim⁹. Et p;ecto arbitro;: ſi dux illi exercitui fuiſſet Auguſt⁹: q alteri nō ml'tis ānis poſtea dux in eiſdez cāpis fuit retroceſſiſſet utiq;. Quē ſemp ⁊ ubiq; (ut Trāqll'is ait) pellē vituli ma rini circūferre p remedio atq; ad oēz maioris tēpe ſtatiſ ſuſpitionē: i abditū ⁊ cauernatū locū ſe recipe ſolitū accepim⁹. At Pōpei⁹ q: fl'mia miutiora ñ ti muit: aduerſus maximū ⁊ violētiſſimū fl'mē Ceſa ris pugnatur⁹: religiōes ⁊ deoz po;tēta neglexiſ ſe rephēdit: Nā q; apū examia circū ſigna uolita rūt: qd niſi mell' ⁊ cere copiā: q; ſon⁹ tympāoz per gāi i penetralib⁹ tēploz audit⁹ē: qd niſi letitiā po;tēdebat? De fuga qdē hoſtiaz ab altarib⁹: idē ſen tio qō de pulloz fuga ſub Mātio. Eoq; magis: q; pulli paſtū illic: hic hoſtie mortē fugiebāt: qō iſtū ē cūctis aiantib⁹. Piget ſingl'a pſeq; ⁊ irriſoris co gnomē ꝙeo; icurrere. Id ſane qō iter pdigia nūe rāt: repētio merore ac nocturno pauore obto;: puiſ ſe acies: ſignū fateo; peſtiferū: ſz ut ſb Craſſo dixi ipatori, puidēdū ñ haruſpici: Qui ſi i ptē pſilij uo cādus erat: poſ;at ⁊ Craſſus pmo;: ⁊ mox Pōpei⁹ ⁊ Ceſar nouiſſime bono aio eē: nihil letū ⁊ magni ficū ſpare. Dib⁹ eni ut q reb⁹ ipſis interfuit memit Cicero: pmiſſū a chaldeis eos ñ niſi i ſenectute: ni ſi domi: niſi cū claritate ⁊ ſūma cū gl'ia morituros O. pmiſſoz fides. Et nimiz i alt'utro ōlirādū fuit honeſtio;: (ut ita dixeri) iſania ē ex ſtellaq; celi mo tu: q; ex cruēq; extoz fib;iſ fo;tunā ſuā explorare. Oz q; Pōpei⁹ ipe q ut ſcriptū ē ſeſe credulū rez ta liū pberet: Sepe ēt ab haruſpicib⁹ luſuſ erat: ml'ta q; ſibi i greciā tūſuecto ab urbe Romana nūciata fuerāt: que ul' nullos ul' aduerſos exit⁹ habuerūt.

dẽtes oraculis:a diuinis ad humanas uoces obseruandas animum conuerterunt. Ceterum more morbi ꝓtagiosi: breui ⁊ inꝑpl̃m Romanum ⁊ in oẽs effusa radices egit. Nec ergo cum ceteris extirpãda est(Crede mihi lector)si erroribus semel aditum dederis: frustra deinceps obluctaberis. Actũ est:irrũpẽt vndiq; gegd uel audies uel videbis:huc referes. Uicinoꝝ te aliud agẽtiũ ꝑmũculi: letũ ac mestũ:ociosuꝫ ac sollicitũ tenebũt: ⁊ mustel larũ occursus ⁊ lepoꝝ timebis: ⁊ dextera cornix ⁊ siniſter corꝰ annotabit: ⁊ nocturne strygis gemitũ ⁊ mane sternutãtis ꝑm numerũ obꝑuabis: ⁊ trãſuersaꝫ togam ⁊ cõmutatũ calceuꝫ. Neq; enim tu malor aut sapiẽtior Augusto:de quo legim⁹: q; leuum ꝓr dextro calceo indui:durum omen:rorẽ vo subingressũ lõgioris vie felicis ⁊ celeris uotiuq; redit⁹ putabat. Uñ Ъ tibi ꝓnceps ꝓrudẽtissime? Quid viatori ros nocturn⁹ afferre põt:nisi iter lubricũ ⁊ madẽs? Nẽpe opinio iueterata ꝑualuerat.

¶De agla q̃ tẽtorio Augusti ĩsederat omen. Ca.XI.

Riumuirali tẽpestate cum Augustus ideꝫ
t atq; ambo college cum oibus copijs Bononie cõuenisset:omen claritsimũ visuꝫ ⁊ ab vniuerso exercitu annotatum est: Agla tẽtorio eius ĩsiderat:gemini corui dextera leuaq; purgere cepant. Ille resistẽs:utrũq; ꝑstrauit ꝓfecitq;. Mira res dictu:tot hoium milia in id spectaculum cõuersa:vnum ⁊ idem sensisse ꝓhibenẽ:iter tres scilicet duces:qui tũc vnanimes viderenẽ: dissensionẽ emersurã: ⁊ collegartũ finẽ qui post fuit. Uictũ eni Lepidũ relegauit Augus⁹:mori coegit Antoniũ.

¶De omine Liuie parturientis. Cap̃.XII.

Juia nõdũ Augusta: Liberiũ aluo gerẽs:
l ac muliebri ingenio quẽ sexum paritura eẽt anxia:ouuꝫ superincubanti galline subtractum:tam per se q̃ per ancillaſ tãdiu manu sinuq; vicissim tepefecit: donec erũpente pullo insigniter cristato ad spem maris erecta est.

¶De gallina que cum ramo lauri cecidit in gremiuꝫ Liuie Auguste ⁊ iteritu familie. Cap̃.XIII.

Ane si denũciate rei magnitudine magnuꝫ
f omẽ dicit: qõ ex oib⁹ vnq; seculis usq; terrarum maius q̃ quo Cesaree domus occasus ac finis ostẽsus est:Eidem Liuie Augusto primum mrimonio dignãte ferunt cõtigisse: ut dum rus peteret:cãdida gallina virẽtis lauri ramusculum rostro gerẽs:in gremiuꝫ mirãtis ab alto caderet:agla ꝑdam ut sustulerat ultro relaxãte. Nouitate rei motam Liuiam:iussisse ⁊ ali uolucrem: ⁊ ramusculum inseri. Cum id factum foret: utriusq; breui tam magnificum incremẽtum ꝓsecutum ut ⁊ pulloꝝ copia ad gallias duceret: ⁊ ex frequẽti laureto qõ tam tenuis plãta pepererat:lauree triumphaturis Cesaribus uellerenẽ: Obseruato ut qsq; Cesarum eo loco nouam laurum sereret. Lõgo deniq; usu agitatum: vnãquãq; arboꝝ illarum circa fatoris sui mortem solitam arescere. Ultimo autez Neronis tpe:subito simul oẽs radicitus aruisse: Gallinas quoq; oẽs ad vnam perijsse. Accessit ⁊ illud haud obscuri⁹ q; sub idẽ tp̃s in ede Cesarea: capita simul oib⁹ Cesarũ statuiſ:vno ictu fulminis corruerũt: Quibus ominibus cõfestim Neronis mors: ⁊ in eo deficiẽtis familie successit interitus.

¶De omine qõ habuit Galba impator ꝓr imperio subeundo. Cap̃.XIIII.

Um aduersus hũcipsum Neronem:obsce
c nitatis ⁊ inhumanitatis merito:nõ populus Romanus tñ:sed vno ꝑpe tpe oẽs q usq; erãt exercitus gbuscũq; ducibus cõspirassent caput rerum Galba denotaꝝ:qui nũc hispanijs ꝓerat. Js tãetsi uel cupidine impij ardens uel gelidus mortis metu:ut qui occidi sese iussum a Nerone nouerat: ⁊ vite ⁊ dignitati audẽdo cõsulturus videreꝝ:nec uolũtas deforet:tñ ⁊ senio pigrescẽs aius ⁊ despatione successuum exterritus:herebat usqueadeo:ut cõsalutatus impator:senatus populiq; Romani se legatum testareꝝ. Sic cũctanti geminum omen accidit: Nam dum castelluꝫ ualidũ ⁊ nouis motibus oportunum armat:ab effossoribus inuẽtus est anulus puetusti artificij:insculptã cum tropheo victoriam hĩs. Accessit q; Alexandrina nauis:plena armis:boibus uacua: nec ullo cursum dirigẽte:ad id littus ubi Galba tunc erat appulit:cũctis interꝑtantibus alterum suscipiendi belli omen:alterum sperãde victorie.

¶De omine Uespasiani. Cap̃.XV.

Espasiano aũt aliquot ꝓncipatus signa cõ
v tigisse ferũt. Cesar Caligula infensus edilitatem tũc agẽti:occasionez nactus q; vias purgari neglexisset:ceno illum ꝓcipit impleri. Cui cum milites obsequẽtes in sinum lutum terramq; cõgerereꝝ:in omen tractum a gbusdam interꝑtantibus. futurum ut terra patrie oẽsq; respublice moribus ciuilibus fedata ac ꝑmixta:tãdem se in Uespasiani custodiam recõderet. Qõ q̃q; dilatũ fuerit:accidit tñ. Eidem prãdenti:canis externus ex publico in cenaculum introgressus: manum hois quam mordicus gestabat ad pedes deiecit. Sed gd amputata manus ad impium? Caput saltẽ hominis attulisset. Aliquãto igit ꝑprius bouis omẽ: qui iugi ac soliti domitoris impatiẽs:cum se in libertatem eripuisset:in locum ubi forte Uespasianus tũc cenabat:magno cum fragore irruẽs:ministrãtibus metu sparsis fugatisq;:ubi ad ipsum uenit:cõpressso ipetu añ pedes eius adorãtis in morẽ procubuit ⁊ uelut dum fassus:caput humi posuit.

¶De portẽtis solis:lũe ac alijs ꝑdigiosis ostẽtis. XVI.

Jnciam pauca de portẽtis. Nam si historiaꝫ
b as ꝑcurram(qõ laboriosum magis q̃ glorioſum fuerit)facile ꝓfecto ex hac re vna libri cõplesse cõtigerit. Que enim historia sine portẽtis est? Que a Ciccrone recollecta:neq; illa tam vniuersa cõplectar: Duos soles simul visos ac treſ lunas. Solem quoq; per noctem ⁊ ardentes celo faces ⁊ auditum ex alto fremitum ingẽtẽ:uoceſq; minitãtes: ⁊ fluuiũ sanguine fluxisse:ibrem vo mõ sareum:mõ sanguineũ:mõ terreum:mõ lacteũ descẽdisse. Sudasse sepius ⁊ iterdum cruẽto sudore effigies deoꝝ. Postremo qõ sine risu narrare non possum:bello Marsico Lauinij iter multa mõstrũ horribile ⁊ iauditu:clypeos a muribꝰ eẽ corrosos Jdq; doctis interꝑtibus visum eẽ tristissimuꝫ. Nec ⁊ hoꝝ simillima ꝓfacile refellunt: Nam ⁊ plures seu soles seu lunas videri nõ aliter euenire põt q̃ duas lucernas apparere ubi nõ amplꝰ q̃ vna est. Similiter ⁊ auditus sepe fallit:nec ullus(ut phy ficis placet)pigrior in nobis sensus est. Flãme aũt uel cõglobate uel sparse celo iterdum uolitare possunt naliter. Solem vo per noctem apparere ꝓr sus impossibile:cum ꝓsentia solis ubiq; est diem

cās rerū ⁊ nouitate pculsis. Itaq; uere: ⁊ si qȯ est hoc eē pmaximū: qȯ in ais hoīuȝ tā bñ istitutis a nā tam uarij errores pullularūt: ⁊ in regno rōnis tot aniles ieptie ⁊ tot ianes supstitiones regnant: ultimūq; illic ipsa locum tenet per quā distingui a ceteris aialib⁹ poteramus. Ucrum hec lōgior est querela: egēsq; vboꝝ plurium. Igit̃ ad iceptum redicēs: qcqd factum est: fieri potuisse nō dubito: si fieri potuit nō eē mirabile: nisi q; raritas admirationis mr est. Neq; enim ignorātia sola cārum videri portētum cogit. Eadem nāq; in quotidianis actibus iteruenit: testāte admiratiōe: exēplo utar quo ⁊ Licero utit̃: ⁊ ois plena est historia. Portentum putāt mulam pepisse. Itaq; in annalib⁹ relatuȝ est. Cur queso? An q; vulgo rō eius part⁹ ignota est? Nihil egni part⁹ notior: uerum iste frequētior. Raritas igit̃ frequētiaq; uarietatem pariit. Qȯ si ita est: dicam qȯ a doctis viris dictum video: qm̃ qȯ raro accidit portētum dicit̃: sapiēs ficubi repiatur grāde portētum est: ⁊ mule partu (nisi fallor) rarius: q̃q; qȯ de hoc ptu dicūt ppe ridiculum videt. In cōceptione eniȝ esto siqd est miraculi. Partus enim ipse nō mō nō portētuosus: sed inālis ⁊ quo dām mō violētus est. Jam miraculorū eadem ratio. Nihil nāq; miraculosum nisi q; rarum. Illa autez dico miracula: que nil portēdere iudicanē: sed admiratione simplici suspēdūt aios mortaliuȝ. Jdeo q; de his alibi. Nūc qȯ instat: qm̃ qdem longe dispar vis est: in his eniȝ neq; portēdēs neq; mirabile qcq; inest: nisi q̄tenus humana iustitia qbusdam mota successib⁹: ⁊ fine rerum ad pncipium relato: postēsum aliqd cepit opinari: nō pus ab initio itellectum q̃ exitus cōprobasset: ⁊ se tractu tēporum eo puētum: ut ipsis etiam pmordijs uel rerum uel vborum mortalis curiositas inbiaret. Error hinc oium ortus est qui magnos boies inuoluit.

¶ De omine ex clamore romani militis accepto: qui dixit: Statue signū: hic optime manebim⁹. Ca. II.

E hoc gñe est: ut iam ad exēpla ueniā: post captam a Senonibus gallis exustāq; urbem romanam: hesitātibus an relicto natali solo: sedēs impij trāsferrent: an vȯ patrie ruinas erigerēt. Dum hec res forte in senatu alternātibus cōsilijs agitat̃: cōtigit ut Lēturio cohortis e presidio redeūtis: alta uoce signiferum cōpellās diceret: Statue signum: hic optime manebimus. Non dubitāt huic uoci stabilitatem impij acceptā referre. Qua qdem ad senatus aures plata: accipere se omen ait. Jta tot diffidētium patrum sentētie: vno militaris viri vbo nesciēter iacto: cōfestim quieuerūt: nullo nō manēdi cōsilium amplectente.

¶ De omine Emilij Pauli ex tertia filia sua accepto. Cap̃. III.

Uo minus miror apud Liceronem omen notum legēs: vnius clarum sed ⁊ pstātem aiuȝ. Lutius Emilius Paulus aduersus Persem Macedonie regem bellum acturus: eodē die quo ꝓuinciam sortitus erat: sero sese domū referēs: filiolam suam cui Tertia nomē erat exosculās tristiorem solito ppēdit. Et qd ingt cā est mea Tertia ut mesta sis? Rūdit illa uoce querula: Mi pr̄ Persa perijt: decesserat aūt huius nois catella. Pater puellam ulnis circūplectēs: accipio inquit omen filia. Hec piguit talem virum: tali omine leuiorem ad tātum bellum pficisci. Uñ mox ⁊ macedonico cognomie ⁊ triumpho celeberrimo redijt ornatus: victos in capitolium reges agens.

¶ De omine Lecilie Metelli. Cap̃. IIII.

Ulto etiam minus miror hec a feminis obseruari. Lecilia Metelli cum de neptis cōiugio rogitaret: que sibi ex sorore superat: ois capiēdi gr̄a qȯ illis tpibus quotidianum erat: solam secum vginem eduxerat. Ubi cuȝ puella stāte: matrona sedēs tacita ⁊ aliqd opiēs qȯ ad omē traheret diuti⁹ māsisset: defessa rupit tādē vgo silētiū: orās materterā: ut sibi paululū qescēdi copiaȝ faceret. Et illa surgēs: imo vo inqt filia libēs tibi pcedo meas sedes. Jd rūsuȝ defūcta mox Lecilia: vgine viro eius nupta cōfirmatum cōmemorant.

¶ De omine Petilij circa Letum montem. Cap̃. V.

Is illa ꝓuenit. Petilius cū ligurib⁹ letuȝ mōte qui hostiū pfidio tenebat adort⁹: ptinaciuȝ obnitit̃: suosq; in pliū accēdit: hodie ait ego utiq; letum capiam. Jd cōfestim leto eius consecuto: equocum omen apparuit.

¶ De omine Crassi: Solē se relictuȝ asserēs. Ca. VI

Rassius dū rhodijs deoꝝ simulachra cupide subtraheret: ⁊ illi humilr̄ pcarent̃: ne oia subripuet: solē se relinquē ait: iocat⁹ i eoꝝ religiones apō q̃s sol pstudiose colebat̃. Nec multo post plio vict⁹: ⁊ vitā ⁊ solē linquē cōpulsus est.

¶ Quomō ꝓmo boies ad omina ⁊ deinceps ad act⁹ ac gestus deuenerunt. Cap̃. VII.

Infinita sunt eiusmodi que appellāt omina puta ex eo moti: q; cum reliq; diuinādi gña uel per ipsos deos uel per extoꝝ respectionem: uel per visiones nocturnas: uel per stellarū signa pcipent: hoc gen⁹ per ipsos qb⁹ cū videbāt homines pcipi arbitrant̃: quoꝝ fortuitas etiā: imo vo nō nisi fortuitas uoces ad pñtiā trahebāt. Et sicut ois error suis nō ptēt⁹ finib⁹: facilis est serpere lati usq; se fundere a uocib⁹ ad actus ac gest⁹ quoslibet boium ꝓmo: deinde etiā reliquoꝝ aiantiū ac rerū ceterarū decursum est. Quo ex gñe illa sunt.

¶ De omine Furij Camilli. Ca. VIII.

Urius Camillus expugnatis Uebijs victor: dum amātissim⁹ immerite patrie vir: deos pcat: ut si Romana psperitas iuidiosa eēt quelibet in rem publicam casura calamitas in caput ipsius uerteret̃ atq; ita celestis placaret̃ iuidia: repēte cōcidit. Jd ad casum exilij: quo post dānatus urbe quam ornauerat caruit: relatum est.

¶ De omine asini a Caio Mario visi. Cap̃. IX

Aius āt Marius in Minturnoꝝ custodia delitescēs: hostis iam pūie ꝓnūciatus: asellū forte cōsiderauit: oblatū pabulū spernētem: ad aquam pperare. Jd ad se vir talium doctissimus reflexit: ⁊ ostēsam sibi celitus salutis viam arbitratus est: Turbam que ad auxiliādum cōuenerat: orauit hoc vnum auxilij genus exhiberet: ut ad mare comitaret̃. Quo facto: parue supimpositus carine: minas Sylle victoris euasit. Et huius ominis obstuatiōez sibi ꝓculdubio saluti fuisse Ualerius ait. Prudēte igit̃ asellū: quo ꝓsultore ac duce: ille dux tāt⁹ usus est: quē ue formidat⁹ oli austri ⁊ aglonis domitor: auctorē fuge ⁊ salutis habuit.

¶ Quomō hec uanitas ominū eradicāda sit: Et contra Augustum Cesarē qui hec obseruauit. Cap̃. X.

Thec qdem uanitas ut scriptum video: a Pythagoreis ortum habet: qui oia supad

Tqm̃ prima pars tractatus huius erat de
a ominibus:attingã:q cum Bononie adole
scẽs in studijs uersarer audiebam. Ãço vi
cecomes qui post Mediolani dominiuz obtinuit:
iuuenis nempe victoriosus ãteq̃ podagris vince-
ret:iussu patris pfectus cum exercitu apeninum
trãsijt. Et victis oibus apud altipassum:duce qdẽ
hostium Lastrutio:sed egregia opera eius adiuto:
ad vincẽdum Bononienses pari impetu fortunaq̃
se cõuertit. In ea expeditione cum forte equo de-
scẽdẽs regescit: ingẽs vipera uullo comite aduer-
tente:in galeam iuxta positam irrepsit. Quam cuz
mor capiti reponeret:fumoso qdem z horribili sed
prsus inocuo lapsu per decoras interriti ducis ge
nas illa descẽdit. Eam a nemine ledi passus animo
sus adolescẽs:ad omen gemine victorie traxit:hic
pcipue q ipe pro signo bellico vipera uteret. Ego
autem huic sermoni in hac cladium domesticaruz
memoria finem statuo: Labores nostros miserã-
tus:finiat ipse qui potest.

¶ Tractatus septimus de stratagematibꝫ.

¶De excusatione auctoris apud lectorem:cũ de mo
destia locuturus sit:cur ab hoie petulantissimo ex-
ordium sumpserit. Capũ.I.

Dmiraberis lector: nec immerito:ego
eni ipe dum huc puenissem admirãs
a substiti:quonam calamum casus ipel
leret:ut de modestia locuturus:ab ho
mine petulãtissimo sumerem exordiũ
Sed apud te pmum queso:deinde per te apd alios excuser. Neq enim viros hic illustres:psequor
qd alio uolumine feci:qn potius (qd ipse titulus
opis testat) memorãdarum rerum cõgeriem am-
plector. Fieri aũt põt ut ex aio fedo:decor qppiaz
factum dictũue pdeat:casu aliquo rõnis vices oc-
cupante: qd ipsum memoratu dignum sit: ubi de
huiusmodi rebus agit:q̃uis eum a quo pdijt: nõ
idcirco dignum statim cognomine claritatis effici
at:q ut elegãter ait Licero:nõ ex singulis uocibꝫ
philosophi expectãdi sũt:sed ex ppetuitate atq̃ cõ
stantia. Profecto cum aliq̃diu fluctuassem:an ali
unde potius ordirer:qd z tẽpor series z viroruz
splẽdor suggerebat:ipso miraculo ne ab incepto di
uerterem retẽtus sum. Sigdem memorãda recen
senti:qd memorabilius videri debet: q̃ obscenor
z infamium uoces:aut actus egregij: z hec tãta vi
te morũq̃ repugnantia:qua monemur nõ splẽdo-
re aliquo cõfestim capti de quoq̃ qd bonus z sapi
ens vir sit pcipitare sentẽtiam. Sed de hoc alias:
nũc ad rez uenio:quaz te miratur lector admonui.

¶De Tiberij principis primeuo instituto. Capũ.II.

Vter multa Tiberij Lesaris flagitia:pau
i ca melioris animi signa circa pmordia pn
cipatꝫ uelut rara luminaria iter dẽsissimas
tenebras effulgent. Ex imẽsis ac innumeris bono
ribus ultro oblatis:plurimos ac maiores respuit.
Natalem suum pfusius celebrari nõ sustinuit:tẽ-
pla z qcqd diuini cultus Lesaribus exiberi cõsue-
uerat:sprouit. Statuarum z imaginum isolẽtiã cõ
pescuit:iter deorũ simulachra collocari uetuit:sed
in ornatu domestico haberi pmisit: Idq̃ nõ aliter
q̃ se cõsulto. Juramẽta in ipsi⁹ acta:mẽsis appella
tionem de noie suo:pnomẽ imperatoris: z patris pa
trie cognomẽ: z ciuicam coronã: z cetera uana z
leuia qbus ad illum diem fortuna Lesarum:uelut
oblita hoiem:cum celo de sublimitate pterderat: a
se q̃ lõgissime reiecit. Adulatoribus acriter infe-
stus (quo nescio an qcq̃ psertim in pncipe laudabi
lius eẽ queat) Actus aut uerba qbus ullum adula
tionis uestigium inesset execrabaꝫ atq̃ oderat. Cõ
sularem virum ad genua pcũbẽtem idignatus ef-
fugit:tãto ipetu ut illuz in assurgẽdo resupinũ ster-
neret. Colloqa uel familiaria uel publica interrũ-
pere: z uestigio emẽdare solitus:si qd glorioſius
de se ptinerẽt. Dñm qdam uocauerat:edixit ne de
inceps eum per cõtumeliam appellaret. Alter oc-
cupationes eius sacras:alter eo auctore senatuz se
adijsse memorabat: Utrũq̃ redarguit z pro aucto
re suasorem:pro sacris laboriosum dicere nolnit.
Deme Tiberij nomẽ:nõne modestissimi: z nihil se
cũdis rebus elati pncipis acta censebis? Idem pfi
dibus pregrauãdas tributor mole puincias sug-
gerẽtibus rescripsit: Boni pastoris eẽ tondere pe-
cus non deglutire. Finge parem in religs:qd san-
ctius aut melius respondisset Augustus?

¶De monstro quod natum est in comitatu Florenti
norum: cuius effigies sculpta est in hospitali ad
Scalas.

Hac Petrus Pauluscq̃ vno sub corpore bini
Fabrica nature mira iacemus humo.
Luiq̃ suum fuit z manuum: fuit oris opusq̃
Uesice: ast vnum uentris opusq̃ fuit.
Junxere extreme partes nos corporis ambos
Quas neuter simul z dicat uterq̃ suas.
Neutra ex parte pedes: capita ex utraq̃ fuerunt
Bina: sed e medio corpore planta fuit.
Bina fuit medio que corpore planta deorsum
Pendebat: sursum quinta erat vna manus.
Non vo nobis vnus somnusq̃ cibusq̃:
Nec risus nobis: fletus z vnus erat.
Somno membra dabat vnus: ridebat z alter.
Sugebatq̃ vnus: flens quoq̃ z alter erat.
In florentina natos nos fluminis arni.
Ualle dedit patrie nos pia cura patris:
Inde alti: z sacro pariter de fonte leuati
Uximus ambo decem bis totidemq̃ dies.
Quid nunc neptunum: quid: nũc ianumq̃ bifrõtẽ
Miraris? stygij terna quid ora canis?
Et quid Herionis tria corpora? scilicet vnum
Nos corpus: binas nos animasq̃ lege.

Finis.

secuz uchat. Fluuios fluriſſe ſanguineos: es ſudaſ ſe uel ebur ⁊ gegd eiuſmodi eſt: videri gdem põt: uerum eẽ nõ põt. Q; ſanguis ⁊ ſudor nõ niſi ex ueris coꝛporibus emanare queat: ſolet tamen udus paries p̃eſertim marmoreus notho flante ſudori ſimillimũ humorem fundere: qõ vulgo ſudare creditur. Põt ⁊ ex aductitia cauſa rubere humor ille ⁊ ſanguinis ſp̃m p̃bere. In omni autez ſermone tali meminiſſe opoꝛtebit eius qõ eſt apud Ciceronem qui hec oia ficta ⁊ falſa putat: Hec ingt in bello plura videnꝫ ⁊ finguntꝫ liberius ⁊ creduntꝫ facili⁹. Jã vo qõ de muribus afferꝫ quãtũlibet triſte mirãdũ certe nullatenus: Crates enim rodere: frequẽs muriuz cibus eſt. Niſi q; clypeis affixe erãt: parci foꝛſan putaſtis: a muribus p̃clare dinoſcẽtibus inſtrumẽtum bellicum: ⁊ foꝛmidatum gẽtibus ſignũ populi Romani: qõ foꝛte in illis cratibus pictuz erat cõtingẽ nõ auſuris. Mihi credite: nullum hic mõſtrum: niſi ſtupoꝛ ueſter ⁊ admiratio tam eois rei. Q; ſi mures a clypeis roderenꝫ: illud plane mirum dicerem. Sicut in re ſimili rñdiſſe poꝛtẽtoꝝ interp̃es ſcribit: Qui cum cõſuleꝛet: qd ſibi uellet oſtẽtum qõ gdam domi ſue reperat: anguem uecti feꝛreo circũuolutum? Enimuero ingt: ſi uectis angui circũuolutus eẽt tũc mirari poteras. Feſtiue grauiteꝛq; Quo rñſo (ut ait idem Cicero) ſatis apeꝛte declarauit: nihil habendum eſſe qõ fieri poſſet oſtentum.

¶ De boue humana uoce locuto: ⁊ quibuſdam alijs poꝛtentis. Cap̃.XVII.

e Juſdem generis illa referunt: Bis bouem humanis uocis locutum. Semel. L. Uolũnio: ⁊ Seruio Sulpitio cõſulibus uſq; ad hoꝛrorem aſtantium. Sed qd eo ſermone dixerit: nõ p̃dũt: neſcio an ut ſecretum eẽt oꝛauerit. Jtez bello punico ſecũdo: admonuit: Laue tibi Roma foꝛte q; mutus haruſpex: mutis haruſpicibus ſpirãtia viuoꝝ aiantium exta loquebanꝫ. Jlla quoq; terrifica: Pluiſſe lacertas: carnes: Puerum in foro boario editum elephãtini capitis: mole mirabilem. Apud Anthium meſſoꝛes cruẽtas ſpicas collegiſſe: Et qõ pene murium poꝛtentum exequerit: In gallia lupum vigili cuidam e uagina gladiũ extuliſſe. Certe ſi hoc mõſtrum eſt: fuerãt haruſpices cõſulẽdi dum canis olim meus me ſpectãte: enſem aggreſſori ſuo nõ e uagina ſed e manibus eripuit: Jdq; quo ſimilius mõſtrum fiat in gallijs accidit. Et qñ canis meus qõ nõ putaueram: ad etatẽ noſtram ſtilum deduxit: aliquot huiꝰ tpis adijciam.

¶ De poꝛtẽtis tpe Heirici ſeptimi viſis. Ca. XVIII.

o Bidẽte Beiriam Heinrico ſeptimo: i Hallijs ſolis ac lune ſimul eclypſim ⁊ minaceꝫ inſueti ſyderis faciem viſaz: lune quoq; tergemine ſpẽm: ſpẽs uarias ⁊ arculos etiã celo ſparſos: crucis imaginem ꝓtinentes: ⁊ in Jtalia deflagrãtes poli ptes: ac ſine ullis fulguribus aut nubibus: ⁊ (ut dici ſolet) ignaro Joue hoꝛrẽdum ceciniſſe aiũt: Nos enim etſi iam in lucem editi: nulla tñ eius tpis certam memoriã hẽmus. Sup hec in finib⁹ Patauoꝝ equam nouẽ pedib⁹ editã: Per rura Gallie ciſalpine inſuetas uolucrum foꝛmas apparuiſſe pluma (ut ferũt) cineritia ſanguineis maculis criſtato vtice: nec alias ea ſpecie in his regionibus memoria hoium vnq; viſas: niſi tpib⁹ Frederici p̃ncipis: maiores natu affirmabãt.

¶ De hoꝛribili poꝛtẽto hois viſi ſup equo. Cap̃.XIX

p Eridem tẽpus Mediolani intra Maphei vicecomitis ueſtibulum cõſpectuz memoꝛãt nõ mediocre p̃digium: virum ſcilicet i gẽtis ſpeciei ⁊ humana auguſtioris: iſedẽteꝫ equo naturalem quoq; modum ſupgreſſo. Eũdẽq; cum circa p̃me lucis tempus perſiſtẽs: hoꝛe vnius ſpatio multis videtib⁹ ſtuporem attuliſſet: raptim ex oculis ablatum. Triduo aũt interiecto: eodem loco ac tpe duoſ viſos: ac ipo habitu ⁊ pari mole coꝛpoꝛ cõſertis manibus hoꝛribilem pugnam miſcuiſſe: Atq; hora vna ex his motibus exacta: ſtupentibus qui aderant itidem euanuiſſe. Et hoꝛ gdem Mirtatus Patauinus hiſtoricus: nouarum reruz ſatis anxius congſitoꝛ teſtis eſt.

¶ De monſtro quadrupede cum humano capite in agro Ueroneſi nato. Cap̃.XX.

n Am affert: circa idem tẽpus quo ad mõtẽ Attinum collatis Floretinoꝝ ⁊ Piſanoꝝ ſignis decertatum eſt: mõſtruz in agro Ueroneſi editum: ex equa q̃drupedem fetuz humano Capite. Ad cuius murmur ⁊ uagitum ⁊ cõſuſum humane uocis ſonum occurrẽs ruris illius accola ⁊ nouo attonitus ſpectaculo: exectum ingenti gladio mõſtri caput: p̃ter callem acuto baculo ſuffixit Quam ob cauſam ad iudicium tractus ⁊ de monſtruoſi partus origine: ⁊ de occidẽdi cauſis interrogatus: hoꝛrore atq; abominatione rei tñ ſe feciſſe rñdit: de ceteris nihil oino ⁊ ruſticitas hominis ⁊ publicatio facinoris qõ occultari potuerat: ſuſpitionem omnem ademerunt.

¶ De puero bicoꝛpe nato in agro Florentino de quo inferius carmina ponuntur. Cap̃.XXI.

v Num eiuſdem tpis adijciam. In agro Florẽtino puerum bicoꝛpi effigie: geminis capitibus: q̃ternis manibus circa genitales partus cõnexum: ſic q; nõ amplius q̃s in geminos pedes deſineret: viderunt illic omnes. Ad nos autez qui tũc in gallijs degebam⁹: per amicos ciues imago picta trãſmiſſa eſt. Jngẽſq; ſolius ad ſpectaculum picture cõcurſus hoium fuit. Septimũ etatis annum agẽs: genitorem meuz vidi tabellã eiuſmodi in manibus hñtem. Sciſcitatus qd eẽt: Rez oẽm eo mõſtrãte didici: ⁊ aure cõuulſa meminiſſe iuſſus: enarratur⁹ filijs ut ipſe dicebat meis. Ego aũt ⁊ nepotibus renarro. Et hic qdem partus: diebus (ut phibẽt) paucis virit.

¶ De homine qui per quadraginta dies abſq; cibo virit: ⁊ de muliere in germania que per trigita annos abſq; cibo fuiſſe narrat. Cap̃.XXII.

a Pud Uenetias aũt qui quadraginta dies abſq; ullo cibo viuat: idq; anniuerſarium celebꝛet ieiunium adhuc ſupeſſe phibetur Plurimos noui qui eum ſe vidiſſe atq; rem ita eẽ teſtantꝫ. Naz qõ in inferiore Hermania audiui mulierem apud eos eſſe: que triceſimum etatis annuz nihil vnq; cibi ſumẽs trãſegiſſet: mirum magis q̃s credibile eſt. Sed horum ⁊ ſimiliuz vna eſt doctrina: Tullio dicẽte: Jn re noua atq; admirabili: inue ſtigato ſi potes: ſi nullam reperies cauſam: illud tamen exploratũ habeto: nihil potuiſſe fieri ſine cauſa: Eũq; errorem quem tibi rei nouitas attulerit: nature ratione depellito. Hec ille.

¶ De vipera in galea Açonis vicecomitis Mediolanenſis reperta. Cap̃.XXIII.

¶ Francisci Petrarche poete laureati in quatuor libros inuectiuarum in medicuz obiurgantem: Epistolaris prefatio.

A Uatuor inuectiuarum libros dicā: an quid aliud: ad te misi: libētissime negauerimus si uel negare tibi aliquid possez: p̄sertiz obnixius postulanti uel illi iam in publicum non exissent. Ridebis interlegēdo ⁊ tacitus dices: Ille meus vnam amplius q̄ꝫ putabam artem habet: male loqui didicit. Bene ais: Testor enim tuuz caput: meum hoc artificium non fuit: non sum totus indocilis: mallem lectior. Sed hoc didici in his scholis ubi impertinens ⁊ ineptus conuitiator docere non potuit qd̄ nesciuit: meliora forsan in Academia in Parnaso. Nescis quia sicut in plateis urbium rixantur anicole: in rostris litigant causidici: in fornicibus lenones: in tabernis ebrij: sic in scholis disputāt philosophi ⁊ in siluis cogitant poete. Didici qd̄ res: qd̄ locus tēpusqꝫ poscebant: Immo v̄o qd̄ cogebat importunissimus magister. Quis
B enim in ocio in solitudine mea essem: ille tamen urbicus iurgator nec solitudini nec ocio meo parcēs nec ipsam locorum faciem ueneratus: cui diuinum nescio quid inesse ipse si videas: non neges in illis: ut proprie mihi videor dicturus: pierijs penetralibus latitantem: conuitijs aggressus exciuit: in aliis longe inq̄ꝫ alijs consopitum curis: ⁊ hanc quaz in me miraris insuetam artem docuit uel inuitum. Illud egrius fero qd̄ ⁊ gloriosius aliqua de me loqui ⁊ nescio an ineptis sed certe necessarijs laudibus dare operam me cogit: Utriusqꝫ rei excusationem in fine libri ultimi videbis: vnum prope diem mirabere: q̄ eandez quam mihi olim hostis imposuit: gloriandi necessitatem imposuerūt amici. Ante alios Lenobius noster vir doctus: ⁊ quem auxonijs armatum musis barbarica nuper laurus ornauit: deqꝫ nr̄is ingenijs: mirum dictu: iudex censorqꝫ germanicus ferre sententiam non expauit. Il
L le inq̄ꝫ amicissime quidem admonens efficaciterqꝫ coarguens impulerit etiam qua nolebam: ut quod nunq̄ꝫ amplius euenturum suspicabar pro excusatione mei nominis nunc denuo gloriarer. Epistolam eius ad me vidisti puto: aliorum v̄o non ita q̄bus stilus uarius: sed oibus vna mens est moram meam his in locis: nisi sat relique vite mee consentaneam probare. Responsionem meam ad omnes quia vna non capiebat epistola: ⁊ de fama totiens certare durum erat: q̄ꝫ q̄ꝫ tota res alto animo sperni posset: ne tantorum uoces hominuz contempsisse dicerer: libellum de vite mee cursu cōtexui: ubi si res meas: non dicam irreprehensibiles aut laudabiles: sed tolerabiles excusabilesqꝫ: mira v̄o ⁊ illi amico ⁊ alijs miratoribus meis siue amātibus siue tēptantibus siue ex professo carpētibus puto responsum erit: Hactenus inuectiuarum mētio calamus tulit: cum quibus ⁊ librum istum senio victum ⁊ canum morsibus lacerum simul ⁊ uetustissimam meam quam postulas chartam mitto: In quibus nihil mihi charius q̄ꝫ uetustas ipsa: cuius uenerator nostra etate nisi fallor nemo inde maior fuit. Uale. Mediolani: quarto idus Julij.

¶ Capitulorum libri primi inuectiuarum in medicum obiurgantem collecta: ordinata: enumeratiuaqꝫ Annotatio.

Cap̄. I. De intentione auctoris: ⁊ q̄ quasi coactus sit scribere: ueniam etiam a lectore si contra suuz morem dixerit petentis.

Cap̄. II. de reprehensione medici q̄ inuehendi calamum contra immeritum sumpserit.

Cap̄. III. Q̄ non artificium sed artifices: ⁊ nō oēs sed procaces conueniat improbare.

Cap̄. IIII. de excusatione auctoris q̄ non adulandi proposito neqꝫ inuidia scripserit: deqꝫ inextricabili discordia medicorum: q̄qꝫ rhetorica nō sit medicine subiecta.

Cap̄. V. de comparatione poetice ad medicinaz: ⁊ medicine ad agriculturam.

Cap̄. VI. de effectibus medicorum an sint mirabiles: ⁊ de colore medicorum.

Cap̄. VII. de laude Hippocratis: Galieni ⁊ Plinij. Probationeqꝫ auctoruz uetustatis: quos moderniores turpi segnitie ⁊ ingenij hebetudine arguunt.

Cap̄. VIII. de poetarum immortali gloria: Et quē admodum medici de omni materia etiam sibi incognita loqui uelint.

Cap̄. IX. de intellectu contra quos poetas Boetius loqui uelit: ⁊ iucundissimo poetarum ꝯsensu.

Cap̄. X. de officio poete s̄m Lactantium.

Cap̄. XI. de medicorum mendacio ⁊ poetarum uelata ueritate.

Cap̄. XII. de poetarum raritate atqꝫ claritate: medicorumqꝫ uanitate.

Cap̄. XIII. Q̄ auctor non aduersus excellētes medicos: sed delirantes scribat: ⁊ quare libellū pro epistola remiserit.

Cap̄. XIIII. Q̄ libellus hic etiam a medicina ipsa laudari mereatur.

¶ Finis capitulorꝫ primi libri.

¶ Francisci Petrarche poete oratorisq; clarissimi ad Clementem Sextum Romanũ pontificem: Medicorum turbam fugiendam hortantis: Epistola. Cuius occasione orta est in eum medici cuiusdam obiurgatio: qua motus subsequentes quatuor libros inuectiuarum contra obiurgatorem scripsit.

A Ebris tũe nuncius beatissime pater: tremorem membris meis ⁊ horrorem attulit. Nec idcirco blandiloquens aut similis dicar illi: de quo Satyricus ait: Flet si lachrymas conspexit amici. Et iterum: Si dixerit estuo sudat: sed illi potius: qui (ut ait Cicero) de salute populi romani extimescebat: in qua etiam suam inclusam videbat. Mea quidem ac multorum salus in tua salute fundata est: Nõ igitur simulatus est tremor: neq; enim alieno periculo permoueor sed proprio. Oẽs qui de te pendemus ⁊ in te speramus: te egrotante sani forte videmur: sed non sumus. Verũ quia tum semper: tum precipue in hoc statu breuem decet esse sermonez: qui in diuinas aures humano ore transfunditur. Pauca tibi nunc animo affusus ⁊ uenerabundus loquar. Lectum tuum obsessum medicis scio: hinc prima mihi timẽdi causa est: discordant enim de industria: duz pudet noui nihil afferentem alterius hesisse uestigijs. Nec est dubium (ut eleganter ait Plinius) omnes istos famam nouitate aliqua aucupantes: animas statim nostras negociari: ⁊ in hac sola artium euenire: ut cuicũq; se medicum profitenti statim credatur: cum sit periculum in nullo mendacio maius. Non tamen illud intuemur: adeo blanda est sperãdi pro se cuiq; dulcedo. Nulla preterea lex que puniat inscitiam capitalem: nullum exemplum vindicte: discunt periculis nostris: ⁊ experimenta per mortes agunt: Medicoq; tantum hominem occidisse impunitas summa est. Horum turbam uelut inimicorum aciem clementissime pater intuere: Instruat te illius infausti epigrammatis memoria inscribi iubentis in sepulchro hoc solũ: Turba medicorum perij. In etatem nostram potissime videt̃ incidisse illud Marci Catonis senis uaticinium: quandocunq; greci ad nos litteras suas ac presertim medicos transmisissent: omnia corrupturos. Sed quia iam sine medicis viuere non audemus: sine quibus tamen innumerabiles nationes: forte melius atq; salubrius viuunt: ⁊ populus Romanus etate florentissima: eodem teste Plinio: ultra sexcentesimum annuz vixit. Unum tibi de multis elige: non eloquentia: sed scientia ⁊ fide conspicuum. Jam enim professionis sue immemores ⁊ dumetis proprijs exire ausi: poetarum nemus ⁊ rhetorum campum petant: ⁊ quasi non curaturi sed persuasuri circa miserorum grabatulos: magno boatu disputant atq; illis morientibus Hippocraticos nodos Tulliano stamine permiscentes: sinistro q̃uis euentu superbiunt: nec rerum effectibus: sed inani uerborum elegantia gloriantur. At ne quid a me hodie fictum medici tui putent: quem sepe nomino Plinium: q̃ is ⁊ de medicinis multa ⁊ de medicis plura q̃ quisq̃ ⁊ ueriora diceret: in omnibus fere huius epistole partibus ducem habui. Ipsum ergo audiant: palam inquit est: ut quisq; inter istos loquendo polleat: Imperatorem ilico vite nostre necisq; fieri. Sed ego longius q̃ destinaueram: metu calamum urgente prouectus sum. Ut ꝟo iam desinam: medicum non consilio: sed eloquio pollentem: uelut insidiatorem vite siccarium aut ueneficum vitare debes. Huic quidem iure optimo dici potest: quod loquaci coquo Plautinus ille senex in Aulularia: Abi inquit: opera hic conducta est uestra: non oratio. Ad hec ⁊ exactam tui custodiam: ⁊ (que ad salutez corporis miris modis adiuuant) spem bonam ac letum animum habeto: si te: si nos oẽs: si tecum egrotantem ecclesiam saluam cupis. Uale.

de humoribus: de die cretico: de pharmacis: celū ac terram diſſonis clamoribus impleſſetis: cauſaz ipſam egritudinis ignorantes. Miſeri qui ſub auxilij ueſtri fiducia egrotant. Chriſtus autem in cuius manu ſalus hominum ſita eſt: ſaluum illū ignorantibus omnibꝰ uobis fecit: ⁊ faciat precor: quātum ſibi: quantum eccleſie cui preſidet eſt neceſſe. Uos dei beneficium: ⁊ cōplexionis ac nature ſue laudem uſurpantes: videri uultis illum a mortuis ſuſcitaſſe: ⁊ nunc tandem tranſacto periculo cōcordatis: non ineleganti uafricia: ne ſi pater ille doctiſſimus: quiqz uel ingenio uel experientia (non dicā omnia ut tu adulator) ſed multa cognoſcit ac prouider: diſcordare uos ſenſerit: precipites ancipitis vie duceſ abijciat: aſpernat: atqz oderit. Sed mihi crede ne quicqz rete iacitur ante oculos pennatoꝝ nouit ille mores ueſtros: Et ſi me interroges: propter cuiuſdam ſpeciem honeſtatis: ⁊ ne conſuetudinem publicam damnaſſe videatur: ueſtra potiuſ vult faſtidia q̄ quia ignoret aliquāto grauius eſſe periculum: vitam ſuam nugis ueſtris q̄ fragilem ſine gubernaculo carinam pelago uentiſqz cōmittere. Quod ad me attinet: Iracundiam tuam minime quidez miroꝝ: ſciebam uerum eſſe Satyricū illud: Accuſator erit: qui uerum dixerit. Nec minꝰ illud Comicū: Obſequium amicos: ueritas odiū parit. Quod cum cōmuniter uerum ſit: tum precipue inter illos qui mēdacio viuūt. Illud miroꝝ q̄ ira in rabiem furoremqz conuertitur. Nihil enim tibi ſcripſeram: Quippe qui nunc (etiam inuitus) nō intellecturum alloquoꝝ: At Romano pontifici: graui tunc egritudine laborāti: metu ac deuotiōe dictantibus: epiſtolam ſcripſi breuē: Sed (niſi falloꝝ) utilem ſibi: tibi forte non ita. Admonuiqz ut turbam diſſidentium medicorum: necnon etiā medicum non ſcientie ſed inanis eloquentie curioſuz que ingens noſtris temporibus multitudo eſt) omni ſtudio caueret. Quod lz grauiſſime ſtomacheris: me tamen neqz conſilij mei penitet: neqz me lapidandum credidi: ſi ſibi lz non egenti fidele conſilium dediſſem: cui omnes qui chriſtiano nomine gloriamur: non modo cōſilium: ſed obſequium inſuper ⁊ obedientiaz deberemus. Debuiſti ſi ſanus eſſes non mihi reſcribere: qui tibi nil ſcripſeraz: ſed eidem illi ſcribere: ſi ſibi forſan aromatico illo tuo ac medicinali ſuadere poſſes eloquio: ut tibi ſeipſum ⁊ res ſuas crederet: vitam ac ſalutem niſi de tuis manibus nō ſperaret. Contra autem me ſtudijſqz meis deditos: nociuum atqz inutile genus hominum declinaret: ſeu me poetaz: ſeu quodlibet aliud dicere libuiſſet: Omnia enim tibi licere arbitroꝝ idiote: qui ꝓpter mei: quin potius ueri odiuz in poetas immeritos es inuectus. Ego tamen hac in re poetice nihil ſcripſi: quod ita eē: niſi plane deſperes: ipſe ſtilus indicio eſt: Logeret me procacitas forte tua poetice aliquid de te loqui: teqz omnibus ſeculis lacerādum tradere: niſi quia indignus viſus es: qui per me poſteris notus eſſes: aut locū in meis opuſculis inuenires. Sed quid colores ceco? Quid ſurdo ſonos ingero? Mechanice res tuas age oro te: cura ſi potes: Si minus: interfice: ⁊ precium poſce cum occideris. Id nulli imperatori aut regi: ſed tibi vni vite neciſqz domino ut iactas humani generis cecitate permittitur. Utere funeſto priuilegio: Optime eniz tutiſſime arti cerebrū addixiſti: quiſquis euaſerit: tibi vitam det: quiſqz obierit: tu illi preter experiētiā nihil debes: Mors nature aut egroti vitium: vita tuum munus eſt. Jure igitur Socrates cum factum de pictore medicum audiſſet: Laute inquit: Artem enim deſeruit que defectus ſuos habuit in aperto: eamqz complexus eſt cuius erroꝝ certa terra tegitur. Quid te autem non auſurum rear: qui rhetoricam medicine ſubijcias: ſacrilegio inaudito: ancille dominaz: mechāice liberalē? Niſi forſan illa te cogitatio haſ in inſanias traxit: que ſi vnqz caput tuum potuiſſet irrumpere: nunqz uſqz adeo aſininuz dicerez: ut ſcilicet quoniam etate noſtra iniquiſſimos homines imperitare viris optimis facto reruz peſſimo videmus: Ad artes quoqz ſpeciem hanc tyrannidis trahendam ac propagandam putes. Sed prius omnia q̄ huiuſce rei arbitrium fortune tradituz videbis: Faciet illa Neriones atqz Caligulas regnare: Dionyſios atqz Phalaridas in patria florere: Catonem intra peſtes Libycas errare: mori Regulū in carcere: In paupertate Fabricium: Marcellum in inſidijs: in exilio Scipionem: Hec ⁊ his ſimilia faciet: quotiens uolet more ſolito iocari: medicine ſuppeditare rhetoricam non poterit: extra ſuos fines imperium non habet. Sed quid loquoꝝ? Neſcio an prius q̄ ad finem ſuſcepti ſermonis ueniā: libeat mutare ſententiam: ac fateri ius illam etiam in artibus habere: Quod niſi ita eſſet: nunqz tu de tanta ignorantia tam ſuperbus incederes: cū multi interim viri litteratiſſimi mendicent: Uerum ea non artium fortuna: ſed artificuz dici debet. Ad id mihi reſpondeas uelim: ſi rebus omnibus fortune imperio confuſis: artes quoqz confundere: ⁊ liberales mechanicarum ſeruas facere (quod utrarūqz prohibebaris nomine) uoluiſti: Cur non potius nauigationi q̄ medicine rhetoricam ſeruam faciebas? Nauigationem certe ſui generis: hoc eſt mechanicarum quidam dixere rhetoricā: eo q̄ in primis illi cui mercatura omnis ſubiacet: in peragrādo orbe luſtrādiſqz littoribus atqz innumerabiliū nationū cōciliandis ratiōe animis: multa ſit opus eloquentia: Unde ⁊ Mercurium quem ſermonis deum uocant: inde dictum uolūt: q̄ mercature kyrios: hoc eſt dominus eſſe videtur. Quod cum ita ſit: cur non potius (ut dixi) nauigationi rhetoricaz ancillari precipis? Quō equanimius propter ſimilitudinem latura ſit: niſi quia ruditatem illam tuā: ⁊ calligantis ingenij cecitatem occultare nullo modo potes: Proximis tuis litteris expecto ridiculoſiſſime reruz cenſor: ut lanificio iubeas ſubeſſe grāmaticam: dialecticaz armature. Quid enim te ruſus non auſurum putez: qui me os in celū poſuiſſe dicas: quoniam medicos diuinuz ac celeſte genus attigerim: cum tu impuriſſimum os aperire nō ſis ueritus in Plinij ſcōm virum ex omnibus ſue etatis doctrina ingenioqz preſtantiſſimum? Ita enim de illo ſcriptum video: nec excipitur Galienus coetaneus (niſi falloꝝ) ſuus: Uir ⁊ ipſe non indoctus: ſed in doctoruz atqz loquacium abundantiſſimus ſucceſſorum.

De comparatione poetice ad medicinam: ⁊ medicine ad agriculturam. Cap. V.

Ue autem iſta dementia? Que ue iſta uoluptas eſt? A pedite vulnus acceptuz: equiti refundis innoxio: ⁊ ſoluta oratione cum

¶ Francisci ¶Petrarche poete oratorisq; clarissimi: Liber Inuectiuarus in medicū obiurgantem ¶Primus Incipit.

¶ De intentione auctoris: & q; quasi coactus scripserit: ueniam etiam a lectore si contra suum morem dixerit petentis. Cap.I.

Quisquis es qui iacētem calamum: & sopitum (ut ita dixerim) leonem importunis latratib⁹ excitasti: Jam senties aliud esse alienam famam p;urienti lingua carpe;aliud ꝓpria rōne defendere. Jniquum fateo: inter nos certamē istituitur: Ubi me pcutias habeo: ubi te repcutiam non hēs. Q; enim nomē hēre pōt mercēnarius & ifamis artifex? ¶Profecto aūt mihi tecum non de opibus aut de impio: sed de solo noie pugna est: cuius te egenum atq; inopem eē: & siqd iterdum non admonearis itelligis: Quia tū cogis ad id ad quod nunq; spōte descēderem: & loqui aliqd necesse est: ne si (q; iterdum in aium uenit) ꝓpter ꝓceptum reruz tuarum tacuero: tu tibi forsan ex mea taciturnitate cōplaceas: petita nō a te sed a lectore uenia: si qd cōtra morem meum dixero: Rīdebo ad aliq̄. Multa enim tam inepte dicis: ut quisqs ea rīso digna duxerit: ipse merito videri possit ineptior.

¶ De rephensione medici: q; inuehēdi calamum contra immeritum sumpserit. Cap.II.

Primum itaq; lris tuis lectis: risum me cohibere nequisse noueris: Quo nam enim alio modo clarius ꝓbare poteras: uerū eē q; negas: te scilicet egressum tuis: alienis in finib⁹ oberrare: magno cum eorum discrimine qui nimium creduli te sequuntur: qbus sanitatis fructum pollicitus: nil nisi intēpestiuos flosculos inutilium uerboz igeris: cuz facto nō uerbis opus sit? Quāto enim sudore quātoq; cuz studio inanez sed ampullosam & tumidam plenamq; cōuitijs epistolam effudisti? Sed hic uester est mos: aduersus ueruz iurgio certatis: Et nimirum: hocipso quātuz tibi fideres aptissime declarasti: Si enim nō extremus ꝑditissimusq; omnium fuisses: nō desperasses fieri posse ille vnus ex multis: qui iuxta sentētiaz meam esses in Romani pōtificis cōsilium euocāduſ: Jmmo vo generose mētis idicium est: etsi vni tantuz spes glorie ꝓposita sit: in id niti ut vnus iste tu sis: q; si assecut⁹ fueris uoti cōpos egregij: aliogn laudabili saltem sis commendandus affectu.

¶ Q; nō artificium sed artifices: & nō omnes sed ꝓcaces conueniat imꝓobare. Cap.III.

Ho qdem (nam memini) nō artificium: sed artifices iꝓbaui: eosq; nō omnes sed ꝓcaces atq; discordes: Miruz dictu: ut sibi cōscius tuus multorūq; aius idoluit & exarsit: ne scio qd hoc rei est. Argue tardos philosophos: pūge inertes poetas: carpe incōpositos oratores: nūq; Plato & Aristoteles: nunq; Homerus & Virgilius: nunq; Licero aut Domosthenes miscentur Jncrepa medicos inutiles & ignaros: omnes ꝓpe fremēt & insaniēt: q; ante nō noueram: breui litterula sum erꝑtus: singulare qddā hoc in genere dixerim. An forte ideo quia vniuersali macule nemo subtrahit? Nolo id qdem opinari: nec dum desperо fore aliquem medicum cui ualde ꝓbet qcqd dixi dicturus ue sum: quiq; suam singularem laudē in cōmuni ceteroꝝ infamia recognoscat: & (q; cunctis excellētib⁹ igenijs ista reoz) gaudeat se pauoꝝ similez: dissimileq; multoꝝ. Q; nisi ita eē crederem: frustra suasissem vnum de multis eligēdū: ut uerba mea repetam: nō eloquētia sed scientia & fide cōspicuum: tu tū ille vnus ꝓculdubio nō es: q; si esses: nunq; discordes ac nescios medicos increpāti: tam uētosa respōdisses epistola: ꝓfundisti me tāgebaris: tam grauiter exclamasti.

¶ De excusatione auctoris q; non adulandi propositо neq; inuidia scripserit: deq; ieextricabili discordia medicorum: q; q; rhetorica nō sit medicine subiecta. Cap.IIII.

Ec puduit illud etiaz iter ꝓfusum murmur iserere: me pōtifici adulatuz. Ego nec cuiq; adularer: cui ꝓpositum sit (vulgo etiam nō ignotum) ꝓter virtutem ac bonam famam vniuersa cōtenere. Quid aūt me moueret: ut nūc fierem q; ab annis tenerioribus nunq; fui? Percontare ipsum illum de quo logmur: & dicet tibi: sepe ultro se mihi obtulisse: quātum tu optare (lz sis impoꝛtunissimus) nō auderes: meq; ꝓpter amorem libertatis: q; tibi inexptum & incognitum bonum est: oia recusasse. Desine itaq; lepram tuam & ambitionis auaritieq; malum: bñ ualētibus imponere: tu palpator: tu nō solum blādus: sed (si es ille quē puto) tediosissimus etiam adulator: nō modo pontificū: sed & paupum latrinas vilissimi spe lucelli: ego florētes siluas & solitarios colles ambire soleo: nō nisi uel scientie cupiditate uel glorie. Jd non scripto sed cachinno refellēdum arbitror: q; iter anxie cōquisitas euadēdi vias: qbus inenodabilem uerilaqueum tēras abrūpere: palpitādo dixisti: me forsā tui nois inuidia tactum: illud scripsisse quo tibi gregiq; tuo famam eripem. Ego ne tibi misero inuiderem? Absit: auertat deus: qui enim misero inuidet necesse est sit ipse miserrimus. Ego tibi nomen eripere nitar inglorie? Procul ab hoc piculo es. Jre potes toto securus orbe terrarum: q; ad fame iacturam attinet: Cantabis uacuus corā latrone viator: Erit qui forte nares amputet: oculos effodiat: famam tibi nullus eripiet quam nō habes. Quid aūt intolerabilius est hoie insolēti? Qui ubi pudorem semel abiecerit: quicqd dixeris negabit: magna meretricie frontis impudētia est. Negas ecce medicos discordare: que publica totius humani generis est querela. Utinam tū ita sit: malim esse mētitum: q; q; hac in re mētitus eē non possim: Leterum saluis oibus erraſſe maluerim: q; me ueridico piclitari tot hoium milia: qui discordi & uario & ꝓfuso incerto medicorum impio gubernanti. Nēpe q; in summi pōtificis cura nup dicis fuisse concordes: vide: non ōico nō mētiaris (id eniz iam uobis quotidianum atq; vulgare est) sed ne maximis testibus: ueritas uos ipsa ꝓfundat. Concordastis forte postq; ille cōualuit: qui q; nemo ne ipse quidem dubitat: multo ante cōualuisset si tu saltez per totum egritudinis sue tempus in extremis Jndie littoribus habitasses. O si q; ominari horeo (sed lz immoꝛtalis dei vicarius deus est: tamē ipse moꝛtalis) Si ergo tūc nature debitum ꝓsoluisset: quāta fuisset inter uos & q; idecisa discordia de pulsu:

dicam:puto si qd oino aliud q̄s de febribus audire potes. Hannibal vir bellicosissimus:bello victꝰ a Romanis:Ephesum ad Antiochum regem Syrie profugerat:a quo letissime susceptus:eo q̄ Romanorum odijs estuanti:nullus vnq̄s cōsultor tam idoneus videbatur:in summo honore apud illum erat. Contigit autem Phormionem quēdam noie secta Peripateticum: qui ea tēpestate litterarum scientia clarus habebaꝫ: simul illic forte apud regem esse:ad quē(si uellet)audiēdū inuitatus:Hannibal:duꝫ fama viri tactus:annuisset:seniculus nō indoctus: & ut homo grecus audax & uerbosus Phormio:credo extimans nihil se melius in presentia tanti ducis:nihilq̄ cōueniētius loqui posse materiam rei militaris ingressus:in plures horas sermonem cōtinuum protraxit:Deniq̄ dum qualiter sit ductandus exercitus:qualiter instruēda acies:qualiter capiendus castris locus:quādo signū pugne dari:quādo cani receptui cōueniat:Postremo que ante prelium:que in prelio:que ue post prelium sint seruāda copiose disseruisset:secutusq̄ ecce plausus omnium:quesitūq̄ ab Hannibale:qd sibi etiam videret de illo sapientie professore:Multos (inquit ille) stultos deliros q̄ senes vidi:nullū tñ quo magis delectarer q̄s sene hoc:quippe qui tam multa de rebus incognitis loqueretur. Quo dicto facete admodum & illius & uestram impudentez notauit audaciam:De omni enim materia loq vultis:uestre ꝓfessionis obliti:que est si nescis urinas: & que nominare pudor ꝓhibet cōtemplari:nec pudet insultare his quibus virtutum atq̄ animi cura est. Elegāter de hoc Phormione loquens Cicero: Quid iquit aut arrogātius aut loquacius fieri potuit q̄s Hānibali:qui tot annis de imperio cum populo Romano omnium gētium victore certasset: grecum hominem qui nunq̄s castra vidisset:nunq̄s deniq̄ minimam partē ullius publici muneris attigisset:precepta de re militari dare? O q̄s q̄s nō oino par tua & Phormionis causa:multoq̄ iustius ego te rideo:q̄s illum risit Hānibal. Ille enim de rebus licet experientia ignotis:at saltem lectione cognitis loquebaꝫ:tu de his rebus loqueris quarum nō tantum usu atq̄ arte es indoctus:sed ingenio etiā prorsus indocilis. Hanc historiam cum illi contentioso hoi narrassem:q̄ erat ipse senex: sibi dictum credidit:quasi & senium ei & stultitiam exprobrassem:itaq̄ uehementer exarduit.

¶ De intellectu contra quos poetas Boetius loqui uelit: & iucundissimo poetarū ꝓsensu. Cap. IX.

Ut qua etate sis nō satis scio:nisi q̄ delirare sepius solent senes:nō quidem oēs:sed quorum iuuenilis etas vilibus curis & obsceno artificio acta est. Quo autem ingenio sis:mihi incognitus esse noluisti. Audiens ergo te video mordendi auidum:sed ignorantia torpētem:algentis more aspidis coactuꝫ virus:nō posse diffundere:nisi q̄ in fine multum irarum attritu terrifice cōcalescens:neq̄ tamen tam morsu q̄s sibilo metuendus. In me calcaneotenꝰ erigeris:ubi scilicet Boetium Seuerinum:aduersus sacras pierides testē citas:atq̄ ut testimonio fidez queras:cautissimus disputator Patriciū illum uocas:quasi de preturā uel consulatu questio sit: & q̄si non multi testes: licet minime Patricij sint:hac in re multum Boetio preferendi. Uerum absit ut huius uel alterius fidedigni hominis testimonium recusem:ad inquisitionem ueri omne genus studiosorum hominuꝫ admitto:mechanicis dūtaxat exclusis. Ille igitur quid:ab egrotātis cura scenicas meretriculas:philosophico procul arcet edicto. Uiue bellator egregie:vniuersaꝫ poesim letali iaculo transfixisti. Certe si quid eorum de quibus tam temerarie disputas didicisses:scires scenicam illam quam Boetiꝰ notat:ipsos inter poetas in precio nō haberi: Nō autez vidisti:cecce qđ iuxta erat:licet idipsum litteris tuis ignoranter insereres. Quid enim ait:Ueris eum musis curandum sanādūq̄ relingte? Nec sunt muse quibus si qui usq̄s hodie supersunt poete:gloriantur ac fidunt:quarum ope non egra corpora mactare:sed egris animis succurrere didicerunt. De quibus si loqui uelim:donec cerebro humido ac fluenti tanta res insideat amens ero: Neq̄ enim Amphionis uel Orphei cithara tam duram silicem mouere posset: Neq̄ enim tam hirsutam tigridem lenire:quas tu ac omnes id genus fictiones ueluti ꝙo aduersas:mira plebei artificis temeritate condemnas. In quibus tibi tuiq̄ simi libus studiose abditus allegoricus sapidissimus ac iucundissimus sensus inest: quo fere omnis sacrarum etiam scripturarum textus abūdat:quas te animo irridere non dubito:sed suppliciū times. Quam ob rem feram equo animo te poetis quos ignoras uanitate notissima insultantem. Idq̄ mihi alicuius bone spei argumentuꝫ fuerit:si tibi ualde displiceam. Cur autem indigner audere te aliqd aduersus me:cum aduersus Christum si impune liceat sis ausurus:cui Auerroim(tacito licet iudicio)pretulisti; Scis q̄ nō mentior:q̄s quis aliud uerbo clames:cesset pene metus:profecto ut sciolus videaris esse uoles hereticus.

¶ De officio poete ꝑm Lactantium. Cap. X.

Sed ad fictiones quas carpebas redeo. Audi ergo quid Lactantius:vir & poetarum & philosophorum notitia: & Ciceroniana facundia: & (qđ cuncta transcendit) catholica religione clarissimus:primo suarum institutionum libro ait: Nesciunt quid sit poetice licētie modus: quousq̄s progredi fingendo liceat:cum officiū poete in eo sit:ut que uera sunt:in alia specie obliquis figurationibus cum decore aliquo conuersa tradat:totum autem qđ referas fingere:idest ineptuꝫ esse & mendacem potius q̄s poetam. Stupes belua:nunq̄s puto istud audieras.

¶ De medicorum mendacio & poetarum uelata ueritate. Cap. XI.

Mentiri uobis linquimus:quodq̄ grauissimum mendacij genus est: mentiri summo cum discrimine dānoq̄ credentium. Id si mihi non credis:vulgus interroga: cui & illud in prouerbium uersum est: ut apertissime mentienti: dicant:Mentiris ut medicus. Poete(neq̄ enim me hoc nomine dignari ausim:qđ tu mihi demes ad infamiam obiecisti)poete inquam studium est: ueritatem rerum pulchris uelaminibus adornare ut vulgus insulsum(cuius tu pars ultima es)late at: Ingeniosis autem studiosisq̄ lectoribus: & que situ difficilior & dulcior sit inuentu: Alioquin si tibi falso persuadeas: qđ qdā indocti solent:qui qđ consequi nequeunt execrantur:ut scilicet poete officium sit mentiri:illud tibi consequenter ꝑsuadeas

fis lesus:iram ulciscēris in poetas:quasi poeticus sit omne quod nescias. Id si tibi permisero:qd usq; queso nō poeticum relinquetur? Quid enim nō te penitus ignorare crediderim:qui ad exprimendum ineptissimos sensus tuos:tam pueriliter desudasti? Deus bone que deliramenta? Que somnia? Insultas poetice:cuius nunq; faciem vidisti: Laudas medicinam quā ego non improbo. Quis enim sane mētis hoc audeat? Scio artem esse non inutilem: & sero licet a nostris hominibus receptā postea tamen in honore habitam:quinetiam inuētioni deorum(ut perhibent)immortalium consecratam:tam magna res visa est:ut humana nō putaretur inuentio. Quas opinionem certioris fidei
B auctor in Ecclesiastico confirmans: Altissimus de terra inquit creauit medicinas:quis ad omnia sit cōmune:quicquid nouimus:quicqd scimus:quicquid sapimus:quid nisi diuina inuentio dominiq; donum est? cum in eiusdem libri principio scriptus sit: Omnis sapiētia a dño deo est. At ne tibi de mechanice tue singulari ceu laude complaceas:audi quid de agricultura altera mechanicarum:eodem scribitur libro: Non oderis(ingt) laboriosa opera & rusticationem ab altissimo creatam:quid habes qd̄ super quēcūq; agricolam accolas? Ambe artes vno de fonte prodeunt:ambas creauit altissimus: Immo vero qd babes:quo te agricole conferas:cū humanā ille vitam adiuuet:quā tu(licet cōtrariū professus)oppugnas: Ille humano generi laborādo prosit:tu noceas quiescēdo: Ille nudus in campis fame sua publicam pariat saturitatem:tu phaleratus in thalamis:uoce tua publicam destruas sanitatem.

¶De affectibus medicorum an sint mirabiles: & de colore medicorum. Cap. VI.

Ideo qdem nō similiter concordamus:q̄
i effectus medicorum dicis esse mirabiles. Quos effectus queso te:nisi illud forsan iter miraculosa cōnumeras:q̄ uos sepius q̄; ceteri hominū: Immo vero q̄si cōtinuo egrotatis? Itaq; magnis in populis facies uestra solo pallore discerni tur: Famq; in puerbium abijt: Colorem medici dicere quotiens croceum hominem aut tabescentes videris. Parum ne hic miraculum est:salutē alijs quam ipse nō habeas polliceri? Esset profecto miraculum:nisi illud extenuaret assiduitas mentiendi: Nisi forte ille mirabilior est effectus:q̄ qui se totū uestro cōsilio tradiderit:sanus esse nunq; poterit. Hi sunt medicorū:non tātū miri:sed stupendi etiā effectus:medicorum vero non omnium:sed multorum atq; in primis tui.

¶De laude Hippocratis:Galieni & Plinij:Probationeq; auctorum uetustatis:quos moderniores turpi segnitie & igenij hebetudie arguūt. Ca. VII.

Credo ego Hippocratem virus doctissimū
c fuisse:puto Galienum(illo duce)multa primis inuentiōibus addidisse: Nō detraho claris viris:ne fiam tui similis:qui obtrectādi studio me cum Plinio miscuisti:quē si intelligere posses:esses hortādus ut legeres: & teipsum in eo speculo intuens:uel deformitatem tuam corrigeres: uel desineres superbire. Sed crede mihi grecū hominem putares:cū tamen is inter raros latine eloquentie principes in Staturnalibus numeretur. Si te in litteris tuis video:arrogās & ignarus es: alterum facit ut nil discas:alterum ut nil scias:qd enim de hoc tāto viro somnias? Dicis enim q̄ quic quid ueri habet:ab antiqs medicis accepisse:nos a quibus tot mēdacia didiceritis nō dicis: Sz qd iterum tēpore gloriaris? Ignauissimorum quorū dam hominum cōsuetudo est:ut cum inter vitia senuerint:nulliq; pares sint:sola se preferāt senectute. Atqui ne hancipsam vnā gloriādi tibi materiā cōcesserim: In singulis eni te uerbis detegis: nihil eē nihil sapere:nihil nosse. Cōputa annos: & reperies virum illum omnes fere quibus uteris medicos precessisse: q̄q; quid attinet medicorum antiquitate noibusq; considere:qui si ad lucē redeāt: vna uoce fatebuntur:nullos se hostes alios habere q̄ uos:quorum uel turpi segnitie:uel ingeniorū hebetudine:sui labores ac vigilie perierūt: quiq; quotidie mentiēdo illas arguitis fuisse mēdaces.

¶De poetarum immortali gloria: Et quēadmodum medici de omni materia etiam sibi incognita loqui uelint. Cap. VIII.

Lege si libet(& nisi ego quoq; tibi grec⁹ vi-
l deor)epistolam illam totam:que cum ad hoc vnum scripta esset:ut vniuersali domino cautionem pareret:tibi nescio cui(immo qdem scio sed dissimulo)dolorem peperit ac furorē. Illā lege si libet: Inuenies me nil omno cōtra medicinā nilq; contra ueros medicos locutū:sed ptra discerptores atq; aduersarios Hippocratis: qō eodem plaudente fieri credidi: Tu autem non cōtentus in me multa dixisse:multa itidem contra poeticam ac poetas quadam libidine uobis insita loquendi:de rebus peregrinis & incognitis euomuisti: Non legeras apud Varronem Romanorum doctissimū: neq; apud Tullium quem fidenter(licet forte obstrepas)dixerim principem latinorum:qd de poetis scriptum est: Uerba enim ipsa ne quid me mutasse uel addidisse suspiceris apposui. Et summis inquit hoibus eruditissimisq; sic accepimus:ceterarum rerum studia & doctrina & preceptis & arte cōstare:poetam ipsa natura ualere: & mentis viribus excitari: & quasi diuino quodam spū afflari: Quare suo iure noster ille Ennius:sanctos appellat poetas:q̄ q̄si deoruz aliquo dono atq; munere commēdati nobis esse videant. Sit ergo iudices sanctum apud nos humanissimos hoies hoc poete nomē:qō nulla vnq; barbaries violauit:hec Licero. Multa sequuntur in eandem sentētiam grauissima. Innumerabilia etiam apud alios:que spō
B te pretereo: Neq; enim mihi propositum est in auribus tuis nobilitare uelle poetarum nomen:qō tibi ignobile videri:ea demum summa mihi nobilitas videtur. Cui autem hec narrem nescio an ridiculosior sim si asino lyram tangam. Respōdebis audio:sed nihil intelligo: & poete nomen nulla vnquā(ut modo dicebam)barbaria violatum: atq; omni ex parte tibi incognitū:violabis plus q̄; barbarica feritate. Itaq; poporsune audies:qō cuidam nuper tue professionis homunculo cuz assensu & approbatione multorum dixi. Cum enim uestro more multa contra poetas bisceret:potius q̄; diceret: nunc poetam Ciceronem:nunc Plinium affirmans:quesiui ab eo:quid poete nomine crederet importari? Qō cum se nescire non negasset: pro tempore historiam dixi non inamenam cognitu:magnis ab auctoribus relatam:quā tibi quoq;

ris domuz oibus aperiens:que melius semp clausa mansisset:nisi quia demẽtiam diutius occultare difficile est. Credo nõ legeras qõ scriptũ est:Stultus quoqz si tacuerit sapiẽs reputabit:z si cõpresserit labia sua intelligẽs. Bene Socrates:cum de eorum adolescentẽ tacitũ vidisset:Loquere(inqt) ut te videaz:nõ tam in vultu putabat videri hominem q̃z in uerbis. Ecce locut⁹ es:vidimus te:iamqz si milies taceas videmus:Voluisti apparere:z multis quos latere poteras esse ludibrio:In qõ gaude prepotens orator:externa ope nõ eges:nullo opus est indice:operose nimis:tuo te prodis indicio:tam late tristis male coagulati eloquij fumus manat. O ridiculum aial:uolebam dicere:libz scribis:rectius dixerim(qõ tue pfessiõis est ppzium)aromatum lenta fedas inuoluere:z ubi periculosis ambagibus dictare soles:miserorum mortes:utqz vilia magno constent fallasqz licenti⁹ radicibus nostri orbis imponere peregrina uocabula:ubi nũc ut tibi videtur philosophicos locos:ut ego sentio tabificos iocos scribis:Sed ut libri formam habeat uersutus opifex distinguis in partes:z forsitan victor eris. Apothecarij scripsisse te libruz dicent:Quid ni igitur exclamem? Accurrite philosophi:accurrite poete:accurrite studiosi:quicunqz vnq̃z scribẽdis libris operam datis:accurrite:uestra res agitur:mechanicus libros scribit:penituscz uerum fit illud sapientis babrei:Faciendi libros nullus est finis. Quid enim fiet si mechanici passim calamos arripiunt? Actuz est. Ipsi boues:ipsiqz lapides scribent:Nilotica biblus nõ sufficiet:Sigs est pudor:dimittite illaz litteratis:Vos si glorie cupiditas tãgit:in uento z aqua scribite:ut ad posteros fama citius uestra perueniat. Quid querar? Quid eloquar? Quid dicaz? Desinite queso qui papyros arte cõficitis:quiqz tenues in mẽbranas ceforum animaliuz terga cõuertitis:betruscis expiãdum sacris infaustũ z infame mõstrum incidit. Quid enim bicipitem puerum:aut quadrupem miramur? Quid obstupescimus mule partum:tactumqz de celo tẽplum Jouis:aut sub nubibus visas faces? Quid Etneis uaporibus ardens equor:z cruentum amnem:imbremqz lapideum:aut si quid tale in annalibus ueterum reperitur? Habeãt suum secula nostra portẽtum:Mechanicus etiam libros arat. Quis nõ Roscio deinceps artis histrionice librum donet? Erat z ille mechanicus:sed insignis:ingenioqz pmeritus nõ modo maximorũ ducum gratiaz:sed ipsius quoqz familiaritatem atqz amicitiã Ciceronis. Mulcebat ille oculos:mechanicus noster aures vulnerat. Agebat ille quod placeret omnibus:hic quod nulli. Aut qs coquine magistrum indignetur. Apitiũ:suam litteris inserere disciplinam? Cur enim inter culinas nõ scribitur:inter latrinas scribit? Cognatas res esse nomen arguit:Cur autẽ nõ inter epulas libri fiant:inter urinas fiunt:ad quas stilo celebrãdas florẽtissima artium rhetorica captiua perducitur:z que populos moderat:inqz animis regum regnat:inter medicos ancillat? Sed queso te philosophie atqz artium dñe:quo animo Tullius rhetoricã tot uoluminib⁹ tãtoqz studio tractasset:si futuram talis ingenij seruã sciret? Q; uere(nõ dicã serua)sz famularis etiã tua sit:si aliunde nescirem:abunde qdẽ artificiosus z hybleo melle dulcior orationis tue contexus insinuat. Certe quod scholis omnibus est notum:rhetorice facultatis officium est:apposite dicere:ad pręsuadendum finis persuadere dictione. Quanta autem illud arte facias:quanta hoc felicitate perficias:qui te semel audierit non ignorat. Sed ista suum locum inuenient:a primo:dijs inchoandum. Excuset autẽ prolixitatem mei sermonis:tue ignorantie magnitudo de qua aut nihil oino dici debuit:aut parum dici non debuit.

¶ De reprehẽsione aduersarij appellantis se medicũ philosophum z animaruz curatorem:suamqz esse philosophiaz dicentis. Cap̃.II.

Prima qdem libri tui pars:de teipso agit: quis:qualis ue tu sis. Jam idipsum caute. A

Sciebas te incognitum nisi tabellionũ more de teipso aliqd loquereris:atqz ita qua scriberes auctoritate cõstaret. Qui sim(ings)perlecto hoc toto iaz nosces opusculo. O magne vir:nimis humiliter de te sentis:Immo ỹo cõfestiz accepto in manus opusculo noui te:quem z ante noueraz:Sed nũc scientiam tuam omnem funditus deteristi:z ut scriptum est in psalmo:Denudasti fundamẽtum eius usqz ad collum. Quid autez de te dicas:quem te facias audiamus. Sum(ings)medicus. Audis hec medicine reperto Apollo uel amplificator Esculapi? Cõsequenter z philosophus. Audis ista Pythagoras:qui nomen hoc primus omnium inuenisti? Flete repertores artium:fines uestros proterit asinus infulatus:nõ se modo philosophum:sed philosophiam suam iactans. Philosophia nostra inquit. Heu quid hoc est? Peiora sunt audiẽda si viuimus:Jam(ut suspicor)ad finẽ seculi propinquamus:Erũt signa in sole z luna z stellis. Hoc signum in euãgelio nec fuit:quãdo asinus philosophabat:celum ruet. Quid vis dicaz? Jam philosophie misereor:si tua est:sed meo periculo iurare ausiz:nescire te qd sit esse philosophũ. At ne omnia vnam in ptem cõgeram:multa etiam nunc de hac re tecum loqui habeo. Premisi autez hec:ut scires apõ me philosophũ te nõ esse. Quid ỹo:quid deinde intulit audax stultus:se his altibus armatum:nõ tm̃ corporis:sed animi vitia curaturum? Uenite huc qui egrotatis:salus nõ semper ex Judeis est:adest:semibarbarus sospitator. Et me superbum uocitas:Relege nunc epistolam illam meaz:que te furere fecit z faciet mori:quando ego uel philosophiam uel poesim meam:quando me aut philosophum aut poetaz dixi:aut aliud quicq̃:q̃ tuorum morum z ingenij contemptorẽ:qõ mihi non modo licitum sed debitum rebar. B

¶ De iurgatoris confutatione q; se rhetorice dominum appellet. Cap̃.III.

Verecunde se solius rhetorice magistruz dicit Augustinus:tu te philosophũ dicis ac medicum. Addis z tertiũ:rhetorice dñm. Quartũ licet addere:postq̃ titulis gaudes:Cloaca es magna qdem(ut est apud Senecam)z profunda:En qõ ad primam tui glorioſi partem operis modo responsum uelim. C

¶ De eo q; iurgator se philosophum dixerit:auctorem autem arrogantem. Cap̃.IIII.

Secunda apologetici tui pars de me erat: cuius in cognitione si falleris:non miror. Quid enim non tibi alius videri possit:cũ D

uelim:esse te poetarum maximum:cuius prope plura mendacia sunt q̃z uerba.Ultro tibi Meoniꝰ senex cedet:victus cedet Euripides:cedet Maro:nuncuus tibi Helicon linquetur:indecerpta laurea:illi batusq̃ Castallius fons.

¶De poetarum raritate atq̃ claritate: medicorũ q̃ uanitate. Cap̃.XII.

f Ed expergiscere si potes:lippientesq̃ oculos aperi:videbis poetas raros qdem natura rerum disponẽte:ut rara quelibet chara simul ⁊ clara sint. Uidebis eos gloria ⁊ noie ⁊ immortalitate fulgentes:quam non sibi tm̃: sed ⁊ alijs peperere:ut quibus ante alios perituris cõsulere noibus datum est: ⁊ quorũ adminiculo ipsa etiam virtus eget:nõ equidẽ in seipsa:sed in eo qõ habet cum vitijs ⁊ obliuione certamen:Te ꝙ cũ tuis nudos videbis:omni uera laude uanitattbus obsitos:obrutosq̃ mendacijs.

¶Qꝛ auctor non aduersus excellentes medicos:sed delirantes scribat: ⁊ quare libellus pro epistola remiserit. Cap̃.XIII.

b Ec nõ aduersus medicinam(qõ sepe testatus sum(neq̃ aduersus excellentes medicos qui irasci nõ debent:qui cuꝫ semper rari:nostra sunt etate rarissimi:sed aduersus te:delirantesq̃ similiter dicta sint.In quibus illud forte mirabitur quispiam:q̃ libellum pro epistola remisi:sed meminisse conueniet:facilius infligi vulnus q̃z curari: ⁊ citius dici conuitia q̃z repelli. Ideoq̃ ⁊ maior defensio Demosthenis:q̃z Eschinis accusatio est: ⁊ longior Ciceronis q̃z Salustij inuectiua.Hactenus hec:cetera in tempus aliud reseruo. Nolo enim putes me lacessiti stili ⁊ iustissime indignationis aculeos more apuꝫ in vulnere reliqsse: Experire iterum cum uoles: quid inter ingenium ⁊ ingenium:quid inter calamum ⁊ calamuꝫ intersit.Illud uerendum ne dum per abrupta distractꝰ multũq̃ huic tue ridiculose eloquentie intẽtus: in insuetis conflictationibꝰ tempus teras: his quos pecunia pariter ac sanitate spolias:magni periculi causa sim: de hoc tamen ipse videris: ego mihi quicquid attemptaueris:ad cumulum glorie ascribam.Alta petentibus non semper quies:sed eoruꝫ sepe qui sine graui periculo vinci possunt:optanda rebellio est.

¶Qꝛ libellus hic etiam a medicina ipsa laudari mereatur. Cap̃.XIIII.

f I bene dixisses audisses bene:Audisti autem non quod ego loqui sum solitus: sed qõ tu meritus es audire. Sile parumper ⁊ rumina: ⁊ tibijpsi da ueniam qui cepisti.Ueruꝫ ego satis ne sanus sim si diutius tecuꝫ loquar:qui quod ridiculum omne supergreditur medicine nomine: mortem mihi litterarum tuarum in fine denuncies:ad quam differendam medicina forte aliquid:tu profecto nihil:ad acceleranda ꝙ q̃z plurimum conferre potes:Preclarum fortius artificium:longeuis corpusculũ scis expedire lãguoribꝰ. Certe ipsa mihi viuas(modo uoces habeat) medicina gratias actura sit:si eorum presentem infamiam fando nudauero:qui antiquam illius gloriam nouis erroribus extinxerunt.

¶Francisci Petrarche Liber Inuectiuarum Primus Explicit.

¶Sequitur Annotatio Capitulorum Libri Secundi eiusdem.

Cap̃.I.Qꝛ cõsultius sit stulto silere q̃z loqui:Et q̃z ineptum sit indocto libros scribere:Atq̃ de rhetorice facultatis officio.
Cap̃.II.De reprehẽsione aduersarij appellãtis se medicũ:philosophum ⁊ aiarũ curatorẽ:suamq̃ esse philosophiam dicentis.
Cap̃.III.De iurgatoris confutatione q̃ se rhetorice dim̃ appellet.
Cap̃.IIII.De eo q̃ iurgatoꝛ se philosophuꝫ dixerit:auctorem autem arrogantem.
Cap̃.V.De superbie ⁊ libertatis differentia.
Cap̃.VI.De iudicio vulgi inter supbiã ⁊ fiduciã.
Cap̃.VII.De Scipionis fiducia ⁊ suijpsiꝰ laude.
Cap̃.VIII.De excusatione auctoris q̃ nõ arrogãter scripserit.
Cap̃.IX.Qꝛ liceat quandoq̃ de se virtutes predicare preter arrogantiam.
Cap̃.X.Qꝛ exemplo Enee concessum sit ignoranti se commendare.
Cap̃.XI.Qꝛ aduersarius indignus sit ut libris auctoris inscribatur.
Cap̃.XII.Qꝛ ueneranda sit senectus bonis constituta fundamentis: ⁊ de stultis senibus.
Cap̃.XIII.Qꝛ propter malos medicos nolit bõis detraxisse.
Cap̃.XIIII.Qꝛ paucitas bonorum medicorũ non est ad artis infamiam sed gloriam: ⁊ doctos potius exhilarat q̃z perturbet.
Cap̃.XV.De excusatione auctoris erga aduersarium incusantem eum aliqua scripsisse:asserentis etiam se non hic de medicis loqui sed de ipso aduersario.
Cap̃.XVI.Quomodo imperitus medicus homines a mortuis suscitet: ⁊ q̃re populis ille credat.
Cap̃.XVII.Ad quid dialectica homini sit necessaria: ⁊ q̃z stultum sit senescere in ea:de commẽdatione quoq̃ philosophie que uẽdi nõ potest:q̃q̃ aduersarius similioꝛ sit upupe q̃z philosopho.
Cap̃.XVIII.De pallore medicorum:probat etiaꝫ iurgatorem non esse philosophum.

¶Francisci Petrarche Poete Oratoriq̃z Clarissimi Inuectiuaruꝫ Liber Secundus Incipit.

¶Qꝛ consultius sit stulto silere q̃z loqui:Et q̃z ineptũ sit indocto libros scribere:Atq̃ de rhetorice facultatis officio. Cap̃.I.

b Abes vnde mihi perpetuo gratias agas:de muto ⁊ elingui argutulus atq̃ facetulus factꝰ es disertissime Hippocrates: Nescis q̃z tuꝫ huic calamo debeas: Ecce iam prosam scriptitas:cito facies carmina: Jamq̃ hymnos incipis balbutiendo conterere. Boni ingenij pueris:Immo ꝙ stulte senex ⁊ ignare:multo cõsultius tacuisses:nõ ut ideo philosophũ te ꝓbares:q̃z ut ignorantiã saltem tuam silentio uelares:Tacendo enim latere poteras:loquendo nõ potes:Lingua animi sera est:hanc tu nullo ad ostium pulsante:nescio cur mouisti:tenebꝛosam fedãq̃ tui pecto

gnitam in tuis reſpōſiunculis opem queris:piget hinc percepiſſe:pudet inde deſinere:ita tergiuerſaris incertus heres:atq; ut eſt in antiquo prouerbio:Auribus lupum tenes.

¶ Q; aduerſarius indignus ſit ut libris auctoris inſcribatur. Cap.XI.

A Num hoc loco p̄terire noluerim:q; iter ſuperbias meas pōſſ: Indignū te mihi viſus qui in meis opuſculiſ ſcribereris. Uide au tē queſo ne iter tuas poti⁹ numerādum ſit ſi tibi cōtrarius videaſ. Scripſi aliqua nec deſino:haud vnq; deſinam dum hic digit⁹ calamus feret. Sed omiſſis alijs:ne me rurſus de meipſo magnifice loqui dicas:Scribo de viris illuſtrib⁹:quale nō auſim dicere: Judicēt qui legēt:de quātitate p̄nūcio haud dubie magnū opus multarūq; vigiliaꝝ:etſi non ab auctore:certe a ſubiecta materia nominandū. Nihil ibi de medicis:nec de poetis qdem aut philoſophis agit:ſed de his tm̄ qui bellicis virtutibus aut magno reipublice ſtudio floruerunt: ꝛ
B p̄clarā rerū geſtaruꝫ gloriā cōſecuti ſunt. Illic ſi tibi debitum locū putas:dic ubi vis inſeri:Parebitur. Sed uerēdū eſt ne quos ex oibus ſeculis illuſtres:quātū hac ingenij paupertate licuit in vnum cōtraxi:aduētu tuo diffugiāt:teq; ibi ſolo remanē te mutādus libri titulus:neq; de viris illuſtribuſ: ſed de inſigni fatuo inſcribēdum ſit. Si audire me uelles:petendum potius ab Apuleio Madauren ſi:ut in libro philoſophātis aſini locū habeas:uel orādus Plaut⁹ ut alicubi in Amphitrione te collocet:ubi ſyllogiſmos tuos explicās:probes Byriā nihil eſſe:magnoq; animo cōtemnas q; in meis locus tibi deſit opuſculis:cū ꝛ alibi aptius eſſe poſſis:ꝛ ego nullum in tuis operibus locum queraꝫ.

¶ Q; uenerāda ſit ſenectus bonis conſtituta fundamentis:ꝛ de ſtultis ſenibus. Cap.XII.

A Lud quoq; locus hic exigit:q; certe ſit tui tū de ueritate tecum colloqui:q; q; trāgllū vide. Stātibus enīz ſcriptis obſtrepere ꝛ inſidiari nō pudet:qd faceres inter uerba uolātia? Quid eſt autez quod iter multa dixiſti:me ſenectutem deteſtari? Nihil hoc falſo falſius. Nemo me reuerētior ſenectutis:nemo qui etatis illā partem pluris faciat:qui eam equiori animo cōplectaſ: ſi iam adeſt:ſi appropinquat:expectet. Sz ita demū apud me uenerabilis eſt ſenect⁹:ſi ab honeſtis progreſſa primordijs:glorioſum habet aliqd p̄ter rugas: In libro ſapientie:ſi qua tibi taliuz cura eſſet: hāc ſentētiaz inueniſſes:Senectus inquit uenerabilis eſt:tecū ſentiebat:niſi addidiſſet:Nō diuturna neq; numero annorum cōputata:ecce iam deſentire incipit:Quid ergo? Cani ſunt(ingt)ſenſus hois ꝛ etas ſenectutis vita immaculata. Cato ille ſenex famoſiſſimus qui etatis huius apud Tullū patronus ac laudator inducit:dum ſenectutē operoſam ſempq; aliqd agētē dixiſſet:Addidit:tale ſcilicet quale cuiuſq; ſtudiū in ſuperiori vita fuit. Et iterū: In omni oratiōe(ingt)memētote me eā ſenectutē laudare que fundamētis adoleſcētie cōſtituta ſit. Si hunc philoſophe reprehendis:me reprehēde:ſecū eni ſentio:nec cōtrariū dixi:prorſus mutare ſcripta mea nō potes:quippe nec egoipſe qui cōdidi poſteaq; in publicū exierūt: mei iuris eſſe
B deſierūt. Quid igit dixi? Delirare ſepius ſolēt ſenes:Hinc calūnie radix:ſed p̄cede noli ſubſiſtere: lege q; ſequtur: Nō qdē omēs:ſed quor̄ iuuenilis etas vitiis curis ꝛ obſceno artificio acta eſt. Id forte uerbo tu uerū negas:facto aūt p̄bas eſſe ueriſſimū. Itaq; deum teſtor me nil aliud q; te vnuz dum id ſcriberē cogitaſſe:qualis enim ſenex eē poterit qui mētiēdo:blādiendo fallēdoq; conſenuit? Stultorū ſeniuz ingens copia eſt. Scis quare? qr̄ ſapiētuz iuuenum immenſa penuria:qui aūt inter vitia ſenuerūt:quo ad methaꝫ p̄pius accedūt:eo magis inſaniūt. Hos ego ſepius delirantes dixi: nec mirum ſi ex his in q̄bus uſq; in finē viuit ſenectus ultima vite pars plus impreſſiōis accipit q; relique:etſi denſiores in vnuz ſordes ſuo more deſcēdunt: Propter eandem cām:qui in virtute per omnē vitam delectati ſunt:in ſenectute mirabiles retroacti tēporis fruct⁹ legunt: Et tum maxime felices ſunt:dum eſſe deſinūt ut incipiāt eſſe perēniter. Hos autē conſtat eſſe riſſimos:horumq; eſt illa quā dicis uenerabilē ſenectutem. Reliqui ꝯo qui mediū locum tenēt ut plus minus ue in hanc aut in illā partem inclinati vixerūt:ſic in ſenectute meliores aut peiores fiūt. Itaq; mille varietates: ꝛ morū infinita diſtātia:nec ſenū modo:ſed iuuenuz:quorū omniū naturas bene(niſi fallor) ꝛ Ariſtoteles in rhetoricis: ꝛ in arte poetica deſcripſit Horatius. Hec mihi nūc ſenū diſtinctio p̄bat:que ſi tibi nō placet:ſcribe aliā ſumme philoſophoruz quā in marmorib⁹ incidamus. Certe ut ad ſtultos ſenes redeam:nunq; tu prima etate q; q; ſemper te meritate notabil' fueris:auſus fuiſſes garrire iſta tā ſtolide: ꝛ ſi in animo habuiſſes:ſolet eni adoleſcētie familiaris eſſe iracūdia. Crede igit mihi:nil ſtulto turpiq; ſene moleſtius:cui ꝛ ſtultitia puerilis ſupeſt: ꝛ ſemel acceſſiſſe videt auctoritas.

¶ Q; propter malos medicos nolit bonis detraxiſſe. Cap.XIII.

A Ed ego iam hinc ordinē tuū amplius nō ſequar:q̄ppe qui nullo modo mihi videor ordinatius dicturus:q; ſi longiſſime diſceſſerim ab ordine libri illius:quē mihi ſerio ut aſſeris remiſiſti:ut aperte cōijcerē qualis tibi repentinus ac tumultuarius ſtilus eſſet ſi lucubrat⁹ ac ſeri⁹ talis eſt. Peſſimū qdem in p̄mis hominuz genus ſū moq; ſtudio declinādū q̄bus eſt ſtultitie mixta calliditas: Quia ꝯo huiuſcemodi aduerſario mihi negociū ſciebā:ſatis ut puto:ne quā tibi iuſtā mordēdi mām loquēdo tribuerem circūſpexi. Crebro igit dixi:nō me medicine detrahere:ſz tibi loquor ip̄ropr̄ie:nihilo detrahi nihil pōt:ſed intelligit qd uelim p̄teſtationē humilē ac uerā ſuperbe mendax reijcis. Credo nō aliā ob cām niſi ut indignitate ipſa exacuas ꝛ irrites ad dicēdū quod dixiſſe noli:nūq; tm̄ efficies ut odio turpiū:pulchrima cō tēnem:q; cōtra medicinā ipſam mihi feceris chariorē:q; tu eaz dehonestas ac polluis. Scio ut dixi nō inutile artificiū auxilioq; caduci corporis inuentū:qd hoc p̄hibet:illudq; ſimul uerū eſſe:te cū tuis falſo illā violare cognomie? Sophiſta ridiculo egtatis arguto:equū laudas:ex̄ p̄poſitū uerſaris. Sz nullū excipio: Immo aliq̄s. Et q̄s inges? Ad tribunal p̄toris urbani res agaſ:q̄s me ad hoc coget reſpōdere ſi noliz? Nō eſt nūc alijs gratificādi loc⁹:tecū mihi res eſt:noui mores tuos:quos ſi tu eque noſſes:odio tibi eſſes:ſi ſcribā q̄d ſentio cō patriotis aut amicis meis:me blāditū dices:nihil

tu tibi philosophus videaris? Dixisti egdē: philosophus sum. Tam hoc uerum q̄z quod sequitur tam philosophus tu: q̄z ego ambitiosus: arrogans superbus: Nunquā mihi (fateor) cum populo conuenit: tanta tamen animi securitas est: ut iudicem populum non recusem: quos honores ambierim: ꝛ non potius sprouerim oblatos. Quid mihi vnquā arrogauerim? Ubi superbe me gesserim? De qua re ꝛ dictum est aliquid: ꝛ plusculum dicere est animus.

¶ De superbie ꝛ libertatis differentia. Cap.V.

l Loquar autem tibi iam: non ut aduersario pcaci ꝛ infesto: sed ut homini: nescio tamē an ratiōis ullum uestigium habēti: ꝛ dicā quod ut puto nō intelliges: quoniā vicinarū rerum ne dum idiotis sed doctis etiā laboriosa discretio est. Sed dicam clarius q̄z dici soleat ut si nō intellexeris: cerebri tui nō stili mei vitiū accusēt. Audi ergo: Superbo libertas ois supbia videt: sapiens vo inter superbiam fiducia q̄z discernit: ꝛ scit largiter referre quo animo quid dicatur aut fiat.

¶ De iudicio vulgi iter supbiā ꝛ fiduciā. Cap.VI.

b Ie ille vir optime sibi cōscius: dum in publico pērorāti populus obstreperet: Tacete inquit: Melius ego vnus noui qd reipublice expediat q̄z uos omnes: qō ut animose: sic uere dictum: aliquos qui ad superbiam traherent fuisse: a vulgi moribus non abhorret: docti autez glorioſe fiducie ascribunt.

¶ De Scipionis fiducia ꝛ suipsi⁹ laude. Cap.VII.

a Scipio ille vir maximus: qui famosum pri-
f mus agnomē ex Africa reportauit: capitalem cām dicturus: Primo qdem die sine ulla criminum mētione (ut ait Liuius) orationem adeo magnificaz de rebus a se gestis est orsus: ut satis cōstaret neminem vnquā neq̄z melius neq̄z uerius laudatum esse. Quid ergo? Nunqd in pro pio ore laus sordebat? Audiebant inquit ab eodē animo ingenioq̄z quo gesta erāt: ꝛ auriuz fastidiū aberat: quia pro periculo: nō in gloriam referebantur. Secūdo aūt dicēde cause die: dum artius urb gerēt: nō modo sordidam ꝛ obsoletaz uestem reorum more nō induit: aut submisse iudicū misericordiam implorauit: sed cum forte reuolutis annis dies esset: quo ipse bello punico secūdo periculosissimo omnium atq̄z grauissimo supremā manum imposuerat: virtutis ac felicitatis ppie recordatus: ꝛ ob hoc cōsciētie fiducia euect⁹: victricem capiti lauream imposuit: testatusq̄z eo die litibus ac iurgijs abstinendum ppter diei illius anniuersariuz honorem quo ipse olim cuz Hannibale ꝛ Carthaginēsibus bene ac feliciter decertasset: agendasq̄z potius deis gratias: precādosq̄z ut populo Romano semp sui similes duces darēt: desertis in curia accusatorib⁹ atq̄z iudicibus: fauēte ac psequente vniuerso populo Capitolium: ꝛ deoruz tēpla triūphantis in morem circūiuit: non minus glorioſus ciuium q̄z fuerat hostium triumphator. Rem notissimam narro: tuis licet ab auctoribus nō tracta tam: Nec cuiq̄z dubium esse potest: quin inaniter effusa laudatio turpiter sonuisset: nisi eaz natura rerum ꝛ quedā quasi viri necessitas extorsisset.

¶ De excusatione auctoris q̄ nō arroganter scripserit. Cap.VIII.

Ieonē latratibus excitatū dixi: si me oia
s preter virtutē ꝛ bonā famā solere contemnere: arroganter tibi videor locutus: falleris ut in multis. Neq̄z enim insolēter me locutum noueris sed fidēter: ut teipsuz uel graui rogitu exgefact⁹ agnosceres. Quid enim putas aut qd ais? Nonne iam (preor) erubesceres: nisi ruborē tuus ille letheus ꝛ imedicabilis pallor excluderet? Nō ne iā tacitus saltē ac pallidus recogno scere icipis quod dixisse tibi uez videor insolēter: quātuz inter ingeniū ꝛ ingeniū: quātuz inter calamū ꝛ calamū intersit? Profecto aūt ille quē mihi assumpsisse video virtutis amor ac laudis: nō ociose iactātie est sed eo pertinet: ut scias me ab ea quā mihi obiectabas adulatoris infamia remotū: cū cesset illa cupiditas que tuā ꝛ multoz linguas docuit adulari.

¶ Q̄ liceat quādoq̄z de se virtutes predicare preter arrogantiam. Cap.IX.

Ed hec turpiter: quāuis uere ppio ore a
f sonuerunt. Jam responsuz habes: Tunc id uere diceres: quādo nulla iusta causa: sed inanis tui glorie studio dicerentur: Nunc non magis pro mei nominis q̄z pro ipsius defensione ueri dicta ferre debebis equanimiter: ꝛ tibi parcere qō in me arguis Cato ultime grauissime moz censor. Adde q̄ ego nō mihi scientiā aut gloriā esse: sed earum cupiditatē: neq̄z me virtutē aut bonā famā habere dixi: sed optare: uel qō minus est nō spernere qd hic oro tā supbū notas: nisi quia tibi res isueta est aliqd pter pecunias optari uel amari? Accinge b
re qcqd potes calūnie: pter desideriū ꝛ affectum boni nihil mihi tribuo: qbus q caret: sibi ꝛ alijs inutilis viuit: si tū dicēduſ est viuere: q optimaz sensu rez eget: pessimaz passionibus abundat. Accedit q̄ ꝛ hec ꝛ siqd in me laudabile: aut si qd penitus boni est: quāuis id tibi doliture iuide in oculos ingesserim ut doleres: teste tū cōsciētia: nō inde me: sed auctorē omnis boni deū laudo: neq̄z in meipo glior: sed in illo ad quez omnia refero: preter defectus erroresq̄z meos: quos mihi imputo: scit ipse me uez loqui. Ecce ut in psalmo centesimo quadragesimoquarto ait Augustinus: Jnuentum est quō ꝛ me laudare possiz ꝛ arrogās nō sim.

¶ Q̄ exemplo Enee concessuz sit ignoranti se cōmēdare. Cap.X.

Erum ut de poetis quibus ut canis ad lu a
u nam latras: aliquid imisceā: Apud Virgilium Eneas de se interrogatus: inter cetera quid ait: Sum pius Eneas fama super ethera notus. Idem apud Homez respondisse nouimus Ulyxem. Ad hoc responsum meuz: tu atq̄z alij qui nihil de nobis loqui uerum simul atq̄z magnificū potestis: uel superbe dictum ab Enea: uel turpiter fictuz a Virgilio clamaretis: Sed doctores excusant: quia scilicet ut ignorātez alloquēs: laude propria pro indicio sit usus: ꝛ fuerit ea sibi necessitas nō uolūtas. Quid autem? Nōne ego etiam ignoranti se: ignorāti me: ignorāti omnia? Equidem si uel te uel me uel aliquid boni nosses: nunq̄z me nil tibi dicētem aut dicere cogitātem: nullam tui notitiam habētem aut habere cupiētem: tam importunis (ut repetam quod te premit) latratibus excitasses. Cuius te hodie puto peniteat: sz pudor ani b
mi retrahere pedez uetat. Anxius itaq̄z ridiculusq̄z luctator: alienam qō mihi forsitan credis inco-

queritur:Ubi moꝛs eſt:tãta eſt ſpes humane pertinacia:ſic inanis miſerorũ regnat obliuio: qua fretus mꝝtos añ diẽ in tartara ꝓmiſiſti: qui ſi redeãt illi maturã de te potuerint: ferre ſniaz. Sed inde quidẽ tutus es:irremeabilis eſt regio:nolo tñ ſperes latere ſuꝑſtites:noꝝ es publice: ꝛ puto doctos fruſtra tẽptabis:ceteroꝝ ſtrages minime flẽda eſt Quod ſi forte doctos aliquot turbe miſcueris: ꝛ idcirco dicas illos a moꝛtuis ſuſcitatos:qm̃ ut ait Licero:hec nr̃a que dicit vita moꝛs eſt:Et qꝛ huiꝰ vite finis melioris vite ꝓncipiũ eſt bonis:plane uerus eſto me plaudẽte philoſophꝰ:Sz abſit ut tale aliqd cogitare ualeas:aut log. Illud itaqꝫ uerius: Omnes qui euadũt tribuis tibi:oẽs qui pereũt nature:ut ſem ꝓ habeas vnde glorieris ꝛ gaudeas. Miſeris aũt tuis nũqꝫ deſint vñ triſtẽtur ꝛ lugeãt

¶Ad quid dialectica homini ſit neceſſaria: ꝛ qꝫ ſtultũ ſit ſeneſcere in ea:de cõmẽdatiõe quoqꝫ philoſophie que nũdi nõ poteſt:qꝫ aduerſarius ſimilioꝛ ſit upupe qꝫ philoſopho. Cap. XVII.

A Quid nũc dicã ad reliq̃? Multas tremulãs ſnias in me vibras:mꝝta leuiũ ꝟborũ tela cõtoꝛques:Quis nõ metuat cũ tãto hoſte concurrere? Nihil(ſcito)niſi ꝟborũ tuorũ fetores metuo. Si tibi ipſoꝛie locutꝰ videoꝛ:qꝫ ꝟborũ dixerim fetores:Ceſari pces Auguſto:quẽ ſic loq ſolitũ ſcimꝰ. Dicis in ꝓmiſ me carere logica: Nõ credo mihi rhetoricã aut grãmaticã iterdicas:que logice noie cõtineꝫ:qꝫ uis ꝛ id iure tuo poſſes. O ſũmũ totiꝰ ſpecimẽ barbariſmi:ſz eã ſolã in qua te lõge ꝓcellere ſillogiſmi tui oſtẽdũt:mihi ſubtrahis dialecticã quã logicã uocaſ. En crimẽ O iudices: qõ ſi fateri libeat:poſſiz illuſtres philoſophos proferre hãcipſaz qua carere arguoꝛ dialecticã irridẽtes:eadẽqꝫ poſſim apud Liceronẽ oſtẽdere:clariſſimã philoſophorũ ſectã ueteres peripateticos ruiſſe:Sed o ſtulte:non hac careo:uerũ ſcio qd ei: qd ceteris liberalibꝰ artibꝰ dãdũ ſit. Didici a philoſophis nullã eaꝝ ualde ſuſpicere:Equidẽ ut eas didiciſſe laudabile:ſic in eiſdẽ ſeneſcere puerile eſt Uia nẽpe ſũt:nõ terminus niſi errãtibꝰ ac uagis: quibꝰ nullus eſt vite poꝛtꝰ: Tibi nobilioꝛẽ terminũ nõ habẽti:terminus eſt quicqd occurrit. In ſũmo te felicitatis gradu ſitũ reris:quotiẽs vnum forte fragilẽ ſillogiſmũ: ꝛ nihil ex nihilo ꝓcludẽtẽ:multa cerebꝛi ꝟtigine tota iſomni nocte texueris. Tũc in coꝛde tuo dicis iſipiẽs: Nõ eſt deus:neqꝫ eſt altius aſpirãdũ. Quid eni ſcimꝰ? Plato ꝛ Ariſtoteles magni viri:mũdũ faciũt eternũ:Democritꝰ innumerabiles mũdos facit:Epicurus deũ nullũ ꝛ moꝛtalẽ animã:hanc Pythagoras in gyrũ ducit: Sũt qui eã ꝯhãt ad ſuũ coꝛpus. Sũt qui eã ſpargãt in coꝛporibꝰ animãtũ: Sũt qui celo reddant: Sũt qui circa terras exulare cogãt:Sũt qui inferos aſſerãt. Sũt qui negẽt:Sũt qui vnãquãqꝫ perſe:Sũt qui ſimul oẽs animas creatas putẽt: Fuit ꝛ qui mirabilꝰ quiddã dicere auderet:ſiquidẽ vnitatẽ itellectꝰ attulit:dux ueſter Auerrois:hec tecũ dicis:ſi tñ noſti hec:Et addis:quis iter iſta diſcernat:Quid mihi aũt(neſcio qs Chriſtus)cõminatur:quẽ ipſe Auerrois diffamauit ipune:qõ nemo vnqꝫ poetaꝝ fecit:quid aũt tãto viro catholici ſimplices reſpõdebũt? Qui ſi ad contẽtionẽ uentum fuerit:ſillogiſmoꝝ cumulis obruenꝫ. Ecce ego qui nudiuſtertiꝰ nihil erã:iã magnus eſſe icipio:iã ſillogiſmos facio:iã dialectica mea eſt:ad quid aliud natus erã? Habeo qõ petebã:iaz diſputare nõ uereoꝛ collocutorẽqꝫ meũ ſi libet aſinũ pꝛobo: Crede aũt mihi:multo faciliꝰ teipſuz. Inter hec ergo male nate homũcio ſenuiſti:nec pudet viuere:nihil in vita aliud agẽtẽ:Diſcite miſeri non ſpernere Chriſtũ:ſepe ille nobis quis eſſet: ꝛ quid poſſet oſtẽdit. O ifelix vilẽ tibi methã dialecticã ſtatuiſti:ad quã tñ mira iurgatoris iſania:cũ nunqꝫ ꝓpiquaueris: pueniſſe te putas. Sz pueneris:ſed a tergo liqueris Chryſippũ:quid inde tibi niſi miſerũ pudẽdũqꝫ? Quid eni ſtultitia peius: ꝛ que ſtultitia maioꝛ qꝫ totos dies iter puerilia uolutari ſenẽ:dumqꝫ ſero domũ redeas nihil ſcire:atqꝫ has ineptias non añ dimittere qꝫ tibi cõcluſiũculas meditãti:raptiz moꝛs iꝓuiſa cõcluſerit? Illã certe ꝑmeditari:cõtra illã armari:ad illiꝰ cõtẽptũ ac patiẽtiã cõponi: illi ſi res exigat occurrere: ꝛ pꝛo eterna vita:pꝛo felicitate:pꝛo gloria:bꝛeuẽ hãc miſeraꝝqꝫ vitã alto animo paciſci: Ea demũ uera philoſophia eſt:quã qui dã nihil aliud qꝫ cogitationẽ moꝛtis eſſe dixerunt: Que philoſophie deſcriptio qꝫuis a paganis iuẽta: chriſtianoꝝ tñ eſt ꝓpꝛia:quibꝰ ꝛ huiꝰ vite cõtẽptꝰ: ꝛ ſpes eterne: ꝛ diſſolutiõis deſideriũ eẽ debet:Que ſi tu qui te tumido uocaſ ore philoſophũ uel ſemel in etate tã lõga ſenex delirãtiſſime cogitaſſes:nunqꝫ aut te philoſophũ dicere auſus eſſes aut ibi greſſuz vite figeres ubi nũc figis:aut artifi ciũ tuũ qõ vbis attollis:rebꝰ oppꝛimens:tã parua teipſuz,pecunia turpiter uẽditares. Philoſohi eni (ſi neſcis)pecunias ſpernũt: Philoſophiã uenalẽ facere nõ potes:quis eni uẽdit qõ non hẽt? Si tu eã haberes:nõ tu illã ideo uenalẽ faceres:ſz illa te uenalẽ eſſe nõ ſineret: Nunc nec ipſa te honeſtat: nec tu eã:ſz nomẽ eius turpi auaritia dehoneſtas. Audis me ſophiſta uẽtoſe:parce queſo logice nobilis:parce ſi te ſophiſtã uoco:res ipſa me cogit: ubi eni res video:vbis ꝯrijs fidẽ nõ habeo. Coꝛnu tũ mihi enthymema ꝓducito:admoue ad eculeuz: cogere poteris foꝛtaſſis ut fatear:ut aſſentiar:nunqꝫ coges qꝫ ego te philoſophũ credã:cũ mercẽnariũ mechanicũ ſciã. Repeto libẽter hoc nomen:qꝛ noui qꝫ nullo magiſ ureris cõuitio:nõ caſu:ſz ſciẽs ſepe te mechanicũ uoco: ꝛ quo grauiꝰ doleas non ꝑmũ:ꝑcõtare qui mechanica lꝛis mãdauerũt: ab illis digito tibi mõſtrabiꝫ locus tuꝰ:tu tñ reſpuis ꝛ philoſophus vis videri:qõ ut aſſeq̃ris(ludus riſu comico ꝓſequẽdus)nõ ſemel methodi uocabulo uſus es. O callidũ ingeniũ:ad optatũ cõpendio pueniſti:iã philoſophuz te alij forte dicẽt:ego autẽ nõ:ſi ſingulas lineas methodis multis ifartias:philoſophũ te putabo. Ineſt equidẽ(fateoꝛ) ſepe etiã ſtultorũ animis glorie quedã ꝑceps ꝛ in cõſulta cupiditas:hãc tibi detrahere nõ poſſum: Eſt eni uolũtas indomita ꝑcipueqꝫ dementiũ. Id ſcito certiſſime:nec eſſe te philoſophũ nec videri: Proinde omniũ ſophiſmatũ ꝛ totius logice auxiliũ implora:mihi ꝑuſ upupã qꝫ philoſophũ te pꝛobabis. Miraris indocte: ꝛ quid mihi inquis atqꝫ upupe ſimile eſt? Nil pꝛofecto ſimilius: Volucris galeata eſt:criſtataqꝫ uerticis: ꝛ que pueris aliqd videaꝫ:re autem uera impuriſſima eſt auis victuſqꝫ fediſſimi: Nolo aliquid obſcenum loqui: non quidem pꝛopter te: qui non hoꝛres earum reruꝫ

est enī qđ nō simile sibi fingat vilis ac uenalis animus:qualem se nouit:tales alios opinat:qua nulla inter homines cecitas maior:mēsura uestra fatui cuncta metimini:nec gigātem nanus edificans nec formica cogitat elephantem:Aliquot ni fallor medicos ueros noui ⁊ ingenio ⁊ ea que in omniū artium arte ponēda est discretiōe pollētes:quibus ut arbitror eo molestior es:quo te pressius intuentur:⁊ professionem suam tua nō ambigunt ignorātia deformari. Esto autem nullos norim medicos
L nullos exceperim:quid uetat esse aliquos ignotos mihi:presertim studijs longe alijs uacanti:⁊ sanitatem corporis debēti:nō medicis sed nature? Ut cunqz res se habeat:nihil ego aut aduersus medicinam aut aduersus ministrum eius locutꝰ inueniar:licet ut soleo cuiuslibet artificij corruptores:lingua forsan liberiore percusserim:Quorum in turba te latentem ⁊ incognitū vulneraui:Parce oro philosophe:nō te sed ignorantia persequebar:eāqz non oēm:calcāda est enim ignorantia superborū: humilium subleuanda:Si in hac infectatione publica singulariter es lesus:ueniam merui:qz ignorans feci. Laudes nūc superbe quasi affusus supplicem:rideo potius ineptias tuas:Ignorātiuz infamiam ad te trahis:cum tibi doctissimus videaris:Immo ỹo ignorantie tibi cōscius:ex me quicquid ignorantibus obijcitur:tibi merito dictuz putas:⁊ qđ dissimulando fieri poterat alienum:impatientia tuum facis.

¶Qz paucitas bonorum medicorum non est ad artis infamiam sed gloriam:⁊ doctos potius exhilarat qz perturbet. Cap.XIIII.

A Quid ỹo si paucos medicos? quid si paucis
q simos dicam? Nō hoc ad artis infamiam sed ad gloriaz spectat: Nōne debuerat generosus animus difficultate nō territus:sed accensus:ad ipsum nomen glorioſe paucitatis assurgere seqz in partem rare laudis accitum credere? Sed certe id nō omnibus datum est:⁊ paucissimorum prorsus ingeniorum ea raritas est amica. Quā obrem ubi nobilis exultasset spiritus:plebeius ingemuit. Cur queso? An ⁊ hic fallor? An mētior? Pro fecto nō soluz hodie sed semper raros ingenioſos: rarissimos sapientes fuisse nemo dubitet: nisi qui
B nunqz oculos uel in etatem suam intenderit:uł ad antiquam reflexerit. Stulte:uolo qui sis excidat: stulte inquā ⁊ insane: vix ulla vnqz etas uel ingeniorum uel virtutum fuit egētior qz nostra:siue id culpis hominum accidit:siue fato:si tamē eo nomine uti licet:⁊ nō rectius dei uolūtas seu prouidentia dici debet in sermone catholico:siue deniqz qđ tu fabulam putas:mundus iam senescēs.⁊ ad extremum uergens:more senescētis hominis piger ac frigidus in sua operatione lēteſcit: ⁊ tamē hac ipsa etate nulla ingeniorum penuria prestabit: ut tuo ingenio locus fiat:frustra te cōtentionibus implicas:frustra te ingeris duello non tuo:quasi aut ego(qđ nūquā cogitaui)medicinam uerbis aggrediar:aut ipsa nō a quolibet opprimi malit: qz a te defendi:qui eam ⁊ exercendo violas:⁊ opprimis defendendo. Incassum ergo niteris:nullus usqz fame tue locus est:nemo te clamoribus tuis nosset: nisi quos elusos uerbis inanibus aut peregrinis medicaminibus infectos:tui memores in perpetuum effecisti.

¶De excusatione auctoris erga aduersarium incusantem eum aliqua scripsisse:asserentis etiam se nō hic de medicis log ʒ de ipo aduersario. Cap.XV.

Uo hic anteqz ad maiores ille tue crimina
o tionis insultus ueniā:leuiter exufflāda sit: que dixisse me fingis:an somnias. Nōnū qz contra uerum medicos certare:eosqz nō semper curare. Utrunqz enim magnis sudoribus excusas. Sed ubi preco? id dixi? Excute epistolam meam: qđ puto propter ueritatis odiū grauiter facis. Ler te ego illam relegens:horuz nihil inuenio:⁊ de medicis quidem alias:de te mihi nunc sermo est: hostis hippocratis:pestis egrorum:dedecus medicorum:de te mihi nunc sermo est. Dico igitur si nō dixi:non te contra ueritatem interdū de industria uel iocandi experiēdiqz studio certare:in quo stultissime gloriaris:sed sola semper ingenij cecitate: neqz te interduz nō curare:qđ cupide profers quasi clypeum iustitie pestilentis:sed passim sanos in morbum:egros in mortem agere. Hoc dico. Ad hoc mihi respondeas uelim: hoc rhetorice serue tue patrocinio excuses. Si enim negas:contentione dimissa:populum testez uoco: Nota quippe negantibus ut ueritas ingerenda:sic subtrahēda est uerbose altercationis occasio.

¶Quomodo imperitus medicus homines a mortuis suscitet:⁊ qre populus illi credat. Cap.XVI.

Lio quid nunc cogitas: Popellus infelix A
f ⁊ consilij semper inops frustra tot malis admonitus ad te redit: Quem igitur ignorantie tue in testimonium adduco? Nempe non alium:neqz sententiam muto:utrūqz uerum est:inscitiam tuam populus nouit expertus: idem a te poscit auxilium. Laude stulte insolens medicus: iam non medicus tm̄:sed deo simillimus euasisti: De quo scriptum est in psalmo:Luz occideret eos querebant eum. Ille quidem suscitare poterat: ⁊ tu potes ut dicis: Quid enim sonat aliud qđ inter inanes ridiculasqz iactantias effudisti? Uestra sepe opera homines uelut a mortuis suscitatos: quantum abfuit quin te deum faceres? Sed expecta:ego te ante huius ludi finem in concilio deorū ponam:⁊ diuinitate tua dignum si potero nomen inueniam: Nunc propositum sequor: Impune occidis ergo cum suscites? Sed omissis prophanis ⁊ fine carentibus nugis tuis:Cur hoc populus faciat:si me roges: Facit hoc prudenter ut reliqua: Sapientis est uerbum:Stultoruz infinitus est numerus:eorum ỹo que a talibus fiunt frustra ratio inquiritur. Si penitus causam petis? Illa uere est B
quam affert amicus medicorum Plinius:quē tu spernis ignotum:⁊ quam ego olim posui in epistola illa ad Clemētem papam:vnde tota ista lis oritur. In hac enim:ait:sola artium euenire:ut vnicui qz se medicum proficienti statim credatur: cum sit periculū in nullo mēdacio maius. Mox ex psona populi loquēs: Nō tm̄ inqt illud ituemur:adeo blāda est sperādi pro se cuiqz dulcedo. Hec est cā que te populo quē iterimis forte cōmēdat:notissimosqz defectus tuos cogit interim obliuiſci:dū ab ardenter optantibus inconsulteqz sperātibus salus

¶ Francisci Petrarche Poete Oratoris q Clarissimi: Liber Inuectiuarum in medicum obiurgantē Tertius Incipit.

¶ Q; poete ab oīb⁹ catholicis scriptorib⁹ recepti sint: z q; poetica neq; mulceat neq; fallat. Cap.I.

Ut ego fallor Hyppocrates z Aristoteles scōe: aut in hoc certamine qō tecū quitis tuis cogētibus suscepi: p̄ma iam leuis armature tue acies fusa est. Uenio nūc ad armatos z graues sil logismor cuneos: Jn qb⁹ uelut in egtatu electo: totā victorie spez repiōs: ut hic q̄ q; qd possis appareat: Ubi illō p̄muz occurrit q; vnum demētie tue sufficiēs argumētū erat: qñ digressus a medicine laudib⁹: que sūt multe: nisi tu eas nō tā loquēdo q; rudēdo minueres: subito furore cor:rept⁹ sine ulla cā irruis in poetas: z more tuo nota atq; ignota p̄miscēs: iterū cogis ut rideā Añ oia qdem posses calūniam tuā paucis uerbis eludere. Poetas ipetis: qd ad me? Poete respondeāt: uel qō est recti⁹ cōtēnāt. Nō eniz aut tu tāti es: ut tibi sit magnope resistēduz: aut poesis auxilio meo egeat: aut ego me poetā facio: Neq; enim me tali dignor honore: ut est apō Uirgilium: z si tu me dicas: aut alij poetā forte dicere uoluerit: nihil tñ oio mihi tecū poetice rei est. Sed qm̄ hoc in alijs meis ad te lr̄is cape nequisti: z igenio fatigato nōnunq; diuerticula huiusmodi: z cum stultis quoq; colloga grata sūt: insistaz nō moleste: audiā q; qcqd ieptire libuerit: Jllō p̄mum quero: cum lingua illa temeraria z pigra z viscosa z pharmacis delibuta multa ructuaueris in poetas: q̄si uere fidei aduersos vitādosq; fidelib⁹: z ab ecclesia dei relegatas: Quid de Ambrosio: Augustino z Hieronymo: qd de Lyp̄ano Victorioq; martyre: qd de Lactātio ceterisq; catholicis scriptoribus sentias? Apō q̄s nullū pene māsurū op⁹ sine poetarū calce cōstruit: cū ꝯ fere nullus hereticorū poeticū aliqd opusculis suis inseruerit: seu ignorantia: seu q; ibi suis erroribus cōsonū nihil esset: Q̄uis enī deorum noia multa cōmemorēt: qō tēporū q̄litatē: gētiūq; poti⁹ q̄; suū iudiciū secutos fecisse credēdū est: q; ipsum z philosophi fecerūt: qui ut in rhetoricis legim⁹: deos esse nō arbitrātur: tñ poetarum clarissimi vnū oipotētē: oia creātē: oia regentez opificē rerum deū in suis opib⁹ sūt cōfessi. Respōdebis aūt nescire te qd apud catholicos agaī: qppe qui Galieni terapētica tm̄ legas: quā nō legisse me dicis. Ad qō illud Marij ducis eximij respōsuz accipe: Neq; litteras grecas ingt didici: parum placebat eas discere: qppe que ad vtutē doctorib⁹ nihil p:o fuerāt: certe si te tua illa terapētica uel meliorē uel doctiorē uel saltē co:pe saniorē effecisset: dolerem me eas lr̄as nō legisse: Nūc dū te int⁹ z ex̄ cōtueor: multū uel iudicio uel fortune mee gratulor: per quā ab ea lectiōe remot⁹ sum: que te talē fecit: si talis mihi futura erat q̄lis est tibi. Sed ad poetas redeo: Que sit poetice utilitas: z qs finis iterrogas. Larga qdē nec inamena forte nec inutilis respōdēdi materia: poterā si nō tibi saltē ꝟo satisfacere: z pauca tibi nō ut itelligeres: sz q; q̄sieras ꝟba p̄icere: sz nō finis: z more lymphatici festinās: q̄stionē ipse tuā p̄cipitāter absoluis: alijs qdē plurib⁹ z vnctiorib⁹ ꝟbis: Sz hac plane sentētia finē poetice statuēs ualde mirabilē: mulcendo fallere. Non sunt uates vnguentarij: mulcere z fallere uestrum est: sed his satis supz:a responsum puto.

¶ Q; poesis sit necessaria. Cap.II.

Uo deinde: quo philosophus noster ruit: q poesim nō necessariā: pbat sillogismo terribili: pudet inserere: nihil in meis lr̄is ueliz tā friuolū iueniri. Uerte eū tu q m̄tis hūc mēsib⁹ fabricat⁹ es: pbabitq; ꝯriū. Malo tñ nihil imutes p̄ficiasq; qō itēdis: bō uolo: hic tecū sētio ipiq; tecū sentiūt poete. Quid enī aliō vult Flacc⁹ i arte poetica: clarissimis qdē ꝟbis: sz que tibi barbarica videanr̄: ideoq; illa nō iserui. Letez ut in reipsa tecū sentio: sic in causis effectibusq; dissentio: nec solus ego: sz vitas: neq; enī ꝓpter cām quā tu putas: nō necessaria poesis est: neq; ex eo q; nō necessariā fatemur seqr̄ qō tu putas. Loc⁹ regrere videt: ut repetā eā que mihi añ multos ānos fuit cū quodaz dialectico sene Siculo: similē questionem grauissime qdē: sz tñ aliquāto tolerabili⁹ delirāte. Jlle enī stili cōscius scribere nō audebat: Tu ad omnē stultitiā ꝓmpt⁹ ac p̄ceps: auderes ipsuz ꝟbis inuadere Ciceronē: aut ip̄z scriptis lacerare demosthenē: modo aliqd videri posses: q̄uis iparia tēptare certamina p̄rupte temeritatis homullule nō timeres. Abstinebat ille igiī scriptis: hoc saltē uerecūdie inerat: multa tñ ad vni⁹ amici mei aurē quotidie murmurabat: que ad me usq; huc ipsius amici calamo p̄ferebanr̄. Jnter multa qdē hoc erat qō ex te nunc audio: minime necessariā poesiz: qō cū nemo p̄sentiū negasset: cōclusit ille enthymemate claudicāte z rauco: ut illū p:sius ex ꝟbis aut scholarē aut p:ceptorē tuum suspicer: z ait: ergo ignobilis z indigna. Jdē uel dicis certe: ul cogitas: qd enī aliud sibi vult operosa illa z futilis z añ mediuz fessa deductio? Sz qō vni fatuo dicī sufficit dixisse multz O insane igiī: putas necessitas artium nobilitatez arguat? Contra est: alioquin nobilissimus artificuz erit agricola: Suto: quoq; z pisto:: z tu si mactare desieris in p:recio eritis. Absit: nulla uos necessitas in p:recio ponet: nulla faciet non esse mechanicos. Nescitis q; seruus domesticus sepe quo vilio:: eo magis necessarius. Clibanarius z lanista q̄s necessarij sunt: q̄s viles? Liti⁹ philosophie scholis z militari cingulo: q̄s macello z balneis sit caritura plebecula. Jte nunc dialectici senex: ex necessitate nobilitatem arguite: si videtur: nisi forte aliō sentitis in rebus vita sensu z ratione carentibus: tēptate hic etiam si libet uestre artis effectum. Asinus magis est necessarius q̄s leo: gallina q̄s aquila ergo nobiliores? Ficulnus magiſ necessaria q̄s laurus: mola q̄s iaspis: ergo nobiliores? Male cōcluditis: falsum dicitis: pueriliter loquimini: qō nature uestre z moribus z studio conuenit: non etati: idiote p:ocaces in ore semper habetis Aristotelem (qui credo) in ore uestro q̄s in inferno esse tristius ducat: z puto dexteram suam oderit: qua illa scripsit: que paucis intellecta per ora multoz ignorantium uolitarent. Jlle certe uestram conclusiūcula non p:obabat: ubi ait: Necessario res qdem oēs: dignio: ꝟo nulla: Locum non signo: nam z famosissimus locus est: z ut Aristotelicus insignis

mẽtionem q̃ruꝫ odorib⁹ delectaris:sed ꝑpter eos
F qui legẽt ista uel audiẽt.Sciscitare aliquẽ qui naturas rerũ nouerit:dicet tibi auis illi⁹ cibos.Jnde te moresq; tuos ispice:teq; ip̃z noli fallẽ:nulla enim pnitiosior:nulla capitalior fraus est:q̃ que ꝑpriũ fallit auctorem:videbis te eisdem qb⁹ illã reb⁹ ali.Oro iam upupa:noli philosophari:citi⁹ philosophabit asellus.Certe p̃clarus Platonicus Apuleius:cui⁹ supra memini:qui accepto ueneno asinũ factũ se(ut ait Augustin⁹)aut iudicauit aut finxit: in eo statu philosophatum se iocãdo cõmemorat: philosophãteꝫ upupam nulla habet historia.Eia upupa fac qȯ soles:rimare tumulos:cetera sileo: philosophiam lique philosophis.Putabas te philosophum:fallebaris:philosophus(qȯ ip̃z nomẽ ostẽdit)sapiẽtie amator:tu pecunie seru⁹ es:Sentis logice q̃z sint ista cõtraria:sine magno apparatu cõclusum arbitror esse te aliud q̃z putabas.

¶De pallore medicorum:ꝑbat etiam iurgatorẽ nõ
A esse philosophum. Cap.XVIII.

Quid aũt in somnijs philosophãdo non audeas:qui colorez medici negãdo pstrigere
q oculos:uel excusando rationem hebetare nõ sis ueritus? Jn primis pallorem negas:ita nec oculi nobiꝫ sũt:nec speculũ tibi.Deide si pallor sit: illum reipublice iputas:nec excusasse cõtẽtus gloriari incipis:q̃si philosophicuꝫ sit pallere.Q; dulce deus bone ue; philosophie nomẽ est doctis:cũ falsuꝫ tibi taꝫ dulce sit:ut iter multa ludicra te philosophice coloratum dicas?Certe pallorem amãtib⁹ magister amor tribuit.Uñ est illud:Palleat ois amãs:color hic est aptus amãti.Et illud alterius:Lict⁹ viola pallor amãtium.Sed uester lõge alius pallor:ut statim audies aliũde ꝓueniens: Nũc pallorem nõ ego:nõ ynus aligs scriptor ueterum:sed res ipsa uobis tribuit:ꝛ opinio omniuꝫ moꝛtalium:ꝛ cõmune ꝓuerbium:Nũc tu negare vis:ꝛ q; nõ potes:ad philosophos trãsferꝫ:q̃si cõsorte vitiũ leuatur?Atq philosophoꝝ pncipeꝫ utri usq; ligue p̃clara facie fuisse vulgatum est.Nõ tñ hec magnifacio:sed quecunq; fuerit phoꝝ facies: tu ne te rursum igeris ipudẽtissime hoiuꝫ:tu ne mihi totiẽs philosophoꝝ cetib⁹ excludẽdus occurris
B Respõdebo igiẽ rursum tibi:qȯ cuidam tui generis respõdit facũdissim⁹ qdam vir: Barbam ingt ac pallium addaꝫ:ego si libet ꝛ egritudinẽ ꝛ pallorẽ video:pb̃z nõ video.Elegãs plane rñsio:Quid enim ad phiam hit⁹ coꝛpis aut coloꝛ?Nit⁹ coloꝛq; (ut ita dixerim)animi regriẽ:Tu de pb̃o ꝓpter opinionẽ tuã ꝓpriã ac ridiculã nihil hẽs:Nõ famam certe:nõ aspectũ q̃uis palleas:nõ icessum:Jlle fatuũ poti⁹ q̃z pb̃m repñtat:male tut⁹ eẽs iter canes: si tã bñ lepus aut ceruus q̃z fatuus videreris.Postremo eoꝝ que certi⁹ ꝑbat pb̃m:nil hẽs:nõ vitaꝫ: nõ aiuꝫ:nõ mores:nõ igeniũ:nõ linguã:Uides q̃z nullo mõ sim passurus ut nomẽ phi usurpãdo commacules.Persuasisti aũt tibi ut itelligo,pr̃suꝫ te eẽ
C magnũ aliqd:Bñ est:satis est tibi qdẽ ut gaudeas nobis ut rideam⁹.Sin etiã ut credam⁹ vis efficere:facto est op⁹:phie ps nobilioꝛ i reb⁹ est:qñ te ꝓptorẽ rerũ caducarũ videro:cultorẽq; vtutum:studiosum uere laudis:pecunie negligẽtẽ:ibiãtẽ celestib⁹:a latrinis diuitũ exulãtẽ:tũc credẽ potero qd uoles.Poꝛro enim ut Platonẽ sequẽs ait Augustinus:Si sapia deꝰ est:per quẽ facta sunt oia(sicut diuina auctoritas vitaq; mõstrauit)uer⁹ phũs est amatoꝛ dei:Tu igiꝫ amẽs uage:itra cubiculum tuũ redi:ibi phũm illũ quere:quẽ tã temerarie ꝓfiteris:nusq; iuenies:Uerũ ista celestis ꝛ tibi bactenus iaudita phia est.Agam⁹ itaq; iuxta uet⁹ puerbiũ:pingui Minerua:sic enim pingue tuũ poscit ingeniũ.Si coia illa terrene phie:aut siqd eoꝝ ꝓsiteris:dign⁹ esto qui iuxta Platonẽ sedeas:Aristotilẽ docceas:Socratẽ celebꝛes:cũ Xenophõte cõtendas:Nũc vo iops oium que phũm faciũt:quasi frõte phicũ nomẽ tibi:siue(ut cepto hereã)uenerãdũ nocturniq; q̃ctũ chartis pbici oris arrogas pallorẽ:tuus nẽpe diurnis peluib⁹ q̃ct⁹ ꝛ marcidus pallor est:quẽ si tibi uel amicitie affect⁹:uꝛ pauperiꝫ miseratio:uel quã tu fingis reipublice charitas aspisset:posses nõ mõ nõ ifamis sed gꝛiosus etiã videri Nũc modici fames auri:p oẽs cloacas miserũ trahit:ꝛ talẽ facẽ ut teip̃z si videres horrẽ merito posD sis ac fugẽ.Noli ergo reipublice:sed cupiditatib⁹ tuis ascribẽ:q; talis es:neq; studiũ ifamare sed vitã tuã:Proculdubio enim acutissime phie:uerã rei causam in apto positã nõ vidisti:ꝛ vis videẽ gd in imo viscerũ ac fibꝛarũ lateat:qȯ est añ oculos non vides.Ostẽdã tibi ego qui nõ suꝫ medicus ꝛ logica careo:palloris tui cãm:quã uerã eẽ senties uel iuit⁹.Js p loca atra:liuida:fetida:pallida:vndãtes pelues rimaris:egrotãtiũ urinas aspicis:aurũ cogitas:Quid igiꝫ miri est:si tot circũ pallidis:atris ac croceis:ipse q̃z sis pallidus ater:ac croce⁹?Et si grex ille quõdã ꝓpidẽtissimi pr̃iarche colorez traxit obiectu vgarũ uariarũ:gd noui accidit si tu q̃z expectas:ut ab auro dicam:Jmmo vo ab obiectis: multũ distuli:ꝛ libẽti⁹ tacerẽ:sed mã uerũ nom̃ exigit:qȯ si sepe in lr̃is sacris est:sel̃ in his scriptũ tolerabiꝫ:ab obiectis inq; stercoribus ꝛ colorem ꝛ odorem traxeris ꝛ saporem?

¶Frãcisci Petrarche liber iuectiuarũ scõs Explicit

¶Sequiꝫ annotatio capl̃oꝝ libꝛi tertij eiusdem.

Cap̃.I.Q; poete ab oib⁹ catholicis scriptorib⁹ recepti sint:ꝛ q; poetica neq; mulceat neq; fallat.
Cap̃.II.Q; poesis sit necessaria.
Cap̃.III.Q; poesis inter liberales artes recipienda sit:lꝫ in earum numero non exprimatur.
Cap̃.IIII.Q; poetica sit scia:lꝫ uocabl̃a tpe mutẽ
Cap̃.V.Q; pstãtissimi viri poetice uacauerit:deq; laude uere philosophie:ac poetis scenicis:q̃re et boni philosophi rari sint.
Cap̃.VI.Q; inuidia nõ sit inter poetas:ꝛ q; obscurus stilus in eis non sit reprehensibilis.
Cap̃.VII.De antiqtate poetarum:ꝛ q̃re non palã pluralitatem deoꝝ redarguerunt:q; eorum error sit communis cum philosophis.
Cap̃.VIII.Q; poetarũ lectio iuuenibus sit fructifera:ꝛ quõ auctoꝛ senex a lectione illorũ cessauerit:nõ q; eum penituerit:sed q; sue etati supuacuum:ꝛ melioribus studijs se implicuerit.
Cap̃.IX.De eo q; inepte iurgatoꝛ libellos auctoris homelias uocet.
Cap̃.X.Q; rhetorica non sit serua medicine:ꝛ q; medicus neq; rhetoꝛ neq; oratoꝛ aut poeta sit sed parabolanus.

losophis aīposuissent:nunq̄ aut tragedias Anne
us Seneca tāto studio dictasset:aut Solon ille p̄n
ceps grecie sapiētum carminib⁹ delectatus:taz cu
pide post Athenis cōditas leges ⁊ etate iam ꝓue
cta fuisset poeticā execut⁹:Cui studio si uacare tā
tum quātum istituerat in illa ciuilis dissensionis i
tēperie licuisset:opinoꝛ ut Thimei Platonici vbis
utar:nō minorē Hesiodo uel Homero futurū fuis
se. Nimis multa de re certa: tibi lz inopinabili ⁊
ignota ⁊ in qua p̄di opam nō dubito:Uerum ego
nō tibi sed lectori loquoꝛ:cui tam grat⁹ fieri cupio:
q̄z molestus tibi. Nihil sane hoꝛ oium necessariuz
erat:si uel per teip̄m nosses uel capere posses ab alio
que de hac scenica p̄te poetice dicunt a multis: ⁊ a
meipso iam in p̄cedētib⁹ tacta sunt:quātū ue iter il
lam ⁊ heroicam iterfit. Nec enim negauerim ut in
vino fex: ⁊ in oleo amurca:sic in reb⁹ fere oib⁹ etiā
incoꝛpeis eē suam fecem. Jtaq̄ ⁊ phie quedā spēs
⁊ philosophi qdā vulgo hītur ifames:ut Epicur⁹
totusq̄ Epicureus ille grex:Aristippuz dico Her-
macūq̄ ⁊ Metrodoꝛ ⁊ Hieronymū illum senem
nō hūc qui q̄rtum iter doctores eccl'ie locuz tenet:
Quin ⁊ ex illustriorib⁹ qdam in multis optimo iu
re carpunt. Uñ Paulus ap'us uerus Chr̄i phūs:
⁊ post eum clarissimus ei⁹ iterp̄s Augustinus:ml'
tiq̄ quos enumerare nō est necesse:phiam lauda-
tam ab alijs execrant: cum tñ nulla vnq̄ philoso-
phia altioꝛ fuerit aut eē posīt:q̄z que ducit ad ue-
rum:qua nr̄i celesti munere potiuſ q̄z humano stu-
dio añ oium philosophoꝛ vigilias ac labores emi
nētissime floruerūt. Quid ergo? Quomō hec sibi
inuicem aduersa cōnectimus:phūm a pho reꝛo-
bari? Laudat phia:sed nō oīs laudat uerax:fallax
carpit. Jlla vo nō est phia si fallax est. Nō inficioꝛ
id qdem sed phie nomē hēt falsum:Quo ne quis
nos forte seduceret:fidelissimus ac ꝓuidētissimus
Paulus admonuit:Cauete inqt ne qs uos decipi-
at per phiam ⁊ inanem seductionem f̄m elementa
mūdi:Quem secut⁹ Augustinus:cum in libꝛo cele
stis reipublice nono:hec ad l'raz scripsisset:Deinde
inqt:ne qs oēs tales eē arbitraret:audit ab eodem
ap'o dici de qbusdam:q; qó notum est dei:manife
stum est in illis:deus enim illis manifestauit: Inui
sibilia enim eius a p̄stitutione mūdi:per ea que fa-
cta sunt intellecta ꝓspiciunt:sempiterna quoq̄ vtus
ei⁹ ac diuinitas. Jtaq̄ cū sepe Augustin⁹ ipse Pau
lum sequēs:philosophoꝛ scripta plena fallaciaruz
ac deceptionū diceret:putas ne de oib⁹ loqueret?
Absit. Jbidē eniz stati Platonicū dogma cōmen-
dat:Et eodē libꝛo octauo:ap'm ipsuz iducit Athe-
nēsibus loquētē:cū rē magnam de deo dixisset: ⁊
que a paucis posset intelligi:q; in illo viuim⁹:mo-
uemur ⁊ sumus:adiecisse ⁊ dixisse: sicut ⁊ uestri
qdā dixerūt: ⁊ tñ eorūdē rursus Platonicorū sa-
crificia detestātur:qm̄ cognoscētes deū:nō gloriſi
cauerūt aut gratias egerūt:lz euanuerūt in cogita
tionib⁹ suis: ⁊ obscuratū est isipiens coꝛ eorū dicē
tes eni se esse sapientes:stulti facti sunt: ⁊ imutaue
rūt gloriā incoꝛruptibilis dei in similitudinē ima-
ginis coꝛruptibilis hois: ⁊ uolucrū ⁊ q̄drupeduz
⁊ serpētū. Quoꝛsum hec? Ut videas philosophie
totius p̄tē vnicā laudari:eāq̄ nō itegrā neq̄ tam
ferociter insultes. Ad hāc enī foꝛmā: ⁊ cetera redi
gunt. Sz ut omissis alijs ceptū sequar: Jn ultimo
agmine poetaꝝ qdā sunt:quos scenicos uocāt:ad
quos ptinet illud Boetij: ⁊ qcqd a quolibet cōtra
poetas uere dicit: Et hi qdē ipsos iter poetas con-
tenunt: Qui q̄les essent: Plato ipse declarauit in
sua republica:qñ eos cēsuit urbe pellēdos. Ut eni E
cōstet nō de oib⁹ eū sensisse:lz de scenicis tm̄: ipsi⁹
Platonis ratio audiēda est ab Augustino posita:
q; scilicet ludos scenicos indignos deorū maiesta-
te ac bonitate cēsebat. Jn quo multos sui tp̄is nota
uit eius generis poetas. Jta eni fere accidit ut vi
lia q̄libet multa sint: Jd tñ Platonis iudiciū:non
modo heroicis atq̄ alijs nil nocebat: Jmmo vo
multū ꝓderat:qñ uelut excusſoꝛ poetica ingressus
in areā:ualido vbi flaboꝛ grana discreuit a paleis
Qñ aūt Homerus apud illos:qñ Uirgilius apō
nos:aut alij illustres scenicis ludis dederūt? Pꝛo
fecto nunq̄:lz de vtutib⁹:de naturis hominū ac re
rū oium atq̄ oino de pfectiōe humana stilo mira
bili ⁊ quē frustra tibi aperire moliar tractauerūt.
Nec tñ nihil in hisipsis reꝑhēsibile dixeri. Quip-
pe cū ⁊ in philosophorū p̄ncipib⁹ multa videā re-
pꝛehēsa iustissime:hec sane nō artis lz igenij culpa
est. Quis igit̄ nescit aut qs negat quosdā:ut philo
sophorū:sic ⁊ poetarū in cogitationib⁹ euanuisse?
Aut qs miret añ vitatis aduētū licuisse aliqd erro
ri:cū post agnitā ueritatē:qdā q̄q catholici magni
viri ita deuiarint:ut ipsa vitas vnq̄ acrius oppu-
gnata nō fuerit q̄z ab eis fuit? Solet hoc interduz F
acutioꝛib⁹ igenijs euenire:ut dū penetrare uolūt
supuacua nimiū:illud acumē in medio conamine
retūdat atq̄ ita ul' necessaria nō attigat. Sigſ aūt
vitatis amicus:sine qua nihil uerū dici pōt:qm̄ ut
ait Augustinus:omne uerum a vitate uerū est. Si
qs ergo talis pio istigat⁹ affectu:ad ipsi⁹ vitatis oꝛ
natū:musarum p̄sidio niteret: ⁊ ul' stilo clarissimo
Chꝛisti vitā uel sacrū aliud ul' ꝓphanū etiā:modo
nō uetitū celebꝛaret:qó nostroꝝ qdā fecerūt: q̄-
uis p̄ter legē carmis nullo poetico artifico usi sint:
qs putas id meli⁹ posset iplere? Respondeo vir do-
ctissime oro te: ⁊ quid sis respōsurus examia: An
poeta talis q̄lē tibi describo: ⁊ q̄lē esse posse: foꝛ
sitā esse nō est incredibile: An Hippocrates ipse si
viueret:uel medicorū vnus qui de urinis semp nō
supficieten⁹ ut tu: lz ꝓfūdissime disputasset: puto
nemo est:nisi oino depuduit qui in respōdēdo he-
reat? Noli ergo cōtēnere in alijs qó assequi nō po
tes:qui miserrime ipudētie mos est: Sz uenerare
poti⁹ ⁊ mirare:nō tā sciētificos aut sciam ipsaz q̄z
sciētie largitorē:qui dona sua distribuit ut libet: ⁊
his qdē dedit numero:his aūt singularitate p̄cel-
lere. Gloriare si placet:neq̄ eni ablucto:: ⁊ magis
necessarios ⁊ plures esse medicos q̄z poetas. Cō- G
tra illi glorient: ⁊ min⁹ necessarios ⁊ pauciores eē
poetas q̄z medicos: Quinetiā nulli⁹ generis inge
niorū tātā semp fuisse raritatē:q̄ta poetarū excel
lentiū fuit:p̄ter oratores solos:qui ex oib⁹ seculis
pauciſſimi numerant. De qua re in Oratore Lice
ronis clarissime disputatum est. Jllud in poetica
singulare:q; cum in cunctis artibus mediocritas
admittatur:in hac vna secus est: Quoniam ut ele
gāter ait Flaccus:Mediocribus esse poetis: Nō
homines:non dij:non concessere colūne:que meo
iudicio nō ultima raritatis poetice rō eē potest. Ti
bi vo cum p̄mum turba hoium ⁊ necessitate artifi-
cij gloriari cepis:illud occurrat:Multis qdez sed
añ alios agricolis in hac gloria cedēdum. Jlli uos

¶ Q; poesis inter liberales artes recipienda sit: lz in earum numero non exprimatur. Cap.III.

A Uod vo poesiz inter liberalia nō admittis
q potes id qdem phie atqz artium dñs iure tuo: sed te Homerus ac Uirgilius pcantur ut eos saltem a mechanicis nō excludas: cum (qō dissimulare nō potes) sis t ipse mechanicus: hoc tm refert q; phiam tuam eē dicis: mechanicum te eē dicūt alij. An in ordine uestro poetas nō recipis si eos etiam inde repuleris durus eris: Uerum ut omittam iocos: numera liberales artes: nunqd ibi (nō dico medicinam que alibi habitat t inter mechanicas septa est) sed ipsum phie nomē inuenies: sepe inter magna nō poni: cuiusdam eximie magnitudinis argumētum est? Dabo tibi illustre exēpluz ex historijs: Audires credo libentius fabellas: qs post cenam añ focum de orco t lamijs audire soles: sed annis certe iam non puer si potes assuesce
B melioribus. Apud Titum Liuium: Hānibal ipse vir pfecto in sua arte doctissimus: dum interrogatus quos fuisse belloz duces oium gētium clarissimos extimaret: Alexādrum Macedonie regem p mo: Pyrrhum Epirotam secūdo: t (qō ei⁹ de qua multa dixi fiducie nō supbie fuit) sese tertio noiasset: Admonitus cur Africanum a quo victum eum eē cōstabat: pteriisset: Jta certe rīdet: ut appeat eū nō obliuione uel inuidia: sed ad singularem laudez inter magnos maximum siue inter maximos incōparabilem filuisse: t Africanum e grege alioz imperatoz (ut ipsius Liuij vba ponam) uelut inestimabilem secreuisse. De qua re multa dici possent: sed intelligēti satis: nō itelligēti aūt nimis est dictū

¶ Q; poetica sit sciētia: lz uocabula tempore mutentur. Cap.IIII.

A Doēs qdem eas nugas ad qs Aristotelez
a trahere vis iuitum: nō rīdeo. Pudet enim me tui nimis in ppatulo ignorātiam hēs: sed fidētissime vnum dicam: nescire te qd sit tragedia: aut qd de tetrametris in iābicos trāstisse: cum tm turpe sit docto viro pferre qō nesciat: Redi ad coz: fateberis me uerum dicere: hoc mihi satis est dicas: sed in publico me mētituz: scis tu te nihil horum intelligere: neqz hoc tibi ad crimē obijcerem: modo ne te talibus implicādo t teipsum pderes: t egros tuos occideres: q: a te nō tragedias: nō tetrametra: nō iābicos exigūt: sed salutem quā si haberēt puto syllogiçādo corrūperes. Quis enim sine dolore capitis audiat qd est qō hinc arguis: dicis sciam eē firmam t impmutabilem: nec mētiris Et addis poeticam uti metris: t noibus que pro tpe uariant: hinc infers cōsortio sciarum siue artiū excludēdam. O idiota oium tediosissime quos vn qs audierim: qd hicc̄tra poeticā singulare? Que sciētia sine vbis: t in qbus vbis nō tātūdem usus pōt? An nō audisti q; in illa de qua iam logmur arte poetica scriptum est: Multa renascent que iam cecidere cadētqz: Que nūc sunt in honore uocabula si uolet usus. Quem penes arbitrium est: t ius
B t norma loquēdi. Pauca exēpli causa ponēda sūt: nō tibi qdez ceruicose nescie: sed lectori. Romulus romane urbis conditor quirinus dictus est. Cur? Quia hasta in plijs utebat: que Sabinorū lingua quiris dicit. Cesar Augustus cum supmo vite tpe statua eius fulmine disiecta eēt: in qua scriptū erat Cesar: t pma lra cecidisset: remanētibus qtuor: sequētibus: psuluit haruspices qd sperādum sibi: Jli aūt dixerūt: cētum diebus victurum t nō amplius: qō ea littera significaret quaz fulmē excusserat Jpsum vo post mortem in deoz numerum referendum: Jd significare qō remāserat: qm lingua tuscorum: esar deus diceret. Percurre nūc Tusciam ac Sabinam: quere ostiatim: qd est esar: qd est grīs: Arabice te locutuz credēt. Mille sunt talia: que scio ens fileo: Oium vna rō est. Mutant vba: manent res in qbus sciētie fundate sunt. Sed Aristoteles grecus hō mutationem poetarū forte suoz aliquā reprehēdebat: qlia multa hodie videmus in theologis nrīs. Nec aūt apō latinos poetas mutatio nulla est: Quis enim nroruz a Uirgilij calle desciuit: nisi fortasse Statius Papinius: qui Thebaide sue impat ut Uirgilianam eneidem sequat t uestigia semp adoret. Lege miser t relege locum illuz Aristotelicum tertio rhetorice: vñ male tornatum sillogismum elicis: neqz hoc aut illud vbum excerpas: nihil itelligēs ut videaris Aristotelem legisse. Sz totum locum excute: inuenies si tm itelliges: hoiez illum ardētis ingenij: t cōplecti oia cupiētem: de eloquētia oratoria t poetica: t qd iter eas iterfit: t de his que utriqz vitāda sūt: t utriusqz vitijs atqz defectib⁹ more suo multa disseruisse. De his aūt que tu somnias: nihil penit⁹ cogitasse: vñ pcludēs ait: Manifestum est q; nō oia quecūqz de elocutione dicere est: ptractādum nobis est: Sed quecūqz de tali qlem dicimus: hoc est de oratoria: de hac enim in rhetoricis agit. Et sequit rō: De illa autez inquit dictum est in his que de poetica.

¶ Q; pstātissimi viri poetice uacauerint: deqz laudeuere philosophie: ac poetis scenicis: quare etiā boni philosophi rari sint. Cap.V.

B Aristotele desertus rursus ad Boetiuz
a fugis: relatiuorūqz ope subniteris. Qō ita ridiculum est: ut mihi iaz nō magis ebrius qs freneticus videaris. Quo enim tua hec imperti nēs t absurda relatio: ubi vndiqz victus ac pternatus aio t oblitus tui: qs nō risu peat? Ad inimicum tādem fugiēs: minime latinis qdem aut pgruis: sed mīnis atqz vulgaribus vbis idiota rudissime Priscianum in auxilium tuum uocas. Magna pfecto necessitas est que cogit ut ab hoste etiaz poscas auxiliuz. Sed certe post eam quam naufragi more palpitādo arripis relationez: lōgeqz post scenicas illas meretriculas: abire iussas: ueris inquit seu meis: hoc est philosophicis musis eum curādū sanādūqz relingte. Hoc est igit qō dicebam: qōqz extra ois relatiōis tue terminos sedet: nulla ibi relatio: sed penitus diuersa suia est. Frustra te digito occultas: Male tegit ois ignorātia: nisi inter indoctos. Nec ne inter idoctos qdem bñ tegit: Nāc enī qs nō grammatice limē igressus puer agnoscere t? Sed ei qui phiam taz temē violauit: cur nō liceat icestare grāmaticā? Uerte teipm qcūqz libet: Muse poetarū sunt: qō nemo qdē dubitat. At qō isane nō respicis: phia suas illas musas: t earuz merito suū dixit Euripidē: Lucanū quoqz familiarē suuz nō erubuit confiteri: qō nisi ita eēt: nunqz Aristoteles paulo te minor philosophus librum de poetica edidisset: quē ut augur or nō vidisti: ut scio non itellexisti: nec itelligē potuisti. Nunqz aut Homerum poetaz Aristoteles idē exposuisset: aut Cicero trāstulisset: aut clari qdam scriptores magnis illū phi

Qđ fateor:in lucro ponimus:nõ in damno. Noli igit̃ repr̃obare stilum ingenio peruium: memorie habilem:ignorãtieq; terribilem: Nam ⁊ sanctum canibus dare: ⁊ ante porcos p̃icere margaritas: diuino etiam elogo ꝓhibemur. Sane illa quaꝫ me moras poetica deoꝝ inuidia:altioris cuiusdam secretioriſq; mysterij est q̃ putas: Neq; solũ inuidie deoꝝ:sed fraudes:bella:libidines apd poetas sũt. Uicisti cauillator acutissime:plus cõfiteor q̃ accuses. Sed cuꝫ dicaris aial rõnale mortale:q̃uis alterum tñ sis:si placet querẽda rerum ratio est.

¶De antigtate poetarum: ⁊ quare nõ palam pluralitatem deorum redarguerint:qđq; eorum error sit communis cum philosophis. Cap̃.VII.

A Rimos nẽpe theologos apud gẽtes fuisse
p poetas: ⁊ philosophoꝝ maximi testant̃: ⁊ sanctoꝝ p̃firmat auctoritas: ⁊ ipsum si nescis:poete nomẽ indicat. In gbus maxime nobilitat̃ Orpheus. Cuiuſ decimooctauo ciuitatis eterne libro Augustinus meminit. At nequerunt quo destinauerãt puenire. Dicet aliqs:fatebor: Nam pfecta cognitio ueri dei nõ humani studij:sed celestis est gr̃e:laudãdus tum aius studiosissimoꝝ hominũ:qui certe gbus poterãt vijs ad optatam ueri celsitudinez anhelabãt:adeo ut ipsos quoq; philosophos in hac tãta ⁊ tam necessaria ingsitione p̃cederẽt. Credibile est etiam hos ardẽtissimos ingsitores ueri:ad id saltem pueniſſe quo humano puenirí poterat igenio:ut p̃m illud Apli supra relatum:per ea que facta sunt:inuisibilibus itellectis at q; cõspectis:p̃me cãe ⁊ vnius dei q̃lẽcũq; notitiaꝫ sortirent̃: Atq; ita deinceps oibus modis id egisse ut qđ publice nõ audebãt:eo q; nõdum viua ueritas terris illuxerat:clam suaderẽt falsos deos esse
B quos illusa plebs coleret: Qđ ⁊ philosophos postea fecisse in libro uere religionis ostendit̃. Quis enim nisi amẽs:adulteros aut fallaces uenerareť deos? Aut qs penitus crederet deos cẽ:quorũ ea flagitia audiret:que nec in hoibus tolerabilia iudicaret? Cui p̃terea dubiuꝫ eẽ posset:qn peccata que humanitatem ipsam hoibus ereptura eẽnt:eadem multo magis dijs talibus p̃ripent deitatem? Belligerãtes deos inuicem Homerus ⁊ Uirgilius fecerũt:ꝓpter qđ Athenis Homerum pro isano habitum Cornelius nepos refert. Credo nimirũ apd vulgus:docti aũt itelligũt:si plures sunt dij: ⁊ discordare illos: ⁊ bella iter eos eẽ posse: ⁊ necesse eẽ ut altero victore alter victus:atq; ita nec sit immortalis nec oipotẽs:cõsequẽter q; ne deus gdẽ. Unũ eẽ igit̃ deum ⁊ nõ plures:vulgus aũt falli. Et sigs interroget:cur nõ potius palam vulgi uesaniã increparẽt? Possum cum Augustino rñdere:q; utrũ timore:an aliq̃ cognitione tẽpoꝝ fecerũt:iudicare nõ est meum: Ego tñ ⁊ si sola timoris causa fuerit: nõ miraboꝫ cum videam Christi quoq; tpibus añ sancti spũs infusionem:ipsos etiam apl̃os timuisse Enimuero qđ a te de inuidia deoruꝫ dicit̃:eodem quo cetera referẽdum est. Nec mirari pueniet me morãtem illud psalmiste: Dẽs dij gẽtium demonia: Et qđ scriptum est: Inuidia diaboli mors introijt in orbem terraruꝫ. Que nam igit̃ admiratio
C est ista. Inuidisse deos qui nunq; sine inuidia fuerũt? Quenam vo p̃terea poetarum culpa: rem ueram si intelligať salubr̃eq; narrãtium? Aut quenaꝫ Aristotelica illa rep̃hẽsio:si tñ ita est? Neq; enim mihi nũc aut eius loci memoria recẽs:aut iter hos mõtes liber ipse metaphysicus est pñs. Quõ aũt cõsentaneum sit uel poetas in hac lingue libertate rep̃hẽdere:uel deoꝝ inuidiaꝫ excusare:in eo libro p̃sertim in quo p̃incipatuum pluralitate damnata: vnus oium p̃nceps asserit̃:non video:sed adducor ut credam te locum illum nõ melius itelleriſſe q̃ D
reliq̃. Hoc ego nũc de poetis antigs opinabile uerisimillimũq; ꝓtulerim: Qui si vnum deum crediderũt:hoc ne in illis accusas si vnum credẽtes plures noiauerũt seu etiam coluerũt:hẽs plane quod accuses: Nec ego gdem illos excuso: sed cõe cum philosophis crimẽ dico:qđ ut audisti:publici iudicij metus leuat:qui firmissima etiam interdum corda cõcussit. Uere aũt plures deos tãta igenia credidisse nunq; mihi psuadebit̃. Sed esto: credideriní:errauerint(nihil est enim qđ disceptator indoctus ⁊ ptinax nõ p̃sumat)nõ id certe poeticuꝫ:sed humanum fuerit:tẽporũq; crimẽ uel ingenij:nõ artis:ut dictum est:neq; qđ alio rpe atq; alio igenio ⁊ ampliori gr̃a:poetam eẽ piũ disertũq; ꝓhibeat.

¶Q; poetarum lectio iuuenibus sit fructifera: ⁊ quo modo auctor senex a lectione illoꝝ cessauerit:nõ q; penituerit:sed q: sue etati supuacuum: ⁊ meliorib; studijs se implicuerit. Cap̃.VIII.

Ed nõ ego poetas aduersus fragilem ⁊ in
s ermem hostem dum defendere video:offendo: Risus ⁊ silẽtium ⁊ contẽptus pote A
rãt aduersus tua tela sufficere:nullis opus erat v̀bis. Sed tacere non potui:ne ipse tecum forsan in aliqua cloaca viderer. Id enim tibi capitolij instar est:inter egri uentris crepitus raucasq; pelues:hetue turbe sunt:hic plaudẽtis ꝓclamãtisq; fauor exercitus:uelut de musarum ruina ⁊ sacroꝝ studioꝝ excidio triũphares. Ne rñdeas stulto iuxta stultitiã suam:ne efficiaris similis ei. Hoc cum sapiẽs dixisset:statim addidit: Rñde stulto iuxta stultitiã suam:ne sibi sapiẽs eẽ videať. Primuꝫ me parumper tacituꝫ tenuit:scõm coegit ut loquerer:frustra gdem ut puto. Si enim desieris tibi sapiẽs videri; incipies qđ ipossibile arbitror:eẽ forte nõ stultus. Doctus fieri nõ põt:nisi qui se nouerit atq; oderit ignorãtem:Defectus ꝓprij cum dolore notitia p̃n
cipium est ꝓfectus: Et ad hos gdem sermones:nõ fame ꝓprie piculũ:nõ mei nois offensa(q̃uis gra
uis)tãtum me fateor accẽdit:quãtum hinc ueri ẽ- B
lus:hinc tue loq̃citatis iflãmauit idignitas. Quãtum enim ego tãgebar:quicgd in poetis inuectus eras:poteram ut dixi dissimulãdo trãsire:naꝫ nec mihi poete nomẽ arrogo:qđ scio gbusdaꝫ magnis viris multo studio nõ potuisse contingere:q̃uis si forte mihi ultro ꝓtigerit:non respuam: ⁊ id ad me olim iuueniliter aspiraſſe nõ negem. Nec cõuitijs tuis p̃sens hodierne lectionis mee studium tangebať: Poteram ut aiũt de calũnia iurare:me poetarum libros ante hoc septẽnium clausisse:ita ut eos ide nõ legerim:nõ q; legisse peniteat:sed q: legere iam q̃si supuacuũ videť. Legi eos dum tulit etas: ⁊ ita mihi medullitus sunt infixi ut ne diuelli gdẽ possint ⁊ si uelim. Ac ne me gl̃iari iterum grauiter feras:nõ ea laus memorie sed etatis est. Tenet admodum illos edidici:exptusq; sum omnium fere que in uestibulo ciuitatis dei de Uirgilio loquens Augustinus: Quem ꝓpterea(ingt)puuli legũt:ut videlicet poeta magnus oiumq; clarissimus atq;

penultima:sic omniū ꝑma artiū. Tu ut nō tm̄:ul-
mus ſꝫ hoſtis es:sic medicorū omniū sis ꝓnceps:
Liceat uob paſſiꝫ cuiuſlibet neceſſarie artis obſe-
quio uti:ꝛ cui⁹ utile obſequiū fuerit:illa cōfesti uo
bis ancilla ſit:qd futuruꝫ arbitramur? Ancillabit̄
forſan aſtrologia que celeſtiū coꝛporū notitia:ter-
renis aliquā coꝛpuſculis opē ferat. Ancillabit̄ mu
ſica:que in hominū pulſu forte nō inutiliter dimē-
ſiones tēporū ꝛ interualla cōſideret? Que res uo
bis quia neceſſaria eſſe poſſet: Jdeo ꝓꝛſus inco-
gnita ꝛ neglecta eſt. Jllā appetitis quā nec conſe-
qui poteſtis: ꝛ ſi poſſetis deberetis nolle. Rheto-
res eſſe vultis ridēte Tullio: Jndignante Demo-
ſthene:flēte Hippocrate:ppl'o pereūte. Ne eniꝫ in
ſingulis imorer:ad litis noſtre ſummaꝫ uenio. Si
oēs inq̄ artes q̄uis nobiles:q̄uis ingenuas tuo
humili ꝛ mercenario artificio ſeruas faciſ: eoipſo
q̄ utiles aut neceſſarie ꝓpoſito tuo ſint: Jdq̄ tibi
neſcio quo iure ꝓmittit̄:nunq̄ ꝓfecto uel ſic tibi
rhetorica ſerua fiet:quā cōſtat ad id quo te intēde
re opoꝛtet:nō modo nil ꝓbaſſe ſed obeſſe q̄plurimū. Quid enī egro longa oratiōe eſt opus:cui fe-
re uerbū omne moleſtū eſt:niſi ut iubeaᵗ bono aio
eſſe:cureturq̄ artis ope ſi pōt? An forſan apothe-
carijs ꝓſuadere ꝓpoſitū eſt:q̄bus pene maternis
uerbis ſunt dictāda remedia? Unū eſt:qm̄ factum
tuū q̄ poſſuꝫ excuſare diſpoſui: Unū eſt quo in te
alicuius eloquentie ſtudiuꝫ excuſem:ſi forte defe-
ctus tuos ꝛ medicine imperitiā:nō dicā ſupplere
ſꝫ tegere putas eloquētia: ꝛ cū apte ꝓmeris:oſtē
das culpā eſſe nō tuā ſed egroti:ſed aſtātium:ſed
nature. Si ꝓterea in moꝛte manib⁹ tuis aſcita vis
ſupſtites cōſolari: Utrūq̄ enī oratorū ꝛ rhetorici
opus eſt fateoꝛ: Accuſare excuſare:cōſolari:irrita-
re:placare animos:admouere lacꝛymas atq̄ cō
mouere:accendere iras ꝛ extinguere:colorare fa-
ctuꝫ: auertere infamiā:trāſferre culpam:ſuſcitare
ſuſpitiones: Oratorū ꝓꝓie ſunt hec: Medicoruꝫ
eſſe non nouerā. Sed ſi rhetorica tibi ſeruit:gcgd
ancille tue eſt:tuum eſſe cōcedit̄. Dia hec igit̄ tua
ſunt ꝛ quecūq̄ alia oratorib⁹ aſſignant̄:pluſq̄ per
mittit̄ q̄ putabā:potes enī occidere:mirū dictu: ꝛ
quē occideris accuſare. Sed q̄ hodie neſcio quō
de accuſatore fact⁹ ſum excuſatoꝛ tuus: Quid te
uetat hoc tāto ꝛ tā capaci ingenio ut philoſophuꝫ
ꝛ medicū:ſic oratorē eſſe:atq̄ actus oratorios ex
ercere cū gloria? Nōne ita hō es tu:ut Licero? Ac
cuſat ille Clodiū ac Uerrē: ꝛ in Jnuectiuis Catili
nā: ꝛ in Philippicis iſectat Antoniū:magnos vi-
ros ac feroces ad ultionēq̄ ꝓmptiſſimos: ꝛ molē
multorū criminū ac reipublice ruinā illis opponit
Tu defunctuꝫ vnuꝫ nec loqui ualētē:nec ulciſcitur
nō fidēter accuſes q̄ ſe ipſe necauerit? Excuſat itē
Licero capitaliū rerū reos Deiotharū regē: Plan
tium: Quintū Ligariū: Milonē: mille alios: Tibi
cur teipſum nō liceat excuſare? Cōſolatur ille ſeſe
in moꝛte vnice charisſimeq̄ filie: Tu i illoꝛ moꝛte
de qb⁹ nihil ad te: cur nō poſſis alios cōſolari? Fa
cile ſeipſum excuſat quē nō pudet: facile cōſolatur
aliū qui nō dolet: Et illud eſt certū: q̄ gſq̄ ꝓmpti⁹
ſe q̄ aliū excuſat: Cōtra aūt gſq̄ ꝓmptius aliū cō
ſolat̄ q̄ ſeipſum. Si hec ergo te mouent: ſtude in
oratorū libꝛis: uelis eſſe rhetorice dīs: utilis eſt ti
bi: neceſſaria eſt: tot⁹ es: ſine illa nullus es: Quo-
tidie enim facis quo ꝛ excuſatoꝛ tibi ſit neceſſari⁹:
ꝛ cōſolatoꝛ alteri. Sed ſi es qō ꝓfiteris: nō excu-
ſatoꝛ tui: non cōſolatoꝛ aliorū: imo ꝙ o medicus: ſi
nō vulgi plauſuꝫ ſed ut debes egroti tui reſpicis ſa
lutē: quo pergis? quid cogitas? quid agis? aut qd
tibi rei eſt extra terminos tuos longe? An nō illud
ſemp tibi cōſcientia ad aurem coꝛdis imurmurat?
Jſte cum quo ludis eger eſt: tu te medicum dicis:
Quid opus eſt uerbis? Cura. Semp dixi tibi me
dice: Rhetorica quā ſeruā tibi vis efficere: hoſtis
eſt tua: poſtq̄ rhetores atq̄ poete eſſe uoluiſtis:
medicos eſſe deſijſtis. Sed hec mihi tecū uet⁹ eſt
q̄rela: cogita ꝛ recogita ſillogiſmos tuos inanes:
ꝛ uacuos iuenies. Nō ꝓbant quod uolunt: ꝛ ſi
ꝓbarent: tibi dedecus: egris tuis dānum ac peri-
culū ꝓbarēt. Ꝓboba poti⁹ rhetoricā tibi incogni
tā q̄ ſeruā. Sed egros oculos lux ſerena ꝑſtringit F
delectat videri qō eſſe nec expedit nec licet. An au
tē ſolidū ꝛ vniuerſalē ſillogiſmū recipis vnius lo
gica carētis? Siquidē ſicut anima rationalis niſi
rationē amiſerit coꝛpori ſuo iperat: coꝛpus autem
illi ſeruit: Sic oēs artes ꝓpter animā inuente ipe-
rant ꝓpter coꝛpus inuentis: Jlle autē ſeruiūt: Con
ſtat autē liberales ꝓpter animā: mechanicas ꝓpter coꝛpus iuctas: Cōclude dialectice: Ergo me
dicine rhetorica ſerua eſt? Habes medice qō opta
bas. Sed an ego tecū ludo: cū tu tamē ſis irat⁹: ꝛ
iocoſa cōcluſio in cōtrariū cadat: Dimoueant̄ am-
bages: dicā clare qō ſentio: q̄uis dentib⁹ tuis fre-
mas ꝛ tabeſcas: ꝛ mihi fortaſſis anceps pharma
cū mineris. Expediret tibi: ſed multo magis egriꝫ
tuis ut mutus eſſes nō oratoꝛ. Et quod natura nō
fecit: faceret homo aligs reipublice amic⁹: linguā
q̄ ꝑſcinderet: ſumpto foꝛcipe de altari: linguā illā
inſulſo vir ore verſatilem qua ſuperbis: Tū demū
curare inciperes: nūc cogitas ꝓdicare: ꝛ qcgd pre
dicas in nihilum finit: Falloꝛ immo ꝙ o in tuaꝫ in-
famiam ꝛ in pernitiem alienā: Certe nō artis igno
miniam: nec a caſu: medicinam Virgilius mutam B
uocat. Sed quoniam muta debet eſſe nō loquax:
uos autem eo rem deduxiſtis impudentia veſtra:
ut de mutis parabolani dici meruerit⁹: Hoc no-
mē iure ciuili uobis impoſitum nunq̄ cadet. So-
lebāt medici ueteres taciti curare: uos perorātes
ꝛ altercātes ꝛ cōclamātes occiditis. Hec medici
na: hec rhetoꝛica veſtra eſt: ꝛ cum nulla gens ma-
gis rhetoricis floribus nuda ſit: nulla minus illis
indigeat: tū rhetorici ꝛ oratores ꝛ poete ꝛ philo
ſophi ꝛ apoſtoli ac ſuſcitatores coꝛporum dici vul
tis: ꝛ penitus nihil eſtis niſi uerba inania nugeq̄
uolatiles. Olim qdeꝫ ſine ſillogiſmis curabant̄: ꝛ
ꝓpe ut tu nūc falſo gloriaris ſuſcitabant̄ infirmi:
Hic arbitroꝛ fabule locus fuit Hippolytū ab Eſcu
lapio ſuſcitatū: q̄ eum ab extremis efficax medic⁹
ꝛ uelut a moꝛte media reuocaſſet. Nūc quāta mu
tatio? Sillogiçātib⁹ uobis pereunt: qui ſine uobis
viuere potuiſſent. Sepe iam ne quicq̄ dixi: curate
medemini: Eloquētiā his quorum eſt ꝓꝓia relin
quite: veſtra eſſe nō pōt. Et ut ꝓꝛo cōſilio cōſilium
reddā tibi: ſed aliquāto fidelius: Tu me iubes alie
nos fines irrūpere: Ego te ad tuos redire moneo:
Tu mihi cōſulis ut mutato adhuc vite genere me-
dicus fiam: rez neq̄ magnificā nec pene impoſſibi
lem: Ego tibi ne vnq̄ rhetorice ſtudeas ut tādem
medicus eſſe incipias: quod diu te eſſe mentit⁹ es.
Tam decet oꝛnatus medicum q̄ aſelluꝫ phalere.

A

utroq; supant. Nolo aũt indigneris quos t agricolas iuxta pono: Fecit idem Aristoteles. Nõ ex duobus medicis fit cõmutatio ingt: sed ex medico t agricola. Audi ut tanq; paria vbis equat. Tacitus credo hec ppter reuerẽtiaz Aristotelis passus sis: Illud impatiẽtius feres: si ad ppositum reuersus: cepta pegero: t tñ loqui oportet. Urget enim vitas calamum reluctãtem: nec stomachari uenit si de philosophis ac poetis dicta: ad mechanicos traham. Dñt igit̃ t mechanici fecem suam. Quenam vo ea fex est? Clamabis ad sydera: dicam tñ: Tu es fex ipsa mechanicoz. Uis hoc stati sine ambagib9 pbem? In fundo es: in imo iaces. Is ppri us fecis est locus. Numera mechanicos: nullus sb te nisi theatricuz videbis. Nec tñ ideo sicut p̃ceptoris tui nobilissimis artib9 insultat audacia: sic ego q̃uis humilibus isulto. Scio eniz necessitates hominum multiplices t graues: ut nõ imerito ppheta idem t rex clamet ad dñm: De necessitatib9 meis erue me: t undecũq; necessitatibus nr̃is ueniẽs auxilium a deo est. Cuius dona gratãter reuerenterq; suscipi debere gs nesciat? Siue ergo ille nobis per seipm sanitatem dederit: siue ad id exptus medicus: siue herbarum pscia tremula anus accesserit: t ars t arte quesita uel seruata sanitas munera dei sunt. Itaq; cõtra medicinam nihil oino qõ millies dixi: t adhuc ut video nõ sufficit. Si quid aũt cõtra medicos locutus video: clamo: t cupio me studiosum oẽ genus audiat: cõtra te tm̃ tuiq; similes dictum est: diceturq; quod restat.

Q Inuidia non sit iter poetas: t q obscurus stilus in eis non sit reprehensibilis. Cap. VI.

Upest ut illi calũnie rñdeam: qua obscuris delectari arguor: q̃si notitiam reruz vulgo iuidẽs debilioris igenij: ad qõ illud etiam affers: Deos humano gñi iuidere a poetis scriptũ eẽ: sed ab Aristotele reph̃sum. Ego qdem ut pro meipso loq̃r: nil cuiq; p̃fus iuideo: magisq; uereor ne alienus mihi liuor officiat: q̃ ne me me9ificiat. Sed sub meo noie: notasti forsan inuidiam poetarum. Eo enim spectat qõ de deoz inuidia dixisti tanq; minime mirum sit: inter eos p̃cipue regnare illam: qui eam usq; ad supos extulerũt. Qua in re morem tuum nõ deserẽs: multuz a vitate discedis: Nusq; fere uel minus iuidie: uel innocẽtie magis uel amicitie tãtũdem. Nõ capit hic locus poetarũ vitas. Quãta Uirgilij integritas? Quenam Statij urbanitas? Que faceties Nasonis? Que fides Ennij? Que Pacuuij grauitas? Quis Uari candor? Que Flacci discretio? Que Persij pietas? Que modestia Lucani? Que libertas atq; cõstantia Juuenalis? Lõgum est singulos attingere: nec oportet: Et sileo grecos: sileo multos e p̃cipibus nr̃is huic studio deditos: Utq; in p̃mis pierij spũs Augustum: quo nil clarius in tpalis impij solio sol vidit: Dic mihi qs audeat noiare inuidiam? Aut i tam altos aios tãtorũq; hoium splẽdorem: iners t nebulosus liuor tẽtet ascẽdere? Q si forte stilus insuetus videaẽ occultior: nõ ea inuidia est: sed intẽtioris animi stimulus: t exercitij nobilioris occasio. Quid vo philosophi? An nõ Aristoteles: t qui luculẽtissimus oium habeẽ Plato ipse loq posset aptius: ut sileam reliquos atq; añ oẽs Heraclitum qui agnomen ab obscuritate sortit9 est? Quid sermo ipse diuinus: quem t si ualde oderis: tñ apte calũniari ppter metuz incẽdij nõ audebis: q̃ in multis obscurus atq; pplexus est: cum platus sit ab eo spiritu: qui hoies ipsos mundũq; creauerat: ne dum si uellet t vba noua repire t reptis clarioribus uti posset? Certe Augustinus ingenio illo suo quo se t multarum artium notitiam: t quecunq; de decem cathegorijs philosophi tradũt: sine magistro ꝓcepisse gloriaẽ: Esaie p̃cipium fateẽ itelligere neguisse. Uñ aũt hoc nisi forte spũm ipm sanctum inuidisse dicas: t nõ potius ꝓuidisse legentibus? De qua obscuritate loqũs Augustinus idez libro de ciuitate dei. xj. Diuini ingt sermonis obscuritas etiam ad hoc est utilis: q plures snias ueritatis parit: t in lucem notitie ꝓducit: dum alius eum sic: alius sic itelligit. Idez in psalmo cẽtesimo vicesimoseꝛto. Ideo enim ingt forte obscurius positus est: ut multos intellectus generet t ditiores discedãt hoies: qui clausum inuenerũt qõ multis modis apireẽ: q̃ si vno mõ aptum inuenirẽt. Idez in psalmo cẽtesimo q̃dragesimoseꝛto: de scripturis sacris agẽs: Peruersum hic ingt nihil est: obscurũ ãt aliqd est: nõ ut tibi negeẽ: sz ut exerceat acceptuz. Et post pauca: Noli ait recalcitrare aduersus obscura: t dicere: melius diceꝛeẽ si sic diceꝛeẽ: quõ enim tu potes sic dicere aut iudicare quõ dici expediat? Quem secutus Gregorius sup Ezechielẽ Magne ingt utilitatis est obscuritas eloqorũ dei: q exercet sensum ut fatigatione dilateẽ: t exercitatus capiat qõ cape nõ posset ociosus. Dẽt quoq; adhuc maius aliqd: q scripture sacre itelligẽtia: si cũctis eẽt apta vilesceret: sed in qbusdam locis obscurioribus: tãto maiori dulcedine inuenta reficit: quãto maiori labore castigat aium quesita. Nõ se quoꝛ oia que ab illo t ab alijs in hãc sniam scripta sunt. Que si de scripturis illis recte dicuntur que sunt oibus p̃posite: quãto rectius de illis que paucissimis? Apud poetas igit̃ O nimium rudis stili maiestas retineẽ ac dignitas: nec cape uolẽtib9 inuideẽ: sed dulci labore ꝓposito: delectatiõi simul memorieq; cõsuliẽ. Chariora sunt enim que difficultate quesiuimus accuratiusq; seruanẽ: t nõ capacibus ꝓuideẽ: dum ne frustra se atterãt: ipsa rerum facie si sapiunt a limine deterreanẽ. Uñ fit ut hinc repulsi: alias vias teneãt: p̃sertim postq̃ numerare cepint: t hic qdem oblectationẽ animi: claritatem nois: lucri nihil aspexerint: Nec est eniz oium studia ista sectari: sed eoꝛ tm̃ qbus t ingeniuz t natura t rerum vite necessariarum uel fortuna sufficiẽtiam dederit uel cõtẽptum virtus. Itaq; alter ad agriculturam: alter ad nauigationem: alter ad medicinam trãsit: Nam qd exẽpli causa euẽturum putas: si caput illud ubi habitat ingenium tuum: sese ad poeticam applicuisset? Quãtam in primis egestatẽ? Nihil enim hic uenale: nullus fraudibus locus) Quot deinde passurum fuisse ludibria? Quot comitum iocos pusq; cuius uxoꝛ esset Eneas apud Uirgilium didicisset? Nec est quidez uera rei rõ: nõ q latere expedit de quo ruinosuz t vndiq; fatiscẽtem sillogismum extruis: sed q nullum fallere: paucis placere ꝓpositum est: pauci autem docti. Uis videre ita esse ut dico: nẽpe tum demum auctoꝛ in precio est: cum amenis ex latebris: dulcis sensus eruperit. Nec est dubium nullam aliam ob causam tibi tuiq; similibus odiosam esse poeticam: nisi q uobis inaccessibilis t ignota est.

cum:nihil tñ politie obesse solitudinem studioso-rũ hominuz(qui p̃oculdubio rari sunt)sepe etiã multum ꝓdesse compertum est:pluscz virum vnũ solitarium cõferre reipublice q̃z centum qui latrinis aut tabernis aut lupanarib⁹ obuersent. Neqz eniz solitudinẽ loquimur cũctis hoibus infensam:qualem Bellerophontis accepimus:qui vniuerso generi humano odium indixerat:aut Thimonis nescio cuius(obscuruz enim nomen habet)qui ob id ꝙ omnem amicitiam sperneret nullũqz diligeret: ab Athenien̄sibus lapidat⁹ traditur. Nõ hanc solitudinem loquimur:sed trãquillam ꝛ mitem: ꝛ ab hominum vitijs nõ ab humanitate semotaz. Ecce nũc tu per vicos ruis ac plateas: ꝛ quasi ad currẽdum nati simus:me in solitudine sedentem:inhumanũ putas. Crede mihi(si placet)plures te quotidie impellũt:plures melioresqz me diligunt. Et nisi gloriari tibi impo̲rtune nimium videar: dicaz quod multis est notum:tales ad me visendum viros in hãc solitudinem uenisse: ꝛ ꝓpter me vnum hic cupide fuisse:tales etiam misisse de longinquo ad coho̲rtandum me:noscendumqz quid agerem: Qui te si ultro illos adeas:egre visuri sint:nihil dicturi:modicum respõsuri. Sed trãseo ne te nimis affligam:Hoc autem nõ est ut glorier:cum omnis hono̲r in honorante sit: sed ut scias multos ruris amatores etiam in urbib⁹ charos esse:multos habitatores urbium:ipsis in quibus habitãt urbib⁹ odiosos: Ita non aduersam solitudinẽ politie:meqz licet solitarium ꝛ amare bonos noueris ꝛ ab illis nõ minus amari:q̃z si ceno oblitus ac sudore ꝛ nũc huc nunc illuc more tuo discurrens p̃hensarẽ hoies:loquendo caput omniuz obtunderem: nulluz do̲rmire sinerem:cũctis liminibus insultarem: ꝛ quẽ semel arripuissem:tenerem occiderẽqz tenendo:ut ait Flaccus:nõ missura cutem nisi plena cruoris hirudo.

¶ An solitaria vita careat ueris bonis: ꝛ an sit affectanda. Cap. III.

Ideo qdem ꝙ bonis urbium carere solitarij videntur:nolo questionez antiquissimã renouare:que iter Peripateticos ac Stoicos multis iaz seculis fuit:eritqz per secula. Illis summum:bis solum bonum dicentib⁹ esse virtutẽ. Que si uera sentẽtia est:qbus quãtisqz bonis careat solitaria vita:quisqs uera bona urbium numerat ac metitur:intelliget. Sed quia te post Aristotelem:tempore:ingenio etiã p̃mum: ꝛ cuz addita mento logice Peripateticum scio:cõcedaz:nec de hocipso nouiter litigãduz sit:esse p̃ter virtutẽ bona qbus urbes abũdare nõ negem: In quibus fo̲rnicem:balnea:macellum:mulsum:adipem:pulmẽtum: ꝛ que sunt similia numeratis. Uerum his carere apud uere realiterqz philosophantes:nõ modo nõ miserum sed magna etiam solitarie felicitatis occasio est:simul ut cũ his uestris bonis ꝛ alijs careat urbanis malis. Et que nam sunt ista inges? quis cuncta dinumeret? Illis caruisse nõ est parũ: que si ad litteram intelligas: nõ mediocris quẽlibet fo̲rtune virum:sed Dauid regem ex urbib⁹ in solitudinem pepulerunt. Que naz ꝙo hec? Nempe iniquitas ꝛ contradictio in ciuitate: ꝛ labo̲r in medio eius: ꝛ iniustitia: ꝛ nõ deficiens de plateis eius usura ꝛ dolus. Jam qõ sequitur responsione nõ eget: Sancta rusticitas sibi soli p̃odest:studiosa autem solitudo p̃odesse posse q̃z plurimis nõ negatur: Et ipse Hieronymus qui hoc dixit: quãtuz solitudine delectatus: ꝛ quãtum ibi mundo utilis fuerit:sciunt omnes. Sed quia nõ possunt omnes esse Hieronymi: ꝛ si magnuz nihil in solitudine geratur:tñ ut viuatur innocue:vitentur incentiua libidinum:quibus po̲rticus ciuitatuz ac theatra flã mescunt:parum ne tibi fo̲rsitan videtur? Apud me multo quidem optabilius est solum saluari:q̃z perire cum multis.

¶ Q̃ solitudo multis vulgi uoluptatibus careat: sed abundet suis:quiete:libertate ꝛ ocio: ꝛ ꝙ plures eam affectarunt:quis etiam habitare in urbibus iure desideret. Cap. IIII.

Ed iam satis est: iam te egrum egris tuis linquere medito̲r. Illi te cõficient:tu illos. Caret solitudo multis vulgi uoluptatib⁹: sed abũdat suis:quiete:libertate:ocio:q̃z uerũ sit qõ ait Anneus: Ocium sine litteris mo̲rs est: ꝛ viui hois sepultura. Et p̃ofecto solitarius idiota: nisi fo̲rte Chr̃istus ualde cõtinue secum sit: quantolibet spatio terrarum:sine ullis vinculis vinctus est. Unde non mi̲ro̲r id tibi vite genus inuisum. Quid eni hic ageres:nisi numerare horas: ꝛ quererẽ qñ cenatum ꝑm regulas tuas:qñ cubitũ ires: Quem circũscribere:seu cum quo clamare posses: nullus occurreret:tecum loqui nescires. Jd eni est hominum paucorum: ꝛ tñ his eisdem in locis parua fateo̲r:seu ueriuz nulla copia. Sed nõnullo nec paruo quidem amore litterarum tam bene tamqz p̃edulciter mihi est:ut si statum animi mei nosses: putem te horam qua natus es:odio habiturũ:quete in illam miseram ꝛ infelicem vitam p̃oiecit: ꝛ p̃opter pecunie parue spem permagnas rapit angustias. Quid ergo locutus es miserabilis senex? Quid in me damnasti? Amarunt solitudinem patriarche:ꝓphete:sancti:philosophi: poete:duces imperatoresqz clarissimi: Immo ꝙo solitudinem quis non amat:nisi qui secum esse nõ nouit? Odit solitudinem quisqs in solitudine solus est:timetqz ocium quisqs nil agit. Quantum ꝙo habeat vnde tristetur:qui ut gaudeat turbam querit: Plane miser est qui felicitatem sperat a miseris. O mendice dico medice:qui te nature cõscium philosophum uocas:sic ubi nam sit uera felicitas didicisti? Certo nõ opus est turbis confusisqz clamoribus:non theatrico strepitu:nõ vulgo inter miserias plaudẽte:nõ quadrigis fundamẽta quassantibus:nõ cruento foro:nõ nidore fumãtium popinarum: ꝛ olentium acie coquorum atqz aromata trãsmarina terentium:quos uobis exceptis:nescio an efficacissimos omnium ministros mo̲rtis appellem. Nihil his omnibus est opus: Intus in anima est qõ felicem ꝛ miserum facit. Hinc illud poeticum digne laudatur: Nec te quesieris extra. Constat autẽ nihil melius esse anime:q̃z dum amotis obstaculis: viteqz cõpedibus:in deũ atqz in seipsam:libera tãdem ꝛ expedita cõuertit. Eniuero id dum sumus in terris:nusqz melius q̃z in solitudine fieri posse: ꝛ si tu non capias:fatebũtur experti. Illud quoqz Platonicũ ab Augustino relatum ꝛ laudatuz notissime uerũ est: Nõ co̲rporeis oculis(ut ꝙba etiã ipsa ponã)sed pura mente ueritatẽ videri. Cui cũ anima inheserit:eã beatã fieri atqz pfectã:ad quã pcipiendã nihil magis ipedire q̃z vitã libidinibus

optimus teneris ebibitus annis:nō facile obliuione possit aboleri:Scōz illud Horatij:Quo semel est imbuta recēs seruabit odorē testa diu. Accedit q̄ in eisdē studijs agē senectutem:in qb⁹ adolescentia acta est:minime mihi magnificum videt: Maturitas quedā ut pomoz ut frugum:sic studiorum ac mētium debet eē:eoq̄ magis:quo turpioz dampnosioz:q̄ multo est aioz acerbitas q̄ pomoruz. Si ergo poetas hodie nō lego:forsitā interroges qd agam? Solet enim stultitia aliene vite curiosa esse sue negligēs. Rīdebo tibi:p̄fatus:ne qō dicam superbie ascribas:Melioz fieri studeo si possum: Et q̄z impotētiam meam noui:posco auxilium de celo:z in sacris lr̄is delectoz. Que si Victorino pagano hoi iam seni:deo per illas alloquēte:pectusq̄ duriſſimum molliēte:ueram infuderūt fidem:Cur mihi chr̄istiano hoi nō p̄sit uere fidei firmitatem z opa z amorem vite felicioris infundere? Queris qd agam? Vitoz nō sine multo labore p̄teriti tpis errata corrigere:qō si mihi cōtigerit:felix ero: Sz adhuc fateoz ab eo quo suspirat aius:lōge absum. Queris qd agaz? Nō poetas lego: Sed scribo qō legāt qui post me nascenr̄: z raro plausore cōtētus acies insanoz sperno: Et si uotiue succesſerit:quod ago:bñ est: Aliogn uolūtas ipsa laudabit̄. Postremo ut aliud nihil agam:matureſcē saltem cupio si nōdum forte maturij: Tu aūt puer cētum annoruz maledictus a deo: z elementarius senex:irrisus a Seneca: Jbi senectutem agis ubi pueritiam exegisti: z fluxos nūc etiam syllogiſmos:filo marcēte cōglutinas:quos queat anus quelibet temulēta confringere:qcqd vō aliud q̄ puerile stamen redoluerit aduersaris.

¶ De eo q̄ inepte iurgatoz libellos auctoris homelias uocet. Cap. IX.

Iaq̄ libellos meos homelias uocas:quasi nomē infame meditatus:qō sanctiſſimis tñ atq̄ doctiſſimis viris placuiſſe notū est: At minime mirādum:si quoz act⁹ despicis:z uerba cōtēnis. Homelia pozro grece originis nomen est:qō latine dici p̄t sermo platus ad populum. Ego sane in his lr̄is ad populū nihil: sed ad ignorātiam tuam loquoz:si quo pacto possem:non dico illam tibi:sed illi supbiam extorquere. Quis autē queso pegrine lingue a te nunc notitiam regrebat: cum pp̄rie sis ignarus? Sentis ut cām tuam ago: quo scilicet insolētem honesti nois contēptū excuset ignorātia. O semp scholastice lr̄atoz:nunq̄ lr̄atus aut magister:Quis enim lr̄atus ita scriberet? Lege philosophoz libros:ul'iterroga qui legerūt qs vnq̄ scribēdi morem hūc tenuit? Jnest enim vbis illoz vis igēs syllogiſtica:syllogiſm⁹ nunq̄ aut praro:qppe pueritiam p̄tergressi loquunr̄ ut viri: Efficacioz est aūt dissimulata callide q̄ ianiter oñtata subtilitas. Sed z hic excusatoz lz irregsitus assuz tibi. Jlli enim ut se:tu aūt loqueris ut te decet.

¶ Q̄z rhetorica nō sit serua medicine: z q̄ medicus neq̄ rhetoz neq̄ oratoz aut poeta sit sed parabolanus. Cap. X.

Ece iurgatoz improbe:extorsisti ut non tñ maledictis tuis:sed etiā cogitatib⁹ rñderē. Quedam spōte p̄terij: Misereoz enim tui: Nam qd supbo ignorāte miserius? Sed ne plane miserear tu facis: Jta nāq̄ iactāter atq̄ fastidiose miseria tua abuteris:ut nulla tibi miseratio debeatur. Quomō vo dissimulem aut qd illi faciam uanitati:qua p̄bare niteris:cuius p̄rium appet in te ipso:dūq̄ tu log poteris:occultari nunq̄ poterit? Quāta mechanici temeritas? Rhetoricam p̄sus in seruitutem asseris: Jam nō castigādus:sed urēdus es:nec vbis sed vberibus coercēdus. Nimis isanis medice: Crede mihi:medico eges. Mirū q̄ medicorū nullus est qui curā tui suscipiat:puto sis oibus odiosus:teq̄ pditū uelint oēs. Medicine in q̄ rhetoricam seruā facis:de medicina viderim⁹. Certe ipse rhetoricam in tuam seruitutē aut amicitiaz nunq̄ trahes. Quid aūt p̄bes z q̄liter:audiamus: Per medicinam ings z ethicaz:docemur recte viuere. Dij te pdāt fugitiue: Male icipis: Medicine nihil est cōe cum ethica:sed multa cōtraria. Quid enim ad viuēdum recte medicina:nisi quantum agricultura:forte etiam lōge minus: Nisi putas male viriſſe olim rome tot milia viroz fortium per quos orbis terrarum domit⁹: virtus culta: vitia calcata sunt:qui tū lōgum in euum sine medico virerūt? Uixerūt fateoz male:nō q̄z medicus tpalis:sed q̄z viuificatoz eternus illis defuit: Aliogn nulla gēs melius: Uel nisi male viuebat virgo illa mirabilis que carnalem suo corpi nunq̄ medicinā adhibuerat. Cur aūt queso medicine ethicam permiſces? Tene te loco:neq̄ fines tuos exceſſeris:q̄uis nec ethica p̄stare possit recte viuere:cum id potētioris alterius dñium sit. Uerum ea lōgioz oposioz:q̄ disputatio:nec ppositi huius est. Prosequere igit̄ ludum tuum:ita tū ut deinceps ethicam nō moleſtes:sed memineris qd sutori terminos suos excedēti rñdit pictoz famoſiſſim⁹ Appelles: Age res tuas ut medic⁹. Per medicinam docemur ais recte viuere:nō ut pgrue loq̄mur uel ornate. Sed potius cōgrue z ornate loquēdi artes discimus ut viuamus recte. Sic nō medicina ad has artes referr̄:sed hec potius ad illam sunt:hinc pcludis:seruе igit̄ eius sunt. O male digesta cōclusio. Sic iaz lōgius feris q̄ minatus eras: Neq̄ solū rhetorica:sed oēs quotcūq̄ sunt honeste artes:ipsa quoq̄ philosophia z theologia sciarum oium regina:tibi seruiēt mechanice. Si hoc mihi p̄baueris q̄ p medicinam recte viuere doceamur:oēs eni huc referunt̄: z oium vnus est finis ultimus:non dico ut p̄stēt recte viuere:sed ut ad recte viuēdum adiuuēt Jure ergo illi fuiēt que id p̄stat ad qō oēs relique aspirāt. Certe ego nūc risu z uerecūdia impedioz syllogiſmum tibi tuo parem remittē:quo p̄bem te viliſſime seruum rei:qō urbanius possum dicam. Si qō alio spectat: z ad aliud referr̄: z ppter aliō est inuētum illi seruiat oporteat:ut tu vis: Medicina aūt tua pecuniam spectat: z ad illam referr̄: z pter illā est: Cōclude dialectice: Ergo pecunie serua est:bñ tibi accidit. Turpioris rei seruum te facere meditabar:pudoz obstitit. Sed o grauis argumētatoz qs te talia docuit? Assumis falsa notorie: z ea de qbus p̄cipaliter disco:damus:qō magnuz in argumētādo vitium est. Primum enim ut dixi. Medicina ad recte viuēdum nihil oino:nisi quantuz vna mechanicarū corpi famulātiū. Deinde qs illud diffiniuit iter nos de quo a p̄cipio litigam⁹: p̄ter enim qō circa medicinā nobis infinita dissentio est:nōne ali⁹ scrupulus p̄mit occultioz? Eqdem ut tibi plane cōcesserim:q̄ medicina ars sit nobiliſſima:tuq̄ p̄clarus medicus: Jlla ut est mechanica

dire nec cogito nec oportet: Hūc eni pōtificē habemus: qui (si uerū audio) nugas tuas nō pluris faciat q̃s sint: quiq̃ uel inata prudētia uel exēplo nouo ⁊ insigni tales facile vitet insidias.

¶ Q. auctor tranqllitatē mentis ⁊ libertatē querat: que locis solitarijs ꝺuntaxat reperiātur. Cap̃. VI.

A f Jnis iā huius sermonis esse poterat: ⁊ ut arbitror tps erat: sed ubere atq̃ prægnāti eloquio tuo retrahor: sic facete tantaq̃ arte me detines ut abire nequeā abs te. Quis enim tam mut⁹ ut illi ioco nō respōdeat: quo despōsasse me dicis fōtē Sorgie? Clare philosophe nō locū hūc aut illū: sed tranqllitatē mētis ac libertatē sequor: q̃s tu nescis. Jllas ego nō tantū ad Sorgie sed ad Nili fontē q̃rere nō grauabor. Jbo quo nec Alexander mittere: nec Cambyses potuit peruenire. Nō me rubicūda perusti ẓona poli: nec epulax defect⁹ ipediet: que causa duplex cepto arcuisse legitur tātos reges: ⁊ esuriēs ⁊ perustus si ibi illas esse nouerim ad tranqllitatē animi libertatēq̃ perueniam. Scio tamē eas nō in locis: sed in animis inueniri: Uerū ad id cōferre aliqd loca salubria ⁊ geta nō dubito. Cur inges asperiore loco hitas? Cur mollioribus nō uteris? Si reddēda nūc etiā vite rō est: nec dū manū ferule subduxim⁹ dicā de multis vnā cām: legisse: nescio an itellexisse: potes apud Senecā: honestius Scipionē Liternis exn lasse q̃s Baijs. Nō est vnā rē amātis: ꝓtraria spōte seq. Nō est igitur aut virtutē adepti: q̃lē me nō esse lugeo: aut ad vtutē suspirātis: qualē me si permiseris nō nego: Nō est inq̃s ad virtutē suspirātis ultro degere ubi uoluptas inimica virtutis imperet. Quid ergo? Nemo inges bon⁹ in urbib⁹? Nō dico id qdē: sz innumerabiles mali: a qb⁹ nō modo pficiētē: sz pfectū quoq̃ si possit securi⁹ sit abesse. Accedit q̃ nec ita rure relegat⁹ sum: qn sepius q̃s uellē amicorū p̃cib⁹ ad urbē retrahar: sepe etiam spōte mea uager: vitās locoꝝ alternatiōe fastidiū. Facti mei cām audisti: O si te nūc sciscite viceuersa qd tu latrinas oēs ambire nunq̃s desinas: qualē mihi expedies rōnē? Dices sanare rēpublicā: qua egrā fateor: a te sanari posse nego: nisi quantum te spero quotidie multis illam demētibus ueluti cor pus infectum damnosis humoribus exhaurire.

¶ Q. iurgator iure deus appellari possit: quia poetas ignoret. Cap̃. VII.

A q Uem ẏo nō curis exonerēt impleātq̃ letitia speculationes ille tue pulcherrime: Quarū p̃ma est: An in solitudine habitās sim deus an bestia: diffiniseq̃ nō deū. Sed audite queso philosophi rōnē: q⁹ poetas sequor: ut dicit ⁊ nō ꝓbat: Ergo si poetas nō sequerer: deus essem. Tu igit̄ qui nec poetā nec ipsuz poete nomē itelligis: qs deorū es? Certe si ignorātia deuz facit: tu nō solū deus: sz deus deorū iure uocaberis. Quero aūt qđ apud Lucanū de Nerone scriptū est: gs deus esse uelis? Nō respōdes: pplexus es: dabo tibi cōsiliū: lege Uarronis uel (q⁹ illos nō habes) Augustini libros: inuenieseq̃ tibi placitū aliqđ dei nomē. De⁹ eni esse non ꝓhiberis: q⁹ poetas negligis: magna ibi deoꝝ copia: ⁊ nominū multa uarietas. Si me rogas (q⁹ in his paulo forsan exercitator sum) tria tibi deorū noia utriuseq̃ sexus excerpsi: Esto ul' Pallor: ul' Cloacina: ul' Febris: hec te cito utinā o stolidū caput arripiat: ut pstrepere desinas: ⁊ tuo piculo experiaris qb⁹ remedijs abundes. O insensate nō sum deus: nisi forte eo modo quo ꝓpter itelligētiā ⁊ actū Aristoteli videtur homo mortalis deus. Q. si beat⁹ esse: utiq̃ de⁹ esse: Juxta illud philosophicuz Severini: Qis beatus deus. Natura qdē vnus pticipatiōe ẏo q̃s plurimos esse nil prohibet: quod ab Augustino habuit psalmo cētesimo decimooctauo: Nō eniz ingt existēdo sūt hoies dei: sz fiunt pticipādo illius vnius qui uerus est de⁹. Certe peccatis effectū est: ut cū audissemus: Ego dixi dij estis ⁊ filij excelsi oēs: Jllud cōtinuo tristius audiremus: Uos aūt sicut hoies moriemini. Ac ne gs p̃ncipatui potētieq̃ fideret: additū est: Et sicut vnus de p̃ncipib⁹ cadetis. Jtaq̃ ꝓfundissime speculator: non sum deus: nec semideus qdē: qualē Lucan⁹ Pōpeiū: Labeo describit Herculez ⁊ Romulū: ⁊ de philosophis Platonē: Nunq̃s miser in has insanias ceciderim: si aliqñ cogitasses: q̃s grāde negociū sit: licet excellētib⁹ ingenijs: diuinitatē nō dicā asseq: sz ēt cōtēplari: si semel legisses illud p̃clare dictū a Platone: ab Apuleio relatū: ⁊ ab Augustino in libro de Ciuitate dei positū: deū esse summū omniū creatorē: ipsumq̃ solū esse: qui non possit penuria sermonis humani quauis oratiōe ul' modice cōprehēdi: vir saltē sapiētib⁹ viris: cū se vigore animi q̃tū licuit a corpore remouēt ad itellectum hui⁹ dei. Jd quoq̃ iterdū uelut in altissimis tenebris rapidissimo coruscamine lumē cādidū itermicare. Quid tibi medice videt? Quid de hac urina iudicas Platonis? Certe Augustinus medicus animoruz sani hois eā cēset. Quāobrē nō suz deus ut dixi: qppe nec idone⁹ cōtēplator dei. Nō si tā sapiēs sim q̃tū tibi sapiēs videris: qd ergo? Op⁹ exiguū dei sū: cultor: q̃ utinā: Bestie ẏo titulū neme te viuēte mēbit.

¶ Q. auctor nō curet an leo uel qd aliud uocet: ⁊ q̃ iurgator eū noctue rostro uellicauerit. Cap̃. VIII.

A f Ed eloquētie tue nihil est arduū: nomē tuū mihi tēptas igerere. Et quē non exhilaret urbanitas tua: dū me iterrogas an sim leo q⁹ scilicet ut dicis id respōsiōis mee p̃ncipiū p̃ferebat? Atq̃ cōuitiator mordax ⁊ friuole: siue me leonē uoces: nō mouebor: sciēs q̃ in scripturis sacris: quorū nō ignarus modo: sed hostis es: Christus leo dicit̄. Siue me leonē neges: nō irascar: memor q̃ in eisdē scripturis: diabol⁹ est leo. O insulsi sales auctoriq̃ suo simillimi: qd ais: nō potes iocū tuuz cōcludere in me senex? Jā nemo est qui aliō in te: nisi te rideat: Explica lingue nodū: fac rideamus dū egri interiz tui plorāt. Dic age: dic secure: nil timueris: tuā aureā eloquētiā expectamus. Dic rhetorice Jmpator: dic Haliene Demosthenes: dic bone Licero ⁊ Auicēna: sum leo: uel qd aliud? Non es ingt leo: sz noctua. Ridete oēs: plaudite: fabula acta est: Sz heu nō sacrarū tm̄: uerū omniū litterarū nescie: an nō saltē audisti: talia eni legisse nō potes: qm̄ ex̄ terapētica tuā sūt apō ātiquos nostros ingeniosissimos: qō nemo ambigit ac doctissimos qdē viros: auē hāc Minerue cōsecratā: que apud illos sapientie dea est? Miraris idiota: peregrina sunt hec: uelles audire rei cāz: Occulta est auis ⁊ uolucrū stupor: nocte vigilat: inter tenebras videt: dormiētib⁹ cūctis uolat. Mirari aūt desines: si cogitare ceperis ex ꝑsona Christi: qui uerus sapientie deus est: ⁊ ipa sapiētia patris est: in psalmo cē

Tibi sane ne hinc reprehēdi posses: abunde prouisum est. Quisqs te disertū dixerit: Idem t nitidā suem t uolucres testudinem: t candidum coruus dicat. In te ergo nō facūdia sed facūdie studiū male olet: t facundie inimica loquacitas. De his loquebar: dum dixi non esse medici ornatum: Magis est mercatori necessarius: q̄uis nec ille rhetorice quidem studet: sed usu experientiam querit ac promptitudinem colloquendi. Quā ob cām illud a te non fine certa ratione quesieram: Cur non potius nauigationi rhetoricam subiecisses: si cogebas eā seruire mechanice? Quem locum non intelligens (qui ignorantium mos est) non sine meo t multorum risu responsionem superuacuam diffinisti.

¶ Francisci Petrarche Liber Inuectiuarum Tertius Explicit.

¶ Sequitur Annotatio capitulorum Libri Quarti eiusdem.

Cap. I. De eo q̄ auctor fatetur se solitudinis amicum: t an solitaria vita sit bona uel utilis.
Cap. II. An nature semp sit obsequēdū uel interdū illi resistendū: t de uera solitudine t bona.
Cap. III. An solitaria vita careat ueris bōis t an sit affectanda.
Cap. IIII. Q̄ solitudo multis vulgi uoluptatibus careat: sed abundet suis: quiete libertate t ocio: t q̄ plures eam affectarunt: quis etiaz habitare in urbibus iure desideret.
Cap. V. Q̄ pro culpa vnius nō alius feriēdus sit.
Cap. VI. Q̄ auctor trāquillitatez mētis t libertatem querat locis solitarijs dūtaxat reperiantur.
Cap. VII. Q̄ iurgator iure deus appellari possit q̄ poetas ignoret.
Cap. VIII. Q̄ auctor si curet an leo ul'qd aliō uocet: t q̄ iurgator eū nocute rostro uellicauerit.
Cap. IX. Quare in siluis t collibus habitandū sit.
Cap. X. De inuitatiōe iurgatoris ad respōdēdū.
Cap. XI. De excusatiōe auctoris apō lectorē q̄ si aut supbe aut iniuriose scripserit ueniā petentis.

¶ Francisci Petrarche Poete Oratorisq̄ Clarissimi Liber Inuectiuarum in medicum obiurgantē Quartus Incipit.

¶ De eo q̄ auctor fatetur solitudinis amicum: t an solitaria vita sit bona uel utilis. Cap. I.

A Liens gratissimam mihi partem maledictorum tuorum ad ultimum reseruaui: non quia tu quo ultimaz posuisses: De ordine enim tuo: de ingenio: de stilo quid sentiam audisti: Sed ut prioribus exactis: in hac parte licentius immorarer: palamq̄ omnib⁹ fieret q̄s sis virtutis amicus: q̄ cupidus litterarum qui mihi solitariam vitam uelut probrum aliquod obiectas: De qua qdē duo mei libri extāt: q̄s qm̄ ad te nec puenisse nec puēturos eē cōfido: neu pueniāt ueli. De hocipso cogor aliqd hic ēt ignorantie tue loq. Ita ne demēs t excors: q̄s vitupare vis laudas? Nō miror: q: t quos curare vis interficis: t puto quos interficere uelle efficeres imortales. Tu mihi ergō uesane t ois boni expers: inter aceruos iurgiorum etiaz solitudinez exprobrasti. Feci'sti optime: q̄uis pessima uolūtate. Libēter hoc crimē fateor: Sum solitudinis amicus. Talē me genuit natura Accessit cōsuetudo nature emula: Accessit studiuz t iugis cura. Magno nisu animi semp incubui: ut quātū fieri posset: illa cōtenerē: que te moribūduz: marcidum: semianimē in urbib⁹ captum tenēt. Solitarius sum fateor: imo p̄fiteor: t solitarium esse iuuat: virq̄ ullam vite dulcedinez: urbano in strepitu ac fragore p̄cipio. Addaz qō nō postulas: vir de homine p̄sertim studioso bene extimo: qui nō si absq̄ intermissiōe honesti officij datum sit: cupide interdū a p̄cellis ciuiliū curarū in solitudinem uelut in portum fugiat. Habes igit̄ qō est accusatori maxime optādū (ut Licero ait) cōfitētem reū: neq̄ cōfitentez modo: sed sese nouorū insup criminū coaceruatiōe spōtanea deferētem. Sed expecta: noli victorie letitia inflari. Sepe p̄bauit actor qō nō p̄basse p̄stabat: t facti victor in iure succubuit. Probas me fatēte ac fauēte qō intendis: Sed an hinc in meū an in tuū caput redundet infamia: nōdum p̄bas. Proinde pedagogū tuū: senex puer ut arcessas cōsulo. Multis hic tibi syllogismis claudicātibus opus est: ut uel irrisor vite solitarie clarus sis: uel sectator obscurus. Incipe: aude: noli trepidare. Logicus es: Philosophia tua est: Rhetorica tibi seruit: Et qō omnes titulos tuos trāscendit: summus es medicus. Cōfice ridiculum syllogismum: qui sepe mortiferum poculū cōfecisti. Et si nescis melius: Dicita: Qō nature aduersat̄ malum sit necesse est: cum natura sit optima: Solitarie autem viuēs nature aduersat̄: p̄m quā politicū animal est homo: Mala igit̄ solitudo. Ad hec constat q̄ carere bonis est miserum: multa ꝑo in urbibus bona est certum est qbus solitarius caret: Misera igit̄ solitudo. Adde si placet: Ut utilis est qui multis p̄dest: sic inutilis qui nulli: Habitator ꝑo urbium vir bonus multis p̄dest saltem exemplo: Solitudo autez seu sancta rusticitas nulli: nisi sibi p̄dest: teste Hieronymo: Inutilis ergo rustica solitudo. Vide ut periculosum est cum stulto multum colloqui: Ecce iam sensim ipse ludens ad ineptias tuas labor: t dum te emulari studeo: prope tui similis factus sum. Sed quoniā ex psona tua loquor: excusor: t fatebor ingenue: nulla arte: nullo studio simulare possem usq̄ adeo stilum tuū: quin prima fronte discernerer: Ita mihi nescio qd terapenticū insibilas: Quod rostris perorātem Tullium facile possit expellere. Sillogismos autē tibi texui: ne a te terti pharmacum oleāt stomachumq̄ subuertant. Ceterum hos ludos basq̄ tendiculas puerorum: ridendo preterire magnificum: puerile dissoluere. Tamen quia cum pueris pueriliter: t interdum quod nutrices solent: blesо ore loquendū est. Et hic parumper insistam.

¶ An nature semper sit obsequēdū uel interdū illi resistendū: t de uera solitudine t bona. Cap. II.

A Nature semper obsequenduz: an ꝑo nō a nunq̄ ualde etiam resistenduz sit: nō huius temporis est questio. Tu eam forte philosophorum princeps in aliquo tuorum uoluminuz uentilasti. Quem enim philosophie locum rear a tāto philosopho pretermissum? Sed sit nature obsequendum: sitq̄ homo naturaliter animal politi-

tentiõeſ nõ audiuit cũ Rufino Aquilegiẽſi? Quaſ dam quoq; cum Auguſtino: leuius q̃q̃: reuerentiuſq; habitas: duras tĩ atq; mordaces. Uerum hec ꝛ his ſimilia: in alijs q̃ in me libentius excuſarem: ſed cogor ubi nollẽ: ꝛ ad duo mihi in p̃mis moleſtiſſima per vim trahor. Quid eniz lector oro te: quid eſt quod in me ſp̃te glorier? Profecto q̃uis obtrectator meus quouis iuſto extimatore rerum: nihilo etiam ſi dici libeat minor ſit: adeo ut ſtilus ipſe meus quodammodo frenum mordens ad uerſarij contemptu ꝛ ignobilitate ſuperbiat: Ego tamen (ut tibi uerũ fatear) meipſo iudice nihil ſuz: ꝛ ſi quid uel uere eſſem uel viderer mihi: quorum alterum cupio alteruz abhominor: an tamen ideo poſſem obliuiſci: illa ſapientum pueris etiam nota conſilia: Laudet te alienum ꝛ non os tuũ. Et ali⁹: Tollite inanem iactantiam: res loquentur tacentibus uobis. Ex aduerſo autẽ quid ego alterius nomen inuadam? Iniuſte agam ſi honeſtum nomen: ſi infame ſuperuacue: q̃ ſi forte de litteris (ut fiat) queſtio eſſet exorta? Uerum eſt enim non ſolũ illõ: Quot capita: tot ſententie: ſed illud quoq; Cuiuſq; capitis multas eſſe ſententias. Unde ſepe accidit: ut de vna eademq; re aliud mane: aliud ſero: Immo ꝛ in eodẽ inſtanti: nunc hoc: nunc illud vni ꝛ eidem ingenio videatur. Si ergo uel de ſententijs inter ſe: uel de vnius ſententie terminis: ul' de re qualibet diſſenſio incidiſſet: dicente vno q̃ ali⁹ non probaret: an ſtatim ad iurgia ueniendũ: ꝛ qua ſi pugnando ueritas quereretur: furore atq; odio decertandum erat? Cur non potius meminiſſe illi⁹ ſententie decebat: que in libro de finibus: a Cicerone poſita eſt: quaz ſi legiſti: parces nota repetẽti: ſi minus puto non inuitus leges: Diſſentiẽtiũ inquit inter ſe reprehenſiones etiam non ſunt vituperande: maledicta: contumelie: iracundie: contẽtiones: concertatiõeſq; in diſputando pertinaces indigne philoſophia mihi videri ſolent. Et ſequitur: Neq; enim diſputari ſine reprehenſione: nec cum iracundia aut pertinacia recte diſputari poteſt: Neq; eni diſputando ſolum: ſed etiam in atrocioribus cauſis doctrine hui⁹ meminiſſe profuerit. Hic idẽ alibi: Rectum eſt inquit etiam in illis contentiõibus que cum inimiciſſimis fiunt etiaz ſi nobis indigna eſſe videamus: tamen dignitatem retinere: iracundiam pellere. Et ſequitur: Que enim cum aliqua perturbatione fiunt: ea nec cõſtanter fieri poſſunt: neq; his qui aſſunt probari. Sane q̃d ad diſputãdum pertinet: latinis iſte non fuerat diſputãdi modus: licet ut Cicero idẽ ait: ſit iſta in grecorũ leuitate peruerſitas: qui maledictis inſectãtur eos a quibus de ueritate diſſentiunt. Que cum mihi iã pridez nota eſſent: ꝛ animus natura quietis appetẽs a contentionibus abhorreret: nunq; ſponte fueraz ad talia deſcenſurus: niſi iſte quem alloquor: ſuperbus: inuidus: preceps: temerarius ꝛ ignorans (ut breui eum tibi circũlocutione deſcribam) me nolẽtem: procacis (ut ita dicam) lingue ſue manib⁹ ad hunc uelut puluereum ac ſtrepẽtem iurgiorum cãpum: ex arce tranquilli ſilentij detraxiſſet ut quem delectet porcoꝝ more ceno ſemper immergi: ꝛ cui ego nihil: ſed oĩs ueritas: omnis virt⁹ offenſa ſit. Itaq; lector amabilis: a te ueniam peto: ſi in uolutabrum iniurioſi colloquij protractus: contra naturam moreſq; meos aliquid dixi: quod aures tuas leſerit: ſicubi glorioſi⁹ de me: deq; illo mordacius q̃ uelles effatus ſum. Magnificentius fateor fuiſſet utrũq; contẽnere: ſed rara patientia eſt quã non penetret acutum conuitium. Proinde ſi que iacula primum ille conſerit in nomen meum: q̃ quantulũcunq; ſit augeri ſtudio non minui: ſi preterea q̃d moleſtius tuli: q̃d quantiſq; mendacijs aures ueri auidas impleuerit. Q̃ deniq; importune ſit ꝛ ſcurriliter debacchat⁹ audieris: ꝛ quis ipſe ſit noueris: ſpero tecum ipſe dicturus ſis: Gloriatus es neceſſario: detraxiſti uere. Primum excuſo: ſecundum probo: niſi quia rem uerbis equare nequiuiſti. Solebant equidem ingenioſi adoleſcentes ab inſigni actione aliqua primum nomen auſpicari: quaſi victori accederet victi nomen: ꝛ fama multis queſita laboribus euentuz vnius iudicij ſequetur: non infamie negocium ut mos erat: ſed inde quoſdaz ualde nobilitatos legimus. Hic ex me lacerato ſenex: idem ſperat: ſpero ego q̃ fallitur: at q̃z utinam non magis ad uotum cogitatio ſibi ulla ſuccedat. Inuentus eſt qui ſolius fame cupidine Philippum Macedonum regem niterficeret: ut quidam putant: Apud alios autem cauſa cedis eſt iuſtior. Inuentus eſt qui Diane Epheſie templum incenderet: ut uel inſueto facinore notus eſſet: qui ne per ſcelus aſſequi videretur q̃d optabat: Epheſij prouiderunt indicto ſupplicio: ne quis eum hiſtoricus nominaſſet: Certe conuitiator meus qui non regem: non templum violauit: ſed humilem ſo liuagumq; ruricolam: non hinc nobilitabitur: neq; hic per me: nec alibi nominandum puto: nec per alios. Quis eſt enim tam vili deditus negocio: qui circa tam ieiunum nomen tempus expendat? Aut quis eſt qui ꝛ ſi euz antea dilexiſſet: non deinceps liuidis aduerſis immerituz ſcriptis eius perlectis aduerſetur atq; oderit? Ita ſi fortaſſis hoc calle fama petit: ne quicq̃ inſanuerit. Sin turbaſſe ociũ ꝛ ſilentium meum interrupiſſe contentus eſt: q̃d decreuerat ipleuit: aliquot mihi dies eripuit: quoſ nemo reſtituet: ꝛ a meis tramitibus abductuz: ad durum ꝛ inſolitum iter traxit. Quid ni igitur turber temporiſq; iacturam querar: nec mihi nec alteri fructuoſam: niſi q̃tum ſtudioſo homini (modo animi crimen abſit: ꝛ data ſit occaſio non queſita) in omni genere orationis exercẽdus eſt ſtilus? En in demonſtratiuo genere exerceor: mallem in laudibus exerceri. Ceterum ut aliquando ſit finis: Is qui hanc mihi neceſſitatem impoſuit: in alienis finibus non inueniens q̃d querebat: reuertatur ad propias febres. Tu laceſſito faueas: laceſſentem oderis: ꝛ ualeas precor.

¶ Franciſci Petrarche Liber Inuectiuarũ Quartus ꝛ ultimus Explicit.

C deditam. Que ſnia a Virgilio:quaz tu ſpernis ut
ueſpertilio aglā:ſimia leonē:elegātiſſime ſub alle-
gorica nube recōdiť:quem locum ptereo: ne cere-
bellū tuū mole rerum opprimā. Quā doctrinā ab
Archyta Tarentino magno in primis ⁊ pclaro vi
ro didiciſſe Plato ipſe potuerat:dum illū Pytha-
goreoſqz alios viſendi diſcendiqz gratia in Ita-
liam ueniſſet. Ille enim ut apud Ciceronem Cato
meminit:nullam capitaliorem peſtem q̄z co:poris
uoluptatem hominibus dicebat a natura datam.
Deinde enumeratis malis:que ex uoluptatis radi
ce naſcunť:illud addebat:Cum homini ſiue natu-
ra ſiue quis deus mēte nihil p:eſtabilius dediſſet:
huic diuino dono nihil tā inimicū eſſe q̄z uolupta-
tem:Nec enim libidine dñante:tēperantie locum
eſſe:neqz oino uoluptatis regno virtutem poſſe cō
ſiſtere. Quibus ita ſe habētibuſ:nec illud ambigi
tur:⁊ qō beatā pfectāqz aiam fieri uetat: ſummo
ſtudio vitādum:⁊ virtutem in ꝓprio non inimice
ſue regno eſſe querendā. Jam illud ne pbari qdez
eſt neceſſe:Ciuitatē libidinū eſſe ſentinā:omniūqz
ibi turpiū uoluptatum illecebras ſcaturire. Piget
nūc pudetqz cōcluſiūculas ifantiles tuo more ſub
nectere:Tu qui logicā ſpuis:facile cōſequētiā vi-
D des. At ne nimis urgeā:excuſare nūc etiā iudiciū
tuū libet. Profecto enim ſolitudinē odiſſe: mecha
nici eſt:Facis fateo: qō te decet. Ubi enim niſi in-
ter turbas credulas fatuoruz:ingenioli tui mercī-
moniū oſtentares? Poſſes hic qdē eſurire:totius
anni mendacia:vna te luce nō paſcerent. Jure igiť
locū fugis moribus tuis aduerſum. Illud iniuſte
agis:qꝺ inter ſtudioſos litterarum ac mechanicos
nō diſcernis:Linque ſolitudinē his qbus nec falli
nec fallere eſt animus:qui nec pauperiē timēt:nec
diuitias ueneranť:ſed utrūqz paribus ſpatijs de-
lectanť aſſiſtere:Qui honeſtiſſimā uoluptatē ex li
bris:ex ingenio:ex animi agitatiōe pcipiūt:Tu au
tē nullo phibente habita:ubi te matutina mulier-
cularū cohors in publico ſedētem adeat:circūſtre
pat:interpellet:Tu pro tribunali ſtricto:pallido la
bello:elatoqz rugoſo ſupcilio ſuſpirās: examines
qd ea nocte qs minxerit:⁊ vix tādem quaſſanti ca
pite ſniam feras:Ille pibit:iſte curabit:quā cū fal
ſam finis oſtēderit:apud te nō prius mendaciū q̄z
excuſatio ſit inuenta. Sin uera forſan euaſerit(fie
ri enim nō pōt ut quiſq̄z tā plenus mendaciorū ſit
qn caſu ſaltē ueri aliqd multiloquio miſceať)exul-
tes ac tumeas:ipſumqz te putes Apollinez ⁊ Del
phis oraculū pceſſiſſe. Nō es itaqz totus amēs:lo
cum tibi aptiſſimū delegiſti. Habitāt reges in ur-
bibus preſideſqz terrarum ⁊ iudices:quicq̄z coher
cendis vulgi moribꝰ pſunt:quos reipublice neceſ-
ſitas excuſat:horū pſentiam regrentis. Habitant
ibi aliquo graui negocio detenti:hos ꝓprie ius ne
ceſſitatis abſoluit. Habitāt ibi uoluptuoſi atqz cu-
pedinarij qbꝰ placet fornix ⁊ vncta popina:ut ait
Flaccus. Habitāt ibi circūſcriptores:mimi:fures
totūqz id genus. Ibi poſtremo habitāt mechanici
qbus oibus ꝓpoſitum vnū uel fallere uel lucrari.
E Tibi utrūqz ꝓpoſitū eſt qō intēdis:alibi nō potes.
Fuge igiť ſolitudinē:urbes ama: Quin etiā ſi qd
mihi crediſ:illic tibi nō ſuburbiū elige:ſed plateā?
Quid multa? Doctos ut ſcopulū cauе:habita in-
ter ſtultos. Uenato: nemora:piſcato: aquas:ſeqz
lupus indefenſum gregē:circulato: mimos:fur ⁊
ipoſto: diuites:ſtultos:credulos inſequiť. Nihil
ſane circulatori graui⁹ q̄z ludū ſuuz ab aſtante co-
gnoſci. Hinc ne me oino ruſticum putes:quia rure
habito:hinc illud uenenū viſceribus tuis ſparſuz:
qō te quieſcere nō finit: Cum eni pōtificē maximū
hinc moꝛbo:hinc quorūdā fraudem uel ignorātia
circūuētuz cernerē:eū certe fideliter ut res docuit
fruſtra p:emonui. Licet enim tūc euaderet:in eoſ-
dem tū laqueos mox reuerſus utiliſqz conſilij uel
imemo: uel cōcepto::totum ſe uobis tradidit:ubi
qō ſepe accidit melio: pars numero victa eſt:tua-
qz ⁊ ceterorū ignorātiū p:eualente ſnia: intēpeſti-
uis remedijs ⁊ imodica(ut fertur)ſenilis ſangui
nis rapina:illū ſi ſineret adhuc forte victurū pōti-
ficali ſollicitudie liberaſtis. Jta breui tēpore caput
mutauit eccl'ia:⁊ anteq̄z nos noſtre cōtentiōis:is
vñ cōtentio orta erat:vite ſue finē repperit:te iuuā
te:hoc quenq̄z aiaduertiſſe fers grauiter. Sz certe
nō ſolus ego ludos uros itelligo: qd ſoli mihi ira-
ſceris? An quia ſolus e cūctis ludo aſtātib⁹ mutire
auſus ſum:ut qui fallebať aduerteret? Habes p:o
pe iuſtā iracūdie cām circulato::puluerē tuū circu
lūqz tuum detegere:quin etiaz ſpargere atqz ſtrin
gere uolui:fateo: feciſſemqz ſi mihi creditū fuiſſet.

¶ Qꝺ p:o culpa vnius nō alius feriēdus ſit. Cap. V.

Um tibi ſatis inculcare nequeo:nec eniz A
u decies repetijſſe ſufficiet. Si in me rabies
tue ignorātie ſibi conſcia:linguā urgebat:
qd poete meriti:quorū nec aliquē noſti:nec aptus
nat⁹ es noſcere? Ut ſim ego poeta: qō tu poti⁹ di-
cis:⁊ ego patiar q̄z credā:qd tū ideo? Non ego te
carmine aut ullo poetico mucrone cōfixerā: ſz pe-
deſtri ſolutoqz ſermone leſerā. Qꝺqz maius ipa-
tientie tue ſignū fuerit:nō ad te:ſed ad alterū trā-
miſſo:neqz eni de te ſed de ignorātibus atqz diſco:
dibus:quorū tūc ego te p̄ncipem neſcieba. Quo-
tiens tibi iaz dixi:fruſtra deſpumas in poetas:ae-
rem uerberas:in uentū furis: Neqz enim poetice
leſus es. O cerebꝝ plūbeū:hoc nō potes itellige-
re:cū philoſophia ⁊ logica tue ſint? Miraris ſi te
ſurdum cecūqz aut ſi ſaxeū uocē? Quid tecuz am- B
plius q̄z cū aliquo ex his ſcopulis Sorgie ipēden
tib⁹ loqui iuuat? Niſi ꝺ ille aliqd forte:tu nihil ad
queſita reſpōdes. Leſerim ego te:qd poetica me-
ruit? Sim poeta:telū illō ueritatis:qō(ut video)
alte deſcēdit in co: tuuz:nō loro poetico:ſed nuda
manu ⁊ uerbis puris atqz ſimplicib⁹ miſſuz erat.
Philoſophe ingēs:qro a te. An ſi te muſic⁹ nō can
tu:ſz vbis offenderet:uel Ariſtoxenū uel ipſaz mu
ſicā cōdēnares? An ſiqs aſtrologus: nō quadrā-
tē eneū:ſz baculū tibi quercinū in caluitium ipegiſ
ſet:malediceres Ptolemeo? An ſi te uel agricola
nō ſtiua ſz ſaxo feriat:Heſiodū carpes aut Palla-
diū:ul' piſcato: nō hamo:ſz gladio pcutiat: Petro
detrabes aut Andree? An ego quia tu mihi oles:
Hippocratis ul' Eſculapij memoriā lacerabo. Sa C
tis eſt aduerſariū ferire:etiā ne ob vni⁹ hois odiuz
humanū omne gen⁹ oderis:mltoſqz tibi hoſtes fe
ceris:ipar vni hec repetere viſum eſt:ut qō igenio
nō potes:creb:a ſaltē repetitiōe cōcipias. Te duz
me inuaderes iratū fuiſſe:dū poeticā laceſſeres fu
rioſuz:Utrobiqz nō modo mēdicū litterarū:ſz ois
inopē rōnis. Et cū poetis qdē deiceps ut libet:mi
hi iā parcere poteras:odij cā ſublata eſt. Hacten⁹
eni ludū tuū uolui ipedire:nec potui:poſthac ipe-

amice leges ut reliqua: ⁊ boni consules: his quibus in cōmuni sermone utimur: aptum accommodatumq; sententijs. Sed non oēs tales iudices habeo: neq; enim aut idem omnes sentiunt: aut similiter amant omnes: Quō autem omnibus placerem: cui placere paucis semper studiū fuit? Triplex est profecto ueri iudicij uenenum: Amor: odiū inuidia. Illud autem vide ne nimium nos amādo vulgare coegeris: que melius latuissent: Ut enim tibi amor: sic alijs forte aliud officiet. Inter amoris autem ⁊ inuidie cecitatem causa quidem plurimum: effectu nihil interest. Odium qō medio loco numeraueram nec mereor certe nec metuo. Sz fieri potest ut nugas meas tibi habere: tibi legere nilq; in eis aliud q̄ nostros ac nostroruz casus me minisse cogites: in quo rem mihi pergratam feceris: Sic enim ⁊ petitio tua non neglecta videbit: ⁊ fama mea tuta erit: Alioquin nihil superuacuo nosmetipsos fauore decipimus. Quonam modo amicum licet nisi sit idem alter ego lecturum hec sine fastidio arbitremur? diuersa inuicem ⁊ aduersa in quibus non idem stilus: non vna scribentis intentio: quippe cum pro uarietate rerum uarie affectus animus illa dictauerit: raro quidem letus: mestus sepe. Epicurus philosophus vulgo infamis: sed maiorum iudicio magnus: epistolas suas duobus aut tribus inscripsit: Idomeneo: Polieno ⁊ Metrodoro. Totidē pene suas Licero: Bruto: Attico ⁊ Liceronibus suis: fratri scilicet ac filio. Seneca perpaucas preterq; Lucilio suo scribit. Promptum opus ⁊ felicissimi successus nosse collocutoris sui animuz vnius assueuisse ingenio. Scire quid illum audire iuuet: quid te loqui deceat. Mihi autem sors longe alia: nempe cui usq; ad hoc tempus vita pene omnis in peregrinatione transacta est: Ulixeos errores erroribus meis confert: profecto si nominis ⁊ rerum claritas vna foret: nec diutius errauit ille nec latius: Ille patrios fines iam senior excessit. Cum nihil in ulla etate longum sit: omnia sunt in senectute breuissima. Ego in exilio genitus: in exilio natus sum: tanto matris labore tantoq; discrimine: ut non obstetricum modo: sed medicorum iudicio diu exanimis haberetur: Ita periclitari cepi ātēq; nascerer ⁊ ad ipsum vite limen auspicio mortis accessi. Meminit haud ignobilis Italie ciuitas Aretiū: quo pulsus patria pater magna cum bonorum acie confugerat. Inde mēse septimo sublatus suz totaq; Tuscia circumlatus prevalidi cuiusdam adolescentis dextera: qui (quando iuuat laborum discriminūq; meorum tecum primitias recordari) linteo obuolutum: nec aliter q̄ Metabus Camillam nodoso de stipite pendentem: ne contactu tenerum corpus offenderet gestabat. Is in transitu Arni fluminis lapsu equi effusus: dum onus sibi creditum seruare nititur: violento gurgite prope ipse perijt. Finis Tusci erroris Pise: Unde rursus etatis anno septimo diuulsus ac maritimo itinere trāsuect⁹ in Hallias: hybernis aquilonibus haud procul Massilia naufragium passus: parum abfui: quin ab ipso rursus noue vite uestibulo reuocarer. Sed quo rapior oblitus propositi? Inde nimirum usq; ad hanc etatem aut nulla prorsus aut rarissima subsistendi respirandiq; facultas fuit: Et quot utererrandū pericolorum timorum ue species pertulerim: preter me vnum nemo te melius nouit: que idcirco memorare nunc libuit: ut memineris me inter periculа natum: inter pericula senuisse (si modo iam senui) ⁊ non grauiora mihi in senio reseruanē. Hec autem ⁊ si cōmunia sint omnibus intrantibus in hanc vitam: neq; enim militia solum: sed pugna est vita hominis super terram: Sunt tamen alia alij: ⁊ longe diuersuz pugne genus: ⁊ q̄uis quēq; sua pregrauent: tamen reuera inter eas quibus premimur sarcinas multum refert. In his ergo vite tempestatibus (ut ad rem redeam) nullo portu ancorā longum in tempus iaciens: quot ueros amicos nescio: quorum ⁊ iudicium anceps ⁊ penuria ingēs est: notos autem innumerabiles quesiui. Multis itaq; multūq; aio ⁊ conditiōe distantib⁹ scribere cōtigit tam uarie: ut ea nūc relegens: interdum pugnātia locutus ipse mihi videar: qō ppemodū coactum me fecisse fatebit̄ gsqs in se simile aligd expertus est: Prima qdem scribētis cura est: cui scribat attēdere: Una enim ⁊ qd ⁊ qualiter ceteraseq; circūstātias intelliget: Aliter virum fortem: aliter ignauū decet all oqui: aliter iuuenē inexpertuz: aliter vite munerib⁹ functum senē: aliter ꝑsperitate tumidum: aliter aduersitate cōtractum: aliter deniq; studiosuz litterisq; ⁊ ingenio clarū: aliter ꝯo non intellecturum si qd altius loquaris. Infinite sunt uarietates hoiuz: nec maior mentiuz similitudo q̄z frontium. Et sicut nō diuersorum mō: sz vnius stomachum: nō idē cibus omni tpe delectat: sic idem animus nō vno semp nutriēdo stilo est: ut gemin⁹ sit labor: cogitare quisnā ille sit cui scribere propositum est: qualiter ue tunc affectus cum ea que scribere instituis lecturus est: quibus ego difficultatibus multum a meipso differre cōpulsus sum: Qō ne mihi ab iniquis iudicibus vitio uerteretur: partim beneficio ignis obtinui: partim tu mihi prestiteris: si clanculum suppressoq; nomine ista possederis. Que si inter paucos superstites amicos occultare non potes (quoniam linceos oculos habet amicitia: nilq; amicorum visui imperuiuz est) admone ut si quid horum apud eos substiterit: q̄z primum abijciāt: ne qua in eis rerum aut uerborū mutatione turbenē. Ita enim accidit ut qui hec in vnā cōgeriem redigi: nunq; aut tibi ut peteres aut mihi ut assentier uēturum in aium suspicabar: labore fugiēs: passim in vna dictum epla: in altera repetere: meisq; (ut ait Terentius) pro meis uterer. Nouissime cuz multis annis edita: ⁊ ad diuersas mundi plagas ire iussa vnū in tēpus locūq; conuenissent: facile deformitas vniti corporis apparuit: que per membra tegebā: ⁊ uerbū qō semel in vna epla positum delectabat: in toto ope sepius repetitum fastidio esse cepit. Uni itaq; relinquēdū fuit. Multa quoq; de familiarib⁹ curis tūc forte dū scriberenē: cognitu nō idigna: nūc q̄uis cupido lectori grauia detraxi: memor in hoc irrisuz a Seneca Liceronē: q̄z q̄z in his epl'is magna ex pte Liceronis poti⁹ q̄z Senece morē seq̄r. Seneca enim quicqd moralitatis in oibus fere libris suis erat: in epl'is cōgessit: Licero aūt philosophica in libris agit: familiaria: ⁊ res nouas ac uarios illius seculi rumores in epl'is includit: de quibus quid Seneca sentiat: ipse viderit: mihi / fateor / pamena lectio est: relaxat enim ab intētiōe illa rerum difficilium: que ꝑpetua qdem frangit aium

Judicio rū oiuz tres eē affect⁹.

F

Attēde oiz rerū buitatē

Narrat Petrar; cha fere oēs vite sue miserias

II

3

Infiniitas esse hoiz uarietates

Liceos oculos hre amicitiam.

k

Diuersitas stili ī Liceronez ⁊ senecā.

testimo ꝓmo dictū esse: Factꝰ sum sicut nycticorax in domicilio. Uide aūt quāti te faciā philosophe q̄ ad ridēdū studio cōquisisti: ad irrisionē tuam & gloriā meā facili ludificatiōe cōuersum est. Uidero q̄liter upupā tuā philosophie rhetoriceq̄ dñs: laudādo tuā uertes in gloriā. Disce iā iurgator ul' mordere ꝓfundius uel silere: nūc enī me noctue ro stro vides q̄s leuiter uellicasti: ueneni multū: viriū nihil habes: qsī mihi ut crimen aliq̄ solitudinem obijciēs: ex actu laudabili cōflare ifamiā uoluisti: ꝓuidebo ne me ueris ꝓbris possis attigere: eritq̄ tibi liuor tuus ad penā: mihi tū ad laudē: tū etiam ad cautelā. Curabo ita viuere ut boni gaudeāt: tu medius crepes: siue in hac siue in alia solitudie ut sors tulerit: siue in urbibus viuā: ubi vixi lōge aliter q̄s tu: ubi nemo mihi urinā suā: multi & magni secretū animi familiariter ostēderūt: contigitq̄ q̄ optabā: ut essem charus illustribus: vulgo ignotꝰ. Libet enīs gloriari sz in domino: cui semper: tum pro multis: tum pro hoc nominatim gratias agas: q̄ me ualde dissimilem tui fecit.

A ¶Quare in siluis & collibꝰ habitādū sit. Cap. IX.

Aterea dū hic sum: q̄ diu sit futurū ne i scio: Illud ne tibi videar mētitus q̄ superbie mihi datū in ꝓncipio litterarū tuarum huc sciēs distuli: me florentes siluas & solitarios colles ambire solitū: uel sciētie cupiditate uel glorie. Repeto enī nō dubitās ne lateat ut tu fingis: notū enim spero nō modo qd agā: sed qd cogitez. Dixi igitur ut doleres: & repeto ut doleas: tātā diuersitatē nostre sortis agnoscens: dū certe oculos tuos ille mestus atq̄ horrēs peluiū ferit aspectus meos grata serenitas & agrorū ac nemorū letissimus viror lenit. Dū auribꝰ tuis irati uentris murmur itonat: meas suauis uolucrū cātus & dulcis aque strepitꝰ delectat. Dum naribus tuis inclusus aer & aure tristioris flatus igerit: meas florū circūfusa diuersitas & calcatarū odor mirus herbaꝝ recreat atq̄ pmulcet. Dum lingua hebes ifelixq̄ palatū tuū delibādis atris potionibꝰ iuiscauit: mihi lingua in aliquo uel honesto colloquio uel salubri soliloquio detinet. Dū manus tua miserorū rimat atq̄ explicat purgamēta: mea aliquid scribit gratū posteris: ut spero dū legat: q̄ certe scio gratū mihi dū scribit: & si nihil enim maius: at saltem obliuia tēporū malorū multarūq̄ grauiū & inutiliū curarū animo meo affert. Deniq̄ dū tu lucrū B cogitas aut rapinā: ego illud meditor: ut si possim ex alto pereūtia lucra despiciā. Et ut sepissime stomacheris: dū tu captꝰ vilis lucri cupidine: grabatulos ambis ac latrinas: ego illa sola cupidie quā audisti florentes siluas & solitarios colles lustro. Sētis q̄s me nō peniteat dixisse: q̄ toties repeto & exaggero: magnifice forsan & de me altiꝰ loq videor: sed a quodā magnanimo litteratoq̄ viro didici: magnifice loquēdū aduersus ignorātes. Brutus hoc in epistolis suis ait: Patere me uti testimonio bois incogniti apud te: notissimi apud doctos & quē Tullius ac Seneca cū uenerātiōe suscipiūt. Quāto ergo magnificētius atq̄ altius loquēdum aduersus surdos. Alte locutus sum: sic oportuit ut audires: Hymnis qdē tuis: carmē breue reddideram: sed iniuriam musis banc inferre nolui: eas ut insueto odore confunderē: tuumq̄ ad limē cogerem: ubi se nunq̄ fuisse gloriantur.

¶De inuitatiōe iurgatoris ad respōdēdū. Cap. X.

Ece multa mihi que pene per dissuetudinē euanuerāt ad memoriā reduxisti: gratiā habeo cōuitijs tuis: Exercēt ingenium bonū opus: nisi malo more pessimoq̄ animo fieret Hoc tibi examinādū linquo: ut libet igit: Ego & tacere possum, & log audeo: insultusq̄ tuos nec opto nec horreo: necdū aculeos deposui: qō a te quoq̄ grauiter acceptū q̄s uere dixerim: puto sentias: misi ꝓsus obtorpuisti. Ita tū hoc accipias uelim: si nō post annū: sed ad iusti tēporis spatiū in aciē redis: absit enī: ut ab vniꝰ tēpus nō extimātis pēdeā semp arbitrio tēpus mihi charum est: fugāq̄ eius intueor. Si ergo distuleris: tibi nihil: Charte autē qō merebit̄ que indignari nō poterit: si illic posita fuerit ubi auctor suus assidue coꝛigeniuꝫ: manus: linguā: oculos: nares habet: & tibi quidē in ꝓsens hec suffectura crediderim: ut aliquid in diez ꝓximum reseruemus.

¶De excusatiōe auctoris apud lectorē: q̄ si aut supbe aut iniuriose scripserit ueniā petētis. Cap. XI

Ibi āt lector qsqs es: ocio abūdās: in has A t forte litterulas incidisti: pauca dicturus sum. Duo sunt qdē ad que perraro: nunq̄ q̄ nisi inuitꝰ uenio. Ad utrūq̄ nūc iste mordacissimus conuitiator me coegit. Gloriari & de seipso ꝓdicare uanū ac superbū: alteri detrahere iniurio sum & molestū est. Nō audeo te rogare ut mea legas opuscula: Altiorem tibi fertiliorēq̄ lecturam opto: sed hoc dicere audeo: si qcqd ab ineūte etate scripsi & ut puto scribā: cum bis cōferat: que mihi detractor iste violētus extorsit: neq̄ sermo tā feruidus: neq̄ trū in religs oibꝰ iurgioruꝫ: neq̄ decima uel ꝓprie laudis uel aliene infamie pars legēt nisi q̄ olim memini me alterius cuiusdam & certe maioris emuli: quē in alio terrarū tractu: atq̄ alia etate ꝓpessus sum: Rabiē inuidie facibus accēsam coactū similiter tribꝰ aut quatuor epistolis cōtudisse. Sz ea cōtētio lege carminis iuueniliter acti tata est: Hoc deerat iniurie: ut a sene iā senior soluta oratiōe lacesserer: utq̄ in omni etate & in utroq̄ stilo cōpellerer insanire: Unū me solat: utrobiq̄ lacessitꝰ sum: putabā aliq̄s fugisse latebris inuidiā: fallebar: Illa me ut video uel subterraneis latitātē cauernis inueniet. Displicet ꝓsecutio: q̄uis forte non inutilis: displicet inuidia: sed inuidie cā nō displicet: neq̄ uelim talis esse in quē illa nil cogitet: aut in quē nil audeat: Securus esse uelim nisi putē ipossibile. Ausa est in Cesares: in reges: in populos: penitusq̄ paucis cōtigit: qō Salustiꝰ merito difficillimū dicit iter mortales: ut gloria inuidiā superarēt. Illud cōtra facillimū multis accidit: ut gloria inuidiā irritarēt. Unum miror: q̄ cū hec pestis inter pares vniq̄ studio intentos oriri soleat: mihi semper vnde nō debuit orta est: Deum testor nō libēs ad respōdēdū olim ueni: sed multo nunc magis inuitꝰ ad hec redeo: q̄uis inter utriusq̄ lingue ꝓncipes: interq̄ sanctos viros: qō multo mirabilius est: que nā uerborū certamina frequenter exarserint nō ignorē. In imortalibꝰ enī scriptis memorieq̄ mādata sunt: que ꝓbra: quas cōtumelias uel in Ciceronē Salustius nō iacit: uel in euꝫ ille nō reiecit: vnū ipsis in uerbis odiū cernas. Nō mitior sz multo quoq̄ acrior inter Eschinē ac Demosthenē capitaliorq̄ dissensio. Quis Hieronymi cō L

extrema parte huius operis inſerui: Que niſi pre
monitum lectorem ſubita poſſent admiratione per
fudere: quedaz in illo publico incēdio piere. Qua
lis ille vir tantus in doloribus ſuis fuit: talis ego
in meis fueram: hodie (ut ſcias p̄ſentez animi mei
habitum: neqz enim inuidioſum fuerit id mihi tri
buere: quod imperitis euenire ait Seneca) factus
ſum ex ipſa deſperatione ſecurioz. Quid enim me
tuat qui totiēs cum morte luctatus ſit? Una ſalus
victis nullam ſperare ſalutem. Animoſius indies
agere videbis: animoſius loq. Et ſi qd forte ſtilo
dignum ſe obtulerit: erit ſtilus ipſe neruoſioz: mul
ta ſane ſe offerēt. Scribēdi enim mihi viuendiqz
vnus (ut auguroz) finis erit. Sed cum cetera ſu
os fines aut habeāt aut ſperent: hui⁹ opis qō ſpar
ſim ſub primum adoleſcētie tēpus inceptum: iam
etate prouectioz recolligo: z in libri formam redi
go: nullum finem amicoꝝ charitas ſpondet: quib⁹
aſſidue reſpōdē cōpelloz: neqz me vnq̄z hoc tribu
to multiplex occupationum excuſatio liberat: tum
demum z mihi imunitatem huius muneris queſi
tam: z huic operi poſitum finem ſcito: cum me de
fūctum: z cunctis vite laboribus abſolutum noue
ris. Interim iter inceptum ſequar: nō prius vie q̄z
lucis exitum operiēs z getis mihi loco fuerit dul
cis laboz. Ceterum (quod z rhetores z bellorum
duces ſolent) infirmioribus in medium coniectis:
dabo operam: ut ſicut prima libri frons: ſic extre
ma acies virilib⁹ ſentētijs firma ſit: uel eo ampli⁹
quo viuendo magis ac magis induriſſe video cō
tra impet⁹ atqz iniurias fortune. Deniqz quis iter
experimēta rerum ſum futurus: profiteri minime
auſim: ſed hoc animo ſum: ut nulli amplius rei ſuc
cumbam: Si fractus illabaſ orbis: impauidum fe
rient ruine. Ita me Maronis Flacciqz ſententijs
armatum ſcito: quas olim lectas z ſepe laudatas:
nunc tādem in extremis caſibus meas facere ipſa
ineuitabilis fati neceſſitate didici. Dulce mihi col
loquium tecuz fuit: cupideqz z quaſi de induſtria
p̄tractum: vultuz enim tuum retulit per tot terras
z maria: teqz mihi p̄ſentem fecit uſqz ad ueſperā:
cum matutino tēpore calamum cepiſſem: diei iam
z epiſtole finis adeſt. Nec igitur tibi frater: diuer
ſicoloribus (ut ſic dicam) licijs texta dicaueri. Ce
terum ſi ſtabilis ſedes z fruſtra ſemper queſitum
ocium cōtigerit (qō iam hinc oſtendere ſe incipit)
nobiliorem z certe vniformem telam tuo nomine
meditoz ordiri. Uellē ex his paucis eſſe qui famā
p̄mittere poſſunt z preſtare: ſed ipſe vi propria in
lucem uenies: alis ingenij ſubuect⁹ nihilqz auxilij
mei egens: profecto tamen ſi inter tot difficulta
tes aſſurgere potueroz: tu oliz Idomeneus: tu Atti
cus: tu Lucilius meus eris. Uale.

Explicit Prologus.

¶ Epiſtolarum de Rebus Familiaribus Franciſci Petrarche: per octo libros ele gantiſſimo ſtilo digeſtarūz: breuis Anno tatio ſingularum materiam atqz ordinez exponens.

¶ Epiſtole Libri Primi.

¶ Frācīſc⁹ Petrarcha Thome Meſſanēſi: Famā añ
morte nō eſſe appetēdā exponēs: cū ea nobis vi
uentib⁹ minime poſſit acquiri. Epiſtola Prima.
Frācīſc⁹ Petrarcha Raimūdo ſuperātio homi
nuz vitā eque ac floſculum momento z virere z
areſcere aſſerens. Epiſtola.ii.
Frācīſc⁹ Petrarcha Joāni Colūne: Halliaz: Ger
maniā Rheniqz ripas ſe pagraſſe narrās: Inqz
his regiōib⁹ mores hominū ſollicite cōtēplatum
eſſe z aſpectu telluris icognite delectatū: Italiā
tñ ſibi magis placere affirmās. Epiſtola.iij.
Frāci. Petrarcha Joāni Colūne: Coloniā Agrip
pinā ciuitatē Germanie: que ad ſiniſtrū lat⁹ Rhe
ni ſita eſt: ciuilitatēqz z mores eiuſdē populi cō
mēdās: ſeqz in eadē plures reliqas ſanctorum z
multa alia vidiſſe recitās: Digreſſum etiam ſuuz
uſqz in Auinionem narrans. Epiſtola.iiij.
Frācīſc⁹ Petrarcha Jacobo Colūne Lōberienſi
Preſuli: qz ſe nō expectato Romam petierit fa
miliariter conquerens: ſimulqz non pauca de fide
z taciturnitate commemorans. Epiſtola.v.
Frācīſc⁹ Petrarcha Thome Meſſanēſi: Dialecti
coz ianē ac p̄tētioſā petulātiā detestās. Epl'a.vj.
Franciſcus Petrarcha Thome Meſſanenſi: eun
dem quid in inuentionibus z vi ingenij obſerua
re debeat inſtruens. Epiſtola.vij.
Franciſcus Petrarcha Thome Meſſanenſi: Elo
quētiā animiqz equitatez ceteris rebus eſſe ante
ponendam exhoztans. Epiſtola.viij.
Franciſcus Petrarcha Thome Meſſanenſi: quē
dam ſenē dialecticum deteſtans. Epiſtola.ix
Frācīſc⁹ Petrarcha Thome Meſſanēſi: Paraſi
tū faceta piphzaſi famelico hoi p̄parās. Epl'a.x.
Franciſcus Petracha Thome Meſſanēſi: Iteruz
in eūdē ſenē dialecticū inuehēs. Epiſtola.xj.

¶ Epiſtole Libri Secundi.

Frācīſc⁹ Petrarcha Philippo Cauallicenſi epō:
Eūdē p̄pter obitum amantiſſimi fratris acerbo
dolore merentem conſolans. Epiſtola.xij.
Frācīſc⁹ Petrarcha Philippo Cauallicēſi epō: eū
dē de obitu inſepulti amici cōſolās: Illudqz poe
te allegās: Facilis iactura ſepulchzi: Non pauca
ēt de uarijs ſepeliēdi ritib⁹ narrāſ. Epiſtola.xiij.
Frācīſc⁹ Petrarcha Seuero Apenicole: Exilium
nō multifaciendum exhoztans: z quis p̄p̄ie exu
lare dicatur exponens. Epiſtola.xiiij.
Frācīſc⁹ Petrarcha Seuero Apenicole: qz ipſi ſu
periori epiſtola nil remedij cōtulerit dolēs: z ut
exilium nō egreferat iterū cōſulēs. Epiſtola.xv.
Franciſcus Petrarcha Joāni Colūne: Epiſtolas
illius auidiſſime ſuſceptas narrās: ſtatumqz ipſi⁹
proſperū audire optans: animas etiā multa pati
ex coꝛporum ſocietate exponens. Epiſtola.xvj.
Frācīſc⁹ Petrarcha Joāni Colūne: amicitiā ami
coruz abſentia nō poſſe defraudari comprobās.
Epiſtola.xvij.
Frā. Petrarcha Jo. Colūne expectationē de futu
ris āputādā eē ut gete viuaſ p̄ſuadēs. Epi.xviij.
Franciſcus Petrarcha Joāni Colūne: ea que acci
dunt aduerſa: equo animo tolerāda admonēs: le
ges etiam nature nō recuſandas eē: cū tam bo
na q̄z mala ex his p̄ueniāt exhoztās. Epl'a.xix.
Franciſcus Petrarcha Jacobo Columne: Epiſto
las illius iocoſis cōuitijs refertas eſſe ſignificās
de uarijs quoqz rebus: nō pauca etiam de laudi
bus urbis Rome adiunges. Epiſtola.xx.

Clarissimi Poete Oratorisq; non inculti Fracisci Petrarche Aretini: in Epistolas de Rebus familiaribus ad Socratem suum: Epistolaris Prefatio.

A Quid ꝙ nūc agimus frater? Ecce iam fere oia temptauimus: ⁊ nusq; requies: quādo illā expectamus: ubi eam querimus? tēpora (ut aiūt) inter digitos efflu xerūt. Spes nostre ueteres cuz amicis sepulte sūt. Millesimus trecētesimus quadragesimusoctauus annus est: qui nos solos atq; inopes fecit. Neq; enim ea nobis abstulit que Indo aut Caspio Carpathio ue mari restaurari queāt: Irreparabiles sunt ultime iacture: ⁊ quodcūq; mors intulit: imedicabile vulnus est. Unū est solamē: Sequemur ⁊ ipsi quos ꝓmisim⁹: que qdē expectatio q̄b; breuis futura sit ne scio: hoc scio q̄ lōga eē nō ꝓt: quātulacūq; sane est nō pōt eē nō molesta. Sz a q̄relis saltē in ꝓncipio tēperādū est. Tibi frater quenaz tui cura sit: qd de te ipso cogites ignoro: Ego iam sarcinulas cōpono (⁊ qō migraturi solēt) qd mecū deferā: qd inter amicos partiar: qd ignib⁹ mādem circūspicio. Nihil eni uenale mihi est. Sū sane ditior (seu ueri⁹) impeditior q̄ putabā: multa mihi scriptorꝫ diuersi generis supellex domi est: sparsa qdez ⁊ neglecta: ꝓquisiui si tu iā squalētes arculas ⁊ scripturas carie semesas pulueulēt⁹ explicui: Importunus mihi mus nocuit: atq; edacissimum tinee vulgus: ⁊ Palladias res agētē inimica Palladis turbauit aranea. Sed nihil est qō nō frāgat durus ⁊ iugis labor. Cōfusis itaq; circūuētus litterarū cumulis ⁊ informi papyro obsitus: ꝑmum qdem cepi impetum cūcta flāmis exurere ⁊ laborē ingloriū vitare. Deinde (ut cogitatiōes e cogitatiōib⁹ erūpūt) Et quid inq; ꝓhibet uelut e specula fessum longo itinere viatorē in terga respicere: ⁊ gradatim adolescētie tue curas metiētē recognoscere? Uicit hec snia. Sicut enim nō magnificus: sic nō inamenus labor visus est: quid quo tpe cogitasseꝫ recordari: Sed tremere cōgesta nullo ordine ꝙ santi: mirum dictu q̄ discolor ⁊ q̄ turbida rerū facies occurrerit: Ut quedā nō tā specie illorū q̄ intellectus mei acie mutata vix ipse cognoscerē. Alia ꝙ non sine uoluptate quadā retroacti tpis memoriā excitarēt ⁊ erat pars soluto gressu libera: ꝑs frenis Homericis astricta: qm̄ Socratis habenis raro utimur: Pars aūt mulcēdis vulgi auribꝰ intēta: suis ⁊ ipsa legibus utebat: qō genus apud Siculos (ut fama est) nō multis añ seculis renatū breui: per omnem Italiā ac lōgius manauit: Apud Grecorū olim ac Latinoꝝ uetustissimos celebratū: figdē ⁊ Atticos ⁊ Romanos vulgares: rythmico tm̄ carmine uti solitos accepimus. Nec itaq; uariarum rerū tāta colluuies aliquot me dieb⁹ occupatū habuit: Et licet dulcedine nō parua atq; amore ad ꝓprias inuētiōes isito retraberer: vicit tm̄ charitas maioꝝ operū: que iam diutius iterrupta: nō sine expectatiōe multorū de manib⁹ meis pēdēt. Uicit recordatio vite breuis: Timui (fateor) insidias: Quid eni q̄so fugacius vita est? qd morte sequaci⁹? Subijt aiuz que iecissem fundamēta: qd mihi laborū vigiliarū q̄ restaret. Temeritas (imo ꝙ insania) visa est: in tā breui ⁊ incerto tpe: tot longos certosq; labores amplecti: ⁊ vix ad singula suffecturū igenū in diuersa distrahere: ꝑsertiz cū (ut nosti) labor aliuꝰ me maneat tāto ꝑclarior: quāto plus solide laudis est in auctorib⁹ q̄ in ꝙ bis. Quid multa? Incredibilē forte rē audies ueraz tm̄: mille uel eo amplius: seu ois generis sparsa poemata: seu familiares epl'as: nō q; nihil in eis placuisset: sz q; plus negocij q̄ uoluptatis inerat: Uulcano corrigēdas tradidi: nō sine suspirio qdē. Quid eni molliciē fateri pudeat? Sed occupato aio q̄uis acri remedio succurrēdū erat: ⁊ tanq̄ in alto ꝓgrauata nauis releuāda preciosarū etiā iactu rerū. Ceterū illis ardētib⁹: pauca qdē aia duerti in angulo iacētia: que ul' casu magis q̄ cōsilio seruata: uel ꝑdē a familiarib⁹ trāscripta: cūcta vicēti senio restiterāt: Pauca dixi: Uereor ne lectori multa: scriptori aūt longe nimia videant. Mis ego indulgētior fui: Uiuere passus sū: nō illorū dignitati: sz labori meo cōsulēs: nihil eni negocij ꝑferebāt. Ea ꝙ duorū amicorū libratī ingenia: hac lāce partiri visuz est: ut ꝓsa tibi: carmen Barbato nostro cederet. Sic eniz ⁊ uos oliz optare solitos: ⁊ me pollicitū eē memineram. Itaq; cūcta passiz occursantia: vno ipetu uastāti: ⁊ ne his qdē ut tūc erat animꝰ parsuro. Uestruz alter ad leuā: alter ad dexterā adesse visus: ⁊ apꝑhēsa manu: ne fidē meā ⁊ spes uestras vno igne cōsumerē familiariter admonere. Nec illis euadēdi ꝑcipua cā fuit: aliogn (crede mihi) cum religs arsissent. Nec ergo que nūc tibi de virili reliquiarū illaruz parte obuenīūt: qualiacūq; sunt: nō solū equo: uerū etiaz auido aio pleges. Nō audeo illud Apuleij Madaurēsis in cōe iactare: Lector itēde: Letaberis. Unde enim mihi id fiducie: ut lectori delectationē: letitiā ue pollicear. Leges tm̄ ista mi Socrates ⁊ ut es amātissimꝰ tuorū: fortasse letabere: cuiusq; aiuz ꝓpas: delectaberis stilo. Quid enim refert quāta sit forma: nō nisi amātis subitura iudiciū? Supervacuus comit que iā placet. Si qd hic sane meū placet: nō id meū fateor: sed tuū: hoc est nō igenij mei sed amicitie tue laus est. Nulla hic eqdem magna vis dicēdi: qppe que nec mihi adest ⁊ quā si plane afforet: stilus iste nō recipit: ut quā nec Cicero ipse in ea facultate ꝑstātissimus epl'is suis inseruit: certe nec libris in qbus est equabile quoddaz (ut ipse ait) ⁊ tēpatū oratiōis genus: Eximiā illā vim lucidūq; ⁊ rapidū ⁊ exūdans flumē eloquētie in orationib⁹ suis exercuit: Quo genere ꝓ amicis sepe aduersus rēpublicā suosq; hostes usus est Cicero quo ꝓ alijs sepe: ꝓ se quater: ⁊ q̄dragies Cato: Qō qdē genus inexpertū mihi est: Nā ⁊ a reipublice muneribus abfui: ⁊ fama mea tenuit murmure forsan interdū ⁊ sibilis lacessita clādestinis nullū hactenus qō ulciscerer uel vitarem iudiciariū vulnus excepit: ⁊ uerbalē ferre opē alienis vulneribus nō est nostre ꝓfessionis. Neq; enim aut tribunal ambire aut locare linguā didici: aduersante penitus ⁊ reluctāte natura: que me silentij ac solitudinis amatorem fecit: fori hostē: pecunie cōtemptorem. Sed bene habet q̄ me eius rei nō egentem fecit: cuius forte inopez fecisset si egerē. Omissa igit illa oratoria dicēdi vi: qua nec egeo nec abūdo: ⁊ quā si exuberet ubi exerceā non habeo: hoc mediocre: domesticum ⁊ familiare dicēdi genus

Migrā tiū ꝓsue tudo.

Nihil v ita fuga ci⁹: nihil q̄ seqci tis mor te.

Frãciscus Petrarcha Senuto Florentino: Jlli suos familiares describẽs: eũq; si fieri possit ut meliores adinueniat deprecãs. Epistola. LXII.
Frãciscꝰ Petrarcha. T. M. Jllũ ꝙ de antiquis scriptoribꝰ nõ recte sentiat: ꝙ nimis inutiliter sibi gl'iam querat reprehẽdẽs. Epistola. LXIII.
Frãciscus petrarcha eidẽ. T. M. cõcertationez in superiori epistola cum eodem habitam latius extendens. Epistola. LXIIII.
Frãciscus Petrarcha. T. M. sũptuꝫ pro facultatibus tẽperandos: potiusq; aĩ frugalitatẽ q̃z corpis gl'iam appetẽdam esse cõtendẽs. Epistola. LXV.
Franciscus. Petrarcha. T. M. Jlluz ꝙ obsceno muliercule amore teneatur iocose comiterq; reprehendens. Epistola. LXVI.
Frãciscus Petrarcha. T. M. uerẽdam ꝓfessionẽ erroris propꝛij emendatioris vite optimã spem habere affirmans. Epistola. LXVII.

Epistole Libri Quinti.

Franciscus Petrarcha Barbato Sulmonensi: obitum Roberti regis Siculi uehementer se dolere insinuans Epistola. LXVIII.
Fran. Petrarcha Joãni Colũne: Jlli pro multis in se collatis bñficijs gr̃as reddẽs: nõnullaq; pariter ab eo sibi exhibita cõmemorãs. Epl'a. lxix.
Franciscus Petrarcha Joanni Columne: Jlli de sua Romam Neapolimq; uersus, quectione narrans: gdq; sibi in via contigerit exponens: Robertum etiã quendã ualde detestãs. Epl'a. lxx.
Franciscuꝫ Petrarcha Joanni Columne: Jlli que admiratione digna Baijs ꝙ Puteolis viderit significans. Epistola. lxxj.
Franciscus Petrarcha Joanni Columne: tempestatem quam apud Neapolim omnium ingẽtissimam viderat exponẽs. Epistola. lxxij.
Franciscus Petrarcha Joanni Colũne: gladiatorios ludos qui Neapoli exercebant: Neapolitanorumq; mores detestans. Epistola. lxxiij.
Frã. Petrarcha Joãni Andree Bononiensi: Jlli gd ipse de sõnijs sentiat: quãtaq; somnijs adhibenda sit fides exponens. Epistola. lxxiiij.
Franciscus Petrarcha Joanni Andree Bononiẽsi. Jllum quid de adolescente amore noxio capto sentiat certificans. Epistola. lxxv.
Frãciscus Petrarcha Joanni Andree Bononiẽsi gd de libidioso sene sẽtiat explanãs. Epl'a. lxxvj.
Franciscus Petrarcha Barbato Sulmonensi: ꝙ in hostium insidias apud regium Parmensium inimicam ciuitatem deuenerit illi his litteris significans. Epistola. lxxvij.
Franciscus Petrarcha Andree Mantuano: Obtrectatorum uerba contemnenda esse exponens: ꝙ eorum precipue qui post mortem in aliquem inuehuntur. Epistola. lxxviij.
Fran. Petrarcha eidẽ Andree Mãtuano: de eadẽ materia de qua in supiori epistola latius disserens. Epistola. lxxix.
Frãciscus Petrarcha Socrati suo: morã semper aliquid periculi habere ostendens: dilationemq; propellendam esse obsecrans. Epistola. lxxx.
Frãciscus Petrarcha Socrati suo: ex Plauti Lomedijs sumpta occasione: seruorum malignitatẽ detestans. Epistola. lxxxj.
Franciscus Petrarcha Socrati suo: Jllum metaphoricos ut ad beatam vitã cõsequendã euigilet i qua sũma capitis ꝓsistit exhortãs. Epl'a. lxxxij.
Frãciscuꝫ Petrarcha Guidoni Januẽsi: ꝙ tardiuscule ad eũ scripserit se excusãs. Epistola. lxxxiij.
Franciscus Petrarcha Guidoni Januensi: Quaz ob causam amissam epistolã tãtopere lugeat demonstrans: multis etiam exemplis deformem artificem formosum opus effingere posse contendens. Epistola. lxxxiiij.
Franciscus Petrarcha Guidoni Januẽsi: eũdẽ de cõditiõe sui statꝰ certiorẽ reddẽs. Epl'a. lxxxv.
Franciscus Petrarcha Clementi sexto Romanorum pontifici: illum si ualitudinem reparare cupiat pluralitatem medicorum esse fugiendam admonens. Epistola. lxxxvj.

¶ Epistole Libri Sexti.

Franciscus Petrarcha Hannibali Tusculanẽsi. episcopo: Jnuidiam infelicem pestem esse ostendens: auaritiaz autem ceteris vitijs esse potiorez eamq; in pontifices plurimuz imperij habere cõprobans. Epistola. lxxxvij.
Franciscus Petrarcha Joanni Columne: se uerum non sectas amare dicens: Jlli etiaz per euagationem quandam: omnes res Romanas ꝙ uetustate ꝙ magnitudine admirabiles describens. Epistola. lxxxviij.
Frãciscꝰ Petrarcha Joãni Colũne: nec senectutẽ nec pauptatẽ nec morbos magnificiẽdos esse exhortãs: cũ senectꝰ uenerabil': pauptas aũt saluta ris ad beataz vitã sit: morbos ẽt aliq̃ cohibẽdis vitijs aptissimos esse dísputans. Epl'a. lxxxix.
Fran. Petrarcha Joãni Colũne: q̃re in epl'is tot antiquorũ exẽplis utaꝫ rationẽ reddẽs: exẽpla ẽt plurimũ ad vtutũ imitationez ualere ostendens. Epistola xc.
Frãciscꝰ Petrarcha Barbato Sulmonẽsi: mortez Andree Roberti regis Sicilie filij indignam ac miserrimã deplorans. Epistola. xcj.
Frãciscꝰ Petrarcha. T. M. Jllũ uti hominem vitijs pditũ reprehẽdere desistat: cum se sciat operam perdere exhortans. Epistola. xcij.
Frãciscꝰ Petrarcha. T. M. Jlli ꝙ i hominẽ nõ facundum sed loquacem inuehaꝫ significans: quid etiã inter eosdẽ intersit exponens. Epl'a. xciij.
Frãciscus Petrarcha. T. M. Jllũ ut munera pro tribuentis animo non pro rerum magnitudine recipiat obsecrans. Epistola. xciiij.
Franciscus Petrarcha Philippo Cauallicẽsi episcopo: se ad eum uenire ꝙ Socratem suum secuz adducturum pollicens. Epistola. xcv.

¶ Epistole Libri Septimi.

Frã. Petrarcha Barbato Sulmonẽsi: amorẽ suũ erga illũ significãs: ꝙq; Sulmonẽ ꝑmo impetu barbari oppẽserit occupaueritq; dolẽs: seq; si in tali discrimine ꝓdesse possit offerẽs. Epl'a. xcvj.
Frã. Petrarcha. T. M. uerã hũilitatẽ nõ eẽ spernẽdã: multis exẽplis ostẽdẽs. Epistola. xcvij.
Franciscus Petrarcha Socrati suo: Jlli somniuz quod deinuento thesauro somniauerat narrans. Epistola. xcviij.
Franciscus Petrarcha Joãni Tricastrino episcopo: petitionem illius ꝙ suum promissum executioni mandare spondens. Epistola. xcix.
Franciscuꝫ Petrarcha Lelio suo: ꝙ non multa ad eum scribat se excusans: negocium quoq; ipsius se expediturum pollicens: de urbis Rome etiaz

intermissa delectat. Nam Sidonij temeritatē admirari vix sufficio: nisi forte temerari⁹ ipse sim qui temerarium illum dicam: dum sales eius seu tarditatis mee seu illius stili obice: seu fortassis (naz vnūquodqz possibile est) scripture vitio nō satis intelligo: Unum utiqz nō me fugit irrisum ꝛa Sidonio Ciceronem. O libertas ne si dicam audacia: quos temeritatis nomē offendit exasperem: Jnuētum eē hoiem latinuz qui nō dico aliqd ut (ꝛ Senecam: ꝛ iam hinc meipsum excusem: vix est enim humanum) oi reprehensione caruisse: sed eloquētiaz aut stilum aut oino dicēdi genus Ciceronis irride at: Atqz hoc Sidonius ausus est: Aluernus orator nō latiose fingere fratrem: ut ait ille (qō ipsum satis erat audacie) sed emulum: ꝛ (qō est graui⁹) irrisorem: atqz illi detrahere cui oēs deferūt: preter paucos illius coetaneos ac cōciues: quos presentiuz comes haud dubie torsit ꝛ in uoces cōpulit inuidia: quā nec Sidonio cām loc⁹ nec tps idulserat: quo magis magisqz aiuz viri mirorꝛ: ut ꝓtra i dubitatū eloquētie pncipē eloqntie studiosus isurgeret alio seculo atqz alia nat⁹ orbe: ꝛ sane cūcta v̄ santi nihil occurrit quo uel docti hois ignorātiam accusare possim: uel iuidiam excusare: nihilqz quo suspicer: puersitatem fuisse iudicij: nō nature: Falli tamē in hoc possum (ut in multis) in eo certe nō fallor: uel si fallor: cū multis lōgeqz clarissimis falli iuuat: qz solute facūdie pcipatus cōtradictoribus late victis: vnius Ciceronis est ꝑ pri⁹: quo luce clarior fit: uel morum uel itellectus obligtas cōtrarium asserētis. Jlle tamē adducit: nescio quem Julium Titianum: ꝛ nescio quos Frontonianos sue irrisionis auctores: Quib⁹ ego simulqz oibus idem sentiētibus: vna uoce respōdeo hoc solū: Sicut eqdem uerum est illud Senece: quoniam quicqd habet Romana facūdia: qō insoleti grecie aut opponat aut p̄ferat: circa Ciceronem efflоruit. Uerūqz illud Quintiliani: ubi iter multa ꝛ glorioſa pconia viri huius: dono quodam ꝑuidētie genitū dicit: in quo totas virtutes suas eloquētia expiretur. Et post multa qbus hoc ꝓbat: Quare ingt nō merito ab oibus etatis sue regnare in iudicijs dictus est: apud posteros vo id consecutus: ut Cicero iam nō hominis nomen: sed eloquētie habeaꝛ. Nūc igiꝛ spectemus: hoc propositum nobis exemplum sit: Jlle se profecisse sciat: cui Cicero ualde placebit. Sicut hec inquam uera sūt: sic illud quoqz ueriſſimum: qbus displiceat Ciceronis oratio: uel nō nosse ueram perfectamqz facūdiam uel odisse. Nāc ego calumniam indiscussam transire nō potui: qz qz ualde festinem: ad rem redeo. Multa igitur hic familiariter ad amicos inter quos ꝛ ad te ipsum scripta cōperies. Nūc de publicis priuatisqz negocijs: nūc de doloribus nostris: que nimis crebra materia est: aut alijs de reb⁹ quas casus obuias facit: nihil q̄si aliud egi: nisi ut animi mei status: uel si quid aliud nossem: notum fieret amicis. Probabaꝛ enim mihi: qō prima ad fratrē epistola Cicero idem ait esse epistole ꝓpium: ut is ad quez scribiꝛ: de his rebus quas ignorat certior fiat. Atqz ea mihi tituli fuit occasio: de quo aliquādo cogitanti: q̄nis epistolarum nomē cōsentaneum reb⁹ esset: quia tamen ꝛ multi ueterum eo usi erāt: ꝛ ipse ego uarium carmen ad amicos: de quo paulo supra mentio incidit: eodem prenotabam: bis eo utipiguit nouumqz ideo placuit nomen: ut familiariū rerum liber diceret: Jn quo pauca scilicet admodū exquisite: multa familiariter deqz rebus familiaribus scripta erāt: Et si interdum exigente materia: simplex ꝛ inelaborata narratio: gbusdam interiectis moralibus: quod ꝛ ab ipso Ciceroне seruatum est: ꝛ hec tam multa quidem de taz parua re loqui censorum p̄morꝛdacium iubet metus: qui nihil scribentes quod iudicari queat: de aliorum iudicant ingenijs: impudētissima temeritas: que solo silentio tuta est: Complosis in littore manibus sedenti: facile est ferre quaz uelit de gubernatoris arte sententiam: aduersus hanc propter viam latebris saltem tuis horꝛidula hec atqz improuide nobis ela psa defendito. Jllam vo non Phidie Mineruam (ut ait Cicero) sed qualemcūqz animi mei effigiez atqz ingenij simulachrum multo mihi studio dedolatum: si vnq̄z supremam illi manum imposuero: cum ad te uenerit: secure qualibet in arce coustituito. Hec hactenus. Jllud libētius si liceret silentio tegerem: sed ingens morbus non facile occultatur Erumpit enim ꝛ indicio suo proditur: pudet vite in molliciem dilapse. Ecce enim (quod epistolaruz ordo ipse testabitur) primo mihi tēpore sermo fortis ac sobrius: bene ualentis animi fuerat: adeo ut non me solum: sed sepe alios consolarer: sequentia indies fragiliora atqz humiliora sunt: neqz sat viribus referta querimonijs. Illa p̄cipue: ut occultare studeas preco: quid enim alij dicerent: cuz ipse relegens erubescam? Ergo ego in adolescentia vir fui: ut in senectute puer essem? Jnfelix ꝛ execrāda peruersitas fuit: animum uel mutare ordinem: uel subtrahere tibi penitus ista que dāno. Neutro circūueniri posse visus eras: qui ꝛ flebilium exempla ꝛ omnium cum cōsule diem tenes. Ad excusationum igiꝛ arma confugio: lassauit me longo ꝛ graui prelio: dum spiritus dūqz animus fuit: ipse restiti ꝛ ad resistendum alios cohortatus sum. Ubi hostis viribus atqz impetu: labare mihi pes atqz anim⁹ cepit: excidit confestim sermo ille magnificus: ꝛ ad hec que modo displicent: lamenta descendi: qua in re excuset me fortitan amicorum pietas: qui b⁹ saluis ad nullum fortune vulnus ingemui: eisdem mox vna pene omnibus ruina obrutis ꝛ mundo insuper moriente inhumani potius q̄z fortis visum est non moueri. Ante hoc tempus quis me vnq̄z de exilio: de morbo: de iudicio: de comitijs: de ullis fori turbinibus: quis me de paterna domo: de fortunis peditis: de gloria imminuta: de pecunia dilata: de absentia amicorum flebiliter agentē audiuit? Quibus quidem in molestijs: tam molliter agit Cicero: ut quantum stilo delector: tantum sepe sententia offendar. Adde litigiosas epistolas: ꝛ aduersus clarissimos atqz ab eodem pauloante laudatissimos viros iurgia ac probra mira cuz animi leuitate: quibus legendis delinitus pariter ꝛ offensus: temperare mihi nō potui: quo minus ira dictante: sibi tanq̄z coetaneo amico familiaritate que mihi cum illius ingenio est: quasi temporum oblitus scriberem: ꝛ quibus in eo dictis offenderer admonerem que mihi cogitatio principium fuit: ut ꝛ Senece tragediam: que inscribitur Octauia: post annos relegens parili impetu eidem quoqz ac deinde uaria occurrente materia: Uarroni Virgilioqz atqz alijs scriberem: e quibus aliq̄s in

Elegantissima stilitudo temeritatis.

O Ingētē morbus ñ facile occltari

W Plurie laudes Ciceronis ex seneca ꝛ gntiliano

P

nū ꝛ trāslatorē dicerēt. Ipse aūt ꝛ ingenij fiduciam ꝛ iudice fretus Augusto: alto aio inuidorū uerba desperit. Tibi qdem magnam ingenij cōsciētiam esse scio: sed ubi Augustū iudicē inuenies: quē enī re admodum atqꝫ oibꝰ modis ingenijs sui tpis fauisse cōpertū est? Nostri reges de saporibꝰ epularū: de uolatu auiū iudicare possunt: de ingenijs hominū nō possunt. Qō si forte ꝓsumpserint: supbie tumoꝛ aperire oculos aut flectere ꝛ in uerū figere nō sinit. Itaqꝫ ne qd sue etatis suspicere videātur miranī ueteres quos nouere contēnunt: ut defunctorum laus: viuentiuꝫ cōtumelia nō uacet. Inter hos iudices viuēdū moriendūqꝫ nobis est: ꝛ (qō est durius) tacendū. Ubi enī ut dixi Augustū iudicem queremus? Unuꝫ habet Italia: immo ꝝo terrarum oꝛbis vnū habet: Robertū Siculū regem: fortunata Neapolis: que vnicū seculi nostri decꝰ: incōparabili felicitate sortita es. Fortunata inquā ꝛ inuidiosa Neapolis litterarū domus augustissima: que si Maroni quōdā dulcis visa es: quanto nūc dulcioꝛ videris: ubi igenioꝝ ac studiorū egregius extimatoꝛ habitat. Ad te cōfugiat quisqs ingenio fidit. Neqꝫ ꝝo differēdū putet: suspecta mora est: deuexa enīꝫ est etas: ꝛ mūdus iā ꝓidem eo carere: ꝛ ipse ad meliora regna trāsire meritꝰ. Ueꝛeoꝛqꝫ ne multa ipse mihi fere penitētie materiam ꝓlatādo quesierim: ois qdē pulcheꝛ rei dilatio turpis ꝛ ois de honesto deliberatio longioꝛ inhonesta est: rapienda est occasio: cōfestimqꝫ faciendum qō añ tēpus fieri nō pōt. Qō ad me attinet: currere ꝛ ꝓperare ꝓpositū est (ut qō de Julio Lesare: in epla quadam ait Licero) oia mea studia in istuꝫ cōferam. Ego ꝝo ardenti qdem studio ac fortasse efficiam: qō sepe viatoribꝰ cū ꝓperant euenit: ut si seriuꝫ qꝫ uoluerint forte surrexerint: ꝓperādo etiā citius qꝫ si de nocte vigilassent pueniāt quo uelit: Sic ego qm̄ in isto hoie colendo: tā indoꝛmiui diu cursū coꝛrigā tarditatē. Tibi aūt tuo foro uti necesse est: qm̄ ad eum regeꝫ aspirare nō tā freti qꝫ belli obice ꝓhiberis. Patria enim tua: cuiꝰ nemo amātioꝛ: ciuis est: inimici regis imperio subiacet. Dicerez Tyrāni: nisi quia timeo aures tuas offendere. Ad hec ꝛ magna res est: neqꝫ nostris calamis discernēda sed illoꝝ gladijs. Igiť ad inceptū redeo. Si hec tibi exempla de illustrissimis electa nō sufficiunt: alia ex alio grege boiuꝫ adijciā ꝛ etate recētiora ꝛ sanctitate clarissima. Quātos oliꝫ emulos Augustinus noster: quātos Hieronymus: quātos habuit Hzegorius. donec spectata virtus ꝛ litterarū diuina ꝛ admirabilis ubertas iuidiā vinceret? Uir boꝛū gsqꝫ integrū fame ꝓconiū: nisi ab ipso die moꝛtis accepit. Unū emulo ac repꝛehēsoꝛe carentem: vnū plena ꝛ indecerpta laude decoratuꝫ Ambꝛosiū: cuius ne inuētis quidē famā moꝛdax liuoꝛ attigerit: apud quosdaꝫ inuenio: qō forte ad purā eius ac simplicem doctrinā ois ambigui expertem referendū est: Nā apud Paulinū qui Ambrosij vitā ꝛ obtrectatoꝛū eius noia legimꝰ ꝛ vindictā diuino irrogatā. Perfer igiť iā sine lamētis: qō summis ingenijs cōtigisse vides. Uideris aūt quadā in ꝑte tuaruꝫ litterarū: hoc ipsum cōqueri: ꝙ multos noueris magnū in vita nomē assecutos: ꝛ hoc quoqꝫ si me audire uolueris: magnifice contemnes. Scis enim quibus hoc euenit: his egdeꝫ solis qui famam suam: qm̄ calamo nequeunt: clamore defendunt. Aspice istos purpuratos qui ingenti strepitu: populoꝝ in se ora conuertūt: qui se sapientes dici uolūt: ꝛ quos sapientes vulgus appellat: singulis ciuitatibus ascribēs sapientū greges: cū tū illa florēs olim studiorum mater grecia nō amplius qꝫ septem sapientū noibus gloriet: qō ipsum posteris iporꝛtune nomē arrogātie visuꝫ est. Sed qui eos excusant: aiunt nō id eis cognomen ꝓpꝛio iudicio: sed populoruꝫ suffragijs obtigisse. Unus ex oibus seculis Epicurus: sapientez se ꝓfiteri ausus intollerāda supbia: seu potius ridiculosa dementia: Cuius secūdo de finibus bonorum ꝛ malorū meminit Licero: hodie in nostroꝝ causidicorum grege furoꝛ ille vulgaris est. Respice ꝛ hos qui in altercationibus ꝛ cauillationibus dialecticis totū vite tempus expēdunt: seqꝫ inanibus semp questiūculis exagitant: ꝛ ꝓsagium meū de oibus habeto. Omniū nempe cuꝫ ipsis fama coꝛruet: ynumqꝫ sepulcheꝛum nomini ossibusqꝫ sufficiet. Cū enim moꝛs frigidā linguā stare coegerit: nō modo ut sileāt necesse est: sed ut de his etiā sileaī. Possem exēplis affluere: teqꝫ ipsum in multis testem facere: Quot loquacissimas picas agnouimꝰ in oculis insane multitudinis ꝓstrepētes: quorum repēte uoꝛ cecidit: nisi lōga ꝛ apud quosdā suspsti tuꝫ odiosa forte narratio esset? Sed de his ꝛ sepe alias: ꝛ nūc qō res ipsa poscebat diximus: Neqꝫ enī ut eos monerē sermo mihi institutꝰ: sꝫ ut tibi satisfacerē: cuiꝰ oino diuersa cōditio est: tūc enīꝫ maxime resonabis cū iā log amplius nequeris. Leterū ualde ipatiētis animi est: bꝛeuissima expectatione toꝛqueri. Expecta paululū: eris uoti cōpoꝫ: cū obstare tibi ipse desieris: id ex ꝑte longeua forsan absentia: ad plenum moꝛs sola ꝓstabit. Reducē ad memoriā ex oibꝰ seculis illustres viros Romanos grecos: barbaros: cuiꝰ nō ꝓsentia fame nocuerit: tibi (si recētioꝛe memoria est) plures forte ex historijs occurrēt. Ego id vni oiuꝫ Africano tributum memini: ut scilicet ꝛ fama mirabilis ꝛ ꝓsentia mirabilioꝛ haberēť. Idez sacris in lr̄is tribuiť Salomoni: quere aliū: forte nō inuenies: ꝛ si Uirgilius imodico studio Eneā suū exoꝛnādi hoc ad eū glorie genus trāfferre ꝓtēdat: sed imobile uerū est: excusant tū ꝙsi nō Eneā sed sub Enee nomine virum forte ꝓfectūqꝫ describat: dedit idē oratoꝛū vni oū taxat is qui hoc sicut uerius usurpasset: ꝓillustris scilicet oratoꝛū ꝓnceps Marcꝰ Tulliꝰ: vni quoqꝫ poetarū idē tribuit Aulo Licinio Archie: sꝫ uereoꝛ ne id amore iudiciū obliquāte ꝓceptoꝛi suo mediocris ingenij viro tribuat: qō nec Homero tribuit nec Uirgilio tribuisset. Leterū ut ad te reuertar nihil ex oibus que dixi: qō tibi iustā idignādi materiam ꝓstare possit inuenies. Nemo enim se anteiri ab vno uł a paucis egrefert: nisi qui glorie ꝓncipatum pertinaci sibi mente cōstituit. Patere (ut ceterarum rerum) sic ingenij tui fortem noisqꝫ foꝛtunam: putabas eam in solis diuitijs ius habere? Humanarū rerū oiuꝫ excepta virtute dña est. Illā quoqꝫ sepe oppugnare: sed nunqꝫ expugnare ꝓmittitur. Famam certe qua nihil est leuiꝰ facile rotat ac uentosis suffragijs circūuoluit: a dignis eam trāsferēs ad indignos: nihil qdē mobiliꝰ: nihil iniquius vulgari iudicio sup quo fama fundata est. Itaqꝫ mirum non est si assidue quatiť que tam tremulis initiť fūdamētis. Hec sane nō nisi in viuos

L

D

E Impatientis eē ai bꝛeuissima expectatō ne toꝛqri.

Scipio africanꝰ ꝛ Salomon fama ꝛ ꝓtia mirabiles fuerunt

F Fortūa oia ꝓter virtutē expugt.

Fran. Petrarcha Agapito Columne: mortale ge-
nꝰ semp in peiꝰ ruere: ac posthabitis meliorib⁹ de
teriora curare studiosius detestãs. Epl'a.XXI.
Fran. Petrarcha Agapito Colũne: Eundẽ ut ad
cenã poeticam ueniat iuitãtis. Epistola.XXII.
Franciscus Petrarcha Joanni Columne montez
Laꝛarum montemqꝫ Soracte ⁊ oppida nõnul
la circunstantia describens. Epistola.XXIII.
Fran. Petrarcha Joãni Colũne: Cãs more apud
Laꝛarum mõtem recensens. Epistola.XXIIII.
Franciscus Petrarcha Joãni Colũne: ꝓtestãs
se impꝛesẽtia nihil scribere posse: eo ꝙ magnitu-
dine ruinarum urbis ita obruatur ut quid animꝰ
ferat ignoret. Epistola.XXV.
Fran. Petrarcha Joãni Colũne: Joannã ⁊ Agne
tez sorores collaudans: easqꝫ mulieribꝰ que Ro-
me atqꝫ apꝺ exteras nationes virtute claruerint
comparans. Epistola.XXVI.

Epistole Libꝛi Tertij.

Franc. Petrarcha Thome Messanẽsi: ad dubita
tionẽ de Tile isula habitũ rescribẽs: uariasqꝫ de
ea insula opiniones narrans. Epistola.xxvij.
Franciscus Petrarcha Thome Messanẽsi: sup-
uacuũ eẽ curas hominum in longum pꝛotendi in
etate bꝛeuissima affirmans. Epistola.xxviij.
Franciscus Petrarcha Stephano Columne Ju-
niori. Uti victoria nescienti frustra esse ꝙ vicerit
narrãs: exemploqꝫ Hãnibalis: Pompeij: Cyri:
Alexandri: Agamemnonis ac Scipionis Africa
ni compꝛobans. Epistola.xxix.
Frãciscꝰ Petrarcha Stephano Colũne Juniori:
eũdem de ꝙbusdaz litteris ⁊ carmine ⁊ soluta ora
tiõe ad eũ missis certiorẽ reddẽs. Epistola.xxx.
Franciscus Petrarcha Stephano Colũne Junio
ri: Solitudinẽ non oratione laudari posse: sed ex
perientia pꝛobari asserens. Epistola.xxxj.
Franciscus Petrarcha Stephano Columne Ju-
niori: cuz eodẽ sũmo bono disceptãs: ⁊ que uere
dici possit sũma felicitas exponens. Epl'a.xxxij.
Frãciscus Petrarcha. L. M. Regium cõsultorẽ:
mediocritatem oibꝰ in rebus esse appetẽdam: ⁊
pꝛcipue a regibus consulens. Epistola XXXIII.
Fran. Petrarcha. L. M. ⁊ tristẽ ꝓteritoꝝ memo
riam ⁊ anxiaz sollicitudinẽ futurom deponẽdaz
admonẽs: mathematicis etiã nõ credẽdũ eẽ scri
pturaꝝ testimonio ꝓbãs. Epl'a.XXXIIII.
Fran. Petrarcha. L. M. Jn quot incõmoda bõ
ebꝛiosus incidat ostendens. Epistola.XXXV.
Franciscus Petrarcha. L. M. eum ad belli immi
nentis ꝓfectionem hortans: simulqꝫ nõ pauca de
felicitate in bꝛeui vite spatio multis exemplis cõ
memorans. Epistola.XXXVI.
Franciscus Petrarcha. L. M. vim amoris com-
mendans. XXXVII.
Fran. Petrarcha Marco suo: ad diuinuz amorẽ
eum adhortãs pollicensqꝫ suuz erga illum nun-
qꝫ defuturum. Epistola.XXXVIII.
Fran. Petrarcha Joãni Colũne: Jlli fabellã ara-
nee ⁊ podagre recitãs: ex q̃ quo pacto podagri
cum moꝛbuz curet edocẽs. Epistola.XXXIX.
Fran. Petrarcha. L. M. ꝙ pecunia illius indigẽ
tiam releuare nõ possit se excusãs: multa quoqꝫ
de laudibꝰ pauꝑtatis tractãs. Epistola.XL.
Fran. Petrarcha. L. M. eũdẽ ad bonoꝝ amicoꝝ
ꝓquisitionẽ: ⁊ ut malos tanqꝫ maritimos fluctꝰ
fugiat exhortãs: Bonos etiã uel paucos uel nul
los eẽ: malos aũt qꝫ plurimos ꝓbãs. Epl'a.XLI.
Frãciscus Petrarcha. L. M. eũ ut in aduersis se
virum pbeat cõsolanz: cum animi virtꝰ maxime
in calamitatibus dinoscatur. Epistola.XLII
Frãciscus Petrarcha. L. M. ꝙ ad id ifelicitatis
tẽpora deuenerint homines nõ nisi ingratitudi-
ne polleãt conquerens. Epistola.XLIII.
Fran. Pet. Fratri: se hac sola cupiditate teneri ut
antiquoꝝ scripta auidus pquirat significãs eũ q̃
qꝫ ut diligẽter oẽz Hetruriã iuestiget si aliqd scri
ptoꝝ antiquoꝝ iueniat hortãs. Epl'a.XLIIII.
Franciscus Petrarcha. L. M. homines nec expi
entia quidem ab infelicitate deterreri posse mul-
tis exemplis ostendens. Epistola.XLV.
Fran. Pet. Lelio suo: Jllũ ut ad se scribat excitãs
ut etiam apꝺ cõem dñm pꝛo felici rerum suarum
exitu intercedat rogans. Epistola.XVLI.
Franciscus Pet. Lelio suo: factũ cuiusdã iuuenis
qui vginem cuiꝰ amore lãguebat vitiauerat nar
rãs: eũqꝫ ut in hoc facto apud dñm illiꝰ iuuenis
intercedat rogans. Epistola.XLVII.
Franciscus Petrarcha Lelio suo: eloquẽtiaz plu-
rimum ualere ad mitigandos efferatoꝝ animos
exemplo maiorum cõpꝛobans: ꝙqꝫ suuz villicuz
mitigauerit admirans. Epistola.XLVIII.

Epistole Libꝛi Quarti.

Franciscus Petrarcha Joanni Colũne: uẽtosum
quẽdaz mõtez in Hallia describẽs. Epl'a.XLIX.
Fran. Pet. Dionysio suo: Jlli ꝙ ad Robertum re
gẽ uocatꝰ accesserit ꝓgratulans: multa quoqꝫ de
diuitiarum cõtẽptu: deqꝫ beate vite desiderio: ac
de laudibus regis cõmemorans. Epistola.L.
Franciscus Petrarcha Roberto Sicilie regi: ꝙ
mortem neptis taz cõstãter laudauerit admirãs
nõnulla etiã de anime imortalitate: multa aũt de
regijs laudibus interserens. Epistola.LI.
Franciscus Petrarcha. L. M. Jllũ Rome an ne
Parisij assumẽdaz sibi lauream putet: cuz utrin-
qꝫ litteris accersetur consulens. Epistola.LII.
Franciscus Pet. L. M. optimũ ꝓsiliũ illiꝰ de assu
mẽda laurea se executurum asserẽs. Epl'a.LIII.
Fran. Petrarcha. L. M. eundẽ ꝙ Romã sit peti
turꝰ ꝓ adipiscẽda laurea: q̃ue die eã i Capitolio
sit assumpturus certiorem reddẽs. Epl'a.LIIII.
Fran. Petr. Roberto Sicilie regi: Jlli ꝙ laurea
se dignum estimauerit gr̃as referẽs: atqꝫ q̃ ritu
eaz Rome suscepit ostẽdẽs: ꝓtra uetez etiaz lau-
datores pꝛsentia cõtemnẽtes inuehẽs. Epl'a.LV.
Fran. Petrar. Barbato Sulmonẽsi regio secreta
rio: Jllũ quo tempe laureã Rome magno cuz po
puli fauore assũpserit certificãs. Epistola.LVI.
Fran. Petrarcha Joãni Colũne: Jlli ꝙ lauream
adeptus sit: ⁊ ꝙ Parmenses a tyrãnide liberati
sint significans. Epistola.LVII.
Frã. Petrarcha Peregrio messanẽsi: Thome mes
sanẽ. obitũ deplorãs: filꝫqꝫ illi epigrãma ut supꝛa
defũcti sepulchꝛũ effigat destinãs. Epl'a.LVIII.
Frã. Petrarcha Jacobo messanẽsi: Thome messa
nẽsis obitũ grauiter se tulisse ꝓtestãs. Epl'a.LIX.
Frã. Petrarcha Joãni Colũne: illũ ut morte Jaco
bi fris forti aio ferat hortãs. Epistola.LX.
Frã. Petrarcha Lelio suo: apud eũ de repentino
Jacobi Colũne obitu conquerẽs. Epistola.LXI.

magnifica viderim: me tñ Italice originis nõ peni
tet: imo (ut uerum fatear) quo latius peregrinor:
eo maior Itali soli subit admiratio. Qõ si gratias
agebat Plato dijs (ut uerbo eius utar) immorta-
libus: inter multa q̃ grecum eum t nõ alienigenã
edidissent: quid nos ꝓhibet ꝓ eodem quoq; gra
tias agere ortusq; nostri deum auctorem recogno
scere? Nisi forte nobilius est grecum nasci q̃ Ita-
licũ: qõ siquis dixerit: dicat idẽ t seruum esse no-
biliorem q̃ dñm. Atq; nullus hoc greculus quan
tũlibet procax impudẽsq; dicere audebit: duz me-
minerit diu ante urbem cõditam ante partuz t au
ctum virtutib⁹ imperium. Deniq; añ Romanos
rerum dños gentẽq; togatam: nõ Italiaz sed quo
tam Italie partem eo tẽpore desertam t uacuam
grecis habitatoribus possessam magnãq; greciaz
nũcupatam: Que enim tũc magna visa est: q̃ ma-
xima: q̃ immẽsa videri potuit post euersam Corin
thum: post uastatam Etoliam: post Argos t My-
cenas ceteraſq; urbes triũphatas: post Macedo-
nie reges captos Pyrrhũq; deuictum t maden-
tes iterum Asiatico cruore Thermopylas: Credo
neminem negaturum aliq̃to clarius Italicuz esse
q̃ grecum. Sed de hoc forte alibi: nũc in Gallias
reuertamur. Pariseorum ciuitatem regni caput:
que auctorem Julium Cesarem prætendit introij:
nõ aliter aio affectus q̃ olim Thessalie ciuitatem
Hypatam dum lustrat Apuleius. Ita enim sollici
to stupore suspensus t cũcta circumspiciẽs viden
di cupidus explorãdiq; uera ne an ficta essent que
de illa ciuitate audierã: nõ paruũ in ea tempus ab
sumpsi: t quotiens operi lux defuit noctem super
addidi. Demuz ambiẽdo t inhiãdo magna ex par
te didicisse video: qs in eadẽ ueritati qs fabulis lo
cus sit: que (qm̃ longa narratio est: neq; hoc loco sa
tis explicabilis) differẽda est donec ex me oia co-
ram audies. Gandauũ quoq; (ut media sileã) eo-
dem cõditore supbũ vidi: t ceteros Flãdrie Ba
bãtieq; populos lanificos atq; textores: Uidi Le
odium insignem clero locũ: Uidi Aquẽsem Karo
li sedẽ: t in tẽplo marmoreo uerẽdũ barbaris gen
tibus illius ꝑncipis sepulchrum. Ubi fabellã audi
ui nõ inamenã cognitu a gbusdã tẽpli sacerdotib⁹
quã scriptã mihi ostẽderũt: t postea apud moder-
nos scriptores accuratius etiã tractatã legi: quam
tibi quoq; ut referã incidit animus: ita tñ ut rei fi-
des nõ apud me queraf: sed (ut aiũt) penes aucto
res maneat: Karoluz regẽ quẽ magni cognomine
equare Pompeio: t Alexãdro audẽt: mulierculam
quãdam pdite t efflictim amasse memorãt: eius
blãditijs eneruatũ neglecta fama (cui plurimũ in-
seruire cõsueuerat) t posthabitis regni curis: alia
rũ rerũ oiuz: t postremo suiipsius oblitũ: diu nul
la ꝓsus in re nisi in illius amplexibus acquieuisse
summa cũ indignatione suorũ ac dolore. Tãdem
cũ iã spei nihil superesset (qm̃ aures regias salutari-
bus cõsilijs insan⁹ amor obstruxerat) femina ipsã
maloꝝ isperata mors abstulit: cui⁹ rei igẽs ꝓmũ in
regia: sz latẽs gaudiũ fuit. Deinde dolore tñ prio-
re grauior: quãtum fediori morbo correptũ regis
alium videbãt: cuius nec morte lenitus furor: sed in
ipsum obscenum cadauer t exãgue trãslat⁹ est: qõ
balsmo t aromatib⁹ cõditũ: onustũ gẽmis t uela
tum purpura dieb⁹ ac noctib⁹: tã miserabili q̃ cu-
pido fouebat amplexu. Dici negt q̃ discors t q̃
male se cõpassura cõditio est amãtis ac regis: nun
q̃ profecto cõtraria fine lite iungunt. Quid est ãt
regnum nisi iusta t gloriosa dñatio? Cõtra: quid
est amor: nisi feda seruitus t iniusta? Itaq; cũ cer-
tatim ad amãtem (seu rectius) ad amẽtem regem
ꝓ summis regni negocijs: legatiões gẽtiuz prefe
ctiq; t prouinciarũ presides conuenirent: Is in le
ctulo suo miser oibus exclusis t obseratis forib⁹
amato corpusculo coherebat: amicam suaz crebro
uelut spirãtem responsurãq; compellans. Illi cu-
ras laboresq; suos narrabat: Illi blandũ murmur
t nocturna suspiria: Illi semp amoris comites la-
chrymas istillabat (horrẽdũ miserie solamẽ) sz qõ
vnũ tñ ex oib⁹: rex alioqui (ut aiũt) sapiẽtissim⁹ ele
gisset. Addunt fabule qõ ego nec fieri potuisse nec
narrari debere arbitror. Erat ea tẽpestate in anla
Lolonienſis antistes: vir (ut memorãt) sanctita-
te t sapientia clarus: necnõ comitatus t cõsilij re
gij prima uox: qui domini sui statum miserat⁹: ubi
aiaduertit humanis remedijs nihil agi: ad deum
uersus illum assidue precari: in illo spem reponere:
ab eo finem mali poscere: multo cuz gemitu: quod
cum diu fecisset nec desiturus videretur: die quo
dam illustri miraculo recreatus est. Siquidem ex
more sacrificanti: t post deuotissimas preces pe-
ctus t araz lachrymis implẽti: de celo uox isonuit
sub extincte mulieris lingua furoris regij causam
latere. Quo letior: mox peracto sacrificio ad locuz
ubi corpus erat se proripuit t iure notissime fa-
miliaritatis regie itrogressus: os digito clam scru
tatus gemmam perexiguo anulo inclusam: sub ge
lida rigentiq; lingua repertam festinabundus aue
rit. Nec multo post rediens Karolus t ex consue
tudine ad optatuz mortue congressum properans
repẽte aridi cadaueris spectaculo concussus obri-
guit exhorruitq; contactum: auferri eam quamto
tius ac sepeliri iubens: inde totus in antistitem cõ
uersus: illum amare: illum colere: illum indies ar-
tius amplecti: deniq; nihil nisi ex sententia illius
agere: ab illo nec diebus nec noctibus auelli. Qõ
ubi sensit vir iustus ac prudens: optabilem forte
multis: sed onerosam sibi sarcinam abijcere sta-
tuit: ueritusq; ne si uel ad manus alterius peruenî
ret: uel flammis cõsumeretur domino suo aliquid
periculi afferret: anulum in vicine paludis preal-
tam uoraginem demersit. Aquis forte tum rex cũ
proceribus suis habitabat: ex eoq; tempore cun-
ctis ciuitatibus sedes illa prelata est. In ea nil sibi
palude gratius: ibi assidere: illis aquis mira cum
uoluptate: illi⁹ odore uelut suauissimo delectari.
Postremo illuc regiam suam trãstulit t in medio
palustris limi immenso sumptu iactis molibus: pa
latium templumq; construxit: ut nihil diuine uel
humane rei eum inde abstraheret: postremo ibi vi
te sue reliquum egit: ibiq; sepultus est. Cauto pri
us ut successores sui primam inde coronam t pri
ma imperij auspicia capesserent: quod hodie quo-
q; seruatur seruabiturq; q̃ diu Romani frena im
perij Theutonica manus aget. Logior fui in hac
narratione q̃ debui. Sed quoniam peregrinatio
ne longinqua librorum solatio destituta est: t in
ppetuo motu facilius est multa cogitare: q̃ gran
dia: iustum epistole modum implere serijs non ua
lens: eam (ut vides) obuijs quibusq; confartio.
Uale.

Parise
or urbẽ
a. J. Le
sare con
ditam

Ganda
uum ab
Julio ꝓ
dituz.

C
Karoli
magni ſ
celetur
amor.

laceratione conquerens. Epistola.C.
Frāciscus Petrarcha Socrati suo: Illi q̄z medio critatis appetitu teneaī significās. Epistola.CI.
Frāciscus Petrarcha Nicolao urbis Rome Tribuno q̄ famam ipsius imminutam audierit indignans. Epistola.CII.
Frāciscꝰ Petrarcha Joāni Aretino: de libertate p̄ie honore quoq̄z ipsius gratulās. Epl'a.CIII.
Franciscus Petrarcha. T. M. cum eo apertas inimicitias gerendas esse: qui amicitiam p̄o iniuria reputet asserens. Epistola.CIIII.
Franciscus Petrarcha Joanni Anchiseo: causam illi quare potius Cisalpinam Galliam q̄z Florētiam petierit assignans. Epistola.CV.
Franciscus Petrarcha Joanni Anchiseo: de aduē tante amico congratulans. Epistola.CVI.
Frāciscus Petrarcha Joanni Anchiseo: Francisci cuiusdam amici sui mortem immaturam valde deflens. Epistola.CVII.
Franciscus Petrarcha Joanni Columne: eum ut forti animo fratrum ꝛ nepotum obitum ferat cōsolans. Epistola.CVIII.
Franciscus Petrarcha Brunoni Florētino: amātuz ceca eē iudicia asserens. Epistola.CIX.
Franciscus Petrarcha Luchino vicecomiti Mediolanēsi: Maiores nostros qui virtute ꝛ litteris claruerunt cōmendans: simulq̄z nostri temporis p̄incipum ignauiam ꝛ ignorantiam reprehendens. Epistola.CX.
Franciscus Petrarcha Jacobo Florētino: adulationes admodū se odisse significās: eumq̄z potiꝰ ut carpat nō laudet hortans. Epistola.CXI.
Frā. Petrarcha Hilberto grāmatico Parmēsi: Illum ut optimis moribus adolescentuluz suum instituat rogās: multa etiam de scholastica disciplina interserens. Epistola.CXII.
Franciscus Petracha: Lancelotto equiti Placētino: pluribus amicorum se litteris teneri ostendens: ꝛ quod amori remedium conferendum sit docens. Epistola.CXIII.

¶ Epistole Libri octaui.

¶ Franciscus Petrarcha Stephano Colūne seniori Ipsum q̄ fortune tela tam forti aio acceperit laudās: Eundem etiam in fratrū: uxoris: filioꝝ ac nepotum morte consolans. Epistola.CXIIII.
Franciscus Petrarcha Olympo: q̄ se domuz nō reppererit dolens. Epistola.CXV.
Frāciscus Petrarcha Olympo: quāto fōtis Sorgie amore teneatur significans: ad vitaz etiam solitariam illum inuitans. Epistola.CXVI.
Frā. Petrarcha Olympo: Illū itez ceteroſq̄ amicos ad vitā solitoriā inuitās. Epistola.CXVII.
Franciscus Petrarcha Olympo: Iterum illi solitudinem p̄ponens: ad quam capessendam apud Sorgie fontem hortans. Epistola. CXVIII.
Frā. Petrar. Bartholomeo hēmitico rligioso: carmina q̄ ipe petierat se mittē significāſ. Epi. CXIX
Frā. Petrarcha Socrati suo: q̄ annꝰ pestilēs ꝛ cōiūctos ꝛ amicos eripuerit cōquerēs. Epl'a. CXX
Frāciscus Petrarcha Socrati suo: adhuc de pestilēte anno q̄ amicissimum hoiem qui sibi superat subtraxerit conquerens. Epistola.CXXI.
Frā. Petrarcha Lozbardo de Siricho amico suo illi p̄tē vitā quā ōgimꝰ describēs. Epl'a. CXXII.

¶ Finis.

¶ Frāciſci Petrarche poete laureati oratoriſq̄ nō inculti: Epiſtolarum de rebus familiaribus: Liber p̄imus Incipit.

¶ Franciſci Petrarche ad Thomam Meſſanenſem Famam ante mortem non eſſe appetendam exponentis: cum ea nobis viuentibus minime poſſit acquiri. Epiſtola.I.

Querelam publicam nemo ſapiēs ſuam facit: Satis gſq̄ p̄uatarum querelarū domi habet. Satꝭ dixi: nimis dicere debueraz. Nulli ne hoc vnq̄z accidiſſe reris? Falleris. Nulli vo cōtrarium accidit. Vix ſuperſtite qui fecerat: cuiuſq̄z ſcripta uel geſta placuerūt: laudes hoium mors inchoat. Scis quare? q; cuz corpore moriī inuidia viuitq̄z cum corpore. Multorum ings ſcripta laudantur: que ſi gloriari licet nō pgis ulterius: ſed (qui indignātibus mos eſt) ſuſpenſum linquens auditoris animum ſermone p̄teruolas inexpleto. Uerum enimuero fugiētem cōſequor mentis augurio: ſcio quid uelis. Multoꝝ ſcripta laudātur: que tuis ad mota: carere nō tantum laudatore: ſed etiam lectore debuiſſent: cum tua interim nulluſ attingat. Recognoſce in vbis meis indignationem tuam: que iuſta eſſet niſi illam de cōmuni omnium aceruo: in uſus p̄prios traduxiſſes: Omnium inquam quoſ hic ſcribendi ſeu amor ſeu morbus tenuit omniuz ue quos tenebit. Reſpice enim in p̄imis quorum ſunt illa que laudātur: quere auctores: certe p̄idē in cinerem uerſi ſunt. Uis ꝛ tua laudari? Morere. A morte hominis viuere incipit humanus fauor: ꝛ vite finis p̄incipium eſt glorie: que ſi ante cepit: ſingularis quedam ꝛ itēpeſtiua res eſt. Plus dicā: dum eoꝝ qui tecū vixerūt gſq̄z ſupfuerit: cumulate qdem qd appetis non habebis: cum oēs pariter urna p̄cluſerit: ueniēt qui ſine odio ꝛ ſine iuidia iudicēt. Ferat itaq̄z de nobis quālibet ſuiam p̄ſens etas: ſi equam: feramus equo aio: ſi iniquā: ad ego res iudices: hoc eſt ad poſteros p̄uocemus: qñ ad alios nō licet. Delicatiſſima res eſt iugis cōuerſatio: minimis offendiī: ꝛ fame ſemp inimica p̄tia eſt: multaq̄z admirationi hoiuz familiaritas detrahit frequēſq̄z cōuictus. Uides ne tu hos ſcholaſticos: genus hoium vigiliis ac ieiunio ſqualidum? Crede mihi: nihil ad lucubrādū durius: nihil mollius ad iudicādū: cū multa laborioſiſſime legerint nihil examināt: ꝛ qd in re ſit dedignanī ingrere cū hoiez ipm noſſe videanī: Itaq̄z oiuz vna lex eſt: Cūcta eni ex equo quoꝝ auctores uel ſemel aſperexerit: ſcripta faſtidiūt. Hoc inges puis accidit ingenijs: magna eni ꝛ ualida per obſtātia quelibet erūpūt. Redde mihi Pythagorā: reddā tibi illius ingenij p̄ceptores. Redeat in greciā Plato: renaſcaī Homerus: reuiuiſcat Ariſtoteles: reuertaī in Italiam Uarro: reſurgat Liuiꝰ: refloreſcat Licero: non mō segnes laudatores inueniēt: ſed mordaces etiaz ꝛ liuidos detractores: qō q̄z ſuis tpibus exptꝰ eſt. Quid Virgilio maius habuit lingua latina? Reperit tñ ille: q nō poetā: ſed raptorē alienaꝝ iuētio-

A

Inuidia cū cō pe ꝛ viuē ꝛ mori.

Laudē non niſi pmōtē aſſequi poſſe.

Fameī micā cē p̄tiaz.

B

Hic igitur expectare in animo est: donec ꝛ estas ipsa deferueat: quam hucusqꝫ nō senseram: ꝛ me uegetiorem quies faciat: qui me fessum esse hoc ipso primum loquente perpendi. Nulla quidem fatigatio maior q̄ animi est: q̄ si reliqui itineris tediū subierit: Rhodanus mihi pro uehiculo erit. Interim ut noris ubi sum: hec tibi festināte nuncio trāscurrere non piguit. De fratre item tuo: duce olim: nūc (da dolori ueniā) defore meo: nusqꝫ alibi q̄ apud ipsum conqueri visum est: quam querelam: ut sibi q̄ primum mitti iubeas: oratus facito. Et Uale nostri memor.

¶ Francisci Petrarche ad Jacobum Columne Lōbericensem presulem: q̄ se non expectato Romā petierit familiariter conquerentis: simulqꝫ nō pauca de fide ꝛ taciturnitate cōmemorātis. Epla. V.

A Euertebar e germania ꝛ iam Lugdunum r peruenerā: precum tuarum ꝛ desiderij mei uncis retrahentibus: non taꝫ poetico aut phisico: q̄ꝫ cursorio more festinans. Illic cursui meo molestissimum frenum adhibuit insperat⁹ rumor aufugisse te absētie mee uelut opportunitate captata ꝛ sine me Romaꝫ petijsse: qđ profecto nūq̄ facturum esse promiseras. Quid dicam? Amā te nō amato nil reor esse miserius. Quomodo autem te: seu quibus primum uerbis aggrediar? Suspitiosum ne an tuorum contēptorem putem? Nihil moribus minus tuis cōuenit. Obliuiosuꝫ quem rar mirator ipse memorie tue? Fidefragum dicam q̄ notissima fides est. Quid ergo? Tu culpe nomē inuenies ꝛ teipsum condemnabis: uel si libet absolues: apud tribunal tuum tecum agitur: tu idem ꝛ reus ꝛ testis ꝛ iudex eris. Sede igitur ꝛ mecū aliquātisper equo iure discepta. Equat enim amor imparia. Q̄ si contra me forte lingua tua pronunciauerit: ad conscīam ꝓuocabo. Rīde dolori meo querenti: Cur tu Rome: ego in Gallia sum? Quid tanto diuortio dignum feci? An ut inutilis ꝛ inamena sarcina in tergum abijcior? De utilitate quidem videris: de reliquo (qm̄ dolor ingens libertatiſ asserto esse solet) ipse ꝓnuncio. Nulla igit̄ (si te noui) amenior: nulla curis tuis opportunior: tecuꝫ est Lelij mei ꝛ ceterorum pace dixerim quib⁹ (ut me equare audeam) superbe fortitan fortune illorꝫ cogit ꝛ dolor mei: Ego enim te mundo pretuli: tu mihi queso quid non prefers? An timuisti ne secretum tuū ex me in vulgus erumperet? Ita ne rimosum expertus es cita infirmi ac futilis animi: cui tā facile commissa diffluerent? Egisti incaute qui mihi totiens graviora crederis. Sed (crede mihi) quoniam hodie (ut video) dolor uerecūdiam superat: crede inq̄ mihi pater optime: nullius (quē qđē ego nouerim) fido silentio secundus sum. Nemo me ideo q̄ secreta nō teneam: ne dicam fideli amicitie: sed uel senatorio gradui: uel sacerdotio cereris inhabilem arguerit. Legimus apud persas: nihil fide sanctius: nihil pulchrius silentio: nihil loquacitate deformius. Itaq̄ illud uel morte custodiunt: hanc morte castigant: non est qui quocunqꝫ supplicio sui regis pandat arcanum. Si quis forte contrafecerit: nullo non supplicio dignus habebitur preclare. Quid eniꝫ oino facilius q̄ꝫ tacere? Ad quid ergo utilis: aut cui magne rei sit habendus idoneus: qui rem longe facillimaꝫ implere nequiuerit? An ꝥo occupationes meas interrumpere noluisti? Conuersatio igitur longeua quid profuit? Nondum intelligis: non esse me de illorū grege qui (ut ait Flaccus) breui fortes iaculantur euo multa: qui terras alio calentes sole permutāt: qui penetrant aulas ꝛ limina regū: Ut Uirgilius ait: qui aium suuꝫ in frusta discerpūt: huic arridēt: illi seruiūt: neminē ex integro diligūt: nulli plene cōfidūt: certe ego q̄ siꝫ nescio. Ualde eni i iudicio rerꝫ nostrarū fallimur: Sꝫ ut sim de grege nihil optantium: magnopere laboro: de multis nunq̄ speraui Sciebam enim q̄ qui paucorum similis fieri studet: multiſ fiet inuisus. Spes ꝛ occupatiōes mee in te hactenus site erant: In quo si me diutius errare non es passus: perurbane mecum agi non negauerim: q̄ alienationem animi tui: non cōtumelioso quidem actu: non uerbo aspero: nō graui supcilio: sed fuge silentis indicio perceperim. Sin experiri aut inflāmare desiderium meum cogitasti: vide ne aduersus imbecillem animum nimis aculeatum ludi genus elegeris. Aut forte indulgentior causa est: pepercisti arbitror labori meo: uerit⁹ ne fastidio pelagi impar essem: ꝛ quoniaꝫ id tibi quoq̄ restat iter per sticulosam Apuliam: sub estiuo sole deficerem. Sed queso nōne hoc tuo de me iudicio iniuriosus es fame mee? Ubi ego hanc opinionem merui? Quis me labor fregit: aut terruit. Sola videndi dulcedo per ignotaꝫ me Barbariē circunducit: per Italiam credo pulchra necessitas non duxisset: sub pireneis olim collibus: ut tibi comes essem: nisi pudet: quantis me precibus ac blāditijs oneraſti? Quanq̄ꝫ (ut uerum fatear) sequebar ego ꝓpe cupidius: q̄ꝫ detrahebar: quid ita nūc sub Apenini iugis comes esse nō merui? Nisi forte inertiam meam illa peregrinatio patefecit: tu vo quotidie miraberiſ vnde ea laborum patientia in litterarum ocio mihi nato ac enutrito: presertim cum ꝛ anni tempus esset aduersum ꝛ uepricosum iter ꝛ inculta regio (quodq̄ super omnia nos angebat) conuersatio dura ꝛ multum nostris moribus aliena. Sed forte (quoniam sensum ratiocinatio ad uerum ducit) non quecūq̄ potuimus possumus: dies auget: dies imminuit ab ea peregrinatione: quarta nunc estas agitur: triennio senior factus sum: qđ tempus nō tm̄ mutando corpusculo mortalis hois: sed euertendis imperijs atq̄ urbibus late patet. Ludo tecuꝫ (ut vides Magnus interdum dolor ubi lamenta defuerint in iocos uertitur: omnis quidem dies fateor gradus est ad mortem: ꝛ uagientes in cunabulis infantes: crescēdo pariter senescunt. Neq̄ tm̄ ea etas est mihi: que naturale detrimentum sentiat: quippe que nōdum plena est. Itaq̄ crescentibus adhuc annis puerior multoq̄ ꝛ membris ꝛ animo ualidior indies fio: q̄uis non ignorē quid sequatur. Uiator enim quo altius ascendit: eo descensui proximior fit: ꝛ si dici fas esset quodāmodo ascendendo descendit. Idem mihi accidit: Interim tamen ascendo. Que cuꝫ ita sint: Idoneā facti tui causam forte tu noueris: ego eaꝫ palpitabūdus inquiro nec inuenio: ꝛ hoc vno uel maxime amare me intelligo (q̄ amantiuꝫ mos est primis quidem offensiōibus moueri: mox ubi flāmam extinguere non datur ad excusationū medicamenta confugere: ꝛ qđ acrius factum dolent: uel nequaq̄ factum si liceat: uel bono aio factum dicere). Hoc igitur ago si possum: ut iure desertus

Amare ꝛ nō amari nihil miserū

Apō pas fidē ꝛ tacitnitatē integram.

Dies dies gradus ē ad mortē

regnum habet: mor̃s hoiem eximit ab impio fortune. Cessãt exide ludibria: hec uelit ipa ul' nolit: vtutem fama: ceu solidũ corp⁹ umbra ꝓsequit. Habes ergo (ni fallor) gloriãdi potiẽ cãz q̃z idignãdi: si cũ oib⁹ fere pstãtibus atq; clarissimis viris cõis tibi tua sors est. Quoq; etiaz nũc egore aio sis: Africanum ipm quem ex hac acie segregare visus eram: in cõe restituam: cui q̃uis qđ rarissimum est: ut dixi: psentia nõ noceret: nocuit tñ (ut ceteris) hoium iuidia: quaz tãtis vtutib⁹ nõ potuit extiguẽ: incẽditq; potiẽ ⁊ iflãmauit: Nocuit (qđ sine idignatione nõ possum meminisse) puersatio lõgior ⁊ nascẽs ex familiaritate cõtẽptus. Vñ aũt hec elicia pcõtabere. Nolo me aliqd imutasse suspiceris: Ipa Titi Liuij clarissimi scriptoris vba ponã: qui orta cõtẽtione dignitatis honorũq; iter Scipionẽ Africanum Titumq; Flaminiũ: In qua succubuisse Scipionẽ refert. Maior inqt gloria Scipionis: ⁊ quo maior: eo ppior iuidie. Et statim postea: Accedebat inqt ⁊ alio. Scipio African⁹ iam ꝓpe annuz decimum assidu⁹ in oculis hoium fuerat: que res min⁹ uerendos magnos hoies ipa satietate facit. Et hec qdez ille: Tu vo (ut iam finem faciam) fortunã tuã tanto comite solabere: expectabisq; transilius: memor uetus apo Flaccũ uerbuz eẽ: qđ ut vina: sic poemata meliora dies reddit. Apo Plautũ aliquãto uetustius: Ille eni ait: Qui utunt vino uetere sapiẽtes puto: ⁊ qui libẽter ueteres inspectãt fabulas: qđ nõ min⁹ ipsi Flacco bilem cõmouisse suspicor q̃z tibi tãtam eẽ uetustatis reuerẽtiam: ut crimẽ lõgo sermõe purgãduz sibi fuerit Lucilium reprehendisse. Postremo tecum cogita qd est hoc pro quo tam sollicite torqueamur: Uẽt⁹ est fama quaz segmur: fum⁹ est: umbra est: nihil est. Jtaq; facillime recto atq; acri iudicio cõtẽni pot: Qđ si forte (qm̃ generosos aios familiaris hec pestis inseq; solet) appetitũ hũc extirpare radicit⁹ nõ potes excrescẽtẽ: rationis saltẽ falce cõpesce: parẽdũ tẽpori parẽdũ rebus est. Deniq; (ut snie mee sũmã breuius expediã) virtutẽ cole dum viuis: famaz iuenies in sepulchro. Vale.

Titi liuij vba de Scipiõis ⁊ Titi flaminij dignitate.

Uetusta poemata vino uetera adeq̃ri: ex Flacci ⁊ plauti aucte

¶ Frãcisci Petrarche ad Raimũdum supantiũ: hominũ vitam eque ac flosculuz mometo ⁊ virere ⁊ arescere asserẽtis. Epistola.II.

Ereri mihi (nec imerito) visus es: ne (qđ fere oib⁹ adolescẽtib⁹ accidit) etatis flore decipiar. Nõ pollicebor tibi pater aium solidũz ac stabilez oisq; uanitatis exortem (qđ in hac etate difficillimum ⁊ pot⁹ diuine gratie q̃z hũane vtutis arbitror sed mẽtez haud quaq̃z sue ꝓditiõis ignaram spõdeo. Sẽtio me (mihi crede) nũc dum maxime florere video: maxime ad arescẽdũz pgere. Quid in re celerrima segnib⁹ uerbis utor: imo vo pperare: imo currere: imo (ut loq̃r ppie) uolare. Uolat eni etas (ut ait Cicero) Et oino nihil est alio tẽp⁹ vite hui⁹ q̃z cursus ad mortez: Jn quo (ut ait Augustin⁹) nemo uel paulo stare uel aliquãto tardus ire pmittit: sz urgent oes pari motu: nec diuerso ipellunt accessu: Neq; eniz cui⁹ vita breuior fuit: celeri⁹ diez duxit: q̃z ille cui lõgior: sed cũ eq̃liter eq̃lia mometa raperent ambob⁹: Alter abijt ppi⁹: alter remoti⁹: quo nõ ipari uelocitate ambo currebãt. Alio est eni ampli⁹ vie pegisse: aliud tardius ambulasse. Qui ergo usq; ad mortem pductiora spatia tpis agit: nõ lẽtius pgit: sed plus itineris ꝓficit. Ecce quanti duo viri uelocitatem vite mortalis describẽtes: uolare eaz ⁊ currere asserũt: Quotiẽs vo Virgilius fugẽ tẽp⁹ ait? Quid si oes tacerẽt? qđ ẽt si negarẽt? nũqđ io segni⁹ fugiẽs curreret aut uolaret? Neq; vo me talia sũmiq; labijq; locutũ putes (qq̃z coetaneis meis est mos) p auctor̃ vireta captare flosculos: qđ viro turpe ait Seneca: nobis ita ꝓmissũ putãt: ut nihil videaẽ in adolescẽtia formosius. Ego me nõ nego flosculos interdum legere: qb⁹ iter senior choros (si res tulerit) uti queã: sed ita ad optatã senectutẽ merita cũ laude pueniã: ut ego magis oia ad vitã extimẽ q̃z ad eloquẽtiã referẽda: Et q̃uis (ut est usus: ut est ingeniũ: ut est aius: ut est etas) eloquẽtie studio delecter: tñ ⁊ duz alior̃ bene dicta recẽseo: ⁊ si qñ mihi aliqd forte sonãti⁹ excidit: utrobiq; magis meditor: ut qcqd id est vite ꝓsit: adolescẽtieq; me malis expediat: q̃z ut vbis ornatioribus iuuenilis ligua lasciuiat. Sũme qdem demẽtie videẽ in id niti: ad qđ forte nunq̃z fis uẽtur⁹: ⁊ qđ paucis accidit: qđ q̃z cũ adept⁹ fueris modicũ ꝓsit: fortassis ⁊ multũ noceat: illud vo negligere: qđ ⁊ oib⁹ ꝓmptum: prae oib⁹ utile: dãnosiq; nunq̃z eẽ possit. Scimus aũt magnor̃ auctoritate hoium exprimẽtoq; rez edocti: qm̃ paucis bene log: bene viuere aũt oib⁹ datũ est: ⁊ tñ plures illud amplectunt: hoc fugiũt. Jta est natura hoium: difficultatib⁹ icũbere ⁊ ea cupidius appetere: que laboriosius parant. Ego qdez (⁊ si mihi fidem etas deroget) teste tñ ꝓscia lego: nõ ut eloquẽtior aut argutior: sed ut melior fiã: Et qđ de morali phie pte dixit Aristotiles: ad oẽs trahor: q̃z q̃z si uterq; fruct⁹ sequeret ifortunatiorez me labor̃ nõ negarẽ. Tibi aũt pr̃ gras ago: q⁹ me pene mones: ⁊ oro ut idẽ sepe facias: Sed sic hẽto: me iam hinc cepisse cognoscẽ cursum meũ ⁊ picula numerare: ⁊ multos nosse decrepitos: me alti⁹ humi fixos ac tenacius iherẽtes. Multũ me tangit illud Domitiani ꝓncipis iam senescẽtis. Nil ingt grati⁹ decore: nil breui⁹. Et illud Catonis senis apo Tullium: Quis est tam stultus q̃uis sit adolescẽs: cui sit exploratũ ad uespum eẽ victurũ? Et illud Virgilij tũc iuuenis iuuenil' dictum: sed uere: sed grauiter: sed mature: Collige vgo rosas dũ flos nouus ⁊ noua pubes: Et memor esto euuz sic ꝓperare tuum. Ego vo memor sum (⁊ q̃uis nõduz plene possim) cogito tñ ut possum: ⁊ indies ut ꝓfundi⁹ possim: nitor. Cogito nõ qd alijs videor: sed qd sum ⁊ etatem hãc ⁊ q̃lẽcũq; formam corpis: ⁊ reliq; (vñ mihi forsan ab alijs inuideaẽ) sentio data mihi ad piculum: ad exercitium: ad laborem. Deniq; (ut breuiter cõcludam) Scio me ascẽdere ut descendam: virere ut arescam: ut senescaz adolescere: viuere ut moriar. Vale.

Etatem uolare: ex Ciceronis autoritate

Oibus idẽ vite spatium mõtisq; eq̃lẽ ter minũ eẽ ex Aug. sñia

¶ Francisci Petrarche ad Joãnem Colũne: Galliam: Germaniam: Rheniq; ripas se peragrasse narrãtis: Jnq; his regionibus mores hoium sollicite cõtemplatum esse ⁊ aspectu telluris incognite delectatum: Jtaliam tamen sibi magis placere affirmantis. Epl'a.III.

Allias ego nuper nullo qdem negocio (ut nosti) sed visendi tñ studio ⁊ iuuenili quodam ardore pagraui: Germaniam tandez Rheniq; ripas attigi: contemplatus sollicite mores hoium: ⁊ aspectu telluris incognite delectat⁹: ac singula cum nr̃is conferẽs: ⁊ lz multa utrobiq;

B

C Demẽtie ei ad qđ puenire non potest.

Cupidius hominẽs appetẽt q laborios⁹ sint.

D Nil gr̃i us decore nil breuius Catois ⁊ Virgilij snie

A

arborum comis:estas frugibus diues est:autum
E nus pomis:hyems niuibus abundat. Nec modo
non tñ tolerabilia:sed grata:si peruertantur fient
concussis nature legibus inportuna. Et nemo erit:
qui uel hyemis glaciem equo animo per estatē per
ferat:uel solis ardorem alienis mensibus seuiētē:
Sic nemo reperiē qui uel senem infantibus collu-
dentem non oderit aut rideat:uel puerum canum
aut podagricum non miretur. Quid autem queso
ad oēm disciplinam tam utile:imo tam necessariū
est q̄ ipsarum litterarum prima cognitio:in quib⁹
oium studiorum fundamenta consistunt? Sed ex
diuerso quid sene ridiculosius in talibus occupa-
to? Tu ergo senis tui discipulos meis uerbis exci
ta:neq̄ deterreas sed hortare:non quidē ut ad dia
lecticam sed ut per eam ad meliora festinent. Se-
ni autem dic non me liberales artes dānare: ſ̄ se-
nes pueros. Ut enī nihil elementario sene turpi⁹:
q̄ ait Seneca: sic nihil dialectico sene deformi⁹.
Et si sillogismos eructare ceperit:fuge consulo:ac
iube illum disputare cum Encelado. Uale.

¶ Francisci Petrarche ad Thomam Messaneñ. eū
dem quid in Inuentionibus ꝛ vi ingenij obserua-
re debeat instruentis. Epistola.VII.

A Uid agendum tibi sit consulis:in eo statu
q in quo fere ois scribentium turba est:qui ꝛ
sua cuiq̄ non sufficiūt ꝛ uti pudet alienis:
ꝛ interim a scribendo cessare non sinit ipsa rerum
dulcedo insitaq̄ mortalium animis glorie cupidi
tas. Sic itaq̄ perplexus atq̄ hesitans ad me re-
dis: Primum oium cōsultius fuerat certiorē adiis
se consultorem:a quo uel multa ꝛ uaria:uel unum
quodcūq̄ optimum ꝛ electissimū esset:accepisses.
Enimuero nunc ad ostiū pauperis pulsasti: unde
tamen:me uolente:nō oīno uacuus abibis: q̄ ab
alio mendicaui:id tibi libens impartiar. Mihi qui
dem fateor:de hac re nō amplius q̄ unicū cōsiliū
est:q̄ si fortassis inefficax experimento deprehen
deris:Senecā culpabis. At si efficax:sibi nō mihi
gratiaꝫ referes. Deniq̄ in oēm euentū:illū nō qui
dem solū:nam ꝛ hoc ante Flaccus dixerat: ꝛ (q̄
satis auguror) ante Flaccū alij q̄ querendi nūc
ocium nō est:sed expressiorem habeas uelim con-
silij huius auctorez. Cuius summa est: Apes in in-
uentionibus imitādas:que flores nō quales acce-
perint:referunt:sed ceras ac mella: mirifica qua-
dam ꝑmixtione cōficiūt. Eius autē nō sensum mō
sed uerba Macrobius in saturnalibus posuit: ut
mihi quidem uno eodēq̄ tēpore:q̄ legēdo simul
ac scribendo ꝓbauerat rebus ipsis improbare vi-
derē: Non enim flores apud Senecā lectos in fa
nos uertere studuit:sed integros ꝛ quales in alie-
nis ramis inuenerit ꝓtulit:q̄q̄ q̄ alienū ego ali-
q̄d dixerim:licet ab alijs elaboratū:cū Epicuri sen
tētia sit ab eodē Seneca relata:quicqd ab ullo be-
ne dictū est nō alienū esse sed nostrū. Nō est itaq̄
cur Macrobius culpandus sit q̄ magnā epistole
unius partē in prohemio operis illius nō tā tran-
stulit q̄ trāscripsit: Id enim ꝛ mihi forsan interdū
ꝛ multis maioribus accidit: Sz illud affirmo ele
gātioris esse solertie ut apium imitatores nostris
uerbis:q̄uis aliorū hoiuz sentētias proferamus.
B Rursus nec huius stilum aut illius:sed unum no
strū conflatū ex pluribus habeamus. Felicius qui
dem nō apiū more passim sparsa colligere: ſ̄ quo-

Apes in inuētionib⁹ imitandas esse

rundā haud multo maiorum uermiū exēplo:quo
rū ex uisceribus sericū prodit:ex seipso sapere po-
tius ꝛ loqui:dūmodo ꝛ sensus grauis ac uerus ꝛ
sermo esset ornatus. Uerum q̄ hoc aut nulli prorsus:
aut paucissimis datum est:feramus equanimi
ter ingenij nostri sortem:nec altioribus inuidētes:
nec despicientes qui infra nos sunt:nec parib⁹ im-
portuni. Scio aūt quid tu nunc tacitus dicis: Do-
mo hic me a studio retrahit ꝛ ab industria dehor-
tatur:dum patiēter ignorantiam ferre docet: Ego
Vo nihil magis cauendum arbitror:q̄ ne ignauia
consenescat ingenium: Licet enim Cicero scribat
videri sibi hoies cū multis reb⁹ humiliores ꝛ in-
firmiores sint: hac re maxime bestijs prestare q̄
loqui possunt:tñ id uel oratori ad cōmendationez
artis quam tradebat indulgendū fuit:uel sic acci-
piendum ut ipsum loqui posse sine prouio intelle-
ctu esse non possit: Aliogn multo mihi potius vidē
tur in eo precellere:q̄ intelligere:q̄ multa scire ac
meminisse possunt: q̄ beluis natura non tribuit:
tametsi aliquam intellectus discretionis ꝛ memo
rie similitudinē habere videanť. Quid ergo? Ho- C
tor atq̄ obsecro:ut omni vigilātia ꝛ summis viri-
bus:animi tenebras:ignorantiā depellamus:eni-
tamurq̄ in terris aliquid addiscere:quo via nobis
ad celum fiat: Sed interdum meminerimus:si for
te (quia non omēs vnos sydere nascimur) tardita-
ti nostre iter ad summa nō panditur:decere nos in
genij terminis esse contentos quos deus nobis ꝛ
natura prefixerint. Q̄ nisi fecerimus:nunq̄ sine
mentis anxietate futuri sumus: Q̄diu enim in co
gnitionem rerum ibimus:q̄ iter nunq̄ intermit-
tere usq̄ ad extremum spiritū debemus:noui quo
tidie recessus apparebunt: ad quos seignorantia
nostra porriget:hinc meror ꝛ indignatio ꝛ cōtem
ptus nostri:quas latebras (qm̄ vulgus indoctum
nō videbit) letius deget atq̄ tranquillius: Ita fiet
ut scientia que ingens causa sacre delectatiōis esse
debuerat:molestissimam sollicitudinem inferat: ꝛ
vitam cuius se ducē pollicebatur interimat. Assit
ergo cunctis in rebus modestia. Illa nobis suade-
bit: ut non in his solum que fortune aut corporis
dicuntur:sed in his etiaꝫ que animi bona sunt que
cūq̄ nobis portiūcula obuenerit:de modicis quo
q̄ non modicas grates agere consuescamus largi
tori eterno:qui optime quid nobis expediat videt
idq̄ largitus est:nō q̄ delectabilius ſ̄ q̄ oppor
tunius nouit. Et nimiruz sicut iure laudatur senex
paucorum ille iugerum qui regum equabat opes
animo:sic ille laudabitur deformis:hebes aut bal
bus:qui Alcibiadis formam animo:qui Platonis
ingenium:aut eloquentiam Ciceronis equauerit.
Cui igitur ingenium deest:non desit equanimitas:
cui adest:assit ꝛ moderatrix rerum oium discretio
ut incorrupto iudicio vires suas extimet. Ne for-
te sibi blandiens ꝛ ipse se fallens importabili fa-
sce pregrauet:contra illud q̄ in arte poetica scri-
ptum est: Sumite materiam uestris qui scribitis D
equaz Uiribus ꝛ uersate diu:quid ferre recusent:
quid ualeant humeri. Nempe adiuuādum studio
ingenium est ꝛ meditationibus subleuandum:sed
minime cogendum quo non possit ascendere: Alio
quin preterq̄ q̄ conatus erit irritus sepe accidit:
ut dum impossibilia cupimus: possibilia negliga-
mus. Dictum breue sed utile (nisi fallor) ꝛ memo-

¶ Francisci Petrarche ad Joannē Columne: Coloniam Agrippinam ciuitatem Hermanie: que ad sinistrum latus Rheni sita est: ciuilitatemq; t mores eiusdem populi commendantis: seq; in eadem plures reliquias sanctorum t multa alia vidisse recitantis: digressum etiaz suum usq; in Auinionem narrantis. Epistola.IIII.

A Quis digressum: sed prius vnde ortuz oppidi nomen putant: aquis baiano more tepentibus ablutum: excepit Agrippina Colonia: que ad sinistrum Rheni latus sita est: locus t situ t flumine clarus t populo. Mirum in terra barbarica quanta ciuilitas: que urbis species: que viorum grauitas: que mundicie matronarū. Forte Joannis Baptiste vigilia erat: duz illuc applicui: t iam ad occidentem sol uergebat: confestiz amicorum monitu (nam t ibi amicos prius mihi fama pepererat: q̄s meritum) ab hospitio traducor ad fluuium: insigne spectaculum visurus: Nec fallebar: Omnis enim ripa preclaro t ingenti mulier agmine tegebatur: Obstupui: dij boni que forma: quis habitus: amare potuisset: quisquis eo nō preoccupatum animum attulisset. In loco paulum altiore constiteram: vnde in ea que gerebantur intenderem: incredibilis sine offensione concursus erat: vicissimq; alacres: pars herbis odoriferis incincte: reductisq; post cubitum manicis: candidas in gurgite manus: ac barchia lauabant: nescio quid blandum peregrino murmure colloquentes: Uix nunq̄z clarius intellexi: quod Ciceroni placet: t ne teri Prouerbio dici solet: Inter linguas incognitas: omnes propemodum surdos ac mutos esse. Unuz mihi solatiuz gratissimor interptum nō derat: Naz t hoc iter cūcta mirabere celuz illō spiritū pierios alere: Itaq; dū mirat Juuenalis q̄ Gallia causidicos docuit facūda Britānos: miret iti dē: docta q̄ argutos aluit germania uates. At ne me auctore fallaris: scito ibi nulluz Maronem eē. Nasones plurimos: ut dicas uerū fuisse presagiū quod in fine libri Metamorphoseos multum uel posteritatis gratie: uel ingenio suo fidens ponit. Siquidem qua Romana potētia (seu uerius) qua Romanum nomen domito orbe se porrigit: plausibiliter nunc fauentis populi ore perlegitur. His ego comitibus: ubi quid audiēdum seu respondēdum incidit: pro lingua t pro auribus usus sum. Unum igitur ex eo numero admirans t ignarus rerum percontat⁹ Uirgiliano illo uersiculo. Quid vult concursus ad amnem: quid ue petunt animi? Responsum accepi: peruetustum gentis ritum esse: vulgo persuasum presertim femineo: omnez totius anni calamitatem imminentem: fluuiali illius diei ablutione purgari: t deinceps letiora succedere: itaq; lustrationem esse annuā: inexhausto semper studio cultam colendamq;. Ad hec ego subridens: O nimiū felices inquam Rheni accole: quorum ille miserias purgat: nostras quidem nec Padus vnq̄z ualuit purgare nec Tyberis: Uos uestra mala Britānis Rheno uectore transmittitis: nos nostra libenter Afris atq; Illyrijs mitteremus: sz nobis (ut intelligi datur) pigriora sunt flumina.

B Cōmoto risu: sero tandem inde discessimus. Proximis aliquot diebus a mane ad uesperam: ciuitatem iisdem ducibus circumiui haud iniucundum exercitium: non tam ob id quod ante oculos erat: q̄s recordatione nostrorum maiorum qui tam procul a patria monumenta Romane virtutis tam illustria reliquissent. In primis autem occurrebat Marcus Agrippa Colonie illius auctor: qui licet multa domi: multa foris preclara construxerit illā tū ex omnibus dignam censuit: cui suū nomen imponeret edificator ac bellator egregius: dignusq; habitus quem Augustus sibi generum ex toto orbe deligeret qualiscunq; filie viruz: sed dilecte: sed vnice: sed auguste. Uidi tot simul truncа milia sacrarum virginum t terram generosis dicatam reliquijs ac degenerum: ut aiunt: cadauerum expultricem. Uidi capitoliuz effigiem nostri: nisi q̄ pro senatu illic pacis ac belli consilia agitante: hic formosi iuuenes ac puelle mixtim: nocturnas laudes deo concinunt: eterna concordia. Ibi rotarū t armoruz strepitus ac gemitus captiuoruz: hic quies t gaudium t iocantium uoces. Deniq; illuc belli cus: huc pacificus triūphator ingreditur. Uidi tēplum urbe media pulcherrimum: q̄uis inexpletū qō haud immerito summum uocant: Magorum ibi regum corpora ab ortu ad occasum tribus saltibus transuecta: quos ethereum quondam regem ad presepia uagientem: cuz muneribus ueneratos legimus: uenerabūdus asperi. Parumper hic pater optie: t pudoris mei methas excessisse videor t plura collegisse q̄s necesse erat: Utrūq; fateor sz mihi nil tam necesse est: q̄s ut imperio tuo paream Inter multa sane que abeunti iusseras: hoc fuit extremum: ut de terris ad quas ibam t de singulis que vidissem: audiuissemq; perinde te certiorē scripto facerē ac vbo soleo ne calamo parcerē: ne breuitati ul' ornatui studerē: ne ue floridiora decerperē: sz cūcta cōplecterer. Deniq; Tulliano vbo usus Scribe dixisti: quicquid in buccā uenerit. Promisi me facturū: pmissum crebris ex itinere litteruliš impleſse videor. Si iussisses log de altioribus: tēptassem: Nunc epistole officium reor: nō ut scribētem nobiliter: sed ut certificet legētem: q̄ si omnino videri uolumus: ostendemus nos in libris: in epistolis colloquamur. Procedo: Ad secūdas Kalendas Julias Colonia discessi: tāto sole ac pulvere ut sepe alpinas niues ac frigora rheni a Uirgilio requirerem. Inde Arduēnam siluam: scriptor testimonio pridem mihi cognitam: sed visu atram atq; horrificam trāsiui solus (t qō magis admireris) belli tempore: sed incautos (ut aiunt) deus adiuuat: At ne longum iter vir equo peracto calamo remetiar: multis ego regionibus ambitis: hodierno die Lugdunum perueni. Nobilis t ipsa Romanorum Colonia est paululumq; uetustior Agrippia: duo hic noti amnes in nostrū mare currentes: Rhodanus Arariscq; conueniunt Sonam incole appellant. Sed de his nihil amplius: Juncti enim ad te properant: alter cogēti: alter coacto similis: t Auinionem ubi te nunc ac genus humanum Romanus pōtifex detinet: permixtis uadis abluunt. Huc ego cum mane peruenissem t intrāti forte familiaris hic tuus occurrisset: mille eum questiunculis (ut mos est peregre redeuntium) aggredior. Ille autem nihil ad reliqua: Sed pclarissimum fratrem tuum ad quem maxime properabam: sine me Romaz petiisse narrauit: Quo audito querendi ueniendiq; ardor repente deferuit.

Agrippina colonia ad sinistruz lat⁹ rheni

Inē icognitaš liguaš oēs t surdescē t mutescē: ex ciceroīs dicto

Epistole offm

L

Arduenna silua

Lugdunū Romanorū colonia.

Sol⁹ sapiēs aī desideria tēperare pōt

qz: ⁊ (qō ſuper omnia eſt) vniformiter certe nō poteris? Quoniam niſi primum deſideria inuicem noſtra conueniāt (quod pter ſapientē: ſcito nemini poſſe cōtingere) illud neceſſe eſt ut diſſidentibus curis ⁊ mores ⁊ uerba diſſideant. At bene diſpoſita mens inſtar in monte ſerenitatis: placida ſemper ac tranquilla eſt: ſcit quid uelit: ⁊ quod ſemel uoluit: uelle nō deſinit. Itaqz tametſi oratorie artis ornamenta nō ſuppetāt: ex ſeipſa magnificētiſſimas ⁊ certe ſicut cōſonas elicit. Negari autē nequit quiddam ſingularius emergere quotiēs compoſitis primum animi motibus: quibus eſtuantibus nihil feliciter euenturum ſperare licet: eloquētie ſtudio tēpus impenditur: que ſi nobis neceſſaria nō foret: ⁊ mens ſuis viribus niſa: bonaqz ſua in ſilentio explicās: uerborum ſuffragijs non egeret: ad ceterorum ſaltem utilitatem: quib⁹ cum viuimus laborandum erat: quorum animos noſtris collocutionib⁹ plurimum adiuuari poſſe non ambigitur. Inſtabis autem ⁊ dices: Deu quātum ⁊ nobis tutius: ⁊ illis efficacius fuerat ſuadere: ut eorum oculis noſtre virtutis exēpla prēberemus: quorum illi pulchritudine delectati ad imitatiōis impetuz raperētur? Natura enī hoc habet: ut multo melius: multoqz facilius factorum qz uerboruz ſtimulis excitemur: perqz hāc viam expeditius ad omnem virtutis altitudinem conſurgamus. Ego vo non aduerſo: Quid enim de hoc ſentirem: iaz tunc intelligere potuiſti: cum in primis animuz cōponendum eſſe premonui. Nō equidem ſine cauſa reor dixiſſe Satyricum: Prima mihi debes animi bona: nō eſſent autem prima: ſi quod illa precederet: Uerumtamen quātum quoqz ad informationem humane vite poſſit eloquentia: ⁊ apud multos auctores lectum: ⁊ quotidiana experiētia mōſtrante cōpertum eſt: qz multos quibus nihil oino loquētium exēpla contulerant: etate noſtra uelut experrectos agnouim⁹: ⁊ a ſceleratiſſime vite curſu: ad ſummā repente modeſtiam: alienis tantū uocibus fuiſſe cōuerſos. Nō referam tibi nunc que de hac re Marcus Licero in libris Inuentionum copioſius diſputat: Eſt enim locus ille notiſſimus nec fabulam Orphei uel Amphionis interſeram: quorum ille beluas immanes: hic arbores ac ſaxa cantu mouiſſe: ⁊ quocūqz uellet duxiſſe perhibeť: nō niſi ppter excellentem facūdiam: qua fretus alter libidinoſos ac truces: brutorumqz animātium moribus ſimillimos: alter agreſtes ⁊ duros in ſaxi modū atqz intractabiles animos ad māſuetudinē ⁊ omniuz rerū patiētiā creditur animaſſe. Adde qp hoc ſtudio multis in longinqua regione degētibus ꝓdeſſe pmittimur: Ad quos enim noſtri copia ⁊ conuictus nunqz forte uenturus eſt: ꝓmo perueniet. Jam vo quantum poſteris collaturi ſimus optime metiemur: ſi quātum nobis contulerint maiorū noſtroruz inuenta meminerimus. Sz hic rurſus occurres: Quid enīz eſt opus ampliuſ elaborare: ſi omnia que ad utilitateſ hoiuz ſpectāt iam ante mille annos tam multis uoluminibus ſtilo prorſus mirabili ⁊ diuinis ingenijs ſcripta manent? Pone queſo hāc ſollicitudinez: nunqz te reſtrabat ad inertiam. Nunc enim metū ⁊ qdam ex ueterib⁹ nobis abſtulerūt: ⁊ ego poſt me uenturis aufero: Decē adhuc redeāt annoz milia: ſecula ſeculis aggregenť: nunqz ſatis laudabiť virt⁹: nunqz ad amorē dei: ad odiuz uoluptatū p̄cepta ſufficient: nunqz acutis ingenijs iter obſtrueť ad nouarum rerū indaginē. Bono igiť animo ſimus: nō laboramus in irritū: nō fruſtra laborabūt qui poſt multas etates ſub finē mūdi ſeneſcētis orienť: Potius illud metuendū eſt: ne prius homines eē deſināt qz ad intimū ueritatis arcanū humanorū ſtudiorū cura pruperit. Poſtremo ſi ceterorū hoium charitas nulla nos cogeret: optimuz tī ⁊ nobiſpſis fructuoſiſſimum arbitrarer: eloquētie ſtudiuz: nō in ultimis habere. De ſe alij viderint: de me āt qd mereanť in ſolitudine quedā uoces familiares ac note: nō modo corde cōcepte ſed etiā ore plate: qbus dormitātem aium excitare ſoleo: qz preterea delectet uel alioruz uel mea nōnunqz ſcripta reuoluere: quantū ue ex ea lectiōe exonerari me ſentiaz grauiſſimis acerbiſſimiſqz moleſtijs: non facile dicturū me ſperauerim. Eoqz magis ꝓprijs adiuuor interdum: quo illa lāguoribus meis aptiora ſunt: que cōſcia manus medici languētis: ⁊ ubi dolor eſſet ſentientis: apponit. Qō nunqz pfecto conſequerer niſi uerba ipſa ſalutaria demulcerēt aures ⁊ me ad ſepius relegendum vi quadam inſite dulcedinis excitantia: ſenſim illaberētur atqz abditis aculeis interiora tranſfigerent. Uale.

Nā ſua dēte homies poti⁹ factiſ qz ꝓbis excitant

Licero in li. Inuētionum

Omnes mortaleſ inſanire: Ex Flacci ſnia

¶ Franciſci Petrarche ad Thomam Meſſanenſez: quendā ſenem dialecticū deteſtātis. Epiſtola. IX.

Eniculum tuū optime ualentem noueris: mores nō animo tm̄: ſed ⁊ corpori opitulātur: frugalitas bone ualitudinis ſoror eſt hunc (niſi fame cōficitur) imortalē ſcito: Jta ſiccuz ⁊ defecatum corpuſculū eſt: ita nihil loci febribus aut podagre. Uictū hominis aſpectus ipſe teſtať: vultus: pallor: macies ⁊ oculoruz ſpecus ⁊ triſte ſupercilium ⁊ inculta ſeueritas. Accedit in coturni morem ſubductus calceus ⁊ attritum ſenio pallium: modo litteras noſſet philoſophum aut poetā diceres: phiſicum enim tergū: tragicos pedes habet: quicqd ad hec additur ſuperuacuū erit. Ut tī paucis expediam: haud abſimilis eſt ſeni Plautino: cuius mores atqz aiuz mordaci ſale reſpergēs ſeruus ille in Aululari. Pumex ingt nō eque aridus: atqz hic eſt ſenex: Suā rem pijſſe: ſeqz eradicarier: Quin diuū atqz hoium clamat cōtinuo fides: De ſuo tigillo fumus ſi qua exit foras: Quin cum it dormitū: follē obſtrixit ob gulā: ne qd anime forte amittat dormiens. Aquā hercle plorat cū lauat pfundere. Famē hercle utendā ſi roges nunqz dabit: Quin ipſi pridē tōſor vngues dempſerat. Collegit: oia abſtulitqz pſegmina: Pulmētū pdē ei eripuit miluus: Nō ad ptorē plorabundus deuenit: Jnſit ibi poſtulare: plorans: eiulās: Ut ſibi liceret miluū uadarier: Sexcēta ſunt que memorez: ſi ſit ociū. Nec ille. Nuius aūt noſtri: ſeries ſexcēta talia curioſus fabulator inueniet: hoſpitem Apuleij Miloně pdigalitatis arguet: quiſqs hūc viderit uel ſemel audierit diſciplinā rei familiaris: economicis nulli vnqz philoſopho cognitis reguliſ coartātē. Sed nimis alienis vitijs imoramur: Redeamus ad ꝓpria: oēs fere mortales vno morbo laboramus: extremis ōrijs iactamur. Et eſt illud Flacci ueriſſimū: Dū vitāt ſtulti vitia in ōria currunt. Quid aūt intereſſe credim⁹ iter Ruſilli paſtillos: Horzonij hircū: aut inter Ariſtippi iacturā: Stallerij epigrāma? Non oportet errare per deuia: ⁊

videar:qđ utinam mihi persuadeam: ⁊ profecto fieri potest ut tu nec profectionem meaꝫ impedire uolueris:nec potueris reditum expectare: ⁊ cum me ab amplexu tuo lachrymantez dimitteres:nouam mihi gemendi materiam inculcare uolueris. Uellem inclemētior fuisses:pietas enim tua in contrariū uersa est. Inexpectato nil hoste nocentius: ⁊ intēpestiua quelibet grauiora sunt. Unde si absq; fletibus esse non poterā:melius tunc fleuissem: quoniā natura hoc habet:ut abeuntium potius q̄; redeuntiū comites lachrymas videamus. Tu prec quoq; primū cogita:qualiter te mihi exundāti illo defendas eloquio:q̄; uere nihil ad rem:modo uerisimiliter satis erit. Credere parato nulla inefficax persuasio est: Interim facilius inducar ut tue culpe ignoscā:q̄; fortune mee. Uale nostri memor.

Inexpectato hoste nil nocentius

¶ Francisci Petrarche ad Thomā Messanenseꝫ dialecticorum inanem ac contentiosam petulātiaꝫ detestantis. Epistola.VI.

A Emerarium est cuꝫ eo hoste cōfligere:qui non tā victoriā appetit q̄; certamen. Scribis quēdam senē dialecticuꝫ:litteris meis uehementissime pmotum:quasi artificiuꝫ suū ego dānauerim:ideo palā fremere ⁊ minari multa se quoq; in studia nostra suis litteris inuecturuꝫ:eas te litteras multis ne qcq; mēsib⁹ expectasse. Noli eas expectare amplius:crede mihi:nunq; ueniēt. Hoc modestie remansit: Siue ijs stili pudor:siue ignorantie cōfessio est:lingua iplacabiles: calamo non contendunt. Nolunt apparere q̄; friuola sunt quibus armanť:ideoq; more parthico fugitiuuꝫ pugne genus exercēt: ⁊ uolatilia uerba iactātes:q̄si uentis tela committunt. Cum his (ut dixi) suo more cōtendere temerariū est:quippe qui summā uoluptatē ex cōtentione percipiunt:quibus nō ueruꝫ inuenire ꝓposituꝫ est:sed altercari. Atqui Uarronis prouerbiū est: Nimiū altercādo ueritas amittitur. Noli autē trepidare:ne in apertum scripture solidiq; colloquij cāpū descendant. Hi sunt enim de quibus Quintilianus inter institutiones oratorias loquebatur:quos reperias in disputando mire callidos:cum ab illa cauillatione discesserint:nō magis sufficere in aliquo graniore actu q̄; parua quedā aialia:que in angustijs mobilia cāpo deprehendūtur:merito itaq; cāpuꝫ timēt:uerum est enī illud eiusdē:diuerticula ⁊ anfractus suffragia esse infirmitatis:ut qui cursu parum ualent:flexu eludant. Tibi ꝥo amice unū hoc dixisse ueliz:Si uirtutem:si ueritatem sequeris:id genus hoiuꝫ uita. Sed quo nā fugiemus a facie insanorū:si ne insule quidē tute sunt? Ergo nec scylla nec charybdis obstiterit quo minus hec pestis in Trinacriā trānataret:immo ꝥo iam insularū peculiare malum est. Si dialecticorū agmini Britānico Etnea nūc nouorū Cyclopum acies accesserit:boccine est qđ in Cosmographia Pomponij legerā:Sicilie maxime similē esse Britanniā. Ego quidem putabam similitudinez banc in terrarū situ ac prope triāgulari utriusq; specie: ⁊ fortasse etiā in circūfusi maris perpetua collisione consistere: Nihil de dialecticis cogitabā. Audierā Cyclopas primū:postea tyrānos:utroscq; feroces incolas:tertiū mōstri genus aduenisse non nouerā:armatuꝫ enthymemate bis acuto: ⁊ ipso tauro Minitani littoris feruore procacius. Unum sane ⁊ ego prideꝫ aiaduertera: ⁊ tu nunc admones:eos sectam suam Aristotelici nominis splendore protegere:dicunt enim Aristotelē ita solitum disputare. Est fateor qualisqualis excusatio claroruꝫ ducū inhesisse uestigijs: Nā ⁊ Marcus Tullius non inuitū se cū platone si oporteat erraturum dicit. Sed falluntur: Aristoteles enim vir ardentis ingenij: de rebus altissimis vicissim ⁊ disputabat ⁊ scribebat: Alioqn unde huiꝰ taꝫ multa uolumina summo studio ⁊ tātis exhausta vigilijs:inter multorum ⁊ presertim illius fortunati discipuli:graues occupatiōes ⁊ in etate nō longa si quidem circa illum apud scriptores infamē:tertium scilicet ⁊ sexagesimuꝫ vite annum defunctum accepimus: Isti autem cur a duce suo taꝫ diuersi abeunt? Cur queso Aristotelicos dici iuuat: ⁊ non potius pudet? Nihil illi tanto philosopho dissimilius hoie nihil scribente parum intelligente:multūq; ⁊ inutiliter clamante. Quis illas conclusiunculas non rideat:quibus litterati hoieꝫ se simul ⁊ alios fatigant? In quibus oēm etatē cōterunt:quippe ad illa inutiles:ad hocipsum precipue dānosi:qualia sunt que a Cicerone ⁊ a Seneca pluribus locis irridentur. Quale est illud Diogeni propositu: quē dum contumelios⁹ dialecticus uerbis esset aggressus hoc modo: Qđ ego suꝫ id tu non es. Annuisseq; Diogenes. Ille subiunxit:homo autez ego sum:cuꝫ id etiam nō negasset: conclusionem subintulit cauillator:Homo igit tu non es: Eniuero ultimuꝫ hoc inquit Diogenes falsum est: ⁊ si uerū fieri vis:a me incipe. Multa sūt id genus perridicula:in quibus quid querāt:an famam:an oblectamentū:an bene beateq; viuēdi cōsilium:sciunt ipsi forsitan:mihi nihil ignotius. Nā lucrum aut digna studiorum merces nobilibus ingenijs videri debet. Mechanicorū est lucra capture:Honestarum artium generosior finis est. Dum hec audiunt irascuntur: Est enim fere multiloquiū contentiosi hois iracūdie proximū. Ergo inquiūt dialecticam tu condēnas? Absit. Scio enim quantum illi Stoici tribuant:secta philosophorum fortis ⁊ mascula:cuius cum sepe alias:tū in libro de finibus Cicero noster meminit. Scio q; vna liberalium est: ⁊ gradus ad alta nitentibus: Interq; philosophorum dumeta gradientibus:non inutilis armatura:excitat intellectuꝫ:signat ueri viam: monstrat vitare fallacias:deniq; si nihil aliud:promptos ⁊ perargūtulos facit. Hoc ita esse non inficior:sed non statim qua honeste transimus laudabiliter imoramur:quinimo viatoris insani est amenitate viarū metham quaꝫ destinauerat obliuisci: multa cito transisse ⁊ nusq; citra terminum substitisse viatoris laus est. Et quis non viator ex nobis est? Breui oēs aduersoq; tempore tanq; hyberno pluuialiq; die longū ac difficile iter agimus: cuiꝰ dialectica pars esse potest:utiq; terminus non est: ⁊ potest pars esse matutina:non serotina:plurima quidez honeste fecimus:que turpissime facerem⁹. Si enim dialectice scholas:qđ in eis pueri lusim⁹ senes relinquere nescimus:eodem iure nec par impar ludere:nec arūdine tremula equitare pudeat: nec rursum cunis infantilibus agitari. Sunt mire uarietates rerum ac vicissitudines temporū:quas occurrens natura fastidio vigilantissimo artificio meditata est: Eas non putes in anni tm̄ circulo: sz multomagis in longa etate reperiri: Uer floribꝰ ⁊

Nimiū altercando ueritaꝫ amittitur

Diogenis callida rñsio dialectice interrogationi

Insāiviatoris ē viaꝫ ppamēitatez obliuisci.

imponere:easq; cū aliquādiu fluxerint coercere. Id te utrimq; qua decuit implesse vultus tui habitus designabat. Accesserunt ⁊ uerba maximoruz plena sensuū:ex qbus ego qui cōsolādi ꝓposito ad uenerā:nō tā tibi opē meā necessariaz cognoui:q; ipsa solamē curis meis elicui. Nihil ergo ꝓsolātis in morē locuturus:Laudo:ꝓbo:admiroz ⁊ stupeo magnitudinē animi tui:Fratrē optimū amisisti:Immo ꝟo nō amisisti:sed in patriā ꝑmisisti:ad
B quā tibi quoq; ueniēdū est. Sed loquamur ut vulgus:non sentiamus ut vulgus:fratrē amisisti:non amisisses nisi foret ille mortalis. Querela est igit̄ nō de vnius hois morte:sz de mortalitate nature: que nos ea lege introduxit in hanc vitā:ut egrederemur ad reuocātis imperiū:At reuocauit ante tē pus:⁊ precipiti edicto fecisse videt iniuriā:Nullū hic ꝑfinitū tēpus est sine termino debitores sum⁹. Si essemus in diē obligati:possem⁹ utiq; differre tergiuersari:⁊ exactricis auaritiā culpare:nūc de celeritate cōqueri nō possumus quasi ante diē repetat:qō statim ut accepim⁹:debuim⁹. Sed poterat ulterius viuere:poterat ⁊ citius mori:poterat ⁊ aliter mori:⁊ q̄q̄ honesto viro nulla mors possit inhonesta cōtingere:poterat tū durius mori. Iste ꝟo sic vixit:sic mortuus est:ut deo grās agere debeas:⁊ qō talē dedit:⁊ qō taliter abstulit. Et si fata rerū humanarū ac varietatē casuū recognoscas nō solū nō lugebis:sz fortassis etiā gaudebis extinctū:Sepe enī mors labores vite ꝑsentis itercipit: sepe ꝓoccupat. Quis anxietates:sollicitudies mūdi hui⁹:qs miserias:qs erumnas ⁊ tot ꝓtumelias fortune:qs animi corpisq; picula:⁊ in utrūq; ius habētium morboru turbas enumeret? Quib⁹ ⁊ si oib⁹ ꝑmimur:semp tū subiacemus:donec nos ab eorū potestate supma dies exemerit. Ab his oib⁹ itaq; frater tuus būficio tēpestiue mortis imunis est. In hoc aūt pater benigniss̄ime fallimur:⁊ nimis vulgariter erramus:quod moriētes dicimus vite cōmodis abduci:qui tū sigs altius cōsideret: ab innumerabilib⁹ malis morte discedūt: Qō facillime possem ⁊ auctoritatib⁹ ⁊ ratiōibus ⁊ exēplis ostēdere:nisi q; longū sermonē epistole breuitas nō capit. Jam ergo felix adolescēs ista nō metuit:euasit enī hinc ⁊ modicuz discessit a nobis:tale sui nominis odorē post se linquēs:ut non parua dulcedine memorantū sensus ⁊ corda ꝑmulceat.
L At hoc inquiet qspiā dolemus q; bonum nobis ⁊ egregiū virū mors ꝑripuit:Laus enīz defunctorū quadā dāni memoria:lachrymas viuētib⁹ excutit: ⁊ incōsolabilē gemitū parit irreparabilis iactura. Nō suz nescius:hoc a plerisq; dici solere:Ego aūt (ut viua uoce tecū dixisse memini) lōge aliter existimo. Agebat ad suppliciū Socrates inigss̄imis iudicū sentētijs:eoq; animo ibat ad morte quo sterat semp in vita:magno qdē ⁊ recto:⁊ qui fortu ne iugū ferre nō posset:letus erat q; tyrannorum minas quas viuēdo desperarat:moriēdo relinqueret. Hūc tali cōstātia pozrectū sibi a carnifice uenieni uasculū:iam labijs applicātē:multū dispariter affecta uxor auertit:cuius inter cetera feminei ululatus cōmiseratio viri erat:qō is iustus atq; innocens morere. Quod ille audiēs:⁊ a potu tantis per in uxorē uersus:Quid ergo? An tu ingt satius putabas nocētē ⁊ iniustū mori? Hoc ille qdē elegāter ut reliqua. Ego itaq; ut vñ discessera reuer-

Mors humanos labores i terrūpit

Ostātia Socratis morientis

tar:a plurimorū opinionib⁹ auersus:sic censeo lugēdā esse malorū morte:que aiam simul ⁊ corpus interemit:cōtraq; bonorū exitū gaudio ꝓsequendū:q; eos deus ex hac valle miseriarū misericorditer eruens ad letiora traduxerit. Nisi forte fratris tui mors ideo acerbioz visa est:q; eū ꝓcul a finibus patrijs inuasit. Sed nō sumus usq; adeo rerū ignari:Scimus a poeta uerissime dictuz esse:q; omne soluz fortī patria est:Et tū hoc ꝟo uerius est quod ait Apostolus:Nō habemus hic manētem ciuitatē:sed aliam ingrimus. Uidēt hec sibi inuicem aduersa:sed non sunt. Quisq; ꝓ diuersitate loquentiū:satis breuiter quod sentiebat exꝑsit:⁊ q̄uis aliter atq; aliter:uterq; tū uere. Si poetam sequeris:nō potuit frater tuus extra patriā suam mori. At si credis Apostolo:⁊ omnes extra patriā morimur:ut sic tādem in patriā reuertamur. Et sane utramuis sentētiaz sequaris:nihil inuenies:cur de fatalis ꝯne distātia cōqueraris. Detur fortasse viuētibus ut qbusdā seu honestis affectib⁹ seu turpibus inducti:locū vnum alteri ꝑferendū esse contendant:morientiuz certe nihil interest ubi potissimum morianť:Et si cui cōtrariū videtur:adhuc se nutricis ⁊ muliercularuz erroribus imbutū norit. Interrogat⁹ philosophus ubi sepeliri mallet: Nihil sua iteret respōdit:Undiq; enī ingt:ad iferos tātūdē vie est:Nos q̄b⁹ ascēdēs Christus in celū: ascēdēdi spez reliquit:dicam⁹ aliter:Quid refert utrū in Italia:an in Gallijs:an in Hispanie finib⁹?: an in rubri maris littorib⁹ iaceam⁹?: Undiq; ad celum tātūdē vie est. Illa nobis via calcāda est:arta qdē ⁊ difficilis:sz ducē habem⁹:quē sequētes aberrare nō possumus. Si ad illā viā spectam⁹:quid ad nos ptinet ubi hāc corpoꝝ sarcinā deponam⁹? Nisi suspicari libeat difficiliorē futurā esse lōge ia cētiū corporū reassumptionē in die nouissimo. Sz hoc religiosissima ⁊ uere tali digna filio:mlier nō timebat:que moriēs ordināsq; de sepulchro:ponite ait hoc corpus ubicūq;:Nihil nos ei⁹ cura cōturbet. Interrogataq; nūqd nō ꝓcul a patria morte formidaret? Uide qd respōdit:Nihil est ingt lōge deo:neq; timēdū est ne ille nō agnoscat in fine seculi:vñ me resuscitet. Hec mulier illa catholica: nos qui ⁊ catholici sum⁹ ⁊ viros pollicemur:nunqd muliebri⁹ sentiem⁹?: Sz scio qd acerrime lugeāt supstites in mortib⁹ amicoꝝ:q; videlicet nunq̄ eos reuisuri sint:quos summo amore dilexerūt: Paganorū sit ista crudelitas:eaq; nō omniū:sed eoꝝ tm̄ qui animos putāt cum corpib⁹ iterire. Certe Marcus Tulli⁹ quē paganum fuisse:sicut notissimū:ita dolendū est:credens animam immortalem ⁊ gloriosis spiritibus post hanc vitam celeste habitaculum patere:non hec opinabatur. Nunq̄ enī Marcum Catonem illum senem induceret:in eo libro qui inscribitur Cato maior:sperantem:⁊ uerbis talibus utentem:O preclarum diem cum in illud diuinorum animorum consilium cetumq; proficiscar cumq; ex hac turba ⁊ colluuione discedam: Proficiscar enim non ad eos solum viros de quibus ante dixi:sed etiam ad Catonem meum:quo nemo vir melior natus est:nemo pietate prestantior. Et rursus eodem loco quidem inquit:Efferor studio patres uestros quos colui ⁊ dilexi videndi:neq; eos soluz cōuenire habeo quos ipe cognoui:sed illos etiā de q⁹ audiui ⁊ legi ⁊ ipse ꝓscripsi.

D

Undiq; tantū dē vie eē ad inferos

E

Omne soluz viro forti patria

Dictum catonis de imortalitate anime

Quintilianus

rabile inseram:quod apud Quintilianum acutissimum virum legi: quod quoniam breuiter ac dilucide ab eodem scriptum erat:mutare uerba non libuit. Accidit enim inquit etiam ingeniosis adolescentibus frequenter ut labore consumantur ⁊ in silentium usq; descendant:nimia bene dicendi cupiditate. Qua de re memini narrasse mihi Julius secundum: illum equalem meum:atq; a me(ut notum est)familiariter amatum:mire facundie virum infinite tamen cure quid esset sibi a patruo suo dictum. Is fuit Julius Florus in eloquentia Galliarum(quoniam ibi demum exercuit eam)princeps:alioquin inter paucos disertus:⁊ dignus illa propinquitate: Is cum scom schole adhuc operatum:tristem forte vidisset :interrogauit que causa frontis tam obducte:nec dissimulauit adolescēs tertium iam diem esse q; omni labore materie ad scribendum destinate non inueniret exordium quo sibi non presens tantum dolor:sed etiam desperatio in posterum fieret. Tum Florus arridens:nū quid tu inquit melius dicere vis q; potes? Hoc ne poti suo Florus. Quintilianus autem nobis imo omnibus: Ita inquit se res habet: Curandum est: ut q; optime dicamus:dicēdum tamen pro facultate: Ad profectum enim opus est studio:non indignatione. Quod consilium ab eloquentia ad act⁹ alios vite hominum multipliciter trahi pōt. Sed quoniam de ingenio facundiaq; sermo erat: utriusq; rei ut ceterarum omnium: diuitie ⁊ paupertas equo animo ferende. Si quem sane tam benigno lumine astra respexerint:ut ipse sibi sine externe opis adminiculo satis sit:⁊ per seipsum magnificos sensus possit exprimere:multus habet quod dono gratie celestis ascribat:caueat insolentiam: ⁊ cum multa humilitate fruatur muneribus dei: suum apibus morem linquat: Nos autem quibus non tam magna contigerunt: apes imitari non pudeat. Ille quidem ut Virgilius noster ait: Uenture hyemis memores estate laborem Experiuntur: ⁊ in medium quesita reponunt. Experiamur ⁊ nos dum tempus est: dum feruet etas ⁊ viget ingenium: Non expectemus donec frigus senectutis obrepat: ⁊ estiue claritati nubila hyberna succedant. De apibus apud eundem poetam legim⁹ q; eas estate noua per florea rura:exercet sub sole labor: Et iterum alio loco:q; ille in pratis estate serena floribus insidunt varijs: ⁊ cādida circū lilia fundunt:strepit ois murmure campus. Si volumus itaq; cōsilium ad utilitatez nostraz latius extendere:quecūq; de apibus scripta sunt:ad humane inuentiōis industriaz referamus: Estas nostra quid est aliud nisi etas ista flagrātior? Rursus qd est algenti brume similius q; senectus? Quem vo tūc nobis huius tpis:aut ocij fructum sperādum esse ꝓponimus:quas ingenij messes:si nūc facie laboris exterriti cessamus? Quid exhorreis nostris posteritas feret: si desidia torpente consistimus? Nudus ara: sere nudus: hyems ignaua colono. Sz ne ab apibus:ad colonos dilabaf oratio: nūc potius:nunc in pratis ⁊ per rura multorum floribus varijs insidamus:pscrutemur doctorū hoiuz libros:ex quibus sentētias florētissimas ac suauissimas eligētes cādida circum lilia fundamur: Jd q; sicut indefesse:sic modeste leniterq; faciendum est:studiorum nostrorū nō inanem vulgi gloriam uentose cōtentionis argutijs partaz:sed ueritatis effectum ac virtutis honestiorē terminum statuamus. Licet(mihi crede)sine clamosis altercationibus scire aliqd: Nō facit clamor sed meditatio doctorez. Profecto itaq; nisi videri magis q; ee pro positū nobis est:nō tam plausus insane multitudinis:q; ueritas in silentio placebit. Erimusq; tenui sono ꝓtulisse nobisipsis interdum auctēticarū scripturarū uerba cōtenti: Atq; ita nō fragore resonabit:sed strepet ois murmure cāpus. Et qm (ut vides)liberalius ago q; dubitatiōis tue necessitas exigebat: Aliud etiā premissis addiderim:ut oem locum fugias:ubi autturpiter:aut cuz pōpa viuit ⁊ ad solius fame popularis arbitriuz:nec minus tibi q; apibus pestiferū scias habitaculū. Aut ubi odor ceni grauis: aut ubi concaua pulsu sara sonāt uocisq; offensa resultat imago. Necq tibi soli hoc dictuz putes:sed oibus qcunq; in aliqua rerū laudabilium inuētione uersanf. Duobus his pcipue nobilia multoruz suffocātur ingenia:libidinū consuetudine ⁊ opinionū puersitate vulgarium. Dum enim illa sedet intrinsecus:exterius ista circumsidet:eneruatur animus ⁊ longius ab ipsa ueritatis agnitiōe distrahitur. Nec visa sunt de apiū imitatione que dicerē:quarū exemplo ex cunctis que occurrēt electiora in alueario cordis absconde:eaq; summa diligentia parce tenaciterq; cōserua:ne quid excidat si fieri pōt: Ne ue diutius apō te qualia decerpseris:maneāt caue. Nulla qdem esset apibus gloria:nisi in aliud ⁊ in melius inuenta cōuerterent. Tibi quoq; si qua legēdi meditandiq; studio reppereris:in fauū stilo redigenda sua deo. Hinc enim illa profluent que tibi iure optimo ⁊ presens ⁊ uētura etas attribuet. Atq; ut nullos hodie flosculos:nisi ex Virgilianis carpamus arboribus:hinc anni tēpore certo dulcia mella premes:nec tātū dulcia quantum ⁊ liquida ⁊ durum bacchi domitura saporem. Vale.

Julius Florus

Virgilius.iiij. Geor.

¶ Francisci Petrarche ad Thomā Messaneñ. Eloquentiam animiq; equitatem ceteris rebus ee anteponendam exhortantis. Epistola.VIII.

Animi cura philosophum querit: eruditio
a lingue oratoris est propria. Neutra nobis
negligēda:si nos(ut aiunt)humo tollere:
⁊ per ora virum uolitare nobis propositū est. Sz de priore alibi:magna enim res est ⁊ labor ingēs sed messis uberrima: Hoc loco(ne in aliud eream q; qō me ad calamū traxit)exhortor ac moneo:ut nō vitā tātū ⁊ mores(qō pmū virtutis est opus) sed sermonis etiā nostri cōsuetudinem corrigam⁹: qō artificiose nobis eloquētie cura prestabit. Nec enim:paruus aut iudex animi sermo est:aut sermonis moderator est animus:alter pendet ex altero. Letex ille latet in pectore:hic exit in publicū. Ille comit egressurū ⁊ qualem esse vult fingit:hic egredies qualis ille sit nūciat. Illius paretur arbitrio: huius testimonio credif. Utriq; igif consulenduz est:ut ⁊ ille in hunc sobrie seuerus: ⁊ hic in illum ueraciter norit esse magnific⁹: Quanq; ubi animo cōsultū fuerit:neglect⁹ esse sermo nō possit:sicut ex diuerso adesse ꝓmoni dignitas nō pōt:nisi animo sua maiestas affuerit. Quid eni attinet q; Ciceronianis te fontib⁹ prorsus imerseris:q; nulla te neq; nostrorū scripta ptereāt:ornate qdē:lepide:dulciter:altisone log poteris:grauiter:seuere:sapiēter

A

B

Iudex ai sermo modera tor ꝓmonis animus est

Faciles ē sepulchri iacturam: ex Virgi.car.

iniuriaz:iactatū mari egyptio cadauer deplorare: hanc non vulgarem magis q̄z anilem querimoniā ferre non ualeo. Nonne enim queso de genere sepulture taz scrupulose sollicito illud occurrit: Sepulchri facilem esse iacturam? An Maronei uersiculi nil aliud clamantis oblitus es: qui adeo pueris etiam notus est: ut iam in prouerbium abierit: q̄ si ad mortem respicis: falleris: si per hanc felicē aut miserum fieri putas? Satis est notus uersus alterius poete: Non fit morte miser. Uita est que miseros facit ꝛ beatos: quam qui usq̄ ad extremi fugam spiritus bene egit: nullo eget amplius: felix est: securus est: in portu est. Quid ergo ad summā felicitatis huius pertinere arbitraris: utruz tellus illum opprimat: an pelagus uoluat: an flamma cō sumat? Sed quoniam te de sepultura singulariter preq̄ oibus anxium intelligo: quanto tu beatiorē estimas hunc tellure demersum: q̄z illum alterum fluctibus obrutum? Propter vnius credo Virgiliani carminis horrorem: quia scilicet: Unda feret piscesq̄ impasti vulnera lambent? Quid autem si alterius vulnera rabidi canes absumpserint: si famelicorum grex luporum effossis tumulis membra discerpserint? Respōdebis (ut arbitror) ꝛ hoc itidem infelices. Ita iam ex oibus felices erunt: quibus inconcussa cōtingit requies sepulchri? Nihil hac opinione puerilius: cum enim cuncta prouideris: negata beluis uiscera: infestis uermibus negare non poteris. Jam cernis qui contactū pulcherrimorum fortassis animalium formidabas: quid a turpissimis necessario sis passurus: Uerum ista non adeo metuuntur: quoniam usu iam quotidiana sunt. Uides itaq̄ (qō sepe dicere soleo) nec mea solum est: sed illustrium philosophorum sententia: Quicquid in hac vita patimur molesti: non tam ex ista rerum natura: q̄z ex nostre mentis imbecillitate: siue (ut eorum etiam uerbis utar) ex opinionum peruersitate procedere. Noua timemus: usitata contemnimus: Cur queso nisi quia in altero mens inermis improuisa rerum facie turbatur: in altero frequenti meditatione rationis clypeum fabricata est: quem asperitatibus cunctis opponeret. Respice nautarum morem: q̄z equo animo patiuntur corpora suorum in fluctus effundi. Unum de multis exemplum illustre non sileo: Lambas de Auria: vir acerrimus atq̄ fortissimus: dux Januensiuz fuisse narratur: eo maritimo prelio quod primum cum Venetis habuerunt: omnium memorabile (que patrum nostrorū tēporibus gesta sunt) qui hostili classe conspecta ubi pugnandi horā ad uenisse cognouit: numero licet inferior: tamen suos pro tempore magnifice ac breuiter adhortat⁹: manum cum hoste conseruit. Cunq̄ in eo cōgressu filius illi vnicus florentissimus adolescens qui paterne nauis proram obtinebat: sagitta traiectus: primus omnium corruisset: ac circa iacentem luct⁹ horrendus sublatus esset: accurrit pater ꝛ non gemendi inquit: sed pugnandi tēpus est. Deinde uersus ad filium postq̄z in eo nullam vite spem vidit: Tu vo inquit fili nunq̄z tam pulchram habuisses sepulturaz si defunctus esses in patria. Hec dicēs armatus armatum tepentemq̄z complexus: proiecit in medios fluctus. Ipsa ut mihi quidem videtur calamitate felicissimus: cui talem casuz contingit tolerare tam fortiter: Factū nempe eius ac uerba accensis animis egregiam illo die victoriaz peperere. Nec minus ideo pius est habitus: q̄z si incumbens cadaueri ac muliebriter ingemiscens: in eo precipue rerum statu: cum summo sue reipublice discrimine torpuisset. Tu genas vnguibus foderes: tale aliquid in tuis videns: nō tam ꝓpter mortis dolorē: q̄z propter ignominiaz sepulture. Nautici ergo hoies qō amicis carituri sint dolent ut ceteri: qō mare illos habeat: equabilius ferūt: Jdq̄z euenit: quia talia perpeti longa consuetudine didicerunt. Quid igitur indigner cum Ciceron̄e: plus usum posse q̄z rationem? Poterit nauta rudis sine lachrymis cernere: quia consuetus: qō tu philosophus non poteris ratione fretus: ꝛ tot bonis artibus instructus tantorum exemploruz copia suffultus? ¶ Aliaduertere licet ex historijs multiplices horuz ritus in sepulturis ꝛ ab usu nostro multipliciter abhorrentes. Et quibus quosdam suorum corpora domi seruare summo studio condita: quosdā ea bestijs obijcere solitos: ad id vnum pro singulorum facultatibus multo ante comparatis ac nutritis ꝛ generosi canis aluum optimum sepultura genus opinari: quosdam vo per seipsos deuorasse legimus. Artemisia illa Carie regina: coniugalis amoris exemplum inter cuncta celeberrimum: nihil habuit qō viro tam dilecto dulcius pstaret: q̄z ut defunctum viuo conderet sepulchro: Redactuz eniz in cineres summaq̄z parsimonia reseruatuz paulatim potui superfundens bibit: ꝛ amato corpori tale sui corporis hospitium dedit. Nec illud modo queritur recte ne id fecerit: Illud potius agitur: ut intelligas omnium quibus angimur: in opinionibus: non in rebus esse: Jnq̄z his gignendis: alēdisue consuetudinem posse q̄z plurimum. Illa virum quem amauerat consumpsit: tu si quam ex nostris mulieribus idem facientem videris: obstupesces ꝛ abominatiōe spectaculi oculos auertes. Fiat idē ubi fieri solitū est: nec humanitas nec isignis amor sed vulgare obsequiuz dicet. Nō oportet pegrina congrere: maiorib⁹ nostris in hac ipsa Jtalia mos fuerat suoruz corpa flāmis exurere: quē morem ꝛ historiaruz fides ꝛ usq̄ ad nostrā etatē inuēte sub terrā urne cū cineribus testant: Neq̄z tū ea puetusta cōsuetudo est. Ante eniz (ut nūc) toti humabantur: donec id remedij genus inexplebili odio bellorū ciuiliū: in sepulchra etiā seuiente cōmēti sunt: seq̄z ope flāmaruz hostili ludibrio subduxere. Itaq̄z Scipiones: ut qui merito se reipublice charos scirent: oēs integri iacuere. Nec oino ullus in gente Cornelia ustus est: ante Luciū Syllā dictatorez. Js ꝑmus oiuz cōtra familie sue morez: multorum sibi cōscius odiorū: corpus cremari suū uoluit: nominatiz ueritus (ut ferūt) ne in se Mariana factio post obitū auderet: qō ipse ausus fuisset in Mariū Ualuit exēpluz: secutiq̄z sunt factū: qbus facti ratio nulla erat. Sed postq̄z cremādi mos inualuit: usuiq̄z sua esse cepit auctoritas: tū demū qō remediū fuerat: decus fuit: ꝛ ex illo prorsus ingēs visuz supremis ignib⁹ caruisse. Hinc laudata pietas que pauculis lignis collectoris in littore niliaco: trūcatū ipie magni Pōpeij corpus cremare nō tā potuit q̄z uoluit: Jnde sibi partū nomē. Quis eniz Codrū hūc nosset: nisi Pōpeij mēbris faculas inferē tē? Ille āt Codrus Athenienſis alio pietatis genē ꝛ ꝓpria morte cognoscit. Nunc defunctos cōbu-

Nouatimēt: usitata cōtemnuntur.

D Attēde sepultura uarietatez ex gentiuz diuersitate

lōge querere quid beatos faciat:vitia in extremis habitant:virtus in medio sita est.Uale.

¶ Frācisci Petrarche:Thome Messaneñ.Parasitum faceta periphrasi famelico homini comparātis.

Epistola.X.

A Eliciter puto successit prima pcontatio:secūdam facis.Experiri vis(ut arbitror:)in demōstratiuo cause genere qd possim.In laudib⁹ poti⁹ q̄ in ōrio me pbasses ueliz:s̄ qñ sic placitū tibi ꝛ sine noie res agit̄:q̄uis exacta periphrasis vicē ꝓpꝛij nois obtineat:ꝛ hic quoq; questioni tue morē gerā.Is de quo queris:scurra uagus est:qualē describit Horati⁹:qui nō certū pse pe teneret ipꝛansus:nō qui ciuē dinosceret hoste.In summa oium ipoꝛtunissimus qui vnq; parasiti ce arti operā dederūt.Nihilo tñ felicio:ꝛ q̄ si oiuz desidiosissim⁹ foret:nō tā ut nauta scopulū uel grā dinē agricola:uel mercato:ꝛ furē q̄ eū oēs metuūt: Omnes declināt:oēs cedūt semita:quasi onerat⁹ spinis adueniat.Ubiq; vias uacuas:deserta atria obseratas fores iuenit:Perinde aduētu eius fugi tur ac si in gremio belluz ferat.Nunq; tñ incōmodius ista cōtingūt q̄ hoc anni tēpore:estas utcun q; pauperū poꝛtus est.Una arboꝛ ꝛ uestē ꝛ cibuz ꝛ tectū ꝛ cubile sufficit.Nūc quid agat:conspirat hyems:senect⁹:inopia:nullus opē fert:ꝛ (que omnium rerū duriss̄ima)sine miseratione miseria est: Uidi illū hodie ualido aquilone iactatū.Ibat alte succinct⁹:dederatq; oia diffundē uentis maronee ueneris in morez: Si fuluū lupi de pelle galerum tegmē capiti habuisset:in reliqs hernico a Pelasgis accepto habitu in bellū ibat:sinistri eni pedis uestigia nudus erat:Ea rabies urgebat ut cōueni re sibi posset qđ apō Plautū de se pceps ille pasitus pdicat:Meus est balista pugn⁹:cubit⁹ catapulta:humerus aries:talis erat.Ita tñ ut iter minas diuturne famis uestigia cernerent:hoiem deniq; (ut Plaut⁹ idē ait)neq; ieiuniosiorem neq; magis effractū fame vidi:nec cui minus ꝓcedat qcqd facere occepit.Postremo dū e cōspectu in Angipoꝛtū deflexisset:ut Piraticū uelut Scalmū latebꝛis euaderē:vidi illū in trāsitu fumi globos per nebulas exhalātē:ceu Laci spelūcā:aut quālibet eolicarū isularū ꝓterueherer:Audiui nescio quē tremulū atq; cōfusuz illi e faucib⁹ erūpētē sonū:qd dicere uellet ignoro tā cōcisum vba frāgebat:sed puto ꝓpꝛios pedes ac scapulas:illo Satyrico solarē elogio:durate atq; expectate cicadas.Habes qđ optabas:maledicum me feci sti.Uale.

Plautinus parasitus

¶ Frācisci Petrarche ad Thomā Messaneñ.In eundē senē dialecticum inuehentis.Epistola. XI.

A Lce iterū tēptamur.Dialectic⁹ tuus ut scribis gescere nō pōt:miraris?Mirarer ego si gesceret:cuius gl'ia in strepitu ꝛ cōuitijs sita est.Sed bñ hēt q; nec ille scribere aliqd nouit: nec ego eum hinc exaudio.Ita ꝛ aures interiecto maris ac terrarū spatio:ꝛ oculi mei illius ignorātia tuti sunt:totū ipoꝛtuni collocutoris pondus in tuū caput refundit̄:Et merito:qm̄ l'ras meas dialecticis ostēdisti.Ex oibus sane que de illi⁹ rauciss̄i mo latratu collegisse te dicis:hoc pmū erat ꝛ maximū:q; artificiū nostrū oiuz minime necessariū dicit.Ecce iā virus qđ in alijs l'ris miabat euomuit. Sz est ne hoc qđ in studia nr̄a se inuecturū pdixerat?Preclare gdē.Artificiū ingt uestrū ex oibus minime necessariū:Primū de artificio viderem⁹: Nescio eniz qd artificij nobis attribuat:s̄ puto de poetica eū itelligere.Hāc minime necessariā dicit: nō inficio:Idē eniz videt ꝛ nostris.Nāq; ais natū inuentūq; poema iuuādis:ꝛ Flacc⁹ ipse testat: ꝛ res ipsa docuit poeticā delectatiōia tq; ornamēto esse:nō necessitati editā.Uiuat ergo dialecticus tuus ꝛ cornutis sp affluat sillogis̄mis:qñ ꝛ nobiscuz sentit ꝛ nō est ignarus oium ut rebar.Sz nequaq; his terminis cōtinet toꝛrēs ꝛ feruidū ingeniū.Quid ergo?Rapidū enthymema cōtoꝛquet. Si minus necessaria ingt ꝛ min⁹ nobilis:o q̄ male tegit̄ insania.Jā se nō dialecticū mō:sed phrenēticū ostēdit.Ergo sutrina ꝛ pstina:ꝛ vilis̄imaruz mechanicarū artiū:si necessitas nobilitare illas potest:nobilissime oium fient.Philosophia aūt ꝛ relique oēs quecūq; beatā atq; excultā ꝛ ornatā vitā faciūt si necessitatib⁹ vulgi nil cōferūt ignobiles O doctrinā nouā ꝛ exoticā ipsiq; (cuius nomē in famāt)Aristoteli incognitā.Ille enim ait:Necessariores qdē oēs:dignioꝛ vo nulla.Legat pmū Methaphisice libꝛū ꝛ inueniet.Sed ignota regione uerū sequi ꝛ scrupuloso tramite senem ire iubeo: non paruus laboꝛ.Uale.

Dialectici gloriā in strepitu ꝛ conuitijs sitā esse

¶ Eiusdē Francisci Petrarche Liber secūdus Epistolarū de rebus familiaribus incipit.

¶ Frācisci Petrarche ad Philippū Cauallicensem epm:Eundem propter obitum amātissimi fratris acerbo dolore merentem:cōsolantis. Epla.XII.

A Egens scribēdi negociuz mihi nunc adimit vtus tua.Ut enim coꝛpis:sic i animi grauius affecti:difficilioꝛ cura est:Utriq; aūt sano aut nullis aut plane leuioꝛib⁹ remedijs est opus.Utq; illic medico:ita hic cōsolatore minus(immo vo nihil)est opus:Tecū ergo vir optime accurati⁹ agerē si te fregisset aut strauisset aduersitas:Nūc cuz foꝛtune ipetū foꝛti aio tuleris:ꝓsolatoris mihi partes eripiens:laudatoris ac miratoris officiū reliqsti:qua in re:ut dicebā:oposioris stili mihi materiam pcidisti.Cōsolatio eniz:ut mesti auditoris animū penetraret:eget multa uerboꝛ maiestate:eget grauib⁹ aiosiq; sentētijs:Uirtuti testimoniū simplex ꝛ incultū sufficit:nec oporꝛtet ueritatē rerum fictis adūbꝛare coloꝛib⁹:qm̄ virt⁹ ipsa sibi plaudit: ꝛ ꝓpꝛio cōtēta pconio:alteri⁹ theatri strepitū nō regrit.Uenerā ad te nup acri rumore pculsus imature moꝛtis amātissimi fratris tui:ꝛ q̄ concussus eēt anim⁹ tuus:ex mei pectoris māsuetudine metiebar:nec cogitabā quosdā ictus ualidis tyrōibus fuisse moꝛtiferos:quos sprouisset foꝛtis ꝛ exptus miles:quosdā alieni sanguinis effusione pterritos exclamasse:ingemuisse:expalluisse:sepe in extasim pcidisse:cū tñ iteri quoq; ille pectorib⁹ emanabat: taciti ꝛ itrepidi starēt siccisq; oculis vulneꝛ suoꝛū fluēta cōspicerēt.Uenerā itaq; mest⁹ ꝛ ad bñ ualētē:medic⁹ eger accesserā:Jnueni faciē tuā iter affectū debite pietaꝭ ac decorē ꝓpē hōestatis fraterne cōpassiōis:ꝛ virilis animi signa pferētē:Utrūq; mihi placuit:alterū mansuetudinē:alterū sapientiā tuā decet.Humanū est in moꝛte suoꝛū pietatis testes lacheꝛymas fundere:Uirile est modum illis

Uirtuti simplex testimoniuz sufficere

Humanū eē lachrymas in moꝛte amici fundē:sapiētis aūtviri eis modum imponere

ter suspexit:alter erubuit.Sit Cesar mundo terribilis: Brutus ⁊ Cesari:utrunq; tamen reuerentia cepit exulis Marcelli.Quis exilium tale non cupiat:immo uero quis exilium: quod ipsis patrie dominis inuidiosum est? Illos commemoro quos penitētia ciuium reduxit.Q; multos autem fortuna restituit? Nunq; Camillū Roma uocasset:sors illi ⁊ excidium urbis:quis crederet:ac fremēs per Italiam transalpinarum gentium furor:viaz fecit ad reditum:ut esset vnus(vir memorandum)cunctis exulibus ⁊ bone spei simul ⁊ spectate erga ingratam patriam pietatis exēplar.Atq; (ut aliquādo ad nostrorum temporū acta trāsgrediar)Matheus vicecomes Mediolano patria:prepotentis inimici viribus pulsus:q; diu solus ac profugus ⁊ in summa inopia rerum omnium fuit:complorat⁹ a suis:illusus ab hostibus? Quem ferunt die quodam curarum plenum:preter ripam Benaci lacus errantem:habuisse obuium superbi hostis nuncium:atq; ab eo domini sui uerbis interrogatuz:qd nam ibi tam incomitatus ageret? Nil aliud respō disse nisi se retia tendere. Quod responsum: tunc forte contemptui habitum:breui quid mysterij importarat innotuit.Ita ociosus senex vnus aduersarios suos omnes:ceu totidem pisces esca spei inanis elusos: prouidentie sue retibus circumuenti. Alio quoq; tempore cum ad eundem nuncius redijsset:⁊ percontaretur irridens:quibus itineribꝰ aut quando esset in patriam reuersurus? Tranquilla fronte respondit:Tu ꝙ abi:dominoq; tuo nūcia:ijsdem me rediturum itineribus quibus exiui sed non anteq; sua crimina preponderare meis inceperint. Nec fefellit augurium: Siquidem non multo post in immensum auctis hostium sceleribus: quibus insolens,dabat alimenta felicitas: Mediolanum illis eiectis victor ingressus est. In qua urbe(ut vides)usq; in hodiernum diem ⁊ nepotes dominantur ⁊ filij. Nec in banc narrationē incidisse ideo videri uelim ut uel tibi uel cuiq; viro bono auctor sim aduersus quantumlibet male meritam patriam arma capiendi(satius reor pauperem in exilio mori q; libertate turbata nolentibus imperare)sed ut ueteribus ⁊ nouis constaret exemplis:non posse per vim exulibus spem auferri.Et si animos difficultatibus obsessos ad patiendum erigit fortium virorum recordatio: Accipe nunc etiam insigne recensq; aliud exemplum.Stephanus de Columna summum militie decus: cū in omni fortuna gloriosus:tamen in exilio gloriosissimus ⁊ admirabilis fuit: Neq; enim vna erat eius ⁊ ceterorum exulum conditio.Quibusdam extra patriam nobilibus tuto viuere permittitur: hi cum patriam reliquerint:laxiorem retinēt libertatem. Alijs artior dicta lex est ut hoc aut illo loco se contineant:illic habitātibus nil durius expectādum:Huic ꝙ ⁊ patria interdictum:⁊ nullus in orbe terrarum tutus locus:nullus in tanta tempestate portus aut refugium: Hostem habuit ut potentem:ita inexorabilem Bonifacium octauū Romanum pontificem:quem armis frangere difficillimum:humilitate seu blanditijs flectere nec possibile quidez esset:Deniq; quez nihil nisi sola mors vinceret:seuitiz est inhumane:petitumq; modis omnibus immerentis caput exulis: promissionibus:minis:potentia:dolis:auctoritate: pecunijs: ingentia persecutoribus premia fautoribus denūciata supplicia:cum Stephanus nunc citra: nunc trans equora:nunc disiunctissimas utriusq; maris insulas:Siciliam Britāniamq;:nunc extrema Galliarum soliuagus circūiret:egenus interea cūctarum rerum:sed prediues animi: Itaq; cū apud Arelatē casu quodam in manus explorantium uenisset:interrogatus quis esset: Nomen suum quod dissimulare poterat:multis audiētibus dixit:seq; ciuem Romanū intrepido ore professus est.Quāta autem:deus bone:vnius capitis maiestas que odiosas etiam ⁊ armatas manus a furore deterruit.Edicto proposito sollicitabantur reges:ne q; eum foueret hospitio: Cuius obtentu:cum Sicilia decedere iuberetur:eo animo paruit:ut exul in ea prouincia remānisse:rex abijsse crederetur.Sic illum:sic alios toto persecutionis sue tempore reges vidit tanq; ipse rex esset.Altissimo animo nec ullis aduersitatibus cōtracto:⁊ supra fortune fluctus eminente:prosus ut vni sibi dictū videri posset poeticum illud:Aspice securus vultu non supplice reges.Quotiens Rome ⁊ per Italiam nuntiata mors eius erat:quotiens actum esse de reb⁹ Colūnensium fama fuit:⁊ cum illo viro egregiaz corruisse familiam? Nulla usq; de illo spes preter q; in solo ipsius pectore restabat. Nunq; tamen in de discessit:quominus diebus ac noctibus uersaret,animosa consilia:⁊ omnem laborem obiret imperterritus.Ultro enim in medio rerum suaruz discrimen:amicorum bellis interdum:utriq; partium ignotus interfuit ⁊ omnium confessione vni⁹ hominis presentiam est secuta victoria:haud ambigua:sed tibiipsi q; mihi notiora recenseo.Quis ergo miserum dicat hunc exulem:cum quo tantus virtutum comitatus exulabat: quem post decennem sui experientiam in priorem statum uera animi magnitudo non fortuna reposuit? Sed quorsum hec tam multorum exemplorum conquisitio? Ut nemo presenti malo attonitus uenturum opinione preoccupet:⁊ mediocriter graui exilio grauissimum malorum omnium desperationem accumulet:presertim cum non solum virtus operosa ea que Stephanum ipsum in patriam reuexit:ꝫ mutatis sepe populoruz moribus:uel dissentio simultatum:uel que feros animos mitigat longa dies: incidens commiseratio non digna patientium:uel ipsa tacite virtutis admiratio:uel impensum ciuibus suis obsequium:uel publice necessitatis occasio: uel aliqua vis fortune finem imponere possit exilio. Ne quis preterea qō ipse depulsus sit:virtutum suarum proijciat ornamenta:graue cogitāꝫ preciosissima rerum in exilium ferre cum viliora non liceat. Neq; enim nouum est ut efferentes gēmas atq; aurum:urbana predia:⁊ omnem inutilem aut onerosam sarcinam in incendio relinquamus.Quod si aurum inter precioſa numerandum esse persuasum est hominibus:quid tandez de virtutibus iudicandum est? Vilius argentum est auro:virtutibus aurum. Atqui cum non semper in exilium ferre argentum ⁊ aurum sinamur quocūq; ferimus:virtutes ⁊ bona animi ferre permittimur.Quod feciſſe videmus eos:quorum tibi nūc exēpla ꝓposui:ut ad imitādū exardesceres:nec diffideres fieri posse itez:qō totiēs factū est.Licet in exiliū ⁊ in carcerē ⁊ in mortē ipsaz ferre virtutes:

Camilli exēplū.

matthe us vice comes.

Steph ani colū ne exilium

Hec ⁊ his silia que apud Ciceronē Cato loquit: satis qd uterq; crederet testant. Illi tñ utcūq; crediderint: quoꝝ magna ex pte spes inanes ac fallaces fuerāt: Nobis ab illo qui ⁊ falli non pōt ⁊ fallere nō nouit: spes certa pstat: Illuc tādem quo fratrez tuum translatum confidimus esse uenturos. Sed quid interim faciam: dixerit aliquis: desiderio torqueor: amore lāgueo: auiditate crucior fratrem reuidendi? Quid facias aliud nisi quod facere solēt qui casu aliquo a personis charissimis auelluntur? Memoriam retinent: ⁊ absentium imaginem pro fundamento custodiunt: illos amāt: de illis loquūtur: illis prosperum optant iter. Idem fac(⁊ certus suz iam feci) frem tum in ea parte cordis absconde: vnde nulla eum pellat oblinio. Illum dilige sepultum ut viuentem dilexisti: uel etiam multo uehementius. Illum coge sepius ad te reuerti commemoratione pia ⁊ frequenti: Precare iter ut faustum sibi contingat: ⁊ calcatis perfidi hostis insidijs: uelox in patriam reditus: Neq; enim hec aut patria nostra est aut fuerat sua: ubi ⁊ nos peregrinamur adhuc: ⁊ eum irritis uotis arpectauimus ad meliora ꝓperantem: exilium est hoc: ipse in patriam profectus est: Oremus ut sospes ⁊ sine labore perueniat. Id illi prodesse poterit: id agamus: pium obsequij genus est pro defunctis orare: Lachryme aut sunt arma mulierū: viros nō decent nisi moderatissime forsan atq; rarissime: Alioqn ⁊ fundentibus eas officiunt: ⁊ illis non ꝓficiūt quoꝝ amore funduntur. Si quibus etiam nūc desiderij stimulis urgeris: cogita id diuturnum esse non posse. Breuis est enim hominum vita: ut si ad nos non sit ille reuersus: nos tamen ad illum oporteat satis celeriter proficisci. Omnia autem breuia: ut ait Cicero tolerabilia esse debent etiam si magna sint. Frater tuus ereptus est mille laboribꝰ: ⁊ueri similiter speratur ad eternam requiem peruenisse: aut deproximo peruenturus: nos in seculi fluitantis agone remansimus. Quobrem siquis propter seipsum q̄ relictus est deflet: videat ne merito possit audire Tullianum illud: Suis icommodis graviter angi non amicum sed seipsum amātis est. Si vo propter illum: uerendum est ne(ut idem ait) inuidi magis q̄ amici sit. Hec non tam ad informationem q̄ ad gloriam tuam retuli: quoniam sicut inceperam: gratis consolatori eterno: tu externa consolatione non indiges: q̄q̄ quid etiam indigēti conferre potuissent: he litterule raptim de arescentis ingenij scatebris expresse. ¶ Superuacuū est deinceps illorum exempla subtexere: qui suoꝝ mortem fortiter tulisse memorantur. Et tamen ut intelligas quorum ego te numeris ascribo: tantoq; fretus comitatu hereas in incepto: quantuz memoria complecti potuero (pauci enim libelli me in hanc solitudinem sunt secuti) aliquot nobiliora exempla ex omni copia uetustatis interseraz. ¶ Emilius Paulus vir amplissimus ⁊ sue etatis ac patrie summum decus: ex quatuor filijs preclarissime indolis: duos extra familiaz in adoptiones alijs dādo ipse sibi abstulit: duos reliquos itra septez dierum spatium mors rapuit: Ipse tamen orbitatem suam tam excelso animo pertulit ut prodiret in publicū: Vbi audiente populo Romano casum suuz tam magnifice cōsolatus est: ut magis metuere nequem dolor: ille fregisset q̄ ipse fractus esse videretur: ex quo non minorem: iudice me: gloriam cepit q̄ ex triumpho quem illis diebus speciosissimum egerat: Per illum enim Macedonie: per hoc mortis ac fortune victor apparuit. ¶ Pericles Atheniensis dux itra quatuor dies duobus filijs orbatus: non solum non ingemuit: sed nec priorem frōtis habitum mutauit. ¶ Cato senior ille(cuius supra mentionem habui) quantum laudetur ab omnibus nullus ignorat: qui modo uel tenuiter nouit historias(quodq; maius est) sine ulla historiaruz notitia: Sic iam apud cunctos huius nois fama percrebruit: ut eo audito vir quicq; ad sapiētie sūmam adijci posse videatur. Ita fit ut nō magis ueterum iudicio q̄q̄ modernorum consensu Cato sapientissimus habeatur. Atq; inter multa preclara hominis illius nihil singularius admiramur: q̄q̄ mortem filij optimi viri modestissime dicit tulisse. ¶ Xenophon filij morte nunciata sacrificium (cui tunc intererat) non omisit: Coronam tantum quam capite gestabat deposuit: mox interrogans diligentius atq; audiens quod strenue pugnans cecidisset: coronam ipsam capiti reposuit: ut ostenderet de cuiq; morte non dolēdum: nisi turpiter ⁊ ignaue morientis: quo metu uerisimile est: virum sapientem uereq; Socraticum: ad primum nuncij relatum deposuisse coronaz. ¶ Anaragoras mortem filij nuncianti: Nihil inquit nouuz aut inexpectatum audio: ego enim cum sim mortalis sciebaz ex me genitum esse mortalem. O uere dignum homine responsum. Q̄z multi sunt e medio etiam grege philosophorum: qui ⁊ si nature conditionez amplecti simularent: tamen peruersuz moriendi ordinem taciti non tulissent: Anaragore vo nihil inopinatum poterat contingere: Cogitabat eniz assidue (quod est apud Senecam) omnia ⁊ mortalia esse: ⁊ incerta lege mortalia. Quodq; alio quodam loco ait idem: Sciebat sibi omnia restare: Ideoq; quicquid factum esset: dicturus fuerat sciebam. Multa nunc ultro equidem constantie similis exempla se offerunt: sed epistole modus plura non recipit: finem igitur imponam. Et si cui forsan patientia tua ab his laudatissimis actibus aliena videbitur propterea q̄ tu non filium perdideris sed fratrem: equo animo patiar vnumquenq; sentire quod opinio sua fert. Ego quidem in meipso alterum casum dumtaxat exptus sum: filij amissionez non noui: At fraterne necis vulnus excepi: de hoc certius loqui possum: Nihil itaq; contendo: neq; luctus inuicem confero: sed illud scio: sepe facilius amissum filium restaurari posse q̄ fratrem. Uale.

¶ Francisci Petrarche ad Philippum Laudicensem episcopum: Eundem de obitu insepulti amici consolantis: Illudq; Poete allegantis: Facilis iactura sepulchri: Non pauca etiaz de uarijs sepeliendi ritibus narrantis. Epistola.XIII.

Micum bonum perisse tibi doleo: sed magis in te rectuz perisse iudicium indigno: Neq; enim aut te ipse satis viriliter: ne dicam philosophice consolaris: aut illum qua flendus est defles: si modo quisq; viri fortis exit⁹ non inuidiosus potius q̄ miserabilis videri pōt. Nā (ut epistole tue sensuz breuiter stringam) non tam mihi videris aut damnū tuuz aut amici parūper festinatam mortē (ubi parcere possem: vulgato forsitan errori) q̄ genus mortis atq; ihumati corpis

Lachrimas mulierū eē nō viros decere.

Pauli emilij ⁊ stantia.

H Pericl' ꝑstātia. Catōis fortitudo i mō te filij.

Xenophōtis exēplū

Il Anaragore exemplū

conflagrature viderentur intensius:uel si exilij co
mes inopiam sequeretur abeuntem:multa mihi si
mul contrahēda fuerāt qbus seu blāduꝫ illud seu
uētosum malum mitigari posset:seu pstari solatiū
pauptati. Que quanq̄ mihi dictu facilia videri
ꝛ tibi auditu credibilia debuissent:nō tamē facile
uariorum remedia morborum his explicabant an
gustijs:Q̄ tristis enim res:q̄ luctuosa sit iste quē
amorem dicimus:q̄ miserabiles exitus inueniat:
q̄ fucata ꝛ mēdaci fulgore celata sit:q̄ nihil eoꝝ
que pollicet prestare possit ambitio:q̄ magno ani
mo tolerabilis sit pauptas:nō pōt a quoq̄ homi
nuꝫ breuiter dici. In presenti vō quando nec amo
ris flāmas morum tuoꝝ grauitas nouit:ꝛ si quid
olim tale sensisses:iam etas extirpit:ambitionis p̄
terea suspitionem:bonoꝝ per omnem vitam fuga
nō recipit:ꝛ pauptatem remisit patrie pietas:ma
gnus mihi laboꝛ uberioris cōsolationis eximitur.
D Patria tua nullo te alio affecit incommodo:q̄ ut
eius careres amplexibus:omnia tua aut tecuꝫ sūt
aut tibi seruiūt: Nō illa solum dico: que nec eripi
poterāt magnanimitatem:modestiam aliasq̄ vir
tutes:que siue Bias ille sapiēs(ut Licero:ut Va
lerius:utq̄ oēs)siue(ut Seneca:ait) Stilbon:in
cēsa patria ꝓfugus:sua secum se ferre gloriat:sed
vulgariter intelligo tua:etiam que de fortune ma
nibus accepisti:ueteris enim patrimonij domin⁹
perinde locuples exul excedis ac domi fueras ci
uis:Ac nescio:an eo forte locupletioꝛ ꝙ manētib⁹
diuitijs:sumptus est partioꝛ. Accedit ꝙ maioꝛ ps
hominum:nō prius se cadere posse q̄ tota cecide
rit:suspicatur: Tu vō nō cecidisti sed impulsus es
Integer igit ac rectus sentis iam(ut arbitroꝛ) nu
tare fortunam:ꝛ q̄ fragilibus fūdamentis inhe
seris:cum tibi magnus videbaris itelligis nec de
inceps dubitas:eam que impulit posse psternere:
Ita(qō rarissimis cōtingit)exul diues ꝛ cautioꝛ
uadis ut facile duob⁹ grādibus bonis maluꝫ vnū:
Quid bonum quidue malū in vita di ci possit ꝛ illud exiguum cōsoleris. si qd tum in vita bonū
nisi virtus:aut malum aliqd nisi virtutis opposi
tum dici debet. Uade itaq̄ securus:nō te repetet
patria:nō reuebet casus. At vō qō tantopere de
fles:exilium ꝛ ptinax illustrabit iniuria: Multos
magnos viros calamitas fecit:multos declarauit:
neminem ex diuerso miserum fecit aduersitas sed
deterit:nec latitare diuti⁹ passa est. Quid palles:
q̄si magnum in te ius habeat fortuna? Nō illa p
tes iudicis obtinet sed testis:qualis sis in tua po
testate est:nō est in illius quale de te testimonium
ferat:sed ut ferat tātum:mētiri nō pōt: loqui pōt.
E Quis aūt nisi culpe sibi cōscius:testez metuit ue
re loquturum? Nō est que te ad ignauiam cogat:
est que digressus tuos dinumerat:patiētiam exer
ceat:suspiciat aut despiciat pectoris tui robur:de
mum populo referat qcqd inuenerit. Erige aium
discute tenebras errorum popularium:nō pateāt
aures tue mulierciarum uocibus: nunq̄ letus
eris:nunq̄ securus si te populo regēdum tradide
ris. Quicqd magna pars hominum aut miratur
aut metuit:ridiculum est:qcqd predicat falsum:cō
mitte potius te paucorum cōsilijs:nō sūt ut viden
tur ista terribilia:inter que vulgus exilium nume
rat:ꝛ si lectio lōga nō ꝓfuit experientia ꝑderit for
tasse. Noli semper terram intueri: interdum ocu
los attolle: cōfestim ueritas occurret:ꝛ exilium
nihil eē fateberis:nec peius viuere virum bonum
quantumlibet procul a patria:immo vō non posse
extra patriam viuere cui totus hic orbis est patria
Quid enim refert q̄ diuersa parte cōsistat:ualles
qdem ꝛ lacus ꝛ flumina ꝛ colles alios videt:ce
lum vnum est:illi se infert:illuc aium exigit:eo co
gitatiōes suas ex omni mūdi parte trāsmittit:nec
aliud q̄ sub tecti vnius amplexu ex alio in alium
thalamum trāsiuisse se cogitat. Tu quoq̄(nisi me
am ꝛ multoꝝ spez diutissime fefellisti) Absit ut ad
vnum huius immēsi edificij angulum sis astrict⁹:
quo minus ubicūq̄ terram sub pedibus calcaueris:ubi celum supra uerticem videris:ubi te spira
bilis aura pflauerit:patriam tuam uoces. Erit igi
tur exilij tui:nō solum facilis:sed iucūda cōditio.
Cum enim duo sint que hominum affectum ad be
niuolētiam excitēt:Uirt⁹ scilicet:qua(ut ait Lice- Nil vtu
ro)nihil est amabilius:ꝛ immerētibus viris infli- te ama
cta calamitas:quoꝝ primum facit ut amemus mi bilius
remurq̄ claros viros:secūdum ut misereamur af
flictis. Alterum in hac tēpestate tibi aderit:alterū
adesse videbit. Uirum fortem sentiēt oēs: erulem
dicēt: Et sane(si qd Tullio credimus)iter oēs vir
tutes fortitudinis splēdidissim⁹ vultus est: rursus
inter hominis erumnas:nō in ultimis numeratur
exilium. Aut ego fallor: aut optādum est ne forte
recēs hec ciuiuꝫ tuoꝝ ira lētescat:ne ue tibi hoc ex
ulis nomē casus aliq̄s eripiat:in quo miserie nihil:
fauoris aūt ꝛ glorie vides eē q̄plurimum. Sed
laborem ings atq̄ ignominiaꝫ reformidat anim⁹:
F Primum nego tale hic aliqd inesse:ubi oblataꝫ ti
bi magne laudis materiam ac generosam fuisse lin
quēde patrie cām:alto animo obiectaꝫ tyrānis cō
tumaciam scio: Ubi ꝑterea ocium ꝛ quas semper
optaueras laborum ferias inueniſti: Deinde qui
ignominiam timet quam peperit virtus: fame
nō virtutis amicus est:qui vō labores refugit:op
tare desinat gloriam ad quam certe difficilis: sed
clara(ni fallor)ꝛ delectabilis via fert. Tibi qdem
vni(ut dixi)singulari q̄dam p̄rogatiua:inges glo
ria nullis molestijs:nisi forte quas tuipse tibi fin
xeris queri: Illud eniꝫ uereor ne alienis poti⁹ q̄
tuis oculis susceptum vulnus aspicias: ꝛ casum
tuum alieno metiaris arbitrio:que adeo quotidia
na pestis est:ut ad clamorem alienum plericq̄ titu
bēt:ꝛ multo prius concidant q̄ impulsi sint:quan
q̄ satis impulsus videri possit:quem tot hominuꝫ
milia pessimis opinionibus perurgere nō desinūt:
Sed ut ualde imbecillis virium est quem leniſ au
ra ꝓstrauerit:sic ꝓrsus insanum animi scito quem
videris res suas alioꝝ ꝛ presertim ignorātiuꝫ pō
derare sermunculis: qui quo frequētiores sūt:eo
cautius cōtagiosus morbus euitādus est: passim
tam multorum hominum corda corripiēs. Si ali
os audire uolueris:nō deerūt qui fortunam tuam
G multiplicib⁹ onerēt querelis:qui te incolumē atq̄
optime ualētem lugeāt: qui semineces uelut fere
tro viuētis assideāt. Audies uoces miserabileſ:vi
debis forsan ꝛ lachrymas aut simulatas:aut amē
tie proximas:miser esse incipies:q̄ miseris aurez
p̄bere cōsueueris. Nihil enim fere est qō cōuict⁹
assiduus in hominum ingenijs non possit: quod
si teipsum consulere tecumq̄ q̄ cum alijs loqui
malueris:nunq̄ desinam de te grādia sperare teq̄
felicissimum iudice te dicere: ꝛ inuidiosum magis

rere:extreme fuerit uel iniurie uel vindicte. Unde hec in vna eademq; gente uarietas? Nimirum de cursu temporis:mutati mores: opiniones hominum alternant. Hec rursus id quero de quo magnos interdū viros differentes audiui: Uter eē sepulture modus honestior:ne quē maiorib⁹ nostris memoriam:quemq; multis adhuc gentibus seruari fama est:lege addita:que sepeliri hominem in ciuitatibus uetat quibusdam paucis admodum exceptis:quos singularis virtus legibus solutos fecit:cuius tertio de legib⁹ meminit Licero: An hic noster quem a uetustioribus resumptum christiane religionis usus obtinuit. Non ea mihi nunc cura est: Id potius quod agebam perago: Ideo multa nobis horribilia videri:quia consuetudine lōga uarios cōcepimus errores:que apud alios diuersa consuetudine nō timentur. Si vō tu mihi(quod professionis tue proprium est)ceteris spretis:ueritatem regum non vulgi rumoribus:sed insita ratione quesieris: Inuenies virum sapientem:opinionē ab erroribus auertere: ⁊ aut miserari delirantium greges aut ridere. Uale.

Moresp tpis cursū imutari.

¶ Frācisci Petrarche ad Seuerum Apeninicole Exilium non multifaciendum exhortantis: ⁊ quis proprie exulare dicatur. Epistola.XIIII.

A Exiliuz vñ dicatur

Exilium ⁊ si ab exiliendo tractum rear:uel ut Seruio placet: ab eo quod quis extra solum eat:non tamen exilium esse nisi inuito accidat annuerim: Alioquin sepe a regnis suis reges exulant:eoq; maxime tempore:quod prorogandis tuendisq; regni finibus ⁊ propagande glorie impenditur: quando nemo illos exules dicere audeat:nisi a quo ratio omnis exulauerit:qppe cū nunq; uerius: ⁊ sint ⁊ dicantur reges. Aliqua ergo vis doloq; aliquis interueniat:oportet:ut exilium uerum sit. Id si recipis:iam cernis in tua manu situm:utrum exul an peregrinus sis. Si lachrymans:si mestus:si deiectus exiuisti:exulem te procul dubio noueris. Si vō nihil proprie dignitatis oblitus:neq; coactus sed libens: ⁊ eodem habitu frontis atq; animi quo domi fueras: iussus exire paruisti:peregrinaris profecto:non exulas. Nam ⁊ in ceteris formidatarum rerum generibus inuenies neminem esse miserum:nisi qui se miserum fecit: Sic pauperem:nō rerum paucitas:.sed cupiditates facit: Sic in morte(que exilio simillima est)nō tam rei ipsius asperitas q; trepidatio ⁊ opinionis peruersitas nocet:quibus amotis multos aspicies non modo equanimiter sed lete etiam ac feliciter morientes: Ex quo nimirum intelligitur non eē necessarium sed spontaneum mortis malum. Hec in re ipsa sed totum in obliqua mortalium existimatione repositum:quod nisi ita esset nunq; in periculo pari tanta esset imparitas animorum. Eandem q; rationem video exilij:quam ceterorum omniuz non in illo sed in nobis esse quo vincimur: Opinionem scilicet que ubi paululum a ueritate deflexerit:mox innumerabilibus iactatur erroribus: ut ad uerum difficillime redeat:seq; nisi multum adiuta non erigat ad intuendum proprie originis maiestatem. Ut enim ceptum persequar:quid exiliuz queso? Ipsa ne rei natura aut intermissio dilectaz personarum? An indignatio potius ⁊ impatiens desiderium animi languentis exasperati? Q; si tu mihi quicūq; a patria absūt exulare sine vlla distinctione firmaueris:rari ergo non exules. Quis enī hominuz nisi desidiosus ac mollis aliquoties aut visendi auidus:aut discendi studio: aut illustrandi animi:aut curandi corporis:aut amplificāde rei familiaris proposito:aut necessitate bellorum:aut sue reipublice:seu domini:seu parentis impio:domum liquit ⁊ patriam? Cur autem ita peregrinantes non miseri omnes sunt:nisi q; restiterūt:nec impelli seipsos in miseriam passi sunt. Eque eteniz caruerūt priugio:liberis:cognatis:parētib⁹:amicorū cōiictu:amate urbis aspectu. Morum tñ omnium desiderium leniit modestia: ⁊ solamen aliquod inuenit absentie. Sed ⁊ multum profuit spes redit⁹ Nunq; iuissent tam constanti animo:nisi se reditu ros in patriam credidissent. Sit ita: Tibi vō spem quis abstulit:presertim cum hec sit vna ex omnib⁹ que ab inuito non eripitur? Pellitur in exiliuz vir bonus ad tyrāni nutum:spoliatur rebus omnibus in carcerem mittitur:detrūcatur:laniatur:occidit: insepultus abijcitur. Inter tot minas atq; impet⁹ fortune:cum cogamur ad cetera:ad desperandum nemo compellitur. Uidimus in exilium missos pusq; ad destinatum peruenissent:immenso pie desiderio reuocatos: Alios vō post tempus tanto cū honore:tantaq; ciuium penitentia reuersos:ut mihi felices tali exilio viderent. Quosdam ab extrema inopia ad summas repente diuitias:quosdam ex carcere ad imperium peruenisse. Nonullus collum subduxisse securibus morti preceptos ⁊ prospitati eximie reseruatos. Nemo vnq; tam iniquo loco iacuit ut non ei liceret oculos attollē: Nemo tam deploratum rerum suarum vidit exitum ut p hiberetur sperare meliora. Ciceronem ab exilio Roma reuocauit diebus paucis:egregij ciuis presentia carere vir potuit. Reuocauit ⁊ Metellum cui cum in spectaculo Trallib⁹ sedenti honorificentissime littere senatus ⁊ populi Romani nomine redderentur:nihil in letitiam uersus:eodem vultu fuit:quo menia urbis erierat: Uir nec digressu fractior:nec insolentior reditu. Illic patrie furori cessit:hic desiderio paruit. Illic modestus:hic pius: utrobiq; memorabilis. Temptauit pari facilitate Rutilium:sed ille durior māsit: ⁊ patriam reditu censuit indignam suo. Eadem fuerat sors Marcelli:euentus longe alius:qui dum reuocatus a Cesare:summo desiderio bonorum omnium rediēs:in hostem incidisset:effectum est:ut in locum predulcis expectationis: publicus luctus incederet: cui mortem tamen illam nunq; exilio difficiliorem fuisse crediderim. Una est enim virtus: que uarijs licet asperitatibus perferendis:animos armat atq; instruit. Fuerat autem hic in exilio talis:ut magni sui preberet indicium:qualis futurus esset in morte. De quo non tacebo quid in libro de virtute ad Ciceronem Brutus refert:vidisse se eum videlicet Mitylenis exulem:tam infracto animo tāq; auido bonorum studiorum:tam deniq; feliciter beate q; dispositio:ut non ille sibi:q;uis longe relegatus sed ipse potius exul cum ab illo discederet videretur. Addit etiam Gaium Julium Cesarem:qui sibi ⁊ exulandi auctor fuerat: ⁊ postmodum redeūdi fuit per ea loca transeuntem:uerecundia permotum super exilio tanti viri: urbemq; ideo ubi ille tūc erat de industria preteruectum. O glorioſum exulem:cuius exilium potentissimorum ciuiuz al-

Exiliuz leuiē fe rēdū eē ex⁹ Ciceronis Metelli rutilij ⁊ Marcelli.

Sola vt⁹ iadu sis āmat

ab occidẽte consurgeret:hoc tamẽ solo letũ ⁊ deo gratias agentem:q̃ te saltem per multos labores euasisse video:q̃ nauicula tua ex eisdem periculis ueniẽs:aut portũ tenet:aut pleno subit ostia uelo. Deinceps expeditior casib⁹ meis occurram q̃ ⁊ consequendi desiderium incessit:⁊ gemine sollicitudinis dimidia parte liberatus sum. Uale.

¶ Francisci Petrarche ad Joannem Columne:amicitiam amicorum absentia non posse defraudari comprobãtis. Epistola.XVII.

A Perabam ex te magnificum aliquid audire:Sapientia enim tua iampridẽ mihi videbaꝫ finem imposituram querimonijs:quibus stolidum vulgus ⁊ ingratum personat. Longe vo fallebar(ut video) atq̃ utinã submissum liceret ab alio suspicari:⁊ non propijs tuis digitis querulum illud chirographũ constaret:in quo rez vnam exiguam multis uerbis pene muliebriter deploraſti:Cuius lamentationiꝫ summa est:te acerrime atq̃ inconsolabiliter doluisse q̃ hui⁹ exoptatissimi atq̃ optimi ducis nostri:meamq̃ ⁊ amicorũ faciem videre desieris. Motũ te de digressu subito turbatumq̃ non dubito:mansuetudinez namq̃ animi ⁊ suauitatem morum tuoruz nouiꝫ:qui omnino cum ulla seueritate aut habitu mentis asperiore nõ conueniũt. Unde tñ hic tam imodicus dolor non intelligo:Innumerabiles cause segregant amicos:Amicitiam ueram nulle qua p̃sente amicus absens esse nõ poterit:Quãtũ enim locorum interuallis ab amicorũ cõuersatione disiũgimur: tãtũ absẽtie detrimẽtũ assidua cõmemoratiõe discutimus:Cuius si tanta vis est ut morte superata defunctos etiã amicos pro viuentibus celebrem⁹ quod post obitum iunioriꝫ Africani:sapientissimo ⁊ oiuz Romanorum in amicitia gloriosissimo viro Lelio docente didicimus:qd tam magnum est si absentia similiter victa:longe positos amicorum vultus pro p̃sentibus habeamus? Apud poetam scriptum est:Hereꝫ infixi pectore vultus:uerbaq̃. Et iterũ:Absentem absens auditq̃ videtq̃. Ergo insanus ⁊ obscenus amor hoc poterit:pius ac sobrius nõ poterit? Immo vo multo amplius eodez B poeta dicẽte:Ante leues ergo pascentur in ethere cerui:Et freta destituent nudos in littore pisces. Ante pererratis amborum finib⁹ exul. Aut Ararim Parthus bibet aut Germania Tigrim:Q̃ nostro illius labaꝫ pectore vultus. Lelius ipse de amicissimo viro loquẽs:vide qbus uerbis utaꝫ. Uirtutẽ inquit illius viri amaui:que exticta nõ est:Cuius quare nõ dicis:virtutẽ illius aut illorum amo:que absens aut longinqua non est:sed ante oculos meos omni tẽpore uersaꝫ:⁊ in honore semper erit apud me. At iucũdissimum est amicos p̃sentes habere: intueri frontem atq̃ oculos:viuis eos uocib⁹ alloqui:⁊ colloquẽtium admotis auribus uerba pcipere. Necq̃ enim(qn in hac re poeticis testimonijs uti uacat)sine quadam animi dulcedine legimus: Anchisen filij occursu alacrem:tensis ad celuz palmis ⁊ profusis lachrymis dicere:Datur ora tueri nate tua ⁊ notas audire ac reddere uoces. Nec ego qdem aduersor dulcissimam esse p̃sentiaz amicorum:Quis enim hoc negauerit nisi inhumanus idez ac ferus? Sed tu mihi negabis:absentiã quo q̃ suas habere uoluptates:nisi totaz fortassis amicitie pulchritudinez que latissime patet ad oculos

Amicitia amicorũ absentia separari nõ potest

solos restringimus:⁊ a sede eius que est in animo seuocamus:qd̃ si fieri ceperit:angustissima qdem area restabit ubi se amicorũ charitas oblectet. Ut enim mortem:ut carcerem:ut egritudines:ut peregrinationes seu necessarias seu uoluntarias fileaz quis quotidianas nature necessitates:somnuz:famez:sitim:estus:algores:lassitudinem:qs studiorum aliarũq̃ rerum occupationes innumeras explicet:quibus etiam in eadem domo:ne dicam urbe:degentium:nec vultus aspicere:nec semper uoces audire permittimur? Ita eui breuissimi reperitur amicitia:quam lõgissime vite:nõ equeuã modo:sed(ut dixi)superstitẽ esse decuerat. Quis aũt locus in amicitia relinqueꝫ Appio ceco? (ceteros enim in eadem cõditione positos taceo) Ille mihi primus occurrit:quez oino credibile nõ est q̃ oculos nõ habuerit nec amicos habuisse:qui vniuerse reipublice talis fuerit amicus. Quid est ergo q̃ tantope lugeas absentiã:quasi hec tibi possit amicitiã surripere:cum illa nihil in hac neq̃ ceteris rebus tuis:nisi quãtũ tu sibi permiseris possit? Memento potius queso:nõ q̃longe sis corpe(q̃uis qd̃ longinquum videri potest in hac puncti vnius breuitate:cuius nos homines vix integram particulam incolimus)sed esse in tua potestate ut animo ⁊ cogitationibus presens sis. Hoc igitur vno quo potes modo nos iugiter aspice:litterarũ idẽtidẽ frequẽti cõmertio teipsũ nobis ostẽde. Uale.

¶ Francisci Petrarche ad Joannẽ Colũne:expectationez de futuris amputandã esse ut quiete viuaꝫ: persuadentis. Epistola.XVIII.

A Olestissimam moram traxisse te Licie in- m dignando describis:per mensem integruz expectantem aliquaz nauem que te in Italiam pferret. Atqui in Italia tũc eras dum ad Italiaz suspirabas:Ita dico si(qõ poetis atq̃ cosmographis placet) Italie terminus uarus est:intra quem a parte Italie ciuitas illa sedet:Sed utiq̃ de re cõstat:interiorez Italiaz in animo habebas ⁊ pro Italia Romam dicere uoluisti. Sentio iam morbi huius originem:expectationibus enim talibus plena esse solet adolescentia:qnarum illi etati qualisqualis uenia debetur:senectuti autem que omnes spes suas iam post tergum spectare debet: omnis longa vite huius ⁊ anxia expectatio feda est. Tu itaq̃ senior de te videris:Ego iunior de me loquar qui adolescentia iam exacta:etatez tuã adhuc longe(si quid hic longũ est)ante me video. Ceterum quo rarius passionis huiusmodi molestias experior:eo frequenti⁹ ueteris mali reliquias incuso:eoq̃ certius intelligo:virũ prouectum nec presentibus frangi nec futuris angi:sed utrunq̃ tẽpus equa fronte despicere:⁊ quicquid secum uel attulit uel premisit paruipendere. Presentia taceo qñ sermonẽ de futuris institui:que mentes hoiuz uanis expectationibus suspendunt:⁊ in qbus(nisi fallor:)ridiculosius erratur. Expectãs alius peregrine nauis aduentum:totis diebus vndas prospicit fluitãtia longe(ut est apud Lucanũ) Sempma videꝫ ueniẽtis uela carine. Alius iãiam moturus a littore serenam celi tranquillitatem:uotis omnibus exposcit:Iste nulli honesto negocio intẽtus id agit semper qõ agebat olim classis Iliace magister:surgit eniz impiger:⁊ (ut ait Uirgilius) oẽs explorat uentos atq̃ auri⁹ acra captat:Sy-

L

Licet dixi:immo vo expedit:necessarium est opor
tet:Aliogn uere exules sunt qui relictis bis abeũt
uere inopes:uere infelices ⁊ miseri. Nec satis est
quantum habueris efferre:plusculum exigit. Vi-
de q̃ accurate viaticum parat peregre pfecturus:
copiosior cupit eẽ:quo lõgius pergit. Optimum ti
bi in hac peregrinatione viaticum ex virtutib⁹ con
stabit:gbus affluentibus etiam si alimenta co:po-
ris desint:pauper esse non poteris. Has igitur con
grega:his te vndiq̃ fulcias: preclaram tibi fuisse
olim scio multarum virtutum supellectilem:nõ im
portuna nec difficilis sed agilis ⁊ amena res est:la
boriose(fateor)tãta res queritur:ceterum postq̃ que
sita fuerit sine labore circũfertur. Quesiuisti eam
ab adolescẽtia:seruasti eam domi:noli eam nunc se-
nior ⁊ peregrinus amittere:sed quantum habuisti
uel eo ampliorem:quo maior se ostendit necessitas
perfer:q̃q̃ id tibi nolenti sciam euenturum sponte
sua viaticum qdem hoc nunq̃ usu cõsumit:sed au-
getur potius. Est enim ex virtutibus que usu pul-
lulãt ⁊ in medijs difficultatib⁹ crescũt:donec pos
sessorem suum ad supremum felicitatis culmẽ eue
xerint. Taceo nunc exilij tui non spernẽda solatia.
Si sub Arcton eternum illud Scythie gelu aut sb
ardenti sole inhospitale mundi latus incolere iube
reris:deniq̃ ppius licet sed extra italiam pjectus
haberes fortasse aliquid qõ fortune tue posses obij
cere: Nunc vide q̃ digna querela tua sit:iussus es
Florẽtiam ire ⁊ illic manere:donec te populus re
uocet: Nõne aiaduertis quantas grates agere de
beas magistratibus tuis:qui te ocio lõgo consopi-
tum excitarent: ⁊ ex diuturna consuetudine mater
nis uberibus herentem abduxerũt:teq̃ ex patria
(ut pace tua dixerim)multum impari in ciuitatem
florẽtissimam transire uoluerunt. Hoc inq̃ ptereo:
quoniam sic sumus nãliter affecti:ut incultus licet
ac desertum scopulum:ubi natos nos educatosq̃
meminimus:oibus anteponendum terris arbitre-
mur: Quod si aliquãdo error iste cessaret:ignosce-
res profecto fortune:immo vo ueniam peteres q̃
beneficium suum nõ ante cognoueris. Adde q̃ du
os preclare indolis filios tecum eduxisti:Alterum
iuuenem:infantem vo alterum:poppotunis etatũ
gradibus distantes:ut scilicet cum illo curarus sar
cinam partiri posses:cuius hoc etiam obliuisci. Hinc
presidium vides:illinc solamen profectionis tue:
Hi tibi dulcem patriam faciebãt. Hos habes:quid
requiris aliud? Expectas ut uxor pudicissima: ut
parẽtes optimi:ut blãdissime filie reuiniscãt? Nõ
illos tibi exilium abstulit sed mors:quam cum to-
tiens insultãtem ⁊ rerum tuarum dulcissima que
q̃ rapientem viceris:non debes exilio vinci:quod
te omnia vite ꝓris adminicula ⁊ precipue natos
tantorum pignorum reliquias auferre non prohibet:
Verum ego(ut dixi) ⁊ hoc solatius ⁊ oẽ quod
fortune ictibus subiectum est sileo. Scio que patri
am abstulit in filios ius habere:redeo ad virtutus
stabiliora presidia:quas tibi nec ciuium tuorus de
creta:nec impia tyrãnorum:nec predonum violen-
tia:nec nocturni fures eripient. Nec si tecum detu-
listi:mentietur quisquis te exulem dixerit. Si aũt
reliquisti:omnis dies nouus aliquid quod lugeas
feret:omnis locus non molest⁹ tm:sed hostilis:nec
exilium modo tibi:sed carcer erit. Vale.

¶ Francisci Petrarche ad eũdẽ Seuerum Apeni
nicole:q̃ ipsi superiore epistola nil remedij contu-
lerit dolentis: ⁊ ut exilium non egreserat iterus cõ
sulentis.

Epistola.XV.

Xcidisse tibi omnem spem video: quod q̃
recte patiaris: epistola superiore testatus
sum:doleoq̃ nil illam tibi remedij contu-
lisse. Nec satis scio utrum in medico an in egrotan
te sit vitium:qui si ad salutem peruenire cupis:cre
dulum se consilijs ⁊ obsequentissimum medicorũ
legibus prestare debet. Ego quidem in illa id age
bam:ut dimissa patria spem seruares:cuius tanta
vis est ut presentes molestias non sentiat:dus sibi
letiora promittens:uenturum tempus cogitatio-
ne complectitur. Quid autem te sperare prohibe-
bat:patrie ne relegantis asperitas? Quenã vo seu
quid prorsus est tibi:preter hoc vnum exilij nomẽ
ablatum illatumue quo doleas? An ad hec tibi cla
rorum virorum exempla defuerãt? Sed multa an
te oculos posui ⁊ plurima ponerem:nisi illa perisj
sent ex quibus agnoscerem spem bonaz euẽtus ha
bere felicissimos. An vo timuisti patriaz tuam sine
fine seuituram:quod tantillum ex solita dulcedine
remisisset? Sed an ignorabas:nulli natorũ patres
esse mitiores q̃ ei quem semel male tractauerint?
Nullius amorem magis ardescere:q̃ eius qui er
ga bene meritam se gessit asperius. Ante magis er
terruit edictum patrie:quo penis adhibitis cave-
tur ne reuocandis exulibus mentio ulla fiat ad po
pulum. Scire autem debes populorum uolunta-
tes:sicut ingressu frementes ⁊ uarie sunt:sic pro-
gressu faciles ⁊ instabiles fore. Sed est quedaz in
animis mortalium:quam ⁊ tenuiter video ⁊ uer-
bis consequi nequeo miserabilis ⁊ funesta peruer
sitas:aures obstruentium aduersus salutares con
solatorum uoces atq̃ omnibus modis id agentiũ
ut miseriores fiant:ne ue aliquid quod dolorem le
nire possit obrepat:quo nihil excogitari potest: ne
dicam dementius esse. Nunc vo quoniam sic te af
fectum inuenio:ut desperationem reditus tui:pro
quadam(ut ita dixerim)uoluptate suscipias:ab il
la parte manum retraham in qua multus intracta
bilem medicamenta nil releuant. Quid autem pro
hibet illorum more qui vno aut altero membro p-
dito:ne per reliquum corpus infecte partis conta-
gia dilabantur:proxima circũliniũt:vulneris quo
q̃ tui oras ambire: ⁊ (ne in totum animum dolor
serpat)conquisitis prope fomentis occurrere? No
li queso trepidare:non illuc digitos inferaz ubi tu
forsan expectas: Nihil contra opinionem tuaz ho
die dicturus sum: Illud potius ne cum vnius rei
desperatione:ceterarum omnium subeũte fastidio
totius vite tue tranquillitas pereat enitor:quãdo
ita vis ut reintegrande tibi spei:nulla mihi spes su
persit. Finge itaq̃ in exilio viuendum tibi:in exi-
lio morienduz: Habes credo quod petis:ut me fa
uente redituz in patriam desperare tibi liceat. Ve
rum:ut cumulatius mos geratur egritudini tue:
indulgebo tibi amplius:non ut in tãtum exilio sed
toto diuisus ut orbe a terra moriare tua hoc tibi
barbara tellus incumbat: plus ego q̃ tuipse do-
lori tuo permisi:tu letius nihil: ego etiam trisio-
ra proposui: nec tamen video quid in hac re tam
miserum sit: ut virum fortem cogere possit ad la-
chrymas. Certe si aut insani amoris aut ambitio-
nis facibus ardere te crederem que procul a pia

A Fidẽ mi dico ab egro eẽ pstãdã.

B Vulgi mos i pmo rey egressu

C

bia:ubi nullus potest cōsistere miles instabilis:raptis etiam quas calcat harenis. Nūc vo si per terrā rigidos lapides aut tumentes colles:si per mare fluctus incōstantiam pertulisti:nihil est quod lamenteris tanq̄ iniuriosa tibi fuerint elementa: q̄ nature potius sue paruerint q̄ uoluntati tue. Altera litterarū tuarum pars nō minus delicate ac flebiliter:te cum iam pisis applicuisses:in morbum diutinum incidisse memorat:nō aliter q̄ si in etate tam longa qd morbus esset ignorares. Quomodo autem se aduersus mortem preparabit anim⁹: inter hec quotidiana tam querulus? Sed ne lati⁹ effundar:amplissima enim res est et uerborū egēs: Accipe breuiter quecūq̄ de his querelis a me ipe diffusi⁹ dici solet: Nimis faciles sumus ad accusādum naturam:nemo deflet q̄ nascitur:nemo q̄ uiuit:at q̄ egestatē sentit:q̄ labores patitur:q̄ senescit:q̄ egrotat: q̄ morit quisq̄ conqueritur:quasi ꝑm naturam minus ista q̄ illa sint: Et nasci et viuere et comedere et esurire et dormire et vigilare et laborare et senescere et egrotare et mori naturalia sunt:ut nemo his mortalium uacet:nisi cui forte senescēdi necessitatem laborūq̄ molestias et egritudinū necessitas mortis ꝓcipitata remiserit. Quid igitur inutiles querelas effundimus? An q: nobis solis ista cōtingunt:solis nobis lugere permisim⁹? An quia omnibus:cunctorū simul in nos lamenta transfundimus et uelut humani generis ꝓcuratores naturam accusamus immeritam? Odiosus sane negocium et importunum. Illa enim mitissima: nos beneficia eius per impatientiam exacerbauimus:in parentē optimam ingrati:in nosmetipsos impij. Oro itaq̄ pater amantissime:etsi etatē hāc nō decet etiam cōsulo:ut qcquid euenerit:inducamus in animum ferre fortiter: ferre moderate: ferre sine eiulationibus et sine ulla lamētatiōe mulieb̄ri. Habuimus enim deliberādi (et gratias christo) habemus adhuc deliberata exequēdi spatiū: Et licet vulgus insaniat:sunt tñ nobis aliquāto magis sobrij cōsultores:quorum potius monitis obsequēdum est. Nec te moueat vita mea quotiens epistolas meas legis:nec in frontē respexeris ista suadentis. Uidisti enim interdū pallentē medicū: qui suā nō poterat:alteri⁹ egritudinē curare. Uale

¶ Francisci Petrarche ad Jacobum Columne: Epistolas illius iocosis conuitijs refertas esse significantis:de uarijs quoq̄ rebus:non pauca etiaz de laudibus urbis Rome adiungētis. Epistola.XX.

Emisopitū epistole tue clamor excitat:quā iocosis refertam conuitijs letus ridensq̄ perlegi. Et (ut primū uenienti iaculo prius occurram) vide queso pater optime de multis que cōtra me colligis:quantum ab intentione tua:prima etiam scribentis uerba discordent. Mirari solitum te ais q̄ mundum in etate adhuc tenera sic artificiose decipiam:ut scilicet ars hec sit tam experientie q̄ nature. Panegyricum pluriz certe uerborum:sed minime amplioris glorie ceciniss mihi poteras. Mundus decepto: generis humani: quot vitam laqueis implicitam:q̄ amare dulcedinis aspersione cōmēdet:nouit quisq̄ apertis oculis iter hoc agit. Cuius et nos fraudibus de industria fauemus:studioseq̄ ut ipsi nobis ignoti sim⁹ aduersus Apollinis consilium laboramus. Hunc superbia inflat sub specie magni et excelsi animi: Illum malitia et fraus et quicquid prudentie proximum videtur:sub amictu finitime virtutis infatuat. Ille se fortem putat inhumanus et feror:hic se humilem uocat timidus et imbellis. Est et quē titulo frugalitatis auaritia sollicitet: et quem prodigalitas spem largitatis exhauriat. Personata sunt vitia et immania monstra:formosis sub pellibus delitescunt. Accedit delectabilium sed transituraruz immo vo transeuntium ac fugientium rerum turba: Ambitio honorem nobis et plausum auraq̄ vulgares: Luxuria blandas et uarias uoluptates pecunia plurimarum rerum sufficientiam ostētat: Nullus hamus sine esca:nullus sine visco ramus: nullus laqueus sine spe. Accedit humana cupiditas: preceps inopsq̄ consilij et falli facilis et insidijs opportuna. In hoc igit ancipiti et lubrico et suspecto itinere:si quem forte tam cautum uel natura uel studium fecisset:ut mundi fraudibus elusis:mundum ipse deciperet:frontem scilicet ostendens populo similem:tota intus mente dissimilis: quem tu hunc virum diceres? Hūc tamen ubi querimus? et natura optima et etate solida simul ac sobria opus est: et alienorum casuum obseruatione sollicita: Tu tamen hoc mihi nomen imponis immensum quidē (modo non irrideas) quod si hodie ueruz non est:deum oro:qui potens est etiaz ab inferis excitare:ut ueruz fiat anteq̄ moriar. Sz quo hinc iocando ꝓgrederis? multos fictionibus meis opiniones de me concepisse magnificas. Fuit ars hec fateor:quibusdam ex illustribus viris:ut ingenio quodā ueras virtutes mirātibus: Hinc et Nume Pōpilio diuini colloquij: et Publio Africano diuine etiaz stirpis fama quesita est: Mihi ars ea nō cōpetit:nihil habeo quod ostentē: et tamen nescio quis me ab incunabulis superuacuus fati fauor insequitur:notior suz q̄ ueliz: et scio de me quā tuluscunq̄ sim:in utramuis partez multa iactari: quibus ego nec deprimor nec extollor. Scio populi totidē fere mendacia esse quot uerba: Et hec quidem hactenus: Neq̄ eniz ut turbe displiceā: magnopere laborandū est. Necdū desinit urbanitas tua:dicis me non modo vulgus insulsum sed celū ipsuz fictionibus tentare. Itaq̄ Augustinū et eius libros simulata quadā beniuolētia cōplexū:re autē uera a poetis et philosophis non auelli. Quid autē inde diuellere:ubi ipsuz Augustinū inherētē vides? quod nisi ita esset:nunq̄ libros de Ciuitate dei (ut reliqua sileā) tanta philosophorū et poetarū calce fundasset. Nunq̄ tantis Oratorum ac Historicorum coloribus exornasset. Nimirū: Nūq̄ enim in somnis ad tribunal eterni iudicis tract⁹ accesserat Augustinus meus sicut Hieronymus tuus: Nunq̄ exprobrari sibi Ciceronianuz nomē audierat:quod cū audisset Hieronymus fideq̄ dedisset:q̄ nunq̄ amplius libros gentilium attingeret:q̄ diligenter ab omnibus:sed a Cicerone ꝑsertim abstinuerit: nosti. Augustinum vo cui nullo somno interdictum erat:non solum familiariter illis uti nō puduit:sed ingenue etiam fateri:se in libris Platonicoruz:magnā fidei nostre partē inuenisse: et ex libro Cicerōis qui uocat Hortēsius:mutatiōe mirabili ab omni spe fallaci et ab inutilibus discordātiū sectarū cōtētionibus auersum:ad solidā ueritatis studiū fuisse uersuz: et lectiōe libri illius inflāmatū:ut mutatis affectib⁹ et abiectis uoluptā-

Augustinū ex libris platonis: et Ciceronis Hortēsio ad christianā religionē multa trāstulisse

extimare q̃ miserum. Et si ad credẽdum alijs ꝓnus es: cur ⁊ mihi nõ credis ueriora simul ⁊ gratiora referenti? Nõ tu (mihi crede) corruisti: nec corrues quidem nisi uelis: nullam ignominiaꝫ passus es: sed adeunde glorie pennis in limine optionem habes: utrum glorioſus incedas an retrocedas inglorius. Non labor est iste sed regeſ: nõ exilium sed libertas. Quam olim mira celeritate fugiẽteꝫ querebaris: occurrẽtem ultro complectere: Et que tãta fuit Romam tibi causa vidẽdi? Libertas que sera tũ respexit inertem. Ille in ꝑmone pastorio ut libertatem inueniret ꝓriam se religisse gloriaꝫ: tu phũs defles? Uixisti alijs diu: incipe iaꝫ tãdem tibi viuere. Nemo ꝓperasse te arguet: qui nec ꝓs incepis q̃ pastor ipse Maroneus: sed candidior postq̃ tondẽti barba cadebat: oẽ tẽpus ab ineũte etate ciuibus tuis cõdonasti: retribuerũt inertimabilis rei ꝓpetuam largitatem: ⁊ ut longe vite religas saltem tibi hẽas decreuerũt. Agnosce ciuitatis aium: ⁊ hinc ꝓriam erga illam munificentiam ꝓtẽplare: que tãta fuit ut egẽtissimas lꝫ sui manus pseuerãdo laxauerit: utere letus imunitate tibi nũc cõcessa sic patrie tue menia tanq̃ ingetuꝫ libertatis ꝓprie carcerem recordare euasisti. Et (qõ magnum est) ptigit iubẽtibus abire custodib⁹ insanis: siqd forte cõmittis ut redeas: Ad illa potius te querte qbus adolescẽtiam dedicaueras: que robustiores annos tuos fecissent utiq̃ tranquillos: nisi quam adhuc desideras patria uetuisset. Faciẽt autem ꝓfecto placidissimã ⁊ uenerabilem senectutẽ: nec exilij mõ sed fortuitarum rerum oium ptẽptricem: De studijs liberalib⁹ loquor: ⁊ pstim de illa pte phis que vite magistra est. Nec tu nunq̃ aio ꝓrsus itermiseras: ⁊ si parũper ab eis te ciuilium negociorũ impetus arceret: Nũc vo his qm̃ nihil obstat: totus incũbe: teq̃ melioribus auspicijs noue vite offer: ⁊ talibus aium exerce munerib⁹. Rege ueterum historias: quãtas emulationes Romanor ducum ⁊ qdem illustrium hinc repis exortas: q aut se qsq̃ q̃ ꝓrimum extra ꝓriam mitti uellet aut serius reuocari: Cur queſo: nisi q dulce natalis soli caruisse dulcedine: dum latiorem alibi vtutis exercẽde mãm inuenirẽt? Celebratis comitis solebãt cõsules ꝓuincias sortiri: ⁊ illam genero sior aius optabat in qua piculi plurimum videbat nõ q per se qsq̃ boium nisi amens picula seu difficultates eligat: sed q vtutis splẽdor in illis facillime videaꝫ appere. Quapropter siue exilium hoc tuum leue est: ⁊ importuna querela est: inter blanda uociferãtium: Siue durum ⁊ molestuꝫ qõ populus asserit: ego aũt aduersor: nec tũ ideo siquid usq̃ uetuste indolis remãsit erit viro digna querimonia: oblatum sibi spõte deplorãtis: qõ alijs ambiẽ: locus hic quem tibi magistratus ordinaret ꝓuincia tua est: Nõ pñt oẽs cum ingenti exercitu in Africam trãsire: detractoq̃ ex Italia Hãnibale: infestam oppugnare Carthaginem: Non possunt alias ex alijs ꝓpagãdo victorias: nũc rebellãtes Hispanias: nũc obsessa pdonibus maria: nunc Armeniam ac Judeam: ⁊ totius orientis regna penetrare: Non omnibus datum est aut fractis Numidie viribus ⁊ continuatis imperijs a meridie: in boreaꝫ arma transferre: breuissimoq̃ tempore tinctum Libyco sanguine: theutonicis ac Cymbricis mersare cruoribus: aut gallicis late pdomitis: ⁊ regib⁹ ad violẽtam pfessionem Romane virtutis adductis: Hinc rheni: illinc oceani claustra perrũpere: ⁊ Hermaniam atq̃ Britãniam vno impetu calcare: Nec oibus cõtingit: ante curruꝫ reges captiuos agere: Hec enim Scipionibus: Põpeijs: Marijs: Cesaribus: Amilijsq̃ reseruata sũt: His ⁊ similibus viris absẽtibus certamẽ fuit cum hoste lõginquo: tibi cuꝫ exilio pugna est: cuius impetum nõ feres modo: sed repelles ⁊ cõteres si cupias quodcũq̃ necesse est. Si animo tuo psuaseris vnicum aduersus aspera clypeum eẽ patiẽtie: ⁊ illam saluberrimam Cleãtis uocem: in latinum ab Anneo Seneca trãslatam: in tuum pectus alte deriseris: Ducũt uolẽteꝫ fata: nolẽtẽ trahunt. Vale.

Quo loco q̃renda sit libertas

Adv te romãoſ triũphos

¶ Frãciſci Petrarche ad Joannem Colũne: Epl'as illius auidissime susceptas narrãtis: statumq̃ ipsius ꝓsperuꝫ audire optãtis: aias etiã multa pati ex corporum societate exponẽtis. Epistola.XVI.

A

Ex itinere medio redeuntem: Epl'am tuam auidissime susceepi: Optabam enim solito etiam ardẽtius statum tuum ꝓsperum audire: q amoris comites çelus: ⁊ timor per absentiam crescũt. Angebar aũt ⁊ turbatum erat cor meum: qm̃ ⁊ turbatum te discessisse noueram: ⁊ hos qui turbationi tue materiam ꝓbuerant: nefarij uoti cõpotes videbam sub oculis meis uelut triumphaliter obseruari: q ⁊ te in exilium pepulisse: ⁊ me ꝑsentia oris tui cõuictuq̃ sobrio ac delectabili spoliasse. Terruerant quoq̃ me visa mea ⁊ somnior imagines: que turbulẽte miris modis ⁊ infeste semel ⁊ iterum animam dormiẽtis impleuerãt: nõ q ignorarem somnijs temere nõ habendam fidem: sed sic est: hoc iter ingressus sum: iter dico: vite huius labẽtis ad mortem: in quo ⁊ estuare oportet ⁊ algere: ⁊ famem ⁊ sitim ⁊ somnium ⁊ somni minas atq̃ ambages ⁊ quietem turbidã sentire. Deniq̃ multa pati: donec illa dies expectata pijs: formidata nocentibus: mortalem hũc nos exuat amictum: ⁊ aios nitẽtes ad supera de compedibus tãdem huius caliginose stationis eripiat Interea fateor nec lõga est via passionum insultibus: q quid de his aut sedandis aut tollẽdis philosophi disputẽt: q q̃d in se alij sentiãt: adhuc valde sum obnoxius: hec mihi nascẽti lex cum corpore data est: ut ex eius cõsortio multa patiar: aliter nõ passurus. Secretorum nature cõscius poeta: ubi animabus humanis ineſſe quẽdam igneuꝫ vigorem ⁊ celestem dixit originem: excipiendo subiunxit: Quantum nõ noxia corpora tardãt: Terreniq̃ hebetãt artus moribundaq̃ membra: Hinc metuũt: cupiuntq̃ dolent: gaudentq̃: neq̃ auras Respiciũt: clause tenebris ⁊ carcere ceco. Sic erã igit admirãs: q de te post digressum tuum aures meas nullus rumor impulerat: duꝫ ecce littere tue mihi oblate sũt: agnoui signum: ⁊ iam securior legi. Ceterum q nũcius mirum immodum festinabat: ⁊ res pluribus uerbis egere videbat: responsionem distuli in diem alterum: quam iam hinc tripartitam fore ꝓuideo: q tua quoq̃ de reb⁹ uarijs triplex est querela: Unuꝫ qõ breuiter dici poterat nõ fuit cõsilium differre: me scilicet peccator meorum nodis implicitum: nõdum in portum potuisse cõfugere: sed in eadem tẽpestate qua me discedens reliquisti: actatum fluctibus herere: ne q̃q̃ sepe retentantem uela facere: siquis meus uentus

B

Uir.vj. enei.

terribile nomen: cuius sine exēplo magnitudinem atq; incōparabilem monarchiam: futuram pſentē q; diuini cecinerunt uates. Neq; ego nūc Romanas prosequor laudes: maior res est q̄ ut possit a transcurrente tractari: sed hec cursim attigi: ut intelligeres nō paruipēdere me Regine urbis aspectum de qua infinita perlegi: ⁊ ipse multa iā scripsi plura forte scripturus: nisi primordia mea p̄cipita ta dies mortis abrumpat. Finge me his nequaq̄ tangi: q̄ dulce tñ est christiano animo urbem cernere: celi instar in terris: sacrosanctis martyrū neruis atq; ossibus cōfertam: ⁊ ueri testimm p̄ciosa cede respersam: Uidere uerendaq; populis saluatoris imaginem: ⁊ in saxo durissimo: eternum gentibus adoranda uestigia: Ubi ad litteram luce clarius impletum cernit illud Ysaie: Et uenient ad te curui filij eorum qui humiliauerūt te: ⁊ adorabūt uestigia pedū tuorū omnes qui detrahebāt tibi. Circūire sanctorum tumulos: uagari per apostolorum atria melioribus iam curis comitantibus: ⁊ inquieta sollicitudine vite p̄sentis in littore Massilie destituta. Que cū ita sint: qd me segnē uocas: cū scias q̄ iter meū ex alieno pēdet arbitrio? Ego meipsum tibi dederam: paruū qdē ſ; ppetuū munus: Tu me alteri parere uoluisti: si alter ꝓprie dicitur talis ⁊ taꝫ vnanimis germanus: nihil hic mihi cōscius sum: si culpa est uel tibi parce uel fratri. In extrema litterarum parte ueritus forte ne lepidissimis iocis tuis offenderer (Solet enim leonis quantumlibet blanda cōtrectatio animātia parua p̄terrere) suaue olentis vnguenti drachmā adhibes: ubi pupugisse videbare: dum me ad te amandum: immo vo ad tibi reddēdas amoris vices p̄dulciter coh̄ortaris. Quid dicā? Multa loqui nō magis dolore q̄ gaudio p̄pedimur: hoc vnū me tacentem nō ignoras: usq; adeo saxeus nō sum: ut ad tam debitum amorem sit mihi necessarius hortator: atq; utinam in amando non magis freno q̄ calcaribus egerem: Tranquillior iuuenta sequeretur: hoc saltem oro ne finxisse me fingas. Uale.

¶ Francisci Petrarche ad Agapitum Colūne: mortale genus semper in peius ruere: ac posthabitis melioribus deteriora curare studiosius: detestantis.

Epistola.XXI.

A On miror in te quod in omnibus stupeo: n in me autem queror ⁊ lugeo: publicum malum est. Que negligi sine periculo poterāt certatim q̄rimus: quod apprime curandū erat publice negligitur. Q̄ fertilis ager: q̄ domus cōposita: q̄ obsequiosus seruus: q̄ sollicitus procurator: q̄ splendida uestis: q̄ nitidus equus: q̄ pulchra uxor: q̄ nostri corporis ornata supficies: omnes curamus: q̄ pulcher ⁊ ornatus animus: curat nemo: nec se curaturum spondet aut sperat: sed qō primum esse debuerat: differimus ad extrema. O cives cives querēda pecunia primū. Uirtus post nūmos. Sic est hodie: sic erat Flacci seculo: sic erit temporibus pronepotū (nisi forte meliora de posteris auguramur) Utinam id quidem sperare possemus. Sed (ut res eūt: indies peiora conijcio: q̄ uis iam peiora vix possim nedum timere sed fingere) certe sic viuitur: eoq; criminū ac furoꝫ uentū est: ut ꝓcedi ulterius sine publico p̄cipitio nō possit. Nūc nunc impletū est quod ante tempus dixerat Satyricus: Omne in p̄cipiti vitiū stetit: Enitemur tñ pro viribus ut semper aliquid accedat insanie: Hec nunq̄ a maioribus tradite licentie finibus cōtenti erimus: nunq̄ cōmittemus: ut mentitus videatur Horatius: ubi ait: Etas parentū peior auis tulit nos nequiores: mox daturos progeniem vitiosiorem. Et (ut in tēpus aliud grauiorem hāc querimoniam differamus) insistentes cepto: semper uerissimum faciemus: quod Marco Varroni viro longe doctissimo visuꝫ est: quoniā si duodecimam cure partē quā impēdimus ut pistor bonum nobis panem faciat: ipendissemus in nobis: ipsi iam pridez boni essemus (ut de anulis: de calceis: de calamistris sileam) Sic est proculdubio: sic erit: semper curabunt superuacua: semper necessaria negligētur. In litteris tñ tuis clarissime vir: vnum de te bone spei pignus habeo: videris mihi vim pati: ⁊ (qui proximus ad salutez gradus est) statuꝫ tue mentis agnoscere: videris mihi indignatione magnifica: cum primum se facultas obtulerit ex his compedibus euasurus. Uale.

¶ Francisci Petrarche ad Agapituꝫ Columne: eundē ut ad Lenā poeticā ueniat iuuitātis. Epl'a.XXII.

A D cenam expectatus uenies: memorq̄ nō a hic cupidinariū forum esse: Poeticuꝫ tibi cōuiuium presto est. Idq̄ non Iuuenalis aut Flacci: sed quale a Uirgilio pastorale describitur: Mitia poma: castanee molles: ⁊ p̄ssi copia lactis. Cetera duriora: inelaboratum ac rigidum panem: fortuitum leporem aut peregrinā gruē: idq̄ perraro: ⁊ callum fortassis apri rancidioris inuenies. Quid multa? Neq; locorum nec victus asperitas ignota est tibi. Itaq̄ non pedibus tm̄: sed ut facete Plautinus parasitus ait: calceatis dentib⁹ ut uenias: admoneo. Uale.

¶ Francisci Petrarche ad Joannem Columne: mōtem Capr̄arum montēq̄ Soracte ⁊ oppida non nulla circunstantia describentis. Epistola.XXIII.

A Eroppor tunuꝫ curis meis locū: si nō alio p ꝓperat animus: nactus sum in regiōe Romana. Capr̄arū mons dictus est olim credo q̄ siluestribus virgultis obsessus: caprīs q̄ hominibus frequētior haberetur. Paulatiꝫ cognitus loci situs ⁊ spectata fertilitas: habitatores aliquot sponte cōtraxit a quibus arx eminēti satis tumulo fundata ⁊ domorum quātum collis angustus patit: adhuc uetus caprarum uocabulum nō amisit: Locus ignobilis fama: nobilioribus cingitur locis. Est hinc Soracte mons siluestro clarus incola: sed ⁊ ante siluestrum poetaruꝫ carminibus illustris: Hinc Cymini cum monte lacus: quorum meminit Uirgilius: Hinc Sutrium quod non nisi duobus passuū milibus abest: sedes Cereri gratissima ⁊ uetus (ut phibēt) Saturni colonia. Cāpus ostenditur nō longe a muris: ubi primum in Italia frumenti semen ab aduena rege iactum dicūt primam messem falce desectam: quo beneficio miraculoq̄ delinitis animis: in partem regni viuens in opinionem diuinitatis vita functus: fauore hominum acceptus senex rex ⁊ falcifer deus est. Aer hic (quantum breue tempus ostendit) saluberrim⁹ hinc illinc colles innumeri: altitudine nec accessu difficili ⁊ expedita prospectui. Inter quos ⁊ vmbrosa laterum cōuexa ⁊ opaca circumantra subsidunt. Undiq̄ submouendis solibus frondosuꝫ nemus erigitur: nisi q⁹ ad Aquilonez collis humilior

Capr̄ar mons

Soracte mōs

Sutriū hetrurie ciuitas

Saturni colonia

dera cuncta notans tacito labentia celo. Alter beati senis herens tabulis: segnem mortem increpitat
B Alter nuptias aut partum cōiugis. Amice noctes alter expectans dies: horas momentaq; dinumerat. Quid multa? Meministi credo in Philogia nostra: quam ob id solum (ut curas tibi iocis exculterem) scripsi quid Tranquillinus noster ait. Maior pars hominum expectando moritur: Ita est paucissimos inuenies qui nō toti ex incerto pēdeant. Alexander Macedo: Julius Cesar: multiq; alij uel nostri uel externi duces: cū multa parantes ab hac luce subtracti sunt: et medijs eorum conatibus mors occurrit: tāto (ut mihi quidem videtur) difficilior: quanto insperatior. Hinc est qō ides ille Julius Cesar: fragili carina in ancipiti tempestate deprehensus: cum mortes timere cepisset: hoc unū videtur lamentari: q ingentes abruperit actus festinata dies fatis. Nouerat poeta quid maxime tali viro aut molestum fuisset in eo statu aut esse debuisset: idq; potissimum querelis inseruit: Una est autem aduersus hūc morbum medicina primo gustu fortassis amarior: haustu autē et dulcis et placida: Animus a terrenis abducere: si fieri potest: Si minus: auellere atq; extirpare radicitus: Quis enim hoc plerunq; cum dolore et offensione sensuū fiat raro tū (ut vides) amissa corporis absq; molestia restauratur: quāto minus anime salus in quā et uehementiores morbi et frequētiores incidunt: Hoc igitur fac et presenti letus: nulla futuri tēporis expectatione torqueberis. In Italiam inquis transire uolo: Nauim expecto uel quietū mare. Sic dices si cor tuū rebus mūdanis adhuc viscō cōsuete delectatiōis inheret. At si sursum nititur dices:
C Jn Italiaz transire uolo: quid enim magis expediat: nouit deus: homines ignorant: Nauim aliquam: sed nō minus aliquem expecto qui nauim nō uenturam nunciet: et utrunq; rumorem equis auribus excipiam. Sed habeo inquies in Italia magnum aliquid agere. Jam si quid tibi philosophie studiū cōtulit: vides (ut arbitror) quod extra Italiam geri nequit: magnum esse non posse: quotiens me ad vnum locum coartaueris desinit esse magnus conatus qui inter angustias cogit. Sed uolo in Italia saltem mori et patria tellure cōtegi cupio. Qui hec dicit adhuc Italicus est: vir magnanimus nō dum est: Quid enim puerilius q̄ curā gerere ubi capillorum et unguium purgamēta: ubi sanguinis superuacui uasculum deponas: ubi ipse iaceas nō curare? Certe si corpus consideras: tua nihil interest ubi sit res a te olim possessa: nunc autem derelicta si pateris si reluctaris ablata: Si ỹo animus respicis: nullus eum locus aut stringit aut laxat angustus: et siue ad celum ascendēdū: siue ad inferos descendēdū sit: undecūq; discedat unus est
D labor. Sed dulce est suorū manib⁹ sepeliri: Quedam dulcia facit nō insitus sapor: sed corrupt⁹ mā ducantiū gustus. Quid dulce dicitis aut nihil sentienti aut omne huiusmodi obsequium cōtemnenti? Una omnium est (ut ad ꝓpositum redeaz) expectātium cōditio: dum uentura prospiciunt: que sūt ante oculos nō vident: damnum certum sub ambigua spe. Hec quidem utiq; trāseunt: Illa autez raro plena fide succedūt. Adde q uel superuacua fere sunt: uel dānosa et in caput nostruz recasura que cupimus: ut sicut sepe reiectas indignatio: sic libi-

Una cē expectātiū ꝓditio uem.

tum prouectas uel fastidium uel improuisa pernities sequatur. Adhuc igit omnem spem: omne desiderium auerte ab his fallacibus bonis. Incipe vnum solum et uerum et summum bonum optare: si tamen usq; ad hanc etatem rem apprime necessariam distulisti: tunc discurrendi libido cessabit: et odium longioris more: tum vo nō mō Licie: sed (si ita sors tulerit) inter Libycas syrtes sine molestia stabis: rebus tuis cōtent⁹: nihilq; aliud requires. Dicet aliq̄s: Nūquid illud saltem vnū quod
E memoras: bonum expectandum erit: ut psens presenti gaudio desiderātem animam impleat? Minime. Si enim plene desideras: si sancte: si sobrie (aliter quippe tāta res optari nō potest) iam quod petebas tecum est: intus in anima illum quem diligis quere et inuenies: nō est ut eo potiaris exteri⁹ euagandū. Et si quid forte restat adhuc: quod amplius uelis aut cumulatius expectes: erit expectatio illa suauis et iucunda. Qui ad hanc regulam se formabit letus: e cunctis mortalibus quotiens exacta luce cubiculum intrabit: de preterito quidē dicere poterit securus Virgilianum illud a Seneca relatum: Vixi et quem dederat cursum fortuna peregi: Et de futuro illud Horatianū: Cras uel atra nube celum patet occupato: uel sole puro: nec vnq̄ uenturi studio p̄senti oblitus aut sibi aut alijs inutiliter etatem aget. Vale.

¶ Francisci Petrarche ad Joannem Colūne: ea que accidunt aduersa equo animo toleranda admonētis: leges etiam nature non recusandas esse: cum tam bona q̄ mala ex his proueniant exhortantis.

Epistola.XIX.

A Uerelarum tuarum uocibus plenus sum: q iam res ad fastidium inclinat: iam mollicem tuam ferre non ualeo. Neq; enim aliter q̄ si in hanc vitam nuper intrasses ad occursuz rei cuiuslibet expauescis: Pudeat inter lamenta senescere: immo vo pudeat olim senem puerili ter lamentari: Puerorum est ad omnia que viderint obstupescere: quippe quibus noua et admiranda sunt omnia: Senibus et presertim eruditis nihil nouum aut inopinatū euenire solet: nihil ita q̄ stupendum: nihil deplorandum. Unde igitur tot querele de rebus assiduis: et ꝑm nature statuta fluentibus? Portenta mouent animas interdum: Si bicipitem puerum: si quadrimanum vides: miraris imbrem lapideum: bouis uerba: mule partū In annalib⁹ legimus: quotidiana despicimus. Tu quid vidisti ꝓpter quod nunc totus in admirationem et lamenta cōuersus sis? Admirando quidez admirationem tuam cogis ut admirer: Non tam grauiter in alio ferrem immoderatum hunc stuporem: Qui totiens mare transisti: totiēs medijs periculis enatasti: totiens e faucibus mortis erept⁹ es. Admirando et fortunam tuaz accusando describis: passum te maris magnam (et ut Satyrici uerbo utar) poeticam tempestatem: atq; ad littus vnde discesseras: flatu cōtrario impellente relatum: Hanc tu maris iniuriaz existimas? Natura est: digniorem querele causam preferres: si uel illud tibi cōtigisset: quod quondaz Cesarea classis inter Italiam Greciamq; sustinuit: quando per Hadriaticum mare glaciali uelut torpore cōstrictuz cursuz expedire non ualuit: Uel illud quod terra sub pedibus tremente Pōpeianus exercitus tulit in L

Pueris oia esse noua: senibus nihil nouū euenire solet

admirãtes. Uellem ut duo laudatores ueterum: sorores tuas Joanna ⁊ Agnetem cernerent: haberent ꝓfecto in una domo amplissimam laudandi materiam: neq; femineis titulis conquirẽdis: per omnes terras ⁊ per taz multa secula uagarentur. Quicquid usq; sparsim queritur: apud has simul inuenitur. Tu viue: nõ virtute tñ ꝓpria: sed magni genitoris gloria fratrumq; concordia: ⁊ taliũ sororum pietate felicissimus. Uale.

¶ Eiusdem Francisci Petrarche Liber tertius Epistolarum de Rebus familiaribus Incipit.

¶ Francisci Petrarche ad Thomam Messaneñ. ad dubitationẽ de Tile insula habitaz rescribẽtis: uariasq; de ea ĩsula opiniões narrãtis. Epla. XXVII

A Erambulanti ueteruz cõfinia: accessu quidem aspera: sed amena cũ puenerisp: creber scrupulus ingenij pede calcandus est: Hoc sane quẽ tu tibi nup iniectum scribis: ego iampridez premor: queroq; itidem: qua naz mundi parte Tile sit insula: quero: Sed (ut ueruz fatear) nec certo iudice: nec ad rẽ ducẽtib⁹ cõiecturis: aut ipsam aut nulla inueniendi spem inuenio: ⁊ hec tibi quidem ex ipsis Britannici oceani littorib⁹ propinquior (ut fama est) ipsi quam uestigam⁹ insule scribo: Profecto vnde uel antiquo litterarum studio uel noua ac sollicita locorum indagine: certiuſ aliquid scribere posse debueram: Ultimam quippe terraruz esse non ambigitur. Hoc Uirgilius canit: hoc Seneca: hoc secutus utrũq; Boetius: hoc omnis deniq; scriptorum coborz: Illud quoq; satis inter multos conuenit: In occiduo tractu sitaz q̃longissime ab ortu solis ⁊ a meridie recessisse. Ceterum nobis in occidente positi stimulos addidit ipsa vicinitas: si ad orientem sita esset: forte nõ magis Tilem q̃ Thoprobanem curaturis. Cum vo Britanniam ⁊ Hybernem cunctasq; Orchadas in occidentali oceano: ad aquilonez: Inq; eodem: fortunatas insulas: ad austrum: partim usu: partim assiduo cõmeantium testimonio non aliter pene q̃ ipsam Italiam aut Hallias nosceremus circũspicere: mirariq; cepimus aliquantoq; scrupulosius iquirere sicubi vndis emergeret: celebrata hec omnium litteris insula: quam in nostro oceano ⁊ antiquorum locauit auctoritas: ⁊ nunc etiaz orientalium populoruz ac totius orbis confirmat opinio. Quid multa? Euenit huic qó sepe claris viris accidit: ut ubiq; sint q̃ in patria notiores: percontare occidentis accolas indocti ipsum insule nomen ignorant: litteris utiq; clarum nomen insule est. Insula vo nõ minus ignota q̃ vulgo. Mihi quidem de hac re cum Ricardo quondam Anglorum regis cancellario sermo non ociosus fuit: Uiro ardentis ingenij nec litterarum inscio: ⁊ qui ut in Britãnia genitus atq; educatus: abditarũq; rerum ab adolescentia supra fidez curiosus: talib⁹ presertim questiunculis enodandis aptissimus videretur. Ille autez seu quia sic speraret: seu q; puderet ignorantiam fateri (qui mos hodie multoz est qui non intelligunt quãta modestie laus sit homini nato nec nosse omnia ualenti: profiteri ingenue se nescire qó nesciat) seu forte (qó nõ suspicor) quia huius mihi arcani notitiaz inuideret: Respõdit certe se dubietati mee satisfacturũ: sed non priq̃ ad libros suos: quorum nemo copiosioz fuit: in patriam reuertisset (Erat enim dum in amicitiam eius incidi tractandis domini sui negocijs apud sedem apostolicam peregrinus: ea scilicet tempestate qua inter prefatum dñm suum ⁊ Francoruz regẽ prima diuturni belli semina pullulabant: que cruentaz messem postea protulere: nec duz reposite falces aut clausa sunt horrea) sed duz promissor ille meus abijsset: siue nihil inueniens siue nouiter iniuncti pontificalis officij graui munere distract⁹ q̃uis sepe litteris interpellatus: expectationi mee non aliter q̃ obstinato silentio satisfecit: Ita mihi Tile amicitia Britannica nihil notior facta est.

Post annos vo uenit in manus meas libellus de mirabilibus Hybernie a Giraldo quodam aulico Heinrici secundi regis Anglorum: licet tenui rerum stilo: non rudi tñ uerborũ arte contextus: quẽ ne totum bibliothece nostre foribꝰ excluderẽ: breuis quedã ipsius particulã promeruit: ubi de hac eadez insula nostre simili ⁊ operosa dubitatio inserta erat. Itaq; similitudo vna ingenij mihi totiꝰ operis cõmendauit auctorem. Aliquot ibi scriptorum sententias attingit: q insularum oceani que circa Britanniam: que ue inter Arcton ⁊ occasum sũt: extrema sit Tile: Ubi estiuo nulla nox: bruma li contra solstitio nulla dies: Ultra quam pigrum atq; concretum iaceat mare. Ad hec Solinum ⁊ Isidorum testes citat: ignotam nihilominus insulam occidenti: nullamq; huius uel nature uel nominis illic esse confirmat. Ideoq; coniecturam sequens aut famosam sed fabulosam insulam existimat: aut infinito ab alijs spatio secretam: nusq̃q; alibi q̃ in intimis borealis oceani secessib⁹ requirendam: Cuius sententie astipulatorez facit Orosium: Poterat ⁊ Claudianuz ubi Hyperboreo dã nataz sydere Tilem ait. Hoc tamen omisso rẽ agit ⁊ ad hũc fere modũ ille disputat: Tu testes quos inducit examina: q̃ sibi cõstet: ⁊ quanta sit dictis fides intelliges: Ego enim nunc a libris oibus q̃ longissime absum: Et id vnuz in hac peregrinatione molestissimum experior: Domo egressus: nullũ latine lingue murmur audio: domum regressus: comites libros cum quibus loqui sum solitus nõ habeo: omne mihi colloquium cũ memoria mea est. Nec igiẽ ex tempore ⁊ memoria scribo: ita ut de quibus illam hesitantem video: silentio potius q̃ calamo cõmittenda crediderim. Multa sane non aliter q̃ si sub oculis libri essent memini: que frequẽs horum cogitatio mihi altius atq; tenacius impressit. Plinium ille secũdum forte nõ legerat: quo nemo certius rem expressit: quam uere definire nõ ausim: cuz illud semper occurrat: qd ita oib⁹ habeaẽ incognita insula tam vicina: tam celebris: Sed dicam quid ipse Plinius secundus secundo naturalis historie libro senserit: Tilem esse insulaz sex dierum nauigatione: in septẽtrionem a Britãnia distantem: ubi semestrem estiuum diem ac paris spatij brumalẽ noctez esse cõiectat: ⁊ violento quantum sibi videẽ rationis argumento: Et prete rea nescio quo Phocensi Pythia Masilienſi teste utiẽ. Que si uera sunt: quãtulum hinc abest Tile ipsa quã querimus: cui⁹ apud Indos (ut auguroz) fama ingens: apud nos notitia nulla est. Seruius

Tile insula

Plinius secũdus

Seruiꝰ

tibus uolare altius inciperet. O virum ineffabilē dignumq; quem cicero ipse pro rostris laudet cui q; publice grates agat q; inter tam multos ingratos: vnus uelit esse gratissimus. O virum magnifice humilem t humiliter excelsum: nō qui alienis plumis ornatus auctoribus hic insultet: sed qui iā christiane religionis fluitātem puppim inter hereticorū scopulos agens presentisq; magnitudinis sine arrogātia sibi cōscius ueritatem primordior suorum t adolescentie rudimenta cōmemoret: t doctor tātus ecclesie nō erubescat ducatum Arpinatis hominis licet alio tendentis. Cur autem erubesceret? Nemo dux spernēdus est qui viam salutis ostendit. Quid ergo studio ueritatis obesse potest: uel Plato uel Cicero? quorum alterius schola fidem ueracez: nō modo nō impugnat sed docet t p̄dicat: alterius libri recti ad illam itineris duces sunt. Eadem t de alijs dici possent: sed piget in re notissima testes superuacuos conquirere. Nec tī ideo negauerim multa apud illos esse: que vitari oporteat: cum t apud nostros quedaz sint periculosa incautis: t Augustinus ipse in quodam opere so uolumine de uberrima messe suorum studiorum internascentis erroris lolium ꝓprio pollice decerpat. Quid ergo? Rara lectio est que periculo uacet: nisi legēti lux diuine ueritatis affluxerit: quid sequendum declinādum ue docens. Illa autez duce secura sunt omnia: t que nocere poterāt: iā syrtibus t charybdi: aut famosis in alto scopulis notiora sunt. Ut vo iam tandem huic lasciue calūnie finis fiat: Uero ne an falso Augustinum aio cōpletat: ipse nouit: Etenim ubi nec fallere vult quisq; nec falli potest. Unde deuia vite mee erroresq; cernentem misereri arbitror: p̄sertiz si adolescētie sue meminit: quam uagam t aberrātē miserat⁹ oipotens retraxit ad rectum iter: t nunc pro arenosis Africe littoribus: ubi aliq; diu noxie delectat⁹ uergebat ad mortem: eterne frondētis Hierusalem fine fine municipē esse dedit. Inde mihi fauet: inde me diligit: qd enim dubitē: cuz audiam in eo libro quē de uera religione cōscripsit: eū spe firmissima dicentem: Quisqs angelorū deū diligit: cert⁹ sum q; me diligit? Si enim ille cōtēplatiōe cōis dei angelicū amorē sibi ꝓmittere nō metuit cū sit homo audebo t ego qui homo sum amorē humanū anime illius sacratissime que nunc celo fruit: sperare. Sed enim nouis hic salib⁹ aspergor. Ais enim mihi phisica etiā nūc t poetica ruminati Augustini dicta quasi quedā somnia videri. Melius dixisses Illa relegēti: totā mihi vitā meā nihil videri aliud q; leue somniū fugacissimumq; phantasma. Itaq; lectiōe illa excitor interdū: uelut e somno grauissimo: sed urgente mortalitatis sarcina: palpebre rursus coeunt t iterū expergiscor: t itez t iterū obdormio. Uolūtates mee fluctuāt t desideria discordāt: t discordādo me lacerāt. Sic aduersus interiorē hominē exterior pugnat: nūc dextra igeminās ict⁹: nūc ille sinistra: nec mora: nec reges: t si pater eternus uoce plia dirimens fusuz Dareta de manibus Mentelli ardētis eripiat: vincet exterior. Quid multa? Adhuc de fine suz incert⁹ viuoq; in spe ad victorē mortis exclamās: Eripe me his inuicte malis: Da dextrā misero t tecū me tolle per vndas: Sedib⁹ ut saltē placidis in morte quescam. Sed nihil iocis lētius: nihil flexibilius: quocunq; traxeris sequūtur. Quid ergo ais: finxisse me mihi speciosum lauree nomen: ut esset t de qua ego loquerer: t ꝓpter quā de me multi loquerētur: rem autē uerā in animo meo laureā nihil esse: nisi illam poeticā ad quā aspirare me longū t ideffessum studiū testatur: de hac aūt spirāte laurea: cui⁹ form a captus video: manu facta esse omnia ficta carmina: simulata suspiria. In hoc vno uere ut iocaris simulatio esset: utinā: t non furor: sed crede mihi: nemo sine magno labore diu simulat: laborare autez gratis: ut insanus videaris: insania summa est. Adde q; egritudinem gestib⁹ imitari bene ualentes possumus: uerum pallorem simulare nō possumus. Tibi pallor: tibi labor meus notus est. Itaq; magis uereor: ne tu illa festiuitate Socratica quā Ironiam uocant: quo in genere: nec Socrati qdez cedis morbo meo insultes. Sz expecta: ulcus hoc cum tempore matureſcet: uerumq; fiet in me Ciceronianum illud: Dies vulnerat: dies medet. Atq; aduersus hanc simulatā (ut tu uocas) lauream: simulatus ille mihi etiam Augustinus forte profuerit: multa enim t grauia legendo: multumq; meditando: Anteq; senescam senex ero. Quis autē erit facetiarum modus? Ubi desines? Quid ais? Leptatum te quoq; fictionib⁹ meis ac ꝓpe delusum: immo vo delusum aliquandiu expectasse me Rome: simulantem ingens ueniēdi teq; reuidendi desiderium: tādem (qō spectatores callidi in circulatorum prestigijs solent) aperiēti tibi oculos t in artes meas profundius intendenti: omnem ingenij mei scenam patuisse? Deus bone quid hoc est? Calūniando tu qdem facies ut magus sim. Jam Zoroastres videri mihi incipio reperto: magie: sive vnus suorum. Esto sim Dardanus uel Damigeron uel Apollo uel alius si quem ars ea notiorē fecit: parum ne prestigij est: prestigiatorem uerbo facere? Sed iam satis superq; iocū trarimus: Serio uelim mihi respondeas. Cesset q̄uis ardor faciem tuam videndi: quem laboriosissime in quartum annum iam protraxi: oū cogito: ecce ille cras aderit: ecce tu postridie mouebis: excidat qdā curarum nō mediocris cumulus: quē cuz nullo mortalium nisi tecum equo animo partirer. Quiescat affectus cernēdi preclarissimum patrem tuū: magnanimos fratres: honestissimas sorores: exoptatos amicorum vultus: quāti demuz extimaturum reris: menia urbis t colles: t (ut ait Virgili⁹) Tuscum Tyberim t Romana palatia cernere? Credi nō posset: quātum urbem illam (desertā q̄uis) t ueteris effigiem Rome spectare cupiā: quā nunq; vidi ubi segnitiem meam (si tñ segnities t non necessitas fuit) incuso. Exultare mihi videt Seneca ad Lucilium scribens: ex ipsa villa Scipionis Africani: nec modicū ducit: vidisse locū ubi ille virtantus exulauerat: ubi negata patrie ossa reliquerat: Qō si ꝓtigit Hyspano homini: qd me hominē Italicum sentire putas? Non de villa Literni: aut de Scipionis sepulchro: sed de urbe Roma: ubi Scipio natus est: ubi educatus: ubi victor ides t reus pari gloria triumphauit: ubi non vnus ille: sz innumerabiles virerunt viri: quos nunq; fama taticura est. De ciuitate inquam illa: cui nulla similis fuit: nulla futura est: que ciuitas regum etiā ab hoste dicta est. De cuius populo scriptum legimus: Magna est fortuna populi Romani: magnum t.

De laurea sua qd sentiat Petrarcha

Zoroastres magie reptor

Laudes Rome

seculis abunde cautionis ac documenti prestare debeat: ne tñ in tam magno negocio vnius exẽpli cõmemoratione mouearis: ꝛ nostra ꝛ peregrina subijciam. Magnus Pompeius ad Dyrrhachiuꝫ victor Julium Cesarem prope captum duꝫ retinere posset: abire pmisit: siue ignorantia rei bellice in duce ꝓbatissimo: siue fortuna familiari suo in extremis necessitatibus opem ferẽs: siue (que vulgatio: fama est) mira prorsus atq; utinã felix humanitas illa fuit: ex qua mox in Thessalia calamitas publica: ꝛ in Egypto ducis ipsi9 mox miserabilis cõsecuta est: ꝛ in Africa Catonis simul ac libertatis iterit9: ꝛ in Hispania tristis reliquiarũ strages ꝛ Rome spoliatũ errariuꝫ: oppressse leges: atq; ibi dem succinctus ferro abdito senatus: ꝛ victor in Capitolio: qõ quatuor triũphis ornauerat interfectus. Mine Perusij ac Mutine grauis obsidio: ꝛ crudelissima Parmensium clades: cuius in Philippicis Cicero meminit: ꝛ Pharsalia nostro sanguine rursus infecta: ꝛ sub Leucadio atq; Etneo uerticib9: illa ingẽtia bella naualia. Postremo inde usq; in seculum nostrum tãtorum series malor ut ꝛ ipossibilis enumeratio sit ꝛ amara memoria: nec duꝫ miseriaruꝫ finis ullus appareat. Quid de Cyro rege Persarũ loquar: qui (ut ꝓprie dicã) victor in prelio in victoria victus fuit? Quid de Alexandro Macedone: qui bello incolumis: in conuiuio perijt? Agamẽnon famosum illud ac superbum Ilion strauit. Africanus minor: noster (ut ita dixerim) Policertes Carthaginẽ atq; Numãtiaꝫ funditus euertit. Uterq; in bello q̃ post victoriam tutior militieq; felicior q̃ domi: quos nõ minus moribus q̃ locis: tẽporibusq; distantes sciens in hac breuis epistole pte coniunxi: q; ꝓpe par fatũ atq; idem amborum exitus videret: victores hostiuꝫ: gsq; sua perdomita ac subacta barbarie inter amplexus nefandissimarum cõiugum periere. Nihil hec (fateor) ad nostrum ꝓpositum. Itaq; rem oim ad vnum finem deduco: ut ostẽdam multa etiã victoribus metuenda. Nusq; igit gestarum reruꝫ fiducia subsistendum: procedẽdũq; longius assidue ac more Cesareo urgẽdum impigre successum: instandũq; fauori numinis: credendũq; nihil actum dum agendum aliquid supersit: Alioquin multis bello suspectiorem fuisse victoriam: ꝛ uerendũ ualde ne melius fuerit non cepisse q̃ ceptum medio procurrentis facti calle deserere. Uale.

¶ Francisci Petrarche ad Stephanum Colũne Juniorem: eundem de quibusdam litteris ꝛ carmine ꝛ soluta oratione ad eum missis certiorem reddẽtis. Epistola.XXX.

A d

Et vniuerso rerum tuarum statu qd sentirẽ breue quidda tibi bellacissime vir materno prudem sermone cõscripseram: ut posset militibus etiã tuis innotescere: tecum in partẽ laboris ꝛ glorie ꝓfecturis. Subinde aũt pariẽte noui aliqd semp ingenio: eidẽ tibi carmẽ ex meo alienoq; cõterui: ea lege: ut primus meus: secundus alicui9 ꝓbati poete uersus esset: atq; ita ut legentẽ nõ sententiarũ mõ artificiosa cõnerio: sed uerboruꝫ quoq; consonantia delectaret. Qua in re: ceu noui pgmatis (tenui licet inuẽtione) gloriabar: donec missso iaꝫ carmie deprehẽdi alios asi me hoc gen9 attigisse: uerũq; qõ Hebreus sapiẽs dixit: Nihil nouũ sub sole: qõq; ait Comicus poeta: Nihil dictũ: qõ nõ sit dictũ prius. Nouissime per nũcium Stephani senioris magnanimi patris tui: quo plures virtuti stimulos incuterẽ scripsi oratione soluta ꝛ libera: quã si habes nihil est qõ mutem: nihil qõ adijciam: q̃uis enim multa se offerant: tamen sapientem monuisse satis est. Uale.

¶ Francisci Petrarche ad Stephanũ Colũne Juniorẽ: solitudinẽ nõ oratione laudari posse: sed experientia probari: asserentis. Epla.XXXI.

A p

Ostulas tibi statũ vite solitarie: quem hac etate secutus video: (ut asseris) pter morẽ hoium nostrorum breuibus uerbis exponi: Utrũ imitãdi an irritãdi auidius: nescio: tu scis Ceterũ q̃ magnã rẽ inter angustias cogi ac breuiter dici uelis forsan ignoras. Sunt de hocipso disertorum hoiuꝫ libelli: nec tñ (quantũ mihi videt) a quoq̃ sufficienter adhuc laudata res est: de qua sepe mihi (fateor) scribere aliqd impet9 fuit: ꝛ fecissem: nisi q; nõdum aut ingenio aut stilo aut rerum notitie satis fido: Qõ ad te preceseq; tuas attinet: Ego qdẽ: ut nunq̃ equis auribus laudatorez vite huius audiã: nisi qui primo dulcedinẽ eius aliqua ex parte gustauerit: cuꝫ innumerabilib9 bonis hec affluat: que nec audiẽdo nec legẽdo: deniq; nec aliter q̃ experiẽdo discunt: sic frustra quenq̃ docere uelle rear nisi eadẽ experientia magistra. Quid enim refert quãto eloquio res agat: aut nõ intelle B cturis qui audiẽt aut minime crediturisꝰ Tu itaq; si te solitudinis mee admiratio ꝛ imitãdi studium trahit (ut ꝑdicas) noli me curis alijs intentũ fatigare: noli narrationẽ imparẽ rebus exposcere. Sꝫ si mõ tu (qõ ego qꝫ ualde uereor sepe repeto) pura mente discẽdiq; nõ tẽptãdi aio interrogas: ueni ꝛ vide qõq; ipse tibi debere potes: alteri nic debeas. Desine tuarũ aurium pruritũ alieni sermonis vnguentib9 scalpere: leuioribus fabellis idem consequi nõ ꝓhiberis: idq; fiet honestius: q̃ si tractatũ rei grandis extorqueas: ad nihil aliud aut annuẽti profuturum aut petenti: q̃ ut legẽtis intẽtio cuipari possit: ꝛ sint scribentis uerba cõẽptui. Uale.

¶ Francisci Petrarche ad Stephanum Columne Juniorem: cum eodem de summo bono disceptantis: ꝛ que uere dici possit summa felicitas exponẽtis. Epistola.XXXII.

A q

Uid in questione ꝓposita sentiendum putes: ipse videris. Nec etas: nec liboruꝫ lectio: nec rerum experientia defuerit. Apud me quidem rerum nõ honestarum: uel sola consultatio turpis est si sententiam extorqueas: absit a me nõ modo summũ: sed (qm̃ ꝛ in hac opinione Stoicus q̃ Paripateticus: ꝛ in omnib9 Stoicus multo q̃ Epicureus esse malim) ne aliquid quidẽ bonum in diuitijs aut in uoluptate reponere. Cõmoda sunt hec ꝛ adminicula vite mortalis: Itaq; illõ fortune: hoc corporis bonum uocant. Bonum vo qõ querimus in animo est: nec corpori seruiẽs nec fortune. Cetera uocari bona fateor: sed non esse cõtendo. Ne ue me forsan errore lapsum putes inadUmus bonum uertenter hoc dicere: non sum nescius quid de hac re Aristoteles: quid Epicurus sentiat: sed philosophantium auctoritas non impedit iudicij libertatem. Mihi illa philosophorum diuinorum uerior q; sententia videtur: Beatos esse non posse qui bona diuidant tripartito. Unum bonum est: vnũ qõ felices faciat. Uestra qdẽ nimis iops ꝛ emẽdicata

Pompei9 Julius Cesar.

Cyrus Alexander

Nihil sub sole nouum

aprícum aperit sinum: mellificis apibus floreã stationem. Fontes aquaruz dulciuz limis uallibus ob strepunt: Cerui: Dame: Capreoli: t feri nemorum greges apertis uagãtur collibus: Omne uolucrũ genus uel vndis uel ramis immurmurat: naz bo-
B um t omnis mãsueti pecoris armenta: t humani laboris fructꝰ: Bacchi dulcedines t Cereris ubertatez: Ad hec t illa nature dona: vicinos lacus ac flumina: t non longinquum mare prætereo. Parua quonã gentis crimine: quibus celi legibꝰ: quo fato: seu qua syderum vi: ab his terris exulet ignoro. Quid enim putas? Pastor armatus siluis inuigilat: nõ tam lupos metuens q̃z raptores. Lorica tus arator hastam ad usum rustici pugionis inuertens: recusantis bouis terga sollicitat. Auceps retia clypeo tegit: t piscator hamis fallacibus herẽtem escam rigido mucrone suspendit (qõq̃z ridiculum dixeris) aquam e puteo petiturus: rubiginosam galeaz sordido fune cõnectit: Deniq̃z nihil sine armis hic agit. Quis ille pernox ululatus vigiluz in menibus? que uoces ad arma conclamantium? Que mihi in sonorum locum: quos blandis e fidibus exprimere consueueraz: succedere. Nihil incolis haruz regionum inter se: aut tutum videas: aut pacatum audias: aut humanũ sentias: sed bellum t odia t operibus demonũ cũcta simillima. Dis
C in locis pater inclyte: inter uolentem ac nolentem dubius iam sextumdecimũ diez ago: t quantũ potest in rebus omnibus consuetudo fragore militũ: t stridore lituum ceteris in arcem cõcurrentibus me sepe per hos colles uaguz videas atq̃z aliquid quod posteritatem mihi cõciliet assidue meditantem: Omnes me cum admiratione respiciunt: ocio sum: intrepidum t inermẽ. Contra ego omnes admiror: pauidos: sollicitos t armatos. Hec est humanarum uarietas actionũ. Quod si forsan interroger: an hinc migrare malim: nõ facile dixerim: t ire iuuat t manere delectat. Ad primũ ꝓnior suz: non q̃ hic molesti quicq̃z patiar: sed Romaz visurus domo moueram: Est aũt ꝑm naturam: ut usq̃z in finem uotorũ animus non quiescat: ex quo maxime colorem mihi videt habuisse opinio illa que beatifica visione dei in qua consumata felicitas hominis consistit: defunctorũ animas tam diu carituras astruebat donec corpora resumpsissent qõ naturaliter non optare non possunt: cuius illa sententia multorum saniori iudicio victa: t cũ auctore suo: da ueniam queso: qui ualde eum sed nõ errores eius dilexisti: sepulta iamprídem sit. Uale.

Aim nũq̃z nisi optato sine adepto qesce

C Francisci Petrarche Joanni Columne: Causas more apõ Capraz mõtẽ recẽsentis. Epla.XXIIII

A Hoc ecce Caprarum (immo vo) leonum
i ac tigridum monte quolibet agno mitior ursus iste tuꝰ habitat: Anguillarie comes: amator pacis: sine bellorum metu: Inter bella securus nõ sine pacis desiderio: hospitalitate secũdus memini: consilio vigens: blande seuerus t rigide benignus in suos: pieridum familiarissimus: t excellentium ingeniorum mirator elegantissimus ac laudator: t secum non aduersum: ut ille: sed cõueniens moribus suis nomen sortita Agnes cõiunx eius preclarissima soror tua: de qua (ut de Carthagine Salustius ait) silere melius puto q̃z parũ dicere. Sunt enim quedam que nullo melius modo q̃z stupore t silentio laudantur: horum ex genere soror tua est: Hoc concors t mite par coniugium: ceu rosas aut lilia torídẽ notaui inter spineta ac tribulos odioruz: horum suauitate utcunq̃z reliquorum temperatur asperitas. Accessit diuinus t singularis vir Jacobus de Columna: Lomberiensis Episcopus: germanus tuus: ad quem cum aduentus mei nuncium premisissem per litteras qd me agere uellet interrogans: quoniam obsidentibus omnes aditus domus tue hostibus: nõ tuto videbar Romam petiturus. Rescripsit ille congratulatus aduentui: t expectare iubẽs: pauciscq̃z post diebus ad septimum Kalendas Februarij affuit cuz Stbephano fratre primogenito: cuius etiam virtus eximia (magna quidem materia uatum) est: ne q̃z amplius q̃z centum armatis equitibꝰ stipatus uterq̃z: non sine spectantium horrore transiuerat: cum quingentos t eo amplius sub hostium signis esse constaret: sed ea (que sepe bellum conficit) fama ducum iter strauerat. Cum his ego nunc generosis spiritibus habito tanta dulcedine: ut sepe alibi q̃z in terris esse videar: nec iaz Romã magnopere requiram: Ibimus tamen: q̃zuis denuo dicantur aduersarij reditum in urbez accuratius obstruxisse. Uale.

C Francisci Petrarche ad Joannem Columne: protestantis se i presentia nihil scribere posse: eo q̃ magnitudine ruinarũ urbis ita obruatur ut quid animus ferat ignoret. Epla.XXV.

B urbe Roma quid expectet qui tam mul A
a ta de montibꝰ acceperit: putabas me grãde aliquid scripturum cum Romam peruenissem. Ingens mihi forsan in posterum scribẽdi materia oblata est: in, presens nihil est quod incohare ausim miraculo rerum tantarum t stuporis mole obrutus. Unum hoc tacitum noluerim: contra ac tu suspicabaris accidit. Solebas enim B
(memini) mea ueniendo deh ortari: hoc maxime pretextu ne ruinose urbis aspectu fame non respõdente atq̃z opinioni mee ex libris concepte ardor meus ille lentesceret. Ego quoq̃z (q̃zuis desiderio flagrarem) non inuitus differebam: metuens ne quod ipse mihi animo finxeram: extenuarent oculi t magnis semper nominibus inimica presentia. Illa vo (miruz dictu) nihil imminuit: sed auxit omnia. Uere maior fuit Roma: maioresq̃z sunt reliquie q̃z rebar. Jam non orbẽ ab hac urbe domitũ: sed tam sero domitum miror.

C Francisci Petrarche ad Joannem Columne: Joannam t Agnetem sorores collaudãtis: easq̃z mulieribusq̃z que Rome atq̃z apud exteras nationes virtute claruerint comparantis. Epistola.XXVI.

Unt qui Romanorum ueteres matronas A
f singulas singulis laudibus attollant: Et Lucretie quidem pudicitiam ascribunt: Martie grauitatem: pium impetum Ueturie: coniugalis amoris ardorem Portie: Claudie hilaritatem sobriam: Julie facetias t eloquentiam muliebrem: urbanitatem Cecilie: Liuie maiestatem: Corneliarum alteri generosum robur animi: alteri morum uerborũq̃z dulcedinem. Sunt t qui peB
regrinas suis laudibus prosequantur: honestatez in Penelope: in Artemisia amorem immortalem: In Ipsicratea tolerantiam: In Thamyri fortitudinem: consilium in Thetide: modestiam in Argia: pietatem in Antigione: in Didone constantiaz

uere ⁊ ante tēpus miseros fecerint. Rursus aut leta uere: ⁊ duplex est icōmodū: Fatigatio expectationis: qua nescio an ulla sit maior: ⁊ deliberatio gaudij cum uenerit: siue ut ipse uocat ꝓfloratio: qō qdē antequā ueniat sperādo ⁊ mente ꝓeoccupando iā dudū fere cōsumptū sit. Aut falso: ⁊ inanem ꝓfecto ridiculāq; letitiā: certū est spei ꝑdite dolore mixtoq; simul pudore desinere. Audiendi ergo penit⁹ nō sunt: impossibilia qdē sibi nobis etiā inutilia ꝓmittētes. Quid ⁊o qsq; sibi dixisse Christum putet: qō Amphitryoni ⁊o Juppiter apud Plautū: Bono aio es: adsum Amphitryo auxilio tibi ⁊ tuis. Nihil est qō timeas: hariolos haruspices: Mitte oēs que futura ⁊ que facta cloq̄r. Multo adeo meli⁹ q̄; illi: nō qdē quia suꝫ Juppiter (ut ait ille) sꝫ qr suꝫ de⁹. Ille sane multa nobis ad aurē cordis assidue logr: quē si audire uoluerimus: facile poterimus horū circulatoruꝫ ꝓmissa cōtēnere. Mors certa est: hora mortis incerta: ut oēm horā uelut ultimā expectemus: hec salutariter nosse satis est. Que igit horū ipudentia: que nostra demētia: ut multa caligine obsiti soliq; deo cognita: uenturi tpis denunciatiōe nos cruciēt? Est vnū fateor in hac tota uanitate mirabile: q; cū in religs ualde ueridicus qsq; vno insigni mēdacio subeat mēdacis infamiā: hic quātūuis mēdax vna fortuita ueritate: ueridici famā cōsequtur. Mirat hoc Licero alijs licet uerbis: in eo libro quo exiguo in spatio diuinationē edificat euertitq;. Augustinus autē ⁊ sepe aliter ⁊ in libro diuersarū questionū: maxime aduersus eos loquēs: qui nūc (ut ipse ait) appellātur mathematici: uolētes actus nostros corporib⁹ celestib⁹ subdere: ⁊ nos uēdere stellis: ipsumq; precium quo uendūt a nobis accipere. Rationē affert: Cū aūt multa uera inquit eos ꝑdixisse dicat: ideo fit q: nō tenēt hoies memoria falsitates erroresq; illorū: sed nō intenti nisi in ea que illoruꝫ respōsis ꝓuenerūt: ea que nō ꝓuenerint obliuiscunt: ⁊ ea cōmemorant que nō arte illa (que nulla est) sꝫ quadam obscura rerū sorte ꝓtingūt: Qō si peritie illorū uolūt tribuere: dicāt artificiose diuinare et mortuas mēbranas scriptas quaslibet: de qbus plerū q; pro uolūtate sors erit. Qō si nō arte: de codicibus erit sepe uersus futura prenūciās: qd miruꝫ si etiā aio loquētis nō arte sed sorte exit aliqua ꝑdictio futurorū? Nec ultima qdē Augustini sunt: que hinc auctoritas hois cōmēdat: hinc fides. Moruꝫ ⁊o fallacijs oib⁹: qd putas aliud viā fecit nisi vulgaris inscitia ⁊ infinita cupiditas (ne dicā rabies) sciēdi ea tm̄ que nec sciri possunt ⁊ scire non expedit? Tu ergo genus hoc hominū temerariū ⁊ procar ac tranquille vite cōtrariū: fuge ut quātū possibile est: breuissimū hoc tēpus: sine supuacuis ⁊ inanibus curis agas. Sic enim habeto donec super stitionum pondus abieceris. Beatam vitam poteris optare: non assequi: contraria se vicissiꝫ trudūt: nunq; metus ⁊ felicitas cohabitant. Uale.

¶ Francisci Petrarche ad. L. M. Jn quot incōmoda homo ebriosus icidat ostēdētis. Epla. XXXV.

Taceo que aduersus ebrietatē copiosissime dici possunt: q; feda: q; periculosa: q; tristis egritudo est: quātusq; furor: sciēter obruere atq; enecare spumāti dolio rationē: qō singulare ac precipuū habet hois natura: neq; pedes: neq; linguā: neq; aium in ptāte habere: tremulū caput: instabiles manus: stillātes oculos: grauē corporis odorē ⁊ pridiani meri reliquias crastino insultātes. Taceo libidinis regnū: virtutis exilium: vulgi fabulā: ac risum bonorū odiū atq; cōtēptuꝫ: mutationē repētinā sileo ⁊ quālibet doctor instātiam ac cuiuslibet etatis infantiam: oium iocis ac fraudibus oiumq; ludibrio expositā: rimulas quoq; mentis oppressse ac futilis: ⁊ graui pondere satiscentis vnde secreta effluūt: sepe cum ꝓpria: sepe cū aliena pnitie: que multis mortis ⁊ extreme miserie cā fuit: luctū ꝑterea ⁊ inane gaudiū: ⁊ cōtentiones: ⁊ iurgia ⁊ ꝑcipitiū ⁊ incautos cōgressus inermiū cū armatis. Nec ut nota inquā ⁊ vulgata ꝑtereo. Est Apuleij Madaurensis liber qui inscribitur floridorū. Jbi qd primus crater agat: qd secundus ac deinceps faceta narratiōe disserit: cui⁹ sententiam nō muto sed extēdo. Nescio enī cur aut quō plus hodie bibit q; olim: Utināq; hic luxurie modus esset: quocūq; te uertas fragiliores ad virtutē: fortiores ad vitia facti sumus. Secūduꝫ me igitur. ꝓmus crater ptinet ad sitim: secūdus ad letitiam: tertius ad uoluptatē: quartus ad ebrietatē quintus ad iram: sextus ad litigiū: septimus ad furorem: octauus ad somnū: nonus ad mortū. Nec illi Marco Bibulo colleg: nō Julij Cesaris sꝫ tuo cuius assidue cū vitijs lasciuiaq; litigas: si ꝑfutura crediderīs: meis ⁊bis dicito. Si forte sibi irrepehēsibilis videt: eo q; nōdū ad ebrietatis extrema puenerit sciat plus esse e sobrietatis ac modestie fastigio: uel modicū descendisse: q; ubi semel labi ceperis in fundum excidere. Gradatiꝫ subeūt virtus ⁊ nequitia: nemo ul' optimus uel pessimus fit repente. Uale.

¶ Francisci Petrarche ad. L. M. eum ad belli imminētis ꝓfectionem hortantis: simulq; non pauca de felicitate in breui vite spatio multis exemplis commemorantis. Epistola.XXXVI.

Jdes silētiū interrūpit: charitas loq cogit: Testor Christū: coactus ad scribēdum uenio: que si eodē aio lecta fuerint quo scribūtur: poterūt ⁊ mihi apud te beniuolētiā augere ⁊ tibi gloriā apud gētes: Quonā enim mō dissimulare possum: si nō falsum amicitie nomē gero: quin te magnis piculis circūuentū: uel dormiētem excitē: ul' cōmonefaciā vigilātē? Uides q̄; graue bellū iter Gallū Britānūq; reges oriī. Nulla ꝑculdubio tāta res ab auorū nostrorū tēporib⁹: certe nec ab atauis pauor in Europe finib⁹ apparuit: aut tā latus glorie cāpus fortib⁹ viris oblat⁹ est. Cuncti reges ac populi suspēsi ad tāte cōtētiōis euētum: ꝑcipue qui ab alpib⁹ Jtalie ad oceanū incolūt: qs ingēs vicini tumult⁹ exciuit fragor: in armis sūt: Tu solus tāto sub turbine dormis. Te qdē Virgiliana premit icrepatio: ⁊ tibi celo missus nuncius exclamat: potes hoc sub casu ducē somnos? Nec que circumstent te deinde pericula cernis? Profecto si nihil aliud q; pudor obstreperet: debebas celerius expergisci: Qua enim fronte: quo animo ceteris ad estiuum solem sub galea ⁊ vmbone de gentibus: tu procul ab agmine virorū: femineaq; circūstipatus acie: cōquisitis pastus epulis ⁊ molli veste cōtectus vmbra torpes ⁊ ocio? Homo oli (ut putabā) auidus honoris ⁊ glorie: homo potēs ⁊ nobilis: homo iuuenis ⁊ robustus: qd oro te impedit? Mūditias amas: refugis labores: sed aud-

gdē ⁊ si grāmaticus melioꝛ q̄ uel cosmographus uel poeta:sequens tamen pꝛiorū uestigia:super illum Uirgilij locū:Tibi seruiat ultima Thile:sic ait Thile ysula est oceani iter septētrionalē ⁊ occidēta lē plagā ultra Britāniā:Hibernīā:Orchadas.Uides ut vnum fere signū oēs aspiciat:ut inter septē trionē ⁊ occasum ac nō ꝓcul a Britānia uario sermone cōueniāt:ubi si coꝛpore cōueniissent:re cogēte:mutassent fortē sentētiā.Duo longius abscedūt a ceterorū dictis:sed an ad ueruꝫ ꝓpius accedant: an ꝓpter distātiam:nō ita manu(ut aiunt)mendacium pꝛendi possit:interdū est.Horū alter Orosi⁹
E est:cuius supꝛa mētio est habita.Alter ỹ o pōponius Mela:nobilis cosmograph⁹:queꝫ Plini⁹ in multis sequi solitus hic neglexisse visus est.Is enī toto anno vnum solis oꝛtuꝫ uerno:vnūq̄ autūnali equinoctio occasum:atq̄ ita vna die dūtaxat:vna q̄ nocte distinctū anni spatiū Hyperboreis populis assignat:ꝓmuꝭ in littore Asiatico sup Aquilonē Rhipheosq̄ mōtes habitātib⁹:omniuꝫ(si qd sibi credimus)moꝛtaliū innocētissimis felicissimisq̄.Thilem aūt inter oceani insulas:Belgarū littorib⁹ oppositā testat:noctes ibi bꝛeues hyeme qdem fuscas:estate lucidas:solstitio nullas.Adest tanta diꝛscoꝛdia:ut mihi qdē nihilo videat occultioꝛ insula ipsa q̄ ueritas.Sꝫ bene habet:quia qō laborioſe querimus:impune nescim⁹.Lateat ad Aquilonē Thile:lateat ad Austruꝫ Nili caput:modo nō lateat in medio cōsistens virtus:⁊ huius vite bꝛeuis semita:per quam magna pars hoium palpitando titubādoq̄ ꝓficiscit:ad incertū finē ambiguo calle festinās.Ne ergo nimis magnam operā impēdamus in ingsitione loci:quē foꝛsan inuentuꝫ cupide inqueremus:claudēda iā epl'a:⁊ tēpus curis meliorib⁹ impendendū est.Hec sunt que de hoc ambiguo tibi nūc ex ipsa(ut ita dixerim)ingsitiōis area excutere potui:Reliqua a doctioꝛibus exige.Mihi quidē si hec ne latibula rimari ⁊ abdita nosse negatum fuerit:meipsum nosse sufficiet.Hic oculos aperiam:hic figā intuitum:orabo euꝫ qui me fecit ut se mihi meq̄ simul ostendat:⁊ (qō uotum sapientis est)notum mihi faciat finem meum.Uale.

¶ Frācisci Petrarche ad Thomā Messaneñ.super uacuuꝫ esse curas hominum in longum pꝛotēdi in
A etate bꝛeuissima affirmantis. Epistola.XXVIII.

Quid ad litteras tuas dicaꝫ?Uereoꝛ ne humanoruꝫ toꝛrens rapidissimus errorū amicum nostrū fundo aluei rotatū cū vniuerso
q rapiat.Senescit(ut vides)inter ludos atq̄ pꝛestigia foꝛtune:multa sibi ꝓmittēs:que(mihi crede) nunq̄ uenient.Una tū excusatio est:Oēs idē fere moꝛbus habet:quem inueniesqui nō spe crastine quietis hodie laboret?Hec felicitas:hec moꝛtaliū vita est:mirus furoꝛ:nec miroꝛ ideo q̄ public⁹:bꝛia re inuentos ⁊ certis bonis abiectis incerta sectari Ignorāt hoies:quātū lucri sit spes inanes ⁊ fallaces ꝓdere:Nulla grauioꝛ sarcina:nulla tamē tristi
B us deponit:Usq̄adeo malis etiā ꝓpꝛijs delectamur:Laborat ille qdez ⁊ suspirat ⁊ anhelat super uacue:⁊ cōtra Flacci sniam:Terras alio calentes sole pmutans bꝛeui foꝛtis iaculat euo multa.Non accuso i alijs qō in nobis excuso:Tulit ⁊ nos multa videndi ardoꝛ per terras ac maria:⁊ nūc maxime ad extrema terrarū ea me uoluptas traxit:pellente hinc tedio rerū:moꝛūq̄ odio quo rursum dura necessitas retrarit:nudiusterti⁹ applicui:⁊ cum multa inde sibi scripserim:reuersus puluerulētum calamum tuo pꝛimū noie deterſi:Amicus aūt noster:nō ut doctioꝛ redeat nullū mundi littus inaccessuꝫ finit:⁊ omni uento caduce frondis more circumuoluit:Suspirioruꝫ eius nullus(ut auguoꝛ) finis erit nisi qui vite.Hoc sibi uerbis meis dicito. Raro qdem pꝛemeditata succedūt:sed finge succedant:crescit cū felicitate miseria.Jd haud difficile psuaderi posset experto:nisi cōsuetudo pessima aures salutaribus uocib⁹ obstrueret.Sed ipse de se viderit:tu vō ceptū tene:⁊ ne turba delirātiū aiuꝫ a ꝓposito cōuellat caue. Senece:imo vō ipsius nature ỹbū est. Nec multo op⁹ est nec diu.Uale.

¶ Francisci Petrarche ad Stephanum Colūne Juniorem:uti victoria nescienti frustra esse q̄ vicerit narrantis:exemploq̄ Hannibalis:Pompeij:Cyri:Alexādri:Agamēnonis ac Scipionis Africani comꝛobantis. Epl'a.XXIX.

Otuisti vir foꝛtissime vincere:Scito sapiē
p tissime vir uti victoria ne quis vnq̄ nostrū tibi possit obijcere:qō Cānensi quondam die Mabarbal Hānibali:qui si cōsilio obsecut⁹ recto calle ab acie Romā sanguie nr̄o roꝛātia signa uertisset:quenam sit hiſtoricorum opinio nō ignoras.Sed illius impijs ausibus obstitit Italie fauens deus:Idem pios adiuuans conatus:aciem tuam comitabitur:uestigia diriget:se duce victricia signa nō deseret.Ille tibi nūc ꝓpetuaꝫ victoriā ultimūq̄ tuorum hostium exterminium pollicet: qui de tot oliꝫ barbaricis legionib⁹ piam paucitatem Theodosij ꝓncipis saluam fecit.Et tu ꝓfecto iustissimā cām foues:⁊ qui illius tūc iustitie fuit: tue nūc testis est Chꝛistus:deuotissime tibi dieb⁹ ac noctibus inuocādus:ut pagat qō incepit:non equidem ꝓcul ille:sed tecuꝫ est ⁊ tecuꝫ erat(mihi crede) dū vinceres:Alioquin quonā mō cuꝫ paucis tm̄ fudisses exercitū:atq̄ vnus duos supbissimos hostes incautusq̄ idē ac ꝓpe semiermis pꝛemeditatos illos ⁊ instructos inopino marte tā celeriter oppꝛessisses?Aderat ꝓculdubio celeste p̄sidium:aderitq̄ quotiēs nō mutata iustitia ptis tue pie reuerēterq̄ postulabit.Jtāto securus duce:⁊ de cesorū sanguine renascētē puerū ecclesiarū spolijs oneratū pꝛedaꝫ uerius scito esse q̄ pliū:Pꝛioꝛ nēpe victoria ut gloriosa sic inops fuit:hec tā opulenta q̄ facilis:Uade igit ad certā victoriā:potiꝰ iā ad ambiguū certamē:⁊ uade nō tā ꝓpꝛijs viribus q̄ diuino fisus auxilio.Ipsa pꝛo te etiā elemēta pugnabūt que pꝛo Theodosio pugnauerūt(qō q̄ ait Claudian⁹)Tibi mittet ab astris Eolus ar- Claudi
matas hyemes:tibi militat ether:⁊ cōiurati uenient ad classica uēti.Nā ⁊ tu quoq̄ cū crucis hosti anus
bus:Ih̄u chꝛisti nomē usurpātib⁹:bellū geris:qō sic eē nou⁹ Eugeni⁹ ex agno lup⁹:tyrān⁹ ex clerico:opꝛesse ac nudare per Italiaꝫ testant eccl'ie:Te non
B tuaꝫ magis q̄ suaꝫ iudicē offensarū,poscit lesa diuinitas.Noli gemie deesse vidicte neq̄ in his que gesta sūt spez usq̄adeo posueris ut que sint gerēda nō videas.Aliqd est actū:imo multū:immo pluri muꝫ:imo nihil cum ꝓncipio finis desit.Ne queso cum victoria uti possis frui malis qua in re nostro quidem optimo sed pessimo facto suo errasse tantus ille militie magister arguit.Quis āt vnū illō oibus bellorū ducibus qui sunt:q̄ erūt omnib⁹

cōmendantis. Epistola.XXXVII.

A Magna p:orsus amoris ⁊ mira potentia est
m qui tā ualide tāq; tenaciter inuisibili q̄dez
sed haud quaq; isensibili nexu minima ne-
ctit imensis: ⁊ quorū nulla paritas:pari regit ipe-
rio. Quid ni aūt hoc iuris habeat in animis hoiuz
sensu ⁊ ratiōe vigentib⁹:qui certis federibus sur-
da ⁊ aduersa inuicē elementa cōglutinat? Nō flā
mis acr:nō terra fluctib⁹ hereret:nō ripas fluuij:
nō equo: littora:non semitas suas astra cognosce-
rent:nisi oipotens: ⁊ (ut eum uocant) sacer o:bis
amo: vniuersa cōnecteret. Qui celū igit ac terras
equo iure moderat: Is inter humilitatē meam ⁊
tuā altitudinē nō discernit:habet hoc ille p̄cipuuz
equare nouit inequalia:amātq; fideliter vir patit
nō amari. Sēsit olim claritas tua:nullis quidem
meorū actuū argumētis:sed solo (ut dici solet) mē
tis augurio:habēt eniz ⁊ suos oculos animi:quib⁹
sese mutuo superatis co:poreis uelaminib⁹ intuen
tur. Sensisti inquā vir clarissime:quenā erga tuuz
nomē deuotio mea sit:ut amāti vicē referas:amo:
B cogit. Jd cum sepe multis indicijs:tū ex duab⁹ nu
per epistolis tuis: quas mihi Joannes Aretinus
Lācellarius tuus ostēdit iucūdissime recognoui.
Jn quibus mirū dictu:cū p:o totillū tantisq; rebus
huc miseris:nō de Romane curie statu:quo nihil
hac tēpestate defo:mius:nihil icredibilius:nō de
maiorū fo:tunis amicorū:nō de ipsis rerum tua-
rū succelsib⁹: Postremo nihil oino nisi de me meis
q; rebus interrogas:atq; illum increpitas: q̄ cu-
riosius in religs id vnuz q̄ singulariter p:eq; om
nibus nosse desideras tacuisset. Ac ne quis te fo:-
tuito locutū putet:bis idē per litteras questus es.
Mitto alias ijs fortasse mirabilia qui nescirēt: q̄
familiariter olim cunctoruz dīs Augustus Cesar
C Uirgiliū ciuē tuum rusticane originis sed minime
Rusticani virū ingenij dilexit: ⁊ Horatiū liberti-
nū patre: ſz ingenuū stilo:quiq; p̄cipis illi⁹ ad eos
dez humiles amicos:uelut ex equo missas ⁊ sepe
dulcib⁹ blāditijs refertas epl'as nō legissent. Quo
rum reco:datio quantū miraculo adimit: tantum
adijcit letitie:dū talib⁹ exēplis me misceri sentio:
tanteq; laudis mihi aditum aperiri:quoniā ut al-
ter ex his cesareis amicis ait: P:incipib⁹ placuis-
se viris nō ultima laus est. Enimuero nouum hic
miraculum emergit: Ut enim multa illis:sic mihi
fateo: nihil est quo placere debeā: Quō enim spe-
rē alijs placiturū qui mihi ipse nō placeo? Fo:tu-
natam sane dicimus uxorem:nō que fo:mosa est:
sed que viro suo videt. Fo:tunatū seruū:nō cuius
est opera nobilio:sed in quez amo: dīi ꝓpensio:
Sic ego quisq; uere sum:si tibi aliqd video: : opi-
nione tua me felicē dixerim: Et si nihil habeo quo
placere merear:tamē si placeo satis est. Agerē gra
tias tibi:nisi humanitatem tuā uerbis meis equa-
ri posse diffiderem. Jn his quidem que loquentis
ingenium exceduntiacere consultius. Uale.

Franciscus Petrarcha ad Marcum suum:ad di-
uinum amorem euz adho:tantis:pollicentisq; suū
erga illum nunq; defuturum. Epl'a.XXXVIII.

A Animum tuū:qua visibilis fuit optime vir:
a aperte satis in litteris ostendisti. Neq; eni
loqui taliter quisq; potest: nisi qui taliter
est affectus:sentio aculeos stili:magnus tibi amo:
uerba dictauit:occurroq; auide ⁊ pulsanti amici-
tie mee fores letus aperio. Quid loquo:: aperio:
que tibi suauissime postulāti:iam aī quadriennū
patuerūt? Agnosco Marcū meū amplecto:q; cuz
gaudio in his litteris tuis:ad me longo (ut ita di-
xerim) silētij postliminio redeūtē: ⁊ nūc illius flo-
ride indolis tue fructus uberrimos gratissimosq;
p̄cipio. Semp egdē sperauiiut tant⁹ de tali adole-
scēte vir fieres. Sed id fateo:: tā cito fieri posse nō
credidi:p̄uenit spem meā p̄co: eoq; gratio: virt⁹
tua. Leterū ⁊ ardētissimi ꝓpositi tui memini: q̄
mihi nō paucis oliz uerbis in ipso amicitie nostre
p̄mo:dio fidētissime reuelasti. Jdq; nūc uel muta-
tum:uel (q̄ magis auguro:) dilatū esse nō doleo:
mō mihi illud exhibeas:q̄ optio p̄ncipio pollici-
tus es:ut in omni fortuna deū ames: Jlli ihereas
illū collas:atq; ad illū toti⁹ animi itētiōe suspires.
Nō ipossibilē tibi legē statuo:qua te ire iubeo:tri-
ta est via:quā multi viri clarissimi magna cum glo
ria:per reipublice tēpestates ad heremitici port⁹
silētiū puenerūt:q̄z multi etiā ꝓcul inde iactis an-
coris nauigationē vite p̄sentis felicissime cōpleue
rūt. Nouit figmētū nostruz figulus ille sydereus:
Scit quid nobis expediat: ⁊ anime nostre sepe in
enarrabilib⁹ modis qb⁹ se tramitib⁹ aditi uelit insi
nuat. Tu igit ne desperes q̄si deuiū: ⁊ (ut Pytha-
gorici uocāt) leuū iter ingressus sis:aut q̄si tuoruz
cura ciuitū quā geris diuine quā petis gratie sit ad
uersa:pge:age ne titubes: ne subsistas: neu saluti
tue desis. Aderit ille qui tēpus tuum q̄ ōle dispo B
sueras:nōdū uenit:p̄uidit infallibiliter ab eterno.
Nec est quo te iteriz inutiliter natū putes si patriā
tuā his p̄sertiz tp̄ib⁹ tui egētē:que (ut Plato vult)
ort⁹ tui partē sibi iure suo uēdicat:ope cōsilioq; ad
iuuas. Notū est apud Ciceronē celeste illud Afri-
cani mei dictū: Oibus qui patriaz cōseruauerint:
auxerit:adiuuerit:certū eē in celo definitū locum:
ubi beati euo sempiterno fruant. Et q̄ seq; : Ni-
hil eni est ingt:p̄ncipi illi deo qui oēm hūc mūduz
regit q̄ gdē fiat in terris accepti⁹ q̄ cōsilia cetus- Eos celo
q; hoiuz iure sociati:que ciuitates appellātur. Sa frui qui
ne cū exoptatū tibi amice tēpus aduenerit:ut teip patriam
sum humo tollere:nō tm̄ ut Maro:uel Enni⁹: : sed tutatisūt
ut Ambro:si⁹:uel Arsenni⁹ possis alis ad uolatū ua
lidis. Facies tādē re ipsa:q̄ aio iā p̄dē facies eo
dē adiutore qui inspirato: fuit: ⁊ facies ut spero se
curius etate itegra maturoq; cōsilio:q̄z si id incon
sulto repētinoq; ipetu iuueniliter attēptasses: Si
cut enim per terrā latrūculis uacuā atq; purgata
per planum ac solidū callē sub tranquilla celi tem
perie tutū viatori iter est:sic sedatis passionib⁹ fir-
matoq; ꝓposito: ⁊ p:imeue insolētie timore com-
p:esso per modestiores atq; sereniores etatis an-
nos tutissime pergitur ad salutez:q̄uis nulla etas
repulsa:nullum (ut dixi) genus hominum:eorum
qui in aliqua honesta exercitatione uersantur: ab
hoc tramite sit exclusum: constetq; iuxta Ploti-
ni sententiam: non purgatorijs modo purgatiq;
iam animi: sed politicis quoq; virtutibus bea-
tum fieri. Ut enim aliquid more nostrorum lo-
quar:actuosa Marthe sollicitudo non spernitur: L
q̄uis sublimio: contemplatio sit Marie. Habes
ergo charissime quantum inter huius temporis
angustias licuit. Unum de postulatis tuis quod
fuit: ut tibi p:o informatione vite aliquid scri-
berem: Habes hoc inquam p:o vnius anteluca-

felicitas est:ad quam nō modo forma corpis ⁊ p̄sperior ualitudo:sed diuitie etiaz admittuntur seu potius exigūtur:nimis furum insidijs expositа:nimis deniqz sollicita semp ac trepida: quo nihil est a felicitate remotius: Naz illa Epicuri in uoluptate cōsistens:non solum nulla felicitas:sed extrema miseria est. Quid eni hoi miseri⁹ qz̄ humanū bonū bono pecudis:hoc est rōnē sensib⁹ sb̄strauisse? Sz nōne ego parū sani capitis videbor:qui iter tātas ptes sūp lite tā dubia iudex nō electus accesserim. Credat igit̄ qsqz qđ credidit:durū est eni ab iueteratis opinionib⁹ auelli: Extāt de his phōrū tractatus uarij:quoz vir noia epl'e clauderent̄ angustijs Extat iteger Ciceronis liber:qui de fine bonorū ⁊ maloz inscribit̄:quē cū legeris nescio an qcq̄ uel auarib⁹ uel igenio relictū sit qđ regrēdū putēt. Sz qm̄ a me nō qd uerū (id enim forte abditū est)sed qd mihi videret̄ postulasti: Breui rē oēm fine ꝯcludo: Noli iniqs cōsultorib⁹ aurē p̄bere:neqz famaz neqz salutē tuā diligūt:id tm̄ ꝯsulūt qđ uel sibi eligerēt uel tibi gratum putāt: Tu vo nihil p̄ter honestū cogitare:nihil in bonis numerare debes: At utile lucrū est. Ita p̄sus si cū honestate cōiūctum sit. Aliogn nil noueris eē posse dānosius. Uulgatū est qd de hocipso in officialib⁹ libris Cicero idē disputet. Sed magna ps legētiū rerū negligēs solis vbis inhiat: ⁊ p̄cepta vite iudicio'auriū qsi totidem fabellas amplectit̄. Tu memēto illic nō lingue sed ai negociuz agi: hic est non rhetoricos sed p̄bicos eē sermones. Stet añ oculos id qđ Athenis olim Atticis uotū fuit: ⁊ Themistoclis cōsiliū ⁊ Aristidis interp̄tatio: ⁊ iudicium cōcionis: pinde q̄uis vulgus irrideat:ac demū lege emolumētū nō asp̄nor si nihil p̄bri mixtū affert:si secus nō al'r auruz qz̄ scopulū vitabo. Aurū enim ut ait Plaut⁹:multa multis sepe suasit perperam. Deniqz (ut eodem cū auctore ꝯcludam) Nō ego oino lucrum omne esse utile homini existimo. Uale.

¶ Frāciscī Petrarche ad. T. M. regiū cōsultorem: mediocritatē oibus in rebus esse appetēdam: ⁊ p̄cipue a regibus:cōsulētis. Epl'a.XXXIII.

Uānis nō sim nescius:quāto plus sub multoz qz̄ sub vnius impio romana res creuerit:multis tm̄ ⁊ magnis viris visum scio felicissimū reipublice statū eē sub vno eodemqz iusto p̄ncipe. Ita pugnare simul auctoritas ⁊ expientia videnť:sed maioz est questio qz̄ ut tā breui sit explicāda litterula. Certe ut nr̄arū rerū pñs stat⁹ est:in hac aioz tam iplacata discordia:nulla p̄sus apud nos dubitatio relingtur:monarchiā eē optimaz regēdis reparādisqz virib⁹ italis:qs lōgus bellorz ciuilium sparsit furor. Nec ut (ego noui fateorqz) regiam manū nostris morbis necessariam:sic te illud credere nō dubito: Nullum me regez malle qz̄ hūc nostruz:cui⁹ sub ditione viuim⁹:adeo suauiter ac tranqlle:ut nec Pyrrhi humanitatem:nec fortunam Alexādri:nec Galēti iustitiā:nec (ut romanis poti⁹ exēplis utar) Romuli ardorē:nec Nume religionez:nec Tulli militiam:nec Anci magnificētiā: nec Targni habitum:nec Seruij p̄uidētiam regram⁹. Et p̄fecto si regem a tyrāno sola iustitia discernit: Iste rex uerus est:quēlibet tyrānuz uocent neriissimi oium tyrāni qui se patres patrie dici uolūt:cuz qb⁹ nullus Phalaris:nullus Agathocles: nullus Dionysi⁹:nullus deniqz Gai⁹ aut Nero omniūqz fediss̄im⁹ Heligabalus possit de ipudicitia ⁊ feritate cōtēdere. Sane qm̄ p̄udētis est:nō tā qđ delectet qz̄ qđ expediat aduertē: Inqz hocipso nō p̄ncipia reruz:sed exit⁹ cōtēplari. Tibi cui⁹ ille cōsilijs agit̄: optimo cōsilio:cui⁹ de p̄udētia ⁊ fide dubitari nusqz̄ sinis:tibi inqz̄ amice cui anim⁹ me⁹ not⁹ est:hoc rusticū forte sed fidele cōsiliū dedisse uelim:ut suadeas sibi fines suos satis patere: siue opes siue gl'iam spectet. Cupiditati nihil est satis: Illa eū nō fallat p̄missis ingētib⁹: Aurea mediocritas est in oi fortuna humana qdē felicitas:nullo sibi fine p̄posito p̄gredīdi auida: ⁊ in infinitū tendēs:ut sollicitudinis plurimū:sic nihil solidi:nihil certi:nihil geti hēt. Ideoqz semp mihi placuit Africani modestia iuniorīs:qui cēsor lustrale carmen: quo a dijs romane felicitatis augmētū poscebatur uelut nimie cupiditatis plenū: ⁊ ipsis ipoz tunū deis mutari: ⁊ ex illo nō aliud qz̄ status qui tūc erat stabilitatē solā iussit exposci. Sobrie qdē ac p̄udēter:si ⁊ mortalia cōsistere scirēt: ⁊ ab oipotēti deo petitū eēt:qđ a dijs fallacib⁹ petebať. Multa hic dici posse video:sed qd opus est vbis? Uides aiuz meū:qd cupiā: ⁊ qd metuā nosti. Audio illum nouas res moliri:opto feliciter:si pgit:sed malo desinat:tutior eni via est. Oppone te oro p̄ncipijs: Ingere sibi illud abstinētissimi ducis: Romanos non tā aurū hēre qz̄ impare aurum hūtib⁹ uoluisse. Id si de auro recte dicit̄ qđ abdi pōt:qd de terris atqz urbib⁹? Itēqz si de hostibus recte dicit̄:qd de amicis dices:quos nō coacto:sed spontaneo moderēris impio? quoz nō terris mō uel aurū:sed corpa: sed aios pleno iure possideas:cū honestius:tuz tutius est amicos hēre qz̄ p̄simonū amicoz: Et ubi uolētibus possis:stultū est uelle nolētib⁹ imperare Philosophoz:gnpotius nāe uor est: Nihil violētum diuturnū. Modestos regni fines:facile tuearе. Immēsum impium difficile queri̊:difficillime custoditur. Uale.

¶ Frāciscī Petrarche ad. T. M. ⁊ tristē p̄teritorum memoriam ⁊ anxiā sollicitudinē futuroz deponēdam admonētis:mathematicis etiam nō credēdū eē scripturarū testimonio,p̄bātis. Epl'a.XXXIIII.

Bijciamus oro si possumus ⁊ tristem p̄teritoz memoriam ⁊ anxiā sollicitudinez futuroz: Torquēt enim de nihilo: ⁊ geminis uelut aculeis vite nr̄e regem hincinde perturbant Quid anhelam⁹? qđ affligimur:nec trāsacta mutari p̄nt:nec ueniētia p̄uideri. Quid mathematicis opus:aduersus quos:nō modo sanctoz sed philosophorum ⁊ poetarū ⁊ oium uera sentiētium:clamat auctoritas? Et ut plurium philosophica p̄tereaz:puulgato Maronis testimonio: Ignaras uatum mētes quis ignorat? Scitum est illud Actij: Nihil ingt credo augurib⁹:qui aureś uerbis ditāt alienas:suas ut auro locupletēt domoś. Nec min⁹ illō Pacuuij uetustissimi poete: Naz si que uētura sūt p̄uideāt:eqparent̄ Joui. Nec tu poetaz a philosophia putes hac in re diuersuz. Sic eniz ait Ysaias: Annūciate que futura sūt in futuz: ⁊ sciem⁹ qz dij estis uos. Fauorini igit̄ doctissimi viri Ciceronianuz: magna ex pte ꝯsiliū:quo nos uterqz ab hiś oib⁹ p̄stigijs at fallacijś deho:tať:nō admittēdum modo:sed ampliādū cēseo: Aut eniz p̄missores hi qui uenturi noticiā pollicent̄:aduersa falso p̄nunciant: ⁊ frustra nos inani terrore cōpleuerint. Aut

B Nō qđ delectet sz qđ expediat ligendū p̄udentie.

Modestia africani iunioris

L

Matematicis nō eē crēdēdū p̄bať auctibus.

B paratam tibi apud me:quam ut ad te perferre nun
cius tuus nullo sibi persuaderi quiuit ingenio. Iu
be illum ad me:sed exorabilem reuerti: Alioquin
meus ad te ueniet: etsi vulnus nostrum nulli nisi
medico reuelatum uelim. Preterea his illud addi
deriz ludicre potius qz iucunde:litteris utrinqz cō
sultū: Mihi eniz cōditiōis mee solamē additū nō
in angustijs te comite delecter: sed qz in me indi
gnari non sit fas quod cōe mecum habeat tantus
vir:tibi vo laborem excusationis ademptum:nisi
enim tu preoccupasses:iam calamus erat in mani
bus: At ne quid nostraruz rerum feneratoris aua
rum limen attingeret:interpellare decreueram:ut
tu necessitatibus meis accurreres:quid vis dicaz
uberrimum philosophie locum copiosissimamqz
materiaz non ignoro:ubi cōtra tela fortune in qui
bus non ultima est paupertas:armātur animi:que
licet in nostris finibus non habitet:quia tñ (ut ele
ganter ait Flaccus) Cur te nescio quid semper ab
est rei: z hic quoqz multa:non tm̄ nobis:sed in cōe
salubria dici possunt:que sciens sileo:ne publicum
sequar morem:pro rebus uerba prestantium faci
lis amicitia est:pro petito auxilio consilium dare.
Certe ego in his casibus qui domi mee crebri sūt:
essentqz rarissimi:nisi me reifamiliaris incuriosum
cura generosior effecisset:cum multa remediorum
genera:uel ipse mihi conficiam:uel a doctioribus
confecta reperiam: Cum illud in primis efficacissi
mum experior:qz licet omnis fortuna suas habeat
molestias:sitqz uerissimum qō ueritatis inquisito
ribus visum est: Omnem vitam etiā que felicissi
ma videatur esse tormentum:molestissimus tamē
z occupatissimus: z si profundius inspicias:uere
miserrimus est diuitum status. Contra autem:du
C ra quidem se tutissima z expeditissima est pauper
tas. Mediocritas optima: z iter rarissima dei do
na hanc nobis cōtigisse gratulor. Si quid interdū
deest:accidit ut vnico defectu multorum nos mu
nerum suoruz liberalitas celestis admoneat: z bre
ui gustu amaritudinis prosperitatem nostram no
bis efficiat dulciorem. Qui si multa:qui si omnia
deessent:hoc animo tñ sum:ut felicius rear lauda
biliter egere:qz turpiter abundare: Nec nosse ue
ram opulentiam eos qui honeste mendicitati inbo
nestas diuitias anteponunt. Uale.

¶ Francisci Petrarche ad. T. M. eundem ad bono
rum amicorum conquisitionem: z ut malos tanqz
maritimos fluctus fugiat exhortātis: Bonos etiā
uel paucos uel nullos esse:malos autem qz plurimos probantis. Epistola.XLI.

A Tudeto bonis oibus esse charissimum:ne
s qz uerenduz est ne nimios habeas amicos
aut nimium tibi negocij obijciam. Ita di
co:si omnes bonos amicos tibi feceris pauci erūt.
Rari quippe boni:numero vix sunt totidem quot
Thebarum porte uel diuitis ostia Nili. Quis in
quis hoc loquitur? Quid refert si dictum probas:
quid queris auctorem? Omne uerū (ut ait Augu
stinus) a ueritate ueruz est. Ego hec loquor:an for
te tu negas? Loquit̄ experientia que mentiri non
solet:loquit̄ ueritas que mentiri nō potest Qui si
mortalem poscis auctorez:loquit̄ hec peritissimus
rerum talium Juuenalis: quicqz profundissime mo
res hoium nouit. Si sibi nō credis:audi aliū:cui⁹
ore loquit̄ qui nō modo nouit sed z creauit homi
nes. Is ergo quid ait? Non est qui faciat bonū:nō
est usqz ad vnum. Poeta paucos: pheta nullum:
z sm̄ suum sensum utrqz uerissime. Tu vo (quo
niam desperandum nō est) aliquos bonos reperi
ri posse arbitrare:ne cū de omnibus desperare ce
perimus:de nobis etiam necessario desperemus.
Cogita quosdam:nō modo bonos esse sed optios:
Et pro cōcordia harū discordātiū sentētiarū Flac
cum uelut arbitrarie pnūciantez audi: Nā vitijs
nemo sine nascit̄:optimus ille est qui minimis ur
get̄. Sic est pfecto: Stoici licet obstrepāt: qui om
nem morbū ex animis se radicit⁹ auulsuros spon
dent: Preclarissimi medicorū: modo qō pollicent
iplerēt: sed in vita hominū de qua nobis amicitie
deligēde sūt: experimēto cōpertū est nullū animū
quātalibet serenitate trāquillū: leuibus saltē inter
dū ptubationib⁹ nō moueri: qbusdā humanarum
turbinib⁹ agitari. Ceterū sicut armata nauis in al
to fluctuabit̄: nō succūbet: eaqz ut nauis: sic animi
pcipua laus erit. Ita fit (qō Stoicis nō placet) ut
in hac vita cui nihil scimus inesse pfectū: sanitatis
locū teneat leuis ac medicabilis egritudo. Igitur
ut ad rē oratio reuertat̄: ex hoc genere hoium: nō
quorū nulla sint vitia sed quorū vitia virtutib⁹ ce
C dant (qō ipsuz noueris esse rarissimuz) amicos ti
bi qbus potes artib⁹ efficito: poteris aūt nullis me
lius qz imitatiōe morū ac similitudine studiorum.
Cōtra aūt malis quorū innumerabilis multitudo
est: nec amicus esto: nec hostis: certe nec cognitus.
Vultū tuū aspiciāt: animū ignorēt: Sequere illiuz
cōsiliū qui monet: ut intus oia dissimilia sint. Frōs
populo nostra cōueniat: putēt illi te agere qō vul
go agit̄: Tu vo tuū aliud negociū z aliquid semp
tecū mains agito. Sic enim maxie iter mundi di
scrimina securus euades: paucis charus: multis
ignot⁹: odiosus nemini. Ne ue me hodie de nihilo
philosophatuz putes: audio te aduersus iprobos
igēs bellū z inexorabilē simultatē suscepisse: quos
an corrigere: an delere cogites: incertuz est: utrobi
qz enim par impossibilitas: nisi qz aliquāto faciliuz
arbitror deleri posse qz corrigi. Generose indigna
tiōis aculeos laudo: certamē irritū z studiū inane
nō laudo. Si enim laborē supuacuū declinare cōsi
liū est: qd de eo labore cēseas: cui⁹ vnicus fructus
est odium? Caue itaqz receptui obsecro: Alioquin
scito multis tibi legionibus opus esse. Uale.

¶ Francisci Petrarche ad. T. M. eum ut in aduer
sis se virum prebeat consolantis: cuz animi virtus
maxime in calamitatib⁹ dinoscatur. Epla.XLII.

O multa nūc ad litteras tuas dici possūt: A
o sed nec mihi ocium: nec tibi uerborū auxi
lio est opus. Aliud cogito remedij genus:
magna est enim fortune vis: neqz minor celeritas:
Interim sane omniuz que uel ex libris uel e media
vita hoium occurrunt que sunt multa z uaria: hec
summa est: Dura sunt fateor z grauia z inamena B
que pateris: Unum est difficiliū leuamen: patiētia
Si humana despicias: si te nō ad delitias: sz ad la
borem in hāc vite palestrā descendisse memineris
Si magno nisu aduersa sustuleris: memor in prē
lio militem: in tempestate nautam: in rebus malis
bonum animum probari. Uale.

¶ Francisci Petrarche ad. T. M. qō ad id infelicita
tis tempora deuenerint: ut homines nō nisi ingra
titudine polleant conquerentis. Epistola.XLIII.

Nemo sine viti is nascit̄

Contra stoicos qui oēm morbuz ai extir pare po licebāt.

Mūditias mulieribus viris ãt labores ꝓuenire

Mors ultia pena est.

fortissimi viri uerbum a Salustio relatum: Munditias mulierib⁹: laborem viris cōuenire. Sitim metuis ⁊ calles arenosos ⁊ serpētes sub leone terribiles? Sed alterius ⁊ si minus bellicosi: nō min⁹ fortis viri dictus accipe: Serpēs: Sitis ardor are ne dulcia virtuti gaudet patiētia duris. At mortē gladiosq; formidas? Sed ⁊ hic uerbum illud occurrat: alterius viri fortis: Mors ultima pena est nec metuēda viris. Nō plus inq; metuēda q̄ somnus aut reges. Quid enim iter mortis ⁊ originis diem refert? Immo vo largiter: Ille nos humane vite laborib⁹ iuoluit. hic liberat. Hinc ille mos ex intimis philosophie penetralib⁹ educt⁹: in suor tu lugētium atq; in morte gaudētium. Sed ne ab opinionib⁹ vulgarium recedam⁹ a qb⁹ tñ si ad salutem ꝓgim⁹: q̄ lōgissime recedendum est: Deī timēdam eē mortem ⁊ illud vulgatissimum Aristotelis audiaī: Mortem eē ultimum terribilium: qui ⁊ ipse quoq; cōsulto nō maximum dicere uoluit sed extremum: Sed esto sit maximum: putas ne illam ideo vitare q: bello abstines aut mari? Notū ⁊ illud alteri⁹ poete: Frustra cruēto marte carebim⁹ fractisq; rauci fluctib⁹ adrie. Frustra per autūnos nocētes corpib⁹ metuem⁹ austrum. Quālibet exactam curam nostri corpis habētib⁹ moriēdum est. Sed ꝓlatāde mortis studium solet eē mortalib⁹: fateor: ⁊ excusationes publice ibecillitatis agnosco: Primum oro te: quātula ista dilatio est: deide quot ⁊ q̄ duris casibus exposita: q̄ multis virisse nocuit ⁊ vite gloriaz iminuit mors dilata? Quotidianis exēplis abūdam⁹: Sed reuerēti⁹ antiq̄ cōmemoro. nr̄a quoq; libētius q̄ externa. Si paulo min⁹ Tullus Hostili⁹ virisset ict⁹ fulmine nō fuisset Paucos annos detrahe Tarquinio: rex mortu⁹ erat ille nō exul. Appio Claudio vita lōgior cecitatem. Mario carcerē ⁊ degenerē fugā latibulūq; limose paludis attulit. Quid Pōpeio magno clari⁹ nisi splēdorē tāti nois vite diuturnitas ⁊ que illā secuta est mortis indignitas obscurasset? Quid de duob⁹ Africanis dicam: q̄to melius putas: alter ante menia Carthaginis: alter ante portas Numātie piisset? Nō ꝑmus ingratam patriam exilio indigno ⁊ famoso epigrāmate: secūdus inulte mortis iniuria cōdēnasset? Ipse Cesar Augustus quem ex oibus felicissimum iudicares q̄to felicior moreret: p:iusq̄ filie iam senescētis adulteria ⁊ q̄s execrari solitum accepim⁹: uomicas suas inciperet numerare? Omitto Regulum ⁊ Catonem ⁊ reliquos quos nobilis mors illustrat: q̄uis in Catone diuersum a nr̄is sentire cogar: De Cicerone loquor ⁊ Seneca. Nolo ante ciuile bellum obierit: ne constantie sue testes fide dignissimi detrahant: labor ac discrimē Miror intrepidum: miror colluctātem anguibus: miror arenis libycis oberrātem. Laudo ai robur: cōtumaciam: laudo libertatem: accersitā mortem despationēq; nō laudo. Ne aūt me forsā extrema putes exēpla negligere. Clarior Pyrrhus: clarior Hānibal moriturus erat: si sepulchrum ambobus Italicum cōtigisset: infaustus utriq; reditus in patriam fuit. Clarior etiam Cyrus si ante moreret q̄ Scythicos fines. Clarior Brēnus uester si pri⁹ q̄ delphicus limē attigeret. Quid uenenuz Mithridatis? Quid uarietatem Alcibiadis? Quid Themistoclis exiliū? Quid Aristidis catenas? Quid incēdium Creti loq̄r? Raro vita lōgior coequeuā felicitatem habet: que ubi occidit: nō sufficit infelicem eē: nisi pīsens calamitas trāsacte felicitatis memoria recrudescat. Et si nihil nobis accidat viuendo: tñ multa spectare cogimur in nr̄is que nos beatos eē nō sinat. Felix hic abisset Priam⁹: felix Pile⁹: felix Nestor: si filios pcessisset. Et ut alti⁹ gñis exēpla nō desint: Nō Socrates uenenatus calix: nō Euripidē canes: nō Demosthenes ac Ciceronē gladij cōsumerēt: nō obliuio Messalam: nō ploti tinū lepra puaderet: si opportuna mors istātes miserias puertisset. Exēplor vo iam satis est in re ꝑtim nō ambigua. Uides igit ut lōgioris vite cupiditas ceca est: bona mors optāda est in qua falli neminem posse cōstat: neminez penitere. Sed qm̄ usus obtinuit: nocitura passim ⁊ in caput nostrum recasura cōcupiscere: liceat optare cum populo: an tñ ignauie semita speras ad optatum ꝓuehi? Large qdem falleris: q̄ multos sopor imodicus oppsit quos labor ⁊ vigilie pseruasset: q̄ multos ul'ne cauit crapula uel suffocauit ebrietas: qui ieiunio salui forēt. Uulgatum est: Plures cenaz occidere q̄ gladium: Quocūq; ciboz genere nutritos: quocūq; terrarū angulo latitātes mors inueniet: ⁊ tributum suuz inexorabilis repetet: exiget: exorquebit: frustra tergiuersamur si ad mortē nō ierim⁹: illa nos seqtur. Cogita ergo qd honesti⁹: qd viro dignius: an delitescere ⁊ fugē qd euitare nequeas: an occurrē uenieti ⁊ offerre qd debeas: atq; ultro fortunam seq ne si restiteris vi traharis? O miserāda breuissime suauitas more: gsq; ne usq; adeo vi uēdi cupidus: ut nō statim mori malit q̄ vni⁹ anni spatio vitam cū dedecore ꝓgare: ꝓteritoz oium annoz decora corrūpēs? Quāto erit obsceni⁹ metu mortis indecoz aliqd agere: ubi ne dicam anni vnius: sed nec diei totius certitudo ꝓmittit. Et qd ipse tecum cogitas: Frem nisi mortis adire piculū timerem: Tuc utrūq; dici posset si sine piculo maneres: Nūc aūt nō ne uel repētina febricula uel pestis alia (est enim multifarmis humanoz casuuz ⁊ mira uarietas) vitam tibi quaz regi tuo negas: fortassis eripiet? Que cum ita sint: horror atq; obsecro: ut iam tādem caput attollēs circūspicias: videbis imēsam molem: tātis regum ⁊ populorum apparatibus nutātem ruiturāq;: quo eam fortune vis impulerit. Nō est dissimulationi locus: Hostes tui vigilāt ⁊ regem iugi obsego circūstāt: cui si victoria cesserit: somnum tuum in tāto nūc ei⁹ discrimine cōtēplāti ⁊ ꝑter hoc ab olim tibi si nescis infesto: qd illum animi habiturum reris? Sin aliter successerit (omnia enim rotat ad libitum fortuna) An forsan tibi ex ꝑsenti ocio securitatem in illo ardore victorie ꝓtam speras? Tu vo nō q: uolueris sed q: timueris cessasse videberis: teq; cōis ruina cū vniuersitate piter iuoluet. Crede mihi ps utraq; spectatorem te certaminis uocabit paratus ad fortune nutum: atq; ad victoris arbitrium circumuolui. Ita nnsq; fauor: vndiq; piculuz. Meminisse ꝓfuerit Metij ducis Albanoz: qui quadrigis in diuersum actis ab Hostilio Romanoz rege discerptus est: q; inter armatas acies se medium ꝑbuisset. Expgiscere oro uelociter: ⁊ dum adhuc tē p⁹ est: neglectū hacten⁹ ad officium redi. Mūdo enim tremēte dormire: nescio qd morti similiuz q̄ sopiri est. Uale.

Rāo lōgioꝝ vitā felicitatē sequi.

¶ Franciscus Petrarcha ad. T. M. Uim amoris

aucupari soleo:ne qua tñ falli queas: his seorsuz litteris quid maxime uelim interserui:quoqz vigilantior fias:Scito me easdē preces amicis alijs in Britanniā Galliasqz & Hispanias destinasse. Ne cui ergo fide uel industria cessisse videaris enitere. Uale.

¶ Francisci petrarche ad. L.M. homines nec experientia quidē ab infelicitate deterreri posse:multis exemplis ostendentis. Epla.XLV.

A a Deo pertinax & fixa mortaliū spes est aduersus infeliciter experta:ut neqz sterilitas agricolā:neqz tempestas nautā:neqz tectorum casus architectum: neqz patremfamilias sobolis acerbus interitus deterreat ab icepto. Hinc illa cōmunia ut famelicos serere & naufragos navigare: & ruinis vix elapsos:noua super eisdez fundamentis edificia molliri: & orbos senes inter sepulchra filiorum alijs procreandis intendere videamus: Piscatores frigoribus & fame confectos hic añ oculos habeo mirus & prorsus incredibile: totos dies ieiuni ac nudi noctesqz ad auroram insomnes agūt:cū interim uel retia temptantiū:vna eademqz sors est nihil agere:frustra torqueri tempus aliquāto forsitā utilius consumēdū perdere: neqz tamē obstinatis ad iceptū animis a fatali gurgite diuellunt: Usqzadeo etiā amari exercitij consuetudo longior dulcis est: Infaustā arenā:immo uerrētes alueo q̄z fugiunt egestatē: inter vndas & scopulos inueniunt:nunq̄z forte qđ tantopere satagunt reperturi. Illa quidem dictu minora: nescio an maiori admiratione digna sint. Ferarū studiuz totiens uacuatis cubilibus nō lentescit: Nouis fetibus pariēdis alēdisqz prioris raptu nunq̄z segnior tigris redit crebri partus solatio destitute mihi lo moderatior:in reliquum ardor est. Philomena postq̄z pastorali furto pditos natos: longo gemitu & predulcibus querimonijs prosecuta est nidū ab eodē ramo sequētis puerperij fortunā tēptatura suspendit. Rem dicā nouā tibi sed oibus uallis huius notissimā icolis. Aquila iā pridē in his mōtibus habitat: Subulcus aduena: nedū quos pascit suibus:sed hirsutis etiam apris asperior: clazmido insidiatus est:neqz aiam suā pluris extimās q̄z ualet de altissima rupe que fōti Sorgie nubib⁹ par impendet ancipiti fune demissus:cuius rei uel meminisse horror est ad aereā domū temerari⁹ predator accessit: & sollicite genitrici:spez generis pullos implumes abstulit. Id semel:idqz iterū ausus nil amplius aquilā mouit:q̄z ut nuper tristi domicilio deserto:nidum dumosāqz suppellectilez in alterā rupis partē parūper auexerit. Illic modo sepius amisse sobolis spez refouet: Nihil sollicito letius ut reor. Siquidē sareus iste suus hostis exigui lucri cupidus:vite pdigus:iā restem nodosqz preparat qb⁹ per inane suspēsus & de insolito specu solitas pdas agat. Iá sensim ad minimā rerum ratiocinādo descēdim⁹. Nec apibus quidē percepti mellis iniuria mellificādi dulcedinem: Nec formicis sub terra latētiū horreoz intidatio graniferi laboris experientiā: frequētisqz cursus ac recursus iminuit uoluptatē. Nō enim desperāt infeliciter tēptata:retēptari posse feliciuś. Alioquin si cū successibus rerū animorū simul spes intereat:torpebūt estus ij quos vndiqz cernimus actionū uariarum quotidie interpellātib⁹ fatis: & vitā situ marcidam exitus inglorius manebit: Qđ ne forte cōtingeret aiantibus cunctis: & presertiz hoi:dura ꝓpositiqz tenacia pectora data sunt. Urbez Romā (ut retro iā facili saltu ab imis rerū ad altissima conscendamus) a Gallis Senonib⁹ incēsam restituere maiores:qua in re Camilli auctoritas tribunis ꝯnitentibus:omine etiā adiuta ꝑualuit. Idē illi maiores nostri post Alliam:post Licinū:post Trebiā:post Trasimenū in aciē redierunt: post Caudine pacis ignominiā gloriosissimas victorias retulerunt: Et post Cannas grauissimū ac pene mortiferū reipublice vulnus:ne ab ignauis ciuibus delinqueret Italia contra sententiam Cecilij Metelli fulgens Africani gladi⁹ obtinuit. Qui nisi inicta spes vnius eiusdēqz admodū adolescētis: multorū senum labātes firmasset animos:actū erat de imperio: Nulla hodie Romani nominis memoria:nulla Roma ne potētie uestigia supereſſent. Faciēte eni (ut Flori historici uerbis utar) de Italia Africā Hannibale:profecto non latini sed Afri coloni Italiā possiderent. Et siquis forte mansisset Italici sanguinis tantis superstes cladib⁹ nō aliter q̄z dulcis aque riuulus pelago mixtus in peregrinos mores victricēqz barbariem cōcessisset: Qđ non sumus igit: & quod sumuś fateamur ingenue:spei bone dūtaxat vnius hominis debemus. Et de nobis quidez hactenus. Quid Lacedemonios:quidue Carthaginenses memorē:qui sperare nō prius q̄z esse desierunt? Quid Saguntinos qui dū sera nobis auxilia sperāt:extremaś a crudelissimo hoste miserias acceperūt. Lōgū est per cuncta discurrē. Itaqz ut vnde est ortus illic sermo desinat: ultima iactare nauis ancora spes est:quā siquis in hoc pcelloso mari laborātib⁹ absciderit nulla est ad vitam via: nullus ad requiē portus:nullus reddit⁹ ad salutē Mirariś nūc quid tā longa sibi uelit oro:Scilicet vnū ago ut amicū tuū subscribas exēploruz turberaras & forte uanas:sed firmas spes habētem. Et hec mihi qdē curiosius explicāda erāt:ut affectuz scribētis agnoscerес:cetera i silētio itelligis. Uale

¶ Frācisci Petrarche ad Leliū suū: illū ut ad se scribat excitātis:ut etiā apud cōem dūm pro felici rerū suaz exitu intercedat rogātis. Epla.XLVI.

Epe te lris ad colloquiū elicere nisus suz: A
ſ inefficaciter ad hāc diē:pergā silētiū tuuz iterrūpere:pudebit amici tot clamores tacitū audire. Labellū clausum in idignationē forte uel in risus aperiā uel in vba. Nō magnifacio qđ rescribas:modo logicipias:victor sum si occupationes te ueteres tenēt:novas ingerā. Si segnitie calamum amisisti:sedulitate restituam. At si forte supbia extolleris: & qđ suspicari ne tenuiť qdē possum:amicis affatib⁹ indignū cēses humilitate mihi ab illo animi fastigio detrahendus: & in equuz campū amicitie retrahēdus es. Itaqz sic tibi persuade: Inculcare querelas & lamēta nō desinā:donec mihi uel antiquū inter nos cōmertiū litterarū restituas q̄z diu saltē tā ꝓpinqui sum⁹ ut nūciorum penuriā ptendere neuter possit: & quasi per man⁹ ab altero ad alterū sit epistolarū transitus uel probabilē causam tante mutationis expedias. Nuncius alter:alteri⁹ uestigia urgebit:litterarū mearū acerui ante oculos tuos erunt. Amici digitū & anulum nostri:intactas abijcere amor & uerecūdia nō sinēt. Aperies (licet nolis) ipse tibi blandientur:ut

D

ne vigilie spatio breue qdez: sed in se (ut arbitror) absolutum. Si illud addidero: cōpēdiosam semitam ad virtutem visam eē philosophis: ut tales efficiſtudeam⁹: qles cupim⁹ apparere: Et illud quo nihil reor efficacius: qm̄ ut eisdem placet: tota doctoꝝ hoium vita: nō nisi cōmētatio mortis est. Hactenus hec: que nō ut te doceam: sed ut admoneaꝫ ac memoriam excitem dicta sūt: Reliquuꝫ erat ut te memori aio cōmēdatum haberem (Juuat enim uerbis etiam tuis uti) Jd vo iam dudum factum eē cōfidito: Ex quo te p̄mum vidi: imaginem tuaꝫ ex adamante purissimo: imis p̄cordijs indelebiliter affixi: quam nulla reuellet dies: nullus loc⁹ excutiet. Extremum est ut t vtuti t fortune tue gratuler: qb⁹ tāti p̄ncipis affinitatem ac beniuolētiaꝫ meruisti: t p̄o charitate huic impēsa seniculo: grates agam. Uale.

¶ Fran. Pet. ad Joānez Colūne: fabellaꝫ aranee t podagre illi recitātis: ex qua quo pacto podagricū morbum curet: edocentis. Epistola.XXXIX.

A Vilem tibi fabellaꝫ: sed ex re (ut Flaccus ait) garrio. Aranea iter agēs: forte obuiaꝫ habuit podagram: Et quo: ingt: tam mesta p̄ficiscēris? Rusticum ait illa t hirsutum hospitez nacta eram: qui me fame ac labore ppetuo cruciabat: qui cum a mane ad uesperam me iter glebas t saxa tenuisset: vix serum puluerulētam atq; inopem domum repetebam⁹ miseri: Nunq; integris calceis: nunq; sine fasce grauissimo: Illic infelicem diem nox haud quaq; felicior sequebat: tristi quidem ille me cena mucidi ac lapidosi panis ueteri⁹ fragmētis alleoq; t p̄duris oleri⁹ solabat: aceto turbidam supinsūdēs aquam: Saturnalium dies erat: quotiens caseus sardus accesserat. Sic exceptam: agresti demum t ipsi⁹ agelli duritiem supante grabatulo cōponebat. Ad auroram inde cō surgēs: rursus in cāpuꝫ t ad iuisum cogebat op⁹. Sic diem dies urgebat: nulla iteri ges: nulla spes getis. Festo enim die: aut dñi lauabat opes: aut ruo viam p̄parabat: aut sepem nouali⁹ p̄tendebat: imo: tale malum: t domuꝫ meis moribus aduersam posa diffugio. His auditis aranea: Heu ingt q̄ diuersa cōditio mea est. Hospitez habui effeminatū t mollem: apud quem nō sūmum mō: sed solum bonum uoluptas erat. Raro pedem domo eferebat: cenā ad auroraꝫ: p̄diū trahebat ad uesperam: reliquum somn⁹ habebat: purpureis accersit⁹ stratis: qō conuiuijs luxurieq; supfuerat geti datum: Longsite itus epule: pegrine speciesꝫ odoꝝ Bacchus alienigena: uasa aurea: gēmata pocula: serico uestitus paries: ostro tellus instrata: hec iter sollicita sp familiariuꝫ turba discurrēs: locis oib⁹ aderat: Nulla dom⁹ ps neglecta: nullus angulus inaccessus dum uerrit soluꝫ scopis: dum de laqueatis trabib⁹ puluis excutit: vix usq; artificij mei telas sinebat oriri: t (quo nihil est tristius) si cepissem: p̄mo rerum apparatu spem caducam: t labores meos irritos videbam. Algebar infelix: pceps eijciebar: querebam latebras nulle erāt: solidus nisi ueo murus ex marmore: nulla mihi misere diuersoria relinquebat. Fugi igit a facie psequētis: ubinis getū exilium: domesticis sine fine laborib⁹ p̄latura. Hec cum illa dixisset: respōdit altera. Heu q̄ multa sūt bona: que uel nesciēdo uel negligēdo pdunt. Jgnorātia cecitas mētis est: negligētia tor est ai: Aspire oculos oportet: t que salutaria se offerūt nō differre. Ecce nūc ex his que dixi que q̄ audio: cum pessime sit nobis: erit optime si permutemus hospitia: tuus mihi: tibi meus hospes aptissim⁹ fuerit. Placuit cōsilium: mutāt domos: Et ex illo obtinuit: ut podagra inter delitias t in palatijs diuitum: aranea in squalore t pauperuꝫ tugurijs habitaret. Domum tuaꝫ amice podagrā subintrasse audio: Miror: nō putabam illi locum eē in domo tam sobria: uereorq; ne qd ibi sui iuris inuenerit: qō si uerum est: nō maluꝫ magis q̄ mali cām horreo. Malo iam hospitem habeas araneam. Principijs resistēdum est: nulla melius resistitur ope q̄ vigilijs: labore: ieiunio. Vidi ego puer iuuenem podagricum: eūdem senem podagra liberum reuidi: Quesiui cām: nullam mihi aliā reddidit: q̄ q se vino penitus abdicasset. Refert Cicero: t post Ciceronem alij: quosdam diuites podagra iutiles: cuꝫ paupes facti eēnt sanitati reddi tos. Nō audeo iubere ut si⁹ paup: q̄uis iubere nō sit necesse si sapis: Inter Cetera p̄fessus es (ut audio) spontaneam pauptatem. An mētior? Certe intra religiosum limē: t p̄sertim itra cellulam mendi cātis: nullus diuitijs locus est. Opulētia enim t mēdicitas nō habitāt simul. Si pauptas excludi tur: uereor: ne nō tam aurum: q̄ qō ait Apostolus: Thesauriçes iram in die ire. De hoc tñ ipse videris: qui federum que cum Christo habes optime meministi. Si oblitus es: relege pactoꝝ chirographum: Jnuenies qd tu illi p̄miseris: quid ille tibi. Ego iquam nō iubeo ut paup sis: nō q: uel tibi nō expedit: uel me nō decet t amplecti fidele p̄siliū t dare: sed q: piget uerba p̄fūdere t incassum loqui: Uideo enim ipsum pauptatis nomē horrēdum t infame: qō lz amplexus sis deponere spōte nō potes: Illud saltem cōsulo: vivas ut paup: Hec est illa que a philosophis frugalitas dicitur uoluntaria pauptas. Hāc tibi suadeo: hāc tibi vnam viaꝫ corporee salutis ostendo. Alter tibi adsum Hippocrates: amarum forte: sed salubre pharmacum offerē. Si vis san⁹ eē: viue ut paup. Latēs aurum in arcula: animo tm̄ nocet: Uictus delicatior t aio nocet t cori. Proide si pellere vis podagraꝫ: pelle delitias. Si malum omne vis pellere: pelle diuitias. Uale.

¶ Fran. Pet. ad. T. M. q̄ pecunia illi⁹ indigētiam releuare non possit se excusantis: multa quoq; de laudibus paupertatis tractātis. Epla.XL.

r Egum ceruicibus impositum pecunie iugum: liberrima indignatione reicio. Non sinam (si deo placet) metallis seruire aium ad maiora dispositum. Illa igit quoniam p̄esse p̄hibeo: subesse nō patit: t quem seruum habere nō pōt: dominum dedignat. Min⁹ loquor: Superbior est q̄ dixi: Nec me dominum vult habere nec comitem: Recusat imperium: amicitiam non admittit: frāgit uectes: soluit nodos: spernit arcule mee seram: dum clausisse illam video: nescio qbus rimulis inuisa dilabitur. Jd sane mihi ut sepe molestum: sic gloriosum semp existimo: duꝫ circūspicio quibus illa mancipijs: t quorum soleat hospitio delectari: His ita se habētib⁹: ignoscesꝫ si (qō multo mihi q̄ tibi grauior est) p̄sentem indigētiā tuam pecuniaria ope nō releuo. At ne nihil putes te scribendo p̄fecisse: scito copiam pignorum optimoꝝ

Q:d fit ig̃rātia qdue negligētia

Q:d p̄pe sit frugalitas

tem Romani nominis inimicum inter cenandum
suaui cōuictu: ⁊ comi mansuefecit alloquio. Sic
Julius Cesar Amyclam algis ⁊ equoreis spumis
aspersum nudumq; ⁊ inopem piscatorem: tam le-
niter fando cepit: ⁊ illius Cesaree facundie retib⁹
circumuoluit: ut inaudito uerboruꝫ sono: ⁊ ignoti
hospitis admiratione suspensus: confestim iuben-
te illo fragilem atq; imparem pelagi minis cymbā
de tuti littoris statione dissolueret: parendiq; stu-
dio sciens ac uolens ad interitum properaret. Ac
ne semper Africanos ⁊ Cesares loquamur: Ille
philosophorum princeps Plato dionysium conci
liare sibi potuit Syracusiū tyrannum Archelauū
vo Macedonie regem Euripides poeta. Nec aut
illi tyrānici spiritus rigor: aut huic immanitas ob
stitit barbarica: utranq; duriciem ingenio ⁊ elo-
quentia molliuerunt. Et quod huius generis oia
mōstra transgreditur: Orator Aphthonius seuos
carnifices ad se occidendum missos: ⁊ iam strictis
mucronibus irruentes: blāda oratione compescu-
it: uicissetq; crudelitatē eloquentia nisi vnus ex eo
numero qui eum loquentem non audierat ceteris
iam digressis superueniens: uelut aspis incantato
ris uoce non audita: virus in illum scelestis mini-
sterij effudisset. Sed quid hominum exempla con
quirimus? Ursos videmus: pardos ac leones at-
q; alias truces ⁊ prevalidas beluas: blāditijs de
linitas: parui domitoris imperium patienter exci-
pere: nexus insuper: carcerem minas ⁊ uerbera.
Uolucres celo uagas contra primenā nature sue
legem: humanā societatē anteponere libertati: vi-
tam in vinculis agere operto capite: prereptoq; ēt
patrie natalis aspectu: famem suam nutritoris ar
bitrio moderari de illius manibus cibum sumere
uocem iubētis agnoscere: clamoribus obedire: ire
ad emittentis arbitrium ⁊ reuerti: opimasq; pre-
das non sibi sed dño reportare. De piscibus mihi
tale (qō meminerim) legi: nisi q; delphines nescio
qua humano generi familiaritate cōiūctos ferūt:
Unde ⁊ Arionez quendam tergo huius piscis in
sidentem per tumidos fluctus maris euasisse hi-
storica (seu potius) fabulosa narratio est: Uectorē
ipsum fidibus canentē faciunt: quo nauigationi fa
cilior fides sit mulcente auras musica ⁊ nauigium
subleuante. Uisum est enim fabulam non admitti
nisi color mēdacio quereretur: gubernaculum: ma
lus: uela: remi deerant: pro his omnibus vni⁹ mu
sice suauitas subrogata est. Sed quorsum hec taꝫ
peregrina percontaberis? Ut intelligas me inge-
nium tuum summis inserere: qui nō homines: nō
feras aut uolucres: sed aquaticuꝫ hoc animal edu
catum inter fontes ⁊ flumina: escam de scopulis
eliciens contactu ac sermone: in amicitiā pellexi-
sti. Redijt equidem ad me sui immemor: tui me-
mor: cū multa de domino multa de amicis quere-
rem: nil nisi de Lelio respondebat: illius formā: il
lius mores: illiùs linguam: illius deniq; domici-
lium atq; habitum admirari. Illum mihi quasi in-
cognitum ruralibus ⁊ terricrepis uerbis extolle
re: de illo mihi sepe licet interrumpenti lōgissimaꝫ
narrationes texere. Cunq; sepe Terentianum illō
obijcerem: Qui mihi illum laudas? Ille eo magis
ab exordio cuncta retexere. Quid plura? Intelle
xi ilico te tuis artibus meum mihi villicum abstu
lisse: nec indolui fateor: nec iuidi: sed obstupui plus
te vna hora q; me tuto decennio potuisse. Miruꝫ
est nisi tu colloquijs tuis aliquid etiam magice ar
tis immisceas. Nunc igitur captus amore tui cuꝫ
his litteris iterum ad te redit simul ⁊ per te domi
nice interuentionis auxilium sperans: per qō ami
cum suum de quo pridie tibi scripsi: iam extremis
fortune laqueis artatuꝫ expediat: nisi iudicis aio
(quod iam ab initio uerebar) ad supplicium obsti
nato nō sit precib⁹ locus. Fama eniꝫ est est eū dolo
re simul ⁊ inuidia delibati virginei floris insanire
ad quem ipse sitienter (ut memorant) aspirabat: in
dignantem grauiter plus in amoris regno pauper
ris blanditias: q; suas ineptas diuitias ualuisse.
Quod si accidat ut obstructis auribus uerba fun
dantur: dño tamen part⁹ erit integer misericordie
sue: tibi beniuolentie tue fructus. Iste quoq; agre
stis amicitie sue debitum me opitulante persolue
rit: Ille autem amator infelix si aliter esse non pōt
amoris sui dulcedinem (quod multi fecerūt) mo
tis acerbitate pensabit. Nunc sane quo nam humi
lium amicorum loco numeres: tuum erit: Ipse te
dominorum suoruꝫ inter primos numerat: aliquā
toq; mihi de tua gratia iam q; de ueteris amici vi
ta videt sollicitior. Itaq; ut se tibi prorsus insinuet
⁊ allegorico munusculo: animum suuꝫ suauissime
tibi deditum ostendat. Liquoris omnium molissi
mi olei uasculum tibi affert: quod spōte sua: ⁊ (ut
aiunt) virginitate seruata nullo premente defluxit
e baccis arborum nostrarum: que in collibus istis
sunt ubi posthabitis Athenis repertrices olee Mi
neruam habitare dicerem: nisi eam iam pridē Ja
nuensi littore: ad portum Ueneris atq; hericē col
locassem in Africe mee libris. Uale.

¶ Eiusdem Francisci Petrarche de re-
bus familiaribus: Liber Quartus inci-
pit.

¶ Francisci Petrarche ad Joannem Columne: uen
tosum quendam montem in Gallia describentis.
Epistola. XLIX.

Altissimum regionis huius mō A
tem quem non immerito uen-
tosum uocant hodierno die sola
videndi insignez loci altitudinē
cupiditate ductus ascēdi. Mul
tis iter hoc annis in aio fuerat:
Ab ifātia eni his i locis ut nosti
fato res hoium uersante uersat⁹
sum. Mons aūt hic late vndiq;
cōspectus fere semper in oculis
est cepit impetus tandem aliquando facere quod
quotidie faciebā: precipue postq; relegenti pridie
res Romanas: apud Liuium forte ille mihi locus
occurrerat: ubi Philippus Macedonum rex: is
qui cum populo Romano bellum gessit: Nemum
montem Thessalicum conscendit: e cuius uertice
duo maria videri: Adriaticum ⁊ Euxinum fame
crediderat: Uero ne an falso satis comperti nihil
habeo: q; ⁊ mons a nostro orbe semotus ⁊ scripto
rum dissensio dubiam rem facit. Ne cunctos euol
uam: Pomponius Mela: cosmographus: sic esse
nihil hesitans refert: Titus Liuius: falsam famaꝫ

A Ho vo absit ut dissuadeā petitioni haud in
e iuste morē gerē: sed illō moneo: ut in frōte
oculos hēas: quos ego hactenus in tergo
habui. Nihil iucundius: nil dulcius q̄z benemeri-
tum z egentem auxilij compotire. Cōtra autem in
expectato ingrati vitio nil tristius: Magne qdē est
nō solum prudētie, sed fortune: inter tot pectoꝝ la-
tibula puros aios factosq̄z discernere: z quāti quis
q̄z sit pu⁹ q̄z experiaris agnoscere: cui⁹ honeste pre-
ces ac miserabiles lachrime: cuius ficta necessitas
simulateq̄z blāditie. Magne parti hoium illud in-
est: ut ad ipetrāda que cupiūt memores atq̄z solleci
ti: ad referēdaz gratiaz segnes obliuiosiq̄z sint: Tā
ta z tam repētina mutatio inuadit aios: ut quem
p̄cantem mane videris: sero uoti cōpotem, nō agno
scas. De his in Ecclesiastico: Donec accipiāt ingt
osculant⁹ man⁹ dātis: z in ꝓmissionib⁹ humiliant
uocem suam: z intpe redditionis postulabit tēp⁹:
z loquet uerba tedij z murmurationum. Hosti ce
tera. At qm̄ iter ingratos viuit: nō ideo desinēdū:
Alioquin virtus vitio victa videbit: sed aliquanto
cautius agēdum reor. Tu uale: z qcqd acturus es
dum mutandi tempus est cogita: post enim delibe
ratio sero est.

hoies sollicitores cē ad ipetrāda q̄ cupiant q̄z ad referēdā gratiaz, p merito

B

C Frā. Pet. ad Fratres: se hac sola cupiditate teneri
ut antiquoꝝ scripta auidus pquirat significātis: eū
quoq̄z ut diligēter oēm Hetruriā iuestiget si aliqd
scriptoꝝ ātiquoꝝ iueniat hortātis. Epla. XLIIII.

A Quod sepe oliz uel obliuio uel tempor abstu
q lit attigaz: frater: si gloriari licet: apō te glo
riabor: in illo in quo solo gloriari tutuz est.
Jam ex oib⁹ humanaꝝ cupiditatum ardoribus z
si nō in totum: magna tñ ex pte diuina me pietas
eripuit: E celo enim est: seu id mihi nature bonitas
seu dies p̄stiterit. Multa qdem videdo: multumq̄z
cogitādo: intelligere tādem cepi: quāti sint studia
hec qbus mortale gen⁹ exestuat. Ne tñ ab oib⁹ ho
minum piaculis immunē putes: vna inexplebilis
cupiditas me tenet: quam frenare hactenuſ nec po
tui certe nec uolui: mihi enim interblādior honesta
rum rerum: nō inhonestaz eē cupidinez. Expectas
audire morbi genus: libriſ satiari nequeo: z habeo
B plures forte q̄z oportet. Sed sicut in ceteris rebus
sic in libris accidit: querēdi successus auaritie cal-
car est: quinimo singulare qddā in libris est. Aurū
argētum: gēme: purpurea uestis: marmorea dom⁹
cultus ager: picte tabule: phalerat⁹ sonipes: cetera
q̄z id gen⁹: mutam habēt z superficiariam uoluptatē:
libri medullitus delectāt: colloquunt: cōsulunt: z
viua quadam nobis atq̄z arguta familiaritate iun
gunt: Neq̄z solum sese lectoribus q̄z suis insinu-
at: sed z alioꝝ nomē ingerit: z alter alterius desi-
derium facit. Ut ne res egeat exēplo: Marcum mi
hi Varronem charum z amabilez Ciceronis Aca
demicus fecit: Ennij nomē in Officioꝝ libris audi
ui: primum Terentij amorem ex Tusculanarū que
stionuz lectione cōcepi: Catonis origines: z Xeno
phontis Economicum ex libro de Senectute co-
gnoui: Eūdemq̄z a Cicerone translatum in ijsdem
Officialib⁹ libris edidici. Sic z Platonis Time
us Solonis mihi cōmēdauit ingenium: z Plato-
nicum Phedonem mors Catonis: z Ptolemei re
gis interdictum Cyrenaicum Hegesiam: z de Ci-
ceronis epistolis: Senece prius: q̄z oculis credidi
meis: Et Senece cōtra suppstitiones librum ut que
rere inciperem Augustinus admonuit: z Apol-
linij Argonautica Seruius ostēdit: z reipublice
libros cum multi: tum p̄cipue Lactantius optabi
les reddidit: z Romanam Plinij Trangllus histo
riam: z Aulus Hellius eloquētiam Fauorini. Jtē
q̄z Annei Flori florentissima breuitas: ad ingren-
das Titi Liuij religas animauit. Ut notissima z
vulgatissima illa preteream: que teste non egēt: z
tñ cum accesserit testis illustrior altius in aiū de-
scēdūt: q̄lis est in declamationib⁹ Senece: lauda-
tus ille Ciceroniane facūdie p̄cipatus ingenijq̄z
singulare p̄conium: Et illud in saturnalibus mul-
tifarme Maronis elogum ab Eusebio demonstra
tum: Et illud Statij Papinij poete reuerens sub-
missumq̄z testimonium de Virgiliana Eneide: cu-
ius lōge sequēda z adorāda uestigia: Thebaidez
suam in publicum exitura admonet: z illud ab Ho
ratio Flacco: imo vo ab oibus cōcorditer delatum
Homero poetarum p̄cipi. Plurib⁹ ago q̄z neces-
se est: Nam illa qdem lōga nimis recordatio: Pri-
sciani grāmatici iuuenilis lectio: quot mihi libroꝝ
pegrina nomina cōgesserit: quot postmodum Pli-
nius secūdus: quot nouissime Rom⁹ Marcellus:
quotiēsq̄z saliuam excitauerint. Nemo ergo mira-
bitur (ut redeam vnde digressus sum) uehementer
his animos inflāmari atq̄z cōfigi: quoꝝ singula su
as scintillas: suosq̄z aculeos palā habēt: aliosq̄z clā
culum in sinu gestāt: quos sibi iuicez subministrāt.
Jtaq̄z pudet eqdem: sed fatēdum igenue z cedēdū
vo est: excusabilior semper mihi cupiditas visa est
Atheniēsis tyranni Egyptijq̄z regis: q̄z nostri du-
cis aliquātoq̄z nobilius Pisistrati p̄imum: deide
Ptolemei Philadelphi: studium: q̄z Crassi aurū:
z si multo plures imitatores Crassus habeat: Si
ne Rome Alexandria ul' Athene: z Jtalie Hecia
uel Egyptus insultet: z nobis studiosi p̄cipes cō
tigerūt: Jiq̄z tam multi: ut eos uel enumerare diffi
cile sit tanq̄z huic rei dediti: ut inuētus sit cui phi-
losophie q̄z iperij charius nomē eēt: z studiosi in-
quam nō tam libroꝝ q̄z libris cōtentaruz rey. Sūt
D enim qui libros (ut cetera) non utēdi studio cumu
lent: sed habēdi libidine: neq̄z tam ut ingenij p̄sidi-
um q̄z ut thalami ornamētuz. Atq̄z (ut reliquos si-
leam) fuit Romane bibliothece cura diuis Impe-
ratorib⁹ Julio Cesari z Cesari Augusto: tāteq̄z rei
p̄fectus ab altero: pace Demetrij Phalerij dixeri:
qui in hac re clarum apud Egyptios nomē habet:
nibil inferior: ne dicam: lōge supior: Marcus Var
ro: ab altero Pōpeius Macer vir z ipe doctissim⁹
Sūmo quoq̄z grece latieq̄z bibliothece studio fla
grauit Asinius Pollio: orator clarissimus: qui p̄i-
m⁹ hanc Rome publicasse tradit. Illa enim puata
sūt Catonis insatiabilis libroꝝ fames: cui⁹ Licero
testis est. Jpsiusq̄z Ciceronis ardor ad ingrēdos li
bros: q̄z multe testātur eple ad Atticū: cui eaz curā
nō segni⁹ iponit agēs sūma istātia multaq̄z pcū vi:
q̄z ego nūc tibi: Oz si opulētissimo igenio pmittit li
broꝝ patrocinia mēdicare: qd putas licē iopi? Hec
p̄o excusatione vitij mei p̄oq̄z solatio tantoꝝ co-
mitū dicta sunt: Tu vo si tibi charus sum: aliqbus
fidis z litteratis viris hāc curaz iposito: Hetruriā
pquirāt: religiosoꝝ armaria evolāt: ceterorūq̄z stu
diosoꝝ horuz si qd usq̄z emergeret: leniēde dicam:
an irritande sitis mee idoneum. Ceterum z si non
ignores qbus lacubus piscari: quibusue fruticetis

Romāi p̄ncipes studiosi

E

transiuit:aceto(si fame credimus) sara perrūpēs iuxta mihi vise sunt:cum tamē magno distent itervallo. Suspirani fateor ad italicuz aerem: animo potius q̄z oculis apparētē atq; inextimabilis me ardor inuasit z amicum z patriam reuidēdi:ita tamen ut interim in utroq; nondū virilis affect⁹ molliciem increparem:q̄zuis excusatio utrobiq; nō deforet magnorum testium fulta p̄sidio. Occupauit inde animuz noua cogitatio atq; a locis traduxit ad tempora. Dicebaz enim ad meipsum: hodie decimus annus completur ex quo puerilibus studijs dimissis Bononiam excessisti: z o deus imortalis: o immutabilis sapientia: quot z quantas morum tuorum mutationes hoc medium tempus vidit: Infinita p̄retereo: nondum enim in portu sum ut securus p̄teritarum meminerim p̄rocellarum Tempus forsan ueniet quando eodem que gesta sunt ordine vniuersa percurrā: p̄refatus illud Augustini tui: Recordari uolo transactas feditates meas z carnales corruptiones anime mee: nō q̄ó eas amem: sed ut amem te deus meus. Mihi quidem multum adhuc ambigui molestiq; negocij superest: quod amare solebam: iam non amo: mētior Amo sed uerecundius: sed tristius. Jam tandē uerum dixi. Sic est enim: amo: sed quod non amare amem quod odisse cupiam: Amo tamen: sed inuitus: sed coactus: sed mestus z lugens: Et in meipso uersiculi illius famosissimi sententiā miser experior. Adero si potero: si non inuitus amabo. Non dum mihi tertius annus effluxit ex quo uoluntas illa peruersa z nequam que me totum habebat: z in aula cordis mei sola sine cōtradictore regnabat cepit aliam habere rebellem z reluctantem sibi: inter quas iamdudum in campis cogitationū mearum de utriusq; hois imperio laboriosissima z anceps etiam nunc pugna cōseritur. Sic per exactū decennium cogitatione uoluebar. Hinc iaz curas meas in anteriora mittebam z querebam ex me ipse: Si tibi forte contingeret: per alia duo lustra uolatilem hanc vitam producere: tantumq; p̄o rata temporis ad virtutem accedere: quantum hoc biēnio per congressum noue contra ueterem uolūtatis ab obstinatione p̄istina recessisti: Nonne tunc posses: z si non certos at saltem sperans quadragesimo etatis anno mortem oppetere: z illud residuum vite in senium abeuntis equa mente negligere? Hec atq; his similes cogitationes in pectore meo recusabant pater. De p̄rouectu meo gaudebam: imperfectum meum flebam: z mutabilitatez communem humanorum actuū miserebar: z quē in locum: quam ob causam uenissem quodāmodo videbar oblitus: donec ut omissis curis quib⁹ alter locus esset opportunior respicerē: z viderē que visurus aduenera. Instare enim tempus abeundi: q̄ inclinaret iam sol: z vmbra mōtis excresceret admonitus z uelut expergefactus: uerto me in tergum: ad occidentem respiciens: Limes ille Galliarum z Hyspanie pyreneus uertex inde non cernitur: nullius quem sciam obicis interuētu: sed sola fragilitate mortalis visus. Lugdunēsis autez p̄rouincie montes ad dexteram ad leuam vo Massilie fretum: z quod aquas mortuas uerberat aliquod dierum spatio distantia p̄claríssime videbantur: Rhodanus ipse sub oculis nr̄is erat. Que dum mirarer singula z nunc terrenum aliquid saperem: nūc exēplo corporis animū ad altiora subueherem: visum est mihi confessionum Augustini librum charitatis tue munus inspicere: quē z conditoris z donatoris in memoriā huo: habeoq; semper in manibus pugillare opusculuz per exigui uoluminis sed infinite dulcedinis: aperio lectur⁹: qc quid occurreret: quid enim nisi piuz z deuotū posset occurrere? Forte autem decimus illius operis liber oblatus est. Frater expectans per os meum ab Augustino aliquid audire intentis auribus stabat: deum testor: ipsumq; qui aderat: q̄ ubi p̄muz defixi oculos: scriptū erat: Et eūt homines admirari alta mōtiū z ingētes fluct⁹ maris z latissimos lapsus fluminū z oceani ambitū, z gyros sydez z relinquūt seipos: Obstupui fateor: audiēdiq; auidū frem rogans ne mihi molest⁹ esset: libz clausi irat⁹ mihimet quod nunc etiam terrestria mirarer: qui iamp̄ridem ab ipsis gentium philosophis discere debuissem: nihil p̄eter animum esse mirabile: cui magno nihil est magnum. Tunc Vo montem satis vidisse contentus: in meipsum interiores oculos reflexi: z ex illa hora non fuit qui me loquentem audiret: donec ad ima peruenimus. Satis mihi negocij uerbum illud attulerat: nec opinari poteram id fortuito contigisse: sed quicquid ibi legeram mihi z non alteri dictum rebar: recolens quod idem de seipso suspicatus oliz esset Augustinus: quando in lectione codicis apostolici (ut ipse refert p̄imuz sibi illud occurit: Non in comessationibus z ebrietatibus: non in cubilibus z impudicitijs: non in cōtentione z emulatione: sed induite dominum Jesum Christum: z carnis p̄uidentiam ne feceritis in cōcupiscentijs uestris. Quod iā ante Antonio acciderat: quando audito euangelio ubi scriptum est: Si vis perfectus esse: uade z uende omnia tua quecunq; habes z da pauperib⁹ z ueni sequere me: z habebis thesaurum in celis: ueluti ꝓpter se hec esset scriptura recitata (ut scriptorum rerum eius Athanasius ait) ad se dīcum traxit imperiuz. Et sicut Antoni⁹ his auditis alio⁹ non quesiuit: z sicut Augustinus his lectis ulteri⁹ nō p̄rocessit: Sic z mihi in paucis uerbis que p̄emisi totius lectionis terminus fuit in silentio: cogitanti quanta mortalibus consilij esset inopia: qua nobilissima sui parte neglecta diffundantur in plurima: z inanibus spectaculis euanescant: quod intus inueniri poterat querentes extrinsecus admirantiq; nobilitatē animi nostri: nisi sponte degenerans: ab originis sue p̄imordijs aberrasset: z que sibi dederat in honorem deus ipse in obp̄robrium conuertisset. Quotiens putas illo die rediens z intergū uersus cacumen montis aspexi: z vix vnius cubiti altitudo visa est p̄e altitudine cōtemplationis humane: siquis eam nō in lutum terrene feditatis imergeret: Illud quoq; per singulos passus occurrebat: Si tantū sudoris ac laboris: ut corp⁹ celo paululum p̄eximius fieret subire non piguit que crux: quis carcer: quis aculeus deberet terrere animum app̄opinquāte deo: turgidumq; cacumen insolentie: z mortalia fata calcantē z hoc quoto cuiq; accidet: ut ab hac semita: uel duraruz metu rerum: uel molliuz cupidine non diuertat? O nimiuz felix: siquis usq; est: De illo sensisse arbitrer poetam: Felix qui potuit rerū cognoscere causas: Atq; metus mortis z inexorabile fatū Subiecit

perlegas. Ita qui breuis scripture laborem fugis longe lectionis fastidiuz nō euades. Si quid igit mihi credis oculos tuos digitorū auxilio libera: t ignobiliores corporis tui ptes:nobiliorib⁹ seruire doce. Arripe calamū nō insueta suadeo:calam⁹ B ab infantia gladi⁹ tu⁹ est. Adulta etas t patrie stat⁹ ad alia te deiceps arma rapuerūt:demū ad romanoz pontificum quietiores aulas retrahente fato t ad antiqua studia redijsti. Quid igit peto? Fac quod quotidie facis scribe aliquid:fac itidez quod nunq̄ facis:scribe mihi:mox nempe subsistam: t uel rarius scribam ipse:uel breuius. Uicisse: t de ista silentij tui arce:te deiecisse sufficiet. Dic tamē (scio cui loquor)ueteri illo t vulgari clypeo tect⁹ occurres. Quid quereris frater? Nihil habeo qō scribam. Ego'vo t si tanta rerū copia talibus ingenio eloquio ue nunq̄ defuturaz scribendi materiā crediturus fuerim:facile persuaderi mihi patiar: quālibet seu uerā seu fictaz causam potius q̄ obliuionis nebulam:tibi silentium induxisse:Hoc igit saltem qō multi ab amicis petierūt,: sed eoz quos ego legeriz primus omniū Licero:Scribe te nihil habuisse quod scriberes:hocipsum scribe:sed alijs tamē uerbis:alioquin(quod intentionis mee non fuit)breue nimis: t apertuz euadendi tibi iter ostēdi. Euades(si te noui)saltu vnico: t te vno uerbo redimes auctore me. Sic ego(quod multis accidit)consilio meo ludar. Sed iaz satis superq̄ que relarum est:nisi quia ad ultionē tendo: t taciturnitatem tuam loquacitate punio. Ut vo aliquid etiā familiariū curarū huic epistole includaz: queso ne pigeat apud communē dūm p:o felici rerū mearū exitu intercedere. Uoco autem quemlibet felicez: modo aliquis sit:multum est frater uana expectatione liberari. Ignorant homines quid lucri est si peruacua t infinita desideria proiecisse:perdita satiant:possessa cruciant miserorū animos:pluribus inanibus q̄ solidis occupatos: t tanta est insania extricari ab erroribus:ut fiat uero locus:metuunt L dū sibi prosperos rerū pgrandiū exitus pollicent. Sibi quippe placētes ac superbi t iniqui rez suarum iudices:dignos se finxerunt:quibus ad nutū vniuersa succederent. Ita quod in amatoria materia dixit Naso: Duz sibi quisq̄ placet:credula turba sumus. Jam medium vite cōmunis late delirādo perduximus. Ut eniz eleganter a Tullio dictū est: Metelli sperat quisq̄ sibi fortunam:Quot autē in hac uanitate fallunt? imo uero q̄ pauci q̄ pene nulli non fallunt. Hinc licet aduertere q̄ si ueterum scriptorū testimonio stamus: ex omnibus seculis felix ille Metellus:nō nisi vnicum comitem eumq̄ ipsum nō domi sed procul t extra Italie terminos dicitur inuenisse:qui tamen ipsi q̄ rite felicitatis hoc inane nomē usurpauerint:locus iste nō recipit: t fortasse aliud dicēdi tp̄s aduenit:Nūc (ut ceptū peragā)si quod oēs sperāt nullus assequitur:q̄ multos vite somnijs elusos:expectatesq̄ moz oppressura sit cogita. Quib⁹ ergo territus:hanc ipse mihi legē statui. Altiora me nō q̄rere:Paria vo pauca qdem t modeste:quib⁹ scilicet t obtētis sobrie gaudeā: t amissa ferā fortiter t repulse dolore nō torquear. Ad hāc legē ita me formaui: ut vir rei cuiusq̄ uerear euentum:mō expectationis fastidia detrabātur. Q̄obrez per omnes te celicolas frater oro:ab hac q̄primū pplexitate dissolui. Aufer mihi expectationē quicquid erit equanimiter ferā. Finem facio cū illo cui⁹ hoc mihi placet inter cetera:pars beneficij est quod petitur si belle neges. Uale.

¶ Frācisci Petrarche ad Lelium suum:factū cuiusdā iuuenis qui virginē cui⁹ amore lāguebat vitiauerat narrātis:eumq̄ ut in hoc facto apud dominuz illius iuuenis itercedat rogātis. Epla.XLVII.

Mpletū est plane in nobis quod de Pom A
i peio tuo Lorneliaq̄ sua scribitur:neuterq̄ recedēs substituit dixisse Uale. Sed nec multis inter nos uerbis opus erat: que nil aliud q̄ animoz t passionū que in eis habitāt note sunt: cū animi nostri(licet i silētio)vicissiz pateāt. Unū est quod te nunc agere:si possibilitas adest uelim. Juuenis qdaz virginē cuius amore lāguebat:ipsa nō obluctāte cognouit matrimonij pactis interpositis. Jdq̄ quod magis in aures tuas itret: nescio an t in thoro:certe apud thorū accidit: Loci dominus nobilis dicā:an rusticus: Juuenē ip̄m:quē graui t antiquo odio psequit:ad capitale supplicium uocat. Mulier factū excusat: nihil se cōtra q̄ optauerit passā dicēs: t p̄missas amātis nuptias efflagitat. Annuit ille si liceat:sed carcere pclusus sub iniquissimo iudice causam dicit. Letez ubi cōpedes amoueantur:soluti ambo t etate t animis t fortuna pares:optatissimas nuptias celebrabūt Nec ut ad me indignātis primū populi uocib⁹:deinde etiā amicoruz precibus t lachrymis perlata sunt tu primus oium occurristi: a quo morbi talis auxilium peteret. Et nos aliquando frater arsim⁹ t opem ferre decet ardentibus:Dūm autem nr̄m t si talia sublimem eius animum non attingāt nō tamē usq̄ adeo ferreuz aut inhumanū reor:ut humanis non miserat erroribus. Nec est qō partius ardere ruricolas suspicemur: In omne genus hominū par iperiū habet Arcipotēs ille puer. Scio apud Uirgiliū scriptū esse: q̄ subita incautum demētia cepit amātē. Et sequit: Ignoscenda qdem Sed terret qō in fine subiungit:Scirēt si ignoscere manes. Uereor eniz ne durior ille Bellerophō nihil humanitatis habēs:insuper ira ascensus: sit sanguinis sitientior q̄ oportet. Utcunq̄ succedat nos partes nostras implebimus:Ego apud te: tu apud dominuz:ut ipse a prefato thori domino gratuitum munus:captiuū illū per litteras suas petat Cuius nomen t rei geste seriez villicus hic noster ob hoc vnuz ad te missus exponet:nihilo narratore urbaniore:q̄ amatore is cuius amētie modo uenia postulamus. Uale.

Uerba sūt affectionuz ai note.

B

Par impiuz hz amoz in oē gen⁹ hoium.

¶ Fran. Pet. ad Lelium suum: eloquentiam plurimum ualere ad mitigandos efferatorum animos exemplo maiorum comprobantis:q̄q̄ suum villi cum mitigauerit admirantis.

Epistola.XLVIII.

Uid tibi vis dicam? Sic est ut audieram A
q t legeram: Nullum est tam asperum ingenium quod non morum uerborumq̄ dulcedine mitigetur. Sic Africanus meus ille superior Siphacem regem barbarum: atq̄(ut Liuij uerbis utar) Romanis moribus insuetum: t (qō mirabilius fuit) Hastrubalem quoq̄ Carthaginēsium ducem:non barbaruz modo:sed etiaz immi-

Vba pcine pnūciata efficaciss mos et alios moliunt.

Nosti enim qd de laurea cogito: qꝫ singula librās
preter ipsum de quo loquimur regem: nulli omni-
no mortalium debere constitui: si tanti fuero ut uo
cer: bene est: Alioquin fingam nescio quid audisse
uel epistole sue sensum quam ipse mihi summa ho
minis incogniti ⁊ familiarissima dignatione trans
misit: quasi dubitans in eaꝫ potissimū partē trahā
ut uocatus videar: Et regio quidem stilo quiddaꝫ
modo plebeiuꝫ reddidi: fulgore attonitus nec eg⁹
ingenij viribus ⁊ lyra: ut aiunt: longe ipari. Uale.

¶ Francisci Petrarche ad Robertum Sicilie regē
q⁹ mortem neptis tam constāter laudauerit admi
rantis: nonnulla etiam de aie immortalitate: mul-
ta autem de regijs laudibus interserentis.

Epistola.LI.

A Restrinxit oculos meos fulgor insolitus:
p felix calamus visus est: cui talia crederent
Quod primuꝫ mirer? Eximiam breuitatē
an maiestatem sententiarum: an diuinam eloquij
uenustatem? Nunqꝫ rex inclyte (fateor) credidi: rē
tantam dici posse tam breuiter: tam grauiter: tam
ornate: nec iam tale aliquid ex humanis ingenijs
expectabam. Equidem ut cōstaret te corda homi-
num in manibus habere: quo tota illustrium ora-
torum suspirat intentio: legentis animum tam ua
rijs affectibus impulisti: ut sine luctamine: in oēm
partē stili tui uestigia sequeretur uolubilitate mi-
rabili: Ecce enim in prima sobrij fronte sermonis:
dum summam humane miserie acerrimaqꝫ mo-
lestias laborū ⁊ necessitatē mortis acerbissimam
tractim ex radicis labe ramis ac frondibus obre-
pentem magnificentissime deploraſſes: mouebar
usqꝫadeo ut crebro inter legendū suspirans: ⁊ in-
eluctabili sorte perterritus: totumqꝫ hoc nomē ho
minis perosus: pene nec natus esse nec vnqꝫ nasci-
turus optauerim. Actum erat ⁊ mihi iam trāquil
litas omnis exciderat: nisi que letale vulnus infli-
xerat manus: eadem mox remediū attulisset. Sē-
si vnum ⁊ repentini meroris ⁊ consolationis artifi
cem. Nec vnqꝫ certiꝰ quid eloquentia possit agno
ueram: tam potenter enim paucorum ope uerbo-
ruꝫ sub immortalis anime futureqꝫ repationis ob
tentu egrum atqꝫ labantem animū erexisti ut gau
dio mihi fuerit genitum esse mortalem. Naꝫ quid
beatus excogitari potest: qꝫ exutum ueste corpo-
rea: ⁊ de compedibus istis explicitum ad illā diē
exactis temporum curriculis peruenire: qne nos
absorta morte immortalitatem induat: reparās in
B dissolubiliter ac reformans putrem ⁊ semesam ti-
neis: atqꝫ vndiqꝫ fluentē tunicam carnis nostre?
Opinio Quam spem ⁊ si philosophorum gentilium nul-
p̄ bor̄ d̄ lus attigerit: uetustissima tamen est immortalita-
mortā- tis opinio: nec nostris solum: sed illis etiam proba
litate ta quibus Christi nomen inauditū est. Preter Epi
anime. curum enim: ⁊ nescio quot ex illo infami grege: im
mortalem esse animaꝫ: nemo est qui neget. De qua
re (ut Pherecydē primum apud Syrios sentētie
huius auctorem: discipulumqꝫ Pherecydis Py-
thagoram totamqꝫ pythagoream familiam ⁊ So
cratem omnesqꝫ Socraticos pretereaꝫ) Plato ip
se summus vir: clarissimum uolumen edidit: quo
Uticensis Cato morituros suprema illa nocte sua
pro consiliario usus perhibetur: ut ad contemptū
vite huius animosioꝝ: ⁊ ad amorem decrete mor-
tis accederet: Quam sententiaꝫ postea Marcus
Licero: ⁊ in Tusculano suo: ⁊ in septimo reipubli
ce diuino genere orationis asseruit. Nec non ⁊ in
dialogo Lelij: qui de amicitia uera ē: ⁊ in eo libro
qui Cato maior inscribitur: defensionem continēs
senectutis: Alijsqꝫ preterea tam multis in locis at-
tigit: ut ualde mihi quidem sollicitus videatur: ne
quem ueritas tam cōperta pretereat. Sed cui hec
insipiens loquor? Profecto non modo regum no-
stri temporis: sed philosophoruꝫ regi. Ignosce au
tem queso: si hactenuꝰ me dicendi calor euerit: ut
regium dogma: cui plurimum me debere fateor:
non amplecterer solum: sed testibus adhibitis cō-
firmarē: quod ita mihi animum affecit: ut securus
iam ac spei plenus formidatum gentibus diē mor
tis expectem. Nunc diem transuecta neptis tua:
quam finis epistole canit ac predicat: inuidiosa po
tius: ut mihi quidez videtur: qꝫ miserabili sorte de
fungitur. Quis enim ab ipso etatis ⁊ forme flore
subtracta sit: publica fere totius orbis querimonia
multisqꝫ precipue populorum utriusqꝫ regni: ⁊ vn
de ortum ⁊ in quod translatum illud rarum ⁊ exi-
mium decus erat lachrymis ac lamentis: Ipsa ta-
men felix est: non solum q⁹ ad eterne vite delitias
per horificum illud mortis limen ingressa est: sed
etiam quod tu eaꝫ nobilissimo elogio omnib⁹ secu-
lis illustrasti: Quis enim mortuaꝫ: immo vo quis
non glorioſissime viuentem dicere audebit: quam
deus in celo: tu in terris viuere uoluisti? O inquā
felix mulier: o iterum felix: que pro vna temporali
vita eademqꝫ breui ⁊ incerta: ⁊ mille semper casi
bus exposita duas eternitates (ut ita dixeriꝫ) con
secuta est: quorum alteram celesti: alteram terreno
regi: Illam christo debeat: hanc Roberto ingētia
duo munera a munificentissimis largitoribus acci
piens: eo felicior videri debet: q⁹ in celo ⁊ in terra
gratiam dignissimis relatura est: Plurimuꝫ enim
ex persona tribuentis muneriб⁹ ipsis accedit: mul
tum interest a quo beneficium acceperis ⁊ cui pro
inde sit obnoxius. Sane quesitam illi celitus im-
mortalitatis conditionem beatissimamqꝫ vite mu
tationeꝫ sileo: ne ineffabilia prosequentē destituāt
vires: quanta demum gloria est quaꝫ tu sibi supre
mis laudibus peperisti: Certe dum illud tuum si
ue epigramma: siue epitaphium dici mauis: quod
eterne mansurum esse confido: nuper defuncte ne
ptis memoriam celebrabit: semper illa tecuꝫ: ⁊ cū
clarissimis omnis eui nominibus viuet. Erunt qui
mortem immaturam ⁊ iacturaꝫ modici temporis
tali cupiant compensasse panegyrico: quiqꝫ quod
de Achille dixisse fertur Alexander Macedo: su
spirantes dicant o fortunata que talem preconem
tue virtutis inueniſti: Sed iaꝫ metuo ne prolixitaꝫ
in fastidium uergat: elegantissima quoqꝫ breuitas
tua ne longius uager admonuit. Subsistaꝫ igitur
deum orans: cunctosqꝫ celicolas ut serenitatē tuā
geminis tam bellorum qꝫ studiorum laureis orna
tam diu iubeant in statu felicissimo florere. Uale.

Multū muneri b⁹ ex p sona tri buēqꝫ ac cedere.

¶ Francisci Petrarche ad. T. M. Illuꝫ rome an ne
Parisij assumendam sibi lauream putet cuꝫ utrin
qꝫ litteris accersetur consulentis.

Epistola.LII.

A Accipiti in bivio sum: Nec quo potissimuꝫ
a uertar scio. Mira quidem sed breuis histo
ria est hodierno die hora ferme tertia: litte

opinatur. Mihi si tam prompta montis illius experientia esset q̄ huius fuit: diu dubium esse nō sinerē. Cæterū ut illo omisso: ad hunc mōtē ueniam excusabile visum est in iuuene priuato: quod in rege sene non carpitur. Sed de socio cogitanti (mirum dictu) vix amicorum quisq̄ omni ex parte idoneus videbatur: adeo etiam inter caros exactissima illa uoluntatum omniū morumq̄ cōcordia rara est. Hic segnior: ille vigilantior: hic tardior: ille celerior: hic mestior: ille letior: deniq̄ hic stultior: prudentior ille q̄ uellem: huius silentiū: illius procacitas: huius pondus ac pinguedo: illius macies atq̄ imbecillitas terrebat: huius frigida curiositas: illius ardens occupatio deh̄ortabat̄ que quanq̄ grauia: toleranter domi (oia enim suffert charitas: & nullum pondus recusat amicitia) uerū hec eadē fiunt in itinere grauiora. Itaq̄ delicatus animus honesteq̄ delectationis appetens circumspiciensq̄ librabat singula sine ulla quidem amici citie lesione: tacitus quicquid ꝓposito itineri preuidebat molestus fieri posse damnabat. Quid putas: tandē ad domestica uerū auxilia: Germano q̄ meo vnico minori natu: quem probe nosti: rem aperio: nil poterat letius audire: gratulatus quod apud me amici simul ac fratris teneat locum. Statuta die digressi domo: Malausanas uenimus ad uesperā: locus est in radicibus mōtis uersus in boream: illic vnum diem morati: Hodie tandem cuz singulis famulis montem ascēdimus: nō sine multa difficultate: Est enim prerupta & pene inaccessibilis saxose telluris moles: Sed bene a poeta dictum est: Labor omnia vincit improbus. Dies lōga blandus aer: animoꝝ vigor: corporuz robur ac dexteritas: & (si qua sunt eiusmodi) euntibus aderant: sola nobis obstabat natura loci. Pastorē exacte etatis inter cōuexa montis inuenim⁹: qui nos ab ascensu retrahere multis uerbis enixus est: dicens se ante annos quinquaginta eodez iuuenilis ardoris impetu supremum in uerticem ascendisse: nihilq̄ inde retulisse preter penitentiam & laborē corpusq̄ & amictum lacerum saxis ac uepri⁹: nec vnq̄ aut ante illud tēpus: aut postea auditū apud eos quenq̄ ausum eē sil'ia. Hec illo uociferāte: nobis ut sunt animi iuuenū monitorib⁹ incredulis crescebat ex prohibitione cupiditas. Itaq̄ senex ubi aduertit se nequicq̄ niti: aliquātulū progressus inter rupes: arduum callem digito nobis ostendit multa monens multaq̄ iam digressis a tergo ingeminans. Dimisso penes illuz si quid uestiū aut rei cuiuspiam impedimento esset: soli dumtaxat ascēsui accingimur alacresq̄ conscendimus: Sed (ut fere fit) ingentē conatū uelox fatigatio subsequit̄. Non procul inde igitur quadaz in rupe subsistim⁹ Inde iterum digressi: prouehimur: sed lentius: & presertim ego montanū iter gressu iam modestiore carpebam: & frater compendiaria quidē via per ipsius iuga montis ad altiora tendebat: ego mollior ad ima uergebā. Reuocantiq̄ & iter recti⁹ designanti: respondebam sperare me alterius lateris faciliorem aditum nec horrere longiorem viā per quam planius incederem: hanc excusationē ignauie pretendebam alijsq̄ iam excelsa tenentib⁹ per ualles errabam cum nihilo mitior aliūde pateret accessus: sed & via crescret & inutilis labor ingraueſceret. Interea cum iam tedio cōfectum perplexi pigeret erroris: penitus alta petere disposui: cū q̄ operientē fratrē & lōgo refectū accubitu: fessus & anxius attigissem: aliquandiu equis passib⁹ iceſsimus. Cūr dum collem illum reliqueramus & ecce prioris anfractus oblitus iterum ad inferiora deijcior: atq̄ iterum peragratis uallibus dū viarum facilem longitudinem sector in longam difficultatem incido: differebam nempe ascendēdi molestiam: sed ingenio humano rerū natura nō tollit̄ Hec fieri potest: ut corporeum aliquid ad alta descendendo perueniat. Quid multa? Non sine fratris risu: hoc indignanti mihi: ter aut amplius iter paucas horas contigit. Sic sepe delusus: quadaz in ualle cōsedi. Illic a corporeis ad incorporea uolucri cogitatione transiliens: his aut talib⁹ meipm compellebam uerbis: Quod totiēs hodiē in ascēsu mōtis hui⁹ expertus es: id scito & tibi accidere & multis accedētibus ad beatam vitam: sed idcirco tam facile ab hominibus non perdendi: q̄ō corporis motus in aperto sunt: animorū vo inuisibiles & occulti. Equidem vita quam beatam dicim⁹ celso loco sita est: Arta (ut aiunt) ad illam ducit via: multi quoq̄ colles itereminēt: & de virtute in virtutem preclaris gradibus ambulandū est. In summo finis est omnium & vie terminus: ad quem peregrinatio nostra disponitur. Eo peruenire uolūt omnes: sed (ut ait Paso) Uelle parum est: cupias ut re potiaris oportet. Tu certe: nisi (ut in multis) in hoc quoq̄ te fallis: non solum vis sed etiam cupis. Quid ergo te retinet? Nimirū nihil aliud: nisi per terrenas & infimas uoluptates planior: & ut prima fronte videt̄ expeditior via: Uerumtamen ubi multum errauerīs: aut sub pondere male dilati laboris: ad ipsius te beate vie culmen oportet ascendere: aut in conuallibus peccatorum suorum segnem procumbere: & si (quod ominari horreo) ibi te tenebre & vmbra mortis inuenerint: eternam noctem in perpetuis cruciatibus agere. Hec mihi cogitatio: incredibile dictu est: quātum ad ea que restabant: & animum & corpus erexerit: Atq̄ utinam uel sic animo peragaz iter illud: cui diebus & noctib⁹ suspiro: sicut superatis tandem difficultatibus hodiernum iter corporeis pedibus peregi. Ac nescio an non longe facilius esse debeat: quod per ipsum animum agilem & immortalē sine ullo locali motu in ictu trepidantis oculi fieri potest: q̄ō q̄ succesſu tpis per moribundi & caduci corporis obsequiū ac sub graui membrorū fasce gerendum est. Collis est oium supremus quem siluestres filiolum uocant: cur ignoro: nisi quod per antiphrasim: ut quedam alia dici: suspicor: Uidetur enim uere pater oiuz vicinorū mōtiū. Illius in uertice planities parua est: Illic demum fessi conquieuimus. Et quoniam audisti que nam ascendentis impet⁹ ascenderint cure: Audi pater reliqua & vnaz precoz horam tuaz relegendis vnius diei mei actib⁹ tribue. Primum omniuz spiritu quodam aeris insolito & spectaculo liberiore permotus: stupenti similis steti: Respicio: nubes erant sub pedibus. Jamq̄ mihi minus incredibiles facti sunt Athos & Olympus: dū quod de illis audieram & legerā in minoris fame monte conspicio. Dirigo deinc oculorum radios ad partes Italicas: quo magis inclinat animus: Alpes ipse rigētes ac niuose: per quas ferus ille quondaz hostis Romani nominis

B Dcoꝛdiā ēt inter caroſ raraz eē.

C

D

E Naz rebus humano ingēio auferri nō posse.

F

G

thenope:inde iter erit Romam. Illic aliquot dierum moram video: deniqꝫ nisi fallit extimatio: pascali die: ad.vj. Idus Aprilis in Capitolio res agetur. Queris quo hic labor: hoc studium: hec cura. An doctiorem: an meliorem factura sit laurea? Notiorem forte ⁊ plurium inuidie expositus: Scientie autem ⁊ virtutis sedes est animus: Ibiqꝫ nō in frondosis ramis auicularum more nidificant. Quorsum igitur hic frondium apparatus? Quid respondeam queris? Quid putas? nisi illud sapiētis Hebreorum: Uanitas uanitatum ⁊ omnia uanitas: sed sic sunt mores hominum. Tu Uale. ⁊ faueti oro ades animo.

¶ Francisci Petrarche ad Robertum Sicilie regē: Illi q̄ laurea se dignum estimauerit gratias referentis: atqꝫ quo ritu eam Rome susceperit ostendentis: cōtra ueterum etiam laudatores presentia contemnentes inuehentis. Epistola.LV.

A q Uantum tibi liberalium ⁊ honestarum artium studia deberent: regum decus: quarum te quoqꝫ regem industria fecisti: aliquanto (nisi fallor) q̄ꝫ temporalis regni diademate clariorem: olim mundo natum erat. Nouo nuper beneficio desertas pierides obligasti: quibus hoc meum quantulumcunqꝫ est ingenium solenniter consecrasti. Ad hec ⁊ urbem Romam ⁊ obsoletum Capitolij palatium insperato gaudio ⁊ insuetis frondibus decorasti. Parua res fortasse dixerit quispiam: sed profecto nouitate conspicua: ⁊ populi Romani plausu ac iucunditate percelebris. Lauree morem non intermissum more tot seculis: sed ibi iam prorsus obliuioni traditum: alijs multum diuersis curis ac studijs in republica vigentibus: nostra etate renouatum te duce: me milite. Scio quedam ⁊ per Italiam ⁊ apud exteras nationes ingenia clarissima: que nibil ab hoc proposito: nisi desuetudo longior ⁊ semper suspecta rerum nouitas arcebat: Ea deinceps postq̄ꝫ in meo capite periculum fecere: breui consecutura ⁊ Romanas lauros certantibus studijs decerptura confido. Quis enim metuat Roberto auspice cunctantis animi signa conuellē? Juuabit in bac acie p̄mū esse in qua esse ultimum non inglorium reor. Ego quidem non inficior: tanto impar oneri fueram: nisi mibi fauor tuus: vires atqꝫ animos addidisset. Atqꝫ utinam diem festum ornare serenissime frōtis tue presentia potuisses: quod profecto (ut ipse dicere solebas) nisi etas non sineret nequaq̄ꝫ maiestas regia uetuisset. Sensi quidem multis indicijs Augusti Cesaris quosdam mores tibi admodum probari: Atqꝫ illuꝫ in primis: q̄ Flacco libertino homini ⁊ qui prius aduersarum partium fuisset: tam nō placatum modo: sed beniuolū familia remqꝫ se prebuit: ⁊ Maronis sui ingenio delectatus: plebeiam originem non desperit: Preclare: Quid enim minus regium q̄ꝫ in his quos aut virtus aut ingenium commendat: dum ⁊ uera nobilitas non desit: ⁊ nobilitare ipse possis: suffragia ad uentitie nobilitatis exquirere? Nec sum nescius quid aduersus hoc litteratores nostri tpis rīdeāt superbum ⁊ segne genus hominum Maronem ⁊ Flaccum sepultos esse ne quicq̄ꝫ modo de his magnifica vba iactari: excellentes olim viros periisse tolerabiles nuper ⁊ (ut fit) in imo facez substitisse. Quid dicant ⁊ quid cogitent noui: neqꝫ passim ob lucror: Uidetur enim mihi vnum Plauti dictum: non tam illi etati que vix eius rei gustum ceperat cōuenire q̄ꝫ huic nostre. Ea inquit tempestate flos poetarum fuit: qui hinc abierunt in communem locum. Hoc profecto nos dignius lamentamur: tūc enim nondū uenerant quos abijsse conqueritur: Iniquissima uero horum intentio est. Neqꝫ enim id agunt ut interitum scientiarum defleant: quas extinctas ac sepultas cupiunt: sed ut coetaneos suos quos imitari nequeūt: desperatione deterreāt. Sane illos desperatio sua retrahat: nos impellat: ⁊ vnde illis frenum ac vincula: nobis impetus ac stimuli accesserint: ut studeam⁹ fieri: qualez illi nullum opinantur: nisi quē antiquitas illustrauit. Rari sunt fateor: pauci sunt: sed aliqui sunt: quid autē uetat ex paucis fieri: si omnes raritas ipsa terruerit? Breui quidez non pauci erunt sed nulli. Enitamur: spemus: dabit forsan ad ista ptingere. Maro ipse ait: Possunt quia posse videntur: ⁊ nos (mihi crede) poterimus si nos posse crediderim⁹. Quid enim putas? Plautus ecce suā deflet etatē. Ennij forte seu Nevij mortem dolens: ipsor quoqꝫ Maronis ac Flacci etas: non equa tantis ingenijs fuit: Quorum alter diuini spiritus poeta dum vixit: emulorum bellis sine fine ueratus: ut alienorum operuꝫ deflorator carpitur. Alteri vitio datur qō visus esset antiquos parti⁹ admirari. Fuit hoc erit qꝫ perpetuum: ut ueneratio uetustatem: presentiaꝫ comitetur inuidia. Tibi vo regum optime: nec minus philosophorum ac poetarum maxime (ut ex te didici) illud eiusdez principis altius insedit: qō Tranquillus ait: Ingenia seculi sui omnibus modis fouit: ⁊ tu modis omnibus seculi tui foues ingenia: eisqꝫ humanitate ⁊ clementia tua faues: Expertus loquor: recitantes ⁊ benigne ⁊ patienter audis. Nec tantum carmina ⁊ historias: sed ⁊ orationes ⁊ dialogos. Componi tamen aliquid de te nisi ⁊ serio ⁊ apprestantissimis offenderis. In omnibus his Augustum imitatus: auersatus autē illos qui cuncta fastidiunt: nisi quibus precium fecit imposs ibilitas consequendi. His tuis moribus: hac facilitate animi: cum multi sepe: tum ego nuper hortatus sum: singulari quadam ⁊ sine meritis fortuna. Neqꝫ hic (ut dixi) substitisset regia dignatio: si aut remotior senectus: aut Roma propinquior fuisset: Uerum hic maiestatis tue nuncius qui pro te omnibus interfuit: quid nobis uel Roma uel inde digressis: seu gaudij seu periculi acciderit: viua uoce narrabit. De reliquo autem nouissimi uerbi tui: ut ad te q̄ꝫ primum redeaz sine intermissione memineror: testor deum non taz aule regie splendore captꝰ q̄ꝫ ingenij: Alias quidem q̄ꝫ que sperari a regibus solent ex te diuitias expecto: Precor autem ut annos vite tue proroget: ⁊ te demū ab hoc solio mortali ad eternum transferat is apud quem fons vite est. Uale.

B

C

D Veneratio uetustatē iuidia presētiā comitatur

¶ Francisci Petrarche ad Barbatum Sulmonen. regium secretarium: Illum quo tempore Lauream Rome magno cum populi fauore assumpserit: certificantis. Epistola.LVI.

pedibus strepitumq; acherontis auari. O quāto studio laborandū esset: nō ut altiorem terram: sed ut elatos terrenis impulsibus appetitus sub pedibus haberemus. Nos inter nudos pectoris motus sine sensu scrupulosi tramitis ad illud hospitiolum rusticum: vnde ante lucem moueram ꝓfunda nocte remeaui: & luna pernox gratum obsequium ꝓstabat euntibus. Interim ergo duz famulos apparande cene studium exercet: solus ego in partē domus abditā perrexi: hec tibi raptim & ex tēpore scripturus: Ne si distulissem ꝓ uarietate locorū mutatis forsan affectibus scribendi ꝓpositum deferueret. Uide itaq; pater amantissime: q̄nihil in me oculis tuis occultum uelim: qui tibi nedū vniuersam vitam meam: sed cogitatus singulos tam dili genter aperio: ꝓ quibus ora queso: ut tā diu uagi & instabiles: aliquādo subsistāt: & inutiliter per multa iactati: ad vnum bonum uerum certum stabile se conuertant. Uale.

¶ Fran. Pet. ad Dionysium suum: illi q̄ ad Robertum regem uocatus accesserit congratulātis: multa quoq; de diuitiarum contemptu deq; beate vite desiderio ac de laudibus regis cōmemorantis.

Epistola.L.

A Il dulcius audierāt aures mee: postq̄ uocem tuam audire desierunt: q̄ q̄ ad regem uocatus accesseris. Rationem inquit expecto. Non possum breuiter: Itaq; longius incipiam optauit aliquando tibi genitrix longitudinem dierum innumerabilibus periculis & calamitatibus obiectam. Aliquando diuitias humanarū mētium non mediocrem laqueum ac funestam sarcinam libertatis. Aliquando formam corporis deformitatis anime plerunq; materiam. Quid de sodalib⁹: quid de nutricula tua dicam? Muliercularum omnium vna lex est: inepta cupiunt: ridenda formidāt De patre libet altiora credē. Optauerit ergo filio quod ait Satyricus: Eloquiū & famam Demosthenis aut Ciceronis: que quanti sepe periculi plena utriusq; exitus est testis. Multis & inanib⁹ uel tuis uel alioruz ꝓ te uotis fatigate sunt aures dei. Morū tibi aliquid anxie non opto: Quare? Quia stultum est uehemēter appetere: quod potest pessimo fine concludi: Illud bonum tibi cupio q̄d mihi btām vitā ad quā multi suspirāt: pauci pueniūt: Est enī salebrosū iter atq; angustū & difficile: & amena ac ꝓna circum deuia. Est aūt ut in sagittando: sic in alia qualibet operatione mortaliū: aberrare per facile: signum attingere is demū artificij finis est. Idcirco difficilior: quia ad illum vna tantummodo ad errorem innumerabiles sunt vie. Hāc sane quā dico beatam quanq̄ ingeniosissimis atq; doctissimis viris forte aliter visum sit: in hoc corporis ergastulo mereri quidez utcunq; potest labor humanus & sperare: amplecti autem ac tenere non pōt. Hoc ergo studio decurritur: finis est: ubi quiescit intentio. Neq; nobis hoc solis persuasū est. Quid enim aliud Cicero sentiebat: ubi ait: q̄ hec vita via est in celum? habet tamen interdum illi eterne q̄dam hec mortalis vita simillimū: ut & si beata nōdum sit (id enim beatum est dumtaxat cui nihil uacet accedere) iā tamen humanas miserias longe infra se videat: & in imo stans adhuc superne felicitatis luce resplēdeat. Hoc sane nō diuitie ꝓstāt: nō insaniētis vulgi plausus: nō potētia: nō uoluptas sed vtutū comitat⁹ atq; animi tranquillitas: ad quā adipiscendam diuersum fortasse alijs videbit: Sed quantum opinio mea fert: nihil eque adiuuat: ac nobilium ingeniorum familiaritas & clarorum virorum conuersatio. Cernis (ut arbitror) quid intēdā dicam tū expressius. Quis in grecia clarior Themistocle? ut ait Tullius. Ego fidentissime: Quis in Italia: immo vo quis in europa clarior Roberto? In quo sepe cogitās soleo nō tam diadema: q̄s mores: neq; tā regnū q̄ animū admirari. Illū ego uere regem dixerim qui nō subditos modo sed seipsum regit ac frenat: qui exercet in passiones suas imperium: que sunt animo rebelles: illum si cesserit oppressure: ut nulla est quidē clarior victoria q̄ se ipsum regere. Quomō ille mihi rex erit in quē regnat ambitio? quomodo inuict⁹ quē sternit aduersitas? quomō serenus quē meror obnubilat? quomodo magnanimus quem minimarū etiā rex pauor exanimat? Et (ut fulgida virtutum nomina taceamus) quis mihi liberū dicet eū: qui cupidinum uariarū iugo premit multiplici? Infra oia ista descendam: qua fronte hominē dicimus quē scim⁹ ex hoie nihil ꝑter nudā effigiē retinere: beluaq; moribus deformē: & seuor aiantiū feritate terribilē? Mira ergo: licet publica demētia: Regē eū dicere qui nec rex nec liber: & sepe ne homo quidem sit. Magnum est regē esse: perexiguū regem dici. Rariores sunt reges q̄s vulg⁹ existimat: Non est titulus iste vulgaris: minus gemmaq; atq; eboris sceptra consumerēt: si soli reges illa portarent. Ueri reges intra se gerunt: quod eos uenerabiles facit: semotis licet satellitibus & abiectis insignib⁹ reges sūt. Ceteros cultus exterior facit horribiles: Robert⁹ uere iclytus & uere rex est: qui q̄s sit imperiosus in seipsum: exempla inaudite patientie & moderationis idicāt de q̄b⁹ alter forte dicēdi iocus fuerit: Q̄ vo late regnet in alios: dissonantes lingua & moribus populi: & disiunctissimi regionum fines ostendunt. Seneca tuus in quadam tragedia: quid regem faciat & quid nō faciat egregie recollegit his uersibus: Regē nō faciūt opes: nō uestis Tyrie color: non frontis nota regie: non auro nitide trabes: Rex est qui posuit met⁹ & diri mala pectoris. Nec longe post: Mens regnū bona possidet: nil ullis opus est equis: nil armis & inertibus telis que ꝓcul igerit Parthus cū simulat fugas. Admotis nihil est opus: Urbes sternere machinis longe saxa rotātib⁹. Rex est qui metuit nihil: hec ille. Ad hūc itaq; regē (ut principio conueniat finis) uocat⁹ iuisti: quod ut ille iuberet: & ut tu pareres: quid alio q̄s studiorum summa conformitas fecit? Ille gdez quantum curis suis solamē asciuerit dicerē: si apō alium loquerer: Tibi certe ad interni hominis pacem: quam uti sepe querebaris Tuscarum rex fragor impulerat: qua compendiosius pergeres non erat. Congratulor ergo seu prudentie seu fortune tue: & uocem que tunc mihi fuit in ore: aliquanto nunc fidentius repeto. Ubi enim fama primum: deinde per litteras tuas accepi te Florentia digressum esse Neapolim: & mecum & cum amicis dixi: Dionysius noster ad tranquillitatē animi magnis passibus contendit: & ad beatam vitam rectum iter ingressus est. De me autē sic habe: breui te ꝓsequar.

Ditie hūne mētis sē sarcine

Quare ad virtutes q̄s ad vitia difficilior sit via.

Robti regis laudes

Quis iure dicat rex.

cobi fratris fortiani mo ferat hortatis. Epl'a.LX.

A v Rget dolor: hortatur charitas ut scribaz aliquid: sola desperatio profectus debortatur. Credo enim recentissimum adhuc animi tui vulnus talibus auxilijs non egere. Uincet dolor: vincet amor: cedet desperatio. Insite deuotionis imperio damnatum sepius & abiectū reuerto: ad calamū. Sic enim & si nihil amplius tātisper euaporabit iste qui me intus urit & pgrauat calamitose mentis affectus: atqz utinam merori tuo nō intempestiuus & inopportunus cōsolator accesserim. Scio irrisos a Liberio principe Jliensiū legatos: quibus cum ad eum pſolandum in morte filij aliquanto serius uenissent: mādatis expositis rūdit. Et si illorum vicez dolere ꝙ egregiū ciuem Nectorem amisissent. Sed nō ea tibi mens est neqz hi mores: notissima tua est pietas: puulgata humanitas: nō in tuos modo: sed in oēs. Itaqz non sum nescius: quot gemitus iam fortassis uel ai virtute cōpressos uel tractu temporiſ parūper abstersos hoc sim suscitaturus alloquio. Nunqz etenim casum tuum ꝟbis extenuare tēptabo. Illud potiꝰ fatebor: nullum ex oibuſ quoſ ego qdem viderim: de qbus audierim aut legerim: plus vnius morte fratris amisisse. Uide quātuz lachrymis idulgeo: & qz latū suſpirijs iter pādo: duz extirpādis si dabitur: totiꝰ morbi radicibꝰ sum intentus: Fluāt interim quacunqz libet dum meminerint: ijsdē mox tramitibꝰ obstrusis: nō licere amplius niti: & (qui luctuosarū mētiū mos est) alias atqz alias dolori rimulas conquirere. Magnā igiſ in pmis quādā & insignē iacturam accidisse tibi video: talis & tam dilecti fratris interitu: Uerum tunc ego infinitam & inextimabilem iudicarem: qū mors illum extinxisset: & non ſpatio modici tpis separasset. Atqui dum hic fuerat: quātulam vite sue particulam sub B oculis tuis egit? Cōputa oro tempora (qō auidissime faciunt amantes) & ab ultima repetens infantia usqz ad hanc etatez memori aio percurre: Jam ille pcul a patria genitus & sub illo glorioſiſſimo patris exilio pductus in lucez: pmos uagitꝰ edidit in terra lōginqua: ſpectateqz indolis puer tenerioris vite annoſ: uel sine te: uel si tecū egit: ea tū erat amboz etas: que nec ueri iudicij capax est: & solidi amoris fundamēta non recipit. Jta uel semp eatenus abſis fuit: uel absenti simillimuſ. Mox ubi adolescētie fines attigit: incredibili quodā amore litterarum: quarū haud temere quiſqz fuit appetētior: nunc per Jtaliam: nūc per Hallias lōge lateqz peregrinatus est. Jta dū anhelans ac per diuersa terrarum generosam sitim satagens extinguere: oibus ferme studioz fontibus imergitur: usqz ad virilem etatem ſpōtaneum ipse sibi indixit exiliū: post hec sola virtutis admiratione facillime diſpēsante: ante annos ad episcopatuz est ꝓuectus: quē sic gessit: ut tantum vir nō altiori solio sedētem cernere cunctos bonos puderet: preter euz ipſuz qui ab oi ambitionis aut auaritie ardore liberrimꝰ: & sorte sua letus: episcopalez gradū insigniter bonestabat: atqz altiorem non modo non optabat ascēsum: quinpotius detestabaſ atqz oderat: & uelut pcipitij sedem illud supreme fortune fastigiuz perhorrebat. Cuius rei cuz totius vite tenor atqz vnꝰ semper secretioris textus eloquij: in quo celsum illū ac tranqllum aium videbamus: tū precipue testis est grauitatis ac modestie cōtēptuſqz terrenarum rerū plena epl'a quā manu ꝓpria nouissimis vite sue tpibꝰ ad te scripsit. Quāqz dū relego: nun C qz sine iucūdis lachrymis facio. Est enim apō me quē illiꝰ & custodia & rūſo dignuz credidisti. Nūc ēt & pūtem spectare & viuas uoces audire mihi video: Nec magnope ullas regrere pbōrum ſcholas: tā plene ibi pauciſſimis vbis absoluit: que ad sobrietatē ptinēt & ad btām vitā: Atqz inter cetera mirū dictu: cū de eo attollēdo altiꝰ assidue ageret: religioſiſſimo iureiurādo interposito affirmat: se supa qz credi posset rebꝰ suis esse contentū: nec ullo pacto altiꝰ ascēsurū: & in quo tūc erat statu mori se nō sperare tm̄ sed optare. Ascendisset aūt uel inuitus: quo eū & sanguinis claritas & merita trahebāt nisi olim que mētes curialiū possidet: obstitisset invidia: & nūc postqz ea iā glie ac vtuti cesserat: virē tissime iuuētuſ cursuz medio calle moz obuia pre uertisset. Sed ad ordinē reuerto: Factꝰ epūs commissi muneris exactissimā curā habēs: te qz primū relicto: ad sedē ꝓpriā maturauit. Nec eū tāta rez locorūqz mutatio exterruit: Inter romanas opes ac delitias enutritꝰ: ad pyreneos saltꝰ: serenissima fronte & equissimo aio trāsiuit. Jta ut aduētu eiꝰ: non tā sua: qz locoz facies mutata: nec tam ipse in Uasconiā qz Uasconia ois in italiā trāsisse videretur: qō iter ego secū egi: & me felicē recordatio sola facit: dū memini & māsuetudinē in ea fortuna & humilitatem in illis tot nature dotibus: & honestatem in ea specie coꝛporis admirādam. Deniqz dū D in animū redit illa cerimoniarū oiuz iugis integritas: atqz illa iuuenis pōtificis optāda potius senibus qz sperāda grauitas (Sicubi errātem audieris: interrūpe: toto quidem illo tēpore Hermanuz amātissimū nō vidisti) Et inde rediēs subtitit forte usurus aliqn̄ fratris optatissimo conuictu. Speraſſe quidē id illū reor: nam optasse certꝰ suz: sed ea que actus hoiuz diſpēsat dña prohibuit fortuna. Siquidē & domus & patrie laboribus ac uocibus excitatꝰ: Romam coactus est petere: quo & ego qui tūc lōge aberā: ipſuz (ut scis) dulciter euocātem: te vir tādem pmittēte secutus sum. Credo id agēte deo: ut gemine virtutis mirator ac testis pace belloqz: illius, puidētissimi pectoris ꝓſilijs interessem. Septēnio in patriā exacto ea pietate: ea qz animi cōstantia: ut reliquiaz suarū illū vnicum seruatorē Roma recognoscat: & qz in cineres nō tota coꝛruerit: illiꝰ etiā nūc cinerib' se debere fateaſ: ad cōspectum tuū nouissime remeauit. Neqz ampliꝰ substitit qz ut tibi supremū Ue simul & Uale diceret. Jlico eniz & deserte sedis viduitatē misera tus: & solitudinis auiduſ: quā diuturnis populoz cōcursibꝰ cōpēsare decreuerat: aliqn̄ sibiipſi victu E rus qui patrie vixerat & amicis: Rursus ad episcopatum suum seſe contulit: ubi multa cum honestate degens: & sicut antea ceterorum: sic tunc sui ipſius victoꝛ: vitam suam deo & hominibus exemplariter commendauit. Anno ibi tandem vir peracto: iuuenis admodū ab huiꝰ vite tempestatibus ad quietis portum & ad feliciora regna translatus est. Recognoſce mecum ſingula pater optime: nec de germano colloquio pigeat cuz illo qui in fratre tuo decus suum sibi preereptum luget: & tamē (qō infantibus prolapſis nutrices solent) post tam grauem casum animo suo merenti hec uerbo-

Mētes curialium inuidia possidet.

re senatus mihi reddite sunt in quibus obnixe admodum: ⁊ multis persuasionibus ad percipiēdaz lauream poeticam Romam uocor. Eodem hoc ipso die circa horam decimam: super eadem re ab illustri viro Roberto studij Parisiensis Cancellario conciue meo mihiq; ⁊ rebus meis amicissimo nuncius cum litteris ad me uenit. Ille me exquisitissimis rationibus: ut eam Parisium hortatur. Quis vnq; oro te euentorum tale aliquid: hos inter scopulos diuinasset? Et sane quia res pene incredibilis videtur: utranq; epistolaz illesis signis ad te misi. Hec ad orientem: hec ad occidentē uocat. Uidebis q; ualidis hinc atq; illinc argumentis premor. Scio quidem in rebus humanis fere omnibus nihil solidi inesse: magna ni fallor in parte curarum actuumq; nostroruz vmbriſ eludimur Tamen ut est animus iuuenum glorie appetentior q; virtutis: cur non ego quoniam apud te familiariter gloriandi prestas audaciam: tam hoc mihi glorioſum rear: q; ſibi olim potentissimus Africe regum Siphax: quod vno eodemq; tempore duarum toto orbe maximarum urbium: Rome atq; Carthaginis in amicitiam uocaretur? Nimirū id regno eius atq; opibus tribuebatur: hoc mihi. Itaq; illum inter auruz ac gemmas: superbo solio ſubnixum ⁊ armatis ſtipatum ſatellitibus ſui ſupplices repperere: Me ſoliuaguz mane in ſiluis: ſero autem in pratis Sorgie ripis obambulantem inuenerunt mei. Mihi honor offertur: ab illo auxilium poscebatur. Sed quoniam letitia inimica consilio est: fateor ut letus euentu: sic dubi⁹ animi sum. Urget enim hinc nouitatis gratia: hinc reuerentia uetuſtatis: hinc amicus: hinc patria. Unum ab altera lance preponderat: quod rex Siculuſ in Italia est: quem e cunctis mortalib⁹: equiore animo ingenij iudicem pati possum. Curarum mearū fluctus vides: tu quem ad earuz gubernacula manus porrigere nō puduit: fluctuantem animū consilio tuo reges. Uale.

Humanas res nihil solidi hic

Letitia cō silio inimica est.

¶ Francisci Petrarche ad. T. M. optimum consiliū illius de assumenda laurea se executurum asserentis. Epistola.LIII.

Onsilium tuum non tantum ſuſcipio: ſed amplector: magnificum est enim tuaq; ſapiētia ⁊ humanitate dignissimuz. Hec me terret q; patrie ſis amicus: es enim amicior ueritati. Ibo quo iubes: ſiquis electionem forte mirabitur: rationes primum: deinde etiam nomen tuū mirantibus obijciam: Sepe auctoritas pro ratione ſuſcipitur. Id modo negocij reſtat: quibus me uerbis excuſem Roberto meo: ut non ipſe tantuz cui nobiſcum facile cōueniat: ſed illa quoq; ingēs vniuerſitas: ſi forte res in lucem uenerit: factum ſibi ſatis exiſtimet: Sed de his coraz latius. Audio enim ipſum aduentare eo proposito ut me Pariſium trahat: quod ſi ita est: res inter preſentes tranſigetur. Ad id ſane quod in fine litterarum tuaruz ex me queris: donec diu rem cum animo meo tractem niſi fabulam texere uoluero: reſpondere aliquid non poſſum: Peregrina biſtoria meis moribus est: ⁊ quod me huic iterrogationi alieniſſimū facit: prorſus diuerſe me interim exercuerunt cure: Uerumq; est illud Saluſtianum: Ubi intenderis ingenium ualet. Preterea antiqua res est: ⁊ a memoria mea multorum annoruz ſpatio remota. Itaq; ut ait Plautus: Longa dies animum incertat meum. Sed de hoc etiam preſens loquar. Uale.

¶ Francisci Petrarche ad. T. M. eundem q romā sit petiturus pro adipiſcenda laurea quo ue die eā in Capitolio sit aſſumpturus certiorem reddentis. Epistola.LIIII.

Portune inſidias non hodie primum intelligere incipio: Non inuadit nos tantum illa: ſed ſpargit ac separat: ne letis ſcilicet ⁊ aduerſis in rebus alter alteri ſolatio ſit. Norat illa: quante olim meū cor urerent cure: quibuſ ad plenū mederi preter te nemo poterat. Tūc ergo mirū in modum exquiſitis cauſis: te in illo pectoris mei eſtu refrigerium vnicum auectum ab Arcto rediens inueni. Itaq; tametſi Romam tuam propriaz ⁊ communem omnium: mihi vo ante omnes ſem per: tunc autem ⁊ ſeipſam propter gemino deſiderio exoptatam patriam petiiſſes: tamen conſequēdi difficultas meſtum atq; deiectum animum habebat: ut cum ubiq; exul mihi ſine te videar: tum pſertiz anxius atq; amore ardens ⁊ Romam tibi inuiderem ⁊ te Rome: quo in ſtatu: eadez illa iuuenilem animum frenante fortuna: pauci anni quibus ab inuicem: ſic diſtracti vixim⁹ multoz apo me vicem ſeculorum tenuerunt. Ueni tandem (ut vidiſti) hyeme bello pelagoq; tonantibus. Omnes nēpe difficultates fregit amor: Utq; ait Maro: Uicit iter durum pietas: dumq; ſuum uenerabile ac predulce obiectum querunt oculi: nulla maris faſtidia ſtomachuſ: taliuz licet impatientiſſim⁹ natura: nullaz brume terreq; duriciez corpus: nullas periculorum minas animus ſenſit. Sic ad te eniz totus totaq; mente pergebam: ut te vnum cogitans preſentia non viderem: te inuento nulla mihi longe vie memoria ſupereſſet. Ecce autem nūc eundem illa laqueuz: alioruſ licet obuertit: ut me Romam petente te Uaſconia ⁊ occidui littoris extrema poſſideant: ⁊ tum maxime diſtrahamur: dum maxime te preſentem cuperem: omnis mee glorie ſummuz decus: Sed ſic eunt fere uota mortalium: ut quod uehementius cupiunt egrius aſſequant. Ceterum ut meliore tui parte illic in tempore preſens ſis: ſcito me lauree delphice cupidine: olim clarorum Ceſarum ⁊ ſacrorum uatum ſingulare ⁊ precipuum uotum fuit: nūc uel ſpernitur uel neſcitur: mihi ſane noctes plurimas inſomnes fecit: ⁊ de qua ſepe multa tecum egi: quanq; cuz me tantillum: certatim due maxime urbes exposcerēt: Roma atq; Pariſius. Altera mūdi caput ⁊ urbium regina: nutrix altera noſtri temporis ſtudiorum: poſt uarias deliberationes: ad extremum non alibi quam Rome: ſuper cineribus antiquorum uatum: inq; illorum ſede percipere: ingēti ante alios fratre tuo ſuaſore ⁊ conſultore diſpoſui: hoc ipſo die iter aggredi: In quo pluſculum temporis exigitur. Adeundus eniz rex: videnda Par

licius nec incõsultius foret:mõ nostri esse arbitrij: Sicut in equore suspecto naute solent circũspecti clauum flectere:diuq; ante solis occasum uela submittere:sic in vita portum petere: ꝛ adhuc florenti etate atq; animo virenti ꝛ ualentibus membris mori prius q̃ eo peruentũ sit:quo saltẽ vita longior perducit ad ultimas scilicet angustias senectutis. Inter quas artati quidam ꝛ virisse dolent ꝛ mori metuũt: ꝛ totiens uotis exoptatum tempus accusant:Deniq; quid uelint ꝛ quid nolint nesciũt: tanta est discordia. Hec ꝛ his similia cogitantes abstinere decet:ne decretum celeste:seu mortis festinantiam accusemus:Alioquin pro nobisipsis tãtumodo conqueri videbimur ꝛ affligi. Ego enim non dubito:sacre memorie fratrem tuum:nec plus virisse q̃ necesse sibi fuerit:nec min9 ꝛ oportuno tempore reuocatum. Et si multis inter quos mihi misero diu anteq̃ uellemus:aut suspicaremur:abscesserit:Piget opinari in te:ne dicam consolari:illos mollissimos plebeiarum gentium affectus:Ut quid tam longe positum mors abstulit:quare patrio caruit sepulchro:cur videre non contingit expirantem:qualia apud poetam etiaꝫ ille vir fortis: sed nimis semper pronus ad lachrymas:videt lamentari:Te amice nequiui conspicere: ꝛ patria decedens ponere terra. Vulgata non ingerã:nec quãta sit terre totius exiguitas:geometricis demonstrationibus nitar ostendere:q̃ vndecunq; digressyna est ad celũ via:q̃ non solum omne solũ fortipatria est:sed omne homini natale solum. Quis enim ista non nouit? Illud potius dicam:utrunq; consulto diuinam statuisse prudentiam:primuꝫ scilicet:ut duabus longe licet imparibus urbib9: ab eo dum virit singulariter exornatis:ambe quidez defunctuꝫ viriliter partirent: ꝛ Roma sui ciuis perpetuam ꝛ immortalem famam:Lõberiensis eccl'ia uenerãda pontificis ossa seruaret. Nulluꝫ (nisi fallor augurio) celebriorem titulũ oibus seculis habitura:si tñ id illum proprium ac perpetuũ pmiseris. Audio enim te de transferendis Romam reliquijs cogitare:qõ nec suadere nec dissuadere propositum est: Ne illum aut urbi in qua ciuis aut ecclesie in qua canonicus sum inuidisse videar. Secundum ut vno ex nobiꝭ astãte:qui abeũtis amplexus supremaq; uerba pciperet: ceteroꝝ luminib9 parceretur:qm̃ sicut experimento deprehensũ est: mitiora sunt aurium q̃ oculoꝝ vulnera. Longior sum in hoc sermone q̃ oportet:teq; ptra oẽs insultus armis lõge ualidiorib9 instructum:nihil in eo quod laudes preter fidem repturuꝫ spero. Sit vo iam finis: Conquiescant gemitus:arescant lachryme:sileant lamẽta: Noli fratrem tuum mortuũ existimare:viuit enim: at nos quotidie morimur nec sentimus: ꝛ uel mortem o cecitas:uere vite principiũ formidamus. Ut viuens itaq; non luctib9:sed cogitationibus tuis ꝛ colloquijs intersit:prohibe in aula tua illud pusillanime silentium:qõ pleriq; in luctuosis domibus obseruant defunctoruꝫ nomen ceu triste aliquid abhorrentes: Immo vo nũc resonet gloriosum illud nomen: ꝛ late ramos porrecturum apud te radices agat:pfertim quia inuidie nebulam:que excelsos viros libenter insequitur:sepulchra non metuunt: ꝛ si multos quos domus ac forum odiosos ꝛ obscuros fecerat claros ꝛ amabiles bustum fecit. Quid de hoc sperem:cuius ꝛ suauissima semper ꝛ preclarissima fuit vita? Et (si quid superlatiuo altius) mors quoq; preclarior. Ille etiam obsecro vulgaris abusus quem in multis:sed in Romanis meis precipue notaui atq; interdum castigaui: a limine tuo procul exulet. Solent enim nulluꝫ defunctum nominare sine prefatione miserie. Ille infelix:ille male ominatus: Et subdunt tandem ipsum inexpletũ nomen:vix primis syllabis intellectis. At vo germanus tuus feliciter hic vixit:felicius hinc abijt:nũc alibi viuit felicissime: ꝛ ideo pleno ore proferendus est. Apud Lucanum morientis Pompeij uerbum est: Nõ fit morte miser:eleganter: Aliogn omnes qui nati sũt miseri:quiq; omnib9 seculis nascentur. Postremo vnum hoc iterum ꝛ iterum admoneo:quosdaꝫ viros egregios quorum nomina tibi inculcanda non credidi:nulla re amplius laudatos q̃ q̃ suoꝝ mortes forti aio tulerunt. Quod tibi eo studiosius aduertendum est:qm̃ si circumspicis:videbis act9 tuos in exẽplum trahi:te in eminenti specula collocatum:atq; in te oium oculos esse defixos:hoc tibi laboriosum decus ꝛ amplissimi generis maiestas ꝛ retroacte vite moderatio peperere. Uale.

¶ Francisci Petrarche ad Lelium suum:apud eum de repentino Jacobi Colũne obitu conquerentis.

Epistola.LXI.

A Jacobi Colũne laudes

Jmis vixim⁹ Leli charissime. Morien-
n dum fuerat anteq̃ periperet nobis deus benignissimum dominum ꝛ indulgentissimum patrem nostrũ:utilem mundo:nobis necessariũ:patrie gloriosum:longeui patris baculuꝫ:solamen sororum:fratrũ letitiã:amicorum spem:hostiumq; terrorẽ:moruꝫ specimen:virtutũ tẽplum:honestatis imaginem:litterarũ hospitem:studiorum amatorem:ingeniorum preconem ac extimatorez rectissimum meritorum: Nulli inuidum:inuidiosum claris viris omnibus:pium:mitem:modestũ: sobrium:affabilem:cõstantem:fortẽ:iustũ:largu: munificuꝫ:magnanimum:circumspectũ. Hei mihi laudãs deficio:nec inuenio qd tãtis virtutibus dignũ loquar:aut amore decipior aut etate hac prã diãtem ꝛ pspicuã cleri lucem festinate nubes mortis obduxit:cui9 nũcio accepto:quãta me miserum circũfuderit eclipsis:sensit cor meũ:testes sũt oculi mei. Uerũ post parẽtis ꝛ fratrũ lachrymas:nullas uberiores arbitror eẽ q̃ tuas: Hoc mihi ꝛ animi tui mansuetudo suggerit ꝛ uetusta deuotio:in qua hẽditario iure succedens: ꝛ pñis finib9 non cõtent9 lõge lateq; ꝓcesseras. Heu quotiẽs:quãtaq; dulcedine cogitabã diem illũ:quẽ primum opinabar:quo scilicet mitissimus eius lris obsecut9: ꝛ ab Apenino in Pyreneum trãgressus exoptatissimo eius cõspectui:imperouisus assisterem:eiq; ꝛ romanã lauream:quam uertici meo lz indignus imprimo:queq; iam ante uel auditu solo:quante sibi iucunditatis e longinquo materiam premisisset: elegantissimum manus ꝛ ingenij sui carmen indicat. Insuper ꝛ noua Africe mee fundamenta:duo parua quidem:sed deuota munuscula uenerabundus offerrem:preuertit oipotens desiderium meum:nec dignus fui tam letum ꝛ tam felicem diez cernere. Quid vo nũc consilij capiam? quid de me ipso statuam? quid agam? Sepe mecum hec cum lachrymis loquor: Quo ire paras infelix? Is quem petebas abijt:quẽ sequeris? Aulam ne fratris fle-

A Idibus aprilis:Anno etatiſ huius ultime:
i Milleſimo trecẽteſimo q̃drageſimop̃mo:
in capitolio romano:magna populi frequẽ
tia ⁊ ingenti gaudio peractum eſt quod nudiuſter
tius de me rex apud Neapolim decreuerat:Ur-
ſus anguillarie comes ac ſenator:prealti vir inge-
nij regio iudicio probatum laureis frondibus inſi
gniuit.Manus regia defuit: ſed non auctoritas
nec maieſtas:Illa non mihi ſoli ſed omnibus pre-
ſens fuit.Defuerunt oculi tui atq; aures:animus
enim aſſidue mecum eſt:defuit magnanimus Jo-
annes quem a rege tranſmiſſum ⁊ miro ſtudio feſ-
tinantem preter Ananiam excerpere hernicoruꝫ
inſidie:quas eum euaſiſſe gaudeo:licet expectaꝫ
B in tempore non adeſſet.Cetera ſupra ſpeꝫ ⁊ ſupra
fidem ſucceſſiſſe noueris.At ut recenti experimen
to cognoſcerem:q̃ ſemper letis iuncta ſint triſtia:
vix menia urbis egreſſi:ego cum his qui me terra
⁊ pelago ſecuti erant:in latronum armatas manꝫ
incidimus:e quibus ut liberati ⁊ romaꝫ redire cõ
pulſi fuimus:quantuſq; ibi ob hanc cauſam popu
li motus:⁊ ut die poſtero certiori armatorum ful
ti preſidio diſceſſimus:ac ceteros vie caſus ſi ex-
plicare temptauero:longa erit hiſtoria:Cũcta igi-
tur ex latore preſentium cognoſces.Uale.

¶ Franciſci Petrarche ad Joannem Columne.Illi q̃ lauream adeptus ſit:⁊ q̃ Parmenſes a tyran-
nide liberati ſint ſignificantis. Epiſtola.LVII.

A Roma rediens:diutiꝰ exoptate lauree mee
r compos:⁊ uelut victor laureati cognomẽ
referens:quod gauiſuro tibi uerecũde nũ
ciatum uelim:hodierno die quod tibi ad gaudiuꝫ
quoq; ſignifico:ductu ⁊ auſpicijs amicorum tuo-
rum de Lorigia: Parmam vnde(ut ſcis)arceba-
mur ingreſſus ſum.Hoc eodem die ſibiipſi re-
B ſtitutam urbem pulſo hinc preſidio tyrannorum.
In quaꝫ repente mutata rerum facie:atq; incredi
bili gaudio liberate plebis:pax: libertas ⁊ iuſti-
tia rediere. Hic ergo precibus eorum victus qui
bus ueniam tuam acceſſurã ipſi ſperant:⁊ ego nõ
dubito eſtatem agere in animum induxi. Jurant
enim ſe preſentia mea admodum egere:quod idul
gentie non neceſſitatis eſſe certũ eſt.Cui eniꝫ uſui
in hoc ſtatu rerum ſim? Non ego urbanis ſtrepiti
bus:ſed ſilueſtribus ſilentijs delector:non legum
aut armorum curis:ſed ſolitudini ⁊ ocio natꝰ ſuꝫ.
Ipſi quidem uoti mei ꝓſcij: miram mihi quietem
pollicentur:cum fragor hic ⁊ ardor letitie geſtien
tis aſſiduitate tepuerit: quicquid erit mos geren-
dus fuit benigne precantibus.Hyemis initio me
videbis:ita dico:niſi uel tibi citius uel fortune ſe-
rius placuerit.Uale.

¶ Fran.Pet.ad Peregrinum Meſſanen. Thome
obitum deplorantis:ſimulq; illi epigramma ut ſu
pra defuncti ſepulchrum effigiat deſtinantis.

Epiſtola.LVIII.

Rauiſſimam querelaꝫ epiſtole finibus nõ
g contentam:differre compulſus ſum: non
eſt uſitatuꝫ animi mei vulnuſ aut vulgato
A medicamine releuandum. Altius in precordia de
ſcendit:obſeruauit enim nocendi locuꝫ ac tempus
⁊ toto põdere feror incubuit fortuna: Thomam
q̃ meum nunq̃ mihi ſine lachrymis nominanduꝫ
eximio flore rare indolis:fructuſ uberrimos ⁊ ma
gna rerum incrementa pollicitum:primo(ut ſic di
xerim)etatis uere preripuit.Cuius immatura obi
ta(ipſe mihi fateor)mortalia cuncta viluerunt.Ui
deo quanta rerum noſtrarum firmitas:quid mihi
nunc ſperanduꝫ ſit exemplo coniunctiſſimi fratris
admoneor.Una etas erat:Idem animus:Sum-
ma ſtudiorum paritas:Incredibilis identitas uo
luntatũ.Unum eramus:Uno calle gradiebamur:
vnum terminũ petebamus:vnus labor:vna ſpeſ:
vna erat intẽtio:vnus utinã finis eſſet.Hanc acer
biſſimam fati vim:deflere mecum:⁊ profundiſſi-
mo ſimul vulneri meo:paria ſi poſſuꝫ adhibere re
media:meq; ipſum meis litteris ⁊ iuſto uolumine
ꝓſolari,ꝓpoſitũ eſt mihi.Fecit hoc primus in mor-
te dilectiſſime filie:Marcꝰ Licero:diuino ille qui-
dem ⁊ inacceſſibili quodam ſtilo.Fecit ideꝫ mul B
tis poſt ſeculis in morte fratris Ambroſius.Tem
ptare libet modo per occupationes liceat quid in
amici morte poſſit ſtilus humilior.Interiꝫ epigrã
ma quod poſtulas udum fletu:accipe:placet ut ſu
per ſepulchri lapidem breue carmen:⁊ ſuper ami
ci corpus dolor meus emineat. Uale.

Indolis atq; animi felicem cernite thomam.
Quem rapuit fati precipitata dies.
Hunc dederat mundo tellus vicina peloro.
Abſtulit hec eadem munus auara ſuum.
Florentemq; noua iuuenem virtute repente
Succidit miſero mors inimica mihi.
An ne igitur grates referam pro munere tanto?
Carminibus ſiculum littus ad aſtra ferens:
An ne gemam potius ſimul indigneꝝ rapinam
Flebo: Nihil miſeris dulcius eſt gemitu.

¶ Fran.Pet.ad Jacobum Meſſanenſem:Thome
Meſſaneñ.obitum grauiter ſe tuliſſe cõteſtantis.

Epiſtola.LIX.

Oſt Thomam meũ fateor mori uolui nec A
p potui.Sperauí:ſed eluſus ſum.Nec igno
ro quid ſi hoc audiat:reſponſurus ſit An-
neus Seneca. Fruſtra ſcilicet optari q̃ in manu Fruſtra
poſitum noſtra ſit.Ego vo in multis hominis inge optari
nium probans:ab eodem tamen in multis ⁊ pre- q̃ i ma
ſertim in hac precipiti ac temeraria opinione diſ- nu nra
ſentio:quã non ſolũ noſtris:ſed philoſophoꝝ quo ſitũ eſt.
qꝫ gentilitũ teſtimonijs ⁊ auctoritate cõuincere:nõ
operoſa diſputatio eſſet:ſed modo non id agimus
Igitur ut ad rem ueniam infeliciſſimis rumoribꝰ
affecto ⁊ optima mei parte amiſſa:vitam ſine illo B
uere ſolitariam atq; anxiam peroſo: peropportu-
na febris affuit:qua duce letus uſq; ad ipſum li-
men mortis acceſſi:ſed cum tranſire uellem in fori
bus ſcriptum erat: Noli adhuc:nondum uenit ho
ra tua:continui gradum ⁊ repulſus inde: meſtus
ad vitam redij.Atq; ita ſum:ut facile cernentibus
appareat:me inuitum viuere. Uiuo tamen quod
omnes metuunt:ſolus ſperans ⁊ dolorem meum
breuitate conſolor.Scio enim quod mihi cũ mor
te fedus:quod cum carne commertium.Utinam
ſic mihi quantulumcunq; vite ſupereſt:contingat
agere ut omnibus horis in promptu:⁊ (ut dici ſo
let)in numerato habeam quod debeo:ſitq; quod
ait Pſalmiſta:Anima mea in manibus meis ſem
per.Uale.

¶ Fran.Pet.ad Joannẽ Colũne:illum ut mortẽ Ja

etibus Atticis: ubi amborum epigrammata describit sermone uetustissimo. Sed qd ago? Quis enim queso vnq̃ poetrie nomen absq̃ illorum nominibus audiuit? Itaq̃ stuporem tuum stupeo: & cum bona uenia pater obsecro: ne in manus alienas ista perueniant: quo enim clarior fama est tua: eo tibi studiosius consulendum est. Mecum quidem non aliter q̃ tecum omnia loqui potes: & (qđ secus docti faciunt) mutare ac retractare que dixeris. At postq̃ in vulgus dicta peruenerint: ea demum facultas eripitur & multorum iudicia subeũda sunt. Ego epistolam tuam ad te sub fida custodia remitto: & hanc illi alligatam mitto cuius exemplum apud me manebit: non ob aliam causam: nisi ut si quid adhuc respondendũ dixeris: dũ uerba uerbis confero: memoriam non fatigem. Unus pterea noui & exotici dogmatis inducis: utar enim plena libertate: quando semel non cepisse non possum. Asseris Ennium & Statium Papinium coetaneos fuisse. Quis te oro pater in hãc chronographiam impulit? quis a te nunc ista poscebat? Atqui exactius hoc inquirere: Inuenies Enniũ sub Africano maiore: Statium aliquot seculis interiectis: sub Domitiano principe floruisse. Habes quibus (nisi fallor) & respondere uelis & tã breuiter ut putabas non possis: Unum adderem: si bona fide ueniam dares: quod olim dum in Uasconie partib⁹ adolescens agerem uerecunde quidem: ut illã etatem decuit: tibi scripsisse recolo: cum vulgaribꝰ scriptis tuis offenderer: que ad eum cuius supra memini Jacobum de columna interdum ea tempestate mittebas: cuius me amor sicut in eas terras traxerat: sic in ethiopiam traxisset. Sed tunc pene puriliter: ut qui vix duã ferule manum subdureram: tempus est ut iam virilis oratio mea sit: Jta tamen ut dixi: si tu ueniã dederis. Quid ais? Rides puto: bene habet: ueniã tribuisti. Audi ergo pater & vide & inclina aurem tuam: ne qua externa auris interueniat. Tibi enim loquor & te rerum tuarum iudicem statuo: que accusare video alijs accusantibus defensurus: Nec tamen ignarus: nimis acrimonioſam & insolentem filij ad patrem epistolam reprehensoriam videri: sed amor audaciam excusset. Jta enim mihi clarũ nomen: non popularis aure suffragio: sed virtute contingat: ut ab ineũte etate singularis quedam mihi tui nominis cura fuit: Nec me loqui cogit: ne si ego tacuerim: idẽ ab alijs audias: uel (quod metuenduꝫ magis est) tacito iudicio lacereris: & quidam iniqui rerum arbitri amplissimum ingeniũ: tuũ: ex his qbus ludẽs te includis: peregrine facultatis angustijs metiantur. Animaduerti enim te in scriptis tuis: omni studio ut appareas niti: Hinc ille discursus per ignota uolumina: ut ex singulis aliquid decerpens: rebus tuis interseras: Plaudunt tibi discipuli: & omniscium uocant innumerabilium auctor noibus attoniti: quasi oium quor titulos tenes: & notitiã sis adeptus. Docti aũt facile discernunt: quid cuiusq̃ proprium: qđ alienum sit: & rursus quid mutuum: quid precarium: qđ furtiuum: quid e medio haustum: quid a pretereunte delibatum. Memoriã ostentare puerilis est gloria viro: ut ait Seneca: captare floscu-
los turpe est: quippe quem fructu deceat gaudere: non floribus: Tu vo in hac etatis parte uenerabilis: & in tua pfessione clarissimus: imo (ut nõ semper pungam: sed interdum vngam) solus sine exẽplo nostri temporis: earum quibus es deditus litterarum princeps: nescio quo iuuenili animo: dimissis finibus tuis in alienis pratis ociosus & uagus inclinata iam die: interlegendis flosculis tempus teris. Placet ignota temptare: ubi sepe viam non inueniens: aut uageris aut corruas: placet illorum sequi uestigia: qui scientiam quasi mercimoniũ aliquod ante fores explicant: cum interim uacua domus sit. Certe tutum est: ad id potius niti: ut sis aliquid plusq̃ videaris: operosa semper & periculosa iactantia est. Adde q̃ cũ magnus videri uoles: innumerabilia incident: que te non modo uerã ad mensuram redigent: sed infra ẽt contrahent. Uni ingenio satis est: vnius studij gloriã mereri. Quimultarum titulis artium superbiunt: aut diuini homines sunt aut impudentes aut insani. Quis uspiam aut grecor aut nostror id presumpsisse memoratur? Nouus mos: noua temeritas: glorioſas inscriptiones pre se ferunt: propter quas: ut ait Plinius: uadimonium deseri possit. Et cũ intraueris: dij deeq̃ q̃ nihil in medio inuenies. Tu igitur (si quid mihi credis: esto tuis finibus contẽtus. Noli illos imitari: qui omnia pollicẽt: nihil prestant: faciuntq̃ ut omnia contrectando: atq̃ (ut ait Lomicus) intelligendo: nihil intelligant. Hrecum uetus & salutare prouerbium est: Quam quisq̃ nouit artem in hac se exerceat. Uale.

¶ Francisci Petrarche ad eundem. T.M. concertatione in superiori epistola cum eodem habitã latius extendentis. Epistola.LXIIII.

Jc est ut putabam: Libertas iram peperit: ueritas odiũ: admonitio fastidiũ. Sed qd agam? Uerba non redeunt: Blandior fuissem si te blanditijs delectari crederem: Immo vo seuerior: & hunc ipsum affectum in viro forti femineum: liberius arguissem: Nũc quoniã (ut video) amicitie inimica libertas est: forte consultius agerem si tacerem: sed id quoq̃ permetuo. Est ubi silẽtiũ bilem mouet: loquar ergo ne rursus offendã: sed tam breuiter ut coactum noueris. Primũ ego te iudicem feci omnium que dixi aut dicam: tu sententiam breuem fers: errasse me in quibusdam: in multis: in oibus. Gaudeo equidẽ me potius errasse q̃ te: eo q̃ apparentior est ois in luce deformitas: & error in sene despatior: Sed tamẽ est aliqd qđ amplius requiram. Adhes ergo: ad tribunal tuum prouoco. Nullis assessorib⁹ opus est: solus sede tu. Hieronymũ preferꝭ Augustino? Hoc sciebã: sed eam quaꝫ affers iudicij rationem: profiteor me non intelligere. Quid enim queso sibi vult qđ ais: non te illum ꝓpterea pretulisse: q̃ sit maior: sed q̃ fructuosior ecclesie: qđ in quodã opere tuo probasse te dicis: disputatiõe lõgissima: quã uellẽ litteris iseruisses: sed profecto uel nũcio pepercisti uel epistole. Quod tamen ad huiusce rei pbationem precipuum erat addidisti: hoc scilicet Augustini ipsius auctoritate cõcludi: Sed an ignoras q̃ in generali sermone: persona loquentis excipitur? Quid vo inquis si Augustini aperta confessio est sibi Hieronymũ preferentis? Quis non videt quid ad hec dici debeat? Hoc inq̃ vnum est in quo illius sacratissime anime testimonio non starem: cui insitum scio: ut de alijs glorioſe: de se autem humiliter & loquat & sentiat. Ego quidẽ fructuosi laboris

A

B

Oposa & picto sa sp iactãtia ẽ

Inditium de Hieronymo & Augustino

rum adminicula qualiacūq; conquirit: Recēse me cum igit̄ fraterne vite tempus vniuersum: etatis illum angustissimam portiunculam tecum exegisse teq; germanam eius dulcedinez semper in trāsitu z vix summis (ut aiūt) labijs degustasse fateberis z si hactenus absētem nō luxisti: iam tandem lugere desinito. Ego tamē hinc intelligo z scio: fecit enī me taliū expertū: crebra mortis iniuria: scio qd mihi nunc in silētio vulnerat⁹ z ulcerosus aius rīdet. Tu ne mihi mortē z absētie parē ꝓditionē argumētaris? Atqui absētem reuidē cum desiderio spabam: Ubi nā degeret nouā: assiduisq; rumorib⁹ onus solabar absentie? Hūc vō z solamē illud: z spes omnis intercidit. Mihi aūt fateor nihil omnino morte similius q̄ absentia videret: nisi in morte certiora quedam solatia reperirem: Utraq; quidem corpore segregat: animo neutra disiūgit: uerum suspēdit absentia z semp anxias mentes habet: quibus mors omnem supuacuam curam demit. Quis enī fratres absentes p̄sertim uel amicos habere z securus esse poterit: nisi qui casuum humanorū omnino nescius: fortune vim atq; incōstātiam nō attendit? De se alij viderint: Ego quidez ex quo hic sum: nunq; meoz litteras nisi tremēs z pallidus accepi: z postq; omnes bene ualere nūciatum est: adhuc curis nō exoneror. Quis enim me certum facit: ne duz per alpes ac maria ad manus meas scripta peruenerint: aliqd forsan inciderit aduersi (qō in ictu oculi fieri solet) nec pudebit apud te familiariter gloriari multum me in hoc tēporis ac studij posuisse: ut aduersus repētinos casus armatuz ac preparatuz aium haberez: utq; ad id si quo modo possem peruenirem: qō ait Seneca: Sapiens scit sibi omnia restare: quicqd factum est: dicit sciebaz: Ego vō cum in alijs innumerabilibus: tum in hoc precipue sentio me nec esse sapiētez: q; usq; ad hoc tempus hāc vnam sarcinaz prorsus deponere nullo studio ualuerim. Istam sollicitudinez tibi mors eripuisse debuit: z (nisi magnitudine animi tui fallor) eripuit. Scis ubi frater tuus est: z qualiter sibi est: Neq; iam status sui ueritatem solitam pertimescis: si iustitia: si fides: si pietas: si charitas viaz sternit ad superos. Si terrenis laqueis expedita mens liberiore sursum tollit̄ uolatu: si bonis z bene creatis spiritibus sedes ultima z eterna celum est: illuc fratrez tuum ascēdisse cōfidimus: z si quaeum mortalitatis nostre cōtagia (qō profecto non suspicor) retardassent: in via est z iam solutus atq; alacer festinat ad patriam. Ceteruz ubicūq; est: sepe ad te oculos reflectit oratq; ne felicissimaz profectionem eius gemitibus tuis impedias. Nec te videndi fratris desiderium torquere debet: Uidebis eum suo tēpore multo angustiorem solito: multoq; letiorem. Quid ni: cum ego adhuc eum videre nō desperez? Alioquin fateor incōsolabiliter angerer. Quis enim mihi catholico q̄uis peccatori spem negauerit: quam gentiles hoies habuisse cōperio? intelligis quid uelim. De Latone loquor z Socrate: quoruz in hac parte sententias annotare non attinet: quas multo tibi notiores arbitror eē q̄ mihi. Non igit̄ mors auferre: sed differre potuit fraterni vultus aspectum: quē licet in perpetuū abstulisset: nō tñ imoderati luctus viro digna eēt occasio: Nam siue illum defles vite laboribus ac periculis liberatum: z vide oro ne inuidentie potius dici possint q̄ compassionis lachryme: Siue te ipsum tanto p̄sidio spoliatum: z dulcissimo iucundissimoq; comite in medio peregrinationis huius calle desertum dicis: Et uera qdem: sed nequaq; sufficiēs causa est: ut egregios aios proprie calamitatis afflictione deiciat. Accedit q; damni tui memoria: quotiēs ante oculos mētis rdit: totiens diuine liberalitatis admoneat: equissimum est. Ingratus enim est qui ablati memor: obliuiscit̄ accepti. Proinde ubi aium pupugit: acerba illa cogitatio: heu qualem frem amisi: leniat illa iucūdior: O quātum frem habui: imo vō quātum frem habeo z in eternū habebo: lz ille donec sibi simul z mihi z patrie z mūdo necessarium fuit: breuē hic morā traxerit: Dū vō sibi vni expediētius esse cepit: ab his malis separari: eripuerit illum deus: ei scilicet p̄sulens z nō nobis: Immo forsan z nobis. Quis enim sufficit abditas z imp̄scrutabiles diuine p̄scientie causas aut exitus cōtemplari: dicente (nisi fallor) Apostolo: Sensum dñi q̄s nouit: aut q̄s cōsiliarius eius fuit? Quis nam hominum iudicare audeat: an cuicūq; morte alterius deploranti: non satis ꝓprie dici possit qō in tabellis reddito respōso: patri olim in morte filij dictū est tribus his uersiculis: Ignaris homines in vita mētibus errant: Et ynous potitur fatoz numine leto: Sic fuit utilius extingui ipsiq; tibiq;. Calcitrat aduersus stimulum humana temeritas: z implenti fato superbie sue cornibus obluctatur: ne quicq; nisi ut grauius victa succumbat. Quid enim ego nūc de uotis inanibus: de gaudio: aut querelis hominum loquar? Latet alte ueritas absc̄dita: caligino sa nube circumcludimur: casu regimur: ceci cecis ducibus innitimur: nec quid optandum: metuendum ue nobis sit per vmbram carnis agnoscimus: bonis nostris ingemiscimus: miserijs exultamus: sine delectu flemus ac ridemus. Suam quisq; sententiam sequatur: Mihi errorum maximus videtur: q; nō libere nos z nostra deo committimus: q; aliquam in nostris consilijs spem habemus totiens decepti: q; tanto huius caduci corporis amore detinemur: ut vix aut equanimiter hinc exire ualeamus: aut nostros exeuntes aspicere: quasi ad nihil aliō nati simus: q̄ ut inter mundi fluctus z ludibria fortune perpetuo turbine iactāde carnis nostre tenacissimo limo ac sordibus hereamus: quod profecto non accideret cogitantibus uotorum nostrorum multiforme periculum. Breuis est equidem in primis vita z fugacissimū vite tempus: Rerum humanarum inquietum aduersis flatibus z ꝓcelosum pelagus: Rari z vix boib⁹ accessibiles portus: scopuli vndiq; inumerabiles: Inter quos difficilis z prorsus ambigua nauigatio est. Jam vix vni cōtingit ex millib⁹: ut integer enataret: sic nos fortune imperium exercet in omnes gradus hominum pari iure crassantis. Jta in quibus obuiuz cymba fragilis nostre mortalitaī alliditur. Et posumus inter hec nobis: aut nostris longiusculam vitam: Immo (ut uerius dicam) longius periculū optare? Fingatur aliquis tam benigno sydere: tam propitia fortuna: tam deniq; fauente deo: iter hoc ingressus: ut nihil ei possit asperum molestūq; contingere: Rem impossibilem z inauditam seculis fingi iubeo. Nec ideo tamen q̄uis periculum absit: aberit metus. Et idcirco fortasse non infe-

Mors etiā solatio nō caret

F

B

vite humāe uarij fluctus

I

autez ex te(ut Plautinus seruus in Asinaria) Nũ fum⁹ est hec mulier quã amplexaris? Si cur quesierim interroges:quia oculi tui semper lachrymãtes sunt:hec tibi. Mulierculis tuis hoc vnũ quod in ea Comedia cui Curgulio nomen est legisse potes:Mulieres duas peiores esse q̃z vnam. Seruo autem illud eiusdem poete in Epidico: Nimis doctus ille ad malefaciendum:Hoc ex me addito: Nimis tu facilis ad credendum:nimis pronus ad obsequendum. Hec amice si falsa sunt:dictum meum argue:sin uera:mores tuos corrige. Uale.

¶ Francisci Petrarche ad. L. M. uerecundam confessionem erroris proprij:emendationis vite optimam spem habere affirmantis. Epla. LXVII.

Quod obiectum ab amico crimen nõ negas facis ingenue. Magnam emẽdationis vite spem p̃fert erroris ꝓprij uerecũda confessio. Quod autem de seruo tuo taces:caute qdẽ quippe quem accusare nõ potes. At q̃ mulierculas tuas excusas:urbanitatis inepte uel ceci iudicij dixerim:tu videris qd de illis sentiendum putes:quarum alteram optimam: alteram tolerabilem dicis. Ego illud Plauti in Aululari a uero propinquius reor: Optimam feminã nullam esse:aliam licet alia peior sit. Uale.

¶ Eiusdem francisci Petrarche de Rebus familiaribus: Liber Quintus Incipit

¶ Francisci Petrarche ad Barbatum Sulmonensem:obitum Roberti regis Sicili uehementer se dolere insinuantis. Epistola. LXVIII.

A Quod uerebar accidit:quod timebam patior:in dolorem metus: q uota in gemitũ abiere. Nõ multo anteq̃z p̃sagirem:deseruit nos inclytus ille rex noster: Cuius tã si matura etas esset:tñ peracerba mors est. Et heu me miseruz Barbate optime:q̃z uereor:ne illa quoq̃z p̃sagia cõfirmet euentus:que mihi suggerit anxius tã malorum suorum semp nimis certus uates animus. Ita me regine iunioris nouiq̃z regis adolescentia: Ita me regine alterius etas ac ꝓpositum: Ita me tandem territant aulicorum ingenia tã mores. Mendax hic utinam sim ꝓpheta. Sed agnos duos multorum custodie luporuz creditos video:regnumq̃z sine rege. Nam qd ego eum qui ab alio regitur regem dicam:multorũq̃z seuitie expositum? Itaq̃z si quo die Plato rebus humanis excessit: sol celo cecidisse visus est: Quid illo moriẽte videat: qui tã Plato alter ingenio fuit: tã regum nulli aut sapientia secundus:aut gloria:cuius p̃terea mors tam multis hinc inde periculis viam fecit? Secundet hec omnipotẽs deus tã sollicitudinem meam: piaz magis q̃z necessariã rebus probet. At ut alijs cuncta supra spem eueniant: tã metus iste superuacuus fuerit: Mihi tñ amice qs cõsulet:aut qs me debit dolori meo? Cui de cetero vigilabo:cui quãtulumcũq̃z hoc ingenium aut studiuz cõsecrabo? B Quis spes collapsas eriget? Quis torpẽtem animum excitabit? Duos ingenij duces habui:utrũq̃z mihi annus hic abstulit: tã de altero qdem nup dum adhuc esset in Italia:utrobiq̃z consortem fletus idoneum querẽs:nostro cũ Lelio questus suz: De hoc hodie tecum queror:querarq̃z dum vixero: tã qui solari alios interdum soleo: nũc qua me ipsuz ratione uel oratiõe cõsoler nõ inuenio. Hinc ergo cõsolandi desperatio:hinc flendi pudor:hinc ad utrumlibet stili diffidentia: Sed super omnia ilico te videndi spes:silentium iubet:parebo tecuz ꝓpediem fleturus ex cõmodo: Nec iterea tibi flẽs ad fontem Sorgie dictabam:notum ꝓcellarũ animi mei portum:quo heri ad uesperam solus fugi: cum mane Rhodani ad ripam: rumor mestissim⁹ inuenisset. Uale.

¶ Francisci Petrarche ad Joannem Columne: Illi pro multis in se collatis beneficijs gratias reddentis:nonnulla q̃z pariter ab eo sibi exhibita commorantis. Epla. LXIX.

A Ratias ago:cum pro alijs multis:tuz pro g eo q̃ quotiẽs Romam peto:totiens uberrimo tuarum litterarum fauore preuenior. Agnosco insidias amoris tui:neq̃z enim ut homo: sed ut angelus excipior. Nihil impigrius est amãte. Nunq̃z tam iugi aquilone sum uectus:ut imparatum aliqd offenderim. Mirarer magis:nisi tuis de me iudicijs assueuissem. Cõsuetudo enim longior tã rerum miracula extenuat tã dolores lenit tã minuit uoluptates. Quis autem enumerare sufficiat:qbus tu me per omnem vitã honorificentissimis decretis honestaueris? Quenam illa ex equo ꝓpe:cum sis dominus:conuersationis comitas? Quenam libertas hominis sub maioris arbitrio degẽtis? Quenam secretoruz ꝓticipatio? Quenã ꝓrogatiua? qs honor? quãta dignatio? Recordari dulce est:renarrare longissimum. Unum ex mille referam:quod immo radicatum pectori tã medullis inhesisse miraberis: Meministi dum graui oli: inter quosdam tuorum extorto odio:ad arma peruentum esset: tã tu iusta indignatiõe flãmatus: ut pro tribunali sedens:familiam cõuocasses ac dicẽ de ueritatis iusiurãdum oibus detulisses. Jurasset q̃z etiam Agapitus Lunẽsis episcopus germanus tuus:atq̃z ego iam dextram porrigerem:tu in B medio irarum impetu:codicem euãgelicum retraxisti:teq̃z cunctis audientibus simplici uerbo meo contentum esse dixisti: cuius ne aut penituisse te aut imꝑmeditata facti benignitas videretur:cũ sepe similes casus acciderint iurantibus cunctis nunq̃z me iurare es passus. Quid hoc iudicio tanti patris illustrius? Quanti uolunt aurum tã gemmas extiment auari:hoc extimare nõ poterũt. Renouasti in me pater omniũ optime Xenocratis philosophi antiquum decus:cuius in epistolis ad Attticum mẽtionem facit Cicero:qui cum testimoniũ dicturus iurare ꝑm leges teneret:ea sibi ab Athenien sibus spectate fidei credẽtibus remissa necessitas fuit. Hoc inquã in me renouasti:nisi qõ illi maturo eui:id adolescẽti mihi:quodq̃z illi semel accidit:tu mihi ꝓpetuum fecisti: Et putas me posse talium obliuisci? Ingens erit historia:si similia complecti uelim:nec tẽpus patit nec locus. Magnani mi patris tui uocem audio:extra muros urbis:me licet iuitũ ꝓsecuturus aduenit. Hodierno die apũd Preneste suum hospitabor:ibi me clarissimus ex filio suus:ex fratre tuus nepos expectat. Uale.

¶ Francisci Petrarche ad Joannem Columne: Ille de sua Romam Neapolimq̃z uersus prouectione narrantis:quidq̃z sibi in via contigerit exponen

bilem ⁊ tanto splendore viduatam? An bustū ubi sepulte sunt spes tue? Utrobiq; molestie: parū ne tibi meroris attulit casus: nisi gemitibus tuis obuiam pergas? Et uel hinc te merentum agmini mestus immisceas: uel illinc superbi pōtificis barbaricas deosculeris manus? Sic sum donec tu litteris ⁊ affectui meo uela feceris ⁊ consilij uagum firmaueris. Uale.

¶ Francisci Petrarche ad Senutum florentinū: illi suos familiares describentis: Eūq; si fieri potest ut meliores adinueniat deprecātis. Epl'a. LXII.

A Ria mihi seruorum paria: siue (ut modestius loquar) humilium amicor̄: siue (ut uerius: familiarium hostiū domi sunt: primū quidem sic affectum: ut alterius nimia simplicitas: alterius sit periculosa calliditas. Secundus sic: ut hunc puericia hūc senectus reddat inutilez. Tertiū vo sic: ut huius furor: illius torpor odiosus sit: Et iuxta illud Socraticū a Cicerone relatū in epistolis: Alter frenis: alter calcaribus egeat: Ego autē has inter contrarietates: castigator olim: nūc spectator sedeo. Nec eor̄ propositum mutari satis possum: qui seruorum turbas ceu gloriosum aliqd aspiciunt ⁊ obsideri semper ab his quos pascunt:
B hoc est a domesticis suffossoribus delectantur. Indigentiam tibi meam innotuisse sufficit: puto non expectas ut deprecer: sicubi forsitan in humiliori fortuna se ostenderent animus: etas: mores: ab extremi equo spatio distantes: scito hominem cui nō dicam excellenter: sed tolerabiliter ista cōtigerint: non mihi seruum esse posse sed socium: sed amicū: sed dominū: Uereor tamen ne phenicis inquisitionem tibi cōmisisse videar: quā non nisi quingentesimo anno renasci solitam ac toto orbe vnicam ferūt: ⁊ nobis in occidente positis icognitaz. Uale.

Phenix q̄ngētesimo āno r̄nascitur

¶ Francisci Petrarche ad. L. M. Illum ⁊ q̄ de antiquis scriptoribus nō recte sentiat: ⁊ q̄ nimis inutiliter sibi gr̄iaz q̄rat reprehēdētis. Epl'a. LXIII.

A Ictu difficile est quantuz aures meas vulgari fessas strepitu: epistola tua bis terq; relecta permulserit: que q̄q; tibi uerbosa
d videretur (ut ex fine cognoui) Ego tamen in ea nil preter breuiloquiuz accusauit. Itaq; cōminationē illam ultimam q̄ deinceps compendiosior sis futurus: inuitus aspexi: mallem prolixior esses: ut libet tamen: tu pater: non te mihi: sed me tibi morez gerere dignum est. Sed ita ne totum in tua manu positum erit: An ignoras: q̄ sepe consilio dissimilis est euentus? Eludies forte quod uel silentij auidum loqui cogat. Uis quod minitari video: iam nunc rebus impleam? Testor in primis eandē me de te opinionem gerere quam de Aristotele Macrobius: seu illaz amor seu ueritas genuerit: vir te aliquid ignorare posse arbitror. Si quid autez vo aduersum tibi excidit: aut minus puidisse: aut (qō de eodem ait idem) lusisse te suspicor. Nempe qō de Hieronymo scribis: te illum sacrorum doctorū ex numero pretulisse: haud nouum est mihi. Uet⁹ est iam ⁊ late cognitum hoc iudicium tuum. Equidem frustra de comparatiuis litiges: ubi ad superlatiua peruentum est: Falli non potes: Optimum ac maximum erit: quicquid elegeris: licet de hac re inter amicum tuum clare memorie Lomberiensem episcopum Jacobum ⁊ mē crebro disceptatū eē meminerim. Illo per uestigia tua semp vno ore Hieronymū: me vo Augustinuz iter scriptores catholicos preferēte. Et sane si neq; ueritatem neq; B
te uerear offendere: dicaz pater qō sentio: Cū multa: uaria ⁊ luminosa sint sydera: ut sit hic Juppiter: hic Arctur⁹: hic Lucifer: Sol ecclesie Augustinus est: Sed hec (ut dixi) haud magni momēti feceriz: qm̄ ⁊ electio tuta est: ⁊ libera debent esse iudicia. At qō sequitur: te inter morales Ualerium pferre quis nō stupeat: si tamen serio perseueranterq; dictum est ⁊ non iocādi temptandiq; aio? Si enim Ualerius primus est: quotus queso Plato est: quotus Aristoteles: quotus Cicero: quotus Anneus Seneca: quez in hac re magni quidē extimatores oibus pretulerunt? Nisi illud forte Platonem ac Tullium excludit: qō in epistole tue parte perlectū noui mihi stuporis causa fuit: Ubi nescio qd cogitans illos poetas esse: ⁊ poetarū choris annumerari oportere dixisti. Qō si loquendo consequi potes: plus egeris fortasse q̄z putas. Secūdo Apolline ⁊ plaudētibus musis magnos duos incolas umbrosis Parnasi collibus addideris. At qd oro te mouit: ut id opinareris aut diceres: cum Tulli⁹ in prior⁹ libris summus orator: in ultimis philosophus illustris appareat? Sicut autez ubiq; Uirgilius poeta: sic Tullius nusq;: qm̄ ut in declamationibus legimus Uirgilium illa felicitas ingenij oratione soluta reliquit: Ciceronez eloquentia sua in carminibus destituit. De Platone quid dicam: qui maximor̄ hominuz consensu: philosophie meruit pncipatū? Luz Cicero ⁊ Augustinus ⁊ alij q̄z plures in oi sermone: ubi Aristotelē ceteris philosophis pferūt: Platonem semp excipiant. Non intelligo qd Platonem faciat poetam: nisi vnū forte Panetij uerbū a Tullio relatū: qui homerū philosophor̄ illū uocat: qō nihil est aliud q̄z philosopho
rū pncipē: ac talē inter eos q̄lis iter poetas est Homerus. Alioqn qd ipsi Tullio dicemus: qui in epistolis ad Atticū quodā loco Platonem suū deum uocat: oibus qdem modis id agūt: ut Platoni diui nitatē ingenij attribuant: hinc ⁊ Homeri: ⁊ qō est expressius dei nomen. Proinde sumpta hinc occasione: mira dulcedine loquēdi de reb⁹ incognitis in tractatum poetarū totus imergeris: gs: qua eta te sit genitus: quē qsq; stili modum qō poetādi genus: quē fame gradū teneat: longū est singula persequi: tam multa nunq; alijs audita: nos oēs discēdi auidos: facūdis tuis litteris docuisti: Qō si inter fari aliqd nō mihi sed pfessioni mee pmittitur: miror quid ita tibi Neuij Plautiq; nomen ignotū est: ut quasi barbaricum nescio quid locutū putes: q̄ eos litteris ad te meis inserui: ⁊ ausum (ut ait Flaccus) psonā formare nouā: tacita lz admiratione castiges. Adeo scrupulose enim in hac ingsitiōe uersaris ut nihil restet: nisi temeritatē meā pdēnare: in scenā noua ⁊ pegrina noia pducētē. Frenasti tū impetum: ⁊ tandem ignorantiā tuā culpare maluisti. Urbane quidez ac modeste. Ceterum aliud vba sonant: aliud clamat (nisi fallor) intentio: prorsus mirabile: cum tam familiarem habere Terentium videaris: Ille enim iam statim a principio in ipsius Andrie prohemio: ⁊ Neuij ⁊ Plauti: vna cū Ennio: eodem meminit uersiculo. In Eunucho ⁊ Neuij itidem ⁊ Plauti. In Adelphis: Plauti solius mentionē fecit. Eorundem quoq; simul meminit Cicero in senectute: ⁊ Aulus Gellius in no-

L Inditiū de platone

quod nisi sanctitatis ueneratio ꝓhiberet adderem Ciceronianū illud: Jure ꝙdē plectimur: Nisi enim multorū ipunita scelera tulissem⁹: nunc̄ ad vnum tāta licētia pueniſſet. Ueruz ego duz uerborū spumis idignātē stomachū releuare studeo: uereor ne tibi quoq; bilē mouerī: que si nulli rei ꝓfutura est ꝛ ꝓter idignari nil reliquū nobis: hinc illorū temeritas: hinc patientia uestra fecit. Quid iuuat indignitatē rerū equare uelle sermonib⁹: qō nec Cicero ipse possit nec Demosthenes? ꝛ si forte succesſerit auctori suo tm̄ dānosum sic ingeniū quo scribē ti poti⁹ animi trāqllitas q̄z scelerū ipunitas sontib⁹ auferaꝯ. Itaq; finē ꝙ bis iponere consiliū est: Ter nisi fallo: aut quater ipsuz carceris limē igressus: Capuane castrum dicīt: Amicos tuos vidi: nil nisi de te sperātes: qm̄ iustitiā sibi suā in qua summuz ꝓsidiū esse debuerat: dānosam hactenus expti sūt: ꝛ ꝓfecto piculosissimū est sub iniusto iudice iustā cām fouere. Accedit qō nullus misero capitalio: hostis est q̄z qui fortune sue spolijs supbus icedit: Sigdē de medio tolli cupit: cui qnq; repetēde ratiōis esse possit occasio. Ita semper auaritie vicina crudelitas: obseruatūq; est vñ insignis patrimonij iactura ꝓuenerit: inde quoq; vite piculuz ꝓuenire. Dura sors hois: cui nec tuto pauperez esse: nec diuitē denuo fieri licet. Jd si ulli vnq̄z: amicis modo tuis accidit (de captiuorū eni ꝑda nemo nō partē rapuit) qñ aūt aliene libertati aut saluti fauebūt rapacissimi ꝑdōes: que cū ꝓpria pauptate cōiūcta esse videaꝯ. Itaq; nihil habuisse securius. Sed ita seres habet: dānis grauib⁹ ācres inimicitias quesiere. Uidi eos in compedib⁹: O rem idignā: o instabilē ac ꝑcipitē fortune rotā. Ceterū ut nihil illa captiuitate deformius: sic captiuorū animis nihil excelsius. Saluo te spez optimā rerū suarū habēt: ego qō sperez nihil habeo: nisi aliqua vis maior interuenerit. Si enim cōsilij clemētiā expectāt: actū est: squalore carceris cōsumētur. Regina senior cōiunx oli regis nūc miserrima viduaruz: miserē ut dicit: nihil ampli⁹ se posse cōfirmās. Cleopatra cū Ptolemeo suo misereri possent: si Photin⁹ Achil lesq; permitterēt. Ego hec video: quo aio: ne dici gdē op⁹ est. Sz gd agā patiēdū est: ꝛ q̄uis respōsi certus: respōsuz tm̄ ēt nūc iussus expecto. Uale.

¶ Francisci Petrarche ad Joannem Columne: Jlli que admiratione digna Baijs ꝛ Puteolis viderit significantis. Epla. LXXI.

A Os mihi tuus oli not⁹: nil ignorare potes m equo aio. Ita generosuz spiritū inexplebilis noscēdi cupiditas exagitat. Hesſi uolūtati tue morē: quotiēs Arcton: aut occasuz circūire fortuna me uoluit mea. Nunc mihi diuersum iter pagēti mēs eadē est: Jdē parēdi ꝓpositū: Atq; aduent⁹ gdē mei summā viarūq; casus: ꝛ que deinceps in captiuoꝝ tuoꝝ negocijs apud Neapolim gesta sunt: que ue in reliquū spes supsit audisti: Audi nūc reliq; qb⁹ ut irarū nihil: sic delectatiōis plusculū inerit. Sigdē expectatiōis iutilis ac diutur ne tedio affectus: Garganū mōtē Brōdusijq; portū: atq; illū oēm superi maris tractū lustrare decreuerā: nō magis illa videdi q̄z ista linquēdi desiderio: qō tm̄ regina seniore dissuadēte cōpescui: ꝛ lō gioris pegrinatiōis ipetū: ad primiora certe ꝛ mirabiliora cōuerti. Qui si forte hinc digresso ꝛ illa inuisere: anni tp̄s nō negauerit: laborē ipse meū solabor: q̄ q̄uis eorū p̄o qb⁹ uenerā nihil fecerim: multa tm̄ que nō putabā videriz: sed de illi⁹ ingenti fere toti⁹ Italie ambitu ad te rediēs vita nō deserēte corā loquar. Uisa hactenꝰ: qm̄ hac citius via in notitiā tuā uēctura sunt scriptis p̄serēda cōmisi. Baias ego clarissimis viris Joanne Barribili: ꝛ Barbato meo comitātibuſ vidi: Nulla mihi letior dies ꝛ amicorū comitatu ꝛ uariētate rerū illustrium: ꝛ vicinia multoꝝ tristiuz diez: vidim⁹ illū hybernis mēsib⁹ pamenuz sinuz: quē sol estiuus (nisi fallor) ifestat. Nihil eni ꝑter opinionē habeo. Nū q̄z me hic estas repit: tertius annus est ex quo huc ꝓmuz seuiēte aglone: hyeme media delat⁹ suz: quo p̄serti tpe: iter equoreuz fuit⁹ magna est: Itaq; de multis q̄ optabā nihil comin⁹ spectare licuit. Cetera rū breuissimo rerum gustu tunc incēsum animum: ꝛ iam antea ab adolescentia calentem hodie demum uoti compotem feci. Uidi loca a Uirgilio: ꝛ (quod maxime mireris) ab Homero multum ante descripta. Uir Graius antiquissimus atq; doctissimus: ꝛ nulli secundus ingenio insignem: ꝛ qualem res exigebat: locum nusq̄z inueniens: ab Jtalia mutuat⁹ est. Uidi Auerni ꝛ Lucrini lacus Acherontis quoq; stagnātes aquas: piscinā infelicis nati seuitia Auguste: Caij Caligule supbū oli: nūc obrutū vndis iter: ꝛ Julij Cesaris iniectū pelago frenū. Uidi Sibylle patriā ac domū: ꝛ horrificū illud specus: stultis irremeabile doctioribus⁹ inaccessuz. Uidi Phalernū mōtē famoso palmite cō spicuū: ꝛ hic aridā tellurē moꝛbis salutare fumuz ꝓpetuo exhalātē: illic cinerū globos ꝛ feruentes scatebras ahenei istar vndātis: confuso murmure eructātē. Uidi rupes vndiq; liquorē saluberrimū stillātes: ꝛ cūctis oliz moꝛboꝝ generib⁹: oiparētis nature muneraꝛ adhibita: post medicoꝝ inuidia (ut memorāt) cōfusa balnea: Ad que tm̄ nūc etiā e finitimis urbib⁹ ingēs ois sexus etatisq; cōcursus est. Uidi nō cryptā mō que Neapolitana dicīt: cuius ad Luciliū scribēs meminit Anneus Seneca: sz passim pforatos mōtes atq; suspēsos testudinib⁹ marmoreis eximio cādore fulgentib⁹: ꝛ isculptas imagines: qs latex: cui coꝛpis pti faueat manu apposita designātes. Jn stupore me nō magis facies locoꝝ q̄z laboꝛ artificū coegit. Jā min⁹ miroꝛ Romana menia: Romanas arces: Romana palatia: qm̄ tā pcul a patria (q̄uis excellētibus viris ubiq; sit patria) Romanoꝝ ducū simil' cura ꝓtēdīt: qb⁹ ultra cēteſimū lapidē esse: qsi suburbane fuerāt hyberne delitie. Estiuas eni Tybur p̄stabat: ꝛ fucin⁹ ꝛ frōdētes Apenini valles ꝛ Cymini cū mōte lacus (ut ait Maro) ꝛ apci Umbrie recessus: ꝛ vmbrosi colles Tusculi: ꝛ ex re dictū algidum: ꝛ viui fontes ꝛ lucida flumina: hybernas Anthium: Anxur: Phoꝛmie: Caieta: Neapolis: Nulla tm̄ amenioꝛ: nulla frequētioꝛ q̄z Baiaruz statio: qō ꝛ scriptorū illi⁹ eui fides: ꝛ ingētes murorū reliquie testant. Et si nō sim nescius: fuisse magis hoc humane uoluptati q̄z Romane seueritati dignū domicilū. Jdeoq; ꝛ Marius nā vir asperioꝛ: ꝛ Pōpei⁹ ꝛ Cesar humanis moribus altiores: in montibus edificasse laudantur. Unde quod decuit: non imersi sed subducti effeminantibus animos munditijs nauticum strepituz: ꝛ Baianas ex alto despiceret uoluptates. Scipio aūt African⁹: vir incōparabilis: ꝛ cui in virtute oia: nullū cū uoluptate cōmer-

palmam in ecclesia Augustino dabã:haud pertinaciter tamen:uelut is qui nec opinioni nec secte:nec homini usqʒadeo sum addictus:ut abire non possim ueritate comperta.Hoc apud Marcum Tullium:hoc apud ipsum patrem Augustinum didici: quod ipse apud eundem Tullium se didicisse non negat.Nam apud Horatium Flaccum: nullius iurare in ẏba magistri puer ualde didicerã.Quanti aũt ista sint:ipse non dissimulaʒ:qui hac defensionis parte deserta:mox ad aliam euadis:dicẽs omnibus excussis omnino nihil est qȯ te in hanc opinionem traxerit:nisi indignam quandam ⁊ singularem erga Hieronymum ingratitudinem italoꝝ: hoc est illud vnicum patrociniũ cause tue?Hoc est inq̃ illud mihi nulla exꝑte itellectũ itelligibile ar
L gumẽtũ.Quenã eniʒ hec ingratitudo est? Sumꝰ fateor nõ erga sanctos tm̃:sed erga sanctoruʒ dñʒ ingrati:Quenam Hieronymo singulariorꝝ cete ris querimonie causa est?Aut quenam potius italorum culpa q̃ hominum:cum nec ipse italus origine:⁊ sepius in oriente uersatus sit.Uersa te pater hac illac:ratio(ut arbitror)nõ erit sufficiẽs ꝓbare quod intendis:nisi forte qui rationis vice fungitur:instinctus animi tacitus ⁊ pia magis q̃ examussim trutinata deuotio.Uerum ista preteuehor:Tam sacra enim nomina disputatiũculis pectatoris obsolefieri:ac quodammodo prophanari: sacrilegio simillimuʒ reor:Itaq̃ tacere iam de his consultius fuerit:Nam preciosarum rerum confricatio atq̃ collisio periculosa est.Ad Platonem ac Ciceronem transeo:quos tu ob duas fabulas mo
D rum doctrina:⁊ (ut de altera Macrobius testaꝰ) tripartite philosophie integritate perfectas:ac ꝓcul ab omni metrorum lege in medijs politice:ac rerum publicaruʒ libris insertas:poetas facere niteris.Frustra Macrobius idem ambos excusat aduersus insultantes:non debere fabulam a philosopho confingi.Ego quidem gratulor:⁊ hos ⁊ Aristotelem ⁊ Senecam ⁊ Uarronem (si fieri possit) in agmine poetarum cernere:quod forte nõ ineptius de horum quolibet:q̃ de Platone ⁊ Tullio dici posset:Nam ⁊ Aristoteles poetriam de poetis: ⁊ Uarro Satyrarum libros edidit:Seneca autẽ Tragedias:que apud poetas profecto:uel primũ uel primo prorimum locum tenent.Sed cur quaeso non ⁊ histriones feciſti:quoniaʒ aliquid forsan in vita ludricuʒ dixerunt aut fecerunt?Presertim Tullius cuius tam multa que risum moueant:scripta sunt in Saturnalibus:cum ⁊ Tyron libertus eius de patroni iocis librum scripserit.Cur non piscatores aut remiges:aut tale aliquid?Quia forsan aut hami iactu:aut remi tractu in solitudine positi:animum relaxarunt?Uis ne tu mihi Lastrensem morem scholis inferre:ut sicut vnum duellum torquatos atq̃ coꝛuinos fecit:sic vna oratio poetã faciat:Perseuerantia requiritur. Unus actus habitum nõ inducit. Hec hactenus.Nam de Ennio ac Statio in ultima epistola nulla mẽtio erat:Credo annorum numerum in digitos reduxisti. Postremo ad illum longum atq̃ continuuʒ orationis tue textuʒ ubi omnibus modis efficere studes:ut
E iniuste monuisse videar:q̃ ingenio tuo nihil imperuium sit:Nihil aliud dixerim:nisi q̃ bene tibi est: si hanc de rebus tuis opinionem habes:O te tuo qualicunq̃ iudicio felicem:O utinam hanc me artem ⁊ docere possis ⁊ doceas:qua talia ipse mihi de me nouerim conflare iudicia.Nescio enim an melius sit interdum de errore gaudere q̃ semꝑ de ueritate dolẽ.Ad id vo q̃ me uelut iurate militie desertorem arguis:quoniam cum maxime florere inciperem:studiuʒ iuris Bononiamq̃ dimiserim: expedita responsio est:quis tibi ⁊ ciuitatem illaʒ ⁊ studiũ singulariter illustranti: minime ut arbitror placitura.Quoniam itaq̃ satis exagitaui:id totũ silebo:quo factum meuʒ tueri soleo:Fuit eniʒ hec mihi questio sepe cum multis:precipue cũ Oldrato Laudensi iurisconsulto:nostra etate clarissimo: Hoc vnum est:quod salua concordia dici põt:Nihil enim cõtra naturam bene sit:Solitudinis amatorẽ illa me genuit non fori.Deniq̃ sic habeto:me aut nihil vnq̃ proinde fecisse:qȯ magis puto:aut si quic̃q̃ hoc in primis non audeo dicere sapiẽter: sed feliciter factum est: ⁊ q̃ Bononiam vidi:⁊q̃ non inhesi.Uale.

¶Fran.Pet.T.M.sumptꝰ pro facultatibus temperandos:potiusq̃ animi frugalitatẽ q̃ corporis gloriam appetendam esse contendẽtis. Epla.LXV.

Electari te lautijs nõ miror:paucoruʒ hec
d domoꝝ pestis olim hospita:nunc omnium
iugis incola est:nisi quarum paupertas limen obstruit.Qua in re non natura paucis longe iucundius victura q̃ nimijs:sed consuetudo multum:multoq̃ magis peccat imitatio. Quis enim tam frenate modestie est:cuius non interdum oculos auertat vicini sumptꝰ nitor ac gloria?Sed utile consilium est Plautini senis in Aululari:Pro re nitorem ⁊ gloriam pro copia.Cuius si meminisſent homines:⁊ profusis sumptibus:⁊ iniquis lucris clauderetur via:⁊ multo tranquillius viuere tur:Nũc cecitatem cupiditas inuexit: ⁊ frenũ rationis fregit impetus uoluntatis. Tu autem oro quantũ potes enitere ut rationis proprie sectatoꝝ: potius q̃ aliene libidinis emulatoꝝ appareas. Fuge exempla pestifera:nimis malorum dociles animos habemus.Magister vnus uoluptaʒ magno in populo satis est:Cito luxurie dat terga frugalitas:nisi cogitationum nostrarum aciem ratio inuicta firmauerit:docens sequi uera bona:fucata contemnere.Quid nũc vicini tui purpureũ latus atq̃ intermicantes crebra iaspide digitulos miraris? Phalerata felicitas est: exue hominem infelicissimum non negabis:Latet sub auro calamitas:⁊ (quod extremum mali genus arbitror)inuidiosuʒ simul ⁊ miser est.Cõcludã aliter q̃ cõclusit Plautus Epidicum suum.Hic inquit is est homo qui libertateʒ malitia inuenit sua:immo vo hic:malitia opes:potentiam ⁊ regum amicitias inuenit:se suamq̃ libertatẽ pdidit:Habeat sibi sine iuidia multa illa ⁊ vulgi iudicio permagna:tu tuis bonis eo q̃ precipue quod ille perdidit: felix ac contentus viuito.Uale.

¶Fran.Pet.ad.T.M.Illum q̃ obsceno mulierculi amore teneatur iocose comiterq̃ reprehendentis. Epistola.LXVI.

Ibi quideʒ amicus: non moribꝰ tuis sum.
t Quid aũt de te mihi deq̃ tota tua re familiari videaꝰ:qm̃ rogas:ueriſſime atq̃ breuiſſime ꝑ me Plautꝰ absoluet:nõ nisi singuliſ vbiſ ad singula.Primũ nõ mihi placet amoꝝ tuus:anime põdus infaustũ:obsceno igne pureris. Quero

turo qua luna fronte occūberet: Erat autē (nisi fallor) septima. Institi igit ad occasum spectantibus fenestris: donec eā obuolutā nymbis ⁊ mesta facie: ante mediū noctis: primus mons abscōdit. Cum demū ⁊ ego lectulus meū: dilatū soporē exceptur⁹ ingredior: Vix dū totus obdormierā cū repēte horribili fragore: nō tātū fenestre: sz̄ murus ipe: saxea testudie solidus ab imis fundamētis impulsus tremit: ⁊ nocturnū lumē: sopito mihi vigilare solitus extiguit: excutimur stratis: ⁊ in locū somni vicine mor⁹ mortis ingredit. Ecce aūt dū inter tenebras alter alterum querit ⁊ beneficio dire lucis ostēsos trepidis inuicē nos uocib⁹ cohortamur: Religiosi viri quorū in ed⁹ habitam⁹: ⁊ sanctissimus eorū p̄ior quē honoris causa nomio: Dauid: qui ex more ad nocturnas Christi laudes surgebāt: repētino malo territi: crucibusq; ac sanctorū reliquijs armati: ⁊ alta noce dei misericordiā implorātes: thalamus ubi ego erā: platis faciebus irrumpūt. Reuixi tātisper: omnes inde ad ecclesiam pergimus: ibiq; effusi multis cū gemitib⁹ pnoctamus: cuz iamiam affuturū finē ⁊ ruitura circū oia crederem⁹. Lōgius eā si omnē illius inferne noctis horrorē uerbis amplecti uelim: Et q̄uis lōge cetera uerum sistat: ueri tamē fidez trāscendet oratio: quis imber: qui uenti: que fulmina: quis celi fragor: quis terrarum tremor: quis mugit⁹ pelagi: quis hominū ululat⁹: Cū in hoc statu q̄si magicis cātaminib⁹ geminato noctis spatio: ad aurorā vix tādez uenissem⁹ ⁊ diei vicinitas magis cōiectura animi q̄z lucis indicio appareret: amicti sacerdotes sacra altarib⁹ instaurāt: ⁊ nos celū nōdū itueri ausi: in uda ⁊ nuda circū tellure p̄sternimur. Ceterū cū haud iā dubia licet nocti simillima dies esset: ⁊ ois repēte clamor hominū superiore urbis pte siluisset: sed de littorea regiōe magis magisq; crebrescēret: neq; percō tādo qd rei esset appareret: desperatione (ut fit) in audaciā uersa: equos ascēdimus ⁊ ad portū visuri: morituriq; descēdim⁹. Dij boni qū vnq; tale aliqd auditū est? Decrepiti naute rē sine exēplo asserūt: In ipso port⁹ medio fedū ac triste naufragiuz sparsos equore miseros: ⁊ vicinā terrā manib⁹ prēdere moliētes: vnda saxis ipegerat: ⁊ ceu totidem tenera oua disiecerat: totū elisis ⁊ adhuc palpitātib⁹ refertū cadaueribꝰ littus erat. Huic cerebruz: illi p̄cordia fluebāt. Nec inter tātus virorū strepitus: tātaq; mulierū eiulatio: ut maris celiq; fragor rē vincerēt. Accedebat ediū ruina: quarū multa fūditus: violētior fluct⁹ euertit: cui nullus die illo limes: nulla uel humane manus reuerētia: uel nature statutos fines ⁊ littora cōsueta trāscēderat: ⁊ tā moles illa ingēs studio hominū aggesta que obiectu laterū (ut ait Maro) portū efficit q̄z ois vicina mari regio vndis obruta: ⁊ ubi planū siccis pedibus iter fuerat: piculosa nauigatio facta erat. Mille illic uel eo amplius Neapolitani egtes uelut ad exequias patrie cōuenerāt. Et ego turbe immixt⁹ iā partius timere cepera tāta cū acie piturus: duz nouus repēte clamor tollit: locus ipse in quo stabamus: fluctu subter penetrāte domit⁹ ruebat: eripuimus nos in editiorē locū. Nō erat oculos in altuz mittere. Irata Iouis ac Neptuni facie mortalis acies nō ferebat. Mille inter Lapreas atq; Neapolim fluitabāt vndarū mōtes. Non ceruleū: aut (quod in magnis tēpestatib⁹ solet) nigrū: sed canū horrifico spumarū candore fretū cernebaf. Regina interi iuuior: nuda pedes ⁊ inculta comas ⁊ cū ea femineū ingēs agmē expugnata periculis uere cūdia regia egrediūtur: ⁊ ad Regine virginis tēpla festināt: orātes uenia reb⁹ extremis. Sed iam tāti pauoris exitum pauide: nisi fallor: expectas. Egre nos in terris euasim⁹ in alto nauis nulla par fluctib⁹ inuenta: ne in portu qdē tres Massiliēsiū longas naues (quas galeas uocāt) que Cypro reduces: ⁊ tot maria emēse mane nauigature in ancoris stabāt: illach rymātib⁹ vniuersis nemie autez ferre auxiliū ualēte fluctib⁹ mergi: nautarū atq; uectoꝝ ne vnō qdē saluo vidimus. Alie quoq; maiores ⁊ ois generis naues que in portū uelut in arcē tutissimā cōfugerāt pari fine cōsumpte sunt. Una de tā multis sola supfuit onerata latronib⁹: qbus instū suppliciū remissuz erat: ut in expeditionem Siculā mitterētur: ⁊ huic gladio erepti: in illoꝝ iciderent. Nox ingēs quedā ⁊ fortissima ⁊ taurinis corijs armata nauis cū usq; sub occasuz solis vim pelagi ptulisset: tādē ⁊ ipsa vinci ceperat. Illi ꝓ vndiq; fatiscēti carine supremis urgentib⁹ periculis occurrūt. Erāt enī (ut aiūt) quadringēti numero: turba classi: nedū nauigio sufficiēs: ⁊ erāt viribus pollētes ⁊ qui a morte liberati nil iā grauius formidarēt: eoq; ptinacius atq; animosius obsisterent. Itaq; dū differūt sensimq; mergunt: usq; ad prime noctis ptē naufragiū traxere: tū victi deser tis armis in supiora nauis eruperāt: duz ecce pter spem ⁊ celi vultus serenari: ⁊ fessi maris ira lētescere cepit. Ita cūctis pereūtib⁹ pessimi oiuz euasere: siue q: seruat multos fortuna nocētes (ut Lucanus) siue q: dijs aliter visum est (ut Virgilius ait) siue ut intelligi deꝰ illos iter mortis picula tutiores: qb⁹ vilior vita est. Nec hesterne historie sūma est: que ne frustra digitos meos aureisq; tuas detinuerit: q̄uis humanorū discriminū amplam p̄ferat materiā: de qbus multa qdē sepe: sz̄ p̄o rei qualitate pauca semp a sapiētibus dici solēt. Hoc vnū mihi certe p̄stiterit: ut te obsecrez ne me vnq; amplius vitā uētis ac fluctib⁹ credē iubeas: Hoc eni est in quo neq; tibi neq; Romano pōtifici: neq; patri meo si ad lucē redeat parere uelim. Aerez uolucrib⁹: mare piscib⁹ reliquo: terrenū animal terrestre iter agā dū pes meus terrā calcet: nec pharetratū Sarmatā: nec ludētē in hospitib⁹ Maurū adire renuo: mitte me quo vis: ne Indos qdē exci pio: Alioquin parce cōfesso: nō decēbrib⁹ tm̄ saturnalib⁹: sed toto anno libertate utar: Quid eni oro mihi ampli⁹ suadeas: aut qb⁹ vnq; me uerbis aggrediaris ut nauigē? Firmā puppim: doctos nautas elige: at his utrūq; cōtigerat: cū sole portū pete: noctu ancorā demitte: hostis occursum caue: lege littoris orā. At ij diurnis horis in portu: ancora arenis tenacib⁹ affixa: ⁊ pene littus ipsuz remigio tāgētes inter tot millia miserātiuz amicorū periere. Nec ego nō legi: nō audiui: sz̄ oculis meis vidi. Itaq; desine iā tādē: ⁊ in hoc saltē pauori meo pudor tuus ignoscat. Scio qd aduersus hec a doctioribꝰ disputeſ: Ubiq; par periculū ⁊ si in mari clari⁹ appareat: Sit ita: tu tm̄ igenue feceris: si in terris ortū: in terris mori pmiseris. Vix ullū inter nos mare est: cui⁹ nō sepe naufragus fuerim: cū tm̄ iter laudatas Publij sententias illa sit: ImprObe Neptunū accusat qui iterū naufragiū facit. Vale.

tis: Robertum etiam quendam ualde detestantis.

A

Epistola.LXX.

T fidē frāgerē: ⁊ tibi utile: ⁊ mihi ꝓpe necessariū fuit. Pollicitus me maritimo itinere ꝓfecturū: nō aliā ob cām nisi q; vulgo iā ꝓsuasum est: expeditius ac citi⁹ iri pelago q̄z terris nauim cōscēderā apud Niceā uari: que ꝑma Italicarū urbiū ab occasu est: ⁊ ad Meneci portū celo iam stellāte puenerā. Irasci tacit⁹ illic die postero inuiti mansimus: sepe ne quicq̄z retētato abitu. Postridie ancipiti tēpestate funē soluimus: ⁊ die toto iactati fluctibus: ad Mauriti portū uix intēpesta nocte puenimus. Itaq; castrū igredi nō fuit littoreū hospitiū: nauticū cubile sortit⁹: cenā ut fames cōdiret: somnū ut lassitudini deberē ibi indignari altius ⁊ ludos maris agnoscere. Quid multa? Uarijs per noctē cōsilijs agitatis: ad auroram statui ꝑferre terrestrem duriciē equoree seruituti. Itaq; familia ⁊ impedimentis oibus in nauim reimpositis: ipse vno solo comitat⁹ in littore subsititi: ⁊ fauit fortuna cōsilio. Inter ligusticos scopulos: casu nescio quo Theutoni equi uenales aderāt impigri atq; prealidi: gbus ego raptim comparatis ꝓpositū iter egi. Neq; tū ꝓsus nauigatiōis fastidio imunis. Est iter Pisanos ad p̄sens ⁊ Medio lani dn̄m bellum ingēs magis (ut vides) de aiorū fascibus q̄z de terraruz finibus se ꝑbente materia. Late enim cōfinia discreuerat Apeninus ut cōtēnatur antiquus Padi limes. Sed supbia frenum

B

nescit ⁊ nullis terminis est cōtenta cupiditas: Dū recto tramite ꝓficisci uellē: haud ꝓcul Lauentia: exercitus ambo ꝓstiterāt: Tyrāno grauiter urgēte cōtra Pisanis Mutronē suū summa vi tuētibus: Coactus sum apud Nericē mari iterū me credere: ⁊ coruū scopulū ingentē a colore nominatū ac rupē cādidā ⁊ macre ostia ac lunā olī famosam potē tēq;: nūc nudū ⁊ inane nomē ꝑteruectus: nocte cō cubui apud ipsum Mutronē: in Pisanorū castris expositus per terrā absq; insigni ipedimento reliquū vie feci. Nō ꝓsequor ubi cenauerim atq; cubuerim: qd qualibet in pte viderim audieriz ue: ad extrema festino: Per Pisas relicta ad leuā Florētia Senas: atq; inde Perusiū ueni: Inde Tudertū ubi a Claraualle sib⁹ tuis magno cū gaudio exceptus per Narniā ipsis ducib⁹: Romā ingredior quarto nonas Octobris: ⁊ iā bona ps noctis erat. Ita me hoc tpe nocturnū viatorū festinatio ꝑceps fecit: Uisus est tū magnanimū patrē tuū p;ius q̄z me quieti traderē: inuisere: Deus bone: que maiestas hois: que uox: que frons: que facies: qs habitus: que in illa etate vis animi: quod corporis robur? Iuliū Cesarē aut Africanū spectare mihi visus sum: nisi q; utroq; multū iste logenior: ⁊ tamē idē ꝓsus aspectu qui añ septēniū erat: dū eū Rome itez dimisi: uel qui añ ānos. xij. dū eū apd Aluionē Rhodani ꝑmū vidi: mirum ⁊ pene icredibile: vir vn⁹ Roma senescēte non senescit. Pauca ibi (Nā semiūdū ⁊ iā in cubiculū eūtē illū repererā) de te tuisq; reb⁹ affectu patrio pcōtatus est. Cetera in diem posterū reiecimus: Illū die a mane ad uesperā secū egi: cuius ne vna qdē hora in silentio acta est. Sed de religs corā: Mirū in modū exhilaratus est aduentu meo: sperans (ut aiebat) amicos uestros per industriā meā finez carceris ac miserie reperturos: quā senis spem: falsaz esse doleo. Ne enim te longius trahā: Roma digressus: Neapolim ueni: Reginas adij ⁊ Reginarū cōsilio iter fui: Propudor quale monstrū: Auferat ab Italico celo deus genus hoc pestis: Putabā Christū apd Memphim ⁊ Babylonē Mechāq; contēni: Cōpatior tibi mea nobilis Parthenope: Uere tu barus quelibet facta es. Nulla pietas: nulla ueritas: nulla fides: horrendus tripes animal: nudis pedibus: aperto capite: paupertate supbū: marcidū delitijs vidi: Momuncūlus vulsum ac rubicūdū obesis clunib⁹ inopi vir pallio cōtectū ⁊ bonā corporis ptem de industria retegentez: atq; in hoc habitu nō solum tuos sed Romani quoq; pōtificis affatus: uelut ex alta sanctitatis sue specula insolētissime contēnētem: nec miratus sum: radicatā in auro supbiā secū fert. Multum eniz (ut oium fama est) arca ei⁹ ⁊ toga dissentiūt: Ac ne sacrū nomē ignores: Robertus dicit: In illius Roberti serenissimi nup regis locū: quod vnū decus etatis nostre fuerat: eternum dedecus Robert⁹ iste surrexit. Jam minus icredibile putabo e sepulti hominis medulla nasci posse serpentē: qm̄ a sepulchro regio: aspis hec surda ꝓsiluit: O superū pudor: qs naz solium tuū inuasit regū optie? Sed hec fortune fides est: res humanas uertit pariter ⁊ euertit. Nō fuit satis mūdo solē abstulisse: nisi atras insup tenebras attulisset: ⁊ erepto rege vnico: non alter q̄libet virtute iferior succederet: sed hec atror ⁊ imitis belua. Siccine nos aspicis astrorū rector? Nic tanto regi successor idoneus? Nic post Dionysios Agathocleq; ⁊ Phalaridē cūctis obscenior ⁊ clā licet imanior fato debitus: restabat aule sicule (ut Macrobij uerbo utar) inclemētissimus incubator: qui miro genere tyrānidis: nō diadema: nō purpuraz: nō arma: sed squalidū palliastrū induit: eoq; nō totus ut dixi: sed dimidius obuolut⁹: nec tā senio curuus q̄z hypocrisi: nec tā eloquio fret⁹ q̄z silentio ⁊ graui supcilio per reginarū aulas discurrit: ⁊ hac illo innixus humiliores ꝓterit: iustitiā calcat: quicqd diuini aut humani iuris est: polluit: qui quasi nouus Tiphis: alteroq; Palinurus: fluitātis cymbe clauū regit. Cito (si qd mihi credis) ingēti naufragio pitur. Multi eni sunt tales ⁊ fere oēs p;eter vnū Cauallicēsis ecclesie p̄sulē Philippuz: qui solus p;o deserta iustitia ptes facit. Sed qd faciat agn⁹ vnicus in tāto lupor agmie? qd faciat nisi q̄z p;imū fugiat si possit ⁊ ouile suū repetat: qō ipsuz meditari arbitror: sed miserati͡oe regni labentis ⁊ ultime obsecrationis regie memoria: ceu geminis cōpedib⁹ detinet. Interi q̄z tū in malesuada aulico rū acie: sana uox vni⁹ audiri pōt dei ⁊ boiuz iplorās fidē: obstrepit inigissimis cōsilijs: ⁊ auctoritate sua retūdit multorū ipudētiam eludēs sapiētia fortunā ⁊ humeros ꝓp;ios submittēs publice ruine: quam differre poterit: mutare nō poterit. Atq; utinā nō ⁊ eū pariter inuoluat. Adeo eni inclinata res est: ut iā de humanis auxilijs nihil sperē: p;e sertiz Roberto supstite: qui tū pfidie p̄ncipatu: tuz nouitate habit⁹ ꝑmū iter mōstra curie ꝑmeruit ⁊ nomē ⁊ locū. Tu vo rep̄hēsione nō carebis: nisi de singulis que alijs secretiorib⁹ ad te lris lati⁹ scripsi Romanū pōtificē certiorē feceris. Unuz illi meis uerbis in fine dicito: Sigdē reuerētius ut opinor accepisset exhortationes Apostolice sedis sarracena Susis aut Damascus q̄z christiana Neapolis:

£

Fortuna bñas res ꝓtit pariter ⁊ euertit

D

£

solādū sanādūq; cōuerterat: ante lectulū meū stabat: Aggredior charissimū ⁊ indulgētissimus mihi virū multis obsecrationib⁹: ut ad amicū meum pgeret: ne ue aliqd desperaret in hoie pfertiz tā iuuene dum ulle spirit⁹ reliquie supessent. Ille aūt subtristis inanē ⁊ importunā sollicitudinē admirari: curādi nō suscitādi scientiā se pfessuz dicere: hoc est medicū esse nō deum. Ego cōtra nocturnis ad huc lachrymis madens: qd corpore sobrio: licet curis ebrius vidissem exposui: affusus opē reb⁹ afflictis petij. Quid multa? Luctātē ipuli: luit: ⁊ mox reuersus nescio qd spei melioris attulit. Inde certatiz qui deseruerāt oēs rediere: Sic amicus me⁹ ex ipsa mihi morte restituit. Et q̄q̄ dulcedine captus in rebus pprijs sim longior: tū qō sequit nō silebo. Jacobus de Lolūna hic Junior: nō nostra tū etate vir clarissimus: sed igenio pditus fuit facile gbusuis seculis in altū euasurus. Huic ego duz vixit satis familiariter charus fui. Uerū hāc vnā asperioris fortune leuitatē experior: perraro supra mis me doloribus meis interesse sustinuit: de longi quo nocuit ⁊ vulnerasse aures ptēta pepercit oculis. Multa de illo viro dici posset: que ptereo: qm̄ ⁊ a pposito lōge sunt: ⁊ de moribus quidē eius nil tu nouū audire potes: qui e cunctis episcopis hūc vnū tibi colēdum uenerādumq; delegeras. Florēti etatate generosissimi adolescētis eximiā indolē ingeniorū solertissimus agricola de flore fructum cogitās fouisti. Uirtutē mox virilis animi optime cognitā amasti: tandē debitos honores dignitati ac sacerdotio detulisti. Postremo de procursu tātarum reruz ⁊ e medijs vite laboribus: q̄uis ad meliora trāslatum: tū humanitatis affectu pijs lachrymis psecut⁹es dignitate patrē: etate filiū: familiaritate germanū. Sed ad rē redeo: Perosus ille igiē vite mortalis strepitum: uerendū genitorē ⁊ fratres ac patriā fugerat: seq; psul egregius sedem suā repetēs in Uasconie recessib⁹ abdiderat. Illic cū reliquas ubiq; magnifice: tum ptē vite extremā uelut instātis psagus termini prorsus episcopaliter ac deuotissime trāsegit. Ego aūt nō paruo terrarū spatio distractus: in cisalpina gallia ⁊ hocipso in hortulo: vnde tibi hec scribo dulci tunc ocio fruebar: ptulerat ad me fama quosdā egritudinis sue rumusculos: sed ita ut inter spem ⁊ metū fluctuās: certiores assidue nūcios expectarē. Horresco nūc etiā memorans: locus ipse sub oculis est enim ubi eū nocte per quietē vidi. Incomitat⁹ erat ⁊ hunc ipsuz horti riuulū trāsibat. Obuiā ferebar admirās ⁊ de multis interrogās Unde: quo pergeret: quid tā ppere: quid tā solus incederet. Ille nihil ad reliqua: sed ut erat in sermone iucundissimus subridēs: meministi aiebat olim dū trās Harūnam mecū degeres: ut molestē tibi pyrenee tēpestates erāt? Illis ego nūc fatigatus: ⁊ irrediturus abiēs Romā peto. Hec dicēs iā loci extremū festinabundus attigerat: cōtra ego ut ducerer instabā. Ille me semel ⁊ iterū manu oppositā suauiter repulso: tādē alio ⁊ oris habitu ⁊ uocis sono: desine ait: nolo te nūc comitē. Figo oculos atq; exangui pallore mortuū agnosco: ⁊ metu mestitiaq; tacit⁹ exclamo: ita ut eoipso momēto tēporis experrect⁹ accentus ultimi mei clamoris audierīz. Diē signo: rē omnē ⁊ psentib⁹ amicis narro: ⁊ absentib⁹ scribo: post vicesimūquintū diē: nuncius ad me mortis allatus est: collatis tēporib⁹: eoipso die quo vita decesserat: sic mihi illū apparuisse cōperio. Reliquie eius (quod nec scieba nec suspicabar qdem) Romā anno demuz tertio reportate sunt: Spirit⁹ enim ut spero ⁊ cupio celo reddit⁹ triūphat. Sed iā satis somniatū est: Expergiscamur hoc addito: Neq; q: mihi anxio uel dominū uel amicū somn⁹ obtulit: Neq; q: hic obijt: ille reuirit. Ceterum in utroq; uel quod optabā: uel quod horrebā cernere visus sum: ⁊ cū visis meis fortuna coincidit: id circo somnijs fidē habeo: nō magis q̄z Cicero ipse propter vnius sui somnij fortuitam ueritatez: multorum ambagibus implicatur. Uale.

¶ Frāciſci Petrarche ad Joannem Andree Bononieñ. Illum quid de adolescente amore norio capto sentiat certificantis. Epistola.LXXV.

A

Amoris nā ⁊ amātium vita.

Et adolescēte tuo: quid mihi videatur ⁊ qd d sperem? Amore norio: ⁊ (quod peius est) turpi atq; oino malis retib⁹ capt⁹ est. Subiraſci interdū pōt: vno ꝯo sepe cogit̄. Hec natura amoris: hec amātium vita est. Jraſcūtur ⁊ litigāt ⁊ frequēs bellū crebra pace cōcludunt: ⁊ vix momēto tēporis vnus propositi tenor manet. Nulla qdē ex oibus vite difficultatib⁹ incōstantia: ⁊ fluctuatiōe uehemētior est. Jtaq; rarissime letos: sepe mestos: semp uarios: vnifor mes nunq̄z videas. Illū tu modo delitijs acriter infensuz scribis: Credo quin aliter esse nō posse certe scio. Quis enim tā obstinate miser est: ut non interdū oculos aperiat: mirabiliaq; suas dū videt oderit? Sed tecū in eo qō sequit̄ nō sentio. Tu enim spem optimā hinc elicis posse eū a vinculis resilire: Ego ut est etas hominis atq; animis: nisi pfectissimo dei auxilio intricatū iri magis magisq; illū reor. Illaqueate uolucris mos est: ut exagitādo sese artius iplicet: Meli⁹ sperarē: si nō odio amorē ac litigio: sed oblitione ac silentio finiret. Illud sane mētis: hoc lesi amoris indiciū est. Timeo illud Terētij in Andria: Amātiū ire amoris integratio est. Timeo illud Senece ad Luciliū: Nihil facili⁹ recrudescit q̄z amor. Timeo Uirgilianū illud: Impune amor: qd nō mortalia pectora cogis? Timeo qcqd quarto die Cicero de hac re in Tusculano suo disputat. Ad postremuz timeo cunctorū hac in parte cōcordiū philosophorū poetarūq; sentētias. Uerū sup oia lenonū ac meretricum nefarias artes: ⁊ inenodabiles laqueos paruesco: horreo sirenū blāditias ⁊ viscum tenacissime uolūtatis. Importuosam hanc ipsam horreo: quā is nūc nauigat charybdim: multorum naufragijs infamē. Deniq; nihil est qō reb⁹ sic euntibus nō timeā: Nā q̄ ille: nūc uel atrociter minatur uel iratus secū cogitat: Ego ne illā: que illum: que me: que nō: ⁊ que sequūtur in hanc sniam similia: Hec oia: vna me hercle falsa lachrymula (ut Terentius idē ait) quā oculos terēdo misere vir vi exprēserit: restinguet ⁊ se ultro accusabit ⁊ dabit ei ultro suppliciū. Magno licet clamore deseuiat: seq; tumultuose in libertatē asserat: Ego si iudex sim: secū dū murmur anicule in seruitutē asserētis: vinditias dabo. Cur queso? q: noui q̄z sit illud murmur hoc clamore potēti⁹: quātū ue artes artibus antecellāt. Nulla rerū paritas: nulla pportio est. Inde ferrū: hinc lutū: Inde ignis: hinc stipula: Inde fingēdi celeritas: hinc facilitas credēdi: Inde vnci in numerabiles: hic totidē anse sunt. Nosti omnia ⁊

B

Amanti uz ire ex Terētij: Senece ⁊ Uirgilij auctoritate

Jrati amātis ꝯba: ex Eunucho Teren.

C

ciū:cōsilio relique vite simillimo:nō tā ex alto despicere q̄z prorsus nō aspicere decreuit hūc locum suis artibus aduersuz. Extra pspectū igit̄ secessit t Literni q̄z Baijs habitare maluit:quā villulaz hinc nō abesse scio:nilq̄ auidius spectassem:si quo duce in loca tāto habitatore nobilia penetrare posuissem. Cum multa sane mirabilia deus ille fecerit: qui facit mirabilia magna solus: nihil tñ hoie mirabilius in terris fecit. Sup oia ergo que ul' iste dies mibi ostēdit:uel tibi hec ostēdet epla: Puteolane mulieris animi ac corpis insigne robur fuerit Uires marie puteolāe recēsēt. Mariā uocāt. Singulare illi seruate virginitatis decus: Jugis inter viros eosq̄ sepius armatos cōuersatio: Nulli vnq̄ tñ (ut cōstātissima oium opinio est) ul'loco ul'serio rigide mulieris attētata virginitas: metu magis (ut memorant) q̄z reuerentia prohibēte. Corpus illi militare magis q̄z virgineū vires corporee pbatis militib⁹ optāde: rara t insueta dexteritas: Uirens etas: habit⁹ ac studiū viri fortis: nō telas illa: sed tela: non acus t specula: sed arcus t spicula meditaī. Nō illā oscula t prosterui dētis lasciua uestigia: sed vulnera cicatricesq̄ nobilitāt: pcipua armorū cura est: animus ferri mortisq̄ cōtēptor: Belluz cū finitimis hereditariū gerit: quo multi iā ultro citroq̄ periere. Interduz sola: sepe paucis comitata manū cū hoste cōseruit ubiq̄ ad hūc diē: victis pceps in plūs ruere: lenta discedere: aiose hostē aggredi: caute insidias texere: famē: sitim: frigus: estū: somnū: lassitudinē: incredibili patiētia pferre: sub diuo pnox t sub armis agere: Humi requiescere: herbosuz cespitē uel sub stratū clypeū in delitijs habere. Inter tā cōtinuos labores multū breui tēpore mutata est. Quātulū est eni qđ me Romā ac Neapolim ad regē Siculū iuuenilis studiū glorie attraxit: pfecto quā tūc inermē viderā: hodie armata: t armatis septa cū ad me salutādū accessisset mirat⁹ suz: t uelut ignoto viro salutē reddidi: donec risu eius t comitum monitu pressius intuitus: vir tādē sub casside torua t incultā virginē recognoui. Multa de illa fabulis similia narranī: Ego qđ vidi referā. Conuenerā te diuersis mūdi ptibus viri fortes t armox exercitio durati: quos alio tendentes: illic fortuna deposuerat: auditaq̄ mulieris fama experiēdi vires cupiditas icesserat. Jtaq̄ magno cōsensu oiuz in arcē puteolanā ascēdim⁹: sola erat t añ tēpli fores nescio qd cogitās obābulabat aduentu nr̄o nihil mota est. Jnstam⁹ oraret ut viriū suaz aliqđ nobis exprimētū pbeat. Illa diu excusata: brachij ualitudie tādē graue saxū: ac ferreā trabē iussit afferri: quā cū in mediū pieciss̄et: ut tollerēt atq̄ experiten̄ hortata est. Quid multa? Lōga ibi (ut inter pares cōtētio) t magna res acta certamine spectatrice qdē illa t singulorū vires in silētio extimāte. Postremo facili iactu adeo se superiorē approbauit: ut reliquos stupor ingēs: me etiā pudor inuaderet. Deniq̄ ita inde discessum est: ut vix oculis fidē dātes subesse aliqd pstigij putaremus. Fama est Robertū summū illū t virū t regē his quondam littorib⁹ magna classe pnauigātē: pmotum talis femine miraculo vidēdi gīa substitisse Puteolis: qđ ideo apud me ueri facie nō habet: qz in tāta vicinitate terrarū euocaturus illā fuisse videat. Sed fortassis aliā ob cām cū illuc applicuisset rē nouā spectare uoluit ardens t noscendi cupidū illud ingenium. Uerū huiusce rei fides: ut ceterarū quas auditui credim⁹: penes narratores maneat: mihi qui dē femine huius aspect⁹ credibiliora efficit: quecū q̄z nō modo de amaçonib⁹ t famoso illo quondā regno femineo: sed etiā que de bellatricibus Jtalis virginib⁹ tradūtur duce Camillia: cuiuz iter cūctas celebre nomē est. Quid eni in multis opinari pbibet quod in vna? nisi vidissem essem forsan ad credēdū segnior. Et illa qdē uetus nō pcul hic puerni: scilicet tpe Jliace ruine: hec recētior Camilla Puteolis nostris tēporibus orta est: quā tibi interim litterulis meis testatā esse uolui. Uale.

¶ Frācisci Petrarche ad Joannē Colūne: tēpestatē quā apud Neapolim omniuz ingentissimam viderat: exponentis. Epla.LXXII.

Insignē tēpestatē describēs Satyricus: ut multa paucis clauderet: poeticā tēpestatē surrexisse ait. Quid eni breuius? Quid expressius? Nihil iratū celū aut pelagus pōt quod nō equet uerbis ac superet poetarū stilus: Et (ne manifesta in re supuacuis utar) Homericā tēpestatez nosti t allisum scopulo ducē: atq̄ omnē Caphareī montis insultū: quē imitati nostri poete aquarus montes ad sydera sustulerūt. Nihil sane uel pingi eloquio: uel animo fingi pōt: qđ non externa dies ipleuerit: imo pcul excesserit: singulare quoddā: t oib⁹ seculis inauditū malū. Jtaq̄ Homerus Hziam: Eoliā Maro: Lucanus Epirēsem: Alij alias tēpestates canāt: Mihi si vnq̄ uacuuz tēpus erit: Neapolitana tēpestas carminis materiā abunde tribuet: quanq̄ nō Neapolitana tm̄: sed totius superi atq̄ inferi maris: t vniuersalis quodāmodo tēpestas (ut opinantur) fuerit: mihi Neapolitana est: qz me Neapoli graues moras agētē repperit. Sane quantū inter pīentis tpis angustias t festinationē nūcij loqui datū: hoc tibi psuade nihil vnq̄ horribilius: nihil cōcitatius visuz esse: Preuenerat qdē mirū dictu istātis mali fama: religioso quodā Episcopo astrorūq̄ curioso: e vicina quadā insula aliquot añ dieb⁹ periculū nūciāte: sed ut fere nunq̄ cōiecturis ad uerū penetrāt: nō maritimuz sed terrestrē motū pdixerat: ruiturāq̄ Neapolim ad septimū Kalēdas decēbris: Millesimo trecētesimo quadragesimotertio: t usq̄adeo miris cuncta terrorib⁹ ipleuerat: ut magna pars populi peccatorū penitētie: t sub mortē mutando vite statui intenta: omne aliud negocij genus abijceret. Multis cōtra uanos met⁹ irridētibus: eoq̄ magis qđ per eos dies: nō paruis qbusdā tēpestatib⁹ in die erratū: t tota uaticinij fides absumpta videbatur. Ego necspei plenus nec timoris: ut ad neutrū prolapsus: sic ad utrūlibet pronus erā: sed pnior ad timorē. Nā t fere hoc in reb⁹ est: ut segnius sperata q̄z formidata pueniāt: t multas eo tēpore celi minas audieram ac videram: que gelidis in regionib⁹ habitare solito monstri instar hyemali frigore in metū ac pene in religionē uertera. Quid plura? Nox aderat: quā lux suspecta sequebaī: trepidula femina turba periculi potius q̄z pudoris memor: per vicos plateasq̄ discurrere: atq̄ ad ubera pīsis infantib⁹ supplex t lachrymosa tēplorū liminibus obuersari. Trepidatiōe igit̄ publica pmot⁹: pma uespera domū rediī: Solito qdē trāquillius celuz erat: qua fiducia qui mecū sunt maturius in cubiculū cōcesserāt: mihi expectare visum est: cōtēpla-

Segni⁹ sperata q̄z formidata proueniunt

singula. Illam ergo uere tartaream noctem sub diuo atq; humi iacentes egimus: cum interea magis: magisq; lesi brachij tumor ac dolor igraueſceret: Nō herbosus ceſpes ad ſomnum: nō frondoſe ramus arboris aut caue rupis fornix: ſed nuda tellus: aer turbidus & iratus Iuppiter hominū ſimul ac ferarū met⁹ atq; iter tot aſpera corpus inualidū. Unus q̄ miraberis forſan & miſereberis ſolatij genus in tātis difficultatib⁹ fuit: ego medio calle trāſuerſis pro tētorio uſi ſum⁹: & illorū terga pcellis obiecimus: qui pauloante fremētes ac rapidi: mox taciti & immobiles: nō ſine quodā quaſi miſerie ſue ſenſu geminum nocte illa nobis obſequiū prebuerūt. Sic ad auroram laborando ac trepidando perue nimus. Ubi primum ſemitam inter uepres vicine lucis: dubius fulgor oſtendit: prepropere ſuſpecta loca reliquimus: & amici oppidi Scandianus uocant: menibus excepti: didicimus nocte tota magnam equitum ac peditum cateruas circa muros: ut nos exciperent in inſidijs latuiſſe: pauloq; ante noſtrum aduentum pulſam tempeſtatibus abijſſe. Jnunc & negare aude magnum aliqd eſſe fortunā que & conſilia in pernitiem & errores in ſalutē uertere potens eſt. Ludo tecum Barbate chariſſime. De fortuna enim iudicium meum tenes; formidabile nomen eſt. Utcunq; ſe res habeat: profuit error vie: profuit procella: peiora malis euaſimus. Illic ergo cum iam illuxiſſet: celatum caſum meus non ſine multis comitum lachrymis aperio: & quoniam ne ibi quidem tuta videbatur mora: alligatus pro tempore montano calle Mutinas inde luce proxima Bononiam ueni hinc tibi preter ſolitū alienis digitis iſta perſcribo: ne aut meo aut rerus ſtatui fides deſit. Circa curam corporis fit quantū humano ingenio fieri poteſt: ſpes eſt potius certa q̄ uelox. Eſtatis opem medici: ego dei omnipotentis auxilium expecto. Interim torpens mihi dextra non obſequitur: animus fit promptior in aduerſis. Uale

¶ Francisci Petrarche ad Andream Mantuanum: Obtrectatorum uerba contemnenda eſſe exponēs: & eorum precipue qui poſt mortem in aliquos inuehuntur. Epiſtola.LXXVIII.

A v Jr vnq; aliter iuſtior mihi querelarus cauſa: vir uberior defenſionis materia oblata eſt. Jn triuijs lacero: quid agam auctor tā git iniurie. Fama mea ab infamibus carpitur: contemnendus obtrectator. Ceterū eo moleſtior: quo vilior: diſſimulare difficile: ſed decorum ſilentium iuſte querimonie preferendū: linguas acuant: uerba non metuo. Si ſcripto egerint: ſentiēt & me calamum habere: Uiuus ego viuorum ſubruam calumnias. At ſi quid forte poſt buſtum minitantur: Audio enim eos aſſidue parturire: neſcio quidem an ridiculum murem: an elephantem Jndicum paſturos: quod ipſum ſi conſulto inquam in id tempus trahunt: quo amplius hic nō ero: timide agūt minimeq; inſidias ſtruunt. Quorum conſilijs ad aliud dicam: niſi Planci illud in Aſinium Pollionem cuius in principio naturalis hiſtorie Pliniꝰ ſecundus meminit. Cum mortuis laruas ſolere luctari. Proinde ſi quid habent: proferant in mediū dum adeſt qui reſpondeat. Uidebis conuitijs attritum nomen ſplendeſcere. Clariorem fecit Eſchines Demoſthenem: Catonem Galba: Saluſtius Ciceronem: Emilianus Apuleiuꝫ: Alioquin inglorium belli genus eligunt in abſentem loqui & mutis decertare cineribus: q̄ quis (ut eſt etas) impudenter idipſum ſperent. Uale.

¶ Francisci Petrarche ad eundem Andream Mantuanum: de eadem materia de qua in ſuperiori epiſtola latius differentis. Epiſtola.LXXIX.

A t Neon ille ſiue mauis Bion iurgium querit. Agnoſco ſibilum: aſpis in proximo eſt. Jndigner an mirer: ſi mihi non parcat: qui nec ipſi pepercerit Homero? Puto extimet ut que ſibi: eadem mihi uoluptas ſit: longe vo fallit. Nil mihi grati⁹ ſilentio: poſt illud nil colloquio dulci⁹ amici. Sin pergit: effugiaꝫ. Si ne id dabit. Quid ſim acturus interrogas? Silebo. Si ne id quidē? Loquar. Quantum ſane? Nihil breuius. Et quid dicam? Comminabor in primis id conuitij genus: quod nunq; audierit: turbabitur: congelaſcet: Et forſan (ut fit) multa ſibi conſcius tacebit: atq; hic iurgio finis erit. Siquidem nihil magis maledici linguaꝫ frenat: q̄ mordacioris alterius lingue metus. Si ne hic tamen deſinet: Culicem hunc quib⁹ armis excutiam? Ulciſcar aniliter: & quod anus anui dixiſſe traditur: dicam ſibi: O vir maxime omniūq; modeſtiſſime: o virtutum hoſpes: o dec⁹ ac ſpes patrie. Certe nunq; tale aliquid audiuiſti. Quid nunc ais? An non ſatis promiſſum impleſſe viſus ero: aut ego fallor: aut & ſi calloſas cōuitijs aures habet: hoc vnum hactenus non audiuit: nō ex ore amantis: non arriſoris: non deriſoris: non adulatoris quantumlibet impudētis: ſic ut reor in ſuetus ſtilum ille mirabitur: tu ridebis ego interim euaſero. Uale.

¶ Francisci Petrarche ad Socratem ſuum: moram ſemper aliquid periculi habere oſtēdentis dilationēq; pellēdā eē obſecrātis. Epla.LXXX.

A o Bſecro: obteſtor q; te: meq; ipſum ſimul obſecro: ſiquis apud utrunq; noſtrum precibus meis eſt locus: ut ſi tu nonduꝫ pectoris tui curas compoſuiſti (Ego enim inquietudinis mee mihi ſum conſcius) propellamus iam tandem cuncta quibus angimur: & adhuc fluctuantē animorum noſtrorum ſtatuꝫ aliquando compeſcamus: nec nos pigeat quod multum diſtulimus uel ſero aggredi. Neq; enim viatori: q̄ q̄ uel ſomno grauis uel vino obrutus: ul' tedio fatigatus: tarde ſurrexerit ſuadebis: ut viſo ſole in cubiculum reuertatur ſomnum tractaturus ad veſperam: Multo ſatius eſſe monſtrabis: accelerare: greſſum ingeminare: & in id niti ut quod ſopor eripuit reddat induſtria. Et nos (ſi recolis) viatores ſumus: & immenſum nobis ſupereſt iter: & hora iam tarda eſt: noſtrum enim mane dormiuimus: quo vigilantius exurgendum eſt: Ne cunctantes forte nos opprimat: plura res exigit: tempus autem pauciora: & certe intelligenti uolentiq; ſatis eſt dictū. Uale.

¶ Francisci Petrarche ad Socratem ſuum: ex Plauti Comedijs ſumpta occaſione ſeruorum maligni tatem deteſtantis. Epiſtola.LXXXI.

A n Uper dum fugiendi faſtidij & relarandi animi gratia: lepidiſſimas fabellas apō Plautum legerem: curiſq; mordacibus

¶ Frācisci Petrarche ad Joānē Colūne: gladiatorios ludos qui Neapoli exercebātur: Neapolitano rūq; mores detestantis. Epistola.LXXIII.

A Bsolui grauib⁹ occupationū laqueis spera
a bā: t succeſſiſſet (ut arbitror) niſi ꝓſtrictos pietate animos ſerpēs ille tabificus reſoluiſſet. Nō ore Pſyllus ꝓmptius q̄ ego aure virus cognoui. Inſtiti occurrere: ſed iā uereor ne letale malū ſit: retēptabo tū donec ulle ſpei reliquie ſupererūt. Et forſan heri ad ueſperam uel repulſe gratiā meruiſſem: niſi conſiliū diremiſſet feſtinata nox: t domū maturi⁹ coegiſſet: imedicabilis egritudo huius urbis que multis in reb⁹ pclariſſima: vnū hoc obſcurū habet t obſcenū t inueteratum malū: Nocturnū iter hic nō ſecus atq; inter denſiſſimas ſiluas anceps ac periculis plenū eſt obſidētib⁹ vias nobilib⁹ adoleſcētulis armatis: quorū licētiā nulla vnq; uel patrū diſciplina: ul magiſtratuū auctoritas: uel regū maieſtas: atq; iperiū frenare quiuit. Quid aūt miri eſt: ſi qd per vmbrā noctis nullo teſte petulātius audeant: cū luce media inſpectātib⁹ regib⁹ ac populo: infamis ille gladiatorius ludus in urbe Itala celebret pluſq; barbarica feritate: Ubi more pecudū ſanguis humanus fundit: t ſepe plaudētib⁹ inſanorū cuneis: ſub oculis miſeroꝝ parētū infelices filij iugulātur: iugulo q̄ gladiū cunctātius excepiſſe infamia ſumma eſt: q̄ſi pro re publica: aut pro eterne vite p̄mijs certetur? Illuc ego prīdē ignarus oīum duct⁹ ſum ad locū urbi cōtiguū: quē Carbonariā uocāt: nō idigno uocabulo: ubi ſcilicet ad mortis incudē cruētos fabros denigrat tātorū ſcelerū officina. Aderat Regina t Andreas Regulus: puer alti animi ſi vnq; dilatū diadema ſuſceperit. Aderat oīs Neapolitana militia: qua nulla cōptior: nulla decentior: vulgus certati omne cōfluxerat. Ego itaq; tāto cōcurſu tātaq; claroꝝ hoīuz intētiōe ſuſpēſus: ut grāde aliqd viſurus oculos intēderā: dū repēte quaſi letū qddā accidiſſet plauſus ienarrabilis ad celū tollitur: Circūſpicio: t ecce formoſiſſimus adoleſcēs
C rigido mucrone trāſfoſſus ante pedes meos corruit: Obſtupui: t toto corpore cohorreſcens equo calcarib⁹ adacto tetrū atq; tartareū ſpectaculū effugi: comitū fraudē: ſpectatorū ſeuitiā t luſoꝝ infamiā idētidē accuſans. Hec gemina peſtis pater optime quaſi per manus tradita a maioribus ad poſteros ſemp creſcēdo puenit: eoq; ꝓgreſſa eſt: ut iā dignitatis ac libertatis nomē habeat licētia delinquēdi. Sed de his hactenus: Hā t tragicū opus eſt: t multa ſuper his iter obſtinatos ciues iā perdidi. Minie vo mirabere amicos tuos: tāto auaritie p̄mio ꝓpoſito: in ea urbe victos eē in qua hominē innoxiū occidere ludus eſt: quā lz vnaz ex oīb⁹ Virgilius dulcē uocat: nō inique tū: ut nunc eſt biſtonia notaſſet infamia. Heu fuge crudeles terras fuge littus auarū: ego qdē t de hac patria dictum illud accipiā: t niſi aliud audieris ante triduū: uel infectis reb⁹ effugiſſe me credito in ciſalpinā primum Halliam: Inde in tranſalpinam: t ad te qui omne tempus: omne mihi p̄ceter equoreum delectabile iter facis. Uale.

¶ Franciſci Petrarche ad Joannem Andree Bononiēſez: Illi qd ipſe de ſomnijs ſentiat: quātaq; ſomnijs adhibēda ſit fides exponētis. Epla.LXXIIII

Nocturno te ſomnio permotum ſcribis: uſ a
n qz adeo: ut niſi quia quod ſomniaſti ex illorum genere eſt que amplius q̄ ſemel fieri nequeunt: t vigilantem te vidiſſe crediturus fueris qō dormiēs videras: t ſecūdo cernere qō vigilās vidiſti. Itaq; cōfeſtim ſubſequēs euentus (ut memoras) minie iterabilis rei docuit ſomniuz fuiſſe qō p̄rius videras: t an aliqd mihi tale contigerit invita: qd ue de tota hac re ſētiā: qd docti homines cēſeāt queris. Magnus ſermonū campus: magna diſputādi materia eſt: p̄ſerti qz queſtio hec nō itra litteratos tm̄ (ut plereq; z) ſed in vulgus excutiē: t cuiq; per ſe grabatuli ſui argumēta ſuppeditāt: ut in tāto diſceptātiū ſtrepitu uerū inuenire difficile ſit. Neq; eni vulgus mō ſed docti quoq; Quid
diſſentiūt: quoꝝ oium ſentētias noſti: niſi qz de in de ſomduſtria me ad ſcribendū elicis. Habes Macrobij nijs ſcri
cōmētū in reipublice libꝝ ſertū: ubi de ſomnijs pſerint
clara t breui diſtinctiōe diſſeruit. Habes de his docto-
t hoꝝ adiacētijs Ariſtotelicū uolumē: Habes de res
mū Ciceroniane diuinationis libꝝos: ibi qd alijs B
qd ſibi videaē inuenies. Quid me iubes replicare notiſſima? Sane poſt uetez auctoritatē: opinionē meā audire uelle curioſuz eſt: gppe curioſa eſt oīs amicitia. Si qd vo mometi repoſitū apud te in iudicio meo eſt: t qd mihi etiā placeat ad rē ptinere arbitraris: cū in multis: tū in hoc Ciceroni meo aſſentio: minime qdē ptinaciter: ſed parat⁹ cū eodez mutare ſniam: ſi qd certius affulſerit affirmādi ſubiā temeritatēq; declinās. Id ipſe mihi de Academie ſue fontib⁹ cōſiliū pbet. Hec ſumma eſt: Si qd de hac re uerboſius agētē audire uolueris: eſt in manib⁹ liber memorādarū rerum: qui ſi vnq; in publicū exierit: p̄ma operis pars: de his lati⁹ tecū aget. Alienis aūt exemplis que ibi multa collegi: duo hic mihiipſi (qm̄ id poſtulas) per quietē viſa ſubijciā: Alterū leti: alterū meſti: ſed utrūq; certiſſimi euent⁹. Utriuſq; teſtes viuūt qui ex me hec inter ſomnū t ſomnij exitū audiere: ſic eni t tibi ſatiſfiet: t dulce mihi fiet amborū recordari. Amic⁹ mihi p̄mus ſub annis fuerat: quo nihil chari⁹ etas illa uel a fortuna uel a natura datū habuit. Hic repente graui pſſus egritudine: nec medicis ſue: nec mihi mee vite ſpem reliquerat: qō vnū ſupererat genus ſolatij lugebā: t per diē ac noctem lugētes ſemp mihi ſupererāt lachryme. Nocte q̄dam uſq; ſub aurorā puigil. ſomnū triſtē fatigatis tādē oculis excepi. Imago mox illius affuit: cui⁹ ad cōſpectū horrēdos edēs gemit⁹ ſocios exciui: qui (ſicut poſt ex eiſ didici) ut dormiētē me viderūt: t ſi graui aliquo ſomnio iplicitū cogitarēt: lōgas tū vigilias miſerati: turbidā me q̄ nullā quietē ſuſcipere maluerūt. Eger aūt amic⁹ ad me accedere lachrymaſq; meas leuiter abſtergere videbaē: t orare ut dolori quē ex falſa cā ſuſcepiſſem finē facerē. Lunq; ego dictū refellere t multa aduerſus fortunaz meā dicere pararē: iterrūpētē querulaſ meas audire illū videbar t dicētē: Tace gcqd dictur⁹ es ſcio. Sed an adeſt qui colloquiū hoc noſtruz dirimat: Illi oro te ſaluſ mee ſpez reſtitue: t ſic habeto me nequaq; ex hoc morbo perituruz eſſe niſi deſero: hec inter ipulſuz cubiculi oſtiū ſtrepuit: quo ſonitu t imago pariter t ſomn⁹ euanuit. Reſpicio t iā albeſcēte aurora: vnus ex medicis amicior amborbus: qui de illo deſperās omne ſtudium ad me

flectebar:ut omni culpa desiderium eius absolue-
rem. Nec satis scio:uero ne an falso:sed persuade-
bam mihi multis rōnibus:nullius me uentose lau
dis ambitu pditam deflere:sed q̄ eam mihi utilez
senseram:tantāq̄ fiduciam dabat:nō ars:nō inge-
niū:sed uerus ille magister artiū ingenijq̄ largitor
ut auderē sperāq̄ litteras illas tāti peccatoris digi
to cōtextas:legentib⁹ nedū placituras in quo nu-
dū nomē uertit:sed forte etiā profuturas. Multa
ibi cōtra hominū t pīsertim meipsi⁹ mollicie inue
ctus fuerā:multisq̄ ad uirtutē exhortatiōib⁹: nec
paucis indignātionib⁹ in seculū nostrū: t uitia to-
to nūc orbe regnātia:uelut alternis stimulis:utrū-
q̄ illi lat⁹ armauerā: Adeo ut ad eaz rediēs uir in
genij mei opus crederē: t plus ei q̄ scriptis meis
soleo ueneratiōis impēderē. De Phidia t Apel-
le nusq̄ lectū est fuisse formosos:operū tū illustriū
alterius reliquie stant:alteri⁹ ad nos fama puenit.
Itaq̄ tot interlabētibus seculis utriusq̄ artificis
pclarissimuz uiuit ingeniū: Uarie licet pro uarieta
te materie: Uiuacior enim sculptoris q̄ pictoris est
opera: Hinc est ut in libris Apellem: Phidiam in
marmore videam⁹. Idē de Parrhasio t Polycle
to t de Zeusi t Praxitele cēsueriz:ceteriq̄ quo-
rū corporee forme nulla mētio est:operū deco-
mius: t fama pcelebris. Atq̄ (ut a ueteribus ad no
ua: ab externis ad nostra transgrediar) duos ego
noui pictores egregios nec formosos: Iottū Flo-
rētinū ciuē:cuius iter modernos fama ingēs est: t
Simonē Senēsez. Noui sculptores aliquot: sed
minoris fame:eo enim in genere ipar prorsus est no-
stra etas Leterū t hoc uidi: t de q⁹ fortasse ali⁹
plura dicēdi locus dabit:opa singulor ab auctori
bus suis multū differētia: longeq̄ distātie siquis
ab eis cām quereret: Respōderēt:puto nō ut olim
Mallius pictor:qui ab amicis iterrogatus sup ce-
nā:cur tā deformes filios genuisset cū tā pulchras
figuras pingeret: Quia in luce ingt pingo:in tene-
bris fingo. Faceta rīsio illi⁹: horū uerior si dicerēt
t forma corporis t ingeniū que forma est anime
vñ opera hec que laudam⁹ ac miramur uelut e fon
te pcedūt:munera dei oipotētis esse nō hominuz:
t sumēda esse nō tm̄ equo: sed t grato animo seu
largius puenerint:seu partius cū gratuita sint t
humanū meritū semp excedāt. Nec ab homie que
ri rationē oportere:cur plus min⁹ ue aliqd ab illo
fiat:cuius uolūtas ipsa est ratio:summa t inacces-
sibilis: t ad quā frustra per seipsuz nitit humanus
labor:q̄ quāto accedet homo ad cor altū: tāto ex-
altabit deus: t mortales intuit⁹ cōsilij sui pfundi-
tate frustrabit. In hāc ego narrationē:cuz pterire
posset spōte incidi:que eo spectat ne mireris:si mi
hi quoq̄ cōtigerat: ut pulchrā scriberē epistolam
turpis ego: t si in ea (ut Gregorij uerbo utar) pul-
chruz depinxi hominē pictor fedus. Proinde spe-
cies ea qua sorores suas illa uincebat: t sibi pereū
di t mihi dolēdi fuit occasio:ut intelligerē non so-
lum in corporib⁹: sed etiā in scripturis excellētem
formā interdū nocere: t mediocritatē in reb⁹ oib⁹
expetēdā. Sic epistole mee quā ipse mihi nō ado-
ptauerā sed genuerā:pereūt: t tūc exequiarū qua
si quoddā genus lamēta psolui: t tūc memorans
anniuersariū diez ago:dolēs de medio tā cito sub
tractā: t (ut ita dixeriz) in ipsis cunabulis extictā:
Eoq̄ mihi huius rei cōsolabilior est querela: quo
minor est spes: De illius ossib⁹ quasi de phenicis ci
nerib⁹ alteram suscitādi: Nulle eius apud me reli-
quie remānserūt: Preter morē enim meuz totā char
te crediderā: memorie nihil: Idcirco nec eā in me-
moria requirēs inuenio: nec ullū uestigium abeun
tis agnosco. Tantum illud teneo: dulcē mihi fuis-
se dum scriberem: dulciorē dum legerem: amaris-
simaz duz recordor. Nec aliter euenisse q̄z si cui sa
poriferi fauus mellis labijs admotus repente sub
traheretur amotaq̄ dulcedine: sola quidem ama-
ra dulcedinis recordatio supereset. His ego per-
cussus diu a scribendo cessaui: Oderaz enim vigi-
lias meas: t vnius euentu ceteras metiebar: Tā-
dē per memetipsuz admonitus: esse consiliū ut vni
us naufragij metu nauigatio relinquatur: aut vni⁹
anni memor aratrum damnet agricola: ad calamū
redij. Sed quid iterum faciam? Epistola tua etiaz
mihi perijt t comitem secuta est: quātum suppetit
memoria: duplex inde mihi gaudiuz fuit. Gaudeo
equidem ut mos est hominum: tecum solito beni-
gnius agere fortunam: q̄uis non ignorem friuolā
esse letitiam que de fortune facilitate concipitur:
que nulli amicior vnq̄ fuit: nisi ut familiarius fal-
leret. Neminē euexit nisi ut altior casus esset. Ue-
rum hic vnus ex humanis erroribus est: qui sunt
innumerabiles: quosq̄ ut Ciceroniano uerbo utar
cum nutricis lacte suxisse videmur: t quos utinaz
uel in senio deponamus. Certius gaudium ex epi
stole tue fine percipio: ubi t fortunam nosse t ad
oēs casus paratū mihi videris aium: habē hoc est
q̄ optaui: hoc est q̄ spaui: hoc est q̄ deū rogaui
t ut mihi t amicis fortem animum cōceptorem
rerum mutabilium prestaret. Ne quid enim in vi-
ta sentiamus aduersi ne quicq̄ poscitur. Ut quic-
quid euenerit feramus patienter: dignissime pre-
ces sunt. Equidem (nisi fallor) in uerbis tuis ani-
mum tuum vidi t dixi mecum: Jam vir est: humo
erigitur: celum spectat. Uale.

¶ Francisci Petrarche ad Guidonem Januensem:
eundem de conditione sui status certiorem reddē
tis. Epistola.LXXXV.

Estatu meo quem nosse desideras: breui-
ter sic habe. Et si inter uere philosophātes
vnum sit hominis bonum t nō tria: id sci-
licet quod in animo est bene celit⁹ institituo: t pos-
sessione generosi habitus insignito: quoniam cor-
poris ac fortune: non bona sed commoda quedam
ac leuia adminicula dici debēt: quia tamen credo
uelle te de omnibus audire: geram morem uolun-
tati tue. Qualis sit animus meus nec plene scio:
nec asserere meum est. Sunt enī (ut ait Augusti-
nus) t iste plangende tenebre: in quibus me latet
facultas mea que in me est: ut animus meus de vi-
ribus suis: ipse se interrogans: non facile sibi credē
dum existimet. Quatenus autem effari possum:
Undiq̄ me habēt angustie: in luto carnis t in vin
culis mortalitatis mee adhuc aut sedentem aut ia
centem. Uideor tamen (nisi forsan hoc ipsum vide
ri: idem ego mihi mendaciter fingo) libētissime sur
recturus. Si ponderib⁹ meis premor: t inualuit
in me durum inueterate consuetudinis iuguz: a cu
ius seruitute quis liberabit me miseruz: nisi domi-
nus ille qui soluit compeditos t illuminat cecos:
Fortuna contra me hactenus perpetuum bellum
gerit: Ego aūt scies q̄ cōmunio discordias pit: ut

Bōa cō
por] aut
fortune
bona di
ci nō de
bēt: sed
cōmoda
q̄daz ac
admicu-
la leuia

Yba anꝰ ex plauto

q̄z q̄z ab his te curis etas abstraxerit: nil tibi tamē ignotum loquor: Parū ne his fidere Plautina tibi videt anus in Asinaria? que tumidum z minacē adolescētē sic alloquit: Fixus est hic apud nos animꝰ tuus clauo cupidinis: Remigio ueloz̄ quā tū poteris festina z fuge: q̄z magis te in altū capes sis: tū estus te in portū referet. Secura erat ualde mulier uenefica: que talibꝰ adolescētiū successibus plenam vitā experiēdo didicerat. Ad hec ego tibi

D

nūc nihil adiecerim: nisi hoc vnū ut cogites: lapsu tēporis ruere qdē urbes: regna trāsferri: uariari habitus: innouari leges: que ẏo naturaliter sunt: nō mutari z animos hominū z animoz̄ morbos propē oēs eosdē esse qui fuerint dū Plautꝰ ista fingebat. Quod ab hoc sane crebro iactari solitū ais: ar

Ouidius

sisse se qdem sed amplꝰ nō ardere: si id passim predicat: signū in hoc morbo mortiferū est. Scit⁹ est Nasonis uersiculus: Qui nimiū: multis nō amo: dicit: amar. Nō uerbis sed operibꝰ: credo: hisq̄ nō statim: sed si ptinaciter institerit cōtraria vita: maculas vite superioris eluere. Uetustaz egritudinē repēs medicina nō adiuuat: quod lōgo usu didicimus: lōga desuetudine dediscendū est. Habes de adolescēte tuo pāgitū meū: qō utinam falsuz fuisse res doceat z certe potēs est excelsi dextra: mutatione illa dauitica: dicto citius ab vno miseriarum fundo misericorditer attollere: sed ad rarissimum z paucissimorum hoium scito esse. Uale.

¶ Francisci Petrarche ad Joānem Andree Bononiensem: quid de libidinoso sene sentiat explanantis. Epistola.LXXVI.

A

d

Issimilē prime sz iustiorē Satyre materiā affers: luxuriosuz ac lasciuū senem (ut eniz declamator ille ait) Adolescēs luxuriosus peccat: senex luxuriosus insanit. Ac pfecto sic est (ut ait Plautꝰ) deliramus interduz senes: Immo ẏo nō interdū sed sepissime: hoc illa iam tūc etate ceptū erat: Nūc autē reptamus infantes: ludimuq̄ pueri: adolescētes insanimus: cōflictamur viri: deliramus senes. Ita nullaz vite partem perdimus: sed omne euum uarijs qdem errorū gradibus: immo stultitie tenore traducimus. Nescio quid dicā nisi tātis in tenebris: aliquid etheree lucis affulserit: partū absum ab antiquorū sniā: ut nō nasci optimum fuerit primū q̄z primū mori: Omniū tñ huiuscemodi senum excusatio vna est: Imbecillitas etatis solatio egētis: z iā usu publico pmissa licentia. Sic in Asinaria petulātissimū senē suum idem Plautus excusat his uerbis: Nic senex: si quid clā

B

uxore suo animo fecit uoluptatis: neq̄ nouū neq̄ mirum fecit: nec secus q̄z alij solent. Nec quisq̄ est tam ingenio duro: nec tam firmo pectore: quin ubi quicq̄z occasiōis sit sibi faciat bene. Nec ille dixit: hec oēs dicimus: siue adolescētes qbus luxuriari gloria est: siue viri quibꝰ consuetudo est: siue senes quibꝰ iam ueniale peccatū est. Quem tu inuenies senē: qui si qua facultas affuerit: teste submoto: nō statim oblitus virium iuueniliter ruat in Uenerē? Ipse sibi blandiēs: quasi quicqd delectat aut mulcet z pfit z deceat: z quasi senectutis vnicū solamen sit luxuria: que potius senectutis obprobriuz ac ruina est. Tu ẏo senē nostruz ora ut inducat in animum attendere quid agat: quo progrediat: q̄z q̄ aduerso tēpore: q̄z indecora: q̄z q̄ ambigua z in tempestiua Uenus sua sit: Pudor forsan ac metus efficient: qō ratio iāpridez ac satietas debuissent. Sin pergit: vnum hoc illi meis uerbis dicito: breui uel inuitus desinet: Siquidem iuuenilis luxuria senectuti proxima: senilis autem sepulchro contigua est. Uale.

¶ Frācisci Petrarche ad Barbatū Sulmonen. q̄ in hostium insidias apud Regium Parmensium inimicam ciuitatem deuenerit illi his litteris significantis. Epistola.LXXVII.

A

Tmore nostro fortunas laboresq̄z meos

v

tecū partiar est animus. Ad Parmā bellū constitit ut nosti. Circūsistimur z magnis nō Ligurie tñ: sed ppe totius Italie motibus intra vnius urbis ambitum coartamur: non qō animus nostris ad pugnā desit (quod sepius animosa eruptiōe testati sumus) sed ea hostis astutia est: ut nec pacis nec prelij viā pādat durando vincere z debilitare animos lēte obsidionis tedio confidit. Itaq̄z iaz sepe uariāte fortuna: idē ipse qui obsidebat obsessus est: nec dum certus est exitus. Letuz summis utrinq̄z viribus res agitur: z (nisi fallor augurio) summus fatorum dies accelerat: Nutat animus ac neutrā in partem totus inclinat: exquo declinare studēs z inanē spez z superuacuū pauorem. In hoc statu: nō iam paucorum nos dierum: sed multorū mēsium premit obsidio inter calamitates bellicas haud ultia. Dis ita se habētibꝰ subijt nuper desideriū libertatis: quā oibus uotis exposcere: omni studio amplecti: postremū quam terra mariq̄z fugientē sequi soleo: Subierat iā ante cupiditas transalpini Heliconis: qñ Italus Helicon bellis ardebat. Ita ergo hinc odio: hinc desiderio agebar: sed qd agerē? que ea ducit ad occasuz via prorsus inaccessibilis facta erat. Uertor ad oriētē

B

z si enim omnia hostiū plena essent: tutior tñ breuis trāsitus: q̄z ille ingens: per Hetruriā circūitus visus est. Quid multa? Inter hostiū statiōes: cum paucis egressus: septimo Kalēdas Martias abeū te sole carpo iter. Cū ppe Regiū inimicā urbē sub nocte media puenissem: repēte latronū manus ex insidijs erūpit magno mortē clamore denunciās. Nō erat consilij facultas: tēpus: locus z circūfusus hostis suspectissima omnia faciebat: pauci inermes: improuidi quid aduersus plures armatos z ad scelus istructos facerēt? Una in fuga atq̄z in tenebris spes erat. Diffugiunt comites z nocte tegunt opaca: ego etiam fateor meipsum morti z circumsonātibus telis eripui: dumq̄z iaz omne discrimē euasisse crederem: quid oro te: usq̄z tutum homini est? seu fosse seu trunci forte seu saxi obice: nihil enim prorsus cernere sinebat: illius nubilose ceceq̄z noctis obscuritas. Equus ipse fidissimus uector meus: cernuus ad terram ruit: tāto impetu ut cōfractus ac pene exanimatus sim: colligo tñ in extremis animum z assurgo: quicq̄z multis iam diebus interiectis: ad os manum referre nōdum ualeo: tūc subleuāte metu in equum resilui. Ex socijs pars domum redijt: pars nago errore circumacta

C

inceptum nō deseruit: duo viarū duces celi ac terraruz indicijs amicis fessi ac trepidi inter auia sub sistere coegerūt. Ut ne quid terrificū deesset animi corū vigilū uoces vicinis nescio qbꝰ ex menibꝰ audiebātur. Ad hec z seua grandine mixtus imber accesserat: z inter crebra tonitura famosioris assiduus timor mortis. Longa erit historia si eaz per

cit. Rursus enī ⁊ illud est uerum qđ philosophis placet: Auaro tā qđ hēt deesse q̄ qđ non hēt: Nisi qđ mihi qđē magis videt auaro deesse qđ hēt q̄ qđ nō hēt: Ex illo enī nil p̄ter sollicitudinē ppetuā ⁊ ueros met⁹: ex hoc nōnunq̄ breue falsū gaudiū capit: dū sibi arridet ⁊ optatū bonū: spe fallēte p̄e occupat. Ita nunq̄ satiat: fera q̄dā (ut aiūt) ⁊ inhumana dulcedine. Auaritia ꝙ nunq̄: Nā ⁊ successibus inardescit ⁊ Satyricum illud uerum est: Crescit amor nummi quantū ipsa pecunia crescit ⁊ minus hunc optat qui non habet. Cuius rei cām vnā (nā plures excogitari queūt) in epla q̄dā pōit Anneus Seneca: Neminē ingt pecunia diuitē facit: Immo ⁊ra: nulli nō maiorē sui cupidinē incussit. Et segt: Queris que sit rei huius cā. Plus incipit hīe posse qui plus hēt. Uenio ad reliquas pestes: ⁊ eius qđē quā accidiā nostri uocāt: eadē ratio est que inuidie fuit. Hula aūt ac libido sepe suis fruunt delitijs qb⁹ exultāt: ⁊ gaudio fugitiua pcipiūt: Auaritia nulla re fruit: nisi curis auarissimis Dū enī querēdis inbiat ⁊ illa nō hēt ⁊ quesita nō videt: nisi ad suppliciū: hinc trepida: inde sollicita. Que cuz ita sint: iure auaritia sorōz oium pestilentissima dici pōt: quā radicē maloruz omniuz uocat Apostolus. Nec suz nescius te mirari qđ hodie tecuz: hac (ut aiūt ipoztuna philosophia) p̄ter solituz uti uelim. Ego autē nō te magis q̄ mortales fere oēs: ⁊ p̄cipue tuū genus alloquor: iter quos maxima: ⁊ soliū posuisse ⁊ uexillum fixisse: victrix mihi videt ⁊ iperiosa cupiditas: qđ eo idignāti⁹ miror: quo minor uobis cupidinū cā est: Cui enī hos auri cumulos aceruatis? Legitima qđē uobis negata posteritas: Uos parcus ⁊ exiguus cult⁹ decet. Reliqua pauperū Chzisti sunt: quos fraudare p̄e dariq̄ nō timetis: dño illoruz spectāte desuper ⁊ minitāte vindictā: ⁊ nescitis cui uestrū crimen utile sit futurū: qđ uobis interi laboriosum pestiferū q̄ ⁊ funestuz est. Multi se ppter filios excusant: ⁊ vitio animi ueluz pietatis obtēdit. Sic leena: sic tigris fit enixa ferocior: ⁊ animalia mansueta noue plis amor exasperat. Uobis excusatio nulla: uela men vitij nulluz est: ante totius orbis oculos nudi estis digitoq̄ monstramini populoz oium cuz exprobratiōe mordaci. Ecce virtutis iquiūt p̄cones: qui cuz de vita eterna deq̄ animi libertate multa magnifice loquant: sine cā tñ ⁊ tēporalib⁹ addicti ⁊ auaritie serui sunt. Re enim uera ⁊ si de oibus dicat: nōne de uobis tñ sensisse videt Dauid ubi ait: Uniuersa uanitas ois homo viuēs: uerūtñ in imagine ptrāsit homo: sed ⁊ frustra cōturbat? Et ut rabiem pontificalis auaritie tot post seculis futurā notaret expressius: Thesauriçat iquit ⁊ ignorat cui cōgregabit ea. Hec utiq̄ uobis ante alios auari pōtifices dicta sunt. Parētes qdez thesauriçantes filijs ⁊ legimus ⁊ videmus: q̄uis sepe fortuna paternis uotis obstāte qđ alijs partum erat: ad alios deuoluat: parētū tñ intētio nota est: Uestra intētio quenā queso? qd agitis? cui thesauriça tis nisi diabolo ⁊ angelis eius qui sollicite uos obseruāt: numerāt dies ⁊ hereditatē uestrā auidissime pstolant: gratissima trophea: uestris iscripta nominib⁹ in limine tartari: de manubijs spoliatoruz pauperū erecturi? Sed admirās p̄cōtabē: cur hodie potius ista q̄ alias: an uel bacten⁹ nos nō auaros: uel auaritiam vitiuz nō fuisse: uel te nūc p̄mū oculos aperuisse credideriz: qui p̄ius ista nō videris? Respōdebo admirationi tue: Et sciebam uos auaros ⁊ auaritiā vitiū esse: nemo usq̄ est qui nesciat: ⁊ in utrūq̄ nō nunc p̄muz oculos aperio: sed cum forte nudiusterti⁹ ueniissem ad te altaria tua: imo ꝙ altaria dñi virtutū: argēto atq̄ auro ⁊ gēmis onusta cōsperxi: atq̄ insanis fulgorib⁹ p̄cussus obstupui: ⁊ dixi mecuz: Ecce noua auaritie arma: nouū pereundi genus: Auaritia nobis nostra non sufficit: nisi auarū quoq̄ Chzistuz facim⁹: ⁊ diuos ipsumq̄ uocam⁹: in partē p̄dāq̄ Jouem (ut Uirgilius ait) Uos qđē diuitias male partas iustificasse videamini: si p̄de rapinarūq̄ uestrarū pauperem Chzistuz cogitis esse participē: ⁊ auro obsidetis in uitū. Nō hic placādi numinis modus. An nō legistis apud Senecā: Deos tunc ppitios fuisse: cum fictiles fuerunt? Atqui deos nunq̄ ppitios fuisse nec esse potuisse certū est: Quomodo enī ppitius alijs esse pōt qui miserrim⁹ est sibi? Placet igit nō hec Senece sīa: sed uerba: que feliciori materie licet inserere: Profecto Chzistus semp ppiti⁹ humano generi: sz tūc p̄sentior fuit: cuz fictilis fuit: Nūc aureus atq̄ gēmat⁹ irascit ⁊ p̄ces nostras iustissima indignatiōe nō audit: Nō aurū odit ille sed cupidos: qb⁹ optādi querēdiq̄ nullus est finis: Primi hominum: quod erat aperte profitebārur: querebāt diuitias ut abundarēt: uos queritis ut ornetis Chzistum pium opus: si spolijs ille miserorū ⁊ nō potius virtutibus ac deuotiōe fidelium uellet ornari: ⁊ si non fictioni iuncta cupiditas: odiosior deo esset. Animaduerti olim tale aliqđ in p̄ncipib⁹ dominisq̄ terraruz: qui omni studio libros querūt petunt: rapiūt: mercātur: nō litteraruz amore quas ignorant: sed auaritia inducti: nec animi sed thalami querētes ornatum: Nec sciētiaz sed nomen: neq̄ liborum sentētias sed p̄recia cogitātes: Ucruz bis colorata excusatio: licet falsa nō deerit: Dicēt enim sobolem se ac posteros cogitare ⁊ uerbo qđē nōdum natis: aut quod vite genus eligāt p̄orsus incertis: uere autem auaritie ppie atq̄ ignorātie biblioteca cōgeritur: uobis cōgerendarum opum quis est color? Respōdebitis: ut Chzisti tēpla farciatis auro. Sed quid Persio dicitis exclamanti. O curue in terris anime ⁊ celestium inanes: quid iuuat hoc: templis uestros immittere mores? Neue hoc alijs dictum crederetis: audite ut statim uestro nomine uos appellat. Dicite pontifices: in sancto quid facit aurum? Respondete pontifices: uobis enim loquitur. Respondete tot senes vni iuueni: tot theologi vni poete: tot christiani vni pagano. Quid dicitis? In sancto quid facit aurum? Si respondere negligitis poete: an non saltem respondebitis prophete: qui non auruz sed alia quedam a uobis ornamenta temploruz exigit? Apud Malachiam legitis: Filius honorat patrem: ⁊ seruus dominum suuz timebit. Si ergo pater ego suz: ubi est honor meus? ⁊ si dominus ego sum: ubi est timor meus: dicit dominus exercituum. Et ut noscatis q̄ uobis dicit: sequit: Ad uos o sacerdotes qui despicitis nomen meū: Nisi forte gsq̄ est: qui putet ulla vnq̄ etate dignius hoc quesituz q̄ nūc queritur. Uideo quidem ut dixi: vulgus auaritia ardere ⁊ fateor: nihil excusat: nulla est enim excusatio peccati: sed natorum charitas multiplexq̄ necessitas: ⁊ vulgaris ignorantia crimen leuant:

tantillum temporis uetustissimi uatis auxilio cō furarer:mirum dictu quot ibi elegantes nugas in uenerim:quas seruiles fallacias: quas anules ineptias:quas meretricū blanditias:q̄ lenonis auaritiaz:pasiti uoraginē:q̄ senuz sollicitudinē:quos adolescetū amores:Jā minus Terētiū nr̄z miror qui ad illam elegātiā tali usus est duce.Sed de ceteris suo tempore:Nam ꝛ copiosa ꝛ ocio affluentibus:si vnq̄ id nobis forte cōtigerit:pamena res est.Nunc vnuz quod hodierno die tempestiue ad
B modum se obtulit interseram:Est illius comedia: cui nomen est Lassina: ibi vir ꝛ uxor de nuptijs ancillule discordant:bellum domesticum: ꝛ plusq̄ ciuile dixeris:Jta intra cōiunctissimos disiuncta sūt oia:p;sus nihil cōuenit paterfamilias p;o p;ijs:mater filij studet amoribus:Serui duo cōpetitores ptinacissimi:certatim ad puelle cōnubium aspirāt:hic a patre subornat9:hic a matre.Hec rilis ergo cōcupiscētie minister:ut incepto absisteret p̄cāti domine ieiorabilē se p̄bēs:a domino qui forte supma v̄ba cōtētionis accepat:iterrogat quo cū litiget:Cū eadē ingt qua tu semp:Cū uxore igi tur mea respōdet senex:qsi circūlocutione rē intelligēs.Eniuero ad hec puus neq̄ seruiliter neq̄ illepide respōdet:qđ dum hodie legerez:mihi quo dāmodo dictū credidi.Quaz tu mihi uxorē ingt? q̄si uenator tu gdem es:dies atq̄ noctes:cuz cane etatē exigis.Hec ille 9u9.Mihi v̄o gd cōueniēti9 dici pōt?Uxorē nēpe vita nostra nō recipit:multq̄ obiecta tēpestatib9:sed ab hac charybdi libera ꝛ
L imunis:Uerū aliud molestie gen9 est: cui ꝛ illius seruuli v̄ba cōueniūt.Et rem gdem oliz expiebar
Ser- v̄ba nō aderāt.Sciebā me cū canib9 viuere:uenauorū torē eē nisi admonit9 nesciebā.Serui uocant: canmōes nes sūt:mordaces:gulosi:latratores: Cūcta p̄ter ultimum ferre possum: latratus eniz tranqllitati quam querim9 nimis aduersus est:Sed ex omni canuz grege:duo mihi p;sus iportabiles sūt:ceteros adhuc ferre ꝓpositū est:Hoꝛ alter est quez ad te multis cū litteris amicoꝛ hodie mittebā.Unde hāc tibi supadderē epl'am Plaut9 obtulit:Hūc tu g̃ ul'tibi hēto si uenator fieri cupis:uel in nem9 ul'i
D macellū mittito: mō ne vnq̄ ad me redeat.Alter est rabidus senex ille quē nosti optime.Jllum depellere pudoꝛ ꝓhibet:neq̄ tam eius q̄ etatis sue ac lōgeue familiaritatis intuit9.Jtaq̄ quādo me mihi uenatorem Plautin9 puus ostēdit:faciaz qđ ingenij uenatores solēt:domi iueteratuz canem q̄z uis senio ꝛ scabie iutilē:latratuq̄ molestissimū nō expellā.Leterū quez fugare nō licet:fugiā:dimissaq̄ sibi domo uacua:in alias oras ibo:de quo ga nōdū fixa mihi sentētia est:secretiore epl'a ꝓpositū meū leges:Sūma est.Ad fōtē Sozgie:ut nunc est aius piscatoꝛ eē potero:certe uenatoꝛ amplius nō ero:neq̄ cū his saltem canib9 etatē agā.Uale.

¶ Fran.Pet.ad Socratē suū:Jlluz metaphoricos ut ad beatā vitā cōsequēdaz euigilet:in qua summa capitis cōsistit:exhoꝛtantis. Epl'a.LXXXII.

A Cāpuz Martiuz oēs qui nascimur uocati sum9:qđā tamē nō nisi ad strepitū numerūq̄ cōplēdum:qđā v̄o ut honores ꝛ laborum p̄mia p;cipiāt:quorū ex agmine ut sim9 optandū enitēdūq̄ nobis est.De euētu viderit ille cui9 in manu nos ꝛ nostra cōsistim9.Uelle gdez nostri erit arbitrij.Jtaq̄ firmare ꝓpositum ꝛ cādidatos adeē cōueniet ac supmi imꝑatoris ꝛ amicoruz ei9 implorare suffragia:Non enim de cōsulatu aut p̄tura:sed(ut Plautin9 adolescēs ait)de capite nostro sunt comitia.Uale.

¶ Fran.Pet.ad Huidonē Januēsez:q̄ tardiuscule ad eū scripserit se excusātis. Epistola.LXXXIII.

Pistolam sub tuo noie descriptam p̄didi:
e hoc mihi ꝛ nūcij lōgioꝛ expectatio ꝛ socio A
rum p̄ceps fauoꝛ attulit:qui dū assiduo nouarum rerū9 desiderio ꝛ (ut Solini uerbo utar)impatiēti9 potius q̄z studiosius:per bibliothecaz me am more solito uagātes:in illam incidisset:legerūt ꝛ tulerūt ignorāte me:ueriti(ut asserunt) ne sicut amicis indignātib9 ꝛ incuriositatē meam damnātibus mihi plerunq̄ contigerat:illius etiam periret exemplum.Ego re'cognita:ut mihi redderetur instabaz:Jlli autem festinabant.Quid te moroꝛ? Uerum est quod ait quidam:Male cuncta ministrat ipetus:Dum enim omnes habere cupiūt:nullus habuit:dūq̄z oium p̄sensu vni scribēda tradit: ille eā oium cū dolore ul' amisit uel amisisse simulauit:q̄liter nescio:nisi q̄ ad oculos meos ultra nō redijt.Unū fatebor:nec erubescā testimoniū tuuz. B
Nunq̄ credidissem q̄ res ulla tam paruа:tam magne mihi foret pturbationis causa.Raro vnq̄ alias fragilitatē meā sic euidēter agnoui.Torquebar enim ꝛ per multos dies nocteq̄ p̄ditaz querebā: simul ꝛ querebar:ꝛ nūc temerariā sociorū fiduciam:nūc leuitatem meam increpabā:Jllis exp;obrās q̄ plus equo stilum hūc mirātes importune agerēt:mihi q̄ imaturam gloriaz e p̄mittis studiorum querēs:amicis fierem fortassis aspioꝛ.Quā talibet sane plaga ai tpe mitigaī. Jā dolere desij: Quitalibet plaga ai tē pore mitigaī. dolorēq̄z pudoꝛ expulit:pudet taz grauiter doluisse.Nūc qm illius nulle mihi relige supsunt p;eter amātem memoriā(ut ait Augustin9)p;ierit qđē illa sed calamo supstite.Interim ergo duz reuertoꝛ ad solitum scribēdi morem:intermissionis causam tibi esse uoluine insueto silētio mouereris.Uale.

¶ Francisci Petrarche ad Huidonem Januensem: Quam ob causam amissam epistolam tātopere lugeat demōstrātis:multis etiā exēplis deformem artificem formosum opus effingere posse cōtendētis. Epistola.LXXXIIII.

On sum nescius mirari te:qđ ita debiliter
n fortunam vnius epistole ferre visus sim: A
neq̄ enim magne idolis argumētuz est ex Ueram litteris gloriam sperare: ex factis nō ex dictis ori gliā ex ri ueram gloriaz:uere philosophie nō dubitāt spectatores.Jllam iquam gloriam: nō quam p̄dicat vulg9 a quo laudari magnis animis pene fastidio sum est:sed que ex sobria ꝛ iucūda recordatiōe bonoꝛ opum in pectore viroruz excellētiū viget atq̄ alit:cui9 sine theatrico strepitu:sine fauore vulgari fides ꝛ cōsciētia testes sunt.Hec est eqdē illa uera gloria:que in solo stabili actis alte radicib9 casum nescit.Jlla v̄o in hominum fūdata fermunculis.P;imum diuturna nō est ꝛ pfacile p;itur:ꝛ qbus attollit flatibus eisdem semp agitaī ut corruat.Deinde si esse posset eterna:vulgaribus tñ ac minime generosis artibus quesita:nunq̄ ingenuos animos delectaret seruilis ope vilis merces.Jdq̄ ego mecum cogitās:fateoꝛ ꝛ mirabar:ꝛ mihi no mediocriter indignabar.Ex diuerso aūt duz remiscebar:q̄ mihi dulcis epistole illius lectio fuerat

facţ nō ex dictis oriri.

Coriolanus armis forte victurus:suoꝝ pietate victus abscessit:hoc saxum defendit Manliꝰ:hic excidit:hic Camillus inhiãtes auro gallos subito repulit interuẽtu:ꝛ desperãtes ciues amissam patriã ferro docuit recuperare nõ auro:hic descẽdit Curtius armatus:hic inuẽtũ sub terra caput hois ꝛ imotus terminus:pfagium summo ꝛ stabili imperio fuere:hic fallax virgo armis obruta ꝛ fuis circũuenta fallacijs:hec Carpeia arx ꝛ Romani populi census toto orbe collectꝰ:hic anser argẽteus hic custos armorũ Janus:hoc Statoris:hoc Feretrij Jouis tẽplum:hec fuerat cella Jouis:hec domus omnium triũphorũ:huc cõpulsus est Perses hinc repulsus est Hãnibal:hinc ipulsus est Jugurtha(ut qdam opinañ)alij vo in carcere illũ necãt hic triũphauit Cesar:hic perijt:hoc Augustus in tẽplo reges affusos ꝛ tributariuꝫ orbem vidit:hic Pompeij arcus:hec porticus:hoc Marij cimbruꝫ fuit:hec Traiani colũna:ubi ille vnus omnium imperatoruꝫ(ut ait Eusebius)intra urbeꝫ est sepultꝰ hic eiusdẽ pons qui sancti Petri nomẽ inuenit:ꝛ Hadriani moles:cui ipse quoqꝫ subiectꝰ est(quod sancti Angeli castrum uocant)hoc est saxum mire magnitudinis eneisqꝫ leonibus innixũ:diuis Imperatoribus sacruꝫ:cuius in uertice Julij Cesaris ossa quiescere fama est:hec telluris edes:hec fortune domus:hoc tẽplum pacis:aduentu uere pacifici regis euersum:hoc opus Agrippe quod falsorũ deoruꝫ matri:ueri dei mater eripuit:hic vinxit nonis Augusti:hinc riuus olei fluxit in Tyberiꝫ:hic (ut fama est)monstrãte Sibylla:senex Augustus Christum vidit infantẽ:hec Neronis insolentia ꝛ in edificijs feruens luxus:hec augusta domus via flãminea ubi sepulchruꝫ ipsius dñi qdam tradunt hec Antonini colũna:hoc eiusdem ꝓmuꝫ Appie palatium:hoc Seueri Afri septiçonium:quam tu sedem solis uocas:sed meuꝫ nomẽ in historijs scriptum lego:hoc Praxitelis Phidieqꝫ extãs in lapide tot iam seculis de ingenio ꝛ arte dictamẽ:hic Christus ꝓfugo vicario fuit obuius:hic Petrus in crucẽ actus:hic truncatus est Paulus:hic assatus Laurẽtius:hic sepultus ueniẽti Stephano locũ fecit:hic sprevit feruẽs oleũ Joãnes:hic Agnes post obituꝫ viuens:suos flere ꝓhibuit:hic Siluester latuit:hic lepꝛã deposuit Cõstantinus:hic gloriosam Calixtus exercuit libicinã.Sed quo pgo? Possuꝫ ne tibi in hac parua papyro Romam designare?Profecto si possim:nõ oportet. Nosti oia: nõq; Romanus ciuis:sed qꝛ taliũ in ꝓmis rerũ curiosissimus ab adolescẽtia fuisti:Qui enim hodie magis ignari rerũ Romanaꝝ sunt:qꝫ Romani ciues?Inuitus dico. Nusqꝫ minus Roma cognoscitur qꝫ Rome:Qua in re nõ ignorãtiã solam fleo: qꝫ qd ignorãtia peius est:sed virtutuꝫ fugã exiliũqꝫ multarũ.Quis enim dubitare põt quin ilico surrectura sit si cepit se Roma cognoscẽ?Sed hec alteriꝰ tpis est querela.Solebamꝰ ergo post fatigationẽ:quã nobis imẽsa urbs ambita pepererat:sepius ad thermas diocletianas subsistere:nõnunqꝫ vo supꝛa testudinẽ illiꝰ magnificẽtissime olim domus ascẽdere:qꝫ aer salutaris ꝛ ꝓspectꝰ liber ꝛ silẽtiũ:ac uotiua solitudo nusqꝫ magis. Jbi de negocijs nihil oino:nihil de re familiari:nihilqꝫ de republica:quã semel fleuisse satis est:ꝛ euntibus per menia fracte urbis ꝛ illic sedentibus ruinarũ fragmenta sub oculis erant.Quid ergo?Multus de historijs sermo erat:quas ita partiti videbamur:ut in nouis tu:in antiquis ego viderer expertioꝛ:ꝛ dicañ antique quecũqꝫ añ celebꝛatum Rome ꝛ ueteratũ Romanis ꝓncipibꝰ Christi nomẽ:Noue aũt ex illo usqꝫ ad hãc etatẽ.Multꝰ quoqꝫ de ea pte philosophie que mores instruit hic nacta cognomẽ:Interdũ vo de artibꝰ ꝛ de earũ auctoribꝰ atqꝫ ꝓncipijs.Jtaqꝫ die quodã dum in eaꝫ mẽtionẽ incidissemus:flagitasti ut dicerẽ explicite vñ putarẽ liberales ꝛ vñ mechanicas initium habuisse:qõ carptim ex me audieras. Feci qõ iubebas haud duriter:qꝛ hora diei ꝛ uacuitaꝫ inutiliũ curarũ ꝛ ipse locꝰ hortabaꝛ ut sermonẽ lõgiusculũ orꝺirer:ꝛ attẽtio tua rẽ tibi admoduꝫ placẽ idicio erat:Testatꝰ sũ tñ me nihil nouũ:nihil fere meũ dicare:imo vo nihil alienũ:Oia enim vndecũqꝫ dicimus nꝛa sunt:nisi forsan abstulerit ea nobis obliuio.Queris nũc ut qõ illo die dixi repetaꝫ ac lris mãdeꝫ.Multa fateor dixi que si nõ mutatis vbis vicere cupiã:nõ possim.Redde mihi illum locum: illud ociũ:illã diẽ:illã attẽtationem tuã:illã igenij mei uenam:potero quod vnq̃ potui.Sed mutata sunt oia:locus abest:dies abijt:ociuꝫ perijt:pro facie tua mutas litteras aspicio. Jngenio meo relictarum a tergo rerum fragor offici t: qui adhuc in auribus meis tonat:qꝫuis ob hocipsuꝫ in ꝓmis in de diffugerim:ut tibi liberius respõderes:parebo tñ ut potero.Possem te ad antiquos ꝛ ad modernos mittere a qbus quod poscis acciperes:sed ne ita me liberem ꝓuidisti:dum rogas ut dicã meis vbis qcqd id est:qõ(ut ais)tibi oia ex ore meo cuꝫ gratiuꝫ:tum clariuꝫ sonẽt:Gratiã habeo siue ita se res habet:siue ita ut accendas animum dicis. Accipe igit qõ tũc dixi:uerbis forte alijs sed eadẽ ꝓfecto sentẽtia.Uerũ qd aginus?Naꝫ ꝛ nõ parua res est:ꝛ epistola hec abunde creuit:ꝛ nonduꝫ cepimus ꝛ diei huius extremuꝫ est.Uis parũper digitis meis atqꝫ oculis tuis parcam?Differamꝰ que restãt in ꝓmum diem:ꝛ laborem ꝛ epistolam pariamur:nec eadeꝫ papyro.res diuersissimas inuoluamus.Sed qd rursum cogito?qd ue polliceor tibi diem ꝓmum epistolãqꝫ alteram?Nec diei vnius opus est nec epistolare negocium:libruꝫ exigit quem nõ prius aggrediar si tamẽ curis maioribus non retraboꝛ atqꝫ disturboꝛ:qꝫ in solitudinem meam me fortuna reuexerit. Jbi enim:nõ alibi meus sum:Jbi meus est calamus qui nũc passiꝫ rebellat ꝛ recusat imperiuꝫ molestissimis occupationibus meis fretus.Jta ille qui ex ocio meo iuge negocium habet:ex negocio sibi ociuꝫ querit:ꝛ quasi impius seruus ac cõtumax dñi laborẽ in requiem suam trahit.Ubi vo ꝓmum finem meos attigero suũ ipse iugũ subeat cogam:ꝛ de eo qõ queris seoꝛsuꝫ singulari liboꝛo.qd aliorũ scriptis:quid meis cõiecturis assequoꝛ scribã.Sane ut familiares epistolas ludens:ꝛ in ipso maxime viarum discursu:tumultuqꝫ rerũ scribere soleo:sic ad scribẽdum libꝛos solitaria quiete dulciqꝫ ocio ꝛ magno nec interrupto silentio opus est.Uale.

¶ Frãcisci Petrarche.Ad Joãnẽ Colũne:nec senectutẽ nec pauptatẽ nec moꝛbos magnificiẽdos eẽ exhoꝛtãtis:cũ senectꝰ uenerabilis:paupertas aũt salutaris ad beatã vitã sit:moꝛbos ẽt aliqñ cohibẽdis vitijs aptissimos eẽ disputãt. Epla.LXXXIX

in pace viuaz ne qd cōmune secū habeam laboro. Impia: regna: diuitias: honores: ceteraqz eiusmodi sua sūt z sibi hēat: Nihil est horū qō me moueat: Mihi linqt siq sūt ai mei bona: Hec sui muner] non fuerūt: z ne sui iuris sint flagito. Quid seuit? Quid minat? Nimis diu debito: su⁹ suz: calculū ponam⁹: auferat que sua sūt: nimiſ diu ꝓpositū ei⁹ fuo: qd cogitat? nlla mora ē: nullū luctamē: tollat qcqd id est: z nunqz reuersura discedat: z certe iā ptez nō exiguam tulit: z id quātulūcūqz qō restat odiosuz on⁹ est humeris ad altiora nitētib⁹: Qō ad co:p⁹ attinet nō sum quē reliqsti: Hospes co:pis mei secū male cōco:dās: iplacabilē litem agit. Hec iugis sollicitudo: faciez meā mutauit ante annos: ita ut iaz vix ꝑmo me cognoscas occursu: Huius tñ rei me cura nō tāgit. Adhuc eniz iteger Domitiano ꝓncipi crediderā: Nihil gratius decore: nil breui⁹. Ad maiora vō genit⁹ suz qz ut sim māci pium co:pis mei. Seneca inqs hoc dixit: Quis negat? Et ego dico: z multi dicēt post me: z añ eū multi forte dixerūt: z qsqs id dixerit: mō ne mentiaſ egregiū magnificūqz vbū dixerit. Ego z illō dixi z qō sequiſ dicā: z in utroqz scio qꝺ nō mentio:: utinam nec fallar. Absit a me ut amore co:pis aut hui⁹ lucis desiderio: diē mortiſ hoꝛrescā: qm z hoc ab alio uerissime dictū in usus meos uerti: qō hec nostra que dicitur vita mors est. Uale.

¶ Fran. Pet. ad Clemētem Sextum Romanorum pontificem: Illum si ualitudinem reparare cupiat: pluralitatem mediocrum esse fugiendam admonentiſ. Epistola. LXXXVI.

A f Ebrius tue nūcius beatissime pater: tremorez mēbris meis z horrorē attulit. Nec id circo blādiloquēs aut similis dicar illi: de quo Satyric⁹ ait: Flet si lachrymaſ cōsperit amici Et iterum Si dixerit estuo sudat: sed illi poti⁹ qui (ut ait Licero) de salute populi Romani extimescebat: in qua etiaz suaz inclusā videbat. Mea qdē ac multoꝝ salus in tua salute fūdata est: Nō igiſ simulat⁹ est tremor: neqz eni alieno piculo pmoueor sed ꝓprio. Oēs qui de te pēdem⁹ z inte speramus: te egrotāte sani forte videmur: sed nō sum⁹. Uerū qz tū semp: tū pcipue in hoc statu breuez decet eē ꝑmonem: qui in diuinas aures humano ore trāsfūdiſ. Pauca tibi nūc aio affusus z uenerabūdus loqr. Lectū tum obsessum medicis scio: hinc ꝑma mihi timēda cā est: discordāt eni de idustria dū pudet noui nihil afferētē alteri⁹ hesisse uestigijſ

B Nec est dubiuz (ut elegāter ait Plini⁹) oēs istos famā nouitate aliq aucupātes: aias statiz nostras negociari: z in hac sola artiū euenire: ut cuicūqz se medicuz ꝓfitēti statim credaſ: cum sit piculum in nllo mēdacio mai⁹. Nō tñ illō ituemur: adeo blāda ē sperādi ꝓ se cuiqz dulcedo. Nulla ꝓterea lex que puniat insciticā capitalez: nullū exēplū vidicte discūt piculis nostriſ: z expiñta per morteſ agūt: Medicoqz tātum hoiem occidisse ipunitas sūma est: horꝝ turbā uelut inimicoꝝ aciē clemētissime pꝛituere. Instruat te illi⁹ infausti epigrāmatis memoria iscribi iubētis in sepulchro hoc solum: Turba medicoꝝ perij. In etatē nr̄am potissime videſ inciꝺisse illud Marci Catonis senis uaticiniū: qñcūqz greci ad nos lr̄as suas ac pſertim medicos trāsmisissent: oia corrupturos. Sed qz iam sine medicis viuere nō audemus: sine qbus tñ innūabiles nationes: forte melius atqz salubrius vinūt: z populus Romanus etate florētissima: eodē teste Plinio: ultra sexcētesimū annū vixit. Unū tibi de multis eligē: nō eloquētia sed sciētia z fide cōspicuū. Jā eniz ꝓfessionis sue imemores z dumetis ꝓprijs exire ausi: poetarū nemus z rhetorū cāpum petāt: z q si nō curaturi sed ꝓsuasuri circa miserorū grabatulos: magno boatu disputāt: atqz illis morientibus Hippocraticos nodos Tulliano stamine ꝓmiscentes: siniſtro qz uis cuētu supbiūt: nec rerū effectib⁹ sed inani vborū elegātia gloriaſ. Ut ne quid a me hodie fictū medici tui putēt: quem sepe noio Plinium: qꝺ is z de medicinis multa z de medicis plura qz gsqz z ueriora diceret: in oib⁹ fere huius epistole ꝓtibus ducē habui. Ipsum ergo audiāt. Palaz ingt est: ut gsqz inter istos loquēdo polleat: Imperatorē ilico vite nr̄e neciſqz fieri. Sed ego longius qz destinauerā: metu calamū urgēte ꝓuect⁹ suz Ut vō iam desinā: medicū nō consilio: sed eloquio pollētem: uelut insidiatorē vite siccarium aut uenefici vitare debes. Huic qdē iure optio dici pōt qō loqci coquo Plautin⁹ ille senex in Aululari: Abi ingt: opa hic cōducta est uestra: nō oro. Ad hec z exactā tui custodiā: z (que ad salutez co:pis miris modis adiuuāt) spem bonā ac letū aiuz habeto: si te: si nos oēs: si tecū egrotantem eccleſiam saluam cupis. Uale.

¶ Eiusdem Frācisci Petrarche de reb⁹ familiaribus Epistolarū Liber sextus.

¶ Frācisci Petrarche ad Hānibalē Tusculanensem epm: Inuidiā infelicē pestē esse ostēdētis: Auaritiam aūt ceteris vitijs eē potiorē: eāqz in pontifices plurimū impij hēre cō:probātis. Epla. LXXXVII.

A Infelicē inuidiā dixit Maro. Nec imerito: Quid eniz infelicius qz suis malis alienisqz simul bonis affligi? Nō inelegāter qdē in Mutium nescio quē appme iuiduz atqz maliuolū: luxisse legiſ Publius qdā. Cum enim tristiorē solito vidisset: Aut Mutio ingt: nescio qd incōmodi accessit: aut nescio cui aliqd boni. Prorsus ita est. Jnuidus alterius bonuz suis ascribit incōmodis: z (ut ait Flaccus) alteri⁹ rebus macrescit opimis. Magna miseria: non aliter saturitate alterius qz fame ꝓpria torqueri: atqz alio pinguescēte: nō secus ac se esuriente macrescere. Sed haud temere definierim: an nō inuidia tñ: sed vitijs oibus infelicior auaritia sit. Jnuidia enim mesta sepe: sed ociosa est. Auaritia tristis z occupata. Superbia dum se aliqd magnum putat: falsa licet opinione delectaſ: Auaritia semp se famelicam z egenam sentit. Neqz fallit: Ueriſſimū enim est poeticum illud: Semp auar⁹ eget. Nam si auar⁹ est: cupit: qō ipm vitij nomē indicat. Sane qꝺ ait Seneca: nō qui paruz habet sed qui plus cupit: paup est. Et hoc inde cōcludit: qꝺ nō paucitas rerum inopē facit: cum paucis natura cōtenta sit: cui qui rite satisfecerit: diues est: z nihil ei deest: sed cupiditas expleta: que indicat sibi tātum deesse quātum cupit: cupit aūt omnia: z optādo supua cua fecit necessaria: Ita egestatē minimā cuiqz pfacile succurri poterat: irremediabilē atqz imēsā fe-

Publi⁹ ꝺ inuidia Mutij.

Quidi- tersit in- ter inu- diā z au aritiam

B

immemor curarū oblitusq; p̄sentium malorū: totus in illi⁹ ceci senis memoria cōquiescā. Carneades ad nonagesimū: Cleātes ad vndecēte simum: Gorgias Leontinus ad cētesimum ac septimū vite annū trāquilla senectute puenit. Chrysippus nono ac trigesimo anno ceptuz miri opus acuminis: octuagesimo moriēs reliquit. Qua etate Simonides in carminū se certamē descendisse cōmemorat. Etate puectū Socratē legimus: t ibat ulteri⁹ nisi uenenatus obstitisset calix. Cuius p̄clarissim⁹ ille discipulus Plato: vno t octoginta ānis expletis: eodez ipso natalis sui die obijt: t in eoipso cui diutissime animū intenderat exercitio litterarum. Cuius discipulus Aristoteles nō nisi ad tertiuz t sexagesimū accessit: Quē periculosuz numerū annorū t humano generi uel morte uel insigni calamitate terribilē ferūt: Et cur ita sit ratiōes q̄dā: alij obseruationē solaz experiētie longioris afferunt: Utrūq; sane quid virium habeat: ipsi qui attulere discutiāt: hunc (si uera memorāt) vite scopulū humane: ne trāsire posset noster Cicero: nō senectute sua: sed Antonij crudeli ac nephario iperio effectū est. Et quoniā ad nostros obuio Cicerone peruentū est. Uenerabilis apud nos Romani regis Nume Pompilij senectus: sed uenerabilior Catonis: Camilli: Fabij: Metelli ac Ualerij Coruini: quoz fere oium vna est etas cētuz anni Appij quoq; illi⁹ ceci: de cuius cecitate oium ciuiū oculi t vniuersa respublica cōsilium expectabāt. Glorioissime senuit Augustus: Pōpeius infelicius: Uerū non de fortuna: sed de etate hic agit. Certe Augustus ipe oiuz maximus ac potētissimus monarcha: post inceptū (ut q̄busdam placet t qđ nemo negat) diutissime summaq; cū pace gubernatū imperiū inter multas Romanorū lachrymas: interq; castissime coniugis amplexus: sexto ac septuagesimo etatis anno placida morte subtractus est. Eandē methaz tenuit Augustinus: ut noie: sic vite termino imitatus Augustum. Hieronymus vo viuacior fuit. Origenes ad septuagesimū vite annū uenit. Tertiū t sexagesimū Bernardus ipleuit. De Ambrosio Gregorioq; nō ita cōpertum teneo: Omnes tñ pculdubio senuerūt: puidente illo: apud quē fons vite est: ne hi parū viuerēt quorū vita multū profutura erat ecclesie. Ad octogesimū annū uenit Asinius Pollio. Marcus Uarro viuēdo t scribendo seculi vnius sortitus est spatiū. Multa de sua senectute locutus est Seneca senex: aliquāto senior futurus nisi ferox discipulus uetuisset. Permitte mihi oro te indulgentissime pater: Permitte mihi ut narrationē que ualde animū meū premit huic loco inserā te fauente t senectutis adhuc vnicū exēplū: humile qdē ac recens: sed honestū t cui mihi dulcis ac uenerāda recordatio est: tot glorioso rū senū illustribus exēplis adijciā: nunq; id si apud aliū loquerer ausurus. Fuit mihi proauus paternus: vir sanctissimus t ingenio quātū sine cultura litteraz fieri potuit clarissimo: usq; adeo: ut eū nō tm̄ de re familiari: de negocio: de cōtractu: de natorum nuptijs: vicini: aut de re publica magistrat⁹: quod de Appio ceco traditū accepimus: sed de rebus etiaz altissimis t ad philosophiā spectātib⁹ litterati homines: p̄sentes abūtesq; cōsulerēt: omnesq; in illi⁹ respōsis t equitatē iudicij t acumen ingenij mirarentur. Uiro nomen fuit Marcius: his modis eaq; pietate p̄redito: ut ad cōsecrādā viri memoriā nihil ei pter p̄motoris auriliū defuerit. Nuper me iam adolescentiam egresso: multi supererāt de illo mirabilia narrātes: que spōte p̄tereo: hocipsum nō dicturus: nisi ne fastidires exemplum. Is ergo post innocue ac feliciter actā vitā (ut audiebam senes nostros dicere) quarto ac centesimo etatis anno: ipso etiā ut Plato natalis sui die: sed triū t viginti annoz spatio viuacior q̄z Plato: t pterea eodem in thalamo in quo natus fuerat: longe añ p̄dicta multis trāsitus sui hora: in gremio filiorū ac nepotum nulla coporis aut animi molestia: nil nisi de deo t de virtutib⁹ loquēs interloquēdū quo dāmodo cōsopitus est: quod ex eius ore sonuit extremuz illud Dauiticū fuisse ferūt: In pace in idipsum dormiā t requiescaz. Quibus vir uerbis explicitis quiescēs: obdormiuit in pace. Horatius tibi pater amātissime qđ me hactenus passus es paui mei memoriā repetere: t nomē eius his ad te litterulis occulere: quod nescio an usq; dignius q̄z inter egregios senes collocādum esset. Sed qđ ago? Breuis cōsolatio in longā historiam uersa est. Da bis autē ueniam si scias quāta cū delectatiōe uersatus sum cuz his optimis atq; lectissimis senibus quibus te iam nūc meq; non multo post ascriptos cupio: t si ceteris in reb⁹ impares: at equanimitate t patiētia saltē pares. Ne enim me ppositi p̄ oris oblitū putes: Quis egreferat se senez fieri: dū tales viros senes factos cē meminerit? Immo vo quis nō magno cū gaudio participet sortē beatissimorum hominū: t alacri animo cōmunem sibi cū talibus excipiat senectutē? Quis enim horuz: seu quis oino hominū diu vixit: t nō senuit: cuius lōgam vitā legimus nō in seniuz desinētem? At nos uoto cōtrario: secumq; pugnante diu: imo semper viuere cupimus nunq; senescere: nunq; interire. Scio autē quid respōsurus es horum te omnium nō ignarū: Illud dolere: q̄ ante tempus senueris: cōmunis omniū senescētium querela. Et Numa Pompilius cuius supra mētionē feci: prima etate canus fuit: t Uirgili⁹ poeta. Tota etas nostra bis lamētis abūdat. Egoipse nō taz queri soleo q̄z mirari q̄ canos aliquot ante vigesimū quintuz annū habui: cum illud nō exciderit: quod genitor quondam meus in religs neq; me sanior neq; ualidior: quia post quinquagesimū etatis sue annuz consulto speculo supra uerticez sibi vnuz forte capillum ambigua canicie albescentē viderat: plenus stuporis t querelarū: totā non modo familiam sed viciniam excitauit. Hoc est quod euum nostrū dolet: hoc quod iuuentus nostra cōqueritur: multuz breui tpe uariasse: viuendi senescendiq; modū: e quibus forte secūdum fatear: primū negez. Senescūt solito citius: nec id forsan usq; quaq; ueruz est: sed qđ inclictāter affirmem solito citius canescūt: siue id latens causa siue curarū multitudo efficit. Profecto enim nostri maiores melioribus: nos pluribus curis inuoluimur. Nihil est autem quod magis precipitet iuuente florē q̄z curaruz anxietas t labor animi. Ceterum vite modus nisi eum casus aut culpa p̄secuerit: idem propemodum permanet: qui Psalmographo p̄scriptus est carmine. Sed quoniam tua me religiosa modestia certum facit: non te canos conqueri: quos potius amplecti: t si intempestiui essent: ac gaudere non dubito.

Uos vo pontifices dicite oro:quid sibi vult hec ra
bies habendi iter diuitias tam certas? Jn tanta
rez diuinarz humanarūqz notitia:in vita solitaria
z celibe:z de crastino cogitare phibita? Jllō mi
hi forte notissimum ingeretis: Auruz habet eccle-
sia. Bene si habet:pessime si habeā: Placere pos-
sūt diuitie virox: viri diuitiaz penit⁹ nō placēt:
qui cum somnū suū dormierit:in manib⁹ suis nihil
inueniēt. Uerio: igit illa respōsio:quā pcōtationi
ppie Persi⁹ ipse subiecit: Cū enim secūdo quesis-
set: Jn facto qd facit aurū: Jntulit: Nempe qō
Ueneri donate: a virgine pupe. Facessat oro iam
tādē aurū tēplis iutile: z in alia templa dei:hoc est
in usus hoium egētiuz cōferat: Sit Christi charitas: que seculi pōpa est. Nec semp sub obtētu de-
uotionis idolatrie seruiat. Nescitis qz auaritia est
idolox fuit⁹? Nulla tot idolis gens abūdat:nulli
queniētius dicit: Cauete a simulacris. Credite mi
hi pōtifices: Auruz potuit Christ⁹ habere sed no-
luit:diues eē potuit dū inter boies agebat: paup-
tatez maluit: Corinthijs uasis uti potuit:fictilibus
usus est. Nolite pōtifices excusatiōes friuolas au
cupari:aut sub Christi noie pabuluz auaritie z ue
stris alimēta furorib⁹ aggregare. Christ⁹ uestro au
ro nō eget:nec uestris superstitionib⁹ delectat: Pu-
ri ac nudi cordis est appetēs piox actuuz:honesta
rum cogitationū z humilium uolūtatum: qs iter
hec auro loc⁹? Nolite miseri curare:qz supbe sacri
ficetis:qz ornate:qz splēdide:sed qz pie:qz humili
ter:qz caste:qz sobrie: Sacrificate qō diruptis vin
culis liberatori suo rex pheta sacrificat:hostiam
scilicet laudis: z nomē domini inuocate. Sacrifi-
cate inqz sacrificium laudis:sacrificate sacrificium
iustitie: z sperate non in auro:sed in domino: Au-
dite Psalmistam surdi:diebus ac noctib⁹ claman
tē: Sacrificiuz deo spūs ptribulat⁹. Quid hic op⁹
est auro? Spiritu op⁹ est:eoqz nō nisi cōtribulato:
op⁹ est corde:sed cōtrito z humiliato:hoc est sacri
ficiū deo gratuz atqz homini sine terrax effossione
parabile:submisso z immaculato op⁹ est aio. Con-
tra nec terso:nec rudi auro op⁹ est. Nescio qd am-
pli⁹ dicaz: z uereor vba iactare:sed si post pphetā:
ipm quoqz Persiū poetaz audire nō piget: Uide-
te qd ibidez pagan⁹ hō pōtificib⁹ suis dicat: Quin
dam⁹ id supis de magna qō dare lance: Nō possit
magni Messale lyppa ppago. Et ne dubiuz foret:
qd est hoc supis offerēdum qō genere atqz opibus
supbi: ceci diuitum filij nō possūt: Subsecut⁹ exps
sit: Cōpositū ius fasqz animi sactosqz recessus Mē
tis: z incoctuz generoso pect⁹ honesto. Preclaruz
vbum dignūqz qō de Christo dictū eēt. Cu Uale:
z qz fidelib⁹ cōuitijs aurez prebe.

¶ Fran. Pet. ad Joānē Colūne: se uerum nō sectas
amare dicētis: Jlli etiaz per euagationē quādam:
oēs res Romanas z uetustate z magnitudine ad-
mirabiles describētis.

Epistola.LXXXVIII.

Ambulabam⁹ Rome soli: meum qdē ob-
ambulādi Peripateticū morē nosti. Pla-
cet. Nāe moribusqz meis aptissim⁹ est: ex
opinionib⁹ quedā placēt: alie aūt minime. Non et
enim sectas amo sed uerū. Jtaqz nūc pipateticus:
nūc Stoicus sum: iterdū Academicus: sepe autez
nihil hox: quotiēs qcqz occurrit apud eos qō uere
ac beatifice fidei aduersum suspectū ue sit. Jta enjz
phorū sectas amare z approbare pmittimur: si a
vitate nō abhorrent: si nos a nro pncipali pposito
nō auertūt: Qō ubi forte temptauerint seu ille sit
Plato seu Aristoteles seu Uarro seu Licero: libe-
ra cōtumacia cōtēnant oēs atqz calcent. Nulla di-
sputationū argutia: nulla vborum lenitas: nulla no
minū nos tāgat auctoritas: Moies fuerūt: quātuz
humana ingsitione fieri potuit z notitia rerū docti
z elogo clari z nāli ingenio felices: sed supmi z in
effabilis obiecti puatiōe miserabiles: z ut q virib⁹
suis fiderēt: uerāqz lucē nō regrerēt: cecox in morē
sepe lapsi: sepe ad lapidē offendētes: Jtaqz sic illo-
rū miremur igenia: ut igenij ueneremur auctorem
Sic illox cōpatiamur errorib⁹: ut nre gre gratule
mur: z cognoscamus nos gratuito sine ullis meri-
tis honoratos platosqz maiorib⁹: ab illo qui archa
nū suum qō sapientib⁹ abscōdit: puulis reuelare di
gnatus est. Deniqz sic philosophemur: ut (qō phie
nomē iportat) sapiam amemus: Uera qdē dei sapi
entia Christus est: ut uere philosophemur ille in p
mis amādus nobis atqz colēdus est. Sic sim⁹ oia
qz añ oia christiani simus: sic phica: sic poetica: sic
historias legam⁹ ut semp ad aurē cordis euāgeliū
Christi sonet: quo vno satis docti ac felices: sine q
quāto plura didicerimus: tāto idoctiores atqz mi-
seriores futuri sumus: ad qō uelut ad sūmā ueri ar
cē referēda sunt oia. Cui tanqz vni frarū uerarū im
mobili fundamēto tuto supedificat human⁹ labor:
z cui doctrinas alias nō aduersas studiose cumu-
lātes minime rephēdēdi erimus: Et si enim ad sū-
mā rei modicū: forsan ad oblectamētū certe animi
z cultiorē vite modum plurimum adiecisse videbi
mur. Nec incidēter quantum locus iste cape visus
est dixerim. Procedo. Uagabamur piter in illa ur
be tam magna: que cū ppter spatiū uacua videat:
populum habet immēsum: nec in urbe tm: sed cir-
ca urbem uagabamur: aderatqz per singulos pas-
sus qō linguā atqz aium excitaret: Hic Euādri re-
gia: hic Carmētis edes: hic Laci spelūca: hic Lu-
pa nutrix: z ruminalis ficus ueriori cognomie Ro
mularis: hic Remi trāsitus: hic ludi Circēses: hic
Sabinarum raptus: hic Capree palus z Romu-
lus euanescēs: hic Nume cum Egeria colloquium
hic Tergeminorum acies: hic fulmine ictus victo:
hostiuz artifexqz militie Tullus Hostilius: hic rex
architecto: Ancus Marcius: hic discreto: ordinū
Priscus Tarquiniꝰ habitauit: hic Seruio caput ar
sit: hic carpēto insidēs atrox Tullia trāsiuit z sce-
lere suo vicum fecit infamem. Hec aūt sacra via est
hec sunt Esquilie: hic viminalis: hic grinalis collis
hic Celius: hic Marcius cāpus z supbi manibus
decussa papauera: hic miserabilis Lucretia ferro
incūbens z in mortem fugiēs adulter z lese pudi-
citie vindex Brutus: hic minax Porsena: z Hetru
scus exercitus: z infestus errāti dextre Mutius:
z Tyrāni filius cum libertate cōcurrens: z hostez
urbe depulsuz ad inferos sequēs consul: z fractus
a tergo viri fortis pons Sublicius: z Horatius
natans: z Tyberis reuehens Chloeliam: hic erat
Publicole ne quicqz suspecta domus: hic Quin
tus arabat dum fieri meruit de aratore dictato:
hinc abductus Serrhanus ad consulatum uenit:
hoc est Janiculū: hic Auentinus ille sacer mons in
quo ter irata patrib⁹ plebs secessit: hic libidinosuz
tribunal Appij fuit z ferro patris iniurie subduc-
ta virginia: z decciuiri luxurie dignus finis: hinc

Loca u
rbis ro-
me mēo
ratu di-
gna.

remedia medicorū eruditiores magna ex parte de
sperāt. Reliquos si cōsulas: nihil homini diuiti de
sperādum: nihil inopi sperādum dicent: cum tū se-
pius diuituz domos hec pestis inhabitet. Si hos
igiť audire uolueris: pstabūt tibi ut inter angusti-
as p:esentium dolorū z future sanitatis spez sem-
per ligatus ulules: semp oleo tristitia vnctus atq;
vnguentis madidus ingemiscas: Ego vo te siccuz
solutumq; ac liberū dolere maluerim: dieta exerci
tio laborib⁹: aduersus nouum hostez solidare co:-
pusculum: hac in re nihil a medicis sperare p:eter
uerba: si quid aduersus podagram auxilij est: totū
a paupertate: uel si id frustra sit ab animi modera-
tione poscendum: podagre medicina optima pau-
pertas est: seu illam necessitas: seu uolūtas attule-
rit: Ultimā hāc frugalitatem uocāt: quā definiūt
uoluntariā paupertatem. De his autem alia ad te
olim epistola satis dixisse video: quādo nōduz ad
me nisi podagre solius fama puenerat: si vnuz qō
tunc me latebat illis addidero: Credere me diuini
tus pmissum: ut podagre paupertas acceſſerit: ut
sicut ex quibusdam uenenosis animātib⁹ fit reme-
dium ueneni: z sicut apes ex qbusdaz herbis ama
riorib⁹ dulcissima mella cōficiūt: ita tu malis tuis:
nō aliūde q̄z ex tuis malis possis cōflare remedia.
Et de paupertate qdem remedioq; qō illa secū ha
bet hactenus. De animi autē moderatiōe patiētia
q̄z longioz sermo est: auctoritatib⁹: rationib⁹ z exē
plis instructus: Hic occurrit Marius: hic Marc⁹
Attilius: hic integre Romane legiōes: Nulla eniz
gēs in hac gloria par est: Hic ex alio genere homi-
num Possidoni⁹: Anaxarchus: z quo vilius: eo ni
si fallo: efficacius exēpluz. Seruus Afer ulto: do
mini a Tito Liuio relat⁹: qui tormētis lacerat⁹: nō
modo nō igemuit sed superāte letitia dolores: spe
ciem quoq; p̄buit ridētis. Innumerabilia sunt id
genus: e qb⁹ nō modo epistolā impleas: sed libzū:
Uerūtamē ut dixi: post Ciceronē uerecūdum mo
destumq; silentiū videtur. Et secūdus illi⁹ iter Tu
sculanas disputatiōes liber: quem sepe salubrez in
meis doloreb⁹ expert⁹: aliquot insignes viros: au-
diui de libzi illi⁹ efficacia similia memorātes. Illū
tibi familiarē facias uelim: Illum in manib⁹ habe
as: quotiēs notis indicijs: aduentare podagricum
senseris dolorē: Q̄z q̄z est alia multo dulcioz multo
q̄z suauioz z docto ac religioso viro dignioz medi
cina: In oib⁹ laboreb⁹ ac doloreb⁹ nostris: quibus
carē negt vita mortalis: meminisse labor ac dolor
quos p:o nobis Christ⁹ ptulit: meminisse vulner:
gb⁹ vulnera nr̄a sanata nosq; periculo sempiterne
mortis erepti sumus: meminisse clauorū a lancee
p̄ciosissimiq; sanguinis: quo lauacro sordibus ab-
lutis recreati z clementer admoniti sumus tēpo-
rales alto aio calcare molestias: nihilq; nisi eter-
ne dānationis z penarū immortaliū supplicia for-
midare. Illud insuper meminisse p̄fuerit: nō mo
do Christū cui p̄pter deitatē suā p̄pter incōpara
bilem gloriam inaccessibilēq; potentiā: oia prona
erant atq; facilia: sed cādidatum quoq; quē uocāt
martyrū exercitū: multosq; ut nos sumus mor:a-
les homines: z (quod miraculi clarioris est) non
modo viros fortes: sed sepe etiam mulierculas ac
puellas diuino spiritu afflatas illa ptuliſſe: in quo
rū cōparationem quicqd pateris quies atq; sola-
tium dici possit. Trita hec: z tibi in primis p̄fessio

nis tue debito notissima: ideoq; diutius nō insisto
ad secretiora festinās. Est remedij genus: quod tu
forte nō cogitas: quod cū legenti mihi litteras tu-
as subito occurriſſet: risuz mouit (ut dixi) Nolo au
tē indigneris: me quod in meis sepe soleo: in tuis
malis etiā iocari: Nō in doloreb⁹ tm̄: sed in mor:e
iocari solitos: viros fortes doctosq; cōperim⁹: Te
stes sunt Uespasianus p̄nceps z Socrates philo
sophus: Patere me in pedū tuorū doloreb⁹ idē fa-
cere: q̄z q̄z nō merus: sed ueritate cōditus iocus est
meus. Quid enim putas? Recēse pater ab adole-
scentia cursus tuos z animum stare nescium: vide
bis ut frenum equo indomito: sic tibi necessariam
podagram. Esset necessaria forsan z mihi ut iā tā-
dem stare loco discerem ac mecū habitare: Tibi tñ S
p̄culdubio: ante oēs quos ego nouerim necessaria
est. Isses extra nostre habitabilis ç̄one terminos:
trāsisses oceanum: adisses anthipodas: nulluz tibi
discurrēdi finez qua polles in reliquis ratio feciſ-
set. Quid multa? Nō alio q̄z podagre auxilio sisti
quibas. Illa tibi frenum stringit iubetq; cōsistere.
Quid ais? Parebis: uelis nolis. Noli autem iniu
riaz arbitrari. Nihil cuiq; tēpestiui⁹ accidit: nihil
vnq; opportunius. Fluitātez carinā magister pup
pis fune uel ancoris regit: z tibi p:ope terrā vnde
primum in altuz es euectus ancora iacta est: Per-
misit tibi tua sors uagam ac laboriosam iuuentutē
nec senectuti daturus ferias videbaris: Podagre
beneficio quiesceret. Uagū z instabile iumentū cau
tus pasto: alligat: ubi discursu uetito quiescēdi pa
scendiq; fit facultas. Agnosce pastoris tui p:ouidē
tiam: Nō te in Perside: nō in Arabia uel Egypto:
ubi uelut in suburbano uagabaris tuo: sed in patri
am integro membzorū obsequio reuersuz: post pe
regrinatiōes inumeras: z (si te noui) nunq; tuo iu
dicio desituras uberrimis z amenissimis alliga- I
uit in pascuis. Ad cumulum eniz gratie celestis ac
cedit q̄ nō te Rome clausit: ubi z pp:ijs z fami-
lie tue titulis es clario:: q̄z quieti tue expedit. Sed
nec p̄cul z extra p̄spectum dilecte urbis amouit.
Quid ergo? Tybur tuo senili ocio deputatum est:
p:ouisumq; ne fugias: Doles z nō poti⁹ deo gra-
tias agis: qui te tot terrestribus maritimisq; peri-
culis: totq; tā longis anfractib⁹ ereptū hac demuz
uoluit p̄sistere terra (ut ait Maro) Ubi scilicet ani
me simul z coporis alimenta nō desint: libzi tui:
feruoz tuus: ingeniū tuum z purissimi aeris z ni-
tidissimarum species aquarum z pulcherrime tel
luris amenitas tetricum licet z agrestem animuz
mulcere queāt: ubi semp assit patrie p̄dulcis aspe-
ctus: amicorū moderata p:opinquitas: submotis
tedijs: absente fastidio: que tibi uel immense urbis
strepitus uel iugis fortasse tot notorū cōuersatio
peperisset. Fuere bonis tuis gratanter: equanimi-
ter: pacifice: melius tibi accidit q̄z putabas: cōmo-
diorem toto orbe locuz nequiuisses eligere: q̄z quē
tua tibi sors obtulit. Sed instabis: Et cur non in-
quies sine hac coporis iniuria? Jubes respōdere
quod sentio: Animus tuus vinculis egebat. Jd nō
ad infamiam: sed in partem laudis accipias p̄cor:
Quo enim fertilioz est ager: eo pluribus abundat
cōpescēdis extirpādisq; ut seges utilioz coalescat:
z sepe quo generosioz atq; ualidioz: eo ferocioz est
equus z tenaciorib⁹ vinculis egens: Esses nūc (ut
auguroz) in aliquo mundi angulo: Jam Nilus: Jā

A Via mihi tecū lis est: cū ceterarū rerum oium sit tāta cōcordia: Nimis es querulus: nimis idulges tibi: fortē ꝓpriā deflere: miserari res tuas: excusare teipm: accusare fortunaz: deniqz nimis molliter humana toleras cū sis hō. Mouit mihi fateor lachrymas epla tue ꝓncipiuz: qd enim occultare cogitē affectꝰ meos z ubi ꝓstantiā tuā regro: illic ꝓpriā dissimulare mollitiē? Certe ubi te letū eē iubeo mestū me fuisse non inficior. Sed est qd mihi iterblādiar: Honestiores lachrymę sunt in alienis calamitatibꝰ q̄z in nr̄is: q̄z q̄z usqz adeo sint nr̄a coia: ut nil ꝓprie alienū dici possit ab altero qd alteriuſ nr̄m sit. Idqz nō mō in tāta amicitia: sed ne in cōi etiam societate hoium dici posse Satyricus ait. Ubi viro bono nullū alienū malum: z humano gñi pietatis ad inditium datas a nā lachrymas docet: Qd tāto añ Comicꝰ dixerat: Hō sum: humani a me nihil alienū puto. Enīuero lz id uerū eē: nō negē tñ haud dubie in hoc publico dilgēdi debito: gradus sunt: gbus ex amplissima (ut ita dixerim) humanitatis area cognationis amicitieqz redigimur in angustū: z vniuersalis amor oium singulari q̄dā charitate paucoꝝ ac beniuolētia coartaſ. Sed qd rursus occultē tibi qd sequiſ? Ut

Eodē e fōteriſū z lachrimas ꝓdire

lachrymas epla ꝓncipiū: sic risum mihi finis mouit. Aduersa sunt inges: Scio: lz interdū vno de fōte ꝓdeāt: risus z lachryme. Nō minus fortitā mestus erat Democritꝰ qui ppetuo risu pulmonē agitare solebat (ut ait ille) q̄z madens ppetuo lachrymarū rore Diogenes. Nec letior Hānibal in calamitate ꝓprie solus ridēs q̄z populuſ qui lugebat. Si

B cut ex diuerso si Lucano credimus: nō mestior in morte gñi flēs Cesar: q̄z exercitus qui plaudebat. Sed ad te reuertor. Prima igit epla tue pars id egit: ut multarū ac ppe oium ꝓgriē erūnarū vni tibi incubuisse diceres: sicut miserabili: sic magnifico qdē stilo legēs lachrymas nō tenui: z tuarū lituris (ut dixeras) lachrymaꝝ nouas addidi. Nescio enim quomō casus suos viriliter q̄z mulieb̄riter lamētātē virū ꝓfundius miseramur. Prosequebar i tētus aio atqz oculis: z ipsa stili dulcedo blādiebatur ut legerē: q̄z uis lōgiuscula epla eēt. Ecce autez dū cetera humētibꝰ oculis plegissem: expectās qd insolite z tātis querelis eque miserie patereris: totam maloꝝ sūmā tribus in finē aut q̄tuor v̄bis incluseras: eē te Tybure senē paupem: podagricum. Quibus in malis ferre te illud egerrime quod tibi nr̄e spes ablata pñtie videreť. Neqz enīz te morbo vinctū loco moueri posse: neqz ausurū de tā longinquo ad te amicū euocare: occupationū suarum nō ignotis tibi pōderibus irretitū: hoc flebilē epla fine cōcludis. Hic fateor risi. Et qd: dixerit qspiam: pauca hec tibi videnť an leuia? Neutrū qdem: sed sunt adeo vulgaria oiumqz coia: ut pene ihumanū sit penituſqz ridiculū: talibꝰ incōmodis indignari hoiem uel mirari. Quis enim (ut a pmis ordiar) qs hoium vnq̄z vixit qui nō viuēdo senuerit? Priscos illos p̄res multis seculis ꝓtēdisse vite spatiuz legimus: Nunqd tādē z senuisse nō legimꝰ? Mitto illos qui in mūdi pmordio memoranť: quos uelut in ipsius seculi iuuēta editos in lucē: uegetioreſ atqz viuaciores fuisse: ac ppe ad millesimū vite annum puenisse cōfirmāt: sed eosdē lz serius: tñ senuisse nō negāt. Hos inq̄z omitto de quoꝝ etatibꝰ magna inter magnos solet eē cōtētio: que pñtis nr̄i ꝓ

Omneſ mōtaleſ seneſcē.

C positi nō est. Ad illos uenio qbus ut minus mira: sic sensibus nr̄is accommodatior est etas. Senuit Abrahā: senuit Isaac: senuit Jacob. De quoruꝫ ꝓmo scriptū est: Erat aūt abrahā senex dieruq̄z multoꝝ. Et iterū: Deficiēs mortuus est in senectute bona ꝓuecteqz etatis z plenus dierū. De scdo: Senuit aūt Isaac z caligauerūt oculi eius z videre nō poterat. Et rursum: Cōsumptusqz etate mortuus est z appositus populo senex z plenus dieruz. De tertio: Oculi israel caligabāt ꝓe nimia senectute: z clare videre nō poterāt. Audis ecce nec senectutem mō: sed oculoꝝ quoqz caliginem ac defectum. Moyses fortasse robustior: de quo cū cētū viginti D eēt annoꝝ z morereť ita legimus: Non caligauit oculus eius: nec dentes illius moti sunt: Nunquid ideo tñ nō senuerat: qz solidior senex eēt? Cuiꝰ successor Josue bellator insignis qui tot reges occidit: tot populos strauit: senio obstare nō potuit qn audiret dñm dicētē sibi: Senuisti z lōgeuus es: Et ipse cōgregato populo diceret ad eos: Ego senui: z ꝓgressioris etatis sum. Ille vir cuius uoci deus paruit: qui iaudita fiducia: soli ac lune ꝓcepit ut staret: z steterūt: Nunqd illū fugacissime diē vite cōtinere potuit ne ꝓperaret: aut obuiā senectutem retardaret? Quid Dauid rex? Nōne z ipse senuerat hēbatqz etatis plurimos dies: cūqz opireť uestibꝰ nō calefiebat? Js cuius z inter hoies z erga deuz tātus ardor fuerat breui adeo refrixerat senectute ut accubātis puelle patrocinio uteretur. Qui de seipso loquēs: Junior fui inqt: Et cōfestim addidit: Et enim senui. Habes cui forte dierū numerū inuideas: at nō ꝓpetuā iuuētutē. Dē qd est ortum necesse est: aut imaturū occidat aut senescat mox maturius occasurū. In secularibus historijs: nō equā humane vite mēsuram inuenies: z sigd ibi tale dēphēderis: irrisiue nōnunq̄z potius q̄z historice dictuz scito. Quippe supra Ninū Assyrioꝝ regē: qui Abrahe cōtēporaneus videť: de excellēti rerū gestarum memoria (ut Macrobio placet) Ne greca qdez extat historia: Dēs igit historici: qui lōgissime retrocedūt: a Nino initiū scribēdi faciūt: multisqz post illum tpibus nr̄oꝝ senū incipimus exēpla colligere. Itaqz minime mirādū putāt qdā: Nam alij litigāt (ut dixi) si seneſcēte iam mundo z vita breuior z fragiliora sunt corpora: z apud exteros qdez z pauca de multis: sed illustriora pstringā. Diutissime vixit Nestor: qui (ut scriptū est) tertiā iā etatez hoium vinebat. Diu Hiero Syracusius. Diu etiā Masanissa Numidarum rex: quoꝝ alter nonagesimū annū attigit: alter excessit. Laudata Solonis: nec illaudata Sophoclis senectus: quoꝝ ꝓmꝰ nunq̄z itermisso studio sempqz aligd addiscens senuit. Secūdus morti ꝓximus: nobilissimā tragediā ea qdē scripsit etate: qua vix sui cōpotes eē solent qui ad vitā illā ueniūt. Jsocrates orator eadē ꝓpe etate: q̄rto scilicet z nonagesimo vite anno cum uolumē eximiū edidisset: qnque annos supuixit: seram uoluptatē sui opis ꝓcepturus. Homeri nō tm̄ senectutē: sed z oculoꝝ cecitatē lego: sed an senectꝰ: an alia cecitatis cā fit: nescio an tu legeris: mihi enim nō occurrit. Qualem aūt z q̄ziucūdam credimus Homericam senectutem: oibus suis accumulatam z instructam curis: quarum parue relige post annorum millia tanta me dulcedine afficiūt atqz perfundunt: Puto idem alijs accidere: ut sepe mearū

ciunt atq; inextimabili iucunditate: Que si oibus nota esset: multos in stuporem cogeret: qd ita cum mortuis esse potius q̄ cū viuentibus dilectarer. Quibus ueritas respōderet illos viuere: qui cum vtute & gloria dié obierūt. Nos iter delitias & falsa gaudia exultātes: luxu somnoq; marcidos: vino graues: & si viuere videātur: esse tñ adhuc quidez spirātia sed obscena iaz & horrenda cadauera. Uerum hac inter doctos & indoctos: eterna lis manet atq; ego sequar inceptū. Habes ergo quod interrogationi tue: quodq; quorūdam qui tecuz sunt admirationi modo respōsum uelim: cur exēplis abūdem ueterum illustriū: qō & alijs pfutura spero: & mihi scribēti ac legenti pfuisse admodum certe scio. Deinceps (quoniā nihil ab vno homine quod oibus hominibus placeat fieri potest) mirent̄ improbentq; si libet: Certe ego: ne ppter alienū murmur intermisisse videar morem meū: inserere huic etiā epistole aliquot exēpla nō desinā & quid exēpla possint: exēplis ostendā. Omnes qui añ Mariuz a medicis secabātur: vinciri mos fuerat: quia enim dolorē corporis animi robore superari non posse pſuasum erat: vinculorū auxilio utebantur: Primus Marius solutus sectus est: sed post eum plurimi: Cur queso: nisi quia exēplum viri cōstantissimi ad imitādum animos erexit: & (ut cōpatrio te sui uerbo utar) ualuit auctoritas? Bello latino Decius cōsul seipsum pro legionib⁹ & pro populi Romani victoria deuouit: Res dictu q̄ executione facilior: sponte tua mortem appetere ut alteri victoriam queraz: tā efficax tñ exemplū fuit: & tā ualidum: ut bello Samnitico ac Gallico: filiꝰ Decius & ipse cōsul: patris imitator existeret & noie patrē uocans: securus iret ad mortē: quaz pro salute suorum ciuiuz: cōtēnere illo auctore didicerat. Quos bello Tarentino aduersus Pyrrhum imitatos nepos: tertia tādem vno de grege victima: & si nō eodem infularum habitu: pari tñ animi virtute: eadē q̄ reipublice pietate procubuit. Hunq̄ talis vir Themistocles fieret: nisi Milciadis exēplis accensus: fieri illi par in animū induxisset. Hunq̄ Julius Cesar in illud glorie culmen ascendisset: nisi mirari & imitari Mariū ab adolescētia didicisset: Qui & Alexādri pfuit imago in templo Herculis gadibus cōspecta: qua mox ad cupiditatē magnas res agendi: nō exarsit modo: sed (ut ait Tranquillus) ingemuit. Profecto autē si statue illustriū possunt nobiles animos ad imitandi studiuz accēdere (qō Q. Fabiū Maximum: & Q. Cornelium Scipionem dicere solitos Crispus refert) quanto magis ipsa virtus hoc efficit: claro dum proponitur: non marmore sed exēplo? Corporū nempe liniamenta statuis forsan expressius cōtinentur: Rerum vo gestarum morumq; notitia atq; habitus animoz haud dubie plenius atq; pfectius uerbis q̄ incudibus exprimunt̄. Hec improprie mihi video: dicturus statuas coporum imagines: exempla virtutum. Quid de ingenijs loquar? Imitatio vnum insigne par syderū lingue latine Ciceronez ac Uirgilium dedit: effecitq; ne iam amplius grecis ulla in parte eloquētie cederemus: Dum hic Homerū sequitur: ille Demosthenem: Alter ducē suum attigit: alter a tergo liquit. In omni hominum genere licet ostendere idem: sed in eo quod in me reprehēditur artius: noliz hodie nimius videri. Unū etiā nunc exēplum tibi notissimum: quo minus interseram temperare nequeo. Siquidem quem vite callem arriperet diutissime fluctuanti Augustino & Antonij & victorini rhetoris ac martyris profuit exemplum: necnon & illorū duorum in rebus agētium: apud Treueros repentina cōuersio: quā cuz sibi Pontianus miles Imperatorius enarrasset. Ipsius Augustini uerba tenes octauo (nisi me memoria frustratur) cōfessionum libro posita. Exarsi inquit ad imitādum. Ad hoc enim & ille narrauerat. Hec ergo cōsilij mei ratio est ppter obseruatores ac miratores meos sepius iterāda. Uideo eni q̄s multis exēpla contulerint ad virtutem: & qd in me agant sentio: & de alijs idem spero. Sic fallor: res periculo abest: & quibus exempla non placent non legant: neminez cogo: & si me rogas: a paucis legi malim. Uale. Augusti nus

¶ Francisci Petrarche ad Barbatum Sulmonensem: mortem Andree Roberti regis Sicilie filij indignam ac miserrimam deplorātis. Epl'a.XCI.

Eu q̄s violēti: q̄q; ineuitabiles sunt fortune exitus uel puisi. Sepe qdem (ut nosti) Barbate amātissime: de fortuna deq; alijs qbusdam loqui soleo ut vulgus: ne in sermone cōmuni singularis appareā: si seorsuz interroger: respōsurus fortasse lōge aliter. Sed transeo ne si hream: acturus aliud de hac re superuacuis disputatiunculis implicer abstrahar q̄z. Ut autē ceptum sequar & fortuna oipotens & ineluctabile fatū: nō cū vulgo solum: sed cum maximis atq; doctissimis qbusdā viris. & in pmis cū Uirgilio videri posset nisi & vnus oipotens & fati nomē in ore catholico suspectū foret. At quecūq; vis illa sit: seu dei iudicio: seu pmissu: res hominum uersans haud dubie magna vis & prorsus ineluctabilis est: & aduersus quā frustra ibecillitas nostri conat⁹ accingit̄. Nā in cursu facili cōsilium humanū opprimit mali moles: & mortale remediū discutit inuicta necessitas. Id si vnq̄ alias: nūc maxime intellectū cōspectum q̄ clarissime est. Rogo qd noui: quid inopini accidit? Quis nō ista puiderat? & puidisse quid pfuit? Tam profunde eniz totis regni pcordijs se negtie dirum virus infuderat: ut iam nisi mortiferuz esse nō posset: tātū audacie tātumq; licētie reproborū: tanta piorum desperatio: tantus meror inceserat: erant creba vndiq; uelut instātium procellarum signa. Graues frontes turbida nubes obduxerat: & turbida pectora pugnaces urgebāt uenti: fulgurabant oculi ardētes: flabāt ora minacia tonabātq;: ppe erat ut manus impie fulminarent: equor auli cum iam tumebat: iamq; estus horrisonus & reciproci fluctus & obscene aues & peregrina pdigia uestris late littorib⁹ recursabant. Morte regis mutata: regni facies: & cum vnius viri anima: omniū vigor & cōsilium euanuisse videbātur. Spectabamus hec omnes futurisq; nō secus ac psentib⁹ angebamur malis. Loqui autē quis auderet: ubi vix liberi cogitatus erant: & nō tm uocibus: sed nutibus parata supplicia? Qrebrez in triuijs muti oēs in thalamis murmur ambiguuz: mesta presagia & impendentium nuncij malorū: taciti augures: metus ac dolor: Deniq; sic apertis oculis torpuerant animi: quasi quos vicini fulminis lux horrēda prestringeret: Nemo (nisi fallor) vnus hominum me apertius timuit doluitq; liberius: nemo illa curie Fortūa ineluctabile fatū

si quod Stiliconi suo Claudianus attribuit: Vultus factura uerendos: canicies festina uenit: Vexat alia quedã senectutis incõmoda lamẽtari: que plura apud alios: apud Tullium sunt quatuor: Imminutio uirium: auocatio a rebꝰ gerendis: adẽptio uoluptatũ: mortisq; vicinitas. Multa qdez hoc loco in tuã consolationẽ dici possent: sed rẽ a Tullio ex intẽtione tractatã retricare temeritas. Habes eiꝰ de senectute libꝝ: qui inscribit Cato maior: quo lecto nihil erit quod requiras amplius (ut reor) nihilq; quod nõ modo molestã: sed nõ plane gratissimã senectutẽ faciat tibi. Hã q̃tum ad celeritatez anticipatumq; tẽpus attinet: hoc vnũ dixerim: Sicut enim ubicunq; mors occurrit: senectus est nostra (quod doctissimis viris placet): sic ubiuis debilitas corporis affuerit: senectꝰ nostra est. Nam ut vite terminus est mors: sic floride ualideq; iuuente terminus est quãdocũq; incidẽs mansura debilitas. Siue igit̃ totius: siue robustioris vite finis dici senectꝰ debet: qualibet etatis pte se offerat: datũ tẽpus impleuimus ⁊ legitima est senectꝰ. De paupertate qd putas dicam? Quis nõ est pauper: nisi qui nihil cupit? Di qui ditissimi videtur: eo ceteris pauperiores sunt quo pluribꝰ egẽt: cuz necessarijs egere ea demũ sit pauptas. At isti pcul a uero falsis opinionibꝰ actꝝ sibi necessaria fecerũt: que apõ minus insanos uoluptuosa qdem: apud sanos vo supuacua: postremo autẽ apõ doctos dãnosa etiã atq; omni studio fugiẽda sunt. Vere itaq; sunt omnũ pauperrimi: innumerabiliũ egeni: ⁊ uel assecutiõe rerũ optatarũ accẽdẽtes indigẽtiaz uel expectatiõe torquẽtes. Nec sum nescius qd ad ista respõdeãt. Cõtemni paupertatẽ aliquãto difficiliuꝰ re q̃ uerbo. Nõ obluctor: dura res est fateor: sed dij boni! q̃ tuta: q̃ secura: q̃ expedita: q̃ libera: q̃ deniq; si amare illam in animũ duxerimꝰ iucũda. Sed desinamus paupertatẽ laudare ⁊ amare diuitias: ⁊ reuera quotus hominũ inueniẽ: qui cum pauptatẽ ualde laudauerit: laudatã tota intẽtione nõ fugiat? Victa erit ⁊ in eternũ ab animis hominum relegata: uel potiꝰ extincta cupiditas: si quot laudatores habet pauptas: totidẽ habeat amatores: Habebit aũt multo plures si innotescere ceperit qd boni habeat: qd quietis ac felicitatis adducat. Hactenus tñ: ut etate lucani erat munꝰ dei est: nõdum mortalibꝰ intellectũ nisi admodũ raris: In qbus sunt exempla illa clarissima. Valerius: Lincinnatus: Curius: Fabricius: Regulus: nõ diutiꝰ q̃ dũ legunt̃: audiũtur ue: ⁊ tũc quoq; nõ nisi superficietenus: animos cecos auaritia ⁊ cupiditate tãgentia. Sed multo maxime sacratissimi senes nostri qui circũierunt orbem terrarũ: ueritatẽ ingerendo pectoribꝰ hominũ: in fame ⁊ nuditate letissimi: victisq; ⁊ calcatis necessitatibus triũphantes: quorũ nudis pedibꝰ non erat tellus digna calcari. Aude teipsum talibꝰ exemplis inserere: Aude hospes contẽnere opes: Nõ fortuito neq; indelibera te: Aude inquã plures ad cõtẽptũ vite ⁊ ad effundendũ ꝓprium sanguinẽ: proiciẽdasq; animas q̃ ad cõtemnẽdas diuitias fuere magnanimi: Aude igit̃ ⁊ tu hospes qui nõ habes hic mãsuram stationem: deponere sarcinã libertatis amatoribꝰ iportunam: tãto tutior ad patriã puenturus: quãto expeditior incesseris: Aude inquã cõtẽnere opes: ⁊ quod sequit̃: te quoq; dignũ finge deo. Quis enim dubitet opes potẽtiamq; cõtemnere: dum meminerit (ut sileã ceteros) Christi sacrã atq; humilem paupertatem: ꝑcipue si huic cogitatio illa succreuerit: quãtũ calamitatum: quãtũ ue discriminuz iste omnibus uotis exoptate expetiteq; diuitie secum ferãt? Certe Salomõ is qui apud Hebreos sapiẽs habet̃: ut Lycurgus apud Lacedemonios: Solõ apud Athenienses: Cato ul' Lelius apud nostros Nõ diuitias neq; paupertatẽ optat adeo: supbiendi scilicet desperãdiq; materiã. Quid ergo? Tantũ victui meo tribue inquit necessaria. Quẽ secutꝰ Apostolus: Habẽtes victũ inquit ⁊ quibus tegamur: his cõtẽti simus. At nos non modo diuitias optamus: sed in hispis nihil magis appetimꝰ q̃ quod nocet: luxum scilicet ⁊ excessuz. Quid enim oro te: quid est in auaritia quod delectet? Nempe nil aliud q̃ querendi labor: q̃ seruãdi pauor: nil inquã aliud q̃ timere ruinas: incendia: rapinas: domesticos ⁊ externos fures: Ad extremuz mures ac tineas: Esse semper occupato animo ac mesto: Omnes curas ipsumq; cor viuẽtis in auro sepelire: cũ sit scriptum: Vbi thesaurus tuus: ibi cor tuum. Vere ergo misera est magni custodia census. Sed hec nobis accidũt nescientibꝰ (ut ait Flaccꝰ) Quid ualeat nũmus quẽ prebeat usum. Sic affectis si honestus diuitiaruz modus accesserit: paupertas dura videbit̃. Sũt sine ulla difficultate fortune: Illi duo diuitiarũ gradus a Seneca descripti: habere quod necesse est: habere qõ sat est. Accedat ⁊ tertius: quod abũde est: ⁊ quartꝰ accrescat qõ multũ est: nihil actũ putabit̃ donec ad id anhelando ⁊ estuãdo puenerimus: qõ nimiũ est. Ita nisi nocere ceperint: nisi causas miseriarũ ⁊ laboruz ⁊ fortitan festinate mortis attulerint: diuitie non erũt. Sed qd rursus ago qui tibi aduersus paupertatẽ arma cõquiro? Quecũq; de hac re nõ tãtum dici: sed cogitari possunt nota sunt tibi. Unuz erat in animo ꝑter vulgata hec quod tibi nõ subtrahã: Equidẽ: ut euacuatio ꝑgrauato corpori: sic tibi necessaria est pauptas. Tergiuersent̃ licet (ut audio) qdã ex uestris ⁊ cauillent̃: paupertatẽ tñ uel exp̃sse uel tacite nouisti: Bene habet: tu illaz fugiebas: illa te sequit̃. Jam que attigit arripuitq; uotis optãda necessitas: que te cogat iplere quod debeas. Christi seruus es: scis qd illi ꝓueneris: sile: patientiam habe: nõ te possuz equis aurib⁹ audire. Perinde mihi paupertatem defles: quasi nescias nudũ te intrasse in hanc vitam: nudũ egressurũ: ⁊ q̃si nõ paupertatem Christi: sed Cresi diuitias sis ꝓfessus: Crede mihi pater: pauptas sepe multis utilis ad salutem fuit: nulli vnq; inutilis: nisi his qui eam impatiẽtia ⁊ lamentis exasperãt. Tibi quidẽ adeo nõ tm utilis sed necessaria ⁊ salutaris est. Ut sine illa neq; saluus esse: neq; creatori tuo potueris pacta seruare. Hec in ꝑsens de honesta ⁊ sobria paupertate pstrinxerim. Illa eniz importuna ⁊ sordida que turpis egestas apud poetam dicit̃: Deo gratias: te nõ tãgit: ad quam leniendam maioris eloquẽtie virib⁹ opus esset. Jam hinc ad podagre remedia ueniendũ est. O siqs eo morbo tẽtus: in hãc epistole ptẽ forte oculos cõiecerit: quã putas spem cõcipiet fomenti cuiuspiam: aut pulueris: aut lenitiuuz cuiuscũq; cõsilij: desinat ex metalia sperare: Volo labori suo ꝑcere si ex his litteris hoc sperat ulterius nõ legat: huius eni generis

Qua tuor esse q̃ triste senectam reddant

Quis iur di ci pos sit pa uper

Nihil a uaritie est nisi q rendi la bor ⁊ p uãdi pa uor.

nem vitijs perditum reprehendere desistat: cuz se sciat operam pdere exhortantis. Epla.XCII.

Ne illū: linque eū sibi: etatē habet: vie patēt: ire licet quocūqz libet: demitte in collū habenas homini indomito: frustra niteris repeto: linque illū sibi: eat quo fert animus. Crede aūt mihi nō ascēdet. Uidisti equos ad iter z ascē sum pigros: ad pugnā pauidos tū ipatientes socij fremētesqz: degeneris animi: signū est insultare minorib⁹: nō posse comitē pati: nocere cū possit: occasionē expectare nō cāz. Muscę macros stimulant boues: Pauperē peregrinū canis infestat: Domū cultū nostrū his exēplis ascribito: Ubi uel miserabilis orbitas uel extrema pauptas. Deniqz ubi defensiōis est minus: ibi plus seuitie nocēdiqz feruēntior libido. Qua in re nihil deliberat: nisi an facultas assit: uoluntas nunqz abest z semp vna. Quid castigas igit? Perdis operaz: plus aligd qz uerba requirit hoc malū. Da illi parē aduersariū: confestim ardor: iste tepuerit: Semp erit lupus oue cōspecta: Admoue lupū: ouis erit. Quid igit (ut ait Flacc⁹) obseratis auribus fundis preces? quin tu sine illum scelerib⁹ obrutuz z oppressuz suis: superbia tumidū: ardētem auaritia: iracūdia rabidū: inuidia tabescētē: libidinib⁹ efferatū: gule uentriscz mācipium: nimio semp sopore confectuz: z (ut ait Maro) somno vinoqz sepultū. Quid enim huic facias? qd loquaris? Dolio loqueris z qdē pleno: z nil penit⁹ respōsuro: nil intellecturo: nil etiā audituro. Perp: opie in hunc dixisse Licinius Crassus videret: modo barbā eneā haberet. Cetera enim assunt: Os ferreū: cor plūbeum: utiqz callosas aures callosumqz animuz habet. Callū mēdacijs supductū: uera ÿba nō penetrāt. Nescio an ex illis sis quib⁹ perdere uerba leue est. Illud certe scio: que in hoie ÿba pdunt: tolerabilis forte iactura: nisi cōtēpt⁹ hinc simul atqz odiū quererent. Uale.

¶ Francisci Petrarche ad. T. M. Illi qz in hominē non facundum sed loquacem inuehatur significantis: quid etiam inter eosdez intersit exponentis.

Epistola.XCIII.

Quod ad studiū rei familiaris attinet: coaceruādasqz diuitias: prouidētissimum hominē: omniumqz quos ego quidē noueriz circumspectissimuz: nō nego: quiqz nō in vultu tm sed (ut Plautina anus) in occipitio quoqz oculos habet. Ceterū in eo: quod de eloquentia hominis addidisti: longe dissentio. Inter facūdum enim ac loquacez largiter refert: Alterū qualitatis est: quātitatis alteruz: Illoc ingenium z ars z exercitatio modesta: illud pceps impetus z impudētia presta bunt. Cōtraria sunt hec: pleriqz tū in discernendo falluntur. Cu illo loquente si diligētius animum aduerteris: fateberis ut nihil promptius: sic nihil illius fmone durius: nihil asperi⁹: nihil itempestiuius: qō nō ideo ut tibi cuius nomē sciēs silui eloquentie falsam famam: sed ut tibi iudicij errorem eripiam: dictum scito. Uale.

¶ Francisci Petrarche ad. T. M. Illum ut munera pro tribuentis animo: non pro rerum magnitudine recipiat obsecrantis. Epistola.XCIIII.

Uaz pauper: qsque sis diues nescio: loquor de arcula: Animus enim pculdubio diues est: Bianteo more sua secum bona circumferens: nec incendio peritura: nec naufragio: z qui bus nihil omnino nō predonuz vim: nō furum metuit dolos: nō rubiginem tineasqz: nō morbos: nō mortem: non senium: nō ruinā. De arcula sane ipsa idcirco sum dubius: quia duz animū moresqz tuos fortunamqz simul extimo: ut nō multis: sic nōnullis egere te suspicor. Sicut enim insanorum est innumerabilibus indigere: sic ueruz est quod ait Xenophon ille Socraticus: Nihil egere est deorum. Qminime autē primum a dijs. Qobrem: qr de arcula ipsa nuper a cōscio quodam nescio qd audiui: pro virili parte succurrendum statui. Ecce itaqz de fortune mee si reliquijs dicā superbius qs uelī: si muneribus: aliter loquar ac sentio. Dicam ergo de muneribus: quibus ille me talia nō curantem: supra spem supraqz uotuz cumulare dignatus est: aliquātulum ad te misi: quod quātulumcunqz est haud dubito dignāter accipies: z in exigua re paruo uelut in speculo conspiciēs: magnum mittentis affectum: munusculi paruitatē: animi uolūtate pensabis: Nō qz ego sim nescius: quosdā fortes: quosdam doctos ac simillimos tui viros z utrosqz magnanimos: frustra olim munerib⁹ fuisse tēptatos. In qbus ante alios est Fabricij clarū nomē z Curij Romanorū ducum. Quorum alter Pyrrhi regis: alter aurū cōtempsisse Sanniticum laudatur. Clarius uterqz contēpt⁹: sed nobilitatis alter etiā claritate responsi. Quis enim scholastici quidam more suo cōfundāt historias: Rūsum tū illud nobile z famosum: Romanos nolle aurum: sed aurū habentibus imperare: nō Fabricij (ut vulgus putat) ad regem sed Curij est ad Sānitium legatos. Xenocrates legatos Alexandri Macedonis cum quinquaginta talentis ad eum ab ipso rege transmissos: inuitatos ad cenaz in villā Achademie: ac mediocri z minime appato cibo philosophice habitos: cū dimisisset: postridie reuersos querentesqz cui numerari pecuniam regis uellet: sic increpuit: Quid uos ingt hesterna cena: nō itelleristis me pecunia nō egē? Quo respōso: cū mestos factos cerneret: ne munus ac legationē regiā sprenisse diceretur: de magna pecunia exiguā particulā accepit reliquū referri iussit ad regē. Ferē erga eūdē regē z Diogenis Cynici cōtēptus: ad quē uersatili dolio habitātē: Cum Alexander videndi cupidus uenisset: z miratus hominē quesisset: an donari sibi a rege aligd uellet. Cetera inquit alias: nūc ut a sole dimoueas peto: Erat enim hyems: z forte tūc fundo teste illius ad Aquilonez obuerso: ore autez ad meridiē applicabat seminudus: sed feruēs animi seniculus. Facetū hoc durius z ppe superbū Demetrij responsum: qui missum sibi ab Imperatore Romano aurū: ridēdo ita contēpsit: ut diceret: Si tēptare me uoluit: toto illi fuerā experiēdus imperio. Calanus Indus dum ingenti lignorū cōgerie extructa z incensa more patrio nudus ad uolunta riā mortē iret: Alexādro Macedoni obuio z que rēti similiter: Num se aliquid uellet: nihil ingt est opus: breui te videbo. Sed hic quidem miri nihil quid enim nō spernat qui ipsam ppter quā cetera cōcupiscimus: vitam sprenit? Cōtemptus sane miraculum suppleuit uaticinij certa fides. Siquidez itra dies paucos Alexāder apud Babylona Cratere illo Persarū atqz Indorū ultore consumptus est. Urbanius aliquanto Dindymus: Ad quez nudum cum Alexander idem omni fastu regio depo

Insanorum est multum egē: deorū nihil.

B

Qui oblata munera spuerint.

Xenocrates.

C

Diogenes Cynicus

Demetrius

Calan⁹ Indus.

D

Dindymus

Induz aut Tanaim trāsnatares: Jam Rhipheos montes aut Hericini saltus dumeta trāscenderes: uagus semp ⁊ pfugus sup terrā. Occurrit pietas illius qui solus morbos nostros ⁊ morborum nostrorū medicamēta cognoscit. Nō idcirco minus utilia: qm̄ amariora sunt. Illa magis ingenua videri potest: ⁊ humanitate tua digno: querela q̄ presentiā atq; cōuictum meum ualde suauiter requiris: ⁊ in quo unice tibi cōplacebas (ut dicis) tū cū maxime delectaret ablatū luges. Enimuero nihil negocij est hic. Si es amicus: immo ꝟo si pater (neq; enim aliū te pietate eximia ⁊ paternis semp affectibus cōprobasti) Nullus tibi me locus: nullus tēpus eripiet. Pone me in supremo Atlantis Meduseis luminib⁹ durato uertice: te in rupe Caucasea ubi vinct⁹ Prometheus de Joue conquerit: simul sedebimus: simul ambulabimus: simul cenabimus: simul fabulabimur: simul seria tractabim⁹. Nihil unq̄ iterueniet quod vicinos cernere ⁊ audire phibeat. Uolucer est amor: nō terras trā: sed celum trāsit ⁊ maria: nec podagram nouit ille nec cōpedes: liberrimus est: ⁊ fortuna licet obluctāte ubi uoluerit pens. Miraris? Mortis quoq; nescit imperiū: ⁊ quod illa videt abstulisse cōplectit. Jtaq; uersos in cinerem: apud illū integros inuenies: ⁊ natū Octauia: virum Artemisia: amicū Lelius inuita morte: ⁊ effractis (ut ita dixerim) tumulis vivos habent ac pentes. Habe igit me: nā ⁊ ego te habeo: nulla mihi sine te dies agitur: nulla nox: nullum iter: nulla cōfessio: ubiq; tecū sum. Qui si forte (quoniā negare nō possum) dulce qddam ⁊ iucundū in se habere pentiā amicorū: modo illud mihi nō negēt: sepe dulciorē esse memoriaz: ⁊ qō nollem: sepe delicatā esse pentiam. Si ergo ad solatium vite tā tibi utilē presentiā meam putas: duplex ad id via est: nam ⁊ ego supra spem tuā ad te uenire tuūq; ⁊ Horatij uatis estiuū habitaculum videre: quātūq; desiderio tuo sufficiat manere nō renuo. Et tu si ad me vidēdum uenire malles (humanus enim anim⁹ bis dulcius frui solet que laborioſius quesiuit) monstrabo tibi viā in qua nec pedum vitio tarderis nec terram cogaris plantis attingere. Inter seruorum manus ad amnez Tyburtina menia pblabentem perges. Jbi nauicule impositus prono alueo descēdes donec ad dexterā Tyberis occurrerit. Jnde iaz latiori amne per ipsius urbis Rome menia ad mare peruenies. Jnde etiā dextrosuz sed fortiori alno creditus: Tyrrheni sinus equoris obibis: donec longe relicta Massilia rursus ad dexteraz rate fluminea Rhodani ostio subuehare. Qua uetus Arelas palustrib⁹ uadis ⁊ lapidosa planitie: mox in rupe horrida tristis sedet Auennio olim: nūc pontifex maximus Romanus ppijs sedib⁹ desertis obstāte (ut arbitror) natura: caput orbis efficere nititur: ⁊ laterani immemor ⁊ siluestri. Jnde semp aduerso flumine trib⁹ passuum millib⁹ aut paulo amplius ascēdens argēteum gurgitem obuiū habebis ad dexteraz flecte iter: Sorgia est placidissim⁹ fluuiorū: Luius ags quindecim aut ciciter passuuz millia cōscendens: nulli secūdum fontē lucidissimi amnis originē videbis: ⁊ incūbentē scatebris prealtā rupem: ut iaz trāsiri ulterius nec possit nec oporteat. Ut eni dextera ⁊ secūda sint omnia: illic tandē in terrā depositus: ad dexterā me videbis. Ubi enim procul ab Jtalia possim esse tranquillius? Uidebis autē modicis: sed umbrosis hortulis angustoq; contentum hospitio: sed quod tāti hospitis aduētu factuz putes augustius. Uidebis quē desideras optie ualētē: nulli⁹ egentē rei: nil magnopere de fortune manib⁹ expectātē. Uidebis a mane ad uesperā soliuagū: herbiuagū: montiuagū: fontiuagum: siluicolā: ruricolam: hominū uestigia fugientē: auia sectātē: amātem umbras: gaudētē antris roscidis pratisq; virētibus: execrātē curas curie: tumult⁹ urbiū vitātem: abstinētē liminib⁹ superborū: Ulgi studia ridentē: a letitia mestitiaq; pari spatio distātez: totis dieb⁹ ac noctib⁹ ociosum: gloriātem musarū cōsortio: cātib⁹ uolucrū ⁊ nympharū murmure: paucis seruis sed multis comitatū libris: ⁊ nūc domi esse nec ire: nūc subsistere: nūc querula in ripa: nūc tenero in gramine lassatū caput ⁊ fessa mēbra proijcere: ⁊ (que nō ultima solatij pars est) neminez accedere nisi perraro qui uel millesimā uaticinari possit suarū particulā curarū. Ad hec modo obnixuz defixūq; oculis tacere: modo multa secū loqui: postremo seipsum ⁊ mortalia cuncta cōtēnere. Ecce pater dū te uoco ueniēdi laborē abstulisse video: si enim hec perlegis: ⁊ fidem habes: abunde me vides: iam tandez: dum enim colloqui video: epistolam me scribere sum oblitus. Uale.

Amō mortē nescit impe rium

X

U

Y

¶ Francisci Petrarche ad Joannē Colūne: quare in epistolis tot antiquorū exēplis utatur rationē reddentis: exēpla etiā plurimū ad virtutum imitationem ualere ostendentis. Epistola.XC.

Exemplis abūdo: sed illustrib⁹: sed ueris: ⁊ e qbus (nisi fallor) cū delectatiōe insit auctoritas. Possem aiunt pauciorib⁹ uti: fateor possez: ⁊ sine exēplis agere: nec istud ificior. Quippe cum ⁊ tacere possez ⁊ forte cōsultius: sed in tot mūdi malis: inter tā multa dedecora tacere difficile est. Satis patictie pstitisse video: qō nōdū Satyre calamū applicui: cuz diu ante hec mōstra scriptum videam: difficile est Satyram non scribere. Multa passim loquor: multa etiā scribo: nō tā ut seculo meo prosim: cuius iam desperata miseria est: q̄z ut meipsum cōceptis exonerē ⁊ animū scriptis soler. Uerūtamē si ratio queritē: cur exēplis interdum affluā curioseq; in his videar imorari. Dicā puto lectorē eo animo esse quo sum ego: me quidez nihil est quod moueat quātū exēpla clarorum hominum. Juuat enim assurgere: Juuat animum experiri an quicq; solidi habeat: an generosi aliquid atq; aduersus fortunā indomiti ⁊ infracti: an sibi de se ipse mentitus sit. Jd sane preter experiētiam que certissime magistra rerum est nullo melius modo sit q̄z si cum his quib⁹ simillimus esse cupit ad moueam. Jtaq; sicut omnibus quos lego gratiaz habeo si mihi sepe ppositis exemplis hanc experiendi facultatē dederint: sic mihi gratiam habituros spero qui me legent. Fallor forsan in hac spe: tu tamē in hac narratiōe nō falleris: Hec eniz vna uera rei causa est. Altera est quod ⁊ mihi scribo: ⁊ interscribendū cupide cum maioribus nostris uersor: vno quo possum modo atq; hos cum quibus iniquo sydere datum erat ut viuerem: libentissime obliuiscor: inq; hoc animi vires cunctas exerceo: ut hos fugiā: illos sequar. Sicut enim horum gratiter cōspectus offendit: sic illorum recordatio magnificiq; actus ⁊ clara nomina incredibili me affi-

A

B

illā dānose diuitie:sed nec pauptas:nec cupiditas Libelli aūt innumerabiles inhabitāt:hec mō nos expectat:me ab occidēte reuersurū:quē iaz biēnio affuisse cōquerīt:te ab oriēte:si fata coegerint ꝛ si libuerit uenturū. Quid tibi p̄ter hec offerā nō habeo. Domus aūt ad quā inuito te ubi sit nosti:in loco salubri ꝛ terroribus uacuo ꝛ pleno gaudijs ꝛ studijs opportuno. Tu quicqd cōsilij cepis:ad felicē exitū deus applicet: Ego iterim utinā falsa timuerim:ꝛ absentia qō naturaliter solet:metū auxerit amātis. Animus quidē meus nō quiescet:donec uel te uidero:uel per litteras accepero saluum ex his tempestatibus enatasse. Uale.

¶ Frāciſci Petrarche ad. T. M. Ueram humilitatem non esse spernendam multis exemplis ostendentis. Epistola.XCVII.

A

Oli obsecro amicū ideo spernere:qz humilis:ne cōtrariꝰ fias dicto irrefragabili quo humilitas exaltanda p̄mittīt. Uera qdez humilitate:nil minuſ contēptibile:nil minus uera superbia uenerādū. In discretiōe tū huiꝰ rei ꝛ aliarū quoqz multarū fallimur. Uiles enim timidosqz ꝛ abiectos humiles uocamus: magnanimos aūt superbos. Cōtra aūt ueros humiles:falso credita pusillanimitate cōtēnimus. Insolētes ꝯo ceu uere magnanimos ueneramur: Scitūqz est illud Catonis huius Junioris a Salustio relatū. Uera rerū uocabula iāp̄ridē amisimus. Si igīt cōstat de re: amicūqz tibi (ut est) humilem fateris vide queso ne humilitatem altissimā virtutez Chr̄istoqz gratissimā desperis:ne quod nunqz fuisti ip̄portune: ꝛ odiose supbus videaris. Quis enim uel mediocris ingenij qui utrarūqz sacrarū scilicet ac secularium scripturarū seriē legerit nō aduertat quātū magister humilitatis Chr̄istus humilia semp amauerit: Ut egdē a p̄mo ordiar:ex qz humili radice nasci uoluit ille cuiꝰ faciē videre summa ꝛ sola felicitas est? An nō ex nobilissima qualibet nasci posset uel nobilitare quā uellet? Sed nobilitate cōtēpta humilitas querebat. Egressa est virga de radice Jesse ꝛ flos de radice eiꝰ ascēdit. Cuiꝰ sub umbra reges sedēt:populi regescūt:cuiꝰ ore bis totꝰ odore reficīt. Quenā ꝯo radix ista Jesse:qz supba:qz nobilis:cui Ruth materna auia mulier aduena:iops vidua orba socrum ex̄ fines patrios secuta:ꝛ post pueros messores in agrū Boboz ad legēdū spicas p̄mū misericorditer admissa: deinde ꝛ nocturnis quoqz blāditijs in ipsiꝰ domi p̄mota cōiugiū:unde Jesse pater p̄dijt per seipsuz obscuri vir nominis? Ipsuz quoqz Jesse qs nosset:nisi p̄pter eiꝰ filiū Dauid? Immo qs quenqz nosset eorū nisi p̄opter Chr̄istū ex illorū radice surgētē? Quorū originez quātū spernere:quātoqz cū stomacho ꝛ filiū Jsai ꝛ seruū suū dicere solebat ipse Saul cōpatriota superbior:nouissima licet familia editus minime tribus Jsrael:qsqs reguz libros legerit:iueniet: Ipse Dauid qzuis eximie virtutis atqz excellētis ingenij:tū adolescētulus pastor erat qui est electꝰ a domino ꝛ sublatꝰ de gregibus ouiuz (ut ipse fatet) ꝛ de post fetātes acceptꝰ in regē:pauit Jsrael innocētia cordis sui. Tu Moyses forte nobilior qū visionē illā vidit rubi ardētis ꝛ incombusti: quādo tot p̄digioz signis illustratꝰ ad liberādū populū Jsraeliticū seruitute Egyptiaca deo iubēte p̄fectus est? Certe nō rex:aut p̄nceps:qui tāto operi eligeret:iz humilis pastor fuit: ꝛ (qō magis stupeas) alieni gregis. Jam ipse pater Abrahaz filiusqz ꝛ nepos quorū nominibus omnis sacre pagine plenus est angulus:quorum tāta est gloria:ut omnipotēs ab illis cognomen accipere:ꝛ deus Abraham: deus Jsaac: deus Jacob dici uoluerit. Atqz ipse de se loquēs eodem ipso cognomine usus sit. Putas reges aut tetrarche essent? Immo ꝯo ul' agricultores:uel pastores ouiuz fuerūt: Ad sellis vilibus insidētes:stipati gregibꝰ suis inter filios ꝛ uxores sedes mutabāt:sed in hac humilitate deum merebātur ducem: qui eoipso tēpore potentissimis ac superbissimis Assyriorū regibus:nō modo familiaris esse:sed ne nasci quidē uelle dignatus est. Ipse Jacob a quo in scripturis sacris crebrius illud insigne cognomen ac familiarius deo est:nō supbia originis sed humilitate sua clarus:qualiter ab illo soceri sui diuturno ꝛ graui seruitio redeat attēde. Certe nō sceptꝝ reuehit:nō diadema:nō purpurā: nō currus aureos:nō armatos exercitꝰ: Sed ouiū ꝛ caprarū boumqz aciez instructa:claz fugiēs filiorum turbam ac seruoruz ꝛ simul duas ducit uxores hac totidez concubinas:semen gentis innumere:quaruz ex utero duodecim tribus Jsrael ꝛ tanta populorum multitudo deo fecundante mulierculas ꝛ humilitatem honorāte descenderet. Fiebant illis in figura:que superficietenus cōtemptibilia viderētur: essent autem in ipsa rerum ueritate magnifica: Si enim nō aliter accepta fuerint qz narrentur:quis non audita despiciat? Qz si gloria temporalis coram deo clarior foret qz humilitas: quis dubitet:quam in partem iste tātus dei fauor: multo p̄pensior futurus esset? Conser enim cum his tribus senibus taz famosis:cūqz omnibus illorum gregibus atqz cōiugibus tres immēsis exercitibus subnixos Romanorum duces: Scipiones Africanum: Hannibalis cornua cōfringentem: ꝛ tributario iugo imperiose Carthaginis colla subdentem. Magnum Pompeium in Septentrione atqz Asia tonantez: ꝛ nō lacte sed auro repleta patria: captisqz non ouium sed regum gregibꝰ: a mari rubro ad Meotidas paludes Rhipheosqz montes vniuersa calcātem. Julium Cesarez in Gallijs ac germania fulminātem: perdomitisqz hostibus ad postremum in viscera patrie victricia pila uertentem: ipsamqz tum gētibus imperantem Romā ꝛ in ea terrarum orbem vnico Thessalico p̄lio vincentem. Quanta quidem hec sit imparitas rerum vides. Poterat nasciturus ex homine dei filius ul' ex his nasci uel eos ipsos e quibus nasci decreuerat tales facere: Quippe qui utroqz creauerat: poterat nō Dauid in angustis Judee finibus: sed Augustum in toto orbe regnantem habere stirpis auctorem: uel Dauid ipsum trīum p̄incipem facere quātum fecit Augustum. Poterat non in Bethleez vico exiguo: sed Rome: cui Judea inter ceteras seruiebat: ꝛ in thalamo aureo nasci: non in stabulo. Poterat natus cui celum sedes est: cuius est terra ꝛ plenitudo eius nō in summa pauperie: sed in sūmis delitijs enutriri: nisi quia nobilitatez ꝛ deliti as nostras spernit: utinam ꝛ non oderit. Postremo poterat: qui ei succederēt suumqz nomē gētibꝰ p̄dicarent: discipulos sibi fratos ac potētes: reges

Humilitas stirpis redē ptoris nostri

B

C

D

Scipio Africanus

Pōpeiꝰ magnus

Julius Cesar

E

portenta ⁊ introſperit acutius ⁊ cõtumacius: aut lingua percuſſit: aut calamo: Heu quãta quãq; eui dens ꝓuerbiorum fides. Mala uaticineꝫ inquiũt qui uates ueridicus fieri vult. Et iteruꝫ: Raro ulla calamitas ſola uenit. Sic eſt: ſic ab antiquis audiuimus: ſic videmus. Magna ſemp erũnarũ acies: incomitate nõ prodeunt miſerie. Jn multas incidiſſe ſe nouerit qui in vnam incidit. Equidem ut in tãta malorũ copia miſeros multos eſſe neceſſe eſt: ſic in tãta bonorum inopia felices paucoſ. Et ſane miſeris miſerorumq; gemitibus atq; querelis referta ſunt oĩa. Contra aũt: qua ſit mortalibus rara felicitas quis nõ videt: cum ⁊ in hoc vite tramite: ſi acriter intueare fortuneq; phaleraſ diligẽter excutias: nemo uſq; uere felix: aut uotorũ plene compos occurrat: ⁊ apud ſcriptores reruꝫ vir comitẽ vnum ꝓcul in ultimis Arcadum latebris: felix ille habit⁹ Metellus inuenerit? Quibus ita ſe habentibus: qs miretur ut in hominũ turbã coniecta ſpicula: ſic in cõgeriem malorum miſſa uaticinia non errare? Utq; ad viuũ illa: ſic ad uerum iſta ptingere. Meminiſti amice ut olim pſens uerbis viuo ad huc: mox extincto rege: cui ſoli ſuum hoc ⁊ ꝓpriũ nomẽ fuit abſens litteris: nec multo poſt pſens iterum vina uoce: non ſine ſuſpirijs qd ſentirez quid ue in poſterũ pſagirẽ: quaſi iam tunc uenturi certꝰ explicui. Uidebam enim ſubtractuꝫ regni faſtigio fundamentum: erãtq; ſub oculis coꝛruentis regie graues caſus. Caput adoleſcẽtis innocui primum oium hac ruina oppreſſum iri fateor nõ videbam. Neſcio quid obſtabat feralibuſ cõiecturis: id vnũ qõ in malis peſſimuꝫ erat abſcõdens: q; q; (ut meminiſſe videor) iaꝫ inde primis ad te litteris agnũ lupis obiectuꝫ: Utinã nõ tã certo dixeriꝫ augurio ⁊ pfecto luporũ morſus ac rabiem ⁊ illa communia pditorum hominuꝫ: contẽptum: odiũ: inuidiã: doluꝫ: rapinam: carceres: exilium cogitabã. Talis hominis: talẽ mortẽ nec cogitare didicerã nec uereri: Quippe qui nullis ex Tragedijs tã nepharias ⁊ tam truces inſidias meminiſſem. Tulit ecce feraciſſima ſcelerum etas noſtra quo glorieꝫ antiquitas: quo ſe poſteritas cõſoleꝫ. Utq; omne euũ fiat ercuſabile: hoc in tẽpus ſumma ſeuitie ac totiꝰ inhoſpitalitatis erupit. O breui multum mutata Neapolis: O infelix Auerſa: Uere auerſa: nomen ex re ſumptũ. Auerſa inquã prorſus ab humanitate ac fide: quarũ prima homini: ſecunda regi ⁊ iuſto dño debebatur: Jn te utriuſq; ſpreta reuerẽtia: utriuſq; in te ſacruꝫ gentibꝰ fractum fedus. Jn te enim fraude impia perijt rex tuus: ferro utinã aut virili morte alia: ut hominũ manibꝰ interfectꝰ: non ferarũ dentibꝰ atq; vnguibus lacerat⁹ videretur. O iniquo cõdita ſydere: infauſto ſignata uomere: cemẽtis extructa ſanguineis: ⁊ vipereis habitata cultoribꝰ: magiſtra urbs crudeliũ exemplorꝫ. Abũ de impietatis ⁊ criminũ erat animantum pncipis ſacroſanctam effigiem ad imaginẽ dei factã: violare tã atrociter: tã ſuperbe. Nunc id ſcelus non in homine quolibet auſa es: ſed mitiſſimum innocẽtiſſimũq; hominũ ⁊ dominũ tuum ⁊ ante annos tui ſollicitũ: tui amãtez: rare indolis puerũ: magne ſpei regẽ truculẽtiſſime laniaſti: Jmmo nõ tu: ſꝫ in te acres ⁊ immites: dicam homines an belue? an quod aduenticij genus monſtri qui orbem Jtalicũ barbarica feritate maculãtes: tuũ ſuumq; regem; nõ gladio: nõ veneno: dura licet: at ſolita regũ morte: ſed uelut incẽdiariũ aut latronez infami laqueo peremerũt: Et cuius uertici debitũ ac ſperatũ diadema: diu pfida tergiverſatiõe diſtulerãt: ei⁹ collo reſtẽ ⁊ nodos miſerabiles iniecerũt: Ut exegaruꝫ genere alio: ⁊ vita longiore digniſſimi corꝑis ludibria indigna ꝑteream: ſi noſtro forte ſilẽtio poſterorum notitie ſubtrahanꝫ: Tu qdem miſera ciuitas hec perpeſſa tuis in penetralibus: que oẽs terras ⁊ oĩa ſecula triſti ſint inquinatura memoria. Cetera ⁊ culpe expers: niſi q; patientia criminũ ſepe cõſenſui ꝓxima eſt: ⁊ ſi nec obſtare poteras nec ulciſci: miſeratiõe potius digna q; odio. At tu Chriſte ſol iuſtitie cuncta videns ⁊ eternis radijs vniuerſa colluſtrãs: ut qd hanc infamie nebule paſſuſ es terris noſtris incũbere cum poſſes tã facile: niſi delicta hominũ obſtarent: uapores noxios odiorũ: caliginoſe noctis algore concretos: feruido tui amoris ſplẽdore prumpere? Tu autem ſumme rex noſtri tẽporis Roberte: quẽ ex aliqua celi parte res noſtras ⁊ miſerari crediderim ⁊ ſpectare: quib⁹ hoc nephas luminibus aſperiſti: ⁊ hanc tãtam tui ſanguinis iniuriaꝫ: quo animo ptuliſti? An nõ poteras pijs pcibus impiũ ſcelus auertere? An poteras: ſed nolebas? ſubdifficilis cõiectura. Et ſi enim ſimillimũ ueri ſit te celeſti gaudio repletum terrenis doloribꝰ nõ moueri: Nunq tũ tuorum charitate atq; ingenita pietate nõ tãgeris? Utcunq; eſt: felicẽ te qui hũc diẽ in corꝑe habitãs non vidiſti: quin te ſupſtite nunq; taꝫ flebilis illuxiſſet dies: nunq; tm̃ inuidie licuiſſet. Fuit eni uere frõs regia regni ſalus: cõciliatrix animorꝫ: iuſtitie altrix expultrixq; pfidie. Ac uelut quedam ſalubris vmbra gregibꝰ tuis ut iucũda paſtoribꝰ: ſic funeſta ſerpẽtibꝰ: Quod ſi humana virtus obſtare decretis ethereis nõ ualet: optãda utiq; ⁊ penit⁹ opportũa mors fuit que oculos tuos: gb⁹ adhuc nature legibus horror ⁊ lachryme inerãt tã meſto ſpectaculo liberaret. Proh dolor: tuũ illud eximiũ: chaꝛ: piũ dulce depoſitũ: gb⁹ ſeruãduꝫ colẽdũq; cõmiſeras pdiderũt: nõ ſomno aut ignauia victi: ſed flãmãti odio ⁊ inuidia ſtimulati. O ultrix ſcelerũ iuſtitia: neq; illi aut inocẽtia: aut ſanguiſ: aut maieſtas profuit. Nõ hominũ gſq; aut deorũ: nõ que efficaciſſima ſperabaꝫ tui recordatio opez tulit: uoces illas monituſq; nouiſſimos pij patris ⁊ regis optimi: qbus moriẽs: quãtũ mortali cõſilio datum erat in lõgũ ⁊ familie tue ꝓſpexeras ⁊ regno: prupte deſperateq; nequitie uent⁹ tulit: atq; oĩs diuini ⁊ humani iuris prexit obliuio. Sed iã fletuũ ſatis eſt: modo ne ubi finẽ fingim⁹ initiũ ſit. Cũ eni (ut dicebã) ⁊ crebra ⁊ comitata ueniãt mala: cũ rara ⁊ ſolitaria bona ſint: ex hoc malo neſcio qd malorũ ſeq video: qõ ne iterũ certior q; ueliz mali nũcij uates ſim: ſilẽtio premã. Meliora cuncta, pueniãt q; ſpero. Nec reipublice noceat paucorum furor qui in illis quorũ eſt inult⁹ (ut auguror) nõ erit. Et ſi eni diuina iuſtitia ſepe miſericordie ſuccũbat: in his tm̃ hoc accidit: quos peccati pudet ac penitet: non in his qui flagitio gloriant. Nec tibi quoq; Sorgie ad fontem: quo rurſus e tãto Jtalie naufragio uelut in portũ fugi: ⁊ preteriti dolens ⁊ uenturi trepidus dictabã Kalendis ſextilibus intẽpeſta nocte. Uale tui cautus: memor mei.

¶ Franciſci Petrarche ad. T. M. Jllum uti homi-

Nõ i hac vita ve felix

L

D

Crimi-nũ patientia cõ ſenſui ſe pe prori ma eſt

E

F

D lebamus:ea nō vidisse nos in tēpore:ſz in tergo:ut aiunt:oculos habuisse. Deniqꝫ ſic eramus:ut iā ne cepto uellemus abſiſtere:ſolus credendi pudor ob ſiſtere: Et iaz ſupremi certaminis inſtabat alea:cū repente medio noctis ira metuqꝫ anxius expergiſcor:gelidus ſudor corpus omne perfuderat. Ita me diuinitas ſaluū uelit:ut ego perinde feſſus animi feſſuſqꝫ mēbrorum eram ac ſi graue durūqꝫ negocium:nō ſomnians ſed vigilās agitaſſem: Nec facile dici pōt:q̄ letus fui:ubi ſenſi me theſauro ſimul ꝛ ſollicitudine liberatum: ꝛ tātū habere quātum alit:nō quātum angit:quātūqꝫ vite ſufficit nō quātum affluit:quāqꝫ per ſomnum in ea ſnia radicatus ſum:q̄ mihi vigilās perſuadeo eſſe ueriſſimam:ſcilicet plus mali q̄ boni cupidis mortalib⁹ afferre diuitias. Surrexi demum hora ſolita(conſuetudinem meam noſti)oūqꝫ quotidianis laudibus deo dictis:ex more manum calamo applicuiſſem:hoc primum qō ſopitum exercuerat ſeſe obtulit experrecto. Huius ergo ſententie te participem facio:qui particeps ſomnij videbaris. Uale.

¶ Franciſci Petrarche ad Joannem Tricaſtrinum Epiſcopum:petitionem illius ꝛ ſuum promiſſum executioni mandare ſpondentis. Epiſtola.XCIX.

A Etitionis tue memor:ꝓmiſiqꝫ mei nō obp litus: Italiam:ſiue(ne grāmatica lite implicer:quam in epiſtolis Ciceroni ſuo mouet Atticus)in Italiam uado. Scio qdem ꝛ memini qd me de ipſius Ciceronis libris in ordinem redigēdis:ꝛ quarundam(ut dicere ſoles)ueluti ſcintillarū lumine declarādis ſepe rogaueras. Demū quo ineluctabiles p̄ceps eēt:ut Roman⁹ pōtifex: qui ſeruoris tui p̄ſcius:hāc generoſaz bibliothece ſue cuſtodiam ita tibi credidit:ut olim noſtri p̄incipes: Juli⁹ Ceſar Marco Uarroni:Ceſar Auguſtus Pōpeio Marco:ꝛ rex Egyptius Ptolome⁹ Philadelphus Demetrio Phalerio cōmiſiſſe noſcunt:curam p̄orſus ingenio tuo dignam:ut Romanus inquā pontifex digredienti mihi ſuum hac in re modeſtiſſime indicaret aium: effeciſti. Quid facerem notum licet ignoti poete carmē: eſt orare ducum ſpēs violēta iubendi:ꝛ quaſi nudato ſupplicat enſe potēs:parebo ſi potero: Nam ꝛ ſi parere neceſſarium:ꝛ tibi placere delectabile. Cōtraqꝫ B p̄eces tuas ſpernere durum:illius iuſſa negligere ſacrilegum. Totum in hoc uertitur:q̄ mihi in illis quos poſcitis emendatis codicib⁹ reperiendis fortuna fuerit. Noſti eni expertus ſeculi noſtri crimē q̄ta ſit rerum taliuz penuria:cum tū inutiles ꝛ ſuperuacue:immo ꝟo penit⁹ dānoſe funeſteqꝫ diuitie tantis curis ac laboribus aggregent. Qō in me erit:ſtudiuz indefeſſum ac diligentiam adhibebo. Ac ne moram fortaſſis accuſes:ſcito me reparandis viribus corporeis:quas morbus imminuit in ſolitudine mea ad fontem Sorgie uſqꝫ ad autūni tēperiem ſubſediſſe metuentem corpus adhuc inualidum longe vite cōmittere:tūc auctis uolente deo viribus atqꝫ eſtibus iminutis iter arripiam. Interea utinam ſcire poſſes quāta cum uoluptate ſoliuagus ac liber inter mōtes ꝛ nemora:iter fontes ꝛ flumina:inter libros ꝛ maximoruz hoiuz ingenia reſpiro:quāqꝫ me in ea que ante ſunt cū Apoſtolo extendens:ꝛ preterita obliuiſci nitor:ꝛ preſentia non videre. Uale.

¶ Franciſci Petrarche ad Lelium ſuum:q̄ nō multa ad eum ſcribat ſe excuſantis: negocium quoqꝫ ipſius ſe expediturū pollicentis: de urbis Rome etiam laceratione conquerentis. Epiſtola.C.

Ulta ſcribere tēpus deh⁹tratur: ſomnus m p⁹hibet: noctem iam tertiam inſomnem A ago:neqꝫ ueterib⁹ curis liber:ꝛ oppreſſus nouis: quas mihi profectio mea peperit multa in faciem ꝛ in tergum curāda denuncians. Cum ex equo deſpicere oia in animum indurero(qō magna ex parte iam feci)tum primuz trāquillos ſomnos carpere incipiam:nō aliter q̄ Eneas ille Uirgilianus: qui iam certus eundi carpebat ſomnos rebus iam rite paratis. Aut eni fallor aut anceps ꝛ longa deliberatio plena moleſtie ac laboris eſt: Dubitandi exitus initium eſt quietis. Dici nequit anxia mens ꝛ cōſultationib⁹ uagis exercita quantum electione cōſilij in vnum aliquod uerſa ꝓpoſitum conquieſcat. Tunc igiť ut occurret: Nunc ſe miſopit⁹ ꝛ uelut inſomnis loquar:excuſationē tuā B q̄uis ſuperuacuam amplector:ſcio enim locorum diſtātiam ut amātibus odioſam:ſic honeſtis amicitijs nō obeſſe:ubicūqꝫ ergo erimus ſimul erim⁹. De negocio tuo faciam ut ſcribis:quod mihi ſilicet fieri uellem breuiter expedire:nil eni in me moleſtius experior q̄ uerbis trahi:hāc amicis ſciens moleſtiaz nunq̄ feci nec faciam qdem. Placebo ſi potero:aliogn ne diſpliceā puidebo. Uerſus tuos excitato apud Helicona noſtrū ingenio texere meditabor:ſed neſcio qualiter ſcedula tua quā decies in manib⁹ habui diſcedētem me fefellit:ꝛ ſine me domi ſubſtitit:quere eā ibi ꝛ poſt me mitte:licet ꝛ ſine illa ſcire videar qd dicturus ſum:mō frondoſi nemoriſ uſpiā diuerticulū occurrat. Tribunitie littere copiā quā mihi miſiſti:vidi:legi:ſtupui:qd reſpōdeā nō habeo. Fatū patrie agnoſco:ꝛ quocūqꝫ me uerto dolēdi cauſas materiāqꝫ reperio. Roma eni lacerata:q̄lis Italie ſtat⁹? Italia deformata:q̄lis mea vita futura eſt? In hoc publico ꝛ priuato merore:alij opes:vires alij corporeas:alij potentiam:alij conſilium conferent: Ego quid conferre poſſim preter lachrymas non video. Uale.

¶ Frācisci Petrarche ad Socratē ſuum: Jlli q̄ mediocritatis appetitu teneať ſignificātis. Epla.CI.

Umme qdēre mearū quas ſpectate fidei ſ tue credidi nihil detraho:nihil adijcio. Nō tīn firmus ſz fixus etiā in ꝓpoſito meo ſuz: cuius ſi meminiſti ſupuacuū eſt qcqd de hac re ulterius loquor. Ut tī me mei nō īmemorē ſcias:breuiter ſic habe. Magne fortune appetēs nunq̄ fui: ſiue id modeſti:ſiue puſilli:ſiue(qō gbuſdam magnis viris placet)magni animi eſt:uera qdē ꝛ vulgo etiā nota cōmemoro:ꝛ quorū te in p̄mis teſtez habeo ꝛ interdū laudatorē: Interdū ꝟo p⁹ q̄ſita te tēporū:amiciſſimū rep̄henſorem: qō ſcilicet(ut uerbis tuis utar)cepto nimis inſiſterē:ꝛ videduz eſſet ne vīi famā ſumme cōſtātie quererē:inde ptinacie nomē infamiāqꝫ cōſequerer. Me tīn conſilij mei hactenus nō penitet: Omnis eniz mihi altitudo ſuſpecta eſt ꝛ p̄cipitij admonet omnis aſcēſus: Mltoqꝫ facili⁹ nā duce in illoz p̄ſortiū decliarē:q (ut ait poeta)habitabāt uallib⁹ imis:q̄ eoz qui(ut ait idē)poſuē in mōtib⁹ urbē. Que cū ita ſint:ſi optata mihi mediocritas quā iure Flaccus aureā uocat(ut p̄dē ꝓmittebať)obuenerit:eſt qō grata intētione ſuſcipiā:ꝛ pliberaliter mecū agi dicā. Si in

sito ueniſſet:in extrema ſolitudinũ e cunctis muneribus ab opulẽtiſſimo rege ſibi allatis:nõ niſi minima ⁊ viliſſima rerũ ſumpſit:ne contẽptus aſperior inſolẽtie notaret. Sed hec ſingulor hominũ illa publica animorũ ⁊ incomparabilis altitudo.

Lyneas pirrhi legat⁹

Pyrrhi regis cuius ſupra memini legat⁹ Lyneas vir ingenio ⁊ ſapiẽtia excellẽs:immẽſis cũ muneribus Romã miſſus:Senatu primus atq; ordinibus cunctis ex ordine:ne quic̃q; temptatis:poſtremo plebez ipſaz fruſtra etiaz aggreſſus:ac nemine prorſus inuento cuius domus aut mẽs muneribꝰ regijs pateret:cũ eoipſo quod aduexerat auro ad ſtupẽtez regẽ:ſtupens ipſe reuerſus eſt. Leterũ hoẽs aut ab hoſte rege:uel populo:aut a ſupbo aliquo donatore tẽptati ſunt. At nõ Romani ſenatꝰ: dona Ptolemeus rex Egyptius:Nõ Africani ſi

E munus Maſaniſſa contẽpſit:Nõ Africanus alter munera regis amici:Nõ deniq; populus ipſe Romanus munerũ licet ſpretor hoſtiũ:Pergamei regis quẽ amabat hereditatẽ teſtamẽtũq; deſperit. Multũ refert:quo animo qd donetur ⁊ a quo:⁊ ſicut quidã longe magnificus:ſic alter inhumanus atq; inſolẽs eſt contẽptus. Amicus ego:nõ tẽptator ueniõ:nec(ut ueruz fatear)dono aliqd tibi ſed tecũ partior:que ſcis ipſe iamp̃idẽ nobis eſſe cõmunia. Ac ne munus exiguũ magnis uerbis exaggerem:Accipe quicquid id eſt ⁊ boni cõſule:quod profecto ne idem ipſe qui fert:nec alius quidẽ gſq; quid aut quale ſit nouit:⁊ ego iaz(ſi quid mihi credis)oblitus ſum. Uale.

¶ Franciſci Petrarche ad Philippum Lauallicenſem:ſe ad eum uenire ⁊ Socratem ſuum ſecuz adducturum pollicentis. Epiſtola.XCV.

A Eniam ad te quãdo ita placere tibi ſentio:

V Et Socratez noſtrũ deuotiſſimũ tui nominis adducã. Poſtridie ueniemus:nec horebimus urbis aſpectũ:inculta q̃uis ⁊ ruſticana ueſte cõtecti. Huc eniz p̃idie raptiz ex urbe inquieta ⁊ turbida ſaltu uelut in littus:fracta puppe confugimus:latitãdi ociandiq; ꝓpoſito: eoq; habitu qui ⁊ ruri ⁊ b̃ume cõueniẽtiſſimus viſus eſt. Ut ſumus in tuã urbez cõmigrare iubes:parebimus: eoq; libentius:quo ardentiore tuo deſiderio trabimur: Neq; magnopere curabimus quales extrinſec⁹ videamur:cui animos noſtros apertos ac nudos eſſe:⁊ cupimus ⁊ ſperamus: Illud tuorũ uoto pater amãtiſſime non negabis:ſi ſepe nos hoſpites habere uis:ut nõ apparatũ exq̃ſitũq; cõuiuiũ ſed menſa nos familiaris excipiat. Uale.

¶ Eiuſdem Franciſci Petrarche:de Rebus familiaribus epiſtolarum Liber Septimus.

¶ Franciſci Petrarche ad Barbatum Sulmoneñ. amorẽ ſuũ erga illum ſignificãtis:q; Sulmonẽ primo impetu barbari oppreſſerint occupauerint; q; doletis:ſeq; ſi in tali diſcrimine prodeſſe poſſit offerentis. Epiſtola.XCVI.

A Uter multifidas:gbus obſideor curas:illa nõ ultima eſt:quã ex rerũ tuarum expectatiõe cõcipio. Quid eniz

i mihi Barbato meo clari⁹?:Quid dulcius?:Anxia res amor:credula: timida:ſollicita oia circũſpiciens ⁊ uana etiam ac ſecura formidans. Ecce qd̃ ſemper timui ecce qd̃ ſemper ſcripſi:ecce qd̃ quotidie dicebã:nõ poterat tã fedũ facinus impunitum eſſe: ⁊ eſt ultio hec aliquãto ſerior q̃ putaui. Uerte autẽ deus irã tuaz in auctores ſceleruz:⁊ noxia capita digno ſupplicio feri:parce pijs:parce fidelibus. Quid inſonꝰ meruit plebecula?:Quid ſacra telluꝰ Auſõia? Ecce iaz puluis Italicus greſſu quatiẽ barbarico: ⁊ victores olim gẽtiũ:nũc heu vincẽtiũ p̃da ſumꝰ ſiue id peccata noſtra meruere:ſiue iniquũ ⁊ triſte ſydus aliquod aduerſo limine nos exercet:ſiue(in qd̃ magis inclino:)itegri nũc ſceleſtiꝰ additi crimi nibꝰ plectimur alienis. Sed abſit ut Italie metuaz a qua rebelles potiꝰ qd̃ metuãt habebũt:Dũ nup urbi reddita ptãs tribunitia vigebit: ⁊ caput noſtrũ Roma nõ egrotabit. Pars Italie ſollicitũ habet:illa videt que oliz magna grecia dicebaꝰ. Brutius Calaber atq; Apulus:nũc laboris regio:atq; oli ꝓpotẽs Capua:nũc regina urbiũ Parthenope Jn has terras ameniſſimas ab aſperrimis Danubij ripis p̃ceps ruit exercitꝰ:⁊ celi noſtri ſerenitatez fedis nubibꝰ inuoluit:ab aquilone oriens p̃cella:quã uereor nedũ reſpõſuz tuũ operioꝛ:cũ ingẽti fragore detonuerit. Sic oia iã in extremũ adducta referunt. Jã Sulmonẽ primo belli ipetu calcatũ in ditionẽ hoſtiũ p̃ueniſſe fama eſt:Deu genoſum oppidũ tuã ⁊ Maſonis patriã:quibꝰ p̃ſequar lamẽtis ab his hodie poſſeſſaz:inter quos ille mor te grauius putauit exiliũ?:Qui aũt adeo miſerabiliter nõ tã de exilio q̃ de loco exilij queſtus eſt:ut libr̃ũ nõ exiguũ texeret querelar̃:Quid dicturus fuiſſet:ſi Jſtri populos ⁊ id genus hoium qua uagus Sarmata ⁊ arcitenẽs Hetes:niuoſis oberrãt collibꝰ:ad occupãdã armis patriã ſuã uẽturos ullo tp̃e p̃uidiſſet:ad quos ſe Ceſaris iperio p̃ficiſci taz iniquo tulit aio:ut nihil aliud flere:nihil aliud deꝑcari:nihil aliud loqui poſſet. Te ꝙ frater: qd

L nũc dicere arbitrer iſta cernẽtẽ:que nec ego p̃ſentia ſine lachr̃ymis audio:nec ille futura ſine gemitu cogitaſſet? O feliciora iã ſaltẽ Maſonis oſſa externa tellure obruta:q̃ ſi patrie Pyramidis honore cõdita huiꝰ tpis ludibr̃io ſeruarẽtur. Jã trãquillora dixeri ſepulchra iter Jſtrũ ⁊ Hypanẽ q̃ iter Lirim ⁊ Vulturnũ. Illinc Barbari magno agmine diffugiũt:huc irrũpũt. At ego dũ dolorẽ animi ſequor:ꝓpoſitũ exceſſi ⁊ euehebar lõgiuſ:niſi me expectãs:⁊ crebro iterpellãs hic nũcius reuocaſſet. Igit̃ vñ diſceſſerã reuertor. Magno ſup te pauore torqueor:ſed nihil in me(qd̃ ipſe noueriz)cõſilij eſt:nihil auxilij:q; tñ plus iterdũ aliq poſſunt q̃ ſe poſſe cõfidũt:ſi qd in me opis agnoueris: iure tuo utere. Gratiã fateor nõ mediocrẽ apud Tribunũ ſtirpe humili ſed excelſo virũ aio ꝓpoſitoq; ⁊ apd̃ populũ Romanũ habeo nullis p̃fecto meiſ meritis:Sz deꝰ mihi malorũ odia:bonor̃ beniuolẽtia cõpẽſauit: Nõ q; ul'illis nocueri:ul' bis pfueri:ul' malus eẽ deſieri:ul' iz bonꝰ:iz q; malos odiſſe bonos amare diſpoſui:⁊ ab illor̃ turba ad hor̃ paucitatẽ ſepe trãſfugere uolui ſi datũ eſſet:⁊ uolo ſi dabit̃. Si quid igit̃ in p̃ſenti diſcrimine apud

D p̃fatos Tribunum ac populũ ꝓdeſſe tibi iterceſſio mea põt:Ecce animus ⁊ calamꝰ p̃ſto ſunt. Eſt mihi p̃terea in longinquo:⁊ ab his motibus ſecuro Italie tractu domus parua quidẽ:ſed duobꝰ vnuz animũ habentibꝰ nulla domus anguſta eſt: Nulle

B nris atq; difficultatib⁹ gratulari incipio: vni scilicet motiūcule illi tui corpis qua ingens atq; animi multiplex letitia tēperata est ⁊ viarū mearū impedimentis multis acuarijs: quibus effectum spero ut ambo simul in patriam reuertamur. Uale.

¶ Francisci Petrarche ad. T. M. cū eo apertas inimicitias gerendas esse qui amicitiam pro iniuria reputet: asserentis. Epistola. CIIII.

A a Breste puerbiū: Lectus cani sternere magnus labor. Dicti ratio si queriē: q; scilicet accubiturus: huc atq; huc in gyrus uertit: ut nescias tibi puluinar colloces. Ludicra qdē cogitatio illi⁹ cui p̄mū hoc dicere in aium uenit: ⁊ tñ sic est. Jdēq; de multis hoib⁹ dici pōt: qō de cane dictū rides. Multi eni sunt qbus nihil rite fiat: ita crebro uoluūtur ut quā in ptē sint casuri: aut quid uelint sciri nequeat. Cū illis placuisse credas nihil egeris: Ois labor: omne perijt obsequiū: Si urbanas illis offeras delitias: ruris frugalitatē laudēt si ex urbe deduxeris: frequētiā querāt: solitudines execrent: si colloquio ceperis: fastidiāt: indignētur q; si taceas. Absentes desiderēt: p̄sentes despiciāt amicos: sepe etiā oderint. A talib⁹ semp abesse cōsultius. Intelligis qd uelis ⁊ frustra erit qcqd amplius dixero. Dico tñ ne qua dissimulatiōis occasio tue māsuetudini: meo silentio p̄beat. Ut qd operā p̄dis generose aie? Lōge tibi imparē atq; dissimilē nact⁹: pedē retrahe ab incepto laborioso ⁊ ineffi
B cacis: rei cōciliare illū tibi ne quicq; niteris. Jnuito amicus esse nō potes: formidabilis inimic⁹ potes esse: quē nūc ille cōtēnit timere icipiet si apte incipias irasci: sentietq; qsnā eēt quē gratis igrato aio lacessendū duxerit. Medicoꝝ morē in hoc egro ⁊ infecto hoie sequere: oro te: experire ꝯria. Māsuetudine irrita efficax forte seueritas fuerit: odiūq; potētius amore: quē blādiētē spernit: horrebit ex p̄fesso inimicitias exercētes. Moribus aduersum meis: sed consentaneū rebus cōsilium dedi. Quid enim illi facias qui amorem uocet insidias humanitatem putet esse formidinem? Uale.

¶ Francisci Petrarche ad Joannem Anchisen: causam illi quare potius Lisalpinam Galliam q; Florentiam petierit assignantis. Epistola. CV.

A l Jttere tue plene gratissimis atq; dulcissimis reprehēsiōib⁹: inuenerūt me circa pa
di ripā. ix. Kalēdas Aprilis ad uesperam. Lōfer aduētus die cū illarū missione: ⁊ vide si eo tpis spatio uenire debuissent ex Egypto: uenerunt cū eis ⁊ amicoꝝ littere: ⁊ duorū facie mihi nō notorū: ſ utiq; illustriū (ut dicis) Juuenū: ut scripta testanē senū: quales utinā multos haberet ciuitas uestra: si tñ nō eēt in exiliū missura: imo etiā si missura: quorū dispersio reliquas saltē ciuitates Jtalicas adornaret. Sed omitto hāc inexhaustā semper ⁊ ueterē querelā ⁊ reuerto ad litteras. Diuz fere vna sinia est. Arguor post ppositum ueniendi Florētiā: iter in Lisalpinā Gallā deflexisse: quasi natalis patrie cōtēptor ⁊ spes ac uota multoꝝ me illic expectātiū elusisse. Possem ad hec multifariā respōdere: ⁊ qd aliorū respōsurus sim litteris nedū scio. Respōdebo tñ aliqd licet occupatissimus. Rogas eniz. Sequar impetū dū calam⁹ erit in manibus: ille mihi quo se duci uelit: ostēdet. Certe cū illis ut stilo scribētiū satisfiat musarū mihi p̄sidio opus erit: Tibi aūt cui sine ullo artificio aperta ⁊ nuda oia esse debēt: Unū hoc minime tacueriz: q; neq; viarū labor neq; pestis anni hui⁹ vniuersum orbē: sed cūcta p̄sertiz littora ,pterēs atq; cōsumēs neq; animi mei dolor neq; mala (nisi fallor) ⁊ iniq; patrie tractatio: me a suscepto itinere detorsisset: B
p̄sertiz cū maiore laboris pte cōfecta iā Januam peruenissem. Nec igitur uerior ⁊ potior causa fuit q; p̄m spem quā mente conceperam: immo ꝟo (ut euentus docuit) somniaueram: fieri non posse videbatur quin aliquem tibi rerum nostrarum letior rē exitū afferrē. Jtaq; dulce erat expectare: donec in locum spei res ipsa succederet: ⁊ iam nō cursuz modo sed uolatum meditabar: videbarq; mihi sine ullo laboris sensu alpes Bononie transiturus: Apeninum vulgariter alpem dixi. Jnde enim improuisus licet nō inexpectat⁹ tuis ⁊ amicorū oculis adesse decreueram. Accedebat quod hinc potissime cepti operis adminicula sperabātur: quib⁹ mora omnis inimica erat. Quippe cum nec celeritas exacta suffecerit: Quid dicam? Scio res solidas esse: spes inanes: scio q; qui spem perdit: nihil perdit: minus dixi: multum ꝟo lucratur: ⁊ tamen expertus loquor: ut nulla minor iactura q; spei: sic nulla molestior causa est: quia sepe pluris fiunt sperata q; possessa: ⁊ sepe quantum nos spes rerum L
blanda fefellerit: adipiscendo cognoscimus. Hinc est ut quotiens ante experimentum spes interijt: graui nos incommodo affectos extimemus: Preuertit ergo consilium meū deus: ⁊ curas quas pias arbitrabar supuacuas declarauit: ut uel sic edoctus agnoscerem cogitationes hominū uanas esse. Et de hoc quidem hactenus. Super negocio litis nostre nil aliud dico: Res in curia uertitur: Spero fore ut illius predonis insidie detegantur. Jn omnes tamen casus paratus est animus: Victor gaudebo: victus victa cuz iustitia me solabor. Nō nunc primū fortune ludis exerceor: didici quibus artibus caduce spei vulnus eluditur. Eant igitur res utcūq;: modo ego nō mouear: neq; hercle quo moueri debeaz intelligo. Nempe equo animo possum uel assequi quod meum est: ul' dimittere quod nunq; assequi potui. Lōpendiaria ad diuitias phi Lompē
losophorum via est: que monstrat non addendum diuitijs: sed cupiditatibus detrahendum. Hanc sequi disposui: ne in illud durum ac laboriosuz negociorum inextricabiliuz iter incidā: a quo me deus ⁊ ipsa nature mee conditio manu (ut ita dixerim) retraxerunt. De lite igitur sit quicquid esse potest: mihi paupertas mea non molesta nec sordida: sed plus etiam q; uellem inuidiosa sufficiet: cuz qua si bene mihi conuenit (ut videtur Senece) diues suz. Uale.

diaria ad diuitias phi losopho rum via est

¶ Francisci Petrarche ad Joannem Anchisem: de aduentante amico congratulātis. Epistola. CVI.

c Redi non posset: quantuz mihi curarū decesserit: quantum ue letitie accesserit: recenti quodam nuncio: quod tecum: q; uis multa loqui longum tempusq; prohibeat: partiri quantalibet breuitate disposui. Franciscum nostruz aduentare audio: ⁊ iam esse Massilie. Multis qdem iactatum casibus ⁊ terrestribus maritimisq; periculis saluū tñ: ⁊ ad me p̄mū ille nūc recto (ut aiūt) calle festinat: ⁊ de viarū (ut cert⁹ sum) prolixitate cōquerit: sepe Uirgilianū illō in ore habēs: Jtaliā sequimur fugiētē: ⁊ uoluimur vndis. Nec imerito A

oratores q̄z ⁊ philosophos: nō piscatores: rusticos inopes ⁊ indoctos eligere: nisi quia ipse deus est qui superbis resistit: humilibus aut dat gratiaz: nec potētia nostra egēs ad agēdū: qm̄ ipse dixit ⁊ facta sūt: neq̄z ad psuadēdum eloquētia mortali. Uiuus est enim dei sermo ⁊ efficax ⁊ penetrabilior omni gladio ancipiti: ⁊ ptingēs usq̄z ad diuisionem anime ac spiritꝰ: cōpagū quoq̄z ⁊ medullarū: ⁊ discretor cogitationū ⁊ itētionū cordis. Hoc sermōe discipulos suos armauerat: quādo eos ad persuadēdum generi humano: toto dispsit orbe terrarū: nō cōsulari trabea: nō impiali diademate: nō laurea triūphali: nō phōrum sentētijs: nō oratorū floribꝰ: nō aculeis sophistarū: nō denīq̄z uerbi sapiētia (ut ait aplūs) ne euacuaret crux Christi. Nō iter eos Cesar fuit: qui cogeret: nō Plato qui doceret: nō Aristoteles q̄ argueret: nō Cicero q̄ suaderet: sz hom̄ culi paupes: ibecilles ⁊ inculti: qui nunq̄z aut scholas itrassent aut litteras didicisset. Jtū inter psequētium gladios ⁊ ferarū dētes flāmasq̄z ac torores: psuaserūt publice qō uolebāt: Christum deuz ⁊ hoiem natū: passum: descēdisse ad iferos: surrexisse a mortuis: ascēdisse in celū: rediturū ad iudiciū: ⁊ cetera oia que ille mādauerat: qui (ut scriptū est) stulta mūdi elegit ⁊ infirma ut cōfūderet fortia: qui cū pdesse oibus uenisset: elegit (ut ait Augustinus) pdesse impatori de piscatore nō piscatori de Jmpatore: Qō similiter p̄sus de oratore ac philosopho dici pōt. Jdq̄z nō etate rudi accidit ⁊ ad credēdum facili: sed lōge magis iueteratis litteris atq̄z doctrinis: omniq̄z illo antiquo ex inculta hominū vita: errore sublato: lōgeq̄z magis iā doctis hominibus ac temporibus ipsis eruditis: q̄z etate Romuli fuerāt: De cuius diuinitate credita: Cicero loquēs ait hec in sua republica: ⁊ Augustinus retulit in sua: ut ad fingēdū: si tūc vir gcq̄z (ut idez ait) nūc oino minus eēt loci: Antigtas enim ingt: recepit fabulas: fictas etiā nōnunq̄z incōdite: Hec etas iam exculta p̄sertim eludēs: omne qō fieri nō pōt respuit. Que si: ut dixi: ad colorādam falsam Romuli diuinitatem: que credi iam cultiore etate potuerit: Cicero uelut nō pua argumēta cōquirit: Roma vir dum cōdita ⁊ vnū e septē collibus vir integrum: eūq̄z non tectis muroq̄z marmoreo: sed dumoso ambitu: ⁊ culmis agrestibus occupante: atq̄z adhuc nescio qd pastoriū redolēte: Quid etate Christi dici debet Roma dāte iam iura gētibus imperantibus Augusto Tyberioq̄z: quoꝝ sub altero natus: sub altero Christus est passus? Inter qō tēpus ⁊ Romuli etatem incredibilior: qua p̄o numero annoꝝ rerū mutatio facta erat: nō q̄ mediū tp̄s exiguū sit: Sigdem ex quo ppter suā insolētiam a senatu Romano ad Lapidee paludes discerptus est Romulus: usq̄z dum p̄opter peccata nostra in Judeis in monte Caluario crucifixus est Christus. Paulo (nisi fallor) plus minus ue septigētoꝝ annoꝝ tēpꝰ efflurit: q̄ꝫ uis eni Cicero minꝰ sexcētis dixerit: nō ad suam ibi: sed ad Africani ⁊ ceteroꝝ respexit etatem quos in eoipso libro reipublice log facit. Et p̄terea inter. Ciceronis cedez sub Antonio ⁊ Christi passionē sub Pilato: quantum ueris similibus cōiecturis assequor: septuaginta: uel circiter annoꝝ spatium interceſſit. Lōgius ferebar: sed nūciꝰ tuus scribēti iminet: ⁊ singulos calami tractus notat: Morulasq̄z medias metit: ⁊ creb̄ro ostium celoq̄z respiciēs suspirat. Miserere o exptus qd est expectatio ꝓperāti aio: ⁊ ante destinatuz cogor ut dicam humilitatem ama. Uale.

¶ Francisci Petrarche ad Socratem suum: illi somnium quod de inuento thesauro somniauerat narrantis. Epistola. XCVIII.

Esterne noctis somniū referam tibi. Uidebar mihi incertū vnde: Nihil enim tale ul' cogitare sum solitus uel loqui. Uidebar in q̄ꝫ in agello meo quem ad fontem Sorgie habeo: thesaurū inuenisse: monete puetuste auree: nō mediocrē cumulū: vna spatiabamur soli (ut noster est mos) Te itaq̄z cōfestim euocās: digito rē designo Ambos (ut fit) gaudiū stupor: q̄z defixerat. Mihi qdem ut eram: nemini enim occurrebat illud Annei: Uitate quecūq̄z vulgo placent: que tribuit casus: ad omne fortuitus bonum suspitiosi ⁊ pauidi subsistite: ⁊ fera ⁊ piscis spe aliqua oblectāte decipit: munera ista fortune que putaris: insidie sunt. De hoc ergo cōsultātes: parūper hesitauimus leti trepidiq̄z. Quid multa? Ultime insanie visus est qō per terras ac maria tātis laboribus tātisq̄z periculis queri solet: id oblatū ultro cōtēnere. Mor certatim oneramur auro: domū clam taciti quebimus: Abditis p̄o tpe que exportari vno fasce non poterāt: hoc semel: hoc iterū ⁊ iterū facimꝰ: ⁊ semper auidius: Semp enim ut natura rerum habet: cum pecunia sollicitudo cupiditasq̄z crescebāt. Ferit aures interim murmur inuisum: secretum nr̄m nulli licet creditum spōte sua in vulgus eruperat. Hec ita multo post nescio qs maior dūs locorum aderat: uendicās sibi iure thesaurum: obnitimur. Hinc p̄mum lōga ⁊ inamena colloquia: inde lis mineq̄z ⁊ semp litibus iūcta cōuitia. Illo acriter urgēte: nobis indignātibus: in nr̄o repta: nobis eripi ꝓpitie dona fortune. Mille subinde rerum motus ⁊ mille cōsilia: nūc matura ⁊ cauta: nūc temeraria ⁊ acerba: cum iam ad resistēdū nos nō tam nr̄a cupiditas q̄ꝫ iexorabilis aduersarij superba duricies iflāmaret: Jam ab ocio ruris ad urbana negocia: Jaz a studijs ad arma trāslati: nouis curaꝝ turbinibus agebamur: Jam p̄o itētione pulcherrima nouarum rerum pnox odium atq̄z ira successerāt. Postrēo iaz res litigio ad bellum se uerterat: Jta mutatus aiorum status ⁊ sepe repti auri penitebat: philosophabamur in insomniis: Ubi vitam serenam atq̄z tranquillam linquimus? qs nobis has curarum supinduxit nubes? qs in has ꝓcellas nos ipegit? An ignorabamꝰ in auro speciosam erūnam ⁊ splēdidam eē miseriaz? Necessitas cum diuitijs crescit: ⁊ fugit cū medio critate felicitas: Occurrebāt acernatim exempla eoꝝ qui uel in diuitijs infelices: uel in pauptate felicissimi fuissent: Spernebant inutiles opes Cresi: ⁊ funestus Midas aurum: ⁊ Dionysi Crassiq̄z spolia templis auulsa. Laudabat Lincinnati Reguli Curij Fabritij felix ⁊ gloriosa paupies. Accedebat acies hominum nostrorum: qui nudi in solitudine solibusq̄z ⁊ frigoribus adusti: radicibus herbarum ⁊ siluestribus baccis pasti: p̄o tecto celuz: terram habentes p̄o cubiculo: cum uoluptate torrentem turbidum hauserunt: asperoq̄z ⁊ angusto calle gradientes: spe patrie melioris: omnia p̄orsus mortalia contempserunt. Ceterum quo plura huius generis ingerebātur exēpla: eo grauius do

A

La que placent vitāda eē ex se nece ꝓbis

Sollicitudo ⁊ cupiditas cum pecunia crescunt

B

C

Jnauro erūna ⁊ miseria

faciet. Jā ille creb⁹ mihi dicere cōsueuerat Horatianū illud: Tecū viuere amē: tecū obeā libēs. Sz ecce man⁹ quas ego sibi injcere cogitabā moꝛs injecit: ꝛ (qō ad te p̄die bꝛeui q̄dā epl'a dixerā: de cōsilijs hoiuz judicare foꝛtunā) lōge aliter atq; ego senserā iterp̄tata est. Nūc erepta spe gemiatoq; desiderio: qd agā? Lachꝛymis ne atq; suspirijs alat: ꝛ in amissi locum merorem meum indesinēter amplectar? An ꝯo serenare animum nitar ꝛ circumstrepentib⁹ foꝛtune minis in arcem ratiōis euadere? Hoc p̄stat: illud placet: hinc virtus erigit: hinc affectus incuruāt: ꝛ quo me uertam: qd ue potissimum sequar incert⁹ sum: ꝛ male mihi est sepissime cadenti: sepissime resurgenti. Saona nocens atq; impia que me his anxietatib⁹ inuoluisti: quid tibi pꝛo meritis ip̄recer? Abstuliſti anime mee dimidium ac florētissima etate crescēteq; iuuenē virtute: duz adhuc oꝛdirer inexorabiliter succidisti: ꝛ nūc illi pectori in quo Frācisꝯ meus hospitabat: violenter incūbis. Jpse enim abijt: te licet inuita. Nihil in illū iuris habes: coꝛpus tm̄ illius ꝛ spez meā simul obruis: pꝛo quo qd aliud optē tibi? Curuati in arcum colles extēdanr: ut in faciez directi ꝛ imꝑtuosi littoris redacta iniquā p̄beas classib⁹ stationē. Coꝛruāt menia ꝛ manufacta p̄sidia que uētis ac fluctib⁹ obiecisti. Huc vis furtiū ꝛ euripi fꝛetuoꝛ: huc scyllea rabies: huc charybdis ipet⁹: ꝛ que cūq; uasti maris pericula trāfferanr. Laret Eolus inquietos fratres: Austrū ꝛ reliquos: qui tuis finibus insultare sunt soliti: ut toto oꝛbe tranquillo: tenuam ꝑpetue quatiāt ꝓcelle. Quicqd uel moꝛtiū uel moꝛboꝝ per omnes terras ac maria pestifer hic annus effudit: in te solam confluat: queq; alijs annuatim: tibi pestis eterna sit. Purgeꝛ isula Sardinie ꝛ qcqd celi crassioris usq; est: Purgēt stagna ꝛ sulphurei lacus limoseq; penitus paludes: Tepescat arctos: refrigereꝛ Ethiopia: uacueꝛ serpētibus suis Africa: tigrib⁹ Hyrcania: quicqd mōstroꝝ ꝛ immaniū beluaꝝ oꝛbis bēt: in te ex omni terraꝝ ꝑte cōueniat. Jn te tristes nebule: Jn te latices funesti ꝛ iclemētes aure: Jn te frigora estusq; deseuiāt. Deniq; cū summa humani generis salute: tu sola depereas: tu locus moꝛtis: tu foꝛmidinis ac terꝛoꝝ regio: tu luct⁹ ac miserie dom⁹ esto: te peregrin⁹: te mercatoꝛ: postremo te ciues tui fugiant: te viatoꝛ pallidus e summis montiū despiciat iugis: te nauta trepidus ex alto ꝓspectet ꝛ infamē scopulū declinās: opē uelorū remis adjciat. Heu quo me doloꝛ ꝑpulit: qd loquoꝛ: aut ubi sum? Moꝛtalia moꝛtalis tā grauiter fleo: ꝛ insontē terram que suū ius recipit execroꝛ: incert⁹ ubi nā ipse moriturus: atq; hūc puluerē terre redditurus siz. Jtaq; iam lamētis ꝛ gemitib⁹ abstinendum est: ꝛ pꝛo fratre pꝛemisso dum supersumus orandū. Jd potius viros decet. Tibi ꝯo ciuitas pulcherrima que depositū meū seruas: ad me tādē reuersuꝝ gratiam habeo: q; in terra foꝛsan barbarica iacituruz ipsa cōplecteris. Uite qdem bꝛeuitas fatalis fuerat: tuū est qō amico meo iuuare nū licet: fesso tamē iam curarū cōtigit Italici saltez requies sepulchꝛi leue solamen: sed multis iam viris illustrib⁹ optatum. Te nimiruz hactenus ut cupide viderem ipse terraꝝ situs amenitasq; p̄stabāt. Deinceps charissimi mihi cineris seruatricē amara quadā dulcedine multo libenti⁹ videbo. Si enim amātissime oliz ꝓiugi Pompeij sui moꝛs ꝛ truncū impie cadauer arenas Uiliacas cōmēdabat usq; adeo: ut ide nollet auelli: cur non ego dilecti mei ꝑpetuā sedē: litt⁹ Italicū amabo? Salue tellus egregia: fraternarū reliquiarū custos fidelissima: tu me largius flere: tu ꝑtius sperare docuisti. Tu aūt ante tēpus erepte mihi frater qui hec in me lamēta p̄cipitaſ eternum uale: Ego qdem ex te gaudium ac solamē qō in his qbus assidue morimur terris expectabam: ubi neq; gaudij neq; solatij locus est: multo certi⁹ p̄stante deo: multoq; cumulatius: deinceps in terra viuentium expecto. Sed ecce nūc experioꝛ qō apud Statiuz legi: dulce loqui miseris. Pꝛofecto sic est: q̄z multa enim nō sentiens impetu magis q̄z animi iudicio dolenter effudi: nec loquendo satioꝛ sed accendoꝛ: nec desinere quidem scio: Abrumpā igitur. Uale.

¶ Francisci petrarche ad Joannem Columne: eum ut foꝛti animo fratrum ꝛ nepotuz obitum ferat cōsolantis. Epistola.CVIII.

Ateboꝛ ingenue: ꝛ si eniz soluēdo non sim: bone fidei debitoꝛ suz. Fateboꝛ tibi me oia debere: ingeniū scilicet ꝛ coꝛpusculuz hoc qō peregrin⁹ inhabito: ꝛ si qd externoruz obtigit bonoꝝ. Neq; eniz minus aula tua aio meo cōtulit q̄z coꝛpi q̄z foꝛtunis. Sub te nutrit⁹ a iuuētute mea: sub te auctus atq; eruditus sum: quātū ul'in tercurrētium casuuz maligmitas: uel igenij medio critas passa est. Ut ex merito tenear ꝛ hunc calamū ꝛ hāc dexterā ꝛ hoc quātulūcūq; est animi lumē: ad animi tui solamē refrigeriūq; ꝓuertere. Jd me in alijs malis nostris pꝛo virib⁹ obseruasse memini: nec ut reoꝛ oblit⁹es. Jn hoc ꝯo tā graui tāq; intractabili ꝛ funesto vulnere qō nobis nōdū fletibus nostris satiata moꝛs intulit: qd agerē: quid loquerer: uel oino qd hiscerem nō inueni. Coꝛrui miser ad primā rei famam: ꝛ uelut repentino fulminis fragore dirigui. Deinde ubi pꝛimuz sparsa rationis arma colligere: ꝛ pꝛostratum ac iacētez animū attollere posse cepi: litteras infelicissimi rumoris: quem pꝛius ab egregio viro Paganino Mediolanēsi qui hanc urbem regit: doleter narrante: mestus audierā: popoſci: ꝛ ostēsas nō sine lachꝛymis legi. Eniuero illic ambagibus perplexa oia ꝛ nil penitus certuz legebatur. Ab urbe ueteri fama surrexerat: moꝛ plata Florētiam: ꝛ per quorūdaz religioſoꝝ lr̄as Apeninū trāsgressa: Bononiā pꝛimo: inde ad nos semp (ut fit) crescēdo ac uariando puenerat. Jn re igit̄ dubia (qꝛ natura hoc habet: ut audita que displicēt vix totis p̄coꝛdijs admittanr) malui mihi interiz feliciora pꝛomittere. Sic egra mēs ad melioris spei dulcedinē recurrebat: ea tamē euanida ꝛ uelut somniantis miseri fugitiua felicitas erat. Quid multa? q̄z uis assidue supuentu nouoꝝ nūciorū spes illa decresceret: nihil tñ pus plane cōpertū sciui q̄z ad me Socratis nr̄i lachꝛymabiles lr̄e pueniret. Jta mirū Tyberinas erumnas ex alio oꝛbe mihi Rhodan⁹ nūciauit. Jlle ꝯo mihi littere ancipitis spei refugiū p̄cluserūt: Quo effectū est: ut id modicuz intellectus vnde nōnunq; animi medelam mihi atq; alijs elicui: fletus ꝛ questuum pondus oppꝛimeret: nō cessi tamen nec cessaui: Quotiēs assurgere nisus scribere aliquid uolui? quotiens libellos euolui: rubiginem ingenij tabescentis absterſi: ꝛ in intimaſ memorie mee

B uisum illud ⁊ graue maioris officij onus imponit rennuo:excutio. Pauper esse malim q̄z sollicitus: q̄uis ut res eunt: ⁊ ut est animus:pauper esse nō possim. Hec ⁊ his similia quecūq̄z iter nos in hāc sniaz dici solēt:tu qui nosti optime: ⁊ amicis ⁊ dominoꝝ dño:nota fac obsecro:cū tps videbit:q̄uis a meipso nec occultata:nec tacita: Sed sūt qdam ḡbus ut in aiuz penetret:sepe ueritaſ iculcāda est: qō eo nūc minꝰ mirer:quo qcqd de me mō dicturꝰ es:videri scio ⁊ ab etatis nostre moribꝰ ⁊ ab ipsa vulgi opinione remotiꝰ:cū quo mihi ut in multis: sic p̄cipue in eo qō nunc agit: discordia multa est. Sed incredibilitatē audiētiū:vigor animi ⁊ facūdia loq̄ntis excutiet. Multa Socrati meo de re q̄ libet:sz multo plus auctoritatis ac fidei fuerit amico de secretis amici cōsilijs dissereti: Multa quoq̄z de amici ore:q̄z de ꝓpio fauorabiliꝰ audiunt Illud in finez ne dissimules:ne gs forte de nostra simplicitate sibi placeat: Non est uera liberalitas dura:nō lēta:nō difficilis. Nihil respicit: nisi quē cōplexa est. Illi morigera est:nō iubet illa: sed obsequit ⁊ iplet uota nō limitat. Scimꝰ ergo:q; petēti modicū imēsa porrigē:spēs est negādi. Uale.

C Francisci Petrarche ad Nicolaū urbis Rome Tribunuz:cp famam ipsius imminutam audierit indignantis. Epistola.CII.

A Ecisti fateor:ut sepe per hoc tps:illō apud f Ciceronē loquētis Africani dictuz multa cū uoluptate repetere: Quis est hic qui cōplet aures meas tantꝰ ⁊ tā dulcis sonꝰ? Quid enī in tāta claritate tui nois ad tā letos ⁊ tā crebros rerū tuaꝝ nūcios cōuenientiꝰ diceret: Idq̄z q̄zcupide fecerim inscriptꝰ tibi exhortationū meaꝝ liber indicat:stimulis meis ac laudibꝰ tuis plenꝰ. Noli quaso cōmittere:ut dicā:gs est hic qui vulnerat aures meas tātꝰ ⁊ tā tristis fragor? Cane obsecro specio sissimā fame tue frōtē ꝓprijs manibꝰ doforare. Nulli phas boiuz est:nisi tibi vni rerū tuarū fūda mēta cōuellere:tu potes euertere qui fūdasti. Solet architectꝰ eē optimꝰ ꝓprioꝝ operū demolitor: Nosti gbꝰ tramitibꝰ ad gloriā ascēdisti:vsis retro uestigijs inde descēdit: ⁊ nā facilior est descēsus. Latissime enīz patet neq̄z solū apud inferos locuz habet(qō a poeta dicit) Facilis descēsus auerni: Tātuz ab illoꝝ despata miseria:ꝑsentis vite uarietate differimꝰ:q̄ q̄z diu hic sumꝰ cadimꝰ qdem ⁊ resurgimꝰ:descēdimꝰ ⁊ ascēdimus: Inde aūt nullus est reditꝰ. Quid vo demētiq̄z cū stare possis:cadere fiducia reassurgēdi? Semper ex alto piculosior casus est. Et qd oro virtute altius ac gloria? quarū in uertice cōscēderas nostris tēporibꝰ iacceſſo:tāq̄z ipigre ⁊ tā insueto calle ad sūma pueneras:ut haud sciā usq̄z formidolosior cui sit ruina: Pedem figere oportet obnixius ut cōsistas:neq̄z spectaculū p̄beas:ridēdū hostibꝰ:lugēdū tuis. Nō queriē gratis clarum nomē: nec seruaī qdē. Magnꝰ enīz labor est magne custodia fame: ꝓmitte mihi meo uersiculo tecū uti qui adeo mihi placuit:ut euz ex quotidianis epistolis nō puduerit ad Africā transferre: ⁊ hāc mihi quoq̄z durissimā necessitatez eximе:ne lyricꝰ apparatꝰ tuarū laudū:in quo teste qdē hoc calamo multus eraz:desinere cogaī in Satyram: Heu me casu in hāc narrationem incidisse: aut de nihilo locutū putes. E curia digressum amicorū littere cōsecute sūt:in qbus ad me rerum tuarū discolor ⁊ prime multū dissimiliſ fama puenit. Nō te populū:ut solebas: sed ptem populi pessimā amare:illi obsequi:illā amare:illam admirari: Quid dicā:nisi qō Ciceroni scribēs Brutꝰ:pudet cōditionis ac fortune? Mūdus ergo te videbit de bonorū duce satellitē reprobor? Sic nobis subito turbata sūt sydera? sic infēsa diuinitaſ? Ubi nūc L ille tuus salutaris genius? Ubi(ut usitatiꝰ loquar) ille bonorū operū cōsultor spiritꝰ: cuz quo assidue colloq putabaris? Neq̄z eniz aliter talia fieri posse ꝓ hoiem videbanī. Quid aūt torqueor? Ibūt res q̄ scripta lex statuit:mutare ista nō possū fugē possū Itaq̄z nō parū mihi negocij remisisti: ad te aio perabā: flecto iter. Certe te alterū nō videbo. Tu quoq̄z lōgum uale Roma:si hec uera sunt. Indos ego potiꝰ aut Baramātas petā. Sūt ne aūt uera hec? O multū p̄cipio dissiliez finē: ⁊ o nimiū delicatas aures meas. Assueuerāt magnificis rumoribus:pati ista nō possūt. Sed ⁊ possūt falsa eē que loquor: ⁊ falsa sint utīnā nunq̄z libētius errareiz Magna qdē apud me est scribētis auctoritas:sed cognite mihi multis idicijs:generose dicā:an animose cuiusdā iuidie:nō pua suspitio: Igit ⁊ si plura log dolor imperet:frenabo tamē ipetū qō profecto nō possem nisi q; sollicitudinē meā increduli tate cōsolor. Secūdet hec deus ⁊ letiora faciat q̄z narranī:potiusq̄z me amicoꝝ alter mēdacio q̄z impietate alter flagitioq̄z leserit. Sigdem cōsuetudine pessima effectum est ut mēdaciū iam quotidianum ⁊ vulgare peccatū sit. Proditorē patrie:nullius eui licētia:nulla cōsuetudo:nulla libertas crimiuz excusat. Potius ergo ille mētiēdo:paucos mihi mestos dies:q̄z tu patriā deserēdo mestā omnez vitā feceris. Ille sigd uerbo deliquerit:uerbo purgabit: Tuuz si(qō fictū cupio)uerū scelus est: ḡbus vnq̄z piaculis abolēduz speres? Immortale decus est. imortalis infamia. Q̄obrem:si(qō opinari nequeo)tuam fortasse negligis:at saltez fame mee cōsule. Scis quāta mihi impēdeat procella: quāta si labi cepis in caput meū rephensoꝝ turba cōspiret. Proinde dum tēpus est(ut Terētianus logtur adolescēs)etiam atq; etiā cogita. Circūspice oro summo studio qd agas:excute acriter teipz: examina tecū:nec te fallas:qui sis:qui fueris: vñ: quo ueneris:quor:sum inoffensa libertate progredi phas sit:quam psonā indueris:qō nomē assūm pseris:quā spem tui feceris: quid ꝓfessus fueris: Uidebis te nō dñz reipublice:sed ministrū. Uale.

Facilis descēsus auerni

C Francisci Petrarche ad Joānē Aretinū:de libertate p̄ie honore q̄z ipsiꝰ gratulātis. Epla.CIII.

A O Mnia optato ꝓueniūt amice:gratulor ego libertati patrie:principum nr̄orum glorie: tranqllitati ciuiū:religionis augmēto:publice letitie:singulariter honori tuo:cuius manibꝰ turbide hactenus ⁊ tenebrose urbi:blāda serenitatis ⁊ par predulcis inuebit: Uotiuo quoq̄z successu:familiariū rerum tuarū gratulor. Perraruz est ut leta cumulate accidāt:quin fortune dulcia semper immixtus aliqs amator inficiat. At si qī plene ꝓpitia esse vult:ex amaritudine rerum ipsa dulcedinem insperatā miris modis nouit elicere. Sepe igit dura molliēs ⁊ inflectēs:que tristia videbanī uertit in gaudiū. Utēdū fortune muneribus nō fidēdū: Certe hoc nūc artificio usa est. Itaq̄z qd vis dicā? non tm̄ uotiuis euentibus sed casibus ipsis

Raro leta oia ſi neifelici aliq̄ re euenire

possunt respōdisse suffecerit: solere amātū ceca esse iudicia. Hinc ꝛ apud Flaccū: Balbinus agne poli po delectaſ: ꝛ apud vulgꝰ amatoria fabella est eiꝰ qui monocule mulieris amore coꝛreptus a parētibus tandē moꝛbo ꝓsulētibꝰ in alias horas missus: ꝛ post aliquot annos amore ꝺepositi in patriā reuersus: forte illi quā uehemēter amauerat obuiuꝫ ac repēte tristi ꝓcitus spectaculo q̄siuit: quonā illa casu oculum amisisset: Minime illa oculum amisit sed tu oculos inueneristi. Hrauiter quidē ac preclare. Sed ne plura: Sigs usq̄ est amans: senex noster est amantissimus suorū. In reliquis igitur de inceps (si quid mihi fidei est) sibi nō ut Dodoneo Jouiue Delphico Apollini: sed ut viro vnice ueri dico adhibe aures animūq̄. Quotiēs ad me quē paterne amat eius mellifluꝰ ꝛ suauis sermo descenderit: partius crede nisi forte (qꝺ nesciò an in sapientē cadat) errare nōnunq̄ ꝛ decipi dulce est. Sane carmen egregiuꝫ qꝺ insertum erat epistole sine responso māsisset tacita mei pectoris admiratione contentū: nisi obstitisset ingenij tui meritū in tanta presertim vulgaris ignorantie nube radiātis. Accipies igitur seoꝛsum: ꝛ qualecunq̄ est boni consules: carmē bꝛeue qꝺ i lachꝛymosa materia occupato nunc animo vix extoꝛsi: nō tam ut id responsuꝫ esset q̄ ne nihil. Uale.

¶ Frā. Pet. ad Luchinū vicecomitē Mediolanen. Maiores nostros qui virtute ꝛ litteris claruerūt cōmēdātis simulq̄ nr̄i tpis ꝓncipū ignauiā ꝛ ignorantiā repꝛehendētis. Epistola. CX.

A Uales speraueram: imo qꝺē q̄les nec sperauerā l̄ras tuas legi. Hratuloꝛ inter excellentiā tuā ꝛ humilitatē meā hoc saltē interueniſſe cōmerciū: talēq̄ mihi ad notitiā tui adituꝫ aperuisse foꝛtunā. In eo sane qꝺ litteraꝝ ipsaꝝ ultima pars iubet diligētie mee cura nō deerit: eoq̄ ꝓmptius enitar: quo plus ꝺelectationis laboꝛ afferet: ꝺū hoꝛtulanus herbis ꝛ arboribꝰ: ego vbis ꝛ carminibꝰ incūbā: iuitāte riui murmure: qui que rulus fugit ꝛ dextera leuaq̄ ꝓminētē pomiferam siluā secat: cuius studij ꝓmitias iā nūc degustabis Et si fortasse animū altissimis intētū curis ista nō tāgant (ut tēpoꝝ mos est) scio tñ illos tā magnos rerū dños Julīū ꝛ Augustū Cesares: sepe a reipublice negocijs bellorūq̄ laboribꝰ: in nostri tranq̄llitate ocij quieuisse ꝛ rigētes gladijs dexteras ab hostibus feriēdis: ad sillabas numerandas ac uoces aduersis agminibus intonare: Interq̄ tubaꝝ clāgorem ꝛ militarem strepitū exaudiri solitas ad pierij modulaminiſ ꝺulcedinē trāstulisse. Neronē trāseo: ne preclarū studiū glorioſaq̄ noie illiꝰ monstri cōmemoratione cōmaculē. Oꝝ ꝺedituꝫ musis Hadrianū credimus: cuius intētio tā uehemēs fuit: ut ne vicina quidez moꝛte lentesceret? Prorsus mirū dictu: sub extremū vite spūm de aie discessu vsiculos edidit: quos isererē: nisi quia uel tibi uel tuoꝝ alicui notos esse ꝓfido. Quid Marcū Antoniū loquar: qui cū nō ambitione: sed meritis ad imperiū ascendisset: uetus philosophie cognomen tenuit nouū spꝛeuit: aliquāto maius extimās philosophū esse q̄ ꝓncipē: Huius generis exēplorum copia ingēs est: virq̄ aligs ꝓncipū sine hac litterarū supellectili se ꝓncipē immo vo se hoiem esse censebat. Sed mutata sunt tpa: Reges terre bellū literis indixerūt: aurū credo ꝛ gēmas atramētis inquinare metuūt: aium ignorātia cecū ac soꝛdidum habere nō metuūt. Sed grauis ꝛ periculosa materia est: viuū potētē uerbis offendere: nec ad offēsionē lōgo sermone opus est: Quisqs male viuit: nuda leditur ueritate. Moꝛtui aūt securius repꝛehenduntur. Nulli grauis est percussus Achilles (ut ait Satyricus) Itaq̄ hostes l̄rarū reges nr̄i tpis nō noiare cōsiliū est: Nō est enim tutū in eū scribe requi pōt ꝓscribere (ut ait Asinius Pollio egregius oratoꝛ in Cesarez Augustū iocans) Cuiꝰ ego nūc exēplo suppꝛessis reoꝝ noibus: accusationem publicā peregero: Prope enim oēs idē erroꝛ agit ꝛ cū nullus eos quos supꝛa retuli litteraꝝ amicos ꝓncipes sequi uelit: certatim Liciniū Cesarē imitātur: qui rusticane vir originis ita litteras oderat ut eas virus ac pestē publicā appellaret. Uoꝝ nō qui dē imperatore digna: sed rustico. At nō sic Mariꝰ ꝛ ipse quoq̄ rusticanus vir: sed (ut ait Licero) uere vir: quē licet uel occupatio uel natura litteraruꝫ ad studia tardioꝛē faceret: litteratos tamē homines amabat pꝛecipue poetas quoꝝ speraret igenio suarū rerū gestarū: gloriā celebꝛari posse. Et nimirū: qs est hoium: nisi sit idez pꝛorsus agresti duritie qui ꝛ si nō ualde litteris ꝺelectet: clarū saltem nō cupiat nomē: qꝺ ꝓfecto sicut sine vtute nō queriſ: sic sine litteris nō seruaſ. Fluxa est hoium memoria: picture labiles: caduce statue. Interq̄ moꝛtaliū inuēta nihil l̄ris stabilius: gsqs illas nō metuit: opoꝛtet ut diligat: Omninoq̄ uerū est illō Claudiani: Haudet enim virtus sibi testes iungere causas. Carmē amat quisqs carmine digna facit. Nostri vo qui nihil: nisi Satyrico carmine dignum gerunt: quas metuūt litteras oderūt: Itaq̄ cū Liciniō sentiūt oēs: nemo cū Mario: nec cū alijs dicaz ꝛ (qua nulla turpioꝛ desidia vnq̄ fuit) id qꝺ ꝓciosissimū habebāt: surripi sibi per plebeios homies passi eo sensim peruenere: ut iā inter diuitias suas grauissima pꝛemanē inopia: ita qui pro exiguo censu: pro paruo regni angulo in acie descendissent relictū sibi a pꝛoauis thesaurū inextimabile pꝛoiecerūt: inq̄ ipam animi regiā ꝓmiserunt alienigenas igredi: qui eos nō purpureis: sed sydereis uestibꝰ spoliatos inde depellerēt. Unde illud regale dede cus videmus plebē doctā: regesq̄ asinos coronatos licet: Sic enim eos uocat: Romani imperatoris epistola quedā ad Hrācorū regē. Tu ergo hac etate vir maxime ꝛ cui ad regnū nihil pꝛeter regiū nomē desit: e duabus ꝓncipū sententijs cui potissimū te applices ignoro: sed meliora oia de te spero Itaq̄ (ne in longū exeā) bꝛeue carmē qꝺ ex tēpore occurrit inter arbores illas de gbꝰ tibi admodū familiariter partē poscis excellētie tue misi: quod si placuisse tibi sensero (in eo genere posse enim video) q̄ putas: ꝛ q̄ occupatio mea spondet liberaliꝰ apparebo. Uale.

¶ Fran. Pet. ad Jacobū Florētinū: adulationes ad modū se odisse significantis: eumq̄ potius ut carpat nō laudet hoꝛtātis. Epistola. CXI.

Facetia Asinij pollij in augustū cesarez.

Fama sine vtute nō q̄riſ nec sine l̄ris futur.

D

A Eris utinā laudibꝰ meis plene tue nup ad me l̄re uenere: ꝛ dulcedine mira permulsere aium: sic in eis affectū potiꝰ q̄ effectum metiebar. Si enim ab alio mitterenſ illud crederē Nūc de purissima quidē ai tui pte ꝓdeūtes: scio non fallunt: utinā nō fallanſ: Proinde uera tibi videri oia que scribis certus sum. Amori tuo gratu-

B

putabat enim me in Gallia repire: sed illam curie sentinam tolerare nequeram. Proximus illi salt⁹ in patriam: tui cum desiderio ardē certe scio: Sed mihi crede q nō scriberē si ꝓpositū meū ꝑuertere posses ulla ꝓuidētia: crede inquā mihi de cōsilijs hoium fortuna iudicat. Inter cogitat⁹ atq; act⁹ magn⁹ qdā (ut vulgo dicit) mōs est. Quādo hic erit quē iāiā affutuꝝ spo: inijciā manus. Impiosa res est amor: Nihil nō licere sibi extimat: videbor iure meo uti si q̄si reinuētū thesauꝝ domi recōdidero curāq; sūpsero ne tā facile rursus eo careā. Jd tibi ꝓnūciatū uelim: quo patiēt⁹ feras cū acciderit Neq; enī ut aduēt⁹ sui famaꝝ tecū mō partit⁹ suꝝ: sic ipm quoq; ptiar amicū. Multo rarior multoq; ꝑciosior res est amicitia: q̄s aurū. Jn qua si qd auidius egero: excusset utcūq; possesse rei ꝑciū durici em possessoris: Ego qdē te cōsortē nō reijcio: ita tn ut ꝑsentē partiamur. Ut ptē igit tuam feras: imo vo ut p vno duos hēas: uenire te amor agat. Uale.

Fortūa ꝺ ꝑsilijs hoiuꝫ iudicat

¶ Francisci Petrarche ad Joannem Anchiseuꝫ: Francisci cuiusdam amici sui mortem immaturaꝫ ualde deflentis. Epistola.CVII.

Nihil mortalibus tutum eē

Heu qd hoc est? qd audio? O spes mortaliū fallax: O cure supuacue: O labilis stat⁹: nihil hoi trāquillū: nihil stabile: nihil tutū: Hinc fortune vis: hic mortis insidie: hinc fugacis mūdi blāditie: Undiq; circūuallamur miseri: t in ter tot laqueos: spōdere nobis iucūdum aliqd audem⁹? Totiēs frustrati: totiēs ludibrio hiti: speran di cōsuetudinē t millies elusā credulitatē nescim⁹ exuere: tanta felicitatis (ꝛ falsē) dulcedo est. Heu demēs: heu cece rerūq; oblite tuaꝝ: quotiēs mecū dixi: Uide hic: nota: attēde: subsiste: recogita: imp̄ me signū fixū: māsurū: indelebile: Memēto fraudis hui⁹ t illi⁹: Nihil vnq̄ spaueris: nihil crediderīs fortune: mēdax est: uaria: leuis: infida: ꝓra ei⁹ blāda t mitia: posteriora acerbissima: Hosti iā hoc ferale ꝓdigiū: exptus a nemine iaꝝ docēdus: tuis igit exēplis tibi cōsule: t ullū cuꝝ hac inire cō mertiū caueto: eque ꝓmittētē ac negātez despice: eque rapiētē largiētēq; cōtēne. Hoc decreueram: hoc mēte firmauerā: at post tā virile ꝓpositū: ecce rursus q̄s mulier: iter: q̄s inepte decidi: ridiculose dixeriz: an vo flebiliter? ridiculose alijs fortasse: mi hi qdē ꝓsus mirabiliter ac miserrime. Post tot re rū spatarū inopinos casus iduxi in aium spare iterū: atq; huic mometaneo t uelut hyberne serene noctis credere t ex euētu crastini pēdere ꝓceps: te merari⁹: incōsultus: interblādiri curis mordacib⁹ ausus sum. Ecce iā dilect⁹ me⁹ aderit: Frācisc⁹ meus: nō min⁹ mihi iūctuꝫ uolūtate q̄s nomine: nō min⁹ amore q̄s sāguine. Ecce aderit t forte iā adest: tā uehemēti enī meditatione in eū icubueraz: ut sepe uelut ante oculos aspicerē tāto maris ac terrarū spatio distātē: t heu nunq̄ ampli⁹ in hui⁹ mihi pegrinationis exilio reuidēdū. Sed ego iure quo dā meo (qō amātiū omniū est cōmune) fictis congressib⁹ atq; collogis inuise moras solabar absentie: meq; ipm (ut fit) quadā cū uoluptate fallebaz. Quotiēs aliqs ex pueris meis qb⁹ ille se fecerat multa moꝝ suauitate charissimū ad me aliqd nunciaturus itrauerat: ita eraz q̄si ille iā afforet. Quotiēs qsnā fores ipulerat fluctuabā: t pastorium illud i primis occurrebat aio: Nescio qs certe est: t Mylas in limine latrat. Credim⁹? an qui amāt ipsi sibi somnia fingūt? Hec miser amās somnia fingebam: his angebar curis: his estuabam sollicitudinibus: pascebarq; tenui q̄dam spe: nō aliter q̄s opimis per getem dapibus sopit⁹ esuriēs t latratus canū: t seruoꝝ uoces: t moti stridor cardinis t palmētū ꝓterēs vngula cōpedis t ois oino strepitus excitabat. Quotiēs uel libellos q̄bus ibiabā uel cui inherebā: calamū festinabūdus abieci. Quotiēs surrexi: quotiēs ꝑsilui vidēdi auidus te nēdiq; dilectū meū t curarū mearū ꝑdulcissimuꝝ ꝑticipem: Neq; fratrē solū (ut Tullij q̄bus hoc loco possum ꝓprie uerbis utar) sed suauitate fratrē ꝓpe equalē: obsego filium: cōsilio parētem: quē ne scio an nimis sero cognouerim: an uerius nimis cito: nisi enim amare hoiem cepissem: nequaq̄ morte eius in has lachrymas incidissem. Biēnio vix integro illius cōuictu: t amicitia fretus suꝝ: tps heu vix alloquij: ne dicā amicitie satis patēs. Sz hoc vno solo: orbitatē meam: q ambo certatim illius tpis breuitatē ardētissima hinc illinc charitate lauimus: t quicqd in amicitia dulce uel sanctum est (qō in spatioso euo alij solēt) nos explicuim⁹ in angusto: ut iam delectatio nr̄a diuturnior: amicitie vo fides certe neq; sincerior: neq; familiaritas arti or esse posset. Jnuidit gustatam mihi vite dulcedinem fortuna: Plurima t magna fidei sue pignora: san⁹ egerq; suscepi: que in ai mei penetralib⁹ adamātina sede recōditi: spo itidem de me ille sētiret: eoq; ꝓpēsius quo t humaniorem illum t amātiorem nā ptulerat. Nūc aūt illius tpis memoria t amara mihi simul t dulcis est: hic mulcet: hic cruciat: nec satis expedio: malim ne fuisse illi homini not⁹ an incognit⁹. Amicū enī talē felix t dulce qdē habuisse: sed amisisse miserrimū atq; amarissimum. Nunq̄ fere al's meipsum ut nūc excusseraz qō non sine pudore fateor: t affectuuz in me plus t virili minus q̄s opinabar inuenio. Putabā enim t dignum erat multa lectione lōgaq; rerum experientia obduruisse aduersus oēs ictus t iniurias fortune: Fallebar infelix: nihil me mollius: nihil eneruatius. Putabā: immo eqdem certus erā me Frācisc⁹ meum amare tenerrime: hoc enim illius erga me charitas t obsega merebanē. Quātū tū amauerim: Heu sero nec aliter q̄s perdendo cognoui. Jdeoq; nūc intractabiliuꝫ ulcerosa mēs dolet: plus se cernēs amisisse q̄s crederet. Qua in re nihil mihi magis obfuit q̄s imp̄meditatio eius: qō euenire necesse erat: nō cogitaueram moriturum. Et ꝓfecto siquis in hoc torrēte rerum humanarū ordo esset: ante me mori nō debuit post me natus. Accessit ferūs atq; anxia eius expectatio: de qua multa iam dixi. Sic enim ipse mihi sūpmo lachrymās digressu: sic deinde per litteraꝫ pollicit⁹. Sic Socrates meus nō futurum iam: sed ꝑsentē eius nūciauerat aduētum: digressuꝫ ex Gallia recto ad me tramite in Jtaliam ꝓperare. Heu mihi: nūc recolo: uelut adhuc felix atq; integer ꝓximā abscisionem: t instātes miserias ꝓesagirē: meq; confestim scirem optima mei ipsius parte carituru: breuissimam felicitatē meam nitebar expēdere: quid fata mecum agerēt ignorās. Ueniet dicebam ꝑus me q̄s grādeuum patrem: q̄s dulces fratres ac sorores visere. Jnijciam manus ac tenebo: hec magnis viribus opus erit. Opitulatorez ex aduerso inueniam: Amor qui cum illo habitat ꝓtes mecuꝫ

oium ut boni:modo se bonis ducib⁹ exhibeant ob sequentes. Fastidiosio: quidē est scientia q̄ virtus cū sit illa nobilio: paucorum dignatur ingenia:illa nullius animum contēnit nisi a quo prius contē pta est. Uale.

¶ Fran. Pet. ad lancelotum equitē Placentinū:plu ribus amicorum se litteris teneri ostendētis: z qđ amori remediū p̄ferēdū sit docēs. Epla. CXIII.

A Erebat calamo dextera scribēdi auida sed
b incerta qd scribere tā multis z tam uarijs uno prope tempore:nuncijs pulsabar. Interpellabat hinc Tyberis:hinc Arnus:hinc Rhodanus ille mihi infelicis z de me optime merite urbis statum: Immo uerius ruinā quam sine lachrymis audire non possum:nunciauerat: Ille quorundam ingenioso⁹ adolescentiu⁹ querelas ad me diuerso quidem stilo:sed una eadēq̄ sententia trās miserat indignantiū grauiterq̄ tolerantiū: quid illic expectatus huc diuerteri⁹:seu quid ita natali solo habitaculum istud antetulerim:que crebra multorum admiratio est: Ille autem curialiū lr̄is amicorum silentio meo in tanto excellentis amici gemitu(qđ in leuiorib⁹ malis minime solebaz:quod q̄z non tā iudicio q̄ stupore cadētis illustrissime familie ac merore susc̄epi)calcar blāde sed ualide re prehensionis incusserat:Quonā ergo primū uerterer:Romanis amicis miseratio: Florentinis excusatio: Transalpinis p̄solatio debebatur. In hoc triuio hesitanti quartus rumo: accesserat:Quidā z nomine mihi iunctus z sanguine(quodq̄z super oia est) z amore z obsequijs animo meo p̄batissimus atq̄ charissimus:dum ex Gallijs ad me visēdi cupidus accelerat mo:bo:seu laboribus viaru⁹ ceu celi inclemētia cōtracto Saone subsistere coactus acerba mihi morte subtrahit. Qua in re quibus lōgeui parentis ac misere matris o:bitatē fraB trūq̄ solitudinē ac sororū lachrymas consolarer: qui meas p̄prias lenire nō possem? Itaq̄ turba rerū circūuētus(feci quod in talibus soleo: quicq̄ mos pecularis inertie mee est)statui ex equo uniuersa negligere:uel si possem etiam obliuisci. Si affecto tua incidens ep̄la to:porē abstulit: z desti tutū atq̄ abiectū calamū restituit tā dulcis grauitas z tā grauis dulcedo inerat. Sane qđ inter cetera scriptū erat Africe mee nomē:suspirare uel inC uitū cōpulit:neq̄ enim solus cepti illius exitu⁹ expectas:mihi vo p̄romptius sit arenas maris z celi astra numerare:q̄ cuncta fortune laboribus meis inuidētis obstacula. Finē z ipse incertus operio: p̄rsus ne frustra vigilaueri⁹:an mihi saltē studij mei uoluptas aliqua:q̄uis sera seruet. Qđ si rite successerit:ad hoc qualecūq̄ spectaculū ingenij curabo:ne quis te p̄ueniat in Orchestra:ultimā litterarū tuarū particulam subridēs legi. Iuuat eni⁹ morbi mei ueteris tales nosse p̄ticipes: z arbitrari cogo: non ignobile accidens:quod in tali consederit subiecto:solamen q̄ vulgaris eloquij:quod ex me iocose(nisi fallo:)exigis:ego ex te si forte animi vulnus fando lentescret: z poscendū dicerē z sperandū hiscine uersiculis speras tibi posse dolores atq̄ estus curasq̄ graues e pectore pelli? Augentur potius alunturq̄. Alia est igit̄ huius egritudinis medicina:cuius quidem(quod fateri ueritas iubet)noster esculapius auctor est:Uerbe aūt quibus illa conficitur:uel in hortulo tuo certe non sunt:uel incognite tibi sunt:uel in ameno gustu efficiunt:ne tangantur. Uale z (quod optimuz aduersus oia vite nostre mala remediuz reor)q̄quid se ad mouendum loco animū obtulerit:diligēter examina: z si p̄incipio delectaris:finē cogita.

¶ Eiusdem Francisci petrarche:de rebus familiaribus epistolarū Liber octauus.

¶ Fran. Pet. ad Stephanum columne seniorez: Ipsum q̄ fortune tela tam forti animo acceperit laudātis:Eundem etiam in fratrū:uxoris:filioruz ac nepotum morte p̄solantis. Epistola.CXIIII.

A Eu miserāde senex: heu viuacis
simū caput: quo piaculi genere celū offendisti? qd fecisti ut tā lōge vite supplicio punireris? Metellus alter dicebaris. Nec immerito:Omnia cōuenerāt p̄ia: genus:forma:diuitie:alieq̄ corporis atq̄ animi singulares z admirabiles dotes:uxor quoq̄ clarissima: z uxoris generosa fecunditas z p̄sularis dignitas z in Romanis exercitibus imperij fastigiū z victoriaz ac triūphoz tituli:Senect⁹ lōgeua z inconcussa:usq̄ sub ultimū:fortuna:si quid enim aduersi intermiscere hactenus ausa est:qualia multa famosis persecutionib⁹ p̄tulisti. Fecit hoc ut asperitate insigni abstergeretur z enitesceret glorie tue decus. Hāc tibi fidem prope centesimū vite annū fortuna seruauerat: z tu similiter in orbe terrarū z in orbis regina urbe p̄nceps natus:poteras ubi de felicitate agitur ea scilicet que sperari pōt in hac vita rarissimis exemplis tuum nomen inserere:nō ut Sophidius inops z inglorius arator mendaci felix dict⁹ oraculo:sed ut glorioſissimus oium nr̄e etatis Romanorū ducū: z (qđ p̄rsus difficillimum ac pene impossibile dixerim(in altissima fortuna felicissimus:poteras excluso Arcade peregrino sedere fidētius Romanus cū Romano:p̄nceps cū p̄rincipe:Stephanus cuz Metello:nisi q̄ p̄ter religionis eminentiam:cuius inter paganū christianūq̄ hominē cōparatio nulla est:credere illū tibi saltez fratrū ac liberorū numero dignuz erat. Frēm ille nullū habuisse legitur:tibi gnq̄ p̄tigerant summi viri: z (ut breuiter dicā)nec sanguine nec fortuna: q̄ virtutib⁹ z gloria clariores. Quatuor ille filios habuit:p̄retorios:consulares:censorios: triūphales: Tibi septē fuerūt:Unus Romane ecclesie cardinalis:Alii⁹ uel Cardinali maio: futurus si ad legitimā pueniss̄et etatē: Tres epi:Duo bellorū duces z bellica gloria parēti(ut oia simul expediaz) prope pares. Illi tres: Tibi vo sex filie:De quarū moribus silētiū breuiloquio p̄ferēdum puto. Et quenā deus bone q̄ flores ex utroq̄ sexu nepotū ac p̄nepotū acies:q̄ dulcis turba:q̄ iucunda societas? Quis ille(ne infinita sequar) ex primogenito filio primogenitus nepos Joānes diuinus qui dē z plenus p̄isce uereq̄ Romane indolis adolescens:cui iure optimo Columne cognomē obtigiss̄e diceres? Neq̄ enim de Columna ut ceteri: sed ipsa columna dicebatur:in quam scilicet amicorū spes:in quam domus ingens z antiqua recumbe-

Stefāi Colūne senioris laudes quibus metello cōparat.

B

cellulas mestus scrutator introij? Deniqꝫ oia feci: incassum tamē. Uenerūt ad manus meas epistole quedā: quas visitante nos sepius fortuna per hos annos utroqꝫ stilo ad te miseram. Jn quibus nihil oino meis ne dicā tuis angoribꝰ: nō solum curandis sed etiā lenimēdis satis efficax visum est: Et pudebat toties vulgata repetere: Noua aūt cudere exhausto in primis ingenio nō ualebaz: oriri tamē ⁊ tēptare nō destiti si forte supra spem orsa succederēt. Possem tria uel q̄tuor litterarū ostentare pmordia diuerso charactere: modisqꝫ fere oibꝰ quibus pro uarietate reruz grauide mētis affectꝰ cōceptusqꝫ parturio. Sane quātū mihi illa placuerint cōditor idem ⁊ castigator calamus trāsuerso liturarum vulnere idicat. Dis ego difficultatibus implicitꝰ silere firmaueraz: ⁊ psentē gemituz Christo cōsolatori optimo soladuz finiēdūqꝫ cōmittē: Nec pro excusatiōe silētij mei direriz Et nūc q̄ te post tātū tps alloquor: nō mutati ppositi: sed insperati gaudij est: qđ pectori meo nup obstinatiꝰ dolēti: ⁊ (qui miseris moseſt) merorē ppriuz amāti eiusdē Socratis recētiores inuexerūt littere: qbꝰ ai tui inter tot fortune ictus incōcussam magnitudinez eminētiāqꝫ pdidici: ⁊ qui dolorez meū tacitꝰ tuleram supaduenies gaudiū ferre nō potui: quo minus pias simul in lachrymas ⁊ in vba prumperē: qđ me friuolis ne gcq̄ tēptare sermūculis pudor ⁊ dolor ⁊ reuerētia uetuerāt: ⁊ id ab illo celesti artifice factū vidēs: cui cū pro alijs multis: tū p hoc pcipue gras agē dignū est: q̄ tibi tot rerū belliſ exercito fortitudinē tribuit ⁊ pstātiā exēplarē. Itaqꝫ decus meū: ⁊ iam q̄si sola spei mee ⁊ multoꝝ ancora cōpositō tādē statu fatigati pectoris ⁊ sedatis inbꝰ lachrymarū: qui ubi uehemētius igruerint: serenitatē mētis offuscāt ⁊ pspectū pripiūt vitatis Quid aliud suadeā? qdue aliud rogē: nisi insistendū cepto: ⁊ inuicto aio fortune minacis insultibus occurrēdū: respiciēdū sobrie ad nāe nre violentas ac supbas leges: qđ sumus: ubi sumꝰ: q̄diu ul hoc ipm: uel hic futuri sumꝰ: vñ funē soluimꝰ: quē petimus portū: quos inter scopulos nauigamꝰ: quātū maris emensi sumꝰ: quātulū est qđ restat: quātum sub fine piculū: q̄ multi per tumidū equor incolumes: in faucibꝰ portus ⁊ in littore pierūt? Postremo q̄ graue iugū sup filios Adam: nō ut sup colla bouū alternis horis ac diebꝰ: sed prius oibus nulla est imunitas: nulla ges: a die exitꝰ de uētre mris eorū (ut scriptū est) usqꝫ in diē sepulture ac reditus in mrem oium. Hoc nos oēs: nō magis graui q̄ cōtinuo iugo pmimur mortales: qđ nō genꝰ: nō forma nō diuitie: nō ingeniū: nō facūdia: nō vires excutiunt: nō arma: nō satellites: nō amici: nō deniqꝫ legiones ⁊ classes ⁊ exercitꝰ: sed patiētia: lōganimitasq̄ cōstātia. Cogitādū qđ nō liceat fortune: in eos dico qui caduca ⁊ fugacia ista cōplexi: sese illiꝰ imperio submiserūt. Reliquos eni territat qđe: urget ⁊ uellicat: sed nō sternit. Reuocanda sub oculis ois eui exēpla. Quas seu ppotētiū populoꝝ opes effuderit: seu sup illustriū regū regna calcauerit: seu qđ usqꝫ ab origine mūdi itactum furibūda reliquerit. Nō uacat historias euoluē (qđ in alijs psolatorijs epl'is ad te feci) ⁊ quecūqꝫ possem studio congrē: nota sunt tibi. Nō demisse neqꝫ muliebriter agam Nō enim uel feminā alloquor uel puerū uel vnum e plebe multiuola: sed viꝝ forte ⁊ nā semp excelsū: nūc ut spero fortiorem solito ⁊ ipsis calamitatibus altiorez: Uirum crebris signatū fortune vulneribꝰ duratoqꝫ iā virtutis callo: minas illiꝰ ⁊ plia cōtēnētem. Nō itaqꝫ delinimēta blāditiarū aspitatibꝰ tātis interseraz: neqꝫ ingerā spem nepotū: q̄ uis ⁊ illa deo casus nros miserāte non desit: Teipm tibi ostēdā. Orabo luctus tuos numerare: iacturas extimare: desine in ea que restāt: lumina iam tersa cōuerte. Circūspice familie tue statū: Colūnēsiū domos solito pauciores habeat colūnas: qđ ad rem: modo fundamētū stabile solidūqꝫ pmaneat. Unꝰ erat Julius Cesar: Fratrē nō habuit: nec filios: ⁊ patris nomē occultū est: qđ tū vnus egerit norunt oēs. Persuade tibi queso (qđ uerissimum est) quo plus seuijt: eo minus metuēdā eē fortunā: qđ potuit fecit: Breui tpe ⁊ fratres tibi ⁊ nepotes ⁊ ppin quos abstulit: florētissimāqꝫ psapiam redegit ad paucos. Securus generoseqꝫ plenus contumacie illam ituere: pter magnanimū genitorē ppe iaz nihil est in qđ arietare possit. Et illi qdez ut humani nihil vnq̄ intolerādū fuit: sic nihil deinceps itēpe stiuū accidet: mortalis eui methas lōge post tergū liquit. Quem vo senū mihi dabis qui tot vite annos numeret: quot hic nr felicitatis ⁊ glie numerat? Otium pfecto fortunatissimus: quos nra etas habuit si aliquāto citius abijsset. Ceterū sollicitudo ac metus nō nisi expectātis animi eē solet. Qui iam suū recepit in tuto est. Quātū vo solatiū fortitudo tua sibi tribuet inter seniles angustias qbus eū sub vite finē ferox implicuit fortuna: ⁊ vñ illum explicare nō nisi uel ppria uel supstitis filij virtus pōt. Nec ⁊ his similia pōtis mali remedia tibi sūto: Reliqua enim que remedia videnē stimuli sūt: nō leniūt sz acerbāt: moz nec lachrymis redimiſ: nec lamētis vincīſ: vitari nō pōt: sperni pōt. Nec in supabilis ⁊ ieuitabilis mali huiꝰ victoria sola est. Pluribꝰ agere nisi scirē q̄ erectꝰ ⁊ sui memor aius loquaci cōsolatore nō eget. Deiectū vo ⁊ ppie nobilitatis oblitū vba nō erigunt: Perge mō qua cepisti: ⁊ bona fide qđ mōstras exterius: intꝰ age: ne forte sub tranglla frōte turbida mēs lateat: qđ piculosissimū multis fuit: dū dissimulatis ulceribus in publico uelut leti: in cubilibꝰ suis mesti latēti merore tabuerūt. Paz sani capitis ⁊ in pnitiez ppriam laborātis est ista calliditas: egritudinem pfiteri ⁊ palam flere securiꝰ est. Deniqꝫ qđ sepe dixisse memor suz ⁊ dicēdū sepius existimo: Alto loco situs es vnde aspectū, ⁊ iudicia sermonesqꝫ hoiuz effugere nō potes: quo accuratius tibi decoris ac fame studiū esse debet. Jnter multas qdez iniurias: vnum hoc de te bñ meruit fortuna magnā laudis obtulit mām: habēt qui nobiscum viuūt: habebūt qui nascenē postea quid in te suspiciāt qđ laudent: qđ efferāt: qđ mirenē infractuz malis animi robur ⁊ generosam uere Romani spūs maiestatē. Uale.

Francisci Petrarche ad Brunonem Florentinum Amantum ceca esse iudicia asserētis. Epl'a. CIX.

Olum seu solis comitatum curis epistola tua me repperit: laudum mearum onusta preconijs: Et q̄q̄ testis afforet: erubui tamen interlegendum fateor: quia vo non propium aut alterius non amantis: sed illius amicissimi senis testimonium secuta in eam narrationem uenerat: minus attulit negocij. Illud enim omnibus que uel dicta sunt uel in eandem sententiam dici

tuis mētio:quo cuz ſuggeſtu maliuoloꝝ reoꝝ eo tē pore pluſq; paterna iracūdia diſſidebas: Sed tri buit mihi benignitas tua quod multis ante nega ueras:ut me auctore ille tunc tecum rediret in gra tiā. Leterum cum de eo multa mecuz familiariter queſtus eſſes:mutata fronte tandem adieciſti hec fere(non enim rerum modo:ſed uerborū mihi ſup petit memoria) Filius meus amicus tuus de quo me cogis ut paterne ſim affectus:in ſenectutē meā que honeſtius continuiſſet euomuit:ſed quoniam negare tibi hoc nō poſſum:preteritorum omnium obliuio ꝛ (ut aiunt) abolitio ſit:poſt hanc diez nul lum mihi in uerbo ire ueſtigium videbis: Unum non ſilebo cuius te tempus in omne teſtem facio: mihi quidem obijcitur in primis: ꝙ contra etatis mee decus pluribus me bellis implicem q̄z opoꝛ tet:hanc filijs odioruz atq; diſcriminum heredita tem relicturus: Ego vo deum teſtoꝛ:nullā me aliā ob cauſam niſi amore pacis bella ſuſcipere: Quie tis auidū me uel ſenectus ultima: ꝛ in hoc iam ter reo pectore frigeſcens animus:uel lōga humanoꝝ caſuum reddit obſeruatio: Uerum ita fixum atq; firmatum habeo labori terga nō uertere:mal lem tranqllioꝛa:ſed ſi ita ſoꝛs tulerit:ad ſepulchꝛū potius pugnando perueniam ꝙ diſcam ſeruire ſe nec. Ad id ſane quod de hereditate dicit:hoc vnū reſpondiſſe uelim: ꝛ hic fige in me oculos animūq; Utinam hereditatem aliquam filijs dimitterem; ſed aliud uoto meo debitum:aliud fato viſum(qō meſtus dico) Siquidem confuſo nature oꝛdine fi liorum meoꝝ oium heres ero. Hec dicens vndā tes lachꝛymis oculos auertiſti. Id quonā ſeu ani mi preſagio ſeu dei monitu direris incertū:q̄uis uaticinari aliqua de natorum euentibus pricipes ſolere teſtis eſt diuus Ueſpaſianus:qui alteri⁹ na torum moꝛtis genus:amboꝝq; prenūciauit impe riū. Ego quidē die illo tanq̄z uel caſu tibi elapſum uel ab indignatione profectum uerbum contem pſi fateoꝛ:neq; tantarū fore viriū ſuſpicatus ſum. Poſt longum vo tempus: dum crebꝛis filiorum moꝛtibus queri fideꝝ uaticinio viderem:rem inter amicos retuli: Inde in vulgus effuſa eſt. Itaq; ſa cre memorie Joannes romani decus cardinis: ꝛ familie tue princeps:tribus iam fratribus defun ctis euicit precibus exoꝛſitq; ut ſibi rem totaz oꝛ dine narrarem:quod cū inuitus feciſſem: ille ſuſpi rans ait:Utinam genitoꝛ noſter nō tam ueridicus uates eſſet. Eodez anno ferali illo primogeniti tui ac nepotum caſum magis ac magis hoꝛrere preſa gium tuum cepit: donec ipſe dolore confectus(ut arbitroꝛ) nouiſſime moriendo dictum patris triſti quidem:ſed plena fide compleuit. Que res cūctis qui eam audiuere mirabilis: mihi vo magis in dies hoꝛribilis ac ſtupenda eſt. Meminiſti omniū non dubito: Ego certe ſic memini ut adhuc ſepul chꝛum illud marmoreum antiquuz quod in angu lo eſt: ꝛ cui uterq; noſtrū cubito inſiſtebat: Ad hec ꝛ omnis tui habitum ſpectare: uoceſq; illas tuas bis auribus audire mihi videar. Que cum ita ſint nō debet intolerabile damnū eſſe:quod tanto ante preuiſum eſt. Armat enim meditatio aium: Quid pateris quod non te paſſurum ſcires? Nemo plo rat filium ſe genuiſſe moꝛtalem niſi ſit ideꝝ amēs ꝛ propꝛie moꝛtalitatis oblitus: Amamus noſtri ſimi les filios habere:nihil vo magis eſt noſtrum q̄z in

ſita atq; indicta naſcentibus conditio moriēdi:ſo la omniuz inſeparabilis inherenſq; oſſibus ac me dullis. Quid ergo dolent homines in funeribus filiorum? Profecto non certum ꝛ publicuz nature debitum:ſed moꝛtis inſperatum oꝛdinem:hic tibi (quantuz intelligi datur) nec impꝛouiſus nec igno ratus fuit. Prima lugendi cauſa ſublata eſt:inopi ni doloꝛ vulneris. Aut igitur affectuſ tuos diuino ſubdis imperio(quod docti omnes ꝛ bene inſtitu ti faciunt) ꝛ quecunq; tibi acciderunt tam preuidi ſti equanimiter q̄z tuliſti: Aut ſi forte(quoniam ſu um nature ius eripere difficile eſt) gemitum relu ctanti paternus amoꝛ vi expreſſit:tātū tamē tēpuſ effluxerit ex quo lugere primum ceperis: ut iā ue riſſimile ſit lachꝛymas aruiſſe: Lenteſcit enim tra ctu doloꝛ:lenteſcit ꝛ gaudium:quodq; vnum hīt bonum:humanaruz paſſionuz nulla perpetua eſt. Sed quoniaz magnas res agētibus oratio lōgioꝛ inuiſa:finem faciam. Ut vo non inhumani patris fuerit epiſtole principiuz(ſi id pietas coegerit) bu mentibus oculis legiſſe: ſic ſiccis ſinem luminib⁹ perlegere viri foꝛtis erit ꝛ indomiti:itaq; totū ani mum collige obſecro: ꝛ ingenti niſu foꝛtune ruētis incurſum excipe: Quiſquis primū impetuz pertu lerit victoꝛ erit:plures enim terrore q̄z vi ſuperat. Sed quid ago? Quod ſuadeo ipleſſe te ſpero: Id dumtaxat obteſtoꝛ ac depcoꝛ ne vnq̄z foꝛte(ut eſt aius ſepe curioſioꝛ eoꝝ i qb⁹ nullū iā niſi memorie ius hēt) uetera memorādo in nouas miſerias rela baris:ac nimis idulgēs patrio dolori:reſcidas be rētiū vulneꝝ cicatrices. Sine abijſſe que ut redeāt īpetrari nequit. An cruciēt:an delectēt:in tua pote ſtate ſitum eſt: Vulgus te oꝛbum ſenem miſerū ap pellet:tu vulgus ut ſolet inſanire: ꝛ te felicem cre dito:de utroq; foꝛtune dolio guſtaſti: Scis qd ſa piant:letum te dulcia fecerunt:amara cautum faci unt:ut intelligas quoꝛſum fidendum ſit ſecundis: Uidebas ꝛ olim credo:ſed hoc non negabis nun q̄z te clarius vidiſſe. Nulle ſūt certioꝛes ſchole q̄z in quibus experientia magiſtra eſt:quod a multis audieras vidiſti: ꝛ aurium diſciplinam oculis ap probaſti. Uides eam(de qua omnis fere moꝛtaliū ſermo eſt) nihil eſſe foꝛtunam: vides fabulam eſſe que vulgo dicitur felicitas: Illamq; amiſiſti: inue niſti aliam certiorem atq; ſolidioꝛem. Et quam in quies inter tot dolores mihi felicitatē oſtentas? Quaz putas:niſi quaz nemo tibi vnq̄z ſi nolis eri piat? Monſtro tibi felicitatē contrariam prime bo nis tuis eſſe contentum:ſcire quib⁹ oꝛnat⁹ videbaꝛis tua nō fuiſſe diſcuſſis demuz erroribus:ueras opiniones aſſecutum licet ſero. Ante omnia foꝛmi datum gētibus foꝛtune imperiū nō timere. Quid dicā amplius? In hoc deſino: Nudus intraſti:nu dus egredere: ꝛ illam humanarum(ut aiunt) rerū dominam celſo animo contēne: Nocuit uſqz adeo nocere iam non poſſit:quid tunc etiam cogitat:qd minatur? Exhauſit pharetrā:exarmata eſt:nec ha bet illa quod iaculetur:nec tu habes ubi de cetero feriaris. Uale.

¶ Franciſci Petrarche ad Olympum:ꝙ ſe domum nō reppererit dolētis. Epiſtola.CXV.

Jhil omni ex parte felix aut dulce dū viui mus: Sentio q̄z impꝛopꝛie locutus ſiz: im mo vo dum non viuimus: Cum enim vi uere ceperimus:nihil niſi dulciſſimum ac feliciſſi

lor:cõpatior errori. Nec tñ hic te partiº errare uoluerim:adeo delectat qđ nõ sum videri tibi: mallẽ esse qđ video:. Quid si ab alto negatũ est:tu tñ ne amicus tibi error excidat caueto. Egdẽ ego q̃uis mihi tẽperate nequiuerim: quomiº ad lras tuas iterũ atq̃ iterũ reuerterer:sensi tñ lectionẽ ipaz nõ uacare periculo:sic eni grauiter:sic ornate:sic dulciter:sic deniq̃ ad psuadẽdũ apposite in proposito uersaris:ut ualde metuendũ sit:ne legẽte ad credẽdũ quidlibet facile possis impellere quod si efficis hẽbis opinionis tue comitez:nisi qđ cũ tuº genero sus z ingenuº error sit: me iplicueris errore ridiculo. Itaq̃ consiliũ fuerit z si cũ labore fiat ab illa de inceps lrarũ tuaz parte oculos auertere. Et si post hac rerũ me tuaz iugẽ ac sedulũ lectorẽ vis efficere:vide queso ut Satyrice potius q̃ lyrice mecuz agas. Larga eni materia est:Si intẽdere ceperis: videbis in me multa:Amicis licet oculis grauia z fauẽtis ẽt lingue nõ euasura censurã:Hic pcor icũ be huc factũdissimũ tuũ calamũ uerte:ostende me mihi:injice lingue manũ:Arripe:liga:feri:ure seca tumida cõprime:superuacua rescinde:nec ruborẽ mihi feciſſe timueris nec palloreꝫ. Tristis potio tristes pellit egritudines:eger suz quis nescit? Acrior tibi sum curãdus antidoto:nõ cedũt amara dulcibus:sed amara inuicem sese trudũt. Si prodesse vis:scribe qđ doleã. Miloniana Ciceronis cũ reliquis accepi:gras ago:nõ mihi nũc primũ tue mẽtis indulgẽtia nota est:rescribi faciã z remittã: Lo mediã quã petis:me admodũ tenera etate dictasse nõ inficior sub philologie noie. Illa qdez procul abest: z si adesset quanti eam modo faciam: q̃ uetuis ac doctorũ hominũ auribus dignam rear: ex cõmuni hoc intelliges amico. Uale.

Triſs potio tſtes egtudies pellit

Fran. Pet. ad Hilbertum grammaticum parmensez: illum ut optimis moribus adolescẽtulũ suum instituat rogantis:multa ẽt de scholastica disciplina interserentis. Epistola.CXII.

Adolescentulũ nr̃m pſilij inopẽ: z etatis agitatũ stimulis paterne sollicitudinis ope cõplectere. Jã ut vides ad Biuiũ Pythagoricum viuẽdo puenit. Nusq̃ prudẽtie minus:nusq̃ periculi magis est. Leua quidẽ ad inferos fert ad celuz dextera:sed illa facilis:prona:latissima z multarũ gẽtium trita cõcursibus:hec ardua:angusta:difficilis: z paucorũ hominũ signata uestigijs. Nõ ego hoc dico:dixit dñs oiuz z magr: Spatiosa via que ducit ad perditionẽ: z multi sunt qui intrant per eã. Arta via que ducit ad vitam: z pauci sunt qui inueniũt eã. Puerũ sane nostrũ: si hic sibi dimiseris:quid actuz putas? Nẽpe uel ceci more vulgarẽ strepitũ sequeꝫ:uel ferrato(ut aiũt)ibit itinere: z (que grauiũ corporũ natura est) deorsuz suis ponderibus feretur. Nunc tu oro vir optime succurre z incautũ ac nutantẽ adiuua. Rege:sustẽta. Discat te magistro dextruz sequi callem: discat ascẽdere. Quod proptius faciet si peculiariter in eũ oculos defixeris: z adolescẽtie sue morbis singularis quedã tue ꝓuidẽtie medicina subuenerit. Scis quã in partẽ pẽdeat:Unde sit ruine primus Illic opportuno presidio fulciat. Uetus medicor regula est:ptraria ptrarijs curari. In letitiã effuso triste quidlibet:mestitia ptracto letũ aliqd obijcito. Intensione nimia si obtusum erit ingeniũ:more solertis agricole alterna intermissione reparabit: si rubiginẽ situ traxerit exercitio emitescet. Atq̃ ita fiet ut labor quietez ꝓdiat:laborẽ quies: Uicissim q̃ nũc ocio:nũc negocio recreeꝫ aius. Innumerabiles pterea sunt morũ differẽtie: z taz diuersa remedia:nõ magis morborus corporis q̃ animi passionũ:ut qđ vni pestiferuz est alteri sit salubre. In hoc tota discretio ceptoris uertit. Juuenilis pauor familiaritate ac blanditijs mulceꝫ. Insolentia minis z seueritate cõprimit. Nec vna scholastice cẽsura militie est. Leuia uerbis:grauia uerberibº castigãda. Hic laudibº erigẽdus:hic coercẽdus infamia:hic opere fatigãdus:hic domãdus est ferula. Generoso aio pseuerãtie studiũ affecto solatiuz desperãti subsidiũ:ferox algẽti:ꝑcipiti frenũ:lento calcar addendũ. Notissima scienti ingero: ut attritu memoria recalescat z de cõibus magna pars artiũ cõstat z aliqñ iucũdius assueta loca reuisimº z sepe nõ tã notis q̃ nouis cantibus delectamur. Puero huic(ut ad rẽ redeã)uel iuito manũ injice ne corruat:ne deuiet ad sinistrã. Doce quãto periculo pcessurus:quãto inde labore:quantoq̃ dispẽdio regressurus sit. Ostẽde illi quãto tutius iã hic rectũ iter sequi q̃ spe reditus:que multos in abruptũ egit ultro diuertere. Facilẽ casũ esse:paratũq̃ oibus. In assurgẽdo aũt magnis viribus: magno nisu:magno auxilio opus esse. Mõstra eiuana eẽ vulgi sõnia:falsamq̃ de oibus:sed pferendis de uoluptate sniam. Nihil ad leuiã vie huiº nisi fedũ fuscũ:fragile:caducũ:nihil ad dexterã nisi pulchrũ: lucidũ:ualidum:immortale. Et q̃ propie illã sequẽtibus cõueniat quod scriptũ est: Derelinquũt iter rectũ z ambulant per vias tenebrosas. Atq̃ illud: Uie eorũ z tenebre z lubricũ. Et illõ: Uia impioz tenebrosa:nesciunt ubi corruant. Hanc vo alteraz sectantibus illud potius ꝓuenire: Uie illorum pulchre. Et illõ: Uia iustoz sine offendiculo. De utra q̃ aũt simul dictũ: Uias que a dextris sunt nouit dñs: peruerse ỹo sunt que a sinistris sunt. Neq̃ solum vni dictũ populo: Ecce ego do coraz uobis viam vite z viam mortis. Fac ista ꝓsideret: fac videat q̃ reprehensibilis post tot duces: q̃ q̃ error ambiguus: per inextricabiles vite breuis anfractus: vnde sepe redeuntibus seu redire meditantibus mors occurrit. Deniq̃ dñi res integra dumq̃ ipse suº est: nec dñi pcti iugũ subijt: doce q̃to facilius iugũ illud declinare q̃ excutere: z poeticuz illud teneris auribus frequenter inculca: Hac itur ad astra. Et illud: Hac iter Elysium nobis: at leua malorum: Exercet penas: z ad impia tartara mittit. In quo poete nro sapientũ Hebreorum vnus cõsonat. Sic enim ait: Uia peccantiũ conculcata lapidibus: z in finẽ illorũ inferi z tenebre z pene. His hac etate ꝓfuescat monitis: has hauriat disciplinas. Facile q̃uis formam recẽs excipit materia: facile quiuis habitus: nõdũ duratis mẽtibus imprimitur ubi falsis opinionibus aditus prebueris operosius excluduntur. Insta ergo dñi uotiui spez successus tractabile tempus prefert. Et sic habeto: plus te illi puero hoc beneficio collaturuz: q̃ si omnes simul ingenuas artes in pectus suum sedulo ore transfunderis. Magna quedã res est: fateor: scientia litteraruz: sed maior virtus animi: Et si utranq̃ ex te discipulus docilis sperare queat: nosti ingenium quid possit: nosti melius expertus Ego id vnum noui: paucorum esse: ut litterati fiãt:

bat etatiſ ibecillitaſ pauptaſq; ꝓſilij:obſtabat reue
rētia ducis nr̄i:ſb q̄ eē plur) erat q̄ libertas:imo ſi
ne quo nec libertas nec vite iucūditas plena erat.
Nē ꝛ illū ꝛ gcgd dulce ſupat vno pene naufragio
amiſim⁹(qȯq; ſine ſuſpirio dici negt)virentiſſima
oli laur⁹ mea vi repētine tēpeſtaſ exaruit:que vna
mihi nō So:gią modo:ſed Ruētiam Ticino fece
rat clariorē:uelūq; quo oculi mei tegebanť ablatū
eſt ut videaz gd iter uallē clauſaz Ueneſini ꝛ aper
tas Italie ualles colleſq; pulcherrimos ꝛ urbes
ameniſſimas ac florētiſſimas iterſit. Interq; vni-
cum So:gie fluuiū ac fontem ꝛ tot lucidos fōtes:
tot uaga flumina:tot piſcoſos lacus:duo lōge cla
riſſima maria italiam curuis ꝛ ſpecioſis amfracti-
bus hincinde uallātia(ut reliquas nature p̄ſtan-
tiſſimas dotes ſileaz)atq; in p̄mis ingenia moreſ
q; hoium nō hic dicēdi locus eſt. Et tū vide quā-
tum p:ime ip:eſſiones animis hereāt:quantuz ue
cōſuetudo longio:poſſit in reb⁹ oibus(Ut eniz iu
xta pfecte legez amicitie:oēs tibi pectoris mei flu-
ctus aperiam) ſenſuz hac in parte rationi rebellā
tem ſentio. Et fateo:r uallem illaz:nūc uel maxime
repudians ſuſpiro:meq; uel inuitum:neſcio qs lo
co:r amo:r uellicat. Jbam vo nūc lōgius:ſed expe
ctātis murmure nūcij admoneo:r ut dicaz. Uale.

¶ Fran. Pet. ad Olympuz: Illum iterum ceteroſq;
amicos ad vitā ſolitariā iuitātis. Epl'a. CXVII.

A Nnis amo:r impatiēs more feſtinationis
appetēs:nec ullā tāta celeritas eſt que nō
tarditaſ ſit amāti. Multa tibi externo die
ſcripſerā:ſed qm̄ ꝛ multa ſuperant ꝛ exonerari ani
mus ardebat:cū fo:rtuitus nuncius nō adeſſet:ad
domeſticos me ꝓuerti. Et ſingulo:r quidē obſega
trutināti:ut intelligas q; uētri dedit⁹ ſim:coquus
p:imus occurrit:quo ſine incōmodo:imo vo nō ſi
ne cōmodo carerez. Coquus inq; (qȯ nō te latet)
apud maiores olim nr̄os vilisſimum mācipiuz:vi
cta demum Aſia in p̄cio haberi ceptū. Nunq; uti-
nam armis Aſiam viciſſemus:ne vnq; ſuis illa de
litijs nos viciſſet. Sed ad noſtra feſtino. Coquus
ergo nūc mihi p:o viatore fuerit. Uillicus p:o co-
quo. Scis me ruſtico apparatu ꝛ cibis agreſtibus
delectari ꝛ in tenui victu ſolū cū Epicuro ſentire:
cui in ho:rtulis ꝛ oleri⁹ illi⁹ a ſe laudate uoluptā
tis ſumma reponiť. Sepe quidem ruſticitati mee
gratulo:r que mihi perpetuum fecit:qȯ his delica
tis ac lautis viciſſitudo facit alternum. Quis eſt
B enim tam faſtidioſe arrogās:cui nō ſemel in anno
dulce ſit:uel in herbosis aggerib⁹ ſub diuo:uel in
amici paſtoris tugurio diſcumbere:q; uis aurate
trabes non impēdeant:q; uis mēſas argentuz gra
ue non oneret:muroſq; marmoreos purpurea au
lea nō ueſtiant:cuius tā ambitioſa ſitis eſt ut p̄ter
patulam gēmam ſeu leones aureo nemore decer-
tātes:Polycleti opus poculum oē faſtidiat? Aut
cuius tam ſupba fames:que non interdum ruſtico
conuiuio ſedari queat:q; uis peregrine Colchorū
uolucres non aſſint: nec ignotis littorib⁹ iactatus
Rombus:Interq; duos pōtes captus Tyberin⁹
lupus:cui ueterum opinio palmaz inter piſces tri
buit? Hec ergo que his nauſeatorib⁹ nōnunq; ra-
ritatis lenocinio temptātur:mihi nature beneficio
ſemper accepta ſunt. Et ſi quādo fo:rſitan alterna
re libuerit: hic mihi iugis viuendi teno:r placeat.
Lautiora nō reſpuam:ſed que rariſſime ꝛ magno
redeāt iteruallo. Ne ue me fruſtra loqui putes:cū
longe aliō ſim dicturus:iſta ſic accipies:ne fo:rtaſ-
ſis incōmodo meo conſuleris:coquū meum mihi
ante remiſeris q; plene cōſiliuz ceperitis de ſūma
rerum noſtrarū que nūc agiť. Jn quam queſo:ape
rite aures ꝛ nō repugnantes aios adhibere. Qȯ
enim vni dico:oibus dico: ꝛ cupio has litteras(ſi
fieri poſſit)per ora amicorum oium circūferri: ꝛ ſi
quis ibit iſtinc ad occidentem nūcius Socrati no
ſtro noiatim dirigi:ut oēs agnoſcāt uel ſenſus⁹ me
os uel ineptias. Multa quidē altius dici poſſunt:
an non multa(niſi fallo:r)utilius:de hoc tū uos vi
deritis:Ego inſtitutū ſequar. Equidem aut om-
nino nihil calleo:aut niſi iā viri ſumus:nunq; eri-
mus. Nemo nobis blandiať:nemo nos iuuētutis
appellatione decipiat. Nō ſumus decrepiti. Eſto
ne ſenes ſimus:at pfecto nec pueri:tēpus eſt pue
rilia relinquēdi:Tempus eſt inq;:eſſet utinam nec
trāſiſſet:ſed mihi crede trāſiuit ꝛ magna iā ex par
te poſt tergum eſt. Sed ꝛ aliqd reliqui eſſe nō inſi
cio:r:id ne pari ſegnitie dilabatur celeriter occurrē
dum eſt: Alioqn eueniet nobis(qȯ vulgo fere om
nibus)ut adoleſcentiā reſpectātes:ꝛ in illam ocu
lis ac mēte conuerſi:ſenectutis in foueā incidam⁹?
Atq; ita demum iacētes illuſiq; de nature fragili
tate deq; eui breuitate lamētemur: ꝛ ſere querimo
nie Theoph:raſtum p:oferamus: auctorē: Cicero
ne ac Saluſtio ꝛ Seneca reſiſtērib⁹ magnifice ſu-
perandum: Quin arripim⁹ hoc quātulūcunq; qȯ
reſtat:inq; uſus noſtros uertimus. Jta ut: ſm ipſi
us Senece ſniaz:que Ciceronis ante fuerat:quod D
facere ſolēt:qui ſerius exeūt ꝛ uolunt tempus cele
ritate reparare. Calcar addamus cui⁹ ope ueras
opiniones ꝛ fugientem hactenus beatam vitā uel
ſub ipſum vie terminū cōſequamur. Nunq; enim
ſero fit quod ſalutariter fit: Nam ꝛ ſi rep:ehenſio-
nem dilatio mereatur:emendatio tū laude digna
eſt. Certe qȯ bonum eſt intempeſtiuum eſſe nō po
teſt: Alioqn bonum utiq; non eſt ſi tēpeſtiuum eſſe
deſijt: Qualem eſſe credamus penitentiam defun
ctorum ad nihil iam niſi ad miſerie cumulum uali
turam:cum contra non inefficax penitentia ſenum
ſit. Nos vo nō pudeat quod multo ante decuit fe
ciſſe:uel nunc aggredi pudeat potius ne nunc qui-
dem uariante capillo turpe eſt uariātia non firma E
re ꝓſilia. Aggrediamur itaq; iā tādē ꝛ cogitemus
acriter quo in ſtatu res nr̄e ſunt:nec nr̄e ſoluz res:
ſed quorūcūq; mo:rtaliū: Quid eniz queſo vita ho
minis:niſi flat⁹ exiguus ꝛ tenuis fumi uapo:r? Sē
tit in ſe qſq; q; putre:q; debile:q; caducū co:rp⁹ in- Humā-
habitet. Sed errore iam publico diſſimulam⁹: ꝛ ne miſe-
imbecillitatis noſtre conſcij:diuturnitatem eterni rie
tati p:imā cupida mēte cōcepimus. Sic eſt. Ne-
mo eſt qui ſe moritur credat:imo vo nemo eſt qui
nō ſe mo:rtalē ſciat:ſed diem mo:rtis(qui fo:rſan ho
diernus eſt)in longum p:o ſe quiſq; reijcit. Jta cu
ius maxime p:eſentiā timemus:eius abſentie ma
xime fidimus:cum nihil tam ambigue abſit:nihil
tam ſubito p:eſens fiat. Fallit miſeros Ariſtoteli-
cum illud: Ait enim: Que longe ualde non timen-
tur. Sciunt eniz omnes q; morient:ſed q: nō p:o-
pe:nihil curāt. Nec ille vir tantus in Rhetoricis:
Ego aūt ꝛ nihil curare mo:rtē hoies fateo:r: ꝛ eſſe
quam idem dicit incurie cauſam non nego:ſed eā
ipſam falſam eſſe cōcedo: Nā qd falſius:q; longe

ret. Alter iã Marcellinus euaserat: eadẽ etas erat eadẽ vis animi par corporis vigor: idẽ ⁊ amor armorũ: ⁊ equorũ studiũ: ⁊ equitandi peritia. Alter
L quoq; Marcellus indies: uel si qd Marcello clarius fiebat. Que cũ ita essent: quaquauersum Romanũ resonat nomen: vulgo iã felicissimus (si dici potest) felicior ac summis sublimior videbaris. Sed sapiẽtes expectare finẽ iubẽt: qõ ille fortunatissimus olim rex Lydor Solonis psilio monet. Re enim uera de mortali felicitate mors iudicat: ⁊ (qõ mirabilius) de eterna. Nemo ergo confidat lubrica felicitas est. Uis te felicẽ fatear? Morere ueri testes vite sunt: cinis ac sepulchr. Aliter enĩ quo altior es: eo grauiori subiaces ruine: vnicũ felicitatis exẽplũ eras nostri tẽporis: si qualis vite cursus: talis exitus fuisset. Nihil mali est qõ nõ secũ afferat longa etas. Ut multor dierũ nauigatio sic multor annor vita est. Nõ vnũ celo sydus: nõ vna tẽpestas pelago: Sepe flectẽdus clauus: sepe ptrahenda sunt carbasa: ⁊ sepe (quo nil periculosius habet ars nautica) pro uẽtorũ uarietate flectẽda sunt. Nunq; expectes ut diu sit immota tranquillitas aut maris aut vite. Mutanr assidue reruz facies: ⁊ sepe serenissimus mane dies: nubilo fine cõcluditur. Me ne salis placidi vultũ fluctusq; quietos ignorare iubes? Me ne huic cõfidere mõstro? Hoc apud Uirgiliũ ille famosus nauta in mari dicit. Hoc apud seipsum sapiẽs vir dicet in vita? Nihil metuit armatus ⁊ iugi meditatione pparatus animus: Improuidũ ⁊ sibi leta oia ꝓmittẽtẽ queli libet aduersa deijciũt. Sed ad fortune tue uarietatẽ redeo. Quinq; germanos fratres iã prudẽ sepelieras. Quẽ nõ tantarũ columnarũ ruina ꝓsterneret? Mãsisti tamẽ incõcussus: ⁊ (qõ ꝓprium magni
D inuictiq; animi fuit) in te vnũ vniuersam dom sarcinã transtulisti: Ex illo quidẽ: damnũ irreparabile: immortali compensabas fama: rerũq; pregrandiũ memoria solabaris: inq; tot fratrũ locũ nepotũ lõgus ordo successerat. Dilecta tibi iteriz ⁊ amãtissima uxor eripit. Felix morte sua nec in hũc seruata dolorẽ. Multo qdẽ sua morte felicior q; uxor Euadria de qua id dictũ est. Illi enĩ ne vni: huic ne plurimorum filiorũ acerbũ interritũ videret tẽpestiua morte ꝓsultũ est. Eripitur ⁊ natoruz marimus: cui singulariter incumbebas: geminũ graue vulnus tã multa perpesso: mãsisti tamẽ iã ruentib fundamẽtis. Inde alijs usq; ad inuidiosaz magnitudinẽ auctis ⁊ mira luce fulgentib: fortune pepceras: ⁊ miscens amara cũ dulcibus: desideriũ defunctorũ supstitũ solatio leniebas. Jam sensim ob litteratus primorũ vulnerũ dolor erat felix adhuc ⁊ (ut dixi) Metello felicior mori poteras: lõga vita prestitit ut fieres Priamo similior q; Metello. Metellũ quippe sepelierũt sui: suos Priamus se-
E peliuit: multũ diuersa cõditio. Trux fortuna: pauca ne inconstantie tue argumẽta prebueras: nisi ueteribus etiã nũc exẽplis Stephanus noster acceder quẽ breuissimo tempore uario genere morie di filiorum ac nepotuz multitudine spoliatũ: de felicissimo patre miserandum orbitatis spectaculuz posuisti? O magnanimevir: O memorabilis Stephane iaz felicior appebas q; qui fieri posses infelix: Jã comitatior eras q; qui solitudinẽ formidares: iã morti primior q; cui esset mors filiorũ adolescentiuz metuẽda: extra teli iactum constitisse videbaris. Sed impotens illa ⁊ immitis dea est seuerius dei ministra ⁊ diuinarũ uoluntatuz executrix impigerrima sed occulta: miris ⁊ incomprehẽsibilibus modis agẽs: Cuius ut clandestini semp ⁊ uarij: sic sepe mesti ⁊ flebiles ludi sũt ⁊ certe nullus hac etate clarius sue uarietatis indicium erat. Ideo insidiatam esse ⁊ ascensui glorioso fauisse crediderim: quo se mũdo notiorẽ faceret: ⁊ post tantũ fauoris insignior clades: ⁊ ex tã alto terribilior casus esset? Neq; enĩ poteras tã infelix. Taliũ filiorum numerus efficit: ut spectabilis orbitas tua sit: Heu dulcedo amarissima: heu laborioſa requies: heu funeste blanditie. Quid metuẽdum? quid optãdũ? quid tenendum vitandũ ue homini est? Importunũ nihil habuisse quod placeat: durũ dulcia tot habuisse que perderes. Uixisti nimiũ fateor: ſz sic oportuit ut doctior morereris: Putasses solidũ aliquid esse fortunã: si eius alterã tãtummodo faciẽ aspexisses. O multis iactate casib. Quid nũc
F expectas ut dicã? Nolo speres: nolo desperes. Alterũ uani: alterũ infirmi animi est. Quid enim oro te speres? Nouos filios noua coniugia? Intempestiua est etas: tam senectus apta nuptijs q; bruma messibus: Ridiculũ ioci genus sponsus sener. Lõtra aũt quid desperes? De tot filijs nullus habes: Si habes teipsuz satis est. Nulle diuitie maiores nulla clarior possessio q; in ptãtem aium habere. Inuenimus qui centũ quindecim filios habuerit. Erotim quidã rex Arabũ mirũ dictu septingẽtos habuisse traditur: Seipsum habere paucis contigit. Amisisti colloquia filiorũ tecuz loquere. Cum alijs enim omnium: secũ loqui paucorũ est. Multa sunt que loquaris: multa que respõdeas. Multa enim in tam longa vita feciſti: quoruz uel meminisse iucũdissimũ esse potest. Nõ possunt (ut apud Ciceronẽ ait Cato) oẽs esse Scipiones: aut Marimi: ut urbiũ expugnationes: ut pedestres: nauales q; pugnas: ut bella a se gesta: ut triũphos recordent. Tu vo de illor es acie: qb rex suarum recordatio gl'iosa est. Recordare que gesseris domi militieq; que terra pelagoq; sis passus quos labores que pericula obieris: que tibi clarissima ptigerũt. Fateberis credo te ⁊ si semper sine liberis fuisses magnum virum: ⁊ non ociosa quidẽ felicitate: sed felicem tamen. Nũc vo nec sine liberis fuisti: ⁊ tales habuisti: quales ut amisisse duruz: sic habuisse suauissimũ sit. Adde q; nihil icauto accidit: Ea sapientia tua est: ut nõ modo que tibi euenerunt sed ⁊ omnia que possunt euenire preuideris: Possibile enim nihil est inopinabile sapienti stultoruz imo premeditata sunt omnia. Nõ hoc dicere uolo: maius quiddaz in animo est: cuius tibi vno uerbo memoriam renouare satis erat. Sed nec quid eoruz que ex te audieriz effluere mihi putes: dicã exp: essus. Memẽto ergo (mihi enim imago illius temporis ante oculos est) dum ante annos decez Rome tecum agerem: ⁊ forte soli: hora diei iaz sera essemus deambulantes in via lata que a domib tuis ad Capitolij arcem ducit. Constitimus tandem illic ubi transuersa illã secat via que a mõtibus ad Camilli arcum atq; inde ad Tyberim descẽdit dũ q; in illo quadriuio nullo iterpellante multa colloqueremur de statu domus ac familie tue: que tũc ut sepe alijs externis clarior periculis ciuili bello grauissimo agitabatur) icidit (ut fit) vniuſ ex filijs

Erotius septigẽtos filios habuisse traditur

Nõ pñt oẽs esse scipiões

Sapiẽti nihil inopinabile: stulto oia ipremeditata.

saria teneamus. Quid procrastinamus? quid differim⁹? Dies diem: mensis mẽsem sequit: Atq; in se sua per uestigia uoluitur annus (ut preclare ait Maro) desinẽdoq; reincipit ⁊ nunq; sic desinit ut quiescat. Quis igit expectãdi modis: aut quis finis? Lanos iam comites senectutis ⁊ nuncius mortis asperimus: quid ampli⁹ pstolamur? An ut oculi senio caligẽt: tremant poplites? terga curuent? primum quis mathematicus tam longe nobis spõsor est vite? Esto: sit Petosiris: sit Neclepsus: sit Rigidius ex nostris: sit ueritas demum ipa: quanta tamẽ amẽtia est qõ iustis in spatijs ⁊ ex cõmodo fieri põt inter angustias differre: pstim: q; ut vini ⁊ olei: sic tempis ⁊ vite fex in fũdo iacet: ad illam te cum supiora neglexeris reseruare ridiculũ: Uotum solet eẽ viatorib⁹ ante noctem hospitari. Accingamur obsecro ⁊ post multos itineruz labores: illi nos eterno tandem hospitio preparemus. In hoc nobis luce mihi chariores fratres: si quid in me opis aut cõsilij est: si quid oblectationis aut gratie ex me sperari põt: si qd subsidij ex his reb⁹ quasi impropie meas dicũt cum fortune sint: deniq; meipsum (qõ sine arrogantia possum) libellos atq; hortulos meos offero: ⁊ si qd est aliud. Sunt aũt nõ pauca quoz indiget inops hec ⁊ mortalis vita: que nominatiz stilo inseri decor uetat. Ad extremum ut in uota pcesq; desinaz: Inspiret utinaz nobis cõsolator spirit⁹ in hoc saltem cõspirare: ut dum spiram⁹ adhuc: ad requiez aspiremus: ⁊ qui tota die suspirauim⁹: respirem⁹ ad uesperã. Uale.

¶ Francisci Petrarche ad Olympum: iterum illi solitudinem proponentis: ad quam capessendã apõ Sorgie fontem hortantis. Epistola.CXVIII.

Am superiori epistole anuluz impressoraz: dum ecce nondum satiato animo quedam uenturi dulcedo temporis: quam mente ⁊ cogitatione preoccupo fatigatuz mihi restituit calamum: ⁊ cunctante nuncio ne occasionem perderem: sed ultro more causas exquirem admonuit. Iuuat enim diu colloqui: iuuat lateri tuo quos ipse experior stimulos incutere. Si omnes igit beatam querimus vitã: neq; ab hoc fine ulla usq; mortaliuz secta dissentit: quanq; quibus ad illaz tramitibus peruenitur: multum soleat humana curiositas altercari. Si inq; nobis est illa: quam licet perdimus: nec pdere possumus si uelimus: nec pdere si possimus uelle possum⁹: ipsa cum aia felicitaq; inseparabiliter adiũcta cupiditas: si felicitatem ipsam scimus: sine amicoz solatio plenã hic non posse contingere: quid gaudijs nostris obstamus? qd ue oium bonũ impedit tarditas singulorũ? Uenit equidez ad nos: ut (ait Seneca) ex his quos amamus etiam abſntibus gaudium: sed id leue ⁊ euanidum: conspectus ⁊ presentia ⁊ conuersatio habent aliquid viue uoluptatis. Ea ergo q̃p: primuz nobis arripienda est: Etenim si obscene uoluptatis philosophorum aliqui adeo appetẽtes fuerunt: ut ibi summam boni ponerent: ⁊ illam humanoz actuũ dominam statuentes: ipsius quoq; virtutiz sibi tribuerent famulatum: quis erit tam ferrei pectoris qui honeste uoluptatis non capiat illecebris: quã virtutis comes amicitia pstare põt? Haz que oro te vita felicior aut letior q̃ cum illis degere cũ quibus te pfect⁹ amor ⁊ mutua charitas vnũ fecerint indissolubili quodã nodo: psensu vnanimi rez omnium adhibito? Cum qbus tibi nil dissonũ: nil occultũ: sed pcordes ai: serene frõtes: sermo uerax ⁊ inelaborat⁹: aptimq; etiã cogitatus. Hec si nobis vita contigerit: nil ampli⁹ optabo: ⁊ si cubi feneratorẽ aut heredipetã alieno tumidum videbo: nullam mihi mouebit inuidiam me qdem extimatore pauprimus: licet (ut Satyric⁹ ait) possideat quã tum rapuit Nero: mõtib⁹ aurũ exequet: nec amet quenq; nec ameẽ ab ullo. Ubi sane vnũ in locũ cõ uenerimus: qd enim ⁊ uenturo ꝓhibet gaudẽ? Si qdem hoc meum habitaculum appzobare videmini. Nec imerito: Etenim ⁊ si nõ quale habet apud Uirgilium rex Latinus augustũ ingẽs: centũ sublime colũnis at certe iucundum: solitariũ: salubze: ⁊ pfecto paucoz tam bene cõcordium hospitũ late capax. Si qdem ergo uos huc fata cõtraxerint: iaciemus ancoram: portuz inuenisse videbimur: ⁊ si forsan ad quietis nostre famã cõfluentium amicorum turba succreuerit: non deerit urbe media domus augustio: q; sub hac spe uacuaz sino: Ego enim partem eius exiguam nõ implerem: cũ oi familia que mihi solitudinis auido: turba ingẽs est. Ue ue tibi bis vbis iniectas cõpedes: teq; vni domicilio ascriptũ putes: erit nobis in Bononia studiorum nutrix: in qua primũ adolescẽtie tps expẽdimus: ⁊ dulce erit mutatis: iam nõ soluz animis sed capillis antiqua reuisere: ⁊ firmiore iudicio civitatis illius: simulq; nr̃orum aiorum habitum ⁊ ex collatione tempoz quãtulum viuendo ꝓcesserimus contempla: Erit inde Pado iminens placentia: ⁊ Antonini tui uenerabilis dom⁹: cui tu presides: mediocritatem loci nõ aspnatus multis opulẽtioribus neglectis: qm̃ (ut dicere solebas) vicinitatem meam in puẽtibus numerasti: illic tu oium hospes eris: occurrẽt si paulo lõgius pficisci libeat. Hinc Mediolanum: illinc Janua: Illa terrestrium: hec maritimarum dec⁹ urbiũ. Ille tract⁹ lacus habet ⁊ fluuios: hic equor vndisonum: tumidum: ueliuolũ: Illic lariũ videbim⁹ uberẽ lacuz cui Lumũ adiacet: vñ ardua amnis egredit. Uidebim⁹ Uerbanũ: qui lac⁹ maior ab incolis dicitur quem Licinus intersecat. Uidebim⁹ vnde Ollius pdit: Hec pcul inde Benacum vnde Minti⁹ erũpit vulgo lacus notissimos: doctis etiã icognita noia. Uidebimus impẽdentes lacubus alpes: aereas ac niuosas estate gratissimum spectaculũ ⁊ siluas astra tangentes: atq; inter concaua rupium querulos rivos summisq; de montibus magno cum sonitu cadentia flumina: ⁊ quocũq; te uerteris: auiuz murmur ac fontium. In hoc autẽ tractu altero Apenimus supra uerticem erit: mare sub pedibus: Tritones in oculis ⁊ pelagi monstra: Neptunicq; fragor in auribus ⁊ sarorum fletus: ⁊ Nereidum querele. Ibimus per eos quibus ultra q̃ credi possit oblector Tyrrheni sinus equoris uacui mordacium atq; pungẽtium curarum ⁊ optatum semper ocium: quod nobile illud amicorũ par Scipio ac Lelius post labores bellicos in Laiete olim: nos Janue littoribus post labores pierios sortiemur. Si quando autem hac terrarum parte pleni erimus: alia nobis Pataui nec minus tranqlla nec minus idonea sedes est: Ubi non ultima portio bonorum fuerit talis illius viri meruisse conuictum: sub quo ciuitas illa nũc multoz serie laboz fessa respirat. Ipsuz bonoris causa nomino Jacobũ Carrbariẽ

mum erit. Ecce dum eo letus ac redeo: exoptatissimū mihi tuū & illius amici optimi cōspectū colloquiūq; perdidi: Uix lachrymas cōtinui domū hodie reuersus: ubi comperi uos simul hic fuisse mei viuēdi desiderio: superatis alpibus atq; omni viarum asperitate calcata: meq; nō inuēto magna uelut destitutos spe dolētes abijsse. Hec enim & famulorū uocib⁹ perdidici: & litteris uestris quas iter libellos meos tanq; eximie dilectionis obsides reliquistis: & arrabonē more breuis & pignora redeūdi. Sed quoniā dura leniorē in partem flectere sapiētis est. Cogitemus id celitus actū: ne me ut optabatis inuēto cōgressu amici feruor ille tepescere & animorū: quo nūc (ut reor) per abūtiam irritato pro paucorum forte dierū gaudio p̄erepto multorū nobis annorū iucunditas cōpēsēt: De hoc tū ille viderit: cuius adamantina duricie sepe humani consilij acies infirma retūdit. Certo ego si mihi fingo: sic cogito: sic spero: & in hac spe multis obsessus laboribus ꝓquiesco. De quo quid sentiaz: quid ue tibi suasurus sim: quod & magna res est: & nūcius hic festinat: in diē aliū differre coactus suz. Uale.

¶ Frā. Pe. ad Olympū: quāto fōtis Sozgie amore teneat significātis: ad vitā et solitariā illuz iuitantis.

Epistola. CXVI.

Expectaui anxie: nec duz aut patiēs nūci⁹ aut ocios⁹ dies affuit. Itaq; simul cōcepta carptiz explico: nō qdē ex aī mei sñia: noui enim oīonis ꝓpetue quāta vis: Ille oriētalium fluuioruz maximus multis distictis alueis: vides q̄z nō mō pmeabilis: sz ēt ꝓēptibilis factꝰ ē: sz peamꝰ tpi: sit libituz quod licet: qñ qó est libitū nō licet. Et quoniam nūcij huiꝰ haud sat explorata fides erat: ynā dūtaxat epistole tue partem exequar ubi reditum ad fontē Sozgie dissuades: ut illaz tibi sollicitudinē eripiā. Uideris eni mihi de hac re nō mediocriter curare: nec immerito ꝙ eo sepius uocantē Socratē nostrū: nō audire nō potui. Itaq; victꝰ tandē precibus ꝙpōderā: si tractata succederent: quibꝰ & honestus illic manēdi color & vite necessaria quererentur: vite inquā sodaliū: & multorū ad me illic de more conueniētium: mea eniz vita nō modo necessarijs instructa: sed uereor ne superuacuis ipedita sit: quo sibi libuisset secuturū: nō ignarus quid dē rerū harū & illarum: sed magnum ibi hactenus ducem nostrum & uos omnes esse cogitans: quos mihi reliquos moz fecisset: amoris uī uelut vncis quibusdam ualidissimis retrahebar. Nūc mutata sunt omnia: & amicorū turba abijt & dux noster obijt: & Socrates meus qui solus ibi est: q̄z uis vnus in me possit omnia: q̄z uis inueterate consuetudinis vi & ipse ibi esse: & omnes suos: meq; ante alios secū eē desideret: nunq; tñ audebit oī spe abscisa in eas nos terras accersere: ubi oēs ꝓfus alienigene atq; hospites futuri simus. Neq; enim ludus est hoibꝰ mortalia & caduca corpuscula trahentibus dicere: quod anime felices corpore resolute apud Uirgiliū loquunt. Nulli certa domꝰ lucis habitamꝰ opacis: Riparumq; thoros & prata recentia riuis Incolimus. Si enim ista sufficerēt posset utiq; clausa uallis vnde Sozgie fons erumpit nobis oibꝰ abunde riuulos nitētes & frōdosas domos & herbosa cubilia ministrare. Sz plus ali quid exigit natura. Philosophos quidē & poetas duros ac sareos vulgus existimat. Sed in hoc fallit ut i multis: Carnei eniz sūt: humanitatē retinēt abijciūt uoluptates: Est aūt certa uel philosophice uel poetice metha necessitatis: quaz preterire suspectū sit. Nō est per se sufficiens (ut ait Aristoteles) natura ad speculari: sed oportet & corpꝰ sanuz esse & cibū & reliquū famulatū existere. Neq; enim cātare sub antro pierio: thyrsum ue pōt cōtingere seua pauptas: atq; eris inops quo nocte dieq; corpus eget (ut Satyricꝰ ait) magno ac ꝑpetuo apud doctos philosophici poeticiq; dogmatis ꝓfectu rerū sed uerborū uarietate multiplici. Igitur clausa uallis (ut ceptuz sequar) ad aliqō breue tps urbanarū uoluptatū tedio affectis: ut olim diuerticula non inamena sufficeret: in longū certe nec ꝓmitteret necessaria nec prestaret. Nobis sane si sapimꝰ nō in longū modo: sed in finē quoq; ꝓspiciēdū est: ut vitemus illud Senece: quod humano generi facit ip: operiū: ubi ait: De partibꝰ vite cogitare oēs: neminē de tota. Uere sic est enim: & hoc est qō ꝓfilia nostra precipitat: ut inter occupationes tam varias miserandum simul & ridiculū ignoremus quonam fluctuātis vite gubernacula dirigamꝰ. Scio clause uallis optabilem estiuo preserti3 tpe stationē: & si illi ynq; secessus ille gratus fuit: mihi fuisse gratissimū decēnis indicio est mora: qō si apud te imo vo apō altez me sine iactātia gloriari licet: pace mōtiū ac fontiū siluarū ue: quid usq; nunc loco illi nō dicā clarius: sed certe notius icolatu meo accidit: Opinari ausiz: apud multos non minus illuz meo nomine q̄z suo miro licet fonte cognosci: Qō idcirco dixerim: ne quis dubitet: me illud rus non spernere: quod mihi meiscz rebꝰ aptissimū semp inueni: ubi sepe curas urbanas rustica requie ꝓmutaui: qō nō tantū electione ipa: sed agrestibus muris: & (ut spero) solidiore cemēto uerbis atq; carminibus illustrare pro viribꝰ studui. Illic (iuuat enim meminisse) Africā meā cepi: tanto impetu tā toq; nisu ai: ut nūc limā per eadē referēs uestigia: ipse meā audaciā & magna operis fūdamēta quo dāmodo perhoꝛrescaz. Illic & epistolarū utriuscz stili partē nō exiguā & pene totū Buccolicū carmē absolui: q̄z breui dierum spatio si noris stupeas. Nullus locꝰ aut plus ocij ꝑbuit aut stimulos acrioreꝫ ex oibꝰ ēris ac sec'lis illustres viros in vnū ꝑbē dit: illa mihi solitudo dedit aium: solitariā vitā religiosiūq; ociū: singula ibi singuliꝫ uolumibꝰ pstrigēda & laudāda suscepi. Deniq; iuuenilē estuz: q me multos annos torruit (ut nosti) sperās illis vmbraculis lenire: eo iā inde ab adolescētia sepe ꝓfugere uelut in arcē munitissimā solebā. Sz heu mihi incauto ipa nēpe remedia i exitiū vtebant: Nā & his q̄s mecū aduexerā curis icēdētibꝰ: & in tāta solitudine nullo ꝓfus ad icēdiū accurrēte desperatius urebar: Itaq; p os meū flāma cordis erūpēs miserabili: sed (ut qdā dixerūt) dulci murmure valles celūq; cōplebat. Hic illa vulgaria iuueniliū laborē meoz cātica: q̄rū hodie pudet ac penitet: sz eodez morbo affectꝰ (ut videmꝰ) acceptissima. Quid mꝫ ta? Si q̄cūq; alibi cū his q̄ ibi scripsi ꝓferant loca oia: locꝰ ille me iudice hactenꝰ supet. Est igit eritq; dū vir ero sedes illa mihi gratissima cōmemoratione iuueniliū curaz: q̄rū usq; ad hāc etatē i religis elaboro. Uerūtū nisi nosmetipos fallimꝰ: alia q̄dā sūt viro tractāda q̄z puero: & ego aliō illa etate nō videraz: obstabat tñ recto iudicio cecꝰ amor: obsta

B Sapiēs ē dura i leniorēp tē flectere

Uir. vj. eñ

L Que ad philcāpoeticāq; vitam sunt neēia

Neo ó tota vita: sz oēs ó parte cogitāt

D

Queó opaq; fecit ꝓmemorat.

E

re:primum extinguere:tertiuz moderari:ultimū abscōdere. Sed qd agam? Moriar:nisi dolorem in fletum ac ẏba pfudero? Illud me solaf:q̄ qcqd scripsero:molle q̄uis ac friuolum:cuz ad tuas ue nerit:nō ad alienas pueniſſe:sed ad ꝓpꝛias manꝰ meas rediſſe videbiť:q̄obrem nō magis erube scam:dum hec a te legenť:q̄ dum a me scriberenť erubui. Nec me tī erubuiſſe negauerim:Sēſi eni animum ac ſtilum excuſſo rationis freno:extra de ſtinatum iter affectibꝰ iūcto trahi:quo nil moleſtiꝰ pati poſſum:id pudori meo grauius inſultat:q̄ iā annus integer iāq̄ alteriꝰ bona ps abijt ex quo ni hil viro dignum nō dicaz facere:ſed ne log qdem cōtigit tonāte vndiq̄ ac fulmināte ferociter fortu na. Qua in re benigno ſub iudice forſan excuſer ſi ad examē uenerit: Illud quoq̄ nō leue aliqd: ſed milleſimum trecēteſimū quadrageſimo octauū ſexte etatis annum eē quem lugeo: qui nō ſolum nos amicis:ſed mūdū omnez gētibꝰ ſpoliauit. Cui ſi qd defuit:ſequēs ecce annꝰ illius religas deme tit: z quicqd illi ꝓcelle ſupfuerat: mortifera falce pſegtur. Quādo hoc poſteritas credet:fuiſſe tps ſine celi aut telluris incendio: ſine bellis aut alia clade viſibili:quo nō hec ps aut illa terrarum:ſed vniuerſus fere orbis ſine habitatore remanſerit? Quādo vnq̄ tale aliqd viſum aut fādo auditum: quibꝰ hoc vnq̄ annalibꝰ lectuz eſt:uacuas domoſ: derelictas urbes:ſqualida rura:arua cadaueribꝰ anguſta:horrēdam uaſtāq̄ toto orbe ſolitudinez? Cōſule hiſtoricos:ſilēt. Interroga phiſicos: ob ſtupeſcūt:quere a philoſophis:humeros ꝓtrahūt frōtem rugāt: z digitulo labꝛis impſſo ſilētiuz iu bēt. Credes iſta poſteritas:cum ipſi qui vidimus vix credamꝰ ſomnia crediturí:niſi exprecti: aper tis hec oculis cerneremus: z luſtrata urbe funeri bus ſuis plena domum reuerſi eroptatis pignori bus uacuam illam reperientes ſciremus utiq̄ ue ra eſſe que gemimus. O felicem populum ꝓnepo tum:qui has miſerias non agnouit: z fortaſſis te ſtimonium noſtrū iter fabulas numerabit. Mere mur hec qdem z grauiora nō ificior:ſed z maioreſ noſtri meriti ſunt:atq̄ utinam nō z poſteri mererē tur. Quid eſt ergo iudiciū iuſtiſſime:qd eſt q̄ inſi gniter adeo in noſtrū tps ultionis tue feruor incu buit? qd eſt q̄ cum culpe nō deſint:deſunt exēpla ſupplicij? Cum oibus peccauimꝰ:flagellamur ſo li? Soli inq̄:audeo eniz affirmare:q̄ ſi oium ſecu lor flagella poſt arcam illam famoſiſſimā religas mortaliū iſormi pelago circūferētem cum pūtibꝰ extimentur:delitie fuerint z ludus z reges: Neq̄ enim cuz his malis ꝓferri decet bella quātalibet: in qbus z remedioꝝ multa ſunt gña: z (qō ultimū eſt) viris ſaltem fortiter mori licet. Eſt aūt ſolamē mors eximium:bñ mori. Nic remedij nihil ꝓſus nihilq̄ ſolatij eſt cumuloq̄ cladis additum:mali cās p̄ncipiūq̄ neſcire. Nā nec ignorātia:nec ipſa qdē peſtis odioſior nugis ac fabuliſ q̄rūdā hoiuz: qui pfeſſi oia:ſciunt nihil:quoꝝ tī ora licet aſſuefa cta mēdacijs tādem ſilēt: z que ipudentia p̄mum ex more laxauerat:ad ultimū clauſit ſtupor. Sed ad inquiſitionē meam redeo. An ꝙo ſicut lōgum iter agentibꝰ euenit ut alie vie pars fatigationē fa ciat:alia fateať:ſic nobis accidit ut lenitas tua de us humanis paulatim laſſata criminibꝰ z iugi ac ceſſione p̄grauata:nūc potiſſimū victa ſubſederit: Tuq̄ nos uector optime tolerare amplius nō ua lens:in terga ꝓieceris: atq̄ a nobis miſericor:die tue oculos iratus auerteris: Quō ſi eſt:nō noſtroꝝ modo:ſed p̄norum ſimul criminuz penas damꝰ: an peiores illis neſcio:ſed certe miſeriores. An il lud fortaſſe uerius qō magna quedā ingenia ſuſpi cata ſunt:deum mortalia non curare? Sed abſit a mētibus nr̄is hec amētia. Si nō curares illa non ſubſiſterēt: Nam de his qui nr̄i curam nō deo tri buūt ſed nāe:quid ſentiēdum nobis ſit vitatis tue ſtudio deditis:cuz Seneca igratiſſimos oium ap pellet qui mutato noie diſſimulēt dei munꝰ: z ca uillādo impie ſupne debituz abnegēt maieſtatis? Curas ꝓfecto nos z noſtra deꝰ:ſed aliqd latitātis z ignote nobis cāe eſt:cur ex oibus ſeculis digniſ ſimi viſi ſumus:qui acerrime plecteremur:non id circo minore iuſtitia q̄ occulta eſt. Nāq̄ iudicio rum tuoꝝ impſcrutabilis z humanis ſenſibꝰ:inac ceſſa ꝓfunditas uel ergo peſſimi oiuz uere ſumus: qō negare uelim potiꝰ q̄ auſim:uel ad futura bo na p̄tibꝰ malis exercitatiores purgatioreſq̄ ſer uamur:uel oino aliquid eſt qō ne cogitare ſufficiF mus. Cetez q̄nnq̄ ſint cauſe quātūlibet abdite: effectꝰ aptiſſimi ſūt. Sed ut a publicis ad ꝓuatas lachꝛymas reuertamur. Anni egdem ſcōi vir duz ꝓma pars acta eſt ex quo italiam repetēs:te ꝓcul ad fontem Sorgie lachꝛymātez lachꝛymās dimi ſi. Nō iubeo in lōgū oculos reflectere: Nos pau culos dies numera z cogita quid eramꝰ z quid ſu mus: Ubi dulces nūc amici? ubi ſūt amati vultꝰ? ubi ẏba mulcētia? ubi miſ z iucūda cōuerſatio? qō fulmē iſta cōſūpſit? quis terremotus euertit? que tēpeſtas demerſit? que abyſſus abſorbuit? Stipa ti eramus: ꝓpe iam ſoli ſumus:noue amicitie ꝯhē de ſunt:vñ aūt ſiue ad quid humano gñe pene ex tincto z ꝓximo (ut auguror) rez fine? ſumus quid diſſimilem uere ſoli:credo id agēte deo:ut vite hu ius illecebꝛis ipedimētiſq̄ ſuauibus ſpoliati libe rius iam ad alterā ſuſpiremus: En quo ſubita re rum mutatione puenimus:ut expiri liceat in no bis an p̄clarā illā Epicuri uocē iure poſſumus di cere. Satis magnū alter alteri theatrū ſumꝰ: Qō ut uere dici poſſit a nobis: q̄diu tī dici poterit? aut quis augur ſtatuat quoꝛſuz nobis datū ſit de huiꝰ mutui theatri ſtabilitate ꝓfidē? Alteri ſecꝰ nu tātibus iā colūnis:quid eni ego de tua vita certior hec ſcribēs q̄ tu hec plegēs de mea? Nimis cadu cum ſimul ac ſupbū aīal eſt homo:nimis alte fra gilibus ſupedificat fundamētis:e tāta ſodaliū tur ba ad quē redacti numerum ſumus vides: Et ecce dū loquimur ipſi ēt fugimus atq̄ vmbꝛe in morē euaneſcimus momētoq̄ tpis abiiſſe alter alterum accipiet: z ipſe mox p̄uium ſecuturus. Quid ergo ſumus frater optime:quid ſumus:nec deſinimus ſupbire? Suis angoribus cōſternatus Licero in epiſtola q̄dam ad Atticū: Ipſi inquit quid ſumus: aut q̄diu hec curaturi ſumus? Breuis quidez ſed bona (ni fallor) queſtio z ſalutaris z grauida atq̄ utilibus plena ſententijs:ſub qua multuz uere hu militatis ac modeſtie:multumq̄ contemptus re rum fugitiuarum vigil foſſor inueniet. Quid ſu mus inq̄? q̄ graui: q̄ tardo: q̄ fragili corpore: q̄ ceco: q̄ turbido: q̄ inquieto animo: q̄ uaria: q̄q̄ incerta uolubiliq̄ fortuna: Aut q̄diu hec cu raturi ſumus? Profecto pbꝛeuiter: Nepe nō ali-

ualde mortē credere: que ne vnq̄z lōge sit vite breuitas facit: ut semp ipēdeat supraq̄z caput sit? facit humanoꝝ casuū mira vis: ineluctabilis euētus: infinita uarietas. Nihil ergo hoies mortē curāt: nō q̄ est: sed q̄ creditē lōginqua: Si enim scirēt q̄ propе est (qō necessario scirēt nisi ultro oculos auerterēt) puto uel timere mortē incipent: uel ita se virtutibus armarēt: ut eam ceu melioris vite p̄ncipiuz merito nō timerēt. Nūc vō quem iuenies qui non vtute abiecta lōge vite spem arripiat? Que ut non fallat z ut sit vita lōgissima: breuis erit z in finē vite spes viuēdi: q̄uis rata: q̄uis nihil mētita fefellerit. Quē inq̄z mihi repies qui nō cōtaneis suis se supuicturum speret? Ita cogitat⁹ nr̄os actusq̄z disponim⁹: q̄si nullus noster: oium heredes futuri simus: cum interim nr̄a suoſ expectatores habeat hereditas: z haud dubie falli alterutros sit necesse. Eripiam⁹ nos huic ludibrio: z si rō non mouet: moueāt nos exēpla que vndiq̄z uel nolētib⁹ oculis se offerūt: z uel exclusa se igerūt: uel admissa p̄cordijs insidēt: nec facile nisi cōtēptu impio z obliuione mortifera differunt. Delectat scire qd scim⁹: z quo imus: qs cūctātes tergiuersantesq̄z manet exitus. Intueamur alios: non linceis oculis est opus: Aut illi⁹ acie qui a Lilybei specula digredientē portu Carthaginis classez punicā numerabat. Juxta respicē iubeo vicina ostia: cōtiguaſ domos: urbes ipsas q̄s icolimus nimis uagos: ad pprios lares ac limina redeam⁹: videbim⁹ q̄z repēte uelut somniū acymbia p̄terijt atq̄z ab oc'is nr̄is euanuit: qd in terris chari⁹ habebam⁹. Amici qui pro nr̄a vita ituri ad mortē: si res posceret videbanē mestā nobis z nimis solitariam sorte sua vitā effecerunt. Nō illi nos hic perpetuos relinquere: sed eodē p̄perātes p̄uenere z sorte sua in tpe usi sūt: Utemur nr̄a nos: nā (ut ait Flacc⁹) Dēs eodem cogimur: oiuz uersaē urna serius: ocius: sors exitura: exiuit ocius sors illoꝝ: exibit nr̄a seri⁹ sed cōfestim: Nulla mora est: Quantulum enim refert senex an iuuenis moriare? Si ad finem vite respicis que ultima z cōis oium est senectus: uerum est illud: Nemo nō senex moritur. Si ad vite spatiuz: nemo nō iuuenis. Si ad opiniones: nemo nō puer. Uerum ista p̄tereo: tam multa enim occurſant: ut vix p̄positū sequi possim. Piget z ipedioꝝ gemitu stringere numeris: quos affect⁹ intimos: que dulcia pignora mestus ac pestilēs z ex omni seculoruz serie eradēdus nobis ann⁹ hic abstulit: pauci fateor ex omni grege hominū: pauci admodum supestis cū quib⁹ z viuere eligam z mori. Non q̄ ego plures alios ab hac acie secludam: nisi quos a nobis uel cōiugium: uel occupatio: uel etas: uel difficultateſ alie disiungūt amariq̄z iubēt e lōginquo. Neq̄z vō nūc de supioribus agit: quoꝝ beniuolentia fortaſ se aliqua cōuersatio nulla est: Obstat enim mutuo cōuictui disparitas fortunarū z amicitiaruz virus insolētia duz vilescere metuētes adorari: expetūt nō amari. Nos vō quid impedit quo minus has vite reliquias quātulecūq̄z sunt simul in pace animi bonarūq̄z artium studijs trāsigamus? Et si in freto virim⁹ (ut ait Seneca) moriamur in portu. An quod vni quōdam dño obsequētes fecim⁹: id nobis viuētes nō audebim⁹? Pluſq̄z in nobis potuit seruitutis studium q̄ libertatis amor potuerit? Et si eniz nobis ea seruitus libertate qualibet gratioꝝ foret qō illius viri optimi: z in eo statu minime insolētis affectio merebat tamē: esse sub altero: parere alteri: alieno viuere: videri possunt serui tutis honestioris: Uere autez libertatis utiq̄z non sunt. En inuisa licet cōtigit libertas: aliquātoq̄z citius q̄ optauim⁹ nostri sumus: Et alios qdez nosse oium videoꝝ: an falloꝝ? Impedimēta rerū foris oia nō nouit z si mihi nihil in uobis occultū rear. Nō sumus p̄ncipes maris z terre (ut Aristoteles ait) nec oportet ad beatam vitā: habemus autē quod sufficere possit animis modestis seq̄z cōponentib⁹ ad naturam: qō si singulis sat est: qd oibus euēturum suspicemur: ubi vicissim alter alteri manuz dabit: z qcqd necessitatis iciderit alterna ope supplebitur? Abūdabimus mihi crede: magisq̄z forsan inuidia nobis: q̄ inopia metuēda est. Quid igit exp̄ectamus? qd mari z mōtib⁹ fluminibusq̄z distrahimur? Cur nō tādem domus vna cōiūgit: quos olim iūxit vnitas uolūtatū: nisi qz noua quelibet z isueta refugim⁹: multaq̄z pollicitā spez dimittere: uocantēq̄z nos altius fortunā nō audire stultū credimus: cū multo sit stult⁹ cōtemptis reb⁹ certis ac solidis: in vmbris inanib⁹ spem habere? Ego quidem nō cōsciētie mee solum: sed p̄sentis epistole testimonio in uos culpā oēm retoꝝ queo: quicunq̄z fueritis ad salubre cōsilium tardiores. Quin huc solutis seu p̄fectis occupationū laqueis festiate: neq̄z mihi deē arrogātie quod trahere videar non sequi: ad utrūlibet ex equo parat⁹ est aius. Si quis usq̄z vite nostre locus est aptioꝝ raptiz adero: Nō sum enim qui fidele cōsiliū spernere soleam: Nulli credo mortalium maioꝝ est uel fides uel auctoritas amicoꝝ. Sin hic uestro iudicio p̄latus est (qō nostre fatentur littere) quid uos nūc etiam tenet? Nolite cupiditati aurē dare: nunq̄z dictura est sufficit: semp nescio quid deerit: habet hoc auaritia ꝓprium ac pessimū: insatiabilis est: z dum p̄mittit absentia p̄sentib⁹ uti uetat: hec habendi sitis nunq̄z plura querēdo: sed pauciora ꝓcupiscēdo sedabitur. Crede nō mihi sed philosophis: quoꝝ hec ad ueras diuitias via est. Qō ad me attinet cupiditatib⁹ metha fixi z oraculi loco poeticū illō accipiēs: Semp auar⁹ eget: ne ipse quoq̄z semp egeā: qō sequit feci: certū uoto finem petij: eūq̄z iam p̄dē licet reflātibus fortune uentꝫ attigi. Nec uereboꝝ ne mihi segnitie me⁹ heres obijciat: mihi viuo nō sibi: z rerū mearum cū amicis dñs non negocioꝝ ei⁹ qui nōduz certe mihi noscit sum gestoꝝ: p̄o me autez quid mihi tātopere laborādum? Expedit: expeditum esse ipedito itinere gradiētem: Quid nūc etiā inutiles z funestas sarcinulas cogitam⁹? Elegāter ait Flaccus: Spatio breui spem lōgā reseces: Jd ne aūt de breui aliq̄ vite pticula dictū putes z non de tota vita: alio loco ait idē: Uite summa breuis spem nos uetat ichoare lōgā. Jta est: nō fallit. Nihil est ueri⁹: z si eni vite hui⁹ angustias quo possumus mō etatū scilicet oposa distinctione laxem⁹: z in quātaslibet minutias diuidamus: reductū in vnā cūcta cōgerie: z curiosius scissa reintegrās: a primo ad ultimū q̄uis lōgissime vite diē totum si mul mente complectere: Fateberis sūmam huius rapidissimi tpis esse breuissimam: huius ipsius si retro circūq̄z respicim⁹: bona ps nobis exacta est. Colligamuſ nos igit ad extrema viarum (quodq̄z nō ambigitur) duriora abiectisq̄z supuacuis necesſ

Auaritia insatiabilis est

¶ Epl'e dñi Frācisci Petrarche ad quosdam ex illustrib⁹ antiquis quasi sui cōtēporanei forēt: Et est ꝓma ad Marcū Tuliū Ciceronē latini eloquij ꝑncipē redargutoria vite.

Rancisc⁹ Ciceroni suo Salutē. Epl'as tuas diu multūq; pquisitas: atq; ubi mi
f nime rebar iuētas: auidissime plegi. Audiui ml'ta te dicētē: ml'ta deplorātē: multa uariantē. Marce tuli. ⁊ qui tā ꝑridez q̄lis ꝑceptor alijs fuisses nouerā: nūc tādē qs tu tibi eēs agnoui. Unū hoc vicissiz a ṽa charitate ꝓfectū: nō iā ꝓsiliū sz lamētū audi: ubicūq; es. qō vn⁹ posteroꝝ tui nosz amātissim⁹ vir sine lachrymis fūdit. O ingete semp ⁊ anxie. uel ut ṽba tua recognoscas: o ꝑceps ⁊ calamitose senex: qd tibi tot contētionib⁹ ⁊ ꝓsiū nihil ꝓfuturis simultatib⁹ uoluisti? Ubi ⁊etas ⁊ pfessiois ⁊ fortune tue ꝓueniēs ociū reliqsti? Quis te falsus gl'ie splēdor senē: adolescētiū bellis iplicuit: ⁊ per oēs iactatū casus ad indignā pbo morte rapuit? Heu ⁊ frni imemor ⁊ tuoꝝ tot salubriū ꝑceptoꝝ. ceu nocturn⁹ viator lumē in tenebris gestans. oñdisti secuturis callez in q̄ ipse satis miserabil'r lapsus es. Omitto dionysiū. omitto frēm tuū ac nepotē. omitto si placet ipm ēt dola belā: qs nūc laudib⁹ ad celū effers: nūc repentinis maledictis laceras. Fuerit hec tolerabilia fortasse. Juliū quoq; Cesarē. ꝓteruebor: cui⁹ spectata clemētia ipsa lacescētib⁹ port⁹ erat. Magnum ꝑte rea pōpeiū fileo: cū quo iure quodaz familiaritaz qd libet posse videbare. Sed qs te furor in Antoniū ipegit? Amor credo rei publice quā fūdit⁹ iaz corruisse fatebaris. Qō si pura fides: si libertas te trahebat: qō qdē de tāto viro libet opinari: qd tibi tā familiare cū augusto? qd eni Bruto tuo rūsurus es? Sigdē qō inqt Octaui⁹ tibi placet: nō dñm fugisse sed amicitiorē dñz q̄sisse videberis hoc restabat ifelix: ⁊ hoc erat extremū Cicero: ut huic ipsi tā laudato malediceres: qui tibi ne dicā malefaceret: sed malefaciētib⁹ nō obstaret. Doleo vicez tuā amice: ⁊ errorū pudet ac miseret tātoꝝ. Jāq; cum eodē bruto hijs artib⁹ nihil tribuo: qb⁹ te istructissimū fuisse scio. Nimirū qd eni iuuat alios docē: qd ornatissimis ṽbis semp de ỹ tutib⁹ log ꝓdest: si te interi ipse nō audias? Ma q̄to sancti⁹ fuerat pbo ꝑserti in tranqllo rure senuisse: de ꝑpetua illa ut ipse quodā loco ais nō de hac exigua vita cogitātez nullos hūisse fasces: nullis triūphis ihiasse: nullos iflasse tibi aiuz catheliaz. Sz hec qdē frustra. Eternū uale mi Cicero. Apō supos ad dexterā athesis in collonia ueronēsiū trāsalpine italie. xvj. kl'as gntiles: āno ab ortu ei⁹ quē tu nō noueras. M. cccxl.

¶ Secūda epl'a ad eūdē Tuliū. laudatoria igenij ⁊ eloquentie tuliane. ⁊ de libris eius.

Rācisc⁹ Ciceroī suo salutē. Si te supior of
f fēdit epl'a: uez eni ut ipe soles dicere: qō ait familiaris tu⁹ i andria. Obsequiuz amicos ỹitas odiū parit. Accipe qō offēsū aiuz ex parte mulceat: ne sp odiosa sit ỹitas: qm̄ ueris rephēsionib⁹ irascim: ueris laudib⁹ delectam. Cū qdē Cicero qō pace tua dixeri: ut hō vixisti. ut pbz scripsisti. vitā ego tuā carpsi nō igeniū aut liguā qppe q illō miror: hāc stupeo. Neq; tñ i vita tua qcq; ꝑter ꝓstātiā regro ⁊ pfessiōi pbice debitū geꝝ studiuz: ⁊ a ciuilib⁹ bellis fugā. extincta libtas ac sepulta iā ⁊ cōplorata respublica. vide ut ciuiliꝫ tecū ago ac tu cū Epicuro multꝫ in locis: sz exꝑsi⁹ i libro de finib⁹ agebaz. Cui⁹ eni ubilibet vitā pbas rideꝫ igeniuz. Ego nihil in te rideo. vite tñ cōpatior ut dixi ingenio gratulor elogue. O romani elogi sūme parēs. nec solus ego: sz oēs tibi grās agim⁹: qcūq; latine ligue florib⁹ ornam. tuis eni ꝑta de fōtib⁹ irrigam⁹, tuo ducatu directos: tuis suffragijs adiutos: tuo nos noie illustratos igenue ꝓfitem: tuiz de niq; ut ita dicā auspicijs ad hāc q̄z tulacūq; est scribēdi facultatē ac ꝓpositū pueniſſe. Accessit ⁊ alter poetice vie dux. Ita eni nēcitas poscebat: ut cēt ⁊ quē soluz ⁊ quē frenātib⁹ gressib⁹ ꝑeūtē sequerem. quē loq̄ntē quē canētē mirarem. qm̄ cū bona uenia amboꝝ: neuter ad utrūq; saz erat. ille tuis eq̄rib⁹: tu illi⁹ ipar angustijs. Nō ego ꝑm⁹ bz dicerē fortasse: q̄uis plane sētirē. dixit bz añ me magn⁹ qdā vir Anne⁹ Seneca corduben. cui te ut idē ipse ꝓquerit nō etas qdē sz belloruz ciuiliū furor eripuit. Uidē te potuit sed nō vidit. Magn⁹ tñ opez tuoꝝ atq; illi⁹ alterius laudatoꝝ: hec affirmat qcūq; quēq; suis eloq̄ntie funib⁹ circūscribēs. Uez expectatione te torqueo. qs nā dux ille sit queris. Nosti hoiez si mō nois meministi. Publi⁹ Virgili⁹ maro ē Mantuan⁹ ciuis: de q̄ egregie vaticiat⁹ es. Cū eni ut scriptū legim⁹ iuuenile qōdā ei⁹ opusculū mirat⁹: q̄siuisses actorez: eūq; iuuenē iā senioꝝ vidisse: delectat⁹ es. ⁊ de inexhausto eloq̄ntie tue fōte: cū ꝓpa qdē laude ꝑmixtū: uez tñ ꝑclarūq; ac magnificū illi testimoniū reddidisti. Dixisti eniz. Magna spes altera rome. quod dictū ex ore tuo auditū: adeo sibi placuit iseditq; memorie: ut illō post annos. xx. te ꝑdē reb⁹ humanis exēpto diuino opi suo: eisdez penit⁹ ỹ bis isereret. qō op⁹ si videre licuisset letat⁹ eēs de ꝑmeuo flore tā certū te uēturi fruct⁹ ꝑsagium ꝓcepisse. Nec nō ⁊ latinis gratulat⁹ musis: q; i solētib⁹ grais uel reliqssēt ambiguā uel certā victoriā abstulissent. Utriusq; eni suie auctores sūt: te si ex libris aium tuū noui. quē nosce mihi nō alit⁹ q̄z si tecū virissem video: ultime assertorē futurū. ut q̄z in oratoria dedisti: sic in poetica palmā latio daturū: atq; ut eneidi cederet Jlios visurū fuisse nō dubito. qō iā ab initio ỹ giliani laboris ꝓptius assecurare nō timuit. Ubi eni ꝑcij opis fundamenta ꝓtēplat⁹ est. Credite romani: scriptores credite grai. Nescio quid maius nasciꝫ iliade. hec de altero latino duce facūdie: magneq; rome spe altera. Nūc ad te reuertor. Quid de vita: quid de igenio tuo sentiā audisti. Expectas audire de libris tuis q̄ nā illos excepit fortuna: q̄z seu vulgo seu doctioribus pbetur. Extāt eqdē ꝑclara uolumina: q̄ ne dicā plegē sz nec enumerare sufficim⁹: fama rerū tuarū celeberrima: atq; igēs ⁊ sonorū nomē. prari aūt studiosi seu tꝑor aduersitas seu igenioruz hebetudo ⁊ segnities: seu qō magis arbitror alio cogens aios cupiditas causa est. Jtaq; liborū alig nescio an irreparabiliter nobiscuz qui nūc viuim⁹ nisi fallor ꝓculdubio piere. Magn⁹ dolor me⁹: magn⁹ seculi nr̄i pudor: magna posteritatis iniuria. Profecto nāq; qō in tuis ꝓqueror: ⁊ i multoꝝ viroꝝ illustriū libris accidit. Tuoꝝ sane qr de bijs mihi nūc ꝑmo erat: q̄rū isignior iactura iā hec sūt noia. Reipublice. rei familiar]. de ꝓsolatiōe. de gl'ia: q̄uis ō. bz ultio magl mihi spes dubia q̄z despatio certa sit Reliquū ē: ut urbis rome ac romane reip. statū audire uel'. q̄ ꝑie facies: q̄ ciuiū ꝓcordia: ad q̄s rerū

sem: quem amare ⁊ colere in animum ut inducas
E uelim. Nam cum omni etate virtus amabilis fue
rit:nostra eo amabilio⁹ quo rario⁹. Eritq; nobis
ad latus omnium quas ego viderim: ⁊ vidi cūcta⁊
fere quib⁹ Europe regio superbit:miraculosissima
Uenetiarum ciuitas eiusq; dux illustris honoris
quoq; causa nominandus: Andreas non min⁹ bo
narum artium studijs q̄; tāti magistratus insigni-
bus vir clarus: Erit ⁊ Laruisium fontibus flumi-
nibusq; circumfluus domus emporiumq; letitie.
Jta quotiēs identitas tedij mater offenderit:ade
rit optima fastidij medicina varietas: ⁊ quicquid
molestie obrepserit alterno colloquio: ⁊ locorum
talium mutatione purgabitur: Uides nō dubito:
quibus te armis aggredio⁹:quibus artib⁹ urgeo:
Ut virilib⁹ monitis:blāditias muliebres misceo:
omnia facio ut persuadeam q̄; fideliter ipse mihi
F sum testis q̄; efficaciter exit⁹ arguet. Quod in me
erat prestitisse video⁹: poteram forte si uellez hoc
ipsum comptius eloqui: sed affectus immodicus
sepe facundie officit: Dixi utcunq; quod in animo
erat: dixi quod intelligeres: atq; utinam quod pro
bares: Voli queso qualiter: sed quid dicaz extima
re: melius consulit balbutiens amicus q̄; disertus
hostis. Nescio finem inuenire ⁊ sentio me animi
calore longius q̄; destinaram processisse: Unum
hoc identidē quod sine hortatu meo tibi in animo
esse perpēdi: inculcare nō desinam. Conueniamus
oro impigre in hunc locuz omnes: si locus hic om
nibus placet: Alioquin e toto orbe terrarum (nul-
lum enim mundi latus: nullam barbariez recuso)
eligite qui uobis placeat locum: Ego affectus me
os exuo: uestros induo: modo simul esse liceat: be
ne erit. Eligite ubi quod restat pacifice viuamus:
ubi equanimiter moriamur: Tu interim cura ne sa
num consilium corrumpat mora. Uale.

¶ Francisci Petrarche ad Bartholomeuz heremiti
cum religiosum: Carmina que ipse petierat se mit
tere significantis. Epistola.CXIX.

A Uod professionem tuam decuit ex Augu-
q stini dictis: uolumen ingēs per alphabeti
litteras collegisti: rem maioris operis q̄;
glorie: Jn quo ipso animum tuuz miro⁹ qui studio
utilitatis publice maiora (nisi fallo⁹) ausurum ige
nitū inclinasti: cuius ut uotiuus exitus: sic prosper
euentus sicut decuit fuit. Siquidē cū ob eaz cām
Clemēti romano pontifici litteratissimo: sed occu-
patissimo hoi: atq; ob id taliū cōpendioz auidissi-
mo placuisses: pie tue pontifex fact⁹ ⁊ altiora spe-
rare iussus: q̄uis ut est ai modestia ⁊ religionis:
humilitas: natalis soli iūcta dulcedini: nescio an ni
hil nō dico altius: sed grati⁹ inter hec rerū ptereun
tium fastigia spare queas: ⁊ de labore in laborem
missus: Q ó de Augustino fecisti: de ambrosio fa
cere iuberis: parebis iam: cepisti eniz ⁊ pficies spe
ro: pari utinam facilitate ⁊ felicitate. Parebis inq̄
B (si te noui) nō ut altio⁹ fias: sed ut gratio⁹: Et si eni
forte tua letū te altioris status cupido nō tāgeret:
equū tñ aium decet tam se gratū pbere ultro obla
tis q̄ optatis petitisq;. Nihil eniz eque in oi mune
re lib⁹ādum ac donātis intētio. Sed ad Augusti-
num tuū redeo ⁊ ad te: Petijsti eqdem ut in fine il
lius magni opis q ó sudore tuo de illius opulētissi
mi pfamilias: lapidib⁹ ⁊ calce cōpactum pōtifi-
ci pītī: sed multo maxime posteris preparasti: ali-
quot tibi vsiculos subscribēdos mitterē: parui ⁊ ip
se tibi: cui nil negare uolēs: ⁊ q̄uis iādudum mu
sis indignātib⁹: lōgeq; alijs curis exercētibus ani
mū ab eo studio distractum reuocarunt: pces tue:
Mitto igit paucos Elegos: eiusdēq; snie totidem
si malis herametros. Utere uel utrisq; uel utrisli-
bet. Utrosq; raptim ⁊ ex tpali impetu dictatos no
ueris: nuncio tuo mecū sillabas metiēte: ita ut nul
la tam breuis fuerit que sibi non longissima vide-
retur. Uale.

¶ Frā. Pet. ad Socratem suum: q⁹ annus pestilens
⁊ coniunctos ⁊ amicos eripuerit conquerentis.

Epistola.CXX.

J frater: mi frater: mi frater: Nouum epi- A
m stole pncipium: imo antiquū: ⁊ ante mille
fere q̄dringentos annos a Marco Tullio
usurpatū. Heu mihi frater amātissime: qd dicam?
vnde ordiar? quonā uertar? Undiq; dolor: terror
vndiq;: Jn me vno videas q ó de tanta urbe apud
Uirgiliū legisti: Nā crudelis ubiq; luct⁹: ubiq; pa
uor: ⁊ plurima mortis imago. Utinam frater aut nū
q̄ natus aut pus extinct⁹ forem: Q ó si nunc opta
re cogor: qd dicturum putas si ad extremam sene-
ctutem uenero? Ad quā o utinam nō uenirem: sed
ueniam timeo: nō ut diuti⁹ viuam: sed ut diu mori
ar. Nosco etenim fatum meuz ⁊ sensim itelligo ad
qd in hāc erūnosam ⁊ infelicem vitam sim proie-
ctus. Heu mi frater optime: piget ex intimis ac mi
seret me mei. Quid eniz dicēt qui hec audiēt? Tu B
qui solamē auxiliūq; alijs latur⁹ videbare: qui de
te nobis nil mediocre pmiseras: qui maloz usu ob
duxisse iam callū aduersus oēs fortune tribulos:
oēmq; duritiē: seu magis in silicem obriguisse de-
bueras: Ecce q̄ mollit sarcinas tuas fers: ecce q̄
crebris eiulatib⁹ aures nras pcutis. Ubi nunc ma
xime professioni tue debita celsitudo ai? Ubi vba
magnifica: que si ad ingenij laudē nō ad vite pfiti-
um referant: qd nisi sonit⁹ inanis: ⁊ curiosarum de
linimenta sunt auriū? Prestolabamur ex te carmē
Heroicū: elegos legimus: historias viroz illustri
um sperabam⁹: vnā cernimus ppij doloris histo-
riam: q⁹ putabamus epl'as: sunt lamēta: ubi artifi
ciosas iūcturas ⁊ boz noua incude pcussoz ⁊ dul-
citer itermicātes colores rhetoricos querebam⁹:
nil nisi dolētis interiectiones atq; idignātis accē-
tus: ⁊ lituras aspicim⁹ lachrymarum? Et q⁹ erit
modus: aut q⁹ finis? Si oiuz fata mortaliū deplo
rare uolueris: vnū tibi pect⁹ ⁊ vna lingua non suf-
ficit: ingēs miser molestūq; negociū suscepisti: sup
uacuum: inexplebile: alio de fonte petēde sunt la-
chryme: semp nēpe recētibus assidueq; nascentib⁹
doloz causis: duo fessi iāq; exhausti ⁊ arētes ocu- L
li: parū mesti humoris infuderint. Quid agis igi
tur tui oblite: ⁊ ppria non cōtente miseria ac mor
bo: in quē sciēs uolensq; incideris: nisi amicis in-
super uenenum porrigasq; pollicitus medicinaz?
Quin poti⁹ uel fle solus uel disce mortalis equo
aio ferre mortalia: teq; nō solū neq; cū amicis so-
lis: sed cū oibus rapi vides iam tādem inutilibus
q̄rimonijs modū pone? Erit aliqs indignātio: na
tura qui mestos apices prorsus abijciat: aut cōcul Quid
cet cum irrisione mordaci. Abi inquiet in malū sy- viro fo:
dus: An si tu muliebriter vict⁹es: nos saltē viros ti in do-
esse nō sines? Tucta psentio: nilq; me horuz frater loribus
fallit. Scio viri esse pmum qdē dolorem propelle agēdus

totū in ꝓbra ꝛ scelera demergēt? An aurigādi po
tiꝰ. an cytharizādi studiū? gbꝰ tā curiose deditū ac
cepimꝰ: ut secretiꝰ p̄mū cora ꝓuis ac plebe sordida:
deide ēt i publico vniuerso ppl'o spectāte p̄nceps
auriga decurreret. ꝛ q̄si numē aliqd oblatū sibi cy
tharā adoraret egregiꝰ cytharista? gbꝰ tādē succes
sibꝰ euectꝰ: ꝛ uelut italicis nō ꝓtētꝰ igenijs: achaiā
petijt ꝛ gregoꝝ musicoꝝ adulationib⁹ iflatꝰ: solos
grecos studijs suis dignos asseruit. Riduculum
mōstrū: ferox belua. An illō oē certis magni simꝰ
ꝛ religiosi p̄ncipis habuisti: q barbe p̄mitias: ꝛ il
las inhumani oris exuuias in capitolio ꝓsecrauit?
Ji certe sunt actꝰ Neroīs tui Seneca: ea etate qua
historici adhuc eū inter hoies numerāt. tu eū iter
deos: nec laudāte nec laudato dignis p̄conijs co
naris iserere. nisi forte illud maiori gl'ia dignū pu
tas: q chr̄ianos genꝰ hoium reuera scm̄ ꝛ inocuuꝫ
uez ut sibi videbaꝫ ꝛ Suetonio referēti supstitio
nis noue ac malefice supplicijs affecit: ois pieta
tis persecutor atq hostis crudelissimꝰ. Ego qdem
de te ista nō suspicor eoq magis ꝓpositū ai miror.
nā ꝛ supiora illa friuola nimis ꝛ uana sūt. ultimū
ꝫ nepharium ēt ꝛ imane: nec tibi alr videri potuisse
certꝰ sū. Preserti pauli aplⁱ sacris monitis aurē nō
negāti: ꝛ oblatā celitꝰ amicitiā cōplexo: quā utinā
artⁱ tenuisses nec diuellereris in finē: ut cū illo sal
tē p̄cone ꝟitaꝫ p ꝟitate ipa ꝛ p ekni p̄mij pmissio
ne morereris. Sed ꝓgressus sū lōgius dicēdi ipe
tu ꝛ itelligo me ad hec exarāda seriꝰ pcessisse q̄ ut
ulla tēpestiue frugis spes appeat. Eternum uale.
apud superos i gallia cisalpina iter siniſtram rapa
cis entie: ꝛ dextrā pontifragi parme ripā. kl'is sex
tilibꝰ anno ab ortu eiꝰ quē añ tu noueras incertus
sum. 1350.

¶ Quarta epⁱa ad Titū Liuiū historicū patauinuꝫ
virum clarissimum dē fama ꝛ libris eius.

f Rācisc⁹ Tito Liuio salutē. Optarē si fato
datū eēt ul' me in tuā uel te i nr̄az etatē ici
disse: ut uel etas ipsa uel ego p te melior: ꝛ
visitatoꝝ ex numero tuoꝝ vnꝰ forē. Profecto non
romā mō te vidēdi gr̄a: sꝫ idiā ex gallijs aut hispa
nia petiturus. Nūc vo q; daⁱ: te i libris tuis video
nō egdē totū: sꝫ q̄ten⁹ nōdū scⁱi nr̄i desidia pijsti.
Lētū q̄dragita duos reꝝ romanaꝝ libros edidisse
te nouimꝰ. Heu q̄to studio q̄tis laboribꝰ. vir tri
gita ex oibꝰ supsunt. Jn illis exerceor acri cū indi
gnatione ai aduersus mores hoium nr̄oꝝ gbꝰ ni
hil in p̄cio ē: nisi auꝝ ꝛ argētū: atq obscena corpo
rū uoluptas. q̄ si i bōis hīda sūt multo cumulatiꝰ
mⁱtoq pfectiꝰ nō tm̄ mute pecudis: sꝫ imobilⁱ ēt ꝛ i
sēsibilis eleméti q̄ rōnalis hois bonū erit. sꝫ de ꝫ
alias. Nūc tibi potiꝰ tps est ut gr̄as agā: tū p mul
tis: tū p eo noiatim q oblitū sepe p̄tiū maloꝝ: te
cū me feliciorib⁹ iseris: ut iter legēdū saltē cū Cor
nelijs: Scipiōib⁹: Africanis: Lelijs: Fabijs: Ma
ximis: Metellis: Brutis: Decijs: Catonib⁹: Regu
lis: Cursorib⁹: Torquaⁱ: Ualerijs: Corninis: Sa
linatorib⁹: Claudijs: Marcellis: Neronib⁹: Emi
lijs: Atilijs: Quicijs: Curijs: Fabricijs: ac Camil
lis: ꝛ nō cū hijs extremis furib⁹ inter q̄s aduerso
ſydere natⁱ sum: mihi videar etatē agē. Tu ueli de
antigorib⁹ Polibiū. ꝛ. Q. Claudiū ꝛ Ualerium
anciatē: reliq̄sq q̄rū gl'ie splēdor tuⁱ officit. De no
uis ꝟo Plinīū secūdū ueronen. vicinum tuū: atq
emulū ꝓdā tuū Crispū Salustiū salutes: gbus nū
cia nihilo feliciores eoꝝ vigilias fuisse q̄ tuas. Et
num uale rerū gestarum memorie ꝓsultor optime.
Apud supos in ea pte italie ꝛ in ea urbe i q̄ ꝛ ego
nūc bito: ꝛ tu oliz natⁱ ac sepultus es: in uestibulo
Justine ꝟginis: ꝛ añ ipz sepulchr̄i tui lapidē. viij.
kl'as marcias. Anno ab ortu eiꝰ quē si paulo virisꝫ
ses diutius cernere potuisses. M. ccc l.

¶ Quinta epⁱa ad Marcū Varronē romanum viꝝ
doctissimum: de fama ꝛ libris eius.

f Rācisc⁹ Marco Varrōi salutē. Ut te amē
ac uenerer tua me singularis ꝟtus ꝛ indu
stria: tuū me clarissimū nomē cogit. Sunt
qdē q̄s licet extictos supstitibꝰ tñ bñficijs ac moni
tis amamꝰ. qui. s. ceteris ꝓspectu ꝛ odore g̃uit offē
dētibꝰ ipsi doctrinis istruūt exēplisq delectēt: gq
licet hic abierit i cōem locū ut ait Plautiꝰ in cassi
na: tñ abñtes ꝓsūt p̄sitibꝰ. Tu nihil aut modicū p
des: nō tua qdē: sꝫ oia corrūpētis eui culpa. Etas
nr̄a libros tuos pdidit. q̄ aūt vniꝰ nūmoꝝ custodie
studiosa. gs usq̄ iniuste rei custos bonꝰ? Tu cogni
tione reꝝ supra fidē ꝛ sine exēplo dedit⁹: non io tñ
actuose vite semitā declinasti: utroq calle ꝓspicuꝰ
ꝛ illis sūmis viris magno p̄opeio ac iulio cesari
merito tuo carꝰ. Jtaq sub altero militasti: ad alte
rū scripsisti libros mirabiles oisq disciplīe refer
tissimos. Jnter belloꝝ ꝛ publicoꝝ negocioꝝ diuer
sissimas curas. Magna est laus: nō igenij mō sed
ꝓpositi: corpe atq aio posse siⁱ ꝛ uelle nō etati tue
tm̄ sed oibꝰ sclⁱis ꝓdesse. Mij egdē tāto studio ela
borati libri: digni nō sūt hiti: q p manꝰ nr̄as ad po
steros pueniret. Ardorē tuū nr̄a vicit ignauia. Ne
mo tā p̄cus pⁱ usq̄ fuit: cuiꝰ nō lōgeua ꝓsimoniaꝫ
breuit pe loxuriosus filiꝰ posset euertē. Quid nūc
libros ꝓditos enūrē? Quot libroꝝ tuoꝝ totidē fa
me nr̄e sūt iacula. Tacere ꝓsiliū ē. q̄m ꝛ ꝟctatōe re
crudescit vulnꝰ: ꝛ sopitⁱ dolor dāni memoria exci
taⁱ. Sed o icredibilis fame vis. viuit nomē sepulⁱ
tpib⁹. ꝛ cū de Varrone nihil appeat: doctoꝝ tamē
oiuꝫ ꝓsēsu: doctissimꝰ uarro ē. qō sine ulla cūtatio
ne cōpatriota tuⁱ Marcⁱ cicero in his ipsis libris:
i gbꝰ nihil affirmādū disputat affirmare nō timuit
ut qd amō luce tui nois pstringēte oculos: videaⁱ
iteri dū te logtur suū p̄ncipale ꝓpositū nō vidisse
Qō Cicerōis testimoniū qdā latinitaⁱ angustijs
circūscribūt. alij ad grecoꝝ metas extēdūt. p̄cipue
q̄ Lactātiⁱ vir ex nr̄is eloquētia ꝛ religiōe clarissi
mⁱ: q nullū uarrōe doctiorē ne apō grecos qdē vi
risse nō dubitat. Sane iter innumerabileꝫ p̄cones
tuos famosissimi duo sūt. Primus est ille cuius su
pra mētionē feci: coetaneus ꝛ pciuis tuus Cicero:
qui multa tibi: ꝛ cui tu multa ꝟuata: ex catonis pre
cepto rōne ocij scripsisti: cuiusq ut viuaciora sint
opera stili forta dulcedo prestitit. Scōs vir sctissi
mus ꝛ diuino igenio Augustinꝰ origine affer elo
quio romanus: cū quo utinaz de libris diuina tra
ctātibus deliberare potuisses. Sūmus nēpe theo
logus futurus: qui eā quā poteras theologiā: tam
scrupulose tā anxie diuisisti. ut vo rerū tuarū nihil
ig̃res q̄uis de te ita scriptū sit: legisse te tā multa:
ut aliqd tibi scribere uacasse mireñ: tā multa scri
psisse q̄ multa vix quēquam legere potuisse creda
muꝫ. nulle tm̄ extāt uel admodū lacere tuoꝝ operū
reliquie. licet diuinarū ꝛ humanarū reꝝ libros ex
bisonātiⁱ nomē hēs. Puez me vidisse meminerim
ꝛ recordatione torquear: summis: ut aiunt labijs

ud sonat q̄z si diceret: Ipsi quid sumus: ⁊ hoc ipsum q̄z diu futuri sumus? Utiq; hercle nō diu: cuz hoc idē nostrum esse: ut diuturnuz esse non pōt: sic nunc possit inter uerba desinere: neq; si accidat miri aliquid acciderit. Utrunq; igitur bene ⁊ grauiter queris Marce Tulli: Sed queso te: ubi nā tertium reliquisti: ⁊ euentu periculosius ⁊ quesitu dignius? Postq̄z hic esse desierimꝰ: qd futuri sumꝰ? O rem magnā ⁊ ambiguaz sed neglectam. Uale.

¶ Fran. Pet. ad Socratē suū: adhuc de pestilente anno q̄ amicissimum hoiem qui sibi superat sꝫtraxerit: conquerentis. Epistola. CXXI.

A Upererat hic mihi paululū de fragmētis
ſ anni p̄teriti: ante alios vir clarissimus: ⁊ (si quid mihi credis) magni animi consilijq; Paganinus mediolanēsis: qui mihi post plurima experimēta ꝑ tutis acceptissimus nec me modo: sed nobis dignissimus visus erat. Itaq; iā hic mihi Socrates alter esse ceperat: fides familiaritasq; p̄ope eadem (quodq; dulcissimū habet amicitia) participatio utriusq; fortune: aptisq; animi latebris: fida cōmunicatio secretorum. Quantum vo te amabat: quantuz videre cupiebat: quē internis oculis iam videbat: quantum vite tue sollicitꝰ erat in illo publico naufragio: ut mirarer ipse hominen incognitum sic amari posse. Nunq̄z tristiorem solito me vidit: quid amice trepidus inquireret: Quid rei est? quid amicus noster agit? Cum vo bene te ualentē audiuisset: metu posito: perfun
B debatur alacritate mirabili. Et hic quidem (qō sine multis lachrymis non dico) ⁊ cum pluribꝰ dicerem: nisi p̄cedentibus malis exhaustos hosce oculos: atq; oēs: si que sunt lachrymaruz reliquias instantibus reseruarem: hic inq̄z pestileti morbo qui nunc orbem populatur repēte correptus ad uesperam: postq̄z cenam cum amicis: ⁊ quod occidui tēporis restabat: in nostro tm̄ sermone ⁊ amicitie rerumq; nostrarū cōmemoratione cōsumpserat: nocte illā inter dolores ultimos imperterrito animo trāsegit: Mane aūt rapida morte subtractꝰ est. Ac ne quid de funesta consuetudine laxaretur: triduo inexpleto: illuz filij omnisq; familia consecuti sūt.

Apostrophe ad mortale genus. Ite nunc mortales: estuate: anhelate: laborate: circumite terras ac maria: ut nō secuturas opes: nec mansuram gloriam cumuletis. Somnus est vita quam degimus: ⁊ qcqd in ea geritur somnio simillimum: sola mors somnum ⁊ somnia discutit. O si p̄rius expergisci datum sit: tu viue ⁊ Uale.

¶ Frācisci Petrarche ad Lombardum de Sirico amicum suum: eidem p̄sentē vitā quam degimꝰ describentis. Epistola. CXXII.

A Uid mihi de hac vita quā degimus videa
q tur interrogas. Neq; imerito: Multi enim ⁊ uarie de hacipsa opiniones hoiuz sunt: meaz breuibus accipe. Uidetur mihi vita hec dura quedam arca laborum: palestra discriminū: scena fallaciarum: labyrinthus errorum: circulatorū ludus: desertum horribile: limosa palus: senticulosa regio: uallis hispida: mons p̄ruptus: caligantes spelunce: habitatio ferarum: terra infelix: campus lapidosus: uep̄icosum nemus: p̄atum herbidum plenūq; serpentibus: florens hortus ac sterilis: fons curarum: fluuius lachrymaruz: mare miseriarum: quies anxia: labor inefficax: conatus irritus: grata ph̄enesis: pondus infaustuz: dulce virus: degener metus: icōsulta securitas: uana spes: ficta fabula: falsa letitia: uerus dolor: risus incōditus: fletus inutilis: inane suspirium: cōfusus ordo: tumultuosa cōfusio: trepidatio turbulenta: sollicitudo perpetua: in sonoris inertia: inops copia: diues inopia: imbecilla potentia: tremule vires: egra sanitas: iugis morbus: gemina egritudo: pulchra deformitas: honor inglorius: infames tituli: ridiculus ambitus: ima elatio: excellentia fictilis: humilis altitudo: fusca claritas: ignota nobilitas: pertusus sacculus: Uas rimosum: specus inexplebile: cupiditas infinita: damnosum desiderium: luxus hydropicus: sitis insatiabilis: aridum fastidium: famelica nausea: uentosa ꝓsperitas: querula semper aduersitas: viror transitorius: flos caducus: amenitas labilis: fugax forma: mestuz gaudium: amara dulcedo: uoluntas aculeosa: stulta sapientia: ceca p̄udentia: tetra domus: breue diuersorium: fedus carcer: sine gubernaculo nauigatio: sine baculo senectus: sine freno iuuentus: sine duce cecitas: iter lubricum: tecta fouee: latens p̄precipitium: filens lima: tenax viscum: operti laquei: abdita retia: iescati hami: sentes asperi: lappe hērētes: tribuli acuti: scopuli rigētes: uenti rapidi: fluctꝰ impetuosi: atri turbines: horrisone tempestates: procellosum pelagus: uadosa littora: anceps portus: exarmata nauis: imane naufragiū: officina sceleꝝ: sentina libidinum: caminus irarum: puteus odiorum: catena consuetudinuz: sirenus cantus: circea pocula: mundi vincula: rerum vnci: cōscientie morsus: penitentie stimuli: peccatoruz incendia: putre edificium: fundamentum fragile: muri hiantes: tecta labentia: p̄olixa breuitas: late angustie: calles inexplicabiles: passus impliciti: circuloꝝ motꝰ: statio instabilis: rota uolubilis: manēs cursus: scabra leuitas: scrupulosa suauitas: blāda crudelitas: dolose blanditie: fallax amicitia: concors discordia: fidifrage indutie: belluz inexorabile: pax infida: simulata virtus: excusata negtia: laudata fraus: honoratum dedecus: irrisa simplicitas ⁊ cōtempta fides: Auge serie: ingeniosa dementia: loquax torpor: uelata ignorantia: opinio scientie tumida: scientia vo nulla: querelarum suspiria: contentionū stirpesꝰ: vulgi fragor: obliuiosa pegrinatio: p̄cie odiū: amor exilij: lemurū ciuitas: atq; laruarū: demonū regnū: luciferi p̄ncipatꝰ: Sic enim p̄ncipem mūdi huius ueritas uocat: Uita demonū mēdax: ⁊ eranimis: spirās mors: segnis incuriositas suiipsius: inutiliū cura: apparēdi studiū: supuacui appetitꝰ: oposus uermiū apparatꝰ: viuentiuz infernus: ⁊ viuorum corpoꝝ diuites exequie: longū funus: pōposa uanitas: laboriosa militia: piculosa tēptatio: supba miseria: miserāda felicitas. ¶ En amice q̄lis mihi hec videt̄ que tā mꝫtis exoptatissima ac gratissima vita est: nec dum tm̄ cōceptuz oēm mee mētis expressi: Peior enim est multoq; miserior q̄z a me seu quocūq; hoiuz dici possit. Sed quo ex ingenio ex his paucis totū reor aium loquētis itrospicis: Unū tot in malis habet bonū: q̄ ad bonā ⁊ eternā vitā nisi dexter trames deseraꝫ: via est. Uale inter colles Euganeos. iij. Kaleñ. decēbris.

¶ Preclarissimuz opus epistolarū de rebꝰ familiaribus elimatissimi poete atq; oratoris: Frācisci Petrarche Aretini: elegātissimo stilo conscriptuz: Feliciter finitum est.

casset aratro: q̄ scalinū piscatoriū ascēdisse. Quid dicā? Scio eḡdē q̄ vniuersali offense particularis vindicta nō sufficit: Sed qd amplius fiat? Ille igitur uadit p̄o meritis acceptur⁹: ⁊ canib⁹ esca maritimis: Ille digitis oium ostēsus: oium salib⁹ aspsus: oium ludib⁹ ritū iocusq̄ mensarū: Postremo oībus hoc mare sulcantib⁹ in eternum fabula. De nobis aūt quid putas? Certe si ad clauū similis nauclerus accesserit: salus nos ipsa si uelit saluare vix poterit: vna nobis in tātis terrorib⁹ spes salus tale nusq̄ esse p̄tentus. Tu vō circūspice si qua est ad enatandū tabula: quā cōplexi: in siccum euadamus. Si consilium meus poscis: in rure tuo si liceat optime manebimus: Ibi silentiū optatum ⁊ p̄tus mihi quietissimus videtur: hic animum intende ⁊ Uale.

¶Ad Romanum p̄incipez cuius nuncius apō durentiam captus: uerberatus ac vulnerat⁹ erat: Illi cōdolentis sacrilegisq̄ malefactoribus insultantis. Epistola. II.

A Quid hic humanitatis aut clemētie: seu qd q oino iustitie sperare possis: excellentie tue nūcius expertus testabit: Nouū genus seuitie: puerū incomitatū: incautū inocētē hostiliter aggredi: Uirgulā quā si qd sani esset ⁊ uereri ⁊ timere debuerat: Capsulā quoq̄ grauissimis ac suauissimis lr̄is refertā in caput imeritū donec utrunq̄ frangeretur allidere: Ipsas quoq̄ litteras que marmoreos aios mollire potuissent discerptas effundere? En hospitalitas: En charitas: ad Durentiam captus: tortus: flagellatus: ⁊ ciuitatis ingressu p̄hibitus nūcius tuus minasq̄ cū uerberibus ac vulnerib⁹ referēs ad pedes tuos uertice cruēta toredijt. O uere Durētia: ut vulgus appellat duri
B ties gētiū: siue ut qdā scriptores uocāt: ruētia a ruendo diceris: p̄ceps fluuius damnosusq̄: cuius accole nihil vndis: ⁊ alueo mitiores: ⁊ ipsi tāto impetu in quodlibet scelus ruūt. O impudenter elati: O irreuerentes ⁊ indeuoti amnes: O non tua sorbēs ⁊ tumide in dn̄m surgēs Sorga: O Rhodanus rodēs oia: sic Tyberiz recognoscitis? Sic Romā dn̄am honoratis? O Auinio cuius vinea (si quid p̄iectoribus fidei est) botros amarissimos ⁊ cruētam p̄fert vindemiā: Sic dn̄am Romam colis? Sic tui: sic illius: sic ꝓprie seruitutis: sic sum mi imperij memor es? Ue tibi infelix si illa ceperit expergisci: Immo vō si caput extulerit: ⁊ dormienti sibi illatas iniurias ac damna ꝓsperexerit. Experrecta eni iam nūc est: crede mihi: nō dormit: sed si
C let: ⁊ somnia p̄teriti tp̄is sub silētio repetit: ⁊ qd surgēs actura sit cogitat. Expecta paululū ⁊ videbis magnalia in orbe terrarū: fieriq̄ mirabere: que ante factū impossibilia iudicasses. An qd scis: an ubi sis: an cui subsis ignoras? An p̄uincie nomē nescis vnde dascendat? Quis nā furor hic? Que nā ista demētia? Sic modico sereno: tēpestatū oium surrepsit obliuio? Siccine, puincia⁹ dn̄am uenerariſ? Sopita erat: tu mortuā credidisti ac uelut morte dn̄e libertati reddita: adhuc ꝓuaz te putasti: Ni si libertatē ipsā flagitijs approbares eē aliqd posse aliqd videri cupis: Nos aliq̄diu te uoti cōpotem deliberādo fecimus: tp̄s est ut nobis admonētib⁹ resipiscas. Multorū nēpe potētia: nō in ꝓprijs viribus: sed in aliena debilitate fundata est: Uerum hec aduersario cōualescēte corruat oportet. Tunc ergo qd fueris itelliges: cū quid adhuc sit Roma cognoueris: cui⁹ mō nūcijs sic insultas: putās nō eē qui vindicet: falleris: ineptis: insanis. Est qui vindicet in celo deus: Est qui vindicet in terris amicus dei: quem tu nescis. Sunt vires quas ne suspicari quidē potes: ha misera: sed experiere ilico ut spero Tue nobis vim nr̄am iniurie reddidere: cum p̄mū dolere ceperim⁹: magno tractu ⁊ ad sanitatez ⁊ robur accessimus. Tu vō res nostras misereare vir illustris: erige surgentē patriam: ⁊ gentib⁹ incredulis: quid nūc ēt Roma possit ostende. De reliqua D enim Italia: cui dubium est quin quātū potuit possit: nec cōsilium nec vires nec opes nec aios defore sed consensum. Qui si vnus affuerit: illudētib⁹ noie italico tenore p̄sentis epistole: p̄opinquam stragē pernitiemq̄ denūcio. Tu inq̄ quē tante rei ducem fata cōstituunt: perge qua cepisti: nihil formidaueris: Nubecule iste sole radiante dissilient: Uulpecularum astutie: leonis impetum non ferent. Ingressus es glorioſe: ⁊ fortiter: ⁊ constanter ad reliqua. Ostēde superbi: quātū humilitate sit inferior: Auaritie quātū largitate paupior: Fallacie q̄ stulta sit adiecta p̄udentie: Uoluptati q̄ turpis admora temperātie ac decori. Agnoscat tā tādē fucus hypocrisis: q̄ nihil sit ubi uera virt⁹ affulserit. Eia age: rumpe moras ⁊ ranā tumore ridiculo: molem solidi bonis imitantē ꝓtere: frange cōculca. Nō loquor ut icitē: nec impulsore: nec lenitore indiges: ⁊ calcar ⁊ frenū in ptāte hēs: Sed E doloré ai tacit⁹ ferre nō potui. Dolor loquendo auctus: querelam auxit: ⁊ vicissim sermo indignationi alimētū p̄buit: ⁊ indignatio sermoni. Quis eni trā quillus hec videat: violatū ius gētiū: spreta humanitatis federa in nūcij tui p̄sona? O imemor honestatis ira: Melius iter barbaros hostes fuisset nūcius tuus: q̄ iter eos quos ⁊ rebaris latinos ⁊ benivolos merebaris. Euoluāt historias: si modo qcq̄ p̄ter (quib⁹ ibiāt) diuitias spectare queāt. Jn grāt ⁊ mihi rn̄deant: que barbaries legatos violauit vnq̄: nisi perraro: nulla p̄serti cā iterueniente? Tēptauit hoc quondā in legatis nr̄is fallax ⁊ insida Carthaginēsiū plebs: sed p̄hibita vis est magistratuū interuētu: Hāc vim queso qs ꝓhibuit? Quis facta puniuit? Durior sum: Immo vō quis arguit uel reprehendit? Quāto tutius nūcius tu⁹ isset in Parthiā trūcatis Crassis ⁊ legionib⁹ nr̄is fusis? Quāto itactior isset in germaniā: cesis theutonis ⁊ Mario triumphāte q̄ huc uenit te Romanā eccl'iam filialiter uenerāte? Certe ne victoris in sōlētia: ne victi hostis dolor tātū p̄sumpsisset: quantū ficte amicitie p̄sumpsit iuidia. Facili⁹ puer tuus nemorosus Pelion ⁊ algētes Tauri colles hyeme media: q̄ Orgonis planities autūnali tpe trāsiuisset. Liberius Hangē ⁊ Tyberim: q̄ Durētiaz trās natasset. Hec leuādi ai grā dixisse uolui. Te vō vir magnifice nec iniuria: nec iniurie illatores: nec ulla prorsus falsa magnitudis simulachra permouent. Nō est uera magnitudo: nec uerū robur posse nocere: Jd eni minimis atq̄ infirmissimis aiantib⁹ datū est magnitudo ꝓa est posse ꝓdesse: uerior aūt uelle. Potuerūt nocere nocētissimi hoium inocēti puero: ⁊ boni nūcij vicē hāc referre. Quid hic magni est? Immo vō qd nisi nihilomin⁹? Si eni pctm̄ oē nihil est: eo magis est nihil quo pctm̄ mai⁹. Jta pcti magnitudo si dici potest magnitudo: nihil est:

sūma puenerit: qb⁹ manib⁹: q̄ toq̄ ꝓsilio frena tractēt iperij. Mister ne ꝛ gāges hyber⁹: nilus ꝛ thanais: limites nr̄i sunt. An ꝙ o gsquā surrexerit: iperiū oceano famā q̄ t̄minet astris. ut amic⁹ ille tuus mātuan⁹ ait. hec ꝛ bis sil'ia cupidissime auditurū te auguroꝛ. Jd ipietas tua suggerit: ꝛ erroꝛ erga pr̄iā: usq̄ in tuā pnitiē notissim⁹. uex̄ eni tacē melius fuerit. Crede eni mihi Cicero: si q̄ i statu res nostre sūt audier⁊: excidēt tibi lachꝛyme: quālibet ul' celi uel herebi ptē tenes. Eternū uale apud supos ad sinistrā Rhodani ripā in transalpina Gallia eo dē anno. xiiij. kl'. Januarij.

¶ Tertia epla ad Anneū Senecaz repꝛehensoria vite ꝛ laudatoria ingenij.

f Rācisc⁹ Anneo Senece salutē. Petitaz a tāto viro ipetratāq̄ ueniā uelim: sigd aspri⁹ dixero: q̄ aut pfessionis tue reuerētiaz deceat: aut regez sepulchꝛi. Qui enim me Marco Ciceroni: quē latine eloq̄ntie lumē ac fontē teste te dixeri nō pepcisse legerit: si te reliqs itidē ueraz loquēs nō pepcero: idignatiōis iuste māz nō hēbit. Juuat uobiscū loqui viri illustres q̄liū mirā patit̄ etas nr̄a penuriā. Jnt̄ oēs qdē cui clara noia: tuuz nomē annumerādū eē nō sū nesci⁹. Jdq̄z si aliūde nescirē: magno q̄dā ꝛ ext̄no teste cognoui. Plutarc⁹ sigdē grec⁹ hō: ꝛ traiani pncipis magr̄: suos claros viros nr̄is ꝓferēs: cū platoni ꝛ aristoteli: q̄ruz pmū dinū: ꝛᵐ ōmoniū greci uocāt: Marcū Uaronē. Homero aūt Uirgiliū. Demostheni Marcum tuliū obiecisset: ausus est ad postremū ꝛ ducū controuersiā mouē: nec eū tāti saltē discipl'i ueneratio ꝓtinuit i vno sane suoꝝ igenia p:sus iparia nō erubuit ꝓfiteri. q̄ quē tibi ex eq̄ i moralib⁹ pcep̄ obicerēt nō hērent. La⁹igēs ex ore pserti hois aiosi ꝛ q nr̄o Julio cesari suū alexādꝛ macedonē cōparet Sz nescio quō sit̄ coꝛpoꝝ sic aioꝝ egregias foꝛas aliq̄ sepe gūis iniuria nāe uariāt̄ iseq̄t̄ siue q̄ oiuz parēs pfectōez moꝛtalib⁹ iuidet: eoq̄z magl q̄ ad illā ppi⁹ vident̄ accedē. siue q̄ iter multa decora deformitas ois appet ꝛ qō i obscura facie facil' neru⁹ eēt i pclara cicatrix feda est. tāta lux i reb⁹ ambigui ex ōrioꝝ vicinitate ſboriť. Tuꝺo uenerāde vir ꝛ moꝝ icōparabil' pceptoꝛ: erroꝛēvite tue si nō molestū ē mecū recognosce. Jn oiuz scl'oꝝ crudelissimū pncipē icidisti. ꝛ trāquillus nauta pciosis mercib⁹ onust⁹: ad ifamē ꝛ pcellosū scopulū appulisti. Cur aūt illic hesisti q̄so te? An ut i tēpestate magisteriū approbares? Sz hoc nemo nisi amēs eligit. Neq̄z eniz ut forť ppeti: sic pꝛudēť ē optare piculū. qn ēt si libera pꝛudētie reliquaī electio: ociosa sp erit foꝛtitudo. Nihil eni accidet aduersuſ qō auxiliū iplorādū sit. Modestia poti⁹ suis utēs ptib⁹ ꝛ letitiam frenabit ꝛ uotiua moderabiť. Sz qm̄ enumerabiles casus eueniūt ꝛ multa fert vita hoim: qb⁹ ꝓsilia nr̄a vicunť: idcirco vt⁹ iuicta opponiť foꝛtune: nō q dē fz electionē ut dixi: sz fz necessitatī ineuitabiles ac ferreas legeſ. At ego nūqd san⁹ sat̄ videar: si diuti⁹ cū magr̄o ꝙ tutū de ꝙ tute disputē: ꝛ pbare nitar id cui⁹ ōrij pbatio ipossibil' sit? Unicū uel te iudice ul' q̄libet q iter vite hui⁹ fluct⁹ mediocriť nauigare dixerit: nō fuisse ꝓsiliū fꝛtib⁹ iherere. Qō si laudē ex difficultate captabas. B ipm sūme laudis erat emergē: ꝛ i poꝛtū aliq̄ salua pupe cōfugere. Jmpēdētē iugiter ceruicib⁹ tuis gladiū videbas: nec timebaſ: nec tā ancipiť rei exitū, puidebaſ pserti qñ qō moriēdi miserrimū gen⁹ est: itelligere poteras moꝛtē tuā ꝛ fructu quolibet ꝛ gl'ia caritura. Ueneras o miserabilis senex in hois man⁹ qui qcqd uellet posset: nil nisi pessimū uelle posset. Sō nio iā ab initio deterrit⁹: vigilās: deinde multiplicib⁹ argumētis fidē turbide qetis accepas. Quid igiť tibi cū his laborib⁹ tā diu? qd cū hūano cruētoq̄z discipulo? qd cuz dissimillimo comitatu? Rñ debis. Effugere uolui sed negui. ꝛ illū cleanť uersiculū ptēdēs: quo in latinū uerso uti soles. Ducūt uolētē fata: nolētē trahūt. Jllud insup pclamabis uoluisse te opib⁹ tuis renūciare: uel ut sic laqueū libertatis abrūpes. teq̄z in tutū ex tanto naufragio uel nudus eriperes. Res ꝛ ueteribus historicis nota est: ꝛ mihi ipsi illorū uestigijs incedēti haud q̄q̄ silētio pꝛtermissa. Uex̄ ibi palā loquēs secretiora cōtinui. Nunc aūt qñ ad te mihi sermo est: putas ne silebo qō idignatio ueritasq̄z suggesserint? Testē nēpe certissimū hēmus: ꝛ qui de summis viris agēs: nec metu flectiť nec gr̄a Suetoniū tranquillū. Js igiť quid ait? Euertisse te Neronem a cognitione uetex̄ oratoꝝ: quo. s. in tui illū admiratione diuti⁹ detineres. Jlli igiť pectori carus eē studuisti: tibi ut fieres vilis ꝛ irrisione dign⁹ hēreris: uel simulato certe uel inaccersito lingue vitio curare debueras? Prima est miseriarum tuarū radix ab animi leuitate ne dicā uanitate pfecta. inanem studioꝝ gloriā dure senex nimis mollit̄ ne rursus dicā puerilit̄ cōcupisti. Jp̄m qō ad imitis fere magisteriū accesseras: fuerit uel iudicij uel fati cuiuspiā qñ excusationē erroꝝ studiosi⁹ aucupamur: ꝛ culpas nr̄as i fata reflectim⁹. B uotū pfecto iudicij tui fuit. nō potes accusare foꝛtunā: qō optaueras iuenisti. Sz quo pgis? ha miser. postq̄z i admiratiōez tui uesanū iuuenē eo usq̄z pduxeraſ: ut nulla libertatis aut comeat⁹ occasio supereſſet: nunqd equanimius saltiz pati poteras iugū qō spōte subieras ꝛ B salti pstare: ne in ꝙtumelioſas notas eterne sigillationis erūperes? Nō egdē igrabas tragediā esse gen⁹ scripti grauitate vincē: ut ait Naso? Hāc tu q̄z moꝺaciter: q̄z uenenose: q̄z acriter in illū scripseris notū est. Nō q ego sim nescius nullā uel ingenij uel sermonis acrimoniā nephādis actib⁹ eq̄ri posse hois illius: si mō hois nomine dignus est. Uide tñ num te deceret id scribere de iperatore sb iectuz: de dño familiarē: de discipulo pceptorem. postremo de illo cui tā multa blādirī ne dicā blandiēdo mētiri solitus eras. Relege libꝛos quos ad eū ipm de clemētia: reuolue quē ad polibū de consolatione dictasti. Cetera deniq̄z tuaꝝ vigiliarum monumēta percure: si mō uel libꝛos uel libꝛorum memoriam lethei gurgitis vnda nō obruit. Pudebit credo laudati discipuli. Qua eni fronte de tali talia scripsisse potueris: Jgnoro certe ego: illam si ne pudore non relego. Sed hic rursus occurres ꝛ adolescētiā pꝛincipis atq̄z indolē multū spei melioris pꝛeferrentē obiciēs: erroꝛē tuū repētina morū ei⁹ mutatione tutabere: q̄si ut hec nobis ignota sint. Uex̄ ipse cōsidera q̄z sit excusabile paucula psonati pncipat⁹ opuscula uel simulate pietatis uoculas obliquasse aium ac iudiciū tibi tali viro: tali etate: tāta rerū expientia ac doctrina. Quid enim oro tibi placuit ex illius actis: que ab historicis (ut eorū uerbis utar) partim nulla repꝛehensione ptiz nō mediocri laude memorātur pꝛius scilicet q̄z se

rendum ⁊ immane prodigiuz est aial mille capitū diuersoꝝ: seseqꝫ mordētiū iuicēqꝫ pugnātiū? Q; si capita plura sunt: vnū tñ qđ cūcta cōpescat atqꝫ oibus ꝑsit esse debē nō ambigit: ut totius corporis paricōcussa ꝑmaneat. Certe qđ experimentis innumeris: ⁊ doctissimoꝝ hoiuz auctoritate deprehensū est: ⁊ in celo ⁊ in terra optima semp fuit vnitas ꝓncipatus. Jd sane suprem̄ caput: uelle se deus omnipotēs: nō aliō esse q̄ Romā: multiplicib⁹ declarauit idicijs: Quā belli pacisqꝫ gl'ia: quāqꝫ mirabilē sine exēplo ꝝ tuꝫ tanta ꝓeminētia dignā fecit. Que q̄uis ita sint: adhuc tñ si humani more ai: malo suo quotidie gaudent: aliq̄ gens (ut diri) dānosam ⁊ ambiguā libertatē: q̄ tutum ⁊ salutare publice m̄ris imperiū mallet amplecti: posset isolētie uel inscitie uenia deberi: Illud ꝝ o quis inoffensis auris accipiat inter hoies doctos queri: An romanū iperiū Rome sit? Ergo apō Parthos Persasqꝫ ⁊ Medos: Parthoꝝ Persarūqꝫ ⁊ Medorū regna cōsistent: Romanū iperiuz uagū erit? Quis hāc idignitatē stomachus ferat? Quis nō potius euomat penitusqꝫ reijciat? Si iperium romanum Rome nō est: ubi queso est? Nēpe si alibi est: iā romanoꝝ iperiū nō est: Sed eoꝝ penes q̄s illud uolubilis fortuna deposuit. Et si eniz sepe romani imperatores p̄o necitate reipublice in orientē aut occidentē extremo: sepe sub Borea uel Austro cū exercitib⁹ agerēt: Romanū tñ interim iperiū Rome erat: ⁊ de romanis imꝑatoribus: quo ul' p̄mio uel supplicio digni essent roma censebat. De capitolio petebaī qs honorādus: qs plectēdus: qs urbē ꝑuatus: qs ouās: qs triūphās itroiret. Quinetiā post Julij Cesaris seu tyrānidē: seu dicē malumus monarchiā: Romani p̄ncipes q̄q̄ iā deorum cōcilio ascripti: adhuc tñ a senatu uel a ppl'o romano gerē darū reꝝ licētiam postulasse cōpertū est: ⁊ data ul' denegata licētia: egisse que destinauerāt ul' cessasse. Jmꝑatores igit uagi esse possunt: stabile firūqꝫ semp impiuz est. Nec de tpali statu: sed de ꝑpetuitate iperij dixisse credēdus est Maro: ubi ait: Dū dom⁹ Enee Capitoli imobile saxū Accolet: iperiū q̄ pi roman⁹ hēbit. Neqꝫ enim hec dicēs: cētū aut mille annoꝝ: sed imortalē illis duob⁹ gl'iam ꝑdebat. Ne ue gsq̄ ꝝ ba hec blāditias uocet: que ꝑfecto nec lingua mea: nec uīs auris⁹ digne sūt: digressione op⁹ est. Scio ego de hac re Uirgiliū q̄dā loco ab Augustino reprēsuz nō iniuste: ſz ibidē mox mox iustissime excusatū. Cū poeta loquētē de uobis Jouē faceret: sic ait: Romulus excipiet gētē ⁊ manoꝝtia cōdet Menia: Romanosqꝫ suo de noie dicet: Et origini ꝑpetuitatē adijciēs ingt. Dis ego nec metas rerū nec tpa pono: iperiū sine fine dedi. Hoc nō imerito qdē notat Augustin⁹: Quō enim iperiū sine fine dabit: qui nihil vnq̄ dedit aut dare potuit: nisi qđ hō scelerat⁹ ⁊ mortalis pōt: falsa diuinitatis opione: nō ornat⁹ sed onerat⁹ ⁊ oppressus? Pretereo aūt hec. Quisqs iperiū romanum dedit (qđ nō dedisse certū est: nisi oipotentē deū: cui⁹ in celo ⁊ in terra impiuz vnū est: vīs imperia cūcta descēdunt) ubi tñ hoc iperium sit: querit Augustin⁹: in terra an in celo? Et utiqꝫ ingt in terra est: ⁊ si eēt in celo: celū ⁊ terra trāsient. Trāsient que ipse fecit deus: quāto citius que cōdidit romulus? Nec Augustin⁹ in Uirgiliū. Et certe ꝑspicuū est: regna oia ⁊ qcqd usq̄ clarū aut magnificū oculis nr̄is apparet: Et si ante nō ruerint: tūc saltē ruitura esse: duz celū ⁊ terra mouebunt. Jllo cōcutiēte qui creauit: qqꝫ nouū celū nouāqꝫ terrā faciet: nō mētitur⁹ ut Juppiter: cū ipe sit ꝝitas. Ei⁹ est illud regnū ꝓncipio carēs ⁊ fine caritaꝝ: de q̄ scriptuz est: Et regni ei⁹ nō erit finis. Qđ licet forte Uirgili⁹ ignoraret: cui de⁹ igeniū excellēs eloquiūqꝫ p̄stiterat: Ueruz hec a sapiētib⁹ absc̄dita: ⁊ paruulis reuelanda ne gauerat. Jllō certe nō ignorabat: pitura eē oia regna que initiū habuissent. Jngēti igit cautela usus est. Sigdē ubi imortalitatē romano pollicebaī imperio: nō ipe loquebaī ex ꝑsona ꝓpria: sed Jouē loquētē iducebat: ut mēdacis dei mēdax oraculum eēt: ⁊ falsa ꝑmissio. Ipse aūt ad gr̄am ppl'i romani alieno mēdacio utebaī. Et alibi q̄ ex ꝑsona sua loqui uoluit: vitatē ipaz idē poeta nō tacuit. Ait enim: Res romane pituraqꝫ regna. Quis nō clare videat: iter iperiū sine fine: pituraqꝫ regna: gd interst? Sed hic Uirgili⁹: ibi Juppit loquebaī. Nic h ō ingeniosus: ibi falsus de⁹. Alijs quidez ꝝbis: sedhac plane snia Uirgiliū accusat ⁊ excusat Augustinus: ꝑm quā itelligo que dixi: ⁊ que dicā. Certe romanus erat ille qui scripsit: Oia orta occidūt: ⁊ aucta senescūt. Senescēt ergo hec oia si durent. Et si cuiusq̄ rei finis est senect⁹ sua: utiqꝫ oia senescent: nisi iā forte senuerint: Q̄ ⁊ que stāt: cūcta occident: ⁊ occasū si nō ꝑuenerit: saltez comitabit senect⁹: Jta nulla est exceptio: seu durēt seu non durēt: orta oia aut seri⁹ aut ocius tādē occidēt ⁊ senescēt. Uoluet motu cōtinuo rotā suā istabilis fortuna: ⁊ de gēte in gētē uolubilia regna ꝝsabit. Faciet illa cū uolet reges ex ꝑuis: ꝑuos ex regib⁹: ⁊ in urbem romā ⁊ in orbē romanū suā ieluctabilē potētiā exercebit: Quā ꝓcipue in uos viri optimi: mltis forte miserātibus: nullo penit⁹ succurrēte: diu mirabilib⁹ modis exercuit ⁊ exercet. Scio doleoqꝫ: ⁊ plus q̄ credi possit idignor: qđ ampli⁹ faciā nō hēo. Nec me angit q; fortuna iure suo utit: ut in reliqs: sic in uobis: atqꝫ ut se reꝝ humanarū plane dñam ꝓbet: ipsum rerū caput attingē nō uereī. Scio violētiam: istabiles mores noui. Quarūdā vo idomitaꝝ gentiū inanē iactātiā egrifero: quaꝝ nūc romano trita iugo colla lasciuiūt. Jtaqꝫ pudor ⁊ infelix fabula: iā (ut cetera m'ta ⁊ grauia sileā) in questionez uenit: An romanū iperiū rome sit. Eniuero ubi nūc horrida silua est: poterūt regia tecta cōsurgē: atqꝫ ubi nunc atria sunt auro rutilante fulgētia: poterūt cupidi greges pasci: ⁊ in penetralib⁹ regū uagus pastor insistē. Nō detracto fortune imperiū: potest illa funditus: ut urbes alias: sic reginaz urbiū pari nisu: ruina maiore ꝓsternere: quod heu magna ex parte iam fecit. Jllud profecto nunq̄ poterit efficere: ut romanum imperium alibi sit q̄ rome: Simul enim ut alibi esse ceperit: desinet esse romanum.

¶ Ad populum romanum: q; ciuem suum innoxiuz ⁊ indefensum perire patiatur: conquerentis.

Epistola. V.

Ec se miserabilis ciuis uester affirmasse ⁊ affirmare non negat: ⁊ hoc est illud graue crimē: vī in discrimē capitis adducit. Addit autem se id multorum consilio sapiētum dixisse: Nec puto mentitur: ⁊ defensionis copiam aduocatumqꝫ sibi dari flagitat: Negatur: Et nisi diuina mirificordia uesterqꝫ fauor occurrerit actū est

gustare dulcedinis: hos alicubi forsitan latitare suspicor: eaqz multos iã per annos me fatigat aura: qm̃ lõga quidẽ ac sollicita spe nihil est laborios⁹ in vita. hec hactenꝰ. Tu vo solare aiuz z laboris egregij fructũ ex pscia pcipiẽs: mortalia pjsse nõ doleas. Sciebas peritura dũ scriberes. Mortali enĩz igenio nihil efficitur imortale. Quid aũt refert an statiz an post cẽtũ annoꝝ milia pereat: qđ aliqñ perire necesse est? Est qdẽ illustris sil'is studio fragrãtiũ. cohorz. haud quaqz fortunatior laboꝝ cuiꝰ ere plis q̃uis nemo tibi par fuerit. tamẽ utcũqz sortẽ tuã eq̃nimius ferre debes. ex qua nũc aliq̃s numerare delectat. qm̃ claroꝝ nominũ uel sola cõmemoratio dulcis est. Sũt igit̃ hij. M. Cato censorius p. Nigidius. Antoniꝰ enypho. Juliꝰ cigilꝰ. Atheius capito. Haius Bassus uratiꝰ põtificalis. Octauius herseniꝰ. Corneliꝰ Balbus. Masurius albinus. Syniꝰ sulpicius. Cloacius uerꝰ. Haius flaccus. Pompeiꝰ festus. Cassius emina. Fabius pictor. Stacius tulianꝰ: multiqz alij q̃s noiare lõguz est. Vos oẽs meis ỹbis: tuo ore salutes. Ueli Juliũ z augustũ cesares q̃qz studio sũmissimos: atqz doctissimos sciã: uerecũdius tñ fuerit nr̃is iperatoribꝰ salutãdos linquere. si tñ salutare illos audẽt: quoꝝ studio ac ỹtute fũdatũ iperiũ euerterũt Eternũ uale vir clarissime. Apud supos: capite octobris roma: que tua fuit mea pria facta est. kl'is octobris. ãno ab ortu eiꝰ q̃ntinã nouisses. M. cccxliij.

Franciſci Petrarche Poete Oratoriſqz clariſſimi in libꝝ Epiſtolarum ſine titulo: Prologus. In quo cãz reddit q̃re epiſtolas huius libꝝ ab alijs ſegregauerit.

A c Uz semp odiosa fuerit: nũc capitalis est ueritas: Crescentibꝰ nẽpe flagitijs hoiuz creuit ueri odiũ: z regnũ blanditijs ac mẽdacio datũ est. Jd me sepe dirisse: iterdũ ẽt z scripsisse memini: sed dicẽduz sepius scribẽdũqz est: Nõ añ flet⁹ desinet q̃z doloꝝ. Ea me p̃dẽ cogitatio iduxit ut Bucolicũ carmẽ: poematis genꝰ ambigui scriberẽ: qđ paucis itellectũ: plures forsitã delectaret. Est enĩ nõnullis corruptꝰ adeo gustus ingenij ut eos notus sapor q̃uis idẽ suauissimꝰ offendat. Jgnota oia licet asperiora pmulceãt. Sic (miꝝ dictu) difficultas rerꝝ: sepe ẽt fragilibꝰ humeris grata est. Jdẽ me hodie respectꝰ iducit: ut his l'ris pauca qdẽ: sed q̃ueriora: eo malis odiosiora pcludaz: bonis vo nisi fallor amabilia: Epl'as. s. aliq̃t diuersis ex causis uarijsqz tpibꝰ ad amicos scriptas: q̃s vnũ in locũ iõ pieci: ne ut erãt sparse: totũ epl'aruz corp⁹ aspgerẽt ac ueri hostibꝰ odiosũ facerẽt: Et ut qui has legere uoluerit: sciat ubi eas q̃rat: q nolue rit itelligat qđ declinet. Sigs aũt eradẽdas abijciendasqz cẽsuerit: possit facilius partem vnam: sine totius operis deformitate conuellere. Qua in re z lectori consultum uolui z mihi: Et sicut in pastorio de quo loquebar opusculo: sic in isto. Jllic B obscuritate quadam: hic scriptorum latebris ac silẽtio tutꝰ sũ. Nec solus ego: z hi q̃z gbꝰ hec scripserã: q̃rũ noia sciẽs uolẽsqz subticui: ne his forsã i lucẽ erũpẽtibꝰ: aut noxe si supererãt: aut odio si obierint illis sint: q̃si hec eis potissime iscripseriz quos scirẽ libẽtius audituros. Eqdẽ liber ille ad q̃rundã manus maxioꝝ hoiuz me p̃sente puenit: dũqz eam ptẽ legerẽt: qua maxime tãgebanꝰ: qđ ibi sensissez pcõtatos memini: meqz de idustria trãstulisse sermonem: Dic ỹo quia nullũ huiuscemodi uel uz erat: puidebo si potero: ne viuo me cuiusq̃ taliũ in manꝰ ueniat. Si fefellerit: ego tamẽ ueri studio quesitũ odiũ: nõ uereboꝝ z meritis ptã inuidiã iter titulos numerabo. Sin usqz duz abiero: bona fide latuerit: postmodũ ut libet seuiãt: irascanꝰ: tonẽt: fulminẽt: qđ ad me? Certe si ut Satyrico placet: viuẽti de mortuis log tutũ est: multo est tutius mortuo de viuis. Jllic enĩz põt supesse qui vidicet: hic in quẽ vidicẽ utiqz iã non est. Sit licet odiosa C ueritas: sit pestifera: sit funesta: ipse iã in portu nauigat: ut ait Comicꝰ z in tuto est: iã terribilia cũcta trãsgressus: oẽs mortaliũ minas spnit. Si qđ tũc igit̃ in me parãt: iã hinc pro rñso habeãt illõ Plantij oratoris elegãs dictũ aduersus Asiniũ Pollionẽ: Cũ mortuis nõ nisi laruaꝰ luctari. Sin in hunc seu alios libellos meos accinguntur: ubi illos huic calamo uel mea idignatio uel eoꝝ obiecit idignitas nõ mecũ sibi fore nouerint: sed cũ ueritate certamẽ: deo iudice: mundo teste.

Explicit Prologus.

Eiusdẽ Frãciſci Petrarche Liber epiſtolaꝝ ſine titulo feliciter incipit.

Ad quẽdã nimiũ in huius secl'i tẽpestatibꝰ pfidentẽ: Jlli portũ salutis ostẽdẽtis. Epl'a. I.

a q Uid agis bone vir? Quid agis pi optime? Quid agis oro te? Quid cogitas? quẽ rebꝰ exitũ: quẽ pñti naufragio finẽ speras? Portuz ne tenebimus: an in mediis tẽ pestatibus obruemur? Eq̃ rei seuis cymba tãtis impar est fluctibꝰ? Nimiꝰ carbasa uẽtꝰ ipleuit z carina grauissimo fasce deprimit: Remos agũt inexpti: Claui aũt rector ut vides artis nautice p̃cepta despiciens: terrã amat: qđ ingens nauigantibꝰ solet eẽ periculũ. Jdẽ z sereno nimiũ fidit demens: z stellas uagas ituẽs: stabilẽ arcton fidã puppibꝰ ducẽ sperit. Nec iter vino madidus: euo grauis ac soporifero rore pfusus: iã nutitat: iã dormitat: iã sõno p̃ceps: atqz (utinã solus) ruit: Jã pallorẽ cãdẽq̃ aspexim⁹: iã naufragãtiũ miseꝝ murmur audiuim⁹: iã fatiscẽs aluꝰ crepuit: spsa iã pelago fluitãt armamẽta. Oũt si pi excelsus amisso fluitãtẽ errare mgro B sentiens: ipe ẽt ratẽ suã nocturnis in vndis regat: nec emergi sinat: quã tãto pcio redemit ab hostibꝰ Alioquin ualde metuẽdũ est: ne, urgente estu: iter piratas z scopulos pereamus. Huc nos gubernatoris nostri perduxit inscitia: mitius loquor: Jmmo uero cecitas z hocipsum excusabile: Loquendũ est igitur pprie: z uera rebꝰ reddẽda uocabula fecit hoc furoꝝ z rabies z turpis inertia: z pcelloſi littoris feruidus appetitꝰ: z rõnis imperiũ fortune traditum z hortatu fede cupidinis põdus infamie susceptũ. Heu quãto felicius patrio terraz sul C

non negabitur. Et qui parua quōdā legatione: regē egyptiū ub obsidione syriaca liberastis: nunc ciuem uestrum ab indignis carceribus liberate.

¶Ad quēdaz: q oli sibi duplex hitatio fuerit: sed q nūci Hallijs pmanē cogaī cōquerenī. Epla. VII.

A Emin⁹ mihi Parnasus: alter in italia est: alter in Hallijs: qlis qlis exulātiū late pieridum duplex dom⁹. In Ausonio Helicone felicior fui: dū fata deusqz sinebāt: ut apō Maronē: illa miserabilis amās ait: si tū amās miserabilis z nō pudicissima ac constātissima mulier fuit Dido. Nūc me gallicus orbis hēt: z occidentalis babylō: qua nihil iforbius sol videt: z ferox Rhodanus estuāti Cocyto: uel tartareo simillim⁹ Acherōti: ubi piscatoz inops quōdam regnat hēditas: mirū imodū oblita pncipij: stupor est memorare illos: hos cernē auro onustos: z purpura supbos: pncipū ac gētiū spolijs: Uidē pro iuersis ratib⁹ luxuriosa palatia: z menib⁹ clausos mōtes pro retibus paruis: gb⁹ oliz in estu gallileo: vict⁹ vix exiguus querebaī: quib⁹ in stagno geneçareth tota nocte laborātes nihil cepant: mane autē facto: capta est in noie Jesu ingēs pisciū multitudo. Audire nūc mēdaces linguas: spectare mēbranas vo uacuas: z pēdēti plūbulo vsas in retia: qbus in noie eodez sed in opibus Belial credula chīanoz turba concludiī: ut mox squamis exuta: curaz flāmis z desolatorijs carbonib⁹ exuaī: auari uētris expletura uoraginē. Cernē pro scā solitudie frequētiā scelera tā z circūfusas acies satellitū pessimoz pro sobrijs uoluptuosa cōuiuia: pro pegrinationib⁹ pijs ociuz inhumanū z obscenuz: pro nudis pedibus apl'orū niueos furū uolitare cornipedes auro istratos: auro tectos: auz mādentes: auro deniqz ppediē nisi dīs fuilē luxū coherceat calciādos. Quid mlta? Persaruz aut Parthoz reges dicas: qs adorari oporteat: qs salutari sine munē nephas sit. O birsuti ieiuniqz senes: quid⁹ laborastis: quib⁹ agrum dīnicuz seuistis: qbus sata rigātes sacruz sanguinē effudistis. Mitto aūt hec. Dis igiī nūc in locis misereare sortē inigssimā amici: aliō forte: sed b certe suppliciuz nō merētis: Dis ego nūc in locis ubi puer fuerāiā senior sum: fato me libez (ut putabaz) ad puerilia rursuz fastidia retrahēte: Dic ita cōfectus z affect⁹ z defect⁹ sum: ut iā sensim morbo animi in corpus trāslato: tot⁹ eger: nil pter meros dolores ac rācores loqui possim. Itaqz multa que in animo erāt: differre habui: uterqz mihi nūc stomachus dolet: nil ex me hodie placiduz speres. Non pōt ex amaro fōte dulcis riuus erumpe. Natura fert: ut exulcerati pectoris infesta suspiria: z offensi animi uerba sint acria.

¶Ad quendā: malignitatez tempoz suoz deflētis.

Epistola. VIII.

A Iper occupatiōes licuisset: nunqz alias tā s iusta scribēdi simul z indignādi (ne dicam flēdi) materia data esset. Quid vis dicaz? Piget incepisse: sed z desinē itidē pudet. Itaqz qs uis aduerso sydē: postqz tū (ut aiūt) boues sub iugum misi: hec mihi breuis papyrus exaranda est. Omne in pcipiti vitiū stetit: ingt Satyric⁹. O simplexitatē nraz certe nō videraz: nūc nūc in pcipiti vitia substiterunt: ut iā sine publica ruina trāsiri ulterius nō possit. Intēpestiue igiī alienā querelā in tuū seculū trāstulisti: Quicqd historicoruz labor: quicquid Tragediaz gemit⁹: in nram ptulit notitiā: min⁹ fuit qz qō oclis videm⁹. Qō apō illos cothurno dignū scelus erat: apō nos iā ueniale peccatuz est. Frat⁹ est mūdo de⁹: Nec imerito: patiēti am poti⁹ tantā miroz. Tpibus illis iocabaī fortuna: nūc seuit: Redde Neronem pcor: redde Domitianū: aptior quidē psecutio sed leuior erit z breuior. Liceat pcio modici sanguinis mercari celuz: z ad gliaz martyrio puenire: latēti tabe psumimur: Nō vita pripiī: sed virtus: nec bene viuē sinimur: nec honeste mori. Sentio: redijt ab inferis Julianus: eoqz funestior q nouū nomē assumpsit: aium seruat antiquum: z hostile pposituz amicitie uelo tegit: signa nra sequentes pdimur: nricz ducis aspicijs imus in pnitiē: z nisi se Christus iteruz vindicet: actū est. Heu nimiū dilecte mihi quid putaz: quid estimas: qd censes: qd mihi nūc animi suspicaris? Mirū nisi cōtra naz meā croceus suz: siqui dē totus effuso felle sum cholera: nō autē met⁹: nō reuerētia: nō amor: nō vitati idicta supplicia: pmia mēdacio: ipediunt apte loqui que sentio: sed occupatio: sed ira: sed dolor animi: sed luct⁹: hostes ige nij. Et O utinam stilus par materie rebusqz meis explicitis ociose vite spatiū deī: Profecto ipetus ardoreqz nō deerūt. Nō fabulas agā: z si fabulis sint hec similiora qz uero: dicaz monstra que vidi: que audiuisti qb⁹ infectos oclos atqz aures habeo. Nō simplex insania: nō vnus furēs Hercules: nō vna Thyestis cena: nō vn⁹ mōstruosus: feduscz cōcubit⁹: nō vna discordia iter auaros fres: nō vnus inocētis osor ac mactator cōiugis mricz non vna pfuge parētis ipietas ac libido: deniqz nō vnium Jlion euersum: nō vnus iniqui pris iperio discerptus Hippolytus: sed tot⁹ orbis euersus ac lacer: que ab alijs vndiqz studio cōquirunī: hic passiz in triuijs occursant: Putas ne Tragico carmini deesse subiectū? Ceteri singuloz fortunas ac singula scelera cecinere: mihi inaudita portenta quoz nullus est numerus: mihi tot⁹ humani gnis cātanda seu pot⁹ deflēda calamitas: seruit⁹: ruina: ludificatio z mors. Uerissima quoqz texeī historia: sed flebilis z horrēda: nō lyncei libri ab annalib⁹ dissenti ent: nulla iter Polybiuz z Claudiū z Lucinium z Ualeriuz Anciatē: nulla iter Salustiū z Liuium: nulla iter Herodotuz z Thucididē lis erit: Uero oia cōsonāt ingt Aristoteles. Ego scribā: vītas dictabit: humanuz genus oē testabiī: iudex esto posteritas: nisi forte tuis malis oppressa: nris intendere non potes. Tibi interim amice (si te noui) ex his paucis: oia nō modo que scribo: sed que meditor clara sunt: nec Tragedia tibi alia nec historia opus est. Uale z te felicē scito q hinc abes.

¶Ad quēdā amicū: Calamitatē tempoz deplorantis: deumqz pro vindicta orantis. Epistola. IX.

Um sanctissimū grauissimūqz sermonē repeto: quem mecū ante religiosi illi⁹ ac veteris tēpli fores nudiustertius habuisti: concalesco acriter: z ita sum: ut oraculuz aditis penetralibus emissum putē: z deū mihi videar audisse non hominē. Adeo mihi diuine presentez statum: Immo casum ac ruinā reipublice deplorare: adeo qz profunde digitos eloquij tui in vulnera nostra demittere visus eras: ut quotiēs vboz tuorum sonus ad memoriā auriū mearū redit: totiēs dolor

Hac mō magnitudine viri fortes ⁊ suis artibꝰ usi sunt. Potuerūt qō scorpius qō aranea potuisset. Nocuerūt vni ex tuis: ⁊ qō est in hac immanitate ꝑspectius: tibi nocere uoluerūt: nec tibi ut tibi: sed ut libertatis ac iustitie defensori. Te enim non nisi propter illas odio habēt: Illas aūt ꝓpter se: ut q̄s iniusto quo superbiūt iperio ꝯrias norūt: Tu si ad magnitudinē animi tui redis: horū tumidū ⁊ inane propositū simul oderis ⁊ ꝓtēnes acria qdē ista ⁊ acuta sed parua sunt: De maioribus agitur: Nec cum vniuersitate transibunt. ⁊ serui tui ultio latebit sub reipublice vindicta. Uale ⁊ perfice quod cepisti.

¶ Ad romanū ꝑncipē: eidē questionē a quibusdam ꝓceribus motā: An scilicet expediret terrarum orbi: urbē Romā ⁊ Italiam esse vnanimes ac pacificas: narrantis. Epistola. III.

Hue est qō nūc aium premit: egerendū tū: ne neglectū stomacho obsit: plus eni q̄z ꝓ quātitate bilē excitat: ⁊ parū licet ingēs nausee materiā fert. Olet nēpe virus abditū ꝓfū di uetustiq̄z odij. Ita mihi visum est: Ita tibi visuz iri certus sum: ⁊ si latiꝰ inotescat: totius ppli romani atq̄z oium italorū animis icussurū iustissime indignationis aculeos spero excussurūq̄z grauedinem torporis: q̄ nūc pscus generose idolis vigor tepet. Cui vi uel spōte totꝰ olim orbis cessit (nūc pudor) ultimi hoium isultāt. Nō inutile opus reipublice si successerit ut opto. Breuis scintilla magnum mouit icēdiū: Uerbū vnū multarū ac magnarū reruz fuit indicium. Sed iā res ipa tractāda est. Nec tā magis exaggerāda sermonibꝰ q̄z indignatione legētiū. Nuper equidē iter quosdā ex his qui sibi videtur sapientes: alijs forte nō ita dubitatū ⁊ in questionis formā ꝓpositū fuit: Expediret ne terraruz orbi: urbē romā ⁊ italiā esse vnanimes atq̄z pacificas? Et q̄uis ipa rei dubitatio satiꝭ puerilis ⁊ inepta sit: tamē disputādi studio utrūq̄z poterat excusari: nisi multis argumētis ultro citroq̄z iactatis: Is qui oium sapiētissimus bēbatur cū plausu ⁊ fauore oium: nullatenus expedire: uenenata diffinitione firmasset: Qō tu queso vir eloquētissime: cū primū ut soles in publico perorabis populo Romano meis uerbis idica: ut itelligat que sunt hoꝛ procerū de nr̄a salute snie: per q̄s ⁊ si nihil nocent: aios tū suos uētosa loquacitate detegūt: dū quod de nobis cupiūt: taz uehemēter cupiūt: ut dissimulare nō possint: ⁊ uotū inigssimū ac hostile propositū suū in rōnis locū trāsferre cōtēdūt cecitate turpissima. Sed ipsi qdē in erroribꝰ suis morientur: nos in manibꝰ dei sumus: fortunā nō quaz ipsi uolūt: sed quā ille nobis preparauerit habituri. Non tū his deliramētis iterfui. Cōtristassez fortasse aliquos: neq̄z eni aut honestū aut mihi possibile: in tā impia loquacitate silētiū fuisset. Ceteruz ut res ad me perlata est: idignatus grauiter: ⁊ tūc iter nr̄os cōtrariū diffiniui: ⁊ nunc ⁊ apud te libertatis nr̄e ꝑncipē quantulūcunq̄z auctoritate diffinio: Teq̄z ante alios ⁊ romanū populū atq̄z vniuersaz italiā ut qō ego vbiꝭ assero: rebꝰ approbetiꝭ: p oēs celicolas supplex oro: ⁊ ut in statu prospero diu viuas ⁊ rempublicam fortiter liberatam: feliciter regas opto.

¶ Ad ppłm romanū: q̄ cuidā ciui suo qui affirmauerat romanū iperiū nūc ēt rome ⁊ penes ppłm Romanum esse: iuste defensionis facultas eripiaꝫ detestantis. Epła. IIII.

Apud te qdē iuictissime domitoꝛq̄z terrarū a populeꝫ meus: apud te claz paucis res magna tractāda est. Aduertite aios queso obtestoꝛq̄z uos viri clarissimi: uras res agiꝫ. Magna inq̄z nec solū magna: sz maxima ⁊ cui i terris nulla par eē pōt. Ne ue forsitā sciēdi auidos: expectatione ꝓficiā: aut rē suapte natura pmaximā nitar uerbis augere: prefationibꝰ omissis: ad ipsaz rē uenio. Tribunus olim uester: nunc captiuus alienus (O triste spectaculū) ceu fur nocturnuꝭ: aut patrie proditoꝛ ex vinculis cām dicit: ⁊ que nulli vnq̄z sacri lego prerepta est: apud iudices orbis terrarū ⁊ iustitie magistros: iuste sibi defensionis facultas eripiꝭ. Est ille forte nō idignus hec ppeti: qui suo igenio suisq̄z (ut ita dixerim) manibꝰ plātatā ⁊ iā radicatā florētemq̄z rēpublicā: in ipso gloriosissimi successus flore destituit? At minime digna est Roma cuius olim ciues: lege iuiolabiles: ⁊ supplicio exēpti: nūc nō modo sine sceleris ifamia: sed multa q̄z cuz laude virtutis: passim seuo quorūlibet arbitrio violent? Ne enim cāz ignoretis viri illustres: qua olim caput ⁊ rectoꝛ: nūc ciuis dicā: an exul uester oppꝛimiꝭ: rē nescio an uobis incognitam: sed certe mirabilem ⁊ idignā audietis. Nō ille quidē neglecte sed defēse libertatis arguiꝭ. Nec deserti sed occupati capitolij reus est. Illud sibi summum ⁊ crucibus expiādū scelus obijcitur: q̄ affirmare ꝑsum pserit Romanū iperiū nūc etiā Rome ⁊ penes populū romanum esse. O ipia secula. O truculētam inuidiā: O maliuolentiam inauditam: Tu ỹ o nūc ifallibilis ⁊ icoꝛrupte reruz arbiter Chriſte: quid agis? Ubi sunt oculi tui: gbꝰ humanarū miseriaruz nebulas serenare solitus es? Cur illos aduertis? Cur non ancipiti fulmine cām dirimis sceleratazꝫ? Et si non meremur: aspice in nos ⁊ miserere nr̄i. Respice inimicos nostros: nec minus tuos: Quoniam multiplicati sunt ⁊ odio iniquo oderunt nos: nec minus te. Discerne quesumus inter partes omni ex parte dissimiles. Deniq̄z devultu tuo iudiciū nostruz prodeat: oculi tui videant equitatē. Certe si iugo romano quod omniuz iustissimum atq̄z suauissimum fuit: aliqua gens: Immo ỹ o gens omnis ut cernimus: uoluit colla subducere: nihil est quod indignemur: aut miremur. Est enim animis mortaliuz libertatis insitus appetitus. Sepe etiam inconsultus ac preceps ⁊ sepe dum parere melioribus pudoꝛ uetat: qui bene subesseꝫ male president. Sic omnia miscentur atq̄z turbātur: vnde nonnunq̄z in loco digni imperij: seruitium indignū ⁊ in loco iusti seruitij: iniustū iperiū videmus. Quod nisi ita esset: meliori loco essent res humane: ⁊ adhuc incolumi capite: mundus itegrioꝛ. Id si mihi nō crediꝭ: experiētie credatur. Quādo vn q̄z tanta paxꝫ: tāta trāquillitas: tāta iustitia: tantus virtutis honoꝛ: tāta bonis premia: tāta malis supplicia: tā bñ ꝓsultū rebꝰ q̄z postq̄z vnū caput orbis habuit: caputq̄z ipsum roma fuit? Quo potissimuz tpe amatoꝛ pacis ac iustitie nasci deꝰ ex virgine terraq̄z visitare dignatus est. Singula quidez singulis coꝛporibꝰ data sunt capita: ⁊ orbis vniuersus cui a poeta magni coꝛporis nomē ascribitur: vno tēporali capite debet esse contentus. Mōstruosuz est enim omne animal biceps: quanto magis hoꝛ

Hierosolymitanus exul inter ꝛ super flumina Babylonis indignans scripsi.

¶ Ad quēdam: de tertia Babylonia ꝛ quinto Labyrintho Hallie differentis. Epistola. XII.

A Ubscriptiones epistolarū meaꝝ miraris:
ſ Nec imerito: nō nisi geminā enigma Babylona cū legeris: alterā gdē apō assyrios oliz: ubi claꝝ Semiramis nomē habet alterā apō egyptios nr̄a etate florētez: que Labyseꝫ habet auctorē: cuiꝰ nūc Babylonis inauditū tibi nomē ingeriī tecū uoluis: Nō ꝙ nescias quosdā ex nr̄is Romā ꝙsi alterā Babylonem ꝓpter ꝓportionē imperiorū ꝛ climatū statuisse: quā qz me almā: sanctā ꝛ regiā urbē uocitare solitum tenes: Huiꝰ nouissime babylonis tibi nūc ēt stupor manet. Desine iā mirari ꝛ sua babylō huic terraꝝ tractui est. Ubi enī queso dignius q̄ꝫ in occidētali plaga ciuitas ꝓfusionis existeret? A qbus gdē cōdita incertū: sed a qbꝰ habitata notissimū. Certe ab his a qbus iure optimo nomē hoc possidet. Et si vis: hic mihi crede Nemroth potēs in terra ꝛ robustꝰ uenator cōtra dñm ac supbis turribꝰ celū petēs: hic pharetrata Semiramis: hic oriētali quoqꝫ uesanior Labyses: ꝛ ipe regum ꝑmo cruciabꝰ actꝰ: postremo defectꝰ epidis: ꝛ pastus cede suoꝝ ab insonti ꝓncipio redactus ad miserrimā egestatē. Nō ego te ad poetas: neq; enī pieriū opus est: Nō te ad historicos mittā: cōsule catholicos tractatores sed ꝑcipue Augustinū super eo psalmo qui sic incipit: Ut epl'aꝝ ad te meaꝝ aliq; desinūt: Inuenies gd sibi babylonicū nomen uelit: qō cū legeris: dices nō minus Rhodano q̄ꝫ Euphrati debitum q̄ꝫ Nilo. Neq; vo miraberis si in mētē redit: Ambrosiū in eo libro quo indignum Ualētiani iunioris iteritū deflet: hoc usum esse cognomine: dū de Rhodano loq̄reꝝ. Atq; ut hac admiratione succisa: a radice aliā cōuellā. De quinq; labyrinthis potes ēt mirari: cum apō ceteros scriptores nō nisi de q̄tuor mētionē inueneris: utputo in qbus cū famā habeāt Egyptus: Lēnos: Creta ꝛ Italia: Clusiū labyrinthū Rhodani tacuerūt omnium inextricabilissimū ac pessimū: siue qz nōdum erat: siue qz nondū noscebaꝝ. Huiꝰ apō me mētio creb̄a est: q̄ꝫ iuste aūt qui noscē cupit huc ꝓperet. Nō hic carcer horrēdus: nō tenebrose domus erroꝝ: nō fatalis urna humani gn̄is fata permiscēs? Deniq; non iperiosus Minos: nō Minotaurꝰ uorax: nō dānate Ueneris monimēta defuerūt? Sz remedia: sed amor: sed charitas: sed ꝓmissorum fides: sed amica cōsilia: sed filia perplexū iter tacita ope signātia: sed Adriana: sed Dedalus? Una salutis spes in auro est. Auro placaꝝ rex ferus: Auro imane monstrum vinciꝝ: Auro salutare lorū texiī: Auro durū limē oñdiī: Auro uectes ꝛ saxa frāgūtur: Auro tristis ianitor molliī: Auro celū pandiī. Quid multa? Auro Christus uenditur.

¶ Ad quendam: ueritatem metu victum scribere nō audire conquerentis. Epistola. XIII.

A Vde nūc oꝛdiar: an vo nō oꝛdiar in dubio
v est: ꝛ poeticum illō idētidem occurſat: Eloquar an sileā? Loq̄r tandē: ne forte de silētio suspiceris: aut per desidiā negligi: aut per insolētiā te cōtēni: Sed qd ꝑmū: aut qd penitꝰ loquar: seu potius qd nō loquar: tā diuersa certatim ꝛ me urgēt ꝛ se inuicē ꝑmūt: ipediūtq; cōcursum? Non uacat oibus obsequi. Infinita sunt enim: ꝛ si uacet minime tutū erit. Itaq; nullis lz occupationibus: nullisq; curis obsidear: quarū tñ pōdus ac numerū nō ignoras: uel solus calamum timoꝛ excusat. Sigdē extra vtutis regnū ibecillis semp: ꝛ nuda ueritas: atq; ois ꝑsidij inops fuit. Quid eucturuz cēses ubi extincte p:sus ꝛ sepulta iā ꝑdē virtꝰ est? Ibi ꝓfecto sūmū crimē est ueritas: ꝛ sola sufficiēs ad querēda multoꝝ odia: cū vniꝰ hois amoꝛ multis obsegis sit querēdus. Multis iseruiat necesse est: qui multis charꝰ eē vult: at qui oibus odiosus minꝰ negocij habet. Nō arma capiat: nō hostez feriat: oportet: lingua liberioꝛ p:o gladio est: uerax ꝑmo p:o vulnere: Quid ni aūt id accidat: ubi nemo est: cui uerū vbū absq; graui ꝙuitio dici possit? Ubi nulla pietas: nulla charitas: nulla fides hitat. Ubi tumoꝛ: liuoꝛ: luxus: auaritia cū artibꝰ suis regnāt: Ubi pessimꝰ q̄sq; ꝓuehiī: ꝛ munificꝰ pdo ad celū tolliī: iustus pauꝝ oppꝛimiī: Ubi simplicitas amētie: malicia sapiētie nomē hēt: Ubi deꝰ spernitur: adoraī nūmꝰ: calcanī leges: irridenī boni usq; adeo ut iaz fere nullus qui irrideri possit appeat: O mores hoiuz: O seculū nostꝝ: O tristē ꝛ miseꝝ exilij mei locū: ꝛ O felices oc'os tuos q ista nō vidēt. Jucūdissimꝰ laboꝛ tuꝰ ꝛ iuidiosa pauꝑies si huic obscene ac marcide geti ꝛ his male collectꝫ ꝛ male fūdēdis diuitijs cōferaī: Uetꝰ vbū est: Cecidit denariꝰ in cloacā: Cuiꝰ itellectū q nō hēt: huc ueni at: vbū lꝫ in frōtibꝰ singuloꝝ cū mille alijs eque famosis titulis scriptum leget. Unū ego libēter huic scelerū vniuersali diluuio eximerē: ꝛ mereī fateoꝛ: sed ridiculum visum est: tā solidā ꝛ tā latā regulam vniꝰ nois exceptione cōuellere: Nullus hinc igiī Noe: nullus Deucalion enatabit: ac ne Pyrrham putes felicius nauigasse. Proꝛsus scito nullaz emergere: Ciuitas simul obscenissimarū uoluptatum fluctꝰ inuoluit atq; incredibilis quedā multiebriū criminū ꝓcella: pudicitieq; fedissimū sine exceptione naufragiū: Dec pauca de multis ausa ueritas victo metu ex qbꝰ ꝛ que silētio ꝑmunē elicis. Si tū hinc aut ex qbusdā pestiferis animanti bꝰ aut herbis salutare tibi aliqd amici ope cōflari posse cōfidis: scribe ilico ne differas: Omni enim studio festino irremeabile labyrinthi huiꝰ limē attingere: iāq; ni falloꝛ qō vnum hinc sperari pōt generosi contēptus filiuz teneo. Si quid optas noro interim fiet p:o viribꝰ ꝛ supꝛa vires fiet. Ego enigmatis in tenebꝛis: qd tibi aut etiam qd mihi ꝑter fugaz expediat nō video. Optat tibi salutē discipulus tuꝰ: qui utinam tecū eēt: nisi forsan utiliꝰ mecū est: ut ab annis teneris discat hoc infādum specꝰ: hūc uere tartareū carcerē horrere: ne qñ per errorem capi possit: ubi ego prope infās nescio: an parētum meoꝝ: an meis sed certe nōdū admissis illa etate piaculis captꝰ fui: ꝛ nūc cū sepiꝰ euasisse atq; iterū ꝛ iterū in laqueos recidissem. Ad postremū spōte mea iā vir: Immo vo iā senioꝛ captiuꝰ ꝑter meipm nō habeo quē accuseꝫ. Huic aūt epl'e neq; manū meā neq; anulū neq; locū neq; tp̄s apposui. Scis ubi sim ꝛ uocem loquentis agnoscis.

¶ Ad quendam Afflictionem patrie ꝛ calamitatez deplorantis. Epistola. XIIII.

E populo tuo Christe ieſu: Ue populo tuo
u Christe: Patere nos misericoꝛdiarū fons: nostras tecum flere miserias: quiq; lesorū amantium mos est: eo fidentius conqueri: quo fer-

innocens indefensusq; damnabit. Quoium pars magna cōpatit: nemo fere est qui nō misereat: preter eos qbus ppriū erat misereri z parcē erroribꝰ: nō inuidere vtutibus. Iurisconsulti insignes hic et nō desunt: qui iure ciuili asserāt hāc ipam sniam probari clarissima rōne. Nec desunt qui ex historijs se multa z ualida pbaturos dicāt ad eiusdem snie firmitatem: mō liberā uocē liceat emittē. Nunc tamē nemo est qui mutire audeat: pterq; in angulis: in tenebris: in timore. Egoipse qui uobis hec scribo: z forte pro ꝓtate nō recusez mori: si mea mors collatura aliqd reipublice videat: nunc taceo: neq; hisipsis ad uos scriptis meū nomē adijcio: stilū ip sum sufficere arbitratꝰ: hoc adiecto: ciuē romanuz esse qui loquit. Q; si tuto in loco apud equum iudicē z non ad tribunal hostiuz res agat: spero ꝓtate aium illustrāte: z linguā seu calamū dirigēte deo: posse aliquid dicē: quo luce clariuſ appareat imperium romanū q̄q̄ fortune iniuria attritū opꝑessumq; diu: z q̄q̄ uarie ab Hispanis: Afris: Grecis: Gallis: Theutonis occupatū: adhuc tñ quātu lūcunq; est: Rome esse nō alibi: ibidēq; māsurū: z si nihil prorsus ex tanta urbe ꝓter nudū saxuz Capitolij supereſſet: quinetiā tūc qñ nōdum externis manibꝰ agebamur: tantūq; Romani Cesares iperitabant: nō penes eos: sed penes Capitolij arcem ac populū romanum omne ius imperij fuisse: si uerum est: quod malefidei possessor ullo tempore nō prescribat.

¶ Ad populū romanū: ut ciuē suum in extremis positū nō deserāt sed suum esse mōstrēt: atq; ne alibi puniatur solēnibus nuncijs reposcant hortantis.

Epistola. VI.

Hoc aut rep statu dum dies trahit: quo forte desuper datū est ut qō modo nec sperare qdem audereꝯ: tāta res in lucem ueniat: ynum qō ad uestrā z romani nois dignitatē spectare visum est dissimulare nō potui: cogēte me ad calamū fide illa: qua uos urbēq; uestraz inter oēs singulari quodā amore ac ueneratione cōplector. Claritatē igit uestram hortor atq; obsecro: ne ciuē uestrum in extremis positū deseratis: sed uestrum esse mōstretis: solēnibus eū nuncijs reposcentes. Etsi enim uobis imperij titulū nitant eripe: nōdū tñ eo uesanie sunt euecti: ut negare audeāt: uos in uestros ciues ius habē. Certe si qd homo iste peccauit Rome peccauit: nec dubitari pōt: de cōmissis Rome peccatis uestrum esse iudicū: nisi uobis fundatoribꝰ legū atq; cultoribꝰ: z qui iura gētibꝰ tradidistis eripit ius cōe: Ubi eniz iustius delicta castiges q̄ ubi cōmissa sūt? Ubi scilicet z locus ipse memoriā criminis renouās sceleratis: pars non parua supplicij: z scelez spectatores pene spectacnlum aut soleꝯ aut terreat. Q; si forte tribunꝰ uester (qm̄ multi: qn potius boni oēs ita sentiūt) nō supplicio sed premio dignus est: ubi nā melius qō mereꝯ accipiet q̄ ubi fecit: propter quod talia mereꝯ? Nusq; dignius pmiuz viri fortꝭ exoluit q̄ ubi fortiter gessit: ut qui actū viderint: ad imitāduz pmio accendant. Fidēter itaq; reposcite ciuē uestrū: nihil nouū: nihil iniustū poscitꝭ: potiusq; delinqtis si tacetis. Qō si cōis iure patrie ubi nūc captus est puniēdus asseritꝭ: quāto uerius cōis patria Roma est: ubi ille natuꝭ educatusq; est: ubi qcqd id est: vñ accusat admisit: qui ꝓtra nihil hic uel laude uel vitupio dignū fecit. Si vo cōtra morē maiorz: cū fortuna ceciderūt animi: adeoq; degeneratū est: ut iustitiā poscē temeritas videat: his quoz patribꝰ nihil olim difficile visum est: at saltē qō ab omni que legibus viuat barbarie posci pōt: poscite ut ciui uestro audientia publica z defensionis legitime non negeꝯ copia. Neue qui in luce fecit oia: Immo qui quantū per hoiem fieri poterat: lucē nundo reddidit: in tenebris cōdemneꝯ. Ofidite uos deniq; causam ac fortunā nō negligere ciuis uestri. Resistite iniurie: phibete nephas: ptegite innocentē: reum uel nocētem iudicate: aut saltē ne pro cuiusq; libidine iudiceꝯ occurrite. Ferte quā potestis z quam debeꝭ opē tribuno: uel si id nomē euanuit: ciui uestro multa de republica bñmerito: Atq; illō in primis: q̄ questionē magnā atq; utilē mūdo: multis sopitā ac sepultā seculis suscitauit: que vna ad reformationē statꝰ publici atq; ad aures seculi initiū via est. Succurrite illi viro: neq; cōtēpseriꝭ salutē eiꝰ: qui pro uestra salute sese mille periculis ac semiterne obiecit inuidie. Illius ꝓpositum atq; aiuz cogitate: z memineritis quo in statu res uestre fuerant: z q̄ repente vniꝰ viri ꝓsilio atq; ope: quātam in spem: nō Roma tantuz: sed italia oīs erecta est: quātum subito nomē italicū: q̄ renouata ac detersa Romana gloria: quantus hostiū metꝰ ac dolor: quātū gaudium amicoz: quāta populoz expectatio: q̄ imutatꝰ rez tenor: q̄ facies orbis alia: q̄ diuersus habitꝰ aioz: q̄ nihil sibi simile ex oibꝰ que sub celo sunt tā mira z tam repētina mutatio reruz fuit. Septē enim mēsiuz nō amplius spatio: frena reipublice tenuit: ut vix ab origine mūdi maiꝰ aliquid attēptatum rear: z si succeſſisset ut cepat: diuinum potiꝰ q̄ humanuz opꝰ esse videreꝯ: Et pfecto quicqd ab hoie bene agit: diuinum opus est. Nunc ergo quem uestre glorie: nō ambitioni ppie desudasse notū est: fauor haud dubius debeꝯ: de euentu fortuna culpāda est. Siquis aūt torpor feruēti ꝓncipio iteruenit: humane uarietati atq; ibecillitati ueniā date: z dū licet vindicate ciuē urm ab iniuria: qui grecos a Macedonū: Siculos a carthaginēsiū: Capanos a Sānitium: Tuscos a Hallox in iurijs: non sine graui uestro periculo vindicastis. Extenuate sunt fateor opes uestre: At nunq; plus animoz pribꝰ urīs fuit q̄ duz romana paupertaꝭ: diues vtutū viguit. Imminuta ura potētia est nō ignoro. Sed mihi credite: si qua pristini sanguinis gutta supest: nō parua uobiꝭ est maiestas: neq; mediocris auctoritas. Audete aliqd: adiuro uos per memoriā rez romanax: per maioz cineres ac gloriā: per nomen iperij: per mirificā diā Jesu Christi: qui diligi primuz z succurri iubet afflictꝭ. Audete oro aliqd: pser tim cuiꝰ z honesta petitio: z inhonestū ac turpe silētiū est: z si nō ꝓpter illius salutē: at ꝓpter uestrū decus. Audete aliqd si vultis esse aliqd: Nil minꝰ Romanū est q̄ timor. Predico autē uobis: quoniā si timetis: si uosipsos temnitis: multi uos quoq; contēnent: metuet nulluꝭ. Sin sperni nolle cepitis: longe lateq; metuemini: qō cum sepe olim: tum nuper apparuit: illo rēpublicam gubernante: de quo loquor: Aperite tantum vnanimiter ora uestra: sentiat mundus vnam esse uocez populi Romani: nemo usq; illam irridebit aut spernet: nemo non uenerabitur aut timebit. Reposcite modo captiuum hunc uel iustitiam poscite: alterum

nihil habeo qđ tā multis ꝓtra nitētib⁹ ꝓestare pos
sim ꝓeter cōmiseratione mr̄i debitā ⁊ mihi placi
tā: ut vides fugā: qua oculos meos taꝫ mesto libe
reꝫ spectaculo. Uideo quidē eminus: sed ꝓhibere
nō ualēs: cominus videre renuo: artificiuꝫ hoc
senū ⁊ infame: quo ecclesiasticus iste Dionysi⁹ no
stras uerat ac spoliat Syracusas. Uideo q̄tiara
virū mētita Semiramis frōtē tegit ingenioq̄ ocu
los ꝑstringit astātiū: ⁊ icestis polluta cōplexib⁹ vi
ros calcat. Uideo quib⁹ artib⁹ nr̄ hic Pericles se
tuer: ut que reddi nequit: nō cogar reddere rōnem
⁊ hic suū habet Alcibiadē: ⁊ nemo ueloci⁹ iniquis
ꝓsilijs acqescit. Turbat igit oia: miscetq̄ de indu
stria: Quā putas ob cām nisi ut circulatorū more
uel perplexo loro uel ꝓfuso vulnere licētius fallat:
⁊ fraus ꝓpria sub vmbraculo turbate reipublice
delitescat: ⁊ ille quidē ꝓo qualitate ꝓpositi artib⁹
util nō nouis. Nā ⁊ in fruticoso gaudet anceps pi
scator in turbido: fur in tenebris: Nobis autez ꝓo
inertia nostra quid possim optare miseri⁹ q̄ ut nr̄i
similes semper simus: coram adultero vigili: nare
stertentes ad calicem: nescio fateor an illius impu
dentia an patientia nr̄a sit turpior.

¶ Ad quēdā amicuꝫ eo q̄ in Gallijs habitare desi
deret increpātis: sed ut in Italia maneat ꝑsuaden
tis. Epistola. XVI.

A Ju distuli expectās ⁊ materiā ⁊ nūciū: utq̄
d q̄ simul affuit q̄uis ut es tu semper hone
storū actuū ꝓlargus: ego ⁊ si ingenij inops
scripture utiq̄ nō auarus: horū alterū deesse non
possit. Adest ecce nūcius ultra q̄ optari possit ido
neus: nil tibi deuotius: nil mihi familiariuſ. Adest
scribēdi materia: Peregrinationis tue rumor lon
ge: difficilis: inamene: qui mihi iāꝓdez calamum
suggerebat: nisi qa icertus erā ubi nā terrarū esseſ
inuenīdus: Neq̄ enim aut ipse mihi ꝑsuadebā lō
gas te moras apud inferos exacturum sponte tua
aut oino suspicari poterā te illuc aliter q̄ coactum
cuiuspiā magne necessitatis ꝛperio prexisse. Itaq̄
tuū tacit⁹ excusabā iter: q̄ illa iussisset que adaman
tiū sepe regū quoq̄ pontificūq̄ ceruicibus iuguꝫ
ponit. Nūc qa icolumē te reuersū gaudeo familia
ritate illa quā mihi pepit tua dignatio: fides mea:
libet ex te querere: quid viro optimo cuꝫ pessimis
locis: quid tibi cū Babylone? Fortissimos Roma
norū legimus vitare solitos Lāpanie Baias: ap⁹i
cū licet ⁊ salubrē locū: ubi ut exiguū honestatis: sic
saltē uoluptatis ⁊ letitie multū erat adeo reb⁹ om
nibus neglectis vni studio v̄tutis itenti erant. Si
hoc ita est: quis nō Rhodanū vitet? Quis oro nō
fugiat Babylonē ⁊ vitior simul oium ⁊ laboris ac
B totius miserie mestā domū? De quo quidē aliquid
nosse debes. Uisa loquor nō audita: fato meo pessi
mo in eas terras puer euect⁹: cui usq̄ ad hāc etatē
indignati equidē sed fortune cōpedib⁹ nescio qui
bus vincto: magne illic partes etatis in gemitib⁹
abierūt. Noui expertus ut nulla ibi pietas: nulla
charitas: nulla fides: nulla dei reuerentia: nullus ti
mor: nihil sācti: nihil iusti: nihil eq̄: nihil pēsi: nihil
deniq̄ uel humani. Amor: pudor: decor: cādor in
de exulāt. De ueritate quidez sileo: Nā qs usq̄ vo
locus ubi oia mēdacijs plena sunt: Aer: terra: do
mus: turres: vici: atria: platee: porticus: uestibula:
aule: thalami: tectorū laquearia: murorū rimule:
diuersoria ediū: penetralia templorū: iudicū sub
sellia: pōtificū sedes? Ad postremū ora hominū:
nut⁹: gestus: uoces: frontes ai? Quid ais? an men
tior: an vo de mēdacijs uerum loquor? Si illic fui
sti: ⁊ nullo tuo maiore negocio distract⁹ in nepha
riā illam sceleruꝫ scenā acumē ingenij atq̄ oculos
itēdisti: aliū iudicē nō optabo: q̄ scilicet oia ibi vir
tute ueroq̄ sint uacua: plena criminib⁹: plena falla
cijs: plena fucis: plena blāditijs: plena pessimis ar
tib⁹ ambitionis: auaritie supbie liuoris. Uidisti fic
te ⁊ inaniter fieri oia: nō tantū hoib⁹ sed deo. No
tasti subdolos risus: corda flebilia: serena supcilia
nubilas mētes: molles manus: act⁹ asperrimos: an
gelicas uoces: demoniacas intētiones: suaues cā
tus: ferrea pectora: ⁊ vba ꝓedulcia pulmone ama
ro⁹ ⁊ sicco ore cadētia summisq̄ labijs vix exꝓes
sa: In quib⁹ plane Dauiticū illud implet: Molliti
enim sunt sermones eoꝝ sup oleuꝫ: ⁊ ipsi sunt iacu
la. Neq̄ vo impunitum modo apud eos: sed glo
riosū etiaꝫ est mētiri: ceu maioris sit ingenij qui fe
fellit: maioris status quē increpare audeat nemo.
Nolo hūc articulū scrupulosius exequi: ne forsan
urgēte materia stilus eat quo nō expedit. Res est
insuper mūdo nota: neq̄ ꝓbationis oio: neq̄ ꝛmo
nis egēs. Unuꝫ ⁊ breue ⁊ ad reliqua perdiscēda sa
tis efficax inseraꝫ: cui egoipse qui loquor interfui.
Duo sil⁹ e ꝓscripꝫ ꝓib⁹ i qb⁹ orbis ⁊re ⁊ ostiū dom⁹
dei uelut in cardie uoluit: a palatio pōtificis mari
mi dēsa stipati famulorū acie descēdebāt: Turba
igēs expectātiū: quib⁹ añ oēs illa ifelix ⁊ deo odio
sa ciuitas plena est: de more surdū illud ⁊ ꝓedurū
limē obsiderāt: qui ducib⁹ suis visis: in gb⁹ spez ha
bebāt circūstrepere ceperūt: ⁊ ꝓo se gsq̄ anxie ꝓ
contari que fortuna: quisue suaꝝ reruꝫ apud pōtifi
cē status esset. Tūc vnus patꝝ nihil mot⁹ in re subi
ta: ut qui iā ꝓidez talib⁹ assueuisset: nihil aut uere
cūdia tact⁹ aut miseri cordia miserorū: iter spes va
nissimas aiam: vitā fortunasq̄ suas ⁊ tp̄s oc̄ pdē
tiū: insignis mēdacioꝝ opifex multa mētiri orsus ⁊
fingere qd cuiq̄ spei reliquū: qd ad hui⁹ aut illius
postulata pōtifex rūdisset: singula ꝓstāti ipudētia
⁊ in nullo hesitās ꝓsecutus est: Quib⁹ auditis cre
duli oēs: ⁊ hic qdez ut fit letior: ille subtristis in di
uersum abeūt. Alter aūt patrū ⁊ nature nobilioris
⁊ uerecūdioris animi: ⁊ qui nisi ex illo esset ordine
vir bonus esse potuisset: in collegā iocās: Nihil ne
te inquit pudet his simplicib⁹ viris illudere ⁊ ꝓo
arbitrio fingere respōsa pōtificis: quez ut scis non
modo hodie: sed multis iā dieb⁹ ꝓmis videre ne
quiuimus? Ad hoc ille reuerēdus pater ⁊ egregi⁹ D
ueterator: ut erat fronte meretricia ⁊ attrita subri
dēs: Immo vo te inquit pudeat tā ingenio tarduꝫ
fore ut curie artes addiscere tāto iā tpe nequeas.
Quo dicto in stupore ego: ceteri aūt in risū resolu
ti oēs: ⁊ rursum nebulonis illi⁹ multis laudibu sef
ferentes: virū argutissimū ꝑdicarūt: qui tā ꝓmpte
mētiri didicisset ac fallere. Uerum ego nimis late
materie campuꝫ nec ep̄le sed libri opus ingressus
suꝫ: itaq̄ frena iam contrahaꝫ. Ad te vo p̄ optime
stiluꝫ uertēs: Oro: obsecro: obtestor: adiuro te per
temetipsum si tibi charus es: si solitam aie curā ge
ris: neq̄ tibi posthac in cor ueniat illuc ire: vī ne
mo vnq̄ exēplo melior fact⁹: pessimi aūt innumera
biles redire. Adde q̄ nemo ide vnq̄ non mestus
exiuit: nisi eo forte letus q̄ euaserat ⁊ infaustuꝫ li
men fusco calle reppererat. Ad summam qm̄ tua

ad aium:mero2 ad oculos reuertaſ:7 co2 meuz qđ dum loquebaris ardebat:Nunc duz meminit:dū cogitat:dū puidet reſoluaſ in lach2ymas:nō gdez femineas:ſz viriles:ſz maſculas:7 ſi deſ piū aliqd auſuraſ:p2oqz virili po2tione uſqz ad iuſtitie patro cinīū erupturas.Cū ſepe igiſ antea:tū pcipue poſt eū diē ſolito ſepi⁹tecū ſuz:ſepe ſubit deſpatio:ſepe ſpes:ſepe aūt iter utrāqz fluitāte aio mecum dico: O ſi vnq̄:O ſi in dieb⁹meis accidat:O ſi tā clari opis 7 tāte gl'ie ſim pticeps.Dehinc crebro ad euz quē in delitijs crucifixuz hēo:Ihūs meſta uoce atqz ocl'is humētib⁹exclamo:Jeſu bone 7 nimiū mā ſuete qđ B eſt?Exurge q̄re obdo2mis:exurge 7 ne repellas in finē:q̄re facie tuā auertis:obliuiſceris inopie nr̄e:7 tribulatiōis nr̄e:ptecto2 noſter aſpice deus:Uide qđ patimur 7 vñ:que ue ſub clypeo tui nois ab hoſtibus tuis fiūt:Uide 7 vindica.Si minus:occurre puſqz mo2tiferi vis ueneni vitalia mēb2a co2ripiat:7 extremis malo2 obruamur molib⁹.Quid agis in te ſperātiuz ſalus?Quid ſalua to2 cogitas:qđ heres:q̄diu oc'los auerſ:q̄diu noſtris nō tāgē miſerijs:q̄diu nullū tātis laboribus modū pones?An mala nr̄a nō vides:quē nec celi ambitus:nec abyſſi pfunditas fallit:nec ſtille ocea ni:nec ſiluaz folia:nec arene maris:nec ſtellaz numerus:nec animātiuz multitudo:nec herbarū uarietas?An odio tibi ſum⁹:q̄s uſqz adeo amare con ſueueras:ut nr̄i amore vict⁹:celi regnato2 de⁹:in terrā deſcēderes:atqz hō moriturus aſcēderes in crucē?An forte vides 7 diligis:ſed retrahit ipotentia ſuccurrēdi?At ſi nō es oipotēs:qđ ſperamus? An terret vis hoſtiū tuo2?Sz nōdum puto ſeculi nr̄i ſupbia fecit hoies deo pares.An poti⁹miſeri L co2dia iudiciū frenat?Sz vide iudex ifallibilis:vide ne dū paucis parcis:pdas inumeros:7 pietas ſceleraqz exhibita ſit crudelitas bonis inoxijſqz pernities.Sz qđ loquo2 homūcio:qs ego ſum qui tecū litigez?Tibi nos ac nr̄a cōmittim⁹:de nobis tu videris qui creaſti:memo2 ibecillitaté nr̄am:diuti us ſub tātaz erūnaz cumulo nō poſſe ſubſiſtē.Jta qz fer opē oppo2tunā:dū adhuc quicq̄ reliqui eſt: ne ſi pire p̄miſeris:ſuſcitare hēas quos ſaluare potueris.Adeſto ſpes nr̄a:7 qđ q̄tidie iteram⁹:Jn adiutoriū nr̄m intende ac feſtina:7 uel tot mūdi mala uel mūdum ipſum finias p2ecamur.

¶Ad quēdā:de iameno occidue Babylonis ſcilicet A Hallie ſtatu ſibiqz ingrato cōquerent. Epl'a.X.

Jquicqd aius meus fert de hui⁹ occidue babylonis ſtatu:cuius fato ſeu uerius peccato meo iuitus totiēſ ciuis fio:uelim ſtilo cōmittē:uereo2 p̄ ne 7 dolorē meū lament exaggerem:7 ſanctiſſimas curas tuas occupationeſqz pulcherrimas:intēpeſtiuis 7 inutilibus querimonijs interpellē.Jn ſūma ſcito:nō modo hūc:ſed ne Ciceronianuz qdē calamuz rebus parē:qcquid de Aſſyria uel egyptia babylone:quicquid de q̄tuo2 labyrinthis:quicquid deniqz de auerni limine de qz tartareis ſiluiſ:ſulphureiſqz paludib⁹legiſti:huic tartaro admotū fabula eſt.Hic turrific⁹ſiml'atqz terrific⁹ Nemroth:hic pharetrata Semiramiſ: hic ieroꝛabilis Minos:hic Rhadamāt⁹:hic Cerberus vniuerſa p̄ſumēs:hic Tauro ſuppoſita Paſyphe:mirtūqz genus(qđ Maro ait)pleſqz bifo2mis:Minotaur⁹ineſt Ueneris monimēta nephande:hic poſtremo qcqd p̄fuſuz:qcqd atrū:qcqd bo2 ribile uſqz eſt aut fingiſ aſpicias.O ſemp ſtutib⁹ tuis felix:nūc abſūtia ēt felicio2 tua:Putas ne ciuitatē hāc eſſe quā vidiſti?Lōge alia eſt:lōgeqz diſſimilis.Fuit illa equidē oiuz peſſima:eaqz tēpeſtate fediſſima:hec ſ o nō iā ciuitas ſed laruaz ac lemurū domus eſt:7 ut breuiſ dicā:ſceleꝛ atqz dedecoꝛ oiuz ſentina:atqz ille viuētiū infernus:tāto ante Dauitico ore notatus q̄ fūdatus aut cognit⁹. Ah quotiēs redit ad memoriā illa tua penit⁹ p̄na uox 7 ſalutaris admonitio:dū digreſſuz parāti dicereꝛ:Quo abis?Quid moliris?Que te tui immorez trahit ambitio?Neſcis qđ peſ?quid relinquis?An ſciens ad idignū te laborē uadis?Uide queſo acriſ qđ agas?Quo ꝓpereſ?Si bene mihi not⁹es:penitebit te pfeſſiōis tue:curie laqueos expert⁹toties:nō ignoras:in q̄s ubi ſemel incideris: abſolui nō poteris cū uoles?Hec 7 his ſil'ia te ſua dēte:quid rīdere aliō nō erat:niſi me charitate victū amicoꝛ:notas ad miſias reuerti:Dicebaz hec nec mētiebar:nec dū me charitaſ illi⁹penitet.Sed an libertatē meā:amicoꝛ commodis poſthabuiſſe peniteat:īcertus ſū.Certe nunc tibi male crediti 7 ſero ꝓbati ꝓſilij tui magnas gr̄as hēo:cui hacten⁹ non ipune fuit nō parē:ſed parebo melius ſi vnq̄z hinc emerſero:qđ Chriſto dextrā porrigēte nō deſpero:7 in qđ ſūmis iā niſibus accingoꝛ.Hec tibi pater ne ante ſcribere pudoꝛ inhibuit.Turpe eniz 7 indecoꝛ viro eſt:uelle qđ mox nolit.

¶Ad quēdā:de gñibus p̄ſecutionuz q̄s nolētes aut uolētes patimur tractātis. Epiſtola.XI.

Erſecutionū duo ſunt gña:hoc nolētes pa p timur:hoc uolētes:plura foꝛſitā alter iuenerit:7 pfecto p̄ſecutiones inumere ſunt: q̄s quiſquis diu vixit itelligit:oēs tñ ad violētā ac uolūtariā reſtrigunt.Patimur aūt nolētes exiliū: pauptatē:rapinas:moꝛbos:carcerē:ſuititutē:ignominiā:vincula:ſupplicia:ſecures:gladioſ 7 moꝛtē. Uolētes vitioꝛ iugo p̄mimur 7 uel degeneri metu uel turpi ſegnitie uel infami patiētia uel vilis lucri ſpe:viliſſimoꝛ ſepe hoiuz iperio paremus.Exēpla poſui:e quibus quid uelim vides 7 ſil'ia colligis. Jllō equidē p̄mū multis:hoc mihi nouiſſimū grauius videt:ubi ſcilicet crimē in cā eſt:7 eſt ſine cōmiſeratione calamitas:Hoc p̄ſecutionis faſce:ſerua nr̄is tp̄ibus ſuſpirat italia:tū demū finē habitura miſerie:cum vnū uelle cepit. Difficilis plane cōditio:ſed nequaq̄z ipoſſibilis:Unū dico non ſtudiis ſz ſtudioꝛ termino tedioqz fuitij īdigni.Proh ſuperi:dñari ſolebamuſ optimis:en quo decidim⁹ nunc fuimus peſſimis.Dura ſoꝛs:intollerāda mutatio.Sz o ſemp ſtulta:nūc ēt demēs 7 ueſana barbaries:Reginā rides italiā:oibus utinā idem animus p̄filio maioꝛe:affectu autē nō minoꝛe q̄s mihi eſt:cito quidē explosis nugis uētum eſſet ad ſeria: De hoc tamē oipotens deus viderit ſi nōduz eroſus ad imum eſt:Uiderit foꝛtuna:ſiquid eſt foꝛtuna:ſiquid humanis ius habet in rebus.Sin alti⁹ effundere uerum iubes:7 quid ſentiā expꝛomere: Rident labijs:coꝛde gemunt:ludunt exterius:intus tremunt:7 nos enim 7 ſeipſos norunt:contemptum p2o odio 7 p2o foꝛmidine ſimulātes.Quoꝛſum hec interroges?Scribo non quia tibi audire expedit:ſed quia mihi non expedit tacere:Hꝛaue enim onus 7 moleſtum eſt:quod nuſq̄z fidentius q̄s in tuis auribus depono.Hec tibi raptim

deficiat fides tua: Et ego non de fidei defectu: sed euersorū fidei ruina que utiqꝫ fidei esset augmētū loqui me ioco liberiore subiungerem. Ille iā serio in me uersus: Tace inquit ⁊ si uer̄ est nō simus auctores. Sed ecce iā ex illo quot fluxerūt dies: Credo si viueret: ut res sunt uatē ille me diceret. Jā ad extrema peruētū est: iā ⁊ Romano ⁊ humano gñi satis illusum est. Satis diu virt⁹ ⁊ ueritas fuere ꝓemptui: satis exul pietas: calcata religio: satis superqꝫ satis barbaricq regnauit indignitas. Dia ⁊ si nolint suū locū repetūt: ⁊ illusionū ⁊ lōgeui ludi brij finis adest: quē cū videro satis vixero.

¶ Ad quendam amicū: illi ex eo qꝫ ex terra arida ac squallēti scilicet Hallia ad se scripserit patrieqꝫ sue moribus minus oblitus fuerit gratantis: De calamitate etiam urbis Rome multa conquerentis.

Epistola. XIX.

Uo te cunqꝫ conuerteris idē es: ⁊ pariter me delectas: Unifor̄mi eni amoris tui dulcedine: sed multiplici ⁊ uaria uerborū tuorum cōsolatione reficior̄ siue ab oriente siue ab occidēte ⁊ desertis mōtib⁹: quoniā licet deus iudex sit: ⁊ hūc humiliet: hūc exaltet: tñ te mihi semp humilē: semp altū semp amabilē: ⁊ ab oi pte suauiter spirātē: dulce curarū mearū refrigeriū seruat. Epistole quidē illi ueriſſimis grauiſſimiſqꝫ sententijs exundanti: ubi diuine facūdie tue fons: e terra arida ac squallēti: ⁊ ois boni uacua: terra (ut ꝓphete egregij ẏbo utar) deserta inuia ⁊ inaquosa: oculos meos atqꝫ aures aiumqꝫ cōpleuit iucūditate mirabili: neqꝫ perennibus ingenij scatebris mutati loci nocuisse malignitas quiuit: qd ꝓius tibi respōdeā: nō habeo: qꝫ ut miserari me sortē tuā: que in terra florētiſſima ortū te: ⁊ ab incunabulis enutritū nūc repēte patrijs finibus auulsum ad extrema terrarū atqꝫ hoium: inopina rerum mutatione transtulerit. Sit illud gratulari: q̄ iudiciū tuū uel opinionib⁹ uel psuasionib⁹ falſis inuolui abduciq̄ a uero nō est passa. Tali enim ingenio humani nihil incognitū esse debet: Poteras fortasſis errare: poteras suspicari: poteras credere his gb⁹ (ut dici solet) ꝓeter ꝓeciū in ꝓecio nihil est: Nūc vo neqꝫ vitas opinionib⁹ cedet: neqꝫ cuiqꝫ potiuſ qꝫ oculis ipſe tuis ⁊ experiētie fidē dabis. Ecce iā oculis vides: iā manib⁹ palpas: qlis est Babylō illa nouiſſima: feruēs: estuās: obscena: tribilis: quā nec Cābiſiſ op⁹ babylō Niliaca: nec illa uetuſtior̄ regia Semiramidis Babylō equet assyria Nilū ⁊ Euphratē Rhodan⁹ vicit: nēpe q tartarea flumina Locytū vicit ⁊ Acherontē: Quicqd uspiā pfidie ⁊ doli: qcquid inclemētie superbieqꝫ: qcquid impudicitie effrenateqꝫ libidinis audiſti aut legiſti: quicquid denicq impietatis ⁊ morū peſſimoruꝫ sparſim habet aut habuit orbis terre: totū istic cumulatiꝫ videas aceruatimqꝫ reperias. Nam de auaritia deqꝫ ambitione superuacuū est loqui: quarum alterā ibi regni sui solū posuisse vnde orbem totū populet ac spoliet: alteram vo alibi nuſqꝫ habitare compertū est. De quib⁹ oibus ad te dudū nō epistolam sed libr̄ scribere meditabar: ne in reb⁹ scilicet a pma mihi etate notiſſimis amicū falli sinerē: Etsi eniꝫ oliꝫ me ibi tunc mirabiliter ⁊ miserabiliter iuiſcato: eiſdē tu fuisses in locis: ubi uelut in ceno: Jmmo qdē uelut in igne aurū amicitiā primum tuā lōge auro chariorem repperi: tūc tamē ⁊ inexpertior̄ rerum etas ⁊ iudicij minor̄ vis ⁊ more tue breuitas uero obstabant. Jnsuper ⁊ ex illo in peius infinita mutatio facta erat. Rediſti ergo ⁊ etate iaꝫ ⁊ iudicio pleniore: ⁊ mora nō ad ſufficiētiā modo uel satietatē ſed niſi fallor̄ ad faſtidiū prolixa: ut qui optima rerum probe noueras: in peſſimis nō errares: quiqꝫ virtutē semper amaueras: ad uehemēti⁹ amandū qō efficaciſſimū est: vitiorū odio animū excitares. Etſi Christū colis qō semper religioſiſſime feciſti ſpecta hoſtiū eius impietas: manū pietati ⁊ fidei tue calcar adijceret. Uides en populū: non modo Christi aduerſariū: ſed quod est graniꝰ sub Christi uexillo rebellantē Christo: militantē Sathane ⁊ Christi sanguine tumidū atqꝫ laſciuientē ⁊ dicentem: Labia nr̄a a nobis sunt: quis noſter dñs est? Populū duricordē ⁊ impiū: ſuperbū: famelicuꝫ: sitientē: hianti roſtro acutis dētib⁹: pcuruis vnguib⁹: pedib⁹ lubricis: pectore ſaxeo: corde chalybeo: plūbea uolūtate: uoce melliflua: Populum cui nō modo ꝓprie ꝓuenire dixeris euangelicum illud atqꝫ ꝓpheticum: Populus hic labijs me honorat: cor̄ aūt eorū longe est a me: Sed illud etiaꝫ Jude ſcariothis qui dñm ſuū pdens ⁊ eroſculās aiebat: Aue Rabbi: ⁊ iudeor̄ qui indutū purpura: coronatū ſpinis: percutientes ⁊ cōſpuentes illuſione amariſſima: flexis poplitib⁹ adorabāt ⁊ ſalutabāt Aue rex iudeor̄: quē neqꝫ ut deū: neqꝫ ut regē diui nis aut humanis honoribus: ſed ut reū mortis ac blaſphemū cōtumelijs dignum atqꝫ ſupplicijs in humano iudicio deſtinarāt. Quid eni: gd oro alio aſſidue gerīt hos inter Christi hoſtes ⁊ noſtri temporis phariſeos? Nōne etenīꝫ Christū ipm cuius nomē die ac nocte altiſſimis laudib⁹ attollūt: quē purpura atqꝫ auro ueſtiūt: quē gēmis onerāt: quē ſalutāt ⁊ adorāt cernui: eundē in terra emūt: uendūt nūdinanť: eūdē quaſi uelatis oculis nō viſurū ⁊ impiarū opū uepr̄ib⁹ coronāt: ⁊ impuriſſimi oriſ ſputis ingnant: ⁊ vipereis ſibilis inſectantur: ⁊ ueneratorū actuū cuſpide feriūt: ⁊ quātū in eis est: illuſuꝫ: nudū: inopē: flagellatū iterū atqꝫ iterū in cal uariā trabūt: ac nefandis aſſenſibus cruci rurſus affigūt? Et o pudor̄: O dolor̄: O idignitas: Taliū hodie ut dicīť Roma est: Patientib⁹ quoruꝫ erat obstare: tanto illam faſtu ſibi nēdicāt: ut quā ſuam uolunt aſpicere dedigneně: ⁊ ꝓ qua olim orbe toto tantus fluxit cruor̄: tot clari duces: tot exercit⁹ cecidere: eā nūc neſcio quot indigeſti ⁊ infames ruſtici nutu regūt: ⁊ captam uelut ab hoſtibus nullo iam contradictore dilacerant. O inconſulte ꝓrinceps ac pdige: neſciebas quātis laborib⁹ cōſtaret imperium: qō tā facile diſpergebas? Solēt ſtulti adoleſcētes a patrib⁹ queſita ꝓdigere: nēpe ignari vnde uel qualiter parta ſint. Siquidē indigētie ac laborū recordatio magnū ꝓdigalitati ac laſciuie frenū ponit. At tu ſener qd agebas: ubi eras? Si videri munificum delectabat: de ꝓprio largireris: tuam donaſſes: Jmperij hereditatē: quā curator̄ acceperas ſucceſſorio⁹ integrā religſſes. Neſcio quidē an potueris ſed feciſti: ut ad has tūc humiles nūc ſuperbas manus heu lōge alijs manib⁹ fundati ſtatus adminiſtratio peruenīret. De quo non illepide iocans quidam ait: Roma tibi fuerāt ſerui dñi dñor̄: ſeruor̄ ſerui nūc tibi ſunt domini. Pol ego tecū multa lōqui habeam ſi facultas detur. Sed an hec audias ignoro: ⁊ certe ſi audias

uentius amamus. Si fas est de angelor dño: semimortuos uermes lamẽtari: querelã nr̃am placat⁹ admitte: t miserẽ qui solus potes: nõ accusatores sed supplices tui querimur: ante eternitat̃ tue solitũ cũ lachrymis affusi q̃rimur: vñ t ut querulos ioffensus audias supplicantesq; pi⁹ exaudias oramus: Nec lõgo ꝓmone: Immo nec v̊bis ullis opus est: videꝫ ꝯcept⁹ nr̃os: nõ solũ anteq̃ ad linguã: sed ante ẽt q̃ in aiaꝫ ueniãt. Statũ v̊o ppl̃i tui nõ mõtu' qui oia ꝓspicis: sed vñ grauit̃ dolem⁹ atq; erubescim⁹: hostes ẽt nr̃i videt t insultãtes dicũt: De⁹ dereliqt eos: pseqmini t cõprehẽdite eos: qr nõ est q eripiat. De⁹ ḡ ne elõgeris a nob: de⁹ nr̃ in auxiliuꝫ nr̃m respice: t respice ut nõ videas tãtũ: sed ut miserearis atq; opẽ ferас: Respice res nr̃as afflictas t in extremo positas. Et qm̃ nobis ꝓ ienarrabilẽ miꝰicordiã tuaꝫ b̃ fiducie ꝓbuisti: ut uascula t̃rea atq; fragilia aduersus et̃nũ figulũ disceptem⁹ certe si tu nos in honorẽ creatos in cõtumeliã v̊tis: q̃ uis id iuste facias: ml̃to tñ q̃ soles acri⁹ ulciscer is: si pateris ab alijs v̊ti: ualde nr̃is in malis patiẽtior solito fact⁹ es. Si v̊o nõ aspicis: ualde ꝑter solituꝫ fact⁹ es negligẽs tuor. Et si nos odisti: ubi ẽ amor ille tu⁹ qui te ꝓ nobis uolũtariã traxit ad mortẽ? Q; si forte nobiscuꝫ ludis: vide ne ludus tu⁹: equo durior sit: noscq; nimis inualidi ad tã grauia tolerãdũ: Tu eni es victor leo de tribu Juda: nos autẽ
B oues pascue tue sum⁹. Uide q̃ ipar est ludus leonis more: nisi desinis: nos ludẽdo ꝓficies ac mactabis. Sin irat⁹ es nob: irã tuã nos meritos nõ negamus. Sed ubi est illõ qõ de te nobis dictũ ꝓphete tui ore credidim⁹: Cũ irat⁹ fueris miꝰicordie recordaberis: Recordare dñe: recordare miꝰicordie tue: criminũq; nr̃or obliuiscẽ. Hoc nobis expedit hoc te decet: Meremur fateor oẽ supplicium: Immo certe peccat̃ nr̃is nullũ supplicium par est: fecimus ꝓpter que digne iusteq; nos punias: t scim⁹ qr iust⁹ es ualde: sed duplo miꝰicordior. Unde nõ sine cã ppẽa idẽ tuus: anteq̃ te iustũ diceret: misericordẽ ac miꝰatorẽ dixit: Exortũ est ingt in tenebris lumẽ rect̃: miꝰicors t miserator. Uix tandem ait: t iustus. Idẽ alio loco cũ dixisset: Misericors dominus t iustus: vidẽs hec paria: confestim addidit: Et deus noster miseretur. Jram in medio posuit geminosq; hic illinc misericordie obices adhibuit: Jramq; circũdedit ne misericordia frenante
L se moueat. Ergo miꝰicors Jesu Christe: noli q̃sumus ista ꝓfundẽ: noli lz cõtumaces in suos ire tue frena laxare: cui⁹ ipetũ intra miꝰicordiã inclusisti: noli intra irã miꝰicordiam includẽ: sed nr̃aruꝫ ime mor offensarũ miserẽ nr̃i. Nunqd in eternũ ꝓjcies dñe: aut in finez miꝰicordiã tuã abscindes ḡ generatione in gñationez? Aut obliuiscer is misereri deus: aut continebis in ira tua miꝰicordias tuas? Ecce dñe ꝓphetica iterrogatio illõ sonat: ne misericordias in ira cõtineas: sed potius ecõuerso: ubi nõ fortuito v̊ba iactauit: sed ꝓsulto posuit vñ appareat qõ dicebã: irã vnã: misericordias plures esse. Mas ergo miꝰicordias tuas mirifica nũc in nobis qui saluos facis sperãtes in te: A resistẽtib⁹ dextere tue custodi nos ut pupillã oculi: Et quĩ igratissimũ tibi semp populũ iudaicũ in misericordias dedisti: aptoq; mari rubro ad ppria reduxisti: nobis quoq; mare rubrum aperi t nouũ populum tuum: licet ingratũ: certe tuo nomine gloriãtem: da misericordias in cõspectu oiuꝫ qui ceperũt nos: t saluos nos fac dñe: ut exptι intelligam⁹ misericordias dñi t confiteanr̃ tibi misericordie tue. Cito nos
D anticipẽt misericordie tue qr pauperes facti sum⁹ nimis: Adiuua nos de⁹ salutaris nr̃: nõ quidẽ ꝓpter merituꝫ nr̃m: sed ꝓpter gl'iam nois tui libera nos: t ꝓpiti⁹ esto peccatis nr̃is: non qr digni sum⁹: sed ꝓpter nomẽ tuũ: Et ne forte dicãt: qõ certe dicũt in gentib⁹: ubi est de⁹ eor? Ubi eni sunt misericordie tue antique: miꝰicordie dñi quas in eternũ cantabim⁹: de qbus in eternum sperauim⁹ ac sperамus: aut qd est dñe qõ nũc agis? Contriuisti portas ereas nr̃e captiuitat̃ t uectes ferreos cõfregisti: t humiliatos in cõpedib⁹ pedes nr̃os vinctos in mẽdicitate t ferro: mittẽs ex alto iussionẽ tuam: rex eterne soluisti: cur noua nobis vincula ex eadẽ massa te patiẽte cõflanr̃? Cõtriuisti laqueum antiquuꝫ: cur eiusdẽ canapis laque⁹ nobis alter itexit̃? Eripuisti nos iugo graui t pessimo t obsceno: quid nobis ex eodẽ stipite iugũ iportabile reimponis? Reimposuisti enim nr̃o in dorso tribulationẽ t homines sup capita nr̃a: atq; utinã boies t nõ beluas famelicas t imites. Oram⁹ flẽtes: Ne tradas bestijs aias cõfitẽtes tibi: t aias paupeꝝ tuor ne obliuiscaris in finem. Repulisti nos: t destruxisti nos: irat⁹ es miserẽ nobis: Cõmouisti terrã t ꝓturbasti
E eam: sana cõtritiones ei⁹: qr uere grauiterq; cõmota est. Oñdisti ppl'o tuo dura: Igne nos examinasti: sicut examinat̃ argentũ. Trãsuim⁹ per ignez t aquã: reduc nos in refrigerium: Noli nos a nr̃a iustissima expectatione ꝓfundẽ. Sperauim⁹ enim in te: q motũ fluctuũ nostri maris: in quo feliciter senex ille piscatus: tandẽ perijt: tradita successori naucula: mitigares: tu qui potestati ei⁹ oñaris: q superbum humiliares t in brachio virtutis tue deponeres inimicos tuos: de ouib⁹ lupos: de piscatorib⁹ piratas: de pastoribus abactores: nũc v̊o supbia eor qui te oderũt ascẽdit semp. Hactenus deo hec. Tu autẽ pater quẽ in primis dolor meor participẽ habeo: noli fortune succũbere: sed donec illa: qõ modo facturã sperabam⁹ meliorẽ in partem: instabilẽ rotam uoluit: nitere ut viuas t ualeas: ut hinc postmodũ nostro tẽpore discedentes meliorẽ rumorem ad felices animas perferamus.

¶ Ad quendam Ecclesie catholice oppressionem lugentis. Epistola. XV.

A Tvides eũt res: Immo v̊o nõ eunt sed retrahunt̃: Nihil est p̃sidij in v̊tute: Justitia
u perijt: libertas abijt: egtas victa est: libido regnat: seuit auaritia: feruet inuidia: oẽ genus hominum suos patit̃ tyrannos. Ad laudes ore t animo canẽdas deo genitι: totaz vitã in cõtentionib⁹ t emulationibus agimus. Insignis illa Jesu Christi aula: illa olim arx diuini cultus eximia: nũc tandem peccatis nostris id agentib⁹ celesti auxilio destituta immanium spelunca latronum facta est. Et vno quidem fonte descendit origo mali. Accedũt fontes alij minores: ex quibus ingens oimode miserie flumen exestuat. Quo necesse est ꝓpediem pereamr̃: supremisq; malor obruamur fluctibus: ac nisi humane perfidie diuina pietas occurrerit: triste naufragium patiat̃ ecclesie: q̃ v̊o diuersi mores q̃ aduersa edificantium t euertentium mens: ꝓuideat domui sue deus omnipotens: ego enim

intemperans moꝛbū auxit exiguum. Itaq; iā hec
peſtis ad interitū ſpectat:totaq; ſanies in nr̄m tē-
pus erupit flebile niſi vnū tātis in malis ſolatij ge
nus eſſet. Dicā vo tibi nunc q̄ interduꝫ dixi ei qui
ſolus e cūctis qui ſuperſunt in illo grege peſſimo
melioribus paſcuis dignus erat:ingēti cū aſſenſu
eius:Licet ipſe dicto:non tam morum reſpectu q̄ſ
ſtatus atq; originis tangereꝝ. Siquidē enim quo-
niam moꝛtaliuꝫ reſ opoꝛtet eſſe moꝛtales:duo hec
mūdi luminaria extingui duoſq; gladios retundi
decreti neceſſitas cogebat:q̄uis utrūq; p̄cipueq;
alterū occaſui exemptū p̄miſſis celeſtibus ſperare
mus:nec deſperandum ſit omnia hec cuꝫ funditus
ruerint ſurrectura altiuſ:ſi tamē hec tā grauis reꝝ
eminentium ruina noſtro ſeculo impendebat. Hau
deo hercle q̄ cum in manibus noſtris lux ⁊ vigoꝛ
ſuus his manſerit in alienis hec tanta mutatio fa-
cta eſt tanteq; culpe partē habet illa hoꝛrida ⁊ im
mitis:partem hec mollis ⁊ eneruata barbaries.
Quibus ille auditis libertate mea nihil offenſus:
Hꝛauiter inquit ⁊ libere ⁊ aliorum foꝛtaſſe auribꝰ
impoꝛtune meis certe fidentiſſime ⁊ ut te decuit
ueriſſime locutus es: Heu me foꝛſan ueri inſcium
aut diuerſe ſententie arbitreris:duos Clementes
noſtros plus attriuiſſe eccleſiam paucis annis q̄ſ
ſeptem Hꝛegorij ueſtri multis ſeculis reſtaurare
poſſent:nec ego dubito:nec dubitare aliquem exi-
ſtimo. Ille quidem hec ſuſpirans:nos autem ẓelo
domus tue Chꝛiſte Jeſu iam ſatis euecti ſumus:
nec ullus ſub ſole fedioꝛ rerum trames ſtilo pote-
rat occurrere. Itaq; redeundum eſt. Ad hūc ergo
populum amice ſatis tuis an tibi quietem inuidē-
tibus an doctrinā ingerentibus ueniſti:peregrina
tione ne dicam exilio:utili magis q̄ iucunda:quo
effectum eſt ut ⁊ tibi legendi:⁊ mihi conceptū ſcri
bendi negocium abſtuleris: Jam p̄ofecto:nec mi-
hi nec alteri docendus quid ſit Babylon Rhoda-
ni: qualiter ue ſit exulibus Sion inter flumina
Babylonis:de quibus adeo magnifice tua mecuꝫ
nuper egit epiſtola: ut illius ſentine abdita fundi-
tus ſcrutatus:omnes eius labyrinthi latebꝛas pe
nitus inſpexiſſe videare: multo tedio multiſq; re-
oꝛ angoribus huius ueri notitiam comparaſti. Il
lud tibi pergratum:mihi uel inuidioſum affuit ſo
lamen:q̄ iter tātas vitiorū tenebꝛas quatuoꝛ ma-
gnis illis quidem viris: uelut totidez lucidiſſimis
te ſyderibus uſum ſcribis:quos neſcio an auoruꝫ
crimen:ipſos enim optimos integerrimoſq; homi
num noui:an que fallaciſſima vite ſpes:an que foꝛ
tune violentia triſtiſq; neceſſitas ibi detineat:qua
re permitte queſo ut quod in animo eſt uel inameno
ſermone explicem:quaſi inquam in cloaca ſolis
radios ⁊ loci ſimul obſcenitatem oēm ſuo lumine
vndātes ⁊ circumfuſis foꝛdibus inacceſſos.
¶ Ad quēdam amicum:illi Babylonē Hallicaꝫ que
ipſum traxerat atq; retineat deteſtātis: Jlliꝰ etiam
Babylonis mola ⁊ crimina deſcribētis. Epla. XX.

Quid adhuc heres:an nō heres:ſed tene
ris ⁊ obluctans raperis:hoc potius reoꝛ:
malo vim q̄ ſecoꝛdiā opinari. Nō eſt tuuꝫ
toꝛpoꝛ:ardēs i geniū: mēs ignea:generoſus impe
tus. Sed qd hec:ſi foꝛtiꝰ impedimētū eſt q̄ virtꝰ ma
gna etiā vis hēt oppoſita vi maioꝛe:neceſſitati oia
ſuccūbūt. Jlla te Babylon traxit:illa te detinet:du
rum ſed ferēdū:loci natura eſt: Oē bonū ibi perdi
tur:ſed p̄imū oium libertas:moꝛ ex oꝛdine quies
gaudiū:ſpes:fides:charitas:aīa:iacture ingentes
Sed in regno auaritie nihil dāno aſcribiť: mō pe-
cunia ſalua ſit: Future ibi vite ſpes inanis quedaꝫ
fabula: ⁊ que de inferis narranť fabuloſa omnia:
⁊ reſurrectio carnis ⁊ mundi finis ⁊ Chꝛiſtus ad
iudicium uenturus inter nenias habentur. Ueri-
tas ibi dementia eſt:abſtinētia vo ruſticitas:pudi
citia p̄obꝛū ingēs:deniq; peccādi licētia magna-
nimitas ⁊ libertas eximia: ⁊ quo pollutioꝛ: eo cla
rioꝛ vita:quo plus ſceleꝛe:eo plus gl'ie: Bonum no
men ceno vilius:atq; ultima merciū fama eſt. Ha
bes quātū in tā paucis licuit illiꝰ ſacre urbis exp̄ſ
ſuꝫ ſtatū:quē nō magis in his l'ris hodie q̄ſ in illo
rū frōtibꝰ boium quotidie perlegis:quoꝝ vitā nul
lus ſtilus:nullū equet igeniū. Leteꝝ p̄ma oiuꝫ ut
dixi ibi libertatiſ iactura eſt:gſqs limē illud itroijt
cōfeſtim ſuus eſſe deſijt:iā nec quieſcere nec abire
permittitur:ſed rotatur ⁊ inefficaci labore cōſumē
dus atteriť. Paucos inde diuina clemētia eripit a
lege ut Dier'm diligāt atq; oderit Babylonē: Hec
mihi de te ſpes reliqua eſt: Alioquin tuis de rebuſ
actū credere tā tenaci p̄fundoq; limo te demerſuꝫ
⁊ fixum video. Jnteri nō uolūtati aut iudicio:ſed
neceſſitati imputo ac foꝛtune:q̄ tādiu ibi ſis ⁊ mo
ras q̄s uehemēter odi libēter excuſo:q̄ ſi qua foꝛ-
taſſis in p̄fectione culpa fuit:in mora ipa utiq; iaꝫ
non culpa ſed ſupplicii ⁊ purgatio culpe eſt. Sed
quoniā multi multa ſepe in carcere didicerūt: qd
te uetat in viculis diſcere aliqd quo ꝑpetuo ſis do
ctioꝛ? Quedā nullo modo melius q̄ſ contrario di
ſcuntur:ideoq; qui mathematicas artes docent:ſi
quando parum ueri capax:mēs diſcipuli viſa erit:
ſolēt falſa ꝑponere:que dū refugit animus:ad ue
riora cōfugiat. Tu quoq; ſolitus ⁊ religioni ſemp
⁊ honeſtati operam dare:quarum altera ad illius
aſpectū erigit optantē animā de quo ait pſalmiſta:
Querite faciez eius ſemper: Alterius ea facies eſt
que ſi oculis cernereť:ut ait Plato:miris animum
amoribus inflāmaret:neq; tamē ideo minus amā
da eſt q̄ animo cernitur. Siquid tibi nunc etiam
ad utriuſq; notitie ſummā deeſſe putas:omne ſtu
dium in aduerſa reflectito:arrige aures:fige ocu-
los:intende animum. Uis pulchꝛitudinem dei no
ſcere:cerne quanta eſt hoſtium eius obſcenitas:
Non ſunt autem longe querendi: Babylone habi-
tāt:omnis vicus his uermibus ſcatet. Uis foꝛmā
ac decus honeſtatis agnoſcere:contemplare quan
ta eſt feditas vitiorum quorum omniuꝫ exemplar
in oculis eſt tibi. Quocūq; reſpexeris:videbis cu
ius odio ſimul dei ac virtutis amātioꝛ fieri queas.
Tu autem gaude contrario ſaltem magiſtra virtu
tum:gaude inquam ⁊ ad aliquid utilis inuēta glo
riare:bonoꝝ hoſtis ⁊ malorum hoſpes:atq; aſylū
peſſima rerū Babylō feris Rhodani ripis impoſi
ta:famoſa dicaꝫ an infamis meretrix foꝛnicata cū
regibus terre. Jlla equidem ipſa es quam in ſpiri-
tu ſacer vidit euangeliſta: Jlla eadem inquam es:
non alia:ſedens ſuper aquas multas:ſiue ad litte-
ram tribus cincta fluminibus:ſiue rerum atq; di-
uitiarum turba moꝛtalium:quibus laſciuiēs ac ſe
cura inſides opum immemoꝛ eternarū:ſiue ut idē
qui vidit expoſuit: Populi ⁊ gentes ⁊ lingue:aque
ſunt ſuper quas meretrix ſedes:recognoſce hituꝫ.
Mulier circundata purpura ⁊ coccino ⁊ inaurata

oia cupide semp in optimā ac felicissimā partē tra
ho: pfectionē hāc tuā necessariā: breuē: vnicā: nō
modo nihil nocitura tibi: sed plurimū pfutura spe
ro. Quid eni alio ut seria fabulosis aspgā: qd sibi
vult Achilles Homericus: diu ut ipenetrabilis fer
E ro fiat: ferr ad inferos: & tartareis vndis abluī: ni
si ut vitiorū fluctib⁹ tantis exercita ptrarij sui odio
solida tua virtus idurueri roburqꝫ cōtraxerit: cō
traqꝫ oēm humanarū cuspidē passionū iam prsus
inuiolabilis facta sit? Placet: laudo: approbo: mo
do ne redeas. Senece uerbū est: nō tantū corpori
sed ēt moribus salubrē locū eligere debem⁹. Ille
aūt vñ te deho:tor & corpori pestilēs & aio: nec oio
te dignus est: nō pueniūt mores: Sit igiī iter uos
diuortiū sempiternū: Eant illuc qui artes illas di
scere cupiūt: quarum ibi sunt innumeri pfessores:
Tu domi mane inqꝫ tuo pposito & tua sede psiste
quā tibi clarissimā virt⁹ dedit cū clariorē ēt merea
re. Sin ut est aius honesti mot⁹ appetēs: qm̄ quod
eruditissimis quibusdā placit⁹ viris scio: vnuꝫ hoc
nobis celestis originis argumētū est: ut motu ppe
tuo delectemur: Loco te si mouē uolueris: ad nos
ueni: vide Romā: vide Mediolanū: vide Uenetias:
vide Florentiā: vide Patauū tuū: vide Bononiā: ubi honestis in studijs egisti adolescentiā & ite
gritatē: patriā Italicis artibus adornasti. Postre
mo qd libet vide: Indos quoqꝫ: mō ne videas ba
bylonē: neqꝫ descēdas in ifernū viuēs.

C Ad quēdā amicū psilia ipsius sensib⁹ suis cōsona
esse asserētis: galliarūqꝫ bitationē & incolatū dete
stantis. Epistola. XVII.

A Qꝫ consona sensib⁹ meis psilia tua sint: bre
o uiter dici nequit. Est sane iter optima rerū
ac pessima: minime difficilis electio. Itaqꝫ
toto aio & qō deho:taris fugio: & qō hortaris am
plecto:: quodqꝫ aiunt pedib⁹ in sniaz tuā eo: vnde
nō diuellar nisi insignis forte aliq rex icidēs mu-
tatio uehemēter urgeret: quā pfecto neqꝫ hic me-
tuo: neqꝫ istinc spero. Ubi si qui olim videbanr eē
uel fuerāt virtutis amici: aut certe iā pridē obierūt
aut abierūt: aut scelerū schola iā virtutis & bonoꝝ
hostes esse didicerūt: coruptiqꝫ & abhominabiles
facti sunt in studijs suis: nō est qui faciat bonū: non
est usqꝫ ad vnū. De his loquor: quib⁹ ut bñfici esse
possent: liberalior fortuna dederat: ut prario dele
ctati: fontes & malefici esse mallēt: insita dedit ini-
quitas & peccandi auida: & demoniacis instigata
suggestibus neqꝫ per isolētiā aliqñ celestib⁹ oracu
lis acgescēs. Tu vo me⁹ hortato:: qd de te statuis
(qꝫqꝫ qd statuisse pfuerit) nusqꝫ min⁹ cogitata re-
spōdeant. Unus eni in terris est locus: ubi nullus
cōsilio locus est: ubi oia temere fortuitoqꝫ uoluun
tur: Interqꝫ oēs miserias loci illius quaruz nō est
numerus: illud insigne ludibriū est: qꝫ cūcta visco
atqꝫ uncis & laqueis plena sunt: ut dū euasisse vi-
B deare: tū te artius iplicitū vinctūqꝫ reperias. Nul
la ibi pterea lux: nullus dux: nullus iudex amfra
ctuū: sed caligo vndiqꝫ & ubiqꝫ pfusio: ne paruz ue
ra sit Babylon ac perplexitas rerū mira: utqꝫ Lu
cani uerbo utar: Nox ingēs scelerū: Tenebrosa in
qꝫ & eterna nox expers syderū: & aurore nescia: tuz
pfunda & iugis actuū opacitas: perennes angu-
stie: infinitus labor imortale fastidiū. Neqꝫ violen
tior illic aut Rhodani gurges: aut Circij flat⁹ ac
Boree qꝫ impetus & instabilitas animorū: Nō po
pulū sed rotatū uēto puluerē putes: neqꝫ magis ci
uitatis infande vicos: qꝫ ciues ipos fedos ac lubri
cos fateare: Una prsus est hoiuꝫ ac locorū facies
obscena: tristis: informis: utrisqꝫ nō aliter qꝫ egypto
& Pharaoni intelligas iratū deū: & mittētē in eos
irā indignationis sue: irā: indignationem & tribula
tionē: immissionē per angelos malos. Deniqꝫ nul-
li omnino gentiū magis incubuisse Dauitica ipre-
catione: Fiant tanqꝫ puluis añ faciem uēti: & ange
lus dñi coartās eos. Fiāt vie eorū tenebre & lubri
cuz & angelus dñi persequens eos. Nunc ergo nisi
deus eripiat quis emerget?

C Ad amicum quendā: Illi ex eo qꝫ ex gallijs in ita-
liam redierit congratulantis. Epistola. XVIII.

A Si nosses quāto me gaudio cōpleut abit⁹
o Immo quidē redit⁹ tu⁹: Nāqꝫ ire in pātam
redire est: Dino nihil de te gratius audire
poterā. Cetera enim fortune futura erāt: hoc uere
pprium tuū est: hūc tibi aiuꝫ fuisse: ut iter tātas spes
tot curarū vncos: tot aduersa cōsilia: obscenissimā
illā sentinā flagitiorū oiuꝫ spōte desereres: & illos
meracissimo sanguine impiguatos: & in dñm calci
trātes: nō hoium sed uoluptatū & pecunie piscato
res: simul illā terrarū arcē semirutā sed uerēdā: at-
qꝫ illud sacrosanctissimū mūdi caput impexa, cani
cie gliosū: tādē psilio saniore reuiseres. Feciſti op
time pm cor meum: qui nec diuti⁹ alme urbi tāti ci
uis aspectū eripere uoluisti: nec ifaustū illud erga
stulū dignū amplius tua pītia iudicasti. Qꝫ metui
ne qd Libye tibi regna nocerēt: Nūc vo qꝫ lete au
dio te illius irremeabilis labyrinthi fedis an me
stis ambagib⁹ absolutuz: nunqꝫ si qd apud te fidei
mereor in eosdē laqueos sic se reb⁹ hūtib⁹ reuersu-
rū: Et si tibi quies: si delectatio: si libertas: si vita: B
si glia chara est: Neqꝫ ideo minus & diuine gre &
sortibuꝫ tuis fidaꝫ: Semel locut⁹ est dñs: & de te &
oibus qui sunt & qui fuerūt erūt ue mortalib⁹: Im
mo statuit edicto: ois cesset ambitio: dic deo: In
manib⁹ tuis sortes mee: & semel arreptum iter ne
destituas: durum licet arduuz & difficile. Ibis ne
cessario ad felicem portum: neqꝫ tibi pessimorum
hoium segnis liuor obstiterit. Labescēt illi malis
pprijs: & inter male partas opes more. Tantaleo
sitientes aridiqꝫ equanimē te in oi statu & lete di-
uinis utentē munerib⁹ mirabunr: atqꝫ intelligent
fortunā nullū penit⁹ in cōstantē & generosum aiuꝫ
ius hēre. Proinde multis in tenebris hos breueꝫ
anxios & inglorios dies agēt: vnus vite & nominū
finis erit furijs illos ultricib⁹ & diris suorū scelerū
aculeis laniādos linque. Ipsi te & omnes bonos
& spoliatū atqꝫ oppressuz orbem suis manibus: su-
is euentibus vindicabūt. Si qd ueri presagij usqꝫ
est prope est deus ultionū dñs libere agat & retri-
buat abundāter faciētib⁹ superbiā. Sua est eni ul-
tio & ipe retribuet: ut labar pes eor: Iuxta ē dies
pditionis & adesse festināt tpa. Redit in aiuꝫ qō il
li oliz nr̄o qui ex eo numero si dici posset pessimor
optim⁹ fuit: & cui tu sanguine ego aūt familiarita-
te & obsequio iūctus eraz: añ multos annos occur
rit ut dicerē istare illi ordini fati diē: quo superbia
eorū fatigata: iā dei patiētia atqꝫ hoiuꝫ deponere
tur ac rueret. Cūqꝫ ille cuius ut nosti ipsa etiā ira- L
cūdia mitis fuit proteruie mixto risu potius mihi
Tiresie cecitatē qꝫ uaticiniuz optasset: obiecisseqꝫ
illud euangelicū: Simon ego rogaui pro te ut nō

passurā se a tam turpi sene violari. Hec uociferās ubertim flebat. Ille aūt ꝛ manu scabra ꝛ ore hispido spumātiq; tenerū os p̄cludens f letib⁹ ꝛ q̄rimonijs conabat obstare: atq; icondito murmure ꝛ inceptissimis blanditijs: Erat enim p̄ter cetera blesus adeo: ut a nemine posset itelligi: egrā animi solari. Sed cū nil p̄ficeret senex egregius: in secretariū se p̄cipit arreptoq; quo conscripti patres a reliquis discernunt: rubēti pileo ꝛ insigne suum: albo caluoq; uertici iponēs: Cardinalis sum ingt: Cardinalis sum: ne timeas filia. Sic amasiolaz adhuc flētem ꝛ p̄senti specie ꝛ futura spe magnifice cōsolat⁹: in geniale cubiculū deduxit: p̄nuba nō Junone sed Tesiphone ꝛ Megera. Ad hūc modū cupidinis ueteranus Baccho sacer: ꝛ Ueneri nō armatus: sed togatus ꝛ pileatus de suis amoribus triūphauit. Plaude fabula acta est. Hoses hominē iucūdissime sonuisset. Et hui⁹ ꝛ reliquorū mille sūt talia: quorum quedā non ludicra sed pudenda ꝛ ylia ꝙ inania ꝛ horrenda sūt. Jnūc mirare ducibus his ꝛ p̄cipitū populo suo Christum ꝛ rēpublicam p̄osperari.

¶ Ad quedaz amicū: illi quia ex piculosis locis euaserit cōgaudentē: ꝛ ut deinceps caueat adhortātis.

Epistola. XXI.

A Uasisti: erupisti: enatasti: euolasti: Bñ est: timebā fateor tibi: timebaz aie tue: ne post descēsuz ad iferos nō cū uellet emergeret. Sciebā ꝛ Auerni descēsum facilē: ꝛ aptū labyrinthi limen: laboriosum atq; opositum exituz: dicebā mecum: O si meus Alcides: O si Theseus meus ab iferis redeat: O ne mali pōdus illū oppримat: neq; pedes ad ꝙtutem uolucres: adamātine scelerum catene vinciāt detineātq;. Inter hec uota: hostisq; inter metus emersisti: deo grās: qui ēt ex inferno se sperātes alias educit: exoptatus: euocatus: expectat⁹ aduenis. Hic igit̄ p̄imū terris redditus: que te illi Erebo crediderāt: nō Phebo ut Dedalus: sed Christo alaz remigium cōsecrabis: ꝛ caue bis ne vnq; amplius Enosum spectes. Non est sepius retemptanda fortuna: piculuz sine piculo nō fit: Jd cum semel euaseris declina: ne qñ corruas vnde nō surgas. Nulla vnq; te mala cupiditas tāgat: ut illos p̄incipes tenebrarum rursus adeas: Quos cuz suis opibus suisq; flagitijs dijs deeq; omnes: Jmmo ꝙ deorū deus viuos ac mortuos male pdat: qui celestiſ agni sanguine saginati calcitrant ac rebellāt: eo me miruz meus ille nunc euocat: quo te pñte persuaderi mihi nō potuit ut ueniрem. Jlle mihi hortator est fidus quidē: sed impio uidus: ut Babylone viuere eligā ac mori. Cur autem siue ad quid: ut videam bonos mergi: malos erigi: reptare aquilas: asinos uolare: vulpes in curribus: coruos in turribus: colūbos in sterquilinio: liberos lupos: agnos in vinculis: Christuz deniq; exulem: antichristum dominum: Beelzebub iudicem. Hec ad spectacula reuocor: non audiam: male mihi cum illis: male illis mecū conuenit. O crudelis ꝛ ipia secta hoium: nil nisi seipsos amātiū: id q; ipm puersepsus ac nepharie. Quis releuabit oppressum orbez? Quis vindicabit afflictā urbē? quis euersos mores reformabit? quis colliget sparsas oues? q; pastores erroneos arguet? q; reducet aut retrabet in sedem suā? Nullus ne licētie ac scelerum modus erit: an frustra per ꝓphetaz spūsanct⁹ itonuit: Hec feciſti ꝛ tacui: existimasti inique ꝙ ero tui similis: Arguā te ꝛ statuam cōtra faciem tuam. Jntelligite qui obliuiscimini deū: ne qñ rapiat ꝛ non sit qui eripiat: Jntelligite inq̄: uobis loquitur: dei hostes intelligite. Surdis loquitur sopitiſ q; nunq̄ intelligēt: nisi horrendo tonitru: seu qñ tonuisse non sufficit trisulco fulmine exprecti. Ad te mihi nunc sermo est inuictissime regum nostri temporis: quē non nomino qñ ꝛ nomen obstat iscriptioni: ꝛ abunde te nominat ipsa rerum ac glorie magnitudo: Nam gd opus est vbis ubi res loquitur? Haud immerito tantis te victorijs ornatū credere phas est: qui p̄ter p̄ncipalis tue cause iustitiam vulpes illas ueternosas fedis ꝛ non suis ecaueis Christiq; sponsam ceno ac vinculis eruere: potens es ꝛ facies spero iure tibi perpetuam felicitatem ꝛ uotiuū cepti exitum quisq; fideliū optauerit. Pastorem illum ꝛ senio ꝛ sopore ꝛ mero gaudium: nunq̄ sponte latebris ꝛ amatis fornicib⁹ egressurum: solus manu p̄hensum ꝛ uerbis increpitum ꝛ uerberibus castigatum: in antiquum penetrale restitues. Jd si forte tibi celit⁹ non datur: q̄q̄ nec dignat⁹ pluribus: neq; hoc munere dignior quisq; sit: uenient alij quoz quo fedior manus: eo pulchrior vindicta. Deniq; qlia mlta vndiq; crebrescunt: uel p̄redonum iusta acie: uel salubri peste clemētiq; celi inclementia: Ad postremū plaga aliqua euidenti: qñ minis ac ꝓdigijs cor Pharaonis obduratū superbumq; non tangitur: sponse Christ⁹ subueniet laboranti. O qd dixi: O quid scripsi: O qd mihi uenit in aium: quo p̄odijt lingua: quo ꝓgressus est calamus? Possem cum Job ꝛ ego fortassis dicere: Unuz locutus sum quod utinam non dixissem: dixi tamen ꝛ iam non dixisse non possum: delere autem ꝛ si adhuc liceat non libet: tantus est ueri amor tantumq; mali odium: ut periculi omnis interim obliuiscar. Jn vno consilium senis illius sequar: quia cum infinita se nunc offerant ꝛ perigua dicendorum pars exacta sit: frenabo impetum: ꝛ cum eodem Job: manum meam ponaz sup os meum: ꝛ his ultra non addam.

¶ Ad quendam doctum adolescentem: ꝛ eloquentē Jllum eo ꝙ in iuuenili etate religionem ingressus fuerat commendantis: ꝛ ut Christi glorie militet: ꝛ contra Auerroim qui contra Christuz catholicā q; fidē latrat: aliqd scribat hortātis. Epła. XXII.

A Magnam tuis uberemq; materiam ꝛ letādi m tribuis ꝛ sperandi ante alios mihi: quo fortasse non alius in te oculos altius defixit. Claruz tibi lumen ingenij deus dedit: industrieq; nobilis stimulos addidit: atq; ex his notitiam rerum uariarū p̄o etate mirificam. Jpse nempe non alius est: qui dat omnibus affluenter ꝛ non imperat: Jpse est cui soli conuenit: quod ludēs p̄o suis longe alias traduxit: magister artis igenijq; largitor. Et sicut tibi ad rerum perceptionem intellectus: sic ad expressionem lingua suppetit: cuius defectus magna sepe decolorauit ingenia: ꝛ minoribus ostendit imperia. Tu omnibus his instructus: ꝛ fauore dei fultus ꝛ hominum: mane, primo altum iter dure religionis ingressus es: eo duce post quem nemo vnq; errauit nisi qui uoluit. Augustinum dico: cuius hesisse uestigijs ea demū ꝛ ad celum ꝛ ad gloriam via est. Adhuc pene

frustra sit: Fecisti enī q̄ neq̄ si redeas mutare pos sis. Instauratoꝛ fundatori: q̄ euersori similioꝛ sit oportet. Tu christe qui potes a quo ꝑia oia ⁊ in terris ⁊que sursum ⁊que deoꝛsum sunt ꝑcario pos sidenī: qui hāc meā ⁊ maxime publicaꝫ querelam uel in silētio audis: exaudi quesumus si iusta est. Scio qdem scriptum esse: Si inigtatem aspexi in coꝛde meo: nō exaudiet dñs. Apud te christe reꝛ ueritas certa est: apud nos anceps opinio: ꝑm quā certe qō posceris equum est. Cum multa enīꝫ graF uia: tū illō iporabile qō nō solū duro ⁊ iepto: sed odioso ēt ⁊ hostili fasce ꝑmimur: ut uerificatū sit in nobis ad lr̄aꝫ illō psalmi: Auertisti nos retroꝛsū post inimicos nr̄os: ⁊ qui oderūt nos diripiebāt si bi. Dediste nos tanq̄ oues escaꝝ. Nota sūt que se quunt. Nobis hoc ynū ad q̄relā ⁊ gemitū saꝭ est: Nā si res inspicī: olim oñi gētiū: qd nūc aliō facti sumus nisi oues escarum? Utinam lane oues aut lactis essemus: escaruꝫ sumus. Rodimur uolētes: consumimur: deglutimur ab his qui si nolle ceperimus: oues corā leonib⁹ videbunt: neq̄ id insoliF tum videbunt qō diutissime visi sunt. Nūc noster toꝛpoꝛ hanc ignauie p̄stat audaciam: patiētiam nr̄am impie pꝛoꝛsus ⁊ deuorāt ⁊ oderunt: ⁊ qō ueG hemētissime stupeas: quos extra despiciunt: intus timent: contēptus fingī: met⁹ est. Mille sunt odij: mille formidinis argumēta: Unum utriusq̄ simul inserā: qō licet occultum ꝑus: erupit tñ: ut non mo do Babylone sed lōgius nasceret. Eo tpe quo ille pōtifex maximus qui sibi ꝑuinciam italiaꝫ: atq̄ in primis urbem hāc Mediolanēsium euertēdam sa cerdotalis militie senili expeditione delegerat: ⁊ sic in utrāq̄ christianam chr̄ianoꝝ pater perfe cto odio seuiebat: q̄si non italia hec: sed Syria uel Egyptus: nō Mediolanum sed Damasc⁹ esset aut H Memphis. Cum ad hoc sanctum piūq̄ opus vnū e sacro patrū collegio: filiū ut multi dixerūt suum: ⁊ ꝑm famā similitudo ingēs morūq̄ ferocitas ad iuuabat: nō apostolicū sed ꝑdonis in morē: neq̄ si gnis virtutum ac miraculis: sed signis castroꝝ ⁊ miris instructum legionib⁹: in has terras q̄si alte rum nō Petrū sed Hānibalem destinasset: In quo bello de⁹ oipotens suo more ⁊ supbie restitit ⁊ fa uit humilib⁹ ac palam pꝛo iustitia decertauit. Fuit vnus ex eodē illo grege vir ⁊ ipse in nos inexplebi lis odij infiniteq̄ supbie: cuius ego tunc ⁊ faciēpu er norā ⁊ quātum poterat etas inualida aium exe crabar. Is pōtifici ante oēs charus: die quodaꝫ in secretarium igressus: cum rumorib⁹ consternatum atq̄ anxium inuenisset: Herebat enim belli ipetus ꝑter spez huius urbis in limine que tūc quidē mu ris nuda erat: at qō optimum muri gen⁹ est ⁊ milI tia insigni ⁊ ducibus armata foꝛtissimis. Itaq̄ se pe iam obsessoꝛes suos acie fuderāt obsessi: iam ca ptiuoꝝ turbis carceres redūdabāt: iam cesoꝝ pinguescebāt arua viscerib⁹. In hoc ergo rerum statu cum solito mestioꝛē cerneret: familiaritate intima fretus sic aggreditur: Miroꝛ inquit pater sanctissi me: quid est q̄ acutissimus in ceteris: in eo vno qō est summū nobis ac pꝛecipuuꝫ parum vides? Ad hec pōtifex grauibus pꝛessum curis caput extulit: Et perge inquit: quid rei est? Tūc ille ꝑsultoꝛ egreJ gius: Scio ait te nihil tā optare q̄ Italie uastitatem: In hoc vires: opes: cōsilia expēdimus: in hoc ecclesie thesauros iā pene oēs effudimus. Inextri cabilē rē aggressi nisi alia tēpteī via: Ecce nūc ille tant⁹ bellorū apparatus: illa nostrarū viriū cuspis in ipsis Mediolani poꝛtis obtūdī: quā tibi adula tores vni alicui nostrarū urbiū similē asserebāt: re ipsa superioꝛ oibus est inuenta: qñ italiam vincere m⁹: ab vna italica ciuitate vincimur? Sed si uelis h alia longe facilioꝛ via est. Que nā inquit pontifex dic ocius? Hoc eni mollioꝛ: hoc cupio: hoc est ynū pꝛo quo uelim coꝛp⁹ ⁊ aiam paciscI. Ille aūt: potes inquit oia: ⁊ quicqd iusseris ratū est: Cur nō igitur ⁊ papatū ⁊ imperiū urbi Rome ⁊ Italie eripis ⁊ illuꝫ in caturcū patriā nostrā: hoc est in Hermaniā trāsferres? Nō magnus est laboꝛ: dic ⁊ fiet. Non armis est opus: quib⁹ lōge impares sumus uerbo de hostib⁹ triumphabis: Sic ⁊ nos oꝛnaueris no uis insignib⁹: ad nos trāslato rerū apice ⁊ gemino lumine inuisum genus oꝛbaueris. His erect⁹ pon tifex ex ira risu oboꝛto: Fefellisti me inquit: hactenus nondū te delirare cognouerā: An ignoras in scie hac via quā statuisse subtiliter visus es tibi: ⁊ me ⁊ qui mihi succesꝛerint episcopos caturcenses fieri ⁊ imperatoꝛē quisqs is fuerit Hermanie pꝛefe ctum: Illum ꝯo qui Rome ꝑfuerit siquidē spirita liter papā: sin temporaliter Imperatoꝛē fore. Sic Italū nomē dū euertere putas attollis: ⁊ in anti quam restituis dignitatē. Nos ergo dū datur de super Romani pontificatus frena teneamus: ⁊ in hoc omni studio intēti simus: ne quando foꝛte suū ius Italica manus arripiat: qō ipꝫ q̄diu pꝛohibe ri possit incertū est. De titulis nō certemus: uelim⁹ J nolimus enim rerum caput Roma erit. His audi tis argutus ille stultus erubuit: Ego ꝯo pōtificis ⁊ si animum impꝛobem: pꝛobare cogoꝛ ingenium: qui q̄ꝫ in nos odio flagraret immerito: memine rat tamē ac nouerat ubi fundata esset altitudo cui⁹ e fastigio superbirēt ⁊ ruine pꝛoximū videbat fun damēta concutere. Itaq̄ quiescenduꝫ existimabat ⁊ quasi furtim quesitis in silentio gaudendū. Hāc historiam que nescio an ab alijs scripta sit: tam cuI riose retexui: ut si tibi nota est ⁊ mihi cognitā sciaꝭ Si ignota aūt ex me discas neu gnarus ueterum pꝛesentiū sis ignar⁹. His ꝯo nūc ducib⁹ agimur: gb⁹ pꝛede sumus atq̄ odio ⁊ simulato cōtēptui ⁊ ti mori uero. Et siqs ēt nūc ex nr̄is metu aut uereci dia magiꝭ q̄ iudicio: assumpt⁹ in eo numero est q̄si lucidus riuus toꝛrēti mixt⁹ turbido: natiuū depoI suit colorem inq̄ pluriū naturā ⁊ exterNos mores abijt. Et iā pꝛoꝛsus nihil est reliqui nisi Christū pꝛe cari ut si nōdū nostri supplicij satis est: at saltē sedi sue ꝑsulat: hisq̄ ereptā tradat alijs: quoꝝ nō ⁊ peI niteat simul ⁊ pudeat humanū genus. Hi eteni ta les sunt q̄les dico: falloꝛ: Immo vo q̄les dicere ne queo: sic ad extrema dedecoꝝ atq̄ negtie: que utcunq̄ olim steterat ꝓlapsa res est ex quo sancta ⁊ potēs tūc romana: nūc Auinionēsis eccl'ia tāgit uertice sydera ⁊ digito celū uoluit: Ubi ⁊ Judas si triginta illos suos argēteos pcū sanguinis attu lerit admitteī: ⁊ paup a limine Christus arcebit: quod ita esse christianus nemo est qui nesciat: neI mo qui nō doleat: nemo qui vindicet. Ita dum aliI us alium expectat malorū impunitas quātum vi des creuit: ⁊ quod a pncipio medicabile malum fuerat iam tempore putruit. Leperat eni fateoꝛ an te etiam etatem nostram ut ab auis accepimus fe dum hoc ulcus inflari: sed quod molestuꝫ diceres

do quidez ſtandoqꝫ licet ꝛ eundo de ſe ſuiſqꝫ de rebus in cōſilio:in coſenſu:ꝛ q̄ꝫ q̄ Ciceroni aliter videat:etiā in cōuiuio:ſed lenius cogitare:Uir tam ſterilis ager:vir tam durus eſt aius:quem non iugis ac diligēs cultura fecundet ac leniat. Quid de tuo igit̄ ſperem quem natura ipſa tractabilez fecit ac fertilem? Noſtrum ergo:qō apud Tullium ait Cato:ducem optimum tanq̄ deum: Immo quidē nature rerūqꝫ oium p̄iem deum ipſum ſequere:altis te uocibus euocantez oēſqꝫ quos creauit redemitqꝫ hoies:nō e celo tātum ubi in eternū regnat: ſed ex aſperrimo etiam tropheo qō p̄o nobis nūdus ſpinis coronatus triūphato: aſcēdit:oēs inq̄ uocat:pauci illū audiunt:Eſto vnus e paucis:alio quin nihil eſſe p̄ſtaret. Audi illum ꝛ exaudi a quo corpus atqꝫ aiam ꝛ ingenium accepiſti: per quem es qualem te gaudem⁹:per quem eris niſi reſpuis qualem te cupimus ꝛ ſperam⁹. Non te hodie pluribus p̄emam:certus hec tibi ꝛ multo etiam pauciora ſufficere:ut qui ex te qd optem ego:quid ue alij qui te amāt:tacito me licet intelligis:Unuz tñ non obmiſerim:ne illis aures aut aium accommodes qui obtentu ſtudij theologici te nituntur a notitia l̄rarum ſcholarium dehortari:qua ut ſileaz reliquos:ſi Lactātius atqꝫ Auguſtin⁹ caruiſſent:neqꝫ ille ſup̄ſtitiones paganoꝝ tam facile ſubruiſſet: neqꝫ iſte ciuitatem dei tāta arte tantiſqꝫ molib⁹ erexiſſet. Expedit theologo p̄ter theologiam etiā multa noſſe: Immo ſi fieri poſſit:pene oia:quibus contra inſultus carnaliū ſit inſtruct⁹. Certe ſicut vnus eſt deus cui oia ſubſunt:ſic vna eſt ſcientia de deo cui bone oēs alie obſequunt̄. De his tñ libro ſecundo de doctrina chriſtiana ipſe idem diſputat Auguſtin⁹. Lege ergo:de illius cōſilio que potes ſine ꝓpoſiti p̄ncipalis p̄eiudicio:ꝛ diſce quantum dū ne ingeniuz aut memoriā afficias:ſemperqꝫ memineris eſſe te theologum non poetam aut p̄hm:niſi inq̄tum uerus p̄hs uere ſapientie eſt amator:Uera aūt dei p̄is ſapia:Chriſtus eſt. His illud addiderim:ut in oi doctrina:illa tibi p̄cipua cura ſit:nō q̄ abdita:q̄qꝫ obſcura:ſed q̄ va: q̄ clara ſint qb⁹ aium intēdis. Sūt eniqui de his marie que nec ipſi nec alij intelligunt inaniter glorianť:ſtultum genus:Nam ut vitas obiectum:ſic ni fallor claritas eſt felicitas intellectus. In oi aūt ſanctitate ac vtute expeditam illā ꝛ cōpendiariaz Socratis ad gloriaz viam nunq̄ deſeras:ut ſcilicet talis eſſe ſtudeas q̄lis vis videri. Sunt enim peſſimi quidaz qui videri uolunt optimi:quaſi ut alios:ſic ꝛ deuz ꝛ cō ſcientiam ſuam fallant. Hemine aūt vie huius duces multoſ habes:utriqꝫ tñ vnus ſuffecerit Auguſtinus domeſticus tuus dux:quez vides hac ipſa tua etate cum erroribus ac vitijs generoſo impetu magnificētiſſime colluctātem. Siquis in illo vnq̄ vite error fuit aut doctrine:p̄mus contraria ſublatus eſt vita:ſecundus manu ꝓpria diſcretiſſimo uolumine extirpat⁹ eſt:ut nil ſit tuti⁹ q̄ viri illi⁹ ꝛ vitā ſimul ꝛ doctrinaz ſequi:Hoc ne tibi vnq̄ e memoria excidat. Extremum queſo:ut cum p̄imum perueneris quo ſuſpiras:quod cito fore confido:contra canem illum rabidū Auerroim qui furore act⁹ infando contra dñm ſuum Chriſtum contraqꝫ catholicā fidem latrat:collectis vndiqꝫ blaſphemijs eius:quod ut ſcis:iam ceperamus:ſed me ingens ſemp ꝛ nūc ſolito maioꝝ occupatio:nec minor temporis q̄ ſcientie retraxit inopia:totis ingenij viribus ac neruis incumbens:rez a multis magnis viris impie neglectam:opuſculum vnum ſcribas:ꝛ mihi illud inſcribas:ſeu tūc viuus ero:ſeu interim abiero. Semper enim tempus eſt omnibus:ꝛ mihi inter alios iam de habitu cogitandi. Neu dubita defuturū tibi uel ingenium uel ſtiluz:q̄uis tuorum nonnullis ſolitum deeſſe: Aderit Chriſt⁹ ſuas res agenti qui tibi affuit uel naſcenti. Uale.

¶ Francisci Petrarche ad Inuictiſſimū Ceſarem dominum Karolum quartū Romanorum ꝛ Bohemie Regem: Illum eo q̄ tardius Italicis rebus ꝓuiderit incuſantis:ꝛ ut bonis cōſilijs moram nullam facere dignetur exhortantis ſimul ex antiquitate virtutem ꝛ excellentiam urbis Rome deſcribentis.

Recipitium horet ep̄la ſereniſſime Ceſar:auctoris ſibi cōſcia: dum cogitat vnde digrediens: quo uētura ſit. In tenebris eniz orta:quid miruz ſi clariſſimi tui nois ſplendore confundit? Sed qm̄ oēm pauorez amor excutit: in lucem ueniet; ꝛ ſi nihil aliud:at ſaltē fidelis affectus mei nūcia. Perlege oro dec⁹ nr̄m: plege:neu quas odioſas tibi ac moleſtas adeo ex me blandi tias uerearis:publicam reguz peſtem:ars ea ꝓcul a morib⁹ meis abeſt:lamentis potius aurez para: nō tam bl̄da q̄ querula or̄one pulſaberis. Quid eni noſtri: ꝛ ſi dici phas eſt: Immo tuiipſius imemor fact⁹ es:quoniā abijt italie tue cura? Nos eqdem ſperabam⁹ te celit⁹ nobis miſſum:libertaq̄ noſtre p̄romptiſſimum aſſertorē: Tu refugis:ꝛ ubi factis opus eſt:lōgiſſimis cōſultationib⁹ tp̄s trahis. Uide Ceſar q̄ fiducialiter tecuz ago:homo puſillus ꝛ incognit⁹: Tu queſo ne libertati mee ſucceſeas:ſed nature moribuſqꝫ tuis gratulare:qui hanc mihi fiduciā ſubminiſtrāt. Quid enim (ut ceptum ſequar) q̄ſi uēturi certus tp̄s in conſilijs expēdis? Neſcis in q̄ breui ſpatio maximaꝝ rerum momēta uerſent? Que multis elaborata ſunt ſeculis:ſepe dies vnus cōficit. Crede mihi ſi famā ꝓpriam: ſi reipublice ſtatum cernis:videbis tuas itidē res ac noſtras dilationib⁹ nō egere. Quid q̄ ambigua ꝛ fugaciſſima vita eſt: ꝛ q̄uis integerrima etas tua ſit:eſt tñ inſtabilis aſſidueqꝫ uolat ac rapit̄: Jtaqꝫ nō ſentiētem ois te in ſenium dies trudit: dum circūſpicis:dū cūctaris:ip̄rouiſa furtim aderit canicies. An forte dubitas ne ante tp̄s inceperis:ad qō pagendum vir humane vite lōgiſſimū tp̄s intelligis ſuffecturum? Neqꝫ enim vulgaris aut mediocris negocij tibi cura eſt: Romanum imperiuz multis diu iactatū tempeſtatib⁹ ſepe deluſaz: ꝛ pene iam p̄iectā:ſpem ſalutis in tua tandē virtute reponit: ꝛ per innumeros caſus ſub vmbraculo tui nois utrunqꝫ reſpirat:ſed ſola iam ſpe diutius paſci nequit. Sentis quantam ꝛ q̄ꝫ piam curarum ſarcinam ſuſcepiſti: perfer ad exitum p̄ecamur. Idqꝫ q̄p̄rimum facito: P̄recioſiſſima: immo vo

D auro ⁊ lapide pꝛecioso ⁊ margaritis: habēs poculū aureū in manu sua plenuꝫ abhominatione ⁊ immūditia fornicationis eius. Noscis ne teipsaꝫ Babylon? nisi illud forsan errorē facit: qꝫ in illius frō te scriptuꝫ erat: Babylon magna: tu ỹo Babylon parua es? Parua utiqꝫ murorū ambitu: sed vitijs ⁊ ambitu animorū ⁊ infinita cupidine cumuloqꝫ malorū omniuꝫ nō magna modo sed maxima: sed immēsa es. Et certe quod sequtur tibi vni conuenit nō alij: Babylon mater fornicationū ⁊ abhominationū terre: Mater impia partuū pessimorū: quando quicqd usqꝫ terrarū abhominabile: qcquid fornicatoriū ex te ꝓdit: ⁊ cū semꝑ parias: semꝑ tumeꝭ ⁊ taliū plenus ac grauidus uter⁹ tuus est. Si nūc quoqꝫ dissimulas: audi reliqua: Et vidi ingt mulierē ebriam de sanguine sanctoꝝ ⁊ de sanguine martyꝝ Jesu. Quid siles? aut aliā hoc sanguine ebriā ostēde: aut oinosi potes: te banc ebriā nega. Uera enim euangeliste ⁊ apostoli visio sit oportet: qui si te in spiritu vidēs mirat⁹ est admiratione magna: quāta nos admiratione pfundimur: qui apte oculis te videmus? Ex oib⁹ qdē fornicationib⁹ tuis de qb⁹ biberūt oēs gētes ⁊ reges terre: ⁊ ex omnibus abhominationib⁹ qd expectes: nisi qꝫ Joānes idez ait: Cecidit: cecidit Babylon magna ⁊ facta est ha
E bitatio demoniorū. Nota sunt que sequunt. Uere iā talis facta es: quāto enim homo perditus ⁊ desperate nequitie demone melior? Uere habitatio: Jmmo regnū demonū facta es: qui suis artib⁹ humana licet effigie in te regnāt. Tu vo amice cū eodē apostolo: audi uocē aliā de celo dicentē: Exite de illa populus meus: ⁊ ne participes sitis delictorū eius: ⁊ de plagis eius nō accipiatis: quoniam peruenerūt peccata eius usqꝫ ad celū: ⁊ recordat⁹ est dñs iniquitatū eius. Quātum glorificauit se ⁊ in delitijs fuit: tātum date illi tormētū ⁊ luctum qꝫ in corde suo dicit: Sedeo regina: vidua non sum: ⁊ luctū nō videbo. Jdeo in vna die uenient plage eius: mors ⁊ luctus ⁊ fames ⁊ igni comburet: quia fortis est deus qui iudicabit illā. Nec ⁊ que apostolicus ille loc⁹ habet audi omnia: audi ⁊ fuge si qua via est: ne innocētiā tuā ruine nocentiū ⁊ Babylonice pꝛemāt iniquitates: quarū nō modus: non numerus: nō mēsura: nō extimatio demū est. Taceo hereditatē Simonis ⁊ illam hereſis speciem non ultimā spiritus sancti dona mercātiū. Taceo mali
F illius auaritiā matrē: que idolorum seruit⁹ ab apostolo dicta est: Taceo utriusqꝫ pestis artifices ⁊ cō cursantes pētificū thalamis ꝓsonetas: Taceo crudelitatē humanitatis immemorē ⁊ suiipsius oblitam insolentiā atqꝫ illos uanis flatib⁹ tensos ntres Taceo deniqꝫ illa ꝓdigia: que insensibilis uereqꝫ orbus terrarū orbis tādiu quasi etnaꝫ Enceladus aut Typhe⁹ Jnarmié pati pōt: quoꝝ oiuꝫ mesta nimis: ⁊ seuera narratio est. Ad ridicla sit atqꝫ odiosa festino: Quis oro eni nō irascat ⁊ rideat illos senes pueros coma cādida togis amplissimis: adeo qꝫ lasciuiētib⁹ animis: ut nihil illuc falsi⁹ videat qꝫ qꝫ ait Maro. Frigidus in Uenerē senior? Tā calli di tāqꝫ ꝑcipites in Uenerē senes sūt: tāta eos etas ⁊ status ⁊ viriuꝫ cepit obliuio: sic in libidines inardescūt: sic in omne ruūt dedecus: quasi omnis eoꝝ gloria: nō in cruce Christi sit: sed in comessationib⁹ ⁊ ebrietatib⁹: ⁊ que bas sequūtur in cubilib⁹ ipudicitijs. Sic fugiētē manu retrabūt iuuētā: atqꝫ hoc vnū senectutis ultime lucrum putāt: ea facere que iuuenes nō auderent. Nos animos ⁊ hos neruos tribuit hinc bacchus idomitus: hinc orientalium vis bacchaꝝ. O liguſtici ⁊ Campani palmites. O dulces arūdines ⁊ indice nigrantes arbustule: ad honestas delitias ⁊ utilitates hominum create: in quos usus ⁊ quantā aiarum perintiē clademqꝫ uertimini? Spectat hec Sathā ridēs: atqꝫ in pari tripudio delectatus interqꝫ decrepitos ac puellas arbiter sedēs: stupet plus illos agere qꝫ se hortari. Ac ne quis rebus torpor obrepat: ipse interiꝫ ⁊ seniles lumbos stimulis incitat: ⁊ cecuꝫ peregrinis follibus ignē ciet: vñ feda passim oriūtur incēdia. Mitto stupra: raptꝰ: iceſtꝰ: adulteria: q iā pōtifica lis lasciuie ludi sunt. Mitto raptarū viros: ne mutire audeant: nō tātum auitis laribꝰ sed finibus patrijs exturbatos: queqꝫ ꝓtumeliaꝝ grauissima est ⁊ violatas coniuges ⁊ externo semine grauidas rursus accipere: ⁊ post partum reddere ad alternā satietatē abutētiū coactos. Que oia nō vnus ego sed vulgus nouit ⁊ si taceat: qꝫuis ne idipsū taceat iam maior est indignatio qꝫ metus: ⁊ minacem libidinem vicit dolor. Nec inquam vniuersa pꝛetereo: Malo quidem te hodie ad risum qꝫ ad iracundiam pꝛouocare. Ira enim que ulcisci nequit: in se flectitur ⁊ in dominum suum seuit. Fuit ergo seniculus quidam ex eo numero vnus cunctis annalibus implendis idoneus: Mircina libido hominī inerat: uel si quid libidinosius atqꝫ olentius hirco est: Nic seu mures metuens seu lemures: dormire solus non audebat: Nil apud eum tristius: nil miserius celibatu: nouas quotidie nuptias celebꝛabat: ⁊ creber uagis ampleribus sponsus erat: cum ⁊ os illi uacuum ⁊ etas plena esset: septuagesimum pꝛidem annum excesserat: septimo vix iam dente superstite. Erat illi puellarum auceps vnus ex multis: domini sui libidine nihilo segnior: cuius retia ⁊ laquei omnes vicos omnium ⁊ pꝛesertim pauperum domos obsederant: huc pecunias: huc redimicula: huc anulos: huc postremo blanditias: huc cene reliquias: huc omne genus escarum ⁊ quecunqꝫ flexura muliebꝛes animos conuehebat. Jpse interim suspensus animo canebat: Nam ⁊ reuera cantor erat: sed qui uocem ab altaribus ad choreas ac lupanaria transtulisset. Noram hominem vulgi digito monstratum: qui his artibus multas pꝛedas in os lupi senis inferre solitus diceretur. Mille locus hic ridiculosas historias capit: Unam accipe. Multis ille pollicitis misellam virgunculam an meretriculam illexerat: ut domino eius utiqꝫ ⁊ excelsi gradus: ⁊ magnarum opum: sed nec forme nec etatis amabilis obsequi in animum induceret. Quid multis agam? Acquiescit: ⁊ uelut Psyche illa Lucij Apulei felicibus nuptijs honestanda ignoti viri thalamum subit. Re comperta: impatiens more senex aduolat: ⁊ vlnis arreptam pendulis labiis exosculans: atqꝫ inermi ore commorsitans consummare nouas nuptias anhelabat. Repentino malo percita ⁊ olente senio ⁊ vultu lurido deterrita exclamat: Ad magnum se quendam ⁊ insignem pꝛelatum: non ad deformem ⁊ decrepitum sacerdotem aduenisse: non posse sibi fraudem fieri: Uis si fiat manib⁹ quoad possit: deide gemitib⁹ atqꝫ ululatib⁹ occursuraꝫ: neqꝫ dū reliquie spūs ulle essent:

k hẽte ſnia:nutatiꝫ iã ꝛ ruinã minãti impio pias ad
hibuit manꝰ: Itaqꝫ icredibili ỽtute ipediens mihi
iugũ carthaginẽſe diſcuſſit:magnas res in ꝑmiſ ꝛ
piculi nouitate memorabilis nr̃is ardẽtibꝰ hoſtiũ
fines inadere: ꝛ Hãnibalez italie tũc gallicarũqꝫ
ꝛ Hiſpanie victorẽ:ac iam totius oꝛbis impiuꝫ ti
mẽda mẽte ỽſantẽ:hinc ỽi decretũ:illic armis vin
cere:tibi nulla qdem trãſeũda ſunt maria: nullus
Hãnibal vincẽduſ:ꝑnũ iter:plana ꝛ apta ſũt oia.
Que enim obſcurata qdam putant:pñtie tue toni
tui pateſcẽt: Ingẽs niſi reſpuis:noue tibi gl'ie cam
pus oſtdit. Ingredere foꝛtiter:intrepide: Juſtorũ
comes ꝛ adiutoꝛ ꝓncipũ deꝰaderit: Alderũt arma
ta bonoꝝ acies:duce te libertatẽ ꝓdita repoſcẽtes
poſſem te nũc exẽplis ſollicitare cõtrarijs:eorum
qui glorioſa ꝓmoꝛdia ſeu moꝛtẽ ſeu iſignis cuiuſpi
am ipedimẽti obice nequaq̃ ad exitũ ꝓduxerunt.
Sed ubi domeſtica ſuppetũt:externa nõ querimꝰ
Unde tibi nõ ꝓcul:nõ ex annalibꝰ querẽdis:vnus
tibi pꝛo oibus ſatis erit: Heinricꝰ ſeptimus eterne
memorie ſereniſſimus auus tuus:cui ſi ad exẽplã
da que ſacra mẽte cõceperat vite ſpatiũ ſuffeciſſet:
ỽſa rerũ ſoꝛte: ꝛ afflictos hoſtes ꝛ me regnãte ꝛ li-
l berrimos italie populos ac feliciſſimos reliqſſet.
Expectat nũc ille celoꝝ perpetes incola: ꝛ ab alto
ꝓſiderat greſſus tuos:dies cõputat horaſqꝫ dinu
merat:teqꝫ mecũ increpitans alloquitur: Hepos
amãtiſſime quo ſupſtite nec bonoruꝫ ſpes:nec ego
totꝰ interij: Romã nr̃am atqꝫ illius lachꝛymas pꝛe
ceſqꝫ digniſſimas amplectere: Reſoꝛmãdeqꝫ rei-
publice ꝓpoſitũqꝫ mea moꝛs mũdo q̃ mihi dãno
ſioꝛ puertit: ꝛ inefficacẽ ai mei ꝯelum pari ardore
ꝓſequere:ſed felicꝰ:ſed letꝰ: Incipe ne moriaris:
ꝛ noſtri memoꝛ:ſcito te eſſe moꝛtalẽ. I celer ꝛ gau
dẽtium alpiũ claustra trãſcẽde: Roma ſpõſum ſo-
ſpitatorẽ ſuũ uocat italia ꝛ tuis pedibꝰ tangi cupit.
Expectãt te leti colles ac flumina:expectãt urbes
ꝛ oppida: expectãt bonorum agmina. Etſi te nil
aliõ urgẽt niſi q malis nunq̃ ſatꝭ diſtuliſſe:bonis
nunq̃ nimis feſtinaſſe videberis:ſat cãe eſt ut his
gaudiũ:illis penaꝫ:uel ſi reſipiſcere maluerint:ue
niam laturus acceleres. Solus enim es cui deꝰoi
potẽs iterrupti cõſilij mei dilatã gl'iaꝫ reſeruauit.

¶ Frãciſci Petrarche poete oratoriſqꝫ clariſſimi Psalmi penitentiales incipiunt.

¶ Psalmus pꝛimus

Eu mihi miſeroꝛ:q̃ iratũ aduerſum me cõſtituiſti redẽptorẽ meum: ꝛ legẽ ſuaꝫ contumaciter ne
b glexi. ¶ Iter rectũ ſponte deſeꝛui: ꝛ per inuia lõge lateqꝫ circũ act ſuꝫ. ¶ Aſpa quelibet ꝛ inac ceſſa penetraui: ꝛ ubiqꝫ laboꝛ ꝛ anguſtie. ¶ Unus aut alter ex gregibꝰ bꝛutoꝝ: ꝛ inter luſtra feraꝝ habitatio mea. ¶ In anxietatibꝰ cũ uoluptate ỽſatꝰ ſum: ꝛ in ſentibꝰ cubile meũ ſtraui. ¶ Et obdoꝛmiui in iteritu: ꝛ ſpaui regem in toꝛ mentis. ¶ Nũc igiꝭ gd agã:quo me in tãtis piculis uertã:ſpes adoleſcẽtie mee coꝛruerũt omnes. ¶ Et factꝰ ſũ naufrago ſimillimꝰ:qui mercibꝰ amiſ ſis nudus enatat iactatꝰ uẽtis ꝛ pelago. ¶ Elõgatus ego ſum a poꝛtu: ꝛ viam ſaluꝫ nõ appꝛehẽdo ſed rapioꝛ ſiniſtroꝛſum. ¶ Uideo tenuiter qdem: ſed hic mihi grauiꝰ duellũ qꝫ iraſcoꝛ mihimet ꝛ aic mee ſũ infeſtꝰ. ¶ Iraſcoꝛ pctis meis:ſꝫ igẽti miſeriarũ mole depꝑſſus ſũ:nec eſt reſpirãdi locꝰ. ¶ Se pe fugã retẽtaui ꝛ uetuſtũ iugũ excutẽ meditatus ſũ:ſed iberet oſſibꝰ. ¶ O ſi tãdem excidat a collo meo:excidet cõfeſtim ſi tu iuſſeris altiſſime. ¶ O ſi mihi ſic iraſcar in pctis meis:ut te diligã ul'ſero ¶ Sed ml'tũ timeo:qꝫ libertas mea manibꝰ meis labefacta eſt. ¶ Juſte crucioꝝ conſenſi:labore toꝝ queoꝝ digniſſimo. ¶ Quid mihi ꝓcuraui demẽs catenã meã ipſe cõtexui: ꝛ incidi uolẽs in inſidias moꝛtꝫ. ¶ Retia mihi diſpoſuit hoſtis:q̃cũqꝫ ibaꝫ: ꝛ pedibꝰ meis laqueos tetẽdit. ¶ Ego aũt deſpexi ꝛ iceſſi ſecurꝰ iter lubꝛica: ꝛ in pctis mihi blãditus ſũ. ¶ Credidi iuuẽtuꝫ decꝰnõ aberrare: ꝛ ſecutus ſũ quo me tulit ipetꝰ. ¶ Et dixi mecũ:gd ante mediuꝫ de extremis cogitas:hẽt etas quelibet fines ſuos. ¶ Uidet iſta deꝰ ſed irridet:facillimꝰ erit ad ueniã:cõuerti poteris cũ uoles. ¶ Tũc cõſuetudo peſſima ſuũ uẽdicat mãcipiũ: ꝛ iniecit manus fruſtra reluctãti. ¶ Quo fugiã nõ hẽo:naꝫ ꝛ ego vinctꝰ ſũ ꝛ refugiũ meũ lõge eſt. ¶ Moriar in peccatis meis:niſi mihi auxiliũ ueniat ex alto. ¶ Nõ merui fateoꝛ:ſed tu dñe miſere ꝛ extẽde manũ tuam peunti. ¶ Et memoꝛ ꝓmiſſionũ tuarum:eripe me de faucibꝰ iferni. ¶ Hꝫlia pꝛi. ¶ Psalmus. II.

Nuocabo quẽ offendi:nec timebo:reuoca
i bo quẽ abieci nec erubeſcã. ¶ Spẽ ꝓditaꝫ reſtituã:audebo ruꝛſuꝫ ex his tenebꝛis in celũ oculos attollere. ¶ Illic habitat redemptoꝛ meꝰ:qui potẽs eſt ab iferis euellere. ¶ Ego in me perij:ſed in illo vita mihi ꝑmanet ꝛ ſalus in eternũ ¶ Ille impat moꝛti:ille vitaꝫ ꝑſtat ꝛ reſtaurat:qs ꝓhibet ſpare meliora? ¶ Auolent qui me terrificãt:petũ grãde meũ nimis ſed miſatio dñi ĩmẽſa eſt. ¶ Peccaui ifelix malis peiora accumulãs: ꝛ mihimet hoſtis acerrimꝰ. ¶ Ueriꝰ enimuero oẽs ſoꝛdes meas vna gutta uel tenuis ſacri ſanguinis abſterget. ¶ Attamẽ vñ mihi gemitꝰ: frãge ſaxuꝫ hoc dñe ꝛ fontes ꝓrumpãt ex adamãte duriſſimo ¶ Fõtes lympidi ſcaturiãt: ꝛ deſcẽdãt in uoluta bꝛũ ubi aſſidue trux aper imergiꝭ. ¶ Et deleãtur macule uetuſte ut placere tibi poſſit habitaculũ in me dñi diſplicet. ¶ Fiat mihi per noctẽ miſeriarũ mearũ recoꝛdatio: ꝛ per diẽ ſpes ſaluꝫ appareat. ¶ Tẽperẽ leta cũ triſtribꝰ: ſed miſerationũ tuaruꝫ nunq̃ obliuiſcar. ¶ Ex quãtis me malis erueris: ꝛ ut aiam meam nõ deſerueris in piculis multis. ¶ Lugeã penitẽs de cõmiſſis:ad feliciora ſuſpirẽ de meipſo mẽtuã ſemp de te nunq̃ deſpem. ¶ Fiat mihi thalamꝰ meꝰ purgatoriũ meum: ꝛ lectulus meꝰ lachꝛymaꝝ meaꝝ cõſcius. ¶ Et in coꝛpe meo doleã ꝑus q̃ ꝓceps coꝛruã intartara. ¶ Miſere mei dñe:miſere ꝛ opꝰ tuuꝫ ne deſtituas: liberatoꝛ meꝰ ꝛ ſpes ultima. ¶ Hꝫlia pꝛi. ¶ Psalmꝰ. III.

Iſerẽ dñe doloꝝ meoꝝ:ſatiſqꝫ ſupqꝫ uolu
m tatꝰ ſũ ꝛ in ceno pctoꝛuꝫ meoꝝ marcui miſer. ¶ Et qd reſtat ampliꝰ afflicto:tꝑs iuti liter abijt vitam in cõſilijs expẽdi. ¶ Moꝛs ante oculos meos adeſt: ꝛ domꝰ nouiſſima ſepulchꝛũ ꝛ ſtꝛidoꝝ ac gemitꝰ gehẽne. ¶ Qdiu me deludit hodiernus dies ſub expectatione craſtini:quando incipiam ad te reuerti? ¶ Siſte iam fluctus ac pꝛocellas animi illumina:conſilium coꝛdis mei ꝛ mẽthã laboribꝰ ipone. ¶ Qui intellectũ dederas ut

puer eras: dum consangineo illo tuo viro bono ⁊ amico meo instãte ad me ꝓductus: aliquãdiu ꝓ tuorum tũc annorum imbecillitate recusantez: bona spe ilico me implesti: ut cõtra morez ꝓpositũq; meum tãto iparez amicitiam amplexus: sepe exinde ad me redeũtez indies letius te viderem: admirãs vnde tibi id etatis nostre amicitie tãta cupiditas: ⁊ sepe mecũ in silẽtio post etiã cum amicis illud patris Ambrosij repetens: Puer iste si vixerit aliquid magni erit. Transiuerũt interim anni plures: Nihil enim tam tacite tamq; uelociter trãsit: diuq; in patriam reuerso tuo conspectu carui. Ecce nunc puer me⁹ ad me redijt sed ut ait Naso: Jaz iuuenis iaz vir iam se formosior ipso: ea scilicet forma quam nec etas imminuet nec morb⁹ eripiet nec mors ipsa. Jam de te igiť nõ tãtum spero: sed spo simul ⁊ gaudeo. Est eniz pñtiş boni nomẽ: gaudiũ: spes futuri. Ecce iam te magnis viris parẽ teneo: parẽ maximis mox tenebo. Age modo: perge iter assumptũ: excita teipm: adde geminũ calcar ingenio: hinc honoris: hinc pudoris: Mane cepisti: noli sub meridiem to⁊pe. Solẽt pigri viatores dum solẽ celi medio suspiciũt multum lucis sibi supesse cogitantes: vmbras querere seq; sõno ⁊ quieti tradere: sero tãdem expti inclinatam diez seq; elusos intelligẽ. Jd ex te certe nõ metuo: nõ hoc animi tui ardo⁊ spõdet: nõ frons: non oculi: nõ ẏba denunciant. Uere aũt multos ad sũmaz uẽturos erro⁊ iste detinuit ⁊ auertit: dum auctoritate nescio quoz in sanorum freti: nescio quam etatem cõsistentem una sibi ꝓsuasione confingunt: que nulla vnq; sui in parte cõsistit: sed id semp ⁊ labiť ⁊ currit ⁊ rapiť: ut q; ait Licero: uolat. Excusat forsan utcũq; senectutis inertiã fragilitas ⁊ mo⁊boz coho⁊s vndiq; illã ꝑmens. Que tñ si quid insite ẏ tutis est reliquuz: Neq; oia anni uolatiles abstulerũt: magna vi seni lem suis affinib⁹ abigit to⁊porẽ: ⁊ vigorẽ iuuenilez ad honestos act⁹ manu retrahit. Meministi Marcum Portiũ Latonem latinas lr̃as iam tunc senescentem: Hzecas ẏo iam nũc senez didicisse. Eaq; ipsa etate Socratem post lr̃as fidibus opaz dare: Carneadem philosophie studio cibi solituz obliuisci: Platonem toto pene o⁊be pegrinãtem: die ultimo uel Sophronis mimos sub capite hũtem: ut Ualerius: uel ut ait Licero: scribẽtez mori: Simonidem octogenariuz in certamẽ carminũ descẽdisse: atq; ipsa etate Chrysippum: ⁊ ꝓpe centenarios Jsocratẽ ac Sophoclem ꝑclarissima edidisse uolumina. Et Solonem senem post cõditas suas ciuibus leges: poetice inhiãtem: semper deniq; litterarum sitiẽtem ⁊ in ipsa demũ morte discẽtem. Possem exẽpla subtexere eorũ senum qui etate ultima res bellicas ut ciuiles elegãtissime caluerunt: sed mihi ad studiosum alterius gñis sermo est. Et hec qdem atq; his silꝛia senectuti mirabilia pro⁊sus ⁊ glorioſa sunt: Juuẽtuti aũt usq; adeo debita ⁊ sua: ut nihil sit pigro iuuene turpius: nihil inexcusabilius: nihil ad extremum despatius. Quedam enim vitia annis cedũt atq; diminuunť: alia igraescũt augẽturq; horum e numero segnities est. Jtaq; segnem iuuenem quẽ videas: q; sollicitũ senem speres? Qõ attendẽs cogitabis ne qua tibi pars temporis ignaua ꝓterfluat: neue nulla tibi vnq; aut lõgioris aut tardioris spes etatis blãdiať: Brevissima enim simul ⁊ fugacissima est: ⁊ utrum magis incertum sit ex equo cõtendit cũ brevitate celeritas. Nihil est uere vita hec pro qua tãto tpe agimur ac torquemur: ⁊ hocipm nihil: nunq; stat: sed duz quiť tanq; fum⁹ euanuit. Nõ est iuuenib⁹ expectandũ: dum qd pr̃opte faciũt: lente faciãt: sed in iuuentute properãdum vnde senes gaudeãt: mortui celebrentur ⁊ sepulti viuãt: uolitentq; ut ait Ennius docta per ora viruz. Hec amice discendi etas est: quod hec studiosa collegerit: senectus docta distribuet: q; q; a multis accepit refundet in plurimos. Jn querẽdis illã expectare demẽtia est: cui uel q̃sita seruare difficile. Neq; vo studiosos solos memore qbus etas alia nulla est: nisi hec vna quã degis: ⁊ corpe ⁊ ingenio prevalida ⁊ impedimẽtis libera: nisi que sibiipsa peperit: qbus ue sibi iter ipsa prestruxerit: qõ multi faciũt qui scie ac virtutis ad quas destinabanť obliti: post concupiscẽtias suas eunt: Neq; a uoluptate sua auertuntur: donec suis pudor ac dolor: inimicis gaudiũ: vulgo ludibrium effecti: vndiq; iutiles: nec lr̃is nec cõcupiscẽtijs habiles ad seniũ puenere. Sed ex alio quoq; gñe hominũ attingam paucos: quoz te exẽpla sollicitent: qui cũ alias ptes etatis possent ad agẽdum fortia: hanc vnam nullãq; aliam elegerũt: neq; uel modi cum distulerũt: neq; si distulissent succesisset ut fecit. Certe hac etate iã Achilles Troiaz: Alexãder Jndiam pulsabat: Scipio africanus occidentẽ fregerat: meridiẽq; frãgebat. Põpeius magnus Hispaniam põdomitisq; predonib⁹: maria cũcta pacauerat. Hac etate Drusus vo Hermaniã fatigabat: iãq; ad diuortia Rheni oia populãdo ac vincẽdo puenerat: tãtaq; animi ẏ tute eaq; morum iuuenilium maiestate: ut hostib⁹ quoq; uenerabilem se in omne tps efficeret: Quod nec hodie Hermani negant nec dissimulant: qõ interduz forte positus in ea terrarum parte perpendi ⁊ ingenua huius noui Cesaris ⁊ suoz ꝓcerũ cõfectione cognoui. Possez plurib⁹ illustriorib⁹ munire: his teipsuz urge stimulis: his attolle comitib⁹. Magnorum seq uestigia seq; illis ꝓferre magnis animis dulce est. Heu dicas: Juuenis sum: multũ mihi supest tpis: Ut eniz hoc dubiũ: sic certissimũ illud q; nunq; dies ista reuertiť. Arripe eam ergo ne tibi ifructuosa ꝓtereat: ⁊ ut magne parti hoium: imo fere cunctis hominibus atq; in morez inter digitos effluat: Profecto autem ut quod nulli vnq; fuit tibi certi tpis multũ esset: ⁊ huius tamen ⁊ rerum omnium parsimonia tunc est utilis dum abũdant: nempe cũ defecerint ne quicq; admissa custodias. Qobrem iteruz atq; iterum te moneo ⁊ obtestoz: ne ullũ diem per ignauiam labi sinas: sed omni sero tecum ipse calculuz ponas: tanq; diligens paterfamilias cuz suspecto dispẽsatore: hoc egi hodie: hoc incepi: hoc didici: hoc doctior: hoc melior factus sum. Neq; eniz minus ad virtutem q; ad sciẽtiam te cohorto⁊: Quez inutilez tibi diem pr̃eterijsse deprehenderis nec virisse te credito. Amice diem perdidi inquit Titus Cesar: Jd si dixisse laudatur qui nõ alijs illa luce ꝓfuerat: qd dicturũ putes qui nõ ꝓfuit sibi? Non possumus fateo⁊ libro semper incumbere: nõ semper solitarij ⁊ tranquilli esse: ⁊ nos fragiles ⁊ mundus est turbidus ⁊ res inextricabiles: hoc possumus: curare ne dies ulla sine nostra discussione ⁊ in nos animi refectione pertranseat. Quomodo eni aliena curabimus si nostra negligimus? sedẽ-

¶ Incipit epla cuiusdam gallici ordinis cisterciēsis.

h Omo qdā descendebat ab hierlm in iericō ⁊ icidit in latrones. Uerba ista dño nostro pape sūmo ac sctissimo ecclesie pōtifici pñt satis ꝑprie adaptari. Jpse nāq; hō est: quē ꝓz ꝑpbe sniaz dñs gl'ia ⁊ honore coronauit: cui⁹ ēt subiecit oia sub pedibus. Iste igit hō descēdit ab hierlm in iericō: cū de partib⁹ gallie se trāstulit ad partes romanorū. Hierlm nāq; visio pacis intelligit. Quātā aūt pacē eccl'ia in partib⁹ gallie reppererit: q̄tam humilitatē in magnis: q̄tā ꝑmptitudinē in paruis: ⁊ q̄tā obediētiā in oib⁹ sentit nūc ac meminit ut experta. Sed ipsa descendit in Jericō qui interpr̄etat luna. cuius mutabilitas inter mundi cetera patet euidēti⁹ vniuersis. Quid eni in rebus humanis est uel icōstāti⁹ siue mutabili⁹ q̄ romani? Jmmo certe ipa Roma plusq̄ alia urbs ul' ciuitas sepius ⁊ pluries mutata est. Sigs eniz cō sideret ipsius initiū qō hūit ut dicūt in tpe Romuli: honoris fastigiū qō habuit in tempore augusti: ⁊ ipsius etiam in tempore p̄senti miseriam: mutationi lune rome mutationē: uere ⁊ realiter poterit cōparare. A ꝑncipio nāq; lux ei⁹. i. eius potētia aliq̄liter apparuit: sicut luna cū dī Monoydes. postea vo notabil'r iualuit sicut luna cū dī Amphyarchos. Deinde vo ad plenaz pfectionem puenit: sicut luna cū dī pārilenos. Postea vo sicut ipsa creuerat: sic decreuit: ⁊ q̄si ad nihilū est redacta. Jpa namq; est sicut dicit Orosius q̄si inexplebilis uēter cūcta cōsumēs: semper esuriēs: nihil alijs relinquēs: nihil hñs: cūctis gētib⁹ ⁊ urbib⁹ q̄s miserias fecit: nō solū mi'ior: sed ifelicior est relicta. Miseriam cui⁹ certe nō potuisse⁊ credere ni vidissem. Occurrerūtq; mihi tūc vsus cuiusdā dicentis. Rome sceptra iacēt ⁊ celsa palatia ceno. Cesaris alta domus nunc sit casa vilis egeno. Roma mō nihil est: nihil est Rome nisi signū. Cesar in urbe sua nil cernit cesare dignū. ¶ Cur igit iste nob gallie pauptatē iproperat? Cōstat eni illā partē gallie de qua recessit eccl'ia esse fertiliorē: uel saltē tā fertilē sicut Roma siue pars Jtalie in qua ipse resident ꝓ ꝓpe sentī. Quid igit ad ꝓpositū si galli: Roma iā adolescēte: usum vitis ⁊ olee didicerūt? Suam arguit ruditatē. Jmmo ex ℞ uerecūdari debēt: q; galli in hac sagacitate hos ꝓcedūt. Halli ēt ꝓ certo paucitatē cibo⁊ ⁊ vino⁊ ꝓ facili iactura recipiūt. Jl lud Lucani in. v. attēdētes. Humanum paucis vivit genus. Et iterū illud Claudiani ꝓtra Ruffinū. Uiuit exiguo melius nā beatos. oibus eē dedit: si quis cognouerit uti. Et iterū illō Horatij in epla ad Bullatiū. Si uētri bñ sit laterisq; pedibusq; tuis nil diuitie poterūt regales addere maius. Licet igit nō sint pauperes per rerū indigētiaz: ditiores tñ sūt per sufficiētiā. Juxta illud Maximiani. Et rerū dñs nil cupiēdo fui. Sed nō sunt huiusmodi Jtalici ⁊ spāliter Romani: qui semp lucris temporalibus inhiantes: nihil aliud cogitant: non aliud somniant ꝓter lucrū. Juxta dictuz apl'i. questuz estimātes pietatē. Nullus esse ibi ioc⁹: nullus ludus: Jmmo generaliter nullus act⁹ in quo vt⁹ utili ꝓponatur. Loquar igit ipe nō de gallie: sed de sue Jtalie pauptate. ubi fere nullus hēt bono⁊ suorū: imo qō deteri⁹ est sui corporis ꝓprij ptātē. Animi

Lucan⁹ Claudianus. Horati⁹ Maximianus

eni pusillanimitate tyranno⁊ subiecti dñio ad ege statē tātali ⁊ sūmā miseriā sūt redacti. ¶ Sequit. ⁊ icidit in latrones. Licet ꝓm q; vulgariť dī cōe dcm nō sit oio falsū: ⁊ ꝓm Aristotelē. fama nō oio falsa sit quā ppl'i multi clamāt: meū tñ calamū ab huiusmōi vbiſ auertissem nisi me illi⁹ viri l'rati ⁊ piti: male tñ ut credo aduertētis vbo⁊ iniuria dedu xisset: q; de exitu eccl'ie a ptib⁹ gallie locutur⁹ uocl ꝓcordātiā turpiť mutuādo: ⁊ vbis iperiť iuolut⁹ sniaz: turpi⁹ ichoauit. per hec ỹba. Jn exitu isr'l de egypto domus Jacob de ppl'o barbaro. Audistis blasphemiā. lz eni ⁊ bñ: per isr'l ⁊ domū iacob eccl'iā itelligat: egyptū tñ galliā ⁊ gallicos barbaros noiando ipse ꝓculdubio delirauit. Si eni gallia illā de qua exiuit eccl'ia: ve ⁊ real'r ⁊ per ꝓpetā itelligit egyptū: salua reuerētia: hoc est falsum. Si vo per similitudinē: tūc est ac si diceret albū nigrū. Egypt⁹ eni iterptatur tenebra: gallia cādida. Halla eni grece cādor dī: vnde Halli quasi corpore cādidi. Que ergo est cōuētio lucis ad tenebras Horrere profecto debuit prophete maledictionez dicentis. Ue qui dicitis malum bonum: ponentes lucē tenebras ⁊ tenebras lucē. Egyptus etiam alia iterptatione itelligiť angustia siue tribulatio. Uñ ibidem dicit glosa. Jn exitu de egypto. i. eccl'ie de angustia. Quā aūt angustiā eccl'ia passa sit in gallia: ego sine dubio nō audiui. Uidi eni eā ibi in oib⁹ getā ⁊ trāquillā: nō iniuria tyrānor laessitā: nō inscitia ppl'i ꝓturbatam: nec maiorū oppressā potētia sed beniuolētia ⁊ obediētia oiuz uenerata pariter ⁊ dilectā. Eccl'ie igit exitū de gallia nō debuit dicē de egypto. ¶ Sz aduerte q̄so qd segť. Dom⁹ ingt iacob de ppl'o barbaro. O vbū iprop'riū: uere admirabile ⁊ ineptū ⁊ nō a tali viro saltē sic iprouī de ꝓferēdū. Sicut eni ipse dicit. Mēdaciuz qō in alteri⁹ ꝓrūpit iniuriā est nephādū. Ecce ppl'm gallicū uocat ppl'm barbarū. Sz qd est eē barbaruz? nōne est eē exneū ⁊ ignotū: legib⁹ inordinatū: mori b⁹ idisciplinatū: rudē ⁊ ihonestū? Qō si sic ut opor tet itelligat. Jnter gallos non q̄rat barbariē: q; est ⁊ remanet apud eos. Quis eni mētis cōpos: sani capiť: ⁊ ueri iudicij rōnis ppl'm barbarū dicēt eē gallicū: in q̄ est tēperātia in victu: mūditia in hitu amenitas clemētie: suauitas facūdie: in ỹbis veritas: in factꝭ honestas: in cor de fidelitas: strenuitas opis ⁊ agilitas corpis? Jux illō Julij Celsi ppl'i tñ hui⁹ inimici: in libro. v. de bellis Cesaris. Halli ingt homes sunt apti: minimeq; isidiosi: qui per virtutē magis q̄ per isidias dimicare ꝓsueuerūt. ubi ergo q̄so ē: tā nobiles ppl'i barbaries? ¶ Sz certe romanorū realē barbariē narrat btūs Bernardus ad Eugeniū papā ita scribēs. Quid tā notū scl'is q̄ ꝓteruia romanorū: gēs isueta pati: tumultui assueta: gēs imitis ⁊ itractabilis: subdi nescia nisi cū nō ualet resistere. Et segtur scio ubi hitas. Jncreduli ⁊ subuersores sūt tecū romani: ipij in deum: temerarij in scā uel scōs: seditiosi inuicē: emuli in vicinos: ihumani i extraneos: quos neminē amātes amat nemo: su ꝓrio⁹ isidele⁊: iferio⁊ ⁊ iplicabile⁊ iuerecūdi. ad petēdū: ad negādū frōtuosi: igrati cū acceperit: grādia loquunť cū operanť exigua: blandissimi adulatores: mordacissimi detractores: ⁊ doctissimi ꝓditores. Sūt ne ista igit mores ⁊ igenia barbaro⁊ ? Sz hic dicet. Forsitā fuit hic alieni gena ⁊ male de ignoť potuit iudicare. Rñdeo ꝓ

Al'r. de fama.

Halla vñ dī.

Egypt⁹ vñ dī.

Julius celsus

Bernardus

iestimabilis res est tempus: & cuius solius auari-
C tiam doctorum oium cōmendat auctoritas. Pel-
le moras igit: & qō grāde aliqd aggressis ultimus
est: singl'os dies magni extima: ea te cogitatio par
cum tpis efficiet: ea te coget ut uenias: & inter di-
uersitatē nubila desiderat⁹ nobis augustissime tue
frontis lumen ostēdas: Non te trāsalpinarum sol-
licitudo reruz: nō te natalis soli dulcedo detineat.
Quotiens Hermaniam inspexeris: Italiam cogi-
ta. Illic natus: hic nutritus. Illic regnum: hic & re
gnum habes & imperiū: Et q nationū ac terraruz
oium pace dixerim: cum ubiqz mēbra: hic ipm ca-
put inueniēs monarchie. Nullus igit ignauie loc⁹
est: ut ad nutum cūcta succedāt: magnū fuerit tāta
rum rerū fragmēta colligere. Sētio quidem noui
tatem reruz oium esse suspectā: sed ad noua nō tra
D heris: neqz tibi aliter italia q̄z Hermania nota est.
Ab ifantia enim tua nobis diuinitate ppitia repo
missus: altuz inclyti pīis iter mira indole, psecutus
sub eo & italicas urbes & mores hoium & terrarū
situs & glorioſe rudimēta didicisti: Quinetiam ad
huc puer: q pluſqz humane vtutis fuerit: pclaras
hic sepe victorias meruisti: sub quibus & si magna
erāt que gerebas: maiora tñ puerilis expeditionis
ministerio uelabant: ne scilicet eā pīam vir time-
res: que tibi puero tātarū victoriaz miserico: diaz
pbuisset: & qd hinc spare debeas impato: pmeui
tyrocinij auspicio, puideres. Adde q nunqz ulliuſ
externi pncipis aduētum letius expectauit italia:
Utqz nec aliūde remediuz vulnerib⁹ suis spat: nec
tuum tanqz alienigene iugū timet: hoc singulare si
nescis: habet apud nos maiestas tua. Quid enim
uerear loqui qō sentio & qō te iudice, pbari pfido?
Miro quidē dei fauore nūc pmuz in te nobis post
tot secula mos patrius & Augustus noster est red-
ditus. Te enim ut libet sibi Hermani uēdicēt: nos
E te italicum arbitramur. Propera igit qō sepe iam
dixi: & sepius est dicēdum: propera. Scio actus ti
bi placere Cesareos: nec imerito Cesar es. Atqui
primus opifex imperij tāte celeritat⁹ fuisse dicit: ut
ipse sepe aduētus sui nūcios preueniret. Jdez fac:
& quem titulis equasti: reb⁹ equare satage: noli am
plius bene meritam italiaz tui desiderio fatigare:
noli ardorē nostrum nūcijs & expectatione restrin-
gere. Te vnū poscimus: tui syderei vult⁹ intuitum
postulam⁹. Si virtutis amicus es: si glorie studio
sus: cuius sic ego Karolū nr̄m alloquar: sicut Ju
lium Cesarem Marcus Tullius alloquit: auidissi
mū te: q̄uis sic sapiēs non negabis. Noli obsecro
laborem fugē: Nam qui laborē fugit: fugit & glori
F am & virtutē: ad quas nunqz nisi arduo & laborio-
so calle pertingit. Tu vo quē & honesti laboris & ue
re laudis appetētissimum scim⁹: surge: age: & equ⁹
magnorum pōderum distributor: grauiora queli-
bet etati prealide & fortioribus humeris impo-
ne: Juuēt⁹ labori acta: ocio senect⁹: pfecto autē ex
oibus optimis ac sanctissimis curis tuis: nulla gra
uior q̄z ut italicū orbez trāquilla pace cōponas: ea
sarcina huius eui virib⁹ par est. Cetera leuiora q̄z
ut tātum & tam generosum aium occupare merean
tur. Hoc igit primū fac reliqua suuz tps inueniēt:
q̄z q̄z placata ad plenum & cōposita italia nihil aut
modicum putem negocij superit. Finge nūc aio al
mam te romane urbis effigiem videre: Cogita ma
tronam euo grauē: sparsa canicie: amictu lacero:
pallore miserabili: sed infracto aio & excelse pristi-
ne immemorez maiestatis: ita tecū loqui: Ego Ce
sar ne desperaueris iratus meam: multa olim potui:
multa gessi: Ego leges cōdidi: ego annum partita
sum: ego docui militie disciplinā: ego qngentis an
nis in italia cōsumptis: ducētibus ordine sequenti
bus (Cuius rei fide dignissimi testes sunt) Asiaz:
Africam: Europam: totum deniqz orbem terrarū
bellis & victorijs peragraui: multo sudore: multo
sanguine: multoqz cōsilio: surgētis imperij funda-
menta cōmuniens. Ego primum libertatis aucto-
rem Brutum: dum mihi obsequit interfectis filijs
superbo hosti mutuis cōmoriētem vulnerib⁹ aspe-
ri. Ego natātes virum armatum & inermem puel
lam stupui. Ego piū Camilli exilium: & Cursoris
laborioſam militiam: & incōptuz Curij caput & ele
ctum ab aratro cōsulez: & ruriculam dictatorez: &
regiam Fabricij paupertatem: & Publicole elatuz
funus: & insolitam viuētis Curtij sepulturā: & glo
rioſum carcerem Attilij: & insigni deuotionis ha-
bitu precūbentis Decios: & Coruini spectabile du
ellum: & mitem patri durum filio Torquatū: & pro
fusum vna Fabiorum sanguine: & attonitum Por
sennam: & fumantem generosam Mutij dextrā vi
di. Ego Senonum flammas: & Pyrrhi elephan-
tes: & opes Antiochi: & ptinaciam Mithridatis:
& Syphacis amētiam: & Ligurum difficultates:
& bella Sannitica: & Cimbrorum motus: & Ma
cedonum minas: & Punicas fraudes ptuli. Ego
Carthas: Egyptum: Persidem: Arabiaz: Pontū:
& utranqz Armeniam: & Galatiam: Cappadociā:
Thraciam: & Marum littus: Ethiopicas arenas.
Ego Libye Campos & Hispanie. Ego aquas Se
stias: Licinum: Trebiam: Thrasumenū: Cannas:
& Ochidaras precito cruore Thermopylas. Ego
Danubium & Rhenum: Jndum: & hydaspez: Rho
danuz: & Jberum: Euphratem: Tigrim: Gangem:
Aliam: & Hebrū: Tanaim & Carapsen. Ego Tau
rum & Olympum. Ego Caucasum & Actalenta.
Ego Jonium & Egeum Scythiuz atqz capaticum
mare. Ego Hellesponticum sinum & Euboicas are
nas. Ego Hadriaticum & Tyrrenum: Deniqz per
domitum nostris classibus oceanuz hostium simul
& natorum sanguine cruentaui: ut tantum scilicet
bellorum senem par eterna sequeretur: & per mul
torum manus ad te uenturum stabiliretur imperi
um. Nec mea me fefellit intentio: uoti cōpos: om-
nia sub pedibus meis vidi: Jnde sensuz nescio quo
nam modo nec quia mortaliū opera decet esse mor
talia: in labore meo inrexit aliena seuities: & ne la-
chrymabilem ordiar historiam: quorsum res rede
gerit vides: tu mihi prope iam desperāti diuinit⁹
destinatus: quid cessas: qd cogitas: qd expectas?
Sane nunqz aut tu egentior: aut tu ad opem feren
dam actior: aut romanus pontifex clementior: aut
fauor dei & hominum propensior: aut illustrior res
agenda differs: Jnimica semper magnis mora pn
cipijs. Moueant: moueant animum tuum exem-
pla clarissima: quorum qui nihil in senium differē
tes: oblatam semel occasionem ipigerrime rapue-
runt. Alexander Macedo ea etate qua nunc es:
oriente pererrato Jndorum regna pulsabat alie-
na rapturus: tu tuum repetens deuotam tibi non
intrabis Italiam? Eadem hac etate tua Scipio
Africanus in Africā trāsgressus: senū q̄uis te tra-

nouit:nec optet plus dicẽ nisi qõ scripsit Moyses in cantico. Generatio hec peruersa est ⁊ infideles filij. Et iterum si aduentus ad italiam ita dominũ papaz felicitat: ⁊ spiritus quo ductus est in desertum ipsum moueat ad regressum:nonne ipsius regressus si contingat:ipsum faciet infelicem? Absit Omnia enim sibi licent. Licuit eni sibi ire:licet ẽt ⁊redire:nescio tamen si suberit posse cuz uoluerit Scio tamen ꝑm Senecam in tragedia Agamemnonis. Nunq̃ esse seram ad bene agendum viam. Et quem penitet peccasse pene esse innocentem. Nõ dico ipsum peccasse. Absit. Spiritus eniz bonus duxit eum ut credo.nec dicam ipsum malum sed multo meliorem si reducat. ¶ Nunc igitur ad eius predicationem ⁊ exhortationem regredioꝛ. Mirabilis prorsus ⁊ inaudita nouitas. virum cecutientem acute videntibus viam ⁊ rectũ iter ostẽdere. Quis enim huius alti collegij se esse mortalem ignorat? Quis etiam aliquando de vite eternitate non cogitat? Quis eorum non nouit totum quod hic viuitur uel habetur instabile:immo transitorium ⁊ caducum. Crederem nanq̃ tantos viros talia ignorare: nec ea aduertere:nephas est. Nullus enim eorum q̃tuz ad hoc uel ignorat qõ hic sit:siue uerbis talibus idigebat:hinc pro certo potuit ꝑsimiliter dubitare:ne sibi illõ euangelicũ obicerent. In peccatis natus es totus: ⁊ tu nos doces? Et iterũ. Medice cura te ipsuz. Et itez . Rabbi ubi habitas ? Quod si profecto consideret exhortationis causam ⁊ materiã:prope se repperiet amplam ualde. videat eniz ⁊ cõsideret:qꝫ in terra quã inhabitat:viget iniuria pro iustitia:pro pietate nequitia. ubi tam violenta oppressio subditorum reperitur:ubi uera fide ꝓcul abiecta:nepharie quasi hereditate dei sanctuarium possidetur. Et breuiter ubi iuxta dictum Quidij. Uiuitur ex rapto:nõ hospes ab hospite tutus.nõ socer a genero:fratrũ quoq̃ gratia rara est. Consideret igitur modũ ibi viuendi ⁊ regendi: ⁊ infinitos modos :quibus ut ipse nouit turpiter extorquetur pecunia. ⁊ talibus loquatur ⁊ predicet. Sed quid plus ? Nonne in Mediolano vidi abhominabile idolum super altare dei. hominis scilicet armati imaginem sedentis super equum:de candido marmore fabricatuz ⁊in loco ubi corpus christi sacratum consueuit sacrari uel reponi collocatũ? Est ne igitur illõ sub dissimulatione transeundum? Nonne est formidandum:ne deus suam uendicet iniuriam? Dicit eniz psalmista. Uidi impium superexaltatum ⁊ eleuatum sicut cedros libani. Et transiui ⁊ ecce nõ erat. Nam ꝑm Senecam in tragedia tiestis . Ubi non est pudor nec cura iuris : sanctitas : pietas:fides : instabile est regnum. Et in tragedia Edippi. Inuisa nunq̃ imperia retinentur diu . Et in octauia de prospera fortuna dicit idez. Crede inquit obsequẽti partius.leuis est dea. Si igitur deus patiẽs est ad tempus non est aliqualiter confidendum.qm̃ indutus est dñs uestimentis ultionis.quoniam ipsi vindicta est: ⁊ ipse retribuet abundanter facientibus superbiam. Consideret igitur iste predicator egregius:q̃tũ deo adiuuante ipsius predicatio siue exhortatio multis posset ꝓficere. ⁊ qꝫ habet in foribꝰ quos facũdie sue lenitate mulceat ⁊ profunditate sciẽtie dirigat exhortãdo. dimittatq̃ i oculo remoto festucã:trabẽ magnã de ꝓpis oculis removendo. ¶ Nunc igiꝭ uenio ad vini beuenensis: quã certe nec demeruit nec libẽter audiui blasphemiaz. Rhodaniq̃ ⁊ illarum partiũ iniuriaz. Quis eni mẽtis compos talis vini:immo vo potius tanti boni maledictionem non horreat? Ait enim. Utinã nunq̃ fuisset vites ille:paulominꝰ dixeriz vites ulle si christi eccl'ie usq̃adeo uenenosaz vindemiã pitur erãt. O nobilis videmia:o uenenũ ꝑciosuz sup cetera vina dulce salutifeꝝ ⁊ iucũdũ. q̃z misa ⁊ inepta est tue maledictiõis occasio. pp qõ nõ itres in os eius: ⁊ dulcis sapor tuus per eius fauces nõ trãseat. Fere enim Quidij maledictionẽ demeruit : qua misere uetule maledixit scilicet nec vinum potet:qm̃ sit uel pingue uel acre. Credit ne tantos viros ita gule deditos ⁊ affectos:ut propter huiꝰ vini carentiam italiam fugiant ⁊ horrescãt? Absit hoc maxime cuz illud vinũ haberẽt de facili si placeret. Sed qd facit hoc? Sine dubio credo qꝫ audita ⁊ experta romanorum malitia:italorũq̃ plurium perfidia:immo quasi omnium mores mali. Huius autem malitie fidem habuerunt ex auditu hanc autem nunc de facto facie ad faciem contemplantur. Non igitur propter vina italiam fugiunt siue Romam:sed propter seuitiam ⁊ magnaz perfidiam:de proprio capite dubitantes. Illud euangelicum attendentes. Cum persecuti uos fuerint in vna ciuitate fugite in aliam. ¶ Sed etiam Rhodanus ut ⁊ ipse artat quid meruit? Si iquit ecclesie dei causam daturus erat exilij . Sed quale rogo cum ecclesia in auinione passa est exilium? Ubi in potestate viguit ⁊ in securitate quieuit: ⁊ in tanta uenerationeꝫ habita est? Nonne etiam ille summi ⁊ altissimi domini vicarius cuius est omnis terra ⁊ plenitudo eius in aliqua parte terre patiꝭ exiliũ? Nonne solis romanis debitor est? Absit. Ubi cunq̃ enim pro utilitate fidei catholice statuit residere:sedes sua est nec sine causa dictuz est. Ubi papa:ibi Roma. Sed dicit in auinione nihil boni eẽ: nisi aduectũ aliũde. Sed ubi queso est bona urbs uel ciuitas que bonis nõ egeat alienis nisi forte dicat Romam in qua tãte ⁊ tales sunt platee:ut probladis ⁊ vinis cunctis eius ciuibꝰ credantur sufficere. Quod non abundãtiam ⁊ sufficientiam:sed defectum arguit manifestum. ⁊ iteruz illa nobilis ciuitas Uenetorum quam ⁊ super alias sic extollit:quid habet aliunde nisi aduectuz? Uir igitur discretus uerbosas ⁊ inanes desinat argutias in nostro etiam vico straminũ quem fragosuz nominat deridẽdo ab ipsis puerulis lacerandas. Audeo tamen dicere motus aliquãtulum iniuria. sed ueritatis tamen limitem non transcendẽs:qꝫ fragor consimilis in tota italia nõ auditur. In auinione vo esse ⁊ fuisse omnium bonorum affluentiam ⁊ patet ⁊ patuit per effectum. Unde ⁊ dñs Anselmus a domino rege missus:hec ⁊ multa alia que dominũ nostrum papam reuocare poterat ab incepto lucu lenter ostendens male fuit per istum salua reuerentia redargutus. Quod si certe virisset:viuis rõmibus ostendisset nec credebat se loqui ad cogne magistrum seu cocorum principem:sed ad ecclesie dominum ⁊ summum pontificem. quem tanq̃ bonũ patrez decet atq̃ oportet curare de omnibꝰ. Sed quid dicit Tereti? Ueritas odium parit. propter quod uerum fuit qꝫ factus est ei inimicus uerũ dicens. ¶ Quid etiã rhodanuz ⁊ loca confinia sic si

Ouiꝰ ꝑ

Sene.

bñ agẽ tribue uolũtatẽ: ⁊ in actũ dirige ne exp̃o-
bratione tui muneris cõfundar. ¶ Eripe me a fu-
tio hostiꝭ tui ⁊ ne isultet in op⁹ manuũ tuaꝝ phibe:
qm̃ alter qui phibeat nõ est. ¶ Libera me de sup-
plicijs eternis: sit mihi ps purgationis labor me⁹
q̃ hic per singl'os dies exerceor. ¶ Reliquũ mihi
hac vita ⁊ in hiꝭ mẽbris exige: pusq̃ ueniat tp̃s ege
statis. ¶ Reduc me in vias tuas ante solis occasũ
adue spascit eni ⁊ nox est amica p̃donib⁹. ¶ Loge
ire si uocare parũ est: deniq̃ ut libet: mõ ne pereaꝝ
¶ Respice dñe miſere: succurre: qm̃ tu solus oẽs
miserias nosti. ¶ Gloria p̃ri. ¶ Psalm⁹. IIII.

r Ecordari libet munerũ tuoꝝ de⁹: ut sit mi-
hi cõfusio ante ocl'os ⁊ rubor in genis me
is. ¶ Sic eni forte miſeber]: ubi nõ p̃suꝝ
videris oium que mihi tribuisti largitor optime.
¶ Tu mihi celũ ⁊ stellas: qd enim hoꝝ idigebas:
tu mihi vicissitudines temporꝝ creasti. ¶ Tu solẽ ⁊
lunã: tu dies noctesq̃: tu lucẽ ac tenebras discreui
sti. ¶ Terrã aquis iuoluisti: feciſti fontes ⁊ maria:
ualles ac planitiẽ: mõtes: lac⁹ ⁊ flumina. ¶ Hec in
tus uarijs seminib⁹ fecũdasti: circũquaq̃ multipli
ci specie decorasti. ¶ Herbis virẽtib⁹ uestisti cam-
pos: distinxisti colles florib⁹ ⁊ siluas ramoꝝ folijs
¶ Fatigato regem p̃parasti: estuãti vmbras arbo
rũ ⁊ ad ociũ recessus ameniſſimos. ¶ Sitiẽti fon-
tes lucidos: esuriẽti baccas ois gñis ⁊ refectionis
q̃ multiplicis alimẽta. ¶ Q̃ multiformib⁹ aianti-
bus terras ⁊ pelagos iplesti: ⁊ circũfusos tract⁹ ae
ris: qs cuncta dinumeret? ¶ Hec oia pedib⁹ hois
subiecisti: usq̃ ad oblectationes uarias amasti ho
minẽ. ¶ Hec me min⁹ ideo: qꝝ cũ multis: qn ⁊ sin
gularia quedã p̃buisti mihi. ¶ Tu corp⁹ hois p̃e
cũcq̃ creaturis adornasti: tu mẽbra miris ordinib⁹
collocasti. ¶ Os illi impiosuꝝ ac serenum spũmq̃
tui capacẽ: ⁊ cõtẽplatorẽ celestiũ statuisti. ¶ Addi
disti artes inumeras: qbus vita hec foret ornatior
eterneq̃ vit spez dedisti. ¶ Ostẽdisti viã qua gra-
diẽdũ foret: apuisti aditũ i tabernacula tua: monui
sti qd cauẽdũ atq̃ vnde declinãdũ sit. ¶ Deputa-
sti comitẽ perpetuũ ac ducẽ: gressus oẽs e specula
cõtẽplat⁹ es ⁊ errores meos obseruasti. ¶ Ladẽtẽ
sustẽtasti: labẽtẽ firmasti: errantẽ direxisti: p̃stratũ
sustulisti: fuscitati mortuũ. ¶ Miseratus es labo-
res meos totiẽs: ubi nõ misericordia sed odio di-
gnus erã. ¶ Et qbus meis meritꝭ tã digna: tã grã-
dia gratis ⁊ indignus hec accepi. ¶ Pro his oib⁹
qd tibi retribueriꝭ vides: uerũtamẽ miserere iteꝝ
⁊ succurre qꝝ sine te morior. Ingratitudinũ meaꝝ
ne reminiscaris amplius: sed saluã fac aiaꝝ nil iam
de p̃prijs virib⁹ sperantes. ¶ Gloria patri ⁊ filio.

¶ Psalmus. V.

n Octes mee in merore transeũt ⁊ terrores
agitãt: inumeris eõsciẽtia cõcutit insõnem
⁊ male mihi est. ¶ Sõnus me⁹ illusionib⁹
uarijs turbat: nõ mihi quietẽ afferẽs sed laborẽs.
Signũ pestiferi euẽtus phibe dñe ⁊ occurre: qm̃
aduẽtãtis mortꝭ est iudiciũ. ¶ Dies meos in ama-
ritudinib⁹ exegi: cõsumpserũt me cure imortales ⁊
aie mee litigio exaspatus suꝝ. ¶ Lor̃is mei sar
cina defessus ac curuat⁹ ingredior: ⁊ terrã inuitus
aspicio. ¶ Int⁹ ⁊ extra mihi ipsi sum molest⁹: utro-
biq̃ hostes domesticos iueni qui me pessunderũt
¶ Persecutorib⁹ alienigenis patuit igressus: ⁊ mu
roꝝ custodia deuicta est. ¶ Et ego sõno grauis at
q̃ icaut⁹ iter tenebras noctiꝭ opp̃essus sũ. ¶ Nul
la mihi spes salutꝭ: nullũ p̃sidiũ aliũde: sed in mi-
cordia tua spabo. ¶ Succurre accelera: fer opez ⁊
miserere mei. ¶ Gloria. ¶ Psalmus. VI.

Ircũfallarũt me inimici mei: purgẽtes me
c cuspide multiplici. ¶ Obtorpui ifelix ⁊ cõ
tremui uehemẽter: horror mortꝭ supastitit
mihi. ¶ Nõ resperi ad oriẽtẽ: nec vnde debueraꝝ
auxiliũ expectaui: nec sicut dignũ fuerat speraui.
¶ Propterea firmamẽtũ cui innix⁹ erã me destitu
it repẽte: ⁊ ego p̃nus in terrã suꝝ p̃strat⁹. ¶ Ag-
noui cadẽs q̃ debiliter stetiſſem: p̃dones iſultauerũt
corruẽti. ¶ Spoliarunt me delitijs multis quesitꝭ
mihi de lõgiquo: tabe ⁊ cruore deformauerũt me.
¶ Vulnerib⁹ grauiſſimis cõfecerũt: semianimẽ at
q̃ nudũ reliquerũt in deserto. ¶ Laput ⁊ pect⁹ me
um trãſfixerũt: sed subter p̃cordia mea debaccha-
ti sunt acerbi⁹. ¶ Illic vulnus situ putruit: illic vi-
te mee metuo: illic dñe manus tuas adhibe uelociter. ¶ Uiuis eniꝭ saluator mi ⁊ hec aſpiciẽs ex al-
to: tacuisti ⁊ passus es qꝝ ego p̃merui. ¶ Miſebe-
ris fortaſſe nec patieris in finẽ: qm̃ tu solus potẽs
es p̃scribẽ leges morti. ¶ Ipse arcebis carnifices
ab interitu meo: qm̃ in te spes mea magna est: ipse
saluũ me facies de manib⁹ impioꝝ. ¶ Gloria p̃ri.

¶ Psalmus. VII.

Ogitabã stare dũ corrui: ue mihi qꝝ duri-
c ter nimis alliſus sum. ¶ Quo ⁊ vnde reda
ctus horresco: dũ memini ⁊ grauiter cõtre
misco. ¶ Spabã de virib⁹ meis: ⁊ mihi quedam
magna p̃miserã. ¶ Sõnia mihi fingebaꝝ ⁊ gaude
bã: nũc delusus expgisco: cũ lachrymis. ¶ Secu-
rus in piculis fui: let⁹ in erũnis medijs portũ in tẽ-
pestatib⁹ putaui. ¶ Circũſperi per nebulas: secut⁹
sum trãſuersas ⁊ tortuosas viuẽdi vias: ⁊ feliciter
mulcẽtes. ¶ Hosti qm̃ tu semp mihi fueras finis:
sed ad te per meipsuꝝ uenire credẽs retrocessi per
iextricabiles amfract⁹. ¶ Sẽtio nũc insidias ubi-
libet: piget erroris taꝝ lõgeui: nec p̃pterea subsisto
ubi sit reges. ¶ Odio mihi suꝝ ⁊ ago cũcta cũ fasti
dio: vim patior ⁊ aliõ nõ licet. ¶ Nouũ p̃positum
mos uetust⁹ opp̃imit: ⁊ cum recta placuerint rela-
bor ad solita. ¶ Quotiẽs iã oscitãs ad uomitũ re
dij: ⁊ subinde stomachãs dixi: q̃usq̃ hoc ⁊ qs erit
finis? ¶ Justũ supplicũ ai insolentꝭ scio: qd me pdi
dit nihil erã ⁊ supcilũ erexi. ¶ Agnosco nullã fidu
ciã hõi nisi in deo: ⁊ si parũ video illucescat clari⁹.
¶ Aufer a me dñe p̃sũptiõiꝭ spũꝝ: ⁊ humilitatẽ tri
bue placẽtem tibi. ¶ Ne qm̃ extollar icõsulte: ⁊ mi
hi de me mẽtiar: sed pseuerẽ in tremore tuo. ¶ Li
mus ⁊ vmbra tenues sum: ⁊ fum⁹ ante ipetum uen
torũ ita mihi video: videri. Ita mihi videar semp
⁊ in hac opinione pmaneã sobrie ac salubriter sub
vmbra tua. ¶ Quotiens hinc pedẽ mouero conci
daꝝ: ⁊ ludibriũ p̃secutorib⁹ meis ero? ¶ Scio ⁊ ex
pert⁹ metuo: opuit me iam fil'is ruina. ¶ Et adh̃uc
erurgere nõ ualui: sed inenarrabilib⁹ urgeor miſe-
rijs. ¶ Ladiu fedus uersor in sanguinib⁹: ⁊ in lu-
to concupiscẽtiarũ mearũ iaceo. ¶ Erue me Chri
ste ieſu: ⁊ misericorditer sustẽta ne corruam sub ex
tremis. ¶ Gloria patri.

¶ Expliciunt septem psalmi penitentiales Francisci Petrarche.

Ubi queso legitur Tullij phisica. Uaronis metaphisica: seu cuiusqꝫ illorum philosophia naturalis? Aliquos certe ipsorum libros bonos atqꝫ humane vite proficuos cõposuisse fateor ualde multos. Longe tamen teste deo ethice aristotelis postponendos. Sed etiam quid ad romanorũ laudes de latinitate loquitur: cũ inter romanos ꝛ latinos tanta sit differentia: tanta sit uel fuerit discordia: sicut inter gallicos ꝛ anglicos? Cur igitur Romani sicut ꝛ nos de latinis litteris gloriãtur? Sed dicit Oratores ꝛ poete extra italiam non querantur. Et quid est? Nonne optimi poete Statius ꝛ Claudianus itali sunt? quorum Statius est tulleñ. uel ut alij dicũt tholosañ. ꝛ Claudianus dicit vieneñ. Multos alios vo gratia breuitatis non nomino. Antiquitus tamen ipsa Roma in istis ꝛ specialiter in poetis prevaluit: quod in suo arbitrio ali qualiter tangit Joannes anglicus nobis quasi naturaliter inimicus. Cum de nostra urbe parisieñ. inter alia loqueretur ueritate coactus: illam inter ceteras magnificans ita dicens. Parisius terra iuris: crisea metallis: inda libris: greca studijs: Romana poetis: athica philosophis: mundi rosa: balsamũ orbis: fidonis ornatu sua mensis ꝛ sua potu: messe ferax inoperta rubis: nemorosa racemis: plena feris: piscosa lacu: uolucrosa fluctis: diues agris fecũda mero: mansueta colonis: mũda deo: fortis domino: pia regibus: aura dulcis: amena situ: bona quolibet: omne uenustum: omne bonum: si sola bonis fortuna faueret. Iste igitur Joãnes linguarum multarum ꝛ urbium excellẽtissima queqꝫ parisius ꝛ uere attribuens sicut credo, quoniaꝫ laus plusqꝫ uera quam dabit hostis erit. tanqꝫ excellentissimum urbis Rome poetas nominauit: quos tamen a ciuitate bene ordinata tanqꝫ ueritati cõtrarios Plato censuit esse pellendos. ut recitat Augustinus de ciuitate dei libro. x. c. xiiij. propter quod ipsi greco Platoni palmam dandam esse pronunciat. sicut patet ibidem. Sed dicit. Habes urbem pquassataꝫ: fateor sacram tamen. Nescio quid per urbem intelligit. Si intelligat urbes loca sacra ac ipsorum sanctorum reliquias: ipsam certe cõcedo esse sacram. Iꝫ tunc uoluntarie ꝛ improprissime locutus est. Sed si ipas plateas domosqꝫ sicut dicit conquassatas uocat urbem. ibi non inuenio sanctitatem: nec debuit dicere urbem sacraꝫ: sed sicut dicit Juuenalis. urbem sceuam. Et certe bene sceuã que sua sceuitia tot ualentes homines iterfecit: tot innocentes viros iugulauit. que tot sanctos ꝛ iustos peremit crudeliter ꝛ necauit. que quasi sua cupiditate totum orbem spoliauit: non solũ inimicos prosecuta sed ꝛ bene meritis iniqua semper extitit ꝛ ingrata. Nonne Africanus superior qui non solum concussam ꝛ confractam armis belli punici rẽ publicam: sed etiam exanguem atqꝫ morientẽ carthaginis dominam reddiderat: eiꝰ clarissima opera iniurijs pensando: a patria depulsus: atqꝫ in exilium mortuus est? Sepulchroqꝫ suo iussit scribi. Ingrata patria nec ossa quidem mea habebis uel habes. Cineres enim suos sicut ait Ualerius: ei negauit: quam in cinerẽ labi passus nõ fuerat. Nihilo minor virtute posterior africanus: duabꝰ urbibꝰ Numãtia atqꝫ Carthagine romano imperio imminentibus: ex rerum natura depulsis: raptorẽ spiritus domi inuenit: mortis punitorez in foro nõ repperit. Scipio etiã nasica qui pestifera Tyberij gracchi manu faucibus oppressam rez publicã strãgulari passus non est: propter iniquissimam virtutum suarum apud ciues extimationem: sub titulo legationis pergamum secessit. ꝛ quod vite superfuit ibi sine ullo ingrate patrie desiderio peregit. Infinitas aũt alias ingratitudines romanoꝝ gratia breuitatis pertranseo. Est ne igiꝫ dicenda urbꝭ sacra: tantis vitijs ꝛ ingratitudinibus maculata? Cuius ingratitudo non soluꝫ patuit in antiquis ꝛ suis principibus: sed etiam in ecclesie ministris ꝛ summis pontificibus. quorum aliquos fugauerunt: aliquos occiderunt: ꝛ vniuersaliter quasi omnes aliqualiter uexauerunt. ¶ Sed dicit. Hanc si quidem Romulus fundasse: Brutus liberasse Camillus istaurasse laudãtur. Quicqd de isto sit uel scribat: multi tñ auctores autẽtici de fundatiõe urbis Rome atqꝫ cã nominis aliter senserunt. Nam ꝑm Solinum quidẽ dicunt nomẽ Rome ab Euandro primo datũ a natura ꝓo Ualentia uocabatur seruataqꝫ significatione ipositi prius nominis Romam grece Ualentiam nominatam. quam Archades qm̃ habitassent: in excelsa parte montis: deriuatũ est deiceps ut tutissima urbiũ arces uocarent Heraclidi placet: ut capta troia quosdam ex Achiuis in ea loca ubi nunc Roma est deuenisse: per tyberim. Deinde suadente Rome nobilissima captiuarum que hijs comes erat: icensis nauibus posuisse sedes. struxisse menia: ꝛ oppiduꝫ ab ea romen uocauisse. Agatocles scribit: Rome non captiuam fuisse: sed ascanio natam Enee neptem appellationis cuius causam fuisse. Traditur etiam propriuꝫ nomen Rome: uerumtamen uetitũ publicari. qm̃ quidem ut non enunciaretur archana sanxerũt. ut sic notitiam eius aboleret fides placide taciturnitatis. Ualerium deniqꝫ soranum eo q etiam interdum eloqui ausus fuit: peremerunt. Aliqui autem dicunt q illud nomen celatura fuit febris urbi sic impositum in honorem februe matris martis. hoc autem esse uex nõ asserо. Scio tamen beatum Augustinũ ipsam febrẽ ciuẽ nominasse romanã. iij. de ciuitate dei. c. xij. quod propter hoc dictum fuisse credo: q: febris ipsam Romam quasi naturaliter ꝛ hereditarie inhabitat. Quicquid tamen fuerit de rome fundatione ꝛ nomine: si etiam ut cõmunius dicitur a Romulo fundata sit: non est magnuꝫ. vnde ꝛ Juuenalis in fine tertij: cuidam ciui romano de sua origine glorianti: ait sic. Attamen ut longe repetas longeqꝫ reuoluas. maiorum quisquis primus fuit ille tuorum. Aut pastor fuit: aut illud qꝺ dicere nolo. idest latro ꝛ homicida: dicit glosa ibidem. Non est igitur hoc magnum: cum etiam ꝑm eorum opinionem: ꝛ turpiter genitus fuerit ꝛ nutritus. ut aiunt enim ipsi Remum atqꝫ Romulum expositos: lupa suis aluit uberibus. propter quod non est mirum si romanorum mores sunt lupini. De istis autem Romulo atqꝫ Bruto: quos ad rome gloriam hic adducit: loquitur Orosius: libro suo secundo ita dicens. Romulus raptas sabinas improbis nuptijs confederatas maritoruꝫ ꝛ parẽtum cruore dotauit. Interfecto primum auo Numitore: Debinc Remo fratre arripuit imperium. Regnum aui muros fratris: templuꝫ soceri sanguine dedicauit. ¶ Sequit de Bruto. Brutus cõsul apud romanos primus: primum regemqꝫ Rome

Solinꝰ

Heraclides.

Agatocles.

certo nō eē vīsimile imo nec credibile tātū vīr sine cognitiōe ꝛ experiētia sic locutū. Sz ut oīs de medio extirpet suspitiōis occasio: aduertat Juuenalē italicū: q vba vmbricij socij sui q ob mltitudinē vitioꝝ de Roma recesserat: dolēdo ꝓmemorās i. iij. satyra ꝑmi libꝛi sic ait: iter cetera. Nā qd tā miseꝝ tā sceuū credim⁹: ut nō deteri⁹ credaſ: hoꝛrē icēdia lapsus tectoꝝ assiduos ꝛ mille pīcula seue Urbis. Seqt̄. hec tē vmbꝛici⁹ qñ artib⁹ inqt honestis. nullus i urbe loc⁹ nulla emolumēta laboꝝ. Sequit̄. cedam⁹ pīia: viuāt arturi⁹ illic ꝛ catulus maneāt: qui nigrū i cādida ỽtāt. Jsti aūt arturi⁹ ꝛ catulus fuerūt duo lenones ꝛ hoiuz deceptores. Segtur. qd rome faciā. mētiri nescio libꝛū. si malus est nequeo laudare: ꝛ poscē mot⁹. Astroꝝ ignoro: fun⁹ promit tē pīis. Nec uolo nec possū: ranaꝝ viscera nūq̄z: inspexi ferre ad nuptā que mittit adult̄. que mādat norūt alij: me nemo magꝛo fur erit. Ecce ḡ quō iuuenal' italic⁹: tāq̄z bon⁹ satyric⁹ romanorū victa denudauit. Cū eni dicit. qd rome faciā mētiri nescio ipos eē mēdaces denotauit. Cū aūt dicit. libꝝ ꝛ c̄. ipos eē adulatores demonstrauit. Cū aūt dicit. ranarū ꝛ c̄. ꝛ poscē mot⁹ astrorū ignoro. ipsos repꝛe hēdit de superstitiōis ꝛ uane opionis ifania. Cū aūt dicit. ferre ad nuptā ꝛ c̄. reꝑhēdit eos de turpi malatiōis ifamia. Cū aūt dic̄. me nemo magꝛo fur erit. reꝑhēdit eos de vilis latrocinij malitia. ut merito dc̄m sit. q dñs nr̄ papa descēdēs ut dc̄m est a hierl'm i ierico icidēt i latrones. Taceo q̄ sequunt̄ s. q expoliauerūt eū: ꝛ plagis ipositꝭ abierūt semiuiuo relicto. Absit ꝫ bōe iesu. Absit ut ab ipsis romanis ceterꝭ ue icol' ꝓfiniū ciuitatū pī scissim⁹ cū sacro scō reuerēdoꝝ cardinaliuz collegio aliq̄l'r ipugnet̄ seu ēt spoliet̄. Absit ut uenerabiliū cardialiū sblata de medio magna pte: ex qb⁹ cū ipo sūmo pontifice vnū coꝛp⁹ efficit̄: ipse semiuiuus mēbꝛis depditis reliquatur. Hec ꝛ multa alia gratia bꝛeuitatis nō pꝛosequar. Et qꝛ nec uolo nec opus est omnia eius dicta singillati decerpere: quatuoꝛ solum inter cetera ei⁹ dicta mihi satꝭ sufficit transcurrere. Primo eni pp illū miseꝝ aggressū ad italiā siue romā dñz nr̄m papā mirabil'r felicitat. Scō ipz ꝛ dños cardiales ad ỽtutē hoꝛtaꝛ ꝛ pdicat. Tertio vinū belu ense: Rhodanū ꝛ ptes finitimas terribiliter vilificat. Quarto gallīā deprimēdo: italiā ac romā gloꝛificat ꝛ exaltat. Primo igitur: q̄tum ad domini nostri pape felicitatem: dico q si intelligat felicitatem: ꝑm virtutem operari ut videtur Aristoteles sentire. x. ethicorum. dicens. Erit vita felix ꝑm virtutem operantis. tanq̄z bene viuentem ꝛ virtuose operātē dñm nr̄um papā esse felicē nō dubito. Sz hoc esse ut dicit ꝓpter eius aggressum non ꝓcedo. Immo firmiter credo illam viā q̄tum ad multas operationes tā speculatiuas q̄z practicas: ꝛ taz cō tēplatiuas q̄z actiuas impedimētū magnum ꝛ obice extitisse. quoniā ꝫz Aristotelē ubi supꝛa. Accidētia tribulāt ꝛ cōturbāt beatum: tristitias enim inferūt ꝛ impediūt. ¶ Si aūt per felicitatē iuxta sententiā Boetij tertio de cōsolatione intelligat statū oium bonorū aggregatione perfectū: ꝫz deductione eiusdē Boetij in eodē. uerā felicitatē in ipso sūmo deo esse necesse est. ꝓpter qō talis status non habitus in via: beatis in patria reseruaꝭ. Unde ꝛ iuxta Salomonis sniam. Nemo felix dicit̄ in hac via. Mutabilitas eni fortune mortalium: nomē felicitatis annihilat. Quod ꝛ si añ quenq̄z forte mortalium cōtingeret: nō tamē ꝑm multorū opinionē prudentium: prepotentibus ꝛ diuitibus ꝛ magnis honorib⁹ sublimatis. Qō etiam sentiens Boeti⁹ primo de consolatione dicebat. Quid me felicē totiens iactastis amici? qui cecidit stabili nō erat ille gradu. Unde ꝛ Aristoteles sniam Anaxagore. x. ethicorū repetens dicit. Uidet̄ aūt Anaxagoras nō diuitē neq̄z potētē: existimare felicē. dicēs. qm̄ nō utiq̄z admirabitur si hoc incōueniēs appareat multis. Jsti eni iudicāt que sunt extra sentiētes solū? Unde ꝛ idez Anaxagoras cuidā a se petēti. qs nā esset beatus? Nemo inquit ex hijs quos tu felices existimas. sed euz in illo numero reperies qui a te ex miseris esse credit̄. Nō erit ille diuitijs aut honorib⁹ abundās. sed aut exigui ruris aut nō ambitiose doctrine: fidelis ꝛ pertinax cultoꝛ in secessu q̄z in fronte beatioꝛ. Causas autē quare non dicuntur diuites ꝛ potētes felices: satis tāgit Aristoteles ꝑmo ꝛ. x. ethicorū. Has ēt tāgit Seneca in tragedia herculis oetheꝰ: pulchꝛe dicēs. Aurea rūpūt tecta getē. vigilesq̄z trahit purpura noctes. O si pateāt pectora ditū. q̄z tos int⁹ sublimes agit foꝛtuna met⁹ pectora paup secura gerit tz ꝛ patula pocula fago. sz nō trepida tenet ipa manu. Carpit faciles vilesq̄z cibos. sz nō strictos respicit enses. Et Lucanus in. v. O vite tuta facultas. pauperes angustoq̄z lares. o munera mūda: intellecta deum. Uirgil⁹ ēt in libꝛo de culice de ista materia iter cetera sic ait. Quis magis aptato queat esse beatioꝛ euo. q̄z q mēte ꝑcul pura sēsuq̄z ꝓbādo: nō auidas agnouit opes: nec tristia bella. nec funesta timet uallide certamina classis ꝛ c̄. Sequitur. Illi dulcis adest requies ꝛ pura uoluptas. Hui⁹ autē snie narrat exēpluz notabile Ualer⁹ maximus libꝛo. v. de Gige rege lidoꝝ: qui de statu infimo ad regnuz ditissimū puenerat. quo inflatus aio: cū ab apolline petisset an gsq̄z mortaliū ipso esset felicioꝛ: Aglauū sophidiū esse feliciorē apollo. Rīdit hic tamē erat archadū pauperrim⁹: sed etate iā senex terminos agelli sui nunq̄z excesserat: paruuli ruris fructibus atq̄z uoluptatib⁹ contentatus. Exquo deducit Ualerius: magis ꝓbare: ridēs tugurium: q̄z tristez curis ꝛ solitudinibus aulam paucasq̄z glebas pauoris expertes: q̄z pinguissima lidie arua metu refertа. ꝛ vnū aut alterū iugū boum facilis tutele: q̄z exercitū ꝛ arma ꝛ egtatū uoracib⁹ expensis oneroſuz ꝛ usus necessarij hoꝛreoluz nulli nimis appetēdū q̄z thāutos oiuz insidijs ꝛ cupiditatib⁹ expositos. Si igit̄ cure ꝛ sollicitudies mūdanā felicitatē ipe diūt: cur ḡ iste pꝛo reditu ad Jtaliā dñz nostrū papā felicitat? ubi nō solū ipse sed ꝛ omnes sequaces curis ꝛ sollicitudinib⁹ sunt repleti ꝛ metu multiplici tribulant̄. Et qui vidit testimoniū perhibet. Uidi eni oib⁹ arma imparī: foꝛtalicia ꝓparari ꝛ uallari: vidi fugā in cāpis: cōgregationes in villis. imo quasi ubiq̄z foꝛmidinē. Et qs est qui nō vidit aut audiuit: viterbioꝝ ꝓgressionē furiosaz: Romanoꝝ cōmotionē iniuriosam: rebellionem perusinoruz ꝛ obstinationē aiosam. ꝛ generaliter tyrannorū ꝓtradictionē odiosam? Ubi igit̄ non est animi tranqllitas ꝛ coꝛporis securitas: qualis queso potest eē hominis felicitas? Dicit ēt Aristoteles in ꝑmo Ethicorū. nō esse illū felicē qui malos hēt filios. Quales aūt dñs nr̄ papa spirituales filios hēt ibi: deus

Anaxagoras.

Señ.

Luca.

Uirgi.

Uale.

Aris.

Boetius.

let ac defendat amentiam. quibus ceteri carentes partius insaniũt. Ut vo iam tandem hijs preludijs modus sit: prolocutor iste: non scribentis epistolam: sed sermocinantis in morem pro fundamẽto sui sermonis: euãgelicum illud assumit. Homo quidam descendebat ab hierusalem in iericho ⁊ reliqua. Dei mihi: quid est hoc qõ ego audio ex ore presertim litterati hominis pro superum fide? O ineptum ac turpe principium fabelle. Eo ne igitur miseriarum ac uesanie uentum est: ut quicunq; christicola maximeq; pontifex romanus auinione digrediens romam petat: a hierusalẽ descẽdere dicatur in iericho: ⁊ non potiꝰ ex sentina ꝓfundissima vitiorũ omniũ. Immo q; ex inferno illo viuentiuz in hierusalẽ dicaꝫ ascendere. Muccine igiꝫ res pro lapsa est: ut auinio probrum ingẽs fetorq; ultimus orbis terre hierusalẽ dicatur? Roma ỽo mũdi caput: urbium regina: sedes imperij: arx fidei catholice: fons omnium memorabiliũ exemplorum: ieri co nuncupetur? O cor saxeum: o lubrica ⁊ effrenis lingua. que nam hic feralis mõstra licentie: que nã ista temeritas: ne dicam rabies loquẽdi? Dicã minus impropꝛie blacterãdi. utq; sermone utar Homerico: quod uerbum sepe dentium seras transiuit: debuit faucibus uor herere: neq; in apertum prorumpere: doctis pijsq; omnibus stomachum cõcussura. Dicam certe quod sentio. si quid fuisset ingenij: pudor e manibus calamum extorsisset. ne fede prorsus orationis tale iaceret fundamentum super quo boni nihil posset edificari. Quid eniz ni si pessimum queso dicturus sit: qui in ipso sermonis exordio: petri sedem romam deprimens uerbis inanibus: celotenus illam mũdi fecem turpem q; barbariem nititur attollere? Sẽsi equidẽ in uerbis illius hominis descẽdentis immo vo habitantis in iericho seu romanũ põtificẽ descendẽ faciẽtis graue sibi ac molestũ barbari nomen. Sic deformes queq; formose dici amant ac videri. nec ulla est tã turpis que obiectam sibi turpitudinẽ non in cõtumeliam trahat. Nõ mutatur aũt ueritas rez humanis affectibus. Alioquin quis nõ nature bonis ornatissimus esset ⁊ fortune? Nõ habet autem quo mihi succenseat ille vir. hãc ob causam dico: si ad barbari nomẽ irascitur: irascatur nõ mihi. neq; eniz ego nominis huius inuẽtor fuz: sed historicis omnibus atq; cosmographis: qui tã multi sunt: ut eos vna epistola vix capiat. Quorum quis est omnium qui nõ barbaros gallos uocet? Rei huius imaginem sibi linquo: ut industriam eius exerceam historias euoluat inueniet credo vnde mecum in gratiam reuertatur. Iste autem declamator multiplicibus uerbis herentem ossibus barbariẽ tentat excutere. multa de Gallica morum elegãtia disputãs: quorũ oium ut scias q; uera sint cetera: victus tẽperãtiã primã ponit. In quo mihi quidẽ tã aperto mendacio irridere visus est potius q; laudare Quid enim nisi irrisio est in aliquo id laudare: cuius ꝓtrariũ publice notũ sit? Atq; omne humanũ genus interroget: vna uoce cõtrarium respõdebit Si ꝓter suos nulli hominũ fidẽ hẽt: querat a Sulpicio seuero: ⁊ inueniet ab illo oium quidem meo iudicio galloruz diserti ssimo: obiectã gallis edacitatem. Eaỽo nisi fallor: ab hoc barbaro laudare victus temperantie est aduersa. Mitto alia. Non enim Gallicos mores dãno. Et de eis quid sentiã satis in epistola ad Urbanum video⁊ dixisse. Quãuis enim ⁊ a feritate morum franci olim dicti: ⁊ feroces aliquãdo habiti. nũc tñ longe alij. leues leti q; homines sunt facilis ac iucundi cõuictus: qui libẽter adsciscant gaudia: curas pellãt: ludẽdo: ridẽdo: canẽdo: edẽdo: ⁊ bibẽdo. Puto intelligẽtes ad litteram illõ sapiẽtis hebreorũ. quod semel dixisse nõ contẽtus: per q; sepe repetijt. Nõne melius est inquit comedere ⁊ bibere ⁊ ostendere anime sue bona de laboribus suis? Et iterũ. Dis eniz homo qui comedit ⁊ bibit: ⁊ videt bonum de labore suo: hoc donũ dei est. Et rursus. Hoc itaq; mihi visum est bonuz: ut comedat quis ⁊ bibat: ⁊ fruaꝫ letitia ex labore suo. Et preterea. Uade ergo inquit ⁊ comede in letitia panẽ tuũ ⁊ bibe cũ gaudio vinũ tuum. Et nõ solũ q; hoc bonũ esset: sed qõ bonũ aliõ nõ esset adiecit. Laudaui inquit igiꝫ letitiã. q; non esset bonũ homini sub sole: nisi q; comederet ⁊ biberet atq; gauderet: ⁊ hoc soluz secũ afferret de labore suo. Quis queso tãti viri cõsilio nõ ederet libenter ac biberet ⁊ gauderet? Sapiẽtes Galli: qui ⁊ per se ipsos hec sapiũt: ⁊ sapiẽtibus crediderũt: inq; cõsuetudinẽ nostramq; uerterũt. Et quid eodẽ libro ait idẽ. Cogitaui in corde meo abstrahere a vino carnẽ meã. ceu gallicanis legibus contrarium aduersanꝫ ac respuũt. hactenus excusasse sufficiat epistole mee principiũ illud iproperiũ ut ipse asserit ⁊ ineptũ. Ego quid de re magna summo hominũ scripturus magis ꝓpriũ fateor nõ iueni nec adhuc video. preter hominẽ illũ suũ descẽdentem ab hierusalẽ in iericho: qd accõmodatius materie: quid in rẽ aptius dici possit nec prorsus intelligo quid principio illi desit: nisi sola forsitan scribẽtis auctoritas. Fingũt eniz galli se. credãtq; qõ. uolũt Licet enim cuiq; de se suisq; rebꝰ opiniones fauorabiles atq; magnificas animo fabricare. Suntq; qui hoc faciũt ut ille ait. felices errore suo. Ad hoc opus sane nulla gens prõptior q; Galli. Ceterum opinẽtur ut libet. barbari tamen sunt. neq; de hoc inter doctos dubitatio vnq; fuit: q; uis ne id qdem negez nec negari posse arbitror esse Gallos barbarorum oium mitiores. Sed hic barbarus nostraz rerũ vituperationes suarũ laudibus itermiscẽs nõ irati tm̃ sed furẽtis in morẽ nullo ordine multa in os stomachi ipos euomuit. Magnuz credo aliqd sese extimãs: cui impune maximis obtrectare malitia tẽpoz sit permissum. Quorũ ego partẽ magnã sciẽs trãseo. q; nec respõso certe nec audientia dignũ duco. Atq; in primis uarietates urbis Rome quas hic quidẽ usq; ad curiositatẽ ridiculã prosecutus est: figuras lune uarias romano statui comparãdo. quasi roma sola ⁊ nõ urbes ac regna omnia: multoq; magis singuli hoies mutẽtur assidue ⁊ tẽporali vicissitudini tam diu simus obnoxij do nec peruenerimus ad eterna. Babylon illa uetusti or funditus ruit. Troia itidẽ ⁊ Carthago. Athene insuper ⁊ Lacedemon ⁊ Corinthus: Jamq; nil penitus nisi nuda sunt nomina. Roma autẽ nõ in totũ corruit: ⁊ q; q; grauiter iminuta: adhuc tamen est aliquid preter nomẽ. Muri quidez ⁊ palatia ceciderũt gloria nominis immortalis est. Quid hic uelut in re insolita lune uarietatibus opus erat: nisi ut astrologum immo ut lunaticuz se ꝓbaret? Indignetur Gallus ut libet. nõ ꝓus alme urbis q; toti orbis fama decrescet siue deficiet. Semp altis-

Salomon.

ne ratione vituperat? Recordetur Justinum libro xliij. referentē: q̄ tpe tarquinij regis ex asia focensium iuuentus in ultimos gallie sinus nauib⁹ profecta: marsiliam inter ligures ⁊ feras gentes gallorum condidit. Nanq̄ forenses exiguitate ac macie terre coacti: studiosius mare q̄ terras exercendo in ultima oceani ora procedere: in sinum gallico ostio rhodani deuenerunt. Cuius loci amenitate capti: reuersi domum referentes que viderant plures sollicitauerūt. quos secum adducētes: marsiliam fundauerunt. Quid igitur iste dicit malas domos rhodani ⁊ palustria loca: cū antiqui taliter maria peruagantes amenitate loci capti: ibi potentem urbem condiderunt. Potentem certe dico: ut pote cuius auro etiam ipsa Roma de Gallicorum manibus sit redempta. Scriptum enim ibi est. q̄ reuertentes a delphis marsilienſium legati: quo missi munera tulerant apollini: audierunt a gallis urbem romanam esse captam incensamq̄. Qua re domi nunciata: marsilienses aurum ⁊ argentuz publicum priuatumq̄ contulerunt: ad explendū pōdus Gallis a quibus pacem redemptaz cognouerant. Non igitur iste seu etiam romani: loca circa rhodanum siue horum incolas dedignentur. quoruz beneficio sunt redempti: ⁊ quorum auxilio factum est: ne adolescens roma tunc pauper ⁊ misera: ultimum excidium pateretur. ¶ Nunc autem ad aliqualem defensionem Gallie: inuitus ⁊ coactus regredior sciens comparationes inter has regiones odiosas. Laudem autem Gallie omnimodam Gallorumq̄ virtutem multis ⁊ illustribus repertas auctoribus: nec uolo nec opus est recitare. nec omnino etiam has silere. De Gallis enim ita

Solinus. dicit Solinus. Gallie inter Renum ⁊ pyreneum: Itē inter oceanū ⁊ montem gebenā porriguntur: prepinguibus glebis: ac commode prouentibus fructuarijs: pleriſq̄ consite vitibus ⁊ arbustis: omni ad usum animantiuz fetu beatissime: rigue aqs fluminum ⁊ fontium. Hec ille. Et quid ultra de bonitate terre dici potest? De virtute autem galloruz multis repertas scriptoribus: possem plures codices adimplere. Unus tamen pro multis sufficiat. ⁊ ut breuius fiat aduertat pompeij trogi breuiatorem Justinuz libro. xxiij. sic dicentem. Galli abun-

Justinus. dāti multitudine omni eos nō caperent terre que eos genuerant trecenta millia hominum ad sedes nouas querendas uelut examen miserunt: ⁊ portio in Italia consedit. que ⁊ urbem Romā captaz incendit. ⁊ portio illiricos sinus per strages barbarorum penetrauit ⁊ in pannonia cōsedit. Gens aspera audax ⁊ bellicosa: que prima post herculem cui ea res virtutis admirationē ⁊ immortalitatis fidem dedit alpium inuicta iuga ⁊ frigore intracta bilia transcēdit. sibi domitis pānonijs per multos annos cuz finitimis: uaria bella gesserūt. Mortāte deinde successu diuersis agminib⁹: alij macedoniā: omnia ferro prosternētes petiuere. tāq̄ terror Gallici nominis erat: ut etiaz reges nō lacessiti ultro pacem ingenti pecunia mercarētur. Item libro. xxv. dicit idem. Galloruz ea tempestate tante fecunditatis iuuentus fuit: ut asiam omnem uelut examen quoddam implerent. Demum neq̄ reges orientis sine mercenario Gallorum exercitu ulla bella gesserūt. neq̄ pulsi regno ad alios q̄ ad Gallos confugerunt. Tantus autem terror Gallici nominis ⁊ armorum inuicta felicitas erat: ut aliter neq̄ maiestatem suam tutam neq̄ amissam recuperare posse sine Gallica virtute arbitrarētur. Hec ille. ¶ Quid igit iste gallos atq̄ Galliam vituperat? Fateor enim ⁊ uerum est: italiā magnam partem ⁊ bonam orbis esse. nec intentio cuiusq̄ est uel fuit ut credo: sic eam deprimere ut isti ueritati contradicat. Sed q̄ sermones ꝑz subiectā sunt intelligendi materiam: cum dominus Anselmus de italia loquebatur: itelligebat de italia seu illa parte italie ad quam ipa curia transmigrabat. Comparando igitur partes quas dimittebat partibus quas adibat si uerum locutus est nouit de⁹. Nō igitur oportuit propter ista: ciuitatum italie quasi usq̄ ad celos diuitias atq̄ magnitudinē eleuare. maxime q̄ Galli magnam earum partez depulsis italicis fundauerunt. Dicit enim Justinus suprādictus libro. xix. q̄ Galli cum italiam uenissent sedibus tuscos expulerūt. ⁊ Mediolanū: Comum: Bririam: Ueronam: Pergamum: Tridētū: ⁊ Uincentiam cōdiderunt. Et etiā ipse testatur in libro. xx. plurimas alias Italie ciuitates imo sine dubio quas omnes aliene nationes fundauerunt. Secundū enim q̄ ipse scribit ibi aliquantuluz diffusius Tusci a lidia uenerunt. Uenetos capta troia Antenore duce misit. Adria greca urbs est. Arpos Diomedes condidit. Pise in ligurib⁹ grecos actores habent. ⁊ in tuscis tarquinia a thessalis ⁊ spinābris. Perusini originē ab acheis ducūt. Latini populi ab enea ꝺditi videntur. Falisci nolani: abellani: calcidientium coloni sunt. Sabini. Samnites tarentini: lacedemone profecti: spurijq̄ uocati sūt. Turniorum urbem condidisse Philotetē ferunt. ibiq̄ adhuc videri monumentum eius sagittasq̄ herculis que fatum troie fuerunt. Epeos methapontum condidit. dicuntq̄ ibi esse ferramenta quibus equum troianuz fabricauit. propter quod omnis illa pars italie maior grecia appellata est. Cur igitur iste tantum de suis ciuitatibus gloriaꝝ quaſ isti alienigene italice gētis miseria: aut nullas aut desertas inuenerunt? ¶ Quid etiam italoꝝ grauitatē ⁊ sciētiā sic extollit: imo etiā in tātā prorūpit. iniuriā: ut dixerit. Nullus doctus in gallia. Certe in gallia sunt ⁊ multi ⁊ plures prefuerunt: salua reuerētia ualde docti. Nō recordabaꝝ credo de Hilario pictaueñ. de Fotino epō smirñ. de Eutherio lugduneñ. de Uincentio leurineñ. de Saluiano marsilieñ. ⁊ de Prospero aqtanico siue aqtaneñ. ⁊ pluribus alijs ualde doctis. Non habebat etiā ante oculos aliquos alios satis nouos. ſ. Ugonez ⁊ Ricardum de sancto victore. Petrum comestorem. Alexandruz de halis. Henricuz de gandauo Petrū aureoli. Guillelmū antisiodoreñ. ⁊ Joānē scoti qui uocaꝝ subtilis: ⁊ plurimos viros alios magnos. Qō si forsan dicat: q̄ ipse itelligit q̄ nullus de quatuor doctoribus suam scientiam didicit in gallia: uerba tamen ipsa prima facie turpe sonant maxime cum in illo passu: italiā laudādo: galliam pro posse vituperet. Quod ⁊ si forte uerum sit: possem ego multos viros gallicos subtiles ⁊ ingenios omniq̄ scientia clarissimos sicut ⁊ iam predixi etiam nominare ⁊ uere ꝺcludere. Nullus doctus in italia. Quis enim italicoruz naturalis philosophie ita secreta penetrauit ⁊ reuelauit abscondita ut nō multo melius quidā immo plurimi nō itali:

becilles humeros subijcere ausus est ⁊ tutelam la
bentis imperij profiteri. q̃ subito erecta ois italia
q̃tus ad extrema terrarũ romani nominis terror
ac fama peruenerit? Et q̃to grauior peruenisset: si
tam facile esset perseuerare q̃ incipere? Eram ego
tunc in gallijs. ⁊ scio quid audierim. quid videri
quid eorũ qui maximi habebantur in uerbis inq̃
oculis legerim. Negarent modo fortitan. Negare
enim eculeo absente perfacile est: uere aũt tũc ois
pauor cõpleuerat. Adeo adhuc aliquid roma est.
Sed de hijs nil amplius: ne barbarum meum for
te acriter cogitantem quid est italia: quid sua bar
baries: q̃ inq̃ nulla rerum paritas: nulla proportio:
uero iudicio metiente: ad desperationem metus
impellerẽ. Quanq̃ quomodo ego illum uel cogita
re uel sapere aliquid rectum credã: qui quodam lo
co sui sermonis interroget: quid per nomẽ sacre ur
bis intelligam? Nec videtur audiuisse ciuili cautũ
lege: ut is locus ubi non dicam liberi sed serui etiã
corpus: nec corpus modo integrũ sed pars corpo-
ris humo condita est: religiosus habeatur. Q̃ re-
ligiosa igitur videri debet urbs roma. ubi tot for-
tium atq̃ illustrium: ubi tot principũ integra corpa
ubi deniq̃ qd̃ i hac re maxime extimãdũ cẽseo: ut
urbs añ oẽs alias sacra sit: tot apli gl'iosi: tot sãcti
martyres: tot almi põtifices ac doctores: tot sacra
te virgines regescunt? Omnis profecto sacri nesci
us ⁊ prophanus: haud dubie totus est: qui romam
merito sacram dici seu dubitat seu miratur. Et cer
te si ciuili iure leges sacratissime nomiañ: idq̃ ne-
mo sane mẽtis vnq̃ arguit: q̃ sacra dici põt urbs
legum: domus angustissima: ⁊ eorum omniũ qui
latinas condiderũt leges: aut alitrix aut genitrix.
Quid notissime autem rei argumenta conquiri-
mus: cum exp̃esse sanctissimam ⁊ temperatissimam
urbem Seneca: ⁊ non sacram modo sed sacratis-
simam ciuitatem nuncupet lex ciuilis? Quam hic
fortasse despiciunt quia non auinione per protho-
notarios pape: nec est dictata parisius per magi-
stros: scilicet parlamenti. Sed quid illi facias ine
ptie? Querit enim admodum curiose Gallus noster
quid est q̃ urbani felicitatẽ uerbis extuleris. an q̃
p̃m virtutẽ operari felicitas vna sit: an q̃ in suam se
dem reduxit ecclesiam exulantẽ. Primũ namq̃ fa
tetur. at secũdum negat. O ceruicositas deo ⁊ ho-
minibus odiosa. O cristati Gallorum uertices ac
superbi. eque falsum asseuerare ⁊ uerũ negare di-
spositi. Ego autem utrũq̃ confiteor. Nã ⁊ p̃m vir
tutem agere felicitas vite huius: ⁊ ad felicitatem
vie alterius: via est: ⁊ virtuosius quoq̃ nego fie-
ri ab homine potuisse q̃ ecclesiam pro qua christus
sanguinem suũ fudit: de sanguinibus liberasse. suã
q̃ in sedem e ceno illam erutã reduxisse: modo in fi
nẽ generosum: illud sanctũq̃ propositũ tenuisset?
¶ Quid ni igitur mirer virtutẽ viri illius que tan
ta fuit: ut vix mihi possibile videretur viruz talẽ in
illa natuz eẽ barbarie. nisi a satyrico didicisset sum
mos posse viros ⁊ magna exẽpla daturos: uerue-
tũ in patria crassoq̃ sub aere nasci. Neq̃ illõ igno
rarem humani generis rerumq̃ omnium creatorẽ
paris ubiq̃ potẽtie. atq̃ ad illã exercendã nec im-
pediri locis aut tẽporibus: nec iuuari. Ceterum ut
norit hic barbarus: q̃tum ab eius oppositione dis
sentio. ego ⁊ virtutem illius viri: ⁊ in primis factũ
propositũ illud miror ⁊ contrarium sentientis nõ
sani hominis: sed Galli caput egrotãtis ac pittuita
grauiter laborãtis existimo. nec omnino illi aliqd
preter cõstantiã defuisse. Itaq̃ sepe nunc mihi ad
memoriaz redeuntẽ acri simul ac fideli increpatio-
ne compello. heu pater beatissime quid feceris? Un
de ista mollicies? Quis te fascinauit ut principiuz
tam grande desereris? Quis te autẽ clarior: si qd̃
glorioſissime ceperaſ ad extremũ spiritũ perduxis
ses: ad quem ut patuit iam propinquum ueniẽsq̃
grabatulũq̃ tuuz ante proximam petri aram cui⁹
hospes ac successor eras ferri iuberis? Christoq̃ ⁊
sibi gratias agens qui tibi hunc animum atq̃ hoc
consilium prebuissent: in illo loco sanctissimo feli-
cem animam emisisse. Quis te oro ⁊ virisset hone
stius. gs equanimius obijsset? Sigs enim forte post
te ad obscenum illum fornicem ecclesiam reduxis-
set: culpe ille reus: sue rationem Christo redderet.
Tu facti conscius eximij recto calle isses ad super-
os. Nunc tu ipse: heu gs te perdidit? Tu inquam
dicam q̃ in animo est sponte ad uomitum redijsti.
non audiens petrum iterum exclamantẽ. Domine
quo uadis? His illum horumq̃ similibus lamen
tis exagito que sibi scribere meditabar ⁊ iam cepe
ram: si mori paululum distulisset. Ualde enim cuz
facie licet incognitum: dicam uerius: virtutem ei⁹
mihi mũdoq̃ notissimam amaui ⁊ familiaritatez
secum q̃ta esse poterat in tanta rerum oium impa
ritate contraxeram. Uti ergo tota eius patiẽtia at
q̃ humanitate decreueraz. utraq̃ feliciter: iã pri-
dem dũ adhuc in illa miseria moras traheret acri
quadam expertus epistola. quam ipse non patien
ter modo: sed gratanter ac benigne recepisse seq̃ il
lam diligenter perlegisse. ⁊ in ea multa bene ⁊ ele
ganter dicta utor ad litteram uerbis suis ⁊ taz uer
borum elocutione q̃ sententiarum pondere: lau-
danda comperisse respondit. Atq̃ in finez ut gallo
nostro luem excitem: dignatus est meã ut ipse ait
prudentiam ⁊ eloquentiam: quas ego confiteor nõ
agnosco: ac çelum quẽ ad cõmune bonũ me habe-
re ⁊ dixit ⁊ ego nõ dissimulo: ⁊ multipliciter com-
mendare: seq̃ me videndi auiduz ⁊ gratijs atq̃ fa
uoribus prosequi dispositũ ꝓfiteri. que ꝓfecto nõ
diceret aut dixisset: si tam male visus essem loqui
sibi arguendo moram eius ad quem expectabat:
in loco illo pessimo atq̃ turpissimo. ⁊ hortando ut
ad sedem sibi ⁊ ecclesie debitam se transferret: q̃
barbaro huic nostro ad quem omnino nil pertinet
visus sum. Et littere quidez apostolice thesauri in
star penes me sunt: eruntq̃ dum vixero: non tam
quia pape: q̃ q̃ optimi ⁊ sanctissimi viri sunt. nec
tam ideo q̃ laudes meas: q̃ q̃ illius pie testimo-
nium uoluntatiſ euidentissime protestantur. Post
hec autem anno elapso: cum ⁊ ipse Romam petijs
set: ⁊ ego uoti compos illam sibi alteram epistolã
misissem que hunc barbarum in furorez uertit: scri
psit ille mihi iterum. quibus in litteris parumper
questus: q̃ cognito eius desiderio ad videndum si-
ue visitandum eum: essem tardior: demum ipsam
eam tarditatem excusans sub obtentu mee aduer
se ualitudinis: ad extremum etiam iubere regibus
solitus me rogauit: ut q̃ primuz siue persone mee
periculo aut incommodo possem ad se pergerem.
cupide tunc etiam me visurum: ⁊ animi mei quieti
consulere intendentem. Et ego parẽdi auidus ibã
nisi me casus horribilis ex itinẽ medio retraxisset

Seneca

Satyricus.

non solum exequare patricidio sed ꝛ vincere studuit. Quippe duos filios suos adolescentes: totidemq; uxoris sue fratres reuocandorum in urbe regum placito insimulatos: securi percussit. Est ne igiꝫ hoc magnū viros facinorosos ut suos fundatores ꝛ patronos ad laudem huius urbis nominare? Furium autem Camillus quem ipse dicit romaꝫ restaurasse: ingratissimi ciues ab ipsa urbe roma depulerunt. Nec tamen ego nego in ipsa urbe roma multos ualentes viros extitisse: quos ꝑsentes romani non sequentes a predecessoruꝫ suorū ualida probitate degenerant. Ubi ꝛ in quo queso rome nūc est Horatij coclidis fortitudo? Quinti Crispini mansuetudo? Fabij maximi moderatio? Catonis fiducia? Quinti ꝛ Mucij sceuole constātia? Valerij publicole sufficientia? Scipionum militia ꝛ continētia? Lucij Pauli abstinentia? Varronis uerecundia? Curcij audacia? Julij Cesaris clementia? Pompeij patientia? Fabricij iustitia? Reguli fidelitas? Quinti cōsidij liberalitas? Marci marcelli pietas? Quinti metelli humanitas? Omniuꝫ enim istorū derelinquentes uestigia: insequūtur vitia pessimoruꝫ. Bene enim retinent septimili auaritiam. Catiline perfidiam. Marci drusi superbiam. Serui galbe sceuitiam. Clodij pulchri luxuriam. Gaij sergij uoracitatem. Crassi cupiditatez. Sille ꝛ Marij crudelitatem. Istis enim romani vitijs maculati de prenominatorum ualentium solo nomine gloriantes tanq; ꝛ ipsi tales essent: stulte ꝛ inaniter superbiunt. Dicit enī Horatius. Magnum hoc fore dico: nō patre preclaro: sed vita ꝛ corpore pulchro. ꝛ Juuenalis. Etiam quis generosum dixerit hūc: qui indignus genere est ꝑclaro nomine trī: insignis. Propter quod uersus finem tertij libri dicebat. Malo pater tibi sit thersites ꝙ dū modo tu sis eacide similis vulcaniaq; arma capescas. ꝙ te thersite similez producat Achilles. Bonis igitur alienis: propijs relictis virtutibus: stultum est se credere decoratum. Nec etiam in oppſsione gentium ꝛ armorum antiquoruꝫ glorientur potentia quorum ex maiori parte virtus fuit sceuitia: sophistica ꝟtute paliata: nata cupiditate: nutrita superbia: omni uero honore viduata. Quod etiaꝫ testatur btūs Augustinus tertio de ciuitate dei. c. xiiij. dicens. Libidine dominandi roma victa albam se vicisse triumphat: ꝛ sui sceleris laudē gloriam nominabat. Quoniā inquit scriptura nostra. laudatur peccator in desiderijs anime sue: ꝛ qui iniqua egerit benedicitur. Falsa igitur tegmina ꝛ deceptorie dealbationes auferantur a rebus ut sincero inspiciātur examine. ¶ Sequitur. Hēt premia laudis ipsa crudelitas. Sed puto esse satiꝫ cuiuslibet inhertie penas luere: ꝙ talium armorū gloriam querere. Hic igitur fisto manum: calamūq; ultra currere non permitto: ne stili insipidi satietas: fastidium ingerat audienti. Omnisq; bonus ciuis italicus seu romanus: si placet mihi parcat. Quia ꝛ si iniuria pulsus scripsi: non tamen Salustio ꝛ suis auctoribus grauiora. Uerum q; paruitatem meam tantam sublimitatem non decet attingere cōsulendo: sanctissimuꝫ patreꝫ nostrū ac summum pontificem: nec moneo ad reditu: nec exhorto ad manendum. sed ipse tanq; homo spiritalis omnia diiudicans: ꝑm beneplacitum sue semp faciat sanctitatis. ad ꝑfius dei laudem: populiq; sibi subditi cōmodū ꝛ solamē: ut dei ꝛ hominuꝫ gratiam commerendo: sempiternā gl'iam assequatur.

Horati⁹. Juuenalis

¶ Ad Ugutionem de Thienis decretoꝝ doctorem nuncium apostolice sedis. Jnuectiua contra eum qui maledixit Jtalie.

n Uper aliud agenti mihi: ꝛ iā dudum certaminis hui⁹ oblito scolastici nescio cuius epistolaꝫ: immo libꝝm: dicaꝫ uerius omeliā ingentem pariter atq; ineptam multo ut res indicat sudore confectam: ꝛ magni iactura temporiſ attulisti. dum e longinquo uenies: amice hanc exiguam domū tuā me visurus adisses. Uix fuit tempus raptim trepidante oculo tantam nugaruꝫ congeriez percurrēdi. in quib⁹ cū multa essent tacito digna poti⁹ ꝙ rīso: heserunt tī nōnulla memorie: quib⁹ rīdēduꝫ credidi: ut ostenderē illum sibi. qui quoniaꝫ mihi nec vultu nec nomine notus est: nec quez percussus repercutiā scio tu lues immeritus. nec res noua est: ut culpa vni⁹ in supplicium uergat alterius. Quibusdaꝫ nocuit uenenosa gestasse. ꝛ in caput alterius comparata alterius in pernitiem reciderunt. Tulisti tu quo ille me cōficeret. temetipsuꝫ cōfeceris. ille te uerbis ꝛ fastidio sue ruditatis impleuit. ego siquid defuerit reimplebo. Tu etate iuuenis: moribus senex ꝛ professor iuris: sede medius ꝛ iudica. Si suspectū gallis natio te reddit italica ueritas ipa ꝛ quicūq; iustus iudex iudicet. ¶ Primuꝫ quidez miror vī hec nunc quo ue a demonio merediano. Epistola enim mea quam hic gallie ꝓpugnator ꝛ oppugnator italie lacerandam sibi difficilem certe prouinciā elegit. ad felicis sancteq; memorie Urbanū. v. romanum pōtificē: añ hoc nisi fallor quadrīēniuꝫ missa erat. Quid igitur rei est: ut uel tot annis orator iste tacuerit: uel nunc tandem caput extulerit: nisi ꝙ parum sue iustitie fidebat: sicut obstare sue iracundie nūc nō potest? Dolent enim estuātq; dū ueritate tāgūtur: more aūt segnium bellatoꝝ differūt: dū se clāculū aduersus icautos ulciscanī. Nec ꝓfecto ꝛ lōgi silentij ꝛ intempestiui alloquij causa fuit tā clarissima ueri luce superatus obstupuit: atq; ideo ueritus se cōmisisse in pari duello substitit donec e mēdicatis hostiatim stipēdiarijs ut sic dixerim auxilijs: oēsq; quos iuenire potuit libꝝos: siue vnū manipulū florū: opus uere gallicuꝫ: ꝛ qō gallica leuitas pro omnibus libꝝis hēt: in prelium secū trahēs: auderet in aciē uenire. nilq; aduersario denuncians: e trāsuerso sagittas fragiles iaculari. Qui ne parū scolasticus videatur ꝛ capitula ꝛ paragraphos: ꝛ externe longam seriem scripture suis nugis iterserit tāto nisu: ut ridiculus laboꝝ suus pene omnes qui illas audierūt aut legerunt hyeme media sudare coegerit. Cōpatioꝝ homini ꝺ uerū tā anxie laborāti. Et tamē mirū dictu quisquis eum suscepte cōcertationis euētus exceperit ipse iaꝫ se de aduersarijs suis fastidio vindicauit. Uinci potest: nō inultus tamē: ita oēs affecit: sic capita omniuꝫ obtudit: ut pro se quisq; neroneum illud exclamet. Utinā litteras nescirem: vnusq; omniū sermo esset. ¶ Litterato stulto nihil est impoꝝ tunius. habet eniꝫ instrumēta quibus suam uenti- Lat⁹ stult⁹

vituperо:quaꝫ non deus:ſed humana ſibi fecit im
probitas. Et quoniã ſepe bona aliq culpa abutẽti-
um mali materiam eſſe compertum eſt: ut vinum
ebrietatis:auruꝫ auaritie:ferrum ſeuitie:formaq
libidinis:optaui ego:ut cum damnoſa quorundaꝫ
beunenſis vini ſitis ꝛ noceret eccleſie: ꝛ frenari ali
ter non poſſet:vinum ipſum vnde ea naſcitur e me
dio tolleretur. Hanc potiꝰ egregius blaſphemiaꝫ
uocat:quaſi quod abſit contra chriſtũ aliquid ſim
locutus:pro cuius reuerentia ꝛ amore vinum illõ
q̃uis in ſe bonum odi fateor. Et quid mihi ratus
Gallus occinat.non impertinẽs eſt audire. O no-
bilis vindemia ingt: ꝛ vinũ pꝛecioſum: ꝛ hoc fo:ſi
tan non inepte. Uenenum inq̃ non co:porum ſed
mentiũ:hijs addidit. Super omnia vina dulce ſa
lutiferum ꝛ iucundum. Hoc utiq non ineptũ mo-
doſed falſum eſt. ¶ Sed omittamus de vinis lo-
qui: ne quem deſpicim⁹ imitemur. Quam miſera
eſt inquit tue maledictionis occaſio. O q̃ flebili-
ter ſue felicitatis iniuriã fert. J nunc:nega vini do
lium loqui:nega bacchi ſacerdotem:qui contra vi-
num ſuuꝫ ſuaſq delitias hiſcere auſum:dicat eſſe
blaſphemum? O celum:o terra: o humanum ge-
nus:o catholica plebs fidelis:Chriſto deo noſtro
ſueq fidei vinum beunenſe pꝛeponitur:nec ipſius
chriſti decus aut uoluntas ſed vini illi⁹ oppo:tuni
tas ad ſumme rerum conſilium euocatur. Et ego
tanti mali cauſaꝫ poſus:pane ſacrilegij reus ago::
cum non ſolum tamen illud vinum accuſem. Sũt
ꝛ alia quedam:de quibus tacere iubet Plato:iu-
bet pudo:. Tꝛãſeamus igitur hinc: ꝛ id potius au
diamus:qua ſe ſuumq bonum ſummum impꝛeca
tione: fraterculus hic flammatus ulciſcitur pꝛo-
pter hoc inquit non intres in os eius: ꝛ dulcis ſa-
po:tuus per eius fauces non tranſeat. Quid uo-
bis videtur? An non ſatis ſe magnifice ultus eſt?
Et ſane nil peius optare mihi poterat: q̃ quod ſi-
bi peſſimum iudicaret. Mihi autem affecto aliter
ꝛ nutrito:ea impꝛecatio leuis eſt: ſi nec beunenſe:
nec omnino vinum ullum biberem:tamen lete vi-
uerem. Jtaq guſtui fideliter reſpondeo quod pa-
ter Auguſtin⁹ de olphatu: Ciceroniano pene uſus
uerbo. De illecebꝛa quidem inquit odorum non ſa
tago nimis:cum abſunt non requiro: cum adſunt
nõ reſpuo:paratus eis ſemper carere. Jta mihi vi
deo: niſi fo:ſitan fallo:. Jta ego de omni vino mi
hi video::q̃uis ꝛ ipſe multo facilius falli poſſim.
Ab experientia quidem: ꝛ ſanctorum patrũ ab ex-
emplis:ab anneo demum Seneca didiciſſe potui:
q ſatis eſt vite hominum panis ꝛ aqua:vite homi
nũ dixit:ſed non gule:quam ſententiaꝫ carmen ne
pos eius exp̃ſſit. Satis eſt populus cereſq fluui-
uſq:ſed non populis galliarum: Neq ego ſi eſſez
galluſ hoc dicerez:ſed beunẽſe vinuꝫ pꝛo ſũma vi
te felicitate defenderẽ:hymnis:metris ꝛ cantibus
celebꝛarem. Sum ꝙ italus natione: ꝛ romanus
ciuis eſſe glorio:: de quo non modo pꝛincipes mũ
diq domini gloriati ſunt ſed Paulus apoſtolus:
is qui dixit:non habemus hic manentem ciuita-
tem:urbem Romam patriam ſuam facit: ꝛ in ma
gnis periculis ſe romanum ciuem ꝛ non galluꝫ na
tum eſſe commemorat:idq tunc ſibi pꝛofuit ad ſa
lutẽ. ¶ Sed hic barbarus ad vituperium ſacre ur
bis:cuius laudibus nec lingue omnium diſertoꝝ:
nec libꝛi omnes ſufficiunt:os impurum aperire au
ſus:multa dicit:que nec relatu quidez digna ſunt:
quod grauiſſimum romane glorie vulnus eſt:con
tra illam Bernardus duriſſimis conuitijs arma-
tus iducit. Nota res eſt:qui de ꝓſideratione agẽs
fo:te ſi diligentius cuncta conſideraſſet:gentem fa
moſiſſimam omnium que ſub celo ſunt:partius in
famaſſet. Fecit tamen: ꝛ licere ſibi debuit calamo
ſuo ſcribere quod occurrit. Quid hic dicaꝫ? Non
ego contra ſanctum virum loqui uelim: cum ma-
xime quem in quibuſdam ſcriptis meis ualde ali-
quando laudauerim. Qui ſi ſanctus non eſſet: q̃
tumlibet magnus in reliquis:facilis eſſet ꝛ expe-
dita reſponſio. At nunc quidem ꝛ ſi non contra ſan
ctum:de ſancto tamen loqui nihil pꝛohibet. Mul-
ta quidem loquendo ꝛ ſcribendo multa redeunt in
animum que dilapſa videntur. Damnauit iſte nũc
recolo Bernardus clarevalleñ. abbas: de quo ſer-
mo eſt: Petrum abaelardum litteratum quendaꝫ
virum:hinc iratus berengarius pictaueñ. vir ꝛ ip
ſe non infacundus ac diſcipulus Petri cõtra Ber
nardum libꝛum vnum ſcripſit:non magni quidem
co:poris ſed ingentis acrimonie. De quo poſtmo-
dum a multis increpatus ſe excuſat: q adoleſcens
ſcripſiſſet: ꝛ quod ſibi viri ſanctitas nondum peni
tus nota eſſet. Horum certe neutruꝫ mihi compe-
tit: Nam nec de Bernardi ſanctitate ſum dubius:
ꝛ adoleſcens eſſe deſij. Sed illõ dico q licet ho-
die pꝛocul dubio ſanct⁹ ſit. fieri poteſt ut dũ ad Eu
genium ſcripſit nonduꝫ fo:ſitan ſanctus eſſet. Sã-
ctitas enim ſicut omnis virtus:non cũ homine na-
ſcitur:ſed ſtudio queritur ꝛ augetur ꝛ frequenta-
tis actibus in habituꝫ tranſit. Jtaq mihi aliud aſ-
ſumo: q in quadam excuſatoria epiſtola ad epiſco
pum mimateñ. Berengarius idem ait. Nonne ab
bas homo eſt? nõne nobiſcum nauigat per hoc ma
re magnum ꝛ ſpatioſum inter reptilia quorum nõ
eſt numerus? Cuius nauis ꝛ ſi pſperiori feratur
nauigatio:tamẽ ſerenitaſ maris in dubio eſt. Ego
ꝙ Bernardi nauem po:tum iam tenere non am-
bigo:ſed dũ ſcriberet haud dubie nõ tenebat. Ho
mo erat: ꝛ in carne poſitus paſſionibus ſubiacere
poterat. Notum eſt illud Joannis os auri non de
ſanctis quibuſlibet ſed de ipſis apoſtolis. Nã ꝛ ſi
ſancti ſunt inquit homines tamen ſunt. Et ſi vinci
a carne non poſſunt quaſi iam ſpirituales: tamen
percuti poſſunt quaſi adhuc carnales. Potuit ali-
qua fo:te laceſſit⁹ iniuria Bernardus: illa ſcribẽ.
Et multa irati homines dicunt: quoꝝ poſtea illos
pudet. Eſto autem ceſſet ira animi: repens motus:
ex aliqua o:tuſ offenſa: an nõ naturale inter aliq̃s
nationes eſt odium? Et pꝛofecto galloꝝ gentez in-
feſtiſſimã nomini romano apõ Criſpũ: ꝛ de imani
tate gentis galloꝝ ꝛ de infeſtiſſimo odio in roma-
num nomẽ apud Liuiũ legimus: ꝛ ſic eſſe realiter
experimur. Ut ceſſent tamen hec omnia: nec ira ul
la: nec odium Barnardum impulerit: ꝛ fuerit pla
ne ſanctus dum id ſcriberet: q̃uis ambꝛoſiane ſen
tẽtie ſit aduerſum ubi ait. Quis autem viuens tu-
tus poſſit ac ſine trepidatione laudari qui ꝛ de pꝛe
terito meminit ſe habere quod doleat: ꝛ de futuro
videt ſibi ſupereſſe quod timeat? Quis ꝙ ho-
minuꝫ in hoc co:puſculo poſitus debeat ſibi quic
q̃ uẽdicare de meritiſ. Nota ſunt reliqua. Sed ſit

Vinum

Aug⁹

Scitas fit ex habitu ſucceſſiuo

Seneca

Lucan⁹

Paulus apl's

simus mūdi uertex roma erit. Et si ꝓpter inuidiaz aut odium aut segnitiem: causam ue aliam z pontifices z principes illā sui deserant gloriaz illa comitabitur. Illi aūt ubicunqꝫ z vndecunqꝫ fuerint romani pōtifices: romaniqꝫ principes uocabūtur. Quid hic Gallus strepit? quid barbarus fremit? An mētior? Negabit magnū aliquod fuisse: cuius post tot secula reliquie nunc etiam tāte sunt: ut nec Gallia nec Hermania nec ulla barbaries se illaruz glorie cōferre audeat? Nō ꝓsumet id credo: cuius natio sit contemptrix omnium z miratrix sui.

¶ Sed gd aget scio. Laudabit Gallie tabernas. Pulchra laus sobrij hominis. quas tamen ego illac nuper transiens z euersas vidi z desertas. Laudabit patrie quietē. quā pfecto turbidam inquietāqꝫ prosperi. Sed nō est ibi mutatio q̄ta est rome.

Mimarū rex ñ ē ruina.

Quis hāc rē: reiqꝫ causam nō videt? Minutarum rerum ruina magna esse nō potest. ꝓcul absunt ab hoc metu. Nunq̄ cadet ex alto qui in imo iacet. Roma igitur ex alto cecidit: nō cadet animo. Unde eni caderet. aut quomodo decresceret que est nihil? Pudet me fateor erroris eius: qui cuz videaē aliquid legisse: nō erubuit summis ac preclaris infima rerū z abiectissima cōparare quodqꝫ est stultius añferre.

¶ Sed excuset eū utcūqꝫ: natalis ꝯ ne dulcedo quedam feminea nō virilis. z qui multū in rebus hominum usus ualet ac presertim rudium. Uiri enim egregij virtutis ope vincūt omnia. Certe magni homines fuerunt: qui in media orti barbarie z nutriti pudore tamē originis se romanos dici uoluerunt splendore nominis glorioſi quos quoniā omnib⁹ noti sunt: enumerare nō attinet. Gallus noster ut video nollet esse nō barbar⁹ z libenter in ceno ubi educatus est residet. Parcē dū imbecillitati animi cōsuetudine obruti atqꝫ assurgere nō ualenti. Nam z lutum suib⁹: z palus ranis: z tenebre uespertilionib⁹ grate sūt.

¶ Illō aūt qs excuset aut qs ferat: qꝫ vilissimi loci studio: optimis nobilissimisqꝫ detrahē: z affectu icōdito atqꝫ insulso: virtutē tētet oppꝛimere? Ita enim q̄rit quasi nesciat: id qō oib⁹ chꝛisticolis notum est: atqꝫ utinam non sarracenis paganisqꝫ etiam notum esset: ne tam late ludibꝛio haberemur. Et quam ingt angustiam ecclesia passa sit in gallia: ego sine dubio non audiui. Surdaster est: immo surdus oino qui tonitruum nō audit. Multa hic de quieto z prospero ecclesie statu intra cloacam illam palpitādo prosequitur. O carnalis homūcio: nihil habēs spirituale. uere vnus ex illorū grege: de quibus agēs

Surd⁹ ē q tōitruz nō sētit.

Cicero.

Cicero. Nihil inquit animo videre poterāt ad oculos omnia referebant. Ergo nec angustia nec molestia ulla est: nisi dum corpus in carcerem z vincula conijcitur? Quid si animus peccatorum nexib⁹ coartatus: miseri seruitij iugum subit? De hoc barbarus iste nō cogitat. Nō vidit hec igitur nec audiuit: q: scilicet aures oculosqꝫ in carne hūit. quos si in spiritu habuisset: audisset utiqꝫ vidisset qꝫ miras z miseras angustias: quas nulla cōpedum duricies: nullus carcer equauerit: vidisset morū ueterū ruinā: que multo est grauioꝛ ac funestioꝛ q̄ muroꝝ.

¶ Et querit quasi solus in hierusalez peregrinus: quam angustiam ecclesia passa sit in Gallia. Ego aūt quero ubi nā gētiū parē pati potuisset angustiā. Et o q̄ multa se hic stilo offerunt. Sed frenādus est ne prodeat quo nō decet: imo qdē decet sed nō expedit eo maxime: q: ut in epl'is ad atticū ait Licero. Desperatis hyppocras uetat adhiberi medicinam. Et nisi satis odiorum ueritas iuisa cō flauit. neqꝫ ideo mētiri incipiam: sed tacere: z orationis hanc partem sponte preteruehar. Quod si boni discipuli habet ingenium qui magistri titulo gloriatur: multa ex hijs paucis eliciet: quib⁹ intelligat romana ecclesia: qd in gallis angustie passa sit. meqꝫ uera locutio uel in silētio fateaē. Licero

¶ Est tū laudatoris illius certa quidē: utqꝫ est mos presens nō insulsa caliditas: licet enim turpib⁹ blandi tijs: bonum opus episcopium aucupatur. ad quod obtinendum sciat se alijs q̄ uerborum retibus indigere. Nedum enim false nuge z inanes: sed omnis illic eloquentia Ciceronis in hac parte succūberet. Unum ei posset opitulari. Posset ut ego mē tituꝫ videar episcopus fieri. quod si accidat gaudebo q̄ uis uerborum aduersario ꝓfuisse. Homo eni prodesse homini dum possit fatigari nunq̄ debet. quoqꝫ minus est gratie: minoꝛ amicitie nexus aut sanguinis: eo maius est meritū. Sit episcopus igitur me fauente: candidamqꝫ ut aiunt togam sui habitus: nigris atqꝫ deformib⁹ maculis inquinet: dū uel turpibus placidisqꝫ mendacijs: falsis laudib⁹ adulationib⁹ viro idignis deniqꝫ: uel eorū gra uel mei: ueriqꝫ odio pueniat quo suspirat. Sit episcopus placentinus: aut laudeñ. sit episcopus mētieñ sit episcopus aduleñ. z mitram falsarijs debitam mercatur. Mihi qui episcopatum nolo: quiqꝫ eum gradum sepe olim mihi nō oblatum modo sed ingestum semper recusaui: preferens cunctis opib⁹ libertatez nihil blanditijs opus est. Loquoꝛ ergo liberiuꝫ. cariusqꝫ mihi est odium virtute quesitum q̄ barbaro illi erit si successerit dignitas parta mē dacio.

¶ Mijs omissis ad id uenio quod aduersus urbem Romam conuitiatoꝛ hic murmurat. ubi illud miruz q⁹ vulgares homines atqꝫ inopes rationis: suas non dicam iniurias sed offensas quasi libet: magni extimāt cum sic negligant alienas. Ubi enim populum barbarum nominaui: quod si non blande: iuste tamen feci: ceu gladio ictus exclamauit: nec in me uel aliter excandescens: q̄ in chꝛistū olim princeps sacerdotū. Audistis inquit blasphemiam? nec aduertit qui videri doctus vult: in solā diuinitatem esse blasphemiā. Ipse autem alme urbi uenenose detractionis contumelias irrogando: esse credit excusabilis tanta est barbari z taz tetulenta presumptio. q̄ uis non ego blasphemiam ut ille: sed blasphemie proximum dico: urbem sacram prophano conuitio lacerare. Quanta seruorum audacia: q̄ta proteruia ubi semel dominorū vinculis elapsi sunt: non ualentes aliter se ulcisci contra dominos maledictis insurgunt? Effunduntqꝫ in uentos dolorem animi ulceroſi: z quasi canes inualidi metu latrant. Recoꝛdatur hic barbarus antiqui seruitij. z adhuc pene callosum romano iugo colluz habens: fugitiuus seruus de domina sua procul tremebūdus obloquitur. Que o si filijs suis: illis dico maioribus: deus oipotens pacem daret: fraternāqꝫ cōcoꝛdiam: q̄ cito: q̄ facile rebellantem barbariē: iugo illi ueteri: italicis ut oliz viribus adiuta cōpesceret.

¶ Id si antea fuisset icognitum nuper apparuit. duz vir vnus obscurissime originis z nullarum opuz: atqꝫ ut ratio docuit plus animi habens q̄ ꝓstantie: reipublice im

nona bona fortuna sit: impotentes letitie insanire populo romano usitata: ac prope iam obsoleta ex victoria gaudia esse: ac plus pene parcendo q̃ vincendo imperium auxisse. q̃ q̃ quid ego ista minutiora perstringo: que si uelim cuncta complecti: omnes mihi scriptorum secularium libri illustres transcribendi erunt? Quid est enim aliud omnis historia q̃ romana laus? vnū inter alia est: quod non modo acceptarem sed aceruare proposituꝫ est. gentem subdi nesciã fateor: sed subdere alias ꝛ prae esse: ne si hoc negare uoluero magnitudo conuincat imperij: quod licet inter manus barbaricas imminutum atq; debilitatum ꝛ pene consumptuꝫ sit: romanas inter manus, tale fuit: ut omnia mundi illi admota pueriles ludi fuisse videantur: ꝛ inania nomina: q̃ q̃ non sim nescius quosdam leuissimos grecorum: qui ut Titus ait Liuius: ꝛ parthorum quoq; contra romanum nomen glorie fauent dicitare solitos: maiestatẽ Alexandri macedonis: virquidem tenui fama Rome cogniti: non laturũ fuisse populum romanũ: videlicet non tot duces egregios: tot prudentium ac fortium virorũ milia: vni furioso adolescenti potuisse resistere. Neq; solum leuissimi grecorum: sed quod Titus Liuius noscenon potuit: leuissimus quidam nuper uanissimusq; gallorum: idẽ dixit. Et sic omnis pudor perijt: ut non tm̃ litteris vilissimam hanc nugellã: sed mimis etiam carminibusq; mãdaret. Nescio quidez cur: nisi q̃ insignem: nec tam grecum q̃ gallicũ potatorem nouerat Alexandrum: ꝛ similitudo morũ parit amicitias: ꝛ partas nutrit. Iratus uocor: immo quidem causam aliam scio. Tantum est enim odium romani nominis: ut non Alexandrum modo: sed Sardanapallũ Julio Cesari prelaturi sint. Nempe illos nisi per famaꝫ nõ nouerunt. Hunc senserunt eorum ferro viscera resecantez atq; insolentias castigantem. Dissicentur tamen ꝛ crepent medij: nunq̃ sibilis vipereis ueritas quatietur. Adamantino monte solidior semper romana gloria toto orbe resonabit: semper inuidentium illi nomen erit inglorium: immo infame. Sed de hoc ne in lõgum nimis eream: nil amplius. De omni eniz ista materia: ab ipso Tito Liuio: ab urbe condita libro nono: preclarissime disputatum est. Ibi legat barbarus: ꝛ crepabit. Hoc igitur quẽ confiteor articulo ꝑtermisso: ad eos redeo quos negabo. Objcitur romanis impudentia ad petendum: ingratitudoq; accepti: duo magna si uera sũt vitia. Que nunc tantis obiectibus nisi ueritaꝫ nuda respondeat? Contra primum quidem mille sunt testes: sufficiant tamen in ꝑsens: tres populi: duo reges: Bello punico secundo: afflictis pene ad ultimũ romanis: rebꝰ atq; errario exhausto: Neapolitani legatos Romam cum muneribus miserunt: in quibus erãt q̃draginta patere auri magni ponderis. Quibus in capitolium inuectis: ꝛ ante pedes patrum expositis: orabant legati: ut munus de se paruum ingens tamen deuotione mittentium: dignarentur recipere: ꝛ neapolitanorum rebus omnibus tanq̃ proprijs suis uti. Neapolitanis gratie acte sũt: legatiq; cum muneribus remissi auri nihil acceptuz est: preter vnam eamq; minimi põderis paterã: ne amicorum munus sprevisse crederentur. Eodẽ tempore ꝛ ꝑnestani legati ipsi quoq; ꝛ pateras aureas attulerunt, ꝛ gratijs actis remissi sunt auri nihil acceptũ est. Post id tẽpuꝫ durãte adhuc bello cũ carthaginenses ad conducenda stipendiaria auxilia: cum immenso pondere auri ꝛ argẽti in hispaniaz misissent: capti nuncij a saguntinis: cumq; omni eo quod attulerant Romam missi per legatos: quibus gratie acte: aurum ꝛ argentum quod hostibus ereptum ꝛ in suam pernitiem missum suo quodam iure retinere poterant: legatis redituꝫ: insuper addita munera: solum nuncij hostium retenti: coniectiq; in carcerem ut aduocata in consilium nõ auaritia sed inimicitia redderet. Pyrrhus ille cuius mentionez fecimus sentiens romanos armis indomitos muneribus aggredi instituit. Itaq; pro pace cum Lineam mitteret: magnos illi constituit tauros: quibus patritios ac senatuz: debinc ordinem equestrem: postremo plebem humilez reuocaret siue tentaret: quid autem? Neminem cuius domus muneribus pateret: inuenit: qui si missus esset Auinionem: puto aliquod apertum ostium inuenisset. Per eosdẽ dies Ptolomeus rex egypti legatis romanis ad se profectis: magna munera miserat: que cum illi alto animo recusassent: ad cenaz postridie inuitatis: singulis aureas coronas in conuiuio destinauit. Quas cuz ob honorẽ magni ꝛ amici hospitis recepissent: die illas proximo statuis regijs imꝑtiertũ: ut intelligi daretur caritatem eos ꝛ honorificentiam regis acceptasse: non aurum. Quam inuerecundi ergo essent ad petendum negata: qui tam obstinati erant ad oblata renuẽduz: viderit ipse qui dixit. Cõtra secundũ ꝙ obiectum scilicet indignis ingratitudinez: multi quoq; ꝛ reges ꝛ populi testes sunt. Masinissa in ꝑmis rex numidie. Attalus ꝛ Lumenes pergami: Hiero Sicilie: Deiotarꝰ minoris armenie: Mamũtini preterea: innumeriq; alij: quos attingere lõgũ est. Sed ad summam ꝛ si aduersus quosdã ciues seueri patris in morem durior non negek: q̃ uel suum reiq; publice decus: uel illorum merita postularent: erga amicos non solũ reges ꝛ populos sed humillimas quoq; personas: nihil gratius populo romano. De quo uerissime scriptum est. Senatꝰ ꝛ populus romanus beneficij memor ꝛ iniurie immemor esse solet. Et iterum. Romani domi militie q̃ intenti: festinare: parare: alius alium hortari: hostibus obuiam ire: libertatem: patriam: parẽtes armis tegere: postea ubi picula virtute propulerant: socijs atq; amicis auxilia portabant: magis dandis q̃ accipiendis bñficijs amicitias parabãt. Et rursus. Hoc in pectus tuum demitte: nunq̃ populum romanum beneficij victum esse. Nã bello gd ualeat: tu testis. Hoc perpropie sibi dictuz gallus accipiat. Scit enim: ꝛ si nescit: expertos milies suos maiores interroget: ꝛ dicent sibi. Ante alios ille. Sic enim de ipso scriptum est. Corpore: armis spũq; terribilis: nomine quasi ad terrorem cõposito: Uencigerotrix aluernꝰ galliaꝝ rex: qui fortuna multis plijs sepe: ꝛ magnis bellis atq; conatibꝰ retẽtata: nouissime in deditionẽ redactꝰ: ꝛ maximuz victorie decꝰ: supplex cum in castra uenisset. ꝛ phaleras ꝛ sua arma ante Cesaris genua proiecit. Et habes inquit fortem virum: vir fortissime vicisti. Non mitto aliquid hac in re. Flori illustris historici uerba sunt. Unum supereſt. Romana illa durities siue ut eius uerbo utar: frontositas ad negandum. Et est sane difficile in vniuersuz pronuncia-

Tit⁹ liuius

Uẽcigerotrix aluernꝰ

¶Jta mihi tantum illum patrem quē videre non ꝺtigit: amare ſaltem licuit ac uereri: atq; eius acta laudare. Jllud in primis qꝺ hic barbar⁹ nec lauda re vult nec vituperare audet. q̄uis ut ſentis liben ter id faceret: niſi q; nondū ſic ex omni parte ꝺepu duit. Jnter barbaroſ quoq; adhuc reuerētie aliqd ſed perexiguum eſt virtutis. quam ipſe ego uberi⁹ laudarē: niſi perſeuerantiam ꝺefuiſſe conſpicerez. Jllum tamen in ſilentio reſpondentem audio non potuiſſe vnuz ſe tot ſuſurronibus obſtare ꝓtra chri ſtum atq; eius eccleſiam coniuratis. Quam excu ſationem nec admitto nec reſpuo: quod ⁊ uerum ſcio: ⁊ ſi fundatus eſſet ſuper firmam petram: non ꝺubito flatus tales alto animo potuiſſe contem ni. Parcat illi Chriſtus: cuius negociū agenti ea tepiditas interceſſit. Jlli uero gaudeant ⁊ trium phent: qui nunc in inferno viuentium beunenſe vi num bibunt. nec prophetam audiunt exclamantē. Expergiſcimini ebrij ⁊ flete: ⁊ ululate omnes qui bibitis vinum in dulcedine. quoniaz perijt ab ore veſtro. more prophetico rez futuram quaſi preſen tem immo iam preteritam narrat. ⁊ quaſi iam eue nerit quod neceſſario euenturuz eſt. Et ſi enim nō ꝺum perijt. peribit ilico. Tempus eſt enim ut iam iam viliſſime iſte ꝺulcedines in amaritudinem cō uertantur. Et an ego cecutiēs. ita enim iſte me uo cat: qui hec quaſi preſentia iam hinc video. an ip ſe magis exoculatus: qui fulgore panni captus exigui nihil audet aut cogitat preter epiſcopatum quem mendacio fidens ſtulta ⁊ cupida mente pre occupat? ¶Nō autem facile dictu q̄ me ꝺelecta uerit viri huius ingenium. tam recte: tam proprie phariſeorum uſus eſt uerbo: qui ueritatem ꝺeiq; opera predicanti reſponderunt. Jn peccatis natuſ es totus: ⁊ tu doces nos? Et eiecerunt euz foraſ. Quid queſo conuenientius poterat ſecte illius ꝺefenſor acerrimus contra eum qui quem factis expugnare non poteſt: uerbis oppugnat. ſi uel ſic ubi nec paradiſi amor proficit nec iferni metus ali quid ſaltem pudore proficeret? ¶Nec ſibi pro riſo Hallus noſter accipiat: cur Urbanū ꝺixerim fe licem: tunc ſcilicet ꝺum virtuoſiſſime operādo: nō ſe ſolum ſed totam felicitaret eccleſiam. Atq; ut me in ſententia fixum norit: vnum iſtis adijciam. modo cautum mihi ſit: ne leſe maieſtatis accuſer. Non equidem ſic inſanus ſum: ut romano pontifi ci legem ponam cum ipſe ſit legifer omnium chri ſtianorum: aut legem ſibi ſtatuam ſiue ſedem qui ſedium ꝺominus eſt cunctaruz. Si enim ut apud corꝺubeñ. legimus uebioſ habitāte Camillo: illic Roma fuit. q̄to magis ubi Romanus pontifex habitat: ibi quoq; conceſſerim romam eſſe? Unuz hoc ſi celitus ꝺatum eſſet optarem: ut ſicut tunc Camillus: ubi tūc licuit Uebis omiſſis romam re ꝺijt: ita nunc pontifex. Audebo enim ꝺicere teme rarie forſitan ſed fideliter ⁊ ni fallor uere. q; ſi hoc ſibi placeret cui ꝺiuinitas rei huius arbitrium de ꝺit: non modo honeſtius ſanctiuſq; ſed tutius ibi eſſet q̄ in ulla penitus parte terrarum. nec ingen ti precio cogeretur a prꝺonibus redimere ſuam ⁊ eccleſie libertatez: quod predeceſſor ſuus in ſan cta fecit auinione. De quo tunc ⁊ ipſe grauiter in conſiſtorio queſtus eſt: ⁊ ego ꝺum ſibi ſcriberem non ſilui. Quam Romane ſedis anguſtiam Hal lus iſte non vidit? ꝺum ad enarrandas felicitates auinionicaſ magno niſu: iplumeſ alas explicu iſſet ſz recētiſ magneq; miſerie: uel oblitos alios credi ꝺit uel oblit⁹ eſt. ¶Unū hijſ nūc ēt pari fide ac ſim plicitate ſubnectā. Nō opoꝛtuiſſe nec opoꝛtē pōti ficē romanū armata manu romā petē. Tutioꝛez il lū facit auctoritas q̄ gladij: ſcitas q̄ lorice. Arma ſacerꝺotū ſunt oꝛones lachꝛyme: ⁊ ieiunia: ⁊ ꝓ tu teſ ⁊ boni mores: ⁊ abſtinētia: caſtitas: humanitas māſuetudo actuū ⁊ vboq;. Quid ſignis militarib⁹ opus eſt? ſatis eſt crux Chriſti. illā ſolā tremūt de mones: homines reuerentur. Quid tubis aut bu cinis? ſufficit Alleluia. Certe Julius Ceſar poſt tot bella: tot victorias: non armatus urbem Ro mam: ſed cum inermi exercitu inermis victoꝛ in troijt. Ceſarem loquoꝛ ut ad id ꝺe quo agitur effi cacius argumentum ſit. Si ſic enim uenit Ceſar: qd putemus Petrum? ¶Scio autem quid calum niatoꝛ noſter obiciet. Jnermis iquit uenit Petrus atq; ideo interfectus eſt. Jta enim quodam apolo getici ſuo loco. Romam multos innocentes homi neſ iugulaſſe ait: atq; ideo merito a Satyrico ſeuā ꝺici. nec intelligit nolo ꝺicere idiota ſeuuz ꝓ ma gno poni ſolitum iuxta illud Eneidos primo. Se uus vir eacide telo iacet Hectoꝛ. cum fuiſſe ma gnum Hectorem non crudelē conſtet. ⁊ illud eiuſ dem. Maternis ſeuus in armis: eneas. quem ubi q; ſcilicet pium ꝺicit. hic ſeuum ꝺixit: ideſt ma gnum. Et eſt haud ꝺubie non artificioſa quidem ſed iſidioſa ⁊ ꝓſus hoſtilis obiectio. ¶Multi in quit perierunt Rome ſancti viri. ſed ⁊ multi quo q; in gallijs ⁊ alijs in urbibus. plures tamen Ro me. Quis non videt hoc vnde? Plures eo conue niebant: nempe ad mundi caput ⁊ imperij ſedem. Pereūdi autem cauſa fuit non regionis atrocitas ſed religionis aduerſitas. Et uolebat Chriſtus ur bem ſuam quam ⁊ temporaliū ꝺominam iam fe cerat: ⁊ ſpiritualium facere diſponebat: uberiore ſanguine ſuorum martyrum conſecrare. Roma nus fuit non inficioꝛ Nero qui occiꝺit Petrum. ſed Romani fuerunt qui Neronem occiderunt. Jdem ꝺe Domitiano: deq; multis ꝺici licet. Uer tat ſe quocunq; libet ꝺetractoris ingeniū: atq; odi um: romanos inueniet qui ſanctos condēnauerūt multoſq; qui vindicauerunt. Nec tñ apoſtoloruz ⁊ martyrum ſed ſui ꝓpꝛij ſanguinis q̄uis igna ros rei: romanos tamen ultoꝛes ſibi Chriſtus ele git. Romanus fuit itaq; chri ultoꝛ: cuz gallus fue rit crucifixoꝛ: ut poſt ꝺicam. Audiamus nunc Hal lum ſeu uerius coꝛnuz noſtrū: qui candiꝺā plumā fuſco mendacio denigrauit: ⁊ ꝺidicit Ceſarē atq; antoniū ſalutare. ¶Audiam⁹ inq̄: ⁊ rauco ſtrepi tu ſuas amentias repetētē. Quia eniz vinū beunē ſe vitupero ut ipſe ait. Ut ego fateoꝛ nō adoro: rur ſus exclamat. Et audiſtis inquit blaſphemiam. O indigna viro ⁊ pudenda prorſus exclamatio. Uerum minus forſan impropria q̄ ſuperioꝛ fu it. Nam quid ſcimus an iſte ſit illorum vnus quo rum ꝺeus uēter eſt ut ait apoſtolus? Si ſic eſt eni qui contra vinum loquitur: utiq; contra uentrem: atq; ita contra ꝺeum ſuum loquitur. ⁊ videri po teſt ſpecies blaſphemie. Ego autem nec contra vi nuz: nec contra aliquod ꝺei donū loquoꝛ: ſciēs q̄n oia que fecit ꝺeus bona ſunt. Sz ebꝛietatē gulāq;

*Prophe ta.

Luca nus.

Arma ſacerdo tum.

Julius Ceſar.

Apl⁹

butarij facti sint. sed illa transierint: non est causa odij nisi mala mens: malus animus ut ait Comicus: Implacatus: inflexibilis ad malivolentiaz obstinatus. Et o utinam quando amori non est locꝰ: esset vicissitudo ꝛ paritas odioruz: ut sicut illi nos oderūt in toto coꝛde suo: in tota anima sua: ꝛ in tota mēte sua: ita nos illos odissemus: aut ego falloꝛ augurio: aut e uestigio litium omnium finis esset: idem ille qui maioribus nostris fuit. ¶ Progredioꝛ aūt meo quidem: non illius oꝛdine. Quid nunc agit igitur inquietus ꝛ impatiens ueritatis homūcio? Et quid putas? Aggrauat crimina: blasphemias coaceruat. Et primo populum barbarum dixisse arguoꝛ: quem dicerez aliter non poteram nec debebaz: nisi noua uocabula rebus imponere uoluissem. Insuper ꝛ beuenense vinum de quo satis est dictum: ꝛ rhodanuz blasphemasse. Mirum ꝙ inter tot blasphemias uestimenta sua nō scidit. Ego vo nil penitꝰ blasphemaui: sed optaui ut causse malorum ingentium tolerentur: uenenose damnoseqz vindemie tristis exilij. Quid gallicus noster strepit? Quod inquit exiliuz in Auinione passa est ecclesia? Responsio odiosa non operosa: ipse sibi respondeat: quid sit penitus qui hoc nescit: scit utiqz. Sed precipitem in locum astu barbarico me ipellit ut cadam. ¶ Et ꝙ rhodanū exilij locū dixi: nō debet quasi rerum inscius stupere. Turpe est enim docto viro de communibus admirari. Legat Bede libꝛum de temporibus. legat ꝛ Josephuz. Scolasticam deniqz notam omnibus euoluat historiā. Inueniet filium Herodis Archelaum ab augusto propter eius sceleꝛa exilio damnatuz. Quo autem deportatum? Nempe vienam Rodani ciuitatē. Procedat gallus noster ulterius: ꝛ videbit Herodem illum qui cognominatus est antipas similiter relegatum. Quo autem opinemur: nisi ad locum exilij viennam? Procedat nunc etiam: ꝛ videbit Herodem alterum tetrarcham scilicet a Gaio principe Lugdunuz rhodani relegatū. ubi cū uxore que illum ad exilium coniugali pietate prosecuta erat: miseꝛa moꝛte consūptus est. ¶ Sed nimis accelero. Ubi Pontiū Pilatum linquimus: qui iā antea magnoꝛum reus criminum: Lugdunū quo qz a Tyberio fueꝛat deportatus? Dicat nunc Gallus: qz qz sit dicatulus me mentituz: in epistola ubi ad Urbanuz scripsi: rhodanū non romanoꝛum pōtificum sedem esse: sed reoꝛum atqz exilio damnatoꝛum. ¶ Pōt quidem non inficioꝛ: romanus pontifex si uelit: non in gallijs modo: sed in hispanijs aut britannijs habitare. At quid expediens: qd honestum: sua ipsum sapientia non dubitare non dubito. Sibilla uereoꝛ. Qui enim potuerunt vnuz senem uerbis e proꝛia opinione euellere: qz to poterunt facilius vnum iuuenem in communi omniuz sententia detinere? De hoc tamen christus viderit. Sua res agit̄. Ego qz plus nō datur: duz loqui potero nō tacebo. Potest Auinionē caput mūdi pꝛesentia sua facere. Quid ni enim possit omnipotentꝭ domini vicarius: ꝛ Christiani caput populi? At si eā uelit gloria ꝛ honoꝛe ac deuotione fideliuz Rome parem facere: illi ipso domino erit opꝰ: ut arbitroꝛ qui facit mirabilia magna solus. ¶ Ecce autē inter loquendum mihi quod sepe accidit in animū uenit: de quo nihil incipiens cogitaraz. Gaudeāt nūc igitur ꝛ exultent galli: paruis ꝛ friuolis ex causis soliti gaudere. Magna immo maxima res inuenta est. Gaudeant inqz ꝛ qui gloriantur in poculo glorienē. ubi apud historicos est mentio de hoc exilio Lugdunensi: hijs utuntur uerbis. Pro hijs oībus deportatꝰ est in exiliuz Pontius videlz Pilatus. Lugdunī. ꝛ sequitur. vnde oriundus erat: ut ibi in obꝓbꝛiuz gentis sue moꝛeretur. Parua ne igitur gaudendi causa est tantum ciuez inuenisse o mens hominum obliuiosa ꝛ impꝛouida. Ego quidem ex euangelio mirabar: quomodo in passione iesu christi Pontius Pilatus taz pꝛompte manus lauisset: quasi innocens a sanguine iusti illius. Nūqz facere hoc sciuisset: ni fuisset gallus. Hens argutula pꝛomptula: facetula. Miroꝛ ꝙ non etiam lotis manibus semel bibit: ut innocentioꝛ videretur. Noueram ab adolescentia Pontium Pilatū: gallum esse: sed tempore mihi elapsus in tempore redit: ut cum hoc pꝛecone gallorum cōmunicato gaudio gratularer gallicis nationibus tanto duce nobilitatis. ut iā frustra Roma suos cesaꝛes loquaꝛ. suos Scipiadas: suos emilios: suos ꝛ marcellos ꝛ fabios: ꝛ metellos: ꝛ pompeios: ꝛ catones: ꝛ curios ꝛ fabꝛicios: ꝛ coꝛuinos: ꝛ decios: ꝛ toꝛqtoꝭ: ꝛ flammineos: ꝛ ualerios: ꝛ apprios: ꝛ papyrios: ꝛ camillos. Hijs alijsqz omnibus respōdebit Pōtius: qui non de Hannibale neqz de carthaginēsibus: nō de pyrrho: nō de macedonibus: nō de gallis: de germanis: de brītānis: de hispanis: de volscis: de samnitibꝰ collatis signis: sed de Jesu nazareno lotis manibꝰ illoto animo triūphauit. ¶ Nominatim gallo nostro gratuloꝛ qui bellum mecum ꝛ cum ueritate susceꝓit nusqz credo triumphaturꝰ de nobis: nisi in aꝛcu parui pontis: ꝛ in vico straminum: famosissimis nunc locoꝛum omniuz nostri oꝛbis: mulierculis pueriscz plaudentibus: ꝛ quicquid contra italiam dictuz fuerit consona uoce laudantibꝰ. Felix natio que de se optime: de alijs omnibus pessime opinatur: gꝛato saltem semper leta mēdacio. ¶ Sed nōne ego sim iniurius qui sic famam gallice gentis extenuem: quasi non sit eis alius vir illustris nisi pontius pilatus? immo quidem ꝛ alij multi sūt: quos hic vir iratus in oculis mihi ingerit: ꝛ queritur me dixisse. Nullus doctꝰ in gallia. Quomodo ego dicerem de tam magna pꝛouincia tot studijs oꝛnata? Nōdum sic insaniaz ut hoc dicam. Sed cum de quatuoꝛ illis doctoribus agerem: quos post apostolos: ꝛ euangelistas ꝑmoꝭ fidei nostre duces sancta habet ecclesia: nullum eoꝛum uel in gallia oꝛtum uel in gallia doctū dixi. Quid igitur an erraui? Bene autem ne gallus intelligit. Sed calumniam sciens struit. ex me querens: nūquid essem oblitus Hilariū pictaueñ. Minime. Magnus quidem vir: sed non vnus ex quatuoꝛ. Pꝛofert debinc sancto agmine mlta suoꝝ plebeia nomina: que ego nō existimo ultra suam viciniaz nota esse. Miseꝛtus sum hominis magna claroꝝ hoium siue noium penuria laborātis. Et qz multos ad furtū credimꝰ traxisse pauperiez: quos cupiditas nō traxisset. Nempe iter ceteros quos ad gallie oꝛnamentū trahit inuitos: vnus est Ugo de scō victoꝛe cuiꝰ si sepulchꝛi legisset epigrāma: sciret nō gallū eum fuisse sed saxoneꝫ: nisi forte q̄dā cognatiōe barbarici: oēs barbaros gallos dicat. Sed disputatoꝛ argutus aduertere debuit: nō omnem pꝛopositioneꝫ esse uersatilem. Certe enim

Ugo de scō victoꝛe

Comicꝰ

Hero-des anti-pas

Pōtius Pilatuꝭ

ita. Fuerit sanctus in vita: quid hic respōsionis inueniam? Non reprehendam Bernardum: sed laudatores hoc vituperatore eodē ipso nec negante nec indignante maiores obijciam. Ambrosius in prohemio epistole ad Romanos de eis loquens. Illij enim inquit caput sunt omnium gentium: mirum ualde: nec excipit gallos. Mox super textu: gaudium suum testari dicit apostolum: q̄ cum romani regnent in mundo: nec excipit galliam: subiecerunt se fidei christiane. Dicet autem gallus. Romanorum iste potentiam ⁊ imperium: non virtutē laudat. Audiat ergo quod sequitur. Erant enim inquit doctrine memorabiles: ⁊ boni operis cupidi: studiosiq̄ magis agēdi bñ q̄ sermonis. Sed ecce iterum strepet gallus: testi domestico: non credendum: quoniam sit ciuis romanus Ambrosius q̄ negari nequit. Nec intelligo tamen quid irato hosti plus sit fidei q̄ placato ciui. Hieronymo autem quid opponet qui ⁊ Romam laudat: ⁊ laudatā dicit ab apostolo: de quo quoniaz in ipsa epistola ad Urbanuz scripsi: nil nunc amplius dico: sed ipsius Hieronymi dictum aliud coniungo: qui secundo libro in epistola ad gallathas. Romane plebis inqt laudatur fides: ubi tanto studio ⁊ frequentia ad ecclesias ⁊ martyrum sepulchra concurritur: ubi sic ad similitudinem celestis tonitrui anima resonat: ⁊ uacua idolorum templa quatiuntur: non q̄ aliā habeant romani fidem: nisi hanc quaz omnes christi eccl'ie: sed q̄ deuotio in eis maior ⁊ simplicitas ad credendū. ¶ Quid hic gallus dicet? An consonat hic Bernardo in eo maxime q̄ ille incredulos primuz: debinc impios tandem etiam proditores uocat: nimis si dici licet hostiliter? Ubi est aūt ista proditio? Ubi non potius obseruata publice ⁊ priuatim etiam hostibus romana fides: cuius omnis historia plena est? Illud quoq̄ quod bijs interposuit: temerarios in sancta illos dicens contrarium est fere omnibus scripturis: que romanis attribuit grauitatez. Quid est enim tam temeritati dissonū: q̄ grauitas? ¶ Sed audire gallū hinc video: protestantē. Nisi romanum hostem in testimoniuz adduxeris: non credam. Est plane hostis ex ore laus ingens. Nec immerito Uirgilius ait. Ipse hostis teneros insigni laude ferebat. Aperiat nunc aurez Gallus: ⁊ cristam insolentie dimittat: ut non semp placita: sed interdū uera incipiat audire: atq̄ ut ueris opinionibus locus sit: concretū puluerem erroris e cauda gallice leuitatis excutiat. Pyrrhuſ epirotharum rex hostis populi romani: cuz Lineam doctissimum illum virum ⁊ insignis memorie laude conspicuum pro componenda pace Romā misisset ⁊ infecto negocio redeuntez qualis esset Roma interrogasset: ille regum urbem sibi visam: siue ut alij perhibent regum patriam se vidisse respondit: si licet ⁊ illic fere omnes tales esse: qualis Pyrrhus in grecia: quem regum sane optimū fuisse cōstat ⁊ mitissimū. ¶ Uideat Galluſ ⁊ Bernarduſ: videat iter reges optimos atq̄ mitissimos: ⁊ nō amicis modo sed hostibus minime odiosos ⁊ immitez atq̄ intractabilem gentem ⁊ in extraneos inhumanaz: quid interfit. Nam q̄ emulos ait in vicinos. directe opponitur ei quod in libro machabeorum de romanis legitur: q̄ non inuidia neq̄ ẓelus iter eos. Nec ego nunc tamen Gallo meo transcribere

Uirgilius

Pyrrhus

Machabeoꝝ

librum illum cogito: ⁊ ut ipse mihi Justinū quo ut uerum fatear non egebam: locum signasse sufficerit: legat ergo operis illius librum p̄mum capitulum octauum: ⁊ abunde laudatam virtutem atq̄ potentiam inueniet romanorum. ¶ Jam quidem grādiloquentiam paruificentie coniunctam romanis objicit. Improprie dictum a Bernardo nunq̄ dixerim: sed improprie ⁊ inepte ab hoc barbaro refricatū dico. Prima enim grecis datur: iungo ego grecis gallos: qui licet inferiores ingenio: iactantia ⁊ loquacitate superiores sunt. Romanis ad vitium non conuenit boni operis cupidis: ut repetaz quod premisi: studiosisq̄ magis agēdi bene q̄ sermonis. De quibus scriptum est. Optimus quisq̄ facere q̄ dicere mallebat. Scōm ꝯ illis affricuisse periculum: Audeo enim dicere quod me uerum dicere certus sum: ⁊ nihil facile affirmare solitus hoc affirmo: q̄ totius humane magnificētie supremum domicilium Roma est: nec est ullus tā remot⁹ terrarū angulus qui hoc neget. Qō si barbarus hic ignorat: aut torpet: aut stertit: aut plene desipit ⁊ insanit. Quid enim magnificum queso legit vnq̄ aliquid aut audiuit sine nomine ⁊ gloria urbis Rome ex quo urbs ipsa condi cepit ⁊ crescere? De quo tempore scriptū est. Nunc quoq̄ Dardanum fama est consurgere Romam: q̄ta nec est nec erit nec visa prioribus annis. Et ab ingenio altiore. Illa imperium terris animos equabit olim po. Septemq̄ vna sibi muro circūdabit arces. Felix prole virum. ⁊ rursus idem. Uerum hec tantuz alias inter caput extulit urbes: q̄ tū lenta solēt iter iuburna cupressi. De qua alter vir magnus. Nulla vnq̄ res publica nec maior nec sanctior nec bonis exēplis ditior fuit. Uellē scire qd nunc agit gallus nr̄. Sed sat scio stupet hec ignota que neq̄ a gallis neq̄ a gallinis adisci possunt. Discunt ab historicis ⁊ poetis ac scriptoribꝰ rerū. Nec stupet mō sed ira scitur: quoniam hec tam multa taz magna de Aui nione ac Parisius non habentur. Quarum altera significatorem non habet in celo. Alteram laudat Arthicrinius: de quo post videbimus. Ante tamē q̄ ad laudes alias procedam conuitijs respondendum est: que nisi fallor duo nunc etiaz supersunt inuerecundos romanos ad petendum ingratosq̄ cū acceperint ille vir sanctus ait. Unum a tergo relinquebam: frontosos scilicet ad negandum. Hoc est fere nisi me fallit numerus: obiectorū summa. Nā quod bijs additur insuetam paci gentez assuetāq̄ tumultibus ac bellis si negare uelim: iam ipse fatebitur: a numa rege in cesarez augustuz non nisi ter clausus ianus: quibus exercendis in utraq̄ fortuna tanta fuit virtus: ut post hunc barbarum patrio more tergiuersantem: nil in terris simile vnq̄ extitisse fidenter addiderim: nec futurum esse omnib⁹ notum sit videatur in omnibus romanis bellis cū fortitudine certasse iustitiaz. Sintq̄ illa nerissima que in libris autenticis scripta sunt. ut omnes gentes sciant populum romanum ⁊ suscipere iuste bella ⁊ finire atq̄ in omni fortuna eosdem animos habere: immo ꝯ magnitudinem populi romani admirabiliorē ppe aduersis reb⁹ q̄ secūdis esse. Et illud ab hoste et p̄dicatū populum romanuz eo inuictū esse q̄ in secūdis reb⁹ sape ⁊ cōsulere meminerint: ⁊ mirādū fuisse si aliter facerēt ex isolētia: qbus

nisi uelo silētij tegaris. Certe nihilo melius q̄z tussis aut scabies. Emergis enim: teq̄z ipaz tuo prodis iudicio. Uienensis est igit̄ Claudianus? Errat gallus in re gallica. imo qdē lugdunen̄. Sed excusat errorem urbiū vicinitas. Illud inexcusabile: q̄ de quo loquitur ipse idez nō intelligit. Duo enim fuerunt claudiani. Poeta alter ꝛ paganus: alter p̄bz christianus. Hic fateor lugdunensis fuit disputator acer satis: qui magnorum hominum inter ceteros hilari pictaven̄. deprehendit errores. Ille autem ꝛ vnde fuerit ꝛ si sciam: non dicaz ne gallus insultet: uelle me patriam meā satis per se ipsaz deo gratias florentez: vno pyerio ciue nobilitare. Statium origine galluz non inficior. Addo si libet Lucanum ex hispania. Ceterum vndecunq̄z ipsi fuerint: stilus est italus. Nēpe aliter nullus esset. Uerumq̄z deprehenditur: quod ego ipse in pastorio iuuenili carmen olim dixi. tyberina latine docti: omnes per rura loqui. Itaq̄z se Lucanus multis in locis romanū vult videri. nec ut reor ullā patrui grauiorem habet iniuriam: q̄z qō is in operis sui principio: si uera est fama: uerbum illud apposuit. Corduba me genuit. Horat enim q̄to nobilius Rome ciuem esse q̄z cordube. Statius vo suum poema concludens iubet: ut poetam italum longe sequatur: ꝛ uestigia semper adoret. Quid sibi igitur vult Gallus? An non videt quid alienigene quoq̄z de seipsis ꝛ de nostris senserint? Sufficiat sibi Anticlaudianus allani sui: paulominus tediosus architrinio. Poete ambo barbarici: multum pariter se diffundunt: multum frustra se torquent: mirum nisi etiam multum sudent. Mijs contentus de claudiano altero non laboret. ¶ Quale illō est q̄ inter romanos ꝛ latinos differentiā ut inducat: at q̄z ita litterarum gloriaz romanis eripiat? Dicit inter eos magnas fuisse discordias. nec fallit̄. Quid tamen ad rem ipsam: cuz inter romanos ipsos ꝛ in eisdem menibus discordie fuerint ꝛ bella ciuilia? An non omnes ideo romani? Odia atq̄z discordie ciuilitatem ac patriam non mutant: q̄uis imminuant uel eripiāt charitatem. Certe de bello inter eaſ gentes orto: agens Liuius. Bellum inquit utrinq̄z sūma ope parabatur: ciuili simillimuz bello propeinter parētes natosq̄z. Deniq̄z quotiens iter eos ferro certatum traditur: non tanq̄z duaruz sed vnius gentis ꝛ belli ciuilis mentio est. Si testem aliū Gallus querit: Audiat Augustinum libro. xviij. ciuitatis dei. Haud procul a principio de grecis historijs agentē. Per grecos inquit ad latinos ac demum ad romanos qui etiam ipsi latini sunt temporum seriem adduxerunt: qui gentem populi romani in originis eius antiquitate rimati sunt. Et iterum. Ex grecis inquit ꝛ latinis ubi est ipsa Roma: equidez litteras latinas a Carmenti euādri regis matre repertas inuenio. ꝛ q̄tum opinari est: palatino in monte qui est vnus e septem: quos hodie romane urbis murus amplectitur. Illic enim filij sedes fuit ubi nondum Roma erat. Et preterea docti viri in omni sermone ac scriptura romanam facundiam latinā uocant: atq̄z econuerso: ut duo sint nomina: sed res vna. Esto autez probet Gallus qō intendit: nō romanas esse quibus utimur litteras: sed latinas: quid hinc inde efficiet? Utraq̄z gēs itala est: ut nō sint romane: itale tamē sunt. Neq̄z ego in epistola quam iste sibi delegit oppugnandā Rome: sed in italia ortas dixi. Contentionis autez studio bene armatum hostem: plūbeo etiaz pugione diuerberat: ne nil agere videatur. ¶ Quid rursus igitur illi faciaz? Jam non ineptie dicā sed insanie. Tantus enim ardor est: tantus impetus obtrectandi: ut quid loquitur nō attendat. Ubi queso inquit legitur Tulij phisica? Ubi Uarronis methaphisica? O stulta percunctatio. Barbarus insolens grecis nominibus delectaī. ꝛ ita hoc dicit: tanq̄z qui hos libros scripsit Aristoteles gallus sit. Legi librum fraterculi cuiusdam: cui nomen est Prosodion. In hoc ille grammaticali opusculo impertinentissime euagatus: ꝛ patrie sue uano amore hispanum fuisse ait Aristotelem: quem fortassis iste freneticus gallum facit. Aristoteles

Quid enim aliud sonant uerba? Tullio italo ac romano quid nisi gallum obiciat illum qui galliam nunq̄z vidit? Credo etiam nec audiuit natione grecus aut macedo: patria strigerites. ¶ Fateī hic quidez gallus nō ut reor ex animo sed urbanitate quadam gallica: italiaz magnā partem ꝛ bonam orbis esse. Ipsius enim uerba trā scribo. Agam⁹ ergo gallo gratias: immo quidem ueritati que fateri illuz cogit quod ab alio dici fert moleste: ꝛ id ualde laudare quod uehemēter odit. ¶ Fateī insuper ꝛ nostrorum quosdam scripsisse libros multos: humane vite utiles: longe tamē ethice Aristotelis post habendos. Mirum pugne genus cum vno ceperam duellum. Js iam fessus labente uestigio: alium fortiorem uelut inaduertenti obicit. Quid enim cōmune habet Aristotelis ethica cum gallorū ignorantia? Ut vincat Aristoteles quid ad Gallos: nisi q̄ intensum odium: quicquid hosti detrahit: sibi ascribitur? Ego tamen externo ꝛ ualido bellatore non moueor: sed in mea opinione persisto: quam ut reor experientia ueritasq̄z adiuuant. De qua quoniam multa nuper materia cogente disseruit breuiter nunc attingā. ¶ Scio Aristotelis ethicaz: libroſq̄z alios viri illius: ab alto ingenio profectos. Quantum tamē ad id spectat ad quod philosophie pars moralis inuēta est: hoc est ut fiamus boni: sicut idem ipse diffinit: nego ullos seculares libros nostrorum libris: nō dicam prefferendos esse sed equādos. Atq̄z illud esse uerissimū quod Tullius ipse cōfirmat multis in locis: sed in vno maxime. Meum inquit iudicium fuit: omnia nostros aut inuenisse per se sapientius q̄z grecos: aut accepta ab illis fecisse meliora. que qdē digna statuissent: in quibus elaborarēt. Et hoc igitur meum quoq̄z iudicium est: non ideo minus uerum q̄ Gallo forsitam non probetur plus Aristotelem docere: plus Tullium animos mouere: plus in illius moralib⁹ libris acuminis: plus in huius efficacie inesse. Ille docet attentius quid est virtus: urget iste potentius ut colatur virtus. Quid sit utilius vite hominum gallus ipse diffiniat. Et cum Tullio Senecam pono: de quo Plutarchus magn⁹ vir ꝛ grecus: ultro fatetur nullum in grecia fuisse: qui sibi in moralibus possit comparari. Sed occurret Gallus in via ꝛ dicet: origine hunc hispanum. Respondebo dignitate ꝛ conuersatione: stilo insuper ac studijs romanum esse. ꝛ mihi sufficere q̄ gallus utiq̄z non est: sicut aduersario sufficit Aristotelem italū non fuisse. ¶ Non scripsit Tullius physicam. Addo ego nec ethicam. Non scripsit Uarro Methaphisicam. Addo ego: nec problemata.

Plutarchus de Seneca

Claudianus fuit florentinus

Statius gallus

Lucan⁹ hispan⁹

Anticlaudian⁹

re.tam dissimiles tam diuersi sunt hominum mo-
res. Dabo autem e tot millibus duos viros ro-
manos ac principes:qui insimulationem publicaꝫ
Juli⁹ ce sar Tit⁹ ue-spasian⁹ singulari sua laude discutiant. Julium Cesarez: ⁊
Tituz Uespasianū. De quoruz primo scriptū est.
Cesar in animū induxerat laborare:vigilare nego
cijs amicorum intentus sua negligere:nihil dene-
gare quod dignum dono esset. Alter ⁊ ipse nihil so
litus negare non oportere aiebat quenq̄ a sermo-
ne principis tristem discedere. Atq̄ etiaz recorda
tus quondā super cenā:q̄ nihil cuiq̄ tota die pre
stitisset:memorabilem illaz meritoq̄ laudandam
uocem edidit. Amici diem perdidi. Sic enim de il
lo scribitur: ⁊ rursus. Neq̄ negauit quicq̄ peten
tibus: ⁊ ut que uellent peterent ultro adhortatus
est. Non prosequor utriusq̄ clementiaz morumq̄
dulcedinem. Sufficit ad obiectum negandi duri-
tiem respondere. Sed occurret. Et nō sunt inquit
omnes tales. Certe nam si essent:non tanta eēt eo-
rum gloria. Magnum rerum atq̄ hominum dec⁹
est raritas:magnum imparitas ornamentum. Si
pares essent omnes nullus excelleret. Det mihi ad
uersarius vnum Gallum:uel omnino vnuz barba
rum similem hijs duobus ⁊ vicerit. Nescio quidē
an ad cūcta respōderiz:nec tāti illa facio:ut in hac
inquisitione multus sim. Optarem ego si fieri pos-
set:ut ille vir tantus discussisset:nō modo quid di-
ceret:sed ⁊ contra quos diceret:fortasse etenim ta-
cuisset:nec perpetuam illam fame notam immeri-
tis immisisset. Sed si irreuocabile uerbum:q̄to ir
reuocabilior est scriptura:presertim post obitū scri
bentis? Itaq̄ quod scripsit scripsit. Eat ut potest.
⁊ rerum ueritas cum contradictione linguarū suo
marte contendat. sub incorruptis non sum dubius
victura iudicibus:aliorum sententias contemptu
ra. Non potuit vir sanct⁹ errare:sed si homo:si gal
lus:si burgundio:si iratus errasset:non esset ut ar-
bitror iter ꝓdigia numerandū. ℂ Leteꝫ quocūq̄
res uergat:non efficiet barbarus:quin in loco fa-
mosissimo iuris ciuilis ita scriptum non sit. Sum-
ma reipublice tuitio de stirpe duaruz rerum armo
rum atq̄ legum ueniens:vimq̄ suaz exinde muni-
ens:felix romanorum genus omnib⁹ anteponi na
tionibus omnibusq̄ dominari:tam preteritis effe
cit temporibus q̄ deo propitio in eternuz efficiet.
Mirum ualde. Romanorum dixit:non galloruz.
Et ita ꝑm Saluij Juliani scripturam que indicat
debere omnes ciuitates consuetudinem Rome se
Rome leges i perium ⁊ Pōti ficatus qui ⁊ legem:que est caput orbis terrarum:non ip-
sam alias ciuitates Romam dixit:non Parisius.
Et preterea legum corpus non Auinionem sed ro
mane iustitie templum dicit:quin ⁊ leguz origine:
⁊ summi pontificatus apicem Rome attribuit:de
q̄ hoc dubitare neminem ait. Neq̄ enim dubitan
tem de hoc:immo aperta prorsus impudentia re-
luctantem barbarum istum norat. Quin eandem
urbem legum patriā:sacerdotij fontez uocat. Ego
autem petita uenia:occiduam hanc Hierusalē vn-
de homo ille descendit:felicissimus ni redijsset pa
triam potorum ⁊ vini multiplicis fontez uoco. Cō
fer nunc titulos. vincet Auinio:maxime si illos ad
didero mundo notos mihi autem a pueritia longe
notissimos:quos ut taceaz uerecundia persuadet.
Sed iaz sensim fatigari incipio romane urbis pre
conia colligēdo:quibus si diutius imorari uelim:
tempus mihi prius defuturum:q̄ materiam intel
ligo. Parcendum ⁊ scribentis tedio ⁊ legentis:at-
q̄ in primis barbari illius:qui q̄ amaro animo q̄
tristis hec videat:audiatq̄ q̄ cupide:si facultaſ de
tur:ex libris hec omnibuſ erasurus sit. Non aliter
scio q̄ si oculis viderem:ita illū ex animoso nimis
alloquio nosce mihi videor. Et quoniam in vno eo
demq̄ homine:galli cristam atq̄ anseris linguam
monstri gen⁹ ⁊ contentioſe gentis peruicatiā:noui
illuz exclamantē hinc exaudio. Uera erāt ista dū
scriberētur:sed mutata sunt tempora. Mutata ita
q̄ tempora: ⁊ mutatos homines:mutataq̄ omnia
⁊ in peius fateor. Cui eniz queso non illud linci ua
tis auditum est. Damnoſa quid non imminuit di-
es:etas parentum peior auis:tulit nos nequiores
mox daturos progenie vitioſiorez. Sed vniuerſo
lis ista mutatio est:q̄uis necessario ut dixi in reb⁹
maioribus maior sit: ⁊ non solum in tot seculis sed
in paucis annis ⁊ in nostra etate mutatio mirabiliſ
⁊ miserabilis facta est. Et si res prodeunt ut cepe-
runt ualde ut reor ad mundi exitus propinquam⁹.
Quis non dicā gallus sed asellus hoc nesciat? Et
si loqui ualeat fatentur? Ego quidem mutationes
temporum legens:nōnunq̄ tardior ad credenduz
ex hijs que ipse nuper oculis meis vidi:nil iam in
credibile existimo. Uerumtamen in hoc statu re-
nūc ēt romanos viroſ bonoſ: ⁊ si amice:si paterne:
nō hostiliter non tyrannice tractarentur satis affa-
biles expertus dico:multis annis cum eisdez Ro
me ⁊ alibi conuersatus. In vno plane fateor intra-
ctabiliores esse romanoſ q̄ hierosolymitanos rho
dani:q̄ non tam equis animis coniuges suas sibi
eripi pati possunt: omnia prius q̄ dedecus id la-
turi. Nempe quoruz in auribus adhuc sonat:uer
bū illud uetus:icilij ciuis sui. Seuite in tergū ⁊ cer
uices nostraſ pudicitia saltem in tuto sit. Que uox
toto orbe dignissima exaudiri:propter distantiam
forte in gallias ⁊ ad ripam rhodani non peruenit.
Et q̄uis iste conuitiator non contentus Bernardi
conuitijs:auaritiam illis obijciat:dicens eos sem-
per lucris temporalibus inhiantes:nihil aliud co
gitare:nihil aliō somniare:ego pace eiuſ nihil hoc
falso falsius dico. Nulla gēs minus lucro dedita
est. Nunq̄ magna in urbe tam pauci mercatores:
tam nulli feneratores inueniūtur. Itaq̄ preter pn
cipes qui plures sunt q̄ gallus hic cogitet: ⁊ maio
res:nullus fere in populo tāto diues est:ut nō ma
gis uoluptatibus q̄ lucris incumberent. Et de vi
ris quidem hactenus. Sin autem saltatrices suas
claudas ac potrices:romanis matronis compara
re uoluerint sol eclipsabitur:mare tumultuabitur:
terra tremet:ego attonitus obmutescam. Cogitet
gallus ⁊ recogitet:odijq̄ uelum ab oculis mentis
ammoueat:Uidere fortaſſis incipiet quid interſit
inter romanam grauitatem ⁊ gallicam leuitatem.
Sed ipse ut auguror Rome semper pauens. Sic
eniz scripta eius indicāt. Jdeoq̄ iudicij ipos fuit:
vn⁹ ex illis de q̄bus ait psalmista. Illic trepidaue- Psal'i sta
rūt timore ubi nō erat timor. Nec eniz amicis for-
midabiles sed amabiles sūt romani. Gallus autez
qui illos:nulla qdē alia cā:niſi hereditario quodā
iure oderat:ſe ab illis amari nō posse existimabat.
Non iniustus metus fateor:sed iniustum odium:
odisse qui nihil mali sibi fecerant. Et si patres eiuſ
ab illorū patribus victi:domiti triumphati ac tri-

populorum. Quis vnq̃ populus grat⁹ fuit? Gratitudo nō oium sz paucorum est. Ingrati fuerunt: cōtra quos? contra ciues optimos. Illi aūt ciues vnde erant? Roma vna omnibus patria. Erant ibi z boni z mali: at plures mali. Ubi queso vnq̃ contrarium visum est? Ubi vnq̃ pro vno bono nō fuerunt? uellē dicere multi: cogor dicere mille mali? Fuit Rome ꝑdito: patrie Catilina. Alij quoq̃ q̃s odio dictāte dinumerat. Sz ꝑditio illa: q̃rū potius q̃ gallor fulciebaī auxilio? Hēs radicit⁹ animi ca que iuisam urbē per se nihil ausura: ab ipis ciui b⁹ ut audē aliqd icipet excitāda erat. Fuit Rome Catilina. Sed z Lato fuit qui de ꝑditorib⁹ sententiā tuli: fuit z Cicero vigil ꝓsul qui sniaz execut⁹ est. Fuerunt z mille alij quibus parem vnum non habuit orbis terre. At non fuit in gallia aliquis Catilina? Credo edepol. Fuit eniz Catilina q̃uis ingenio malo prauoq̃: magna tamen vi animi z corporis. Hec ꝑfecto vis non habitat inter gallos. Res illarum partium vndiq̃ fragiles exangues q̃ sunt. Nec boni nec mali fame ichoent. Sunt ibi ut apō gētes alias mali: sed obscuri. Quomodo eniz mali cognoscerentur ubi boni etiam sunt ignoti? Uoluptatez ex regno ingēs fama exaltat. Desinat oro iam barbarus cōferre summis infima: fusca clarissimis equi illud erroris: quod italicuz satyricū de romanis moribus sit conquestus. Addit etiaz duos Rome lenones illo tempore fuisse Arturium z Catulum. Credidi primum: z sic scriptum erat q̃ lenones dicerent. z mirabar qd sibi uelint hij lenones. Intellexi ilico de lenonibus esse sermonem z subridens dixi. Uolo succūbere huic barbaro: qō inuitus facere: nisi cum in magna Roma duo fuerint lenones in parua Quinione sint vndeciz. Scit enim ipse: z utinam nescirēt alij q̃tus illi artificio locus sit. Obicit nobis pater multa impatientiam tyrannorum. Uellez hoc negare: sed nequeo in aliqua scilicet italie parte. Nam in alijs est libertas quāta nusq̃ alibi terrarum: quod ego quidem nouerim. Uera autem libertas ac perfecta: dum in hoc exilio degimus: fateor nulla est. Si autem mihi locum aliquem sub celo: omnis expertem tyrannidis hic iactator ostenderit: illuc raptim cuz omnibus sarcinulis cōmigrabo. Ibiq̃ relique vite mee sedem eligam ac sepulchrū. Qua in re nouerit me non facile falli posse: ut qui in hijs locis in quibus iste felicitatem statuit: a prima pueritia educatus sim. Sane si species tyrannidū explicare uoluero: occurrēt stilo lōga nimis atq̃ odiosa materia. Sit satis taciturnus intelligi. Jam q̃ usq̃ adeo miratur equestrem statuam marmoream: idoluz uocat ipse super altare dei vidisse Mediolani: longe rudis est admiratio. Non enim super sed secus altare: z in capella domestica illam vidit. Quāto ego dignius mirer: vidisse Parisius insigniuz choros ecclesiaz: sic ꝓfertos bustis z cadaueri⁹ pctōrum: qōq̃ est fedi⁹ peccatricū: ut vix q̃sq̃ possit se flectē ibi: virq̃ iter pateat ad altare. Si gallo cēsori rigido alienaz rex: molli ut auguror suaruz: rñsio ista nō sufficit: illū iterroget cui⁹ est statua: ille sibi summarie rñdebit: patuſ ēt maiorib⁹ rñdē. Sz iā satis: supq̃ sat est. Cauēdūq̃ nedū stulti sequor ieptias ipe sim stultior. Lōtagiosus morb⁹ est amētia. Exclamabit gallus in finē: ut grex illū audiat ignorātiuz: z gallice gl'ie defensorē uocet. Multa igit me mētitū dicet. Int⁹ aūt uelit nolit clara uoce fatebit nil ueri⁹ dici posse: q̃ q̃ pat⁹ ad oia. Nēpe bruti factuz nō est uerit⁹ dānare: qui amore vtuq̃ z libertaq̃ z pīe: sese oblit⁹: pīos affect⁹ exuerit. Nescio hercle: an res ulla vnq̃ hac virilior facta sit: quā iste vitupat: teste fret⁹ Orosio: qui lz nō ielegās scriptor: tñ qō legētib⁹ ꝓnū est aduertē: in vitupatione romanoz totū suū expēdit igeniū: itētione fortitā nō mala ad nobilitādū. s. chr̃i fidē: q̃ q̃ nec ab ipo nec ab ullo homniū sat laudari possit. Quia tñ nec suo nec cuiusq̃ mēdacio vitas idigebat supuacue. Ne q̃ eni ut i Bernardo mihi obstat reuerētia sanctitaq̃: scō lz scripsit Augustino. Jā qdē Romulo obiciūt z violentas nuptias illū celebrasse: z in religq ardētissimi viri spūs fuisse. Excusari pōt facili⁹ q̃ negari. Et nuptias qdē pene excusat ipsa necitas. Quis est eni tā modest⁹: qui si fame ultia laboras panē humili prece poposcerit: negatū non: si possit eripiat? At qui populus viroz erat: Ita enim scriptum est: vnius dumtaxat etatis ad perpetuitatez nuptijs opus erat: hec a finitimis repetite non duriter modo sed contumelioſe etiam denegate erāt. Credo pīsagientib⁹ iam vicinis: noua ex urbe uenturos: qui eos reliq̃sq̃ mortales z rarum orbē iugo pmerēt. Ea negatio ac repulsa viros fortes ac magnanimos icitauit. Occasione itaq̃ mox arrepta: nō ad stupr̃ū sz ad coniugiū: z diuine atq̃ humane domus societatē: negatas vgines rapuerūt. Q̄ō hic q̃so tā nephariuz scelus est? Et q̃t in alijs urbib⁹ q̃s noiare nō est necē: nuptias q̃q̃ ad adulteriū raptas; z depulsos isup maritos audiuim⁹? Quid ē q̃ Romulus solus arguit: nisi q̃ nulli grauis est pcussus Achilles? Reliquum sane viri illi⁹ ardorē florus excusat. Quid iquit Romulo ardēti⁹? Tali op⁹ fuit ut inuadēt regnū. Et ꝑfecto: qō q̃n q̃ usq̃ regnū cernim⁹: aut regis inuadent ardor fecit: aut ignauia ppl'i facient. Nō fecit nā reges primos sz idustria. Ad id deniq̃ q̃ Camillū pīa pulsum dicit: quid rñdeā nisi ciceronianū illō? Nouū crimē z ante hūc diē iauditū. Nouū inq̃ z mirabile crimē exiliuz. Ecce q̃ m'ta vir doct⁹ accumulat pro defensione mēdacij: qō oppugnare pro virib⁹ suū erat. Sz amicū gallis est mēdaciū: z amicum suū nullus oppugnat. Ego aūt vitaq̃ nō me sat amicū rear: nisi ei⁹ fidele prociniū cōtra quoslibet suos hostes: proq̃ ei⁹ amore prōpto animo z m'torū z maioz odia inimicitiasq̃ suscepo. Q̄ō cū facere iuuenis icepim: nō desistam senex. Tu amice ut hec in barbari notitiā ueniāt: curabis. Sibi quidē qm̃ nihil mihi scripserat: nil rescribo. Sz in l'ris tuis: illius ꝑcacitatē cōtudisse suffecerit. Sin fortassis eū videris: quē ordo illo adulationū atq̃ mēdaciorū in regno eē: vñ utinā tu abesses: Admone eū nō ut barbaq̃ sz ut hoiez: qm̃ aliquid scribit pro certamine gl'ie: ut nūc fecit. caueat saltem ab apto mendacio. Nā que ꝑ rōnē ul' sine rōne dicunt: utcūq̃ nōnunq̃ oīone defendunt. Palā falsa: nulla defēdit oīo. Adducit ergo vir ille puerilr sat Lucani vsiculuz nō integrū z imptinētē ad rē: pbatiōis nō egētē: humanuz paucis viuit gen⁹. vulgatā illā vult pbare sniaz. nām paucis eē ꝓtētā. qui quidē vsiculus: z si per seipz seorsū: sensū ad quē trahit nō respuat. ubi tñ posit⁹ ē: lōge aliō sonat. hoc eni vult dicē. q̃ humanū gen⁹ viuit paucis. i. ad obsequiū paucoz: regū videlicet z ꝓncipū i nūero pauci sūt. Cesar eniz

Catilia

Orosi⁹

Flor⁹ ō Romulo

omnis Gallus est barbarus: sed nō barbarus omnis est gallus. ¶ At fortasse non hoies aspicit iste sed studium: ut quisquis Parisius studuerit: Gallus sit. Inuit⁹ dicā sed cogit siue urget ueritas. Est illa ciuitas bona quidem ⁊ insignis regia presentia quod ad studium attinet: ceu ruralis est calathus: quo poma yndiq; peregrina ⁊ nobilia deferantur. Ex quo enim studium illud ut legitur: ab Alcuino preceptore Karoli regis institutuz est: nunq; q̄ audierim parisien. quisq; ibi vir clarus fuit. Sed qui fuerunt externi utiq; ⁊ nisi odiuz barbari oculos perstringeret magna ex parte itali fuere. Petr⁹ lō bardus Thōas de agno Bonaūctura Petrus lombardus nouarien. quem ipsi Petrum lōbardi solent dicere: ut videatur patris nomen esse nō pie. Thomaſ de Aquino. Bonauētura de balneo regio. atq; Egidius romanus. multiq; alij. At ne semper accusem excusabiles Gallos non negauerim si modice litterati sunt. Nempe contra naturam niti sepe labor est irritus. Natura autem Galli sunt indociles. Iratus est barbarus. Non mihi autem irascatur: sed hilario suo qui primus hoc dixit. Testis est Hieronymus libro in epistola ad galathas secunda. Fatebitur forsan quod negare nequit. ¶ Sz occurret. Et q̄q̄ Galli sint ingeti ⁊ indociles ⁊ indocti: habent tamē alias virtutes. Neq; enim solis in litteris est humana felicitas. Fortissimi viri sunt atq; victoriosissimi. Uellez hercle ita esset. Et si eniz uere barbarus nullus amabilis multum sit: minus tamē odibiles sunt qui partius barbariçant. Sed contrariū sepissime ⁊ olim ⁊ presertim nuper apparuit. Uerumq; experimēto hijs temporibus deprehensuz est: quod libro tertio belli gallici Julius celsus ait. Nam ut ad bella suscipienda Gallorum alacer ac promptus est animus: Juli⁹ celsus sic mollis ac minime resistens ad calamitates perferendas mens eorum est. Et quid ait princeps historie? Hijs coporib⁹ animisq; in impetu vis est: parua eadez languescit mora. Sed expecta ne propheres. Audiamus Justinum: nec obiciaz Augusti nū qui quarto libro ciuitatis dei capitulo sexto de Justino ⁊ Trogo quez Justinus abbreuiauit mentione obortа: quedam ipsos inquit fuisse mentitos alie fideliores littere ostendunt. Sed ut nil mentiti fuerint ⁊ omnia uera sint: quibus hic barbar⁹ totam fabulā suaz replet: gd inde conficiet? Uerset ⁊ reuersetur ut libet nihil ibi magne laudis ineniet. nisi q̄ multitudo Gallici populi ingens fuit: ut eos scilicet Gallia non caperet. Quid hic queso laudabile? Nempe ⁊ muſce multe sunt: ⁊ culices: ⁊ formice. Pauci leones: paucissimi elephantes: Fenix est vnicus: ⁊ omnino signuz nobilitatis est paucitas. Quis autez queso tanto in populo vnus aut alter illustris est habitus? Relegat illum historie locū: ⁊ quos inuenerit nobis qui hoc nescimus annunciet. Est ⁊ aliud in ea multitudine gloriosū: q̄ mercenarij regum orientaliuz fuere. Atq; stipendiariorum nulla vita miserior: corpus atq; animam parua mercede uendentium. Eat nunc: ⁊ comparandi studio ponat hos miseros: contra romanos rerum dominos gentemq; togatam. At Gallos ferro omnia prosternentes multas prouincias peragrasse. Ut sit ita. Finem respicere sapientes iubent. Eorū certe qui in italiaz uenerunt: nullus omnino superfuit. Tribus magnis prelijs ad vnū deleti omnes ne quis in ea gente: ut ait Florus: extaret: qui incē sam a se Romam urbem gloriaretur. Eorū vo qui in greciaz perrexerunt: nihilo melior fors fuit. Primum mero: qui peculiaris genti mos: debinc ferro victi omnes occubuere. Brēnus dux illorū qui solus in ea hominum colluuie nomen habet: vulnerum impatientia gladio se transfixit. Reliqui fugientes ⁊ incōmodis multis afflictі: atq; attriti ⁊ preuenti ab hostibus periere. ut nemo ex tanto exercitu qui paulo ante fiducia viriuz etiam deos contēnebat: uel ad memoriā tante cladis superesset. Testem ab aduersario citatū in iudicium: adduco Justinuz ipsum: cuius hic est quarti ⁊ vicesimi libri finis. Et hec sunt Gallorum expeditiones: hec belli ca gloria. pro virtute impetus: postq; ipetū ruina. Credo ego iam barbarum suscepti sponte certaminis penitere. Sentit enim nisi cerebrum bouis atq; asini habet auricula: se ratione succūbē. Quid faciat igitur: nisi quod obsessi solent: quibus ad defendendam urbem nō satis est animi: in arcem cōfugient? Et quia Galliam non potest: urbem illam vnicam famosissimam atq; fabulosissimam defendet. atq; ad id ipsuz deus bone: q̄s friuola implorā tur auxilia. Multo quidem illaudatus esse malue rim: q̄s a tali laudatore laudari. Uerum quidē hoc mihi video: asserturus: licet forsitan iurbane ex oibus quos legerim nullus vnq; tediosior: arbitrio illo est: quem hic ad parisien se preconiuz: uelut alterum Ciceronem aut Uirgilium implorat. O que monstra sermonis: que uerborum inculcatio: non tm̄ lectori nauseam incutiens ac dolorez capitis: sed risum eliciens ⁊ sudorem. Usq; adeo dum vult omnia dicere: nihil dicit. Unum ex omnib⁹ attingendū est quo cuncta cōijcias. Rosa inquit mūdi balsamus orbis. O fetiduz balsamum: o olentē rosam. Equidem ex omnib⁹ ciuitatibus: quas multas ab ineunte etate: nunc negocio tractus: nūc videndi discendiq; desiderio circuiui: olentiorē nullam vidi. vna excipit Auinio: que in hac parte mi serie principatum tenet. Pudeat vo iam tandē de tam nota uarietate contendere: ne non tā rei obscuritas videatur q̄s cecitas contendētis. Piget nūc illas ad insanias rīdere. Auinionem carpsi. Laudat iste marsiliam: urbem fateor haud ignobilez ⁊ tranquillo portu ⁊ equoreo prospectu: ⁊ qō preciū hēt romana fide ac deuotione laudabilez: sine qua ut dicit Licero: nunq; nostri imperatores ex transalpinis bellis triumpharunt. Sed quo queso vir hic prudens: quo progreditur? Ut inter barbaros suos scire aliquid videatur: nihil ad rem pertinentem illius urbis originem interserit: que narratio ut plerunq; ignorantibus euenit contra ipsum uertitur. Nam ⁊ feras Galloruz gentes: ⁊ gallicā continet feritatez. Et postremo sic marsilienses ad uentu suo gallicam mansuefecisse barbariez ut nō greciam in galliā migrasse. ipsius historici uerbis utor: sed gallia in greciā translata videret. De quorum translatione siue aduentu: in libro de consolatione ad Helbiam matrem: agens Seneca: maxime trucibus ⁊ inconditis gallie populis se interposuerunt. Hec disputator callidus non vidit: contentus multa dicere: sed qualia non aduertens. Jā illud quale est: duos proferre nō italos poetas: q̄si quoscunq; subtraxerit italie: sui sint: Statium scilicet ⁊ Claudianū: quem facē nititur vienēsem. Risi legens dixiq; mecū. O q̄s male tegeriſ iniustitia

Brēnus

Marsilia

Licero

Seneca

¶ Capitulorū Epitomatis quorūdā virorū illustrium Francisci Petrarche: ad Inclytum ducem Franciscum de Carraria: Annotatio.

De Romulo primo Romanorum rege. Cap. I.
De Numa Pompilio secūdo Romanorum Rege. Cap. II.
De Tullo Hostilio tertio Romanoꝝ Rege. Ca. III
De Anco Marco q̄rto Romanoꝝ Rege. Ca. IIII.
De Junio Bruto p̄mo Romanorū ꝓsule. Cap. V.
De Horatio Locle. Cap. VI.
De Lucio Quintio Cincinnato. Cap. VII.
De Marco Furio Camillo. Cap. VIII.
De marco Ualerio Coruino. Cap. IX.
De Tito Manlio Torquato. Cap. X.
De Publio Decio. Cap. XI.
De Lucio Papyrio Cursore. Cap. XII.
De Marco Curio Dentato. Cap. XIII.
De Fabricio Lucio. Cap. XIIII.

¶ Eiusdem Frācisci Petrarche Poete Oratorisq̄ Clarissimi: quorūdā viroruꝫ Illustriū: ad inclytum dominū Insignis glorie Frācisc̄um de Carraria: Patauinum ducem: Epitoma Incipit.

¶ De Romulo primo Romanorū Rege. Cap. I.

a Ic adolescēs materno auo in regnuꝫ Albanū restituto: ipse sibi Palatino in mōte urbē cōdidit suoq̄ de nomie
b Romā dixit p̄musq̄ ibi regnauit: Assumptoq̄ habitu regio maiestatē sibi cētū patrib⁹ electis in cōsiliū reipublice: aptoq̄ asylo: parue urbi ciuiū multitudinē p̄o curauit. Reb⁹ bñ ceptis ꝓpetuitas deesse videbat q̄ virilꝫ tm̄ sex⁹ nō nisi vni⁹ populi etatē sp̄oderet. Petite igit̄ a finitimis nuptie: qb⁹ admodū negat̄ occultato iteri dolore: simulati tādē ludi eq̄stres: Inuitati ad spectaculū p̄rimi. Dis ꝫ ludoꝝ ꝫ videde noue urbis desiderio: ad statutū diē ꝓcurrētib⁹ sīg̃ iter ludos dato: rapte v̄gies i mr̄imoniū abducte. Hic bella vndiq̄: B belloꝝ ordo: victi p̄mū Leniméses Rerq̄ illoꝝ cesus a Romulo regis spolia tēplo Iouis illata: ad idē ꝫ istituto: qō p̄mo tēploꝝ oiuꝫ Rome fuit. Uicti debinc Anthēnates: captū q̄ oppidum: victi Crustumij: victi demū ꝫ sabini bello graui ꝫ ācipiti: Sꝫ raptaꝝ iteruētu ꝫ lachrymis cōciliati generis soceri: inq̄ urbē recepti Tarpeij sedē montis acceperūt: Et cōmunicato regno ac noie duplicata urbs: Uicti ad ultimū Uidenates ꝫ Uebiētes. His pactis Romulus cuꝫ annis septē ꝫ trigtia regnasset: ꝫ in fine semp bellicis curis intentus: ad caprꝛee paludē in cāpis exercitum recenseret: subita solis eclypsis horribiliq̄ tempestas auribus atq̄ oculis stupefactis: exercitui conspectum sui regis abstulerunt.

¶ De Numa Pompilio secundo Romanorum Rege. Cap. II.

b Ic secūdus Rome regnauit: In sabiniꝭ ortus ꝫ fama iustitie atq̄ eximie sapiētie: peregrin⁹ ad regnū uenit magno patrū ac populi cōsensu. Hic quasi aspect⁹ corpis habituꝫ animi sequeret̄: a p̄ma etate can⁹ fuit: vir cōsultissim⁹: trāquillitate ingenita paci studēs: bellis abstinēs: sacris dedit⁹: tēplū Jani erexit pacis ac belli signū Qō pace clausuꝫ bello esset apertū. Jd cū p̄mū ipse clausisset: raro deinceps a posteris claudēdum: Totū animū ad religionē q̄lis illorū tēporū eē poterat: ꝫ ad iustitiā ꝫ ad quietē publicā cōuertens: p̄mas Rome leges sāxit. Annū in mēses duodeci: p̄mis duob⁹ additis diuisit: Pōtifices: sacerdotes virgines q̄z uestales: aras ac sacra cōstituit: quecūq̄ ageret se diuino monitu alloquioq̄ eductū dicens: ꝫ cōmēto fides habita: Sic inuiolata pace: summo ciuiū amore: summa reuerētia vicinarū gētiū: annis tribus ꝫ quadriginta in regno actis trāquillum quiete vite finem habuit.

¶ De Tullo Hostilio tertio Romanoꝝ Rege. Ca. III

Ertiꝰ iste regū fuit: secundo dissimillimus:
t fortior p̄mo: uerū bella quoq̄ p̄m⁹ impetu quodā ꝫ feruore animi gesserat. Hic bellicis artib⁹ ꝫ ratione virtuti addita gessit: dict⁹ hinc artifex militie: Primū ei cū Albanis bellū fuit: cognata gēte ac ab eisdē orta p̄mo: dijs: q̄ō miro qui dē ac pene incruēto Marte trāsactū est. Trigeminis hinc illinc utriusq̄ reipublice fratrib⁹ facta sub euntib⁹: quorū euētu: victoria ꝫ iperiū Romanis p̄rimum cum Fidenatib⁹ ꝫ Uebiētib⁹ bellū gessit. Jn quo etiā victor: p̄ditorē Meciū dictatorez Albanū qui auxiliator: euocat⁹ ex federe spectator euaserat: quadrigis in diuersum actis: acri potius q̄z iusto iudicio discerpi iusserit: Albā dirui: populūq̄ Romā trāsuehi: ꝫ in Celio mōte p̄sidere: ubi ꝫ ipse sibi regiā sedē elegit. Deinde aūt cū Sabinis pugnās: his qui in patrijs finibus substiterāt: atroci p̄elio victor fuit. Ad extremū cum in regno duos ac triginta annos exegisset: vniuersa cuꝫ domo sua fulmine ictus interijt.

¶ De Anco Marco q̄rto Romanoꝝ Rege. Ca. IIII

Uartū hic Romanis in regib⁹ locuꝫ tenet
q Nume nepos ex filia: moderato ex p̄riorū morib⁹ aio: nec belli metuēs: nec pacis impatiēs: quē cū finitimi auo p̄similē: hoc est nō bellatorē: sꝫ sacrificū rati spernerēt: ipse re aiaduersa: cōmissaq̄ alijs sacrorū cura: toto aio in bellū uersus: plurima cū latinis p̄lia p̄speris gessit euētib⁹: quorū tādē potētia uario Marte p̄domita: multisq̄ oppidis expugnatis: mltis hostiū milib⁹ captis ꝫ in urbe traductis: Aduētino illos in mōte cōstituit. Quē (cū turbe nouorū ciuiū eēt angustus) ne cesse habuit laxare: adeo spatio oi q̄ō Aduētinum ꝫ Palatinū colles iteriacet. Janiculū quoq̄ trās Tyberī: urbi additū muro cīrit fossaq̄ p̄maxima quā Janiculū ip̄m amplexus urbi iungeret: ꝫ p̄rimū oiuꝫ pōtē sublitiū fecit. Saline isup ab hoc ipso rege facte: usq̄ ad nostrā etatē urbi utiles: factū q̄z Feretrij Jouis tēplū: platati fines: silua mesia p̄repta Uebiētib⁹: Extructusq̄ carcer p̄mus: reis ipsa cū urbe crescētib⁹: Jnq̄ ipso maris fluminisq̄ confinio: Hostia urbis fundata quodā quasi p̄sagio magnitudinis: ut (qō ait Florus) totius mūdi opes ꝫ comeatus illo ueluti maritimo urbis reciperentur hospitio: Obijt quatuor ꝫ viginti annis actis in regno.

¶ De Junio Bruto p̄mo Romanorū ꝓsule. Cap. V.

Sumus enim nō greci non barbari: sed itali ⁊ latini. At scripsit Tullius officiorum libros illa ethica sua. Scripsit de re familiari siue de domo sua. illa yconomica sua. Scripsit de republica: de re militari: illa politica sua est. At Gallus titulos suos grecos amat. Et q̄uis scientiam forte nec grecaz hēat nec latinā: magnū se aliqd credit: dū phisicā ructuat: methaphisicā spuit. Nō scripsit phisicam Tulli⁹. Scripsit aūt de legib⁹: de achademicis: de laude phie libz: quo se ad rectū iter vite ⁊ ad studium vitaz adiutuz igenue p̄dicat Augustin⁹: qđ de Aristotele nūq̄z dixi. An de plōz uel gallicoz aliquo dixerit: ego nescio. aduersari⁹ forsitā me⁹ scit: laudū anceps sollicit⁹ gallicaz. Nō scripsit Tulli⁹ phicā. sz scripsit de eēntia mūdi: de nā deoz: de diuinatiōe: de fato: de senectute: de amicitia: de ꝓsolatiōe: de gl'ia: de tusculāis qónib⁹: de fine bonoz ⁊ maloz partitionū: topicoz: de oratore: de optio gñe dicēdi: de optio gñe oratoz: Rhetoricoz duo uolumina: tria aūt epl'az oīones inūeras: qb⁹ pareloquiū nūq̄z fuit. Stupet barbar⁹ ad hec noia pegrina: cū tñ pauca de multis attigeriz: ⁊ maioz m'to rez q̄z noiuz fulgoz sit. Quid q̄ nec methaphisicā

Uarro

Uarro scripsit: igēs accusatio docti viri. At scripsit libros. xxv. hūanaz rez. xvj. diuinaz. Sz in hijs ultimis m'ta uana cōgessit: ⁊ a cultu uere diuinitatis abhorrētia. Agat diuie, quidētie: diuieq̄z mirificor die gr̄as gallus nr̄: q̄ erroribus euz p̄scijs eductū ad meliorē etatē: ueriq̄z dei notitiā reuauit. Nā ⁊ maiores suos duides sacerdotes: multos deoz noib⁹ falsoz: ⁊ vissima superstitiōe obrutos hūisse nō igrat qui oēs gallos dite pgnatos assererēt: ⁊ credulitatē publicā ianis assertio merebat. Nullo eni mō divinaz illis rez ꝟitas apparē illis poterat: qb⁹ nōdū uer⁹ sol iustitie illuxerat. Elucebāt tñ iter errores igenia. Neq̄z iō min⁹ viuaces erāt oc'li q̄uis tenebris ⁊ dēsa caligie circūsepti: ut eis non erranti odiuz: sz idigne sorti miratio deberet. Et q̄ idolis

Hiero⁹

fuierūt ut Hieronym⁹ ait: nō obstinatiōi mentis: sed ignorātie tribuēdū eēt. Magni qdē erāt illi: sed in imo positi nos pui aūt i excelso: deo gr̄as collocati sum⁹. Intēpesta fuit illis nox: nobis ē lucidus meridies. Nec ppea meliores q: sine merito: sz ppea feliciores dici possum⁹. Jdq̄z nō de hijs duob⁹ tm̄: q̄s i man⁹ hēo: sz ó oib⁹ gētiū phis ac poetis itelligo: qb⁹ iter ocl'os mentis ⁊ vitaz obiectū nubes ipenetrabil' iterceſſit. ¶ Sz redeo ad Uarronē. Nō scripsit methaphisicā. Scripsit tñ ó phia: de poetica: ó ligua latia: de vita patrū. Et q̄ feroz? An terentiani illó oblit⁹ sū: cui⁹ meminit Augustin⁹? Uir ingt doctissim⁹ vsicūq̄z Uarro: q tā m'ta legit: ut aliqd ei scribē uacauisse miremur: tā m'ta scripsit: q̄s m'ta vir quēq̄z legē posse credam⁹: libet igit̄ idignari O viri maximi: o latini eloquij p̄clarissima sydera: o igenioz rerūq̄z oiuz soz imitis: huc ne igit̄ uri labores ureq̄z vigilie puenerunt: ut gallicū ad tribunal barbarico iudicio rei esset: q̄ phisicā ⁊ methaphisicā nō scripsistis? Jā vo deliramēta illa nō, pse quoz: ut res adducit inumeras nil ad ꝓpositū ptinētes: atq̄z ipos mercatoz oēs suas merces simil' explicat. Jnt̄ alia iustini sui ptē nō exiguā trāscribēdo: urbiū italicaz narrat auctores. De q̄ Jgin⁹ qdā integrū libz fecit. Legat aūt quē dixi Senece libz

Seneca de romanis

ad Helbiam: ibi repperiet oēs ferme gentes alteram ex altera exortas. Sic morem celestium ⁊ terrena uoluuntur. Multi alienigene in italia urbes cōdiderunt. Quis hoc nescit? quidue ad rē? Que autem mundi pars est: ubi non itali urbesq̄z condiderunt? romanum imperium ut ait Seneca: nēpe auctorem exulem respicit: quem profugum capta patria exiguas reliquias trahentez necessitas ⁊ victoris metus: longinqua querentem: in italiam deduxit. Deinde vide quid addidit. Hic demuz ingt populus quot colonias in urbez misit: ubicunq̄z vicit romanus habitat. hec Seneca. Ubi autez queso non vicit nisi forsan in gallia? Roma a troianis in italia est condita. Troiaz vo quis condidit? Nē pe italus fuit ⁊ tuscus. Unde est illud apud Virgilium sub troianoz ad italiā aduentu. Hinc Darda nus oriis: huc repetit. Coloniaz agrippinā: Marcus agrippa Augusti gener ad sinistram rheni ripam condidit. Similiter ⁊ alias m'tas per diuersa terrarum: sed hec vna nomen: nunc etiam seruat actoris. Lugdunum: de quo multa hodie dixim⁹: Paulus romanus ciuis struxit. Tarraconez in hispania scipiones. Parisiorum urbez ⁊ pene gallis inuidiosam tante sue sedis auctorem. Julius cesar creditur condidisse. Idem de Handauo dum adolescens ibi essem: a ciuibus audiebam: Sicut a patribus per manus proditum memorie est. Totam preterea rheni uallē colonis ab augusto missis habitatam inuenio. Uerum hec sedium mutatio non patriam ad quam pergitur: sed pergentes imutat. Itaq̄z ⁊ galli in asia Asiani: ⁊ itali in frigiam profecti friges. Et, post Troie excidium in italiam reuersi: Itali iterum facti sunt. Sic nostri in Halliam uel in Hermaniam translati: naturam illaruz partium imbiberunt: moresq̄z barbaricos. Et mediolanenses a Hallis conditi: atq̄z olim Halli: nūc mitissimi hominum: nullum seruant uestigium uetustatis. Ita vis celestis humana moderatur ingenia. Conditaruz sane in italia a romanis: nō est numer⁹. Bononia. Mutina. Pollētia. Parma. Placentia. ⁊ decus urbiuz Florentia. Nolo nūc in alias mundi partes stilū cogere: atq̄z in hac curiositate diutius istam sequi: ne in quo alium rideo: ipse ab alijs sim ridendus. Quo nam vo progredi-tur? Dicit Marsilienses aurum misisse: quo a Hallis Roma redimeretur. Insulse dictū: ut alia multa. Ita enim loquitur quasi salutem urbis Rome Marsilie tribuat ⁊ reditionem ignominiosam Romanis imperet. Contra ego: aurum missum nō inficioz. Jdq̄z eaz de qua dixi urbis illius in romanos promptissimam fidem probat. Leterū qui captam Romam ⁊ incensam fateoz: auro redemptaz nego. Ferro nempe redempta est: ⁊ Hallo sanguine expiata. Historie patrem legat ex hac ipsa urbe oriundus vnde hec scribo illum lacteo eloquentie fonte manantem: ad quem visendum usq̄z Roma de extremis Halliarum hispanieq̄z finibus nobiles ueniebāt: viri vnius aspectum: urbi regie preferentes. Illum inq̄z legat: ⁊ luce clarius suū videbit errorem. Dicit Rome multos esse tales malos ⁊ fuisse. Quis hoc etiaz nescit? Tres soli homines in mūdo erāt. vnus fuit malus. Cū illo qui mūduz creauerat. fuerūt duodeci vnus fuit proditoz. An non igitur meminit illud Julij Cesaris apud Crispū. In magna ciuitate multa ⁊ uaria igenia sunt. Fuerunt romani ingrati: non id quidez nego. Nō est autem is mos magis populi romani q̄z omniū

Troiaz cōditaz esse a tu scis

Medio lanuz a gall' edificatum

Crisp⁹

tum factus est: cōmissumq; illi bellum Phaliscū hinc exortum q; cum Uehiētibus Phaliſci cōiurassent: quos cum plio vicisset. ⁊ directis castris hostilib⁹ prędaꝫ oēm ad questores publicos reiecisset: magisq; alienauit sibi animos militū per virtutem viri rigiduꝫ simul oderāt ⁊ stupebant. Inde cuꝫ obsidio pualide ac minute urbis nihilo breuior fortuna videret q̄ Uehientium ducis fuisset virt⁹ ac fortuna incurrēte honestissimeq; victorie viam fecit: Magistro nobiliū puerorum quorū patres primi erāt in populo: qui per speciem solatij illos in castra Romana ⁊ ad tētoriuꝫ ducis adduxerat: vincto nudoq; illis tradito ⁊ virgis adhibitis quibus agerent. Cuius admiratione virtutis: fracti animi: urbs dedita: Ipse summa cū gloria sine triūpho tū (q; res sine armis acta erat) Romā redijt. Nec tum qdem viri gloria ⁊ res geste inuidiam oppressere: Accusat⁹ a Tribuno plebis Apuleio: Intercurrēte per eos dies adolescentis morte filij. Hinc publico: hinc priuato affectus incommodo: in exilium abijt. Sed parabatur egregio viro laus: non ex prosperis modo sed aduersis patrie rebus. Cum itaq; per id tēpus Halloruꝫ ꝑmo postea Hermanorū populi: nouissimiq; oium Senones galli: frugum oēs viniq; dulcedine (que ad huc eos hic detinet in Italia) irruētes: infinito cū exercitu fudissent bello: Hetruscos ea tempestate magnā partem Italie possidētes. Deinde Apenninum trāgressi Clusiumq; aggressi: debinc Romā exercitū Romanum apud Aliā fluuium prelio fudissent: vnoq; impetu idefensam urbem cepissent atq; incēdissent: senatu impie trucidato ⁊ flammis hostilib⁹ intactū: solum saxū Capitolij remansisset necessitate ultima: Camillus absens iterū dictus dictator: recollegit laceras Romani exercitus reliquias: ⁊ turpi redēptiōe turbata: in ipsa ꝑmū urbe: mox ex urbem cū hostibus fortiter feliciterq; pugnauit. Quo in plio nec fuga captiuitas: sed sola hostium strages fuit: nec nuncio tante cedis superstite: Victor Camillus ⁊ secūdus Romane urbis dictus editor: seruatam in patriam insigni redijt triūpho. Multa preterea bella gessit: multas victorias: multos honores: multos habuit triumphos quos breuitas ipsa non capit.

¶ De Marco Ualerio Coruino. Cap. IX.

Jc adolescēs bello Gallico quod in agro Pōtino gestū est: duce Lucio Furio Camillo: magni Camilli filio: Gallo quodam insueta mole corporis ⁊ armorū specie metuēdo: Romanorū aliquē ꝓuocante: cum permissu sui ducis singulare certamen inijsset: In medio duorum exercitium: subito ei coruus in galea stetit. Ita ut quotiēs Ualerius gladio atq; vmbone: totiēs corvus in faciem hostis impetum rostro ⁊ vnguibus faceret: donec vndiq; tremefactū Romanus Gallum humi sterneret mactaretq; hinc exortū corui nomen. Mox eidē tres ⁊ viginti annos nato: Cōsulatus primus ante tempus virtute viri ⁊ populi gratia dispēsante obtigit. Debinc āno vno nec amplius interiecto Cōsul iterum Uolscos ad Satricum plio vicit: oppidum euertit: predam omnē inter milites partit. Inde quatuor milibus deditor ante currum actis triūphauit: Quarto post anno Consul tertio: sub initium belli Sannitici positis ad Saurum montem castris: primus Romanorū ducum nouis hostib⁹ bello cōflurit asperrimo: sic ut Romani fatērētur: nunq; se cum duriori hoste certasse. Et Sannites a suis interrogati: qd ita: cum tamdiu fortiter pugnassent: subito in fugam uersi essent? Respōderunt: Uisos sibi ardere oculos Romanor: hinc se territos terga uertisse. Alia cum eisdem Sannitibus ad Saterculam pugna Ualerij ⁊ victoria ingens fuit. Capta hostium castra ac direpta: ⁊ preda ois data militibus ⁊ in castris ⁊ in acie cedes magna: deniq; tāta hostiū trepidatio fuit: ut q̄uis nō tantus esset numerus cesorum: ad quadraginta tū milia scutorū ad consulem referrētur: ⁊ centuꝫ septuaginta signa militaria: Cuius fama victorie: nō vicinos modo populos terruit: sed maria quoq; transiuit. Igitur ⁊ ab ipsa Carthagine: vnde mox tanti motus instabāt: legati Romā gratulatum missi: coronā aureā attulere. Ualerius victor bis: semel de Sannitib⁹ triūphauit: Nec multo post grauissima illa militum seditiōe: qui aduersus patriam arma cōuerterēt: dictator Ualerius motuꝫ omnem sapiētia sua ⁊ notissima militum erga se pietate ac familiaritate cōpescuit: quia nulli ducū cessisse eum constat. Post hoc Ausonibus bella mouentib⁹: Ualerius quarto cōsul hostes fregit: de illis triūphauit. Consul quinto suffectus: Manlio Torquato ⁊ in Hetruriam ꝓfectus: hostes morte ꝓsulis elatos: ⁊ deos ipsos pro se bellum gessisse iactātes: solo sui aduētus sic terrore cōpescuit: ut q̄uis omnia circū ferro atq; igne uastaret: Illi tū ut obsessi obstiata dānorum patientia: menibus se tenuerūt. Uixit integris corporis ac animi viribus: ⁊ reipublice ⁊ rei familiaris munerib⁹ implendis idoneus: usq; post centesimum etatis annum.

¶ De Tito Manlio Torquato. Cap. X.

Jc a patre Lucio Manlio imperioso viro asperioris ingenij: ꝓpter lingue tarditatē ex urbe quodāmodo relegat⁹: ⁊ rure iussus habitare. Cum audisset patrem a Tribuno plebis Pomponio accusatum: eiq; inter cetera crimini datam malā filij tractationez: memor nō iniurie sed pietatis: diluculo ad Tribunum uenit: opinantem illum aliquid consilij noui afferre ad criminationem: male de se meriti patris: hac spe submotis astātibus: solus admissus: stricto raptuꝫ supra tribuni caput gladio: tremebundū in re subita ⁊ ferri acie micātis: impetuosi adolescentis viribus ferociaq; pterritū: Jurare cōpulit se ab accusatiōe desiturum: Ita durum patrem: pius filius liberauit. Idem mox cū Gallorū exercit⁹ super ripas Anienis castra posuisset: Romaniq; obuiam exissent: ⁊ Gallus magnitudine insolita ponte occupato: pro uocaret ad plium siquis esset vir fortis Romanorum: Desitātibus alijs: dictatorem suum adijt: ⁊ obtēta pugnādi extra ordinem licētia: hostē exultātem more gētis: ⁊ armis aureis gloriātem: fortis ipse magis q̄ ornat⁹ miles: ⁊ utilib⁹ magis q̄ fulgētib⁹ armis instructus: repetito vulnere confixum strauit. Cui exanimi nihil amplius intulit ludibrij: sed torquem vnum aureū dumtaxat illi ereptum: collo suo ut erat cruentus aptauit. Hinc militari suorum gaudio ac fauore: ortum Torquati nomen: coronam preter hoc aureā dictator illi dono dedit ob insigne virtutis: Tantum deniq; momenti in hoc duello fuit: ut nocte proxia clā Gallo

ibi loquit̃:qui alibi hoc ip̃m exp̃ssi⁹ attigit.nõ pau cos sꝫ vnũ mũdi dñm sese dicẽs.ut nõ paucis:sed vni sibi viuẽ hũanũ gen⁹ oñderet:ubi ait. Frustra ciuilib⁹ armis miscuim⁹ gẽtes siq̃ est hoc orbe ptãs altera q̃ꝫ cesari:si tellus ulla duoꝝ ẽ. Romanuꝫ eni nõ gallicum aium hẽbat. In eo igit̃ doct⁹ hic fallit̃ ꝙ paucis eo loco sextũ casuꝫ credidit:cũ sit terti⁹. ¶ In eo q̃qꝫ ꝙ numitorẽ a nepotib⁹ interfectũ ait: pace tãti viri:in historie cõis labit̃ notitia. Numi toris enim fr̃ Amili⁹ iterfect⁹. Numitor aũt resti tut⁹ in regnũ fuit:vñ a fr̃e pulsus exulabat. Credo ibi plura esse talia:sꝫ hec legẽti se statim obtulerũt. Spabat ut auguror barbaris suis loqui.atqꝫ iõ si bi licẽ oia:nõ discreturis quid ueri in reb⁹:ꝛ quid falsi sit. Jãqꝫ uale.equisqꝫ aurib⁹ hic multiloquiũ meum: illinc scriptum galli fer. Pataui kalendas martias.

¶ Eplicit epistola contra Gallum.

Romanis infligerent: utroq; consule ⁊ legionib⁹ exarmatis cum singulis uestimentis sub iugū missis. Cuius ad iniurie ultionem Papyrius idē Cursor ⁊ Publius Philo simul consules ad Luceriā coniunctis exercitibus. Samnites usq; ad satietatem nullo discrimine cōditionis aut etatis urgente ira ⁊ recenti accepte cladis memoria protriuerunt. Ipse Papyrius digressocollega Luceriam fame vicit: ⁊ septem milia militū Pontiumq; imperatorem Samnitum qui Caudine in Romanos infamie fuerat auctor exarmatos: cum itidem uestimentis sub iugū misit: recepta quoq; ibi arma ⁊ signa que ad Caudū amissa erant: recepti ⁊ sexcenti equites Romani: qui tuncobsides Samnitibus dati erant: atq; in illa urbe repositi: quod maxime victorie gaudium auxit. His atq; alijs in cōsulatu actis: de Samnitibus iterumtriumphauit. Post dictator iterum: in cultis ac fortibus fictus ipse militibus: cum eisdem qui armis aureis ⁊ argenteis fulgentibus ac uestib⁹ fyricijs ⁊ omni exquisito ornatu compari in bella redierant: magno prelio conflixit: fregitq; eos ⁊ castra eorum cepit atq; incendit: ⁊ de his tertio triumphauit.

¶De Marco Curio Dentato. Cap. XIII.

Ic fortissimus ⁊ continentissimus ducum
b ⁊ paupertatis amator ⁊ virtutis: Cuius ab obseruantia ⁊ recto vite calle: nec metu nec cupiditate aliqua flecti posset. Samnites quiescere non ualentes: magna consul strage deleuit: ⁊ Sabinos rebellantes vicit: victosq; in deditionez accepit: Eiusq; victorie tantus impetus fuit: ut nō modo Sabinam: sed usq; ad mare Adriaticum ferro omnia flammisq; uastaret: tāta rerum atq; hominum preda: ut eam animo victor ipse vix caperet: quibus rebus bis intra vnius anni spatium de duabus potētissimis gētibus triūphauit. Huic ad focum sedendi ⁊ frugalissime cenanti: Samnites forte ut eum a quo ferro victi erant auro vincerent: magnū auri pondus attulerūt: orantes ne id publicum gentis sue munus recusaret: eoq; quod libenter offerebatur equanimiter uti uellet. Risit ille: ⁊ ite ait: Charum uobis: mihi superuacuum metallum in patriam reportate: Neq; enim aurū habere magni extimo: sed aurum habentibus imperare. Lucanos quoq; pdomuit ⁊ de illis in urbem ouans redijt. Idē cōtra Tarentinos ac Pyrrhum qui auxilio illis aduenerat magnifice feliciterq; pugnauit: ⁊ nobilissimum Grecie regem: bis Italia victum expulit: ac de illo etiam triūphauit. Intercepte publice pecunie reus fact⁹: uasculum ligneum quo sacris utebatur (nondum enim usq; ad aras deorum auaritia hominum peruenerat) cum in medium perduxisset: iurauit ex omni preda hostiū: que ex Sabinis (ut diximus) ⁊ presertim ex regia victoria ingens fuit: suaz in domū nil se aliud intulisse.

¶De Fabricio Lucio. Cap. XIIII.

Ic cum virtute ⁊ frugalitate par Curio:
b rebus gestis inferior: vulgari autem fama nescio quomodo non par modo: sed superior inuenitur. Sic omnibus ditissima viri paupertas accepta est: propter quam paruoq; potentem Fabricium Maro ait. Hic ⁊ Curij coetaneus ⁊ laudum eius atq; operum censor fuit: ⁊ ipse contra Samnites contraq; Pyrrhum bella gessit: contra opulentissimum populum ac regem cuius ipse pauperrimus. Hic Lensor Cornelium Rufinum qui dictator ⁊ bis consul fuerat: ⁊ utrobiq; bene laudabiliterq; se gesserat: senatu amouit: hanc vnicam ob causam: q; decem pondo laborati argenti habere esset inuentus: quanta temporuz talis viri mutatio: iudicio intoleranduz superbie ac luxurie datum esse: quod mox omnes in eadē urbe importune tribuerent egestati. Hunc eundem consulem cum Pyrrho cominus bellantem: quidam regius minister noctu clam adijt: pollicitus se ueneno regem interempturum: ut quenaz sibi peragende rei facultas esset ostendens: ⁊ premium exposcens tāti muneris: Eum Fabricium captum cum indicio (q̄uis alij aliter rem narrent) ad Pyrrhum remisit: idq; eius in factum: ut ait Cicero: laudatum a senatu est. Ad quem regem Fabricius legatus aliquando missus a patribus: atq; ab eo de patria deserenda promissis ingentibus oblata: etiam regni parte temptatus: preces ⁊ suggestus regios alto animo despexit. Quibus nanq; pollicitis mouere tur: qui non modo precium impietatis (qua nō uacant patrie desertores) sed contracte munus amicitie: es: argentum: seruos ultro a Sānitibus trās missos libera uoce ⁊ immota frōte respueret? Neq; enim aut pecunia ut ditior esset: aut seruis ut comitatior indigebat: qui virtutum incōparabili thesauro ac pulcherrimo comitatu semper afflueret: sic ut nulli regum suas opes suamq; familiam inuideret. Quod autez qui contigerit: Ille demum vniformis ⁊ constans sibi: vnoq; semper vultu ⁊ animo tranquillo placidam vitam degit: quaz turbidam ⁊ mutantez incertamq; propositi: qd aliud q̄ cupiditas inexpleta ⁊ inquieta facit emulatio. His atq; alijs motus dirisse fertur Pyrrhus: Facilius solem a suo cursu q̄ Fabricium intentione diuertere.

¶Cum ad hoc opusculum intentus hactenus scripsisset ipse uates celeberrimus Franciscus Petrarcha: obijt rediturus ad astra: Cuius Epitoma virorum Illustrium/ Explicit.

A Jc fundato: libertatis: vider pudicitie ob
b illatū Lucretie insigni femine per vim stu-
pr̄ū: a Sexto Tarquino Romanorū regis
filio: cū ipsa qdē intēperātia ac dolore facinoris co
ram suis questa sese ꝓpria pemisset manu: ceteris
in lach: ymas ⁊ querelas uersis: idignitate rei re-
gū podio accēsus: q̄ q̄ regia sorore ꝓgenit⁹: inge-
nioq; ⁊ aio (quē metu tyrānidis ꝓpter iterfectū a
rege fratrē suū diu celauerat) patefacto: p̄ncipez se
publice ultiōis exhibuit: magnūq; opus sed fauē-
te iustitia ac populo aggressus: Tarquinū superbuz
suosq; oēs Roma expulit: Quo merito p̄mus cō-
sul: nobilissimos adolescētulos filios: q; cōsilij re-
ducēdorū in urbe regum ptcipes fuissent: seruili-
ter virgis cesos: securi pcuti occidiq; iussit: ac ma-
iore patrie q̄ sanguinis pietate tristi spectaculo se
uerus pater iterfuit. Cūq; rex exul obstructuz sibi
fraudis iter ad reditū itelligēs: ad aptā vi atq; he
truscorū cōfugisset auxilia: ⁊ his fret⁹ magno exer
citu in Romanos fines irrūperet: pro fectūq; ob-
uiā Brutū armis: filius regis cōsularib⁹ fulgentē
insignibus conspexisset: acerrimo dolore ꝓpti re-
gni memoria excit⁹ atq; ipulsus: equo calcaribus
adacto ruit in cōsulē: q̄ ille aduertēs: non minori
aio in hostē ferē tātoq; ipetu ⁊ tam nulla suiipsi⁹
ptegēdi: sed sola hostis feriēdi cogitatiōe ꝓcursuz
est: ut alternis cōfixi: hostes ambo pariter cōsterne
rent: supq; occisuz sua manu Arunte: Brutus ipse
mutuo vulnere expiraret: ut Florī utar ꝟbo: quasi
cōsul adulterū (ut ille ait) seu uerius adulteri fra-
trē: regno pulsum vita pelleret ⁊ ad inferos seque
retur: Funus consuli p̄claruz rebus omnibus fa
ctum: sed nulla re magis q; euz matrone cōmunes
ut parentem anno integro luxerunt.

¶ De Horatio Tocle. Cap̄. VI.

A E hoc viro nil alio occurrit nūc: nisi illa mi
d rabilis ⁊ vir credibilis pugna: defensus-
q; pons subliti⁹: per hūc virum cōtra oēm
exercitū hetruscorū donec a tergo fract⁹ pons pre
clususq; hostib⁹ aditus: indignāte rege ac stupēte
exercitu: q; vir vn⁹: isq; monoculus: ut qui iaz alio
in plio alterū oculū amisisset: tm̄ cōtra tot armata
hoium milia ausus fuisset: fracto pōte ipso: ut erat
armat⁹: ex alto in Tyberiz se piecit: ad suos sospes
q; enauit: nisi q; in casu ipso (ut qdam tradidere) sa
gitta femur traiect⁹ claudus euasit. Quo cum sibi
post tēpus: ut (phibēt) in petitiōe honoris obiectū
esset ut vitiū: Magnifica p̄orsus ⁊ facto par rñsio
Per singulos inquit gradus admoneor triumphi
mei. Huic tāte virtuti non ingrata ciuitas fuit: sta
tua illi in Comicio posita: ⁊ de publico donatus
ager terre quātū vno die circūducto aratro posset
amplecti: sic honore simul ⁊ commodo auctus in
p̄sens: At in posteruz: rei fama miratores reper
tura q̄ credulos.

¶ De Lucio Quintio Cincinato. Cap̄. VII.

A Jc origine nobilis Patricia de gente: ⁊ fi-
b liorū fortiū virorū turba ornat⁹ integerri-
mus ac fortissimus vir fuit. Sz cū vn⁹ ex fi
lijs accusat⁹ graui summa pecunie cōdēnatus est:
Quintius ut soluēdo filiū liberaret: rebus suis fe
re distractis ad inopiā redact⁹: relicta urbe trans
Tyberim habitauit: ruralē ac modicā vitā agens:
Quo tēpore equorū incursu puastis agris: ⁊ lega
tis Romanorū ad querēdū de iniurijs īsolenter a
duce hostiū cōtēptis: cū ad ultionē alter cōsulum
missus ad Algidū obsidere: cū exercitu: nec in alte
ro sat viriū eēt ad collegā liberādū: attonita ac tur
bata urbe: ad extrema remedia recursum est: su m-
mi oium magistrat⁹: cōsensuq; omniū ciui ū: Quin
tius Cincinnat⁹ dictator fact⁹: atq; in agro solus:
incertū cui: sed profecto rustico inhiās operi: inuē
tus: audito patrie statu ⁊ honorē ⁊ laborē pium:
prono atq; offensarū imemori animo ꝓfectusq; cō
festim trāsmisso amne: except⁹ a filijs ac senatu ⁊
ingēti populi cōcursu: q̄ q̄ populo morū austeri-
tate suspectior: dicto magistro equitū Lucio Tar- B
quinio itidez: nobilissimo ac fortissimo viro: pari-
terq; inopi ⁊ collecto exercitu: oibus ultra nomi
na dātib⁹: spe certa, sub tali duce vincēdi: dispōsito
rerū statu: die prio subnocturne Roma egressus:
alacritate mirabili: mediaq; ad hostem nocte pue-
niēs: ⁊ cōsulē ⁊ exercitū obsidione liberauit: ⁊ du
ces ⁊ legiōes hostiū magno prelio victos: ut agri
tus in castra trāsueberet: prim⁹ omniū sub iuguz
quasi totidē misit direptis castris ⁊ p̄da inter eos
milites diuisa: receptisq; oppidis que ab hostibus
tenebātur: Hisq; oib⁹ inextimabili celeritate cōfe-
ctis: Romaz rediens militaribus insignibus ⁊ du
cib⁹ hostium ante curruz actis: prosequēte exerci-
tu victore: preda onusto soleniter triumphauit: ⁊
mox dictaturā quā semestrē accepat: q; nō iā am-
plius reipublice necessariā videbat: die sertodeci-
mo deposuit: ⁊ ad agrū suū redijt: dux p̄clarus ac
insignis agricola. Idē post octogesimū vite annū:
cū Spurius Melius ꝓfusis largitiōib⁹ ad regnū
respiraret: neq; consules q̄uis clari viri ⁊ fortes:
auderēt se pro libertate publica tātis motib⁹ oppo
nere: multū licet excusata etate: tādē p̄sensu ciuiū
coactus asserentiū plus in illo sene q̄ in oib⁹ alijs
uel iuuenibus uel senib⁹ esse opis atq; consilij: dic-
tator q; iterum factus ⁊ Melium oppressit: ⁊ ruī-
ne proximam sustinuit libertatem.

¶ De Marco Furio Camillo. Cap̄. VIII. A

Jc feruenti Romanorū ac Uebiorū bello
b tribun⁹ militū cōsulari potestate ꝓpter
disco: diā que tūc domi militieq; igēs fuit:
phibit⁹ qui vir eēt ostēdere: ad extremū crescētib⁹
idies ⁊ domesticis ⁊ externis malis: terrore publi
co dictator dict⁹ ad inimice urbis obsidionē tanta
oiuz ꝓfect⁹ fiducia ut cū iperatore imutata fortuna
reipublice videre: Capēnates in primis ac Pha-
liscos qui cū hostib⁹ cōiurauerāt: Nepetinis in fi-
nib⁹ vicit obuios plio. Hinc ad illā quā dico lōgā
obsidionē ac difficilē pueniēs: mira cōstātia ac vir
tute anno tandem decimo Uebios cepit: qui dies
multa hostium cede trāsact⁹ est: donec a dictatore
esset editū: ut inermibus parceret: Quibus captis
in p̄dam uersi omnes: cui nullius ad eaz diem ho-
stis p̄da par fuerat. Hinc victorie Rome gaudiuz
igēs: ⁊ quatridui supplicatiōe quāte nunq; antea
dictator insolito honore triumphauit: ⁊ supra hu
manū habituz Capitoliū ascendit: currum aureuz
equis quatuor vnico candore trahētibus. Ipse qui
dem persolutis uotis deposuit dictaturam: vir ar
mis ⁊ animi moderatione clarissimus. Sed nulla
claritas uacat iuidia: alienati a Camillo plebis ani
mi: querētibus passim ciuibus: hostilē p̄dā in uo B
to dispersaz ⁊ Tribunis plebem de more turban-
tibus: pendēte tm̄ inuidia quarto Tribunus mili-

mo etatis anno ueneno moriꝛ clarissimus regum: Qui ut ait Justinus cū nullo hostiū nunq̄ cōgressus est quem non vicerit: nullā urbem obsedit quā non expugnauerit: nullam gentem adijt quam nō calcauerit.

¶De Pyrrho Epirotarum Rege. Cāp.II.

A Pyrrhus illustri ꝓgenie oꝛtus: ab Achille Eacidarū origine trahēs: Rex inclytꝰ Epiri: magnitudine potēs ꝛ aio grādis: militaris industrie oium potissimus fuit: qui ꝛ natura ꝛ uetuste gētis gloria insignis ac bellicosissimꝰ: Tarentinorū ꝑcibꝰ qui cū Romanis tunc tpis armis dissidebāt viribꝰ suis in italiaz trāsfretat: inuadēdi Romanos occasionē adeptꝰ: q̄ ꝓdē maioris imperij cupidine flagrarat. Ad Heracleā igiꝛ urbem Lyrimq̄ Cāpanie flumē Valerio Leuino cōsule atroꝛ certamē cōmittiꝛ ꝛ mutua cede pugnatū: ita ut diu in ambiguo res eēt: donec elephātes quos rex ipse secū ꝑmus in Italiā traduxerat: a frōte interrupti agminis Epirotarū ociꝰ cōstituti: regi victoriā dediſſent. Rex suorū maxima strage victoria potitꝰ: Romanos terra ꝑstratos: oia in pectoribus nulla in tergo vulnera cōspicatꝰ: ꝛ in fronte audacitatez cū ipsa moꝛte vigere. O q̄ facile inquit erat oꝛbis iperiū occupare: aut mihi Romanis militibꝰ aut me rege Romanis: hic nō modo audacioꝛ sed efferociꝛ miserabili ꝑda igne ꝛ ferro cuncta ꝑsternēs: totā ppl'atus Cāpaniam: aduscq̄ Prenesten signa longe lateq̄ circūlata deduxit. Ita ut a vigesimo lapide fumo ꝛ puluere in urbe oculi trepidātium caligarēt. Proinde animi magnitudine usus ac libertate sua: captiuos quosdā egregios penes se comiter habitos: sine nulla redemptiōe Romam ire ꝑmisit: Fabriciūq̄ qui ad hoc legatꝰ uenerat: quartā regni ptē pollicitꝰ secū manere rogauit Sed id frustra: Nā ille vir utiq̄ magnus sua sorte cōtētꝰ: ut qui virtuti satisfacere longe didicerat: Romā redijt. Post hec ex integro pugnatū: ꝛ ipe iterum victoꝛ rex. Fuit quoq̄ tertio sub Curio Fabricioq̄ cōsulibꝰ penes Asculum Apulie decertatuz: sed neutrā in partē victoria diclinarat: cū noctiu diuturnū diremisset bellū. Nouissime in Lucania sub eisdez ducibus quarto cōcurriꝛ Marte: ꝛ elephātorū oꝛdine interrupto: rex ipse humero sauciꝰ vigintitriū: ꝛ ut alij uolūt quadraginta militū suorū strage victꝰ abire maturauit. Postremo reintegratis copijs: per Siculorū legatos euocatus aduersus Carthaginēses: qui armorū feruore insulam fatigarāt: bellum in Siciliā trāstulit: Ibiq̄ rex insule declaratꝰ aliquot hoꝛrida ꝑlia: nō modo animoseꝛ: sed ꝑspere gessit: ita ut Penum hostē fuga discedere cōpulisset: mox ad Italiaz cōuersus: victus a Curio Dentato iterū ꝛ fugatꝰ: patriū regnum depoſcit: Uerum ut qui stare nō poterat: ad arma natus: Antigonum tūc Macedonū regez aggreditur bello: quem ꝑlio victū ꝛ regno pulsum: Argos petere cōpulit: hic Lacedemones adoꝛtus vinciꝛ. Postremo clade suorū atrociꝛ factus: Argos inuadit ꝛ oppugnaturus urbē: dum aioſe ad menia cōtēdit: ictu sari ꝑcussus: rex bellicis artibꝰ insignis occubuit: magnitudine eqdē laudandus.

¶De Hannibale Penorum duce. Cāp.III.

A Nouem annorum puer: coram Hamilcare patre ad aras iureiurādo affirmauerat perennem se Romanis futurum hostez: quod uotum non alioꝛsum q̄ ad destinatum ꝓpositu pertinacissimo ꝛ implacabili tetēdit odio. Nam q̄ ubi ꝑmum facultas affuit: in Hispania Saguntum aggressus: urbem Romanis amicissimaz: obsidione deleuit: mox per Pyreneos saltus ꝛ Galliam traductꝰ: uelut fulmē queq̄ obstantia ꝓsternens: aduertēdam Italiam deuestādamq̄ festinauit: ꝛ alpibus Gallorū ꝓhibentibus trāsitum duro marte depulsis: igne ꝛ ferro diruptis rupibus per inuia pandit ac sternit iter. Cui ad Ticinū Publius Cornelius Scipio cōsul superioris pater obuiam fuit: qui ingenti Romanorum clade victꝰ ac vulneratus: virtute filij tunc adolescentis euasit. Victoꝛ Hannibal ultra procedēs cuz Sempronio altero cōsule ad flumen Trebiam haud procula Placētia cōflixit: ꝛ hic Romanorum strages altera fuit. His ꝓsperis victorijs elatus Hannibal: sui fiducie plenus ad spez ꝓpositi armauit animū: ꝛ ad transitum in Hetruriam per inuia ꝛ aspera Apenini iuga extrema tēporum: alterum ex oculis ipsa difficultate itineris amiſerat. C. Flaminiꝰ consul ardentioris spiritus vir q̄ res postularet: apud Trasumenum Hetrurie lacum vigintiq̄ militibꝰ Romanorum cesis traiectꝰ hasta letali vulnere occubuit: ꝛ hec tertia reipublice pestis. Hic ad Cannas Apulie vicum Varro alter cōsuluz cōmittendi ꝓlium temerarius auctoꝛ infauste conflixit: qua memorāda clade ad quadraginta duo milia Romanoruz cum altero cōsule Paulo Emilio viro innocētissimo ad satietatē trucidauit: Hānibal equidem plus insidijs q̄ virtute: astu q̄ fortitudine adiutus sua. Qui desiderij finem attingere poterat si recto calle cruore Cānarum aspersus ut erat: ilico urbem Romā adire maturasset: Sed victoria cōtentus Capuam tenuit: ꝛ in delitijs: luxu ac malitia languescere cepit: austeritas illa ardoꝛq̄ pugnādi: ita ut illud ꝓprie dictum sit: Capuam Hannibali Cannas fuisse. Interea (ut ita loquar) uelut ab inferorum manibus reuiuiscere potuere Romani: ꝛ ad arma respirare ac defendere patriam: cum ille sero tandem ad tertium lapidem Anienēq̄ flumen posuisset castra: ꝛ dum ad urbē dimicaturus accessisset: Gneuꝰ Fuluius ꝛ Sulpitius consules in armis pugnaturi: extra portam Capuanā affuere: ꝛ in aciem utrinq̄ deductis copijs: ilico grando celi fragore dimiſſa: e summa Capitolij rupe maximo turbine uentorum in aduersa hostium ora se inuexerat. Cumq̄ violentia imbrium Hannibalem in castra se recipere cogeret: extemplo serenitas fluxit. Quod postq̄ bis accidisset: eum attonitum dixiſſe aiunt: Nunc animuz: nunc fortunam obtinendi urbem sibi deeſſe. His itaq̄ ad castitatem Italie sedecim annorum tempus sic gestis: Scipio ille Africanus superioꝛ: duz clades patrie cladibꝰ in Africa vindicaret: ex Italia reuocare potuit Hannibalem: ꝛ acerrimuz vincere hostem: quia patria ꝓfugus ad Antiochuz primo: inde Prusiaz Bithynie regem perrexerat ꝛ per Quintum Flaminiū a senatu populoq̄ Romano petitus: a rege tradendus erat cum ille hausto ueneno ultro moꝛtem ꝓeoccuparet Libyssam sepultus.

¶De Quinto Fabio Mario Cūctatore. Cāp.IIII

rum exercitus abscederet. Uir hic magnus in primis ut ait Cicero: & qui pindulgens in patrē: Idē acerbe seuerus in filium: quez & cōtra cōsulis edictum puocatus cum hoste pugnasset: q̄z uictorem iussit interfici: bello Latino quod ei⁹ tertio cōsulatu ad Ueserim gestum est: quo fusi cesiq̄z adeo Latini fuerūt: ut vix pars quarta supfuerit: ubi ea cōsulis virtus fuit: ut cōstet quacūq̄z in parte dux fuisset: eo iclinatura fuisset victoria. His peractis: cum post dies paucos Latini stultis cōsilijs instigati in aciem redijssent: idem cōsul ad Triphanuz illis obui⁹: tāta hostes strage deleuit: ut latini oēs & Cāpani extēplo secuti sese dedere. Ipse gemina clarus victoria domum redijt: patrib⁹ charus: Juentuti autem & tūc & semper inuisus: Et siue hec siue alia est causa: has victorias viri lego: triūphū nō inuenio. Quarto demum cōsul: cum Metruscū simul & Gallicum bellum inijsset: & forte cuz alijs equestri exercitio experiretur: cursu precipiti prolapsus: post triduum expirauit. Ita sepe virorum illustrium casus finit.

¶ De Publio Decio. Cap. XI.

A b Jc bello Sannitico tribunus milituz: exercitum Romanum in angustias coactuz & ab hostib⁹ circūseptum: sua virtute liberauit: Petito enim a cōsule modico p̄sidio electoruz militum: in vicinū collem castris hostiuz impēdentem: tacit⁹ & improuisus ascendit: pculsis hostib⁹ nouitate rei: occasionē cōsuli dedit ex iniquis locis euadendi. Quo facto: ipse p̄sentissimo trepidis in rebus animo: nocte media suos pro tēpore magnifice adhortatus: & quasi iter aliud nō esset per media hostium castra penetrauit: ac multis vigilum quos armorum fragor excitauerat trucidatis: ad castra p̄sulis puenit incolumis. Hec ingressus: cū iam in tuto essent: subtitit donec illucesceret: ne tā tam tegeret nox atra virtutē: luce prima ingressus & inextimabili suorum gaudio exceptus. Consuli viri meritas laudes incohāti auctor fuit: aliud potius agendi & nocturno pauore territas legiones Sānitum inuadēdi: quo cōsilio fret⁹ consul: ad hostes secutus: Decium deuolauit fusisq̄z illis inopino impetu castris. Insuper captis atq̄z direptis actriginta milia hostium qui in castra p̄fugerāt occisis: in sua castra reuersus: corona aurea Deciuz donat: omniq̄z genere laudum ac honore benemeritū tam cōsul q̄z exercitus omnis accumulāt. Hic Decio nō urbanus sz castrēsis (ut sic dixeri) triūph⁹. Itaq̄z Ualeriū Lozuū & Lorneliuz Lossum simul de Sānitib⁹ triūphātes p̄secutus: nō minore visus est hominum fauore q̄z cōsules. Quarto post anno cōsul Decius cum Manlio Lorquato acerrimo Latinorum bello interfuit: Cum ad Ueseriz castra firmassent: ferē utriq̄z cōsulum aduersa imago in somnis angustioz humana admonens altera ex parte ducem: exercitū ex altera terre & dijs manibus deberi: proinde cuius partis iperatoz & seipsum simul & legiones hostiuz deuoueret: Ipsuz quidem periturum: ceterum partis exercitū victorem haud dubie euasurum. His visis inter se collatis & respōso cōfirmatis haruspicum: consules legatis & tribunis militum ad cōsiliū uocatis: ne rerum inscij inopinis turbarent euentibus: deorū monitis exponūt: atq̄z ita decernūt: ut cuius acies vinci cepisset: eius dux ad uoluntariam morte iret: sic enim vnius morte vite & saluti oium fore. Hoc quod dico: oēs asserūt historici: Apud Ciceronem Jo nō hoc deorum imperio: sed ducum cōsilio gestum legimus: & quorum ducum: plus pfecto rem publicam q̄z seipsos amantium: atq̄z ultro animas suas pro patrie sue gloria ac defensione donātiuz. Cogitarūt enim si iniecta suis spe victorie: dux devotus morti in aciem hostium irruisset: exercitum secuturum. Atq̄z ita accidit: siquidem cum in pliū uentum esset: diuq̄z acriter utrinq̄z certatū: leuo tādem cornu qō Decius agebat ferre ipetum nō ualente: Decius per pōtificez solennib⁹ urbis dictis missoq̄z ad collegam: qui se quod inter eos conuenerat peregisse nūciaret: sese dijs manib⁹ ac telluri: secūq̄z & legiōes hostiū deuouit & succinct⁹ habitu Gabino equoq̄z insidens: armatos in cōfertissimos hostes ruit: & quasi a suis in illos omnē pauorem atq̄z omne secum periculū trāstulisset: sic ardēter secutiq̄z sui pleni spei: territiq̄z hostes horrore mirabili: cum aliquādiu tūc etiā restitissent: sic ad ultimum cesi sunt: ut vix quarta pas plio supesset. Ipse Decius sup hostes in medios cursu inuectus & cōfixus telis innumeris: nouo & insolito genere mortis occubuit. Sic nō equis aut curribus: sz tribunus virtute impigra': Cōsul non morte mirifica triūphauit: Que quidē mors (qō Cicero idem ait alibi) ita gloriosa fuit: ut eandem concupisceret & filius: Ipse q̄z Publiuſ Deciuſ & morte & nomine patri par superioz & factis & gloria.

¶ De Lucio Papyrio Cursore. Cap. XII.

b Jc ducū seueriſſimus uehemētisq̄z vir imperij: atq̄z in pmis malleus Sānituz fuit: quorū iste duriciem: & post eum filius eiusdem nominis magnis fregit insultib⁹. Aduersus hoc igit dictator pmum dictus: Quintū Fabiuz Maximum Rutilanū nobilissimuz & p̄clare indolis adolescētem magistrūq̄z equitum dixit: q̄p se in urbe reuerso ad auspicia repetenda aduersus edictum suuz occasiōe bene gerēde rei usus: & prudēter licet & fortiter ac feliciter cum hoste pugnasset: securi victorem uoluit ferire: & fecisset nisi legatorum cōsilio: ac instātis metu seditionis magnopere dissuadētiū: nec tumultuātium nimis legionuz: nec auctoritati senatus: nec precib⁹ patris ac lachrymis: nec tribunitio cessisset auxilio: cessit p̄cib⁹ populi: Juuenem Rutilianum non supbia sed errore lapsum sibi donari flagitātis: que seueritas sic totius exercit⁹ animos a dictatore auertit: ut proximo cuz Sannitibus prelio: hostis debellari potuerit: nisi milites duci suo gloria inuidentes: vincere noluissent. Quodubi dux prudentissimus intellexit: per seipsum vulneratos: visitando: consolando curamq̄z legatis singulorum Tribunisq̄z ac p̄fectis cōmittendo: recōciliandis placādisq̄z militum animis: tam efficaciter institit: ut sequenti plio sic Sānites funderet: & in acie cesis hostib⁹: & uastatis late finib⁹ ut nō amplius cōtra ipsuz dictatorē ausi arma retemptare: pacem cum Romanis & ad hoc dictatoris interuentionem ac misericordiam iplorarent. Ipse legatis hostium prosequentibus Romam rediens de Sānitib⁹ triūphauit. Cumq̄z dictaturam deposuisset: Illi (quasi nō potētiam populi Romani: sed illius viri virtutem solaz metuētes) ilico rebellarunt: Ita ut nō multo post: memorabilem ac famosam illam ignominiaz ad Caudū

cania:ide frater eiº Hastrubal in ipsa Gallia Cisalpina diuerso tractu disiuncti pmouēt Italiā:Liuium Salinatorem collegam dare cōsultissimus vi debatur:Sed duo rei impedimēto erant:Primū q Salinator ciues exosus:fieri consul recusabat: proximum q cum Nerone implacabili t inueterano odio uehementer dissidebat:uerūtamen vniuersi senatus labore t precibus fatigatus:patrie uerecundie cedens:ad utrunq grauissimus curis tādem flexit animum. Itaq insignes viri sincera fide pacati:cōcordes tenuere prouincias. Claudiº
B in Lucanos aduersus Hānibalem:In transpadanam regionem Hastrubali occursuruſ Salinator concesserat. Nero apud Agrumentum oppidum assiduis occursionibus indies Hannibalem infestarat:quem districto tandem prelio adortuſ:octo milibus Afrorum cesis in fugam uertit. Et cum a quibusdam captiuis intellexisset ducum Penorū sententiā esse ut in Umbria ipſi se cōiūgerent:ilico ut huic periculo obstaretur cum parte copiaruſ ad collegam festinanduſ esse cōcepit nec differendū: Ideoq Legato probissimo viro cōmendatis castris:occulto tramite noctu clam abiens:celerius q̄ cogitari possit maximaſ Italie partē emensus: in castra Salinatoris qui ad Metaurum flumen
C apud Senam Hadriatici maris littus hosti se obiecerat peruenit. Ita ne ab Hannibale vnde discesserat:neq ab Hastrubale ubi uenerat sentiretur: proxima luce utrobiq ad pugnam collatis signis Hastrubal certo indicio t alterum consulem adesse intellexit:qua re admiratus retrocedens substitit ad noctem:t ipſis in tenebris festinauit discedere:quem insecuti consules:quinquaginta sexmilia Penorum cum ipso duce cruento marte trucauere. Captiuorum quinquaginta miliuſ numerus fuerit. Nero victoria parta anteq̄ sisteret cedes: festino recursu uelox ad suos properauit:ita ut nec prius q tanta celeritate profectum erat ab Hannibale cognitum sit:quem abscissum Hastrubalis caput qō secū detulerat:cōsul intra eius uallum prolectum:ipse conspexisset:quo tam calamitoso spectaculo obstupescenti similis:En(inquit)agnosco infelicitatem Carthaginis:Consules Romam ingressi ob tam clarissimam victoriaſ insignemq hostium cedem:Salinator(quia in eius puincia res gesta erat)curru triumphauit:quem Nero eques more ouantis non minori gloria comitatus est:cuius rei ipse precipuus auctor fuerat.

¶De Publio Scipione Cornelio Africano maio-
A re. Cap. VII.

Scipionis Africani maioris quem virtutum suarum gloria immortalem ferme uoluit:strictim subtexere gesta equidē labor est. Is adolescens vir dum puerilem etatem egressus:Publium Scipionem eius parentem prope Ticinum aduersus Hannibalem quodam conflictu profundo vulnere sautium:mira quadā t animositate virili ab imminenti periculo mortis liberauit. Apud Cannas ipſis rebus conflictis:qui eo prelio euaserant cum de relinquenda Italia duce Cecilio Metello consilio uersarentur. Re cognita Scipio tunc Tribunus insequentibus paucis in eorum tecta ut fulgor irrupit:t in caput cuiusq eorum qui aderant vibrato ense iurare coegit:se nunq̄ Italiam deserturos. Haud multo post ad ultionem patriſ patruiq vigesimū t quartū attingens annū:ad Hispaniā traductº:primo t statim impetu Hispanicam Carthaginem vi t armis expugnatam obtinuit:maioris Carthaginis omen infaustum:Hinc ad betulū cum Hastrubale Hannibalis fratre insigne pliuſ fuit:Victor Scipio:octo milibº Penorum cesis:decem milibº captis:ad extrema oceani insecutº fugiētem:gadibº se condere cōpulit. Quo successu vincendi:Magonem tertiū ab Hānibale fratrē expugnat:hinc Hispaniaſ armisq virisq ferox:depulsis Penorū presidijs:Scipionis armorum demum glorie cessit:t legatis re cōmissa prouincia:victor ad Italiam redijt. Non multo post cōsul creatus:Siciliam prouinciaſ tenuit:simul t trāsitum in Africā si videretur expediens:Et dum in Brutijs Locros adiret:recuperādi urbis gratia:insigni strage Hānibale deleto uotum obtinuit:Ideoq in Sicilia rebus inde pacatis ad trāsitū Africe uela direxit. At ubi ad pulchrum promontoriū terram legisset:trucidato Hannone gētium duce:quem obuium habuerat:cūcta populatº:nil nō uastatum reliquit. Uenerat tūc in armis ex aduerso alter sibi Hānon frater Hānibalis(nam affluebat hoc nomē in africa)quem cum tribus milibº equitum obtrūcatuſ ferro cōminuit: Inde secute ad deditionem urbes t oppida:ac nō nulla plia pspera gesta. Syphax Numidarum t Maurorum res:multitudine gētium metuēdus:
L qui Carthaginēsibus adiunctus Scipionis amicitiam excluserat:incredibili Mauroruſ t Numidarum strage rex plio victus:miser demum capiē: Romā missus Albe in vinculis moriturus. Hoc inter uersus Carthagineſ reuolutis signis menia Scipio terrore pulsarat:Ita ut tremefacta Byrsa pcipua Carthaginis arce:trepido nūcio ex Italia reuocarē Hānibal:ut qui sedecim annoruſ tēpus Romanorum uexarat imperiuſ:ruituraſ defenderet patriā. Instabat tūc oium maximum t ante id tēpus incōparabile prelium:quo terrarum orbis imperium decernēdum erat. Igiē duces omnium maximi ac glorioſissimi Scipio t Hannibal:inter se mutua admiratiōe colloquio habito:postq̄ de pace minime cōuenerant:ad ultimum discrimen extēplo cōtendere opuſ fuit. Ideoq pugnatuſ est summa utriusq ducis militari industria:t cruento atq ancipiti martis cōgressu. Postremo victore Romano:quadraginta hostium milia cesa t capta referunē. His itaq gestis victorioſissime:Carthaginēsibº miserāda erroris confessione supplicater implorātibus pacem:Scipio dedit humanitatis sue digniorem q̄ illorum perfidia. Hinc terra mariq pace parta:victor insignis ad Italiam ex Africa traiectus:intra urbis menia eo glorioſissimo triumpho inuectus est:quem omnis memorie clarissimū uoluit. Cui ex nomie a se gētis deuicte: eternum Africani cognomen fuit.

¶De Marco Catone Censorio. Cap. VIII. A

Marci Portij Catonis Censorij:quē humam ne sapiētie t virtutū iuictissimū specimē: nō solū vulgaris fama pmulgat:sed t maximi ingenij auctores descripsere. Facta aut dicta referre grande aliquid esset:si amplioris marginis spatium daretur. Quis enim quanta in eo fuerit prudētia:temperantia rectitudo animi perseuerantia:sic artato calamo comprehenderit:in

¶ In Epitomatis Illustrium virorū: post celeberrimi viri Frācisci Petrarche obitum: ad illustrem insignis glorie Franciscum de Carrbaria Patauinum principez: Lombardi de Stricho Patauini supplementum. Prologus.

Entio q̄ grāde op⁹ ex p̄cepto nobilissime clemētie tue gloriosissime urbis Patauine p̄ncepſ sollicit⁹ aggrediar. Jussisti eni multa ꝛ maxima quorūdā virorū illustriū facta: p̄i⁹ quodaz Epitomate neqz plixo neqz artato: ſz mediocri stilo declarari: nūc quodāmodo (ut ita dixeri) eadez stipare cōpēdiosius iperas: ut cognitiōi tradātur: que sic abscisso calamo repssa: mādare lris: Impar virib⁹ pōdus meis esse p̄fiteor: Hoc eniz idē ꝛ celeberrimo Petrarche cōmiseras inuictissime eloquētie viro: qui cū desiderio tuis satisfacere lucubraret: terris elat⁹ euanuit rediturus ad astra: mihi eternū ꝛ lachrymabile funus: Cuius gloriosissimi p̄ceptoris imitari uestigia qō iubes: supra me arduū eqdē aggrauat onus: Cū huic rei igenio: litteratura ꝛ rerū notitia opus eē itelligā: qb⁹ cū ex toto p̄uat⁹: videar inexptus: suspēsus existo: quod p̄stātie tue insinuatū ueli: cū de ingenio iscitie mee forte cōfidens: alti⁹ iudices q̄ effect⁹ deposcat. At demū cū nil aliō q̄ tibi obnixe parere pquirā: correctioni eruditissimorū me cōmissurus p̄grediar: qui memores sciāt magnitudine reruz cognita: ardua quedā q̄z plurima ꝛ uaria dependere: que in cōspicuo ponēda cōpēdij uel p̄positi necessitas p̄termittere cogit: cū ad ipossibile p̄tēdat: amplissima angusto in amplexu strictū coartari ꝛ obscura clarare: qō caliginosa breuitas facit. Itaq̄ rei desit gnabo imaginē: non pingā: ut liniamētoz qualitaſ siue idolis spē p̄siderare possit. Quare qui ad hec itelligēda uenerit: plura existimare q̄z legē discāt.

¶ Sequitur Capitulorus Supplemēti Annotatio.

De Alexandro Macedonum Rege. Cap.I.
De Pyrrho Epirotarum Rege. Cap.II.
De Hannibale Penorum Duce. Cap.III.
De Quito Fabio Mario Cūctatore. Cap.IIII.
De Marco Claudio Marcello. Cap.V.
De Claudio Nerone: ꝛ Liuio Saliatoꝝ. Ca.VI.
De Publio Scipione Cornelio Africano maiore. Cap.VII.
De Marco Portio Catone Cēsorio. Cap.VIII.
De Cornelio Scipione Nasica. Cap.IX.
De Tito Quinto Flaminio. Cap.X.
De Lucio Scipione Africano. Cap.XI.
De Paulo Emilio Macedonico. Cap.XII.
De Cecilio Metello Macedonico. Cap.XIII.
De Cornelio Scipione Emiliano Africano posteriore. Cap.XIIII.
De Gaio Mario. Cap.XV.
De Gneo Magno Pompeio. Cap.XVI.
De Gaio Julio Cesare Augusto. Cap.XVII.
De diuo Augusto Cesare Octauiāo. Cap.XVIII
De Flauio Uespasiano. Cap.XIX.
De Tito Flauio Cesare. Cap.XX.
De Ulpio Traiano. Cap.XXI.

¶ Epitomatis quorūdam Illustrium virorum post celeberrimi uatis Francisci Petrarche obituz: Lombardi de Stricho Patauini Supplementum.

¶ De Alexandro Macedonum Rege. Cap.I.

Plissima regis Alexandri Macedonis gesta: ut cognosci possint: in arto locare difficile est. Is vigesimo etatis anno Macedonum rex declarat⁹ interempti parentis eius Philippi: ad tumulum parricidas tanti facinoris penas primo dare coegit: Subinde vir ad bella paratus: ubi Greciam Macedoniāq̄ ordine cō posuisset: Ultra Hellespōtum in Asiam transgressus: in cāpis Adrastis primo Darium Persarum maximum regem expugnat: mox Phrygia ꝛ Paphlagonia in ditionez redactis: per angusta rupiū dubiosq̄ adit⁹ Liliciam intrat: que ex improuiso exterrita victori paruit. Darius interea quingēto rum milium armatorum instaurato exercitu inter artatas rupium fauces Licie cōmisso certamine victus ac fugat⁹ terga celeri studio uertit: septuaginta milib⁹ Persarum cesis: quadraginta milib⁹ captis: direptis castris: cum regia matre: uxore ac sobole tota: victor insignis ad deditionem Damasci p̄fect⁹. E primis nationib⁹ legati uenere: se suaq̄ ꝛ urbes dedentes Syria: Phenices ꝛ Sidon cum maritimis insulis victori obtēperarūt: Tyrū fortiter expugnatam: ꝛ virt⁹ ꝛ fortuna obtinēdaz dedit: aliq̄diu obsessam: Tenedos regi paruit: cētum seraginta nauiū classe deuicta: Haça decē milib⁹ hostiū cesis expugnata ē: Victricib⁹ armis cessit Egypt⁹ ꝛ Cyrene ceruice flexere: ad Jouis Hamonis quē sibi patrē finxerat gētium domitor: per arida ꝛ solis adusta tēdit iter: Unde remeās: diuina stirpe se natū uoluit credi: haud mortali patre cōtent⁹. Reuersus: urbē cōdidit quā ex se Alexandriam appellat. Hic aduersus Dariū qui ad Arbelam ingēti armatorū copia uenerat: de integro arma cōuertit: ꝛ hic quoq̄ victor: oriētis sibi limen aperuit: ita ut p̄rime gētes Persides ꝛ Babylonij paterētur imperia: per difficiles adit⁹ etherea q̄ iuga ad septētrione cōuersus: Parthos Hyrcanosq̄ fregit. Caucasuz montez ad mortis extrema cū suis labore deduct⁹: mareq̄ Caspiū cūcta sternendo subegit: ad flumen Tanais ꝛ Scythas circūtulit signa: ꝛ in finib⁹ Asie partē tenuit Europe: ad flumen Indū cūcta pacādo mox p̄duxerat agmen: ꝛ ad Hydaspadē amnez Porū Indorū maximū regē: qz armis contradicere ausus: terribili p̄lio vicit: quē honorib⁹ auctū regnare p̄misit. Multa p̄terea cū aliquot regib⁹ exteriſq̄ gētib⁹ per Indorū lōgissimos tract⁹ p̄lia gesta: maximis illustrata victorijs: que oblitterare succincta breuitas cogit: Mox per fluētes Gangis fluminis aquas: ad uersa sole oceanū pgit adire: ꝛ in extremis solitudinū orbis: ubi ulteri⁹ ire p̄hibet ipsa nā: Imperij sui fines cōterminat: urbes cōdidit Barcen ꝛ Nearchon suorū monumēta laborū: vñ si qd restabat vincēdū cōculcans: limen oriētis emensus: Babyloniā redijt. Adhesit fato felix: sed demum fallax eius fortuna: ꝛ in ipso iuuente ac victoriaruz p̄sperrimo flore Antipatris opera tertio ꝛ trigesi-

am factus:ubi difficili ⁊ ancipiti pugna ingentiq̄ hominū strage ⁊ vulnerū copia decertatū esset:superato rege: ergo cesos Macedones in fugā uertit:hostiū tredecim milia pempta ⁊ capta:qdā uolūt:alij viginti duo milia trucidata describūt:Regi sic infeliciter absumpto ⁊ arbitrio consulis pax data est:qui dominio toti⁹ Hrecie priuat⁹: in solis Macedonie finib⁹ depressus est. Cūq̄ ois Hrecia libere ⁊ expedite obtēta esset:multitudine gentiū modico terra cōpressa spatio cōsul per preconē declarari iussit:oēs grecie urbes que sub Philippo rege fuerāt liberas ⁊ immunes esse. Quibus audiis (ut Ualerius ait) tāta celum clamoris alacritate cōplerūt hoies:ut certo cōstet:aues que supuolabāt attonitas pauēteq̄ decidisse. Igit libertati reddita videri poterat Hrecia:nisi rabidus Lacedemoniorū tyrānus videret obstare. Quare Flaminius terra mariq̄ circūquaq̄ reuolutis signis: quibusdā oppidis captis:post aliquot cruētissima plia:Lacedemonū menia statuit aggredi:Quod ubi strenue fecisset:tyrānus oia in pugna ꝓspiciēs ⁊ nil respiramēti ineisse:attonitus:se suaq̄ arbitrio Romani ducis committit. His itaq̄ gestis apud Acheos:totius Hrecie indicto cōsilio:inter cetera eos Romanos postulauit Cōsul:quos ipsi gerende seruitutis gratia ab Hannibale emptos haberent:Adijciēs nequaq̄ licere eosdem seruitio tenere:a q̄bus liberati essent. Cui ilico obtēperatū est. Quorū ciuium Romanor̄ numerus duor̄ milium fuit. Sic vniuersa Hrecia beneficio tāti viri libertatis munere donata. Flaminius inde discedens: urbē Romanā tenuit:q eo glorioſissimo curru ad Capitoliū usq̄ deuect⁹ est:quo inter cōfertissima hostiū spolia triduo plausu ⁊ admiratiōe circūspectus:prestātia sui omniū oculos in se conuerterat.

¶De Lucio Scipione Africano. Cap. XI.

Onsules Rome creati Lucius Scipio Africani frater ⁊ .C. Lelius:ad ea uterq̄ aduersus Antiochū Asie potētissimu⁹ regē flagitaret:ubi plus negocij ac glorie ineſſe videbat:obtulit Africanus si Hrecia ꝓuincia Lucio fratri daret se cum eo legatū iturum:quare Lucio Scipioni Hrecia: Lelio Italia mādata est. Cōsul Africano comite in Hreciā traiectus hostilibusq̄ armis extēplo cōcernerat:ita ut Atheniēsiu⁹ legati uenirēt obuiā pro Etolis interceſſuri: quorū instinctu hoc formidabile bellu⁹ incohatu⁹ erat:q⁹ inducijs datis ne ad maiora ꝓtraheret mora: ad Hellespōti trāsitū dux Romanus cōfestim se contulerat: ⁊ in Asiatico littore Romanorū ꝓmus castrametat⁹ est. Inde ultra ꝓgressus Dardanu⁹ ⁊ Troceu⁹ oppida:mox reliquias Troie Pergama ⁊ Ilion teneri placuit:tūc tpis Africanus infirmaualitudine cor̄ept⁹ Eleam deuect⁹ erat:qđ expediens Romani ducis glorie fuit. Imminenti nāq̄ prelio:nisi fuisset Africani tāti viri pstātia cōsulis splēdor̄ poterat obscurari. Rex cū septuaginta armatorū copia ultra Phrygium amnē penes Magnesiā urbē sese castris tenebat:nō ausus certare: Cōsul ultra ꝓgressus cu⁹ de se pugnandi apte copiā feciſſet:itra munimina rex se ꝓtuerat ⁊ in procinctu pro uallo steterat. Qđ aiaduertēs dux Romanus regē in certamē haud cōcitari posse: intra uallu⁹ eundem statuit aggredi: quo circa vndiq̄ collatis signis:tanto impetu feruoreq̄ pugnandi Romani instinctu cōsulis aiati:in cāpum certatiz ꝓsiliere:ut nō cum armatis viris:sed cuz tot incinctis mulieribus dimicaturi viderent. Antiochus ꝙo hoc tāto dedecore motuſ certaturus extulit signa: ⁊ falcatis curribꝰ antepositis:sui suorūq̄ maxima clade concursum est:Quippe Romanorum industria:attoniti equi falcatos currus in suos reflexerūt: ⁊ consternatiōe multorum mortalium interruptis agminum ordinibus ꝓparatū iter:itro gressi Romani fortiter dimicādo obtinuere victoriam:Asianorum ultra quinquaginta milia eo prelio occidisse describunt. Quo bello inter ceteros gentiuz duces Hānibalem atrociter decertasse cōstat: ⁊ cum ceteris in fugam uersum:qđ glorie cōsulis traditur accōmodatuz. Inde oppugnatis ac direptis castris:captiuoruz turba maxima fuit cū opulentissima preda qua nulla maior ꝓfuit. Id circo supplici rege his cōditionibus pax data est: ut Europa omniq̄ Asia cis Taurum montē quem Turchiam vulgo nuncupamus excederet:talenta quindecim milia exolueret:filium obsidē daret:alios q̄ viginti quos eligere placuisset. His itaq̄ gestis Lucius Scipio domitor Asie Romam profectus ingenti gloria orientis spolijs onustus triumphauit:Asiatici cognomen assecutus.

¶De Paulo Emilio Macedonico. Cap. XII.

Aulus Emilius vir cōtinentissime vite:in Hispania prętor:cū Lusitanis cruenta pugna ꝓmo cōflixit:quos ita prostrauit ut ipso perhorrendo armorum feruore:omnis Hispania terribiliter cōcussa submissa redderet arma:ipse Romam victor rediens ouans introiuit urbez. Cōsul proinde legatus in Liguria postq̄ aliquot bella gessisset prospera:fraude hostium ex improuiso a multitudine obsessus:cum inferior numero maxime esset:non fuerat ausus extra uallu⁹ signa conferre: tandem viribus animi firmatus statuit pugnare:quippe hostes iam Romane virtutis cōtemptores:uagos indies vndiq̄ palantes annotauerat. Igitur subita eruptione hostē nil tale metuentem aggressus:quindecim milibus Liguruz trucidatis:duobus milibus ⁊ quingentis captis: ita gentem ad extrema deleuit:ut supplices se victos faterentur: ⁊ ipse insigni curru triumpharet. Mox secundo bello Macedonico iterum consul aduersus Perſem Macedonum regem:in greciam traiecerat. Rex tunc in finib⁹ Macedonie intra deuia rupium prerupta sara se suosq̄ tutabat. Sed Paulus alio per alpium iuga incognitosq̄ saltus a tergo hostium cuncta prosternens:in Macedoniā descendit:quo inopinato turbine rex attonitus:nec ausus spectare:amnē discedens suis arma cōmittit: Pugnatum est:utrobiq̄ maximo cū discrimine. Postremo victore Romano:Macedones vigintiquinq̄ milib⁹ eorū trucidatis fugepectora uolutarunt: Rex ipse cuz duobus filijs ⁊ Samothracia Egei maris insula:ubi preoccupata fuga concesserat: captus ducitur ad consulem. Paulus obuiam progressus:regie maiestati compatiens:vir humanissimi igenij fleuit: ⁊ ad genua inclinantem sustinuit:uel iam ꝓcliuz comiter erexit:in ditionem populi Romani tū primū Macedonia uenerat: ⁊ a Paulo legib⁹ acceptiſ in formā ꝓuincie reducta est:Victor ꝓsul remeās per Epir traduct⁹:septuagita iter urbes ⁊ oppida:que bis

A Rincipio belli punici secūdi Quintꝰ Fabius Maximꝰ Romanorum legatꝰ: cū in Carthaginēsiū curia elegāter exposceret: utrū eoꝝ cōsensu: aduersus federa in Hispaniam per Iberū flumē armato milite traiectꝰ Hānibal: Sagūtū urbē artissimo beniuolētie nexu Romanis vnitā hostiliter deleuissetꝫ Illiꝭ tergiuersātibꝰ ꝛ uafre respōdētibus: vir ardētissimi spiritꝰ extēplo sub farcinata ueste: hoc in gremio ingt: pacem bellūqꝫ fero: utrū placet eligite. Ad hoc ubi insolē ter retulissēt: utrū mallet relinqueret ꝛ eligeret. Ille accēsus aio ferox ꝛ phoꝛrēdus: explicito sinu ꝛ in diuersuꝫ excusso: Bellū ingt habetote: obstupescere tūc potuere qbus hoc cōtigerat audire grauissimi viri auctoritate: qui tā ingēti sui suorumqꝫ fiducia: e sinu suo: in illoꝝ gremia bellū cruētis clabib⁹ utrobiqꝫ pnitiosissimū: nō mō effuderit: sed ꝛ
B disseminauerit: Pꝛoide graui Romanoꝝ iactura: ad Trāsumenū victore Hānibale: ipsis afflictis in rebꝰ: Is dictatoꝛ creatꝰ per ardua montiū iuga tutissimoqꝫ saltꝰ quotidie se Hānibali opponēdo ac detractādo certamē cūctātē: potuit nō mō deludere: sed añ id tēpꝰ idictū expugnatū reddere hostē. Hic spes pma resipiscētiꝭ impij ac supandi Penoꝝ victorias emicuit: Uñ illi cūctatoꝛ cognomē fuit: ut illud Comicū Ennij carmē: Unꝰ hō nobis cūctādo restituit rem. Post hoc ad Cānas multorū moꝛtaliū cede absūptis Romanis exercitibuꝭ: Fabiꝰ tertio cōsul (nā pdē ante dictaturā duos cōsulatꝰ gesserat ac de Liguribꝰ triūpharat) aduersus Hānibalē iteruꝫ missus: aliquot Cāpanie urbes que ad Penos defecerāt: vi ꝛ armis cōtusas obtinuit. Iterū cōsul cū Claudio Marcello celeri studio in Cāpaniā pfectꝰ: Casilinū obsidione circ
C cūuētuꝫ: Romano restituit impio. Nec moratus: igne ꝛ ferro uastato Sānio: nonnullis urbibꝰ captiꝭ vigitignqꝫ milibꝰ hostiū deletis: victoꝛ insignis redijt. Idē iterū cōsul circūuenit Tarētū: ꝛ irritatis Hānibalis conatibꝰ: qui ad succursum gētis obsesse citato agmine festinauit: industrie sue pfidio urbē potitꝰ ē. Qō cū Hānibal itellexisset: cū doloris stimulo agitatū pclamasse ferūt: ꝛ suū Hānibalē Romanos habere. Trigita milia hoium pter auri ꝛ argēti pōdera recupate urbis pda fuit: ꝛ cuꝫ de redimēdiꝭ gbusdā captiuiꝭ Romanoꝝ: ea auctoritate qua uti poterat cū Hānibale pepegisset: Fabius a senatu re ipꝛobata: ubi statutū pciuꝫ nequaqꝫ mitti itellexisset: patrimonij sui pdiū uēdidit: ꝛ obligate fidei debitū: si nō publica: saltē puata pecunia adimpleret: se patrimonij (ut ait Ualerius) qꝫ patriam fidei inopem esse maluit.

De Marco Claudio Marcello. Cap. V.

A Arci Claudij Marcelli sui tempis omniū
m bellacissimi viri gloria: notissimis victoriarū exēplis maxime claruit. Qui aduersuꝭ Uiridomarū Insubꝝ gallorꝝ regē ad Padi ripaꝫ cōsul celeri occursu pfectꝰ: ampliori multitudine qꝫ extimari poterat: hostē subito aduētu obuiā habuit: quo discrimine inopinate rei itercaptꝰ: cū neqꝫ alter neqꝫ alio piculū diuertere posset: solertissimi sui igenij studio adiutꝰ: fluminis istar in Uiridomarū ociꝰ ipetu facto: obtrūcatū regū ilico strauit terre: pfilio quo tā repētino ac terribili casu obstupefacti gallorꝝ exercitꝰ: nō fuit resistēdi locꝰ: qn pfunda suorū clade victi recessissēt. Inde aliquot oppidis Insubꝝ captis: trāspadū tūc primū exercitu Romano deducto: Mediolanū eius regionis eminētissimū caput expugnat: Romā triūphatoꝛ insignis reuersus: que regi subtraxerat hosti: tertius a Romulo opima spolia Ioui Feretrio in Capitolio suspēdit. Idē ad Nolā cū Hannibale congressus: duobꝰ milibꝰ Penoꝝ cesis: fusum fugatū qꝫ hostem coegit abire: ꝛ uastatis Mirpinorum ꝛ Sānitum agris: appellatione pus nō destitit: qꝫ circūstātes populi misere Hānibalis subsidiū implorarēt. Quocirca iterū manibus cōsertis certatum est: ꝛ pmo statim impetu decē miliū Afroruꝫ terribili strage deleuit. Uictus Hannibal cruento gradu tergo cesus retrocessit. Sequenti anno tertio cōsul Marcellus: deintegro ad Nolā duobꝰ milibus Penoꝝ trucidatis: Hannibalis aium ita fregit: ut postera die ille nō ausus eēt certare. Interea ad cōpescētes turbulētissimos Sicilie motꝰ que ferme uel ad se uel ad Penos tota defecerat: eo ipso duce Marcello opus fuit: qui in insulā traductus: qua militari disciplina: quo ue consilio ꝛ administrādarū rerū vigilātia urbes expugnauerit: Syracusas triēnio obsessaꝫ deleuerit totāqꝫ insulam pacauerit. Scribere lōgū ac laborioſuꝫ eēt cum mirabile ferme rebus gestis sit tot vnius sufficisse industriā: Qui Romā regressus auctoritate sua (qō antea inusitatū fuerat) in mōte Albano triūphare uoluit: moꝝ sequēti luce ingenti pꝛeda onustus ouās itroiuit urbē. Inter cetera octo elephātes añ se pferēs: in documētū ut nō tm de Sicilia: sed ꝛ de Punica victoria ouaret. Post hoc
C qrto cōsul in Lucania inuasit Hānibalē: quez iterū plio victū: silētio in castris se tenere cohercuit. At dum in cōspectu explicitis in plia signis continuo in cāpum psiluisset: Hānibalē cōquestum ferūt: nullum respirādi sibi tēpus dari: solem in celo quotidie ꝛ Marcellū in armis esse: Quocirca ille indignationis stimulis agitatus: in Apulia tanta ferocitate in plia prupit: ut Romanorum clade in castra victoꝛ ipse rediret. At Marcellus nec ob hoc deterritus: ubi pmū illuxit: aiatis ad pugnam militibus in agmine apparuit: qō cum Hannibal sensisset admiratus ingt: En vir nullius sortis ipatiēs: victoꝛ in victos: victꝰ in victores audacius resultat: Cōfestimqꝫ utrinqꝫ in aciē deductis copijs ita dimicatū traduntꝫ ut victoꝛ Romanus: ꝛ octo miliū penoꝝ sanguine cruētus fugiētiū terga repsisset in castra. Itaqꝫ Marcellus tot victoriarum gloria Cānarū clarissimꝰ ultoꝛ effecit: ꝛ ille turbo qui tot tonitruum motibꝰ Italiā fulminarat euanescere videretur.

De Claudio Nerone: ꝛ de Liuio Salinatore. Cap. VI.

A Orū duoꝝ Claudij Neronis ꝛ Liuij Sa
b linatoris facta sepati diuidere: pcipue rei geste cōdictio nō sinit: cū in eadem laude nō mō vniti sed ꝛ piūctissimi ita videri possint: ut eorū gloria vnico exēplo in cōspicuo se offerat cōtēplāda. Liuius a se pcōsule bello pacata Macedonia postqꝫ magnifice triūpharat: infestissimos iuidie fluctꝰ euitare nō potuit: qn inundatione popularīū motuū cōcussus: tam ignominiose qꝫ iniuste damnatꝰ eēt: quem in operis ruris incolā ꝛ robur ꝛ doloꝝ fecere. Tūc tempis res Romana maxime in discrimine erat: cum hinc Hānibal in Lu-

A Alius Marius fortunę sue fauorē demum assecutus: consul aduersus Jugurthā Numidarū regē Africam prouinciam obtinuerat. Quare Jugurtha cū Boccho Getuloꝝ ꝛ Maurorum rege ac socero suo vna coniunctis copijs in campū ertulerat signa. Conserta pugna Marius vincere conatus: ilico reges ingēti eoꝝ strage fuga dispersit: qua victoria usus ferme totā populatus Numidiā: aliquot urbes ꝛ oppida uel vi uel pactione in potestatem redegit. Interea reges reparato exercitu in aciem progressos: preliatoꝝ insignis Marius ad interemptionē vno igitur ꝛ altero prelio vigilanti cura deleuit: ꝛ cede nonaginta milia Numidarū ꝛ Maurorum hostium vires ita funditus oppressit: ut presertim Bocchus afflictus in rebus absterritus: impetrāde pacis gratia Jugurtham victum: pditoꝝ fraude interceptum romano traderet. Quare ex toto subacta Numidia Romā regressus Mariꝰ: Jugurthaꝫ catenis obstrictū ante currum preferens: exultātibus cūctis admirabilem triumphum egit. Cūc tēporis Theutonuꝫ ꝛ Limbꝛorū furoꝝ terrore omnia compleuerat: qui Hallie populi atqꝫ germanie armis diffuse palantes urbes ꝛ oppida in itinere decurrētia tumultuoso agmine uastare presumpserant: quod excidium e Hallia ꝛ Hispania pulsum ad Jtaliaꝫ procedi videbatur: cū ad obstandū mitteretur Marius qui iterum consul ꝛ in hostem profectus: quodam in colle ad aquas sextias supra Rhodani flumen castrametatus cū Theutonis pugnare statuit. Naꝫ Limbꝛi ad transitū Jtalie alio declinarāt. Romani aque penuriam habebant: cuꝫ hostes fluminis ripaſ tenerēt: quod inaduertētie ducis imputarāt cōquesti: quibꝰ Marius: quid enim rei est ingt: En sub oculis flumē habetis: si viri estis: armis sedanda sitis: que uox animos ducis adeo mouit animos ut milites in prelia ocius aduolarent: quo circa biduo ad summum truculentissime hostiuꝫ cladis ꝛ inundatione cruoris pugnatū est: Jta ut (qō ait Florus) victoꝝ romanus Theutonum namqꝫ ducēta milia perempta: octoginta milia capta referuntur. Interea Limbꝛi longo itinere circūducti per Tridētinorū iuga in italiā trāscenderant: ac in ipsa Uenetiarum planitie nō sine ingēti uastatione agrorum sese diffuderant. Jgitur Marius iam quinto consul in excidium tantoꝝ hostium pgressus ilico cū Barbaris manus conseruit: ꝛ ubi ad extrema pugnatuꝫ uarie esset: Limbꝛi ingenti suorum consternatione romane virtuti tandem cesserē: quorū centum quadraginta milia capta: Jtaqꝫ Marius fortune ac virtutis sue fulgore admirabilis: Romaꝫ profectus e duobus triumphis ultro oblatis: vno cōtentus intra urbem splendidissimo curru inuectus ad Capitoliuꝫ profusa oium alacritate viridanti laurea coronatus usqꝫ deuenit.

¶ De Gneo Magno Pompeio. Cap. XVI.

A Nei pōpeij oiuꝫ clarissimi ducis victriciū armorū admirabile culmē: dinoscere arduum sublimis viri gloria facit. Js admodū adolescēs aduersus Marianorū partes: in armis Sylle obtemperaturus: Gneū Carbonē cōsulē insecutus cū vniuerso exercitu in Siciliā pessundedit. Africa Gneū Domitiū Enobarbum cuꝫ octo milibuſ armatoꝝ apud Uticam obtruncatum prostrauit. Hiertam Numidie regē: quia auxilia Domitio tulerat expugnatū peremit. Africa que bis ciuilium bellorum motibus rebellarat: in pristinū statum redacta: Romam profectus adhuc eques vigesimū ꝛ quartū agēs annū (qō primū nulli cōtigerat) de africa triūphū egit. Aduersus Sertorium eiusdem Mariani tumultus precipuū robur: cū Lucio Pio Metello proconsul in Hispaniam missus: post aliquot truculentissima prelia utrinqꝫ uario euētu peracta: a suis obtrūcato sertorio Per pennā huius belli successorē cum reliquo exercitu ad interemptionē deleuit: quare Hispania pacata victorē de se triūphare permisit. Cum Cilicis post hoc memorabile bellum fuit. Hi namqꝫ infestatione piratica omnia populando equora intricarant: ita ut nulla nauigatio tuta esset quos lacerata classe: toto mari dispersos: Pōpeius simpliciter abiectis armis in deditionē recepit. Quid primū mireris in hac victoria ait Florus: uelocitatem ꝙ quadragesima die parta est: an ꝙ perpetuitatem qō amplius Pirate nō fuere? Inde illō quoqꝫ ad oriētē cōtra Mithridatē asie ferocissimū regē formidabile bellum ipse adeptus in minori armenia noctu hostē adortus. xl. milibus asianorum cesis atqꝫ captis cū paucis regē attonitū fuga abire coegit: eūqꝫ per exteras gentes insecutus ita eneruatim affecit: ut ultro ad uenenum cōpelleret: ꝛ ad reliqua potentis asie cōuersus: Tigranē maioris armenie regē: quia supplex obuiam uenerat regnare permisit. Inde ad septētrionē reuolutis signis. Herodē Colchoꝝ sub ipso Caucaso vicit. Artaxes Iberie ꝛ ipse vulnera sensit ac mandata peregit: numen albani misere sine cruore pacati ad Propontidem Bosphorum: ꝛ quicquid pontū spectat littus ipse in potestate redegit: federa q̄ arma maluere Parthi inde reflexo itinere per libani iuga trāsgressus in Syriam Damascum ꝛ quicqd Euphrates ꝛ Tygris inundat obseruare precepta edicta iussit: Ad arabes mareqꝫ rubꝝ cūcta vincēdo usqꝫ peruenit. Hierosolymam frustra defendere Judei: quoruꝫ xij. milibus cesis: iuguꝫ ipsis imposuit. Sed quid per singula: a Propontide in mare rubꝝ: quo tere spatio duos ꝛ viginti reges sceptra gestasse describunt: sub alis Pōpeiana tenuere signa. Ex his omnibus tot ꝛ maximis victoriarū tropheis: vni cum populus romanus spectauit triūphū: simul ꝛ clarissimū ducē ornatissimo residentem curru. Cui eius inclyta gesta summo oium fauore magni cognomen insigni dedere.

¶ De Gaio Julio Cesare augusto. Cap. XVII.

A Gij Julij Cesaris clarissima hoc loco preci
g pua cura strictim cōmemoranda tradunt.

Cuius primum ꝛ mirabile negocium fuit piratas crucibus affigere: quibus quidem cum Rhodum peteret ipse maritima preda fuit: quinquaginta talentis redemptus: mox pretor in Hispania ita magnifice rem gessit: ut q̄ q̄ non triumpharet dignus triumpho tamen videretur. Proinde in gallia consul Helueticoruꝫ gentem ad flumē arar duobus cruentissimis prelijs ita funditus deleuit: ut ad centum. xxx. milia depositis armis deditionem facerent. Hinc arioiustū germanorū insolentissimum ducē vno prelio vicit ac expulit gallia: Belgarum populos vna cum germanoruꝫ auxilijs ad ducēta octoginta milia: summa quidē arte obstādo: ita dispersit: ut ad sua remeare quoſq

quo qdem omne genus virtutis sic insitum eē con
stat: ut sigs per oēm honestatis gradum exempla
regsiuerit: optimarum rerum fertilissimum moni-
mētuz Catonem itelliget? Nec minor dux militie
q̄z prudētie fuit: z reipublice vnicus administra-
tor. Quapropter ab ipsis ingenue prestantie virisz
optimis: Imperator optimꝰ: orator optimꝰ: optimꝰ
B senator iudicatꝰ est. Cuiꝰ maxime pfūditatis ige
niū ad hoc usq̄z pcesserit: ut cū iā senex latinas lit-
teras didicisset: auditor Ennij: z grecis istrui uolu
it litteris: Deniq̄z iurisco̅sultꝰ potissimꝰ apparuit:
q̄ter eni z q̄dragies ab emulis accusatꝰ: sine alieno
patrocinio cām ipe suā magnifice defendit: z vna
quaq̄z vice igēti gla: vir nō mō pstātis z ferreri pe
toris absolutꝰ euasit: Qui ad decrepitā pgressus
etatē: nonagesimū ferme annū attigēs: capitali di-
scrimine sui ipe defēsor ppriā cām fecūdissimo im
petu: z oratione fecūda pspexit: ita ut nullo momē
to uel uoce deficere aut tarditate mētis hesitare vi
sus est: Tāta pspitas aio ipso senili corpe vigē po
tuit: vir idomite vtutis atq̄z nature: Sed ut ad eiꝰ
militie gesta pgrediar: sub maiore Africano: secū
di belli punici tēpore: questor in armis egregie Ta
rētū missus: mox Sardiniā ut rigidissimꝰ ptor: nō
mō vicit: sed z administrauit. Proide cōsul Hispa
niā tenuit z rebellātiū vires adortꝰ: quedā strenu
issima plia lōge lateq̄z sic pspere gessit: ut sūmo la-
bore vir solertissimꝰ cōfluētes deficientiū morꝰ ip
se cōpesceret: z ad deditionē populos magnopere
cōcitaret: q̄re demū libere z expedite pacata puin
cia: Rome victorie cōferēdū: glorioſuz duxit triū
C phum. Post hoc Acilio Habrione consule duz ad
Thermopylaz saltꝰ itra cōfragosa rupium Antio
chus rex maximꝰ Asie aduersus ipetū Romanoꝝ
se tutarer: ita ut locoꝝ difficultati haud facile vici
posset: hic vir per iuia ethereaq̄z iuga: pplexo itine
re laboriose traductus: a tergo hostiū exploratio de-
scēdit: z regē nihil tale metuētē qui aduersus cōsu
lis insultū intēt⁹ obstabat: quadragita milia Asia-
D noꝝ strage captare fugā coegit. Bello quoq̄z secū-
do Macedonico: qō cū Perseo rege Paulus Emi
lius cōsul gessit: dū utriq̄z in plia descēdūt: Cato
itra cōfertissimos aggressus: ilico vulnerato equo
pedester a multitudine circūuentꝰ: nudo ense: ubi
in quēdā pcerū sibi infestissimū resultasset: vibrato
ictu gladiꝰ pcul e manu decidit: quē iter tot egtū
peditūq̄z globos iaculis obrutꝰ: quadā animosita
te mirāda sibi restituit: z pre se cesorū aggere con
gesto: hostili suoq̄z cruore pfusus: nō sine admira-
tione spectātiū in tutū se redegit. Postremo cēsor
factꝰ: ita aduersus improbos ciuiū mores vnice ac ri
gidissime se gessit: ut iter multos cēsores qui antea
z post fuē: ipe eternū Cēsorij cognomen assequeret.

¶ De Cornelio Scipione Nasica. Cap. IX.

A Um in Asiā Romanoꝝ legati ad matrem
c Ideā quoddā sacrū e Phrygia Romā de
uehēdū: nauigarēt: ut itinere delphos de-
clināt: gdnā acturi eēnt oraculo pcepturi: qbus res
pōsum: cū Romā redirēt: deā in manus eiꝰ qui vir
optimꝰ iudicatꝰ eēt: in edē victorie deferēdā trade
re curarēt. Quo pacto Publiꝰ Cornelius Scipio
Nasica: totiꝰ senatꝰ iudicio vir optimꝰ dictꝰ ad sa-
cri ministerij officiū inter tot cētena milia Roma-
noꝝ delectꝰ est. Is ptor p idē tps ulteriorē Hispa-
niaz aggressuſ: pprimo successu quoq̄z occurrētia
pternēs: ultra gnquagita hostiū oppida z castel
la breui subiugauit. Cū Lusitanis apō Liparam
urbē acerrimo plio cōflixit: quo cōgressu duodeci B
milia hostiū oppssa: signa militaria cētū quiquagi
ta referunt arrepta. Cōsul exide creatꝰ aduersus
Boios Italiā puinciā sortitꝰ: in hostiū agros ipe-
tu facto: districto plio manꝰ cū hoste cōseruit: z in
signi obstātiū clade victoria parta: Nāq̄z uor ipso
fauore pugnādi captare fugā cū minime attēptaſ-
sent: ad vnū cesi vigintiquinq̄z milia fuere. Victor
ubi Romā rediret q̄busdā ei triūphū negātibꝰ: ele
gātissimā oratione habuit: qua iter cetera ptulit:
haud se triūphū tātope flagitare quin modeste ac-
gesceret: nisi exercitꝰ suoꝝ laborū z vtutis merita
exposceret. Naz quātū ad se nil ultra postulare q̄z
q̄ ea die sibi datū cōstat: quo ipse vir optimus in-
dicatus sit: cuz nil maius: nil admirabilius splēdo
ri glorie sue dari possit. Cui talia disserēti: demum
triūphare pmissum: quo sacratissimo tropheo iter
cetera ornamēta z hostiū spolia mille q̄dringētos
aureos torques e ceruicibꝰ nobilium pemptoruz
hostiū ereptos: glorioſissimū tāte victorie specta-
culū ante curruz detulit. Iterūq̄z cōsul in Illyria: C
Dalmatas a se deuictos ad iternitionē calcauit: ac
ferocissime gēti ita iugū iposuit: ut deiceps submiſ
sius paterent impia: ob que magnifice gesta trium
phū ei oblatū: sua virtute cōtētus insigniter recu-
sauit. Ea qdem tēpestate Sempronius Bracchꝰ
Tribunitia ptāte plebi fauendo seditionē facere p
perā accepat: palā dicere ausus: interempto sena-
tu: plebē impio dñari debere. At Nasica cuz huic
piculo qō ad reipublice excidiū tēdebat: neminez
Romanoꝝ pcerū obstare: neq̄z Mutiū Sceuolā
psulē qq̄z cōtra audere ppendisset: merito ardore
flāmatus: Qui rēpublicā saluā esse uolūt: ingt: me
secuturi arma cōpescāt: quo duce pcursu nobiliuz
e rostris: plebe tūc concionante atrociter depulsa:
Bracchꝰ tāti facinoris mortis supplicio penas da
re coactus est. Tertij belli punici inter hūc viruz z
Catonem orta contētio erat. Cato hostilem z diu
tius inimicissimam funditus diruēdam esse Car-
thaginem asserebat: cōtra Nasica eam integraz re
seruādam: ne respublica assiduo infestissime terro
re soluta: in desidia z odio putresceret: luxu refer
ta: sua felicitate peritura.

¶ De Tito Quinto Flaminio. Cap. X.

Ello primo Macedonico: Titus Quin- A
b tus Flaminius consul traiectus in greciā:
extemplo in ipsis pruptis montium fauci-
bus Epiri Philippum Macedonum regem ador
tus: victor tādem hostem attritum: poscere Thes-
saliam fuga cohercuit. Hinc in Epirū explicitis sig-
nis: eius regionis arma populi romana uerētes:
proni ad impia fuere. Post in Thessaliam cursum
tenuit: que viribus armorum cōcussa ducis impe-
tum egerrime tulit. Phaleria urbs bellico fragō-
re oppressa: incēdio tradit: quo circa primioreſ gē
tes exterriti mādata pagunt: a Metropoli z Pie
ra legati uenere se suaq̄z dedentes: Adrāgē: Pho
cidem z Eretriam: Anticyram: Ambraciam z La
rystuz z Elatiam ceteraq̄z urbes z oppida uel in
deditionem partim accepit vi z armis: partim ex
pugnat. Philippus interea vndiq̄z exercitu cōge-
sto: ad locum quem Cynocephalas uocant sedem
belli statuerat: cui instaurato robore: Cōsul obui-

integro clausit:quē paulopost reserare oppo:tunū fuit:in arcticū polū ire coactus:ubi ferocissime gē
D tes ause erāt cōtrafacere. Jdeoq; Usipetes:Moricos:Brēnos:Uindelicos:Salassos:Hermanos Marcomānos:Cheruscos:Suenos:Sycābros: Dacos:Mesios:7 quicqd citra ultraq; Rhenum: Danubiū barbaries effera spectat:sic pdomuit:ut obnixe paterentur imperia. Ad meridiem Cossius missus Getulos vicit:Garamantas 7 Marmaridas:7 quicquid ad austrum pacādum restabat cō posuit. Jtaq; Asia:Africa:demum 7 Europa sub actis:nil vincere superarat:q̄re augustus Romaz regressus:tertio integra pace ianū firmauit:7 ingenia sic floresc̄ere visa sunt:ut ipsius seculi etas qua Christus noster ac deus ex virgine natus est:nul liq; ante uel postea fuerit morum celebritate litteris 7 militia sic conferēda.

¶De Flauio Uespasiano. Cap. XIX.

A Espasiani glorioſissimi atq; oiuz clarissimi
v pncipis arma victricia:hoc loco arta relatione laudū suaz notitiā persequuntur. Js sub Claudio Tyberio ab augusto quarto imperatore in Hermaniā pus:mox in Britāniam missus: plerūq; fusis ac fugatis ac cesis hostibus:aliquot validissimas urbes 7 oppida vigiti numero in imperij potestatē redegit:Post imperante Nerone: ad ultionē cesi exercitus romanoz cōsul in iudeaz cū Tito filio eius legato missos primo statim aduentu in Gallilea cuncta flāmis ferroq; populatus urbes 7 oppida tumultuoso armoz terrore pcussit Josephūq; virū utriq; litteris 7 militia clarum qui multitudine gentiū obuiā processerat:sola nois fama in fugā uertit:7 Jotapatā 7 munitissimas urbes dura morte pstrauit:quibus icēdio datis peremptorū numerus 7 captorum ad quadraginta milia fuit. Africa.xij.milib9 oppidanoz cesis scalis superata ac dirrupta circa radices mōtis Hari
B ſij:Samaritanoz duodeciz milia 7 sexcenti obtrūcata:Jopen tutissimū palestine oppidū ad quatuor milia ciuiū trucidata ruine eius permiscuit. Tyberiada q: pacifice quia pacifice tenuit arma:integra steti t. Thariceas urbs summa gdē Titi Uespasiani virtute obtēta est.iudeoz ser milib9 quingētis cesis:triginta milib9 iure belli uenundatis: electissimis iuuenibus mille Neroni transmissis. Gamola uario discrimine oppugnata 7 miserabili obstantium clade sic deleta:7 quinq; milib9 Judeoz 7 cōiugibus 7 filijs e menib9 sese pcipitātib9 ex toto desolarēt. Hiscala armis obtēta:duob9 milibus qui aufugerant in itinere trucidatis. Matrone cū infantibus ad tria milia capte. Jania 7 açotū victricib9 ilico cessere armis. Hadara subito impetu capta 7 direpta:fugientiū supa iordanez:ad tredeciz millia ferro necata:ultro duo milia capta
C Gallitie regio:q: rebellarat:iterū arma in se acri9 cōuerterat q̄re miserabili populatione vndiq; uagatus psul oia uastatū ire permiserat:subactis Lyda 7 Jānia. Jnde ultro pgressus Metropoliz obsidione circundat:Thopartiam 7 Betheleton alia q; oppida cepit. Jn idumeorū,puicia Bethabrim 7 Caphurtosiū gētis munimina:quia obstiterant: iudeoz decē milib9 trucidatis:mille captis pessundati sunt. Berasom:oppidū expugnatū 7 flammis recōmissū:mille qui restiterāt obtrūcatis:hinc per diuersa iudee reuolutis signis:cede:ferro 7 igne in urbes 7 oppida victritia strepuere arma. Tarega 7 Euphre cū ipsis ciuib9 oppressis:uersus hierosolymam pinde cecinere signa:ut fumo 7 pulvere urbis obfuscarētur menia. Dū ad oriētē hec geruntur:Nero:mox Galba:postremo Otho occiderant imperatores:7 Uitellius oīum sceleratissimus iā iperare acceperat:quare exercitus qui sub clarissimo duce in iudea armis elaborabāt idigna ti sub tā ineptissimū pncipez:rē romanā uenisse: Uespasianū sūme rei iperatorē creāt:Hec iter Rome Uitellius gladio stercore ilico perfossus in Tyberim distractus:quare Uespasianus qcqd belli iudaici supererat agēdū. Tito filio ꝓmittēs:ad italiam rediit:7 urbez sūma oium alacritate igressus primo uenerat9 sacra pro reb9 prospere gestis dijs humanissime gratias egit.

¶De Tito Flauio Cesare. Cap. XX.

T Itus Flauius Cesar clarissime indolis iu
t uenis ac rarissimū vtutis oznamētū:se iter serenissimoſ pncipū digne enumerādū tradit. Js admodū adolescēs sub genitore militās in iuidia iter cetera p eū strenuissime gesta:q̄dā acerrimo conflictu duodecim ex hostib9 qui aduersus se irrūpāt duodeciz sagittarū ictib9 letali vulnere pstrauit. Postremo Hierosolymā eternū iuuenis decus vincere superat:que a pre cōcussa a filio diruēda poscebat. Jdeoq; post aliquot prelia asi urbis cōspectū uario utriq; discrimine magnifice gesta belli cis instrumētis vnq; pulsatis menib9:per biatū ruine urbis angulum Romanus obtulit:Et dum ad secundi muri fragmenta prestanter 7 ocius Titus cōtēdit:cū iudeis admirabile negociuz fuit:Jta ut uota romani pari clade assequerētur: Tertia menia vincēda restabant:que summo tandem labore 7 machinis concussa ac dilapsa:noctu claz interfectis custodibus:ingrediendi aditū dedere. Subinde acrius fuit cum ipso phano q; cum urbe pugnare:7 maiora intestina q; exteriora certamina:Namq; circa templum eminentissimum Salomonis:opus cum iudeis ingens:7 cruenta indies eruptio pugne fuit:7 plerunq; strage multorum retrocedere coacti sunt romani. Sed desiderio vincēdi magis ac magis flammatus animo fissimus iuuenis:suos in agmen restaurauerat:7 hic quoq; infauste depulsi Romani vincuntur. Nec ob hoc remisit animū vir fortissimus:qui virtute cuncta relegerat:Jdeoq; de integro in hostē atrocius inuectus:ardua phani scalis 7 vi armorum adortus:telis saxisq; potitus cuz resistere nō posset:strage suorum retrocedere coactus est. At ille indefessus 7 laboris patiēs:virtute sue obtemperaturus:ad certamen animatis suis in prelia reuersus aduolat:7 multo acrius inter militē 7 imperatorez vincere dimicauit:ita ut hostes cesi cruenti secessissent. At ubi post triduum in agmen ipse rediret:a quodam Romanorum intra feneſtraz ad penetralia templi tendentem iniecta face:ex tēplo ad ardua concrepuit flamma:quare illud grā de perfide gentis sanctuarium fama percelebre: anno millesimo trecentesimo trigesimo:postq; a Salomone conditum fuerat incendio consumptū iacuit solo:Nec inter tanta iudeorum strages fuit: ut miseranda Hierosolyma suorum cruore vndiq; affluenter manaret. At ubi flammis demum omnia commissa essent:urbs obstinatissima cineri ili-

motib⁹ uel ad regē uel ad se defecerit:sil' ⁊ oē Illyriā in pstinū statū redegit: Rome pdie plaudēti b⁹ senatu ppl'oq; Romano triūphauit: Macedoni ci cognomen adept⁹. Sigdē eo tā publico gaudio miserabilē doledi cām victoriosissimo psuli dedit fortuna duoꝝ clarissimoꝝ filioꝝ morte. Igit' q̄tuz cōstātie ⁊ ai roboris in ipo suo iuictissime vtutis pectore vir clarissim⁹ foueret: his vbis (ut Ualerius refert) ad populū grauissima oratione declarauit: Cū maximo in puectu felicitatis uestre grites timerē ne qd mali fortuna moliret: Jouē optimum maximū Junonēq; reginā ⁊ Mineruā pcat⁹ sum: ut si quid aduersi ppl'o Romano imineret: totū in meā domū puerteret: q̄p̄opter bñ hēt: Annuendo eni uotis meis id egerūt: ut uos poti⁹ meū casū doleatis q̄z ego ūrm agnoscerē. Hui⁹ viri frugalitas ⁊ cōtinētia tāta fuit: ut cū ex ipsis puicijs a se deuictis: auro ⁊ argēto publicū erariū cumulasset: eo defūcto oib⁹ ei⁹ bonis uenūdatis: dos uxoris vix recuperari potuit.

¶ De Cecilio Metello Macedonico. Cap.XIII.

Macedonia vir plio deuicta: cū libertatez a Paulo Emilio cōcessam ifelix pati negret Andriseū Persei regis filiū ex pellice ortū quē Pseudo Philippū nūcupari uoluit: ei⁹ psidia uano errore pcitata: pmo regnare: ide i Romanos arma hostiliter captare pmiserat: Jdeoq; Cecilio Metello psuli hoc bellū qō tertiū macedonicū fuit, tradit' exequēdū: q ferox medio Macedonie cō sidēs: aduersus ignauū hostē pliū cōmittit: ⁊ vigiti milib⁹ Macedonū cesis: igēti suoꝝ strage: ipsuz regem expugnat. Quo memorādo plio Macedonia ita duriter attrita videri potuit: ut ab ifestissimo fuitutis iugo resilire deiceps minime ausa sit: ⁊ ipe victor Macedonic⁹ cognominari meruisset. Triūphātis Metelli currū Andriseus sūmo spectātiū plausu subsecut⁹: grauissimas sui erroris penas eterno merore in viculis ppeti coact⁹ est. Per idē ferme tēp⁹ Achiui potētissimū gen⁹ armoꝝ terrore in Hrecia aduersus federa iusq; gētiuz socias Romanoꝝ urbes assiduis motib⁹ hostiliter ifestarāt legatosq; qui a senatu missi fuerāt violare psūpserāt. Jdcirco arma ad ultionē ferēdam Metello tradunt' Achiui: duce Critolao añ victoriā de pda cogitātes: uelut cū Romanis sibi nihil rei eēt temere gestiēteſ: uehicula ad hostiū spolia deferēda i cāpū secū detulerūt. Sed id breue gaudiū: Nā ⁊ ipsi acie deuicti: duo ⁊ vigiti milia cecidere: Nec victoria digna triūpho erat: Ui alteri⁹ cōsulis aduētus ferme pacta re: Metelli gl'iam occuparet. Nā dū ad oppugnādū Corithum Achеorum ualidissimā urbē: obstrepētib⁹ machinis ipse Metellus fortiter istaret: prime victorie mun⁹ acceſſerat sub cuius auspicio sed poris ducis idustria: urbs omniuz grecoꝝ florētissima capta: flāmis correpta in cinerē euanuit. Ad Hispaniā pide Celtiberos oppssurus vir ifatigabilis missus: Cātabricā urbē humanitate q̄z armis clemētia q̄z terrore insigniter expugnatā obtinuit: Cōtrebiā gētis vnicū psidiū quam cum obsidione debellare negerat vir solertissimus miro captauit igenio: ⁊ ad ceteras regionis urbeſ cōuersus: ita vnico que nūc belloꝝ se gessit: ut Florus ait: q Macedonic⁹ dici meruerat ⁊ Celtiberic⁹ cognoiari potuit. Cūq; is audisset Scipionē emilianū pemptū cū quo ipe dū ille viueret guiter dissidēdo ad iniuriā mot⁹ crebro pcesserat: merore lachrymis aspsus publice cōclamauit: menia urbis corruisse. Jnde Scipionis cadaueri ferendo: filios subdere ceruices hortat⁹ est: Asseuerās nulli tāto viro sil'e ministeriū deiceps exhibituros: quo tam digno tamq; honestissimo officio: qualis conciuis esset ingenue declarauit.

¶ De Cornelio Scipione Emiliano Africano posteriore. Cap.XIIII.

Corneli⁹ Scipio Emilian⁹: Paulo Emilio Macedonico pgenit⁹: a Publio Scipione supioriſ Africani filio: ab Emilia in Cornelią familią iure adoptionis trāslat⁹: utriusq; gētis vnicū lumē fuit. Js admoduz adolescēs aduersus Celtiberoꝝ hostilia qui per aliquot annos rēpublicam sic pfligarāt: ut nemo Romanorū ducū ptra auderet capescere arma: in Hispaniā se obtulit militaturū: ⁊ Tribun⁹ militū in puincia traduct⁹: pmo statiz ipetu gētis ferociā duro marte calcauit. neq; ei⁹ militie cōtētus: Uaceos vicit ⁊ Cātabros cū aliquot vicinis populis qui obsistere psūpserāt: ⁊ a quodā sternue magnitudinis barbaro corpis viri⁹ phorrēdo: in singulare certamē accit⁹ acerrimo ipetu oci⁹ sternit ac trucidat hostē: mox ad ingressum Intercatie urbis obsesse: vi ⁊ armis muri culmē obtinuit: ⁊ propugnatorib⁹ depulsis: urbs cruore ciuiū aspsa: vtute vni⁹ se vici fateri potuit. Hoc iter tertio bello punico icepto: ⁊ explicitis in Hispania reb⁹: q̄rte legionis Tribun⁹ ad excidiuz Carthaginiſ in Africā traiecit: hoc scilicet facto: q̄ ait Florus: quā urbē cōcesserat auus: nepos eius euerteret: qui in reb⁹ agendis: ita vnice ac viriliter se gessit: ut vtute ai ⁊ factis ceteros suparet: que ab eo magnifice gesta adeo mouere aios: ut ppl's Roman⁹ q̄z q̄z per etatē fieri nō liceret: eū cōsulez iuberet: Sub cui⁹ impio: nō mō cū ipsis viris armatis: sed ⁊ cū ipsis menibus diu ⁊ ancipiti marte terra mariq; pugnatū est. Postremo virtute ⁊ industria fortissimi ducis: urbs quōdā florētissima vnicum Africe dec⁹ flāmis correpta euanuit: Carthago: anno septigētesimo postq; condita fuerat: de Africa iterū populus Roman⁹ pulcherrimū spectauit triumphū clarissime victorie haud dubie cōferendū. Per idē tēpus superat Numātiā ad iteritum deleri: que rē Romanā in Hispania per ptinuos. xiiij. annoſ sic pfligarat: ut Romani solo pspectu hostiū attoniti ⁊ in formidine torpescerēt: qō supiorū ducum vitio magis cōstat accidisse. Igit' ad Scipionem respublica cōuersa: ad hoc bellū cōsulē creat: qui eodē pfect⁹: pus cū exercitu Romano q̄z cum hoste decertādum fuit: quē luxu ⁊ ocio eneruatuz adeo corruptum reperat: ut aliquātisper ad euz reformādū supsedere op⁹ eēt: Jtaq; in pristinum statum redactis militib⁹: structa acie dimicaturus extulit signa. Cuius militaris idustria tm̄ potuit: ut obsessa in urbe expugnatū: Item ⁊ altero prelio circūcluderet hostē. Numātini intra menia inclusi: ad extrema redacti desperata rabie decreuerunt mori: ⁊ appositio vndiq; igne: post q̄z flammas ad ethera pspexere: ferro ⁊ veneno sese pemerūt: q̄rū honoratissimi funeris rog⁹: tota urbs incēsa ⁊ flāmis cōsūpta fuit: ita ut pter cineres ex ea nil repiri possit: quod ad gl'ie spectaculū in triūpho consulis ostentaretur.

¶ De Gaio Mario. Cap.XV.

¶ Famosissimi Oratoris: Historiographi ⁊ Poete Benevenuti de Rãbaldis in Libellũ suũ qui Augustalis dicitur: continẽs sub cõpẽdio breuẽ descriptionẽ Augustorũ: ad illustrẽ Nicolaum Marchionẽ Estensem. Prefatio.

Ptas clarissime Marchio Heroicaꝝ cultor virtutũ posse: faciliter ⁊ cito internoscere bona ⁊ mala pncipũ Romanor: ut utrorũqꝫ fine notato: cautior fias eminẽti in speculo exẽplorũ parebo libẽs ⁊ calculãtis more rem magnã breui ratione summabo. Quia nõ modicũ cõfert cõmoditatis ad cognitionẽ rerũ gestarũ: presertim post qꝫ uenit tps grẽ: quo rex vniuersi ⁊ urbẽ ⁊ orbẽ totũ ad vnã uoluit redigi monarchiam: nosse annos gb⁹ gsqꝫ pncipũ imperauit: nõ per modũ narrãtis sed pot⁹ numerãtis singulor tpa breuiter: imo trã scurrẽter perstringã lucido cũ sermone. Est autez utiliter presciendũ: qꝫ oẽs hist̃riarum descriptores catholici: siue in obsequiũ fidei siue ob aliã causam: sicut Orosius in Ormesta mundi: ⁊ alij plures incipiunt descriptiones a Cesare Augusto: qa sub eo Christus nasci dignatus est: a quo incepit primitiua ecclesia: uel quia diutius imperauit: ⁊ salubrius rẽpublicam gubernauit. Unde videtur uelle: qꝫ Gaius Cesar fuerit potius quidã precursor imperij: sicut Baptista fuit precursor dñi. Oẽs vo gentiles hist̃rici incipiũt a Julio Cesare sicut Suetonius ⁊ alij multi: quos magis sequi intẽdo ga nõ aliõ qꝫ ueritatẽ tradere posteris curauerũt.

¶ Eiusdẽ Famosissimi Oratoris historiographi ⁊ Poete Benevenuti de Rãbaldis Libellus qui Augustalis dicitur breuiter comprehendens descriptionem omnium Augustorum usqꝫ ad tempus suũ: Feliciter incipit.

Julius Cesar.

Rimus igiꝫ qui Romanorũ arripuit iperium fuit Juli⁹ Cesar Lucij fili⁹: ualẽtissim⁹ oiuz pncipũ qui in vigore ai nõ hũit parẽ nec ante se nec post se. Hic vixit annis. lvj. Imperauit aũt post finem bellorum suorum annis tribus ⁊. vij. mensibus. Interfect⁹ est in medio senatus vigintitribus vulneribus.

Augu, t⁹ Octauianus.

Esar augustus dictus Octauianus: a natiuitate pronepos Cesaris ⁊ filius adoptiuus successit illi in imperio. Hic fuit felicissimus oim pncipũ prioꝝ ⁊ posterioꝝ: Nam alta prouidentia sua imperauit prudẽter ⁊ laudabiliter tot annis: qnot Cesar vixerat: scilicet. lvj. De quib⁹ regnauit. xij. cũ Antonio ⁊ Lepido triũuir. Reliquũ solus cũ magna pace ⁊ tranquillitate orbis clauso tẽplo Jani: ⁊ vixit annis. lxxv. minus. xxv. diebus mortuus est feliciter apud Nolam ciuitatẽ cãpanie.

Tybe, rius.

Yberius pignus Augusti ex Liuia adoptatus ab eo: heres fuit imperij. Hic ut ait Plinius fuit tristissimus hominum senex: fedissimus omni turpitudine luxuriaꝝ ⁊ ebrietatũ fuit tamen strenuus victor in iuuentute: de quo dicit Orosius: qꝫ ex mãsuetissimo pncipe cõuersus est in seuissimã bestiã: cũ nõ ipetrasset in senatu qꝫ ipse pro deo haberet. Mortu⁹ est graui morbo uel ueneno. Uixit annis. lxxviij. Imperauitqꝫ. xxiij.

Gai⁹ Caligula.

Aius Caligula pronepos Tyberij nat⁹ ex germanico filio Drusi qui fuerat frater ipsius Tyberij. Hic fuit iuuenis pessim⁹ omnium excepto Nerone: oi scelere ptaminatus: qui vixit annis. xxviij. Imperauitqꝫ annis tribus: mẽsibus decem: diebus octo. Interfectus cõiuratione suorum. xxx. vulneribus ⁊ turpiter tractatus.

Claudius.

Laudius nepos Tyberij natus ex Druso patru⁹ Gaij Caligule: idifferens fuit ⁊ uarius multũ: qui a prima etate fuit semp infirmus vilis ⁊ tristis. Unde cũ debuit succedere Tyberio in iperio Gaius fuit sibi prelatus: fuit tamen satis utilis sed infortunatus in uxoribus: De quarũ vna Messalina scribit Cornelius tacitus: ⁊ Juuenalis dicẽtes: Et lassata viris nõdũ satiata recessit. Altera vo Agrippina mr Neronis: que ipsum Claudiũ uenenauit in fungis. Claudius vixit annis. lxiij. Imperauitqꝫ. xiij.

Nero

Ero de gẽte Domitia prenignus Claudij ⁊ gener ei⁹ adoptat⁹ fraude Agrippie. hic fuit negissimus oium hostis humani generis: ⁊ iõ iudicat⁹ est hostis a senatu. Infecit se pugione quarto miliario lõge ab urbe cũ iperasset annis paulominus. xiiij. Uixitqꝫ annis. xxxij. ⁊ familia Cesarum in Nerone defecit.

Galba.

Alba senex de nobili stirpe Sulpitioꝝ septim⁹ post Neronẽ: vir vitiosus: cõmisit se totũ regendũ vitiosissimis seruis: vñ oib⁹ odiosus occisus est in foro a militibus Ottbonis cũ iperasset mẽsibus septem. Uixitqꝫ annis. lxxiij.

Otto octauus.

Tho octauus imperator: fuit nobilis homo natus ex equite Romano non poterat esse bon⁹: quia fuerat familiarissimus Neroni: fuit tamen militibus dilectissimus: qui vict⁹ a Uitellio se occidit pugione cũ iperasset nonaginta diebus: anno etatis sue. lvij.

Uitellius.

Jtelli⁹ nobilis de gẽte Uitelliorum: vir pfunde gule ⁊ crudelis: qui a pueritia fuit educatus inter meretrices Tyberij: vituperatissime occisus in furore populi inter oia ludibria ⁊ torneamẽta. Regnauit mensibus octo: Uixitqꝫ annis. lvij. Et nota qꝫ Orosius Otthonem ⁊ Uitellium abijcit de numero pncipu romanorum.

Uespasianus.

Espasianus nobilis de gẽte Flauia: successit decim⁹ in iperio Uitellio: cũ eẽt dux belli iudaici p Neronẽ. Hic fuit sapiẽs senex ⁊ utilis reipublice: qui vixit annis. lxix. mẽsib⁹ tribus ⁊ diebus. vij. Imperauit annis. x. ⁊ mortuus ex fluxu uentris.

Titus filius uespasiani.

Jtus Uespasiani filius: clarissimus omni virtute: glorioſissimum triũphuz duxit de iudeis simul cũ patre: quia simul ambo imperauerũt. Uel quia dicit Plinius optimus testis qui ascribit Uespasiano. Et hic amore omnium tenuit imperium solus annis duobus: mẽsibus duobus: ⁊ dieb⁹. xx. Uixitqꝫ annis. xlj. ⁊ mortuus est febre cũ magno planctu omnium.

Domitian⁹.

Omitianus filius uespasiani: frater Titi: hostis virtutuz: patris ⁊ fratris crudelis

cōpulisset. Cū Neruijs ⁊ atrebatibus subsequenter cruentior pugna fuit: Ita ut quinquaginta milibus Gallorum cesis: reliquos terra uertere coegisset: Hinc deditiones urbium ad extremos usq; oceani terminos consecute. Quarici eodem impetu fortune fugati: ad quatuor milia cesa: quinquagitatria milia uenbdata. Cū Uenetis qui ad oceanum terras incolebant nauale prelium ⁊ memorabile fuit: ⁊ hi quoq; victi ⁊ armis superate sequaciorum ad decem milia obtruncata qui castra Romana circumsederant: equitatorū qui ad defectionem cum finitimis coniurarant ad. xxx. sex milia ferro prostrata: Germanorum gens quadringētorū miliū agmine traiecerat in gallias: quos prelio victos Cesar ad ripas pontē cōiūxit Rheni ⁊ cruore ⁊ flumine incessit. Inde confluentis Rheni bis disiunctissimas ripas pōte cōiunxit: ⁊ primus Romanorum armis Germaniam inuasit: Uerum barbari siluas petere procurarunt ac paludes: nō ausi certare qō pro victoria fuit. Post hoc terminis oceani non contentus in Britannia bellum transtulit: que tandem expugnata cuz regibus suis flexit victoris iugo ceruicē: Uercingentoriem qui rebellantium Gallorum instinctu rex declarat⁹ vniuerso agmine in medio Gallie cōsederat. Post aliquod horrida certamina hinc inde: ⁊ presertiz ad Horgoniam uario discrimine ⁊ magnifice gesta: in Allexia oppido uallo. xj. milibus passuum circundato mirabile sed Cesaris opus circūcluserat: donec ducentorum quadraginta octo millium armatorum exercitu congesto: auxilio regis ferme tota Gallia surrexisset. Et hi quoq; cesi: fusi: qui potuere ad sua remearūt. Rex ipse depositō fastu: supplex ante Cesaris genua abiectis armis: Et habe inquit fortez virum fortissime vicisti: Et hec nouez annorum in Gallia Britāniaq; Cesaris gesta: Deuicta Gallia non fuit resistendi locus: quin ad iniurias Pompeij ceterorūq; emulantium transacto Rubicone Ariminum Cesar aduolaret: quare obsterritus Pompeius omnem senatum trahens in campaniam primo: mox Brundusium uenit: ubi a Cesare obsessus: ruptis obstaculis per Hadriati cum mare in Grecia Dyrrhachiuz tenuit fuga. Cesar ut reuiseret Romam retrocesserat: ⁊ exhausto erario in Hispaniam traductus apud Hilerdā Petreium ⁊ africanū Pompeianos duces ferro ⁊ fame consumptos supplices ad se uenire coegit: ⁊ ex tota pacata Hispania urbē reposcebat: insecuturuz Pōpeium quem apud Dyrrhachiū sedeciz milib⁹ passuum conducto uallo circūcluserat: inde digresso Pompeio ambo tenuere Thessaliaz: ibiq; victus atq; fugatus Pompeius: in Egyptuz nauigat: ubi dolo regis Ptolemei decollatus occubuit. Cesar eodem properarat: ⁊ hic quoq; cum alexandrinis terra mariq; ingens bellorum negocium fuit: demum assumpto fluctibus rege victor Cesar Cleopatram gentis reginam relinquens per Syriā profectus: restituto in regnum minoris armenie Deiotharo Pharnacē bello victū pōti regno priuat: Inde tenuit africam: ⁊ post aliquot clarissima prelia tres duces aduerse partis prostrauit: Scipionem: Jubam regem: ⁊ Labienum. Cato Utice ultro repetitum gladio pectus transfixit: victor ad Italiaz rediit: mox ad Hispanias conuersus: apud mūdā ancipiti euentu Gneum ⁊ Sextuz magni filios expugnat triginta milibus Pompeianorum cesis: in fuga obtruncato Gneo. Hinc domitor gentium romam regressus: quiquies triumphauit. De Gallia atq; Britānia primus triumphus: de egypto secūdus: de Pharnace ⁊ Pōto tertius: quartus de Juba ⁊ africa: de Hispania quintus fuit.

De diuo augusto Cesare Octauiano. Ca. XVIII.

Juus Augustus Cesar Octauianus certissimum romani imperij columē. xvij. etatis anno cū Hirtio ⁊ Pansa cōsulibus aduersus Marcū antonium decimuz Brutum tūc Mutine obsidentem pro pretore missus: primo conflictu parum prospere pugnatum est: interempto Pānsa: secundo prelio exanimato hirtio: ferox iuuenis superstes deuictū fugauit roma antoniuz. Reuersus se inuisum senatui sensit: quare aduersus ingratissimos ciues cuz Lepido ⁊ Antonio federe se iūxerat: ⁊ cōsul creatus in urbe relicto Lepido cum Marco Antonio interfectores Cesaris Cassiuz ⁊ Brutum insecutus in Grecia tenuit Emathiam. Postremo vir armis superati parricida Cassius ceruicem: Brutus latera ultro proximiori ferro obtulerunt. His itaq; gestis inter triūuiros tripartito imperio: Asiam tenuit Antoniuz: Lepidus africam: Octauianus europam. Hec inter Luci⁹ Antonius consul: Marci Antonij frater: urbem: hostiliter inuaserat: Imperiosum iuuenem oppressuruz quem prelio victum ac fugatum: ⁊ Perusij obsessum impellēte fame viribus suis Octauianus succumbere coegit. Inde sextum Pompeiuz Magni filiuz qui infestatione piratica vndiq; maria terrore impleuerat: trecentarum nauium classe toto mari dispersa expugnatum reddidit: in fugam uersuz eodēq; successu cum Lepido qui ex africa multitudine armorum uenerat: occasione data in Siciliaz confugere properauit. Et hic quoq; victor misere vitam imploranti remisit. Ad hadriaticū litt⁹ profect⁹ Illyricos: Liburnos: Dalmatas vincere maturauit: ad Actium proinde grecie promontoriuz ubi cum regina Cleopatra ducentarum nauium classe: Marcus uenerat Antonius: armis petitur⁹ Italiam: ad summum cladis terrestri naualiq; prelio certatum est. Deniq; victore Octauiano Antonius cum regina in egyptuz infausta uela dedere. Octauianus hostem insecutus: penes ipsum Pharuz prelio deleuit Antonium: qui in Alexandrina urbe obsidione reclusus: in se gladio usus interijt: quem regina imitari conata: ultro admotis serpētibus uenis paulatim decessit. Victor ad Italiam pfectus de Illyria deq; actiaca victoria ⁊ de egypto triplici triumpho introijt urbem. Et clauso iano pacis indicio: quia rem romanam auxerat: ab augendo Augustus cognominatus est. Sed diutius quiescere nō potuit: rebellione gētiū cōcitus. Igitur reclusō Jano ad Hispanias extrema oceani littora traductus: Cantabros ⁊ Asturos ⁊ totā peruagatus prouinciam terrore armatoruz docuit seruare mādata. Scythe: Sarmate simul ⁊ Parthi: qui intra septentrionem ⁊ ortum solis terras incolunt: ad Augustum se ad obsequia paratos miserunt. Tigranem in Syria a Gaio augusti legato victum penituit defecisse: Bosphorum ⁊ Propontidem submissius se gerere docuit. Agrippa itaq; ad orientem per legatos omnibus pacatis ex occiduo littore romam reuectus: Augustus Januz de

Gordianus tertius

Gordianus tertius qui appellatus fuerat
g Augustus a senatu cum Pupieno ⁊ Albino: Illis occisis fraude militum qui iam imperauerant duobus annis solus tenuit imperium ualde puer. Cui nihil deficiebat nisi etas: amabilis ⁊ gratiosus. Hic cū bella feliciter gereret in oriēte: cōsilio Māsichei soceri sui viri prudentissimi: occisus fuit a militibus fraude Philippi Arabis dicentis q̄ puer nesciebat regere imperium. Imperauit annis sex.

Philippus de arabia

Philippus de arabia post Gordianum fact⁹
p imperator: Philippum filium fecit participem regni: qui de vili genere natus superbe imperauit annis septem: nihil laudabile fecit: nisi q̄ fuit primus imperator christianus: ⁊ ambo in tumultu militari interfecti sunt fraude Decij pater Uerone: filius Rome. Et hic nota q̄ omnis Augustus est Cesar: sed non econuerso: Nam Cesar est electus a principe uel exercitu: Augustꝰ ꝙ confirmatus a senatu.

Decius de Pannonia

Decius de Pannonia natus: vir industria
d militari strenuus: occisis Philippis inuasit imperium: quod tenuit annis tribus: ⁊ ipse cum filio quem Cesarem fecerat occisus est in medio barbarorum: cum bellum pararet contra Emilianum: qui in Mysia rebellauerat. Crudelis fuit contra christianos.

Hostilianus

Hostilianus post mortem Decij successit in imperio cum filio suo Uolusiano:
g quod tenuit annis vix duob⁹: quo tempore persecutionem fecerunt in christianos ⁊ pestis generaliter fuit ubiq̄

Valerianus

Valerianus ab exercitu appellat⁹ augustꝰ:
u uolēte populo ⁊ gaudēte senatu: quia fuit vir nobilis sanguine: sciētia clarus: gloriosus eloquētia. Et hic uerificat dictum aristotelis: ubi plurimū de ꝟtute ibi minimū de fortuna ⁊ ecō uerso: sed infelicissimus fuit oiuz: Nā captꝰ a rege persaruz in misera seruitute cōsenuit: sustinēs semper in tergo regem cum ascenderet equum. Hic vixit annis lxx. imperauitq̄ annis sex.

Galienus

Galienus fili⁹ Ualeriani qui iā erat Cesar: factus est augustꝰ a senatu loco p̄is: qui luxu
g riosus marcēs ocio se totū dedit uoluptatibus neglecto pie ⁊ impio. Uñ ⁊ xxx. tyrāni iuasērūt iperiū: fuit tñ poeta clar⁹. Uñ cū semel celebraret nuptias tenēs spōsum ⁊ spōsam per manus dixit istos mirabiles ꝟsus. Ite simul pueri pariter suadete medullis Omnib⁹: intra uos nō murmura uestra columbe. Brachia non hedere nō vincāt oscula conche. Imperauitq̄ annis xj.

Claudius scōs

Laudi⁹ scōs impator fact⁹ de uolūtate se-
c nat⁹ dicit habuisse in se bona oiuz p̄ncipū: sicut ꝟtutē Traiani: pietatē Antonini: pudētiā augusti. Hic victꝰ feliciter a Gothis mortuꝰ est ex infirmitate familiari: ꝟtutib⁹ suis celū petijt cū impasset q̄s duob⁹ annis. Quo mortuo Quintilianus frater eius vir optimus imperium tenuit solum. xvij. diebus ⁊ occisus est.

Aurelianus

Urelianus natus ex paruis parētib⁹ bar-
a baris: fuit vir fortissimus ⁊ in omni genere armoꝝ exercitat⁹ a pueritia: qui magna bella gessit in oriēte ⁊ muros urbis plus ampliauit q̄ aliqs ali⁹ ante uel post: sed clemētiā non habuit que est prima virtus principum. Triumphus eius fuit glorioſissimus: Nam Zenobiā magnanimam mulierem: que magnifice uendicauerat sibi Syriam: duxit ante currum triūphalē ligatam multis cathenis aureis. Impauit annis quinq̄: mēsibus vj. Occisus fraude notarij sui apud Byzantium.

Tacitus

Acitus vir consularis: senex ⁊ grauis fact⁹
t est impator cū summa cōcordia ⁊ lōga deliberatione militū: senat⁹ ⁊ ppli: spatio sex mensium: tēperat⁹ sobrius: lectione librorꝝ delectatus: nō fecit magnifica ꝓpter tpis breuitatē: q: tñ sex mēsib⁹ imperauit: morbo perijt.

Gloria-nus

Lorian⁹ frater ei⁹ sibi sil'is: Impius tenuit
g duob⁹ mēsib⁹: ⁊ occisus est insidijs militū.

Probus de pannonia

Robus de Pannonia oriundus de ciuita-
p te Syrmiēsi: nobiliore matre: qui uere probus iudicio omnium bonorum: factus imperator rempublicam quietissimam ⁊ securissimaz reddidit: nobilissimis virtutibus clarus: sub magnis ducibus Ualeriano: Aureliano ⁊ Claudio multa bella gessit feliciter ⁊ probiter: terror barbarorum. Ideo finaliter occisus est apud Syrmien: quia nimis eos grauabat p̄elijs ⁊ laboribus: anno imperij sui quinto.

Carus

Arus Roman⁹ uel mediolanēsis: visus
c est militibus dignus imperio post mortem Probi: ⁊ tamen medius fuit inter p̄incipes bonos ⁊ malos. Hic capta ciuitate Chararuz in persia: longius procedendo cum exercitu fulminatus est cum imperasset annis duobus. Charus habuit duos filios Cesares: quorū minor Numerianus magnus orator ⁊ poeta sine pari tempore suo: occisus est proditione Apri soceri sui qui uolebat occupare imperium. Maior aūt nomine Charinus contaminatissimus omnium: victus ⁊ occisus est a Diocletiano.

Diocletianus

Jocletianus cuz bonus princeps quereretur: occiso Numeriano: consensu omnium
d appellatus est Augustus vir magnanim⁹: prudens: alti consilij: qui dicebat: bonus: caut⁹: optimus uenditur imperator. Cum autez solus libere imperaret: subito ortis magnis belliz Diocletianus fecit Augustum Maximianum quem a principio fecerat Cesarem: ⁊ elegit Cesares Constantium patrem magni Constantini: ⁊ Galeriuz post multas victorias belloruz. Diocletianus senex reduxit se primum ad vitam priuatam apud Salonas ciuitatem Dalmatie patriam suam: ⁊ Maximianus coactus ab eo idem fecit apud Mediolanum: ⁊ Diocletianus in oriente: ⁊ Maximianus in occidente crudelius persecuti sunt christianos q̄ Ualerianus ⁊ Decius Aurelian⁹ ⁊ ceteri. Diocletian⁹ uenenum bibit Anno etatis. lxviij. cuz imperasset annis decem.

Constantius

Onstantius ⁊ Galerius Cesares facti Au
c gusti diuiserunt imperium inter se: Nam Cōstantius contentus Gallia ⁊ Hispania: Ceteras prouincias college cessit. Cōstantius ex patre Eutropio nobili romano fuit vir optime cōstantie ⁊ ciuilitatis oibus amabilis ⁊ uenerabilis: qui mortuus est in Britannia Anno iperij sui. xiij. relicto Constantino filio ex Helena.

Galerius

Alerius cum imperasset Illirico: milites
g pretoriani Rome fecerunt impatorē Maxentium filium Maximiani: contra quem Galerius misit quendaz Seuez: qui cū icredibili

co cessit iudeorū igne:ferro ꝛ fame peremptorum per omne bellorū tēpus sub parte ac filio:vndecies cētena milia fuisse Joseph⁹ affirmat clarissimus historicus ac iudeos reliquos uenūdatos ac toto orbe terrarū dispersos septē ꝛ nonaginta milia declarat. Jta ꝙ oib⁹ explicitis summa oium alacritate inuictissimus iuuenis ab vniuerso exercitu Cesar cognominatus est: ꝛ ad italiā ꝓfectus senatu: populoq; romano occurrētib⁹: summo ꝛ a patre ingenti apparatu susceptus introijt urbem. Proinde pater ꝛ filius vno residētes curru: de iudea speciosissimū duxere triūphū: quē iter trecētos ꝛ viginti triūphos ab urbe ꝺdita clarissimū fuisse ꝺscribūt.

¶ De Ulpio Traiano. Cap. XXI.

A Abor ingeniū virtutis glorioſissimū iustitie ꝛ pietatis exēplus Ulpius traianus breui repsitatione hoc loco referēdus erit: Cuius arma ꝛ si ampliori loquēdi stilo ꝓsequēda erāt necessitati cedere patianr. Js primo ubi imperare accepisset reintegrādi iperij qō prior ꝓncipū ignauia iā pene absumptū ꝛ virib⁹ exhaustū videbatur alto aio ꝓstat agitasse ꝓsilia. Nec mora fuit ad Archon primo ꝓuersus in Hermanor ferociā qui defectione assidue rebellarāt: ualidissimo ipetu signa cōmouit: quos post multa ꝛ horrida prelia ita conflictos subegit: ut ipsi attriti ꝛ ferme fundit⁹ oppressi: Romane virtuti submissius succumberēt. Nec prius inde discessit q; ceteras nationes inuaderet armis ꝛ superatis: qui cōtrafacere ausi: nō modo clarissimus: sed ꝛ cruentissimus ultor ad orientē transmeare equoreum festinauit: ubiq; Armenia: Parthis erepta: Syros quoq; assiduo marte calcauit: ad Propontidē signa reflectēs Bosphorum adortus: oē Ponti regnū superat: Jnde ꝓdomuit albanos: vicit ꝛ feroces Sauromatas: qbus seruitutis frenū imposuit ad Colchos ꝛ Scythas Hircanosq; cuncta vincēdo: usq; progressus ita ut Tanais limē quo primus ab Europa dirimitur Asia:
B sub ipo gelido situ absterreret armis: mox idagine q̄dā circūdato exercitu: horrisono armor terrore pstinū relegēs iter. Seleuciā thesiphōtē urbes ac Babylonē iuasit: Cōtremuē ꝛ arabes parē coacti: nec Persides euadere potuere: qn victoris pcepta seruarent. Hinc ultra mōtis Tauri iuga cuncta pacando: oblique transuersus mare rubrum insperit quo onusta classe depresso remigauit ad Jndos: ut illis pridem ignotis Romana ostenderet arma. Uñ victor remeās Tigridē ꝛ Euphrates postremo supare conat⁹: toto oriēte auro vibrātia circūtulit signa: ut gl'iosior suā reuiseret italiā. Qui urbi Rome restitut⁹ iclyto curru triūphās: uti quod dā mun⁹ celeste recept⁹ magnitudine rer: eqdē vnice cōtēplādus fuit: cū nemo alter felicior augusto melior Traiano: assidue sit cōclamatū. Et quia rē publicā nō modo viribus augendo: uer ꝛ ruinis depssam urbē restaurādo in pristinū dec⁹ reformauerat: ueluti alter Romane urbis cōditor cū Romulo eqri uoluerūt. Cui⁹ strenuissima gesta erea imagine celata: vnicū posteris exēplar foro posita sunt: vir generosi spūs cumulatissimis laudib⁹ ad sydera sublimādus.

¶ Epitomatis quorundā illustriū viroruz: post celeberrimi uatis Francisci Petrarche obitū: Lorbardi de Siricho Patauini: explicit Supplemētum.

Ualēti-
nianus
tertius

Marci
anus

Leo

Zeno

Anasta
sius

Justin⁹
maior

Justini-
anus

consobrinus suū fecit Augustū: z genex suū qui in occidēte regnauit.xxv. Tempore huius Theodosij: Carthago crudelius capta est a Hēserico rege Uuandalox q̄ Roma ab Alarico: quia Hensericus non pepercit ecclesijs. Theodosius mortuus est apud Constantinopolim: z sepultus cum patre suo Archadio.

a Alentinian⁹ tertius in occidēte tenuit iperiū.v. annis post mortem Theodosij: cum quo impauerat annis.xxv. z Marcianus successit Theodosio tpe isto quo Attila ille potēs z terribilis cū multis regib⁹ z gentib⁹ barbaris de Pānonia uenies: in italiā crudeliter afflixit Uenetamq̄ puinciā z Lōbardiā Aquilegia primo euersa. Tūc aūt facta est ciuitas Uenetiax a fugiētib⁹ seuitiā Attile. Ualētinian⁹ aūt timore uel inuidia occidit Ecciū ducem bellicosissimū Romani exercit⁹ in gallia: qui solus erat victor Attile: cui⁹ morte ruit imperium z salus occidentis. Ipse quoq̄ Ualētinian⁹ anno sequēti occisus est Rome ab vno milite Eccij cum iam annis.xxv. rexisset imperium.

m Arcianus qui iā q̄nq̄ annis impauerat cū Ualētiniano post mortē ei⁹ impauit annis duob⁹: quo tpe Hēsericus rex Uuādalox uenies ex africa cū Mauris: cepit Romā z eā rapaciter spoliauit: simil⁹ Capuā z Cāpaniā. Marcianus vo anno septimo sui imperij occisus est cōiuratione suox apud Constantinopolim.

l Eo in Constantinopoli inuasit imperium: qui Leonē filium suū regni oriētis fecit cōsortem: Quo tpe impius occidētis a mult⁹ laceratū est. Nā quidā Maioran⁹ inuasit impium apō Rauēnā: z ita alij multi. Rauēna enim eo tpe Hotthox potentissima erat. Leo vo anni imperij sui decimoseptimo mortuus est in oriente.

ç Eno impator Leonis gener successit illi in impio: quo tpe Odonater uenies cū forti exercitu de ultimis finib⁹ Pannonie obtinuit regnum Rome cum tota italia. Qō cū tenuisset.xiiij. annis: Theodoricus rex Hotthorum ueniens de Hrecia cum auctoritate Zenonis: vir strenuissimus victo Odonatre obtinuit Romam cux tota italia. Zeno vo in grecia cux imperasset annis xvj. mortuus est: similis Papyrio Cursori in uelocitate pedum.

s Nastasius post Zenonem adeptus est imperium: Qui fact⁹ hereticus pertinax: cux non possit reuocari ad fidem sanctam iusto iudicio dei fulmine percussus perijt anno imperij sui.xvij. quo tpe Theodoricus gloriose regnauit in italia circa annos quadraginta.

i Ustin⁹ maior successit Anastasio: Qui vir catholicus z pius: in partibus oriētis omni studio nomē Arrianox querebat extinguere. Sed Theodoric⁹ minatus est ei q̄ nisi resi tueret Arrianos: Ipse in italia oēs pplos gladio necaret. Justinus vo ex compassione Arrianos dimisit in pace: Ipse vo Justinus cum imperasset annis.xj. in pace quieuit Constantinopoli.

Justini-
anus

i Ustinianus Justini sororis filius successit illi in imperio: qui iustissimus pnceps Romanū imperium armis z legibus reparauit. Nam per Belliçarium virum bellicosissimum debellauit Persas qui inuaserāt fines Romanos: Africā liberauit de manib⁹ Uuādalorum atq̄ italiam de manib⁹ Hotthox: ubi Neapolim receptā tem Hotthos crudelissime exterminauit nulli parcēs. Postea Narseus eunuchus iterum Romam liberauit de manibus Totile regis Hotthox: quē interfecit. Justinianus vo leges Romanas mirabili breuitate reformauit: qui mortuus est feliciter cum imperasset annis.xxxviij.

Justin⁹
minor

i Ustinus minor nepos Justiniani successit in impio: qui fuit hō auarus: rapax: ipius z hereticus: ppter qō Narseus qui per inuidiā fuerat illi falso accusatus: odio z timore Augustę: que minabaī reducēē iter mlieres: fecit uenire Lōgobardos de Pānonia in italiā: qui ceperūt Mediolanū: Papiā z q̄si totā Lōbardiax. Justinus cum imperasset annis .xj. alienatus mente mortuus est relicto Tyberio Cesare.

Tyberi⁹
scōs

t Yberius secundus successit in imperio Justino: qui fuit recte contrarius illi: vir largus in pauperes: christianus: pfect⁹: sapiens z iustus: qui thesauros Justini male acgsitos pauperibus erogauit: z de Persis magnam predam habuit. Iste Tyberius moriēs reliquit heredem imperij Mauricium data sibi filia in vxorem cum imperasset septem annis.

Mauri
cius

m Auricius gener Tyberij pmus ex grecis habuit imperium: vir utilis reipublice: cuius tpe magnū diluuium fuit in italia apō urbē z Ueronā. Mauricius vo anno.vij. imperij sui occisus fuit cū duobus filijs suis a Phocace.

Pho-
cas

p Hocas occisor Mauricij z filiox: obtinuit imperiux: qui [illegible] q̄ Romana eccl'ia esset caput oīum eccl'iarum: cum prius Constantinopolitanam se nominaret. Phocas vo cum imperasset.v. annis priuatus simul vita z imperio ab Heraclio qui Africam regebat.

Heracli
us

h Eraclius successit Phocaci in imperio cū filijs suis z Constantino secundo ex illa familia: quo tempore Mahometus pestilentissimus draco in Arabia fecit sectam suam: ab oriente in occidentem uenenum suum disseminās cū pessima desolatione fidei christiane. Iste Heraclius factus hydropicus mortuus est anno imperij sui.xxxj.

Cōstāti
n⁹ scōs

c Onstātinus secūdus cū fratre iura suscepit imperij: qui crudelis raptor uenies in italiam Romam spoliauit oibus ornamētis suis: deinde in Sicilia fecit inauditas crudelitates z rapinas. Ibi tandē occisus est a suis in balneo cum regnasset annis.xxviij.

Cōstāti
n⁹ tertiꝰ

c Onstantinus tertius superioris filius successit illi in imperio: qui vir bonus z catholicus multum confirmauit fidem christianam contra hereticos: z mortuus est in pace cum regnasset annis.xxvij.

Justini-
anus se
cundus

i Ustinianus secūdus filius Cōstantini tertij de familia Heracliorum successit in imperio: qui liberauit Africam de manibus sarracenorum. Fuit tamen scismaticus z infestus populo romano. Impauit quoq̄ annis.x. Et hic nota q̄ omnes principes post mortem Heraclij usq̄ ad Karolum magnum fuerunt de stirpe eius.

Leo se
cundus

l Eo secundus expulit Justinianum predictum de regno quem relegauit in Pontum: z imperauit annis tribus: deinde regnum perdidit ut statim dicetur.

hostis virtutū:patris ꝛ fratris crudelis sanguinarius:persecutor muscarum ꝛ christianorum ꝛ iudeorꝫ: qui virit annis.xlv. Imperauit.xv.occisus a suis in camera.

Nerua. n Erua senex satis nobilis: honestus ꝛ modestus:contrarius Domitiano: factus est Imperator opera occisorꝫ eiusꝫ:qui adoptauit Traianū in filium ꝓpter egregiā eius virtutez. Uixit annis.lxxij. Imperauit anno vno ꝛ mortuus est morte naturali.

Traianꝰ. t Raianus ortus Rome:cuius antiqui fuerūt Hispani:optimus fuit omniuꝫ augustorum summe iustitie:clemētie ꝛ ciuilitatis: qui vir diuinus mirabili virtute ꝛ felicitate Romanum imperium satis infirmatuꝫ magnifice amplia uit. Hic virit annis.lxviij.mensibus octo: ꝛ quatuor dieb⁹. Imperauitqꝫ annis.xviij.mensib⁹ sex: ꝛ mortuus est ex fluxu uētris.

Hadrianus. b Adrianus ut scribit Spartianuſ:natus ex cōsobrino Traiani filiꝰ adoptiuus eius:cuius fuerunt maiores in italia temporibus Scipionum:vir magne scientie:maxime eloquentie:nūc crudelis:nūc clemēs:qui plus ꝑcurrit prouicias romani imperij q̄ aliquis aliuſ imperator. Hadrianus vite tedio afflictus petebat occidi: ꝛ mortuus est anno etatis.lxxij.mense quinto cū imperasset annis.xxj.mēsibus.xj.

Antonius pius. a Atonius Pius gener Hadriani: ꝛ filius adoptiuus:vir forma pulcher:insignis ingenio ꝛ eloquio: magne litterature: moderatiſſimus ꝛ benigniſſimus:qui romanuꝫ imperiuꝫ plus studuit cōſernare q̄ ampliare:habēs illud in ore Scipioniſ:Malo vnū ciuem ſeruare q̄ mille hostes occidere. Antonius perijt anno.lxx. iperauit annis.xxiij. Mortuus est ex febre quasi dormiens.

Antonius ueruſ a Atonius uerꝰ gener Pij succesſit ei in imperio cū Lucio fratre suo. Jſti duo frēs ꝑmi simul uocati sunt augusti. Jſte uerus sapiētiſſime celauit ꝛ ſupportauit vitia fratris: qui regnauit secum annis.xj. Fuit enim magnus philoſophus:ſanctitate vite omnibus ꝓponēdus:nunq̄ mutās vultū:qui vir tāte virtutis poterat dici felix:ſi uxorem Fauſtinam ꝛ filium commodū nō habuiſſet. Imperauit annis. xviij. Uixitqꝫ. lxj. ꝛ mortuus est ex morbo.

Antoniꝰ cōmodꝰ a Atonius commodus filiꝰ ueri: paternaꝫ virtutum hostis crudeliſ luxurioſus qui a pueritia fuit toto corpore omni turpitudine fedatus:trecētas meretrices ꝛ totidē pulchros pueros habēs in palatio:infamator oium:ab omnibus incommodis cuꝫ imperaſſet.xiij.annis ſtrāgulatus fuit cū magno commodo omnium.

Pertinax p Ertinax factus imperator mandato senatus fuit genere ignobiliſ ex patre libertino ſed moribus nobilis:ſenex uenerabilis: tēperatus:contrarius Cōmodo. Reputatus est auarus:dilectus populo ꝛ militib⁹ odioſus:Unde occiſus est a militibus odioſus. Uñ occiſus est a militibus in domo ſua opera Juliani. Uixitqꝫ annis lx. ꝛ mēſibus.vj. ꝛ.xxv.diebus.

Juliaꝰ didyus i Ulianus didyus poſt pertinacē aſſumpſit imperiū:qui fuit nepos Juliani magni iuriſconſulti:quod magis nobilitauit eū:Cuius antiqui fuerūt de Mediolano. Julianus fuit parciſſimus hominuꝫ miſerrime viuēs:vnde odio ſus populo:deſertꝰ ob omnibus: priuatus est imperio auctoritate ſenatus ꝛ in palatio occiſus. Uixitqꝫ annis.xlvj. ꝛ mēſibꝰ.iiij. Imperauit.ij. mēſibus. ꝛ diebus.v.

Seuerꝰ f Euerus ſolus in numero principuꝫ fuit ex africa:qui vir fortis magna bella geſſit:terribilis ſenatui ꝛ populo:ſed militibus amabilis:qui maius ſtipendiuꝫ dedit q̄ aliqs imperator. Hic tātū annone reliquit in morte q̄ ſufficere poterat urbi.vij.annis dando.lxxv.milia modiorum in die. De quo dixit ſenatus q̄ nunq̄ debuiſſet naſci uel nunq̄ mori. Uixit annis.lxxix. Mortuus est in Britannia cum imperaſſet annis.xviij.

Baſſianus. b Aſſianus filius Seueri dictus antonius charatallus ſucceſſit patri in imperio aſperior eo luxurioſus multū:qui Papinianuꝫ magnum iuriſconſultuꝫ trucidari fecit:quia reprehendebat euꝫ q̄ duxerat Juliā nouercam ſuam in uxorem. Hic imperauit annis quaſi ſex ꝛ occiſus est apud Charias inſidijs macrini ꝓfecti: anno etatis ſue.xliij.

Macrinus. m Acrinus occiſo Baſſiano arripuit imperiū homo omnium vitiorum: viliſſime natus ꝛ viliſſimus ſeruus ſub Cōmodo:fuit crudelis:ſanguinarius: inuentor nouarum mortium ſed poſt annum ſui imperij fuit occiſus apd antiochiam ab Heliogabalo.

Uarius Helio gabaluſ v Arius Heliogabalus reputatus filius ſuꝑſcripti Baſſiani ex Semirama vulgatiſſima meretrice ad cuius uoluntatem fecit oia:turpia ipurior omni beſtia:occiſus est cōiuratione militum: ꝛ deiectus in cloacam ſtercorariam ꝛ mater cum eo digniſſima tali filio luxurioſo:prodigo:ſcenoſo qui nō est nominandus homo ſed upupa fediſſima: Imperauit annis tribus.

Alexander. a Lexander filius Uarij Heliogabali natus ex Mamminea chriſtianiſſima mulie re:accepit Imperium ad remedium generis humani:qui iuuenis: virtuoſiſſimus:purgatis ſordibus Heliogabali:rempublicam ſalubriter gubernauit conſilio Ulpiani qui fuit legalis ſcientie ꝓnceps. Habuit iſte Alexāder omnes dotes nature ꝛ fortune: ꝛ vitam bonorum ꝓncipuꝫ metrice ſcripſit. Uixit annis.xxxix. menſibus tribus diebus.xij. imperauit annis. xiij. Occiſus est in Gallia a militibus opera maximiani: quod indigniſſimum viſum est. Nam omnes boni ꝓncipes ut plurimum bene mortui ſunt: ꝛ mali male.

Maximianus m Aximianus natus de regione Thracie:ex patre ꝛ matre barbaris :ſine auctoritate ſenatus:a militibus appellatus est auguſtus:qui fuit magnus ut gigas : fortiſſimus ferus: aſper ꝛ ſuperbus nullum animal eo crudelius fuit in terris:vnde milites in africa fecerūt imperatorem Hordianum ſenem grauiſſimum: ſed Maximianus occiſo Hordiano ꝛ filio eius iuuene veniebat contra romam fulminans. Senatus uero territus fecit tres imperatores contra eū:ſcilicet Pupienum: Albinum ꝛ Hordianum paruulum nepotem Hordiani ſenis interfecti. Maximianus uero apud aquilegiam occiſus est a militibus cum filio ſuo cum imperaſſet annis tribus.

operam dedit ut italiam de manibus tyrannorum lib eraret.

Berēgar^{9} p^{9}mus

b Erengarius tertius tpe p̄fati Heinrici imperauit Italicis annis.vij.sub quo magnum scisma fuit in Italia. Nam Ugo rex Burgundionum inuitatus ab Italicis pugnauit cū Berengario: z victor regnū Italie tenuit trib^{9} annis: z relicto Lothario filio redijt in Halliam.

Lotha-r^{9} Ugonis Berēgar^{9} q̄rtus

l Otharius Ugonis Burgundionis filius imperauit in Italia annis duobus: de quo pauca scribuntur.

b Erengarius q̄rtus post Lotharium regnauit annis.xij.cū alberto filio suo apud Mediolanum. Iste vir ferox nimis tyrannice p̄emebat Italiam: sed finaliter victus ab Ottone p̄imo: mortu^{9} est misere in exilo in Alemania: z Albertus miserrime in Corsica. Et nota q̄ oēs a Berengario p̄mo usq̄ ad istum ultimum non videntur posse dici uere nec p̄prie imperatores.

Ottho p̄mus

o Ttho p̄imus Heinrici filius ex Hermanorum gente p̄imus ex Theutonicis solus obtinuit impium occidētis: z post eū soli Theutonici impauerunt usq̄ ad ps̄s tps. Hic vir ꝑbus z potens feliciter reformauit italiā spiritaliter z tpaliter liberādo eccl'iam a manibus Joānis pape duodecimi qui turpiter tractabat eaz. Et italiam traxit de manibus Berengarij quarti qui impie p̄emebat eaz. Ottho vo impauit annis.xxxv. p̄m Sigisbertum: z p̄m alios annis.xij. z mortu^{9} est senex ualde relicto eiusdem nominis filio.

Ottho scōs

o Ttho scōs fili^{9} p̄mi successit p̄i in impio z ꝑtute: Qui vir acer in armis: sagax ingenio: impiū feliciter cōfirmauit. Nā Romanos ꝓceres sepe rebelles uocatos ad cōuiuiū cinxit armat̄: z nocuos securi pcussit: reliq̄s epulari conuiuio iussit: impauit quoq̄ annis.ix.

Ottho tertius

o Ttho tertius filius secūdi successit patri in impio: de quo dictus est: Ottho post ottho regnauit terti^{9} ottho. Hic fuit vir iust^{9} z cōstans qui Crescentium potentem romanum in castello sancti angeli obsessum: diu tandem post multa tormenta fecit decollari: z Antipapam introductum per eum ludibriose tractauit: ipse etiam uxorem suam viuam fecit igne cremari: quia falso accusauerat militē innocētē. Impauitq̄ annis.xix. z mortu^{9} est sine liberis. Et impatores ex post per electionem z non per successionem creati sunt.

Heinri-c^{9} p̄mus

b Einricus p̄im^{9} accepit Impium post Otthonem tertiū Bauarie dux filius Heinrici ducis qui fuit natus ex Heinrico fratre p̄imi Otthonis: Hic vir honestissimus multa bella in Hermania ꝓspere gessit: Et in Italia contra Ardoniū qui electus erat rex a Longabardis: Et Stephanum regē Hūgarie fecit christianū cū gēte sua opa sororis sue quā dedit illi in uxorē. Impauitq̄ annis.xxij. licet alig dicāt.xij. Alig etiam uocāt istū Heinricum secūdū: q̄ habēt respectum ad Heiricū supiorem: sed quo ad theutonicos de noiaī p̄im^{9}. Hic figdē finē suū sācte z felicit' fecit.

Cōrad^{9} p̄imus

c Onradus p̄imus nobilis ex gēte francorum vir: nepos supioris Heinrici puenit ad impium auctoritate ipsi^{9} Heinrici z electoꝝ opera: Qui vir strenuus ueniens in italiā coronatus est apud Mediolanum z Romā: z siluit terra in conspectu eius: sed tandem indignatus cōtra archiepiscopū: dum impugnaret Mediolanū: mortuus est anno.xv. imperij sui. Alij tamē dicūt q̄ imperauit annis.xx.

Heiric^{9} scōs

b Einricus secundus gener Conradi predicti z filius adoptiuus fuit: heres patrimonij z iperij potius fato q̄ a ꝓposito. Hic fuit vir aptus imperio: iucundus: letus: bellator: qui Uuandalos subegit conterminos Sueuis: Hungaros vicit: Pandulphum p̄incipem Lapuanum cepit: multa dabat pauperibus: expulsis ioculatoribus a curia sua. Qui charus omnib^{9} cū floreret imperio: migrauit a seculo: anno.xvij. imperij: relicto filio paruulo sui nominis.

Heiric^{9} tertius

b Einricus tertius secundi filius successit patri in iperio: vir impius: qui imperauit annis quinquaginta inuidens glorie probor-rum virorum: ecclesie hostis: Et ꝓpter multa mala gesta eius: fuit electus Rodulphus dux Saxonum contra eum: quem tamen Heinricus atrocissimo bello vicit: sed infelicem finem habuit: nam filius eius assumpta corona imperij: insurgens contra eum inuasit ipsum bello: z pater Leodij latens z pauper mortuus est z excommunicatus.

Heiric^{9} q̄rtus

b Einricus quartus tertij filius: arripuit patris imperiuz sub colore succurrendi ecclesie z imperio: contra iura nature z hominum: z tamen z ipse fuit hostis ecclesie licet recōciliatus: quo tēpore claruit inclyta Comitissa Matildis in Lombardia: z Robertus Huiscardus in Sicilia. Hic Heinricus mortu^{9} est sine liberis cuz regnasset annis.xv.

Lotha-ri^{9} q̄rtus

l Otharius quartus qui z Luctarius dict^{9} est cum magno consensu z consilio electus est imperator. Hic dux Saxonum sapiēs z industriosus: fuit amicus z deuotus ecclesie: pollens diuitijs z victorijs magnis: Imperauit feliciter annis.xj.

Cōrad^{9} scōs

c Onradus secundus nepos Heinrici quarti ex sorore: qui imperium affectauerat ante Lotharium successit illi in imperio: Hic vir optimus passagium fecit collecta magna multitudine crucisignatorum: z post̄q̄ aliqua prospere gesta virtute magna: tandem inconsulte p̄essus inopia actualium: multa milia suorum amisit: z reuersus in regnum obijt cum imperasset annis.xv.

Frederic^{9} p̄mus

f Redericus p̄imus nepos Conradi secundi: defuncto patre suo Romanum suscepit imperium: qui de nobilissima domo Sueuie uocatus est Barbarussa. Hic vir strenuissimus Mediolanam ciuitatem florentissimaz cum auxilio Papiensiuz z multorum Lombardorum euertit. Sepe fuit infestus ecclesie: z Alexandruz papam persecutus est apud Uenetias. Victus pacē fecit: tamen cum iuisset in subsidium terre sancte: suffocatus est in quodam flumine. Imperauit magnifice annis.xxxvij.

Heiric^{9} q̄ntus

b Einric^{9} quint^{9} filius Barbarusse impauit post p̄em: qui fuit marit^{9} Constantie monache filie Huillelmi optimi regis Sicilie sub cuius titulo insulam cepit. Fuit strenuus z asper more patris: z aliqñ infestus ecclesie. Mortuus est in Sicilia: z sepultus apud Panormium: relicto Frederico filio infantulo z Philippo fratre suo ad gubernationez regni: cum imperasset annis vij. z mensibus.v.

multitudine obsedit romam: ⁊ tamen proditione suoꝝ a Maxentio fugiēs occisus est: ⁊ Maxentius cōfirmatus in imperio factus est seuissim⁹ tyrānus. Halerius vo post multa mala que fecerat in christianos: dum putaret uenire in italiaz: morbo fastidiendo putrefactus: cum uermes incessabiliter emitteret de corpore: cruciatus impatiens: manu sua se interfecit Anno imperij sui. x. Imperauit solus annis duobus.

Cōstantin⁹ magnus

c Onstātinus magnus Cōstantij filius omni virtute refulgens optimis principibus comparandus: rogatus a senatu ⁊ populo romano ut ciues suos liberaret a seruitute crudelissime bestie Maxentij: cōuocatoꝝ licinio qui iperabat in Hispania cū magno apparatu belli uenit contra Maxentium: quē magno prelio vicit: ⁊ Maxentius fugiēs suffocatus est in Tyberi. Cōstantin⁹ cū magna gl'ia intrauit urbez. Postea Licinium sibi rebellem: sepe victum: tandem occidi fecit. Constantinus itaqꝫ omnium victor: ecclesiam romanam reformauit: fidem christianam cōfirmauit: sedem imperij transtulit in Greciam: ubi fecit secundam roman. Constantinus cum magna virtute ⁊ fortuna prosperrima iperauit. xxx. annis mensibus. x. ⁊ dieb⁹. xj. vixitqꝫ annis. lxvj. ⁊ mortuus est feliciter.

Cōstās

c Onstans ⁊ Constantinus filij Constantini occiso fratre eoꝝ Constātino tenuerūt ambo imperium. Cōstans prauus Arrianus persecutus est catholicos: sed post multa prelia gesta contra Persas: factus omnibus intolerabilis occisus est anno imperij eius. xix. etatis vo anno. xxx.

Cōstātius

c Onstātius post fratrem solus tenuit imperium annis sex: temperans ⁊ placidus q̄ uis Arrianus. Hic Julianuz consanguineum suum fecit Cesarem ⁊ sororium suū: ⁊ misit in Gallias: qui elatus victoria inuasit imperiū in italia: Constātio occupato bellis parthorum: Cōstātius vo rediens contra eum: mortuus est in via: anno etatis sue. xlv.

Julian⁹

i Ulianus successit solus in impio: vir liberalis: litterat⁹: eloquēs: memoriosus: cupidus gl'ie: Fuit tñ ingratus cōtra Constātiū ⁊ pfidus contra fidē: vnde uocatus est apostata: qz solus post Constantiū recessit a fide christiana: ⁊ christianos odio habuit: quib⁹ interdixit officia ⁊ studia scientiarū. Julian⁹ vixit annis. xxxij. iperauit anno vno: mensibus. viij. trāsfixus telo in deserto Parthie ab vno milite ignoto.

Jouinianus

i Ouinianus de Pannonia oriūdus: elect⁹ est impator ab exercitu Juliani: qui corpore pulcher: letus aio: exercitū quem Julianus fecerat paganum: fecit christianum: ⁊ reduxit saluum ex periculo magno. Mortuus octauo mēse imperij etatis eius. xxxiij.

Ualentinian⁹

u Alentinianus de Pānonia: qui recesserat a Juliano: qz uerus christian⁹ erat fact⁹ est impator a militib⁹ nolēs: vir pulcher: prudens: pbus: similis Hadriano ⁊ Aureliano: qz fratrē suū Ualentē: ⁊ Gratianū filiuz fecit augustos. Hic vir perfectus post multa bella mortuus est subita sanguinis effusione: anno iperij. xj. etatis vo lv. Quo mortuo Ualens tenuit imperium in oriēte: ⁊ Gratianus in occidente.

Ualēs

u Alens impator in oriente tanqꝫ Arrianus psecut⁹ est catholicos christianos. Unde pcepit ut monachi militarēt: sed infelicissime bellum gerens cum Gotthis: perdito exercitu: ipse vulnerat⁹ sagitta fugiēs in vilem casam viuus crematus est igne: cuz imperasset quasi annis. iiij.

Gratianus

g Ratianus post mortem patrui imperauit annis. vj. qui iuuenis gratus: catholicus ⁊ fidelis: contra alemanos feliciter pugnauit: sub quo italia tota recessit a pfidia Arrianorū. Gratianus videns multas gentes infestas romano imperio: elegit in impatorem orientis Theodosium nobilissimum hispanum. Qui vir. xxxiij. annorum Tartaros terribiles debellauit: ⁊ ceteris hostibus conciliatis gloriosus fuit apud Constantinopolim.

Ualētinian⁹ secundus

u Alentinianus secūdus frater Gratiani imperauit in occidente Theodosio iperāte in oriēte. Iste vir bon⁹ expulsus de Gallia a maximo tyranno: Theodosius tyrānum potentez cū paruo apparatu feliciter vicit apud Aquilegiā ⁊ captum decapitauit. Ualentinian⁹ ergo restitut⁹ in regno occidentis cū in pace regnaret: strangulatus est apud Uiennam fraude Arbogasti comitis sui cum imperasset annis. viij.

Theodosius magn⁹

t Heodosius magnus cum iam imperasset xiij. annis cum Gratiano ⁊ Ualentiniano fratribus solus remansit in imperio annis tribus in oriente ⁊ occidente. Iste fuit optimus imperator christianorum: similis Traiano a quo originem traxit: de quo mirabiles laudes fecit ambrosius: cui⁹ auxilio expulit Arrianos de Mediolano: Theodosius contra Eugenium qui usurpabat imperium in Gallijs confidens virtute Christi: illius auxilio suppliciter inuocato in alpib⁹ ruit in prelium: ⁊ subito orta vi uentorum cum crudeli tempestate contra hostes Theodosius victor cū parua cede suorū Eugenium captū interfecit. De qua re memoriam facit Claudi⁹ Florētinus poeta pagan⁹: ut refert Augustin⁹ de ciuitate dei. Theodosius anno etatis quinquagesimo feliciter mortu⁹ est apud Mediolanum. relictis duobus augustis filijs suis Archadio ⁊ Honorio.

Archadius

a Rchadius successit patri theodosio in imperio orientis: ⁊ Honorius in imperio occidentis: ambo viri boni non degenerātes a patre. Ambo vo imperij eoruz rhadagaisus rex Gotthorum cū infinita multitudine barbarorum miserabiliter victus a romanis fame ⁊ frigore occisus est rome: suis more pecudū uenditis. Archadius vo anno imperij eius. xiij. mortuus est apud Cōstantinopolim relicto filio suo theodosio in imperio orientis.

Honorius

h Onorius qui iaz. xiij. annis impauerat cū fratre suo: postea impauit cū theodosio minore annis. xv. sub quorum imperio Alaricus rex Gotthoꝝ cepit romā cum furore: ⁊ spoliauit: parcēs tñ fugiētib⁹ ad tēpla sanctoꝝ. Sub isto Honorio multa bella ciuilia ⁊ externa terminata sunt in occidente cuz modico sanguine: Ipse vo occisus est rome sine filijs.

Theodos⁹ minor

t Heodosius minor fili⁹ Archadij: mortuo Honorio regnauit i oriēte annis. xxvij. cū iam post mortē pīis regnasset annis. xiij. ⁊ cum patre viuente annis octo. Hic Ualētinianū

¶ Principaliū sentētiarū ac mārā memoria dignarum: ex libris Frācisci Petrarche collectarum: iuxta ordinē alphabeticum: summaria breuisq; Annotatio.

Ab — Braam nō in palatijs sed in quallib⁹ collocutorē deū meruit. De vita solitaria: Libro.ij.trac.ij.Capitulo.iij.A.

a

Ac — Academie mos est uerisimilia sequi ubi ultra nō attingit: nihilq; temere damnare: ⁊ nihil impudēter asserere. de rebus memorādis. li.iiij.trac.iiij.cap̄.j.

Accidētia ruere queūt stāte sbiecto: nequeūt illo ruente nō ruē. de remedijs fortune. li.j.dia.ij.A.

Achilles quid in solitudine didicit. de vita solitaria. li.ij.trac.ix.ca.iiij.A.

Accusator erit qui ueruz dixerit. contra medicū. li.j. ca.iiij.D.

Actus vnus habitum non inducit. epistola de rebus familiaribus. lxiiij.E.

Ad — Adā q̄diu solus fuit nemo felicior: mox ut comitat⁹ nemo misior. de vita solitaria. li.ij.trac.ij.c.ij.A.

Adelecta ex nobili tuscoz sāguine femina: tā astroz studio q̄z magicis artib⁹ ueturi pscia: tam viro q̄z natis diē mortis trib⁹ uersiculis pnūciauit. de rebus memorandis. li.iiij.trac.iiij.ca.ix.A.

Admiratio in animum descendit per oculos. de re. me.li.j.trac.ij.ca.xviij.in fi.

Admirationis mater est raritas. de re.me.libro.iiij. trac.vj.ca.j.B.

Adolescentia nō nisi que sub oculis sunt metitur. de re.fort.li.ij.dial'.xliij.B.

Adoptio pediss̄eq; est nāe. de re.for.li.j.dia.lxxix.A

Adrian⁹ Jmpator tā uehemēter musis itēdebat: ut ne vicina morte lēteſceret: vsiculos de aie discessu edidit. epistola de re.fa.cx.B. ⁊ in Augustali.

Aduersitas simulatorem abigit: fer potorem. de re. for.li.j.dia.l.F.in fi.

Q; aduersitas neminem miserum facit sed detegit. epistola de re.fa.xv.D.in fi.

Aduersa eq̄ aio sūt tolerāda. epl'a de re.fa.xix.A.B

Jn aduersis aius ꝓbatur. ibidem epl'a.xlij.in fi.

Adulteria distribuere plus est q̄z facē. de re.me.li.ij. trac.iij.ca.xxx.

Aer dicto citi⁹ nubilosus erit ac turbidus. de re.for. li.j.dial'.lxxxvj.A.

Af — Africani iunioris modestia. epistola de re. familia. xxxiij.B.

Ag — Ager quo fertilior: eo pluribus abundat compescendis extirpādisq; ut seges utilior coalescat. epistola de re.famil'.lxxxix.T.in me.

Agricultura magnis oli tractata viris atq; igenijs in precio fuit. de re.for.li.j.dial'.lvij.A.

Agrippinam Coloniam quis cōdidit. epistola de re. familia.iiij.B.

De aleis ⁊ aleatorib⁹. de reme.fort.lj.j.dial'.xxvj.

Al — Alcibiades occisus nullo miserāte insepultus iacēs amice obuolutus est amiculo ut prius somniauerat. de re.me.li.iiij.trac.iij.ca.xxix.

Alexander macedo quia Jouis se filiū putabat: dulci matris admonitione ⁊ vulneris experimēto dicit se Philippi regis ⁊ Olympiadis filiū eē. de re.me.li.iij.trac.ij.ca.xxv.⁊.xxvj.⁊.xxvij.

Alexāder rustici asinarij astutia ꝓuent⁹ mutauit mortis ei⁹ sniam. de re.me.li.iij.trac.j.ca.xxviij.

Alexandri vita ⁊ actus sub compēdio. in supplemento epitomatis. ca.j.

Alexandro macedoni iuuenis incognitus per somnium visus est violentas manus usq; ad interituz inferre: qō rei pbauit euēt⁹. de re.memo.li.iiij.trac. iij.ca.xxij.A. ⁊ trac.iiij.ca.viij.itē epl'a de re.familia.xciiij.L.in fi.itē in supple.epito.ca.j.L.in fi.

Q; Alexādro per visuz draco radicē in ore gerēs apparuit: qua iuēta ⁊ Ptolemeū familiarē suū uenenata aspide pcussuz ⁊ alios multos de eadez peste liberauit. de re.me.li.iiij.trac.iij.ca.xxij.B.

Alexander epirotarum rex: sero fatalibus nominib⁹ auditis agnouit se patriam reliquisse bello victus. de re.me.li.iiij.trac.ij.ca.xiiij.

Alienum est omne quod optando euenit. de re.me. li.iij.trac.ij.ca.lx.A.

Ex alto graues lapsus: ⁊ rara ges i pelago. de reme. for.li.j.dial'.xvij.L.

Animium altercando ueritas amittitur. in Secreto: Colloquio prime diei. J.

Si vis amari ama. de reb⁹ me.li.iij.trac.ij.ca.lij. Am

Sūt qui nō amāt ⁊ amari putant: quo nihil ex stultius. de reme.for.li.j.dial'.l.E.

Jta oportet amare ut aliquādo sis osur⁹. de re.me. li.iij.trac.j.ca.xx. ⁊ trac.ij.ca.lx.B.

Amantium ire amoris itegratio est. epl'a de re.familia.lxxv.B.

Amātium ceca solēt eē iudicia. epl'a de re.fa.cix.A.

Amante nil impigrius: nil experientius est. de vita soli.li.ij.trac.x.ca.j.D.

Amāte nō amato nihil miserius. epl'a de re.fa.v.A.

Amātium mos est primis offensionib⁹ moueri: mox ut flammam extinguere nō datur: ad excusationū medicamenta confugere. ibidem.D.

Dis amās cec⁹ ⁊ creduluſ. de re.for.li.j.dia.lxix.A.

Nihil ad amandum efficacius q̄z amari. ibi.B.

Amoris nā: ⁊ amantiū vita. Epl'a de re.fa.lxxv.A.

Jn omni amore amantis ⁊ amati similitudo suspecta est. de re.for.li.j.dial'.lix.A.

Amor ardēs icēdiū est aie. de re.for.li.j.dial'.lxv.D.

Amor firm⁹ solidā poscit etatē. ibidē li.j.di.lxxxj.B.

Amor delicatissima res est: difficile queritur: facile perditur. ibi.li.j.dial'.lxxxiiij.L.

Amor vulgi leuis. de reme.for.li.ij.dial'.xxxiiij.A.

Amor quid sit. ibidem.li.j.dial'.lxix.A.

Amor maloz odio finit'. de re.for.li.ij.di.xxxiiij.B.

Amor ois successore nouo vicit'. in secre.collo.iij.R.

Amore nil facilius recrudescit. collo.iij.U. Et epistola de re.famil'.lxxv.B.

Jn amore tria sunt que aiuz exterrēt. ibi.collo.iij.A.

Amor amore cōpēsādus ēt ceteris reb⁹ diuersi gn̄is cōpēsatio admittit'. de re.me.li.iij.trac.ij.cap̄.lij.

Amor non est nisi feda seruitus ⁊ iniusta. epistola de re.fa.iij.D.

Nulli⁹ amorē magis ardescere q̄z ei⁹ qui erga bene meritū se gessit aspius. epl'a de re.fa.xv.A.in fi.

Amoris mira ⁊ magna potentia. epistola de re.fami. xxxvij.A.

Q; par imperium habet in omne hominum genus. ibidem.xlvij.B.

Amor omnes difficultates frangit. ibidem epistola liiij.B. ⁊.xlix.B.

Uolucer est amor: non terras: sed celum transit ⁊ maria. ibidem epistola.lxxxix.U.in fi.

Liberi⁹ tertius

t Iberius tertiꝰ insurgẽs cõtra Leonẽ arripuit regnuꝫ : eũqꝫ tenuit in custodia toto tpe sui Imperij:qui regnauit annis septẽ

Justiniãus secũdus

i Ustinianꝰ secũdus ꝑdictꝰ:qui relegatꝰ fuerat a Leone scecũdo:recupauit Impiuꝫ ⁊ cõtinuo iugulari fecit in publico Leonem qui expulerat eum: ⁊ Liberiũ qui inuaserat impium Leonis. Iste quidẽ multa magnifice fecit:sed cõtra eũ quidã Philippꝰ relegatus ab eo:creatuꝫ Impator ab exercitu apud Cõstãtinopoliꝫ vicit ⁊ occidit ipsum Justinianum:cum imperasset annis sex cum filio suo Liberio.

Philippus bardanus

p Hilippus dictus bardanus succedens Justiniano a se occiso:priuatꝰ est regno ⁊ oculis ab Anastasio:cum imperasset anno vno ⁊ mensibus sex:qui fautor fuit hereticorum.

Anastasi⁹ scõs

a Nastasius secundus dictꝰ Arthemius priuato vita Philippo:tenuit imperiũ:sed exercit⁹ eiꝰ elegit Theodosiũ impatorẽ ꝯ iuitũ anno tertio iperij eiꝰ cũ eẽt fautor catholicoruꝫ.

Theodosi⁹ tertius

t Heodosius tertius factus impator a militibus Anastasium graui prelio vicit : quez captum fieri fecit sacerdotem. Ipse ꝙ catholicorum amicus anno imperauit vno.

Leo tertius

l Eo tertius successit Theodosio in imperio: qui Cõstãtinũ filiuꝫ suum fecit regni cõsortez:quo tpe fuit Cõstãtinopolis lõga obsidione miserabiliꝫ afflicta a sarracenis . Hic Leo prauus fuit:q imagines Marie ⁊ sanctoꝝ in publico fecit igne cremari: ⁊ tñ imperauit annis.xxv.

Cõstãtinꝰ gnt⁹

c Onstantinus quintus prędicti Leonis filius peior patre:dictuꝫ est psecutor ecclesie: qui mltos religiosos ⁊ uere catholicos occidit:uacãs ipie magicis artibꝰ:attamen regnauit annis.xxv.quo tpe Pipinꝰ pr̃ Karoli magni vicit in italia Astulphum regem Longobardorum.

Leo ꝗrtus

l Eo quartus filius Cõstantini quinti:imperauit in oriente post eum annis quinqꝫ dignus patre suo succedere in vitijs.

Cõstãtinꝰ sextꝰ

c Onstãtinus sextus Leonis filius imperauit cum matre Hyrene:qui postea mr̃e priuata regnauit soluꝫ annis qnqꝫ.Mater vo cecauit filiũ ⁊ sola regnauit qnqꝫ annis.Et tũc imperiũ romanuꝫ qõ fuerat in oriente a ꝓmo Cõstantino usqꝫ ad istum ultimũ terminatũ est. Hã facta est diuisio imperij:ut imperium occidẽtale solum diceret Romanoꝝ: ⁊ orientale diceret Grecoꝝ: ⁊ tunc imperium romanoꝝ trãsiuit ad Francos.

Karolꝰ magnuꝫ

k Arolus magnus Pipini filiꝰ victo Desiderio rege Longobardoꝝ in Italia apud papiã ueniẽs Romã electꝰ est Imperator a senatu ⁊ populo romano: ⁊ cõfirmatus a sũmo põtifice:q adiutor erat ecclesie. Hic fuit optimus priceps christianoꝝ:qui terram sctãm occupatam a Sarracenis ⁊ impiũ in oriente ⁊ occidẽte recupauit:ubi tunc femina prauа Hyrena regnabat in oriẽte:totã Hispaniã liberauit:maximꝰ Ro.ecclesie pugil ⁊ ptector fidei christiane. Karolus vixit annis.lxxj. ⁊ mortuus est feliciter cũ regnasset annis.xlvij. ⁊ imperasset annis.xiiij.

Ludouicꝰ piꝰ

l Udouicus piꝰ Karoli magni filius successit patri in Impio supatis duobꝰ fratribꝰ suis. Hic fuit vir iuictus:sed plus clemẽs: sobrius ⁊ tẽperatus:ultra oẽs patiẽs:nullis vincibilis malis:qui ⁊ viuẽte patre cũ regnaret ⁊ post mortẽ cũ imperaret magnifica multa gessit:deuotissimus christianus:nõ dissimilis patri. Uixit annis.lxiiij. ⁊ imperauit annis.xxv.

Lotharij pij filius

l Othariꝰ Ludouici pij filiꝰ impiuꝫ arripuit nõ faciẽs ptem regni fribus suis ꝑm ordinatã diuisionẽ pris:vñ ꝓtractis viribus in audita strage Francoꝝ pace fracta Lotharius imperauit in italia. Hic anno qntodecimo iperij sui diuiso filijs regno factus est monachus: ⁊ mortuus est feliciter qui fuerat violentus in vita.

Ludouicꝰ scõs

l Udouicꝰ scõs Lotharij monachi filiꝰ. Imperauit annis.xxj.qui siue tristis siue infelix bellũ habuit cũ Karolo fratre suo crudeliter regnãte super Francos turpiter victus est. Et nihil magnificum gerẽs mortuus est in italia: ⁊ in Mediolano videtur sepultus:dicitur quoqꝫ q̃ italiam sapienter ⁊ pacifice rexerit.

Karolꝰ scõs

k Arolus scõs dictꝰ Caluus:filius Ludouici pij ⁊ patruus Ludouici scõi ⁊ fr̃ Lotharij successit Ludouico scõo in impio:vir lepore timidior fugere q̃ fugare paratior:dictus est grossus uel simplex:qui multa monasteria fabricari fecit ac etiam dotauit. Ueneno ꝙ extinctus est cum imperasset anno vno ⁊ mensibus nouem.

Karolꝰ minor

k Arolus minor noie tertius Ludouici germanoꝝ regis filius ⁊ nepos eiusdẽ Karoli Caluꝰ Impiuꝫ italia tenuit: Galliã ⁊ Hermaniã possedit pacifice: Robertũ ducẽ Normandie victũ de sacro fonte leuauit: ⁊ filiã suã dedit illi in uxorẽ. Hic anno imperij duodecimo deficiẽs aio ⁊ corpe : repudiatus est a magnatibus regni: Arnulpho facto impatore: Anno ꝙ sequenti idẽ Karolus mortuus est .

Arnulphus

a Rnulphus ex Karoloꝝ ꝓgenie: Hic Normandos mirabili cede deleuit: Romaꝫ cepit:tandem longa egritudine dissolutus a pediculis rosus est. Sic felix prelio infelix morbo perijt:anno imperij sui.xj.

Ludouicꝰ tertius

l Udouicus tertius Arnulphi filius successit pri in impio:qõ tenuit annis.x.nõ felicior pie: Hã sub eo defecit iperiũ de ꝓgenie Karoloꝝ:cũ nõ iuuaret eccl'iam more maiorũ suoꝝ cõtra Lõgobardos infestates eccl'iaꝫ : Et tũc diuisuꝫ est impiuꝫ:q aliqui impauerãt in italia:sicut q̃tuor Berẽgarij:Aliqui in alemania:sicut Cõradus ⁊ Heinricus usqꝫ ad Ottbonem primum qui utrobiqꝫ imperauit. Ludouicus psecutus est Berengarium in italia:captus apud Ueronaꝫ:cecatus dicitur cum imperasset annis.x.

Berẽgari⁹ ꝑm⁹

b Erengarius primus imperãte Ludouico tertio imperauit in italia tm̃ q̃tuor annis. Hic fuit vir prudens ⁊ strenuus in armis: qui ⁊ bellum cum romanis gessit.

Cõrad⁹ Alemanus

c Onradus alemanꝰ successit Ludouico tertio in impio:ꝫ nec ipe puenit ad bñdictionẽ in italia:ideo nõ ponit̃ iter ꝓncipes:vir tñ sapiens:fortꝫ ⁊ victor fuit. Hic impauit annis.vij. ⁊ moriẽs corã ꝓncipibus regni:designauit regẽ Heinri cũ filiũ Ottbonis ducem Saxonuꝫ.

Berẽgari⁹ scõs Heiric⁹

b Erengarius scõs impauit annis.ix. in italia:cui pauca memoranda ascribuntur.

Einricus post Cõradũ impauit in alemania annis.xviij.vir bonꝰ ⁊ simplex q genuit Ottbonẽ ꝑmũ. Et iste Heinricꝰ nõ cõputatur iter impatores:q non regnauit in italia:nec

Ap Apelles pictorum famosissimus. Contra medi. li. iij. ca. x. B. ꝛ epistola. de re. fa. lxxxiiij. B.

Appetere uehementer stultum est quod potest pessimo fine concludi. episto. de rebus fami. l. B.

Apes in inuentionibus sunt imitande. epi. de re. fa. vij. A. E. F.

Apibus nulla esset gloria nisi in aliud ꝛ in melius inuenta conuerterent. ibi. H.

Appiꝰ Claudiꝰ in oi sermone negociū romanoꝝ ocio pferre solitus ferē. de re. me. li. iiij. trac. j. ca. j.

Apollo in pſilio anceps ꝛ obscurꝰ: in adulādo clarꝰ ꝛ simplex reperiē. De re. me. li. iiij. trac. ij. ca. ix. A.

Apuleius Madaurēsis platonicus quid de platone scripserit. ibi. li. j. trac. ij. ca. xiiij. L.

Apuleius accepto ueneno in asinum transformatur. Contra medi. li. ij. ca. xvij. F.

Oꝝ scripserit librum qui inscribitur Floridorus. epi. de re. fa. xxxv. A. in fi.

Aq Aquis siue Aquisgrani sic cōdiē: ꝛ singulis theutonie ciuitatibus pferē. episto. de re. fa. iij. L. D. E.

Agla uolatu cūctas aues supgrediē: tñ dum alias fugat sequiē. de re. me. li. iiij. trac. iij. ca. xxxvij.

Trās aquilonem mōtesq; Rhipheos exigēte celi ratione non nisi vnam toto anno diem atq; vnam noctem ferunt: de vita soli. li. ij. trac. vij. ca. iij. A.

Ar Aranea cur in squalore ꝛ pauperum tugurijs habitet. epistola de re. fa. xxxix. A. B. L.

De arcadibꝰ duobus: quoꝝ vnꝰ vidit in sōno alterū a caupōe iugulari. de re. me. li. iiij. tra. iij. ca. xxxiiij.

Archimedes nec celestium sed ꝛ terrenorum mirus artifex: geometrie peritissimus. de re. me. li. j. tra. ij. ca. xij. A. B. L.

Quo suauius arseris: eo cautius ex incendio fugiendum est. de re. foꝛ. li. j. diaľ. lxix. B.

Argentum vilius est auro: virtutibus aurum. episto. de re. fa. xiiij. F. in fi.

Arion delphine uehitur. ibi. epi. xlviij. L. ꝛ de reme. foꝛ. li. j. diaľ. xxiij. A.

Quā gsq; didicit artez hāc exerceat. de re. me. li. iij. trac. ij. ca. lxij. L. ꝛ epi. de rebus fa. lxiij. H. in fi.

Artes liberales vie sunt non termini. Cōtra medi. li. ij. ca. xvij. A.

Ars vicit naturā. de reme. foꝛ. li. j. dia. lxxxj. B. in fi.

Artes liberales ꝓpter aiam: mechanice ꝓpter coꝛpus inuente sunt. Cōtra medi. li. iij. ca. x. F.

Artiū honestaꝝ gl'iosioꝛ est finis. Epi. de re. fa. vj. L.

Artes uarie: studiū vnū ē. de re. me. li. j. trac. ij. c. x. A

Artes liberales aut mechanice: vnde ꝓncipium habuere. Epistola de re. fa. lxxxviij. F.

Qui artium multarū titulis supbiūt: aut diuini homines sunt: aut ipudētes: aut insani. epi. de re. fa. lxiij. H. ꝛ de re. foꝛ. li. j. diaľ. xlvj. A. ꝛ xlvij. A.

Aristotelem ꝓpter scientie ubertatem: demoniū q̄dam dicunt. de re. me. li. j. trac. ij. ca. xv. A.

Aristoteles Platonis discipulus fuit. de re. me. li. j. trac. ij. ca. xv. B.

Oꝝ Theodecto discipulo quosdam libꝛos artis oratorie dono dederat: ut ille titulo libꝛoruꝫ in se trās lato publicaret eos. ibidem li. iij. trac. j. ca. xvj.

Eius documētū est ne de nobisipsis aut vituperādo loq̄mur aut laudādo. ibi. li. iij. trac. ij. ca. xliij. A.

De Aristotelis igenio nulla lis mouē: de, eloquētia apud multos ambigiē. ibi. li. ij. trac. ij. ca. xvj. A.

Illius sapientia in moꝛte claruit. de re. me. li. iij. tracta. ij. ca. xliij. D.

Oꝝ vir ardentis ingenij erat: ꝛ vicissim de rebꝰ altissimis disputabat ꝛ scribebat. epi. de re. fa. vj. B.

Aristometron latine sonat modus. de re. me. li. iij. trac. ij. ca. xxxiij.

Aristophanes comicus finxit Periclem ab inferis reuertentem. ibi. li. iij. trac. ij. ca. lviij.

Artemisia Carie regina sic maritum defunctum condidit viuo sepulchꝛo. Epi. de re. fa. xiij. D.

Artorio medico Augusti: Minerue effigies obuersata est: iubens ne egrotum suum ob infirmitatez pateret plio deesse. de re. me. li. iiij. trac. iij. ca. ix. A.

Arx non est receptaculum foꝛtium: sed inbertium labulum. de reme. foꝛ. li. j. diaľ. xxxv. D.

Arces pestiferam multis ꝓfidentiā prebuere. ibi. L.

As Asinius pollio medius iter duos eloquētissimoſ latinorum constituitur. de re. me. li. ij. trac. ij. ca. vij.

Aſo Marchio estensis a ꝓiuge sua suspecta de nato puero tale rñsum accepit. ibi. li. ij. trac. iij. ca. xix.

Ascēsus lētioꝛ: ꝛ descēsus ꝓcepſ. de re. foꝛ. li. j. dia. v. L.

Astyages rex medorum urina filie sue cunctos asie populos inundantem cum doꝛmiens vidisset: eaz Lambysi foꝛtune mediocris homini uxorem dedit. de re. me. li. iiij. trac. iij. ca. xxj.

Assuetum celestibus terrena non quatiunt. de reme. foꝛ. li. j. diaľ. xlij. A.

At Athanasiꝰ uanitates fugitās: canēdi usuz in ecclesijs interdixit. de re. foꝛ. li. j. diaľ. xxiij. L.

Athenienſibus in aduentu Xerxis datur oraculum. de re. me. li. iiij. trac. ij. ca. vij.

Actius Navius puer cotē nouacula scidit. ibi. li. iiij. trac. v. ca. iij.

Aua Auaritia nihil usq; ieiunius: nihilq; miserius de reme. foꝛ. li. j. diaľ. xxxvj. L.

Auaritia lites parit: ꝛ partas alit. de reme. foꝛ. li. ij. diaľ. xc. L. in fi.

Auaritie calcar est in libꝛis querendis sicut in ceteris rebus. epi. de re. fa. xliij. B.

Auaritie semp vicina ē crudelitas. ibi. epi. lxx. E. i fi.

Auaritia semper se famelicam ꝛ egenam sentit. epi. de re. fa. lxxxvij. A. in fi.

Nulla re fruiē nisi curis auarissimis. ibidem. B.

Oꝝ iure soroꝝ oiuz pestilētissima dici pōt. ibidē in fi.

Cōtra clericos gbꝰ nō sufficit sua auaritia nisi Chriſtū auarū faciāt: tēpla ꝛ altaria eiꝰ auro ꝛ argēto supflue exoꝛnādo. epi. de rebꝰ fa. lxxxvij. D. E. F.

In auaritia nihil est quod delectat: sed in ea est querendi laboꝛ ꝛ seruandi pauoꝛ. ibidē. epi. lxxxix. A

Auaritia hoc hēt ꝓpriū ac pessimū q̄ sit ſatiabilis: ꝛ dum ꝓmittit absentia: presentibus uti uetat. ibidem. epi. cxvij. J. in fi.

Auarus semper eget. In Secre. Collo. ij. K.

Oꝝ auarus nihil recte facit nisi cum moritur. de rebꝰ me. li. iij. trac. ij. ca. lxij. B.

Semp auarus eget: quod ipsum vitij nomē indicat. epi. de rebus fa. lxxxvij. A. in fi. ꝛ. cxvij. K.

Auaro tam deest quod habet q̄z quod nō habet. ibi. epi. lxxxvij. B.

Auari quomodo se excusāt ꝓpter filios: ꝛ vitio animi uelum pietatis obtenditur. ibidem. L.

Au Aurum igne: auro animus ꝓbari solet. de re. foꝛ. li. j. diaľ. lxxxiiij. B.

Oꝝ aurum multis sepe suasit perperam. epi. de rebus fa. xxxij. L. in fi.

Sub auro latet calamitas. ibi. epi. lxv. B.

Auruz quid faciat in tēplo. ibidē. epi. lxxxvij. F. in fi.

Ottho q̃rtus

Ttho q̃rtus dux Saxonie: defũcto Heinrico electus ⁊ coronat⁹ est impator: cuz magno fauore lõbardor: sed ꝓtinuo contra iuramẽtuz iura ecclesie occupauit: ꝓtra quẽ elect⁹ est Fredericus secũdus iuuenis cũ auxilio Philippi tertij regis Francor: a quo tandem debellat⁹ mortuus est Ottho misere cum imperasset annis duobus: Jdeo nõ ponit inter principes.

Frederi cus secũ dus

f Redericus secũdus natus ex Heinrico gnato: ⁊ Cõstãtia monacha uetula: fuit potẽtissimus imperator Jtalie: Sicilie: Sardinie: Hierusalem ⁊ Sueuie: quo nullus magnificẽtior tenuit Romanum imperiuz a Karolo magno citra. Fuit armor strenuus: linguar perit⁹: rigorosus: luxuriosus: epicurus: nihil curãs uel credens nisi tpale. Fuit malleus Romane ecclesie: Cũ multis pontificib⁹ bellum habuit: precipue cuz Gregorio nono. Tãdez vtute Jnnocẽtij quarti Januẽsis excõmunicat⁹: victus ⁊ fugatus est de Lõbardia nec sibi ꝓficere potuit potentia. Uixit annis. lvij. Jmpauit annis. xxx. Male mortuus est in regno Apulie in oppido Ferẽtino: ꝑsente solo Mãfredo ex filijs suis. Post cuius mortem uacauit impiuz circa annos. xxiiij.

Cõrad⁹ fili⁹ Frederici secundi

c Onradus filius Frederici secũdi elect⁹ adhuc viuẽte pie: post mortẽ cuius regnauit annis quasi duob⁹: sed Manfredus frater eius nãlis uenenato Conrado tenuit regnuz Sicilie magnifice annis. xiij. ⁊ Karolus senior victor Manfredi ⁊ Cõradi nepotis eius regnauit annis xvj. Hic Conraduſ caruit imperiali benedictione: ideo non dicit imperator.

Rodulphus comes de Auẽspg

r Odulphus comeſ de Auensperg gñe Germanus post longã uacationez iperij elect⁹ est rex romanor: ⁊ cõfirmatuſ est a Gregorio decimo in fauorẽ terre sancte. Hic fuit vir prudens in agendis: in armis strenuus: iustus: deuz timens: ciuilis ⁊ parcus: ⁊ tamen licet regnauerat xx. annis nunq̃z visitauit italiam ut minabat: Implicitus multis agendis in regno Alamanie. Naz regem Bohemie diuitem ⁊ potentẽ: dedignantem obedire sibi durissimo prelio vicit. Quo occiso dedit filio pacem: ⁊ filiam suam in uxorem.

Adulphus comes de Nasaue

a Dulphus comes de Nasaue genere Germanus in Romanor regem elect⁹ est: sed non benedictionem nec coronationez recepit in italia. Hic fuit vir magnanimus: cõtra quez Albert⁹ Rodulphi predicti filius insurgens ipsuz bello vicit. Nam Adulphus magis viribus q̃ cõsilio utens occisus est: cum regnasset annis. iiij.

Albert⁹ dux austrie

a Lbertus dux Austrie Rodulphi filius: victo ⁊ occiso Adulpho: electus est in Romanorum regem ab electoribus: Et a Bonifacio papa famoso petijt uenire ad benedictionem ⁊ coronationem. Cui Bonifacius magnanimus: tyrannus sacerdotum rĩdit: Jpsum indignuz imperio: q̃ occiderat proditione dñm suum Adulphuz in prelio: ⁊ tenens coronam in capite ⁊ spatam ad lat⁹ dixit: Ego sum Cesar: Tamen postea orta grauissima discordia inter Philippum regem Fracie ⁊ se: confirmauit Albertum: ⁊ uocauerat euz: Hic Albertus cum regnasset annis. x. interfect⁹ est ab vno suo nepote filio fratris.

Heinricus comes de Lutzẽburgo

Einricus hoc nomine sext⁹ genere Germanus paruus Comes de Lutzemburgo: factus est impator: ⁊ ueniens in italiam coronatus est Rome cũ difficultate: obsistente sibi sapientissimo rege Roberto. Hic vir prudẽs: iustus: honest⁹ catholicus: dilectus omnib⁹: omnib⁹ sedatis sollicite discordijs Alamanie: alto animo disponebat reformare potentem italiaz: ut sic facilius redimeret terram sanctã: si fata ꝓmisissent: ⁊ sperabatur dñs omnium in breui cuz magno fauore lõbardorum ⁊ tuscor. Sed Bononia ⁊ Florentia cum quibusdam alijs obuiauerunt sibi: vnde opa Florentinoruz ut in fama fuit: uenenatus apud Bonconuẽtum castellum Senarum: optimus impator cũ imperasset ãnis. iiij. mẽsib⁹. viij. ⁊ dieb⁹. xviij. nunq̃z elat⁹ ꝓsperitate: nunq̃z deiect⁹ aduersitate: Anno dñi. M. ccc. xiij. mortuus est.

Karol⁹ q̃rtus ď Lutzẽburgo

Arolus quartus de Lutzemburgo nepos
k suprascripti magni Heinrici ex Joãne Bohemie rege fact⁹ impator: coronat⁹ est Rome sine resistentia. Hic fuit vir peritus lr̃arũ ⁊ multarum linguarum: astutus ⁊ sagax: qui regnuz Bohemie optime reformauit: sed in italia victrices Harpyias pre se ferens loco aquilaruz: ⁊ Baccho imolans: nihil memoriale gessit: Nam cum maximo potentatu ueniens: opa ⁊ fauore Urbani quinti: terribilis omnibus primo apparuit: sed cito cũ magna pecunia: sed maiore ifamia reuersus est ad patriam. Humilis impator mortuus est senex: cuz imperasset annis viginti.

Uenezeslaus Karoli filius

Enezeslaus suprascripti Karoli filius: vi
u uente adhuc patre electus est imperator: hodie regnat. Hic iuuenis: robustus uenator: quid facturus sit ignoro cum mineẽ se uentuz ad italiam. Sed non uenias precamur te: si nõ vincis laude genitorem tuũ: q̃z q̃z aliud in te speram⁹: cum presentia primi Cesaris vix sufficeret ad compescenda mala: quibus misera vndiq̃z lacessit italia temporibus tuis. Sed imperium orbis celum uersat: ⁊ illud quondam potens: ueneratum gentibus ⁊ regibus Romanum imperium ꝑfiguraruz in tibijs ferreis: cui nihil olim defuit nisi modicuz orientis: nunc prohdolor nihil possideat nisi modicum occidentis.

¶ Explicit liber Augustalis: Beneuenuti de Rambaldis cum pluribus alijs opusculis Francisci Petrarche Impressis Uenetijs (impẽsis dñi Andree Torresani de Asula) per Simonem de Luere: Anno Jncarnationis Christi. MD. ccccj. die. xxvij. Marcij.

Feliciter.

Ad beniuolentiam duo hominuz affectus excitant. epi.de re.fami.xv.E.in fi.

Bernardus abbas forma corporis clarus ⁊ genere in ipso adolescentie flore solitudinem adijt.de vita soli.li.ij.trac.iij.ca.xiiij.A.

Bo Bonifacius papa octauꝰ duobꝰ fere lustris domum Agapiti de Colūna uagā egit:ac toto orbe dispsā de re.me.li.ij.tra.iij.ca.xx.⁊ epi.de re.fa.xiiij.E.

Boni sibi displicēt seqꝫ accusāt.ō re.fo.li.j.di.xj.B

Bonus bonum raro sequit:malum peiorsepe peiorem pessimus.ibi.dia.lxxxv.E.

Boni viri meritum nomēqꝫ multis ⁊ magnis virtutibus cōstat:quarū aliquāto facilius fama q̄ effectus queritur.de re.me.li.iij.trac.ij.ca.xj.

Jam bonus effectus esses si ⁊c.ibi.ca.xv.⁊ epi.de re.fa.xxj.B.

Eo peruentum est ut bonus habeaī quisquis distat a pessimo.ibi.li.iij.tra.ij.ca.xxxvj.A.

Nec bona:nec nostra iudicāda sunt sed fortune que cunqꝫ extra animum sunt.ibidem.

Quid bonum quidue malum in vita dici possit.epi. de re.fa.xv.D.in fi.

Q; homines bonis melioribus postpositis deteriora curare studentibi.epi.xxj.A.

Bonum summū qō querimus in animo est: nec corpori seruiens nec fortune.epi.de re.fa.xxxij.A.

Bona multa uel nesciendo uel negligendo perdunt. ibi.epi.xxxix.B.in fi.

Unum bonum hominis non tria inter uere philosophantes est.ibi.epi.lxxxv.A.

Bona corporis ac fortune nō bona sed cōmoda quedam ac leuia adminicula dici debent.ibi.

Quod bonū est itēpestiuum eē nō pōt.ibi.cxvij.D.

Bos humana uoce loquitur.de re.me.li.iiij.trac.vj. ca.xvij.

Br Brachmanaꝫ gens cōtinentia ac puritate mētis eximia est.de vita soli.li.ij.trac.vj.ca.j.B.

Brixiensis vir ⁊ morum ⁊ sanguinis nobilitate conspicuus hunc cum filijs morez gerebat.de re.me. li.iij.trac.ij.ca.lxviij.A.

De Bruto p̄mo romanoꝝ p̄sule.in epitomate.ca.v.

Ca Caius Mariꝰ in miturnoꝝ custodia delitescēs:asellū cōsiderauit oblatum pabulum spnere ⁊ ad aquā pperare ex hoc salutis sibi viā ostēsā cōiecit.de re.me.li.iiij.tra.vj.ca.ix.

Raro ulla calamitas sola uenit.epistola de rebus fa.

Cal xcj.B.in me.

Calanꝰ idus:more pīio se icēdio pemit.ibi.epi.xciiij L.⁊ de re.me.li.iiij.trac.iiij.ca.viij.

Calculis ludē pueroꝝ ē.de re.fo.li.j.dial'.xxvj.B.

Calphurnia uxor iulij Cesaris talē in somno visum habuit.de rebus me.li.iiij.trac.iij.ca.viij.

Caluus orator pro eloquentie principatu longeuum ⁊ nequissimum certamen habuit.de re.me.li.ij. trac.ij.ca.iij.C.in fi.

Cam Cābyses mediocris fortūe homo sic fit gener regis medorum.li.iiij.trac.iij.ca.xxj.

Camillus sic romā redijt.epi.de rebus fa.xiiij.D.

Can Cani lectum sternere cur sit laboriosum.epist.de re. fa.ciiij.A.

Canis paupez pegrinuz semp infestat.ibi.epi.xcij.A.

Canis in egypto bibit ⁊ fugit.de re.me.li.ij.trac.iij. ca.xxvij.

De Cane Ueronēsi.ibi.li.ij.tra.iij.ca.xlvj.⁊.xlvij.

Ex cātu dulcedo aliq̄ sepe utilis ac sācta pcipitur.de re.fo.li.j.dial'.xxiiij.A.⁊ dial'.xxiij.A.

Capzarum mons quis sit.epi.de re.fa.xxiij.A. Cap

Carcer multis portus: multis refugium ⁊ arx fuit. Car de re.fo.li.j.dial'.lxxxix.A.

Carmē amat qsqs carmie digna facit.epi.cx.L.in fi.

Carneades sic virit quasi cogitationibus aleretur. de re.me.li.j.trac.ij.ca.xix.

Q; disputaturus cuz Chrysippo hellebori haustu se ante purgabat.ibidē.⁊.li.ij.trac.ij.ca.xv.

Carneades in grecia que quis e bibliothecis uolumina educeret:in morem legentis memoriter reddebat.ibi.li.ij.trac.j.ca.xij.

Q; studio pbie cibi obliuiscī.epi.sineti.xxij.L.

Carlomanus rome monastico habitu assumpto silue stri latibulum soractis montem petijt.de vi.soli.li. ij.trac.iij.ca.xv.A.

Charoli magni sepulchrum in templo marmoreo uerendum cunctis barbaris in ciuitate Aquēsi. epi. de re.fa.iij.B.in fi.

De Caroli magni amore in quādā feminā etiā post mortē.ibi.L.D.E.de ipo vide etiaz in augustali.

Ad Charolum quartū romanoꝝ ⁊ Bohemie regez scribit:q̄ italicis rebꝰ tarde puiderit.Uide in epi. ad eūdēp totū.de quo vide etiā in augustali in fi.

Qui charus vult esse multis:multis inseruiat necesse est.epi.sine titu.xiij.A.

Castitas q̄to maiorātō in eam vigilantior libido. Cas de reme.fo.li.j.dial'.lxxiiij.A.

Castitatē virgineam nulla arte melius q̄ maturo cō iugio preseruabis.ibi.dial'.lxxxiiij.L.

Castitas ⁊ pulchritudo raro cohabitant.ibi.dialo. lxxij.A.

Cassius Parmēsis a Cesare Augusto capite mulctatus est.de re.me.li.iiij.trac.iij.ca.xvij.

Casus piculosior ē semp ex alto.epi.de re.fa.cij.B.

Cato reipublice curis pressum animum vino leuare Cat solitus fertur.de re.fo.li.j.dial'.xxiiij.D.

Q; Cato apud romanos p̄cipuū nomē obtinuit sapientis.de re.me.li.iij.trac.ij.ca.x.A.

Q; latinas litteras senescens:grecas iam senex didicit.epistō.Sine ti.xxij.B.in.fi.

Catonis maioris uel senioris fortitudo in morte filij sui.epi.de re.fa.xij.E.H.

Catonis Cēsorij aspitas iocorū exps nō fuit.de re. me.li.ij.trac.iij.ca.xxix.Cato Cēsoriꝰ optimꝰ senator sine emulo optimꝰ oratorioptimꝰ imperator sine exēplo sui tpis agricola fuit.de re.fo.li.j.dial'. lvij.A.de eo vide etiā in sup.epito.ca.viij.p totū.

Catulus senator qbus uerbis pcūctatus est iudices corruptos.de rebus me.li.ij.trac.iij.ca.xxx.

De Cecilij dicacitate.de re.me.li.ij.trac.iij.ca.vij. Ce

De Cecilio metello macedōico.in sup.epito.ca.xiij.

Celibatu nihil felicioꝰ.de vita soli.li.ij.⁊c.iij.ca.iij.A

Celibatui nil aptius q̄ solitudo.ibi.

Celestinꝰ pontificatu maximo uelut mortifero fascedepositoin solitudinē repedauit.ibidē.ca.xviij.A

Ciceroni solitudo ⁊ recessus prouincia fuit.de vita Ci solita.li.ij.trac.iij.ca.ij.D.

Q; ualde urbem fugit multas ob causas.ibi.

Cicero omnium iocatorPompeio suo nō pepercit: ⁊ Cesaris formam nō expauit.de re.me.li.ij.tra. iij.ca.xxxj.A.B.

Cicero pbica agit i libris:familiaria ⁊ res nouas ac uarios scīi rumores i eplis icludit.i pfa.epi.ō re.

Ciceronis laudes plurime.ibi.M. fa.k.

Amor ãxia reſ ẽ credula: timida: ſollicita oia circũſpiciẽs: ⁊ uana etiam ac ſecura formidans. epi. de re. fa. xcvj. A.
Oꝝ ſit reſ ipioſa nihil ñ ſibi licẽ exiſtiat. ibi. epi. cvj. B
Oꝝ ſit more ipatiẽs. epi. de re. familia. cxvij. A.
Amore ac humanitate ingenuorũ amor ⁊ fides queritur. de re. me. li. iij. trac. ij. ca. xxv.
Amicitia ſola odijs uacat. de re. for. li. j. dial'. lij. B.
Amicitie caduce ſunt quarum delectatio uel utilitaſ fundamentum eſt. de re. for. li. j. dial'. l. D.
Uera amicitia hominum rara eſt: rariſſima regum. ibi. li. j. dial'. xlix. A.
Amicitie cã ẽ moꝝ pitas ⁊ ſimilitudo animoꝝ. de rebus me. li. ij. tra. iij. ca. xlvj. Et epi. de re. fa. xlj. L.
An nimie amicitie ſint fugiẽde. ibidẽ. li. iij. tra. j. c. xix
Ita utẽdũ eſt amicitijs ut meminerim⁹ ex amicis inimicos acerrimos fieri poſſe. ibi. li. iij. trac. j. ca. xx. Et trac. ij. ca. lx. B.
Amicitia linceos habet oculos: nilq; amicoruꝫ viſui impuium. In prefa. epi. de re. fa. J.
Amicitia ex abſentia amicorum ſeparari non poteſt epi. de re. fami. xvij. A. in me.
Facilis amicitia eſt pro petito auxilio conſilium dare. ibi. epi. xl. B. in me. ⁊ B. ⁊ liiij. B.
Amicitia nullum pondus recuſat. epi. de re. fa. xlix.
Qui amicitiam pro iniuria reputat: cum eo aperte gerende ſunt inimicitie. ibi. epi. ciiij. A.
Amicitia uera multo rarior multoq; precioſior eſt q̃ aurum. ibi. epi. cvj. B. xlj. B.
Amici ueri maxime in aduerſis herent: ⁊ illas domos auidius frequẽtãt quas fortuna deſeruit. de re. for. li. j. dial'. xix. D.
Amico nihil chari⁹: nihil rari⁹. ibi. li. j. dial'. l. D.
Amicum difficile eſt cognoſcere niſi in magna aduerſitate. de reme. for. li. j. dial'. lj. L.
Amicus ſolus dum ſit uerus: dulcis ⁊ charus eẽ nõ deſinit. ibi. li. j. dial'. lij. B.
Amic⁹ uer⁹ theſaurus eſt magnus: ſed magna ſeruandus cura. ibidem.
Pro magno ⁊ iſigni amici commodo tenuis ifamia ſubeunda eſt. de re. me. li. iij. trac. ij. ca. xlv.
Ita amicũ habeas ut hũc poſſe fieri inimicũ putes. de re. me. li. iij. trac. ij. ca. lx. B. Et trac. j. ca. xx.
Amici boni rari ſũt. epi. de re. fa. xlj. A. ⁊. cvj. B.
Amicos parat moꝝ imitatio: ac ſtudioꝝ ſiꝫlitudo. ibi. epi. xlj. L. Et de reb⁹ me. li. ij. trac. ca. iij. xlvj.
Amic⁹ iuito eſſe nõ potes. epi. de re. fami. ciiij. B.
Amic⁹ cert⁹ i re icerta cernit. De re. for. li. j. dial'. l. B.
Ambroſi⁹ pietatis exercitiũ appetens ut caneret in eccleſijs inſtituit. de re. for. li. j. dial'. xxiij. L.
Oꝝ magnã ppꝫi curã deo uolẽte ac cogẽte apud Mediolanũ ſortit⁹ ẽ. de vita ſoli. li. ij. trac. iij. ca. ij. A.
Emilius Paulus aduerſus Perſem macedonie regẽ belluꝫ acturus: ex Tertia filia ſua tale omen accepit. de re. me. li. iiij. trac. vj. ca. iij.
Amoni⁹ cũ p vi i ep̃s peteret: ne ſolitudie ꝓuaret aurẽ ſibi preſecuit. de vita ſolita. li. ij. trac. j. ca. j. B.
Amphion arbores ⁊ ſaxa cantu mouiſſe perhibetur. epi. de re. fa. viij. L.
Anacharſis philoſoph⁹ urbiũ leges aranearũ telis ſi millimas eẽ dicebat. de re. me. li. iij. trac. ij. ca. lvj.
Anaxagore philoſophi conſtantia in morte filij ſui. epi. de re. fa. xij. D.
Anaximenes Alexandri familiaris ac ꝓceptor: aſtutia liberauit ciuitatem euertendaꝫ. de re. me. li. iij. trac. j. ca. xxix.
De anco Marco quarto Romanorum Rege. In Epitomate illuſtrium virorum. ca. iiij.
Anime imortalitas a qb⁹ ꝓmo ſit repta: ⁊ a qb⁹ ſuſcepta ⁊ roborata. de re. me. li. j. trac. ij. ca. xiij. L. Et xiiij. A. Et li. iij. trac. ij. ca. xxviij. A.
Opinione de anime imortalitate ſublata ois mortaliũ ardor refrigeſcet quoad honeſta ſuccẽdamur. de rebus me. li. iij. trac. ij. ca. xxviij. B.
De anima plures philoſophorum opiniones Cõtra medi. li. ij. ca. xvij. B.
De anime immortalitate ſm dictum Latõis. epi. de re. fa. xij. E.
De anime immortalitate philoſophorum opiniones epi. de re. fa. lj. B.
Nihil meli⁹ ẽ anime q̃ amotis obſtaculis i deũ atq; in ſeipſam ꝙerti. Cõtra medi. l. iiij. ca. iiij. B.
Oꝝ aie multa patiunt ex corporum ſocietate. epi. de re. fa. xvj. A. B.
Quidã philoſophi aſſerũt aias morti appropinquãtes multo diuiniores effici: ⁊ itẽ ſius ſtudiuꝫ uere laudis aſſumer. de re. me. li. iiij. trac. iiij. ca. iiij. A.
Anim⁹ ſcie ⁊ vtutis ſedes eſt. epi. de reb⁹ fa. liij. L.
Animuꝫ in treſ partes diſtinxerũt philoſophi de re. for. li. ij. dial'. lxxv. B.
Animus bon⁹ generoſa res. de re. for. li. j. dial'. l. E.
Animi non ſunt ad audendum irritandi ſed frenãdi. ibidem li. j. dial'. xxxv. L.
Animus q̃tũ ad celum ꝓpria nobilitate ſubuehitur: tantum mole corporea ⁊ terrenis pregrauatur illecebris. in ſecreto. Collo. j. L.
Uulgo fertur: animum vnum corpora multa conſumere. in ſecreto Collo. iij. d.
Animus eſt qui ſibi commendat omnia. de vita ſoli. li. j. trac. iij. ca. ij. D.
Animi trãquilla ſerenitas magna ⁊ diuina quedam res eſt. ibi. li. j. trac. iij. ca. iij. A.
Animi natura que ſit. ibi. B.
Tunc animus ſit ſapiens cum omni admixtione corporis liberatus: puruſ ⁊ integer eſſe ceperit. de re. me. li. iij. trac. ij. ca. xxviij. A.
Anim⁹ cuiuſq; ſermone reuelat' ut videri poſſit qui inuiſibilis eſt nature. ibi. ca. xlj. D. in fi.
Animus qualem ſe nouit: tales alios opinatur. Contra medi. li. ij. ca. xiij. B.
Non quieſcit animus niſi optato fine adepto. epiſto. de re. fa. xxiij. L. in fi.
Animal nullum: nulla merx difficilior cognitu q̃ homo. de reme. for. li. j. dia. l. H.
Nullũ animal tã primi loci appetens q̃ femina. ibi. dia. lxxvij. L.
Nullus tam mite animal quod non amor ſobolis ac metus exaſperet. in prefa. ij. li. de reme. for. H.
Animalia uenenoſa tutius eſt vitare q̃ capere. de re me. for. li. ij. dial'. xxx. L.
Ann⁹ in ſe ſua p ueſtigia uoluit'. epi. de re. fa. cxvij. L
Antigono monoculo mordacitaſ theocriti homicidij ſimul ⁊ piurij cã fuit. de re. me. li. ij. tra. iij. ca. xliij.
Antonij Marci facundie multum addidit nouiſſim⁹ dies vite. ibi. li. ij. trac. ij. ca. ix. A.
Cur omiſerit ſcribere orationes ſuas. ibidem. lib. iij. trac. j. ca. xvj.
Antipater Sidoni⁹ tã exercitati ingenij fuit ut ỹ ſus hexametros alioſq; diuerſorũ generũ ex improuiſo copioſe diceret. de re. me. li. ij. trac. ij. ca. xx.

Critolai circūspecta ⁊ suaui eloquētia fuit. de re. me mo. li. ij. tra. ij. ca. xv.

Cro Chronius monachus solitudinē ingressus orauit ne vnq̄ inde discederet. de vita soli. lib. ij. trac. x. ca.

Cu Cubili uacuo nihil mollius est: nihil duri⁹ ⁊ viij. A occupato. de re. fo⁹. li. ij. dial'. xviij. L.

Cupiditati nihil satis est. epi. de rebus fa. xxxiij. B.

Q⁊ nunq̄ dicit sufficit. ibidē. epi. cxvij. J. in fi.

Cupiditas ierplebilis est que iudicat sibi tātum de eē q̄tū cupit: cupit āt oia. ibi. epi. lxxxvij. A. in fi.

Homines curant superuacua ⁊ negligunt necessaria. epi. de re. fa. xxj. A. B.

Curti⁹ eques roman⁹: turdum ꝓpteruia iocādi per fenestrā misit. de rebus me. li. ij. trac. iij. ca. xxxiij.

De duobus cursoribus quorū vn⁹ per noctez estima uit se quadriugo uehi: alter in aglaz trāsformari. ibi. li. iiij. trac. iij. ca. xxxvj. ⁊ xxxvij.

Da d Arium serui sui astutia regem fecit. de re. me. li. iij. trac. j. ca. xviij.

Dauid rex ꝓ salute ꝓpa elōgauit fugiēs ⁊ mānsit i solitudine. de vita soli. li. ij. tra. v. ca. iiij. A.

De Decore nec gratius quicq̄ nec breuius. de re. fo⁹. li. j. dia. ij. A. ⁊ de re. me. li. iij. tra. ij. ca. v. ⁊ epi. de re. fa. lxxxv. L.

Deco⁹ femine⁹ eo formidolosio⁹ funestio⁹q̄ quo blā dio⁹. de vita soli. li. ij. trac. iij. ca. iij. A.

Inter corporis animiq̄ decorez antiqua lis uertitur de re. me. li. iij. trac. ij. ca. xlj. B.

Deci⁹ cōsul in bello latino seip̄z pro legionib⁹ ⁊ ꝓpo puli romani victoria deuouit. epi. de re. fa. xc. L.

Deformitaꝫ ois i luce appētio⁹. epi. ō re. fa. lxiiij. A.

Que defūctis exhibent beneficia nō deperduntur. de reb⁹ memo. li. iiij. trac. iij. ca. xxxij.

Defūcto⁹ laus q̄dā dāni memoria lachrymas viuē tibus excutit ⁊ inconsolabilem gemitum parit ir reparabilis iactura. epistola de re. fa. xij. L.

Deiectio animorum peio⁹ est q̄ murorum. de reme. fo⁹. li. ij. dial'. lxix. B.

Delectari ueris ac māsuris bonis quenit: nō falsis at q̄ labentibus. de re. fo⁹. li. j. dial'. ij. A. in fi.

Delectatio damnosa est vndiq̄ publice ⁊ priuatim nocens. ibi. dial'. xxx. B.

Delicati ēt iucūda fastidiūt. de re. fo⁹. li. ij. dia. xc. B

Tam demēs nemo est cui nō interdum cōditio pro prie fragilitatis occurrat. in Secreto Collo. j. A.

Demetrius aurum ab impatore romano oblatum ri dendo contempsit. epi. de rebus fa. xciiij. L.

Democritus sibi oculos eruit. de vita soli. li. ij. trac. vij. ca. j. L. ⁊ de re. me. li. j. trac. ij. ca. xviij. ⁊ li. iij.

Democritus innumerabiles mū ⁊ trac. ij. ca. xvj. D. dos facit. Contra medi. li. ij. ca. xvij. B.

Demosthenes cū rex nā certam hūit sz sic victoriā re tulit. de re. me. li. j. tra. ij. ca. xvij. ⁊ li. ij. tra. ij. c. xij.

Demosthenes mulieri paupcule dedit cōsiliū restitu endi depositum. de re. me. li. iij. trac. j. ca. xxv.

Demosthenē pleno lapillis ore porātē legim⁹. ibi. li.

Demosthenis defēsio cur ⁊ iiij. tra. iij. c. xxij. B. i fi. maio⁹ sit q̄ eschinis accusatio. Cō. me. li. j. ca. xiij.

Denarius cecidit in cloacā. epi. sine titu. xiij. L.

Despatiōe nihil piculosi⁹. ō re. fo⁹. li. ij. dia. cxxvj. A.

Despatio ultimū malo⁹ oiuz est. in secre. Col. ij. A.

Sic despantes odit de⁹: sic icōsulte spantes irridet.

Ex despatione q̄nq̄ fiūt hoies secu ⁊ ibi. Col. iij. J. riores. In prefa. epi. de re. fa. P.

Ad desperādum nemo cogitur. ibi. epi. xiiij. B. in fi.

Detractorū ꝓba sūt cōtēnēda: ⁊ eo⁹ p̄cipue qui post mortē i aliquē inebunt. epi. de re. fa. lxxviij. A. B.

Deus quid sit. Contra medi. li. iiij. ca. vij. L.

Homines sunt dij non existendo sed participando il lius vnius qui uerus est deus. ibi. B.

Quo de deo diutius cogito: eo mihi species videtur obscurio⁹. de re. me. li. iij. trac. ij. ca. lvij.

De⁹ nulli⁹ falsi auctor ē. de re. me. li. iiij. ⁊c. iij. c. ij. B.

Ab aspectu diuinitatis nihil magis abstrahit q̄ ue neris usus. de re. me. li. iij. trac. ij. ca. xx.

Diuinato⁹ sepe falsa sunt uaticinia. ibi. ca. xvj. A. Di

Diuini qō est añ pedes nō spectāt ⁊ celi scrutañ pla

Diuinatio nālis furore: hoc est oracu ⁊ gas. ibi. D. lis a furente redditis ⁊ somnijs constare creditur de re. me. li. iiij. trac. iij. ca. j. A.

Sine diuinitatis inuocatione nihil grande est aggre diendum. ibi. li. iij. trac. ij. ca. xlij.

Dinitatē nō solū nō assequ sz ēt ꝓplari grāde negoci uz ēz excellētib⁹ igenijs. Cō. me. li. iiij. ca. vij. L.

Diane ephesie tēplū a quodā icēdit: ut isueto facino re notus esset. Contra medi. li. iiij. ca. xj. F.

De diadematis ꝓptu. de re. me. li. iij. tra. ij. ca. lxiij.

In dialectica senescere puerile est. Cōtra medi. li. ij. ca. xvij. A. L. ⁊ epi. de re. fa. vj. L.

Cōtra dialecticoz ianē ac ꝓtiosā petulātiā: ⁊ cur id hoiuz genus sit vitādum. epi. de re. fa. vj. A. B.

Nihil dialectico seneridiculosius. ibi. E. ⁊ ix. A. B.

Dialectici gl'ia i strepitu ⁊ i quitijs sita ē. ibi. epi. xj. A

Dicearch⁹ magno uolumine cōclusit nob expedire futura oino nesciri. de re. me. li. iij. trac. ij. c. xvj. L.

Dici aliqd fortiter ab homine moliciem ꝓfesso mirū est. ibi. ca. xlvij. A.

Dies ois gradus est ad mortem. epi. de re. fa. v. D.

Q⁊ vnus dies peritoz placitio⁹ est q̄ stultoruz etas. de re. me. li. iij. trac. ij. ca. lv. B.

Dies nulla sine nostra discussione pretereunda est. epi. sine titu. xxij. E. in fi. F.

Diffinire sapiēs ē ꝓpriū. de vi. so. li. ij. tra. x. c. ix. B.

Didym⁹ e cūctis munerib⁹ ab alexādro rege sibi alla tis vilissima rex sūpsit ne ꝓtenē videret. epi. de re. fa. xciiij. D.

De didymo cęco. de vita so. li. ij. tra. j. F. in fi.

Diocletian⁹ ⁊ antoni⁹ pius vitā solitariā coluerunt. de vita soli. li. ij. trac. ix. ca. ij. A.

Diodor⁹ stoic⁹ post cecitatē m'to q̄ pri⁹ diligētius philosophie opaz dedit ⁊ fidib⁹. de re. me. li. j. tra.

Diogenis prudēs ⁊ iucūda eloquētia ⁊ ij. ca. xxiiij. fuit. de re. me. li. ij. trac. ij. capi. xv.

Diogenes Cynic⁹ famosissim⁹ cōtēptoz oiuz que ab alijs optañ: a p̄ceptore suo didicit latas edes cū angusto ⁊ uolubili dolio pmutare. de rebuꝫ me. li. ij. trac. iij. ca. xv. Et epistola. de rebus fa. xciiij. L.

Ei⁹ callida rīsio dialectice interrogatiōi. epi. de re. in portaz uestibulis ⁊ porticib⁹ ciuita ⁊ fa. vj. L. tuz habitauit. de vita soli. li. ij. trac. viij. ca. iiij. B.

Dionysi⁹ syracusan⁹ tyrān⁹ tā ōlitijs q̄ feritate notis sim⁹ solus ō piculoso statu suo uez testioniū ōdit. ō re. me. li. iij. tra. ij. c. xxiij. A. ⁊ li. iiij. ⁊c. iij. c. xxvj

Deiotharus rex in primis nihil vnq̄ ni ⁊ xxvij. si ausplcio gerere ꝓsuet⁹: bello tādē pharsalico vin cit̄ ac fugatur. de re. me. li. iiij. tra. v. ca. xxj. A. B.

Discētib⁹ m'ta sūt onerosa: doctiꝫ pauca. de re. fo⁹. li.

Quedam nullo modo q̄ contrario ⁊ j. dial'. xliij. F. discuntur. epistola sine ti. xx. B. in fi.

Ad discendum que etas est aptio⁹. ibi. xxij. D.

Jn auro speciosa erūna: ⁊ splendida miseria. ibi. epi. xcviij. L.

Auro nihil grauius: nihilq; tenaci⁹. de vita soli. li. ij. trac. x. ca. iiij. A.

Aurū nō odit christus: sed cupidos gb⁹ optādi quērēdiq; nullus est finis. epi. de re. fa. lxxxvij. D.

Jn auro vna spes salutis ē: Auro placat rex fer⁹: auro imane mōstr; vicit: auro salutare lor; texitur: auro durū limē ostēdit: auro uectes ⁊ saxa frāgunt: auro celū pādit. Jtē auro christ⁹ uēdit. epi. sine ti. xij.

Aurifodina spes opū: multis inopie: nonnullis exitij causa fuit. de reme. fo. li. j. dial. liiij. A.

Auctoritas sepe multū pōt. Jn Secre. Collo. ij. Q.

Auctoritas sepe p rōne suscipit. epi. de reb⁹ fa. liij. A.

Aucupio delectari q̄s uanum sit. de re. fo. li. j. dial. xxxij. A.

Audit⁹ sepe fallit: nec ullius in nobis pigrior sensus est. de re. me. li. iiij. tra. vj. ca. xvj. A.

Auerrois attulit vnitatem intellectus. Cōtra medi. li. ij. ca. xvij. B.

Q; eius doctrina contra christus catholicamq; fidē latret. epi. sine ti. xxij. J. in fi.

Auiaria Lelius Strabo equester Rome prim⁹ repperit. de reme. fo. li. j. dial. lxiiij. B.

Auib⁹ peior est iuitātis aucupis blāda modulatio: q̄s villici sonit⁹ deterrentis. ibidē. dial. xlix. B.

De auibus loquacibus. ibi. li. j. dial. lxiij. A. Et de rebus me. li. ij. trac. iij. ca. xlix. ⁊ l.

Auguribus nihil credendus est qui aures uerbis ditant alienas. de rebus me. li. iij. trac. ij. ca. xvj. L. Et epi. de rebus fa. xxxiiij. A.

Auguriū vnde initium habuerit: ⁊ qui precipui augures fuerint. de re. me. li. iiij. trac. v. ca. ij. A.

Quo tpe auguria primū obseruari ceperit. ibi. ca. iij.

De auspiciorus uana disciplina. de rebus me. li. iiij. trac. v. ca. xij. B.

Augustinū deus sancto Ambrosio malis erroribus infectum quasi egrotum filius docto medico pius pater dedit. de vita soli. li. ij. trac. iij. ca. v. A.

Augustin⁹ citate rlicta solitudinē rur] appetijt. ibidē.

Q; secretū horti angulū pro solitudine habuit. ibidē.

Augustinus in monte Pisano heremitico habitu transisse moras creditur. ibidem.

Q; uerecunde se solius rhetorice magistrū dicit. Cōtra medi. li. ij. ca. iij.

Q; ex libris Platonis ⁊ Ciceronis hortēsio ad christianā religionē multa trāstulit. epi. de re. fa. xx. L.

An sit Hieronymo preferēdus. ibidem. epi. lxiij. A. in fi. Et. lxiiij. A. B.

Sol ecclesie augustinus. ibi. epi. lxiij. B.

Nihil tutius est q̄s augustini vitam ac doctrinas sem per imitari. epi. sine ti. xxij. J.

Augustin⁹ quomodo Petrarche apparuit. Jn Prefa. Secreti. B. L.

Augustus Cesar diui Julij Cesaris fili⁹ studia liberalia ab etate p̄ma cupide ⁊ glorioſissime exercuit de rebus me. li. j. trac. ij. ca. iij. A. Jtē in augustali.

Q; scripsit librum epigrāmatum: ⁊ epistolarum ad amicos. ibidem. B.

Q; affectauit iocos saluo tamen maiestatis pudoris respectu. ibi. li. ij. trac. iij. ca. ij. A. ⁊ xvj.

Augustus cū multa luderet aliquot interdū mordaciora pertulit. de reb⁹ me. li. ij. trac. iij. ca. xxxij.

Q; cenā clādestinā magno sumptu studioq; fecerat: qua ipse Apollinis habitu: ceteri cōuiue singulor deorum dearumq; gesta discubuerant. ibidem. li. ij. trac. iij. ca. xxxv. A.

Jn augusto Cesare adulterior cōsuetudinē legimus. de rebus me. li. iij. trac. j. ca. xij.

Q; salutabat a coruo: aue Cesar victor Jmpator. ibi. li. ij. tra. iij. ca. xlix. cū sequētibus. Et de reme. for. li. j. dial. lxiiij. D.

Jn glorificādis ducib⁹ antiquis exactissimā diligentiā ipendebat. de reb⁹ me. li. iij. tra. ij. ca. iiij.

Q; cedis pine mōit⁹ magnific⁹ videx nequaq̄s somniorū cōtēptor fuit. ibi. li. iiij. trac. iij. ca. ix. A.

Eius magnitudinē genitrix: claritatē genitor per quietem viderūt anteq̄s nasceretur. ibi. ca. x.

Augustus dū spirit⁹ religas agēt: digrediente Tyberio cū quo lōgū sermonē habuit: dixit: miserū pp'm Rōanū q sb tā lētis maxillis erit. de re. me. li. iiij. tra. iiij. ca. v. de q̄ vide ēt ꝯ medi. lj. iij. ca. iiij. B.

Q; leuū pro dextro calceo indui durū omē: rorē subingressum longioris vie felicis ⁊ celeris uotiuiq; redit⁹ putabat. de reb⁹ me. li. iiij. trac. vj. ca. x.

Augusti omen de aquila. ibi. ca. xj.

Ba

Ba

Ba

Be

Be

Be

Be

Be

Be

Be

Be

Be

Be

Be

Be

Be

Be

Be

Be

Be

Be

Be

Be

Be

Be

Be

Bi

Bi

Bi

anteponendam. epi. de re. fa. viij. A. B.
Eloquentia q̃tum ad informationē humane vite pos sit quotidiana experientia agnoscit. ibidem. L.
En Ennius ⁊ Statius quo tempore fuerint. epi. de re. fa. lxiij. E. ⁊ lxiiij. E.
Ep Epaminunde thebano litterarum studium ac philosophie doctrina tanta inerat ut mirabile videreē. de re. me. li. j. trac. j. ca. vj.
De epiphanio quē famosū pr̃i⁹ heremicolā solitudo episcopū Cypro dedit. de vita soli. li. ij. tra. j. c. j. F.
Epicurus professor uoluptatis tenuem victum quasi vnicum sue professionis auxilium ⁊ laudauit ⁊ co luit. de re. fo. li. j. dia. xviij. F.
Q̃ summum bonum in uoluptatibus posuit. de re. me. li. iij. trac. ij. ca. xlvij. A.
Aiebat se nunq̃ uoluisse ppl'o placere. ibidem. B.
Q̃ initiū salutis notitiā peccati eē dicebat. ibidē. L.
Epicurum virum bonum ⁊ communem ⁊ humanū fuisse nemo negat: bonum tñ philosophum nullus affirmat: nisi in eadem nutritus officina. ibidē. E.
Epicurus philosophus vulgo infamis: sed maioruꝫ iudicio magnus: epistolas suas duobus aut trib⁹ inscripsit. Jn p̃fa. epi. re. fa. F.
Quid sit epistole p̃prium. ibi. A.
Epistole officiū est non ut scribentem nobiliter: sed ut certificet legentem. epi. de re. fa. iiij. B. in fi.
Eq Equo feruenti rapi non minus tolerabile est q̃ mari turbido. de re. fo. li. j. dial'. xxxj. A.
Er Errores magni raro nisi ex magnis ingenijs p̃odiere. de reme. fo. li. j. dial'. vij. L. ⁊ xv. L.
Errori nihil detrahit errantium magnitudo. ibidē. dial'. xl. B.
Errando discit: ⁊ sepe erro⁊ vnus multis obstat erro ribus. de re. fo. li. ij. dial'. xxvj. L.
Si erroribus semel aditū dederis: frustra deinceps obluctaberis. de re. me. li. iiij. trac. vj. ca. x.
Omnis erro⁊ non contentus suis finibus facile serpit latiusq̃ se fundit. ibidem. ca. vij.
Erro⁊ in sene desperatio⁊ est. epi. de re. fami. lxiiij. A.
An melius sit de errore interdum gaudere: q̃ semp de ueritate dolere: in dubio est. ibidem. E.
Eruditorum diē vnū plus placere q̃ stultorum longissimā vitaꝫ. de re. me. li. iij. trac. ij. ca. lv. A.
Es De eschinis facūdia. de re. me. li. ij. trac. ij. ca. xij.
De esopo histrione. ibi. li. j. tra. ij. ca. xj.
Et Etas florida: p̃ma mortaliū uana spes que multa ho minum milia ⁊ fefellit ⁊ fallet. de reme. fo. li. j. dial'. j. A.
Etas illa periculosio⁊ vite pars: quā securitas nimia reddit incautam. ibi. B.
Mentiunt qui nescio quam etatem stabilem dicunt: quia etatum oium uebiculum tēpus est. ibi. E.
Etas p̃ma stimulos habet: frenos ultima. de re. fo⁊. li. j. dial'. vj. C.
Ut bona in melius: sic mala in peius etas prouehit. ibi. dial'. xl. A.
Omnis etas ut bona bonis: sic male viuentibus mala. ibi. li. ij. dial'. lxxxiij. F.
Etas vna Apellen ⁊ Pyrgotelem ⁊ Lysippum habuit. li. j. dial'. xlj. A.
Etas uolat. epi. de re. fami. ij. A.
Nihil mali est quod non secū afferat etas longa. ibi.
Ex epi. cxiiij. L.
Omne exemplum malum tunc fit pessimum: quando illi uel auctorum pondus adiungitur uel annorū. de reme. fo⁊. li. j. dial'. xl. A.
Exempla clarissimoruꝫ virorum cur sint sepe memo randa. epi. de re. fa. xc. A. B.
Quid exempla possint: exemplis ostendit. ibi. L.
Exiliū vñ dicat: ⁊ q̃ nō nisi iuito accidat. epi. de re.
Exulare ⁊ peregrinari differunt. ibi. ⌈fa. xiiij. A.
Exilium quid sit. ibi. B.
Q̃ sit leuiter ferendum: exemplis ostenditur. ibi. L.
Ab exilio multos fortuna restituit. epi. de re. fa. xiiij.
Satius est pauperem in exilio mori: ⌈D. E. F.
q̃ libertate turbata nolentibus imperare. ibi. D. ⁊ de re. me. li. iij. trac. ij. ca. lxvj. A.
Exilium multos honestauit. de reme. fo⁊. li. ij. dial'.
Licet in exilium ferre virtutes: imo ⌈lxvij. A. B.
expedit ⁊ necessarium est ⁊ opo⁊tet. epi. de rebus fami. xiiij. F. in fi. H.
Exilium forte ideo cōtēnendū est. ibi. epi. xv. D. E.
Expectatio de futuris amputanda est ut quiete viua tur. epi. de re. fa. xviij. A. B.
Maio⁊ pars hominū expectando mori⁊. ibi. B.
Una omnium expectantium conditio est. ibi. D.
Nulla re magis q̃ expectatione mortales to⁊queri. ibi. epi. xxxiiij. A. in fi.
Experientia vir ei contingit qui multa non viderit. de re. me. li. iij. trac. ij. ca. lvij.
Adeo ptinax est mortaliū spes aduersus ifeliciter ex perta: ut vir iterit⁹ ab incepto deterreat. epi. de re. fa. xlv. A.
E fabis albis nigrisq̃ cur non nisi vni⁹ co- Fa
d loris efficitur pulmentum. de re. me. li. ij. trac. iij. ca. xlj.
De Fabricio Lucio. in epito. illustriū viro⁊. ca. xiiij.
Facetie que ⁊ quot noibus appellant. de re. me. li. ij.
Fallere alios malum est: pessimū ⌈trac. iij. ca. j. A. autē seipsum. de reme. fo⁊. li. j. dial'. xj. L.
Falli multis p̃fuit. ibi. li. ij. dial'. lxij. B.
Fallenti semel non facile rursus fides est adhibenda Jn Secre. Collo. iij. O.
Fama clario⁊ est cui nec uerum crimen obijcere q̃ q̃ pōt: nec falsum audet. de re. fo⁊. li. j. dial'. xxiiij. D.
Fama flatus est. ibi. li. ij. dial'. xxv. A.
Fame fulgo⁊ abscōdi nō pōt. ibi. dial'. lxxxviij. L.
Q̃ fama rario⁊ est q̃ meritum. ibi. dial'. c. B.
Fama nihil aliud est q̃ sermo de aliquo vulgat⁹ ac spsus per ora multo⁊. in secre. Collo. iij. f.
Nihil fama leui⁹: nihil mobili⁹: nihil iniqui⁹ vulgari iudicio: sup quo fama fūdata est. epi. de re. fa. j. F.
Fama uet⁹ est: fum⁹ est: vmbra ē: nihil est. ibi. H. in fi.
Uirtutē cole dū viuis: famā iuēies in sepulchro. ibi.
Fame inimica semper p̃sentia est. ibi. A. in fi.
Custodia fame magne: magnus labo⁊ est. epi. de re. fa. cij. B.
Quod non sine virtute queritur: non sine litteris ser uatur. ibi. epist. cx. L.
Jnfamie graues sepe leuibus ex causis contrabuntur De reme. fo⁊. li. j. dialo. xlij. B.
Fāes nil nisi dulce ac sapidū gustat. ibidē dia. xviij. F
De famulatu numeroso. ibidem. dialo. xxxiij. A.
Fastidiosis etiā dulcia amarescūt. de re. fo⁊. li. j. dia. xviij. F. Et li. ij. dialo. xxxj. A.
Contra fastidia vite remedia. de reme. fo⁊. li. ij. dial'. lxxxvj. L. in fi.
Fatigatum sepe leuis motus impulit: qui viri⁹ inte grum non mouisset. in secre. Col. iij. X.
Fati nomēi ore catholici suspectū ē. ep. ó re. fa. xcj. A

Ciceronē ab exilio Rōa reuocauit dieb⁹ paucis: egregij ciuis pſētia carere uir potuit. ibi. epi. xiiij. L.
Cicero libros inumerabiles uarijs de reb⁹ edidit pulcherrimos: quos qui ſe uel legiſſe iactat uel vidiſſe q̄ id uere profiteat ipſe viderit: Mihi vix vnq̄ lō gior pegrinatio ſuſcepta eſt ut nō incognitos Ciceronis ne dicā libros ſ̄z inaudita librorū nomina cōpererim. de re. me. li. j. trac. ij. ca. v. A. in fi.
Ciceroi: igenij z eloquētie mōarchia aſcribit: ut pp̄lo Romāo ipij z gl̄ie. de vi. ſoli. li. ij. trac. viij. c. ij. B
Cyneas Pyrrhi regis legat⁹ cū eo ipſo auro qō Romam aduexerat: ad ſtupentem regem ſtupens ipſe reuerſus eſt. epi. de rebus fa. xciiij. D.
Q; Cyneas poſtera die q̄ urbem Romanam ingreſſus eſt vniuerſum ſenatum p̄priis nominibus ſalutauit. de re. me. li. ij. trac. j. ca. x.
Cyrus regū Perſarū p̄mus z maxim⁹ omnē Aſiam imperio p̄ſſit: deiectoq̄ armis auo: medorum regnum trāſtulit in Perſas. ibi. li. iiij. tra. iij. ca. xxj.
Q; Cuis maximis exercitib⁹ p̄eeſſet: omnium tū militum noia meminerat. ibi. li. ij. trac. j. ca. xj.
Jn Cyro rege morituro duo erāt mirāda. de re. me. li. iij. trac. ij. ca. xxviij. B.
Cla Claritas uera ſine virtutis radio nulla eſt. de re. fo⁹. Claritas moderata oculos ⌈li. j. dial'. lxxxj. B. delectat: immoderata perſtringit. ibidem. L.
Nō naſcēdo ſ̄z viuēdo querīt. ibi. dial'. xvj. D.
Claudi⁹ auguſtus libertis ac ſpadonib⁹ ſe ſuaq̄ oia credidit eiſq̄ miſer paruit: cui late Romanū imperium parebat. de re. me. li. ij. tra. iij. ca. xxxviij.
Q; ei quedā diuinatrix Phemenoes ne minas belli dubitaret poſſeſſurus in Eubote cellā illuſorie p̄dixit. de re. me. li. iiij. trac. ij. ca. ij.
Q; paulo añ mortē cū cōſules deſignaret: mēſez illis quo morituꝝ ſe p̄ſagiebat methā ſtatuit. ibi. li. iiij. trac. iiij. ca. vj. de eodem vide etiā in aguſtali.
Cle Cleātes dieb⁹ aduerſus ignorātiā: noctib⁹ ꝓ o aduerſus pauptatē pugnauit. de re. me. li. j. tra. ij. c. xxj.
Clemēs papa ſext⁹ tā potētis z iuicte memorie fuit ut q̄cq̄ uel ſemel legerit obliuiſci etiam ſi cupiat non poſſit. ibi. li. ij. trac. j. ca. xiiij. A.
Cleophas ſophiſta z philoſophus z prudēs: ſ̄z paꝝ leti ſucceſſus hō irridēdo p̄ſuluit Apollinē delphi cū an eēt equuz reptur⁹. de re. me. li. iiij. trac. ij. ca. xv. A.
Co Codri duo fuerunt. epi. de re. fa. xiij. D. in fi.
Jnter cogitatus z act⁹: ut vulgus alt: magnus monſ eſt. epi. de re. fa. cvj. B.
Cogitatio nulla acrior nullaq̄ altior q̄ nocturna. de reme. fo⁹. li. j. dial'. xxj. M.
Colonie Agrippine deſcriptio z incolarū mores: z quis eius fundator. epi. de re. fa. iiij. A. B.
Colūbo vir eſt aial ingetius. de re. fo⁹. li. j. dial'. lxij.
Comes facūdus in via p̄o uehiculo eſt. ⌈B. in fi. de re. me. li. iij. trac. ij. ca. lx. B.
Cōparationes nō carēt odio. ibi. ca. xliiij. D.
Cōcordia parue res creſcunt: diſcordia maxime dilabūtur. De re. me. li. iij. trac. ij. ca. xij. A.
Cōcordia ēt iter charos rara eſt. epi. de re. fa. xlix. B
Confeſſio melior tutiorq̄ eſt q̄ p̄feſſio. de re. fo⁹. li. j. dial'. xlvj. L.
Uerecūda confeſſio ꝓprij erroris: magnā emēdationis vite ſpem p̄fert. epi. de re. fa. lxvij.
Cōiugalis ſupbie duo ſunt ſtimuli. de re. fo⁹. li. j. dia.
Cōiugio claro ornat⁹: ſpecioſa vinct⁹ eſt ⌈lxviij. A. caten a: vnde ſola mors liberat. ibi. dial'. lxv. A.
De coniugio natorum. ibi. dial'. lxxvij. A.
Coniugij iugum graue iuuenibus: ſenibus grauiſſimum. de reme. fo⁹. li. ij. dia. xviij. B.
Cōſciētia bonorū operū nihil eſt dulci⁹. de reme. fo⁹. lib. j. dial'. lxxxj. L.
Q; conſcientia optima virtutis interpres eſt. Jn Secre. Collo. j. R.
Conſolatio ut meſti auditoris aium penetret: multa uerborum maieſtate eget: grauib⁹ animoſiſq̄ ſententijs. epi. de re. fami. xij. A.
Sepe cōſilio diſſimilis eſt euent⁹. ibidē. epi. lxiij. A.
Facili⁹ q̄s cōſulit alijs q̄ ſibi. de re. me. li. iij. trac. ij.
Jniquis cōſultorib⁹ nō ſunt aures p̄bēde ⌈ca. xiij. epi. de re. fa. xxxij. B. in fi.
Conſtātia cum in omnibus rara ſit: tamē in feminis nulla eſt. de re. fo⁹. li. j. dial'. lxxiiij. B.
Cōſuetudine mala nihil dictu leuius: nil euentu grauius ꝓpiuſq̄ exitio. de re. fo⁹. li. j. dial'. xxvij. D.
Cōſuetudo in rebus omnibus ſemper eſt potentiſſima. de re. fo⁹. li. ij. dial'. xlj. L.
Cōſuetudo longior rerū miracula extenuat: dolores lenit: z minuit uoluptates. epi. de re. fa. lxix. A.
Q; longa conſuetudine didicimus: longa diſſuetudine dediſcendum eſt. ibi. lxxv. D. in fi.
Cōtēplatio ois amica ſilētio eſt. de vita ſoli. li. j. tra. iij. ca. iij. B.
Jn conuiuio conuenit p̄rudentem pauca loqui. de re. me. li. iij. trac. ij. ca. xlvj.
Cōuiuarū cōditio delicata eſt z querula longeq̄ difficilis. de reme. fo⁹. li. j. dial'. xix. D.
Co Cōrvnguēto z uarijs odoribus delectatur. de reme. fo⁹. li. j. dial'. xxij. L. Lo
Choreis nihil vnq̄ niſi libidinoſum ac inane ſpectaculum percipitur. ibi. dial'. xxiiij. A.
De Cornelio Scipione naſica. Jn Supple. epitomatis. ca. ix.
De Cornelio Scipiōe Emiliano Africano poſteriore. ibi. ca. xiiij.
Craſtinum eſt refutandum quia non habetur. ibidē. Lra li. iij. trac. ij. ca. lxvij.
Craſſus Rhodijs cum ſimulachra cupide ſubtraheret: petētibus: ſolē ſe relinquere iocat'. de re. me. li. iiij. tra. vj. ca. vj.
Creatum omne creatoris amore diligendum eſt. Jn Secre. Collo. iij. R. Lre
Creator per creaturaz mūdialem ſic cognoſcitur. de re. me. li. iij. tra. ij. ca. xliiij. L.
Creſus opulētiſſim⁹ Lydoꝝ rex: bellū in Perſas moturus tali ferē reſpōſo illuſus. de re. me. li. iiij. tra.
Q; ſummū ſtudiū adhibuit quo infau- ⌈ij. ca. xj. ſte viſiōis minas effugeret filus quē regni ſucceſſorem p̄eelegerat: ſed ferro pemptū ſomniauit. li.
Cretes ſoli p̄e ceteris mortaliū ⌈iiij. tra. iij. ca. xx. inimicis ſuis optāt delectationē que ex mala conſuetudine percipitur. de re. me. li. iij. trac. ij. ca. liij.
Criſpus Saluſtius nobilis ueritatis hiſtoricus fuit Lri de re. me. li. j. trac. ij. ca. vj.
Chryſippus tā multa ſcripta edidit: ut ad eorū cognitionē cōis hominū vita non ſufficiat. ibi. li. j. tra. ij.
Chryſippi acumē in ſeipſo frangit q̄ de ⌈ca. xx. vno dicto innumerabiles tangit. ibi.
Chriſtus ipſe locis oib⁹ atq̄ tēporib⁹ eſt p̄ſens non actuū ſed z cogitatuū oiuz uerus teſtis. de vita ſoli. j. tra. iiij. ca. viij. L.

Quedã sua opa que eddit cõmemorat.ibidem.epi. cxvj.D.E.

Q; edidit Bucolicũ carmẽ seu Pastorium.In Pre-fa.epi.sine ti.A.Et epi.de re.fa.cxvj.D.

Q; edidit elegos uersus ⁊ herametros in laudẽ sancti Augustini.epi.de re.fa.cxix.B.

Narrat fere ois vite sue miseras.In Prefa.epi.de re.fa.F.in fi.B.

Quid de laurea sua senserit.epi.de rebus fa.xx.E.⁊ epi.l.E.

Q; vno tpe accersit lris Rome ⁊ Parisij accipe laureaz.ibi.epi.lij.A.B.Et.liiij.L.

Cui⁹ cõsiliũ segt de assumenda laurea.epi.de rebus fa.liij.A.

Ostendit quo die Rome in Capitolio sit laureã adepturus.ibi.epi.liiij.per totum.

Blatias refert Roberto regi Sicilie uel Neapolitano:q; eum laurea dignum estimauerit:ac quo ritu eam Rome susceperit.ibi.epi.lv.per totum.

Quo tpe laureã Rome susceptt cũ magno populi fauore.ibi.epi.lvj.A.Et.lvij.A.⁊.lxj.B.

Cur studiuz iuris Bononiãq; dimiserit ⁊ ad poesim se ptulerit.ibidẽ.epi.lxiiij.E.i fi.Et de re.me.li.iij. tra.ij.ca.lxviij.B.

Frãciscus fuit canonicus aliquaruz ecclesiaruz.epi. de re.fa.lx.L.

Q; nunq; ambiuit honores sed potius oblatos spreuit.Cõ.me.li.ij.ca.iiij.

Cur optabat charus esse illustribus ⁊ vulgo ignot⁹. ibi.li.iiij.ca.viij.B.in fi.

Se fatetur solitudinis amicũ.ibi.li.iiij.ca.j.A.

Q; natura eũ fecerit silentij ac solitudinis amatorem fori hostẽ:pecũie cõtẽptorẽ.In pfa.epi.de re.fa.E

Designat locũ ubi suã egit solitudinẽ.ibi.epi.lxxxix. Y.⁊.xcvj.D.

De eius amore ad fontem Sorgie.Ibidem epistola cxvj.A.B.

Q; rustico apparatu ⁊ agrestib⁹ cibis delectet.epi.de re.fa.cxvij.A.

Magnum se opinatorem testatur.de vita solita.li.ij. trac.x.ca.ix.B.

Q; ex somnio de inuento thesauro animatur ad solitudinis amorem.epi.de re.fa.xcviij.per totum.

Fraus nulla capitalior est q; que proprium fallit auctorem.Contra medi.li.ij.ca.xvij.E.

Frugalitas quid sit.epi.de re.fa.xxxix.D.

Fru Frugalitas bone ualitudinis soror est.ibi.epi.ix.A.

Q; potius frugalitas animi q; corporis gloria sit appetenda.ibi.epi.lxv.A.B.

Frugalitas iserta est rumori bõi.de re.me.li.iij.tra. ij.ca.lx.B.

Fu Fures ꝓuatorũ furtor in neruo ac compedib⁹ agunt etatẽ:furespublici in auro atq; in purpura.de re. me.li.iij.tra.ij.ca.x.A.⁊.lvj.

Furius camillus uebios expugnat.ibi.li.iiij.trac.vj.

Furiosos qui psentiũ notitiã ⁊ pteri- ⌈ca.viij. torũ memoriã pdiderũt:futurorũ pscientiã inuenire nemo san⁹ existimat.ibidẽ.li.iiij.trac.iiij.ca.j.

De furioso remige qui futurã Grecie stragez pdixit. ibi.ca.ij.

Bellũ Thessalicũ a furente videbatur.ibi.ca.iij.

Futuri semper incerta cõditio.de vita soli.li.j.tracla. iiij.ca.iij.B.

Ga Aius Gracchus ex familia eloquẽti ⁊ seditiosa genit⁹:in utroq; maioruz suorũ uestigijs inhesit.De re.me.li.ij.trac.ij.ca.x.

Gai⁹ gracch⁹ p somniũ vidit Tyberiũ germanũ suuz gladio pcussuz sibi dicẽtẽ ⁊ c.ibi.li.iiij.tra.iij.c.v.

Gaius grachus ab hospite pdit⁹ isidijs carthaginẽsium icaut⁹ oppetijt.ibidẽ li.iiij.tra.v.c.xiij.

Gai⁹ Domiti⁹ enobarb⁹:hõ dur⁹ seditiosusq; ⁊ arrogãs fuit.de re.me.li.ij.trac.iij.ca.xl.

Gaio Caligula nullus seruus melior:⁊ nullus peior dñs.ibi.li.iiij.trac.j.ca.vij.A.Et i augustali.i pn.

De illusorio respõso quod accepit in templo fortunarum ut caueret a Cassio a quo fuit postmodum interfectus.ibi.li.iiij.tra.ij.ca.v.

Gai⁹ flãmini⁹ ad Crotonam aduersus Hãnibalẽ pugnãs ei⁹ calliditate psternit.ibi.li.iiij.tra.v.ca.xij.

De Gaio Mario.In Supple.epito.ca.xv.

De Gaio Julio Cesare.ibi.ca.xvij.

Galbe principis astutia super iumenti iudicio.de re. me.li.iij.trac.j.ca.xiiij.

Q; pro imperio subeũdo tale omẽ habuit.ibi.li.iiij. trac.vj.ca.xiiij.Et in augustali in princi.

Galba paucis dieb⁹ interiectis vita ⁊ iperio spoliatus:abeuntem tenere non potuit fortunam.ibi.li. iiij.trac.iij.ca.xv.Et trac.v.ca.vij.

Galli brachas deposuerunt:latum clauũ sumpserũt ibi.ij.trac.iij.ca.xxxj.L.in fi.

Gãdauũ Flãdrie a Julio Cesare cõdit.epi.de re.fa. De Gargano mõte.ibi.epi.lxxj.A. ⌈iij.B.

Gaudio plures q; tristitia perierunt.de re.fort.lib.j. dial'.xxiij.B.

Gẽmas cauari ad pocula uet⁹ luxuria est.de re.fort. Ge
ii.j.dial'.xxxviij.A.⁊.xxxvij.⁊.xxxix.

In generũ electione sunt fidei insignis ⁊ perfidie exẽpla.ibi.dial'.lxxvj.A.

De generosa origine.ibi.dial'.xvij.A.

Germania nil aliõ studet q; stipẽdiarios latrones in reipublice exitiũ armare.de vita soli.li.ij.trac.iiij.

De responso Gygi regis Lydorum. ⌈ca.iij.B. Gi

dato.de rebus me.li.iiij.trac.ij.ca.x.B. Gla

Cõtra gladiatoz isaniã.epi.de re.fa.lxxiij.A.B.

Gloria uera nisi bonis artibus non querit.de re.fort.

Nulla gloria sine difficultati- ⌈li.j.dial'.xcij.B. Glo
bus est.ibidem.li.ij.dial'.lvj.A.

Gloria umbra qdã est virtutis.In secre.Collo.iij.m.

Q; gloria imensum calcar habet.de re.me.li.iij.tra.

Non est speranda ex bonis alienis ⌈ij.ca.xliij. ibidem.li.ij.trac.iij.ca.xiij.

Alieno gloriari ridiculosa iactantia est.de re.fort.li.j. dial'.xvj.A.

Quod te faciat gloriosum'necesse est q; sit itra te.ibi. dial'.lxxx.A.

Gloriari de seipso ac predicare uanum est ⁊ superbũ Contra medi.li.iiij.ca.xj.A.

Principiũ glorie est vite finis.epi.de re.fa.j.A.

Gloria uera nõ ex dictis sed ex factis oritur.ibi.epi. lxxxiiij.A.

De Gneio magno Pompeio.In supple.epi.ca.xvj. Gn

Q; homines sunt sollicitiores ad impetranda que cupiunt q; ad referendam gratiam pro meritis.epi. Gra
de re.fa.xliij.A.

Grecia uel suis erroribus uel nostris auersa supbijs ouile pristinum ⁊ pascua nostra contemnit.de vita soli.li.ij.trac.iiij.c.iij.B. Gre

Gregorius Romane sedis magnus antistes magnificas ac frequentes domos in solitaria templa conuertit.de vita soli.li.ij.trac.iij.ca.viij.A.

Discipuli plures si sint cumulatior fit congeries labo rum. de re. for. li. j. dial'. lxxxj. A.
Qualiter sint instituēdi. epistola de re. fa. cxij. A. B.
Disputari sine reph̄sione: nec cū iracūdia aut ptina cia recte potest. Contra medi. li. iiij. ca. xj. D. in fi.
Diuitie multis mortem attulere: requiem fere omni bus abstulerunt. de reme. for. li. j. dial'. liij. L.
Diuitie nulle certiores q̄ que animo possidentur. de vita soli. li. j. trac. vj. ca. iij. L.
Dnunq̄ sole uenit̄. ibidē. li. ij. trac. x. ca. iiij. A.
Diuitie humane mētis sunt sarcine. epi. de re. fa. l. A.
Diuitie virorum placere possunt: viri diuitiarum pe nitus non placent. ibi. epi. lxxxvij. F.
Dꝫ sint cōtēnende: exēplis ostēditur. ibi. lxxxix. M.
In diuitijs nihil magis appetimus q̄ qđ nocet: luxū scilicet z excessum. ibi. A.
Diuitiarum duo sunt gradus: scilicet habere qđ ne cesse est: z habere qđ sat est. ibidem.
Cū diuitijs necessitas crescit. epi. de reb⁹ fa. xcviij. L
Diuitie plus mali q̄ boni cupidis afferunt. ibi. D.
Ad diuitias cōpēdiaria philosophorum via est. ibi.
Nulle maiores diuitie q̄ in potestate ⌈epi. cv. L.
animum habere. epi. de re. fa. cxiiij. F.
Diuites nō rei p̄cium: sed contemptus facit. de reme. for. lj. j. dial'. xxxvj. B.
Diuitū miserrim⁹ est status. epi. de re. fa. xl. B. in fi.
Dꝫ eo sūt paupiores quo plrib⁹ idigēt. ibi. lxxxix. L.
Uir diuites inuenies qui nō sibi melius fuisse in me diocritate uel honesta etiam paupertate fateatur. de reme. for. li. j. dial'. liij. A.
Diuite delicato nihil importunius: mediocria cūcta fastidit. de re. me. li. ij. trac. iij. ca. xxxiij.
Docilem doce: idocilē ne fatiges. de re. for. li. j. dial'.
Doctorum hominum uerba pregnan ⌈lxxxj. B.
tia sunt. ibi. li. ij. dial'. cxiiij. O.
Doctorē nō facit clamor: sed meditatio. epi. de re. fa.
Nemo doctor spernendus est qui viā salu ⌈vij. F.
tis ostendit. ibi. epi. xx. D.
In omni doctrina illa tibi precipue cura sit nō q̄ ab dita q̄q̄ obscura: sed q̄ uera: q̄ clara sint quibus animum intendis. epi. sine ti. xxij. M. in fi.
Docto viro cogitare est viuere. de re. me. li. j. trac. ij.
Doct⁹ fieri nō pōt nisi qui se nouerit: atq̄ ⌈ca. xix.
oderit ignorantem. Contra medi. li. iij. ca. viij. A.
Dolor omnis eo tolerabilior est: quo breuior. de re.
In doloribus quid sit viro ⌈for. li. ij. dial'. xlix. A.
forti agendum. epi. de re. fami. lxxxix. D.
Domitian⁹ p̄nceps miserrimā esse conditionē p̄ncipū dicebat. de re. me. li. iij. tra. ij. ca. v. Itē i augustali
Nemo domitiano seuior: z nemo ab honestarū artiū studio remotior: attamen ei agente natura nō nihil paterni leporis inerat. ibi. li. ij. trac. iij. ca. vj.
Dꝫ certā diei partē solitudini deputare consueuerat: illic nihil q̄ muscas aucupari solit⁹ ac graphio acu tissimo transfigere. ibi. li. ij. trac. iij. ca. xxxvij.
Domitiano non fungos: sed gladios esse metuendos predicitur. de re. me. li. iiij. trac. j. ca. ix.
Domitius urbis Rome clarissim⁹ grammaticus. de re. me. li. iij. tra. ij. ca. xvij.
De domitij cōiectura in natiuitate Neronis filij sui ex Agrippina cōiuge. ibi. li. iiij. tra. j. ca. viij.
Dominus durum superbūq̄ z graue nomen est. de re. for. li. j. dial'. lxxxv. L.
Dñm bonū z libertatē nemo vno tpe habet. ibi. A.
Domus lutea celesti animum non angustat. ibi. li. ij. dial'. lxiij. A.
Multum refert quo animo quid donat z a quo. epi. de re. fa. xciiij. E.
Donatus Patauinus poetarum princeps: quomo do iudicem quendam oratione z ratione supera uit. de re. me. li. ij. trac. iij. ca. xxv.
Dormire mundo trementē, morti similius est q̄ sopi ri. epi. de re. fa. xxxvj. F. in fi.
Dos non facit faustum coniugium sed virtus. de re. for. li. ij. dial'. xij. E.
Dos vnde ingreditur inde libertas egreditur. ibi. li. j. dial'. lxviij. A.
Duci magno nil magis cōuenit q̄ pro subditis cogi Du
tare. de re. me. li. iij. trac. ij. ca. lix. B.
Dulcia quedam facit non insitus sapor sed corrupt⁹ manducantium gustus. epi. de reb⁹ fa. xviij. D.
Durēties ciuitatis etymologia. epi. sine ti. ij. A. in fi.
Duricies amica virtutibus. de re. for. li. ij. dial'. x. A.
Uter ebrietatem z iocos: serij hominis ac Eb
i sobrij consilium est ut fileat. De re. me. li. iij. trac. ij. ca. xlvj.
Ebrietatij multa incōmoda. epi. de re. familia. xxxv.
Ecclesia ad quid habeat aurum. epi. de ⌈A. B. Ec
re. familia. lxxxvij. D. E. F.
De edium aut edificiorum magnificentia. de reme. for. li. j. dial'. xxxiiij.
Nihil egere deorum est. epi. de rebus fami. xciiij. A. Eg
Eger si ad sanitatem peruenire cupit fidem medico prestare debet. ibi. epi. xv. A.
Egritudo p̄sens sepe profuit: dū debilitatis viribus corpis anime sanitatem peperit. de reme. for. li. j.
Elephas aial enorme: sepe suis exitio ⌈dial'. iiij. B Ele
fuit: aspectu z stridore terribile: effectu inutile: pro curatione difficile. de reme. for. li. j. dial'. lx. A.
Christ⁹ cur nō elegit ad p̄dicādū litteratos: potētes: reges: oratores q̄ z philosophos: sed piscatores: rusticos: iopes z idoctos? epi. de re. fa. xcvij. E. F
Electio tuta est. epi. de re. fa. lxiij. B.
Curādum est q̄ optime eloquamur: dicendum tamē Elo
pro facultate. epi. de re. fa. vij. D. in fi. E.
Eloquiū preclarū: magnū instrumentū glorie: sed an ceps cuspide gemina. de reme. for. li. j. dial'. ix. A.
Eloquētia ingens bonū est iuncta modestie magnus aliqd. supraq̄ cōmunē hominū mēsurā. ibidem.
Eloquium multis salutiferum: auctori suo pestilens ac funestum fuit. de re. me. li. ij. trac. ij. ca. iij. L.
Inter eloquentem z loquacem qd iterfit. epi. de re.
Eloquens: infrequēs atq̄ insolens ⌈fa. xciij.
uerbum tanq̄ scopulum fugiat. de re. me. li. ij. tra.
Eloquentie magister nisi vir bonus ⌈ij. ca. iiij. B.
esse non potest. de re. for. li. j. dial'. ix. B.
Eloquentia nihil aliud est nisi copiose loquens sapi entia. ibidem.
Si eloquentie ueram laudem queris: virtuti z sapi entie primum stude. ibidem. in fi.
Eloquentie quatuor sunt genera. de re. me. li. ij. tra. ij. ca. ij. z. iij. D.
Eloquentie ars pulcherrima est z vna de septem li beralibus. ibidem. li. ij. tra. iij. ca. j. B.
Eloquentia magna z uaria res est: nec adhuc ulli fic se indulsit ut tota ptigeret. ibidem. li. ij. trac. ij. ca.
Mirum z inauditū z natura ipsa ualē ⌈xiij. B.
tius eloquentie genus qđ z vite odium z deside rium mortis ingerit. ibidem. ca. xiiij.
Eloquentiam animiq̄ equitatem rebus ceteris esse

for.li.j.dial'.xcvj.L.
Imperium donis corruptibile diu turnū esse non potest.de re.me.li.iij.trac.ij.ca.xxij.
Imperium immensuz difficille queritur:difficillime custoditur.epi.de re.fa.xxxiij.L.in fi.
Impetus cuncta male ministrat.ibidem.epi.lxxxiij.A.Et de re.for.li.ij.dial'.lxx.B.
In Indigentia est initium summorum dolorum.de vita soli.li.j.trac.vj.ca.ij.B.
Industria nil patitur perire:nil minui.de re.for.li.ij.dial'.cj.A.
Infantia caduca est ⁊ sepe ante alias etates in ipso flore p̄ciditur.ibi.li.j.dial'.lxxj.A.
Ingenij nō acumē sz eq̄bilitas atq; ꝓstātia uerā laudē ac ppetuā merent'.de re.for.li.j.dial'.vij.A.
Ut mucronis:sic ingenij acies sit:nō penetret modo sed subsistat.ibi.B.
Ingenium magnum sepe magnorum initium malorum fuit.ibi.L.Et dial'.xv.L.
Acutiora igenia q̄nq; dū penetrare uolūt supuacua nimiū:illud acumē in medio conamine retūdit':at q; ita necessaria nō attigūt.Con.me.li.iij.ca.v.F.
Ubi intēderis ingeniū ualet.epi.de re.fa.liij.B.
Acutis ingenijs nunq; iter obstruit' ad nouarum rerum indaginem.ibi.epi.viij.L.in fi.
Nihil magis cauendum esse q̄; ne ingenium ignauia conseneſcat.ibi.epi.vij.B.
Cui igeniū deest:nō desit eq̄nimitas:cui adest: assit ⁊ moderatrix rerum oiuz discretio.ibi.L.
Ingeniū studio adiuuādū ē ⁊ meditatiōib⁹ subleuādū:ꝫ minime cogēdū q̄ nō possit ascēdere.ibi.D.
Ingenia nobilia duob⁹ suffocant':scz libidinū ꝓsuetudine:⁊ opinionū puersitate vulgariū.ibi.F.in fi.
Uni ingenio satis est vnius studij gloriam mereri.ibi.epi.lxiij.B.
Ingenioſi q dicant'.de re.me.li.ij.trac.ij.ca.j.A.
Nō solū hodie sed semp raros igenioſos:rarissimoſ sapientes fuisse nēo dubitet.cōtra me.li.ij.c.xiiij.A
Ingrati⁹ hoie nll'z ē aial.de re.for.li.j.dial'.xciij.D.
Ingrati ⁊expectato vitio nil tristi⁹.epi.ō re.fa.xliij.A
Iniurie mulierres contemptu melius q̄; ultione plectuntur.de re.for.li.ij.dial'.xlij.L.
Ueterem ferendo iniuriam inuitas nouaz.de rebus me.li.iij.trac.ij.ca.lx.B.
Inopiam semper inopia copiamq; comitatur copia.de re.for.li.j.dial'.l.F.
Intellect⁹ ois appetit cē.de uera sapiētia.dial'.ij.D.
Q; habet vitā suā ab eterna sapientia.ibidem.E.
Intelligētia in rerum p̄sentium cognitiōe fita est:⁊ subdistinguit'.de re.me.li.ij.trac.ij.ca.j.A.
Interrogatio cōfusa ubi p̄cesserit certū respondētis testimoniuz vix esse potest.Jn Secre.Collo.j.A.
Inuidia lippa est:longinqua non videt.de re.for.li.ij.dial'.cvj.B.
Q; inuidia glorioſa molientes absq; intermissiōe pse quitur.Jn Secre.Collo.iij.l.
Qui misero inuidet necesse est ut ipse sit miserrim⁹. Contra me.li.j.ca.iiij.B.
Inuidia pestis ifelix est.epi.de reb⁹ fa.lxxxvij.A.
Inter inuidiam ⁊ auaritiam quid interfit.ibidem.
Inuidia cum corpore moritur.Jbi.epi.j.A.
Jo Joānes baptista nō se tutū credidit nisi deserti antra tenera etate subisset.de vita.soli.li.ij.tra.v.ca.j.A
Joānes papa vigesimusecūdus duab⁹ vijs religioſus multis de diuitijs ꝓuidit.de re.me.li.ij.trac.iij.ca.liiij.
Joseph⁹ ꝓuidit Uespasianū bellū agētē post Neronē futurum esse Cesarem.ibi.li.iiij.trac.j.ca.x.
Jra nihil amarius.de re.for.li.j.dial'.cj.A.
Jra furor breuis.ibi.li.ij.dial'.cvij.A.
Jrradiatio seu imissio i sanctā animā est met⁹ desideriosus in excitatiōe.de uera sapiētia.dial'.ij.E.
Jsocrates grec⁹ orator:q̄rto ⁊ nonagesimo etatis anno librū scripsit iuuenilis roboris atq; animi testē hic p̄mū oia uerba soluta ⁊ uaga sub numeros artauit.de re.me.li.j.tra.ij.ca.xxij.de quo vide etiā li.ij.trac.ij.ca.xvij.Et in epl'is sine ti.xxij.L.
Jtalie terminus uarius est.epi.de re.fa.xviij.A.
Dicit' clarius cē italicū q̄; grecū.ibi.epi.iij.A.
Juder vnus est omnium:vnuz tribunal incorruptū: de re.for.li.j.dial'.xlvij.L.
Sub iudice iniusto iustam causam fouere periculoſissimum est.epi.de re.fa.lxx.E.in fi.
Judicij ueri triplex uenenum.ibi.Jn Prefa.E.
Judicium humanum tenera res est: facile flectitur. de re.for.li.j.dial'.lj.B.
Judicio populari nihil iniqui⁹:ꝓ libito crassat' inerorabil'rq; diffinit.de re.me.li.ij.tra.iij.ca.xxxvj.B
Jn iudicio iudicās alieno iā nō ipse iudicat sed iudicata cōmemorat.Jn Prefa.li.j.de re.for.E.in fi.
Sic iudica q̄si mox ab alio iudicādus.ibidem.dial'.lxxvij.L.
Jugū qui fert uolens lene efficit.de re.for.li.ij.dial'.vij.A.
Julia augusti filia iter multas ac uarias nature dotes humanitatē morū comitatēq; ꝑmonis habuit: cauillatrix in primis iucundissima.de rebus me.li.ij.trac.iij.ca.xiiij.
Julius ⁊ augustus Cesares solitudinem optabāt ⁊ amabant.de vita soli.li.ij.trac.ix.ca.j.A.
Julius Cesar scripsit Anticatones duos:⁊ de Analogia auspicioꝝ:⁊ libros reꝝ gestaꝝ edidit.de re.me.li.j.trac.ij.ca.ij.A.Et epi.de re.fa.cx.A.in fi.
Juli⁹ Cesar memoria eximia polluit.de re.me.li.ij.trac.j.ca.ij.
Q; elegātē:splēdidā atq; magnificā ⁊ generoſaz dicēdi rationez tenuit.ibi.li.ij.trac.ij.ca.iij.B.
Q; Amyclā piscatorē leniter fando cepit.Epi.de re.fa.xlviij.A.
Juli⁹ in iuuētute belladi semp cupidiſſim⁹:nō ex destinato tm̄:sz ex occasiōe fuit:in extremo aūt etat': nō uoluptate sed aut necessitate aut euidēti utilitate certamē suscepit.de re.me.li.iij.trac.ij.ca.iij.A.
Cū adhuc eques Roman⁹ esset visus est per quietez cū matre misceri.de re.me.li.iiij.tra.iij.ca.vj.
Q; nocte quā dies vite nouiſſim⁹ isecut⁹ est vidit se a terris ablatum supra nubes uolitare.ibi.ca.vij.⁊ ca.xij.A.Et tra.v.ca.iiij.Et in augustali.in p̄in.
Q; in medio multaꝝ victoriarū ab amore regio apō alexādriā victus est.de re.for.li.j.dial'.lxix.L.
Julius florus in eloquentia galliaruz p̄inceps.epi. de re.fa.vij.D.
Juuēta nihil mobilib⁹.de re.for.li.j.dial'.j.B.
Cur iuuenes p̄claros q̄nq; videm⁹ ⁊ obscuros senes de re.me.li.iij.trac.ij.ca.lv.A.
Juuene pigro nthil turpius:nihil inexcusabilius:nihil desperatius.epi.fine ti.xxij.L.in fi.
Juuenib⁹ nō est expectādū dū qd ꝓmpte faciūt lente faciāt:sed in iuuētute ꝓperandū vñ senes gaudeāt:mortui celebrētur:⁊ sepulti viuāt.ibi.D.

Fata ducũt uolẽtẽ nolẽtẽ trahũt.ibi.epi.xv.J.in fi.
Fauor humanus a morte incipit.ibi.epi.j.A.
De Fauorini philosophi agili ingenio ⁊ eloquentia iucunda.de re.me.li.iij.tra.ij.ca.xvj.A.
Fe Febres grauissime q̃ sint.de re.fo.li.j.dial'.iiij.A.
De felicitate mortali sola mors iudicat.de re.me.li.iij.trac.ij.ca.xxxij.B.Et epi.de re.fami.cxiiij.L.
Felices dici nõ possumus in q̃talibet rerum affluentia:quia de futuro incerti sumus.ibidem.A.
Felicitas non exterius sed introrsus ⁊ in ipso animo sita est.ibi.li.iiij.trac.ij.ca.x.B.
Q̃ õ te felicẽ aut miserũ facit int⁹ in aia est.Cõtra medi.li.iiij.ca.iiij.B.
Nõ solũ nulla felicitas sed extrema miseria est que in uoluptate ꝓsistit.epi.de re.fa.xxxij.A.in fi.
Nemo usq̃ uere felix est in hac vita aut uotorũ plene compos.ibi.epi.xcj.B.in fi.
Felicitas cũ mediocritate fugit.ibi.epi.xcviij.L.
Nihil omni ex pte felix aut dulce dum viuimus.ibi
Femine ꝓpriũ superbia est.de reme. ⌈epi.cxv.A.
Femine ꝓsentia:umbra ⌈fo.li.ij.dial'.xlij.A.
nocẽs est.de vita soli.li.ij.trac.iij.ca.iij.A.
Propter feminas potentissima oli regna ⁊ ualidissime urbes corruerũt.de re.me.li.iij.tra.ij.c.xlj.B
Femina uariũ ⁊ semp mutabile aial.de reme.fo.li.
Optima femina nulla est:alia ⌈j.dial'.lxxiiij.B.
licet alia peior sit.epi.de re.fa.lxvij.
Fenerator q̃to ditior tãto est negor.de reme.fo.li.
Feras:nõ culpes qõ mutari ⌈j.dial'.lvj.B.
non potest.de re.me.li.iij.trac.ij.ca.lx.B.
Fertilitas ꝓsens:sepe uenture sterilitatis arra est.de reme.fo.li.j.dial'.lvij.B.
Fessis nil grati⁹ hospitio.ibidẽ li.ij.dial'.lxxxiij.B.
Fi Fictio ⁊ mẽdacium non durãt.Jn prolo.li.j.de vita
Q̃ raro fideiubẽdũ sit pro alio .de reb⁹ ⌈so.A.
me.li.iij.trac.ij.ca.xxxv.
Filij nõ labor sed requies sunt parentum:⁊ lenimen laborum.de re.fo.li.ij.dial'.xij.A.
Filiorũ ortus geminatum malum est parentum ponduscq̃ domesticum.ibi.li.j.dial'.lxx.A.
Filius infans quo tibi letior fuerit vide ne mestior digressus sit.ibi.dial'.lxxj.A.
De filijs adoptiuis.ibi.dial'.lxxix.A.
Filiam habere sollicitudo est laborq̃:formaq̃ adijcemetus sit.de reme.fo.li.j.dial'.lxxij.B.
Filia casta iucunditas magna sed sollicita.ibi.dial'.lxxiiij.A.
Q̃ poti⁹ sit dãda filia viro sine pecunia:q̃ pecunie sine viro.de rebus me.li.iij.trac.ij.ca.xxix.
Fl Flagitia plura in magnis urbib⁹ q̃ in solitudine perpetrantur.de re.me.li.iij.trac.ij.ca.lxij.B.
Jn flumen idem bis descendimus ⁊ nõ descendim⁹ ꝑm heraclidem.ibi.ca.l.A.
Fo Forma multos ad honesta pergentes detinuit detor sitq̃ ꝯriã in partes.li.j.de reme.fo.dial'.ij.B.Et lxxij.A.
Nulla res ardẽti⁹ appetit q̃ forma:nulla aiuz moue re potẽtior:ac ideo nulla suspectior.ibi.dial'.ij.B.
Forma multos fecit adulteros:castum nullum.ibi.li.ij.dia.j.B.
Formosam solam difficile est caste viuere.ibi.dial'.cxxviij.B.
Formosis pudicitiam seruare ⁊ si libeat vir licet.de re.me.li.iij.trac.ij.ca.xlj.B.
Forma viui hominis q̃ti sit mors ostẽdit.li.j.de reme.fo.dia.ij.A.
Forma corporis ut multa alia solet paritate gaudere:iparitatẽ ac dissimilitudinem aspnari.ibi.dial'.lxvj.A.
Nil forma fugaci⁹ ⁊ ꝑsertim feminea.ibi.B.in fi.
Forma sua gloriari uanum est sed vulgare.ibi.dial'.lxxij.L.
Fortitudo pulcherrima virtus est:sed comitata casibus.de re.fo.li.j.dial'.lxxiij.A.
Fortes fortuna adiuuat.de reb⁹ me.li.iij.trac.ij.ca.lxij.A.in fi.
Fortuna blanda insidiosior est q̃ minax. Jn ꝑfa.li.j.de re.fo.F.
Fortune ꝓspere regimẽ difficili⁹ est q̃ aduerse.ibi.
Utraq̃ fortune facies metuenda:uerũtamen utraq̃ toleranda.ibi.M.J.
Fortuna magna:magna est tẽpestas:ꝓsilijs magnis indigẽs:⁊ viribus.de re.fo.li.j.dial'.xvij.A.
Fortuna non mutat genus.ibi.dia.xliij.D.
Sepe quem fortuna seruum:virtus liberum fecit.ibi li.ij.dial'.vij.A.
Fortuna omnium rerum humanarum excepta virtute dña est:illam sepe oppugnare:sed nunq̃ expugnare permittitur.epi.de re.fa.j.F.
Nec non nisi in vivos regimen habet:mors hominẽ eximit ab imperio fortune.ibi.
Fortuna oia rotat ad libitum.ibi.epi.xxxvj.F.
Dis fortuna suas habet molestias.ibi.epi.xl.B.i fi.
Magna fortune vis neq̃ minor celeritas.ibi.epi.xlij.A.
Nec fortune fides est:res humanas uertit pariter ⁊ euertit.ibi.epi.lxx.L.in fi.
Q̃ neminem euexit nisi ut altior casus esset:ibi.epi.lxxxiiij.E.
Fortuna oipotẽs ⁊ ineluctabile fatũ est:nõ cũ vulgo solum:sed maximis atq̃ doctissimis.epi.de re.fa.xcj.A.
Fortune munerib⁹ est utẽdum nõ fidendum.ibi.epi.ciij.A.in fi.
Q̃ sit mẽdax:uaria:lenis:infida:priora eius blanda ⁊ mitia:posteriora acerbissima.ibi.epi.cvij.A.
Quo plus seuit:eo min⁹ metuẽda est.ibi.cviij.B.
Quisq̃ ꝑmũ fortune ipetũ ptulerit victor erit :plures terrore q̃ vi superat.epi.de re.fa.cxiij.L.
Q̃ uoluet cõtinuo motu rotã suã instabilis fortuna:⁊ de gente in gentẽ uolubilia regna uersabit.epi.fine ti.iiij.B.in fi.
Fortunatus quis sit.epi.de re.fa.xxxvij.L.
Franciscus sanct⁹:magnus amator solitudinis here Fra
miq̃ sectator fuit.de vita soli.li.ij.trac.iij.ca.xj.A
Franciscus Petrarcha scripsit:de illustribus viris
Contra medi.li.ij.ca.xj.
Contra emulum quendam suum in iuuentute lege carminis quatuor edidit epi.ibi.li.iiij.ca.xj.B.
Quo anno edidit libros epistolarum.Jn Prefa.epi.de re.fa.A.Et cur sic intitulauerit.ibi.A.
Q̃ mille ⁊ eo amplius seu omnis generis sparsa poemata seu familiares epistolas Vulcano tradidit corrigendas.ibi.L.
Q̃ scripsit libros rerum memorandarũ.epi.de re.fa.lxxiiij.B.
Q̃ scripsit librum exhortationum ad Nicolaum urbis Rome tribunum.ibi.Epi.cij.A.
Scripsit Comediam sub philologie nomine in tenera adhuc etate.epi.de re.fa.cxj.B.in fi.

incontinētiā ⁊ lasciuiam exhortatur. de re. fo. li. j. dial'. lxviij. A.
Non locis sed animo gaudendum est: si talis obtigit qui bene locis omnibus uti norit. Jbidem.
Loca delectabilia sepe insidijs opportūa sūt. Jbidē. B
Locorum mutatio laborem cumulat: non tribuit sanitatem. Jn Secre. Collo. iij. L.
Locū salubrē nō tm̄ corpori sed etiā moribꝰ eligere debemus. de vita soli. li. j. trac. iij. ca. ij. D.
Locus sepe ingenio stimulos admouet. Jbi. li. ij. tra. vij. ca. j. L.
Logica ad qd hoi necia ē. Cōtra me. li. ij. ca. xvij. A.
Logicum conclusiunculas meditantē: raptim mors inprouisa concludit. Jbi. L.
Logice utilitas ⁊ commendatio. epi. de re. fa. vj. L. in fi. D.
Lōgū nihil ē i ulla etate. Jn prefa. epi. de re fa. F. i fi.
Nihil longe deo. ibidem. xij. D.
Loquacitate nihil deformius. epi. de re. fa. v. B.
Paucis bn̄ log: bn̄ viuere oiꝰ datū est: tamē plures illud amplectunt: hoc fugiunt. ibi. epi. ij. L.
Curandum est q̄ optime loquamur: dicendus tamē pro facultate. ibi. vij. E.
Ad loquendum multa non magis dolore q̄ gaudio prepedimur. ibi. epi. xx. ID. in fi.
Cū alijs oium: secū log paucoꝝ est. ibi. epi. cxiiij. F.
Ita ferme gsq̄ loquit̄: ut impellit nō ueritas sed uoluptas. epi. de studiorum suorum successibus. A.
Locutum me aliqn̄ penituit: tacuisse nunq̄: Xenocratis dictum. de re. me. l. iij. trac. ij. ca. xlix.
Lucifer bisoli moribꝰ celo cecidit qbꝰ nos celū hodie speramꝰ ascēdē. de vita so. li. ij. trac. iiij. ca. ij. A
De lucina aue. de re. fo. li. j. dial'. lxiiij. F.
Lucꝰ Scipio populo Romāo noia reddidit. de re. me. li. ij. trac. j. ca. v. de quo i Supple. epito. ca. xj.
Lucius Cecilius Caio Cesari pila ludenti respōdit: Una ne tm̄ manu ludo: ibi. trac. iij. ca. viij.
Lucius Apuleius Madaurensis scripsit librū qui de Platone inscribitur. ibi. li. j. trac. ij. ca. xiiij. L.
Lucius Lucullus imperator simul ⁊ philosophus fuit. ibi. li. ij. trac. j. ca. iiij.
Lucꝰ Crassus q̄tiēs porauit: totiēs solito altius ac sine exēplo locutꝰ videret. ibidē. li. ij. tra. ij. ca. viij.
Lucius crassus mores Cesaris ita lusisse fertur. li. ij. trac. iij. ca. xl.
Lucꝰ Malliꝰ pictor egregius cur filios deformes se hīe dicebat. ibi. li. ij. tra. iij. c. xij. Et epi. lxxxiiij. B
Lucij Sylle prudētia contra Julīū Cesarem adhuc inopem adolescētem. ibidem. li. iiij. trac. j. ca. iiij.
Q; pmus oiū cōtra familie sue morē corpus suum cremari uoluit. epi. de re. fa. xiij. D.
De Lucio Quintio Cincinato. Jn epito. ca. vij.
De Lucio papyrio cursore. ibidem. ca. xij.
Lucretia insignis femina ob stuprū per vim ppessa propria se peremit manu. Jn epito. ca. v. A.
Non omne lucrum est homini utile. epi. de rebus familia. xxxij. L. in fi.
Ludicrum ⁊ turpe simul esse non possunt. de reme. fo. li. j. dial'. lxj. B.
Ludus turpis: damnosa victoria: gaudium inane. ibi. dial'. xxvij. E.
De ludis varijs. ibi. dial'. xxv. ⁊. xxvj.
Ludos scenicos Plato censuit ab urbe pellendos. Contra me. li. iij. ca. v. E.
Lugdunū Romanoꝝ Colonia. epi. de re. fa. iiij. L.
Luxuriā spectata corporis species accendit. Jn Secre. Collo. iij. X. circa fi.
Adolescēs luxuriosus peccat: senex luxuriosus insanit. epi. de re. fa. lxxvj. A. Exm̄ epi. sine ti. xx. ID. J.
Luxuria iuuenilis senectuti ꝓrima: senilis autem sepulchro contigua. epi. de re. fa. lxxvj. B.
Luxus ut rarus in siluis: sic in urbibus prava modestia est. de vita soli. li. ij. trac. v. ca. iij. B.
Mag m Agister ut digne sis: nō nisi discipulus meruisti. de re. fo. li. j. dial'. xlv. A.
Rudi magisterio ⁊ indisciplinato nihil est turpius. ibidem.
Multis ne magistri ueri essent magisterij falsum nomen obstitit. ibi. B.
Magnanitas recta: boiuꝫ ē paucoꝝ ibi. dia. lxxiij. L
Malo malū arcebit̄. de re. fo. li. ij. dial'. xxxij. A.
Plures mali: paruꝫ abest qn melius fuisse videatur: Dēs mali. de re. me. li. iij. trac. ij. ca. xxxvj. A.
Mala tunc sunt periculosissima cuꝫ delectant. de re. fo. li. j. dial'. lxix. B.
Marcꝰ Varro tā mlta scripsit q̄ multa vir quēq̄ legē potuisse credamꝰ. de re. me. li. j. tra. ij. ca. iiij. A.
Q; Marcus Varro sub Pōpeio magno militauit: ⁊ ab eodē bello pyratico nauales ꝓmeruit coronam celeberrimi princeps triumphi. ibidem. B.
Marcus Tullius libros innumerabiles uarijs de rebus edidit pulcherrimos. ibidem. ca. v. A.
Qui fatū suū declinare nō ualuit: in tēpestate tutus in portu naufragium passus est. ibi. li. j. trac. j. ca. iiij. de quo vide etiam li. iiij. trac. iij. ca. xij.
Marcus Cato talis erat: ut si arma sumpsisset natuꝫ in armis crederes: si se ad studiuꝫ uertisset inter literas educatum. ibi. li. j. trac. ij. ca. ix. A.
Q; scripsit libros rerum uariarum. ibidem.
Q; se a capitali sinia ⁊ hispaniā ꝓuiciā quā iuuēis armata manu vicerat: inermis senex lingua defensauit. ibi. B.
Marcus Claudius Marcellus victoriarū suarum elatꝰ: ⁊ exagitatꝰ cupiditate sepius vicēdi ab exercitu penorū opprimitur. de re. me. li. iiij. trac. v. ca. xiiij. de quo vide etiam in Supple. epito. ca. v.
Marcꝰ Marcellꝰ cū eēt Jmpator ⁊ augur optimꝰ: totū auguriuꝫ omisit. de re. me. li. iiij. tra. v. ca. xix.
Marcꝰ crassus bello parthico ne manū cū hoste ꝑsereret mlt̄q̄ pdigijs revocat̄. ibi. li. iiij. tra. v. c. xvj. A
Marcus Antonius non ambitiōe sed meritis ad imperium ascendens: uetus philosophie nomen tenuit: nouum sprezit. epi. de rebus fa. cx. B.
De Marco Furio Camillo. in epito. ca. viij. p totuꝫ.
De Marco Ualerio Coruino. Jn epito. ca. ix.
De Marco Curio dentato. ibi. xiij.
De Marco portio. Jn Supple. epito. ca. viij.
Mare si semper esset turbidum nullus hominum nauigaret. de re. fo. li. j. dial'. lxxxvij. A.
De Maria puteolana. epi. de re. fa. lxxj. D. E. F.
Marius primus solutus sectus est: sed post eum plurimi. ibi. epi. xc. L.
Marius Cesar licet vir rusticanꝰ eēt ⁊ nā uel occupatio ad litterarū studia tardiorē fecerit: lr̄atos tm̄ hoies amabat: maxime poetas. ibi. epi. cx. L.
De Mario Baio. Jn Supple. epito. ca. xv.
De Margaritis ⁊ gēmis. de re. fo. li. j. dial'. xxxij. ⁊. xxxviij. ⁊. xxxix. per totuꝫ.
Martinꝰ sanctꝰ in urbe Mediolanēsi mōasteriū cōstruxit. de vita soli. li. ij. trac. iij. ca. iiij. B.

Ha Adrianꝰ impatoꝛ tã uehemẽter musis intẽdebat ut ne vicia moꝛte lẽteſceret de aie diſceſſu ſyderaſiculoſ edidit.epi.de re.fa.cr.B

Hamilchar duꝛ Carthaginẽſis ſyracuſas obſidẽs:i cõpedibꝰ cenans itellexit q̃ falſus interpꝛes ueri ſomnij fuiſſet.de re.me.li.iiij.trac.iij.ca.xxiiij.

De Hãnibale duce penoꝝ. Jn ſupple.epito.ca.iij.

Q̃ iter multas victorias meretricio amore ſubactuſ eſt.de reme.foꝛ.li.j.diaľ.lxix.L.

Eius iocus contra Antiochũ regẽ Syrie:cũ bello victus a Romanis fugeret.de re.me.li.ij.tra.iij.ca.xliiij.de quo vide etiã.li.iij.trac.j.ca.vij.ꝛ.viij.

Eius aſtutia ut increpari non poſſet a Carthaginenſibus de perdito pꝛelio.ibi.ca.xxiiij.

Hãnibali duci Carthaginẽſi monoculo Junonis ſpecies in ſomno adeſſe viſa eſt:ſi reptã in tẽplo colũnã aureã aſpoꝛtaret:reb⁹ eũ ſpoliãdũ: ꝛ altero lumine pꝛiuanduꝝ.ibi.li.iiij.trac.iij.ca.xxv.A.

Jdẽ victo Sagũto: Romana bella iã meditãs:intergetẽ viſus eſt imperio Jouis in deoꝛũ conſiliũ admiſſus de inferendo Jtalie bello.ibi.B.

Hannibal deridet Phoꝛmionem ſecta peripateticuꝝ de bello copioſe diſſerentez qui nunq̃ caſtra viderat.Contra medi.li.j.ca.viij.B.

De Hãnonis Carthaginẽſis pſilio ut hãnibal ab exercitu abſtraheꝛeť.de re.me.li.iiij.tra.j.ca.xiij.

De haruſpicij origine narratur fabula.ibi.li.iiij.tra.v.ca.j.A.

Quid agãt haruſpices.ibidẽ.li.iiij.tra.vj.ca.j.A.

He Hectoꝛ moriẽs inſtantẽ obitũ uaticinať interfectori ſuo.de re.me.li.iiij.trac.iiij.ca.iiij.B.

Helias de ſolitudine ed celũ flãmãte uehiculo raptꝰ eſt.de vita ſoli.li.ij.trac.ij.ca.vij.B.

Heliſeus ferrũ cõtra naturã ꝛ conſuetudinem ſuam natans flenti reſtituit amico.ibi.

Heinrici ſeptimi imperatoꝛis tpe que poꝛtẽta ſint viſa.de rebus me.li.iiij.trac.vj.ca.xviij.

Herculis exemplo indicis cognomen addiť.ibidem trac.iij.ca.xxxiij.

Herẽniꝰ pſulit Romanũ exercitũ captũ uľ pꝛſus libari cũ honorificẽtia uľ ex toto inťimi.ibi.tra.j.c.xij.

Heredis fletꝰ ſub pſõa riſus ẽ.ibi.li.iij.tra.ij.c.lx.B

Herodis regis Judeoꝛũ meliꝰ eſt poꝛcũ eſſe q̃ filiũ ibi.li.ij.trac.iij.ca.ij.D.

Herodotũ patrẽ hiſtoriaꝝ Cicero uocat.ibidẽ.li.iiij.trac.ij.ca.xij.B. Et de re.foꝛ.li.j.diaľ.xxiij.A.

Hegeſias Cyrenaicus penetrabilis ac potentis eloquij erat.ibi.li.ij.tra.ij.ca.xiiij.

Hi Hieronymꝰ urbe Romana dimiſſa Romaniſq̃ opibus contemptis in uaſtam ſolitudinem ſeſe abdidit.de vita ſoli.li.ij.trac.iij.ca.vj.A.

De Hieronymo ꝛ auguſtino qs alteri pferatur.epi.de re.fa.lxiij.A.in fi.B. ꝛ.lxiiij.A.in fi.B.

Hiſtorici oẽs ſeculares a Nino rege initium ſcribendi faciunt.ibi.epi.lxxix.E.

Hiſtrionica peſtiſ ab etheruſcis oꝛta Rome creuit.de re.foꝛ.li.j.diaľ.xxviij.B.

Ho Homelia grece originis nomẽ eſt:qđ latine dici põt ſermo plat⁹ ad ppľm. Cõ.me.li.iij.ca.ix.

Homerꝰ poetaꝝ pĩ dĩ.de vita ſoli.li.ij.tra.vij.c.ij.A.

Q̃ Homerus apud grecos ſolium poſſidet ingenij. de re.me.li.ij.trac.ij.ca.xj.A.

Homerus q̃uis coꝛpore cecus memoretur: fuit tñ animo perſpicaci atq̃ luminoſo.ibi.

Hõ id pmũ ingrere oꝛ gd ſit.De uera ſapia.diaľ.j.B

Q̃ homo ſit aial rõnale moꝛtale.ibi.

Homo vite acõmodatus eſt nõ donatꝰ.ibi.H.

Homo piculoſum:uariũ ꝛ infidũ ꝛ anceps ꝛ feroꝝ ꝛ cruentum animal eſt. Jn plo.li.j.de vita ſoli.B.

Homine nihil imbecillius nihilq̃ ſuperbius.de re.foꝛ.li.j.diaľ.lxxiij B.

Hõ fuſca ꝛ ambigua merꝝ eſt.ibi.diaľ.lxxix.L.

Peſſimum hoium genꝰ eſt qbꝰ ſtultitie mixta callidi tas eſt.Cõ.me.li.ij.ca.xiij.A.

Hoies in hoc beſtijs pꝛeſtãt:quia loqui poſſunt.epi. de re.fa.vij.B.in fi.

De homine bicoꝛpore nato in agro Florẽtino.de re. me.li.iiij.tra.vj.ca.xxj.

Homo nihil humani a ſe alienuꝝ putet.epi.de re.fa. lxxxix.A.in me.

Homini nihil tam contrariũ eſt q̃ inhumanitas. de re.foꝛ.li.ij.diaľ.xxxiij.B.

Hõeſtas ꝛ utilitas nõ uocabuloꝝ ſplẽdore ſed reꝝ põderibꝰ extimãda ſũt.de re.me.li.iij.tra.ij.c.xlv

Honoꝛ ois eſt in honorãte.Cõ.me.li.iiij.ca.ij.B.

Honos alit arteſ:omneſq̃ incendimur ad ſtudia gloria laudis.de re.me.li.iij.trac.ij.ca,xliij.

De Horatio cocle.Jn epito.ca.vj.

Hoſtes qdam nullo melius modo q̃ fuga vincuńť latebꝛis.de re.foꝛ.li.ij.dia.xxxv.L.

Nullus ifeſtioꝛ hoſtis fr̃e ipio.ibidem.diaľ.lj.A.

Hi p hoſtibꝰ hñdi ſĩť ꝛ c.ỏ re.me.li.iij.tra.ij.c.xlij.B

Hoſte iexpectato nil nocẽtiꝰ.epi.de re.fa.v.D.in fi.

Hoſtiliꝰ mãtinꝰ male pugnauit:feduꝝ fedus iniuit: ꝛ turpiter ſe dedidit.de re.me.li.iiij.tra.v.ca.xv.B

Humanum nil minus eſt q̃ ſeuitia ꝛ feritas.ibidẽs. Hu de re.foꝛ.li.j.diaľ.cj.A.

Humanitatis pꝛiũ eſt gaudere bonis rebꝰ ꝛ dolere cõtrarijs.de re.me.li.iij.trac.j.ca.xix.

Humilitate operoſa nihil altius aſcẽdit.de re.foꝛ.li. j.diaľ.xij.D.in fi.

Q̃ ſepe i hũilitaꝫ diſcrtõe fallim̃.ep.ỏ re.fa.xcvij.A

Humilitas ſtirpis redẽptoris noſtri.ibi.A.i fi.B.

Acobi ỏ colũna laudes.epi.de re.fa.lxj.A Ja

i Jactãtia ſp oposa ꝛ picťoſa.ibi.ep.lxiij.B

Apỏ uenetias phibeť qdã fuiſſe q p q̃dragita dies ãniuerſaľr ieiunauit:Et apỏ germanos mulier que trigeſimum etatis annum tranſegit nihil vnq̃ cibi ſumẽs.de re.me.li.iiij.trac.vj.c.xxij.

Jeſus Chriſtꝰ i ſolitudine tẽptãtez vicit aduerſariũ. Je de vita ſoli.li.ij.trac.v.ca.ij.A.

Ignorãtia futurorũ malorũ an utilioꝛ ſit q̃ ſcientia. Ig de re.me.li.iij.trac.ij.ca.xvj.B.

Ignorãtia ſuperborum calcanda eſt ꝛ humiliuꝝ ſubleuanda.Contra me.li.ij.ca.xiij.L. ⌈c.v.A.

Ignorãtia ois male tegiť niſi inter idoctos.ibi.li.iij.

Ignorãtia cecitas ẽ mẽꝫ.epi.de re.fa.xxxix.B.i fi.

Ignota oia lꝫ aſpiora pmľcẽt.Jn Pꝛefa.epi.ſiñ ti.A

Ad illecebꝛas huiꝰ vite pꝛẽnẽdas nihil efficaciꝰ repiť Il q̃ memoria pp̃e miſerie ꝛ c̃. Jn Secre.collo.j.A.

Jmaginibus ſacris delectari que ſpectantes beneficij celeſtis admoneant: pium ſepe exercitandiſq̃ Im animis utile eſt.De re.foꝛ.li.j.diaľ.xlj.E.

Jmitatio plerũq̃ nos pducit quo uel nunq̃ uel ſeriꝰ igeniũ pduxiſſet.De re.me.li.iij.trac.ij.ca.xij.B.

Jmpatiẽtia res cũctas exaſperat.de re.foꝛ.li.ij.dia. cxviij.H.

Jmperatores uagi eſſe poſſunt:ſtabile ſemper firum q̃ eſt imperiuui.epi.ſine ti.iiij.D.

Jmperium in virtute non in decore pſiſtit.de re.me.

tarius christi seruus. De vita soli. li. ij. tra. j. ca. j. B.
De monte capraꝝ ꝛ Soracte. Epi. de re. fa. xxiij. A
De mōte nētoso in Hallijs. ibi. epi. xlix. per totum.
De monstro quadrupede cū humano capite in agro Ueronēsi nato. de re. me. li. iiij. trac. vj. ca. xx.
Morbus omnis eo funestior quo stabiliore materia subnixus. de re. fo. li. j. dia. xlj. A.
Morbi animi oēs curari possunt: nisi eger obluctet. in Secre. Collo. iij. U.
Morbꝰ igēs nō facile occultat. Jn pfa. epi. ō re. fa. O
Mors nulla misera: quā mors anime non sequet. de re. fo. li. ij. dialo. xlix. A.
Mors repētia inocētibꝰ optāda: nocētibꝰ metuēda.
Mors bona initiū est vite. ibi. dia. crix. F. ⌊ ibi.
Mori in peccatis nec nature nec fortune sed hominis propria culpa est. ibi. dialo. cxxvj. A.
Mors inter tremēda pncipatū possidet. Jn secre. collo. j. Q.
Nil morte certiꝰ: nil hora mortis incertius. ibi. ꝛ epi. de re. fa. xxxiiij. B.
Mors sola fatetur quātula sint hominum corpuscula Jn secre. Collo. ij. B. in fi.
Quodcunq; mors itulerit immedicabile vulnus est Jn pfa. Epi. de re. fa. A.
Nihil morte sequacius. ibi. B. in fi.
Mortis nullum prefinitum est tempus sine termino debitores sumus. ibi. epi. xij. B.
Licet nulla mors inhonesta possit viro honesto ptingere poterat tamen durius mori. ibi.
Mors sepe labores vite presentis intercipit: sepe preoccupat. ibidem.
Uulgariter errant qui morientes dicunt vite cōmodis abduci. ibi. in fi.
Mors maloꝝ lugēda: sed bonoꝝ gaudio prosequenda. ibidem. L.
Moriētiū nihil interest ubi potissimū moriāt. ibi. i fi.
Exempla illorum qui suorum mortes fortiter tulisse memorant. Epi. de re. fa. xij. F. H. M. ꝛ xiij. L.
De nullius morte est dolendum nisi turpiter ꝛ ignaue morientis. ibi. epi. xij. H. in fi.
Non fit morte miser: vita est que miseros facit ꝛ beatos. ibi. Epi. xiij. A. ꝛ epi. lx. M.
Mors exilio simillima est. epi. de re. fa. xiiij. A. in fi.
Mortis maluꝫ non tā necessariū q̄ spōtaneū est ibi.
Q; morit quisq; pquerit. ibi. epi. xix. B. in fi.
Mors ultīa pena est nec metuēda viris. ibi. xxxvj. B
Mors ultimum terribilium. Jbidem.
Mors dilata multis imminuit vite gloriā. ibidē. L.
Mors bona optanda est in qua falli neminem posse constat: neminem penitere. Jbidē. D. in fi.
Mors omnes inueniet: ꝛ tributū suū inexorabilis repetet. Jbidem. E.
Q; non caret solatio. epi. lx. E. in fi.
Jnter mortis pericula sepe sunt tutiores quibus vili or est vita. exemplum. ibi. epi. lxxij. F.
Mors nec lachrymis redimitur: nec lamētis vincit: vitari nō pōt: sperni pōt. epi. de re. fa. cxviij. F.
Nihil magis nostrum est q̄ moriēdi cōditio. ibidē.
Sciūt homines q; morient: sed qa nō ⌊ epi. cxiiij. K
ppe nihil curāt. ibi. epi. cxvij. E.
Nemo nō senex morit: ꝛ nemo nō iuuenis. ibi. H.
Cū mortuis nō nisi larue luctant. Jn pfa. epi. sine ti.
Si morituro pfagiū aliqō posteritaꝫ occurrat ⌊ L. ideo tolerabile videtur. De re. me. li. iiij. tract. iiij. ca. iiij. A.
Mortalibus nihil tutum est. epi de re. fa. cvij. A.
Mortale nihil efficit imortale. de re fo. li. j. dia. xliiij
Oēs mores boni breuis eui sūt: mali aūt imor⌊ L. tales. De vita soli. li. j. trac. vj. ca. vj. A.
Mores hoium sic ad exemplar facillime corrigūtur sicut vultꝰ ad speculū. ō re. me. li. iij. tra. ij. c. xij. B.
Mores decursu tēporuꝫ mutati: opiniones hominū alternant. epi. de re. fa. xiij. E.
Motꝰ corpis in aperto sunt: aioꝝ inuisibiles ꝛ occulti. Jbi. epi. xlix. E. ⌈ ij. dia. lxxvij. A.
Mucro hostilis loricā penetrat nō aiuꝫ. de re. fo. li. Mu.
Mulier quē fallere vult delinit. ibi. li. j. Dia. xxiij. A.
Mulier mala citiꝰ cētū sui similes q; vnā bonā reperiet. ibi. li. ij. dial. xviij. A.
Mulierculaꝝ oium vna lex est. epi. de re. fa. l. A. i fi.
Mulieres duas peiores esse q; vnā. Jbi. epi. lxvj.
Mūdicias mulieribus: labores viris conuenire. de re. fo. li. j. Dia. xx. A. ꝛ epi. de re. fa. xxxvj. B.
Mūdi cursus flumini in idē reuertēti comparat. De re. me. li. iij. trac. ij. ca. l. A.
Mūdi insultus ꝛ pericula sic precauent. ibi. c. liiij. A.
Munera oblata qui spreuerūt. epi. de re. fa. xciiij. B.
Muse sunt poetaꝝ. Cōtra me. li. iij. ca. v. B. ⌊ L. D
Muse boues macres stimulāt. epi. de reb. fa. xcij. A
Q; musica dulcedine etiā pisces tangūtur. De re. fo. tu. li. j. Dialo. xxiij. A.
Magna mutāt ꝛ minima. de re. me. li. iij. tra. ij. c. l. B
Mutiꝰ sceuola diuini pariter ꝛ humani iuris: etate sua cōsultissimus fuit. ibi. li. j. trac. j. ca. v.
Nasci cur christus voluit de pgenie humili Na.
n ꝛ in loco despecto. epi. de re. fa. xcvij. A. in fi. B. L. D. ⌈ dia. xvij. B.
Jn alto nasci nec trāquillū nec tutū est de re. fo. li. j.
Nā rex humana arte nō vincit. ibi. dia. xx. L. ꝛ epi.
Nāe frustra repugnat de re. me. li. ⌊ de re. fa. xlix. E. iij. trac. ij. c. lxviij. B.
Cōtra nām nihil fit licet aliq; videant ignorantibus cās rerū ꝛ nouitate pculsis. ibi. li. iiij. tra. vj. c. j. A.
An nāe semp sit obsequēdū an ꝛ o nōnū q; ualde resi
Nā ß hz ut multo meliꝰ: ⌊ stēdū. ō me. li. iiij. c. ij. A. multoq; facilioꝝ factoꝝ q; ꝛ boꝝ stimulis excitem
Nā nō ē accusāda cū qd ⌊ epi. de re. fa. viij. B. i me. mali nobis acciderit. ibi. epla. xix. A. circa. fi. B. L
Nāe suū ius eripere difficile est. ibi. epi. cxiiij. K. i fi.
Sepe pspere nauigāt sacrilegi: ꝛ viri scti naufragantur. ō re. fo. li. j. Dial. lxxxvj. D. Exēpla hēs. epi.
Neapol' igēti tēpestate piclitat ⌊ de re. fa. lxxij. F. H Nea
ibi. epi. lxxij. per totū.
Neapolitani mores detestandi. Jbidē. epi. lxxiij.
Necessitudo nulla est que nō odijs eē possit ifecta. ō re. fo. li. i. Dial. xxvij. B.
Negligētia torpor est aī. epi. de re. fa. xxxix. B. in fi.
De nepotibꝰ. de re. fo. li. j. Dia. lxxviij. A.
Neptunū iprobe accusat qui itez naufragiū facit de re. me. li. iij. trac. ij. c. lx. B.
Nero puez quēdā cuiꝰ ifami amore deperibat dempta virilitate i sexū femineū trasformare nisus: nō sine dote ꝛ ornatu exqsitissimo nuptiaꝝ: qlis cōiugibꝰ Cesaris eē psueuerat i domū suā publice euocatū uxoris loco habuit. ibi. li. ij. trac. iij. ca. xxxix.
Nero pcontatoꝝ mathematicoꝝ ꝛ idoloꝝ rūsis fallacibꝰ sepe in vita ꝛ in morte fuit delusus. de re. me. li. iiij. trac. ij. ca. iij. A. Et tra. vj. ca. xiij. ꝛ xiiij.
Nero Caio Caligule tā silis euasit ut nō alt' sz ille idē qdāmō abiferis reuersus videt. ibi. tra. iij. c. xiij.

Juuenes q̄liter sint istituēdi.epi.de re.fa.cxvij.A.B
Jus summū:summa iniuria est.de re.me.li.iij.tra.ij.ca.lxij.B.
Ut iustitia iniustos:sic iniustitia iustos premit.de re.fo.li.ij.dial'.lxvj.A.
La Laberius iter eos qui mimos scriptitarūt
l diu clarissimus:victus est tandem a Publio.de re.me.li.iij.trac.ij.ca.lxj.
Omnes laborat hodie spe crastie quietis.epi.de re.fa.xxviij.A.
Labor est materia virtutis ⁊ glorie:hunc qui reijcit illas reijcit.de re.fo.li.j.dial'.xxj.L.
Labor area est virtutum.ibi.li.ij.dial'.lvj.A.
Qui laborem fugit:fugit gloriam ⁊ virtutez.epi.ad Karolum regem.E.
Labor multos extulit:sopor nullum.de re:me.fo.li.ij.dial'.lvj.L.
Labores eosdem faciliores esse in principe q̄ in milite.de re.me.li.iij.trac.ij.ca.xliij.
De labyrithis q̄tuor.epi.fine ti.x.A.⁊.xij.B.
De q̄nto labyritho Gallie.ibi.epi.xij.B.⁊.xiij.E.
Lacedemonijs nō de victoria sed de salute cogitandum ex simia molossoruz tegis que sortes sparsit respōsuz est.de reb⁹ me.li.iiij.trac.v.ca.xxiiij.
Lachrymas i morte amici fūdere humanū eē sapiētis viri.illis modū iponere.epi.de re.fa.xij.A.i fi.
Lachryme sūt arma mulierū:viros nō decēt nisi moderatissime forsan ⁊ rarissime.ibi.E.post me.
Honestiores sunt lachryme in alienis calamitatib⁹ q̄ in nostris.ibi.epi.lxxxix.A.
Lachryme ⁊ risus vno de fonte prodeūt.ibi.in fi.
Lābas dux Januēsis cū Uenetis i mari pugnās:hoc memorabile ferē fecisse.epi.de re.fa.xiij.L.
Licet laudare seipsum q̄libet sine arrogantia.Contra medi.li.ij.ca.ix.A.B.
Cōcessum est ignorāti se laudare.ibi.li.ij.ca.x.A.
Laudē uerā nisi de ꝓprio sumpseris ab alio nō expectes.de re.fo.li.j.dial'.xvj.A.
La⁹ sapiēti utilis est:stulto nocet.ibi.dial'.xcij.D.
La⁹ stultoꝝ apō doctos ifamia est.ibi.dial'.xciiij.B
Laudatio inaniter effusa turpiter sonat:nisi eā natura rerū ⁊ quedaz quasi ueri necessitas extorserit. Contra medi.li.ij.ca.vij.B.Et li.iij.ca.iij.B.
Plus solide laudis esse in auctoribus q̄ in uerbis. Jn Prefa.epi.de re.fa.B.in fi.
Laudes hominuz moꝛs incobat.ibi.epi.j.A.
Si vis laudari morere.ibi.
Non omnium qui laudantur:laude digna sunt omnia.de reme.fo.li.j.Dial'.xxvj.A.
Laut⁹ vict⁹ uoluptaſ ꝙuia sē furor].ibi.dial'.xix.A
Jta legendum esse non ut eloquētioꝛ aut argutioꝛ sed ut quis melioꝛ fiat.epi.de re.fa.ij.L.
Le Lectoꝛ debet flosculos maiorum exemplo apō capere.ibidē.B.D.⁊.vij.A.E.F.Et.lxiij.F.
Que legēdi meditādiq̄ studio repereris in fauum stilo redigenda suadeo.ibi.epi.vij.H.
Rara lectio est que periculo uacet:nisi legenti lux diuine ueritatis affulserit:quid sequendum declinādum ue docens.ibi.epi.xx.D.
Leges urbium aranearum telis comparandas esse. de re.me.li.iij.trac.ij.ca.lvj.
Legū auctoritas utiq̄ magna est ſ̄z earū usus negtia hoium deprauat'.epi.de studioꝝ suorum suc.E.
Leo cur non sit educādus in ciuitate. de re.me.li.iij. trac.ij.ca.lviij.
Leonides glorioſissime moriēs Lacedemonijs patriā reliquit incolumē.ibi.li.iiij.trac.ij.ca.viij.
Leporem sepe vnus mouet:alter capit.de reme.foꝛ. li.j.dial'.liiij.L.
Leta omnia raro sine infelici re aliqua eueniūt.epi. de rebus fa.ciij.A.
Letitia inimica est consilio.ibi.epi.lij.B.
Letitia curarumq̄ uacuitas cautioni semper aduersa est.de reme.foꝛ.li.j.Dial'.lviij.L.
Libri quosdā ad sciaz:quosdā ad ſaniā deduxerūt. de reme.foꝛ.li.j.dial'.xliij.B. Li
Nō est cuiusuis ingenij libꝛos scribere:magna gdez res est ⁊ singularis ⁊ difficilis ⁊ paucoruz hominum.de rebus me.li.iij.trac.ij.ca.lxij.L.
Libꝛos suos ipſi legāt cū suis:nec q̄sq̄ attingit p̄ter eos q eādē licētiā scribēdi sibi p̄mitti uolūt.ibi.E.
Libꝛos edē ieptū ē idocto.L Cōtra me.li.ij.c.j.B.L.
Libri medullitus delectant:colloquuntur ⁊ consulunt.epi.de re.fa.xliij.B.
Sūt qui libꝛos ut cetera nō utēdi studio ſ̄z habēdi libidine cumulēt:neq̄ tā ut ingenij p̄sidiū q̄ ut thalami oꝛnamētū.ibidē.D.⁊.epi.lxxxvij.E.
Libtas ois supbo supbia vī.Cōtra medi.li.ij.ca.v.
Libtas quo loco q̄rēda sit.epi.de reb⁹ fa.xv.H.i fi.
Libertas iram peperit:ueritas odium:admonitio fastidium.ibi.epi.lxiij.A.
Libertas expugnat urbeſ munitissimas:armatos fūdit exercitus:potentissima regna subuertit.dereme.foꝛ.li.j.dial'.xiij.A.
Nō qui nasciſ liber:sed qui moriſ liber est.ibi.
Liberū non facit foꝛtuna sed virtus.ibidem.B.
Nō ex liberis mō:sed ex regib⁹ subito fui fiūt.ibidē
Ut nēo vnq̄ libtati:nēo ipio suo fidat:exēpla ibi.L.
Libertas bellicosa melioꝛ est viris foꝛtibus q̄ pacifica seruitus.ibi.dial'.cv.D.
Liberalitas uera non est dura:non lenta:non difficilis.epi.de re.fa.cj.B.in fi.
Jmmodicus libertatis usus seruitutiſ occasio est.de re.me.li.iij.trac.ij.ca.xxx.
Cui plus licet q̄ par est:plus vult q̄ licet.de re.me. li.iij.trac.ij.ca.lx.B.
Licinius libertus augusti : sic augusti iocosam fraudem urbana dicacitate prohibuit.de re.me.li.ij. trac.iij.ca.xxxiiij.
Licinius Cesar vir rusticane originis ita litteras oderat ut eas virus ac pestem publicam appellaret. epi.de re.fa.cx.B.in fi.
Lycurgus populos p̄ncipibus:princeps iustitie subegit.de re.me.li.iij.trac.ij.ca.xxxix.B.
Lycurgi leges date Lacedemōijs que sint ibi.de eodem vide etiam li.iiij.trac.ij.ca.x.A.
Lingua animi fera est.Contra medi.li.ij.ca.j.A.Et epi.de re.fa.viij.A.
Lippus est liuoꝛ:longinqua non aſpicit.de re.foꝛ.li. ij.dial'.xxxj.B.
Litterati sunt aliqui uere licet pauci:sapientes autē pene nulli.de re.foꝛ.li.j.dial'.xij.L.
Litteris nihil stabili⁹ iter moꝛtaliū inuēta:qſqs illaſ nō metuit oportet ut diligat.epi.de re.fa.cx.L.
Liuia nondum augusta Tyberium aluo gestiēs quē seruz paritura esset sic didicit.de re.me.li.iiij.tra. vj.ca.xij.⁊.xiij.
De Liuio salinatore.Jn Suppl'.Epito.ca.vj.
Liuoꝛ modestia lenit'.de re.foꝛ.li.ij.dial'.xxxvj.L.
Loc⁹ igenij excitat ⁊ ad penitētiā quosdā:alios ad Lo

Inter parentes ⁊ filios pulchrum de amore ac pietate certamẽ.de re.fo.li.j.dial'.lxxxiij.A.
Pariseorũ ciuitas regni Hallie caput:a Julio Cesare condita est.epi.de re.fa.iij.B.
Parmenides ⁊ atlas:nomina ꝓpria his in quibus habitarũt montib⁹ reliquere.de vita soli.li.ij.tra.vij.ca.j.L.
Cõtra parasitũ periphrasis.epi.de re.fa.x.A.B.
Pastoris boni est tondere pecus nõ deglutire.de re.me.li.iiij.trac.vij.ca.ij.in fi. Pas
Nulla passionũ humanarũ est ꝑpetua.epi.de re.fa.
Rara patientia est quã nõ penetret acutũ cõuitiũ.Cõ.me.li.iiij.ca.xj.E.in fi. Pat
Alia sunt que patimur nolẽtes alia que uolẽtes.epi.fine ti.xj.in ꝑn.
Patiẽtia gaudet duris.epi.de re.fa.xxxvj.B.i me.
Impatiẽtis animi est breuissima expectatiõe torque-
Patientia criminũ sepe consensui prima est.epi.de re.fa.xcj.D.in fi. ri.ibi.epi.j.E.
Patris seueritas fructuosior filio esse solet q̃s comitas.de reme.fo.li.ij.dial'.xliij.B.
Patrum mores nõ sunt arguẽdi sed ferẽdi.ibi.L.
Pater senex fugitiua'iucũditas.ibi.li.j.dia.lxxxij.A
Patrie summa laus:sola virtus est'ciuium.de reme.fo.li.j.dial'.xv.A.
Patria nobilis que vulgo dicatur.ibi.
Maliz per te patria:q̃z tu ꝓpter patriã not⁹ sis.ibi.B
Quid prodest patriam fugisse si seipsum non effugiat?de re.me.li.iij.trac.ij.ca.xlj.E.
Qui patriaz cõseruauerint:auxerint:adiuuerint:certum est in celo definitum locum habere:ubi beati euo sempiterno fruãtur.epi.de re.fa.xxxviij.L.
Paula sancta pia ⁊ illustris ut ad ꝑsepe dñicum mori posset ubi ⁊ qualiter orta esset oblita est.de vita soli.li.ij.trac.iij.ca.vij.A. Pau
Pauli emilij cõstãtia. epi.de re.fami.xij.F.
De paulo emilio macedonico.In Supple.epito.ca.
Pauperem non rerum paucitas:sed cupiditas facit.epi.de re.fa.xiiij.A. rxij.
Qui cũ pauptate bñ cõuenit diues est.ibi.epi.cv.L.
Quis non est pauper nisi qui nihil cupit? in fi. ibidem.epi.lxxxix.L.
Pauper non est qui parum habet:sed qui multum cupit.ibi.epi.lxxxvij.A.in fi.
Paupertas dura quidem sed tutissima ⁊ expeditissima est.ibi.epi.xl.L.
De laude paupertatis.ibi.epi.xxxix.D.
Paupertas aliquanto difficilius contemnitur re q̃s uerbo.ibi.epi.lxxxix.L.
Paupertas quid boni habeat:quid quietis ac felicitatis adducat:exemplis ostendit'.ibidem.M.
Q; sepe multis utilis fuit ad salutẽ:nulli vnq̃ inutil' nisi bis q eã lamẽtis ⁊ ipatiẽtia exasperãt.ibi.O.
Qui in paupertate felicissimi fuerint ⁊ in diuitijs infelices:exempla.ibi.Epi.xcviij.L.
Paupertas habet ingenium suum:habet ⁊ cogitationes alias.de rebus me.li.ij.trac.iij.ca.xlviij.Exẽplum.ca.xlix.cum sequẽ.
Nemo tam pauper vixit ut moriẽs uellet vixisse,pauperior.de re.fo.li.ij.Dial'.ix.J.
Pauonis pulchritudo multo aurium tedio pensanda est.ibi.li.j.dial'.lxij.A.
Pacez suam meli⁹ẽ q̃s spare.de re.fo.li.j.dia.cv.A. Pac
Par punice a Romane urbis excidium fuit.ibidem dia.cvj.A.
Par magna sepe si pauxillum auri adhibeas lis erit. ibidem.dial'.lxxxiiij.B.
Peccare miserũ est:miserius delectari:miserrimum excusare atq̃ amare peccatum.de re.fo.li.j.dial'. Pec
Peccati delectatio peior est q̃ ipsum peccatum.ibi.dial'.xxvij.B. rlxix.F.
Ex alieno peccato damnum doloraq̃ nasci potest nõ infamia.ibi.li.ij.dial'.xxj.E.
Si peccatum omne nihil est: eo magis est nihil quo peccatum maius.epi.fine ti.ij.F.in me.
Peccatũ ibi debet corrigi ubi ẽ cõmissum.ibi.epi.vj.L
Peccatũ miserũ facit. In Secre.Collo.j.F.in fi.
Peccator quo maiorẽ uoluptatẽ ⁊ titillationẽ ꝓcipit ex sceleribꝰ suis:eo miserior calamitosiorq̃ est in-
Pecunia non te habeat dominũ nec comitem.epi.de re.fa.xl.A. rdicandus.ibi.L.
Crescit amor nũmi q̃tũ pecunia crescit.ibidem epi.
Pecunia neminem diuitem facit.ibi. rlxxvij.B.
Cũ pecunia sollicitudo ⁊ cupiditas crescunt.ibidez
Pẽdere nunq̃ desinet qui in crasti- num pendebit.de vita soli.li.j.trac.vj.ca.v.A. repi.xcviij.A. Pen
Penitenti deus ueniaz spopondit:sed diem crastinũ non promisit.de uera sap.dial'.j.M.
Peregrinari quid sit.epi.de re.fa.xiiij.A. Per
In peregrinatiõe optimũ tibi viaticum ex virtutib⁹
Periclis Atheniẽsis constãtia in mortе filiorum.epi.de re.fa.xij.F. rconstabit.ibi.B.
O; ei sola lingua suffecit ad ipiuz: Inermis ipse attñ ita armat⁹ eloquẽtia ut cũ aduersus oiuz salutẽ diceret:cũ delectatione ab oib⁹ audiret'.de re.me.li.ij.trac.ij.ca.xix.de quo ⁊ li.iiij.tra.j.ca.xiiij.A.
Periculũ nunq̃ sine periculo vincit'.ibi.li.iij.trac.ij.ca.lx.B.Et epi.fine ti.xxj.A.in fi.
In periculis virtutis splẽdor facillime apparet.epi.
Pernicitas laudita illo ꝑperat ubi tarditas multa erit.de re.fo.li.j.dial'.vj.A. rde re.fa.xv.M.i fi.
Pernicitas summa eo tendit:ubi desinat.ibi.
Apud persas fidem ⁊ taciturnitatem esse integerrimam.epi.de re.fa.v.B.
Persecutionum duo sunt genera.epi.fine ti.xj.A.
Pestes quas fugare nõ possumus fugiamus.de vi. soli.li.j.tra.vj.ca.vj.D. Pes
Petrus Damianus Romanum cardinẽ non sine laude possederat:illum tamen linquens quietissimaz solitudinem perituris honoribus preferendã duxit.De vi.so.li.ij.tra.iij.ca.xvij.B. Pet
Petrus heremita in territorio Ambianensi solitariã vitam duxit.ibi.trac.iiij.ca.j.A.
Petrus abaelardi inuidie cedẽs solitudinis trecensis abdita penetrauit.ibi.trac.vij.ca.j.D.
Paphnucius tres dei amicos ex urbib⁹ ad deserta ꝑduxit.De vita soli.li.ij.trac.j.c.j.L. Paph
Phalaridis agrigentini mater vidit in somnis ex patera mercurij sanguinẽ humi spargere pauimẽtoq̃ illisum rebullire:qꝺ uerum fecit cruenta nati seuitia.de re.me.li.iiij.trac.iij.ca.xxviij. Pha
De Phalerno monte.epi.de re.fa.lxxj.B.
Phraates rex parthorũ ꝓter parricidia in patrem simul ac filiũ admissa:triginta insuper ꝓprios fratres trucidasse legit'.de re.fo.li.j.dial'.xxxiiij.A. Phra
Phenix auis vnica gugentesimo anno renascit'.epi. de re.fa.lxij.B.Et de re.fo.li.j.Dial'.lxiiij.H. Phe
Phillades bistrio primo uetustũ ⁊ incõditũ saltandi morem predecora nouitate permutasse tradit'. de re.me.li.iij.trac.ij.ca.lix.A. Phi

Mat Mathematicis non esse credendum auctoritatibus probatur. Epi. de re. fa. xxxiiij. A. B.
Dictum Augustini cōtra mathematicos. Jbi. L.

Ma ph Mapheus vicecomes Mediolanēsis per sapientiā recuperat perditam patriam. De re. me. li. iij. tra. ij. ca. lxvj. A. Et Epi. de re. fa. xiiij. D.

Multi quos natura mechanicos fecerat: illa obluctā te philosophant. De re. fo. li. j. Dia. xliiij. L.

Me Medici discordant de industria dum pudet nouī nihil afferētē alteri⁹ ibesisse uestigijs. Epi. de re. fa. lxxxvj. A. in fi. Idem habetur in Epistola que ponitur libris Jnuectiuarum Cō. me.
Medico tm̄ hominē occidisse impunitas summa est. Epi. de re. fa. lxxxvj. B.
Medicus vnus de multis eligēdus est nō eloquentia sed sciētia ⁊ fide conspicuus. Jbi. Et cōtra me. li. j. ca. ij. B. Et. iiij. E.
Medicum non consilio sed eloquio pollentem uelut insidiatorem vite siccarium: aut uenificum vitare debes Epi. de re. fa. lxxxvj. L.
Jn medicū cur inuehat. Jn p̄fa. li. j. Con. me. A.
Medicus mercēnarius est ⁊ infamis artifex. Jbi. li. j. ca. j.
Medici cū sanitatis fructū pollicent̄ nil nisi intēpesti uos flosculos inutiliū ꝯ boz igerūt. Jbi. li. j. ca. ij.
Non medicorum artificium sed artifices: nō omnes sed p̄rocaces Franciscus improbat. Jbi. ca. iij.
Medicus tutissime arti cerebrum addixit: quisquis euaserit sibi vitam det: quisqs obierit nihil illi p̄ter experientiam debet. Jbi. li. j. ca. iiij. E. in fi.
De cōparatiōe medicine ad agricultur̄. ca. v. B.
Medicorū effect⁹ utrū sint mirabiles. Jbidez. ca. vj.
Oꝫ medici de omni materia etiam sibi incognita log uolunt. Jbi. ca. viij. B. in fi.
De medicoꝝ mēdacio ⁊ uanitate. Jbi. ca. xj. ⁊ xij.
Oꝫ propter medicos malos nolit bonis detraxisse. Con. me. li. ij. ca. xiij. A. Et li. iij. ca. v. J.
Medicorum bonorum paucitas non est ad artis infamiam sed gloriā. Jbi. li. ij. ca. xiiij. A.
Quō medicus iperit⁹ homies ut deus a mortuis suscitet: ⁊ cur populus illi credat. Jbi. ca. xvj. A.
Medic⁹ idoct⁹ upupe compar̄. Jbidē. ca. xvij. E. F.
Medici cur sint pallidi ⁊ crocei coloris. Jbi. li. j. ca. vj. Et li. ij. ca. xviij. A. D.
Medicus indoctus fex est mechanicoruz. Con. me. li. iij. ca. v. H.
Medicine nihil est cōe cū ethica. Jbi. ca. x. A. B.
Oꝫ medicus neqꝫ rhetoꝝ neqꝫ oratoꝝ aut poeta est sz parabolanus. Jbi. H.
Medicus qui poetas ignorat deus esse potest. Jbi. li. iiij. ca. vij. A.
Oꝫ aliqñ non suam sed alterius potest egritudinem curare. Epi. de re. fa. xix. L. in fi.
Medicina repens uetustaz egritudinem non curat. Jbi. Epi. lxxv. D. in fi.
Mediocritas in omni statu expetēda est. Jn Secre. Collo. ij. J.
Jn meditatiōe tota docti hois vita cō sistit: qz meditatio totū. De re. me. li. iij. trac. ij. ca. xxxviij.
Meditatio animū armat. Epi. de re. fa. cxiiij. K.
Memoria duplex est: vna rerum: altera uerborum. De re. me. li. ij. trac. j. ca. iiij.
Oꝫ vna est ex agilitate p̄sequēdi facultatē dimittēdi: altera ex retinēdi diuturne: que capiendi segnitiez annexam habere cōsueuit. Jbi. ca. vj.
Tenacitas memorie laus ē: celeritas igenij. Jbi. c. ij
Jnter raras nature dotes miranda vis memorie. De re. me. li. ij. trac. j. ca. viij.
Sic̄ nl̄la copiosioz aut ditioz ē ai supellex mēoria: sic nulla fragilioz: nulla fugacioz. Exēpla li. ij. tra. j. ca. xiiij. A. in fi. B.
Facilius memorantur semel visa q̄ septies audita. Jbi. li. iij. trac. ij. ca. xviij.
Memoria igēs: ap̄la dom⁹ tedij ⁊ atriū fumosarum imaginum ubi multa displiceant. De re. fo. lib. j. Dial̄. viij. A.
Themistocles ait: Malle se oblīuionis artem q̄ memorie discere. Jbi. L.
Tristis memoria p̄teritorū ⁊ anxia sollicitudo futurorū sunt abijcienda. Epi. De re. fa. xxxiiij. A.
Memoria hominum fluxa est: picture labiles ⁊ caduce statue. Jbi. Epi. cx. L.
Memento peccati tui ut doleas: mortis ut desinas: diuine iustitie ut timeas: misericordie ne despes. De re. fo. li. j. Dia. viij. D.
Oꝫ mēdaciū iā quotidianū ⁊ vulgare sit peccatū cōsuetudie pessima effectū ē. Epi. de re. fa. cij. L. i fi.
Mens uaga multa complectitur: pauca stringit. De re. me. li. ij. trac. j. ca. xiij. A.
Mercuri⁹ de⁹ ꝑmōis uocat̄. Con. me. li. j. ca. iiij. H.
Metellus eodem vultu fuit in exilium missus ⁊ reuocatus. Epi. de re. fa. xiiij. L.
Nihil est metuendum qō affert necessitas nature. de reme. fo. li. ij. Dial̄. cxvij. B.
Midas phrix infans dormiens inuent⁹ est formicis in os eius tritici grana congerentibus. De re. me. li. iiij. trac. v. ca. xxij. Mi
Migrantium consuetudo que sit. Jn Prefa. Epi. de rebus familia. A.
Militia vna est. De re. fo. li. j. Dial̄. xlviij. A.
Minerua dea sapiētie est. Cō. me. li. iiij. ca. viij. B.
Mios ex antro Jouis leges uelut ipsi⁹ Jouis de mandib⁹ acceptas efferebat. de re. me. li. iij. tra. j. ca. iiij
Mirabile nō est qō fieri potest. de re. me. li. iiij. trac. vj. ca. j. B.
Nihil miraculosum nisi quia rarum. Jbi. D.
Mirabile nihil eē p̄ter aiuz. epi. de re. fa. xlix. K. i fi.
Nihil mirabili⁹ hoie de⁹ fec̄ i terris. Jbi. Epi. lxxj. D
Miser est quisquis felicitatem sperat a miseris. Contra me. li. iiij. ca. iiij. B.
Nēo miser fit sine peccato. Jn Secre. Collo. j. F. i fi.
Nēo miser ē nisi q se miser fec̄. Epi. de re. fa. xiiij. A.
Nemo tā obstinate miser est ut nō iterdū oculos ap̄ at miſiasqꝫ suas dū videt oderit. Jbi. epi. lxxv. A.
Miseria crescit cū felicitate. Jbi. Epi. xxviij. B. in fi.
Mithridates ꝓ Pōti: rex Cappadocū mox sanguie ne poꝫ respgēdus iocat̄. De re. me. li. ij. tra. iij. ca. xvij
Oꝫ vigitignqꝫ liguas gētiū q̄ sub ipio suo erāt nouerat: ⁊ ut iura cuilibet patrio ꝑmone redderet: interpretem nō requisiuit. Jbi. li ij. trac. j. ca. xj.
Modestia sanitati multum confert. De vita soli. li. j. trac. ij. ca. viij. B. Mo
Modestie cultores uoluptatē fugiunt. Jbi. li. j. trac. iij. ca. iij. B.
Modestia assit cū ctis in reb⁹. Epi. de re. fa. vij. L.
Mod⁹ i cūct̄ ē Fuādus. de re. me. li. iij. tra. ij. c. xxxiiij
Molestiam p̄sentem uenture spes glorie solat̄ aut minuit. Jbidem. ca. xliij.
Mollicies amica uoluptati. de re. fo. li. ij. Dia. x. A.
Moyses gdā ethiops de latrone fact⁹ est p̄sbyter soli

Ideo apud poetas est stili obscuritas. ibidem. L. D.
Non ob aliam causam indoctis odiosa est poetica: ni si quia eis inaccessibilis ⁊ ignota est. ibi. E.
De poetarū antiquitate: ⁊ cur nō palam deorum pluralitatē redarguerit. li. iij. Cō. me. c. vij. A. B. L.
Q; poetarum error communis sit cum philosophis. ibi. li. iij. ca. v. E. F. ⁊ ca. vij. D.
Poetarum lectio iuuenibus est fructuosa: senibus superuacua. ibi. ca. viij. B.
De Pompeio magno. In Supple. epito. ca. xvj.
Q; aduersus rerū dñz Julii Cesarē cōflicturus euētum prelij euidentissimis pdigijs pnotatū ferunt de re. me. li. iiij. trac. v. ca. xviij. A.
Pontificat⁹ summi sarcina difficillimum ⁊ glorioſuz miserie genus est. ibi. li. iij. trac. ij. ca. lxiiij.
Pōtifices nīi nil aliud nisi diuitias amāt. de vita soli. li. ij. trac. iiij. ca. j. L. ⁊ epi. de re. fami. lxxxvij. D
Populus odiosus leniendus est aut ⌈ E. F. linquendus. de re. for. li. ij. dial'. xxxiiij. B.
Portentum multis ⁊ diuersis uerbis nominatur. de re. me. li. iiij. trac. vj. ca. j. A.
Neq; sola ignorātia causarū videri portētum cogit.
Portentum dicitur qō raro contingit ⌈ ibi. B. ibi. ⁊ Contra medi. li. ij. ca. j. L.
Sine portentis vir est historia. de re. me. li. iiij. tra.
De horribili portēto homis visi sup ⌈ vj. ca. xvj. A equo apud Mediolanum. ibi. ca. xix.
Portēta monēt iterdū aias. epi. de re. fa. xix. A.
Portius latro memoriter seruabat quecunq; dicebat. de re. me. li. ij. trac. j. ca. vij.
In portu multi pierūt. de re. for. li. j. dial'. lxxxviij. A
Que rite poscunt deus negare non solet. In Secre.
Possidonij Panetij discipuli prudēs ⌈ Col. ij. Q. sententia. de re. me. li. iij. trac. ij. ca. lv. A.
Qui potēti minora negat: maiora pmittit. de re. me. li. iij. trac. ij. ca. xxx.
Potentia uera ⁊ firma in virtute fundata est. De re. for. li. j. dial'. xcj. B.
Potentia nulla potens est ⁊ stabilis. ibi. L.
Potētia multorū nō in pprijs viribus sed in aliena debilitate fundata est. epi. sine ti. ij. L. in me.
Pre Preceptoris tui excellentia nihil ad te. de re. for. li. j. dial'. lxxx. A. ⁊ li. ij. dial'. xl.
Preceptoris scientia discipulo utilis esse pōt: gloriosa esse non potest. de re. for. li. j. dial'. lxxx. B.
Presidētiū amara ⁊ turbida sors est. ibi. dia. lxvij. L
Preuignuz rario bonus: rarior est vitricus. ibi. dial'.
Pri Princeps iustus pater est patrie. de re. ⌈ lxxix. L. for. li. j. dial'. xcvj. D.
Principes nostri ac duces elatissimi hominuz in thalamo leonibꝰ fortioribus: in campo ceruis timidiores. de vita soli. li. ij. trac. iij. ca. vj. A.
Ad nihil aliud sunt animosi q; ad luxurie studiū vir
Principē cōmunitatis difficilē ⌈ tutisq; odiū. ibidē est a pmo in secūdū ordinē q; a secundo in nouissimū detrudi. de re. me. li. iij. trac. ij. ca. iij. B.
Q; pncipū miserrima est cōditio: qb⁹ de cōiuratione aperta nō credit nisi occisis. de re. me. li. iij. tra. ij. ca. v. exempla habes ca. xxiij.
Princeps qui delatores non castigat irritat. ibi. c. v.
Pricipib⁹ quō sit assistēdū sine piculo. ibi. ca. xliiij. A
Principes olim virtute ⁊ litteris claruerūt mō ignauia ⁊ ignorātia torpēt. epi. de re. fa. cx. per totum.
Principatus vnitas cōmendat. epi. sine ti. iiij. L. D.
Principijs in omni nisu obsistamus. de re. me. li. iij. tra. ij. ca. iij. B.
Procurator regis hostis est populi. de reme. for. li. j. dial'. xlvij. A. Pro
Proditore nihil scelestius. ibidē. li. ij. dial'. lxxx. B.
Proditorē patrie nullius eui licētia: nulla pſuetudo: nulla libertas criminum excusat. epi. de re. fa. cij. D. de quo li. ij. de reme. for. lxxx.
Profectui nil tā aduersuz q; pfectiōis opinio. de re.
Profect⁹ pncipiū est notitia ⌈ me. for. li. j. dial'. x. B. defect⁹ ppi cū dolore. Cōtra medi. li. iij. c. viij. A.
Si qō pſitent hoies id essent: bīi itent res humane.
Promittētib⁹ mlta nihil ⌈ de re. for. li. j. dial'. xlvj. B credendum esse. ibi. li. ij. dial'. xxxvij. B.
Prosperitas pſens sepe future calamitatis auspiciū fuit. ibi. li. j. dial'. xxvij. A.
Prosperitas magna magne viā facit aduersitati. ibi.
Proteruie nois equocatio. de re. ⌈ dial'. xcj. A. me. li. ij. trac. iij. ca. xxix.
De puerbijs vulgarib⁹ ⁊ ipsorū cōmendatione. ibi. li. iij. trac. ij. ca. lxij. A.
Prudentia nihil aliud est ꝑm Tullīū nisi rerū bonarū ⁊ malarū scientia. de re. me. li. ij. trac. j. ca. j. Pru
Sine prudētia nec haberi nec intelligi penitus ulla virtus potest. ibi.
Prudētis est nō tā qd delectet q; qd expediat aduertere: inq; hocipso nō pncipia reruz sed exitus contemplare. epi. de re. fa. xxxiij. B.
Psitacus salutator magnus ⁊ presertim principum: Ps sed quasi adulatorem illum fecit natura. de re. for.
De publio Decio. In epito. ca. xj. ⌈ li. j. dial'. lxiiij. E. Pu
Publi⁹ Deci⁹ bello latino cōsul se pro republica deuouit: ⁊ in medias inimicorū acies inuect⁹: tanta gloria oppetijt ut natū ad simile mortis hereditarie desideriū excitaret. de re. me. li. iiij. tra. iij. c. iij.
De publio Scipione. In Supple. epito. ca. vij.
Publius Syrus a pmis annis dicacitati dedit⁹ libertatē cōsecut⁹ est: ⁊ pter fauorē populorū Julij Cesaris ingētē gratiā pmeruit. Js ⁊ mimos scriptitauit. de re. me. li. ij. tra. iij. ca. xviij. ⁊ li. iij. tra.
Publius Clodius: ubi cōdēnatio spe ⌈ ij. ca. lx. A. rabat summa cū populi Romani ⁊ illi⁹ seculi infamia absolut⁹: nocētior absolutione q; crimine. ibi.
Pudicitia insignis impios as ⌈ li. ij. trac. iij. ca. xxx. efficit matronas. de reme. for. li. ij. dia. xxj. A.
Pudor ⁊ penitētia ⁊ dolor scale sunt ⁊ gradus qdā ad resipiscētiā ⁊ salutē. ibi. dial'. xxvj. L.
Puerorū est ad oia que viderint obstupescere: q; eis oia noua sunt ⁊ admirāda. epi. de re. fa. xix. A.
Pulchritudo ⁊ castitas raro cohabitāt. de re. for. li.
Purpura cōspecta in alteri⁹ ⌈ j. dial'. lxxij. A. tergo ambitionē renouat. In Secre. Collo. iij. X.
Puteolana mulier. epi. de re. fa. lxxj. D. in fi. E.

E Quinto Fabio maximo cunctatore. de Qu
d rebus me. li. ij. trac. j. ca. iij. ⁊ in Supple. epito. ca. iiij.

E rapinis. de reme. for. li. ij. dial'. lxj. A. Ra
d Rex uer⁹ est qui iustitia regit ⁊ regit. de Re reme. for. li. j. dial'. lxxv. D.

Ille uere rex dicendus est qui nō subditos modo sz seipsuz regit. epi. de re. fa. l. L.
Regem a tyranno sola iustitia discernit. ibidem. epi. xxxiij. A. in fi. ⁊ de reme. for. li. j. dial'. lxxv. D.
Rex bon⁹ fuus est public⁹. de re. for. li. j. dia. xcvj. A
Quid faciat regē ꝑm Senecam. epi. de re. fa. l. D.
Regibus inimicitius nihil est q; virtus ⁊ littere. de

De Nerone Claudio: vide in supple. epito. ca. vj.
Ni Nihilo detrahi nihil pōt. Lō. me. li. ij. ca. xiij. A.
Ne qd nimis. de re. me. li. iij. trac. ij. ca. xxxiiij.
Niti in id ad quod peruenire non potest dementissimi animi est. epi. de re. fa. ij. L.
No Nobil' uer⁹ nō nascit̄ sz fit. de re. fo. li. j. dia. xvj. B.
Nobilitas non est sine virtute. ibidem. D.
Posse nocē nō est uera magnitudo nec ueruz robur.
Ibi nocēdi feruētioz ē libido ubi Lepi. sine ti. ij. F. defensionis est minus. epi. de re. fa. xcij. A.
Noctua cur minerue ꝓsecret̄. ꝯ me. li. iiij. ca. viij. B.
Nosce teipsum. de re. me. li. iij. trac. ij. ca. xxxiij. A.
Nesciēti seipsum impossibile est noscere deum. de nera sapientia. dia. j. B.
Noctib⁹ bis terqz surgēdū ē. de re. fo. li. j. di. xxj. D.
Nouum nihil sub sole. epi. de re. fa. xxx. A.
Nouum nihil aut stupendū senib⁹: ꝑsertim eruditis euenire solet aut inopinatum. ibidem epi. xix. A.
Nu De Numa Pōpilio scō romanorū rege. de re. me. li. iij. trac. j. ca. iij. z in epito. ca. ij.
Numi⁹ corinthū armis capit z uasa ei⁹ diripit. de re.
Nuncij ꝑncipum nō sunt male Lfo. li. j. dia. xlij. A. tractandi. epistola sine titu. ij. per totum.
Nuptie mltis anxie z infelicis vite ꝑncipiū fuerūt. de
Nuptias ꝑmas nec secū Lre. fo. li. j. dia. lxxvij. B. das celebrares si nosceres ad liqdū qd sit femina: quidue de illa scribāt magni viri. ibi. dia. lxxvj. A.
An cōsulti⁹ sit nuptias cōtrahere: an in celibatu permanere. de re. me. li. iij. tra. ij. ca. xlj. D.
Nurus immissa grauioz est q̄ filia emissa. de re. fo. li. j. dia. lxxvij. L.
Ob Obsequiū parit amicos ꝟitas odiū. in secre.
o collo. ij. F. z de re. me. li. iij. trac. ij. ca. lxij. A. in fi. z contra medi. li. j. ca. iiij. D.
Oc Occasio facit furem. de re. fo. li. ij. dial'. lx. A.
Plures occidit cena q̄ gladi⁹. epi. de re. fa. xxxvj. E.
Ocij due spēs sunt. de re. fo. li. j. dia. xxj. A.
Ociū sine lr̄is moz ē z viui hois sepultura. de vita soli. li. j. trac. iiij. ca. j. A. z ꝓtra. me. li. iiij. ca. iiij. A.
Ocium timet quisquis nil agit. ibidem con. medi.
Ocij solitarij duo sūt gña. ꝺ re. me. li. j. tra. j. ca. j. B.
Nunqz se min⁹ ocioſū eē q̄ cū ocioſus: nec minus solū q̄ cū solus esset Scipio african⁹ dicē consueuit.
De ocio z solitudine quorūdam cla- Libi. ca. ij. rissimorum virorum. ibidem. ca. ij. z sequenti.
Ocij dulcedo negocioz curis si facultas securitasqz cū ocio contingat ꝓfertur. ibi. li. iiij. trac. j. c. j.
Octauiano Augusto ꝑus q̄ ex aluo mr̄is exiret pdigio ꝓnunciatā magnitudinē affirmant. ibi. trac.
De Octauiani augusti ingenio z eloquē Lv. ca. v. tia. ibidem li. ij. trac. ij. ca. vj.
Oc Octauiano augusto moz ꝑnunciata est cū tabula in qua nomen eius inscriptum fuerat de celo tacta z ꝑma nois lr̄a deiecta. ibi. li. iiij. trac. v. ca. v.
De Octauiano Augusto: vide in supple. epito. ca. xviij. z in Augustali.
Oc aius bēat oc'los suos. epi. ꝺ re. fa. xxxvij. A. in fi.
Occulta non debent cōmunicari oibus: quia eis absona videntur. de sapientia dia. ij. B.
Omnis occupatus miser: occupatusqz sub alio bis miser. de vita soli. li. j. trac. iij. ca. ij. A.
Od Odiū vulgi graue. de re. fo. li. ij. dia. xxxiiij. A.
Odium obsequio lenit̄. ibi. dia. xxxvj. L.
Odorum alij gulam alij libidinem irritant. ibidem. lib. j. dia. xxij. A.
Odoz leuis confortat tabescentem spiritum. ibi. B.
De ominibus. li. iiij. trac. vj. ca. j. cum sequenti.
Omen quid sit z quomodo omnia ꝓmo ad hoies z deinceps ad actus gestusqz uenerunt. de re. me. li. iiij. trac. vj. ca. j. z. vij. cum sequentibus.
Ominis uanitas a quibus ortum habuit. ibi. ca. x.
Opes nimie non modo singulorum hominuz sed po Op
puli romani corruperūt mores. de re. fo. li. j. dia. liij. L.
Op non satiant desiderium sed accēdūt. ibi. lv. A.
Multo plures ꝓpter opes q̄ ꝓpter inopiam perierunt. ibidem. li. ij. dia. xiij. F.
Opes contemne z te dignum finge deo. epi. de reb⁹ fa. lxxxix. M.
Opinio rem non mutat. de re. fo. li. j. Dia. xj. A.
Nihil est quod non sibi fingere possit opinio. ibidez.
Non si te cūcti mortales bonū direrint bon⁹ fies. ibi.
Non refert quid de te alij sentiant: sed qd tu. ibi. B.
Opinio ambigue nomen est rei: certissima res est virtus. ibidem.
Sepe cuius rei dulcis fuerat opinio: amarū fuit experimentum. de re. fo. li. j. dia. l. D.
Opinio rem quocunqz uoluerit trahit. ibidem lib. ij. dia. xc. D.
Falsum opinari ignorātis est. In Secre. collo. iij. J.
Ab opinionibus inueteratis durum est euelli. epi. de re. fa. xxxiij. B.
Optare uanum est quod haberi nequit nocuitqz habitum. de re. fo. li. ij. dia. lxxxiij. D.
Frustra optatur quod in manu nostra positū est. epi. de re. fa. lix. A.
Oraculū quid sit. de re. me. li. iiij. trac. ij. ca. j. A. Or
Orandū nihil est a deo nisi ut nobis benefaciat. ibi. li. iij. trac. ij. ca. xlj. A.
Sine oone nihil grāde ichoādū est. ibi. ca. xlij. B.
Oratorum que sint ꝓpria. contra medi. li. iij. ca. x. D. z epi. de re. fa. viij. A. in fi.
Oratoris lingue eruditio ē ꝓpria. epi. ꝺ re. fa. viij. A.
Oratoris ꝓpriū est de omni re copiose ornateqz posse dicere. de re. fo. li. j. dia. xlvj. E.
Orator est vir bonus dicendi peritus. ibidem. dial'. ix. B.
Origo cunctorum vna est: vnus parens humani generis: vnus fons vniuersoz. ibi. dia. xvj. E.
Orodi parthorum regi triginta fuere filij. ibidem li. ij. Dia. xij. L.
Orpheus: beluas immanes cantu quocunqz uellet perduxisse perhibetur. epi. de re. fa. viij. L.
Orta omnia occidunt z aucta senescunt de reme. fo. li. j. dia. xvj. D. z epi. de re. fa. lxxxix. D. in fi. z epi. sine ti. iiij. H.
Inter os z offam sepe multa interuenire possunt. de re. me. li. iij. trac. ij. ca. x. B.
Ottho septimus ab augusto: Romani imperij frena Ot
coripuit. de rebus me. lib. iij. trac. j. cap. xiij. z in Augustali.
Otthonis impatoris visio. ibi. li. iiij. trac. iij. ca. xv j.
Palladi inuisam finxere ueteres araneam. Pal
p de re. fo. li. j. dia. xvij. B.
Palestre spectatoz uanus est z luctatoz insanus. ibi. dia. xxix. A.
Pallorem amantibus magister amorum tribuit. cō tra medi. li. ij. ca. xviij. A.
Parentes sepe de filijs uera ignorantes uaticinantur. epi. de re. fa. cxiiij. J. Par

Sa

Sabinus diues ineptissimus ⁊ hebes: q̄ꝫ q̄ꝫ
ſ obliuiosus: glorie tñ auidissimus quaꝫ ex
litteraruꝫ notitia sic ꝓcurabat. de re. me. li.
ij. tra. iij. ca. xiij.
Sagaces uel solertes qui dicantur. ibi. lib. ij. trac. ij.
ca. j. A.
Salutis initiuꝫ est cognitio peccati. ibi. li. iij. trac. ij.
ca. xlvij. L.
Sanitas multis periculosa ⁊ pestilens fuit qui tutiꝰ
egrotassent. de reme. foꝛ. li. j. dial'. iij. B.
Nusq̄ peius q̄ꝫ sano in coꝛpe eger aius hitat. ibi.
Nihil ita sanitatem impedit q̄ꝫ remedioꝝ crebra mu
tatio. In Secre. Collo. iij. A.
De sanitate restituta si sit gaudendum. de reme. foꝛ.
li. j. dia. iiij. A.
Sancti ⁊ deuoti viri oēm spem in deo habent: iusti
ac politici in ꝟtute: foꝛtes ⁊ bellicosi i armis: timi
di ⁊ ignaui in muris atq̄ arcibꝰ. de re. foꝛ. li. j. dia.
xxxv. D.
Facetia Sātij regis Castelle fratris ꝓtra papaꝫ: qñ
audiuit se egypti regē ab eo ꝓnūciatū: iterp̄ti ait:
Surge ⁊ diuum papam ꝓnuncia Calliphū de Ba
ladacho. de re. me. li. ij. trac. iij. ca. xxij.
Sapia celeste donū est. de re. foꝛ. li. j. dia. xij. A. in fi.
Ut pecunie rerūq̄ multaꝝ mala: sic sapie cupiditas
bona est. Ibi. B. ⁊ de sapia. Dial'. j. L.
Sapiam uerā nō nisi purgate pieq̄ aie uel itelligere
p̄sūt uel amare. de re. foꝛ. li. j. dial'. xlvj. B.
Sapia titulis nō egit: per seipsam clara est. ibi. L.
Inter sapiaꝫ ac foꝛtunā rara ē pax. Ibi. dial'. xlix. B.
Sapia hitat i altissimis. De sapia. dial'. ij. A.
Sapia eterna in oi gustabili gustatur. Ibi. E.
Sapientia eterna cibus est saporosissimus qui satiā
do desiderium sumēdi nō minuit. Ibidē. E. in fi.
Eterna sapia nō vult haberi nisi ibi ubi hñs nihil de
suo tenuit ut eam haberet. Ibi. F.
Sapia eterna a nullo capi pōt uti est. Ibi. circa me.
Sapientia in quibus inueniaꝫ. Ibidem. H.
Qꝛ nō in libꝛis tātū ac disciplinis moralibus ꝓsistit:
sed in experiētia reꝝ oīum magꝛa: accedēte fideli
eoꝝ que qs viderit memoria. de re. me. li. iij. trac.
ij. ca. xviij.
Sapientia filia est memorie. Ibi.
Uix fieri potest ut aut sapientia contingat inexperto
aut experientia ei qui multa nō viderit. Ibi. c. lvij.
Cōtra eos qui sapiam hñt in ore ⁊ in uerbis ⁊ nō in
factis. de re. me. li. iij. trac. ij. ca. xix.
Sapiēs q̄tum est qō sibi desit intelligit: non gloriaꝫ
sed suspirat. de re. foꝛ. li. j. dial'. xij. A.
Si tot essent sapiētes quot sapiētie pꝛofessores bene
res iret. Ibi. Et de sapientia. dial. j. B.
Sapientē se credere pꝛimus ad stultitiā gradus est:
pꝛoximus ꝓfiteri. Ibi. de re. foꝛ. dial'. xij. A.
Sapiētis ꝓpꝛiū est iperfectionem suā nosse ac fateri
Ibidem. B.
Sapiens non copiam sed sufficientiam rerum vult.
ibi. dial'. xliij. B.
Sapientis est periculosa seponere anteq̄ noceāt. de
reme. foꝛtu. li. ij. Dia. xliiij. L.
Sapiētes regibꝰ sunt rariores. Ibi. Dia. lxxxiij. H.
Sapiētē ut in actibus utq̄ in uerbis: sic in iceſſu gra
uitas decet atq̄ modestia. Ibidem. dia. xcix. A.
Sapiens nunq̄ solus esse potest. De vita solita. li. ij.
trac. iij. ca. vij. A.
Sapientem nemo nisi deus facit. De rebus me. li. iij
trac. ij. ca. lxviij. A.
Sapienti nihil est inopinabile stulto omnia impꝛe
meditata. Epi. de rebus fami. cxiiij. H.
Sapiētis est dura in leuioꝛem partē flectere. Ibidē
Epi. cxv. B.
Ille sapiens iudicatur cui res sapiunt pꝛout sunt. de
uera sapientia. dia. j. F.
Sapiēs non est qui sibi nō est sapiēs. Ibidem. H.
Satellij Quadrati dicacitas contra Sabinum. De
rebus me. li. ij. trac. iij. ca. xiij.
De scabie. li. j. de reme. foꝛ. dia. lxxxv. A.
Scientia vna est deo cui bone oēs alie obsequuntur
sicut vnꝰ est deꝰ cui subsunt oia. epi. sine ti. xxij. M.
Scientia uera humiliat. De sapientia. dialo. j. A.
Scia firma est ⁊ immutabilis. ꝯ me. li. iij. c. iiij. A.
Scire licet aliqd sine clamosis altercationibꝰ. epi. de
re. fa. vij. F.
Scientia lr̄arum magna res est: sed maioꝛ est virtus
animi. Ibi. epi. cxij. D. in fi.
Fastidiosioꝛ est scientia q̄ꝫ virtus ibi. Ibi.
Scholares q̄l'r sint istituēdi in disciplina. epi. de re.
fa. c. ij. A.
Nulle sunt certiores schole q̄ꝫ in quibus experiētia
magistra est. Ibi. epi. cxiiij. M.
Scipiones africani singulares solitudinis amatoꝛes
fuere. De vita soli. li. ij. tracta. ix. ca. v. A.
Scipionis africani sapientia circa erudiēdos homi
nes idomitos. de rebus me. li. iij. trac. ij. ca. ij.
De Scipioniꝫ ꝓmi africani fiducia ⁊ suiipsius laude
Cō. medi. li. ij. ca. vij. A. B.
De Scipiōis africani dignitate. epi. de re. fa. j. E. H.
De Scipiōe africano maiore. In supple. Epit. c. vij.
De Scipioue nasica. Ibi. ca. ix.
Nō est facile in euꝫ scribere qui pōt ꝓscribere. De re
me. li. ij. trac. iij. ca. xxxij. ⁊ epi. de re. fa. cx. B. in fi.
Scripture sacre obscuritas utilis est. Contra me. li.
iij. ca. vj. B. L.
Scribendi officiū quod paucoꝝ est omnes sibi usur
pant. De reme. foꝛ. li. j. dia. xliiij. A.
Scribēꝺ cura q̄ eē dēat. i ꝓfa. epi. ꝺ re. fa. M. i fi. I
Uix superstite qui scripserat cuiusq̄ scripta uel gesta
placuerunt. ibi. epi. j. A. Exēpla. B. ⁊ lv. D.
Scriptores sancti vix integrum fame pꝛeconium ni
si ab ipso die moꝛtis acceperūt. Ibi. epist. j. L. i fi.
De scriptoribus antiqs qui sint pꝛeferendi. Ibi. epi.
vj. A. B. ⁊ lxiiij. A. B.
Quid opꝰ est amplius scriptis elaborare si oia q̄ ad
utilitates hoiuꝫ spectāt iā añ mille annos tā multꝫ
uoluminibus ⁊ diuinis ingenijs scripta manent?
ibi. epla. viij. L. in fine.
Scriptorum chorus omnis amat nemus: ⁊ fugit ur
bes. de vita solita. li. ij. trac. vij. ca. ij. B.
Seneca ciuis romanus ac senatoꝛ fuit. De vita soli. Sen
taria. li. ij. trac. viij. ca. j. A.
Licet Coꝛdubensis originis romane tñ ꝟtutis hāc
diuinā sibi memorie ubertatē usq̄ ad miraculū cō
tigisse videtur. de rebus me. li. ij. trac. j. ca. vj.
Qꝛ Seneca a Claudio ꝓncipe ad magisterium Ne
ronis adhuc pueri assumptus: nocte pꝛoxima hec
somniasse dicitur ⁊ c. ibidē li. iij. tract. iij. ca. xiij.
Seneca qcqd moralitatis in oibꝰ fere libꝛis suis ha
bet: in epistolis ꝓgessit. In Pꝛefa. epi. de re. fa. K.
Ut moꝛtem vitaret omnibus suis bonis cessit: quam
tamen vitare uon potuit. Ibi. epi. lxxxix. M. Et de
rebus me. li. iij. trac. ij. ca. xiiij.

Philippus rex macedonum iocosior etiaz inter seria fuisse tradit q̃z deceret regẽ. ibi. li. ij. trac. iij. ca. xlij
Ut fatalẽ sibi quadrigã declinaret: oppidũ Boetie cui quadriga nomẽ erat iussit euerti. ibi. li. iiij. tra. ij. ca. xiij. ⁊ Con. medi. li. iiij. ca. xj. F.
Sic philosophemur ut qó philosophie nomẽ impor tat sapientiam amemus. epi. de re. fa. lxxxviij. B.
Philosophãti nihil molestius q̃z sophista. de re. fo. li. j. dial'. vij. B.
Philosophia nõ sapiẽtiam sed amorem sapiẽtie pollicet. ibi. dial'. xlvj. B.
Philosophandi principiũ fuit admiratio. de re. me. li. j. trac. ij. ca. xviij. in fi.
Philosophie nomen dulce est doctis. Contra me. li. ij. ca. xviij. A.
Philosophiã qdã nil aliud q̃z meditationẽ mortis esse dixerũt. epi. de rebus fa. xxxviij. L. Cõtra medi. li. ij. ca. xvij. L.
Philosophia uendi nõ potest. Contra me. ibi. D.
Ad philosophiã nihil habit⁹ corporis ⁊ color. ibi. ca. xviij. B.
Philosophie pars nobilior in rebus est. ibi. L.
Philosoph⁹ uerus amator est dei. ibi. ⁊ epi. sine ti. xxij. D. in fi.
Laudat philosophia sed nõ omnis. Laudat uerax: fallax carpit. ibi. li. iij. ca. v. L.
Philosophorũ ingenia in fabellis conterunt. de re. me. li. iiij. trac. iij. ca. xxxv.
Philosophi nõ sunt expectãdi ex singulis uocib⁹ sed ex perpetuitate atq̃z cõstãtia. ibi. trac. vij. ca. j.
Philosophũ querit animi cura. Epi. de rebus fami-
Philosophi q̃z tũ humana ingnitiõe lia. viij. A. fieri potuit ⁊ notitia rerũ docti ⁊ eloquio clari ⁊ naturali ingenio felices: sed supni ⁊ ineffabilis ob iecti ꝓuatiõe miserabiles. ibi. epi. lxxxviij. A. in fi.
Sic philosophorum compatiamur erroribus ut nostre gratie gratulemur. ibi. B.
Que ad philosophicam poeticãq̃z vitam necessaria sint. ibi. epi. cxvj. B. in fi. L.
Pi Pica loquax certa dñm te uoce saluto: Si me nõ videas esse negabis auẽ. de re. fo. li. j. dial'. lxiiij. E.
Uiuacior sculptoris q̃z pictoris est opera. epi. de re. fa. lxxxiiij. B. Et cõtra me. li. iij. ca. x. B.
Pictor deformis sepe pulchrã imaginem depingit. ibi. epi. lxxxiiij. B.
De picture delectatiõe. de re. fo. li. j. dial'. xl. A. ⁊ xlj
Pyrrhus rex epirotarũ bellũ romanis illaturus dũ delphos cõsulit hoc responsum accepit. de re. me. li. iiij. trac. ij. ca. xij. A.
De pyrrho rege: vide in Supple. epitomatis. ca. ij.
Piscinas ac viuaria ostrearũ primus instituit Sergius Orata baiano in littore. de re. fo. li. j. dial'.
Pisistratus nulla re alia Atheniẽsib⁹ lxiij. L. impauit q̃z rara q̃dã eloquẽtia: qz doctrina ⁊ ingenio clarus primus Homeri libros antea confusos sic disposuit ut nũc habem⁹. de re. me. li. ij. trac. ij.
Pythagoras philosophus philosophici ca. xviij. nominis inuentor. de re. me. li. j. trac. ij. ca. xiij. A. B. Et li. iij. trac. iij. ca. xl. A.
Pythagoras sapientissimus orator pro affectuũ uarietate. ibi. li. iij. tra. ij. ca. xl. B.
Q; credebat e corpore in corp⁹ animas migrare. de
Pittacus tps agnoscere re. fo. li. j. dial'. xv. L. precepit. de rebus me. li. iij. tra. ij. ca. xxxvij.
Pius homo neq̃z demoni pessimo neq̃z fato subiacet quia deus pium hominem ab omni malo liberat. de re. fo. li. j. dial'. xiij. L.
Que placẽt vulgo vitãda fũt. epi. de re. fa. xcviij. A.
Plaga animi q̃talibet tpe mitigat. ibi. epi. lxxxiij. B
Plato nature gras agebat ꝓpter gnq̃z. de re. fo. li. j.
Platoni nõ placet bis in die saturũ dial'. xv. L. fieri. de vita soli. li. j. trac. ij. ca. vij. A.
Q; scripsit diuina potius q̃z humana facundia libros multos. de re. me. li. j. trac. ij. ca. xiiij. A.
Plato primus oium tripartitam philosophiã copula
Eius eloquẽtia anteq̃z loqui posset uit. ibidẽ. emicuit. de re. me. li. ij. trac. ij. ca. xiij. A. Et li. iiij.
Plato quos p̃ceptores habuit. ibi. trac. v. ca. xxij. li. j. trac. ij. ca. xiiij. A. Et li. iij. trac. ij. ca. xlij. A.
Platonẽ in egypto ꝓter astrologiã: ꝓphetarũ rit⁹ ac doctrinã didicisse fama est. ibi. li. j. trac. ij. ca. xiiij.
An prius platonis philosophia q̃z christi L. in fi. euãgeliũ fuerit ex augustini ⁊ ambrosij ỹbis ostẽ
Platonẽ in oib⁹ fere que de ỹbo ditur. ibi. D. E. dei dicunt a nostris cõsentire: ꝓterq̃z in susceptione humane carnis: ubi nõ cõtradicit sed silet: dicit Augustinus. ibidem. F.
Platonis oratio que pro Socrate scripta est: nec patrono: nec reo⁹ digna ẽ. ibidẽ. li. ij. tra. ij. ca. xiij. A.
Plato maximorũ hoium consensu philosophie meruit principatum. epi. de re. fa. lxiij. L.
Q; toto pene orbe pegrinans die ultio Sophronis mimos sub capite habẽs ul' scribẽs morit. epi. sine
Plato obijt ãnis etatis sue vno ⁊ octo ti. xxij. L. ginta exactis ipso suo natali die. de re. me. li. j. tra.
Q; eo die quo plato rebus humanis ij. ca. xiiij. F excessit sol celo cecidisse visus est. epi. de re. fami.
Plini⁹ ueronẽsis trigintaseptẽ roma lxviij. A. Pli ne totidẽq̃z naturalis historie libros ad Uespasianũ ꝓcipẽ descripsit. de re. me. li. j. tra. ij. ca. viij. A
An plinius quicquid ueri habeat ab antiquis medicis acceperit. Con. me. li. j. ca. vij.
Podagra cur iter delitias habitet. epi. ó re. fa. xxxix Po A. B. L. Et epi. lxxxix. P. Et de re. fo. l. ij. dial'.
Podagre nulla meli⁹ resistit ope q̃z lxxxiiij. A. vigilijs labore ⁊ ieiunio. ibi. epi. xxxix. L.
Si pellere vis podagrã pelle delitias. ibi. D.
Podagrici morbi remedia. ibi. epi. lxxxix. P.
Poemata uetusta viuo ueteri compat. epi. de re. fa.
Poetam non facit vna ozo sad perseueran j. B. tiam. ibi. epi. xliiij. E.
De cõpatiõe poetice ad medicinã. Cõ. me. li. j. c. v. A
De poetarũ imortali gloria fz Ciceronẽ. ibi. c. viij. A
De intellectu contra quos poetas Boetius loqui uelit. ibi. ca. ix. Et li. iij. ca. v. A. D.
De poete officio. Contra medi. li. j. ca. x.
Poetarũ studiũ est: ueritatẽ rerũ pulchris uelaminibus ornare. ibi. ca. xj.
Poete rari sunt ⁊ clari. ibi. ca. xij.
Q; poete ab oib⁹ catholicis scriptoribus recepti sint. li. iij. Con. me. ca. j. A. in fi. B.
Que sit poete utilitas ⁊ quis finis. ibi. L.
Q; poesis sit necessaria. ibi. li. iij. ca. ij. per totum. Et epi. de re. fa. xj. A. in fi. B.
Q; sit iter artes liberales licet in earum numero nõ exprimat. Con. me. li. iij. ca. iij.
Nõ ideo a cõsortio sciẽtiarũ aut artiũ excludẽda est qz metris ⁊ noib⁹ q̃ ꝓpte uariant utit. ibi. c. iiij. A
Q; poesi pstãtissimi viri uacauerũt. li. iij. ca. v. B.
Quid iter scenicã ⁊ heroicã poetriã iterfit. ibi. L. D
Cur rari sint boni poete: ⁊ boni philosophi. ibi. B.
Inter poetas nõ ẽ iuidia. Cõ. me. li. iij. ca. vj. A.

Solitudinis ingēs laus est: ⁊ ad imitandum stimulus exemplumq3.ibi.trac.v.ca.iij.A.

Q3 sit amanda ⁊ in familiaritatem admittēda.ibidē.

Nulla solitudo tam ꝓfunda:nulla tam parua dom⁹ ut non pateat amico.ibi.tra.ix.ca.vj.B.

Solitudo an bona sit ⁊ laudabilis.Con.me.lib.iiij. ca.j.L.

Illa solitudo laudatur que ab hominum vitijs non ab humanitate semota est.ibi.ca.ij.A.

Solitudis amatores ēt in urbib⁹ chari fūt.ibi.B.

Solitudinem studiosam prodesse posse q̄ plurimis non negatur.ibidem ca.j.L.⁊.iij.B.

Q3 multis vulgi uoluptatibus caret sed abundat suis.ibidem ca.iiij.A.

Solitudinem non amat nisi qui secum'esse nō nouit: odit solitudinē qsqs in solitudine solus est.ibi.i fi.

Solitudinē odisse mechanici est.ibi.L.in fi.L.

In solitudine habitans an deus sit an bestia. ibidez. ca.vij.A.

Cur optandum sit in solitudine inter siluas ⁊ colles habitare.ibidem.ca.ix.A.B.

Solitudinis dulcedo non audiendo non legendo sed experiendo discit.epi.de re.fa.xxxj.A.

Q3 ad scribēdū libros solitaria quiete dulciq3 ocio ⁊ magno nec interrupto silentio opus est.ibidē epi. lxxviij.B.in fi.

Optabilius est solum saluari q̄ perire cum multis. Con.me.li.iiij.ca.iij.B.in fi.

Solus nō est cū q̄ vtus est.de re.fo3.li.ij.dial'.lj.D.

Solō e nūero septē sapiētū p̄mus Athenien⁹ leges ꝓdidit.de rebus me.li.j.trac.ij.ca.xxv.A.de q̄ vide ēt li.ij.trac.ij.ca.xviij.⁊ epi.sine ti.xxij.L.

Solō in B viuebat ut discēt:nec discē potuit nisi duz vixit:nec viuē uoluit nisi ut disceret:⁊ utrūq3 pari fine concluſit.de re.me.li.j.trac.ij.ca.xxv.A. in fi. B.de quo etiam li.iij.trac.ij.ca.xxxij.A.⁊ epi.de re.fa.lxxxix.E.

Solon finxit se stultum quo liber⁹ posset loqui lege3 pnitiosam.de re.me.li.iij.tra.j.ca.xxj.

Solū omne viro fo3ti patria est.epi. de re. fami.xij. L.⁊.lx.K.

Som De somnio ruricole Romani. de re.me. lib.iiij.trac. iij.ca.iiij.A.

Q3 somniorum interpretes inter se sint uarij ⁊ disco3 des.ibidem ca.ij.L.

Que de somnijs Petrarcha dixerit quomodo intel ligi uelit.ibidem.D.

Nihil est quod nō possit ⁊ soleat somniātibus occur rere:⁊ que nunq3 cogitarunt ⁊ que cogitatu ho3ri da.ibidem.ca.vj.

Nihil nō facile somnianti.ibidem ca.xxij.B.in fi.

Unde effectum sit ut etiam doctos homines interdū somnia conturbent.ibi.ca.xxiij.A.

Ut omnibus somnijs crederetur paucis uerbis per suasum est:cum potius ex multis falsis persuade ri debuerit ne cui fides esset.ibi.B.

Q3 somnijs temere nō sit adhibenda fides.epi.de re. fa.xvj.A.

De sōnijs qd scripserint docti viri.ibi.epi.lxxiiij.A.

De sōnio3 ingetudine.de re.fo3.li.ij.dia.lxxxvij.

Somno non laudatos sed inflatos cernimus.ibidez li.j.Dia.xxj.L.

Sōnus bēt suos abditos dolores visionūq3 ac phā tasmatū turbidos tumult⁹ atq3 ho3ribilis.ibi.B.

De somnio3 iterptum arte nihil certū sentiēdū sperandūq3 est.De re.me.li.iiij.trac.iij.ca.xxxviij.

Inter somnum ⁊ mo3tem quedā videtur esse cognatio.ibi.trac.iiij.ca.iiij.B.

Somnum ⁊ somnia sola mo3s discutit.epi.de re.fa. cxxj.B.in fi.

Somnus petrarche de inuento thesauro.ibi.episto. xcviij.per totum.

De eo qui sōuiauit ouū ex lecto pendere: ⁊ repperit thesauz.de re.me.li.iiij.trac.iij.ca.xxxv.

Q3 ea que somniamus sepe eueniunt. episto.de reb⁹ fa.lxxiiij.L.D.exempla.

Sophocles iuxta centesimuz etatis sue annuz tragediam scripsit edipoden.de rebus me.li.j.trac.ij. ca.xxiij.⁊ epistō.sine titu.xxij.L. Soph

Q3 ab hercule edocetur quis pateram auream furto de templo abstulisset.de re.me.lib.iiij.trac.iij.ca. xxxiij.⁊ epi.de rebus fa.lxxxix.E.

Sopo3 nimius vitij ⁊ ifamie materia est qui multos ad perpetuum soporem urget atq3 precipitat. de re.fo3.li.j.dialo.xxj.L. Sop

Soracte mons.epi.de rebus familia. xxiij.A. Soz

Ad speculandum non est natura per se sufficiens sed oportet co3pus sanum esse ⁊ cibum ⁊ reliquuz fa mulatum existere.episto.de rebus fa.cxvj.L. Spe

Spectacula bonis morib⁹ semp aduersa:q̄ qsqs ma lus ierit redibit pessim⁹.de re.fo3.li.j.dia.xxx.A.

Spernere seipsum tutissimum est:alios vo periculosissimū.in secre.Col.ij.E.

Nemo tam deploratum exitum reruz suarum vidit ut phibere sperare meliora.epi.de re.fa.xiiij.L.

Spes ab inuito eripi non potest.ibi.B.

Spes mo3talium fallax.ibi.epi.cvij.A.

Qui spem perdidit nihil perdit: multum vo lucrat. ibi.episto.cv.B.in me.

De spe bona.de re.fo3.li.j.dialo.cix.A.

Sponsam leuius est amisisse q̄ coniugem.de re.fo3. li.ij.dialo.xvij.B. Spo

Spurina notissimus haruspex non reperto co3de in extis optimi bouis: predixit iulium Cesarem ultra idus Marcias esse non posse.de re.me.li.iiij. trac.v.ca.iiij. Spu

De statua sicilie i qua lr̄is uetustissimis sculptū erat: Kalendas Maijs habebo caput aureuz:⁊ de ei⁹ interpretatione.de re.me.li.iij.trac.j.ca.xxx. Sta

Statue accedunt propius ad naturam q̄ picture.de re.fo3.li.j.dialo.xlj.

Stephani de colūna ciuis romani cōstātia in psecutiōe: ⁊ de laude ei⁹ plurima.epi.de re.fa.xiiij.E. F.⁊ epi.cxiiij.A.⁊ de re.me.li.ij.trac.iij.ca.xx. Ste

De sterilitate annua.de re.fo3.li.ij.dialo.lviij.A.

Stilbon incensa patria profugus sua secuz ferre gloriatur.epistola de re.fa.xv.D.⁊ de reb⁹ me.li.iij. trac.ij.ca.xxxvj.B. Sti

Stratagemata grece que dicantur.de rebus me.li. ij.trac.ij.ca.j.A. Stra

Studium est uehemens animi applicatio cum summa uoluptate.ibi.li.j.trac.ij.ca.j.A. Stu

Q3 aliqui non tā studiosi q̄ mercennarij dicendi sint ⁊ eo deteriores quo pulchriore parte hominis seruiunt.ibi.ca.xxvj.A.

De studio quorundam clarissimorum virorum .ibi. li.j.trac.ij.ca.j.cum sequentibus.

Studium tuum ambitione careat ac pompa: saluti inuigilet non glorie. Ibidem libro.iij.tractatu.ij. capi.lxij.D.

reme.foz.li.j.dial'.xlix.B.

Q3 reges nostri tpis litteris bellū indixerūt.epi.de Regale dedecus:iam videmus ⌊re.fa.cx.B. plebem doctam regesq3 asinos coronatos.ibi.D.

Q3 reges nostri de saporibus epularū ⁊ uolatu auiū iudicare possunt:de ingenijs hominū nō possunt.

Q3 reges nostri nil nisi delitias ⌊ibi.epi.j.B. amant de vita soli.li.ij.tract.iiij.ca.j.L.

Magnū est regē esse: periculū regē dici:q3 rariores sunt reges q3 vulgus existimat.epi.de re.fa.l.L.

Q3 regib⁹ tā boni q3 mali suspecti sint.de reme.foz.li. Regū amicitijs pter regna ⌊j.dial'.xlix.A. ipsa nil usq3 inquietius nilq3 periculosius.ibi.L.

Regum vita:tristis:occupata:difficilis.ibidem.D.

Regis regniq3 salus nō in specioso cognomine sed in uera iustitia sita est.ibi.dial'.xcvj.A.

Regium nomē apud alias gentes uenerabile:apud Romanos odiosum ⁊ importabile semper fuit.de re.me.li.iiij.trac.iij.ca.j.E.

Regnorū ac rerū temporaliū dñatores crebri sūt: rarissimi cōtemptores.ibi.li.iij.trac.ij.ca.lxiij.

Regnum Romanū clarissimus habet nomen sed offi cijs durissimū.de re.foz.li.j.dia.xcvj.D.

Regnum non est nisi iusta ⁊ glorioſa dñatio.epi.de Religio optima ac pfecta vna est ⌈re.fa.iij.D. supra Christi nomen supraq3 petram firmissimam fundata.de reme.foz.li.j.dial'.xiij.A.

Religio uera est que te deo ⁊ deus tibi religat:humi litatē pijs mētib⁹ inserit:insolētia extirpat.ibi.B.

Remigius pōtifex francorū ⁊ regē ⁊ gētē ad christi fidē p̄m⁹ cōuertit.de vita soli.li.ij.tra.iij.c.xiij.A.

Q3 celit⁹ misso chrismate frācorū regē vnxit:vñ iungēdoz illic regū nata solēnitas in seculū nostrum De repulsis.de re.foz.li.ij.dial'.xxxviij.⌊durat.ibi.

Rei multum concupite difficilis solet esse custodia. de reme.foz.li.j.dial'.lxxiiij.A.

Rhe Rhetorica ex̄ fines suos impiū nō habet.Con.me. li.j.ca.iiij.F.

Rhetorice facultatis officiū hoc est.ibi.li.ij.ca.j.D.

Rhetorica nō est serua medicine.ibidē li.iij.ca.x.A.

De Romulo p̄mo Romanorū rege ac cōditore. In rom Romulus p̄ius Quirinus ⌊epito.ca.j.A.B. dicebatur.Con.me.li.iij.ca.iiij.B.

Romuli uersutū atq3 solers cōsiliū ad fundandā incolēdāq3 nouā urbē.de re.me.li.iij.trac.j.ca.ij.

Romulus pastoriū adhuc quiddam redolens augur optim⁹ fuisse tradit'.ibi.li.iiij.trac.v.ca.ij.A.

Pudoz est cogitare urbē Romā omniū urbiū caput auspicio conditam ⁊ florentem p̄potentis popu li foztunam auibus debere maluisse q3 deo.ibidē.

Nō Romulus Rome cōditoz sz deus celi cui⁹ vnuz est imperiū Romanis imperiū sine fine dedit.epi. sine ti.iiij.E.

Roma caput est urbiū.de vita soli.li.ij.tra.j.ca.j.M.

Roma a quibus condita incertum est:sed a quib⁹ ha bitata notissimum.epi.sine ti.xij.A.

Romanū impiū ab humili p̄ncipio ad magnū claritatis ⁊ glorie statum euasit.de re.me.li.iij.trac.ij. Romane urbis opinionē ingens ⁊ ⌊ca.viij. singularis gloria conflauit.ibidem.ca.lv.B.

Romā nullus in totum diruit sed senectus attriuit. de re.foz.li.ij.dial'.lxix.A.

Romani cū dona accipere cepissent:regnare diutius nō potuerūt.de re.me.li.iij.trac.ij.ca.xxij.

Romani mores euersi sūt simul cū victorijs regū ac gētium irrūpēte urbem auaritia.ibi.ca.xxiiij.

Romanā virtutē negocijs ali:segnitieq3 marcescere. ibi.li.iiij.trac.j.ca.j.

Romanorū uarij triumphi.epi.de re.fa.xv.J.⁊ epi. ad Karolum.B.M.J.

Romane urbis laudes plurime.ibi.epi.xx.B.M.

Romana res plus sub multorū q3 sub vnius imperio creuit.ibidem.epi.xxviij.A.

Romani non tam aurum habere uoluerunt q3 impe rare aurum habentibus.ibi.L.⁊.xciiij.B.D.

Roma ipsa nō solū libera sed domina gētiū suoz p̄i mum ciuium:post etiam viliſſimorum hominū ser ua facta est.de re.foz.li.j.dial'.xiij.L.

Romanus ppl's nunq3 clarioz sanctioz q3 fuit q3 duz multis ac grauib⁹ bellis occupabat'.ibi.li.ij.dial'.

Romane urbis loca memoratu digna. ⌊xxxij.B. epi.de re.fa.lxxxviij.B.circa fi.L.D.

Qui hodie magis ignari sunt Romanarū rerum q3 Romani ciues:ibi.E.

Nusq3 Roma min⁹ cognoscit q3 Rome.ibidem.E.

Utrū expediat orbi terrarū Romanā urbē ⁊ Italiā esse vnanimes.epi.sine ti.iij.per totum.

Utrū Romanū imperiū nūc etiā Rome ⁊ penes po pulū Romanu m sit.ibi.epi.iiij.per totū.⁊.v.K.

Romanis qui iura gentibus tradiderunt ius cōmu ne non eripitur.epi.sine ti.vj.A.

Nunq3 plus animorum patribus Romanis fuit q3 dū Romana pauptas diues virtutū viguit.ibi.D

Nil minus Romanum q3 timoz.ibidem.

Quicqd ipietatis ⁊ morū pessimorū sparsim habet orbis terre:totuz Rome cumulatim aceruatimq3 inuenies.epi.sine ti.xix.B.L.D.

Roma:tibi fuerunt serui dñi dominorum:seruorum seruus:nunc tibi sunt domini.ibi.E.

Romā si Judas triginta illos argenteos p̄ciū san guinis attulerit admittet ⁊ pauper a limine Chri stus arcebitur.ibi.K.

Omne bonū ibi pdit:sed p̄mum omnium libertas: mox ex ordine quies.ibi.epi.xx.A.

De Roma illud apocalypsis exponitur.Mulier cir cūdata purpura ⁊c.ibi.L.in fi.D.E.

Quidā Romā quasi alterā Babylonē ppter ppor tionē impiorū ⁊ climatuz statuerūt.ibi.epi.xij.A.

Romualdus in ipso etatis flore gloriā: uoluptates: opes:patrē ⁊ patriā fugiēs totū ad hēmitice vite studiū se quertit.de vita soli.li.ij.trac.iij.ca.xvj.A

Robertus rex Sicilie:rex anteq3 natus:uariante tū Rob foztuna maximis periculis circūuenit.de re.me. li.j.trac.ij.ca.xxvj.B.

De ei⁹ multiplici laude.ibi.li.j.trac.j.ca.ix.per totū. ⁊ li.iij.trac.ij.ca.lxv.per totū.epi.de re.fa.j.B.in fi.⁊.l.L.D.⁊.lj.A.⁊.lv.A.B.D.⁊.lvj.A.⁊.lxx.

De obitu regis Roberti ⁊ de morte filij eius: ⌊L. epi.queruloſe: de rebus fami.lxviij.A.B.⁊.xcj.

Roscius rex histrionū ⁊ ludicre artis ma ⌊L.D.E Ros gister famosissimus tanto illam studio exercuit ut nullum populo nisi domi p̄ius examinatū actuz exp̄imeret.de re.me.li.j.trac.ij.ca.x.A.

Rosci⁹ scripsit libzū quo eloquētiā cū histrionia com Q3 adhuc in cunis ab angue circū ⌊pararet.ibi.B flexus inuenit'.ibi.li.iiij.trac.v.ca.xx.de quo vide etiam Con.me.li.ij.ca.j.L.⁊ de re.foz.li.j.dial'. xxviij.B.

Rumorē letū sepe mesta clades sequit'.de re.foz.li.j. Ru dial'.cxiij.B.

Callida Tyberij responsio legatis Jliensibus.epi.de re.fa.lx.A.

Tibiarum egritudo non aliūde q̄ ex nobis est.de re me.fo.li.ij.dial'.xcv.A.

De Tile insula uarie opiniones.epist.o.de re.fami. xxvij.A.

Timon quia omnē amicitiam sperneret nullūq; diligeret ab Athenien̄sib⁹ lapidat'.Cōtra medi.li.iiij.

Noua timemus:usitata contemnimus. ⌊ca.ij.A. epi.de re.fa.xiij.B.in fi.

Nō timētur que longe ualde.ibidē.epi.cxvij.E.

Timor modestus cautionē:uehemēs aūt desperationem parit.de reme.fo.li.ij.dial'.lxx.A.

Tyrannus raro absq; culpa ciuiū surrexit in populo ibi.dial'.xxxix.D.

Si tyrānidē arripuisti abstulisti alijs libertatē:securitatē tibi:requiem utrisq; ibi.li.j.dial'.xcv.A.

De tyrānide amissa.ibi.li.ij.dial'.lxxxj.A.B.

Tiro libertus Tullij de iocis patroni sui libros edidit.de re.me.li.j.trac.ij.ca.vj.

Titus iperator Hierosolymas victor ingrediens:uere inquit deo iuuāte pugnauimus.de re.me.li.iij. trac.ij.ca.vij.Jtem in augustali.

Titus liuius omnes Romanam historiā ab urbe condita ad Cesarem augustum centum quadraginta duobus uoluminib⁹ scripsit.ibi.li.j.tra.ij.ca.vij.A

Eius eloquētie fama de ultimis mundi regionib⁹ admirātes claros uiros Romā usq; perduxit.ibi.li. ij.trac.ij.ca.v.

De Tito Manlio Torquato.Jn epito.ca.x.

De Tito quinto flāminio.Jn Supple.epito.ca.x.

De Tito flauio Cesare.ibi.ca.xx.Jtē in augustali.

Nō opus est titulis q̄b⁹ aut labor insit aut dedecus. de reme.fo.li.j.dial'.xlvj.A.de quo etiā epi.de rebus fa.lxiij.H.

Ex titulis negociorum non est gaudendum . De reme.fo.li.j.dial'.xlvij.A.

To Tolerabilia esse debent omnia breuia etiam si magna sint.epi.de re.fa.xij.E.in fi.

Torpor animi ex imperfecta uoluntate oritur : mox ut bonum uelle ceperis ardor erit atq; impetus. de re.fo.li.ij.dial'.cix.A.

De tormentis.ibi.dial'.lxv.A.

Tra De Traiano Ulpio impatore.Jn Supple.epitomatis.ca.xxj. Mores Traiani in vindemijs pri ⌊mis per litteras uacuas clausas:& frustra vitis secte apollinis oraculo predicitur.de rebus me.lib. iiij.trac.ij.ca.iiij.A.

De Trāquillo statu.de reme.fo.li.j.dial'.xc.

Tri Refert q̄ ex cā tristis aut let⁹ sis.ibi.li.ij.dia.xcij.A

Per Troianū excidium non inepte humane vite status intelligitur.de rebus me.li.iij.tra.ij.ca.xx.

Tul Tullij latini eloquij principem philosophi:oratores: historici & poete testant'.de re.me.li.ij.trac.ij.ca.

Q; primus parēs patrie appellat⁹:prim⁹ ⌊iij.A. in toga triūphū:linguecq; laureā meruit.ibidē.B.

Q; corda hominū in manibus habuit:regnū iter audietes exercuit:quicquid usq; eloquij per latinor fluit alueos:ex hoc fonte processit.ibi.L.

Tullius cū aduersus effrenatā libidinē Marci Antonij triumuiri plurima liberius dixisset scriptisq; mādasset:iussu eius occisus trucata qua scripserat manu capite quo illa dictauerat amputato.At philippica grauissimis vulnerib⁹ repercutiēs.antoniū & famā eius interemit & morte Ciceronis ulcisci tur.ibi.L.

De Tullo Hostilio tertio romanorum rege.Jn epitomate.ca.iij.

Turpitudo obiectu lucis cōspectior fit.de re.fo.li. Tur

Tuscia a ture & sacrificijs appel ⌊j.dial'.xvj.D. lata:inuentrix errorū & portētorū ac fulgurū interpres.de re.me.li.iiij.trac.v.ca.j.L.

Euadimonio.de re.fo.li.ij.dial'.xiiij.A. Ua

d De ualitudine aduersa.ibi.dial'.iij.A.

Contra ualitudinē corporis uoluptas militat.ibi.li.j.dial'.iij.A.

Uarietatem pariunt raritas & frequentia.de re.me. li.iiij.trac.vj.ca.j.B.

Q; sint mire uarietates rerū ac vicissitudines tēpor quas occurrens natura fastidio vigilantissimo artificio medltata est.epi.de re.fa.vj.D.in fi.E.

Uarietate satiatur qui qualitate rerum non potest. de reme.fo.li.j.dial'.lxxxvj.L.in fi.

De uasis pciosis siue Corinthijs.de re.fo.li.j.dia.

Vala uaticinetur qui uates uerídicus ⌊xlij.A. fieri uoluerit.epi.de re.fa.xcj.B.in me.

Qui uaticinijs furētum fidem pbent q̄si furere videtur.de re.me.li.iiij.tra.iiij.ca.j.

Ueb Uebiorum ciuitas sic a romanis capit'.de re.me.li. iiij.trac.v.ca.x.& trac.vj.ca.viij.

Uelocitas multos in exitium tulit.de re.fo.li.j.dia. Uel vj.A.

De uenatoribus.de re.fo.li.j.dial'.xxxij.

Uen Ueneratio uetustatē:p̄sentiaz comitatur inuidia.epi. de rebus.fa.lv.D.& cōcordat epi.j.B.L.in fi.

Ueneni metus discusserit quisquis pauper fuerit.de re.fo.li.ij.dial'.cxvj.B.

Ueneris usus impedit ab aspectu diuinitatis.de reme.li.iij.trac.ij.ca.xx.

Sine libero & cerere friget uen⁹.ibidē.ca.lxij.A.i fi.

Uer Uerba nihil aliud sunt q̄ animorū & passionuz que in eis habitāt note.epi.de re.fa.xlvij.A.

Nullum tam asperum ingeniuz qō nō morū uerborūq; dulcedine mitigetur.ibi.epi.xlviij.A.

Uerbum vnum multarum ac magnarum reruz sepe fuit indicium.epi.sine ti.iij.A.

Uerum omne a ueritate ueruz est.Con.medi.li.iiij. ca.v.F.& epi.de re.fa.xlj.A.

Ueritas non corporeis oculis sed pura mēte cernit'. Con.me.li.iiij.ca.iiij.B.

Tanta est ueri vis ut linguas sepe hostium ad se trahat.de re.fo.li.j.dial'.xiij.L.

Ueritati simplicitas ois amica est:calliditas inimica.Jn Secre.Collo.j.H.

Q; sit imortalis.Jn prolo.li.j.de vita soli.A.

Ueritatem solidam vulgaris aura non concutit.ibi. li.ij.trac.iij.ca.vij.A.

Ueritas amittitur nimium altercando.de rebus me. li.iij.trac.ij.ca.lx.B.& epi.de re.fa.vj.A.

Non oportet ueritatem rerum fictis adūbrare coloribus.epi.de re.fa.xij.A.

Uerū:nō secte sunt amāde.ibi.epi.lxxxviij.A.

Ues Uespasiani flauij principatus ab ipso vite limine pre nunciatus est.de re.me.li.iiij.trac.v.ca.viij.

Uespasiano aliquot principatus signa contigisse ferunt.ibi.trac.vj.ca.xv.

Quis primus Uespasiano ad imperiū gradus fuit. ibi.iij.ca.xiiij.

Uespasiani principis quedam facetitas.de re.me.li. ij.trac.iij.ca.iiij.

Senectus est uenerabilis si ab honestis ꝓgressa primordijs gl'iosum hēt aliqd ꝑter rugas. ꝯ me. li. ij. ca. xij. A.

Nemo tam senex qui non possit annum viuere. de re me. fo. li. ij. dial'. cr. A.

Laudanda est senectus que fundamētis adolescētie constituta sit. Contra me. li. ij. ca. xij.

Senectute nihil isidiosius. de reme fo. li. j. dia. j. B.

Senectutis plura sunt incōmoda: sed ꝑm Tulliū quatuor. epi. de re. fa. lxxxix. k. in me.

Senect⁹ ē nr̄a ubiuis ꝺbilitas corꝑis affuerit. ibi. i fi.

Senect⁹ icomitata nō uēit. de re. fo. li. ij. dia. lxxxiij

Nemo hoium vnq̄ virit qui nō viuēdo senuerit. epi sto. de re. fa. lxxxix. B. in fi.

Nemo se senē fieri egreferat qui maximos viros senes factos meminerit. ibidem. L. usq̄. k.

Hoies solito citius senescūt ⁊ citi⁹ canescūt. ibi. k.

Senes delirare sepe solēt nō oēs sed quoꝝ iuuenilis etas vilibus curis ⁊ obsceno artificio acta est. Contra medi. li. ij. ca. xij. B.

Senum stultorum ingens copia est quia sapientum iuuenum immensa penuria. ibidem.

Sene turpi ⁊ stulto nihil molestius: cui ⁊ stultitia puerilis supereſt: ⁊ senilis accessisse videt auctoritas. ibidem. L.

Seniū virt⁹ sola nō metuit. de re. fo. li. j. dia. vj. L.

Sep Nihil refert ubi quis moriatur aut sepeliatur. epi. ꝺ re. fa. xij. L. in fi. D. xiij. A. in fi. B. xviij. L.

Dilige sepl'tū ut viuētē dilexisti ibi. epi. xij. E. añ me.

Sepulchri facilis iactura. ibi. epl'a. xiij. A. Et de re. fo. li. ij. dial. cxxxij.

Multiplices hominum ritus in sepulturis ⁊ ab usu nr̄o multipliciter abhorrētes. epi. ꝺ re. fa. xiij. D.

Sepeliri manib⁹ suorum dulce est. ibi. epi. xviij. D.

Non omne serenum statim optimuꝫ. de reme. fo. li. j. dial'. lxxxvj. B.

Ser Sermo animi iudex est: ⁊ sermonis moderator animus: alter pēdet ex altero. Epi. de re. fami. viij. A.

In sermone generali ꝑsona loquentis excipitur. ibi. epi. lxiiij. A. in fi.

Seruitutis occasio est imodicus libertatis usus. de re. me. li. iij. trac. ij. ca. xxx.

De seruitute. de reme. fo. li. ij. dial'. vij.

De seruis malis ⁊ fugitiuis. ibi. dial'. xxix. ⁊. xxx.

Seruorum mores maligni. epi. de re. fa. lxxxj. L.

Eo quisq̄ miserior seruus est quo felicior liber fuit. de reme. fo. li. j. Dial'. xiiij. B.

Seruus domesticus sepius quo vilior eo magis necessarius. Contra medi. li. iij. ca. ij. L.

Seruorum filios in solio: ⁊ regum filios in ergastulis sepe videmus. de reme. fo. li. j. Dia. xvij. L.

Serui multi lites multe: multeq̄ discordie. ibi. dial'. xxxiij. A.

Serui multi multus strepitus pauca seruitia ⁊ secretum nullum. ibi. B.

Sib Sibille quadam diuinitatis familiaritate ad intimū ueri fontē propius videntur accedere. De re. me. li. iiij. trac. iij. ca. j. A.

Sibille quatuor celebrantur: Delphica: Erithrea: Cumana ⁊ Lyburtina: ⁊ quo tempore queq̄ fuerit. ibidem. B. L. D.

De alijs sex Sibillis auctor suam non vult precipitare sententiam: quia non est impossibile deo gcq̄ nec difficile licuisse secretuꝫ suum credere cui libuit. ibi. D.

Sidonij temeritas in Ciceronem. In prefa. epi. ꝺ re. fa. k. Sid

Silentio nihil tutius. in prologo li. j. de vita solita. D Sil

Silentio nihil pulchrius. epi. de re. fa. v. B.

Silua placet musis: urbs est inimica poetis. de vita soli. li. ij. trac. vij. ca. ij. B.

Siluester papa latuit in Soractis monte. de vi. soli. li. ij. trac. iij. ca. j. A.

Simia feduꝫ animal aspectu: triste effectu. de re. fo. li. j. dial'. lxj. A. Sim

Qui similis paucorum fieri studet: multis fiet inuisus Epi. de re. fa. v. B. in fi.

Simonides poeta suauis ⁊ vir doctus Hieroni siculo querenti de deo respondit. de re. me. li. iij. tract. ij. ca. lvij. de quo vide etiaꝫ epi. de re. fami. lxxxix. F. ⁊ epi. sine titu. xxij. L.

Socrates cū iā senior foret uacare fidibus cepit. De re. me. li. j. trac. j. ca. viij. ⁊ epi. sine titu. xxij. L. Soc

Socrates primus omnium humanam doctrinaꝫ singulari studio ꝑplex⁹ est. de re. me. li. j. tra. ij. ca. xvj.

Socratis sapientissima doctrina circa diuinā oronē ibi. li. iij. trac. ij. ca. xlj. A.

De Socratis laude multiplici. ibidem. Et li. iiij. tra. ij. ca. ix. A. B.

Socrates dū carcere clauderet tertia se luce moriēdum preuidit. ibi. li. iiij. tra. iij. ca. xxx.

Q; oblatam ueneni potionē nec animo nec fronte cō motus accepit. ibi. li. iij. trac. ij. ca. xlj. F. ⁊ epi. de re. fa. xij. L. ⁊. lxxxix. F.

Q; eo animo ibat ad mortem quo steterat semper in vita. Epi. de re. fa. xij. L.

Inter socrum ⁊ nurum uetus est bellum. de re. fo. li. j. dia. lxxvij. L.

Soles ducos simul visos ac tres lunas: solem etiam per noctem ⁊ ardentes celo faces legimus. de re. me. li. iiij. trac. vj. ca. xvj. A. Sol

Solitarius terram amat calcare non purpuram. de vita soli. li. ij. tra. ij. ca. iij. D.

Q; nihil metuit. nihil cupit. ibi. E.

Solitariorum vita est celestis ⁊ prorsus angelica. ibi. tra. iiij. ca. vj. A.

Solitarioꝝ duo sunt gña. de re. me. li. j. tra. j. ca. j. B

Solitarium viruꝫ plus conferre reipublice compertum est q̄ centum in publico obuersantes. Cōtra me. li. iiij. ca. ij. A.

Solitarij sicut bonis urbium: ita urbanis carēt malis. ibi. ca. iij. A.

Q; solitarius trangllitatē ⁊ libertatē mētis que locis solitarijs dūtaxat inueniunt q̄rat ibi. ca. vj. A. B.

Solitudo sine litteris exiliū est: carcer est ⁊ eculeus. de vita soli. li. j. trac. iiij. ca. j. A.

Solitudo litteratis patria est: libertas ⁊ delectatio. ibidem.

Solicitudo sancta: simplex icorrupta uereq̄ purissima rerum est omnium humanarꝝ. ibi. ca. iiij. A.

Solitudo nihil simulat aut dissimulat: nihil ornat nihil palliat: nihil fingit. ibi.

Multum prodest secretio: habitatio ⁊ solitaria conuersatio. ibi. li. ij. trac. j. ca. j. D.

Solitudo diuinis bñficijs atq̄ colloquijs ⁊ angelicis est amica congressibus. ibi. trac. j. ca. vj. B.

Q; vita sit salutaris hoibus formidabilis ⁊ inuisa demonibus. ibi. ca. ix. A.

Solitudo triplex est: loci: tēporis ⁊ animi. de vita soli. li. ij. trac. iij. ca. xij. A.

Diu viuẽ nil aliõ est q̃ diu toꝛq̃ri.de sapia dia.j.D.
Tota docti hominis vita in meditatione consistit.de re.me.li.iij.trac.ij.ca.xxxviij.
In vitã istã quã degim⁹ uelut in mercatũ maximus ꝓuẽisse oẽ hoiuꝫ gen⁹ videũs.ibi.li.j.c.ij.c.xiij.B
Uita longioꝛ periculis ac calamitatibus innumeris exposita est.ibi.li.iij.trac.ij.ca.xlj.B.circa fi.
Si viues ad naturaꝫ nunq̃ pauper:si ad opiniones nunq̃ diues eris.ibi.ca.xlvij.B.
Nõ viuit qui optimarum rerũ sensu eget:pessimarũ passionib⁹ abundat.Con.me.li.ij.ca.ix.B.
Hec nostra que dicitur vita mors est.ibi.ca.xvj.L.
Nihil vita fugatius.in pꝛesa.epi.de re.fa.B.in fi.
Idem vite spatium omnibus mortisq̃ equalem terminum esse.ibi.epi.ij.A.
Uita flosculis comparatur.ibi.D.
Uixisse multis nocuit.ibi.epi.xxxvj.L.
Uita lõgioꝛ raro coequeuã felicitatem habet.ibi.D.
Actuosa vita marthe non spernit q̃uis sublimioꝛ sit cõtemplatio marie.epi.de re.fa.xxxviij.L.
Uita hec via est in celum:hẽt tamẽ interdum mortalis illi eterne quiddam simillimum.ibi.epi.l.B.
Uite humane uarij fluctus.ibi.epi.lx.D.in fi.J.
De longa vita quorundam ex sacris q̃ ex gentiuꝫ historijs.ibi.epi.lxxxix.L.D.E.F.
Illi viuũt q cũ vtute ꝛ gl'ia diẽ obierũt.ibi.epi.xc.B
Quisquis male viuit nuda ledit ueritate.epi.de re.fa.cx.B.circa fi.
Multorum annorum vita est ut lõga nauigatio.ibi.epistola.cxiiij.L.
De partibus vite cogitare omnes:neminem de tota.ibi.epist.o.cxvj.L.
Uita hominis non est nisi flatus exiguus ꝛ tenuis fumi uapoꝛ.ibi.epi.cxvij.E.
Uite sũma breuis:spẽ nos uetat ichoare lõgã.ibi.K.
Uita qua degimus somn⁹ est:qcquid in ea geritꝫ somno simillimum est.epi.de rebus fa.cxxj.B.in fi.
De vita presenti plurime opiniones: ꝛ quid sit.ibi.epist.o.cxxij.A.B.L.
Q; vita hec breuissima simul ꝛ fugacissima ẽ: ꝛ utrũ magis incertum sit ex equo contendit cum breuitate celeritas.epist.o.fine ti.xxij.D.
Uita solitaria vita felix ꝛ ad omne opus bonum aptissima.de vita soli.li.ij.trac.ij.ca.ix.A.
Q; sit formatrix aĩe:repatrix moꝛ:lotrix soꝛdiũ.ibi.
De vita solitaria petrarcha duos libꝛos scripsit: ꝛ ad quẽ.Cõtra me.li.ij.ca.j.A.
Ul Uulgus qcquid cogitat uanũ est: qcqd loquit falsuꝫ ẽ:qcqd ip⁹obat bonũ est:qcqd app⁹obat malũ est: qcqd p̃dicat ifame est: ꝛ qcqd agit stultũ est.de re.foꝛ.li.j.dial'.xj.D.in.fi.
Uulgus insanos sapientes dicere: ꝛ sapientes insanos iure suo didicit.ibi.dialo.xij.B.ꝛ de sapientia dial'.j.L.
Uulgus quod tenuit nõ reliquit.de re.me.li.iiij.tra.iij.ca.xxxviij.
Uulgi mos in p̃mo reꝛ ꝓgressu ẽ.epi.de re.fa.xv.B
Nunq̃ letꝰeris si vulgo te regẽdũ tradideris.ibi.E.
Uulgi mores sunt odisse presentia:uẽtura cupe:ꝑterita celebꝛare.de re.foꝛ.li.j.dial'.xcvj.B.
Ulyxes ut militiam subterfugeret ꝛ regnaret amẽti am simulauit.de re.me.li.iij.trac.j.ca.xxij.
De vulneribus acceptis.de re.foꝛ.li.ij.dia.lxxvij.A per totum.
Ul Ultionis momentanea delectatio est:miseꝛicoꝛdie sẽ piterna.ibi.li.j.dialo.cj.B.
Ulpes pilũ mutant sed non mores.De re.me.li.ij.trac.iij.ca.xxxvj.A.
Uocabula rerum uera iam pꝛidem amisimus.epist. de re.fa.xcvij.A. Uo
Uoluptatis magister vnus in magno populo satis est.ibi.epi.lxv.B.
Uoluptas blandis ac dulcibus plena est laqueis.de vita soli.li.j.trac.j.ca.j.A.
Qui uoluptati reruꝫ suarũ terminum cõstituit:nihil glorioꝛi aut magnifici operis:illa semp animũ reꝛorquentes suscipiet.de re.me.li.iij.trac.ij.ca.xxj.
Uoluptas esca maloꝛ uocat a platõe.ibidẽ.c.xlij.A
Oẽs uoluptates q̃cunq̃ sensu coꝛpeo imodice susceꝑte fede sunt: ꝛ fugiende sapienti.ibi.ca.xliiij.B.
Nihil homini tam inimicũ est q̃ coꝛporis uoluptas Con.me.li.iiij.ca.iiij.L.
Upupa uolucris est galeata cristatiq̃ uerticis impu Up rissima victusq̃ fedissimi.Cõtra me.li.ij.c.xvij.E
Urbis ample mꝛta sũt incõmoda:distat tẽplũ:distat Ur foꝛ:illud aio:ꝺ coꝛpi nocet.ꝺ re.foꝛ.li.j.dia.xv.D
In parua urbe molestie cessãt omnes:quicquid queritur iuxta est.ibi.E.
Usus plus põt q̃ ratio.epi.de re.fa.xiij.L.in fi. Us
Uxoꝛ deforꝛmis facile festiditur:forꝛmosa difficile cu Ux stoditur.de re.foꝛ.li.j.dial'.lxv.A.
Uxoꝛ forꝛmosa uenenũ dulce est.ibi.dial'.lxvj.B.
Qui uxorẽ ꝓpter forꝛmã diligit cito illã oderit.ibi.
Uxore multum dotata nihil impoꝛtunius:nihil iꝛactabilius.ibi.dial'.lxviij.A.
De uxoris amissione.ibi.li.ij.dial'.xviij.
De uxoris raptu.ibi.xx.
De uxore impudica.ibi.xxj.
De uxore sterili.ibi.dial'.xxij.
Xenocrates philosophus dum testimoniuꝫ Xe
r dicturus iurare ꝑm leges teneretur:ea sibi ab atheniẽsibus spectate fidei credẽtibus remissa necessitas fuit.epi.de re.fa.lxix.B.
Q; spꝛeuit munus regum sibi oblatum.Ibidem epi. xciiij.B.
Xenophontis constãtia in moꝛte filij sui.ibidem epi. xij.B.
Zoroastres magice artis pꝛim⁹ repertoꝛ.epistola de Zo rebus fa.xx.F.

Finis.

Cōtra eos qui obtentu studij theologici nituntur ingenioſos a notitia litteraruꝫ ſcholariū dehortari: epi.ſine ti.xxij.M.

Studeas talis eſſe qualis vis videri. ibidem.J.

Stulti omnes ꝓm ſe alios eſtimant. de re.foꝛ.lib.ij. dialꝯ.cxxv.H.

Stultus tacendo latere poteſt loquendo non poteſt. Contra medi.li.ij.ca.j.A.

Incipies non eſſe ſtultus ſi deſieris tibi ſapienſ videri.ibi.li.iij.ca.viij.A.

Su. De ſupellectili pꝛecioſa.de re.foꝛ.li.j.dia.xxxvj.A.

Sumptus pꝛo facultatibus ſunt temperandi.epi.de re.fa.lxv.A.B.

Superbia frenum neſcit.ibi.epi.lxx.B.

Superbia dum ſe aliquid magnum putat falſa opinione delectatur.ibi.epi.lxxxvij.A.

Dum ſe attollit nec deſcenſuꝫ cogitat.nec ruinam.de foꝛ.li.j.dia.xxxviij.B.

Sola ſuperbia nō quieſcit q̄ diu aliquid ſupꝛa ſe videt.ibidem.L.

Superbia hoſtis eſt ingenij.ibi.li.ij.dia.xlj.B.

Oꝫ ſuperbia nulla re melius vincitur q̄ humilitate. ibidem.dialꝯ.xlij.B.

Multo impoꝛtunius ſuperbie genus eſt alios depꝛimere q̄ ſeipſum debito magis attollē. Jn Secre. Collo.ij.E.

Inter ſuperbiam fiduciamq; diſcernit ſapiens.Contra medi.li.ij.ca.v.

Inter ſuperbiam fiduciamq; aliter vulgus iudicat. ibidem.ca.vj.

Superbo ignoꝛāte quid miſeꝛi⁹ꝫ ibi.li.iij.ca.x.A.

Superi non ſemper placitura ſed pꝛofutura donant de re.foꝛ.li.ij.dialꝯ.xvij.L.

Superſtitionibus humanis celeſtis patientia fauet. de re.me.li.iiij.trac.ij.ca.xv.A.

Superſtitionibus ineptis ꝛ anilibus non decet philoſophum aut pꝛudentem hominem aurem accommodare:ſed ridiculum opinari.ibidem trac. iiij.ca.ij.A.

Sutrium Detrurie ciuitas Saturni colonia.epi. de re.fa.xxiij.A.

Tar Tarquinius ſuperbus tale ſomniū vidit.de
t re.me.li.iiij.trac.iij.ca.iij.
Tarillorum nullus euentus pꝛoſper:mali omnes ꝛ miſeri.de reme.foꝛ.li.j.dia.xxvij.A.

Tar Tarilloruꝫ ludus turpis:damnoſa victoria:gaudiū inane.ibidem.E.

Ted De tedijs uariarum rerum.de reme.foꝛ.lib.ij.dialꝯ. xcviij.A.

Tedia quibus pꝛopellenda ſint.ibidem.A.

Tem Temeritaꝫ ſilitudo. Jn pꝛefa.epi.de re.fa.H.in fi.

Tempeſtas nulla durat.de re.foꝛ.li.ij.dia.xc.J.

De tempeſtate marina qua neapoliſ periclitabatur. epi.de re.fa.lxxij.A.B.

Tempus vite huius nihil aliud eſt q̄ curſus ad moꝛtem.epi.de re.fa.ij.A.

Omnia temporibus ſuis congruunt.ibidem epi.vj. D.in fi.E.

Tempus ꝛ neceſſarium ꝛ pꝛorſus irreparabile eſt. de reme.foꝛ.li.ij.dia.xv.A.

Non fit ante tempus quod in omni tempore fieri poteſt.ibidem dia.xlviij.B.

Tempus irremeabile eſt.ibidem. dia.lxxxiij.A.

Oꝫ ſit utiliter expendendum. De re.me.li.iij.trac.ij. ca.xxxvij.

Si eius temporis quod amico obſequens perdidiſti duodecimā partem obſequijs dei dedicaſſes:iam illi amiciſſimus fores.ibidem ca.xv.

Temporis fuga fluuio cōparatur.ibidem.li.iij.trac. ij.ca.l.A.

Nullum tam bꝛeue temporis momentū eſt quod nō aliquid vite detrahat.ibi.

Tempus omnia ſecum trahit:omnia abſoꝛbet: omnia circūuoluit ac miſcet:nihil ſtare permittit.ibidem.B.

Non tempus metiendum eſt quod fenerantes ſolēt: ſed virtus ꝛ geſtarum rerum gloria:quibus nihil eſt commune cum tempore.de re. me.li.iij.trac.ij. ca.lv.A.

De temporum malignitate. epi. ſine ti.viij.ꝛ ix. per totum.

Tempus nullum eſt infructuoſe tranſeundum.ibidē epi.xxij.E.in fi.

Terra nihil miſerius nutrit homine. de reme.foꝛ.li. Ter
ij.Dia.cxj.A.

Terrena omnia hominis ad obſequia facta ſunt.ibi. dia.xc.L.

De terremotu non metuendo.ibidem dia.xcj.A.

Thebanorum augurium ex cantu gallorum gallina- The
ciorum.de re.me.li.iiij.trac.v.ca.xxiij.

Themiſtocles afflictis Athenienſium foꝛtunis non armis modo ſed argutiſ ſepe conſilijs opem tulit. de re. me. lib.iij. trac.j.ca.xxiij.Et lib.iiij. trac.ij. ca.vij.

Oꝫ nō ſplendori patrie ſed virtuti pꝛopꝛie fidebat.de reme.foꝛ.li.j.dia.xv.L.

Themiſtocles inter grauiſſimas occupationes:cunctorum conciuium ſuorum nomina memoria tenebat. Jdem indigno exilio coactus cuꝫ ad Xerxem regem perſarum ſe conferre decreuiſſet:bꝛeui temporis ſpatio Perſicū idioma pdidicit. De re.me. li.j.trac.j.ca.ix.

Theologo expedit pꝛeter theologiaꝫ etiā multa noſſe.epi.ſine ti.xxij.M.

Theopꝛaſtus ex leſbo inſula:ſic Ariſtoteli ſucceſſit in auditorio ſchole. De re. me. lib.iij.trac.ij. ca. xliiij.D.ꝛ xlv.

Theramenes Athenienſis uenenum in carcere bibens iocatur ſimul ꝛ uaticinatur.ibidē.li.iiij.trac. iiij.ca.vij.

Theſaurus multis moꝛs fuit.de reme.foꝛ.lib.j. dia. lv.A.

Theſaurus repoſitus in bella:res mala in uſus peſſimos.ibidem.dia.c.A.

Thucidides ſcriptoꝛ hiſtoriarum populo athenienſi Thu
pꝛefuit.de rebus me.li.ij.trac.ij.ca.xvij.

Tiberius ceſar animo feroꝛ actiſq; metuenduſ ultra Ti
milleſimum annum iocandi materiaꝫ queſiuit. de re.me.li.ij.trac.iij.ca.v.

Oꝫ curiam imperatoris dimiſerit.ibidem.lib.iij.tra. j.ca.xv.

Tiberium magiſter ſuus lutum ſanguine maceratuꝫ uocitabat.ibi.li.iiij.trac.j.ca.vj.

Tiberij de Caio ſucceſſore pꝛouidentia.Jbidem ca. vij.A.

De laude Tiberij ceſaris inter multa flagitia.ibideꝫ li.iiij.trac.vij.ca.ij.Jtem in Auguſtali.

Tiberius Ceſar non concurſu populi ut haruſpices pdixerant:ſed tacita ꝛ pene ambigua moꝛte periit. ibidem.li.iiij.trac.v.ca.vj.

Uespasian⁹ auaríssimos quosq; ad amplas ꝓcurationes ꝓmouebat: ut publicis dāmis ditatos plurimis ꝯdēnaret ⁊ ad iopiā reducēt. ibidē. c. xxxvj. A
De respōso quod acceperat circa montem Carmeli. ibi. li. iiij. trac. ij. ca. vj.
Q; se sublato aut filios suos imperiū habituros aut neminem prædixit. ibi. trac. j. ca. ix.
Uespasian⁹ alteri⁹ natoꝝ mortis gen⁹: amborūq; p̄nūciauit impiū. epi. de rebus familia. cxiiij. J.
Q; iocando moritur. ibi. epi. lxxxix. R. in fi.
Uespasiani actus magnifici. Jn supple. epito. ca. xix.
Q; Uespasianum etiam defūctum sequebatur infamia. de rebus me. li. ij. trac. iij. ca. xxxvj. B. de quo etiam li. iij. trac. ij. ca. vj. Et in Augustali.
Uestitus insignis ac mollis: superbie uexillum nidusq; luxurie est. De reme. foꝝ. li. j. dial'. xx. A.
Uet Uetustaſ nimia claritatem reb⁹ eripit ⁊ parit obliuio
Uia Uiatoris insani est viam ꝓ- ⌈nē. ibi. dial'. xvj. D.
pter amenitatem obliuisci. epi. de re. fa. vj. D.
Uiatoribus solet esse uotum ante noctem hospitari. ibi. epi. cxvij. L. in me.
Uiatoꝝ ascendendo descendit. ibi. epi. v. D.
Uic Uitiū siue pecatū omne eo maius: quo ⁊ maioꝝ qui peccat ⁊ minoꝝ cā peccādi. ō re. foꝝ. li. j. dia. xlij. B
Sine vitijs nemo nascitur: optimus ille qui minimis
Dū vitia stulti vitāt in ⌈urget. epi. de re. fa. xlj. B.
ꝓtraria currunt. ibi. epiſto. ix. B. in fi.
Uitia in extremis hitāt: virtus in medio sita est. ibi.
Q; se sub spē virtutū palliēt ibi. epi. xx. A. circa fi. B.
Quedā vitia annis cedūt atq; diminuunt: alia igrauescūt augēturq;: boꝝ enūero segnities ē. epi. sine
Uitio nulli frenū placet. de vita ⌈ti. xxij. L. in fi.
solita. li. j. trac. ij. ca. v. A.
Uitium uroris aut corrigendum aut ferendum. de reme. foꝝ. li. ij. dial'. xix. B.
De vicinis importunis. ibidem. dial'. xxxj.
Uictoria nescienti uti frustra esse ꝙ vicerit. exēplum epi. de re. fa. xxix. A.
Uictoria hūana ē īstabil'. de re. me. li. iij. tra. ij. c. lxj.
De victoria ⁊ spe vicēdi. de re. foꝝ. li. j. dia. cij. ⁊. ciij.
Uictus tenuis siccos ⁊ ualidos ⁊ aspectu placidos facit. ibidem dial'. xviij. F. ⁊ li. ij. dial'. x. A.
Uict⁹ nō ē nisi q se victū credit. ibi. li. ij. dia. lxxiij. B.
Uid De⁹ nō minus abdita mētium videt q̄s exteriora coꝝporum. de rebus me. li. iij. trac. ij. ca. xxxv.
Cur sepius videant ꝓteritoꝝ q̄s futuroꝝ uates. ibidē
Uidisse multa berenti in vno terra- ⌈ca. xvj. A.
rum angulo vix potest euenire. ibi. ca. lvij.
Uisoꝝ tenacioꝝ eē solet q̄s auditoꝝ recordatio. Jn se
Q; visa quibus sopoꝝ hominum ⌈cre. Collo. j. Q.
abundat naturaliter eueniunt sine ulla significatione rerū futurarū. de re. me. li. iiij. trac. iij. ca. ij. B.
Uig De vigilia. de reme. foꝝ. li. ij. dial'. lxxxvj.
Uil Uillicus nisi pessimus bonus est. ibi. dial'. lix. A.
Uillicum mutare non prodest. ibi. B.
Uin Uindicte nobilissimū gen⁹ est pcē. ibi. li. j. dia. cj. B.
De vindicte facultate. ibi. li. ij. dial'. xxxiij.
Nihil violētuꝫ diuturnū. epi. de re. fa. xxxiij. L. in fi.
Uir Uiro nihil breue difficile. ō re. foꝝ. li. ij. dia. xlviij. A.
De virib⁹ corpis nō eē gloriādū. de re. foꝝ. li. j. dial'.
Omnis vis ut vnita crescit sic dispersa mi- ⌈v. A.
nuitur. Jn secre. Collo. iij. R.
Uirgilius fugiens urbē romā solitariam libertatem petijt. de vita soli. li. ij. trac. vij. ca. ij. A.
Siquis diligēter virgilij opera introspexerit: fatebitur doctrina posse aliquos excellere: ingenio fortasse neminem. de re. me. li. ij. trac. ij. ca. ij.
Uirgili⁹ q̄tuoꝝ eloq̄ntie gn̄ib⁹ emicuit. ibi. ca. iij. D.
Uirgilio maiorē nō habuit latia ligua: reppit tn̄ qui nō poetā sꝫ raptorē aliēaꝝ iuēctionū ⁊ trāslatorē di
Uirgilū augustin⁹ accusat ⌈cerēt. epi. de re. fa. j. B.
⁊ excusat. epi. sine ti. iiij. E. F.
Uirgineā castitatē nulla arte melius q̄s maturo ꝺiuꝫgio ꝑseruabis. de re. foꝝ. li. j. dial'. lxxxiiij. L. in fi.
Uiridaria habēt iterdū aligd honeste uoluptatis: nō nunq̄s etiam inhoneste. ibidem. dial'. lviij. A.
Uirtus hoc hēt ꝑpriuꝫ ut in amorē sui bonos erigat in stuporē malos. in p̄fa. li. j. de re. foꝝ. L. in fi.
Prestantissima rerum virtus mole coꝝporea nō eget in animis habitans. ibi. dial'. v. A.
Uirtutis ꝑpriū est nō qd actū sed qd agēdū sit: nec qd adsit sibi sed qd desit attēdere. ibi. dialo. x. A.
Uere virtutis fundamentum humilitas: nec tāta claritas ulla est quam elatio non obscuret. ibi.
Uirtus nō solet eē iactatrix aut miratrix sui sꝫ imita
Uirtus perfecta accusatorē ex- ⌈trix alieni. ibi. B.
terret: mediocris irritat. ibi. dial'. xxiiij. D.
Nulla virtus tam laudata est quin vituperatores inueniat. ibi. li. ij. dial'. xxviij. B.
Uirtus uera foꝛtūe minas calcat ac despicit. ibi. dia.
Uirtus nusq; clarioꝝ eminet q̄s suo ad ⌈xxij. A.
mota contrario. ibi. dial'. lxxj. A.
Uirtute nihil securius. ibi. dial'. lxxxij. B.
Uirtutis desideriuꝫ pars est magna virtutis. in Secre. Collo. j. K. circa fi.
Uirtutem cole: gloriam neglige. ibi. Collo. iij. m.
Uir ulla virtus tā uel abdita uel alta est ut iudicia culis nō tāgaſ. de vita so. li. ij. trac. iij. ca. vij. A.
Uirtus in homine spectanda est potius q̄s foꝛtuna. de rebus me. li. iij. trac. ij. ca. xxix.
Uirtuti testimoniū simplex ⁊ icultuꝫ sufficit. epi. de
Sola virtus animos in aduersis ar ⌈re. fa. xij. A.
mat. ibi. epi. xiiij. L. in me.
Uirtutes laborioſe querunt: sed parte facile circūfe-
Q; ex usu pullulāt ⁊ in medijs diffi- ⌈runt. ibi. E.
cultatibus crescūt: donec possessorem suum ad supremum felicitatis culmen euexerint. ibi.
Uirtute nihil amabilius. epi. de re. fa. xv. E. in fi.
Hradatim vt⁹ ⁊ negtia subeūt: ⁊ nemo uel optimus uel pessimus fit repente. ibi. epi. xxxv. B. in fi.
Quare ad vtutes q̄s ad vitia difficilioꝝ sit via. ibi. epi.
Haudet enim virus: sibi testes iūgere causas. ⌈l. B.
ibi. epi. cx. L. in fi.
Uir inuenies qui non virtute abiecta longe vite spem arripiat. ibi. epi. cxvij. E. in fi.
De vtutis opinione. de re. foꝝ. li. j. dial'. xj. A.
Uirtuꝫ iopia uex dānū est ⁊ iust⁹ doloꝝ. ibi. li. ij. dia.
Uita mortaliū nihil fragilius: nihil inge- ⌈ciij. A. Uit
tius. in prefa. li. j. de re. foꝝ. A.
Metham vite statuere non qui accipit sed qui illam dat deus potest. ibi. dial'. j. A.
Uita omnis a fine describitur: ⁊ finem plane senties qui principium non sensisti. ibi. dial'. xvij. L.
Uita hominum breuis: reguꝫ breuioꝝ: pontificumq; breuissima. ibi. dial'. cvij. L.
Tota hoium vita quātūlibet extēdaſ diei vni⁹ instar habet: eiusq; vir integri. in secre. Collo. iij. n.
Tota p̄boꝝ vita est cōmemoratio mortis. ibi.
Uita laudabilis mortem spernit. de re. foꝝ. li. ij. dial'. cxvij. H.

Annotatio nonnullorum librorum seu epistolarum Francisci Petrarche.

Vita Petrarche edita per Hieronymum squarzaficum Alexandrinum.
Epistole rerum senilium. C. xxviij. diuise in libris. xviij.
Item epistole. lvij. eiusdem poete: z aliorum.
Africa libri. viij.
Buccolicum carmen in duodecim eglogas distinctum.
Epistole metrice ad barbatum. lxiij. z libri tres.
Testamentum suum.
Priuilegium laureationis sue.

a
Lib:orum
¶Epistola
lius fuerit
aut legẽtes
quirere
b
¶De ocio
ac sobrias
dacie metus
lorumqꝫ
c
paululum
tatui fedo
nominis
psalterium
d
¶Tractatuum
¶Franciſci
negocij
fructum
e
rum cum
ea consumator
Caꝑ.v.
nem mitem
f
viginti
sunt
ut scriptũ
litudine
sitas: atqꝫ
ff
Jnsignis
ba sunt
¶Franciſci
bile malũ
g
nat: ꝛ
Absit
taſ mulierculaſ
mana
h
hoium
isse publico
net: ꝛ
pecunie
i
men his
nia supremo
Laduca
tamen
k
nullus est
oportuit
sis: hac
tius ꝛ
l
¶Franciſci
cinctus
¶Franciſci
deare: sic
m
t Emporis
labori
quiosas
¶De quesito
n
rijt precipitio
¶De absentis
nis oculis
oculum
o
visus est
te lenire
tura te
scabies
p
ꝛ inhabile
perdidi
lum nullo
sint: nisi
cie de
q
ne: ut
ceris videto:
bello
¶Franciſci
¶Franciſcus
r
lum tuum
falsis
potius
bellum:
ab infantia
s
¶Tractatuũ
potius
¶Franciſci
d Juus
t
¶De ingenio
¶De igenio ꝛ
sub iugum
nio qui
v
e numero
quem
Placuit
s Ed ubi
x
tibus
sed ex
tus docuit
uendum
y
nihil
sus. En
demerer:
mẽ: alteri⁹
ſ
de humoribus
dicam:
ris domuꝫ
gnitam
A
penultima
cum: nihil
dire: nec
tentiões
B
magnifica
Nic igitur
arborum
qꝫ: ꝛ
C
ab occidẽte
bia: ubi
terribile
admirãtes.
D
aucupari
tem Romani
transiuit
Nosti
E
autez ex
quod nisi
turo qua
solãdũ
F
immemor
remedia
ciunt atqꝫ
nem vitijs
G
possunt
oium
tuis
H
Epl'e dñi
totũ in
casset aratro
I
nihil hab eo
deficiat
intemperans
K
¶Jncipit
nouit:
Ubi queso
let ac
becilles
L
¶Capitulorũ
tum factus
Romanis
M
g Alius
integro
¶Famosissimi
N
¶Principaliũ
Apelles
Ad bẽiuolẽtiã
Critolai
O
tarius
Jnter
Jdeo
ſ Abinus

¶Vita Clarissimi viri Frãciſci Petrarche:per Hieronymum Squarçaficum Alexandrinum compoſita:ad Magnificũ patricium Petruꝫ Contarenũ q. Joannis rogerij filium.

Quanq̃ nõ ſim neſcius Frãciſci Petrarche vitam:haud facile ſcribi poſſe. Tamẽ onus hoc aggrediẽdũ mei muneris eſſe duco. Fateor multos illam ſcriptitaſſe:ſed multa ſibi conuenientia:ſeu negligentia:ſeu:qꝛ nota illis non erant:ſcripta non eſſe conſpexerim. Et tam caliginoſe nõnulla referunt:ut illuꝫ quem illuſtrare uoluerunt:non ſeruato ſcribẽdi ordine obſcurum potius reddiderunt. Itaq̃ indolui ipſe mecuꝫ vicem tanti viri:ut qui litteras latinas per mille annos ſopitas ad nos reuocauerit:ſic obliterari:ferre nõ potui. Et ſicuti illi⁹ cogitatio multarum rerum:nouarũ:ꝛ ueterũ nunq̃ ieiuna fuit: Sic nos etiam (pro viribus) omnes eius partes attingemus:preſertim que memoratu digna videbunt. ¶Fuit igitur Franciſcus petrarcha genere ethruſcus florentinus origine:ꝛ antiqua:ꝛ fortune mediocri patre Petracho matre Leta:ꝛ ad inopiam uergẽte. Fuit in ea ciuitate ſcriba reformationum:quod officiuꝫ cum dignitate multos exercuit annos. Sed cum factioſis (quibus ſemp ea ciuitas plena eſt) a quibus Dantes Alchierius paulo ante pulſus fuerat in ſuſpitionez ueniſſet vna cũ uxore exilio mulctatur. Arretiuꝫ ſe contulit. Hũc ibi in exilio filiũ peperit:ꝛ concepit. natus eſt anno a natali chriſtiano ſupra milleſimum trecenteſimũ quartum. xiij. kal. ſextilis ad auroram die lune:ꝛ in feſto ſancte Margarite tanto matris labore:ꝛ diſcrimine (ꝛ ut uerbis ſuis utar) ut non obſtetricũ modo:ſed medicoruꝫ iudicio diu exanimis haberetur. Tunt Ceſareos faſces Albertus dux auſtrie inter germanos potens habebat:primum ibi annum:ꝛ nõ integrũ ſue vite egit. Mater deinde multorum nobiliuꝫ precibus exilio reuocat:infantulum in villam paternam ſecum detulit:loci nomẽ eſt Anchiſes in agro florentino. xiiij. milia paſſuũ procul a ciuitate. Alter aũt filius Hbirardus nomine. quia maior erat natu cum patre remãſit. Sperabant exules (quorum magna pars Arretiũ confugerat) in patriam reuerti. Ferebatur Albertus Auſtrie dux:quem ſupra nominauimus italiã petiturũ:ꝛ ghiebillinam factionem quam propitiam ſibi habuerat in ſedes paternaſ repoſituꝫ. Petrarcha cum matre ruri commoranti uſq̃ in annũ ſeptimum enutritur. Petrachus pater videns in patriam reditum incaſſum iri. Rure reuocata uxore:ꝛ filio:Piſas ſe trãſtulit:ſed prius tota Tuſcia circũuagatus. Ferebatur puellus prevalidi cuiuſdam iuuenis dextra pannis obuolutus ne tenellũ corpuſculum aliquo tactu offenderetur. Et (ut ipe dicit) Non aliter q̃ Metabus Camillam nodoſo de ſtipite pendentem:ne periclitaretur baiulabatur. Sz iunenis ipſe in trãſitu Arni flumis equus lapſu pedis genuflectitur. ꝛ ille in quib⁹ dextris tenebatur labitur:ꝛ dum ſibi creditum onus ſaluare nititur prope violẽtia gurgitis ſubmergit. Erat igitur cum Piſas uenit annorum ſeptem. octauũ illic egit:cum tanta ſpe mirabilis probitatis:ꝛ laudis:ut ab omnibus deſideraretur. Tantã ingenij famam pro indole conſecutus eſt:ut inter equales omnes excederet:ꝛ rumores puerorum ab eo tãq̃ magnus cenſor componebantur:tanto cum iudicio:ꝛ maturitate:ut ab oĩbus laudaretur. Erat facie pulchra:ꝛ eleganti:oculi vinaces:ut corruſcantes ſcintille. intuitus ſapientie plenus:qui vigor repreſentabatur:ꝛ grauitas. Totuꝫ vo corp⁹: pro etatis initio decorum:ꝛ ſolidum:ſic ſingula correſpondebant membra. Quid de eius mirabili eloquentia dicam? que tanta eſſe demõſtrabatur: ut quibuſcũq̃ rebuſ uoluerit:ea uti poſſet. Ordo:ꝛ ſumma rerum eius pueritie iſta fuit:que deinde geſſit explicemus. Petrachus pater cognoſcẽs in italia vitam degi non poſſe in galliam tranſalpinã proficiſcendum eſt ratus:ut aliquid lucelli ad familiam nutriendam conſequeretur. Nam mortuo Bonifacio octauo pont. Clemens Quinꝰ ſucceſſor fuit ꝛ eius ſedem Auinioni poſuerat. Oẽs vndiq̃ populi illuc confluebant. Sic:ꝛ ipſe relicta piſa Auinionem perrexit. Et qꝛ onus inerat familie maritimũ iter elegit:ꝛ nauigando haud pro cul Maſſilia naufragiuꝫ paſſus:ꝛ parũ abfuit qn cuꝫ tota familia ſubmergeretur. In curia noue babilonis (ut ipſe ait) tabellionatus officiũ exercuit: ſeu:ut aliqui uolunt mercaturam. Queſtus enim gratia Auinioni morabatur. Sed ob magnam hominum confluentiam:qui ſedem apoſtolicam proſequebant. Nec ciuitas illa tante gentis ingluuie capax erat:proinde publico edicto factuꝫ fuit/q̃s haberet quiſq̃ filios pariter pueros:ꝛ feminas:ꝛ gens:que incõmoda videretur proxima in oppida:ꝛ villas adduceret. Puer quoq̃ Franciſcus. Carpentorias mittitur. Quod Auinioni ad orientem proximum eſt. Sed dũ in hoc oppido per quatuor cõmoratus eſſet annos in quo quidem tẽpore litteras primum libare cepit. Inq̃ his duabus urbibus grammaticam:dialeticam:atq̃ rhethoricam q̃tum in ſcolis percipi poteſt edidicit: de cuius ingenij acrimonia preceptores admirabãtur: ut aliquod diuinum in illo intuerẽtur:perſepe patri dixerunt. Te beatuꝫ reputamus petracho:quã doquidem filium ad omnes diſciplinas capeſcendum promptuꝫ habere ingenium genuiſti. percreſcebat tunc temporis Dantis fama:ꝛ iam nonnulla ſui libri demonſtrabantur capita:qui illum magnum:ꝛ ſcientiſſimum virum:per ora doctorum hominum uolitare faciebant. Franciſcus illi emulabatur:ꝛ incredibili ardore ſtudioruꝫ eius incendebat. Inde ut iuriſconſultus euaderet ad montẽ peſulanum (famoſum eſt ob litterarum ſtudia oppidum gallie tranſalpine) patris iuſſu:ut legib⁹ ſtuderet miſit:ꝛ ius ciuile per quatuor continuos annos audiuit. preceptores habuit Joannem Caldarinum bononienſem:ꝛ Bartholameum de oſſa patria bergomenſis iuriſconſultos conſumatiſſimos a quibus diligebatur. Sed parum ipſe legib⁹ ſtudebat:non ſponte etiam ad illas perdiſcendas ducti⁹ fuerat:ꝛ magnus fuiſſe legum interpres niſi poſito defuiſſet. Sũma ei⁹ delectatio haud quaq̃ in illis:Sed in Licerone:ꝛ Virgilio:ꝛ hiſtorijs cognoſcendis erat. Jus ciuile aſperum inſipidum tediоſumq̃ eſſe dicebat. Inde ex montepeſulano Bononiã mittitur. Illic q̃primum:cũ Joanne Andrea:ꝛ Cyno piſtorienſe:qui publice legibus profitebãtur:in amicitiã uenit:ꝛ quo vixerunt firmiſſimam habuit:Cynus humanitatis ſtudia non ab

fuit in loco. Capt⁹ ẽt dũ sic staret amore Laurete quã ipe ampliato noie Laurã uocat: ⁊ ardẽter illã amauit: ⁊ m̃lta carmina: ⁊ rithmos in ei⁹ laudẽ cõposuit: ⁊ vndiqꝫ q̃ tũ igenij ualuẽ vires in oi gene re vtutis illustrẽ reddidit. Harũ igit rex merito nõ ab hoib⁹ solũ: sed a p̃ncipib⁹ noscebat. Fama eius iã ubiqꝫ erat sparsa. Ut vno nãqꝫ die (mirabile dictu) a duob⁹ disiũctissimis ac illustrib⁹ e locis Roma: ⁊ Parisio lr̃e uenerũt: que ad p̃cipiẽdã laureã poeticã euocabãt: ut q̃si de idustria he due clarissime in terris urbes hoc isto de honore certarẽt. De Parisio gallici nois p̃nceps: ⁊ scriba qui in ea regia urbe p̃erat studio: ex urbe vo senatores. utriqꝫ in hãc sniaꝫ exhortatiões: ⁊ p̃ces erãt: ut que iure optio deberet ei ac poet̃ dari soleret eã apd se laureã sumeret. Princeps: ⁊ scriba: ut Parisio senatores: ut Rome sumẽt m̃tis psuasionib⁹ hortabant. Dubi⁹ secũ ipse ad q̃s se flectẽt pdiu fuit. Tãdẽ colũnensiũ psiliũ secut⁹ urbẽ Romã p̃ponẽdã esse cõstituit. Nõ eni deerãt qui Parisiũ ob magnitudinẽ studij: ac regiã sedẽ p̃ponẽdũ esse cẽsebant: sed Romã p̃posuit q: impio noie pollebat: ⁊ in ea ẽt poete donati laurea pmulti eẽnt. Igit dignũ p̃i⁹ hoiez querẽs: cui igeniũ suũ excutiẽdũ cõmittẽt. Duritqꝫ auctoritas Roberti regis. Juitqꝫ neapolim ad illũ sũmũ regẽ: ⁊ pb̃m: nõ minus lr̃is q̃ regno clarum. Nã tante erant in amplissimo rege ut tante rei iudex optim⁹ esse posset. Neqꝫ munus oblatũ inuitus ipse suscepit: sed magni fecit se cũctis p̃poni: ⁊ electũ esse tãti viri iudicio sicut p̃e oib⁹ ipse perit⁹: ⁊ idoneus videret: ⁊ insolitã admirans ingenij fiduciã. Tãdem p̃o quo uenerat certo deputato die: ⁊ a meridie in uesperis euꝫ tenuit. Crescente materia vnius diei tẽpus breue apparuit: duobus diebus sequentib⁹ idẽ fecit. Sed post innumeras uerboꝝ collationes disputationesqꝫ cuꝫ de poetica sublimitate: tum de historijs: tuꝫ de elocutia facultate: tũ de rhetborice partib⁹ grauiter ⁊ perite in oibus se habuisset. Die quarto dignuꝫ eum laurea iudicauit: ⁊ librum africe ostendit cepti magis q̃ pfectũ opus: ⁊ multis hinc inde carminibus decãtatis: ut admiraretur rex: seqꝫ tedere pmultũ: ac uehemẽter dolere fatereť: q⁹ duꝫ iuuenis esset studijs illis operam non dedisset: ⁊ librum nõ parua cũ gratia petijt ut noi suo inscriberet: ⁊ psuadere ẽt nõ destitit: ut Neapoli illã sumeret: sed a suo p̃posito flectere nõ potuit. Romaꝫ ex ordie laureãdũ p̃sco de more regijs cũ lr̃is: ac legat̃ ad senatũ misit: qb⁹ iudiciũ suũ magno fauore pfessus est. Urbis tũc senatores. Ursus comes Anguilarie: ⁊ Jordan⁹ de filijs Ursi erãt: qui tãto regi freti iudicio: ac testimonio approbat⁹. Tũ ipo in capitolio sũma dudũ romani iperij arce: cũ celebritate: ⁊ letitia ciuitat̃ grandiqꝫ pcetu nobiliũ: ⁊ peritoꝝ: qui vndiqꝫ ad istã rẽ visendã honorãdãqꝫ uenissent. ac frequẽtissimo ppl̃o romão approbãte Petrarcha nr̃ id p̃mũ e more lõga: ⁊ pulcherrima oratiõe petẽs. Declarat̃ a senatorib⁹ bijs eẽ historicũ: ⁊ poetã: Deide corona poetica: ut priscis mos erat coronar̃: ⁊ ad ampliãduꝫ mun⁹ ciuitate acclamãte ppl̃o donat⁹: ⁊ pueniẽti: (ut gr̃as reddẽt) habita oratione. Cũ magna hoiuꝫ nobiliũqꝫ caterua ad eccl̃iaꝫ beati Petri apl̃i pfect⁹ in quo gdẽ tẽplo cũ deuotiõe: ⁊ reuerẽtia coronã tholo applicuit: ⁊ p multos pepẽdit annos. Fuit hoc ut ex suis epl̃is p̃iectari licet natiuitatis sue ãno septio ⁊ trigesimo idib⁹ ap̃lis: quo eccl̃ia celebrat sanctũ resurrectionis pasca: de qua: ⁊ carmina: ⁊ soluta oratione extãt epl̃e. hic honor per m̃lta secula iam desuet⁹: Et si multũ fuit decoris. Jta: ⁊ p̃imũ ei quesiuit iuidie cui⁹ multoꝝ maliuoloꝝ dictis alijs aliꝺ obijciẽtib⁹: sed ipatiẽs sui nois detractiõis in oẽs stili acie acriter ultus est. Laureat⁹ vo que dixerit: que fecerit: apud quos fuerit: q̃s urbes adierit: quotiẽs ad suum fontẽ sorgie ex italia iuerit: quotiẽs ad italiaꝫ ex ipso fonte redierit: quã diu singulo in loco mãserit: ⁊ si memorari sua cũ laude oia possent. Tñ uereor si recẽsuero ne legentib⁹ plus tedij q̃s gr̃e sim factur⁹. Cũ plura eni loca studio pagrauerit: tũ vidẽdi: tũ grate sibi usqꝫ iuẽiẽde sedis obiuit. Quippe itinera ei⁹: mores: ac libros quos cõposuit paucis: ac sũmatim expediã. Primũ igit: ut laureã sũpsit ex urbe pfect⁹ est: ut gallã trãsalpinaꝫ peteret ad Joannẽ colũnensez cardinalẽ: sed parme retẽt⁹ ab illoꝝ de corrigia: qui tũc ciuitatẽ illã gubernabãt: ⁊ aliquãtulũ illic exegit: ut in vna suaꝝ epl̃aꝝ ad dictũ cardinalẽ scribẽs ait. Hodierno die: qꝺ tibi gaudiũ quoqꝫ significo ductu: ⁊ auspicijs amicoꝝ tuoꝝ de corrigia Parmã ingressus suꝫ: hic ergo p̃cib⁹ eoꝝ victus: qbus ueniã accessurã ipsi sperãt: ⁊ ego nõ dubito: Estatẽ agere aium iduxi. Jurant eni p̃ntia mea admodũ egere: qꝺ idulgentie nõ necessitatis eẽ certũ est. Et eccl̃ie cathedralis archidiacon⁹ (ut aliqd sibi p̃ferre viderẽť) designatur: Clericalẽ gdẽ a puero duxit vitã: Et hic p̃mũ memor sollicitusqꝫ ne idigne suscepti honoris igrat⁹ videret: ⁊ cũ nõ urbanis strepitib⁹: sed siluestris silẽtijs delectaret: sicuti ille qui nec legũ: aut reipublice curis: sed solitudini: ⁊ ocio nat⁹ eẽt. Elegit solitariũ locũ trãs Entiã amnẽ in regij lepidi finib⁹: ⁊ plana sylua dicitur cũ musis amenitate loci captus rediit: ⁊ ad itermissum studiũ africe se p̃tulit: sicqꝫ feruore ai/qui sopit⁹ videbat excitato: mõ in solitudine: mõ parme plurib⁹ p̃tinuatis diеb⁹: finẽ opis ipposuit: sed reuidẽ postea quod sibi minime honoris fuit neglexit. Jnde rursus ad fõtẽ sorgie: ⁊ solitudinẽ trãsalpinaꝫ regressus. Amore laurete duct⁹ in cui⁹ laudẽ m̃tos cõposuit rithmos tãta cũ grauitate sniaꝝ: ⁊ vboꝝ eruditiõe: ut anteceſſores: ⁊ sui tpis oẽs supauit: ⁊ usqꝫ in pñtez diẽ facile p̃nceps appellari põt. Interdũ supra rithmoꝝ stilus grãdiloquus efficit. Cũ in affectib⁹ amatorijs explicãdis est p̃cipuus: ⁊ ut Paulus vgerius scribit habuisse a Colutio salutato: qui dicebat ab ipso petrarcha audiuisse meli⁹ se oia que scripserat factuꝝ p̃ter ei⁹ in lingua vnacula scripta: ubi ingenue fatebatur seipsuꝫ in illis vicisse. Benedict⁹ qui clemẽti in põtificatu successit: ne tãtus amor uacu⁹ haberet: ut illã in uxorẽ accipet psuasit: ⁊ ut facili⁹ adduceret: p̃cedebat bñficia teneri posse: ⁊ alia ẽt insuper erogare. Sꝫ petrarcha qui aiuꝫ pcul a nuptijs habebat: vim tãti amoris p̃o piugio amittẽ nõ debẽ rñdit. Nã que de ea indies dicere cogitabat cum usus illa fuisset oia eẽnt omissa. Laureta que mõstrari digito gaudebat: mr̃imoniuꝫ libẽter p̃xisset: q: in delitijs teneri minime uerebat: sꝫ opione frustrata alio nupsit. Sed interim: extincta est illa colũnensium gr̃ia: sed nimiũ caduca familia: quoꝝ in teritu: tanto merore cõsternat: ut mori secuꝫ uoluerit: q̃ diutius esse in vita. Dũ in curia in p̃cio eẽt: ⁊

✠
Annotatio
¶Vita
1
¶Incipit
est mora
inuitus
necessarium
2
illas querunt
vir credas
hil qȯ
puluinar
3
immo
atq̄
giū. vn⁹
inq̄ oculos
4
nr̄a urbs
huius
acerbus
ut qui
5
idem
dus ignoro
ac odibilis
exercitus
6
aduersus
sua sorte
paruus
difficile
7
profectus
te reū
ac pijs
tandem
8
deus illum
tāq̄ ardēter
surgat
9
mittimus
medicis
uera est
10
¶Ad eundem
reliquias
tot salubres
11
iudicio
num sit
quā regēdā
12
que te
sit' ꝛ
¶Ad incon.
more
13
sedet/q̄
animū
inuicem
currentibus
14
¶Epistola
ge impari
res strage
labores
stificata
15
olim
ferri:
at:ut
ꝛ icorruptū
qui in
16
domū
ꝓtingere
officinas
17
trāsibit
post hanc
famulū
16
¶Incipit
Improbus
Hāc habuit
17
Lelius
Romanum
Quid potius
18
Quem fontes
At manes
Aurea quot
19
Fallitur
Italie
Per maria
Aduersis'
21
¶Clarissimi
Arge uale
¶Explicit
Septa licet
22
¶Francisci
Nuda
Et facinus
Confectus
23
Neq̄ lareſq̄
Non audita
Dic precor
Amissas
24
Obruor
Ostendit
Marcus

Frigida franciſci lapis hic tegit oſſa petrarce
Suſcipe virgo parens animam ſate virgine parce
Feſſaq; iam terris celi requieſcat in arce.

Obijt quartodecimo calendis ſextilis anno a natali chriſtiano ſup̄ milleſimū trecēteſimū quartū: z ſeptuageſimū. Vir gdē magn⁹ oībus ſeculiſ fuiſſet: ſed ſuo mirabilis: qui inter tot vitioꝝ ſordes: z iter tantā ignorātie caliginē in clarū lumē: z vtutis ſcientie euaſerit. Itaq; nūc de morib⁹ eius agēdū eē cenſeo. Sed p̄us facetia: (z hercle uera) mihi narrata ab illo diguiſſimo: z doctiſſimo viro Jacobo ẓeno olim epiſcopo patauino. Dicebat quendam fuiſſe ruſticū ruri Arquade: cum grauiter infirmareť Archip̄reſbytero ad ſe accerſito dixit uelle de cētū aureis eccl'ie facere legatuz: ut in ſepulchro petrarche ponereť. Archip̄ſbyter re audita. patauiū ad ep̄m tēdit: cui negociū expoſuit. Ẓen⁹ qui uere ep̄ſ fuit: quin Ruſticū nō laudaret: facere nō potuit: qō tātā claroꝝ viroꝝ exiſtimationē faceret: quod in magno ſepulchro tumulari: z in miſcēdis oſſibus nobilitari credebať. Tñ inhibuit p̄reſul z ſub graui cēſura ne tanto facinori conſentiretur: q̄ per pecuniā ſepulchrū violare nō decebat: ad qō viſēdū multi docti p̄ficiſcebanť: z cū h̄ tantū facinus perpetratū foret nomē in perpetuū fuiſſet omiſſum. Nūc ad mores ut dixim⁹ ueniamus. Fuit uenerabilis in aſpectu: z maieſtas q̄dā ierat: ut ip̄m vidētes induceret: etiā qui eū nō cognoſcerent ſolo tñ viſu reuerendū: z ſapiētiſſimuz iudicārēt: Qō vno pōt cōprobari exēplo. Scribit Joſephus brixius mediolanēſis in quodā ſuo panagyrico. Cū petrarcha ſemel eſſet Mediolani in aula dñoꝝ vicecomitū: iter multos purpuratos: z nobiles viros. Haleaci⁹ q tūc dñs erat ip̄oſuit filio qui p̄im⁹ poſtea dux Mediolāi fuit: tūc puer adhuc: ut ſapientiorē de aſtantibus oſtenderet. Puellus oculis hinc inde uolutis. Frāciſcū adiuit: z manu ap̄hēdit: z patri cū oiuz admiratione mōſtrauit. Quid ab hoīb⁹? cū a pueris ei⁹ cognoſcebať aſpectus. Cōuerſatio eius honeſta: z iocūda oib⁹ extitit: ut nullus meſtus ab eo diſcederet. oculi nō deformes: ſz vivaces. Uiſus adeo firmus: z acer: ut ſexagenarius litteras ēt minutiſſimas legeret nullo vitreoꝝ oculis p̄ſidio. Corpus habuit dexterrimū uſq; ad ſenectutez: qō pingueſcere cepit. In fine appopletico morbo (ut dixim⁹) plurimū torquebať. Ob eāq; rē qui famuli erāt libeꝝ ab eo acceſſum habebāt. p̄ſilia medicoꝝ adeo ſp̄euit: ut nunq; eoꝝ pharmaciſ uti uoluit: naturā ſibi magiſtrā: Medicoꝝ p̄ſilia uana eſſe dicebat. Adit⁹ vo ad euz cuz bene ualeret nulli difficilis. Nulla in eo ſuperbia: nulla pompa. Jraſcebatur interdū: ſed ſibi potius q̄ alteri nocebat: bñficijs obliuiſcebatur nūq;. Amicitias quantuz potuit officio conſeruauit: nihil illi optabilius: nihil grati⁹: nihil iocūdi⁹: q̄ p amicis rē agere: z bene dicere: z oia p̄o illoꝝ bñficijs: cū op⁹ eſſet poſtponē: ut nulli obeſſet ſūmope queſiuit: z ſigs ſibi intuliſſet iniuriaz equo ferebat aio: nunq; vindictā h̄ere uoluit: ſz patientia: z obliuione cūcta ſedare. Diuitiaꝝ p̄ceptor fuit eximiuſ: non ut illas (ut ipſe de ſe ait) non deſideraret: qō ceteri: ſed curas: z labores qbus diuitie trahunť odere: ſic qō ſupra vite neceſſitatem p̄o ſtatu ſuo: cū poſſet amplas h̄ere p̄cēpſit. Famulucio modico uſus: famuloꝝ multitudines inquietū hoiez faciebāt. Menſe apparat⁹ nullus erat. Tenui victu: z cibis vulgarib⁹ vitā egit. plurimū fructib⁹ arboruz ueſcebať: ut libidinē extinguēt: qr (ut de ſe ip̄e ſcribit) cū ad q̄drageſimū etatis pueniſſet annum: cū adhuc ſatis caloris eēt: z viriū memoriā libidinis ita abiecit: q̄ſi nunq; feminaz cognouiſſet: aut vir eſſe deſueſſet. Uinū dilutiſſimū bibebat: z ſepe frigida aqua ſitim ſedabat. ſtans ſepe cenabat. Lo mēſationes opulētas: z lauta p̄uiuia, p̄ſus abhorrebat. P̄ōpa ei multum diſplicebat: nō tātū: ut humilitati ſit p̄ria: ſed qr difficilis: z quieti aduerſa eſt. Auidiſſimus tñ honoris: z gl'ie fuit: que res a magnis ingenijs haud facile ſeparari pōt. Unq; ſine ſocio cū fieri potuit cibū ſumpſit. Hratulabať ſi ad mēſam ſedētis amicoꝝ quiſpiā erinſperato ueniſſet. Juuenis multū in libidinē p̄nus fuit: Filiaz habuit quā Franciſcolā noie appellauit: ex qua nepotē: z generū vidit. Sepultura ei⁹ cū litteris marmore ſculptis adhuc Taruiſij ꝑſpicit̄ ante oſtium eccleſie diui Frāciſci: Frāciſcoli eius gratiſſimi viri impenſa. Ex qua muliere illā genuerit: haud compertū eſt. Ni fuiſſet id qō orator clariſſim⁹: z hiſtoric⁹ facūdiſſim⁹ Candidus Decēber mihi narrauit cū de eo Ferrarie ſemel loqueremur. (Magna cō ſuetudo cū viro illo mihi fuit) Dicebat audiuiſſe a p̄ie ſuo: qui petrarche ꝑtubernio uſus fuerat. Ipe quo Mediolani morabať elegerat p̄o ſolitudine ſibi locū: haud p̄procul a ciuitate qō Linternū (ad iſtar Scipiōis villā) noīari uoluit. Nūc ab incolis corrupto uocabulo infernū nūcupať. Mulier q̄dā illoꝝ de beccarijs (pulchra qdē) ad rus ſuū (qō parum ab iſto diſtabat loco) eſtiuis tp̄ib⁹ ueniebat. Amore ei⁹ capta hāc illi genuiſſe gnatam ferebať. Sz de h̄ vitaſ apō ſuū remaneat auctorē. Quater in ebdomada ieiunabat: ſertam feriam pane z mera aq̄ trāſigebat: tonitrua z fulgura expaueſcebat. Sōni fuit pciſſimus: ueſtit⁹ fere ſp dormiebat. In media nocte (ut cl'icū decet) ſurgebat: z q̄tū poterat diuinū ſoluebat offm̄. Deinde ad ſuos reuertebať libroſ: aut legebat aut ſcribebat: que ordiatim ad ſtudiū p̄tinebāt. Id q̄ maxime oi etate vitauit: ne tp̄is qcq; admitteret: de ocio (ut Cato ſcripſit) rōnem reddē ſe debere. Ad doctrinā quācūq; uoluiſſet applicuiſſet igeniū: ſed moralis p̄hie cognoſcēde multū ſtuduit: z artis poetice facultatis. hiſtoricoſ. oratores legit oēs: ſz i Cicerone Uirgilio z Titoliuio delectat⁹: i p̄ceſſu tp̄is poetarū libris nō niſi ad ornatū utebať. Multuz ad notitiā uetuſtatiſ icubuit. In hiſtorijs ſcribēdis iſudauit plurimū: ſed multū illoꝝ diſcordijs offenſus. Sed annoſior fact⁹ ſacris litteris icubuit in quib⁹ ſenſit nō paruā dulcedinē abditā quaz aliqñ cōtemſerat: Stilus ei⁹ copioſus eſt z magn⁹ in cōſolando dulcis z in admonēdo liber. Interdū iocať ſalib⁹: ſed ubiq; reſtrict⁹: ut ille qui magis Senece dēſitatē: q̄ Ciceronis amplitudinē imitať. Unde p̄ſepe ex hoc recētiorē ſenecā ip̄m appellauerim. Dicāt qcqd uolūt inuidi eloquio fuit clarus z potēti: ut ſtilus libroꝝ idicat: atq; uere dixeriz ille fuit qui per totſecula exulātē z iā pene incognitā dicēdi facultatez in nr̄a tēpora reuocauit: ſummus doctrina: ſummus z eloquio. Scripta ei⁹ quocunq; in gñe habenť iſta ſunt. De viris illuſtribus. De remedio utriuſq; fortune. De vita ſolitaria. De ocio religioſo. De ſecreto p̄flictu curaꝝ ſuaꝝ. Liber epiſtolaꝝ

horrens: sed cuꝫ vacaret ocio prosequebatur: illis captus suauitate: sepe Franciscum secuꝫ habebat: nec desinebat etiam illum hortari: ut inceptum studium prosequeretur. Cui ille. Studium in quo me hortaris seruile officium reputo: ꝛ mancipium omnibus se prestat: qui illo utitur. Et si paterna nō foret reuerētia: si post me curreret (quia libertate uti cupio) non acceptarem. Quis est qui nō dicat hec iura uenalia esse? ꝛ ad bene recteqꝫ viuendum longe alijs studijs esse inferiora? Quid ad faciendum virum bonum ista conueniunt? Sed quis non videt ad virtutem consequendam nihil ptinere? Sꝫ cupidum magis: mendacem iracundumqꝫ hoiem reddūt? Quid mihi est de aq̄ arcenda disputare? Quid de stillicidio? Quid si ancille partus in fructibus censeatur? Quid siquis legata persolui teneatur? Quinetiam si testamentum septem testibꝰ caruerit executioni mandetur: cum ista a legum latoribus luculente: explicata sint. Vos uestris cōmendationibus omnia peruertitis: sunt commenta super commēta que indies noui legulei scribūt ut iam euenit ex hoc id quod ait comicus. Intelligendo nihil intelligant. Sed ut dignitati tue: ꝛ paterno amore morem geram persequar: ꝛ tempus non contersisse ostendam. (Sed quid nature urgentis euadet?) non poterat quidem facere quin eloquentie studia non persequeretur. Excitabaꝫ multorum amicorum hortatione: qui et scriptas ab eo epistolas: ꝛ carmina laudarent: ꝛ in amplissima re ponebatur spe si in dicendo perseueraret: ꝛ sui tēporis omnes superare: ꝛ antiquis se indubie adequaret. Crescebat idiesꝫ eiꝰ laus: ꝛ fama: ꝛ ut aligd dignum laude promeret a multis incitabatur. Sicuti ille qui iam Ciceronis fundamenta: ꝛ disciplinam intelligebat. Pater autē: que de filio ferebantur: non placebant: q̄qꝫ laudaretur. Sed exscandescens ira Bononiam pergit: ꝛ filio viris vbis increpato. Quid Ciceronem? quid Virgiliuꝫ? gd scriptores historiarum: ꝛ poetas deniqꝫ omnes sibi facere posse dicebat? cum ad psequendas opes non ualerent: sed ut fabelle: ꝛ somnia esse. Juri autem ciuili studeret: q̄ amplissimum inde bonorem: ꝛ fructum hēret hortabaꝫ: ꝛ commonebat. Postea ignem accēdi iussit: ut quotquot filius haberet libros Ciceronis: ꝛ poetarum omnes comburet: ꝛ cum iam aliquos accensus ira igni mandasset: cum rhethoricā Ciceronis: ꝛ Virgilij opꝰ manu teneret: ut in flammaꝫ mitteret. Non amplius ferre potuit egregius iuuenis innocuos tali iniuria pati: genubꝰ flexis lachrymisqꝫ precibus admixtis ut tantuꝫ nephas ne faceret: ꝛ a tanta indigna re abstineret: ꝛ si quid esset peccati a se: nō ab illis claris viris penas exigeret. exorat obtestatur adiurat: ꝛ patrem amplectitur osculaꝫ pollicendo nō amplius illos legere. Sed studium sibi impositum sequi: ex ijs patris iram placauit. Atqꝫ deinde quoad vixit pater iuri ciuili diligentius operaꝫ dedit. Solebat ipse admodum senex hāc historiā iocundissime narrare. Cuꝫ secundum ꝛ vigesimū haberet annum matrem amisit: de qua tanto dolore consternato: ut per aliquot menses stetit quod consolari non poterat. Non defuncte matris trāsacto anno patrem diem clausisse extremum audiuit. Indoluit satis: sed cum sciret semel moriendū esse omnibus: ꝛ resoluendum vnde manauimus cuꝫ imbecille hominis statum longa meditatione cogitasset eo merore se egore animo sustulit. Cuꝫ sui iuris factus esset: studia legum que oderat posuit: ꝛ quos amabat poetas: ꝛ oratores manibꝰ sumpsit. Bononia igiꝫ profectus. Auinionem rediit. adiutus viatico a Thoma siculo Mesanensi a quo tanta prosequebatur beniuolentia: ꝛ amore: ut illum non secus q̄ fratrem haberet. Ibi iam late cognoscebatur per epistolas multas ad amicos scriptas familiaritas eius a magnis viris expeti ceperat. Audientium quidem animos incitabat fama eius. Tāta erat eius ingenij magnitudo tanta rerum humanarum ob id quod legerat diligentia: ut nihil quod esset memoratu dignū: ignorare videretur: ꝛ non minus de ijs iocunde: q̄ subtiliter disputabat: ex quo euenit: ut quo maior qsq̄ esset in curia eo magis affectaret virum hunc amatumqꝫ habere. Jacobo: ꝛ Joanni de Columna carus in p̄mis fuit. ij fratres in curia uersabantur: ꝛ apud pontificem maximum cum nobilitate generis: tum nobilitate prelature: ac rerum ecclesiasticarum notitia magni erant. Joannes cardinalis. Jacobus luberiensis episcopus erat: a quo in Uasconiam que antiquitus Aquitania dicebatur ductus est sub collibus pyreneis estatem prope celestem (ut ipse ait) multa: ꝛ domini: ꝛ comitum iocunditate transegit. Regresso in domo cardinalis per multos annos stetit: nō quasi sub domino: sed sub patre: vno ne id quidem (ut Paulus Uergerius ait): sed cum fratre amantissimo imo secum: ꝛ in domo eius propria fuit. Post hec animus sibi persuasit: ut plura videret: vnde a saltu pyreneo: alpibusqꝫ: que a rheno: ꝛ rhodano continetur. In qua quidez peregrinatione multa vidit: multa collegit: plurima notauit. Et qō sūmo ope delectauit Parisiū vidit: qd ue fabulosuꝫ: quid ue historicū: de illa urbe diceret itelligē uoluit. Principes v̄o quos in ista peregrinatione viderat benigne ab oibus suscipitur. ubiqꝫ fama prenuncia de eius nomine conspicuum illū faciebat: ꝛ apud omnes ample: ꝛ liberaliter habitus est. Deinde Romam uetustatis eius urbis cōtemplāde cā profectus: nā usqꝫ ab infantia urbē illaꝫ videre flagrauerat: magnitudinēqꝫ eius: ꝛ oēm uetustatēqꝫ supereſt diligēter cōtēplauit. a magnanimo illius familie genitore Stephano de colūna susceptus: ꝛ in tāto honore: ꝛ amore habitꝰ: ut nihil supra. Inde v̄o Auinionē regressus. ꝛ tedio curie affectꝰ: cuꝫ solitudinē locūqꝫ quietis exgreret: ꝛ opam tandem rebus scribēdis daret: ꝛ liberius ocio frueret. Incidit in uallē: quā incole clausam appellant: locus quidez paruus sed percōmoduꝫ ad quā desiderabat vitā solitariā perducendā: quindecim passuum milibꝰ ab Auinione distātem in ea fons pulcherrimꝰ fontium oritur. In ea celi serenitas quedā: ꝛ iocūdus aspectus Sorgia fonti nomē est. Hanc igiꝫ ad ualem se libros q̄ suos: ꝛ sarcinulas oēs: ad victū necessarias detulit: cū plures annos in ea cōmorat est. Multaqꝫ aggressus de lr̄is: tū legēdo: tum scribēdo: tū cōponēdo: hic buccolicū carmē: hic de solitaria vita scripsit. Ibi etiā de Scipione africano illo supiore poema aggressus cui de subiecti noie africe nomē dedit: de quo post dicet. Illic deniqꝫ (ut Uergerius scribit) qcquid fere oi etate cōposuit: aut p̄fecit: aut icepit: aut scribere cogitauit eo

¶ Incipit liber rerum seniliu3 . Ad Simonidem. Pr3obemium.

Um Socrati

meo scribẽs questus eram q̃ etatis huius annus ille post millesimum trecentesimum quadragesimusoctauus:oibus me ꝑpe solatijs vite amico3 mortibus spoliasset:Quo dolore:nã memini/questibus ⁊ lach3ymis cũcta compleueram. Quid nũc p̃mo ⁊ sexagesimo faciam anno: Qui cum cetera o3namẽta ferme oia:tum id q̃ charissimum vnicũq̃ habui:ipsum mihi Socratem eripuit. Nolo per aliorum casus stiluꝫ ducere:ne tristis mihi fletũ renouet memoria/ ⁊ annus hic pestilẽs qui illum in multis locis perq̃ hãc maxime cisalpinam galliam nõ equauit modo/sed vicit:quiq̃ inter ceteras Mediolanum florẽtissimam frequẽtissimãq̃ urbem hijs hactenus malis intactaꝫ/pene funditus exhausit:me q̃ nolim iterum in querelas:neq̃ hac etate/neq̃ hijs studijs/neq̃ oino me dignas cogat. Multa mihi tũc p̃misi que nunc nego. Spero nõ me flẽtem cernet amplius fo3tuna: stabo si potero:si minus:siccum sternet ac tacitum Turpio3 est gemitus q̃ ruina. ¶ Ad id q̃ dicturus sum ꝓgredio3. Est ad Socratem liber familiarium rerum nr̃:co3pe qdem ingẽs. ⁊ si sineret ingẽtio3 futurus. Pr3oinde q̃ illic p̃sagiebam video Nullus mihi alius epl'aris stili q̃ vite finis ostendit: Itaq̃ sigd tale mihi deinceps uel amicoruꝫ in stãtia:uel rerum necessitas exto3serit:ego enim rerum cõscius mearuꝫ nõ quid iam sarcinis adijcia quero:sed gd detrahaꝫ:totum tibi inscribere est aius:cui ꝑsam familiariorẽ scio eẽ q̃ carmẽ. Quãtum sane uel rerum uel vite supet:incertũ est:quantulũcũq̃ tñ id fuerit boni cõsules:q̃ ⁊ si modicũ totuꝫ sit: Neq̃ vo scõi loci so3tem idignabere:aut Socratem tibi p̃latum credes:sed memineris ea te mihi tẽpestate nõdum cognitum qua opus illõ iceptum est: In quo tuꝫ multa sunt ad te:cui necdũ Simonidis nomẽ indideram:qn hocip̃m quicqd erit/quasi enim iactum retis tibi dono/eo gratius accipies quo serius. Et libr3atiora enim ⁊ rariora eẽ solẽt senum dona q̃ iuuenum.

¶ Ad Frãciscum sanctor̃ apl'orum de Florẽtia fo3tune blanditias contemptu magnifico repellendas. Epistola. II.

Am añ litterularum tuarum aduẽtũ/ ⁊ Senobium nr̃m defunctum eẽ mestus/ ⁊ te cãpanum fieri/letus audieram. Gaudeo hercle ubi totus eẽ nõ possum/te q̃si dimidiũ aie mee eẽ:ut de Virgilio ait Flaccus:dum q̃ cupio ⁊ spero ubicũq̃ fueris bene ac feliciter tibi sit. Neq̃ vo alr̃ eẽ posse psuadeo mihi/tali hospite mecenate/illo nr̃m oium tali hoc aio tuo:tali deniq̃ ⁊ taꝫ fido tuarum v̈tutum:tãq̃ indiuiduo comitatu. ¶ Ad id qdem q̃ Mecenas ipse:tuq̃ post illum/tãta p̃cum vi me nũc etiam in cãpaniam euocatis:gd aliud dicam:q̃ mirari me/nõ uros olim mihi plane notissimos affectus.sed indefessam hãc instãtiam totiẽs negata flagitãtium. Nec rogãdo enim nec expectãdo lassamini:cum ego iam nõ negãdo tñ sed tacẽdo ac viuẽdo ꝓpe lassatus sim. De hoc sane nihil noui est/ultro citroq̃ q̃ dici possit: trita sunt oia. ¶ Hijs omissis vnum dicam:quo intelligas quos mihi nũc quoq̃ ni caueam blãditiarum laqueos mũdus iterit. Sed ut tẽpter:falli nequeo sic edoctus ludis talibus/atq̃ ut dicit coctus suꝫ. Sigdem hoc ipso tpe quo me hic nr̃ tãt9 tãq̃ vnicus ac dilectus uocat:ubi nisi alia obstarẽt:nõ alterius q̃ ad mei ipsius ꝓpr3iam domum uoco3: simul me hinc romanus Cesar:hinc Frãco3 rex certatim euocãt:hijs ꝓmissis/hijsq̃ muneribus iam p̃missis:que si ꝓgam exeq ⁊ lõgum erit ⁊ videbit fabulosum: Mirum ꝓrsus vñ duob9 p̃cipib9 armatis ⁊ vnius inermis ⁊ iam senescẽtis clerici cura est. Nouissime uerum sũmus põtifex:hic solit9 nigromãticũ opinari: ⁊ ipse me altis uocibus ad se uocat duob9 iam nũc bñficijs collatis: pluribusq̃ si pream oblatis. hic enimuero miri nihil:qm̃ causa nota est. vult me ad officium secreto3 q̃ Senobius nr̃ gessit:q̃q̃ nec ipse nec p̃decesso3 vnq̃ suus habuisset nisi ego illud oblatum mihi perq̃ honorifice multos añ annos recusassem. ¶ Sed senectus auaritie suspecta est: Sperãt fo3sitã me senez. Et q̃ (ut ꝓhibẽt) cupiditatem acuit ditiorem solito/amplecti q̃ iuuenis inopsq̃ nunq̃ uolui. sed fallunt:cum p̃sertim egẽtium amicor̃ quorum me charitas tũc urgebat/tãto sim factus egẽtio3. Inter quos ne lõgam tibi nũc o3diar mei doloris historiam:quam p̃cidere potius nito3 ac seponere ⁊ si liceat obliuisci. Joãnes me9:tuus:nr̃:imo Christi ut Hieronymi utar v̈bo.is Joãnes qui te colere apud occiduã babylona cõsueuerat/iter vite durũ ac b3eue añ uespam:imo vo añ meridiem pegit:cũ mutationis in melius spez dedisset.credo quo grauio3 mibi mo3s eẽt. Sed nõ ita est. Q̃ enim ad dñi cumulum calcarq̃ gemituum magna ps v̈teret v̈ti ego ad solamẽ. ⁊ q3 ille melio3 obijt:ego letio3 viuo. Qibus ergo me uocãtib9 excusationes obijcio:miras qdem:sed pre alijs senectutem ueram illam nõ inficio3:sed fando auctaꝫ.ad honestos enim ⁊ placidos labores adhuc deo p̃state sat ualidus: ad iuisos decrepitus:atq̃ ipotẽs fact9 sum.q̃ ipsum inter nãe dona cõnumero:ut ⁊ q̃ posse nolim nec possim qdem/nec honesta mibi vnq̃ desit excusatio:cui9 me sepe penuria tedijs multis grauibusq̃ negocijs imparatũ obtulit. ¶ Ad hãc sane ultimam uocationem cum me põtifici excusassem nominaui te amice.idq̃ pro honore tuo feci. Dabis ueniam si erratum eẽt. Cogitaui enim si mihi quez ad tãtam rem ut idoneum eligissent/de alterius ingenio creditum eẽt artificis:ut par erat:uel emolumẽtum acceptatu:laborioſi fateo3:sed honesti officij/uel repulse magnanime tibi nõ defuturum decus. Q̃ si mihi ꝓpter inobediẽtiam ifesti meũ quoq̃ de te iudicium sp3euissent:tñ tuum nomen semper/ ⁊ tũc maxime ueris laudib9 pseq/meuꝫ durũ Q̃ qdez ex alio q̃ ex me tibi nunciatum malim: Scribo añt ut patio3 sis rñso sigd hinc forsan audieris. Neq̃ vo Mecenatis nr̃i laude laus tua caruit. Scripsi enim te cum illo agere. ⁊ illius e gremio poscẽdum ut appeat/tum in alijs multis/tuꝫ in hoc quoq̃ q̃lis ille sit vir/qui talia eccl'ie nutrit igenia.cui olim Senobiuꝫ dedisset:nũc si regrit̃ te daturus:ut de eois p̃sie laude tacuerim/que toti9 ciuium gl'ie q̃si fons qdam/illum sil' ⁊ uos genuit

Hiero nymus

vndiq; a principibus: & a pontifice pollicerẽtur honores. Erat soror Petrarche: que iã duodeuiginti hẽbat annos: que Auinioni ubi orta cũ Gherardo morabatur: eleganti forma: insignis moribꝰ: & virtutibus predita: cuius pulchritudine: & forma pdite deperibat pontifex: ut illa potiretur multa fieri fecit experimenta. Cogitauit ꝑmijs: & honoribus petrarcham in suam trahi opinionez Cardinalem se facturum promittit: dummodo illa suo concederetur arbitrio. Franciscus: qui in omni re deuꝫ pre oculis habebat cui nihil est occultuꝫ: ut ille qui nihil comere: nihil fingere: nihil dissimulare: didicerat (ut debuit) ira commotus: & id qõ lingua: fronte atq; animo habebat respondit: tam fetidum galerum capiti non esse ponendum: sed fugiendum abominandum omnibus tanq; nephandum: & decorosum. Et si reuerẽtia nominis: que vices dei in terris gerebatur non teneret calamo tante rei sẽuendicatuꝫ: & fecit prout philelpho placet in vna sua moralis cantilena: que incipit. Jo non uo piu cantare como solea: Nihilominus pontifex furori impatiens. Alterum fratrem Gherardum tempta re cepit: qui paucis muneribus captus: sororez cõcessit. Quo facinore audito: & ecclesiam dei vidẽs per abrupta vitiorum sic trahi Auinioni aufugit. Jtaliam uersus ire cepit. Frater penitẽtia ductus nupta sorore sancte religionis habitum quesiuit: & cartusiensi ordini: in conuentu de materno: qui est prope Massiliam rebus mundanis reiectis se deuouit. Ipse cum parme ubi archidiaconus preerat: tum Verone: cuꝫ dominis scaligeris: tũ Mediolani cum principibus vicecomituꝫ uersatus: & in precio: & reuerentia magna ab omnibus tenere tur & persepe euenit: ut cũ Joanne illo magno qui Mediolani dextera pastoris gladium finistra gerebat in pretereundo non parua fuit cõtentio: quis ipsorum precederet. Venetijs cuꝫ Andrea dandulo: cuꝫ Michaeli celso: & Marino faletrio venetiarum ducibꝰ: & cum alijs multis patricijs: & doctis viris haud paruam duxit consuetudinez. ut ex epistolis suis: & aliorum multorum videri potest. habitauit in domo (ut ipse scribit) de duabus turribus ubi nunc Lucas de Molino quondam Andree habitat: & vndiq; oblati erãt honores. quos recipere recusabat: quia nihil magis illi q; pompa displicuit. Cum ubiq; carus habitus esset Jacobũ carrarien sem iuniorem Padue dominũ iãduduꝫ per litteras & per nuncios usq; transalpes: & p alia italie loca: ut in suam traheret amicitiam requisitꝰ fuerat adire uoluit: & videre: quid sibi hec magni: & ignoti viri tanta uellet instantia. Jtaq; Patauiũ profectus: a quo (ut ipse ait) clarissime memorie viro: non humane tñ: sed sicut in celo (ut de Ambrosio inquit Augustinus) recipiũtur anime acceptꝰ fuit. Qui sciens (ut facilius retineret) clericalem vitam usq; a pueritia tenuisse canonicum Padue fieri fecit. Et q; diu ipse dominuꝰ vixit quod breuissime tempus fuit secuꝫ habuit. Sed eo terris sublato: ut dolori remedium daret: ad quem amabat fontez sorgie reuersus: ubiq; liberaliter excipiebatur. Pontifex vo motu ꝓprio honores: & magnos quidem offerebat. Sed poeta otij potius & libertatis q; honorum: & dignitatum amator gratias põtifici egit: & in italiam regressus. Quamobrem obiecta est ei a maledicis incõstantie vitium. Qõ cognoscens inuidentium maledicta: ut videri se sibi: & ceteris qui recte iudicassent constãtissimum: q; eius semper propositi fuisset nunq; quieturum quousq; locum quietis inueniisset. hoc enim erat ut oblatos honores recipere recusaret. Arretini tanti fecerunt ipsum apud eos esse natum: ut cum semel illuc casu ueniret illi obuiam fuerunt: cum palio: & crucibus: & sanctoꝝ reliquijs: & pro immortali memoria: ac ciuitatis ornamento statuerunt domum in qua natus esset vicum appellant ortum: & petrarche domum perpetuo appellari: & quo erat statu semper de publico conseruari. Nec Florẽtia ciuem non spreuit suum. sibi enim non petenti: neq; speranti: & redeundi ad patriam fecit potestatẽ: & que physeꝰ habebat omnia patris bona restituit. Videre sedem paternam tamen uoluit: & cũ Boccatio Florentie amicitiam contraxit: tanta eniꝫ fuit: ut si vna illorum anima duo habuisset corpora: tanta fuit vis eius amoris: ut alterutram faciem in gemma annuli gestaret ipso dicente in vna suorum uersuum epistola. Dulcis amice uale: tua te mihi semper imago. Jt presens mecum ue sedit: mecũq; quiescit. Tuq; redde vices. Hinc inde per diuersa tempora uagatus: cum iam uergeretur in senium Patauij sedem fixit quo a magnificentissimo: & prudentissimo viro Francisco seniore eius Jacobi filio per paterna uestigia: & honoratus: & dilectus. Arquade rure montano inter euganeos montes: ut in solitudine esset manere uoluit: Quo quidem in loco multa scripsit: plurima vidit: & maiora meditatus est. Accitus quãdoq; Venetias ueniebat: tanq; rerum nouarum cupidus: & ut amicos reuiseret: Sed quorundam pueriles de litteris temerariasq; insultationes ut illorũ ciuũ mos est: amplius manere neglexit. Patricios qui habenas regiminis habebant semper in magno precio habuit: ut abunde sue demonstrantur epistole. De magia autem non scriberem: ni ipse referret. Fuit illa tempestate poeticum nomẽ ita inuisum: ut qui illa studia sequeretur: magum: sortilagum: & hereticum esse dicebant. Erat tunc heretice prauitatis inquisitor quidam Marcus picenus de solipodio oriundus frater ordinis predicatoruꝫ rudis: & bonarum omnium litterarum omnino expers: qui temerario ausu in nonnullos inijcere manꝰ tẽptauit: & ni prouisum fuisset maxima hinc oriri videbantur scandala: sed cognita illustrorum hominum scientia & fratrum auaritia: que a zelo uere religionis non proueniebat. Solipodius: tanq; stolidus: & bonarum disciplinarum ignarus explosus est. Nõ tamen sine labore se purgauit Petrarcha. Senex ruri commorabatur: & studijs presertim sacris cum potuit uacauit. Cum iam septuagenariꝰ minus vna die esset apoplesie morbo quo interdũ uexabatur in sinu doctissimi viri Francisci aserici spiritum suo creatori reddidit. Mors quidem eiꝰ: magna omniũ litteratorum iactura fuit: in illa rurali ecclesia tumulatur: in loco humili: & obscuro in quo ipse dum viueret capellam in honorez beate virginis ꝓstrui uolebat. Postea Frãciscolus de borsano eius gener nõ est passus: ut in taꝫ vili loco sua remanerẽt ossa Sepulchro marmoreo extructo in area ecclesie: & corpus refossum denuo funere celebrato in illo clauditur marmore cum tali epygrammate ab ipso dum viueret composito.

est mora. Quid merori icūbere: aut torquere desiderio aiam iuuat? En cōfestim quos querimus cō sequemur. Ad illos enim nos ituri sumus. Illi ad nos minime reuersuri. Nēpe necessarium hoc nobis: at illis irremeabile iter est. Quibus ita se habētibus abstinēdum gemitu: ⁊ querelis inutilib⁹: proq illorum salute oblationibus pijs ac p̄cibus indulgēdum. quas tu familiaris ac domestice conuiua Christi frequētes p̄o altero te daturum spondes: utq id p̄o utroq facias: quotiēs ad mensam colloqumq oñi tui ueneris per memoriam nostri: per amicitie fidez: etiā atq etiā obtestor. ℔ec sunt nr̄i doloris utiliora remedia: quorum mihi nō exiguam portionem more ac stilo illo tuo sensuum largior q̄ v̄borum in angustam partem epistole congessisti. Queue idcirco meis uerbis libēs repeto: ut in meum aium tuo stilo trāffusa: meoq calamo mox in te refusa/ sic mea fieri incipiāt/ ut tua eē nō desināt/ repcussi claui in morem hinc illinc/ affixa pariter ac suffixa memorie. utar hoc libēs tuo munere quo nullum tpi aptius p̄stari poterat nullūq salubrius indigēti. Efficacissimus ad curādum ille est medicus de quo maxime eger sperat. ¶ Superest/ ut quoniam mihi ad tēpus Socrates meus eripit/ neq ut vides huic gñi coium scripturarum ullus qō sepe iaz diximus: nisi qui vite finis apparet: q ⁊ si solito auidior sim getis: amicis tñ interpellātibus non respōdere nefas sit. Nec sine quadam/ quam valde horreo/ nota: insolētie fieri possit. ois ille familiarium rerum iāq senilium rerum stilus ad te trāseat. ⁊ alienigene hac in parte deditum ingenium/ cōciui deinceps meo/ uati sacro ob eāq rem nr̄o simonidi cōsecret. tu es enim meus ille Simonides quem p̄ma huius opis cōpellat epistola/ que nōdum tamē ad te uenit nec veniet qdem sola. Illam certe cum legeris: qd huic desit intelliges. ¶ Reliquum est/ ut ⁊ tui honoris ⁊ mei me ocij studiosus ad q̄tuor idus Januarias patauio digressum p̄rexisse Mediolanum scias: quo eēm ad trāsitum alpium paratior. Oderam nanq Italos tumultus: optabāq q̄p̄rimum hinc abire: ut ⁊ trāsalpinum elicona reuiserem: quem iam p̄o pe decēnium intermisi: cuius mei desiderij simul ac tedij satis te vno vbo superioris epistole finis admonuit. Et sigd fidei pōtifex mihi maximus habuisset/ te sibi qō absens scripto feceram p̄o me vicarium p̄sens darem. Sic simul ⁊ officio illi totiens mihi oblato/ cui uel ob hoc ipsum bñ cōsultum uelim/ nō tm̄ bene/ sed magnifice/ ⁊ tibi/ seu necessitatibus saltem tuis/ quas occultare mihi vis: nec potes/ tāto lz tēpore/ ac terraruz spatio distract⁹ utrū q̄ puisum iri existimās. Uerum oibus vndiq bello ardētibus aditus arma inter paucis inermibus nō fuit. subsitit ergo rūsum pōtificis operiens: qō seu illis suo bello implicitis. multa enim ⁊ grauia inde narrarē: seu captis in itinere nūcijs/ quod de multis audiuimus/ nōdum habui. hoc vnum ciuibus nr̄is mercatoribus/ mediolani agētibus scriptum est per suos rūdisse pōtificem. si oblata resp̄uerem: iremsaltem ad eius p̄sentiam mecum ducens quem officio idoneum iudicarē. Que an uera sint nescio. Sed si ita est/ paratus esto uel mecum uel cū litteris meis illuc ire. Si cetera enim clausa permāserint/ iter tibi patet equoreum. ¶ Ego quidez expectationis impatiēs: atq in circuitu noua bellorum semina iacta p̄spiciens/ iam fere cunctis fractis itineribus/ pado me credidi. Et quo in hoc statu rerum vir uolucris penetrasset ad gntum idus maias patauuz redij. hinc ex ordine iturus ad Cesarem tam me crebris/ tāq altis uocibus euocantem/ ut dissimulari amplius illesa uerecūdia ac deuotione nō possit. Sic accinctus in ęphiruz in boream ibam: ut intelligas humanorum consiliorum quāta constātia est. Sed hac quoq p̄ter spem bello obstrusa oia repperi. Neq minus hic angulus Uenetorum/ pacis olim habitatio atq alpes norice q̄s reliqua feruet italia: tum que alpibus vicina germanie pars est/ suis ⁊ ipsa motibus estuat. Ita omne latus nr̄i orbis vno nūc tēpore mars ifestat. Que q̄uis amico pacis aio non molesta eē neque ant: q tum estiuam regem pollicenē/ ꝑpe gratissima dixerim tēsas nēpe ad occasuz alas: atq ad arthon inter alpes atq apēninum secus adriaci sinū maris/ nota cōtrabūt ac detinēt statione. huc tu si qd mihi nūc scripturus es: scribe. Et qm̄ te littoribus siculis/ morte regis auulsuz suspicor: illō quoq ne subtrahaſ tua oia noscēdi auido. ubi q̄q sua uiter teq tuūq/ imo egdem nr̄m ducez instabilis fortuna deposuit. ¶ Ultimum est/ ut exoptatuz diligētie tue munus ꝑmissumq nō differas: bibliothece huius ornamētum in qua mihi ois requies oblectatioq animi/ atq vnicum iam vite solatium remānsit. ꝑpera/ per oēs celicolas oro te: ⁊ arcule nr̄e fidem adhibeto. qō cum mihi p̄tigerit nil magnope in terris amplius optabo: Nempe qui iam spe sola efferor: Jāq ⁊ si liber nihil accesserit hijs ipsis qui nō pauci sunt/ neq ignobiles/ meo diues satis ipse iudicio: opib⁹ cresum vici: oēsq nr̄or locupletū archas atq areas puipendo. Uiue ⁊ uale nostri memor. sexto idus Junij.

¶ Ad Talauādum albanen. cp̄m cardinalem oblati laborioſi honoris recusatio. Epistola.IIII.

Litteras p̄dem tuas amātissime p̄: incq illis aplicum p̄ceptum reuerēti gaudio stupēs legi: ad qs familiaris tui illi⁹ festinatio iustum rūdēdi spatiuz nō dedit. Rūdi tñ ut potui. idq pbreuiter sed pucre: ⁊ qō lr̄is defuit: note fidei nūcio cōmisisse p̄tēt⁹ fui. Ecce nūc iterū alijs atq alijs de eadem re ⁊ lr̄is pulsor ⁊ nūcijs gbus ⁊ stupor meus crescit ⁊ gaudiū. Nā qs queso nō stupeat simulq nō gaudeat: si amicus sit: vicario Jesu christi. qui me magicū non tm̄ suspicari sed affirmare soleat: opiones hāc de me falso p̄ceptā: semp qz hactenus p̄tra tuū eloqum: ac multor illā extirpare uolētium ptinaciter defensam: nūc repēte nō mō deposuisse: sed opinione alia pmutasse: tam diuersa: ut cuius horrē videreē alloquz atq aspectū eius nūc secretam p̄uersationē ac fidele obsequm: donis poscat ac p̄cib⁹. magna vis ueri est: Impelli pōt: pstern iq mēdacio: nō extingui. Per seipz cū aliquādiu iacuerit: alti⁹ assurget ⁊ clarius. Parcat autem illi deus qui falsi illius opinionis auctor fuit. Magnus ille quidem vir. nempe tu ordinis nō ultimus: ⁊ preterea iurisconsultissimus: quodq mirabiliorem facit errorem: ⁊ experiētie multiplicis ⁊ p̄uecte admodum etatis: nisi forte non error ille aliquis: sed odium solum fuit: q̄uis error nullus maior possit esse q̄s crimen. Neq vo tam turpiter quisq errat: q̄libet ridiculum aliquid ineptuz sibi ignorans finxerit: q̄s qui sciens deum odit: aut

sine noie. Itinerariū: ⁊ liber rex memorādarum. Comedia vna Joanni columne inscripta: duo magni epl'arū libri. vz. iuueniles ⁊ seniles epl'e: ⁊ hec soluta oīone. Duoq; ad mīnā siue vulgarē linguā Sonetox libri ⁊ triūphox ⁊ rithmox. triūphos nō emādauit. Nā ipso mortuo iueniunt i cartacijs suis in vno allīgati fasciculo. Nondū exierāt in publicū q: ultimā nō habuerāt limaz: ut luce clarius videri pōt. ut in triumpho de fama: in quo multe replicant historie: qō vitiū est maximū. Nā duo illa capl'a ad vnū redigēda erāt: ⁊ alia multa addēda: ⁊ resecāda. Buccolicū carmē in duodeciz eglogas diuisum. Librū epistolarū ad barbatū: ⁊ psalmi penitentiales magne deuotiōis pleni. hos omnes Paulus Uergeri⁹ uersib⁹ ijs ita cōprehēdit.

Illustres celebrare viros medicamina utranq;
Porrigere in sortē tranquille munere vite
Dicere Franciscus potuit tractauit anbellos
Ore potens triplici materno stamine amores
Carmina pastorum sensus condentia miros
Cum caneret magnum gracili spirauit auene
Africa cum scriberet fausto rem nomine dignam.
Multaq; preterea uario deprompsit ab ore
Ultima sacratis studijs dans tempora vite.

Postremo de africa libro pro huius poete excusatione: dicaz qō sentio: ⁊ perstringam id qō uergeri⁹ in fine vite petrarche scripsit. Librū impfectū esse ei⁹ demōstrat editio. Quia ordo ipsius rei prout res se habuerit nō pcedit. Nā si secūdi belli sūma spectē multa deesse cōspiciem⁹. Ut Scipionis ex hispania trāsitū ad siphacē. Sed q: a plerisq; iter temeraria numerē forte de industria poeta intermisit. Sed preter hoc neq; traiectionē exercit⁹ in africā: neq; castrox siphacis nocturnā exustionē. Aut ut postea siphar: atq; hastrubal apta acie victi sunt. Neq; ut infidus rex tandē in suo regno a Massinissa: ⁊ Lelio supatus: ⁊ captus sit: sed hec oia (ut Uergerius scribit) ratio iducere potuit: cū supma pugnā que iter duos sūmos duces. s. Scipionē: ⁊ Hannibalē fuit descripturus eēt: que bello finē posuit: ne sil'itudine rex lectorē offenderet. Sciēs uolensq; hec oia ptermisit. In ultimo quoq; libro in quo plurimū sibimet loci fecit somnium omisit: quod poni: ut annotata subscriptio demonstrat debuisset. Sz hi defect⁹ fortasse dicēdi nō sūt qui ceterax rex splēdore tegunt: ⁊ reliqui corpis pulchritudinē illustriorē reddūt. Sunt pterea qō mōstrat nō fuisse correctū opus. Uersus dimidiati: ⁊ iperfecti (ut est creberrime apud maronē nostrū) Aliqñ ⁊ impfecte sententie: Sunt: ⁊ male mē surate sillabe tñ ipse in margine notauerat: ut ex multis exēplarib⁹ videri potest: ubi signate conspiciunt. Sed ut oia breui cōcludant. Cōstat iuuenē istud cepisse poema: ⁊ in breui tpe: quodā iuuenili ardore ductū ad finē pduxisse: qō si ad extremā pduxisset etatē quanto futux fuerit excellēti⁹ nemo ambigit. Nihilomin⁹ refertū est multox documentis: ⁊ plenū poetice fictionis. Magna in eo est uetustatis: ⁊ nature cognitio. Magna eloquētie vis. Magna pcipiendi facultas: qō si ultimā iposuisset manū: seu limare nō neglexisset pclarū sane euasisset opus. Nec dubito istā fuisse cāz: q; male de eo ipse in fine senserit. Nā cū semel Uerone eēt: ⁊ cuz ad videdū ipz multi pcessissent viri: ⁊ ut illi cōplacerēt ad id qō loquebat̄ ppositū carmina sue africe cantare ceperūt. ptinus cū audiuit lachrymas emisit: Rogās ne ulteri⁹ pcederēt: Cū percūctarentur: q're hoc faceret rīdit. Utinā datū eēt: ut istud op⁹ abolere posses: pfecto nulla res magis grata: neq; iocūda foret q̄ illud pp: ijs manib⁹ cōburendū. Uergeri⁹ enim nō min⁹ clare hoc demonstrare videt: allegat ei⁹ epistolā quā scribit ad posteritatē in qua de se deq; rebus suis scribit. sic enim de isto inquit libro. Raro enim pater aliquis tam mestus filiū vnicum in rogum misit: ut ego librū illū quez mihi multo labore genuerā: ⁊ si scias quisq; hec legis: quanto id fecerim dolore: ⁊ oēs meos labores eo in ope pditos acriter tecū uoluas vir ipse lachrymas ptineas. hec enim scripsit anno vno anteq; morere. Sed qcqd fuerit. Lectorē equū meliorē ptē tenere decet. Nec enim sūt mi Cōtarene dignissime: que de vita eximij nostri petrarche habere potui. Scias uelim nihil me temere scripsisse. Secutus enim sum Paulū uergeriū: Lichū pollētonum: Leonardū Arretinū: ⁊ Philelphū ⁊ ei⁹ auctoris scripta: quātū potui: ex meo marte nihil positū esse scias. Siqs iniquus forte lector reprēderit. faciat meliora hortamur: ut nomē tanti viri clarius elucescat. Ego hāc vitā tibi mitto: (que cū prius scis illis clarissimis viris cōparari pōt) ut meā erga te fidē: ⁊ obseruātiā aliq ex pte notā facē: sil'q; itelligeres amare dignitatē tuā: quā idies crescere minime dubito. has lucubrationes q̄s iter tot meas tribulationes: ⁊ angustias scripserim: sicuti ille qui a maris latronib⁹ in mari pamphilio (perugia buscaglino duce) qui olim cantabri dicebātur: cū e cypro uersus italiam nauigarem de omnib⁹ que possideram spoliatus existo: ⁊ nūc ab effera gēte gallorum bis factus sum preda: tibi quales sunt mitto. Rogans: cū ab occupationib⁹ fiscalib⁹: quibus indies iussu serenissimi. Du. dñij detineris: ac ēt post quotidianos ciuiliū: defensionū forēsiq; labores quos ob tuam: peritiā: bonitatē: iustitiaz: ⁊ doctrinam exerces: ut oppressos erigas: ⁊ adiuues. Que est (ut inquit Licero) melior in hoiz genere: q̄z eox qui sese natos ad hoies iuuādos tutādos cōseruādos arbitrant. pīsertim ijs qui iniuriā patiuntur: quanta sit tua equitas: ⁊ iustitia: ab omnibus abūde cognoscit. Cū igit paulū ab ijs uacueris: rogo: oro: atq; ptendo. ut hec mea legere nō dedigneris: ⁊ si abs te cōprobari sensero: me aliquid boni fecisse reputabo. Uale litteratox dec⁹.

inuitus offendi. Mira res dictu: quo libēter ibam: libētius nō eo. Satis ꝛ desiderio ꝓncipis ꝛ mee fidei fuerit ire uoluisse. de reliquo fortuna culpabi tur. ¶ Hijs omissis ad id uenio quo me adeo ꝓma lectione cōcussum dixi. Scribis nescio quem Petrum senēsem patria: religione insigni: ꝛ miraculis insup clarum virum nup obeūtem: multa de mul tis: iter quos de utroq; nr̄m aliq̄ ꝑdixisse. idq; tibi per quēdam cui hoc ille cōmiserat nūciatū. ex quo exactius dum quereres quēadmodum sanctus ille vir nobis incognitus: nos nouisset sic r̄ñsum: fuisse illi ꝓpositum ut intelligi dar̄ pium aliqd agere qō cum implere denūciata sibi ut auguror mortē nō posset/ orasse deum efficaci/ ꝛ ad celum puētura ꝑce/ rebus idoneos vicarios designaret. qb⁹ ne gatum sibi cepti seu destinati opis exitum diuinitas largiret: cūq; familiaritate illa que deum inter iustiq; aiam est/ se intelligeret exauditum: ne quid in re dubij foret Christum ipsum habuisse pñtē: cuius in vultu oia cognouisset: que sunt/ que fuerunt: que mox uēctura trahant? Nō ut apud Maronem Protheus sed plenius multoq; pfectius ac clari⁹. nam qd oro nō videat illum vidēs per quez oia facta sunt. Illum oculis vidisse mortalib⁹ magna res fateor si uera. Usitatum enim ac uetustum est plerūq; mēdacijs fictisq; sermonibus uelum religionis sanctimonieq; pētēdere: ut humanam fraudem tegat diuinitatis opinio. de quo in pśens ꝓnuncio cum ad me defuncti nūcius ille puenerit. Quē ad te ꝓmum/ q̄ esses forte vicinior/ expositisq; mādatis mox neapolim. Inde mari in gallias atq; i britāniam preriisse significas/ nouissime me visuruz ꝛ mihi virilem mādatoꝝ partem ex ordine ꝓlaturū: tum demum quātuz apud me sit fidei repturus videro. Etas hois/ frons/ oculi/ mores/ habit⁹/ mot⁹ incessus/ sessio/ uoxq; ipsa/ ꝛ oro. ꝛ sup oia cōclusionis effectus ac loquētis intētio ad cōsilium uocabunt. Nūc quātum ex tibi dictis elicio uos duos alios; nōnullos ex hac vita descendēs ille vir sanctus vidit: ad quos quedam secretiora cōmitteret huic sue huiusmodi ultime uolūtatis executori industrio/ ut tu extimas ac fideli. hec ni fallor historie sūma est. ¶ Ceteruz gd ex hoc alij audierint in dubio est / tu qō ad statum tuum attinet duo hec. Nam cetera suppmis: audisti: vite tue terminū instare/ paucorūq; tibi iaz tēpus annoꝝ supesse. hoc ꝓmum tibi. ꝓterea poetice studium interdici hoc secūdum ultimūq;. hinc illa cōsternatio merorq; ille tuus/ quem legēdo meum feci meditandoq; deposui. ꝛ tu si mihi aurem: imo si tibi/ si rōni insite aiuz ꝑstas/ abijcies: ꝛ videbis inde te doluisse vnde potius sit gaudēdum. Nō extenuo uaticinij pondus gcgd a Christo dicī uerum est. Fieri negt ut veritas mētiar̄. At id querī Christus ne rei hui⁹ actor sit. an alter gspiam ad cōmēti fidem qō sepe vidimus Christi nomē assumpserit. Esto autem inter ignaros huius nois res agatur. Si poetis: si philosophis gētilium fides est. multa uaticinari solitos morientes: ꝛ grecoꝝ lr̄e loquunt ꝛ nr̄e. Uides ut Hector Homericus mortem uaticinet Hebili. Virgilian⁹ horodes Meçentio. Ciceronianus Cheramenes critie: Calanus Alexādro: ꝛ qō est hijs simili⁹ que te ꝓmūt: apud Possidonium pbm sua etate clarissimum. Rhodius qdam moriēs breui post se morituros sex ex coequeuis suis noiat. ꝛ qō plus est ordinem adijcit moriēdi. De q̄rum rerum uel ueritate uel causa disputādi nō est locus. ¶ Sed ut hec ꝛ que sil'ia traduntur ab alijs: postremo que terrificator hic tuus nunciat uera sint. Quid est tñ qō te usq; adeo ꝓmoueat? vulgaria ꝛ nota cōtēnimus: Inopina nos q̄tiūt ac pturbāt. an tu queso modicum vite eē qō supest: si iste tibi nō diceret ignorabas? qō nec hodie natus infans si rōne uti possit: ignoret. oium vita mortaliū breuis est: senitūq; breuissima. ꝛ si sepe ꝑter opiniones: spesq; hoium qō quotidie querimur ac lugemus: nascēdi ordinem: mors ꝑuertat: ut ex vita qui huc ultimi uenere: ꝓmi abeāt. Profecto fuimus vmbra: somnium: pstigium: nihil deniq; nisi luctus ꝛ laboris area: vita est que hic agit̄. Qō vnum boni habet: ad aliaz vitam via est. aliqn nō cōtēptibilis modo sed odiosa ꝓsus ac misera ꝛ de qua cōsideratissime dictuz sit. lōge optimum nō nasci ꝓmum q̄s ꝓmum mori. Ne ue suspecta sit pagani hois ꝑcisa snia hebreorum sapientissimus illi accidit. imo vo qō ꝛ Ambrosius fratris obitum deflēs: suo more uestigat. ꝛ sic esse discussa tēpoꝝ rōne deph̄dit: nō ille philosophos. Sed illum pbi sequunt. Cuius ego sensuz tibi de Ambrosio potius q̄s Salomone descripserim: ut dicto vni duplex eēt auctoritas. Sic ergo ait. Nō nasci lōge optimuz ꝑm sancti Salomonis sniam. Ipsum enim etiam hij qui sibi visi sunt in phia excellere: secuti sunt. Nam ipse illis anteriores: nr̄is posterior: in eccl'iast̄ locut⁹ est. Et laudaui ego oēs mortuos qui iam defuncti sunt: magis q̄s viuētes qcūq; viuūt usq; adhuc. ꝛ optimus supra hos duos qui nōdum natus est: qui non vidit opus malum qō factuz est sub sole. Hec ita multo post. ꝛ hoc ingt qs dixit: nisi ille qui sapiam popposcit ꝛ impetrauit? ꝛ mox paucis de sapiētia illius interpositis. Quē igit̄ ait nō latuerūt celestia: quēadmodum laterēt mortalia: ꝛ de sue cōditione nature quam in se exptus est: errare aut mētiri potest Sed nō solus hoc sensit: ꝛ si solus exp̄sit: legerat sanctum dixisse Job. Pereat dies illa qua natus sum. Cognouerat nasci malorum omnium esse ꝑncipium. ꝛ ideo diem qua natus est perire optauit: ut tolleret origo incōmodorum. ¶ Post hec Dauid ac Hieremie testimonio adhibito sic cōcludit. Si igit̄ ingt sancti viri vitam fugiūt: quorum vita ꝛ si nobis utilis: sibi tamen inutilis extimar̄: quid nos facere oportet: qui nec alijs prodesse possum⁹: ꝛ nobis vitam hāc quasi funebrem pecuniam usurario quodam cumulo graueſcēte onerati: in dies peccatorum ere sentimus. Que si dixit Ambrosius: si tales ante eum viri dixerant: quid miser ego dicturus sim. cuius vita nō solum peccatis obnoxia: atq; oppssa: sed tota nil nisi tēptatio ac peccatū est? ¶ Uerum ꝛ si multa hic: ꝛ dicantur ab alijs: ꝛ a nobis etiam dici possint: quos malorum experiētia doctos fecit: tñ tibi uel ista supfluunt. Neq; enim docēdus mihi sed excitādus es: ut memineris quid diuini hoies: quid tu ipse hac de re senseris anteq; tibi repetis stupor tui memoriam extorqueret. Ex quo tamē huc loquēdo puenimus: insistam paululum. Quis igit̄ hec ut dixi ab ingentibus viris disputata atq; firmata sunt: Sic ut nō tm̄ rōnibus sed auctoritate etiam ꝓmant sua: non alienuz fuerit fortasse: gd de hijs ipsis alij senserint audire. Sunt aūt duo hec. vnum q̄ hec nr̄a que dicit

Maro

Ambrosius

Salomon

Job

Possidoni⁹

ꝛ altos edidit ꝛ altorem. ¶ Reliquum est/ut no-
ris me rumoribus asperis hinc atq; hinc pulsum/
letum minime: sed rōnis auxilio rectū stare. Quid
de meipso statuam: tñ adhuc dubium. Et facile fie-
ri pōt nisi nouus aliqd emerserit/ut me audias nō
post multos hos mēses in trāsalpinam solitudinē
redijsse. ꝓlenus sum italicarum rerum. Uale.

¶ Ad cūdē amice ꝓsolationis approbatio. Epl'a. III

Ergratam meis vulneribus medicinā/sua
p uissima qdem ac doctissima tua manus ad
hibuit. Solās me sup adolescētis mei obi
tu/quem viuētem vbo oderam: defunctum mente
diligo/corde teneo/cōplectorq; memoria/quero
oculis. heu ne gcq̄. Amantissime tu qdem istud ut
oia. Sed o ingēs vis amoris/ꝛ rōnis impio exem
pta: fles tu interim cōsolator meus: ꝛ qō fieri rō ꝓ
hibet amor cogit. Fles tu illum nec imerito. Quis
qs enim esset in religs/tu amator miratorq;/tuiq;
nois indefessus cultor euaserat. Qō mihi vnus de
multis indicium erat imutari illuꝫ indies/magno
nixu eui vitia tenerioris excutere. Christum testor
cui ille nūc viuit/ꝛ cui sepe suspirās ꝓcor fun⁹ me-
um/raptiq; aiam recōmēdo/nō ille me tibi ul' cha
ritate uel extimatione ꝓtulerat: neminem ille mor
talium tibi equabat: sic in arce iudicij sui stabas. is
amor: ea mēs erat: ea demum vniformitas iudicā-
tis. In ceteris nāq; pro etatis inconstātia uarius.
In te vnus semp. Sigs forte in cōparationem tui
uenisset: seniorum in cōcilio palam loqui uerit⁹ sub
missa fronte/risu tacito/sententiam ꝓferebat. Et si
quādo iuuenilis illum ardor in vba cōpelleret: re-
uerētiam cum dilectione: certātem cerneres vere-
cūdiam cum pietate. Jure igit̄ illum fles illūq; de
sideras: qui te fleturus eēt ut patrem: desideratu-
rus ut filium. ¶ Sed quoniam ius est/ut fortuna
semel feriat: ꝛ nō repetitis ictibus cōficiat quez in
uasit. vna nūc quoq; vulnus alterum Socratē me
um defles: quem mihi orbe alio genitum ꝑmo sta-
tim cōgressu frons: ingeniuꝫ: virtus: vnanimem fe
cerāt: sic ut nunq; postea uel momēto tpis labare
illi meis in rebus aium senserim: fidem ue lentesce
re barbarice nato hoi: rarum ꝓrsus. Sed cōsuetu-
do lōgior/ꝛ cōuictus assiduus/nr̄q; amor/sic illū
moribus sic affectib⁹ nr̄is imbuerāt/quasi media
natus eēt italia. Ar̄ erat: nr̄a oia mirabaꝫ. ꝛ pene
iam oblitus originis nil in terris nisi italiam suspi-
rabat. Quid vis dicam? tāta illa trāsformatio stu-
diorum ac nāe ꝛ stupori oib⁹/ꝛ gaudio mihi erat
ingēti. eo maxime qꝺ in meam gl'iam reflecti quo-
dāmodo videret: cum haud dubie inter mortales
ꝑmum ille me sibi aio fecisset: hūc ego ante ortum
alterius toto ferme septēnio ꝑmo flore adolescen-
tie ꝑmum nouit: tum scilicet/dum haud ꝓcul pire-
neis collibus sub incompabili viro alme memorie
Jacobo de colūna locorum pfule/magno ꝛ dulci
coeuorum cōtubernio iucūdissime viueremus. Et
o celi regnator/o creator tēporum/o sydorum mo-
derator: vnde hec tanta uelocitas. Audiustertius
id fuisse dicturus sim: nisi qꝺ ꝑter vnuꝫ Lelium no
strum: de quo ipso sum dubius. nullum penitus e
cetu illo supesse iam reor. O fallax vita hominum
Nec desinimus lōgas hic ꝛ tam breui spatio inex
plicabiles spes ordiri. O laborum cāpus asperri-
mus. o errorum inscrutabilis labirinthus. o gemi
tuum trux palestra. hic hic infelices agimur. hic ni
timur: cōllidimur: exercemur: ꝛ qui furorum ulti-
mus. hic gaudemus: extollimur: supbimus: hic po
tētiam: hic honores: hic opes: hic impia mollimur
hic iniurias: hic rapinas uoluimus: hic vindictas:
qd de nobis interea non uētura tm̄ dies: sed hora
etiam pēns pariat incerti: nilq; aliud diu viuendo
cōsecuturi/nisi ut soli ac mesti: ut corporibus: utq;
animis graues inter questus ꝛ lachrymas ꝛ desi-
deria senescamus. Certe ego qui nudiustertius di
xi/melius hodie dicturus. Quid eni nisi dies vn⁹
est vita hec? Jsq; hybernus breuis: turbidus. Et
ut multis mane: multisq; meridie interruptus: sic
pauciss̄imis ꝓductus ad uesp̄am. hodie inq; tanto
ꝛ tam delectabili comitatu stadium hoc ingressus
Ecce iam vie fessus/ꝛ ꝓpe iam solus ad metam fe
ror. neq; in hoc exoptato uotis oibus longiuscule
vite tractu boni aliqd itelligo: nisi qꝺ eq̄nimius for
tasse morimur hijs p̄missis qui dulcez nobis facie
bāt vitam: nil a tergo qō uellicet aium relinquētes
nisi cōtra opportunum illud ac miserum semp flen
do in ꝓpetuo merore ut Satyricus ait: ꝛ nigra ue-
ste senescere. fiue ut ꝓpꝛie qō est dicam: inter ami-
corum mortes sepe mori: nullum tuorum nouissime
relinquētem cuius in ore memoriaq; post obitum
sis victurus. Et tu mihi nūc amabili ꝓrsus iniuria
ac pēna/laborios̄i huius trist̄isq; negocij longitudi
nem imp̄caris. dum tremere te ais atq; horrere ne
mihi supstes sis. Ego vo supstitem te uolo ꝛ hos
pauculos qui e tāta amicorum acie iam soli supe-
rāt. Sint qui ultima iussa abeūtis excipiant. Sint
qui oculos tegāt: humi obruāt: q̄uis affatim illud
mors faciet: hoc natum sed dulce est amice manus
obsequm. Nec ulla mihi aduersus fortunam meaz
grauior querela est/q̄ꝫ qꝺ amicis ante diez ablatis
siqs huic numeri dies eēt: ego durior adamātē te
studine tardior: ac phenice viuacior huc dilat⁹ sim
Neu cumulus desit offense: quorum manibus se-
peliri optauerā interesse nō licuit sepulture. ¶ Sz
redeo ad Socratem/qui ad me nō redit: nec me ta
men aio deserit/ut puto corpore lz absceserit: cum
vnum ꝛ triginta mecū annos fidelis explesset ami
citie. Alter enim fletus nr̄ vite q̄rtum ꝛ vigesimuz
nō impleuit. Quid nūc loquar? Dicerem: hei mihi
ter ꝛ amplius/nisi qꝺ luctum pellere est aius: pos-
sem simul utinam ꝛ dolorem pellere. nitar eqdem
In quam rem tuam tuo mihi cōsilio utēduz video
qꝺ ꝛ virtus humanis casib⁹ altior. ꝛ qui dedit ab-
stulit. Ignoscēdum morti: suo iure usa est. Nec for
tuna nobis accusanda: nec natura. Nec querēdus
ordo: ubi nullus vnq; fuit. cauēdūq; qō i alijs ali-
quādo reꝑhēdimus: ne iure optimo reꝑhendaꝫ in
nobis. Nec mirādum vo qꝺ acerbus ille: hic matu
rus adhuc virēs obijt. Utriq; suum vite tēpus im
pletuz: nostra nobis implēda sunt: sequēdiq; quos
p̄misimus. ꝛ qō millies dirimus/iam tādem ante
oculos habēdum. leuis est enim solius lingue di-
sciplina. pb̄andum nobis ꝛ rebus est: si re ipsa sal-
ui eē cupimus. hic figamus aium: ꝛ qō logmur sen
tiamus. Sequemur nr̄os. Quis hinc dubitat. se-
quemur cito: statim: nūc fortasse: ꝛ certe nūc sequi-
mur. Nam qd aliud agimus oro te/dum qeti etiā
videmur nisi ꝓperare ꝛ currere? currimus qdem
oēs: ꝛ singuli currimus: ꝛ vicissim nos urgemus.
Quid hic opus est stimulis: ipsa nr̄a nos uehit/ne
dicaz p̄cipitat natura/ꝛ p̄ceptibus applicat. Nulla

necessariuꝫ est extreme. Hec horũqꝫ similia incho anti seni qd ni grauiter ac magnifice dicerẽtur. doc to autẽ summiqꝫ iam hũti cur dicanꝫ nescio. Ecce iam morti primus linque seculares curas: pelle re ligas uoluptatum: malas fuge cõsuetudines. Re forma aium ac mores. Jn deo placitam nouitatẽ ꝛ renascẽtia vitia que hactenus abscindebas: radi citus nũc extirpa. Jn ꝓmis auaritie studiũ: qõ seni bus cur annexũ ac peculiare sit admiror. Hoc vnũ stude: ꝛ hoc cogita ut patꝰ ut securus ad extremũ uenias. optime inq̃ prudẽterq̃ linque litteras seu poeticas seu q̃scũq̃ alias in q̃bus nõ iam tyro sis/ sed emeritus ueteranus. Jn q̃bus qd tenẽdum: qd respuẽdum tibi sit/ noueris. Jn q̃bus deniq̃ nõ iã labor sed oblectatio vite sit iucunditasq̃ reposita. hoc certe qd sit aliud nõ video nisi auferre solatiũ ac p̃sidium senectuti. ¶ Quid vo sigd tale Lactan tio dictum eẽt? Quid si dictum ꝛ creditũ Augusti no? dicam qõ in aio est. Neq̃ ille tam valide pegri narum supstitionum fundamẽta cõuelleret: Neq̃ iste ciuitatis dei muros tãta arte ꝓstrueret. Aliquã toq̃ Jouinianꝰ Juliano atq̃ alijs pari ipietate la trãtibus rñderet. Quid tãdẽ si Hieronymo q̃uis id ipse dictum memoret? ꝛ qõ credi vult etiam vi gilãti. Quid vo si poeticis: si phicis: si oratorijs: si historicis semp lr̃is abstineret. Nunq̃ ille Jouinia ni ꝛ hereticoꝝ calũnias reliquoꝝ tãta psuadendi facilitate cõtũderet. Nunq̃ Nepotianuꝫ sic uel vi uum doceret uel defunctum fleret. Nunq̃ deniq̃ epl̃as ac libellos suos tãta or̃onis luce pfunderet. Ut enim a vitate uerum: sic artificiosum atq̃ orna tum dicẽdi genus. vñ oro nisi ab eloquẽtia regren dum est: Quam poetarum atq̃ oratoꝝ ꝓpriaꝫ eẽ/ nec Hieronymus ipse negauerit: ꝛ est notius q̃ ut ꝓbari egeat. Non discurro per singulos. Sed ad summã nõ intelligo qd hijs studijs/ nõ dico senex imbui. Nihil eniꝫ bñ fit qõ nõ ꝛ tpe suo fit: sed pue ro hausti uti sobrie uel in senectute ꝓhibeaꝫ. Sci entem dico qd ex hijs ad rerũ notitiam: qd ad mo res: qd ad eloquẽtiam: qd postremo ad religionis nr̃e patrociniuꝫ trahi possit. Qõ feciſſe illos mari me videas: quos ꝓme memoraui: nec ignaruꝫ ꝓ terea qd Joui adultero. qd Mercurio lenoni. quid homicide Marti. qd ꝑdoni Herculi. Quid demũ ut inocẽtiores attingam/ Esculapio medico/ quid patri eiusꝫ Apollini cytharist̃e. qd Vulcano Fabro. qd textrici insup Minerue. Cõtraq̃. qd Marie v̄gin̄i m̄ri. qd eius filio redẽptori nr̃o uero deo uero q̃ hoi debeaꝫ. Qõ si ideo poetas fugim⁹: ceteros q̃ qbus inauditum ꝛ obid tacitũ Christi nomen: quãto piculosius videri debet hereticoꝝ ꝛ noiantium Christum simul ꝛ oppugnãtium libros lege re: qõ tñ studiosissime faciũt uere fidei defensores Crede mihi multa que tarditaſ ꝛ ignauie sũt gra uitati ꝛ psilio tribuunt̃. Sepe despiciũt hoies que despant. Proprĩũq̃ ꝛ suum est ignorantie/ ut que nequerit apꝓhẽdisse cõdẽnet: ꝛ quo ipsa nõ ualuit neminem cupiat puenire. hinc de rebus icognitis obliq̃ iudicia: in q̃bus nõ cecitas magis ipsa iudi cãtium q̃ liuor emineat. Nõ sumus aut exhortati one vtutis aut vicine mortis obtẽtu a lr̃is deterrẽ di. Que si in bonam aiam sint recepte/ ꝛ vtutis ex citant amorem: ꝛ aut tollũt metum mortis: aut mi nuũt: ne deserte suspitionem diffidẽtie afferãt que sapiẽtie querebaꝫ: Neq̃ enim impediũt lr̃e sed ad iuuãt bñ moratuꝫ possessorẽ: viteq̃ viam ꝓmouẽt: nõ retardãt. Quodq̃ in cibis euenit ut multa que nauseãtem atq̃ imbecillẽ stomachum ꝓgrauarent ualidum atq̃ esuriẽtem bñ nutriãt: id in studijs ac cidit/ ut acri sanoq̃ igenio sint multa salubria/ que pestifera sunt infirmo/ si ꝑtiꝫ utrobiq̃ vis discre tionis affuerit. ¶ Qõ nisi sic eẽt/ nõ illa ptinax ad extremum tam laudata foret industria multoꝝ. ꝑ terit enim q̃ Lato latinas lr̃as iã senescẽs: grecas vo iam senex didicit. qõ Uarro ad cẽtesimum vite annum legẽdo semp ac scribẽdo pueniẽs vitam ꝓ us q̃ amorem deposuit studioruꝫ. ☞ Liuius oꝛ sus senio ꝛ cecitate cõfectus iuris ciuilis interꝑta tionem utilissimam reipublice nõ omisit. ☞ Appi us Claudius ijsdem p̃essus incõmodis cadeꝫ fu it pseuerãtia. ☞ Homerus apud grecos ideꝫ pas sus idem ꝑstitit. alioq̃ rerum lz in gr̃ie par idustrie genꝰ exhibuit. ☞ Socrates iã senioꝛ musice ope ram dedit. ☞ Crisippus ceptum iuuẽtute media opus acutissimum ultima vix explicuit senectute. ☞ oratoriũ Ysocrates. tragicũ Sophocles uolu mẽ: utrũq̃ nobilissimũ. Jlle q̃rtum ꝛ nonagesimũ hic ꝓpe cẽtesimum agẽs annum scripsit. ☞ studij amoꝛ ingẽs ꝛ Carneadẽ senem cibi: ꝛ Archimedẽ vite reddidit negligẽtem. ☞ Cleãtem apud illos amoꝛ idem cum inopia ꝓmũ: post cum senio: apud nos Plautum cõpulit cum pauꝑtate simul ac sene ctute luctari. ☞ Pythagoraꝫ. ☞ Democritũ. ☞ Anaxagoram. ☞ Platonẽ per oẽs terras/ pq̃ oĩa maria piculoꝝ imemores ac laboꝝ: non habẽdi/ ut multos: sed discẽdi ardoꝛ impulit. ☞ Plato ipe se nex supmo eodẽq̃ natali suo die/ uel lr̃is incũbẽs: uel ut alij uolũt scribẽs phie amicum spũm exala rat. ☞ Philemon meditabũdus/ ac liboꝛ incũbẽs socijs illum expectãtibꝰ/ pieriam aiam emisit. ꝛ si de hoc alia ridiculosioꝛ fama est. ☞ ad extremum is qui sepe mihi noiandus occurrit Solon semper noui aliqd adiscẽs senuit atq̃ obijt. nec generosuꝫ discendi desiderium moꝛs extinxit. ¶ Preter hec igit̃ ꝛ que sunt id genus: innũmerabilia. Nõne ꝛ nostri oẽs quos imitari optamus vitam oẽm in lr̃is con sumpserũt: in lr̃is senuerũt: in lr̃is obierunt. ita ut eorum quosdã legẽtes aut scribẽtes ultimus dies inuenerit: neq̃ ulli vnq̃ qõ au dierim ꝓter vnum quem diri Hieronymum noxe fuit disciplinis secu laribus floruisse: cum multis fuerit glorie: noiatim sibi. ¶ Nec me fallit laudatum a Gregorio Bñdi ctum q̃ inceptum studiũ solitudinis ꝛ ꝓpositi ri gidioris amore deseruit. At non ille poeticas: sed oẽs oino lr̃as neglexerat. An vo laudatoꝛ suus idẽ si tũc faceret laudareſ? minime arbitroꝛ. Aliud est enim didicisse q̃ discere: aliterq̃ puer spem q̃ seni oꝛ rem. Jlle impedimẽtum: hic oꝛnamentũ. Jlle la borem ꝛ querẽdi studium anceps. hic laboris fru ctum certum/ delectabilem ꝛ quesitũ studio p̃cio sum thesauruꝫ lr̃arum abijcit. ¶ Quid expectas? Scio multos ad sanctitatẽ eximiam sine lr̃is pue nisse. Nullum lr̃is hinc exclusum scio. Et si audiaꝫ Paulo apl̃o quesitam litteris insaniam exꝓbra ri: q̃ iuste aũt mũdo notum. Quin potius si de ꝓpꝛio loqui licet. Jta sentio. planuꝫ forsitã/ sed ig nauum iter per ignorãtiam ad vtutem. vnus est finis oĩum bonorum: multiplices aũt vie: codẽq̃ tendẽ tium multa uarietas. Jlle tardius. hic ocius. Jlle obscurius. hic clarius. Jlle deꝓssius incedit. hic

Lactãtius, Augꝰ

Quidã seneꝫ studioſi

Lato

Uarro

Liuius

Appiuſ Clau.

homerꝰ

Socra.

Crisip.

Ysocra.

Sopho cles

Carne.

Archi.

Clean.

Plautꝰ

Pytha.

Demo.

Anaxa.

Plato

Phile.

Solon

Bñs

primum. Quecūq; demum fuerit causa:magicus ille me dixit. Nec erubuit afferre rōnem:q; Virgilij libros legerem:seu legissem: & inuenit fidez. En ingenia ḡbus rerum summa cōmissa sit. De hijs vo quotiēs riserimus tu nosti eoipso nonunq; presente:cui delato: meus psuaserat:donec illo tādez ad papatum euecto res ludicra eē desijt:atq; ad iram tuam uergere cepit ac dolorem meum. Non q; aliquid ab eo magnope cuperem. Ambitiones mee note tibi oēs sunt. Sed cum bñdictus adolescētiā & iuuētam clemens meam nō dico innocētem:sed a turpibus studijs ac maleficis artibus abhorrentem agnouisset:senectutem meam innocētio suspectam esse:nō dolere nō poteraz. Proinde per id tēpus quo ille conscēderat:nescio an vnq; reuersus inde abiēs dum tu me uale dicturum:ipso etiā uolēte ducere uoluisses:abnui:ne aut illi mea magica aut mihi molesta credulitas sua esset. Scis me uerum loqui:teq; nō semel frustra nixum ne insalutato illo pficiscerer. En quid mihi uenenosa uox contulit vnius viri cui nulla gdez in me odij ratio erat sed sine causa nihil fit. Oderat ille me non pter me gdem:sed pter illum cui familiarissimus me fuisse meminerat pter quem & teipsum oderat. Sed odij sibi cōscius iniusti:erga utrūq; nr̄m simulator callidus amicitiam fingebat. Nota tibi cōmemoro:sicut sepulto illi ipsius nec lenitus mortē:ipsis bellum cineribus indixerat. O tristis & ceca rabies animi ppagatrix pestilēs odiorum. Certe si inimicos diligere dñico iubemur impio:quid hijs fiet ḡbus inimicos etiam extinctos odisse non sufficit:nisi amicos illorum omnes imortali odio ꝛ sequant. Siue autem viuat odiuz:siue pudor mutādi q̄ dixerat:causa esset:suggestionez banc aluit ille dum vixit:& quam plātauerat irrigauit. gratias deo q; mēdacium ueritas:mors mēdacem vicit. Non credit pfecto magus pōtifex:quem secretarium vult:nec scelestis opam dare carminibus: quem interioris thalami archano dignū:& sacris aptum cēset epistolis. Magnas sibi pro tantis honoribus nec minores pro tali errore depōsito grates ago. Et si enim opinionibus uagis ac falsis q̄ti nequeāt cōstantes animi sine quodam tñ angore non fuerat apud aīum meum falsa ꝛ opinio tanti viri. Neq; ullo pacto uelim diuturnam adeo fuisse:ut de me talia sentiētem uel mea illum:uel sua dies ultima inuctura fuerit. ¶ Scio autem expectari respōsum meum. & q̄uis humilitatem meaz illinc & pōtificis pietas:& tua humanitas:& amicorum preces & lachrymę uehemēter trahāt. hinc meorum cōsilia impellāt. fixus tamē in ppōsito p̄mo sum. Nil est penitus q̄ immutem. Que res apud alium si agēda sit:plurimum haud dubie vborum egeat. tibi meis in rebus nō tm̄ sermo breuis sed silētium sat est. tecum enim meo iure Dauiticum mihi illud usurpo. dñe ante te omne desiderium meum. & nō gdem gemitus qui mihi de rebus iam labētibus nullus est : sed certe suspirium meum a te non est absc̄ditum. Quid uelim. quid optem. quid ambiam:quo suspirem nō mihi notius q̄ tibi est. Quid igit̄ multis agā? video me uocari ad luctum:ad honorem:ad laborem:fere cunctis optata mortalibus:mihi vo cum multis nihil cōuenit. Proinde nec fortuna mea:nec animus lucri egētes:nec pfessio viteq; genus honorum talium:neq; occupatio:etasq; deuerior labor. Excusabis me iterum pōtificine qō modestie est:insolētie tribuat. Quod sepe me honestauit tuus mō me defendat eloquium. ¶ Noiaui duos cōpatriotas meos. & si tāto officio par creditus:extimator alio rum dignus cēseor:est uterq; dignissimus. Ego tamen qui effectum rei celerem ac felicem cupio. nā utrūq; litteris meis expiri uolui. & qō uaticinabar repperi. Alter onerosum respuit honorem. Alter si requirit̄ presto est. Ubi nam vo sit querendus. Et quicqd in rem est:tuus hic nūcius nouit. hoc extremum pape dicito:si hūc habet me quidem & quicquid ex me querebat:plusq; aligd inuenerit. Una est patria:vnum nomē:vnus animus:vnum ingenium:vnus stilus. vita ille clarior:& sacerdotio insignis. Uale ecclesie decus ac nostrum.

¶ Ad Joannem de Certaldo de uaticinio morientium. Epistola.V.

Magnis me mōstris impleuit frater epistola tua:quam dum legerem stupor ingens cuz ingenti merore certabat. Uterq; abijt duz legissem. Quibus eniz oculis nisi humētibus:tuarum lachrymarum:tuiq; tam vicini obitus:mētionem legere potui:rerum nescius oino:solisq; inbians uerbis? Ubi demuz in rem ipsam internos flexi oculos:defixiq;. mutat⁹ ilico animi status & stuporem sepōsuit & merorem. ¶ Jam p̄mum quod erat in ipsa litterarum fronte p̄tereo:ubi dum uere cūdissime simulq; reuerētissime nō te ausum dicis p̄ceptoris tui inclyti:sic me nimia tua uocat humilitas:cōsilium imprōbare:q; musas totūq; ut ais elicona mecum trahens:cuius olim ut scis:inops plebeiusq; incola fueram:nūc iam pegrinis abstractus curis:pene exul sum:quasi damnatis italis & indignis industrie mee fructu:meiq; p̄sentia iudicatis:in germanos siue sauromatas: vbo tuo utor ultimos cōmigrare decreuerim. Multo me fateor efficacius reprēdisti q̄s si totum eloquentie tue flumen in satyram effudisses. Egdem gratulor hūc tibi esse aīum atq; hunc zelum:ut q̄ Maro ait:oia tuta timēs:metu magis abūdes q̄s amore deficias Maro
Tibi vo amice cui meorum cōsiliorum nihil occultum uelim:totum lese mētis archanum pando me ut italice telluris aspectu satiari nequeo:sic q̄ nuper Simonidi nr̄o scripsi italicarum rerū usq; berde ad fastidium plenuz eē. & sepe hinc mihi in animuz uenisse nēpe nō in germaniam sed in aliquas mūdi latebras me cōferre:ubi procul ab hoc strepitu:inuidieq; turbinibus:ḡbus me non taz utiq; mea sors:que me iudice:nescio an p̄ēptum sed certe inuidiam nō merer:q̄s hoc vndecūq; partum nomen exposuit:bene latitās:bene viuerem:si datum esset ac morerer. Et fecissez nisi q; quo me animus vrgebat:fortuna iter obstruxerat. Et q̄ nūc ad arthon intēderam nō huius q̄ audisti ppositi mēs erat. neq; enim in illa barbarie. Inq; illa celi inclemētia:terreq; duritie regem quero. sed uerecundi modestiq; prorsus obsequij:q; scilicet Cesari nr̄o totiēs tantisq; me pcibus euocāti breuem mei p̄sentiam denegasse:non supbie modo:sed rebellionis aut sacrilegij cuiusdam videret. quādo quidez nr̄i maiores:ut apud Ualerium legisti:eum qui uenerari p̄ncipes nesciret in quodlibet facinus p̄curruz crediderūt. Parce autem metui:& querelis parce. Nam & hac quoq; bello clausus iter. haud

mecum stupeas. Multos quidem ille vir per annos anteq̃ me videret: loquaci tm̃ fama excitus pictorem nō exiguo cōductum/nec paucor dierum spatio misit ad locum: qui ea me tēpestate incolam hēbat/ut is sibi in tabellis exoptatam ignoti hois faciem reportaret. Qō cum me inscio factum esset lōgo post tpe graui bello turbatis hūc italie rebus exigēte Mediolanum uenit: ubi tūc eram. Et lz uarijs vndiq; motibus piculisq; distractus: qb⁹ vnū caput minime suffecturu diceres. nihil tñ pus habuit: nihil antigus q̃ ut vultū cerneret cuius vidisset imaginem. Mitto que apperāte dici nequeunt quotiēs per id tēpus ad me q̃q; familiariter vir tātus ⁊ tātor exercituū ductor accesserit: q̃ cupide/ q̃q; ex equo cum tāto inferiore vsatus sit: ut demū graui egritudine liberat⁹/quam sibi ⁊ ardētissimo sub sole acta estas/hyēsq; sub niuib⁹ ⁊ immodicus belli labor cureq; peperāt: cum se nōdum suis pedibus ferre posset/famulor nixus humeris me petijt. Quem per totum tēpus egritudinis ad cubiculi sui spōdam diebus singulis vidisset. sed iucundius inter libros ut aiebat/sede uelut in ꝓpria reuideret. Quam tātam tāq; heroicam viri illi⁹ humanitatem e memoria mea/nec fugaces ferēt anni: nec īmemor lethes toto gurgite diluet. Deniq; victor in ptiam cōfecto bello multa cum gl'ia reuersurus: cp neq; pictor pmus uotum eius implesset: ⁊ mutata annis eēt effigies mea/alterum adhibuit: vnum qdem ex paucissimis nr̃i eui pictorib⁹: adhibiturus Zeusim aut Prothogenē/aut Parasiū aut Appellem/si nr̃o seculo dati eēnt. Sz ois etas cōtēta suis ingentijs sit oportet. Misit ergo quē potuit: magnum ꝓrsus artificem ut res sunt. Qui cū ad me uenisset dissimulato ꝓposito/meq; lectioni intēto ille suo iure assidēs: erat enim mihi familiarissim⁹: nescio qd furtim stilo ageret: intelleri fraudem amicissimā. passusq; sum nolēs ut ex professo me pingeret. qō nec tñ omni artis ope quiuit afficere. Sic mihi: sic alijs visum erat: cur si queris nescio/nisi cp sepe uehemētius tētata succedūt segnius/ ⁊ nimia uoluntas effectum necat. Eam tñ ipaz imaginem tātus ille dux secum tulit/interq; deliti as habuit. ob hoc vnum cp meo saltē noie facta esset. ¶ Nūc ⁊ sic affecto meis in laudib⁹ fidem habe. Nec tam multa in inigssimo loco ac tpe ut scriberem coegit illius recordatio/tui tum ut agnosceres illum ualde amare teq; nō minus si illi credideris errare. Sit hoc pmum amicitie mee pignus falsis amici aium opinionib⁹ absoluisse. Bona fide qd sim/qdue nō sim dixi. de me mihi potius crede q̃ alteri. Nulli enim ꝓfundius notus sum: qui ⁊ si me amem: amo tñ ueritatem hac in pte mihi notā adeo ut vir magis me pudeat cōtra illum loqui q̃ loquētibus uel in silētio cōsentire. Sileo tñ interdū nō assensu aliquo: sed uel cōtētionis odio ul'loquēdi tedio. Nūc ne silere potuerim: hinc importabilis lauduz moles. Illinc eloquētie rarus splendor in causa est. deliniri fortasse alijs: ⁊ si me oēs absoluerēt: ipse mihi reus atq; inexcusabilis visus sum si tam copioso tāq; artifici laudatori me tacitum pbuissem. ueni igit̃ in certamē hac vna de re cuz illo cui in reliqs oibus cōsentiēs atq; vnanimis eē uelim. laudari fateor nōnunq̃ ab alijs solitus: sed nō ita. vñ est ut nullum vnq̃ tale duellum cuz amicis habuerim. Nil tale qō sciaz fecerim. q: nec tale aliquid passus sum. Tu deinceps ama ut facis: incorruptius iudica. ¶ Postremo aūt quisq; sim q̃ libet uel tardus ingenio uel hebes iudicio/uel fusc⁹ elogo/oium pene incert⁹ atq; hesitās: sum tñ ut arbitror/nisi hocp̃ falso mihi arrogo in amicitijs satis cōstās. Nō de pfectis illis loquor atq; rarissimis/ad q̃s vtute opus est multa: q̃rum perpauca ex oibus seculis paria memorañ ut nosti. sed de hijs alijs q̃s mediocritas mea fert. In amādi actu ut est aius cessurus memini cūctis in reb⁹ alijs cedēs multis. Proinde quēcūq; uel tua sibi me charitas finxerit uel vitas ipsa me fecerit amicuz scito quodq; tibi pollicitus sum. ne dubita/fixuz est: sic tua meretur virtus: sic mea exigit natura: sic nostre bonus amicitie sponsor iubet. Id tibi non delphicor: sed celesti oraculo dictum crede. Et uale. Quoniam non visi oris meminisse nō potes: memor sal tem nostri nouimus.

¶ Ad eundem vite finem proximum ⁊ incertum fugam mortis nullam. ⁊ astrologos multa mentiri.

Epistola.VII.

Quod me ad fugam mortis hortaris gratū habeo. Neq; enim id faceres nisi cōtrariū mortis hoc est vitam amares meā. Amas igitur quem non nosti. Dicam uerius non vidisti. Mimirum. Si non nisi que vidimus amaremus: nemo deum: nemo suam animam amaret. plus dicam: nemo fratrem: nemo filium: nemo amicum: quos dum cernere credimus: non eos: sed eorum domos: ⁊ hoc quoq; dicam uerius illorum videmus ergastula. profecto enim que corpora dicim⁹ vincula sunt: que nisi solubilia nobis ac fragilia cō tigissent eterna erat humana calamitas. vnde Plotini illud iure laudatur qui de deo atq; hominib⁹ loquens misericors inquit pater mortalia illis vincula faciebat. plotin⁹ ¶ Sed redeo ad charitatem tuam. Nempe ut in se amicum id quidem fraternumq; quod de me cogitas: sic si ad naturam rei aspicias inane. Nulla est enim mortis fuga: immo vō perse pe accidit: ut fuga mortis esset ad mortem fuga. Itaq; nil melius nil tutius q̃ inter desideriū mortis ac metum: nec anticipare nec detrectare quicquid erit quod superne iubeamur. Memorq; es senis illius multis malis exerciti: sed ex arce patientie non deiecti: qui cum deo loquens: uocabis inquit me ⁊ ego respondebo tibi. Obseruemus ⁊ nos reuocatorem nostruz: ne aut tergiuersatio aut precipitatio sibi nostra displiceat. Nam ut uocanti domino non respondere superbia est: sic non uocanti respondere dementia. Equa uanitas est mortem nimis uel metuere uel optare. Alterum ignauie est. Alterum impatientie. Illic metus inefficax hic uotum superuacuum. frustra metuit quod vitari nequit. frustra optatur quod mor aderit. Simus forti animo ac tranquillo. Nihil minus viri est: q̃ metus. Nihil minus q̃ perturbatio sapientis. ¶ Ex quo die nati sumus: ⁊ pericula nobis ⁊ tedia vndiq; ⁊ labores: ⁊ laquei: Que cuncta iam pridem viris prouisa esse debent: si non sunt. Quē circum? Quam palestram? Quod certamē ingressi sumus: atq; omnino quem in mundum uenerim⁹ ignoramus? Janitor nos fefellit: nisi patienda omnia predixit in lumine. hoiem se non nouit qui se

Zeusis protho. Para. Appel.

Cicero

vita mors est. hoc iuuenis Cicero. vj. reipublice libro scripsit. Idem senex tusculanarum q̄onum pri ma luce repetijt. alterum eodem tusculani libro p̄ mo. posuit nō nasci hoi longe optimum. primum q̄z primum mori. Utrunq; fortassis ꝛ Cicero ipse alibi ꝛ multi alij dixerūt. Et p̄mum qdem tametsi innumerabilib⁹ vite malis nō uerum mō: sed ueri ssimum videat: simplr tñ vitam mortem dici aio sum potius arbitror q̄z usq; quaq; uerum aut libra tum satis. Quid vos? Placet Gregoriana illa moderatio e sermone illo quotidiano. tpalis ingt vita eterne vite cōparata mors est potius dicēda q̄z vita. hoc ꝛ tutius ꝛ salubrius dici puto. De secundo aūt ꝛ de utroq; q̄z uis ut vides maximi sint auctores. Quid tñ vir doctus ꝛ eloquēs Lactātius firmianus hinc senserit nō alienum videt inserē: qui libro institutionum nō recordor quoto impatietiā arguēs humanam. Quid dicemus ergo ait nisi errare illos qui aut mortem appetūt tanq̄z bonū: aut vitam fugiūt tanq̄z malum: nisi q; sint inigssimi qui pauciora mala nō pensant bonis pluribus. Nā cū vitam oēm per exgsitas ꝛ uarias traducant uoluptates mori cupiunt. sigd forte hijs amaritudinis supuenit. Et sic hñt tanq̄z illis nunq̄z fuerit bene. si aliq̄n fuerit male. dānant igit vitam oēm: plenāq;: nihil aliud q̄z malis opinant. hinc nata est inepta illa snia. hāc eē mortem quam nos vitam putemus. Illam vitam quam nos pro morte timeamus. Ita p̄mum bonum eē non nasci. secūdum citius mori. Que ut maioris sit auctoritatis Sileno attribuit. Licero in cōsolatione. nō nasci ingt lōge optimum nec in hos scopulos incidere vite. primum autē si natus sis: q̄z primum tanq̄z ex incēdio effugere: fortune credidisse illum uanissimo dicto: exinde apparet q; adiecit de suo aliqd ut ornaret. Quero igitur qui eē optimum putet nō nasci: cui sit nullus oino qui sentiat. Nam ut bonum sit aliqd aut malus sensus efficit. deinde cur oēm vitam nihil esse aliō q̄z scopulos ꝛ incēdium putauerit q̄si aut in nostra fuerit potestate ne nasceremur. aut nobis vitaz fortuna tribuat nō deus: aut viuēdi ratio qcq̄z simile incēdio habere videat. Hec Lactātius. ¶ Ecce autem: ne me cuiusq̄z sentētie addictū putes: ꝛ auctores ꝛ snias discordātes in medium sciēs uolensq; cōneri. ꝛ tu eliges: ut visum erit: ꝛ suo ueritas loco stabit. Ego aūt ut ad rem redeam: vnum hoc dixisse uelim qcqd horum que multa dirimus sit uerius. nobis tñ hec vita ut nō nimis amāda: sic usq; ad exitum tollerāda est. perq; hāc ipsam ad alterā q̄si per p̄durum iter ad optatam p̄riam aspirāduz. Eqdem iam nō nati eē nō possumus. ¶ Āt si vita anceps: si piculosa: si mala est. de quo ut puto nemo viuēs dubitat nisi qui uanis uoluptatibus excecatus: ueram sui notitiam iudiciūq; p̄diderit: cō sequēs est rei male bonum atq; optabilem finē eē. Et si flēda vita est: qd̄ de vita forsan per seipsam extimata nō negem: nō q; desinat flendū eē: sed q; ceperit. Qd̄ ꝛ q̄sdam gētes facere solitas accepim⁹ qbus nālem esse phiam: iure dixerim: in ortu suo flentibus: in fine gaudētibus: quem timēda nō taz delectatio vite breuis causa est: q̄z supplicij pauor eterni. Qd̄ ut trahi possit: vitari utiq; nisi vtutis ꝛ misericordie ope nō p̄ot. sed nec trahi qdem. Non mors itaq; metuēda: que frustra metuit: sed corrigēda vita est. Que res vna ne mors sit formidolosa p̄stabit: hūda nobis interim ipsa cum morte familiaritas quedam. nec tñ nomē illud horribile. q̄z rei ipsius extimatio atq; imago in cōmercium arcessenda: ut quam sepe meditati erimus uenientem excipiamus intrepidi: nec ut incognitaz horream⁹. Hec Platonis: hec post cum pho; excellētium doctrina est. Qui phiam ipsam oēmq; sapiētiuz vitā meditationem mortis eē diffiniūt. Qd̄ ꝛ Paulus sentiebat apls: ubi se quotidie mori ait. Nemo enim amplius q̄z semel nāliter mori pōt. Ut sepius moriamur: ꝛ rem vulgi opinione durissimam cōsuetudine leniamus meditatio frequēs efficiet nō natura. Que q̄lis fuerit phis: nōrūt ipsi: Nunc clarius multo q̄z p̄us: nr̄a ideſt christianor meditatio Christus est vitalisq; Christi mors ac de morte victoria. Nō possum secludere qd̄ se ingerit: de hac re cōsilium Ambrosij libro eodem de vite ritu fratris. Nec miraberis hoc auctore uti me: qui iam p̄ pe decēnium Mediolanēsis totoq; quinquennio fuius hospes fuerim. Ait ergo. Quid est Christus nisi mors corporis. spūs vita. ꝛ ideo commoriamur cum eo: ut viuamus cum eo. Sit qdem quotidianus in nobis usus: affectusq; moriēdi: ut per illam quam dirimus segregationem a corporeis cupiditatibus aia nr̄a se discat abstrahere: ꝛ tanq̄z in sūlimi locata: quo terrene adire libidines: ꝛ eā sibi glutinare non p̄ñt: suscipiat mortis imaginez: ne penā mortis incurrat. ¶ Mitto alia. Et hec ipsa si plura sunt q̄z uoluisse ignoscito. eo enim pergūt: ac te retrahūt vñ te meror abduxerat. ut nec ualde vitā diligas: neq; vite finez oderis: aut metuas: neq; p pinquum iam puecte stupeas etati qui nunq̄z puritie uel infantie lōge erat: ꝛ si lōgissime fingerē. Illud potius mirare ptigisse tibi: qd̄ nescio an cui q̄z alteri p̄ter eçechiam regez oibus seculis accederit: ut scilicet tui uatis elogio certus sis: aliquot annos vite tibi nūc etiam restare. Neq; enim tā pauci esse p̄ñt: qn saltem duo sint. Sic ubi nemo mortalium diei vnius. nemo uel hore integre: tu annorū teneas spōsionem: nisi forte p̄rimam nūciāti mortem credit: nō sic vite spatium exp̄mēti. Et est hoc sane in hijs uanitatibus importunum: ut ex malis nūcijs timor: doloq; certus oriat. ꝛ bonis inane gaudium: spes incerta. ¶ Utcunq; res casura est: an non Virgiliani carminis meminisse oportuit: stat sua cuiq; dies: breue ꝛ irrepabile tēpus oibus est vite: sed famam extēdere factis hoc vtutis op⁹. factis inq̄z. nō tenuem fame sonum aucupantibus sed virtutez ipsam. Que necessario e se uere glorie vmbram iacit. Dicerem salutare. Dicerēq; vnicum in hac rerum pplexitate cōsilium in poeticuz scies auribus tuis parcerem ab hac omni cōsideratione phibitis. qui multum mihi maior pore stupor incidit. Naz si id seni: ut aiūt: elemētario dicerē equo aio pati possem. Senuisti. Jā vicina est mors. age res aie. Intēpestiuum senibus: amarūq; negociuz frarum: si nouum atq; insolitum p̄ponat. Sin vna senuerint nil dulcius. Seram hāc igit curā linque. Sine musas eliconias: fontemq; castalium. Multa puerum decuerāt que dedeceāt senem. Frustra niteris: torpet ingeniuz: memoria labescit: oculi caligāt. oēsq; corporei sensus hebēt: nouoq; iam fragiles sunt labori. Memēto virium ꝛ metire qd̄ aggrederis ne irritis conatib⁹ mors irrūpat. Fac potius qd̄ semp bñfit. qd̄q; cū omni etati sit honestū

Lactātius

Gregō⁹

Plato Aplius

Ambro sius

Egechias

Virgil.

diustertius loquēdo cōceptus scribētem nūc etiaz inflāmasset. ¶ Ad rem redeo. Siqs est igit quem adhuc ista sollicitēt: quiqz futuri anxius regi seculoz cui debet oia: parum fidat: auium se nocturnūqz iter agere sine lumine nouerit diuinumqz illud Flacci carmē audiat: prudēs futuri tp is exitū caliginosa nocte pmit deꝰ. ridetqz si mortalis ultra fas trepidat. Cōfidamus o solliciti mortales neqz trepidemus: ne trepidationē nram t nos rideat. qđqz grauissimū est oderit: is a quo amari vna certa felicitas est. Quiescamus moderemur curas. querimonias cōpescamus: t puidētissimi ac clemētissimi ducis impium pstolemur taciti: qn potius occurramus expeditiqz atqz alacres festinemꝰ. Non ad nos mors uenit. Nos ad illam imus: nō fortuito ait Maro. stat sua cuiqz dies. o qđ ait. dies stat: nos currimus: t dum fugere dūqz subsistere nitimur uolamus. quo cum puenerimus/ dies illa nobis amplius nō stabit: sed t ipsa cum ceteris quasi qđ expectabat nacta diffugiet: nisi sit aliqs fortasse cui ōrium videat ppter id qđ de peccatore scriptum est in psalmo. Dns irridebit eum qm̄ vidit qz ueniat dies eius. Et alio loco. iuxta est dies pditionis t adesse festinat tpa. Sane supuacua disceptatio vbi est ubi de re cōuenit. Loquēdi morez p ferat qscz quem uolet: dum meminerit diē hāc vicinam uel stātē adeūdā magno aio: uel ad uos ueniētem festinātēqz pari aio expectādam. Utrūuis aūt impterritos adiplesse non sufficit. letos docet: meqz añ alios quē iam nihil aut modicū hic delectat: qui pmissis uere oibus letam mihi vitam fatere solitis totiēs laudatā solitudinē/ t in terris iam supuacuas moras odi: ac fortasse breuissimas. forte enim hocipsum qđ logmur ppe est. Quid vo rē certissimaz in dubio ponimus. Juxta dicere uolui cum psalmista. ppe enim eē qs dubitet. An quod hoc iter intrātibus nunqz lōge fuit/ pgressus elongabit? t qđ mane ppe erat: eo raptim sine itermissione pgētibus pcul erit ad uespam. Fieri pōt/ neqz si fiat mirū erit/ aut isolitum/ ut qđ uaria spe in lōgum trahimus: hoc ipso futurū die sit. Et qs nouit an qđ humanis in rebus pessimum suspicamur simus optimum repturi: ut qđ ualde timuimꝰ non mō timuisse nos pudeat: sed etiam nō speraſſe: cuz erroz nebulas discussura dies illuxerit. cūqz in lucem illam exierimus a qua fusco nūc carcere phibemur? Et de hijs horūqz silibus ut ipse ais p me multa: sed tm̄ m'to plura per alios dici possūt: que nec tēpus patit nec locus. t ego satis hodie euagatus sum. Unum hoc tibi tueqz sollicitudini notū uelim. me aliam lz ob cām iaz implesse qđ mones t pdem patauio ubi pestis inualuit digressum Uenetias petijsse: nō ut mortem fugiaz: sed ut querā si qua in terris est requies. Uale.

¶ Incipit secūdus liber. Ad Joānem de certaldo obiectoz stilo criminum purgatio. Epistola. I.

Ut tacere oportuit aut latē. seu uerius nō nasci: ut scileos euaderem latratus. Nō est ludus in publicū pdire. Ualidi canes dente: uoce seuiūt inualidi. Illinc discrimē. hinc tedium. Utrūqz silētio ac latebris vitare cōsilium erat. Tulit me rerum estus quo nolebam. Jam cōspectus in populo digitis notoz eorum hoium quibꝰ ignotum eē pma pars glorie est. Non sum scipio quem noctu in capitolium ascēdētem nunqz canes latrauerūt. Sic de illo enim scriptū memini. qz uis id ul' medicamēto fieri posse ul' carmine qdam putēt. Me quoctūqz luce media ice dētem plebeia canum turba circūstrepit. Quo me vtam: oēs talibꝰ vici scatēt. Neqz vo tam uerear generosos. Rari sunt enim. Nec facile irruūt iniussi. Jsti aūt inūabiles: ingeti/ rauci: quiqz quos morsu nequeāt tedio agitēt imortali. Elegāter Anneꝰ tale aliqd t ipse ppessus: sicut ingt ad occursum ignotoz hoium minuti canes latratis: uere t minuti illi: t ego eis. et si nō inuisus incognitꝰ. Sūt canes qdem pre timore/ ul' latrare soliti/ uel mordē. Nullus hic timor talis. Nam neqz theoninis ego sum dentibꝰ: t illis ne morderi possint mira arte cōsultum est: tacitis semp: sempqz latētibus. Nec attendūt quāte sit impudētie quāteqz supbie iudices alioꝝ fieri uelle/ qui sui iudices alios fieri nolint. Profecto eqdem uocis sue iudicem nō admittit q obstinato silētio uocem pmit. Nouum genus imo antiquum: nec mihi soli ultimo hoiuz: sed pmis ac maximis importunū: añ alios Hieronymo qui de hijs ad amicos scribēs librum ingt. nō efferatis in publicum: t ne fastidiosis cibos ingeratis: vitetisqz eoz supcilium: qui iudicare tm̄ de alijs: t ipi facere nil nouerūt. qz uis idipsum satis illos iudicet ut opinoz. quodqz ad tegmen insscitie meditanꝰ: ad insscitie vtiꝫ argumētum: t quo se maxime tegūt pdunt: q: dum taciti iudicia hoium declināt: tacito doctoz homini iudicio cōdemnanꝰ. Si hos tm̄ ille vir timuit: t vitādos monuit. qđ mihi? qdue alijs agēdum putes? Eqdem hoz ego nō tam metu qz odio ac cōtēptu: t ne puricibus linguis scalpēdi mām atqz instra congererem sepe me monui/ sepe amicos: me ne noui aliqd scriberem illos ne siquid forte iam scripseram/ in aptum educerēt. Non habeo qđ de alijs querar: ipse mihi nō parui. quem si scribēdi tātus ardoz accēderet/ scriberem ac delerem: t quādo ea mes erat ex lris uoluptatez capiens morsus ac latratus inuidie declinarem. Jdqz sic forsitā factum eēt nisi q me ut ad scribēdum celerem delectatio: ac segnem ad delēdum mia faciebat. Miserebar inocue nouitatis: durum mactare quem diligas: Ipse mihi ppijs manibus videbar in meam hoc est ingenij mei pgeniem seuiturus. Et seuij tm̄ ut abrahā in filio dei çelo: sic ego in scriptis sacrificium ut poetice magis hoc qz catholice dixerim phebo gratum ratꝰ ac palladi: simul multum pteruie/ multūqz libidinis latratoribus meis dēptū iri extimās. Et si gsem/ uel nil scribere uel scripto purere ppetuam illis raucedinem: mihi requiem pepissem. Sed nequiui. Rursumqz si reliqas lime seuerioris abdere potuissem viuus saltem quieuissem. sed nec ad ipsum potui ut qui amicis nil occultare didicerim nil negare. hinc mihi fastidij prima radix. ¶ Unum de multis audies. ante annos plurimos dum post obitum summu regis a Romano pontifice missum me neapolis haberet/ atqz inter expectationis tedia opportunū ac dulce remediū Barbatus meus sulmonēsis illic eēt: vir oium lrarum cupidissimus/ mearū vo tam imodice ut in illis nō reruz pōdus/ nō vboz grām: nil postremo querat aliud nisi an mee sint: Sed ne id q-

Flacꝰ

Maro

ps.

Anneꝰ

Hieroꝰ

altius. Quorum qdem omnium peregrinatio est beata. sed ea certe glorioſior que clarior: que altior. vnde fit ut litterate deuotioni comparabilis nō fit q̄uis deuota ruſticitas. Nec tu mihi tam ſanctum aliquem ex illo grege litterarum inopum obijciam. ¶ De hijs autem cogente materia. quoniam ſepe mihi neceſſe fuit ut loquerer te amplius hodie non morabor. Qui ſi cepto heres: ut ſtudia hec que p̄idem poſt tergum liquimus litteraſq̄ omnes quātum in imis ac diſtractis libris ipſa eti am uelis litterarum inſtrumenta p̄oijcere atq̄ ita vndiq̄ perſuaſum tibi eſt: gratuꝫ hercle habeo me librorum auidum ut tu ais: ego non inficior/ne ſi negem ſcriptis ipſe meis arguar in hac emptione omnibus tuo iudicio p̄elatum. Et q̄uis ipſe rem meam videar empturus. Nolim tamen tanti viri libros huc illuc effundi. aut p̄fanis ut fit manibus contrectari. Sicut igitur nos ſeiuncti lꝫ corporibus/vnum animo fuimus: ſic ſtudiorum hec ſupellex noſtra poſt nos/ſi uotum meum deus ad iuuerit ad aliquem noſtri ꝑpetuo memorem pium ac deuotum locum ſimul indecerpta perueniat. Sic enim ſtatui ex quo ille obijt quem ſtudiorum meorum ſperaueram ſucceſſorem. Libris autem p̄recia ſtatuere. quod tua mihi p̄rebet indulgentia non poſſum. quorum nec nomina certe nec numerum nouerim/nec ualorem. Tu mihi per litteras rem digere/ea lege/ut ſi quando tibi forſan in animum uenerit mecum has quantulaſcūq̄ temporum reliquias agere quod ⁊ ego ſemp optaui: ⁊ tu aliquando pollicitus videbare. ⁊ eoſipſos/ ⁊ hos nō minus tuos quos modo connexi: ſic ſimul inuenias ut detractum nihil: ſed non nihil tibi ſentias acceſſiſſe. ¶ Extremum ſit: ut quod te multis: inter quos mihi pecunie debitorem facis: p̄o me negem: mirerq̄ qui ſuaꝫ hic ſuperuacuus ne ineptus dicam conſcientie tue ſcrupulus. Poſſum tibi Terētianum illud obijcere. nodus in ſtirpo queris. Nil mihi debes niſi amorem. Sed nec illum debes: quem p̄idem fateor bona fide integerrime perſoluiſti. niſi forte ideo: quia quod ſemper accipis ſemper debes. Sed ⁊ quod ſoluis cōtinue/nunq̄ debes. ¶ Nam ad id quod ut ſepe olim de inopia queris: nolo tibi conſolationes/nolo pauperum illuſtrium nunc exempla congerere: nota ſunt tibi. Quid ergo: clara equidez ſemperq̄ vna uoce reſpondeo. Laudo q̄ me magnas lꝫ ſeras tibi diuitias procurāte libertatem animi quietamq̄ p̄tuleris egeſtatem: Q̄ amicum totiēs te uocantem ſp̄ueris/non laudo. Non ſum qui ditare te hinc poſſim: quod ſi eſſem non uerbo/non calamo/ſed re ipſa tecum loquerer. Sum vō cui vni tātum ſuppetit quantum abunde ſufficiat duobus vnum cor habentibus: atq̄ vnam domum. Iniurioſus es mihi ſi faſtidis. Iniurioſior ſi diffidis. Vale. Patauij. v. kal'. Junias.

¶ Ad Franciſcum Bruni contra immodicam amicitie fidem uera ſue paruitatis expreſſio.

Epiſtola.VI.

Uauis mihi vir inſignis epl'e tue odor/guſtuſq̄ ſuauior: ſi de alio ſcripta eēt: nūc cuꝫ ſuauitate uerecūdiam ac ruborem attulit. Illis me p̄ferēs/quor idoneus utinam ſim mirator. Illudi metuerem niſi notiſſime vtutis ac fidei tue cando: obſtaret: te potius errare crediderīs q̄ me falli: hēt enim illud excuſationem beniuolentie plenam. hoc reꝑhēſionem amicitie alienā. ¶ Cetera ne ſub tāto: nō mearū laudum faſce multiloquus ſim. Fatigatio enīz eſt amica filētio. hoc vnū modo dicturus fuerim. Rem tuā quātiuis p̄cij facere tuū eſt. ſed mihi crede ſic extimāſ terrebis emptores. Rīdebis nō eſt mihi uenale qō laudo. credo egdem. Nemo aūt te rem puam egs auribꝰ audiet: ſic laudātem. Ut iuidie mee: ut extimatiōi tue conſulas: qō eſt dicito. minus quoq̄. ſigd minimo minus eſt. Pudet ſtrictim attigē: Q̄ te ubertim copioſeq̄ diſſerē ne puduerit p̄ſtringēs oculos amor fecit. Tu me oratorem. tu hiſtoricum. tu phūm. tu poetam. tu me deniq̄ theologū facis. qō non faceres niſi ſic eē tibi p̄ſuaſum eēt ab illo cui nō credere magnus eſt labor. amorem dico quo nūc forſan ueniam merebaris. niſi me claris oneratuꝫ titulis ad extremum maximis ⁊ q̄bus cōferri nō mereor etiam p̄tuliſſes. ¶ Ego vō amice ut intelligas quā tuꝫ uel opinione mea uel re ipſa ab hac ſnia tua abſim. horꝫ otium que mihi tribuis nihil ſuꝫ. Quid ergo: Scolaſticus. Et ne id qdem: ſed ſiluicola: ſoliuagus. inter aerias fagos neſcio qd inſulſum ſtrepere ſolitus. Queq̄ p̄ſumptionis ⁊ audacie ſumma eſt/acerba ſub lauro fragilem calamum attingere. non ut feruens operam: ſic ⁊ felix euentuum amantior q̄ ditior litterarum. Sum ſectarum negligens: ueri appetēs. Quod quoniam queſitu arduum: ego queſitor infimus atq̄ infirmus: ſepe diffidens mei: ne erroribus implicer/dubitationem ipſam p̄o ueritate complector. Ita ſenſim achademicus aduena vnus ex plurimis/atq̄ in humili plebe nouiſſimus euaſi/nil mihi tribuens: nil affirmans dubitanſq̄ de ſingulis niſi de q̄bus dubitare ſacrilegium reor. En tuus ille Hippias in conuentu olim philoſophico cuncta p̄fiteri auſus: tecum nihil p̄ter inquiſitionem ueri anxiam p̄terq̄ dubietatem atq̄ inſcitiam p̄fitetur. Hippias

¶ Jamq̄ illuſtris Pandulphi teſtimonium ad tue multum diuerſe ſententie robur trahis: q̄ ualidum ſit agnoſces: ſi non que in illo ſumme ſunt dignitatem ſcilicet viriq̄ virtutem libraueris: ſed affectum. Nempe ſi iudicium uerum queris: liberuꝫ tribunal liber querendus eſt animus. Non eſt autem liber animus: cui amor imperat. Nil tu magis amatori crediderīs q̄ oſori. Errat alter honeſtius. In iudicio pares ſunt. Crede ergo illi intrepide de republica. Crede illi de re bellica. de militaribus artibus multoq̄ maxime de ducis imperio. de fortitudine. de prouidentia. de ſeueritate. de clementia. de patientia laborum. de conſtantia. de magnanimitate. de gloria. de ingenijs quoq̄ aliorum pluſq̄ militariter. Cum ad me vnū ſermo deſcenderit: quere cui credas/aliuꝫ. hic plurimos iam fefellit. hinc ego ſi neſcis mei uſq̄ ipſius in miraculum charus ſum nullis quidem meritis. Sed generoſa mēs amore alitur: gratis amat Jſcibus: ea uoluptas: id ſibi ſolatium. ¶ Putabam calamum frenare: ſed rapior neq̄ hinc p̄conijs tuis p̄eſſus hinc occupationibus meis feſſus/poſſum quieſcere: quominus longiuſculam hiſtoriam litteris inſeram. dicamq̄ quod tu quoq̄

nẽtitle põdus heret infamie. O pessima oibus ex animi morbis inuidia mortem humano generi diceris intulisse: necdum desinis: Quid ulteri⁹ queris? qd sufficiet si pemisse nõ sufficit? O tristis ac misera coꝛporum cõplexio: sed miseriꝰ animoruꝫ Febꝛicitare leonem quotidie fama est: q̃ꝫ de hoc ut de alijs maxime pegrinis aiantibus multa narrent inania. ⁊ obstet haud dubie huic vulgi sentẽtie: qõ Aristotilem sequẽs ait Plinius: quoniã leo videlicet egritudinem fastidij tm̃ sentit. Certe medico familiari meo filius adolescẽs fuit: de quo mihi iuratus pater asseruit. de salute illius paterna sepietate sollicitum nullo vnq̃ temporis momento: die aut nocte febꝛe liberum inuenisse. Quod an sic esse potuerit phisicis linquo. Sed ut credi possit petuam febꝛem Mecenati fuisse actoꝛ est Plinius naturalis histoꝛie libꝛo septimo. Capꝛaꝫ poꝛro nunq̃ febꝛibus carere nõ quisꝗ humilis sed clarissimus lõgeꝗ doctissimus actoꝛ est Uarro rerũ rusticarum libꝛo. quam a carpẽdo capꝛam quasi carpam dici extimat. Sed o inuidie grauioꝛ febꝛis: o ariditas maioꝛ: nõ herbis pascẽda uel frondibus: nõ vmbꝛis aut fontibus leniẽda: sed dãnis ac moꝛtibus ⁊ infamia ꝓmorum. utinam sicut in lege locationis excipit ne colonus in fundo capꝛa natũ pascat: qõ Uarro ipse sua etate seruari solitum tradit: hodieꝗ diligẽs patrũfamilias cum non negligit. sic natura parẽs optima: lege ꝑpetua excepisset ne in suam possessionem viteꝗ cõmercium humane qsq̃ inuidie filius ⁊ liuore malo tractus irrumperet aut bonis coibus pascereť. Nũc quãdo oia pascua hijs maxime gregibus ꝓterunť: plantisꝗ nobilioribus auidius infligunť iuidie vulnera. qd nisi glorie iudices extimãde sunt huiusce modi dẽtium cicatrices? Sed qd ego carptoribus? qd capellis meis febꝛiẽtibus ⁊ male olẽtibus ac petulcis faciam: silẽtio insultant: rñsionibus irascuntur: ueri hostes patiẽtie contẽptoꝛes. ¶ Jam vo quod in causis ꝓmum est: de accusatoꝛ ꝑsona satis multa euaporãdi studio dicta sint. ueniamus ad cãm. Jn illa ergo poematis mei pte ꝓmature decerpta ac vulgata ꝓꝓꝛopere moꝛs ⁊ moꝛtis querimonia est Magonis peni. Qui Hamilcaris filius frater Hãnibalis bello punico secũdo in italiam missus cum exercitu: tãdem ex vulnere in liguribus accepto patriam repetẽs mari medio ante sardiniã obiit. Hic accusatoꝛes mei/ quo me sine inuidie suspitione liberius notẽt/ a laudibus incipiũt carmenq̃ ipsum celo equãtes: in se clarum: sed a me cui non decuit attributum dicũt. Nec rudis qdem nec insulsa reꝑhẽsio si uera eẽt. Nihil enim q̃uis grauiter dictum diserteꝗ reꝓhẽsione legitima carituꝛum scimus: qõ dicẽtis statui moribusꝗ nõ cõuenit: immo vo quo plus eloquentie plus erroꝛis imptinẽs oratio habitura sit. hoc est nãꝗ decoruꝫ illud poeticum ex ꝑsona. de quo Licero egit in officijs. ⁊ Flaccus in arte poetica. Quo neglecto nil pyeriuꝫ nil diuinum speres. Uideamus autem nunc ad pagẽdum calũniam uafre ceptam quãto sint igenio quãtoq̃ iudicio reꝑhẽsoꝛes mei: has nempe si nescis nugas ⁊ hec murmura iamdudum subꝛstomachãs sed tacitus spero sparsim audiẽs quid vnus: qdue alius oscitasset: necdum seriem accusationis intelligẽs: hoc ipso aũt ꝓmuꝫ die/ rem oẽm oꝛdine didici: referẽte religioso quodaꝫ iuuene: cuiꝰ itidẽ nr̃o: multum illis lꝫ aduerso: quiq̃ mei studio/ cum illorum certet inuidia: quasi sacrilegium ducẽs homines quãtum sibi videť ignaros uelle meis in rebus sciẽtiam ostẽtare: idq̃ adeo molestum oibus in patria meum nomẽ amãtibus/ ut molestius nihil sit: ⁊ multa ab eis in auxilium ueri dici solere asserẽs: Jllos aũt ceptis insistere tãto nixu: ut iaꝫ nõ rei ueritas queri: sed mei tm̃ infamia videať. Nec mecuꝫ ille hodie scintillãtibus oculis ⁊ inexpletis ac tremulis uocibus agebat. deniq̃ tãta erat indignatio ut vix lachꝛymas cohiberet. Agnoui etatis amorisq̃ impetum: solatusq̃ hoiem iussi esse bonoaio: eãdem soꝛtem philosophoꝛ ac poetarum maximis fuisse non recusandam/ sed optabilẽ his qui recta via ad gloriam niteꝛenť. Nam ⁊ lãguidis instare rubiginem. ⁊ clara quelibet ac solida auri in morem attrita ⁊ cõfricta nitescere. Jlle vir tãdem compꝛesso tumore ac feruoꝛe animi/ quid aristarci mei cauillenť explicuit. ¶ Jn primis dicũt nõ his quidem uerbis sed suis/ egre se hoc dicere uelle signãtibus. Jllam tãtam scilicet vim sermonis ac cõgeriem querelaꝛum non sat cõsentaneam morienti neq̃ boꝛam illã tales ⁊ tam graues sensus admittere. Sic ut vides ꝓma pars calũnie biceps est. nõ potuisse ul̃ moriẽtis spũm in eas uoces. uel igenium in ea uerba sufficere. Ad hec vo solẽni more disputãtium nũc omisso ꝓiusq̃ pluribus distrahamur rñdebo. dum impetus: dum memoria recens est. Neq̃ enim bellatoꝛ expectat dum ad satietatẽ aduersarij ꝓcussus/ totidem se moꝛ ictibus ulciscatur. sed vulnera vulneribꝰ miscẽs/ ⁊ nũc hostem ꝓueniẽs nũc repellẽs victoriam cogitat/ non vindictam. ¶ Primũ ergo. Non sum nescius vires moriẽtium exhaustas. atq̃ ideo neq̃ magnis neq̃ artificiosis atq̃ cõpositis uocibꝰ pares esse. Noui inchꝛo mirabile atq̃ vnicum ut uoce magna clamãs expiraueꝛit. dans astãtibꝰ intellectum plus in illo aliqd eẽ q̃ hoiem. Quo miraculo exprectꝰ ille cẽturio dei filium eẽ/ est cõfessus. Quẽ locũ in Marco euãgelista Hieronymus tractãs. tum vna uoce ingt siue sine uoce nos morimur qui de terra sumꝰ Jlle vo cuꝫ exaltata uoce expiꝛauit: qui de celo descẽdit. Quid hic sane sim dicturus: nemo nõ videt nisi cui oculos tumoꝛ liuoꝛq̃ ꝓcluserit. ¶ Me fateoꝛ pudet tam abiecte ineptie rñdere sed res cogit. Nõ moriẽtem ergo loqui facio. sed vicinum moꝛti eãq̃ iam de ꝓximo intuẽtem. Quo in statu nõ doctos modo: sed idoctos ⁊ multa loqui solitos ⁊ miris ac grauibꝰ referta sentẽtijs quis ignoꝛat: interdum qꝛ nescio qd ꝓsagij ac diuinationis hñtia. Et si igiť pñs moꝛs igeniũ ꝓmat ⁊ vitalem spũm intercludat. vicina tm̃ utrũq̃ adiuuat atq̃ attollit: ⁊ uelut in lumine carceris egressuruꝫ admonet in terga reꝛspicere/ ac videre q̃tum laboris q̃tũq̃ miꝛie relinquať. Pꝛofecto qdem de re qualibet nemo melius iudicat q̃ qui ⁊ diu illam exptus est: ⁊ nihil in de iam metuẽs/ nihil sperãs passionibus expeditũ aium hẽt. Possem multa de philosophis/ mlta de historijs. Sed malo dicẽ in quo falli nequeo quod his oculis vidi/ quodq̃ his auribus audiui. Fuit vnus ex his cum quibus vite huius ex parte laboriosum: licet bꝛeue stadium cucurri. multos secum sic res tulit/ annos egi. nunquam tanto in tempore qõ audierim ex ore illius vbum ꝓdijt aut perraro nisi uoluptuosum: ꝓceps: tumidum: inuidum: inge

Tristo-
tiles
Plinio

Licero
Flacco

humanis casibus nescit expositū: ⁊ nāe mortalis obliuiscīt qui de morte nō cogitat: horisq; illam ⁊ locis oibus nō expectat. Hec sors nr̄a est: quaz flere licet ⁊ cōqueri: quod totis uoluminib⁹ docti homines fecere: ut egoipse nō paruis epl'is olim feci sed nil fletu ꝓficīt aut lamētis adamātine leges rerum sunt. Semel locut⁹ est deus: dixitq; semel nascētibus auctor qcqd scire licet. ⁊ que ille dixit fixa sunt oia. Nam ut uatum alius qdam ait. graue ⁊ i mutabile sanctis pōdus adest v̄bis ⁊ uocez fata sequunt. ¶ Et ꝓfecto si a fando fatum dicīt: qō non huic tm̄ sed sacris quoq; doctoribus atq; Augusti no p̄cipue visum scio fatum nr̄m si hoc noie uti licet nō in stellarū motib⁹ sed in dei v̄bis ac ꝓuidentia situm est. Seu securis ergo seu timidis accidet qō nā qō deus rigido sanxit edicto. Moriēduz eē nemo dubitat. Qn̄. ubi. qliter. horū dubietas multa est: ut est ferme oium futoruz. Neq; dubietas mō: sed insciti a: sed caligo ꝓfundissima atq; densissima/ quā acies nr̄a nō penetret. ¶ Quid hic op⁹ aruspice? Quid torquet astrologus? Quid iudicat curiositas uana matheseos? Quos etsi v̄bis accēdi posse nō corrigi plane norim: de successu desperās sepe tm̄ sic aggredioz. Sinite o isani. Sinite sydera cursus suos agere. Siue enim in nobis nihil agūt astra: siue nihil in nobis iudicāt: siue horuz nihil a nobis intelligīt: e qbus ynum saltem uerū eē si nil aliud/ uestra utiq; mundo iudicāt mendacia. Quodlibet eligite. Eligē enim aliud nō licet: stulte de re nulla. frustra de re inaccessibili disputatur Quid ergo mēdaciorum mole nos obruitis. Fessi sumus audiēdo. fessi expectādo. cum nihil eueniat oium que uelut cōsopiti ebrij murmuratis: nisi rarum forte aliqō atq; fortuitum uerum/ q̄lia etiam aliqn̄ mētiri uolētibus elabunt. Nemo enim q̄uis uelit falsa oia loqui p̄t: sepe inuitis labijs mendaci de pectore v̄itas ꝓdit: Et uos qdem v̄o vnico casu elapso inter mille mēdacia supbitis: cum honesti animi mille inter uera vnico mēdacio erubescāt Dicite nobis añ factum certi aliqd: ac ne fortuituz videaī. uero vni alterum addite. cur uel post factū uaticinia uana cōfingitis uel fortune ueri nomē datis. Quid celum frustra: qd terram: qd hoies fatigatis? Quid ieptissimis legib⁹ uestris lucida astra subijcitis? Quid uos liberos natos insensibilium syderum seruos vultis facere? O ridiculosa ꝓteruitas ⁊ impudētia inaudita: cum ab hijs qbus humanuz genus nēditis nihil oino: ab hijs stultis ac miseris qui uēdunt p̄cia vultis expetitis exto: quetis. Miri p̄ctus: noue nūdine. sed cum ignaris p̄tium atq; p̄teritorū nihilq; nisi futura nosce uolēti bus: que sola nosci nequeūt. Prosper ⁊ facilis ludus est uester. Doctiores p̄stigia uestra ridēt. Nā qd uobiscum Mars aut Uenus. Quid Juppiter aut Saturnus. Quid noia p̄dez abdicata renouatis. Nosq; uel ore impio uel nautica ruditate sic liceter illuditis. Quorū aias tartarus hēbat: ad celum trāslata sunt noia ab hijs qui mox illos ad iferos secuturi erāt. Nos qbus celuz ꝓmittīt in hijs noibus spem ponemus: nisi forte illud autenticum magis: q̄ nauta tūc stellis numeros ⁊ noia fecit ut maro ait Maro. Sed ꝓfecto non illa que diu añ fecerat is qui numerat multitudinem stellarū ⁊ oibus eis noia uocat. o felix fiqs est cui repositum sit illa cognoscere. Erit is mihi uerus qdem ac p̄clar⁹ astrologus. Nō Ptholome⁹: nō Archimedes aut Julius firmic⁹. sed altioz multo certioq; p̄roide hec noium mortalis inuētio impietati supplicium: nauigationi p̄sidium: vite nr̄e neq; p̄sidium p̄t esse neq; supplicium debet. Quid incassum malefici laboratis? cum vulgo ut libet: nos aduersus uestras insidias exprecti intētiq; ⁊ armati sumus. vultis ⁊ nos nūis uestris ascribere ut uobiscuz simus ex illorum grege qbus per Sophoniam dñs cōminatur? qui adorāt sup tecta militiam celi. Qō ibi sic exponīt. solem scilicet ⁊ lunam ⁊ cetera: qui eleuātur cōtra sciam dei. qcqd in mūdo gerīt ad ortuz ⁊ occasum stellarum referētes: qui iurāt in dño ⁊ in melchon: qui duobus. s. dñis uoluit placere: deo ⁊ mūdo. qō nullo pacto ꝓpter dñorū discordiā fieri p̄t. Nos aūt sub tecto clausi pij pectoris non celi militiam/ sed ipsum celi regem adoramus oipotētem scilicet deum patrē/ ⁊ filium eius vnigenitum Jesum Christum crucifixum: ⁊ sanctū spūm paraclitum a p̄e ⁊ filio ꝓcedētem. vnum hūc trinumq; deum colimus. Illi fidimus. In illum credimus. In illo nō in alio iuramus. Quid externa superstitione nos inuoluitis? Illi obsequmur qui creauit nos ⁊ creatos regit. celūq; simul ac stellas ⁊ creauit ⁊ regit. neq; magis in uobis aut creādis aut regendis stellarum ope/ q̄z in stellis nr̄o eget auxilio. Si qd loci eēt in nobis alterius potestati illaz pariter cultu debito coleremus: nūc nil alteri nos debē cognoscim⁹. Sigd in nobis est boni ab illo est. Quicqd aūt mali nō ab alio q̄z a nobis. aliogn penale nō eēt qō aliūde ꝓcederet. Nolite ergo creatorem ⁊ creata cōfundere. Deniq; si errorem demum eligistis viam lingte v̄itatis/ ac vite/ ad illum aspirantibus: qui est via v̄itas ⁊ vita ceci syderū miratores: ac syderum: viles serui quodq; est mirabilius ꝓsonete ⁊ captiuādarum artifices aiarum. Quo ꝓgitis? qd intēditis? Quid nobis aut igneos globos instabiles: aut mortuos peccatores duces ꝓcuratis? Joue minor: sed uel nō notus nobis uel nō creditus nec dilectus celum uoluit ac tēperat: ⁊ suum orbem ipse opifex moderaī. Illi canīt ⁊ non Joui. In manibus tuis sortes mee. Potestis in aium inducere: ut neglectis fulgorib⁹: qui si per se extimētur oculos mulcēt excecātq; aias: ad illum attollatis ingenia de quo scriptum est. in lumine tuo videbimus lumē. ⁊ incipiatis aliqn̄ credere q̄ Juppiter uester nihil. Christus nr̄ p̄t oia. q̄ sol ⁊ luna lucēt oculis: horum cōditor mēti lucet. Quid illam inconspeam ac diuinam ad corpora q̄uis clara reflectitis? Stupetis forsan hec lumina: celum ipsuz diesq; ⁊ noctes ornātia: ⁊ mūdo: si hijs sane uti norit utilia. Sed rectam atq; alta spectātem animaz interior lux delectat. in quam v̄si sortilegis nō egemus ⁊ hijs falsis uatibus credulorum arculas auro uacuātibus: at v̄o nugis aures: errore aios atq; horrore cōplētibus: p̄sentemq; vite statum futuri pollicitatione turbātibus. ¶ Nec amice aduersus hos nugatores: nō tm̄ mihi sed Christo ⁊ in illum credētibus odiosos: atq; hijs similia: ⁊ sepe dixi: ⁊ nūc: ut mirari desinas: hijs eisdem qbus honestissimam hanc urbem uacuaz sperabam: per hos dies preter spem obsessus ac uexatus: quasi illos alloquerer. pene tui oblitus dixerim. Pauca licet ex multis: plura tamen q̄z hoc tempus poscer et/ aut hec capent angustie/ nisi cum calor heri ⁊ nu-

Contra astrologos

Ptho. Archi. Ju. fir.

Sopho nias

Christus oia p̄t

oium finiés in quinquagesimo anno. Quid rosores mei dicūt? an hic saltem euo ultimus opinione meā testis placet. an qs alius? Ego enim causę fīsus nullum respuo: nisi qui inter iuuenem ac puerum nō discernat: quales hij videnť/ qbus cum mihi res est/ q de iuuene viro forti: bellaciq; duce me loquētem quasi de puero uel infante loquar/ arguunt. Hac etate igiť plena ꝛ firma iuuenis mēs erat qua qui loqui nescit meo cōsilio ad scholas eloquētie nunq; ibit. hūc ego ideo iuuenem penum dixi/ ne si indiffinite penum dicerem ꝑma fronte Hānibal credereť: ꝛ natu maior ꝛ clarior fama. Bñ autem ꝛ etate sua/ ꝛ cōparatione fratris dictus est iuuenis. qui hinc iuuenis eēt. hinc iunior: sed vir tamen summis in rebus exptus totiēs utrāq; fortunam. ¶ Sed qd causam munitissimam ut inermē tueor: cum ꝑmptissimum sit/ qō illi firmissima ac solidissima in etate stupēt: id in infirmis ac teneris demōstrare. Mitto diadumenum Antoninuꝫ/ qui cum sene patre nō iuuenis ipse/ sed puer ad imperium ꝓuectus: cum populum affari nouis ꝓncipibꝰ mos eēt: ubi ad id uētum: prudētius ipso patre cōcionatus legiť. ¶ Sileo Clodium albinum: cuius adolescētie nōnulla tam grauia referunť: ut in sene quolibet mirabilia videri possint. q; hij forte reprehēsoribus meis habeanť incogniti: non tam historie deditis q; satyre. Sed nunqd Alexādrum romanuꝫ ꝓncipem nō nouerūt: cuius multa in arctissimis casibus tam prudēter atq; integre acta: tam modeste rūsa/ tam seuere aiaduersa/ tam ꝓuide deliberata narranť: ut liqueat lōgum tēpus ad sapiētiam nō regri. quippe nō amplius q; vigintinoueꝫ annis/ tribus mēsibus/ ꝛ diebus septem vixit. An hūc senem fuisse? an qui tāta dictorum atq; factoꝝ laude diu in illa tumida fortuna/ que prudentiam necat/ insolētiaꝫ parit/ tāti pōdus tulisset imperij/ paucula vba ꝓsultius loqui nō potuisse in ipa que humani animi tumorem comprimit morte dicturi sunt? de quo qdem nō in poematibuꝫ ubi plusculū licentie est. sed in historijs ita scriptum cernimus. Seueritatis tāte fuit in milites: ut sepe legiones integras exauctorauerit/ ex militibꝰ grites appellāsť: nec exercitum vnq; timuerit. Et sequiť ratio dicti huius optima. q; scilicet in vitam suam dici nihil posset. de hoc eodē ꝓncipe hac ipa etate sic ꝓdicat Helius Lāpridius historicus. erat enim ingt igētis prudētie ꝛ cui nemo posset imponere. Quid ergo? hic qui imperiū adeptus adolescētie in ingressu usq; ad egressum tāta illud sapiētia iustitiaq; rexerit: totq; tam claris cōcionibus ornauerit: mutꝰ in fine fingiť: futurus si naturalis ac trāquillus illi finis nō violētus ac rapidus ꝓtigisset. Sed hec forte etiam illis serio studiosis inaudita que mihi lectori uago sors obtulerit. An vō Alcibiadis puerile quoq; nesciūt acumen: qui sapiētissimo tum florētis grecie seni cōsilium illud dedit qō grecoꝝ ac latinoꝝ senes pariter mirarenť. Verum ille non habitus animi sed flos fuit: atq; ideo nō virtutis sed indolis exēplis ascribiť. ꝓbat tamen non iuuenem modo sed puerum posse aliqd efficax ac mirandu loqui. ¶ Sed an cuiq; horum qui se norit ignotus est. Scipio ille cui ꝓmum africam cognomen virtuś ac gloria peperere: qui durissimo ꝑcio ifeliciter ad Licinū gesto: patrē suū romā tūc exercitus clarissimū ducē sed iam victum affectūq; acri vulnere media de morte seruauit. Idq; uel tum ꝓmum pubescēs ut Liuius ait. uel vir dum annos puerilita tis egressus: ut Valerius: seruatiq; ciuis/ ꝛ ducis: ꝛ patris triplex decus/ ac triplici laude confertam meruit coronam/ illa ex acie vnde nihil ꝑter fugaꝫ iaꝫ sperabāt aut querebāt viri fortes. duratiq; bellorum usu ꝛ armorum exercitio ueterani. Neq; tā acerbe cōstātie/ uel fortune vis aduerse horrēdeq; stragis respectus obstitit ul' etatis ibecillitas. Nō enim aut piculum metiť aut annos numerat uera virtus. Idem ipse nō multo post adhuc ut testatur Liuius admodum adolescēs ignaua ꝓrsus ac pudēda cōsilia Italie relinquēde ꝑsentissimo aio atq; incredibili virtute discussit. Item postea quatuor ꝛ viginti nactus annos/ ducibus uel attonitis uel extinctis/ vnus reipublice tutelam teneris adhuc subire humeris nō ueritus impiuꝫ in hispanijs ante tēpus accepit/ ꝛ domestice sue cladis ꝛ publice tepido tūc etiam cruore manantibus. cūq; post factum extimatio etatis in metuꝫ uerteret. cepisseq; iam populum incōsulti suffragij penitere: uocatis ad cōcionem tribubus ita oēm diffidētiam magnifica orone cōpescuit: ut extinctum aiorum impetū suscitaret. ꝛ cūctoruꝫ mētes certissima victorie spe cōpleret. Nihil credo secum: in grabatulo iam etate ꝓuectior: q̄ꝫ adhuc iuuenis loqui sciret qui i publico adolescēs maximum in terris populuꝫ: ac discondem ꝛ multiuolum fando tam facile in suam sentētiam traduxisset: ac ne falsę spei implesse aios adolescētis audacia videať: in ꝓuinciam mox ꝓfectus q̄ꝫ fortiter q̄q; feliciter ꝛ patrem ꝛ patruum ꝛ patriam vindicarat: toto orbe vulgatum est. Ne ue marcia virtus: hāc laudem sola occupet. quenā eius hijs diebus apud hispanam carthaginem cōtinētia: ꝛ fides erga hostem quoq;: quāta apō sueronem seueritas mixta clemētie. Illic custodia diligēs matronarum. ꝛ ne oculis qdem delibata pudicitia. hic nutu frōtis compsus exercitus punitiq; sontes: ꝛ ad milites hita testať oratio. Age bello victor ex ordine quātus apud populuꝫ: quātus in curia appuit: quādo Quintum Fabium maximum ꝓncipem tūc senatus sapiētissimum ac famosissimum: senem secum de summa reipublice dissidētem: lꝫ aduersis patribus ꝑclara vicit orone. In qua illud ꝛ ipse gloriať: ꝛ res ꝓbat: senem ab adolescēte saltem lingue modestia superatū. Idēq; mox ex sicilia in africam traiecturus quāto ingenio alā illam fortissimorum eqtum armauit atq; instruxit. Et ut fileam que audacie potius: aut fortune q̄ꝫ cōsilij dici possent: ꝛ si ab eo nihil uel in acie sine certo cōsilio gestum sit: utq; attingam que cōsilij sunt solius: ꝛ ingenij: que nam illa suauitas: que comitas: que vis eloquētie: qua nō Siphacem modo regem barbarum: ut Liuij uerbis utar: insuetumq; moribus romanis: sed hostem etiam infestissimuꝫ sibi ꝓciliauit Hasdrubalem. Que humanitas: que castitas: dum uel spōsam forme insignis intactā viro reddidit. uel regi puerum sanguinis captiuum: muneribꝰ adornatū remisit auūculo: qbus artibꝰ utrūq; vicit utiliꝰ q̄ꝫ plio vincereť. Que illa grauitas: que sanctitas: qua sine offēsione coetaneū sibiq; charissimū. sed ferocē atq; amore lāguidū arguit massinissā. ꝛ deide luctu nimio ꝓsternatū erigēs a ꝑualide scīu pestis i alias curas alta ꝓuidus arte distraxit. Postremo q̄ illa mēs: q̄ illa fidu-

Liuius Valerius

dem:sic illarum sibi eminus uel odor ipse notissim⁹ est:neq; mihi per id tēpus absq; illo dies ullus age ret:accidit ut in africa mea/que tūc iuuenis notior iam famosiorq;:q; uellē curis postea multis ⁊ gra uibus pressa cōsenuit aliquot/illi tali amico vsicu li placuissent/quos palam poscere ueritus. Nemo nāq; uerecūdior/nemo reuerētior amicos:atq; in pmis mei/submisit qui illos muneris instar ingen tis supplicij pce deposceret. Negaui ⁊tra meū mo rem ⁊ intēpestiuum desideriū libera charitate re dargui. Erubuit:geuitq; tātisper:atq; orauit impi oso ut parcerem amori. Nec secius die altero atq; altero adhibitis intercessorib⁹ institit:iportunitate ꝓsus ingenua ac modesta:tenera qdem frons pu dor:q; purpureus mearum duritiem repulsarū fer re nō poterat. Semp igit illo absēte substituti ade rāt. Est qdem qsq; pro alio q; pro se honestius im portunus. Jaꝫ ut arbitror finē tenes. Negaui quā tum illesa quit amicitia. Lūq; nullus peccādi mo dus eēt:ad extremum victus:nunq; enim cū amī cis luctor qn succūbam:cessi ⁊ vsus nisi fallor q̄tu or ac triginta lime adhuc ⁊ tpis indigētes illi ami co cui nil ad ultimum negaturus sim/ea lege cōces si/ut ad manus alterius nō uenirēt. Ad ꝓmittēdū ꝓna semp intēsa cupiditas:nō eque aūt ad memo rādum tenax:nullam cōditionem respuit/dū opta ta pcipiat. dedit fidem/quam eodem ipso die/pu to fregerit. Sic ex illo vir bibliothecam lrati bois introire mihi cōtingit/ubi nō eos vsus q̄si epigrā ma illud Apollinei tripodis tēplum subeūtib⁹ ob uium in limine viderim. quor natiuo horrori/scri ptor quoq; error accesserat. Et si hec nō mea ma gis q; cois oium scribētium sit querela. Sic me igi tur meus ille. Jgnoscēdum fateor/q; honesti amo ris cogit impetus/dum laudare/dūq; qō sibi sum facē alijs/clarum studet/sparsiter:ac rephēsionib⁹ multis dedit. Sed nō miror. nosco uoces:accētus intelligo:ciues nri sunt. Ad aliena tēptādum acu tissimi atq; ꝑmptissimi. ad reliq; tardiores:ne quid mordacius in eos loq;r:quor oia pter mores dili go. Locus iste digressionem recipit. Fredericū hūc etati nre ꝓmum:qui huius nois ultimus ro manum rexit impium/prudētissimum ꝑncipem: ⁊ qui germanus origine/cōuersatione italus/utriusq; gētis ad plenum mores ⁊ ingenia:hinc natura: hinc cōsuetudine didicisset. ita dicere solitum acce pimus. Esse has duas toto terrarum orbe ꝑcipu as ac pstātissimas nationes:iter se vo plargiter dif ferētes. utrorūq; enim meritis eque pmia deberi: sed supplicium nō ita. Nepe utroq; pmio ad vtu tem erigi. uerum italos uenia meliores fieri/ ⁊ suū crimē ⁊ clemētiaꝫ sui ducis agnoscere. Germanos ipunitate tumescē misericordiā iputare formidini: quo plus ignoueris plus ausuros. itaq; sepe italis tuto parci:nec tuto tm̄/sed utiliter:at german⁹ pe nas debitas/ul' differri magni rem eē piculi. de re liquo italos honorifice hūdos:germanos vo fami liariter. hos qdem honorib⁹:illos effectib⁹ ⁊ cois ne gaudere. hisq; artibus hos ⁊ illos ad amicitiaꝫ ⁊ ad fidem mihi. Jtalor familiaritatibus abstinē dum/eo q; ⁊ curiosi rerū/ ⁊ in vitijs alienis nimi uꝫ sint acuti atq; oia iudicēt:nō mō que uera sunt/ sed que falsa lꝫ opinione cōcepint:ita ut qcqd oīno aliter fit q; fieri eis debere videaī irrideāt. tantam enim cuiq; fiduciam sui eē ut idoneum se cūctoruꝫ putet esse cēsorem: Cōtra aūt germanor cōuictū bi dulgēdum/nihil in amicis iudicādum:nilq; aliud in amicitia querētium q; amari:nec ullum amoris argumētum maius familiaritate credētiū. Nec tam multa direrim/ut videres qd de familiarita tibus nris:deq; libidine iudicādi tātus ille vir sen serit. Que sīa q; sit uera/nō disputo. uere aūt hoc mihi videor dicturus/si nō de italis sed de ciuib⁹ tm̄ nris id diceret:nil uerius nil grauius dici posse Quor nō familiaritates:aut amicitie:sed censure sunt. nō ille qdem mites ac placide:sed inexorabi les ⁊ acerbe:quor nemo est/qui tum in viuēdo sit mollior Sardanapallo/nō sit in iudicādo multuꝫ Fabricio aut Catone rigidior. Et ut ceterarū rerū ad me minus spectātium iudicia ptermittā:sic de lris iudicāt q̄si nihil rite dici queat. qō nō ⁊ capa ces ac patulas illor aures impleat. ⁊ leniat aspas ⁊ infensas placet: ⁊ recreet fessas: ⁊ delicatas mul ceat: ⁊ illiciat occupatas:opus uel Ciceroni ardu um uel Maroni:uel utriq;. qō magis reor ipossibi le. Puto nō legerint memoriter qō ait ille. cui⁹ nō multa qdem sed hoc multum placet. Jmprobe fa cit ingt qui in alieno libro ingeniosus est. Quanto aūt improbius qui ingeniosissimus in alieno est. ⁊ scrupulosissimus usq; ad fastidium atq; odiuꝫ. Jn ꝓprio nō bebes modo/sed mutus:sed elinguis:ꝫ exanimis. Ego qdem ut possum gratulor ingenijs nris. Pauci illi incorrupticq; vsiculi post apeninuꝫ ac padum alpem quoq; ac danubium transgressi: nusq; qō audierim rephēsorem nisi in patria rep perere. Sed o ingenia magis acuta q; solida. ma gis acria q; matura. Quis uos urit igniculus: qō virus inficit: qō calcar exagitat: nō taꝫ uobis estu antis ethne rabies aut caribdis. nō tam trucis pe lagi fragor:aut tonitru:q; uestri ciuis horrifice no men sonat. Nō de me vno enim agit. Quisqs gre gi publico se subducere nitit hostis est publicus. cur obsecro? An forte ⁊ illud Senece uerum est? Expedit enim ingt uobis neminem videri bonum quasi aliena virtus exprobratio delictor oium sit. Credē mihi amice ⁊ indignationis huius ⁊ iniu rie pticeps ex ea urbe nati sumus ubi vnius laus imprōpium sit multor. maxime si illor admoneat ignauie. vñ nullum magis q; suos ciues sigd excel lētie sit oderūt: Quam putas ob cām: nisi q; laten di auidos eo molestior quo vicinior lux offendit. vis ne hoc tibi adeo clarum fieri: ut nec sol ipse sit clarior: cogita quot nra: quot patruꝫ atq; auor me moria: ⁊ q; grauib⁹ bellis exerciti: cum abūde fo tissimos militieq; doctissimos viros domi semper habuerint: nūc cisalpinam gallia: nūc picenum: ter rasq; alias pro bellor ducib⁹ adeūtes: alienis au spicijs vinci potius elegerūt q; suis vincere: tātus est pudor suo duce parta ꝓspitas: ut de se hosti vi ctoriā q; de hoste ciui suo gliam queri malint. Si ue is liuor sive est pauor. de liuore oriens ne scili cet virom vtus illustriū factis insignib⁹ inotescens iuxta se positum pādat inbertiā. Quem morem ne scio quidem vnde sed non utiq; a romanis patri bus ac fundatoribus nostris acepiunt: ut omnis exotici dogmatis externeq; cōsuetudinis mirato res sic paternorum atq; salubrium indociles exem plorum. Jure igit ⁊ romanis victorijs claror tro phea ciuium sunt inscripta noibus: ⁊ cladibus no stris alienigenarum infelices ducum tituli atq; ad

illas querũt: mõ id caueãt ne hũ di studio iustitiam modestiam/pietatẽ uerecũdiãq; post hẽant. Q; enim Diogenes cynicus effracto ad fontem uase ligneo nãli poculo cõtẽtus ꝛ vsatili domo habitãs clarus sit. nihilo tñ obscurio; aut Democrit⁹ inter diuitias multas. aut ex nr̃is duo illi qb⁹ exp;obari opes nouimus. Licero ꝛ Anneus. Quorũ alter in officijs: nec vo ingt rei familiaris amplificatio nemini nocẽs vitupanda est. sed fugiẽda semp iniuria. Alter in eo libro quo beatã vitã ut potuit figurauit. Desine ait phis pecuniã interdicẽ. Nemo sapiaz pauptate dãnauit. hẽbit phũs amplas opes sed nulli detractas nõ alieno sanguie cruẽtas: siue cuiusq; iniuria partas. Audis ne sniam Liceronis Senece vbis exp̃ssam: ut opũ amplificatio nõ iniuriosa nec nocua bono ꝛ officioso viro ac pbo etiam sit pmissa. Multa ibi pro sua ꝛ eoz qb⁹ opulentie crimẽ obiectũ eẽt excusatione disseruit. Q; ad sũmã rei attinet: diuitias nego ingt bonũ eẽ. Nam si eẽnt bonos facerẽt. Nũc q; apud malos dep̃hendi dici bonũ nõ põt. hoc illis nomẽ nego. ceterũ ꝛ hũdas eẽ ꝛ utiles ꝛ magna cõmoda vite afferentes fateor. Mitto alia ne diuitiarũ qbus paruz deheo. nisi forsitã in trãsitu ceu crassus alter aut cresus: hodie patrociniũ videar suscepisse. C Sz magis ad nr̃os ut ueniã. an ne ideo q; Frãcisci clarissima sit pauptas atq; hũilitas. Diuitie atq; honores Ambrosij aut Hzegorij minus clari sũt. Quorũ alter opulẽtissime urbis ep̃us. alter ep̃oz oium pnceps erat. Et ut queq; in gñe nõ mõ plures iuicem sed vnũ eũdẽq; sibiipsi cõferã: ostẽdamq; q; uolo. Nunqd Plato: nunqd Aristoteles añ petitã siue acceptã pecuniã. Jd enim utriq; pstat obiectũ q; postea fuerãt clariores: põt nõ ignoro humilis aut iportuna petitio: claris obeẽ noib⁹: nõ pecunie lz ingẽtis honesta possessio. Nunqd ergo aut Virgilius multo auro ditat⁹a Lesare fuit obscurio; q; dũ rure prio depulsus exul atq; inops romaz peteret? Aut silueſter imẽso cõstãtini munẽ minus sanctus q; dum paup nudus in nemorib⁹ ac cauernis mõtiũ bitaret? Nocuit succesſorib⁹ suis forsitã ea largitas nocebitq;: Sibi nil penitus abstulit sancti tatis aut gl'ie. Et oino bñ fundatũ atq; in solido radicatũ aium nihil est q; loco moueat: cũ inter fortune lubrica male herẽtẽ ꝛ leues aure agitẽt: ꝛ exigue moles frãgãt. C Demum ne semp philosophemur in nubib⁹ sed e latebris erũpẽtes aliqñ nos ꝛ intelligẽ ualeamus ꝛ itelligi. de se gdẽ alij ut libet. apud me optim⁹ vite modus est mediocritas. hinc si cogar ad extrema deflectẽ: malim certe diues eẽ q; paup: de pauptate loquor anria ac deformi quã tristis indigẽtia ꝛ luride pmũt sordes. Nã ut pauertas si facilis atq; honesta cõtigerit nihil est dulcius: sic ultima nil molestius egestate. vnã excipio: que ppter Chr̃isti nomẽ assũpta eẽt. Q; soluz ita supandis difficultatib⁹ leniẽdisq; molestijs ꝛ leuãdis onerib⁹ ꝛ leuigãdis ualet aspitatib⁹ ut absq; illo ois phõrũ labor q̃si inanis ac sterilis nitor oculos iuuet/nõ pellat esuriez. C Postremo hec nodi huius resolutio breuis sit: diuitias nec ardentius appetẽdas nec isolẽti⁹ respuẽdas. eas deniq; nec laudãdas nec vitupandas gdẽ sed ut sapiẽtib⁹ placet iter idifferẽtia numerãdas. Jdẽplane de pauptate cẽseo. huius aũt atq; illarũ usum laudo seu vitupio dignũ eẽ. Nullã tu nũc igit̃ ambitionis infamiã uereare. Nõ est ambitio ne cupiditas gdẽ ulla. nõ dicã fortune ut vulg⁹: sed dei dona lete si offeranť admittẽ: tranqlle si auferanť amittẽ. Hzate ac sobrie illis uti eq̃nimiter carẽ: sic ut reb⁹ tuis oibus seu p̃spis seu aduersis idẽ aius: isq; inuict⁹ in fra se positis pari vtice semp emineat. C Sane q; te põtifici maximis meis lr̃is cõmẽdari postulas. amoris id potius q; iudicij tui est. Jta enim de me sentis ut mea tibi oia pfutura cõfidas. q; si ꝛ ego de me crederẽ nõ grauarer tali amico: tãta modestia depcãti/paucas litterulas donare: qui tã multas sepe uel scribẽdi ipetu: uel ingratoz iportunitate piecerim. Sed mihi crede nõ simplicitas modo que haud iuisa est bonis: sed amẽtia seu temeritas uocabit̃: si apud tãtũ patrẽ tã pusillus pro tã bene merito tã idignus: insup ꝛ ignotus cõmẽdatoz ac cessero. Nec sim dubius. ꝛ si pro hoc quoq; tibi errore gr̃as agã: nõ tibi iudiciũ fore aliud q; mihi: si sepositio parũper amãtiũ uelo q; me magnũ aliqd in tuo facit examine rem ipsam institeris cogitare. Quin tu potius cũ ad sacros pedes accesseris: si dignũ ducis: nec in tãta luce fusci nois pudet: q̃lez tibi videbit̃ mei memoriã hẽto. q̃; uis enim nõ tñ facie ut ꝛ tibi: sed p;sus illi ut noscis incognit⁹. Q; me tñ in stuporẽ egit: ꝛ sepe per hos dies ꝛ nouissime heri ad uespam pferuidis meoz lr̃is hũi: uelle põtificẽ ac iubere ut ad se ueniã. idq; ofestiz. magna gdẽ ꝛ magnos forsitã motuz aios spe iniecta: fama ut putant mei aliq̃: sed fallunť. immo vo sola dei clemẽtia que imeritũ spõte psequit̃ id agente. Et fateboz tibi me si tãti facerẽ ut Chr̃isti vicarius cõspectũ meũ posset optare: iam nũc iter arripuisse nõ meis tñ aut equi pedib⁹: sed lectica: si res coge ret ac nauigio pferẽdus: deũ testor nõ tã papatum eius cogitãs q; vtutẽ. de qua multa uel tuis uel ex terius q̃s dixi meoz lr̃is uel cõi vndiq; pborũ ac ueraciũ hoium relatione pcipio. Jn qb⁹ illud eximium bonos amat quoz licet e nũo non sim: utcũq; tñ hijs annumerari tãto p̃sertim extimatore delectaret. Nũc nisi fallor augurio ad laborẽ uocor honorificũ nõ dubitẽ. ꝛ si ea cura me tãgeret etiã fructuosum. sed etati mee iam ꝛ exoptato semp ocio aduersum nimis. Uale ꝛ cẽ.

C Ad eũdẽ quãti laboris ꝛ piculi sit scribere scribẽdum tñ ꝛ qualiter. Epistola. III.

Uãta vis esset eloquij lepore simul ꝛ rõne q cõditi: atq; hinc vbis: hinc sentẽtijs affluẽtis: sepe re cognitũ atq; cõpertũ est. Nũq; milonis aut herculis tã fortia brachia qn Liceronis eẽt aut Demosthenis lingua potẽtior. Jlli qdẽ magno nisu molẽ forte aliquã: põdus ignobile. hij vo aios mouebãt: rẽ nobilissimã penitusq; mutabilẽ ac diuinã. Nec in mẽtem ut nũc redeãt tu facis. Lepi ego lr̃is tuis vir plectis magna uelut aliq̃ vi cõpulsus uarie ac uehemẽter in diuersuz agi. sic ut tibi mirũ dictu sit̃ ꝛ cõpaterer ꝛ pgauderẽ. C Hau deo egdẽ quo pgebas te icolumem pueniſſe. q̃lẽq; optabas ac sperabas apl'icã clemẽtiã iueniſſe. Nihil durius: nihil amarius spe caduca. Jllius nẽpe mãsuetudinis morũq; suauiũ ꝛ cõuersationis angelice preterq; quod tuis multorũq; mihi litteris fides fit: certum iam ante presagium fecerat urbani nomen. Apud me enim appellatio sponte susceptа: iudex est ai: testis ppositi. Optimã sane deoq; ꝛ hoibus gratam viam elegit. queq; eum ad felicẽ

Diogenes Democritus Licero Anne⁹

Eloquẽtia Hercl'es Demosthenes.

Plato Arist.

Virgil⁹

tum: turbiduz: meras simultates ac scādala loque
bar. Nec mirabere. talis erat vita: talisqz p̄terea
uox ipsa: q̄lis materie debebar. Frendere ap̄ū ul'
seuire ursum diceres: nō hoiem loqui. Tādez affu
it que nulli hoium defutura est. q̄z si mei iudices
p̄uiderēt: nō stili mei ut arbitror: sed vite mortisqz
sue curam gererēt. Conuenimus certatim & pieta-
tis studio: & visendi q̄liter morerer qui sic vixerat.
Ille ubi se morti p̄imum intellexit. mirum audi-
es. statiz vultu: gestu: uoce: alius ea log cepit. sic se
arguere. sic nūc oēs: nunc singulos nos hortari ac
monere: tātisqz suspirijs hūc sermonez usqz sub ex
tremum spūm traxit ut me qui nunq̄z mores hois
p̄bassem neqz amassem. credo itidem & reliquos q
aderāt ppetuo sui memores beniuolosqz dimitte-
ret. ¶ Quid de Roberto siculo dicam rege? q̄z q̄z
illi monēti simul ac viuēti semp vnus fuerit actuū
ac v̄borum tenor. clarius tñ qddam atqz altius in
morte p̄sonuit. cigneūqz illud obiēs impleuit pbi-
cum ac regium & diuinum uere. sic instās regni pi
culum casusqz oēs añ oculos posuit audiētum: ut
que futura alijs sibi p̄fitia iudicares: cuius lingua
si sui similes aures atqz alios inuenisset: nō tam su-
bito infelix illa cāpania: & illa olim maior grecia:
nūc minor italia: ex tam inuidioso & trangllo statu
ad hūc adeo inquietum ac miserabilem corruisset.
¶ Ita dum hij nr̄i secretioris & noue philosophie
p̄fessores uocem & ingenium: vimqz oēm nōdum
extincti hois obruūt atqz sepeliūt tum p̄cipue & p
strati sese erigūt & erecti solito altius attolluntur.
Sic uexatio aium tergit atqz acuit. Sic sopit igna
uiam. sic v̄tutem excitat moz vicina. de quo tēpo-
re qd apud Tullium admirās legerim dicam. Tū
uel maxime ingt laudi studēt eosqz qui secus q̄z de
cuit vixerūt: peccatorum suorum maxime penitet.
¶ Qō dictum ex ore pagani hois scō̄e mihi suffici-
ēs calūnie fuerit. Ea v̄o est huiusmodi. Que illi
tribuerim morituro nō sua sed quasi christiani ho-
minis videri. Ego v̄o nō minus hāc insciti q̄z p̄o-
rem miror: & fateor vir putassem nr̄o sub ethere na
sci posse: qui ista tam rauce tāqz exiliter blacteraret
Arridi atqz ignobilis itellectus sunt talia tēptamē
ta qbus passio sola tēptātis & impatiētia detegar.
Quid enim per christum obsecro: qd christianum
ibi & nō potius humanum: oiumqz gentium cōe?
Quid eniz nisi dolor ac gemitus & penitētia in ex
tremis. de qua qd Licero ipse scripserit audiuisti.
q̄z q̄z qd vno teste res agit. de qua gsqz sibi totusqz
adeo terrarum orbis vno ore rīdeat. Alt nusqz ibi
Christi nomē exp̄ssum: qō supis lz atqz inferis san
ctum ac terribile: illis tñ in lr̄is nō habuit locū: ob
stāte tēpor rōne. Nullus ibi fidei articulus: nulluz
ecclesie sacr̄m. deniqz nihil euāgelicum. Nihil oi-
no qō nō in caput hois multa expti: iāqz ad finem
expiētie festinātis p̄m nāle ingenium atqz insitam
rōnem possit ascēdere: qbus utinam nō ab illis at-
qz alijs sepenumero vinceremur. P̄ōt errorem ac
peccatum suum recognoscere: & pinde erubescere
ac dolere hō etiam nō christianus: fructu qdez im-
pari: penitētia aūt pari. Quod nisi sic eēt: nunq̄z in
phormione Terētian⁹ hoc diceret: adolescēs ego
met me noui & peccatum meum. Qō si sospes at-
qz integer fateř: qd egrotum posita añ oculos mor
te facturum credimus: de qua rursum cognitione
& cōfessione ac penitētia peccati opēcium est nō

Rob t⁹ rex

Tulli us

Terē tius

qd Anaragoras aut Cleātes: seu & nr̄is Cato uel
Licero sed qd lasciuissimus poetarū Naso: qdue
philosophoz ut phibēt lenissimus Epicurus sense
rit audire. Ille enim ait penitet: o siqd miseroz cre
diř nulli penitet: & facto torqueor ipse meo. Iste au
tem initium ingt est salutis notitia. qō v̄bum non i
merito Senece video placuisse. itaqz illud excuti-
ens. qui peccare ait se nescit: corrigi nō vult. deb̄ē
das te oportet anteq̄z emēdes. Et post statiz. Ideo
ingt quātum potes teipse coargue: ingre. In te ac-
cusatoris p̄mum ptibus fungere. Quid hic tibi di
cere aliud videř q̄z qō in p̄uerbijs Salomon. Ju-
stus p̄or est accusator sui: aut qd aliud Seneca idē
ad Lucilium ubi ait: somniuz narrare vigilātis est
& vitia sua cōfiteri sanitatis indicium est. q̄z qō in
psalmo Dauid. Dixi cōfitebor aduersum me iniu-
stitiam meam dño. Et cōfessio. & tu remisisti ipie-
tatem peccati mei. Et sanitas p̄fitētis. Quis ergo
cui & q̄liter cōfitēdum sit nemo nisi christianus no
uerit. tñ peccati notitia & cōsciētie stimulus: peni-
tētia & cōfessio: coia sunt oium rōne pollētium. Et
si v̄ba respicimus: qd minus est qō amās ille Terē
tianus paulo ante loquebar q̄z qō ipe Dauid i psal
mo illo notissimo? & illiciti sui amoris memor & sce
leris. qm̄ iniqtatem meam ego cognosco & pecca-
tum meum cōtra me est semp. Sed paruz mihi vi
denř correctores mei seu hec pauca que diximus:
seu phica illa multoz añ alios Platonica & Lice-
roniana relegisse. qbus si nomē desit auctoris: ab
Ambrosio siue Augustio scripta iuraueris: de deo
de aia: de miserijs & erroribus hoium: de cōtēptu
vite huius: & desiderio alterius. Que qm̄ nimis
multa sunt & nimium vulgata sciēs taceo. Sed si
ut ad mor dēdum: sic ad discēduz vigiles eē uolue-
rint infinita repient: ex qbus ita eē (ut loquor) attē
dant. & fortasse pudeat ista tam friuola collegisse.
¶ Tertia restat accusatio. Nō sat p̄siderate me ser
monem illum tam grauem iuueni tribuisse: qui p̄o
uecte cōueniētissimus sit etati. Qō ego ab hijs iā
nō iuueniliter sed puerilř dictum dico. Relegant
oēs hui⁹ articuli tractatores. Nemo nisi fallor: ad
initium senectutis minus spatium inueniet posuisse
q̄z Licero. Sex tñ & q̄draginta annos posuit. cui⁹
sniam siluissem nisi q: & nihil viri illius negligēdū
extimo. & ipse Lato uera log faciēs ore illi⁹ id ma-
ioribꝰ visum dicit. sicqz in vnū triplex coit auctori-
tas. ut sit ita: qm̄ nil p̄pius aduersarijs meis fauet:
nungd exēpli cā. anno etatis q̄dragesimo scō̄o mo-
riētē: quo defunctū Titum Uespasiani filium: opti
mū p̄ncipem palam est: log falsuz maturūqz aligd
nō licebit: cōspecta huic lapilis vite fuga. atqz hu-
ic erroz tenebris mortis vicinitate discussis. Augu-
stini aūt senectꝰ multo q̄z Ciceronis est tardioz. Est
illius liber qui inscribit diuersarum questionū. ubi
ab anno sexagesimo incipe illaz dicit. que sentētia
seu actor inspicit: seu res ipsa: quātū firmitatis aut
pōderis habitura sit: viderint: qui nil sobrium nisi
a sene decrepito dici posse cōtendunt. Nec v̄o tam
ptinaciter hāc amplector: ut reliquas omnes abij-
ciam. Scio de hoc alios aliter atqz aliter sensisse.
Sed oposum est hominum sensus ac v̄ba colligē.
Itaqz & si plures ad testimoniuz trahi possent: pau
cos spōte obuios adhibui. Inter quos Ysidorus
quo actore raro utor dum in sex etates vitam nr̄az
diuideret. quarta ingt est iuuētus firmissima etatū

Naso. Epicu rus

Sene ca

Salo mon

Licero

vir credas ad acheos aut egyptios. Illic ad siros ⁊ armenios ad psas ⁊ arabes nr̄ crocus nr̄m oleū nr̄a lina pueniāt. vicissimq; inde aligd huc redeat. ¶ Logā te vna hora vigilare mecū. nēpe duz tibi somno grauis hec scribere itēpesta nox erat ⁊ nimbosus aer. cūq; ad hūc locū fessus calam⁹ pueniſſet: tāt⁹ subito nautarū clamor aures pculit: ut consurgēs signo qđ assolet memorie impſſo supiorē in ptē dom⁹ euaderē: que portui iminet. Respicio: deus bone: qđ spectaculū. Quis horror? pius/ tremēdus/ delectabilis. hic añ ostiū littoreo marmori retinaculis herētes aliq̄t naues hybernauerāt. hanc ipsam quā meis usib⁹ dedicauit liba ⁊ libalis hec ciuitas igētē domū mole equātes/ ac geminas angulares turres nimis insigniter ueliferi mali uertice supgresse. harū maxima: hac pūti hora nūbibus astra tegētib⁹ uētis: muros ac tecta q̄ssantib⁹ mari q̄ddā tartareū mugiēte iter arripit. faustū precor. Crede aūt mihi si hāc Jason videat aut alcides/ uehemēter obstupeāt. Si tiphis ad clauū sedeat erubescat tātū sibi de nihilo ptū nomē. Diceres nō nauis illā eē sed mōtis pelago natātis effigiē cum face tñ pīsa grauissimo bona ps uteri fluctib⁹ tegeretur. Et ipsa qdē tanaim it visura. nr̄i eni maris nauigatio ultra nō tēdit. Eor vo aliq̄ quos hec fert illic itereā egressuri nec antea substituri q̄ gange ⁊ caucaso: supato ad idos atq; extremos seres ⁊ orientalē pueniāt oceanū. En quo ardens ⁊ inexplebilis hñdi sitis hoium mētes rapit? Miser⁹ suz fateor: nec imerito a poetis dici nautas miseros itelleri. Quos cū iā per tenebras seq; oculis nō possez cōcussus aio ad calamū redij. hoc vnū tacit⁹ mecū uoluēs: heu q̄ chara sit q̄z q̄ vilis est vita mortalibus? ¶ Ecce amice fabulā pegi nō nēciā epl'e sed iocūdā mihi. quā quesitā minime res ac tps obtulerāt. Ad id vo respicit qđ dicē cepam. Expiētia si quidē artē facit. usus aūt artē gignit nutrit ac pficit. uerūq; fit qđ Affrani⁹ opinat. rerū sapiaz usus ac memorie filiā. Yba teneſ usus me genuit: mr̄ peperit memoria. sophiā uocāt me grai. uos sapiam. Nec horūq; sil'ia cogitasse videt Augustinus. ubi artē rerū exptarū placitarūq; memoriaz diffiniuit Et tu igit expire. Jdq; tā sepe: ut qđ fuit expiētia: usus sit. hoc plena memoria mox tibi pl'cherrimā sobolē facilitatē actionis fiduciā delectationē gl'iamq; peperit. Et lz fortasſis iterdū qđ in talib⁹ ut molestissimū: sic cōe est. plebeioz igenioruz turba circūstrepat: facile cū tāto sub iudice murmur inane despicies: vtute ac doctrina ⁊ studio iuidiā extincturus. ¶ Sed iā finē poscūt graues oculi. fessa man⁹. hora noctis ad soporiferā vgētis auroram: quē sola isōnis: nec dū hoc collogo satiata mēs refugit. Nec me ut ad qđ mō rñdeā adigit q scripsisti eē nōnullos apud uos qui nō de te tñ: sz de metiā: deq; meo iudicēt igenio. Noli pcor idignari. noli obniti. noli opam pdē. hostes tibi q̄sieris nec eosdē mihi ideo dēpseris: sed irritaueris amplius atq; flāmaueris. Fatalis hec mihi si dici fas ⁊ antiq̄ est pestis. Multi de me iudicāt: quos nec noui: nec noscē qdem uolui: nec nosci dignos arbitror. ⁊ qs eos rerū iudices meaz fecerit? nō ificior me mirari. Neq; vo magis istinc q̄ a cōi pīa nr̄isq; cōciuib⁹ id patior iudicib⁹ tā certis ac iustis utinam q̄ uelocib⁹ ac securis. Nescio aūt huic gñi vñ hoc p̄ p̄riū atq; affixū sit: ut ad iudicādū eo glsq; sit audacior pmptior: q̄ quo idoctior: seu q̄ paucorū notitia multa uetet aspicē: ⁊ uacuitas aioz illos efficiat leuiores: atq; ita cū breuior cū celerior ad ferendā sniam sit pcessus: seu q̄ in hac hoium fama cuius tenue lz fluxūq; negociū multis ac uarijs artib⁹ pcipuis tñ armis ac lr̄is agit. idē qđ in reb⁹ fere cūctis eueniat: ut is semp ad aliena rapiēdū uastādūq; sit pnior: qui pp̄riū nihil hēt qđ eripi ualeat aut uastari. ¶ Leterū ciuilis illa pcacitas: igē tē mihi nup epl'am extor: sit. hāc externā ob illi⁹ reuerētiā: cui⁹ canib⁹ ne dicā familiarib⁹ deferēdum est: tacit⁹ ferā. nō mō dū ludit: sed si seuiat. Et sane tolerare eqs ais decet oium iudicia. Naz ut iusta respuē supbia est: sic mollicies iniusta metuē. Nō solet mēdaciū eē lōgeuū: ⁊ sepe multo studio constructa rep̄hēsio in magnā rep̄hēsi laudē: ⁊ rep̄hensoris ifamiā vsa est. Legi pōt ueri lumē sed extingui negt. viuit eni dū extinctū crediť. pq; obiectas nubes in expectatū iubar erūpit. Q̄obrē ⁊ si iterduz subiraſcar ac stomacer fastidioq; mihi non exiguo sit tot taleſq; tāq; nō meos iudices pati: ad sūmaz tñ nullū iudicē pter iuidiā atq; odiū recuso. ¶ Restat ad ultimū ut te horter qcqdages q̄uis mimuz tibiq; notissimū ne vnq; viri⁹ tuis fidas: sed ex alto poscas ⁊ spes auxilium. pia ⁊ humilis terrene fragilitaz extimatio iugisq; memoria diuinā opez ac robur celeste merebit. Nullū hoc artificio certius ad res agēdas: nullū efficaci⁹. hoc fidele ꝓsiliū amici senioris amplectē. ⁊ uale nr̄i memor. Uenetijs quto idus aprilis.

¶ Ad Leliū suū: qđ sit peius an sua scriptorib⁹ eripe an aliena iūgere. Epistola.IIII.

Quid adulātiū mēdacijs est opus: qñ neq; q hijs obscura igenia illustrant: neq; clara talenti digēt auxilio: quo in gesto poti⁹ offendūtur q̄z iuuent? Extenuat nēpe nō cumulat laudati gl'iaz laudator mēdax: falsiq; suspitionē ueris laudib⁹ icutit. Nō sum ex hoc qdē nūo fateor: sed qlis sim: de me mihi loq expedit. cogit enim res ipa. Scribis te vidisse opuscula nup aliquot. q̄daz q̄z vulgaria meo noie iscripta. quoz mihi p̄ncipia misisti: tātūq; de singulis ut itelligerim mea ne essent an alteri⁹. laudo diligentiā: ambiguitatem miror. Ego eni subito hijs ꝓspectis nō tm̄ itellexi mea nō eē sed idolui: sed erubui: sed obstupui. potuisse illa ul' mea videri alijs: uel te dubiū tenuisse. Qui hec ergo mihi tribuūt bis iniurij sunt: ⁊ actorem suo spoliāt: ⁊ me p̄grauāt nō meo. Si de quo pei⁹ me reant queri? subdifficile iudiciū. At si de quoq; illustriū q̄rere? pala est offendi magis cui datur tale aligd iuito q̄z cui auferť. Cui de suo eni eripueris: nō plus fame dēpseris q̄z qđ scriptū illud qcqd id erat pepisse potuerat. cui vo alienū attribueris immortalē facile cōflaris ifamiā atq; feceris ut q̄cūq; bñ dixerit fortuita iudicent. lōge sane est aliud laudis imminutio atq; aliud ignominie cumulus: illā despiciet vir magn⁹: hūc oderit. Ego qdem q̄z uis ⁊ spate modicū ⁊ q̄site gl'ie nihil sit: malim tñ huiusce gñis rapinis in vnū q̄z vno tali munē crescere: ⁊ siqd est p̄prij decoris oculi: q̄z aliena deformia ori meo imp̄mi: atq; affigi: cui satis supq; nimiū sit suorum. Multa qdam auferre mihi ne qq̄z nixi sunt. Non sunt queso potentiores in hac iniurie parte q̄z in altera. neq; largiendo impleant quod nequeunt rapiendo. dic constanti animo:

Limitas Venetiarū libalis ⁊ liba

Jason Tiphis

Affrani us

tia qua instãte ultimo rerum casu petẽti pacem rñdit Hãnibali. ¶Multa de Scipione meo loq̃ vul cis ꝛ opima mã ẽ. q̃ nec ducũ quẽpiã magis amẽ nec gsq̃ melius hoꝛ nugas atq̃ aculeosam retun dat iuidiam. Sine dubio enim. dico idem sepe ut me surdi mei audiãt. Sine dubio inq̃ mõstruosi⁹ est iuuenem moꝛbo/pser tim ꝛ vicina moꝛte cõmo nitum bꝛeue aliqd de cõi nã/deq̃ casibus ac foꝛtu nis hoium submissa uoce secum agere: q̃ adolescẽ tem mollire hostes alloqo: amicos arguere: armatas legiones castigare: ꝛ cõtẽtione oꝛta que acerri ma eloquẽtie ps est: romanoꝝ atq̃ carthaginẽsiuꝫ duces calidissimos cõfutare. Liquo alia gesta lꝫ a iuuene. ¶Nec nẽpe que dixi oia ab adolescẽte vl̃ in ipso adolescẽtie iuuẽteq̃ cõfinio añ seu circa an num trigesimum acta erãt. Juuenis aũt me⁹ ut di cebam/aut q̃dragesimum annuꝫ excesserat/aut ad gnq̃gesimum ꝓpinq̃bat. nec dum ideo diu possessum iuuenis nomẽ amiserat. ¶Si ne bijs oib⁹ p̃ suasi/neq̃ humane ꝓficiũt cõiecture. diuine quis obluctabit vtati. Sigdem deus in fine tẽporuꝫ fa ctus hõ/qui diuinitate sua eternus atq̃ imẽsus p̃ fidẽsq̃ oibus/nec iminutionis patiẽs nec augmẽ ti. humanitate vo parẽtib⁹: hoc est mri uere ꝛ puta tiuo pri subditus crescebat/ ꝛ confoꝛtabat. ut Lu cas ait euãgelista. ꝛ ꝓficiebat sapia ꝛ etate: ad p̃ dicationis initium/ut deus ab eterno gnarus oiuꝫ nec egẽs tpis ut hõ annum trigesimum durit ido neum. Quis hoium hãc etatem dicere audeat im perfectam: quaꝫ nobis nri ducis electio ꝓsecrauit? Quis uetabat expectare illũ qui nec nasci nec mo ri potuit nisi dum uoluit? Poterat tardius/ ꝛ citi us poterat/celeste iter oñdẽ. ois illi etas apta erat Qo ita eẽ ne dubites iam ide a pueritia anno etatis duodecimo iter doctoꝛes legis sedẽs ac disputãs/oẽs stupoꝛe cõpleuerat. Annum ergo trigesi mum expectauit: ꝛ nõ amplius. idq̃ nõ ꝓpter suã necessitatem/sed ꝓpter exẽplum nrm: ut eni libꝛo uere religionis ait Augustinus. tota vita ei⁹ in ter ris per hoiem quem suscipe dignat⁹ est. disciplina moꝛtũ est. Re itaq̃ nobis aggredi aliqd grãde uo lẽtibus metam fixit. ne uel magisterium anticipe mus uel opationem vtutis aut doctrinam in senitũ differamus. Quiescãt oro mei iudices: neq̃ fru stra se toꝛqueãt. Nõ ifantẽ: sed nec puerũ: nec ado lescẽtẽ qdẽ imo iuuenẽ. hoc ẽ nõduꝫ senẽ dixi. qñ q nõ sapit adhuc modicũ ꝛ in senio delirabit. Sunt multi fateoꝛ imo inumeri qui oẽs etatũ ptes in uo luptatib⁹ iter uanitates ꝛ insanias falsas agunt ea spe ut quasi nõ doctria: nõ studiũ: sed soli sapiẽtiã ferãt aura: sint i etate ultima sapiẽtes. Qo tale est quale si agricola tum iter somnum ac ludos seuien tis tẽpus oẽ ꝓsumpserit: uẽtura estate messem spe ret uberrimam. ¶Sed iam pegrine materie satis est. vñ ꝛ ego melle soporatã ꝛ meditatis frugibus offam latratorib⁹ meis obijcerem: atq̃ hoꝛrẽtẽ co lubꝛis cerberum ꝓsopirem. Qo si ꝓrsus iplacabi lis ꝛ insomnis iuidia est: ueritati tñ suisq̃ cultoꝛi bus: ante alios tibi quem bis ꝑmum latratib⁹ fati gatuꝫ scio: hac ut nrĩs miti: sic emulis relatrãti epi stola satisfactum reoꝛ. ¶Quarta hercle nescio an ꝛ ultima accusatione si moueoꝛ ad aliud q̃ ad risũ moueoꝛ. Altioꝛ in buccolicis ut aiũt stilus est me⁹ q̃ pastoꝛij carminis poscat humilitas. Oi utinam alio crimine careãt que scripsi oia ꝛ que scribã. bu ius reũ fieri me facile patiar non ignarus tum tres poꝛtis atq̃ oratoꝛib⁹ stilos esse. nec culpa uacare si vnius in locũ alius trãsferaꝛ. Leterũ cõparatiue magis q̃ simpliciter altũ aliqd: imũq̃ uel mediuꝫ dici solet. ꝛ parui colles in plano eminẽt: ꝛ magni mõtes maioribus cincti latẽt. Olimpus ipe victoꝛ nubiuꝫ celo vincit. Luna nobis altissima syderib⁹ cũctis iferioꝛ est. Poema ego illud iuuenis scripsi audarq̃ iuuenta: ut de suis buccolicis ait Maro. videbar ide aliqd scripturus. iãq̃ inceperã qõ spe rabã. nec desꝑo altũ adeo euasuruꝫ: ut aliud sibi adiũctũ humile satis ostẽderet ꝛ depꝛessum. Ad de q̃ ut ois cesset cõparatio. multa etiã per se acce pta pꝛo uarietate iudicãtum huic alta/illi videtur humilia. ꝛ in psalmo scriptum est. montes excelsi/ ceruis. Et sequit: petra refugium herinacijs ꝛ tal pa terre superficiem: ubi attingit/altius non assurgit. Et inter uolucres aqla: ut altuꝫ teneat/ nubem scãdit. Pauo tegulas: fimum gallus. Et qd plura: Stilum ego ultro absoluam/cuius p vnicũ vitiuꝫ altitudo est. ꝛ si oporteat huic nõ inuit⁹/ifamie suc cũbam: meo aũt iudicio nõ oportet modestioꝛe foꝛ san igenio sunt qbus id visum sit: apud me quidem illo in carmine nihil altius q̃ deceat: aut q̃ uelim. ¶Tãdem vo amice/aliqñ si placet hos obtrectatoꝛes nr̃os latine loquẽtes aut scribẽtes aliqd au diamus. ꝛ nõ semp in angulis iter mulierculas ac fullones/vulgaria/eructare ꝓblemata. his enim pbãnt in scolis. his in tribunalibus iudicãt/sine in stitia aut delectu. Quisqs absens idem reus: nulli hoium deferr̃. nulli parcit idefenso. ueterum ꝛ no uorum laceranr̃ fame. ꝛ lõgis tersa vigilijs nomi na deformanr̃. Sic crassantib⁹ adhibe lr̃atum ho minem muti fiãt/ ꝛ palladia q̃si goꝛgon accesserit: duranr̃ in silices. Scribãt mõ aliqd queso: ut ꝛ no bis uti si libeat/eẽ dẽtes itelligãt. Sed qd posco? nõ plus ignorãtie/nec plus inuidie q̃ cautele est. Semel ꝓsum est ab icursib⁹. Sibilãt semp ac la titãt: ꝛ in hoc se doctos arbitranr̃ si alijs detrahãt ut cum illo finiam qui talia multa passus est Hie ronymo. Vale Venetijs. iij. idus martias.

¶Ad Franciscum bꝛuni: ꝛ in egestate ꝛ in diuitijs vtuti ac glorie locum esse. Epistola.II.

a Did qo de fuga moꝛtis lociq̃ mutatione p̃dem scripseras rñdi. Qo ne miserrimi ip sa loci mutatio/deq̃ mutatione oriẽs per plexitas causa fuit. q̃uis ad eas tibi lr̃as uel soli⁹ fame p̃conio satisfactum cẽ potuerit: nũciãtis me ex illo naufragio elapsum ꝓno gurgite Venetias petijsse: urbem lꝫ situ ꝓrimam/lõge nũc tñ celi sa lubꝛitate distãtem. Sed cum pestes has uolucres fugam nullam. fixũq̃ ꝛ imobilem finem scirem nõ id fuge studio fateoꝛ/sed getis feci. Ad has vo no uissimas: lꝫ de ꝑterito cõsultatio nõ fit. vnum tam hoc dixerim: cõsilium ut opinoꝛ optimum elegisti: tui ego amicoꝝ ultimus/nõ fide sed tpe ac loco: si qd in me momẽti positum reris/accedo. Jta enim sentio sanctissimum illum pꝛiem: uereq̃ liberales ꝛ urbanum/cui te familiariter notum lete audio dei nutu exꝑsso. ad humane excellẽtie sũmum graduꝫ ꝛ tibi: ꝛ bonis oibus utilem/ac mũdo salutiferuꝫ ascẽdisse quoq̃ inspatius eo sanctius. J. felix ita q̃ Chꝛisto duce felicioꝛ: q̃ reuertẽ. ¶Neq̃ vo taꝫ etsi rerum labẽtiuꝫ cõtẽptoꝛes iure optimo laudẽ tur. Jdcirco vitupandi sunt qui necessarijs usibus

Omnis mora sb est pericu lo.

hil qō nō statim pādas:inqz illius notitiā pducas ois piculosa cūctatio atqz suspecta est.neqz excusat inocētia tarditatē. Est ubi nō sufficit inocētē eē nunqz pluriū reus vni⁹ solutione se liberat. Multe de hoc in manib⁹ nr̄oz tēpoz hīstorie sunt.sz clariora pfūdius aio illabunt. ⁊ pterea nouis auctoritatē atqz obscuris lucē dare difficile est.itaqz uetus vna suffecerit: ⁊ exēpli satis vn⁹ fuerit Alexander. Neqz notissimū casuz narro/philote illi⁹ q ut Macedo clarus vir inqz illo exercitu pmi loci ad eū diē hit⁹ semp qp nūciatā sibi regis mortē tacuisset:ultimo supplicio affect⁹ est.neqz eū tam mestis euētib⁹ aut ppria vt⁹ rerūqz a se gestarū recordatio:aut pine gl'ie fulgor eripuit. Is eni nō suppssor mō cōiurationis in regē:sed psci⁹ visus ac pticeps nō filētij neqz desidie sed psilij atqz pfidie penas luit. Si senes aūt psa qdā Philippo pmū:mox cū filio militās eque illi char⁹ ac pri fuerat.ad hūc q̄si cōpatriotā: ⁊ ob id pro pria memorādū aliqd ausu rū:lre ptoris Darij psarū regis iuēte atqz ad Alexādrū pmo delate erāt. In hijs si senē ptor hortabat:ut isigni aliquo magnificoqz facinore gloriā sibi suiqz regis gr̄am mereret. Eas cū legisset Alexāder ignoto signatas anulo:ipsi cui iscripte erāt peretēsem quēdā militē dari fecit. Quib⁹ ille plectis hō fidus atqz inocēs ilico prexit ad regē lr̄as ostē sur⁹. Quē cū curis atqz psilijs bellicis occupatissimū iuenisset subtitit ambigu⁹ ai an cogitatib⁹ regis noue rei itēpestiu⁹ nūciator irrepet:an differret: donec uacuo illū aio vidisset.demū reuertia pestifera differēdū rat⁹ illo die tacuit. Reuersus in crastinū eodē in statu regē reppit: ⁊ bñ sibi cōsci⁹ ⁊ ob eā rē ut nil regi sic nil sibi metueris:nec piculuz dilationis itelligēs iterū tacit⁹ abijt. Inter has morulas cū sepe idē faceret cōplusculi fluxerūt dies: quo in suspitionē pceps ai rex adduct⁹ inoxiū dilatorē iussit iterfici. Utrāqz historiā apud Quitū Curtiū inenies. Quarū pma fidē fuare qō nā insti tū debet eē. Scōa vo moras pellē fidei monemur ne gs iter picula dñoz expectādū cēseat:cū vite nec isqz hoium cās afferre nō hore tm̄ soleāt sed momēta: ⁊ sepe debitā dolo penaz tarditas occupet. Uale ⁊ ē.

Q. Curtius.

¶ Ad Robertū comitē de batiffolle. Epl'a.VI.

Tui nois claritas iclyte vir ⁊ amici cois: charitas me coegit:ut hūc calamū alio tendētē:ad te sola mihi notū fama:qō non soleo tātisp iflectere. Multa qdē ⁊ magnifica ⁊ iocūda de te tuisqz studijs ⁊ morib⁹ audio pro gb⁹ tibi pieqz tue gratuloz. Nemo mihi vnqz loca silue-strīa seu deserta dixerit ubi tales orianē viri:qliuz urbes magne steriles atqz effete sūt. Gratuloz aerijs atqz vmbrosis ⁊ roscidis apēnini collib⁹:q te nr̄e tulerint etati. Sz ut uerū fatear illos tibi teqz illis iuideo:tuiqz sil' ⁊ illoz desiderio teneoz rapioz. Te mihi qdē vt⁹ ai illos loci sit⁹ reddit optabiles: ⁊ qp ort⁹ me⁹ q̄suis ipari sydē isdē qz vicin⁹ est collib⁹. At qm̄ occupatio uos obstat:tu me istic sigs tā pue rei usus est iure tuo utē. meqz si non pr̄sus idign⁹ videor hēto ibi aio pñtē. iter opaca mōtiū queza: ⁊ patrij amnis herbosam ripā thoroscz gramineos. necdū malis urbiū morib⁹ ifecti gurgitis alueuz. Inter densas ⁊ virides siluas testudine frōdea submouētes solē. Inter riuos fontesqz pgelidos leonis rabiē tēperātes. Ego te hic iter aurata palatia ac tēpla marmorea:iter patauina teruisinaqz flumina sinūqz itimū maris adriaci pūtis simū hēo. Uale felix ⁊ cōdisce etiā nō visa diligē. Uenetijs.ix.kalē.augusti.

¶ Ad eundem. Epistola.VII.

Pem de te pceptā vir clarissime miris mi s hi modis auxit epl'e tue stilus. Nepe quez militariter eruditū alijs credideraz: anxie doctū mihi iam credo. sic phicis ac poeticis cūcta ibi plena sunt florib⁹. Quid ni ergo magis magisqz tibi gratuler ac pāie regiqz mōtiū apēnino:ingenia parīeti: ⁊ suis ubiora fontib⁹ ⁊ suis viridiora frōdib⁹: ⁊ suis vticib⁹ altiora? ¶ Scribē tibi fateor hesitabūdus icepam:nō qp usqz oino aliqd bonoz atqz illustriū familiaritate dulci⁹ hēam in vita sed uerit⁹ dū fortunā dūqz etatē tuam cogito te abhijs publice iā dep̄tis studijs abhorrētē. nec satis aut'fame fisus multa mētiri solite:aut amātis iudicio qō antiquo puerbio cecitatis arguit. Ecce iaz cui scribā scio.itaqz secur⁹ atqz alacer scribo.nec v ba pdē metuēs:que apō Nasonē leuis iactura.sz apō filētij auidos grauis est.imo vo magnū gtūqz de tuis rīsionib⁹ tuisqz colloquijs lucrū spans. Sa ne que de mei desiderio:deqz expectatione nō tua tm̄:sz locoz dulcisonis atqz honestis blāditijs mlta diristi:uera eē ne dubitē facit:hoc nō mee vtus ulli⁹ sed tue nobilitatis extimatio. Proinde si p occupationes aliqñ licuerit tuū hoc recēs sil'qz meū uet⁹ desideriū ut ipleā/dabo opam. ¶ Qō sequit libēti⁹ tacuissem. Nā amariusculū gustu est:sed nihil viri talis ore platū negligi fas reor. Ad admiratione igit̄ illā tuā que sepe multoz fuit.qd ita patriā fugiā deserāqz vno breui:sed e medio cordis erūpēte suspirio rīdisse uelim. O pie uenerator ⁊ qñ ita vis amator mei ignotiqz cultor bois. Non ego illā:sz me illa deseruit:quē ⁊ aliqñ cōplecti visa est. Et si gl'iari humil'r tecū sinis/non tm̄ urbes itale sed trāsalpine etiā barbariceqz:nūc maxie p̄cib⁹ irritis euocāt ⁊ expectāt:nō qp ego sic merear Nosco me.sed qz id mihi celit⁹ datū est. Quo vno forsan iutili ⁊ uētoso bono:multa ut possum uaria rū rerū soler icōmoda. Uale ⁊ ignosce uaniloquio nō hoc dicē uolui:sed coegit doloz.mestā sarcinaz fidēt i amica aure deposui. Pataui.viij.idus oct'.

¶ Ad porē magnum camalduli. Epistola.VIII.

Ro benigna illa ⁊ plena uere charitat̄ epl'a p in qua qdē illa scripsisti nō que ego audire sed que tu loq ⁊ scribē dign⁹ eras:meritas gtes ago at laborē ueniēdi ad me ut tuā me ad heremū ducas quē tua sibi sumit humilitas.qz nec tibi ꝓueniēs/nec debit⁹ mihi ē acceptū hēo: ⁊ pinde apud me est/ac si ueneris.uenisti eni meliore tui p te nō dubito uētur⁹ tot⁹:nisi obstarē. Mihi aūt sat̄ est si ueniā sic affectū talis viri aiuz repire. Interiz hoc mihi q̄so tribuito. ⁊ mihi utili⁹ ⁊ facili⁹ tibi.ut christū q̄tēs ad mēsā ei⁹ accesseris p me ores. det qō supest vite tuto felicit̄qz agē. delicta iuuētutis mee ⁊ ignorātias meas ne meminerit.demū ex b carcē caduci corpis egressuro:lōgūqz iter ⁊ ambiguū acturo:uel ipse mihi obui⁹ sit ⁊ sepe uocat⁹:tūc rīdeat:ecce adsū:uel angeloz aliquē suoz:pcipue michaelē adeē mihi iubeat:qui p ipsas hostiū insidias plano calle dirigat ifelicē aiaz suis diffidētez meritis: ⁊ de sola dei sui mīficordia pīsumētē. Uale. Pataui.viij.idus octobris.

portū necessario pductura est. viā lz multis icognitā ac neglectā: sibi tñ z suo statui maxime debitaz. Quis enī romano pōtifice nil altius/nil clariº/nil uenerabiliº: īmo vo nihil illi par hēat orbis terre: ipse tñ tāto euectº honore tātoq; oneri subiectº cuz fideli reuerētia ac stupore debet hūanitate ac pietate cōtēdere. aliquātoq; nisi fallor z mitior z humilior eē q̄z fuerat. ¶ Mirū hoc multis fortasse videbit qui leui q̄libet pspitate supbiūt: ac nō sibi q meminit ut res docet se illius in terris vicē gerē: q ait. discite a me q: mitis sum z humilis corde. Indecoz est qdē atq; absonū humilis dñi vicariū superbire. Huiº ego igit argumētū maius nec postulo nec expecto/q̄z qó mihi tu scribis z loquit fama Nā qó certiº queso iuicti z i solido fundati animi signū queras q̄z neq; fortune nimis deijci: neq; blādicijs attolli. Aut vñ altius poscas exprimētum q̄z quo nihil est altiº. Eqdē quē supmus humani fasti gij vtex imotū vidit: nulla amplius res mouebit. o bñ creatū spūm quē ista nō q̄tiūt. Felix ille his moribº. felix mūdus hoc capite. felix tu hoc dño. Jta dico: z ille felicior his moribº q̄z hoc statu. z tu b̄ dño: q̄z libertate felicior. Est ubi libertaz labor. Est ubi regnū seruitº. Est ubi seruitº regnū sit. Proide z fortune tue gratulor z gl'ie: si compatior labori. Bñ aūt se res hēt ualida est etas. meritoriº ac pclarus labor. extimator optimº: quo nil optabilius in genijs bonis atq; ad alta surgētibº. ¶ Sub hoc ergo deo auspice gcqd erit obibis alacriter: idefesse: viriliter memorās illud Flacci: nil sine magno vita labore dedit. Ut es fidei abūdās: dexterq; ai: nihil accessu arduū iuenies: nihil executione difficile. Mōtes etiā fides trāsfert: z ualde uolētibº oia plana sunt. Nō tu artis eges: nec igenij. sigd insuetū nouitas feret: ai illud forcipe rapies. z in usum trahes. tua incude repcussum tuis iniectū recoctū q̄z fornacibº tuū fiet: idq; nō solū tale: sed melius. An ignoras ut ex eadē massa phidiaz aliā cudebat imaginē: aliā praxiteles: aliā Lisippº: aliā Policletus. Incipe: ne diffidas: z ueteribº noua permisce Si id rite feceris suū preciū inuenient. Friuolum est soli senio fidere. Et qui hec inuenerūt hoies erāt ¶ Si virorz uestigijs deterremur. pudeat: pmas partes huiº laudis femine occupāt. harū qbº utimur lr̄ārū inuētrix mulier fuit. Nec nos moueat trituz illud ac vulgare. nihil nouū eē uel dici posse. postq̄z id Salomon atq; Terētius scripsere q̄z illustrata phia est q̄z elimata poemata: quāta historie lux addita. Quot iuēte artes: quot diuersis in gētibuz leges late: Quis humane vite cultº acceſſit? Qó rerū exercitiū? Quāta notitia diuinorz. Nil tā cultū nilq; adeo cumulatū: cui nō aliqd addi q̄at. ¶ Assurge z enitē: ut uoluptas egri sic fortis saniq; aicibº est labor. Primū solus in silētio meditare. me ditata claustris abde memorie: seriſq; cōstringito tacituſq; eadē itētuſq; circuito: atq; icorruptº exa mina. Jnde oris ad lumē z ad calamū nullo adhuc teste pedetētim pdeāt: vicissimq; subsistāt. deliberātibuſq; silēcia z dubitare videanē z fidere. Dubitatio circūspectā/cautā/sobriā/ac modestā reddet orōnē. fiducia vo letā/uberē/magnificā/speciosaz. Ubi sane cōceptº in vba siue in lr̄as cōtinue lectionis erupint: sic pferanē ut te audias: nō q̄si pditor sed iudex. aurē atq; aium in pfiliuz uoca: z cogita qd dicturº fueris si tuº hostis illa dictasset. Quid scis an tua hec ad manº hostiū sint uēture? Quoz inges: Jnuidoz: qui vtuti bellū ppetuuz indirere. Quisqs paulo altiº niti cepit multos hostes iueniet. nō eodē mō nitētiū ex acie: sed torpētiuz quoq; qó miraberis: humiq; iacētiū: imo qdē hoz maxime. Nullū vitiū pigriº iuidia est. nimis fere depſſisq; pectoribº habitat. gaudij nescia: lucis hostis. ¶ Uides quātū cū labore piculū sit scribē: sed scribēdū tñ: ne ut lupus rusticū: sic nos raucos fecisse iuidia videat. Ad scribendū ita: ut qui nr̄a momorderint: solida feruida hispida dura atq; hirsuta reperiāt. z dentibº fractis itelligāt uerū dixisse: qui dixerit: iuidos hoies nihil aliud q̄z ipsoz eē torme ta. eāq; nō rapidā/iuuenilē: sed maturā uereq; regiā fuisse sniam fateanē. Jdq; felicius assequemur si recti/si ueri/seueriq; iudices nr̄arū iuētionū eximus: nihil minº in illis cogitātes q̄z auctorē: nihil amātes minº q̄z qp nr̄e sint. Neq; eni ut deformis filiº atq; iculº amabilis: q: filius est: sic stilus quo q̄z q: nr̄: in quo nō cuiº: sed qs ipse sit queriē. que in illo vitas: que grauitas: qs ornatº. Ubi illud acerrime puidēdū: ne qs te vbi huiº aut illiº splēdor: ne qua tue uel aliene uocis fallat illecebra. Jn quorūdā ore nil nō dulce sonuerit. alteriº ad os transfer. alio fuisse tibi videaris igenio. Optāda dictātibº lingua suauior: sed aspior metuēda. Ut semp placeas ad snias respice. Que si apte: si nobiles: si decore erūt: z vñ etiā delectabūt: z facile uestienē. Multa utrāq; in ptē poteris ni despes. hec tu solus aut cū paucis pmū debinc plusculos adhibe liberos: nō tā tui q̄z ueri amicos: q̄z q̄z si amici tui fuerit nō fortune: nil nisi fidel' cōsulturi sint. Sic sensim domi horridula: post in lucē tersa pueniēt. Jd cum semel atq; iterū feceris indies minui senties laborez donec re in hitū vsa nō iā labor sed delectatio sit in actu. ¶ Nō te amice sed meipm doceo: teq; alloquēs me moneo: meq; audiēs disco. dabis ueniaz lōgus suz. Expiētia inqt Aristoteles artē fecit. Jdq; eni uere dicē nulla artiū neget. Hec pfertiz quā sub oculis hēo: nauticā artez dico. Que pma post iustitiā: huic magne urbi: in quā nup pcellas mundi fugiēs cōmigraui: tātū z tā multiplex incremē tū attulit. Meministi eni quāto cū sonitu z grecorū z nr̄oz uatum nauis olim rudis atq; vnica sed onusta semideis ut fama est thessalicis digressa litoribº: per vicinas ac ppe cōtiguas heleſpōti fauces: angustāq; propōtidē ac trachiū bosphoz horribilia noia equor euxinū igressa: magna uel glorie spe uel lucri q̄si aliū orbē colchon adijt: plausuq; orbium gētiū z imortali pconio dignuz fuit. phasidos alueū attigisse. o rē nouā. Jncipiebat expiētia artē facē: sed adhuc in cunabulis ars iacebat. Creuit ide adeo: ut nō imerito dictum putes patre maiorē ex thetide nasciturū. Qó etsi in cūctis euenerit: in nulla tñ aptius. Ecce nūc italo de littore naues iminere finē soluūt. pars pdē hyeme rigida: ps hodie dum adhuc uer ambiguū brumeq; similius q̄z estati. Jlle ad ortuz solis. ad occasum alie. pars in boreā. pars in austrū: helibicas sirtes aditure. Jlle occiduū mūdi limitē gades z calpen a tergo. Jl le duos bosphoros z colchon z phasidē relicture: nō auree ouis ut quōdā trahēte miraculo: sed hortāte auro tñ z urgēte ut per tot casus: totq; terraz pelagiq; discrimia: binc viua nr̄a britānis: illic nr̄a isup mella scithis i poculū ouehāt: hic nr̄e silue qó

Flacc⁹

De scriptoribº

Salomon

Terētiº

De mō dictādi

de lupo

Aristoteles

Eurinū equor

Attēde qó di

pulvinar aptius sternat ille sub strepit⁹ ⁊ tremule ille voces pro mollib⁹ plumis sint. Mihi quocūqz cōsuetudo antiq̄ linguā aut calamū ipulerit ꝓposi tū recēs est: fixūqz aio qđ dixi. multo gdē nixu fateor. sed ⁊ multo rerū turbine stabilitū: ex equo despicē spes metusqz gaudia ⁊ dolores. Hec sūt eni fere que ꝓstātes quoqz aios ⁊ generosa cōsilia iter pellāt. Instat aūt dies/quo nihil ad nos ista ptine ant/que nūc tāto molimine vitā nr̄am obnubilant ac serenāt. Nobis iterim ut res sunt sūma ope terrorib⁹ vigētiqz tristitie resistēdū est. Qū bijs ꝯria uel spes anxia uel illa gestiēs letitia: que multos attollēdo ꝓcipitat: deo gr̄as nihil nobis bijs tpibus attulit: nihilqz videt allatura negocij diu a nostris exul atqz auersa luminib⁹. ¶ Leterū bijs omissis ad te redeo: nr̄mqz Simonidē: quor mihi tu pene iam solus supas studior comes. Ille lz absceſſerit pīs est. nunqz pītior q̄z dū abfuit. Aū enim finē absentie ꝓstolabar. qđ qm̄ mihi morte ꝓripit. Nō iā reuersurū cogito: sed reuersum. fictaqz pītia me cōsolor. Et ego gdē illū ac te: sigd mihi humanit⁹ i expletis opib⁹ accidisset: q̄si alterū Varrū. Tuccāqz alterū aio ꝓuidebā. Nūc qm̄ hic ordo supis placet: Qđ illū mihi fore decreuerā: id me illi fieri (ni fi fallor) equū est. Itaqz sigd opusculor atqz epl'arū ei⁹ ois gr̄is impfectū supest iter nos viritim diuide. Et postq̄z uos quoqz nr̄a sors diuidit extimatis ingenijs meā mihi ptē mittito: tuam seruabo. debemus hoc illi fateor: nec tu negas. viuat ille in celo ⁊ in memoria nr̄a viuat: dū nos viuim⁹. post nos aūt in memoria posteror. qb⁹ nō me fallit amor si notus fuerit charus erit. In quo si res eget fasce lz pressus ꝓprio meā opam uerecūde memoriter polliceor. ¶ In eo aūt qđ illi lete admodū acceptanti/ post mei Socratis obitū totū illud qđ nisi cuz vita finiri posse nō video/ opus epl'are deuouerā nihil muto: Qđ ad hoc attinet nihil actū est illius morte: mea est opus ut fileā. Scribē illi amplī⁹ nō possum. Sed de illo ⁊ scribē ⁊ cogitare ⁊ meminisse/ dū mei ipse meminero/ nemo certe uetuerit. Proi de nunqz iscriptio ꝓma mutabit. Qđ vivo virenti qz viro olim spopōdi: soluā cineri arido soluam nudo noi. Quicqd id erit ad Simonidē meum erit. Qđ q̄z diu seu quātulū sit ignoro. tantū erit haud dubie quātū vite spatiū/ quo nihil icerti⁹. certe aūt lōgi⁹ eē iā incipit: q̄z spaui: q̄zqz optaui. illa etiā eta te que cupidissima est viuēdi: viuē uolui: sed non solus. sine ꝓbatis ac ueterib⁹ amicis: qb⁹ ut vides iā fere oib⁹ supuiuo: ut cito uel sine amicitijs sit viuēdū: ibumanū ac miserū vite genꝰ: uel noue querende amicitie: anceps ac difficile negociū. ¶ Sed ne redeā ad querelas que in singulis vbis occurrant: passimqz se ingerūt reluctāti ad aliā: sed cōfinez stilus trāseat mām. vides puto: ualde eni aut sopitus est aut cecus: qui nō videt quo res boium sint statu. ¶ Annū etatis huius ultime millesimū trecēte simū q̄dragesimū octauū luxim⁹. Nūc lugēdi p̄ncipiū illō fuisse cognoscim⁹: neqz ex illo cessasse vn q̄z hāc insolitā ⁊ iauditā a seculis mali vim: huc il luc dextra leuaqz dimicatoris more promptissimi feriētē. itaqz toto sepi⁹ orbe trāscurso cū nulla maneat ps imunis: q̄sdā bis terqz q̄terqz repetijt non nullas anniuersaria tabe pessūdedit. Mediolanuz urbē ligurū caput ac metropolim usqz ad'huidiam bactenus boz nesciā laboz ⁊ celi salubritate ac clemētia ⁊ populi frequētia gl'iantē: seragesimus primus annus ⁊ uacuā fecit ⁊ squalidā. Quo gdem ego diluuio qui deo duce tunc aberā qđ amiserim nosti. Illi debinc populo mitior/ mihi uel crudelior annus sequēs: qđ habui optimū in terris eripuit amicū illū/ cui ut fil'is nulli boium erat. sic nulli fil'is est iactura. nomē viri ne iuitū cogat ad lachrymas nūc filebo. neqz tibi opus est noie ut quē loqr itelligas. Idē annus sic Veronā exhausit/ ut nr̄a illā etas q̄lē vidit visura utiqz iā nō sit. ¶ O immite pect⁹ seui ꝓncipis/ quē de cōditione tēpor suoruz queri solitū legimus/ ꝙ nullis calamitatib⁹ publicis insignirent: ⁊ cōe malū aliqđ atqz insignē pestilētiā optare. vidisses utinā tale aliqd feror Hai. ne nos talia multa quotidie viderem⁹. ⁊ ut pijs lumi nib⁹ parceret/ ipios oculos mestū spectaculū recreasset. Neqz vo trāsmarina tm̄ sed ⁊ nr̄a ꝓtereo. longanimis ac tristis historia est. ¶ Ad sūmā. uacuus boium sed criminū plenus est orbis. Sic ad paucos tota scelerū descēdit hereditas: ne miremur si quo pauciores ⁊ peiores sum⁹. Nā necesse est hoc mētiū virus ⁊ hāc rabiē/ ⁊ hūc luxū/ ⁊ hāc sartaginē vitior ꝓpetuis ignib⁹ supiectā/ cui nil demit sed indies aligd addit eo feruē funestius quo feruet angustius. ¶ Sed ꝓcede. Tertius hic annus ex ordine ab initio, maloꝝ sextusdecimus: multas quidē urbiū nobiliū iter quas ⁊ florētiā reinuasit: quā sic pīs estas exercuit ⁊ afflixit: ut parū sextedecime retro cedat estati. Cui accessit ad domesticā cladē belli furor externi: qđ uarie cū pisanis gestum magna ptis utriusqz pnitie ⁊ maiore piculo nūc marie dubijs pēdet euētib⁹. ¶ Inter hec mala qđ astrologi somniēt audisti usqz ad. sexagesimū gntū annū inig syderis vim ꝓducūt. Inde iaz bijs qui durare potuerint letiora oia gb⁹ a stipulatoribus polliceant in dubio est. pollicent tīi ⁊ tam ꝓpe est dies/ ut ꝓmissi fides quāta sit diu dubiū eē nō possit apud populū dico: quē nō mō astrologorum sed quorūcūqz uaticinātiū/ ⁊ q̄litercūqz furētiū ꝓmissa suspēdūt. Apud nos eni nō min⁹ hodie certū eē debet/ q̄z cū uenerit. ueterū si bñ meminim⁹ promissor. Proinde nūc Martē ⁊ Saturnum nescio ubi nā syderū nūdinātes faciūt: eāqz cōiūctionem (ut eor utar vbo) post exitū anni huius toto nunc etiā biēnio duraturā/ dicūt: mirū ualde ab initio rerū nunqz bijs in locis astra illa fuisse: cū iā totiens circos suos ⁊ celum oē lustrauerint. Sin ibi fuere mirū aliud eisdē ex locis ac syderib⁹ effect⁹ tāto diſ fil'es ꝓueniſſe. Morū eniz alterū fateri oportet: uel si negant fil'e aligd post orbē cōditū: seu qm̄ cōditū negare solēt: post boiuz memoriā visum lectūqz uel auditū ꝓferāt. Qđ si nequeūt gescāt ⁊ gescere alios sināt. neqz nos saltē suis artib⁹ falli posse ꝓfidāt. ¶ Nescim⁹ qd in celo gerit. qđ ipsi gdē ipudēter an temerarie ꝓfitent. At ex pte que in terris gesta sunt nouim⁹. nisi forte suas ⁊ ipm alterationes suasqz discordias celū hēt: ⁊ iā uel senio delira uel turbata odijs vias suas oblita sunt sydera. uereqz nūc uage ⁊ errātes stelle nullis legib⁹: aut nāe fretus extra ꝯdiacū phetōtea licētia funestos mortalib⁹ cursos agūt. Et hoc eni ⁊ gduis ieptie dicturi sūt poti⁹ q̄z ignorātiā cōfessuri: quorū nō ignorātiā mō sed cecitatē uerecordiamqz oēm vulgo etiam multa olim sed nil clarius q̄z ꝓsens hec pestis aput uerecundūqz iam esset aliqñ fateri se nescire qđ

De amicor optimo.

De peste florētina q̄rto belli pisanorum.

Nō de astrologis.

vultuq; mea nō eē que ferunt: meq; meis p̄essum aliena respuē. ¶ Est aūt nō sum nesci⁹ uel⁹ hec iniuria. multisq; olim magnis ingenijs uel errore: uel amore: uel odio iflicta. Q; multa tribuunt Aristotili q̄rū inocēs ille est. Senece libellus nolēti nō ubitē dat⁹ est. cui⁹ titulus est de q̄tuor vtutib⁹. oē vulgus opusculū illud auidissime legit: ac Senece libris iterserit. Inq; eo q; Seneca nunq; vidit Senecā p̄dicāt miranq;. Sūt qui iter ipsi⁹ Senece libros oēs: hūc maxime diligāt. qppe illoz maxie ingenijs p̄formē. Nā reuera: t si senece iuuito: ac si liceat reiecturo in adoptionē uenerit: nāliter nō su⁹ adhuc tū vulgo q; doctis est gratior. q; q; pleriscq; etiā doctioz iā errori succūbēte uero: hocipse q; loquor ignotū sit. iāq; cū vulgo de actore sentiāt. de ope aūt ipso p̄sentire vulgo nequeāt: illud uel p̄ferēti melioribus uel equāti: cui qdē egoipse nō detrahō. sed hijs ipportunis ac loq;cib⁹ scolasticis oia p̄sus nulla lege miscētib⁹ subirascor. Nā is qdem liber Martini cuiusdā est epi/ad Mironē quēdam regē ab actore suo iscriptus. formula vite honeste. Que oia nō libēter errātib⁹ breui q̄dā p̄fatiūcula dicti opis p̄dē nr̄is ex libris abolita: per bibliothecas aūt galliarū ubi scriptū credit adhuc stāte noscunt. Ilti vo iopē scriptorē t hoc forsan vnico gl̄i antē suo spoliāt ut diuitē t reb⁹ onustū suis onerēt alieno. Neq; hoc p̄tēti: sua sibi quoq; bis igerunt: qō in libro de morib⁹ ac puerbijs obfuatū est: q li bri senece dicunt: cū in eis nihil ille peccauerit: nisi q; in alijs sparsim scripsit. vñ illa decerpent: ex mltis vnū in locuz ipportun⁹ aceruāda. Raro qdē ille nisi de morib⁹ agit. Et snie breues ac p̄cise qb⁹ añ alios abūdat. qd nisi puerbia q̄dā sūt. Neq; ideo tñ ex bñ distinctis aptēq; dispositis hec suoz cōfusio seq debuit. neq; his rapt⁹ alienoz q̄si idignū esset ut paup ille Martin⁹: de vtutib⁹ q̄rū cultor esse potuit t fortassis fuit/aliqd cogitaret ac scriberet: sed referri ad vnū oia etiā mēdacio oporteret: neq; vt⁹ atq; honestas subiectū eē posset alteri⁹: cū sit oium mortaliū t platonis añ alios/atq; Aristotelis t ex nr̄is Marci Tullij: ad quē noiati Marci bruti liber est de vtute clarissim⁹: cui⁹ t Seneca ipse suis in libris meminit. Quāto g̃ meli⁹ fuerat eiusdē senece ō supstitiones nisi me gust⁹ fallit: egregiū op⁹ uel pditū q̄rē: uel ne pderet occurrē. t de p̄solatione ad Polibiū ut in multis uoluminib⁹ aiaduerti t correxi: nō qdē pditū sed pmixtū cū eo qui de breuitate vite iscribit in aptū educē ut nō vnus sed duo libri: sicut sūt ita t viderent: t nō dicaz liber sed libri titulus nō piret. Que res tardiusculis lectorib⁹ sepe nō pue caliginis cām dedit. Multa Origeni tribui fama ē: fame usq; etiā ad discrimē. Quedā Augustino. Egoipse in magno q̄dam uetustoq; uolumine qō ambrosiana Mediolanensis hēt eccl̄ia: ubi scriptoz Ambrosij bona ps est libruū stili alteri⁹ Ambrosio datū vidi. Que me res dū solitarie vite libros scriberē paulo min⁹ circūuenit. Sēsi demū Pallidij eē non Ambrosij. Multa sūt huiusmodi. Ciceroni ac Virgilio tale nihil accidisse scio pp iaccessibile credo/sempq; vnū stili genus librū cui⁹ nomē est de uetula: dāt Naasoni. Mirū cui uel cur cuiq; id in mētē uenerit nisi hoc fortasse lenocinio clari nois obscuro fama opi q̄rit: t qō vulgo fit: ut gallinis pauonū oua subijciāt. Jd ab istis i ꝯriū vtit spantib⁹ ut gñosus supincubitor

Origenes. Aug⁹

vilia oua nobilitet. Atq; ita eueniss̄e pōt p̄sētib⁹ ipsis actorib⁹ sua plus opa q; suū nomē amātib⁹. Qō si credim⁹ miraculo res nō uacat: cū scriptorū pti maxie p̄ma nois etate ac p̄cipua cura sit. ¶ Mihi qdē ut ad rē reuertar nulla de alio: nulla alij de me ut arbitror talis est spes. Nemo mihi mea igit eripiat. nemo mihi uel sua ul⁹ aliena igerat hoc p̄cor. Nec summa est: si alterutro laborādū sit: spoliari feram equius q; p̄emi. Uale.

¶ Ad eundem de silētio utili t dānoso. Epl'a. v.

b Onū cēseo si fieri possit i libtate viuē: nulli obnoriū aut subiectū nisi charitat̄ legibus bonū dixi cū sit optimū: q̄ nil meli⁹ hēt hominū vita. nulla igit opū spes. Nullus auri pallor Nullus purpure aut gēmaz fulgor. Nullus ex diuerso sqlor iopie. nulla vict⁹ aspitas hic aiuz dimoueat. Melior multo ē pauptas liba q; fue diuitie. Neq; vo libtatē sic accipio ut turpi marcescamus ocio: s; ut spōte nō coacti: nō labores ḡtos dicim⁹: s; honestos nob/utiles p̄ie subeam⁹. t Ciceronia nū illud in oratore. mihi eni liber eē nō videt: g. nō aliqū nihil agit. Sic accipio ut nihil agat occupatoz more: q duri stimulis urgent impij. Sed sepe ociosus exteri⁹ cū alijs nihil: secū it⁹ semp agat aliqd. oīno eni nihil agē nō libi s; ibertis ē. Si āt qñ ut ait pastor Marone⁹: foris oia vsat. p̄sus alieno sb impio viuēdū ē. qō tibi nūc. mihi oli. mltisq; se pe viris maximis ad tps nec̄iū vis fortune seu uolūtas poti⁹ dei fec̄ multa cauēda. multa vndiq; p̄uidēda erūt. de qbus mō agē nec tps patit nec res poscit. ¶ Duo maxie p̄pa tue p̄ditiōis attigā. primū ut sileas. ne sileas scōm. Miraris: dicā clari⁹. Eras oli rome: cōez illū dñm secut⁹ q tā cito nos in hac mistiarū ualle destituit: dū q̄rula illā ex gallijs epl'az misit: ubi q̄sta eēt silētij religio apō p̄sas: iter multa disseruit: cui⁹ si memisti: ut mearū soles rerū oiuz nō ē op⁹ plurib⁹: nisi ut scias oēs hac i re dños p̄sas eē. nec dños tñ: s; amicos. Quib⁹ nō idcirco minor fides ꝺbita ē q; violate fidei min⁹ p̄mpta sit ultio. dec⁹ nāq; nō pena vt⁹ libat: neq; lenti⁹ p̄stat. qō ipune negligit: q; q; neglectū plectit. Ultro eni agit. t ut Tullij vbo utar: suis aium trahit illecebris. ipsa sibi p̄miū: ut phis placet. nr̄i eni alti⁹ aspiciūt: suppliciū est peccasse. siqdem viro bono nulla peccato grauior pena est: cui nil detrahit multū addit ipunitas. Mauult certe vir bon⁹ inocēs torqueri: uel si ita res tulerit mori: q; nocēs viuē ac regnare. ¶ Sed qñ de dñis sermo est: q; uis rari boni: crebriq; mali sint: q; uis ut certū est plures malos seruos q; dños eē: sic icertū pauciores ue boni domini sint: an fui. Si cui tñ hoz q̄liūcūq; dñoz: tua sors subdidit: siqdē talis est fuit⁹ qua dñs maior offendit: t libera iugū cōtumacia discute: neu qd hinc seq possit examina: an pauptas: an exiliū: an carcer: an suppliciū: an mors? Nihil eni nō utilissimū atq; optimū videri debet: quo pessimā rem irā dei fugias. Sin tolerabilis: s; dura p̄ditio est: p̄fer. t donec oiuz dñs dete aliud statuit ei⁹ iussu: a quo ois est ptās: te illi qsqs est: dño subditū puta Illi cū in ceteris: tū p̄sertim in hoc vno de quo loco loquor dedit⁹ incōcussam suis in reb⁹ semp sacri silētij fidē seruа. Quā nō tibi blāditie: nō mine: nō ipet⁹: nō ira: nō ebrietas: nō spes: nō met⁹: non tor excutiat. t de p̄mo qdē bacten⁹. ¶ Alterū erat ut sicut omē dñi teneas secretū: sic in dñi secreti ni

Maro

Tulli⁹

¶Nec ignoro in his redarguēdis/multa sepe me scribētē plura etiā loquētē vba iactasse:Que mihi fateor nō ꝓfect⁹ spes/sed mēdacij odium elicuit: Jacturāq; ipse meam solor maximis comitibus. Quis enim ueri amicus nō hos odit atq; arguit? Frustra tñ eque oēs:nil vbis ꝓficiē:vberib⁹ op⁹ esset: ⁊ legū supplicijs:nō doctor hoium libris. Fixū est enim ꝑteritor atq; pñtiū ignaris uētura prenoscē:seu uerius q̄si ꝑcognita ꝑnūciare credētibus Quor iā nō ifidelitas solū atq; impietas sed rudi tas itellect⁹. Ueriq; ois incapacitas nota est hijs fidē hñtiū:cōtra quos vitas ⁊ rō ⁊ expiētia ⁊ non sancti tm̄ viri sed phi etiā graues totiſ uoluminib⁹ accingunt. ¶ Linquo Liceronis:linquo Ambrosij at q; Augustini oposissimos ualidissimosq; tractatus disputationesq; lōgissimas. Quas nec tēpus exigit/nec recipit locus:nec regrit qsq; aliquātulū legēdo ꝓcesserit. Nota nēpe sunt oia. vnā Ambrosij ipsius q; seorsum scripta est. uerā nescio an breuez magis audiāt sniam ex eo libro quē de obitu saty ri frīs sui scripsit. phi inqt de celo disputātes quid loquant ignorāt. Quid hic dicēt. Irridebunt scio. Sūt enim nō stulti magis q̄ audaces. Sed memi nerint gcqd in hūc dicit:in spūm sanctū dici quo il le plenus hec dixit. ¶Sed qd rursus ago:an qui spūm sanctū spernūt/spūs sancti organū sanctoruz linguas ⁊ calamos nō cōtēnēt? Nec reuerentius Ysaiā audiēt dicētē:annūciate que uētura sunt in futurū: ⁊ sciemus q; dij estis uos. Naz ut noui testamēti scriptores ignorātie:sic ꝓphetas arguunt insanire. Et ad sūmā oia ꝑter Ptholomeū egyptiū aut Firmiciū siculū execrant:sed illor furor eis no ceat:nobis ꝓsit:ut quāto illos a uero turpius ꝓla psos cernimus/tāto nos illi cōstātius hereamus. demū ut hijs pro oi iam tpe finis sit/neq; mihi inter surdos inutilium plus vborū effluat de hor oium cōminationib⁹ ac ꝓmissis/breue si iudiciū meum vis:miro cōpēdio te diuinū faciā:obserua igit qd de re q̄libet hij nūciēt. ℨriū enim erit. Qui hoc gñe diuinatiōis uti uolet:recte illis aduersus hoc est rarissime qdē mēdar:semp fere ueridicus deprehendet. ¶Jam qd de ꝓmisso malorū fine sperē:puto ꝓspicis. de quo iterū abiectis odiosis simulq; ridiculis horū uaticinijs si iudiciū amici simplicioris exposcis:nō astra/nō fulgura/nō exta/nō uolucres/nō deniq; sortes ullas:sed solū aium in silentio cōsulētis. Et siqua est ꝓsagio meo fides ita sentio. Sigdē ira dei est:qua nūc mortale ꝓmiſ genuſ Jn qō fateor iā dudū mea ferē opinio: ⁊ tū demū finiet dum aut molliti flexiq; ad aliū vite modum erūt ai:aut dignis fracta supplicijs humana durities que ut vides inflexibilē se ostēdit malleoq; hactenus ⁊ icude recuduit. Quo in statu remedium aliud nullū est:nisi ita viuē:ut pati simus dū uocabimur: ne q̄si res noua ac improuisa nos terreat. Que utiq; uet⁹ est: ⁊ nisi despim⁹ ꝓuisa iāpridez nobis eē debuit:ꝑsertim ex quo hāc mūdi publicā ruinā/ ⁊ sub ea nros ferme oēs oppssos: ⁊ quecunq; nobis in terris fuerāt chariora ꝓsperim⁹. Quorū sigd forte superat:ecce nunc relige piere. hoc in malis vnicū remediū ꝓbor:teq; hortor ut comprobes. Fuga enim mortis qō monēti olim scripseraz amico:nec muto sniaz:nulla est. ¶Claude oculos pstigijs:aures nugis:vita medicis. Astrologos fuge. Jlli corpa. hij aios ledūt. Sospitatorē uerū at q; astrificū uenerare. Sin uarietas nāe aliq; causis q; latētib⁹ infect⁹ aer:uel si sic penit⁹ dici placet cō stellatio quedā nos mortalib⁹ ignota psequit:finis erit:dum decocta corruptiō ac digesta solis radijs uel aliquorsum deriuata seu ꝓsumpta labes fuerit horū sane uel alterū uel utrūq; qñ sit futurū nō ce li spectator/sed creator nouit:uel fortasse aligs vir pius ac sapiēs:cui hoc ille reuelauerit: nō Saturnus aut Mars. Nijs enim auctoribus utiſ insana garrulitas. hos nobis dños imponē nitiſ: ⁊ psilia dei eludēs quātū in se est: ⁊ iterimēs arbitrij liber tatē quā deinde fomētis inanib⁹ suscitare sibi videtur circulatores egregij. dum dicūt dñari astris sapiētē. ꝑclare ifinita mēdacia vno tegūt vbo. immo vo mēdacia mēdacijs accumulāt. Nā ⁊ id quoq; falsum est. Nec sapiēs astris:nec astra sapienti:sed utriſq; dñat deus. vñ vo si id credim⁹ nisi ab astris hoc habuit dñator iste astror/sapiēs ut sapiēs eēt Opplexi loci ludus turpis ac fragilis:o male laudatū diu vbū qō sane aures respuāt. Quomō eni astris dñabiť:qui nil hēat nisi qō sibi astra ꝓcesserint? Que lex vnq; feudatarium eius dñm a quo feudum habet ⁊ nō illi potius obnoxium ac subiectuz fecit. Dñat sibi sapiēs dum deo paret/ ⁊ respiciēs ad illū rōnis gubernaculo vite cimbaz regis: astris vo nec pōt dñari:nec vult qdez. vn⁹ enim est astror atq; hoium dñator. cui⁹ sapiēs nō ignarus atq; illi fuire ab alijs liber eē ꝓtēt⁹:nō dicā celi sed nec terre ipsi⁹ quā ibitat dñiū querit. usus illi satis est. Esto aūt dñet astris sapiēs ut hij uolūt:dñium q; istud uel ab ipsis astris uel vndecūq; suscipiat: an nō videt an dissimulāt q; multi sunt astror fui si sapiens solus/aut dñs/aut fuitio sit exemptus. ¶Possem multa de scripturis ꝓmere qb⁹ ostēderē q; pauci semp fuerint sapiētes:q; q; illud ueruz Salomonis. q; stultorū ifinit⁹ est numerus. nisi q; ꝓbatio rei huius ut arbitror expiētie relinquenda est. Quisq; mihi ꝓ se magnis in urbib⁹ circūspiciat/atq; intēdat quot sibi quotidie sapiētes ueri occurrāt. Quisq; recogitet quot sibi cū sapiētib⁹ res fuit. Jta tñ ut quē querim⁹ sapiētē vite merito:non vulgari fama:hoc est nō vbis aliorū/aut etiā suis: sed factis rebusq; ipsis existimet:post nūm ꝓficiat puto dextre man⁹ auxilio nō egebit. Nō enim sapiētē sic accipio ut sapiētes causidicos stulti uocāt Neq; ut docti qdā qui multisciū sapiētē dicūt. Aliud est eni sapiētē eē q; disertū. Mores ad hāc rez nō lre requnt. Que si bñ istituto aio accesserit or namēto qdē ac pñdio igēti erūt. Jniquo aūt ⁊ malū ꝓno nunq; ꝓderūt:sepe oberūt. Jdq; ⁊ multis ⁊ claris argumētis oñdi facile esset:nisi vulgo etiam cōstaret lrātos hoies fuisse qui uel ꝓsilijs malis respublicas euerterūt:uel graues fando discordias aluerūt:armataq; in necē cōpulē acies: uel quo nihil potuit fieri peius diro aias dogmatū uenenо: ⁊ uarijs errorib⁹ ifecerūt orbē. uolūtas ergo bona nō igeniū:vita nō oro sapiētē facit. Fuere aūt qui nullū. fuere qui vnū solū dicerēt sapientē. Qui Catoni honos a nris. apud graios vo ab Apolline tribut⁹ est Socrati. Hreci ipsi septēniant. Q; uere aūt ⁊ qui id dicūt/ ⁊ de qb⁹ dicūt viderit. certe horū noia scholis oib⁹ trita sunt. Plures alij fortasse sed gēs loq̄cissima: ⁊ suarū miratrix rerū maxima hoc cōtēta fuit nūo. Quē ipm nō defuere qui carperēt ac riderēt. Multo qdē citius sapiēs dicit q;

Ambro sius

ꝑastrologos

Ysaias

Salomon

¶ Incipit tertius liber ad Joannē Boccatiū de hac peste ultime etatis ⁊ astrologoꝝ nugis. Epla. I.

Resentiam tuā aio meo gratā ⁊ spaui semp ⁊ sciui: ⁊ quātū tibi placuit sensi. Illa vo qō minime p nouerā ⁊ fausta erat: qī qdē bijs mēsib⁹ pauciss̄imis nimiūqꝫ uelocib⁹: gb⁹ in hac que mea dicitur: tua domo moram trahere tibi mēs fuit: iducias bona fide mea video: habuisse cū fortuna: nil nisi letū te pīte ausa. Mirabar ipse qd ita rumoꝝ ifeliciū iaculis semper expositas aures meas tristioris nuncij cuspis nulla pcelleret mecūqꝫ tacit⁹ querebā. qd nūc agit hostis mea? fessa ne an oblita mei est? an tādē patientie victa succubuit? Nihil hoꝝ nūc itelligo. Lā erat occultio: lōgeqꝫ alia breuis ⁊ isolite getis. an forsā erubuit sb oculis tāti amici mecū morib⁹ suis uti. dūqꝫ tibi nō pceret mihi pp te pepcit: Illō vi⁹ putē seuitiā hāc ⁊ dolos gb⁹ largit' affluit: nō vecū diā q̄ penit⁹ caret: aut miam fuisse. Nō eni tali sbnxū comite ferire ausa distulit: dū abires: ne si pus i uaderet: ultro te illi obuiū dares: neu mihi uel stra to dextrā ul'nutāti humeꝝ offereꝫ. Nō pcebat igit' sed herebat: ⁊ nocēdi tps obfuās iteri sagittaꝫ cruenta cote mortiferas acuebat. Itaqꝫ vir dū finē sol ueras: dū repēte ex isidijs hostis erūpēs: solū atqꝫ icautū teqꝫ aio ac suspirijs psequētē vulnē pculit i opino: strauisset qꝫ ilico vi cōplex⁹ ppositū pstitisse Qō vir serū ueris ac solidis pflatū snijs: qsi vnuꝫ fluctuātis vite gubnaculū tēpestatib⁹ mltis fessus arripui: ⁊ deo pstāte nō deserā: mortē. s. ⁊ mortalia qlibet eqnimit' ferēda mortalib⁹. Leterū me sic sepe oliz: sic nouissime mea me pupugit sors imitiꝫ o qd loqr aut ubi sū: Que mētē isania mutat? Neqꝫ eni h̄ tā illi puenit cui a Marone tribuit' q̄ mihi quē ꝯ notissimā vitatē ꝯqꝫ meā qꝫ sniam log cogit dolor. atqꝫ ita fortunā accusare qsi me clava pcusserit: aut cuspide fixerit pāthasilea uel orithia. Magna qdē ps qrelarū hūanarū nō iniusta mā: sꝫ stulta est. Illō g̃ psulti⁹ ac recti⁹ ⁊ fateri ⁊ credē. nil hoib⁹ siue iusto licet abdito dei iudicio euenire. neqꝫ fortunā imeritā ⁊ icognitā lacerare. Sꝫ ad icepta reuertor historiā. ¶ Igit' te digresso sacerdos ille cui lr̄as ad meū Lelīū pferēdas dederā eaipsa hora rediēs itactas retulit. Nō fuit vbis op⁹. aspect⁹ ipse p nūcio fuit. lr̄as ipse meas mest⁹ arripio: manū atqꝫ anulū recog̃sco. Et qd inqꝫ rei ē? Quid hec sibi uolūt lr̄e? Quid huc redeūt? Quid icomitate? Quid itacte saltē ueniūt? Quid Lelius me⁹ agit? ubi est? Ad hec ipse deinris in terrā oculis tacebat. Sēsi ad qō lōgo ⁊ frequēti usu: ualde sensibilis fact⁹ sum: ut dāna mea aī etiā q̄ mihi nūcientur itelligā. Tāt⁹ amicus ille pierat. imo certe pierat securiū seu uerius sequētē: ⁊ cursu ptinuo pro perātē. Obijt ergo Lelius meus vir igenio ⁊ eloquio ⁊ vtute vnicus. Nā de amicitia loq supuacuum: sic oib⁹ nota est. Erat aūt hic q̄rt⁹ ac trigesim⁹ nr̄e ann⁹ amicitie p breuitate vite lōgū satis: p viuēdi desiderio breue tps. ¶ Ecce aūt manu adhibita dū adhuc recēs vuln⁹ foueo spūmqꝫ ptineo repetita cuspide nouū misero vuln⁹ ifligit'. Simonidis nr̄i obitū referēte illo cui⁹ in gremio expirauit. o felices aie: dūqꝫ hic fuistis vnanimes vnūqꝫ sub tps hic digresse: uob ut spo bñ ē. Nob g remāsim⁹ uro hitu vite cursus q̄si ex ameno ⁊ pno calle ad difficiles salebras ac pplexas penit⁹ deflerit angustias. Sic amice nobcū ludit mors: letales ict⁹ igeminās: nec nos differt nisi ut supplicio lōgiore pfecti: nr̄ oriūqꝫ oiuꝫ spectatores cinerū effecti ⁊ diuti⁹ ⁊ sepi⁹ moriañ. Sꝫ ut libet. ego eni iā obtorpui. iā sentire nihil icipio. ⁊ i usū vsus dolor: nō iā dolor sꝫ psuetudo flebilis ac nā ē. Alia qdā ueneno viuē fama ē. Ego vo malis meis pascor: uoluptate qdā effera: ⁊ q fuerāt gemit⁹ cibi sūt. Impletūqꝫ ē i me seu Dauiticū illud: Fuerūt mihi lachrymē mee panes die ac nocte. Siue illō Quidianū. cura dolorqꝫ ai lachrymeqꝫ alimēta fuere. Ego bijs past⁹ inter hec senui. ⁊ illō afflicti senis i meū redijt caput dies mei uelociores cursore fugierūt: ⁊ nō videt bonū. Quid vis? p̄sus ex me suz: Insueta metha morphosis. ai bitū moresqꝫ exui: sola restat effigies. Sic me celeres trāsformauer̄t āni. ⁊ qdē pauci ⁊ mali. sic serenitatē illā q̄ me icipiēs adhuc leta ⁊ facilis senect⁹: semp lz apō poetā tristis ornauerat mestis vndiqꝫ nubib⁹ inuoluerūt. nulla usqꝫ de alia re ꝯceptis q̄ de amicoꝝ mortib⁹. In gb⁹ ego mori ens viuo: ut si gaudēdi mām sors daret oblit⁹ ut arbitror sim gaudē. ¶ Age aūt: pternatū sparsumqꝫ aiuz colligam⁹. o charissime Leli sic uobiscū eni q̄ si cū pītib⁹ loqr: uereqꝫ viuētibus. plane inqꝫ mihi tu Leli. ⁊ si ego tibi nō scipio. Q̄ tū B ipso āno qō tue testanē epla me defūctū fame credēs fleueras o simonides optie. iure tu mihi simonides ⁊ sacerdos ⁊ uates. ⁊ utrūqꝫ pie sacer uates: q̄ tū nup tre mē atqꝫ horrē te scripseras: ne supstes mihi fieres: quē tibi supstitē pcabar̄ me uolēte fact⁹ es uoti cōpos. clausū meis aptūqꝫ tuis pcib⁹ celū fuit. O cure hoium iutiles: met⁹ supuacui: spes ianes. Quid timuistis amantissimi. Quid solliciti fuistis. Ecce ego cui⁹ aut fama mortꝫ aut sola cogitatio sic pcordia ūra pcusserat. Quiqꝫ meoꝝ p̄m⁹ oiuꝫ mori optabā: mori ultim⁹ pmetuo. Et B p̄mū queror: qꝫ qō me lr̄is ur̄z ur̄qꝫ monuerat i se spūit: ifectūqꝫ aerē ⁊ loca morbi fama decliare. ¶ Uerꝫ ego hec ne gcēꝫ dūqꝫ aiz exonero nō rīsuros arguo. g utinā o amice te secuti ut aio sp sit nūc corpe ⁊ uobiscū fido sb lare latitātes pesti cedē uoluisset: romā isignit' neapolimqꝫ uastāti. Qō te fecisse gaudeo: tibiqꝫ gr̄az hēo. g tectū meū dignū duxeris: sub q̄ ijsdē malis pīa laborāte geueris. Illi aūt q̄rū mihi fidel'r p se gsqꝫ psuluit: uti suo ipsi pfilio uoluē. dicam fortasse ueri⁹ neguere. durū est fixa euellere. Et rome qdē iure suo si necesse nūc mori erat ossa lelij debebanē ubi cōpacta p̄mū uerius fuerāt ⁊ pelle uestita. sed alteri⁹ cinerē florētie debitū sibi abstulit neapolis Sic terrena sui pte simonides ille nr̄ amor: nr̄eqꝫ delitie iuxta Virgiliū iacebit pegrini solamē busti aliqō amatori pieridum ⁊ cultori. Utriusqꝫ vo ps etherea celum petijt. Sic mihi psuadeo: sic oro: sic cupio. ⁊ pfecto sic est. Nō pīt tales aie alio: sū ire delectat̄ enim celi regnator altis ⁊ mitib⁹ igenijs. Sꝫ cur heu g nr̄i collegij ultim⁹ vite hui⁹ aspum limē itrauerat. p̄m⁹ egredī: nisi ut multiplicib⁹ argumētis itelligā. Qō ualde si nūc p̄mū itelligē cepo: tardus sim: nullo agi ordine res hūanas. ¶ Uideo amice ut iudicio dānate depulseqꝫ aio: ad calamū redeūt q̄rele. Et sūt sane egri qdā gb⁹ remedij gen⁹ sit ubtim q̄ri: q̄si mali sensū lamētis extenuēt. Sūt q fessi sine suspirijs ⁊ leui murmure nō gescāt: q̄si

Usus v tiē i nāz

Orithia Panthasilea

Maro

te credim⁹. Proinde si viuis: nulla tibi ꝓsus excusatio est. Sin absūpta salus ut Maro ait. ⁊ te charissime fr̄ cespes hēt pīe: excusat⁹ es plane excusatione tibi qdē ut arbitror felici nobis misera: ⁊ que sigd adhuc gemituū i fundo aie resedit eliciat longum. Uale si viuis. si defunctus eternum. Ueneti is. xij. kalēd. octobr̄.

¶ Ad Nicolauz magnum regni Sicilie seneschalcum querimonia. Epistola. III.

d Udū magne vir/charūq decus/meū/dicere tibi aligd uolui. sed amor meus ac suauitas tua dulcib⁹ semp alloquijs uelut manu iniecta os log parātis ꝓclusere. Nūc tādez ipse me arguo q talē aium tā excelsum tā ueri amicuz: ego quoq ueri amic⁹ alr̄ q̄ uel illū audire deceat: ul'me log suauiter magis q̄ virilr/nūc usq tractauerim. breue est aūt ꝟbis: sed re amplū qđ tibi nūc dixisse uelim: lōgū tps est: ex quo te mihi ḡtissimū fidissimūq refugiū ꝓcelsoe vite ac ꝓdulce ai solatiū statui: meq tu tibi ut dicis in oib⁹ ꝓmū: ut ego spo nō ultimū elegisti. Ecce iterea ut deuoti tui fratresq mei optimi ferme oēs siml' uēto citi⁹ abiere.

Socra. Senobi⁹ Zeli⁹ Simōides.

Socrates: Senobi⁹: Zeli⁹: Simonides: ⁊ qđ nouū audio Barbat⁹: nr̄i oēs: at qui te ꝓpe ut numen aliqđ tollerēt: me supra hoiem amaret. Mitto alios quos nūare longū sil' ac flebile est. ¶ Et gd putas: Ibim⁹ ⁊ nos nr̄o ordine: idq q̄ primuz nulla penit⁹ mora est: cito statim: ⁊ forsan hodie moriemur: ⁊ quos ꝓmisim⁹ ꝓsequemur: nec tua te ꝟtus aut fortuna: nec mea me studia liberabūt. Soluendū nāe debitū/moriēdū/abeūdū/cedēdūq sequētib⁹: agēdūq iter est patrū: eque in tua palatia: ⁊ i meas solitudines mors itrabit. In hui⁹ aūt miserrime vite calle breuissimo: cui⁹ ut vides ad exitum ꝓpinq̄m⁹ ⁊ imus ⁊ currim⁹ ⁊ uolam⁹: ⁊ p̄cipue i hijs annis ultimo ꝓmis: dux mihi multos ante alios elect⁹. meq multis/tuo aliogn ingni ꝓferēs iudicio/cū ad finē uel nr̄m alter uel ambo uenerimus: qđ utiq fieri oportet: ⁊ differri negt quātuz dolebis/q nescio qb⁹ alijs curis: fortasse maioribus: nescio an ⁊ pulchrioribus distract⁹: nihil vnq̄ pro me feceris: cū potueris semp ⁊ sepe ꝓmiseris. Et q̄q̄ nullo meo merito/ ꝓmisso tñ tuo debitor sis: ⁊ qui p̄monij amplissimi tuarūq rerū oium ptē mihi ꝓmā maximāq meis ꝓmā/totiēs interposita iusiurādi religione deputaueris. tibi ultima ⁊ minima quā ego usui tuo relinquerē refuata de quo cyrographū nō vnū tuis scriptū digit⁹ hēo: requisit⁹ tādē nō dicā p̄monij ptes illas: aut de tuis oino reb⁹ gcq̄: qđ minime petebar: sed ne vnicū qdē ꝟbū iustū honorificū teq dignū: ⁊ tuis in labiis ⁊ in aurib⁹ audiētū honestissime sonituruz illi tuo electo ⁊ dilecto ꝓstare nolueris. Ipse tecuz cogita. Ego mihi peccare in te ⁊ in meip̄m visus suz: nisi te neglecti hui⁹ tā decori ⁊ tā tui officij admonuerē. Qđ ut differrē bacten⁹ qd putas nisi stupens dolor fecit. Ne ꝟo ampli⁹ differā: dolore tādez victⁿ stupor: ⁊ casu oblat⁹ hic vir mei nup: tui p̄idē amātissim⁹ ipulit: penes quē sic desideriū ⁊ q̄relā ⁊ suspiriū meū oē deposui: q̄si in eo cernerē te p̄sētē/tecūq de te q̄rerer qđ ꝓsepe tacēs soleo. ¶ Sibi igit̄ crede: ip̄mq audi obsecro. Et nisi tibi inglorius ducis exaudi patiētia: sed armare ꝓsusq incipiat: ⁊ ꝟbis aspiorib⁹ mitē aium oppone. cōtra te dici audies. Noli ptes extimare sed cām: tu re⁹ idēq ⁊ testis ⁊ iudex de teipso fer sniam. vide q̄ ꝓueniens fame tue sit habuisse tot annis hoiem quē amicū uoces: quē ue iterdū humilitate isita magnitudinis imemor/ut maiorē allog soleas: ⁊ si ipse ut est lōge se iparē reb⁹ oib⁹ fateat: nihilq sibi ꝑter sōnij tā lōgo in tpe ꝓtulisse tā clare nomē amicitie cū amici mun⁹ breui ⁊ facili ꝑdē ꝟbo iplesse potueris Quid ad tribunal illi⁹ qui nō solū amicis sed etiā hostib⁹ bñfacē p̄cipit huic sis calūnie rñsur⁹ videris. Ego bis te regsiui. utinā uel negasses cito: uel iplesses sero licet: aut saltē lentius ꝓmisisses. Ecce nūc tertie ⁊ ultime p̄ces mee: q̄q efficaces: in te est: Nōdū spare de te desij. Si nunc quoq meā spem destituis tuus ero nihilomin⁹. Nā quē semel dilexi semp diligo/sed molest⁹ ampli⁹ nō ero. Ultimū hoc p̄missis adijciā. Magnā ⁊ isignē amicitie laudē fore. Sed eā multis ⁊ magnis ex reb⁹ constare Amicū dici facile est. Amicū eē difficile. Uale. ⁊ si nimis familiariter loquor ignoscito. Patauii tertio idus octobris.

¶ Ad ignotum quendam de ingenio ac morib⁹ Barbati sulmonen̄. Epistola. IIII.

b Arbati mei nomen quo vir mihi aliud aut charius fuit/aut nūc quoq dulcius sonat: hūc in ꝓuis forsitā/sed in multis certe occupatū calamū auertit. Rogas eni: ⁊ q̄si debitum reposcis ut de illi⁹ viri vita ⁊ morib⁹ actibusq q̄s mihi notos reris opusculū aliqđ seu pāgericū scribā: ad memoriā posteroꝝ. Ego ꝟo ⁊ illuz carmine dignū: ⁊ te honeste rei aptū p̄catorem: ⁊ me illi talis officij debitorē fateor. ⁊ ꝟtutē eius ut charissimā sic mihi notissimā nō nego. Nihil miti⁹: nihil integrius: nihilq cādidi⁹ sol vidit. nihil amāti⁹ lr̄arū Quib⁹ ut lautissimis uescebar cibis hui⁹ appetētissimus: reliq̄rū oium negligens uoluptatū. Inanis gl'ie fugitās. Insolētie nescius ac liuoris. Ad hec ⁊ igenio acer ⁊ stilo dulcis: ⁊ doctrina uber: ⁊ memoria ꝓmpt⁹ fuit. Hec ego de hoie illo noui. Et siq̄ mihi fides apud posteros futura est: testor ita eē: ⁊ multo ampli⁹ q̄q uel tpis breuitas/uel stili hui⁹ humilitas pati queat. Me aūt ille sic dilexit ut nullū mihi mortaliū nisi fallor nō dicā aſponeret sed eq̄ret. Cōuersationē tñ illi⁹: mea mihi sors inuidit. Ex quo illud sydus Italie nr̄iq sūmū eui dec⁹ siculuz regē dura mors abstulit Robertū: nō sibi dura sed pīe: quo agēte sub iugū amicitie missi eram⁹: quo supstite separi ab iuicē nō magis corpib⁹ q̄ animis poteramus. Ille nos iūxerat. Ille iūctos tenuisset qui cōpage salubri ⁊ ualida/q̄si lapis angularis multa nectebat. Quo sublato ⁊ nos disiūcti locis ⁊ totis ꝓcordie nexib⁹ resolutis/regni ruina mirabilis ꝓsecuta est: ut oib⁹ siculis notū eēt quātū ad salutē publicā in vni⁹ viri sapia ac ꝟtute repositū sit. Illi⁹ morte igit̄ ⁊ barbat⁹ me⁹ sulmonē suū repetijt: instātiū ceu p̄scius maloꝝ. Et ego admīratione illa regie maiestatis explicit⁹ cui⁹ vinculo capt⁹ parte nopen retrahebar. me deide uel in gallijs ubi tunc erā: uel ubi nūc sum iter alpes apeninūq ꝓtinui sic effectū: ut de amici optimi charitate ac ꝟtute certissim⁹ suos mores domesticos ignorarē. Que vi uēdi norma? Que familie tue disciplina? Que rei publice cura? Deniq qd egerit duob⁹ ac vigiti annis qb⁹ eū oculis nō vidi qd dixerit aut scripserit/cū haud dubie exundāti igenio multa potuerit: nihil hēo cōpti ut ⁊ si qđ abest ociū adesset: de hijs

nesciũt. Insup qđ nescire illos nemo est qui nesciat Modestius hac in pte medici: quoꝝ pitissimi habiti sepe me pñte fassi sunt artis sue remedia ad hoc nãe seuiẽtis archanũ nõ extẽdi. Possem eis ignorãtiã donare: si eam sic in religs faterenť. At astrologi qui ferunť oium ignari potius mori uelint q̃ꝫ se rei illius ignorãtes dicẽ. Hepe cõsuetudo ⁊ pudor ⁊ puicacia ⁊ lucellum ⁊ facilitas insanoꝝ futuri semp ab expectatione pẽdẽtiũ. hij sunt lingue nodi ut uerum elicias eculeo opus sit. Nemo uolẽs nisi modestia vigẽs cogat ignorãtiam ꝓfiteť. Horũ ipsi qdẽ: ⁊ si dubitãt: celo suo tot mẽdacijs aduersante cõdiscãt: nihil eẽ qđ uẽtilãt: qđ mercãtur: quo ue arida pectora ⁊ sticuloſas aures infarciũt: sed id nihil ignotũ alijs fieri studẽt. ne si emerserit ipsi etiã nihil sint. Talis enimqsꝫ est q̃lib⁹ delectať. Inter artificiũ atqꝫ artificẽ multa cognatio est. Hec ptinacie cã igẽs. Qđ sunt videri metuunt Qđ nõ sunt cupiũt. qꝛ qđ sunt nihil est penit⁹: fieri qꝫ aliud iã nõ pñt: usu pessimo cõpediti. vnuꝫ hoc possibile arbitranť. Idqꝫ eligũt qđ eẽ nequeũt apparẽ: frustra id tñ isensati. Qui ut certe si de motibus agãt si uẽtos ac pluuias: si estus ac frigora: si ꝓcellas maris: si solis luneqꝫ nũciẽt eclipses utiliꝫ sepe sempqꝫ delectabiliꝫ audiẽdi sint: sic dũ res casusqꝫ hoium soli deo cognitos fabulanť: ceu mẽdacioꝝ tristium opifices respuẽdi eque cõmercio nõ lr̃atoꝝ mõ: sed bonoꝝ oium repellẽdi. Ipsi vo peruersitate ai q̃dã atqꝫ obstinatione mirabili possibilia negligũt. ipossibilib⁹ opaꝫ dãt animo usqꝫadeo depuduit: ⁊ cognitu faciliora diffiniunt. ¶ Uenit ad aures tuas forsitã ut nup expeditione ticinensi: cũ vir ille magnanim⁹ qui nũc ibi pñdet: lacessitus urbẽ ualidã munitãqꝫ aggredi statuisset: astrologi oẽs strepebãt: ⁊ hic nr̃ añ alios tãte fame: ut vulgo futuri pscius poti⁹ q̃ꝫ psagus hẽreť multis hic diebus patã ꝓfectionẽ: sublataqꝫ signa cõtinuit expectãdũ dicẽs hore fatalis aduẽtũ. ea vo cũ uenisset illo iubẽte: mote acies ⁊ totis in bellũ viribꝫ itũ est cũqꝫ antea multis mẽsib⁹ mira celũ ac terram siccitas habuisset: eodẽ ipso die patefactis subito celi ualuis: tãta vis pluuie cepit: multisqꝫ ꝓtinuis post diebꝫ ac noctibꝫ creuit: ut cãpi oẽs ⁊ hostiles ꝑmũ muros castra cingẽtia miro ⁊ isolito diluuio inundarẽt. nõ sine multo discrimine: ut victuri armis ꝑpe imbꝛib⁹ vincerenť. ⁊ si postea melioribꝫ auspicijs in aciẽ reditũ: ⁊ vtute ac fortuna viri illi⁹ dei freta pñsidio absqꝫ astroꝝ cõsilio capta urbe: bellumqꝫ ꝓfectũ sit. Sane tũc mẽdacio ifensus: cõiectorez illũ aliogn virũ bonũ: doctũqꝫ supra cõem modum: mihi vo charissimũ: sed futurũ fateor chariorẽ nisi eẽt astrologus amice argui. qđ ita in tãte rei iudicio dormitasset: ut tã piculosam celi mutationez: ⁊ tã primã nõ videret. Rñdit ille difficillimũ eẽ uẽtos ⁊ pluuias ⁊ impssiones alias aeris que dicũtur ꝓuidẽ. Cui ego. Facilius ergo est inq̃ noscе qđ mihi vni qđ ue alteri post annos plurimos euentu rũ sit: q̃ꝫ qđ celo ⁊ terre totiqꝫ rerũ nãe impẽdeat: hac ipsa luce uel crastina erupturũ cũ näliter qđez ista: supnäliter illa cõtingãt: distribuẽte cuilibet suas sortes deo. Facili⁹ ingt haud dubie: sed hoc ita dixit: ut animi pudorem media in frõte plegeres. Scit ipse me uerum log. neqꝫ hoꝛ aliqđ ut opinoꝛ neget. ¶ Oq̃ꝫ iam ide a dñij pñtis exordio: iter ipsum ⁊ me: qui ea tẽpestate illic erã: de maiori etiaꝫ errore certatũ eẽt. ¶ Cuꝫ enim tẽpus anrio ꝓfus horoscopio delegisset: quo felicius tribus illis magnis frib⁹ dñationis isignia traderenť: me cui inũ ctũ erat: ut in ea solẽnitate vba facerẽ ⁊ oronez meam: ⁊ nouoꝝ dñorũ intẽtionẽ ac publicã iterrupit: dicẽs aduenisse horã que ꝓteriri sine multo piculo nõ posset. cũqꝫ ego lꝫ taliũ haud insciꝰ nugaꝝ. tñ ne stultorũ numerose snie obstarẽ: cepto sermoni finẽ añ mediũ posuissem. stetit ille hesitãs atqꝫ attonito sil'is. dicẽs adhuc modicũ restare anteq̃ꝫ hora illa felix afforet: meqꝫ iterim hortari cepit ut loquerer. Ego subridẽs porasse me: neqꝫ post finẽ eẽ aliqđ rñdi. neqꝫ pulchrã aliquã fabellaꝫ occursare aio quã mediolanẽsiũ ppl'o recitarẽ. Ille estuãs ⁊ sepe vngulis frõtẽ scalpẽs tacitis oib⁹: qbusdã idignãtib⁹ ac ridẽtib⁹ alijs: post paululũ exclamauit. hora est. tũ vo lõgeuus qdã militaris vir: cui id negocij datũ erat tres bacillos puros rectos candidos qui nr̃arũ nũc urbiũ sceptra sunt arripiẽs: cuiqꝫ suũ letis vbis uotisqꝫ ⁊ faustis ominib⁹ in manu posuit. Sed id tãto in singulis iterstitio tpis actuꝫ est: ut si uera est rota illa Nigidij: q̃ astrologi ignorãtiã suã dum uelare uolũt: detegũt: merito credi posset diuersam frib⁹ fati seriẽ istare. Neqꝫ hercle alr̃ fuit. Nota est historia ut añ annũ exactũ natu maioꝛ ⁊ Bononiã nobilẽ dñij sui patrẽ: ⁊ moꝛ vitã adhuc virẽtib⁹ annis amiserit: reliquoꝝ ⁊ pspitas certioꝛ ⁊ vita lõgioꝛ usqꝫ iã post decẽniũ pducta nũc maxime floreat. Qđ sepe amico illi horispici iocabũdus obieci. cũ ille qdem arte sua nihil amplius fieri posse vno semp ore rñdeat. Et credo edepol uere hoc dicat. Etiqꝫ ut paulomin⁹ excusatũ hẽam etas facit. ⁊ magne familie educãde violẽta necessitas que ad idigna nõnunq̃ artificia magna etiã curuat igenia. Quã ut eum quoqꝫ in has nugas ipegisse arbitrer: vno maxime rñso viri illius adducoꝛ. Hã cũ ego ⁊ sibi amicus: ⁊ fame sue sepe idẽ aliter atqꝫ alr̃ secũ agerẽ: q̃ꝫ ipse ⁊ etate me multũ: ⁊ scia añiret. Ille semel uelut exprectus ꝓfundoqꝫ erũpẽs in vba suspirio. Nihil amice ingt hac in pte sentio nisi qđ tu. Sed ita viuere hic oportet. Sensi necessitatis aureã cathenam ⁊ miserť extũc silui. ¶ Ceterũ hic est mos: ut ad iceptũ regrediar. hic fatẽdi pudoꝛ: ea mẽtiũ libido in nos ⁊ fortunas ut aiũt nr̃as: nr̃iqꝫ ai libertatẽ ius utrũqꝫ sibi aliqđ acgrẽdi. vñ fit ut ꝓo honesti studij clara laude neglecta: fuscã fallacie ⁊ erroris in famiã mereanť. Quoꝝ iudicijs qđ falsi iest fraudi atqꝫ inscitie iudicãtis. Sigd aũt ueri nõ scie sed casui debeas iputare fortuito. Quid est enim aliud qđ Augustino olim adolescẽtulo: ⁊ ob eã causam tũc minime credituro. post aũt nõ credituro tñ sed breui etiã alijs psuasuro: ꝓqꝫ oẽm vitã aduersario ingẽti atqꝫ euersori hui⁹ uanitatis acerrimo bon⁹ ille cõsultoꝛ dixit vim sortis hoc facẽ in rerum nãturas quequaqꝫ diffusam. vnde est enim q̃ ⁊ diligẽtissime cogitata frustrantur: ⁊ casu elapsa certis sepe succesſib⁹ cõfirmanť: ⁊ lõgo studio nõ iuẽta vitas: q̃si per ludũ sese aliud agẽtib⁹ ingerit. Isti autem si qđ uerũ vnũ forte uel altez exciderit insolẽtissime pdicant. Qđ assidue mẽtiunť excusant: pdictiqꝫ fidẽ regrẽtib⁹ irascunť: Impoꝛtunũ ualde nõ erubescere/ cuius ꝛrio gl'ieris. Possem uel errori/ uel inopie uenia dare/ si uerecũdius mẽtirenť. Impudẽtem ignorãtiã ac supbũ mẽdaciũ quis non oderit?

ꝛ locoꝝ que in uestibulo herebi sūt: descriptionem ab Homero factā. ab hoc aūt de quo agim⁹ tuo hō tatu in latinū v̄sam/ mihi q̄p̄imū potes admoduꝫ egēti/ utcūqꝫ tuis digitis exaratā mittas. hoc in p̄sens. Jn futuꝝ aūt si me amas vide obsecro an tuo studio mea ipēsa fieri possit: ut Homerus iteger bibliothece huic ubi p̄dē grec⁹ hitat: tādē latin⁹ accedat. Nec sum nesci⁹ quāta tuarū mole rerū p̄granatis humeris: qd imponā: sui appetēs: fidens tui. Uale. Uenetijs kal'. marcijs.

¶ Ad Nerū morādū foroliuiēsem. de fama mortis sue sepius sepius conficta ꝛ figmenti. Epl'a. VII.

Tupor tuus fateor tibi vir optime ut multa alia cois est mecū. cūqꝫ oib⁹ pene nisi fallor: sic sunt qui retulas meas cogitatu suo dignas iudicēt. Nā qs oro nō stupeat hoiem nulli inuisum charū oib⁹ ut fama est: eūqꝫ nō apud Jndos aut feres extremā ue topꝛobanen. Sed in italia iterqꝫ italos agētē quotidie mortuū fieri. Uige sim⁹ ann⁹ est ex quo clemētis impio Petri in solio tūc sedētis/ neapolim pfect⁹/ dū ibi aliquātulū tp̄s tero/ per Liguriā Uenetiāqꝫ oēm atqꝫ Emiliā defunct⁹ publice nūciat⁹ sum: additūqꝫ mēdacio: me ītra siciliā obijsse. de qua re amic⁹ ille/ tūc nr̄ nō mali vir igenij sed uagi/ carmē illud flebile texuit qō audisti: qui ut vides me ad ipsaꝫ quā defleuit mortē: icertū quo spatio añcessit. Leterū carmē ipm ꝛ vulgaris rumor: sic ora oium aureqꝫ cōpleuerat. eoqꝫ p̄cessuꝫ erat: ut me reducē q̄si vmbrā defūcti hois admirātes/ dubitāteqꝫ ꝓspicerēt: virqꝫ oculis crederēt cui⁹ ꝓriū aurib⁹ credidissent. Fuerūtqꝫ in eo p̄stigio nōnulli qui Thome in morē nō me p̄ us viuū crederēt q̄ manib⁹ attrectassent: ꝛ ceu p digitū aut fantasma cōplexi/ coꝛp⁹ solidū compissēt Sic vir tādē p̄us audit⁹ visui ac tactui: ꝛ ꝓrio cessit auditui. Mirabar fateor. Nā etsi oi etati mos cois sit: ea tñ erat etas que nō qdē mortē: sed i pleriqꝫ mortaliū cogitationē mortis excludē soleat. Ex illo aūt vir ann⁹ p̄terijt quo nō saltē sel' eadem fama sonuerit: Que sic orā ferme nr̄i orbis cū vita te ptita est: ut ubi ego adeēm illic vitas: vñ abesses mēdax fama regnaret. Jtaqꝫ viuus in italia: defunct⁹ in gallijs. cōtra q̄s. Jllic viu⁹: hic mortu⁹ suꝫ hi tus. Jnqꝫ ipsa italia eo forte p̄ sublonga est ꝛ apenini scissa iugis qd aliqñ sim passus. dixi iā: duꝫ vi delicet quem pars vna pascebat altera sepelisset. ¶ Nunq̄ sane de me tātū fame licuit quātū nup. qñ hic viu⁹ utrobiqꝫ imo ubiqꝫ mortu⁹ opione hominū fui: usqꝫa deo: ut roman⁹ pōtifex urban⁹ qnt⁹ qui me vidēdi auidū se dicebat: meqꝫ iā ter uocato eccl'iasticū mihi quo delectari ꝛ moueri animū posse crediderat bñficiū refuabat: nō illud mō sed reliq̄ que dudū teneo isup: ꝛ que añ decēniū hoc q busdā amicis tūc egētib⁹ nūc defūctis cessserā ambitiose supplicātib⁹ fame credulus p̄cesserit. Jngēs deniqꝫ illa in curia de hijs puis ac paucis bñficijs tumult⁹ fuit: discurrētib⁹ qdem illis ad cōficiēdas grārū lr̄as: uelut ad opimā p̄dā. totāqꝫ urbem clamore cōplētib⁹. Nescio eni quō meū nomē ꝛ cupiditati stimulos ꝛ bñficijs pōdus addiderat. Qua in re spei vni⁹ p̄dite iactura eo solor⁹ q in religs importunitatē illā vulturū seu coꝛuoꝝ cibū sibi de alicna morte q̄rētiū lucri cupiditas in dānū traxit. viuētis eni ad bñficia suspirātes ꝛ plūbo aurū pmutātes: nil in finē sibi p̄ter laborē ꝛ pudorē sigs auaritie pudoꝛ eēt: ac sūptuosas ꝛ ridiculas lr̄as q̄sq̄. Utqꝫ illos ad ianē p̄dā: sic nos ad luctū supuacuū falsus rumor ipulit. amici flesti metu: Flerūtqꝫ alij quos mediolani charos sollicitosqꝫ mei hēo: ꝛ ut remotiora p̄tereā hic ad lat⁹ patauī scilicet flet⁹ sū: ubi pene debuerat si uerū eēt moriētis suspiriū ex audiri. ¶ Sic ut iceptū seq̄r: cū ut ait Aplus datū sit hoib⁹ sel' mori. hoꝝ me circulatoꝝ artes ac mēdacia sepi⁹ mori cogūt. Hinc ille igit̄ quē dicebam tu⁹ sil'qꝫ me⁹ ꝛ multoꝝ stupoꝛ. Quo eni de fōte q̄so p̄deūt hec figmēta: seu qd sibi artifices isti uolūt? An forte adeo nullus suꝫ obscuriqꝫ nois ut ex equo mea vita ꝛ moꝛs lateat. vñ igit̄ ista sollicitudoꝛ? q̄rsū ista sedulitas q̄rēdi anxie rē tā fuscā tāqꝫ humilē. Solet nēpe fame flat⁹ ima p̄tēnē: nec nisi clara atqꝫ excelsa p̄tingē. An forte poti⁹ p̄tra est: ut hoc claritas q̄dā necdū mihi certe cognit⁹ fulgoꝛ efficiat. Qō si ita est: ut qd ita de me falso fama loquit̄. Et ad sniam si pupillus atqꝫ abdit⁹: qd in me diū traboꝛ? Si magn⁹ atqꝫ ꝓspicuus: qd in luce nō videoꝛ? si obscuritas inq̄ tāta est: vñ hic tāt⁹ fame laboꝛ? si claritas: vñ erroꝛ? Mira res p̄sus ꝛ isolita uel de noto hoie tot mēdacia: uel de icognito tot p̄mones. Semel in hispania Scipionis africani nūciata moꝛs: ꝛ credita romanū exercitū in discrimē ultimū adduxit. sed morb⁹ grauissim⁹ illi fame fidē fecerat. Erat ille vir maxim⁹ atqꝫ icompabilis. Ego pusillus atqꝫ humilis. Jlle hostib⁹ suis cinct⁹ lateqꝫ formidabilis. Ego amicis stipatus suspect⁹ nemini sine maliuolo ut phibent sine hoste. deniqꝫ ex me nihil: ex illo tunc italie hyspanie atqꝫ africe fortuna pēdebat. Qō illi tñ vnicū fuit: mihi crebꝛū atqꝫ anniuersariū est malū. min⁹ dico. Scis tu ut ann⁹ idem bis hāc famā pepit: bis extinxit. ¶ Uerū cōmēti hui⁹ ultimi ꝛ auctorē nouimus ꝛ cāꝫ cōmittim⁹. Reliquoꝝ stupoꝛ adhuc iteger manet. An forte q̄dā puersa aī uoluptas est ea sibi fingētis auidi⁹ que magis exhoꝛreat nō cogitādo solū sed loquēdo etiā ac vulgādo qō minime ueꝝ ue lit: ꝛ hoc eē suspicemur. Uñ ego ille hostiū exps: amicoꝝ diues: sepe fingoꝛ exanimis ab hijs q me maxime viuū optāt. Certe nisi falloꝛ: nullus est hominū cui aut dānosa vita: aut moꝛs utilis mea sit. Jpe heres me⁹: si tñ is erit quē cupio: quēue dispo sui plusculū ex vita mea spat ut arbitroꝛ q̄s ex moꝛte. Nouit eni benuolētie mihi plurimū ac pietatꝭ: at vñ testari liceat p̄monij parū eē: meqꝫ supstite sibi idies aligd: obeūte aūt nihil: aut minimū p̄ quē turū videt. ¶ Sed an malo huic forte latētioꝛ cā est. fieriqꝫ pōt ne sic hostib⁹ careā ut multi putāt: imo hēam quos mihi nō spes nō met⁹ nō offēsa: hesūt qdē odioꝝ cāe: at quo nil pei⁹: nil occulti⁹ liuoꝛ fecit. Que haud dubie multis imeriti ꝛ iopini exitij radix fuit: dū qb⁹ charos se spabāt odiosos rebus ipsis expti sūt. Ecce amice ut ad uerū rōcinādo p̄uenim⁹. Jta est. digito fundū vulneris attigi. Fingūt hec nullis iniurijs lacesīti: nihil ex me timētes aut spantes: sed gratis odiētes: atqꝫ optantes ut male mihi sit. nec moꝛte pei⁹ aliqd opinātes falso qdē. Nā moꝛte bona nihil est meli⁹. Jpsi vō inter bonā siue optimā ac pessimā non discernūt: tm̄ ut de medio auferar ꝛ infectos tumēteqꝫ oculos graui hoc forte etiā clariore q̄s cupiāt obiecto libere. Qō si rite optarēt mecū hercle optarēt: mecūqꝫ sentirēt. Nā qs nouit oro te viuē ne in lōgū euum

Plchꝝ enthymema

Scipio

fit.itaq; si oculis cerni posset multa hijs ipsis qui sapie noie gloriant: desint ut eē icipiāt qđ dicunt. vulgus puto ip̄m pudoris insciū puderet: ⁊ diceret pauciores sunt q̄s fama loquit sapiētes. Mea certe sntia: nō dicam phenice rarior atq; anno renascens gngētesimo/sed rara utiq; auis est sapiens. Nō gregatim uolat: nō ubiq; nidificat: non quolibet sedet ramo: nō oi ỽno tpe nascit. Nēpe cui⁹ ortū rariorē Licero extimat vnile ptu: quē inter pdigia nūari sola raritas facit. C Ut ergo astris dñet hic seu nullus sapiēs/seu prarus: qd faciēt alij: seu qd faciēt oēs? Quid poro nisi seruiēt astris seruitute nō tm̄ corpor sed qua nulla miserior aiorum hos tm̄ ista nō tāgūt qui salute hoium sprēta soluz de hoib⁹ lucrū captant. soli inhiāt p̄de. que qm̄ de liberis nō sparēt/nec fatē suos p̄nt/seruos faciūt stellarū: ut iā dixim⁹ q̄rū se cōscios ⁊ q̄si cōsiliarios dici uolūt: seq; iter seruos ac dños secretorū interūcios spōdēt. O flagitiū audax ꝓmittētiuz. o credentiū stult⁹ pauor. Et que audacie sūma est: ut peccata hoium excusent: dei iustitiā accusant: cum dicūt ut p̄clare ait Augustin⁹. de celo tibi est ineuitabilis cā peccādi. ⁊ Ven⁹ hoc fecit aut Saturn⁹: aut Mars scilicet ut hō sine culpa sit: caro ⁊ sāguis ⁊ supba putredo: culpādus sit aūt celi ⁊ syderum creator ⁊ ordinator. ⁊ qs est hic nisi deus nr̄ suauitas ⁊ origo iustitie? C Jā ỽo ut raptāti stilū iracū die frenū ponā: ⁊ qui supra desiturū me ꝓmisi uel hic desinā atq; a circūscriptorib⁹ hijs diuellar. Si hic quoq; ubi nālis scilicet maloꝝ p̄stitū cā sit: cōsiliū meū queris. Nullū mihi certi⁹ aliud q̄s qđ audisti: ubi de hac mortali ubi ꝑclitamur ac misera vita: ad illū cōfugē apud quē est torrēs uoluptatis: ⁊ fons vite. Nā qd oro agat aliud viator aque modicū rimoso uase collectū: labi sentiēs ⁊ siti metuens pire: nisi ut raptim eo se ỽtat ubi uel phēnē riuū uel aque fontē ideficiētis iueniat: hic tm̄ humane pluscul cautionis haud spuerim: atq; in ꝑmis locoꝝ mutationē ut dimissis ad tps qb⁹ pestiferuz acrius icubuit sydus salubriora sectemur: sic ꝑcelā portu nauta: tecto imbrē vitat agricola: sic piculū honesto diuersorio sapiēs declinat oium lz itrepidus: ⁊ si cogat eligē: mortē ipsam vitio p̄latur⁹. C Hoc nimirū mihi cōsiliū duo illi dederāt amici qđ tm̄ heu me miserū cur cōsultor alteri⁹ q̄s sui melior q̄sq;. In ꝑprios usus utere neglexerūt. si sui q dem erat arbitrij nec decreti violētia tenebant. Tu seu humano cōsilio: seu alr id qđ cōstat duce fret⁹ deo linquēs neapolim: ⁊ omissa Florētia longiore circuitu me petisti q̄uis adhuc utraq; urbiū illarū trangilla p̄sisteret. felix ut decuit pia fuit electio qua p̄ie me platū gl'ior. tueq; uel prudētie gratulor uel fortune. Illud quero: qđ corā quoq; sū que stus nimis te hinc abitū ꝑperasse. Et si eni purgata ibi oia dicerent: nosti tm̄ vulgi morē uel fingit ul' anticipat que delectāt. Sēsi: aut p̄ie pietas aium urgebat: nec mei desideriū obstabat trimestri p̄sentia iā lenitū. Sic ierorabilis abusti. neq; egō ul' eq tatē arguē: uel me illi posthitū idignari poterā: cui me antea ptulisses. Sed qm̄ etsi nō linceos oculos ac apnas aures hēt amor nescio qd istic nūc etiam religarū met⁹ atq; discriminis supesse audio. Qđ si ita est te amice per teip̄m p̄cor ut redeas. Auferhāc mihi sollicitudinē: cui si nescis solito charior factus es. Cur si queris: ipsa raritas cā est: Nulli q̄s monoculo charior lux. e numero ueterū amicoruz ut dicebā pene vn⁹ es mihi. Nā de barbato nr̄o qd sperē dubi⁹ suz. sic mō pelignos at brucios puagatur mors. C Ueni ergo optat⁹. adest ecce anni ps leuissima: cure nulle nisi pyerie ac iucūde. dom⁹ saluberrima. ⁊ quā stilo tibi fortassis exp̄merē: ni tu illā plene nosces. Adest optima: ⁊ nescio an melior optāda societas. nomē ab effectu nact⁹ bñ itēdi. p̄clarissime hui⁹ urbis cācellari⁹ ⁊ statui publico ⁊ ꝓuatis amicitijs ⁊ honestis studijs bñ intēdēs: cuius uesptini cōgressus dū diurnis relaxat⁹ curis/leta frōte pio aio istructo nauigio ad nos uenit: ⁊ nauigatiōes ꝓfabulationesq; sub noctē q̄s suaues sint q̄q; sincerū ⁊ bñ falsum gcgd in hoie illo est: nup exp̄t⁹ tenes. Necnō Donatus nr̄ apennigena quē ex truscis collib⁹ ereptū multos iā per annos litt⁹ seruat adriacū. Donat⁹ inq; nr̄ ⁊ donat⁹ nobis se donāte: donatoq; illi antiquo ⁊ ꝓfessiōis successor ⁊ nois: quo nil suauius/nil purius/nil. nr̄i amātius/nil notius tibi. Nolo plures noiare. Sufficient hij. Quis eni nunq; mihi solitudo illa ultima atq; ihumana placuerit: neq; mihi ꝓbet q̄lis scribit fuisse Bellorophon ipse suū cor edēs hoiuz uestigia vitās: de quo in solitudine mea olim duob⁹ solitarie vite libris pro igenij virib⁹ multa differui semp tm̄ mihi vir doct⁹ ac sapiēs paucis egē comitib⁹ visus est: qppe qui sibiipse si res adigat comes eē collocutorq; dicerit. Sin uel grauis hic mora. uel autūnalis itēperies suspecta erit: q̄q; meo iudicio nullis aqlonib⁹ aut ęphiris serenari/purgariq; melius celū pōt/q̄s serenis frōtib⁹ atq; optatis colloquijs amicoruz. Jbimus hinc: eriscq; tu mihi secessionis fortasse utilis: at ꝓfecto delectabilis auctor ac comes. Cōmigrabim⁹ Justinopolim ac tergestū vñ mihi fidelib⁹ lris uotiua temperies nūciat. C Ad postremū boni hoc saltē bitur⁹ est redit⁹ tuus: ut qđ iā dudū cogito thymaui fontē uatibus celebrē: multis ỽo uel doctorib⁹ ignoratū: ubi est: nō ubi querit. hoc est nō patauinis in finib⁹ uestigem⁹. Quem errorē pepit Lucani vticulus quo appono illū iurit euganeo. sed in agro poti⁹ aglen si ubi illū cosmographi certiores locāt. vñ per ora nouē uasto cū murmure mōtis. Jt mare p̄ruptum ⁊ pelago p̄mit arua sonāti. Uale. Uenetijs septio idus septembris.

Aug⁹

Bellorophon

Justinopolim Tergestum.

thymauus fluuius

C Ad eundem de illius statu. Epl'a.II.

c Alsus nr̄os scisti/nō dubitem/⁊ flesti: lelij mei Simonidisq; nr̄i obitū. Alterū anteq; hinc isses noueras uerū aures meas ꝓcuti cuiusuis alteri⁹ q̄s tue lingue cuspide maluisti. Alterū statim post tue dom⁹ in limine didicisti: de q̄buſ multisq; alijs que p̄ntē nr̄amq; simul ac mūdi toti⁹ respiciūt tēpestatē lōgā tibi mest⁹ epl'az dicta ui: quā ue miserim cā est/nō taz labor aut tarditas q̄uis uere utraq; cā est/q̄s pdēdi met⁹. hūc etiā laborē sicut aliū ad ip̄m de quo loquor Lelium Simonidēq; ip̄m pdidi. Quib⁹ cū multa scripsissem utri usq; tepido cinē iuēto/vna ferme hora diuersis lz e tractib⁹ terrarū signate uti erāt ad me lr̄e rediere q̄s aspectu ꝓmo ifaustas/ut erāt nūcias rat⁹ flammis iniectas charis manib⁹ in feriaſ dedi. C De te aūt ut qđ est fatear/donatū nr̄m/⁊ me igēs pauor arripuit: ne tu quoq; post illos abieris: Neq; nob videt fieri posse si viueres: ut nihil his scriberes: quos ais q̄s suspēsos q̄q; sollicitos liqueris scire

de amore.

Rara chara

illū scia doctū credet: expiētia agilē: diligētia itētū ⁊ charitate ac fide isignē/poti⁹ q̄z ꝓmone: dū ꝓfessionis sue memorē cogitabit: hoc est nō psuadere dispositū/sed mederi. hec ni fallor egro spem pariunt atq; attollūt. hec aūtem medico tribuunt augētq;. uos aūt dicē soletis ut audio plures illū curare de quo plures sperāt. ⁊ba supflua nihil egro: nihil medico: nihil spei cōferūt: nihil rei. dici negt quot hoium milia disputātib⁹ medicis aut porāti bus piere. Hec tā multa familiariter ut uel sic itelligas me amicum. Uale.

¶ Ad fratrē Bonauēturā baffro Uenetū grauis patrie tumores. Epistola. IX.

Na hora duas mihi gratissimas lras tuas attulit: que diuersis ide tpib⁹ digresse vnū hic in tps coiere. Illis visis ilico tecuz fui. Q̄uis enī ut est aius amicitiarū tenax ⁊ vulgaritū negligēs curarū: nō tecū mō q̄tidie: cūq; his paucis quos mihi iā reliquos mea sors fecit. ſz cū hijs quoq; quos abstulit creber sim ne cui mirū videaſ nō posse: in me absentiā q̄ mor ſ neqt semp tñ atq; oib⁹ pñs locis ipsis in lris pñtior fit amicus. Sic optatā faciē docta man⁹ exp̄mē nō scribēdo, min⁹ q̄z pingēdo didicit. Quib⁹ ego nūc lris hoc rūsum uelim. ⁊ si desiderio tui angar te tū in loca amena ⁊ salubria cōmigrasse gaudeo. Ex diuerso aūt näe donū hoium puersitate ꝓfundi celiq; serenitatem belli fumo ⁊ puluē deformari doleo. Fit hōc ut arbitror ne qua dulcedo mortalis nr̄z iter ipediat: ne ue nos p̄ie celestis imemores viaꝝ fortе terrestrium reddat amenitas. Speculator ethere⁹ ut tor porē nobis excutiat nūc nos blādis ⁊ nunc duris agēs stimulis dulcia amaris: leta tristibus: secura sollicitis miscet ac tēperat. ¶ Libros quos querim⁹ illic nō eē nō miror. Nā ⁊ ego dū id tibi ipone rē: tēptabā potius q̄z spabam. Sed iuuabat expiri an q̄ iterdū accidit spem successus excederet. Inquisitionē gdē hāc libror q̄uis sepe irritā omittere nescio: taz dulce est spare q̄ cupias. hēbim⁹ vo quos poterim⁹: neq; pulchre idagini fedus tor por obstiterit. Reliquos patiēter optabim⁹: atq; ita ꝓgrediemur. his cōtēti: quos nobis nr̄a sors tribuit legēdiq; ipetū ac discēdi ardorē mortalitatis recordatiōe solabim̄. At q̄ ibi etiā amicos mihi eē ais. ⁊ miror ⁊ gl'ior. vna enī ps italie est: cui ignotissimū me putabā. vide aūt ne amico ⁊ fauēti menda cio nūc quoq; fuscū nomē ornaueris. ¶ Postremo q̄ de p̄ie meoq; statu queris accipe nullus est malor finis: nulla nisi in misericordia dei spes. Sine hos qui que cupiūt fingūt sibi iā adeē: ⁊ quecunq; sōniauerit vidisse se credūt: paululū forsitā sese minor sed adhuc igēs atq; horrifica seuit pestis: vndiq; aures flet⁹ ⁊ querele. vndiq; oculos tepētia funera: urneq; feriūt patētes: q̄q; in capta urbe ait Maro. crudelis ubiq; luct⁹. ubiq; pauor ⁊ plurima mortis imago. ⁊ q̄cūq; te vtas adhuc late feruētē videas libitinā. Quarū me rerū fateor non vict⁹ sed fastidiū domi tenet: sepe solitos congressus tue fidelis amicitie regrētem. Et de domesticis bacten⁹. ¶ Bellū vo nunq; graui⁹ fuit: nunq; funestius. Q̄ finitū spabam⁹ igeminat ⁊ in dies inferni ut ita dicā follib⁹ excitū iardescit. Sic de celo ira dei culpis hoium: de terris hoium rabies demoniacis pulsa calcarib⁹ ⁊ ꝓfuso laboꝝ ac terroꝝ puluē mūdi callē ⁊ multa nube miseriarū purū iubar vite hui⁹ iplicuit atq; iuoluit: utq; omissis totius humani gñis malis: que nō dicā singula sp̄sim flere: sed sil'oia cogitare difficile est. omissa que nos pro pius p̄mit infelicis italie tēpestate ipsam nr̄arū egritudinē medullarū atq; itestinū ulcus attingā. dicā q̄ nondū forsan audieris. q̄q; maiori dolore an pudore sim dictur⁹ extima. Sigdem per hos dies Uenetoꝝ classis de more annuo cyprū atq; alexandriā petēs: dū creteis nup fidis ac subditis nūc hostilib⁹ esset depulsa littorib⁹ ad oppidū cui scythie nomē est in extremis isule finib⁹ qua minorē scilicet asiā ⁊ minorē ꝓspectat armeniā: man⁹ iuuenū nr̄oꝝ iustissimo gdē odio nefarie rebellionis accensa: sed ut res docuit plus ipet⁹ bitura q̄z p̄silij aquā di seu ꝓposito seu p̄textu in terrā egressa: cūq; aq̄tione p̄hiberet biptito agmine muros aggressa est tāto ardore ut iā ea ps oppidi quā alexādrinaruz nauiū ductor iuaserat: ⁊ nā ⁊ arte ꝓualidis diffusa menib⁹ inq; humiles p̄ces vsa supplicū more p̄tētis manib⁹ spem salutis in deditione reponeret. deniq; actū erat vi repēte ps altera quā classis cyprie dux agebat q̄si nō cyprū petēs sed in cypro nata paucis armatis imo ibermib⁹ greculis ꝓximo i colle cōspectis leporino ac degūi ⁊ idigno metu sine vulnē: sine ferro: gn ⁊ sine strepitu terga vtisset. In qua fuga p̄mo attonitis nouitate rei virq; sibi credētib⁹ q̄ videbāt. deinde resūpto aio erūpenti b⁹ opidanis: nr̄oꝝ qdā gladio: alij vndis absūpti sunt. Naues sparse: relicq; petiere. ita hoꝝ ignauia alioꝝ vt⁹ irrita ꝓpe iā parto caruit effectu. dānūq; uet⁹ nouo dedecore cumulatū est. Q̄ si ps hec aut domi māsisset aut alteri sil'illuc isset: nō illi⁹ tñ lucis sed toti⁹ belli istātis momētū ingēs puo discrimine querebaſ. Hec tibi amice ⁊ scituro grauiter ⁊ graui⁹ nescituro nota facē uolui. Que sic eē ⁊ i de mihi illi⁹ qui celsa de puppe cūcta oculis vidit/ cois amici lris nūciatū. ⁊ hic passim idignātis populi murmure lamētisq; cōptū est. Quib⁹ in malis hoc vnū boni cogito: ut sicut caudinā ignominiam in samnites. Attilij suppliciū in penos. Mācini ob probriū in numātinos. ciuiū suoꝝ mortes in Mitridatē. Aulī fedus: ⁊ fedā fugā in Jugurthā ulta est roma. Ita hec urbs aī alias nūc amica iustitie: multiplicatis iniurijs exacerbata. ⁊ ob id natiue parūper oblita dulcedinis cruente p̄fidie ultrix acrior potētior q̄z ꝓsurgat. in illos p̄ie ꝓditores q̄s Uenetos putabam⁹. Quid nō dies lōgior mutati q̄z celi q̄litas pōt? Cretēses iuenim⁹ nō p̄ti tñ nostro sed antiquo tā poetico q̄z aplico testimonio infames. Fefellit nos aspect⁹ exterior pectoruz late bras itrospicē nō est mortalis obtuit⁹ hitu ac noib⁹ Ueneti. Proposito atq; ais hostes erant: quos vīuos ac mortuos malē ꝓdet mendacior ⁊ negtie ultor Christus. ¶ Jā q̄ ultimū de me petiſ breue est. Nō pōt mihi ꝓuatim bñ eē: cū publice male sit ut tamē ex fide iust⁹: sic ego peccator ex spe viuo. uenit vñ nō timebaſ excidiū. ueniet vñ non sperat auxiliū. Misit nobis rex tartare⁹ ꝓditorē: mittet rex celestis ultorē. Justissimo eni bello dux fortissimus querit: ne qd nescias: nr̄ ille Fabrici⁹ Ueronē sis nulli nr̄oꝝ tēpoꝝ bellicis artib⁹ scdus: hoc vnū in p̄silijs oib⁹ nūc agit. In q̄ qdē tua p̄ia uti opa dignaſ mea: q; eē me illi amicissimū notū est. Pro inde cū Laurētius nr̄ dux illustris ⁊ cognomine Celsus ⁊ re celsior illū per lras reipublice uerbis

Maro

Attilius Manci nus Mitridates Aulus

Luchin⁹ vvme Laurēti us celsus dux Uenetiarū.

scribē certa rerū fide nō ualeā aliud q̄ qđ audisti. ¶ Qđ ad me tū p̄o virili portione attinet nomen ei⁹ cure mihi fuisse multe mearū testanť epl'ar̄ que ad eū sunt: ꝛ iuuenile opus: epl'aris liber lege carminis astrict⁹ sibi tot⁹ iscribit. Tu qui sub illi⁹ magisterio creuisti: cui ꝓuictu cōtinuo ac lōgeuo rerū illi⁹ atq; actuū plena notitia est: cui etas: ociū: ingeniū fauet: qđ ex me poscis per teipm iple. oro feliciter: ut qđ ualde nosce cupio ex te discā: Quo nō solū cois mihi tecū amici memoriā: sed cois tibi se cū p̄ie gl'iam celebrabis. Que maiorez nisi amor me fallit nulla etate ciuē habuit. Nasonis antiqui pace dixerim. Ille eni igenio clar⁹: fusc⁹ morib⁹: q̄ uis frustra multas longe vite maculas vno breui purgare ꝺsiculo nitus sit. hic aūt nr̄ ꝛ ingenio bonus ꝛ vita melior fuit. Uale.

Contra odium

¶ Ad Joānem boccatiuz de tedio scabiei ꝛ medicorum remedijs. Epistola. V.

Atis supq; tacuim⁹. Et est ut iucūdi p̄monis: sic tranglli silētij uoluptas q̄dā. hec ne nos equo lōgi⁹ trahat occurrēdū est. Non dicā scribēdi mām defuisse: ne mētiar. Qñ eni nobis illa defuerit: qb⁹ celū/terra/mare/queue i eis sūt oia: ꝛ in p̄mis hō: mirū nāe parētis opificium/ idēq; optimū: pessimū aial. ꝛ nūc ppe par angelis nūc aspidib⁹ atris imanior: mā ierhausta est: semp q; se oculis atq; aurib⁹ igerēs: tp̄s solū defuisse uere dixerim. Affuisse aūt atq; adesse ꝛ nescio q̄rsum affuturā eē sq̄lidā ꝛ arētē scabiē. Que cū oi difficilis sit etati nr̄e ut ꝓhibent/ ꝛ suspecta est. Mihi vo absit dū p̄ritū ai/ morboq; discussero: ut exť noz qduis icōmodoz queat eē suspectū. Letez hec me pestis gntū sic iā mēez occupat/ ut nō solū calamo sed cibo etiā ereptas man⁹ ad se arādā fodiēdāq; ꝓuerterit. Amici mei medici in qb⁹ qđ remedij: qđue oino ꝓsilij sit expti nouim⁹. Qui de malis hoiuz ludū sibi ꝛ mercimoniū fecē: qq; auxiliarios se p̄fessi/ spectatores egroz ꝛ egritudinū facti sūt oib⁹ frustra patiēte me poti⁹ q̄s ꝓbāte: seu aliqđ hic sperāte tētatis ad extremū/ ut etsi nō medici saltē p̄nostici videanť: aduētātis estatis expectādū auxiliū cēsuerūt. dura grauisq; necessitas que aduersus hostē nō nisi ab hoste poscē opē cogit aut sperare. Ego aūt neq; medicis credo/ neq; ab estate spero aliqđ. sed ab illo oia de quo scriptū est. Estatē ꝛ uertu plasmasti ea. Et hoc vnū scio certissimūq; ꝓnosticū morbi hui⁹ hēo q; cito/ uel ego eū: uel ipse me deseret. diu sit' eē nō possum⁹. hoc me solor: non in ista solū: sed in oib⁹ molestijs meis. bñ ꝓuisum est eni ut cū vite mortalis inūabiles sint angores: nullus possit eē lōgeuus. Audio qdem aliquos eē qui scabiē sanitatē eximiā eē dicāt: quā mihi ablatā illis accedē nō tm̄ patiar/ sed optabo. Certe si hec sanitas est: nemo me sanior viuit usqueadeo ut p̄enia sanitate vir hec pauca p̄scripseriz. Sz nec mlt⁹ op⁹ erat. Satis est rupisse silētiū. Scripsi ecce aliqđ: tuq; aliqđ rescribas. Hostis hec mea iterim forsan absceſſerit. Nos ad consuetudinem reuertemur. Uale.

De scabie

¶ Ad eūdē de mortalis istabilitate ꝓpositi. Epl'a. VI

Um nil seriū qđ scriberē adeēt ꝛ oino aliqđ scribē mēs eēt: qđ memorie p̄imū fuit arripui. Leo nr̄ uere calaber: sz ut ipse vult thessalus: q̄si nobili⁹ sit grecū eē q̄s italū. Jdē tū ut apud nos grec⁹: sit apud illos puto italus quo scilicet utrobiq; pegrina nobilitet origie. Hic leo inq; vīcūq; magna belua] me nolente frustraq; diu ac multū dissuadēte/ surdior scopulis ad q̄s ibat: tuū post abitū hinc abijt. Hosti hoiem: ꝛ me nosti. An is tristior: an ego letior/ haud facile iudices. Itaq; uerit⁹ ne ꝓuictu assiduo fortassis ificerer: Est eni ai egritudo nō min⁹ ꝺtagiosa q̄s corpis. abire passus suz: ad qđ tenēdū alio q̄s p̄cū vinculo op⁹ eēt. dato illi vie comite/ comico Terētio quo icredibil'r delectari eū: aiaduerterā sepe stupēs qđ cōe bīe posset grai⁹ ille mestissim⁹ cum hoc affro iucūdissimo. Sz vir ulla tāta dissil'itudo est que nō sil'e aliquid hēat: Sicut ꝓtra. Nulla tāta sil'itudo que nō aliqđ dissil'e. Abijt ģ sub estatis exitū: multa me corā: sepe in italiā latinūq; nomē acerrime iuect⁹: vir illuz puenisse diceres dū ex ispato barba ꝛ crinib⁹ suis horridior maiorq; ad me redijt epl'a: ubi iter multa ceu terrā celestē dānatam mō laudat: atq; amat italiā: dilectāq; grecā odit laudatāq; bisantiū execrať. ꝛ ut se iubeā ad me uenire/ tāta rogat instantia q̄ta vir petr⁹ naufragās impantē fluctib⁹ chīz orat. Ego rideo. miror: q; hāc iudicioz tātā vtiginē tā breui tpis spatio: imo ne id qdē miror. Scio eni aio q radices i sapia ꝛ vtute nō egerit/ nihil eē mobili⁹: cui⁹ rei cās fortasse alias. sed vnā haud ieptā ut pagani hois apud Senecā legisse potes. in eo libro quo elbiā cōsolať. Jnuenio ingt qui dicāt nāle ieē quādā irritationē ais cōmutādi sedes: ꝛ trāsferē domicilia. Mobilis eni ꝛ ingeta hoi mēs data est. Nusq; se tenet. spargit ꝛ cogitationes suas in oia nota/ atq; ignota dimittit. Uaga ꝛ getis impatiēs ꝛ nouitate rerū letissima. Qđ nō miraberis: si ꝓmā ei⁹ originē aspexeris. Nō eni terreno ꝛ graui ꝺcreta corpe: sed ex illo celesti spū descendit: celestiū aūt nā semp in motu est. Probat hoc dein de. sz supfluo. nā res sēsib⁹ clara est. cui hoc tū adijcia ꝛ rē dicā mirabilē. sed ni fallor ꝛerā: ubi duo illa defuerint qb⁹ radicatū q̄ro aium: ad pstātiā ei⁹ nō mō nō ꝓdesse lr̄is sed obesse: dāt audaciā: loca edocēt: vias mōstrāt: cōgerūt viaticū: uarios ingerūt cogitat⁹: qb⁹ ut stimulis multa videdi excitant appetitū neq; frenāt nā uagū aium: sed ipellūt: agitāt: circūuoluūt. Jd si vnq; in ullo hoie clarū fuit: in hoc nr̄o leone clarissimū est. Nō leo marmaric⁹ dū febrit caueis lustrādis ardētior: crebrior: q; hic nr̄ ꝓuincijs pagrādis: ꝛ ut auguror nisi rōnis officiū paupies occupasset: nō leo eēt ille: sed uolucris. Gaudeo hercle vbis icredulū reb⁹ admonitū ꝛ saxeū illud caput expiētia emolitū. Leterū neq; pstātie sue fido: neq; uel nām uel etatē ꝛ si ipse aliud spōdeat mutādis morib⁹ aptā reor. ¶ Unū p̄terea qđ ridebis p̄cib⁹ iserit/ ut p̄o eo scilicet apd pstātinopolitanū imperatorē lr̄is itercedā: cui⁹ mihi nec visa facies nec auditū nomē. leo tū me sic illi ut romano imperatori notū ac familiarē q: cupit etiam opinať: q̄si qui in impij titulo cōueniūt vnū sint: p̄pe suo iure id qdē. Breci eni pstātinopolim alterā romā uocāt. Quā nō parē mō antique sed maiorē cōpib⁹ ac diuitijs effectā dicē ausi sūt. Qđ si i utroq; uerū eēt: sicut in utroq; Soçomeni hoc scribentis pace dixerim falsuz est. Certe viris armis ac vtutib⁹ ꝛ gl'ia parē dicē q̄uis ipudēs greculus nō audebit. ¶ Postremo aūt ne amici uolatilis taz vbosa mētio frustra sit: redit his in aium te p̄cari ut Homerice ptē illā odisee/ qua Ulyxes it ad iferos

Nullus est q̄ no hēatsili tudinē

seneca

Lōstātinopolis

Soçomenus

immo eqdem nō ex me sed ex Marco Tullio: qui ꝑmus hoc dixit. Quod si nouum audis puto delectabere. Sin ⁊ tu idem olim senseras: gaudebis ingenium tuum spōte sua in maximi hominis sententiam incidisse. Fieri autez pōt immo fieri aliter vix potest: ut quod dicam tibi per te notū sit. Quo modo eni tātus⁹ dux que ad ducē ptineāt ignoraret Uerū id neqꝫ a Tullio neqꝫ ab alio dictū scias: ꝑci pue cū hoc ipm tulliane factū die loco quodā secretiore recōditū sit. Qō si ita est: qd tue huic notitie accessurū sit si querīr. Multū sane. Nā dū nob ali qd rōne uel expiētia duce psuasimus sed nō plene sed ex ispato viri cuiuspiā illustris auctas accedat efficit: ut qō erat opinio: iā scia certa sit: ⁊ circū ꝑcordia serpe solitū medullis isideat. Q⁊ si forsan ⁊ hoc ita se hēre ⁊ a Tullio dictū eē cognoueras. eqs me tñ auribus audies: ab illo dictū latiuscule disse rētē. C De te eni dictū est. deqꝫ alijs sūmis ⁊ excellētibus belloꝝ ducibus: quos cois usu ꝓmonis ipe ratores appellabāt. Ego ingt sic existimo. In sūmo impatore q̄tuor has res ieē oportē. Sciam rei militaris: vtutē au ctē felicitatē. Ex hijs vides inclite vir etsi nihil addidero: que tibi ad iplēdū ꝓfessiōis tue debitū necia sint. Quoꝝ alia itētione ai ⁊ diligentia querunt. Alia vo nisi celitus data sint nullo vnq̄ studio queri pñt. Hec ex ordine ꝓseqr ut quo dā mō sicut ait Anneus Seneca speculi vice fūgar ⁊ te tibi ostēdā. utqꝫ hec tibi plene oia gaudeas ob tigisse. uel sigd fortasse qō nō suspicor. nūc etiā deeē tibi senseris: qō per hoiem possibile sit ipleri generoso nixu assurgas. ⁊ in eā rē nisi respuis hoc uti ualeas exēplari. Neqꝫ eni clarius sigs est latēs in re q̄libet defectus q̄ꝫ exacta ptiū enūatiōe atqꝫ examinatione cognoscīr. Neqꝫ vo tarde aligd fieri putes qō util⁹ qōqꝫ honeste sit. Illō potius tene qm̄ gcqd male differt: peius omittīr. Itaqꝫ moꝝ emēdatio semp optabilis ⁊ vtutis studiū usqꝫ ad extremos anhelitus laudabile est. Sed sequor ordines ⁊ ut possum qō pollicitus sum ꝓsoluo. C Pria dos igit sūmi ducis est scia rei militaris. Hec ut reliqe artiū ⁊ doctrina ⁊ exercitatione ꝓcipīr. utraqꝫ mltiplex. Nā ⁊ armoꝝ atqꝫ egtādi pitia quedam est: que in pace etiā exerceri pōt. imo in pace maxime discīr. huius ut reliq̄rū fere oium singularis iulio cesari laus est. de hijs loquor in qbus militaria tñ ⁊ bellica vsanē officia: qbus neminē illo vnq̄ magis enituisse plurimi ac certissimi sūt auctores. Est ⁊ altior militaris disciplina que ubicūqꝫ discaī nō nisi in acie exercēt. Et hec qdē ex hijs ꝑmus libris cōstat qui rei militaris apud nos apud grecos vo stratagēmaticon iscribunt. quoꝝ aliquos me hortā te descriptos hēre uoluisti. Itemqꝫ ex ois historie notitia. añ alias romane. Nulla eni claroꝝ taz fertilis exēploꝝ. Sepe vo aium tāgūt nō minus exēpla q̄ꝫ rō. Insup ex ꝓsilijs ac ꝑceptis isigniū uetera noꝝ qui multa uel legerint uel expti sint. Non est eni facilis adeo ut qdā putāt aut fortuita rei militaris ars sed multis ex regulis magno igenio lōgo qꝫ studio collecta. q̄rū siq̄ negligīt: nusq̄ꝫ negligentie pñtio: pena est. Hec est disciplina siue ars illa que acriter retēta: ut Ualerius ait ꝑncipatuz italie romano ppl'o pepit: multarū urbiū magnoꝝ regū: ualidissimarū gētiū regimē largita est fauces pōtici sinus patefecit: alpiū tauriqꝫ mōtis ꝓuulsa claustra tradidit. Et q̄si nō dictis sed dicēdis fessus vide qd addidit ortūqꝫ ingt e puula Romuli casa totius terraꝝ orbis fecit columē. hec eadē que neglecta quo impiū eiusdē ppl'i redegerit nō vidit Ualerius: nos videmus. C Et hec qdez ars triptita est. Nēpe que añ pliū: que in plio: que ue post pliū sint gerēda ꝓsiderat: seu qs victor seu victus euaserit. Quibus sub ptibus q̄ꝫ multa ꝓtineant intelligis. Et hec oia uel legēdo uel expiēdo noscunt. Sz experiētia certior. lectio aūt ul'ior videt. ꝑmptius est eni plurima legē: q̄ꝫ pauciss̄ima expiri. vñ fit ut cuz ad expiēdū vita hoiuz breuis sit: ad legēdū tps breue sufficiat: mō itellect⁹ ac memoria suffragent: sine qb⁹ lectio uel iutilis uel caduca est. Boni autez duces vicissim ⁊ expiunt ⁊ legūt ⁊ lectionē expiētia cōprobāt: ⁊ expiētiā lectione ꝓfirmāt. Nullum diē itermisisse cesar tradīt qn quotidie legēt aliqd: aut scriberet. Itaqꝫ qō mirabile poti⁹ q̄ꝫ mutabile fateor ⁊ in magnis itinerū difficultatib⁹ ⁊ i medijs belloꝝ estib⁹ libros fecit. Sane aūt excellētissimi qꝫ ducū: ijdē ⁊ lr̄atissimi fuere. Nec ferme aliqs ꝑcipue romanoꝝ qui ceteris oib⁹ pro exēplo sūt: ꝑter vnū Mariū fortassis sine lr̄is fuisse repiet. Nā qbusdā tāta fuit lr̄arū copia: ut icertum diceres armis ne eēnt an lr̄is clariores. Qō ꝑfacile tibi nūc nisi lōgū eēt ostēderet. Obstrepāt ut libet ⁊ irrideant nr̄i duces. nr̄iqꝫ reges ac ꝑncipes qui vtuti bellū ac lr̄is idixē simulatoqꝫ ꝓtēptu uel igenij tarditatē uel segnitiē suā tegūt. supellex regia atqꝫ augusta ⁊ ornamēta ducū erāt lr̄e: eēntqꝫ hodie nisi cesarū ⁊ regū ducūqꝫ ai degñassent. Quoꝝ inhertia atqꝫ supbia mūdus ipe degñauit: abijtqꝫ post illos Et hec quātulecūqꝫ relige lr̄arū ad plebeios ac rusticos deuolute nō pro ipsarū maiestate sed pro necessitate temporꝝ idecēter angusteqꝫ hitāt: breui ut auguror uoluptatū atqꝫ delitiarū nouarū hospitū supuētu ab hijs ipsis receptaculis excludēde. Nij nr̄i ergo qui dicunt duces q̄ꝫ ueris illis ducib⁹ absi miles sint si illoꝝ gl'iaz ⁊ res gestas hoꝝ sōno ⁊ cōmessationib⁹ ꝓferas ꝑmptū erit aduertē: nō incorruptis mō iudicib⁹: sed hijs ipsis lr̄arū ꝓtēptorib⁹ libidinūqꝫ cultorib⁹ nisi ꝑsus obtorpuē penituqꝫ depuduit. C Sed de hijs ⁊ sepe alias: ⁊ plura hodie dixim⁹ q̄ꝫ necesse erat. Res eni: ꝑmo: situs: mores: vita: ꝑncipia: exitusqꝫ belloꝝ. cūcta sil' ⁊ singula hec loquunt aptissimeqꝫ ꝑnūciāt iter hos ⁊ illos rei militaris artifices qd iter sit. Tu mihi semp ob hoc vnū uel marie placuisti: qꝫ iter tot decora pta armis nunqꝫ lr̄as ꝓtēpsisti: ⁊ si plus ocij habuisses fieri nō dubitē: in hoc quoqꝫ par maioribus⁹ studuisses. Neqꝫ tñ sic intelligar ut philosophiaz aut poesim ducibus necessariam dicam. sed eas saltem litteras quibus ⁊ precepta militie ⁊ historie gesta percipiant. Que ꝑfecto uel non uenient in animuz uel non stabunt: nisi ea iugis lectio ⁊ tribuat ⁊ cōseruet. Nam quod tinea uestibus. quod rubigo armis: hoc litteris notitieqꝫ rerum obliuio est. omnia inficit: consumitqꝫ omnia: nisi sepe discutiantur frequentiqꝫ studio detergantur. Et est ut reliquarum rerum: sic animi situs quidam interminabilis egens cure. In hac quidem militari scientia quam lectione ⁊ experientia constare diximus. quod ad primam attinet: apud grecos atthicus Themistocles eminet: uel Thebanus Epaminundas. Qō ad secundam vo Philopomenes Acheus. In utra qꝫ autem Romani duces ⁊ numero ⁊ effectu om-

Seneca

Julius Cesar

Valerius

Cesar

Marius

Uite lō gitudo nō facit felicem. Matu salem. Optim uz bene mori.

an mori hodie magis expediat. Si diu viuē felicē faceret fuisset: qō nemo vnq̄ dixit aut credidit felicissim⁹ oium Matusalē. Nō quātitas vite: sed q̄litas extimāda est. nec lōgitudo annoꝝ sed actuum claritudo: ꝛ p̄cipue finis attēdit. vñ fit ut sicut dubius sum an meli⁹ viuē sit an mori: sic pfecto nō dubitē tutissimū atq̄ optimū bñ mori. Isti gb⁹ eq̄ oīs q̄ oīs mala moꝛs est. vnū hoc ut moriar uolūt. Id qm̄ noto segni⁹ ꝓcedit anticipāt: q̄dq̄ iniuste cupiunt ipudēter fingūt: ꝛ pflati a se rumoris sonitu p uero nūcio fruunt ac more sedētiū in oꝛchestra scenicis que utiq̄ falsa norunt spectaculis delectant. hijs ego qd faciā nisi ut ꝓno ac uolēti aio calcar in cutiaz quo in horas ꝑmptioꝛ alacrioꝛq̄ sit ad oia que liuorē illis adaugeāt ꝛ dolorē. Et qd scim⁹ an agēte illo qui fons ꝛ p̄ncipiū vite est: ꝛ de quo scribit. si iniqtatē aspexi in coꝛde meo nō exaudiet dom⁹ iter iniqssima illoꝝ uota viuaciꝛ sim futurus ut sic illos toꝛqueā diuti⁹. certe lōgioꝛ illis saltē vita videbit quā finiri expetūt. hoc vnū gen⁹ supplicij nō euadēt. ¶ Et q̄uis qō hij sepe factū fingunt semel fieri tādē sit necesse. qō tñ totiēs falsū fuit. ꝛ cū uerū eē cepit: falsum poterit videri: ut qui viu⁹ uere dicoꝛ moꝛtu⁹: uere moꝛtu⁹ viu⁹ credar. ꝛ tam multis erroꝛib⁹ vni fides p̄ꝛio sit errori. Atq̄ ita q itēpestiuā falsāq̄ letitiā ex me querūt uere obstent falsoq̄ pleni vir ueri gaudij sint capaces. Pꝛoinde qm̄ hec pestis quotidie itegrascit nō potero qdem scio/ supstes eē oīb⁹ hijs me uoce mactātibus. At foꝛsitan multis eroꝛ ꝛ ꝓculdubio multis sum. Cur q̄so igit laborāt: ꝛ sterilib⁹ sulcis mēdacia uana disseminānt? Nō p̄nt uenenatis linguis oīb⁹ ac sibilis vnū mihi momētū dati tpis eripe. Nō est eni ipietas pietate potētioꝛ. Nec p̄nt pie p̄ces amicorū vite tp̄s augē nec ipia hostiū ꝟba minuē. Agāt tamē per me lz fingāt: p̄dicēt: mētiant. Nil i re mutabit utrūq̄ aūt mea soꝛs casura sit ipsi iterim gratis se se cruciāt. Ego illos dū hic sum ꝛ toꝛqueo ꝛ toꝛq̄boꝛ: nunq̄ tñ toꝛturus amari⁹ q̄ post moꝛtē. tūc ut spo qdē viuā. Sigd eni Liceroni magnisq̄ ꝛ añ ꝛ post eū viris credim⁹ hec nr̄a que dicit vita moꝛs est: de quo dicto nup ad Joānē nr̄m scribēs: latius nō qd mihi tm̄ sed qd alijs visum eēt exp̄ssi. Pꝛoinde tūc viu⁹ uere ꝛ iuidie subduct⁹/ ueris iaculis e sepulchꝛi arce liuida: coꝛda trāsfigam. Et reoꝛ fore ut qui multū viuo iuidēt: magis ac magis iuideāt sepulto: cū nocē iā nil possint: quēq̄ diu mori opta uerint viuū malint. ¶ Nec aduersus iuidiā ira diseruit. Ad te redeo. Restat eni epl'e tue ps in q̄ qō nemo nisi vir bon⁹ ac doct⁹ pōt: ipse te ad vtutē felicēq̄ exitū magnificētissime cohoꝛtaris: qua vnice delectat⁹ suz: nisi in eo q tue hui⁹ ꝓpositi tui duce ꝛ exēplar vite statuis ibecillitatis ꝛ cecitatis sibi cōsciū amicum rubore nimio pfudisses. Ego te poti⁹ ducē uelim: uel si renuis chꝛisto duce ambo piter qō vie restat cū apl'o p̄terita obliuiscētes: ꝛ in ea que añ sunt extēti qm̄ aduespascit. nec ullus ē iā toꝛpori locus. alacriter trāsigem⁹. Uale mi Neri: felix ꝛ mei memoꝛ. Uenetijs. vij. kal'. maias.

Licero.

¶ Ad Guillelmū Rauēnatē phisicū ꝟhoꝛtatio studio eloquentie. Epistola. VIII.

Ulcis ꝛ ualidis vncis aclaqueis me i amicitiā tuā me trabis: ꝛ cogēti sil'is argumētoꝝ nexus injicis mihi. Frustra id qdē: cogi nequeo. Nemo uolēs cogit. uolo ego ꝛ pulsanti ultro amicitie fores pādo: ꝛ in limine obuius ai te ulnis amplecto: vt⁹: fides: ꝛ istātia id mereī tua. Nō pōt excludi qui admitti tā honeste tāq̄ obnixe postulat: qui amic⁹ ꝛ meus eē expetit ꝛ donati mei est. Quicqd illi es: mihi etiam sis oportet. oia mihi cū illo viro coia ut eēnt: utrinq̄ placitū ꝛ nō ꝟbis sepe fallētib⁹: sed reb⁹ ipsis aisq̄ cōuētum est atq̄ in p̄mis qō est optimū amici. ¶ Plurib⁹ hoc loco agerē: larga eni ꝛ amena mā est ni uererer: ne loquēdo te ad eloquētie studiū excitarē. vñ te ut iā hinc amice tecū loq̄r marie deho:tari uelīz. Sine medicos log. lōge fallit qcūq̄ meditātis eloguz p futurū egro sōniat. cui p̄ter curā aut leuamē morbi oia grauia ꝛ molesta sunt. Expt⁹ loq̄r. Memini olim in urbe mediolanēsiū dura gdē ꝛ difficili uexatū egritudine ab oīb⁹ qui in p̄cio ibi erant medicis bis quotidie visitatū. Sic uolebat eni is qui poterat: quosdā lz amoꝛ nr̄i: cūctos tñ supioris impium urgebat. Erāt iter ceteros duo dispares: nō tā arte q̄ moꝛib⁹. Alter eni ad grabatuli mei spōdā tacit⁹ accedebat: ꝛ uenarum tumultu digitis explorato. que in rē eēnt cū familiarib⁹ amicis extra thalamū agebat. Inde ad me rediēs bono aio ut essem hoꝛtabat abibatq̄. hūc ergo ut p̄iem ut sospitatoꝛē meū ituebar. Alter ubi assederat q̄si actis radicib⁹/ obtūdebat fessum ꝟbis caput quātū poterat: qppe: imo qdē plus multo q̄ poterat eloquētie intēt⁹ miros ꝛ inextricabiles texebat apologos. vñ sepe p̄ter ueroſ angores noui aliqd simulādū eēt ut abiret. hūc amicū sano lz: eger oderā: excludit⁹ nisi fame sue p̄cerē. Erat eni mihi grata hois fides: cōfabulatio tediosa. ¶ Dices aūt hoc tibi vni foꝛsitan: ceteris alr videat. Crede mihi: nemo eger diligit cōcionātē medicū: sed curātē. Sanos securos ocio sos: cōpta ꝛ dulcis mulcet oꝛo: Qō ipm utiq̄ medici nō est. certe egris pauidis occupatis oīs ꝟbosta odiosa est. Nemo medicū ꝓducit eloquētie appetēs sed salutis. Ad hāc herbis nō ꝟbis opus est: odorib⁹ nō coloꝛib⁹: phicis demū nō rhetoricis argumētis. cura coꝛpoꝛ uobis ipositā ē. curare aios aut mouē phis ueris atq̄ oratoꝛib⁹ lingte. si utrūq̄ tēptabitis neutrū rite cōplebitis. diuersa sūt enī lōgeq̄ distātia: ꝛ que vno sil'igenio exeq̄ ꝓdifficile sit: cui alterū satis est: ad qō ipm oī studio pueni re q̄ sit arduū raritas ꝓbat. Quid aūt queso ad p fessionē medici rhetoꝝ floreſ? Quid dialecticoruz nodi? Quid grāmaticū ypbaton? Quid enigmata poetarū? Ad nām rei nō ad artis iniuriam respexit Maro. ubi describēs medicinā ut oēm inde loq̄citatē excluderet mutā artē dixit. Cōtra opinionem multoꝝ loq̄r ut soleo: cuz multa nēcia sint medico artificiosa qdē eloquētia nō mō nō nēcia sed dāno sa est. Nēpe que medicum distrahit: egrum p̄mit. Quid ergo efficax opa: p̄sensq̄ remediū. hec sunt medici. oꝛo aūt bꝛeuis/ grauis/ sobꝛia/ pauca ꝟba: sed sapida. que diffidētis trepidū coꝛ cōfirmēt: nec cerebꝛū lāguētis exagitēt/ ꝟba inelaborata simplicia: puro ai de fonte cadētia: non artis plena sed fidei. Qōq̄ ad egrum attinet spei bone: ita dico doc nec sine piculoso mēdacio fieri pōt. Alioqn spez vite hui⁹ abscindē curāq̄ vite melioris igerē satius q̄ ꝓmissis inanib⁹ ꝛ lubꝛica spe icautū: eousq̄ deducē: ubi moꝛtis in limine vita sil' ꝛ spes coꝛruat. Bona qdē atq̄ utilis spes est: que sic coꝛpi ꝓdest/ ut nō obsit aie. hāc de me dico: tūc eger ꝓcipiet qñ

atq; modestiã tẽplũ hierosolyme opulẽtissimũ. sed ab hoc itactũ duce ab alĩo spoliatũ. Probãt ꝛ alia multa quoꝝ ps in vbis Ciceronis appet: que mox iserã. Est quoq; vt⁹ hec eadẽ multoꝝ ꝓpria. sed añ alios africani superioris cui⁹ florẽtissima etate ꝓspi maq; fortuna. Que duo in ꝑmis ꝛ hinc de qua logmur: ꝛ cũctis vtutib⁹ aduersanť: magna sunt ꝓti nẽtie ꝛ pudicitie argumẽta. ¶ Accedit bijs mãsuetudo quedã ꝛ suauitas facilitasq; ai. In qua africanus idẽ ꝛ Julius cesar excellũt. hac ad ꝓciliãdos boium aios nihil efficaci⁹. Est huic ꝓfinis eq̃litas quedã familiaritasq; cũ exercitu. Que res marie milites amãtissimos ducũ facit. In qua not⁹ Ualerius corꝰ ꝛ Marcus ex nr̃is. Ex externis Hanniba l. Et hee qdẽ artes beniuolẽtia ꝛ amore sic̃ bijs abiecte seueritas atq; impiositas exercitũ ac subiectos metu frenãt. Quib⁹ artib⁹ Marcus curius. ꝛ Quinti⁹ cincinat⁹. ꝛ papyri⁹ cursor. ꝛ Fabius marim⁹ notissimi. Sꝫ nullus ea in re Junio bruto Manlioq; par fore ꝗto. Quoꝝ ꝑmũ publice libertatis amor ipulit ut ꝓprios filios a se depulse tyrãni di fauẽtes seruilr vgis cesos securiq; ꝑcussos ad mortẽ ageret. Scõm vo castrẽsis disciplineꝫ studiũ coegit ut ꝑclare idolisꝫ adolescẽtẽ filiũ ꝙ iniussu ei⁹ in hostẽ pugnasset illico iuberet occidi: q̃uis ꝛ vnicũ ꝛ victorẽ. Addit̃ huic seueritissimi facti comes: Posthumi⁹ tyburt⁹. Cuius ego ne ꝑmisisse potius q̃ ut asseruisse rẽ tãtã videar mẽtionẽ fecerim. Apud quosdã eni scriptoꝝ certa res. apõ alios facti ei⁹ in ambiguo fama est. ¶ Mijs tã multis ꝛ patiẽtia iũgit̃ eaq; multiplex. hec dolores corpis eq̃nimiter pfert. Illa q̃si qõdã vuln⁹ auriũ atq; ai cõtumelias fert vboꝝ. utraq; ducib⁹ ꝛ militarib⁹ viris accõmoda. Prima qdẽ fortitudinẽ. scõa vo ciuilitatẽ respicit atq; modestiã ipsam: de qua ꝑmo est. In ꝑma Mutius ꝛ Mari⁹ ꝛ ipse Põpei⁹ clari hẽnt. ꝛ Attili⁹ qdã Lesaris miles massilie spectatus ꝛ Marc⁹ sergi⁹: cũ eisdẽ gb⁹ sup̃ comitib⁹. Ex externis vo Linigerus atheniẽsis grecis historijs celebrat⁹ est. In altera vo romani impatores Julius ꝛ August⁹ ex nr̃is. Ex externis Philipp⁹ ꝛ Antigon⁹ macedonũ reges. ꝛ Pisistrat⁹ atheniẽsium tyrãn⁹. Deniq; nr̃os atq; exteros magn⁹ ipe Pompeius oẽs supat. ¶ Quo admoneo: ut ex libro q de ei⁹ laudib⁹ script⁹ est: ac de impatoꝝ seu ducum ꝓtinẽtia. Deq; bijs q̃tuor que in duce regrim⁹ Ciceronis vba pauloañ ꝑmissa subscribã: que tibi ul̃ usui uel delectationi fore ꝓfido. Neq; eni ingt ille sunt sole vtutes impatorie: que vulgo existimant̃. labor in negocijs: fortitudo in piculis: industria in agẽdo: celeritas in ꝓficiẽdo: cõsiliũ in puidẽdo. Et post hec. Nõ eni ingt belladi vt⁹ solũ in sũmo ac ꝑfecto impatore queręda est. sed multe sũt artes eximie hui⁹ administre comitesq; vtutis. Ac ꝑmũ quãta inocẽtia debẽt eẽ impatores: quãta deide oibus in reb⁹ tẽperãtia: quãta fide: quãta facilitate: quanto igenio: quãta humanitate. Hec lõge post ꝓpter hãc auaritiã ingt impatoꝝ: quãtas calamitates q̃cũq; uẽtũ sit nr̃i exercit⁹ ferãt: gs ignorat. Jtinera que per hosce annos in italia per agros atq; oppida ciuiũ romanoꝝ nr̃i impatores fecerũt: recordamini. tũ facil⁹ statuetis gd apud exteras nationes fieri existimetis. utrũ plures arbitramini per hosce annos militũ nr̃oꝝ armis hostiũ urbes: an hybernis socioꝝ ciuitates eẽ deletas. Neq; eni põt exercitũ is ꝓtinẽ impator qui seipm nõ ꝓtinet. Neq; se uer⁹ eẽ in iudicãdo: qui alios in se seueros eẽ iudices nõ vult. Quib⁹ dictis ad Põpeij laudes vsus. Et miramur ingt hũc hoiez tãtũ excellẽ ceteris: cuius legiones sic in asiã puenerũt ut nõ mõ man⁹tãti exercit⁹: sed ne uestigiũ qdẽ cuiq̃ pacato nocuisse dicat̃. Jã vo qũadmodũ milites hibernẽt quoti die ꝑmones ac lr̃e ꝓferunt̃. Nõ mõ ut sũptũ faciat in militẽ: nemini vis afferr̃. sed ne cupicti qdẽ cuiq̃ ꝑmittir̃. hyemis enim nõ auaritie pfugiũ: maiores nr̃i in socioꝝ atq; amicoꝝ tectis eẽ uoluerunt. Alge vo ceteris in reb⁹ q̃lis sit tẽperãtia ꝓsiderate. vũ illã tãtã celeritatẽ ꝛ tã icredibilẽ cursum iuctũ putatis. Nõ eni illũ eximia vis remigũ aut ars iaudita quedã gubnãdi aut uẽti alig noui tã celeriter in ultimas terras ptulerũt. sed hec res que ceteros remorari solẽt nõ retardarũt. Nõ auaritia ab istituto cursu ad ꝑdã aliquã deuocãt. nõ libido ad uolũtatẽ. Nõ amenitas ad delectationẽ. non nobilitas urbis ad cognitionẽ. Nõ deniq; labor ipse ad getẽ Postremo signa ꝛ tabulas ceteraq; ornamẽta grecoꝝ oppidoꝝ: que ceteri tollẽda eẽ arbitranť ea sibi ille ne vísenda qdẽ existimauit. Jtaq; oẽs qdem nũc in his locis Hneũ põpeiũ sicut aliquem nõ ex hac urbe missuz: sed de celo delapsuz ituenť. Nũc deniq; icipiũt credẽ fuisse hoies romanos hac q̃ndã abstinẽtia: Qõ iaz nationib⁹ exteris icredibile ac falso memorie ꝓditum videbar̃. Nũc impij nr̃i splẽdor illis gẽtib⁹ lucet. Nũc itelligũt nõ sine causa maiores suos tũ cũ hac tẽperãtia magrat⁹ hẽbamus fuire ppl'o romano q̃ impare alijs maluisse. Jã vo ita faciles adit⁹ ad eũ ꝓuatoꝝ. ita libere querimonie de alioꝝ iniurijs eẽ dicunť: ut is qui dignitate ꝓncipib⁹ excellit: facilitate ifimis par eẽ videatur. Jã quãtũ ꝓsilio: quãtũ dicẽdi grauitate ꝛ copia ualeat. in quo ipso iest quedã dignitas impatoria: uos grites hocipso in loco sepe cognoscitis. Fidez vo ei⁹ iter socios quãtã extimari putatis: quaz hostes oium gẽtiũ scissimã iudicarint. humanitate iã tãta est: ut difficile dictu sit: utrũ hostes magis vtutẽ ei⁹ pugnãtes timuerint an mãsuetudinẽ victi dilexerint. ¶ Macten⁹ Licero cui⁹ hãc tãtã vboꝝ cõgerie epl'e per seipsam fesse iã licet atq; onuste sciẽs supimposui q: nescio an usq̃ alibi de bonis ducuz moribꝰ ꝓtinẽtia: humanitate: facilitate clarius scriptũ sit. Quib⁹ etsi nũc fortasse nõ egeas eo ꝙ nõ ꝑagros socioꝝ: sed per apta maria iter actur⁹ es atq; exercitũ classib⁹ traiectur⁹: cũq; ad ilsulã pueneris sociale nihil sed hostilia oia repturus: uti bijs tũ loco ac tpe alio licebit. qñ fidẽ quolibet ad bellum ut video nat⁹ es. ¶ Tertiũ restat auctas que ex ꝑdictis maxie nascit̃. Augeť aũt fama nois ꝛ opiniõe boiuz de ducũ vtutib⁹ ac ꝓspitate ꝓcepta. Nõ nihil ꝛ forma corpis ꝓfert nõ mũditijs culta: ut ait Liui⁹. sed virilis ꝛ uere militaris. Jnsup ꝛ nobilitas sanguis ꝛ castrẽsis eloquẽtia quo in gñe Juli⁹ cesar african⁹ maior ꝛ Põpeius magn⁹ opinatissimi hẽnt̃. Quoꝝ tãta fuit auctas: eaq; sub illis militũ fiducia ut nõ se ad ꝓliũ ac discrimẽ: sed ad victoriã ꝛ ad ꝑdã duci crederẽt: Quo nihil utili⁹ ad uotiuos ac ꝓspos belli euẽt⁹: quos in ꝓliũ vti solẽ diffiducia bellatoꝝ ex leuitate aut ibertia ducuz orta sepe comptũ est. hoꝝ certe triũ is quem ꝑmum posuit: tam disertus fuit ut non modo militari facundia cunctos duces vicerit sed forẽsi etiaz summos

De auc̃te ducis que est 3ª dos

arcesseret: ego meas iussus addidi: quo facili⁹ amici monitu ⁊ ꝓuato fulta ꝓsilio publica eum flectat auctas. Quē si dedisse dextrā senseris cū illo duce cōfidito: nr̄m limē ⁊ victoriā subijsse. de reliquo autem si hac ai egritudine liber sim: coꝛpe ualeo. ⁊ si morē nosti: usurpo eni per ꝯriū illud Hānibalis caloris ac frigoris patiētia par haud alr̄ hercle est uerū ille utrūq;. ego neutrū pati possuꝫ. Estas me cōficit. Sigd deest hyems pficit. utraq; hostis usq; adeo ut altera rediēs desideriuꝫ ferat alteri⁹. Sic in reb⁹ humanis semp odiosi⁹ qđ est pñs: ⁊ p̄teritū quoq; dū aderat odiosum fuit. Futurūq; cū uenerit odiosum erit. Sola rerū uel memoria uel expectatio dulcis est: ut facile iudices quāti sint exti māda que nisi absentia nō delectāt. O iucūda sem perq; eadē celestis hitatio: ubi nec p̄teritū aliquid nec futurum: sed pñtia cūcta sunt: ubi nil regrīt: nil spaī ſꝫ gaudeī de uero ac pñti bono: ubi qđ semel placuit semp placet: sempq; est placiturū imutabile atq; eternū qđ fruētis desideriū sic lenit ut non minuat: sic cōplet ut nō finiat: sic refrigerat ut accēdat: cui demū nō satietaſ surrepit aut surrepe vnq; pōt: nō defect⁹ nō alternatio: nō sollicitudo uel molestia ulla metuī. Felix viato: qui illuc tādē miſicoꝛdia duce puenit. Nos hic sumus adhuc ubi diuersa sunt oia: miseri qdē nisi aium spes ⁊ patiētia solarenī. Uale. Uenetijs octauo idus decēbꝛis.

¶ Explicit liber tertius.

¶ Incipit liber q̄rtus ad Luchinū de v̄me Ueronensem Uenetorū belli ducē aduersus rebellātē cretā que sint summo duci neccſſaria. Epistola. I.

On uereoꝛ (ut me irrideas) ut Hānibal Phoꝛmionē. Nō eni loquoꝛ/ut uel te doceā: ul̄ me ostentē: sed cū te magni ac p̄potētis ppli cōsensu duri ac difficilis belli ducē cernerē q̄z uis oib⁹ ⁊ p̄sertim bellicis vtutib⁹ istructissimū scirē: tēperare mihi nō potui/quo minus ad te nūc aliqd scriberē. Qđ etsi tibi foꝛsitā pꝛo tua multiplici talium notitia supuacuū: mihi certe pꝛo mee fidei testimonio nō idebitū videreī. fisusq; sum qđ mihi lectum aliq̄ placuerat: ⁊ tibi hoc saltē tpe placiturū: quo maxime talib⁹ tāgi posses. ab adolescētia gdez tua usq; ad hāc etatē nulla ꝓpe tibi vite ps nisi sub armis acta est. Quotiēs iterim dux ⁊ miles: ⁊ quātis sepe nobilitat⁹ euētib⁹. Nescio aūt an vnq; al's tāta tibi rerum moles icubuerit. Potētissima atq; amplissima urbiū nr̄i oꝛbis ad rē maximā vnuꝫ te ex oib⁹ ducē legit. Magna tui opio. Magna spes ꝓoccupauit aioſ. Ex q̄ die p̄mū oblato oneri humeros sbieciſti: debellatū oēs credidē. Magnū te hic urget calcar: Justa illic uocat idignatio. Justa ira. vir ullū nr̄o euo iust⁹ bellū fuit. Rebellarūt fui in dños filij i parētes. utrūq; eni eē debuerāt: ⁊ fui ⁊ filij. Quos hic met⁹/hinc amoꝛ a scelē cohiberet. Neutrū ualuit. Et stupoꝛ est meminisse quot quantisq; bñficijs obstrictos: ois diuini ⁊ humani iuriſ obliuio aios cepit. hec te igit illinc illiciūt: hinc impellūt. ¶ Nisi aūt euidēs iustitia certā tibi victorie spem p̄staret ad'spernēdū minime. sed anceps ⁊ graue bellū ꝓficiſceris. Js in cretā insulā lōge distā tē. Et ut fileā pelagi fastidia que pedestris ꝑmo nō eq̄t: ⁊ que nemo nisi expt⁹ itelligit: Jpsa itineris lōgitudo ps est vna difficultatuꝫ: q̄z q̄z terris tm̄ iter pegrin⁹ ageres nō bellatoꝛ. Jnsulā magnā: immo post trinacriā insularū maximā nr̄i maris insulaꝫ famosam potētq;: cētū quondā urbib⁹ hitatā: ubi regia Jouis ac sepulchꝛū fuit: ⁊ minotaur⁹ hoꝛribilis ⁊ iextricabilis laberinth⁹. Nulla nisi falloꝛ ex nostris isula tāto spatio a cōtinēti seiūgiī. vndiq; uastū mare atq; ipoꝛtuosa sunt littora. Introꝛsus accole'vsipelles callidi fallaces: neq; apō poetas tm̄ ueteres latinorū ⁊ grecorum: sed apud ipm aplm Paulū semp mēdaces hiti: male bestie: pigri uentris. Ad oia inq; nisi ad fallēdū ihertes: ad id vnū solliciti atq; isones. Cū hijs igiī tibi futura res ē: qb⁹ nō fraus extranea: nō sceluſ isolitū. Nullū neq; tie nouū gen⁹: sed trita oia ⁊ frequētib⁹ actib⁹ ⁊ lōga ꝓsuetudine in habitū p̄dē vsa. qđ nō ultimuꝫ posuerim cōscia scelerū: ⁊ desp̄atione ultima supꝛa solitū irritata. Quid q̄ magna ps isule mōtuosa/nemoroſa/iaquoſa est: Rura squalida: rigida: hispida: ihospita: passus iuij: dubij: pplexi: ⁊ insidijs opꝛoꝛtuni. Sicq; qđ abhominoꝛ: sed nihil a bellorum succeſſib⁹ alienū cogito. Sigd inq; incideret aduersi: ⁊ recept⁹ nulli: ⁊ adit⁹ ipediti: ⁊ scopulosa repagula: ⁊ aq̄tice cōpedes: ⁊ carcer equoreꝰ. Que cū ita sint sic gl'ie tue gratuloꝛ ut cōpatiar labori. Sic victoriā meditoꝛ ne discriminū obliuiſcar. Nec sū nesci⁹ tñ ab initio rerū nihil clarū: nihil altuꝫ: nihil memorabile sine labore aut pic'o gestū eē. ¶ Magnā mihi p̄terea spem tribuit spectata in dubijs v̄tus tua: multoq; maximā ipsa cui⁹ ꝓfiteris patrociniū iustitia: gq; illā nō deseret celestis fauoꝛ. Pugnat eni ꝓtra libertiā industria. cōtra supstitionē religio. cōtra mēdaciū vitas. cōtra pfidiā fides. cōtra scelus inocētia. cōtra seuitiā clemētia. cōtra metuꝫ spes. cōtra cecitatē p̄uidētia. ꝓtra demētiam sana mēs. ꝓtra lesam cōsciam bñ sibi cōscia pectora. cōtra iniq̄ssimos fures eq̄ssimi iudices. cōtra fugitiuos seruos seq̄ces dñi atq; ultores. Jn tā igiī ineq̄li certamine vir armis opus eē crediderim. flagra sufficiēt. hijs eni olim in scythia ꝓtra rebellātes seruos usos dños p̄moq; ipetu victoriā cōsecutos cō stat. ¶ Jn hoc tñ bellū p̄fecturo: tibi foꝛsā alij eq̄s ⁊ phaleras. Alij enses ⁊ galeas. alij arch⁹ ⁊ phareꝛas obtulerint. Mihi ista nō sunt. vñ cū apl'oꝛū p̄ncipe qđ hēo hoc tibi do. Jn nomie Jesu surge ⁊ ambula. Surge inq; magno aio. ambula maturo cōsilio. cūq; te ducē sibi oēs elegerint: tu tibi deuꝫ ducē: celesteſq; angelos uexilliferos elige. Nēpe ab aduerso iferni stabūt angeli p̄ditionis huius ac rebellionis artifices. sed cōgressus hostiū eoꝝ a q̄bus celo pulsi sunt ⁊ ultricis arma iustitie nō laturi. Ceterū ne itētū reb⁹ aium v̄bis nō necijs ⁊ exhoꝛtationib⁹ occupē: vnū hoc admonuisse sufficerit. Fac ut soles. exēplis pꝛijs utē. Quid in sil'ib⁹ egeris/recoꝛdare: teip̄m imitādū tibi offero. Utere ⁊ exēplis illustriū antiquoꝝ/q⁹ abūdātē uelte lectio fecerit uel audit⁹. Et memēto hāc ipsam ad quā tu oppugnādā pgis isulā: dū ditioꝛ olim esset: multoq; potētioꝛ a Metello qui ob id cretic⁹ dict⁹ est: facili domitam icursu: tibiq; utinā reseruatum euētu sil'i: sil'e sit cognomē: ⁊ hec hacten⁹. ¶ Ad id. uenio qđ ex me qui magna nequeo: q̄si amici iopiſ fidele subsidiū: siue aliqđ bellicū munus accipies.

Jnsula cretēsis.

Metellus creticus.

victoria de cretē sibus

gūm. vn⁹ port⁹ quē bñ vinē cupiētiū tyrānicis vndiq; ac bellicis tēpestatib⁹ q̄sse rates petāt. Urbs auri diues sed ditior fame: potēs opib⁹ sed vtute potētior: solidis fundata marmorib⁹: sed solidiore etiam fundamēto ciuilis ꝓcordie stabilita: salsis cicta fluctib⁹ sed salsiorib⁹ tuta ꝓsilijs. Noliz credas decepta crete ysula que uetustate nois igēs lz tñ ingētib⁹ ais pua res est: z pua p̄ter vtutez oia q̄uis maxima videant: sed de euētu q̄lē eē decuit hoc est nō de sua sed de iustitie victoria gl'iet ac gaudeat. Nā qd magnū viris fortib⁹ hac potētia z hoc duce atq; hijs terra mariq; militie magr̄is vicisse inhermes greculos z negtiā fugitiuā? Magnuz est q nr̄a etiā nūc etate tā cito fortitudini fraus cedit z vtutib⁹ vitia succūbūt: q̄q; nūc etiā deus curat atq; aspicit res humanas. Ego oñs ingt z nō mutor. Et rursus. Ego ingt sum qui sum. Nō eēt autē uere ac plane siqua ei mutatio ieēt. qō fuit idipsuz est neq; a casu hoc illi nomē tribuit psalmista. Qō ysup fuit. qōq; est idipm erit semp. imo qdē neq; fuit: neq; erit illi ꝓprie ꝓuenit: sed est tñ sil'i mō z qō sciuit scit: qō uoluit vult: qō potuit pōt. Jd sicui vn q̄ dubiū fuisset: eo q vel culpis hoium manifestis vel occulto dei iudicio negligi q̄q; mortalia visa eēnt. ecce ut nup incruēte facilisq; victorie mira celeritas declarauit. Que tāta fuit ut pfectū anteq; ceptū bellū: qō de ilijs olim rome: nūc de cretēsib⁹ Uenetijs audireī. hinc ergo gaudiū hinc triūph⁹. C Lōgū neq; occupati atq; humilis stili est: totaz sacre serie letitie vbis amplecti. Rerū sūmā accipe cū ad duo nonas Junij anni huius millesimi trecē tesimi seragesimiq̄rti hora ferme diei sexta forte ad feneſtrā starē. maria alta ꝓspectās: eēq; vna fr olim meus: nūc pi amātissim⁹ patracēsis archieps qui autūni ꝓncipio ad sedē ꝓpriā trāsiturus pp im motā fortune fauoribus caritatez: hic in domo sua que mea dī hāc agit estatē. subito lōgarū vna nauium q̄s galeas uocāt: ramis circūsulta frōdētibus: port⁹ ostia remis subit iopino ꝓspectu nr̄m colloq; iterrūpēs. Jllicet augurīū cepim⁹ leti aligd rumoris illā uehē: sic tōsis uada frāgebāt uelis naute alacres: z frondib⁹ coronati iuuenes leto vultu uexilliſq; sup vticē agitatis e pra ipsa victricē sed adhuc ignarā rei ꝓiam salutabāt. Jā pegrine nauis aductū signo dato sūme turris excubitor nūciarat. Jtaq; nulli⁹ impio sed noscēdi desiderio ad littus e tota urbe ꝓcursum erat. Cū vo iā ꝓpior facta z subiecta oculis res eēt aduertim⁹ signa hostium de puppe pēdētia: nihilq; tam dubij suparat: qn victorie nūcia nauis eēt. Necdū tñ belli: sed plij cuiuspiā: aut capte urbis alicui⁹ victoriā spabamus. neq; qō erat' capiebāt ai. At ubi in terrā egressi nūcij vba in ꝓsilio fecē: supra spem supq; fidē leta oia Victi enī cesi/ capti/ z fugati hostes: ciues vinculiſ eruti: urbes ad obsequm reuerse: reipositū crete iugū. posita arma victritia. pactum deniq; sine cede bellū: z pax pta cū gl'ia. C Quib⁹ cognitis dux Laurētius uere celsus vir nisi me fortitan amor fallit z magnitudine ai z suauitate moz z vtutū studio superq; oia singulari pietate atq; amore pie memorādus: sciēs nil rite nilq; feliciter fieri nisi sūptū fuerit a religione pncipiū: in laudes dei z gr̄arū actiones toto cū populo se quertit. perq; urbē oēm: sed ꝓspectius in basilica bti Marci euāgelīste: qua nulla ut reor usq; pulchrior factū est: quātū fieri p hominē deo pōt sacris celeberrimis z pcessione insigni añ z circa tēplū hita ubi nō solū pp'us cleruſq; ois affuit: sed plati etiā externi quos hic uel casus aliqs uel videdi amor uel vulgata deuotio detinebat. C Peractis eximie que ad rē diuinā ptinebāt in ludos ac spectacula vsi oēs. Oposum fuerit enūare quot ludoz spēs. que forme. qui sūpt⁹. que solēnitas. qs ordo. ut qō in re tali raz ualde z mirabile: nullus usq; tumult⁹: nulla ꝓfusio: nullus rācor sed oia plena letitie plena gr̄e plena concordie atq; amoris. Et sic magnificētia regnū suū tenuit ne inde modestia ac sobrietas exularēt: sed in sua illā urbe z in sua festiuitate regnātē regerēt frenarentq;. Multos qdē festos dies uario appatu celebritas hec deduxit duob⁹ tādē tota res ludis clauditur. Quib⁹ ego nūc ꝓpria noia latina nō hēo. dicaz tñ ut itelligas. Alter nēpe discursus. Alter ꝓcursuſ ut arbitror dici pōt. Jn altero enī recto calle decurrūt singuli. Jn altero singuli singulis hincide ꝓcurrūt. uterq; ludus equester: sed ihermis p̄m⁹/ nisi q hastis z clypeis decurrētes sericis eruuijs uēto effusis quādā bellici act⁹ imaginē repñtāt. At scōs armat⁹ z duelli spēs quedā. Jtaq; in illo qdē elegantie plurimū: piculi minuz. Jn hoc aūt artificio par discrimē. vñ nō sat ꝓpe astiludiū galli uocāt. Qō nomē p̄mo magis ꝓuenit. Jllo enī uere ludiī: ß certaī. ceterū in utroq; qō narrāti alteri vix me credulū pbuisse: sed nūc oculis meis credo magna z mira ꝓrsus idustria. Nō ut mūdo psuasum est nautice atq; equoree sed militaris ac marcie gētis eminuit. Ea egtādi tractādorūq; ars armoz: ea demū estus z laboz patiētia: que gbusuis acerrimis terre bellatorib⁹ satis eēt. C Uterq; ludus in platea illa cui nescio an terrarū orbis parē hēat: añ ipsam marmoreā atq; aureā tēpli facīē exhibit⁹: z ꝓori q dē ludo nemo extern⁹ iterfuit. Quatuor z viginti nobiles adolescētes forma hitu z etate ꝓspicui hāc sibi ptez letitie delegē: accersito Ferraria Thoma bābasio. Qui ut posteris breuiter not⁹ fiat: siquid ego apud illos aut notitie sum hitur⁹ aut fidei: talis est hodie in vniuersa Uenetia: q̄lis quondā Rome Roscius: mihi vo tā char⁹ tamq; familiaris q̄s Tullio ille fuit. etsi ut in altera qdē harū amicitiaz pte portio igēs: sic in altera multa isit iparitas. Leterū buiⁿ ductu z ꝓsilio ludus hic act⁹ z pact⁹ tanto est ordine: ut nō hoies currē sed uolare angelos iudicares: mirū spectaculū tot ephebos ostro atq; auro uestitos cernē: tot aeripedes ac fulgētes falleris equos: sic regētes frenis: sic urgētes stimulis: ut vix terrā pedib⁹ tāgē viderent. Atq; ita sui ducis edictū pñtib⁹ ais obtuātes: ut hoc ad terminū ꝓpiquāte ille claustris erūperet: Jlle aūt se cursui ꝓpararet: qui alternatione hac z sūma oiuz pitate in circulos re digesta. vnus isq; ppetu⁹ cursus erat dū vni⁹ finis p̄ncipiū eēt alteri⁹ z desinēte ultimo rursuz p̄m⁹icipet: ita ut cū multi tota luce currerēt: sero vnū diceres ꝓcurrisse. Et vicissim nūc hastarū fragmina celo uolitātia nūc uēto crepitātia cernēs signa purpurea. Nec dictu facile nec credibile est auditu: que nā ibi indies hoiuz frequētia. Nullus sex⁹: nulla etas: nulluſ stat⁹ defuit. C Jā dux ipe cū imēso ꝓcerū comitatu frōtē tēpli supra uestibuluz occuparat. vnde marmoreo e suggestu eēnt cuncta sub pedibus locus est: ubi q̄tuor illi enei z aurati equi stāt antiqui opis ac preclari: quisquis ille fuit

Platea venetiarū parē nō hēt i mundo

Thōas bābasi⁹

Roscius roman⁹

Eq enei qui sunt venetijs

De vtute q̄ ē 2ª dos ducis

nium gētium ducibus longe antistant. ¶ Sed ne diu Phormio Hānibalem: siue ut dicitur. sus minerua doceaz. hijs omissis ad vtutē uenio cui 2m Tulliꝰ locū pbet. Ea vo quo ad pñs ꝓpositum duplex est. vna corpis sub qua robur mēbroꝝ ac dexteritas ⁊ integritas sensuū colligit. Neqz eni dux ualidus q̄uis idē doctꝰ obeūdis bellicis muneribꝰ aptus hēbit bonus ille ꝓsilio sed nō pugne. In tha lamo utilioꝝ q̄ in cāpo. Que res affricani magni filiū vtute ai pīi eq̄lē: doctrina vo etiā altiorē ihabilē bello fecit. Lōtra. neqz ualidus. si nimia corporis mole grauabit repēte potit hic illic ubi res existet exhortādis militibꝰ ꝓpulsādisqz piculis adeē Neqz rursuz surdus aut cecus uel hostiū uel suoꝝ statū circūspicē seu ex dissonis uocibus ⁊ clamore bellātiū qd atqz ubi ꝓsulto facto ueꝰ sit aduertē. In hac pte ꝓpollētis ⁊ ardētis atqz ipigre vtuz clarū nomē hēt ex nr̄is ipse Juliꝰ cesar. ⁊ Papyrius cursoꝝ nactꝰ ex puicitate cognomē. Necnō ⁊ Tullus hostiliꝰ romanꝰ rex. ⁊ uterqz affricanꝰ ⁊ Marius. Ex externis Pyrrhꝰ: Hānibal: Massimissa. ¶ Altera vo vrꝰ est ai. cuius qdē nota oibꝰ q̄dripta distictio. Nā ⁊ callere oportet qd agēdū nō solū in plio ꝓtra hostē. qđ supioꝝ disciplina militaris impleuerit. sed ubiqz cū oibꝰ. Neqz eniz semp duces pugnāt: sed sepe per īducias aut casu aliquo positꝝ armis cū amicis aut hostibus colloquunt. ubi falli seu agreste uel ieptū log aliqd turpe est. Enimuero id seu natiua, comitas affabilitasqz pstabit. In qua ꝑmꝰ oium affricanꝰ maioꝝ fuerit. Inde Augustus. Uespasianꝰ multiqz alij. Seu altioꝝ prudētia. ubi ex nr̄is Numa Pōpiliꝰ rex romanus. ⁊ Fabiꝰ maximus. ⁊ Catones duo clari fūt. Adde hijs Marcū aureliū. Antonitōlōge sapiētissimū. eū dico qui phicū maluit q̄ cesareū cognomē. ¶ Ex alienigenis Ciri ambo. penus Hānibal. Pōticꝰ mitridates Et hec quoqz viꝰ trifida est. Sigdē ⁊ meminit ⁊ discernit ⁊ puidet. tresqz oculos in totidē tpa mirarerū distātiū cōnexione defigit. ¶ Sequit fortitudo. docēs mortē spnē: tribilia nō timē. de hac pauca dicturus sū. Nulli eni ignota est: ⁊ hāc vnā mlti ducū ꝓpriā militarēqz vtutē opinant cura sit oium. sed in bello clarioꝝ iter mortes ac vulnera. Duius ꝑtutis añ alias iuictū bitaculū Roma fuit. primū lacedemon ⁊ carthago. hic ex nr̄is occurrūt. Julius cesar sepe dictꝰ dicēduszqz. Scipiones duo. hij qui per isidias in hispania cecidē. Affricani totidē. Pauli duo. macedonicus ⁊ cānēsis. Claudiꝰ Marcellus. Claudius Nero. Tyberius gracchꝰ. Caius marius. drusus. ⁊ germanicꝰ cesares. Titꝰ ac Traianꝰ pncipes. Ex uetustissimis vo pmus ac tertius romani reges. Necnon ex equestri ordine. Horatius cocles. Lucius dentatꝰ. Marcus sergius. Marcus sceua. inūabilesqz alij. Facilius enim celi stellas ⁊ arenas maris q̄z romane urbis viros fortes enūes. ¶ Externi vo lacedemonius Leonidas. atheniēsis Milciades. Supqz noiatū par virorꝝ fortiū Themistocles atqz Epaminūdaꝰ. Et ex antigoribus liber Hercules. Theseus. Achilles. Hector. Tydeus. Diomedes. Ayax. ⁊ ut Maroni placeā Eneas. oēsqz q̄s multū debētes uatibꝰ ymbras Lorduben̄sis uates ait. Hānibal q̄z. Genitorqz Hamilcar. ⁊ germanus Hasdrubal. Alexander macedo. ⁊ huius q̄z genitor Philippus. ⁊ auūculus Alexāder epirēsis ⁊ Pyrrhus. Ipse ēt epirotarū rex de quo sup̄ dixim̄s. Hebreoꝝ isup aliquot ⁊ in pmis Dauid: Josue: ⁊ Judas: quoꝝ bellice vtuti ita dinitas aderat: ut decerpi nescio: qd hūane glie videret. Nec me fallit: q̄uis eā Aristoteles ip se ptulerit: qbusdā tñ videri posse phicū me vtutuz deseruisse ordinē fortitudinē iustitie pferēdo. Militarē tenui fz quē lōge pfulgida vtus fortitudo cē set. ¶ Uere aūt nō minus ducū ꝓpria iustitia est: que suare nō amicis mō sed hostibus fidē docet. Sūt eteni que licē sibi extimēt p phas ⁊ nephas hostē fallē. Virg freti. ubi ait. dolus an vtus qs in hoste regrat. Qđ ipz ibi nō poete grauissimi: sz passio nati adolescētis ore dī. Alij in hostē puidentissimi duces atqz acerrimi siue in socios federatos: siue i sbditos iniurijs ac rapinis hostiliꝰ debachant. Qđ malū ⁊ antiquū ⁊ modernū est: seu illa ignauia est ducū: seu isolētia militū auaritieqz rabies. utraqz snia militātiū: ducūqz ais extirpāda est: ut hostibꝰ fuet fides: amicis hūanitas: utrisqz iustitia. ut ⁊ illis nisi fuato decore nō noceas: ⁊ hijs nullo penitus noceas mō. Nā qd turpius aut qd usqz sceleratius q̄z nocē hijs quoꝝ tutele ac pfidio euocatꝰ sis ⁊ de custode raptorē: ⁊ de cane quodāmō lupū fieri. Huius glie ꝓma in pte clarissimi hūtur Fabricius ⁊ Camillus ⁊ Regulus: quoꝝ pmi duo cum possent dolo vincē noluerūt: tertius ne aut dānosus eēt pīe: aut ifidus hosti crudelissime mori elegit. Interqz hosti pstite fidei fuatoreꝝ haud ptereū dus est Lassius. In altera aūt hij sūt qbuꝰ modicū fuit suoꝝ ab iniurijs abstinē nisi ultro pro eis etiaz morirent. Ex hijs rome Curtius ⁊ duo Decij. addit ⁊ tertiū Licero: sed ille historicis videt ignotior. Athenis aūt Codrus. carthagine Phileni fres sese añ alios offerūt. Quoꝝ ꝓmus ut terrorē publicū sedaret. Scōi ut victoriā quereret labātēqz aciem firmaret. tertius ut pīam istāti excidio eriret. q̄rti ut fines pīos ꝓgaret ad mortē uolūtariam sūt pfecti: ⁊ ut ciuibus suis bñ eēt ipsi nō eē uoluerūt. In utraqz vo magnus Pōpeius. Et si ad hūc vnū Licero oēs bellicas laudes ⁊ quecūqz de hijs qbus egēt duces ut sūmi sint aut diximus aut dicturi sumus: cumulatissime ꝓferat iure id qdē meritoqz. sed si cuiqz maxie suū, attribuit: uere ꝑpa pei magni laus est bellica iustitia fit: ⁊ cognita iter victorias ac triūphos ꝓtinētia. Que ad eā de qua hic dicē aggrediar vtutē referēda est si vnū qđ nūc etiā ad iustitiā spectat adiecero eē bñficētiā ac libalitatē pulcherrimas ducū uestes: qbus idecora plima tegi possint. hac Julius cesar pit cūctos in glia Neqz eni gsqz si Senece vba memorit suo. libaliꝰ victoria usus est: ex q̄ nihil sibi vidicauit pter dispēsādi ptātē. Apō exteros Alexāder pmū locū tenet ut greci uolūt: neqz nr̄i obstāt. ¶ Quarta nūc mihi supest modestia: quā tēperātiā uocāt: cui adiacet ipsa de qua mō dicebā ptinētia: sine q̄ nō dicaz dux: sz nec vir qdez bonus vnqz fuit. Quia vo nūc mihi de ducibꝰ ꝑmo est. gd oro pitia. Quid magnimitas. Quid ue alie impatorie oēs artes ꝓfuerint. si auaritie: si libidis aut gule impio dux victus abiecto freno: quo exercitū regebat seqz suasqz legiones pcipitet ⁊ in pestē trahat? Quo sepe multi cū oibus copijs piere. ¶ Nec igit singularis ⁊ ꝑpa vtus est Pōpei. in q̄ si imitari illū collega eius Crassus uoluisset: nunqz ipse cū filio: ⁊ cū tāta ruina imperij cecidisset. Probāt hāc romani ducis ptinētiā

Uirgꝰ

Fides i rōanis

Extnis

Rōani

Libera litas

Extꝰ.

De modestia

Mode ni rōni.

inqꝫ oculos igererē:ut uel coactꝰ agnoſceret q̄ꝫ tur
pe eſt viro igenioſo dānare qȯ neſciat. ¶ Dic tibi
poſt tātū tp̄s querēdi mā orta eſt:atqꝫ humilr ue
ſtigādi:qui p̄mꝰ ad v̄tutē ac ſciam eſt graduſ:qdnā
dimoto qȯ circūfuſuꝫ vȯ eſt alegoriarū uelo:ille ſi
bi uelint fabule.dignꝰ es fateor cui oia pateſcant.
dignuſ ego qui honeſto deſiderio manū dem. Q ȯ
me hercle ſi quātū ai tātū eēt ocij libēter aggrede
rer:iuuaretqꝫ de reliquijſ iuueniliū ſtudioꝝ meoꝝ
iuuenilē tuā iduſtriā adiuuare.uere aūt ſique oliꝫ
iuuenis.iā eni mihi hec lōge alijs itēto p̄dē in ter
gū abierūt.de his horūqꝫ ſil'ibꝰ cogitare ꝓſueuerā
logicipiā nec memoria repetēdis:nec tp̄s deſcribē
dis ſufficiet rebꝰ:ſin alioꝝ opiniones ꝓiecturaſqꝫ ſe
qui uelim:igēs rerū ſeries apīt:ꝛ tā uaga tā diſco
lor ut pro mōſtro ſit ſcriptoꝝ tāta diuerſitas ac lib
tas. Nā ꝛ igenioꝝ infinita diſſil'itudo eſt. Nullus
aūt qui nouoꝝ dogmatū caſtiget audaciā: ꝛ res ip
ſe tales que multos ꝛ uarios capiāt itellectꝰ. Qui
ſi ꝛ ueri ſint: ꝛ l'ra illos fert:q̄ꝫ uis hijs qui fabulas
ꝓdiderūt nunq̄ꝫ fortaſſis in mētē uenerint:nō erūt
repudiādi. Nā qs iter tot ambages reꝝ:qd in re q̄
libet ſtudioſe abdita ueri iſit ſic uaticinari audeat
ut idubitāter affirmet.hoc illos añ annoꝝ milia ſē
ſiſſe nō aliud. Satis eſt vnū aliquē ex v̄bis aut ml'
tos ſenſus elici ueros tñ:lz plures aut totidē ꝛ eoſ
dē aut pauciores nec eoſdē oēs aut hoꝝ nulluz p̄
ſus hūerit qui reptor fuit. Neqꝫ enim tā facile,qd
cuiqꝫ viſum q̄ꝫ qd uerū ſciri pōt? Qualia multa de
moyſe in ꝓfeſſionū libris diſputat Auguſtinꝰ. Ego
aūt qñ'id rogas ꝛ me feſſum'iclinata iā die de ho
ſpitio cogitātē ad matutina negocia retrahis dicā
breuiter:nō qȯ v̄iſſimū electiſſimūqꝫ eē p̄tēdaz:ſed
qȯ illa etate quā nūc degis cū eiſdē qbꝰ tu nūc cu
ris ac ſtudijſ exercerer:uarieqꝫ ut fert etas illa mō
huc opinionibꝰ agerer mō illuc.nūc hoc nūc illud
occurreret cogitāti ſepiꝰ occurſabat qȯqꝫ cum coe
uis meis quātū nō fatigāde memorie p̄ſto eſt ſepi
us fabulabar. ¶ Accipe vȯ nūc in manꝰ epl'am illā
vñ tibi hec ſcrutādi aius fuit:ſil' ꝛ qȯ ibi ſcriptum
memini. Aſpice Uirgiliū quē cōtra illū maledicuz
defendebā: ꝛ quē ꝓſtat diuino illo in ope qȯ ſibi ul
timū eſt oibꝰ caſtalio de fonte guſtātibꝰ: p̄mū atqꝫ
p̄cipuū eſt:alti⁹ aliqd ſenſiſſe q̄ꝫ qȯ loquiť. Jdqꝫ nō
mō poetātiū coīs hēt opinio:ſed poete ipſius epl'a
quedā ad Auguſtū ceſarē ſcripta teſtať.ubi ſe rem
maximā: ꝛ p̄ter id qȯ appet ſtudij multiplicis idi
gā dicit igreſſum. Multa p̄terea:neqꝫ enim cūcta
memoriter teneo:ſed que in ſūma ita eē ut dico cla
re inuāt. Ceterū qz ut egoipſe tūc aſſerui:nec dictū
muto.fere nullus apud hūc poetā v̄ſus ſine tegmi
ne eſt:ne infinitā atqꝫ inextricabilē oꝛdiar telā ad id
uenīā qȯ queſiſti: ꝛ ſiqd addidero liberalē calamū
laudabis. Sin dēpſero aliqd:occupatū excuſabis.
¶ Jā in p̄mis atri fres qbꝰ impītātē dixit Eolū:uē
ti ſunt fres.ideo qz ex eodē parēte geniti:hoc eſt ex
aere. Atri vȯ ꝓpter turbines ꝛ p̄cellas ꝛ puluerē
ꝛ imbres ꝛ grādinē ꝛ nimbos quos recipꝛocis fla
tibꝰ fres iſti agitāt. Fres ergo:ſed turbidi ac diſcoꝛ
des iuicē:inqꝫ ipz parētē ingeti ac rebelles. Eolus
vȯ uētoſiſſimarū nouē circa ſiciliā iſularū rex:que
de noie eiꝰ eolie dicte ſunt:tātam ſine uſu:ſine arte
aliq̄ uētoꝝ notitiā hūiſſe ferē: ut ex colore motuqꝫ
aeris mōtiūqꝫ v̄ticibꝰ erupturos aut deſituros uē
tos certa fide p̄diceret.hāc ob cām nō apud rudes

mō reꝝ neſcios ac ſtupētes rex uētoꝝ dictꝰ atqꝫ hi
tus:ſed apud ipſos etiā poetas:añ alios Homerū
apud quē elegātiſſimo figmēto Eolus ipſe uentos
utre cōcluſos errāti minus tribuit ulyxi: hoc ſane
phiſicū atqꝫ hiſtoricū notūqꝫ oibꝰ. ¶ Sūt qui mo
ralē ſenſuꝫ apud Uirgiliū querūt. Sic eſt eni:gſqꝫ
ſuū tēdit in fineꝫ:inqꝫ id maxime aium itēdit.itaqꝫ
de vna eadēqꝫ re pro uarietate utētiū uarij captan
tur effectꝰ:utqꝫ ait Anneꝰ. Jn eodē prato bos her- Anneus
bā querit:canis leporē:ciconia lacertā. Laboriosū
fateor utrūqꝫ opꝰ ſeu nām ſcilicet ſeu v̄tutē ſub poe
tica nube querētiū ita demū ſi noſcēdi ardor a p̄n
cipio uſqꝫ in finē p̄tēdat indaginē. Uix eni mortali
igenio fieri pōt ut cūcta ꝓueniāt:neqꝫ ea qdē ut opi
nor ſcribētiū fuit itētio. Sed ut omiſſis alijs ad ip
ſum de quo queris Uirgiliū reuertar cuiꝰ finis ac
ſubiectū ut ego arbitror vir pfectꝰ eſt. Que pfectio
uel ſola uel p̄cipua ex v̄tute ꝓficiť.apud eū qdē inq
ſitionē moralē utiliſſimā cēſeo. tū qz vite vnicuz or
namētū:tū qz p̄mā ſcribētis itētionē ſequtur. Et qȯ
de Uirgilio dixi de Homero dixerim. Uno eni cal
le gradiunť eqs paſſibꝰ. ¶ Jn eo igiť de quo que
ris loco ut iā tādē qȯ petiſ expediā. videri mihi ſo
lēt uēti illi nihil aliō q̄ꝫ iraꝝ ipetꝰ ꝛ ꝓcupie motuſqꝫ
ai in pectore ſubterqꝫ p̄cordia hītātes: ꝛ humane
vite regem:q̄ſi gbuſdaz tēpeſtatibꝰ trangllū aliqȯ
mare turbātes. Eolus aūt ipſa rō regēs frenanſqꝫ
iraſcibilē ꝛ ꝓcupiſcibilē appetitū aie. Q ȯ ni faciat
ut Uirgiliꝰ ipſe ait maria ac terras celūqꝫ p̄fundū
hoc eſt ſanguinē ꝛ carnē atqꝫ oſſa:ipſāqꝫ poſtremo
aiam:illā terreſtris:hanc celeſtis originis gppe fe
rāt rapidi ſecū in mortē ſcilicet ac ruinā. Spelūce
atre qbꝰ ille abditos facit.qd niſi caue ꝛ latebꝛoſe
ptes hois ſunt:ubi p̄m Platonicā dimēſiones ſuis
ſedibꝰ paſſiones hītāt pectꝰ ꝛ ilia. Supaddita mo
les caput eſt:quā rōni ſedē Plato idē ſtatuit. Ene- Plato.
as vir fortis ac pfectꝰ de quo paulo ſupra dixi. At De acā
Achates cura viroꝝ comes illuſtriū ꝛ ſollicitudo te.
ꝛ iduſtria. ¶ Silua vȯ vita hec vmbris atqꝫ erro
ribꝰ plena pplexiſqꝫ tramitibꝰ atqꝫ icertis ꝛ feris
hītata:hoc eſt difficultatibꝰ ꝛ piculis multis atqꝫ
occultis. Jnfructuoſa ꝛ ihoſpita ꝛ herbarū virore
ꝛ cantu auiū ꝛ aq̄rū murmure ideſt breui ꝛ cadu
ca ſpecie ꝛ inani ac fallaci dulcedine rerū p̄tereūti
uz atqꝫ labētiū accolarū oculos atqꝫ aures iterdiu
leniēs ac demulcēs. Lucis in finē horribilis ac tre
mēda:aduētuqꝫ hyemis:ceno feda ſolo ſq̄lida trū
cis horrida frōdibꝰ ſpoliata. ¶ Uenus obuia ſilue Allego
medio. Jpſa eſt uoluptas circa tp̄s vite mediū:fer ria Ue
uētior atqꝫ acrior os bitūqꝫ vgineū gerit ut illudat neris.
inſcijs. Nā ſigo eā q̄lis eſt cerneret haud dubie ni
ſu ſolo tremefactꝰ aufugeret:ut eni nihil blādiꝰ:ſic
nihil eſt fediꝰ uoluptate. Succincta aūt qz uelociť De uo
fugit: ꝛ idcirco uelociſſimis compať. Nil nēpe ue luptate
loci⁹ uoluptate ſiue in vniuerſo illā:ſiue in p̄tibꝰ ex
times. Nā ꝛ tota citiſſime deſinit:necduz exerceť
niſi ad momētū durat. Habitu demū uenatricis qz
uenať miſeroꝝ aias. Arcū hēt ꝛ comā uētis effuſā
ut ꝛ feriat ꝛ delectet: ꝛ ſit delectatio ipſa uolatilis
ꝛ icōſtās ꝛ uētoſa ad extremū oia. Et hec qdē tro
ianis amica fingiť ſiue q̄ apud Troiā reuereti⁹ co
lebať. Siue qz cū ſint tres vite a poetis ſil'ac phis
itellecte ac deſcripte ꝛ ſit p̄ma ſapie ꝛ ſtudioꝝ que
palladi tribuiť. Scōa potētie atqꝫ opū que iunoni
dať. Tertia uoluptaſ ꝛ libidinū q̄ ueneri aſſignať.

Epl'a vgilij ad auguſtū

Allegoria uētorum.

eq̃uerit oratores. Scõus aũcti quã seu vt⁹ illi seu nã peperat ifinitũ gddã addidit arte mirabili: neq; negate vnq; diuine stirpis neq; asserte ne opiones pectorib⁹ ciuiũ de se berẽtẽ uel mẽdacio ꝓcuteret: uel vitate ꝓuelleret: sed silẽtio cõfirmaret. Morib⁹ q̃ gbusdã singularib⁹ ꝑter sup̃q; hoiuꝫ modum se creta ac solitaria in tẽplis mora: ⁊ certissima in dubijs futurarũ ut pñtiũ rerũ spe: q̃si deoꝝ quotidianis alloquijs ꝓmissisq; celestib⁹. secut⁹ in hoc Numã romanũ regẽ: ⁊ Mioem gnosiũ: nisi q; qõ illi i pace meditati fuerãt hic ad bella ꝓuertit. ¶ Quartũ atq; ultimũ felicitas nõ solũ in militia sed in vita est. Nẽpe huc oia referunt. hãc vo nec dare sibi q̃sq; põt: nec augẽ diuinũ plane mun⁹: sed ita duci nẽciũ ut q̃q; reliqs affluat: si hoc vnũ desit: nemo ifelicẽ ducẽ: doctũ ꝫ ac strenuũ eligẽdũ cẽseat. Nã ut felicitatẽ fiducia: sic ifelicitatẽ ducũ sequit̃ militũ pauoꝝ: quo nil ꝓpi⁹ exitio est. ¶ In hac qdẽ longe eminẽt ꝓmi tres ex nr̃is. Ita dico nisi ultim⁹ vite q̃ felicitatis plusculũ hũisset. Itẽ Africanus minoꝝ ⁊ Camillus ⁊ Tit⁹ ⁊ Traian⁹ ⁊ Theodosi⁹. Silla ẽt ⁊ Mari⁹ ⁊ Uẽtidi⁹ bassus: vir forꝫ humillime ꝫ fortune mirabilis: cui victoriã de Parthis icredibilẽ crassorũq; vindictã fata ꝓcesserint. oẽs tñ ut fama fert Metellus ille felix dict⁹ supgredit̃. Et si iuxta sniam uera ꝓfũde fodiẽtiuꝫ: nullus hic felix sit: sed de felicitate bellica logmur: ⁊ felicẽ ducẽ dicim⁹ vincẽ solitũ: isuetũ vinci: ꝓpitia in cãpis exigit̃: domi ꝫ aspioꝝ sit fortuna. Atq; ita idez felix duꝝ: virq; ifelix dici poterit. In hoc nũo ex externis Alexãder est macedo: ⁊ Cyr⁹ rex psaꝝ nisi i scythiã prexisset: ⁊ carthaginẽsiũ dux Hãnibal. si aut Mabarbali credidisset: aut paulo maturi⁹ obiisset. Neq; hinc Karolus magn⁹ excludit̃ qui ultimus tpe haud idignãs ultimũ epl'e locũ fuet. Tibi nil hoꝝ defuisse bacten⁹ ⁊ fama loquit̃: ⁊ res pbat: ne ue sũmis in casibus desit p̃coꝝ cupio/ ⁊ spo. vnũ hẽs q; p̃ter duos tm̃ hijs oib⁹ defuit Chm̃ regẽ. Jã felix victoꝝq; regredẽ ⁊ dei amorẽ ⁊ gloriã imoꝝtalẽ ⁊ illi⁹ magne reipublice fauorẽ ꝓpetuum tibi ac tuis fide eximia atq; idustria ꝓmerere. Et uale memoꝝ mei. Patauí kalendꝫ. aprił.

De felicitate q̃ est ultima dos

¶ Ad eundẽ gratulatio uelocis incruenteq; victorie.

Epistola.II.

b Ene hẽt: nõ semp qõ uerebar: sed interduꝫ qõ spabã accidit. vicisti eni: qõq; est optimũ icruẽta victoria est. Nulla tãta ꝓspitas belli est: que nõ nimio emi possit. hec nullo sanguie empta est. nec minoris ideoꝝ: ꝫ maioris est p̃cij. Armatã p̃ma pugne in frõte iustitiã fuisse crediderim qua ꝓspecta cecidẽ ai hostiles: ⁊ ꝓscie cuspide iniusta acies fusa est. Aliogn: quo mõ tot armati viri solo visu territi terga vtissent? Erãt it⁹ in illoꝝ p̃coꝝdis ex memoria scelerũ diffidẽtia ⁊ met⁹. Magnas ptes in castris hostiũ hẽbatis. Poterat quorũdaꝫ fortasse iudicio victoria clarioꝝ videri: si multo cruore rutilãtioꝝ fuisset. At me hercle nec felicioꝝ utilioꝝq; reipublice nec tibi gl'iosioꝝ nec mirabilioꝝ in se ipsa. Nulla est eni tã istructa acies que nõ in cursu rapido atq; impssione ꝑualida ⁊ obstinatis i morte ais vinci queat. Sine ferro ⁊ sanguie vincẽ: ea demũ victoria uera est que hostẽ subigit: ciuẽ fuat. Nõ est in lucro ponẽda multoꝝ morte ciuiũ parta moꝝs hostiũ. Scitum est illud icliti ducis malle se vnũ ciuẽ fuare q̃ mille hostes occidẽ. Nẽpe hostẽ aut victo⁹: aut placat⁹ in amicitiã trahi põt: at pempt⁹ ad vitã ciuis retrahi nõ põt. Ego qdẽ multa cir cũspiciẽs ⁊ amãtis more multa metuẽs: te in arma ꝓficiscẽtẽ multa monuerã. victoriã certe spans: ꝫ neq; tã facilẽ: neq; tã celerẽ. Itaq; nõ min⁹ mihi negocij supesse ꝓsagiebã: neq; pauciora post victoriã uel in bello scribẽda mihi q̃ añ belli ꝓncipiũ opinabar. Hĩam hẽo cretẽsiũ cõscie: ac pauori qui me ꝫ labore liberãt. ¶ Ex oib⁹ egdẽ que tũc scripsi: vnũ tibi p̃cipuũ decerpsisti ut cũ Metello de vincendi celeritate ꝓtẽderes. Et hostes bello igit̃ ⁊ Metellũ uelocitate supasti. Qõ ad te attinet romano more: ⁊ romano certe aio in bellũ ibas: patus. s. ut ait Cicero aut vincẽ aut mori. Cõtra. Illi aũt te cõspecto idigenarũ more caprearũ cita formidine: circũ uẽti magnicq; met⁹ telo saucij atq; ꝓfixi q̃si ad dicta niũ notã sibi ⁊ vulneri⁹ salutarẽ herbã ad victoris miam ꝓfugerũt. Sic tui fama nois: sic notissima Uenetoꝝ vt⁹/ ac potẽtia: nec min⁹ nota clementia: bellũ graue mira facilitate ꝓfecit. ¶ Ceterũ ut ꝓspa ⁊ ꝓna cũcta cũ hostib⁹: sic cũ iprobis pfidisq; militib⁹ difficultatis ac piculi plurimũ fuit. Qui cupiditate atq; iuidia excecati nõ exercitũ mõ ad rebellionẽ vbiꝫ accẽdẽ sed te quoq; suũ ducẽ sub q̃ tã feliciter militassent: ferro aggredi ausi erant: ne q̃ fortitã vicisse te sine piculo gl'iari posses. Quez tu motũ magnis etiã ducib⁹ ꝓfecto terribilem magnis te maiorẽ ꝓbãs multa vtute atq; pstãtia cõpressisti: ꝓuateq; dissimulatoꝝ iniurie lesam rẽpu. ult⁹ es iusto supplicio paucoꝝ gete ilico reb⁹ reddita: ⁊ exercitu ad obsequm reuocato. In hoc quoq; magnifice ut in multis incõparabiles illos duces. africanũ maiorẽ ac Juliũ Cesarẽ imitat⁹. ¶ Itaq; cũ oia ⁊ si magna atq; memorabilia: breuia tñ atq; uelocia fuerint. Nõ est equũ scripturã reb⁹ ipsis de gb⁹ texit̃ lõgiorẽ eẽ. Sicut aũt multũ scribẽ nec esse nõ fuit: sic debitũ visum est hinc tue vtuti hic fortune publice gratulari: teq; cũ victoria redeũtẽ letis ac triũphalib⁹ vbis excipe. ¶ Salue igit̃ me telle cretice. seu tu nr̃ Scipio ueronẽsis fuatoꝝ ciuiũ: victoꝝ hostiũ: punitoꝝ sontiũ: militie restauratoꝝ. Tu nobis victoriã sine sanguine gl'iosam. Tu exercitũ sine lite reducis icolumẽ. Tu rei bellice suas leges. tu captis ciuib⁹ libtatẽ. tu pãie pacẽ ⁊ pdita regna restituis. Quib⁹ meritis ⁊ si pdẽ lauree ciuiceq; dec⁹ obsoluerit corone: ⁊ si niuei cornipedes atq; aurei curr⁹: ⁊ capitolia sũma defuerint: ꝑmia antiq̃ victorib⁹: vtutẽ tñ amãtiũ in ais quo nullũ augusti⁹ theatrũ: nulla ꝓsus arx celsioꝝ gl'iosissime triũphabis. Uale teq; q̃ꝑimuꝫ tuoꝝ oculis eroptatum refer. Uenetijs. iiij. idus Junias.

Uocat luchinũ de ꝓme scipiões vonẽles

¶ Ad Petrum Bononiensem rhetorem. de victoria Uenetorum.

Epistola.III.

Et si pñs aio coꝝpe ꝓrimus: pene auribus e strepitũ plausũq; pene oculis fumũ pulueꝝ haurias ludoꝝ. Et sigd notitie defuerit nocte dieq; cõmeãtiũ viua uox suppleat. credo tñ te cupide meis lr̃is ꝓcepturũ que cupidius spectaturus fueris: nisi hãc tibi pulcherrimã uoluptatẽ moꝛb⁹ coꝝpis iuidisset. Nã q̃ oro te pulchꝛius: siue q̃ iust⁹ spectaculũ fingi põt: q̃ iustissimã ciuitatẽ nõ de vicinoꝝ iniurijs: nõ de simultatib⁹ ciuiũ aut rapinis ut reliqs: ꝫ de sola iustitia gaudẽtẽ cernẽ? Augustissima Uenetoꝝ urbs: Que vna hodie libtas ac pacis ⁊ iustitie dom⁹ est vnũ bonoꝝ resu-

Laudat urbẽ venetiarum

Ueravictoria ẽ sine sanguine ⁊ ferro

ra pugnā auxilio fouē q̄ iussu Jouis mestā ac gemētē tartareus illā pauor arceat. Cōtra. Eneas ⁊ sagitta ict⁹ ⁊ labāte genu: qr scilicet vir quātūlibet v̄tute armat⁹ interdū tēptationib⁹ vulnerat. sic ut in ꝓposito claudicet: ⁊ sagittā ossib⁹ iherētē nō medici manus/neq; ulla penit⁹ ars humana q̄uis id ꝓfessa: sed diuine tm̄ miserationis auxiliū cōuellat. Aiosior tm̄ in pugnā ꝓficiscit: ⁊ utroq; hoc est bonor ⁊ malor exercitu spectāte cōgredit: ⁊ ꝓgressu p̄mo magnis in hostē viribⁿ hastā iacit. Illa uolās in oleastri amare arboris truncū icidit inhesitq; ut uelli ipsa etiā humana nō posset manu: qr scilicet dū aduersus carnale desideriū acies mētis intēdit nescio qd amarū reppit. Si enim delectatio dulcis est: amarū ei⁹ oppositū sit oportet: ⁊ usq; adeo deti net ut repeti ict⁹ nō possit rei ipsi⁹ obstāte duritie: neq; act⁹ vī hitus querit frequētari queant. ⁊ ceu totidē aduersario ifligi vulnera donec hastaz uen⁹ idest delectatio opis ac uoluptas bona qdē ⁊ honesta reuulserit. Que supueniēs signum est quesiti hit⁹ ut Aristoteli placet: quē facilitas sequit actionis ⁊ actuū frequētia. Ex actib⁹ enim difficilib⁹ geni tus ipse: mox faciles act⁹ gignit: ut cū gaudio fiat qđ fiebat cū tristitia. Proinde Eneas aduena idest v̄t⁹ seu vir fortis carnis victor iā facilē ac seq̄cē hastā manu arripit: libraſq; felicius ac certi⁹ cōpetito rē suū idigenā carnalē humi sternit affectū: parsurus forsan supplici: eo q̄ ꝓcupiscētia nālis ac ꝓpte rea excusabilis videat: nisi conspectis isignib⁹ que pallāti suo idest adolescētie generose quam occidit eripuit exarsisset: būc igit in vindictā illi⁹ iterficit. quo pempto iā trangllus regnat. relictoq; rege filio. post habitū mortali debitū opinionē diuinitat⁹ assecut⁹: ⁊ mā uatū fact⁹ in ore hoium viuit. ¶ Ex cucurri ecce usq; in finē cū per te liceret tāto añ sb̄sistē: tulit ipet⁹ ⁊ tua hinc pulsus idustria hinc serie rerū tract⁹ ne cōsuta dissuerē tue metā pcūctationis excessi. ¶ Nūc ad ea que supsunt redeo. Troie scilicet incēdiū: ⁊ quiuiū Didonis. Atq; ut ab ultimo ordiar: vī orsus est Maro. pmū oium Didonē reginā cōditricē Carthaginis castā feminā fuisse: si aliūde nescirem⁹ magnus testis est Hieronymus: nō sacrarū mō sed ⁊ secularium lr̄arū pitissim⁹ in eo libro quē aduersus Jouinianū hereticuz scripsit. Mille cōpactū ꝓfertumq; historijs. Neq; vo Eneā ac Didonē coetaneos fuisse: aut se vidē potuisse: cū trecētis annis aut circiter hec post illi⁹ obitū nata sit. Norūt oēs qb⁹ aut rō tēpor aut graie punicēq; historie notitia nulla est. Nō hij tm̄ q̄ cōmētarios in Virgiliū sed qui libros saturnaliū legerūt. Neq; Eneā aliqñ Carthaginē uenisse scīo ꝓfessionū Augustinus meminit. Totā autē Didonis historiā originēq; carthaginis Troguſ Pōpeius seu Justinus explicuit libro historiarū decimo octauo. Et qd rei manifestissime testes q̄ro? Quis enim nisi ps vulgi sit. Quis usq; queso tā idoctus ut nesciat Didonis ⁊ Enee fabulā eē ꝓfictā: ueriq; locū iter hoies nō tā ueri auidos q̄ decori: ⁊ uenustate māe ⁊ dulcedine atq; arte obtinuisse fingētis usq; adeo ut iā tristes ⁊ iuiti uerū audiāt: ac ꝓscripta dulcis possessione mendacij spolient. Scio qd loquor. Ego enī p̄mus imo solus hac etate ⁊ hijs locis mēdaciū hoc discussi. Qđ sic alios occuparat ut p̄riū audire nō ut nouā mō heresim sed ut iniuriā cōuitiūq; aliqđ delicate respuerēt multorū aures. Illius añ alios in quē ipsa de qua queris epl'a scripta est. Itaq; cū adhuc nouus atq; ignotus hec dicerē exclamabāt. q̄si ego Virgiliū ignorātie dānarē. Cūq; nō hec illū nescisse: sed sciētē lusisse ptēderē: mirabant⁹ ⁊ querebant facti cām. Et sane cur poeta doctissim⁹ oium atq; optimus nā finxisse cōstat hec finxerit. cur cū uel aliā quālibet heroidum ex nūo eligē: uel psonā formare nouā suo iure licuisset: vnā hāc elegerit sempiterno elogio notādam: ut quā studio castitatis ac seruāde viduitatis: exticta sciret hāc lasciuo amore parētē faciat. Et queri pōt: ⁊ dubiū ualde est. Quid tm̄ hinc sentiaz: gdue opiner q̄ ex me p̄ns audieris ne plura nūc hijs agerā omitto. Et beciterfat⁹ ad rē uenio. ¶ Quecūq; ergo fingēdi causa Virgilio fuerit Dido ipsa qđ ꝓstat regina: nō qdē idigena: sz externa est: per quā humana potētia designat⁹ regni noie. Qis nempe qua supbiūt hoies ptās aduētitia est: cūctis eque mortalib⁹ nudis in hāc lucē editis. Hec exul domo cōuectis opib⁹ pegrino cōsidit in littore. Oēs enī exules sumus ac pegrini nō bñtes hic manētē ciuitatē. In hoc tm̄ exiliū ueniētes opes uarias argēti pōdus ⁊ auri: hoc est elogum itellectū ⁊ nālia bona detulimus. Et illa qdē miro igenio edificāde arci locū querit atq; ampliat. Et nos q̄ta arte: quot fraudib⁹ nr̄as angustias dilatātes: hic edificemus palā est. ¶ Qđ ad quesita attinet illa cōuiuiū celebrat qr regū ac potētū est subditos alere quos nūc tm̄ spoliāt deuorātq;. In hoc sane conuiuio seu conuictu humano cui reges p̄sidēt tria gña hoium discūbūt. Ipsi reges p̄mi hoiuz tā sapie q̄ eloquētie studiosi. hos signat Yopas: de secretis nāe reb⁹ agēs: qđ pbi est. atq; ideo crinit⁹: adhibitis cantu ⁊ cythara: qđ ꝓpriū est poete. ¶ Jtē cupidinarij ac uoluptuosi qui per haustū bitie exp̄munt pateramq; aureā regine porrectā manu. fere enim uoluptas ut e fonte riuulus a regibus in subiectos deriuat. Jtarursus ad tres illas vitas p̄mo redijt: qrū sup̄ mentio est hita. ¶ In hoc strepēti conuiuio recubans vir fortis cōscia rerū suarū pascit: ⁊ orone magnifica delectat astātes. Jussus enim loq uelut coact⁹ icipiens dissonis conuiuarū clamorib⁹ finē facit. Narrat aūt tacitis atq; intētis. Et qđ putas nisi fortune insult⁹ dolosq; hoium: ⁊ vite pūctis icēdia ⁊ herētes parietib⁹ aie passionū scalas. Tū in piculis sopitorū uana somnia ⁊ conat⁹ irritos facis obstātibus ⁊ falsis ꝓsilijs hitā fidē: ⁊ negatā ueris. tū peccatorū ariete ꝓcūbētē ianuā. factūq; hostib⁹ aditū: custodib⁹ aie p̄mo extinctis in limine. deniq; vitā omnem q̄si vnā ac sup̄mā noctē iter falsa gaudia cecis actā mortalib⁹ ⁊ imixtas plebi iustor ac piorū. gn etiā regū mortes per q̄s ipse cū igēti discrimine natalis soli relicta a tergo mollitie ⁊ antiq̄ cōiuge ibi amissa hoc est ꝓsuetudine uoluptatuz a ꝓma etate copulata aio solus p̄mū: sed v̄tute armat⁹: post aliis ad exēplū coetūtib⁹: iā nō solus ⁊ grādeuū piem gestās humeris: ⁊ puū filiū manu trahēs vir viu⁹ euaserit. quo diximus puēturus ⁊ gemina pietate memorabilis ⁊ fortunat⁹ euētu. Et hic tumultus: hec rabies: hoc piculū in quo libidinū flāmis ⁊ irarū cuspide hoc est dupliciū vulnerib⁹ passionū uoluptuosa ciuitas perit. ¶ Noctu fieri equū erat ꝓpter errorē tenebras humanor: infinitāq; caliginem urbe sōno vinoq; sepulta: idest obliuione ⁊ ebrietate p̄cessis ais. Jn quam urbē fractis menib⁹ ⁊ ois

Ar.

Dido fuit castissima domina

Hiero⁹ de Didone loquens

Aug⁹ Troguſ Pōpei⁹ Justin⁹

artificis:ex alto pene viuis adimētes ac pedib⁹ ob strepētes. Ne ue estiuus sol ꝓn⁹ ad uespam aut calore offenderet aut fulgore diuersicoloris auleis usqueq̄ꝙ pēdētib⁹ ꝓtuſuz erat. Illic ego rogatus: Que crebra dignatio ducis est ad dexterāei⁹ sedi nez bidui spectaculo ꝓtēt⁹ de reliquo occupationē nulli icognitā excusaui. Infra vo nihil uacui:nō ut aiūt milij granū in terrā cadere potuisset:platea in gēs tēplū ipm:turres:tecta:portic⁹:fenestre nō tm plena sed ꝓferta oia: ꝛ ꝓdēsa. Inextimabilis atq̄ i credibilis ppli multitudo terre faciē tegebat ꝛ sub iecta oculis urbis florētissime nūosa siē ꝛ culta fecūditas festi letitiā geminabat:ut nihil penit⁹ plebi eēt in tāta iucūditate suiipsi⁹ aspectu ꝛ ꝓtēplatiōe iucūdi⁹. Erat ad dexterā igētis in morē pulpiti cō textū trabib⁹ solariū/ ob idipm tumultuario opere erectū:ubi ex oi flore nobilitatis honestissime electe q̄dringēte nurus isignes spe atq̄ ornatu ꝛ spectaculis meridianū ꝛ quotidianis quoq̄ cōuiuijs matutinū ac serotinū ornamētū ꝓsessu sydereo prebuē. Interuenē ꝓterea qđ debē silētio tegi negat i has terras casu nup aduecti e britānie ptib⁹ nobilissimi gdā viri comitesq̄ ꝛ ꝓsāguinei regis sui q̄s recēti victoria exultātes pegrinatio huc trāsmarina ꝓrerat.qq̄ sese iteriz labori equoreo uegetabāt Nūc multoꝝ dierū equestris illa decursio finē habuit:cui⁹ ꝑmiū solus bonos fuit. Isq̄ tam ex equo vn⁹ oib⁹ ut cū victor qsq̄ nemo victus merito dici posset. ¶ Alteri aūt ludo ꝙ neq̄ tā pari euētu ꝛ piculo maiore agitādus: ꝛ in ptē uēturā aduene erāt Alia statuta sūt ꝑmia corona magni pōderis puro ex auro gēmisq̄ fulgētib⁹ victoris decus. dehinc balteus argēte⁹ ꝑclari opis quo se munē solaret:q scōm locū gl'ie meruisset. Jā edictū militari gdē ac vulgari stilo scriptū:sed ducalis bulle testimonio i signe per finitimas distātesq̄ ꝓuincias missū erat: quo acciti ad equestrē illū quē ꝓcursum dixi oēs q talis gl'ie studio traherent. Cōuenere aūt multi nō diuersarū mō urbiū:sed linguarū:gb⁹ ꝛ militie disciplina ꝛ ỽtutis fiducia eēt ꝛ spes laudū. cūq̄ iaz ludi alteri⁹ finis eēt:hic ad duas nouas augusti cepi⁹ q̄tuo: die⁹ ꝓtinuis act⁹ est/ tāta celebritate ut post hāc urbē ꝓditā nihil tale memoria hoium repetat. Ad extremū ꝛ ducis ꝛ ꝓcerū ꝛ externoruz militariū viroꝝ noiatim illi⁹ qui dux belli fuerat:victorieq̄ post deū ac letitie auctor erat ꝓcordi iudicio ꝑm⁹ bonor ciui obtigit. scōus aduene feraria p fecto. Hic ludis:sed nō gaudijs ꝓspisq̄ succesſib⁹ hic ꝛ epl'e finis sit:qua id nitor:ut qđ morb⁹ eripuit oculis tuis auribusq̄ restituā: ꝛ ut noris ex ordine qđ apō nos gerī:utq̄ itelligas iter maritimos etiā viros ꝓstare militiā ꝛ magnificētiā ꝛ excelsos aios ꝓtēptūq̄ auri ꝛ gl'ie appetitū. Uale Uenetiis. iiij. idus Augusti.

¶ Ad eūdē de famuloꝝ puicacia. Epistola.IIII.

U Enit ad me vidēdū socrus tua uenerabilis matrona. Cui si nil aliud suffragarē q̄ ꝙ filiā te dignā genuit abūde erat ut nō solū admittēda sed amplectēda aio ꝛ colēda esset ac dignis honorib⁹ ꝓsequēda. ¶ Quid te lōgi⁹ trahā? Famulos meos seu domesticos hostes nosti:q̄q̄ qđ meos ifamauerim qđ optimi oium dici uolunt ꝛ fortasse famuloꝝ optimi sed ꝓfecto pessimi hominū sunt:ita ut cū qđā mihi illos iuideāt:ego eos q̄si itestinū malū ꝛ viscerib⁹ ifusuz virus exhorreā famulos igiē nosti oēs. Nullis descriptionib⁹ op⁹ est. Professi fuitiū impiū exercēt:imo tyrānidē importunā atq̄ idignā. Mitto alia:nō epl'e sed anna liuz mām. Lēties nō dicā iussi sed orauī:ut siqs ad me ueniat dū diuino dedit⁹ officio suz nisi uel pso na admodū isignis uel aliqđ magne rei sit:expecta re iubeāt. Sed dū studio itēt⁹ neq̄ passim oēs accipiāt neq̄ excludāt:sed discretiōe siqua eēt uti ue lint hoium ꝛ cārū. At dū mēse aut lectulo ptē dedi ꝓfestim itroeat qsqs sit. Nā ꝛ utriq̄ breuiādi cās afferri cupio: ꝛ utrūq̄ repetē post collogum licet. In bijs sane ut in reliqs oīb⁹ ei⁹ qđ me uelle norūt ꝓrium faciūt. seu hec illoꝝ pfidia seu mea sors est: seu isdē forte qb⁹ se sciūt me quoq̄ victū passiōib⁹ ijsdē subditūq̄ reb⁹ putāt sōno scilicet ac uētri:q̄ uis hāc suspitionē nec ꝑmo me⁹ nec ut reor vita recipiat. ¶ Sed ad hodierne seriē reuerto: historie. Erat hora diei sexta: ꝛ ego estiuo de more in cubiculū ꝓcesserā qđ nocti defuerat a meridie exactur⁹ Nec ab illo ꝑmo nr̄i gnis nō tā familie sue utili q̄ famoso parēte nob supant fames sitis lassitudo ꝛ sōnus siue hic breuis siue ille ꝓpetu⁹ sopor mors. vir dū ergo ut phibēt hāc quotidianā mortis imaginē sōnū oculis carpe orsus erā:dū hāc illa tuam quā ibito domū adijt me vidēdi auida:quē nec vidit hactenꝰ ꝛ nō visum amat. Rīderunt hij custodes mei egregij cōsopitū me:neq̄ mēdacissimū genus hoc mētiti sūt:sed nec letheus ille nec irrepabilis sōnus erat. Quid faceret fessa mulier ac grādeua:utrūq̄ eni auguror:: ꝛ qđ difficili⁹ festinantib⁹ pulsa comitib⁹ ꝛ magna in urbe semꝑ plena:populo nūc aduenarū turbis penit⁹ exundāti. Quas hic dies atq̄ utinā nō spectaculi videdeq̄ pulcherrime urbis desideriū:sed idulgētie annue pia spes ꝛ cū Chīo ad celū mētib⁹ ascēdēdi cura cōpulerit. Abijt ergo fortunā suā accusans ꝙ me cernē nequi uisset. Ego aūt exprect⁹ qđ egerim:qđ remedij ceperim:qđ putas:nisi ut tacit⁹ indignarer. Nēpe ut aiūt assueta nō cruciāt imo qdē cruciāt sed ꝓcius. callū hēt cōsuetudo:durū certe:nō impuiū dolori dolui: ꝛ queri illā facē mēs fuit:sed facili⁹ adrie in estu pisciculū q̄s hoiem vnū adriatica in urbe repias hac ꝑsertim die. Nec illi ꝓcor meis ỽbis dicito ne apud eā forte uel comites qđ puilis negtie fuit: mihi supbie tribuaē. ꝛ uale. Uenetijs in die ascensionis ad uesperam.

Cōsuetudo

¶ Ad Fredericum aretinum de quibusdam fictionibus Uirgilij. Epistola.V.

U Enilia iter opuscula que mihi per adolescētiā exciderūt:carmē est tumultuariuz: tūc ardēti recēs studio:nūc uetustū ut res eūt ꝛ pene meo iudicio iā vir meū. Qđ aduersus magnū illū iuidū ut ꝓprie dicā ira dictauit:ego autē scripsi illic ꝓtra eū qui cū sūmā gl'iam lr̄arū quereret:ita ut nec parē in italia certe nec comitez pati posset ꝓter paucas q̄s sibi nō pro rez merito sed p auriū uoluptate delegerat lr̄arū fere oium hostis erat. Inter multa accidit ut poeticā defēderē quā ille mordaci⁹ carpebat:cuiq̄ ego pro etate ttīc deditus erā:cūq̄ iter poetas laudatos nr̄oꝝ ꝑm⁹ ut decuit Uirgilius stilo obui⁹ ac fictionū que apud illū ꝛ reliquos crebre sunt mētio incidisset: Quas ille maxime execrari solitus dicerē:eaꝝ aliq̄s ꝓtereūdo attigi:q̄s supbo illi quasi gēmas lintheo obuolutas ostēderē. simulq̄ suā sibi ignorātiā detegerē

vidisses pulcherrimi urbē sit⁹ Lisalpine gallie magnā ptē ligures tenēt. Hēs ⁊ olim potēs ⁊ nr̄a eta te potētissima. hoꝛ hec in medio est ⁊ modice extā ti impioso quodā sedēs loco ripeq; leniter pēdētis in margine densis turrib⁹ assurgit in nubila: ꝓspectu vndiq; expedito ⁊ libero sic ut nesciā an ulli urbiū i plano sedētiū aptioꝛ sit atq; iucūdioꝛ. ¶ Nullo ferme flexu oris hinc vinosa iuga alpiū. hinc frō dētes apēnini colles in oculis sūt. Licin⁹ ipse letis flexibus descēdēs: ⁊ miscerī pado ꝓperās ima menia lābēdo ꝓlabit: suoq; ipetu sicut scriptū est letificat ciuitatē ripis saxeo ꝓclari opis pōte cōiunctis Amnis oium lucidissimus ut ⁊ fama loquit ⁊ res ꝓbat. mirū quoq; celer in modū: q̄uis huc q̄si iaz cursu fessus pueniat ⁊ famosioris aque vicinitate cūctātioꝛ: ⁊ aduētitijs riuis natiui aliquid nitoris amiserit. Ad sūmā soꝛgie nr̄o trāsalpino simillim⁹: nisi q; hic maioꝛ. ille aūt ⁊ estate gdē vicinia fontis algētioꝛ ⁊ hyeme tepētioꝛ fluit. ¶ Vidisses ꝓtereꝛea ex hijs vnā in qbus es tu/ multus: ⁊ ego uel minus suꝛ: Eneā. s. atq; iauratā statuā equestrē fori medio: q̄si cursu ꝓcito cliui sūma carpētē: tuis olim ut fama est ereptā rauēnatibus. Quā eius artis picturaq; doctissimi nulli asserūt scōam. ¶ Qōq; ultimū facit nō rerū oꝛdo sed tēpoꝛ. Palatiū ingens urbis in v̄tice vidisses structure mirabilis atq; ipē se. Qō magnanimus Haleaç vicecomes: hic minoꝛ Mediolani atq; huius ⁊ multarū in circuitu regnatoꝛ urbiuꝫ erexit vir in multis alios: in edificādi magnificētia sese vincens: credo nisi me amoꝛ fallit auctoris: quo iudicio rerū es: cūcta inter modernoꝛ opa hoc augustissimū iudicasses: ⁊ ꝓter amici ꝓspectū: quē tibi nō spo gdē eē gratissimum: sed scio: multa te ut arbitroꝛ nō ꝓfecto leuiū ut ait Maro: sed utiq; grauiū ac grādiū admirāda spectacula delectassent. Me eni fateoꝛ delectant: detinētq; nisi q; alio sue aiuꝫ trahūt cure. Itaq; iā hic abeo haud iuitus tū iterdū hic mēses estiuos siqui mihi fato estiui mēses supant acturus. ¶ Qñ aūt ita res tulit ut te ab amplexu meo uel me laboꝛ viriūq; qō ipse testaris diffidētia uel tp̄s angustū reditūq; tuū expectātis. ꝓie iussuꝫ arceret uellē Hui donē saltē meū Januēsem archiep̄m ⁊ in illo piter me vidisses: qui sūma ꝓcoꝛdia uolūtatū rerūq; oium ab ifantia secū vixi. vidisses mihi crede hoiem coꝛpe lꝫ ualidū aio sic ualētē ut viuacius nil vidisse te diceres. Inq; fragili ⁊ caduca domo magnuꝫ hospitē hitare posse fatereris. Quid multis agam vidisses quē querimus: virū bonū. Nulla ni falloꝛ creb⁹ū: sed nulla etate bonū rarius q̄ nr̄a: quē tibi nō visum doleo. neq; tā tue q̄ amici cois negligentie uł obliuioni iputo: qui te pati nō debuit genero sas illas caulas gregis egregij i salutato pastore ꝑterire. ¶ Ut querelā vo gratulatione ꝓcludā. Hau deo hercle q; apud ipsam babylonē quos mihi reliquos moꝛs fecit videris illū añ alios uere patrez ut tu dicis meū Philippū Hieroſolymitanū p̄iarchā: virū ut breui eū circūlocutiōe describā: ⁊ titulo parē suo nec romano iparē siq̄ forte dignus meritis honoꝛ accesserit. hic ut scribis post lōgos amplexus gbus te hactenus sibi ignotū ceu alterꝫ me in ꝓspectu sūmi pōtificis ac mirātiū cardinaliū ueri amoris ulnis astrinxerat: post pia oscula: post ḡta colloqa: ⁊ de statu meo sollicitas qōnes ultimū orauit: ut libꝛū vite solitarie oliz dū cauallicēsis ecclesie p̄sul eēt in rure suo scriptū ⁊ ei iscriptū: aliq̄ sibi mitterē. Justa gdē petitio sua est. Iniusta dilatio mea. decim⁹ eni ann⁹ est: ex quo opusculū illud absolui. Sed videntē oia dēū testoꝛ: decies uel eo amplius retētaui ita scriptū mittē. ut etsi stilus neq; aures neq; aium: lr̄a saltē oculos oblectaret. uerū studio meo uotoq; obstitit illa de qua totiēs queroꝛ nota tibi scriptoꝛ fides idustria nobilibus non ultima pestis igenijs. vix credibilia loq dicar pauciſſimis mēsibus scriptū opus: tā multis annis nō potuisse rescribi: ut scias que maioꝛ pena opum de spatio quāta est. Nūc tādē post tot cassa ꝓmoꝛdia scribēdū illud domo abiēs dimisi iter cuiusdam sacerdotis manus. Que an ad scribēdū sacre fuerit: ut sacerdotis: an ad fallēdū facileꝫ ut scriptoris: ne scio. Nūciatū tū est mihi amicoꝛ lr̄is: iā factū esse qō iusserā: de q̄litate donec videā mos hoꝛ certissimus me dubiū facit. Solēt eni audita miruꝫ nō qō scribēdū accepint. sed nescio gd aliud scriptitare tātū uel ignorātie est uel ibertie uel ꝓtēpt⁹. Hoc igit qō in horas expecto q̄lecūq; erit illi e uestigio trāsmittā. Scriptorē q̄ me potius icuset. Tibi aut tē epl̄am cū hac mitto ad te anno altero dictatam. Quā in tuis hijs nouissimis lr̄is ceu despans dulci acriter querimonia flagitasti. sil̄q; alterā āni huius quā nō poscis adicio. in qua sigd illi litigio antiquo qō mihi olim q̄tuoꝛ iuectiuas aduersus hec mōstra hoiuꝫ extoꝛ sit se curare iactātiū uereq; mactātiū: defuisse videbit: adipletū dices ut itelligas q̄ me nō snie peniteat. Et has gdē ambas aliena: qō nunq̄ añ tp̄s tecū fecerā scriptas manu accipiens cogitabis uel lassitudo uel occupatio quāta sit que in solito more me tecū imo mecū ut sic direriz per iterp̄tē log cogit. Et hec hactenuꝫ. ¶ Quid mihi de Homero manu tua scriptū mittas anteq; Venetijs ꝓficiscerer suscepi: ut fide atq; idulgētia tua letus sic supuacuo mestioꝛ labore quē tibi ipositurus nō fuerā si sciuissem qō nūc scio. Nō eni noscе optabā gd apud graios iferos ageret. apō latinos noscе gd agit satis est. Idq; uel lectione uel auditu solo utinā nec visu vnq̄ noscе ꝓtingerit. Sed uolebā scire q̄liter Homerus ipse grauis hō: uel asiaticus: ⁊ qō miraculū auget cecus quoq; solitudines italas descripsisset: uel eoliā. s. uel auernū lacū mōteq; circeū. ſz quī ita tibi placuit ut mihi postea totū opus illud eximiū destinares ibi foꝛsan inueniā qō quero. Spem tū hāc minuit qō scribis misisse te iliadē totā: odisseе aūt ptē. In eo gdē libꝛo ē qō scire uelim. Miroꝛ sane gd ita illā totā: huius ptez miseris. Sed foꝛtasse integrā nō hēbas. Quicquid erit videro dūmodo domū mea soꝛs reuexerit: transcribiq; faciā ⁊ remittā tibi quē tāta re ꝑuasse pati nolim. Iterū tibi grās ago: Donatoq; nr̄o subirascoꝛ qui cū sepe de minorib⁹ scriberet tuū hoc factū male siluit: qō aio meo sciret ⁊ missi ⁊ mittētis cō sideratione gratissimū. Uale. Licini decimonono kal̄. Januarij.

¶ Ad eūdē de appetitu anxio ꝓmi loci. Epl̄a. II.

Habeo tibi aliqd dicere: ut pcōꝛ saluatoris
b utar v̄bo. Id v̄o aliqd gd naz sit expectas.
Et gd putas nisi qō soleo: patiētie aiuꝫ: litigio aurē para. Lū eni nihil usq̄ mihi ꝓfoꝛmius aio tuo sit: sepe miruꝫ dictu nihil est actibuꝫ ꝓsilijsq; diffoꝛmius: ⁊ sepe vñ id ꝓdeat mecū quero: nō in te solū: sed in nōnullis amicoꝛ: in qbus idem patioꝛ.

Troiani ultimam pretulerūt. Et Troianus iudex
ętatis ⁊ iustitie famam nactus inter beluas ma-
gnis in rebus iniustus atq; ineptus apparuit. As-
sumptus nāq; ad certamē illud famosissimū dea-
rum quas modo memorauī nō rōnī obediens sed
passioni: pro nuda uenere ſniam tulit: vnde illi di-
gnum p̄mium delectatio breuis ⁊ mox longus la-
bor ac malox series: ad extremum moꝛs: non sua
tm̄: sed suox oium ⁊ totius demum populi sibi fa-
uētis excidium. Nec Enee genitrix ferī q; etiam vi
ri fortes ex uoluptate gn̄anī: ⁊ q; singularis que-
dam illi fuerit uenustas: qua exul atq; inops castis
etiam oculis placuisse describit. hec eadem formo
se vidue quox ex p̄mo libidinis incētiuum. ex scdo
libertas orīē delinquēdi suum obicit eneā: magnis
iactatū casibus incēdio ac naufragio elapsum vno
tm̄ achate comitatuz ⁊ fusca nube circūdatū. Que
qdem nubes hac mystica nube recōdit q; interdū
accidit ut solius fama virtutis excitī sub obtētu p̄-
mum humanitatis ac misericoꝛdie moueanī animi
ad ferēdam opem miseris egētibus. Considerata
postmodum ⁊ cōspecta illox nobilitate ac forma
uelum illud scindit: ⁊ filius ueneris nudus rema-
net: turpiterq; incipit amari. Ipse quoq; nōnunq;
flectit qꝛ difficile est etiam p̄fectis excellēti rerum
spe non moueri. p̄sertim ubi se amari senserint atq;
Hiero⁹ appeti. imo qdez ut ait Hieronymus. ipossibile est
in sensu hois nō irruere motum medullarum calo-
re. sed qꝛ ut idem ait. Ille laudaī ille p̄dicaī beat⁹:
qui statim ut cepit cogitare interficit cogitat⁹. Qō
nihil est aliud q̄ qō dixerat ante Dauid. tenere sci
licet ⁊ allidere puulos suos ad petram. Uel quia
hoc nō oībus accidit ille etiam sat beatus qui etsi
p̄senserit peccatoq; succubuerit. Siue qō est grau
us male cōsuetudinis visco implicit⁹ fuerit ⁊ astri
ctus vinculis ⁊ fasce curua tus: aliqsi tm̄ dei instin
ctu tacito uel alicuius monitu dei placitum nūcian
tis assurgit. neglectaq; qua tenebaī uoluptate ad
virtutis ⁊ gl'ie rectuz iter redit. Hinc Mercurius
eloquij dux a Ioue missus meliora sequi admonet
Eneam. Et ille lz passionatus magnoq; aium labe
factus amore: paret tm̄ impio celesti: aduersante ne
q̄q; uoluptate ipsa ⁊ blādo usu nec inexptum re-
linquēte aliqd: quo dilecti habit⁹ trahi possit. Dici
enim vir pōt qbus blāditijs occupatum animū ⁊
euadere meditātem uoluptas illecebꝛosa detineat:
quas dulcedines p̄stāti obijciat: quas amaritudi-
nes abeūti. Quibus frustra tētatis ⁊ digresso ad
ultimum quem tenebat sola flet miserabilibus mo
dis ⁊ semota parūper anna sorore sua annosa: hoc
est cōsuetudine p̄teritiq; tp̄is memoria quā ad illū
retinēdū frustra sepe trāsmiserit ⁊ que p̄ns eā mo-
ri nō sineret tādem ipsa se p̄mit qꝛ nimirū aius dū
apl'i cōsilio p̄terito ad honesta cōuertit uoluptas:
feda per seipsam perit. Ille vo diu lz inter delibera
dum fluctuatus: ac deinde patis reb⁹ iā cert⁹ eūdi
celsa in pupi cōsopit⁹. hoc est alta in mēte ⁊ certo
p̄posito ꝙquiescēs: qꝛ scilieet p̄silij firmioris electio
quasi qdam terminus est laboris. Ad extremū na
uigat: ⁊ q̄uis interdum oculos reflectēs ac dimis
sa respicies: pgit tm̄ ⁊ per fluctus aglone horridos
italiam petit: hoc est per difficultates medias per-
seuerātis animi nauigiū gubernaculo rōnis admi
nistrās: actuūq; ⁊ vboꝛ uelis ac remis in aduersū
agēs destinatū tādē liti⁹ tenet. Ubi religioni p̄mū
data opa patrio more sacrificās sanctū iubet salu̅
parētez. Que vsiculū ⁊ catholici adoptarūt ⁊ usq;
ad altissimū Christi altare pia traduxit eccl'ia. Re-
bus diuinis explicitis ad humana puertit que nil
aliud q̄ ludi qdā sunt in qbus uariāte fortuna se-
pe p̄mi ultimi ⁊ nouissimi p̄mi sunt. ⁊ lenitatem ac
supbiā iuuenilē tarda ⁊ p̄stās supat senect⁹. de mo
re tm̄ extrema gaudij luct⁹ occupat. Quo cōcussus
aius viri fortis: sed amicis cōsilijs ac nocturnis vi
sis ⁊ diuinis cōfirmatus oraculis tātū robur assu-
mit: ut nō solum pstet in icepto sed gubernatore lz
amisso per seipsum regat fluitātē nocturnis i fluctu
bus carinā: idest in obscura caligine vite huius in-
stabilis ⁊ incerte alienā gemēs negligētiā ac for-
tunā: clauū tm̄ cōsilij nō relinquēs. Qō in dubijs
reb⁹ inq; piculis maxime eluceſcit donec ad interi
us vise etiā littus italicū p̄uect⁹ cumanum scilicet
baianūq; sinū in quo ni fallor ⁊ locox situ ⁊ natu-
re graiū supat poetam: ꝓpter cōcretas sordes vite
mortalis casib⁹ multis exercite flumine lotus iuen
to: fastidice uatis ductu mēte inferos adeat: ubi fi
ctionū nullus aut modus aut nūs. Illic vo alteriuſ
vite statu quātū fieri pōt cognito ac p̄clare posteri-
tatis ingēti spe cōcepta iam securioꝛ letioꝛq; pgre
dit: ne in nutricē qdē solite immemoꝛ pietatis. circeū
q; inde mōtē p̄teruect⁹ ut exēplo doceat: mala que
vinci nequeūt declināda ee: tyberinis tādē faucib⁹
inuect⁹ ad ea ubi nūc Roma est loca: hoc est ad la-
boriosum atq; ancipitē querēde gl'ie cāpum uadit.
Quā mox difficultatū victoꝛ oium minoribus ere
ptā p̄cis ꝓiugio sibi ꝑpetuo ꝓpriā facit. vñ illi so-
boles posteritasq; clarissima sūmi cōditrix impij:
moderatrix pacis/ miseratrix humiliū/ atq; insolē-
tiū debellatrix. Huius siqdē puelle cuius de cōnu
bio certaī. pater aius. mr̄ vo spōsa animi caro: qm̄
utriusq; ex actib⁹ gl'ia nasci solet: uerū etsi externis
hāc gn̄is fata destinassent: hoc est oposis ⁊ difficili-
lia atq; ignota penetrātibus mr̄ tm̄ ifirmioꝛ ⁊ p̄silij
inops: natā domesticis ⁊ iuxta se genitis iūgere sa
tagit. hoc est carnalib⁹ desiderijs studijsq; terrestri
bus ita ut interdū p̄cib⁹ ⁊ ipoꝛtunitate feminea vi
rū ipsum in sniam suā trahat. Qui tādē pegrine v̄
tutis oia vincētis admiratione pmot⁹ penitenti si-
milis sese incusat: ⁊ ꝓpositū mutat. Inclinatis ad
extremū reb⁹ mr̄ vginis degño actū putās in pati-
bulo se suspēdit: qꝛ caro itelligēs gl'iam cessisse vtu
ti: nec ullū iam suis affectib⁹ locū videns ipsa se peri
mit. Scōm illud quo se Paulus apl'us crucifixuz
mūdo dicit. Et q̄q; nec tu ista quesieris ⁊ ego aliq̄
de quesitis omiserim. qn̄ tm̄ huc loquēdo puctū est
ne cepte cursum narrationis abrūpam: breuiter ad
exitū rem deduco. C Amata igit ⁊ nāe nimiū dile
cta carne uolūtarie sic empta ⁊ vtute ad optatuz
magna vi'itēte. Procus iferioꝛ care: socruſ auxilio
destitut⁹ ⁊ hostili ipetu cūcta misceri audiēs ⁊ tur
rim hoc est supmā ptē aie/ vtutis ardore ad celum
ascēdēte/ coꝛreptā: ex ipso in quo erat curru uolubi
liū ac rotātiū curarū videns: obstupet ⁊ uaria cōfu
sus imagine rerū lz ipar virib⁹ tēptare tm̄ ultimam
fortunā statuit: ac sorore: hoc est ptinaci spereiecta
ad terrā vñ est p̄cipiti ruēs saltu pedes pgit in p̄li-
uz: qꝛ etiā post edomitos atq; extinctos carnis mo
tus: adhuc fomes iterioꝛ nō gescit: sed iā lenti⁹ bel-
lū mouet. vñ ⁊ ensis p̄mo illi frangit conatu. Im-
moꝛtalis aūt soroꝛ aliū subministrat nō p̄us desitu

Seneca

sūt nobiliū igenioꝝ stimuli: gbꝰ miri sepe succesſus ꝓuenere. Nimiꝝ eni ꝑmū cito locū mereri poterit qui scōm pati pōt. Qui nō pōt aūt: iꝑꝫ quoqꝫ quē respuit icipiet nō mereri. Et certe si ad memoriam redis: vir ducē: vir pᵐm aut poetā sūmū iuenies q ad illā altitudinē capescēdā nō hijs stimulis actuſ sit. Primus aūt locus ut cūctis ferme supbie in se iuidieqꝫ ab alijs: sic multiſ desidie cā fuit. Et amā tē ⁊ studiosum liuoꝝ excitat. Sine riuali amoꝝ. Si ne emulo vtus toꝝpet. Melioꝝ est paup idustrius: qꝫ ignauus diues. Satius est ascēsuꝫ Virgilij studio meliori qꝫ in alto positū turpi sopore marcescē Melius tutiusqꝫ est opose vtuſ auxilio niti qꝫ ocio se fame ꝑconio fidē. Cᵗ Vēs ut arbitroꝝ quo secūdi loci nō repudies fortunā. Quid si tertius? Quid si q̄rtus? idignabere. An sic excidit illud Annei senece ꝓtra Lucilij sniam Fabianū papyriū excusātis. Cui cū Marcū Tullū ꝓtulisset addidit. Et nō statim ingt pusillū est: sigd maxio minus est. cū deinde Asiniū Pollionē: tāta ingt res est post duos. postremo cū Titū Liuiū adiūrit. ⁊ vide ait q̄ mlᵗos añcedat qui a tribus vincit. ⁊ tribus eloquentissimis. Et tu amice vide an nō saꝭ tibi quoqꝫ hec ꝓpie dici possint. Ita tū ut quēcūqꝫ tu locū teneaꝭ quēlibet añ te videas: ego ille meo iudicio nō sim. Cᵗ Parce iā flāmis ⁊ tuoꝝ carminuꝫ miserē. Q̄ si fortasse sic penitus ꝑsuasum est uel tibi uel alijs ut ego te in hoc ordine uelim nolim supem. tu ne id doles: teqꝫ mihi ꝓximū nūari ad ifamiā tuaꝫ trahis: pace tua dixerim. si hoc facis diu me fefellisti. neqꝫ illa tibi est ai modestia: neqꝫ is nr̄i amoꝝ quē spabā Solēt eni ueri amātes spōte sua sibi ꝑferre quos diligūt: ⁊ vinci optare. ⁊ ex hoc eximiā uoluptatē ꝓcipe si vincaꝝ. Idqꝫ ita esse nemo pius pī neget: cui nihil est grati⁹ q̄ a filio supari. Spaui ego nec desino eē nō minus q̄ tu ipse nō dicā q̄ filius charus tibi: nomēqꝫ tibi meū tuo charius. Sic te olim amica dulciqꝫ ira motū exprobrasse mihi memini: qō si a te uere dictū erat lete me ꝑuiū cernē debuisti. neqꝫ cursum ideo deserē sed obnixius seq ⁊ curare ne qs in hoc studio currētiū iter nos forsan irrūperet tuūqꝫ tibi rapet locū. Amicus eni caro assidēs: uel coambulās amico nō quotuſ sit sed q̄ iūctus querit. Nihil dulcius q̄ optata vicinitas: mlᵗus amoꝝ. Nullus fere in amicis ordo est sed ꝑmi ultimi. ultimi ꝑmi sunt. qꝫ oēs. s. vnū sūt. Cᵗ Mactenus accusatio. debinc excusatio facti tui est. Q̄ lz ⁊ ꝓfessione tua notū ⁊ ad me talis amici ore platū sit nitoꝝ tī aliā quā tu dicis generosam aliquam facti cām iuenire. Sigdē actus idē ꝓ itētione agentis nūc laudabilis: nūc ifamis est. Et qd in aium uenit dicā. Nō te isolētia qua nihil ē a tua leuitate remotius nō uel cuiuſq̄ iuidia uel ipatiētia tue sortis ꝑ prias res deleſſe. quo illis tibiqꝫ eēs iniurius. sed i dignatione q̄dā clara ⁊ nobili etati iutili ac supbe nihil itelligēti oia coꝝrūpēti: qōqꝫ est itolerabilius ꝓtēnēti tui iudiciū igenij surripe uoluisse: utqꝫ olim vginius ferro natā: sic te igne pulchras iuētiōes q̄ si ai tui ꝑlē turpi ludibꝝio liberasse. Deus tu quid ais? an ad uerū augurio forte puētū est? Certe mihi iterdū vñ ꝓiectura hāc elicio de vulgaribus meis paucis licet idē agere ꝓpositū fuit. feciſſēqꝫ fortaſſis in vulgata vndiqꝫ iāpridem mei vis arbitrij euasiſſet. cū eidē mihi tī aliqī ꝯria mēs fuiſſet. totū huic vulgari studio tꝑs dare. q uterqꝫ stilus altior latinus: eo usq̄ ꝑscis igenijs cultus eēt: ut pene iā nihil nr̄a ope ul' cuiuslibet addi posset. At hic mō iuētus adhuc recēs uastatoribus crebꝝis ac raro ſq̄lidus colono magni se uel oꝝnamēti capacem ostēderet uel augmēti. Quid vis? hac spe tractus: simulqꝫ stimulis actus: adolescētie magnū eo i genere opus icepam: iactisqꝫ iā q̄si edificij fundamētis calcē ac lapides ⁊ ligna cōgesserā: dū ad nr̄am respiciēs etatē: ⁊ supbie mr̄em ⁊ ignauie cepi acriter aduertē: quāta eēt illa iactātiū igenij vis: quanta ꝓnūciationis amenitas: ut nō recitari scripta diceres sed discerpi. hoc semel. hoc iterū. hoc sepe audiēs: ⁊ magis magisqꝫ mecū repetēs itelleri tādē molli in limo ⁊ istabili arena pdi opam. meqꝫ ⁊ labore meū iter vulgi manus laceratū iri. Tanqꝫ ergo qui currēs calle medio colubꝝ offēdit. subsiti mittāqꝫ ꝓsiliū aliud ut spo rectius atqꝫ altius arripui. q̄uis ipsa illa ⁊ brevia iuuenilia atqꝫ vulgaria iā ut dixi nō mea amplius ſꝫ vulgi potiꝰ facta eēnt: maiora ne laniēt ꝓuidebo. Cᵗ Q̄ꝫ q̄ qd idoctū vulgus arguo. Cū de hijs quoqꝫ qui se doctos uocāt tāto ⁊ grauioꝝ ⁊ iustioꝝ sit querela. Qui ꝑter multa ridicula odiosum illud in fine ignorātie sūmā superbiā addidē. Itaqꝫ quoꝝ ꝓticulas carptim itelligere: oliꝫ magne gl'ie dicebāt. hoꝝ hodie famā carpūt. o etas igl'ia: tu ne antiqtatē mr̄em tuā bonestarū oium artiū reptricē spnis: teqꝫ illi nō eq̄re tm̄ sed ꝑferre audes. Omitto eni hāc hoium fecē vulgus cuius dicta atqꝫ snie irrideri merenᵗ potiuſ q̄ rephēdi. Cᵗ Omitto militares viros ac bellorū duces qui suo tꝑe disciplinā militie ꝓsumatā atqꝫ pfectā nō erubescūt opinari: que iter eoꝝ manuſ haud dubie pijt: funditusqꝫ collapſa est: apud quos nil penitꝰ arte uel igenio: sed ignauia casibusqꝫ fortuitis agunᵗ oia. Qui ad belluꝫ q̄si ad nuptias cōpti ⁊ ibelles vina ⁊ fercula ⁊ libidinē meditātes eūt. fugāqꝫ ꝓ victoria cogitātes: qbus nō aduersarium ferire: sed manū tollē: nō terrē hostes sed muli ercularū suarū oculos mulcē ꝓpositū atqꝫ ars est. Hā ⁊ hoꝝ falsas opiniones ignorātia ⁊ doctrine ois iopia excusat. Cᵗ Sileo reges: qui ceu regnum in auro ⁊ purpura in sceptro ac diademate situ sit ut in hijs sic in vtute ⁊ gl'ia se supioribꝰ pares putāt. Ad hoc vnū in solio cōstituti ut regāt. vñ ⁊ regis oriᵗ nomē. ipsi vo nō regūt sed reguntᵗ. Et quorū ꝓsilijs res docet: ꝑsunt ppl'is: subsunt uoluptatibus. Reges hoiuꝫ sōni ac luxurie fui sunt. Et hos uetustatis iscitia: fortuneqꝫ pīs fulgoꝝ ni mieqꝫ ꝓspitati semp addita uanitas. utcūqꝫ facit excusabiles. Cᵗ Sed qd queſo lr̄atos hoies excusabit: Qui cū ueterū nō ignari eē debeāt in eadē opinionū cecitate vsanᵗ? Scito me amice acri stomaco hec iratū log. Surgūt hijs dieb⁹ dialetici non ignari tm̄: sed isani ⁊ q̄si formicarū nigra acies nescio cuiꝰ carioſe quercus e latebꝝiſ erūpūt: oia doctrine melioris arua uastātes. Hij Platonē atqꝫ Aristotelē dānāt. Socratē ac Pythagorā ridēt. Hec deus bone gbꝰ hec ducibus q̄ ieptis agūt. Nolo ego nomen facē gbus ipsa res nullū fecit: ⁊ si furoꝝ igēs faciat Nolo iter maximos ponē quoſ iter minimos vidi hoꝝ tī isti noibꝰ glorianᵗ. Relictisqꝫ fidis ducibꝰ hoc sequunᵗ. Qui nescio an post obitū didicerint. Certe vim nec sciam nec famā ullā scie habuerunt. Cᵗ Quid de hijs dicā qui Marcū Tullū Ciceronē lucidū eloquētie solē spnūt? qui Varonem: qui

Otrabo diernoſ milites

ꝯ reges ac ꝓncipes nr̄i tꝑis

ꝯ dialeticos

ꝓuidẽtie dirupto neglectoq̃ munimine. qui vnus aiarũ atq̃ urbiũ murus est armatis plen⁹ hostib⁹: igẽs equus ab initio seue noctis irrepserat idẽ ipetus ac ciuilis discordia armatis grauida semp affectib⁹ atq̃ odijs latẽtib⁹ ⁊ maloꝝ cãis. Infaustã vo hãc machinã quã ꝑie i excidiũ epheb⁹ seu ephebox atq̃ adolescẽtiũ iustitia fabricata est. vnus urbib⁹ euertẽdis aries. Lachoon sacer senex urbẽ in uehi ꝓhibẽs serpẽtũ spiris ⁊ uenenatis inuidorũ nodis ac flexib⁹ circũuẽtus oppmit. Quo amoto vulgus isanũ in ꝓnitiẽ suã ꝓceps magno ꝓsensu ꝓperat ⁊ mõstrũ ifelix sacrata sistat arte: dũ rõnis locũ occupat appetit⁹ quo nihil est ꝓpius ruine. Jta q̃ tũ demũ ⁊ fatalis equus pãdit: ⁊ que latebant mala erũpũt. multa qdẽ inter cetera Ulyxes idest astus hostilis ⁊ neoptholom⁹ idest supbia: ardorq̃ vindicte. ⁊ Menelaus idest ẓelus ⁊ dolor offẽ
Sinõ sarũq̃ memoria. ⁊ sinõ ipse funestarũ custos latebrarũ ac pestifer psuasor. i. simulatio ⁊ piuriũ atq̃ erũpẽs cũ occultis malis suisq̃ oib⁹ artib⁹ in lucez fraus: sub quo tãto rerũ turbine regib⁹ ac regũ filiis ut dictũ est pari cũ ppl'o sorte cadẽtib⁹ solus vir fortis euadit: siue ad regez ut Anthenor de quo dictũ est: placida cõpostus pace qescit. Siue ad labore gl'iosum ut Eneas. de quo scribit bellũ igẽs geret italia. Et rursus sublimẽq̃ feres ad sydera celi: magnanimũ Eneã. cui nẽpe per menia icẽse urbis errãti Helena radix ac ꝓncipiũ maloꝝ icẽdio: idest uexatione lucẽ dãte cognoscit quã dũ extinguẽ ruentẽq̃ ulcisci patriã parat. ⁊ si eaꝑs diuino carmini sit adẽpta. uenus illi iterũ fit obuia. excusans helenã paridẽq̃. Quid ni aũt uenus uenereũ op⁹ excuset. Cũ sepe etiã apud rigidos censores data uenia sit amori. Monet ꝓterea serũ eẽ qõ in aio hẽat post effect⁹ ultimos causis itẽdere: cũ iã nullus remedio loc⁹ ⁊ ieuitabile iudiciũ dei sit. hortat̃ deniq̃ ut fugã poti⁹ q̃ vindictã cogitet: q̃ despatis in reb⁹ utili⁹ sit fortune cedere q̃ obniti: seq̃ illi fuge comitẽ spõdet: usq̃ dũ in tutũ puenerit eos scilicet q̃ etiã viri fortes ⁊ piculis eripi amãt ꝓtingẽtium mõ nihil omiserint. ⁊ cũ uoluptate fuant. ¶ Hijs dictis ⁊ uenus abscedit. Inter picula eni rerumq̃ aspitates libido nõ hitat: securi lentiq̃ ocij amica. Que etsi post rediẽs abeũtẽ comitet nõ iaz libido est: sed honesta qdẽ e piculi fuga oriẽs uoluptas. ⁊ cõfestim uenere digressa iratas ille facies deorum aspicit. Neptuni scilicet ⁊ Junonis ⁊ Palladis ⁊ ipsius demũ Jouis. q̃ ⁊ maris artib⁹ atq̃ nauigiis ⁊ potẽtia ac sapiẽtia: ⁊ postremo que cãrũ potẽtissima est sũmi dei fauore troianos greci vincerẽt Qõ iam añ ꝑsenserat: ubi ait excessere oẽs aditis ariscq̃ relictis dij gb⁹ impiũ hoc steterat. sed qõ ibi cogitabat: hic ꝓspicit: erepta nube humida que obducta oculis mortales visus hebetabat. Quia iurta famosissimũ dogma Platonicũ qõ Augustinus reuerẽter amplectit multiq̃ alij nihil magis humanũ aium ipedit a diuinitatis ituitu q̃ uenus ⁊ vita libidinib⁹ dedita. Quã doctrinaz grauẽ ueraq̃ ꝓculdubio hausisse potuit Plato ab alto quodam nõ tã noto sed utiq̃ sũmo viro sibiq̃ qõ epl'e eius idicãt amico arcitba scilicet Tarentino eo ꝑsertim ẽmone quẽ grauissimũ habuisse memorat: cuz Hario pontio berẽnio: ꝓie illi⁹ Põtij qui Sãnitiũ dux romanũ exercitũ caudinis angustijs iclusit: ⁊ sb iugũ misit hoie sue etatis prudẽtissimo cui sermoni Platonẽ ipm iterfuisse testis est apud Ciceronem Cato. cuiusq̃ illud iter multa memorie affigẽduz neq̃ libidine dñante tẽperãtie locũ eẽ: neq̃ oino i uoluptatis regno vtutẽ posse ꝓsistẽ. deniq̃ oẽ illaz animi lumẽ extinguẽ. Jure igit abeũte illa ⁊ cecitate ai depositã appent dire facies inimicaq̃ Troie numina magna deũ. Hec de illo qõ quesieras perstrinxerim. Tu ut es ingenio agili in alijs poete locis sil'ia cogitabis. Uale Ticini xº kal'. septẽbi.

¶ Explicit quartus Liber.

¶ Incipit quintus. Ad Joannem Boccatium descriptio urbis Ticinensis. Epistola. I.

Eristi optie qui qñ oculis uel nolebas uel nõ poteras: saltez me lris visitasti. Audito nẽpe q̃ alpes trãscẽderas babylonẽ visurus occidua: eo pejorẽ eois quo vicinior est: suspẽsus ad euẽtũ rei mãserã usq̃ dum te reducẽ audirẽ: ⁊ difficultatũ vie crebris olim gnarus ex
f. cursib⁹ / ⁊ corpis atq̃ ai grauitatẽ tui cogitãs ocio amicã studioso: talib⁹ aũt curis ⁊ negocijs sic aduersam / ut ex illo secura mihi nulla dies nulla nox fluxerit. Hias deo qui te sospitẽ reuexit. Quanto eni grauiore pelagi piculo redijsti: tãto dulcior est redit⁹ gratior q̃. ¶ Sane nisi admodũ ꝓperares: haud difficile fuerat cũ Januam pueniss̃es huc deflectẽ: nõ nisi bidui iter erat. vidisses me quẽ vides semp ubicũq̃ terrarũ sis. vidisses ⁊ quam ut arbitror nõ vidisti Ticini ripe amnis ipositã Ticini urbẽ. Papiã iuniores uocãt q̃si admirabilẽ: ut grammaticis placet: ⁊ famosam diu lõgobardoꝝ regiã: ubi ꝓus boꝝ añ etatẽ sb germanici motũ belli Augustũ Cesarẽ fuisse cõperio: credo qdẽ quo vicinior reb⁹ eẽt ut ꝓuignũ scilicet in germaniã ꝓmissum maximasq̃ ibi ⁊ gl'iosissimas res agẽtẽ: q̃si e specula ꝑspiciẽs excitaret: ⁊ si forte belloꝝ more aliqd icidisset aduersi: ipse ilico totis impij virib⁹ pũiti q̃ isup sui nois maiestate succurreret. ¶ Uidisses ubi dux penus ꝓmã de ducib⁹ nr̃is victoriam que suuit qua acie dux roman⁹ a filio vix dũ adolescẽte telis hostiũ erept⁹: ⁊ media morte fluatus est: sũmi futuri ducis isigne ꝑsagium. ¶ Uidisses ubi sepulchꝝ Augustin⁹: ubi exilij senilij idoneã sedẽ viteq̃ exitũ seuerin⁹ iuenit: urnisq̃ nũc geminis sub eodẽ tecto iacẽt: cum limꝛãdo rege: qui ipm Augustini coꝛp⁹ e sardinia in hãc urbẽ trãstulit: deuotũ piũq̃ cõsortiũ claroꝝ hoium. Putes Augustini uestigia Seuerinũ seq: ut viuẽtẽ igenio ⁊ libris: bijs ꝑtim quos post illũ de trinitate cõposuit: sic defunctũ mẽbris ac tumulo. Optes bijs tã sanctis ⁊ taz doctis viris ꝓrim⁹ iacuisse. ¶ Uidisses deniq̃ urbẽ famosissime per ora hoiuz uetustatis. Mihi eni supra tps belli punici scõi de quo ꝓme loquebar de hac nihil in lris nũc occurrit: imo qdẽ nisi me fallit memoria: ne tũc etiã apud Liuiũ urbis: sed solus ann⁹ est mẽtio. Põt aũt fortasse cõfusionẽ pepisse sil'itudo ipsa noium Ticin⁹ fluuius: urbs Ticinũ sed ut omissis dubijs certa ꝓstringã: vidisses urbẽ saluberrimi aeris. Ecce iaz tres hic estates egi: iranusq̃ qõ meminerim tã crebris ⁊ tã largis ibrib⁹ tã puis rarisq̃ tonitruis: tã nullis pene estib⁹: tã ꝓpetuis tãq̃ suauib⁹ auris alibi vnq̃ tps hoc egerim

dibus triūphalē hītū iduisse. ¶Quid eni queso iā ꝑter equos cādidos ⁊ purpureos currus deest. im mo ne eq̄ qdē deſūt. neq; equoꝝ aurea oꝛnamenta. Ipſi ꝓpe diē currus aderūt. Nō pūt oēs q̄q; mi lia hoiuꝫ occidiſſe: qđ ad triūphū exigit iſtituto ue teri romano: ſufficiat occidiſſe q̄ꝑlimos. Naꝫ qđ nūo defuerit occiſoꝝ q̄litas ipſa ſupplebit. Ibi eni hoſtes: hic ciues ꝓmunt atq; amici. Ibi armati victores: hic togati ſūt ut iure minoꝛ nūs ad triūphū ſatis ſit. Illud iter utroſq; plane ꝙuenit: ut ſic apud belloꝝ ꝺuces hij qui plures maioreſq; hoium ſtrages fecerint clariſſimi hītur: ſic iter hos qui pl'res occiderint ⁊ miſeroꝝ moꝛtibus plures piculoſas ꝛ ⁊ ancipites expictias queſierint hij ſint oīuꝫ ꝺu ces digitoq; oīuꝫ mōſtrent. ¶Mta ingūt vidit: ml'ta eſt exptus. qđ nihil eſt aliud q̄ occidēdi fiduciā lōga ꝓſuetudine queſiuiſſe. ¶Unū hic nouū lōgeq; diſſile q illi niſi de hoſtibuſ. Iſti aūt niſi de ciui bus nō triūphāt. Qđ eadē ipſa romana lege ⁊ cō ſuetudine uetitū. ueꝝ hijs q̄bus ciues ipune liceat occidē. imo egdē nō ipune tm̄: ſed ꝑcio etiā moꝛtis adhibito. quō nō liceret leges ipſas moreſq; ꝙuel lere. aut q̄s humane vite dñis reliq̄rū reꝝ negaret arbitriū. Triūphāt g̃ de ciuibus ⁊ ludū reris cuꝫ hijs cōgredi: qui cū in te iure artis impiū accepint de tua egritudie lucrū ſperēt. de moꝛte etiam diſci plinā? Qui cū tibi neſcio q̄bus eois auctoribus p̄ gameiſq; ⁊ arabibus doctis foꝛſitā: ſed nr̄aruꝫ cō plexionū ꝓſus ignaris poculū letale poꝛrexerint ocioſi ſedeāt expectātes finez. tu ueneno ambiguo uenas ac ꝑcoꝛdia perrāte auxiliū ſpes illius q nec tua morit: ⁊ ſuis iterim toꝛtus malis nullā ſibi ipſe opē poſſit ipēdē. ¶Dic pomis: ille herbis atq; ole ribus abſtinēdū dicit. ſine q̄bus multoꝝ ꝑcipueq; nr̄oꝝ hoium victus quēlibet ꝑcioſis ac medicatis epulis iniucūdus ſit. Neq; vo itelligē eſt quonam iſtud agriculture ſtudiū ⁊ uariaꝝ e q̄ oꝛbe alio pe titarū iſtitiones arbuſcularū: ſi illarū fetus ſatorib⁹ cultorib⁹ ue ſuis ſic vitādi ſunt. Stirpes qdē noxi os atq; herbas q̄ſdā uenenoſas audiuimus: ſed q̄ſ illas queſo vnq; niſi ad alienā foꝛte pnitiē ſuo ſeuit in hoꝛtulo ⁊ nō ultro natas ifeſtus emulſit. At hic iuſſoꝛ egregius q hec ſibi uel nō placebāt uel nō p derāt quātū in ſe fuit: moꝛtalib⁹ cūctis fecit ifamia ac ſuſpecta. ¶Alius neſcio an ⁊ idē foꝛſan exāguiſ ſemiaiſq; qđ accolarū plage illius magna ps patit̄ ſanguinē ut theſaurū pciſſime refuādū docet. Ego aūt hac etiā nūc etate niſi hūc vna ſemp atq; autū nali tēperie largiter ꝓfūderē ſentio: grecus ille the ſaur⁹ me iāpridē oppſſiſſet. Sed hij ſecretarij nāe nulliuſq; rei neſcij. qđ in ſe ſuis ue nō ꝓbāt in oib⁹ execrant̄. Sic ad ꝓpriā uel eoā cūcta mēſurā redi gunt̄. ¶Alius ardētis foꝛſitā vini potoꝛ q̄le achai cū littus aut gnoſiū aut lōginq̄ fert meroe: ob eāq; cām aque hoſtis famoſo illā dānauit epigrāmate aque inqt ullū opus iueni niſi q bibit̄ in acutis. o nobilē aforiſmū. Ego vo ꝑter acutas que mihi igte hactenus: ⁊ ne vnq; note ſint uelim: multa opa ⁊ multos ꝑclaroſq; aque uſus noui. Sz ut iociſ omiſ ſis agā feria: ⁊ ut tot hoium milia ſileā robuſtiſſimoꝝ optieq; ualētiū q̄bus vnicus pot⁹ aq̄ eſt, iſq; ⁊ placidus ⁊ ſaluber de me teſtoꝛ: qui niſi nūc q̄s hijs hybernis noctibus ſepe aque gelide magnam vini biberē: crede mihi non viuerē. Paruus ne rei uſus eſt aut nullū opus: quā ſi dēpſeris: vita hoīs nō ſubſiſtat. Et q̄ multa ſunt talia. Sz hijs celeſti bus viris qcqd de vniuerſa nā temē lz efflurerit: nō mō dogma pfectū: ſz diuinū oraculū vulgo hē tur. ¶Hec eſt eni illa nobiliſ ars graioꝝ quā ne no bis inueherēt ille nr̄oꝝ ſapictiſſimus vir timebat. Inuexerūt tm̄: heſitq; iā alte actis publico in erro re radicibus: haud facile Catonis ipſius manu cē ſoꝛ ut redeat extirpāda. Et hos qdē ego nō miroꝛ. Nā qui qđ deſtinauit aioꝛ: id agit ⁊ ſi a vtute deui et: a ꝓpoſito nō deerrat. nec ppl'm qdē ipm̄. Nā q qđ eſt ſolitus facit: nouā uel admirationis uel rep hēſionis mām nullā affert. Bñ aūt iſtitutas reſpu blicas earūq; rectores miroꝛ: Ac reges ſtupeo me chanicū hītu parē ſibi q̄bus oculis ſpectare q̄bus aīs pati poſſint. ¶Sz ut ad p̄ncipiū reuertar hos tu eger ſi a lectulo arcuiſti feciſti nō tm̄ feliciter ſed ꝓſulto: pemiſſent te foꝛtaſſis. ut ſcias eni quātū ipi etiā artificio ſuo fidāt: de hijs loquoꝛ: q̄bus qđ fa teoꝛ rarū: aliqs igenuus pudoꝛ eſt. deū ac memori am meā teſtoꝛ. Audiſſe me oliz medicū magni apđ eos nois ſic dicētē. Ego aiebat nō ignoro me igra tū dici poſſe detrahētē arti. vñ mihi opes atq; ami citias queſiui: vitas tm̄ cūctis affectibus p̄ferenda eſt. Itaq; ſic ſētio: hoc affirmo: ſi cētū aut mille ho mines vnius etatis ac nāe ⁊ vnius victus vno ſil' oēs moꝛbo coꝛrepti eēnt: eoꝝ ꝙs dimidia ꝓſilio utereť medicoꝝ taliū q̄les hēt etas nr̄a. Alia vo ſi ne ullis medicis nāli iſtinctu ⁊ ꝓpria diſcretiōe ſe regeret. nulla mihi dubitatio eſt: qn ex illis plures morerent̄: plures ex iſtis euaderēt. ¶Alīū audiui hoiem pluriū l'rarū ⁊ maioris fame ex quo cuꝫ in familiari collogo admirās quererē qd ita ipſe alijſ uteret̄ cibis: q̄ꝫ q̄bus utēdū ꝑdicaret: ꝓſtāti fronte nilq; heſitās rñdit. Et ſi ingt uel medici vita ꝓſilio ſil'is eēt: uel ꝓſiliū vite aut ualitudinis iacturā pateret̄ aut pecunie. Qđ vbū nō ignorātie tm̄ ſed pfi die manifeſtā ꝓfeſſionē ꝓtinē q̄s nō videt. Quas i ter peſtes vſari ſi piculū eſt ſanis: qd aliud q̄ picu loꝝ oīum finē ſpent egri? Nemo certe mirabit̄ ſi q bñualētibus noceť: is egrotātes iterficit. Nō faci le eni arboꝛ radicata ꝙuellit̄. Facile aūt ꝙuulſa ꝓ ſternit̄. ¶Audiui aliū nup ⁊ fama clarū ⁊ ſcia nō illius tm̄ ſed multarū artū. mihi vo pluſq; cōi fa miliaritate ꝓiūctū a quo dū quererē qd nō arte ſua ut ceteri' tāto illi ipares uteret̄. ſupcilio meſto ⁊ gra ui ⁊ amari digno: ⁊ ad fidē rei ſatis viriū hñte. ti meo ingt deo res hoium ſpectāte ipietatē hanc cō mittē ut credulū vulgus circūueniā capitali frau de. Cui ſi notū eēt ut mihi q̄ꝫ modicum ſeu q̄ nihil egro medicus ꝓſit. ⁊ q̄ ſepe multū obſit minoꝛ ⁊ minus fallerata eēt acieſ medicoꝝ. Agāt ſane qui ⁊ agētiū ipietas ⁊ patiētiū credulitas tāta eſt: abutā tur ſimplicitate ppl'oꝝ vitā polliceant̄ ⁊ pimāt ⁊ lu crent̄ mihi nullū fallē aut necare ꝓpoſitū eſt nullius malo ditioꝛ fieri uelim. hec me cā ad alias arteſ q̄s inocētius exercerē trāſtulit. Hoc rñſo quātū il le me ſui amātiorē fecerit quātū ue opinionē quam de eo ſemp habuerā auxerit atq; firmauerit diffici le dictu eſt. ¶Et hec qdē illi quoꝝ teſtionio dome ſtico minimeq; ſuſpecto in ueteri mea illa ſnia ſtabi litus ſum atq; ipſam moꝛditus arripio. nec dimit tā qm̄ uera eſt. Cui te etiā acceſſiſſe gaudeo factū q̄ tuuꝫ ꝓboꝛ: etſi pauptas ut ipſe ais cām dedit ne medicū e lōginquo arceſſeres. cū nullū hēat ſolitu do tua ⁊ ſolitudinē ⁊ pauptatē ipſam laudo. Que

De q̄dā medico

De alio medico

Nec inuenio cām rei huius aliā nisi q; quos nā parēs sil'es fecit: ipsa quā nām alterā dicūt ꝓsuetudo dissil'es facit. utinā sil' viuē ꝓtigisset. nēpe hec eadē nos vnius q̄si bicorpis ai reddidisset. ¶ Magnus forz nūc aliqd me dicturū reris. Mimū est. Quid ni aūt mimū sit: qō ipse opifex puipēdit: cum cuiqz sua marie placeāt: vñ vir qsqz iustus sui opis extimatoz: oēs ferme suimet suarūqz fallit amoz reruz. vnus tu tātis ex milib⁹ inuēt⁹es: quē odi ū an contēpt⁹ in rei ꝑprie extimatione decipet: nō amoz: nisi forsan in hoc ipse decipioz: humilitati tribuēs qō supbie sit. Et qd hijs uelim vbis iam nūc audies. Nosti qdē hoc vulgare ac vulgatū gen⁹: vitā vbis agētiū: nec suis: qō apud nos usqz ad fastidiū pcreburt. Sūt hoies nō magni igenij: magne vo memorie magneqz diligētie: sed maioris audacie regum ac potētū aulas frequētāt de ꝑpo nudi: uestiti aūt carminib⁹ alienis. dūqz qd ab hoc aut ab illo exq̄sitius mr̄no p̄sertim caractē dictū sit: igēti exp̄ssione ꝑnūciāt: gr̄am sibi nobiliū z pecunias querūt z uestes z munera. huiuscemodi aūt istra viuendi nūc ab alijs passim nūc ab ipsis inuētoribus: aut p̄ce mercanr̄ aut p̄cio: si qñ id exigit uēdētis uel cupiditas uel pauptas. Qō ultimū z satyricus norat ubi ait. Exurit itactā paridi nisi uēdat agauē. Et hij qdē quotiēs putas mihi credo idē alijs blāde in poztū molestiqz sint. q̄uis iā mihi solito rari⁹ seu mutati studij atqz etatis reuerētia seu repulsis. Sepe eni ne eē mihi tedio isuescāt nego acrit nec ulla flecto: istātia. Nonunqz vo marie ubi petētis inopia z humilitas nota est: cogit me charitas quedā: ut ex igenio meo q̄lēcūqz illoz victui opē ferā in lōgū ꝓcipiētib⁹ utilē mihi nō niū ad horā breuissimi tēporis onerosam. Fuerūtqz hoz aliq a me quē ꝑcib⁹ vicerāt uoti cōpotes: illi qdē sed aliogn nudi atqz iopes digressi: nō multo post ad me iduti sericis atqz onusti z diuites remearēt: gr̄asqz agerēt: qz me auspice pauptatis grauē sarcinā abiecissent. Quo iterdū sic ꝓmot⁹ sum: ut elemosyne spēm rat⁹: nulli taliū me negare decreuerim donec rursuz tedio affect⁹ id decretū sustuli. ¶ Leterū cū ex nonnullis hoz quererē qd ita me vnū semp: z nō alios teqz i ꝑmis pro hijs reb⁹ ipeterēt tale de te rñsum reddidere z fecisse eos sepe qō dicerē z nihil vnq̄ ꝑfecisse. Cūqz ego mirarer qd ita rerū largus vboruz ptus existeres. Addidē hoc etiā cōbussisse qcqd oīno vulgariū poematū habuisses: quo nihil admirationi mee dēptū: sed nō nihil additū. Cūqz ex illis facti tui cām quererē: fassi oēs ignorātiā siluē nisi vnus qui opinari se ait nescio an etiā audiuisse esse tibi in aio: ut hec oia adolescētulo ꝑmū: post z iuueni elapsa pñti solido z iam cano igenio reforma res. Que ilz illi z mihi in lōgū quoqz ꝓgāde vite huius icerte nimis certa fiducia videret: hac eate ꝑsertius z prudētia mihi illa maioz erat admiratio qs hic ordo: qō corrigē uelles exurē ut sic quid corrigeres nō extaret. ¶ Ita diu stupoz hic meus mecū fuit: donec tādē in hāc urbē ueniēs Donato hoc nr̄o quo nihil tui amātius nihilqz deuotius tibi familiarissime usus ex eo nup: dū in hunc forte ꝑmonē nos quotidiani colloquij series deduxisset: rēqz ipsam olim notā ignotāqz rei cām didici. Ait eni te ꝑma etate hoc vulgari stilo vnice delectatū: plurimū in eo cure ac tpis posuisse donec querēdi legēdiqz ordine in mea ei⁹ gñis vulgaria z iuueni lia icidisses. Tū vo tuū illū scribēdi ipetū refriuisse nec fuisse satis in posteꝝ a sil'ib⁹ stilū abstinē nisi iā editis odiū idixisses: icēsisqz oib⁹ nō mutādi aio fz delēdi: teqz sil' z posteros tuoꝝ huius gñis fructu opum spoliasses: nō aliā ob cām q̄ qz illa nr̄is iparia iudicasses. Indignū odiū. Immeritū icēdium. hoc est aūt illud ambiguū/ qz an suiipsius ꝓtēptrix humilitas: an supᵇ alios sese efferēs supbia sit: ignoro. Tu qui aium tuū vides/ de vitate iudica. ego p ꝓiecturas uagoz: quasi mecū ut soleo tecū loquēs. ¶ Qz hijs ergo gb⁹ re supioz es opinione tua sis iferioz laudo: z errorē hūc mihi magis optauerim q̄ eius qui cū uere sit iferioz sibi altioz videat. Hic me locus admonet Lucani cordubēsis qui ardentij vir igenij/ atqz ai: que ut ad ascēsuz sic ad p̄cipitiuz via est: cū se adhuc iuuenē z puectū suoꝝ iā ꝓsperū studioꝝ cerneret: z etatē suā: z rerū a se ceptaꝝ reputās initia successuqz opum elat⁹: seqz ipm cum Virgilio compare ausus: libri quem de ciuili bello morte pūctus iexpletū liqt: ptē recitās in p̄fatione q̄dā dixit. Et quātū restat mihi ad culicē: huic insoleti pcōtationi an tūc a quoq̄ amicoꝝ. qd ue rñsuz fuerit icertū hēo. certe ego ex quo illā legi p̄mū gl'i abūdo illi sepe tacit⁹ z idignās hoc rñdi. bone hō ad culicē qdē nihil sed imēsuz ad eneida. Quid ni ergo pluris faciā humilitatē tuā me tibi tuo iudicio p̄ferētis: q̄ illius iactātiā: uel p̄ponētis se Virgilio uel equātis. ¶ Sed est hic nescio qd aliud qō regrā. Jdqz tā abditū ut nō facile stilo erui possit. Pitar tī. uereor ne tua hec tā isignis humilitas sit supba. Nouū multis z fortasse mirabile epithetū ut supba dicat humili. as. Qō si aures offēdit: dicā aliter. uereor ergo ne huic tāte humilitati aliqd supbie sit adiūctū. vidi ego in quiuio aut ꝓsessu nō sat honorifice locatū subito surgē extremūqz ultro locū petē humilitatis obtētu: sed supbie ipulsu: vidi aliū abire. Et si in hoc qddā molle sit uel ira uel supbia. Jta vo fiūt hec q̄si cui p̄mus locus qui vnius z nō pluriū eē pōt nō obtigerit: nō nisi aut nullo dignus eē possit: aut ultimo cū ut meritoꝝ sic z gl'ie gradus sint. ¶ Tu vo qz nō tibi p̄mū locum arrogas: humilitas ea est. cū qdā nec igenio tibi pares nec elogo spare illuz atqz ambire ausi sepe risu mixtā bilē nobis exciuerint vulgi quoqz suffragijs anniſi que utinā nō plus foro p̄iudicij q̄z parnaso afferāt. ¶ Qz aūt scōm tertiū ue pati negs: vide ne supbie uere sit: ut ego etenim te antistitē cui utinaz par eēm: ut te p̄cedat ille nr̄i eloquij dux vulgaris: id ne adeo moleste fers ab vno ul'altero ꝓciue p̄sertim tuo seu oino a pauciss̄imis te p̄iri. vide ne supbus id sit/ q̄z ambire excellētiā p̄mi loci. Sūma eni optare/ pōt magni ai videri. Sūmis ꝓxima fastidire: utiqz supbi ai videt. ¶ Audio senē illū rauēnatē rerū taliū nō ieptū iudicē: quotiēs de hijs p̄mo est semp tibi locū tertiū assignare solitū. Si is fordet: siqz a p̄mo obstare tibi video: qui nō obsto: cece uolēs cedo. locus tibi linquit scōus. hūc si respuis nescio an ferēdus sis. Si eqdē soli p̄mi clari sūt q̄z innūabiles sint obscuri: q̄z qz ad paucos ista lux redeat: aduertē ꝓnū vides. sepe cum tutior tū utilior scōus sit locus. Est qui p̄mos iuidie ict⁹ excipiat: qui tibi sue fame piculo viā signet: cui⁹ uestigia itueare: qdue in hijs vites z qd seqris itelligas: qte excitet excutiatqz torporē quē eqre studeas: quē trāsire cupias neu semp añ te videas enitaris. Hij

Satyricus

nr̃a urbs cudit nō medico tñ sed belloꝝ duci igēs
p̃ciū. pinde die illo quo mediolanū seniculus ma-
gno emptus itrauit fortē ego cū dño cenabā: ferui
duscꝫ illū p̃cursoꝝ añcesserat nūciās medicū nā ue
ctū applicuisse. Letatus dñs iussit illi obuiā iri ex
cipiꝫ eū lete ac libaliter/ut mos est suus. Premis
si comites: eq: famuli. sibi vo quē grauis ac grande
uus isideret sonipes missus: quē exptꝰ laudo niue
cādidioꝝ: uētis agilioꝝ: agno mitioꝝ: mōte solidioꝝ:
hoc theutonus Halienꝰ urbē Itala itroiuit nō sine
ppli stupētis occursu: z surrecturos iāiā mortuos
expectātis. Jā añ per eū ipꝫ aduētꝰ sui nūciū medi
cinali illo suo impio iusserat pari oua recētia: z ne-
scio qd aliud ut solēt: eꝝ hijs ferculū p̃fici p̃festim
poꝝrigēdū dño. Quo audito mirari oēs: qdā diui
nū hoiem opinari. Ego aūt stomacari z temeritatē
barbaricā execrari. Que tāto egro nōdū qdē imo
nunꝯ viso fortuita dictare remedia ausa eēt. Tici-
nū iterea reuersus qd illis p̃mis dieb⁹ more suo
iusserit qd ue egerit ignoro nisi q̃ breui post modū
sibi male: dñoꝝ solito peius esse cepit. Nec multo
post uel curādi spe uel p̃mittēdi ipudētia destitutꝰ
asseruit: artis ope fieri nō posse quod putauerat: li-
bros itaꝝ nescio quos magicos: sacros uocat ipse
congrēdos. In illis ultimā spem salutis sitā eē: z in
quisitionē hāc nescio ubi nā terrarū: neꝝ ipm scire
arbitroꝝ: fieri iubet. Inꝝ hoc mō est totꝰ: Jā nūc oi
um z illius añ alios qui marie negocio tangīt spe
algēte. Sic Hyppocratica illa fama: z expectatio
illa sollicita p̃coꝝpꝫ illa z itēpestiua remedioꝝ cu-
ra in iocos atꝫ in magiā abiere. Nūc ergo qui trā-
salpinis in gallijs inꝫ ea germania famosissimus
berēt: usqueadeo ut p̃uulgati nois claritate suū p̃-
priū nomē amiserit tñꝫ ualēs medicuꝰ nūcupēt
in mediū deducē visum fuit. Sibi itaꝝ nec petēti:
nec scituro qdē: nec si sciat gr̃as acturo: hāc noctis
insōnis ociosam p̃ticulā dedicaui: ut appeat qd de
illaudatis z obscuris medicis eorūꝝ pollicitis sit
spandū: qñ hec laudatissimo fides est. ¶ Promit-
tūt tñ eque oēs ut ad rē redeā. p̃mittūt inꝝ sed p̃-
missuꝫ ipleturi ut dicē solebat Augustꝰ cesar ad ka
lēdas grecas: idest nunꝯ. Sigdē z egroꝝ necessi-
tas: z fallētiū p̃missio greca est: z herbarū z fron
diū z radicū noia: balausti: reubarbarū: calamētuꝫ
Nil nō grece. qōꝝ est molestius arabice gerīt ut
z mēdacio lōge petito plus fidei: z remedio pegri
no plus p̃cij sit. rursuꝫ ilico ut admissi sūt morbi no
mē grecū dicūt. aut si opꝰ est faciūt. hec est inqunt
epilētia. hec apoplexis. hec erisipila. Quis nō taꝫ
sonoris noibꝰ delectet: z nosce cupiat qd dicaī gre
ce qōd latinus eger patīt q̃uis nec greca sint reme-
dia nec latina. Sed iā satis lusimus. de medicis q
dē nr̃is z multa olim ex p̃fesso. z hec hodie icidē-
ter dixerim. ¶ De leōtio aūt seu leone olim nr̃o q
thessalus dici mauult q̃ italicus nō muto suiam:
z iure subnixā z tuo demū iudicio cōprobatā. Nū
q̃ ergo lr̃is meis aut nūcijs reuocabīt q̃uis roget
Maneat ubi elegit z quo isolēter abijt illic flebil r
degat. Qui tāto fastu cū in oi fortuna turpi: tū in
pauptate turpissimo delitias florētinas spuit tāto
gemitu biçātinā ferat iopiā. deniꝫ qui itala culta
dānauit: senescat per me licebit in siluis hemonijs
z grecis esca sit vmibꝰ. Aut si libet: ubi: qō nescio
an tu noris: mihi plane comptū est: multos oli egit
annos ad cretēsis laberinti custodiaꝫ reuertaī. hō

Augu-
sti dem
de Kal'
grecis

Floreti
ne deli
tie

aliogn nr̃is studijs nō iept⁹ si tū hō eēt: nec se belu
am aspitate insigni z nouitaꝫ studio effeciss̄et. Quā
ob cām nescio nisi uel nāe durioris impio coactus
uel hoc calle fortassis qō multos fecisse nouimꝰ fa-
mā querēs. Eat sane suosꝫ sibi mores hēat: suam
barbā: suū pallīū: suā famē. metatꝫ qō seuit: terat
qꝫ qō messuit: edat deniꝫ qō itriuit. Est ubi huma
nus errοꝝ aliūde plectī. Est z ubi ipse se punit: su-
umꝫ suppliciuꝫ secum fert. Vale Ticini. iiij. idus
decembꝝ.

¶ Ad Donatum apēnigenā grāmaticū quātum me-
dicis sit fidendum. Epistola. IIII.

Orte sic accidit ut e duabus epl'is tuis sil'
f ad me platis: illā p̃us ispicerez que ultimo
scripta erat. vñ effectū ut egritudinē tuā p̃
us abijsse cognoscerē q̃z uenisse. Atꝫ ita p̃solatori
um de more aligd scribēdi negocio libarer iuiso mi
hi magis q̃z difficili. dicā eni: qō utputo miraberis
Ea ipsa hora qua lr̃e ille uenerūt tue: i libello meo
de remedijs aio sil' ac digitis intētus erā. Festino
eni ut eū tibi si deī absolutū ferā: z iā fini p̃mus
suꝫ. Casus aūt fuit: ut tūc maxime tractatū illū scri Tracta
berē qui est de auditu pdito. Jtaꝫ nulluꝰ nisi que tꝰ de au
ibi dictauerā trāscribēdi labοꝝ erat. Hīas illi qui ditu p̃-
largitoꝝ sensuū fuatoꝝpꝫ te nr̃i remedij nō egētem dito
fecit: meꝝ dubiū an ad tp̃s euenisse gaudeā quo z
tibi donuꝫ dei gratius: z tu semp gratioꝝ deo sis:
dulcioꝝ est eni piculo z metu pta securitas. Carius
fit hñti qō pdidisse se timuit. Nō hñt suū p̃ciū que
sine sollicitudine possidenī. p̃spitas nō nosciī quā
nō iterpellauit aduersitas. Cōtraria ꝛrijs aggerā
tur: nō re qdē ipsa sed opinione hoium. Et ut ma-
la p̃ntia p̃teritoꝝ bonoꝝ recoꝝdatio exaspat: sic ma
li memoria suauissimū p̃dimētū boni est. ¶ Illud
quoꝫ nō puifacio q̃ quoꝝsum medicis fidas. hoc
breui piculo tuo vides. qō z p̃dē noueras. Sz ma
gistrā in se expiētiā habuisti. Nec deinceps mei il-
lius de hoc gñe hoiuꝫ neteris vulgatiꝫ iudicij nō
seq̃cē sed signifeꝝ ducēꝫ te fecerit. In quo ut indi
es sis stabilioꝝ mitto tibi tris illas epl'as ad Joan-
nē nr̃m. Quas mirū z dictu raucidū z auditu idio
ta qdā vboꝝ sono q̃si asellus ad lirā lōgis auribus
delectatꝰ: magna ut vides anni huius pte detinuit
semp se illas misisse asserēs ac dierās: nec vnq̃z red
diturus: nisi tādē ira z idignatione ptitus cogitās
qꝫ id qō erat mādassem sibi me hāc eius iniuriam
tacitū ulterius nō laturū. Quo audito: seu pudoꝝ
ille: seu pauoꝝ fuit remisit eas p̃tactu agresti semila
ceras. Que ad me sq̃lore obsite sed gaudētes redi
ere vinclis saltē z carcerali custodia dilapse. Nec
nūc igīt quo p̃dē si licuisset ibāt: ut aliqñ pueniant
curabis. excusatiōe tarditatis tuiꝫ vbis addita. Et
si itēpestiue eni sint nō accepte eē non p̃sūt: Js illic
quo pgūt nr̃i est amoꝝ ea rerū cupiditas nr̃arum.
¶ Proinde barū vna est que plecta in hac te nr̃a
opione firmabit ut z tu eā morditꝰ arripiēs ad ex-
tremū feras. dices sigd inectiuis nr̃is defuit abun
de supadditū si nūc etiā illud adiecero. Sigdē vnꝰ
nup illo de grege famosissimꝰ vir z scia z etate z v̄
tute uenerabilis: quē nō noio ne iuisuꝫ iter suos fa
ciā. hāc nr̃aꝫ sniam clara mecū uoce p̃fessus est. Et
iter multa qō tibi quoꝫ notū uelim. Magr̃ inquit
meus cui parē in hac facultate nullū vidi: sepe dice
re solebat q̃ medicine notitia delectabilis est ut re
liq̃rū oium que arte z regulis p̃tinenī. opari autez

Senecã ꝓtẽnũt? Qui Titi Liuij: qui Saluſtij ſtilũ horrẽt: ceu aſpum atq; icultũ? Et hij quoq; nouis freti ducib⁹ pudẽdiſq; fui. iterdũ ut ſol alter elo quij Uirgilius carpeꝛ: dũq; admirans ꝓrupte demẽtie ſcholaſticũ pcõtarer qd apud illũ tã famoſũ virũ tãta dignũ ifamia depbẽdiſſet. ꝓtẽptim facie elata qd rñdit accipe. Nimis eſto ingt in copulis. J nũc Maro vigila: muſarũq; ope ſũptũ celo carmẽ lima iter has nẽturũ manus. ¶ Quid de alio nũc hoium mõſtro loq̃r: qui religioſi hitu: morib⁹ atq; ais ꝓfani: Ambroſiũ/ Auguſtinũ/ ⁊ Hieronymũ multiloquos magis q̃ mꝛtiſcios appellãt? Ne ſcio vñ noui ueniũt theologi qui iã doctoribus nõ pcũt: nec mor aplis: ipſiq; pcẽt euãgelio. ora deni q̃ ipm in Chim temeraria laraturi: niſi ipſe cuius agit res occurrat atq; idomitis aiantib⁹ frenũ ſtrigat. Eſt iã hoc iter eos crebrũ atq; in ꝓſuetudie redactũ: ut quotiẽs hec uerẽda ⁊ ſacra noia ꝓferunt uel nutu illa tacito uel ipio feri aut ꝑmone. Auguſtinus ingunt multa vidit: pauca ſciuit. Neq; vo de alijs loquunt honeſti⁹. Fuit nup in hac nra bibliotheca vnus hoꝛ nõ qdẽ hitu religioſus: ſed chiianũ eẽ ea demũ religio ſũma eſt. vnus aũt hoꝛ dico moderno more pbantiũ qq; nihil actum putãt: niſi aliqd ꝓtra Chim ⁊ celeſtem Chii doctrinã latrãt. cui cũ neſcio qd e ſacris libris igererẽ: Ille ſpumãs rabie ac nã fedã ira ⁊ ꝓtẽptu iſup frõtẽ turpãs: tuos ingt ⁊ eccl'ie doctoꝛculos tibi habe. Ego quẽ ſequar hẽo. Et ſcio cui credidi. vbo inq̃ apl'i uſus es Et fide utinã uti uelis. Apl'us ingt ille tuus ſemiatoꝛ vboꝛ ⁊ iſanus fuit. Optime inq̃ pbe ſequeris Nã ⁊ ꝑmũ illi olim alij pbi: ⁊ ſcõm ſibi ꝑſes ſyrie feſtus obiecit. Et ꝓfecto ſeminatoꝛ vbi fuit utiliſſimi. Qõ ſemẽ ſalutifero ſucceſſoꝛ uomere excultũ: ⁊ ſacro ſanguine martyꝛ irrigatũ: quãtã fidei meſſem tulit cernimus. Ad hec ille nauſeabũdus riſit. Et tu ingt eſto chiianus bonus. Ego hoꝛ oium nihil credo. Et Paulus ⁊ Auguſtin⁹ tuus hijq; oẽs alij quos ꝑdicas loq̃ciſſimi hoies fuere. utinam tu Auerroim pati poſſes: ut videres quanto ille tuis hijs nugatorib⁹ maioꝛ ſit. Exarſi fateoꝛ ⁊ vir manũ ab illo ipuro ⁊ blaſphemo ore ꝓtinui. Et hec inq̃ mihi cũ alijs hereticis uet⁹ eſt q̃ſtio. Abi vo hic irrediturus tu ⁊ hereſis tua. Sic pallio appbẽſus ꝓtumaci⁹ q̃ mei: nõ qm̃ ſui mores poſcerẽt domo exegi. ¶ Mille ſunt talia ꝓtra que nõ dicã Chiani nois maieſtas Chiq; reuerẽtia cui obſequentibus ⁊ affuſis angelis ifelices homũculi iſultãt: ſz nec ſupplicij metus valet: nec ingſitoreſ hereſuz armati nec carcer atq; ignis ignorãtiã ꝓcacẽ atq; hereticã cõpeſcit audaciã. Jn hoc tps icidimus amice in hac vitimus iãq; ſeneſcim⁹ etate. iterq; hos iudices qõ ſepe q̃ri ſoleo: ⁊ idignari: quos ſcie uacuos ac vtutis falſa ſui iplet opinio. Quib⁹ libꝛos ueterũ pdidiſſe nõ ſufficit niſi igenijs ac cineribus decertẽt ⁊ ignorãtia ſua leti q̃ſi qõ neſciũt nihil ſit pingui ac tumido laſciuiũt itellectu. nouos vulgo auctores ⁊ exoticas iuebũt diſciplinas. ¶ Si tua igit hijs ſeu iudicibus ſeu tyrãnis cũ nõ alius eſſet aſſertoꝛ ignis auxilio rapuiſti factũ non iꝓbo: cãm ꝓbo. Ego ipſe qõ de multis feci pene ueliz de oibus meis idẽ feciſſe dũ licuit. Nulla eni egoruz iudicũ ſpes appet: horũq; idies ⁊ licẽtia creſcit ⁊ nüs. iã nõ ſcholas ſed latiſſimas urbes replẽt ⁊ vicos ipediũt ⁊ plateas: ut ipſe mihi ſepe iraſcar: q

5 ignaros theologos

ſic mõ hijs ꝓrimis annis ultorib⁹ iraſcebar exhauſtũq; flebã oꝛbẽ: viris eni forſan fatear: at vitioruz atq; hoium nulla ut arbitroꝛ etate plenioꝛ fuit. Et ad ſũmã credo ſi etiã illis hoc aio fuiſſem Appij ceci filiã abſoluiſſem. Uale iã hoc eni nõ aliud hẽbaz tibi nũc dicere. Uenetijs. v. kal'. ſeptembꝛ.

¶ Ad eundem de audacia ⁊ pompoſo medicorũ habitu. Epiſtola. III.

Eum tibi ꝓſiliũ appꝛobari: teq; illo uti gaudeo. Jlla demũ appꝛobatio uera eſt: que re ipſa fit. Multi eni vbis attollẽ qõ mẽte deſpiciũt didicẽ. Scripſiſti neſcio qñ: oblituſ tpis rei memoꝛ ſum. egrotaſſe te grauiter ſed dei grã ⁊ medici ope liberatum. Rñdi tũc. nã ⁊ id memini me uehemẽter obſtupuiſſe gbus vijs erroꝛ ille vulgaris in tã altũ aſcẽdiſſet igeniũ: feciſſe eni deũ oia tu amq; nobilẽ nãm. Medicuz nil oino uel feciſſe uel facẽ potuiſſe: niſi qõ dialetic⁹ loq̃r põt tedij diues iopſq; remedij. At nũc ſcribis te ad tuã egritudinẽ medicũ nõ uocaſſe. Jam nõ miroꝛ ſi cito ꝓualuiſti. Nulla eſt egro rectioꝛ ad ſalutẽ via q̃ medico caruiſſe dura loquoꝛ ierptis aurib⁹. At erptis tota liquida compta vilſima. Nãe auxiliarios ꝓfitẽtur: ſepe ꝓtra nãm ipſam ꝓq; morbis militãt. Minus mali mediũ tenẽt: expectãtes rei exitũ: vaciſſimi fidiſſimiq; hoies ſpectatores qui ſe exhibẽt egrotãtiũ duelli ſequẽteſq; fortunã ociosa ſigna victricibus applicãt: ⁊ in ptem gtie ſurrepũt. deus bone. Quot Metij ſuffetij: cũ hijs null's Tullus hoſtilius. Hoc hoium mõſtro diu caruit mũdus tũ maxime dũ melioꝛ fuit. caruit Roma: dum fuit optima Prꝛeuidit hãc peſtẽ: vitãdãq; pmonuit. Cato ille q ſapiẽtis nom̃ apud nros meruit: ſed ꝓſilio utili male creditũ: recta ſuadẽtiũ ſoꝛs cois. Jrrupunt in oꝛbẽ nrm magno agmine medici atq; utinã medici ⁊ nõ medicoꝛ ſub iſignibus medicine hoſtes armati: nõ ſolũ ignorãtia ꝓꝓria ſcieq; cognoie: ſed amẽtia iſup ⁊ credulitate lãguẽtiũ: qui tãto ſalutis deſiderio trahunt: ut gſqs hãc audacius ꝓmiſerit is apollo ipſe ſit. Neq; hercle ulli hoꝛ audacia iſta vi fuerit atq; efficaciſſima ad fallẽdũ cuſpis ipudentia frõtiſq; ꝓſtãtia in artẽ: inq̃ uſum vbis incõcuſſa mẽdacijs. ¶ Acceſſit hec idigni hitus uſurpata ictãtia ueſtes murice ardẽtes: ſub ſuto uario diſtincte anuli radiãtes aurata calcaria. Cuius nõ ul'ſa ni oculos lux tãta pſtringeret? Stupoꝛ ac pſtigiuz in urbibus ⁊ pſertim nris hec cernẽ. Neq; ullum ſeu pſcũ eẽ Targnũ: ſeu oino ꝓncipum nroꝛ qui temeritati ifenſus ac nobilitati ꝓſulẽs lege lata peniſq; ꝓpoſitis huic tãte mechanicoꝛ licẽtie modũ ponat. Nã ſi ob ipm plebeie artis exercitiũ hec ꝓſumũt: cur agricole textoreſq; ⁊ reliq pariũ ꝓfeſſores artiũ nõ eadẽ audeãt ⁊ faciãt: niſi q: nullis mechanicoꝛ par temeritas? Sin ob phiam cuius nomẽ q̃ iuſte ſibi vindicẽt tu noſti. haſ phaleras ſibi uſurpãt: ⁊ ꝓfeſſioni ſue debitas putãt: q̃ turpiter fallanꝛ aduertẽ eſt: nõ hijs mõ qui ſciũt mechanicoſ illos eẽ nõ phõs: ſed hijs quoq; gb⁹ uere phãtiũ notus eſt hitus: ⁊ ſub paupe pallio mẽs diues ⁊ ꝓter ſciam aut vtutẽ rerũ oiuz ꝓtẽptrix. añ oia leuitatis atq; iactãtie q̃ruz hij nri mechanici duces ſũt. Quibus hec audẽdi qd aliud opinemur cãe eẽ niſi iextimabilẽ vulgi notiſſimãq; demẽtiã: qua fretos lateq; victores ifelicis turbe ⁊ erroꝛ eius põpã ac ſpolia ꝓferẽtes ⁊ ꝓda onuſtos ⁊ ſupbos ce-

huiuſ deſideriū faciet. Que placuerūt diſplicēt: z que diſplicēt placebūt. Uolūtates hoium in p̄mis adoleſcētiū: uage ſūt. viciſſimq; de uoluptate ſupplitiū: de ſupplicio fit uoluptas. Eſto lōganimis: z expecta: breui crede mihi ocio ꝓſequeris ut negociū ames: ociūq; oderis. utq; laborioſiſſimū cēſeas feriari. cōtraq; oēs tedij ſubrepētis iſultū a calamo p̄mū poſcas auxiliū. ¶ Hec dicente pluraq; etiā nūc dicturū ille idignās vultuq; ſubtriſtior interrupit. Et nunq; ingt hercle uel tibi uel cuiq; otio hoium ſcribā. Q̄ó dij inq; bñ vtāt: noli ſcribē. Quid ad rez? Que tāti cā diuortij? Nō ego te ut ſcriptorē ſed ut filiū hūi. Si nō ſcribes leges: collo queris: comitaberis me: ornabis hāc puā domuz que te forſan ornabit: z maiori hitaculo dignū reddet. Perdis ingt ille opari. nō patiar ut me dom⁹ hēat in qua nullī uſui ſim. Maior eſt aius q̄ ut ocioſo pane uesci uelim. fruſtra obniteris. Jre eſt ꝓpoſitū liceat te uolēte facē q̄ó uel nolēte facturus ſiz. Ad hec ego iā excitatior ſpū. O ifelix ita ne teip̄m deſpicis ut niſi ſcriptor fueris nihil ſis. Maiorē p̄ fecto tui ſpem dederas nobis. Naz ſi neſcis: hanc ſcripturā tuā nō fluxā neq; laſciuiētē tractib⁹ lr̄arū ſed compoſitam atq; eximie caſtigatā: z magis ſobriam q̄ decorā: nō ut igenij tui fructū ſed ut florē ac p̄ludiū magne ſcie tenebam⁹. Fefelliſti nos. arraz credidimus: totū erat q̄ó ex te p̄cipi ſpariq; poſſet q̄ñ. ſ. hoc ſubmoto nihil eſt relig. ¶ Sed gd oro nā me ſpnis. Quid dicturus es Donato nr̄o q te mihi donauit z me tibi? Quid ingt mihi z Donato eſt? O igrate inq;: ſic igenij tui p̄iem uenerāris. ſic doctrine z p̄noz affectuū meminiſti? Sic oino deputauit. Certe ille dū te ſolum uiderit exclamabit: ubi patrē religiſti? Et uel me pemptū uel furētez te putabit. Neq; errabit. furis eni. tibiq; ipſe manus inijcis. Hijs addidi q̄ó neſcio an modeſti⁹ ſiluiſſez ſed ſepe ira doloz cogit gl'iari cōpulit quos nec ambitio nec iactātia cōpuliſſet. Dixi aūt hortatuſq; ſum meminiſſe oportē vboz ſui p̄ſulis: māſurū fortaſſe alibi opulētius: nec tū honeſtius: atq; ad id quo niteret utilius. Cogitaret quereret ruminaret an non ſibi ꝓuerſatio mea uel dū viuim⁹ ſatis idonea videret. uel ſatis clara poſt obitum ſi mihi ſupuiueret. Q̄ó etas ſua magis q̄ cōplexio polliceri pōt. haud forſan ifamie ſibi futurū apud poſteros q̄ó familiaris mihi: q̄ amicus: imo q̄ filius fuerit iudicio ut ſic dicā genitus atq; elect⁹. iopis lz igenij ſucceſſor ac nois. Nihil agis ingt ille. hijs me vboruz laqueis nō tenebis: Sic ſe ide ꝓripuit. Et ad ſummū recto mox tramite ibat ad portū nec illū pudor ſui nec nr̄i amor aut reuerētia tenuiſſet: niſi q̄ hec gemino muro vndiq; z flumie gemino circūſepta ciuitas frenū hēt: quo ſtultoſ atq; improboſ cohibet bonos regit iniuſſu meo ne ſe loco moueat puſillū. Ita igit̄ ne gd ſoli z icauto accidat uſq; ad meū reditū quē ob hoc̄ip̄m maturabo meſtū reluctātēq; ꝓtineo. ¶ Orauī ut uerā mihi rei cām pāderet z licētia laxādus ſi id faceret z cōmēdatitijs lr̄is ad amicos quocūq; terrarū nr̄i orbis ire diſponeret: ac viatico ꝓſequēdus. Ledi eni me mēdacio grauius q̄ diſceſſu. Ipſe aūt cepto heſit: perſancte deierās nullā eē cām aliā q̄ dixiſſet. Mea tñ z quorūdā eſt opinio uel noua ſpe lucri maioris trahi illū uel iſania. Quor gd ueri⁹ in dubio eſt. Utrūq; aliquā ueri ſimile hēt. Nā z per me laudat⁹ placere multis incepat. Et q̄ó eſt grauius ſibi de primo ſpes. de ſcō iſania naſci pōt. Notaui ego nec ſolus qdē oculos eius p̄ter ſolitū mirātes: natāteſq; liberius. Q̄ó ſpectātiū p̄iecturas ad utrūlibet iclinaret. ¶ Unū tot iter triſtia iucundū audies. ut ſi iratus es rideas. digito iā mōſtrari icipit. nā z ipe notus hic p̄dē erat: z res neſcio q̄bus rimulis i publicū uenit. nihil nēpe q̄ó ſerui nouerint vulgus latet. Sūt qui tacito murmure. vides tu ingunt hūc iuuenē. Inſanus lr̄is fact⁹ eſt. Fuerūtq; q̄ hoc mihi dicerēt. Quib⁹ ego ſtomachās rīdi neq; hūc iuuenē iſanū neq; lr̄is iſanos fieri. ſed iſania liberari lr̄atos. nā ſolere cās effectus ſui ſil'es parē. nō p̄ri os abortire. Falſūq; q̄ó vulgo dī inſanire aliquos lr̄is q̄bus uerius ab iſania defenduñ. Q̄uis id ſepe multis añ alios Paulo apl'o ſit obiectū. hēt tñ adoleſcēs nr̄ itēpeſtiue iā nūc p̄miū ſeceſſionis cuz iſania lr̄ati nomē. Q̄ó multi ſibi p̄cio quolibet ptū uelint: tātus eſt doctrine fulgor ut q̄buſdā iſanie tenebris optādus nō is tm̄ ſed falſa lz eius opinio videaf: q̄bus ego tota mēte p̄rius ſum. Qui nō dicā Bñdict⁹ aut Frācīſcus ſci hoies z doctiſ: ul' ex alio gñe Marius vir fortis lr̄arū neſcius ſed vilic⁹ oliz meus doct⁹ z ſq̄lidus: ſed fidelis ac diligēs eē malim q̄ Empedocles qui nō iſanus lr̄is ſed utiq; litterat⁹ z iſanus querēde fame ſtudio ſeſe in mediū flāmātis ethne iecit icēdiū. Uel Lucretius qui pari ſeu lr̄arū copia ſeu furoris ob ipatiētiā vite p̄po ſe mucrone ꝓfodit. manuq; illa qua tot egregia carmina ſcripſerat igenioſam magis q̄ felicē aiam extruſit. ¶ Hēs hiſtoriā tibi uō ſum dubius pmoleſtam: nec imerito. tu enī illius igenij p̄mus cultor: tu formator mortū z hortator idolis fuiſti: z p̄feciſſe videbaris nō tibi tm̄ ſed oibus. añ alios mihi ut res docuit: tu laborē p̄didiſti: nos oēs erauimus. O q̄ durū eſt alta de ſpe cadē. Qui nil vnq; dolē decreuerā hoc fateor nō dolē nō potui. Q̄uiſ ſane in hoc igenio z tu ſemē z ego qui ſucceſſeram in labores tuos ſpem honeſtā magne frugis amiſerim nullius tñ maior eſt iactura q̄ illius qui nr̄is laudibus q̄s nō ad inflādū ſed ad excitādū iuuenilē animū dicebamus: z falſa de ſe opinione tumefactus cū poſſet fieri aliq̄d añ ꝓpe q̄ cepit ꝓſumaſſe ſe credit. Itaq; ſibi accidet q̄ó multis ut pueniſſe iā putās nunq; ꝓueniat quo tēdebat. Nēpe hic error iſinitos mortaliū ne metā gl'ioſi curſus appēderent cōpediuit z p̄ñti falſo gaudio ꝓtētos oblitoſq; proſiti medio calle detinuit. ¶ Eqdē ex quo mediū epl'e huius exceſſū: audio q̄ hic nr̄ orbē ambire ſtatuit. demēs viriūq; imemor z ignarus ut viaz maiora picula ſileā: gd ſit iter manus hoſpitū imo hoſtium uenire. Bona eſt aūt etas. Expieſ: z q̄ó nos nr̄a didicimus ſua diſcet ipēſa. Primo vo Parthe nopē petiturus ferr̄ ut ſuſcitet credo de cineribus mātuanis nouū Uirgiliū rauēnatē. Sed ut illius viri memorie plenos libros: ſic uacua p̄dē oſſiū buſta comperiet. Proinde q̄ó ſibi muſiſq; italis felix fauſtūq; ſit: eat. Et lōga ſterilitate arēs latiū ſitiēſq; exundātis igenij fonte reficiat. Nulla p nos bono publico mora ſit. Dum pñs illū tibi reddidero mox erūpat: ſeq; in altū tollat atq; euolet. Quādo nr̄i adeo rudi pudet penitetq; ſpo fore: ut qui ſe aliq̄d magnū credit: ubi p̄mū iplumes adhuc alas uēto dederit: q̄ó nūc agit itelligat: ſeroq; lz ychari me minerit ac phetōtis. ¶ Tādē ut ad nos oro reuer-

Nō q̄r oz ec lit tera

Illoſq; oñt lr̄aſ daſ materiā iſaniēdi

Empedocles

Lucretius

ut sepe nolẽtibus ⁊ tibi nũc utilis fuit. fortasse medicũ ne dicã carnificẽ euocasses non tã sepe salutis q̃ urbanitatis obtẽtu que multos falsum fame piculũ declinãtes: in uerũ vite piculũ ipegit: qui dũ auaritie notã vitãt qui se pderẽt p̃cio pduxẽ. Quã ta sane tibi quoq; medici fides eẽt nec ipse dissimulas dũ egroꝝ illos facultatẽ iminuẽ ⁊ augẽ morbũ solitos ⁊ exhauriẽde crumene potius q̃ alus utiles dicis. ¶ Hoc ꝓsilio ⁊ ipse meis utor in rebus.

De amicis suis medicis

Fuerũt mihi amici medici plures olim sed ex omnibus adhuc q̃tuor supsunt. vnus apud Uenetos. ⁊ Mediolani vn⁹. Patani aũt duo docti viri oẽs ⁊ affabiles. Qui fabulenᵗ egregie: q̃ disputẽt acriter: qui porẽt satis uehemẽter: satis dulciter. q̃ denicq; pimãt satis colorate satisq; etiã appenter excusent. Quibus in ore multus Aristoteles. mult⁹ Licero: multusq; sit Seneca: multus demũ q̃ miraberis Uirgilius. Nescio eni qua seu fortuna seu furia uageq; mẽtis egritudine accidit: ut oia melius sciãt q̃ id vnũ q̃ pfessi sunt. Sed linquo ista satis hec vitas odioꝝ mihi ꝑdẽ atq; tumultuũ excitauit hos ego aũt mea quotiẽs ualitudo tẽtaᵗ admitto. ut amicos nõ ut medicos: uelut is qui amicis ante oia delector: nilq; uel pseruãde uel restaurãde saluti aptius reor amicoꝝ vultibus atq; colloquijs sigd iubẽt mee ꝓsonũ snie pareo. idq; ipm illis iputo. aliogn audio tñ: ⁊ q̃ instituerã facio. atq; ita ne cessarijs meis mãdaui ut sigd grauius igruat nihil oino ex illoꝝ iussu meo fiat in corpe sed nãe mee relinq̃r: imo deo qui creauit me posuitq; terminos mihi qui ꝑteriri nõ poterũt. ¶ Et hoc tuus meũq; ꝓsiliũ quo tibi nũc quoq; sit acceptius nõ solũ icorrupto illo seculo oẽm mollitiẽ respuẽte: sed postea ẽt q̃ medici ⁊ vnguentarij ⁊ ambubaiarũ collegia farmacapole ⁊ uoluptates ⁊ delitie orbẽ romanũ psuasere maximoꝝ fuisse hoium scito. Ne ue nũc ꝑ erãs ingstitione multiplici distrahar: tres illustriũ aut q̃tuor qui memorie ultro occurrũt attigisse sufficerit. De Tyberio ꝑncipe apud Suetoniũ tranqllũ legimus q̃ ualitudinẽ qua ꝑsprima ⁊ tpe ꝑncipatus pene toto ꝓpe illesa usus est: arbitratu suo rexit: sine adiumẽto ꝓsilio ue medicoꝝ. De Uespasiano apud cũdẽ q̃ ad tuẽdã ualitudinẽ qua ⁊ ipe ꝑsprima est usus nihil prius adhibuit ꝑter mẽbrorũ fricationẽ ⁊ per singulos mẽses vnius lucis inediã. De Aureliano aũt apud Uopiscũ Syracusius historicũ ita scriptũ est. Medicos ad se cũ egrotaret nunq̃ uocauit: sed ipse se iedia ꝑcipue curabat. De Karolo aũt qui magni cognomẽ apud gallos meruit. Albinus ꝑceptor eius in ipsius historia cũ aliquot annis añ obitũ crebris illũ febribus corripi solitũ dixisset/addidit. Et tũc qdẽ ingt pᵗra suo arbitratu q̃ medicoꝝ ꝓsilio faciebat: quos pene exosos habebat. Nri vo nũc ꝑncipes nec ructare nec spuere qdẽ audẽt absq; medicoꝝ pmissu: neq; ideo tñ aut melius q̃ illi viuũt aut diutius. Medici autẽ regũ mẽsis ipẽdẽt aucte usu pta: iubẽt: phibent: minanᵗ: exterrẽt: arguũt: idignanᵗ: ⁊ q̃s ipi ꝑmi oium ꝑuaricenᵗ dñis leges ponũt. Quarũ obꝑuãtia regũ ut cernimus vitas breues egritudines lõgas fecit. ¶ Scio ego multis psuasum: imo isitũ: medicoꝝ oium me publicũ hostẽ eẽ ꝑpter vulgatũ certamẽ q̃ cũ illis mihi in gallijs olim fuit. Que res ꝑterq̃ q̃ medicoꝝ mihi amicitie note sũt: fuerũtq; ita per seipsam iepta est: ut de nullo usq̃ stulto licet nisi sit idẽ amẽs atq; excors credibilis iudicãda sit Nã qs oro medicũ oderit nisi qui morbos amet? Ex diuerso aũt qs hoium morbos amet: nisi qui salutẽ vitãq; suã ac seipm oderit? Illi vo si medici uerisunt haud dubie ⁊ nãm adiuuãt ⁊ oppugnant morbos ⁊ salutẽ egris corpibus reuehũt sanis seruãt firmãtq; nutãtibus. qs tã furiosus tã nãe ime mor: tã sui hostis ut sospitatorẽ suũ oderit. Et ego hõ sum mortalis: ⁊ caducũ nactus bitaculũ ⁊ mihi mei corpis amor: qdã uel nolenti daᵗ. Quõ igiẽ sic affectus medicinã medicos ne oderi. Amo ego illos: odi eũt nugatores quosdã qui tenui dialetica nõ armati: sed ipliciti obstrepũt nõ medentur: neq; solũ tedio sanos afficiũt sed egros morte cõsiciũt. Nos odi fateor que inũabilis turba est. Illos diligo qui prari sunt. ¶ Ut tñ cũ hijs ipsis siqs est aditus in gram reuertar neu semp ꝓtra hoc artificũ genus loq̃r: grecis certe remedioꝝ noibꝰ ac morboꝝ pstare credẽtibus sunt soliti ut egrotẽt grece p̃ starẽt saltẽ ut grece etiã curarenᵗ. Et ꝑmittũt qdẽ. Quid eni ꝑmittẽ uereanᵗ qbus ⁊ ꝑmissi lucrũ ⁊ nullus pudor aut pena mẽdacij est? Mille sunt huius rei exẽpla. vnũ recẽs pũsq; narrabo. hinc ⁊ tpi cõueniẽs ⁊ loco. Sũt eni nũc marie cũcta sb oculis: eger medicus ꝑmissiones mẽdacia. ¶ Est vn⁹ puecte admodũ etatis vmbrosis illis ac gelidis ortus in uallib⁹: q̃s rupes alpiũ augustãt: ⁊ q̃s puus adhuc rhodanus secat. vñ regio ipsa uallẽsis vulgo dr. In illa barbarie natus iste ⁊ lõga vita ⁊ inculta pria ⁊ ignorãtia accolarũ nomẽ nactus: nõ solũ iter suos sed illoꝝ testionio ⁊ loq̃ci ⁊ falso apd exteras etiã gẽtes nosci ⁊ ut lõgũ iter magno mẽdacio est amicũ alter Esculapius hẽri ceptᵘ⁹ est. Quid rẽ vbis trabo. Ad huius tãdẽ ligurũ dñi aures plata viri fama eiᵘ⁹ se ꝓsilio iuuari posse spans i egritudine pedũ quã multos iã per annos nõ sine suis magnis angoribꝰ nec puis ppᵗoꝝ icõmodis ppessus nosciᵗ. quotiẽs putas homũculũ illũ arte charum ⁊ origine peregrina ut fit: liberoq; fame mendacio cariorem blãdis p̃cibꝰ ⁊ magnis p̃cijs euocarit. Ille uel iscitie ꝓscius uel fama tumidus: ⁊ q̃si rogari dignus qui rogatus eẽt sese aliqd magnũ ducẽs usq; ad hoc tps iexorabilis mãsit: nõ ignorãtiã qdẽ fassus uel ignotã sibi uel supꝑssam ne mẽdacio auctũ nomẽ vitate minueret sed occupationẽ mõ hãc mõ illã uel simulãs uel excusans. Quo uocãtis magis ac magis ⁊ desideriũ creuit ⁊ opinio donec ꝓxima nup estate in nescio cuius sui hostis ptãtẽ delapsus magna sibi redẽptionis sũma iposita cũ se illaqueatũ cerneret. Ad hũc dñs scripsit se ad eũ si redimereᵗ uẽturũ eẽ ⁊ morbi ueteris noua remedia allaturũ ut qui nõ legisset aut oblitus eẽt aut spneret illũ pueris quoq; notissimũ Quidij vsiculũ. tollẽ nodosam nescit medicina podagram. Dñs aũt hic cui ⁊ pre ai magnitudine nihil nõ exiguũ: ⁊ pre desiderio salutis nihil nõ dilatũ videretur. libẽs hoc audiuit. uel salutẽ scilicet recepturus uel qui italoꝝ medicoꝝ vba pbauerat nugas quoq; barbaricas expturus misitq; ilico qui redẽptuz hoiem adducerẽt. Et ut totã noris historiã: preter sũptus itinerũ magnifice exhibitos ⁊ quecũq; honorifico noui Hyppocratis aduẽtui visa sunt cõuenire. In qbus qõ stat nemo largior. Nemo nõ solũ ab auaritia sed a pcitate remotior. Ipsa redẽptionis solius sũma fuit ter mille quingẽti aurei: qles

acerbus hostis quē nō ualeā penitentē atq; erube scētem miserari. oūq; sic affectus manserit amare. Utor in hoc igit nō sui merito: nō amici ꝓsilio: sed i stituto meo ⁊ leuitate animi: sepe mihi nō inficior dānosa: nunq; tñ ut arbitror pudēda. Malo culpa illius tota q; ulla ex pte mea sit. Malo illū istabilē q; me durū dici si vnq; forte resipuerit qđ vix spor ⁊ se noscat ⁊ me ⁊ amicoꝝ iudicia que ꝓtēpsit extimet ⁊ penitētia ac dolore se puniat. Aliogn ipse suis. Ego meis moribus usus sim. Uale Ticini. v. idus Julias.

¶ Explicit Liber quintus.

¶ Incipit liber sextus ad Joānem boccaciuꝫ miserabilis amici terribilis casus. Epistola. I.

Ris ingentes epl'as q̄s anno altero sil' ad te uēturas: ⁊ si nō simul editas Ticino abiēs dimisi diu lꝫ vnde nō decuit ipeditas: tādeꝫ pueniſſe confido. Quibus qdē exhausisse tunc aiuꝫ visus erā. Noui itaq; nihil est: nisi ꝙ cū ꝓfunda nocte Uenetias attigissem. ꝑmo mane Donat⁹ nr̄ ad me solus. Illic multa ut inter amicos desiderio colloquēdi per absentiā irritato. sed ps maior ut merit⁹ de te fuit. simulq; de Homero quē misisse te scripseras. de quo istic qd sit actū quere. huc enim non uenisse illū scito: vñ me in alijs ad te lr̄is de Donato i merito questū queror. ¶ Sꝫ Homeri mētio me illius admonet quo hic medio in latinū uenit. O male igit̄ o pessime actū de leone dicā nr̄o. Cogit enim pietas atq; ingēs miseratio sine stomaco iaꝫ de illo loq de quo ꝑdē multa cū stomaco. Mutat⁹ est aius semp me⁹ cū illi⁹ hois fortuna que cū misera fuerit: nūc horrēda est. Infelix hō q̄liscūq; qdē nos amabat: ⁊ si talis eēt qui nec alios nec seipm amare didicisset: sinistris alitibus in hūc mūdū ingressus si nisterioribus abijt: ubi nullū puto serenū diē vidit Quē memoria repetēs sepe. admiror quomō in tā tristē fuscāq; aiaꝫ pyerij spūs ac celestis musice ul' tenuis descēdisset olfatus. ¶ Orabat miser multiſ ꝑcib⁹ ut ꝓ se mitterē: fassus errorē. Que res maxime iratos alios placat. Ego vo ⁊ istabilitatē mihi notissimā: ⁊ etatē itractabilē mutādisq; iā moribus duriorē ueritus: ⁊ ꝓsilio isup tuo fretus quo fideter in re q̄libet uti uelim: ut qđ rite ꝓsulētiū utraq; fax illustrat: ingeniū ⁊ fides spretis ꝑcibus rñsum lr̄is nullū dedi. Lepit illū tādē familiaritatis nr̄e desideriū ardētius ⁊ male sibi cognite pudor italie moribusq; fisus nr̄is cogitāsq; qđ uerū erat ⁊ si uocari eēt idignus. si tñ ultro uenisset minime qdē se nr̄is arcēdū liminibus prima estate eolo ac neptuno totoq; phorci exercitu aduersante bīsantio funē soluit. O qd dicā: miserabilē terrificāq; rē audies. Jāq; bosphoꝝ atq; ꝓpōtidē. Jāq; helespō tū egeūq; ⁊ ioniū maria greca trāsiuerat. Jā italice telluris ut auguror aspectu letus dicerē: ni natura respueret. At egdē minus mestus adriacū sulcabat equor: duꝫ repēte mutata celi facie pelagiq; seua tēpestas exorit̄: ceteriſq; ad sua munera effusis leo miser malo affixus ibeserat. malo inq; uere. malorūq; ultimo qđ per oē eū multa ppesso dura in finē fortuna seruauerat. Horret calamus infelicis amici casum ꝓmere. Ad sūmā inter multas ⁊ horrisonas celi minaſ iratus iuppiter telū torsit. Quo diſiecte aūt ne incēsaq; carbasa in fauillas abiere. ⁊ lābētibus malū flāmis ethereis. cunctis stratis ac territis: solus ille nr̄ pjst: hic leonis finis. O res hoium iprouise. o mors clarior sonātioꝝq; q̄ uellē. Nō putabā capaneo argiuo duci. nec Tullo hostilio aut caro regi illi: huic ꝓncipi leonis ascribēdum nomē viri humilis nec idocti: sed nec fortunati vnq; ꝓſpe nec iucūdi. Semp certe nūc itelligo: ut mlta post factū itelligemus: semp inq; nubes illa mestiq; oriſ obscuritaſ nūciabat hoc fulmē. Supellex horridula ⁊ squalētes libelli hinc nautarum fides hinc ꝓpria tuti inopia euasere. Inqri faciā an sit in eis Euripides Sophocleſq; ⁊ alij quos mihi que siturū se spopōderat: trūcus informis ac semiust⁹ in mare iactat⁹ est. Quē alia ad te epl'a grecis escā vmibus destinarā. Deu italiſ cibus est piscib⁹. Tu viue felix ⁊ uale nr̄i memor. Uenetijs. viij. kalēd. Februarij.

¶ Ad eundem de seipso. Epistola. II.

Rimaduerti ex lr̄is tuis ad amicuꝫ missis a te ualde sollicitū mei eē sup negocio libertatis. Beatus mihi fateor hic aius tuuſ sed nō nou⁹. Pone aūt metū hūc ⁊ ꝓsuade tibi me hactenus: dū durissimo etiā iugo subditus viderer: liberrimū semp hoium ⁊ fuisse adderē ⁊ futurū eē siqua futuri notitia certa eēt. Vitar tñ: ⁊ spero fore ne discā seruire senex utq; ubilibet aio liber sim. ⁊ si corpe rebusq; alijs subeē maioribus sit necesse siue vni ut ego: siue multis ut tu. Qđ nescio an grauius molestiusq; iugi genus dixerim. Pati hoiez credo facilius q; tyrānū ppl'm. Jd eniuero nisi semper sic fuisset ut ubiq; liber agerē aut me vita iāpridē aut ꝓfecto vite tranqllitas ac iucūditas defecisset. cuius ꝛij tu mihi ante alios testis es. Seruire eqdē nō nisi spōte atq; amoris impio nulli diu ualeā mortali. Quid ergo. nosti hoium mores ⁊ vite nodos ⁊ laqueos rerū: q̄rū pplexitates nec arismetricus numeret nec geometra mēsuret: nec rimetur astrologus. Sētiūt aūt qui inter eas aptis oculis gradiunt̄. Uñ semp mihi placuit ⁊ a me sepe laudatū est illud hebreoꝝ sapietiſ breue. sed grauidū plenūq; sentētijs. Lūcte ingt res difficiles. o quid ait. Lūcte inq;. etiā que ꝓfaciles videant̄. Sed iter cū ctas res difficiles nulla difficilior q; viuere ⁊ pser tim diu. Dis hora ⁊ momētū oē: noui aliquid fert dis passus suū lubricū suūq; offendiculū ⁊ scrupulos suos hēt: quos calcare aspum: vitare difficile. Sed quo rapior: inq; rerū difficultatibus tps tero Infinita mā tibiq; nō aliter uota fortasſis ⁊ notior q; mihi. Linquo alia. Certe Africanus maior utvides ꝙuersatione diutina viluit in oculis romanoꝝ. Quid minores putas in oculis alioꝝ? Crede mihi multis maximeq; egris expedit iterduꝫ uolui. nec est incōstātis sed prudētis ꝓ uarietate uētoꝝ ⁊ tē pestate negocioꝝ uela flectere. Nō pūt lr̄is cuncta cōmitti. Sed si que noui oia ⁊ tu nosses: suaderes certus suꝫ nō dico ut discederē: sed ut qñq; secederem: viteq; fastidijs locoꝝ alternatione cōsulerem Proinde deū ora ut fabelle huius nr̄e que vita dicit̄ finis bonus ⁊ sibi placitus sit. De reliquo ne de spes me celesti luce illustrāte oculos ⁊ signāte iter electurū uel qđ melius uel qđ minus malū. ¶ Restat ut noueris Homerū tuū iam latinū ⁊ mittētis amorē ⁊ trāsferētis mihi memoriā ac suspiria re-

Ppla-
res tyrā
nidis

Res cū
cte diffi
ciles

Presen
tia fami
obest

ñm medicinā a casu est. ℑ tu nūc ꝛ casui fidē habe.
¶ Quid agēdū vo? Quid nisi orādus deus? ꝛ si
qua est nubes aditū oronis ipediēs pijs prūpēda
suspirijs nrorūqꝫ obex terminū pcibus frāgendus
ac lachrymis ut is apud quē fons vite est mētis p-
petuā sanitatē tribuat. corpis vo quātū nobis expe
diēs videt. De medicis nō mō nil spandū sed ual-
de etiā metuēdū. Medicos ne aūt oēs ausim: hac
abscissa pruptaqꝫ adeo dānare sñia. absit id qdem.
Nā ꝛ bonos ꝛ nri amātissimos multos noui ꝛ fa
cūdos ꝛ lrātos multarū artiū doctos sed solius i-
dociles medicine. Mirū scire oia nisi qō vnum ue
lis aut debeas. ¶ Inter multa sane que de hijs ua
ria se offerēte mā sepe occurrit ut scriberem. redit
nūc ad memoriā res antiq. scripsi olim adolescēs
breue carmē ad amicū ardētissima tūc febre libera
tus: ꝛ curationis illius totā laudem medico acuto
plane hoi ꝛ mihi iuuenili familiaritate piūcto de-
di. Qua etate nō febrē mō sine ope medici: sed ip-
sam si dici phas est mortē puocatꝰ mihi videbar
ac victurus. Quid nūc igiť dicā: aut quō ista pglu-
tinē que directe sibi iuicē aduersañ? At si aium in
tēdisti nō opus est plurib⁹. Satis est me iuuenem
imo vo necdū iuuenē id scripsisse. Erat qdē uagula
mēs ꝛ icōsulta delectabar laudare hoiem mihi ca
rū. quē uere aūt nō magnope diſgrebā. Nec aliud
laudis genus hīs feci illū mee salutis auctorē cu-
ius auctor est deus solus. Inde idies pſsius ituēs
ꝛ multa pſiderās atqꝫ obseruās nūc alienarū egri
tudinū: nūc mearū exitus: ꝛ laudatū illū medicuꝫ
ut alios taceā: ptēnē cepam. ꝛ rōne expiētiaqꝫ du-
cibus in hāc alterā utinā nō tā uerā sñiam sum tra
ductꝰ. Nec dixerim: ne te forsan añ aliū carmē illō
exiguū in magnā trahat admiratione. Lege igiť il
lud ut adolescētis: hoc ut senis. ¶ Sit vo iā aliqñ
huic finis liti. Altercent illi: nos bñ ualētes huma-
noruꝫ nec ignari casuum. hinc egroꝝ credulā stulti
tiā. hinc pētiosam medicoꝝ iscitiā rideam⁹. ¶ Le-
terū solitarie vite libū quē pene irat⁹ iure tuo po-
stulas sacerdoti meo paduano scripsi iā ut tibi trās
mitteret. Quē ut arbitrio tuo legas pmitto: ne trā-
scribas ueto: usqꝫ dū uenero: adhuc eni vbū vnum
ibi addidi. Hosti morē. alter Prothogenes nescio
e tabella manū tollē. Uale. fidissimāqꝫ uxorē ꝛ qs
illa nobis edidit Antoniū meū ꝛ Solonē tuū sal-
uere iube. Ticini kal. septembris.

5 me dco s

¶ Ad eūdē de incōstātia iuuenili ꝛ ut utilem sapiēti
fit damnosam: stulto laudem. Epistola. V.

Uter vite tedia atqꝫ iniurias fortune non
i ultimū posuerim qō externa mihi dies pe-
perit. Adolescēs nr quē tu olim: ego nuper
in filiū adoptarā: cuius laudibus nro hinc atqꝫ hic
ore sonātibus nō aures mō pūtiū amicoꝝ: sed ab-
sentiū oculi pleni erāt quē certatim lingua ꝛ cala-
mo ferebamus ad sydera. memores illius pclarissi
me uerissimeqꝫ ꝛ sepe mihi repetēde sñie. Q̄ gene-
rosis igenijs igēs calcar est gl'ia. Ille cuius moraꝫ
nobis utilē: sed utiliorē sibi nrisqꝫ aptā: sed suis stu
dijs aptiorē. ꝛ sic cois emolumēti mutuis ultro ci-
troqꝫ vinclis astrictā: eoqꝫ ppetuā spabamus: per
quē ꝛ nos in describēdis opusculis nris pte labo-
rū nō exigua leuabamur. ꝛ ipse legēdo scribendo
meditādo imitādo meliorē se facturus indies atqꝫ
ad culmē alti nois euasurus videbať. Quē imensa
in itinē. In pfessu. In colloquijs nō tñ coib⁹ sed ar
chanis. In iocis ac serijs: nō ut familiarē humileꝫ
sed ut carū comitē. neqꝫ ut alienigenā sed ut nro ge
nitū de sanguine tractabamus. Quē ego qō pdeꝫ
nosti ad clericalē statū quo nullus mihi securior nl'
luscꝫ tranqllior videť: ut secularib⁹ curis liber affi-
xus ac ppius nobis eēt: puebi fecerā per sue ciui-
tatis antistitē virū ꝛ religione ꝛ lris ꝛ scitate vni-
cū. a quo qdē qbus monitis Q̄ sacris ac grauibus
edoctus fuerit: me colē meqꝫ amare atqꝫ obserua-
re neqꝫ a me vnq̄ quātū sibi possibile eēt auelli. In
qꝫ hoc ul'maxime dei munus agnoscē q̄ etate hac
in manus illū meas deduxisset. nouit ipse qui tam
subito tanti pīs pfiliū ac vba ptēpsit. Quē deniqꝫ
qō nosse nūc icipis nudiustertius bñficij eccl'iasti-
ci auxerā certa spe. quo scilicet in emēdis libris ac
uestib⁹ adolescētieqꝫ sūptibus eXordinarijs nō tā
oneri meo qō ferebā auide Q̄ sue uerecūdie pcere
tur. maiora sibi parās aio si vita lōgior nobis ꝛ for
tuna pspior fuisset. Iste inQ̄ adolescēs talis noster
amor nreqꝫ delitie heri ad uespam vultu ꝛ corde
alio ad me uenit. Ait nolle se amplius mecū eē: uel
le illicet abire. Ego aūt tact⁹. imo vo ictus hijs no-
cibus papyro ꝛ calamo curisqꝫ alijs qbus itēderā
reiectis ꝛ uelut e somno grauissimo exprect⁹ fixiſ-
qꝫ oculis os loquētis aspiciēs mirari tacitus mecū
cepi: nec minus miťari aium incōstātē atqꝫ etatem
illā qua nulla miserior: ꝛ si stultis ac miseris nulla
sit dulcior. Ubi in vultu tādē satis aium legi. que-
ro qdnā rei eēt. An a me seu a quoQ̄ amicoruꝫ aut
suoꝝ cōmissum: omissum ue eēt aliqd vñ hūc ani-
mū cōcepisset. Negauit ingenue: atqꝫ addidit non
ignarū se nusQ̄ eque tranqllā sibi atqꝫ honorificaꝫ
morā eē ac fuerat mecū. Hec lachrymabūdus aie-
bat. Que idcirco nō fingē visus est mihi: qꝫ añ nō
multos dies iter scripturas Q̄s ad me de more re-
ferebat papyrū exiguā latitātē reppi in qua episto
le breuis exēplū erat manu sua scriptū: ubi qō itel-
ligi poterat nescio cui amicoꝝ suadēti abitū rīde-
bat: male illū pſulē ꝛ ne gcQ̄ loq. Esse eni se in sū-
ma pace ai ubi ad viuēdū bñ ac feliciter nil deesset
patrē se nō minus Q̄ dīm inuenisse. Reliq̄ sileo que
de me amor: pius: de suo aūt statu vitas ipsa dicta-
uerat. Que scripta cū illius vbis cōferēti mihi ma
gis ac magis admiratio miseratioqꝫ crescebat. Et
heus inQ̄ ifelicissime adolescēs: si hec ita sūt: si nil
abeſt qō regras nilqꝫ deest qō offendat. Quid te
ergo pcipitat aut quo ruis? Ille lachrymis iā pene
manātib⁹. Nihil ingt nisi qꝫ scribē amplī⁹ nō pos-
sum. Hic ego risu ut fit ex idignatione orto. Quid
ergo inQ̄: man⁹ ne tremūt: an caligāt oculi? Neutꝫ
ingt. At scribēdi feruor non tñ tepuit sed refrixit:
nullo iā pacto psuaderi mihi posset ut scriberē. Ad
hec ego. Jure id qdē pateris. Sepe enim ne tam
ptinuus in scribēdo eēs me monētē audire noluisti
Fecit ecce nimietas qō solita est: satietatē pepit at
Q̄ fastidiū. Intermitte aūt hūc scribēdi ipetuꝫ. da
getē aio. Fac qō agricole cauti solent. Intermissio
ut exhaustis aruis sic ꝛ fessis igenijs utilissima est
nisi q̄ illis annus iteger: hijs aūt mēsis uel dimidi
us ꝛ sepe dies vnus sufficit: sine tps labi. Fere eni
cūctis in rebus uerū est illud phīcū: dies vulnerat
dies medeť. pelle fastidiū ex assiduitāte cōceptuꝫ.
Optime aūt huic morbo alternatio uarietasqꝫ me
debiť. Sepone negociū qō te pmit. Curasqꝫ alias
admitte aio. Aliud cogita: age aliud. Illud quideꝫ

ut qui ea postmodū ptim aliā in faciē relecta simul ⁊ collecta redegerim.ptim vo ꝓsus abdicauerim ⁊ pro exercitio pruriētis ingenij oudū mihi iuueniliter elapsa piecerim de qb⁹ lector viderit. ¶ Sē si enim illa nōnullis gratiora q̄ que maturi⁹ digessissem:mulierū more p̄gnātiū que acerbitatib⁹ delectanť.quor gustui nō obluctor.de me autē testor. Nihil qdē cui nō ex ꝓposito subscripserim seu prescripserim meū uoco. Neq enim qō qsq loquitur etate q̄libet aut cā q̄ assidue res rem:sermo sermonē:affectus affectū trudit:mor in fidē ꝓmiscue trahi debet. Aliogn nemo ferme mortaliū erit qui nō milies dixerit qō retractatū:qōue non dictū uelit. ¶ Accessit ad cās more scriptor pfida semp inbertia inberq pfidia. Qua quoties lusus sim tu meteris augurio. Ego enim memoria nō amplector:ſz omissis ueteribus querelis hocip̄m decies uel eo amplius ceptū opus breue lz fidus tādem vir explicuit sacerdos qdam:lr̄a nō tam anxie exculta q̄ nr̄e atq omni etati nisi fallor idonea. Adolescētia enim cūctis suis in actibus ip̄rouida ⁊ insulsa miratrix inaniū:ꝓtēptrix utiliū:periguis atq cōpressis visumq frustrātibus litterulis gl'iari solita est aceruās oia:⁊ coartās:atq hinc spatio:hinc litterarū sup lr̄as uelut egtātiū aggestione ꝓfundens: que scriptor ipse breui post tpe rediens vix legat. Emptor vo non tam librū q̄ librо cecitatem emat. ¶ Hoc tu igit̄ qualecūq est:nō modo patiēter ut te noui:sed cupide etiā accipies:ac lete dilationēq ip̄am iā decennē boni ꝓsules:que tibi uoluptatē eximiā:quā ex lr̄is p̄mā sūmis in hūc diē tanto lapsu tpis indecerptā atq integram p̄seruarit. Vilescūt ꝓperata:sed dilata dulcescūt. Spes/amor/expectatio/difficultas ꝓdimēta sunt uoluptatū. Nil facile p̄ciosum. Et que in p̄cio hūtur si quesitu facilia eē incipiāt:p̄ciū amiserūt. ¶ Jocor tecum pater optime:qq̄ inuitus ⁊ coactus feci atq vñ petenda est uenia:vtere nitor in gr̄am:⁊ tibi imputo quo te offendi forsitā uel certe aliū offendissem:orādū potius ut ignoscas:neq rē minimā tam diu expectatā egre feras:impedimētor memor que passim ꝓsilijs atq conatibus hoium intercurrūt. ¶ Unū hoc sub fine dixerim quo excuser:nō taz tibi qui facti cām plane vides q̄ mirātibus sīq erūt in p̄mordio tibi destinati opis nō pñs patriarche nomē:ſz ep̄i. Neq hāc tuā nouā sed antiquā illam appositā dignitatē. Et si enim hac illustrior atq altior sis:illa tñ rebus accōmodatior atq aptior visa est:q̄s libro illi mām feci quē in iure tūc tuo me dictasse p̄ma eius in pte p̄fatus sum.in pte ultima ut vicini ruris ad solitudinē ac silētiū te inuitās.ubi multa sūt ꝓpria illius tm̄ status ac tpis usq adeo ut si ad hūc tuū statū ac titulū trāsferanť: aut mutāda stili portio:aut delēda:aut certe si maneat in bijs saltez illor mētio sit habēda ⁊ uel demēda opi que de te tuisq de locis scripserim uel addēdū qd tūc fueris dum ea scriberē:que postea uariassent ne qua reb⁹ i sit obscuritas:ut itelligar. Hierosolymitano eteniz p̄triarche q̄uis solitario qd cum uera in sede quam tenebas me scribēte.qd ue cum illo qō tūc incolebam rure negocij eē pōt? Quid clausa cum ualle ⁊ nō cū valle Josaphat. Quid demū cōe cuz sorgia ⁊ nō potius cū iordane. Possent hec noia ignaruz rei lectorē in stuporē agere:cui cū in uestibulo opis caualliceñ.eps pheniceis lr̄is inscriptus occurrerit:cūcta ꝓueniēt nilq erit ambigui aut perplexi. quē si post id tps ascēdisse cognouerit:tarditatē mirabit̄:nō ascēsuz. ¶ Deniq p̄stinū illud nomē abradere parui ep̄i:sed ingētis viri nō sustinuit manus: qp insigni totiēs honestauit epigrāmate:qō adhuc mihi p̄dulciter sonat:sub quo ⁊ multa diuersis a me scripta tpibus noiatiz liber ille. ⁊ ego tibi familiaris effectus multos tecū in tua illa pua qdē sed honesta ciuitate:inq illo tuo rure iopi sed qeto:letos ac placidos dies egi sub quo noie multa ad te familiariter scripsi:que mutari iā nō poterāt. Stet igit̄ nomē ep̄i ne si mutatū fuerit cito etiā sit mutādū p̄triarche nomē. ¶ Ascēdisses enim p̄dez altius nisi etati nr̄e dissil'es tui tibi mores obstitissent. At deinceps sub hoc optimo extimatore meritor nisi spes aium fallit eueniet ut nec liuor alien⁹ nec tua tibi obstet humilitas: ⁊ necesse erit ut ascēdas non pro tui qdē desiderij feruore quo p̄ter deū ac virtutē nihil appetis:sed pro eccl'ie decore proq tuo honorifico labore ac multor rege. viue felix ⁊ uale. Uenetijs. viij. idus Junias.

¶ Ad amicū ḡuis increpatio degñis studij. Epa. VI.

Rofectus es babylonē. Profectionem mi p ror. Morā stupeo. Negociū odi:sed si ut i becille etati atq aliene opis idige aliqd vi atici ꝓuideas: ⁊ apis aut formice in morem estate hyemē cogitās aliquot incerte lz ⁊ labilis vite dies truci illi herebo dedicasti: ⁊ si graui discrimine res nō uacet:tāq exigui ⁊ irrepabilis boni piculosa sit largitas:possum tñ humanis moribus possuz spei credule ueniā nō negare. At si pseueraturus illic tibi obitū ac sepulchrū eligis:iam hinc iter mor tuos sepultosq te numero. Quid ni eniz amice te defleā eo pfundius q̄ si defunctū exanimēq conspiciā:quo morte peior iutilis vita est. Mori enim oportet. Male viuere nō oportet. ¶ Quid est aūt qō de te tuisq de studijs audior? etsi nō audiā video hijs oculis qbus ubicūq sim tartarea illā urbē semp itueor. Heu mihi Licero nr̄. heu Maro. pro utriusq eniz stili bina acie singulos eloquij duces alloquor. heu mihi:cui ceditis:nō re qdē:ſz iudicio legētiū. Iniquo ⁊ seu iuuido seu iepto sepe honestis laudibus aduersante. Tanti ne igit̄ pecunia ulla est:aut ullus bonos: ut tibi amice scriptor ille ignobilis:cui nomē nō fecisse melius fuerit Tullio p̄ferēdus ac Virgilio videar̄:heu generosa igenia. heu labores inclyti glioseq vigilie buccine viuendo p̄cūtum est:ut videā nos non plebeio quolibet sed hoc tali viro iudice illius litteris ac ꝓcessibus post hñdos? ¶ Credo ego iam mūdi finē istare:crebescūt ecce pdigia. Jam antichristū aduētare. Jaz qō qdam suspicati sunt Heronē viuere:audiemus ⁊ reliq fieri que illius turbinis futura p̄ambula nobis a p̄ribus nūciatū est. Interea parum ue portēti parū ue p̄sagij est ꝓperatis ad extremū orbis idio tā illū q tu legis. ⁊ sufficiūt oculi tam duro negocio ⁊ pyerijs pratis ac fontibus assueta mens,pilli⁹squalidas ⁊ arēteſ mēbranaſ neuijs occupar̄ animus? ⁊ Homerū babylonicū cōtēplar̄. O rerum status instabilis. O uertigo mirabilis studior. Neglectis ergo p̄ncipibus eloquij spretis phie p̄ceptoribus:p̄tēptis demū uere fidei ducib⁹ iter ad astra signātibus:vilis opifex lucelli in manibus est:cui⁹ assidua lectio q̄ tibi caput obtūdat sentis exptus. Mihi certe nam memini semel olim in obiecta sic

tat. Et si puerbiū sit antiquū. duobus aut pluribus ex malis: minus malū eligēdū ee: nō video cū minus malus haud dubie malū sit: qliter mali electio sit laudāda. Itaq; recti⁹ dici reor maiora mala maiori studio vitāda: ut si vitari cūcta nō pūt minora facilius tolerent: nō electione sed patiētia eq̄nimitate modestia. Id potius filio Ciceronis in puerbiū eat. Ex malis eligēdū siqd inest boni. Neq; id mirū videbit cogitāti nō solū ex radicib⁹ atq; herbis amarissimis: sed ex qbusdam quoq; uenenosis aiantibus: ut fama est morboꝝ remedia constare. Inest aūt malo huic bonū nisi fallor duplex. primum ne quē decetero laudemus nisi solidi cōstantisq; virū animi notissimeq; vtutis. In hoc enīz uere laudata vtus crescit ut Naso ait. In reliqs autē crescit laudata superbia laudata uanitas: laudata dementia. Ne ue aliūde queras argumētum hūc nos nr̄m laudādo pdidimus. Scōm ne vnq; fidamus illi etati q̄uis uerecūdiā pferat. Q̄uis cōstantiam spōdeat ac fidē. Q̄uis denīq; grauitatem fingat si muletq; prudētiā: pq; compto semp nobis sit: qđ apud Lucanū ille vir magnus ait. Ardua qppe fides robustos exigit annos. Uale. Patauii. x° kal. maias.

Licero

Lucanus

¶ Ad eundem de eadem re. Epistola. VI.

Ille qdē nr̄is nr̄orūq; clamoribus parumper absterritus heserat: magis etatis q̄ nature uerecūdia aut rōnis impio: cito ergo qd corde gerēt res oīdit dū uesanie vi ruptis obicib⁹ abijt ut vidisti multū corpe sed magis aio uag⁹ Nūc Parthenopē. Nūc ille calabriā seu Virgilij bustū seu Ennij icunabula cogitās. Nūc vo nescio qd somnias biqantion suspirabat. Et qd ageret ingetū caput corpe sil'tā diuersis in locis ee nō poterat. aio erat in oibus atq; ita si Anneo credim⁹: cū ubiq; eēt: nusq; erat. Mirū t pene icredibile adolescētulū sub ferula enutritū: t ualitudinis t pecunie inopē tātū licētie tātūq; pternie: tā repēte qua si virus letale ac p̄sentaneū imbibisse: ut qbus auribus nō te tm̄ sed pedagogi tui uoces heri horruerat ac flagellū. hijs te hodie t me t amicoꝝ oium monitus ac vba respueret. Et cā qđ temerarij ambitus vna p̄tēdebat quā ex eo sepius audisti. nō ia scribēdi labor ac tediū quo se ab initio tuebat: sed grecarū subitus lr̄arū amor. Mirus ualde hoi cui multū t pene totū deesset adhuc ad notitiā latinarū. Qđ cū fremēti sibi ceu frenū aliqđ inijcē nitere mur difficultatib⁹ additis t viarū t rerū oium atq; in p̄mis rei familiaris iopia: meo etiā uanitatis ob odiū aurelio destituēda. cūq; hijs oibus athenarū uetustissimā ruinam ut que ab ipsa iā Quidij etate nihil eēnt nisi nudū nomē t postremo notissimā nūc grecoꝝ ignorātiā iūgeremus stimulis ille latētibus incitus frena mordebat. Et si eni honesti ori sese uelo tegeret uere tm̄ cāe lq̄ge alie inerāt. q̄s egre ad ultimū occuluit. Sed has fileo ne plus q̄ iuuenilib⁹ ifēsus errorib⁹ videri queā. ¶ Pria enī oiuz t maria fuit icōstātia ai: qua cuz alijs fortasse aliud. mecū vo ne frustra isanierit. hoc adeptus est ut in nullo vnq; hoie videri: de nullo audierim aut legeriz parē leuitatē: nulle simul res diuersas t aduersas vno illū vidim⁹ agitare pectusculo: nō vnuz sed mille aios: eosq; discordes: iuicēq; certātes dicere. Nihil illic hore spatio vnifor me: nihil vnum p̄ter vnā incōstātiā. Que sola in tāta p̄silioꝝ istabilitate cōstabat. Cōflictātiū denīq; uolūtatū exitus ad occasuz vsit. De quo nunq; vbū fuerat puto nec cogitatus sptis meis ad amicos lr̄is qbus p̄desse cupiēs imerito furiosum ipetū uelut idustriā cōmē dabā: uelle se occidētis iuisere babylonē ait: t cum dicto iter p̄cipitabūdus arripuit. Nota tibi hactenus legis historiā. Qđ sequr nouuz lege. ¶ Fuit ergo t plectēte puicaciā nā ppetuis imbrib⁹ apēni nō trāsijt. se qbusq; uotis obuijs a me missuz dicti ctās: ut qui iā expgisci icipet ac sentire qs soliuagū pegrinū seq̄rē pudor. Quo mēdacio: qđ postmodū sciui nōnullis idebitā sui cōmixtionē falsamq; suspitionē mei fecit. Uenit demū Pisas tirrenūq; littus adijt māsitq; ibi expectās nauim: cui se suāq; oēm inferret amētiā. uagā puppim uanis mercibus referturus: qua tardāte t crescēte indies infelicis vie tedio ac decrescēte viatico raptim retrāsit apēninū. Mitto aūt casus ac discrimina quorū ipse sibi vnus est cōscius. Sed extimare pfacile est. homūculū fragilē inexptū solū tunice oris terrā lābētibus per iuga mōtiū: per tot lubrica: tot saxosa: tot cōfraga: tot p̄rupta: per tot ualles: tot flumina: tot torrētes hybernis imbribus tumidos vie nescium atq; hoium: t seipso: t udis oneratū uestibus non sine crebris lapsibus iugiq; piculo trāsuisse. Plano tādē redditus ligustico: cū taronē amnem parmēsum pene sue parē incōstātie trāsuaderet rapido gurgite arreptus t inter arenas ac saxa p̄torrentus: pte sui altera redibat vñ discesserat. altera ibat subiturus ptē laboris yrionij: seu potius nouaz rotā inferis inuecturus nisi miseratus qđā calce app̄hēsum vndis eduxisset. Sic ereptus ti sed euemorctus t incōfectus inedia t pecunia defectus t labore exhaust⁹ t squalore luridus huc puenit: quo me uel pueniss iā credebat uel puēturum mor scie bat. Quē cū recēti casuū memoria attonitū stupētēq; cōspiceret frāciscus meus: Quo nemo te iudice. me enim fortassis amor falleret: adolescēs meli or tā charitatis t cōstātie plenus q̄ ille uacu⁹ utriusq; p̄mo qđē nō agnouit. Neq; enim hō sed tenuis vmbra videbat. morte obita: q̄les fama est uolitare figuras ut Maro ait. deinde vir agniti miser- Maro
tus audita errorꝝ serie t laborū sūma p̄solatus mestū atq; vndiq; diffidētē cohortatus est ut me domi expectaret. Qđ ille pudore metuq; dehortantibus negauit p̄mum: post necessitate victus annuit. Nec ita multis post aduenīēs diebus re' per litteras p̄gnita cū inter amicos ille mihi per noctez in ipso ticini alueo occurrisset. Exclamaui poeticuz illud iocās. Uera ne te facies: uerus mihi nūcius affers. Et qđ sequit vnus ne. ubi vo illū uerecundia mutū defixūq; humi oculos aiaduerti solito eū more: sed nō solito fateor amore cōplexus sum. Nihil enim sibi iam: nihil moribus suis fido: ut pudorez dies: t laborē ges expulerit. uestigiūq; piculi delerit obliuio videre illum video. rursus ad me vultu alio ueniētem ac dicētē uale. Itaq; iam nūc sibi viaticū aliud cōgessi ac seposui nequa p̄rsus dilatio sit furori. Innumerato illud iueniet me tacitū bipatētem ianuam. ¶ Scio qđē per meip̄m qđ de hoc hoie adēdū erat. Et si nescirē tuis nūc lr̄is atq; p̄silijs instruor qbus ibereo. atq; animi ut aiunt pedibus in sniam tuam eo. Leterū qđ mes suadet hoc frons dānat. Nosti me. Nulle tāte sunt iniurie q̄s nō possuz obliuisci facile t ignoscere. Nullus tam

omne uallum cõplanauit auaritia. eaq; vincendis menib⁹ ac turribus euertẽdis vis est auri. ¶ Quid multa? oĩpotẽtem dicũt esse pecuniam. Qõ paulo minus in regno auaritie uerũ est. Et qd restat nisi ut pecunia deus q̃spiam sit. Et est haud dubie multoꝝ deus. Etsi funesta pecunia tẽplo nõdum habitas nullas nũmoꝝ erexeris aras. Qõ lz hijs vbis a satyrico dictũ cõstet tñ siue illum res fefellerat ꝛ erãt iam tñ dum id scriberet ignote sibi nũmorum are: siue postmodũ institute sunt. Certe ꝛ Augustinus inter deas gẽtium pecuniam ponit. Et utinaꝝ nõ hodie que nõ dicam fidelium: sed eorum plane qui fideles se videri uolũt etsi non pfessione exp̃ssa at cultu tacito dea esset. ¶ Hec sunt auaritie p̃ceptoꝝ dogmata: hec p̃clara cõsilia pecuniã terre fecem sup astra tollẽtium. Quos nimirum notabat Apostolus: ubi auaritiam seruitutẽ dixit esse simulacrorum. Qõ vitium cum in cũctis fedum tuꝝ in senibus inq; diuitibus regnãtibusq; fedissimum. Sed tamẽ in hijsipsis nescio qua nam cecitate creberrimum est. Qõ utiq; siqd uere lucis eẽt a nullis mortalibus deberet eẽ remotius. Ceteri enim necessaria fortasse: hij certe supuacua ꝺcupiscũt: ꝛ per vitij callẽ ad piculi metam tẽdũt. Hẽpe mortalis opulẽtia ꝛ sepe fraudibus ac iniurijs crescit. ꝛ cum metam necessitatis excesserit mox uergere incipit in discrimẽ. ¶ Et de senili qdem auaritia nescio qd efficacius ac breui⁹ dici possit q̃ qõ ait Licero. Auaritia senilis ingt quid sibi uelit non intelligo. Põt enim quicq; eẽ absurdius: q̃ quo vie minus restat eo plus viatici querere? Et pfecto illud Senece. nec multo opus nec diu. cum in omni etate uerum: in senectute uerissimũ est. Attñ ut queramus mali huius nõ dico rõnem que vitio nulla est: sed cãm. hãc fortassis nõ inepte dixerim q̃ in rhetoricis scribit Aristoteles. Qui cum de moribus agẽs iuuenũ ac senum. Illos magnanimos dixisset rõne addita q̃ a vita nõdum humiliati sunt: sed necessarioꝝ inexpti. hos pusillanimes eẽ ait rõne contraria. qꝝ humiliati sunt. s. a vita. simulq; qꝝ ꝑpter expiẽtiam sciunt: qõ difficile est possediss̃e ꝛ facile abijcere. Que ratio exactiorẽ i sene custodiã utrũq; fortsitan ꝑpter necessitatis difficultatisq; memoriam culpa leuet. illam anxiam atq; ardẽtem utiq; cõcupiscẽtiam nõ excusat. ex desperatione nisi fallor seniliq; ortam metu q̃bus oia sibi defutura permetuũt cuꝝ nil defectui ꝑpinquius sit q̃ vita cui illa seruanꝺ querũtur ue. ¶ Cõtra diuitum vo cupiditatẽ qd acrius quid grauius q̃ illud Flacci. ait enim. deniq; sit finis querendi cũq; habeas plus pauperem timeas minus ꝛ finire laborem incipias parto qõ habebas. Sed huius etiã mali cause aliis fortasse alie se obtulerint. Seneca illam que sibi uerissima visa est huiusce rei causam scripsit. Ego aliam que mihi ꝑbabilis videbaꝝ adieci q̃s q; alio loco erãt repetere supuacuũ duxi. ¶ Ceterum mali huius vna radix est q; qui plura hñt pluribus indigẽt. si phis expiẽtieq; credim⁹ quodq; ait Flaccus idem. multa petẽtibus desunt multa. Qõ ipsum altius ubi intẽdas humani animi inexplebilẽ appetitum arguit. Qui post tot expimẽta tãto studio ad indigẽtiam defectũq; suum nitiꝺ. certꝰ nunq̃ se egẽtiorem fore q̃ cuꝝ multa possederit. ¶ Restat de auaritia regum loqui aliqd. Que oium indignissima est. Nam qd oro deformius homine in ter fontes sticuloso atq; arido talis est autem rex auarus cui nõ quesite diuitie: non querẽde sed domi nate sunt ꝛ quotiẽs distribute fuerint renascentur. In ea fortuna igiꝺ sitiẽtem ac trepidum pecunieq; sollicitum eẽ ultime despateq; miserieq; est. Huius aũt regij ut ꝑprie dicam morbi iter ea que Aristotelis secreta noiant triptita distractio lecta est. Nam regum alius sibi ꝛ subditis auarus. hũc cur bonum regem Indi dixerint: ignoro. Alius sibi auarus: subditus largus. Hũc minime vitiosum regem Italici dixerũt. Ideo nisi fallor qꝝ auaritia in alios nõ dãnabilis eẽ non põt. In se autẽ põt etiam esse laudabilis. ꝛ quasi pars vna modestie lz eo casu auaritie nomẽ pdat: ꝛ iustius frugalitas nuncupeꝺ. Que q̃q; magnificẽtie aduersa videaꝝ temperãtie est amica. Est enim ut Senece placet uolũtaria, pauptas gl'iosus status apud nos maxime: quoꝝ deus adamauit illam ꝛ laudauit ꝛ ꝑbauit. Sed nec apud externos inglorius: dicẽte Flacco. quãto sibi gsq; plura negauerit: a dijs plura feret. Hoc ut puto italos monuit ne regem indulgẽtẽ alijs: ꝛ negãtem sibi multa reꝑhẽderẽt. lz per se utriq; cõtrarij regem qui nõ ꝛ sibi sit largus ꝛ subditis nihil ualere diffiniãt. Alius aũt est auarus subditis: largus sibi. Hũc ex oibus pessimuꝝ nemo negauerit. Atq; ferme oẽs hodie tales sunt. Itaq; qõ ibidem sequitur. Nomen auaritie dedecet multuꝝ regem ꝛ disconuenit multum regie maiestati: iam quasi uersum in naturam regiam: ꝛ maiestatis regie pars quedam ac p̃cipuuꝝ decus auaritia est. Quam eo sibi magis licitam putant quo maiores sunt: ꝛ sub obtentu regalis ꝓuidentie pulchro uelo fedum scelus tegitur. Hec est hercle nostrorum regum gloria: hec maiestas. ¶ Sed sit nobis loquendi aliquis qui nullus est illis aceruandi ꝛ que rendi modus. Habes ergo de multiplici hominuꝝ auaritia quod occurrit. Cu nec senex nec diues nimium nec rex quidem. Ex diuerso autem nec adolescẽs certe nec pauper nec seruus es sed medio oium in statu vnde liberius deformitatez aspicias ex tremoruꝝ ꝛ rideas quos uel etas uel diuitie in culpam uel regna p̃cipitant: deq; illorum dedecore tuum decus intelligas. Noli obsecro pedagogum publicum aut quem ille tibi domi substituit audire Mihi potius si fidis etsi mereor aurem p̃bebe. Neq; tam mihi q̃ ecclesiastico sapienti. Auaro inquit nihil est sceleſtius. Quid superbis terra ꝛ cinis. Nihil est iniquius q̃ amare pecuniam. hic enim ꝛ animam suam uenalem habet. Quod ut non quidem uerius sed latius patens scias. Licero noster in libris officialibus vitam formans. Nihil est inquit tam angusti animi tamq; parui q̃ amare diuitias. Nihil honestius magnificentiusq; q̃ pecuniam contemnere. Si non habeas ꝛ si habeas ad beneficium liberalitatemq; conferre audis en pecunie uel contemptuꝝ uel usuꝝ: atq; ut rursus ad scriptores sacros uertar: ut videas quanta omnium concordia sit ad uerum. In psalmo ita scriptum est Nolite sperare in iniquitate: ꝛ rapinas nolite concupiscere. Et ne forte diuitias ultro oblatas abijcendas ꝛ non potius auaritiam secludendam crederes/ sequitur. diuitie si affluent nolite cor apponere. Quod hic omnibus suadet tuus tibi iampridem persuasit animus, modo non dissuadeat pedagogus. Vale.

Aug⁹

Licero

Seneca

Aristoteles

Flacc⁹

q̃ auaritia regũ

Frugalitas qd sit

Licero

Psal⁹

nouātem ad nos tāde ꝓueniſſe meqꝫ ⁊ oēs ſeu gre cos ſeu latinos qui bibliothecā hāc inhitāt repleſ ſe gaudio atqꝫ oblectatione mirabili. Uale mi frater amantiſſime.

¶ Ad Franciſcum Bruni pape ſecretarium de hoc ipſo. Epiſtola. III.

n Queram te amicuz: olimqꝫ ꝑcordijs meis inſederat tue charitatis opinio. Hāc pergameñ. orato: meus herētē oſſibus medulliſ inſeruit: oēs celicolaſ balbutiēdo teſtat⁹ a nullo me hoium plus diligi q̄ abs te. Mirū. Eſt ubi qui debilius exp̄mit ualidius imp̄mit. Suſpecta nōnunq̄ eloquētia eſt: ⁊ que amica mēdacio eē pōt: ueri hoſtis credit. ¶ Qō ſi tibi forſā uel hic ipſe uel alius ſeu alij ſuis deſcriptionibus ut tu ſcribis: forme mee nōdū tuis viſe oculis: ſiue externā formā itelligis: ſiue internā: neſcio q̄ rarā atqꝫ anguſtā imaginē impſſerūt: diſcute illā queſo. Qō nō dicerez ſi nunq̄ penitus nocitura fame p̄tiā ſuſpicarer. Eē tibi uel falſo cōmēdatus paterer. Sed qm̄ adhuc forſitā me videbis noli meis in rebus hitum mentis induē quē coactus eruas. Diſcute inq̄ nō mei oris ſed tui erroris imaginē. neqꝫ ſermonibus hominū crediderīs: atqꝫ i p̄mis amātiū. Nihil amās oſore ueracior: q̄uis honeſtior. Eſt ut vituperādi ſic laudādi libido quedā ac ꝓritus lingue. Quo regnāte ueritas erulet neceſſe eſt. Tētationē vo humane laudis ſi piculoſiſſimā Auguſtinus in ſeipſo ſenſit. Quid ſenſurū arbitreris pctōrē hūc cui alieni p̄coniſ pōdus indebitū ſi delectat nocet. ſi reſpuitur atqꝫ ꝓtēnit ꝓdeſt. Sed huiuſce q̄ tētationū reliq̄rū expiētia difficilior multo eſt/ atqꝫ piculoſior. qm̄ ſi quātū equo aio laude careā expiri uelim: ſic viuēdū erit: ut oibus aut odio aut riſui ſim/ atqꝫ ludibrio. Ab exordio qdē nr̄e amicitie niſi labor memoria: ſcripſi tibi ut de me mihi crederes nō alteri Qualē tūc me tibi deſcripſerā talis ſum: niſi q̄ interim biēnio ꝓpe cōſenui. ¶ Ad ſūmā niſi falli iuuat vnū me de plebe q̄q̄ plebis notiſſimū ꝓtēptorē cogita. Nilq̄ altius finxeris aio ſed amicū tibi ſi abſq̄ p̄iudicio Tulliane ſnie dici pōt. Qua diffinit amicitiā ſine vtute eē nō poſſe. ¶ Pro libro aūt btiſſimi p̄is atqꝫ olim hoſpitis mei Ambroſij gratias ago. tu mihi libros ⁊ frata ſolatia. Ego tibi labores ⁊ mera tedia trāſmitto. Nō eq̄ rerū ꝓmutatio. ¶ Sane oleū iucūde olim ⁊ tranqlle ſolitudinis mee ad fontē ſorgie latitātis: vñ me diu arceri multa rer̄ mutatione ſuſpiro: cuius tibi familiaris meus ille guſtum obtulit. quodq̄ tu mire myſticis laudibus extuliſti: totū funditus tuū eſt: nec oleuz mō/ ſed oliue: nec oliue tm̄: ſed tellus ipſa: lz aridula ⁊ anguſta: nunq̄ tū mihi charior: nunq̄ feracior q̄ dum tibi obſequit. Quoq̄ tibi gratius ſapiat qcqd ideſt ex arbuſculis illis fluit q̄s pene oēs ego ipſe manibus meis ſeui. Nil amplius hodie niſi q̄ labores tuos ⁊ patrie inter meos numero. Uale felix ⁊ memor mei.

Aicitia ſine virtute eſſe nō pōt

¶ Ad Pilleū ep̄m paduanū Exhortatio ad animi cōſtantiam. Epiſtola. IIII.

e Late fili: charitate frater olim: dignitate iā pater amātiſſime: cū multa quotidie tecum loq̄r in ſilētio: pauca tū ut ſcribā cā eſt corporis inſueta fragilitas quā inuiſam mihi hoſpitā iuiſtiz egritudo nup abiēs dimiſit. De ſalute gdez tua redituq̄ exoptato deo gr̄aſ ago. De reliquo autē hortor ⁊ hortādo laudo fortē ut aium ⁊ ꝓſtātez habeas. Nō eſt enim tutior armatura: non turris imitior: nō fortior caſſis aut clypeus iter p̄lia fortune. hoc te hactenus ac tua etate ſepius q̄ uel p annoz numero: uel ꝓ cōditione tui ſtatus ⁊ magnifice uſum ſcio ⁊ miror ⁊ gaudeo. Nec ſolus qdem tota gaudet ⁊ mirat eccl̄ia patiētiā tuā: q̄uis aduerſitates qbus illā obijcis ⁊ mireř ⁊ doleat. Pro inde oro ne deficias ne ue defatigeris. Solēt uehemētes impetus breues eē: fortuna laſſabit. Eſt illi nunq̄ pudor qdā imerētiū ac fortiū. imo vo de⁹ miſerebit ⁊ laboribus finē ponet. In illo ſpes fixa ſit: in ſe ſperātē nō fruſtrabit. Nubes ſunt iſte que ſerenū nāliter animi tui ſtatū obnubilāt: leui vo diui ne clemētie pellent afflatu. Et fortaſſe quorum fuit amara ꝓpeſſio recordatio dulcis erit. Nulla fortuna ꝓpetua eſt: ne diuturna qdē. vñ fit ut ſperādū miſeris: felicibus metuēdū ſit. Etſi enim videātur diuturniora que cruciāt: nō minus tū uoluunt aduerſa q̄q̄ ꝓſpa. Equa oium uertigo ⁊ inſtabilis vndiq̄ rota eſt. Senſus in letis inſolēs: delicat⁹ in triſtibus. illa facit exigua: hec imēſa: cū ſumma oium breuis ſit. oiſq̄ diuerſitas in opinione eſt inq̄ ais: nō in rebus omni ex pte breuiſſimiſ. ¶ De me aūt vnū hoc dixerim. Tuus ſum ut noſti: q̄q̄ nulli qō qdē ſciā uſui: poſſum amare: qō qdā nō p̄ſt. Sigd ꝓterea poſſe videor: tuo ꝓcor in me iure utē. ¶ Poſtremo ſacerdotes meos ſuos tuos: Joānē ⁊ Paulū: quos cū hijs ad te lr̄is miſi p̄nitati tue cōmendatos uelim. Et obteſtor: ſi illeſo licitū eſt honore: ne gr̄am eoꝝ alteri meis p̄cibus a tua leuitate ꝓcelſam auferat aliena durities. Difficile eſt iudicium aliene cōſciētie. Multos ego tales duros aſperos ⁊ lingue liberioris meliores viros noui: q̄ ſuaues alios fictos blādiloquos vſpelles. Uale. Uenetiis. vj. idus Junias.

De ꝑtia tia

¶ Ad Philippū patriarchā hieroſolymitanū ꝓmiſſi libri trāſmiſſio ⁊ dilationis excuſatio. Epiſtola. V

m Iſi tādem tibi pater expetitū ſepe ꝓmiſſūq̄ ſed ut vides dilatū multis annis opuſculum: cū nēpe olim ſolitarius ⁊ tui ruris in ſilētio ocioſus ⁊ tranqllus agerē ꝓpe felicē vitam ſi diuturnior fuiſſet: ne ue aut incomitata ſolitudo eēt aut inbers ocium quotidie noui aliqd meditarer aut ſcriberē: cōtigit ut duo mihi libelli totidem ꝓtinuos per annos in diebus q̄drageſime ⁊ ſacro tpi ⁊ loco illi tuo ⁊ ſtatui meo ex pte ꝓueniētes occurrerēt. De ſolitaria alter vita. Alter de ocio religioſo. ꝓmū tibi inſcripſi illoꝝ tunc locoꝝ p̄ſuli. q̄ eiſdē ortus in finibus vñ origo tibi eſſet ac dignitas nulli alteri tam debitus videreť. Neq̄ ex illo vnq̄ fuit hora qua nō dicā me iudicij peniteret: ſz uel tenuis heſitatio ut fit noue cuiuſpiā deliberationis ambiguitate ſuſpēderet. ¶ Cur igiť añ nō miſerim qō ⁊ tuū erat ⁊ alterius eſſe nec poterat nec debebat ſi me rogas dicā. Nō vna qdē differendi ſed plures fuerūt cauſe. Occupatio mea ingens ac ꝓpetua. Jtē tarditas quedā expediēdarū rerū aio inſita. utraqꝫ tibi cā notiſſima. Quā niſi viciſſet interdū amicoꝝ feruor: ꝓbus oīno aliqd negandi nec meus fateor nec frons mihi nec lingua eſt: ⁊ ardēntibus p̄cium inſtātijs algētis animi glacie reſoluiſſet. Multa hodie a ſcholaſticis legunt mea ſpſim atqꝫ diſcerptim que meli⁹ latuiſſent. Q̄uis ego illa ut ſunt nō mea gdez etſi domi mee nata ꝓfitear ut

De vita ſolitaria De otio religioſo

Scuti-ca p flagello

harū patēti aureū indumētū scuticāq; aureā ⁊ cō-mātes auro equos dedit. Ne ue ulla eēt inuidia in ter fres parē penitus habitus ⁊ Neptuno tribuit. hinc ⁊ apud Homerū ipsum somno thronus aureus a Junone ꝓmittit. Et collū aureū bis diane describit uenatricis cōformem: ratio caput aureū: collū ⁊o potius lacteū regrat: nisi ꝙ nihil ꝓsus in rebus auro pulchrius psuasum est. hinc ⁊ eidē diane non thronū mō ut diximus ⁊ collū: sed colū aureā dat Homerus. Aureā quoq; colū helene atq; argēteū calatū cum haud dubie ⁊ vimineus calatū ⁊ colus arūdinea eēt habilior. Aureūq; calicē cure quo miseros trāsformaret atq; aureos calceos dat Junoni. Sed hoc minus mirū ꝓpter aeris splēdorē. ꝓpter quē ⁊ thronū aureū dat aurore. Sed vna est oium rō: hinc ⁊ Jouī olimpio aureū amictū. ⁊ aureā barbā Esculapio. Aureos crines patri auratas lances fata tribuūt auo. Et Mercurio aureā vgam dāt. talaria nectūt aurea cū tū uolāti plumis nō auro opus sit. ¶ Sed iuuat ⁊ deoꝝ oia ⁊ ipsos isup deos aureos habere. Itaq; quos colūt ⁊ de ḡbus sperāt ꝙsi ditiores futuros: atq; eā ob rem ad bñficia ꝓmptiores: nō nisi aureos uolūt ⁊ uetustos hi tus mutāt dicētes illud Persij ꝑcipui sunto: sitq; illis aurea barba. uerūq; est qđ segtur. Auꝝ uasa nume saturniaq; ipulit era uestalesq; urnas ⁊ tuschū fictile mutat. Neq; hec inter idem ꝓsus audiē clamās. dicite pōtifices in scō qd facit aurū. ¶ Quez gētiliū morē a nr̄is usurpatū doleo cōtra ꝑceptum dei dicētis. nec deos aureos facietis uobis. Neutris sane sat feliciter cessit aurea ista diuitas ut sic dixerim. Nā ⁊ illis deos tam magis ꝓpitios fuisse: dum fictiles fuerūt auctor est Seneca. ⁊ nobis Chr̄m deū nr̄z fuisse pñtiorē anteq; sibi aureas cuderemus imagines: ut qui fide pura ac pietate animi nō auro delectet. Nemo usq; pius est qui nesciat. ¶ Adde ꝙ nō solū amicos appatu aureo excipiūt. Sed hostes quoq; quos honorifica seuitia p sequunt cōpedibus aureis vinciūt: ut usq; ad ultimas hoium miserias ambitio descēdat uana. Qđ in rege Persarū Dario nephādus ille ꝓditor bessus fecit. Et in eodē regno fratri suo Lyro Artbaxerxes rex añ iam fecerat. Et in ẓenobia lōge post aiosa qdē ac bellaci femina fecit Aurelianus victor que auro ac gēmis onusta in triūpho ducta est cathenaꝝ patiēs: sed caro sepe questa de pōdē. ¶ Et qd miri est aurū in captiuitate ⁊ in vinculis fulgere. In morte etiaz fulget: in feretris: in sepulchris. Rerū cultus oium unus: isq; ppetuus nec equeus mō vite hoium sed supstes. ¶ Adde ꝙ urbes eximias laudaturi pari pconij breuitate dicūt aureas vñ ⁊ apud Maronē capitolia urbis rome aurea. Et apud Ausoniū. aurea Roma est. Quo ambitio fi sermonis torrētē pter ceteros lapsus ipse ego q hoc in alijs noto. sed lz accusem ceteros nō me absoluo. quodā africe mee loco aureā Romā dixi: cū tñ hoc nunq; adeo ipropꝛie dictū est ut nr̄a dicitur etate. qñ heu nō aurum sed ruina est. uerū ad tempus de quo tūc loquebar asperi. Quodq; tūc ignorabā dum id dicerē in sigillo aureo cesaris hui⁹ nostri pars altera romā habet cuius in portis lr̄is aureis scriptū est. Aurea Roma: q̄si nō ferreā potius Romam: aureā babylonē ⁊ Nabuchodonosoꝛ regis somniū ⁊ Romane indicēt victorie pauptasq; ⁊utum diues. ¶ Sed sic aurū cordi est ut laudari nihil ad plenū putēt nisi aurū sit cognomen. Credo si paupiem laudare uellēt non nisi aureā nūcuparēt. Quodq; in alijs auguroꝛ in me scio. Sigdē idē ipse nam memini aureā egestatē in epla q̄dam scripsi. Enimuero ⁊ copiā laudare ⁊ mediocritatē optimā dicere uolēs Flaccus utrāq; auream dixit Deniq; regulā qua anni festorūq; rō dierū constat utilissimā ut ostēdāt aureū numerum nr̄i uocāt. vides tādē ut in celo ⁊ in terra cūcta pene sūt aurea. Vide recidimus in fabellā. ¶ Sed fortasse dicat aliqs ꝓphana hec deq; gētiliū libris eruta. Ad scriptores sacros ꝓdeat stilus ne quē moueat apud gētium scriptores aureā Romaz dici: cum apud hos Hierusalē turres gēmis edificent: porte margaritis niteāt. platee ⁊ muri eiꝰ sint ex auro purissimo. Neq; tñ hic hereat: neq; in eo ꝙ uel Hieronymus sūmā ciceroniane facūdie laudē exꝑmēs aureū illud flumē dixit eloquētie: qđ de Aristotele ipse Cicero iam dixerat. uel grecoꝝ ille diserti̇ssimus christianoꝝ aurei oris meminit cognomē tanq; nihil in ueniret quo eēt eloquij fulgor aptior q̄s si auro eēt exꝑssus: ad maiora illa festinet. Nam qd faciāt homines in terris ubi aurū fodit tergit excudit custodit qñ deus ipse de celo alloquēs Moysen deaurari sibi archā iubet: nec ut satis erat nisi adderet: auro mūdissimo intus ⁊ foris. ¶ Lōgū sane fuerit cūcta sequi que de hac re Exodi liber cōtinet ut ibi. s. ⁊ coronā ⁊ circulos aureos ⁊ uectes auro ornatos ⁊ ꝓpitiatoriū ⁊ cherubin aureos ⁊ inauratā mēsam: labiūq; in circuitu aureū ⁊ phialas ⁊ thuribula ac cyathos ⁊ cādelabra ⁊ uncinos ⁊ cathenas ⁊ anulos ⁊ tintinnabulum oia ex auro purissimo fieri atq; altar̄ ip̄z uestiri auro ꝑcipit. ¶ Quid in libro Numeri ut obmittā acceptabla ⁊ phialas argēteas. Nōne ibi legit altare aureū inuolutū iacinthino uestimēto: ⁊ in scificatione tabernaculi atq; altaris oblationes ꝓncipū israel q̄ruz nulla sine mortariolo aureo facta describit: ut ad sūmam tot sint mortariola quot tribꝰ. ¶ Quid tube ductiles argētee q̄s fieri ad ꝙocādā multitudinē dñs iperat Moysi: q̄si nō sonātiores enee eēnt q̄z argētee. ¶ Quid in libris Regū ac Paralipomenon edificator tēpli Salomon: nōne oraculū illud toto orbi scissimū uestiuit: domū añ oraculū opuit: atq; alta re ip̄m texit auro affixitq; laminas etiā clauis aureis. Deniq; pauimētū domꝰ itus ab ex̄ ex auro tectū legimꝰ: ac ne lōgus sim. Nihil inqt erat in templo qđ nō auro tegeret. Post hoc paululū ꝓcede ⁊ inuenies nō auro tectū sed altare aureū ⁊ mēsaz aureā ⁊ cādelabra aurea ⁊ lucernas aureas ⁊ forcipes aureos ⁊ fuscinulas ⁊ phialas ⁊ mortariola ⁊ thuribula ⁊ cardines aureos. ¶ Quid ducenta scuta totidēq; hastas aureas eburneūq; thronū regis loq̄r auro uestitū fuluo viuꝰ? deniq; scabellum ip̄m aureū ⁊ oia uasa. Uniuersāq; supellectiles ex auro purissimo usqueadeo' ut in diebꝰ eius argētū nulliꝰ ꝓcij putaret tātaq; eēt eiꝰ abūdātia in hierlz quāta lapidū ac lignoꝝ. ¶ Quid aūt: sunt eni mālia hec. Quid inq; qđ in ꝓuerbijs idē ait. posside sapiam: q; auro melior est. ⁊ acqre prudētia q; pretiosior est argēto. Et eodē libro. beatus qui inuenit sapiam ⁊ qui affluit prudētia. Melior est acqsitio eius negociatione argēti ⁊ auri. Et rursum sapiam loquentem faciens. Melior est inquit fructus meus auro ⁊ lapide prec̄ioso ⁊ genimina mea argēto

Perſi⁹

Seneca

Maro Auſo⁹

Flaccuſ

Hiero⁹

Licero

Exodi

Nūeri

Reguz Parali põenon Lepluz ſal'onis

Sal'on

ꝛ cerebꝝ cõcussit ꝛ stomacũ. ut q̃si tristis farmaci poculũ hausissem diu sapor ille faucibus heserit ꝛ qcqd postea sumptũ eẽt dulce q̃uis ac sapidum amaresceret: ꝛ qcqd per eos legerẽ dies: eiusdẽ illius lectio viderẽt donec nõ vnius sõno noctis oblivio tedij illius ingesta amarorꝝ ille digestus est. ¶ Neq; vo negauerim eẽ utilem stilum his qbus altius nõ dat. Nec sum nescius in p̃cio hoiem haberi apud eos quos pecunie nõ virtutis aut glorie amor trahit. Que inextimabilis turba est. Sed an tu ideo turbe miscẽdus. An qꝛ clibanus vulgo utilis clibanarius fiet Plato? ut rerum sic intellectuũ infinita varietas est. Et q̃q; qd̃ näliter malum est: per neminem bñ fiat. multa tñ in se bona per nõnullos seu male seu turpiter fieri cõstat. Est in mõ rerum oĩum momẽti plurimũ. Est in agẽtis moribus Jn circũstãtijs negocij magna vis. Nõ est turpe illa legere. Quibusdã fortasse etiã decorũ: tibi certe nõ q̃uenit. Nã ut quedã amisisse lucrũ: sic quedam nescire sciẽtia est. Non ois ars oibus pulchra est. Causidicus lites ꝛ forũ querit. plebs ludos ꝛ theatrum. Rusticus boues ꝛ rastra. Miles equos ꝛ arma. tabernã caupo. fornicẽ leno. tẽplũ seruat editus. Arator simã. bellator gladiũ. Nauta clauum ꝛ remos. Studiosus aũt calamuꝝ vsat ac libꝛos. Jn q̃ hocipso tãta est diffor̃mitas ut huius in gremio apte sedeat is de quo loquor liber. Jllius ineptissime fixe sunt rerũ leges: nec facile cõuellunt. Qd̃ si quãdo pueracia mortalis p̃sumpserit eminet indecor̃ nescio qd qd̃ nõ tam ꝓmpte dici põt q̃ ab itel ligẽte deprehendi inter humanos nisus idelebili nãe uestigio supante. ¶ Frustra vo te viꝝ egregiũ ꝛ fatemur ꝛ credimus nisi e publico gregi te subtrahis. Multi sunt illa in urbe cuius tuus ꝛ sero qdẽ ꝛ cito nimiũ factus es: qui scriptorẽ illum te lectore indignũ auide legãt: nec legisse dedeceat. gn ꝛ magnum quẽdã diuinũq; putẽt virum: nẽpe qui quo illi ambitiũ iter pãdit. neq; ego illuc aspirantibus utilem nego. Sed te alio pgere tota ferme retroacta etas iudicat. Quo nũc abis siniſtror̃sum? An te turbe clamor ac signatior trames fallit. An ignoras nullum eẽ fragilius q̃ multitudinis argumẽtum. vnam de me felicitatẽ quam uoto quidem petũt oẽs: rebus pauci. Jn reliqs ꝓpe oibus inuenias: ut que plurimis placẽt: illa sint pessima. Si fidem queris cogita quot virtus amicos hẽat quot uoluptas. Jd si ad libꝛos artiũq; rerũq; oium studia traxeris uerum fiet. ¶ Sed iam satis innocẽtẽ hoiem insectatus dicar. Neq; vo ego illũ sed te arguo. Fecit enim ille qd̃ potuit. tu qd̃ vis. Et puto memineris ut me hortãte dimissis humiliorib⁹ studijs altũ iter ingressus: qd̃ vnũ tibi familiariter imputare ausim gl̃iam ꝛ rarũ decus iueneris. Si mihi nũc spõte relaberis urgẽte lꝛ auaritia mallẽ ppe tuo iacuisses. Ois enim culpa eo grauior quo culpe fedior causa est. Quid ergo horter? Abitũ. Nõ audeo id qdẽ ꝛ si optimũ rear. Nunq; minor cõsilij libertas fuit q̃ etate nr̃a est. Amicus amico uex dicere metuit: frater fratri: socer genero: vir uxori. Nõ põt a patre uerum filius audire. Et qd multa. ueritas ois iniuria est. oẽ p̃silĩ offensio nisi aio cõsonũ audiẽtis. Ego vo nihil tecũ metuo nisi frustra hortari? Jta enim sentio facilius te frangi posse q̃ flecti. Jd fortassis efficacius obsecrẽ ita illic esse ut uelis tanq; qui amaro de carcere dulcẽ libertatem cogitat: aut per lubricũ ꝛ obscurũ callẽ gratum suspirat hospitiũ. Et hoc vnum p̃stes mihi anxio tue q̃ fame pinde sollicito quasi mea sit ne quãdo uel lucri studiũ te virtutis uel lectio utilis honeste lectionis reddat immemorem. Vale diu felix.

¶ Contra auaritie magistros ꝛ de senum diuitumq; ꝛ regum auaritia. Epistola. VII.

Lio tibi magistrũ auaritie domi esse. Et diuerso aũt te eius artis indocilẽ spero nõ mihi multis hortãdus: sed monẽdus es paucis. Mox ut loqui cepi quo pgam atq; ubi desinere uelim nosti. Liberalis ac nobilis aĩus ad auaritie scolam mittit. Addit lateri pedagogus populus peritissimus artium pessimarũ cui lingue cẽtũ sint oraq; ferrea uor: adamãtina mẽs: obstinatiq; iudicium. Et tñ vide quam de te spem gerã. vincet ueritas: succũbet opinio: ꝛ discipulus vnus totludet ingenia magistroꝝ. ¶ Neq; vo me p̃terit quenam eẽ solent auaroꝝ monita ad filios: ad amicos ad ꝓtubernales suos. Lito lucra desinere: sumptus nunq;. Quãtum sit pecunie tãtum eẽ nobilitatis ꝛ glorie. Perdita pecunia fidem pdi. Nihil credi inopi. Etsi iuret suspectũ esse piurium. cõtra aũtẽ diuitum mẽdacia p̃ueris accipi. Sine opibus nudam eẽ vtutem. Ut corpus sine amictu: sine uagina gladium: sine pharetra sagittam. paupis sensuꝝ stultitiã haberi. eloquẽtiam temeritatẽ dici. claruꝝ genus esse dedecori. formam impedimẽto. amiciti as oneri. Sobolẽ dolori. cõiugiũ supplicio. vitã labꝛio ac labori: donare pecuniã: uoluptates: honores: impia: cliẽtelas: familiaritates regũ: suffragia populoꝝ uestẽ tiriam sericãq; supellectilẽ: aurea mẽsas: arborũ: ferarũq; uasa corinthia. augusta palatia: celestes thalamos: p̃clara cõnubia. Figere illam leges atq; refigere: tueri quos uelit ꝛ oppmere. Quodq; est lõge maxie boni viri nomẽ querere pessimis. ¶ Nam nõ iocor: indigneꝛ ut libet Licero ꝛ sepe socraticã exaggeret ironiã. viri boni ĩ populo nũcupanꝛ qui sunt diuites etsi vitijs oib⁹ ingnati sint. qd̃ nomẽ nulla vnq; paup virtute merebit. Jtaq; cõuocato bonorũ cõcilio nunq; hodie nr̃is in urbibus iuxta Crassum Curius aut Fabricius sedebit. Neq; in grais iuxta samiũ policrates atthicus cõsidet Aristides. Sic virtutis locum occupauere diuitie. uerũq; appet illud Flacci. Et genus ꝛ virtus nisi cũ re vilior alga est. ꝛ eiusdẽ illd. Flacc⁹
ois enim res virtus fama: decus: diua humanaq; pulchꝛis diuitijs parent. Quas qui cõstruxerit ille clarus erit fortis iustus sapiẽsq; etiã ꝛ rex ꝛ qcqd uolet. ¶ Que si uera sunt quis eũdẽ poetã mireꝛ quocũq; stomacho exclamãtẽ. O cives cives: querẽda pecunia p̃mum. virtus post nũmos. Nazgs queso nõ p̃mũ querere studeat qd̃ optimuꝝ opineꝛ? Atq; vñ sibi ꝛ bona alia puẽtura cõfidat. Neue vni testi parũ fidei sit: audi aliũ. Pecunie obediunt oĩa: ingt Salomon. Et qm̃ multos poterã citare: sed res nota est: nec eget testibus. Aurũ per medios ire satellites ait idẽ Flaccus. ꝛ prumpe amat sara potẽtius ictu fulmineo. Audis auri potentia Flacc⁹
quãta est? Eque utrũq; fulmẽ atq; aurũ nulla vis nulla queãt arcere ꝓpagula: ut illud callidi hominis apud Tullĩũ nõ minus uere q̃ facete dictũ sit. Nullum inexpugnabilẽ locũ esse in quẽ asellus auro onustus nõ possit ascẽdere. Nullus aũtẽ ferme est in quẽ hodie nõ possit ascẽdere. sic oẽm foueaz:

Auaroꝝ filium

Salon

Tullio

dom⁹ exēplis scatet. Quis nō milies auaritia iusiurādum spretum fractam fidem: elusas amicitias: neglecta iura sanguinis posthituz dei metū. oē de mū phasqz nephasqz p̄mixtū. vidit ut pbra illa p̄te reā auditu grauia: visu fœda: sed iā ubiqz coia. carnē suā vili p̄cio z misera mercede uēdētiū. z uel p̄ priā pudicitiā pstituētiū aliene libidini uel istar pecudū sorores ꝓiugesq filiasqz mercātiū. Jāqz alia nisi cupiditas dissensionū fere oium cā est. que rare seu nulle eēnt si ut puerbiū uetus hēt duo hec proinia meū z tuū de medio tollerent. Qō qz non fit videm⁹ breuē hāc z infelicē vitā ob hāc cām maxime inumeris estuare discordijs: z audimus Ouidiū in magni opis p̄mordio pclamātes viuit ex rapto. En rapina z cupiditas maloꝝ radix. Vis autem ramos nosce audi reliqua. Non hospes ab hospite tutus: nō socer a genero: fratrū quoqz gr̄a rara est. Jmminet exitio vir cōiugis: illa mariti. Lurida terribiles miscēt acconita nouerce. Filius ante diē patrios pquirit in annos. Et ut vno vbo cuncta colligeret addidit. Victa iacet pietas. Jdeo victa pietas: qz cupiditas victrix. Totā vo mali summā fraudes rapinas homicidiū falsum testimoniū ipietatē: Discordias: feditates: adulteria: corruptelas breuius strinxit Maro: ubi interrogās z exclamās ait. Quid nō mortalia pectora cogis auri sacra fames. Profecto nihil mali est qō nō z suadeat psuadeat z ad extremū cogat eius de quo multa hodie diximus auri fames tm̄ oculos: qō qz miserius aium ipsuz ille pallor croceus delectat. Qō nec Aplm fugit ubi radicē oium maloꝝ dixit eē cupiditatē. Quā qdā appetētes inqt errauerūt a fide z inseruerūt se doloribus multis. Nā ut vba trāsporte. Qui uolūt diuites fieri incidūt in tētationez z in laqueū diaboli. z desideria multa z iutilia z nociua que mergūt hoies in iteritū z pditionē. Jdqz cū in oibus tū in hijs p̄cipue uerū videas qui cito diuites fieri uolūt. Qō fere oium est ꝓpriū dicēte Satyrico. diues qui fieri vult z cito vult fieri. Quis vo p̄cipitāti auaritie frenū ponet. Atqz ut satyricus idē ait. Que reuerētia legū. gs met⁹ aut pudor est vnq̄ ꝓperātis auari. Mergi autē hoies desiderijs multis ac malis in iteritū si non credis Paulo: Crassum iterroga. Qui p̄diuite hierosolymoꝝ tēplo a quo ꝓtinētissimus se ducum magnus Pōpei⁹ abstinuerat nepharie spoliato: plenusqz auro necdū satur sed adhuc sitiēs adhuc ardēs z auaritie furijs actus in mortē z in pthiā festinabat: tā dē illic miser satietatē optatā sed funereā repturus z obstabat illi fedus cū collega ictū. obstabat iustitia: obstabat pudor. ad ultimū obstabat ira dei plena minis: plena fulminibus horrēdis. Sed que sola olim Hānibalē arcuerat a menibus hostiū pdigiosa tēpestas ea tot accēdētib⁹ obstaculis crassuz ab amicoꝝ seu federatoꝝ certe finibus nō retraxit. Siqdem cōtra decorē ac pudorē cōtraqz p̄sentissimū terrorē sola miserū flagrātēqz aiuz urgebat auri fames seu uerius sitis. Nō comesturus eniz sed bibiturus aurū ibat. euicitqz tot frena calcar vnicū tm̄ auaritia odio z crudelitate potētior iuenta est. vñ aūt hec rabies. Nēpe nō aliūde q̄ reliq̄ ex opinionū. s. quersitate. Qui bñ fons maloꝝ oiuz videtur mihi Ciceroni visus eē. Nā siq recte ꝓsus opinarent ijdē ut reor z recte agerēt. Opinio infecta actuū inficiēdoꝝ radix ac seminariū est. ¶ Quenā vo ea eēt opinio. Si queriē illa nimiꝝ que negabat ullā satis magnā pecuniā eē ei qui in republica p̄nceps uellet eē. cuius fructib⁹ exercitū alere nō posset. cuius qdē in officinalibus libris est mentio. Jta rē ppl'o romano tūc etiā domito lz orbe difficilē romani ciuis auiditas usurpabat. vncus hic hoiez ditissimū oium romanoꝝ. Sed qui ditissimus oium mortaliū fieri optaret: nunq̄qz nisi egenus z pauper illo cū aio eē posset: si oēs q̄s usq̄ hēt orbis terre diuitias aceruasset: eo trahebat ut nō solū hereditatē falso delatā testamēto dissimulās adiret. Et ut iocās ait Cicero alieni facinoris munusculū non repudiaret. q̄ alienū facinus suo cū facinore mixtuz erat. Sed aptissimis rapinis sacratissimū dei templū oi auro seqz p̄mū fide ac iustitia spoliaret. deinde aūt ad spoliādū opulētissimū regē p̄ceps iret q̄ eū vita spoliauit z vitali spū exhaustū auro liqdo: ac rutilāte cōpleuit. dignus fateor tāte finis auaritie. cōtra aūt tāti exercitus ruina tāqz insontis nati sors miserabilis z idigna. Sed sepe vnius furor hois oppressit inūos. uerū nimis multa de crasso de quo nunq̄qz mihi: ut tot vba facerē euēturū suspicabar: tulit ipetus tulit auaritie odiū: uenio ad alios ne Crassus in hijs lris solus sit. Qui utinā in hoibus solus eēt. ¶ Et qm̄ hac peste laborātiū nullus est numerus cateruatim agā. Sane quātum possit auaritia nunqz clarius q̄z bello patuit Jugurtino. Nota est historia: ut usqz ad Metellū: nemo cōsul: nemo miles: nō auaritie funus in exercitu romano fuerit. Que res p̄fidū illū regē z viribus diffidentē suis: z parē z sepe supiorē armis fecit. z si finis tādē sceleribus moribusqz suis dignus accesserit. Quis nō eo in bello Calphurnij nom̄ nouit z scauri. de quoꝝ p̄mo p̄clare ait Crispus. Nam in consule nr̄o multe bone artes animi z corpis erāt: quas oēs auaritia p̄pediebat. Quis z ducū z totius exercitus ipudētissimā auaritiā nō audiuit? Sz partius forsan in excidio Jeruſalē eadē pestis hec seuijt: ubi nō sola iustitia auaritie pedibus substrata sed uerecūdia humanitasqz calcate atqz ea flagitia sunt admissa: que memoria horret: stilus refugit. ¶ Sed quo rapior? totus mihi pagrādus est hic orbis. oīs retexēda etas. oīs historia relegēda: si uelim auaritie exēpla cōplecti. Reuocāda in meduz Euriphile que auri cupidine fidei ꝓiugalis oblita est. ducēdū denuo Polidori funus. Adulter imbre aureo trāsformādus. Risu atqz odio p̄sequendus auarus z infamis ille muris uēditor. emptor mortis. Qui obsidione Cassilini ad extrema mīfrime famis adductus: ut p̄ciū lz ingens infelicis cibi ac vilissimi aiantis pecuniā tm̄ exiguam p̄cupido sinu abderet: z neglexit vitā z cōspicuā pseuerātiā ac fidē turpi dehonestauit auaritia. Ambiēde p̄terea ostiatim urbes: z querēdū qd maloꝝ qdue dedecorū in singulas domos auaritia tristis iuexerit. Jnfinitū opus. Recēsendi ad ultimū illi tres sil'apud Ualeriū locati. Cassius: Septimul's: Ptolomeus Quoꝝ p̄mus p̄cussores suos cū gladijs ad se iterficiendum missos pacto p̄cio dimisit. Pulchra res si clementie non auaritie consilio acta eēt. Secundus Gracchi caput occisi cui familiaris extiterat amputauit: perqz urbem etiam pilo circumtulit: liquato etiam memorant in capitis cauernulis plumbo quo ponderosius foret: quoniam scilicet auro pēsandū illud consul edixerat: digna ut libet

Ouidi⁹ Maro Satyricus Licero Licero Crispus

¶De auaritia itez igenijs adiuta mltoz. Epi. VIII.

Pauaritiā. Et miramur si auaritie regnū late patet. si cūctis aurum rebus aūponit. Cuius in laudem nō vulgi tm̄ cupiditas sed scribētium quoqz maximoz hoium cōspirasse videant igenia qui oē qō laudare instituūt aureū uocāt. Nam gs oro nō magnū aligd putet qō oīs diuini atqz hūani cultus p̄cipuū ac pene vnicū ornamētū. Qō omniū laudabiliū optabiliū mirabiliū rerū vnum ac p̄petuū epythetū audiat. ¶ Magnū quiddā gcgd id eēt z optabile parcz uel heroū laborioſe pfectionī uel rudi nauigio tēptādis equoribus: rei ad euz diē inexpte z ancipitis experimenti uellus aureū uocauē q̄si nulla res alia digna eēt que tāto discrimie tāto mari: tot littoribus barbaroz inter gelidos ac turbidos aglones inter tumidos z ignotos fluct⁹. inter scopulos nō tm̄ p̄rore obuios: sed in puppim etiam ruituros apud colchos z phasidē. tūc horrida noia: orbe uelut alio peteret p̄tra insomnis excubias draconis cōtra flāmiuomos boues: hostesqz terrigenas magicarū ope artiuz iplorata. ¶ Nero cesar domū illā suā magnas urbis p̄tes occupātez adeo ut de ipsa nō imerito dictum sit. Roma domus fiet ueios: migrate qrites. Si nō z ueios occupat ista domus. Si aureā dici uoluit nō miror qō id nomē z ipēse inextimabilis magnitudo: z parietes crustati auro z stellati gēmis mereant. ¶ Jd mirabile cp z Rome Georgij martyris. Et Ticini Petri apli domus est. Jlla ueli. hec celi aurei nacta cognomē: cū tm̄ aureū uel oino eneū celuz neqz solibus neqz imbribus aut roribus utile z p̄ro maledicto in libris sacris accipi ticinēsiū vicinus sacerdbet Ambrosius. nec auctoritate ualuerit apō aurei nois inuētores. ¶ Mons est Rome ad occidua plagā secus uaticanū z Apollinis olim tēpluz nūc p̄mā z maximā Petri sedē. Alter mons Uerone est ad oriētē uersus haud procul a menibus. ut utrūqz nobilitarēt: uterqz mons aureus dictus est. ¶ Priscū seculū sūmis laudibus efferūt. haud certe quātū mihi videt imerito. Sequētibus nāqz collatū seculis iuenieē z cupiditatis ignarū z inocentie amicū. Quid vo oēs eius laudes ut vna uoce cōprehēderēt aureū seculū dixere. Quin z illi⁹ ducem seculi aureū a Uirgilio dictū scimus. Aureus hāc vitā in terris saturnus agebat. Jdē z comā insignē corpis hituz describēs: aureā ceseriē atqz aureā uestē dixit. z lactea colla aureis seu vinclis seu vbis inseruit. ¶ Neqz hoium modo sed cornipedū idē hitus qūquidē ostroqz insignis z auro stat sonipes. Atqz alibi. Aurea pectoribus demissa monilia pēdēti tecti auro fuluū mādūt sub dentib⁹ aurum. ¶ Quo minus miri est si reginalē habituz aureū fecit. vñ est ille Didonis celeberrimus p̄gressus cui phareē ex auro crines nodant in auruz. Aurea purpureā subnectit fibula uestē. ¶ Quid Pan thesilea aurea subnectens exerte cingula mamme. ¶ Quid Camilla ut regius ostro uelet honos leues humeros. ut fibula crinem auro internectat. ¶ Quid aut ille cuius hec eadē circūuēta cupidine perijt bellatoris hitus sacerdotis: ut aureus exhumeris sonat arcus z aurea nati cassida tm̄ croceam clamydēqz sinusqz crepātes Carbaseos fuluo in nodū colligerat auro: aut ille ludi puerilis ornatus. z pectore sūmo flexilis obtorti per collum circulus auri. ¶ Qz̄qz qd hitum loquor. Qui reuera multis est aureus. Alio idē loco. didonē ipsam circēqz alio pulchrā dicere dū uellet utrāqz aureaz dixit. sicut supra saturnū p̄ro bono iustoqz rege aureum dictū eē memorauī q̄si ois z animi decor z corporis nō nisi aureus possit itelligi. ¶ Jā nō dicam cellataqz in auro fortia facta patrum z pallā signis auroqz rigētē. Colloqz monile bacatū. Et duplicez gēmis auroqz coronā. Et leues ocreas electro auroqz recocto. Nō dicā paterā grauē gēmis auroqz Lratereſqz auro solidos: z pleno se auro pluētem bicina z Jopā aurata cythara psonātē. Et victori clamydē auratā ac leuibus hamis cōsertā auro trilicē loricā. Et tunicā molli mr̄ quam uenerat auro. Et dives que munera dido fecerat z tenui telas discreuerat auro: Aut imania pōdera baltei. Que donus Euritides multo celauerat auro. ¶ Hec inqz z multa silia p̄tereo que passim apud Uirgiliū occurſant. Nec sequor apud Statiū. Jn adrasti thalamis ostro tenues: auroqz sonātes thoros z auratis vicula lichnis eiusdēqz ad mēsas paterā signis pfectā auroqz nitētē. Aureūqz in circuitu alitem armatū. Jnqz auro secte gorgonis ora pallētia. Nec pictis exūdās uestibus aurū. Et que sunt eiusmodi. Jnfinita apud alios atqz alios vulgatissima eni sunt oibus que iā fere cois usus auri. Jn armis: in uestib⁹: in lectis: in cythariſ: in uasis: in fibulis. At qd carthagineñ. regie surgentis laquearibus aureis? Quid troie ruētis auratis trabibus. Aut qd de niqz notius q̄z barbarico postes auro spolijsqz superbi? Nō satis est uestiri auro boiez. trabes postesqz utqz mox dicā pauimēta z lapides auro uestiunē. ¶ Quid apud Homerū alcynoi: domus pheacū regis in limine eneo argētea hostia. Janueqz aureeaureeiqz qbus traherenē anuli atqz ad custodiā regie domus a vulcano mira arte fabricati aurei canes: z argētei opulētū limē hinc ide seruātes. Nō sufficit domū eē aureā nisi aurei sint custodes. z aurea intus iuuenū statue candelabroz vice fungētium. ¶ Quis nō ferat tamē Homeri etiā etate qui ante urbem cōditam fuit aurum viuis optabile: cū eodem auctore apud iferos z thiresias sceptro aureo sit insignis. z sceptrū aureum tenēs Minos iura det mortuis. Aurea quoqz corrigia sit uel arcus uel ensis herculei simulacri qō in iferno posuit mirum dictu cum ipm̄ iter supos deos locet. ¶ Que si de humanis legunē aut cernunē habitaculis: quē moueat cp apud Nasonem regia solis erat sublimibus alta columnis clara micāte auro. Qz̄qz phebi currus aureus axis erat themo aureus aurea summe curuatura rote. Neqz tm̄ currus aut regia: sed sol ipse apud Uirgiliū: utqz alios sileā apud meipsum aureus: ne me stili vitio eximā. Solisqz soror phebe aurea eūdem apud Uirgiliū atqz alios nescio an melius aurata esset. aureū illud lumē aduē titiū hīs. Apud ipsum quoqz Uirgilium nō semel aurea sydera. quin z uerius solis hospes taur⁹ auratis auium cornibus aperit. Et Martis frena aurea quo minus mirer si cupidinis telum quo vulnus amoris infligit ut nobilitēt auratum faciunt. ¶ Jlla de celo in terram pendens homerica cathena qua seu nexus elemētorum seu quid aliud grande quidem occultumqz describitur non aeria: non ignea sed aurea est. vndiqz in celum graui auro scādēte. Hinc z uenerem pulchram dicere uolens ipse aureā dixit homer⁹. Et diane thronū aureū atqz

Homer⁹

Naso

tuuz amas que illius queue ab illo sunt amare oia
Aug⁹ est necesse. Omne autem uerum a ueritate uerum
esse ait Augustinus. ¶ Quibus ita se habentibus
quid me tacitum nūc usqz tenuerit dicam quod fo⁹
tasse mirabere. Omnes quidem qui de te mihi lo-
quebant aut scribebāt. Sed in p̄mis tuus ille tua
rūqz p̄co igēs rerū p̄iarcha: nil nisi de tuis sūmis
z eximijs agebāt laudib⁹. q̄z tibi facer aius: q̄z me
us vigil: q̄z piū ꝓpositū: q̄z feruēs studiū lr̄arum.
Que p̄teritoꝝ memoria: que ꝓuidētia futuroꝝ: q̄z
altū lucidūqz igeniū: q̄z suauis exundāsqz facūdia.
Quis bonoꝝ amo⁹. qō maloꝝ odiū. gs iustitie cul
tus. que eccl'ie disciplina. Hijs horūqz sil'ib⁹ plena
erāt oia quecūqz ad aures siue oculos meos: ami-
coꝝ lingua ul' calamo ferebant. ¶ Ego hec iter du
bius herebā. Sciebā qdē generosos aios ad v̄tutē
Landes aios ex
citant ueris atqz honestis laudibus q̄si ad cursum equos
egregios calcarib⁹ excitari: que etsi nec̄ia non sint
uel ipigerrimis addita ꝓsunt sepe: nāeqz ipetū ue-
locitatis exaggerāt. Juuabat occasione iueniſse q̄
humilitas mea in cōmerciū tā excelsi p̄moniſ assur
geret: z loq aliqd de tā lata z tā leta mā ōlectabat
vnū oibus hijs obstabat q̄ sūmoꝝ laus hoium q̄z
uis uera z sincera de ore tū humiliū vix sine q̄daz
blāditiarū suspitione ꝓcederet. ¶ Heu te aliquid
celez. Accessit z altera cā silētij. Obꝑuato⁹ sum fa
to⁹ magnus illustriū: quoꝝ ex actibus atqz exem-
plis pēdere rēpublicā existimo. Te igit̄ obꝑuabaz
z qui a minimis tā laudabil'r incepisses: qs eēs in
maximis expectabā. Audiebā te p̄latos ecc'iaruz
qui romanā curiā frequētabāt ad sedes ꝓprias re
misisse optime inq̄z ac magnifice. Quid iepti⁹ eniz
queso ꝓpiusqz naufragio est: q̄z si naute oēs remis
atqz rudētibus abiectis relicta nauis ꝓra nudatis-
qz lateribus graui fasce puppim p̄māt: clā rectorē
opportune ambiāt suisqz muner⁹ desertis illius
officiū iterpellēt. ¶ Audiebā te ambitioni antique
Ꝑistos q obtinēt: pl'a bñficia
que ꝓrū licētia in īmēsum creuit: frenū ponē: z ut
vno aut paucis p⁹o dignitate v̄tutis ac scie bñficijs
ꝓtēta eēt edicē. Juste inq̄z grauiterqz. Naz qd tur-
pius q̄z vnū aliquē pta fo⁹san fedis artibus copia
nauseātē cernē multis hinc ide melioris penuria
fameqz laborātib⁹? ¶ Audiebā circa hituū hone-
De bitu curiali
stātē multā te curā multūqz studiū ipēdē laudabā
Nā qs oculus pati pōt hec ludib⁹ria que nr̄a etas i
felix sibi finxit: dū formosa vult videri manibus se
deformās suis: ac turpissime dehonestās? Quē sto
macū mōstra hec cōspecta nō q̄tiāt cornuti calcei:
pēnati v̄tices: caudata cesaries: z intrita torta. Frō
tes viroꝝ muliebr⁹iter discriminali eburneo fulca-
te: lasciuiosa uestis uerecūdie inimica. uētres astri
cti fidiculis z afflicti. p⁹o uanitate patiētibus mi-
seris qō bti olim p⁹o v̄itate passi sunt. Ad hec cur-
ua iuuenū terga cernuiqz supboꝝ vult⁹: z accliues
humeri: cōpulsaqz viscera sub pectoꝝ specub⁹ bita
re. Qō vnū an posteritas creditura sit nescio. pies
nr̄i si audiāt ꝓfecto nō credēt. Nos hec oculis oia
cernimus. z sigd p̄ter hec aliud fedū imane barba
rū ridiculū uaga mēs in suū dedecus igenioſa uel
didicit uel iuenit. Que cū ubiqz visu turpia: tū uel
maxime te spectāte turpissima sunt: honestisqz oi-
bus z bñ moratis igenijs detestāda. Tibi aūt apo
stolice morū cēsor: edictis ac legibus castigāda p̄ci
pue z cōp⁹imēda: pte castigata ut ꝓhibēt z cōp⁹ef
sa. Qō utinā facē potuisses z fecisses toto o⁹be ter
rarū. aut saltē in italia. ubi has isanias eo mesti⁹ fe
ro: quo magis a patrio ritu z togate gētis grauita
te dissentiūt: z eouisqz degūant: ut nōnunq̄z iuidio-
sa mihi his spectaculis carēs: cecitas videri soleat
¶ Audiebā p̄terea singulare illā tuaz curā: p̄nāqz
sollicitudinē circa bononiēse studiū: quāta nulli vn
q̄z pōtificū fuisset: aut ꝓncipū qbus quātisqz ꝓuile
gijs: qua magnificētia: qua pietate illō lōgis ac iu-
gibus bello⁹ turbinibus q̄ssatū stratūqz erigis: z
antiquā illi nō mō restituis: sed siq̄ fo⁹s fauerit am
plificas etiā dignitatē. Et hoc quoqz te dignū tibi-
qz debitū cēsebā. Nā qs alius studioꝝ oium: sed p̄
sertim iuris. mr̄em ac nutricē urbē adiuuet ac refo⁹
met q̄z is qui utriusqz iuris pitissimus. Alteri⁹ aūt
z ꝓdito⁹ z iter p̄s vnicus hēret. Aut qs alius q̄z tu
huic lr̄arū ruine subicē humeros: aut uellet aut pos
set? In quo si nescis plusculum q̄z qō agē visus est
egisti. Siqdē spem ingētē nobis oibus p̄buisti: nō
te italiā negligē cuius urbē vnā tāta clemētia tātis
qz fauorib⁹ ꝓseqris. ¶ Audiebā deniqz te licētiaz
pestilētē salubri falce rigoris egssimi p̄cidisse. Illā
dico que sceleste hoies grauissimis facinorib⁹ p̄-
petratis ad cardialiū domos fugē solitos legū no
dis ac digno supplicio eximebat. Et hocip̄m singu
lari laude dignū maximeqz tuū iudicabā ab illius
s. vicario qui sol iustitie uerus est defensam: z in su
um ius repositā eē iustitiā pessimāqz cōsuetudinē
qua nihil infestius est v̄tuti: tuis uel abscissam mani
bus uel cōuulsam. nec iā amplius ut solebat apud
exēplares iustitie magr̄os iniustitie refugiū asillūqz
negtie repiri. ¶ Talia multa de te audiēs z au-
ditis letus z nā ꝓnus ad calamū: herebā tū icertus
qz ai opiēsqz rei exitū z q̄uis difficile silētiū eligeba: ueritus ne mihi fo⁹san accideret in maximo ho
minū qō in magnis accidisse meminerā: ut euz ual
de laudarē: quē urgēte vo eēm aliqū rep̄hēsurus.
Qō qz emptoribus icōsultis euenit: ut dū equos i
spiciūt curtis auri⁹ z viuacibus oculis: z leta
facie delectati: nec soliditatē pedū nec cruriū tergiqz
robur examinēt neqz dū forme ibiāt vim attendāt
ꝓmo quadrupes pl'cher aspectu q̄z. s. par labori q̄z
bello idoneus q̄z sit apt⁹ itineri q̄z cursui ꝓmptus
aut saltui. Jdē mihi tuis in laudib⁹ eueniret ut mi
norib⁹ cōmēdatis in magnis offenderer. z illusus
nō aliū q̄z meip̄m leuitatis arguerē. Jncōstātia siq
dē nālis in puero est: in sene ridiculosa. Turpe seni
est dicē cuius mox p̄riū sit dictur⁹. ¶ Hec loquēdi
scribēdiqz auidū me frenabāt cogitātez eē aliquos
multis p⁹is in reb⁹ usqz ad stuporē agiles z exp-
tos: quos si ad vnū sūmū optimū nec̄iū restrixeris
nil idoctius dicas: nil sibi dissil'ius nilqz diffo⁹mi⁹
ut qui magni esse z scire oia videbant subito nihil
sint penitus nihil sciāt. Aliaduerti ꝓsepe esse hoies
de sciētijs/de artib⁹/deqz actib⁹ hoium carptiz mi
rabilia fabulātes. Jube illos ꝓpetuū aliqd log: pfe
ctūqz aliqd agē. Exēpli cā illius in qua se ostētabāt
fine scie fine artis archana pādē. qōqz est mai⁹ nō
de arte log: sed fm artē opari. z aut lib⁹os scribere
aut bellicū aliqō seu ciuile negociū exercere. utro-
biqz deficiēt. Jgnorantiam in sermone. in actione
uel vitium uel inexperientiam detegentes. Hos
defloratores ueriusqz deformatores rerum dici-
mus: qui medulle inscij quibusdam flosculis cadu-
cis ac leuibus exornantur: illis similes qui in lu-
do quem latrūcularium ueteres dixere tendiculas

electo. vides vnā eāde q̄ sniam quaz sepe repetijt. Quis non aurum igit argētūq̄ z lapidē p̄ciosum magni estimet: cui ab hoie sapiētissimo sapiētia cō pareť. Nam etsi meliorē illā dicat nihil tamē auro melius atq̄ argēto videť inuenisse cui sapiētiā anteferret. Quid q̄ idē sapiēs uerbū z platum in tē pore mala aurea dicit in lectis argēteis q̄si nil' nouerit auro p̄ciosius z argēto? Quid q̄ idē in cantis dilecti caput aureū: manusq̄ aureas facit quasi e nulla re melius possit? ¶ Quid iā restat nisi ut ipse deus nobis etiā totus aureus sit: quem ut diri alig nō tam dicūt aureū q̄z faciūt. Jdq̄ nō tam religionis studio q̄z auaritie diuina quoq̄ tētantis z moztalib⁹ triūphatis in celū si liceat ascēsure. Neq̄ est q̄ mirer in filio si p̄is utiť stilo: patrē audierat dicētē. Judicia dñi uera iustificata in semetipa Desiderabilia sup aurū z lapidē p̄ciosum. Et rursus. legē oris dei bonam sup milia auri z argenti. Quis vo aurū gēmasq̄ p̄tēneret cū de martyrib⁹ sacris gl'iosissimis hoium atq̄ fortissimis legat. super caput eoz posuit coronā aureā de lapide p̄cioso? ¶ Quid q̄ in eccl'iastico. pedes firmi sup plantas stabilis mulieris colūne auree dicunť super bases argēteas. Quid q̄ aurū Christo z offerēdum Dauid ipse atq̄ ysaias puident. z Mattheus narrat oblatū? Quid machabeoz libri. nōne z illi suū altare aureū hñt. z libatoria z phialas z moztariola aurea z inter medias hostiū pſluras faciē templi coronis aureis exornatā. Nōne in eisdez libris anthiocus Jonathe scribēs cū ei sacerdotiū z p̄fidatum sup q̄tuor ciuitates daret uasa addidit aurea z ptātē tribuit bibēdi in auro: z fibulā aureaz hñdi. Quis nō magna reputaret qbus uti sine licētia regia nō liceret. ¶ Quis p̄terea nō vigilās uerū aurū magno hēret in p̄cio cui per visiones z sōnia p̄ciū cumuleť? Certe cū a rege Seleuco ad diripiēdū tēplū missus Heliodorus flēte ppl'o z orāte dirū ministeriū exeq̄ pperaret subita z horrēda visione repſsus abstinuit eqtis appentis ad auxilium tēpli. Et sequiť. qui videbať arma hēre aurea. Mirū q̄si celestis auxiliator locū sanctū nō posset ab iniuria hoiuz armis nisi aureis vidicare. ¶ Deinde cū post oēm morte z ciuilibus z externis malis circūuēta Hierl'm: de rerū fine sollicita atq̄ suspēsa eēt diebus. xl. appuerūt in aere eqtes uolitātes z cohortes armate: sed qbus queso armis: nēpe aureis z stolis aureis indute. ¶ Deinde autez cū aduersus Thimotheū pugnaturus Judas machabeus: ipse cū suis cilitijs iduti z terra caput aspersi atq̄ añ altare p̄uoluti diuinū auxiliū iploraſſent cepto p̄lio appuerunt auxiliares qnque viri frenis aureis decori quorū ope magnā victoriam p̄secuti sunt. ¶ Postea vo cū aduersus imēsum exercitum Lisie Judas idē cū paucis ꝓperaret flēteq̄z z lachrymātes vna uoce dñm exorarēt: ut eis bonū angelū mitteret ad salutē israel: appuit p̄cedens eos eques armatus: z qbus armis: nēpe aureis. Quo viso ꝓfortati oēs pugnauerūt z vicerūt. ¶ Postremo Judas ipse cū Nicanore bellaturus pari exercituū iparitate: q̄ ille cū inumeris eēt: iste cuz paucis anxius de euētu vidit in somnis Hieremiaz p̄phetā sibi gladiū porrigētē. Et quē gladiuz p̄fecto aureū ac dicētē. Accipe sanctū gladiū mun⁹ a deo in quo deijcies aduersarios ppl'i mei israel. Quo somnio cū id suis recitasset cōfirmati oēs viriliter

Ysaias
Mattheus

Seleucus
Heliodorus

Apocalipsis

se gesserunt. Et sic accidit ut p̄missum erat. Pauci plurimos vicerunt: z ex eis. xxv. milia occiderūt Jnūc supne aurū q̄ visu pulchrū z scripturis oibus laudatū z visionibus z somnijs illustratū est audis dei munus aureū fuisse virūq̄ fortissimū aureo gladio delectatū cū tū ferreo utereť. ¶ Quid Apocalipsis liber sacroz plenus atq̄ mysteriorū. Nōne ibi angelo philadelphie suadeť aurū emere ignitū z ꝓbatū ut locuplex fiat. Nōne ibi etiā z cā delabra z phialas aureas z angelū stātē añ altare aureū q̄ est añ thronū dei: z hñtē thuribulum aureū in manu sua. ¶ Nōne deniq̄ nō mō meretricē illā magnā cū regibus fornicātē inauratam auro z lapide p̄cioso z margaritis z hñtē poculū aureuz in manu sua q̄s nō sit mirū talibus delectari. ¶ Sz vigintiq̄tuor seniores sedētes in sedibus suis in cōspectu dei coronasq̄ aureas in capitibus eoz z septē angelos e tēplo tabernaculi testimonij exeūtes circa pectora çonis aureis p̄cinctos z quo alti⁹ iri negt filiū hois p̄cinctū ad mamillas çona aurea z eiusdē in capite sedētis in nubibus auream coronā Et ciuitatem sanctā ac plateas eius ut dictum est: ex auro mūdo portas ac fundamēta ex lapidibus p̄ciosis legimus. Quinetiam non ex auro fabrefactam: sed ciuitatē z plateas eius aurum mūduz dixit dimēsioniq̄ eius q̄ miraberis dedit mēsuram auree arūdinis tanq̄ auro nō metiri aurū nephas sit. ¶ Mille sunt talia virq̄ ullus scripturarum angulus auro uacat. Quedam vo taz friuola ut attingere pigeat. Quo eniz uel in appitione illa nocturna sancte virginis Agnetis ac virginei illam comitātis exercitus auro texte ciclades tanq̄ sine auro nec in celis posset eē felicitas. uel in iuētione corporis beatissimi ꝓthomartyris Stephani ille ꝓceri decoriq̄ senis beatū p̄sbyterū Lucianum exci tātis in pallio intexte cruces auree cum crux illa in qua pendēs Christus nos redemit. certe nō aurea fuerit sed lignea ligno pditi: e ligno recuperati sumus: neq̄ in nr̄a redēptione q̄s captiui in manibus auaritissimi hostis essemus oino auri aliqd sed sanguinis interuenit. ¶ Quid eiusdē senis in manu virga aurea in qua sopitū tāgeret? nunqd nō ul' nuda manu uel virga alia seu acerua seu faginea tāgi posset. sed q̄ hic est mos: sine auro eniz nec expgiscimur nec dormimus. vñ z passim nr̄oz diuitū in thalamis lecti aurei cernunť. Et adrastī in thalamo apud Statium leguntť ut diximus: z apō Virgilium Dido auleis iam se regina superbis aurea cō posuit sponda mediāq̄ locauit. ¶ Que oia z que sunt hijs silia z si in litteris secularibus nō ex iudicio scribētium sed ex errore legētium dici atq̄ illorum infirmitatibus cōdescēdi arbitror in sacris autem sensu mystico altiore ꝓlata nō dubitem: tū hic ubiq̄ aureus loquēdi modus ex ore doctorum hominum auditus pōt forsitan nōnunq̄ uelut auctoritate quadam ad ampliorē auri sitim auaros: vulgi animos irritare. Ceterū siue externis stimulis siue internis agimur. hoc est seu alioz uerbis exemplisq̄z seu cupiditate quisq̄ insita: in que discrimina que ue ludibria raptetur humanum genus auaritia pulsum vides. ¶ Non est opus ut repetam in auro suo esurientem Midam. Jn vndis sitientem Tantalum. Nullis fabulis res eget. uere affluunt historie q̄z q̄z nec historijs aut scriptorum testimonio opus sit. omne forum: omnis vicus: ois

idem ipse est: & vno semp tenore diues permanet. Nos peccatis promerentibus pauperes facti sumus nimis: & adhuc angulum occidentis arctati quem ipsum infideliuz insultus hinc atq; hinc quatiunt & infestãt. Adhuc tamen ubicũq; rite colitur Christi nomẽ illic sedem tuam esse nec nego nec dubito. Illud mihi non negeꝝ q̃ inter omnes alias singulare tecum aliquid: immo q̃plurimum hec urbs Roma. Cetere enim omnes suos habẽt spõsos tibi qdem vni subditos sed suis ecclesijs p̃sidentes. Illa vo nullum habet nisi te. Itaq; sumus in religs in romana urbe solus es pontifex: solus spõsus. ¶ De illa tua igitur nec alterius sponsa nexu coniugij spiritalis te interrogo: quid nunc agit? quo in statu est: qua ue in spe? Si tu taces: ipse mihi respondebo. Egra inops vidua miserabilis: sola est & uestem viduitatis induta diebus ac noctibus flẽs ꝓpheticum illud canit. Quomõ sedet sola ciuitas plena populo facta est q̃si vidua dña gẽtiũ p̃nceps ꝓuinciarũ facta est sub tributo. Totũq; per ordinẽ a p̃ncipio in finẽ flebile illud carmẽ i geminat. Illic vo mestius fracta uoce singultibꝰ fessa subsistit. ubi scriptũ est. Nõ est qui cõsoleꝝ eã ex oibꝰ charis eius. oẽs amici eius spreuerũt eã: & facti sũt ei inimici. Et iterũ. idcirco ego plorãs & oculus meus deducẽs aquã q: lõge factꝰ est a me ꝑsolator ꝓuertẽs aiam meã. hic inq̃ illa ꝓfũdꝰ suspirat te significãs. Nã qs alius ꝑsolator? Quis conuertẽ aiam suã potẽs nisi tu: cui & ꝓmpta remedia & sponse necessitates ac miserie note oẽs? Et sigd forte notitie defuerit: scito qm̃ te absente abest reqes: pax exulat: bella assunt: & ciuilia & externa. Jacẽt domus: labãt menia: tẽpla ruũt: sacra peũt: cal canẽ leges. Justitia vim patitur: luget atq; ullulat plebs infelix: tuũq; nomẽ altis uocibꝰ iuocat. Ne q̃ tu illã audis: neq; maloꝝ piget miseretq; tãtoꝝ neq; uenerabilis spõse pias lachrymas vides: teq; illi debitũ restituis. Qui ut alijs minus dignis ac minus egẽtibꝰ suos redderes: curiã tuã ꝓuidẽtissime euacuasti. Ita populus qlibet suũ hẽt ep̃m. populus romanus suũ põtificẽ nõ hẽbit. Et parue urbes suoꝝ in amplexibꝰ regescẽt. Regina urbiũ semper vidua erit? quodq; viduitate peius dixeri: sp̃õ suz suũ semp cũ alijs hitãtẽ captũq; pegrinis amoribꝰ audiet: nec tenẽ illũ poterit nec vidẽ. Qui sui p̃ntia se & illam gl'iosos faceret ac felices. ¶ Sed quo aio. da queso mi p̃ficoz p̃: temerarie deuotioni mee ueniã. quo inq̃ aio tu ad rippã rhodani ſbauratis tectoꝝ laquearibꝰ somnũ capis: & lateranũ humi iacet & eccl'iarũ mr̃ oium tecto carẽs: uẽtis patet ac pluuijs: & Petri ac Pauli scissime domus tremũt: & apl'oꝝ que nũc edes fuerat iam ruina est ifozmisq; lapidũ aceruus: lapideis quoq; pectoribꝰ suspiria extoꝝ quens? Si rñsum ad hec oia nõ mereꝝ humilitas mea. An nõ saltẽ Aggeo p̃phete imo scõ spũi per illius os loquẽti rñdebitis tu & frẽs tui. Quid ue oino rñdẽ poteritis? Nunquid tps inqt est uobis ut habitetis in domibꝰ laqueatis: & ista domꝰ deserta? Nota sũt & terribilia que sequunt. Illud in p̃mis: q: domus mea deserta est: & uos festinatis vnusq̃sq; in domũ suã. Cogita oro hec: & tecum cogitẽt quos res ista magis etiã q̃ te tãgit: nõ q: in oi pluriũ delicto nõ sit culpa grauioz maioris: sed q: illi dñice domꝰ obliti in domibꝰ qsq; suis diutius festinarũt. ¶ Heu mihi. nã loquendo crescit doloz meus: tractataq; vulnera retrudescũt. famosissimꝰ ergo atq; altissimus catholice fidei uerter nutat & tu sũmus speculatoz domꝰ isrl' ac dñice turris excubitoz. ad rhodani ripaz sedes nec te magnope idigẽtis & magne alioꝝ idigentie uehemẽter obstãtis. Nec te saltẽ in silẽtio increpat nõ impositũ tibi sed assumptũ nomẽ. Quomõ eni queso: & urbanus diceris & nois huius originem urbẽ fugis? At qui mihi & multis nomẽ illud spez eximiã tui dedit aductus. Nã neq; aliud tua sanctitas ac spectata religio ꝓmittebat. Cui accesserat iugis sermo tuus & familiare colloqm. cuius ut fides cõstet ualde tibi meo iudicio ꝓuidẽtũ est ne si in seria & maxima ꝓmissione fefelleris nemo tibi credat in ꝓuis. ¶ Est aũt sermo & colloquium quo tibi semp in ore roma esse dicit. Semp te uerbo iter illud optare. sepe etiã polliceri. & sepius ex te auditũ nunq̃ te aio geturũ: donec tuo cũ grege Rome fueris. & huic scõ ꝓposito pijsq; sermonibꝰ aderit illa quã dixi cõueniẽtissimi nois nõ casualis electio. Nam qs almã sacrosanctãq; urbẽ meliꝰ restitueret q̃s Urbanus? dicã qõ multis forte displiceat: dicã tñ. tibi enim & ueri amatoribꝰ placiturũ spero. maioz hinc tibi ac phẽni phennioz querebaꝝ gl'ia q̃s ex oibus que ad rhodanũ nra etate: imo oibus seculis gesta sunt. Sepe locus famã adiuuat. Lõgius ꝓspicit qõ in alto fit. Atq; ut fileam mundi gloriã: quã lz dulcẽ & multis optabilẽ põt ifleri bilis & inicti animi tui sublimis humilitas nõ curare. quãti hoc demum meriti apud Christum reris ecclesiã eius diu uagã ibi reposuisse: ubi ille eã posuit cuius ꝓuidẽtia sicut scriptum est in sui dispositione nõ fallit quiq; si expediẽs fuisset cur nõ illaz ad rhodanũ posuisset. Sed cõsulto locus insignioz est electus: ut ubi terreni caput impij fuerat illic celestis impij sedes eẽt in terris: fide solita & scita te humili fundata & apl'oꝝ sacris ac martyrum cõpacta cruoribus. Hoc diuinum opus mutare non debuit humana p̃sumptio. Sed mutauit: tuum est si nescis nec alterius: in suum locum conuulsa reponere. Fuerunt & illorum quinque fateoz qui te ex ordine p̃cesserunt. Nulli tamen adeo debitum: nulli tam impie neglectum atq; dissimulatum si negligis ac dissimulas ut cepisti. Optarem maxime hac in parte uerborum talem mihi Tulliani uenam fontis obtigisse: ut conceptum meum qualis est in tuum animum fando transfunderem. Dicam tamen ut potero. & quod stilo meo defuerit, tuo supplebitur intellectu. ¶ Attẽdisti acriter certus sum seruasq; memoriter quibus vijs ad hoc culmen ascenderis: neq; enim in deum fas est ingratum suspicari eum qui gratissimus in homines fit. Non est quidem potestas nisi a deo. Non mentitur Apostolus qui hoc ait. Uerum hec potestas que aliunde utiq; non est: aliter atq; aliter hinc est Sepe enim diuina sapientia ad sue uoluntatis effectum humanis actibus utitur. Successione: electione: donatione: acquisitione: & siqui alij sunt modi quibus homines ad aliquam potestatem perueniunt. Ubi humanorum actuum uestigia atq; effectus apparent: uoluntas ac dispositio dei latet: doctis tamen ac fidelibus non ignota. Et hoc calle ad papatum ante te nostra memoria puenerunt omnes. Est ubi ipsa dei uoluntas tã euidenter emineat ut lippis quoq; cecisq; etiam nota sit. Sic se

Quare roma sit cap̃ ecc̃

Aggeꝰ ꝓpheta

Gracchi mores: Septimuli tñ trux atq; indigna cupiditas. ¶ Tertius cum eēt cypri rex: t ꝓpter opū magnitudinē vite sibi discrimē iminēs videret consilium cepit: seq; diuitijsq; suis ꝓditis: se ludibrio ꝑdāq; hostibus eripe atq; hoc aio ꝓgressus in pelagus ut illic ptusa. nam cūcta undis obruueret: ubi ad executionē aiosi ꝓsilij uēnum est: auara mēs auro attonita t opibus suis parcēs: qđ destinauerat nō implenit. Sed mutato ꝓposito ad terrā rediit: t ꝑcium mortis t iugulū referēs interfectorib⁹ suis. Execrabilis atq; odiosa supior auaritia: stulta huius atq; ridicula. Et ut ipsa Valerij vba ponam Valerius. ꝓculdubio hic nō possedit diuitias sed a diuitijs possessus est. Qđ Dauitice sñie ꝓsonat ubi ait. dormierūt somnū suū t nihil inuenerūt oēs viri diuitiarū in manibus suis. Audis ut nō diuitias virorū sed viros diuitiarū signāter dixit ac mordaciť. ſz sit modus eplē. Tu vo diuitiarū tuarū dñs esto nō seruus. dūq; adhuc inuenire aliqd in manib⁹ tuis potes: ter uocatus expgiscere. Vale in dño.

¶ Ad Philippū ptiarchā hierosolymitanū laudē in re qualibet suspectam. Epistola. IX.

s Icut igētia munera vbis minuit ingrata superbia. Sic humilis gratitudo ꝓua etiaz nitiť augē munuscula. hinc tu vite solitarie libellū ubi qđ sepe dixi nihil me iudice memorandū: nihil est nobile ꝑter tuū nomē: quē ꝑterea t si nobilissimus in se eēt t dilatio imodica t petēdi tediū ac fastidiū expectādi iuisum facē potuissent: bijs ꝑconijs laudū hijsq; actionibus grarum excipis ut mirari cogar notissimā ſz humanitatē tuā t amoris antiq ꝓpetuā ac recētē semp t quotidie nouaz vim vno tenore cūctis meis in rebus tuos in alijs utiq; linceos oculos ꝑstringētem. Illud miraculo additū q; t pōtificē maximū t qui illi ꝓxim⁹ gradu est eꝑm portueñ. de libello illo loq atq; eum dignāter expetē. Insup t ebredunēsem archiepm t eꝑm Ulyrbonēsem. Quoz ꝓmus quāto sit ingenio iure me optimo testē facis. Scio eniz. Scōz vo nō nisi per famā t gbus credo oia per litteras tuas noui ambos doctrine uberrime altissimiq; iudicij viros t legisse illum auidissime. t de eo multa certatim honorifice locutos scribis. Quid vis dicam Efficies tu: faciētq; illi ut amare ipse quoq; rē meam incipiā quam ꝓtēpsi. Nēpe qua delectari tāta audiam ingenia. Fiāq; bijs stimulis ad studij mei cursum ꝓmptior atq; ad alia scribenda flagrātior. ¶ Neq; vo miraberis t mihi euenire posse quod Augustino accidit qui de libro quodam quem ad Mediolanū Romane urbis oratorem scripserat in cōfessionum libris ita cōmemorat. Et magnum eniz quidam inquit mihi erat: si sermo meus t studia mea illi innotescerent: quē si probaret flagrarē magis. Si autem improbaret sautiaretur cor uanum t inane soliditatis tue deus. Non tamē laudibus uestris eousq; decipior: ut nesciam quis ego: que ne facultas mea est. t qđ libri pondus quem laudatis. Scio me totumq; quod dicitis non mihi tribuo nec uestro certe iudicio sed amori. Itaq; non hic sisto quasi magnum aliquid tibi t quale tu predicas destinari: sed id cogito quid nūc etiam te dignum t tam lōgi temporis aptum fenus adijciā Vale Ticini. vj. idus Augusti.

¶ Explicit Liber sextus.

¶ Incipit Liber septimus ad Urbanum quintuz de dilato nimis nec iam amplius differendo ecclie rediru in suam sedem. Epistola. I.

Liquādiu pater btissime an aliqd tibi seu quid scriberez dubius fui. Hinc vulgari fama: hinc lris amicorum de te multa t preclara narrantiuz excitabar. Illius ante alios
a qui de tam multis mihi pene vnicum solatium remansit: diu oculis ereptū: aio pñs semp: Philippi patriarche hierosolymitani. Qui ne ueterum studiosuz noua sineret ignorare: simul q; ut scribendi materiam gloriosam atq; uberez stilo offerret sepe per hoc tempus de rebus tuis mirisq; morum laudibus tuorum deq; apostolici ꝓpositi sanctitate grauissimas ad me nec minus feruentissimas scripsit epistolas. Quibus fateor iam defessum tepentēq; animum uehementer accenderat. Aderat hortatrix alia uetus: scilicet t prescripta iam consuetudo mea scribendi non tñ pari fiducia paruis ac magnis. sed eo semper alacrius: quo maioribus sim scripturus a quibus t bene dictorum ampliorem gratiam: t errorum promptiorem ueniaz sperem: Nempe ut liuidi deiectiq; animi non solum alienis erroribus implacabiliter irascuntur. sed alienis quoq; laudibus hostiliter obstrepunt: sic sereni erectiq; t laudibus gratulātur t miserentur erroribus. Ita vo mihi persuaseram neq; opinione dimoueor ei qui bona fide loqueretur errorem imputari posse: non scelus: t reprehēsione fortassis: non supplicio neq; odio dignum esse. ¶ Nec me opinio t hec spes impulit ut predecessoribus tuis duobus ante proximum romanis pontificibus. quin t Romano imperatori ac principibus t regibus terre. Sepe etiam ignotis scriberem. Nec sum ueritus: ne paruitatem meam illorum opprimeret magnitudo. Non enim me maiorib⁹ ꝓferebā: neq; eqbā vbis: quos nā parēs aut fortuna tāto se creuerat iteruallo: sed ad obsequiuz vtatis uti spū libtatis nō licitū mō: sed debitū arbitrabar. Neq; ipe mihi qđāmō videbar loq. mea fides: mea deuotio: me⁹ amor reipu. loquebať. Ita q; t ad Bñdictū xij^m adolescens adhuc scripsi. t ad Clemētē vj^m medio iuuēte. Cur nō tibi iā senex scriberē? Maior est fateor iuuētutis feruor t audacia: sed maior qđ aius. Qđ mirū fortsitā qs dixerit. maiorq; securitas. vñ est rñsuz illud famosissimū Solonis: quē Solon cū Phisistrat⁹ atheniēsiū tyrān⁹ iterrogaret qua fiducia sibi tā ꝓstāter obsisteret senectute inqt. Et illud Marci castrutij: vbo aliud: idē sensu. cui cū ira M. Castrutius t⁹ carbo ꝓsul noie re tyrān⁹ iter minas diceret multos se gladios hēre. rñdit: t ego annos. Qđ sniose q; breuiter gladijs annos opposuit: qđ si annoso hoi noceri ne gladijs qđē possit. Et reuera qđ metuat is q vitā ipsaz ꝓ qua oia hic timenť a tergo hēt? aut qđ excipi pōt: illi qui suū recepit t in tuto posuit? Nec tēpestas naute portū iā tenēti. nec grādo ipleti horrea nocet agricole. Intrepidi fines rex: meticulosa ꝑncipia eē solēt. t oino vite satietas securitas ai magna est. Mihi aūt apud te sūmū culmen ecclie nō de mea etate: sed de tua humanitate fiducia nascit. Audio eni te libēter audire que uera sūt: etsi acria sint. Falsa aūt q; uis dulcia aspnari neq; id mirū vitatis viue vicarius es in terris. Si dñm

dus ignoro. Grave est ergo & piculosum atq; infausti exitus earum de quibus sis iudicaturus rerum expericiam nō habere. Que pſertim experiēdo nec aliter bene discunt qualia sunt documēta politice totaq; ps illa philosophie que de humanis est moribus. ubi inefficaciter inexptos niti nouim⁹. Quā tam vo nō tu qdem qui longo & quotidiano rerum usu: sic italiam quasi tuam ppriam domum nosti: sed tuorum multi cardinalium in rebus italicis de quibus iudicare habēt huius experiētie penuriā patiant iudicem non alium q̄ te uelim. Itaq; non miror si interdum in nostrarum iudicio rerum errant Mirarer potius nisi errarēt. Inexperti autem exptis: & tibi añ alios credere debuissent: falsamq; ipsam opinionem exuisse qua sibi italiam ceu desertum aliqō mente finxerūt immanēq; atq; inhospitam regionem. Puderet inueterati erroris: certus sum: modo uel semel quas despiciunt uel oderunt terras oculis asperissent. Profecto enim de locorum specie neminem dubitare arbitror nisi uel ignorātia rerum: uel inuidia: uel obstinatione animi cecus sit. Nihil oino sub astris italie cōparādum. pace oium gentium dixerim ac terrarum. Ut ptestationem illam tecum repetam: qua cum nro hoc Lesare usus sum. Sentio me qdem in hac narrationis parte suspectum. Sed non tātus est patrie qn maior esse debeat maiorq; sit amor ueri: dabo tamē si expediat testes magnos: qbus non credere pudor ipse phibeat. Sed quid apud te opus est testibus quem vnum testem ego negātibus sim daturus. Addam tñ alium testem viuum quoq; & alienigenam & pclarum Guidonem portuēsem quem memini: & ipse etiam puto meminerit anno iubileo ab illa sua gloriosa legatione redeūtem: dum iter sutū innata mihi ad illum deuotione psequerer: & ad benacum Uenetie lacum nobilissimum. deniſſemus atq; ipse non suorum modo: sed italicorum pceruz atq; eqtum turba ingenti circūseptus supra quendam herbose telluris tumulum cōstitisset: ut est in genio agilis & eloquio facilis ac iucundus: alpes ad dexteram niuosas estate media & pfundissimi lacus estuz equoreo parem ante retroq; colles exiguos. Ad leuam vo uberem latāq; planitiem diu oculis metiētem. Ad postremum me noiatim euocasse ac dixisse cūctis audiētibus plane fateor. uos pulchriorem multoq; meliorem q̄ nos patriaz habere: dūq; me cōfessione tam clara letum cerneret eamq; nō nutu solum: sed uerbis & plausibus approbātem addidisse. At nos trangliorez uobis statuz habemus regimurq; getius. dūq; hoc dicto q̄si victor abscederet: vinci nolēs hac illum uoce detinui: immo nō ego: sed ueritas. dixi enim uestrum nos cōfestim ut uelle cepimus statum habere qs phibet? Nam nos talem terram habere prohibet natura: Tacuit ille subridēs: ut qui me uera locutū intelligeret: nec mihi cedere nec obniti vo uellet. Ita inde discessum est. ¶ Trāseo autem ad errorē species alias. Sunt qui in italia nihil pter incolarum mores metuāt: qbus se odio atq; contēptu futuros putāt. Qui si ecclesiaz meminissent in italia nō alibi: ab humilimis radicibus in hāc altitudinē excreuisse. Si pterea cogitarēt pene oēm quantacūq; est: que utiq; magna est potētiam eius temporalem intra italie fines esse suspitionem falsam supuacuam atq; indignam fortasse deponerēt. Repeto etiam hūc sermonem mihi fuisse cum quodā hñtium nomē a cardine viro nobili originis trāsalpine: quātū noscere potera mitissimo purissimoq; bominū. pñte tūc Talarādo albanensi qui luciduz nuper ecclesie sidus fuit. & sepe simplicitatē illius meumq; ut ipse uocabat astum: lepidissimis iocis interpellāte: cum ille me pcontarer an fieri posset ut romanus pōtifex sacrūq; collegium rome tuti agerent. Ego aūt nō solum tutos ibi: sed nusq̄ tutos alibi. nusq̄q; dicerem honoratos modo qō maxime eos decet iuste atq; honeste viuere in aium inducerēt. Id si fecissent non colendos tñ sed paulo minus adorādos. ¶ Dicebat ille psuasuz sibi qp si forte seruoz aliquis suorum supplicio dignum aliquid egisset: in caput dñi piculum redundaret. Respōdebam dum modo nō ipse iudicium impediret alienuz scelus nō sibi piculo: neq; infamie: sed glorie futurum quo amicus iustitie pbarer: cūq; inter uerba ut fit incidisset mētio Bonifacij octaui: uelut efficacissimum argumētuz ad deterrēdos hinc animos. Rīdebam ego. Bonifaciuz nō Rome sed in sua rome tūc plata patria neq; a romanis: nō tamē addebam: sed a gallis captum: qn ut tutus libercq; eēt. ilico ut abeūdi facultas fuit romam: hoc est arcem christiane fidei petijsse. Que ille audiēs & singula secum uoluēs dixit qdem multa que sileo: sed in fine suspirās: & vix lachrymas tenēs Christum cūctosq; celicolas clara uoce testatus est: optare se totis prordijs: rome viuere rome mori. Tūc albanēsis vir oculatissimus puritatem hois admirans ad aurem mihi iucūdissimo murmure. habes ingt qō uolebas. Exhausisti hūc hoiem. vis ne aliquid amplius audire. Qō idcirco memoraui ut appareat: hāc me atq; alias illius ordinis suspitiōes ex ipsoz quoq; nō fictis sermonib⁹ pcepisse. ¶ Quartus nodus supest qui peregrinātem eccl'iam pcul a sedibus suis tenet. Sunt enim hoz aliqui qbus nō acumē ingenij: non expientia: non uolūtas nāliter in se bona si libera eēt. sed sola iudicij libertas desijt: quam sepe diuitie suffocāt atq; incuruāt: humanarum grauis sarcina mētium & carnales affectus qui iterduz fortes etiam alios iūctos tenent. Hij sunt ppudor & pdolor. hij sunt inq̄ qui pprias domos & antiquam Petri sedē obliti in alieno edificāt: & q̄si non dicam padisum uoluptatis: sed habitaculū celeste repperint: ceu nunq̄ migraturi habitāt: oēmq; ibi suam spem oē desideriuz posuere. Et qbus in locis deus bone? Nēpe inter feras rhodani gētes. Nō ego sic illas nec poeta italus. sed hispan⁹ uocat. Illic enim uētosissimi amnis ad ripā ubi scilicet: & cum uento male viuit & sine uē to pessime viuerēt. Cui ut ait Seneca edificia q̄ssāti tū incole grās agūt tanq̄ salubritatē celi sui debeāt ei. Nec qō sequit suppmēduz. diuus certe augustus tēplū ingt illi: cum in gallia morarēt & uouit & fecit. Illic ergo in locis aut limosis aut saxosis atq; aridis fratrū tuoz uasta palatia & ingētes domus: imo vo carceres & vincula cernunt: qb⁹ ueroz ne carmē illud horrēdum canat ethereus cytharista. Sepulchra eoz domus in eternū. Qō sequit notum est. hic est ergo pater clementissime inextricabilis nodus corda constringens. hic est carcer ille prospectum patrie melioris eripiens. Et ue tuste consuetudinis quanta vis esset sepe rebus ipsis apparuit quando & cibis agrestibus educatos

Italie laudabilioroib⁹ oris

Seneca

tractuſq; aliquos norũt:quos ptitos uocãt ordina
rij ſeriẽ certaminis neſciẽtes. ¶ Nõ ſũt aũt magni
viri hñdi qui in re q̃libet ⁊ ſi multa didicerit ⁊ mꝫ
ta geſſerint ſũmã ſui cãm officij uel negligãt uel iḡ
rãt. Nã q̃lis obſecro hñduꝰ eſt belli dux q̃uis for
moſus:q̃ q̃ eloquens ac multa de armis ac bellis
fandi gnarus:q̃uis egtãdi doctus ⁊ magnarũ vi
riũ ſi ip̃rouide ducit exercitũ:ſi locuꝫ temẽ caſtris
capit icõſulteq; aciẽ dirigit diſponitq; p̃ſidia:deni
q; ſi aut victꝰ rebus extremis egre p̃ſulit aut victor
victoria uti neſcit. Hee ſũt eni artes ducũ. Supio
ra aũt illa ornameta. Itaq; ſine illis dux optimus
Qualiſ mgr̃ na uis eẽ põt.ſine hijs aũt ne dux gdẽ. Da mihi rectorem
nauigij expeditũ ac robuſtũ patiẽtẽ iedie ac labo
ris.qõq; eſt illius equorei tedij ſolamẽ dulciter ca
nẽtẽ ac loquẽtẽ ſi clauũ regẽ: ſi uela flectẽ:ſi remi
ges moderari ſcopulos declinare:pcellas euadẽ:
littora noſcẽ:loca diſcernẽ:portũ petẽ neſcit:nauta
forſitã dici poterit:non magr̃. ¶ Mille ſunt talia.
Noſti oia:deq; hijs paucis qd in religs ſentiẽduꝫ
ſit itelligis. Sũt quos nã aut fortuna ſeu qõ eſt ue
rius deus ipſe nãe fortuneq; dñs ad ſũma rerum
Pontiꝛ Impr creãdo diſpoſuit. Inter quos duo ſunt oiuꝫ ſupmi
Romanus põtifex ⁊ Romanus impator. Et illi q
dẽ ego ab initio ꝓſus icognit⁹:poſtmodũ vo fami
liariſſimus effectus dixi ſepe ⁊ ſcripſi.qõ eum pro
virili pte ꝓtingẽ viſum fuit. Ipſe mihi eſt teſtis qb⁹
a me ſtimulis quotiẽs ſit excit⁹:erect⁹:ipulſus:icre
pitus. Que lz mei forſitã officij nõ eẽnt:niſi q; pre
miſſa maiorib⁹ ⁊ utilia oibus a quolibet potius
q̃ a nemie dici ſatius videbaꝫ. Ego tñ nõ fortunã
meã metiẽs:ſed fidẽ mihi licitũ meq; dignũ ratus
ſum:in tãto publico naufragio uocẽ tollẽ: ⁊ ſi non
oium piculis ſuccurſurã:meos tñ angores meaſq;
moleſtias leniturã nulloq; boium hoc ſibi officiuꝫ
aſſumẽte minimus oium:ſed ut puto charitate nõ
ultimus flẽdo ⁊ clamãdo:qñ alr̃ nõ dabaꝫ ſolus ꝓ
deſerta republica ptes feci:uel dolori meo ꝓſulẽs
ut dixi:uel ſi piã itẽtionẽ diuinitas adiuuiſſet ⁊ pu
blico ꝓſulturus. Sepe eni ſtatui pr̃imoꝝ uox vna
ꝓſuluit. Neq; auctor uocis:ſed uox ipſa ꝓmouit ani
mos ſuaq; vim latẽter exercuit. Sic ne exẽplis in
hereã vna cẽturionis uox fortuita nutãs:tũc roma
nũ ſtabiliuit impiũ. vna uox infantis in ppl̃o audita
Ambroſiũ fecit ẽpm. Que res ⁊ illius urbis reg
es fuit. ⁊ occidẽtaliũ ſalus eccl̃iarũ. Nouit ille ſu
pernus rerũ cognitor ex ore etiã pctõris elicẽ vbũ
bonũ penetrabile potẽs efficar. Quid vis? Ita me
um duxi tacitis ne dicã mutis oibus p̃ncipẽ roma
nũ uel repbẽdẽ uel hortari:ut nephas mihi nec ifa
mia cariturũ crederẽ tacuiſſe. Elegi ergo ut eũ po
tius q̃ me:hoc eſt illius tarditatẽ q̃ meũ ſilẽtium
poſteritas accuſaret. Sed mitiſſimꝰ p̃ncipũ q̃ lete
q̃ leuiter q̃ benigne.neq; aliter q̃ relig adulatiuꝫ
laudes ⁊ blãditias ipſe meas increpationes ſemp
accepit:multis atq; bonorificis rerũ ac vborꝫ indi
cijs declarauit. ¶ Et hec qdẽ ego hactenus cũ illo
romane urbis romanicq; orbis altero lumine. Le
cum nihil adhuc metuẽs ut dixi laudare in puis q̃
uis laude dignis:quẽ mor in maximis nõ laudarẽ
In qbus ſi te rite ageres tũc fateor ⁊ pua ſit ⁊ ma
gna celebrare decreuerã:totũq; hoc quãtulũcũq;
eſt igeniũ: ⁊ hũc ſtilũ ⁊ has vite religas dedicare
tuis laudib⁹. Nec vtutẽ tuã illaudatã pati cuꝫ tot
laudatores ꝓſca vtus iuencrit. Et ſi eni tãte rei im
parẽ eẽ me neſcius nõ eẽm:ſepe tñ puis excurſioni
bus ingẽtia p̃lia. Sepe magnas puis p̃ncipijs res
effectas audierã legerã q̃. Nec me duce in tuũ q̃z
p̃conitũ excitari poſſe magna quedã igenia diffide
bã ⁊ iuuabat in hac acie lz meritis ultimũ p̃mũ nu
mero eẽ. ¶ Hec cogitãs toto te triẽnio expectaui.
Jãq; ut vides q̃rtus annus circũuoluit dum dies
trãſeũt: ⁊ fit nihil eoꝝ dico que ut maxima atq; op
tima:ſic ⁊ p̃ma eẽ debuerãt. Dicebã mecũ: ⁊ cũ ali
is dicebã.paſtor nr̃ illius exẽplo cuius gregem pa
ſcit oia bñ fecit.vnũ ⁊ id qdẽ ſũmũ ac p̃cipuuꝫ dif
fert:gregẽ ipm ad ſuũ ꝓpr̃iũ ⁊ antiquũ ouile redu
cere. Neq; id ſpõte ſed coactus ipſa magnitudine
rerũ facit. Aſſueuit grex externis paſcuis herbiſq;
paluſtrib⁹ hijſq; iã tãta cũ voluptate fruiẽ ut ſalu
briũ imemor ſit herbarũ. Hẽt ꝓſuetudo lõgior vi
ſcũ tenax ⁊ pplexos laqueos:quos abrũpere du
biũ abſoluẽ opoſum ſit. Hijs illa nũc ſacra mẽs cu
ris exercita nõdũ executione icipit qõ iã itẽtione p
ficit.cito exigui cogitaꝰ ꝓdeũt in actũ:ac magnaꝝ
rerũ appatus magni etiã ſint oportet. Inter delibe
ratiõẽ eni ⁊ rẽ ipſam magnus qdã mons ut dici
ſolet eſt medius:cui exupando ⁊ itẽtione ai ⁊ labo
re eſt opus ⁊ tpe. ¶ Hec dicebã ſic credebã:ſic dif
fidẽtibus rñdebã:qui nũc a me ꝓmiſſi mei fidẽ eri
gũt:nec qb⁹ hãc vijs expediã iuenio. Itaq; qñ mi
bi ſpem qua deſideriũ leniebã:nõ tu qdẽ:lz res eri
pit nec me amplius nec alios fallẽ.neq; ſcitati tue
ſubtrahẽ aliqd eſt aius eoꝝ oium que ad aurẽ cor
dis mihi loquiẽ fides mea. Ita vo ea que cũ reue
rẽtia qua illũ cuius iter hoies locũ tenes te nunc al
loquor:tibiq; ꝓnũcio ut iã hinc ad patiẽtiã iclines
aium: ⁊ aures potẽtiũ more blãditijs aſſuetas rep
hẽſionibus iuſtis:ut puto lz iniuſto pctõris ab ore
ueniẽtibus parũper accõmodes. Totꝰ pene orbis
ſũme patrũ qui chr̃ianus eſt vno tibi nũc ore blan
diẽ. Si tua illa uera eſt:que ferẽ itegritas euẽturũ
ſpor:ut iter tot adulatores nõ patienter mõ ſed lete
vnũ audias rephẽſorẽ. Et ſi forte aliqd plus min⁹
ue q̃ deceat audieris fidẽ laudes ignorãtiã excu
ſes.hac ſpe fretus icipio. ¶ Lũcta qdẽ apud Aui
nionẽ ꝓſpe magno cũcta ꝓſilio gerunt̃:dixi iã lau
do. Sic te decet:ut ubicũq; fueris bñ ac feliciẽ vni
uerſa ſuccedãt ⁊ pñtiã tuã vtus ac ꝓſpitas comitẽ
tur. Sed dic oro:qd agit iteriz ſpõſa tua? Quo cõ
ſule regiẽ? quo duce defendiẽ? qbus comitibus cõ
ſolaẽ? Rñdebis.imo nõ tu qdẽ:qui iterrogationez
meã nõ dubito placatus atq; eq̃nimis accipis.ſed
aliqs vnus minor ⁊ ipatiẽtior rñdebit.tu romano
põtifici legẽ ponis:aut vnã illi ſpõſaz tribuis. Cui
ſpõſa eſt:nõ ea ſola quã itelligis:ſed ulis eccleſia.
ubicũq; ille ſibi morã eligit:illic ſpõſa:illic ſedes ꝓ
pria ſua eſt. Nõ officior pr̃btiſſime neq; auguſto ti
bi ſedẽ tuã quã libẽter extẽderẽ ſi in me eẽt oceani
q; littoribus vndiq; terminarẽ.utinãq; tã late ho
die colereꝫ Chriſti nomen:q; late olim cultũ fuiſſe
multus qdẽ:ſed in p̃mis hinc Ambroſio hinc Au
guſtino teſte cognouimus. Qui ijſdẽ pene vbis la
tiores chr̃iane religionis:q; romani impij fines lo
cant. Qõ ſi ut ſonat nec deuote magis q; hiſtorice
dictũ credimus:mutationẽ rerũ maximã ac flebi
lẽ qs nõ videt? Certe eni id ſi nũc quoq; uerũ foret
ſedes ac poſſeſſio tua eẽt mare ⁊ plenitudo ei⁹ or
bis terrarũ ⁊ vniuerſi qui hitãt in eo. Sed non ita
eſt. Chriſ eni ut celi ſit maris terreq; dñs ⁊ creator

ac odibilis deo ac mūdo p̄donū manus que nunc miseras christianoꝝ regiones terribiliter p̄uagat. Ad eam te necessitatē deduxisset: ut omni alio cessante remedio tua ꝛ Romane curie libertas ac requies multo auro redimenda esset: multa nec immerito sup hoc cū fratribus tuis questus: inter cetera iniuriā hāc Bonifacij iniurie nō eḡsti tm̄: sed etiā p̄tulisti: recte id gdē ac ueraciter. Et si eniꝫ nulla hoi in vicariū dei sui cā sufficiēs sit offense: tñ uera lingue ille licētioris ꝛ altioris si dici phas est animi vir: q̄ꝫ dñi vicariuꝫ deceret humillimi gcgd passus est: nō sine causa gdem ab hostibus suis est passus: utiq; magnis atq; insignibus viris lōga ꝛ graui p̄secutione lacessitis atq; afflictis q̄ iā sic ad extrema p̄ductis ut aut grāde illis aliqd audēduꝫ aut funditus coꝛruēdū eēt: ac p̄pterea iā grauius nihil metuētibus: q̄bus moꝛs erūnarū finis: nō accessio videret. Nec tñ ea res sine magni alteri⁹ hostis auxilio ac fauore nec tūc etiā apta vi: ſꝫ noctur nis insidijs acta est. ¶ At tu hoium innocētissim⁹: qui nulli vnq̄ malefeceris. nec optaueris ꝗdē hac tua humanitate ꝛ hac rerū ꝛ vboꝝ humilitate quā tū potes: dñm tuū sequēſ nō subito: nō occulte: sed instructa acie vilissimoꝝ furium circūuētus. O indignū ac sceleſtū facinus teipsum pecunia redemisti. Ad q̄ó Bonifaciū nec coactū certe nec regsitu scimus. Itaq; scissime querimonie tue spiritu sancto plenus illud ultimū addidisti. hec mala omnia hinc maxime p̄uenire: q̄ Petri sedē tuāq; deserēs teq; indies grauiora metuē: si obstinatis nūc etiaꝫ animis deseraꝫ sedes illa quā sp̄ōse sue Chr̄i elegerat. O te dignā uocē. o uaticiniū ueri plenum. o sermonē cui merito ꝛ terrenū cōcinat ꝛ celeste collegiū. Uere enim ita est ꝓpter hāc summe sedis viduitatē atq; hūc ꝓcēptum: ꝛ curia tua nūc: ꝛ totus insup christianus oꝛbis affligiꝫ ꝛ cito nisi ꝓuides sigd p̄sagire hoi licet affligeꝫ aspius. Erūp̄t ecce noue latronum scaturigines neq; hic finis. Alie ex alijs renascenꝫ. Illi ipsi quos fugasse videberis reuertenꝫ. Nā quos auro placare putasti auro irrita sti: ut qbus infinita cupiditas p̄de est. Nullus autē dei timoꝛ: nulla hoium reuerētia: nulla fides fallēdi: deniq; pudoꝛ: nullus. hoc tu eqdem dissimulare aut ignorātiā rei huius obtēdere nullo potes mō: quā clare admodū in publico ꝓtestat⁹es. ¶ Quid fit ergo? qd ꝓcrastinaꝫ? vſq; ista cūctatio? Medicoꝝ erroꝛ in curādis coꝛpibus fere ois e sola causę ignoratione oriꝫ. Tu qui moꝛbum vides moꝛbiq; cām luculēter intelligis ꝛ mederi potes qd differs remediū? qd expectas? An ut cūcta depereant uastēturq;? parū ne aūt queso iam uastata oia? An ꝛ tu casus ultimos p̄stolaris? Et ut Chr̄istus laçarū differs sanare ut ualeas suscitare. Sed hoc vnū si bi dñs tuus dum tibi cōmitteret reseruauit. An id vo tātis expectationibus queriꝫ: ut coactus facere videaris: qō p̄dē uolēs facere debuisti? Atqui bonum lꝫ nisi uolēs facias nō mereris. Et tñ qd iam restat ut amplius cogi possis: nisi manuuꝫ iniectio quā pietas celestis auertat: teq; a q̄uētu malignantiū p̄tegat. Et q̄ó dieb⁹ sacris p̄camur assidue non te tradat in manibus inimicorū tuoꝝ. Nōne enim tu diu ac sepe obsessus? Nōne itinera latrocinijs interrupta qbus ad pōtificē christianorū e toto oꝛbe cōcurriꝫ? Nōne patri patrū ac dño dñorū seruiliter indicta redēptio. Et cū sint amara que sensim⁹: multo etiaꝫ nūc amariora metuimus. ¶ Age ergo ut coactus quo excusabilioꝛ sis cōtra nitētib⁹. Uere aūt uolēs letusq; sedē tuā repete. quā cū semel attigeris ꝛ foꝛtis armatus atriū tuuꝫ custodieris oia erūt in pace: que nūc ideo sunt in bello: q; tuuꝫ p̄ncipale atriū nō custodis. Et qd multa? ppꝛopriē tibi ꝙueniet q̄ó de tuo atq; oiuꝫ dño dictū est. pax enim erit in terra dum ueneris: dū loqueris pacē gētib⁹: ꝛ ptās tua a mari usq; ad mare. Nec te terreat q̄ roma quoq; per hoc tēpus suas p̄donū molestias est passa. Rabies nēpe barbarica que nunc sacrā urbē tētat acephalā: mox ut suū caput illa recepit: nō dicā Romam: sed italie claustra p̄spicere nō audebit. Sic tu: q̄ꝫ tuis in pascuis ubiq; debilioꝛ. sic tua pascua sine suo pastore fragiliora sunt sēper: ꝛ iniurijs aptiora. Nō instabo amplius. Spero eniꝫ te facturū cūcta feliciter atq; istud in p̄mis q̄ó tātope poscēris si vigilanter aduerteris: nequa tibi diuini muneris subrepet obliuio: si ꝓtiue te singulariter ad hoc op⁹ assūptū eē memineriſ. ¶ Me miniſti vo nō dubito: expeditissimūq; ad oē pium opus aium habes. vide aūt ꝛ vigilantibus oculis caue: ne quē ꝓpriū nō p̄mit: alienū pōdus opp̄mat ꝛ a taꝫ gl'iosi opis executione ppediat. Persuade cardinalibus tuis. Illos eniꝫ hac in re maxime uereoꝛ italiā nō eē qualē ipsi putant: sed eē nullo scriptoꝝ illustrium discoꝛdāte optimam atq; clarissimam ꝛ famosissimā mūdi partem. Esse ut ipsi testanꝫ ꝛ attestaꝫ ueritas vnam ex oibus cui pene nihil mali adsit nihil absit boni. modo par vna non desit. Que deesse te p̄ñte nō poterit. doce illos eē hic urbes nobilissimas atq; pulcherrimas: qb⁹ visis fetida vilescat animo: pudeatq; nō antea viluisse. Esse aerē saluberrimū atq; inter frigus estumq; eximie tēperatum. Quā causam scriptores qdam Romani atq; vniuersalis imperij posuere. q̄ó sic ex cōtrarijs mixtum esset ut ꝛ australes astutias vigore coꝛpeo ꝛ virtutibus animi arthoā cōtūderet feritatem: atq; ita necessariū fuisse ut de utrisq; participāti medio extrema succūberēt. Esse hic lacus piscosissimos: quot quales ue nulla regio tam paruo habet in spatio. Esse ꝛ flumina opportunissimis fleribus nature cōsilio sic diuersis locis errātia: ut italie magna ps Liguria ꝛ Uenetia ꝛ Emilia atq; Flaminia vir insignem locum habeāt: qui nō a quiescēte aquis obsequentibus adeaꝫ. Esse in circuitu geminum mare: crebris portubus ꝛ nobilium urbium corona: ꝛ in utrūq; decurrētium fluuiorum faucibus insigne: ita ut vndis hinc salsis: hinc dulcibus italia ferme ois sine labore pmeabilis atq; amena sit. Esse ubi desunt maria alpes aerias barbarico oppositas furori. Esse per medium colles virētissimos: ꝛ apricas ualles: ꝛ campos uberrimos: ꝛ qui italiam q̄ꝫ longa est siluosis iugis intersecat patrem mōtium apēninum: nitidis hinc illinc amnibus grauiduꝫ ꝛ laticum uarietate salubri fontes gelidos tepenteſq; sanis delectabiles: egris utiles: sitiētibus oppoꝛtunos. simul ꝛ metallorum uenas oium. Et bellātium armētorū acies: ꝛ nauigioruꝫ species hijs nr̄is iam cūctis equoribus impantes. ita ut hoc totum q̄ó mediterraneum nocāt mare si italici nolint: nisi occulto latrocinio nulla gens nauiget. Esse hic fruměti vini ꝛ olei Esse arborum ꝛ fructuum ꝛ pomoꝝ: que uester oꝛbis ignorat. Esse siluarū ꝛ q̄drupedum ꝛ ferarum

Fetida auimo

Descriptio italie

Apenninus mōtiū p̄

deus per seipsum sine medio uelle aliquid ostēdit ut nulle ibi ptes hoium videanť: quoꝝ linguis aut manibus pro organo quodā instrꝰoqꝫ utiť illis ipis qd per eos fiat ignorātibus: factūqꝫ mirātibus ac fortasse dolētibus. ¶ Hoc tu nr̄a etate solus trami te ꝓscēdisti. Nemo te fallat pī prudētissime: nemo tibi psuadeat eē aliquē tuoꝝ cardinaliū: qui uel semel vnq̄ cogitauerit: te ad papatū: nō dicam pmo uere sed poscere. Sigs forte tibi aliud insusurrat: ꝟba dat. te sibi mēdacio obligatū cupit. Deus te ꝑfecto. Deus inq̄ solus ꝛ nemo mortaliū elegit: linguis ꝫ illoꝝ ut dixi usus q̄s ad aliud dispositaꝫ ad suum ꝟtit obsequm quodqꝫ ipse uolebat dictu mirabile puolētes fecit. Hoc tibi acutissimo hominū quomō rear incognitum qō nemo fere vulgarium ignorauit. ¶ Sed si nūc etiā notius fieri vis: quorum electꝰ es uocibus: mores atqꝫ aios tibi notissi mos ꝓtēplare. Pone añ oculos fastū illuꝫ: Nusq̄ tāta rerū suarum extimatio: parq̄ ꝓtēptus alienarum. Alto loco assueti oēs ad summū singuli aspirāt: quo vix est qui alium q̄ se vnū digitum cēseat. Sed qm̄ noiare alios est necesse: qsqꝫ se cogitans aliuꝫ noiat: viciſſim ab alijs noiandus. Ita neqꝫ se gsq̄ noiare pōt neqꝫ aliū vult nisi ex eodē nūo: vñ tāti bñficij vicē speret. Qñ ergo illi hoc iudicio ꝛ hijs moribus: q̄uis vita cōspicuū ꝛ lr̄is excellētē humilis abbatē cenobij noiassent: aut tāte rei idoneum iudicassent: aut quomō illis in aium uenisset qō sibi qsqꝫ uel suis optabat exteris dare seu quez ex alto despicerēt sup̄ se cernē seu quo ministro usi eēnt dn̄m habere. Audacter forsan: sed ni fallor uere dixerim: nunq̄ quo sunt aio tale aliqd spōte pati ne dicā facere potuissent. Non refert aūt qd homines uelint: sed qd deus. Is te vo nō alium uolebat. cōsiliūqꝫ suum ultro nō cōsensuris occultabat qbus scrutinia ꝓfunda vsantibus: sic clāculuꝫ tuū nomē iseruit: ut ex tot noibus romano cardine fulgidis: cum solus abbas massilie sonuisset: dolor ꝛ timor malos: gaudiū ꝛ spes bonos: admiratio ac stupor oēs arripet: oēs tñ vna uoce uarijs ꝫ affectibus in laudē dei qui facit mirabilia magna solus: stupētia ora resoluerēt. ¶ Et si tāta de re sniam meam vis audire quātū seu solem uesptilio seu peccator homūcio diuinū ꝓsilium intueri pōt: dicam qd ad p̄mum rei nūcium mihi in aium uenerit: necdū inde discesserit: qō tūc audiētibus multis insignibus viris dixi q̄ uere aūt in tua sitū manu est. Q̄uis si affectus nō seqtur quem p̄dixi ꝛ credidi de diuina tñ dispōne sniam illaꝫ meā amplectar ac teneam: que talis est. Incipit credo Christus deꝰ nr̄ suoꝝ fideliū misereri. Vult ut arbitror finez malis īponere que multa per hos annos vidimus: vult p aurei seculi p̄ncipio eccl'iam suam quā uagari propter culpas hoium diu sinit ad antiq̄s ꝛ ꝓprias sedes suas: ꝛ p̄sce fidei statuꝫ reuocare. Qō si oīno uoluerit: nec multis humano more cōsilijs nec magno nisu: aut lōgi spatio tpis ad agēdū indiget: cui ut scimus actionis infinita facilitas est: nec curiam modo sed saxū illud graue hispidū cui insistit Auinio: nutu frōtis dicto citius quo libuerit trāsferendi. Nēpe cuꝫ nō solus ipse sed in se credētes id possint si ut scriptū est: sicut granuꝫ sinapis habuerint fidem. Ipse vo siue aptis miraculis decretū suum iplere disposuit. quāq̄ per hoiem trāsportari p̄misit per hoiem reportare. Ad hoc opus sanctū piuꝫ utile hoibus: deo gratū: tu ex hoibus p̄lectꝰ si dñi uolūtatē negligis: quā sis illi negligētie rōnez redditurꝰ? ꝛ qm̄ qō fiēdū ille statuit fieri oportet: cur per aliū q̄ per te fieri malis: ꝛ qō Traiano oliꝫ pu cipi dixisse ferť. Anus illa miserabilis qd successoris tui virtus tue gl'ie collatura sit cogita. Scio q me intelligis. nec aliqd dico qō nō sepe ruminaueris tecūqꝫ tractaueris. ea mihi tui igenij tueqꝫ sanctitatis opinio est. Quia tñ nō oēs igenio tuo sūt ꝓpter tardiores si fortasse hec audiāt loqui aptꝰ est necesse. ¶ Erat igiť ad hoc opus eligēdus aliq̄ cui ꝛ ingeniū: ꝛ ꝟtus: ꝛ expiētia rerum eēt ꝛ sup oia. rarum bonū animi libertas. Cur si queris: breuibus accipe. oēs ferme qui p̄decessoribꝰ tuis fuerūt tibiqꝫ sunt cōsultores tenēdi in ptibus illis ecclesiam: horū aliquo lapsi sunt. Quidā hebetiore ingenio nequerūt qd in rebus optimū esset eligere quos non uenia tm̄ sed misericordia dignos dico. Alij vo animi pollētes acumine sed ꝟtutis inopiaꝫ patiētes: ꝛ passionibus victi uel italie indigno quodam odio uel q̄dā soli natalis effeminata dulcedine. nō tam rōni q̄ affectibus obsequētes: ꝛ p̄uatā uoluptatē bono publico p̄ferētes suaserūt ꝟbo cuiꝰ ꝟriū aio sentiebāt. Quidā nec ingenio malo nec p uersa uolūtate sed uel inexpiētia uel etate decepti nihil uenesino maius habere eccl'iam crediderunt Fuerūt in hoc nūo: quos ꝓpēdi ꝛ italiam extra orbem eē ꝛ equoꝝ inauigabile ꝛ alpes impuias opinari: cum ꝛ utrūqꝫ iter amenissimum ꝛ italia iuxta sit. Quibusdam sensi aerez aquas vina cibos esse suspectos. Que suspitio cessaret si aut hijs vnq̄ usi essent: aut italicam celi tēperiem ac suauitatem: ꝛ que timēt omnia apud ꝓbatissimos auctorū nō magis italos q̄ externos laudata semp atqꝫ omnibus ꝓlata didicissent. ¶ Hoc loco aliqua mihi ad memoriam redeūt parua qdem in se: sed ad ꝓbandum qō loquor nō inefficacia. Cum enim Benedicto xij°. Vulsinij lacꝰ anguille mire magnitudinis ꝛ saporis insoliti misse essent ꝛ ipse admirans eas inter cardinales diuidi iussisset: exigua sibi pte seruata: nō multis post diebus dum ad eum ex more cōuenissent earūdem mētione orta: ut erat iocosus in sermone. Si p̄gustassem inqt sciuissemq̄ quales erāt non fuissem tam largus distributor: sed nunq̄ credidi tale aliqd nasci posse in italia. Quo dicto Joānes de colūna cardinalis semp mihi reuerenti suspirio memorādus sub quo illis in locis adolescētiam totam egi: vultu motus atqꝫ aio. Erat enim colore nobilis. ꝛ qui nihil uel visu fetidum uel auditu absonum pati posset: subito sic exarsit: ut diceret mirari se qd ita vir doctus qui tam multa legisset excellētem: cūctis in rebus Italiam ignoraret. Inde autem dum post annos sup rebus italicis: pro qbus ab italia missus eram Clemētem sextum alloquerer. neqꝫ ei qō uolebam satis imprimerem dixi inter uerba. magno italos emptum precio optare/ut Italiam noscet: sicut Galliam nouerat atqꝫ Britāniam. Intellexit vir ingeniosissimus quid uellem. Idēqꝫ se optare respōdit. Et nimirum si ut ait Arr. vnusqsq̄ iudicat bene que cognoscit ꝛ horum est bonus iudex ꝑm vnūquodqꝫ genus eruditus. Quid iudicare alto ꝫ igenio pōt quisq̄ de rebus incognitis. Nam qō idem addit simplr autez qui circa oia eruditus: uerum esset si in omnibꝰ eruditus inueniret. Qui ubi nam mihi sit queren-

Traianꝰ

Anguille vulsinij lacꝰ.

Joānes de colūna Cardl

Aristo.

De si tu aui niōis

exercitus ⁊ tot populi vivere. Q̃ siquis forte est apud quem v̊o fidem abroget uetustas. Ad id q̊ nuper omnes vidimus animum reflectat: ut scilicet p̃roximo iubileo cum tota p̃ope chr̃istianitas: ⁊ is peregrinãtium numerus: quem nescio an vnũ diẽ ulla urbs pasceret cõfluxisset rome inaratis l̃z atq; icultis romanor̃ agris vineisq; p̃cedẽti anno gelu ac pruinis per oẽm fere italiã arefactis: maior tñ ibi rerũ oium ubertas sub anni exitũ fuit: q̃ ab initio fuisset. ¶ Q̃uis sane ꝓpter cõtẽtiosos isolẽtes q̃bus est p̃o rõne odiũ ⁊ liuor: de hijs multa dixerim: nõ hic tñ q̃ videlicet ⁊ nã p̃fertilis roma sit ⁊ aduẽtitio fertilitatis capacissima ad id q̊ ꝓbare nitor magnã victorie spem repono. Neq; eni dignũ cẽseo: nec credibile extimo apl̃or̃ successores in eligẽda sede delitias aut copiã aut oino aliq̃ Chr̃m ⁊ salutẽ eternã cogitare: atq; ibi eẽ libẽtius ubi deo placẽ ⁊ hoibus p̃desse: ubi deniq; viuẽ bene ac feliciter mori possint. ¶ Lẽpus admonet ut nũc etiã vnũ tã multis adijciã. O si igit̃ nocte hac que apl̃or̃ Petri ⁊ Pauli gl̃ioso martyrio sacra est ⁊ hac ipsa noctis hora: qua tibi anxius tã fidenter nec minus reuerẽter hec scribo in basilica apl̃or̃ p̃ncipis que peculiaris basilica tua est diuio q̊ nũc canit̃ officio ⁊ matutinis Chr̃ii laudib⁹ interesses quãtã ⁊ q̃ sacrã p̃cipes uoluptatẽ: que suspiria q̃s lachrymas dares: q̃ doleres q̃ nõ lõgior nox eẽt. Audebo te iterũ orare: ut ⁊ hoc mihi rursum credas. nunq̃ parẽ tibi delectationẽ dabit Auinio cũ oib⁹ delitijs: que uel eẽ ibi ul̃ quebi uel aio fingi queũt. ut enim oẽ ibi mũdi aurũ: oẽs gẽme: oia vina: oẽs epule aceruenẽt: nunq̃ ibi erit illa deuotio que felicẽ faciat aiam. Certũq; id uerũq; me dicẽ Chr̃ianũ genus oẽ fatebit̃. Jn hoc saltẽ nullus locus rome par aut suapte est nã: aut fauore quolibet boiuz fieri põt. Et hec hactenus. ¶ Unũ silui siue ad extremũ distuli: q̊ p̃mũ esse potuerat. Nosti q̃ in statu chr̃iani tui sint per oriẽtẽ. Quin ⁊ ꝓpinguus malũ est. Nõ audisti ut ibermes asie ppl̃i quos nr̃a desideria fortes facit atq; in p̃mis olim Phriges. turchi hodie miserã greciã sine fine diripiunt ⁊ egeo spsas cicladas populanẽt. Que etsi lõgis erroribus obstinate puicacie iustas penas dẽt: inde tñ ad nos ueroſq; catholicos est trãsit⁹. Jã cypr⁹ creta rhodus euboea vicinioq; nobis tẽtat̃ achaia ⁊ epirus. Jã calabrũ littus flẽtis grecie mestissimas uoces trepidis auribus accipit: sic nẽ itaq; fides chr̃isti ut vides ad oriẽtẽ piclitat̃: tu ad occidẽtẽ sedes adhuc o maxime dux nr̃arũ ⁊ põtifex aiarũ: qui ut tuũ munus ipleres nisi fallor p̃dẽ surrexisse debueras: teq; uel solũ difficultatib⁹ obuiũ ferẽs: non romã mõ sed Cõstãtinopolim prexisse q̃q̃ solus eẽ nõ potes. Chr̃is ipse cuius res agit̃ tecũ erit: ⁊ chr̃isti acies quocũq; ieris te sequet̃. Nõ est boni ducis sẽpiculo subtrahẽ: multo minus aũt labori. sed illuc ꝓperare quo eũ plurimus bellãtiũ clamor uocat. ¶ Potuit Chr̃is crucẽ fugẽ/ si nos deserẽ uoluisset: nullis nr̃is meritis obstrict⁹ p̃o salute nr̃a mori uoluit. Nos bñficio p̃ueti p̃o illius gl̃ia nõ solũ mortẽ fugimus sed laborẽ. Jã dudũ debuit ois status: ois etas arma corripe ⁊ in illo spei anchorã figere: qui nullũ vnq̃ in se spantiũ fefellit: qui Theodosio cũ paucis cõtra imẽsos exercit⁹ barbaroruz pliãti/ mirã icredibilẽq; victoriã dedit: ⁊ p̃o eo fecit elemẽta pugnare. Jn quo gdẽ elegãter cõterraneus meus q̃uis Chr̃m nesciẽs deo tñ ueroq; testimoniũ phibuit hijs v̊ib⁹. Te ꝓpter gelidis aglo de mõte ꝓcellis: obruit aduersas acies reuolutaq; tela. vtit in actores ⁊ turbine repulit hastas. O nimium dilecte deo cui fundit ab antris Eolus armatas hyemes: cui militat ether. Et cõiurati ueniũt ad classica uẽti. Et nos dilecti deo eẽm⁹ si euz qua tenemur mẽte diligeremus: nunq̃ nẽpe se dilig̃tib⁹ abfuit: ut qui iterdũ se pſequẽtib⁹ affuit. Et nobis ab antris Chr̃is: nõ eolus. armatas hyemes funderet: nobis ether ut auxiliares ad classica uenientes militarẽt uẽti. Sed qs igratis militet? Quis sopitis atq; torp̃tib⁹ opẽ ferat? Nõ sopiti tm̃ sed exanimes ⁊ pctõ mortui. lõgeua iãq; in nãm uersa uoluptate marcuimus. Jã morib⁹ malis obruti sepultiq; ⁊ ob hocip̃m celestibus auxilijs destituti sumus. ¶ Ad te aũt redeo ubiq; fateor utilis sãcta ubiq; ⁊ uenerabilis p̃tia tua est. Sz qd queso qd rhodanus. Quid sorgia ⁊ ruẽtia tui egent? Quis ibi tuor ꝓtegẽdus? Quis hostium cõprimẽdus? Egẽt tui Joniũ ⁊ egeũ ⁊ helespõtus ⁊ ppontis ⁊ bosphorus. Quid hic igit̃ mõstri est. Non possum satis hoc querere. Jn oriẽte pugnat̃. tu qd agis in occidẽte spũaliũ dux belloꝝ? Est hic qdẽ dñorũ ero: publicus: qui pfecto tuus eẽ nõ põt ut se suis uoluptatib⁹ dños fieri putẽt: cũ necessitatibus alienis fiãt. Tu si nois: si officij: si dñi meministi qui su is in pascuis te pastorem fecit: nõ illic herebis ubi vmbra fortassis aut fons gratior. sed ubi p̃redo seu lupus infestior ubi necessitas dñici gregis maior: memor illius euãgelice sñie. bonus pastor aiam suam dat p̃o ouibus suis. mercẽnarius autem ⁊ qui nõ est pastor cuius nõ sunt oues ꝓpꝛie videt lupuz uenientem ⁊ dimittit oues ⁊ fugit. Tu es pastor: tue sunt oues que dñi tui sunt. Dia tibi commisit: oẽm tibi gregis curã: omne eius cõtulit. Lupus ad ouilis ostiũ fremit ⁊ tu cessas. Si nõ mercẽnarius sed uerus es pastor: offer te p̃claro pioq; discrimini. q̊ sicut temere optare nõ est prudẽtis: sic molliter declinare nõ est viri fortis ac magnimi. ¶ Mitte oculos in lõginqua nõ locor modo sed tempor videbis quãta ibi calamitas p̃sens sit: quãtũq; periculũ futuri. Nam ut ait comicus. Jstud est sapere nõ q̊ añ pedes modo est videre sed etiam illa que futura sunt ꝓspicere. Certe nisi iam hinc ꝓspicis nisi occurris actum est: pudẽdam nobis chr̃isti ani nois illis in partibus ruinã: ⁊ p̃sus indignaz ac miserabilẽ audiemus: que ut dixi nõ Chr̃isti q est iniurie inaccessus: sed nr̃a iactura est: nr̃a secordia: noster pudor: qui iam tãtus ibi est ut an maior esse possit in dubio sim. Nescio enim an peius sit amisisse hierusalem. an ita bi̊ãtion possidere. Jbi enim nõ agnoscit̃ Chr̃istus. hic ledit̃: dum sic colitur. Jlli hostes: hi scismatici peiores hostibus. Jlli apte nr̃m impium detractãt: hij uerbo Romanam eccl̃iam mr̃em dicũt. Qui q̃ deuoti filij sint: q̃ humiliter romani põtificis iussa suscipiãt: tuus a te ille datus patriarcha testabit̃. Jlli minus nos oderũt q: minus metuũt. Jsti autem totis nos viscerib⁹ ⁊ metuũt ⁊ oderũt. Cõstat q: nos canes iudicant: etsi loquẽdi libertas affuerit canes uocãt. Jnterfui ego solẽni die dum Romano ritu missa celebraretur: grecus quidam homo non illitteratus: sed multo maxime stultus atq; arrogans exclamauit. Ego non possum pati inquit latinorum nugas.

Turchi oli phrigẽs

Theodosius

Comic⁹

lautores epule offendūt: ⁊ ruinosis in edibus ⁊ in crasso aere assueti herēt. ⁊ q̄uis domicilio felicio re ꝓposito nō facile diuellunt. Audiui aliquos mora ⁊ usu familiaritatem quādam ⁊ amores sui car ceris contraxisse: ut qui tristes intrauerāt pene iuti digrederent. Itaq; minus miror si fratres tui su as amplissimas domos amāt. Sed ꝙ nimiū illas ament/miror. Que sic amāde erant: ne eterne do mus limen obstruerēt: ne ue pegrinatio patriaz co geret obliuisci. Nempe nihil sic amādū est ut amā do aliud sese amās oderit. ¶ Multa iam nescio q dem an liberius an uerius maiore fiducia an fide ꝓ fuderim: quo tendebam longis lz anfractibus per uēturus: poteram breuius non ignoro. sed vir ma gna in augusto explices. Sigs reruz de quibus lo quor magnitudinem metiat breuiloquium iudica bit: ut huic autem sit finis articulo. Sciēs hoc scru tator mētium ⁊ siqua sunt hoibus abdita que effe ctum sui iudicij retardarēt simul oībus occurren dum ratus virum bijs ad plenum malis explicitū sibi elegit: cui scilicet ⁊ excellēs ingenium ⁊ uolun tas optima esset. ⁊ expientia rerum ingēs: ⁊ liber tas animi expedita: quam nulle inanes rerum fal lere ꝓemerēt. nulla purpurea tirioq; murice olens uestis. nulle opes nulle diuitie: nulla consuetudo li gans animos. nulle domorum cōpedes supbaruz. Cui non ignotum ubi ⁊ qualis esset italia. ⁊ quan ta ibi esset ecclesia. deniq; qō non caruit euidēti mi raculo: egit Christus ut in italia esses duz te absen tem noiantibus: sed p̄sentem sibi vicarium ordina ret: ne quis dissimulationi locus esset. sed tibi ⁊ oi bus appareret decere te sūmi pōtificatus officium exercere: ea potissimuz in parte terrarum: in qua il le tibi nec sperāti utiq; nec optāti nec opināti equi dem nō suffragijs hoium: sed sola dei ꝓuidētia cō tigisset. Atq; ubi ex humili ad summuz sine medio cōscēdisti: illic e summo humilibus sine medio cō sulendum: insolētibus resistēdum. qō nec usq; q̄ terrarum melius fieri pōt nec alibi q̄ in sua urbe glo riosius romanus pontifex in actum largitori placi tum datam sibi diuinitus trāsferre potentiam. Q̄ uis enim bonum opus ubiq; laudabile: nusq; tam aptius fieri constat: q̄ duz in sua sede sedet opifex. ¶ Tu qdem orthodoxe fidei magister actuūq; opi fex piorum sedes tua ubi vis. Sed antiqua ut diri ⁊ uera ⁊ ꝓpria ⁊ publice utilis. ⁊ vniuerso expedi ens Roma est. Itaq; huc rem uerto: lōgumq; ser monem ad hūc exitum deduco ut urbanus urbem romanus pōtifex Romam petas: locum deo gra tum: hoibus uenerādum: pijs optabilem: rebelli bus dum tu ibi fueris formidādum: reformādo or bi ⁊ regēdis rebus idoneum cui hactenus non fu it par nisi me animi fallit auguriuz nec futurus est Arripe ergo per Jesum Christum obsecro hanc oc casionem celitus tibi oblatam: ne ue indultum tan to opi spatium labi sinas. Fugit enim tēpus nec re uertit nec subsistit. Hoc si bñ usus fueris in ꝓpetu um gaudebis. deoq; gras in eternum ages qui ti bi decus hoc eximium reseruauit. Atq; in illo glo riaberis spreta hac vnde uenis patria terrena pro amore patrie celestis ad quam pgis inter syrenum cantus clausis auribus trāseūtem: tacito lz dñi re uocātis impio, paruisse. ¶ Insonet oro iugiter Da uiticū illud aie tue. Audi filia ⁊ vide: ⁊ iclina aurē tuam: ⁊ obliuiscere populum tuum ⁊ domum pa tris tui. Quodq; abrahe patri nostro ait dñs: tibi dictum puta. Egredere de terra ⁊ de cognatione tua ⁊ de domo patris tui. ⁊ veni in terram quam mōstrauero tibi. faciamq; te in gētem magnam: ⁊ magnificabo nomē tuuz: eriscq; bñdictus. Hec si ti bi dicta credideris cui ambiguum esse pōt: qn con festim dimissa patria illa que tua dicit ⁊ carnalib⁹ victis ac calcatis affectibus tu quoq; iures domi no: uotūq; uoueas deo: nō introiturum te in taber naculum domus tue. nec ascēsurum in lectum stra tus tui: nec daturum somnum oculis tuis aut pal pebris tuis dormitationem: aut regem temporib⁹ tuis: donec inuenias locum dño: tabernaculū deo iacob. At si negligis: aut si differs: datumq; iterim tempus elabit. crede hoc mihi tūc dolebis teq; ip sum argues: quādo ⁊ dolor inutilis ⁊ penitētia se ra erit. Cum eo nempe puētum fuerit quo citoutiq; ueniendum est: ubi bonorum omniū patria vna erit: ⁊ malorum altera: rogo quid patria ista terre stris nisi imporpium ⁊ pudor futura est: bijs qui eius obtētu celestem patriam neglexerint magisq; curauerint ubi sepeliēdi essent q̄ ubi sine fine victu ri miseri qbus prouisa diligētius carioq; cadaue ris q̄ anime sue sedes? ¶ Ego certe de te ista non metuo utinam nō magis de alijs metuēdum esset. Non enim ad vnum terre angulum arctata est: tui animi magnitudo. Legisti illō poeticum. omne ho mini natale solum. ⁊ illud alterius omne soluz for ti patria est. Confido de te ꝙ nō taz vnde uenis q̄ quo pgis cogitas. Spero ꝙ dum terram aspicis: totus tibi orbis est patria. At dum celuz totus hic tibi mūdus exilium est. Nempe hāc meam immo publicam spem quam mihi atq; alijs tua iam tar ditas abstulit: tui quotidie nobis actus ac uerba re stituūt. ¶ Quicqd enim agis: quicqd loqueris pie ⁊ ad reditum ꝓne uoluntatis iudiciuz est. ¶ Duo ex omnibus attingam ut intelligas nullas esse late bras fulgori tuo: teq; uel in thalamo loquentez au diri toto procul orbe terrarum ꝑmum est ꝙ nuper dum Massiliam peteres pietate non dubitem ur gente ac desiderio reuidēdi religiosum illum atq; humilem nidum: vnde hinc celesti ꝓuidentia hinc tua virtute quasi duabus alis ad supos euolasti. te q; plebs deuota ⁊ tui in primis amātissima nō ut hoiem sed ut deuz quem officio repsentas summo gaudio atq; ingenti ueneratione suscipet tam pio spectaculo permotus nescio an lachrymas: sed cer te uerba non tenuisti: que in nostris gratius etiam fortassis q̄ multorum qui aderāt auribus sonue runt. dixisti aūt inter multa ꝙ nisi esset alia causa Romam atq; italiam petēdi nisi ut deuotionem fi delium excitares abūde qdem hec sola sufficeret. O sanctum ⁊ eterna memoria dignum uerbum. Sic est uere. q̄uis autem ut in historijs notum est Massilie ciuitas ab ipso sue fundationis exordio romane urbis amicissima semp fuerit. hodieq; qō interdum utrobiq; posit⁹ notaui inter ipsos popu los magni cuiusdam relige sint amoris: si tñ talis occurrit tibi Massilia q̄ obsegosa: q̄ deuota: q̄ re uerēs Roma occurret. Nō affusum mō ⁊ pre gau dio lachrymātem sacrāq; tellurē pijs fletib⁹ irrorā tem populū. sed ipos dei angelos in limine obuios hēbis. qui vicariū spōsāq; sui dñi in sedē atq; i tha lamū ꝓpriū redeūtes ineffabili gaudio ⁊ pdulcibus hymnis excipiēt. ¶ Secūdū vo ꝙ dum hec impia

Dē hoi natl'e so lum

Ciuitas massilie ãica sēp fuit rōa noꝝ

uere põt: lz ⁊ statim mori possit ⁊ sepe senẽ morĩe do ꝓueniat. Seni ilico moriẽdũ eẽ certissimuz est. ¶ Cũ ad tribunal Chꝛi igĩt uẽtũ erit: ubi nõ tu dominus ⁊ nos ſui sed vnus ille dñs: nos ꝓserui oẽs erimus. Nõne putas tibi dicturus sit. ego te a terra inopẽ suscitãs ⁊ de humilitate tua erigẽs nõ solũ cũ ꝑncipib⁹ sed sup ꝑncipes collocaui: eosq; tibi ad genua pedesq; ꝓcũbere uolui. tu eccl'iam meaz tibi creditã ubi nã gẽtiũ reliqsti: tu multis a me singularib⁹ ĩsignit⁹ donis: qd singulare mihi ꝑter ceteros reddidisti: nisi q; sedisti in rupe Auinionensi tarpeie rupis oblit⁹. An me credis dũ reruz caput eligerẽ nõ aliud eligẽ potuisse? An electionẽ meaz iudiciũq; ꝓtenitis? tuq; in ꝑmis qui ꝓx corrigendis erroribꝫ mirabil'r per me assũpt⁹ nihil penitus ab illoꝛ tramite declinasti. igressu dissil'is: ceteris ꝓgressu simillimus ⁊ egressu. ¶ Qui ad hãc iterrogationẽ mihi seruo tuo nõ facile rñderes. Quid rñsurus es dño? aut qd dicturus Petro? Ego ing et iusto metu crudelissimi Neronis fugiẽs dñi increpãtis occursu Romã redij ad supplicium ⁊ ad mortem. Te qs Nero: qs ue Domitianus expulit. Quis mortis aut supplicij metus: tã diu exulez fecit? Quid queso nũc Rome fit. qd mea domus? qd sepulchꝛũ? qd ppl's meus agit? An mihi nõ loqueris? An que te ꝓcõtor ignoras? vñ vo mihi nũc redis? An ⁊ tu ad rhodanũ exulasti: qui si te ibi forsi tan natũ dicas: an nõ ego natus alibi? Sed uterq; nr̃m aliã nascẽdo: renascẽdo aliã ꝑtiam nact⁹ erat. Itaq; cõscius ego dñice uolũtatis rome postposui galileã: at tu Rome rhodanũ ꝑtulisti. ¶ Hec ego ꝑi clemẽtissime fide pura stilo humili dictauerim si sus tibi amariusculã vitatẽ q; melliculas blãditias charioꝛẽ. Si erraui aut si scitatẽ tuã mea libertas offendit flexis aĩe poplitib⁹ ueniã peto. Tu vo nũc reiectis ꝓsultoribꝫ uanis: tecum cogita: tecũq; deliberа: an qõ supest tpis in ceno auinionẽsi agẽ malis. An Rome que tota caro ⁊ sanguis est martyꝝ An in saxo illo ⁊ in illa uẽtorũ ꝑia quã nũc colis. an in uaticano potius sepeliri eligas: locoꝝ omniũ nr̃i oꝛbis sine ulla compatione scissimo. Ad extremũ in die ultimi iudicij an resurgẽ ames iter auinionicos pctores famosissimos nũc oium que sub celo sunt. An iter Petrũ ⁊ Paulũ Stephanũ ⁊ Laurẽtiũ: Siluestrũ ⁊ Gregoriũ: ⁊ Hieronymũ ⁊ agnetẽ ⁊ Leciliã: ⁊ tot milia scoꝛũ uel in Chꝛi cõfessione feliciter gesctiũ uel ꝓ Chꝛi fide felicius pemptoꝝ. ¶ Deniq; qcqd elegeris vnũ Roma suo iure flebil'r poscit: ut si tu illã deseris qõq; iustũ sit: nemo te melius nouit spõsum saltẽ sibi alterũ suũ cesarẽ restituas. Quẽ Innocẽtius sextus ut phibẽt: is qui te primus añcessit ab amplexu eius iusurãdi religione ꝓhibuit. O diuoꝛtiũ si uera loq licet: ĩdignũ neq; spõsis tñ: sed toti vicinie nociturũ. Tu patrũ optime ⁊ boni cois amãtissime: obicem hũc qui solus potes amoue: ⁊ Cesarẽ Rome eẽ non solũ ꝑmitte sed ꝑcipe ne nolle te ibi eẽ crudelitas. nolle aliũ inuidia videat. Et hoc tibi uel si respuis hoc sibi pñs ac uẽtura plebs chꝛiana per os meũ q̃uis ĩsulsum ⁊ puiloqum ⁊ indoctũ: ab illo tñ dictũ credat qui mẽtiri nescit qq; dum vult nõ pctores atq; ignaros tñ sed bꝛuta quoq; aialia loq facit. Quia dũ Roma spõsis suis vidua suisq; luminibus oꝛba erit: neq; res humane vnq; bñ ibũt neq; chꝛistiani fines ꝓquiescẽt. Si alterũ recepit: bñ erit. At si ambos optime gl'iose feliciterq; Chꝛius oipotẽs dies tuos ꝓget in lõgũ euũ. Apiatq; coꝛ tuũ consilijs nõ blãdis nec fortasse delectabilibus sed sanis ac fidelibus. Utq; arbitroꝛ deo gratias. Uenetijs tertio kalenõ. Julias.

¶ Explicit Liber septimus.

¶ Incipit Liber octauus Ad Joãnem boccatiuz de etatis parte dubia: ut aiunt. Epistola. I.

Juuẽes sibi deẽ hũt annos. senes vo addunt

Os est iuuenũ animis suis semper aliqd detrahẽ: senũ vo uel tãtũdẽ uel plus addere eo q; liberius sit addẽtis mẽdaciuz q̃z detrahẽtis: pnioꝝq; credulitas audiẽtiũ: utroꝝq; autez certa rõ: sed diuersa est. Juuenib⁹ ꝓseruãde ⁊ in lõgũ ꝓtrahẽde vite ne dicã libidinis. Cõtraq; senib⁹ queren de atq; augẽde studiũ auctis. utriq; certe tãta constãtia mẽtiunt ut illi cũ multos sepe fefellerint: aliq; tiẽs ⁊ seipsos fallãt: credãtq; se mẽdacio iuniores bñ si ⁊ morte fallerẽt statuto illos in termino expectãtẽ. Et hij ut vni mẽdacio fidẽ querãt plurimis: iplicenť: multa que añ se fuerint q̃si viſa oculis ⁊ cognita fabulãtes. Mihi utrũq; declinare est anim⁹ Illud eni turpe mẽdaciũ: hoc iane. ¶ Fateboꝛ tñ. neq; tuũ iudiciũ erubescã diu me in primo agmine nõ mẽdacio sed silẽtio vsatũ. Fisus eni sum multũ ipm cui annoꝝ nũs nãe digitis iscribi solet: viuacitate q̈dã: ⁊ vite mõ iuuenilib⁹ pbꝛis explicite plus opinioni aliqd spectãtiũ detracturũ q̃z ausura eẽt i pudẽtia mẽtiẽtis. Quis huic spei obstaret pperata canities que nescio vñ iã inde ab annis teneꝛioꝛib⁹ caput adolescẽtis iuaserat rara lz: que cũ pma ueniens lanugine albicãti vtice uerẽdũ nescio qd bẽret ut qdã dixere ⁊ teneri. Adhuc oris hitũ onestaret mihi tñ eatenus iniucũda q; ea saltẽ in pte iuuenili quo gaudebã aduersareť aspectui. ¶ Sed qñ ⁊ cani falsi sepe testes sunt etatis: ⁊ mihi oium coeuoꝛũ testimonio tã ꝓcoꝛ illa mutatio: ⁊ tã ꝑceps fuerat: ut nulli eẽt uel icognita uel suspecta: spaui aliis illã iudicijs oppssum iri. Nec fefellit spes. Interiz sic affecto ⁊ Aume regis incanamenta ⁊ Virgilij iuuenis barba cãdidioꝝ. ⁊ Domitiani adolescẽtis coma senescẽs. ⁊ Stiliconis festiua. ⁊ intẽpestiua canities Seuerini. Et sigd tale uel legerẽ uel audirẽ magno aium subibat assensu: clariſq; comitibus me solabar. Et si aũt nunq̃z qõ mihi sum cõsci⁹ de etate mẽtitus ipse mea fiz: siqñ tñ qõ psepe accidit iuniorẽ me aliqs diceret mẽdacij exps: alieno mẽdacio delectabar. Sigs vo qõ rarũ fuit seniorẽ faceret: hoc mẽdacio tacit⁹ irascebar. At si qñ uel casu aliquo uel acriore iudicio gsq̃z uerũ meoꝝ nũm dixisset annoꝝ: vitate ipsa offensus: ⁊ admiras q̃si me ꝓditũ extimabã. Cuius mali cãz mecũ querẽs vir iuenio. Et isaniã gdẽ illã aliqñ mihi cũ alijs iuenib⁹ cõez fortasse nõ negẽ. Hzates aũt deo meo cuius gr̃a miserũ me de coꝛpe mortis hui⁹ cũ apꝛo liberabit. Et qõ ad hãc miserie ptẽ attinet: puto iã liberauerit per Chꝛm dñm nr̃m. Jã a multis annis sed pfectius post iubileũ a quo septimusdecim⁹ annus hic est. Sic me adhuc viridẽ pestis illa deseruit: ut incõparabil'r magis odio mihi sit q̃z fuerit uoluptati. Jta ut quotiẽs ea feditas in aium redit: pudore ⁊ dolore pcitus cohoꝛrescã. Scit me Chꝛius

De senectute

ꝛ piscium ac uolucrū. ꝛ ciboꝝ omnis generis infinitam copiā. Ne fortassis fame mori metuāt: non tu qdem qui ꝛ hec nosti ꝛ ab annis teneris in religione optima enutritus carnis inedia impinguare spūm didicisti: sacroqꝫ ieiunio assuefactus esuriem amas: crapulā execraris. Sed qui auinionēsib⁹ de litijs assueuē nihil ꝑter rhodanū cogitare queunt. nec si queāt nolūt: tā dulcis est eni erroꝝ ꝓsuetudie saporat⁹ ꝛ ꝓdit⁹ annis: ut palato animi ueri gustus amarioꝝ fiat: quo ꝓfecto spūali egritudine laborā tibus nihil est funestius. ¶ Qui si dicant ut soliti sunt deesse aliqd italie nō cōtēdā. Nam si nil penitus deesset nō terrestris eēt sed celestis regio. poeticūqꝫ illud hoc dicētibus ingerā. Nec vo terre fere oēs oia pñt. Simulqꝫ illud adijciā terrā nullam eē cui nō aliqd: imo nō multū desit. Sed fidenter nulli minus deesse q̄ꝫ italie eāqꝫ ante oēs reruꝫ bonarū abūdātissimā affirmabo. raro aliqd affirmare solitus. Sed hoc usqꝫadeo certū puto ut ne Jndis qdē aut ethiopibus sit ignotū. Jnuitus de mā humili ꝛ aliena meis usibus diu loquoꝝ. sed res cogit. Noui mores. Audiui sepe dum dicerēt benuēse vinū italiā nō habere. En grauis infamia iustaqꝫ causa italie relinquēde. Nōne aūt puerilis ambitio videri pōt paucis mediocriꝫ vini uasculis gl'iari. que vnus alterqꝫ trāsalpinārū partiū collis ꝓfert. ꝛ tot tā uarias nobilitū spēs vinoꝝ spernere q̄b⁹ italia ois scatet. Nēpe qd hoc aliud est nisi odium gētis ad eleméta trāsferre. Rūdebūt forte neqꝫ se spernē neqꝫ odisse: sed locū elegisse ubi ꝛ suis ꝛ nr̄is illuc pelago ꝛ nauigabili amne delatis delitijs frui possint. Q; si nr̄a illuc/ cur queso nō ꝛ uestra huc eodē se maritimo seu flumineo tramite deuehant: ꝛ quo trāsmarina pueniūt: cur nō pueniāt trāsalpina qbus ꝛ eque ligdū iter est: ꝛ breui⁹. ueniāt plane: ueniāt securi: qui beatā siue benua vitā agi posse diffidūt. Nam ꝛ hic nr̄a repient: ꝛ sua illos nullo negocio ꝓsequent. Hīa uoluptati nihil difficile. nihil impuiū illi est. maria penetrat ꝛ vbo ipsa etiā mōtes transfert. Spero aūt postqꝫ italos colles attigerint ꝑterita nō regrēt. Jta dico si corpo rei sensus liberi sint nec ai ꝑmant erroribus: aliogn nulla vnqꝫ q̄uis exqsitissima nouitas ieptissime uetustatis uestigiū abolebit. Euenietqꝫ qō de Seuero romano impatore memorie ꝓdit: qui cū in summo fortune gradu eēt ꝛ petitis terra mariqꝫ cibis affluēret cupide tñ afro legumine uescebat: non qꝛ uel delectabilis cibus eēt: uel italie deesset: sed qa ipse afre erat originis: cuius amoꝝ quecūqꝫ inde oꝛta eēnt sapida fecerat. Sūt qdā motus nāles quos extiguere difficile est: rōne animi frenant. parebat ille vir magnus desiderio nāli: nec ideo tñ honestū officiū deserebat. Amabat patriū legumē nec amore patrij leguminis in africa morabat. ¶ Sile aliqd cōiecturari licet in ꝑncipibus alijs Traiano scilicet/ Antonio pio/ ac Diocletiano. Quoꝝ primus quo supbiūt Hispani: Jtalice qdē nat⁹ in hispania vir impio senescēti utilis potuit uel ex oꝛtu uel ex rudimētis ifantie ad hispanas res amorē quēdam ꝓsuetudine cōcepisse. Scōus vo Rome natus sed trāsmōtane hoc est Nemausēsis originis: nūquid nō ueri siliter credi pōt. delectatus fuisse vino patrio quo tā ualde hodie delectant qdā quos optarē: ꝛ par eēt maioribus delectari. Certi⁹ e salonis dalmatie oriūdus fuit. ubi an aliqd boni sit nescio: sed vir fieri pōt gn aliqd ibi eēt quo ille delectarē. Est enim nescio quenā latēs vis ꝛ natalis soli dulcedo insita vilia etiā nobis q̄si q̄dā cois oꝛtus ꝓsanguinitate nobilitat: cōmēdatqꝫ: ꝛ que nā fecit acria dulcia facit opinio. Jtaqꝫ vir iuenias nisi doct⁹ ad modū modestusqꝫ sit: qui nō patriā suā oibus ante ponat. Si iudicio fiat ineptissimū: si charitate laudabile mō nō sit maiori ꝯriū charitati q̄le est de q̄ nūc agit. ¶ Nunqd enim queso hoꝝ aliqs quos ꝓxime noiaui: seu ꝓpter affectū pātie: ubi uel vñ oꝛt⁹ eēt: seu ꝓpter frugū sibi placitū saporē alibi q̄ꝫ Rome: hoc est impij domicilio sedē legit: ꝛ fieri potuit: ꝛ credi pōt: ut sicut Seuerus legumē ex africa: sic alij resꝫ alias ex hispania: nemāso dalmatiaqꝫ ad uectas habuerint: qbus romana tñ in regia uterentur. ut sileā eos ꝑncipes qui aliūde oꝛti nō tñ Rome agere sed romani etiā videri optarūt: atqꝫ ut romani dicerent ꝛ crederent modis oibus nixi sunt: nec mētione ullā pātie ueteris audire uoluerūt. nec imerito: ut qui nobiliorē patriā impio q̄ꝫ origie nacti eēnt. Quales legimus Alexādrū ac maximum quoꝝ ꝑmū fire. scōm barbarice pudebat originis. Nō hoc postulo ut sui oꝛt⁹ quenq̄ pudeat. Est eni ꝛ nāe aduersum ꝛ modestie. ¶ Sed hoc posco ut ꝛ tu pī: ꝛ cardinales tui ꝑstetis eccl'ie dei eterni: qō illi q̄tuoꝝ quorū supra memini tpali impio ꝑstiterūt: ut cū scilicet in aium uenerit eē hūc in aluernis oꝛtū: hūc lemonicis aut in aliq̄ urbiū vicinaruꝫ simul illud quoqꝫ mētē subeat: esse te qdem eꝑm urbis rome. Jllos aūt uel romane telluris eꝑos: uel in romana urbe ꝑsbyteros: aut diaconos: nec decere eccl'iaꝫ Petriqꝫ sedē originibus uestris. sed origines nr̄as illi cedere: illā seq; nec honestū catholicis atqꝫ eccl'iasticis viris eē carnaliū vncis affectum ab officio retrahi quos pagani fregerint ac sp̄uerint. ¶ Proinde psuade illis. nā tibi iā psuasum spero romam petere: ubi ꝛ rerū copia: ꝛ qualitas ea est que facile impetret ut externa nō cupiant uel si forte aliud quesierint cūcta affatim nō solū ex illoꝝ patria: sed ex oꝛbe toto tyberinis faucib⁹ cōuehant. Sic enim de Anco Martio q̄rto romanorū rege scriptū est. ꝙ ostiā in ipso maris fluminisqꝫ cōfinio coloniā posuit. Et sequit. Jam tū videlicet ꝑsagiēs aio futurū ut totius mūdi opes ꝛ cōmeat⁹ illo ueluti maritimo urbis hospitio recipent. Non ergo diffidāt pauci hoies ꝛ in Christo humiles ac ieiuni posse viuere ubi opipare vixerūt: tot superbi ꝑncipes ꝛ tam multa milia viroꝝ: tāqꝫ innumerabilis hinc ciuium multitudo: hinc aduenarū. Nāqꝫ ne hos loquar quoꝝ certus numerus stringi nequit. aut lustra oia diuersis etatibus acta complectar: duo que stupore legētibus ingerūt attingam. Sigdem anno sexto Claudij ꝑncipis descriptione Rome facta inuēta esse ciuium romanoꝝ sexagesies nouies cētena quadragintaq̄tuoꝝ milia. Quia res fidem excedit testis est Eusebius cesariēsis in libro de tpibus. Cum iam ante sub Augusto anno eius q̄rto ꝛ quinquagesimo inuēta eēnt nonagies ter centena ꝛ septuagiuta milia. Eat nunc aliquis diffidentie filius ꝛ uaticinetur non dicam te: quem sic hodie religiosum ꝛ frugalis vite amicum affirmare ausim: ut in monasterio fuisti vnqꝫ: sed seu viginti seu triginta reuerendos patres cum modesta familia ibi non posse viuere. ubi trecenti olim patres conscripti. Ubi tot Jmperatores. totqꝫ

Benuēse vinuz

Seuer⁹ impr

Traia⁹ Anto⁹ Diocle⁹

Patrie amoꝝ ceteris aīs fertur

Alexander sīr⁹ maxius

Anc⁹ rō nus rex

Euſebius

tētē ac de se spantē se amātē pcantēq; non deseret. ¶Credo egdē q; que isti terrifici hoies minantur nō eueniēt: z uel bñ viuēti: uel bñ utiq; viuere cupiēti: z male vixisse toto aio dolēti: nullus vite amicus infelix erit. Et sigd hoz forte accidat pter ultimū illud qó grauissimū dixi oia me etsi moz ipsa fuerit adiuuāte illo de quo scriptū est. z si ambulauero in medio vmbre mortis nō timebo mala quoniā tu mecū es. Et iterū. nā etsi ambulauero in medio tribulationis dñe viuificabis me. forti aio laturū mortēq; ipsam iter nālia posituru spe imortalitatis insup z resurrectionis adhibita. Quarū p̄mā boni z docti oēs habuerūt. Scda maxime etiam caruerūt viri: sola tñ ai vtute leti z itrepidi moriētes ostēderūt nobis nō mō nō ipossibilē: sed nec ualde difficilē mortis eē ptēptū. Lāta vo luce reb⁹ addita vide q̄ sit turpis uere chriano hoi met⁹ mortis. ¶Annū ego hūc imerito nisi fallor ifamem: z uel nouū nihil uel ꝓfecto nil terribile si vir fuerim allaturū hac die z hac ipsa hora securus ingrediar. Scito enim: z sciāt siq erūt: qui tam humilē nō fastidiāt originē scire: me anno etatis huius ultime que ab illo qui hāc mihi spem tribuit Jesu Chō z initiū traxit z nomē. millesimo trecētesimo quarto die lune vigesima Julij illuxescēte cōmodū aurora in aretina urbe in vico qui ortus dicit natum esse. Que dies apud nr̄os publica z insignis est nota: ea scilicet q; exules nr̄i qui se Aretiū Bononiamq; ꝓtulerāt: hinc illinc ꝓctis in vnū exercitib⁹ armati die illa z ipsa ferme qua nascebar hora anteq; sol iugis mōtiū erumpet ad portas pīie uenerunt. siq fors fuisset ferro exiliū ulturi. Jsq; aduētus etsi inefficax fuerit: qz tam magnis motib⁹ z igēti oia terrore cōcusserat nescio qdē an adhuc e memoria hostiū elapsus: sed usq; ad hos primos annos vulgi ore percelebris fuit. Hec eadē hodie z lune dies: z vigesima est Julij. Annus qui tūc erat q̄rt⁹ nunc sextus z sexagesimus est. Mitte in digitos rōnez duo z sexaginta fluxerūt anni. ex quo vite huius inquietū limē attigi. z hac die z hac hora ille horrēdus ut phibēt tertius ac sexagesimus icipit. Sic si uerū dicere solit⁹ es: nec iuuenū more aliquot ipse tibi quoq; nūc annos subtrahis. ego te in nascendi ordine nouē annoz spatio anteisti. ¶Ecce tibi amice diē p̄mū mee huius vite mortalis exposui. ultimū quoq; libēter exponerē: sed ignotus est mihi. Frustra Dauiticū illud igemino. Notum fac mihi dñe finē meū. Sed cū oēs dies meos: tū illum preceteris regi seculoz recōmēdo: tu illū diē si superstes fueris: ut cupio ab amicis hijs meis qui hoc vite stadiū meū currūt. cū uenerit scies: qbus semp acerbus semp onerat⁹ ut Maro ait. dies ille videbit cū pncipio tū fine collato vite mee quātulacūq; fuerit pcipies breuitatē z dices illud erūnosi senis hō nat⁹ de muliere breui viuēs tpe replet⁹ multis miserijs. qui q̄si flos egredit z cōterit z fugit uelut vmbra. Proide cū ex more nocte media surgēti: hec mihi subito in aīum uenissent: calamū festinus arripui ut ea tibi q̄ primū nota facerē: videbimus pstāte deo annihuius excursum. Sigd infaustū accidet doliturū te nō dubito. Si mors autem mō nō turpis: ne doleas queso neu queraris: ut enim nihil est filio idignius q̄ parētē ifamare: sic nil hoi difformius q̄ accusare nām. Sin gd lētius erit q̄ pmittit: gaudebis scio. z egoipse si me vita comitabit anni in fine gratulabor tecū: ut cū Gaio oli aselli Gaius aselli⁹
lio Augustus cesar apud quē etiā anni hui⁹ est mētio: qp hūc scilicet senectutis scopulum euasero. Tu rei exitū itētus obserua: qd ue mox tibi tuo⁹ tpe metuēdū aut sperādū famoseq; snie quāta sit fides in meo capite piculū fac. Et uale. seu viuim⁹ seu morimur nr̄i memor. Licini. xiij. kl̄. Augusti ad aurorā

¶Ad amicos de senectute ꝓpa z ei⁹ bonis. Ep⁹. II.

Enui fateor. Jdq; iā amplī⁹ dissimulare et
s si uelim nequeo: z si queā nolim. Gaudete coetanei seu ad resistendū senio fortiores: seu ad occultādū igeniosiores: seu ad credēdū faciliores spei uane que de fallaci ac fugaci orīē iuuēta Ego clam labētis eui blāditijs nō credo. Gaudete adhuc iuuenes qui videri vultis cedo ego. Jam tēpus est. uacuūq; uobis locū linquo. Possidete illū ptinaciter z tenete cyrographuz etatis. Ex ꝓfesso senex sum. Jpse annos meos in speculo. Alij in frōte legūt mea. Mutat⁹ est p̄mus ille oris hitus z letū lumē oculoz mesta: ut aiūt: at ut ego sentio leta nube recōditū. come labētes z cutis aspior: totoq; vtice nix albescēs adesse etatis hyemem nunciant. Senect⁹

¶Bias aūt illi qui nos a p̄ma luce ad uespam z a p̄ma etate in seniū ꝓspectat ac regit. Ego in hoc statu nō solū ai vires auctas: sed corpeū robur ad studia solita z honestos act⁹ nulla ex pte decreuisse fatio. Nā ad alia inualidus fieri z gaudeo z nitor z etatē ipsam ieiunio/labore/vigilijs adiuuo. Quibus oīb⁹ quotiēs sic affect⁹ sum: ut nihil turpe uel cogitare libeat ul̄ iplere liceat. tūc ego Milone fortior z Alcide de meo corpe q̄si de antiquo hoste. q multa mihi z grauia bella commouerit triūphare mihi video: inq; ai mei capitoliū via sacra laureatos currus agē. tū rebelles affect⁹ ac perdomitas passiones in triūpho ferre insidiosissimamq; vtutis hostē reuictā nodis adamātinis durisq; cōpedib⁹ uoluptatē. ¶Jtaq; mirabit fortasse aliq̄s: non hij tñ qb⁹ tā familiaris est vtus: ut mirabilis eē desierit: nunq; hercle mihi gratior fuit vita q̄ dum ceteris odiosa eē icipit. sic me deus qui gradatim puerit ad etatē hāc. de hac mortali z uana ad illā uerā z eternā vitā puebat. ut ego pluris facio diē vnus huius maturi tpis: qō iuuenes fere oēs dictu mir̄ z cupiūt z oderūt q̄ illius floridi tpis annum tot fluctuātē assidue alterius motib⁹ z iuuenili uarietate uolubilē utq; illud Marci Catonis apō Tullīū uere qdē: lz ipari vtute mihi applicē. siqs deus mihi largiat ut ex hac etate repueriscā: z in cui⁹ua gina ualde recusem. nec vo uelim q̄si decurso spatio ad carceres a calce reuocari. Neq; enim vnq; mihi ꝓbabit intellectus ille Virgiliani vsus apud Nonīū Marcellū libro de ꝓprietate p̄monū. Prudētissime inqt nr̄ Maro diē ptiēs p̄maz ptē q̄si ei⁹ etatē puberē meliorē dixit nono libro. Nunc adeo melior qm̄ ps acta diei. Prudētissime inq; noui: sz tu dictū nō prudēter iflectis. Nō de vita enim: sed de die Maro logtur cui⁹ p̄ma ps stomachi tumultib⁹ ac serotinis cōfusarū rerū vinculis explicita: z imunis atq; ob id magnis cogitatib⁹ aptior dici solet: q̄q; sobrijs ais atq; corpib⁹ ois ps diei ad oē bonū opus apta est. ¶At qp ad etatē vniuersaz tra bere niteris. q̄si p̄ma queq; ps sit melior. z si ides alibi Virgilius multiq; alij cōsentiāt: z qō ad corpus attinet negari penit⁹ nō possit. Qō ad aiuz tū hoc est nobilissimā nr̄i ptē falso dici. Nemo animi

Ubi z q̄ tpe nat⁹ fuit Pe trarcha

Dauid

Maro

Job

Juuēt⁹ uolubil̄

Nonius marcel.

qđ uerbū intellectū si fuisset a populo nō ipune ut auguro: tulisset. Sed sic est sic de nobis sentiunt ⁊ basilicas suas sigs ex nr̄is introierit q̄si hūano sā guine aut fedo facinore violatas reconciliant ⁊ expurgāt. ¶ Et hec qđē romana eccl'ia diu nouit ⁊ passa est. Qđ an dici tꝛpoꝛ an patiētia mereaī: cū tā facile dilui possit hoc dedecus: iudicādum linq̄ alijs. certe nos nr̄osq̄ hostes a qbus nūc hierosolyma detinet magnū equoꝛ iteriacet. Itaq̄ cuꝫ illis ut res nr̄e ⁊ illoꝝ sunt nō puus est laboꝛ. Ut̄ fit ut dilationē nr̄am ipotētia fortassis excuset: q̄uis impotētie nō nisi ex nr̄is dissensionib⁹ exoꝛte excusatio nulla sit. Inter nos aūt ⁊ hos greculos nihil est mediū: nisi nr̄ sopoꝛ ac nr̄a segnities qb⁹ ut odij plurimū sic nihil est virtū. nilq̄ ibi uolētibus negocij est: duob⁹ italie populis spōsoꝛ sim si tu bñ uelle ceperis breui eos nō iūctos mō sed vnūquēq̄ per se uel ibelle illud imperium euersuros uel ad iugum mr̄is eccl'ie deducturos. Quo magis magisq̄ qui uētiā hāc stupeo: nec satis itelligo qđ ita res maxime negligunt cū minimarū tanta sollicitudo sit hoi bus. Et ꝫ hic oiuꝫ chr̄ianoꝝ publicus pudoꝛ sit: tñ in oi exercitu male rē gerēte ducū pudoꝛ est maximuſ. Sepe qđē sub vno duce piere qui sub alio salui eēnt. Sepe culpa ducis qui dispositi erāt ad victoriā victi sunt. Sepe etiā ⁊ fere semp militū culpā vulgi opinio reflectit in duces. ¶ Oꝫobrez, uob qui oium duces estis: tibi dico romanoq̄ principi quo studio assurgēdū sit: ut nō solū uestre sed cois etiā molē vitetis ifamie: ipsi cognoscitis. Nec cognoscē satis est plus aliqd: imo plus multū exigit a uobis ne putetis hāc nos gratis magnitudinem ꝓsecutos per difficultates medias itur ad gloriam Nunq̄ gescet quē vtutis calcar attigerit: ex vna in aliā idefessa ꝓstātia gradiet. ⁊ ceu totidez altioris fame iuga cōscendet: eritq̄ sibi is laboꝛ oi dulcioꝛ gete. imo qđē ea sola reges aio in altū suspirāti: cui ab egregijs actib⁹ feriari is demū mestus est laboꝛ miserūq̄ ociū. Legisti ut Julius cesar bella sibi de esse dānū uocet: fugāq̄ hostiū turbatus aspiciat ut Titus Uespasiani diē pdidisse se doleat. quo nihil suo more magnifice liberal'rq̄ gessisset: ut Alexander macedo adolescēs p̄mū iter coetaneos lamēte tur q̄ Philippus pr̄ crebris victorijs hostes sibi vincēdos atq̄ oēm bellice laudis occasionē mām q̄ pripiat. vir deinde ne hostes fuga dilabant solli citus atq̄ intēt⁹ vigilet: eoq̄ metu dēpto iā secur⁹ doꝛmiat q̄si nihil nisi securitatē metuēs ⁊ laboꝝ fi nē. utq̄ aliqd de lr̄is sacrisꝫ imisceā isr'litici duꝝ populi Josue dū post illā de tot regib⁹ victoriā uoꝛistaret ⁊ posset parta gl'ia ꝓtēt⁹ reqescē ⁊ diuinum laborē nocturno sopore dilue ⁊ laborē ipm ⁊ cū illo gl'iam augē cupiēs ut ꝓsisteret soli iussit ⁊ paruit. Sic est ergo generosi ai pabulū ac delitie sunt labores: nō ꝓpter se qđē: sed ꝓpter id quo nō al'r q̄ per illos ascēdit. ¶ Hec duob⁹ nobis añ alios semper hñda sub oculis: sempq̄ ais agitanda ꝓposui: nō feruide tñ: sed etiā ipoꝛtune: ut qui cūcta mihi deesse maluerim q̄ fidē. Meo qđē uel foꝛsitā alieno officio funct⁹ sum. uera utiq̄ ⁊ ab alio meli⁹ dicēda cui maioꝛ eēt auctas. sed uel nulli cogitata ul' oibus foꝛmidata disserui. A posteritate certe gr̄am a tua aūt scitate ⁊ illius alterius maiestate ueniaꝫ saltē sperās. Que si ab illo ut dixi in optimā semp ptē sunt accepta eo nūc a te mitius accipiēda cōfido quo successoꝛ Petri mitioꝛ debet eē q̄ Cesaris. ¶ Et cū illo qđē ut mā icidit sepe olim tecū hodie p̄mū mihi sermo iste susceptꝰ est. seu ueriꝰ qm̄ creꝺroꝛ mihi hec tecū in silētio lis fuit. nūc nouiter ꝓꝺuctꝰ ad calamuꝫ. Qui qm̄ etsi ꝓ desiderio meo breuis ꝓꝺ tua tñ multiplici occupatione lōgissimꝰ euasit: aliquo tādē fine claudēdus est. Romane pōtifex chr̄ianoꝝ duꝝ: Roma te suū spōsum: chr̄istianitas suū ducē uocat altis uocibꝰ: nō ad regem sed laborē ad quē hō nasci. neq̄ ad pacez sed ad bella reposceris: in qbus tñ bellis tpalibꝰ eterna pax aie ⁊ multoꝝ salus ⁊ gl'ia tua est. Tuū est eligē quo in statu mori uelis. Hā seu debitū gl'iose iplēti seu in gl'ie negligēti ꝑculdubio moriēdū est. Tui predecessores Auinione sibi sedē elegē: quo ꝓsilio ipsi viderint. Ego enī qui ab ifantia ciuitatē illam multo melius q̄ p̄riam meā noui: singulare nihil p̄ter lutū ⁊ uētū ibi eē ppēdi. Hā ut isignē illic copiā ciboꝝ eē iactātibꝰ credā: cuius sepe ꝓrīū vidi: utq̄ oibus in hoc vno sit locus ille supioꝛ in quo inferioꝛ multis est. nō tñ satis ꝑgenuā ꝓsilij rōnē hāc fuisse per miserū tā grauibꝰ ⁊ tā sanctis viris: ut more pecudū pascua opima captātiū: ubi uberiꝰ nō ubi honestiꝰ viueret eligerēt. ¶ Qꝫ si eos natalis ꝯne vicinitas mouit fuit in illis foꝛsan excusabile terram spectātibus ⁊ terrena meditātibꝰ. Tibi aūt longe aliter nutrito: lōgeq̄ alr assūpto lōge aliter sentiendū. Cui nō hec aut illa ps terrarū sed totus oꝛbis est p̄tria: imo exiliū ut dixi p̄tria aūt celū. huiꝰ tñ exilij sedes Roma nō qđē sola sed sanctioꝛ gratioꝛq̄ illi qui te hinc dū uolet in p̄triaꝫ reuocabit. Assurge ais ⁊ vilia discе ꝓtēnē. magna recepisti nec pua fateoꝛ repetunt. Aptū tibi miraculū diuinitas fecit. Nūc tu illi miraculū fac aptū: ut de tā pfūdo eccl'iam suā eruas. Neq̄ eni qui miraculi res fuerit tot tā radicatos aios inde cōuellē. Fiet tñ haud difficile nisi tu ibi etiā radicatus sis. Qꝫ si fueris: triste omen Chr̄is auertat. qđ iter te ⁊ illos intererit quoꝝ nūc iutilis moꝛe: ⁊ inanis gaudij fructꝰ est doloꝛ Tāta est hoium: quāta uoluptatū actuūq̄ diuersitas: nec ulla re magis ab iuicē differūt q̄ uarietate opū ac distātia aioꝝ. ¶ Unū q: ioco primū erat ꝓterire mēs fuerat. Sed coegit pius ai calor nihil occulē: nihilq̄ subtrahē sacris auribus tuis oium que uel tuū nomē uel cōsciam meam p̄mūt. Fame est eē palatij tui ptē que Roma dicit: quā igressus spōse te reddidisse totūq̄ ꝓrsus iplesse romani pōtificiſ officiū videare. Noli cū dño tuo ludere. Frustra fallaciūculis tētaī dialeticus sūmus est. cui sophisma nullū insolubile: scrutatoꝛ ifallibilis ac pfūdus itelligit cogitationes nr̄as de lōge semitaſ nostras ⁊ funiculū nr̄m iuestigat ⁊ oēs vias nr̄as p̄uidet. Que si oblique sint ⁊ a pietate discesserint: placē sibi nō possint. Ergo illas deꝰ aspiciēs ut satyrici vbo utar ridet ⁊ odit: ridet cantiūculas: odit finē. Scriptū est: nolite errare: deus nō irridetur. ¶ Nec vo tibi foꝛtuna blādiaī tua nec te lōge vite spes decipiat breuis est vita moꝛtaliū maxieq̄ pōtificū seu q̄ senes ad hūc statū uenitū: seu q: curaꝝ pōdus laboꝛq̄ ppetuus ⁊ negocioꝝ estus necesse est vitā ipsam efficiāt breuioꝛē. Et iuuenū moꝛs ⁊ senū semp in foꝛib⁹ extimāda est. Sed que in illis opinio in istis scia certa est. Et q̄uis utroꝝq̄ summa breuis gn potius nihil sit ⁊ q̄si somniū aut fumus aut vmbꝛa p̄tereat iuuenis tñ aliquātulū vi-

Juliꝰ cesar Titꝰ Alexāder

Josue

tis vicinitate securior. Magna ps enim rerū formi
dolosior e lōginquo est. Neqz vo placere mihi vn-
qz potuit: qz̄uis adolescēti z multo nūc minus seni
qō apud Ciceronē iure optimo Cato iprobat cicili
anū illud. Jn senecta hoc miserrimū sentire ea eta-
te se odiosum eē alteri. Neqz illud dicis Enosij ter
tio troiane historie scriptū libro. Nō dubium ingt
cuiqz: gn cōtēptui sit adolescētie senecta etas: imo
qdē hoc mihi est dubiū. certūqz ꝯriū laudabilez se
nectutē z amori eē z reuerentie atqz honori. itaqz
vilis z iglorij cuiuspiā vba senis hec iudico. Scit
se eē bonis neqz ptēptui neqz odio: neqz pudorē vi
ta illi neqz mors pauorē incutit. At qui vitā oēm p
bris ac libidinib⁹ ipēderūt: qui felicitatis sue apicē
in corpe posuerūt. dū ad seniū hoc est ad etatē cor-
poris z forme z viriū cōsumptricē viuēdo puene-
rint. qd miri est si fragiles ac deformes exterius in
tus uacui z inanes z frarū inopes z vtutū z iam
nulli usui: sicut equi z muli qbus nō est intellectus
z corpeum robur eē desijt: z qbus illos bestialis
vita simillimos fecit tanqz ab auratis phaleris ue-
ctādorūqz usu regū ad qdrigas rusticas trāslati ir
rident abijciūturqz. iocus ac ludibrium iuuētutis.
Dauid Qñ aūt apud hebreos Dauid regē: apud graios
Nestor Nestora: apud nos Fabiū uel Catonē fuisse contē-
Fabius ptui auditū est. Et senuerāt: sed ps illa qua maxie
Cato ualuerāt: seniū nō timebat. Et qñ ad supmuz gl'ie
culmē euadere paucoz est: ne qs hinc diffisus hu-
mi hereat: quot quotidie scōi gradus honorati se-
nes sese offerūt: qui seipsos: qui familiā: qui patriā
ac pualidā iuuētutē cōsilio suo regāt qz̄uis corpe i
beciles z attriti euo. mō nō aio lāguidi z enerues
Nec deniqz de hac re snia mea est: que semper fuit:
sed nūc certior iudex sim pbatione rei hita: non te
stib⁹ tñ: sed expiētia. Jtaqz cū de hoc sepe alibi nus
qz tñ plurib⁹: multa de ignotis log uerit⁹ etsi satis
itelligā hec z illa videri posse supuacua: cū de bis
a Marco tullio curiose admodū uolumine itegro
disputatū sit. sed mihi z amicis de me log qz̄qz nō
necessariū dulce est. Nec me latet: qd nūc obici
dissentiētiū possit argutijs. Nōdū scilicet pueniſſe
me ad uera senectutis icōmoda. Esse etatē iaz nec
floridā nec virētē adhuc solidā tñ ac ualētē: mutan
dū stilū cū ad illa puenero: log me fortiter nōdū an
nis iualidū. dū pma z recta senect⁹ ut Satyricus
Etatem ait. necdū tertā curuus aspicio. necdū auxiliari ba-
qlibet culo sed pedib⁹ meis feror. Noui oia: neqz ignoro
triptitā etatē qualibet triptitā eē. pma ps viridis. vñ apō
Virgiliū viridis senect⁹. Scōa vo dicit adulta. ter
tia aūt pceps. vñ z suā pcipitē senectutē uocat Ci-
cero ea prisus etate/qua nūc ego sum: cū mea non-
dū pceps: sed adhuc dei munē viridis sit senectus
Jā senect⁹ tñ: iā nō amplius iuuētus. qsqs etatum
terminos metator figat. C Cū illuc ergo pueniā: si
pueniā tñ letiora forsitā qz̄ dicunt iueniā. Sic ex si
milib⁹ auguror: sic a doctis senib⁹ audiui. Sin qd
aliter ac spauerim iuenero. qd putas acturus sim?
Seneca An fortassis Senece psilio psiliā ex edificio putri
do ac ruēti. Absit ab aīa mea furor ille. Ego vo resi
stā: z obstabo dū potero: neqz me false libertatis ap
petit⁹ pceps aget in uerā seruitutē: vident eni mor
te uolūtaria qsi calle cōpēdiario morbi viui: seu isi
gnē aliquā fortune iniuriā vitare: nec attēdūt quā
to iniuriosior qsqz sibi hoc cōsilio qz̄ cuiqz sua sors
sit. Jlla eni ultra tpalē nihil: hij eternā sibi mortem
inferūt. Letez hec spēs euadēdiqz ceu pruptū iter
tāti ingenij virū in snīam tā isamē traxit ut diceret
Jnueniri etiā pfessos sapiam qui vim inferēdaz vi
te sue negēt: z nephas iudicēt ipm iteremptorē sui
fieri z bonū exitiū eē quē nā decreuit. Miruz nal-
de ex ore pīsertim docti hois: morūqz z vite hoiuz
magri. Quasi rē nouā ineniri ait: qui hec dicerent:
cū uerus sapie pfessor nullus iueniat qui nō idē di
cat ac sentiat. Jpse tñ eū qui hec dicit nō videē ait se
viā libertatis claudē. ita enim libertatis amor sui
ipsius hostē fecerat. C Quāto melius amici Se-
nece Licero z Maro: multiqz alij: sed hos ille fa- Licero
miliarissimos habuit. Quo magis miror tales eū Maro
viros uel obliuisci potuisse uel spnere. apud pmuz
qdē africano minori pperāde mortis cōsilia uoluē
ti: sic rndet Paulus pi. Nō est ita ingt: nisi eni cuz
deus is cuius hoc tēplū est: oē qō cōspicis istis te
corpis custodijs liberauerit huc tibi adit⁹ patē nō
pōt. Jn celū scilicet: ubi collogum fingebat. Mitto
alia notissimus eni locus est. Scōus vo cū de bijs
ageret qui sibi letū isontes pepere manu lucēqz po
si, piecere aias: mox addidit. Qz̄ uellet ethere in al
tor: nūc z paupiem z duros pferre labores. Sic est
qdē dū pcipitio fugiūt: labores in maiores ruunt:
ita ut quos paulo añ iactura aie declinabāt: cogan
tur optare. Frustra id tñ. Nam sic sequit. fata ob-
stāt z que notissima quoqz sunt reliq. C Nō oppo
no nūc alios Senece z pīsertim nros qbus tā ipia
tāqz isana snia illa est: ut eā nec aurib⁹ dignent ex-
cipe. Sat est illi suos obiecisse: nō quoslibet: sz elo
quij pnceps latini. Posset utcūqz cōsiliū migrandi
ex edificio molesto nō dico prudētis eē sed fortasse
magni ai: siqs sibiipsi edificiū elegisset. Nūc ab il-
lo celesti rege deputatū pegrinanti aie sine offensa
ptēptuqz dñi linq neqt. Nō mō igit ex edificio qli
bet inameno sed nec ex vinclis asprimis migrabo.
nisi qui me iūxit absoluat. sempqz mihi magis pla
cuit hac in re mollis z fortunati regis qz̄ seueri pbi
iudiciū. Sigdē Dari⁹ rex psaz bello vict⁹ despatis Darius
reb⁹ dū suos hortaret ut sibi qsqz pfuleret: cur nō rex psa-
ipe ul' morte ludibriū vite iminēs vitaret rōnē red rum
didit bijs vbis. Ego ingt hic legē fati mei expecto
forsitā mireris qz vitā nō finiā alieno scelē/qz̄ meo
mori malo. C Ego quoqz qsqs me stat⁹ seu corpis:
seu reliqrū rerū manet sortē meā pmeditat⁹ opiar.
videro qd de me hic qd ue alibi sanxerit rex meus:
z sic illo pstāte nitar aium formare: ut qcqd erit le-
te si dabit aut saltē fortiter patiēterqz suscipiat. In
terim senectutis iniuriā adhuc nullā sentio. nullas-
qz molestias: iucūda aūt multa. Nec assentior qdē
terētiano chremeti senectutē ipsam morbuz eē: nisi Terēti⁹
vnum forsan adiecerit: quo sit plenior snia ut dicat
senect⁹ morb⁹ corpis sanitasqz aie. C Ad hāc etatē
alacris eo iaz eius pmos fines introeo: quousqz ut
dixi pcipites sibi uocat Licero ad Augustū scribēs Licero
hos mihi planissimos facillimosqz cōperio. Milia
ibi tñ querelor video admirās viuere cupiētiū ge
mētiūqz qz̄ vixerint. vnus ego si potero sine nego-
cijs sine iurgijs senescā. Quid futuri tpis vbo utor
Jā senesco: iā senui. neqz iterloquēdū qō sepe acci-
dit pncipij sum oblit⁹. Senui inqz. Nāeqz gratiaz
hēo seu me iter hoc explē uoluerit qz̄qz post sene-
ctutē nihil sit nisi seniū z mors. Jllud ps ultima se
nectutis. Nec aūt vite finis seu supmo labori meo
parē maluerit. Et si ubicūqz viator desinit illic vie

liberator meus uerū log: Qui sepe mihi cū lachrymis exoratus flēti ac misero dexterā dedit secūq; me sustulit. iuxta illud poeticū sedib⁹ ut saltē placidis in morte gescā. Que cū ita eēnt: cur ex illo tpe ad hāc etiā nūc etatē opinio me iuuēte falsa quoq; delectauerit miror. imo stupeo cū legissem: iā a puero apud Tullīū Catonis senis famosissimā sniam: Catonis sniā p ciceronē dicta
7 toto illi semp aio ꝓsensissem. q; senect⁹ honorata ꝑtim tātā hēt auctē: ut ea pluris sit/ q̄ oēs adolescētie uoluptates. Tādē etiā atq; etiam' cogitāti nulla mihi cā rei huius occurrit: nisi ꝓsuetudo quedā qua ut bona nihil melius. sic nil peius mala. Assuet⁹ iuuenū me choris iserere iuitus: in alteraq; q̄s uis honestiorē cēturiā trāsmigrabā. Itaq; complexus ꝓfugā iuuētutē magno nisu herebā. Qua cū nec seq possem: nec tenē sini illā: 7 ad senectutē nouā vsus hospitā q̄ miserū suspicabar faustū reppi tātoq; fructuosiorē hāc expio: quāto erat illa floridior. deinceps nec mētiri nec alieno mēdacio uti amplius est opus. pudet iā negare uelle q̄ nequeam. nec si queā deceat q̄q; si fatear infamie nihil: gl'ie fortasse aliqd hiturū sit: non per se qdē. Nulla est enim gl'ia senē eē. Sed si grauitas mētis: si constātia: si integritas sensuū: 7 pro etate forma corpis nō collapsa: neq; sordida ut plerisq; est senib⁹. Si postremo uel vite modestia seruatarū uiriū: uel studio ingi gestisq; rebus nō oino pditi tpis laus accesserit. Quid iuuat canos occultare? Quid uellere? Qui ubi semel icepis aut uellēdi oēs erunt: aut irritis conatib⁹ desistēdū. Quid nāe vim auferre nitimur? Frustra id qdē. cum aliquādiu luctati erimus/ succūbemus. 7 demētiā gigāteā supis resistētē ius celestis oppmet: 7 dissimulata se senectus ꝓdet: 7 iprouisa mors aderit: nilq; aliud nr̄m nob ꝓtulerit aduersari: q̄ ut vincamur ingnius. Cedo ego igit uolēs: ne coact⁹ cedā. Cedo inq̄: 7 manū tollo nō fortune ut Cicero: sed nāe. cui ꝓsus obstare nō fortitudo/ sed amētia est. Nolim vo diutius in me celare q̄ semp in alijs uenerat⁹ sum: senectutē dico. Quā appme uenerabilē eque pbi legesq; diffinīūt: q̄q; bn̄ istitutis in urbib⁹ uenerata semp 7 in honore hita scimus. Distuli tn̄ nō ificio: quātū qui. Sigdē ad senectutis initiū q̄ olim ad teip Q̄n senē ci⁹ icipit sum scribēs dixi: Cicero nr̄ sextū 7 qdragesimum Alij gnq̄gesimū. tardius oium quos meminerim Augustinus sexagesimū annū ponit. forte ideo q; fortior illi ēet solidiorq; cōplexio. Negari enim nō pōt in gnq̄gesimo eē nonnullos q̄s alios in sexagesimo seniores. q̄ uel vite diuersitas uel nāe efficit. Ego vo qd facerē? has oēs metas excesseram: 7 iā plane horū oium iudicio senex erā: differebā tn̄ 7 dicebā. Cur tā uarie terminos statuerūt docti homines: nisi q; gl'q; in alio: q̄ in se exptus est: iudicat. qd scis aūt: an tibi ualidior sit nā? Certe hactenus ꝑter illū adolescētie florē pditū: 7 iuuentutis agilitatē: que ꝑma peūt in nobis insignē nullā icessisse mutationē. sentis expecta igit: donec non scriptor maximeq; discordiū: sed expictie tuoq; rem diffinias iudicio. Cum te senē senseris: tūc nec prius ꝓfitebaris senectutē. Sile iterim 7 itēde qd taciti ferāt anni. ¶ Sic amici de larsādis vite finibus mutādisq; cōfinib⁹ etatū q̄si de ꝓterēdis colūnis herculeis meditabar. hodiernus dies qui natalis est meus puicāciā hāc ifregit: meq; q; ꝑterita 7 uētura aio metientē traxit ad calamū. hac presertim antilucana hora qua me in lucē editū: parentib⁹ ac nutritorib⁹ meis in hoc ut in multis hita fide dicerā. ¶ Tibi igit nō querēti ultro dicā q̄q; 7 tibi alis sepe anxie querētibus obnixo silentio semp occului: ꝑter vnū nup astrologum in ea arte magni nois cui scrupulose hoc admodū atq; acriter uestiganti 7 inde ut aiebat elicē molīēti an significatori meo. Ita enim uocāt: vite mee tenor ac fama ꝓgruerēt. 7 qs me ꝓgressus rerū qs ue exit⁹ maneret. Dixi tādē magis ut uel sic ab illo expedirer q̄s q; i libris suis de qbus scis qd sentiā: 7 cōsentis ut reor: uel astris celi eē meas sortes crederē. Que ut sepe dixi: 7 semp dicā ac spabo: in manib⁹ dei sunt. Neq; tn̄ sola hec ꝓsideratio quam audisti q; s. natalis hodie meus sit tātū viriū habuisset: ut me alijs iplicitū curis nūc ad calamū cogeret. Multi enim mihi natales redierūt dies. neq; vnq; adeo rerū labētiū illecebris cōsopitus fui: qn memoria vite fugacis expgiscerer: 7 dicerē mecū. En mortalis homūcio anni spatio senior mortiq; vicinior factus es. Alia est ergo cōfessionis huius cā potētior: quā ni respuis paucis expediā. ¶ Opinio quedā puetusta 7 ipsa rei nouitate mirabilis: sed ea que ad ꝓbationem adducit rōne mirabilior. dicūt eni lōga obseruatione cōpertū. tertiū 7 sexagesimū vite annū piculosum ualde gn̄i humano eē: uel isigni calamitate aliqua uel morte uel morbo corpis aut ai. Que cum grauia singula: tn̄ grauissimū ultimū si tn̄ 7 uerus est. Anni huius ml'ti meminerūt. Sed qui nūc memorie se offerāt. A. Helli⁹ in noctib⁹ atthicis: Cēsorinus in libro quē de seculis edidit: 7 Iuli⁹ Firmicus astrologus: nescio an uerior ceteris: sed ꝓfecto cūctis ornatior: quos ego legerim: libro q̄rto matheseos rē istā curiosius excutit rōnē afferēs q̄si ipsa de re cōstet planeq; ꝓueniat. ¶ Est aūt hec rō quā ꝑfatus suz mihi mirabilē videri. Que quāti sit pōderis libret: qui bijs aium curis applicuere Ego enim ex equo fateor 7 rē ipsam 7 rei cām despicio. dicit aūt vite annos septimū ac nonū nāli q̄ dā sed latēti rōne dānosos 7 pnitiē ac discrimēpestēq; aliquā afferre mortalib⁹: 7 huic fieri ait ut cū 7 septies nouē 7 nouies septē vnuz nūm efficiant: duob⁹ infaustis nūis in se vīs: 7 in vnū coeūtib⁹ illic duplex malū geminatūq; discrimē icidat. Atq; ideo ex hijs ꝓstās tertius 7 sexagesimus annus infamis sit 7 a grais famoso cognomine isignit⁹. ab egyptijs vo androclas dict⁹: q̄si effractor: q; humanā frāgat debilitetq; subam. Addunt 7 discriminū hoc in tps erūpētiū uaria noia accusatiōes insidie pegrinationes/ ancipites/ naufragia/ incēdia 7 ruine/ dāna/ 7 pximonioz amissiones. vulnera morbi/ luct⁹ ac mortes. Mine oēs horribiles: sed horrorē oēm supat quā supra memorauim⁹. egritudo ai tāto peior hijs oibus quāto aius corpe est melior: etsi suis careat bōis isignior fit iactura. ¶ Quis tā impterrit⁹ ut ista nō metuat? Possem ad pauoris cumulū circa hoc tps icidētes 7 phōrū 7 scōz 7 pncipū 7 tyrānoz mortes iterserē: sed terrorem minuē nō augere ꝓpositū est. Vix eni ulla ps etatis ab adolescētia in seniū erit que nō aliq̄rū mortiū illustriū rea sit. Ego igit ista nō metuo illi fidēs: qui me ignarū in hāc vitā induxit 7 ab ipsis mr̄ni uteri dilexit angustijs. sueq; mie cōplexus est radio q; me in finē pari mia ꝓsecutus opportuno tpe hic educet: 7 qui ꝓtēnētē ac peccātē nō deseruit: peni-

A. Hel. Cēsorin⁹ Iuli⁹ firmicus

S. Frā cisc⁹

cto Frācisci stigmata hinc ꝑncipiū habuere Chri-
sti mortē tā iugi ⁊ ualida meditatione cōpleri: ut
cū eā in se iādudū aio trāstulisset: ⁊ cruci affixus ip
se sibi suo cū dño videret: tādē ab aio in corpus ue
rā rei effigiez pia trāsferret opinio. ¶ Mitto illam
opinionū pestiferā vim: que totū orbē uastat atq; i
ficit. ꝙ cū paucissimis ⁊ ꝓpe iā nulli scia aut vtus
in ꝑcio sit cūctis fere mortalib⁹ opes impia uolu
ptates sūma quedā ⁊ ꝑcipua bona sunt. Que res
vna maxime in has miserias q̄s videm⁹ mortalia
corda ꝑcipitat. qd ℞ enim nisi opinionū infinita per
uersitas: q̄ malox fontē oium qdā ponūt: nec pu
to fallant. Sed qd lōginq̄: qd ue occulta uestigem
cū domi inq; oculis clarissimū sit exēplū. Scis tu
quē medicine ars oium non dico maximum ne de
ignotis iudicē. sed haud dubie famosissimum nūc
bēt: q̄ flebilr molliterq; magna ps egroꝝ leues q̄z
ferat angores. Audis q̄tidie miserabiles illas uo
ces. heu mihi afflicto quod ob crimen hec patior.
Quid feci? Quis vnq̄ passus est talia? Lōge sunt
eedem nec ignote herculis atq; ꝓmothei apud
Tullium querele. ¶ Sed tu multas audis q̄s nec
hij queruli nec de hijs agentes tragici cogitarunt.
Cū iterea sūmus ecce hoium nr̄i orbis ingēs ligu-
rū regnator. Haleaç vicecomes hic iunior cui⁹ ad
curā te fama tui nois e lōginquo acciuit pleno iam
decēnio podagrā nō in pedib⁹ tm̄: vñ morbi illius
nomē orir: sed in manib⁹ cubitisq; atq; humeris: ⁊
toto corpe patiar acerrimā ita ut iā ꝓtes inferioreꝫ
obtorpuerint ueriusq; ꝯctis imobiles nō gradiēdi
solū usū sed effectu careāt ꝓsistēdi. tā iuicto tñ hec
aio pfert tāq; ifracto ut cū nos qui circa illū uersa
mur extremos ⁊ itolerabiles tā dilecti capitis do-
lores sine lachrymis nō cernamus: solus ipse cru-
ciatib⁹ affectū atq; ꝓfectū: q̄si alienū ignotiq; hois
suū corp⁹ aspiciat: ⁊ astātes in stuporē cogat illius
patiētie magnitudo mōstriq; istar sit igētis: hoiem
delicatissimi corpis sūmis in delitijs enutritum. ⁊
qō idignationē ac dolorez minus forti aio auxisse
potuerat: etate nūc etiā florida ac virēti: isup ⁊ dū
mēborū obsego usus est pegrinationib⁹ multis ac
magnis necnō bellis ⁊ armoruz usu ⁊ ludis eque
strib⁹ gl'iosum nō siccis mō oculis sed serena frōte
in se illa ꝓpeti que sani in alio mesti videāt gemen-
tesq;. Interroga illos qui dieb⁹ ac noctibus ei assi-
stūt. dicēt nunq̄ uel dolētis iteriectionē uel idignā
tis accētū ex ore eius auditū: sed hoc semp. Mul-
ta mihi magnifica deus fecit. Si hoc vnū incōmo-
dū bonis tātis immiscuit: nihil est qō de dño meo
querar. sed sunt plurima de qb⁹ grās agā. Sit no-
mē dñi bñdictū. Qua qdē eqnimitate tā isolita ⁊
patiētia tā isigni mihi fateor digniss⁹ videretur:
cui ualitudo ꝓspior data eēt: nisi ꝙ ifallibilis ꝑsen
tia oia examussim librās: sepe difficultates corpis
aie tribuit ad salutē. Neq; vo patiētiā solā in tāt⁹
aspitatib⁹ exhibet: sed magnanimitatē quoq;: con-
stātiā: ꝓuidētiā: largitatē: sollicitudinē mitē letis i
rebus impterritū in aduersis aium. ⁊ quo nihil est
mirabilius in hoc corpis sui statu iterq; rerū mot⁹
⁊ fortune minas vniformitatē ac ꝓpetuā alacrita-
tē. ⁊ que id genus necessaria nouit eē regnātibus.
Quib⁹ ex reb⁹ illud Septimij seueri romani ꝓnci
pis in hoc nr̄o luce clariuꝫ eminet caput impare nō
pedes. ¶ Delectauit me de illo hactenus tecū log:
cuius nr̄m uterq; vtutē diligit: morbuz odit: cui tu

Nō de dño ga leaz.

oēm siqua humano igenio fieri pōt. Ego quā solaz
possum uotis ac ꝑcib⁹ opē fero. de quo idcirco pli
rius agē ipse mihi pmiū ꝙ ⁊ ipm ad nos ⁊ rez ad
ꝓpositū ptinē sum arbitrat⁹. vñ eni hec tāta diuer
sitas. Illū leuia muliebr̄iter: hūc grauia ferre viri-
liter nisi ex ea ipsa opinione de qua logmur qua sci
licet illi psuasum sit: dolorē oēm magnā eē miseriā
huic cōtra. nil nisi in aio miserū eē: in quē si se ere-
xerit nullū miserie: nullū passionib⁹ adituz patere.
Hec puide: que in corp⁹ icidūt q̄uis amariuscula
expimēta eē ai: māmq; vtutis difficilib⁹ gaudētis:
⁊ mollia quelibet execrātis. deniq; hinc extremū
illud ꝙ alter tristis ut magna ps mortaliū. alter le
tus morit: qr videlicet cū mors vna sit opinio est di
uersa. ¶ Uenio nūc ad epl'e tue ptē alterā: que de
fortuna est: cuius tu potētiā vbis exaggeraſ: nec tu
solus sed fere oium igenia in hoc vnū pari nixu ua
ria lz assertione cōueniunt. Itaq; Crispus in omni
re dñari fortunā ait. uellē vtutē excerpsisset. Lice-
ro humanarū dñam rerū dixit. Qua in re Uirgili
us ab illo quē in multis segtur Homero eousq; dis
sentit: ut cū apud illū nusq̄ sit fortune nomē ut phi
bēt: ꝙ nihil illā eē cēseret. apud hūc nr̄m nō noiata
potēsq; dūtaxat. sed quodā loco oipotēs etiam sit
fortuna. Nec me fugit quosdā nr̄oꝝ ⁊ olim ꝙ ab
Augustino iustissime reꝑhēsum est. ⁊ nup in celo il Aug⁹
lā posuisse ceu numē aliqō qō mirari satis nequeo
nisi vulgi fortitā sequant errorē. de quo Satyric⁹ Satyr⁹
loquēs. te inqt nos facimus fortuna deā: celoq; lo
camus. Turpe est aūt sapiētiū disciplinā: ut seq̄ces
multos hēat: seq uestigia delirātū. a qb⁹ toto calle
diuertē ea demū sūma phia est. passim certe m'tos
qui fortunā ꝓpitiā nō vtuti tm̄: sed diuino etiaz au
xilio asponant: ⁊ fortune amici malint esse q̄z dei.
Q̄obrē nō pōt nisi magnū aligd videri. de quo ita
docti sentiāt ⁊ idocti in multis dissonū humanum
gen⁹ ita ꝓsonet. ¶ Quid hic dicā aut qd extimem
Nō mihi qui de bona fortuna iscribit Aristotelis Aristo.
libellus ignot⁹ est. Nec Ciceronis illud oblit⁹ sum Licero
magnā vim eē in fortuna in utraq; ptē uel secūdas
ad res uel aduersas. Quis ignorat? Nā ⁊ cum ꝓ-
spero flatu ei⁹ utimur ad exit⁹ puehimur optatos:
⁊ cū reflauit affligimur. Sed cū hoc sit illud La- Lactā⁹
ctātij memini vba ista discutiētis. pmū eniz ingt q
negat sciri posse qcq̄. Si hoc dixit tanq̄ ⁊ ipse: ⁊
oēs sciāt. deinde qui etiā que uera sunt dubia cone
tur efficē: hoc putauit eē clarū: qō illi eē debuit: uel
maxime dubiū. Nā sapiēti aio falsum est. Quis in
quit nescit: Ego vo nescio. doceat me si pōt que sit
illa vis: qui flat⁹ iste: ⁊ qui reflat⁹. Turpe igit̄ ho-
minē igeniosum id dicē qō si neges ꝓbare non pos
sit. Postremo ꝙ is qui dicit ad sensus etiā retinen
dos. ꝙ stulti sit hois reb⁹ icognitis temē assentire.
Is plane vulgi ⁊ impitoꝝ opinionib⁹ credit q for
tunam putet eē que tribuat hoib⁹ bona uel mala.
hec Lactātij forsan añ tps iserui ꝙ directe prim⁹
Ciceronianis illis aduersa erāt. ¶ Rursum vo nō
sum nescius Augustinū ꝙ in ope suo quodaz sepe
fortuna noiasset: sese postmodū reꝑhendisse: ne ab Aug⁹
alio reꝑhēdi posset. cōsulto id qdē ac ꝓuidenter ut
reliq̄. Ceterū vir ille sciss⁹ ⁊ de sacris agēs re
bus: nō imerito ꝓphanū fortune nomē exhorruit.
Ego aūt pctōr ⁊ utrūq; secularib⁹ olim studijs oc
cupat⁹: milies nomē hoc litteruliſ meis iseruisse vi
deor: nēpe quo ⁊ vulgi ora ⁊ doctoꝝ libros hoiuz

cōpos est qui dubitet: nisi forte deliris senib⁹ hinc uenia damus. q̄ nō suo id vitio patiant: sed etatis Solēt enī ut sese excusant: etatē imeritā accusare: ⁊ morū culpā annis ascribē: cū reuera nō sit senex delirare sed sape. Ut vo aliq delirēt imo ut multi p uia etas facit. error vie termini parit errorē. Qui p gīt qua nō debet puenit quo nō vult. Sic erroneaz inuētā delira sequit senect⁹. Cōtigue iuicē ⁊ cōnexe sunt etates. ⁊ ut p̄ma queq̄ sequētis iudiciū p̄fert: sic queq̄ ultima testimoniū phibet p̄cedentis. oia fert etas ingt Maroneus pastor. Et qō fateri oportet est haud dubie uel aduersa: uel onerosa me morie senectus: multitudine rerū ac pōdere pauco rū facilis custodia est. ⁊ iopie argumētū sua oia in ꝓmptu hēre. ¶ Ceterū p̄mit senect⁹ memoriā non oppmit nec extinguit: ⁊ q̄uis ꝓmptior adolescentis: angustior tñ senis est memoria plurīū recordat sed cūctātius. plura enī vidit: plura audiuit: plura legit: plura didicit: plura uelut claubus abdidit. ⁊ multoꝝ dñm: multa negligē est necesse. multe illi sunt arcule diu itacte: ⁊ locupletis in morē nō cuncta que possidet ad manū hēt querēda sunt: ⁊ eruēda ut que sint reposita nō amissa. Quibusdā morbus ingeniū memoriāq̄ abstulit. etas nulli. Nunq̄ sapiēs iuuenis ob senīū delirauit. Sepe aūt insipiēs adolescēs in senectute resipuit. Quos igitur stultos senes videas ac deliros: stolidi iuuenes fuerūt. Nulla est etatis culpa que accepit reddē. Aliū eūq̄ meliorē aliqñ facē laus est. Multa qdē locus hic recipit. at nō tēpus. Expector alibi. Neq̄ tñ festinatio tota uetuerit. pauca de multis iferre: qbus qd iter meā vulgiq̄ sniam iterfit aspicias, quisqs hec audies aut videbis. ¶ Fuit mihi nūcq̄ etiam supest. vnus ex hijs quos amicos vulgo dicimus Qui si tot eēnt quot ferunt melius viueret. hō iucūdissimi quictus. Is cū semel ad me de more ueniēs cōsedisset: circūspiciēs domū nō amplā sed ingenuā: supellectilēq̄ nō aureā: sed honestaz. thalamū vo nō tapetib⁹ sericis sed mūdis ⁊ candidis istratū paleis. Erat enīz hyems: ⁊ clarū in angulo: nō icēdiū sed focū. cū deinde bibliothecā itrogressus ⁊ sepe tacitus libellos nūare icipiēs diu nihil ageret: magni illos ertimās in quo certe non errabat: mō aliud q̄ pecuniariū p̄cīū cogitasset. Arculā deniq̄ speciosissimā: pegrini opis ⁊ amicī munus alterius intuēs: atq̄ auri plenā putās cuz uel natui ⁊ papyri ⁊ carminū plena eēt. Ad hec isigneꝫ amicitias ⁊ fauorē maxioꝝ hoiuz reuoluēs aio q̄bus me munitū atq̄ ornatū nouerat. ⁊ hec singula ⁊ fortasse alia in vnū ꝯhēs meq̄ fortunasq̄ meas nō aliter q̄ Dionysiū dimocles admirat⁹ suspirās ad postremū ait. Heu qd tibi oium deest p̄ter vnū solū qō si adeēt oium fortunatissimus ꝓfecto mortaliū fores. Jd vo etsi aio p̄sagirē qd itēderet: ut id vnū tñ mihi notū faceret orauī. illo ad litterā Dauitico usus vbo. s. ut sciā qd desit mihi. quid ue hoc eēt qō felicitatē meā angustaret: cui si forsitan nosci cepisset aliqd remedij queri posset. Ad hec ille altiori suspirio hoc ingt tale est cui nec tuo nec cuiusq̄ igenio succurri pōt. Sola ex oib⁹ iuuēta deest tibi: huic subridēs. Noli inq̄ amice si me amas flere q̄ iuuenis nō sum: fle potius q̄ iuuenis fui. Hinc ex ordine dū solari hoiem icipio ⁊ docē etatē quā ille mirarēt iutilē ac piculosaz. Quā vo ꝓtēneret utilē ac securā. ⁊ sigd in vita boni est: optimā vite ptē eē. Nō me diutius loquētē passus sed pin de auersat⁹ q̄si nouā sibi heresim ingerērē collogo se subtraxit. Et erat tūc p̄ualida virēsq̄ etas: sed iā nō amplius lasciua nō florida. illi aūt viro bono: sz idocto miserū videbat adolescētiā p̄terisse. ¶ Et hec qdē historia nūc in aium redit: ut ex vnius opinione vulgus oē detegerē. Unus enī cūctos error hēt: vnū oēs sentiūt. Qui si vitā oēm miserā dicerēt forsitā nō errarēt: nūc errore miserabili que misserima miserie huius ps est: vnā illā felicissimam opinant. Sed linq̄mus vulgus cū ieptijs suis: cuius nō mō totidē sunt errores quot cogitationes: quot vba: quotq̄ act⁹: sed tota vita error ac uanitas est. Ipsi etiā docti sepe hoies in hoc errāt ⁊ vulgi uestigijs elusi rectū iter deserūt: sic ut ⁊ matureſcē doleāt ⁊ senectutē quā tot uotis pij illis parentes exoptarūt magnis passib⁹ aduētātē horreāt ⁊ adolescētiā ac iuuētā nō minori ipetu ꝓfugas ampleri hereāt. ⁊ iuiti auellant inq̄ id semp qō a tergo est irrito desiderio atq̄ inani dulcedine retrahantur. ¶ Nec me negē in hac acie fortassis aliquotiēs fuisse irreditura cupiētiū. Sed postq̄ ꝓpius accessi ita mihi accidit ut hijs quos e lōginquo visus fallit. vidi enim formidabilia que optabaz: optabilia que timebā. Scit deus: scitq̄ aius meus reruz me mor: ⁊ cōscius meaꝝ quotiēs frustra suspirasse puduerit que redire nō poterāt: ⁊ si possent oi nixu redūtib⁹ obsistēdū erat. Sed iō reputās iuuenū ut cūq̄ suspirijs ueniā do: nisi quos vulgi furoribus q̄ senū forte domesticoꝝ ac prudētiū potius acqeuisse ꝓsilijs uenia reddidit idignos. Senes vo q̄s alieni ꝓsilij nō egētes fecisse olīz res ipsa debuerat adhuc adolescētiā suspirātes q̄liū hodie plena sūt oia: ꝓrsus ⁊ idignos uenia ⁊ odio dignos puto. ¶ Ad sūmā sane de oī etate nō iuuenū sed senū debet eē iudiciū eorūq̄ nō oium sed modestoꝝ quiq̄ ais quoq̄ senuerint. ceteri enī iuuenib⁹ imo ⁊ pueris annūandi sūt. Ueri igit senes recti iudices sūt etatū: male enī qui iuuenes sunt de reb⁹ iudicāt inexpti. ois aūt senex iuuenis fuit. Cōtra. nullus iuuenis senex fuit: aut futurus ue sit nouit. Me iam vnū ex idoneis indicib⁹ ipsa etas ⁊ ni fallor eq̄nimitas facit. Quid sum scio. Quid erā memini: dū etatis flore felicissim⁹ videbar usq̄ ad tediū notatus digitis atq̄ oculis multoꝝ: qō ⁊ nūc maxime patior: sed alio multūq̄ dissilī quodāmō: tpibusq̄ collatis: ⁊ si etas quelibet suas amaritudines suasq̄ dulcedines hēat: oib⁹ tñ ad libā actis tranqllā ⁊ placidā ⁊ honestā senectutē oib⁹ etatib⁹ p̄ferendā cēseo. dixi sepe ⁊ repeto haud ignar⁹ ꝓtra multoꝝ totiusq̄ pene orbis sniam me loq. Nec sum nescius ut ad cursum: utq̄ ad saltū ad negocia ad labores ꝓmptior robustior q̄ est iuuenū etas. Impetuosior ꝓterea atq̄ feruētior: sed neq̄ cōstātior neq̄ ꝓsultior in quo vulgus ipm mecū sentit: neq̄ in quo ualde dissentit aiosior. Cuius rei rō si queriē p̄sto est. Juuenis enim uxorē ducē filios gignē opes amicitias/potētiā/famā querē/voluptatibus frui: honorib⁹ insigniri: diu viuē cogitat: que ꝓfecto metū mortis aio afferūt: puideti ad tā multa: tam uaria tpe opus eē: qō mors iterueniens ablatura sit. Seni hec oia retro sunt que seu iāp: idē habuit atq̄ ut fit usum satietas cōsecuta est. seu illa qdē aut ꝓtēpsit ut vilia: aut ut despata deseruit. Quib⁹ cessantib⁹ vnū iā ex oibus cogitat bñ mori. ipsa mor-

Qui p̄gīt q̄ nō oz̄ puenit q̄ nō vult

Nō de mēoria senum

Nō qō dā ex^m

Dion⁹ Diocles

Juuēs iexpti

aduersus asyriā dux eēs: sed nō ita est. Illic enī tu is: hic alienis auspicijs rem geris. Itaq; magis ac magis indies mora mihi inuisa ac suspecta est tua. Nescio enim qd isoliti met⁹ icidit quē irritum celi tes uelint. Jā mihi tū ut uerū fatear: in augurijū v̄ git. Scis q̄ fragili stamine pēdēt res humane. neq; aer ille neq; comitat⁹ neq; cure tue ꝓueniūt nāe ¶ Redde te nobis t ꝓpera oramus. ois dies anno lōgior expectāti est. Redde tuoꝝ oculis exoptatā lucē. Aufer ais desideriū tui iugi deniq; nos pauore libera. uanoutinā: graui tū t iā certe nimiuz diuturno. ueni ergo. Nā si iuisti ut cederes iuidie: qō magni aliquotiēs fecerūt viri. ecce tibi illa iā cedit. Si fastidio idētitatis: satis supq; iā uariatū est Sin multa videdi studio. Qō necessariū claris futuris viris: clari qdā viri extimāt: t iā multā certe rerū areā lōgāq; iā nact⁹ occasionē externorū plenus tps est: ut nr̄i vicissim desiderio teneare. demū quolibet aio hinc abijsti. de ꝓpositi tui sūma dubium nulli suus. Que ꝓfecto alia nō fuit: q̄ ut quotidiano illo tuo more te meliorē faceres. Jā melior fact⁹ redi t uale. Ticini. iiij°. idus decēbris.

¶ Ad Jacobū de ỽme de Luchini pīis obitu. Ep̄. V

O Jnsidiosa sepius sors hoium quā fortunā uocāt: t blāditijs fallax. sed iterdū minax quodq; est factura p̄nūciās. hoc nūc more ultimo usa est mecū siue ulla siue altior ptās: de q̄ queri nephas. Nihil isidijs actū est. vuln⁹ hoc fate or diu añ ꝓuiderā. Sed ipēdentia euadē difficile est. p̄sertim que ita in alteri⁹ manu sunt: ut nulle nobis in hijs ptes uel igenij uel industrie sint relicte. Horrebat aius mestis augurijs: t toto corpe ptremiscēs: cogitabā semp odiosam mihi magnanimi tui pīis absentiā sempq; p̄sagiēs: metuēsq; qō acci dit ne scilicet rarū illud nr̄e etatis t pīe nr̄e decus cui⁹ ps etherea celo debita erat: t nūc reddita est. terrestris italie atq; athen nobis pro hac pte ultia trax ebrus atq; euxim⁹ eripent. Sup quo nō tacui gn t illū t funestā morā lr̄is ac nūcioꝝ linguis increpui. Sed fortasse nec ipse aliud poterat: t inuictos humeros impiosa necessitas atq; instātis ruine pōdus urgebat. Sic erat in fatis ingt Naso. immo v̄o hec uolūtas dei erat: ut qui a p̄ma adolescētia iusta arma semp iuerat: expeditiōe nouissima ꝓtra hostes fidei pro pietate ac religione suscepta. honestissima oium scissimaq; militia: t armoꝝ usu optimo defuncti aius: ad illū cui tot claras victorias debebat: v̄tute armat⁹ ac triūphaturus ascēderet. Quoq; illū pueniſſe cōfido: felici laboꝝ fine in uētro quoꝝ sibi nullas ferias v̄t⁹ dabat. t qm̄ mortaliū mortes flere: ut olim. iā nec etatis nec ꝓpositi mei est: felicitati ego sue gratulor. dānū meū tacitus mestusq; ptereo. ¶ Lr̄am qdē tuā fili legi acri q̄dā t amara dulcedine talis amici multa mihi fuspiria renouātē. Cui te fil'imū fieri opto t spo. Jnq; hoc sūmo ut studio niti uelis horror ac deprecor Sic amicos enī oēs meq; in p̄mis magno gaudio cōplebis atq; efficies: ut tali filio supstite tātus p̄ plane nobis reddit⁹ videar. Neq; v̄o tibi ut multis difficilis ad gl'iam via est. hēs domi ducē quez mireris: quē seq̄ris: cui⁹ ad imaginē te ꝓformes. Hēs añ oculos speculū memoriā viri illiuſ icompabilis ac v̄tutū oium exēpla domestica. Pronū opus ad exēplar icorruptū scribē. ultimū est ne ossa illi⁹ ex quo amicis manib⁹ trāsuecta biȝātion atq; honori

Ebrus

Naso

fice ibi recōdita didicisti meo p̄silio ampli⁹ moueā tur. sed in celis gescente aia illa in terris inq; urbe regia cōquiescāt. Tu fili charissime teq; tuāq; domū viduā solare: t per uestigia tāti pīis age viriliter t feliciter. Uale. Ticini. v°. idus iunias.

¶ Ad Donatum apennigenam grammaticum de penitentia t ad hanc efficacibus sanctorum libris.

Epistola. VI.

Ue gdē nup ep'le tue diuersis diebus a te
d scripte: nescio an t date etiā: simulq; mihi reddite nec sine gaudio plecte saliuā exciuerūt scribēdi plurima: sed occupationū memor ꝑ si ipetū. vna de mea qdē re familiari: que qm̄ nimis vna mā est seorsum ut mos est me⁹ ad illā rūdebo. Altera v̄o tuo de statu erat: illo inq; statu qui solus est tuus: ꝓter quē cetera oia t brevia t caduca sūt t nutu uoluunt alteri⁹. Nō enī iā fortune tribuam qō soleo ne mihi aduerser: hoc vnū uerū t ꝓprius tuū bonū est: qō q; excipi tibi nisi ipse ꝓfenseris nō pōt. Die statū dico penitētia quo nil de te possez letius audire ac ꝓfessione purgatū salutifera. de qua re multa olim a scissimis viris dicta sunt. Et nunc forte aliqd a pctore hoie dici posset: si quātū ai tantū eēt tpis. Faciā v̄o qō est ꝓprius t peculiare occupatoꝝ oium atq; iopū: qui quos ope nequeūt cōsilio adiuuāt amicos. ¶ Accede aio parūper: assum tibi nō longe: ut argiuis quondā ducib⁹ illa infelix apud statiū nutrix: sed p̄nitidi mōstratoꝝ fontis aque salientis in vitā eternā. nec uereboꝝ ne me meus iterim serpēs ledat. q; t mihi nullus arthemorus t mitridaticū est optimū: ꝓtēpt⁹. Qō p̄sta re ipse nō ualeo vñ accipias dabo: t ad illud btissimū ac deo amabile par hoium te remittā quos gauicē pius amor hic nexuit t nūc deo charitas eterna cōnectit. libēter ego etiā scribēs aut loquēs iungere soleo Ambrosiū scilicet atq; Augustinū sacratissimas aias t oposissimas celestis faui ac diuini apes eloquij. hij enim de hoc qō nūc agit hoc est de penitētia singula scripsere uolumina q̄bus nihil utili⁹ ad securū iter vite hui⁹ t alteri⁹ spem. ¶ Est t Augustini opus aliud qō ꝓfessionū dī tredecim distinctū libris. Quoꝝ in p̄mis nouē ab extrema infantia ac mr̄no lacte vite toti⁹ errores ac pctā oia. Jn decimo aūt adhuc supstites peccati reliquias t p̄sentē tūc vite sue statū. Jn ultimis aūt trib⁹ dubitationē suā de scripturis sepe etiam ignorātiā ꝓfitet. Qua cōfessione doctissimū pene oium qui fuerint si qō est mihi iudiciū se ostēdit. Hūc librū itēto devotoq; aio legere si in cōsuetudinē deduxeris spero te pijs atq; salubrib⁹ nunq; lachrymis carituri uerecūde qdē: sed exptus hoc dixerim. ut enīz ductu eius quē diligis ad hāc fidētior lectionē ueniās. scito illū librū mihi aditum fuisse ad oēs sacras l'ras. Quas ut humiles t incōptas ac secularib⁹ impares t nimio illarū amore t ꝓtēptu harū t opinione de me falsa atq; ut breuiter t hoc ipse peccatum meum fatear: insolentia iuuenili t demoniaco ut intelligo clareq; video nunc suggestu: diu tumidus adolescēs fugi. Js liber me mutauit eatenus non dico ut vitia p̄ima dimitterez que uel hac utinam etate dimiserim. sed ut ex illo sacras l'ras nec spernerem nec odissem. immo v̄o me paulatim horror ille mulceret: t inuitas aures recusantesq; ad se oculos traheret. Deniq; ut amare litteras illas inciperem t mirari t querere: atq; ex eis lz̄ min⁹

De ambrosio t Aug^no.

terminus labor: q ultimus sit. Nec enī refert quā tū ire potuerit: si plus nō iuit. Certe ego rei huius arbitriū curāq; oēm illi cōmisi: apud quem ut scriptū est: gressus bois dirigent. apud quē pfixus est terminus eius: t nūs mēsū t dieruz t mille anni tanq; dies externa que pterijt. Ipse uocabit me t ego respondebo sibi: bona utinā t salubri fiducia. ¶ Procedo iterea indies letior: t coeuis meis ad huc reluctantib⁹ t seq;cib⁹ nr̄is dico. uenite securi. nolite trepidare. Nolite senes miseros audire qui se malarū cupidinū nodis explicitos nō aliter flēt q; flere iplicitos decebat. Nolite illis ppter senectutē credē: que supficie uenerabiles uel iuuitos facit. Senect⁹ quo per medias vite pcellas pergitis nō est qlem ferūt. Molestissima illis ois etas fuit. Stultitie vitiū nō etatis. docti modestiq; bois senectus pacatis ai fluctib⁹ icōcussa: t relictis retro litiū ac labor scopulis ac qbusdā getis atq; ocij uelut apcis collib⁹ rerū turbini obiectis circūsepta t trangla est. ¶ Ite mō festinate ut facitis: ubi timebatis naufragiū port⁹ est. O uenerāda añ alios senect⁹: o diu optata. o ne qq; formidata mortalib⁹ t si nosci cepis felix etas. Indignus est ad te puenire qui te metuit: idignus pueniſſe qui te accusat. Ego te semp optaui nunq; timui. Ego tibi appropinquāti quoad licuit obuiam pcessi. Ego te uotis expetitā t poccupatā aio aliq; t pītē teneo: t amplector o bona malor victrix affectuū: expultrixq; optima libidinū pessimarū. tibi vni post deum tribuo. q̄ pduris cōpedib⁹ t tristi carcē relaxatis liber tādē meiq; iuris eē icipio. Sera qdē fatear at quo serior: eo gratior libertas. Nec pdita mestā mihi iuuētutē fecit. hec reddita senectutē letam facit. Rarū spectaculū sed uerū. Quā oēs passi: sed añ alios Virgilius totiēs tristē uocat: eā mihi obtigisse letissimā. utinā Socrates t Lelius mei viuerēt si tū id etiā illis placitū eēt multiq; alij qui mecum ab adolescētia vixerūt. sed t multi adhuc supant. Si mētior. multi pīt teste redargui adolescētiam mihi iuuētāq; curis grauē ac subtristē fuisse notuz est: qppe pugnātib⁹ iter se aie ptib⁹ t dissensione petua ac ciuilib⁹ uelut bellis vite statū pacēq; turbātib⁹. Magnarū opū ualde auidus nunq; fui sz mediocritatē quā amare iā didici nōdū ferre didicerā: t iuuenilib⁹ alijs urebar ardoribus atq; ipse mihi pōdus t labor t suppliciū fact⁹ erā: ut nil penit⁹ uoto meo magis aduersum sit q; redire etsi liceat ad illas ai tēpestates vñ euasisse salua puppe me gaudeo: t diuinū munus agnosco. ¶ Haz qō amicis senib⁹ optari solita est iuuētus cū ea prescriptione ut idē aius eadēq; grauitas maneat: trangllitas mor: ac modestia t sapia rerūq; expiētia t scia lrārū ornamēta demū oia que faciūt uenerabilē senectutē dupl'r uantū est. pter etatis enī iter irremeabile: quo tū multos a morte ad vitā: nullus pr sus a senio ad iuuētaz redijsse legim⁹: ipossibilitas est alia. neq; enim possibile magis est senilē animū iuueni eē: q; iuuenile corpus seni. cur amicis ḡ magis optāt iuuētutē doctā sobriāq; q; solidā ac floridā senectutē: nisi q ad annos libidinum amicos qñ aliter nō pōt cogitādo saltē anxia mēs recurrit: t turbulētissimos mot⁹ illos: quoz uelut hostium e manib⁹ cū cupidissime fugerim: si ad eos reuerti cupiam nō amens mō: sed isanus sim. Quosq; in me rō: qñ sola nō poterat: postq; tpe adiuta cōpescuit: tū demū bñ mihi eē pmū cepit. Atq; ita ltus t extra sensim imutari visus sum: q; si corpus in cignū trāsformarer t cādorē ai come candor adueheret. ¶ Hec tā multa pcupide nobiscum direris amici de etate male cognita: sed iā mea: de me aūt nihil qui in ea cui⁹ meriti sim qlis ue: t q; diu sim futurus. qñ t qliter digressurus nescio. Nihil inq; nisi hoc vnū q senectutis ad laudē cūctis qbus nosco: audiētib⁹ pfiteor itrepidus atq; affirmo. Nec me tristior iuuenis: nec letior senex. uos leti securiq; senescite t gaudete: t ualete mei memores. Ticini. iij°. kal'. decembris.

¶ Ad Thomā de garbo florētinū phisicū de opinione t fortuna de qbus ille quesierat. Epistola. III.

Peregrinā ac iucūdā ualde: nec minus spatiosam ac pfundā colloquēdi māz attulisses si uel hinc mihi satis igenij eēt atq; ocij. uel tu inde sic quesuisses: ut rūsuro aliqd uacui relīqsses. Sed cum ferme oia quecūq; de hocipso qō ex me queris dici pīt artificiose admoduz copioseq; dixeris: qd nisi de rūsore me feceris miratorē. Renouasti plane mecū illud saluatoris nr̄i: qui magistros legis iterrogās eosipsos nisi obstructe aures vo eēnt: dū querit edocet. Et certe viroz excellētiū de re qlibet ingsitio diligēs atq; arguta dubitatio disciplinā tacitā ac latētē pfert. Nec enī nisi magnis ex causis mouenī quas dū dubij explicāt sepe illos qbus nil dubij illic erat excitāt instrnūtq;. Id si vnq; alias nec pserti te querēte accidit. ¶ De opinione sigdē ac fortuna pulchrā atq; ambiguam qōnē noiatim mihi. uere aūt oib⁹ in cōe utilem mones. Que nā scilicet harū sit potētior: cū utrāq; potētissimā fateare. Ponis pmū opinionis miros ac multiplices effect⁹: atq; adeo violētos: ut huc illuc ībecillē aiam alternis motib⁹ sic ipellāt: ut sepe illi vitas victa succūbat. Qō utinā nō tā crebruz vulgatūq; eēt. neq; qō iā in puerbiū abijt. oia sic opinionib⁹ tenerenī. Nā qd est aliud ut de meipso eti am aliqd loq̄r: q̄ alter amplissimas iter opes iops alter in sūma pauptate ditissimus viuit. Quid hic inq; cāe est nisi opinio utriusq;? que illi diuitias suas angustat: t pluriū egestatē ingerit: hinc diuites repūtat iopiā: solliciteq; ptēptū auaritie psuadet: ptēto bonis suis aio: t qcqd accesserit pōdus non diuitias opināti? ¶ Quid q optime ualētes flere egros ac freneticos ridē ac gestire letitia videm⁹? Quid uera nō ualeat: si falsa tū ualet opio? Quid illud q qui sepe ppie fragilē t angustū postē: humo primū: rect⁹ icesserat: solide t anguste turris in uertice tremēs stetit. Ite pes qui fuerat currūq; t laterū vigor: idē. vis oculoz eadē. locus ipse cui insistit stabilior firmioq;: opinio sola debilior dicam an ualidior: que sic ai solitū robur excutiat ut qui in tremulo stabat: tremat in stabili. Legisti ut cassius eoz vnus qui Julio cesari nō dico ipias ac sceleres: ne qōnē adhuc dubiā ptereūdo diffiniaz. sed audaces certe manus itulerāt in cāpis thessalicis res illuc romanas ciuilib⁹ furijs rursus urgentib⁹: sic opinione uehemētissima circūuēt⁹ atq; obrutus cesarē ipm obuiū habuit armatuz t adacto equo stimulis in se ruētē: ut quē viuū t impantē ferire nō timuerat sepulto atq; exanimi tergū daret exclamās plenū illud formidinis atq; erroris. De Pauli qdē raptu dubitari pōt: qñ idē ipse an i corpore an extra corpus fuerit se nescire ait. Sed pse

sua sorte cuilibet querimonie imortales. Erūnōsti-
or sane est iter delitias mest⁹ ac querulus q̄ in sup
plicibus: aut pauptate tranqllus. Quales multos
fuisse ⁊ audim⁹ ⁊ vidimus. Tot demū iter mīsos
atq; igratos ille solus est felix deoq; grat⁹ ⁊ sibiip
si ꝓpitius: nō qui uel qcqd optat adipiscī: uel qc-
qd adept⁹ est ꝓpriū atq; ꝓpetuū bēt. Jd enim nul-
li vnq̄ obtigit. sed qui uel qcqd euenerit sic aspicit
q̄si vnū illud optauerit: uel qcqd amiserit sic cogi-
tat q̄si amisisse sit meli⁹. ¶ Bñ igīt facis: nec semel
tm̄: sed bis bñ: q̄ sorte tuā let⁹ amplecteris: sic ⁊ il
li eqdē p̄ciū queris: ⁊ getē tibi: hoc nimirū est for-
tunā siq̄ eēt uel supare uel fallere. Magnas illa ti-
bi diuitias si negat: gn ⁊ has spnas ⁊ paupertate
tua gaudeas negare non potuit. Negat turbidos
urbiū honores: Quin rure solitario ⁊ agresti dele
cteris vita p̄ter te vnū: nemo tibi p̄ripiet. Tecū cō-
tra illā vtus militet: hac fret⁹ nullo usq̄ certamine
vinci potes. Quā oīpotētē enim apud poeta nr̄m
legis: ipotētē atq; ifirmā obiecta illi vtute reperies
Nulla enim te hercle potētio: q̄ ipatiētia ⁊ molli
tie fit humana. ¶ O felix ⁊ meo qdē iudicio: iudi-
cio: qui semotis urbiū plateis: ⁊ supbor̄ duris ci-
uiū liminibus dimissis: tibi redditus nemorūq; ⁊
agror̄ dulce silētiū nactus es humilēq; plebecu-
lam ⁊ iustitia regis ⁊ stilo laudas. nec imerito: etsi
enim acri sub iudice / nemo bonus / mali oēs: ita tñ
aut minus mali: aut certe quos cōstat mali ultimo
diutius boni. Jgīt hijs cōuiue letus ut facis. tecūq;
feliciter agi credito q̄ ad tp̄s saltē tristi diuitus
atq; vmbrosos supcilio: q̄q; in primis mōstruose ne
stis: seq; indies trāsformātiū habituū ludibrio libe
ratus es. Que ut fugeres nō apēninus mō mōtiū
mitissimus sed athlas tibi uel caucasus adeūdus
fuit. Populū tuū ferme oēm vna ueste ꝓtectū atq;
ꝓtētū vides: nisi festa luce forsitā in terga paucorū
quos uel etas uel rei rustice pitia p̄mos fecit albo
interdū color acrius successerit. vides duros calce
os nō pedis impedimētū sed auxiliū. masculas to
gas vides: frigus arcētes tegētesq; que tegi docu
it nā: nō insanias has nr̄or iuuenū: q̄bus est despa
tius ⁊ nr̄or senū vult⁹ mō tegētium ⁊ pudēda nu
dātiū: q̄bus nō est satis infectū atq; oppōsuz pbris
oibus aium hēre nisi oculos alienos ificiāt ac fati-
gēt. hijs irascor: hijsq; iratū amatorē uerecūdie de
uz spo de q̄bus me ubiq; ne qcq̄ queri scio: nec de
sino tāta est indignatio tāq; offensus est stomacus
spectaculi feditate. Quā maxime ob cām tuū rus
tuūq; tibi ociū inuideo: eoq; magis q̄ sepe diuq;
illud exptus peccatoq; uerius q̄ fortuna mea ur-
gēte in aduersum lapsus. utriusq; nisi fallor status
extimator idoneus factus sum. ¶ Certe tu oculos
nunc sobrio pascis obtutu purisq; aures uocibus
utraq; mihi diuersa sors est. ego supbos tumidos-
q; de nihilo atq; elatos ciues atq; aduenas tu hu-
miles humo itētos cernis agricolas. Ego lites cla
moresq; furētiū ⁊ tubas ⁊ timpana. tu mugit⁹ bo
um labētisq; riui murmur ⁊ querelas uolucrū au
dis philomenā p̄mus ueris nūciā auditurus. Ego
in urbib⁹ ⁊ quo molestius nihil animo meo est iter
turbā ⁊ q̄drigas p̄mor. Tu in siluis ⁊ collib⁹ iter
inocuos greges ociosus ac pro libito uagus erras
⁊ frōdētes ramos ⁊ gēmātes palmites: ⁊ prata ri
dētia reduci mox visurus ariete. Mihi totius an-
ni facies pene vna p̄cursatio ⁊ lutū ⁊ puluis ⁊ stre
pitus ⁊ lubricuz ⁊ cloace. Hee sunt urbiū delitie.
Quid hinc aliud spes. Redeat lz nō aries mō sed
taurus: ledeiq; frēs nudi rosea inter serta lasciuiāt
Nō tollunt urbana fastidia sed mutant. At ruris
facies semp amabilis ⁊ igenijs appetēda nobilib⁹
seu hyemis aspitas dulciter horrida feris alitibus
q̄ captādis opōsa: seu uer floreū uagis aptū ac p̄-
cliue discursib⁹: seu messiū parēs ⁊ amica vmbris
estas arida: seu diues atq; vuidus autūnus agre-
stes uario exercet in ope: istātisq; brume p̄uius in
mōtibus pastas oues ad apca reducit habitacula
hic arator sedulus: hic uenator deuius clamosusq;
anceps. hic imobilis tacitusq; piscator. hic fontes
⁊ flumina ⁊ nimpharū chori: ⁊ specus ⁊ nemora
⁊ musarū diuerticula. Et ad sūmā tū q̄litate ipa re
rū multipliciū tuz uarietate dulcissima est vita illa
de qua olim dum ea frui licuit: non pauca disserui.
¶ Unū q̄ festiue admodū l̄rarū tuarū finis attu-
git intactū ligsse uoluerim: ne qd p̄rsus in tuo tibi
rure displiceat. Tū ex oibus nēpe que ibi sunt sobri
am honestāq; p̄cipias uoluptatē. vnus ut itelligo
nō p̄dius mō sed p̄nor ac ppetuus clāgor te anse-
rū ingetat. Hēt nō inficior auriū laborē hec iprobi
tas. offendūt getis silētijq; auidos: ⁊ anseres ⁊ ci
cade stridule in ramis. ⁊ rudētes in pascuis asselli ⁊
que sūt huiusmodi. Sz in p̄mis ieptissim⁹ in triuijs
vulgi fragor ac strepit⁹. Nulla enim usq̄ belua cre
de mihi tedios̄ior vulgo est. Letera tñ fere oia uel
hyeme uel noctib⁹ saltē silēt. Quedā vo noctib⁹ im
portuna luce ferias agūt: anserinū iuge tediū: sz qō
facile pferas: si in aium redierit clāgore anseris ex
citatū quōdā capitolij defensorē irrūpētes gallos
nr̄is ab arcib⁹ arcuisse: idq; ob meritū multis post
seclis auij hui⁹ effigiē illic argēteā extitisse. ¶ Qō
an illi excubitricis eximie famā quesierit an q̄ hau
dubie vigilātissimū sit aial / nō noui. Jnsup idip
sū an kalendō. nouēbrib⁹ gestū sit. Atq; hic ista quā
cernim⁹ die illo anserū celebritas funesta ꝓcesserit:
mira utiq; si sic est excubiarū merces: nouū p̄mij
gen⁹ mors. An ex hō tñ q̄ eo tpe opimior esuiq; ap
tior cib⁹ est: rursus icertū hēo. Sz utrūuis hoz opi
nemur. hec pfecto saluberrima cogitatio atq; bu-
iusce tedij remediū erit optimū. Qō nup dū de re
medijs scriberē casu fortasse ideo p̄termissum fuit
ut hijs ad te nūc l̄ris isertū singulariter. nūc tibi es
set utile: ut. s. quotiēs ales illa p̄sertim noctib⁹ stre-
pit putes te ad resistēdū vitijs excitari: ⁊ cōfestim
arma corripias. Arma inq̄ nō que apō eoliā achil
li mulciber aut ence: sed que itus in aia celestis tibi
faber excuderit. Neq; vo minores tibi extimes vi
tioz insidias atq; insult⁹ q̄ gallor Mālio. Proinde
nō anserē sed angelicū tubicinē strepuisse credito:
quotiēs nocturn⁹ anser icrepuit: ⁊ te obsessuz ⁊ cir
cūfusos hostes acerrimos mūduz: carnē: demonia
reco: dare. teq; per tenebras ac dumeta reptātib⁹
obuiū fer armatū. de quo alibi plurib⁹ tibi in pīs
ista suffecerint hoc addito ut quotiens ore anseris
exprect⁹ hostib⁹ tuis diuina ope ex altiore ai pte re
stiteris: arcēq; defēderis nihil hic tibi sed totū illi
tribuas de quo scriptū ē. Nō dormitabit neq; dor
miet q custodit isrl. Et iterū. Nisi dñs custodierit
ciuitatē: frustra vigilat qui custodit eaz. Et rursus
Obumbrasti sup caput meum in die belli: ne qua
te maius gl'ia ut Manlium ne qua bñ geste rei cō-
sciētia atq; hinc orīs excellētie appetitus e serua

Anseris uox a gallis lib auit sel' romam

plenos nouerā. qn etiā adeo me nois huius nō pe/nituit: ut nouissime de utriusqꝫ fortune remedijs li bellū scripserim: nō fortunā duplicē sed bifrōtē sta tuēs de quo libro qd alijs videaī eoꝝ sit iudicium qui audierint aut legerint. Ego exquo ad exitū ue ct⁹ est nec ex illo pfunde aliqd degustaui nec expiri fuit quātū meis ipse psilijs adiuuarer: eo tñ mi hi pbatior fact⁹ est: quo illū qbusdā magnis igeni is gratū ualde ꝛ optatū sensi. ¶ De hac igiī re taz trita cuius ut dixi nō mō sepissime mētionē feci: sz etiā noiatim scripsi q̄uis vulgatū ꝛ publicatuz lo quēdi morē secut⁹ id fecerim: cp mihi ad vulgares sepius q̄ ad pbos sermo eēt. de hac inq̄ in archa no mei pectoris ubi multa ꝛ nota mihi cū populo lis est: qd uere sentiā sepe breuib⁹ attigi: q̄si emin⁹ vibrās mee aciē q̄liscūq̄ snie: ꝛ nūc qm̄ cogis ex pressi⁹ attingēdū de quo fateor: ut de alijs multis aliquāto libētius audirē. cp ꝛ utilius id reor ꝛ tu tius. sed iterrogationē tāti viri dissimulare non po tui. Scio igiī ut audisti magnos viros scripsisse de fortuna ꝛ me puū scio. nomenq̄ istud ꝛ secularib⁹ scriptorib⁹ usitatū nec itactū sacris. ¶ Teneo Au gustinū ipm dū de fato ageret: qđ nescio an idez cp fortuna an psanguineū sit illius: iter multa dixisse nisi forte fatū a fando dictū itelligam⁹ idest aliqñ. nō enim abnuē possim⁹ eē scriptū in lris scis semel locut⁹ est de⁹. qđ eni dictū est semel locut⁹ est. itelli giī imobil'r hoc est icōmutabil'r est locut⁹. hac ita q̄ rōne possem⁹ a fando fatū appellare: nisi hoc no mē iā in alia re soleret itelligi: quo corda hoiuz no lumus iclinari. Et eodē libro p̄sus ingt diuina p uidētia regna cōstituunt humana. Que si pptera gsq̄ fato tribuit: qz ipsam dei uolūtatē uel ptātem fati noie appellat sniam teneat: linguā corrigat. Et si hercle sic accipiaī: ego quoq̄ magnū qddā ꝛ in eluctabile fatū ut Maro ait seu fortunā nō inficior Si eni tā magna tāq̄ urgētia p̄cipū mortaliū sūt p̄cepta: q̄ maxima extimanda sint diuini oris edi cta: etsi nō posse eqdē fata mutari: sed trahi posse Homerica pmū: post Virgiliana sit fictio. uere tñ nec mutari nullaten⁹ nec differri queūt. nec vis ul la: nec fuga: nec tergiuersatio: nec dilatio locum ha bet. Et ut vulgus nec exigua īrator quoq̄ hoium ps accipit fortune nomē. clare fateor: nec idocti ue reor ifamiā credē me nihil eē fortunā. ¶ Queres forsan in pmis facti mei rōnē qui de eo scripserim: qđ ul' scirē nihil eē uel crederē. Rñdebo me de for tuna qdē nihil: sed de remedijs cōtra illā que for tuna dicit scribētē collegisse que mulcē uel augere humanū aiuz visa sunt. Que qm̄ vulgo fortuita di cerent nomē antiquū tenui ne lectorē vbi p̄troue rsia deterrerē ꝛ scriptis alienarē ꝛ scribēti. ¶ Scio ego psuasum publice: quotiēs forte quid accidit ꝛ absq̄ appentib⁹ causis. Sine cā eni p̄sum nihil ac cidit: id eē fortuitū: eāq̄ fortunā dici. Exēpli cā: p̄ familias pegre pfecturus ꝛ nulli fisus thesauruz humi infodit: qđ rediēs ueniret. iuitq̄ nec redijt. Lōgū post tps rusticus terrā fodiēs: aut fundamē tū iaciēs architect⁹ id reppit. nō hoc ille mēte egerat. nō hoc iste querebat. sed ille ut thesaurū absco deret. hic ut agꝝ coleret: seu domū strueret. Fortu na ingunt fuit amboꝝ. illi⁹ ut pderet. hui⁹ ut ueni ret. Ego hāc rē multis aptissimā nō discerno. Euz qui thesaurū abdidit patrē familias fuisse scio. euz qui architectū uel agricolā qđ reppit aurū uel ar gētū uel tale aliqd: quo reppit uomerē seu ligones quo illū ageret manus: brachia: boues: stiuā: ꝛ que sunt gñis huiusce. Uadit aliqs uel bononiā ut stu deat: uel ut oret romā: nō expectatos in latrones la psus/occidit. Reuertebat ab exilio Marcellus ꝛ leto aio p̄iam repetebat: sed ab hoste ipio p̄uēt⁹ oc cubuit. Talis erat ingunt hoꝝ oium fortuna. Ego vo adolescētē studiosum ꝛ deuotū pegrinū ꝛ utri usq̄ iter. ꝛ pterea ciuē bonū imeritūq̄ exulē ꝛ exi lij locū mithilenas ꝛ athenas cedis ꝛ latrones at q̄ hostes obuios ꝛ mucrones ꝛ icursus ꝛ ictus ꝛ sanguinē: ꝛ cino res ipsas atq̄ act⁹ agēteſq̄ ꝛ euē tus rerū video. hec iter quero fortunā de qua p̄mo est nihil iuenio p̄ter nudū nomē. Nā si ipse rerū ac cidētiū iopinus ac subit⁹ euēt⁹ fortuna dicit. Que diffinitio nōnulloꝝ est: satis ex hocipso rei vitas ni si fallor elicit. Moꝝ eni ꝛ siliium euēt⁹ qs est alius q̄ vulnera ꝛ mortes ꝛ spolia: quoꝝ auctores nec fortuna nec fatum nec oino alij q̄ hoies ueri sunt. hijs atq̄ alijs iduct⁹ fortunā per seipsam nihil esse dicētib⁹ assentiri cogor. de quo ne aliena mihi tri buā a multis iter quos ab hijs quoꝝ sup̄ memini Augustino ꝛ Lactātio firmiano istitutionū libro ꝛ argute satis ut arbitror ꝛ fideli'r disputatum est. ¶ Bñ igiī ꝛ pie chr̄ianissimi illi fres p̄o ueritate cōprehēsi torquēdiq̄ ac mactādi cū fortune mētio nē iudex ipius fecisset: breui ac p̄cisa nec minus ue ra snia fortunā chr̄ianos nescire pfessi sūt. Quos magnoꝝ hoium fulcit auctas. Nā ut sileā duos il los quos pauloāī nō silui: qui hocip̄z sepissime re plicāt: ꝛ Ambrosio fata nulla. ꝛ Hieronymo nec fatū nec fortunā eē visum video. ¶ Ad sūmā ergo sermo mihi vulgaris ut itelligar de re ipsa hoc iu diciū meū est. si fortasse nō sat vulgare. nō sat pbi cū piū puto idq̄ mihi sat est. Qđ qdem sepe mihi olim dictū sepe scriptū: nunq̄ tñ aptius. Sētio eni neq̄ p̄riā opinionē de cuius ptāte pmū dixim⁹ hu manis affixā p̄cordijs: ꝛ alto errore radicatā extir pari: nec loquēdi morē publicū mutari posse. atq̄ ideo pacē querēs: nōnunq̄ loq̄r ut plurimi: sentiā semp ut pauci. Sin fortassis utar sepe aduerbijs a fortuna dictis: cū fortunā ipsam nihil eē dicaz. Si ergo uerior illa snia. Neq̄ eni tāti archani diffini torē me pfiteor: eoꝝ. s. qui uolūt ut aliqd sit fortu na: uel puidētia ipsa dei occultis hoi sed sibi notis simis cāis agēs atq̄ agitās res humanas: seu qđ qbusdā placuit: puidētie ministra: ꝛ diuinarū uo lūtatū executrix quedā: nescioq̄ cū scriptū sit. ipse dixit ꝛ facta sunt. Sed si ita eēt: nulli dubiū q̄uis opinio itra hoiem ipm sit. fortuna aūt exteri⁹ opi nione illā tñ eē ualidiorē. Nepe ꝛ opinioni ꝛ aie: cui illa isit opinio ꝛ corpi ꝛ reb⁹ oib⁹ impanté dixi ecce qđ occurrit ex tpe iter occupationes multas: ꝛ libros nullos ꝛ curas itineris tot⁹ aio in id vsus doctis oibus añ alios tibi amice rei hui⁹ certiore iudicio refuato. siqd cōpertū mihi pscripseris am plexurus. Uale. Ticini qnto idus nouembris.

Maro

De fortuna

Marcellus

Fortia qd sit

Opinio poete ó fortuna

¶ Ad Luchinū de uerme eqtem ueronēsem p̄tra tus chos p̄fectum exhortatio ad reditū. Epl'a. IIII.

Enes/ut arbitror memoria: nunq̄ mihi tu t um hoc iter placuisse. Q̄uis eni in sepiū ꝛ iustis ex causis susceptū: nō sat tñ aut p̄esi dijs: aut ea que p̄mū in bellis p̄cipue locū tenet: p uidētia circūfultū ab initio visum erat. Qđ nō eēt si ut nup aduersus rebellātē cretā p̄mus: sic nun-

paruus uermis:nō modo terrarum dños:sed duo illa mūdi luminaria duosq; illos gladios iustitie se pe olim ⁊ teipm nup hoz alterū ita pupugi:ut aut multa eēt fides:aut multa dementia.huius ultimi iudicium aliorum sit.ego mihi fidei sum cōsci⁹:op to ut bñ eāt res humane ut q̄s in statu pessimo vi uēs vidi in optimo moriēs relinquā si quo fieri po test mō.Q̄ō certe post deum nisi per te atq; illū al teruz tpalia moderātem nullo mō fieri posse video aut spero.pfecto aūt si pūgere audeo cur vngē me tuam.Utrūq; enim medice manus est ꝓpriū.utrū q; ego pari fide facio.⁊ si neutro forsan idoneus. ¶Eqdez lz pauca didicerim/multa legi:multa eti am in hoc vite stadio decurrēti visa mihi uel audi ta cōmemini.⁊ Lbm testor ueri deum nihil me vi disse vnq; uel audisse nr̄o gestuz euo.nescio an ⁊ ni hil etiam legisse q̄ō hijs tuis excellētissimis actib⁹ cōparari queat uel intētione uel ꝓsilio uel effectu. Magna pars p̄cipum:⁊ q̄ō mestus dico:magna quoq; ps p̄suluz nil p̄ter seipsos ac utilitates suas ac ꝓprias uoluptates cogitāt.Tu ꝓceptis magno aio atq; oblitis affectib⁹:qui ut hoiem alio forsitā te trahebāt:solus oium pōtificū nr̄e etatis bonum publicum cogitasti.o vir ingēs sine exēplo tēporū nr̄oz uel raro nimium cum exēplo:qui virtutez sic amare:sic uoluptatem spernere potueris:⁊ si ueris extimatorib⁹ nulla sit uoluptas gratior q̄ que de deo ⁊ de vtute p̄cipit.⁊ q̄ō cōstat nulla sit certior: nulla lōgenior:Sed loquor de uoluptate vulgari: qua nil repugnātius est saluti.Illa qdem viatores q;que qui te in hoc ordine p̄ierūt a recto calle ter renis illecebris vncisq; carnalib⁹ sinistror sum egit Nūc intelligūt quāto fuit melius rōnem q̄ appe titum seq ⁊ rebus implē q̄ō polliciti erant nōnulli ex eis q̄q; debiti ꝓmissio supuacua sit:Quāto fu it honestius agere q̄ō tātum exigebat officium:q̄ q̄ō lubrici titillabāt sensus postridie pituros neq; aduersus vitatem fictionib⁹ certare:⁊ cum illo lu dere de quo scriptum est.Odisti oēs qui opant ini quitatem:pdes oēs qui loquunt mēdaciuz.Nihil est minus romani pōtificis q̄ duplicitas aut fictio cuius ⁊ cōsciētia sole lucidior ⁊ cōstātia pseveran tior eē debet:ut q̄ō de romano quodaz duce ab ho ste etiam dictum ferē a suo cursu facilius sol flectat q̄ a suo ille ꝓposito ac ꝓgressu actuū pior.¶ Tu uerus p̄ ecclie:nihil vbo:multum corde pollicitus ipsam ecclīam egrotātem sentiēs:exptorūq; ꝓsilio medicoz usus ex infecto exilio ad originis illā sue locū ⁊ ad aerē ꝓpriū reduxisti.Nō tñ a te id taz fa cile gestum q̄ a me facile dictum est.Magnus la bor fuit.magna sedulitas.ingēs ars:mirumq; alti pectoris acumē.vno attractu tot tam ualidas radi ces sine offensione cōuellere.Q̄d loquor:imo vo cum offensione acerrima ⁊ multoz dolore grauis simo:sed docta manus:ac suauis asprima vulnera leui tactu mitigat.¶Bias igit deo ⁊ tibi.Ecce vi deo q̄ō semp optaui:nunq; fateor spaui.vides ma trem meam sua in sede:ubi te sospite diu egra esse nō poterit.te iubēte reducta.te curāte sanabit.In tēde illi nūc alme p̄:toto sacre mētis ingenio q̄ō ti bi remedioz feracissimum is dedit qui spōse neces sitatib⁹ ⁊ tāto te ꝑdestinauit officio.Mores corri ge.medere lāgorib⁹.auaritiam frena.pelle procul ambitionem:sobrietatem ꝓditam repulsamq; resti tue.fluxam siste libidinē.urge lāguidum torporez. feruidam iram stringe.Reduc cecam ad rectū iter inuidiam:superbiam elatum:⁊ tumidam compesce superbiam.Q̄ō nō facile potuissent qui bas inter pe stes educati:cōsuetudinem in nām uerterāt.¶Li bi inter vtutes hijs p̄rias enutrita erūt cuncta faci lia.Q̄ō difficillimum fuerat pfecisti.Age iam reli qua.Reduc eccl'iam tue creditam custodie in anti quos mores:quaz in sedes p̄stinas reduxisti.ut vn dicq; fiat irrep̄hensibilis ⁊ q̄lis olim fuit:toto orbe uenerabilis eē rursus icipiat ac dilecta.q̄ō diu cer te nō fuit:eoz pace dixerim qui in culpa sūt.Tu ad hoc nat⁹ ministerium gl'iosum iple feliciter.¶ Ad mone cardinales tuos oēs ac singulos ut memine rint se eē mortales:ne semp delitias sed q̄q; mor tem cogitēt:⁊ eternam vitā.figāt oculos:videbūt nihil stare:sed breuia ⁊ uēto uelociora oia:totūq; q̄ō hic viuit:anceps:uarium:tremulū:caducū:ubi curis inanibus ⁊ fallaci spe quasi in solido pedem ponūt:rerūq; ꝓptibiliū curiositate ridicula cōfli ctant.¶Audio enim quo nil possem tristius nilq; indignātius audire:quosdam ibi eē qui murmurēt se benuēse vinum in italia nō habere.Nunq; fuis sent utinam vites ille:paulominus dixerim vites ulle:si Lbristi ecclesie uenenosam usqueadeo vin demiam pariture erāt.Sed o si habeāt charitatez dei ⁊ hoium:si Petri sedem:si fame decus:si salu tem populi:si aias suas amēt q̄ modicum id cura būt.Sed ut curēt q̄ō opinari etiam graue est cuius q; an illos nescio:me illorum vicem pudet.q; si pe nitus curāt:nec hic error affixus p̄cordijs extirpa bilis ulla vi est.Neq; ulla arte medicabilis:ad hñ duz certe q̄ō adeo inhiāter sitiūt:apta ⁊ facilis est via de quo satis ut arbitror epl'a ad te ꝓiore disse rui:si vnum adiecero q̄ō ne ullo pacto fileam:lz ob stāte reuerētia dolor cogit.Primi figdē apl'i quo rum isti locum tenēt.ubi nam corpis sui sanguinez pro Lbristo in terram funderēt:pio studio quere bāt:itaq; fere nullus icruētus celum adijt.heu mi hi.mutata rerum facies:modernis apl'is diuersuz studium.ubi nam.s.terre sanguinem palmitum ue nis exp̄ssum suo ifundāt corpi.Neq; in quiuijs tm ubi locus ipse fortassis ueniam mereā.sed in serijs quoq; colloquijs ꝓma rei huius est mētio.Nō que bonos viros:lz que bona vina tellus ferat.Illa oi bus p̄ferē.illa syon.illa hierlz.illa deniq; roma est: sola digna quam apl'oz inhabitēt successores.At q; idipsuz saltem cui vino palma deberē:recte uti nam iudicarēt:nō tam diu terris oibus p̄lata esset auinio:nō sine multarum nobilium graui urbiū in iuria.Ibi enim boni nihil eē nisi aliūde aduect⁹ no tius est:q̄ ut ꝓbari egeat.¶Sed objcitūt fluuiuz qui ⁊ ipse añ mille annos utinam aruisset seu poti us nunq; terre visceribus erupisset:si eccl'ie Lbri sti cām daturus erat exilij.Ita vo de hoc fluuio fa bulant q̄si alius nusq; sit.Sane si ueteres histori as legāt:nō pōtificum romanoz:sed reoz atq; exi lio damnatoz sedes est rhodanus:quez isti nescio cur ut paradisi fluuium ueneranē:immo plane scio q; scilicet vinuz benuēse cōuectat quintum nature aditum elemētum.¶At tu in pane ⁊ aqua duduz alte felicius qui poscam in delitijs habuisti.suscipe super hijs paternam iracundiam.Increpa.argue. reprehende.castiga.pone frenum appetitui alieno qui iampridem tuo ꝓprio posuisti.Solent viti is irasci maxime qui hijs carent.vir ad plenum

floꝝ fortitā: at ꝓfecto plus fructuū q̄ ex illis alijs antea tā dilectis elicere. Neq; vo dignū erat: nulla ex pte chr̄ianū hoiem Augustini eloqo mutari: cuz ut ipse dicti opis libro. iij°. meminit ciceronian° eū adeo mutasset hortēsius. ¶ Has cōfessiones si alibi non inuenis: ego tibi exēplar destinabo ut uel sic boni tui ꝓticeps fiā: q̄uis ut puto ꝓpingus tibi sit apud ihesū illū pl̄m: uerū theologū ac magistrū: cuius tuarū in altera lr̄arū mētio erat. uel germanū ei° z ꝓfessione vite parē z scie. duo uere lumina sue religionis Augustini nomē hn̄tis: ac regulā z patauine geminū urbis decus eximiū: q̄s mihi nō mea gdē: sed illoꝝ vt° spectata cōciliat: quorūq; suiaz de me q̄uis nō tā iudiciariā q̄ pīnā pluris facio q̄ detractoꝝ oium vipeas linguas ac fibi la quos quotidie in meā famā plures certe q̄ credidi z vñ nō credidi: nec ni falloꝝ merui feruidū i uidie virus irritat. ¶ Iz de hoc alibi sepe multa: qō mestus dixerim cogēte mā. Nunc ultro breue hoc ad calamū uenit: atq; idignationis auxilio ne repellerer obtinuit: vndecūq; aūt ad man° tuas liber ille puenerit poteris si placebit z reb° ꝓsentaneū videbit: vnū ex hijs que olim in libris ipse meis scolastica curiositate p̄scribē solebā: meū distichon in p̄ mordio ei° apponē. Jd vo est huiusmodi. hūc celer ad fontē deserta p arida pgat. Quisqs eget lachrymis qb° ipia crimina tergat. hec bacten°. ¶ Scripsere z alij multi res ad salutē utilissimas: de hijs loquoꝝ nō que scia iplēt: z sepe inflāt: sed que deuotione humili humanū aium accēdūt ut collatiōes patrū z patrū vitas. Quarū alique nō pietate tm̄ sed eloquētia referte miris modis z lectorē adiuuāt z delectāt. Qualis est Athanasij Antonius. Cuius vita plecta multis ꝓfuit ad imitationē vite Quid ni aūt cū Augustino ut ipse in octauo cōfessionū refert uel audita ꝓfuerit. Qualis est. Et Seueri Martinus. z Hieronymi Hilarion. Eiusdēq; uel Joānes egypti°: uel Paulus p̄mus heremita: quē placē tibi admodū sensi. nec imerito. Est enim nescio an deuotū an disertū magis opusculū. Neq; in hoc nūo p̄tereūdi duo sunt Joānis crisostomi deuotissimi libelli. Quoꝝ alter de repatione lapsi de cōp̄uctione cordis alter iscribit. Qui qm̄ dinumerare oēs lōgū est tibi: cū uoles in nr̄o armariolo p̄sto erūt. ¶ Hijs ut delitijs assuescas uelim: z hijs aium cibis pascas. Mihi eteni crede nullis in hippocraticis anphorismis tāta egris spes salutis aut tā certa remedia. Nec te terreat utilis ꝓlixi dilatio. Satius est sero q̄ nunq̄ resipiscē. imo vo nil qō bñ fiat sero fit. Etsi enim nō careat mora piculo: cedit illud tñ accedēte remedio. qō si efficax est serū utiq; nō est. moreq; secū ac piculi finis adest. Tragicū illud aio reuolue. Vaz sera nunq̄ est ad bonos mores via. Quē penitet peccasse pene est innocēs. ꝓiū vbū etiam si a catholico diceret. ¶ Oꝛ quictū sane meū tibi amicitiāq; utilē dicis ad sciaz ad vtutē ad hāc ipsam deniq; vite mutationē z cōfessionis ac penitētie amorē. Uellē uere diceres z fortassis ut est cecitas amātiū uerū putas: cū ꝓfecto ꝓter raros nudosq; lz fidos monit°. horū nihil tibi uel fuerim uel eē potuerim. Sūt fauille aūt in aīs nr̄is cinē terrestri obrute z uelo carnis abscondite: q̄s cū spū̄s qui ubi vult spirat flādo exciuerit: fomite amoris z spei celestis adhibito sacrū subito surgit incēdiū in hijs maxime qui ꝓpriū statum z picula vite p̄ntis itelligūt qbus ego te amice cō numero. Tu diuini opis me in ptē uocas: eēm utinā tibi meisq; oīb° uel doctrina utilis uel exemplo Neutrū sum: uereoꝝ uere ultimo poti° sinu damnosus. Tuq; hoc ipse si dimota parump amoris nube que magnis quoq; iudicijs officit per obstantes tenebras oculū figas sole clari° videbis. Nō hec care mihi libēs dico: libētius uel tacerē uel gr̄iarer etiā si liceret. Sed nihil est vtate potētius illa me hinc cogit. Inde aūt amoꝝ tui ne scilicet tuis in rebus rect° iudex in meis tacito me labaris. ¶ Postremo qō urgēte stilū charitate diristi. ad opes tibi quoq; nō nihil nr̄am amicitiā cōtulisse tale fuit. ut non magis admirationē mihi q̄ risum pareret. Ergo ego tibi ad diuitias ꝓfui: cui etsi nō pecuniā ac pecunie radices: curā: sollicitudinē ac tp̄s eripui quē a plateis urbiū sepe ad solitudinē z in siluas. sepe a negocijs ad ociū traxi. Cui oēs eque festos dies feci. Cui deniq; z cōtēptū desidem z exiguī amorē: z getis studiū: z ad sūmā totū meum gelu domestice incuriositatis affricui. Itaq; an ꝑ vnum ludēs dixeris: an ꝓrsus in rōne rei familiaris erraueris icertū hēo. Certe me duce diues nemo quod nouerim: sed nōnulli paupes facti sunt. Qui si reditus pateat: diuites iterū fieri nolint. Sed ut i te desinā dij p̄coꝝ leta oia si diu tñ sit' viuim° q̄q̄ nullū hic diu. loquoꝝ aūt de diuturnitate mortaliū. uereoꝝ ne tu in finē iure optimo de me dicas qō de ꝑceptore suo Anthistene cynicū diogenē dicē solitū legisti. Jp̄e me aiebat mēdicū fecit ex diuite: z ꝓ ampla domo in dolio fecit habitare. Vale seu tu diues seu paup nr̄i memoꝝ. Ticini q̄rto idus iunias. Diogenes

¶ Ad Fredericū aretinū ō notoꝝ modestia. Ep̄. VII

Magnā pua ex epl'a tua delectationez cepi. Summ° illi lepos ac festiuitas erat: qō q̄ bijs multo est meli°: nō exiguū sane mētis iudiciū. Sorte let° atq; cōtētus tua es. Nil humanis in reb° utilius: nullus rectioꝝ ad salutē trames Regna enim z impia opesq; z potētiā optare omniū: assequ paucoꝝ est. Optare aūt qō assequ nequeaz qd est aliud nisi qō hēas fastidiētē iefficaci aiuz labore ꝓsumē? ¶ Tu ergo qō mediocri ul' tenui q̄q̄ gaudeas statu laudo z ꝓbo teq; hijs morib° ditiorē cēseo: q̄s si cresi atq; Alexādri opes iopes fragilēq; potētiā aceruasses. Sic eni qua per hoiem fieri pōt ut vulgariter loq̄r fortune ad te aditū ꝓclusisti cui° ut vides vitare illi ipetū nequē. Mirum dictu potētie domitrix insolētis ibecillitate humili retūdit: more ignis qui in obiectū mai° acrius seuit adēptione leniēdus obstātiū: seu etiā extinguēdus ¶ Fortuna ergo hec que dī nō thesauros nec munitas arces nec istructas classes: nec ꝓualidos horret exercit°: qn hijs poti° irritat atq; accēdit quoꝝ totiēs se victricē meminit: atq; vñ sibi clario: nunc etiā sit triūphus: At frugalitatē: modestiā: fortitudinē: cōstātiā timet: a qb° victam se sepissime recordat. ¶ Sic tu vitā quā multi spnerēt: z querelis i anib° onerarēt: eq̄nimitate ac patiētia nō mō tolerabilē sed iucūdā efficis ac felicē: ut nil hēt pegritio hec nr̄a miseri°: sic nil coīus q̄ querelas. Pauca sunt fateoꝝ in hac vita: qb° placēdi cā magne ifint. Sed hoibus natis humana oia uel accepta ul' minime certe flebilia esse debēt. Magne autez parti hoium nihil oium placet: nisi quod uel assequi nequeunt uel seruare: hinc indignationes ireq; z de

Lōtēt° fōte sua

Atha°

Joānes Criso°

Seneca

difficile ne dicam impossibile. Nequit enim sermo boium res mutare: & si sepe mēdacio ueruz uelet. Et o utinā pīs te mādāte dignus fuerim. Qui lz impar elogo & inferioꝛ statu ueritatis auxilio fretꝰ illi calūnie rñderē. Ostēdissem illi forsitā te iudice rē se aliter hēre q̄z diceret. Et nūc si cāe sue fidit: de q̄ hocipso lr̄atū inire certamē est aius: q̄uis semp occupatꝰ: & iam fessus offero me duello pro vitate pro pīa. Scribat igit̄ uel qui dixit uel que potest. Ego illi gallo italoꝝ ultimus rñdebo: & erit utilioꝛ disputatio scriptis cōmissa/ q̄z vbis: vba eniz fugiūt: scripta manēt. Illa ad paucos: hec ad multos Illa ad pītes tm̄: hec etiā ad absentes posteroſq̄ pueniūt. Spero iudicē Lhristū hīs & te: cōuitatori illi viro alioqn docto & insigni: sed in loquēdo calore atq̄ ipetu animi ꝓlapso quo nō decuit facile ꝓbaturū me falsa eē: que minime ut auguroꝛ: sibi mādata de capite suo dixit. Nosce mihi videoꝛ regis adolescētis canū & senilez aium ac p̄cipuam quādā urbanitatē lingueq̄ modestiā magnis mihi olim in rebus exptā. Initūxisse illi crediderіz ut te oraret ut gallīā laudaret. Jurare pene ausim ut vituparet italiā nō iniūxit. Sed hic nūcioruz mos quorundam est/ ut nisi de suo aliqd addiderint nil egisse videanť. Profecto aūt multi sunt qui nō credāt sua posse laudari nisi aliena vitupent. ¶ Proinde ut breuiter sūma pstringā: de rebus ac gloria italoꝝ & galloꝝ qdue inter utroſq̄ intersit adeo notum est ut dubitari nequeat ab hoie cui historiarū notitia ulla sit. Nā de ingenijs disceptare ridiculū libri extāt ueri testes. Quid queso de liberalibꝰ artibus. Quid de rerū cognitiōe seu nāliū seu gestarū. Quid de sapiētia. Quid de eloquentia. Quid ne de moribus. & de omni parte phie habet lingua latina. qó nō ferme totū ab italis sit inuētū. Siqd enim externi de bijs rebꝰ feliciter ausi sunt: uel italos imitati sunt uel in italia scripserūt: in italia dicerūt. E q̄tuoꝛ eccl'ie doctoribꝰ: duo sunt itali ac romani. duoꝝ reliquoꝝ alter iuxta & ꝓpe intra italie fines oꝛtus: certe itra italiā doctꝰ ac nutritꝰ. Alter in italia cōuersus & ꝙuersatꝰ: oēs in italia sūt sepulti. Nullus est gallicus. Nullus doctꝰ in gallia. Jus utrūq̄ quo utimur itali cōdidere: ꝓditūq̄ itali exposuere: ita ut hoꝝ nihil aut perexiguz exteris cedat: & in altero qdez lōge grecos itali supant. de altero nemo est qui litiget. Oratores & poete extra italiā nō queranť. de latinis loquoꝛ uel hinc oꝛti oēs uel hic docti. Sed qd ago aut qd rem certissimam uerbis traho? Radix artium nr̄arum & oīs sciētie fundamētum latine hic repte sunt littere: & latinus sermo: & latinitatis nomen quo ipsi gallici glorianť. Omnia inq̄ hic exorta: nō alibi. atq̄ hic aucta sunt. Possem singulatim de bijs agere: sed intelligētibus satis: reliquis nimis est dictum. ¶ Et qd oro tot tantarum rerum studijs qó obijciāt habent: nisi forte ut est gens sibi placēs & laudatrix sui. vnus bijs oibus fragosus straminuz vicus obiciť. Ad hec & omnis hic floruit politia: & siq̄ usq̄ supest aliqua in parte italie floret adhuc. Duo mūdi uertices hic sunt. papatus & impium. Jaz de armis. de victorijs. de triūphis. de disciplina militie. de iugo deniq̄ gentium oiuz ac tributus annuis loqui nolim ne ꝓturbem gallicum ingenium. de moribus vulgaribus fateoꝛ gallos: & facetos homines: & gestuum & uerborum leuium: qui libēter

Italia fremiet oibꝰ regionibꝰ

Itali superāt grecos

ꝑ gallos & dispo tū mori bus

ludāt lete canāt crebꝛo bibāt: auide cōuiuenť. Uera autez grauitas ac realis moralitas apud italos semp fuit. Et lz qó flebile dānuz est virtus toto oꝛbe decreuerit: si que tamē eius sunt reliquie in italia nisi falloꝛ sunt. Siqd est peruersi moris iter ipsos est. Nusq̄ aduene tāto sunt in honore. Et de quo nemo: ne conuitiatoꝛ ille qdem dubitet nusq̄ tāta est ecclesia seu potētiam illius seu deuotionez nō italici tm̄: sed totius credētis in Lhristuz populi metiare: ut que hic oꝛta hic adulta hic ad sūmuz glorie culmē euecta est. hic deo uolēte: teq̄ agente ut spero in ꝑpetuum ꝑmansura. ¶ Est fateoꝛ galli cana pars ecclesie opulēta & nobilis: sed ecclesie caput ut impij in italia esse nemo sani capitis neget. Siqs horum est incredulus romanum patrio titulum ꝑmutet: tūc quid fuerit sentiet: & quid sit. inter q̄s supremum caput imaq̄ mēbꝛa quid intersit intelliget. durum ualde grāde aliquid debere cuz nolis. Si romani adeo nois pudet: romanas abijciāt dignitates & res suas ac patriam ut uerbis sic electionibus preferāt. Ego vo sat insanus sim qui suadeam italicas ecclesiasticas dignitates suas abijcere qbus solis magni clariq̄ sunt. bijs qui non suas italicas ciuitates ambiāt atq̄ usurpēt inaudita tyrānide stupente Petro. Lhristo autem mirante etiam ac mināte. & nisi ille de celo tu de terris occurritis. quādoqdem incertum quo germine hausto itali consopiti sunt actum est de rebus nr̄is seruam moꝛ italiam: & ꝓpꝛie qó dici solet ecclesiā militātem immo & armatam videbimus & pugnātez de impio non de fide. deniq̄ etiam triūphātem ꝑusq̄ ad celum arcusq̄ sydereos sit peruectum: & singulos clericos singulis urbibus triūphaliter presidētes: donec exprectis qui nunc doꝛmiunt oia deformenť & reformenť mutatione terribili. ¶ Quāuis autem ꝓbe nouerim eos qó suadeo non facturos: scribo tamē interim ipse quod meum reoꝛ: qó tu alme pater intelligas & ipsi si audiāt forsitā moueanť. Et profecto si adduci possint ut patrijs suis bonis cōtenti externum inuisum pōdus abijciant: erit hoc nobilis odijꝫ atq̄ indignationis ingenue: potius q̄z id maxime spernere quo maxime gloriantur. Magis eliget vir fortis ac magnanimꝰ feudū q̄uis pigue deponere q̄z ab iuiso dño possidē. Certe Domitius ille captus ad coꝛfiniū nō opes: aut dignitatem aliquaz: sed qua nil est homini charius: vitam ipsam quam a Julio Cesare nolens ac tristis accepat ubi ꝑmum honeste moꝛtis affuit facultas: uolēs ac letus impoꝛtunum quasi pondus abiecit. Expectaui ego fateoꝛ interdum ut hij nostri ꝓceres idem facerēt: & urgente odio ac cogēte supbia italica dignitatum noia & inuisa oꝛnamēta deponerēt. Sed ut video frustra expecto: certum est cōsilium eorum: & q̄uis iniquum & ingratum uanum utiq̄ nō est. Firmauerūt sibi sermonez ne quā: ut italiam rodāt simul atq̄ oderint: incūbent & contēnant. dumq̄ hos laqueos abscōderent dixerunt quis videbit eos? Atqui ego eos videbo. vident mille alij: vident omnes. Quis tam cecus enim usq̄ est ut ista non videat? vident inq̄ sed taciti omnes immo muti. Ego etiam nisi mihi uocez pietas patrie & rerum indignitas exoꝛsisset: cum alijs tacuissem: & fortasse consultius memorans illud Lrispi pueris quoq̄ notissimum. Frustra inquit niti: neq̄ aliud se fatigando: nisi odium

Dōitius

Salustius

ti capitolij rupe deijciat.Uale.

¶Ad Joānem boccatium de anno etatis.lxiij°.frustra infami. Epistola.VIII.

Unus est hodie ⁊ ambito ḉodiaco sol repetijt leonem:ex quo tibi frater epl'am illaz
a scripsi qua securus ipse mei sollicitū te fortassis fecerim.⁊ si ut uerum fatear magis me securum iugis meditatio ⁊ quem illa mihi igenuit ꝓtē ptus mortis ieuitabilis effecisset:q̄z ꝙ ea de q̄ tūc scribebam astrologoꝝ cōminatio ꝓrsus ꝓtēptibilis videret.Neq̄z ideo rursus hoc dixerim ꝙ illorum nugis plus fidei hēam q̄z soleo.sed q; memoria ꝓteriti tpis uera ne an falsa nescio.an ni fallor uera ⁊ obseruatio quāta in tam puo nūo annoꝝ eē potuit ꝓpe mihi ꝓsuaserāt ex pte uerum eē qō dicerē septimum scilicet ac nonum annum vite hominū molestos alterius insultibus ⁊ noue aligd calamitatis aduehere.sed an tertius ⁊ sexagesimus ex bijs cōstās geminato discrimine duplo terribilior ut bij uolūt eēt nō eque mihi ꝓsuasum erat:mlt̄ toq̄z minus est hodie.in me ꝑrium ope gr̄e celestis expto.¶Tūc vo superstitionis illius astrologice pte altera nō in totum liber ⁊ in rei exitum intentus expectādum anni finem cēsui:utq̄z tibi sollicitudinem breuiorem facerem.epl'am illā diu postq̄z scripta ⁊ signata erat ad te mittere distuli:quo timere de me tardius incipes.Expectat⁹ finis ecce adest: annus ille terribilis q̄lis fuerit.futurus ue alijs sit ipsi iudicēt:mihi salubris ac iucūdus fuit.raro vn q̄z coꝛpe saniorem etate q̄libet me fuisse memini.ꝑ uatim aduersi nihil icidit.publice vo duo ꝓsperrima per hos dies euenere:ita dico si stabile atq̄z ꝑpetuum alterum fuisset:alterūq̄z futurum est.Illō enim trāsijt.hoc pēdet.¶Sigdez ꝑetrus Lypri rex alexādriam cepit in egypto:magnum opus ⁊ memorabile nr̄eq̄z religionis in imēsum amplificā de fundamētum ingēs si quātum ad capiēdam tātum ad seruādam urbē animi fuisset.Qui sibi certe nō defuit ut fama est:nisi ꝙ comitat⁹ eius ex trā salpinis maxime gētib⁹ collectus:meliorib⁹ semp ad p̄ncipia rerum q̄z ad exit⁹ illum in medio p̄clarissimi opis deserētes:ut qui pium regem nō pieta te sed cupiditate sequerent̄:collectis spolijs abiere pijq̄z uoti impotē auari uoti cōpotes fecere.¶Ad hec romanus pōtifex/uere inq̄z pōtifex romanus: honorifice noiandus Urbanus qntus.Quē ut audire potuisti anno altero:libera qdem sed fideli epistola cūctātem increpueram:hoc pñti anno eccl'iaz Chr̄i que ab ortu meo usq̄z ad hoc tēpus inter burdegales ⁊ pictauas uaga:iterq̄z carpētoraces aut nionesq̄z nouissime cōsenuerat atq̄z toꝛpuerat.illa de fece eruit:⁊ ad sedem ꝓpriā reduxit:magni ac multiplicis p̄ncipium boni:nisi illud qō eccl'ie sancte spōsus auertat bonoꝝ hostis incōstātia labefactet.hactenus tñ eo gratius fidelib⁹ ais quo inspatius.vidi certe qō videre nunq̄z fateoꝛ spaueram: semp optauerā:dignum est:ut ⁊ boni huius auctoris totius eccl'ie ꝓsensu pio meis uocib⁹ grates agā idq̄z iam meditoꝛ ⁊ felicem annum hūc imerita liberem infamia.quodq̄z in alternis epl'e fine ꝓmiseram tecum gratuler amice:nō ut imoꝛtalis qdem: sed ut anno huic terrifico supstes:ipse enim irrediturus abijt me relicto.Qui ut me moꝛtalē nouit:sic ⁊ illud scio ꝙ tertio ⁊ sexagesimo anno etatis iaz nō moriar cui hodie q̄rtus ⁊ sexagesimus natalis est dies.Nam ut vides Augusti ceſaris utoꝛ vbis cōem senioꝝ oium tertium:sexagesimū annuz euasimus.Nō deos aūt ut ille/sed deum oro:ut mihi quātūcūq̄z supest tpis/id saluis nobis superstites amici traducē liceat in reip.qō ille ait ⁊ multo maxime aiarum nr̄arum felicissimo statu.Uale.Ticini.xiij°.kal'.augusti.1367.ad auroram.

¶Explicit liber octauus.

¶Incipit liber nonus.Ad Urbanū papā qntū Gratulatio ꝓducta in suas sedes ecclesia:⁊ exhortatio ad perseuerantiam. Epistola.I.

In exitu israel de egypto domus Jacob de ppl'o barbaro.
Facta est i celis gratulatio angeloꝝ:atq̄z in terris hoiuz pio
i rum.Ecce p̄ btissime beatis: qō in te est chr̄ianum populū.
Jā nō ultra uagabit̄.aut dñz aut vicarium dñi sui querēs: sed illū in celo sursum:⁊ in aia sua itus.qñ utraq̄z sedes dei est.hūc in terra ⁊ ꝑ pria sua sede repiet:illa inq̄z sede quā dñs p̄legit: in qua ⁊ viuēs vicari⁹ p̄m⁹ sedit:⁊ moriēs resedit: Orbē nr̄m serenasti:⁊ q̄si sol oriēs lōge noctis algorē sil'ac tenebras effugasti.¶O felicē te cōscia tā p̄clari opis.Feciſti qō iā ipossibile hoi videbat̄ Sz deus ꝓculdubio tecū fuit.Js qui ait apl'is.Sine me nihil potestis facē.hoc in te rarū ⁊ eximiuz ꝙ cū deus ipse amatoꝛ ⁊ ꝑditoꝛ humani gñis mlt̄is imo oib⁹ se offerat ab oib⁹ fere repellit̄.Mundus caro demonia supbia uoluptas ac negtia oppssere aios:ut assurgē poꝛrigēti manū deo nequeāt ¶Tu ibecillitatis ꝓscius humane:nō mō nō repulisti dñi celestis auxiliū:neq̄z tibi ad aurē coꝛdis salubria ispirātē ꝓfilia spūz extinxisti:sed iuocasti eū: scio pijs p̄cib⁹ lacꝛymisq̄z potentib⁹ celū flectere. Quas cū ille qui nullū in se spantē despicit auribus atq̄z oculis p̄cepisset ⁊ poscēti opē latur⁹ aduenisset existi ei obuiā ⁊ manu p̄hēsum dñm tuū itimo in thalamo fidelis aie deuotione humili suscepisti. Jdq̄z secreti⁹ne compto aducūtu regis gl'ie sui ⁊ tui hostes obstreperēt:⁊ ut soliti sūt piū sanctūq̄z p̄nci piū ipedirēt.Jnde ubi secū in silētio deliberās que agēda eēnt in illo tuo nobili ⁊ gl'ioso ꝓposito ꝓfirmat⁹ es:in aptū exiēs illo duce magnū op⁹ aggressus supᵖ oiuz spez magnificētissime ꝓsumasti.¶O iterū te felicē:o felicē diē qui te mr̄is ex utero i lucē edidit ⁊ ceu benignū sydus aliqō mūdo dedit. Nūc uerus mihi:uere sūm⁹ ac roman⁹ es pōtifex uere urban⁹:uere ꝑetri succesſoꝛ:uere vicari⁹ Jesu Chr̄i.Eras ⁊ añ nō ificioꝛ ptāte/dignitate/atq̄z officio.Nūc qō est optimū uolūtate/pietate/atq̄z exercitio.Neq̄z eni aut uolūtas sanctioꝛ:aut purioꝛ pietas eē pōt hoi q̄z tibi est:semq̄z fuit ut puto Sed nūc ita reb⁹ ipsis eminuit ut iā nemini eē possit occulta.Neq̄z a quoq̄z ꝓmpti⁹ posset aut cauti⁹ in actū deduci:sine quo qdem sterilis est uolūtas. Quinque pōtificū statu pariū nō ais:⁊ sexaginta uel eo amplius annoꝝ negligētias vn⁹ tu dieb⁹ pauciſſimis emēdasti.¶Permitte mihi oro te:qui ꝓter tuā bñdictionē nihil ex te cupio nihil peto sine adulationis suspitione pleno ore laudare:qō plena dignum laude censeo memoꝛ quanta cum libertate arguam quod reprehensione dignum iudico:

poterat negari suadēte iuidia negēt illud qō fateri pñs vitas ac violēta cōpellit. Antiq etenim si ne gent auctoritati hoium ac liboz fidei derogaf. At negādo pñtia vo ipsi t itellect⁹ ac sensuū testimonio resistit. Cuijs itaq qui sciētes ptrā uerū liti gāt nil oino. Frustra eni surdo canit: hebetauit iudiciū uolūtas. Reliqs siq sunt qui ignorantia labi possent hoc mō rñsum sit. Italie caput romam: nec italie tm̄ sed totius orbis multis bellis ac cladib⁹: iterq alias lōga suorū pōtificū ac pncipū absentia extenuatā t attritā ac pene psumptā dolēs fateor cuius uastitas quātū nō soli italie sed mēbris oib⁹ hoc est mūdo noceat: t in pmis christiano gñi vidēt oēs: nisi quoz liuor tumorq oculos pmit. Hec tm̄ ipsa urbs tot uastātiū e manib⁹ tibi celit⁹ rebus ta ni respuis: t diuine gre tueq vtutis adminiculo restaurāda: felicitate tibi in celis eternā: atq in terris imortalē gl'iam allatura est. Pōt haud ipudēter optare nobilis opifex ut aliqd reb⁹ desit quo suū igeniū sua ars sua vr⁹ appeat. De reliq aūt italia qd dicā: nisi sniam illā meā ueterē: t ni fallor uerā, nō dico egdē q nūc est memor ulis pestilentie illius cui nulla etas parē habuit a qua vigesimus nūc annus agit: que postea alternatim exhaustum discerptūq orbē quodā uelut anniuersario malor torrēte repetijt. sed nō minus galliā q italiā lacerauit: imo ad ipetū pestis aerie terrestris boiuz rabies t lōgissimi belli furor accessit tāq atrociter illis terris incubuit: ut dū male fida pace reb⁹ reddita per ea loca ad regē missus iter agerē cūcta vndiq ferro atq igni euersa cōspiciēs lachrymas nō tenerē. Nō eniz sumus qui ut isti cetera oia nr̄i amore orbis oderimus. Sed indubie ac fidenter affirmem hāc ipsam italiā nunq viris atq opib⁹ t prestertim maris impio potētiorē fuisse: q nr̄a fuit etate. Nunq si cōcordes ai atq olim bñ ualidum caput eēt recipiēdo orbis impio nec ferēdis ifidelitū tot millib⁹ atq idignis impijs aptiorē. Non sequor aium calamūq ne btitudinē tuā hac in parte ampli⁹ fatigē maxime cum de hocipso multa alibi questus sim: nō ignarus tm̄ hijs obstare tarētū: capuā: rauēnā aliasq magnas olim urbes: uunc non ita. Sed opponā illis oib⁹ uel hāc vnā vñ tibi hec scribo Uenetor urbē maximā: imo regnū ingens: cui magna olim regna subiecta sunt: urbē lōge dissitem ceteris: utq ego dicē soleo orbē alteq. Que tunc nihil aut mimū fuit: q̄uis t Ueneti ducis t Uenetie nō urbis sed puincie nomē antiqssimum sit. urbis eni nomē qō meminerim supra Uespasia nū pncipē nō legi. Sed cōstat eā nō multis añ hoc tps seculis in hāc magnitudinē excreuisse. Sūt tm̄ t alie q̄s opponā. Janua olim oppidū obscurū: ciuitas nūc pclara: pia quoq mea urbs qō vbuz sonat florētissima nodū tm̄ romana rep. iā florēte fundata. Quid Bononiā tuā loq quā supradicti pncipis etate felicissimā dictā iuenio: q̄q ego siqua in terris est felicitas uere felicissimā puer vidi. deide ut retrograde res mortaliū sunt: lapsu tpis felicez: post t miserā ad extremū per hos annos primos miserrimā vidim⁹: nūc te auspice felicitati sue redditā videmus. Certe hec t alie in eodē tractu non antique admodū bello punico scdo per italiam tonāte a romanis cōdite siue isigniter aucte sūt: ceperūtq eē qō nō fuerāt: nec multo post tpe q̄si ad nihilū redacte sese maiores denuo surrexē. Quaruz in epla ad Faustinū mesto stilo ac pio meminit pater Ambrosius noiatim Bononiā ipsam: Mutinā q: t Regiū: t Placētiam: aliasq tūc semiruptas urbes deflēs. Quib⁹ hodie etsi nō oib⁹ plena tranquillitas: decor tm̄ t sua manet integritas. Hauden dūq q hac vna in re viri sapiētissimi atq scissimi fefellit auguriū: quo illas in ppetuū pstratas dixit ac diruptas. Et ad sūmā tota hec italie ps que candidas alpes ac viridē apēninū iteriacet multo bijs tpib⁹ est ditior frequētior q̄q antiqt⁹. ptes alie humani morē stat⁹ uarietate testant. Ceterū opinent ut libet. Nihil est eni opinione liberius. Ad multa alia vi cogunt multi: ad credēdum nullus. Credāt ergo si videt italiā nihil eē: quā tot⁹ sepe orbis sensit eē aliqd. An nō saltē illud itelligūt in hoc nihilo totā fere illā suā excellētiā eē iclusaz: nec referre q̄ sit vilis arcula que plena thesauri sit igētis. Cuijs explosis alme pr̄ ad te redeo. Ecce ergō multa iter obstātia per pcellas rerū uarias atq aduersos flatus: uelo pietatis t rōnis gubernaculo ac remis i dustrie bñ usus: scām t uenerabilē mr̄em eccl'iam sua in sede reposuisti. Difficile est aūt qn pr̄familias pegre remeās in domo diu deserta atq icustodita multa sit repturus correctionis egētia. Hic in cūbe. hic oēm sacri igenij vim exerce: ut spsa recolligas: lapsa erigas: deformata reformes. Mutātia firmes: cōsūpta restaures. Euersam domū non destituit vir sapiēs: sed attollit ac reficit. Qō si in singulis domib⁹ uerū est: cur nō in oib⁹ t in tota urbe si ita res tulerit uerū sit? Jure igit icēsa olim ut dicebā urbe tribunis plebis obluctātib⁹ migrādū q cēsentib⁹ Marcus furius camillus ut restituere tur obtinuit. Extat oro t ciuis t viri boni anio ac morib⁹ digna. Cui si tūc accidit nouitate illa urbis ac tēpor ruditate: qd nūc cēseas post tāta religionis rerūq celestiū ac terrestriū incremēta. Habes urbē cōquassatā fateor: sacrā tm̄: t humano generi: sed pcipue chr̄icolis uenerādā: urbē diuinarū t humanarū rerū oium pcellētē gl'ia. urbiū parētē orbis caput: arcē fidei: ubi te fideles amēt. vnde te metuāt ifideles. nō ideo deserēdā q lacera t iculta est. sed eo attētius atq obnixi⁹ repandā: quo magis hinc meritū repanti est. Manc siqdē Romulus fundasse. Brut⁹ liberasse: Camillus istaurasse laudaf. ille cuius prime mētionē feci: uerū ea secularis impij est laus. Spiritale aūt impiū illic Petr⁹ statuit. Siluester auxit. Gregori⁹ exornauit. Hor laudes oium in te vnū trāsferēdi mām tibi oblatā video. Nō hor vni siue alteri: sed sil' oib⁹ cōparari ab icorrupta t memori posteritate mereberis. utri usq eni impij fundamēta t icremēta t ornamēta collapsa sunt: tuq oium istaurator. Ex quo miror ualde quorūdā suspitiones hoium qui te tanta gl'ia tātisq meritis ptēptis ac perditis abire uelle aiūt: uel ad ipm illud ergastulū vñ eccl'iam eruisti uel nescio quo. Nullus est enim uel scitate uel gl'ia locus par. Nullus ubi tātū ualeas t deo placē t hoib⁹ pdesse. Qui tui fines ultimi duo sūt. seu uerius qui tuus in hac vita vnicus finis est gemino sub mādato. Quo pgūt: ubi fistūt: vñ t pēdēt lex piter t pphete. Itaq nec fame ōrie: nec trepidis cōiecturis: cōfusisq rumorib⁹ acquesco. Nullo mō meū cadit in aiuz te sic cepisse ut sic desinas. satius enim fuerat nō cepisse. Nil in reb⁹ est deformi⁹ q̄ pclari pncipij fuscus finis. ut qō ait Flaccus turpi-

Rōa caput italie

Ueneti az alt' ē orbis ciuitas

Janua

florētia Bōnia

Ambro sius

Roma

fontibus culpe particeps iraſcit. Neq; vo quiſq; iraſcit ulciſci pōt: z ẓelo z potētia opus eſt. tibi q; dem monaſterium/heremus/religio / z ieiunium dederūt. Sed pze oibus illa de qua multa libens audio nālis atq; innata frugalitas: ut gule iraſceris: papatus tribuit ut caſtiges. Qui regis iſrael i tende: qui deducis uelut ouem ioſeph. Ne laſciuiant oues vide paſtoz gregis egregie. Et memento q̄uis grauiora ſint alia: duo tamē hec vitia eē que maxime beſtialem accliuēq; humi faciūt humanā vitam/gulam/atq; luxuriam. Doce fratres ac filios tuos ſpernere que amabāt: amare que metuūt: queue oderūt: odiſſe ſeipſos qui tā diu oderint qō amādum erat. dignus litteris aureis Auguſtini vbum eſt. Nemo pōt pfecte diligere quo uocaī niſi oderit vñ reuocaī. Et poſt pauca. nec fiet qſq; qualis cupit eſſe niſi ſe oderit q̄lis eſt. ¶ Oſtēde ſenſibus uagis adhuc malas domos rhodani z paluſtria rura querētibus loca illa ſalubzia: ubi effectū eſt q; ianitoz celi doctoz orbis pariter ut de utroq; canit eccleſia iudices ſeculi uera mūdi lumina per crucem alter alter enſe triūphaus vite ſenatuz laureati poſſident. Oſtēde illis digito nō pcul ide ab illius ingētis ac deuote foriboꝰ baſilice: ubi Simon petrus aſcēdit in crucis patibulum: vnde clauicularius regni gaudēs migrauit ad Chriſtum. Oſtē de paululum diſtātius ubi Paulus apl'us lumen orbis terre inclinato capite pzo Chriſti noie martyrio corouatus eſt. Hec enim ſepe de ſuis ducibus cecinerūt ac legerūt. Loca ſancta ut arbitroz non viderūt. Que cum viderint heſerintq; animis: pudebit ut ſpero ꝓphanorum z infamium locoꝝ: ad que nō recto iudicio ſed obliquo affectu z longo uſu amorem immeritum cōceperūt. ¶ Jube illos cogitare atq; interius ſpectare oculis uenerādum ac ſanctiſſimū ſenem Petrum: nō pegrini vini cupiditate ſed iuſto metu mortis abſterritum abire. Dehinc calle medio Chriſtum illi obuium: quo conſpecto ſtatim vbo vnico ut aiūt: ad certam mortem intrepidus remeauit. videāt illum ipm mox in cruce pēdētem per quem ipſi ſedibus aureis ac ſcabellis eburneis inſiſtētes accepiſſe ſe ſentiūt: niſi ingrati ſint gcgd hñt excellētie: gcgd opuz: gcqd glorie. ¶ Poſt aſpiciāt mētibus glorioſiſſimi Pauli truncum caput: uas electionis: doctrine celeſtis armarium: limpidiſſimū fidei nre ſolem. Illū coꝛdis auribus audiāt: ipſa de morte altis Jeſum uocib⁹ nouiſſimiſq; ſuſpirijs inuocātem. Miraculi teſteſ eximij fontes ibi ſunt totidem quot ſaltus dediſſe ſacruz caput fama eſt. hijs ipſis in locis que ceſa cernix attigerat. ¶ Si deuote uoces illas audierint: deq; hijs fontibus pio hauſtu biberint: z ſimphonias trāſalpinas ſpernēt z nō ſiticuloſos mō fonticulos: qui ſunt ad rhodani angulos non regrēt: ſed ſuccedet ut ſpero ſitis altera: z eterna vini benuēſis obliuio. Q̄ ſcriptoribus rerum z ueteribus z nouis incognitum: nec uſq; inter vina nobilia numeratum: ab hijs aūt immodica z indigna laude: ceu deorum nectar celebzatum meruit: ut a me nūc iuſte niſi falloꝛ q̄uis pmoꝛdaciter notareī: z ꝛ gustui ſapidum: qꝛ ſaluti tñ aduerſuz eſt: ceu dulce virus aliq̄ oibus virtutem ſitiētibus odioſum ſit. Et hoc tñ haberi etiam rome pōt nullo negocio ut dixi z ſine hoc: nō tñ parce z ſobzie ſed pfuſe z uoluptuoſe etiam ueſci licet. hñt vo multa ſub oculis:

Aug.

niſi oculos obſtruāt: que uel terreſtris vie uel celeſtis patrie gloriam cogitātes nobiliori quodam ſapore pmulceāt. ¶ Sed qm̄ de hijs ſepe multa loq cōtigit hoztāte materia: z infinita res eſt: ſacra miracula alme urbis amplecti: totum hoc tue puidē tie relinquēs. ad id redeo q̄ō in te mihi mirandum laudādūq; delegeram: q̄uis ut uerum fatear: ꝓmptioꝛ ſit admirationi alius q̄ exꝑſſioni ſtilus. Aſſurget tñ ut q̄ō ille intus loqtur hic deſcribat: legēdūq; alijs offerat quocūq; caractere: mō ut intelligar nullam hic eloquētie famaz quero. Sentio ego pi beatiſſime difficultates ac labores tuos: quos in executione pclariſſimi opis paſſus es. Nō alr inq̄ illos ſentio q̄ ſi oibus iterfuiſſez. ¶ Audire mihi videoꝛ cardinalium blāditias ac ſuſurros ex cō dicto ſacratiſſimis tuis auribꝰ ingeſtos: ut ab incepto deboꝛtareī: teq; inde retraherēt: quo cūctātē urgere affuſi ac ſupplices debuiſſent. Quoꝝ certe ꝓpoſitum admirari cogoꝛ: nec mirari ſatis poſſum Stupoꝛ ingēs: mōſtrum incredibile: romane eccleſie cardinales ſic romanam urbē: romanāq; eccleſiam uel odiſſe uel foꝛmidare uel ſpernere. Quis enim pter hos ſolos fuit vnq̄: qui ſuum titulū gloriosum pſertim atq; utilem nō amaret? Nouuz pſus ac triſte pdigium: viros tāte reuerētie: tanteq; ſapiētie ac doctrine in ſolam mꝛem optime meritā duros eſſe: z ſi dicilicet ipios. Qui ut breuiſſimaſ fugaciſſimaſq; reliqas incerti tpis in loco peſſimo ſed dilecto exigāt nō attēdūt: qd ſibi: qd eccl'ie: qd humano gīi expediēs: qd placitum deo ſit. pzeter enim paucos italos qui ut puto: expectabant redēptionem iſrael: z qui in exilio vixerāt in ſua z cōi oium patria mori optabāt. pterq; germanum tuuz vnicuz: qui tecū ab infantia nutritꝰ: teq; mirari z imitari ſolitꝰ nil oīno aliud q̄ tu uelle didicit/aut nolle: ceteri oēſ ſic exilij finē ut pncipiū herebāt. O cō ſuetudo cūctis in rebꝰ potētiſſima de pīa exilium: de exilio patriā feciſti. Que oia libētius ut par eēt hijs ſcripſiſſem/quos hec tāgūt. niſi z nūs capitū: z olim mihi notiſſima elatio aioꝝ: reſpuēs idignāter gcqd auribus delicatis iferī: aſpius obſtitiſſet. Illi igiī ſcripſi ad quem culpe ois exptē ptinet ſola coꝛrectio: quiq; nō ſtili aſpitatē ſed rei ueritatez neq; cōditionē ſed itētionem ſcribentis examinat. ¶ Procedo aūt: z hos trāſeo quos tuo iure cōpeſcere poteras: uel ſi cepto hererēt tuo itidē iure contēnere: ut tñ tua modeſtia nota eēt oibus hoibꝰ ad uerſus hos quoq;: z puerſas hoꝝ opiniones inſeꝛibileſq; ſnias multū te laboris ac moleſtie ptuliſſe nō dubitē. Illud notiſſimū ac maximum q̄ reges ac pncipes gbuſ te pzo eccleſie decore morigerum pbes: hijs pſentiētes a te aūt tota mēte diſcoꝛdes ſuauiter grauiterq; ut iniq̄ uota deponerēt ad monēdi erāt. Añ alios inclitꝰ rex frācoꝝ eccleſie filius: qui deuoto gdem ſed iuuenili amore mꝛez cupiēs ꝓpinquam: nec pſideras quāto honeſtius ac melius abfutura eēt: ad te abitum meditātē quos potuit laqueos direxit: gbus ſacroſ pedes apl'icoſ ad omne pium ſanctūq; opus patiſſimos implicaret: doctum ſcilicet ac diſertum ut phibēt quēdam virum: qui coram te ac fratribꝰ tuis cupide nimis audiētibus uerba faciens: in eo partem maximam ſue orationis aſſumpſit: ut celotenus ſuam galliam attolleret: italiamq; deprimeret. Magnum opus atq; arduum nec ſibi tantum: ſed cuicunq;

Retrā corum.

Chio nouerint: qui suo sanguine dicauit ecclesiam nō solū celestib⁹ ⁊ eternis diuitijs: sed tpalib⁹ etiā ac terrenis. Quas in aliud q̄ ipsius in laudē atq; obsequm spūs nephas sacrilegiūq; est. ¶ Proide tu vigila. dñi est enim vigilare. Fuor ſtertere: Homerus ait. Nō oportet noctu geſcē p̄sultorē virū cui ppli sunt in cura. Surgē oportet p̄us dños seruis ingt Aristoteles ⁊ dormire posteri⁹. ⁊ quecūq; decet facē neq; nocte neq; die omittē. de nocte eni surgē ut idē ait: ad sanitatē ⁊ yconomiaz ⁊ phiam utile. Tua sanitas nō tibi tm̄ utilis: sed necessaria est mūdo: tu nō solius yconomie sed totiꝰ reipublice curā geris: multo maioribꝰ vigilijs idigētis. tu nō falsē ⁊ inanis sed uere ac solide phie uereq; sapiētie dei patris studio uacas: oēs in te vnū cause coeūt: ut de nocte surgas ac vigiles. vigila inq̄: specular: supintēde: qđ est pp̄iū epi atq; vniuersa circūspice. vsatili atq; acri ⁊ vigili igenio opꝰ est. Magne cuiusq; rei executio noctes i somnes intentūq; aium exigit. ¶ De tua qdē optima ac stabili uoluntate certissimꝰ aliene duros obices uolūtatis metuo. Quos tuū est uel mollire uel frāgē: ne hic pudor atq; hec macula frōtem p̄mat eccl'ie: ne ue hec fabula sit p̄ntis ⁊ sequētiū seculoꝝ ut te vino saltē tā p̄clari duce opis scissima Petri sedes iterū deseraſ: tā p̄sertiz vili cā: vini scilicet: qđ ab hoie sobrio facile spni p̄t: uel si nequeat ⁊ trāsferī agilr ⁊ trāsferēdo fit melius. Neq; vo ubi erāt quo reuerti ardēt vinū illud nascebaſ q̄zuis eēt aliquāto ꝑpinquus. Neq; maiusculū hoc iter est aliud q̄ nautaruz labor: exiguus. Quibꝰ nullus satis est magnus labor: ad hoc vnū natis. Neq; hercle tā ebrioſus vn q̄ fuit aliqs ut vini amore in vineis bitaret. Colīſ vinea: nō incolīſ: ⁊ in vinea qdē vinū nascīſ: legitur q̄. In torcular p̄mīſ. In penu cōdīſ. In aula bibitur. Et p̄ma illa sunt villici. ultimuz hoc dñi. vinea tua ⁊ illoꝝ est quaq̄ vsum: religio uera ꝓtēdīſ nō tā vino q̄ rubēti martyrū sanguine fertilis: cuiꝰ vindemia ipsa est salus fideliū aiarū. ¶ Sed quecūq; sit vinea qlqs ager eccl'ie certe aula regia atq; arx supior: roma est. Qđ etsi qdā dissimulēt: nemo est qui nesciat: ne apud Indos qdē puto nemo etiā sit qui neget. Redeāt ad cor: nec iā amplī ꝓtra stimulū Chri calcitrēt. durus est eni. neq; iugū eius excutiāt. Nā suaue est: ⁊ oi leuius libertate: humani ai vitiū est error. obstinatio demonū est ꝑpa. Satis supq; satis erratū est. Sit iā modus erroribus Satis est pditi tpis. Extrema ne peāt enitēdū est. Auertāt aures aiarū ab ipiox suggestib⁹ angeloꝝ Periculosissimi enim sunt inuisibilib⁹ flāmis aciaculis seuiūt. Quos ut ait Augustinꝰ. in ipsis meutib⁹ formidamus. Adhibeantq; illas dñi ꝑceptis: apiātq; oculos: ⁊ videbunt Christm̄ rectū illis ad se iter designātē. Illū audiāt: illū aspiciāt ac sequant Cesset ptinacia ac funesta durities. Nō pudeat vinci. Neq; eni ab illo vincunt: ⁊ se vincē victoria sūma est. Cūcta aūt rite facturos spero ⁊ tibi credere incipiāt: ⁊ nouissima sua que iam vicina sunt cogitēt. ¶ Hec tā multa p̄: ut Ciceronis vbo utar: sātissime atq; optime: ⁊ dixi olim ⁊ nūc addidi nō q̄ tibi necesse eēt hec audire: sed q̄ mihi ppe necessariū nō tacē. Scio enim illos multa quotidie contra hec loq: qbus obstare nō supbū mō: sed insanū putēt. Magni qdē viri sunt: sed maior est vītas: ⁊ collocutorē modicū nō dubito atq; humilē reph̄ē-

Nōer⁹.

Aristo.

sorē suo q̄si quodā iure fastidiūt. Sed si se homines meminerint nō fastidiēt rōnē: cui si se subiciāt: nec aūcte nuda niti uelint: qđ bijs forte rīdeāt non bē būt. ¶ Illud nec relatu dignū: q̄zuis id multi p̄dicēt. Esse ibi qui cupiāt sinistrū aligd qđ Christ⁹ cuius res agiī auertat: tibi uel eccl'ie ꝓuenire quo sij ꝓnior ad discessum. atq; hāc ob cām placuisse illis motiūculā: que ad Viterbiū fuit: atq; inde spez nepharīā concepisse. Ego aūt nō dicā excellētissimis dñis sed ne seruis qdē nisi vilissimis hūc fuisse degenerē. imo imanē atq; ipiū appetitū suspicari audeo: qui extremi forsitā furciferi cuiuspiā ferū pectus iuaserit. Illi eqdē qlqs sit: si tā malus qlq̄ eē pōt resipiscētiā ac veniā: si has nolit: sibi eternum de aliena felicitate supplicīū ppetuitatē vo reb⁹ pro speris: eccl'ie pacē: tibi cōstātiā ac salutē opto. Precato: q̄z lz indignꝰ in se tm̄ dignis p̄cibꝰ illū oro qui tibi tāti p̄ncipij mētē dedit: ut uotiuū finē ⁊ bonorū opum cōsumatricē optimā pseuerātiā largiat.

¶ Ad Frāciscū Bruni pape secretariū de mā supioris epistole: ⁊ de crebra loci mutatione. Epl'a. II.

Escio qua seu syderū vi: seu uolubilis animi leuitate: seu lege necessitatis rerū humanarum dura ⁊ ineluctabili adamātinos: ut Flacci vbo utar: clauos sūmis regū quoq; uerticibus affigētis: seu alia q̄uis mihi icognita rōne totā fere usq; ad hoc tps in pegrinationibꝰ vitā duxi Hinc ut boni forte aligd: sic mali certe plurimū tuli. Et si roger. cur nō igiī pedē figis. Repeto qđ in cipiēs dixi. cām rei nescio: sed effectū scio: de quo qm̄ abūde alibi dixisse video: amplꝰ nihil hic dicam nisi qđ iā audisti: fuisse mihi hos circuitꝰ lucro interdū nō inficior: sed sepius dāno. Illicū habui ad fontē sorgie trās alpes: ubi floridioreſ anni magna mihi ex pte fluxerūt. Cuius ⁊ tpis ⁊ loci ⁊ hominis libēs memini: q; ⁊ tpe illo nisi tam uclociter abijsset nil iucūdius: ⁊ loco si talis permāsisset nil tranqllius: ⁊ hoie ni mortalis fuisset: nihil suo i genere letiꝰ: nihil obsequsius. Nā fidelē dicē: detrahere est. Ipsa siqdem fides erat. ¶ Is mihi ex quo uagari inde cepam uel pficiscēti uel redeūti amica reph̄ēsione solitꝰ erat hoc dicē: ut video sepe rotaberis. nunq̄ vo mihi crede ditaberis. Nonnunq̄ seu exacti seu instātiſ itineris viaticū sic tarabat ut in nullo pene falleret: ⁊ monēti hoc aiebat: expendes: ⁊ reuerso hoc aiebat/ expēdisti. Idq; p̄stāter usqueadeo: ut nō agelli custos absens sed p̄sentissimus vie comes fuisse: inq; oibus hospitijs sedisse ad calculū videreī: ⁊ mirabar: ⁊ ridebā. uera licet illū loq sentiēs: qđ ⁊ nūc maxime sentio. puerbiū uetꝰ est nr̄oꝝ hoium. Nō facit muscū sepe uolutus lapis. ¶ Et ut opes fileā: q̄rū fluxum nemo vir magnus iter dāna: qdā etiā iter lucra posuē. qd de aliis dicā. sic uagādo notitias plures forsitā quefiui: sed amicitias pauciores. Quomō enim uera amicitia vnū e maximis vite bonis in trāsitu quereret cū minoribꝰ acqrēdis tpe ⁊ constātia opus sit: etsi aliq̄s etsi multas uel sic uagus habui. quot ꝓsistēs fuerim biturus iudicio est: nā nullā p̄sus ad rē q̄ ad amicitias ꝓniore. Iā de igenio ac doctrina facilis cōiectura est. Profecto enim plus aligd ambiēdo vidi: q̄z visurus domi fuerā ⁊ expiētierum q̄z notitie nō nihil est additū: sed detractū lris. Quot eniz studio putas dies bij discursus abstulerint ut bibliothecula ipse reuisens meā: nō inter ueterum

querere extreme est demētie. ¶ Scio enim me ne qcq̄ loq̄ t sentio hinc mihi magnoꝝ hoium impēdere odia. At ꝓfecto nō maxime: cuius ex hoc certe nō odiū timeo: sed amorē spo. Aliogn neq̄ ego te tā fidēter alloquerer: nec tu me tā patiēter audires. qō ex tuis ad me lr̄is atq̄ a te uenientiū relatione cognoui. Neq̄ demū ille eēs quē te fama loquitur: mūdus credit. ego etiā scio nō v̄bis p̄o loquētiū diuersitate uariātib⁹ sed reb⁹ que mētiri nesciunt fidē hn̄s. credāt deniq̄ te alij qlē uolūt. ego te scio t Chr̄i cui in spū tuo seruis t Petri cui in officio succedis: t eccl'ie cui p̄sides: t apl'ice sedis cui insides: ad extremū totius chr̄ianitatis t in p̄mis italie amatorē. Qō nisi ita eēt nunq̄ tu eccl'iaz ex iferno illo qui cōtiguus p̄ie tue erat: tot retrahēti bus atq̄ obstātib⁹ carnaliū victoꝝ affectuū ad italiā reduxisses. ubi si tu vixeris t in te sanctuz vixerit ꝓpositū nil eccl'ie metuēdū video: nil penit⁹ non sperādū usq̄ ad recupationē etiā hinc sacre telluris t peculiaris p̄imonij Jesu Chr̄i. hinc eccl'iastice libertatis: de gb⁹ duob⁹ tui isti ꝓsiliarij parū curāt. mō uoluptates p̄ie salue sint. Quib⁹ ita se hn̄tib⁹: totū hoc t laboris pōdus t gl'ie humeris tuis sentis ipositū: magnū opus merces iextimabilis ifinita. ¶ Proinde nō satis attēdit ille qdē eloq̄ns lz vir: quē alloquereꝝ. Quā qdā ptē p̄mā dixē prudētie. Qō si acriter attēdisset nō vitupasset eā mūdi ptē: quā tu vnice diligis: t in qua tua t ecclesie potētia dignitasq̄ fūdata est. Nēpe rē suā sibi charā ac p̄cipuā puipēdi patiēter forte aliqs: at libenter nemo audit. ¶ Plane qō de cibis gallie deq̄ vinis dixit ad quādā nisi falloꝝ iniuriā audiētiū p̄tinuit. Jta enī apl'icos viros ceu totidē pisces aut uolucres cibi obtentu inescasse credidit ac cepisse. Nimis iā ꝓpudoꝝ hec per urbē fama vulgata est: in eligēda. s. eccl'ie sede uoluptatuz ac ciboꝝ atq̄ in p̄mis vini copiā ac gustū ad ꝓsiliū uenire q̄si nō de chr̄iana religione: sed de bachanalib⁹ ꝓsulteꝝ. Heu mihi nec audiē Paulus ad Corithios imo ad chr̄istianos clamās. Nolite iugū ducē cū infidelibus. Que enim pticipatio iustitie cum iniqtate: aut que societas lucis ad tenebras. Que aūt q̄tio Chr̄isti ad belial? Addo ego idignās mestusq̄ ai. Que ꝓportio Chr̄i ad bachū? Nunqd ideo q̄ sacrificiū altaris vino eget: bachus erit chr̄ianoꝝ deus nec iā Chr̄i p̄ceptis ac monitis: s̄z bachi delinimētis furoribusq̄ pebiē. ¶ Heu mihi ter t ampli⁹ qd hoc est qd audio? debuit sane p̄cionatorē illū ab hiis nugis tue saltē scitatis reuerētia: extimatioq̄ modestie t ꝓspecta tue frōtis auctas deterrē. Sed tu illi qdez ut te decuit breuib⁹ v̄bis ac grauib⁹ rn̄disti: dn̄o autē suo a quo missus erat: nullo meli⁹ mō rn̄deri potuit q̄ re ipsa. Nō mō enim nō distuliſti destinatū iter: sed acceleraſti recolēs sepe moras nimias magnis p̄ncipijs nocuisse. Qui qdē rex si ut facit filia liter te amat: t fidel'r uenerabit: gaudebit tādē ibi te eē ubi t tibi salubr̄ius sis t mūdo. Jnest nō suz nescius molle qddā ais nr̄is ac tenerū: quo abeē nunq̄ uolum⁹ quos amam⁹. Que res sepe t amantis in p̄nitiē v̄sit. Est aūt hoc puerile magis ac femineum q̄ virile. viri enī nō ubi sint: sed q̄liter: q̄s charos hn̄t cogitāt t malūt absentib⁹ bn̄ eē q̄ p̄ntib⁹ male. ut qui absentes corpe aio sūt p̄ntes. Illos audiūt: illos vidēt: illoꝝ ꝓsp̄itatis ubicūq̄ pticipes. At muliercule pueriq̄ quos diligūt semp iuxta se uolūt nec auelli spōte nunq̄ sinūt. Nō discernunt enī nec respiciūt finē: sola p̄ntia ac iocis t ꝓfabulatione pascunt. Neq̄ oino aliū ex amicitijs fructuz querūt. ¶ Illi qdē ifamatori italici nois tā ardēti ignoto lz qui ad cāe sue victoriā illud eximiū arbitrat⁹ est. si patriā suā abūdātiorē ciboꝝ q̄z italiā assereret q̄si nō ad religiosissimū sūmūq̄ pōtificē sed ad cogne magr̄m apitū loquereꝝ: multa possem rn̄dere nisi me pigeret de tā humili tāq̄ abiecta mā diu log te p̄sertim auditurō. Sed si cū illo tm̄ mihi res eēt: efficerē forsitā ut puderet: virū talē corā vicario v̄itatis tā multa locutū que v̄itas nō ꝓbaret. ¶ Certe qō omitti nō debet galli sicut scriptū est: usum vitis t olee roma iā adolescēte didicerūt. Et qō ꝓstat gēs eadē frugū maximeq̄ vini dulcedie, p̄mo italiā igressa inūabili qdē cuz exercitu multa t grauia bella nobis itulit usq̄ ad romane urbis tūc surgētis incēdiū. Sed p̄cipitē atq̄ effrenē gulā puniēte deo: sic ad ultimū strati deletiq̄ oēs negs extaret in ea gēte: ut nobilis ait historicus: qui icēsam a se urbē romanā gl'iareꝝ. ¶ Qz si mutatione tēpoꝝ aut rerū fortassis obiceret: sic p̄ntē illi t italie copiā t gallie inopiā: ac defect⁹ multiplices enudari: inq̄ oculos ingeri posse ꝓfido: ut non ruboꝝ eū solus: s̄z fames etiā sitisq̄ corripiat. Et hec me: qō iuit⁹ facio loq cōpulit viri illius aiosa ꝓcacitas atq̄ iactātia. Que si se attollē t pua p̄o maximis celebrare decreuerat. qd nr̄a depl'sione sine ullis oino cōuitijs opus erat. Nulli iniuriosuz mēdaciū sed tm̄ ꝓposito mētiētis accōmodū cōniuētiā sepe ꝓmeruit auditoꝝ. At in alterius si ꝓrumpat iniuriā aduersario vix carebit. Suscepi ego vitatis ac p̄ie cōem cām. inq̄ angustias has coegi. Quis t hec multos bēat hiis obiectis latiꝰ atq̄ uberius rn̄suros: t illa p̄o se clamans mille exlibris: qn̄ t ipsa rerū spe taciturna rn̄deat. ¶ Alter mihi nūc erroꝝ ex ordie refellēdus occurrit: ad me nup hec scribētē: haud spnēda qdē narratione platus. Esse ibi quosdā tuoꝝ cardinaliū: qui negari nō posse ꝓsentiāt magnū aligd fuisse italiā. Nūc eandē fere nihil eē librata parū ac prupta nimis assertione diffiniāt. Bone Jesu que ista cecitas? que p̄cipitatio est? Qui liuoꝝ? que ue ipatiētia sic odisse: ne idipm qō sic oderis videre possis: q̄q̄z odio dignū sit agnoscē? Est ne hoc forte pfectū illud odiū qō psalmista cōmemorat. imo v̄o lōge aliud penitusq̄ ō̄riū. pfectū enim odiū est: sic malū odisse: ut bonū ideo nō oderis: sed diligas malo q̄uis adiū ctū. Cōtra igit̄. sic malū amare ut bonū oderis imperfectū pessimūq̄ odiū est: etsi magnum sit. Nō quātitatē nāq̄ sed q̄litatē odij signat ista pfectio. Si mihi nō credit̄ Augustinū audiāt loci illi⁹ exp̄positorē. Hoc est ingt pfecto odio odisse ut nec p̄o pter vitia hoies oderis: nec vitia ꝓpter hoies diligas. Jsti aūt sic oderūt nos: ut t bona nr̄a siq̄ sunt t nr̄as utiq̄ optimas totoq̄ orbe pulcherrimas regiones: solo rhodani amore oderint atq̄ accusēt nec ad illarū spēm ac decorē circūfusum uel superficietenus ituēdū apire oculos possint. Mirū ꝓsus sed vulgare malū ut qui in re aliq̄ uehemēter errauerit vna ai ruina multis succūbat erroribus. Ecce quo nūc aios cogit ingeti amnis ac telluris iname ne desideriū imēsum: ut dū idigno affectu que sūt ima suspiciūt: maligno defectu que sunt summa despiciāt: cūq̄ urgēte uerecūdia fateant qō utcunq̄

Paulus

Nō de gallis

Aug⁹

nr̃m nomẽ: meq̃ qua nõ visum potes hoiez in memoria tua serua. hoc funeris sepulchr̃iq̃ genꝰ acceptissimũ amicitie uere est. reliq̃ supstitiosa ⁊ inania ⁊ caduca. ¶ Et hec oia eo spectãt: nõne meã tm̃ ſz ne cuiuscũq̃ mortalis equo grauius mortẽ feras. Q̃q̃ in hoc egoipse sepe nimis errauerim. qõ epl'e mee multe flebiles: q̃rũ nũc me pudet: q̃sq̃ uel nunq̃ hoc calamo exaratas uel dũ licuit deletas uellẽ aptissime testanr̃. vicit me amicoꝝ in mortibus sub pietatis clipeo mollities fragilitasq̃ ai. Nũc agnosco q̃s ineptias dixi: quo fructu tot lachrymas tot lamẽta ꝓfudi uel nõ sentiẽtibꝰ uel dãnãtibꝰ quos lugebã. ¶ Leterũ nemo melioꝝ vie dux: q̃z qui illã sepe errãdo ⁊ cadẽdo didicit. Nõ dãno humanitatẽ ac pietatẽ ne ihumanũ atq̃ ipiũ dogma sit. sed ibecillitatẽ in viro femineã atq̃ egritudinẽ ai repre hẽdo. Quibꝰ se uehẽdũ gsqs dederit in erũnã decidet sempiternã. Nunq̃ enim flẽdi dolẽdiq̃ cause deerũt. Qõq̃ ait regius ꝓpheta. deficiet in dolore vita eius ⁊ anni sui in gemitibꝰ. Nec data pena diu viuẽtibꝰ: ingt alter. At nõ oibꝰ: sed bijs tm̃ qui fortuitis casibꝰ: vtutũ iopes: atq̃ ihermes: non equo marte cõgrediunr̃. vbo tecũ utoꝝ meo ne duz huic snie nouiter uestiende opam do cepte cursum oronis ipediã. ¶ Mijs te ergo pro tpe mirũ dictu ꝓtra meã mortẽ viuus armauerim: ut dum me hoc tãdẽ carcẽ relaxatũ qõ falso iã sepius audiuisti. semel uere audies: qõ audire si diuticule vixeris necesse est. cõsolatore alio nõ egeas. memoꝝ me dum adhuc in terris tecũ eẽm pmonuisse ne ut mortuuz fleas: sed ut laqueo mortis huiꝰ elapsum ⁊ viuẽ incipientẽ leta memoria ꝓseqũris. ¶ Uenio ad aliud qõ dicebã memorie depositũ: ⁊ epl'am qdem illaz multiloquã seu libellũ breuẽ maius dicẽ: bñ acceptũ apud põtificẽ maximũ: ut tu ais: gaudeo. Certe enim gsqs illi stilus quecũq̃ mã: scribẽtis clara utiq̃ fides fuit. affectũq̃ ai scito: nec lingua equari potuisse nec calamo. Nunq̃ me adeo vboꝝ inopez ulla rerũ in pte cognoui. Nec me fides egit: quo in genij fiducia nõ egisset: ut de illis rerũ moderatoribus tã libere loq̃ auderẽ. Adiuuabat ipetũ fidelis ai ⁊ calami libertatẽ eius ad quẽ mihi sermo erat: circũspecta ꝓfunditas: cui illos multo q̃z mihi uel alteri notiores eẽ certꝰ erã: ut de illoꝝ moribꝰ secuz agẽs: nihil tam uererer q̃z multa ꝑterijsse. ¶ Egit hoc ifallibilis ⁊ eterna ꝓuidẽtia terribilis in ꝓsilijs sup filios hoium: ut qui ꝓnceps eccl'ie sospitatoꝝ orbi lãguido destinatꝰ erat: cõsiliarissimos suos familiarissime scrutarer̃: anteq̃z illi eum uererenr̃: aut metuerẽt: aut q̃q̃ uerẽdũ metuẽdũ ue ais ꝓsagirẽt. difficile est nosse hoium mores. Sub hypocrisis uelo fusce ac ꝓfunde sunt humani pectoris latebre. Et ut reliq̃rũ rerũ sic mẽtiũ coloꝝ iter tenebras delitescit. Sero iã nubes fictionis obtẽdit: vidit illos itrinsecus eo tpe quo patebãt. hoc mihi apud eũ loquẽdi fiduciã illã dedit. nõ q̃ mei ⁊ illoꝝ eẽz uel sim nescius: ⁊ quãta illis ueneratio deberer̃: si qõ ꝓfitenr̃ iplerẽt. Sed hei mihi tota fere hoiuz vtus vmbra est. vba cerimonie: modus uestiũ: pedũ motꝰ: gestus corpis: oculoꝝ flexus: frons: coma: supercilijũ: singula hec liniunr̃. Interioꝝ ai forma negligir̃. ¶ Nec ꝑterea oblitꝰ suz illã sniam Ciceronis q̃ carẽ debet oi vitio qui in alterũ dicẽ patꝰ est ꝓsonã snie saluatoris ubi in terra scribẽs: ut qui sine peccato est ꝓmus in peccatricẽ lapidem mittat hortar̃. uerũ hũc oi vitio carẽtẽ uelim: Cicero ipse mihi si nouit ostẽdat: ego illũ fateoꝝ: non noui: ⁊ si expectãdus sit: sero quisq̃ reoꝝ accusabir̃. Accedit qõ nec hoies accusare ꝓpositũ fuit: sed eccl'ie statũ flere. ⁊ si is fletꝰ absq̃z graui hoium nota nõ eẽt Et q̃uis ego me multiplici vitio laborãtẽ sciã: meum tm̃ vitiũ mihi vni: Illoꝝ vitia mũdo nocẽt. Sẽper enim nocẽtissimi oium sunt hĩti: qui uenenato exẽplo moribꝰ publicis ceu morsu vipeo nocuerũt ¶ Neq̃z ideo fortassis ausus eẽm uera loq̃ ne mihi qõ solita est cũ illis vitas odiũ annexũ odio dãnũ pareret: si ad opes ut vulgꝰ aut potẽtiã aspirarẽ. Nũc nil cupiẽs qd metuã. Solẽt hec ꝓiucta eẽ. nasciq̃z alterũ ex altero. Cupiditas vo ⁊ metꝰ frena sunt ai que a recto sepe illũ calle detoꝝquẽt. Neq̃z tm̃ bijs liber ea scriberẽ: ne scilicet os in celũ posuisse dicerer: nisi q̃ sciẽti oia narrabã. si forte nobilissimã scissimãq̃z aiam ut assolet note lz̃ historie cõmemoratio excitaret. ⁊ quo per seipsam festinabat impelleret: Chĩo gr̃as ⁊ vicario eiꝰ. En videmus qõ vix eqdẽ optare nullo mõ aũt spare ausi eẽmꝰ. Nemo hinc sibi laudẽ arroget. Nemo gl'iam aucupet Nulle hic sunt hoies ꝓtes alteriꝰ nisi optãdo forsitã ac pcãdo: cũ in ꝓriũ ptes fuerint multoꝝ: ardẽtissime ille qdem sed deo agẽte irrite atq̃z ianes quo illius scissimi pĩs maioꝝ mihi indieꝭ admiratio est puriozq̃z deuotio. Qui per tot taz ualidos obices egrã mrez eccl'iam suis solus gestãs humeris huc euasit: maioꝝq̃z illoꝝ execratio: qui hoc ipedire tanto studio nixi sunt: ut fideliũ ais nescio qd suspitionis iniecerint: aliud se aliqd adorare q̃z Chĩm. vñ effectũ: ut q̃uis uoti iã cõpos nõ geuerim: ſz multa nũc etiã uel eque acria uel acriora ꝓfuderim e qbus epl'am scõam paulominꝰ ꝓme parem texui. ¶ Dici enim negt quãta idignatione aius rumoribꝰ nouis exarserit: audito qd in illa sanctaqdẽ via: nõ sci qdẽ viatores cõtra sanctũ me ducẽ: uel egisse ferunr̃ uel dixisse. Scis me anni partẽ Uenetijs agẽ: cuiꝰ urbis classis iter alias iter apl'icũ comitãtes: vna utiq̃z etsi absq̃z iniuria reliq̃rũ dicir̃. prima fuit in hoc saltẽ q̃ e lõginquo ueniẽs: oi fere q̃z longissima est italia ambita: usq̃z in itimũ galliarum sinũ: atq̃z ibi abditã massiliã: ubi vie accinctꝰ pontifex expectabat: gubernaculo deuotionis ⁊ obediẽtie remigio penetrauit. hinc multa didici. Que q̃z molesta visu fuerint eo metioꝝ q̃ molestissima sunt auditu. ¶ Unũ de multis iterserã fuisse ibi nõnullos ex illo etiã uenerabili ordine qui ꝓfestiz ut Uenetꝰ classez terris eripuit ceu torti acriter mulierbri eiulatu oium in se nautarũ simul uectorũq̃ ora cõuerterẽt: qn ⁊ quitijs ne qua stomaci eẽt excusatio blasphemijsq̃z nõ ꝑcerẽt. O malũ papã: O patrez ipiũ exclamãtes: quonã terrarũ miseros filios rapit. Nõ q̃si ad chr̃ianitatis vnicã ac supmã arcem urbẽ Romã sua in sede catholice futuri reges eccl'ie: sed q̃si Thesiphõtẽ aut Mẽphim sarracenoꝝ in carceres traherenr̃. uere ergo miseri filij sic affecti. uere aũt felicissimꝰ pr̃ ac pissimus: si latine dicir̃: qui nolẽtes etiã ac luctãtes filios ad saluẽ ducit. ¶ Ego igir̃ clamo: imo totꝰ fidelium grex exclamat. O beatũ optimũq̃z ac celitꝰ missum mũdo papam: qui eccl'iam ludibrio eruere ausus suo in solio atq̃z honore reposuit. Qui hoc vituperat quid sit vnq̃z laudaturus nõ itelligo. uere papã optimum nõ mõ añ alios sed vnũ exoibꝰ nr̃e etatis. ⁊ uere

ter atriuz desinat in piscē mulier formosa superne. Qđ si in pictura turpe est in oīone turpius. in opatione turpissimū eē nō ambigit. Multi sunt z pene oēs qui p̄clarū nihil icipiūt nec ifames sunt: quippe nec cogniti. At qui se gl'ioso p̄ncipio notuz fecit si id spōte destituat ifamiā nō euadet. Tu nō soluz cepisti sed magna ex pte pegisti. vide ne tuis manibus tuū opus z tale op⁹ euertas. Jd eni nō mō q̄z nō cepisse: sed q̄z ceptū omisisse multo fedius. Solet nāq; actib⁹ medijs qdā torpor irrepe specie difficultatz obiecta. Profecto aūt ꝓsumata bona atq; ad exitū pducta rescindē iuidia est. Cepto igit nusq̄z calle deflexeris. Nullus est rectior ad salutem. Nusq̄z substiteris: tps breue: lōgū iter: lenit laborē opis spes mercedis. Nusq̄z deniq; in terga respexeris. Nosti enim q̄ nemo mittēs manū suā in aratrū z aspiciēs retro apt⁹ est regno dei. Nec igras ut uel apud scriptores gentiū Orpheus retro uersus eductā abiferis suā pdidit euridicem. uel apud nr̄os Loth e sodomis exeūti ut saluet aiam suā. neq; post tergū respiciat impat. Qđ uel oblita uel despiciēs uxor eius respiciēsq; post se in statuā salis v̄sa exēplū atq; utile cōdimētū posteris ligt: quo in sil'ib⁹ saliant ne insipido rez gustu ad ea que bñ dimiserint aio aut oculis se cōuertāt. ¶ Quib⁹ ita se bñtib⁹ fama z vulgus suo more ueris falsa p miscēat. meā mihi nullus opinionem v̄bis eripiet. Si tē abeūtē audiā nisi videā nō credā: etsi videā vix credā. Sūt que vix oculis credant. Magnam de te tuisq; de reb⁹: magnam tua de scitate: de magnitudine ai: de cōstātia: de fide: de igenio spez cōcepi. Credo ego te forsitā blāda egros aios spe solari: z id agē ut iter honeste more tediū: z ihonesti spem redit⁹ elabant dies: utq; assolet tpe p̄ctū z tē pore desideriū euanescat. ¶ Perge oro btissime z ita fac. Fac si potes: potes aūt oia sup̄ hoiem oipotētis dñi vicarius. Fac in titulis suis edificēt: q tā diu tāq; auide in nō suis edificarunt. honesti lapides: honeste trabes: honesta calx fuerit. deniq; honest⁹ labor: honesteq; cure: z honesti sūpt⁹ in ꝓpr̄is. Qui alienis in finib⁹ q̄z honesti fuerint: q̄z decorū: q̄z q̄z q̄ueniēs q̄ ruēte Roma pulcherrima rerū ut Virgili⁹ ait. qua nil maius sol vidit: ne sit irrita Horatij uatis oro q̄ua z turpis aio sup̄ astra se tolleret: z que vix cōpetēs cauda est fieret mundi caput. diffinire nō est meū: eoz ꝓscie relinquat: qui p strata metropoli urbi oium que sub celo sunt qui labētib⁹ tectis apl'oz z suis. imo sanctoz domib⁹: q̄rū edituos sunt pfessi spūs ac laceris: domos illic aureas erexerūt ispectate vniuersoz dño ac iudice nescio an etiā approbāte. Fac icipiāt p̄ quidētissime. Fac icipiāt tm̄: uoluptas vna aliā trudit: actuz erit. Mox domoz ueterū ut cepint obliuisci z lutū auinionicū nō mirari. Lōgis erroribus ifecti ai subito cōualescē nequeūt: tpe lesi ut dixi: tpe etiaz curabunt. sed nō solo tua mēs: tua frōs: tua uox z ideficies cura: tua illas vigilātia: tua v̄t⁹: tua frāget auctas. Interim dies ibūt mētes ueriorib⁹ sententijs: oculi meliorib⁹ spectaculis assuescēt. Cum gustare cepint qd est Roma: imo uerius qd est fides: qd debitū: qd honestas: siqs hō uel casus eos coget: vñ tā tristes mō uenīūt reuerti crederēt: uel ad mortē uel ad miserū exiliū se cōpelli. ¶ Adhuc tm̄ z tua sublimis scitas z mea fidelis humilitas: scio z sentio p̄dictorib⁹ patēt. Sunt qui dicāt. Plane enim illos hinc audio romanū aerē isalubrē esse q bus iā ex pte rūsum est. Nulla eni nō ciuitas tātū angustissima sed angusta dom⁹ tā salubris fuerit: quā nō suspectā faciāt ruine. Quālibet purus aer si iclusus eē cepit fit ifamis. hec romanā urbē: eius q̄z tēperiē atq; aeris puritatē uel cōcutiūt uel accusant. Accedit z solitudo lōgior z meniū squalor ac raritas incolarū. Que oia qđ aliō queso q̄z illa de qua supra quest⁹ sum romanoz pōtificū ac p̄ncipū iuerit absentia. Quid ue aliud q̄z eorūdē possit expurgare p̄ntia. uet⁹ est ꝓuerbiū cuius Aristotiles meminit. nulla melius equū re q̄z dñi sui oculo pinguescē. urbē tuā a suis pastorib⁹ derelictā ꝓuidentie ac pietatis tue oculus ipinguabit ac reficiet. Jllā tu qđ a Chr̄io Jesu poscit z labētē respicies z vidēdo corriges. Nā corrigi qdē illa ni deserit curaq; pōt. Non te ergo deterreat breuis labor quo eternū p̄miū meriturus sis. Redde illi te: imo reditū cōserua. Redde illi inq̄z suū caput: statī z mēbra reddideris z vigorē: z si nō p̄stinū: at magnū. Jllū enim redintegrare nō pōt/ nisi is qui facit mirabilia magna solus. Redde hoium frequētiam. Qđ stādo moreq; ꝑpetue spem dādo z p̄rij metū oēm chr̄ianis pectorib⁹ extirpādo pficies. ubi hoc feceris mox z domos erexeris z aerē correxeris. ¶ Quē si ifectū nāliter gs astruat: obstat illa mirabilis ciuiū multitudo: de qua epl'a altera ad tescripsi: z quā nulli⁹ scriptoris igeniū eq̄re pōt: illa vis aioz atq; illud robur corpoz. Que nisi optimo in aere nec nasci potuerat nec fuari. Obstat auctoruz oium illustriū cohoz: z minime romanoz ne affect⁹ ai testimonij fidē leuet. Noiatim eloquētie ille fons lacteus z historie ꝓceps apud quē ita scriptū est. Nō sine cā dij hoiesq; hūc urbi cōdēde locū elegerūt. Saluberrimosq; colles: flumē oportunū quo ex mediterraneis locis fruges deuehantur quo maritimi cōmeatus accipiant. Mare vicinū ad cōmoditates nec expositū nimia ꝓpinqtate ad picula classiū externarū regionū italie medium Ad icremētū urbis natū vnice locū argumētuz est ipsa magnitudo. Et post pauca. Hic capitolium est inqt ubi quondā capite humano iuēto rūsuz est: eo loco caput rerū sūmū impij fore. ¶ Que sequunt sciēs fileo. Jllud noliz siluisse: nō dico Virgilij apō quē iclita sepricollis z felix ꝓle virū impiuz terris celo aios eqt. Sed Hieronymi nāq; is familiarior tibi est: qui aduersus Jouinianū scribēs mentione hui⁹ de qua loquor urbis oblata: urbs inqt potens urbs orbis dña. urbs apl'i uoce laudata. Et sequit uocabulum rome aut fortitudinis nomē est iuxta grecos: aut sublimitatis iuxta hebreos. Linq̄ alia Nō est igit mirū q̄ grauissim⁹ etiā hostis urbē regū. Sive ut alij tradūt urbē tēplū sibi visam z senatū regū: hoc est ex legib⁹ cōstātē nō erubuit cōsiteri. Sepe etenim uel inuitos ad cōfessionē sui veritas cogit. ¶ Jd nō mō mirabile sed stupēdum: q̄ hec ipsa urbs sic z amicis semp z hostib⁹ uenerata atq; añ oēs alias in honore bita solis filijs suis cardinalib⁹ odio sit atq; ꝓtēptui. Quos tu uer⁹ pater hortabere: ut hos aios ponāt nouos iduāt: spōsam tuā mr̄em suā diligāt: illā sui p̄ntia suisq; opibus exornēt: que z opib⁹ illos ornet z gl'ia. neq; tali mr̄e nuda ac famelica externas uestiāt ac pascāt: neq; sua indiga z mēdica in alienas effundāt: qđ in ꝓpriā refundēdū erat. Jd eni fedū sibi odiosum

Virgilius

Titus Liuius

Aug. p uerbiū.

ret: quoꝝ noscēdoꝝ auidū me sciebat. ⁊ ego ex more amātiū atq; optātiū dies diu nūans ꝓmissi/ exitū expectaui: sed tarditati sue gr̄as: hac iā expectatione liberat⁹ sum. Neq; iā mirer si munusculū mihi optatū sibi facile: ꝓmissumq; nō misit cū rez magnā neq; mihi sed sibi familieq; sue utilē neglexerit. In quo pace sit dictū sua: qui mos in amicitijs meus est. Excusare illū nolo/ nec ualeo. Posset inq; aliq; uehemēs occupatio totūq; ad se aium trahēs seu neccia ꝓfectio: seu fortasse ut res hoium tremule ac fragiles sunt mor⁹ mihi icognit⁹ segnitiē excusare. Illud aūt gd excuset: q; hic idē adolescentem ꝓterraneū nostruz nunq; alⁱs visum nec uel fama notū sibi: sed eoipso die quo me visit casu obuium paucis iter festinātes vbis hitis tāta ⁊ tā subita cōplexus amicitia est. ut neglecto me qui añ triginta annos suus fui: ⁊ cui necessarijs de reb⁹ scriptorū se spopōderat: illū multis postea natū lustriſ ⁊ qui filij sui filius eē posset: sepe iterim familiaribus ac iocosis eplis dignū duxerit? O sors rerū i scrutabilis ac reposta. Nō eqdē inideo. miror magis: ingt Maro. Miror certe: vñ huic tali viro hac etate ⁊ ꝓstātia ea nouarū amicitiarū curiositas: ea ueterū negligētia. bijs cōtēt⁹: hec si illi dixeris aut legeris gaudebo. Quē nō min⁹ ideo si visum erit: ad examē uoca: liberi eni cōsilij ⁊ magni igenij vir est: neq; etsi nō magnificiat multū amat. patrē sane meū ꝑiarchā abfore doleo cōsultorē optimū ac iudicē. Age ergo uel solus uel cū bijs seu cuz alijs qō decori meo: imo gdē nr̄o cōueniens extimabis Unū eē video in quo me emuli mei notēt: qō in laudib⁹ pōtificis mult⁹ fiz. dicēt me fortitā hoc tramite ad eꝑm aspirare. Sed hac me suspitione liberet añ acta vita: nullis blāditijs res egebat. Potui sepe uel rogat⁹ ad eū gradū scādere. dulce est mihi cū amico: sed in dño gl'iari. Scio gbusdā romanorū ducū gl'ie datū q; triūphi gl'iam spuerint quoi gñe noiatim laudatos Haiū mariū: magnūq; Pōpeiū ⁊ Augustū cesarē inuenio. Ego triūphos nec merui nec ꝓtēpsi. deo aūt gr̄as qui mihi aiuz dedit recusandi ea que maxime ab hoib⁹ mei gñis appetunt. Idq; ne semel iꝓuide casuq; aliquo nō cōsilio gestū dici posset: iterū atq; iterū hec se mihi reddidit facultas. Et certe hoc vnū est in quo illi non crederē nec parerē cui in oibus obedire ⁊ debeo ⁊ uolo: si me ad cuiuscūq; urbis eꝑatū uellet attollē. Sat meis sarcinis ꝓpius sum. Et si nō me alienis implicē ut pctōri: bñ mihi est usq; q; queroꝝ ad inidiā male eē moꝝ incipet. Oē pene hoium genus noui. Multos vidi in excelso gdē formidabiles: sed felicem nullū. Dis altitudo uel ruine ꝓxima est: ul' cōsideratiōe ꝓcipitis ac ꝓrupti stat⁹ attonita. Quo ergo tot laudes dicat aliqs Jesum Chm̄ cūctosq; celicolas ⁊ cōsciam meaz testoꝝ nunq; me hacten⁹ qō de illo sentio vbis eq̄re potuisse. Increpui ego illū dū sic meriturus visus est: nec tñ iterea dignas laudes silui: quo ad utrūq; me patū nec affectibus sed vitati. vñ opam dare oēs itelligerēt: ubi animū totū factis aput: neq; rep̄hēsioni ullus relictus est locus: tota eū mēte laudaui: ⁊ laudabo dū log potero: nisi qō absit quodq; nec demones: nec hoies demonib⁹ pares efficiēt. ꝑclarissimi deseroꝝ initij rursum rep̄hēsibilis videreꝝ: vba enim oportet aut cōformari reb⁹: aut mēdacio deformari. Laudaui eū q̄tū sciui ⁊ potui nō quātū debui ac uolui: laudib⁹ suis vict⁹ est stilus meus. Non me fallit dilecti lz amoꝝ viri: nunq; tñ visi: nescio an vidēdi. Nō accepti bñficij memoria: nō spes: aut cupiditas expectati. Sola vitas me ipellit. Nō hoiem celebro: sed vtutē. Illā amo: illā stupeo: illā noui. cuius eni nō vidi faciē: facta video. Et accedit ad gr̄am fateoꝝ: hinc externa viri origo. hinc iterna acies dissua dētiū. Nā si aut ille nō alienigena: aut hij nō tā alieni ais tāq; ifesti italie hostes eēnt: nō tāta uel illi⁹ laus uel mea eēt admiratio. ois enim vt⁹ eo clarioꝝ quo maiorib⁹ obiectis aspitatib⁹ exercita atq; constricta est. Illō eni fieri pōt ut multū ⁊ iudicio meo ⁊ gl'ie eius adijciat ꝓcedētiū vita pōtificū. Ualde gdē ꝓrietas eminet ꝓpinq̄rū rerū: que distātiuz latuisset. Ubi vnū dicā qō Stephano illi cui⁹ paulo añ mētio icidit/ cōmiserā: sed auguroꝝ eū nō alr id ipleſſe q̄ reliq. Expectas audire gd nam rei sit? Querētē an apud sūmū pōtificē ꝓ me aliqd esset acturus. Orau: ut post recōmendationē mei nois humilē breuē adderet historiā cui⁹ testē faceret an neū Senecā eo libro quē de bñficijs edidit. Ea vo est huiusmodi. Alexādro macedoni magni nomen asiaticis victorijs iā adepto corinthij fama illecti: per legatos ciuilitatē sue urbis obtulerāt: qō tale erat q̄le si regi magno puū regni sui oppidū id offerret: ut in oras ultimas ꝓ taz leui cā ridiculosa eēt ac stulta legatio nisi illud rē suapte pexiguā nā magnā atq; optabilē reddidisset: q; videlicet hono rē illū ac ius ciuiū nulli vnq; alteri ꝑter herculi tribuissent. Quo respectu rex imēsi añ: ⁊ nō solū pua: sed mediocria cūcta despiciēs: minimū id nō spuit: sed gratāter amplexus exēplo docuit: ut rē vilē raritas charā facit. bijs ꝓmissis petij ut inferet baud ignarū me q̄ modicū. imo q̄ nihil: romano pōtificī: tā pusilli hois amoꝝ sit. posse tñ eo sibi gratū esse q; illū nō vnus tñ: sed oino nullus alter eoꝝ qui in etatē nr̄am icidissent pōtificū habuisset. Et si cām quereret: cur ouis ultima ⁊ ifirma pastores gregiſ dñici nō amasseꝝ. rñderēt qꝝ etsi gdā ex eis magnifici gdā docti ac facundi fuisse videanť: gdā quoq; de me ꝑuatā bñ meriti: nullus tñ: nisi me mea: multos sua fallit opinio: usq; ad hoc tp̄s suum respexit officiū. Et qñ multa hodie colloquēdi ardoꝝ incessit: altero quoq; ridiculo te sinēte locū hūc infertiā. Surgo ex more nocte media ad dicēdas Christo laudes. Q̄uis aūt peccatori ⁊ sic mihi deus dixerit. q̄re tu enarras iustitias meas: ⁊ assumis testamētū meū per os tuū. ꝓfitus tñ de misericordia iustificāte impios: tātā inde dulcedinē ⁊ tā sobriaz uoluptatē ꝓcipio: ut nulla ps tpis mihi tā grata tāq; ex itegro mea sit. Reliquū eni sepe alijs: illō mihi viuo. Neq; ex oib⁹ que mihi diuina largitas dedit que nō pauca erāt nisi ego peccādo oia euertissem: gcēq; est quo me artius obligatū deo sentiā: q̄q; me vnū fecit ex illoꝝ nūo: qui nomē eius laudādo inuocāt ac spando. Ad qō gdē itēpeste silētium noctis aptissimū expioꝝ. Et hic mihi mos dudū ceptus ac deinde per oēm vitā nisi morb⁹ insignis iterrupit: usq; ad hūc seruat⁹ est diē: ⁊ usq; ad ultimū deo ꝓstāte seruabiť. Sacro ergo q̄dragesimali tpe cū ⁊ vigilijs ⁊ ieiunijs attrito corpe ⁊ eccl'iastico officio lōgiore fatigato aio ad soporiferā auroram nocturniq; simul finē officij ꝓpinq̄rez: ter quotidie ꝓ papa nr̄o apl'ico orādū occurrebat. Amicitiaz nr̄am iuroꝝ raro olim eo loci quenerā: qn me risus

Maro

Uirt⁹ in aspitate cogscit.

Alexandri exm qō senecā ó bñficijs ꝑpo nit

tñ libros aduena: sed iter mea etiã viderer opuscula: donec sensum nõ sine tpe ac labore aliquo in familiaritatẽ pristinam reuocarem. Que iactura haud q̃q̃ leuis est breuitatẽ fugãq; tpis extimãti. Et nisi me hic met⁹ tenuisset frenasset q; impetus ut erat adolescẽti aius: t casuũ improuidus t videdi auidus issem ad extremos hoium seres atq; idos. ultimãq; terrarũ thoprobanẽ adissem. ¶ Scio que tũc mihi mẽs fuerit nõ me qdẽ illa etate me labor: nõ maris fastidia: nõ picula terruisset: terruit amissio tpis atq; ai distractio cogitãtẽ inde me plenum spectaculis urbiũ fluminũq; ac mõtiũ t siluarum: sed litterulis q̃s ad id tps iuuenili studio collegissẽ uacuũ t inanẽ atq; inopẽ tpis reuersurũ. Itaq; cõsiliũ cepi ad eas terras: nõ nauigio: non equo pedib⁹ ue per lõgissimũq; iter semel tm̃ sed per breuissimã chartã sepe libris ac igenio pficisci: ita ut quoties uellẽ bore spatio ad eor litt⁹ irẽ ac reuerterer: nõ illesus mõ sed etiã indefessus. neq; tm̃ corpe integro: sed calceo insup inattrito: t uepriũ prsus t lapidũ t luti t pulueris insscio. ¶ Unũ sane in occiduis hijs meis anfractib⁹ dictu q̃ re leuius petior. q amicor lras: eor dico quos disciplina t elogo claros nouit: que mihi t decore prio t amore dictãtiũ pro thesauro erãt: iter crebras locorum mutationes sic iterdũ pdidit: ut e meis sil'etiã multa pierint: que mãssent si vni scãno insistẽ potuissẽ. Hoc nimirũ est amice: ppter qđ vnũ in hãc multiplicẽ mõ narrationẽ incidi teq; alijs multis haud sim dubius: t magnis iplicitũ atq; intẽtũ reb⁹ huc ppuli: familiari quodã ipetu qui de nihilo longas sepe texit historias. Poterã nẽpe nisi hoc eẽt. hinc initiũ sumẽ: q epl'as tuas ad me ultimas: q̃rũ alterã dũ adhuc Ticini agerẽ: alterã Uenetijs accepi: nũc Patani querẽs nõ iuenio. t rndẽ aliqd uellez tps est enim: imo iã pterijt. sine occupatio sine tarditas mea: sine illa ipsa de qua loquor instabilitas in culpa est. ut ex memoria ergo rndeam oportet: que si me fefellerit fallax est. cũq; oẽs assidue tũ ul' maxime senes fallit. fortasse ideo q: pluriũ illis est debitrix: t est depositi maioris fides rarior. ¶ Ut q; incipiã epl'arũ tuarũ pma ps ni fallor mee mortis te rumore cõcussum grauiter deiectũq; narrabat: donec uerior nũcius iacẽtẽ aiuz erexit. Ad qđ vnum dixero. Noli amice: noli obsecro: hijs vnq; amplius moueri. Rẽ audies mirã ualde. Quart⁹ t vigesimus annus est nũc: exquo pmũ fama sil'is liguriã ipleuit: q̃si nõ obscuri casus homũculi: sed impatoris cuiuspiã eẽt aut regis. Fuerũt qui de ꝟ ipso tũc vulgares cant⁹ tãto studio meditarenẽ: ut reuersum tãdẽ in stuporẽ me sil' ac ruborẽ cogeret: tã pcor tãq; imeritũ nomẽ: tãto clarior iuuenis fui q̃s sum senex. Sed hec trãseo. Ex illo vir fluxit annus: quo nõ saltẽ semel mee mortis fama reuixerit mirũ cũ t ego ualitudine corpis hacten⁹ semp fere pssprima t mediocri sorte rerũ usus sim: t talia nõ nisi de potẽtiorib⁹ fingi soleãt: quor mors mometi aliqd reb⁹ possit afferre. Mea qdẽ mors nulli ut reor utilitatẽ magnã: paucis dãno reipu. nihil penit⁹ afferret. Quid festinãt? qd mẽdacio anticipãt? Qđ ut uerũ fiat: eis nihil: t si eorũ forte libidini ac maliuolẽtie aliqd collaturũ sit. Insisterez hoc loco rei cãm uestigaturus: nisi q ad amicũ alteruz virũ bonũ atq; eruditũ sil'i oliz rumore ac stupore pcussum mea nõ ociosa de hoc extat epl'a. ¶ Sed ut sũmã noris: scito inimicor hec figmẽta eẽ. Miraberis vñ mihi hostes: sed sic est nullos mihi offẽsa: nullos odiũ: multos fecit inuidia. Et hoc quoq; mirabere: cũ inuidiosum nihil oino mihi sit: sed vilibus ais gcqd vile minus obieceris inuidiosissimuz appebit. Fingũt sibi qđ cupiũt. publicus mos stultor. Et hij qdẽ nõdũ vite mee uel diculã uel mometũ vnũ hijs artib⁹ detraxerũt. passioni autẽ sue multũ per ipatiẽtiã addidẽ. ¶ In vno fateor ut iocosa serijs misceã. Jocosa utiq; sed molesta: nihilomin⁹. In vno inq̃ hor me mẽdacijs lesum sensi: q cũ añ aliquot annos sũmus põtifex nullis meis ergã eũ meritis: ut cui visus nunq; t vir fama ambigua notus erã: nullis meis pcib⁹ sed liberalitate t clemẽtia sua sola pbẽdulã illã perigũã qdẽ: sed locor mihi ubi a pueritia educat⁹ eẽm cõsideratiõe gratissimã, pprio cõtulisset istinctu: tuq; id mihi noti mei cõscius nũciasses: querẽs q̃liter lras executorias fieri uellẽ. uenit iterim vnus ex hijs annuis interfectorib⁹ nois mei. Qui quos manu nequeunt lingua vulnerãt: psuasitq; põtifici me defunctũ eẽ. Quo te etiã tũc rumore pgraviter cõsternatum fama fuit. Et tũc qdẽ qđ vulgare est ueterator ille sui pmiũ: ego alieni mẽdacij penam tuli: vnũ dixi. duo dicẽ debui sil'e enim per oia. sed multo maiori i re cũ hoc romano impatore anno tertio passus sum. Quo audito utrobiq; cũ amicis tũc iocat⁹. si cum dñis iocari licet: t nũc iocor. Sigdẽ qđ viuẽti datũ erat: ut defuncto eripi: sic restitui rediuiuo potuit. Neq; hoc dico ambitione ulla duct⁹. In epistola quã cõi nro t oium dño porrigẽdã per hũc nunciũ accipies qd cũ eo pepigerim videbis: ut nil scilicet pter bñdictionẽ suã illius e manib⁹ aut cupiam aut exposcã. Nec sat scio: an qđ olim diu optaui assequiã mihi expediẽs sit. Posset forsitã quo hoc ad dimẽto pciarche amãtissimi pris mei desiderium. quo iãpridẽ uellicor t locor amor me illuc q̃q; retrahẽ. Ubi pdulcis quõdã t geta fuit mora. Hũc o nolubiles res humane ne secura qdẽ satis est statio. qđ ipse hinc meis illic dimissis in reculis suz expert⁹. ppter falsam hãc igit̃ solã famã amara leniens iocis hec dixerim. Le deinceps meis in reb⁹ si me diligis: neq; mẽdax fama: neq; vitas comperta deijciat. ¶ Scis amice t me t te tributo mort̃ ob norios qđ nobis cũ põtificib⁹ cesaribusq; cõe est: imo hercle cũ oĩb⁹ qui sunt erũt ue de mortalibus. Qui fuerũt nẽpe soluẽdo iã debito liberati sunt ut nulli hoium graue eẽ debeat: qđ oĩb⁹ equũ est. Necesse est ut aut tu de me: aut ego de te hũc accipiam rumorẽ. Nõ hoc dicerẽ siqs res nras ordo ageret par existimãs: ut qui por uestibulũ vite huĩ⁹ itroij postico pus egrederer. ¶ Sed ab quotiens me fefellit hec opinio que ne amplius fallat t cupio t pcor. Utcũq; res casura sit: sigdẽ uerum nũciũ mee mortis accepis nõ inbibeo ne suspires: ne sim durior. Sed ne vnã oino lachrymulã effundas: iã hic moneo atq; obtestor. neq; multũ doleas: imo inq̃ nõ plus doleas moriẽtẽ q̃ nascentẽ doluisses. Nihil doleas igit̃: nihil fleas: nõ est phicũ nec virile qđ flere nãlia. Nõ minus nãle aũt nec pei⁹ est mori q̃s nasci t fortasse meli⁹. pro me potius deũ ora dũ hic sum bñ ut hinc abeã: duz abiero ut mitis mihi Chris occurrat t meor imemor delictor. Il hoc mihi utile: tibi honestũ: deo placitũ. Flet⁹ aũt hor nihil. de me quoq; libens loquẽ: tuo in ore meũ: imo

profectus contra turchos illic in littore maris eu-
rimij honestissimo quidem in actu atq; expedi-
tione sanctissima sed procul a patria diem clausit:
naturali licet obitu vniuerse tamen nisi me amor
fallit italie flebili ac damnoso. Ossa constantino-
polim reportata sunt: ne quid de tanto nobis tam-
q; experto belli duce supereesset preter memoriam
z luctum filiumq; vnicum adolescentem qui virtu
te animi similimus patri erit ut speramus. Mar-
tinus theutomus ille semitalis qui crebro hinc z
missus ad imperatorem ibat illic nuper in siluis
throtome quas ambo transiuimus: eodem ipso
tunc comite quas ne tu postea solus totiens perer-
rasti latronum siue hostium in manus lapsus fer-
ro perijt. At tu vide quotiens euasisti: uerum toti-
ens perire potuisti. Nosce liberatricem in se spe-
rantium Christi manum que pro nobis clauo tran
sfixa morti sepe tuum meumq; caput eripuit: non
ut immortales eemus: sed ut melius moreremur
pone oro sub oculis tempus illud quo per eas silu
as armatoruz comitatu septi tensis balistis eque
stribus z strictis gladijs multa per diem milia
theutonica passuum agebamus: tum ab ipsis vie
ducibus tuti nihil ab alijs uero periculi multum
esset: nisi nos predonibus cuncta lustrantibus ab
scondisset atq; inuisibiles effecisset ille de quo scri-
ptum. In die malorum protexit me in abscondito
tabernaculi sui. Et rursus obscurentur oculi eo-
rum ne videant z dorsum eorum semper incurua.
z tunc quidem multi eramus ad solamen forte ali
quid. Ad periculi fugam nihil. At tu postmodus
cum famulis tuis solus aduersis tempestatibus
loca illa iens ac rediens penetrasti: diu ille tibi di-
cerem anniuersarius labor fuit: nisi te scirem an-
no vno septies quod vix fieri posse quisq; credat.
Iter illud tartareum exegisse. Q; q; quid hoc vnuz
memoro nisi q hoc tibi crebrius fuit? Non tua q-
dem optione sed superioris imperio? At quem lo-
cum non modo occidens sed z oriens habet inac-
cessuz tibi qua nostris obuersus est pelagis? Quo
tiens enim z quot maria transiuisti iunior? quam
deinde barbariem non adisti? que discrimina non
obisti dum sepe tibi dicerem. Non sufficies amice
tot laboribus: neq; enim ferreum corpus est tibi:
sed ut scribitur: pelle z carne uestiuit te: ossibus z
neruis compegit te celestis ille opifex deus. Nuc
quid dicam: ecce non ferreum modo sed calibeum
plusq; aliquid est inuentuz q; non tue tribues na
ture sed illius gratie. Ille te contra omnem diffi-
cultatem inuisibili adamante solidabat qui forma
uit te: z posuit super te manum suam: sciens quid
de te esset acturus scientia illa sua mirabili ad quā
non possumus: qua cognoscit omnia nouissima z
antiqua. Is te denicq; ad hunc finem ab utero tue
matris elegerat qui iam diu anteq; nascereris: an
teq; formareris in utero nouit te: qui pro tua atq;
omnium salute nec latibulum uteri virginalis cer
te nec patibulum crucis exhorruit: qui te ideo tot
laboribus passus est exerceri ut finaliter requiescēs
intelligeres quid interesit inter seruitium dei z ho-
minum: non seruitium dico sed imperium. Profe-
cto enim illud dulce tutum felix: hoc amarum an-
ceps miserum. ¶ Proinde te preteritorum memo
rem eatenus uelim ne ingratus domino tuo sis:
qui tam multis ingratis z non tuis gratus ac fide
lis fueris. De reliquo autem te hortor: ut omnem
mundi fallacis ornatuz ac fugitiuam falsamq; dul
cedinem paruipendens: z cum apostolo pterita
obliuiscens atq; in ea que ante sunt extentus totis
viribus ad superna contendas. Erige teipsum: do
minus dexteram dabit: attolle animum: z oppres
sos somno carnis fumoq; rerum mortalium cali-
gantes aperi oculos atq; expurga: z vide vnde
emerseris: obstupesces: z flens dices. Nunc cepi
hec mutatio dextere excelsi nisi q; dominus adiu-
uit me paulominus habitasset in inferno anima
mea: Raro si q; clarius cuiq; Christus affuit q;
tibi: quod facile senties si ad cursum rapidissimi
temporis z uolatilis vite fugam respicies ab ado
lescentia usq; nunc pericula ac labores tuos pro
uanitate susceptos felicemq; exitum simulq; mul-
torum graues interim lapsus recensueris: hoc est
enim quod z milites in bello z nautas in freta
precipitat. Nemo occisos aut naufragos omnes
premia victorum z reducum lucra dinumerant in
felices ut est dictum cogita quo tibi felicior videa-
re. Memento etiam quibus aliquando seruieris:
quid feceris pro amore hominuz qui difficile que
ritur z facillime perditur: z sepe quesitus nocet:
fac nunc aliquid pro illo cuius amor sola pietate
parabilis semperq; utilis z eternus est. Cogita
quid egeris pro extimatoribus pessimis qui z me-
rita magna licet extenuant aut dissimulant atq; ir-
remunerata pretereunt: z leuissimas culpas exag
gerant puniuntq;. Age aliquid pro illo qui nullu
bonum sine premio dimisit nunq; ad se reuersus
sine supplicio mala multa dimiserat. Amasti ali-
quos qui te non amabant: ama illum qui te ama-
uit anteq; tu eum nosses: qui amatus nunq; non
amauit: cum sepe non amatus amauerit: z aman
do se cogerit amari. Illum ama quem amare sum-
ma est virtus: a quo amari summa felicitas: serui-
uisti superbis ac mortalibus z quibus seruire vi-
le ministerium fuit. Illi seruire incipe qui est mi-
tis z humilis corde: quiq; iam non moritur: z
cui seruire regnare est. Si summum fidei seruitij
precium est libertas quantum cum libertate re-
gnum erit. Scis ut minores sileam quanta pro ce
sare hoc nouo progq romano imperio feceris: que
z si notissima sibi essent ne dissimulari tuz possent
z ut litterulis meis testata remanerent: quotiens
illi fidem ac labores tuos ante oculos posui: z
quid tibi uel tui actus uel mea uerba profuerint
vidisti. Itaq; recolens diu te inutiliter laborasse
utiliter iam quiesce: quicquid enim pro Chri-
sto egeris age quantum potes collatum mundi la
boribus quies hec inq; fructuosa: cum ille sterilis
labor esset: nec sterilis modo sz pestifer. Itaq; qui
laboriosissimo calle ad infernum ibas quietissimo
tramite is ad celum: felicissima reruz permutatio.
Seruus hominum fuisti: factus es amicus Chri-
sti. Militabas mundo: deo militaris. Illius mili-
tie stipendium bellum erat: z labor z pulvis z stre
pitus z mortes z vulnera z in finem tartarus: hu-

pessimū atq; ipurū os qđ cōtra idulgētissimuz patrē latrat. Merito itaq; deus: illi qui in hijs male dictis acerrimus oium fuit: manifestū ac terribile signū fecit: ut scilicet ex quo scām ciuitatē attigit illi Miraculū de cardialibus

como morere. Qui cū mozti ꝓrim⁹ eēt: ad sūmū pontificē destinasse tradit: qui dicerēt ꝑsuasū sibi a medicis ut si saluus eē uellet ad suū aerē atq; patriaz remearet: cōmeatūq; depoſcerēt. Qđ audiens papa qd rīderit ut nil penit⁹ illustriū latet: usq; huc fame relatibus insonuit. Que an uera sint: tu ad sacros pedes assiduus indicabis. Ego enim rei nescius rē scicti narro. Sed id facio ut si in man⁹ fortassis alteri⁹ hec uenerint rīsum oīb⁹ notū fiat: marmoribꝰ isculpi: z ꝓe foribꝰ urbiū ac tēploz legi dignū atq; eterna oium sed ꝑsertim doctoz sanctorū q; hoium memoria celebrari. Cū enim mādata nū Rīsio elegans Vrbani gnū cij pegissent: ille subito ite inquit z dño uro amico meo z scole socio dicite. Cura in patriā eūdi bona est: mō nouerit quenā ꝓia sit sua. Nā terrenaz patriā cogitare in hoc statu intēpestiuū ac mortiferū celestis illa hierlm uera ꝓia nra est. Ad hāc ergo suspiret. Ad hāc animū attollat. cuius tñ in limine duos se maximos potētissimoſq; hostes quesiuisse meminerit. Apl̄os Chīi Petrū scilicet z Paulum Quoz uolūtati sūma vi restitit: meq; illius executorē ꝓe cūctis dissuasorib⁹ oi quo quit ingenio retardauit. Illos ergo dū adhuc lz cōpūctiōe cordis z lachrymis ac ꝑcib⁹ mitiget: ut eos sibi propitios nec obstrusum ꝓie limē ueniat: hic ilistat: hoc cogitet: omissisq; curis ianib⁹ vnā hanc arripiat: qua placati apl̄i Chīm placēt. leteq; illi ianuā regni celestis apiāt. Ēūtes hec sibi meis vbis nūciate. O rīsum uere angelicū. Quo accepto cardinalis ille osoz q; alme urbis: nō ita multo post: bñ utinā feliciterq; z sani credulus cōsilij expirauit. z in sactis que oderat atq; horrebat locis: tāta est Chīi miserico: dia sepulturā meruit. Hoc ut mō dicebā: scienti nescius narro. Quo nihil vnq; dici altius nihil grauius audiui: ut si ita est: z tu mihi notū facias: z ego alijs fecerim. Si min⁹ scribas ad ꝓtextū mihi si uacat rīsi formam apl̄ici: ut si oportet in hac etiā epl̄a mutet vboz forma. Que si ita pmāserit: sciāt qui hec audiēt rē a me narratā tuo z ueri testimonio ꝓstare: z sic eē ut hic legit. Nā si diuersuz scribas: ita hic erit ut scripseris. oino enim nec oblione nec latebris digna res est. ueniet forsitā post me qui digniore hāc honestet elogo. uel egoipe fortassis alibi maiore nixu incūbā nō dico: ut laudem meritā stilo equem: sed ut minus icultā posteroruz memorie trāsmittā. ¶ Quid nūc hijs querelas infantiles z indignas viris adijciā: q; benuēse vinū nō hīt: de quo satis usq; ad risuz ac fastidiū disputatū est? Et o sancte Jesu si in te crederēt: nōne ꝑfiderēt aque hydrias in vinū optimū posse cōuerti? Non ꝑcessit eos vinū illud: sed sequet ne timeant: quocūq; ierint: z secutū est iam nūc audio z gaudeo hercle: si uel sic forte ꝓuitijs abstinerēt. Quid q; calor imodicus ꝑterita estate Viterbij fuit? Sz an queso nām suis cessurā delitijs: seq; ideo q; diuites sunt frigus z estū non sensuros spant? An in ciuitate illa nobilissima: vñ tā queruli z tam mesti ueniūt estiuis caruē calorib⁹? An ego seu ibi nō fui seu q; aliquot annis inde abfui loci illi⁹ oblit⁹ sum. ¶ Ego vo etsi neq; apud ethiopes neq; apud arabes fuerim harū tñ certe nrārū occidentaliū regionū bonā ptē circuiui. Plagā enim arthoam sermo iste nō recipit. Nec sum memor ubi boree flat⁹ cōticuerit aut circij. Qđ vnū ibi refrigeriū vnum remediū vite est: ipoz tuniores alibi senſisse estus estiuos. ultimus nisi fallor Joānis vigesimi sedi romani pōtificis annus fuit: quo tātus illic celi feruor ualuit tāta imbriū penuria ut fere oīs ymbilicotenus nuda plebs per paradisum illū dñoz cardinaliū limphatico more discurrēs altis atq; miserabilib⁹ vbis atq; vberib⁹ mali finē pluuiā atq; aeris tē periē ꝑcaret. Memini tūc pene oium. ois sexus atq; etatis vult⁹ colla z manus cutim q̄si sq̄mas q̄sdā more serpētū exuisse: ut figs rarus ardoribus illis iuiolat⁹ obsisteret nō tā carneus q̄z ferreus putaret. Nec aut aliqd tale usq; nostro sub axe sic ad oēs ꝓuenisse scio: aut hos viterbij tale aliqd passos credo. Sed nō est ludus imoderate uel diligē uel odisse. Si possibile sit in celo aliquē iuitū ac uolentē in iferno eē. Inueniet ille ꝓtra celū ꝓ iferno aliqd. ¶ Hijs horūq; sil'ib⁹ pmot⁹ idignatione uehemētissima z libertate illa viā quā nā mihi dederat studiū auxit: etas cumulat. Scripsi multa que ꝓi mus leges. Ad te enim ꝑmū ueniūt: tuū ultro subitura iudiciū. In quo ꝑcor ne ut solet: uero amor officiat. Seuere iudica: z vide an nimia sit libertas. Indignatio enim nimia eē nō pōt. ¶ Illud neq; tum neq; cuiusq; aium moueat: q; papā romanum quo nil maius: imo cui par nihil orbis hēt alloquor q̄si illius reuerētia stilū cohibē debuerit. Mihi enī ut vides magna hinc ps fiducie orta est: q; vicario vitatis nulla ueri ꝓticula occultāda videret. ꝑserti cū z si uellē nihil illū penit⁹ celare possem sciētem eo cūcta lucidius quo manib⁹ suis illa palpasset uelut ternosoz medicus ulcerum. Narraui igit nō ut ex me illa disceret: sed ut mihi/ atq; oīb⁹ nota cognosceret. eoq; obnixius uel curādis hijs uel amputādis icūberet: ne paucoz macule lepra serpēte vniuersalis eccl'ie corpus inficiāt. Qua in re z si mihi parū auctoritatis eē sciā: ueritati tñ vndecūq; ꝓdeunti auctoritas sua est. Que latēti q̄dā vi aios ligat attrahitq;. Quid enim refert: buxea an eburnea: an z aurea z ornata gēmis fistula cōsonans z suis cōstās nūis uox erūpat? ¶ At tu tñ cuz hec sem mel que sūmo nūc etiā pōtifici dirigo: solus tacitus q; plegeris z tecū cūcta libraueris uoca in ꝓsiliuz quē soles: z quē uelle me ꝓdē nosti iuniorem hūc Agapitū colūnēsem. Sic enim honestiuſ clariusq; illū dixerim q; epm esculanū. Totā deniq; quaz p me epl'e anno altero legē dixi. cuius te memorem spo. hinc quoq; dictā credito. Adderē cōsilio colū nēsem alterū Stephanū: z ipm iuniorē. horū enim ego noiuz maiores iunioz colui: hos iuniores amo senioz. Sed hēo cōtra hūc querele cām nō mediocrē. ualde enim amāti nulla nō grauis offensio est quā sibi si se casus obtulerit nō occultā uelim. Cuz añ diē kalēdarū nouēbriū e gallia rediēs apl'ici reditus reuocāte fama me in mediolanēsi rure tunc agētē generosa illa sua humilitate visitasset: atq; illic inter nos raptim multa ꝓ tpe lōge uelut abñtie spatio recollecta subiti more torrētis effusa eēnt inq; hoc collogo aliquot pgrate mihi fluxissent horе: vix tādē digressi sumus. Ipse qdem tot⁹: ut res docuit. Ego vo mortali tñ mei pte oculis illū quo ad licuit aio usq; i finē comitat⁹. Fuit ille data fide q; cū ꝑmū romā ꝓuenisset: late mihi de oīb⁹ scribe-

te reū atq; eum dominum ex animo fateare: plus vno die fastidij plus insolētie atq; irarū passus es ab hoie eque ac tu mortali: ⁊ peius fortitan moriturō: q̄ ab omnium dño sis passurus oi tempore: non te auarus ianitor: non superbus lictor arcebit die noctuq; adire illum poteris atq; allog. Semp te audiet: ⁊ si rite aliquid petes exaudiet q̄ q̄ nec multa petere sit necesse: ⁊ vnum necessariū esse eodem dicente didicerimus. Scit celestis pater quibus indigemus ⁊ necessitatum conscius est nostrarum p̄mum queramus igitur vnuz illud hoc est regnum dei ⁊ hec omnia adicietur nobis. ¶ Si q̄ autem tibi fortassis durior aut tardior videret expecta: esto longanimis: noli diffidere: neq; tedio: uel angoribus affici: noli impatientie ad te adituz dare: fiet tibi uel q̄ cupis uel q̄ expedit. Quod si forte qui per aulas mortalium dñorum creberrimus mos est intercessione tibi opus apud dominū esse crediderīs ꝓna semper ac facilis ad gratiam via est. Non eges pecunia: non dolis aut blāditijs sed pietate ac fide. Est illi virgo mater qua nil vnq; mitius sol vidit: nil humanius nostra habuit nā Jam v̄o humilitas tāta est ut ⁊ eā celo dignaz fecerit: ⁊ ad terram celi dñm inclinare potuerit: quā do hanc ul'solam uel p̄cipuaz respexisse videtur deus homo mox futurus dum idoneam genitricē nostra sibi de specie p̄pararet deniq; omnis in hac virtus ita supereminet ut p̄eter solam filij sui animam in nulla vnq; alia tam excellens fuerit: hec fidelium licet peccatoꝝ p̄ces filio porrigit: ⁊ pia illis ueniam poscit instantia: ⁊ si enim peccata oderit peccatores non odit: sed potius miserē: eorūq; ꝓuersionem diligit ac salutem cupit recolens illoꝝ peccato: ⁊ que ex peccato nascitur miseria: diuinā misericordiam inclinatam tanti sibi honoris tantoq; felicitatis mām excitasse: ⁊ ut mater dei fieret: ⁊ virgo persisteret: qua nil vnq; toto orbe fecūdius nilq; esset intactius: Sin fortasse q̄ interduz magnis in curijs p̄sertim accidit: ut apud intercessorem interc̄essore altero opus sit: piuz hūc tibi ambitum necessarium putabis: optimum remediū p̄sto est: habes Bernardum ordinis tui p̄ncipē: quē te amare ⁊ tui p̄sentia gaudere mihi psuadeo atq; optare: ut in domo sua quā mūdo p̄tuleris bene ac feliciter tibi sit illū aduoca: nullus tibi paratior ad ferendam opē: nullus domine gratior ut credit nullus amitior delectātur: pij duces fidis adesse tyronibus: ⁊ quid multa: habes intercessores atq; aditum: habes silentiū atq; ociū: habes loca solitaria ac deuota: habes demum oia vnus: nisi tibi ipe defueris q̄ ut spero nō facies piger in seculo inq; oculis hominū nō fuisti ubi pigritia sepe utilis ⁊ dānosa sollicitudo est: piger in heremo añ dei oculos non eris: ubi ⁊ sollicitudo semp utilis ⁊ funesta pigritia est. Illic enim de reb⁹ perituris ut nūc vides atq; inanibus agebatur: hic de tua eterna agitur salute publicus mundi error ⁊ vulgaris est cecitas: parua ⁊ fugitiua sectari: magna ⁊ mansura despicere. In hoc tu decetero non errabis: ꝓbasti omnia singula discussisti: q̄ optimuz est tenebis Multa vidisti q̄uis adhuc iuuenis que multi decrepiti non viderūt. experientie nisi fallor nihil deest nequid desit uoluntati tuum est curare. Itaq; ne diutius ab orando te distrahā: hic insiste: ut per singulos dies inuisibili ac celesti medico egritudinem tuam inuisibilem atq; occultum anime vulnꝰ ostendas: occultū dico alijs: sibi enīz nihil occultū est scrutanti corda ⁊ renes deo: sed quod videt oñ di sibi amat: oditq; oculi. Neq; te hinc terreat tue miserie magnitudo: multo enim magis ipse est miserator: q̄ tu miser. Vra mia magna qdē: dei autē mīficordia infinita est. Neq; v̄o diffidas q̄si magnū insuetūq; aliqd petas: magnū fateor: imo maximuz tibi sibi v̄o per minimū: si tu hō pctōr: ipse est agnus dei qui tollit peccata mundi: qui non uenit uocare iustos sed peccatores. An qui munduz tot peccati sarcinis leuat suo fasce vnum hominez non leuabit? Si es eger ⁊ male tibi est. Ipse ait nō egent qui sani sunt medico sed qui male habēt. Si leprosa cōscientia tua est iste leprosos non abhorret quorū in domo discubuit: ne quis vnq; dubitaret in leprose mentis habitaculū inuitatum esse illum ueturum: leprosos quoq; mundauit: ⁊ leproso illi dicenti domine si vis potes me mundare: rīdit uolo. mūdare: ⁊ leprā ipsaz dicto citius sola beatifice manus extensiōe discussit. Si q̄ in anima tua ius peccandi usū fortitan aduersari⁹ noster inuasit. Ipse obsessos a demonibus liberauit. Si tempestatibus rerum temporalium ac fluctib⁹ vite preterite: nunc etiam tua quatitur nauicula. Ipe v̄o cōpescuit tempestates ⁊ petrū ne mergerē vndis extulit: ⁊ paulum ter naufragio eripuit: si cura ⁊ in terram ꝓna est uoluntas tua: ut sursum nō possit aspicere si claudi motus si affectus paralytici neq; attollere se ualentes si manus arride atq; operib⁹ pietatis inualide. Ipse curuos ⁊ claudos ⁊ paralyticos erexit. Ipse aridos salubri humore restituit. Et si forte lōga ꝓct⁹ egritudine nec teipm ad salutē ferre potes nec qui ferat habes aliū. Jdē ipse est qui lāguido iam trigintaocto annis immobili iussit ut surgeret: surrexitq; grabatulum suum humeris suis gestans. Siquis feruor adhuc cupiditatū antiquarum uelut febris animaz tenet. Ipe febrientem grauiter petri socrum manu tāgens liquit incolumem. Si hydrops insatiabilis mētem p̄mit: ipse sanauit hydropicos. Si ceci interiores oculi tui sunt ipse cecos illuminauit. Si surde aures monitis celestibus si uel dei laudibus uel peccatorum ꝓfessioni muta sunt labia: ipse surdos fecit audire ⁊ mutos loq. Si postremo mortu⁹ peccato: si mala ꝓsuetudine es ifect⁹ ipe mortuos suscitauit ⁊ quatriduanos iā fetentes e sepulchris erutos vite reddidit. Nihil petes ergo q̄ non dederit q̄q; nō libētissime sit daturus: pete itrepidus sed reuerens q̄ necesse hēs: porro ut dixi vnuz est necessariuz cum damnosa ⁊ superuacua multa sint Neq; importunus fieri metuas ipse importunitatē hanc docuit. Ipse ait petite ⁊ accipietis querite ⁊ inuenietis pulsate ⁊ aperietur uobis: de dijs gentium satyricus loquens ait. Larior est illis homo q̄ sibi. Aspirauit ad ueruz: sed non attigit. Cū enim omnes dij gentium demonia non carus illis haud dubie: sed odiosus est homo inuidentib⁹ nobis oēm felicitatem atq; omne sanctum gaudium: ⁊ de nostra miseria ac dolore gaudentibus: recte si id dici uelis tu deoꝝ nomē ad dcū uez atq; vnū trāsfer v̄e illi carior est hō q̄ sibi illi eni sp̄ est car⁹: qui ut scriptum est: diligit oia que sunt ⁊ nihil odit eorum que fecit: nec dubium quin in primis ipsum qui ad eius imaginem ac similitudinem a princi-

Bta virgo maria

Bernardus

Optius medic⁹ de⁹ est

Satyr⁹

létus ex idignatione ort⁹ arripet q̃z q̃z nõ ridẽdi tẽpus illud eẽt: sed gemẽdi. En diceba tacit⁹: nõ tam sepe pro parẽtib⁹: proq; bñfactoribꝰ meis oro q̃z p illo qui eccl'iam Chr̃i in exilio detinet ⁊ viduã patr̃ Petri sedẽ. orabã tñ ut poterã. Ex quo aũt hic amicus dei fecit: vñ tota ⁊ militãs ⁊ triũphãs gaudet eccl'ia: semp ad illũ oronis locũ sic affectus uenio: ⁊ ad pape q̃si sancti cuiuspiã pcellẽtis seu etiã Chr̃i nomẽ reuerẽter iclinata frõte trinas pces ita altius exp̃ssiusq; pnũcio: ut ob hoc vnum pene oia videar dixisse. Quã in me mutationẽ ipe nõnunq; miror: sed mirari desino cãm sciẽs. Facit hoc igẽs ⁊ spectata sũmis in reb⁹ viri scitas. Scis ut nihil i reb⁹ nr̃is amabili⁹ est vtute. Neq; id ago ignorãs: pctõris oronе patrẽ illũ btissimũ nõ egere: cũ potius bñdictione ipsius ego egeã. sed meo alacer fungor officio dũ qõ mestus agebã: let⁹ ago orãsq; p alio psum mihi. ¶ Ecce amice quãtã hui⁹ diei ptẽ occupationib⁹ tuis eripui: neq; exitum inuenio. adhuc enim vnũ illud occurrit qõ scripsisti patrẽ illũ altissimi: i igenij uberrimeq; doctrine a te ut in illam facilimã humillimãq; epl'az glosas ei aliqs scribe res exegisse: qõ nouo certe auiniũ stupore circũdedit. Nã qd hoc aliud dictu est: q̃z si pualidus atq; agilis pardus ac semipedalis per trãsuersum riuuli trãsitũ pontẽ querat? Sed sic est nũc itelligo qõ ipsi dicẽ solẽt nõ oẽs per oia dictũ pus a Virgilio nõ oia possum⁹ oẽs. uerissimũq; illõ est Crispi: ubi intẽderis ingeniuz ualet. Assueuit hijs studijs dei nutu rector ecclie futurus nõ que ociosoꝝ auribus mulcẽdis: sed que populoꝝ morib⁹ corrigẽdis idonea eẽnt. bñ aũt hẽt. Tu illices mõ nr̃a hec humilia qdẽ sed fidelia legẽ iterdũ uel audire digneꝰ: viua adest expositio. ¶ Ultimum si rite memini tuis erat in libris: añ oẽs te mortales opuscula mea optare que tuo utinã desiderio digna eẽnt. Sz hic est mos amãtiũ nõ res extimãt sed auctorẽ. Ego vo ut amici vbo utar: oia in te cupio trãsfundẽ: qliacunq; sint: id examinãdũ tibi liquero. Et si noriz quid ex hijs qb⁹ supma manus iposita est: maxime cupias id ut pmũ hẽas / curabo. ⁊ si ut uerũ fatear facillimũ cogitatu est: quãte totius exigui ptes sint: vnuz lõge memorabile pene mihi abstulit obliuio. Scribis te honorib⁹ uanis ⁊ externis auctũ reb⁹ timere de hoc potius q̃z spare. Sed de diuina iteriz benignitate cõfidẽ: bñ ais. Ita enim Dauiticuz illud a qbusdã videꝰ itelligi. Ab altitudine dei timebo: ego vo in te spabã. Tali hinc timore ⁊ hinc spe armatũ nec pspitas extollet nec psternet aduersitas ¶ Uale iã dicturus erã. dũ repẽte iexpectat⁹ affuit amicus romã ueniẽs data salute ⁊ reddita: quid nã scriberẽ quesiuit: auditaq; rei sũma vnũ auribus meis nouũ aioq; gratũ itulit. Cardinalẽ illum de quo figillatim supra dixi sic in morte cõtritũ ut de uotius nihil atq; ita poris penituisse puicatie ut alium nullũ sibi uellet heredẽ nisi solã tituli sui ecclesiam quã pcũctis horruerat: cui⁹ in refectionẽ oẽ suum pzimoniũ iussit expẽdi: atq; ibi sepeliri mortu⁹ uoluit: ualuisse illi cõsiliũ apl'icũ itelligo. imo Chr̃isti psiliũ vicarij sacro ore platũ: quo sera lz nõ efficax illius aie mutatio facta est. Et hinc sibi puidеant college eius: ut dũ daꝰ obstinatos alios ad amorẽ suarũ sediũ iflectãt nec expectẽt pro saniorib⁹ cõsilijs diẽ mortis. Anceps enim expectatio est. Tu iam tãdem, uale nostri memor: ⁊ quas aspicis liturras: signa familiaritatis existima.

Uir. Sa⁹

¶ Explicit Liber nonus.

¶ Incipit Liber decimus. Ad Sagramorum de pomerijs ex egte armate militie monachum Cisterciẽ. Exhortatio ad pseuerantiam. Epistola. I.

Semper ⁊ viuis uocibus tuis ⁊ lr̃is delectat⁹ sum. Tu mihi es testis olim in mũdo charissime: nũc in Chr̃o lõge charior amice: ut omittã quotidiana colloqa: tot per annos multa ⁊ uaria dure illius ac difficilis pegrinationis atq; iameni circuit⁹: quẽ cũ multo labore / nec sine piculo per terras barbaroꝝ sil'egimus. pmũ ac maximũ ⁊ pene vnicũ mihi in tuis affatib⁹ fuisse solatiũ. Nihil tñ vnq; ex te seu de te leti⁹: nihil melius uel audiui uel audire potuerã seu legẽ: q̃z qõ nup tuis iam sacris digitis scriptũ legi. Et nxius nẽpe ad euẽtuz rerũ tuarũ icertusq; aĩ remãseram: sentiẽs te binc ut Augustini vbo utar pturitione noue vite turgiduz abire: illic notos vite ueteris nodos timẽs. Quor sum hec iter erũperes recẽsq; ppositũ gsnã exitus excipet expectabã. Ecce euasisti mundũ. O viator felicissime ⁊ breuis: ambiguã vite viã añ uespam tuto: caut⁹ hospitio cõclusisti. ⁊ per quot laboreſ ⁊ per quãta picula scio ego: sciũt oẽs. nemo aũt certius q̃z tu: qui te viuũ eẽ ⁊ tãtis aspitatib⁹ resistẽ potuisse. credo nũc tecũ tacit⁹ mireris tuũ ipse terreuz ac mortale corp⁹ aspiciẽs. uere aũt ut nullũ sepe animal fragilius: sic iterdũ nullũ duri⁹ est hoie. Itaq; nũc leuissimis strat⁹ ipulsib⁹ ceu nõ suã ⁊ male berẽtẽ subito aĩam ponit. qõ de multis accepim⁹ quorũ quosdã gaudiũ ingẽs: uel inanis etiã letitia alios dolor: nũc magnis nũc puis ac leuib⁹ cõcept⁹ ex cãis: risus alios: alios vue passe granũ vnicũ: deniq; Fabiũ senatorẽ pilus vnus in potu lactis absor: pt⁹ pcluso spũ necauit. possent ne oro magis frivole cãe mortis existẽ? Cõtra vo nõnunq; uel vulneri⁹ uel ruinis iuict⁹ ita spũm tenet: ita emisisse illũ credit⁹ aliqñ reuocat: qõ de multis asperim⁹ etiam ac legimus: ut nihil oino viuacius humano corpusculo videaꝰ. hoꝝ tu vnus ex nũo es: qõ ut clare videas huc parũper flecte aĩum: ⁊ post cursum vite pcipitis iã subsiste: respiciẽsq; in tergũ remetire memoriter vias tuas. libra act⁹: annos numera: curas examina: desideria ptẽplare. tũc intelliges per quot lapidosi itineris anfract⁹: q̃z getã domuz: per quos fluxus pcelsi maris: q̃z trangllũ litt⁹ attigeris: ⁊ duci tuo gr̃as ages: qui per medias te sirtes ⁊ per stillã ac caribdim iter syreneſ ac scopulos ad salutis portũ salua puppe pduxerit: ut salubrẽ eniz tibi augeã stuporẽ noli illos cogitare qui e vite huius tẽpestatib⁹ enatãt. Illos cogita qui mergunt: qui qm̃ nõ cõparẽt pauci videnr̃ cũ sint plurimi dies: imo etas tota me deficiet numerante casus hominũ: nõ coium mõ: sed illustriũ miserabiles ac famosos. vnũ ex illustrib⁹: ex plebeis alterũ attingã: q̃ ⁊ noui ambo ⁊ notissimi nobis olim viri cui⁹ tibi nõdũ forsitã auditi. Luchinus nr̃ ueronẽsiſ heu mihi q̃lis ⁊ quãt⁹ vir: q̃z vir tut⁹: ⁊ q̃z nr̃i amãs nũ q̃z nos pprijs noib⁹: sed te filiũ: ⁊ me frem uocitare solit⁹: post fidelẽ amicitiã gl'iosamq; militiaz: ut terrene tandẽ ac labẽtis gl'ie celestem supadderet: Luchi⁹ vonchis

ac pijs lachrymis:quibus ad frangēdā peccati ob ritiē iramq; dei leniēdā atq; auertēdam ⁊ gratiā consequendam nihil est efficacius. Ualde familia rem illi factum senseris per me oratus pro me ora bis:ut qualiscūq; vite mee finis bonus ⁊ sibi: placitus sit: in quo ut ipse nouit: ultima immo vnica spes est mea:viue nr̄e memor amicitie:⁊ uale Ue netijs.xv.kaleñ.aprilis.

¶Ad Guidonem.vij.archiepiscopum Jañ.de mutatione temporum. Epistola.II.

Flacci Lio iā hinc mihi obstare illā flacci sentēti am:ubi de moribus senis agens difficilez illum dixit:⁊ querulum seq; puero acti tē poris laudatorem. Non nego id quidem ita eē: ſz licet id mihi sepe alibi fortassis: huic nunc tamen epistole non aduersum dico q̄uis enim ego queru lus ⁊ laudator ueterum:hec tamē seu veterū laus seu querela p̄sentium ꝯa erit: se per hos mētiri solitum vitas sonat. Cui ⁊ si auctor fidem deroget ipsa sibi fidem facit:dico ego teq; fassurum spero: dico ⁊ queror ⁊ si virum decet lugeo: quid ita pe ioribus annis senectutez agimus: q̄ pueritia acta est:nisi qō auguror ut arboris sic hominis etatem esse ut sicut illa celi minas atq; aerias tempestates ita hec mundi difficultates ⁊ procellas rerum du rior ferat:quas tenerior non tulisset. Sed hec con solatio nobis accommoda est. Alijs non ita. Nam innumerabiles nobis ⁊ senescentibus pubescunt: ⁊ pubescentibꝰ senescebant:fieriq; potest:ut ⁊ hos tranquilla maneat senectus:⁊ illis pueritia ingeta trāsuerit:quāobrē omissis alijs ad rem nostrā ue nio:profecto enim ut viuendo ad malorum tolerā tiaz duriores simus ad multa fragiliores facti su mus:⁊ qō nemo neget indignantiores ad omnia. Nihil est enim indignantius senectute. Motꝰ hec animi ⁊ si placare norit ac tegere: sentit tamen sic ut etas nulla profundius fessa iam ⁊ vite confecta fastidijs:hec sententia mea est:quam non audien do nec legendo:sed experiendo didici:quāq; an tu probes nescio certe qō de etatis mutatione in pe nis ac ruina dicere institui approbare ipsa te sole clarior vitas coget. Nec iniucundum puto:nec in utile fuerit aliquantulum nunc etiam preteriti tē poris meminisse:q̄ lōgissime igit̄ potes retro me cum uerte oculos. Et primā quidem illaz vite par tem quam tu domi tue: ego in exilio meo egi. Ne q; vo magna hinc elicias argumenta ubi tam exi guum lumen sit rationis animiq;. In ipso sane in fantie pueritieq; confinio:forte in galliam transal pinam:eam.s.que prouincia prouincie nūc dicitur olim arelatensis prouincia dicebatur: vno prope tempore transuecti ambo confestimq; qualez etas illa patitur amicitia iuncti usq; ad exitum duratu ra vnum vite iter arripuimus. Atq; hic ego tuam ianuam fileo vnde tunc nobis transitus fuit cuius tu ortus in finibus:nunc pontificatus in uertice cō stitutus nosti omnia:⁊ ego quidem de bijs latius duci urbis illius ⁊ consilio scripsi olim:epistolāq; illam tibi cognitam ⁊ probatam scio. Meta pueri lis nostre peregrinationis illa fuit que ab antiquis auennio.a modernis auinio dicta est. Inde quoni am romano pontifici:⁊ ecclesie secum ibi tunc no uiter peregrinanti:neq; in suam sedez usq; post an num sexagesimum reuersure:locus angustus erat domorum ea tempestate inops incolarumq; col luuie exundans consilium nostrorum senum fuit: ut mulieres cum pueris ad locuz primū se trāsfer rent. In qua transmigratione ⁊ nos duo iam pue ri nec dum puberes cum reliquis simul:sed ad ali ud hoc est ad scholas grāmatice missi fuimꝰ. Car pentoras loco nomen urbs parua quidem: sed p uincie parue caput. Tenes memoria tempus illō quadriennij quanta ibi iucunditas: quanta securi tas que domi qes:que ue in publico libertas: que per agros ocia:quod ue silentium. Tu credo idez sentias certe:ego adhuc illi tempori:immo vo om nium temporum auctori gratiam habeo qui id mi hi spatium tam tranquillum dedit.ut absq; ullo re rum turbine pro ingenij ibecillitate doctrine pue rilis tenerum lac haurirem quo ad cibi solidioris alimentum conualescerem. Sed mutati sumꝰ di cat aliquis.hinc est ut mutata simul nobis omnia videantur: sic oculo sic palato: alia quidem sano: egro alia eadem res videt. Mutatos fateor:quis enim non dicam carneus sed ferreus aut saxeꝰ tā to non mutetur in tempore? Enee atq; marmoree euo cedunt statue urbes manu aggeste ⁊ que iu ga montium premunt arces:quodq; est durius so lide ipsis ex montibus rupes ruunt: quid facturuz rear hominem mortale animal fragilibus mēbris ⁊ cute tenui compactum. Sed an mutatio tāta est ut manente anima iudicium aut sensus abstulerit: satis extimo si nobis quales hodie sumus que tūc fuit etas illa redeat. Non omnino talem visum iri qualis eo tempore visa est:ne nihil penitus annis actuz dicam:alia certe videbitur. Nunquid tamē non longe melior multoq; tranquillior:q̄ que nūc agitur? An quia fortassis minutissimum illud opꝰ mirmithidis quadrige quaz tegebant ut perhibēt alij musca rotaruz radios non discernūt oculi seu calcitratis nō dinumerant formicarum pedes par tesq; alias humani aciem obtuitus tenuitate fru strantes: neq; iliadem illam quam subtilit̄ adeo Ilias fuisse descriptam:ut tota vnius testa nuciſ include retur ait Licero:clare expediteq; perlegunt: idcir Licero co sic caligant:ut urbes vicosq; urbium ciues mo res habitus domos templa non videant:sic mens hebet.ut vnitati ⁊ deformata omnia nō agnoscat. An non sepe postea ciuitatulam illam reuidimus a seipsa vsq; adeo diuersam ut alienati magis ani mi videri possit tamq; enormem mutationem re rum omniuz non videre. Nō multis annis ex quo inde discessimus totius qō ante non fuerat prouin cie litigiorum sedes dicam rectius domus demo num facta est:cessit ocium:cessit gaudium: cessitq; tranquillitas:cuncta ilico iudiciarijs tumultibus atq; clamoribus plena erāt. Quid nobis obicitur mutatio qui trāslati alio ⁊ locis mutatis ⁊ accedē te euo mutari utiq; poteramus:⁊ haud dubie mu tabamur ipsi iam ciues vix suam patriam agnosce bant:quod crebra uotorum lamentatione didiscimus. Sed hec mutatio pro iustitia fuit dixerit qſpiam que raro sine clamoribus exerceri pōt. Ego autez de mutatione ipsa nō de causa disputo. Nū quid vo illud etiam iustitie fuit: q̄ post annos ea ipsa urbs ⁊ circūfusa regio:que securissima:⁊ apo stolice:cui subest sedis reuerentia pene armis exē pta ⁊ iaccessibilis videbat marti p̄donum exercitu nō uexata tm̄ ſz uastata atq; ad extrema miseriaꝝ redacta est hec nob̄ pueris:siqs illic vnq; euētura

Auinio olim dicta est auēnio

ius autem pax ac requies heremus silentium: ac celeste habitaculū: ⁊ pennis vita. Illi⁹ militie secularis studiū erat escā vmiū corp⁹ alere: atq; ornare ⁊ uelut offerendā regi dapem infercire affatim auro ac gemmis: ⁊ candidis linteis obuolutam templum dei animam negligere. Huius autez religiose militie studium est amicuz colere: corpus attere re: ⁊ in seruitutem redigere: ⁊ obedientie vinclis astringere ⁊ cilicio affligere: deniq; ut hostē a quo multa perpessus: multa metuas in carcere ⁊ compedibus habere. Illa tibi suggerebat nunc cruenta arma: nunc purpureas uestes induere: quib⁹ aut terreres hostes: aut mulierculas delectares: hec te humilem pallidamq; induit cuculaz: qua demones terreas ⁊ placeas deo. Illa te docuit fortes equos tensis tibijs urgere: hec te docet charitatis ac spei stimulis ad salutis bꝛauium pigritantē animam excitare: equos autem ⁊ teipsum spernere: ⁊ dauiticum illud horꝛificum meminisse: qꝺ insani equites non aduertunt: non in fortitudine equo luntatem habebit: neq; in tibijs viri beneplacituz erit ei. Illa tibi militia ad postremum conscientie morꝛsum ac pauores abditos uanasq; hominū laudes ⁊ iactantiam operosam: hec animi puritatem ac securitatem perpetuam pollicetur: ⁊ contēptuz laudum humanarum ut in domino laudetur anima tua: ⁊ in domino glorietur: qui de tantis illam malis eripuit: bonorumq; participem tātoꝝ recto ad vitam duxit itinere. ¶ O cistertium sacra domus: ubi hec fiunt. O cistertiuz felix scola: ubi ista discuntur. O beatum te qui intra illud sanctum limen: ⁊ teipsum quez perdideras: ⁊ pro multis dominis pauperibus ⁊ malis ac duris vnum bonū mansuetum largum ac diuitem dominum inuenisti: qui dat omnibus affluēter: nec ip̄properat: qui rogatus iuste nihil negat: ⁊ si differt vult utili⁹ donare: sepe etiam nec rogari expectat ut merita nr̄a trāscendens sic ⁊ uota preueniens: habes dominum qui non te decipiet: non calumniabitur: non ꝓtemnet: sed eo te pluris faciet quo te magis ipse contēpseris: habes dominum qui non ledet nec te ledi sinet: non te periculo obiciet: non labori nisi iusto ⁊ pio ⁊ meritorio ⁊ utili ⁊ delectabili ⁊ honesto. habes dominum non huius urbis aut illius: non regni aut imperij temporalis: ⁊ ab altero quesiti: ſz qui celum mare terram: ⁊ que in eis sunt: que creauit omnia: pugno continet: nutu regit: cuius regni non erit finis: nec tamen hac tanta potestate difficilem aut superbum. Hunc̄ tibi amicus humilis familiarioꝛ fuit q̄ hic erit: si tota ⁊ pura mente uolueris. Nihil enim secum fingi potest: nihil diuidi totum vult. Coꝛ atq; animam tuam cum nemine vult partiri: ꝯelotes est. Si quez forte nisi in se aut propter se alium ames irascitur: ⁊ quemcunque consoꝛtem dedignatur: nec immerito neq; enim parem habet ⁊ ipse de se ait: videte q̄ ego sum solus: ⁊ non est alius deus preter me: ⁊ de eo dictum est: neq; enim est alius extra te. Et iterum. Non est similis tui in dijs domine: quanto minus ergo in hominibus. Quotcunq; se per oꝛbem reguli attollant: quotcunq; se dominos dici uelint: uere vnus est rex regum ⁊ dominus dominantium. Et si te aliquando totum dare homini libuerit nihil in te habenti nisi consensum tuum da nunc immo redde totum deo coꝛpus ⁊ animam cogitatus atq; opera que illius sunt. Et si ea tibi forsan eripueras: ut alterius fierent imploratus aderit: ut indigno possessore spoliato suum ius ipse recipiat: ⁊ tu fidem tuam: si illi ergo vite primitias abstuliſti redde reliquias saltem bona fide integras liberaliter: cura debitore paciscitur ⁊ libenter obliuiscitur. Nempe si in laudem Julij Cesaris ait Licero q̄ nihil soleret nisi iniurias obliuisci: quanto id dignius in laudem Christi dicit: qui nisi obliuioſus iniuriarum nostri autez ⁊ sue misericoꝛdie memoꝛ esset frustra per prophetam diceretur: Cū iratus fueris misericoꝛdie recoꝛdaberis: ⁊ itez. Reminiscere miserationum tuarum dñe ⁊ misericoꝛdiarum tuarum que a seculo sunt. Ac deinde: delicta iuuentutis mee ⁊ ignorantias meas ne memineris: ⁊ post statim. Secundum misericoꝛdiam tuaz memento mei tu. Meminerit mihi crede tui tuarumq; miseriarum: ⁊ suarum misericoꝛdiarum sponte meminerit. Quid ni enim? Quis non libens qꝺ eximiuz habet recoꝛdetur ⁊ cognet: qs non thesauros suos explicās quod precioſissimuz ibi est crebꝛius auidiusq; consideret? Quod si ei⁹ de quo nunc loquebar principis in honoꝛem laudatoꝛ idem ait. Nullam de virtutibus suis plurimis misericoꝛdia eius admirabiliorez esse nec gratiorem quanto id iustius christo datur de quo scribitur misericoꝛdia domini plena est terra. Suauis dominus vniuersis ⁊ miserationes eius super omnia opera eius. Misericoꝛdia domini quia non sumus consumpti. Contra vꝺ tuarum ne dubites offensarum obliuiscetur omnium modo tu malarum uoluntatum ⁊ male consuetudinis obliuiſci uelis: obliuiscetur inq̄ ⁊ delebit iniquitatem tuaz ⁊ q̄tum distat oꝛtus ab occidente longe faciet a te ⁊ a peccato tuo mūdabit te ⁊ proijciet illꝺ ut quesitum non inueniatur. Non fefellit qui promisit dicens: deponet iniquitates nostras ⁊ proijciet in profundum maris iam peccata nostra: neq; hic desinet donec summum illud impleuerit ut ubi abundauit peccatum abundet ⁊ gratia: quod in multis ⁊ fecisse eum scimus: ⁊ facturum esse confidimus deniq; plus in illo repperies q̄s sperare auderes: vnq̄ aut optare nisi per te vnum steterit. Ipse enim nullam conditionem non amplectitur dum in ius domini reponatur. Jta lete redeuntem te excipiet quasi nil debeas: ⁊ fortassis eo letius quo ⁊ maiore cum gaudio filius amisso patrimonio reuersus excipitur: ⁊ amissa in deserto ouis ⁊ dragma domi perdita exultantius inuenitur: ⁊ omnino mai⁹ est gaudium super vno peccatore penitentiam agēte q̄ super nonagintanouem iustis qui non egēt penitentia. Quod non ideo scriptum est: ut iusti ad peccatum incitentur: sed ut iniusti a desperatione retrahantur. Accede ad illum confidenter nec timoꝛ aut pudoꝛ impediat: non te detineant: sed tu illos trahe: bonus enim comitatus peccatoris ⁊ acceptus deo est metus ⁊ uerecundia modo spez ac fiduciam non excludant. Sit tibi de te metus: de domino tuo spes placatum tibi illum inuenies: si

Licero Cesar

tandem exorata sed multa pauēte ac monente ꝓfecti sumus: cuꝫ illo viro cuius uel sola recordatio leta est. cuiusqꝫ tu nomē ⁊ cognomen retines doctrine autem ⁊ fame plurimum addidisti: cum ad fontem sorgie uētum esset recolo enim non aliter: qꝫ si hodie fuisset: insueta tactus ſpe locorum: pueriles inter illos cogitatus meos dixi ut potui. En nature mee locus aptissimus: quēqꝫ si dabit aliquando magnis urbibus ꝓlaturus sim. hec tūc ego mecuꝫ tacitus que mox postea ut virilē etatē attigi: quātū nō ocio meo mūdus inuidit late claris inditijs non tam feci: multos illic eniꝫ annos sed auocantibus me sepe negocijs rerūqꝫ difficultatibꝰ interruptos egi. tāta tui in rege tātaqꝫ dulcedine: ut ex quo qd vita hoiuꝫ eēt agnoui: illud ferme solū tps vita mihi fuerit: reliquū oē suppliciū. Jam tūc idiuisibiles ais distracti studij eramus. tu litigiū ⁊ rostra. ego ociuꝫ sectabar ⁊ nemora. te calle politico diuitias honestas quesiuisti: que me mirū dictu solitariū cō tēptorē ꝓfugū in medias siluas usqꝫ ad iuidiā insecute sunt. Quid vo tibi nūc ego illud agreste silē tiū illud nitidissimi amnis assiduū murmur. illum boū sonoris in uallibꝰ mugitū. illos uolucrū in ramis nō diurnos mō cōcētus sed nocturnos explicēʔ scis oia: ⁊ si me hac in pte nō penitus sequi ausus: quotiēs tū urbanis tumultibus te furari posses: qō prarū erat cupide illuc ut e ꝓcellis in portuꝫ fugere solitus. Quotiēs aūt reris me nox atra solū ꝓcul in cāpis inuenerit: quotiēs per estatē media nocte surrexerim: ⁊ nocturnis Christo laudibus psolutis: vnus ego ne somno pressos famulos ingetarē: nūc in agros pīsertim sub lustri luna nunc in mōtes exierim: quotiēs hora illa nullo comite nō sine uoluptate horrida immane illud fontis speus intrauerim: quo uel comitatū luce ingredi horror est. vñ aūt ea tāta fiducia si querit. Hēpe vmbras laruasqꝫ nō metuo. lupuſ nunqꝫ in ea ualle visus erat. boium pauor nullus. bubulci inꝓratis: piscatores in fluuio puigiles: illi qdē canebāt: bij sile bāt. utriqꝫ certatim me colebāt seqꝫ ad oimodū ob segum horis oibus offerebant. quippe cū suū lociqꝫ dīm scirēt nō amicum mihi tm̄ eē sed frem optimū sed parētē: sic ubiqꝫ beniuoli. hostes nusqꝫ. itaqꝫ cūcta deliberās sic mihi te fauēte atqꝫ idem sentiēte psuaserā: si totus orbis bello quatereť illū immobilē ac pacificū locū fore. qō ut crederē ⁊ romane respectꝰ ecclie de quo dixi: ⁊ multo marime vicinitas faciebat. sup oia autē pauptas securissima rerū ⁊ cōtēptrix auaritie atqꝫ armor. Quid dein de mirari posses in rem nosses. adhuc me ibi agente lupi aduene usqꝫ in oppiduli domos catheruatim ruere cepant ⁊ facta gregū cede. attonitos trepidosqꝫ ipsos loci incolas habere. nec dānum mō: sed augurium eē. ⁊ lupor credo qui uēturi erant ꝓ sagium armator. Sigdem nō multo post q̄ inde discesseram: parua quedā fedaqꝫ ⁊ infamis manꝰ furum: sed ignauie accolarū fidēs: oibus circū perratis ac direptis: ad extremū ꝓrsus ut sacri fures eēnt: ac de furto suo lauerne furum dee rite sacrificarēt ipso dñico natali die incautuꝫ rus aggressi ablatis que auferri poterāt reliq̄ flāmis exusserūt: inqꝫ illud hospitiolum ex quo cresi regina sperebā: ignis immissus est: testudo uetus incēdio restitit. ꝓperabāt enim fures impij libellos aliquot quos illic abiēs dimiseram: villici mei filius iaꝫ id ante pīsagiēs futurum: in arcem cōtulerat: quam pdones inexpugnabilem ut est rati: sed ut erat indefensam ac uacuam ignorantes abiere. Sic diris e faucibus pter spem seruati libri ꝓuidēte deo ne tā turpes ad manus preda tam nobilis ꝓueniret. J nunc ⁊ illius clause uallis opacis in receptaculis spem habeto. Nil clausum: nilqꝫ altum fuscum nihil est furibus atqꝫ pdonibus: oia penetrāt: oia ꝓuidēt ac rimant. Nullus tam munitus tāqꝫ excelsus est locus in quem nō scandat armata cupiditaſ ⁊ soluta legum vinclis auaritia. Sed ita me deus amet: ut psentem loci statum cogitās: memorqꝫ preteriti vix opinari possuꝫ esse illum ubi in montibus noctu solus ac securus errauerim. Uerum ego non ruris illius ignobilitate: sed solitudinis mee suauitate pensata plura forsan q̄ ꝓ re dixerim ut antiqua egdem nouis iūgerem ex qbus rerum imitatio nota eēt ordinē deserui: sed reuertor. ¶ Quarto igiť postqꝫ bononia redieram anno cum illo viro sepe mihi ⁊ multum nunqꝫ vo quātum meruit laudato tholosam garimineqꝫ alueum ⁊ pyreneos colles adij celo sepe turbido sed serenissimo comitatu. Et qd de hijs dicam: nisi quod de alijs eadez tholosa eadēqꝫ uasconia egtanea eadez nomine reoēs ꝓrsus alie sibiqꝫ ipsis preter vnam soli supficiem omni ex parte dissimiles. Jnde aūt reuersus qr to idez anno iuuenili ardore vidediqꝫ cupidine pariseorum urbem petij: in quo qdem itinere ac reditu sic iuuēte calcar urgebat. extremos regni angulos Flandriāqꝫ ⁊ brabantiam atqꝫ anoniam ⁊ inferiorem germaniam circūiui. quo cum nup ex negocio redijssem: vix aliqd omnium recognoui. opulētissimum in cineres uersum regnum vidēs: ⁊ nullam pene domum stātem nisi urbium aut artiū menibus cincta esset. de quo tūc ad uenerabilem senē Petrum pictauēsem scripsi latius ac dixi qui post obijt ante nō multum tempus felicius obiturus. Ubi est enim illa pariseos que lz semp fama inferior ⁊ multa suorum mēdacijs debēs: magna tamē haud dubie res fuit: ubi scolasticoruꝫ agmina. ubi studij feruor. ubi ciuium diuitie. ubi cūctoruꝫ gaudia nou disputātium. ibi nunc audiť sed bellātium fragor. nō librorum sed armorum cumuli cernuntur: nō sillogismi nō sermones: sed excubie atqꝫ aretes muris impecti resonāt. cessat clamor ac seduli tas Uenetoruꝫ. strepūt menia: silent silue: virqꝫ ipsis in urbibus tuti sunt: cessit enim penituſqꝫ abijt: que illic tēplum nacta tranqllitas videbatur. nusqꝫ tam nulla securitas: nusqꝫ tam multa picula. Quis hoc vnqꝫ queso diuinasset: ꝙ francorum rex q̄uis quod ad se vnum attinet inuictissimus hoium vincereť: ⁊ in carcerem duceret ⁊ ingenti pcio redimereť? Tolerabilius tamē hoc efficit auctor mali rex a rege lz impari victus est. Illud prorsus miseruꝫ pudēdumqꝫ reditu in patriam prohibitos: ⁊ regem ipsum ⁊ filium qui nūc regnat coactosqꝫ cum predonibus pacisci: ut tutum per suas terras iter agerent: quis hoc inq̄ illo in regno felicissimo non dicam cogitasset: sed autūno etiam somniasset: quando vo credent hoc posteri: si ut sunt uolubiles res humane regnum ipsum quandocūqꝫ suo statui restitutum fuerit: nos enim nō credimus sed videm⁹ ¶ Jnde aūt hoc est a ꝑma gallicana pegrinatione reuersus: qr to itidē post anno ꝑmū romā adij: que etsi iā tūc multoqꝫ pus nihil aliud q̄si q̄ illi⁹ rome

Parisij

Flādria Brabātia

De rge Frācoꝝ captiuo

pio factus erat: ⁊ cui ipse post similis fieri uelle dignatus est hominem amet: in similitudinem hominum factus ut legimus: ⁊ habitu inuentus ut homo non potest non amare quod est: amat igit plus ⁊ amauit prius ut qui melior antiquiorq; est multo totus amor atq; eternitas: amauit nos antequā nos eum. uel nos ipsos quippe ante etiam q̄ essemus nisi enim amasset nō creasset: merito est amādus: immo quidem redamandus qui amare incipit ⁊ amore victor ⁊ tempore: de quo ait Joānes apostolus. Diligamus dominum: quia ipse prior nos dilexit. ⁊ paulus. Christus dilexit nos: ⁊ tradidit semetipsum p̄ nobis q̄ q̄ quid alios testes quero. Ipse amator ⁊ deus nr̄: de patre suo loquēs sic deus dilexit mundum inquit ut filium suū vnigenitum daret: nil aliud profecto q̄ hominem mūdi appellatione significans: at non ut deo semp sicut ⁊ sibimet carus est homo. Et si enim quod apostolus idem ait. Nemo vnq̄ carnem suam odio habuerit: sepe tamen per effectum patuit multos suam amando animam odisse: atq; ita fuisse sibi ipis uel manifesto odio uel amori odij vi habenti. Sic dilectus dominoq; tuo carior q̄ tibi pete fiducialiter nil hesitans: nam ⁊ ab amante petis ⁊ ab bñte quod petitur: dare autem ⁊ solito ⁊ optante negāte autem nihil quod dono dignum sit: sciens repeto: nam si hoc de terreno imperatore plausibiliter dictum est: quanto plausibilius de celesti: qui cuz omnia que optari possunt: ⁊ quo nihil est melius felicitatem ⁊ seipsum homini dederit thesauris suis nil inde detrahitur: dicerem sed additur nisi qa quod plenum atq; perfectum est additionē ⁊ augmentum respuit. Certe aliquid quotidie diuinorū munerum munero accedit: ⁊ misericordia que nō potest maior esse fit notior: proinde ⁊ si supra tuuz meritum petiturus sis: ⁊ si tu tanto indignus es munere ut indigni sumus omnes: non hoc tamē ille respiciet: neq; quid te accipere sz quid se dare deceat inquirit: quod in Alexandro rege macedonuz a seneca reprehensum in eterno rege nostro p̄sus a nemine reprehendi potest sed laudari debet ab omnibus. Nam si quereret quid nos accipere deceret aut nihil nobis aut supplicium daret sese igitur respicit: se metitur ⁊ p̄m magnam misericordiam suam miseretur nostri: nō p̄m opera nostra: gratia enim saluati sumus per fidem: ⁊ hoc non ex nobis ut Apostolus ait: dei enim donum est: non ex operibus ne quis glorietur: fecit quidem quisq; nostrum quod peccatoris est proprīū: facit ipse qó est proprium redemptoris: absit omnis diffidētia: adsit spes salubris: quisquis sane tu sis id qó petitur dono utiq; non indignum est. Nam neq; cuiq̄ damni aliquid: neq; iania cōmoda petis tibi opes inopes: honores inglorios: potentiam imbecillem sed dei misericordiam: ac salutem anime tue: qua vna inuenta multo eris ditior q̄ quisq̄ regum cū pompis suis omnibus inter quas ceci supbiūt terra ⁊ cinis. ¶ Sed iam satis est: summa omniū hec sit: inq; hoc finiam. Multi olim tibi erant domini: per quos poteras perire: principes ac reges terre: vnus tibi nunc est domin⁹ per quem potes saluus esse. Jsq; excelsus pre regibus terre. Jsq; terribilis ⁊ qui aufert spiritum principum: terribilis apud reges terre. Hunc cole igitur: ⁊ hunc ama: ut effectum tui nominis impleas: quicquid enim aliquā

Joannes

do aliter p̄ qualitate materie scripsisse videar: nō potest sacer amor esse mundi huius cum sit scriptū nolite diligere mundum neq; ea que in mūdo sunt quoniam omne quod est in mundo concupiscentia carnis est ⁊ concupiscentia oculorum ⁊ supbia vite: ⁊ iterum. Adulteri nescitis quia amicitia huj⁹ mundi inimica est deo. Ergo ut digne sacri amoris nomen habueris celum ama: celiq; dominum concupisce: hunc quere de quo dictum est: querite faciem eius semper: ⁊ hunc inuentum arripe: ⁊ totis anime ulnis amplectere: utere consilio Augustini: proiciente te in eum noli metuere: non se subtrahet ut cadas: proijce te securus: excipiet ⁊ sanabit te: ⁊ puto iam sentias: iam sanari incipis ab illo: qui quoniam dei perfecta sunt opera crede mihi pficiet quod incipit: non lassabitur: non lentescet non queret occasiones qui postremo te in finez comitabitur: teq; nec in vita destituet nec in morte: sed tunc maxime aderit: ut spiritum quem creauit accipiat per angelos suos ad sedes pacificas perferendum: ⁊ per sacerdotes suos corpus humo recommendet die ultimo resumendum: ut plena felicitas tua sit. Ecce qui tantum paruo ⁊ labili p̄ p̄mio laborasti paruo ⁊ dulci labore: immo multa cū requie dominorum optimo seruiens infinita ⁊ eterna premia consequeris. Jdq; acriter tecum reputans ⁊ uentura preteritis conferens: nec tristitiam vnq̄ nec fatigationē senties nec torporem. Et hec tam multa hodie tecum non quia tu multis egeas sed ut te alloquens me audiam: docendo discitur. Sepe datuz alteri consilium danti profuit. ¶ Qó me autem ꝟbo sed multo magis exemplo tuo excitas pie facis. Qó epistolam ꝟo meam petis: nō aliter q̄ si ad tam honesti principij perseuerantiaz meo tibi opus esset hortatu. Amice id quidē ut oia ⁊ humiliter atq; urbane: uere enim in me p̄ter opinionem tuam meamq; simul fidem quid est vnde: seu realis seu uerbalis auxilij ⁊ multū speres. possem ꝟo repetere quecunq; olim germano illi meo eodem calle cartusiam tunc ingresso quo tu nūc cistertium ingenti epl'a que deinde sibi ac fratribus suis scripsi latius: nisi q ⁊ tibi non necessarium ⁊ mihi non facile vsuz est. Et duobus sane que postulas preter epistolam feci quod magna pars eorum qui se amicos dicunt: aut neutrum tamen faciunt: aut minimum. Feci ego quod minimum: psalmos septem misi quos in miserijs dudum meis ipse mihi cōposui: tam efficaciter utinam q̄ iculte: utrūq; enim prestare studui: leges eos qualescūq; sunt: id q̄ patientius facies: si hos quidem ipsos ⁊ te petijsse ⁊ me multos ante annos: luce vna nec integra dictasse memineris: librum vite solitarie quez ad solitudinis tue solatiuz requiris: in presens mittere nequeo: duos nāq; nec dum plures habui. Alterum tu portasti tuo ultimo digressu ad illum cui inscriptus est antiquum probatumq; patrem meū quem q̄ lete susceperit tu in vultu eius ego in litteris suis legi. Alter penes me substitit: quē licet nō tanti faciat iudicium meum: quanti amor fecit illi⁹ caruisse tamen eo noliz. At si scriptor forte quod prarum fateor fidus affuerit credo te sperare quod ⁊ hoc ⁊ quicquid potero pro tua consolatione pro no uolentiq; aio semper faciam: ⁊ p̄sertim quo ad studium religionis pacemq; animi proficias: ⁊ christi amorē. Quē tu frater cū te suspirijs sanctis

Aug⁹

qdē pñt eē cāe deo note: ꝛ quedā fortassis hoibus nō queor ergo mutata tpa: nec cās quero: sed mutationē astruo cōtra opinionē inuenū nr̄oꝝ qui hec iter mala geniti: qꝫ aliud nil viderūt: nil aliud fuisse ꝓtēdūt: insciꝫ atqꝫ icreduli ꝛ mutationē tēpoꝝ manifestam ꝓsus ac flebilē mutatis studijs nr̄is atqꝫ aīs iputāt: quos mutatos fateor ꝛ gaudeo: sꝫ mutatio hec nihil ad alteraz: neqꝫ enim minus rapido acta ipetu rota ingēs uoluit: qꝫ formica iterim per illā segnis incedit. ¶ Illud deniqꝫ in litem ueniet. Mutationē hāc nō rerū eē nec tēpoꝝ ac nec mūdi qdē sed soloꝝ hoium. qō ipse etiā in pte nō negem sciēs mūdi appellatione sepe hoies accipi: qꝫ haud dubie factꝫ est: ꝛ quoꝝ usui mūdus obsequit: ꝛ sane mutationū huiuscemodi multe ipsis in hoibꝫ cāe sūt: ꝛ figs altius fodiat fortasse oēs sed alie apparēt: latēt alie. Certe q pietas/ q vitas/ q fides/ q par exulet/ q ipietas/ q mēdaciū/ q pfidia/ q discordia ꝛ bellū regnet: ꝛ toto seuiat orbe terrarū: q p̄donuꝫ manus ipie q̄si iuste acies p̄o libito uagent: ꝛ uastēt ac diripiāt qcqd est obuium: neqꝫ hijs urbes obstare ualeāt: neqꝫ reges: q ifecti mores deprauata studia: deformati ritus: palā est: nō nisi in hoibꝫ radicē mali totā eē: q̄ꝫ uis ego ut tā dirā nō de causis nūc sed de reb⁹ tm̄ disputē: que ꝓfecto nobis pueris adolescētibusqꝫ nō erāt. Rara bella iter regna uel populos de finibꝫ aut de iniuriis gerebant. Societas ꝓtra oē genus humanū nulla usqꝫ nr̄oꝝ euo fuerat. Erāt societates mercatorū q̄s ipsi vidimus: qbꝫ añ oēs p̄ia diu floruit mea: per q̄s quāte cōmoditates afferent hoibꝫ difficile est dictu difficilius creditu: per has enim tot⁹ fere nr̄e urbis regebāt reges ac p̄ncipes vniuersi horū ope ꝛ p̄silio fulti erāt. Alterius gn̄is societates peregrinoꝝ magno agmine deuota loci hierosolymam romāqꝫ petentiū cernebant. fures ibāt singulatim noctu pauidi. nulle furiū diurne acies cāpis explicabant: nulli armati societatū duces: famā sibi gentiū cladib⁹ ꝓpria feritate quesierāt. Quint⁹ ꝛ vigesimus annus est: ex quo auribꝫ p̄mū nr̄is horrisonū hoc nomē itonuit: qō malū breui quantū creuerit: quoꝝsumue ꝓcesserit videm⁹. Ac miseri ciues ꝛ agricole: imo ꝛ reges ꝛ pōtifices usqꝫ ad sūmū maximūqꝫ oium expti sunt: qui ut supra attigi ad rhodanū: vsq; nup abijt semiobsessus ab illis: atqꝫ ad indignā redēptionē extitit coact⁹: qō nec ipse tūc tacitus tulit: sed iter suos merito qdē grauiter questus est: nec ego ad eū scribēs silui. qs terribilē igit ꝛ infandā hāc mutationē tēpoꝝ nō agnoscit: aut qs negat? Cōsequēs enim est: ut aut sensu careat: aut pudore. dissimulari neqt sese oculis igerēs pessimarū ac nouarū rerū fulgor horrificus ac lugubris: qñ ea nūc quotidie mūdus felix patit: que nup homi nū nullus audierat. Quid de alijs? nom̄ pestis audituū erat ꝛ in libris lectū. pestis ulis exhausura or bē visa nō erat nec audita. hec per annos iā viginti ita oēs terras ꝓterit: ut itermissa qdē alicubi forsitan: aut lētescēs extincta utiqꝫ nusqꝫ sit: adhuc ita indies dum visa est abijsse reuertit breuiqꝫ gaudio circūuentos aggredit: ꝛ hec ipsa diuine nisi fallor ire testis: ac scelerū humanoꝝ: que si aliqñ finirent aut decrescerēt celestes quoqꝫ mitescerēt ultiones Terremot⁹ ꝓterea auditū lectūqꝫ erat nomē. at rē ipsam ab historicis rei cām a phis querebamus. ꝛ motiūculas nocturnas forte aliqs raras qdem: ꝛ ambiguas somnioqꝫ silimas: curiosi sibi hoies fingebāt. terremotū uerū nr̄o euo nullus senserat. vigesimus annus est nūc: vnū enim mali utriusqꝫ ꝑncipiū fuit: ex quo alpes nr̄e q̄rum'mot⁹ isolitos ait Maro. viij. kal'. februarias tremuē. iclinata iaz parūper ad occasum die. italieqꝫ sil'ac germanie parꝫ magna cōtremuit tā uehemēter ut adeē mūdi finē inexpti qdā crederēt: qb⁹ isueta ꝓsus ꝛ nunqꝫ cogitata res erat. Uerone tūc in bibliotheca mea solus sedēs q̄ꝫ nō in totū rei nescius: repētina tm̄ ꝛ noua re pcussus/ solo tremēte sub pedib⁹: ꝛ vndiqꝫ ꝓcurrentib⁹ ac ruētib⁹ libellis obstupui: ꝛ egressus thalamo familiā morꝫ ppl'ꝫ trepidissime fluctuā tē vidi. oium in ore funereus pallor erat. Qui hūc ꝓme secut⁹ est anno: roma tremuit: usqꝫ ad ruinā turriū ac tēploꝝ: sil' ꝛ ptes Etrurie tremuerunt de quo tūc sollicit⁹ ad Socratē nr̄m scripsi. Anno ide septimo tremuit iterior germania: totaqꝫ rheni ualis: quo tremore basilea cōcidit. nō tā magna urbs q̄ꝫ palchra ꝛ ut videbaī stabilis. sed ꝓtra nāe impetū nihil est stabile. Inde ego paucis añ dieb⁹ abieram Cesare ibi hoc nr̄o bono qdē mitiqꝫ ꝓncipe: sed ad oia lēto per mēsem expectato: qui mihi tandē in extrema barbarie querēdus fuit. de quo motu ad Joānē urbis illi⁹ uenerādū p̄sulē scribē aius fuit: q ab illo satis honorifice visum me nō obliuiscerer: ꝛ an scripserim nō memini: apud me aūt exemplū epl'e nō extat. Ceterū die illo in ipsius rheni ripis hinc atqꝫ hinc octuaginta uel eo ampli⁹ castella solo eq̄ta referunt: futurū nr̄a illa p̄ma etate portētū memorabile: si pastoris leue tugurium tremuisset. At maloꝝ usus metū ac stupore mortalib⁹ excutit. Et in hijs qdē mutatio de qua loquor eminet: causis latētib⁹ ut dicebā: nisi q credēdū est ut alia: sic ꝛ hec culpis hoium ꝓuenire: q̄rum nullus est modus aut nūs. Interesse aūt q illa hoies faciunt: hec uera pmittēte qdem aut iubēte deo ꝓpter humana flagitia: que si qñ desinerēt desinerēt ꝛ flagella. ¶ Postremo q̄cū qꝫ sit maloꝝ cā qsqs agens hec vitas est. En p̄i ut die vno annos nr̄os oēs tibi añ oculos cōgessi: merito qdē lōge ipares: nūo autē pares. quē ego nup ad amicū scribēs bona fide sum ꝓfessus. Tu an idē facias an adhuc qō nōnulli senū solēt: iuuētā respiciēs aliqd etiam nūc occultes/ nescio. Uiue felix ꝛ uale nr̄i memor.

De terremotu

De terremotu

De ruīa Basilee ex cā terremot⁹.

¶ Ad Paulum de bernardo Uenetum transfretātes uotis reditus prosequitur. Epistola. III.

Usi tecū amice: nec lusisse me penitet: bonā tibi epl'am ludo exor: si: ad quā qd opus est multis? Sētio uera eē que dicis oia. Scio me amari abs te: quātū amare hoiem pōt hō. Neqꝫ hymeneos tuos nr̄e amicitie obstare suspicor: sꝫ fauē: cōiugalis enim sarcina: que ut blāda iterduz: sic leuis est: nunqꝫ quo te acriuſ ꝓueniet: eo me dulcius suspirabis. Neqꝫ vo silētiū tuū in argumētuz tepescētis ai traxerim: amicoꝝ oia bonā in partem trahē solit⁹. Si tu mihi seu colloqo pñs seu absens lris creber sis: credā te tuis affectib⁹ morē gerere: sin rarior occupationib⁹ meis. alterū apud me feruidi amoris: alterū discrete uerecūdeqꝫ modestie signū erit. Nō est ergo qō uereare: ne qd mihi non dicā de tui amore: sed de tuarū quoqꝫ rerū iudicio exciderit. Idē totusqꝫ es: atqꝫ iteger apō meū cor. ¶ Reliquū est ut qñ ad trāsmarinū iter accingeris fauſtā tibi nauigationē ꝛ uotiuū reditū ꝑcer planū

In animōe semiobsessus fuit pōtifex

uaticinaretur: nonne inuisus pariter atq; insanus haberetur uates? Sed teneo ordinem. Et q̃q̃ de maioribus possem: ut memoria tamen tua nostre astipuletur assertioni. de hijs que simul ambo vidi mus cupidius tecum loquor. Inde igit̃ simul quo q;: nam quid diuisim magna etatis parte gessimus

Mos pesu lan⁹

vicina iam pubertate ad montem pessulanum florentissimum tunc oppidum: iurisq; ad studium de latij: aliud ibi quadriennium exegimus: cuius tunc potestas penes maiores balearice regem erat: exiguum preter loci angulum francorum regi subditum: qui/ut semper prepotentium importuna vicinia est: breui totius oppidi dominium ad se traxit. quenam vo tunc ibi quoq; tranquillitas: que pax: que diuitie mercatorum: que scholariu turba: que copia magistrorum? Quanta ibi nunc horum omnium penuria: publicarumq; & priuatarum rerum quanta mutatio: & nos scimus & ciues qui utrũq; viderunt tempus sentiunt. ¶ Inde Bononiaz per rexim⁹: qua nil puto iucundius nilq; liberius toto esset orbe terraru. Meministi plane qui studiosorum conuentus: quis ordo: que vigilantia: que maiestas preceptorum. Jurisconsultos ueteres rediuiuos crederes: quorum hodie prope nullus est ibi: sed pro taz multis & tam magnis ingenijs vna urbem illam inuasit ignorantia. hostis utinaz & nõ hospes. uel si hospes ac non ciuis: seu quod multũ uereor regina. sic mihi omnes videñ abiectis annis manuz tollere. Que nam ibi preterea tũc ubertas rerum omnium: que ue fertilitas: ut iam pscripto cognomine per omnes terras pinguis Bononia diceret. Jncipit illa fateor quidem huius pontificis maximi: qui nunc rebus pfidet consilio ac pietate reuirescere atq; pinguescere. uerum bactenus ut illius urbis non modo precordia: sed medullas rimareris: nihil macrius: nihil aridius inuenisses. facete ut in malis iocari solitus erat. Jlle vir optimus ad illius regimen: legat⁹ de latere: ut ipsi uocant missus nouissime: ad quem visendum anno retro tertio cum uenissem: post parui hospitis letos & nimis honorificos amplexus: sermonem uariũ exorsi sumus. querentiq; mihi publico de statu. hec inquit amice bononia olim fuit: nunc autem macerata est. piceni nomen oppidi traxit in iocum. Sentis puto ut dulci quadam cum amaritudine inter hec mala & bonarum memoriam rerum uersor: heret memorie mee credo & tue idelebile fixumq; uestigium illius temporis quo studiosoruz vnus ibi agebam. uenerat iam etas ardentior. iam adolescẽtiam ingressus & debito & solito plus audebam. Jbam cum equeuis meis: dies festos uagabamur longius: sic ut sepe nos in campis lux desereret: & profunda nocte reuertebamur: & patẽtes erãt porte: siquo casu clause essent/nullus erat urbi murus uallum fragile iam disiectum senio: urbem cingebat intrepidaz. Nam quid muro seu quid uallo tã ta opus erat in pace. sic pro vno multi erant aditus quisq; cõmodiorem sibi carpebat ingressu: nil difficile nil suspectuz erat. Ut muro: ut turribus: ut propugnaculis: ut armatis custodibus: ut nocturnis excubijs opus esset: interne primum uenena tyrannidis post externorum fecere hostium insidie atq; insultus. Quid notissima ruminans circa bononiam demorari stilum cogo: nisi quia tam recens illius mihi ueteris bononie memoria est: ut quotiens

Bonõia

hanc videre contingit somniare crediderim. neq; oculis ipse meis fiderem. sic multos iaz per annos pati bellum: libertati seruitus: copie inopia: ludis meroribus: cantibus querele: choreis virginum predonum cunei succesere: ut preter turres atq; ecclesias adhuc stantes miseramq; urbem altis uerticibus despectantes hec que bononia dicebatur diu quid vis potius q̃ bononia videretur. ¶ Sed ut iam bononia discedamus: acto ibi triennio domuz redij. illam dico quam pro arni domo perdita mea mihi sors bona utinam reddiderat: rhodani turbidam ad ripam: qui locus a principio in finem: & si vno semper tenore iudicij: non tam propter se q̃ pter concursantes & coactas ibi concretasq; totius orbis sordes ac nequitias multis atq; añ alios mihi pessimus omnium visus sit: tanto tamen sese peior factus est: ut quod nemo nisi prorsus impudenti mendacio negare audeat: sibi ipse collatus fuisse olim optimus videri possit. Nam ne singulis imorer: q̃q̃ nulla ibi vnq̃ fides: nulla charitas: & qõ de Hannibale dicitur nihil ueri: nihil sancti: nullus dei metus: nullum iusiurandum: nulla religio: ibi non quidem propter se: sed propter presidentis electionem summa uere religionis ars esse debuerat. erant ibi tamen quantum oculis apparebat multa securitas ac libertas: que ita funditus periere: ut cum ceteris & publicanorum inaudito ibi bacten⁹ & ignoto deprimatur iugo: & metu grauí hostium sine fine circũsonantium necesse fuerit nouis urbez menibus circũplecti: & ubi noctibus totis apta omnia fuerant: luce media: portaruz aditus armis obstruere. Neq; id ualuit: quin male tuta ferro ac menibus redimenda auro: & precibus salus eẽt. Jdq; ego dei nutu gestum seu permissum reor: ut uel sic vicarius suus: quicq; illi assidẽt neglecte diu nimis sponse in memoriam ac desiderium traberẽtur: qõ siue hac causa siue insita virtute. iaz in pontifice factum vides. reliquos duriores aut deus molliat: aut mors quod cepisse iam visa est. Ceterum mala hec si capiti accidẽrũt: patiẽtius ferant mẽbra: nec mireñ q̃q̃z: si quos a limine pprio pñs Romanus pontifex ipse nõ arcuit eiusdem absentis reuerẽtia non cohercet. ne qua enim uetus mali osuetudo recens bonum interpellet: uellicãsq; nõdum stabiles animos redeundi forte ingerat appetitum. plagaz illam latrocinijs maxime nũc infestã scim⁹. ¶ Unũ bicanteq̃ longius eam qõ mepremit dicam. nitar q; hodie qõ uerum nolim tecum loquendo iuuenescere. Nosti ut in illo surgentis vite flore: cuius ante memini quem grãmaticorum in stramine uelut in delitijs egimus: cum semel parẽs meus patruus q; simul tuus: qui ea ferme tunc etate erant: qua nũc sumus ad carpẽtoracẽsem quam modo dicebã ciuitatulam de more uenissent: patruuz ipsum quasi aduenam uolũtas cepit ex vicinitate credo & notitate rei orta preclarissimum illum fontem forgie videndi: qui per se olim notus si parua de re gloriari cum amico idest secum licet: meo longo postmodum incolatu meisq; carminibus aliquanto notior factus est. Re audita puerilis & nos cupiditas exciuit ut duceremur. & qñ non sat tuto cõmitti ego videbamur: singulinobis famuli dati sũt: qui eos ipsos nosq; ut fit a tergo cõplexi regerent. Atq; ita mre illa otium optima: q̃s qdem viderim: que carne mea: amore autem cõmunis mihi tecũ fuit: vix

Rhodanus

Hannibal

qui lachrymas & querelas p̄essi sic affectib⁹ sum oppressus: ut q̄m illi nihil aliud eēt q̄d tribuēe possem ad celū. pfecto nec terrestria iā curāti tēperare neq uerim: quo minus hoc ultimū & iane tribuerim ob sequij genus: & si nō sibi utile gratū mihi. hoc illi igit̄ sacrū uolui nō cām lachrymis ut Maro ait: ꝫ memorie nō tā mee cui nec saxo nec carmine opus erat q̄ eoꝝ quos illuc casus attulerit ut sciāt q̄tus ille suis ab ipso vite p̄ncipio charus fuit. Q̄uis au tē ciceroniana sīa sit philippicarū libro. viij. gr̄am aliā referri mortuo nō posse: q̄ statue uel sepulchri apud nos tū quedā maior est gr̄a p̄ces. s. ad deum fuse: pro defuncti aia ac salute. hijs nō eget utiq; in fans meus. Nihilomin⁹ tū q̄d in cōspectu dei nec celi ipsi mūdi sunt: nec ifans vni⁹ diei sup terraꝫ sine pctō: pro hoc quoq; mifico rdiā ei⁹ iploro ut ab ampleru meo diuulsum suo illū foueat benign⁹ am pleru. Sic illi⁹ amor puuli totū meū pect⁹ impleue rat: ut an vnq̄ tū aliqd amauerim: haud facile dictu sit. En amice q̄liter affect⁹ ad solādū alios acce do. Sed nec tibi ego: nec tu mihi alius. Et te ergo qua possum: & nō minus solatij idignū me cōsolor multi alios: gdā scelibris aut tractatib⁹ p̄solati sūt. Ego utrūq; sīt facē molior. q̄d ut spo tibi gratius q̄ lecūq; remediū erit egrotāti pstitū ab egroto. bene enim ualēti egrū vbis solari facile est. nulli⁹ solamē altius in mestū aium descēdit q̄ sil'ima patiētis. & ideo efficacissime cōfirmādis astātiū ais uoces sūt que ex ipsis supplicijs emittunt. Quid q̄ nec mise reri plene miseris nouit: qui nō ipse pari miserie ge nere miser in suis siue in se fuerit: aut saltē eē potue rit. vñ est horror ille stupor q̄ enee quē mihi de me dio nāe sinu sūpsisse Virgilius videt. & subiēs cha ri genitoris imago: ut regē equeuū crudeli vulne re vidit vitā exhalātē. Q̄d illa iā regina erul erulē miserata p̄dixerat. Nō ignara mali miseris suc currē disco. Succurro ego tibi & solor te amice p̄ spatio tpis p̄q; igenij viribꝰ: & meip̄m solū: q̄bus sunt cūcta coia spes & metus & gaudia & dolores. Jdeo ut dixi vulnera nr̄a p̄iūgo: ut medicamenta p̄misceā. ¶ Possem pro remedio pb̄oꝝ & poetarū oium vireta pcurrē: & electos tibi sniarū flosculos hincide decerpe. possem & pectusculi mei latebras scrutabūdus igredi. & sigd ibi de p̄prio eēt circun spicē: nisi q̄ aliena nota sūt tibi. nr̄a aut in sil'ibus amicoꝝ vulneribꝰ ac morbis assūpta olim: & aliena sciēti ingerē supbū: & nr̄a replicare supfluū & noua raptim cogitare difficile est. Ad hec subitis malis repētino opus eē remedio nouim⁹: utiliusq; fuerit mox vulnus alligare pro tpe purāq; & facilē quālibet ac cōem medicinā apponē: q̄ in pegrinis an tidotis cōquirēdis tps terere: dū neglecti vis vulneris ingraueſcat. uereoꝝ ne ad hec ipsa fero nimis accesserim. q̄ ep'e tue oēs pro locoꝝ vicinitate tarde admodū ad meas manus puenē. ¶ Diuꝫ sane que pro nr̄a cōsolatione dici possent: qbus igē tes iplerent libri. hec ni fallor sūma est. Attollenda humo desideria armādūq; aium: ne cōspectu hostis exhorreat: aut terribiliuꝫ spe sine ulla fortune violētia manū tollat: q̄dq; elegātissime ait Licero abstrahēdā mētē: a sensib⁹ & cogitationē a cōsuetu dine abducēdā. hoc si facē potuerim⁹: nihil miserū erit oium que miserrima vulgus existimat. Nil ti bi q̄d nō mihi hodie cōsulturus sum. Jnfātes nr̄i & p̄dulcia pignora auidi & fortassis udi querūt ocu li: suspirātq; grauiter ulcerosa p̄cordia. Certe hu manū illis fuerit mori: neq; aſi die accidit: cui nul lus est ascript⁹ dies humanū nobis ablata vite so latia optare. lumina oculoꝝ nr̄oꝝ baculos ac spata p̄sidia tue istātis mee iā p̄tis senectutis. Quid er go: ut humanū desiderare sic flere femineū. Nēpe excusat hoc nr̄m desideriū nā: que nescio q̄d ener ue & ligdū ais nr̄is inseruit. Jdq; in p̄mptu posuit ut oib⁹ maxime ifirmioribꝰ palā eēt. Ex diuerso nā eadē mollitiē hāc accusat: que virile q̄ddam ac soli dū ipsis nr̄is in mētibꝰ posuit. sed p̄fundius sic ut nisi vtutis auxilio erui atq; effodi nequeat ac nego cijs applicari. p̄mū illud ultro sensib⁹ obuiuꝫ: hoc scōm sine studio vir puiū rōni: mētē scilicet a sensi bus abstrahēdā: cogēdāq; in specus itimos. ubi in uicta securitas: & masculi habitāt cogitatus. Jtaq; facile flemus: difficilime cōsolamur. Estq; hec iam uet⁹ & imobilis cōsuetudo suos flēdi uelo pietatis obsita: & pietatis excusata/ imo laudata cognomine: nec ieptijs solū vulgi: sed magnoꝝ hoiuꝫ firma ta sentētijs atq; exēplis. Quātum fleuit Octauia Marcellinū suū clarissimū adolescētē. & Virgilia no carmine nobilē/ sed mortalē tū. Nullus illi flen di alius q̄ viuēdi modus fuit. ut hic serui ueniam demus: nec seq̄mur idoctos: qui nimis multi sunt. Quātū sapiētissim⁹ grecoꝝ Nestor suū fleuit An tbilocū Hectorea pemptū manu: q̄ miserabilibus comites q̄nib⁹ agitās cur ad eū pueniſſet diez: & nām suā nimie viuacitatis accusans? Quātū deni q̄ nr̄ nup Paulus Hānibalēsis suū luxit haud ul timus p̄cerū romanorū sed dolentiū oium lōge p̄ m⁹: & sic oia luctuuꝫ exēpla tristi suspirās victoria ut ex oib⁹ qui nūc adsint memorie vnus hic nulla externa adhibita sola vi doloris iterflēdū p̄cluso re pēte spū extinct⁹ miser p̄ caꝝ nimis filiū sequereē ad sepulchꝝ comes. ¶ Theodosi⁹ Macrobius vir curiosissim⁹ Maroneū pathos anxie ptractās huc nimiꝝ carmē illud adducit ubi occiso filio meẽti⁹ etruscoꝝ exul ait. Nūc alte vulnus adactū. Et q̄d ingt aliud ex hoc itelligēdū est q̄ hoc altum vuln⁹ amittere filiū. Et rursus idē hec nisi sola fuit q̄ per dere posses. Sed & hic ingt accipiēdū est p̄ire esse amittere filiū. Ecce tibi qui doceāt mortē filij non vulnus mō p̄is esse sed mortē. Mille sunt talia q̄ bus totū q̄d vbiq; est vno vulgus ore p̄sentiat. hij errores in cōi hoium opione v̄sanē. & q̄si cū lacte nutricū hausti nulla interim his sanādis/ cura ipē sa/ aucti indies nos ab infantia in senīū p̄sequunt. At si viri sumus si a vulgo ulla ex p̄te differimus/ nil vulgare nos deinceps: nil plebeū decet. q̄d enim singulare nomē q̄rimus: si coibus sentētijs inhere mus? Singularib⁹ ingenijs ac studijs singularis fama q̄rit̄. Stultus est qui per multoꝝ uestigia ad paucoꝝ gl'iā puētuꝝ sese spat: hēt vnusq̄sq; trames suos terminos. Si delectant animū clari fines ar duī & laboriosi calles placeāt per hos te ducē me q̄ ipsum uelim. ¶ Durū fateor suoꝝ mortib⁹ nō tā gi: nec ego tāgi p̄hibeo: ne ipse sim durior. durum quoq; nō ruere: ut sit durū certe laudabile. optabi le vtuosum est q̄d nō eēt/ nisi durū eēt ac difficile. sed laudis amor & vtutis hāc duritiē lenit. Quid agēdū queris dixi iā: & mēs a sensib⁹ & cogitatio a cōsuetudine abstrahēda inq; arcem rōnis altissi mā attollēda est. Illic ges hitat. illic tuta oia & trā quilla. Jnde cūcta sub pedib⁹/ mūdū/ vulg⁹/ opio-

Licero

Virgi⁹

Licero

Octa. uia

Mācel linus

Nestor

Paulus

ueteris argumētū atq; imago quedaz eēt:ruiniſq; pñtib⁹ pteritā magnitudinē teſtareť. Erāt tam̄ ad huc cinē in illo gñoſe alique fauille nūc extinct⁹: z iā gelidus cinis eſt. Erat ex cineribⁿ ueterū renatus phenix vnicus ſenex ille gl'ioſiſſimus Stephanus colūnēſis cius quez ſup̄ memoraui mei ducis magneq; z illuſtris:ſed caduce nimiū genitor familie vir cū ſuis ſepe mihi dict⁹ dicenduſq;. Erant alij qb⁹ ruine ille ſaltē p̄ie chare eēnt:quoz nulluſ aut ibi nūc aut humanis in rebus iam ſupſtes eſt. Quarto rurſus anno neapolim p̄rexi: z lz ſepe poſt id tp̄s romā neapolimq; redierim. p̄me tñ impreſſiones herēt aio. Erat ibi tūc Robertus ſicilie imo italie imo regū rex cuius vita felicitas: moꝛs exitiū regni fuit. Ipſe qdē me digreſſo nō diuti⁹ ſuperuixit. Et plane ſi celo obſtāte uetabať igruētib⁹ malis occurrē ut ſolebat:vir cuiq; tēpeſtiuius mori p̄tingit:ut mihi plane ad eximiā vite felicitatē talis moꝛs acceſſiſſe videať. Ego aūt anno demū q̄rto ſic tūc vitā q̄ternario patiebar. Illuc rediēs nunq̄ rediturus niſi me clemētis tūc romani pōtificis iuſſus urgeret:muros qdē z plateas z mare z poꝛtū z circūfuſos colles nitiferoſq; emin⁹ hinc phalernū:hinc ueſeuū:indi capreas quoq; z iarimē z p̄chitā ictas fluctib⁹ iſulas z fumantes hibernis mēſib⁹ baias:notā mihi neapolim nō ueni. Semina vo cladiū multarū atq; ipēdentis ſigna miſerie clara p̄ſpexi:cuius me tā certū fuiſſe uatem doleo. At qd ide ſentirē nō vbo ſolū:ſed z lr̄is tonāte iaz fortuna:nōdū tñ fulminate teſtat⁹ ſum:que ita poſt illicet ipleta ſunt oia: z multa iſup addita:ut uaticiniū ipſum meū q̄uis horꝛibile infinita malorū ſerie vinceret:que deflere q̄ enüare facili⁹ multo ſit. Nō multo añ id tp̄s in has terras in qb⁹ adoleſcēs ſtudioſus fuerā ocioſus: z iā vir reuerſus amicitia trahēte illius cui⁹ adhuc memorie multuz debeo:ciſalpinā hāc galliā quā tm̄ mō p̄us attigeraz: totā vidi:nō ut aduena ſed ut accola urbiū multaꝝ Uerone in p̄mis z mox Parme ac Ferarie. demū Patauī:quo me illa quaz diſcutē neſcio:catena ea dē traxit amicitie. ſed alterius viri optimi cui⁹ caſū nunq̄ ſine dolore meminero: qui cū vndiq; maximus clariſſimuſq; vir eēt pegrini puiq; hois z ſolo noie cogniti:nec vnq̄ ut ipſe aiebat niſi ſemel vi ſi:idq; in trāſitu familiaritatē:diu ſic ambiuit quaſi per hoc magnū aliqd ſibi ſueq; reip. queſiturus. z eius qdē urbis icolat⁹ illo ſupſtite cōtinuus mihi ſicut auguroꝛ futurus:eodē reb⁹ exēpto ppetu⁹: tñ fuit lz iterrupt⁹ ex cāis. p̄inde urbs hec quo p̄imū tpe ad eā ueni:ſic recēti peſte illa terribili attrita erat:ut debinc p̄mogeniti illius p̄uidētia ac ſtudio z uſq; ad hoc tp̄s incōcuſſa pace fateri oporteat:vnā hāc ex oib⁹ erectā potius q̄ delectā. Ad id vo qō anno anteq̄ illuc uenirem. hoc eſt añ peſtis initiū fuerat iparē ſibi ac diſſil'em p̄ſus ut reliqs Mediolanū ſerius ac Ticinū nouī. Et qd vis dicā Nulla oium eſt que fuit:nō dico añ multa ſecula: ſed nup nr̄a memoria. viſa enim nō lecta loquoꝛ ul' audita. Ipſa urbs mediolanū quā añ mille qngentos annos florentiſſimā lego: z que ut puto nunq̄ magis q̄ nr̄a floruit etate. nūc non floret ut ſolita eſt: q̄uis adhuc magnitudine z potētia atq; ut dici p̄ōdere ſuo ſtet:ciues ſuos iterroga: fatebūtur hec ita eē. triſtiuſq; aliqō de ſuo addēt. Quid nūc Piſas ubi vite ſeptimū annū egi:ſeu qd Senas lo

Steⁿ⁹ de colū na

Mel'm

quar?qd dilectū mihi p̄mi exiliū atq; originis mee locū Aretiū:vicinūq; illi Peruſiū:qd ne alias dicā vna oium cōditio eſt. Nō ſunt hodie qō heri ut cū ſit mira uarietas rerū tñ icredibilis ac ſtupenda celeritas. Poſſem te mō per italiā totā:imo z p oēm europā paſſim circūducē:noua ubilibet ad inceptū argumēta repturus. ſed uereoꝛ ne meip̄m teq; z alios ſiqui hoc nr̄m collogum audituri lecturiq; ſunt fatigē ſi te per oēs terras ſtilo ducā:q̄ruz recēs ſimul z miſera z apta mutatio eſt. delectat⁹ tñ ſū. Neſcio an ſat p̄p̄rie hoc dixerim:niſi ſit que dā in merore delectatio. Sed p̄fecto libuit mihi te cū hactenus fando:pegrinari per trāſactos annos ac loca diſtātia:eaq; maxime in qb⁹ aliqñ tecū fui. z qō iter pedib⁹ aut nauib⁹ mēſi ſumus calamore metiri. Nullo aūt pacto harū rerū per memoriā indicta p̄ria trāſire poſſum. Illa vo qd eſt aliud q̄ uarietatis ifauſte argumētū euidēſ:que nudiuſtertius cōueniētiſſimū nacta uocabulū iter alias non italicas mō:ſed chr̄ianas urbes reb⁹ oib⁹uſq; adi uidiā florebat:moꝛ deinde crebꝛis malis extra icē dijs ac bellis iterſectis ac peſtib⁹ uſq; ad miſericordiā deformata. oēs certe moꝛtales añ alios qdē ſuos ciues admonet quāta ſit in reb⁹ peūtibus ſpes hñda. Dic mihi cōtentioſus forte aliqs obuiet. Eſt enim gen⁹ hoium qb⁹ qñ viriū nihil eſt ad ueritatē defendēdā z geſcē neſciūt:fallacijs hāc oppugnāt idq; ſibi artificiū facē. Q̄ō negari igiť nequit in hijs:q̄s dixi urbib⁹ uerū hoc eē fatebiť. in alijs foꝛſitā nō ita. Atq; hoc reſpectu mutationem vniuerſi nullā eē q̄ quātū vni decreuerit ac creſcit alteri. Cui ego rñdeo oſtēdat mihi in occidēte aut in artho uel in vna urbe p̄riū z vicerit. Certe enim hec ipſa vñ tibi nūc ſcribo: z cuius ad ultimū incola fact⁹ ſum:nō tā oblectationē q̄ ſecuritatē z getē querēs Uenetoꝛ urbs q̄uis z p̄ſilio ciuiū z loco rū ſitu iter oēs alias nr̄i oꝛbis p̄ſpo ac tranqllo ſit in ſtatu. fuit tñ aliqñ p̄ſpiore tūc. ſ. eū viſendi gr̄a cū p̄ceptore meo huc p̄mū e bononia adoleſcēs ueni: z hoc quoq; ſic eē nō negātes ciues audias. etſi q̄ nec ipſe negauerim aliqd imo q̄ plurimū edifici is acceſſerit. Sin me lōgius cauillatoꝛ traxerit fateboꝛ me qd apud ſeres indoſq; agiť neſcire: ſz egy ptū ſyriāq; z armeniā totāq; aſyam minorem:non alio rerum incremēto nec meliori uti forte q̄ nos. Nā grecie calamitas ueⁱ⁹ eſt:ſed ſcythārū recens ut vñ nup ingēs aia vis frumēti nauib⁹ in hāc urbē inuebi ſolebat:ide nūc ſerius onuſte naues ueni ent:quos urgētes miſeri uēdicāt parētes:iāq; inſolita z iextimabilis turba ſenioꝛ utriuſq; ſex⁹. hāc pulcherrimā urbē ſcythicis vultib⁹ z iformi collu uie:uelut amnē nitidiſſimū toꝛrēs turbidus inficit que ſi ſuis emptorib⁹ nō eēt acceptioꝛ q̄ mihi z nō ampli⁹ illoꝛ oculos delectaret: q̄ delectat meos: neq; feda hec pubes hos anguſtos coartaret vicos neq; melioribⁿ aſſuetos foꝛmis iameno aduenas cōtriſtaret occurſu. ſed itra ſuā ſcithiā cum fame arida ac paleti lapidoſo in agro ubi Naſo illaz ſtatuit:raras herbas dentib⁹ uelleret:atq; vnguibus. z hec qdē hactenus. Sed inſtabiť z uarietatē queri dicat imerito:q̄ſi huius tm̄ mō ſit etatis cū ſit oium. Ego aūt nihil queroꝛ ſciēs ab initio rerū uolui oia nihil ſtare. Nec dico:qd putas cāe eſt q̄ p̄ora tpa meliora fuere q̄ nūc ſunt? ſtulta eſt eni ut ait Salomon huiuſcemodi iterrogatio. Multe

Uenitie

Naſo

Sal'on

multi atq; opibus in quibus fere omnes insaniūt: ⁊ p̄mum hercle de ꝓpio largiri filio tuo poteras: qđ tā multis alienis sepe largitus es. scōz utiq; cū labore ut quereres necesse erat. quehē illū uolebaſ in qb⁹ plurimi laborāt. Ad ꝓiugiū in q̄ paucissimi gesciūt: deniq; illi⁹ filios ⁊ ut est aius filioſ filioꝝ vi dē fortitā exoptabas q q̄lis stimulus sit parētū ſ nescires: fili⁹ tu⁹ ipse te docuit ⁊ in fine modis oib⁹ id agebas fati nesci⁹: ut diuticule viuēdo diu eniz nemo hic vixit i labores multos: quodq; est pessimū in eternā mortē fortassis incurreret aut ifignē certe aliq; in erūnā: quā vita longior vir euadit: ut optato eni oia ꝓuenirent: qđ in rebus hoium raꝝ ualde est: horror tamē est meminisse q; dubia sepe q; misera sint que ꝓsperrima visa erāt. ois via bona est: cuius bonus est terminuſ: ⁊ quo breuior eo melior: at ꝓfecto qcqd pī filio laborat eo respicit: quo tuus filius iā ꝓuenit ad optabilē. ſ. ad felicem mortē: q̄uis eni multe sunt viuendi vie: hec est meta oium cui vir aliqd addere multūq; detrahē exoptatū uotis vite spatiū potuisset. ¶ Pone iā gemitū: mille sunt gemēdi cauſe: ſed gaudēdi alique. Mortalē in terris habuisti: habes in celis imortalē filiū: eras illi ſollicit⁹: ille est tibi: qui q̄tū ſe ameris nūc agnoscit: ⁊ quos nūc usq; nesciūt omnia vidētis in facie tuos videt affectus: vicēq; retribuens p̄ro te deū orat: p̄cator fauorabilis: digne p̄eces ⁊ facilis exaudit⁹: nūquā tibi filius fuit utilior q̄ nūc est plus dicā: pondus oli carū licet iā p̄sidio esse incipit qđ praro hic īmo nunq; accidit: habes filiū de quo nihil metuas multū speres. dico iterū qd fles igit̄? gaudēdū est tergēdiq; oculi: naz potes mō ne nolis maloq; tuo sciens faueas. Sic eni hēto oēs hos singul⁹: has lachrymas: hec lamenta nō nāe oium esse ſed ignauie singuloꝝ. Nā ſi essent oium oēs flerent parit̄ ſuoꝝ in mortibus: ⁊ tātūdē flerent. Nūc aūt: neq; oēs flēt: nec flent eque oēs: neq; ideo minus amāt qui flent minus: aut etiā qui nō flent. Nēpe cū fortia maximis icti b⁹ resistāt: mollia facillimis rūpūtur ipulſib⁹: non ut agentis vires id faciant: ſed ibecilitas patiētis. Et ſi aūt nō ſaturari amorē lachrymis ſcribat maro de fedo tū amore ibi loqtur: que ai pgravis est passio: ⁊ haud dubie de crudeli amore loq euz ipſi ſui ꝟsus dare iudicāt: nos de pio honestoq; loquimur amore: in quo pietas ſola requirit̄: ⁊ dulcedo quedā ai: ⁊ rarū ac ſuaue ſuſpiriuz: ⁊ iucūda memoria defunctoꝝ. Sed nō passio ulla non meror: neq; lachryme: nō tā de viri pietate q̄ de infirmitate feminea ꝓdeūtes: utq; ita esse ꝓuideas incōſolabil⁹ ut dixim⁹ octauia fleuit. incōſolabil⁹ fleuit neſtor. At nō sic cornelia: nō sic cato: ⁊ fuit par ubiq; amor: parq; amādi cā: par gemēdi paritas: ōniq; ſeruū ac dānoꝝ: niſi q; octauia vnū cornelia aūt plēs amiserat. flēdi ergo diuersitatē fecit: ſola diuersitas aioꝝ: vñ actuū nr̄oꝝ pēdet ac vultuum tota diuersitas. fleuit ēt ut audiſti usq; in pnitiem paulus hānibalēſis: at non ſtephanus colūnensis vir ac vnicus etate: qui gñe ⁊ p̄ia vicinus paulo exēplū illi eē debuerat ne merori succūbēt. Js eni iā trib⁹ ānis ꝓtinus totidē clarissimis filijs amiſſis tādē paulo añ pauli obitū audito p̄mogeniti ſui viri ingētis ⁊ nepotis ex eo incōparabilis adoleſcētis iteritu qui in illo ciuili motu ſit̄ oppetierāt nec lachrymulā vnaz fudit: nec vbū miserabile: nec ac cētū triſtitie: ſed ad p̄mū nūciū defixis parumper terre oculis ad extremuz dixit: fiat uolūtas dei: ⁊ certe ſantius est mori: q̄ vni⁹ ruſtici iugū pati: Nā colaū ſignificās tribunū urbis Rome: quo tūc populi duce ea cladeſ accepta erat ipſo urbis in lumine. ¶ Pauca ecce ⁊ antiqtatis ⁊ nr̄e etatis: ⁊ viroꝝ ⁊ feminarū acta recēſeo ut uterq; ſexus patiētie ⁊ equanimitatis exēplū hēat: ⁊ q̄ multa alia: uel noua uel uetera ſunt exēpla magnifice fortiterq; ferētū ſuos caſus. Sed qm̄ ueterib⁹ pleni ſunt libri oēs: neq; ubi nā tibi querēda ſint nr̄o eges iudicio ⁊ sepe ēt ſcriptis meis exigēte mā ſunt inſerta: ex nouis adhuc vnū attingā: ſed illuſtre notūq; oibus an quoq; ſcriptū neſcio ſed altiore facūdia: ⁊ cultiore utiq; dignū ſtilo. Roberto illi qui ſenex iuuenē me dilexit: ut ſepultū ſenex diligā regi ſicuti o: imo quidē qđ pace oium nr̄i tēporis ſit dictū: ſi uera virt⁹ attēdit̄ regū regi fili⁹ vnic⁹ fuerat Karolus dux calaber. regine hui⁹ p̄ que nūc p̄ſidet: ipſe ditq; diu nō tranqlle ſed maximis regni motibus rerūq; turbinib⁹. Et his qdē magni regis fili⁹ igēti fama adoleuit eximie virtutis p̄cipueq; iuſtitie. Cū maiorib⁹ eni ſuis diuidēs p̄imoniū hoc virtutū: hāc ſibi partē gl'ie delegerat: ut cū pau⁹ vir fortiſſim⁹: auus liberaliſſim⁹: p̄ ſapiētiſſim⁹ biti eēnt ipe iuſtiſſim⁹ haberet ⁊ ſic erat. Cūq; oibus miſit nāliter filios amare in hoc tū hinc ⁊ p̄iem cogitabis ⁊ regē ac p̄ter amoris vim p̄ni ſucceſſoris etiā tāti curā. Illic filiū ⁊ talē filiū qui p̄ter virtutis excellētiā: qua nil in reb⁹ amabili⁹ nō p̄mogenit⁹ mō ſed vnigenit⁹ p̄i eſſet: quē nō p̄mū ſed ſolū regni ſucceſſio maneret: tūc intelliges q̄ illi carus eē potuerit: hūc in medio etatis flore: ⁊ in ſūma omniuz expectatiōe ac ſpe morb⁹ inuaſerat. Aſſidebat illi rex ſedulus nō tm̄ officio p̄is ſed medici: fuit eniz inter multa: qb⁹ oēs reges vicit phiſic⁹: etiā iſignis ſed ⁊ phiſica ⁊ medicie oēs ⁊ medici mortis ad aduētū ſilēt: obijt ergo adoleſcēs regi⁹ ſummo regni toti⁹ gemitu ac dolore. Solus p̄ cūctis flētib⁹ nō flebat. Qm̄ exactis eloqis nec vultu nec ueſte ali⁹ oīone magnifica ꝓceres meſtos ac populū ꝓſolat⁹ Emilij pauli laudē adeq̄uit qui in ſtatu ſil'i ꝓſolat⁹ ferē pp'm romanū. Et ſi eni ille duo amiſiſſet hic vnū: illi tm̄ duo reliq erāt licet in adoptionē dati q̄b⁹ chariſſimū ſe sciebat: neqt eni ars nāz tollē. Jſte vnū pdēdo oēs amiſerat: nec aduerſarū rerū refrigerīū gignēdi iā ſpes ulla ſuperat. Et tm̄ ipo die regni negocia explicuit lites audijt ac diremit: qd in re qualibet facto op⁹ eēt edixit nō lugubris quaſi rex ſed a rege alacri ſubmiſſis ꝓſolator aut vicari⁹ videret: ſed iā ſatis multa de hoc viro. ¶ Omitto aūt iob oib⁹ celebratū vitis cuius est illa uox orbis ſemp memorāda parētib⁹ meſtiſq; oib⁹ ⁊ afflictis dñs dedit dñs abſtulit: ſicut dño placuit ita factū est ſit nomē dñi bñdictū. Exēplū uet⁹ ⁊ regis ⁊ ſapiētis adijciā dauid ſiqdē ſūm⁹ vir amon p̄mogenitū ſuū: atq; ideo p̄dilectū ſibi iz iceſtū ⁊ in peccatis occiſum ac deinde filiū alīū Abſolō ſpecioſiſſimū iuuenē: ſed frīs interfectorē atq; in ſe etiā ipie rebellātē ⁊ in eo ſtatu aie ancipiti fine ꝓſumptum grauiter fleuit ut videm⁹. Jdē tamē dū ſuus egrotauit infans fleſſe qdem ⁊ ieiunaſſe legit̄. Poſtq; ꝟo ille obijt hic cibū ſumpſit ac deſijt flere factiq; ſui cām hāc attulit: ſi forte flētē p̄iem miſerat⁹ de⁹ filiū ſibi ſuū reſeruaret: viteq; redderet quo deſū-

Robt⁹

Emili⁹ paulus

Job

Dauid

Paulus Sic⁹

tibi equos ⁊ fauẽtes hinc ẽphiros emiti:illinc euros redeũti tribuat:nõ neptunus atq; eolus:quorũ alterũ sortitũ cũ frib⁹ insularũ oreq; maritime tẽporale dñiũ. Alterũ qdẽ tẽpestatũ sagũ:eoliarũ tñ inopẽ regẽ:iliacis ꝓstat fuisse tpib⁹:sed maris ⁊ terre celiq; regnator. Cui potẽs de quo scriptũ est qui ꝓducit uẽtos de thesauris suis. ⁊ iterũ cõcludẽs sicut in utre aquas maris:ponẽs in thesauris abyssos:ille qui impat uẽtis ac fluctib⁹. Ille inq; te icolumẽ comitet ac reuebat nobis:quos cuꝫ chara thori socia desiderio plenos lingꝫ: qq; tibi nauim ascẽsuro una secũ dicimus illud achillee coniugis apud Statiũ. Felix nr̃q; redi. Uale Pataui quinto kal'.septemb.

¶ Ad Donatũ apẽnigenã grãmaticũ ꝓsolatoria sup illi⁹ filij suiq; fil'nepotis imaturo obitu. Epl'a. IIII

Res ordine mestas epl'as tuas per hos dies habui. Quarũ ꝑma tetigit qdẽ. at scõa ipulit. tertia vo aium ꝓcussit. Sternẽ enim neq; ullus me iã rumor/ut spo:neq; si mihi credideris te põt:parabã ꝓsolationẽ imo admonitionẽ breuẽ. qd enim tu ꝓsolatore indiges:solari alios ⁊ meip̃m solit⁹:q̃uis ⁊ isignes medicos suis morbis alterius opẽ medici querẽtes sepe viderim⁹: ⁊ facũdissimos causidicos sua in lite externi patrocinium oratoris. vñ est illud vulgo tritũ. In ꝓpria causa aduocatũ quere. etsi enim id Cato ille senior virorum corpis atq; ai vigore fret⁹ incõparabili: ⁊ ꝑseo eloqo: ⁊ acri admodũ fisus igenio: nõ quesisse vnq; legit:q̃ter ⁊ q̃drigies accusatus ab emulis sicut ut nemo vnq; crebrius semp a se defensus:semper a iudicib⁹ absolutus:si cõem tñ usum respicis: vir usq; adeo sibi põt mẽs humana suis malis obsessa cõsulere:qn amici ꝓsilij ⁊ fide opis indigeat: Sed qd tardis ac rudib⁹ incõculcãdũ est:nec in cõculcãdo ꝓficit:id nobilib⁹ igenijs ostẽdisse uel strictim sufficit. Illud hac in pte mirabile. q̃ corporeis morbis ilico medicus accersit morbis ai nõ ita. quos tñ ⁊ piculosiores eẽ nõ est dubiũ ⁊ curari posse facilius. corpoꝝ eniꝫ morbi icurabiles multi sũt: aioꝝ nullus. mõ curari uelit is qui patit. Q̃obrem

Flaccus Cicero

puersitatẽ hãc mirat Flaccus nec imerito. Mirat ⁊ Citero:qui erroris huiusce cãm ⁊ subtiliter querit ⁊ depẽdit egregie suo in tusculano:ni memoria fallor luce tertia. Ego igit ne in hoc tuo statu iportune pbari uelle tecũ videar te remitto. ¶ Leterũ qcqd id erat qõ pabã:in filij tui egritudine orsus erã:ne deficeres aio: ⁊ ut aiunt añ tubã treme res:sed iter spem ac metũ rect⁹ icederes:patus ad utrũlibet. hec ꝑmo nũcio meditatẽ secũduꝫ auertit ac tertius:nõ iã morbũ afferẽs:sed mortẽ. plus mihi negocij allatũ dixerit gspiã. Ego ꝓtra sentio. dẽptũ plurimũ ac pene totũ. Multũ erat fateor:ut in filio tã dilecto ipse tua languida viscera ⁊ grauissimis dissecta doloribus inuict⁹ aspiceres:ut tñ id magnifice faceres suadẽ iã cepam/ac monẽ: ⁊ qõ i te forti aio passurus fueras:fortiter patereris in altero:si alter dici poterat quẽ genueras:quẽ alueras: quẽ docueras:cui tot⁹ incubueras:utcũq; res accepta eẽt:hortabar ut patiẽtiã atq; ꝓstãtiã:quaꝫ illustres multi olim viri in seipsis exhibuerãt:atq; hic isignẽ gl'iam ꝓsecuti erãt:exhiberes in filio:nõ ausus qdẽ uetuisse ne lãgẽti puero spũm cõpassiõis ipẽderes:ne nãe aduersum videret. Uerũ gsgs illũ casus excipet:tu ne rueres:sed erect⁹ stares. ⁊ si ne eũ tibi is qui dederat diutiuꝫ largiri siue eripe uoluisset: ⁊ de dato ⁊ de ablato mecũ deo gratias ageres:sic ⁊ ego enim meo domestico in dolore nu per egi:atq; ago humile qdẽ sed amicũ tibi ꝓponi tur exẽplũ. possem heroũ filios accire:nisi q̃ cario ra nobis nr̃a mediocria q̃ aliena eximia eẽ solent. Ar̃ ille quẽ memoro ꝓterq; q̃ mea oia tua sunt:spiritalis fili⁹ tuus erat:sacro illũ de fonte leuaueras patẽ equo aio meũ me recẽs ⁊ cruẽtũ vulnus tuo vulneri miscẽ:ut queram⁹ simul utriq; salutiferum fomẽtũ. neq; tacit⁹ tecũ dicas:nõ sunt paria vulnera. ego filiũ desidero:tu nepotẽ. Cẽm enim ⁊ amicitie fidẽ iuro plus me illũ amasse q̃ filiũ. Nõ illũ ego. qd ad rẽ ac mei genuerãt frãcisci:qui ut nosti: per se gsq; nõ minus q̃ egoipse aio meo chari sũt. Ita ex duob⁹ lõge mihi charissimis ꝓgenitus:duplo mihi erat chario q̃ si ex me genit⁹ fuisset. Tu antiquũ ac ꝑclarũ tuo nomẽ:nos nr̃o humile ac domesticũ dederamus. imo utrũq; tu dederas tu⁹ solon magni si fors sineret ꝓfect⁹ auguriũ:nr̃ utriusq; parẽtis meũq; fil'nomẽ nact⁹ erat. ita ⁊ solatiũ vite igẽs: ⁊ spes domus ac iucũditas: ⁊ nobis tribus q̃rtus iã frãciscus accesserat:obtigerat illi credo ut hinc acrius dolorẽ ⁊ ingeniũ ⁊ forme rarꝫ decus:regiũ diceres ifantẽ:eq̃turus appebat forme grãm pine:sed victurus igeniũ. qõ deterrimuꝫ in illo dixerim sic me ore referebat:ut ab ignorantibus mr̃em ꝓsus ex me genit⁹ credi posset. Ita oẽs asserebãt. sic te mihi olim per lras affirmasse. cum vix dũ eẽt anniculus in illi⁹ vultu meam faciẽ te vidisse. ⁊ hinc nescio qd magne spei iã tũc aio ꝓcepisse memini. Que qdẽ fil'itudo in tãta etatũ distãtia tã insignis ipsis quoq; parẽtib⁹ chariorẽ eum atq; oĩb⁹ passim charũ. sed in ꝑmis magno illi ligurum dño tã acceptũ fecerat:ut qui paulo añ sui vnici infantis iteritũ siccis oculis spectasset:nr̃i obitũ sine lachrymis vix audiret. ego vo felicitatẽ illi eternaꝫ nullo negocio partã licet:mihi aũt curã nõ exiguã ereptã. ⁊ sic vno actu piter utriq; ꝓsultũ: ⁊ si clare videã ⁊ iã inde ab initio videre:tãta tñ vite dulcedine spoliat⁹ nõ moueri fateor non potui. Et siquo erã añ hos paucos annos aio nũc eẽꝫ:amicos oẽs crede mihi teq; añ alios lamẽtis ac gemitu cõplesem. neq; ptinet ideo q̃ infantẽ flere. Amant enim sepe uehemẽter hij tales quos ꝑter nãe instinctum ipsa etatis inocẽtia puritasq; cõciliat:q̃ quos iam adultos amori odiũ miscẽs fast⁹ ⁊ iobediẽtia alienat. Nõ me igit tenuisset sue respect⁹ etatis mee tenuit. Nã cũ virũ tũ ꝑcipue senẽ flere mortalia turpe est:quẽ tpe ⁊ casuũ obseruatione fil'ium contra oẽs insult⁹ obduruisse: utor peculiaribus meis ac Tullij vbis atq; obcaluisse cõueniat nõ cõmittam scies cuius me cõfestim pudeat:ut multarũ hodie pudet epl'arũ:q̃s in mortib⁹ meoꝝ dolore ai vict⁹ nimis molliter:q̃uis pie euo quondã teneriore ꝓfudi. spo me deinceps muliebrib⁹ saltẽ malis explicitũ. In me vnũ tot⁹ orbis ut corruat nõ dicã letuꝫ neq; imotũ:sed nec querulũ oppmet nec iacẽtẽ:didici querelas ad nil utiles:patiẽtia nihil utilius in

Patientia

his que mutari nequeũt. hec olim legebã nec credebã. Nũc si hec nusq;:sed ubiq; ꝫriũ legerẽ nec crederẽ. oẽm tñ mee fragilitatis historiã ut noris:bustũ ego marmoreũ illi ifantulo apud Ticini urbeꝫ bisser elegis iscriptũ lr̃isq; aureis exaratuꝫ statui. qõ vir alteri facerẽ ⁊ mihi ab altero fieri nollẽ. sed

clari nois iples effectū. Insup ⁊ eūdē diligenter plegisse cōmemoras atq; in eo multa cōperusse: ⁊ vboꝝ elegātia ⁊ suiarū pōdere laudāda testaris: qui non dicam laudibus atq; oculis tuis: sed auribus tm̄: tuaq; utinā patiētia dignꝰ eēt: facis aūt qō te decet: ut nihil horridū licet ⁊ icultū pura fide: deuotoq; aio dictū spnas: ⁊ ꝓfecto si in honorante est honor ut videt Aristoteli tu re honoraꝭ pusillos atq; humiles attollēdo. Tu exēplo illiꝰ cuiꝰ vicē geris tuꝰ actꝰ exēplaria nostra sunt: ⁊ merito dignos ꝑmio ꝓsequeris: ⁊ idignos gratuita misericordia ꝓueniēs dignos faciꝭ: quoꝝ me de numero ꝑ te fieri gaudeo gl'ioq; q̄uis enī ad pietatē semper tua deflectat ⁊ iclinat hūanitas atq; inatus ad fideles tuos amor gdā altū tm̄ rectūq; iudiciū tuū inflexibile ⁊ humanis passiōibꝰ inaccessum multis ⁊ claris indicijs oñdisti. Et hic mihi sine elatiōe letitia sine ꝑsumptiōe fiducia: ꝓsus enī nihil esse nō pōt qō tibi aliqd videt. Neq; vo te pudeat pater beatissime: neq; peniteat minoꝝ colloqis inclinasse in geniū: ac stilū: nec cū maioribꝰ nāq; nec cū paribꝰ loq potes aut oportet ut taceas: aut cum minoribꝰ colloq̄ris rara admodū sed gl'iosa necessitas. Ne te aūt collocutoris exigui turbet humilitaꝭ. Augustus cesar cui tpali potētia par nō fuit sepe humilibꝰ cū amicis noiati cū Virgilio atq; Horatio poetis alti viris igenij sed ortꝰ humilimꝰ familiarissimas fec epl'as: ut dulce sit mirūq; legētibꝰ in tam sublimi statu talē animū tātāq; māsuetudinē ineniri. ¶ Proinde qō in epl'e tue fine me dicēdi auidū meq; opportūis fauoribꝰ ac gratijs ꝓseq; dispositū te dixisti plus ē q̄ q ex tā alto merear audire. Retribuet amator chīs humiliuꝫ. Ego aūt ⁊ si forte ꝓsultꝰ nō uenirē ne illa scilicet que ut ꝓciuis quidā meꝰ ait famā minuit pūtia animū tuū a ꝓcepta de me opione retraheret: qū tū ita vis ⁊ nō iubendo fortꝰ iubes: estq; ubi silētiū impiosꝰ sit q̄ vba: tuo gdē nec minꝰ meo desiderio parere dispositui. Sed retardat me hinc estas nālis semp hostis mea: hic ꝑsens mei corporis accidētalis offensio. Etas ꝑterea iā ꝓuecta: utq; ita dixeri iclinata dies: ⁊ quietis auidior ⁊ laboꝝ metuēs q̄si fessus ad uesperaꝫ viator cogitāsq; de hospitio. Nitar tū per obstantia q̄ primū dabit: ⁊ erūpā: ut discussis ipedimentis ac difficultatibꝰ supatis ad sacratissimos pedes tuos: dudūq; mihi exoptatissimos ꝓficiscar: ante quos iā hic fleris aīe poplitibꝰ reuerēter affusus: nō q magna pars mortaliū diuitias ꝓuilegia bñficia ꝑlaturas: sed pro bijs oibꝰ bñdictionē solā ac beniuolētiā tuā peto. Is mihi magnaꝝ altus opū tumulus sūmarūq; ambitꝰ fuerit dignitatū. Deuꝫ interea qui te elegit ꝓcor: ut dies tuos quos uere mūdo utiles credo letos ac lōgeuos fieri ⁊ uotiuis iubeat florere successibꝰ: ut te duce Italia nosterq; orbis qua catholicꝰ es: trāquilla pace cōpositꝰ: ac iustitia ꝙquiescat: ut ubiq; oēs erroꝝ tenebras ve fi dei lux illustret: ⁊ chīani nois maiestas tuo tempore mūdū totū occupet atq; possideat: ut ⁊ chīm dñꝫ ⁊ te chīi vicariū usq; ad fines terre cūcte suscipiāt natiōes cultuq; ppetuo uenerent. Deniq; post laudabil'r actā vitā tibi facilē tribuat ac beatū exitū imo itroitū vite melioris apiat: ac felicē animā terreno de carcere digressurā is qui creādo ibi illā infudit chīs oipotēs: ⁊ virgo mater manibus pijs excipiāt Petro ⁊ Paulo amicis tuis astantibus circūfusa cū gaudio sanctoꝝ acie ⁊ frequēti angelico comitatu. Almē. Patauii. viij. kal'. Augusti.

Aristoteles

Augustꝰ cesar epl'as ꝙ scripsit ⁊ virgilio ⁊ horatio

¶ Ad Franciscum bruni pape secretarium de materia superioris epl'e. Epistola. II.

Orsan amice de responsi mei tarditate mi
f raberis: ſꝫ cognita cā desines mirari. Scito igitur me binc sub aduētū tuarū litterarū abijsse: magnis enī p̄cibꝰ ⁊ repetitis lr̄is ticinū iterū atq; iterū euocabat: ⁊ q̄uis nāe mee infesta estas aduētaret meq; binc getis amor stringeret illinc statꝰ pñs ⁊ suspectū latrūculis deterreret iter vigente tamē binc ingrati metu honestiq; ide specie animū attrahēte q scilicet ad tractatū tāte pacis euocatū me sentirē si fortassis ulla ex parte bono publico utilis esse possem: parui: digressusq; pa tauio ad. viij. Kal'. Junias. vj. illuc die hora tertia pueni. Neue in singulis morer ilico reditur fueram nō obstāte tibie collisiōe: qua in parte corporis a pueritia parū felix fui: ⁊ que me tū sepe olim tū per hos dies cōplusculos afflixit inuisaq; iter medicoꝝ manꝰ usq; nūc detinet: nisi q estuante in horas bello iā terrestre iter ad reditū ꝓsus obstru sum erat: nec nauis ulla p̄ce uel p̄cio repiri poterat que se piculo exponē auderet. Et si enī padus ipse etiā bello arderet: spabā tm̄ eo calle a fortuitis me pdonibꝰ tutiorē qbꝰ cessantibꝰ nil timebā ratꝰ meū ꝓpositū atq; amorē pacis: ⁊ belli odiū utriq; partiū notū esse: ⁊ sic accidit: sigdē mēse ibi integre: ⁊ amplius inter nauis ingsitionē ⁊ difficultates rerū uarias absumpto tādē naucleꝰ vnꝰ nō tā pauidus affuit qui securū me vidēs ⁊ ipe desijt timere. Cuius in nauim mirantibꝰ cūctis quibusdā vo ⁊ rep̄bēdētibꝰ itroiui: succesitq; feliciter duce deo. Cū enīz ubiq; classes in vndis armatas: ubiq; in ripis armatas acies iueneri nautis famulisq; tremētibꝰ atq; pallētibꝰ. Ego vnꝰ seu hāc amētiā seu fiduciā qs dixerit ubiq; itrepidus atq; inhermis occurri nō solū icolumis ſꝫ etiā honoratꝰ: vno oibꝰ ore fatētibꝰ nō eē aliū ꝑter me: qui iter illō ageret securus: cūq; ego id mee tribuerē puitati. Solē enī aialia parua qua magna nō possent trāsilire: vna oēs uoce simil'r rñdebāt neq; magnū neq; paruū inueniri posse qui non alterutris uel inuisus esset ul'suspectꝰ. Deniq; narro nō sum nescius pl'a q̄ necesse est ga certuꝫ bēo te libēter hec legē: ubi oēs capti uel occisi: ⁊ certe spoliati oēs eēnt. Ego vino ⁊ altilibꝰ ⁊ pomis ⁊ spēbꝰ sic onustā pupim habui: ut nō ferocitas gdē ulla ſꝫ liberalitas bellatoꝝ meuꝫ illud iter pacificū retardaret. Quoꝝ nihil penitꝰ meritis meis sed diuine cūcta clemētie ascribo: que mihi ⁊ amicū pacis animū dedit: ⁊ hunc ipm oibꝰ late notū ingq; meo dare legibilē vultu fecit. Sꝫ ꝓgredior. Cū tādē patauiū nudiusterti ad uesperā peruenissem vmbre ppete atq; ingēti. Is qui huic urbi p̄sidet amicꝰ tuus vir potētia magnus ſꝫ virtute maior. An te expectatū reditu meo letꝰ usq; ad portā ciuitatis mihi obuiā uenit: ſꝫ nocte repulsus ac pluuia dimisit e suis qui aptos mihi aditꝰ ꝙuarēt. Et q̄tū honoris atq; amoris sero illo in me ꝓgesserit non missis tm̄ famulis rerū onustis uariarū: ſꝫ demū ipse cū paucis ad me ueniēs: ac cenāti assidēs: ⁊ post cenā illic inter libros in noctē usq; cō cubiam comitatus confabulationibus collogisq; gratissimis neq; si narrare uelis potero neq; si possim fides dabitur: ac post dies paucos cuꝫ iā redi-

nes/curas/actꝰ/ac fortunā siqua est videbimꝰ atqꝫ eius ꝛ mūdi insidias detectas que fuerūt:ut icauti capemur.utqꝫ imodicꝰ nr̄oꝝ amor ꝛ breue gaudiū lōgo in nobis merore ac desiderio plecterētur Nos virorꝝ fortiū more dolis cognitis dirigemus aciē in hostes:ꝛ illoꝝ resistemus icursib⁹. atqꝫ in eos retorquebimus qō in nos pabāt.neqꝫ desiderio neqꝫ luctui succūbētes:sed grati in deum letiqꝫ qō habuimus cōtētiqꝫ qō amisimꝰ:imo vo p̄misimus infantes nr̄os ꝛ q̄s fragiliores in tuto collo cauimus. ¶ Meministi ut Metabus fugiēs ꝛ sue metuēs ifantule:cuius nomē tua fert Camilla obiectuqꝫ amnis iplicitꝰ ac multa deliberās:ad extremū alligatā haste trās fluuiū iecit:atqꝫ ita iā expeditior inatās ptrāsijt ubi hasta cū virgie victor: ut maro ait.gramineo uellit e cespite. Et nos amice cursu ꝓcito fugimus.nr̄icqꝫ nos a tergo p̄munt hostes.ꝛ tumidus gurges in medio est.iāqꝫ in aduersam ripam.ꝛ nos iter nr̄m retardātia humerosqꝫ nr̄os:lz dulciter p̄mentia pōdera chara iactauimꝰ mille p̄repta piculis ac mille miserijs mortis huiꝰ quā vitā mortui appellāt.illic eadē cū hinc euaserimꝰ repturi. ¶ Legisti credo.ut Antigonꝰ macedonū rex cū filijs quōdā in ancipiti tēpestate dep̄hēsus:cū vir tandē euasisset:suos monuit:ne qñ se simul casibus exponerēt:ne pirēt simul. Quid tu aūt? Te alloquēs me alloquor:doles ne tātisp abste semotū filiū tuū? ꝛ nō potius gaudes illic eē eū nisi nil metuit ꝛ nil cupit nulli malo obnoxius oibus abundās bonis nullū habituris finē:illic esse q̄ ꝛ tu pueniſſe iā cupes ꝛ puenire illū suo tēpore cupiebas:sed differri optabas: ꝛ in lōgū trahi:sentio id qdē ꝛ cor tuū video. Atq nihil est stultiꝰ q̄ optati boni moras querē:certāqꝫ felicitatē certis spōte miserijs circūuētā in dubiū reuocare. Et deꝰ bone quātula ista dilatio est quā tātope procuramus? Quis eū tā vite auidus mortisqꝫ tā metuēs inueniet nisi sit idē scurra vilissimus: qui certā ante oculos mortē hīs momēti vniꝰ spatiū suppler poscat. Et qd rogo aliō q̄ momētū fugacissimum vita est nō solū nr̄a hec de cuius brevitate omnes disputāt ꝛ querūtur: sz lōgissima quelibet que dz lōga enim vaciter nulla est longūqꝫ nil penitus qō finitū:ut si etas illa p̄morꝝ hominū que ferē nō archātonij tarsiorꝝ regis quē sacre nesciuꝰ historie cētū viginti annos vixisse scribit Cicero: nō ethiopū atqꝫ indorꝝ aut cuiuspiā eorꝝ quorꝝ agēs de senectute Ualerius meminit:sed matusalē siue cuiusuis ille ex acie vivacissimorꝝ patrū:qd hinc elicis? Mille anni nō soluz añ oculos dei tanq̄ dies hesterna que p̄terijt ut ait regius ꝓpheta. Sed ēt añ oculos hoium q̄uis aliqd imo multū cogitatiōe ꝛ expectatiōe videant.ve tā cū trāsierint:qd plus habēt: queso te:q̄ momētū vnicū:quo singula hec lr̄aruz elemēta carte ip̄rimo:quodqꝫ adhuc calamo in singulis herēte p̄terijt ꝛ iā amplius nō est? Omitto autez lōgiuscule miserias vite:q̄s nulla vnq̄ uox: nullus stilus eq̄rit quante sint tñ hinc metire ꝛ hinc extima:qm̄ fuere qui dicerēt:optimū non nasci:p̄rimū q̄ p̄mū mori:ꝛ iuenit nō mō iter pb̄os sed etiā inter sanctos hec snia laudatorē: ꝛ de primo qdē dubitari pōt:de scdo aūt vix quenq̄ rear esse qui dubitet. Q̄uis ḡ tecū gustu nō ificior amarius utiliter tamen ac cuz puero tuo utiqꝫ feliciter actū est inumerabiles erūnas vno liquit ille suspirio:p̄num habuit ꝛ aptū iter ad supos:qō si tibi creditū esset:uel difficile:uel obstructū fortitan habuisset.vide itaqꝫ ne qō multis usu euenit malum tuo cupes dilecto:hoc eni nihil aliō q̄ ut flacci ꝝ bo utar amādo p̄dere. Quāto aūt p̄cior emptū p̄cio uoluisses graui forte secuz naufragio iactatus amantissimū filiū supra siccū littus cernere:ut qs̄ qs te exitꝰ maneret ille saluus esset:ac viueret. Atqui viuit ille iam securus: ꝛ tu qdem nosqꝫ omnes magno mari uoluimur:ac fedo naufragio laboramus:ille aūt regescit ꝛ non saluus mō:sed beatus ibi est: vñ si possit nolit: ac ualde respuat reuerti:a terrenis parētibus ad celestē p̄iem miro cōpēdio trāslatus. Quid fles igit̄? qd te torques? Malles natuz hic relinquere q̄ ꝛ ille solus remaneret atqꝫ orphanus: ꝛ tu sollicitꝰ ac mestus abscederes. Ecce ille felix atqꝫ inocēs abijt comitantibus angelis tu securior abibis ac letior. ¶ Sileat ergo iā tādē intus in anima ꝓfusuz illud ac dissonū falsarū murmur opinionū abeāt reꝝ ꝓglobata fantasmata que auribꝰ carius atqꝫ oculis ausimus: que ne oculos mētis ab aspectu vitatis ipediunt. Cogitemꝰ inexpectatos ac uarios euentus rerū ip̄rouisos hoium lapsus incerta picula ꝛ ludibria miseroꝝ: nec eoꝝ minus quos felices dicūt impēdētia semp atqꝫ imposita ceruicibus: luctus quoqꝫ metusqꝫ ꝑpetuos curasqꝫ ꝛ angores:dāna:sollicitudines:ignominias:egestates:morbos corporis atqꝫ animi patentes atqꝫ abditos morsus: ꝛ intimos se rodētis cōsciētie que omnia nihilo facilius q̄ arenā numero stringas equoreā. Interqꝫ hec turbidāqꝫ tumultibus ꝛ negocijs iugetā vitā: tēpusqꝫ breuissimum: ꝛ fugax: ꝛ instabile cū fastidio multos afficiēs: senīū pedetētim clāculōqꝫ subrepens:seqꝫ inopinantibus ingerēs:mortēqꝫ nouissimā ꝛ incertā: certissime mortis horā ac miserrimos ad extremū exitꝰ adūbrate felicitatis ꝛ false letitie mestū finem. Si filiū amasti. Si te ip̄m amas gaudebis illum bijs ereptuz malis:teqꝫ bijs leuatū curis: ꝛ quanta illi euenire potuerint:que regū quoqꝫ filijs eueniunt: tecū ipse recogitās contremisces. Nō est mi donate magnū viuere:qō si esset magnū aliqd muscis ꝛ ꝝmibus obtigisset. Neqꝫ in lōga vita stat humana felicitas. Aliogn ualde eēnt felices cerui: ꝛ cornices aut phenix arabicus:quez ꝓfecto me iudice non tā etas:q̄s eximia raritas ac forma nobilitat. Magnū est potius bene viuere bene mori: bñ aūt viuit:qui carentē vitijs quātū licet: atqꝫ abundantē virtutibus vitā agit:bñ moriē qui nō totus moriē. Et p̄mū qdem q̄s q̄s nō sit pueri ꝓ ea pte qua ad bñ viuendū virtus exigit̄:quā etas illa nō recipit:filio tñ tuo clara idoles nō defuit:que nihil est aliō q̄ virtutis flos quidā:ut sic dixerim certe vltimum plene affuit: bene mori sine peccato .s.ullo graui:sine cogitatibus ac desiderijs malis:sine offensa dei ac proximi. Cave ne hunc lugeas ut mortuū:qui qō optimū vita habet vite finē bonum habuit ꝛ acceptū deo. ¶ Sed nūc ēt sentio qd te p̄emit:uotū cōmune oium parētū:qō nā insitum vir virtus extirpat. Illū tibi supstitē destinaras: ꝛ qd ei post tuū transitū diu posset accidere ꝓuidebas. durus qdē ꝛ sepe inefficax patrū labor: longe cure:ac difficiles sed fallaces nimiū: ꝛ cū cogitationes hoium ut psalmista ait:uane sint:nescio an ulla sit uanior:inferciare illū cogitabas lr̄is in qbus

Metabus

Maro

Antigonus

Ualeriꝰ Matusalem

Flaccꝰ

deus illum mortis huius bellis eductū in eterne vite pace locauerit. Ad extremū noris ⁊ fama ⁊ lris auditum hic dominū patrem meū pīarchā: hierosolimitanum romuleo cardine sublimatū eē qō ita futuꝝ semper credidi ⁊ dilatū stupui: ⁊ fateor tibi: ut est usus hoium difficile extirpabilis p̄muꝝ huiusce rei nunciū letus audiui: mox ad me rediēs misertus sum: domino autē nostro quē quo dā modo plus q̄ se ip̄m amat quid latētis offense fecerit ignoro: quo in eū ultionis honorificuꝝ hoc genus iuenerit. Ut uelut aurea illū vinciēs cathena dū maxime necessaria quies cēt ac libertas oēꝝ sibi spem quietis ac libertatis abstulerit: de quo illi forsitan mō uacuū tempus affulserit scribā aliqd
Catul⁹ solet enīꝝ ut Catuli v̄onensis v̄bo utar meas aliqd putare nugas. Uale patauii. iiij. nonas octobris.
Sed heu heu interiectionē familiariores mihi q̄ uellē q̄to post hanc datā die a dño urbis hui⁹ audiui de hoc ipso dño meo amātissimo p̄iarcha aliquid haud dubie faustuꝝ sibi: mihi v̄o ut est anim⁹ mortaliū graue durū flebile. Cūq̄ me relator ipse rumore illo mestū cerneret rē in dubio ponere visus est. Ego aūt ut ꝓrime dicebā scio tristiloquax famā semp ferme v̄dicam: sed de hoc qd nūc dicā aliud nō hēo. Amaui hoiem: ⁊ amare nisi me ip̄m amare desieri non desinā: scripsi ad eū olim in solitudine mea ⁊ in rure suo posit⁹: vite solitarie libros duos: nūc status sui mutatio suggerebat: ut totidē sibi actiue vite libros scriberē. Jāq̄ id aio uolue bā. Et amice quod ualde noliz hac sollicitudine liberatus sum. Uale iterum.

¶ Ad Colutium de stignano pape secretarium alterum. Epl'a. IIII.

Liquot ante annos ad Franciscū nostruꝝ
o brunij scribēs nouū tūc probatissimū nūc amicū dixi cū in hominis senescētis amicitiā icidisse: qō si tūc uere dixi: qd nūc putas? sciꝫ etatē currere ac uolare. Momētoq̄ breuissimo ab infantia in senīū: ⁊ in mortē iri. Hec me causa existimatioq̄ tēporis iā trepidulū ac tepētē facit: ⁊ ab illo scribēdi ardore iuuenili manu retrahit algēti. ⁊ si enī multas magnas epl'as post id tēpus amico illi scripseri atq̄ alijs. Tandē tñ hijs dieb⁹ ānimum mutaui: ⁊ morē. Si cur rogas: quia ois pas sus pars est vie: ois hora pars est vite: utq̄ eūdo sic viuēdo passim termino acceditur. Ero deiceps in epl'ari colloquio cū amicis breuior: cū reliquis tacitus: sic dispono: nisi aliqua in diuersuꝝ iusta ad modū me cā cōpulerit. Senectus loquacissimos facere consueta breuiloquū me fecerit. Libi ergo nōdū viso nup cognito iam dilecto ad honorificā tuam illaꝝ atq̄ amabilē epl'am: nil in p̄is aliō reddideri: nisi stilū affectūq̄ hūc tuū mirū immoduꝝ aio meo gratū eē: q̄uis eni indignus ego hoc cultu atq̄ honore: nō ideo tamē inferior laus tua est: dū virtutis ingsitor illius etiā nudū nomē vmbrā q̄ ptenuez atq̄ ambigua uestigia ueneraris fame forsan credulus multa mētiri solite ⁊ ni fallor dignus ob id ipsum qui nec mearū neq̄ ullarū ꝓsus rerū in iudicio falli queas. Macte indole egregia: quid nunc ageres illi: quisquis is esset in quo tibi uera ⁊ solida virtus occurreret. Uale Patauii. iiij. nonas octob.

¶ Ad Guillelmum maramaurum neapolitanū eqtē male fūdatas amicitias non durare. Epistola. V.

Rphe⁹ noster ausoni⁹ qui tuā hue epl'az fe Orphe-
o rebat me nō vidit: cū ei ꝓrimus eēm: neq̄ us
suū mihi saltē indicauit aduentū. Mirarer nisi scirē hūana oia tēp⁹ atterere. Oia fert etas: inqt maro. Oia de nobis anni p̄dātur eūtes inquit Flacc⁹. Noli in cā ꝓpria testimonio meo uti ⁊ in carmie ⁊ in p̄sa sniam hāc alijs atq̄ alijs v̄bis q̄ accepta mihi eēt: sepe repetij: hinc rapine ac ruine vna oium virt⁹ excipiē: que tēpore nō mō nō iterit sz augeē. Ego aūt extimabā amicitiaꝝ que iter me atq̄ illū a iuuētute mea pueritiaq̄ sua iterq̄ p̄ez ei⁹ ac me ab adolescētia mea atq̄ illi⁹ iuuētute p̄ cta erat in virtute tua datā: v̄eorq̄ pro virili huiuꝫ pte ne fallerer: vulgares eni amicitias que in utilitate aut sola delectatiōe subsistūt haud dubie tp̄s iminuit atq̄ euertit. Quā ob cām amicitia que cū p̄ie mihi est indies reuirescit: que cū isto aūt in horas deficit ac decrescit: ⁊ ꝓpe iā ad nihilū redijt: tāto certiores tātoq̄ solidiores sunt senū amicitie q̄ iuuenū: q̄uis aūt hui⁹ nr̄i ꝓuersatione delectarer ꝓpter dulcedinē illā quā me fateor ex musica modulatiōe p̄cipe: usq̄adeo ut nōnunq̄ que de celesti harmonia sensere phō ꝓ gdā simulq̄ hijs p̄ dicētiū sniam aio agitās in eā partē sim ꝓcliuior. Que seu sparū motu: seu aliter supis non inuidet hanc auriū uoluptatē: qua in re hic nr̄ ut ego opinor antiquū illū lōge vicit orpheū. Nō min⁹ tñ cū victu eius alloquioq̄ mulcebar: nō minorē eniꝫ sz maiorē v̄bor ⁊ cū tullio multo maxime actuū p̄cē tū arbitror q̄ sonorū. Eat tñ utcūq̄: Ego eni ⁊ cū amicis dulcissime viuē didici: ⁊ sine illis ubi culpa careā: amariuscule quidē sed victur⁹ video: quippe qui interdū ꝓpter multa que vita hominū fert pene p̄iūctū p̄gressusq̄ hominū exhorreā: ꝓpterq̄ odiū maloꝝ quib⁹ oia plena sūt bonoꝝ paucitas quodā mō mihi suspecta sit: ut sicut in pelago dulcis aque fontē: sic ⁊ urbib⁹ virū bonū inuenire ꝓdigiosum rear. Et quid plura. inter pditos hinc viuorū mores: hinc acerbā dulciter memoriā defunctoꝝ: ac mortis iniuriā: que tot bonos mihi tā paucis annis eripiunt. Alteꝝ pene bellorophōtē iam me videas. Nō quidē miserū aut merētē meumq̄ ip̄m cor edētē: sz errātē in cāpis hoiumq̄ uestigia: qua licitū est vitātē in siluisq̄ si deē: qō supest vite seu v̄ius mortis hui⁹ p̄cupide exacturū. ¶ Deci p̄ mis tā multa de cōi amico ut vides: nō sine stomacho ut per te illi cū p̄mū occurrerit: inotescāt dolituro si qd est igenui pudoris: sic se uel per insolētiā uel per negligētiā: ⁊ si nō utilē: at antiquā certe ⁊ fortassis honestā amicitiā postergasse: quā tāta fide talis p̄ colit. Que mihi ⁊ sepe oliz ⁊ nup dum uerona iter agerē luce clarior apparuit. ¶ Scripsi ecce pl'a q̄ credidi: tulit ardor qdaz lesi ai. debinc scribā pauciora q̄ uellē. Epl'a qdē tua per multoꝝ man⁹ ad me ueniēs magno me gaudio compleuit. Multa ibi legi: que mihi fidē facerēt certissimā: te si tā ꝓrim⁹ mihi eēs: q̄ is de quo queror fuit: uel ad me uēturū fuisse: ul' iudicaturū ubi te quererez. Et certe si ⁊ hic ipetū seq̄r difficillimū erit finē hui⁹ quoq̄ p̄monis attigere. Sz qr iaz tp̄is penuria: ac necessitate cōpulsus stati in epl'is breuior fieri vnū hoc dixisse ꝓtēt⁹ sim affectū erga me atq̄ aiuz hūc tuū nō nouū mihi sz pgratū eē: tuā hāc tātam reuerētiā: quā ex multaꝝ tuarū epl'arū vniformi tenore p̄cipio: nō ita q̄ q̄ eni optima e radice ueni

cto supuacuū ⁊ inutilē fletū eē. Ego uadā inqt ad eū.ille ỽo nō reuertet ad me:⁊ ꝓsolat⁹ est seipm ⁊ uxorē suā mrem pueri factū dictū ue sapiēs ac graue:⁊ auctore dignū suo tibiqꝫ nisi fallor imutabile Addo ego tñ facti cām alterā.q̄ lāguēti filio nō cō pati nō est patris:ac lāgorib⁹ expeditū ⁊ iā morte supata uere vite gaudijs fruēte flere nō est nō dicā patris:sed amici. Quib⁹ ita se hītib⁹ eradēda seu ueri⁹ abscindēda imo extirpāda radicit⁹ ex aio sūt alimēta tristitie. Quid ỽo? an te filij obliuisci iubeo quo dolorē eruas? Juberē plane si meminisse illi⁹ absqꝫ dolore nō posses. Mallē ego mihi ⁊ tibi mallē iucūdā obliuionē q̄ memoriā luctuosaz. Et est hercle obliuio ut aiūt amātib⁹ utilis vnde apō poetaꝫ somniferū ac pinde obliuiosum papauer sacrificatur orpheo ⁊ letheo sua sunt sacra cupidini. Sz ⁊ hec isanis in amorib⁹ tenēt:pie enī de amantib⁹ meminisse debitū obliuisci nephas. Itaqꝫ absit ut id iubeā. Augustus ꝓ nepotuli sui hac etate qua fili⁹tu⁹ erat extincti imaginē in cubiculo cōsecratā posuisse tradit q̄tiēs itroiret exosculari illā solit⁹:q̄ꝫ id fortasse molli⁹ videri possit:q̄ꝫ tm̄ ꝑncipē decuisset:uerū amor impiū nō ueret: non tibi patern⁹ amor:ergo nec memoria interdicit:sed dolor sed gemit⁹:sz querele:uolo illū loq̄ris:illū cogites:illū ames:illūqꝫ memineris:nō amare sz dulciter recordare illi⁹ ut fidelē decet nō ut mortui sz ut nūc ꝑmū viuē icipiētiꝫ felicissimūqꝫ enī iā in patria degētiꝫ quo breui puenit ab exilio leto illū medita re aio:⁊ tibi ipe qua potes illi⁹ imaginē repīta nec sine causa tibi datuz ad tēpus nec sine causa ad tēpus ereptum puta. Reuidebis euz si qua est fides nec tui cibi amplius:nec amict⁹:nec omnino opis egētē tue. Nihil tibi iteri pijsse sz intercessorē apud deū accreuisse extima. Nūc te enī puer tuus solito magis amat ut dicebā:q̄ nūc ꝑmū q̄ꝫ tu illū ames itelligit. Quē si inter has lachrymas agere adhuc malles:siqdē ꝓpter teipm te nō illū amas sin ꝓpē illū ipm etiā odisti ut utrūqꝫ qua decuit amaueris illi⁹ felicitatē lete tuā fortiter orbitatē pfer. ¶ Nijs horūqꝫ similib⁹ me solor:bijs tu quoqꝫ:qñ nec pl'ib⁹ nec bijs ipsis doctū piūqꝫ eget ingeniū te solare Et quecūqꝫ ex me audis nostrū credito dixisse Jo annē:qui casum tuū nō al'r q̄ꝫ ꝓpriū tulit:teqꝫ talē in tuis q̄lē se in angorib⁹ suis cupit:finge nos oramus te alterū semp ad dexterā esse alterū ad sinistram. Si hoc feceris speramus q̄ equo amplius non dolebis. Uale.

augustus

¶ Ad eundem de eadem re ⁊ de amicitie sue facilitate. Epistola. V.

Ulciter mihi acerb⁹ fuit aduētus Antonij
d nr̄i quē tu carne ego mēte genuim⁹. dulcis
qdē ꝓpter se. Acerb⁹ aūt ꝑmo aspectu pp
ꝑrepti fratris vnici memoriā que tm̄ ipa si sapim⁹ dulcis erit. Nihil mali enī euenisse illi credimus: ⁊ multū boni accreuisse ꝓfidim⁹. Si qd hoc in gñe mortꝫ est aspum supstitib⁹ iminet. Eniuero id flere nō tā piū scim⁹ esse q̄ꝫ tenerū:nā miserijs ereptos: atqꝫ exilio ⁊ felicitati ac pie redditos lugere quid nisi iuidia est. In hoc tibi ỽbosam illaz in me fallis epl'am ꝓfuisse gaudeo. Sed uereor ne me:neu te ipsum fallas ⁊ faceto mēdacio meis affectib⁹ vicē reddas. Ego tm̄ ut ꝓdessem scripsi spans plane ꝓter stilū frōtē ipsam psumptāqꝫ uel absentis imaginē apud te viriū aligd hiturā:qō si habuit bñ est. Aliogn nudū animū metire. ¶ Sane qd nūc illis adijciā ꝑter ꝑces nihil hēo ⁊ si mā rerū largiter ad esset dedolādi illas uectēdiqꝫ tēp⁹ deest:oro igit si me amas:si Joānez qui dū illa scribere mecū erat: dū hec legis est tecū imo cū utroqꝫ simul est semp oro inq̄ꝫ imo obsecro ⁊ adiuro te per oēs celites: per nos duos quos in terris nisi fallimur ꝓximos facis pqꝫ amicitie sanctā fidē ⁊ qcqd piū ac dulce nobis est tecū ut puerū tuū ex misero factū esse felicē nō equo tm̄ sed leto aio patiaris: neqꝫ dū laborū queris comitē maturatā illi doleas qetē. Qō si adhuc forsitā ilia suspirijs turget: lachrymis ne madet oculi:si qua ul't tenui meroris nube frōs abducit ciceronianū illō in ꝓmis aio dolētis occurrat efficacissimū cui⁹ hec sūma est. Nō futurū ppe tuū.s.hūc dolorē tuū. Neqꝫ enī es qui inter fleduz ul't cū infelici illo patre mori uelis: uel cū misera illa mre senescē:quoꝝ noia altera ad te hēt epl'a:longus enim fletus ut sapiētibus placet:aut fict⁹:aut fatuus pinde lune cursus:aut solis:magno etiā luctui finē dabit:videdū itaqꝫ q̄ꝫ ꝺcoꝝ q̄ꝫqꝫ ꝓueniēs viro sit plus tēp⁹ exiguū apō eū posse q̄ꝫ rōnē que ꝓmū usqꝫ adeo in hoie locū tenet:ut ea dēpta ipsa qdē diffinitio ne hoiem dici sinat. ¶ Nō sum tibi aliō nūc scripturus:nisi q̄ filij tui ⁊ mei aduentus aio meo gratissim⁹ aliq̄to etiā gratioꝝ fuisset:si uacuus aduenisset:dixisse tibi sepe videoꝝ: sed ut video nō mereoꝝ fidē:dicam rursus:⁊ expiar si forte scripto fide dignioꝝ sim q̄ꝫ ỽbo. Non est opōsa res amicitia mea qppe que nec magni etiā ꝑcij res est ut sit autē maximi nihilo erit opōsioꝝ. Et amare ⁊ amari gratis didici. Si necessitas amicoꝝ igruat: nil cuiq̄ꝫ ꝓpriū uoloꝝ:ubi id cessat qd sibi vult ꝑcoꝝ ista largitio? qd hec cura? quid ue hic laboꝝ? nisi ut qō noli onerosus amicis ac difficilis fiā longe id ꝓrsus ab aio meo est:cui abunde sufficit in amicitijs pura fides ardēs charitas ⁊ comitas moruz ⁊ ꝓuersatio facilis ac iucūda qcqd hijs accesserit ne scio qd ambitiosū ⁊ feneratitie sapit amicitie quasi emēdus ꝑcio sit amic⁹. Eat tm̄ ut pōt:qñ ita tibi ꝓsuasuz sentio me ut vuī ex parthoꝝ regib⁹ nephas esse sine munere salutari. Uale ⁊ Joannes nr̄ tecū pataui. v. nonas octubris ad auroram.

¶ Explicit Liber decimus.

¶ Incipit liber vndecimus. Ad Urbani pape quinti familiares litteras responsio. Epistola. I.

Ua me scitas in lōgū euū breui
nup elogio honestare dignata
est pater clemētissime: ꝓ quo
t tibi nō quas debeo sed q̄s possū
grās ago: magnas certe sed ut
ait Licero maiores hēo: gb⁹stilo eq̄ndiꝫ nō sufficit ligua nec ca Licero
lamus. Tuo nēpe de munē uberrimā studij mei in essem gl'iā cū hac tm̄ imixtū uelut cereri loliuz curas meto sic tuarū laudū hinc mulcedo animū lenit:hinc urget aculeus. Epl'am seu libellum meuz utrūqꝫ illi qdē tribuis nomē atqꝫ i eo prudētiā eloquētiā quēqꝫ ut ais ad cōe bonū habere videoꝝ celū laudas. Quoꝝ ego nil penit⁹ ꝑter ultimū in me agnosco. Sed qō sūmus hoiuz ꝑbat ipōbare nisi amēs nullus hoium audebit. Et libellū illū quidē te gratanter ac benigne aduerbijs utoꝝ tuis suscepisse ais qō ut credā tua illa ꝑstat urbanitas qua ꝑ

tãq; ardenter expetit: ut dñi illud solũ cogitat: non difficultatum mõ uel affectuũ sed suiipsius ⁊ suarũ uiriũ sit oblitus: qõ desperat apud grecos non diffidit apud calabros inueniri posse. Commendo igitur eni tibi. Quẽ si late videris: atq; ope ⁊ cõsilio adiueris rem te dignã: ⁊ ut arbitror deo gratam feceris: mihi vo gratissimam: qui subtristis illum ac sollicitus abeuntem video. Uale.

¶ Ad Lombardum a serico breuis cõsolatio. Epi. X.

Ulci quadã uelut acredine: acriq; dulcedine epl'am tuam legi amice. Ita mihi suauiter annosi patris interitũ desles: ut ⁊ tibi cõpatiar: ⁊ tue gratuler pietati: qua nil meli⁹: nil suũ magis est homini ⁊ pcipue filio. Solare animũ ⁊ nature pater ⁊ tu pii debitum persoluisti. Sera illius ⁊ sat dilata solutio: tẽpestiua ⁊ pcor pietas tua est. Nõ est qõ grãris. Est qõ gaudeas Ad hoc ille natus erat ut moreret. Et per hoc breue iter ac difficile in pãiam remearet: seu recti⁹ dicitur peruenireț. Ad hoc oẽs nati sum⁹. Uiaq; multa uarietas oium finis idẽ mors. Immo vo nõ finis sed transitus bonis optabilis. Eque nãle certe nec miserius est mori q̃ nasci: ⁊ fortasse felicius. Uale ⁊ viriliter age atq; amisso gubernatore tuis iam manibus clauum rege.

Ad mõ tẽ nasci mur

¶ Ad eũdẽ vite hui⁹ cõpendiosa descriptio. Epi. XI.

Uid mihi de hac vita quã degim⁹ videaț q interrogas neq; immerito. Multe enim ⁊ uarie: de hocipso opiniones hominũ sũt. Meã breuib⁹ accipe. Uideț qdẽ mihi vita hec dura quedã area laboꝝ. Palestra discriminum. Scena fallaciaꝝ. Laberint⁹ erroꝝ. Circulatoꝝ ludus. desertus horribile. Limosa palus. siticulosa regio uallis hispida: mons preruptus. calligãtes spelũce: habitatio ferarũ. terra infelix. cãpus lapidosus uepcosum nemus. pratũ herbidũ plenũq; serpentib⁹. florens hort⁹ ac sterilis. fons curarũ. fluuius lachrymarũ. mare miẽarũ. quies anxia. labor iefficax. conat⁹ irrit⁹. grata frenesis. põdus infaustus dulce virus. degener met⁹. incõsulta securitas. uana spes. ficta fabula. falsa letitia. uerus dolor. risus icõditus. fletus inutilis. inane suspiriũ. cõfusus ordo. tumultuosa pfusio. trepidatio turbulẽta. sollicitudo ppetua. insomnis inertia. inops copia. dines inopia. imbecilla potẽtia. tremule vires. egra sanitas. iugis morb⁹. gemina egritudo. pulchra deformitas. bonor ingl'ius. ifames tituli. ridiculus ambitus. ima elatio. excellẽtia futilis. humilis altitudo. fusca claritas. ignota nobilitas. pertusus saccus. uas rimosum. specus inexplebile. cupiditas infinita. dãnosus desideriũ. luxus hydropicus. sitis isatiabilis. arridũ fastidiũ. famelica nausea. uẽtosa psperitas. Querula semp aduersitas. viror trãsitor⁹. flos caduc⁹. amenitas labilis. fugax forma. mestũ gaudiũ. amara dulcedo. uoluptas aculeosa stulta sapiẽtia. ceca puidẽtia. tetra dom⁹. breue diuersoriũ. fedus carcer. sine gubnacl'o nauigatio. sine baculo senect⁹. sine duce cecitas. iter lubricum. tecte fouee. latẽs pcipitiũ. silẽs lima. tenax viscũ. opti laquei. abdita retia. inescati hami. sentes aspe lappe herẽtes. tribuli acuti. scopuli rigẽtes. uenti rabidi. fluctus ipetuosi. atri turbines. horrisone tẽpestates. pcellosum pelag⁹. vndosa littora. anceps port⁹. exarmata nauis. Immane naufragiũ. officina scelerũ. sentia libidinũ. camin⁹ irarũ. pute⁹ odiorũ. catena cõsuetudinũ. sirenũ cãtus. circea pocula mũdi vincula. rex vnci. scientie morsus. penitentie stimuli. peccatoꝝ incẽdia. putre edificiũ. fundꝰ mẽtũ fragile. muri biãtes. tecta labẽtia. plira breuitas. Late angustie. calles inexplicabiles. passus impliciti. circularis motus. statio instabilis. Rota uolubilis. manẽs cursus. scabra leuitas. scrupulosa suauitas. blanda crudelitas. dolose blãditie. fallax amicitia. cõcors discordia. fedifrage inducie. bellũ inexorabile. pax infida. simulata virt⁹. Excusata nequitia. laudata fraus. honoratũ dedecus. Irrisa simplicitas ⁊ ptẽpta fides. nuge serie. ingeniosa demẽtia. loq̃x torpor. uelata ignorantia. opinio scientie tumida. scientia vo nulla. querelarum suspiria. contentionũ strepitus. vulgi fragor. obliuiosa peregrinatio. patrie odium. amor exilij. lemurum ciuitas ac laruarũ. regnum demonũ. luciferi principatus. Sic eniq; illũ pncipẽ mũdi huius vitas uocat: vita demum. mendax ⁊ eranimis. spiras mors. segnis incuriositas suiipsi⁹. inutiliũ cura. apparendi studiũ. superuacui appetitus. operosus vmium apparatus. viuentium infernus. ⁊ viuorũ corporũ dites exequie. longus funus. põposa uanitas. laboriosa militia. piculosa tẽptatio. superba miseria. miserãda felicitas. ¶ En amice qualis mihi hec videẽ que tã multis exoptatissima ac gratissima vita est. Nec dñi tñ pceptum omnem mee mentis exp̃ssi. Peior est eni multoq; miserior: q̃ a me seu quocũq; hominũ dici possit. Sed quo es ingenio ex hijs paucis totũ reor aium loquentis itrospicis. vnũ tot in malis habet bonũ: qp ad bonã ⁊ eternã vitã nisi dexter trames deseritur via est. Uale. Inter colles euganeos. iij. kal'. decemb.

Quid ẽ hec vita

Descriptio mẽsure nostre vite

¶ Ad Urbanũ quintum romanum pontificem pro innocentia generalis ministri ordinis fratrum minorum. Epistola. XII.

Ulta iã nũc pposito meo beatissime pater obstantia video. Magnitudinem illinc tuam: hinc paruitatẽ meã. Inde difficultatẽ rei de qua loqui cogito. Primus tamen obstaculũ tua mihi nota benignitas. Scõm nota tibi ut arbitror fides mea: tertiũ ueri amor falsiq; odiũ tollit. Scio ego magnitudinẽ tuam sed mãsuetudinẽ tuã scio. Occurritq; aio illud parij gemini apud Cesarem declamantis. Cesar. Qui apud te audent dicere: magnitudinem tuã ignorãt. Qui nõ audent humanitatem. Noui pterea paruitatẽ meam: sed ⁊ animi puritatẽ noui. Que tãta est ut dñi res poscere videbatur nõ modo coram te: sed ptra te loqui ausus fuerim. Qõ tu hominus mitissime: non tulisti tantum sed laudasti. Hec est enim uera hominis magnitudo non potentia solum: ac dignitate sed hũanitate pcellere. Sẽtio demũ altitudinẽ cause ad quã qdẽ qõ suspitiõe in iudicijs coib⁹ nõ careret testis irrequisitus accedo: sed çelus ac studiũ vitatis pro virib⁹ adiuuãde meã banc fiduciã fortassis excusent. ¶ Nũc ne pluriloquio tuas sanctas occupatiões impediã ad rẽ ipsam tibi notissimã atq; historiam inamenã uenio. Magister Thomas vir clarissim⁹ ac sacrarũ pfessor inclitus scripturarũ atq; ordinis minor: ad quẽ ppter multa: marie ppter auctorẽ sic afficior: quasi vn⁹ ex ore die illo sis gñalis mister: piurata nescio q̃rũ sis pfecto nõ bonor boium iuidia: ut amare eni mali bonos sic odisse bonos boni nequnt fame sue ac stat?

Cesar

tus meus Uenetijs not⁹ eēt donat⁹ noster grāmaticus qui ibidē litteras mihi tuas simulq; apostolicas reſuabat utraſq; mihi attulit ⁊ tuas qdē letus ut ſoleo. Illas nō reuerēs mō ſed ſtupidus ac ſubmiſſus accepi: utrobiq; ſane nōdū date die ſcōas epl'as meas illuc pueniſſe cognoui: neq; mirat⁹ ſū p̄ter eni abſentie mee morā lr̄as ip̄as apoſtolicas iā bullatas apō te diuti⁹ ſubſtitiſſe ipſis in litteris tuis legi. Ad has qdē ſciſſimi dn̄i noſtri lr̄as quid reſpōdeā videbis. Nēpe qui ⁊ rn̄ſionē meam iure tuo pleges: ⁊ qō mihi meo iure polliceor: tue viue uocis adiuuabis oraculo: iā qō dn̄icis ip̄is in lr̄is clare ſatis in tuis etiā exp̄ſſi⁹ p̄tinet: reculas meas tāto iudicio p̄bari diuine ſueq; gr̄e retribuendum ſcio. Ego aūt ⁊ ſi idign⁹ hec audiā: nihil tñ poſſes gratius audire. Et eſt p̄ſpitatis imerite iucūditaſ ac uoluptas quedā: nec indoct⁹ docti famā reſpuit ⁊ deformis virgūcula ſe formoſam ſponſo viſam gaudet. Expecto nūc ſcde epl'e fortunā. Nā p̄ma utiq; fortunatior eē nō potuit: q̄ſ ſummo hominuz placuiſſe cui me oro cū oi qua potes reuerentia recōmēda. Scripſi tibi cor meū erga illū ſanctitatez ⁊ cupiditas mea ſeu de illo ſpeſ que nā eēt apui ut noſſes quo ad hoc me paſſiōib⁹ expeditū log: dixi qō in aio erat: nec repetitiōe res idiget: ⁊ te memore eē ⁊ mihi apud te fidē nō deeſſe p̄fido. Sane qō tuarū in p̄ncipio litterarū legi quotiēſ ad ſcribēdū uenis: ſic animū tibi mee virtutis admiratiōe p̄eſtringi: ut ul'ō icipiat uel inceptuz deſerat. Scio te iocari mecū: ⁊ potes qdē fateor mecū nō al'r q̄ſ tecū log oia. Nā ſi alter hoc diceret: nō ludere illū arbitrarer ſz illudere. Nihil eni eſt in me mirabile niſi in tāta virtutis ac ſciētie penuria tāta vite ſecuritas ac libertas fandi de ſimplicitate oriēs bona utinā urbana qdē excuſatio iſta ſilētij: uere aūt tua ſatis occupatio te excuſat. Solutiū cui⁹ me vbis ſalutaſti ut ſaluere iubeas p̄cor: ⁊ talē tibi opuz participē obtigiſſe gaudeo: utriq; reqem obtigiſſe gauiſurus magis q̄uis gl'ioſum laborē magnis delectationib⁹ abūdare nō dubitē: ſed id amicis optare ſoleo qō mihi. Uale Pataui. xij. Kal'. augu.

¶ Ad eundem de eadem re. Epiſtola. III.

Quid vis dicā aut rn̄deā. In hoc qdē ⁊ in reliqſ: haud iuit⁹ p̄filio tuo ſtez: neqd tamē occulā amico tali ſiue ego ſecurior: ſiue tu cautior nihil tā formidoloſum video ſeu actiue for: midoloſū ſumit ſeu paſſiue: dices mihi: vitas odium parit: ſcio ⁊ exp̄t⁹ ſcio: odiū tñ illud amabile viris fortib⁹ arbitror: retiā ſi pp ueri ſtudiū moriēdū eēt optabile: ſed nō id piculuz eſt in p̄ſti certamie. Tuti⁹ eſt iterdū belligerare cū multis q̄ſ cū vno: alter alteꝝ expectās mauult ſue aliū q̄ſ ſe aliene iudicē iniurie: fuit mihi cū vno iſtoꝝ nomiati atq; in ſcriptis lis pergraues: ⁊ euaſi: ⁊ agebaī de me ſolo: hic de tota agit eccleſia: honeſtiſſima aūt bella ſunt que p̄ro republica ſuſcipiūtur. Nil ne igit timeo: ⁊ qd timeā oro te: cui nil dari modicū poſſit auferri: de hijſ loquor que fortuita nūcupant: mea eni mihi nullus eripiet nō ſeneſcēs tm̄ ⁊ inermis p̄ſbyter: ſed nec iuuenis tyrān⁹: nec armat⁹ p̄do. At negari pōt ſi qd optaueris plane mihi negeī epat⁹ quē petēdū duxero. imo vo plane mihi deī ut torquear: ⁊ ſi hac i parte delireueri graui ac ſollicito munere ſera ⁊ iſolita plectaī ambitio: p̄inde modo papā nō offenderē quē nō tā p̄pter papatū q̄ſ p̄pī eximiā rarāq; virtutē ⁊ que illā p̄bāt geſta magnifica: p̄petuo mihi amādū ueneradūq; delegi ⁊ quē ſuis rep̄hēſiōib⁹ delectatū alieniſ multa cū ſua laude p̄iūctis iraſci nō eſt vſimile: de reliqs qd ad me Nō potētiā noui opes ſed ⁊ mores noui. Scio illos: ⁊ me ſcio neq; hoies ſed vitia hoium iſector. Interi tuis p̄cis nulla hercle odi altius nulla acri⁹ arguo ſed id mecū ago: hoc cū altero. Nō eſt autē tuū: quō nō eſt meū: qō eſt oium: niſi forte ſarracenoꝝ ſiue iudeoꝝ qui noſtris gaudent ⁊ tripudiant ruinis. At ne qq̄ niteris: fruſtra aūt niti ait criſp⁹ neq; aliō ſe fatigādo niſi odiū querere extreme demētie eſt. Ego vo nō nihil imo pl'imū quero. Euaporo aium ⁊ triſtitiam queſtu leuo: poſteritati me approbo ⁊ excuſo: bonis placeo: ⁊ ni fallor deo: malis certe diſpliceo ⁊ qm̄ vecūdie aut p̄ſciētie: nihil eſt aculeos ſaltē doloris infligo: ſed nō iſci⁹ q̄ſ ſint multi mali: ⁊ q̄ſ pauci libro nēpe nō innuero. parua ne tibi igitur hec videnī. Quid tibi aūt iniurie eſt illatū ut ſic oderis. Nihil mihi ſed romane urbi: ſed eccl'ie: ſed Petro ⁊ Paulo: ſed chr̄o cui⁹ ⁊ ſi iuſſa nō ipleā noie gl'ior. Neq; vo oēs: immo egdē nullū odi: q̄ſdā vo ⁊ dilexi: qbuſdā ⁊ diligi viſus ſum ⁊ qd eoꝝ amor ualeat ſi utilitas aut blāditie ceſſent p̄be didici. Sed an neſcis plus ſepe parum odij nocere: q̄ſ amoris pl'imū p̄deſſe: nil penitus ſcio: nilq; uelim ſcire quo timidior fiā. Qui nil cupit ⁊ nil metuit: ut quorūdā aiantiū magnitudo terribilis ac nocēdi potēs: ſic quorūdam ip̄a paruitas atq; ipotētia tuta eſt: ⁊ violētie inacceſſa. Quid vnq̄ muſce aquila nocuit: qd formice leo: hec dixi ut me intelligas: ⁊ qua datur videas. Tu amicus tui p̄ſilium euocatus ne me audieris: fac qō bonū cenſes. ¶ De reliquo Stephani colūnēſis euentū meſtus accepi: ⁊ q̄uis tu mihi in lr̄is ſpei reliqas neſcio quas oſtētes ego tñ ut rumoreſ placitos falſos ſepe ſic infauſtos pene ſemp ueros memini: ſed qd agaz? Exhauſi oculos atq; ilia cōſumpſi lachrymas atq; ſuſpiria: ſuſpiro tñ adhuc: ⁊ ſuſpirās ſcribo hec: fleui oli quātū potui: plus ne q̄ſ debui: iam ſatis ſupq; ſatis eſt fletuū uſq; non ad ſatietatez modo ſed penitētiā ac pudorē. Itaq; cū eſtate hac p̄terita vnicū mihi vite huius que dicī ac p̄dulce ſolatiū: vnicū gaudiū ingraueſcentis in dies iam etatis deniq; lumē vnicū oculoꝝ meorū acerba quidē ⁊ ſiquis hic ordo eēt p̄ſus intēpeſtiua mors tulerit: nō dico nō dolui ſed nō fleui neq; vnq̄ mortalis hois neq; meā ſi chr̄s amauerit mortē flebo: tibiq; hūc ip̄m eſſe aiuz ualde gaudeo eoq; magis q̄ in hoc meis te adiutum monitis: munitumq; armis dicis: vnde ⁊ tu amici obitum pie admoduz atq; amanter: ſed fortiter tñ ac viriliter fers: eumq; mihi ut ignotū ſcribis commoratiōe gratiſſima recte id quidē ac memorit̄ teq; ſeq; digniſſime textuz nectis hiſtorie: deſine āt illū mihi ut ignotū loqui: vidi hominē ⁊ q̄ſtū vitaz paucis horis licuit circūſpexi ut enim me doloris tui participē agnoſcas nō ſolū ideo quia tuum nihil alienū mihi eē pōt: ſed qō ille per ſe etiā mens erat ſcito eū ad me anno altero uenisſe Uenetias: ⁊ mira ſuauitate in noſtram amicitiam introgreſſuz multa ibi intus in p̄cordijs meis: ⁊ magna beniuolentie veſtigia reliquiſſe virum bonū ⁊ modeſtuz p̄rudentemq; ac ne pl'a qualē tu illum ſtilo pigis iure optimo tibi boniſq; omnibus diligendū

Criſp⁹

surgat: ⁊ quoniã solida ⁊ pura uereq; aurea est: splẽdidio: sit attritu. In deo deniq; ⁊ vite spes innocentie sue est: diu te Christus incolumẽ ecclesie sue seruet: ⁊ post glorioſi terminum laboris in suã requiẽ atq; eternã gloriã facili trãsuebat ac felici exitu. Patauij. Kal. Januarij.

¶ Ad Hugonem estensem marchionẽ abstinendum ludis inanibus. Epistola. XIII.

Petrus mõtanus familiaris tuus ⁊ amic⁹ meus de te mihi letos ac magnificos: sed nõ nouos attulit rumores quib⁹ nihil possem gratius audire: ⁊ sic oro fac. Indolem egregiam honestis studijs adiuua. Enitere in altuz discere magno aio calcare vulgaria: neq; ulla difficultate desistere donec de virtute in virtutẽ indefessi passus ad supmũ claritatis culmẽ euaserit: inane nouũ est etatis breuis aũt q̃uis subdifficilis est via: per quã ad lõgeuã gl'iã eternũq; itur habitaculũ. Hãc ingressus hãc sequere neu diuertas: pro hac nil arduũ: nil horrẽdũ extima: p hac eniz se labori ac discrimi. pro hac demũ si res exigat vitã morti obijcẽ id eximiũ viri op⁹ est: hic nunq; ego te retrahã: sed urgebo: ⁊ currẽti: qõ i me erit aio calcar adijciã. Spõte aũt sese offerre piculis non magni ai est: sed parue prudẽtie. Ne igit lõg⁹ sim: pro salute pro dignitate pro pria ubi oportet pugna fortiter. Pugna viriliter: pugna feliciter: piculosis aut ẽ ac dãuosis ⁊ puerilib⁹ hijs ludis equestrib⁹ abstine: hoc p̃cor: hoc pſulo nõ sapiẽtie iure ſz etatis. Temerarij forsitã sed fidelis certe pſilij venias dabis. Satis sit inotuisse iã oibus. De huiusmodi ludis excellẽter uti posse si libeat: qcqd ultra pcedit frustra est. Inopini sunt casus hoium ⁊ sapienti magnope puidẽdũ est: ne ultro se igerat: ubi piculi plimuz utilitatis aut gl'ie nihil est. Linque illis hos ludos qui nihil mai⁹ possunt: nihil meli⁹ sciũt: quoz ex equo iutilis mors ⁊ vita pẽnit. Tua vita ⁊ fratrib⁹ ⁊ amicis ⁊ reip. cara est: tuũ igeniũ atq; aium altiores ad modo decent cure. Nunq; sic lusisse Scipio legit: nunq; cesar: opto tibi gloriosum ⁊ felicẽ statũ. Patauij. viij. Kal. Maias.

Scipio Cesar

¶ Ad magr̃z Bonauẽturã ordis heremitarũ pfessorẽ sacre pagie pſolatoria sup morte frĩs. Ep̃. XIIII

Vale pdolor virũ qõ sidus amisim⁹ loq̃r iproprie: ⁊ torrẽte rapior vulgaris elogi: nihil amisim⁹ nisi g̃tũ delectabilẽq; puictuz ⁊ illius melliflui oris affat⁹: quo loquẽte audiẽtium ais ad virtutẽ acres infligebãtur aculei: quo docẽte nemo nõ pficere poterat: eoq; magis quo maiori eẽt igenio: hec ⁊ hijs similia aliq̃to citi⁹ q̃z uellem⁹ nobis p̃repta nõ nego: que tũ in hoc breuissime vite cursu: ubi lõgũ nihil nisi dolor ⁊ gemit⁹ lõgeua nobis eẽ nõ poterãt: ſz necesse erat ut pfesti aut nos illũ aut nos ille p̃cederet. Ceterũ hoc utrũ q̃: neq; eni rei tã labilis taz caduce grauis prsus ac flebilis est iactura. Ipm certe quẽ amauimus ⁊ quẽ semp amabim⁹ ipm inq̃ nõ amisim⁹ sed pmisim⁹ qui nobis ad celũ suis p̃cib⁹ viã pãdat: nos ibi alacer ac iucũdus expectet. Quo eũ nisi ad celũ abijsse illũ suspicer: qui etiã dũ hic eẽt in terris: ⁊ sub mole corporea angelicis moribus ⁊ celesti viguit intellectu. Noli tibi nũc qõ pñti sibi nunq; feci: de tãto tãq; vnico frẽ blãdiri: ſz humana la⁹ cuiuscũq; in auribus meli⁹ sonat q̃z ipi⁹ qui laudat. Ita vo me ille amet cui⁹ in amore felicitas uera est: ut ego viuẽtiũ fama forte aliq̃s neminẽ sibi ul'igenio ul'elogio: uel morũ suauitate pferẽdũ noui: que tãta illi inerat aie: ut ab ipi⁹ vbis ⁊ pgressu nunq̃z nisi letior tranqllior q̃z discesserit. Neq; mihi vnq̃z tã lõga pfabulatio secũ fuit: qn cupidis auribus meis: atq; aio sciẽti breuissima videret. Erãt enim inter vba illi⁹ hois faces quedã blãde ⁊ lucide pter cõmunẽ morẽ eoz quoq; q̃s magistros dicũt. Erant in pmone hami inescati dulcib⁹ sentẽtijs qui audiẽtiũ corda: uaga q̃uis arripent ac tenerẽt. Que mihi collogi facultas ⁊ si rarior foret: distrahentibus uos studijs nr̃is humanarũq; uarietatũ hijs qui sunt innumerabiles vncis ac laqueis qui sepe aio iuctissimos terris ⁊ corpore distrahũt: ul'absens tñ illo igenio delectabar: hinc amici memor absentis: hinc illi⁹ psentiã ⁊ cogitãs ⁊ expectãs. Qua in re q̃tũ vite hui⁹ in agone pdideri: mestus sentio: mestusq; mecũ cõputo: q̃tiẽsq; Hierõymianũ illõ in silẽtio tuo simul ⁊ meo noie repetã: nõ meruim⁹ talẽ vite nr̃e hẽre pſortẽ. Nã ⁊ si iacturã rei trãsito rie nõ nimis flendã viro dixeriz: fere tñ mortales mortaliũ sũt iacture: quaz ex nũero ⁊ pfecto grauissima est. Sed icõmodũ nostrũ: quantũcunq; est fraterne felicitatis ptẽplatiõe pſoloz. Nam ⁊ hic maluisse⁹ bene illi eẽ sine nobis q̃z nobiscũ male. De fratre igit nostro quẽ tibi mater mihi charitas fecit gratulãdũ nobis poti⁹ q̃z dolẽdũ: q̃z q̃z eni ad tps nos reliquerit illuc iuit ubi finis est oium recte viuẽtiũ pieq; philosophãtiũ q̃rũ hic noster in acie: dicere ausiz uel signifer ul'dux fuit. Neq; vo ad iniuriã nãe sed ad cumulũ gr̃e celestis ascripseri qõ paulo añ tps ut dici solet duz hoc ⁊ scrupulosũ iter ipleuit: tale est eni q̃le si viator hiberno pluuiali die ad hospitiũ sospes iteger indefessus alto adhuc sole pueniat: quo alij fessi ⁊ madidi ⁊ viarũ errorib⁹ elusi: vix tãdẽ sub crepusculũ sint uẽturi. Nobis fortasse cõpatiẽdũ qui relicti sum⁹ nõ q̃ illũ amiserim⁹ ut dixi: qui nũc maxime nr̃ est: sed q̃ iter mũdi mala ⁊ picula nr̃a senescim⁹: ⁊ ab illo exoptato ac felici hospitio retardamur: pinde serenãdus anim⁹: siccãda lachryme. Lõp̃imẽda suspiria: nõ autẽ abiciẽda memoria: sed ad illã frater ut viuus nõ ut mortu⁹ reuocãdus: viuit eni uere cuz illo apud quẽ fons vite est: qui sibi cui multa olim ⁊ magna scripturarum suarũ secreta reuelauerat. Nunc seipsum ⁊ illam quã stupentes angeli uenerantesq; suspiciũt faciem ostẽdit. Magna ille dudũ gloria patrie. Magnũ ordinis sui decus ⁊ eximium fuit. Et q̃uis tu supsis non omittã tamen: Quis non hominũ nos spectabat occulis atq; animo suspẽsus: p̃sertim ubi casus aliquis forte nos iũgeret in consessu publico: aut in via: quis nõ nos amabat ⁊ laudabat ⁊ mirabatur fraternitas ipsa miraculo addebat: ac raritas par statura: eadem quasi corporis habitudo vna ppe duobus fratribus etas erat: vna certe professio: vna cõuersatio: vnus habitus: vna religio: vnus ordo: vnus splendor magisterij. Pluris extimabant tales duo fratres q̃z quatuor alij pares licet felices parẽtes dicebant qui tale par hominũ genuissent: felix patauum: ubi geniti essetis ⁊ nutriti. Nihil est eniz qõ vnãquãq; patriaz tam felicem faciat q̃z suoruz ciuium virtus ⁊ gloria: vnde apud Virgiliũ. Roma q̃uis opibus pollens ⁊ impio nõ alia tamẽ re: q̃z ple viruz: felix dicitur: felix deniq; heremitarum

Hiero⁹

Roma

ens atq; in te decora mihi tñ ꝓfus idebita est. ꝓinde me oli tibi tã laboriose quesitũ: ⁊ tã ꝓcul in uentũ: ⁊ tã auide tanq; ꝑdulciter vsuz nescio an ⁊ vnq; i terris ampli⁹ reuidẽdũ. Qõ nõ dicerẽ si nr̃ ille vir maxim⁹ paulo diutius vixisset: plenã fiduciam in amicis habe: ⁊ sigs est usus utere. Atq; utinã uel irrequisitus aliqd possem: ne spes tua: q; ex me tam ingentem ꝓcipis frustra esset: ultro deũ testoz laborib⁹ animiq; tui fluctib⁹ opem atq; cõsiliũ laturus: si qua mihi gubernandi ars: si qua eẽt expientia. Et nũc quoniã plus interdũ possumus q; credam⁹: licet in plimis ꝓtra sit: si quid forte est qõ ꝓ rege ꝓq; solatio tuo possim. Jube adsuz animo: hic subsistã. Jre eni longius breuitatis studio ⁊ propositi noui fixa lege prohibeoz. Uiue ⁊ uale nr̃i memoz. Pataui. v. idus nouembr.

¶ Ad Frãciscũ ó ursinis noue ꝛct⁹ amicitie. Ep̃. VI

i Ucũdum in stupore tue me nobilis indolis generosũ specimẽ ⁊ beniuolentie iuuenalis clarus ardoz cõpulit. Macte virtute ad quã sic affectus es: ut eius in me nudũ nomẽ ac tenuem vmbrã colas. Gratũ hẽo ⁊ hunc tibi eẽ animũ ⁊ hanc sortẽ mihi: atq; amatoz uerĩ licet honestissimũ hũc errorẽ amo: vnde hic amoz meisq; de rebus tua hec fluxit opinio ⁊ italie ⁊ rome communi gratuloz parenti: que nũc etiam talia parit ingenia. Proinde quia multa scribẽdi ociũ nõ hẽo: hec summa est. Ego tibi tã charus esse gaudeo anteq; cognitus: nec tm̃ gaudeo sed miroz: tuusq; eẽ nũc incipio nunq; desiturus. Tu me autem iter tuos utcũq; visum erit numera: teq; tui similez ꝑsta ⁊ uale. Uenetijs. iiij. idus febzuar̃.

¶ Ad Antoniũ donati apẽnigene filiũ. Ep̃la. VII.

f Jli litterulã tuã perbreuẽ: neq; ut ita dixeri te iustiorẽ: sed etatule ⁊ corpusculo tuo parẽ ingenij rudimẽtũ ⁊ stili tui p̃mitias libẽs vidi: ⁊ ita ꝓcoz fac. Exerce animuz: experire: enitere ⁊ assurge. Non videbit autumnus rami fructũ cuius flores uer nõ vidit. Scribe: lege: meditare: addisce: stude ut doctus: sed multo magis ut vir bonus ⁊ quotidie te melioz fias. Et caue ne sine diurno lucro aliquo te uesper inueniat: ita ut breui ⁊ illi qui te genuit gaudio ⁊ mihi qui te diligo esse possis auxilio. Ille enim a quo auxiliũ sperabã: qui post me uenit: ante me factus est: opinione saltem sua: de milite dux: de discipulo magister Uale ⁊ utrũq; iubeas saluere parentem. Ticini xviij. Kaleñ. Decembr̃.

¶ Ad Franciscum bruni: commendatio iuuenis studiosi. Epistola. VIII.

b Jc cuius e manib⁹ hãc cedulã accipies triennio ⁊ ampli⁹ mecũ fuit: nõ ut familiaris sed ut fili⁹ paterne eum habui: paterne monui: paterne ⁊ icrepui ⁊ laudaui: paterne demum amaui qõ miraberis ⁊ paterne odi. hic est de quo tibi dudũ scripsi q; castigatam litterã scriberet: de qua epla illa ingens est: quã dño nr̃o pape tuo ꝓsilio porrigendã tuisq; mox porrectã manib⁹ ad te misi: hic inq; ingenij diues semp sed doctrie iops ad me p̃mũ uenit. Nũc qõ eodẽ ipso teste glorier: nõ mea qdẽ opera: sed quictu ⁊ obseruatiõe: ⁊ lectione ⁊ ꝓfabulatione abit hinc doctioz q; uenerat Cũ gratia tamẽ mea ac licẽtia: nõ addo ⁊ cũ consilio discedit. Quid multa? Juuenis est: vno vbo totũ dixeroz: vult ꝓbare mundũ: quẽ ꝓbasse ego nimis memoras cohoꝛresco. Optat Romaz videre qõ vnũ desideriũ si hic sisteret ꝓbare nõ audeo nã ⁊ ego ipse qui totiẽs eã vidi reuidẽ illã ardeo. Sz hic nr̃ vult ut auguroz maiore in pelago piscari lucrũ sibi: non naufragiũ proponens. Uult tem ptare fortunã ut dicit suã. Quaz si secũdã reperit gaudebo: sui aduersam: saluo dũ puppis sit repetẽ hunc trãquillũ licet exiguũ portũ nõ uetabitur. Qui uel ptumaciter digressis dũ redire uoluerit: dieb⁹ patet ac noctib⁹: imo ⁊ pnor lumẽ in vtice: ⁊ qui reduces excipiat hẽt in littore: hic equidẽ quisqs eum agat impet⁹: nõ tã suus credo q; etatis in se bon⁹ est: ⁊ ni fallor meus ⁊ mei amãs: studiosus boni animi: uagi fateor sed modesti ⁊ bonoꝝ fauore non indigui: si quã sibi viã bonam sua sors apit nõ desit oro ꝓsilij tui far. Uale. Roma

¶ Ad Hugonem de sancto Seuerino: commẽdatio eiusdem. Epistola. IX.

i Uenis iste quẽ ꝓspicis aliquot annos mihi ꝓ filio fuit: nec eẽ desinit: etsi eni corpore abeat. ꝓfido eum aio nõ abire: ⁊ hũc ipsum motũ non tam sibi q; etati imputo firmitatis indige: ac discursibus gaudenti. Qui mos ne me ipm/ qõ sepe soleo/ nunc accusem: multos in senium comitat̃. Et hic quidẽ adolescens boni ingenij rareq; indolis: adolescẽs tñ multis de more cõsilijs agitatis: nobilius ad extremum ptulit: ⁊ qm̃ ire fixũ erat: non alia q; discendi cupiditate peregrinari elegit. Jn primis autem litteras grecas sitit ⁊ senile catonis desideriũ vir dum pubes anticipat. Nunc ego ipetũ iam per anni spatium: non sine ingenio ac labore continui sepe ꝑcibus iterdũ iurgijs ostendens: ingerensq; oculis q; tum sibi latinarũ nunc etiã litteraꝝ desit: difficultates quoq; rerum uarias ac pericula coaceruans: quibus iuuenilẽ temperari posse rebar ardorem: ꝓserti ex quo semel digressus breui ut sibi ꝑdixerã cogente necessitate redierat. Et plane dũ peregrinationis infauste memoria recẽs fuit substitit parumper ⁊ spem dedit posse animum regi. Nunc tandẽ ut fit nõ longa requie laboꝝ omniuz subrepsit obliuio. ¶ En iterum frenos moꝛdet nec iam ulla uel vi uel arte cõpesci põt: sed ardenti nescio an prudenti ⁊ sobrio discendi desiderio: dimissa patria amicisq; ⁊ cognatis: ⁊ annoso patre: ⁊ me quem ut patreꝫ diligit: ⁊ quẽ patri saltem ꝙuersatione ꝓtulerat: ad te solo sibi nomine cognitũ festinat. Heu fortitan mireris: habet ista ꝑcipitatio rationis uelum. Cũ eni ꝑmũ illi animus fuisset recto calle ꝓstantinopoli ꝓficisci: edoct⁹ a me greciã ut oli ditissimã sic nũc ois lõge iopẽ discipline hoc vno mihi credito nõ omisit iter ꝓpositũ sed iflexit: cũq; ex me sepi⁹ audisset aliquot graie ligue doctissimos hoies nr̃a etate calabriã habuisse noiati duos: barlã monachũ: ac leonẽ seu leõtiũ. Quoꝝ uterq; mihi per familiaris: ꝑm⁹ etiã ⁊ magister fuerat: ꝓfecisset q; aliqd fortasse ni moꝛs iuidisset: statuit calabrũ litt⁹ iuisere: ⁊ italie plagã illã que mag̃ oli grecia dicta est. Cũ ubiq; ãt te potẽtẽ illic potẽtissimũ nõ ignoras meis lr̃is cõmẽdari optauit: q; apõ te: nec fallit̃ efficaceꝫ spat ãnui: haud ꝗuati: ⁊ tibi solatiũ ut opinoꝛ ex illi⁹ igenio: ⁊ illi ꝓfidũ ex tua potẽtia q̃situr⁹. Amo eni hoiez: ⁊ q; uis leuitatẽ ai nõ tã ꝓbẽ q; excusez discẽdi uotũ ip̃robare nõ audeo imo me iudice dignus est assequi: quod taz anxie: Grecia Mag̃ grecia

nulla vio: nulla certio: magnitudo q̄s que nō uentosis hominū suffragijs sed virtute ⁊ meritis parta est. Tu mihi p̄staſ patr̄ maxime atq; optie dño rū ut iā nō ampli⁹ ambiā uel maiorib⁹ uel melioribus car⁹ eē. Ita sortes meas mira illa tua hūanita te ac māsuetudie cōsumasti: vnū est qō hoc meum de tua dignatiōe oriēs gaudiū parump dicā ueri⁹ uehemēter iminuit: q̄ de me scilicet nō tibi sed fame fortitā aut amicoꝝ testimonijs fidē hēs: cū ⁊ fama ut loq̄r sic ⁊ mēdax eē soleat: ⁊ amātū sepe iudicia ceca sunt: utcūq; se res hēat. Ego vicario dei mei qbuslibet testib⁹ tāti eē gaudeo ut uocari merear. Q̄uis eni via mihi ⁊ ualitudini ⁊ etati mee valde laboriosa sit uocatio ꝓculdubio gl'iosa ē. ¶ Uotum mihi tuū p̄ beatissime anno altero per apostolicas l'ras indicasti. Et eē mihi satis supq; debuerat q̄ me videre nō mō optares sed etiā digneris. Et erat fateor satis ⁊ plusq; satis nisi ad te aium festinātē externe cause ⁊ qdē violētissime p̄uertisset. Fecisti post hec exp̄ssi⁹ me uocari tuo nomie per illū quē mihi inter mortales uenerabilem dilectūq; p̄senseras. Inde per alios atq; alios ex oib⁹ mihi charissimos ⁊ ad psuadēdū aptissimos. Nouissime cū iā p̄dē min⁹ gn̄osa mēs dilationē tā tā uel ignauie uel isolentie ascripsisset tua me celestis humanitas: nūc quoq; suauiorib⁹ l'ris excitat. Et qō vir alteri q̄s oculis ipse meis crederē. Prio qdē tarditatē meā excusas aduerse ualitudis sub obtētu. Q̄ uera qdē excusatio ac notissima: sed nō sola est. Neq; vo sufficēt sola eo q̄ anteq; me mor⁹ iuadēt: nisi aliō obstitisset uēisse potuerā: deide aūt te i eadē eē libēter me vidēdi uolūtate testaris ⁊ iubē tuo iure solit⁹ regib⁹ ut ad te ueniā affectuo sis p̄cib⁹ me rogas. Ego vo tm̄ hoc urbanitatis ⁊ clemētie tue pōdus ferre nō ualeo: q̄uis apō me p̄ces ille validissima merito sint p̄cepta. ¶ Illō p̄ clemētissime bijs tuis in l'ris legi qō repetē cogitāti pudor ⁊ gaudiū occurſant: dicis eni te ab oli optasse p̄sonā meā vidē ⁊ interseris cām p̄sonā ings tuā multipliciū virtutū ac sciarū oñis ignitā. Et de dicto qdē tuo nll'a mihi pōt eē dubitatio: ſz de cā multa mihi ꝓfusio est. Optas eteni me vidē qa talē opinaris: q̄lē tibi descripserūt: qui in reb⁹ meis amore oculos p̄strigēte fallunt. Qō si hoc ip̄m ex te diceres ⁊ ita crederes q̄s q̄s ego ꝓriū scirē: dicerē tm̄ tibi nūc qō illi oli dixi: cui⁹ ad euellēdū me hūc auxiliares l'ras flagitasti quē ne tu solus pōtific⁹ retroactis icognitū cognouisti: ⁊ qua decuit honorasti: q̄toq; alti⁹ poteras extulisti: dixi enim solitariā illi ut tūc poteī vitā scribēs. Sigdem in hoc erras: gaudeo: neq; hūc errorē excidē tibi vn q̄s posse ueli: gl'iosum mihi tibi delectabilē dānosum nulli de me qdē qbus crediderit tua sanctitas viderit: ⁊ ip̄i viderit: qd de me dixerit: tuo tm̄ aiuz illico aut amore illos aduerteras suspecti eē debuerāt. Ego hec iter qsqs sim ⁊ si ut olim scripsisse tibi videor tuti⁹ erat: atq; ꝓsulti⁹ latuisse ut opionem tuā latebris meis solidarē: tui tm̄ urgēte reuerētia añ annū ueniſſe ⁊ debui ⁊ volui: atq; utinā me tacito scire posses q̄t ⁊ q̄tis obstaculis retardat⁹ sū. Sup qb⁹ me tibi forsan l'ris excusassem: nisi qa ut uerū fatear paruitatē meā ⁊ magnitudinē tuā libras tādē opinari cepam tā pusillā tāq; obscuraz rē ex amplissima memoria tua iter ingētiū occupationū strepit⁹ facile obliuiōe dilapsam. Itaq; silētio me tegebā. Nolo eniz extimes te vmiculi hui⁹ optare ꝓspectū: me aūt nō optare p̄is ⁊ p̄ncipis Christianoꝝ romani pōtificis ⁊ talis pōtificis facie videre. Multos ex historijs sic amo qui ante mille annos obiere q̄ eos si liceat visur⁹ nullū labore durū nullū iter lōgum iudicarem quo ad tā ex optatū spectaculū ueniref. Mirū p̄sus in moduz longas virt⁹ ⁊ ualidas man⁹ hēt. E lōginquo ad se alios trahit nōnunq; ⁊ corpora: qō de multis qdē noiati de tito liuio lectū est. Ita penit⁹ uerū sit cicronianū illō lelio tributum. Nihil est inqt virtute amabili⁹ nihilq; qō magis alliciat ad diligēdū q̄ pe cū ꝓpter virtutē ⁊ p̄bitatē ⁊ eos q̄s nunq; vidim⁹ qdāmō diligam⁹. Nota sunt reliq̄ qb⁹ oñdit nō mō in ignotis sed in hostib⁹ amabilē eē virtutē Nolo diu tecū de te loq ne videri icipiā qō nō sū. Quō aūt nō optarē illū cernē q̄sq; esset cui Christus ⁊ aium ⁊ p̄silū dedisset eccl'iā suā sponsā suaz vnicā suā matrē oium fideliū ex illo fedo ⁊ infelici ergastulo eruēdi: ⁊ ad sedē ꝓpriā reducēdi? hūc ego nō colerē: nō amarē: nō tanta mēte cōplecterer? nō totis p̄cordijs exoptarē? nō me Christianū crederē nisi sic affect⁹ eēm erga romanū mō pōtifi cē sic de rep. meritū sic de me: sed erga quēcūq; alium hostē licet: sepe leniuit odiū sepe extinxit magne virtutis admiratio. Quid tibi igit̄ debeo si cui libet hoc p̄starē? Itaq; q̄uis iterdū me ut dixi tractu tēporis tibi oblitū suspicarer nihilomin⁹ tm̄ debiti mei ꝓsci⁹ enitebar excussis ipedimētis assurgē dū ecce o spes hominū vane: o res hoium caduce ipedimētoꝝ maximū utināq; ultimū supueniens egritudo cuiuscūq; uel iuuenis robur effractura me repēte corripuit: ⁊ q̄si leo sic ꝓtriuit omnia ossa mea: tādēq; vir abiēs sic me fragilē reliqt: ut nec in equū scādē nec pedib⁹ icedē deniq; nec ad ecclesiā domui mee ꝓtiguā sine famuloꝝ clericoꝝ ue sōnitu ire possim: ueris opē sperāt medici. Ego aūt illi⁹ tm̄ de quo scribit: estatē ⁊ uer tu plasmasti ea. Si ut padus nr̄ adriacū petit: sic thirenū peteret mare: iā iā iter arripem ⁊ fragilitatis icōmoda fluuiali obsequio releuarē ut soleo. Inter sessionez siue accubitū ac libellos meos dulce mihi solamē oiuz laboꝝ nūc necessitas que clauos adamātinos regū quoq; ceruicib⁹ affigit ut expectē cogit: donec diuinū adsit auxiliū quo mēbroꝝ: ⁊ si nō solito: at aliq̄ saltē obsequio uti queā. ¶ Qō ut sic eē noueris sub hac spe iā nūc p̄ro uerno tēpore equos ad iter idoneos p̄curare icipio: nō ignar⁹ qa si catoni censorio laudatissimo seni equus vnus si ꝓuoꝝ triū comitat⁹ in magnis etiā officijs satis fuit: utrūq; eni de illo scriptū est: ꝓuato mihi ꝓuus vn⁹. Equ⁹ vo nō vn⁹ mō ſz nullus sufficere debuisset. Sed corrupti depravatiq; horum mores: atq; oia in deteri⁹ vsa sunt. Pōpe ⁊ supbia ⁊ uanitas ⁊ uoluptas op̄ssere aios: ⁊ p̄scā illā ꝓtinētiā amicāq; modestiā pepulere. Nihil est actū nisi puluerulēt⁹ eq̄ruz ac ꝓuoꝝ circūstet exercit⁹. Adhuc tm̄ nitor in hoc perverse ꝓsuetudinis torrēte p̄sistē ne me totū sternat ac rapiat. Itaq; cū hēre fortitā ul' optāre saltē plures possem duo mihi eq domi sufficiūt abūde sed ad iter p'lib⁹ egeo nō qdē ꝑm cor meū sed ꝑz corruptū seculi nr̄i morē. Nescio eni quō iter nr̄os sepe notior sum q̄s uellē. Et necesse est interdū ad euitā dū populare murmur renitētē animū vulgi mori b⁹ ut coaptē. Qō idcirco dixeri: ut qm̄ placitū tibi

Fama

in discrimẽ trahit: heu mihi fedũ spectaculũ: qõ auditu solo tã turpe: tãq; idignum sit ut sagitte in morem e longinquo vulneret. Quomõ enim queso ferant oculi: quod ferre vix possunt aures: virorum nomen excellentium maliuolentie moribus: ac criminibus falsis expositum: nec reuerentiã ullam esse virtutibus: sed quo plus est glorie: plus esse uel odij uel liuoris. Turpe inq; ⁊ indignum: nec nouum tamen nec mirabile nisi q; sub oculis tuis tantum audere non deberet inuidia. Alioqui usitatum ⁊ uetus est malum. ¶ Omitto autez antiquiora illa. Socratez: Theonienẽ: Anaragorã: Ciceronez. Senecam: Rutilium ac metellũ: quos quid aliud q; virtutis odium in exilium ⁊ in mortem egit. Quanta Christianis etiam temporibus pro Christi fide passus est Athanasi⁹. Quãta passus Ambrosius: dum ille persequẽtibus hereticis fugiens ⁊ toto uagus orbe terrarum illa substinuit que non ipsum modo dum patiebatur sed pium quoq; lectorem adhuc torqueant: ac fatigent. Dic autem intra menia sue urbis arctatus a iustina augusta totis imperij viribus seuiente atq; ab alijs arrianis illa pertulit que nota sunt omnib⁹. Quid Augustinus? Nonne duz sibi heretici insidias tetendissent utili viarum errore periculũ mortis euasit? Quid Hieronymus? Quid Joannes crisostom⁹? Quot uterq; passus obtrectatores scripta idicant utriusq;. Quid Boetius Seuerinus: ⁊ ipse vir sanctus ac doctus: cuius innocentie ac virtutũ premia in celo alia ꝫ in terris infamia: proscriptio exilium mors fuere. Non sequor omnes: innumeri enim sunt. Immo uero quis unq; rectum fidei ac virtutis iter ingressus non persecutorum patuit incursibus: cum dicat apostolus ad timotheum scribens q; omnes qui uolunt pie viuere in Christo Jesu: persecutionem patientur: mali aũt homines ⁊ seductores proficient in peius: proficiãt plane in peius ⁊ in pessimum qũ sic uolunt. proficiãt in suam pernitiem non bonorum proficiant immo deficiant errantes: ut apostolus idem ait: at nõ qõ sequitur in errorem mittentes: qõ ut patet oi nunc studio feruentiꝫ nequitie molliuntur. Qui si forte aliquem suis artibus in errorem miserint te non mittent. Permanebis ut soles inconcussus athleta iustitie. Id satis est nobis omnibus ueritatem ac famam viri huius amantibus: non enim ego solus q̃uis minimus oium hec scribo: multi scripserunt sicut augur⁹ multi scribent: nemo non saltez animo subscribet nisi liuore impio flammatus: ac bonorum sitiens ruinam boni omnes affusi tota simul ecclesia: tota tibi supplicat italia: tot⁹ ordo paterq; ordinis Franciscus felix nudipes pauperculus e celo rogat ne ministrum suum Christo ⁊ sibi charissimuz iuidie mole opprimi neu theoninis ut aiunt dentibus rodi sinas: vnũ est quod mirer hac doleam si uera est fama magnum quendam ac potentem virum quẽ trãquillum ⁊ serenum ipsa prestare debuerat altitudo: non fauisse tantuz accusatoribus ac fauere sed per se talia non ausuros ad accusandum suo hortatu suoq; consilio perpulisse: quid ni doleam: ⁊ quo tramite seu quo flatu in taz altum animum tanta ire uel inuidie nubes ascẽderit mestus admirer: ⁊ mirarer magis nisi ex historijs meminissem Marcum catonem censorium famosissime virum sapientie quod vnum in illius vita reprehensione ualida dignum noto: contra gloriosissimum africanum accusatores nephanios excitasse: qui tandez senatus bonorumq; comitijs lacerati sunt q; ex infamia tanti viri sibi gloriam cõcupissent: quod apud te nunc equissime cordium libratoz hijs de quibus queor excusatoribus euenturum spero ⁊ cupio: ut per te acriter castigati ⁊ increpiti discant non de infamia aliena sed de ꝓpria virtute claresccre. ¶ Occupant sane claros etiam animos interdum humanaruz caligines passionũ sed que ibi flante aura purissime rationis diu esse non debeant. Recte igitur ac secundum sue dignitatis exigentiam fecerit ille vir magnus: quem nominare nisi pro sua laude uoluerim: si quos auctoritate impulit auctoritate retraxerit ab icepto imperio. Qui si ut fertur hanc iracundie causam prefert q; ad regimen ordinis hunc assumi uoluit ul' alium maluit electores arguat non electum: quem omnis ambitionis exortem: immo omniuz que circa se agerentur ignarum ad hunc honorificum laborem assumptum esse non ambigitur. Ceteruz ille ut sibi libuerit ire sue moderabit: frenumq; uel contrahet uel laxabit: tu autem quod te decet: nõ permittes ut Christo res hominum spectante ⁊ te Christi ecclesiam gubernante pro cuiuscũq; libidine fame virorum illustrium obscurentur. ¶ Unde hoc sperans non te amplius fatigabo: sed propter qõ ad calamũ ueni pure fideliter ac reuerenter expediam: fateor me in mei ipsius: quanto magis in alterius conscientia falli posse: cum in pectoribus hominum tot profunde tãq; inaccessibiles sint cauerne. Quantum tamen nisi uel fama publica: ul' fide digna relatio: uel conuersatio ad extremum ⁊ que multum animos aperiũt alterna colloquia rei huius immeriti notitiaz contulere: dicam clara uoce quod sentio. Et q̃uis apud superbos extimatores testimonij fidem minuat testis humilitas: apõ te tamen humilitatis amicum: ⁊ viue vicarium ueritatis humile sed securum breue: sed incorruptũ ueritati testimonium perhibeo. Citatus testis non a iudice sed a Christo ⁊ conscientia mea: utrũq; ergo tuumq; simul sacratissimum ac uenerandũ regibus caput testor: ne non iuratus testis dicar me quantum scio ⁊ credo falsi nihil: uera omnia dicturum. Equidem pater beatissime magistrum Thomam de quo agitur optimum ⁊ integerrimum virum noui: clarũ litteris: sed virtutibus clariorem quodq; est maximum ⁊ supremum: religione insigni ac pietate ⁊ catholice fidei luce clarissimũ. Et ad summam talem mihi opto animam qualem illi esse confido. Possem pluribus. Longa enim de grauitate animi: de suauitate morum: de sobrietate: de abstinentia ⁊ austeritate vite: de deuotione p̃feruida: de humilitate contemptuq; suiipsius ac mũdi: de misericordia ⁊ charitate non ficta: deq; dotibus alijs viri illius texi posset historia: sed ingenio tuo hec pauca de multis: immo quidem uel pauciora sufficiunt: vides ⁊ intelligis causam mali huius. Et sicut de accusatorum odio consternatio ⁊ metus: non illius quidem sibi optime ꝓscius nihil timet: ꝫ mei multorũq; aiꝫ: sic de clemẽtia ac sapiẽtia iudicantis spes ⁊ ꝑsolatio multa suborit. Non potest te iudicio p̃fidẽte viri illius virtus ⁊ gloria sic inuidie calce calcari: ut non maior ex iniurijs floridioꝛq; tuis sacris manibus erecta cõ-

Lucano nisi q̄ horū uoluntaria: Naturalis mor̄ illi⁹ fuit his poetā vnū nescio an nobis cognitū ca rū nobis Statiū pampiniū addunt qdā sed fallū tur: op⁹ eni hic utrūq; pfecit. ¶ Ego qdē utri me parti ingerā nō video pene ex equo ad utrāq; qd afferā nō est. Nā ⁊ aruus nihil penit⁹ ⁊ ingenio pauca admodū moliri datū. Sed sunt ⁊ alie ad gl'iam vie: vnum erat. Idq; per se magnum: mihi ꝓ̄o permaximū ut ad te uenirem. Quid eni felici us? Quid maius mee sortis homūculo uł ꝓtingē poterat uel sperari: q̄ totiēs: totq; tā honorificis litteris: tā benigne tam leuiter euocatū ad roma num pontificē: nō quēlibet: sed quē Christus eccle sie sue dedit oium pōtificum nostre etatis corrigē dis errorib⁹ ꝓficisci? Quid ue nisi amplum ac ma gnificū hec mihi pegrinatio allatura videreť cum tm̄ gl'ie sola uocatio attulisset: ut ⁊ ipse magis me amare quodāmodo ⁊ alij magis ac magis incipe rēt me mirari pluriſq; me facē quem tant⁹ nō ꝓtē neret extimator: uenieb̄ ergo tāta alacritate q̄ tā in nullo hominū me vidisse: nescio an in ullo usq; legisse meminerā. Sed ut uer̄ fatear alacritas il la soli⁹ erat animi: corp⁹ eni adhuc imbecille erat: ⁊ inualidū neq; ulla ꝓrsus mihi virū fiducia: nis in celesti spes erat auxilio. Sic eūtē supraq; vires ⁊ supra etatē tui trabēte desiderio: ꝓperātē mor̄ inopiā coercuit. Quid eni ls incredibile uerū loq timeā. Nō egritudo illa sed uera mor̄ fuit. Fictio nē poeticā qs dixerit aut ꝓbolē importunā mor̄ bo aut extasi mortis nome imponere. Ego ꝓ̄o de incognitis nō disputo triginta uel eo amplius ho ras qd fueri non magis memini q̄ qd fueriz ante q̄ nascerer. Nullus itellect⁹ in aia. Nullus sensus in corpore. Jn quo cū multa ⁊ acria remedia tem ptarent. Nihil omniū que erga me ⁊ in me fierēt aliter sensi q̄ imago marmorea policleti sensisset: aut phidie. Nemo deniq; me nisi defunctū dixit ⁊ credidit. Sic apud nos ubiq; vulgatū. Sic Pa tani. Sic Ferrarie ubi tūc erā vulgo creditū. Sic deuotis tuis hui⁹ rectori urbis ⁊ illi⁹ cui⁹ in domo iacebam: phisiciq; suis ꝓsuasum fuit: qō tā grauiter tulere: hij nobiles magnificiq; viri ut quib⁹ olim multū debui infinitū debeā neq; ipsis modo sed utriq; populo: tātus mei obit⁹ utrobiq; publi cus dolor fuit. Neq; min⁹ eadē fama Venetias at q; Mediolanū ⁊ Ticinū: urbesq; alias ubi amicos hēre video: peruagata est. Jta ut quidā ex eis ad me visendū: siue sepeliendum accurrerint. Qui ⁊ sacratissimas aures tuas famā hāc pulsasse augu ror. Quod ut credā nō mei nois claritas que nul la est: sed eorū cogit ambitio inexpletaq; rabies q alto opū in pelago sitiētes dieb⁹ ac noctib⁹ te circū stāt: tuāq; nō desinūt infestare clemētiā. qq; si recō lis añ annos cum mihi casus multo q̄ nūc leuior accidisset adierūt te certati beneficia mea: pauca qdē: ⁊ parua poscētes plura licet ⁊ maiora q̄ me reor ⁊ que illis plane multa ⁊ opima videantur. Solā hanc ob cām: q; mea sunt: vni adeo sum magn⁹ inuidie. Petierūt aūt nō hec duo tm̄ que tunc temporis hēbam que ue nūc habeo sed illa quoq; que ante lōgum temp⁹ amicis egentib⁹ spōte ꝓcesserā. Et qō mirer nisi tā ꝓceps ⁊ tā ceca cupidita s sit: illa etiā que nunq; habui: vsi effectū ut illis cū cta miscētib⁹ cōplusculos dies tota curia bullis in efficacib⁹ ebulliret. Neq; vo nūc illos segni⁹ egisse credideri. Nā ⁊ vigilātissima semp auaritia est: ⁊ cū vitia quedā tempore minuantur: hec durando crescit ⁊ successib⁹ inardescit. Uerū ego taliū cu ras: ⁊ vitā pariter ac rumores paruifacio: qui mor tes hominū somniāt sue mortis obliti: ⁊ qō fede cupiūt impudēter anticipant more vulturū expe ctātes beneficijs alienis quasi cadauerib⁹ saturari. Ceterorū poti⁹ iudicijs fidē do. Quomodo enim tot ⁊ talia fallerētur ingenia: hominū exptor̄ meq; oculis cernētiū manibusq; tractantiū. Quoniam igitur quo in statu fueriz: neq; tūc sciui aliqd neq; nūc memini ignarus mei cur nō alijs de me credā mortuū fuisse testantibus? Fui mortuus. Et ecce suz viuēs suscitāte illo qui Laçarū suscitauit: viuo autē: iterū moriturus: ⁊ hoc saltez moriēdo didici que p̄cedunt scilicet aut sequūtur eē posse terrifica ⁊ horrēda: mortē ipsam pene nil esse aliud q̄ leue suspiriū: aut suauē ⁊ ꝓfundū somnū ⁊ perꝓpie ut multa illud a poeta dictum dulcis ⁊ alta quies placideq; ultima morti. Mors leue est suspiriū

¶ Rediuiuo sane idez mi hi qui añ casuz fuerat: ueniēdi ad pedes tuos erat anim⁹: nec me terrebāt medicor̄ mine vna uoce fir mantiū: nullo mō viuū me Romā esse uenturum. Quāuis in hoc cū eis plane sentirē: q; si me in lo co aliquo deserto casus ille violētus ac terribilis inuasisset: actū erat de me. Sperabā tm̄ posse viu⁹ puenire. Illic aūt oē qōcunq; mihi euenisset felix faustūq; cēsebā: tū qa benedictio tua mihi e corpo re hoc migrāti nō defuisset ut spor̄tū qa qcqd car dinales tui dicāt ut libet irrideāt: quodq; est odiū simulēt cōtēptū. Roma ꝓculdubio sacro sanctissi m⁹ mūdi locus est: ubi Christianus uerus ⁊ viuē optet ⁊ mori. ¶ Quid me ergo detinūt: nō timor hercle sz debilitas: que tāta est ut nō magis pata uiū redire q̄ Romā adire potuissez: nisi q; in naui iacēs redij: ubi ⁊ dño ⁊ oi populo stupori ⁊ gau dio multo fui: ita me spectātib⁹: ut hoiem a mortu is redeūtē: hic sum p̄ beatissime nō ifirm⁹ mō: sed mestus quoq; qr honestissimū desideriū meū spa to caruit effectu: quodq; optimū moliebar iplere nō licuit. Nihil tm̄ mihi ꝓsci⁹ hac in re feci: Christū testor: qō in me fuit ⁊ sepe mecū in silētio recogitā s ita mihi accidisse doleo. Miror aūt minime: causā eni scio. Nō erā dign⁹ te videre. Tibi ꝓ̄o Christia nor̄ pater corpore atq; animo nūc affusus suppli co ut ipotētie mee parcas: meq; iter ultimos suos numerare digneris q̄uis inutilem ⁊ ignotum. Is qui te sibi vicariū legit in terris diu sospitem tāto seruet officio: teq; hinc sero digrediēte celesti se de recipiat. Patani. viij. idus maij.

¶ Explicit liber vndecimus.

¶ Jncipit liber duodecimus. Ad Joannem patauinum phisicum insignem: de quibusdam consilijs medicine. Epistola. I.

Btulisti mihi materiā iocādi in malis. Ludit apud Liceronem vir egregius in morte. Ego nō- Licero
dum quidem in morte sz in mor bo graui ac multiplici: ⁊ nescio q̄ vicinus morti ludam tecum. Non soleo disputare de incogni tis ut multi. Qui dum videri sapientes cupiūt ip̄i pietiā detegūt: oiaq; ut ait comicus intelligendo faciunt: ut nihil intelligant. Quomodo qui medi-

ordo in quo edocti ⁊ instructi ad hoc sciētie culmē
Ad hāc gl'iā uenissetis. Nūc de parētib⁹ qdē nil p
nūcio quos ꝑdem ab hac luce subtractos reor ꝑie
ꝯtū decreuerit: atq; ordini sentire illos iā nūc arbi
tror: ⁊ indies magis magisq; sensuros: sibi vo qui
hinc abijt nisi ꝙ dolorem nostruz egre illum ferre
nō dubito: nihil penit⁹ decreuit. si accreuit imēsuz
ut qui pro corruptiōe terrestri celestē icorruptionē
proq; temporali hac morte vitā sit adept⁹ eternā.
¶Quid ad me? Juuat eniz memisse: lōga ⁊ graui
iactatū egritudie: tū cū sero illo ultimo uēisset heu
nunq; ampli⁹ reuersur⁹: mane aūt fatalē sibi petitu
rus locū ita me inuit⁹ tādē nocte iā ꝑmonē dirimē
te destituit: q; aio ꝓuideret inter nos hic forte col
logum illō extremū. Utq; ego tū ꝑmū me egrotū
intelligerē: qō eo pūcte nō senserā: paucis die⁹ in
teriectis: mane quodā qui sibi solēnis ⁊ ppetu⁹ mos
erat: cū missam deuotissime celebrasset: non multo
post seria iter vba cū amicis repēte se deficere co
gnoscēs suā in cellulā ꝑperauit: lectuloq; accliuis
Dauiticū psalmū illū famosissimuz. Miserere mei
de⁹. Jncipiēs anteq; explesset religiosam illā atq;
ut sic dixeri excepte actiōis aiam exalauit: ita deo
reddit⁹ nobis aūt qō ait Hieronym⁹ de blesilla su
bita morte subtract⁹ est. Quo de gñe mortis ut p-
propē ad rē nr̄am ait Licero dictu difficile est: qd
hoies suspicētur uos videtis. Mihi de hoc nec lo
qui nec suspicari aliud sed illud poti⁹ opinari libi-
tū ac licitū: saluatorē nostrū Jesuz Chr̄istū qui ma
ne eū mēsa dignat⁹ est: sero illū ⁊ eterne cene deli-
tijs ⁊ thalami celestis habitaculo fuisse dignatū:
hoc ille meruit: hec ego spero: hoc ꝑcor: hoc cupio
¶Quātū sane me torserit illa cōmemoratio nō fa
cile dictu est: ꝙ eo ipo die quo Uenetijs ille bñ na
t⁹ obierat: dū nos patauī essemus ⁊ tu de more ad
me visendū uenisses ad uespam iterq; libellos no-
stros qō libēter ⁊ nimis humil'r soles cōsedisses:
atq; ego: ⁊ quos de fratre rumores hēres qeuisse
ꝑspos rūdisti: cū ille sub meridiē expirasset: at rei
nūciū ⁊ diei breuitas ⁊ fluminis ipet⁹ distulerat.
Jtaq; die ꝓximo cū ⁊ illū obijsse ⁊ te abijsse, didi
cisse: quotiēs putas virgilianū illō mestus excla-
maueri: nescia mēs hoium fati sortisq; future: imo
qdē fati sortisq; ⁊ pūtis nescia mēs hoium. Multa
ecce dixi uereor q; ne nimia. Et o si mihi calor ille
ad scribēdū esset: q iuueni fuit ꝯtū adhuc te tū de
ꝑmissi fratris ingenio de doctria de eloquētia de
virtute de morib⁹ agerē uberrima nēpe mā ē. Qui
etiā hoc ipo se vilis ai: nō dicā frigore: sed tepore
plura dicerē: nisi q; excire tibi ⁊ mihi lachrymas
noliz: q; sopire poti⁹ ⁊ ꝓsiliū ⁊ mēs est: hec me rō
multis iā die⁹ ascribēdo ꝓtinuit usq; adeo ut uel
tardus qō fatēdū ultro est: uel tui oblit⁹ qō fident
negē videri potueri: va aūt cā fuit ne te min⁹ forsā
idoneo tpe iterpellās ⁊ hinc tedij aliqd afferrez ⁊
ide dolorē nō minuerē sz augerē. Cōsulto tibi spa-
tiū dedi quo cum pietate nō idebitas lachrymas
reddidisses: reliquas ⁊ rationis imperio ⁊ amici
cōsilio ac ꝑce detergeres. Uale ⁊ qui solari alios
nosti optime te solare ꝓsolato: q; te spūs ꝓsoletur.
Tua in domo rustica collis euganei. Kal'. nouēb.

¶Ad Philippū sancti Marcellini ⁊ Petri ꝑsbyteꝝ
carō. de statu suo. Epl'a. XV.

Jttere tue me q̄draginta die⁹ ⁊ amplius
febricitē ⁊ lāguidū iuenerūt. Assurrexi tū
illis ut potui easq; cū debita reuerētia suscepi ⁊ le
gi mādatū de mei euocatiōe ꝓtinētes Scissimi do
mini nostri pape: Cui⁹ uolūtatē licet nō expressaz
adeo oli senserā: suis ad me l'ris in qb⁹ dignat⁹ est
iserere ꝙ me videre optabat. Qō utiq; nimis est
mihi meritūq; oē supgredi: ꝙ tāt⁹ pī ac dñs non
dicā me vidē: sz de me vbū uel vnicū loq uelit. De
us hic sibi gl'iosam ⁊ tranqllā: in celo aūt felicē ⁊
eternā vitā ꝑ mercede retribuat: uere aūt quo ad
pūs excusatio mea satis imo nimis nota est multo
inq; notior q; uellē Chr̄istū testor ueri deū: ꝙ nisi
iter amicoꝝ aut ꝓuoꝝ man⁹ ad ecclesiā domui mee
ꝓtiguā ire nō al'r posse q; uolare. Jtaq; necessitate
urgēte ⁊ nunq; antea tecum feci: scribo tibi aliena
manu: licet ut uerū fatear amici taliꝫ ut mea ꝓpria
man⁹ sit. Jn hoc nūc igit' statu sum: plus dicā: ⁊ si
id cert⁹ sum: nec aio nec aurib⁹ gratū tuis. Nō eq
dē spo me deiceps vnq; solitas vires imo uel ali-
q; resumpturū: ꝓcessi eni in dieb⁹ meis ut nosti: ⁊
supra modū attrit⁹ ⁊ exhaustus sum: supra modū
ꝓsus cū apl'o grauat⁹ supra virtutē: ita ut tedeat
me etiā viuere: sed ⁊ ipse in me ipso rūsum mortis
habui: ut nō sim fidēs in me: sed in eo qui suscitat
mortuos. Ad summā ualde qdē ac multimode me
visitauit: hijs tpib⁹ oipotēs de⁹: q; uis min⁹ multo
q; mereor. Cui ⁊ pro sanitate ⁊ pro morbis: ⁊ pro
vita ⁊ ꝑ morte cū uenerit eq; fide ac reuerētia gra-
tes ago. Tu vo mi dñe qui etiā nō rogat⁹ bona oia
mihi semp ⁊ utilia ⁊ honorifica ꝓcurasti: excusa
me oro dñice scitati sibiq; nō meo tm̄ sz tuo maxi-
me nomine gr̄as agito: ualde eni hac me uocatiōe
ex hoc suo de me iudicio honestauit. Sed nec pos
sum nec posse uelim ultra q; placitum deo sit. Pa-
tauī. viij. idus octub.

¶Ad Urbani gnti l'ras eū ad se Romā instanti⁹ euo
cātis rūsio ⁊ dilatiōis excusatio.

Ater cūcta que mihi ul'nā tribuit ul'fortu
i na: si tū hoc noie mīfatione catholico ⁊ p-
serti cū Chr̄i vicario uti licet nihil hēo btis
sime p̄: ac scissime cū tua beniuolētia cōparāduz.
Eqdē ut mos est humani ai semp aliqd ꝓcupiscere
ml'toꝝ ꝓcēptoꝝ que apō ceteros optabilia ⁊ ꝑma
cēsēt: nunq; tā iuuenis tā ꝓsilij iops fui quin ma
gnoꝝ ⁊ illustriū notitiā ac gr̄am magni lucri ist̄ar
optaueri. Qō fortasse ideo q; minime auarū am-
bitiosūq; notū erat usq; mihi ad iuidiā cumulate
obtigit: usq; adeo ut cūctis ferme nr̄i tpis pōtifici
b⁹ romanis atq; ꝑncipib⁹ regibusq; ⁊ terraꝝ dñis
aut not⁹ aut car⁹ fuerit aut utrūq;. Cur aūt ipe fa-
teor ⁊ miror: ⁊ nescio: nisi ut dixi uoti modestia di
gna fuerit nō repelli. Nec dū tū per tot graduꝫ ad
summa puenerā. Aliqd deesse nūc etiā honesto de
siderio sentiebā: nō ꝙ a maiorib⁹ amari cuperem:
qui nō erāt sed a meliorib⁹. Solet eni largiter iter
esse inter duos pari q̄uis uel eadē dignitate fulgē
tes. Quid iter Salomonē filiūq; ei⁹ Roboā? qdi
ter Aumā pōpiliū supbūq; targniū iterfuit? Jllos
qdē in Hierusalē hos in romana urbe regnantes.
Quid inter Emiliū paulū ⁊ Terētiū Uarronem:
vno simul tpe ꝓsules? Quid deniq; iter Cesarē au
gustū ⁊ Tyberiū: ⁊ si nō simul: at imediate conti-
guisq; quodāmō solijs impantes possem ut reguz
ꝓsulūq; ⁊ Cesarū sic ⁊ pōtificū exēplis uti: quib⁹
sciēter abstineo. Ad rē redeo. Fui ego ⁊ magnis i-
terdū licet indignus ⁊ maximis viris carus. Sz

Hiero⁹ Licero

Uirgili⁹

tari autē cū etate hominē quis non sentit? Aut qs est qui negare audeat? Adhuc quidem causaz tuā munio. Cedunt annis arces marmoree. ne dū terreus homūcio ex ꝓrijs cōpactus humoribus: cedūt menia fortissimarū urbiū. Nōne vides ut babylō illa uet⁹ interijt. troia corruit ⁊ carthago: qb⁹ duab⁹ nō tā anni nocuere q̄ ignes ⁊ gladij ⁊ arietes. Corinthus ⁊ Syracuse ⁊ Capua ⁊ Aglegia ⁊ Clusiū ⁊ Carētū parue sunt ueterū urbiū reliquie. Lacedemō ⁊ Athene nuda sunt nomina. Roma senio succūbit: iāq; succubuisset ⁊ tota in cinerē ꝝsa esset: nisi eam clari nominis sustentaret auctoritas. Innumerabiles alie nūc senescūt: suuz ⁊ ipse exitū habiture: cito quidem sed ignotū nobis eo q̄ longior sit etas urbiū q̄ hoium: pus ergo q̄z vna urbs senescat multa hominū milia senuerint: neq; homines tm̄ sed fame hoium obierint: annis tacite secliscq; labētib⁹. Quid miri autē si manufacte urbes cedūt senio? Rupes cedūt ⁊ iuga mōtiū statū ac nām mutant: vñ iaz ueseuus frixit. Ethna tepuit. Alpes multis locis subsedere abscissiq; vndis pelorus siculus: atq; italus apenninus: ubi frondosis olim collib⁹ stabāt. Nūc infamē despiciunt caribdim: horrisonis fluitare vticibus. Ad extremū ⁊ si hoc vnū magni negent viri: magnicq; iq̄ in alijs in hoc parui euo ut credim⁹ mundus cedet. Quidni igitur cedā ego? Cessi eqdem: ⁊ si dicilicet ultra cōmunē modū sobrie tempanterq; viuentiū: quoz memineris inserere nō meo certe iudicio: sed alioz testimonio fortasse ausim. ¶ Sunt ecce mihi dicā ꝝius fuerunt: vite anni sex ⁊ sexagita. Qui dū singulos cogito multa mihi annoz milia videnť. At dū omnes simul dies vn⁹: isq; ⁊ breuis ⁊ nubilus: ⁊ laborios⁹ ⁊ miser. Et cū multos libidinosos ebrios octogenarios sat bene ualētes noueri: hic me annus sic affecit: ut sine ope famulorū multis iam dieb⁹ imobilis sim: pōdus mestuz graue alijs odiosuz mihi. Quid hic rei est? Audio iam hinc te: ⁊ ꝓcinentes vndiq; medicos aque potū vnā esse uel p̄cipuam mali cām. O felix ebrietas. Addēt alij pomoz esum. Fugā carinuz: Jeiuniū: o infausta sobrietas. Ergo sanū nihil nisi ebriorū potus: ⁊ lupoz cib⁹? Sed de hijs tecū integra mihi nūc etiā lis manet. Erit forte aliquis nō medic⁹: qui peccatū meū rei cām solā dicat. Quod si admittim⁹ deo meo gr̄as ago: qui multoz criminū fedas notas leui supplicio expurgat. ¶ Qō si aliā cām malitiā quis cōplexionis obiecerit: testez viuum ⁊ fide dignū ꝓferā: illū alterū medicoz mō tecū p̄ncipem si qd fame credimus cōpatriotā meum thomā: possem alios sed mortuos testes ad iudiciū uocare ridiculū. Ille ergo anno altero apud ticinū ubi tūc eramus: sub amico illo tuo ligurum domino: turba nobiliū audiēte iurauit: nullū se vn q̄z corpus meo solidius: suo utor vbo: nullū sanius nullaz cōplexionē vidisse nobiliorē. Et certe q̄uis magnarū nunq̄z viriū me fuisse memineri. Agilitate tm̄ ac dexteritate corporis tanta fui: ut posse vir cederē ab aliquo superari. Que ⁊ si ꝓme fere post tenerū ⁊ labile come decus: in hoibus pereāt me gradatim tm̄ ita usq; ad hoc tēpus comitate erant: ut p̄ter saltum ac cursum qb⁹ iā nec egeo nec delector nullam quasi iacturā etatis hac in parte sentirē. Annus hic oium vicē gessit annoz: longa ergo nempe annua egritudine sic deiect⁹ sum: ut nō meis pedib⁹ sed famulorū brachijs assurgere ualeaz: aut moueri. Gaudeo edepol ut in malis q̄ nō hic sexagesimus terti⁹: de quo multa olim ad Joānez alterū scripsi: sed sexagesimus sext⁹ est. Q̄uis enī exoticis suspectisq; dogmatib⁹ non facile flecti possim. poterā tamē fortasse si tunc mihi ista euenisset errore illo astrologoz de quo tunc agebaī: ⁊ si nō opp̄imi: tangi tamē. ¶ Sed omissa qō ad me attinet cārū idagine cū illa anceps effectus autē certi sint tu ut phisicus ut amic⁹: ut vir bonus remedia mali hui⁹ tuo quidē ingenio ⁊ alte excogitata ⁊ diligenter conscripta transmittis. Que si rite nūero sunt sex: p̄mittam vō illa tria in quibus mihi tecuz nulla lis erit. Jubes ex p̄cepto art̄ tue: ut carnib⁹ ac piscib⁹ salsis: ⁊ herbis crudis abstineā: quibus delectari soleo: parebo equidē. Nā ⁊ nā mea ipsa sibi cōsulens: hoc ciborū genus solito partius appetit: parata hijs carere perpetuo si necesse sit. Ad tria illa festino: in quib⁹ a te paululū: imo ualde dissentio. Jubes ut ieiunium a puericia usq; ad hanc etatem sine intermissione seruatū linquā ⁊ inertis more cursoris in stadij fine deficiā. At qui nō nūc nouiter audio cōsilia medicoruz diuinis aduersa eē consilijs. Nec sum nescius qd ⁊ medici: ⁊ qui ieiuniū damnāt dicere soliti sint utilius esse ⁊ honestius cibū partiri: quodq; vno p̄dio sis sūptuosus in p̄dium ⁊ cenāq; diuidere: haud irratiōabile fortitā si dictis facta ꝓgruerent. Atq hec dicunt interfui enim vite ꝓsultoz taliū: ⁊ mane se implēt: ⁊ sero sese ingurgitant. Jta cibū nō diuidunt: sed duplicant: platonicū illud obliti. Nullo ingt modo mihi placuit bis in die saturū fieri. Proinde si deus me restaurare dignabitur: solitū ⁊ naturatum iam mihi ieiuniū nō omittā: neq; nūc omitto nisi eatenus ut sexte ferie ieiuniū panis ⁊ aque tā tisper dū hec repētina fragilitas cedit ad morē ieiunij cōmunis inflexeri deo auspice mox ad ꝓsuetudinē reuersurus: sed iā senior ibecillioq; nō poteris: imo quidē ego etiā oia possum in eo qui me ꝓfortat. Sed qui hoc dixit apostolus: tu peccator magnus es. An nō ⁊ ipse peccator anteq; apostolus: an vō peccatores qui nomen eius implorant Christus deseret: propter quos e celo in terrā uenit. Nō sum diffidentie fili⁹: de me quidem ualde metuo: de illo autē nihil meritus fateor multū spero: ⁊ posse nō dubito nō hec modo ieiunia: femis etiā puerisq; facilia: sed aspa quelibet ipso adiuuā te perficere. An vō non tot decrepiti senes in deserto panē bispidū ⁊ torrētis aquā in delitijs babuē perpetuo ieiunio ⁊ fortes ⁊ uegeti? Nō legisti Antonium prope cētenariū: ⁊ paulum cētenario maiorē pane vnico ⁊ exigui uena fontis: letū illō sacrūq; ꝓuium apud Hieronymū celebrātes. Qō quoties pijs auribus audim⁹: pijsq; oculis legimus: nullo cibo aut potu sola virorū taliū cōmemoratione reficimur. At illis dicat aliqs aderat deus. Quis hoc nescit: sed ⁊ nobis adest. Alioquin nō essem⁹. An ego defuturū mihi deū rear: dū ꝑserti boni aliquid moliar? An qui mihi cōtēnēti affuit: ⁊ peccanti penitēti non aderit ⁊ peccāti? Possum amice ieiunare ne dubita. Noli oia tuis auctorib⁹ credere: crede aliqd amico: cui nunq̄z ieiuniū nocuit aut nocebit. Naz quid cause dicam q̄ amicule tremule totos menses victu duro ⁊ tenui ieiunant. Nos viri lauto largoq; victu die vnum ieiu-

Plato

Apl'us

Antōi⁹ Paulus

est usq; ad humilitatē mea tuū altissimū aium iclinare ꝓpositū meū hinc cōijcias. Quero eger quo sanꝰ utar: nec expeto dū sanꝰ fiā: ne qua tūc sit mora: ꝓfecto enim ubi ꝑmū aliqs mihi vigor affulserit ꝓfesti ueniā: ⁊ apparebo añ faciē dñi. Et ut me ipse cognosco meq; nō vulgi fama: sed ꝓscia mea metior atq; extimo: certꝰ mihi video: ꝙ ubi me semel asperueris seniculū ibecillē ⁊ iā nullī habilem negocio nulli idoneū labori nisi quē spōte susceperiꝫ: nulli deniq; rei aptū nisi ocio ⁊ geti ⁊ meū tātꝰ tibi licet iutilē ac deuotū: ⁊ mihi certe difficilē laudabis aduētū: ⁊ reditū nō negabis: imo ad meam ilico reqez me remittes: neq; mihi illō auferes qō daturū te ꝑmittis. Oēs enī qui te iubēte mihi scribūt magnā mihi benificētie tue spē inijciūt. Quaz īmēsam eē nō dubito. Ego aūt ut me totū noueris ex quo ut patet nequaq; tā parue rei notitiā dedignaris nō sum qui ex̄ domꝰ mee limē ulla opum spe aut cupiditate diuellerer. Nihil enī in rebꝰ humanis magnope cupio. Nihil flagito: nihil spero. Amor: fides: debitū: deuotio: reuerētia: gratitudo: hij sunt stimuli qbꝰ mouear si mouēdus sim. ¶ Q; obrē nulliꝰ ꝑmissionē tā itēto aio q; tuā: tāq; erectis auribꝰ audiui: ubi ais ꝓsulturū te geti ai mei. O te digna ꝑmissio: o generosū ⁊ vē magni ai donū. Nā qd mihi si oēs qui sub celo sunt: thesauros meū ꝓgeras in sinū: ut collati mihi vni crassus cresusq; iopes sint. Nōne si careā ai qete pauperrimꝰ sim atq; miserrimꝰ. Tolle diuitias. Nudū linque: da getē solā ai dines ero: certe ad hūc vnū finē tot tā diuersis artibꝰ tātisq; laboribꝰ cumulanē opes ut qescāt ai. Qua in re ut in alijs multis lōge falli tur humana sedulitas. Nulli aio diuitie dāt getē: cū multis eripiāt: vnū tecū ea quā hūanitas tua mihi tribuit fiducia gl'iabor: sed in dño. Non ad meā sed ad Xp̄isti laudē sit dictū. Paucos nempe p̄ beatissime peccatores noui hactenꝰ qui nō dicā getiore: sꝫ minus ingeto aio sint q; ego. Nō arrogo ex hoc mihi virtuosi famā. Nō est enī virꝰ: ga nō ex habitu electiuo sed nāli q̄dā instictu ab ado lescētia aio meo isitū nil cōferre diuitias ad beatā vitā. Quod si banc quātulacūq; est animi getem que in huiꝰ vite cursu plena eē nō pōt. Quis enim currit ⁊ qescit? tua mihi scitas auxerit: qui iā ꝓ solo affectu magni tibi muneris sum debitor iertimabilis ⁊ imēsi debitor fiā. Ꝓroide donū hoc getis a nullo usq; hoium tā lete susciperē q; a te. Nil lū enī eque dignū cēseo: cui getā ⁊ tranqllā debeā senectutē. Neq; vo illi etati tā necessaria ges est. Neq; huic snie aduersuz dixeris Ciceronē. Seneꝰ ingt labores coꝛporis minuēdi: exercitatiōes ai etiā augēde videtur. Exercitatiōes dixit: nō labores. Quisq; igit doctꝰ senex ⁊ illas amplectitur ⁊ hos fugit. Nā ⁊ exercitatiōe senilis toꝛpor erigit ⁊ labore depmit ⁊ oino laboriosum nihil senectuti ꝓgruit: sꝫ geta oia. Q; incidēter gdē sed ꝓ me ipso ⁊ excusatiōis mee dictū parte suscipies. Solebā hodie ut sic dicā iane. Nā qd est aliō vita hominis q; dies vnꝰ isq; ⁊ breuis ⁊ turbidus: añ nō mltū inq; tps erā solitꝰ post lōgissimū iter q̄ri ꝙ tā ꝓpe terminꝰ fuisset: nūc ad uesperā. O uertigo rerū incredibilis. Nullū sat breue iter iuenio. Omnis motꝰ inane coꝛpusculū fatigat. Rē ergo ⁊ mihi necessariā ⁊ te dignā feceris si q̄uis ut oli ingenue sum ꝓfessus nihil ex te ꝑter bñdictionē ⁊ grāz tuā petā: ultro tu reqez aut largiaris aut cumules etati indige. Et quieta enim seneꝰ ad getā mortē via est ⁊ qeta moꝛs trāsitus ad eternā vitā: Xp̄istus tibi hāc vitā sanctā ac iucūdā faciat: serūq; ⁊ facilē vite finē: teq; post hos labores ad alterā illā vitā fine caritura: eāq; de qua multa dixim⁹ getes transferat. Pataui. ix. Kal'. Januarias.

¶ Ad eundem excusatio ipossibilitatis ꝓpter moꝛtiferū ⁊ horrendum casum sibi in itinere occurrentem. Epistola. v.

Ultos eoꝛ qui magnū aliquid aut armis: aut igenio mollirētur moꝛtis iteruentu cepta destituisse: beatissime p̄ accepim⁹. At ne eq̄ longioꝛ euadā. Paucis ꝓtēt⁹ multa ꝑtermittā. Neq; enim res icerta est aut egēs testiū. Utq; a lr̄is alias sacris incipiā. Moyses israeliticā gētē egyptiace iugo seruitutis eductā in terrā ꝑmissionis inducē ꝓoccupatꝰ morte nō potuit. Juliꝰ cesar sub extremū vite tēpus quot ⁊ q̄ntis rerū apparatibꝰ itēt⁹ q; multa circa romane urbis oꝛnatū reiqꝑ. ⁊ impij tutelā ⁊ augmētuz mēte uoluebat: tēplis atq; edificijs publicis isuete magnitudinis bibliothecis grecis isup ac latinis romā decorare. Que moꝛ duo succesoꝛ eiꝰ augustus ipleuit. Jus ꝑterea ciuile ex ifinita illa uetez legū exūdātia supuacuis decisis ac decerptis utilib⁹: ⁊ per paucos ꝓiectis in libꝛos ad aliquē studiosis habilē facilēq; modū ac parabilē restrigē. Q; diu post impleuit Justinianꝰ ut potuit. Ad hoc scō receptis hispanijs pꝰ Pōpeij magni mortē ab occidēte in arthō ⁊ orientē arma ꝓuertere bellūq; dachis ꝑmū rebellātibꝰ ac deide pthis iferre gētibꝰ qdē alteri idomite alteri p̄z romanos ea tēpestate potētissime. ¶ Quid nūc vo hos atq; alios. Neq; enī oēs attigi viri buius ultimos conatꝰ. Quis ꝓcluserit euētus queris Audi Suetoniū trāquillū. Talia ingt agētē atq; meditātē moꝛs ꝑuenit. Alexāder macedo parrata Asia totaq; illa terraz parte ꝑdomita: hinc carthaginēsibꝰ minabaī. Jllic ut Lucanꝰ ait: oceano classes iferre parabat anthoꝛobanē. an anthipodas petitur⁹ nescio: hec parāti gd huic quoq; ꝓtigerit. Audi qō segtur: occurrit supma dies: nāq; solum huic potuit finē uesano iponē regi. Cyrꝰ iter psaz reges famosissimꝰ ipsa eadē Asia subacta uersus i Scithiā cū exercitu festinabat: hunc magno impetu uadētē nullūq; sibi iā regni terminū nisi qui mūdi eēt aio statuētē ibecillitatis ⁊ supbie regie documētum igēs mulier vidua atq; oꝛba pessundedit. Nec Pyrrhi regis lētioꝛ apparar⁹ nec letioꝛ finis fuit. Qui ad regnum italie aspirās ⁊ armoz specie romanos duces ⁊ elephātū mole turbauerat. Qui deniq; ferro ipar auro hostē muneribusq; tēptauerat: ad extremū victus ⁊ optata pulsus italia bella nūc etiā sua renouās in grecia ipse quoq; feminea pemptꝰ est manu. Attiliū regulū multis iclitū victorijs ⁊ iā portis ac menibꝰ hostiū isultātē ꝓuisi ducis aduētꝰ: ⁊ mutata subito fortūa beli e curru pene triūphali in carcerē ⁊ in mortē trusit. Traianū ꝓncipē ⁊ potētiā ⁊ famā senescentis impij renouātē reip. dānosa moꝛs abstulit. Aliud debic hominū genꝰ strigā. Uirgiliꝰ maro opꝰ illud eximiū pl'es miratores q; imitatores habituru cōsumare cepat iamq; ad exitū res spectabat. Moꝛs ꝑclarū negociū interueniēs ipediuit letūq; ꝓncipium mesto fine ꝓclusit. Jtem ⁊ Lucretio accidit: ⁊

Moyses

Julius Cesar

augustꝰ

Justinianus

Alexāder

Cyrrus

Pyrrhꝰ

Attilius

Traianus

Uirgiliꝰ

mittimus ⁊ minamur. Que licet nō vini quoq; ſz abutētiū culpa ſit: q⁊ tñ late patēs: ⁊ radicatum ni mis eſt vitiū: neq; iā alr q̄ vini penuria extirpari pōt: crederē mediꝰ fidi⁹ expediēs mūdo ne vinū uſq; niſi ad ſacra repiret. Llamabiſ tu ⁊ tota acieſ tua: gd facerēt ſtomaci? Quieſcerēt: nō feruerent: nō tumerēt: nō ructarēt: nō ſpumarēt: nō pugna rēt: facerēt qō fecerūt. ueterū ſtomaci p̄riuſq; vini uſus eēt hodieq; faciūt qb⁹ vini uſus nōdū eſt. Sz nos gule culpā ſtomaco dam⁹ ⁊ iuectos vino mo rbos: vino pellere: q̄ſi flāmā flāmis extiguere niti mur. Scio hominez qui nūc ſupereſt: nec ꝓcul hic abeſt ſuarz rerū teſtis idoneus: hunc ego adole ſcens ſua adhuc viridi etate cognoueraz: ſic poda gra p̄reſſuz: ac ciragra ut nulli pene rei utilis hēre tur. Reuiſi eum poſt decēniū incolumē nullis po dagre ueteriſq; mali ueſtigijs utentē expedito ⁊ li bero mēbroz miniſterio: obſtupui: ille cauſam ſtu poris intelligens vinuz inquit me fregerat ac liga rat. Aqua me reſtituit atq; abſoluit. Audiu ſterti⁹ cū podagram illi reuerſam poſt tam longum tēp⁹ ex filio adiuiſſem. Scripſi ſibi: videret ne cū ami co eius vino hoſtis podagra ſubijſſet. Lui ille non id vini potu: ſz eſu tm̄ imerſi vino panis accidiſſe rīdit. J nunc ⁊ rez optimā vinū nega qō podagrā facit ⁊ ꝓſeruat ⁊ reuocat ſolo ut ſic dixerim odore. vinū certe ꝓp̄rium illuxit auctorē: eūq; qui p̄maz vineam plātauerat p̄mum vinea ſupplātauit vinū Loth: diuino iudicio tot ex milibus ſolum iuſtum inhoꝛribilem ꝯcipitauit inceſtū. Uinū Nabal car melum ſue huic ibecillitatis: ⁊ in Dauid regē ꝓtu melie: illinc regie poteſtatis oblitū in ꝓuiuio deti nuit: cū iamiam ebꝛio moꝛs inſtaret niſi viri ꝑiculo ꝓuidētia ꝓiugis occurriſſet. Ammon fratrē p̄ri mogenitū cum ꝓpter violate ſororis iniuriā irat⁹ Abſalon perdere decreuiſſet: vino grauē iuſſit iter fici: q̄uis aliter quidē poſſet: ſed ſic vinum poſſeſſo res ſuos faciles ꝓbet excidio. Et ut ſacris lr̄is ſecu lares imiſceam vino adoleſcens ille ſithice fili⁹ re gine circūuentus a Liro pſarum rege cū toto ruit exercitu: hi ſunt qui romanos ſobꝛij vicerāt ab eiſ dem moꝛ ebꝛij victi ſunt. Alexāder macedo ferro inuictus vino victus atq; ad acerbā actus eſt moꝛ tem. Uino Antonius triūuir e romano factus eſt barbarus: vite ac fame iactura inſigni vino ferui dos oēs qui ad euertendam rē publicā: acceſſerūt p̄ter vnū Juliū ceſarem fuiſſe Lato ait. Uino de niq; ipſius Latonis fama tēptata eſt: ſed radicata altius manſit imobilis. Et que memoria ſeu qs ſti lus materie nō ſuccumbat recenſendis vini meſtiſ ac funeſtis euentibus. Ad ſummam vo. Multo mala vino accidunt moꝛtalibus. Et uos aque po tū interdicitis homi ab infantia pueritiaq; ⁊ uſq; ſub finē adoleſcentie iugi aque potu enutrito: ⁊ cō ſuetudine in nām uerſa: qō maxime uīr: ut audio trutinā dum dicūt vir ſerum ad potoꝛ vini ſigna tranſlato: fontem tamē adhuc plus aliq̄to q̄ do lū amanti. Nec me fugit obſtare mihi illud apo ſtoli ad Timotheum ſcribentis. Noli inquit ad huc aquā bibere. Ecce nonne hic tecū loqui videꝝ ⁊ me alloqui. Fieri aūt pōt: ut ille uel ꝓſuetudinez uel nām alteram: ⁊ mee diſſonā haberet ⁊ a iuuen tute vino uſus ſenioꝛ aque aſſueſceret: cuius ꝓriū in me eſt. Jtaq; mutationē hanc ex deuotione foꝛ ſitan exoꝛtam illi damnoſaz intelligens paulus id ei p̄hibet: qō mihi p̄hibuiſſe damnoſuz fit. Ali ter eni nonne ⁊ vino ineſſe luxuriam ⁊ bonū eē nō manducare carnem ⁊ nō bibere vinū. Paulus idē in cōmune p̄edixerat? Neq; illi vinū tamē ut vi nū: ſed ut medicinā tribuit. Ait enim vino modico utere ꝓpter ſtomacū tuū: ⁊ frequētes infirmitateſ tuas. Ultimū certe hoc annus iſte mihi nouū ⁊ iſo litū inuexit: crebꝛas ſcilicet egritudines: ſed dū ſa nus ſum ſtomacum nō noui de quo multi per ſin gulos lamētantur dies. ¶ Siquid aūte aliquan do foꝛte grauedinis incidit: nil ſanius experioꝛ q̄ſ bone aque recētiſq; hauſtū. Scio me rez nouā me dicis ⁊ icredibilē loqui: ſed ⁊ mihi ſi mereoꝛ de me ipſo aliquid credi pōt milies hoc exptus affirmo. Sed mutata eſt etas: quis hoc neſcit: ⁊ dū loqua mur: mutatur: mutabiturq; taz diu: donec mutari ampli⁹ nō poſſit: qō ſola moꝛs faciet. Nūquid aūt excoꝛs hebeſq; adeo ſuz: ut quid mihi ꝓſit aut no ceat non ſentiam. Tepui equidē non refrixi: meq; ipſo frigidioꝛ ſed coeuis meis multis ⁊ minoꝛib⁹ aliquanto calidioꝛ ſum adhuc: ⁊ tñ aqua utoꝛ pti⁹ q̄ſ ſolebam. Quid vis amplius? ut aqua p̄oꝛſus abſtinea frustra uelis? Suſpicoꝛ autē tuo ⁊ amiꝯ ꝓſilio actum eſſe ut ad hos colles uberes atq; amenos in reliquis inaquoſos tñ uenerim ubi aq̄ purā bibere: ⁊ ſi ualde cupiā non poſſum inter fon tem ſcilicet ⁊ banc domū ſic ſolis radio tepefactaz ut placida eſſe deſierit. Sed ſi recētiſſimū urbane dom⁹ ad puteum rediero: huius memoꝛ icōmodi videro quoꝛſū modico ꝓſilio creditur⁹ ſiz. ¶ Tu tamē ⁊ doctrina fretus ⁊ ingenio ualidū hic in me ꝓficis argumētum. Et ſi medicis inquis nō viſ cre dere: nūquid ſaltem tibiipſi: nūquid experiētie ma tri artiū non credes? Logita quot tibi hic ann⁹ p̄e ter ſolitū moꝛbos fecit ex cōtemptu p̄ceptoruz me dicine. Aque potus eſus fructuū ieiunia hoꝛ cau ſe ſunt malorū p̄maz ut vides ultro fateoꝛ moꝛboſ multos vnū mihi in tēp⁹ icidiſſe. Quis mihi vo al terā ꝓbet: illas q̄s medici uolūt cauſas hec incō moda mihi añ tēp⁹ attuliſſe: ⁊ nō potius in longuz tēpus foꝛſitan diſtuliſſe. Occulta quidē ⁊ ꝓfunda ualde ſūt nature opa: de qb⁹ recte iudicare difficil limū eſt. Ceterū ſuo ueritaſ loco ſtet: opinionē aūt meā mihi multis firmatam experimētis non dica greculuſ ille vn⁹ ſed ne greci gdē oēs eripient. Nō ſi ulyxes aſtu ferro Achilles aiax ipetu. Neſtoꝛ au ctoritate ſceptro Agamēnō redeat armat⁹. ¶ Nec ignoro quid dicturus ſis. Nempe qō ſolitus es. fac ut libet inquies. Scito tamē q⁊ medicis nō cre dendo minus viues. Satis viri amice: ⁊ ſi fabulā peregi non recuſo deſinere: uel etiam imperfectaz: ſi ludorum domino placet interrūpere: feſſus iam nec ſi hodie moriar iuſte quidem de vite cōquerar breuitate. Naz ſi omnes ad meam peruenianꝯ eta tem: oꝛbis terre humano generi erit anguſtus: tā tumq; abeſt multū viuere ut cupiam: ut viriſſe ni mis uerear: dum repeto quos amicos ⁊ quos vi ros qualeſue p̄emiſerim: ⁊ q̄ nihil hic fit: niſi idē hodie quod heri: quotidieq; penis aliqd quot vn diq; pericula: quot foꝛtune mine: quot bituū ludi bꝛia ab aquilone naſcentia: vnde omnis ſemp ma li radix moꝛibuſq; barbaricis q̄ ſe docilem noſtra p̄ebet italia: Qō in alijs facile paſſur⁹ in baſ egre patioꝛ: quātum deniq; virtutum exilium quantuz imperium vitiorum: quot hominū tedia: quot re-

cine nunq̃ oculos seu aures ne dicã animũ applicui: immo qui p̃osperrima ad hoc tempus fretus ualitudine: uerũ ut fatear illud studium uelut mihi supuacuũ neglexi: ⁊ nõ quidem artem ipsã: ſz artifices paruipẽdi: p̃eter aliquot uiros quos dilexi: qñ ueri mihi medici viderentur: quomodo iq̃ talis ego cũ p̃cipe medicorũ huius tp̃is: aut vinco aut vno ex paucis disputarẽ: de reb⁹ ad medicũ spectãtib⁹? Nõ disputatio ergo sed ludus isti tuus ut tantisper ⁊ tu curas meas rideas: ⁊ ego malo⁹ p̃tiũ obliuiscar: ac mo⁹bo⁹: qui meagmine facto: ut satyric⁹ ait circũsiliũt ⁊ infestãt. ¶ Misisti mihi plenã fidei epl'am: plenam solitudinis: plenã artis quã p̃fessus es: cui q̃tũ ego arbitro⁹ nil adderet hyppocras: nil demeret: nil mutaret. Quidni autẽ ille cõsilijs tuis acgesceret: cui⁹ e fontibus hausta sunt: cũ ego bo⁹ insci⁹ ⁊ p̃ceptor in multis tũ rõne victus acgeueri. ¶ Scribis p̃o remedio status mei ⁊ si nõ omnimoda: ⁊ aliquali mutatione vite seu vict⁹ soliti op⁹ esse. Quod qdẽ sine p̃dictione cõcesseri. hẽt eni etas quelibet sua ut animi sic ⁊ corporis alimẽta. Et sicut studia pueroꝝ nõ ꝑueniũt senib⁹: sic nec cibi oẽs. Ita suũ hoc distinxit opificium nã: ut vnaquęq̃ pars p̃clari licet fragilis caduciq̃ opis suis p̃o uarietate tẽpoꝝ sit fulta p̃sidijs. Et ut doct⁹ architect⁹ in eadẽ domo estiuas ⁊ hibernas: ac reliqs anni partibus suas cuiq̃ distribuit mãsiões: sic nã solers ac ꝑuida in eo dẽ hoie uarias statuit etates: ⁊ cuiq̃ sua quedam ꝑpria ⁊ attributa cõstituit. ¶ Primũ uer etatis infantiã ac puritiã uoco: has adolescentia sequitur q̃si uer p̃ceps ⁊ estati p̃rimũ. Et q̃uis nulla etas uanior. Nulla incõsultior: nulla in libidinũ irritamẽta p̃cliuior: hãc tñ illa quã estatẽ vite dixerim inuẽta ꝑsequit: nõ iam florida: virẽs tñ. Et nõ qdẽ tã uẽtosa seu mobilis: sed maiorib⁹ cupidinũ atq̃ irarũ ignib⁹ estuãs. Hanc subit etas ista maturior senect⁹ a sexagesimo anno: ut Augustino videt incipiẽs q̃q̃ alijs aliter visum sit. Silis hec autumno ⁊ tranqllior cũctis ⁊ lenior ⁊ legendis fructib⁹ retroacti tẽporis aptior: euo ꝑsumptis ⁊ virtutuꝝ studio domitis estib⁹ passionuꝝ: ultima est hyems senij: iers frigida ⁊ getis appetẽs: ⁊ caloris. Quã quedã tñ magna oli ⁊ p̃feruida ingenia ꝑcalescere coegerũt: de quo nũc agere longum est. ¶ Ut igit has etates qõ de tribus expert⁹ sum: de quarta auguro⁹ studijs atq̃ exercitijs distictas fateo: sic ⁊ cibis ⁊ alimẽtis arbitro⁹. Ecce aũt ut cãm ego tuã adiuuo: ⁊ qõ breuiter stringis latius explico: ubi vnũ interfat⁹ pergã quo disposui: qõ tu qdẽ nõ p̃o adulatiõe publica: sed p̃o vitate ⁊ p̃o nostra singulari amicitia dictũ crede obsecro. Quicqd igit hyppocrate aut esculapio id ⁊ tibi crederẽ ⁊ fortasse plus aliqd: qa quẽ sumis arte ac scia parẽ reor: fide ⁊ charitate supiorez scio. Q̃obrẽ si qd aliter ac tu dixero: aut si aduersari videar: aut si aduerser: feres amico aio: meq̃ nõ tibi: sed hijs quos modo dicebam medicine repertoribus aduersatum finges. ¶ Jam p̃imum illud certũ habeo non aliter tibi salutem meam q̃ tuam p̃opriam cordi esse. Neq̃ illud min⁹ mihi psuadeo: eoꝝ que a maioribus uestris scripta sunt: nil tibi p̃sus icognitũ: qui ⁊ aliqua fortasse igenio te illis ac studio adiecisse. Nulla hinc questio: nulla repugnãtia. Illõ in dubiũ uenit. An cũcta que illis exciderint quasi diuino ore ꝑlata sic fidẽ mereank: ut p̃tra sẽtire nephas sit. Et hyppocratẽ qdẽ purũ hominẽ. Esculapiuꝝ ⁊o deũ habitũ: nõ apud suos tãtũ sed apud nr̃os etiã noui a maiori tũ fulminatũ deo. Neq̃ ⁊o suꝝ nesci⁹ si tuoꝝ te auctoꝝ dictis uti patiar q̃d noles: nullo negocio ꝑbaturũ: sed in cã ꝑpria testimonia sunt suspecta domestica. Scio aliquos duꝝ de vitate aut falsitate discipline cuiusp̃iã altercantur in mediũ adducẽ solitos eiusdẽ ipsius artis auctores quorũ de fide questio ꝑma est. Qõ mihi non mediocre in disputãdo vitiũ videt ad ꝑbãdum q̃ uelis id afferre qõ nõ possis: qa non ꝑstet ⁊ dubiũ ut sic dicã perambiguũ ꝑbare. Non recipio fidei testẽ ancipitis laudatũ licet inter suos. ¶ Procedo autẽ: dicis ⁊ quasi fundamẽtũ ꝑsilij tui ponis etatẽ simulq̃ nãm meã lapsu temporis imutataꝝ. Itaq̃ me p̃orsus phico monitu respicere ad etatẽ iubes. In quo plane mecũ sentis. Et id dicis ⁊bo qõ ego reb⁹ expior. Juuat eni nũc etiã cãꝝ tuã agẽ Magn⁹ est amice imo iertimabilis vite cursus dicã meli⁹ uolat⁹: uolat enim etas ingt Licero. Adde rẽ hercle si scirẽ ad uolatũ aliqd. Nulla hyrundo: Nullus sic uolat herodi⁹ ut vite nr̃e dies uolant. In illis eni mot⁹ alarũ internoscim⁹ ⁊ spatia ⁊ p̃gressum ⁊ appropinquãtes termino: ⁊ iãiã puenturos cernim⁹. In nobis aũt nisi forsan aliqb⁹ hijs q̃ ꝑpaucis ⁊ celesti p̃ditis igenio atq̃ aio: nil oino nisi nos inopinantes ac stupidos peruenisse. Quo circa uolatũ hunc etatis non auis uolatui similem recte quis direrit: sed sagitte quã nõ arc⁹ ipulerit ſz balista. Que si tã bene iuuenib⁹ nota eẽt: q̃s sũt senib⁹: ⁊ illi⁹ etatis honestior atq̃ innocẽtior vita eẽt: ⁊ huius recordatio gratior atq̃ iucundior. At nũc cecã ⁊ improuidã adolescentiã rapidãq̃ iuuẽtã longioris vite spes in scelera ⁊ ꝑ̃a multa ꝑcipitat: que tũ demũ dũ caueri nequeũt: nec iã aliter q̃ penitẽtia ⁊ lachrymis dilui experrecta sertũ cõspicit senect⁹: ⁊ fallaci quorsum spei fidẽdũ eẽt intelligit. ¶ Distinguim⁹ etates p̃o uarietate suiaꝝ qõ ipse ego nũc ut vides feci: ⁊ qõ in frustra diuidimus magnum eẽ aliquid oñdim⁹: hinc spes longas ⁊ telas inexplicabiles ordimur: ⁊ igentia reꝝ difficiliũ iacimus fundamẽta: ꝑponimusq̃ ais ꝑpetuã iuuẽtutẽ ac felicitatẽ: craſ futuri senes ac miseri: non q̃ per se miserã senectutem dicã: sed felicẽ poti⁹ nisi ꝑteritarũ etatũ deluſa esset error⁹. Neq̃ ⁊o uel sic miserã: mõ assurgat: ⁊ discussis inani b⁹ sapiẽtiam ⁊ ⁊as opiniones: iuxta platonicã sententiã extrema q̃uis etate ꝑcipiat. Qõ si phis visum est: qd videri nobis debet: qbus ⁊ sapiẽtiam ⁊ virtutẽ ⁊ salutẽ assẽq̃ sine curiositate aut labore nimio qualis illoꝝ fuit sobrio ai dolore pioq̃ gemitu datũ est. Illa uere misera est senect⁹ que hinc fragilitate corporea: ut mea nũc mo⁹bisq̃ senilib⁹: hinc petulantia iuuenili quã deus a nobis lõge faciat: ⁊ turbidis motib⁹ quatitur animoꝝ. ¶ Sed redeo ad errores iuuenum ⁊ spes uanas. Quid hijs eni queso nõ liceat qb⁹ nemo obstat: omnes faueant non vulgus mõ sed humanũ gen⁹. Ceterum fallant sese homines ut libet. Totũ hoc qõ distinguim⁹: qõ multiplicam⁹: qõ extẽdim⁹ nihil est: ꝑo ide hic est ille etatis nr̃e rapidissim⁹ uolat⁹: de quo nemo cogitat: nemo nõ loquit. Nemo inq̃ cogitat nisi in finẽ: qñ in tergũ uersus ⁊ exacta remetiens sõniasse: quodãmodo se extimat nõ virisse. Mu-

Satyric⁹

Etas uolat

Aug.

Hyppocs Esculapi⁹

Plato

medicis aūt multarū ⁊ magnarū rerū uetus ⁊ indecisa lis est:quā ue de nihilo natā putes. Experiē tia longior ⁊ obseruatio intenta mihi pepit. Cum ut uerū fatear perraro viderim illi⁹ artis effectus pollicitis rñdere. Qđ non mi⁹ ꝓtra animi mei natūrā est:q̄ꝫ ꝓtra nām coꝛporis uenenū. Nec idcirco p̄miserim ne forte anim⁹ tuus oratiōis mee turbet aculeis: ⁊ si vn⁹ enim sis nec re ipa diuisionem pati possis:intellectu tñ etiā indiuidua diuidūtur. Si quid igitur dulce hic legeris ac pacatum amico dictum accipe. Si quid amariusculū in medicū dici puta: ⁊ indignari desine ⁊ mirari: ⁊ tecū dicito non Joanni loquitur:sed medico. ¶ Nūc uenio ad rem ipsaꝫ:in qua breuior fieri non tam spero q̄ꝫ cupio:tum quia de hijs totiens: ⁊ cū amicis ⁊ cuꝫ medicis disserui: ⁊ iaꝫ res ad fastidium uergat:tū ut offensionez tuā si qualitate rerū vitare nequiuero breuitate saltē minuam:sed ne id sperē ipsa rez efficit multitudo: ⁊ tue disputationis acrimonia: qua medicine partes ardētissime quidem agis nec immerito. Post q̄ꝫ te qđ usu adolescētibus euenit: per p̄na uestigia non tuū certe iudiciū sed tua fors appulit q̄ꝫ dignū esset ingeniū tuū meliorib⁹ curis tradi longeq̄ aliud iter seq. Et neglecto fusci fediq̄ huius ⁊ caduci carceris ancipiti ⁊ iefficaci remedio animi que pars nostri imortalis ac p̄clara est remedia ꝓsectari. Qđ utinā factū esset: non pro tua tm̄ gl'ia ac salute:sed pro magno etiaꝫ vite mee solatio. Sed liquo hec cum iam p̄dem sis qđ esse debueras: nec ut puto iā mutādi ꝓpositi loc⁹ sit:q̄ꝫ q̄ꝫ nonnullos illustriū ꝓuecta etiā etate vite ꝓsiliū ac studia p̄mutasse nouerim⁹:transeo autem ne illū cum quo pugnare habeo ꝓsilijs aggredi: ⁊ ad defectionem ac transfugium exhortari videar. ¶ Tu in p̄mis igit̄ pro auctoribus tuis quos non sat video: ueneratus pia:ut seres habet arma corripuisti:utq̄ eis auctoritatē alioꝝ quereres ab exēplo Prisciani ⁊ Ciceronē in mediū deduxisti. Addens ⁊ Virgilium ⁊ Homerū:alioscꝫ sed oium ultimū est Ptolomeum. Hūc nēpe pp̄ꝓpie:vna est eni ad tribunal meū huius ⁊ medicoꝝ cā:non quidē semper:sꝫ ubi qđ cupidissime audētissimeq̄ ne dicā impudentissime faciunt astrologi de iudicijs ſmo est: ⁊ de stellis fata hominū colliguntur: que collectio non solū uere fidei nr̄eq̄ religioni sꝫ omnib⁹ rite philosophantib⁹ est aduersa. Queris aūt pl'ibus quidē vbis:sꝫ in hanc fere sententiam. Si Prisciano enim de partib⁹ orationis earūq̄ iuicē iunctū seu omnino de ꝓgruo crediturus sim Ciceroni de ornatu. Homero ac Virgilio de figmentis cur non pari rōne medicis de salute coꝛporea? Affers ⁊ alia famosoꝝ nomina quibus in sua arte cui libet fides sit. Sꝫ multis ad vnū finē vno proꝛsus calle tēdentibus vni aut paucis occurrendo simul omnibus est occursum. ¶ Quid vo nūc eligam? Nosco me in magno esse periculo: ⁊ fateoꝛ libenti⁹ tacuissem: sed nō possum tua me urget auctoritas ⁊ vnū Titi liuij ꝓciuis tui:seu apud illū Manonis peni prudētissimi viri dictum. Senatori eniꝫ inqt ille ego autē doctori interrogāti si reticeā aut suppus aut obnoxi⁹ videar:quoꝝ alterum est homis aliene libertatis oblīti:alteꝝ sue. Loq igit̄ oportet Neq̄ vo aliud loqui decet q̄ꝫ qđ sentio. Sepe nāq̄ silentiū honestū. Semper mendaciū inhonestū est. Quid igitur queso hoꝝ quisq̄ hēt cōmune cū medicis? grāmatici seu subiectū:seu finē dicē maluim⁹ est cōgruitas. Rhetoris autem ornat⁹ orationis. Et ut ipsi dicunt oratoris officium est apposite dicere ad persuadendum finis persuadere dictiōe. De p̄mo video Prisciani ⁊ quosdam agere qđ lingue ꝓprium est latine:q̄ꝫ aliter illa cē potuerit:inq̄ꝫtū positiua est:ceterū ut ea utimur bene ad hoc p̄sertim quē tu noias tractata est:adhibitiſ eoꝝ testimonijs:qui illā reperere cū lingua Latonis ⁊ Ennij ut ait Flaccus:nec minus ⁊ Tullij ⁊ Maronis ⁊ aliquot preterea ueterum p̄monez patrū dictauerūt. Non possum illoꝝ loquendi morē cum huius doctrina ꝓferens negare: bene ab hoc tradita esse grāmaticam. Et si quid vitij ineſſet nō huius esse ſꝫ illorum. Inuentoris eni culpa est ois sed si qua est culpa. Recitatoꝛ culpe exps sepe particeps laudis est. Jdē de Cicerone censeo:auribuſ atq̄ animo in banc me sententiam cogentibus ut nihil ab homine dulcius: nihil ornatius: nihil ad persuadendum efficacius dici possit. Jam poete de quo queri solet officium est: non fingere idest mentiri:quod quidam cogitant indocti. Alioquin ⁊ vulgares muse: ⁊ nimis multi passim in triuijs poete essent:quoꝝ certe rarissimum semp gen⁹ fuit. Ita ut preter solos oratores nullū rari⁹. Quid ergo? officium eius est fingere:idest cōponere atq̄ ornare: ⁊ vitatem rerum uel mortalium uel nāliū uel quarūlibet aliarū artificiosis adumbrare coloribus: ⁊ uelo amene fictionis obnubere:quo dimoto vītas eluceſcat:eo gratioꝛ inuentu quo difficilioꝛ sit quesitu. Eniuero quis hoc nescit ab Homero ac Virgilio ante alios elegātissime factū esse. Proꝛcede aūt:teq̄ ad patiētiam para. Medicine subiectum credo sit sanitas:non ornatus: ⁊ medici officium non perorare:ut ego arbitroꝛ:sed curare. Et qualiter quidem Hyppocras ceteriq̄ curauerunt ignoramus:nisi Galieno forte de seipso multa gloriāti fidē adhibere necessario cogimur. Aut Esculapius Hippolytum suscitasse credēdus. Atq̄ ita per illū nūquid medici suscitabunt:pcuntati pphete regio esse rñsuz quecūq̄ tñ sit de antiqs opinione pro distantia temporum aut locoꝝ ad libitum fingi pōt:de hijs medicis quos vna nobiscū etas vna fert regio seclusis arabū mendacijs licet asserere nosse me aliquos disertos de reliquo proꝛsus urbanū fuerit tacuisse. Nescio enim qua seu fortuna seu electione culpabili cūcta melius discunt q̄ꝫ vnicum profitentur:quorum efficaciā in curandis egris mortalibus certus sum nemo te melius nouit:nemo libentius argueret. Nulli est eni odio fioꝛ ignorantia q̄ꝫ scienti. Nisi vo de te ita crederē neq̄ tm̄ te amarem neq̄ te tanti facerez. Siles tñ idq̄ non tam magnanimiter q̄ꝫ ꝓsulte. ne collegas tuos tibi reddas infensos:tum ꝓfecto maxime tuum eēt pro iustitia nō solū odia paucoꝝ hominuz sed totius orbis inimicitias ꝓstanter excipe:hoscꝫ ⁊ increpare ⁊ arguere ⁊ clamare. Ut quid gen⁹ humanū fallitis? ⁊ abusi credulitate ⁊ iscitia miseroꝝ funesta mendacia pro vītate uenundatis? atq̄ ex homicidio vnde suppliciū cunctis nulli debeť impunitas soli uos premia indigna captatis. Q̄ pulchre ista q̄ꝫ grauiter tuo ex ore sonarēt? Sꝫ tu odium vitas. Reliquos metus aut ignorātia mutos facit. Ego vn⁹ clamo:nec audioꝛ:vulgus obsoꝛdu-it:docti tecū litez fugiunt. Rei me suspectū dicunt

Sermonis latini dictatores

Officiū poete.

nare non possumus. Non hec fragilitas mihi crede: sed gula est. Non est igitur cur honestū ⁊ inno xiū intermittā morem: imo quidē sicut sancta canit ecclesia saluti animarū simul ⁊ coꝛpoꝛ institutū. Ita eni sentio fame aliquos plꝰes crapula: nullus penitus ieiunio perijsse. ¶ Progrediamur ad reliqua. Aliud exꝓsilijs: nō tam tuis q̄ medicorū omniū: tu enim sciēs credo cū litigioso hoie tibi rē esse cautius agis sed exalioꝛ sentētijs tuā metioꝛ quā tu quoq; lētius vibꝛas ⁊ in transitu. Est autē ut pomis ⁊ omni genere fructuū arboreoꝛ q̄si aconito abstineā aut cicuta. In hoc aūt ac sequēti ꝓsilio tēperare non potero quomin⁹ aliqua repetā ex hijs que olim ad Joannē illū alterum scripsi cuius supꝛa mētio est habita: hoc intererit: q̄ tūc irat⁹ rēcēti memoria contentionis antique que mihi cum pape medicis fuit i gallia qui nescio cur fame mee nescio an ⁊ vite bellū indixerāt: q̄ epl'am vnābꝛem sed ni fallor uerā: ausus fuerā scripsisse pontifici: nūc placatus ⁊ illi⁹ imemor: tumultus cū amico iocās scribo: deus eni bone: qō hic odiū que ue infamia pulcherrime rei est: ⁊ gustū simul ⁊ tactū ⁊ nares ⁊ oculos delectātis? Dēs ne igit̄ homines insaniunt. Solus is sapuit qui pomis imeritis maculam hāc immisit? Quomō aūt nā sic humanus gen⁹ illuderet: ut ubi plimū oblectatiōis ⁊ grē ponebat ibi plimū discriminis abderet? Non est piemris: sed nouerce impie: ⁊ imanis melle virus abscōdere. Nā si dicitur: nō fructus: sed eorū immodicū esum dānam⁹: nulla iam supereſt questio. Si qdē ⁊ perdicū ⁊ fasianoꝛ quoꝛ apud uos ut audio laudatissime carneſ sūt esus nimi⁹ nocet. Quā binc poma infamiā meruere. Nō reſ ipsa rephēditur: sed excessus eque in reb⁹ omnib⁹ reprehendendus. Aliogn quo hic tātus agricolarū laboꝛ: ⁊ industria? Quid de hac re tractātibus ⁊ grecis faciās ⁊ latinis. Hesiodo. Virgilio. Catoni. Varroni Palladio: multisq; alijs? Quid deniq; Ciceroni: ⁊ in eo ꝑsertiꝫ libꝛo quo senectutē defendit ab hijs vitijs atq; icommodis que insani iuuenes illi obiciunt etati: in quo qdē Cato ipse censori⁹ inducitur tātus vir agricolturā mechanicā: licet tñ haud dubie utilissimam mundo artē: miris laudib⁹ efferēs atq; inter multa salubꝛia ac iucūda ꝓsitiōib⁹ atq; insitiōibus arboꝛ nihil illā asserens inuenisse solertius? Quid demū Ciro ꝓsarū regi: quē eodē libꝛo arboꝛ quas seuisset ipse suis manib⁹: serēdasq; dictasset spē atq; oꝛdinib⁹ gl'iantē legim⁹? Quid postremo romanis ducibus Appio ⁊ Decioꝛa quib⁹ poma appia ⁊ decia in italiam aduecta. Illa ꝑdulcia: hec vo subacta utraq; sapidissima suoꝛ nomia traxisse videtur auctoꝛ. Et qñ ab antiquis licet sine piculo dissentire. Quid amico facim⁹ cōi: quo nescio an seu vir melioꝛ seu nr̄i amantioꝛ ali⁹ usq; sit: qui per cunctos angulos italie oē gen⁹ fructiferarū arboꝛ quesiuit ⁊ incertū an italia longi⁹ hac inquisitiōe penetrauerit: ut nō sua tñ sed amicorū viridaria peregrinis arboribus exoꝛnaret: dicem⁹ ne igit̄ ⁊ modernos oēs ⁊ antiquos ꝑter solos medicos isanisse. Profecto eniꝫ si huiuscemodi arboꝛes iure dānātur a medicis nō mediocris insania est: tanto studio nociua cōquirere q̄to vir ꝓficua debuissent. Qō si neq; arbores ipe neq; illaruꝫ fetus sed incōtinētia sola reprehendit iā supꝛa rūsū bēs: q̄uis ego notissimos medicoꝛ ut hac saltē in parte illos excusem: aliter docētes: aliter prādentes: aliter dictanteſ: aliter cenantes sepe notaueri. ¶ Ultimū restat: ita meis alienū sensibus: ut stupore ipo calamū frenet: pure aque potus interdicitur. Cur queso? an forte iō quia ille magnus vir nr̄is aque nullū opus inuenisse se dicit: nisi q̄ bibitur in acutis ⁊ in se foꝛsitā uerū dicit. Sed an uere nullū aque op⁹ aliud sit: de hoc queri pōt: imo nec de hoc qdē ut arbitroꝛ queri debet. Quid eni ꝓh superum atq; hominū fidez. Ita ne ergo senex vn⁹ greculus forte vini amicus aque hostis tot fōtes lucidissimos: tot puteos ꝓfundissimos: tot riuos ameniſſimos: ⁊ ad summā totū hoc nature parētis iucūdissimū elemētū vno tā breui sustulit: ac siccauit elogio. Quid hic dicam? nisi miseras tot alpinas gentes que liquidis fontibus sitim sedāt: vinū nō mō nō hēnt: sed nec noscūt quidez. viuunt tamē multo etiā salubꝛi⁹ q̄ uos meri bibuli: quib⁹ vnū diē vino caruisse suppliciū est. Miseros pies illos nr̄i generis: anteq; vinea plantaret: quoꝛ tñ vite spatiū sine nr̄iſ moꝛbis ꝓpe ad millesimū tēdebat annū. Miseras matronas romanoꝛ: illas pꝛimas qb⁹ vinū bibere capitale fuit: usq; adeo ut qui illud bibētē ꝓiugē occidisset nō ultore tm̄: sed rep̄henſiōe caruerit: nec tñ inutiles ideo: nec exāgues femine illos filios peperere: quos nūc etiā admiramur cultores virtutuꝫ: expulsores vitioꝛ passionū ac gētiū domitores: cōpotrices nr̄e nobis istoſ pariant quos videm⁹. Miseros galloꝛ antiquiſſimos anteq; vinū noscēt cuius usuꝫ ut scriptum vides Roma iā adolescēte didicerūt ⁊ nō poti⁹ hos miseros bacchi ⁊ ueneris sacerdotes: qui ꝓpter vini pꝛij saporē. Christū: Petrū: fidez: decus atq; aīas suas quas moꝛtales putant: ⁊ male sibi credi tā ecclesiā dereliquit: q̄q; eni hic latētio: causa fit tñ ista pretendit ut sepe dixi: maluit eni ebꝛietatez fateri: q̄ ipietatē: cū negare neutrā possint. Miseros ad extremū non indoꝛ mō pbos quos gigno sophistas ac bꝛagmanos uocāt: quoꝛ princeps fōtis aquā bibēs uber se terre matris incoꝛruptum suggerē gl'iat. Sed fere oēs toti⁹ populos oriētis quib⁹ lege lata vini potus eripitur. Solos deniq; nos felices qui vini dolia facti sumus: ubi vinum fluisse noluerim ꝓtra nr̄aꝫ violētiā nescio an uerācius dictū an moꝛdaci⁹. Cū nuper inter soldanum babylonis egyptie ⁊ nr̄os belli cause: heu nō de fide Christi neq; saltē de impio aut gl'ia: sed de merci⁹ atq; auaritia oꝛte essent: regeretq; tūc egyptū ⁊ soldanū puerū vir quidā ꝓsilio sublimis ꝓditione humilis ut quē ante paucos annos ere uēditū fama esset: sed quē subito sua sors extulerat: ut ex alto rueret atq; illi e suis quidā suaderēt ut mitridaticū sequēs morē: anteq; christiani fratres suos ut minabantur inuaderēt: omnes qui sub eo eēnt moꝛte mulctaret. Nō est ingt ille temere cōmittēdū ut insontes ⁊ nr̄o utiles imperio pimam⁹. Neq; vo christianoꝝ minis ac iactantia nos moueri oportet. Et si eni potētes ac magnanimi viri sunt: vinū tamē bibunt. Et idcirco multa sero minātur: quorū mane non reminiscuntur. O latratū canis perfidi: ꝓtumelioſū fateoꝛ sed uerū: sic est eni: vitaꝫ nostram: vites nr̄e dehonestant: ⁊ feruente uenis vino uani facti sum⁹: modestiāq; ⁊ rerū ac vboꝛū fidem excluſit ebꝛietas: nec amici nobis credunt: nec nos hostes metuūt: quia fere ad mensam ⁊ ꝓ

Gallice tū uerū hūerūt a rōnis

uera est fama fuisse modicū. Et nisi memoria me fallit asclepiadē qui dicere auderet: siquis sibi per omnem vitā nisi extremus insenio morbꝰ obrepet nolle se medicū dici: ⁊ pstanti usqꝫ in finem ualitudine meruisse ut medicus diceret. Quinetiaꝫ seu sponte seu fato quodā plus aliquid prestitisse q̄ꝫ p miserat: ut qui nec in mortem morbo incidit: sꝫ eta te ultima ex alto p̄cipitans interijt. Nūc cū iuuenes passim medicos ac robustos egrotare ⁊ mori videā qō sperare alios iubes. Ecce ne pfīti res exemplo egeat q̄ꝫ plena omnia sint exēplis mortuus est pterraneus ille meus quem nudiusterti⁹ viuentē nūc. O instabilem fortune rotā: o artem incertā seu inualidā medicine: e tantis opibus: tātaq illius artis opinione: ut ⁊ ipse mortuos suscitare crederet: non a me quidem: sed a multis subito ab hac luce digressum: p̄or epla in testem mee cōplexionis accurrat: ⁊ mortuus adhuc virēs: ⁊ corpore nō prevalidi hominis modo sꝫ tauri. Quid nunc dices? Nescisse illū medicinam: nunq̄ sis dicturus ne tibi uel fama uel ꝟitas p̄dicit. Aut sane medicina nō succurrit morbis: aut medicinam ille ptempsit: quem illa dictauerat. Et sepe illū fateor notam ficubus pomis ac cerasis sic utētem non ut homines ista comedere sed ut fenum rodere solēant iumenta. Idem ⁊ in alijs multis animaduerti mecū ꝟbo dissentientibus re ipsa ⁊ mente concordibus: in eo maxime q̄ illas atras ac tartareas potiones quas ceteris de more porrigunt sibi porrectas abijciunt: non hoc quidem ultimū insule: modo ad p̄mum non tam pmpti essent: pinde horuꝫ quodlibet elegeris non inuenies credo cur medici nā sic uereri oporteat: quasi sine illa non sit salus: cuius p̄ncipes uel ab illa sūmis in necessitatibus deseri: uel illam deserere videamus. Miraris ne igitur o vir docte pfilium meū? putas ne me adeo uel natura stolidū uel etate delirū ut pfiliꝫ sic egenus pfilia sana respuerem? Sꝫ tam multa iter ambigua certū aliquid discernere nescienꝫ: qō nec illius artificij pfessores sciunt: incertusq̄ qd sequar quid fugiā: qd apprehendā: cui hereā totū ancepſ ac tremulū ⁊ perplexum negociū illud exhorreo: meq̄ nature mee: imo celestis auxilij finibus ptineo: hoc ne arguis: si periculosi fluminis ad ripaꝫ: uadi nescius: cū me alter hac uocet: alter illac: iteri vie duces mergi intuens subsistā aut scalmū operiens: aut pontē: siue oīno aliud iter querens: irridebis ⁊ nō potius laudabis? an ꝟo parū iusta cūctactio mea est? an parū torrens vite huius ambiguꝰ? parū crebra naufragia directoꝝ: ducūq̄ nostrorū: de quibus quid aliud licet extimare nisi uel ultro fallere illos uel falli potius ⁊ nescire quid p̄sulant cum videā eos ipsos qui thesauros de pfilijs que fierunt: uel minꝰ q̄ꝫ ceteros homies pfilijs suis uti uel suis cōsilijs interire: ut adducar ergo medicis credere duo sunt necessaria non suadere ⁊ arguere utrūq̄ enim penitus frustra est: sed p̄mum ut ipsi ante alios pfilijs suis pareāt: p̄rimū ut eis faustū sit suis pfilijs paruisse: horū quodcūq̄ defuerit ꝟba perdūtur. qd igitur si utrūq̄ ad credēdū nō flecto? eloqo: non mouear sillogismis? siquis rhetor aut dialecticꝰ me cōmutū p̄bet putas ne p̄o exploratā ꝟitate pclusiōis manibꝰ frōtē tāgā? C Ideo hic te trangllā frōte hec oia plegētē: neq̄ irasci enī alla re potes que ab amico: que ue p̄o ꝟitate amica tua dī q̄ꝫ idipſ qō dī iniucūdū q̄ꝫ falsū eēt. dū ipsi q dicerent ꝟissimū videreī: ut nūc mihi: cui nil videī ꝟius dici posse. Ita rebus ⁊ nō ꝟbis credo. At nō sic amici illi tui qui sniam suā qualeꝫ cūq̄ cuiuis dānosam: mō sibi utilē mordicꝰ tenēt: eamq̄ sibi eripi iplacabiliter nascūtur. Itaq̄ ante multos annos dū forte mihi in gallijs tūc agenti cū pape medicis quibus cardinaliū medici fauebant: eadē hec lis eēt exorta multis ⁊ ꝟbo ⁊ scripto hinc inde iactatis tādē questiōe sepolita in iurgia erupunt ⁊ nescio an ignari q̄ꝫ multa in me dici possent in poeticā acriter iuebi ceperunt. Cunq̄ ego subridēs dicerem me mirari: qd ita si qd a me lesi essent in Virgilium immeritū vindicarent: me enī q̄ꝫ q̄ꝫ poeticis olim iuueniliter delectatum iā lōge alijs curis intēdere: ⁊ illi ira feruidi pcontarentur que nā mihi ars esset ptra illā se esse dicturos: ut liquido appareret nō ꝟitatem illos querere: sed vindictam: ego recordat⁹ paulini nolani antistitis rūdi artez me scire nullā sed esse hortulanū. Qō nūq̄ ꝟius dicere potui: q̄ꝫ nūc possuꝫ. hortulan⁹ nāq̄ sum totus: ⁊ tu aduersus pomonam deā peccas: qui ab insitionibꝰ arboruꝫ ⁊ herbarum cultu: hoc me distrahis p̄mone. Et nunc omissis iocis siquis serio ex me querat quid artificij habeā respōdebo non quidē ut pythagoras: qui similiter inquisitus cū se sophon ideſt sapientez diceret: quo cognomine primi illi septez usi erant erubescere p̄mus omnium nominis huius inuentor: pb̄m se respondit: hoc est nondū sapientē sed sapiētie amatorem: qō tunc nomē humillimū breui postea uehemēter intumuit: nūc ⁊ tumidū ⁊ inane est. Mihi qui illud profitentur non iam sapientiam sed ostētationez ⁊ uentosas ptentiones amantibus: hoc itaq̄ solū dicam: eius me artis nō professorem certe: sed amatorē neq̄ illā habere sed optare: quecūq̄ meliorez me factura sit: cōtra quā qslibet dicere uoluerit nō ille mecū bellū sꝫ cū ꝟtute ac ꝟitate suscipiet. C Jaꝫ ꝟo ut ad libelli tui ordinē reuertar illud quale est qō ad querendam medicis fidem dicis illos plurimū laborasse. Enimero id ego nec nego nec fateor: nec scio: ut sit aūt ita. Si gl'iosa oia laboriosa dixeris fateor. Si querteris negabo: semp gl'iaꝫ labor p̄t: sed nō semp gl'ia segī labore. An nō maior naute uel agricole q̄ꝫ ducis aut p̄bi labor est: q̄ꝫ ergo omnis gl'ia laboriosa sit: sepe tñ est labor inglorius. At quod sequitur: sic affecto disputationē nullam eē posse cum medico ⁊ ipse etiam affirmo. Atq̄ ita si memini p̄fatus eram non me cum medico disputare sed ludere cum amico. C At tu tamen pgrederis ppius atq̄ arctius. Quando igiī non me inflectit auctoritas medicine mea me saltē ut tibi videī pfessio captuꝫ tenet: tuisq̄ armis victus expugnor meis. Res nō noua multi armis p̄ꝑijs periere. Sic in mōtibus gelboe saul rex cum armigeri gladio perire nō ipetret suo ipse gladio incūbēs pit. Sic in ualle therebiti Dauid Goliath pstrato q: suū nō habet illius gladio caput amputat. Sic ad Troiā nocte illa ultima choreb⁹ armis sese hostilibꝰ istruit: ⁊ idē facere socios hortat: atq̄ ita armati multos orco danaū demittūt. Sꝫ quo nā tandē pcor mō meis armis de me tibi victoria pta est? Quia scilicet fassus suꝫ qō negare nequeā si ueli ⁊ mutari indies ⁊ mutatā esse tam etatez q̄ꝫ nām meam. C Quid hinc probas: mutata natura

Asclepiades

Pauli-nus antistes Pomona dea hortor nomen

Saul

Dauid

Chore-bus

rum: hec inter tu suauem mihi seu dulcem vitā putas. Aspera ⁊ amara est. sed omnis asperitas ⁊ ois amaritudo equanimitate ⁊ patientia lenienda est. Uite ergo patiens non vite cupidus viuo. Qualiscūqꝫ autem vita hec prolongari posset si medicis obedirem: hoc ego certe nec curo penitus nec scio. immo vnum fateor ex his que prorsus ignoro: siue enim quia nobis non usqꝫquaqꝫ tuto creditur: siue qꝛ nobis omnia credere difficile est: ⁊ credentem aliqua non omnia credere periculosum: mltos medicis obsequentes qn ⁊ ipsos medicos vite breuis ⁊ infirme ⁊ rebellātes alios vite diuturnioris ac sanioris agnoui. Proide nec mea vita nec mortalis cuiuspiam longa est. Mea vo ꝑm communez iuste vite modum iam breuis esse non pōt. Laudē de aures vulgo sunt: excutienda errorum nubes ⁊ caligo: abijciēda vite cupiditas mortis met⁹. Alioquin nullus erit finis semper annis aligd detrahere: semper nosmetipsos fallere dulce erit: semp iuuenes ⁊ esse optabimus ⁊ videri: ueram confessionem mors eliciet. Ego non iam breuem utinaz nō malam potius ⁊ inutilem vitam queror. Quadriēnio me minus ac decennio vixit Maro. Triennio minus vixit Licero. Triennio minuſ Aristoteles. Decennio minus Lesar. Decennio minus Scipio Ille orbis victor. hic Carthagis euersor ac numātie. Alexādrum sileo: ⁊ Achillem: caducāqꝫ Priami familiam: ⁊ ex nostris Drusum germanicum. Marcellinum: ⁊ reliquos illustres: qui in ipso etatis flore perierunt. An mihi non sufficit tantos viros vite spatio excessisse: q̄uis me decennio ⁊ Augustus ⁊ Augustinus excesserint. Horatius flacc⁹ pari spatio ⁊ anno amplius. Plato tribus lustris: totidē Simonides: ⁊ Chrisippuſ. Quatuor ⁊ eo amplius Cato. Quinqꝫ Hiero syracusius. Quinqꝫ carneades. Septem Massinissa. Septem Valerius Lorinus: ac Metellus ⁊ Fabius. Accesse re ad hunc numerum Ysocrates ⁊ Sophocles: ⁊ Cleantes: ⁊ Varro: uel hunc etiam attingere: quē Gorgias leontius septēnio supgressus est. Quid nunc igitur? Est ubi summa concupiscere virt⁹ sit. At rerum labentium mediocritate contenti sim⁹. Quis igitur nō viuendi uoluptas que mihi ut dixi cernenti eui nri mores fateor nulla est: ſz studiorum meorum ratio pluſculum aliquid vite poscat. Sentio tamen quia si centum adhuc annos viuerem semper aliquid nescio quid deesset. Quorem dico iterum: viri satis: viuam tamen adhuc quantum illi placuerit de quo scriptum est. Constituisti terminos eius qui preteriri non poterunt: in omnibus deo gratias agens: ⁊ paratus ad utrumlibet seu ille me viuere iubeat seu mori. Neqꝫ quod dū possem honestius nunqꝫ feci: longam ab eo vitam sed bonum vite exitum optabo: sperans nō de meritis meis: sed de illius misericordia: qꝫ vite huius finis erit vite melioris initium. Hec tecum amice sicut presens soleo absens lusi. Et quāuis fugam temporis attendens pridem animo firmassem deinceps in epistolis marime breuior fieri: tu propositi memoriam abstulisti tam suaue mihi fuit tecū usqꝫ ad finem lucis ⁊ papiri marginem preloci angustia compressis litteris longum de nihilo texuisse sermonez. Tu viue ⁊ uale feliciter nostri memor. Inter colles euganeos. iij. idus Julij.

¶ Ad eundem de eadem re. Epla. II.

Ideo amice apparat⁹ tuos: totis copijs in
v aciem descēdisti: Quis nō metuat tā uali
dū bellatorē tā enixe armatū tāto nisu oēs
cuneos explicātē. Sētio victoriā queriſ: q̄uis eni
dicat Plato cōez morē lacedemonioꝝ inflāmatū
cupiditate vincendi: oium tamē hic hodie comma
nis est mos: omnes lacedemoni facti sumus. Sed
dic mihi vir optime queso te. Si forte tuis virib⁹
uel mea imbecillitate me viceris. Nunquid ⁊ ue-
ritatem simul ⁊ conscientiam tuam vinces? Credo
edepol: eaqꝫ mihi de tua nobili uerecundia spes
est: qꝫ ⁊ si collocutorem tuuz fando superaueris victum te tamen in silētio a vitate fatebere. ¶ Multa me quidem a congressu hoc litteratoꝝ ut sic dicam prelio dehortantur ac retrahunt: preter tui robur ingenij ac peritiam dimicandi: fragilitas primum illa membrorum quā mihi nescio: an perpetuam: an molestam hospitam morbus abiens reliquit. Occupatio deinde: non illa tantum iugis ac uetusta studiorum meorum: que quotidie itegrascit: tibi ut auguror: non ignota sed familiariū quoqꝫ quas tu nescis rerum. Multus sum in re rustica multus in architectonica: ut agnoscas enim q̄ bene medicorum sententijs emendatus sim: oē nunc arborum genus vndecūqꝫ conquiro inuitante hac aptissima insitionibus aiunt parte. Quod eo iam fidentius faciam quo pomorum non te hostem ut uerebar: sed beniuolum profiteris. Modestiaz vo non in pomiſ magis q̄ in rebus omnibus utilem: immo necessariam: sine qua nihil rite agitur: ut in animo meo manibus suis serat: atqꝫ irriget celestē agricolam orabo: licet autem alteri studio meo p̄senti edificandi scilicet eadem ipa pars tēporis iā aduersa esse incipiat: non desino tamen aut lētesco sed accelero tibi thalamuz extruere: quē non rusticū nisi ꝓpter silentium ⁊ getem dicas. Ad quez urbanarū rerū tedio siqñ diuerteris in oib⁹ que sub celo supraqꝫ celū sunt reb⁹ vnanimes ⁊ pcordes de solis cibis ppetuo litigem⁹. ¶ Accedit hijs tertia ipediēs cā potētior. Timeo te offendere: tātus est eni timor igenuus quātus est amor uer⁹. Scio qdē qꝛ si qd in aio est libere exp̄maz: offendaz tuas aures tuūqꝫ qd ualde noli aium. Ex diuerso aūt si taceā uereor ne ptēni putes. A quo longe abes: vides in quo biuio sim. Eligere mediū callē nitar ut si fieri pōt utrūqꝫ pari spatio deuitē ⁊ si urgēte mā in alteꝫ labi oportet: mali te parump offendere q̄ ulla ex parte ptēnere: offensa eni in amiciſ ꝛrio placat obsequio: ptēptus ois amicitie neruos secat: itaqꝫ nullus in amicitijs ptēptus. Offense aūt crebre sunt: imo qdez rare sine offensis amicitie: cū dicat anneus de amico loquēs. Nō amo illū nisi offendero. Offendā ego te fortitā: ſz cauebo libētius si potero. Qd qdē si pleno ⁊ pfecto iure amicitie uti ueli: hoc est nihil dissimulare: nihil occulere: ſz ita tecū loq oia ut mecū difficillimū ac pene ipossibile iudico: cūcta igiſ circūspectās ⁊ amico metu puidens si offensus fueris: iā hinc veniā peto: certūqꝫ de tua humanitate me facio qꝫ illā iā nūc mihi leta mēte ꝓcesseris. ¶ Unū nunc etiā anteq̄ incipiā p̄fari libet. Ego i te psonā duplicē ꝓsidero ⁊ amici scilicet ⁊ medici: cū amico ita mihi oia ꝓueniunt ut nihil tibi aut videri possit: aut placere quod nō mi bi ꝓtinus ⁊ videatur ⁊ placeat. Non eni aliū in amicitijs modū scio: nisi ut e duob⁹ ais vn⁹ fiat. Cū

Modestia

Amor ⁊ timor

cero victa luctatio est: in qua cibo vinci solitum se is senex fatebatur Augustino dum ut suis utar vo-
bis hilarescēs infelix anima obtētu salutis obūbra-
ret negociū voluptatis. Satis est semel i die huic
mancipio seu iumento anime dare opaz: cui ma-
gna pars hominū: immo qđ mestus dico oēs fere
hoies calcitrātē z indomitū hunc asellū omni stu-
dio ifertiant z impinguēt famescēte aia: cuius ad
obsequm deputat⁹ erat: quāq; ul'ut pegrinā cogi-
tāt z quā uel nesciūt uel oderūt: quasi nil sit homo
aliō q̄ corpus cū sit tamē scriptū. Mēs cuiusq; is
est quisq;: nō ea figura que digito demōstrari pōt.
Vos hētis Aristotelē: cui de aia loqui p̄cedendū:
ut magistro Cicero ipse ait. Sz nec ille nec uos ali
ud querere videmini nisi qd sit aia: que ue anime
passiones z diffinitiōib⁹ p̄tētari iussam cogitis esu
rire: toto nisu circa hoc caducū z putre corp⁹ incū
bitis nobilissimū ut uos dicitis subiectū: quale au
tē uere quisq; in se nisi amēs z sui oblit⁹ intelligit.
Idq; ipsum utinā bene fieret. Nihil ampli⁹ a me-
dico requirēdū dicerē. Sed q̄ bene fiat: z dixi ho
die: z sepe oli pl'a forte q̄ quietis atq; ocij sed nō
pl'a q̄ ueri studio ꝓueniret. ¶ Id sane qđ materia
li cōcludere vis exēplo: ut sicut paruo igniculo: sic
senili stomacho nō simul multa sed carpti p̄coquē-
da: uto: vbis medicinalib⁹ re cogēte z digerenda
mādentur: p̄obari eget minime. Quid ad ꝓpositū
tamē? Tu multū etatis inniteris argumēto. ego
eni illā quā pleriq; dissimulāt: aut negāt: quos z le
gim⁹ z videm⁹ in populo de minuēda etate ptina-
citer p̄certātes: nō aliter q̄ si possit mēdacio mors
differri aperte ac vaciter sum ꝓfessus. Sed an ne
scis quosdā anno quadragesimo: q̄ alios sexagesi
mo seniores. Nō omnib⁹ vna est senect⁹: quia nec
vna omnib⁹ vita est. Possem plebeis exemplis af
fluere: sed delector illustrib⁹. Nō legisti q̄ fragilis
z nullarū viriū Africani filius adolescēs fuit: cuz
eodem ꝓpe tempore cato senex: z Massimissa rex
nonagesimū agēs annum solidis viribus essent z
magna laborū patiētia. Tu in me quidē annos nu
meras: cōplexionē vo nō ponderas: oportet autez
ad multa respicere qui libratā vult ꝓferre sniam:
hoc te: parce oro: meis in reb⁹ paululū a recto cal-
le diuertit. Neq; eniz est dubiū uelle: imo cupe te
curare. Neq; illō ciceronis ambiguū medicos cā
morbi inuēta curationē inuētā putare. Sed hic la
bor: hoc op⁹ est. Quid eni aliud tui fidelissimi ꝓfi-
lij retardat effectū: nisi q̄ tu etati calida adhibes
remedia: z sic annis ꝓfulis: nō mihi cum oēs mee
corporee passiones a calore nimio oriātur. Intelle
ctū est hoc sepe nunq; clari⁹ q̄ p̄senti anno: cum
te hinc fama mei status: illinc flamma pij amo-
ris in hos mōtes coegisset: uenissetq; tecū ille vir
insignis elegātie: z tibi animo z ꝓfessione ꝓformis
z noie: mihi aūt per te p̄imū cognit⁹ iamq; amic⁹
quātus eni subito ad me ingressos habuit stupor:
q̄ etate hac is ex me calor erumpet: vir in adole-
scēte credibilis ut thalam⁹ pene omnis ardēt. Ego
aūt q̄uis febre z sopore obrut⁹ nihil fere log pos-
sem iteriectiōes tuas admirātiū audiebā: ipse nihil
admirās: cui noui nihil acciderat: tollit eni cūctis
ex reb⁹ ꝓsuetudo miraculū. Belida quidē ut in plu
rimis senect⁹ ac fragilis. Quidā tū senes z calidi
z robusti. Delector illustriū z antiqua z recenti me
moria. Vidi rome Stephanū de colūna: virum oi
etate mirabilē: qui cū ad annū octogesimū ꝓpin-
quaret z eo spectāte fortissimi iuuenes ludis exer
cerētur equestrib⁹: essetq; ibi hasta quedā infamis
quā nullus ad eū diē nō dicā fregisse: sz flexisse po
tuerat atq; ipse iocās iuuenib⁹ ignauiā exprobra-
ret: z ꝑmo genit⁹ ei⁹ vir z ipse militaris ac strenu-
us respōdisset facile quiescenti est pater e fenestra
de laborantibus iudicare z miranti uetera more
senū irridere p̄esentia: generoso impetu descēdit:
nunqd z uos viri esse creditis: secū ipse uociferans
z ascēso equo qui p̄oximus steterat: stimulisq; ad
acto hastā illā manu rigida correptā vi pl'ima fru
stra cōminuit: multo cū spectātiū filij añ alios hor
rore. ¶ Ego me robustis nunq; miscui dū robusta
etiā esset etas. Nūc fragilib⁹ misceo. San⁹ vo ha-
cten⁹ me miscebā. Neq; adhuc dū mediocriter ua
leā fragilitatē ullaz stomaci sentio: uellē de reliqs
partib⁹ idē posse dicere. Nūc qđ uere possuz dico.
San⁹ deū testor nunq; cibū potū ue aliquez mihi
nocuisse ꝓpendi: qđ quidē memineri: si uel semel
p̄rium perpēdissem quo sum aio illis in perpetuuz
abstinerē. At non sentientem forsitan me leserunt:
fieri hoc quidem: z p̄riū fieri pōt: hoc enim nec per
me ipm scio: nec cui credā hēam: cū quotidie cete
roz audiam querelas: hodiernū p̄randiū: hester-
na mihi nocuit cena: vinuz hoc: aqua illa me lesit.
Mihi hoz nihil penitus: nisi meos forsan angores
me meli⁹ sentiat Auicēna. Qđ si crederē optarem
hercle semp z sensu z stomacho caruisse. Multi se
formosos putāt cū deformes sint: q̄ z faciem ipsi
suā videre nō possint: z libēter sese fallant: z ab ali
is falli optēt: z fallātur a speculo. At quis nisi tor-
pens penitus uel exāguis nō sentiat duz egrotat:
graui p̄sertiz egritudine qualē stomaci esse phibēt
qui ꝓbarunt? Audiui qui amisso oculo interroga-
tus ab illudētibus qualiter sibi esset: rūdebat me-
dicus me videtē dicit: ego mibi videor non videre
Ego aūt sicut eger nulli sanū me dicēti: sic san⁹ nul
li egrum affirmanti credā. Igniculus quidē meus
potēs est sibi cōmissa percoquere: plusq; aliquid si
necesse sit. At plus interdū potuit. Non ꝓtendo: sz
plus illi cōmittebaz: q̄ plus appetebā. Jā p̄idem
in me appetit⁹ rerū fere omniū iminutus est: hēoq;
z ipe cum catone senectuti magnā grām: que ut vi
des mibi ꝑmonis auiditatez auxit: potionis z cibi
subtulit. Neq; tunc tamē neq; hodie stomaco ni-
si quātū pati possit: z semp minus aliqd cōmitto.
Et q̄uis de hoc regula nulla sit certa eo q̄ cib⁹ idē
vni nimius alteri exiguus sit: ut scis Aristotelez in
ethicis dicere z exēplū ponere Milonis crotonia-
cis athlete: cui cib⁹ diurn⁹ magn⁹ z integer bos fu-
isse traditur: eumq; aut grauatū: solus ad uesperā
comedisse: cib⁹ tamē me⁹: z si multis forte fragilio
rib⁹ nimi⁹ futurus cōmuni more hominū semp nā
liter ad modicū vsit: z hunc ipm angustare potius
q̄ laxare studui: z si ausim cū amico: sed in domio
gl'iari: raro vnq; ex quo viriles annos attigi ul' ab
hac frugali z modica mensa mea: uel ab amicorū
seu p̄cipū conuiuio nisi esuriens surrexi: neq; vn-
q; ieiunij ꝓtextu die illa mibi largius indulsi: quā-
uis fortassis in crastinū ꝓdimēto ꝓdiane famis ala
crius aliquanto comederim. Itaq; cum religiosi
etiam ieiunantes duplici ut ipsi uocāt uti soleant
pulmēto: absit hoc sempq; abfuit a me nunq; am-
plius q̄ vnico z modico usus sum. Et quis vnq;

Cicero

Stēn⁹ ō colūna

Milōis cib⁹ bos integer

quasi de ꝓsulatu aut p̄tura aut de patrimonio aut offensis aligbus aut studijs simultatū: aut deniq; de re ulla nisi de sola vitate sit questio. Sic te tacito me iam rauce|scente reliquis ꝓsopitis: aut certa ꝙuentibus atq; dissimulātibus capitalis erro: radicibus creuit altissimis: ⁊ opinio solo insit⁹ ⁊ sarculo demētie vulgaris adiutus ⁊ licētie uete|ris impinguat⁹ irriguo ⁊ ꝓscripto p̄mio ne duz impunitate lasciuiēs. Ego quidem: nā qd uerear ami co q̄z medico palam log hinc vba medicoꝝ audiēs illic curas aspiciens sepe in memoriā redeo illi⁹ in rhetoricis ciceroniane sententie qua de arte loq facile esse diffinit: difficile aūt ꝑm artē operari quod ita esse nusq̄z clari⁹ q̄z in hac arte perpenditur. Ita passim ꝟbis curant: reb⁹ interimunt ut in actu ꝓ|sus alij videantur: ab hijs qui visi fuerint in ꝑmone. Nec minus ideo o monstrum horrendū publica sit loquētibus sic agētibus fides est ⁊ ꝓter mꝝ ta que memoras illud habet medicina p̄cipuū artiū tutissima est: vnus barbarism⁹ aut facilis solecism⁹ grāmaticū nudat: vna leuis aurium offensa oratorē vituperat aut poetā. Medicus p̄mit nec culpatur nec p̄mere sufficit nisi accuset: hūc frig⁹ hunc ieiuniū ꝓsumpsit: hūc pomoꝝ esus: hūc aque pot⁹ extinxit. Nemo sine graui sua culpa moritur Nemo sine medici magna laude sanatur. Scis tu me ⁊ si non grata quidē sensibus: nec blanda nec dulcia uera tamē log: non ignarū tamē qd sit apō medicū medicis detrahere: sed apud medicū rarū nobilēq̄z crebris medicis ac plebeis: qō omnino nō facerem nisi cū e cōmuni grege segregatū: vn|de egregij nomē oritur scirē: ⁊ sepe infamiā multo rū ad vni⁹ laudē redūdare didicissem. Ad quē loquo: igit̄ ⁊ quid loquo: scio neq; in hos scopulos īscius ueni: loquo: rē aurib⁹ asperam inamenam aio autē non ingratā vitati dedito nō sectis: ⁊ non quid in opinionibus: sed qd in re qualibet sic queréti. Cōtra medicinam sane: si qua est medicina ni hil vnq̄z dixisse reperiar: ꝓtra hos qui se medicos dici uolūt multa sepissime. Qō deū testor iuitus facio. Sz coactus rebus ipsis optarem posse ꝯriū dicere: ꝯrium opinari: idq; mihi multo grati⁹ futu rū ꝑfacile cogitatu est: tū qa nescio an in ulla secta studioſoꝝ hominū amicos plures habuerim: sed omnis amicitia uero cedit: tū etiā ꝓpter me. Non ne enim ⁊ ego homo sum mortalis ac fragilis: ⁊ si corpore nō imortalitatis capax at certe appetens sanitatis? Ad quā ⁊ nunc egrē: ⁊ sepe per hos annos sano medicoꝝ ꝓsilio eguissem. At cū indigentia sepe p̄sens fuerit: remedia fuerūt semp absentia: nō p̄clare autē ꝓmissiones ⁊ vba solātia: quasi mihi ꝓsolatore moraliq; pbo non medico op⁹ eēt: cū tñ nō vborū cultus ⁊ copia sed effectus opus sit medici: ut enī nulla medicina eloquentez sic nulla eloquentia sanū facit: nec sine cā nature ꝓsci⁹ poeta: qō mihi in omni huiuscemodi disputatione repetēdum uenit medicine vnitā artem dixit: que nō solū loquax hodie sed clamosa est. Ego itaq; in ifirmitatib⁹ meis vboꝝ q̄tū uolui semp ⁊ plusculum rerū nihil inuenies. Euasi tñ hactenus: ⁊ cur putas: nisi qz nōduz meum temp⁹ aduenerat. Ex hijs autē ⁊ similibus mille que trāseo ne ludus in saty rā desinat. Jam ut reor vides cur nō ut de grāmatica Prisciano: de oratoria Ciceroni: de poetica Uirgilio ⁊ Homero: sic de sanitate medicis tuis

Cicero

credā. Neq; hoc mihi insolentie ut oīdis aut p̄|sumptioni dederis: certus enī mihi video: q; quicūq; medicus nō pertinax eoq; magis quo fuerit maior cū ad se redierit ⁊ in suū cubiculū introgres|sus clauso ostio: hec q̄z uis auditu grauia rumina|re ceperit. Contradicet forsan exter⁹. Intus autez nisi se fallere uolet: uera fatebitur reperēs secum quotiēs ⁊ alioꝝ spem illuserit: ⁊ a suo ipse artificio sit illusus. Ad hec ego nō sine multis experimētis casu aliquo: sed maximis ducib⁹ hoc iter ingressus sum. Scis nō sum dubius quid de uobis vir doctissimus Plinius secūdus scripserit: ⁊ sapientissim⁹ romanoꝝ Cato ille cēsorius tāto ante p̄direrit q̄z e grecia in italiā ueniretis: nō curo autem inculcare notissimo. Ad totam p̄mam ep'le tue partez ⁊ ad id quod multis ꝟbis ex me quesieras pluribus etiam est respōnsum. ¶ Ante ꝟo q̄z ulterius ꝓgrediar aduerto ne suspectum aliquid dixisse: ⁊ quod carpi possit ab hijs qui nectēdi laqueos in vbis artificio delectātur quasi an medicina esset in dubio posuerim: Que ꝓfecto a tot ⁊ tantis ingenijs noīata nō fuisset nisi esset aliquid. Ego vo ⁊ esse medici nā: ⁊ magnū aliqd esse nō dubito ut que sacris in litteris a deo creata ⁊ in libris secularib⁹ inuctioni deoꝝ immortaliuz ꝓfecrata sit. Quod ꝓpter apollinem filiumq; eius Esculapiū dictum est. Scio q; si nemo mortaliuz supereſſet medicina tamen cetereq; artes nihilominus in seipsis essent. Sed hec artes in abstracto uel solius in mēte dei site quid ad hui⁹ aut illi⁹ seu corporis seu animi sanitatē: si ue ornatum? Non sufficit esse artes ut hominibus ꝓsint: note homibus sint oportet. Qual'r autē medicinam ipsis medicis notā rear: intende aium parūper. Nō ego amice: sed res loquitur: dum p̄ter infaustos leuiū egritudinū euentus ipsos passim medicos videamus ita viuere ut suspicari liceat: aut hanc ipsaz que medicina dicit̄ qualiscūq; sit in se: inter hoies tamē artem quādam esse fallēdi. dā no ingenti ac piculo mortaliū adinuētam qua pauci ditarent̄ multi piclitarent̄: aut esse artē ueram ⁊ utiliter excogitatā. Sed a nostris minime intellectā: uel si hoc tollerabiliuꝰ dicitur intellectā quidē sed naturis hominū quarū est inextimabilis ⁊ infinita uarietas minime applicabilē. Quid enī aliud relinquitur dū de mille medicinis vna nō proficit. Multe officiūt ⁊ sepe ꝓficiūt: de hijs loquo: qui claro ueroq; utinā phisice cognomine gl'iant̄. Nā illos alios quos cirurgicos dicūt: quib⁹ solis mechanicorū sordiū ⁊ ifamie nomen ipingūt ⁊ in me ⁊ in alijs remedia optima sum exp⁹: ⁊ sepe illos vidi grauia vulnera seu feda ulcera fomētis adhibitis aut curare uelociter aut lenire. nēpe qd agāt vidēt mutāt. Reliquoꝝ ceca remedia ubi vn⁹ bese re p̄co: dijs actū est: de qb⁹ qd p̄terea suspicer aut qd dicā? nisi qō extremū video eē artē si sic vultis diuinā quātiscūq; p̄conijs illustratā euectāq; sup sidera qō p̄studiose facitis: qb⁹ ꝓmpti⁹ assētirer facto illā q̄z ꝑmone laudātib⁹ circa hāc ipam tñ medicos dubitare ideoq; forsitan q̄z uerbo laudant obseruatione contemnere. Quod si dicimus quenam mihi uel alijs artis huius relinquitur certitudo cum medicis nulla sit: dicere enim q; scientes uolentesq; sibi noceāt non habet ueri faciē. Quid vo p̄ter hec restat opinabile: hac dico quā nūc agimus etate? Nā de antiqs forte aliter sensisse: si mō

Plinius Cato

ꝑncipes illa pars mūdi genuit. arabes vo q̄les me dici tu scis. Quales aūt poete scio ego. Nihil blā dius nihil mollius nihil eneruatius nihil deniq; turpius. Et q̄uis animi hominū alij ad alia ꝑnio res sint ut tu tamē dicere soles in omnib⁹ eluceſcit ingeniū. Et quid multa: vix mihi persuadebitur ab arabia posse aliquid boni esse: uos autē docti viri: nescio qua fragilitate animorū magnis illos: z ni fallo: indebitis ꝑconijs celebratis: usq; adeo ut au disse meminerim ab illo cuius modo mentionē fe ci Joāne parmēsi audiētibus alijs medicis dictū q; firmantib⁹ q; siquis latinor hyppocrati etiam par existeret: log quidē posse: nisi grecus tamē aut arabs scribere nō auderet: z si scriberet spernereſ. Q; dictū non mō ut urtica meū cor inussit: sz ꝑfi xit ut subula z quāto profundi⁹ ꝑfixisset: si illi for te studio datus eēm. Certe ad abijciēdos codices dolor ille sat viriū habuisset. Nūc vicem doleo lati nor: ante alios nostror hominū quibus si ille ue rū dixit turpi diffidentia ꝑclusuz est iter ad gl'iaz: ꝓreptūq; illud laberij: qui ait. laus est publica. Er go post Platonē atq; Aristotelē de rebus ad oēm philosophie partē spectātib⁹. Uarro z Licero scri bere ausi sunt: post Demosthenē de reb⁹ ad eloquē tiā pertinētib⁹. Licero idē. post Homerū poetice scribere ausus est Maro. Et uterq; quē sequebaſ: aut attigit: aut trāscēdit post Herodotū z tucidi dē Tit⁹ liui⁹: z Crispus Salustius historias ꝑscri pserunt z illos a tergo q̄ lōgissime reliquerūt. post ligurgū z solonē legesq; duodecim tabularū nr̄i iu risc̄sulti de tā paucis granis insultos grecor in genior ꝓce adeo effusis legū ciuiliū tā opimā mes sem in horreū romane reipublice ꝓgesserunt: ut in eo studio facile oīderent se victores. Post mathe maticos graior scribere noster nō timuit seuerin⁹. Post illor q̄uor theologos nr̄i totidē sic scripserſt ut sine ꝺdictore supauerint. Post solos arabes scri bē nō licebit. Deniq; grecos z igenio z stilo frequē ter vicim⁹ z freq̄nter eq̄uim⁹: imo siqd credim⁹ Li ceroni semp vicim⁹ ubi aduisi sumus: qō si uere de nobis in cōparationē grecor tāt⁹ ille vir dixit: mul to fidētius in cōparationē omniū aliarū gentium dici pōt: arabiculis ut uos uelle videmini dūta xat exceptis. O ifamis exceptio: o vtigo rerū ad mirabilis: o italica uel sopita ingenia uel extricta. Singulariter ingeniū tuū fleo: hijs angustijs cir cūseptum. Hec extra ꝓpositū onerosa z amara ꝑfuderim ad te credo z ad finē ꝓpero. Nimis im petū sequor: z si noris quot z q̄s diuersis interiz ꝓ mor curis stupeas. Absiste aūt mihi de preterito: aut futuro expientiaz obiectare ut soles: z ꝓbare uelle aquā: poma: ieiuniū uel fuisse uel futuras eē mearū causas egritudinū. Si hoc nēpe ꝓbaueris victus suz: tolle digitū reddo arma. Sed nec ꝓba sti hactenus: nec ꝓbabis ut spo sicut ego ꝺriū: nō tā possum ꝓbare q̄s credere: nō nocuisse mihi ista: sed ꝑfuisse: excessum vo non hor potius q̄s cūcta rum rerum cunctis hoibus nocuisse z nociturum esse non suz nescius. Et ad summam si ut ais Hyp pocras aquam laudat: tu mihi aliter Hyppocras: uel siqd est hyppocrate maius apud medicos: po mis ac fructib⁹ es amic⁹. Ego excessum q̄ sepe re peto ut uel semel audiar in omnib⁹ reprehēdēduz dico. Quocūq; te uerteris restat inter nos lis sola ieiunij: cuius quidē ita tibi persuade: nullus pōt eē finis nisi cesseris: qō sine ullo dedecore sis factur⁹ Est eni laudabili⁹ uero vinci q̄s mēdacio vincē. Et certe quecūq; sit vior mea saltē honestior causa est Ecce aūt pedetētim vnde digressus eram redij. Jeiuniū nempe sancta res est: z anime utilis ac sa lubris z corpori. Studiosis ꝺo boniq; aliqd agē tibus secure dicā necessaria: seu deuotiōis studiuz sit: seu negociū lr̄arum. Neq; eni de athletis aut fossorib⁹ agitur: aut de hijs qui pedibus sitioniaz baccā terūt. Profecto aūt nō decet virū sobriuz z castuz suū uas incorruptū cum honore seruantem aut virū magnanimū ingenia mollientē. Aut virū doctum z sublimia meditātem sepe z multū ad mē sam sedere: z hoc breue tēpus ac labile eqs portio nibus cū uoluptate ꝑtiri: quodq; comessationibus supfuerit aut gerēdis reb⁹ aut oratiōi aut phie da re. Absit hoc a morib⁹ nr̄is: imo ꝓtra: qō illis sup est refectioni corporee tribuēdū. Nō enim corpus hoc ad dominiū: sed ad ꝑuitiū aie nati sum⁹ z sicut seruus dñi: sic corpus anime reliquijs uesci debet z ꝓtentari. Unū nunc etiā locus hic recipit. Quo tiens putas interfueri colloquijs trāsalpinor ꝑn cipū z ꝑcipue prelator: ubi de moribus nr̄is ꝑmo incidit? Sēsi illos inter alia mirari quosdā quoq; vituperare cenas italor de quibus in reliquis ex timatiōes claras atq; magnificas ꝓcepissent. Jd q; eo magis indolui quo eor iustaz redargutionē z platonice sentētie ꝓsonam intelleri. Nam z ille epl'a sua quadā ad architam tarentinū cenas men sasq; arguit italicas. Sed tāti pbi reprehensio nē facile sim laturus. Quo aūt aio quātoq; putas audiaz dolore nos a barbaris sobrietate superari. Neq; ꝺo me fallit ut olim apud maiores nr̄os ro manos ueteres dico: usus non fuerit prādiorum: vnde poeticū illud: hec eadē labēte die ꝓuisia que rit: z quid corpori utilius medici disputēt. Audiui enim eos ut in multis ita etiā hac in questiōe dis cordes certe rebus agendis: quib⁹ romani añ oēs dediti erāt opportuni⁹ rear ad uesperaz distulisse: dies eni actui idoneus: nox intēpesta z inactuosa est: z refectioni aptior z quieti. Neq; enim cenaz nisi prādio superingestā arguo: sed medici per ma nus opiniones sibi mirabiles ac siluestres tradūt: z a stipulantibus gula z vulgo vnus alīū docet ni hil peius esse ieiunio. Et miraris z dicis te nescire neq; audisse vnq; ꝓsilia medicor diuinis aduersa esse ꝓsilijs: seu ꝺria diuine ꝺditioni. Miror autem ego nō minus talē virū nō audisse: que lippis z tō soribus nota sunt: qa que displicēt pigris semp au rib⁹ bauriuntur. Volo tibi autē mōstrare ubi que ras qō inuentū doleas. Sz si queris inuenies. In multis quidez a diuinis ꝓsilijs discordatis: ut qui cor⁹ tm̄ hostez anime atq; ergastulū cogitatis: in ieiunio ꝑsertim. Eat ꝺo nūc gsqs duras habet vn gulas z extirpet errorē tot radicibus subsistentez. Et o utinā ego te qui me a ieiunio diuertere nite ris possez ad ieiuniū fando ꝓuertere: z uelleq; medi cinā hac saltem in parte dediscere. Crede mihi vi ctū te gauderes: ꝑter occulta nāq; q̄ pl'ima cor po ris atq; aie cōmoda vnū certe oculis anteq; ann⁹ elaberē sumpto in man⁹ speculo videres te viuidi us coloratū. Proide ut hec tria de quibus bel lū gerim⁹ recolligā ac pstringā. Nitar ego sobrie tatē in medio positaz adipisci: si extremor alteru tro pereundū est: malim aq̄ pallere q̄s vino rubere

Archita tarentinus

ꝛ viuendi modū mutari oportere. Quis hoc urget nisi mortalitatis ꝛ ibecillitatis ĩmemor. Atqui ego ꝛ ita factum in me dixi: ꝛ dico iterū: pua ne tibi hec mutatio videtur ꝙ cū florida etate: mane meridie: uespere: horis omnib⁹ aquā purā ad satietatē bibere solerē nūc semel sero tm̃ moderanter illā haurio. Idq; nō medicine ꝓsilio sz nature. Que qsquis ego sum solers ipsa quid expediat nisi fallor intelligit? Et si hodie appeteret qđ oli: in hijs dico que non essent honestati atq; anime aduersa morem illi gererem: recolens illud Catonis apud Tullium. Nām optimū ducē tanq̃ deū sequimur eiq; parem⁹. Parui ego nature: ꝛ parerē semp nisi maioris obstaret impiū: nō hyppocratis scilicet sed dei. ¶ Quid ꝓterea? Si videbā illa etate ꝓma acria ꝛ acerba: uel tale aliqd accēsus cōplexionis igne currebā ꝛ de ramis poma luctātia rapiebā atq; edebā: nūc illa ꝓteriēs vix oculis aspicio: ꝛ repetens transacta subrideo: mecū q; tacit⁹ dico. O mutabiles res humane. Quid ꝙ nonnunq̃ solitus totis dieb⁹ nihil aliud edere q̃ poma ꝛ pira: ꝛ ficus ꝛ persica. Nūc ante uł post cibū aliqd hoꝛ sumo semp delectatiōi gustus modestie frena substringēs? Non q; mihi id suggerit Galien⁹: sz ꝓsultrix mea nā mea: que dū sana est iam nil noxiū nouit appetere. ¶ Ex hoc fonte illud etiam ꝓdit quo me ut iaculo impetis fatali ut de sex illis que mihi certe scio fidelissime ꝓsulis tria tm̃ patiēter obedienterq; suscipiā. Qđ pace sit dictū tanti amici: tantiq; phisici: nō tā tuo uł cuiusq̃ ꝓsilio q̃ illi⁹ facio: que nō sine cā mouet in hoie ꝓsertim iuuenilib⁹ passionib⁹ expedito. Ubi sane medici cū interna illa infallibili ꝓsultrice ꝙrdāt nō inuit⁹ illis gratificoꝛ pareoq; in reliq; nō ita. Et idcirco alia illa tria ceu iniquas pacis ꝓditiōes libera ꝓtumacia recuso. Et malo cū medicis immortale bellū q̃ iugum illō collo subeā. ¶ Quomō eni fructus bonos maturos: ꝛ salibus incoctos abijcerē? Quia forte nō placuerint hyppocrati. Quales ego aliquos noui admodū dissolutos: alios sobrios ac modestos q pomoꝛ nec odorē: nec aspectū qdem ferrēt. Uidi ego romane eccl'ie cardinalē virū autēticū ꝛ grandeuū: ita coctana execrātē ut quotiēs uł vnū aspexisset subito faciē ei⁹ sudoꝛ angustie ꝛ luridus palloꝛ inuaderet: eratq; de hoc cura familiaribus: ne quo tali turbaret occursu. Uidi aliū in domo clemētis sexti romani pōtificis. Quē coeui iuuenes rosa vnica per totū illud ingens hospitiū persequētes cuncta ludo ꝛ fragore cōplerent. Sic illi rose odoꝛ inuisus erat ut fama eēt cū si fuga alia nō pateret aliquotiēs per fenestras: siue vndecūq; ꝓsiliētē graue vite piculū adijsse: cū tamē haud facile dixerim: an rei cuiuspiā alterius q̃ pomi illi⁹ floriq; hui⁹ odoꝛ gratioꝛ usq; sit. ¶ Quid autē suspicemur: nisi ꝙ si duo isti fuissent auctores medicie: suis in libris coctana rosasq; dānassent: utq; eis fides eēt ab omnibus exegissent. Sūt hec amice nō iudicia sed nature vitia ac defectus nō posse pati: gb⁹ alij omnes iure optimo delectentē. Sūt alij ex diuerso: qui omne qđ delectat ꝓdicēt ꝛ extollant: quib⁹ ꝓ rōne sit gustus. Qualē ego noui nisi falloꝛ tibi quoq; cognitū Joānē parmensem in eccl'ia illa cōcanonicū ꝛ cōfratrem meū: qui qualiscunq; esset in reliq; medicine magnū sibi nomē nō in patria sua solū sed in romana curia inter illos satrapas inq; illa medicoꝛ turba ꝛ colluuiōe pepererat ita ut ꝓm⁹ aut iter ꝓmos numerareť: hic poma oia cōmuni medicoꝛ more vituperans: ficus solas nō ꝓmittebat mō sed laudabat. Et scis cām: qꝛ reliq; offendebať harū estoꝛ erat eximi⁹. Si ad ista respicim⁹ alieno viuēdū nobis erit appetitu. Ego autez possum foꝛsitā sperare ꝛ tecū hac in re ꝛ in alia cū hyppocrate ꝙrdiā: qñ nec tu poma ꝓdēnas: ꝛ ille aque potū ut tu scribis laudat. Modū tamē in utroq; requiritis: quē ꝛ ego non in hijs magis q̃ in oibus ꝛ requiro ꝛ laudo: ita ut nihil absq; illo: q̃uis bonū bene fieri ꝓcedā: de quo ergo pugnamus. Miroꝛ ut quid hec repetēda crediderīs: ad que ꝛ supra satis ut puto ꝛ ꝓpori etiā respōsuz erat epł'a. Nō esse hanc pomoꝛ scilicet: neq; aque infamiā sed excessus: ꝓmis adhuc ergo vsamur in terminis: ꝛ qđ ueteri ꝓuerbio ꝓhibemur. Actū agim⁹. Uiden ut hasta ꝛ gladius ꝓtra me de meo ꝓlatus armario: nec clipeū hunc penetrat nec loricā Ut sis victoꝛ aliunde tibi arma sumēda sunt: atq; alijs cotibus acuenda. ¶ Sed emergunt ecce de trāsuerso noue ꝓtētionū cause. Cū eni illis tribus que nociua dicitis carere in perpetuū sim paratus cur nō idem in tribus alijs sim facturus queris: quasi vo cui vnū aliquid crediderīs cuncta credere sit necesse. Quod si in illis medicos sequerer: foꝛsitan non iniuste quereres cū esset in reliquis ut ꝛ tu putas eadē ratio: ꝛ cōsultoꝛ idē. At cū illō mihi nā suadeat ut dixi: si queritur quid in hijs aliō seruem: rñdeo. Noli hoc a me querere sed ab illa que mihi in illis aliter q̃ in istis usq; nūc ꝓsulit. Cui si forte qđ nō credo idē in hijs quoq; ꝓsulere cepit: aut iubere parebo: illius ciceronis immemorabilis dicti memoꝛ. Quid est eni aliud gigātum more bellare cū dijs nisi nature repugnare? ¶ Restat qđ minime euēturū suspicabar: de ieiunio iterum disputare seu ludere. Ubi quasi qđ dixi posse me omnia in eo qui me ꝓfortat irridēs dicis nescio in quātuz medicus an ꝛ credis deū oia posse: ꝛ ieiunium ꝛ omni carētē cibo nō sanū modo sed imoꝛtalē facere: te autē ꝑm medicine regulas loq; ꝑm q̃s impossibile iudicas ut ieiunās san⁹ sim. Ergo amice, vide q̃tū opinione differim⁹ vix sine ieiunio sanitatē sperē. Equidē nihil bene sine dei adiutorio fieri posse arbitroꝛ: ꝛ idcirco id dixi qđ in omni licet parua re dicerem: in hoc tamē nullū dei singulare miraculū exposco: qđ esset si absq; cibo vinuz diu aut quomodolibet imoꝛtalē faceret: sz simpl'r ꝛ si non ꝑm medicine: at ꝑm nature ꝛ ꝓsuetudinis mee leges ieiunare possuz: ꝛ ieiunaui a puero semper ꝛ ieiunabo dū potero: ꝛ potero dū viuā. Nō addo autē sanus. Quotiēs eni sanus esse desiero: ieiunare nō tātū potero: sed cōpellar. Nihil in eo statu cibi capio. Ipse me moꝛb⁹ alit mesto fateoꝛ alimēto. ¶ Tu de ieiunio ac de pomis ꝛ de oibus ita mecū agis: quasi vn⁹ sim ex illoꝛ grege de qb⁹ vulgo dicitur ꝙ nesciunt se satis comedisse nisi dū uētrē dolēt. Adhuc ꝓstas in partitione cibi. Quā sniam nō medicoꝛ modo sed uoluptuosoꝛ omniū sciebam: tuā certe non nouerā. Nūc ut video ꝛ doleo tua est. Sed ad hāc quoq; in epł'a altera quid sentirē dixi. Quicqd medici diffiniāt ego crebraz comestionē nec coꝛpori utilē arbitroꝛ nec honestaz morib⁹. Nō opoꝛtet sepe gulā irritare sepe cū uoluptate luctari. Anceps eni ut lubrica utq; ait Li-

Prouerbium

tremula humẽtibusq; oculis statim scripsi cuꝫ hac ipa hora ad me rumor mestissimꝰ pueniſſet: ita ego eger tristis desolatꝰ ꝓsolari alios nitor: ꝓinde siccã de lachrymẽ: cõprimẽda suspiria: calcãdus dolor: hoc excellẽtiaꝫ tuã decet que si uera est nihil illi arduũ videt: positi in excelso estis o ꝓncipes dominiq; terrarũ: ut exemplo alijs sitis: uos oculi oẽs intuenť: oẽs aures audiũt: lingue oẽs loquuntur: oẽs uri actus ꝛ ẏba pensantur. Enitẽdũ summo uobis est studio ne plebeium aliquid aut vulgare loq̃mini: ne quid deprẽssum atq; humile sentiatis: sed magnifica oia ꝛ excelsa: ueu uos ullis impulsibus fortuna deijciat: nec inclinet quidẽ: que in uoſ quo maiores estis: eo sepe maiori accingitur apparatu frustra autẽ hoc inter homines fastigium possidetis: nisi sereniores ꝛ altiores animoſ ceteris hoibꝰ habeatis: laboriosum fateor: ſꝫ uera glia ꝛ magnꝰ honor siue multa industria ꝛ magno nõ queriť labore: hic loquẽdi utinã ꝛ dolendi finẽ facio. Sperans te qõ poſceris tua sponte facturũ: utq; ita sit affusus ego ꝛ omnes qui tuum nomen diligimus obsecramus. Christus consolator optimus te solet ur ꝛ conseruet in gratia sua. Arquade Nonis augusti mane.

¶ Ad Philippum de maserijs militem regium ꝛ cypri cancellarium super communis amici morte similiter ꝓsolatio ꝛ lamentum. Epla. II.

Ontẽ lachrymarũ de mestissimi animi scatebris per hos oculos erumpẽtem: tua simul excitauit ꝛ compſsit epla: tã uarie meum quocũq; tibi libuit cor egisti: ut clarũ faceres qõ a diſertissimis viris accepimꝰ: omnipotentẽ ut sic dixerim esse facũdiã. Ita meũ ꝛ totiꝰ italie graue dãnũ ꝛ irreparabile mihi in oculos ingessisti: ꝙ nisi ꝓfesti asprimo vulneri leuissimã medicinaꝫ docta manꝰ adhibuisset: facile ibecillẽ spũ ꝛ ꝓfixũ abdiq; aculeis dolori dolor abditꝰ extirisset. Quis eni nõ dicã tãta amicitia ꝛ affinitate ꝓiũctꝰ: tot obstrictꝰ meritis: ſꝫ gcũq; nisi hostis hũanitatis nri Jacobi obitũ effuso gemitu nõ lugẽt? Ereptũ terris hospitẽ ẏtutũ ẏnũ ex paucissimis q iã nr̃o euo supant: ꝛ in ipso flore etatis extictũ nr̃e decꝰ ꝓsce specimẽ militie. uere quidẽ non me fallit amor ꝛ si ualde amẽ mor illiꝰ mesta eclipsi militie lumẽ ꝓsit. Nã quis illo ẏor miles: aut qs rectior: qs innocẽtior: quis iustior: qſ p varietate rer animosior ac mitior: ꝛ humilitati magnanimitas ꝛ magnanimitati iũcta stupebat humilitas: insolite simul habitare. Claritatẽ sanguinis moribꝰ illustrabat: quẽ nã generosum fecerat uere virtꝰ nobilẽ faciebat pfectũq; ꝛ vndiq; ppolitũ ne ul̃ sibi ulla militariſ laus ul̃ nr̃o virtutũ iopi seculo: qõ de Demetrio suo ait Seneca: aut exẽplũ aut ꝓuitiũ deesset. Fuit quẽ excelso calle operũ multi ad glriam seq uellẽt: pauci possent: virtutẽ illã heroicã etiã hostes uenerabãtur. Et qui eũ oderãt illã odisse nõ poterãt. Boni illã amabãt. Mali mirabanť. hẽt enim virtꝰ hoc ĩsitũ: bonos in amorẽ sui: malos in stuporẽ trahit. Talis ille vir fuit. Nihil ꝓsus illi defuit: nisi vita longior dicat aliqs. Ego autẽ nullã breuẽ vitã dico quẽ ꝓfecto virtutũ munere functa est. Non refert quãto in spatio ꝓciosa explices: nec thesauro ꝓcium auget arcba ingẽs: nec iminuit angusta. Jlliꝰ vite tẽpꝰ additũ uobis ꝓfuisset: atq; oibꝰ qbꝰ ille ul̃ carꝰ fuit uel utiliſ ad exẽplũ: sibi autẽ ad qd nisi ad piculũ ac laborẽ? Oia pfecit que ad vam glriã ptinerẽt: pla facere poterat nõ maiora. Ea fuit in iuuẽtute grauitas: in grauitate iucũditas: in iucũditate seueritas: in seueritate clemẽtia. Ea demũ virtꝰ in aio: in ꝓposito ꝓstãtia: in ꝓsilio acumẽ: in ꝓsentibus circũspectio: in futuris ꝓuidẽtia: i uersatione suauitas: in ẏbis fides: in reb̃ atq; actibꝰ industria: cũ amicis charitas: cũ hostibꝰ leue odiũ atq; placabile: cũ supioribꝰ obsequm: cũ subiectis hũanitas: cũ oi genere hominũ iustitia. Nihil illo leuius inermi: nihil duriꝰ armato: nil ad irã tardiꝰ: nil ꝓmptiꝰ ad ueniã: ut qui nũq; nisi pacis studio bella suscipet. ¶ Dulce mihi ꝛ amarũ est mlta de illo quẽ dilerimꝰ: imo ẏo quez diligimꝰ tecũ log. Et si de qbusdã ignauis potẽtibꝰ qdam lõgas historiaſ texuerũt opulẽtiã admirati: quãꝰ de hoc liber teri queat ab illo ꝑtim cui nihil viri huiꝰ icognitũ sit. Sꝫ hinc calamũ luctꝰ frenat. Jllic tu mihi mãz abstuliſti: sic pstringens eiꝰ laudes ut plixiꝰ fortaſ se aliqs laudari meliꝰ certe ac vius nemo possit: felix ille tali stilo tãtoq; laudatore. felix tali subiecto stilus tuus. Jlle qdẽ ꝛ virtute sua clarꝰ: ꝛ eloquentia tua adiutꝰ diu viuet: imo ꝓculdubio viuet semper cũ illo apõ quẽ fons vite est ꝛ hic quoq; per famã viuet: deniq; in memoria eterna erit iustus. ꝓinde vicissim ille de tuo testimonio: tu de illiꝰ ꝓconio nomẽ uobis clarissimũ quesiuistiſ. Quẽ tu eni stilo nõ ornaueris: ꝛ quẽ stilũ ille suis in laudibus nõ dixtũ fecerit? Hãs tibi nõ meo tãtũ nomie: ſꝫ bonoꝝ oium: qz qõ nec ego ita: nec ut puto aliꝰ potuisset laudũ eius agrũ uberẽ igenij tui acuto ꝛ lucido uomere coluisti: ꝛ suarũ florea ꝓrata ubi tutũ magni amoris piis ibꝛibꝰ irrigasti. ¶ Ut multa eq dẽ ac magna ꝓtereã a te scripta magnifice ac fideliter enarrata vnũ ꝓteriisse nolueri: qõ qm̃ mihi aures animũq; te loquẽte mira suauitate ꝓmulserat captare nũc geminaz grata repetitione dulcedinẽ mens est. O felices igiť oculi tui qui viderũt que ab illo viro ante nõ multũ tẽpꝰ apud Alexandriam gesta sunt: felix ille etiã an licet expediẽs eẽt: ꝛ ab adolescẽtia exoptatũ dissolui: ꝛ eẽ cũ Christo: ꝓlõgatus est tamẽ vite modus donec illa pageret: que ꝛ spectãti desup res humanas celi domino grata essent: ꝛ per oẽs terras fama celebri vulgarentur: que ꝛ nostra etas memoraret ꝛ posteritas cõmendaret: que demũ ꝛ tu lachrymas scriberes: ꝛ ego flens legerẽ: felices quoq; aures tue que audierũt fortia illa ꝛ salubria ꝛ glriosa ꝓsilia: quibꝰ si creditũ fuisset: hodie quãtũ ego arbitror: ꝛ Petrus inclitꝰ Cypri rex indigni vir exitus: sed sacre memorie vi ueret: neq; in ꝙuentũ malignãtiũ ꝛ manus impias incidisset. Et nũc forsitan sub eodẽ Petro rege tuo militans Jacobꝰ frater nr̃: nec dũ fato functus ut quẽ pius aleret labor sanctũq; exercitiũ uegetaret imo quidẽ regi eterno ambo pariter militantes p oriẽtẽ ac meridiẽ Christi nomẽ attollerent: ꝛ christianitatis fines atq; imperium ꝓlatarẽt. Jãq; nõ tm̃ Alexandria: sed mẽphis ꝛ Antiochia ꝛ Damascus ꝛ Babylon christianoꝝ eẽnt. Christi nẽpe sũt oia: nec deꝰ nr̃ bonoꝝ indiget nr̃oꝝ. Nobis querebať: ꝛ quesitũ nobis qcqd id erat ꝛ nobis amissuz est. Chio eniz ꝓter cor humanũ qõ vnice ꝓcupiscit nihil dari põt nihil eripi. Nobis inq; paucoꝝ virtute quoꝝ tu etiã pars fuisti illa nobilis ciuitas data erat. Nobiſ multoꝝ seu ignauia seu perfidia ere

Alexandria

Petrus rex cyp

Seneca Demetrio

Virtus

crederet me tam multa de cibis ⁊ stomacho locuturū. Sed ad medicū ꝑmo est: maiora licet meritū ⁊ dicere ⁊ audire: dico autem hec fidēter q⁊ me va log scio. Neq; p⁊o inani iactantia sed p⁊o p⁊ocinio ⁊itatis ea dicere que libētius nō dixissem: ſ gl'ia bunduſ poti⁹ videri eligo q̄ ulla tibi ſuſpitio naſci queat ſub honeſto nomine inhoneſtū aliquid me molliri aliogn nō ieiunitū ſed ingluuieſ eſt: licet eni minus malū ſit ſemel q̄ bis me tā trāſiluiſſe utrūq; tamē eſt malum. ¶ Juſtas aūt ⁊ ꝑtra ieiunium ⁊ ꝑtra reliquas ſentētie mee partes debere me cō ſentire medicis in hijs ſaltem que nā ipſa ſuadeat co⁊pus humanū e ꝓ hijs ꝑſtanſ uariabile atq; paſſibile: ⁊ ſine intermiſſiōe uariari. Quis de hoc vnq̄ dubitauit? Non egeo perſuaſore. Neq; tū hoc medicis ſed nature credo: imo nec idipſum credo: ſed ſcio quanta de hoc ꝑus ad te ſcribens direrim meminiſti ⁊ quāto plura dici poſſint ſentis ſi ꝑbatione res egeat: que per ſe ipſam heu nimis oībus manifeſta eſt. Jd cogitans ⁊ q̄ſi cyrographū meū tenens ac iam victo⁊ exultās: ⁊ plane virilē phiſicum non ſcolaſticum puerilē qualibet nūc utuntur clamores nī quibus pleni ſunt vici oēs ⁊ platee: qui nec loqui ſciūt niſi diſputent nec diſputare p̄t quia neſciūt: nec q̄ erat optimū tacere didicerūt. Jtaq; q̄ eſt peſſimū clamant irascūtur inſaniunt. Sillogiſmū in me to⁊ques ⁊ mutata ings ſine animis: ſiue alijs ex cauſis nā ſimul mutari debet vite regimē: hoc non nego. Mutata eſt aūt nā tua tum etate tū mo⁊bo: hoc ſi ueli negare nō potero: quod ꝑfeſſus ſum. Urbane autē facis: ⁊ grauiter qui nō infers ſtomacoſuz illō: ergo pariſiēſe ⁊ oromiēſe q̄ mille iā deſtruxit igenia: ſed quid ais? Ex hijs qm̄ te ut ſcio ſillogiſtice argumētationiſ forma nō latet: qd inferaſ neceſſario meridiana luce clari⁹ vides: video plane: clare video. Sz nōne ⁊ tu vides fruſtra te exto⁊quere uelle: q̄ ultro ꝓcediſ. Mos eſt iſte ceſare⁹ de quo dictū eſt: ꝓceſſa pudet ire via Certe ſi epl'am meā p̄mam relegis: ⁊ ſi hanc legis inuenies me in vite regimine imutaſſe. Sed in illa pte p̄cipue quā maxime mihi nā ſuggerit imutandā: cur nō ergo in alijs idē facio. Jā dixi: ⁊ ſepe ijſdē interrogatiunculis pulſatus vnuz repeto. Fac ut idē illa ſuggerat p⁊ſus idē faciā. Et hoc p⁊o rō ſo ſit alterius: ſed eodē redeūtis inſtantie tue: quapbare vis: ſi vna in parte mutatio facta eſt fieri eā dē in oīb⁹ debere. Q̄ ſi ita dicis quaſi oia eq̄ ſint ⁊ nō dānoſum ac ꝓficuū altero magis alteꝝ: ⁊ oino in reb⁹ ingēs differētia. ¶ Uelles aut nūc ⁊ tu ſillogiſmū montanū ac ruſticuz audire p̄m nature mutationē: q̄ ab initio faſſus erā: mutari vitā etiam oportet. Mutata eſt autē nā mea: ⁊ eaten⁹ mutata eſt vita. Nō expectas ut inferam obtempatū igitur impanti: ſeu nature: ut ego dico: ſeu q̄ tu aſſeris medicine. Ad hec mutata eſt natura in quanto: nō in quali: calidiſſim⁹ enim fui: nō iam calidiſſim⁹: ſed adhuc calidus ſum: aqua eſt frigidū elementum ⁊ poma ſunt gelida: ꝓria vo ꝓhijs curari medicoꝝ ut audio uox eſt: q̄ obrē ſicut hijſ fuit aliquādo ꝓfuſius: ſic nunc partius eſt utēdū. Utrūq; autē factum eſt. Quid ſequatur noſti. ¶ Aliaduerti autē in epl'a tua videri me tibi pertinacē valde in defenſione aque ⁊ pomoꝝ: cum mihi magna pars medicoꝝ ptinacio⁊ in eoꝝ accuſatione videatur. Quodq; egrius fero ſine ulla p⁊ſus rōne uel cauſa. Volo alitū q̄ te teſtē. Nā cū ſatis rē diſcuſſeris qd in hijs mali: qd non optimū reperitur niſi exceſſus? Que hic aque: que pomorum culpa eſt? Quid huic medicoꝝ odiū? Quid ue hanc merentur infamiā: amplius q̄ falſaz? Sed illi amici medicoꝝ ſunt. Volūt eos infamare. Recte id gdem: modo nō ifamarenſ imeriti. Sic amicis eni amor eſt debitus ut oībus iuſtitia debeaſ. Quid autez inter uos ⁊ illas uolucres tantā fecit amicitiā quere ⁊ mirari ſoleo. Sz fortaſſis a phaſide colchorum fluuio: vnde nomē accepunt: iaſonia ut fertur in greciam pupe trāſuecti: ⁊ diſtātia cariores: auget eni rebus p̄ciū difficultaſ: de gente in gentē dilīgi ⁊ laudari cepe: atq; inde famoſi ad externos ac ſequētis eui medicos peruenere. Sed nulla affectio ueꝝ mutat: q̄uiſ ſepe illud oppugnet. Quā tūuis phaſiani veſtri cari ac dilecti nobis: q̄ tūuiſ in ſe boni: ſi exceſſum addideris mali erūt: imo nō ipſi: ſed exceſſus malus: ſic de pomis: ſic de aqua ſic de alijs. ¶ Sed de aqua: q⁊ tu locū hunc curioſius attigiſti: quid aliud ſim ſcripturus: q̄ qō ſtripſi? ꝓpe enim vnū dicim⁹ cū pugnātia dicere videamur. Scio q⁹ aque potus ubi modū exceſſerit nociuus eſt co⁊pori. Sed qd vini potus tu nocentiorem etiā non negas? nec imerito. Aqua eni co⁊pori poteſt obeſſe. vinū ſepe anime nocet ⁊ co⁊pi: q̄ q̄ tu qō miro⁊ inter vini laudes in quibus nollem te eſſe tā ſedulū calorē augere illō dixeris: qō mihi neceſſariū nō eſſe: ne quicq̄ dico: de hoc ſane ⁊ q̄ multi meliorib⁹ ſeculis bene ſine vino pura ex aqua vixerunt hodieq; viuant: quippe cū aquā nā repperirit: vinū gula egiſſe video⁊ abūde: quē tu locum cautiſſime diſputato⁊ uelut inaduertēs p⁊eteris: ut ignaruſ quanta ſit aque: ut ſic dixeri maieſtas ſi vini paucis bonis multis malis ac peſſimiſ effectibus comparetur. Sed hanc quoq; ut dixi tempabo non inuitus tempabo inq̄ non omittaz: niſi cū viuere ⁊ bibere deſinā hos terreſtres pot⁹ qui quādoq; ſitim acuunt: quandoq; leniūt nunq̄ tollunt: ⁊ ibo ſi celitū datū erit non ad illud deoꝝ nectar fabuloſum ſed ad illū fontē aque ſalientis in vitā eternā: quā qui biberit ampli⁹ non ſitiet. Interim hijs de fontib⁹ moderāter aquā bibā: vinoq; utar modice nō q⁊ id utile: ſed quia ſic oporꝛtet inter ebꝛios quoꝝ vita non in ſanguine ſed in vino eſt. Aliogn ut ferocem ⁊ inhumanū hominem me vitabūt. Tu aūt ſic habeto q⁹ niſi rex nr̄ ⁊ deus nr̄ Jeſus Chꝛiſtus: cuius vita oīs exēplar lucidū boni eſt nr̄is: quas excepto peccato in ſe ſuſcepit oēs infirmitatibus ꝓdeſcēdens: hijs uſus fuiſſet: nūq̄ ego diuinitatē eius teſto⁊ ex preſenti ꝓpoſito meo aut vinū biberem aut carnes ederē: potū p̄cipitez grauē cibū: quē non pythagora: ſed Chꝛiſtiana de uotiōe: nec audirē medicos utrūq; laudātes: quorū ego miro⁊ obſtinatā puicaciaz quid ita. Et ſi nō ſtudiū modeſtie: at non ſaltē pudo⁊: ab hijs indignis laudib⁹ lr̄atos hoies dehoꝛtātur. Et ſi oīs placet audiēdi ſunt: de hac re etiā arabes laudatores. Nūc vo bibo ⁊ edo ut ceteri nec tū laudo: ſz cō ſuetudine rapio⁊: ad id etiā q̄ nō ꝓbo. ¶ Unum anteq̄ deſinā te obſecro: ut ab oi ꝓfilio mearū rex tui iſti arabes arceātur atq; exulēt odi genus vniuerſum. Scio grecos fuiſſe oli ingenioſiſſimos ac facūdiſſimos viros: multi inde phi ⁊ poete maximi ⁊ oratores ⁊ mathematici inſignes. Medicoꝝ

¶ Ad eundem. Epistola. IIII.

Esiderium recularum nostrarum alte tibi
d insitum cerno. Nec me ideo doctum: sz te
pium nostriqz amantem noscendiqz auidū
reor: dicis te habere epistolas meas multas: ueliz
omnes z maxime correctas habeas: neqz vnq̄ per
me steterit. Idqz ipsum z de alijs ueliz. Ad hec cū
cta nr̄a vulgaria: z siquid est poeticum collegisse
te speras: sed id mihi difficile est creditu. Ceteruz
illis ante alia necessariam esse correctionez exactis
simam sentis: que a diuersis ut auguror bijsqz nec
intelligentibus mendicasti. Sunt aliquot p̄terea
libelli: qui te forsitan delectabunt. Ego certe tuam
indolem studiumqz meis vigilijs adiutum iri: si
qua fors tulerit gaudebo: hec hactenus. Epistolā
tuā rure abiens dimisi: neqz sat memini: an qd ali
ud rūsi indigum attulisset. Uale z insignem rheto
rem: virūqz optimum Petrum nostrum: ut saluere
iubeas queso. Pataui. iiij. nonas Januar̄.

¶ Ad donatum apēnigenam grāmaticum cū libello
quodam sibi inscripto. Epl'a. V.

Abes en amice iam tandem expectatū p̄
b missumqz librum paruz de materia ingē
ti mea scilicet z multorum ignorātia. Quā
si ingenij in incude: studij malleo extendere licuis
set: crede mihi camelli aut elephantis in sarcinam
excreuisset. Nam que latior loquendi area? Quis
campus ingentior: q̄z humane tractatus ignoran
tie: z p̄sertim mee? Ita vo bunc leges: ut me añ fo
cum hibernis noctibus fabulātem audire soles z
qua impetus fert uagantē. Liber quidem dicitur:
colloquium est: nil de libro habet p̄ter nomē: non
molem: non ordinem: non stilum non denicz graui
tatem: ut qui cursuz a properante in itinere script⁹
sit. Sed ideo librum appellare mens fuit: ut paruo
te munere magno: sed nomine p̄mererer: fisus licet
nr̄a tibi oia placere: tñ ita te fallere cogitaui. Est z
inter amicos hic fallendi usus: paruxillum pomoz
uel exiguum obsonium missuri: uase argēteo inclu
sum candido lintheo obuoluimus. Nec plus nem
pe qō mittitur: nec melius: sed accipienti grati⁹ bo
nestius sit mittenti. Sic z ego rem paruaz pulchro
uelamine honestaui. Cūqz epistolam possum dice
re: librum dixi. Qui tibi non idcirco vilior fuerit:
q̄ litturis z additionibus plurimis intertextus:
z pleno vndiqz margine circūfertus est. Et si enim
oculis demptū aliquid sit decoris animo tū: tantū
dē gr̄e additum videri debet: q̄ hinc uel maxime
te mihi familiarissimū intelligis: cui sic scribaz: ut
additiones ac lr̄as: ceu totidem signa familiarita
tis ac pignora dilectionis aspicias. Nec p̄terea
dubitare possis meum esse qui z manu mea oliz ti
bi notissima scriptus: z quasi de industria tot cica
tricibus deformatus ad te ueniat: memorans tale
aliquid de Nerone p̄rincipe scripsisse suetoniū trā
quillum: uenere inquit in manus meas pugillares
libelliqz cum quibusdā notissimis vsibus ipsi⁹ ci
rographo scriptis: ut facile appareret non translā
tos aut dictante aliquo exceptos: sed plane quasi
a cogitante atqz generāte exaratos: ita multa z de
leta z inducta: z superscripta inerant. Et hec qui
dem ille. Nil tibi nunc aliud suz scripturus. Uiue
mei memor z uale Pataui idibus Janua. mei do
loris in lectulo hora noctis vndecima.

¶ Ad Antoniū supradicti Donati filium de vitādis
atrium erroribus. Epl'a. VI.

Itterulā tuā fili simulqz munusculū recepi
l pyra scilicet q̄lia nulla qdē ut arbitror tel
lus fert: nisi italia magna ut Maro ait: pa
rēs frugū utrūqz mihi p̄gratū fuit. Noli tū hāc te
curā ampli⁹ insumere: vis forsitasse uestigia p̄is tui
seq: qui mihi qō hēt quodqz nō hēt libētissime lar
giretur. Bñ qdē feceris eum in oibus sequendo.
Nunq̄z eo duce a recto calle virtutis aberrabis.
Habes eni p̄iez adhuc tibi forsitan p̄pter tuos an
nos incognitū: sed cognoscūt eū alij quoz ego suz
vnus. Illū ergo sequere. Illū cole. Illū obs̄ua. Il
li crede bonū te ad portū diriget. Neqz despicias
q: non est medicus: aut dialecticus loquar. Philo
sophi eni ueri nulli usq̄z: dialectici aūt passiz multi
sunt. Est certe qui adolescentie tue passionib⁹ me-
deaf: z falsas opiniones qb⁹ illa etas abūdat uera
rū falce p̄clusionū resecet teneriscz p̄cordijs veras
inserat sententias. Est mihi crede tuus genitor vir
bonus z frat⁹ z prudēs: z ut breuiter dicā. Est qō Flaccus
ait flaccus ad vnguē factus hō: tuiqz amātissimus
sup paternū etiā amorē: q̄z uis tibi forsitassis iterdū
aliter videar. Nā neqz blāditie p̄iem decent: neqz
p̄sunt filio. Et si vo te illū in oibus alijs sequi ueli
in hoc vno noli. Neqz eni a te ista: neqz a tua facul
tate: neqz a tua etate regrunf. Stude mō: z virilit
age: teqz ipsum attolle alis ingenij studijqz: inqz
hoc p̄iem nō tm̄ sequere: sz trāscēde: vici enim a te
cupit. Magnum iter acturus es. Nihil ut ait Co- Comic⁹
micus loci est segnitie neqz secordie: de artib⁹ ad
quas te p̄tulisti elice qō tibi utile: quodqz aie mori
busqz tuis salutiferuz experiris. Reliqua ut uene-
nū abijce. Nō loquor sine causa. Amor tui z parē
tis loqui cogit. Nō illarum artium p̄fessores ab
infantia usq̄z ad id tempus. Etas tua tenera est: at
qz flexibilis: z omnis impressiōis capax: multe ibi
sunt spine: multi laquei: multi vnci: qui facile ibecil
lē leuēqz animam arripiant: atqz obtentu scientie a
pietate detorqueant. Multa ibi sunt deuia. Mul-
ta inextricabilia: quibus inscriptum sit. hac itur ad
cognitionem rerū uariarum. Qua qui pergūt: ue-
niunt ad ignorantiam creatoris omnium. Blandi
itineris feror terminus de p̄missa luce ad tene-
bras peruenire. Iter hoc sepe inaduertens anima
iuuenilis ingreditur z credula omnium z cupida.
Est enim non inficior animis nostris: z p̄sertiz no-
bili p̄ditis ingenio discēdi sciēdiqz dulcedo que
daz insita: sed rōnis imperio moderanda. Multa
sunt enim que nescire ea demum scientia sūma est.
Habet ars fere omnis boni aliquid: vis discretio-
nis exigitur. Caue igitur fili nunc duz tempus est:
anteq̄z impliceris: eoqz peruenias vnde non rede-
as. Spero quidem de tua indole q̄ supra etatem
scies reiectis uanis apparentibus: existētia ac mā
sura decerpere: ut fias non nētosus disputator: sz
realis artifex z ad summā talis vir qualē pater tu-
us z ego z oēs qui te diligim⁹ expectamus. Cura
ut sis doctus z si potes phūs: qō esse aliter nō po-
tes nisi sapiētiā uerā ames: vis eē sapiēs ac doct⁹.
esto pi⁹: amator sciētie: sed virtutis magis: amic⁹
Aristoteli: sed amitior Christo sine quo fundamē-
to: q̄cqd edificas' p̄culdubio ruiturum est. Christi
aūt inimico esto hostis auerror: z lege illū psalmi
locū. Absorpti sūt iūcti petre iudices eoz: z q̄ di-
uin⁹ ibi loquit Augustin⁹. illō quoqz tibi psuade z

Trangl
lus sue-
tonius

Maliz pomis laborare: qz carnibus: exhaustusqz ieunio qz distentis crapula pire: erit saltē purius: erit honestius cadauer. Jamqz de insolita ⁊ prorsus aliena materia satis superqz certatuz est. Qd cū alio quocūqz ex hijs qui medici tm̄: ⁊ nil amplius sunt nunqz in animū mihi uenisset ut facerē iaz solito magis lites ⁊ discordias abhorrēti. Nā qs equo animo videat sua oia uastari: seqz erepto vni co palliolo nudū linqui? Quis nō ad iraz atqz ad odiū atqz ad arma ꝓsiliat? Qd patēter quondam cū illis exptus sum pape medicis quoz supra memini. Ex te aūt tale nihil uereor: cuius scientie diuitiarū leuis accessio medicina est quā licet oli: ut sepe multi artes alias iuueniliter sis professus: pene tm̄ absqz illa modo qualicūqz iudicio maior eēs ac ditior. Jtaqz uelut opulentissimi pñsfamilias ⁊ amici fines latiqz ruris sterilē angulū securus ingredior: ⁊ proculco: obstātesqz rubos falce reseco. prope cupiens ut tui esse desināt: qui te hijs implicitā a cultu arui felicioris impediūt ⁊ auertunt. Utcūqz res cassura sit interim dum tu bellū instauras ego adero. Sepe ꝓgressus bellantiū ⁊ pñtes vultus sequestri pacis ⁊ pcordie fuerunt. Facile forsitan dū ultro citroqz acies instruitur pax erit. licet eni aliter atqz aliter tu a medicis ego adeo ambo tm̄ vnū uoluimus: ut quodcūqz scilicet vite restat sanus degā: quo vita ipsa sit letior longiorqz: qz qz cuz diu sigd est hic diu distulerimus moriēdū sit. Uale Euganeo in rure febricitans scripsi ut tātisp febris obliuiscerer. xv. Kal'. Decemb.

¶ Explicit liber. xij.

¶ Incipit Liber. xiij. Ad magnificuz Nicolaū marchionem estensem Ferrarie dominum: consolatoria sup fratris morte. Epistola. I.

Eu mihi duro nimiū ⁊ viuaci: ergo ego infelix ⁊ siniſtro natꝰ sidere in hac misera ⁊ fugaci vita
b tādiu ideo reseruatꝰ sum ut letū aut dulce nihil sentiens tristia ⁊ amara cūcta perpetiar: ad hoc solū viuo ut qtidie amicoz ⁊ chaSatyricꝰ roz mortes audiā: utqz ait satyricus multis in luctibus inqz ppetuo merore ⁊ nigraueste senescam per oēm vitā flendo fatigatus. Nulliꝰ deiceps hominiſ morte flere decreuerā. Jdqz ⁊ pfessioni mee debitū ⁊ etati rebar: sed nimis ad viuū tāgit dolor heu vir clarissime. Amisimꝰ imo pmisimus tu fratrē amantissimū atqz optimū: ego dignitate dñm mitissimū charitate filiū obsequentissimū: q nullis omnino meis meritis: sed sola sui nobilitate animi me ut nosti sic amare dudū ceperat nec tm̄ amare: sed colere ut ego ipse ⁊ gauderē uehemētissime ⁊ mirarer nō minus: vnde illa tāta dilectio: tantaqz ueneratio in tāta status: atqz etatis impitate. Solet eni illa etas hanc fugere uel horrere. Jlle vo nō ita. Memini: neqz vnqz obliuiscar: neqz obliuiſci debeo. ut hoc ipso anno dū Romā petens casu: illo terribili retardatus apd te: quo me sors mea in hoc saltē placata detulerat: qui mei curā non quasi alienigene paruiqz hominis: sed ut magni cuiuspiam viri tuo de sanguine suscepisti: dura ⁊ grauī: ⁊ ut publice creditū fuit: ultima egritudine laborarē qbus ꝓmonibus qua pietate: quo vultu per singulos dies ter aut quater ad me visendū illa felix ⁊ bñdicta aia ueniebat. Quaſ mihi assidue ꝓsolationes: quas oblatiōes: que lenimēta doloris afferebat uoce illa humili ac benigna ut prægaudio ⁊ sue admiratiōe virtutis meū ipse incōmodū vix sentirē. Sileo e longinquo salutationes amicissimaſ: sileo nūcios cū muneribus ⁊ munus oē vincentibuſ suauissimis atqz honorificētissimis litteris ad me missos: qd est sūmū: dico floridū adolescētē moribūdo sic astare seniculo: hei mihi nō credebaz nec credibile erat ipm̄ ante me mori debere: neqz accidere potuisset siqs eēt ordo rerū humanarū. Accidit autē: quia nullus hic ordo est: nulla ꝓstātia: nulla stabilis aut certa iucūditas: sed ꝓfusio ⁊ labor ⁊ dolor ⁊ gemitus: a quibus nulla sors homiſ: nulle opes: nulla liberat altitudo. Dānū quidē tuū nr̄m qz omniū qui te illūqz dilexim̄us. Neqz dissimulo neqz vbis iminuo. Magnū ꝓfecto rarūqz ⁊ eximi um vite decus: ac solatiū ad tempꝰ amisimꝰ: quod non flere etiā ad tēpus ⁊ desiderare nō possumus. Sūt tm̄ ⁊ magnis angoribꝰ inuenta remedia: de qbus agere nō breuis ep̄le sed libri mā sit ingentiſ.

¶ Unū hoc pro tēporis breuitate sufficiat. Siqui dē pro nobis dolemꝰ occurrit ciceronianū illd sem Licero per in hijs casibꝰ repetēdū. Suis icōmodis grauiter angi nō amicū sed seipz amātis. Si aūt ꝓpter illū uanꝰ est dolor: nō solū qz irreparabilis est euētus: sed etiā quia faustus utiqz illi est: audebo eniz dicere: qd uerū credo qz fratri tuo nihil mali imo multū boni accidit. Quis eni oculi nostri illuz anxie requirāt. Jlli tm̄ ꝓculdubio bene est tā nobilis animꝰ tā mitis atqz innocēs vita fuit: ut sperari de eo aliud nō possit. Uiuit ille qui mori oculis hominū visus est: imo nūc viuere incipit: hec eni ut sapientibus placet: que dicit vita mors est. viuit inqz ⁊ cum creatore suo cūqz angelis eius ac beatis sanctoz hominū spiritibus: euo fruit beato eruptꝰ mūdi piculis ⁊ ludibrio fortune. Neqz si reditꝰ pateat reuerti uelit. Gaudet eni laborē pmutasse cū rege cū securitate formidinē: cū felicitate miseriā. Naz licet ⁊ dum nobiscū erat felix: videret uere tamen nemo hic felix ut doctissimis visum est. felix ergo ille: nos miseri dū hic sum̄. Quocirca merē hoc Licero eiꝰ euētu vero: ut apud Ciceronē ait Lelius ne iuidi magis qz amici sit. Et ille quidē nūc ut mea bēt opinio recordat nr̄i: suoqz oēs in qbus: q: ita sibi placuit ego me numero sed in pmis tm̄ talēqz germanū quē semp vnice dilexit: eo nūc amat ardēti quo eterno ꝓpinquior est amori. Nō sumꝰ eni: deo gratias de illoz grege qui putāt aias cū corporibꝰ interire. Jn nr̄a igitur ⁊ nr̄oz morte immortalitas aie: ⁊ resurrectio corporū nos solātur: quarū pma ꝓsolatio ⁊ phis fuit. Altera nobis est solis: de qbꝰ si ipetū atqz ardorē animi seq ueli longus ero. Sz nō possum. vires eni mihi corporee nulle sūt. Neqz eni postqz a te ⁊ ab illo: heu ultimū discessi: ullus mihi sine gravibꝰ morbis actus est dies. Jtaqz vir hec ipsa perscripsi. Cōfido aūt de sapiētia ⁊ magnitudine animi tui: qz ⁊ hūc casum quo tibi iā nullus acerbior euenire pōt: ⁊ humana oia alta ⁊ inuicta mēte tolerabis: ⁊ igruētē sensibꝰ tristitiā insita leniēs virtute in oibꝰ diuine ꝓfirmaberis uolūtati ⁊ tecū i silētio cogitabis celestē ꝓuidentiā a qua taz multa ⁊ tā grandi recepisti tibi hoc nunc licet amarū gustui bonū tm̄. ⁊ ꝓsideratis mūdi malis salutiferū forsan ⁊ optabile tribuisse. ¶ Hec tibi manu

reliquias vite qua datur:in pace exigo: ⁊ defunctos ⁊ absentes amicos tenaci memoria animiq; ulnis arctius semper amplectẽs singulariter tui memor tui cupidus si qua sors sineret. Neue quid te lateat mearum rerũ:sepe per hos annos a romano põtifice atq; imperatore:q̃netiam a francor̃ rege:aliisq; p̃ncipibus multa cuꝫ instantia:ac sepe magna nescio quidẽ cur:qõ ne ob meritũ sed qõ magis re or fato quodã euocatus eque omnib⁹ hacten⁹ surdus sum. Contra multorũ enim sniam sic expediens arbitror libertati. Sed nimis te detineo:pce oro: ⁊ Uale pataui ad uesperam epiphanie.

¶ Ad Pandulphũ malatestã familiariter. Epl'a. IX

Pistolã tuam vir clarissime plenã tue illi⁹ e antique mũdo quoq; iã notissime charitatis:ante nõ multos dies accepam: dumq; ⁊ alijs ex causis ⁊ ut tibi opportunius rñderez di misso rure:ubi libentius multo q̃ in urbibus habito patauũ redijsiez:tibiq; qõ placiturũ certus erã de mea salute anxio scribẽ meditarer ex longa me scilicet egritudine ppe iaꝫ sanitati redditus: credo ut mestã potius vitatem q̃ letũ mendaciũ audires celitus effectum:ut me subito ad. viij. idus maias familiaris mea violẽtissima febris arriperet: ꝓuenerũt medici ⁊ quos domini iussus urgebat: ⁊ q̃s nostra trahebat amicitia ⁊ multis altercationibus hincinde habitis nosti morem diffinierunt me nocte media moriturum: ⁊ erat iam noctis illi⁹ p̃ma vigilia:vides q̃tulũ mihi vite spatium restabat:si uera essent:que hij nostri fabulãtur Hyppocrates ſz quotidie magis:ac magis me in illa quã de hijs semper habui opinione p̃firmant:dixerunt vnicuꝫ longiuscule remedium vite esse:si fidiculis nescio: quib⁹ astricto somnus abrumpereꝰ. Sic me ad aurorã forsitã peruenturũ exigui spatij tediosa merces. Cuꝫ tñ somnũ mihi in eo statu eripe eẽt haud dubie mortẽ dare. Itaq; nihil obtemparũ. Nã sic amicos oraui:sic famulis mãdaui:ne qd qõ a medicis dictũ sit:meo vnq̃ fiat in corpore. Si qd penitus fieri debet ꝯrium fiat:proinde noctem illam dulci ac profundo placideq; morti ut ait Maro:si millimo sopore transegi. ¶ Quid te vbis morer? Nocte media periturũ mane redeũtes forte ut ex equijs interessent scribentem inuenerunt: ⁊ attoniti nil aliud qõ dicerent habuere nisi hominem me esse mirabilem:totiẽs in me decepti ⁊ elusi:nec iterum ⁊ iterũ impudẽter asserere desinũt qõ ignorãt nec clipeũ aliũ inueniunt:quo ignorãtiã suã tagãt Et ut sim forsasse mirabilis quanto ipsi mirabiliores:nam qui illis credũt non iam mirabiles:ſz stupendi sunt. Dic ergo sum vir iclite sic mea me sors vsat ⁊ reuersat: ⁊ q̃q̃ sanus videar:nonnunq; semper tñ ut arbitror eger sum. Alioqn vnde tot tã rapide febres erumperent vicissimq; repullularent. Sed ecce ut aut nocte illa media obijssem:aut instanti obeam quid ad me. Ad hoc ibam. Et qd nocet mor casurum cadere:seu quid prodest surgere ilico ruiturum? Quando tñ generosum animũ tuam hec tam humilis cura cõtingit ut scire cupias q̃liter mihi sit:scito me de statu mei corporis prorsus incertum neq; me solum:sed omnes quicunq; hic viuimus mortales:eo me tñ incertiorez quo vilibilius quotidie ipsa cũ morte pfligo:que siue me cõfestim oppressierit:ut iam quater intra vni⁹ anni spatiuꝫ minata est:siue diuticule distulerit:diu nẽpe non differet. Christo deo meo eque de omnib⁹ gr̃as ago. Ipse enim nouit quid mihi expediat. Et ipse faciet. Utrum sane sit melius mori an viuere: deus scit:hominem quidem scire arbitror neminẽ ut moriens apud Ciceronez ait Socrates. Jn me tandem sic diffinio. Nec tibi virũ optime:nec eor quib⁹ carus sum cuiq; amplius cogitandum aliqd uel optandum nisi bonum finem. Et certe iam tempus est. Non expedit ad fastidium viuere:ad satietatem sufficit. Tu viue feliciter mei memor: ⁊ uale inter colles euganeos. vj. idus Junias.

¶ Ad eundez se tempore pestis ad loca salubria euocantem. Epistola. X.

Ua breuis ac predulcis epl'a:qua nil suauius cogitari potest:ingentem mihi letitiam q in aduersis attulit ac solamen:q̃uis nouũ uere nihil attulerit. Scio eni ab olim cor erga me tuũ:at qõ tritum ⁊ uetustũ in animo meo erat:tua hec p̃sens scriptura renouauit. Itaq; tantam inde dulcedinem legens cepi:ut presentium immemor dolorum totus in tui vultus:multumq; diuq; ex optata mihi presentia respirarem: ⁊ quiescerem:tã tusq; me subito scribẽdi ardor arripuit:qp si eũ sequerer ⁊ hos digitos iam defessos: ⁊ occupatas maioribus aures tuas fatigarem. Sed desiderio tempus deest:meq; aduersa impedit ualitudo:vir q̃ hec pauca perscribo: vnum hoc ergo suffecerit: oblationes tuas reuerẽter amplector: ⁊ quas possuꝫ gr̃as ago:uerq; deũ Christũ testor:me de nullo homine magis sperare q̃ de te: ⁊ siqua in fortune:que regum quoq; diademata vsat:ac pterit ad indigentiam coarctarer:nullus me q̃ tuã:seu domum:seu arculam:seu villã fidẽtius aditurũ. Nẽpe quã experientiam me docuit meam esse:uenirem fateor cupide quo me uocas:nõ metu mortis ipulsus sed desiderio tui tractus:nisi statu mei corporis ipedirer. Nobilis aũt uere meritoq; gratissima mihi charitas tua est:sin secura mihi metuẽs nil timẽti. Pone hunc igiſ metũ queso nã:nec Patauj: nec Uenetijs quibus nunc in urbib⁹ pestis regnat sed inter colles euganeos suꝫ loco quẽ nũcius hic tuus me mõstrãte oculis suis vidit delectabili admodũ ac salubri. Ad quẽ ⁊ mei amore ⁊ locor̃ spe Laus ar
cie capt⁹:harũ dñs regionũ amic⁹ tuus sepe uenit quade
⁊ morulas mecũ trahit. Reliquuꝫ est ut scias me tue mihi charissime:facie licet icognite ꝓiugis trã sitũ mesto aio pcepisse:nõ tã ꝓpter eã que relictis his miserijs haud dubie nũc felici vita fruiſ:is sibi ut nobilitatiſ atq; originis sic romane pudicitie splẽdor fuit:q̃ ꝓpter ai tui statũ quẽ turbidũ suspirijs atq; vndãtẽ fletibus cogitabã. Quis eni tanto nõ mouereꝰ dãno? Multa hic dici possunt:larga est mã:sed angustũ tẽpus:hec oium sũma est: tua magna virt⁹ ⁊ magnis in reb⁹ sepe cognita magnã banc vincat aspitatẽ. Jd magnitudinẽ tuã decet:hoc igiſ fac ⁊ Christus ꝓsolator optim⁹ te solet. Uale arquade Kal'. septembris.

¶ Ad eũdem se tempore belli ad loca pacifica iuitãtem. Epistola. XI.

Ec cessat tua mecũ nec lẽtescit humanitas u gr̃am habeo q̃tã qsq; grati bois speret e pectore. Anno altero ut me faucibus semẽtis late pestis eriperes blandis scriptis ac nuncijs ad loca salubria euocabas. Nunc belli minis ereptur⁹ ad loca pacifica me iuitas. sic in oi discrimie

pta est: nec minus pudoris attulit amissa q̄ capta decoris attulerat. Sed sic eunt fere res mortaliū. Raro sanū pfiliū ꝺdictore caruit. ¶ Ita dū in suā quisq; libidinē nō in cōmune bonū nitit quotidianū in ꝓcilijs malū melior pars maiore ⁊ numero ueritas victa est. vicit auara barbaries: vicit vilis amor prede: vicit interrūpende paululū metus uo luptatis: virtus nuda ⁊ icomitata succubuit. Itaq; onusti preda ad quā solā uenerant religiōe simulata. oneratiq; autē obrutiq; dedecore abierūt omisso neglecto fidei negocio quo nescio an ullū gl'iosius ab auoꝝ memoria cogitatum sit: hec hactenus. ¶ Unū anteq; desinam attingēdū est: ⁊ tue ꝓbatissime fidei testimonium perhibendū. Tu quidez vir egregie amicū e medio sublatū nō solum ligua et calamo affectū animi testantib⁹ dulci pietate ꝓsequeris: sed supstites etiā natos memori charitate cōplecteris bonā utiq; teq; rez dignā agis. Ne q; mihi neq; cuiq; suoꝝ dubitatio ulla est quin talis amici filios tuos ducas. Cui⁹ enim radix est ꝓpria ⁊ rami ꝓprij sint oportet. fuit vir ille usq; in finē tuus: neq; ut auguror vnq; magis q̄ nūc est qñ scilicet iexhausto sūmi amoris fonte pfusus totus est charitas. Certe Dauid rex filio Jonathe: a quo dilectū se fuisse meminerat q̄uis psecutiōes multas ab illius patre ppessus sese p̄buit indulgentez. Et massinissa rex Numidie pp memoriā africā totam ꝓgenie Scipionū miro amore usq; ad ultimā coluit senectutē. ¶ Sed iam satis est frenabo ipetū. Alioquin nullus erit flendi modus. Tu me fletu madidū flere uberius: tu me fletu exhaustū: fletū compmere docuisti. In dolore tibi parui: cur in ꝓsolatione non pareā? Consolabor: q; tu iubes: ⁊ q; necesse est. Stultus est eni luctus lōgior ⁊ lugēti dānosus: ⁊ illi inutilis qui luget. Nō cōmittam ut ꝓpter meā multiplicē miseriā illius morte ꝑctā letā illā felicēq; aiam gemitibus ampli⁹ turbē meis: suarum iā virtutū laurea coronatā de vitijs atq; inuisibilibus hostibus in arcu ethereo triumphantem. Tu viue: ⁊ defuncti ⁊ supstitis memor. Uale. Patauii: ꝑdie nonas nouembr.

Da-uid

Maſ ſanis-ſa

¶ Ad Joānē aretinū de scribētis origine. Epl'a. III.

Hnoti hominis sed noti nois epl'am libēs i legi: fuit Joannes alter aretinus quoq; cū quo longa mihi usq; ad illius vite exitū ac fida semper stetit amicitia. Joannis igitur aretini ad nomē in auribꝰ meis olim crebro dulciter soli tū sonare: longo uelut e somno exprectus caput at q; aium erexi: gratacq; mihi cari capitis memoria renouata est. In hoc altero Joanne delectauit me fateor nobilis indoles: ⁊ senilis in iuuene caniq; stili grauitas. Sed sup oia hic affect⁹: ⁊ hic amor erga hominē nescio: an aliquando visum ac certe nō cognitū: qui pfecto tātus esse nō posset in te alia qua mee virtutis opinio decepisset. Error ingens: sed honestus: ⁊ in tua p̄sertim etate laudabilis. Quosdā nempe nōnunq; falsi nomis sono ac splēdore excitos relictis a tergo quos p̄o ducibus sequebantur ueram pduxit ad gloriam. ¶ Optas ⁊ optādo oras ut familiaritate mea sterili quidez: ⁊ uel vnica te digner epistola: quā te ut thesaurū sanctasq; reliquias seruaturum spōdes: ad tuū ut ais tueq; posteritatis longū decus. Nō suz amice: vñ hoc speres paucoꝝ est ut nosti quibus scripserit fama dare: horū ego de numero non suz. Quomodo enim alijs dez q̄ mihi nōdū tāto studio queū ui. Scribo tū non ut te glorificem: sed ne spernaz. Et scribo inter angustias magno rerū circūuallat⁹ exercitu q̄ ut tibi sit grati⁹. Jaz me tēporis penuria parcū facit. Nō hoc tamē impediet quominus ad id tibi rñdeam q̄ tā obnixe flagitas an scilicet aretij nat⁹ sim. Jd eni te auguror audiuisse. Et ita hoc queris quasi magnos hinc titulos quesiturus pīie. Et claroꝝ certe hominū origines terras in q; bus orti sunt per se licet ignobiles ornāt fateor: atq; nobilitant. De Homero qdē dubitatio uet⁹ est: ⁊ multis indecisa lis gentibus: dū vnaquēq; illuz sibi vindicat: ⁊ tāti ciuis gl'iaz ad se trahit. Ad q̄ ꝓstat sic nascēdo pythagoras quidē Samon: penē Bias. Miletū Thales. Abderā Democrit⁹: clazomenas Anaragoras. Calcedonem Xenocrates. Eleani ẓeno. Stragiriz Aristoteles. Lesbē Theophrastus: ⁊ ex nostris arpinū Cicero: ⁊ qui tūc ades dicebatur inopem ⁊ angustū Mātue viculum Uirgilius. Tagastū Augustinus. stridonē Hieronymus honestauit. Sed neq; aut hoz ego rursus ex numero sum: aut patria tua ut sit nobilis vnius cuiusq; homis eget auxilio quā ab ipsis Romani imperij ꝑmoꝛdijs inter tria etrurie capita nūerata legimus. ¶ Quādo vo tā anxie me rogas plus etiam aliqd q̄ interrogas respōdebo. Nō solum ergo aretij sed in vico intimo ciuitatis illius qui ortus vulgo dicit: heu flos aridus ⁊ fruct⁹ insipidus nat⁹ satusq; etiam fui. Florentinis qdē parentib⁹: sed in exiliū actis: ea scilicet tēpestate: qua meliorē partem expulit qui creber nr̄is in urbib⁹ mos est: nostriq; naufragij ptez alterā Bononia altero pio gremio fouit aretiū. Addā huic histor'ie quod baud grauati te lecturū spero. Anno igit iubileo Roma reuertenti atq; aretio transeundi qdam nobiles ꝓcives tui qui me comitatu suo dignū cēsuerūt duz extra menia urbis adducerent ignarū me per illū deduxerūt vicū: atq; inscio ⁊ mirāti domū illam oñderunt in qua natus essem: haud sane amplā seu magnificam: sed qualis exulē decuisset: dixerūtq; inter multa vnū: q̄ apud me ut Tuij uerbo utar plus admirationis habuit q̄ fidei: uoluisse nonnunq; dominū domus illius eā amplificare publiceq; prohibitū: ne quid ex ea specie mutaret que fuisset qñ hic tantillus homūcio tantusq; pecator intra illud limen in hanc laboriosam ⁊ miseram vitā uenit. Proinde illa digito tui ciues ostendūt pluscq; aduene prestat Aretiū q̄ Florentia suo ciui. Sed hec ⁊ alia grauiora ferenda esse fortiter scio: ⁊ amara dulcibus pēsanda: q̄uis illa ꝓpōderent. Et sic facio cum p̄o alijs multis: tuz p̄o hoc vno nominatim deo gratias agens: qui būc mihi animum ⁊ hanc mentem dedit. ¶ Habes q̄ quesisti: vicit occupationem ⁊ tarditatē meam tue ꝓcis efficacia. Reliquū est: ut si amicitiam nr̄am cupis: non me deinceps videbitis ⁊ nō meis laudib⁹ oneres. Q̄ mereor facito. Ne me vnge sed punge: scinde: ure: increpa. Non etati debituz sed vite prona est materia. Nemo ad talia nō disertus fuerit. Auditū tibi meū nomē. audita ⁊ vitia sint oportet. Jndignū laudare irritus ⁊ magnus est labor: deniq; si me amas cum alijs de me ut libet: mecuz ut postulo: ⁊ ut te meq; pariter dignū est. Ne tu vno mihi pangericū cane: sed satyrā. Uale arquade inter colles euganeos. v. idus septembris.

tot salubres monitus prouenere. Et q̃uis hoc tẽpore quo nos interuiximus in eodẽ semper ego uestigio permanserim interdũ licet inuitatus ascendere. Tu nõ quãtum mereris multũ tamen uel inuitus ascenderis: omni quidem tempore vir illustris Sed tunc pẽsul exiguus: nunc maxim⁹ cardinalis familiaritate nihilomin⁹ illa antiqua indulgentissimum patrẽ meũ amplexus in memoriã temporis retroacti: z earuz peregrinationũ rusticationũ q̃z quas olim tuo in rure ad fontẽ sorgie per longũ diem usq̃z ad uesperã in siluis cibi obliti: earumq̃z vigiliarum quas ibidem inter libros somni immemores longis noctibus ad auroꝝ mira sepe cũ uoluptate transegimus reuocabo. Que omnia nũq̃z mea memoria dilabuntur: nec dilabi quidẽ possũt non modo alpibus aut freto angusto: sed ne toto q dem oceano: aut etiam ipsa lethe transmissa: quando tibi quotidie iuuenili ardore noui aliquid inter multa solitarie vite libros duos quãtilibet deuotione dictabã. Quos tam lete: tãq̃z alacriter suscepisti: ut sicut mihi post litteris tuis inotuit pene oẽs alios libros abijceres: z illos tibi ꝓtinue ꝑter morem etiam ad mensam legi faceres. Mihi autẽ ad reliqua ingens hac tua tãta dignatione calcar adijceres. Quanto ergo cũ gaudio hunc ꝓximuz diez sperem ipse cogita: qui animum meuz vides. Parcat tamẽ illis deus qui humeris tuis lõgo z honesto labore fatigatis hoc tã graue licet honorificuz pondus imponere uoluerũt idq̃z põtifici suaserũt. Nosco aũt mores: dum eis bene sit qualiter sit alijs nõ curãt. Neq̃z alienos labores aut pericula: sz suas tm̃ cogitant uoluptates. Sunt ex eis qdã q̃bus bonoꝝ oium sit inuisa presentia: eosq̃z non tm̃ abesse cupiant: sed non esse ut liberius possint sine ꝺictore z sine ꝓspicuo teste peccare. Sed illoruz qualẽcũq̃z propositum vtat in bonum deus. Et faciet spero: de bijs nil amplj⁹ in presens: nisi q̃ euz ipsum cuius incipiens mentionem feci adolescentem rare indolis atq̃z clarissime: qui summo z reuerenti amore te diligit z moribꝰ tuis captus te in patrem vnicũ preelegit obsequijs atq̃z honoribꝰ tuis toto animo deditũ: tibi non aliter q̃z me alteruz rcõmendo: qõ non facerẽ tam fidenter q̃uis z propter optimi patris memoriam omnia debeam: nisi eum tuo bonorũq̃z omniũ fauore dignissimum iudicarem. ¶ Restat ut ad id respondeaz quod in quadam litterarum tuarum parte perlegi: te pontifici de me meisq̃z de rebus digressu ultimo locutũ nomẽq̃z meum multo vborum onere celebrasse eorum litteris qui collogo interfuere cognoui. Illuz vo z benigne suscepisse ꝓmonem z liberaliter respõdisse. Neutrũ miroꝝ. Nã z ipsius dũ se adhuc romuleo cardine ꝓtineret primum nuncijs: debic viua uoce dum post Urbanũ romam petens me ticini compisset: demũ ubi supremum gradũ humani status attigit mitissimis litteris magna sue beniuolẽtie argumenta ꝓcepi: z tu qõ solitus es feciſti grãs agerem: nisi q̃ z semel pro oibus acte sunt: z rem suã bene gerentibus grẽ nõ aguntur. ¶ Ultimum est: qõ ais ingenti gaudio exultasse tuuz cor in eo q̃ masculos de me rumores audieris: qui q̃nis grauibus morbis z multiplici uexatus incommodo: bonuz dicoꝝ animũ habuisse. Non ad meã pater optime sed ad Christi laudẽ sit dictum ut z uberius tu gaudeas: z sibi pro me gratias agas: qui hunc mihi animũ dedit. Cum in malis: si sic dici debent: meis amici ad me quotidie conuenirent meq̃z viso discederent lachrymãtes: ego nec suspiriũ vnq̃: nec lachrymulaz vnam fudi: sz mãsi imperterritus z letus: ita ut ipsos medicos me manibus ꝓtrectãtes sepe cogerem in stuporẽ. Et me ipm̃ coegissem nisi q̃ eam mihi patiẽtiã nõ ex me: sed ex celesti auxilio sentiebã esse: qõ cum semper presens bijs mihi temporibꝰ presentissimũ fuit: ut crebro in memoriã rediret apl'icum illud ad corinthios: fidelis aũt deus est qui non patietur uos tẽptari super id qõ potestis: sed faciet cũ temptatiõe etiam prouentum ut possitis sustinere. Certe uehemẽs ista temptatio que me prope usq̃z ad vite odium addurit. Et si huic mortali corpusculo ualde nocuerit anime profuit ut spero. Agnosco fragilitatẽ meam. Agnosco misericordiam dei mei: qui patientiã meam insperata sanitate remunerauit. Dicã rectius misericordiam vnam altera misericordia cumulauit. Scriptũ est enim. Miserebor cui misereor. Et misericordiã prestabo cui miserebor: bijs duabus misericordijs tertiã si sibi placet adijciens: z has tantas asperitates quibus me uoluit exerceri meis in rõnibus poni iubens: de reliquo debito liberalis z pronꝰ ad ueniã esse uelit: sanguinis sui memor: qui non meis tantum sed omnium hoium piaculis iusta sub lance ꝑponderat. Quar tam quoq̃z misericordiam tribus accumulans tm̃ saltem mihi viriuz cum sanitate restituat: ut quod semper optaui quodq̃z ad primam aduentꝰ tui famam etiam speraui possim demum ad te visendũ pergere. In bijs tamen inq̃z omnibus dei uolũtaꝫ fiat. Si hic non possum ipso duce in prima te videbo: hoc extremum mihi Christe ne neges. Nõ me ab illo post mortem separes quẽ in hac vita charissimũ sensi. Posco ego de meo vnico peccatoꝛ humilis quod de suis duobus Gratiano z Ualentiniano sacer poscebat Ambrosius. Illud interest: q̃ is suis ea prece prospiciebat: ut essent secũ. Ego hac pater amantissime mihi prospicio ut sim tecũ. Uale. Arquade. vj. Kal'. Jul'. Ambrosius

¶ Ad Franciscum bruni pape secretariũ de qbusdã suis secretis affectibus. Epl'a. XIII.

Missis familiarium rerum curis: quibus ingentem epistolam cõpegisti: quas nec stilo dignas censeo: z de quibus agendi locꝰ alter dabitur: ad id uenio qõ me p̃mit: quodq̃z tuis in lr̃is ridens legi Philippus sabinensis virꝝ optimus z eccl'ie mundoq̃z utilis mihi vo superin dulgens pater in legationem italicam profectur⁹: z in crastinũ moturus sero papatu adijt: z accepta licentia post omnia ut latius nomen meum memorie eius imprimeret me sibi recõmendauit instantissime: rem serena fronte z vbis lenibus approbãti urgente demum hora: ut paucis multa comp̃hẽderet. Habeto iquit oro pater sanctissime commẽdatum hunc hominem: z ppter me qui ad eum supra q̃z dici possit afficior: z ppter seipsum magis. Crede eni mihi uere phenix vnicus est in terris. Hoc iterũ atq̃z iterum cũ dixisset abijt. Unus aũt e patribus reuerendis qui digito celum uoluunt illo iam digresso sermonez de me habitum reatium psit z laudatorem: z laudatum mordaciter irridendo phenicis appellationem in diuersa distorsit. Et quamuis tu insita modestia utrunq̃z sup-

in pectus tuuz quãto potes altius demitte: q nisi ualde te amarẽ z ualde tibi metuerẽ: ista nõ dicerẽ. Neqz vo q: sim doctio: sed q: suz senio: te moneo. Narrabis tũ hec cum ꝑmũ poteris patri tuo amico meo: z si ꝓsiliũ meũ ꝓbat bene erit. Alioqn fac q ille iubet qui te genuit. Uale.

¶ Ad Franciscum quendam adolescentem romanũ rhetorice studiosum. Epl'a. VII.

Ua prio: epistola que serius ad me uenit: t tui mihi nominis nouũ peperit amorẽ: delectatus suz ingenio: delectatus stilo: z qõ minime soleo iuuenilib⁹ blãditijs atqz affectu isto: tã uehemẽti: qui nullo ignoti hois ex merito: sed e sola amantis pietate proficiscitur. Senis amor in adolescẽte signũ optimũ. Romana deniqz delectatus origine qua nulla sub celo clario: aut fuit: nisi fallor augurio aut futura est. Adde q haud q̃q̃ silẽtio obruendũ erat: q: epl'e auctor illius op⁹ est: magnanimi z inuicti pandulphi: quo nil cari⁹ hẽo in terris. Altera autem epistola ingentez mihi metum attulerat ac merorez super morbo graui atqz ancipiti Petri nostri rhetoris tui: z amici mei optimi. Quez eni tãti viri casus ad lachrymas nõ moueret nisi hostis esset scientie ac virtutis? Ita sane mihi persuadeo neminẽ esse mortaliũ: qui me magis illum amet: quem ꝓfundius sua tangat aduersitas. Cõsternato equidem mestoqz aio: z humentibus oculis epl'am illam legi: atqz illicet ut iubebas: iubebat z pauor meus mẽtẽ vultum uocẽ manus ambas ad celũ tollens oraui boni ois auctorem ne adhuc virũ mũdo utilem eriperet: neu me hoc vite solatio spoliaret: neqz me illi sed illũ mihi superstitem eterna fatoꝝ lege decerneret. Id enim uero sepe me peccatum in amicis alijs: sed heu uota sepe irrita fuisse mestus memini. In hoc autem z si ego ꝓcator indignus: q: tamen preces in se digne sunt exauditum iri spero: eoqz maxime q mẽti interfluxerunt dies: z nil noui audio. Neqz vo talis viri obitus famam publicam: neqz illa aures meas ad nil aliud nunc intentas fallere potuisset. Uiuit ergo: ut auguror Petrus meus: z ut diu hic felix: tandem in celo semper felix viuat: Christum preco:. At tu illum solare meis vbis z ut spes fessas erigat: atqz humana ferre sciat humanitus admone: postremo mei memorem saluere illum iube z Uale.

¶ Ad Matheum longum archidiaconuz Iacodien. de utriusqz statu. Epl'a. VIII.

Rat forte dies festus ac solẽnis quem mi- e bi soleniorem fecit ac letiorem tuarum aduentus subitus lr̃arum: dies inq̃ qui ad uestigia saluatoris adoranda reges olim ab oriẽte perduxit. Nunc ad me preduleiter salutandum mitissimas talis amici lr̃as ab extremo attulit occidente: videntem omnia Christum testor: vir tale aliquid letius poteram audire. Multos eniz iam per annos de te certi nihil audieram cũ facies tua semp bijs affixa precordijs inhereret: quam inde diuellere: nec locis nec temporib⁹ nec fortune vnq̃ licuit aut licebit. dubitabaz tamẽ z humani more animi metuebam: precipue postq̃ Mediolano abij: z amicus meus quidam fidissimus pgamensis rebus abijt humanis: qui uoti mei consci⁹ sepe me de tua vita ac salute certiorem nunc vbo: nunc lr̃is faciebat. Quis autem nos mortales nã ꝓtulerit: ut neqz immortalitatem sperare neqz mortez metuere debeamus: mecum tamẽ ipse recogitans ꝑter te z reuerendissimum Philippum olim dum in curia que romana dicitur: vsaremur cauellicensem: nunc sabinensem episcopum cardinalem: nullum mihi iam eorum quos a iuuentute dilexerim superesse non poteram: fateor non timere: de utroqz sollicitus de te autem eo sollicitior quo icertior: z damna mea metiens atqz dinumerans crebroqz suspirans in silentio dicebam. O quid agit nunc ille carus pater z amicus tuus. O si viuit z uestitur aura etherea. o si bene secum agitur: o utinã viuat z ualeat nec me solũ in hac miseriarum ualle desti tuat. Nunc gratias deo de quo timui iam gaudeo z exulto: non viuum modo illum: sed incolumẽ audiens. Feciſti optime ut soles omnia qui breui epistola lõga me sollicitudine liberasti. ¶ De meo vicissim statu: si status dicitur assidue labi: de quo in parte tuarum litterarum ut scriberem postulasti breuibus accipe. Sum animo per Christi gratiaz quieto satis ac tranquillo: z iuuenilibus nisi fallor pridem passionibus expedito: contemptor magn⁹ omnium qui miratur humanum genus familiariter tecum: sed in domino glorior: q: licitum mihi spero. Corpore diu sanus fueram: hoc biennio infirmus z sepe ꝓ mortuo habitus: viuo tamẽ adhuc quantuluscũqz sim tuus ut soleo. In reb⁹ alijs pene omnibus sic est mihi ut erat quando ultimuz me vidisti: ex quo si rite numero hic quartus z vigesimus annus est tempus vite: prope ne dicã absentie longum satis: potui equidem altius ascendere sed nolui: omniꝫ mihi altitudo suspecta est. Mã si ergo in humilitate mea: id utilius credens: atqz iocundius z ad summam nulla re ferme auctor sũ q̃ fui nisi tot annis z aliquot libellis. Mallem scientia ac virtute nulla re imminutior nisi ualitudine prospera z amicis: quos mihi q̃plurimos paucis annis dura mors rapuit: patientiamqz meam uehementer exercuit. Aliquandiu Uenetijs moras traxi. Nunc sum Pataui in ecclesia residens. Fecit deus inscio me ut tempestiue admodum inde discederem instante inter has urbes hoc grauissimo quod nunc seuit bello. Futurus ibi suspectus hic sum carus. Magnas tamen partes temporuz rure ago: nunc etiam: ut semper solitudinis appetens z quietis: lego. scribo. cogito. hec vita. hec delectatio mea est: que mihi semper ab adolescentia mea fuit. Mirum tam iugi studio: tam pauca tanto in tempore didicisse: de reliquo autem nulli hominum inuideo. Nullum odi: z quod ante longissimum tempus scripsi. Nullum despicio nisi me. Nunc multos despicio: primum me. Fuit igit̃ prima etas mihi tumore atqz errore iuuenili contemptrix omnium preter se media autem grauitate virili sui solius contemptrix: hec ultima libertate senili z sui ipsius ante alios z pene omnium: nisi quos virtus clara contemptui eximit: rarum genus. ¶ Ad hec nullum ualde metuo: nisi ualde amem. Nihil ualde cupio nisi bonum finem. Turbam famulorum uelut hostium fugio: fugitur⁹ omnes si liceret. Id ne liceat etas atqz fragilitas efficiunt. Uisitatores nullo usquaz secessu: nullis latebris fugere ualeo: honorificum vite mee tedium ac laborem. Extruxi mihi in collib⁹ euganeis paruam quidem sed decoraz atqz honestã domũ. Ibi

refrixerit quid mirari habeã uel irasci? Nõ suꝫ humanarũ adeo inexpt⁹ rerũ. An non põtifex homo est: an non ore dauitico spiritus sanctus ait. Omnis homo mẽdax: nec ullus excipit: an nõ tũc mẽtitus est pontificũ omnium princeps Petrus: quãdo cũ iuramẽto negauit q̃ non noui hominẽ? An pontifici huic nostro non licet: uel dixisse olim qõ in animo nõ habebat: uel nũc nolle qõ uoluit? Neutrũ tamẽ credo. Sed habeo ibi ego: habet ꝛ vitas aduersarios magnos qui toto nisu emolumẽtis ꝛ honoribus meis obstant. Qui si scirẽt quanti eos facio quantoq̃ mihi est melius cum mediocritate mea: q̃ꝫ eis cum oi eoꝝ pompa atq̃ inani magnitudine: desinerent forsitã aduersari: uel fortassis iuidie stimulis agitati: multo etiã aduersarent. ardẽtius q̃tum mihi a bonis ꝛ insignib⁹ viris honoris ipenditur: mihi inq̃. Nã qõ sibi fieri putãt non fit eis: sꝫ eoꝝ infulis phaleriscq̃. Et q̃ꝫ multi sunt: qui eos uenerãdo despiciũt ꝛ oderunt. Et quid queso opes inopes: cum omnib⁹ earuꝫ curis ac uoluptatibus? Quid honores inglorij ꝛ uẽtosi cum omnib⁹ infulis onerosis ac ridiculis quibus stulti tument ac superbiunt: ꝛ sibi placent cũ bijs ipsis ꝛ deo displiceant ꝛ mundo? Quid hec inq̃ in hora illa nouissima infelicem animam adiuuabũt: aut illud cibatũ diu coꝛp⁹ opipare futurũ mox uermiũ vilem cibũ visu horridũ: odore autẽ importunũ: horam quidẽ illam sero uẽturam sibi fingũt? Naz uẽturã sciunt utiq̃. Illa vo magne illorũ parti ꝓpter seniuz iurta est ꝓpter imbecillitatẽ mortaliũ ꝛ vite breuitatẽ ꝛ uarietatẽ casuuz omnibus ꝓpe est: ꝛ lõge esse non põt. ¶ Hoc est sane ne quid tibi ꝓtra amicitie legẽ celẽ: hoc est vnde tibi irascerer: si liceret: qõ hoꝝ metu ac stupore obmutuisti mecum: ita q̃ mihi in aiũm nunq̃ uenisset ut crederẽ: hostes meos q̃ murice uestiuntur: ualde suspicis: quos ego ob idipsum ualde despicio ab adolescẽtia spretor maximus ignauoꝝ diuitum: putas ne quos spuerim iuuenis senex mirer? Contra est: multa que mirabar iuuenis: senex sperno: ꝛ tu spernere incipies mox ut te raptanti cupiditati indomite frena substrinxeris pacre oro. Indignatio loquitur: nõ ego. Quid enim in ceno illo fetidissimo: iã diues ꝛ iaz senex hereas miror: quo tibi proficiscendi auctor fui suadente rei familiaris angustia ꝛ etate ide cassis cessantibus tibi digrediẽdi auctor sim? Naz ut ait anneus. Quis exitus erit? quid expectas donec desinas hẽre qõ cupias? nunq̃ erit tempus lege que sequũtur. Et tibi nõ alteri dici puta lucilio loquebatur: tibi loqtur: imo oib⁹ eodẽ morbo animi laborantib⁹. Epla est nisi me memoria frustrat vndeuicesima: dixi ego qõ debui. Facies tu quod uoles: dũ memineris q̃ nitens Florentia te expectat: olens te iã fastidit Auinio: ubi mori malis eligẽ ꝛ qcqd elegeris ꝯelũ meũ boni ꝓsule. Amor ꝛ pauor loqui cogũt. Alioquin non soleo mihi officiuz repbensoris aut ꝓsultoris assumere. Satis in me habeo qõ reprehendam. ¶ Ut vo iam tandẽ hanc ꝛ mihi ꝛ tibi ut arbitror inamenam mãm reliquamus. Illud ad sũmam meo iure postulo ne amplius q̃ꝫ nolo q̃ꝫ q̃ꝫ expedit penes pontificem sollicit⁹ sis mei. Nil eniz mihi posset esse molesti⁹: cõmitte rem ipsam uolũtati sue ꝛ fortune mee: imo diuie dispositioni cuncta cõmitto: ꝛ qm̃ nondũ satis notus video: cui esse notissim⁹ arbitrabar: bona fide oẽs tibi latebras mei cordis apiam. Scito igitur ꝛ cõpertum habe: nihilo magis me magnis opib⁹ gauisurum q̃ꝫ honesta pauptate. Quez paupertas animum qetaret: hunc mediocritas nõ quietabit? Ea vo mihi semp affuit: vnde usq̃ ad hoc tẽpus sat liberaliter vixi ita nulli vnq̃ iuiderim: cũ multi mihi semp iuiderint: aliquãtoq̃ magis uereor ne mihi si accesserint opes obsintq̃ꝫ q̃ ꝓsunt spero: ꝛ hoc mecũ ipse recogitans: q̃ epla ad te superiore direrã: ut si deus nomẽ meũ ad memoriã pontificis reuocasset de me disponeret ut videreꝫ imuto: ꝛ qõ ad hoc attinet oro ne reuocet. Atq̃ ita sentio utilius mihi multo esse q̃ pauperior fiam q̃ꝫ q̃ ditior: ꝛ qui mihi aduersantur ꝛ si ledere cogitent ꝓsunt tamẽ atq̃ hostilib⁹ animis reb⁹ ipsis mecum sentiunt. Tu vo quasi spe magna deiect⁹ ꝛ magno ꝓlio victor taces: q̃ me scilicet diuitẽ nõ feci: immo vo assurge animo: ꝛ aude contemnere opes: ut Maro ait: non tm̃ pro te sed pro amicis etiaz: ꝛ siquis forte me ditare uellet obnitere ꝛ ingenti nisu obsta. Ego nũc pontifici nihil' scribo ne illum in memoriam mei sueq̃ promissionis reuocẽ. Inq̃ꝫ si per seipm forte redierit: animũ illi meũ: quem iaz puto nosce incipis clare dic: ut intelligat quãto felicior anacharsis hannone diogenes Alexandro. Neq̃ vo tam hoꝝ exẽplis initi uelim: q̃ꝫ ꝓtinẽtissimi xenocratis: qui de quinquaginta talentis que sibi idẽ miserat Alexander ne donũ regiũ spernere videreꝫ ac nuncios ꝓtristaret: triginta minas tãtũ magni muneris exiguam partẽ cepit: hũc sequar: ex omnib⁹ quidẽque mihi pontifex romanus: aut dare uellet aut posset litteras suas quib⁹ualde meum nomẽ honestauit ꝛ insertã litteris bñdictionẽ aplicam amplector ac teneo. Aliud penitus nihil uolo. ¶ Quid ergo: durus ne adeo es dicat aliqs ut nihil uelis? Ego vo bonum oẽ seu illud publicũ seu priuatũ uolo ꝛ cupio: hoc exẽplo hoꝝ me nihil que bona vulgus appellat inter bona nũare: q̃ꝫ uis ꝛ delectabilia videãtur: ꝛ sint sepe humanis usibus opportuna: sepe vo pestifera ꝛ funesta. Quid cupiã ergo si queritur: bonũ illõ qõ cupio qõ semper est bonũ: neq̃ in malũ flecti vnq̃ põt: uenit in animum mihi nunc ut ipse tecũ vbũ meũ repetam: qõ ad illũ qui me in magnã mutãdi seculi spem erexit felicissime recordatiõis Urbanũ quintũ scripsi olim opto ut bene eãt res humane: ut quas in statu pessimo viuẽs vidi in optimo moriens relinquã. Ille quidem abijt: ꝛ qõ mestus dico nobile inceptũ ini quissima susurronũ persuasione destituit ut daret intelligi nõ magna aggredi sed perseuerare difficile. Abijt inq̃ꝫ ꝛ mox obijt: ꝛ nescio quid de illis suspicer: nec solus ego sed mũdus qui illius ad reditũ pronũ animum metuebãt: quibusq̃ ꝓpositũ est christi ecclesiã quoad possint in exilio detinere. Ille quidẽ diuticule si mansisset in hac vita: diu eniz nullus hic permanet habuisset haud dubie que iã cepta erat epla meã nouã: in qua quid mibi de eius habitu videreꝫ magna parui hominiꝫ liberta te legisset expressum. Et si ꝑmaz in qua illũ acrib⁹ vbis increpueram q̃ cõmissam sibi petri sedẽ in illo fixisset ergastulo libenter legit: remisisq̃ ad me litteris copiose admodũ laudauit: qõ mihi certissimum bene institute mẽtis iudicium fuit: hanc ut puto multo etiaz laudasset uberius: tãto eni acriotibus reprehensionum aculeis accingebar: quãto

Maro

Anacharsis Diogenes Xenocrates

Jnq̄ omni siue elementoꝝ siue hominum motu pia me amplexus memoria te etate filium amore: ac sollicitudine patrē geris: urges litteris que pos sint duris e rupibus saxa conuellere. Addis comites: addis equos: nihil omnium prętermittis: quā uis ꝛ equorum ꝛ comitum satis sit: ꝛ desiderij infinitum. At virium ꝛ vigoris coꝛporei parum est: occupationum vō longe nimium. Hec ad te pꝛopantem animum meum frenant. Adde asperum tēpꝰ: iter intractabile: ꝛ super omnia pudoreꝝ hoc instatu rerū abeundi. Nolim q̄ nunq̄ fui timidus nūc videri. Qō si res iste miteſcerēt: fieri posset: ut circa ueris aduentuꝝ pꝛesens te inuiserem: tuisq̄ nec minus meis oculis aliquando morem gererem: te cumq̄ quiescerem. Neq̄ est opus ut locoꝝ amenitate solliciter. Scio loca eē qualia ꝛ tu scribis ꝛ ipe olim aliqua puer vidi: ꝛ pꝛeterea locus omnis ubi tu sis nunq̄ nisi amenus ac iucundus videri animo meo pōt. ¶ Augellas meas vulgares: que utinaꝝ tuis manibꝰ: tuis oculis: tuoq̄ iudicio digne eēnt per hunc nuncium tuum ad te familiariter uenientes videbis non patiēter modo sed lete: non dubito cupideq̄ atq̄ aliqua uel extrema bibliothece tue per te dignabere. Multa ibi comperies excusationis egentia: sed benigni censoris iudicium subiture ueniam non desperant. Ante omnia opusculi uarietatem uagus furoꝝ amantium de quo statim in pꝛincipio agitur ruditatem stili etas excuset: nā que leges magna ex parte adolescens scripsi. Si excusatio ista non sufficit: excuset tue petitiōis auctoritas cui negare nil ualeo. Jnuitus fateoꝝ hac etate vulgari iuueniles ineptias cerno: quas oibꝰ: mihi quoq̄ si liceat ignotas uelim. Et si enim stilo quolibet ingenium illius etatis emineat: ipa tamē res senilem dedecet grauitatem. Sed qd possum? omnia iam in vulgus effusa sunt: leguntuꝝq̄ libentius q̄ que serio postmoduꝝ ualidioribus animis scripsi. Quomodo igitur negarē tibi sic de me merito tali viro: tāq̄ anxie flagitāti que me iuito vulgus habet ꝛ lacerat? Qualiacūq̄ sint igitur nō habes qō queraris: habes ꝛ enim qō petisti. Tu mō te iussisse pater romane memēto. Jnq̄ meis culpis tu tibi da uenīā: ut ait Ausonius magnus ad theodosium augustum. Ad hec ꝛ plebeios atq̄ incomptos apices scriptorum raritas absoluat: qui hinc famoso quondam studio miruꝝ dictu fere nulli sūt Tarditatem vō scribentis inertia ꝛ belloꝝ fragoꝝ: diu ante missurus hec fuerā nisi mare circūtonās uetuisset. Jncoꝝrectionem operis si qua occurret: mea excuset occupatio qua obsessus feci hec p alios reuideri. Deniq̄ exterioris habitus pauperta-tem mea excuset absentia: profecto enim si fuissem pſens duꝝ in libri formā ligaretur ꝛ sericū tegmen ꝛ fibulas saltem argenteas habuisset. Multa nūc de tua graui egritudine: que me uehementer exterruit ꝛ afflixit: multa quoq̄ de tuoꝝ casibus mihi pꝛo virili parte flebilibus stilo sese offerunt: que iā fessus calamus recusat. Nolo quidem putes illaꝝ me epistole tue partez sine suspirio: ne dicā lachrymis legisse qui mihi in eternū uenerabilis ac pclare pꝛiugis simulq̄ magnanimi frīs tui dulcē acerbāq̄ memoriam renouauit. Jlla enim quem suis nunq̄ sed tuis oculis tātum vidit: non aliter q̄ parentem me dilexit honestiq̄ vicē meruit amoris. Jlle autem familiarissime cognitum ꝛ amauit ꝛ coluit: non vbo tm̄ ut huius temporis mos est: sꝛ reliqꝰ multis ꝛ magnis obsequijs: ꝛ ad summā alter immo idez ipse mihi pandulphus euaserat. Jtaq̄ coram Chꝛisto loquoꝝ vir alij duo mori poterant: qui coꝝ mēcum pari cuspide vulnerarent. Sꝛ quid agimus non est pꝛeter patientiam remedij genꝰ ullum. Jd tibi suadere supfluum non solū: q̄ res hec a maximis viris ꝛ a me pusillo sepe tractata est. Sed q̄ quicquid etiam hac in parte dici solet aut dici pōt: tibi notissimū sit optet pꝛudētissimo atq̄ obseruantissimo casuum humanoꝝ. Jlla omnium pꝛsolatio summa est: q̄ ambo rectum iter ad supos tenuisse credendi sunt. Ea amborum vita fuit. Ea insignis matrone fides: pietas: castitas: ea viri illustris excellētia. Cessat igitur altera dolendi causa. Si quid enim mali accidit nobis accidit. Jdq̄ ipꝛ magnitudine animi superanduꝝ est: ne nimis nos amare nimis molliter ferre nr̄a incōmoda videamur. Uale. patauī p̄die nonas Janua. algentibus digitis: ꝛ feruente bello.

¶ Ad Philippum sabineñ. episcopum sedis ap̄lice legatum. Epl'a. XII.

Udieram non multis ante diebus tue rumorem egritudinis per lr̄as egregij eqtis filijq̄ mei amantissimi ac deuoti tui illius qui de tua salute sollicitus: animiq̄ mei pſcius mihi scripserat te grauiter egrotasse: rem tamen ad salutem iā spectare. Me vō non tam conualescentie q̄ egritudinis rumoꝝ mouit. Omnes enim hoies facile que cupiunt credunt. Unus ego que metuo. Jtaq̄ laborem vie cogitans ꝛ anni tempus: ꝛ etatis aduersum: non eram sine pauore perpetuo donec lr̄as tuas tandem animi dubius ac suspensus accepi: tum salute tua cognita metuq̄ sepositō totus in gaudiuꝝ vsus: ꝛ pia uota ꝛ gr̄arum meritas actiones diem festum egi: non letius audierūt grecie populi se romani ducis edicto: uoce pconia libertati redditos q̄ ego tuarum testimonio lr̄arū: te superni regis imperio liberatum. Quidni autē ex omnibus quos ab adolescentia dilexi tu mihi pene iam solus superas: diuq̄ superes pꝛeco: cūq̄ erit abeundum bene feliciterq̄ adeas me pꝛogressō: dura nempe p̄ditio diu viuentis: suaq̄ oia pignora pmittētis: ꝛ nigra ueste (ut ait satyricꝰ) senescentis. ¶ Tuum sane ad has partes aduentuꝝ lete audio: quem ꝛ tibi glorioſum ꝛ italie utilez ac felicem spero talis te innocentie ac virtutis fama p̄uenit omniumq̄ iā animos occupauit. Gaudeo singulariter pꝛopter me: cui iam hinc vicinitate locorum uera utinaꝝ spes offertur id qō vnice cupio faciem tuam saltem semel anteq̄ moriar reuidendi: cuius aspectu. O sors rerum inuida pene iā q̄tuoꝝ integris lustris pꝛiuoꝝ. Quāuis eniꝝ anno retro tertio gl'ioso pontifice tunc Urbano quinto teq̄ certatim euocantibus. Romam vsus iter arripuissem: quo tunc nouiter illiꝰ viri auspicijs ac ducatu eccl'ia Chꝛisti nimis diu peregrinata: sed non satis diu mansura redierat: medio tm̄ calle moꝛbo graui: dicā uerius: temporali moꝛte pꝛeuentus retrocedere sum coactus: neq̄ illū videre neq̄ te reuidere contigit. Quem casum ex meis ad eum: ꝛ multorum huius ore pꝛocerum lr̄is intelligere potuisti. Nec sim dubiꝰ doluisti. nūc nisi in finē mea mihi sors iuiderit te tenebo: dexteraq̄ illā oscula-boꝝ: vſi mihi tot dulces epl'e: tot pie cōsolationeꝫ

Ausonius magnus

Satyricus

inanis ac tremula ⁊ infirma est: sicut omnium mor talium: sed mea aĩ omnes: dum saniſſimus video or subito nescio quidẽ vnde ul' nature uel fortũe mee insidie erũpunt. Quãobrẽ nõ ante me sospitẽ arbi trabor q̃ oĩb⁹ vite malis excessero: qđ utinaz cito sit: mõ Christo propitio egressurus sim: bijs tĩ in malis hoc saltẽ boni est: q̃ de omnib⁹ deo gratias ago: bñdict⁹ ipse qui hunc mihi aiuz p̃stat: ⁊ licet magis de statu alio gauderẽ iste tĩ fortaſſis est me lior. Nõ semp aut amara obsunt aut ꝓsunt dulcia Qđ quidem scribis in eo te quictu refici solere: at q̃ ideo absentiã egre ferre nõ miror. Est hec ꝓpria ⁊ ꝑpetua vis amoris. At qđ addis ⁊ ꝓfici hoc non mirari fateor nõ possum. Quomodo ꝓficiat imꝑfectus tu videris qui dixisti. Sed est hic quoq̃ nõ inhonestus error amãtiũ: ut sibi quem diligũt q̃lẽ cupiunt talẽ fingant: utcũq̃ se res habeat tua hac opinione gaudeo ⁊ exulto ac repeto qđ oli solitari am vitã scribẽs tũc cauallicẽsi episcopo Philippo me dixisse memini. Siquidẽ in hoc erras gaudeo neq̃ hunc errorem excidere tibi vnq̃ posse uelim gl'iosum mihi: tibi delectabilẽ: damnosum nulli: ⁊ hec hactenꝰ. Qđ ego autẽ vice v̄sa tua gaudeam sospitate ne dici qdez opus est: eoq̃ magis quo ex urbe nobis rure degentibus indies grauiora nũciant. Hratior est enim inter labores reges. Inter picula securitas. Inter aduersa ꝓspitas. Uale arquade. v. Kal'. Septembꝫ.

¶Ad eundem. Epistola.XVI.

Ncolumitas tua gaudiũ meum est: tedia autem ⁊ tuor langores ac funera vulnera animi mei sunt: sed nõ eges monitis: hũana oia humanitus ferre hoiez oportet. Ad hec na ti sum⁹. Que de impfectione mortaliũ scribis pla ne approbo. Nihil est v̄ius. At qđ addis te ex me ⁊ si nõ perfectionẽ illam ultimã que est paucorum seu nullor hoium perfectũ tm̃ non exiguũ sentire: atq̃ ideo mee te auidũ pñtie. Gaudeo hercle: si sic est: si nimis dixi p̃idem: ⁊ repeto gaudeo sic vide ri: plura scriberẽ. Sed ipse mox adero. Uale mei memor. Arquade. iij. Kal'. Nouembꝫ.

¶Ad Gasparũ Ueroñ. de se. Epla.XVII.

Ura tua de me: ⁊ sollicitudo ⁊ metus amo ris comites nõ sunt res noue: nec icognite uerũ olim non mihi soli: sed oĩb⁹ quoq̃ no tissime: quas nũc tĩ tuis efficacissimis litteris re cognoui. Agerem gr̃as: nisi q̃ vnũ sumus: ⁊ nemo sibiipsi gr̃as agit. Ego ad ciuitatẽ redij: iam tertiꝰ dies est: ⁊ familiolã meam rure dimissaz hodie ul' ad tardius cras expecto: libellos quos ibi habui: mecũ abstuli: domũ ⁊ reliq̃ ꝓseruabit Christus qui sollicit⁹ est mei: quicq̃ a pueritia imo ab utero ma tris mee licet indignũ ⁊ imeritũ me custodit: que si tĩ omnino destinata eẽt incendio: fiat uolũtas dei: mihi decetero satis est sepulchr̃ domus ultima. Nã qđ amor dictat ⁊ tu scribis de inscribendo no mẽ meũ ipso dom⁹ in limine piũ magis q̃ accõmo datũ est reb⁹ atq̃ tẽporibus. Studioſoꝝ nomina mars nõ curat. Nõ est amice nomẽ meũ ut tibi sic alijs carũ uerendũq̃. Neq̃ ego me tanti facio: ut ne dicã bello sed ne pace quidẽ nomẽ meum mul tũ mihi ꝓfuturũ sperem. Totũ igitur deo cõmit tit ut ꝓdixi qui rore pacifico odij hostilis ardorẽ uel lenire uel extinguere potẽs est: vnũ ⁊ si ualde ꝑ perem siluisse uoluerim: si qdẽ hac tua tanta tã tre

Mer⁹ ⁊ cura sũt amoris comites

pida sollicitudie effeciſti: qđ impossibile iudicabã ut plus etiam q̃ soleo: Hasparũ meũ amẽ. Uale ⁊ ꝓ me deũ ora. Patauii. xv. Kal'. Decembꝫ.

¶Ad eundẽ de statu belli. Epla. XVIII.

Itterulã tuã nõ absimilẽ soror legi plenã solliciti amoris ac timoris: gratum hẽo ut debeo. Nolim tĩ te in talib⁹ animo labora re: ⁊ generosas occupatiões tuas interrumpe: fa milia illa mea cui magis longe q̃ mihi metuebaz: inter ipsa tonitrua martis euasit: ⁊ hic deo gratia⁹ mecũ est. Nõ eni tibi nũc aliud scripturus: ſ̃z ut lit terule modũ impleã: subit animũ res noua qdez ⁊ ex parte ridicula stulti scilicet cuiusdã minime stul tũ dictũ bijs inꝑere: dũ quodã tẽpore magni mo tus inter florẽtinos ac pisanos exarsissent: qui pec catis utrorũq̃ crebri nimis ac pene ãniuersarij no bis sunt. Jãq̃ exercit⁹ florẽtinus portis egredere tur: stult⁹ qdã qui per urbẽ nudus ibat specie rerũ mor⁹ inq̃uit: ⁊ qd rei esset: rñsumq̃ a ꝓximo quo dã fuit. An ignoras fatue: ꝓtra pisanos bellum eẽ ſuſceptum? Ad hec stultus. An non ingt belli hui⁹ par erit? quõ ait is qui loquebaꝝ pacẽ cogitaſ: o de mẽs nũc maxime bellũ incipit. Quero tĩ ingt stul tus an nõ belli hui⁹ aliq̃ pax futura sit? Atqui ait alter. Nullũ bellũ sempiternũ est erit utiq̃ pax q̃ñ q̃ sed nũc bellũ est. An nõ igitur ait stultus satius eẽt nũc pacẽ facere: anteq̃ incipet bellũ uel ꝓcede ret? Quid vis dicaz? nisi q̃ si dici liceret ille mihi hoc v̄bo stultus sapiẽs fuisse videreꝝ. Qđ nũc uti nã bij nr̃i bellatores acrius libr̃arent: esset forte ul' non ceptũ uel finitũ bellũ anteq̃ damnis min⁹ ⁊ bellicis calamitatibus p̃meremur: post quaſ utiq̃ pax futura est. Bona illa quidẽ licet sera: que tẽpe stiua esset optima: uerũ aures sanis ꝓsilijs clause sunt utq̃ ait ille: ꝓficitur bello imo deficitur: insa nitur: peccata hominum ꝓfecto oium cause sunt malor: hec hactenus de euentu videbimus ⁊ ex pectabimuſ celestis domini uolũtatẽ. Uale. Pata uii decimo Kal'. Decembꝫ.

¶Explicit liber. xiij.

¶Incipit Liber quartusdecimus. Ad magnificum Franciscum de Carraria Patauii ut dominuz qua lis esse debeat qui rẽpublicã regit. Epistola.I.

Udum tibi vir clarissime scribe re aliquid meditor. Et tu me in terdum more tuo leniter admo nes: ⁊ indignuz esse video inter tot mediocrium ⁊ magnor no mina p̃teriri tuũ nomẽ: ⁊ pater nis ⁊ tuis bñficijs ita de me me ritum ut nunq̃ mihi e memoria dilabi sine ingẽti possit igratitudine: nec vnq̃ certe hactenus lapsũ sit. Scribere igitur est animus: sed vnde incipiam quero nec inuenio. Nã neq̃ vnus est aditus ad in tentum: ⁊ pluralitas herere animũ cogit ut ambi guum in biuio viatorem: hinc crebra nimis in me liberalitas tua ad agendas gr̃as stilũ uocat: ⁊ est sane mos percelebris susceptis amicor ⁊ maxime principum muneribus grates agere: quẽ aliq̃diu ipse tecũ tenui: donec perpetuis ⁊ indies auctis be neficijs: atq̃ honorib⁹ tuis p̃essus: ⁊ pro reb⁹ v̄ba remittere ingenuo pudore p̃hibitus munerũ ma gnitudinẽ quã fmone non assequor mente comple cti memoriq̃ silentio metiri potius q̃ v̄bis inami-

p̃esseris. ego tñ ꝛ gs fuit ꝛ qd dixit q̃si rebus ip̃is interfueri nosse mihi video. ꝓt plane ꝛ nã tumidus ꝛ fortuna qcqd sibi in os amplũ uenerit de me loq̃ oli sibi dilectissimo: nũc inuiso: ipse quoq; iterdum carus mihi: nunc ex merito odiosus. Utriusq; si cãm mutationis ex me queris dicam breuiter Ipse me ꝑpter inimicã suã vitatẽ odit: ꝛ ꝓpter libertatẽ que superbie semp aduersa est. Ego illũ odi ꝓpter multa: sed in p̃mis ꝑpter amicuꝫ sibi mẽdaciũ: cuius ut vno vbo expediã ipse quoq; cũ diabolo pater est. Et de illo quidẽ satis imo nimis est dictũ q̃q̃ ꝛ multo plura si libeat possim: ꝛ nullum timeã nisi quẽ diligo. Ip̃m vo non diligam ut audisti. Et o utinam ipse ꝛ ego simul equo in statu rerũ temporaliũ non ego magꝰ ut ipse hoc enim nouit Christus nollẽ: sed ipse paruus ut ego alicubi iustis sub iudicibꝰ viuerẽꝰ. Cito eni nisi fallor augurio: nõ ego gdez fenix: qõ amore linceos alio gn oculos p̃estringente laudator meꝰ asseruit: uerũ ipse bubo esset aut noctua: hec stomaco idignãte ꝑfuderim. Credũt enim ꝑpter male partas ꝛ male perdẽdas opes sibi omnia licere. Sed est ubi ut copia sic inopia dat animos ad loquendũ. Multis q̃ filẽtiũ indixere diuitie. ¶ Illõ quoq; tuis erat in lr̃is credere te papã optime uoluntatis erga me Uerũtamẽ ꝑpter turbã famelicoꝝ cardinalium: quos de ꝑfundis ad eũ statũ nuper assumpserat: nec uolũtatem in actũ traducẽdã: nec magnificũ in de mihi nunc aliquid te spare. Age vo expleat illorũ sitiz si põt: quã nec tagus certe nec hermus nec pactolus: nec postremo ut sit aureus totus explebit oceanus: de me aũt nõ curet. Ego eni nihil sitio nihil esurio: nisi ut modicuꝫ hoc qõ restat si dabit bene viuã bene moriar: ad qõ utiq; magnis opibꝰ non est opꝰ. Sane si hac duodena uoragine expleta: siue ut loquar rectius irritata nomẽ meum deꝰ suã ad memoriã reduxerit de me disponet ut videbitur haud equidẽ in magno posueri discrimine: siue aliquid magnũ mihi fiat: siue modicuꝫ: siue nihil. Eque ad oia ꝑparatus est animus: ꝛ honores pati didicit ꝛ repulsas. ¶ Qõ si forte q̃n hoc in dubiũ uenire põt qd cupiã seu qd ueliz roger. Ad p̃mũ rñdebo me nil cupe eoꝝ que ab homine dari possunt. Ad 2m dicã me nescire ut hijs qui in talibus nec vnã vite totiuꝫ horã posui. Addã tamẽ qõ apõ Ciceronẽ cotta: omnibꝰ uere ingt in rebus qd non sit citiꝰ q̃ quid sic dixerim: p̃elaturã itaq; nulla nolo nec uolui qdẽ vnq̃: similiter neq; aliõ qcq̃ q̃uis opulẽtissimũ cui cure aliquid sit adiũctũ. Satis est mihi vnius anime mee cura. Utinamq; sufficiã: de religis ut libet: vnũ signãter admoneo: ne qua te spes urgeat: ut qõ in tuis nunq̃ faceres meis importune aliqd agas in rebꝰ. Quiduis pene q̃ iportunus esse maluerim oia mihi fere obici: uel ab amico patiar uel ab hoste: mõ non sit dolus malus uel ambitio. Cui hec autẽ loquor? Nẽpe illi qui ꝛ si nõ vultũ certe animũ ꝛ mores ꝛ oẽs reculas ac speculas meas nouit. Illud etiã scito. Si qd mihi forte collatũ erit. cito idipsum alteri ut arbitror ꝓferri poterit. Ego enim iam deliboꝝ ꝛ sentio tẽpus mee resolutionis instare. Heu mihi misero qui non possum dicere que sequunt. Certe ego frater p̃ter nãlem vite legẽ: que nõ est aliud q̃ quidã cursus ad mortẽ breuis ꝛ lubricꝰ pene oculis video me indies ultra etiã etatis exigentiã ad extremuꝫ rapi ꝛ uehemẽter iminui: atq; vmbre in morẽ euanescere de quo miror quidẽ qr nõ sic virisse video: ut id mihi deberet accidere. Christo aũt teste non doleo: immo vo si p̃o peccatis meis mihi accidit: ualde etiã gaudeo. Ita enim ꝛ vbo ꝛ scripto dudũ a dño poposcisse me memini: ut debitũ meũ in hac vita q̃tũ mihi possibile sit: ꝛ in hijs membris exigat anteq̃ tẽpus ueniat egestatis: si qõ sepe petij semel assequor bene est. Uale.

¶ Ad eundẽ de ijsdẽ rebus exp̃sius. Epl'a. XIIII.

Tamice quẽ hijs oculis nunq̃ vidi: mirũ dictu noui meliꝰ q̃ multos eorũ cũ quibuꝫ plurimos annos egi. Cui rei cã est in ꝓmptu. Nempe oculos illos quibꝰ magis cernimꝰ in te altius defixi. Siles qdem ꝛ filẽtij cãm scio. Nõ scribis: qr nõ potes qõ optabas scribere. Noli obsecro. Noli dãno dãnũ addere. Loquor iproprie. Nullum est dãnũ cui aliud addi possit. Dãnũ mihi nõ leue est: solito litterarũ tuarũ solatio caruisse An tu etiã me non nosci? Sepe equidẽ dico ꝛ scribo eoq; fidentius quo certius uerũ scio. Nil est oi no qõ cupiã nil qõ sperez: nisi bonũ vite huius extum: legi eni ꝛ exptus sum ꝓcupiscibilẽ appetitum infinitũ esse: nisi rõne comꝑmat. Id iam ꝑdẽ videor fecisse. Qõ si florenti fecerã etate qd nũc reris? Nẽpe senilis auaritia stulta est: nec minus ideo q̃ quotidiana sit: imo ꝓtra quo cõmunior eo stultior. Auaritia senilis
Nã quid oro dementius q̃ decrescẽte via augere uelle viaticũ? cũq; iter longum securus inceperis in cõspectu hospitij trepidare? Scribe ergo aliqd queso ꝛ si nõ magni lucri: at magni gaudij. Scribe te sospitẽ ꝛ mei memorẽ satis est: q̃uis auaritie nihil satis sit: amicitie satis est incolumitas atq; prosperitas amici. Scribe qd de teipso statuas: an in turpi exilio illo mori: an florentissimã tandẽ in patriã reuerti. Scribe deniq; qcqd vis: mõ aliqd scribas: ꝛ signa note manꝰ aspiciens te viuẽtẽ ego ac ualẽtẽ sciam. ¶ Credis fortasse: qr res apud põtificem segniꝰ ꝓcedit me uel pudore obrutũ uel mero re. Absit a me hec tam lenta fragilitas. Absit a te hec tã dura credulitas. Maiora sunt oportet que me dicã deijciant: sed moueãt. Eqdẽ audita ꝑmotionis eius fama dixi mecũ: hic vir tui amãtẽ se dicere ꝓsueuit: posses aliqd sperare si esses illoꝝ vnꝰ qui vndecũq; apparenti spei cupide manuꝫ dant. hoc vnũ nihil amplius: donec suauissimã ipsiꝰ epistolã accepi: ꝛ qualẽ vir ab equalibus meis expeterẽ: que q̃uis ꝛ spei magne ꝛ pollicitationis multiplicis pena esset: non me tamẽ ulterius perpulit q̃ ut ei per litteras gratias agens ꝛ penitus nihil petẽs totũ sue ꝑmitterẽ sanctitati. an non satis superq; satis est mihi: q̃ christianoꝝ pater ad me p̃mus ipse sic scripserit: ut nemo melius sit: q̃ tu qui lr̃as aplicas dictasti: in quibus ego ꝛ ingeniũ tuũ ꝛ filij tui qui meus est filius digitos recognoui: quasq; cũ predecessoris sui lr̃is ut thesaurũ seruo: ꝛ quoties gl'iari familiariter cũ amicis nolo illas ꝛ has simul ꝓfero: ꝛ vide inq̃ quid mihi scripserit duo ex ordine vicarij Jesu Christi. Si quid preterea me optare putas falleris: uel si quid etiam idigneri. ¶ Credo erga me piam põtificis uolũtatẽ. Neq; ego in cõmunibus etiaz amicitijs aliud quero. Nam qui utilitatẽ solã ex amicis querunt feneratores amicitie non cultores sunt. Ut mutata autez sit uolũtas quodq; in rebꝰ fere oibꝰ accidit: stando

Cicero

ꝑtentus ero: plus enim quibusdã vna uox q̃ alijs ẏba longissima ꝓfuerunt: maiorq̃ est vis in aio audientis q̃ in eloquio portãtis gsgs ille sit. Nẽpe ut repetã qͦ dicere soleo: fauilla interior sit oportet quã flando excites ⁊ in flãmã erigas. Aliogn extinctũ in cinerem ne gcq̃ flaueris. Spo ego: immo quidem scio in te non modo fauillas ꝓsopitas: sed lucidas ⁊ ardentes. flãmãq̃ insuper virtutis eximiam ⁊ capacẽ omnis boni animũ: cui omniuz que audierit aut viderit nihil excidere soleat. Sẽ si q̃tum epl'a vna clara illa quidẽ ⁊ que claro texta eẽt igenio. Marci scilicet bruti ad Marcũ Tullii Ciceronẽ tibi animũ accenderit virtutẽ: ut diu vir aliud loq posses: ⁊ sepe tacitus mecũ dixi: hic nisi virtutis esset amicꝰ: nunq̃ tã uehementer hoc tã breui virtuoso licet elogio moueret. Sepe etiã ipse mihi gr̃am habui qui tibi illã epl'az ꝓcurassez ⁊ obliuione senioq̃ obrutã renouassez. ¶ Ante tñ q̃ aggrediar qͦ institui ẏbum vnũ Ciceronis ipius tibi ut arbitror non ignotũ inserã: quo auidius audias q̃lis esse debeat reipublice gubernator cũ ꝓs audieris q̃ ⁊ ipse deo carus q̃q̃ deo cara sit ipsa respublica. Ille ergo reipublice liber sexto. Quo sis africane ingt alacrior ad tutandã rempublicã sic habeto: oibꝰ qui p̃riam ꝓseruauerint adiuuerint aurerint: certũ esse in celo diffinitum locuz: ubi beati euo sempiterno fruanr̃. Nihil est enim illi p̃cipi deo qui omnẽ mundũ regit: qͦ quidem in terris fiat acceptius: q̃ concilia cetusq̃ hominuz iure sociati. que ciuitates appellanr̃ harum rectores ⁊ ꝓseruatores hinc ꝓfecti huc reuertũtur. Erat autẽ fictum illud in celi arce colloquiũ. Quis igitr̃ nisi ualde duri cordis ⁊ virtutis osor: felicitatisq̃ cõtemptor nõ hoc appetat labores ⁊ hec p̃mia? Quã uis enim paganꝰ sit qui loqtur: non abhorrẽs tñ est a christiana ẏtate ac religiõe sententia: ⁊ si in creatione hoium siue animarũ diuersus sit eoz loquẽdi modus ⁊ nr̃. Nũc peragam qͦ p̃misi: ⁊ q̃lis eẽ debeat patrie rector expediã ut hoc uelut in speculo tete intuens: ubi te talẽ videris: q̃lem dico: qͦ p sepe facies: gaudeas ⁊ virtutũ bonorũq̃ omnium largitori deuotior fias: atq̃ indies obsequentior ⁊ ingenti nisu per difficultatũ obices assurgas usq̃ ad illũ gradũ quo ire altius iam nõ possis. Si q̃ñ aũt deesse tibi aliquid senseris faciem ipse tuaz: ut sic dicã perfrices ⁊ manu opum fame frontem tergas teq̃ ipso formosior uel certe nitidior fieri cures. ¶ Sit ergo hic rector in p̃mis amabilis: nec bonis formidabilis: malis enim formidabilis necessario sit oportet: si iustitie est amicus. Non enim sine cã gladiũ portat: dei enim minister est ut ait apostolus. Nihil est aũt stultius. Nihil a p̃ncipatus stabilitate remotius q̃ uelle ab omnibꝰ formidari: q̃ uis qdam ⁊ ueterũ p̃ncipum ⁊ nouoz nil magis optauerint q̃ timeri: ⁊ nulla re alia posse impiũ tenri q̃ metu ⁊ crudelitate crediderint: qͦ ꝓnominati de Maximino impatore barbarico lectũ est: quoz opinionibus nihil est a ẏtate remotius: amari expedit nõ timeri nisi eo modo forsitã: quo pius filiꝰ bonũ patrem timet: omnis metus aliꝰ eoz ꝓposito est aduersus. Regnare enim diu uolunt: securiq̃ vitã agere: utiq̃ p̃riũ est metui: utriq̃ ꝓsentaneũ est diligi. Et diuturnitatẽ ⁊ securitatem aufert metus ꝓfert utrãq̃ beniuolẽtia: quoq̃ plus fidei dicto sit audiendus Cicero: imo quidem Ciceronis ore loquens ẏtas audiẽda est. Omniũ inquit rerũ nec aptius est quic q̃ ad opes tuẽdas ac tenendas q̃ diligi: nec alienꝰ q̃ timeri: nec mlto post. Malus enim ingt custos diuturnitatis est metus: contraq̃ beniuolẽtia fidelis uel ad ꝑpetuitatẽ utq̃ eẽ sibi rez cordi scias. Idẽ alibi. Carũ esse ciuẽ bene de republica mereri laudari coli diligi glorioſuz est. Metui vo ⁊ odio esse inuidiosum detestabile ibecillum caducũ. Jõ loqui de securitate non attinet: q̃ metu tolli atq̃ extingui: nemo tam rudis: ignaruſq̃ rerũ est qui nesciat: hic occurritur a gbusdaz metũ hunc in subditis esse non in regnante firmantibus: quo non ipsius ſz illoz securitas quatiatur. Quibꝰ ego pro rñso notissimum illud obijciã laberij equitis romani docti viri ac prudentis in Juliũ cesarem. Necesse est multos timeat quem multi timẽt: qͦ dictũ quo plus habeat viriũ dicto alio simili ⁊ ipsiꝰ quem sepe nomino Ciceronis auctoritate firmandum est. Etenim ingt qui se metui uolẽt: a quibus metuentur eosdẽ metuant ipsi necesse est Huius sententie rõnez ne uos imitari pudeat ab ennio mutuatur. Preclare enim inquit Ennius quẽ metuunt oderũt: quẽ quisq̃ odit pisse expetit. Addo ego q̃ q̃sq̃ expetit fieri studet. Et quid multi aũt ualidis urgenr̃ affectibus vir differri potest. Que q̃uis ita sint fuerunt tamẽ ⁊ sunt usq̃ hodie qui dicant. Oderint dum metuant: fuit hoc attei ẏbum crudelissimi tyranni ab euripide relatũ. Jd quotidiano usu Gaius caligula nihil atreo mitior suum fecit: nec inuentori faustum: nec sequacibus. Quo etiam uti solitũ Julium cesarem opinari aliqui ⁊ dicere uoluerunt: mirũ certe si uerum. Nam ipse quidẽ preter gl'ie ⁊ impij appetitũ in quo multus ne dicã minimus fuit. Omnia fecit qbus esset amabilis potius q̃ timẽdus: quadam hinc mãsuetudine atq̃ clemẽtia: hinc munificentia ⁊ liberalitate mirabili: cũ e toto impio oibusq̃ victorijs nihil sibi retinuerit: qͦ magni testãtur auctores preter dispensandi potestatẽ. Ad veniã vo tam facilis fuerit: ut de eo Licero idẽ scribat: q̃ nihil soleret nisi iniurias obliuisci. Nobile quidẽ vindicte genꝰ est parcere: nobilissimũ obliuisci: ut id sibi pro supmo nature bono suus ille nũc amicꝰ viuit hostis attribuat. Quid multa usq̃adeo hijs virtutibꝰ ut sileã reliquas abundans fuit ut nemo magis. Et si ex hijs p̃mia nõ sat digna ꝑceperit. Siquidẽ ab hijs ipsis quos opibus atq̃ honoribꝰ summis expleuerat: quibus victor oẽ ius victorie omnes inimiciti as: iniuriasq̃ remiserat interfectus est: nec eũ liberalitas iuuit: nec clemẽtia ut nõ imerito sibi pacuianum illud in funere canereṫ. Men seruasse: ut eẽnt qui me pderẽt. Quibꝰ ita se hũtibꝰ queri põt: que nã sibi odiũ cã ꝓflauerit? Nẽpe odio ꝓiuratio illa nõ caruit. Ego nullã inuenio nisi violẽtiã q̃dã elationẽq̃ ai: q̃ supra patriũ morẽ sese attolleret: q̃ minꝰ gauderet honoribꝰ: ⁊ dignitates idebitas usurparet. Nõdũ assueuerat Roma cesareos fastus pati: quos postea lõge dispiũ tales tulit: ut facta collatiõe mira illa videri posset hũilitaſ. ¶ Si illũ igitur talẽ virũ nulla potẽtia nulle opes aduersus multorũ odia ꝓtexerũt: restat ingrere quibus amor artibus sit querendus: q̃ñ ut odiuz ruine sic amor p̃rij cã est: illud p̃cipitat: hic sustentat. Quid hic dicã: nisi vnã eandẽq̃ rõnẽ esse amoris publici que ꝑuati est. Ego ingt Anneꝰ Seneca tibi mõ-

Qualis debeat esse urbium gubernator Aplius

grauior culpa est clara principia deserentis q̃ nõ incipientis: uerũ ille ut dixi inter medios apparatus talami huius euasit: seq̃ ipsum deuotis insultib⁹ festinata morte subduxit. Ego aũt putas ne optare desierim: ut bene eant res humane? Non optare edepol desij: sed sperare. Ille enim mihi vir vn⁹ aptissimus videbatur efficere qõ optabã: quẽ nec ignorantia nec ignorantie soror inexperientia excecasse: nec delitie infames affectusq̃ feminei enervasse debuerãt ut ad eum ipm scripsi latius. Fuit ille uere vir optim⁹: ⁊ ad omne bonũ opus si fineret expeditissim⁹. Sed magna rara q̃ res est valde pseuerãtia generosi propositi. Inter tot subdola ⁊ uaffra psilia tot uoces dissonas: tot aduersos flatus stabilẽ se tenere quid est aliud q̃ ptra uẽtũ nauigare feliciter qõ ab vno hoie pstari posse difficile: seu vius impossibile factu est: fit quidem illud interdum multor auxilio: multoq̃ remigũ sudore qui illi quẽ nomino nulli erant. Omnes in ꝓriũ nitebantur: oẽs uentum sequi: oẽs ire in scopulos ⁊ in naufragium cupiebant. Quid vn⁹ ille tot inter aduersãtia potuisset? Sed qd loquor? pene ipe dirimere alienã culpam labor potuisset: ille oia cunctis licet obluctantib⁹ si plene uoluisset: uoluit quidẽ non inficior: sed lẽtius q̃ tante rei pondus exigebat. Flecti itaq̃ se sinit pessimam in partem ⁊ ut malis hominib⁹ placeret Christo displicuit ⁊ Petro: bonisq̃ omnib⁹. Et quibus hominib⁹ deus bone noluit placere? Nempe hijs qui ⁊ sibi displicebant: ⁊ quibus ipse utiq̃ nõ placebat: nãli iter virtutẽ vitiũq̃ odio: o felix si ptemptis ⁊ qõ maxime suum erat auctoritate compssis suasoribus impijs generoso pncipio inhesisset eternũ iter clarissimos numerãdus si ut qõ flebiliter nuper scripsi flebili⁹ nunc rescribam: ipsa in morte que proxima imo cõtigua illi erat qõ ita eẽ scire debuerat: qr cum in oĩ etate de morte non cogitare stultitia magna sit: tũ in senectute demẽtia atq̃ insania summa est: ipa in q̃ in morte grabatulũ suũ ante arã Petri apostoli cui⁹ hospes erat ac successor ferri iubẽs ibi tranqllam ⁊ bone uolũtatis animã emisisset: deũ hoieq̃ testatus si vnq̃ inde discessum esset nõ suã culpaz: sz eor fore qui tam turpis fuge inuenirẽtur auctores. Nesciuit hoc agere uel nequit uel ut est dictũ noluit: utiq̃ enim ⁊ poterat ⁊ sciebat. Sic culpas multor infamiũ in se vrit: quor psilio qõ bene egerat male euertit. Remitte illi: misericors Jesu Christe hanc animi mollitiẽ atq̃ fragilitatez: ⁊ hanc ⁊ alias culpas oẽs ⁊ delicta iuuẽtutis eius ⁊ ignorãtiã hanc senilẽ ne memineris: qr ut nũc sunt hoies vir meo quidẽ iudicio bonus fuit. Ego illũ oculis qõ memineri nunq̃ vidi: ⁊ si a pdecessore suo missus sepe mediolanum fuerit: dũ ibi agebã: sed nec dominor curias nec loca publica frequentans intra claustrũ beatissimi hospitis mei Ambrosij me tenebã: animo autem eũ vidi ⁊ diligẽtissime ptemplatus sum: ⁊ ut apud nos auditu⁹ est sanctitatis eius fama nunc maxime celebrat: ⁊ miraculis claret: qõ nulli ex predecessorib⁹ suis hijs nouissimis accidit. Nihilominus tamen adhuc sancto illi viro detrahitur ab hijs ipsis: vnde me solor: quibus ego peccator ut dixi nõ nisi propter ueri odiũ odio sus sum. Ille aũt dictu mirũ ob hoc solũ: q romanos cardinales discolos ⁊ errantes Romam: hoc est in domũ propriam reduxit: ⁊ reducturus iterũ timebatur cardinalibus ipsis nõ ut reor oib⁹: sz olum pessimis odio erit eterno: qõ nihil est aliõ: q̃ si cecus pia manu fouea eductus ancipiti sueq̃ domus ad hostiũ directus perpetuo directorẽ suum oderit. Itaq̃ quẽ aliter nequeunt linguis feriũt vipereis. Sed eor virus faucib⁹ impijs inheret. ipi autẽ quẽ feriunt hoc non nocẽt: utinã nõ plus alio nocuissent: sed nec alio nocuerũt virũ optimũ pessimor e collegio excludẽtes: quo nihil illi gratius agere poterant: nihil acceptius. Nullũ est eni fere grauius suppliciũ q̃ inter dissimiles moribus cõuersari. Felix ille nũc igitur ⁊ securus quos pseutes sprevit eorũ ex alto maledicta ptemnit. Nulla enim tã clara virt⁹ vnq̃ fuit que detractatoribus careret. Et Christus ipse detractatores habuit: ⁊ Maria: quid sperare queant alij? Redeo autez ad inceptũ. Si igitur qñ ille spem meã maxime tunc florentem sic repetẽte destituit: neq̃ de hoc pontificib⁹ nostris aut pncipibus cura est: deus ipe hãc mihi qui põt restituere ut in statu bono seu saltez tolerabili relinquerẽ res humanas: q̃ putas let⁹ morerer? põt ille quidem oia sed hoc vnũ peccatis nostris offensus puto nolit: ⁊ merito. Certe dũ ad iuuentutez nostri temporis ⁊ anime vitijs ⁊ corporis habitu deformatã respicio: sigd bone spei esset abijcio. Fuit quidẽ hec nostra etas incipiens: ⁊ si non bona que utrũq̃ tamẽ ferri posset: post mediũ in oẽ dedecus atq̃ flagitium plapsa visa est nobis ad fundũ miserie peruenisse. Quid vis dicã huĩ⁹ finis initium est sequentis tã nulli honesto studio dedite totq̃ pbris ac uanitatibus obrute ut q̃tũ fructus ex flore pijcitur nostrã excusatura videat etatẽ: meq̃ peniteat pudeatq̃ vixẽdo in hoc tẽp⁹ incidisse quo hec: videãq̃ utinam non videre: sed aut tempore ab hijs semot⁹ aut loco: uel ante hos triginta annos obijssem: uel apud seres siue indos hoc vite studiũ pegissem. ¶ Ut vo iam tandẽ omittã magnifice loqui: cum sim ipse puificus: ego qdẽ cũ presentis seculi tedio ingẽti nec futuri melioris ulla spe senesco: ⁊ ualde indies ad terminũ appropinquo: ita ut cõpertum habere videar rem differri nõ posse: hoc mihi etas ipsa iam suadet ⁊ turba egritudinũ persuadet: quibus hoc tẽpore preter solitũ obsideor ⁊ oppugnor. Quidni autẽ cupiã dissolui ⁊ si celitus datur: esse cũ Christo: cũ ubilibet mõ non apud inferos esse optẽ ut hinc abeã: ⁊ de publico hacten⁹: priuatum vo qõ optabã bonum erat quies animi: quã mihi põtifex ille sanctissim⁹ non tantum pontificialiter sed paterne per litteras spondebat ac nũcios prestitisset q̃ non dubito qõ in se erat: q̃uis illam prestare non sit hominis sed dei: ab eo igitur illã peto. Et tu edoctus ad plenũ quid pro amico metuas: ⁊ quid optes nihil vnquã pro me hominẽ roges: sed Christum ora: obsecro ut qui mundi statũ qualem cupiebã videre ampli⁹ non spero miserabilis anime mee statũ sic cõpositum ⁊ tranquillum videam ut securus ac letus ad ueram vitam ex hac morte digrediar. Uale felix iter colles euganeos ubi nunc habito nisi me bella pepulerint: quarto Kal. Julias.

Perseuerãtia

¶ Ad Joannẽ de dondis phisicũ patauinũ. Ep. XV.

Ex mea sospitate te gaudiũ ⁊ honestam uoluptatem percipere vir optime nec nouus mihi nec dubium est. Nec hinc tamẽ equo amplius gaudeas mea hec sospitas non solida: sz

iudicio inseparabil'r sunt ꝓiũcte:ĩmo quidẽ liquet iustitiam eẽ miserico:diã: z mifico:diã eẽ iustitiaz qõ ꝓclare in libro de obitu theodosij impatoris facer ait Ambꝛosi⁹:ut iã non ꝓiuncte tãtummodo sed vnũ sunt. Nec ideo tñ illud exigit: ut siccarijs ꝓditorib⁹ atqꝫ ueneficis:ceteriſqꝫ id gen⁹ ipunitas tribuat:ne dũ in paucos misericors vis videri:sis crudelis in plũmos:sed ut leuitate lapsis atqꝫ erro re:si sine exempli piculo fieri põt misericordia non negeꝯ. Alioquin fieri põt ut nimia misericordia z indiscreta leuitas:sit magna crudelitas. ¶ Illõ ꝓterea ad amorẽ ciuiũ ꝓmerenduz efficax:si rector populi nõ iustus mõ:sed bñficus sit in suos: qõ si non possit in singulos at salte in vniuersos: vir est eni qui diligat a quo boni nihil ul' publice uel ꝓuatim speret:de amore illo loquor quo amanꝫ ꝓncipes. Amicoꝝ eni alius qdam amor est sese ꝓtent⁹: nilqꝫ uel postulans nec expectans. Hoc in gñe est tẽploꝝ refectio: z publicoꝝ edificioꝝ: in quo qdez añ oẽs laudat⁹ est Augustus cesar/ut eũ merito ti t⁹liu⁹ tẽploꝝ oium ꝓditorẽ aut restitutorẽ dicat: zipse qõ tranqllus ait:iure sit gl'iat⁹ urbẽ se marmoreã relinquere quã lateritiã accepisset. Hijs ac cedit z muroꝝ urbis edificatio:que res in primis clarũ nomẽ aureliano pepit truculento. Alioqn z sanguinario ꝓncipi:qui cũ nõ amplius qꝫ sex ãnos eosqꝫ non integros impauerit:in tã paruo tempore muros urbis Rome quos usqꝫ nũc cernim⁹ sic ampliauit:ut sicut flauius uopiscus historic⁹ illoꝝ credo tẽpoꝝ mensurã secutus ait qnquaginta ꝓpe milia passuũ muroꝝ eius ambit⁹ teneant. Qua in re maioꝝ industrie gꝛaz habe:qui hanc tibi partez sollicitudinis abstulerũt:ut nesciã an ulla usqꝫ uel exterarũ urbiũ ul' nostrarũ muris meliorib⁹ cincta sit qꝫ patria tua est. ¶ Nec minorẽ ego illos curã viarũ qꝫ muroꝝ habuisse arbitroꝛ: z si eni muri tu tũ ꝓsidiũ bello sint vie sunt pacis gratissimũ oꝛnamẽtũ: hoc interest q muri in lõgum euũ mole sua stant: vie autem assiduo usu hoium z ꝓsertim egs atqꝫ ante oĩa nr̃is hijs tartareis currib⁹ deterunt: quos ego fateoꝛ pro virili parte optarẽ nondũ Erithonius inuenisset. Ita nõ vias tantũ sed domorũ fundamẽta atqꝫ in eis habitantiũ z boni aliqd mẽ teuoluẽtiũ coꝛda ꝓcutiũt: hijs tu nunc igitur opez fer longa etate ꝓualsis: tuũqꝫ auxiliũ tacita deformitate poscentibus. Nõ te hijs difficilez prebere debes: huius eni non tm̃ pie ciuibusqꝫ tuis es debitoꝛ: cui z patrie decoꝛ: z ciuiũ honesta solatia cure eẽ debent: suntqꝫ nõ dubito: sed idipm̃ tibi etiã debes. Ex oibus nãqꝫ non modo ꝓncipibus: sz cuiuscũqꝫ status hominib⁹ aliũ non videoꝛ vidisse ꝓter vnũ clare memorie genitorẽ tuũ: qui tam diu z tã sepe: equo patriam ꝓmearet: neqꝫ in nobis morẽ improbo: qbus vnũ studiũ vnaqꝫ reipublice cura est: ciuib⁹ nẽpe fidelib⁹ ꝓspectus boni ꝓncipis p iucũdus est. Curare igit̃ debes: ut qõ libentissime facis securissime facias: ut periculo ac difficultate cessantibus ex equestri nectatiõe facilẽ atqꝫ honestã percipias uoluptatẽ. Cõmitte igitur rem istam alicui viro bono: tuiqꝫ z reipublice studioso. Neu metuas ne famoso oꝛnatoqꝫ hoi officij vilioris iniuria iferre videaris. Animo bñ eni instituto z egregio: ciui nihil vile videbit̃ qõ ad obsequm pie iubeat̃. historiã locus hic exigit. Fuit thebis vir fortissim⁹ simulqꝫ doctissimus Epaminõdas quem si sepolita fortuna que indignos sepe cõcelebꝛat sola virtus attendit̃: aut grecie ꝓncipẽ aut vnum ex paucissimis dixisse non uerear: huic tali viro cum quo manifestũ est pie gl'iam z natã z extinctã fuis se: sic eni de illo vissime scriptũ est infensi ciues qõ crebꝛũ liberis in urbibus est malũ sternẽdarũ via rũ: qõ apud eos vilissimũ habebatur officiũ commisere: ut ul' sic spectatã viri gl'iam obscurarẽt. Jl le nec ferro nec saltẽ vbo ultus iniuriã prõpto animo cõmissum mun⁹ excipiẽs curabo ait: ne tã mihi delati ministerij obsit indignitas: quã ut mea illi dignitas prosit: ut ex abiecto atqꝫ ignobili meas iter man⁹ nobilissimũ fiat. Jd eni vo splẽdida mox admistratiõe sic prestitit: ut despectũ plebeis quo qꝫ negociũ illustrib⁹ etiã exoptãdũ linqueret. Jdẽ ego nũc cuiqꝫ industrio ac fideli viro op⁹ hoc mandaueris enẽturũ spoꝛ: ut certati multi postea idẽ petãt: atqꝫ ita paulati charitate ciuiũ uet⁹ pia iuuenescat. ¶ Unũ nihil nũc pene ridiculũ occurrit: ut scribã: de quo scilicet ꝑsens nup tecũ egi nr̃os iter libellos cũ ad me visendũ tũc uenisses: quẽ honorẽ mihi indignose dignatio tua ꝑstat. Ante oc'os aũt res erat vñ oblata materia est ꝓmoni. Est autẽ talis pia qdẽ tua z nobilitate ciuiũ z fertilitate locoꝝ z uetustate uenerabilis zipa etiã urbe Roma seculis multis antiqoꝛ deniqꝫ z studio oꝛnata z cleroꝛ: ac religionibus z sacris insignis locis: z ad ultimũ prosdocimoqꝫ põtifice z Antonio minore z Justina vgine: qõ qꝫ nec ego reoꝛ ꝓtenẽdũ nec tu reri debes: z te dño ac rectore z virgiliano tãdẽ carmine nobilis: hec urbs nunqꝫ talis tot ꝑclara fulgoribꝰ te spectãte nec obstãte cũ possiſ ceu ruſ horridũ ineptũqꝫ porcoꝝ gregib⁹ deformat̃: passim quocũqꝫ te vteris gruniẽtes audias: solũqꝫ suffodientes aspicias: fedũ spectaculum tristis son⁹. Que nos utrũqꝫ iã lõga ꝓsuetudine toleramus aduene sunt qui arguũt z miranꝫ. Qõ cũ merito oib⁹ odiosum sit: nulli tamen odiosius qꝫ equitantibus esse debet: quibus cum semper importunum sepe quoqꝫ periculosum est dum occursu fedi: z intractabilis animantis equi in stuporem z nonnunqꝫ in precipitiuz impelluntur. de hoc ergo cum tecum agerẽ dixisti statutũ populi uetus esse ne id fieret penam qꝫ abditam: ut porcos in publico repertos auferre uolentibus liceret. Sed an nescis ut homines sic humana cuncta senescere? Senescũt pene iã romane leges: z nisi in scolis assidue legerent̃: iaz ꝓculdubio senuissent: quid statutis municipalibus euenturum putas? Ut statutum illud igitur antiquum ualeat renouandum: z uoce preconia publicandum est: penis uel eisdem uel grauioribꝰ appositis. Submittendi aliqui preterea qui uagantes poꝛcoſ eripiãt: ut uel dño admoniti urbani isti pastores intelligant: non licere eis qõ publice leges uetant omnibus. Qui poꝛcos habẽt rure eos alãt qui rus non habent domi eos includant: qbus autem non est domus nec ciuium domos nec honorabilis aspectũ pie deheneſtẽt: nec famosaz urbẽ patauũ harã fecisse poꝛcoꝝ: q libitũ z licitũ arbitrent̃ friuola ista: fortasse dicat aliqs: ego nec friuola: nec spnẽda ꝓtendo. restituẽda maiestas sua est urbi nobili: z antique: non in magnis tãtũmodo: sz in paruis: nec in hijs solum que ad intimũ reipublice statũ: sed que ad exteriorẽ quoqꝫ ptinẽt oꝛnatum ut oculi etiam partem suam de cõmuni felici-

bus consilium cepi. ¶Hinc exclusis vtor ad amplissimam ꝑnamqꝫ mām tuarū laudum. Nam ꝛ hic quoqꝫ nōnulloꝝ mos est:ꝑncipes laudare:qō ꝛ ipse nōnunqꝫ feci non tam laudati gr̄e q̄ uerita ti obsequēs: ꝛ virtutem laudū stimulis excitās:quibus nihil generosum aium urgere potentius:qua in re hinc laudantis adulatio:hinc ul' maxime inconstantia me offendit. Sunt enim ꝛ qui indignos laudēt: ꝛ qui laudatoſ mira mox animi leuitate vituperent:quo nihil ihonestius: nihil est turpi⁹. In quo qdem maxime Ciceronem noto:usqꝫadeo:ut quē inter oēs scriptores gentiū miror ac diligo in hoc vno pene oderim:ita ille aliquos:sed in ꝑmis Julium cesarez laudū fasce dicaz an ꝓconio onerat an honorat:eūdēqꝫ post ꝓbris ac maledictis iſegtur. Lege illi⁹ epl'as ad gntum fratrem oia ibi de Cesare honorifice dicunt atqꝫ amice. Eiusdem ad atticuz epl'as ꝓcurre:ꝑma ibi ambigua: ultima queqꝫ odiosa videbis: ꝛ infamia:lege ip̄ius orationes q̄s ul' ad ip̄m Cesarem uel eo ꝓsente ad senatū habuit. tante ibi cesaree laudes sunt:ut nec mortali debite nec a mortali ꝑfecte ingenio videātur: sed ꝓgredere:lege libros officioꝝ:oratiōesqꝫ phi lippicas:inuenies nec affectibus odia nec laudib⁹ inferiora conuitia:utqꝫ sic indigno: hec tāta uarietas ꝛ viuenti laus ꝛ defuncto vituperatio oīs attribuitur:pati possem eq̄nimius si viuū vituperasset extinctumqꝫ laudasset. Solet eni moꝝ inuidiam atqꝫ odiū uel extinguere uel leuire:hēt tamē sorte suam quo soleꝫ Cesar:vnum ex oibus magnuz comitem nepotem filiūqꝫ suū adoptiuū Cesarem augustū:qui licet virtute mino: bellica:certe imperio maior fuit:cui imodice laudato Cicero idē in hoc animosio::viuo etiā ꝛ ad ip̄m scribēs imodice maledixit. Inuitus de dilecto mihi viro maximo hec loquor. Sed dilectio: ꝛ maior est vītas. Eqdez sic esse doleo:sed sic est. Hec sum dubi⁹ ad hec illum si adsit suo illo omnipotēti eloquio facile rn̄surum ſz vobis vītas nō mutaꝫ. Id mihi nequaqꝫ cuēturū reor/ut morbo animi laudata vitupem. Ueruz ut vn̄ digressus erā redeā:hac ad tuū collogum igressuro illud occurrit in limine/ ꝛ si uera virt⁹ dignam gl'iam nō recusetꝫ eāqꝫ uel inuitā ut corpus umbra seq soleat:hic vir tn̄ qō iudicijs multis percipe potuisti:presens argui maluerit q̄s laudari: multoqꝫ facili⁹ fuerit iustis hunc reꝑhensionibus q̄s ueris etiā laudibus ꝓmereri. qd igit̄ faciā? quo me vtā? Quem laudare sum vītus reꝑhendere non verer: si tam lata esset reꝑhendendi mā q̄s laudandi. Est fateor ꝺditio ista mortaliū ut nullus oino sit irreꝑhensibilis. Ille perfectus atqꝫ optim⁹ dici pōt:qui paucis ac paruis obnoxi⁹ est. Alge ergo gr̄as deo: qui te talē fecit:ut si equis ingenijs reꝑhēſor tuus laudator:qꝫ euenerint multo disertior sit laudator: sicut e duob⁹ agricolis ꝛ arte equis ꝛ robore ille apparebit insignior cui aruum sors dedit uberius:sicut e duob⁹ nautis omni ex parte paribus felicior erit illi⁹ nauigatio cui ꝓsperiores aure fuerit: ꝛ mare tranqllius:ut te autē reꝑhendere ꝛ hāc collogi l'ialis mām eligere decreuissem nil in te reꝑhēſiōe dignū noueram:nisi vnū illud de quo aliqn̄ multa tecū nullo teste disserui. Qua in re si humiles ac fideles monit⁹ meos exaudire dignabere: rē haud dubie: ꝛ corpori ꝛ anime ꝛ fame tue ꝑsenti: ꝛ uēture gl'ie saluberrimā feceris:vn̄ ut ita ego te nūc al

Augustꝰ cesar

Remocaret reꝑhēſione

loquor::sicut in campo thessalico Cesarē crastinꝰ al loquitur:aut mihi viuo aut mortuo gr̄aſ agas:hic non agā plurib⁹. Intelligenti eni ꝛ sciēti omnia qd opus est vobis? Scis qd uell: ꝛ nil nisi bonū tuum uelle debeo aut possum:teqꝫ hoc ip̄m scire non suz dubius. Sed ꝛ hec trāseo sciēs nec mihi honestas nec tibi placitas esse blādītias. ¶Que cū ita sint labor ut video mihi nunc historie lōgioris eripit: qō ꝛ tibi ut dixi minime placitura ꝛ publice omnib⁹ nota est:ut sub ip̄m scilicet adolescētie tue florēgl'ioso ꝛ magnanimo pie spoliatus sub quo ꝑclara omnia atqꝫ magnifica discere: ꝛ doctrina poteras: ꝛ exemplo eo ipso tempore quo rectoris adhuc ul' maxime indignus videbaris:ad regimē oiuz ꝓscēdisti:cōmissamqꝫ tibi rēpublicā imaturo superante annos industria tāta maturitate tāqꝫ senili cōſilio rexisti:ut in ꝑmis nullus tumultus in ꝑia tāta mutatiōe rerū nulli motus exarserint:ex multa de hinc inopia quā eris insuper:alieni pondus urgebat breui ad magnas diuitias puenires: ut deide paulati ꝛ etate ꝛ expientia rerū crescēs non ciuib⁹ tn̄ tuis egregiū te rectorē:sed exēplar aliarū urbium rectorib⁹ exhiberes: ita ut sepe ego finitimos populos tibi subesse uotis optantes audieri: ꝛ tibi subditis inuidentes:ut tu interim nec tumide insolentie nec inerti deditus uoluptati in hoc vnū vigilantissimo studio incubueris ut te oēs agnoscerēt: sine desidia tranquillū:sine superbia gl'iosuz:utqꝫ in te modestia cum magnanimitate ꝓtēderet. Int̄ multa igitur decora cū te pene ex equo etiaz minimis adeūdū:incredibili humanitate ꝑstareſ:filiaſ tn̄ tuas ꝓquisitis ab extremo terre:ꝑclarissimiſ nuptijs collocasti:perqꝫ idē tēp⁹ q̄s ante alios getis publice studiosus:qō nunqꝫ tn̄ aut populo:dū ciuitas cōmuni ꝓsilio regebatur:aut cuiqꝫ tuorum dū tam diu frena reipublice tenuerūt in animum uenit solus tu ꝑijs in finibus opportunis locis arces multas ac ualidas erexisti. Atqꝫ ad summam sic te in oibus habuisti:ut ꝛ ciues te duce liberi fuerint ac securi:nec ullius sanguis innoxius funderet vicinosqꝫ omnes uel metu uel amore tueqꝫ virtutis admiratione pacaueris:totqꝫ iā per annos florentē ꝑiam serena tranquillitate ꝛ ꝑstāti pace teneris:donec tandē aduersari⁹ humani gn̄is hostis pacis:vnde tale nil timebas bellū tibi repente grauissimū excitauit:qō tāt⁹ amor pacis itrepidus excepisti:diuqꝫ ingenti animo gessisti:spatis: licet destitutus auxilijs. Cūqꝫ tibi id utilius visuz eēt: pacē ꝑstinā alto ꝓsilio reformasti:vno ex actu laudē geminā ꝛ fortitudinis ꝛ prudētie ꝓsecutus: hec inq̄ ꝛ similia multa ꝑtereo:qb⁹ te oīb⁹ tui reipublice aliarūqꝫ multarū rectorib⁹ magno spatio rebus ipsis nec tā tuo qdē q̄s omnium iudicio prætulisti. ¶Qō si te igitur curios⁹ laudare blādum cū res ipsa te laudet: ꝛ reꝑhēdere superuacuū reor: ꝛ ubi log cepi inexpleto ꝑmone silentiū indecoruz:quid in animū uenit dicam:ut describam scilicet qō tibi sine ulla descriptione notissimū credo:sed sciēti etiam interdū ꝓfert admonitio:dū mēs ipsa bene sibi ꝓscia in eoꝝ que probe nouit ꝛ frequēter exercuit memoriā aliquo memorāte reducitur. ꝛ quo passibus suis ibat aliene lingue stimulis urgetur: describā ergo qō sciunt pene oēs:sed dissimulāt: q̄liſ esse debeat cui sue ꝑie cura cōmissa est. Quo ipleri libros posse non sum nescius:ego epl'am ipleſe.

Crastinus

num sit aduertere. Qua te tamen magna ex parte deus liberat: ac nā earum regionum: quibus p̄est des ubertate que p̄estat: ut sepius alijs subuenire soleas q̄ ab alijs mendicare. Consilium est tamē: ut in p̄speris quoq; parat⁹ sit animꝰ ad aduersa: ꝛ uelut e specula: nō quid est tm̄: sed qd cē possit vigili cogitatiōe p̄spiciat: ne qua eū inopia mutatio rerū turbet. ¶ Hactenus necessaria nescio an plꝰ an pauciorib⁹ q̄ necesse erat attingeri. Haz illa in viscerationibus ac ludis circēsibus: ꝛ ferarū pegrinarū exhibitione luxuria ad nihil utilis delectationē solā ac libidinē oculoꝝ hīs breuē nec honestā quidē nec honestis dignā oculis: q̄uis insano pessimoq; rerū iudici vulgo grata repudianda tamē est penitus: ubi nō satis possū romanoꝝ ueterū sapiētiā admirari: qui cognoscētes rei uanitatē: ut per ambitionē populo cari eēnt: nō verent in hanc rabiē v̄tendū: in alios usus errariū exhaurire: de qua re si loq uelim: ꝛ qui duces in hoc lubrico suis tp̄ib⁹ lapsi sunt: ꝛ furores singuloꝝ exequi lōga nimis ꝛa p̄posito semota erit historia. Itaq; ad inceptū redeo. ¶ Si qñ igitur rector populum suū grauare aliq̄ in parte decreuerit: qó nunq̄ debebit uelle: nisi statu publico urgente: ita id faciat ut eū oēs intelligāt: cū necessitate luctari: ꝛ inuitū facere: ac nisi res cogeret libēti⁹ cessaturū. Erit ꝛ si bi gl'ie igenti: si in exactione publica aliqd ipse de pp̄rio p̄tulerit: ꝛ populi moderator eē se vnum e populo pia moderatiōe p̄bauerit: qó senatum romanū bello punico secūdo p̄silio ac suasu Ualerij leuini p̄sulis multa cū laude boīum fecisse p̄ditus memorie est. Quicqd deniq; fuerit leniorē semp ꝛ leniorē in partē v̄gat exactio: ꝛ illó ꝛ si ut dixi non breui admodū p̄ncipis optimū tī v̄bū e memoria nō discedat: qui p̄sidib⁹ onerādis tributu, puincias suadentib⁹ rescripsisse legit̄: boni pastoris esse tondere pecus nō deglutire. Qó si dictū de puincijs iure laudaī quid de p̄ia sentiēdū? Proinde qm̄ te nō nisi bonis ꝛ illustrib⁹ cōparatū ueli: hos imitare obsecro: atq; hoꝝ exēpla cōplectere: qui reb⁹ ac v̄bis clarā laudē iustitie meruerūt: oblata tibi igit̄ ab exactorib⁹ tuis magni cuiuspiā lucri: spe Antoninū piū tibi aio p̄pone: de quo scriptū est: q̄ nūq̄ letatus est lucro quo puincialis opp̄meret: quāto igit̄ min⁹ ciuis. Simil'q; p̄stantiū: cui⁹ dictum est laudabile: meli⁹ publicas opes a p̄uatis haberi q̄ ītra vnū claustrū reseruari: eiusq; dicti duplex est rō. Hā pl'iuz ꝛ intētior est custodia: q̄ vnius ꝛ simul utilior: q̄ p̄uati de pecunijs per idustriam lucrū captant: que apó vnū qd nisi iners pōdus ꝛ inutile per auaritiā aceruātur: diuitias aūt populorū p̄ncipū eē diuitias qs nō videt: sicut viceuersa ut ait ille non sibi sed dño grauis est que fuit egestas. ¶ Sūt ꝛ alia leniora ad captandū amorē tī efficacia supbis fateor dura p̄ncipib⁹. Sed ubi se ad humanitatē animus clamauit: ꝛ facilia ꝛ iucunda. Ea vo sunt huiusmodi cōpati: cōsolari: visitare alloq. Habes adrianū rei buius auctorez: de quo ita scriptū est: egros bis aut ter in die: ꝛ nōnullos eqtes romanos: ac libertinos visitauit: solatijs refouit: p̄silijs subleuauit: quiuijs suis semp adhibuit: hec ille. Et quis oro tā imitis est animus qui nō hac tāta dñi sui p̄sertim leuitate miteſceret? Et harū quoq; artiū nullus abundantior est q̄ tu. Illis utere nām q; tuā sequere: sic optato p̄ueniēt vniuersa: oppīssis ꝛ ul'morbo ul'alia clade laborātib⁹ pia mēte cōpatere: ꝛ si potes etiā opē fer ꝛ debes haud dubie tui sunt. Quis nisi impi⁹ atq; imanis: ut suos amet atq; adiuuet exorādus est. Sicut aūt nulla re facili⁹ q̄ clementia: ꝛ liberalitate amor queritur pl'imorum: sic econtra nil potentius ad odium concitandum q̄ crudelitas atq; cupiditas que si inuicem conferantur crudelitas acrior: auaritia cōmunior: crudelitas duri⁹: sed in paucos seuit. Auaritia leuius sed in cūctos: hec duo vitia inmunerabiles tyrānorum ac p̄ncipum perdiderūt: odiososq; ꝛ infames omnibus seculis reddiderūt ꝛ tecum diuti⁹ qdem loq de crudelitate nō attinet: cuius tā non expers modo: sed hostis es: ut nulli difficilius sit cōtra natura niti q̄ tibi crudele aliquid ne dicā facere sed etiam cogitare. Ignobilis est enim ac pusilli: sibiq; diffidentis animi crudelitas ꝛ potestate ultionis oblata nil inultū linquere vitiū a natura hominis ꝛ p̄sertim p̄incipis alienum: cui ulciscendi potestas magna satis est ultio. Unde illud adriani breue dictuz lōgum laudabitur in euum: qui cuidam quē capitalē hostē p̄uatus habuerat adeptus impium trepidanti merito ꝛ extrema omnia metuēti placata fronte dixit: euasisti. De hoc vo nil amplius nisi q̄ summum nature bonum est quātum mihi videt humanitas: sine qua nō modo non bonus quisq̄: sed ne homo quidem dici possit. ¶ At cupiditatē ex animis extirpare difficilius. Quis est nāq; hominū qui nō aliquid cōcupiscat? Illud hortor atq; obsecro: ut qñ honeste ac magnifice vite modo deo largiēte consultum est appetitum concupiscibilez sequi nolis: est enim sitiens semper inexplebilis infinitus cui quisq; obsequitur: dum alienum appetit suū perdit. Miraris fortitā: sic est hercle: qui aliquid ual de cupit: ꝛ id nondū habet: ꝛ qó habet obliuiscit sic crudele uolūtates agūtur in deuia: ꝛ duz lucra cogitant damna nō vident: quo nescio an laborios⁹ maluz aliud habeat vita mortalis. Nec tu tecū nec cū alijs dicas id qó multi solent. Hūc fateor: bñ est: sed quid post multos agam annos: hec quidem superuacua cura est: non de annis modo: sed de vita hore vni⁹ incertis. Abijce prorsus hanc sollicitudinē. Scriptū est. Jacta sup dominum curaz tuaz: ꝛ ipse enutriet: nec dabit in eternū fluctuationem iusto: quid fluctuas? quid angeris? quid sollicitus es: nescis qa domin⁹ sollicitus est tui: bonuz curatorē hēs: nō te fallet: nō destituet. Scriptum est rursus. Reuela dño viā tuam: ꝛ spa in eo: ꝛ ip se faciet. Monachoꝝ dicat aligs non p̄ncipū sunt ista consilia. Qui hoc dicit non intelligit: eo plus p̄ncipes teneri: ꝛ deum diligere: ꝛ de deo sperare quo ab ipo maiora ꝛ plura receperunt. Non spera re eniz minora: a quo maiora p̄ceperis species est ingrati: Ipe igitur qui te pauit ab infantia te pascet ad ultimū nec in se sperantem deseret: qui dū sperare in eum nōdum scires: immo adhuc matris in utero latitantem nō destituit. ¶ Quod si cupiditas uellicat: quam radicitus auulsisse: difficile est monstrabo tibi cupiditatem irrep̄hensibilez generosam: virtutum thesauros ꝛ p̄claram fame supellectilem concupisce: quibus nec tinee: nec fures officiant: nec rubigo: nisi autē uel belli: ut nup tibi: uel aliq̄ ineluctabilis difficultas iciderit gcū q̄ dñis lucra de suoꝝ dānis ostētant: qui est auli-

Contra cupiditatem

strabo amatoriū sine medicamēto: sine herba: sine ulli⁹ uenefice carmine. Si vis amari ama. Sic est hercle. Et q̄uis hic multa ꝛ uaria dici possint: tamen hec omniū summa est. Quid magicis op⁹ est artibus? Quid ꝓcio aliq̄ aut labore? Hz atuita res est amor: solo queritur amore. Quis tam ferrei pectoris inueniri pōt: quē honeste amāti vicē redde re pigeat? Inhonestus eni amor non est amor: sed honesto nomine uelatū odiū: nō amore ſz odio cō pēsandū. Nā turpiter amātē redamare qd est aliud q̄ scelere scelus cōfouere: ꝛ alieni flagitij fieri uelle participē. Igitur hoc omisso ad honestuz illū amorē alterū redeamus. Ex quo utiq̄ magnuz tibi ꝛ honestuz gaudiū nasci debet: qui te tuis ita carum sentias quasi non ciuiū domin⁹ sed pīe pater sis. Q̄ō cognomen antiquor ꝓncipum fere oium fuit: sed quorūdā iuste admodū: quorūdaz iniuste adeo ut nihil iniustius: pater pīe dict⁹ est Augustus cesar: pater pīe dictus est Nero. Ille uerus pater: iste uerus hostis ꝛ pīe ꝛ pietatis. Tibi uerū hoc cognomē obtigerit. Nullus est ciuiū eor dico gbus pax ac requies pīe grata est: qui te alr aspiciat: aliter cogitet q̄ parētē. Id ut factis merituz: euoq̄ ppetuuz sit eniti debes: ꝛ facies spor: facies admonit⁹: oratusq̄: qō iampridem per teipsum facis. Scito aūt hoc tibi pīstare solā posse iustitiam ꝛ ciuiuz charitatē: vis eē uerus ciuiū pater: qō filio tuo vis: ꝛ ciuib⁹ tuis uelis. Nō iubeo ut tantūdez vnūquēq̄ ciuiū ames quātū filiū: sed ut filiū. Nā ꝛ deus ipse summus legifer nō dixit: diliges ꝓximū tuum q̄tū teipm: sed sicut teipm. hoc est pure sine fictiōe: sine utilitatis aut pmij respectu: nuda ac gratuita charitate. Audebo tñ dicē sine pīudicio vioris sententie: ꝛ si non quēq̄ ciuiū: oēs tñ simul ciues vniuersamq̄ rēpublicā nō q̄tuz filiū mō uel parentes: ſz q̄tū temetipm amare debes. In singulis eni caris capitib⁹ singuli sunt affect⁹. in republica aūt oēs: amādi tibi sunt igitur ciues tui ut filij: imo ut sic dixeri tanq̄ corporis tui mēbra siue anime tue partes: vnū eni cor⁹ est respublica cui⁹ tu caput es. Amor autē hic ꝛ lenib⁹ uerbis ꝛ multo maxime pijs pādit actib⁹ atq̄ in pmis ut dicebā iustitie ꝛ pietate. Quis nō amet eni quē pīū: quē iustū: quē innoxiū: quē sui amātē opietur. Q̄ō si amori bñficia accesserint: q̄lia sunt bonorū ꝓncipuz in subiectos tunc exardescit incredibilis quedā beniuolētie magnitudo: quo nexu ad ppetuū dominatū nullus pulchrior: nullus firmior texi pōt. Secedāt arma: satellites stipēdiarij tube: buccine in hostes ista vtanr tibi cū ciuib⁹ nō nisi beniuolētia op⁹ est. Charitate eningt Cicero ꝛ beni uolētia ciuiū septū oportet eē nō armis. Eos aūt ciues itelligo qui ciuitatis amāt statū nō eos qui quotidianas mutationes rerū querūt. Illi eniz nō ciues: ſz rebelles atq̄ hostes publici extimādi sūt: sepe augustū ipsa in mediū res adducit hui⁹ est notissimū illud gſgs pīsentē statū ciuitatis cōmutari nō vult: ꝛ ciuis ꝛ vir bon⁹ est. Itaq̄ qui ꝑriuz vult ꝑculdubio malus: nec ciuiū: nec virorū bonor⁹ nomine dign⁹: aut ꝑsortio. Ijs te aūt artib⁹ nā tua istruit abūde: qb⁹ amor ꝛ beniuolētia queri possint. hec sunt aūt nō ad gl'iam mō ſz ad celū scale: vñ ille bon⁹ pater optimū filiū alloquēs. Cole inquit iustitiā ꝛ pietatē que cū sit magna in parētib⁹ ꝛ ꝓpinqs: tū in pīa maxima est: ꝛ ea vita via est in celū.

Quis amator celi viā q̄ ad celū pgit nō amaret? ¶ Quā male aūt malos ꝛ iniustos ꝓncipes ab oppressis ciuib⁹ arma defenderint innumerabilia sūt exēpla: sed potētissimos ac pessimos attigisse suffecerit. Nā qd gaio custodes corporis germani: quā uis accurrerēt profuerūt? A Nerone eni in extremis casibus stationē militū ꝛ custodes diffugisse cōpertum est: at augusto at Uespasiano ꝛ tito nulle fuerunt necessarie militū cohortes: lege augusti obitū. Nō armatos excubitores inuenies ſz amicos ciues circūstantes: eūq̄ inter ꝓmones amicor tādē in osculis multū amate ꝓlugis nō q̄si expirātē siue extinctū: sed quodāmō cōsopitū cū defuncti cor⁹ oib⁹ plusq̄ humanis honorib⁹ tumulatū ꝓsecratāq̄ memoriā. Uespasian⁹ dū impatorē stātē mori oportere diceret inter manus subleuantiū expirauit. Tit⁹ ei⁹ fili⁹ senatus ꝓcursu ꝛ infinita grā rū actiōe post obitū celebrat⁹ est: acerba qdē ſz pacifica morte pūēt⁹: ut de illo scribit maiore hoium dāno q̄ suo. Q̄ō dictū nisi fallor librare bīt memorieq̄ mādare oēs: qui in aliq̄ impio vitā agunt ut mors scilicet eor secura illis ꝛ felix: subditis vo formidabilis ꝛ damnosa sit: quor multi ꝗrio laborant. Sane qua in urbe bij quos memoro multiq̄ alij inermes tranqlle ac feliciter obiere ꝛ honestissima monumēta celeberrimāq̄ memoriā suorum noium reliquere in eadē: ꝛ Domitian⁹ Titi frater iterfectus ab eodē senatu ꝓtumeliosissimis ut scriptū video: atq̄ acerbissimis acclamatiōib⁹ laceratus: imagines q̄ ei⁹ detracte ꝛ solo abiecte nouissime eradēdos titulos: abolēdāq̄ memoriā decretū. Et Galbe caput hosti oblatū suffixūq̄ haste aliis ꝛ calionib⁹ totis castris hostilib⁹ circūlatū: spectaculo ludibrioq̄ fuit oib⁹. Et vitellius apud genionias minutissimis ictibus excarnificatus ac cōfectus: vncoq̄ inde in tiberim tractus est. Silesq̄ casus permulti alij passi sunt. ¶ Unde vo narietas hec mortis aliūde q̄ de vite varietate ꝓueniat? Itaq̄ nō inepte ꝓncipū ille doctissim⁹ Marc⁹ aurel⁹ Antoni⁹: qui in summo iperio pbi ꝛ cognomē obtinuit ꝛ doctrinā enumeratis aliquot ꝓncipū casib⁹ qui se illo in ordine ꝓcessissent: sic ꝓclusit ut diceret singulor fere mortē vite ꝓsentaneā fuisse: seq̄ perinde pacifice moriētiū ex numero fore ꝓfatus est: nec fefellit. Q̄ō si ille vir magn⁹ ꝛ sapiēs dixit: ꝛ sic eē qlibet sapiēs vir cognoscit: qs oino dubitet qn bene atq̄ innocue sit viuendū: tū ꝓpter alia mlta vite decora: tū uel ob hoc vnū maxime ut bñ eti az moriamur: digna hercle hora illa suprema est: que oium ꝓcedentiū annor ꝓpendio cōparet: q̄ q̄ rectis extimatorib⁹ sit momētū illud ad eternitatē trāsitus. Neq̄ vo est mirari qñ ꝛ per lumē exiguū igredimur in imēsam urbē: ꝛ angusta cimba maria ampla penetram⁹: sic per ostiū mortis arctissimū ad infirmitatē tēporū introim⁹: q̄les eni mors hinc animū eduxerit: talē reddet oib⁹ seculis. ¶ Illud iustitie de qua loquor munus eximiū lateq̄ latissimū: ius suū cuiq̄ tribuere: nulli sine ingenti cā nocere: ꝛ cā q̄uis affuerit: ad mīsericordiā inclinare imitatē celestis iudicis eterniq̄ regis morē. Cum misericordia eni oib⁹ necessaria: eo q̄ a peccato nemo ꝓrsus imunis sit: ꝛ ꝓpē fragilitatē nre ꝓditionis oib⁹ ferme sit debita: ꝓsequens est: ut qui uere iustus eē uoluerit ꝛ misericors sit. Q̄uis ergo misericordia ꝛ iustitia ꝑma fronte ꝗrie videant: recto

quã regẽdã tibi deus dedit. Ita eni habe. Nil populo tristi⁹:nilq; molesti⁹:q̃ multos: ꝑcipue indignos supra se videre. vnũ te igit dominũ sciãt oẽs vnũ colãt: vnũ diligãt: vnũ deniq; uereant. Reliquos nõ ut potẽtes: ſ ut a te missos aspiciant qui ubi iussus tuos executi fuerit: ꝑuati sint nulla ꝑdi ti dignitate aut potestate. Nõ loquor sine cã: vidi ꝙ obſuaui magnis in populis: mirã erga dños patiẽtiã q̃uis aspos ꝙ imites: nec min⁹ mirã idignationẽ atq; ipatiẽtiã in eo q̃ pl'es suspicẽ ac metuere cogerẽtur: de quo ipso tecũ quoq; videor egisse dũ me ultimo nisi fallor anno altero rure solitariũ dignat⁹ est iuisere. ¶ De amicis alijs qui nõ opes tuas: sed te tuũq; diligũt honorẽ supuacuũ videri põt: qcqd tibi gsq; dixerit: amicitiarũ cultori integerrimo atq; fidissimo: ꝑsertim cum de hac re sit a Marco tullio elegãti uolumie disputatũ: hec fere oium sũma est. Nihil humanis in rebus amicitia: dulci⁹: nil sancti⁹ post virtutẽ eosq; qui maxime potẽtia ac virtute ꝑpolleãt: maxime etiã amicis indigere cũ gb⁹ ꝙ ꝑspa ꝙ aduersa participẽt. Nã amico turpe nihil expetẽdũ: pro amico nihil turpe faciẽdũ: amico honestũ nihil denegãdũ. Hijs pro fũ damẽto positis debere amicor oia esse cõmunia: vnũ animũ: vnã uolũtatẽ: nec spe ulla: nec metu: nec piculo distrahẽdã: amãdũ amicũ ut se alteruꝫ ꝙ oẽm ꝓditiõis impitatẽ exequãdã: deniq; oibus modis id agẽduꝫ qõ pythagoras iubet ut vn⁹ fiat ex pl'ib⁹. Que ipa nunqd nõ satis lris sacris exꝑssa sunt: ubi iter act⁹ apostolicos scriptũ est. Multitudinis credẽtiũ erat cor vnũ. ꝙ alia vna: nec qsq; eor: que possidebat aliqd suũ eẽ dicebat: sed erant illis oia cõmunia. Et siqs dicat illã amicitiã fuisse credẽtiũ: ꝙ in Christo sese amãtiũ: nec ego de alia loquor: nec amicitiã stabilẽ: nec oino aliqd firmuꝫ reor: cũ nõ Christus fuerit fundamẽtũ. Neq; vo ipi gẽtiũ pbi opinati sunt: posse uerã amicitiã: sine uera sapiẽtia ac virtute ꝑsistere: hãc vo nõ sic accipi debere: ut dixerũt alig curiositate ridicula: nullũ eẽ ul' fuisse sapiẽtẽ. Nõ eni illũ querim⁹ qui nõ est: eo ꝓtẽti sum⁹ quẽ fert humana ꝓditio: ꝙ iter tales eẽ illã de qua loquor amicitiã diffinim⁹: cuius ꝑsumate gdẽ ac pfecte: ꝙ si pauciſſima numerent amicor paria: in gb⁹ ꝑclarissimũ nomẽ bũt: African⁹ minor: ꝙ Leli⁹: tñ est ꝙ becipa cõmunis bonorũ boium amicitia dulcis ac placida: in qua nulla locũ hẽt adulatio: nulla ꝓtumelia: aut ꝓtẽpt⁹: nulla discordia: nulla disceptatio: nisi de amici cõmodis aut honore: sed par ꝙ ꝑsolatio ꝙ quiet⁹. Nihil deniq; in hac fictũ: nihil duplex: nihil occultũ: sed pura oia atq; simplicia: ꝙ apta cũ tali amico cõmunicãda oia dixerĩ: ꝙ ꝑsilia: ꝙ act⁹: ꝙ honores: ꝙ diuitias ꝙ postremo spũm: sanguinẽ: vitã ipaꝫ: qõ pleroſq; ꝙ feciſſe liberal'r: ꝙ hic laudatos merito fuisse cognouim⁹: de gb⁹ nũc agere lõgũ est: de fictis eni uerisq; amicitijs satis multa pro tẽpore dicta sunt. ¶ Procedo itaq; nec ordinẽ sequor: nisi quẽ casus obtulerit: ut cogitat⁹ in mẽtẽ uenitũ: ita eos ad calamũ deduco. Qñ ergo de pietate ac libalitate i amicos dixi aliqd: vnũ hoc iã dicẽ adijciã. Quis hodie maxime uerũ sit qõ ait ille: dant opes: nulli nũc nisi diuitib⁹. multiq; id faciãt callidi illi gdẽ ꝙ vsuti: ꝙ ut vbo utar tulliano: bñficiũ fenerantes: in eos maxime liberales: qui maxime sunt potentes ad gram referẽdã: tu tñ qui de tuis bñficijs nihil aliud petis nisi benefacere: ꝙ ꝓcedẽti ide letitiã ai bene sibi ꝑscij ꝛitũ morẽ ꝛua: erga magis egentes nõ tm̃ de ꝓpo liberalior: sed sine iniuria a diuitib⁹ accipiẽs: qõ paupib⁹ largiaris: habes rei hui⁹ auctorẽ Alexãdrũ ipsũ de quo dixi: adolescẽtẽ egregiũ ac ꝓncipẽ: sic eni ipse faciebat. Nec sum nesci⁹ aduersũ meiꝫ eẽ posse qõ loquor: qui ꝙ si nõ ad inuidiã diues sim: tuo tñ ꝙ paterno munere nullius rei egẽs: que sũme diuitie iudicio meo sunt: at non me: neq; alios sed te vnũ in hoc sermone respicio. ¶ Unũ aliud mihi nũc aium ꝓmit: qõ tibi gaudio eẽ debuerit. Scio qdẽ nõ humilitatẽ in ꝓncipe: ſ magnanimitatẽ solere laudari. Uerũ qsq; ꝑm sensum. Ego utrãq; laudabilẽ iudico: nec sibi inuicez aduersas: ut stulti putãt. Jn hoc eni: ut in multis ꝙ fere oib⁹ vulgo errat. Sũt qui supbũ magnanimũ tumidũq; hũilẽ dicãt: utrũq; eque falsũ: uolo ego ꝓncipẽ inter suos ꝙ in ꝓspitate humilẽ ꝓtra hostes ꝙ i aduersitate magnanimũ: nusq; tumidũ aut supbũ. Est qdẽ q̃ tũ mihi videt ad oẽm virtutẽ ꝑm⁹ gradus humilitatis. Quidã tñ pusillanimes cecigq; nõ se dños credũt: nisi supbiãt: tumeãtq; supra humanũ modũ hinc illa stultor ꝓncipũ ludibria. Gai⁹ caligula vilissim⁹ ꝓncipũ humanis sibi prorsus indebitis nõ ꝓtẽt⁹ honorib⁹ diuinos uoluit: seq; statuis i tẽplo positis: ut deũ adorari ꝙ coli: idigenis etiã salutari gn ꝙ numini suo tẽplũ ꝓpriũ ꝙ hostias ꝙ sacerdotes istituit: ꝙ aureũ simul latiuꝫ. Multa ꝑterea que ꝓseq est tediosum: credẽs scilicet hoc magnitudinẽ augere quo stultitiã detegebat. Quid cõmodo icõmodi⁹: qd turpi⁹? ꝙ hic tñ pessimo filio patris optimi imolatũ est: ut deo ꝙ in habitu herculis oblate sunt statue: qui nõ mõ non de⁹ sed ne hõ qdẽ erat: imo feda ꝓrsus ꝙ imitis belua. Quin ꝙ heliogabalus ipse nõ ꝓncipũ mõ: sed boium spurcissim⁹ adorari cepit: qui oẽs ilico trucidãdi: ꝙ in tyberi ꝙ in cloacas abijciẽdi erãt. Jnuitus fateor: de hijs loquor: ꝙ peccatis ut reor exigẽtib⁹ tales nobis iperatores fuisse vecũdor ꝙ doleo. At nõ q̃ ego cuperẽ: sed qõ res hẽt: est dicẽdũ: ut mihi partib⁹ irasci debeãt: barbari nostri trãsalpini si de eis quoq; qõ sentio interdũ loquar vitate sua dẽte nõ odio. Nõ eni boies odi: sed vitia: eaq; nõ min⁹ imo eqdẽ m'to magis in nr̃is q̃ in alijs: sicut ꝓrio in agro q̃ in alieno lappas ac tribulos ꝙ urticas: sed iactãtiã uanissimã gẽtis inutilis ꝙ ad prẽdicãdũ de se mẽtiẽdũq; promptissime nullo mõ fateor pati possum. ¶ At ne nouã litẽ cũ absentib⁹ ordiar reuertor ad ordinẽ: post hos ergo Dioclitian⁹ adorari uoluit: ꝙ nõ uestib⁹ tm̃: sed calciamẽtis insertis gẽmis romanũ cesareũq; habitũ imutauit: ĩ gẽti nouitate in viro aliogn graui nec incondito: ꝙ qui impiũ tãdẽ getis amore dimiserit. Ad summã vo sic existimo supbiã ꝙ põpas nõ a magnanimitate sed ab ai ibecillitate ꝓcedere: videt eni vilibus ais mor: ut aliqd excellẽtie nacti sunt ad celũ ascẽdisse ut subito sibimet obliti in cogitatibus euanescãt: ac uere magnanimis nil est magnũ: nil q̃ oẽs loco moueat. Jtaq; Cesar augustus ꝓncipũ maxim⁹ atq; optim⁹ nõ mõ diuinos honores nõ optauit: seq; adorari noluit: ſ ne dñm qdẽ dici noluit: ne a liberis ipsis aut nepotibus: imo vo qõ trangl lus ait dñi appellationẽ ut maledictũ ꝙ obprobriũ semper exhorruit: edictoq; illam uetuit: ꝙ ptra facientes corripuit grauiter manu vultu uocc. Fecit

tate percipiãt: ⁊ ciues mutata ciuitatis facie glori
entᵉ: ⁊ gaudeãt: nec se villam sed urbẽ igressos sen-
tiant pegri: hoc patrie debitũ: hoc te dignũ maxie
q̃ tuũ censeo. Et de hoc quidem ꝓ re satis est di
ctũ. ¶ Unũ subide nunc aliud ex hijs oriẽ: ut vijs
publicis intra ⁊ circa urbẽ reformatis paludꝫ in
circuitu ꝓme siccandarũ studiũ sollicita pietate
suscipiaꝫ. Nullo enĩ modo alio pulcherrime regio
nis faciẽ sic ornare potes: ⁊ paludib⁹ hijs obsessos
colles euganeos late notos ac minerue ramis: ⁊
bachi insignis uberrimo palmite nobiles: sic in ue
ram telluris optime speciem reformare: quin ⁊ ce-
reri exclusę pinguia arua restituere: que nũc fedus
⁊ superuacuus humor ꝑmit. Ita vndiq̃ utilitas
cuꝫ decore certabit: tuq̃ multiplicẽ tibi laudẽ vni
co labore ꝓclaueris. ¶ Arripe queso ⁊ hanc glorie
ptẽ: quã maiores tui oẽs seu nõ viderunt seu spre-
uerunt: seu aggredi timuerũt. Tibi tã pio in opere
deus aderit. Nã natura adest utiq̃ q̃ paludes pe
ne omnes altiorib⁹ locis sunt: ut ad infima derua
ri uel in flumina ꝓrima uel vicinum in mare perfa
cile ualeant: quo ⁊ ꝑsentibus terre uber: ⁊ locoruꝫ
forma ⁊ celi serenitas salubritasq̃ pueniat: ⁊ poste
ris uel ob hoc vnuꝫ tui nominis eterna memoria.
Et si autem q̃ indignans sepe audio hijs ocij in-
ertis amatorib⁹ res impossibilis videaẽ: est tamen
q̃ sensus ipse iudicat quodq̃ incole testantur non
possibilis modo sed facilis: aggredere tm̃ vir ma-
gnanime: piũ conatũ ꝓsper euẽtus excipiet. Ne
te indignã vo curã extimes quã se dignã Juli⁹ ce-
sar extimauit: de quo scriptũ est q̃ ad ultimũ inter
multa parabat siccare pomptias paludes ystmũ-
q̃ perfodere montẽ: in quo corinth⁹ sita est: ut ad
orientem arthonq̃ nauigantibus iter compendio
sius redderẽ. Lupeꝫ tantus esses ut ea cura te tã
geret. Nũc paludes tm̃ patrias non distantes ut
pomptie erãt: sed ꝓtiguas positisq̃ sub oculis: dũ
⁊ vita ⁊ sospitas ⁊ etas integra est tuo iussu: ac stu-
dio expurgandas siccandasq̃ denũcio. Utq̃ te in
risum cogam. Ne nil aliud q̃ vba ponere dicar in
hanc rem arculã ipse meã alienigena: in particulã
impẽse huius offero: qd ciuibus debitũ? quid do-
mino? At si forsitan nominati auxiliaris quãtitas
collationis exigiẽ: scies in tẽpore. Nũc illud rñde
bo: qõ augusto quondã cesari libertus suus. Con
fero tibi dñe ad noui opis impensam qõ videbiẽ.
¶ Sane qõ ad viarum curã: de qua ꝑus agebaẽ
attinet eo inter cetera ꝓmptior esse debes: quo ⁊
honestior: simulq̃ facilior cura est. Nam ut audio
publici oli ad hoc redit⁹ deputati sunt: ut sine one-
re ciuiũ: sine tua uel errarij iactura fieri ualeat: qõ
res poscit. Neq̃ enĩ inficior neq̃ ignoro ei cui rei
publice cura cõmissa est summo ope ꝓuidendũ: ut
inutilib⁹ ac supfluis impensis abstineat: ne exhau
stũ uanis errariũ necessarijs nõ sufficiat: nihil igi-
tur effundat: nil oino faciat: nisi qõ ad decus aut
cõmodũ ptineat ciuitatis: cui ꝓsidet aut regni.
Sic ad summã agat omnia ut administrator non
ut domin⁹. Philosophicũ nempe cõsiliũ est in po
licitis latius expositũ: ⁊ usu utile deprehensum ⁊
ꝓsonum equitati. Ceteri enĩ nõ rectores atq̃ ꝓser-
uatores urbiũ sed predones sunt: semp illud ergo
memierit: qõ ab Hadriano ꝓncipe iuste nescio ma
gis an ciuiliter dictum est: de quo elius spartian⁹
ita scripsit. Et in cõcione ⁊ in senatu sepe dixit. Jta

Collesẽ uganei

se rempublicam gesturũ ut sciret: populi rem esse
non ꝓpriam. Jta inq̃ agam omnia: ut rationem
de omnibus redditurus: utiq̃ enim rõnẽ reddere
habet: ⁊ si non hominibus at deo. Et certe rõnari
um impij Augustũ Cesarẽ egrotantẽ senatui red-
didisse notissimũ est: ⁊ qsqs bonam honestamq̃ vi
tã agere instituit: quocunq̃ in statu sit: ita se gerit
ita cũcta circũspicit: ut ⁊ si nulli teneatur possit tm̃
omnibus reddere rõnẽ: cãmq̃ ꝓbabilez: hec est
eniꝫ fere ut vult Cicero descriptio officij quod qui
negligit ⁊ virtutẽ ipsaꝫ negligat opꝰtet. Quid au
tem refert alteri nõ teneri: cũ sibiipsi: sueq̃ consci
entie animꝰ teneaẽ: cui nisi satisfaciat tristis ⁊ anxia
vita sit. Jure ergo laudatur illud non optimi licet
ꝓncipis optimum tm̃ ⁊ generose fiducie plenũ vbũ
in senatu habitũ. dabo inqt tyberius opam ut rõ-
nez factoꝝ meoꝝ dictorũq̃ reddã. En plus aliqd
q̃ qõ querebamus non factoꝝ modo sed dictorũ
rõ. Circa publicoꝝ sane sumptuum parcitatẽ illud
Uespasiani ꝓncipis ꝓsiderare ꝓfuerit: qui licet
multa publice decora liberaliter feciss̃et tm̃ artifici
colũnas ingentes paruo sumptu se in capitolium
puecturũ promittenti: dignũ quidem ingenij ꝓciũ
dedit ad opam non admisit: ⁊ sine inquit me ple-
beculam meam pane pascere: pia ꝓfus boni ꝓnci
pis ⁊ laudabilis cura: omni studio famẽ plebis ar
cere sobriamq̃ simul copiaꝫ comitẽq̃ illius bone-
stam letitiã procurare. Siquidem illud aureliani
ꝓncipis dictũ: Neq̃ enĩ populo ro. saturo quicq̃
potest esse letius: eque ad oẽs populos trahi põt:
quos nõ tam virtutũ: q̃ victualium ꝓfert copia
sic populoꝝ omnium felicitas in corpore potiꝰ q̃
in animo sita est. Ex hac nẽpe sollicitudine nõ mo
do gaudium populariũ ꝓcedit: sed etiã securitas
ꝓsidentium: nihil est enim terribilius plebe fameli
ca de qua dictum est: nescit plebs ieiunia timere.
Jdq̃ nõ tm̃ ueterib⁹ scriptis: sed exemplis sepe re
centibus ⁊ ꝓsertim rome nuper innotuit. Hoc in
genere maxime Julij cesaris laudatur industria:
q̃ ⁊ bellis gallicis atq̃ germanicis huic cure sem-
per intentissimꝰ fuerit: ⁊ reuersus Romã nihilo se
gnior: ad ꝙrirendũ frumentũ necessitatibꝰ popu-
li succursurũ nauigia per frugiferas insulas sedu-
la intentione dispserit. Neq̃ minus augusti Cesa
ris: de quo scribiẽ: q̃ frumẽtũ in annone difficulta
tibꝰ sepe leuissimo interdũ: nullo ꝓcio viritiz popu
lo distribuit. Et hec quidẽ ita demũ uera ꝓncipis
laus est: si nõ adulãdi aio ut multa solẽt populos
mulcere quo patiẽtiores habeãt liberiusq̃ decor-
rent: sed uera ⁊ pia fit pietate: qõ in ipso augusto
clare patuit: qui cũ populũ fame laborantez nunc
ut dixi leui ꝓcio nũc gratuita liberalitate releuas-
set: de vini inopia lamẽtantes acri ⁊ sobria oratio
ne redarguit: ut cõstaret nõ bladũ ꝓncipẽ: sed salu
brẽ eẽ tamãtẽ populi: dixit enĩ urbẽ romaz aque
ductibꝰ abũdare: gbꝰ siti hoiuz eẽt occursũ. Jdq̃ a
Marco agrippa genero suo factũ ait: ⁊ siluit tybe
ri menibꝰ illabẽtẽ: ⁊ reuera nõ est par frumẽti rõ ⁊
vini: cũ illõ vite necessariũ sit semp hoc sepe dãno-
sũ. neq̃ tm̃ hoc minꝰ populo placuisset: uoluptaria
ꝓpe q̃ necessaria plus amãti: uerũ optimꝰ ac ꝓ-
uidẽtissimꝰ ꝓnceps nõ qd delectaret: sz qd ꝓdesset
attendit: hec nimirum cura frumentaria tam ꝓin-
cipum sua est: ut eam malis quoq̃ ⁊ inertibus fu-
isse comperiam ex quo quãta bonis esse debeat ꝓ

Medici Theologi

eroꝝnarũt. Hadrianꝰ Julio celsoꝝ:salino Juliano: neratio ꝓsco:Antoniꝰ sceuola: Seuerus papiniano:Alexãder domitio Ulpiano:Fabio sabino Julio paulo:alijsqꝫ cõplurib⁹:hijs tu semp q̃ꝫtũ etas hec patiꝫ patrie tue studiũ honestasti. Sũt ꝛ lr̃ato rũ spẽs alie ex qb⁹ ꝛ oppoꝝtuna ꝓsilia spari possũt: ꝛ docta colloga: ꝛ ut dicere solebat Alexander fabule lr̃ate. Jtaqꝫ ꝛ medicos ꝛ liberaliũ artiũ magistros ciuitate donasse Juliꝰ cesar legiꝫ. Quib⁹ oib⁹ haud dubie ꝓferẽdi sunt qui eã quã theologiã uocãt sacrã sciẽtiã ꝓfitenr̃:mõ illã ab inanib⁹ sophismatib⁹ icoꝝruptã fuẽt:faciebat hoc aũt ꝓinceps ꝓudẽtissimꝰ ut ꝛ lr̃ati hoies libẽtiꝰ rome eẽnt: ꝛ ceteros ad studẽdũ tãti spe p̃mij iuitarẽt. Erat enim cara res admodũ ciuilitas tũc romana:vñ ꝛ Paulo apl'oꝝse romanũ ciuẽ asserẽti tribunꝰ in cuius illa ptãte tũc erat:ego ait multa sũma ciuilitatẽ hãc ꝓsecutꝰ sum. Tu vir iclite qui rẽ tãtã dare nõ potes hoc saltẽ pstabis:ut doctos honestisqꝫ studijs claros viros:loco ciuiũ tuoꝝ habeas: ꝛ ciuili urbanitate ꝓsequaris. Sic ut urbẽ tuã virorũ illustrium icolatu:studiũqꝫ iã uetustũ renoues ꝛ exoꝝnes:nihil enĩ eque eruditos hoies allicit:ac ꝓncipũ familiaritas atqꝫ dignatio:familiã illã nẽpe clarissimã nõ tã augustus cesar impio q̃ꝫ quictu ꝛ moꝝ comitate ꝓrerat:habuit ergo in sodalitio Marcũ tullium ciceronẽ ꝓmo:ꝓsequẽter Asiniũ pollionẽ. Ualeriũ messalã. Pariũ geminũ florẽtissimos oratores. publiũ quoqꝫ Uirgiliũ. Horatiũ flaccũ: poetas egregios ad quos sunt ipi⁹ ꝓncipis familiares epl'e:qb⁹ ille sũmꝰ hominũ mũdi dñs duobus illiꝭ rusticanis mãtuane ac uenusine originis nõ se eq̃t tãtũmõ:ſz submittit quodãmõ:ne quẽ plebeie familiaritatis vnq̃ pudeat:quã ingeniũ ac doctria nobilitẽt. Quẽ puderet enĩ queso cuius augustuꝫ nõ puderit? Luccã ꝓterea ꝛ Uarũ cremonẽſez habuit: ꝛ Quidiũ sulmonẽsem q̃ꝫ hũc ultimũ suo indignũ contubernio iudicãs relegarit. Habuit ꝛ Marcũ uarronẽ doctissimũ ut perhibẽt romanorũ. historieqꝫ ꝓcez Litũ liuiũ patauinũ:qui tuꝰ nũc si viueret cuiꝰ esset:habuit ꝛ alios multos vno tpe nõ minꝰ q̃ꝫ oibus romanis legionib⁹ illustratꝰ hoc doctoꝝ hoium comitatu. Hã gd tm̃ sibi ꝓferre potuerãt uel trigita gnoꝝ tribꝰ populi ro. ul' q̃dragita q̃tuoꝝ legiões bellatoꝝ:tot enĩ habuisse illũ inuenio:q̃ꝫtũ virgiliꝰ solus ꝓtulit ad eternã famã. Uiuit illa utiqꝫ:cetera piere. Neqꝫ vo tm̃ ex italia: ſz ex grecia quosdã quoqꝫ cesaree fame leuitatis allexerat. Hã gd oro bñ meritis ꝛ insignib⁹ viriſ põt eẽ iucũdiꝰ q̃ꝫ sub iusto ꝛ miti ꝓncipe:ac fauorabili existimatore meritoꝝ vitã agere:vñ illõ opinoꝝ multos hoꝝ iterdũ tua e patria digressuros:ni tu illoꝭ tue notissime benignitatis vinclis astrigeres :laudo egdẽ: ꝛ ꝓbo. armati enĩ tibi ad horã utiles eẽ pñt ꝛ tpale obsequm p̃stare. lr̃ati aũt ꝛ tpale ꝓsiliũ ꝛ mãsurũ nomẽ. Jnsup ascẽdẽdi ad supos rectum iter oñdere atqꝫ ascẽdẽtẽ lingue ulnis attollere:aberrãtẽqꝫ retrahere. ¶ Sz iã satis est:vẽoꝝqꝫ ne nimiũ. Logitauerã icipiẽs te in finẽ ad coꝝrigendos populi mores adhoꝝtari. nũc recogitãs ipossibile ꝓsus eẽ qõ molioꝝ:nec vnq̃ legũ pscidio fieri potuisse nec regũ ꝓpositũ itermisi. Jmpossibiliũ nẽpe deliberatio uana est:uerũtamẽ populi mos est vnꝰ:quẽ dissimulare nõ possũ:quominꝰ te non mõ exboꝝter: ſz obtester:ut moꝝbo publico dexteram tue coꝝrectiõis admoueas:nec dicas:hoc qõ coꝝrigi postulas nõ est patrie mee ꝓpꝛiũ:sed cõe urbiũ multarũ:ptinet enĩ ad decorẽ tuũ:ut sicut tu adeo multa singularia recepisti:qb⁹ inter coetaneos tuos excelleres:sic pꝛia tua singulare aliqd a te recipiat:vñ excellat inter ꝓximas ciuitates. Nosti qdẽ virũ optime in ueterib⁹ sacris lr̃is ita scriptum: oẽs morimur:in recẽtioribꝰ aũt ita statutũ est hoib⁹ semel mori. In secularib⁹ demũ ita moriẽdũ eẽ certuꝫ est: ꝛ id icertũ an hoc ipo die:qõ ꝛ si nusqꝫ eẽt scriptũ nõ minꝰ ideo certũ eẽt:nã nos ideptidẽ admonẽte. Hũc vo an nã ipa an ꝓsuetudine in nãz vsa nobis accidat: ꝛ nostroꝝ moꝝtes sine dolore ꝛ gemitu vix feramꝰ: ꝛ eoꝝ exegas sepe tristi uociferatiõe ꝓsequmur:quẽ morẽ vix tã usq̃ꝫ alibi radicatũ q̃ꝫ in patria tua vidi. Moriꝭ aliqs seu plebeiꝰ ille seu nobilis:qõ ad hoc enĩ attinet:nihil refert:qꝛ nõ minꝰ:sepe etiã magis plebeioꝝ q̃ꝫ nobilium ai q̃tiunꝫ affectib⁹: ꝛ qd deceat minꝰ videt:moꝝ ut iſ ſpũm emisit:doloꝝ imodicꝰ atqꝫ igẽs fletꝰ exoritur hũc ut ibibeas nõ peto:eẽt enĩ lõge difficile: ꝛ foꝝtassis ipossibile hoi: ꝛ si Hieremias ꝓpheta dicat. nolite flere moꝝtuũ:neqꝫ lugeatis sup eũ fletu: ꝛ poeta magnꝰ Euripides in tresphõte scribat:decere ꝓsideratis p̃sentis vite malis:ut in oꝝtu nostroꝝ lugeamꝰ in obitu gaudeamꝰ:ſz hec snia nimis philosophica paucissimis nota est:vulgo aũt ꝓsus in opinabilis ꝛ inaudita. Quid peto igiꝫ dicã:efferẽ funꝰ matrone:cateruati ꝓdeũt in publicũ: vicosqꝫ ꝛ plateas altis cõplẽt icõditisqꝫ clamoribꝰ ut sigs rei nesciꝰ iterueniat facile possit:aut illas in furorẽ vsas aut urbẽ captã ab hostib⁹ suspicari. Jnde ubi ad tẽpli fores est puẽtũ geminaꝫ fragoꝝ hoꝝrisonꝰ ꝛ ubi Chriſto laudes cani siue pro defuncti aĩa deuote p̃ces ul' submissa uoce ul' in silentio fundi debẽt:illic meste reboãt querele: ꝛ femineis ululatib⁹ altaria sacra pulsanꝫ:q: scilicet moꝝtuꝰ sit moꝝtalis:hũc morẽ:qꝫ graui ꝛ nobili ꝛriũ politie: tuoqꝫ regimine idignũ cẽseo ut emẽdes nõ tm̃ ꝓsulo:sed si licet obsecro. Jube ne qua ꝓsus hãc ob cãm pedẽ domo efferat. Si flere miseris dulce est q̃ꝫtũlibet domi fleat:faciẽ publicã non ꝓtristet:dixi ecce pl'a foꝝtasse q̃ꝫ debui ſz pauciora q̃ꝫ uolui:si i alter utro sit erratũ. da ueniã vir illustris ꝛ boni cõsule diuqꝫ feliciter rempublicam rege ꝛ uale. arquade iiij. Kalendõ. decemb.

¶ Ad eundẽ eẽ humana mirabilia ꝛ nõ eẽ. Epl'a. II.

Affectũ grauiter ꝛ pene me tedio rerũ p̃senti ũ ꝓpitũ vna tua vir iclite ꝛ breuissima ꝛ sul' doctissima uoꝝ exciuit. Ea vo fuit huiuscemodi. Que in mũdo fiũt seu ꝓtingũt oia: seu bona illa:seu mala sint ꝛ mirari te ꝛ nõ mirari. Jdq̃ te mihi ceu taliũ cognitori vbis utoꝝ tuis ac magistro rei huiꝰ iudiciũ relinquere. Ego in hijs igeniũ tuũ oli mihi notissimũ recognosco: ꝛ generosi enigmatis vim ꝓpẽdo sil'e qddã hñtis heraclito. Jlle enĩ ait. Jn idẽ flumẽ bis descẽdimꝰ: ꝛ non descẽdimꝰ. Tu aũt rẽ eãdẽ: ꝛ mirari te dicis ꝛ nõ mirari. Lõtraria hec videtur: sed nõ sunt:utriq̃ sue sunt cause:ut ꝛ mireꝫ sapiẽs ꝛ nõ mireꝫ neutrumq̃ mirabile sic hñduꝫ:fuit aliqñ qui quereret. Si est deꝰ vñ malũ? Si aũt nõ est deꝰ vñ bonũ? ꝓplexa illi foꝝsã interrogatio:nobis ꝛ oibꝰ qui nõ in totum desipiũt deũ eẽ nulla ꝓsus est dubitatio:q̃ꝫuis iſ piẽs in coꝝde suo dixerit. nõ est deꝰ: de hoc ipso tm̃

rorum fere oium mos vulgaris: ita illos ut anime fameq; sue hostes aspiciāt. Incitant dominos ut cū illoꝝ inuidia furētur ꝛ rapiant: genus hominuꝫ nequissimū populos torquētiū: dominosq; fallēti-um: simulq; alios seq; perdentiū: de quib⁹ uera ꝛ memorabilis est illa sīa marij maximi cui⁹ elius lampdius memit in historia Alexādri pncipis. ipa eni ẏba posui: meliorem eē rēp. ꝛ ppe tutiorez in qua pnceps malus est ea in qua sunt amici pncipiś mali. Si qdē vn⁹ malus pōt a plimis bonis corrigi. Multi aūt mali non possunt ab vno q̄uis bono ulla rōne supari. Idcirco idē Alexāder bonus pn ceps fuit q; preter insitā animo virtutē amicos ut ibidē scribit sanctos ꝛ uenerabiles habuit: non malitiosos: nō furaces: nō fictiosos: nō callidos: non ad malū ꝓsentiētes: nō bonoꝝ inimicos: nō libidinosos: nō crudeles: nō circūuētores sui: non irriso res: nō qui illū quasi fatuū circūducerent. Sz sanctos uenerabiles ꝓtinentes religiosos: amātes pncipis sui: ꝛ qui de illo nec ipsi riderent: nec eū risui esse uellēt: qui nihil uēderēt: nihil mentirent: nihil fingerent: nūq; decipent extimationē pncipis sui: ut se amarent. Et hec quidē ille. Tales ergo amici optandi pncipib⁹ querendiq;. Alij aūt ut ꝛ pncipū pestis ꝛ publica quasi hostes excludēdi: vitandiq; sunt malarū artiū doctores: ut qui bonas ꝛ nesciunt ꝛ oderunt. In pmis eā qua ipsi estuant auariti am dominos suos docēt: ut si persuaserint discipulos se peiores faciant. Est eni auaritia puatoꝝ mala: pncipum vo longe pessima: quo ꝛ plus licentie habet ad nocēdū: ꝛ quo pulchrioꝝ est rerū vilium ꝓtēptus in pncipe eo admiratio atq; auiditas est turpioꝝ: neq; sine cā doctissimuś ille pnceps cuius supra mentio est habita Marcus Antoni⁹ dicē solebat. In impatore auaritiā acerbissimū malū eē: ob quā pertinacē ꝛ galbā tales interitus meruisse: quales alij crudelitates meruerāt. Hoc igit malū fugiant oderintq; qui vtutē amant: famā bonā cupiunt. Sed in pmis pncipes: q; ꝛ pmi hoium sunt ꝛ illis ipsa resp. lucrū ingens ac merces ampla ꝓposita est: quā si rite gesserint ditissimi oium moꝝtaliū sint futuri: ꝛ opes imarcessibiles habituri: cō sciētiā letaz ac securā: amorē dei ꝛ hominū: qui appetitū autē sequi uolēt omnia illis in ꝓriū cedent. Nā neq; insatiabilē animū satiabūt: ꝛ odio dei atq; hominū laborabūt. Ita eni sapiētibus visuz est sic experiētia docuit magistra certissima nō extingui cupiditatē opibus: sed accēdi: optimūq; eē ꝓsiliū epicuri ut diues aliquis fiat non diuitijs addē dū: sed cupiditatibus detrahendū q̄uis si diuitie uere eēnt que dicunt: utiq; diuites facerēt: sed nō sunt. ¶ Omnes itaq; thesauri qui sub celo sūt vnū diuitē non facerēt: faciet eū cogitatio: vna breuis ac modesta: ab auaritia se abstrahens ꝛ respiciens ad naz. Et plimos qdē modos querende pecunie in yconomias ponit Aristoteles: qb⁹ aulici pncipū nre etatis innumerabiles addiderūt: ut tant⁹ ille phūs hac in parte fuisse videat idoctioꝝ: oēs tamē bono pncipi dediscendi sunt: ꝛ ptēnēde artes quecūq; ꝓtra iustitiā ꝓo utilitate vident institute: cuz a doctissimis viris atq; sapiētissimis diffinitū sit: nihil esse posse utile qō non idē iustū honestūq; sit. ¶ Et de aulicis qdem quib⁹ bonis nihil est meli⁹: sed si id rarū: qb⁹ malis nihil est peius ꝛ id crebrū de bijs inq; ultimis sentētiā mea habes: immo nō

Auaritia pncipū ōtestabilis

meā sed dioclitiani: qui nisi tam impius fuisset in religionē nostrā ascribi non imertto claris pncipibus potuisset. Eius ergo de bijs ẏba sunt hec memorabilia nisi fallor sic ad lr̄am descripta in libro de vita aureliani. Colligunt se inqt quatuor ul'gnq; atq; vnū ꝓsiliū ad decipiēdū impatorez capiūt dicūt quid ꝓbādū sit. Impator qui domi clausus est uera nō nouit: cogitur hoc tm̄ scire qō illi loquunt: facit iudices quos fieri nō oportet: amouet a republica quos debeat obtinere. Quid multa: ut dioclitian⁹ ipse dicebat bon⁹: caut⁹: optim⁹: uendit impator: bijs atq; alijs iduct⁹: cū iā depositisset iperiū ꝓcludebat nihil eē difficilius q̄ bene imparare: ꝛ uere sic est. Nō putent pncipes felicitatē sibi simulq; facilitatē obtigisse felicitatē qualēcūq; certe difficillimā ꝓsecuti sunt. Qui mihi nō credit pncipi saltem expto credat. ¶ Hac in parte vnū hoc monere satis atq; hortari vir sufficio: ne quē taliū sic cōmisisse tibi pīe ꝑficias: ut alius domin⁹ sit: q̄ tu: fuerunt enim multi in impio qui dū suos attollere cupiūt: sese deprimerūt: ꝛ ptemptibiles atq; inuisos populis effecerūt: per eos ipsos quos ad alta ꝓmouerant uenditi ꝛ irrisi: in quo maxime claudius qui Neronē ꝓcessit in impio: vilis est habit⁹ qui libertos suos nulli⁹ pcij hoies possideri ꝛ felicē narcissū ꝛ pallātē usqadeo euerit: ut ꝓuincias regerent: eūq; ipsum atq; impium spoliarent: ꝛ ille infelix ꝓuis suis affluentib⁹ idigeret. His ꝛ uxoribus addictus: ut tranqllus ait non se pncipē sz ministrū egit: horūq; ꝓsilio ꝛ impulsu milta stulte gesit: multa crudeliter. Eadē in re uocat⁹ est heliogabalus: q; hēret qui apud eū plimū possent omniū cuz dolore: quiq; oia uēderent: ꝛ familiares iprobos: qui euz (ut Lampdius ait) ex stulto stultiorē faciebant. Idē reprehēsum in didio Juliano: quia quoś regere auctoritate impij debuisset eos regendo imperio prefecisset. Uerūtū hec sub stultis aut mediocrib⁹ pncipibus utrūq; tolerabilia. Ego aūt ex te nihil mediocre: nihil non egregiū ꝛ singulare suscipio: non mee qdez ꝛ multoꝝ spei satisfeceris: nisi bonos quoslibet ꝛ claros viros aut attigeris: aut ꝓuect⁹ post terga reliqueris: si qd forte defuerit nō natare ipute sed tibi. Quid ẏo minoribus immoremur: cū sub Marco Antonio: tali viro ꝛ pncipe libertos quoq; multū potuisse comptū sit? quo tibi ꝛ oibus quib⁹ pesse ꝛ pdesse ꝓpositū diligēti⁹ ꝓuidēdū est: ne humanitatis obtētu: qua plimum polles in hoc te vitiū labi sinas: in qō clari etiā pncipes lapsi sunt. Et si eni viri oēs illustres iuitādi: nō tamē oia viroꝝ illustriū amplectēda sunt. Nemo est qui aliqua in parte nō erret sitq; sibi ipe dissimilis. ¶ Dices autez ꝛ fortasse iam dicis: iste homo ingratitudinem me docet: quomodo enim bene meritos mee prosperitatis exortes sinam. Tu ne id iubes? absit. Nihil est minus principis: min⁹ viri q̄ ingratitudo. Omnis virtus habet aliquos detractores. Omne vitium habet aliquos defensores. Sola ingratitudo nulli vnq̄ placuit: nulli displicuit gratitudo. Sed sunt alia multa ꝛ magna: quibus id merito prosequaris equi: uestes: arma: uasa: pecunie: domus: agri: ꝛ que sunt eiusmodi. Illō vide ne (ut scriptuz est) alienis deshonorē tuū: ꝛ si non ꝓpter te qui ut ego te noui: paratus esses nō potētiā tuā mō: sed vitā tuā: cuz tuis equo animo partiri/ ac pter patriam ipsam tuam:

Ingratitudo

ẏba illa mitissima quib⁹ ꝓeter alia missa sepe per nũcios ipse mecũ ꝑsens ticini usus est: dũ ꝑdecessorẽ suũ sequẽs Romã peteret. Ceterũ is mei nũc coꝛporis ſtatus est: ut uenire nullo possim mõ quiãmo ſi ibi eẽm nõ usui sibi eẽ: sed labori: expediret eni inter cetera mihi de medicis ꝓuideri. Ioco⁹ te cũ vir optime. Medicis eni nunq̃ credidi: nec credã quidẽ. Uale. Arquade Kal⁹. decemb.

¶ Ad loꝛbardum aſerico de habitatione ruſtica ⁊ urbana. Epl'a. III.

Cripsisti mihi quo leti⁹ de te nihil audire potuerã. Neq̃ nũc illud metioꝛ: q̃ te magno mei videdi desiderio teneri ais. Ita q̃ dẽ eẽ: imo al'r eẽ nõ posse cert⁹ ſuꝛ: nota mihi fides tua: nota charitas: not⁹ amoꝛ: nõ ẏbis ianib⁹ aut arrisu amicitiarũ fragili caducarũ vinculo: sed rerũ ifallibilib⁹ argumẽtis aioꝛ nexu ualido ac tenaci. Et q̃uis hoc tuo desiderio delecter ac gaudeã: mirũ ⁊ pene icredibile: magis delectoꝛ ipedimento. Quis vnq̃ hoc audiuit placere cuiq̃ ualde vnuꝫ aliqd: ſꝫ multo ampli⁹ placere ꝯriũ? Sic est tamẽ. Gaudeo hercle q̃ me cupias videre: nã ⁊ ego te cupio. Opto ut nos iuicẽ videam⁹. etſi eni aio tu me semp: ego te v deã: amicoꝛ tñ ꝓspect⁹ ⁊ pñtia ⁊ cõuersatio hẽt aliqd viue uoluptat̃: imo vo q̃pl'imũ In hoc eni plane cũ anneo sentio: in eo nõ eque cõsentio qõ ait: uenit ad nos ex hijs quos amam⁹ etiaꝫ absentib⁹ gaudiũ: ſꝫ id leue ⁊ euanidũ. Magis ꝓbo qõ idẽ alibi amic⁹ inqt aio possidẽdus est: hic aũt nũq̃ abest: q̃cũq̃ vult q̃tidie videt. Neq̃ eni mai⁹ ꝓuilegiũ isani amoris de quo ſcribit̃ absentẽ absens auditq̃ videtq̃: q̃ honeste amicitie debet eẽ. Nec nimis e natura illõ apud Senecã absenti dicit̃ amico. Mecũ ſtude: mecũ cena: mecũ ambula: q̃ illõ apud Uirgiliũ de amãte herẽt infiſci pectore vult⁹ ẏbaq̃. Itaq̃ qõ de absentiũ gaudio ille ait: põt id qdẽ uerũ eẽ in hijs qui imagies amicoꝛ leuiter ſibi in aio depinxerũt. Nã qui eas ibi ſolido q̃ſi de marmore iſculpſerũt: hijs non leue ⁊ euanidũ ſꝫ firmũ gaudiũ de amico: nõ ſolũ paruo terre ſpatio diſtãte pcipit̃: ſed de extincto etiaꝫ ac ſepulto. Qõ igit̃ me quẽ mẽte ꝓſpicis oculis ſpare cupias gaudeo: ut dixi. at q̃ met⁹ reuidende urbis cui⁹ me nũc icolã nõ electio mea: ſed neceſſitaſ mesta facit: hoc desideriũ tuũ frenet: magis magiſq̃ gaudeo: ⁊ libẽtiſſime te viſur⁹ te libẽt⁹ nõ video dũ ſcilicet rei cãm nõ rẽ ipam cogito. Ita ergo fac obſecro: nec te nr̃ amoꝛ ab hac ſancta ⁊ ſobria itentiõe dimoueat. Malo me nõ adeas q̃ urbẽ ſimul adeas: ⁊ me nõ ꝑſerti totũ reptur⁹. Uir qcq̃ tanti pcij repias: qõ nõ adeũdi piculo ſapiẽter ſpni poſſit ac negligi: Impiger extremos curris mercatoꝛ ad indos: bñ ais flacce. Nẽpe ide ad nos: ⁊ gẽme: ⁊ aromata deuebunt̃: lõgũ iter: laboꝛ magn⁹: ⁊ piculũ nõ paruũ: ſed ut mores hominũ ſunt: nihil arduũ ducit auaritia: nihil gula difficile: qõ ut exp̃meret̃ adiectũ est: per mare paupiẽ fugiẽs: per ſaxa: per ignes: hoc est per tẽpeſtates ac ſcopulos celiq̃ itempiẽ est ardores. Fige aũt ⁊ per vos ignes illuc iter eẽ: ⁊ que ide petũtur e medijs ignib⁹ rapienda: nemo iã curret ad idos. At qui in urbib⁹ non ſolũ ignis iſte mãlis: ſed qõ ml'to est grauis⁹ multo q̃ funestis⁹ iuiſibiles aioꝛ flãme ⁊ icẽdia vitioꝛ oium exeſtuãt: ⁊ ad ſummã quot ſunt urbes totidẽ ſunt ſentine libidinũ ac ſceleru officine: ubi eni que ſo niſi in urbib⁹ uoluptates fede habitãt? ubi lenocinia: ⁊ ꝓſtrata paſſim pudicitia: calcata ẏecundia pulſus decoꝛ? ubi demũ ſtupꝛa ⁊ adulteria: ⁊ inceſtus atq̃ oĩs generis coꝛruptele? ubi fraudes: ubi doli: ſimulatiq̃ ꝯct⁹: ⁊ ſuppoſiti part⁹: ⁊ expoſiti ⁊ heredis ad nutũ cõpoſita teſtamẽta? ubi furta ⁊ rapine? ubi piuria: ⁊ ꝑiculoſa mẽdacia: ⁊ coꝛrupti iudices: ifidi notarij: falſi teſtes: interq̃ iuſtitie pĩonos oppꝑſſa iuſtitia? ubi ad ultimũ uana letitia? uer dolor? ubi inanis gl'ia? vuꝫ dedec⁹? ubi luxus ⁊ gula ierplebilis ⁊ meſta paupies ⁊ ſollicite opoſeq̃ diuitie: ⁊ uoraciſſimũ fen⁹: ⁊ põparũ ſtrepitus? ubi mõs ſuꝑbiarũ: uallis fomidinũ: palus libidinũ: ſilua negocioꝛ: ⁊ mare miſiarũ: ⁊ tẽpeſtates litiũ: ⁊ errorũ nubes: ⁊ puteuſ odioꝛ: ubi imber aſſiduus lacꝛymarũ? ubi ex equo riſus ac luct⁹ icõdit⁹: ⁊ q̃rele ⁊ clamores: ⁊ ꝓtẽtiões ⁊ iurgia amara ⁊ mellite uenenoseq̃ blãditie: ⁊ ſuſurri ifames: ⁊ clãdeſtini moꝛſus ⁊ ſtudia partiũ ſine fine flãmantia: utq̃ oĩa ſimul ſtrigã: ubi vtutũ fuga ⁊ impium peccati oiſ? ubi ⁊ patẽteſ inimicitie ⁊ occulte ⁊ fraudũ tẽdicule: ⁊ iſidie capitales: ⁊ ueneficia: ⁊ cedes ⁊ q̃cqd mali homo: in hoiez molir̃? Mlta ecce nec dũ oĩa dixim⁹. Qui hec ⁊ que ſunt huiuſmodi cernere expetit ul'r audire nõ lõga est via ꝓmã urbẽ petat: quecũq̃ illa ſit q̃uis anguſta: q̃uis ampliſſima: ⁊ plenã taliũ inueniet: ⁊ capace: hoꝛ certe atq̃ oium maloꝛ fons est ciuitas: adeo que ad tutelã humani gñis facta erat ad eiusdẽ excidium vſa est. ¶ Bñ igit̃ facis ⁊ p:udẽter: qui illuc metuis reuerti ubi nemo vnq̃ peioꝛ factuſ hitauit: vñ nemo vnq̃ niſi melioꝛ fiẽdus abſceſſit. nemo nõ melioꝛ fact⁹ exulauit inique illã ſuis ciuib⁹: tu ad alterã pẽtines ciuitatẽ: rure habita. Illa dulcis ⁊ inocua: ac trangIla: oppoꝛtuna q̃ moriꝫ tuis habitatio: ubi nõ uoluptati ſtudeas ſed virtuti: imo ⁊ uoluptati ſobꝛie ac modeſte: nulla eni certioꝛ: nulla iucũdioꝛ uoluptas q̃ que de ai bonis inocẽtia ac vtute pcipit̃. Illic habita ubi nõ coꝛp⁹ ſed igeniũ colas: imo ⁊ coꝛp⁹: qõ exũdãtia oppmit̃ ꝓſimonia ac frugalitate uegetat̃: deniq̃ ubi nõ mũdo placeaſ ſed deo Neq̃ qd de te ceci ex ſentiãt ⁊ inſani: ſꝫ qd ꝓſcientia tua int⁹: qd celeſtis deſup ſpeculatoꝛ attendaſ. In oi eni qõ honeste qõ pie qõ ſancte: qõ util'r ſis actur⁹: q̃to fieri põt lõgi⁹ a vulgi ꝓſilijs atq̃ opiõnib⁹ fugiẽdũ: ⁊ ab illo aures q̃ſi a ſirenũ cantibuſ: oculos nõ al'r q̃ a baſiliſco aliq̃ diuertẽdos cẽſeo: hoc ⁊ tibi ⁊ mihi: ⁊ oib⁹ eodẽ aſpirantib⁹ ꝓſiliũ do. Et de hijs qdẽ q̃n abũde in libꝛis quos ad ꝓhilippũ meũ magnũ illũ utiq̃ semp virũ tũc tñ exiguũ epiſcopũ nũc igẽtẽ romane eccl'ie dignitate: nõ morib⁹ cardinalẽ ſcripſi diſſeruiſſe video: nunc te ad illos remiſiſſe ꝓtẽt⁹ ad iſtituta ꝓgredioꝛ. De lectauit me in epl'e tue fine: dialog⁹ ille cũ tuis hoſpitib⁹ habit⁹: vitã tuã hãc mirãtib⁹: uoluptariãq̃ laudãtib⁹: qdni aũt delectet ac placeat: nihil ſẽtioſi⁹: nihil breui⁹: de quo qdẽ iuuat hic pauca decerpe: ut itelligas quid mihi ſapiat ꝓmo tuus: cui⁹ iocoſa ⁊ abſciſſa breuitas: me in riſuꝫ libꝛata vitas in ſtuporẽ egit: dũ vn⁹ e grege illo qui fedi coꝛpis turpiſſime parti: neutri ꝓfuiũt: ridẽs queſtuiſſet: qd comederes rñdiſti panẽ ⁊ polẽtã: ⁊ poſcẽti potum oñdiſti puteũ. Declare nã qd aliõ ſiquis illã roget: nã ipa rñdeat: nec nã ſolũ rerum p:udẽtiſſima ſeu nature ꝓſentiẽs: anne⁹ acer ſtoic⁹ ⁊ virilis ſecte

Auaritia

Urbes libidinũ ſentine

idē Alexāder nō ille rex maceduz: qui ſupbia oēs exceſſit: z uanitate: quiqz pſarū victoz pſarū mori-
bꝰ victꝰ z more pſico adoratus ipoztuna demētia
deꝰ: z dei filiꝰ videri uoluit: magna religioſarū au
riū iniuria: ſed hic alter Alexāder p̄nceps romanꝰ
qui hodie nobis ſepe ſe obtulit quiqz nō ſolū ſe ue
tuit adorari ſed nō aliter q̄ꝫ ꝓpzio noie ſalutari uo
luit. hoc mō. Aue Alexāder. Sigꝫ aūt p̄mone aut
flexu capitis eū blādiꝰ ſalutaſſet: aut expellebatur:
aut graui cachino mozdaciter ridebaſ. Ego ſi te tu
oſqz mores noui: quos tot āis z noſſe potui: z noſ
ſe mihi videoz: nō dubito te dñi titulū patiēter fer
re potiꝰ q̄ꝫ iucūde. Audiui ampliꝰ q̄ꝫ ſemel dū tu di
ceres: z iureiurādo iterpoſito affirmares: non te
dño delectari: paratūqz illud ſpōte dimittere ni ti
meres: ne rēpublicā alter inuaderet: z grauiore il
la iugo foꝛſitā p̄mereꝛ: z tu eē qđ nolles ſub dño
cogereris. Aliogn multo malle te liberū eē: q̄ꝫ dñz
cū z abūde de ꝓpzio diues ſis: z potēs: ſiue tot cu
ris expeditā z trangllā agere iuuētā: honoratāqz
cū uenerit ſenectutē. Ex gbꝰ clare cōijcio mihiqz p
ſuadeo: qz quo miníme delectaris: ꝓſequēs eſt: ut
nec eiꝰ noie gl'ieris. Sed qm̄ populū caſtigare p̄e
ſcriptāqz ꝓſuetudinē abolere difficile eſt: illos utli
bet log ſinis tu ut licet: z ut decet loqueris. Nam
neqz te dñm: aut dicis vnq̄ꝫ aut ſcribis: z morem
quo nr̄i tēporis p̄ncipes: ac terrarū dñi utūtur. Al
to aio deſpiciēs tuū ſine ullis externiſ ſubſcriptiōi
bꝰ nudū nomē epl'is adhibes: neqz pl'ali vnq̄ꝫ: ſed
ſingulari ſemp uteris p̄mone: nō cū maioribꝰ mō:
ſed cū paribꝰ cūqz minoribꝰ: mecū deniqz quo ni-
hil humiliꝰ: nō nos inqs: ut ceteri: ſed ego hoc uo-
lo: hoc p̄coz: hoc iubeo. Qđ ego plegēs exulto: z
tacitꝰ mecū dico: vir hic ſi tumeret aio: z vbis etiaz
tumeret: ut iſti qui videri uolūt multi: nec ſunt ſin-
guli: nec ſunt qcq̄ꝫ. Bñ qđē hoc facis z magnifice:
z maximos imitaris: z ſi nō ut imitatoz ſed ꝓpzio
Epl'e Leſa ris z augu ſti id agas inſtinctu. Quere aūt Julij z auguſti ceſa-
rū epl'as: quarū multas apō Joſephū: q̄ſdā apud
Suetoniū inenies: nuſq̄ꝫ ibi nos ſcriptū legiē: nuſ
q̄ꝫ uolumꝰ ul'p̄cipimꝰ: ſed uolo z p̄cipio: z que ſunt
ſimilia. Et ſane ut iocari ſoleꝫ. Mij qđē ſe plural'
loquunē ſeqz z uxores z filios z famulos noiare vi
denē: tu nō aliū: q̄ꝫ te vnū noias: tu vnꝰ qcqđ id eſt
iubes ac ſtatuis: placet hic animꝰ: placet modeſtia
placet ſtilus: quo nō duo illi tm̄ quos p̄miſi: ſꝫ plu
rimi etiā p̄ncipū antiquoꝝ uſi ſunt: quoꝝ oium te-
ſtes extāt epl'e diuerſis in libꝫis. qđ idcirco eē cō-
memoro: ut z tu ſtilo tuo gaudeas z alios ſui pude
at: quē magni ai ſignū putant: cū exigui tumidiqz
ſit iudiciū manifeſtū. Ceterū hec tua in p̄mone mo
deſtia alteriꝰ admōet: eiꝰ ſcilicet que exteriore emi
net in habitu: teqz ſic ſpectātiū oculiſ appzobat ut
auribꝰ altera: quo vndiqz vir pfectꝰ z rōnis z ſenſu
um iudicio modeſtiſſimus habeare. Cū eni ceteri
terrarū dñi auro purpuraqz per oras ciuiū uolitēt
onuſti z cōpti: haud alr q̄ꝫ in dieb' feſtis altaria: ſe
qz eo maiores extimēt: quo linteo cariore obvolu-
ti fuerit: tu mediocri cultu ꝓtēꝰ icedis: ut te dñm
nō ueſtis: nō elatio: ſed ſola morū grauitas z fron
tiſ ꝓbet auctoritaſ: bonū duplex ut in ꝯrio duplex
Jactātia malū: z iactātia per ſeipſam odioſa: z imitationis
piculoſa ꝓtagio: populi eni oēs z actꝰ p̄ncipū z ha-
bitꝰ imitari ſtudēt. Ita fit vtiſſimum nullos magis
reip. nocere q̄ꝫ qui exemplo nocēt: qz ueruz eſt: qđ
ait ille. cōponiē oꝛbis regis ad exēplū. Sic eſt her
cle: mali mores p̄ncipū: nō eis tm̄: ſed oibꝰ ſunt dā
noſi. Eſt bijs qđē ꝓſentaneꝰ atqz ꝙueniēs locꝰ apō
Marcū tullū tertio de legibꝰ. Nec eni ingt tantū
mali eſt peccare p̄ncipes q̄ꝫ q̄ꝫ eſt malū per ſeipſuz
malū q̄ꝫ tū illud qđ permulti imitatores p̄ncipum
exiſtūt. Nā licet videre ſi uelis replicare memoriā
tēporū q̄leſcūqz ſummi ciuitatis fuerint: talē ciui-
tatē fuiſſe. quecūqz mutatio in p̄ncipibꝰ extiterit:
eādē in populo ſecutā. Jdqz haud paulo eſt ueriꝰ:
q̄ꝫ qđ Platoni noſtro placet: qui muſicoꝝ cātibus
ait mutatis mutari ciuitatū ſtatuſ. Ego aūt nobili
um vita victuqz mutato: mores mutari ciuitatum
puto: quo pnitioſius de republica merētur vitioſi
p̄ncipes: qꝝ nō ſolū vitia ꝙcipiūt ipſi: ſed ea infun-
dūt in ciuitatē: neqz ſolū obſunt qꝝ ipſi coꝛrūpūtur
ſed etiā qꝝ coꝛrūpūt pluſqz exemplo q̄ꝫ peccato no
cēt: hec Licero. Ego vo quotiēs te video mecum z
cū alijs dicere ſoleo: hoc duce diſcet nemo ſupbiā:
nemo pōpoſos habitꝰ induet: z ſepe mihi illud oc-
curriť: qđ apud Liuiū de Hānibale ſcriptum eſt.
ueſtitꝰ mihi iter eq̄les excellēs arma atqz eq ꝓſpi-
ciebanē q̄ꝫ q̄ꝫ id in tēpore belli nō tm̄ laudis hēt: z
in hoie bellicoſo: vñ delitie oēs excluduntur. Tu
modeſtiā pacis z pſpitatis in tēpore exhibes: que
imoderātie atqz iſolētie matres ſunt. Jtaqz tuus
hic habitus oia cogitāti nō tā illū quē dixi Hāni-
balē q̄ꝫ auguſtū ceſarē ad memoriam reducit: de
quo regū oium z populoꝝ dño ſumma in pace ſcri
ptū eſt: qꝝ ueſte nō temere alia q̄ꝫ domeſtica uſus
eſt: ab uxore z ſorore z filia neptibuſqz confecta.
¶ Multa nūc etiā occurſant niſi uererer ne qui te
foꝛtaſſe faſtidio hijs affecti cūcta ꝓſequēdo ꝓficiā
vnū hoc nullo mō p̄tereūdū reoꝛ: qđ p̄claros ma-
xime ac uerēdos p̄ncipes facit: in quo tu qđē hoꝛ-
tatore nō indiges: viros egregios ut honores: tibi
qz familiariſſimos efficias: in hoc eni per teipſum
adeo ꝓnꝰes: ut p̄riū facere ſi uelis nā ipſa ꝓhibe-
at: nihil aūt fit meliꝰ q̄ꝫ qđ duce fit nā. Efficax con
ſuetudo: efficax doctrina. Efficacioꝛ eſt nā: oēs ſi
iūganē efficaciſſime. Egregios aūt viros dico: q̄s
e grege hoiuz vulgariū aliq̄ abſtraxit excellentia: Quis recte e-
z ul'iuſtitia iſignis ac ſanctitas: qđ heu nr̄a etate gregiuſ
prarū eſt: uel rei militaris expientia: ac doctrina: dicitur
ul'litterarū copia rerūqz notitia ſingulares fecit.
Q̄uis aūt pleriqz arbitrētur res bellicas maioreſ
eē q̄ꝫ urbanas: minuenda eſt tm̄ hec opinio: ut offi-
cioꝝ p̄mo ait Licero: ponit exēpla greca z latina:
themiſtoclē z Solonē Liſandrū z Ligurgū z ex
nr̄is gaiū martiū: z Marcū ſcaurū. Bneū pōpeiū
z qntū catulū. Africanū minorē: z publiū naſicaz
deniqz ſeipz: bō gl'ie appetētiſſimus hijs exēplis
interſerit. Nec iniuſte tm̄ id qđē: ſine dubio eui nō
plus egit Antonius dum armis z acie catilinā fre
git: q̄ꝫ Licero ipſe dū ꝙiurationē ipiam alto ꝓſilio
patefecit: z ꝙiuratos oppꝛſſit in carcere. Et in hoc
qđē urbanarū rerū ſtudio litterati hoies excellūt.
Jn hoc autē numero litteratoꝝ hoium magnū lo-
cū iuriſcōſulti tenēt utiliſſimi ſemp reip. ſi iuris no Juriſcō
titie iuſtitie quoqz amoz z cultꝰ acceſſerit: z ſint ut ſulti
Liceronis utar vbo nō magis iuriſcōſulti q̄ꝫ iuſti-
tie. Sūt eni qui ius atqz iuſtitiā quā p̄ſitenē oppu
gnāt p̄feſſiōis ſue noie p̄ſus indigni. Nō eniz ſa
tis eſt ſcire niſi z uelis: z uolūtas bona rectā ſcien-
tiā comitē. Talibꝰ ſane multi p̄ncipū ſuū impiuz

fuerat asiã nõ vicisse. At ex ordine psequẽti nuz famulũ hẽres aut famulã diristi. Ad pmuz nõ hẽre te inimicũ uelle: ad 2m apud iferos sathanã habitare: utrũqꝫ nõ min⁹ ppꝛie dictũ dico. Nã ꝛ famuli gcqd de hijs Seneca loquaꝯ urbani⁹ueri hostes sunt ꝛ femina ut in plimis uer⁹ est diabolus hostis pacis: fons ipatiẽtie: mã iurgioꝝ: qua caruisse trãquillitas certa est. ¶ Proide que te de piuge pcõtat⁹ est nõ sat mihi videꝯ tuũ nosse ppositũ: neqꝫ satis itellexisse q̃ꝫ male q̃ꝫ discorditer phie studiuz piugiũqꝫ cohabitẽt: q̃ꝫ obꝛẽ ꝛ hic quoqꝫ rñsuz tuuz iure qdẽ ꝛ suia ꝛ bꝛeuitate laudabile: quo Orpheũ te nõ eẽ diristi: nẽpe qui sic piuge capiaris ut cupide descẽdas in tartarũ ope fidiũ petitur⁹ euridicẽ. Neqꝫ si plane cẽs Orphe⁹ teqꝫ treicia cytharam moderãtẽ fere atqꝫ arbores sequerenꝯ: illuc vnq̃ me hortãte descẽderes: uxores hẽant: qui muliebꝛi fine fine pfortio ꝛ nocturnis amplexib⁹ atqꝫ puitijs uagituqꝫ infantiũ ꝛ insomni negocio delectantur: eoqꝫ mõ marie claritatẽ nois ꝛ ppetuitatẽ familie moliunꝯ: quo nihil icerti⁹. Nos si dabiꝯ nostrũ nomẽ nõ piugio: sed igenio: nõ filijs sed libꝛis: nõ femie ſꝫ vtutis auxilio ppagem⁹: parũ sibi parũ deo fidit qui ad gratiã posteritatis ac gl'iaz opẽ poscit uxoris: uxor eni ꝛ filios ꝛ nepotes fecũditate succeſſuũ: ꝛ curas tibi pariet ꝛ labores. Clarũ nomen ac lõgeuũ nisi ipse tibi peperis nõ habebis. Inter tot femieos hic viris est part⁹. Quãtũ hodie Platonis aut Aristotelis q̃ꝫtũ Homeri ac Virgilij nomẽ eẽt: si mr̃imonio illõ ac sobole cõparãdũ cẽsuiſsent? Nõ sunt hee vie ad gl'iã que dicunꝯ ſꝫ devia ꝛ errores. Neqꝫ hac ad splẽdorẽ fame pgiꝯ ſꝫ sepe ad picula sepiusqꝫ ad dedecora ꝛ fere semp ad tedia: ꝛ certe piculoꝝ atqꝫ dedecoꝝ inũerabilia sunt exẽpla. Atridas iterroga argiuũqꝫ augurez: ꝛ de nr̃is ducib⁹ africanũ miorẽ: magnũqꝫ Põpeiũ ꝛ collegã ei⁹ Crassuz ꝛ agrippã. De pncipib⁹ Julium Cesarẽ: ꝛ Tyberiũ ꝛ Seuerũ duos iter mille duarũ adulteria Julianũ ꝛ Domitianũ cũ sua domitia quesibi noie par fuit ꝛ morib⁹: atqꝫ añ oẽs claudiũ qui iter messalinas atqꝫ agrippinas suas: huic se feda ꝛ vulgata libidie ingnatũ hic veneno ancipiti attẽtatũ pemptũqꝫ fatebiꝯ. Et omitto Marcũ ꝛ arturũ reges fabulasqꝫ bꝛitãnicas: ac Philippũ macedonẽ Alexãdri patrẽ falso creditũ. Coetaneos quoqꝫ nr̃os fileo: ne ut viuẽtib⁹ assolet nimiũ molesta sit vitas. Nã piugaliũ tedioꝝ pleni sunt thalami: oẽs lecti domus: vici: atria: platee: ut de hijs agere infinite materie videanꝯ: nõ sunt euoluenda uolumina: mõ in publicũ egredere vndiqꝫ piuguz querelis clamoribusqꝫ pulsaberis. Noiati magn⁹ hoꝝ testis est Socrates nisi maior eẽt hadrianus ꝛ Augustus maxim⁹. ¶ Quid de filijs dicã ppter quos uxor optaꝯ: utrũqꝫ certe ꝛ uxoꝝ ꝛ natorũ q̃ꝫ sit anceps mercimoniũ dici negt. Sꝫ omissis que infinita sunt: q̃ de uxorib⁹ satis est dictũ: qõ ad natos attinet: pro sũmario rerũ gustu: testes ꝑdeant Marc⁹ aureli⁹ Antoni⁹: ꝛ quẽ ꝑie noiaui Seuer⁹ ipe septim⁹. De quoꝝ pmo Juli⁹ capitolin⁹ historic⁹ in hũc modũ scribit. Et hic ingt sane vir tãt⁹ ꝛ talis ac dijs vita ꝛ morte piũct⁹ filiũ cõmodũ dereliqt: qui si felix fuisset: filiũ nõ reliqſſet. De utroqꝫ simꝛ eli⁹ spartian⁹ ueniam⁹ ingt ad genitos. Quid Marco felici⁹ fuisset: si cõmodũ nõ reliqſſet heredẽ? Quid Seuerio septio si Bassianũ nõ genuiſſet? Sed quo tẽdim⁹ atqꝫ ubi linqm⁹ Ciceronem: cui soli: ut historic⁹ idẽ ait: meli⁹ fuerat liberos nõ hẽre. Qõ nõ sic accipio: ut soli sibi id meli⁹ fuerit: cũ ꝛ idẽ de alijs dictũ sit: ꝛ de alijs atqꝫ alijs dici possit: sed ut sibi hoc est solitario meli⁹ fuerit icomitatũ liberis isup ꝛ piugio fuisse: qõ nõ fuit. Eẽt autẽ ul'icognit⁹ ul'ifamis: nisi scribẽdo libꝛos ꝛ legẽdo: q̃ducẽdo uxorẽ: ꝛ gignẽdo filios: plus glorie quesiuisset. Et ille gdẽ Marco suo heu totiẽs laudato turpi filio supstite post fata ut gbusdã placuit fuisse videꝯ ifelix. At qõ potuit uxoris molestias opportũo diuortio declinauit: neqꝫ vnq̃ iduci q uit: ut expto semel ac dãnato iugo iterũ colla submitteret. Nobis sane qb⁹ remediũ illõ: ꝛ si necessariũ eẽt adeptũ erat: dũ libertas ꝓsens ꝛ mille cõpedes ab initio ꝓuidẽdũ: deo gr̃as ꝛ ꝓuisum fuit: ne in hos laqueos iciderem⁹. Qõ ꝛ te vulgo licet aduersante ꝓstãter fecisse hacten⁹: ꝛ me oli in multis iuuenil'r uariũ: in hoc semp vnifo: mẽ ppositi: ad hãc etatẽ pueniſſe gratulor seu ꝓsilio: seu fortune nr̃e: hec tã multa de uxore diceri: ut factũ nr̃m qõ sepe sapiẽtib⁹ displicet hac saltẽ in parte nobis placeat. ¶ Duo etiã nũc supſũt anteq̃ te ocio tuo reddã: ꝓmũ ergo qõ ciuitatẽ liqueriſ admirãti sollicitudies te ꝛ curas ꝛ tedia religſſe diristi: qd ueri us poteras: qd bꝛeui⁹? Addere licet ꝛ scelera: ꝛ illa oia quoꝝ supꝛa mẽtio est habita: uel quoꝝ Dauid meminit in psalmo. iniqtatẽ ꝛ ꝙdictionẽ ꝛ laborez: ꝛ iniustitiã: ꝛ usurã ꝛ dolũ: ac post oia ihumanitatẽ ꝛ obliuionẽ rerũ optimarũ atqꝫ habitũ pessimarũ. Et qm̃ hodierna die Seneca teste uti cepimuſ nõ curem⁹ nũc aliũ fatigare. Js ergo qd ait. Jnimica m'toꝝ est ꝙuersatio: ꝛ pfesti: utiqꝫ ingt: quo maior est populus cui miscemur hoc piculi plus est: hinc de seipo loquẽs. Auarior ait redeo. Ambitiosior: luxuriosior: imo vo crudelior ꝛ ihumanior: qꝛ inter hoies fui. Et itez cũ se ab attalo suo m'ta bona ac salubꝛia didiciſſe dixisset: hoc addidit. Et deinde ad ciuitatis vitã reduct⁹ ex bene ceptis pauca seruaui. Jd si Senece tali viro tam forti: tam rigido: tam ꝓstãti accidit: qd fragilib⁹ euẽturum credim⁹? pulchꝛa ꝓsus ꝛ optãda doctis habitatio: ubi auaritia: ambitio: luxuria: ad extremũ crudelitas ihumanitasqꝫ discunꝯ. Bona vo ꝛ salutaria dediscunꝯ: amici tui qꝫ tã cupide urbẽ fugis: admirãdi ipsi: cũ vulgo poti⁹ ac stupẽdi: qui in popinis ac balneis in lupanarib⁹: ꝛ macello suã oẽm posuere felicitatẽ mirabili cecitate. ¶ Eadẽ rõ est admiratiõis alteri⁹ qꝫ viuoꝝ respuẽs ꝓsortia tã libẽter obseqis ꝛ familiaritatẽ frueris mortuoꝝ: hoc ille reꝝ nesci⁹ ridet: hoe sapiẽs siqs est laudet: ab hijs eniz quoſ appellãt viuos vir quicq̃ boni vnq̃ aut vbo didiceris aut exẽplo. Cõtra vir a mortuis quicq̃ mali: bona aũt multa q̃tidie: tũ q: tediosiſſimi isti sunt: illi semp affabiles ꝛ modesti sunt: qui licet ipi forsitã dũ in terris agerent difficiles ac morosi eſsent: qõ penit⁹ euitare vir est nr̃e fragilitatis: in eorũ tñ ꝑmonib⁹ quos scriptos reliquerũt: illoꝝ flos ac fruct⁹ igenij mer⁹ est: multis abũdãs ꝛ honestis ꝛ utilib⁹ ꝛ iucũdis: cũ iteri de hijs nr̃is seu viuẽtib⁹ dicã vius spirãtib⁹: seu defunctis dicã recti⁹ sepultis: rei speiqꝫ bone nihil appareat: qs ergo tam cec⁹ ꝛ tã excors: ut iter ista nõ eligat: lõgum est ire per singula: sed hec attingere libuit: ut noſſes tuaz mihi sniam ꝑbari: q̃ plecta dixi mecũ vir hic rectũ

Uxor nõ appetenda

Licero triſteſ filios habuit

Magiſ a mortuis diſcimus q̃ a viuis

deo nō solū inumerabiles extere natiōes: sz qō do lēdū est magis: multi etiā ex nr̄is: seu ignorantia: seu supbia male sentiūt: ac senserūt: de quo qdē nō mō chr̄istiane religiōis theologi: sed pagane etiaz supstitionis philosophi questi sunt: imerito illi gdē: nō eni in vno errāt: aut in altero: sz qcqd loquū tur aut sentiūt error est: cū deos celebr̄et nō deuz. Sed ne longi⁹ eā a ꝓposito qcqd usq; boni est: ab hoc vno deo eē nō ambigitur: qcqd aūt mali uel a suggestu demonū: uel a puersitate hominū qui libero creati arbitrio ad deteriora uolūtarie iclinan tur. Cū igit aut isignis pietas: aut charitas aut fi des in hoie cernit. Est fateor qō mireris. Cur que so: nisi ꝓpter eximiā raritatē: multa eni mirabilia raritas fecit: qō nā nō fecerat: raros autez bonos ait satyric⁹ poeta: z numero vix septē eē ꝓfirmat: quos ad vnū regi⁹ ꝓpheta restringit. Sed sequa mur cōmunia: certe qtcūq; sint boni: paucissimos eē nemo est q nesciat hoc est admirandi cā: de qua satyric⁹ idē ait. Nūc si depositū nō ificiet amic⁹: si reddet uetere cū tota erugine follē: ꝓdigiosa fides z tu scis digna libellis: queq; coronata lustrari de beat agna. Et que in banc sentētiā sequunt. Cōtra vo dū cepis cogitare vtutē oēm nō ab alio esse: q; ab illo qui est dns vtutū nō miraberis ab eodē qui pōt oia: z vult bona nō in aiaz mō rōnalē sz in aial b̄rutū aut sax̄ū insensibile infundi potuisse vtutem quā ꝑma facie mirabaris. Ex diuerso aūt si qñ filiꝰ in piem frater in fratrē: uxor in virū: seruus in dnz Jn bñfactorē suū aliqs bñficij oblit⁹ insurgat: gra titudine ac pietate calcatis: qs nō z doleat z mireť q maloꝝ tāto est maior numer⁹ q; bonoꝝ? At cuz ad rei cām de qua dixi: z multo maxime ad ꝓsue tudinē quotidianā sese anim⁹ reflexerit ilico desi net admirari. qs eniz mireť qō in oculis hēt semp cuiusq; ꝓriū q̄ nunq; videt: hūc sensum mi dne e tuo b̄reuiloquio mei b̄reuitas itellectus elicuit: si rectū hoc est si tuū bn̄ qdē si min⁹ tuū ex te libēter audiā z tenebo. Te aūt hortor atq; obsecro: ut qō magnitudinē ac sapiētiā tuā decet humanuz nihil admirās: sz vtute iferiora ducēs oia: speiq; ancho rā in Chr̄isto z mifico: rdia sua figens: aduersus hos tuū sanguinē tā cupide sitiētes vigili aio excubes z intēto. Sisq; ad oia impterrit⁹ z inuict⁹: nihil me tuēs: oia tñ circūspiciēs z cauēs. Nec passim oib⁹ qui tibi arridēt: sed tuoꝝ ꝓbatissime fidei te cōmit tēs: difficilis fateor discretio puros aios fucatosq; discernere. Sed multū de ingenio tuo fido: de q; tua rerū expiētia in qua nulli cedis. Sup om nia aūt spo de custodia Jesu Chr̄isti: de quo scrip tū est. Si inigtatē aspexi in corde meo: nō exau diet dns: qō vbū si diligēter excutereť hos tibi si ne ulla iusta cā pnitiē molietes: multū terrere de buerat. Sed bene habet: z tu salu⁹ z ꝑma ꝓiuratio nis cuspis effracta est: tot iā insidijs patefactis: de reliquo z illi segniores ad insidiādū: z tu eris istruc tior ad cauēdū: z Chr̄istus ipse ab initio custos tuus nō te destituet in finē. Si eni in ꝓiuratiōe pa ri scribit Ualeri⁹ vigilasse oculos deoꝝ pro salute Tyberij: z si Marc⁹ Antoni⁹ ille doctissim⁹ pncipū in piculo simili uxorē suā faustinā dū per lras so lareť: ita de mēdacib⁹ deis scripsit. Esto igit secu ra: dij metuētur: dijs pietas mea cordi est: quid tu de uero deo z dicē potes z spare? Illi ego q̄tuscū q; peccator: teq; tuāq; vitā ac salutē suppliciter re cōmēdo. Optarē ꝑter ꝑces ac uota posse tibi aliqd pstare: uel auxilij: uel consilij salutaris. Nil liben tius vnq; feci.

¶ Explicit liber quartusdecimus.

¶ Jncipit Liber quintusdecimus. Ad Stephanum de columna protonotariū pape. Epla. I.

m

Ultas tibi litterulas bijs tpib⁹ scripsi: nec ulli⁹ merui rñsuz: miror nō ꝓpter scribētē qdez: neq; ꝓpter scripturā sed ꝓpter mām de qua scripte erāt: de te scilicet tuis meisq; utili: tuis ꝓsanguine is dominis meis: neq; enim ob stat etas tenera radicato alti⁹ amori atq; honori. Erūt semper mei dñi: meiq; simul erūt filij quicū q; ex illa radice ꝓdierint: quā dilexi: z diligā duz me diligā: nō illū mihi moꝝ amorē: nō lethei gur gitis vnda ꝑripiet. Sūt ut scis penes me libri oliz clare memorie agapiti seniorij de colūna nūc ado lescētiū nostroꝝ. Ego qdē hoc biēnio ter aut quat cū morte luctat⁹ sum: que si me strauisset poterant facile libri illi ꝓdi nō sine illoꝝ iuuenū detrimento insigni z mei ai dolore. Et quotiēs tibi quotiēs eo rū clarissime genitrici scripsi: ut me hoc fasce laua retis: uos rñsis aut nullis aut pplexis adeo rē tra xistis ut denuo cogar ad calamū: teq; per oēs celi colas obtester: ut q̄ꝑimū hac me graui sarcia ex pedias. Certe si nūc ꝓdigiosum est depositum nō negare ut satyrico videť q̄to est ꝓdigios⁹ nolle il lud accipe: z orātē ut recipiať nō audire: crede mi bi si ut iuris ciuilis: z canonici sunt: sic Ciceronis z Uarronis libri eēnt forte nō totiēs te rogarem. Proinde tu ut visum erit: ego q̄uis rerū fessus: z fidē: z quā potero diligētiā adhibeo: si per uos ste terit quos res tāgit: qcqd euenerit sine culpa sum. Jpa me ueritas z hec excuset epla ad quā ut rescri bas obsecro per siquis tibi mei amor vnq; fuit: si qua tibi supest nostroꝝ memoria defūctoꝝ qui in celo semp ut spor: certe adhuc in memoria mea vi uunt. Patere queso imo fac ut deinceps alijs de rebus q̄ familiaribus tecum loquar. Uiue nostri memor z uale.

¶ Ad eundem rñsio ad uocationē romani pōtificis Hrgorij. xj. Epla. II.

f

Cribis inter multa qbus uel seorsum lr̄is uel ipsa nūcij tui uoce rñdeo pōtificē maxi mū meā optare pñtiā neq; ad laborē meū neq; ad usuz suū: sed ad hoc vnū sicut ait: ut mei p sentia suā curiā honestet: optarē z ego fateor ꝑmū talis eē: ex quo id merito spareť. Jd eni vo quo mi nus sum eo maior in me est dignatio tāti pōtis. Se cūdū vo ut ex bijs locis meā ꝑsentiā optaret in q; bus ego peccator z nisi fallit opio Chr̄istus z Pe trus suā optāt. Jre eni si neqrē ferri niterer: ut Ur bano uocāte dudū feci: q̄uis possibilitas pie tūc defuerit uolūtati: fortasse ideo ne pōtificē ipm mi serabile illud ad ergastulū redeūtē qō aurib⁹ me stus audiui oculis mestissimus viderē. Quid nūc sane tāto rñdeā uocatori? Et qd putas: z si iuisum ad locū amabilē tñ ad dñm ꝓno saltē aio uenirez: nisi in me senect⁹ simul z moꝝbor exercit⁹ spiras sent: qb⁹ obsessus vir primā ad eccl'iam ꝓficisci queo: de ipso enim q̄uis nihil merit⁹ multū spero: plima qdez hēo sue charitatis indicia nominatim

que te nosce uelle auguror. Nā cōia illa de familiaribꝰ rebꝰ que digna notitia sed indigna stilo cēsui uiuis nūcij uocibꝰ cōmisi. Illud inter haud ptereunda posueri: qꝫ in hoc statu neqꝫ mihi magne diuitie sunt: neqꝫ molesta pauperies: que mihi qdem sors rerū optima videt: quodqꝫ in summis opibus repono sorte mea ptētus: aliō magnope nō regror: vir noui hoiem cū quo statū meū pmutasse uelim statū hūc locꝰ extrinsecū. Nam internū anime statū cū omnibꝰ bonis ⁊ sanctis viris libentissime pmutarem: magne vo diuitie qd ad me: aut in quo meliꝰ mihi eēt: imo in quo nō peius si multo amplius terre: uł auri possiderem? Nō est locꝰ ut de opū igentiū piculis atqꝫ laboribꝰ disputē: nota sunt oia ⁊ expta: quis nō horatianū illō audiuit. Mlta petentibꝰ desunt multa: bene est cui deus obtulit parca qō satis est manu. An vo non sufficit necessarijs affluere: nisi ⁊ supuacuis opprimamur? Ego qdez nō bijs tm̄ que mihi necessaria sunt abūdo: sꝫ que meis omnibꝰ añ alios tibi: scribe mō qd fieri uelis non frustrabor tuū desideriū nec differā: neqꝫ vo ut peteres expectarē: sed uolēs occurrerē nisi dixissem qꝫ pecuniola illa quā aliquotiēs tibi misi nō puenit ad manꝰ tuas: rigore ut credo tue religiōis obstāte. Scripsisti interdū ut si añ te morerer: qō si sit: ⁊ ꝑm nature ordinē: ⁊ ꝑm desideriū meū erit certā pecunie summā tibi testamēto legarem ad te minutis pro occurrenti necessitate solutionibꝰ puēturam: eniuero id iāpridē factū noris: ⁊ legato q̄ titas triplo maior q̄ petebaṫ iserta est. Nec tamē expectari morte testamēti ꝓfirmatricē expedit. Jube parebiṫ ⁊ tibi gratius erit ⁊ mihi qō ipse fecero q̄ qō heres meus. Nec tibi frater amantissime qd ni autem: cū ad notitiā mei memoria uł sola sufficerit. Sed qm̄ de triplici statu meo loq cepam: ⁊ qd de aia: qd de rebꝰ exterius sentiam vides: teqꝫ ut credas charitas cogit: de residuo suiam meā accipe. Ego qdem mihi egritudines has corpis taꝫ frequentes ⁊ tā duras ad salutē aie datas credo: nō minꝰ utiles q̄ molestas: ea mihi de deo spes est mō cū passionibꝰ ⁊ patiētiā pstet: qō ⁊ fecit bactenꝰ faciet in finē spo: Si tm̄ ipse idē qui solus potest mihi: nec petēti: nec petituro qdē vnq̄ sanitatē corporis offerat: nō quā oli adolescēs: sed quā nup iā senescēs habui: q̄uis aie fortassis inutilē esse posse nō dubitē: nō recusez tm̄ ut id modicū qō supereṡt vite: sine angoribꝰ exigā: neqꝫ a studijs ipediar meis: a qbꝰ fateor nūc uehemēter ipedior: hūc sui corporis amorē miseris mortalibꝰ inseruit natura. At si qō nulli vnq̄ fecit cū possit oibꝰ adolescētiā mihi seu iuuentā restituere: ⁊ trāsactū tēpꝰ ꝓsentienti reuebere sit paratꝰ: ipm̄ de quo logmur Christuz testor: nō ꝓsentiā: nihil est enī utraqꝫ illa etate miserius: cū suo illo vitioꝝ iseparabili comitatu. Mirabunt̄ seneṡ nr̄i: qui qō esse nequeūt videri studēt cū nihil sit certe ridiculosius: nihil sene deformiꝰ: qui iuuenis vult videri: dicā qꝫ mirent̄ magis. Si qdē mihi imortalitas offeraṫ: hos iter mores semper victurus recusabo. Nam ⁊ difficillimum est ieptis comitibus longum iter agere: nec fidelis est seruus qui q̄uis affluens delitijs faciem domini non requirit. Uale frater in Christo.

horatius

¶ Ad fratrem Ludouicum marsilium ordinis sancti Augustini exhortatoria. Epła. VI.

m Aguā tuis uberēqꝫ materiā: ⁊ letādi tribuis ⁊ spandi: añ alios mihi quo fortasse non alius in te oculos alti⁹ defixit. Clarū tibi lumē ingenij deus dedit: industrieqꝫ nobilis stimulos addidit: atqꝫ ex bijs notitiā rerū uariarū pro etate mirificaz. Jpe nēpe nō aliꝰ est: qui dat oibꝰ affluēter nec ipro perat. Jpe est cui soli ꝓuenit qō ludēs ꝑsiꝰ lōge alio traduxit magr̄ artis ingenijqꝫ largitor. Et sicut tibi ad rerū pceptionē itellectꝰ sic ad exꝑssionē ligua suppetit cuiꝰ defectꝰ magna sepe decolorauit igenia ⁊ miorib⁹ oñdit imparia. Tu oibꝰ bijs istructꝰ ⁊ fauore dei fultus ⁊ hoium: manē ꝑmo altum iter dure religionis igressus es: eo duce post quez nemo vnq̄ errauit nisi qui uoluit. Augustinuz dico. Cuiꝰ hesisse uestigijs ea demū: ⁊ ad celum ⁊ ad gl'iam via est. Adhuc pene puer eras duz ꝓsanguineo illo tuo viro bono: ⁊ amico meo instāte ad me pductus aliq̄diu pro tuoꝝ tūc annoꝝ ibecillitate recusantem bona spe ilico me iplesti: ut ꝯ morē ꝓpositūqꝫ meū tāto imparē amicitiā amplexꝰ: sepe exinde ad me redeūtē indies letius te viderez admiras: vñ tibi id etatis nr̄e amicitie tāta cupiditaṡ ⁊ sepe mecū in silētio post etiā cū amicis illō pīs Ambrosij repetēs. puer iste si vixerit aliqd magni erit. Trāsiuerūt interi anni pl'es: nihil eni tā tacite tāqꝫ uelociter trāsit: diuqꝫ te in pīam reuerso tuo ꝓspectu carui. Ecce nūc puer meꝰ ad me redijt: sed ut ait Naso. Jā iuuenis iā vir: iā se formosior ipo ea scilicet forma quā nec etas iminuet: nec morꝺ eripiet: nec mors ipa. Jā nō de te igiṫ tm̄ spero: sꝫ spero siml' ⁊ gaudeo. Est eni pītis boni nomē gaudiū: spes futuri. Ecce iā te viris magnis parem teneo: maximis me tenebo. Age mō: pge iter assūptū excita teipm̄. Addē geminū calcar igenio: hic honoris: hinc pudoris. mane cepisti: noli sub meridiē tempe: solēt pigri viatores: dū solez celi medio suspiciūt: ml'tū lucis sibi supesse cogitātes vmbraṡ querere: teqꝫ somno ⁊ getitradere: sero tādē exprecti inclinatā diē: seqꝫ elusos intelligē. Jd ex te certe nō metuo. Nō hoc mihi ai tui ardor spōdet: nō frons: nō oculi: nō vba denūciāt: uere aūt multos ad summa uēturos error iste detinuit ⁊ auertit dū auctoritate nescio qrū isanoꝝ freti: nescio quā etatē ꝓsistētē uana sibi pśuasione ꝓfingunt: que nulla vnq̄ sui in pte ꝓsistit sed it sp ⁊ labiṫ ⁊ currit ⁊ rapitur: utqꝫ ait Cicero uolat. Excusat forsā utcūqꝫ senectutis iertiā: fragilitas: ⁊ morboꝝ cohors vndiqꝫ illā pmēs: que tm̄ siqd insite vtutis est reliquuz neqꝫ oia anni uolucres abstulerūt magna in senilē suis affinibꝰ abigit torpore. ⁊ vigorē iuuenilez ad honestos actꝰ manu retrahit. Meministi Marcū portiū catonē latias lras iā tm̄ senescētē: grecas vo iā senē didicisse. Eaqꝫ ipa etate Socratē post lras fidibꝰ opaz dare. Carneadē pbie studio cibi solitū obliuisci. Platonē toto pene orbe pegrinātē die ultimo uł sophronis mimos sb capite hñtē ut Valeriꝰ: uł ut ait Cicero scribētē mori. Simonidē octogenariū in certamē carminū descēdisse. Atqꝫ ea ipsa etate Chrysippū: ⁊ ꝑpe cētenarios Jsocratē ac Sophoclē pclarissima edidisse uolumina. ⁊ Solonē senē post ꝓditas ciuibꝰ suis leges poetice ibiā tē sp. Deniqꝫ lrārū sitiētē: ⁊ in ipa demū morte discētē. Possem exempla subtexere eoꝝ senū: qui eta te ultima res bellicas: aut ciuiles elegātissime caluerunt. Sed mihi ad studiosum alterius generis ꝑmo est. Et hec quidē atqꝫ bijs sl'ia senectuti mi-

Viatores

Etas nł la ꝓsistit

sed famosus ille patron⁹ uoluptatis epicur⁹: panē ingt ⁊ aquaz nā desiderat: nemo ad hec paup est: intra que gsqs desiderīū suū clausit: cū ipso Ioue de felicitate ꝓtēdat. Quid hic aliud dici possit: q̄z qđ utriusqz me duces hac in parte ꝓcordes dicūt? Sigdē epicurū anne⁹ in hoc sequtur: ⁊ anneum nepos: ubi ait: satis est populis fluuiusqz cereqz: qđ gdē ne vulgi vulneret palatū: sic itelligi uolo: ut seneca idē alio quodā loco. Non est res iucūda ingt aq̄ ⁊ polēta: aut frustū panis ordeacei: sz sūma uoluptas est: posse cape ex hijs etiā uoluptatē: ⁊ ad id se deduxisse qđ eripe nulla fortune inigtas possit. Et alibi nō diues ille rex pgami qn ꝯrīū sensisset haud dubie: sed paup ille amic⁹ senece attalus: ad vas ingt te querte diuitias. discе paruo eē ꝓtentus: ⁊ illā uocē magn⁹ atqz aiosus exclama: habeamus aquā: hēam⁹ polētā ioui ipsi ꝓtroversiā de felicitate faciamus. Addidisti aūt tu rīso: ⁊ olera iterdū: ⁊ legumina: ⁊ lac bouis. Ex hoc rursum sobrie: qñ ⁊ epicur⁹ ipse q̄stūlibet mollis auctor defensorqz suie: vixisse tñ exigui let⁹ plātatib⁹ horti tradit: ⁊ curi⁹ fortissim⁹ dux roman⁹ qui ualidissimaz Italie gentē: qui ditissimū grecie regez vicit: ut de eo scriptū est quo que legerat horto ipse focis brevibus ponebat olusсula. Eadē rō leguminū. Nēpe qb⁹ ⁊ seuerū ꝓncipē iter tot delitias ⁊ pythagorā pb̄m carinū fugitātē uti solitos accepas. Eadez deniqz rō lactis est: qđ nō hominū mō sed bubalū manu p̄ssum Cesari Augusto placuisse legim⁹: qs oino hoium cibū aspneť aut respuat: cui⁹ mūdi dominū nō dico patiētē sed appetētē audiat? Sz turpis gula tumide iūcta supbie rerū nobis oiuz fasti diū fecit nisi q̄s difficultas cōmēdat aut p̄ciuz: hō iners aial: ⁊ caducū simulqz insolēs: ⁊ petulcū per studiosus uoluptatū ⁊ ciboz: cib⁹ ipse mox v̄miū futur⁹. Sz hinc quoqz ꝓgredioz. ¶ Quē vo nō delectet tua illa rīsio: dū querentiū ⁊ carnes ederes lupū te nō esse dixisti: ⁊ hoc ꝓprie. Adde autē: nec leo: nec ursus nec vultur: seminūqz aliud ⁊ imane aial. Edimus ⁊ nos q̄nqz carnes: ut ceteri: sed nisi Christus rex noster ⁊ de⁹ nr̄: ut repetā qđ cōem ad amicū nup scripsi: nō gdē gule obsequēs certe: nec necessitati sue ꝓsulēs: q̄uis ut hō iterdū esuriēs sitiēsqz: sed nr̄e poti⁹ ibecillitati: q̄tū ego arbitroz: ꝓdescēdēs hijs usus fuisse dicereť. Auderē ⁊ ego cū Virgilio ipsoz cibū appellare. Sic eni ait illud añ Ioue multoz malоz p̄ncipē atqz erroz tēp⁹ aureū describēs: añ etiā sceptrū dictei regis: ⁊ añ impia q̄s cesis gēs est epulata iuuēcis: Aure⁹ hāc vitā in terris saturn⁹ agebat: vitā scilicet parcā ⁊ modestā ⁊ terre frugib⁹ ꝓtētā: ⁊ aialiū cedib⁹ abstinētē: p̄cipueqz terrestriū. Mutata res sub ioue p̄mū: eoqz sensim deducta est: ut nō solus iā iuuēcis sed nulli parať aiantiū: ita ut iā feda etiā ⁊ horrēda insup ⁊ uenenosa tētētur: psuasumqz est hoi qui ⁊ ipe terrestre est aial: ꝙ sine terrestriū morte vix viueret. Quinetiā qđ multi ⁊ magni sunt auctores: antropophagi gens arthoa horisthenē circa amnem dū hūana carne cupidius q̄s cibo ullo alio famē sedāt: sicut mestā in circuitu ⁊ late uastā solitudinez hoium: sic ferarū horribilē frequētiā effecerūt: ferē in aduerso mūdi tractu sub meridiē gēs altera sed eiusdē ⁊ victus ⁊ nois: fame vo tenuioris: utraqz sane gēs ephiophagis qui p̄tib⁹ uescūtur imani or: ille eni cib⁹ piculosus in se. iste aūt trux ⁊ ibūan⁹ in ꝓmū: qñ igiť queso iuuēcis abstine: aut qui nec hoie abstinēt nec p̄cte. crede mihi amice: quocūqz te vteris ferocissimū aial est hō: simulqz ⁊ debilissimū atqz mollissimū: ⁊ ut dicā breuiter miserrimū: indies igiť magis ac magis ꝓbo que de hoie scribūtur a multis: lege nālis historie librum septimū cui⁹ in ꝓncipio Plini⁹ anxie doct⁹ vir videť: mihi miro cōpēdio humane summā pstrixisse mihie: que qñ multifor mis ⁊ uaria est: neqz minor ideo q̄ i angustias sit coacta: ei⁹ vnicā tibi hodie decerpsisse particulā huic inserēdā epl̄e aut ꝓposito dissonū extimaui. Uni ingt aiantiū luct⁹ est dat⁹: vni luxuria: ⁊ qdē inumerabilib⁹ modis ac per singula mēbra vni ambitio: vni auaritia: vni imēsa viuendi cupido: vni supstitio: vni sepulture cura atqz eti am posse de futuro. Nulli vita fragilior. Nulli rerū oium libido maior. Nulli pauor ꝓfusior. Nulli rabies acrior: hec sunt Plinij. Quib⁹ illō ut ad rē ptineat addi pōt. Nulli sollicitior atqz oposior gula est. Adeo cū cūctis aialib⁹ cib⁹ vn⁹ sufficiat vni hoi nō sufficiūt oēs. Cui ut vnde discesserā: reuertar cū tot cibi sint: nec humano qdē gustu nec tāto digni studio iure apulei⁹ madaurēsis in illi⁹ libri fine qui uocať: Asclepi⁹: q̄si gl'ianꝰ dicit. Cōuertim⁹ nos ad purā ⁊ sine aialib⁹ cenā nūc nulla sine aialib⁹ cena: ⁊ cōmunia apposuisse ꝓbro habeť. Neqz ego iter hoium mihias hāc ultimā pono: de quib⁹ multa per libros: sed nescio an breui⁹ aliqd q̄z qđ ait Job. hō nat⁹ de muliere breui viuēs tpe repleť multis mihijs: heu mihi q̄z multis ⁊ q̄z grauibus: q̄z ieluctabilib⁹: qb⁹ coacti qdā sunt asserē: optimū hoi nō nasci ꝓprimū q̄z ꝓximus mori. Inter q̄s tñ ceci ⁊ miseri mortales ⁊ ignari rerū ⁊ ꝓditionis obliti exultāt. Oppletiqz mero ⁊ carnib⁹ uelut exima felicitate tripudiāt: ⁊ nos ridēt: seu etiaz oderūt illoz isanias aut vbo aut supcilio liberiore dānantes: neqz audiuit Dauid. Adhuc ingt esce eoz erāt in ore ipsoz ⁊ ira dei ascēdit sup eos: neqz illō vulgatū extrema gaudij luct⁹ occupat. Et quid tibi vis? hijs atqz alijs sed obstuatiōe in p̄mis hūanarū rerū quotidie magis assentior graiouati qui qñ huc loquēdo p̄uentū erat p̄tereundus nō fuit. Is ergo odisse libro. xviij. Nil ingt miseri⁹ terra nutrit hoie. Sed iā satis sit: tulit me ipi⁹ de qualoquoz rei odiū ultra q̄z destinassem. ¶ Quid ꝙ vasa corinthia regrenti: samia que nos fictilia dicim⁹ p̄tēdisti? pfecto nō vni⁹ tm̄ urbis domos: sed mores aiosqz mortaliū late corinthiū illud corrupit icēdiū: vñ ꝓncipiū corinthioz ꝓdijt uasoz: quoruz imodicus appetit⁹ clarissime maximoz fame hominū notā cupiditatis affricuit: vñ qđ ꝓstat Augustus cesar corinthiari⁹ ab obtrectatorib⁹ dictus est At curi⁹ ille cui⁹ supra memini tā ꝓstātis fuit ai ad uersus iania: ꝙ huc tm̄ virū tātūqz victorē rapas in igne torrētē: ⁊ in fictilib⁹ reponētē legim⁹ ⁊ miramur dū hec agēti nō amici sed hostes illi qdem admiratione vtutis sola: nō corinthiū es: sed auri magnū pondus attulerūt: qđ ille fictilib⁹ postbabitū magnificentissime recusauit. ¶ Jā vo ꝙ queрēti quisnā tibi cocus esset: ignēr̄ndisti ⁊ id quoqz perꝓprie: fuit apd maiores nr̄os coc⁹ puoz oiuz vilissim⁹ nūc familie ꝓnceps est: queris cām. Nulla inuenies ꝓter gulā: hoc nobis ⁊ nō vnicū maluz victa intulit asia: ⁊ victores hostiū luxurie vincendos exarmatos eneruosqz obtulit: ⁊ quāto melius

Parua nāe suppetūt

Antropophagi uescūtur carnib⁹ hominum

sil' ꝛ doctrinā sequi. ¶Hoc ne tibi vnq̄ ẽ memoria excidat extremū queso:ut cū p̄mū peruenerís quo suspiras:qđ cito fore ꝓfido ꝓtra canē illū rabidū auerroim:qui furore act⁹ infando ℈ dn̄m suum Xp̄m ꝓtraq̄ catholicā fidem latrat collectis vndiq̄ blasphemijs eius:qđ ut scis iā ceperam⁹:sed me ingens semp ꝛ nūc solito maior occupatio: nec minor tpis q̄ scientie retraxit inopia:totis ingenij virib⁹ ac neruis incūbens rem a multis magnis viris impie neglectam opusculū vnū scribas: ꝛ mihi illud inscribas:seu tunc viu⁹ ero seu interiz abiero. Semp enim tempus est omnibus: ꝛ mihi iter alios iam de abitu cogitandi. ¶Heu dubita defuturū tibi uel ingenium uel stilum q̄uis tuoꝝ nonnullis solitū deesse:aderit tibi Xp̄s res suas agenti: qui tibi affuit uel nascenti. Vale.

Auerroís canisifandissimus

¶Ad eūdē cū libro ꝓfessionū sci Augustini. Ep̄. VII

Erita de te mea amice que multa cōmemoras:pace tua dixerim:nulla sunt penit⁹ nisi q̄ ab ipa tua pueritia te dilexi:nescio quid iam tūc p̄sagiens: ꝛ nunc magis ac magis indies diligo cito iam qualē in te cupio virū sperans. Libellū tibi:quē poscis libēs dono:donarēq̄ libentius si eēt qualis erat:dū eū adolescēti mihi donauit Dionysius ille tui ordinis sacrarū ꝓfessor egregius lr̄arū ꝛ vndiq̄ vir insignis indulgentissimus pi meus. Sed ego eū ꝛ natura forsitā: ꝛ etate tunc uagus q̄ mihi piucūdus ꝛ materia ꝛ auctore ꝛ paritate sua pugillaris eēt:atq̄ ad ferendū habilis: sepe per oēm ferme italiā ac gallias germaniamq̄ circūtuli:ita ut iā ꝓpe man⁹ mea: ꝛ liber vnū eē viderent:sic iseparabiles visu perpetuo facti erāt:dicā rem mirabilē ut fileam lapsus fluminū ac terrarum semel mecuz ad niceā uari sub fluctib⁹ maris fuit. Actūq̄ erat: haud dubie:nisi utrūq̄ p̄senti periculo Xp̄s eripuisset. Sic eundo ꝛ redeundo mecum senuit:ita ut iam senex a sene sine ingenti difficultate legi nequeat: ꝛ nunc tandem ab augustini domo digressus ad eādem redit:nunc quoq̄ tecum pegrinaturus:ut reor. Accipe euz qualis est ꝛ boni ꝓsule:atq̄ icipe meis in reb⁹ iure tuo uti ac p̄fatiōib⁹ supuacuis abstinē: ꝛ qcqd tibi placuerit nō postulare sz sumere. Vale felix ꝛ p̄o me q̄tiens ad mensam eius accesseris Xp̄m ora. Ar̄q̄de. v. idus Januarias.

Niceа

¶Ad Joannē bocatiū excusatio silētij. Ep'a. VIII.

Oteś mirari utinā nō etiā idignari:q̄ si aliquid tibi scribere ul' nō poterā:ul' nolebā:aliqd saltē tuas ad lr̄as nō rn̄di. Ego vo: qđ sepe accidit occupatis maxime:dū m'ta cogito:nihil efficio. Eqdē amice si occupationū mearuz q̄nis inanium historiā ingrediar: ipa mihi occupatio occupationē ꝛ pariet ꝛ augebit. Ad summā:qđ sepe ꝓcepaz explicare nunq̄ potui:at ne qđ forsaś se aliō suspiceris qđ hoc uetus olimq̄ notissimum tibi sit. addo violētiorē aliā recētioreq̄ silētij cām quā libēti⁹ tacuissem:ne aures atq̄ animū tuū iuisi rumoris cuspide pungerē:nisi q̄ hoc ipsuz te ab alijs audiuisse ul' auditurū eē nō dubito. Tecū igitur a me salus abijt:nunq̄ postea san⁹ fui:nunq̄ ut auguror san⁹ ero:ita morbū:etas sanitatē nihil aduuat nisi forte me putas aut medicos ꝓsulere:aut plus illis fidei hēre q̄ soleo. Ego vo idies magis: magisq̄ monstrū illō horreo:arceoq̄ ut hostes a limine nisi q̄s iterdū nō medicine:sed amicitie vis admitti iubet ea lege ut oīum que dixerint nihil facia aut patiar. ¶Nūc tādē āno altero nil eoꝝ que decreuerā:sed hoc vnū scribo apologeticū tuum: qđ ira nobili dictāte in cēsores meos effudisti:ual de mihi placuit ꝛ affectu tuo ꝛ stilo ꝛ sentētijs delectat⁹ sum: ꝛ scio illos hec ꝛ grauiora ꝓmeritos:noli tamē generosū ingeniū p̄o illoꝝ meritis iardescere:nec tuo iudicio:nec tua iracūdia digni sunt. Sine illos suis moribus:tuos tu ne deseras:neq̄ acri⁹ te illoꝝ pūgat amētia:q̄ me qui ea p̄ncipal'r ꝓtingor:q̄uis sine te tangi nequeam aut offendi. Proinde tibi psuade qđ p̄mū in lr̄is tuis erat:dixisse Laurētiū nescio quē virū ut tu ais doctū:sed ꝓfecto nature mearūq̄ rerū penit⁹ insciū me:audita illoꝝ snia quā de me tulerāt subito in furorē vsū calamū arripuisse ac rn̄disse:pace sit dictū sua p̄ocul a uero eē forsitā sic audiuit:sed qui p̄m⁹ hoc dixit aut errauit mediusfidi⁹:aut fefellit. Non in furorē sed in risum egit me meoꝝ iudicū sentētia:utcūq̄ enī uera illa iudices ipsi erāt ineptissimi. Neq̄ vo statiz:sed anno plene elapso calamū rursus cepi:cū in padi alueo ascēdēs ꝛ tedio affect⁹: quid aliō tūc agerē:nō hērē:neq̄ id ip̄m vnq̄ facturus aut cogitaturus:nisi me donati nr̄i ꝑpes indignatio ꝛ iuges querimonie acuissent: obdurui dilecte ꝓtra inuidie tales morsus ab adolescētia:qđ aliq̄n non credidi:pestib⁹ hijs obsessus:hoc esse vissimuz ꝛ ꝓrium falsum scito. Reliquū est:ut tibi cū clāculū digresso mestus ꝛ querulus mecūq̄ ipse litigās forsassis ꝛ lachrymans succedsui saluo gratuler ac reuerso. Vale.

¶Ad Donatum apēnigenā grāmaticū nihil in amicitia expetendum. Ep'a. IX.

Uotiēs monui:q̄tiēs orauī:q̄tiēs blādiēs q̄tiēs subiraścēs:nūc lingua:nunc calamo litigaui tecū:ne tua liberalitas suspitione: me cupiditatiś aspgeret:tu pstas ꝛ dū fame tue studes:meā non cernis infamiā. Q̄n ego hoc merui de te:queso ut me uel cupidū adeo videri facias: uel supbū:ne amicitia mea sine magno ac ꝑpetuo p̄cio queri possit? Ita nō frequētas mō hāc tuam munificētiā:sed ultimis hijs tuis in lr̄is an vnā at q̄ perpetuā polliceris:qđ nihil est aliō q̄ qđ ego nunq̄ fieri ueli:nunq̄ desiturū imitari:qđ vbū ipso facto iniuriosius ipo:tuniusq̄ ꝓpe dixerim:atq̄ nō viuit in terriś credo cui⁹ amicitia facilio: sit quesitu:mō ꝓueniāt mores:nūq̄ ab amico nisi illō sine quo amicitia nulla est amari nolui. Quis hic muneri⁹ loc⁹ est? Amoris forte feminei sit ista cōsuetudo eiusq̄ nō igenui:sed uenalis. Ego nō tua munera:sed cor tuū uolo:illō habeo: satis est rei: cū ad pfectionē suā uenerit qcqd supaddiē ad deformitatē vgit. Quid iuuat illa ꝓquirere ꝛ mihi ingerere qbus nec ego egeo nec tu abundas: si nolo miror cur hoc facis:sin uolo miror cur uel me⁹ uel cuiusq̄ amicus esse uelis:qui ex te aliō q̄ te querat:nisi magne forsitan necessitatis in tpe qñ nulli rei parcis:sed oia eē cōia fidelis amicitie lex iubet: ꝓpriū nihil. Illa qdē que sūmis regū q̄z vticib⁹ clauos figit adamātinos:ut flacci vbo utar. utrūq̄ uestrū p̄mē potēs est:sz nūc tñ tibi ꝓprior est q̄ mihi:sum enī ut scis pitur⁹ opib⁹ te ditior: mihi nulla pñs est necessitas. Abūde mihi sufficit donat⁹ me⁹ donatuś inq̄ ꝛ nō empt⁹:cur tu igit̄ emas me:cui nō te uēdidisti sed donasti? Nō est hec eq̄lis ami-

iter gradiꝛ: iāq; cū sene terētiano in portu nauigat dignꝰ vulgi mores morasq; urbiū odisse. Uale.

¶ Ad Huilelmum maramaurum equitem neapolitanum. Epla. IIII.

f Ecisti amice ut soles oia: qꝫ me rerū nuper apd neapoli gestarū tuis lris participē uoluisti: nō eni tu illiꝰ aio meo iucūdissime historie serie descripsisti: aut pinxisti: qd ipm rite facē aut pclari scriptoris aut egregij sit pictoris: sed qd celestis fuit igenij me psēte rebꝰ i medijs posuisti. Illa ego nō legi: nec audiui: sed vidi: tecūq; obꝰ iterfui: rarū opꝰ z paucoꝝ boiuꝫ grāz tibi habeo nō mediocrē. Illiꝰ nēpe si nescis filij mei: z gaudis z honores mei sunt: illo bene agente ac ꝓsperante gl'io: z triūpho. Alma qdē regia morē suū tenuit paruificū nihil agere dicit: pceres quoq; pthenopei: q̄uis iterdū hac in pte loq al'r visus sim illū qui apud uos: nescio an ad hoc agiꝛ ludū tartareū posus: cogitās tū nullā tā bñ moratā ciuitatē que nō aliqd reprehēsiōe dignū hēat: pleno in reliqs ore laudādos: celebrādosq; se nūc offerūt liberales sp ac munifici z fideles amici. Qd ita eē Roma ipsa testabiꝛ: que bello punico scdo afflictꝫ impij viribꝰ ab oi ferme italia delicta: imo attrita qdē ab oibꝰ: z oppressa a capuanis añ alios vicinis nr̄is: de qbꝰ optie merebaꝛ: prio qbꝰ m'lta z magna bella gesserat: pdita: z iniurias ppessa grauissimas: neapolitanoꝝ liberalitatē eximiā: ac fidē: extremis suis sē sit in rebꝰ: vñ z ego ueteribꝰ z nouis argumētis induco: ut cēseā qui parthenopē nouit: z non amat: aut nō nosse aut nō amare vtutē. Fecerunt bñ igiꝛ nobilissimi ciues z qd soliti sunt: qui gñosus z egregiū adolescētē ad oē bonū opꝰ aptissimū: z ab alio licet italico orbe uenientē: alūnāq; simul suā apud eos reor ortā nutritāq; diū pclaro ꝓiugio vinrētur honoribꝰ ut tu scribis ꝓcelebraue magnificis vno actu sibi morē solitū possidētes bñ meritis honorē debitū exhibētes: de bijs hactenꝰ. ¶ Statꝰ mei historia quā exposcis longiuscula est. Jdeoq; ptereo: finis est qꝫ aio ut peccatoꝝ nō desꝑans bñ ualeo: honestis studijs nunq; magis incubui: nunq; maiorē inde uoluptatē pcepi: q; hodie pcipio: dicā tibi rē mirabilē: sed vaz: cū ad reliq oia senescā: ad hoc vnū q̄tidie iuuenesco. Hec que dicit fortuna more suo mecū agit: nec egeo: nec abūdo immo eqdē abūdo: qñ z m'lti mihi iuidēt: qd aliqñ nō credidi: sed nūc scio: z nihil est sub celo qd ualde cupiam nisi bonū exitū: parū ne tibi diues videoꝝ hoc aio? Loꝝ puscūlū hoc solū videt uelle mihi fidē frāgere: loquoꝝ impꝛopꝛie: hac lege ꝓuenimus: z iam simul satis diu fuimus. Tu viue z uale feliciter nostri memoꝝ.

Nihil opto: nisi bonū exitū

¶ Ad fratrem Gerardum cartusiensem germanū suum. Epla. V.

m Agnū tps z ni falloꝝ quartꝰ est annꝰ: qꝫ de te nullos habui rumores: vno uētre digressis magna satis itermissio: q̄uis deo grās iā de te nil nisi felix faustūq; nūciatū iri sperē: eo si qdē ꝓscēdisti ubi tuta sunt oia. Qd ultimis ad me lris flagitasti alacriter adipletū est: z de oibꝰ que uolueris idē fiet: est eni mihi uotoꝝ tuoꝝ oliz nota modestia: qbꝰ obseq me ut uelle sic z posse nō sim dubiꝰ. Statꝰ meꝰ cui? noscēdi auidū te scio: tā uariꝰ tāq; icertꝰ est: ut vix eū vbis asseq posse queā ut expedīā qua daꝛ. Hoc integro triēnio eger fui seu est etas seu peccatū meū: seu qd sat credideri: utrūq;. Ecce eni qꝫ olim scripsi ad ioānē de colūna pie me morie cardinalē dominū z altorē meū: paucos fratres simul ad senīū pueniꝛe. Ecce inq; nos pueniꝛ: deq; illis paucis facti sumꝰ. ego ꝑmꝰ: tu secundus. Ambo tū terminū quē petebamꝰ attigimꝰ: tē pꝰ est at mō ut prio sanitate coꝝpea qua usq; ad iuidiā floruimꝰ partē nostrā gustemꝰ hūane miserie: imo vo nō miserie: sed nature: q̄uis adhuc te satis etati resistētē audieri: tūc tñ ego etiā resistebā: scis aūt qꝫ ego te semꝫ tpe aliq̄t ut sic dicā passibꝰ ꝓibā tu me viribꝰ: expecta igiꝛ: z esto aio patꝰ non lōgū icōmoda senectutis effugies: nisi optāde: licet formidate mortis auxilio: de me qdē z de mea vita sepe per hos annos a medicis qbꝰ nihil credo: z ab amicis qbꝰ oia desperatū est. Quibꝰ ego nil moueoꝝ qd eni refert qua laborioſi itineris in pte subsistā: ubiq; reges fessis optabilis siue sim sanꝰ igiꝛ: siue infirmꝰ: seu viuā seu moriar: sicut dño placuerit ita fiat: sit nomē dñi bñdictū. ¶ De reliquo sum: licet idignꝰ in magna opinīōe boium ac fauore: nō populoꝝ mō: sed ꝓncipū: ūt sil'r regis regū Jesu Chri sti: me ut impatorē sileā regesq; alios: z qui nunc est pōtifex petit: z qui nup fuit usq; ad obitū expectauit: ad quē mitissimis lris: pluſq; semel euocatꝰ imo ut ꝓpe dicā exoratꝰ: lete ibā eo maxie qꝫ ad locū sanctū ac uenerabilē uocabar: ſz infirmitas mori sil'ma: que iā tūc me latēter iuaserat gressus meos: medio qdē calle detinuit. Ad qd uocer: si me roges nescio: z miroꝝ. Aptꝰ eni dñoꝝ familiaritatibꝰ nūq; fui: z si qñ fuissez eē desij: atq; utiq; iā nō sū. Etas ptereā z ualitudo mea: ut audisti: nō est apta discursibꝰ: quoꝝ qd nō dies mutāt: añ nō mille annos insatiabilē me vidisti. Deniq; m'lta circūspiciens z m'lta deliberās mea duxi oia magna z oibꝰ optata reliquere z reducere me ad mediocrē: z solitariā vitā. Jtaq; ne lōge nimis abirē ab eccl'ia euganeis istis in collibꝰ nō amplꝰ q̄z decē milibꝰ passuū a patauina urbe distātibꝰ: domū paruā: ſz delectabilē z honestā struxi: cūq; oliueta z aliquot vineas: abūde qdē nō magne: modesteq; familie sufficturas: hic q̄z q̄z eger coꝝpore trāquillus aio frater dego: sine tumultibꝰ: sine erroribꝰ: sine curis legēs semꝫ z scribēs z deū laudās deoq; grās: z de bonis agēs: z de malis meis que nō supplicia nisi fallor: sed exercitia mea sunt assidue: ptereā Chriſtuꝫ orās bonū vite exitū z misericoꝝdiā ac ueniā: qꝫ z obliuionē iuuenilīū delictoꝝ: vñ nil suauiꝰ in labijs meis sonat: q̄z dauiticuꝫ illd: Delicta iuuētutꝫ mee ꝑs. z ignorātias meas ne memineris. Interea solum te germane vnice suspiro z sepe tacitꝰ mecū dico: o utinā eēt bijs in collibꝰ vnū aliqd cartusiēse cenobiū: qd hic staret aptissime: ubi meꝰ ille famulatuꝫ Chriſto notū fidelissimeq; iā supra triginta annos exhibitū cōsumaret: tū demū mihi que bēri pōt in terris ꝓsolatio plena eēt: ceteri eni nr̄i oēs mecum sunt: leti qdē nisi eoꝝ aioꝝ mea turbaret egritudo. Est ptereā nobis hic amicoꝝ bona copia q̄ta nusq; alibi: z si eni per diuersa terrarū m'tos habuerimꝰ: moꝛs iā pene nos oibꝰ spoliauit: que cōmunis senescētiū omniū pena est: ad hec z locoꝝ dñs vir ingētis sapientie: nō me ut dñs sed ut filiꝰ diligit atq; honorat: z per seipm sic affectꝰ z magnanimi patris memoꝝ qui me dilexit ut fratrē. ¶ Hec tibi sic ex oꝛdine cūcta describo ne qd nescias eoꝝ

¶ Ad inconstantissimum uagumq; hominem quendam. Epistola. XII.

Gratulor tibi qđ post tantos fluctus ac procellas ai bonũ in portũ peruenisti fortune tue: imo dco tuo carior es/ q̃ tibi: tu te iactas: & p nihilo te fatigas. Ille tibi regem: ul' nolẽti iserit: tu difficili calle vis errare: ille te manu dirigit in viã pacis. Es ecce nũc eius ductu cũ viro optimo: & mihi tã caro: ut vix sciã an aliqd cari⁹ habeã in terris cũ quo qui viuere nescit cum quo viuere sciat: ego nescio. Nosce eũ ꝑsulo: & disce iã tã dẽ aliqñ ꝑsistere. Nõ est sani sepe thoro circũuolui: nõ est pudice sepe nubere: disce hõ ꝓuersationẽ humanam. disce hõ homines pati posse quos non pati tm̃ sed diligere iussus es: neu fastidias: a quibus ne fastidiaris optandũ est. Noli oẽs homines fugere: quocũq; ueneris hoies inuenies: aut cũ hominib⁹ viuas: aut cũ beluis oportet: laudarẽ solitudinẽ in te nossem nec solitudinẽ nec frequentiaz posse pati. Animi morb⁹ est isq; grauissim⁹ neq; al'r q̃ ⁊tute animi comprimẽdus. Quedã sunt in qb⁹ & cause simul & remedia sint morboꝝ. Animus te agitat: ille te sistat: si hoc nõ fecerit admonitiones mee oẽs iam per annos frustra in uentos abierint Gratulor quoq; q urbẽ romã videris: ex omnib⁹ erroribus tuis orbẽ totũ licet ambias sil'e nil videbis. Uidisti mũdi caput squalidũ fateor: & imperũ qđ ne hostes quidẽ negent: qui se nũc etiã romãos imperatores romanosq; pontifices dici optãt & his titulis gl'iantur: cũ oia sint potius q̃ romam? cur hoc ergo per teipm̃ cogita: & sic habe: non te romã vidisse sed montes ubi roma fuit.

¶ Ad Hasparum Ueronensem. Epl'a. XIII.

Litterulã tuã charissime libẽs vidi: sicut & tua oia: de quesitis tuis nihil certi quod rescribã habeo: nihil enim incertius mihi est q̃ huius caduci corporis status: qđ vnũ possuz dicam. Nõ inuitus modo sed coactus rure abij viua cogẽte necessitate. Illa me pepulit: illa me detinet: q̃tum tñ augurio assequor ante pascha rediero: sepe enim mihi horatianũ illud ad aurẽ corvis sonat. o rus qñ ego te aspiciam? Et si aũt sciã non nũc noviter ꝓspectũ atq; ꝓuictũ meũ tibi semp exoptatuz fuisse: qđ nõ mei fateor meriti sed indulgentie tue est: non audeo tñ te ad veniẽdũ exhortari occupationũ ꝓscius tuarũ: at si venire decreveris ad amici: imo ad tuã proprią venies domũ. rure aũt puto me inuenies q̃uis propes: ubi non solũ oculi mei ac meoꝝ: sed parietes ipsi suo mõ letissime te videbũt: aduẽtu tã cari hospitis exultantes. Amicum ur̃m cũ venerit salutabo: suo enim nunc in rure habitat agriculture simul ac phie dedit⁹: vir vndiq; bonus ac fidelis & nr̃i amans.

Horatius

¶ Ad Philippum sabinen. epm̃ cardinalem de statu suo. Epl'a. XIIII.

Mirari potes: & turbari: nisi & admirationem ꝓspicacis ingenij altitudo cũcta ꝓspiciens & turbationẽ ai mansuetudo ire nescia compassisset. Alioqn quẽ nõ moveat q totiẽs & talibus suauib⁹ l'ris evocat⁹ que deberent e durissimis mõtib⁹ saxa ꝓuellere nõdũ loco moveor. Ad quid aũt & nũc voco? queso & vocabar ꝓdẽ. Tũc nẽpe ad tria mihi ex oib⁹ que sub celo sunt singl'r exoptata ad urbẽ romã quã nunq; totiẽs vidi qn semp audio? revidẽdi ipsa efficiar visiõe. Ad romanũ illuz pontificẽ qui vocãdo fatigat⁹ tibi libẽter subituro: cui⁹ vox mihi familiari⁹ nota est: hoc vocãdi onus iposuerat: quẽ ne oculis nũq; visum vidisse: vel semel terrene mihi felicitatis igẽs portio futura erat nõ qz tãt⁹ dñs: sed qz vir talis ad te veniq; verẽdã q; mihi & añ alias semp amabilẽ faciẽ tuã: quã ꝓfecto q̃tũ videre cupiã Christ⁹ novit: & ego tuq; ut reor certo ai sentis augurio: cui a iuvẽtute ꝑdulciter assuefactus: & a qua postea per tã lõgũ evum fortuna mea seviẽte distract⁹: qd mirũ si torqueor & igẽti ꝑmor desiderio? Reliquos qdez caros eos dico quos mihi iã relicꝝs mors fecit: sepe per hos ãnos vidi te a sec'lis nõ vidisse mihi videor. Quid cessо igiẽ tã diu? putas dicam q: optabilia illa tria ad vnũ rediere: nã & tu roma abijsti: & papa rebus abijt humanis. Non hoc dico tui soli⁹ desiderium satis est. Quid ergo? Est ꝓz excusatio uera qdem: sed difficilis mearũ nẽpe rerũ stat⁹ incredibilis ꝓrsus ignorantib⁹: sciẽtib⁹ atq; cernẽtib⁹ mõstruosus est: dicã tñ qđ res habet: & fidẽ quã fortasse nõ mereor vitas ipsa merebit. Ego itaq; sepe dũ san⁹ videor estu ualido & febrib⁹ repẽtinis arripior: ita ut subito exanimis appeam: omnesq; in despationez cogã vite mee: ꝑter paucos: qui me alti⁹ norũt: die aũt vno vix exacto subito etiã ꝑter otium spem ceu resuscitat⁹ assurgo & q̃si ego ille nõ fueri reverto ad calamũ: & ad libros & ago res meas ut ꝓpe: hoc nõ semel aut bis: sed amplius q̃ decies hoc biennio passus sum: ita ut medicos quoq; quoz nõnullos hic amicos habeo: sepe vicissitudo hec mea: & varietas ista fefellerit: qui an sepi⁹ fallãt: an fallãtur in dubio est: cũ enim me nocte media morituz publice dixerint: mane ꝓmo redeũtes credo ut ad tumulũ comitent inveniũt me scribentẽ. Stupent igiẽ nec qd dicant hñt aliđ nisi me hominẽ eẽ mirabilẽ: ut sim ego in hoc: inq; alijs fortasse mirabilis q̃to ipsi mirabiliores: qui cũ medici dicãtur & sint hoies l'rati legũt oia. Aristotelẽ. Tullium. Senecã. Uirgiliũ. quin & dialectice inhiãt & rhetorice & poetice & astrologie: qđ q; est pei⁹ alchimie: solã negligũt medicinã: mirũ dictu cũ tã multa scire studeãt id vnũ maxime qđ ꝓfitent ignorant. Sed hec mihi cũ illis vetus est questio: vet⁹ lis: decreveraz ad te maiorẽq; illũ qui me vocat: ꝓmo vere iter carpe & quoad possez per aquã ꝓficisci: reliquũ per terrã lẽto gradu: dicaz q; mireris. Nullum hic ver fuit. Asprimãq; hiemẽ estas ardẽtissima sine medio cõsecuta est: herebã ceptis tñ & iã sarcinulas cõpone bã: dũ ecce mẽsis hui⁹ die. vij. iã vgẽte ad occasuz sole me familiaris mea febris invasit: vulgata fama: totiẽs in me licet elusi medici ꝓveniũt. Quoz vn⁹ magno phie titulo insignis. o nomẽ olim venerabile nũc vanitati & iustitie ꝓstitutũ: fidẽter asseruit me lucẽ proximã non visurũ. Uidi tñ: deo gratias: & illã & exide aliquot alias: & si oculi colorq; boni vertũ spondent: possum m'to q̃uis antiquior pl'es nũc etiã videre q̃ ille vite bonum mecator in eptissim⁹: ita eni sibi cõsuetudinẽ fecit: oẽm egrum nocte proxima piturũ dicere: sic in ꝓmissiõe salutis interdũ mentiri metuit: ut in cõminatiõe p̃rij assidue mẽtiat. Ceterũ & ego iã etate fatigat⁹: & ille tabe ꝓfectus haud dubie nisi fallor eui brevis amborim⁹: & de mea qdẽ nullum: de illius autem morte ut quibusdam forte videbit phie damnũ ingẽs fuerit. Ego vo securus iurauerim nescire illũ peni-

Contra medicos

rabilia ꝓ:ſus ⁊ gl'iosa ſūt. Juuẽtuti aũt uſqueadeo debita ⁊ ſua: ut nihil ſit pigro iuuene turpi⁹: nihil i excuſabiliuſ: nihil ad extremũ deſpatiuſ. Quedã eni vitia annis cedũt: atq; diminuunt: alia ingraueſcunt: augẽturq; hoꝝ e numero ſegnities eſt: ita q; ſegnẽ iuuenẽ quẽ videas q̃ ſollicitũ ſenez ſpes Q̃ó attẽdẽs cogitabis ne qua tibi pars tpis ignaua ꝑterfluat: ne ue ulla tibi vnq̃ aut longioris aut tardioris ſpes etatis blãdiat: breuiſſima eni ſim' ⁊ fugaciſſima eſt: ⁊ utrũ magis incertũ. Sic ex eq̃ ꝓtẽdit cuꝫ breuitate celeritas. Nihil eſt uere vita hec ꝓ qua tãtope angimur ac torquemur: ⁊ hoc ip ſum nihil nuſq̃ ſtat. Sed dũ queritur tanq̃ fum⁹ euanuit: nõ eſt iuuenib⁹ expectãdũ: dũ qó ꝓmpte faciunt: lente faciant: ſed in iuuentute ꝓperanduꝫ: vnde ſenes gaudeant: mortui celebrẽt: ⁊ ſepulti viuãt: uolitẽtq; ut ait Ennius docta per hora vir. Nec amice diſcendi etas eſt: qó hec ſtudioſa colle gerit: ſenectus docta diſtribuet: qóq; a m'tis acce perit refũdet in p'imos. Jn querẽdis illã expecta re demẽtia eſt: cui uel queſita ſeruare difficile. Ne q̃ vo ſtudioſos ſolos memorẽ qb⁹ etas alia nulla eſt: niſi hec vna quã degis: ⁊ corpore ⁊ ingenio p̃ ualida: ⁊ ipedimẽtis libera: niſi que ſibi ipſa peperit: quib⁹ ne ſibi iter ipſa p̃ſtrinxerit: qó multi faci unt: qui ſcientie ac vtutis ad q̃s deſtinabant obliti poſt ꝓ cupiſcẽtias ſuas eunt: neq; a uoluntate ſua auertunt: donec ſuis pudor ac dolor: inimicis gau diũ: vulgo ludibriũ effecti vndiq; inutiles nec l'ris nec ꝓcupiſcẽtijs habiles ad ſenitũ puenẽ. Sed ex alio quoq; gñe hoium attigã paucos quoꝝ te exẽ pla ſollicitẽt: qui cũ alias partes etatis poſſent ad agẽdũ fortia hãc vnã nullãq; aliãq; elegerũt: neq; ul' modicũ diſtulerũt: neq; ſi diſtuliſſent: ſucceſſiſ ſet: ut fecit: certa hac etate iã Achilles troiã. Alexãder idã pulſabat. Scipio african⁹ occidẽtẽ fregerat: meridiẽq; frãgebat. Põpei⁹ magn⁹ hiſpani am: pdomitiſq; pdonib⁹ maria cũcta pacauerat. hac etate druſus nero germaniã fatigabat: iamq; ad diuortia rheni oia populãdo ac vincẽdo puene rat: tãta ai vtute: eaq; moꝝ iuueniliũ maieſtate/ut hoſtib⁹ quoq; uenerabilẽ ſe in oẽ tps efficeret: qó nec hodie germãi negãt nec diſſimulãt: qó iterdũ forte poſit⁹ in ea terrarũ pte ppẽdi: ⁊ igenua hui⁹ noui ceſaris: ⁊ ſuoꝝ ꝓcerũ ꝓfeſſiõe cognoui: poſſẽ p'ib⁹ illuſtriorib⁹ mime. Hijs teipꝫ urge ſtimulis hijs attolle comitib⁹. Magnoꝝ ſequeſtigia ſeq; il lis ꝓferre magnis ais dulce eſt: neu dicas iuuenis ſum: multũ mihi ſupeſt tpis: ut eni hoc dubium ſit certiſſimũ illó q nunq̃ dies reuertit. Arripe eam ergo ne tibi infructuoſa ꝑtereat: ⁊ ut magne parti hoium: imo fere cũctis hoib⁹ aque in morẽ iter di gitos effluat: ꝓfecto aũt ut qó nulli vnq̃ fuit tibi certi tpis multũ eẽt: ⁊ hui⁹ tñ ⁊ reꝝ oiuꝫ pſimonia nic eſt utilis dũ abũdãt. Nẽpe cũ defecerit: ne qc q̃ amiſſa cuſtodias. Quãobrẽ iterum atq; iterum te moneo ⁊ obteſtor: ne ullũ diẽ per ignauiã labi ſi nas: ſed oi ſero tecũ ipe calculũ ponas tãq̃ diligẽs ꝑfamilias cũ ſuſpecto diſpẽſatore: hoc egi hodie: hoc icepi: hoc didici: hoc doctior: hoc melior fact⁹ ſum. neq; eni min⁹ ad vtutẽ q̃ ad ſciaꝫ te cohortor ſed eo magis quo ⁊ queſitu facilior: ⁊ utilior eſt inuẽtu: fuiſſe hũc ſane pythagoreoꝝ morẽ fama eſt. Cuiuſcũq; aũt fuerit tu⁹ ſit. Excute tecũ ⁊ examia ſingl'os dies tuos: ⁊ quẽ iutilẽ tibi ꝑterijſſe deꝑre

Vita hec ni hil

henderis nec viriſſe te credito. Amici diem perdi di inquit titus ceſar. Jd ſi diriſſe laudatur qui nõ alijs illa luce ꝓfuerat quid dicturum putes qui non ꝓfuit ſibi. Non poſſumus fateor libro ſem per incumbere. Non ſemper ſolitarij ⁊ tranqlli eẽ ⁊ nos fragiles: ⁊ mũdus eſt turbidus: ⁊ res iner tricabiles. Hoc poſſumus. Curare ne dies ulla ſi ne noſtra diſcuſſiõe ⁊ in nos animi reflexione ptã ſeat. Quomõ eni aliena curabim⁹ ſi noſtra negli gim⁹? Sedẽdo qdẽ ſtãdoq; licet ⁊ eũdo de ſe ſuiſ q̃ de reb⁹ in pcilio in ꝓſenſu: ⁊ q̃q̃ Ciceroni aliter videat: etiã in ꝓuiuio: ſed leui⁹ cogitare. Vix tã ſte rilis ager: vix tã dur⁹ eſt anim⁹ quẽ nõ iugis ac dili gẽs cultura fecũdet: ac leniat. Quid de tuo igitur ſpem? quẽ nã ipa tractabilẽ fecit ac fertilẽ. Nãz er go qó apó Lulliũ ait Cato ducẽ optimã: tãq̃ deũ imo qdẽ nature rerũq; oium p̃em deũ ipm ſequẽ altiſ te uocib⁹ euocãtẽ: oẽſq; quos creauit redemit q̃ hoies nõ e celo tñ: ubi in eternũ regnat: ſed ex aſprimo etiã tropheo qó pro nobis nudus ſpinis coronat⁹ triũphator aſcẽdit. Oẽs inq̃ uocat: pau ci illũ audiũt. Eſto vn⁹ ex paucis. Aliogn nihil eẽ p̃ſtaret. Audi illũ ⁊ exaudit: a quo corp⁹ atq; aiam: ⁊ igeniũ accepiſti: per quẽ es q̃lẽ te gaudem⁹. per quẽ eris niſi reſpuis q̃lẽ te cupim⁹ ⁊ ſpam⁹. Nõ te hodie p'ib⁹ p̃mã: cert⁹ hec tibi ⁊ m'to etiã paucio ra ſufficẽ ut qui ex te qd optẽ ego qd ue alij qui te amãt: tacito me licet itelligis. Unũ tñ nõ omiſe rĩ ne illis aurẽ aut animũ accõmodes: qui obtẽtu ſtudij theologici te nituntur a notitia l'rarũ ſecula riũ dehortari: qua ut ſileã reliq̃s ſi Lactãtius atq; Auguſtin⁹ caruiſſent: neq; ille ſupſtitiões paga noꝝ tã facile ſubruiſſet: neq; iſte ciuitatẽ dei tanta arte tãtiſq; molib⁹ erexiſſet. Expedit theologo p̃e ter theologiã etiã m'ta noſſe: imo ſi fieri poſſit pe ne oia: qb⁹ ꝓtra inſultus carnaliũ ſit inſtruct⁹. Cer te vn⁹ eſt de⁹ cui omnia ſubſunt. ſic vna eſt ſcientia de deo cui bene omnes alie obſequunt: de hijs tñ ſecũdo libro de doctrina chriſtiana ipſe idẽ diſpu tat Auguſtin⁹: lege ergo de illi⁹ ꝓfilio que potes ſi ne ꝓpoſiti p̃cipalis p̃iudicio: ⁊ diſce q̃ tũ potes. mõ ne igeniũ aut memoriã afficias ſempq; memi neris eſſe theologũ nõ poetã aut philoſophũ: niſi inquãtũ uerus philoſoph⁹: uere ſapientie eſt ama tor: uera autem dei patris ſapientia Chriſtus eſt. Hijs illud addideri ut in oi doctrina illa tibi p̃ cipua cura ſit: non q̃ abdita q̃q̃ obſcura: ſed q̃ uera q̃ clara ſint quibus animum intendis. Sũt enim qui de hijs maxime: que nec ipſi: nec alij in telligunt inaniter gloriantur: ſtultum genus. Naz ut ueritas obiectum ſic ni fallor claritas eſt felici tas intellectus. Jn omni autem ſanctitate ac vir tute expeditam illam ⁊ compendiariam Socra tis ad gloriam viam nunq̃ deſeras: ut ſcilicet ta lis eſſe ſtudeas: qualis vis videri. Sunt enim peſ ſimi quidam qui videri uolunt optimi: quaſi ut ali os: ſic ⁊ deũ: ⁊ conſcientiam ſuam fallant. Hemi ne autem vie huius duces: multos habes. Utri q̃ tamen vnus ſuffecerit Auguſtinus domeſticus tuus dux: quem vides hac ipſa tua etate cum erro ribus ac vitijs generoſo impetu magnificẽtiſſime colluctantem. Siquis in illo vnq̃ vite error fuit: aut doctrine: primus contraria ſublatus eſt vita. Secundus manu ꝓpria diſcretiſſimo uolumine extirpatus eſt: ut nil ſit tutius q̃ viri illius ⁊ vitas

Aug⁹ de doctrina chriana

Socratis ſnia

more capillos: viderat hec nunq̃ dū pectora fida
suor: diffugerēt pellēte metu: memor ergo reuisit
te pmā añ alios tibi se pus obtulit vni. Te quoq̃
digressus terris ⁊ ad astra reuersus. Bis tria lu-
stra tibi nunq̃ mortalis egentē. Rupe sub hac ali-
ud: taz longo in tempore solis. Diuinus ptētā epu
lis ⁊ rore salubri. Nec domus antra tibi stillantib⁹
hūida saxis. Horrifico tenebrosa situ tecta aurea
regū. Delitiasq̃ omnes ⁊ ditia vicerat arua. Hic
iclusa libēs lōgis uestita capillis. Veste carēs alia
terdenos passa decembres: diceris hic non fracta
gelu. Nec victa pauore. Nāq̃ famē ⁊ frig⁹ duruz
quoq̃ sara cubile: dulcia fecit amor: spesq̃ alto pe
ctore fira. Hic hominū nō visa oculis stipata cater-
uis. Angelicis septemq̃ die subuecta per horas:
Celestes audire choros alterna canentes carmia
corporeo de carcere digna fuisti. Tu viue ⁊ uale
nostri memor.

¶ Explicit Liber decimusquintus.

¶ Incipit Liber sextusdecimus. Ad Lucam de pen
na pape secretariū de libris Ciceronis. Epla .I.

Labis ueniā ingnis vir stilo: ut q
busdā fortasse videbit irreuerē-
ti: sed deū testor minime insolen
ti: stilo eni alio uti nescio. Sin-
gulariter te alloquor cū sis vn⁹
⁊ in hoc naturā sequor ac maio-
rū morē: nō blāditias moderno
rū: miror: q̃ qd tu talis vir me alr alloqueris cuz ⁊
ego vn⁹ sum: utinā q̃ iteger: nec in multa vitiorum
frustra discerpt⁹: deniq̃ sic romanū iperatorem re
gesq̃ alios sic romanos quoq̃ pōtifices alloq̃ so-
leo: si alr facerē videret mihi mētiri. Quid ni aūt
cū Jesum Christū ipm regē regū ⁊ dñm dñantiū:
ut minores alios longe: licet maximos: sileā nō alr
alloq̃mur: utq̃ iā hic qđ oli cū antiquo feci: nouo
glier cū amico: stili hui⁹ per Italiā nō auctor gdez
sed istaurator ipe mihi video: quo cū uti iciperem
adolescēs a coetaneis irridebar qui in hoc ipso cer
tatī me postea sunt secuti. Nūc icipio mltos dies
in itinere posuit epla tua hec nouissima: sigdez. iij.
nōr. febr. ad leuā rhodani ripā data decimo Kal.
Aplis: sero admodū pma face peruenit in hos col
les euganeos: ubi nūc sec⁹ itimū sinū maris adria
tici: senex ⁊ infirm⁹ a iuuētute dilectā solitariā vitaz
dego: amator ruris: osor urbiū. Petieras ex me ut
de libris Ciceronis: si quos iusitatos ⁊ exneos ha
berē: tibi quoq̃ cuidā nup cepto opi subuenirem:
tua scilicet ipēsa: quo iustior petitio tua eēt: sperās
credo: nec imerito: me facie licet icognitū honestiſ
pcib⁹ haud difficilē fore: seu ppter respectū fame
tue lōge etiā redolētis: seu ulr maxime ppter illiuſ
reuerētiā cui⁹ iussu op⁹ illō assumpseras: dñi nostri
summi pōtificis: qui me dignatiōe eximia: ⁊ pijs
vbis ac lris suū fecit: q̃q̃ oēs qui Christi sunt ulr
debito sui sint: petitiōi tñ tue rūdi tūc nō qđ uolui
sed qđ potui. Ciceronis libros nō me alios habe-
re q̃ qui cōiter hītur: ⁊ quos idē dñs noster hēt.
ulr ut puto etiā pauciores: vnū addidi: qđ ⁊ ueruz
fuit habuisse me alios: ⁊ amisisse: cui⁹ rei lōga eēt
historia: quā tñ pro tpe breuē feci. Eas lras ad te
nō puenisse ais ⁊ petis ut replicē qđ scripsi: simul
ut rē noris: simul ut lris meis delecteris qđ ut spe
res tua charitas: ⁊ nobilis te cogit opio parebit. ⁊

q̃q̃ senectuti occupate pserti ⁊ ualide non labor Scribē
tñ ut tu dicis: sed supplicū sit scribere: scribaz tñ. in sene-
de delectatiōe tu videris: de fatigatiōe pnuncio. ctute nō
Certe si motuz ai mei seqr: ego te hodie fatigabo. tm̃ labō
Ita igit se res hēt. Siqdē ab ipa puericia qui ceteri sed sup-
oēs aut pspo ibiant: aut espor: ego libris Licero- plicium
nis incubui: seu nature instinctu: seu parentis hor- Licero-
tatu: qui auctoris illi⁹ uenerator ingens fuit: facile nis li-
in altū euasurus: nisi occupatio rei familiaris nobi bros fo-
le distraxisset ingeniū ⁊ virū pria pulsum onustūq̃ re legen
familia: curis alijs intēdere coegisset. Et illa qdez dos
etate nihil itelligere poterā: sola me vbor dulcedo
quedā ⁊ sonoritas detinebat: ut qcqd aliō uel lege
rē ul audirē raucū mihi lōgeq̃ dissonū videretur.
Erat hac fateor in re pueri nō puerile iudicium: si
iudiciū dici debet: qō nulla rōne subsisteret. Illud
mirū nihil itelligētē id sentire qō tāto post aliqd: li
cet modicū intelliges sentio: crescebat indies desi
deriū meū: ⁊ pīs admiratio ac pietas aliq̃diu im
maturo fauit studio: ⁊ ego hac vna nō segnis in re
cū vir testa effracta: aliq̃ nuclei dulcedinem degu
starē: nihil vnq̃ de ptingentib⁹ intermisi: paratus
spōte meū geniuz fraudare quo Ciceronis libros
vndecūq̃ pquirerē. Sic cepto in studio nullis ex-
ternis egēs stimulis pcedebā: donec victrix indu
strie cupiditas iure ciuilis ad studiū me detrusit: Cupidi
ut si dijs placet adiscerē qd iuris de cōmodato: ⁊ tas
mutuo de testamētis ⁊ codicillis de pdijs rusticis
⁊ urbanis: ⁊ obliuiscerer Ciceronē vite leges salu-
berrimas describētē. In eo studio septēniū totum
pdidi, dicam vius q̃ exegi: utq̃ rē pene ridiculam
flebilēq̃ audias: factū est aliqñ: ut nescio quo sed
minime generoso pīlio oēs quos hēre potuerā Ci
ceronis: ⁊ simul aliquot poetarū libri lucratiuo ue
lut studio aduersi latibulis ubi ego: qō mox acci-
dit metuēs illos abdiderā me spectāte eruti: q̃si he
resum libri flāmis exurent: quo spectaculo nō alr
ingemui q̃ si ipe ijsdē flāmis inijcer. Proide pa
ter: nā memini me tā mestū ptēplat⁹ subito duos li
bros pene iā incēdio adustos eripuit: ⁊ Virgiliuz
dextra tenēs leua rhetoricā Ciceronis utrūq̃ flē-
ti mihi subridēs ipse porrexit. Et habe tibi hūc in-
qt pro solatio quodā raro ai. Hanc pro adminicu-
lo ciuilis studij: hijs tā paucis: sz tā magnis comi-
tibus animū solat⁹: lachrymas pressi: debinc circa
pmos āños adolescētie mei iuris effect⁹ libris le-
galib⁹ abdicatis: ad solita remeaui: eo feruentior
quo interrupta delectatio acrior redit. ¶ Post nō
mltū tps circa vigesimūscōz etatis annū dñor co
lūnēsiū nobilissime: sed heu nimiū caduce familie:
que mihi uenerabilis semp ⁊ flenda erit: familiari
tatē domesticam nactus erā: sub qua pene totum
adolescentie mee tēpus ⁊ virides annos egi: cuius
mihi auctor fuit vir incōparabilis Jacob⁹ de colū
na: tūc lomberiēn. episcop⁹: cuius mihi recordatio
dulcis pariter ⁊ amara est. Non fuit mūdus eo di
gn⁹ Christus illū sibi uoluit ⁊ cito terris ablatū ce
lo reddidit. Et qm̃ senex senē fatigauit ut scriberet
senē senex refatigabit ut legat. Ille igit me diu añ
metas pueritie vix egressum Bononie viderat: ⁊
ut ipe post dicebat meo delectat⁹ erat aspectu igna
rus adhuc qs aut vñ eēz: nisi q̃ scholarē scholaris
ex habitu cognouerat: in eo eni studio qō ego de-
seruī ut audisti ipse pseuerauit: donec honorificuz
ad terminū: mox ad episcopiū non annis debituz:

citia: ubi vn⁹ donaꝫ: alter emiꝫ. imo qdem amicitia nulla est: ubi nō vndiqꝫ cūcta gratuita sunt. Quid est hoc igiꝫ qō facis? Nulla tuarum lr̄arum incomitata: nullus tuoꝝ nūcioꝝ uacuus ad me uenit: dum paro uel lr̄as legere: uel nūcios audire tua e trāsuerso munera erumpūt. Ät qd queso: nisi forte terētianū illud semp seq vis usitatū fateor: sed iniquū ut sp qui min⁹ hñt addāt ditiorib⁹. Noli obsecro ut sis bon⁹ z liberalis me malū z amarū facere Sepe licet vbo: facto interdū diffamanꝫ homines ego ꝓmissionē tuā de futuro respuo: de ꝑterito au tē queror z ut morē mutes oro. Si ꝓrium feceris turbabis me: z coges ad id qō hacten⁹ non feci ne turbarē te: ut inurbanus potius q̄ auarus eligam videri: qcqd miseris remittā: sic ulciscar: z qō neq uerūt ꝑces cōtumelia forsitā ipetrabit: ut desinas largitate mihi molestus fieri: est in reb⁹ oibus modus quidā quē trāsgredi in offensa vtute nō uales. Nō sit crassij partiti sumus hereditatē ut mihi auaritia viri illiuſ ceſſerit: opes tibi deniqꝫ: nō suꝫ vnus e parthorum regibus: quos nō licet sine munere salutare. Uale.

Modus i reb⁹

¶ Ad Petrum rhetorem Bonoñ. contenenda mortalia. Epl'a. X.

Agens mihi solatiū attulit tua quedā breuis epl'a. Cum eni nihil usq̄ mihi humanis in reb⁹ cari⁹ amicitijs sit vnā vtutē ciceroniano ꝓsilio si qua mihi esset vtus excipem cum nihil de amicis gratius audio: q̄ ut tales sint: qlē eē me cupio ꝓtēptores oium que vulg⁹ aut mirañ: aut metuit. Ecce pestis hec sine exēplo oium seculoꝝ: que gnq̄ iā lustris nō nostrū mō: sed oēz orbē alternis insultib⁹ afflerit: urbē illā iucūdissimā: vñ tibi origo: ubi nūc mora est: que olim me adolescēte ois honeste letitie tēplū erat ānuo furore repetit. Quid te igiꝫ tātis in motibus agere arbitror: ni si qō z tu dicis? z si taceas scio. Multi diffugiūt: timēt oēs: tu neutrū ꝑclare magnifice. Quid eni stultius q̄ timere: qō nec euadere ullo queas ingenio z timēdo aggraues? qd uanius q̄ fugere qō quocūq̄ fugeriſ sis obuiū habiturus? Fugiāt pauidi. trāsmontes z maria callide forsitā nisi hoies z trāsmōtes z trāsmaria morerenꝫ. Dicis te hēre aium q̄lē ex me didiciſti: tuus amor: tua charitas logtur nō tu. Ex me eni nil discere potuiſti: ego aūt ex te multa: nisi uel ingeniū uel sedulitas defuisset: scribis eē tibi onus infestū mecuꝫ diutius non fuisse: nec faciē aut vba mea tuis ad lr̄am utor vbis colligisse que recreationē tibi ac fructū cōferre sint solita: uellē hercle sic eēt: sed nō magis amicoꝝ laudib⁹ attollor: q̄ ꝓuitijs deijcior emuloꝝ: mearū rerū ipse mihi sum ꝓsci⁹. Quicqd in re sit: tibi sic videri gaudeo: nō me tamē ideo doctiorē sed te meliorez sentio. Et ego qdē abñtiā tā lōgenā odi: z pñtiam tuā opto. bos pferti inter colles euganeos: ubi tot inter mundi mala sunt: mihi meisq̄ cure alacres: aerq̄ ut videꝫ saluberrim⁹: q̄ uis insidiosum z instabile elemētū. Tu vo mihi semp animo pñs es: eriſq̄ dū vixero. Nō sum tibi nunc aliud scripturus: nisi tuā me laudare sniam: atq̄ hortari: ut tui strl'is forti animo ꝓsistas: fugāq̄ molietib⁹ mortēq̄ timētib⁹ meis vbis dicas illos fruſtra torqueri: naz neq̄ mortalē deponi posse conditionē ipsa nisi deponaꝫ humanitas: neq̄ aliā ullam fugam mortis esse q̄ mori. Uale.

Pestis

¶ Ad Benomitū rhetorē imoleñ. de poetiſ. Ep̄. XI.

a Dr̄i dēdū lr̄is tuis nec corporis ualitudo nec spatiū tpis suppetit: que multoꝝ ergo vboꝝ erāt: si potero paucis expediā: que si satisfecerint gaudebo. Aliogn paratior sim sp audire: q̄ dicere: z discere q̄ docere. Que res nec imerito: ars hec quā quidā nobis tribuūt: z quam fateor a tenera etate dilexerā an liberaliū vna sit? Dico inter liberales minime numeratā: sed super oēs liberales eē: oēsq̄ cōplexā: qō z si multimode ꝓbari possit: sufficit tamē ad ꝓbationē: felix capella: de oib⁹ septem poetice agens sicut nosti. Nec te moueat: qꝫ in numero liberaliū nō sit: inter q̄s neq̄ theologiā: neq̄ philosophiā nouim⁹ nominari: magnum est inter magna eē: sed interdū maius excipi: sicut e numero magnoꝝ ciuiū ꝓnceps excipiꝫ: liberales qdē habitum scientie: humano incohant in animo innominate inter eas alie incohatū perficiunt z exornant. ¶ De reliq̄ non muto sniam quā in inuectiuis posui. Quicquid contra poetaſ iuste dicitur scenicoſ notat. Nā qō dicis boetiū contra poetas qui citatur testis scenicū nō fuisse: z ego fateor: z fatendū eē viri cogit auctoritas. Quid ergo: nō scribentem sed stilū phica notat increpatio. Erat eni stilus elegiacus scenicis reb⁹ z amatorijs aptior: hic quasi inscia qd intenderet philosophia fingitur mouisse: ut in vba illa ꝓrūperet: que si oē poeticū sine exceptiōe dānasset: nequaq̄ ille non doctus modo sed sanctus vir usq̄ in finē operis ceptū stilū z scenicarū meretricularū ꝓsortiū tenuisset. Multa enim per totū poetice dicta sunt. Neq̄ rursus id mirari q̄enit magnos nōnūq̄ viros nō ridiculo tm̄ sed obsceno etiā usos stilo: qualia sunt in saturnalibus illa platonica: que mallem tantus philosophus tacuisset: fert interdum error quidaz interdum feruor animi quo non decet: z q̄q̄ res male sint: stilus tamen est bonus: z ars irreprehēsibilis: si ad feliciorem materiam cōuertatur. Ad hunc ergo moduz accipio quicquid usq̄ ꝓtra poetas dicitur ut contra scenicos dictuz sit: non a sanctis modo: sed ab ipso etiam cicerone: quo nemo alius non poeta plura pro poetis dixit. Nec tamē inficior etiam alios inepta quedam imo multa dixisse: de quibus accipi possit qō ais scripsisse Hieronymū: qꝫ scilicet demonum cibus est sermo poeticus: homines enim erant subiacentes erroribus z nō solum homines sed pagani: alioquin si simpl'r accipimus multum hoc cibo pastuſ est ipse Hieronymus: sic in omnib⁹ scriptis suis poeticū sapit stilum: qō ipsemet intelligens: de hoc ipso non ociose alicubi sese excusat. Sepe quidez me fatēte poetarum sermo malus est: quidni autem cum z vita sit pessima? Quid hic igitur dicam? z quid putaſ? nisi quod sentio z qō credo: poetis id non poetice tribuendum. Nā z reb⁹ optimis pessime uti aliq̄s constat z famosos theologos hereticos magnos audiuimus: z morales philosophos: pessimis moribus. non hec artium: sed artibus male utentium culpa est. Audebo dicere: si poesis in bonū piūq̄ ingeniuz inciderit usq̄ ad Christi laudē veq̄ religionis ornatū trahi pōt. Si hoc ꝓbas bene habet Ät si minus z ego studiū hoc a tergo liqui: z fiqd rectius audiero nō in tuam modo sed cuiuscunq̄ docti hois sententiam libens ibo. Uale patauii in egritudinis mee strato. v. idus februarias.

Martianus capella

Boc⁹

crederes q̄s amicū. Ille mihi ꝛ cōmodando libros ꝛ donādo supra cōmunē modū facilis fuit: ab hoc habui ꝛ Varronis ꝛ Ciceronis aliq̄. Cui⁹ vnū uolumē de cōmunib⁹ fuit: sz iter ipa cōmunia libri de oratore ac de legib⁹ impfecti: ut fere semp iueniuntur ꝛ pterea singl'ares libri duo de gl'ia: quos visis me ditissimū extimaui: lōgū est exeq̄s ꝛ qual'r ꝛ vñ quesieri: pter vnū uolumē elegātissimū: cui par aliō inuenire difficile. Paternas iter res iuētū: qō in delitijs pi habuerat: quodq̄ nō ideo euasit: qa illō mihi executores testamētarij saluū uellēt: sed qa circa pdā pcios̄is ut putabāt pximonij occupati: ceu vile neglexerāt. In hijs oib⁹ noui nihil ut diri pter illos de gl'ia libros duos: ꝛ aliq̄t oīones aut epl'as. Sed ego ne fortune frustra obniterer: ut viator sitiens iopi riuulo gb⁹ poterā cōib⁹ me solabar. Ait nōne ego sat: mir⁹ sum mirādiq̄ materiā tibi do: qui rogat⁹ historiā vnā narro alteram: postulas ut qual'r libros amiseri dicaz: ego qual'r quesieri dico: ut cognito q̄t⁹ fuerit q̄rēdi labor: q̄t⁹ fuit pdēdi dolor itelligas. Nūc qō petis expediam. Fuit mihi pene ab infantia magister: qui me p̄mas l'ras doceret: sub hoc postea grāmaticā ꝛ rhetoricā audiui: utriusq̄ enim pfessor ac pceptor fuit cui parē ego nō noui: quo ad theoricā loq̄r: qō ad practicā attinet: nō ita prsus oratiane cotis i morē que ferrū nouit acuē nō secare hic septuaginta totos ut fama erat annos scholas rexit: ꝛ q̄t scholares tāto in tpe vir famosus habuerit cogitari facilius q̄s dici pōt. In qb⁹ magni viri m'ti ꝛ scia ꝛ statu: ꝛ legū scilicet pfessores ꝛ sacrarū magr'i l'rarū: ꝛ prete rea episcopi ꝛ abbates: ad ultimū cardinalis vn⁹: cui ego puer p̄is ituitu car⁹ fui: vir nō statu maior ac fortuna cū eēt hostiēn. eps q̄s prudētia ꝛ l'ris: ꝛ pceptor ille qdē me⁹: icredibile dictu inter tot magnos me minimū oium pdilexit. hoc notū erat oibus. Nec ipse dissimulabat: vñ alme memorie Johannes de colūna cui⁹ supra memini cardinalis: q̄tiens iocari secū uolebat: seniculi eni simplicissimi ꝛ grāmatici optimi delectabaī allogor: ad se ueniētē ita pcōtari solebat: dic magister: tot inter discipl'os tuos magnos q̄s ut scio diligis est ne aliqs Francisco nr̄o loc⁹. Ille pfesti lachrymis obortis aut tacebat: aut iterdū abscedebat: aut si loq̄ posset psanete iurabat nullū se tñ ex oib⁹ dilexisse: hūc talem homūculū p̄ me⁹ dū vixit liberal'r satis adiuuit. Inuaserāt eni eū paupies ac senect⁹: comites ipor tune ac difficiles: post obitū p̄is oēm in me spem posuerat. Ego aūt iparlicet: me illi tñ ꝛ fide ꝛ obsequio obligatū sentiēs aderā oi ope qua poterā: ut deficiēte pecunia: qō crebrū erat egestatē suam apud amicos: nūc fideiussiōe: nūc pēib⁹: apō feneratorē vo pignorib⁹. Milies in hūc usum libros ꝛ res alias asportauit ꝛ retulit: donec fidē expulit pauptas Grauiore siqdē pssus inopia duo illa ciceronis uolumina: vnū p̄is: alterum amici: librosq̄ alios me tradēte abstulit: ptēdēs necessarios sibi in ope suo quodā: q̄tidie eni libros ichoabat: mirabiliū iscriptionū: ꝛ phemio psumato qō in libro pmū in iuētiōe ultimū eē solet ad op⁹ aliō fantasiā instabilez trāsferebat. Quid te ad uespam vbis traho. Cū icipet suspecta eē dilatio q̄ nō egestati: sed studio pcessi libri erāt cepi alti⁹ exgrere qd de eis actum eēt: ꝛ ut pigneratores compi penes quē eēnt indicari mihi petij: ut facultas fieret luēdi eos. Ille ꝛ pudoris plen⁹ ꝛ lachrymaꝝ negauit se id eē facturū: q̄ turpe nimis eēt sibi: sed qō ipe deberet alter faceret. expectarē paululū qō suū erat cito se facturū: obtuli in hāc rē pecunie q̄tū uellet: ꝛ hoc respuit orās ne sibi hanc infamiā inirem. Ego ꝛ si nihil dicto fiderē: nolēs tñ quē amabā ptristare subticui Ipe iteri pauptate pulsus in tuscia iuit: vñ sibi erat origo: me tūc ad fontē sorgie mea trāsalpia in solitudine latitāte ut solebā nec pus eū abijsse q̄s obijsse cognoui: orat⁹ a ciuib⁹ suis qui ad sepulturā illū sero qdē laureatū tulerāt: ut memorie ei⁹ honorificū aliqō epigrāma cōponerē. Nec deiceps ulla vn q̄s diligētia ul' minimū amisi ciceronis iudiciū: nā de alijs nō curasse: iuenire qui. Ita simul ꝛ libros pdidi ꝛ magr'm: hēs en historiā quā petisti lōgiusculā fateor: sz dulce mihi fuit: ꝛ ueterū recordari: ꝛ nouo cū amico diu colloq̄: quē ignotū ꝛ suiipsi⁹ epl'e cōmēdāt: ꝛ testimoniū viri illi⁹ cui oia crederē. Sētio aūt nūc q̄s honestū eēt ppter additiōes ꝛ lituras hāc rescribere: sed occupatiōi ac fatigatiōi mee tua parcat urbanitas: ꝛ quecūq̄ ocl'os leduāt: ceu totidē signa familiaritatis aspiciat. Vale. Arquade. v. Kalēn. maias.

Viator sitiens

¶ Ad Franciscum seneñ. phisicum noue contractus amicitie. Epl'a. II.

e Pl'a quedā repēs atq̄ ierpectata ꝛ pijs affectib⁹ tuis ꝛ meis tā ueris utinā q̄s amicis plena laudib⁹ me itineri accinctuz ꝛ mane moturū sero repit. Nō fit ab assuetis passio ut uos dicē soletis. Nō est mihi nouū ire sed familiare nimis. ꝛ pene in nāz vsum. pīs aūt rerū stat⁹ iter ambiguū meq̄ sollicitū facit. Jbo tñ charitate inductor: hic debito meo pulsus. Inter hec q̄s quis mihi silētiū suaderet occupatio: vicit tñ tuus ille tam feruidus nr̄e amicitie appetit⁹: ex tor: sitq̄ ut hoc tibi poti⁹ tumultuariū ac breue rescribere: q̄s nihil rūsur⁹ fortasse lati⁹ si se aliqs: qō vir spo nūc ociosus dies dederit. Uellez amice is eē quē me facis sed nō sum: qsqs aūt sim: qñ ita vis tuus eē nō ab vno: hoc in psens dixerim ne pteritum te querare. Vale Pataui. xj. Kal'. Aplis.

¶ Ad eundem de libro vite solitarie. Epl'a. III.

e Pl'a quedā tua nup ad me ueniēs q̄uis ab illo rerū omniū pterq̄s mearū extimatore rectissimo iure optimo laudata: ꝛ laudatoris sui testimoniū secū ferēs: sine ulla tñ fortsitā rñsione māsisset: nisi ut ciceronis utar vbo ꝓsignatis mecū ageres tabellis inserta epl'a q̄dā breui quaz aū m'tos annos tibi rñdēs scripsi: hāc tu in iudicio uelut obligatoriā ꝓfers: q̄si qō semel fecerim semp facere sit necesse: qō q̄s sit iustū iudica. Ego qdē hic occupationib⁹ inumeris: vires q̄s meas excedētib⁹: hinc etate iā deuexa que per seipaz morb⁹ a quibusdā dicit: ꝛ alioꝝ graviū morbū circūuēt⁹ exercitu si getē silētij delegissem fortsitā excusabilis fuissem: sed epl'a illa mea in ipso tue epl'e cor de ꝓspecta: risi mecū artificiosam amicabilēq̄s uafriciē: ꝛ diri tacit⁹ nō est fuge loc⁹: scribere oportet qñ scripsi sic arte mirabili extorques ut scribā nō scribēdi mō iā fessus: sed viuēdi eqdē ut multa pterea: q̄dringētas ꝛ eo amplius epl'as magna ex pte non exiguas: sed ingētes mihi elapsas diuersis tēporib⁹ ad diuersos plerūq̄s etiā ad ignotos: qualis es tu duobus sat magnis uoluminibus compēdi: mille alijs reiectis: nullā aliā ob cām: q̄s q⁹

tus non modo que phi sunt: sed quid phie ipsi⁹ uerum nomē imp⁹tet. Et de hoc quidē bacten⁹ cui⁹ sciēs nomē ocului. Soleo eni eo⁹ ꝓtra quos loq̄r nominibus abstinere: ne uel fame: uel infamie illi⁹ sim: hinc iā ad me redeo. Nō ergo sicut illi qui solius phici nois fiducia vite mo⁹taliū mo⁹tiq̄ viuē tium fines locat: nec attēdit q̄ mo⁹tuo ipse simillio⁹ q̄ viuenti: sed sicut illi placuit: qui annos ⁊ mēses ⁊ dies meos oēs sub oculis numeratos habet: ꝓualui: ⁊ surrexi san⁹ ut videt: sed tā fragilis ut in pñs de ꝓfectione nō cogitē: q̄uis in posterū ꝓpo situ nō mutarim: casus mō sil⁹ non occurrat. alio qn surrexisse qd ꝑderit: si ilico recidēdū est? Nescio qdez vñ hec mihi vite tāta ludib⁹ria: pctā mea fateo⁹ ⁊ hec ⁊ multo etiā grauiora ꝑmerent: vite āt mee modus ⁊ sob⁹ietas nisi fallo⁹ aliud merebat. Qō si p⁹o peccatis meis hec patio⁹ gaudeo ⁊ deo gr̄as ago: mō meis in rōnib⁹ ponant hec omnia: ⁊ sit ob hec mihi creato⁹ meus ad ueniā ꝓmptio⁹ at q̄ facilio⁹. De aduentu aūt meo nil nūc aliud scribo. te eni meis ꝓmissionib⁹: sepi⁹ falli nolim: m⁹ta tñ hinc cogito: inq̄ hijs cogitatib⁹ acquiesco: nō q dē insci⁹ cogitatiōes hominū uanas esse: neq̄ mo⁹talitatis ⁊ fragilitatū īmemo⁹ mearū: uelle solum meū est: reliq̄ omnia in manib⁹ dei sunt. Spo⁹ nito⁹ eqdez te videre anteq̄ moriar: ꝓfecto aūt siue te videā siue nō videā: semp te video ⁊ videbo vidētē oia deū testo⁹. ¶ Ad hec vnuz qō cogitare te cogito stluisse noluerim: est eni utriq̄ nostrū: imo omnibus app⁹time necessarium. Tu qdē reo⁹ in silētio er me queris ⁊ ego tibi in epl'e huius calce rñ deo: quid uel ego in hoc statu: ⁊ inter vite hui⁹ angustias: inter has tam crebr⁹as conflictatiōes corporis ac mo⁹boꝝ agā: qd ꝓsilij ipse mihi capiā tibi q̄ suadeā qui nūc tuis quoq̄ iactaris incōmodis Idē enim tibi uolo qō mihi idez ꝓsulo. audi ergo. Remedij externi penit⁹ nihil est nisi forte nūc primū medicis fidē dam⁹ ut senib⁹ ⁊ infirmis opē ferāt quā iuuenib⁹ ⁊ robustis nunq̄ ferre potuerint. Scis ut medici nostri sp fuerint de⁹ ⁊ natura. alij aut nulli fuerint nobis: aut nihil egerint: aut ualde nocuerint: de hijs ergo ꝓsiliuz irretractabile mihi stat: credo idē tibi: utrūq̄ enim experientia vna atq̄ eadē docuit magistra: vnū atq̄ idē dogma ꝓcepi⁹. Quid tādē medic⁹ nr̄ uerus supra in celo: ⁊ in tus in aia nostra est? Hic auxiliū expetēdū: hic sperādū nobis interea totis viri⁹ enitēdū ut diuina ope nr̄o nisu in tutū euadam⁹. Certe si grādiuscula fossam saltu vnico uelles amplecti: longe cursuz arripes ut ad locū salt⁹ cumulata vtute integer atq̄ agilis peruenires. Nūc foueā mortis horribilē nulliq̄ ꝓrsus euitabilē trāsituri: quā piculosissimā omniū uel scim⁹ eē uel credim⁹: nunqd ad eā ipro uidi ueniem⁹? abstt a mētib⁹ nr̄is per oēm vitā mihi crede ul'si hoc pestifera dilatiōe neglectum est: hac saltē etatis parte ꝓparādus est anim⁹: erigēda mēs: colligēde vires: abijciēda que p̄mūt: arripienda que ꝓsunt: qb⁹ fulcti horā illā expediti ⁊ itrepidi videam⁹: foueāq̄ illā irremeabilē trāseam⁹: cuius p̄mo saltu si fortassis erratū sit: nulla vnq̄ ex integro saliēdi spes relinqtur. nihil tamē er omnib⁹ puidendū curandū ue eque est: quā ut dei dexterā ubiq̄ miseris: sed illic p̄sertim ⁊ necessariā ⁊ paratam fidel'r atq̄ humil'r app⁹hendam⁹ que mo⁹te supata ad immo⁹talitatem potest sola perduce re. Uale.

Cogitationes hoim uanaſ

¶ Ad eundem cū vsiculis ab eo petitis. Epl'a. XV.

Ogas ⁊ rogando iubes: apō me eni inter r pces inssusq̄ tuos: nihil interest. Nēpe cū ⁊ inter iussus ac silētiū nil intersit: mō mihi de tua uolūtate ꝓstaret: rogas inq̄ ut vsiculos aliquot: quos olim in spelūca illa deuotissima dicta ui ubi ut ferūt: felix illa peccatrix Maria magdalena triginta uel eo amplius annis penitētiā suam egit: tibi per hūc nūciū tuū mittā: mihi qdē ita ꝓtigit ut cū illo fortune multo maioris q̄ prudentie: viro illuc pgerē: diu obluctās: ad extremū non taz suis q̄ pie memorie Joānis de colūna cardinalis cui nil negassem: p̄cibus victus atq̄ ꝓuulsus. In illo igitur sacro: sed horrendo specu tres dies ⁊ toti dē noctes: sine intermissione habitās: ⁊ sepe per siluas uag⁹ ⁊ comitatu cū quo erā nō admodū delectat⁹ ad usitatū solatiū me ꝓuerti qō pellēdis aptū tedijs ipse mihi ꝓflaui: fingendi scilicet alio p̄tiaz absūtiū amicoꝝ ⁊ auerso a p̄sūtib⁹ cogitatu cū absūtibus colloquēdi: hec parāti: tu mihi p̄m⁹ affueras: cū quo mihi eo tpe familiaritas recēs erat: paruo tūc epo magno semp ⁊ p̄clаro viro: cū ergo spec⁹ i parte cōsedissemus visus es hortari: ut breue aliqd dicerem illius sanctissime mulieris ad gl'iā parui tibi: eoq̄ ꝓmptius quo ut sunt mentes hominū pioꝝ ad omnē deuotionē ꝓne: sed ad aliquā ꝓnio res: iā te illā inter sanctas: ut Martinū inter sanctos tibi plegisse ppēderā: feci aūt rapti ⁊ ex tpe: ut qui nulla penit⁹ tūc in re moras pati possem: fer uidus audaxq̄ iuuenta: ut Maro ait. Nam si eēs fortassis oblitus: libenter enim obliuiscimur tedio rum curarumq̄ p⁹mentium: quartus ⁊ trigesim⁹ annus est ex quo acta sunt hec: vide si iterim possumus semisse: toto ante decennio q̄ in rure tuo positus solitarie tibi vite libros inscriberem. Ceterum tunc reuersus hos tibi vsiculos incorrectos legi: qui tuo ⁊ meo nomine scripti erant: ut quos te imaginario teste atq̄ hortatore dictauerā: debinc eos inter scripturarū mearum cumulos abieci: nec eorum amplius recordatus sum: tu nūc illos petis: quos difficile fuit inter alia scripta difficili⁹ in mea memoria repire. Ibi nēpe periebant nec penit⁹ occurrebat tale aliqd me fecisse: tandē per iudicia tēporum quibus in talibus uti soleo cuz labore ⁊ puluere reinuenti semilaceri: ut erant ⁊ squalentes ad te ueniunt: neq̄ enim in eis aliquid muto: multa cuz possim quo scilicet non quid sum: sed quid erā videas: ⁊ cum uoluptate quadam adolescētie nostre rudimenta memineris. ¶ Dulcis amica dei: lachrymis iflectere nostris: Atq̄ humiles attēde pces nostreq̄ saluti Cōsule: nāq̄ potes: nec eni tibi tangere frustra pmissum: gemituq̄ pedes per fūdere sacros. Et nitidis siccare comis: ferre oscula plantis. Inq̄ caput domini preciosos spargere odores. Hec tibi congressus primos a morte resurgens. Et uoces audire suas: ⁊ membra videre. Immortale decus: lumenq̄ habitura per euum. Ne quicq̄ dedit etherei rex Christus olimpi: viderat ille cruci herentem nec dira pauentem. Judaice tormenta manus turbeq̄ furentis iurgia: ⁊ insultus ⁊ quantes uerba liguas. Sed mestaz intrepidāq̄ simul digitisq̄ cruentos. Tractantem clauos iplentē vulnera fletu. Pectora tūdentē violentis cādida pugnis: uellētem flauos manib⁹ crue

Ysus ad btāz mariā magdalenam

at: q̄uis multoꝝ in iudicio aut nihil aut modicum
sit momenti. Ad finem epl'e tue optas ut diligam
medicinā: ⁊ est equum utiq; ut qui te diligo: ⁊ tua
omnia diligam: nisi forte tuū aliquid dāno sum ti-
bi eē cognoscerem. Ego vo nō sum amic⁹ si qd fin-
go: uere itaq; medicinam diligo: cui⁹ ut homo sem
per egens fui nūc ut senex egentissimus sum: men
dacia vo medicoꝝ sed eoꝝ qui falso medici dici uo
lūt odi fateor. Legisti ut dicis iuectiuas meas q̄s
ꝓtra loq̄cissimam illā picā effudi: pape medicum:
qui cum paucis amphorismis ruditer intellectis:
hēre celum sibi sub pedib⁹ videbatur: atq; ide na-
ture abdita ꝓtemplari. Jd tamē nihil ad me: ultro
sibi suā superbiā ⁊ ignorantiaz relinquebā nisi ipe
me ꝓrim⁹ acri conuitio lacessisset: imptinenter id q
dem nihil ego sibi scripserā: sed romanum pontifi-
cem tunc clemētem sextum egrotantem bona fide
monueram: ut caueret a medicis: nō qdē ab oibus
sed a multis: exemplo illi⁹ qui sepulchro suo mori-
ens iussit inscribi: turba medicoꝝ periꝝ: eligeretq;
ut alteri percontationi tue satisfaciā incidēter non
duos quidē medicos: sed vnū tm̄: non eloquētia:
sed scia ⁊ fide pollētem. Audiui aūt post a medicis
eē hoc ipsum ꝓsilium medicoꝝ: qó an ita sit q̄s me
li⁹ q̄ tu nouit? Hec sane cū pontifici suus nuncius
inuenis quidē bon⁹ inscius lr̄arum ꝓfusius retulis
set: remisit eū ilico ad me iubēs: ut qó sibi vbo mā
daueram scripto certius remandarē: parui ut de-
bui: ⁊ epl'am illā scripsi que fons odioꝝ fuit oium.
Ego aūt iurgijs ignoti hominis e transuerso ictus
exarsi: fateor: eram enim multo tunc iunior ardē-
tior: q̄q; sim hodie: tm̄ natural'r vecundus: ⁊ fugi-
tans iurgioꝝ: tacere ꝓsultius ducebaz ⁊ ꝓfecto ta-
cuissem nisi vnus e ꝑncipibus eccl'ie cui familiaris
simus fui silētiū diffuasisset: dicens illud per homi
nes insolentes nō modestie sed ignorantie tribuē
dum. Jlle mihi calamū in manu posuit: quo arre-
pto tempare non potui: quo min⁹ oīderē maledi-
cū illuz sibi. Sed qd op⁹ est pl'ib⁹? Si ut dicis illó
opusculū legisti: attendisti credo me nihil ꝓtra me-
dicinam: sed ꝓtra falsos medicos: quoruz ille dux
erat omnia locutū. Medicinā enim q̄s odisset nisi
amator egritudinū? Uenerabilis atq; amabilis il
la quidem nō solū q: creauit eaz altissim⁹ ut tu scri
bis: ⁊ multū hoc vbo sibi placēt omnes medici cū
id oiuz scientiarū atq; artiū sit cōmune: quarū nul-
la est quā altissim⁹ nō crearit. Principiū libri illius
ubi vbū illud est relege: ita ibi scriptū aspicies: ois
sapientia a dño deo est: ꝓcede hinc ad septimuz
libri capl'm: inuenies nominatim rusticationē: hoc
est agriculturam ab altissimo creatā: ⁊ ad summaz
q̄q utile homini futurū erat creauit altissim⁹ sed
ꝓpterea illam amo q: humane vite utilis erat: nisi
facta eēt inutilis. Illó amo igitur: ⁊ hoc odi. Jllos
maxime qui huic malo materiā prebuere: peat il-
lis deus: immo non parcat qui temeritate pestife-
ra tā necessariū: tāq; honestū p̄sidiū nature fragi
lis euertētes mutū ut Uirgili⁹ uocat: hoc est reale
artificiū vbale p̄cipitiuz effecere: moreq; ut murice
uestiti atq; auro insigniti sunt: vite neciscq; omniuz
se credūt impium assecutos: atq; utinā suo ꝓpo:
non cōmuni periculo fallerentur: ut causas rerum
ꝓfundius scrutarent: nec tam ꝓmpti eēnt ad fune
sta remedia: que peregrinis nominib⁹ adumbrata
dilitescant: ⁊ latinā mortem greco uelamine obuo

Turba medicorū cā est mortis ī multis

Contra medicos

Virgi⁹

lutā credulis inuehant. Odi ego fateor in oi gene
re hominū mendaciū. Est enim deo aduersuz qui
est vitas: sed nullum magis odi cū sit piculū in nul
lo mendacio mai⁹ ut Plini⁹ ait: vnū excipio: quod
circa religionē fallit: est eniz ut illó corpori ita hoc
anime mortifer. ¶ An vo dicat aliqs ⁊ tu dicis hu
ic medicoꝝ infamie nullum excipis: uellez hercle:
nescio enim q̄mō e nullo genere tot amici mihi sp
fuerint: sintq; usq; hodie. Sed negd dissimulē aut
occultē: ne qcq; hacten⁹ q̄s excipiā quero: doctos
quidem viros ⁊ eloquentes inuenio: nō medicos:
ego aūt vba ab oratorib⁹ aut poetis: at a medicis
sanitatē solā: ⁊ ut dicam breuiter nō medicine sed
salutis p̄fessores quero: quos si inueniam nō dili-
gam mō ⁊ colā: sed paulomin⁹ adorabo diuini mu
neris largitores. Jtaq; ut ipse fateris p̄incipibus
medicoꝝ quos tu memoras nō detraxi: nec detra
herem quidē vnq̄: nōdū sic isanio: mō illos fama
ꝓcelebrans uera sit: ⁊ credo uerā eē q̄uis dome-
sticum testimonium suspitione non careat. hijs tm̄
detrabo qui salutē polliciti nos inferciunt sillogis-
mis. Sed iā satis multa de medicis: de quib⁹ mul
to plura cū eisdez q̄ cū alijs loqui soleo: que ut pl'i
mū in iocos desinūt. Est mihi inter alios vnus hic
nisi cū medicina detinuisset iturus ad sidera: tam
excelsi tamq; capacis est ingenij: mihi vo tā amic⁹
ut vir ipse sim amicior: hic me anno retro tertio fe-
brientem cum iustis ex causis adire nō posset lr̄is
visitauit: monuitq; quid in eo statu mihi eēt agen-
dū. Ego cuius feruor annis tepuit non refrixit: sci-
ens quid mihi scripturus eēt: quippe qui medico-
rum ꝓsilijs plenus sum anteq̄; lr̄as legerē calamū
cepi: quibus lectis iugiter estuans rūdi: ⁊ lōga fu
it altercatio: sed amica: nēpe p̄mis ꝓgressib⁹ nō cō-
tēti magnis iterū epl'is lr̄ali disputatione ꝓflixim⁹
tādē ipse puicaciā meā sentiēs subticuit. Suade-
bat autē inter multa ut fructib⁹ arboreis aque po
tu: ⁊ ieiunio abstinerē: cū ego tamē ut naturā meā
noui sine aque potu triduo nō viuerē. Nō suz nisi
fallor adeo ignarus rerū ut me ipo meli⁹ greculus
gspiaz aut arabiculus me cognoscat quē nunq̄; vi-
derit mille annis sepultus anteq̄; nascerer est apō
ciceronē in officijs locus quidā ad hec spectans.
Ualitudo inquit sustentatur notitia sui coꝝporis ⁊
obseruatione: que res aut ꝓdesse aut obesse soleāt
⁊ continentia in victu: omniq; cultu coꝝporis tuen
di cā ꝓtermittēde uoluptatis: addit tm̄ vnum qó
hijs aduersum videat: ꝓterea ingt arte eoꝝ quo-
rū ad scientiam hec pertinēt: ubi ego ut te tātis per
a litibus ad risum uocem scripsi in margine manu
mea sic: ubi sunt queso? ⁊ erant tūc fortasse aliqui:
⁊ fortasse hodie sunt: q̄uis eos ipse forte nō videri
uel si vidi certe non noueri. Sed ad amicū meum
illum redeo: cū quo longa ꝓcertatione habita: ipse
in sua: ego in mea opinione substitim⁹: nec ille me
in suam: nec ego illum trahere in sententiā meam
possum. Jlle me diutius fuisse victurū dicit si me-
dicis paruissem: ego vo maturius moriturū. Nam
⁊ esse me delicatissime cōplexiōis: que in morbos
cito incidens vix emergat: ⁊ experimēto admonituz
tutius mihi nature mee credere q̄z hoꝝ ꝓsilijs qui
uocātur medici: ⁊ iā tamē satis diu vixisse: ⁊ q̄tu-
lū restet incertū eē. Mee sunt inter nos quotidiane
dissensiones: sed modestia eius cōstātie mee cedit:
⁊ iam sensim ut amicus non ut medicus ad me ue-

Mēdacium Plinius

Magr̄ Joānes de horologio

sed meritis est prouectus. Quã ob cãm cuz ad eã que romana dicit curiã ꝓfect⁹ ibi me infausto illi carceri ab origine destinatũ: reuidisset iã malas ꝑ ma lanugine uestiẽtẽ ꝓditiõib⁹ meis exacti⁹ explo ratis: ad suã tãdẽ pstiã euocauit: qua ut puto nul la vnq̃z dulcioz fuit: nulla suauioz: nullus illo viro grauioz: nullus alacrioz: nullus sapientioz: nullus melioz: nullus aut in ꝓspis modestioz aut fortioz in aduersis: atq̃z pstãtioz. Nõ audita mihi sz visa oculis loquoz: Jam in eloquẽtia nullus par: corda hoium habebat in manib⁹ siue ad clerũ siue ad po pulũ ꝑmo eẽt: quocũq̃z sibi libuisset animos audiẽ tiũ rapiebat. Jaz z in epl'is z in q̃tidiano colloquio: tã clar⁹ ut cũ eũ ul' legeres ul' audires coz eius in trospiceres: neq̃z ullo op⁹ eẽt iuterprete: sic vba cõ ceptib⁹ rñdebãt. Juerat z suos sine exẽplo charitas: in amicos liberalitas indefessa inexhausta pie tas i paupes. Affabilitas in oẽs: hic vir tant⁹ sic ut flacci vbo utar: ad vnguẽ fact⁹ hõ: eaq̃z oris ac mo rũ maiestate: ut iter milia visu solo pncipẽ iudica res: cũ me semel atq̃z iterũ vidisset: ita me conuer sationis z eloquẽtie sue laqueis cepit ut supma so lus in mei ai arce ꝓsideret: vñ nec discessit vnq̃z po stea nec discedet. Et erat tũc forte ad episcopatum suũ in uasconiã iturus: ac nescius reoz adhuc quid in me iuris hẽret qõ iubere poterat orauit: ut sibi in eo itinere comes eẽ uellẽ: seu fide: quã tamẽ nos se nõdũ poterat: sed in frõte eã linceus vir legebat seu ingenio: seu vulgari delectat⁹ stilo meo in quo tũc iuuenil'r multus erã: parui atq̃z iui. O tps ra bidũ: fugax vita: q̃rt⁹ z q̃dragesim⁹ ann⁹ est: nunq̃z puto letioz estas fuit reuersus inde me in familia ritatẽ ꝓduxit reuerẽdissimũ fratris sui Joannis su pza morẽ cardinaliũ viri optimi atq̃z inocẽtissimi: fratrũq̃z oium ad extremũ magnanimi senis pris Stephani: de quo ut de Carthagine ait Crispus. Silere meli⁹ puto q̃z parũ dicere. Quin hoc ipm parce obsecro si me solũ cogitãs dũ mihi obsequoz tedio tibi sum: dulcis eni mihi fuit amaritudo Ja cobũ colũnẽsem ꝑmũ dominũ meũ: summum ado lescentie mee decus in memoriã meã fando redu cere: vñ ut dixi nunq̃z certe digredit: qui heu nimi um cito me z nõ dico pris ac fratrũ qui omnes pe ne simul piere: sed amicoz oiuz spez deseruit. Cui⁹ a morte directe ut de africano apd Tulliũ ait Ca to tert⁹ hic z trigesim⁹ ann⁹ est: sed si ul' stilus me⁹ aligd viriũ hẽret: ul' fame hoium merita sequeren tur dicerẽ ꝓfidẽter qd ibidẽ ait idẽ memoriã illius viri oẽs excipiẽt anni sequẽtes. Sz iã satis vulne ra mea doloresq̃z refricui. ℂ Nũc ad Ciceronẽ re deo. Jtaq̃z iã aliq̃li fama ingenij: falsa licet sz mul to maxime fauore cognitus taliũ dominoz uarias amicitias per diuersa ꝓrerã: q eẽm in loco ad quẽ fieret ex oi regiõe ꝓcursus. Abeũtib⁹ demũ amicis z ut fit petẽtib⁹: nunqd e pria sua uellẽ: rñdebã ni hil ꝑter libros Ciceronis añ alios dabã memoria lia scriptoq̃z z vbis instabã. Et q̃tiẽs putas ꝑces: quotiẽs pecuniã misi: nõ per Jtaliã mõ: ubi eram notioz: sed per gallias atq̃z germaniã: z usq̃z ad his panias atq̃z britãniã: dicã qd mireris: z in greciã misi: z vñ ciceronẽ expectabã habui Homerũ: qui q̃z grecus ad me uenit mea ope z impensa fact⁹ est latinus: z nũc inter latinos uolẽs mecum habitat. Et qs tibi vis: labor oia vincit improbus: ingt Ma ro. Multo studio: multaq̃z cura: multa vndiq̃z par ua uolumina recollegi sed sepe multiplicata: eorũ vo que maxime optabã raro aligd: ita ut qõ huma nis in rebus crebro accidit multa mihi deforent: multa superfluerent. Nõdum sane sanctoz libros attigerã: z errore cec⁹ z typo tumidus etatis. Nil mihi fere nisi vn⁹ Cicero sapiebat: precipue ex quo Quintiliani institutiones oratorias legi: q̃rũ quo dã loco: hec plane snia sua est: nã z liber abest: z vba nõ teneo: bñ de se speret: qsqs erit cui ualde Ci cero placebit: z hoc in eo libro dicit in quo de elo quentia deq̃z oratorib⁹ agens: libero iudicio sum mi viri annei Senece: tũc placentẽ oib⁹ stilũ dam nat: quo dicto magis ac magis in snia tanto a stipu latore firmat⁹: si qñ visendi desiderio qõ tũc sepe faciebã in longinq̃ ꝓficiscerer visis forte eminus monasterijs ueterib⁹ diuertebã ilico. Et qd scim⁹ inq̃z an hic aliquid eoz sit que cupio. Circa qntum z vigesimũ vite annũ inter belgas heluetiosq̃z fe stinans: cũ leodiũ peuenissem audito q eẽt ibi bo na copia libroz substiti: comitesq̃z detinui: donec vnã Ciceroñs oñonẽ manu amici alterã mea manu scripsi: quã postea per italiã effudi: z ut rideas in tam bona ciuitate barbarica: atramenti aligd: z id croco silimũ repire magn⁹ labor fuit. Et de libris qdẽ reipublice iã desperans librũ de ꝓsolatiõe quesi ui anxie: nec inueni: quesiui z librũ de laude phie: q z ipse libri titulus excitabat: z in libris Augusti ni quos iã legẽ cepam librũ illũ ad vite mutationẽ z ad studiũ ueri multũ sibi ꝓfuisse cõperera fic vn diq̃z dign⁹ videbatur qui diligẽtissime quereretur. Enimuero hic negocij nihil eẽ credidi: stati eni assu it: nõ liber sed falsa l'bri ipsi⁹ iscriptio: qõ scies nar ro ne qñ tibi qõ ipossibile arbitroz idẽ qui mihi il lusit erroz obrepet: legebã neq̃z aligd de eo qõ titu lus pollicebat inueniebã stupebamq̃z: z tarditati mee alienũ errorẽ iputabã: demũ cũ legẽdo cui⁹ in satiabilẽ me natura facit in libros Augustini de tri nitate diuinũ op⁹ icidissem iueni allegatũ ibi librũ non qdẽ quẽ hẽbã: sz quẽ hẽre credebã z aligd ibi de eo libro positum: quo nihil est dulci⁹ dirigui: z oblationẽ rat⁹ expientie die quodã feruidus librũ legi totũ intẽtissime eius certe qõ apd Augustinũ erat penit⁹ nihil inueni: puduit erraſſe tãdiu: z re mãsi cert⁹: librũ illũ nõ eẽ de laude phie: sed qs nã eẽt icert⁹. eẽ aũt Ciceronis stilus iudicio erat. Fu it eni celestis viri illi⁹ eloquentia imitabilis nulli. Post hec vo cũ ultimo neapoli uenissem: barbatus meus sulmonẽsis amic⁹ optim⁹: z tibi forsan saltẽ noie cognit⁹: uoti mei ꝓsci⁹ paruũ Ciceronis librũ mihi donauit: cui⁹ in fine pncipium soluz erat libri achademicoz: qõ ego plegẽs: ꝓferẽsq̃z cũ illis qui inscribũtur de laude phie luce clari⁹ deprehendi il los esse duos tot eni sunt: tertiũ z q̃rtum ul' secun dũ z tertiũ achademicorũ: subtile opus magis q̃z necessariũ aut utile. Sic longeuo errore liberatus sum. Obtulerat casus mihi iã antea uenerabilem quẽdam seriem cuius nomẽ ut reoz adhuc in curia notũ est Raymũdũ supauũ ad quẽ añ hos q̃dragi ta annos scripta iuuenilis mea quedã nũc etiã ex tat epl'a. Jlle copiosissimus libroz fuit: z ut iuris cõsult⁹ in qua facultate pollebat: alia quidẽ cuncta despiciẽs: ꝑter vnũ titũ liuiũ: quo mirũ in modum delectabatur: sed historie insuetum magnũ licet in genium herebat. Jn eo studio me sibi utilẽ ut dice bat exp⁹ tãto amore cõplexus est: ut ꝑiem potius

vñ sunt: uos adestis: viuunt illi. Sic totū absentie mozis̄ dispendiū amoz: lenit: ꝛ ego oēs tam moz tuos q̄ absentes: teq̄ in p̄mis video: ꝛ cum ad te uenire non possim tecū sum aduersante licet ꝛ repugnante fozt̄una: ꝛ si non sum nescius nimis ipis in uocibus inq̄ fulgoribꝰ oculoꝝ quibꝰ amicꝰ intꝰ habitās utcūq̄ quibusdam ueluti bi patentibꝰ fenestris aspicitur summā inesse dulcedinē atq̄ inestimabilem uoluptatē. ¶ Sepe forsan hoc noie usus videoz. Sed q̄uis ifame nomē vulgo idice sit uoluptas: ad utrūlibet tñ doctioꝝ iudicio trahi pōt: cuiꝰ rei p̄clarissimos auctores Ciceronez ꝛ Senecā habemꝰ: qui ꝛ uoluptatē illā epicureā dānant ꝛ honeste delectationi nōnunq̄ idē ipsum uoluptatis nomē attribuūt: ꝛ Maronē: ubi ꝛ vniuersali oē genꝰ oratione cōplectēs ait: trahit quēq̄ sua uoluptas: ꝛ regē patrē cuiꝰ amore ut nullus maioz iter homines sic: nullus honestioz filio loquentē facit: dū te care puer mea sera ꝛ sola uoluptas complexu teneo. Q̄ si tantoꝝ triū testiū auctoritas uocabuli vniꝰ infamiā nō abstergit oi exceptiōe maioz quartus accedat: quo nō solū uoluptas: sed ebrietas etiā sobria ꝛ sancta sit. Nōne eni ethereꝰ cytharista Dauid deo gratissimū carmē canēs cū dixisset: filij hominū in tegmine alaꝝ tuarū sperabunt ꝓfestim addidit. Inebriabūtur ab ubertate domꝰ tue: ꝛ torrente uoluptatis tue potabis eos: puto iā ad excusationem infamati nominis nihil amplius requiri. Tu autem uale ꝛ sic habe: post deū ac vtutem de quibus adhuc non taꝫ gaudeo q̄ gaudere cupio ꝓmā mihi esse fidis atq̄ honestis in amicitijs uoluptatem. Arquade. iij. nonas Maias.

Ebrietas

¶ Ad Karolum quartū romanum impatorez de salsitate p̄uilegij austriā ab impio eximētis. Ep̄. V.

Mēdacium

Laudū usquequaq̄ mēdaciū est: facile deprehendit: acris ac uelocis ingenij iudiciū egre fugit: pducit en mane cyrographum ampullosum ueri uacuo per nescio quem: sꝫ ꝑculdubio non magr̄m lr̄atūue hominē: sed scholasticū rudēq̄ lr̄atorē: utiq̄ mentiēdi auidū: sed fingēdi mendacij artificium non hñtem: qō si habuisset nunq̄ certe tam isulsas ineptias effudisset. Solēt eniz huiuscemodi artifices vsit̄itudine aliq̄ falsuz ꝓdire ut qō nunq̄ fuerit: q: tñ hijs que fuerūt sit̄e est: ꝛ ip̄m fuisse credi possit: hic si forte ius romanū ꝛ imp̄ij maiestatē armis ac legibꝰ ꝛ vtute fundatā atq̄ uallatā nugis suis euerti posse crediderat: qō extreme erat insanie: debuit saltem artificiosas nugas ꝛ coloratū proferre mendaciū: qō non statim oculis etiā lippiētibꝰ appareret: de quo qdē figmēto ceſar: dubiꝰ nō sum: quin tibi ilico tuisq̄ ꝓceribus sapiētissimis viris atq̄ doctissimis: ꝛ in p̄mij cancellario tuo oculeo ꝓrsus ac linceo tota fundit⁹ illiꝰ nebulonis scena patuerit: q: tñ me hic quoq̄ qō sentio loq iubes: pareo ꝛ loquor: qō ex tempore in animū uenit occupatū: longeq̄ aliꝭ p̄ssuz ꝛ obsessum curis: non hoc ultimū tue clemētie pignus bñs: q̄ me tanti secreti ꝓsciū atq̄ participez uoluisti: quodq̄ hijs fraudibꝰ detegendis idoneū censuisti. ¶ Omitto aūt q̄ par in parez non habet impium: neq̄ aliud Julius ceſar statuit aut nero: cuiꝰ tu ꝛrium statuere tuo iure non ualeas: qō non vidit ille trifurcifer dū indignissime libertatis duos illos finxit auctores calliditate ridicula: q̄si qō optimꝰ fecisset ꝛ pessimꝰ ꝓfirmasset rescindi posset a nemine: hanc tñ litigij particulā iurisc̄ōsultis tuis linquo: seu potius tibi: cuius in scrinio pectoris ut puer in scholis ciuilibꝰ audiebā iura sūt oia: ad id qō expectas uenio. ¶ Nos ingt Julius ceſar impatoz: nos ceſar ꝛ cultoz deoꝝ: nos supremꝰ terre imp̄ialis augustus ꝛ reliqua. Quis tā hebes rerū q̄ inscius usq̄ est: qui non iam hinc aptis oc̄lis videat: totidē p̄ope mendacia eē quot v̄ba: licet eniz ut Lucanꝰ ait: oēs uoces per quas iam tpe longo mentimur dñis/etas p̄muz, illa reppererit: non tñ illas uoces repererit per quas nobis dñi mentiūtur: q̄uis ergo ceſarem sui p̄ali numero qō afī eū nulli alij factū erat alloqui cepissent magnitudini eius adulantes qui mos postea ab impatoribꝰ in pp̄lm fluxit: ipse tamē de se nunq̄ cū militibꝰ etiaz suis nisi singulariter log solitus inuenitur: hoc ille bos ignorabat qō si scisset cautius mugisset. Sūt penes me ipsi⁹ de quo agitur Julij ceſaris aliquot familiares epl̄e: nam eiusdē orationes apud Lucanū atq̄ alios multe: apud Salustiuz vna dici possent non illius sed scribentiū arbitrio dictate. Epistolaſ aūt idem ip̄e dictauit e quibꝰ exēpli gr̄a pauca decerpsi. Ceſar oppio cornelioq̄ salutem. Hau deo me hercle uos significare lr̄is: q̄ ualde ꝓbetiſ que apud coz finium gesta sunt. Consilio uro utar libenter: ꝛ hoc libentius q̄ mea sponte facere istituerā ut q̄ leuissimū me p̄berē. Item ceſar oppio cornelioq̄ salutē. Ad. vij. idus martias brūdusiuz ueni ad murū castra posui. Pompeius est brūdusij: misit ad me. A. magnū de pace que visa sūt rīdi: hoc nos statī scire uolui. Cum in spem uenero de cōpositione aliquid me ꝓfidere statim uos certiores faciam. Idem Ciceroni scribens. Et si te inquit nihil timere nihil imp̄udēter facturū iudicarem tñ permotus hominū fama scribēdū ad te existimaui ꝛ reliqua. Extat eiusdē epl̄a seu p̄uilegiuz de re magna: non ad singulos familiares: sꝫ ad gētē sidonioz talis. Gaius Julius ceſar imperato: ꝛ pontifex ꝛ dictato: secūdo magistratibꝰ sidoniorū ꝛ cintie: ꝛ pp̄lo salutem: si sani estis bene est: ꝛ ego sanus sum cū meo exercitu. Exēplum facti decreti ad hircanū filiū Alexandri p̄ncipē sacerdotū: ꝛ rectoreꝫ gentis iudeoꝝ uobis destinaui in publicis urīs annalibus reponatur. Uolo v̄o grece ꝛ latine in erea tabula scriptū hoc ꝓponere: ꝛ statī post cū deliberata snia decreui: ꝛ infra ꝓpter has causas hircanū Alexandri filiosq̄ eius rectores gētis iudeorum esse: ꝛ p̄ncipatū sacerdotij gentis iudaice semp habere p̄m patrios mores p̄cipio: ip̄m quoq̄ filiosq̄ eius inter eos qui auxiliantur nobis: ꝛ inter viros nobis amicissimos esse censendos quā tacūq̄ sacerdotalia iura sunt eum ꝛ filios possidere decerno: ꝛ reliqua. Hanc quidem epl̄am apud Josephū certissimum auctorē historiarū libꝛo. iij. si queris inuenies. possem curiosius insistere: stilū vides. ¶ Nā q̄ se ceſar hic Julius augustum uocet non falsuz modo: sed ridiculum qs non videt? Siqdē nomē hoc ab illius successore p̄ncipiū habuisse putabā pueris qui uel schole limē attigisset omnibus notū eē: lege annei flori: lege Suetonij tranquilli: lege orosij: lege eutropij lege deniq̄ oīum historias. Nullus hoc ignorauit: p̄eter hunc asellum impoꝛtunissime nūc rudentem. ¶ Jaz qō sequitur nescio quis auunculus manufactuſ mirū penit⁹: quid ita Julij ceſaris auūculus in illis tā-

eas loc⁹ ipse non capet. An non queso si nil aliō vn q̄ deliraſſem: satis ſuperq; satis: hoc vno deliratū videretur? dū omnibus rñdeo: quosdaz ultro uerbis aggredior: magnaz vite breuis partē hoc in negocio ꝓsumpsi: cū tot interi utiliora diſtulerim: t nūc iā senex facio: qō utinā iunior feciſſem: ſed ꝯri um aliqñ decreuerā t ſcripſerā: q̄uis enim nullas ſtudioſi ferias laboris uſq; in finē ſperē: huic tamē epl'ari exercitio finē pono: ne meliorib⁹ ſtudijs ſp officiat: video enī infiniti operis eē oib⁹ ad me ſcri bētibus rñdere: t cupio ſiquo mō poſſiz nugis meis: uale dicere anteq̄ ille mihi: iāq; in fine ſuz: poſt q̄ non mō ſi ueniſſet epl'a: ſed ſi roman⁹ impator mihi ſcriberet: qō ſepe fecit: nō al'r q̄ quotidiano ꝓmone reſcriberē: ante finem vō q̄ q̄ ſub extremū ueniēs nō mō rñſionē ipſam ſed reponi eā iter al's meruit: ſimulq; illā alterā que iāpridē mihi pierat melius a tua diligētia q̄ a mea negligentia reſeruatam: t mihi gratū: tibiq; forſitan non ingratum erit: ut meis in reculis inter maxima noia ſaltē bis tuū nomē appareat. ¶ Nunc tandē ad epl'az ipaz tuaz uenio. Scribis te gbuſdā opuſculis meis nominati libro vite ſolitarie uſq; etiā pias ad lachrymas delectatū: ea pſertim in parte ubi triplicē ſolitudinē beato illi cui⁹ nomē ambo gerimus Franciſco tribui. Ad qō quidē te non ſtili vim ſed amorē nois induriſſe certū habeo: utrūq; tū gaudeo. Nā cū oēs fere hoies ſuarū rerū iudices mali ſint: q̄ amore iudiciū obliquāte ſua illis oia placeāt: ego vnū oiuz q̄s noueri ꝯrio malus ſum. mea mihi oia diſplicēt: tā bona illa eē cupio ut q̄liacūq; ſint non perueniant: quo uolebā. Que ſi quando cuiuſpiaz intelligentis viri iudicio ꝓbata cognouero incipio t ipſe mecū op⁹ diligere ac ꝓbare. Qō haud quaq̄ euenire mihi poſſe miraberis: cū Auguſtino tali viro memineris euenīſſe: ut magis flagraret ſi libri ſui de pulchro t apto bierio ꝓbarent romano oratori ad quē eos ſcripſerat: ſi autē improbarent ſauciarē⁹ cor ipſius: lege ꝓfeſſionū eius librū q̄rtū haud ꝓcul a fine ibi hec inuenies. Certe liber ille meus de quo loqueris ei ad quē ſcriptus erat viro acris ingenij tā ꝓbatus fuit ut raro vnq̄ clariuſ agnoueri qō dici ſolet: amantū ceca eē iudicia: uſq; adeo ut etiā poſtq̄ fuit ad romanū cardinē ꝓmotus eū ſibi ad menſam magnis viris p̄ſentibus legi faceret ubi nihil niſi de ſcripturis ſanctis legi ſolitū. Tibi amice ſi inſcriptus licet alteri ꝓbar̄ non minori mihi eſt gaudio: imo quidē eo maiori quo minus eſt aduētitie cauſe: ut ꝓbeē aut placeat. Mouēt ꝓfecto animū ſcribētis aliena iudicia: qb⁹ maxime neq; adulationis neq; odij ſit adiuncta ſuſpitio: ideoq; ueri poete ut ait Cicero ſuū gſq; opus a vulgo ꝓſiderari uoluit: ut ſi qd repꝛehē ſum ſit a pl'ibus corrigatur. Addo ergo ſi qd laudatū a ſcientib⁹ in p̄cio habeaē: dicit idē t pictoreſ facere ſolitos t ſculptores: qō ſpecial'r de Apelle pictoꝛ p̄ncipe ſcriptuz eſt. ¶ Circa hunc ſane tibi placitū libellū queris aliq̄: que mihi nō uſquequaq; fateor clara ſunt. Rñdebo tamē ut potero: dicis qdem vitā ſolitariā a me ibi ueris t multis exemplis ac rōnib⁹ adornatā: qō an ita ſit an ita tibi videaē neſcio: qual'r tamē ad hāc vitā natura aduerſante: ul' fortuna facilitetur aſcenſus tuis utor uerbis interrogas. Quid hic dicā niſi ut qui vitā hāc non amat qō obſtaculū eſt nature? amare eam icipiat t optare. Id vō qual'r fieri poſſit iterū ex me queres. dicā breuiter qō ſentio: nullo melius modo q̄ diligēter ac grauiter vite hui⁹ oblectationes t ꝯrie miſerias extimando: qō fateor non pōt niſi qui utrāq; ſit exptus: de quib⁹ t a me ibi aliqua dicta ſunt: t multo pl'a a doctioribꝰ dici pñt. Si fortuna aūt bone ſe obiecerit uolūtati: hec nēpe ni fallor pars tue dubietatis eſt altera: qd hic rurſus dicā: niſi q̄ omnib⁹ notū eſt. Quacūq; in re iter uolūtate t actū aliq̄ ſe obijciāt ipedimēta abijcienda eē viriliter ut amotis obicib⁹ facile ad optata pueniaz: t ſi nō ſim neſci⁹ eſſe genus impedimētoꝝ que abijci nullo queāt mō: q̄lis eſt uxor i ꝑmiſ: de qua t tu mētionē facis hijs in lr̄is tuis t ego in libro illo qd ſentirem ſatis niſi me fruſtraē memoria palā diri. Et de hijs quidē pl'a poſſem: ſed qd dicā aliud nō habeo. ¶ Unū anteq̄ hic abeā p̄miſſis addicia. Sigdem q̄ meus ille liber tuas uenerit ad man⁹ gratū habeo: cupem ut ſecū mea oia pueniſſent: haberes repbendendi copiā uberē atq; ꝓpetuā: at q̄ librū ſcripſeris nō placet ut cur dicā: uenit Uenetias nuper ꝓx magn⁹ Camalduleñ. vir clare religionis t letiſſime ſenectutis: t iāpridem amicus mihi per lr̄as. Is penes amicū quendam meū fideliſſimū librū illū repit: t erat forte quē p̄mū ſcribi fecerā: atq; ideo ut fr'oēs vndiq; margines additionibus pleni erant: quas cū ſenex legeret t nūc hos nūc illos p̄me ſcripture additos videret amicabil'r ſubiraſcens qd ingt auctor nr̄i ordinis romualdus meruit tantus amator ſollicitudinis meruit hinc excludi: ad hec amicus ille: cām ingt nullā ſcio niſi q̄ ſcribenti forſitā erat incognitus: ꝓx inde iā añ me vidēdi auidus in hos montes uenit: t queſuit idē: t rñſuz idē ex me habuit. Nēpe uerū aliud nō erat. hic digreſſus romualdi vitā multis cum p̄cib⁹ ad me miſit: ex qua ego qō ad ſolitudinē ptinere viſum fuit elicui: capitulūq; vnū libro addidi. Illud quoq; deuotioni mee additū ut ſanctiſſimum illū virum ſemp uenerabilez habeā interq; alios ꝓfeſſores dic⁹ ei⁹ feſtū colā dū vixero. xiij. Kal'. Julias huius rei fama excit⁹ amic⁹ alter queri cepit qd Joannē quendā auctorē ordinis uallis umbroſe cōpatriotā meū: poſt terga relinquerē: huic quoq; rñdi non id negligentia uel ꝓpōptu: ſed rei ignorantia contigiſſe: t nunc marie vitam eius expecto: in qua ſi quid erit ad ſolitudinē ſpectans: t hunc inſerā. Non eni ſanctitas ſola ſuffecerit. Alioquin res in lōgū iret: ſi ſtilo ſanctoſ oēs amplecterer. Idq; me interdū p̄dicatorib⁹ rñdiſſe memini: querentibus in eo libro Frāciſcuz eē non dominicū meq; hac in parte ſuſpectū aſſerentib⁹: diri eni t ſic eſt hic de ſolitarijs agit̄: t dominicū quidē ſanctū lego: ſolitariū nō lego. Quia igitur romualdus hic t ille forſitan Joannes de quo adhuc dubius ſum addendi eruat ſi videbit̄ mallem ſcribere diſtuliſſes: ſed ſtudioſi anim⁹ frenū neſcit. Eſt aūt haud dubie magna fames: que ruſticos t ineptos cibos cogit eſurire. ¶ Queris ex ordine ante omnes medicos eque odio habeaz atq; ꝓtemptui: ſentio: mouit te vbū vnū in fine lr̄e breuis illius quā nup ad amicū tuū dominūq; meum Stephanū de colūna vndiq; nobilem virum ſcripſi: ubi iocaris dixi nec credidiſſe vnq̄ nec creditur eē me medicis. Eſt aūt haud idigna ſtudioſo cura ſcire uelle qd de ſua facultate quiſq; ſenti-

deesse videbatur. Cui ꝛ si cuncta cessarent. nõne te stimoniũ tuũ abũde suffecerat? Quotiẽs tu mltis audiẽtibꝫ eximiã mihi laudem ꝑclari ingenij ꝑbui sti: ut iam pene omnibꝫ persuasisses ita eẽ: ut ex illi⁹ ore auditũ qui nil facile mẽtiret: quotiẽs abductũ submissa uoce monuisti ut intellectũ talẽ bonis artibꝫ exercerẽ: neqꝫ per ignauiã paterer tm̃ dei ac nature munus hebescere. Ego tanto teste securius enitebar: ꝛ nil iã mihi difficile videbat. Instabam tamẽ horasqꝫ omnes lr̃arum in studijs terebaz: ut ociosa mihi nulla difflueret: nec ꝓtent⁹ inuentis nouum aligd assidue moliebar: interblandiẽs labori meo nõ frustra futurũ qcqd agerem: sed grãdia mihi: ꝛ speciosa omnia pollicebar. Ecce autem studio nunqꝫ intermisso dũ summa crederẽ appꝛehẽdisse paulati ad infima me relapsum sentio: ꝛ pene fontem solitũ ingenij arruisse: vñ hec iopina pestis ignoro: que tũc facilia videbãtur: iextricabilia nũc videnr̃: ubi nusqꝫ hesitãs currebãs: iam per singl⁹ passus subsistens deqꝫ omnibꝫ dubitans vix incedo. Sic ex ingenioso hebes: iops ex diuite: exr̃ aio so pauidus: discipulus ex magistro despatiõi primꝫ ad te uenio qui me in has angustias impegisti. Nil me scire ꝓfiteoꝛ: ꝛ an cepta destituã nouũ vite iter arripiã: an qd aliud agam nõ ab alio qꝫ a te ꝓsiliũ posco: hec ꝛ hijs silr̃ia non sine lachꝛymis iuuenilr̃ uociferantẽ nõ diutius passus: noli ingt fili noli obsecro gr̃arum actionibus debitũ tẽpus in querelas effundere: meliꝫ enim se res habet qꝫ tu putas. Tãdiu nihil sciebas qꝫdiu multa scire tibi videbaris: quo die tuã ignorantiam deꝓhẽdisti mihi crede inextimabilr̃ ꝓfeciſti. Nũc demũ scire aliquid incipis cuz nihil scire te credis: pateſcũt enim latebꝛe quas magnifice de te oli sentiens nõ videbas nimirum. Nam ꝛ qui scandit in montem multa incipit videre que in imo posit⁹ nec viderit quidem: nec curãda crediderit: ꝛ qui pedib⁹ fretũ intrat: quo magis ꝓcesserit eo magis altitudinem maris intelligit: ꝛ ad eũdũ longius opus eẽ nauigio. Pꝛoinde tu qui me hoꝛtãte ut tu ais ꝛ ego nõ inficioꝛ hanc ingressus es semitã me ipso nõ hoꝛtã te modo sed urgẽte cepta ꝓsequere: deus aderit: ne dubita. Quibꝫ celesti uelut oraculo auditis: letioꝛibꝫ ꝓpositi ꝛ melioris spei plen⁹ abscessi. Et hec ille quidẽ mihi: que tu tibi dicta credito: hoc adiecto qm̃ ꝓpꝛiam nescire miseriã: ea demuz miseria summa est: ꝛ sunt quedam egritudines qs nec toꝛpore ꝑsus eger sentit: ꝛ cum exꝑgisci ac sentire ceperit spes atqꝫ initiũ est salutis. Vale.

¶ Ad eundẽ esse adhuc virtutis aliquos miratores modo ulla sit. Epl'a. VII.

Oli amice: noli obsecro in arrepto hoc pꝛecipue tã speciosõ calle lẽtescere: eã quã ptẽ dis ob cãm: qꝫ vtus scilicet honesteqꝫ artes nostra etate eẽ quidẽ sine honore videanr̃. Contẽptricẽ boni ois hanc etatem disim⁹: fateoꝛ nec mẽ timur. Satis nẽpe ptẽnir̃ cui querẽdo studij nihil ipẽdir̃. An tu aũt putas vtutem ut honorata sit celebꝛitate hoium ꝛ vulgi plausib⁹ indigere? Crede mihi si oẽs hoies tacuerint: si obierint: si oderint: ipsa sibi vtus suus est honoꝛ. Sz nec tacẽt nec oderũt: ꝛ qꝫuis eam nemo assecꝫ studeat aut admodũ rari. Sunt tm̃ adhuc qui eã in alio mirarentur: eẽt nõ aliqꝫ quã mirari possent: tolle miraculũ ipz sub stuleris miratorem: an existimas apꝺ maiores tã tum nr̃os in ꝑcio fuisse virtutẽ? fuit illa qdẽ usque adeo ut pꝛo ea multi ꝓno aio vitã darent: pꝛo qua vir est hodie qui paurillũ pecunie ꝓmutaret: esset nũc etiã tm̃ eo mirabilioꝛ gratioꝛqꝫ quo rarioꝛ. pꝛo re magna atqꝫ in eternũ memorabili scribit Hieronymus se legisse ad titũ liuiũ uenisse quosdã nobiles de extremis hispanie galliarũqꝫ finib⁹: an aũt parũ cause erat: cur adeẽ visendũ audiẽdũqꝫ non nobiles quidam tm̃: sed mundus ipse confluereꝛ? Omitto enĩ illũ quem lacteũ sibi Hieronym⁹ Põpeio suo Ualeri⁹ beatum eloquentie fontẽ donat: quãti demũ erat vnũ hominẽ videre: qui ꝛ si nihil aliud egisset in vita: nihil amplj⁹ aut agere posset: aut eloq: diuino tm̃ stilo summaqꝫ diligentia: cꝫuis gaio caligule alr̃ visum sit: opus illud imensum totius ab origine romane historie cẽtũ quadraginta duobus uoluminib⁹ explicasset: miraculo ꝓximuz ad qõ ne dicam imitandũ sed uel transcribendum vir vni⁹ hominis vita sufficiat: spectare caput qõ tã multa tractasset: digitos qui talia taliter exarasꝛsent. Credo equidẽ si titus liuius ipse nũc viueret non quosdã ad eum sed plimos ꝓfecturos. Certe ego: ut est animus: foret modo que nuper erat ualitudo ꝓsperioꝛ: ꝛ securũ iter: ne dũ usqꝫ romã: sed usqꝫ ad indos eum querere non grauarer: ex hac ipsa urbe pataui: vñ illi origo fuerat: ubi mihi mltos iam per annos est mora. ¶ Inuitus referã sed neqꝫ vicinius neqꝫ recẽtius exemplũ habeo: neqꝫ multis amicoꝝ notius: cꝫuis tibi per etatẽ nisi illoꝝ relatibus notũ esse nequiuerit. In quo ꝛ si forte gloriabũdus videri possim: hijs qui omnia pessimã semper in partẽ trahunt: ego tm̃ meo quodaz iure mihi licitũ reoꝛ ut superioꝛ in epl'a te trepidũ paterno ꝓsilio cohoꝛtari sic nũc tecũ paterna fiducia gl'iari: si gl'ia dici põt: que nullis omnino meritis parta est: ꝓsertiz cũ ad tuã exhoꝛtationẽ ꝛ diffidentis ai firmamẽtũ pariter utrũqꝫ pertineat: cuius mihi semp ut filij cura fuit. Nonne igiꝛ audisti ut ego ipse qui si non dicam cuz antigs sed cũ coetaneis meis ꝓferar nihil sim: dũ in gallijs agerem admodũ adolescẽs nobiles quosdã ꝛ ingenioso viros tam de ulteriore gallia: cꝫ de italia uenientes ad me: vidi admirans: nullo alio negocio tractos: cꝫ ut me viderẽt mecũqꝫ colloquerentur: quorum vnus fuit honorifice nominandus petrus pictauiensis religione ꝛ lr̃is vir isignis atqꝫ ad admirationis augmẽtũ: fuere aliqui qui ꝑmissis magnificis muneribus sequerenr̃ quasi liberalitate iter sterneꝛrent ꝛ ianuas aperirent. Non est Auinio rhodani ubi tunc eram: rome comparabilis ulla in re: sz ꝛ romanus põtifex: ꝛ multa romane ciuitatis insignia illic erãt: suntqꝫ hodie frustra nup per Urbanũ quintũ parumper auecta: erãt que locũ toto facerent oꝛbe famosum: ꝛ tamen non se aliud qꝫ me vnũ querere: ꝛ vbo: ꝛ rebus ipsis fatebantur: usqꝫ adeo ut si abessem forte ꝓfestim ad fontem soꝛgie: ubi maxime estatẽ agere solebã: omnib⁹ neglectis accederent si hoꝛ tu uel insciꝰ esses: uel incredulus: tui certe ipsius oblitus esse nõ potes: qui me diu postea in italiã iam reuersum: non qdem tãtoꝛmagno tm̃ vie tractu nũqꝫ antea mihi visus aut cognitus adijsti: vñ hec amicitia oꝛta est: que nisi duraisset: immo ꝛ creuisset in tempore: nequaqꝫ taz familiariter tibi ista nũc scriberem. Quot deinde usqꝫ huc ad me ex illa ꝓsertim studiorum amicissi-

nit: idq; persepe: nam ꝛ ꝓfabulationibus meis ꝛ q̄libuscūq; scriptis incredibiliꝛ delectatur. Cuꝫ hoc tamē ꝛ cū alijs cōuersando: ita mihi accidit ut me dicoꝝ ꝓsilia multa didicerim: nihil credā q: efficax nihil experior: hoc est illō qō a me dictū breuiter te in longaꝫ traxit admirationē. Sic est tamē: non vbis credo sed effectibus: qui non fallunt: anteq̄ meū limen intret medicus scio ex parte quid ꝓsilij afferat. Ede pullos vir dū natos: bibe aquā coctā tepētēq;. utē fedo illo remedio qō ab aue littorea medici didicerunt ꝛ siliꝫa. Ego aūt meo vno dei cō silio usq; ad hunc diem vixi: eodēq; usq; in finem viuā. cuiq; nature debitū persoluero: deo ꝓstante eē sanus incipiam ac securus: hec tā multa de cōibus: de te amice quid diffiniaꝫ nō habeo. Ingenio sum virū ac discretū video: qualē medicū certe nō video: possem videre si vicinior fores: ualde enim nunc ꝓcipue sano medico eger indigeo. Qñ aūt hoc iter igressus es: si quid mihi credis enitere ut vnus sis illoꝝ si qui sunt non qui litigant: sꝫ qui curant. ¶ Et q̄uis multa dixerim⁹ vnū tamen quod in parte erat epl'e tue ꝓtereundū nō existimo. Optare te annos vite tue mecū si liceat partiri: ut qō tue subtraherē mee accederet etati: ei⁹ abditi uoti tui deū testem facis. Noue quidem amicitie ingens liberalitas: sed animosa fiducia de die dubium annos uelle largiri etiā si a puero q̄libet nesto ri eēt oblatū: seu ipsi quoq; viuacissimo hominum matusalē. Omnes eni morimur: nec ullus est cert⁹ vite modus aut ordo moriēdi: quotidie senectutē ultimā iuuenes antecedūt. Te tamē loqui talia pi⁹ amor cogit. Credo igiꝫ ꝛ grās ago: meq; uel huic maxime tibi carū sentio anteq̄ cognitū. Proinde anni tui amice sint: leti utinā ac felices: mei autem ut ualde multi eēnt vnq̄ optaui: iam optare icipio ut pauci sint: ut eni cū patriarcha Jacob loq̄r dies pegrinatiōis mee parui sunt: ꝛ mali: ꝛ dū respicio ad etatis nostre mores nihil melius in futurū ſpo: sicut ait satyricus omne in p̄cipiti vitiuꝫ stetit. Ua le arquade Kal'. Maij.

¶ Ad Philippum sabinen̄. episcopum cardinalem: de absentia amicorum equo animo ferēda: nec minus amari que oculis non videntur. Epl'a. IIII.

Perabā qō optabā: fere eni spes desideriumq; cohabitant: spabam hac anni parte tecū eē: ut ꝛ tibi sepe roganti satisfacerez: ꝛ mihi semp optanti: de hoc ꝛ tibi spem dederā ꝛ mihi que ut vides utrūq; fefellit: fide oro nunq̄ ego te fefelli: nō incipiam nunc: fide inq̄: tētaui omnia nil successit. Expiri uolui an mille saltez passus eq tare possem: nunq̄ potui: tātusq; erat ardor animi ut si id potuissez de reliquo bñ mihi ipse ꝓmitterē: spoliauit me igitur mors amicis: qō illa non fecit: supplet absentia. Fer pater equo animo inter amicos numerari: q̄uis eni ⁊ vtutis ꝛ stat⁹ imparitas: ab hoc te numero segregare videaꝫ: ꝛ sis profecto mihi plus aliqd q̄ amic⁹: si qui amat tñ ꝛ amatur est amic⁹: dū sit amor hic amati causa nō alia: amicus es haud dubie. neq; enim minus mihi de aio tuo ꝓstat q̄ de meo. Neq; vo te grauiter laturum scio: q amicus tuus dicar: cū audieris augustum cesarem nō solū ferre sed optare ꝛ horꝫari ut Horatius flaccus nō humilis modo sed libertine originis amicus suus dici uelit: gn ꝛ insolentias cardinalium alto animo reiecturum: qui exiguo rubēti panno mortalitatis oblitione capiunt: non mortales tantū mō illi quidem: sed quodāmodo moribū di: tu nisi tanto tpe mecū es ꝛ nō cognoui te: nō solū hoc panniculo non supbis. Sꝫ nec qualibet purpura seu corona: imo ut funditus te noui fact⁹ humilioꝝ nulla te re alia q̄ solis auctū curis sentis: ꝛ quotidie ex hac tua magnitudine mediocritatem ꝑstinam ꝛ tranqllas solitudines atq; ocia nr̄a suspiras: dū soli in siluis totos dies agerem⁹: ꝛ famuli ad horā p̄ādij nos querentes: vix ad uespam iuenirent: ꝛ oblitos cibi: ꝛ mirātes diē tam uelociter trāsiuisse. Sileo q̄ta q̄q; honesta nobis eēt ex alterno ꝑmone delectatio: dum nil nisi de nostra salute ul' de lr̄is atq; rerum illustriū memoria loquere mur: terrasq; oēs: ꝛ oia secula simul ante ocl'os haberem⁹: supra quā credi posset: nostra sorte ꝓtenti: ꝛ rerū labētium ꝓtemptores: ꝑcipuis laudib⁹ effe rentes: inter quos Jacobū de columna: qui etate tūc iuuenis: sed morū grauitate ꝛ mortis vicinitate iam senex cum ab omni ambitione remotissim⁹ ad eꝑatū papa iubente inscius ne dicā inuitus peruenisset: atq; inde ad p̄iarchatū aquilegiensem sūmo nobiliū ac totius populi ꝓsensu ac studio peteret: ab urbe Roma ubi tunc erat scripsit fratri scripsit ꝛ fidis suis inter alios mihi iurās: ascendisse se alti⁹ q̄ uellet: neq; vnq̄ amplius ascensurū: nec ita multo post tamē ad celestem dignitatē Christo uocante ꝓscendit. Hec inq̄ ꝛ que sunt id genus sileo. Ad id mihi te spōde: uel tacit⁹ q̄to tūc dulci⁹ auribus tuis insonuit sorge murmur ꝛ uolucrum cant⁹ q̄ nunc clamor litigantiū: qui in nr̄is concistorijs tartareo reboat mugitu: huc te tamen extulit sors tua: ꝛ summa illi⁹ sancti patris ꝓuidentia qui te ꝑdecessoribus suis incognitū ꝛ libentissime latitātē nosci dedit: eccl'ie ꝓsulem non tibi: nisi q magnus ꝛ pius labor inter tot p̄sertim impios ꝑmio non carebit: hec p̄fatus nec de tua equanimitate longeq; licet iparis amicitie nomine ulla dubi⁹ ex parte ad instituta progredior. ¶ Ita me igiꝫ ille amet qui amando felicitat: ut vix ulla mihi est tanta iucūditas q̄tā ex tui aīi alios amicorūq; fideliū cōmemoratiōe ꝓcipio: uellē ex ꝓuersatiōe posse dicē sed ea rarior occasio est. Ita eni fato aspiore diuiū gimur ut legendus sepi⁹ q̄ audiēdus spectandus ue sim uobis: utēdū sorte nec acerbanda querelis absentia: nec desideriū impatiētia irritādū: dictuꝫ est sepe ꝛ dicēdū sepius: si nihil nisi q oculis cerni mus amarem⁹. Nemo deum nemo aiam suaꝫ: nemo seipꝫ nisi per speculum amaret: ego vo ꝛ in amicis ꝛ in me magis amo qō nō video. Inq; ipo quo mirū in modū recreor ꝓuictu non taꝫ vultus atq; ora p̄sitiū q̄ iternā pulchritudinē aie faciē ac linia mēta ꝓspicio: ꝛ qō in quolibet u̅m oculis p̄mū occurrit non amicū sed amici habitaculū eē scio. animus enim cuiusq;: is est qsq;: non ea forma que digito demōstrari pōt ut eleganter ait Cicero. Qō cogitans anaxareus in supplicio positus ad carnificē suū ait: follē anaxarei feris: follē nempe feriebat ubi latebat atq; vñ spirabat anaxareus. p̄m eni ipm in arce rōnis extantē ꝛ patiētia armatū ferire non poterat. Ea cogitatio mihi p̄stat ut distantib⁹ licet habitaculis semper habeā uos p̄sentes cū ꝛ anim⁹ me⁹ sit uobiscū semper: ꝛ uestros mecū eē ꝓfidā. Neq; tm̄ eos qui ꝓcul absunt: sꝫ eos quoq; qui penitus abierunt: iamq; exiguum in cinerē

Credēdū effectib⁹

sedet/q̄ qui ingens nauigiuz moderat. In his tē ptationum ꝓ̄ris uentis ac fluctib⁹ vitecꝫ tēpestati b⁹ tuarum mihi p̄coz orationum largire p̄sidiū. communem dn̄m dum ad mēsam ei⁹ cōuiua sacer acesseris p̄care adsit mihi errāti: fatigatoꝫ ne coz ruā. Inserat in aia sterili lachrymis rigāda ꝛ fecū danda salubrib⁹ sui amorē: seculi ꝓtēptum: odiū uoluptatū: studiū ỽtutum: ueram pietatem: sanctā religionē: indubitatā fidem: letam spem: charitatē feruidā: solidam castitatem: dignum cultuz sui no minis. Opa autē carnis susurros demonum ifeli cis anime ꝓsensum p̄teritarum religas passionum ꝛ pessimam ꝓsuetudinem qua iūctus ad mortem rapioz radicitus extirpet. Faciat pegrinationē me am sibi placitam: gressusꝫ uagos dirigat in viam salutis eterne. digneť mihi idigno in die exit⁹ mei ꝛ in illa supma hora mortis assistere: neꝫ reminis cať iniqtatū mearum: sz egredientem ex hoc coz pusculo spūm placatus excipiat. Non intret in iu diciū cum ꝯuo suo/ ꝓtumacissimo licet atꝫ miserri mo. Misericordiarum fons misericorditer mecuz agat. Cause mee faueat: ꝛ deformitates meas ꝓte gat in die nouissimo. deniqꝫ ne patiať hanc animā op⁹ manuum suarum ad supbum sui ꝛ nr̄i hostis impium p̄uenire aut p̄dam fieri spiritib⁹ immūdis ꝛ famelicis canib⁹ eē ludibrio. Ecce petite oīonis formam tibi p̄scripsi. uariare illam tū nō ꝓhibeo: qd enim anime mee expediat tibi noti⁹ arbitror q̄ꝫ mihi. Sz hec sunt fere que in dies singl'os precari soleo: iualidas aūt p̄ces meas ꝛ criminib⁹ meis p̄ſ fas tuis ut p̄cibus iuues p̄coz. Crudelitas est ne gare opem supplici quā sine cuiuscūqꝫ iniuria ꝛ si ne tua possis difficultate p̄stare: hec profecto sunt munera multum gemmis ꝛ auro cariora que ege nus ꝛ pauper ego ex te in Christo ditissime ac feli cissime vir expecto. ¶ Et vnde tibi ista fiducia di cat aliqs fortasse de homine vnqꝫ viso? Spes hec fateor nō de meritis meis uenit: sed de amore pu rissimo quo te pastor optime innocuūqꝫ gregē tuū ꝓsequor in Christo Jesu. Si tū non magni meriti pi⁹ est amor: uenit ꝛ deuotissima sanctitatis tue fa ma: que te mihi facilē aditu: atqꝫ exorabilem polli ceť. Neqꝫ pie spei obstat te bijs oc'is non vidisse. Amātur sepe uehemētius que nō videnť. neqꝫ eni sine cā scriptū est. Nolite diligē que videnť sz que nō videnť: que eni videnť tpalia sunt: que aūt non videnť eterna. Video ego te q̄tuscūqꝫ peccato: ꝛ q̄tūlibet dissimilis tibi ꝛ video te in illo qui utrū qꝫ nr̄z videt itrisec⁹: in quo ꝛ oia eodē ipo largiēte videbim⁹: ꝛ m'tos etiā nūc videm⁹ qui mille ānis anteqꝫ nascerem obierāt. video te in feruore spūs qui gelidus licet ad reliq̄ in tui nois memoria re calescit: ꝛ q̄ꝫ q̄ꝫ meliorib⁹ oculis ac certiore luce te videam: opto tū te bijs etiam mortalibus oculis intueri: atqꝫ bijs aurib⁹ audire: q̄uis ꝛ exemplis tuis ꝛ ex ore multoꝝ sepe te audiam: ut qui fame publice de te multa crediderim: opto ꝓgressum cō plexūqꝫ tuum: q̄uis te assidue anime mee brachi is desiderioqꝫ complectar. Opto inutili ꝛ peccatri ce manu hac si detur aliqū ꝓtingere sacratissimam illam dicatamqꝫ deo dexterā tanti viri: q̄uis eaz iugi teneam affectu ꝛ magna mētis intentione con stringam. Nempe notior est mihi q̄ꝫ putas. In al to enim stas: lateqꝫ ꝓspiceris. multis quos ipse nō noscis te notissimum virtus facit. ¶ Accedit p̄cio sum mihi quidem ꝛ p̄dulce pignus tue creditū cu stodie. Pignus inq̄ꝫ germani mei vnici Christo ſ̄ te tuisqꝫ ut ita dixerim auspicijs militantis. Illuz ego cui secūdū nec habeo nec spo. Illū quo mihi e cunctis nature fortuneqꝫ muneribus nihil est cari us: tibi quoqꝫ familiariter ac filiariter carum scio: quē mihi ablatū ut Christi tuusqꝫ fieret eq̄nimiter fero: ꝛ solitudinē meaz fraterne salutis spe ꝛ medi tatione conſolor: immo ỽo ꝛ gaudeo ꝛ gl'ior talem mihi ꝓtigisse germanū quem mihi mūdoqꝫ subtra ctum ultro tu in filium tibi in seruuz sibi Christus assumeret. Jsta sunt igitur que mihi apud humani tatem tuam p'imum fiducie subministrant. ꝓinde quo erga te ac commilitones tuos sacre militie Christi p̄uos aio sz: ex p̄ore mediolanensis cartu sie cognoscēs: qui tibi manu sua meas l'ras: ligua aūt meum spiritū p̄sentabit. Uale ex ipsa mediolanensi cartusia ubi nunc habito. vij. Kal'. maias.

¶ Ad eundē excusatio q̄ viuētē laudauerit. Ep̄. IX

Iuisti mihi caput egregie ut vulgo dicit: nec defuit saponis acrimonia ut ỽbo utar Ambrosij: Christum testor quem fallere non est. Nec tibi me blanditus esse nec alteri: atqꝫ utinam non mihi plus indignantis tumor feruor q̄ animi ꝛ contemptus: q̄ꝫ adulatio nocuisset. crebre contentiones in opusculis meis: qꝺ quo eram animo nunq̄ꝫ ab initio diuinasseż. crebre quoqꝫ fa cetie ꝛ aliquādo mordaces blāditie nusq̄ꝫ sunt. ue ras enim laudes inter blandimenta non numero: que multis ad studium ỽtutis ac perseuerantiā ꝓ fuerunt. Turpe est inquis viuentem ꝛ eū ipm quē alloqueris laudare. Scio nihil agendū esse qꝺ no ceat. Quid si prosit: quid si laudati: quid si ipsi eti am expediat laudato: leuis est quem leuis aura p̄. cipitat: uentos non metuit: qui radicem habet in solido. fundamentum in petra: constantiaz in habi tu: coz in celo: preclara illa quidem ingenia ut ait Licero que gloria iuitātur. Sic est. degeneres in uiā rectam iurgia ꝛ mine: generosos aios blandū glorie calcar ipellit: ꝛ asellus fustibus plausu soni pedē excitamus. Mēs bona suis laudib⁹ non iflať sed erigiť: laudataq̄ꝫ virtus crescit ut elegāter ait Naso. Tale nescio qd exptus loquor. Sāctitatis laudē nec habui ꝓfecto: nec meruit: si qua tū ligue uel ingenij laus fuit: que q̄ta sit nescio: illud scio: q̄ si uera est magna eē nō pōt: sentio quos mihi sti mulos icusserit: laudasti ais me viuū ꝛ me mihi in telligo qd reꝑhēdas. Scriptū est. Ne laudaueris hoiez in vita sua. Quē locū dū tractat Ambrosius lauda ingt post vitā: magnifica post ꝓsumationem ꝛ rursum lauda post piculū: predica securū. Quid aūt scio an supuicturus tibi sim? at me nunc saltez alijs laudato. Quid si hoc faciēs: non illō omise. ri? Sed deicies me laudādo: si hoc crederē nō lau darē. Noli grauiter ferre si laudaueris: ꝯue bone ꝛ fidelis: nō tua sz dn̄i la⁹ est: an laudare Christū in opib⁹ suis uetas? certe ne dū ab alio laudari ue rum ꝛ gl'iari licet: sed in dño. Quotiens Augusti nus Hieronymū laudat? Quotiens Hieronym⁹ Augustinū? ꝛ sanctissimuz ac beatissimū papā uo cat: atqui nō alterū: non defunctum: mutuo sigdē colloquuntur. Exclamabis autem non sum Hiero nymus nec Augustinus ego. Non sum Augusti nus nec ego Hieronymus. Quid si mihi maior es q̄ꝫ Augustinus Hieronymo: ul' Hieronym⁹ Augu

Cesa ris ꝑ

tum litterulis notus sit nusq̃ oino alibi lectus uel auditus:ꝑsertim cum ipsius pater cesaris uel nulli uel pauciſſimis cognitus habeaꝝ:qđ mirarer:ni si qz cogitare ſoleo fuiſſe tantã illius viri gl'iaz eũ-q̃ nominis ſplendorem:ut non alr q̃ ſol ſtellas ille circa ſe poſitas obſcuraret:vnde autẽ auũculus iſte nũc redeat:aut ubi nã tot ſeculis latuerit ſiue quã ob noxam in extrema terrarũ depoꝛtet:neſcio ubi ꝑcipue illud miroꝛ:qꝛ teſtis innominatus ad iudiciũ uenit:ꝛ tãta de re fides queꝝ per euꝛ:cui nõ ſolũ fidei ſed nominis ſit defectus:quo magis magiſq̃ detegitur rei nullitas ꝓuilegio:ſine illius nomine cui ꝓceſſum dicꝝ ꝓlato:cum ꝓuilegia ſi pueritie recolo ſtricti iuris ſint. Mlta ſunt ibi que illud debilitant ꝛ infringunt ꝛ hanc quoq̃ particulã iuriſcõſulti tui videãt. ¶ Niſi forte magis ſerũ

Au- ſtria

orientalis plage nomẽ dicas que vulgo auſtria dicitur:cũ tamen auſter ꝛ oriẽs ſint diuerſa:uerũ ea nomina ꝓ ſitu finitimarũ regionũ uarie impoſita dixerim:uere autẽ ſiue oẽm terre ambitum ſiue urbẽ romã:vñ hee lr̃e qb⁹ eſt ea pars imperio eximereꝝ manaſſe finguñ ſpectes:neq̃ orientalis:ne q̃ auſtralis eſt regio ſed arthoa. ¶ Quid q̃ data lr̃arũ apertiſſime falſa eſt?ubi nec dies certus nec ꝓſul aſcribitur:quis eni niſi amẽs dicat datuꝫ Rome die ueneris:regni noſtri anno p̃mo:ꝛ nõ adijciat cuius menſis quota ſit dies:qs paſtoꝛ:ſeu qs aratoꝛ ita ſcriberet:ne dũ ille qui ꝓeter cetera igenij opera:quo nõ iunioꝛ q̃ imperio fuit anni totiꝰ exactiſſimã rõnẽ noſcitur inueniſſe. ¶ Nã qđ ait regni noſtri ſic a vitate ſemotũ eſt ut non riſuꝫ mõ ſꝫ bilẽ excitet ſtomachũq̃ ꝓcutiat. Ceſar eni ut audiſti impatoꝛ ꝛ põtifex ꝛ dictatoꝛ dici uoluit. Rex nunq̃. Reges Rome ſeptez legimus: ꝑma urbis etate:ſiqui poſt illos regnare uoluerũt uel gladio ceſi:uel de ſaxo capitolij ꝑcipites acti ſunt: fateoꝛ quidẽ ceſari affectati regni ſuſpitionẽ ꝓo ſummo ꝓbꝛo non ab alijs q̃ ab hoſtib⁹ obiectũ ſuis. Ergo ille vir tã gl'ie cupidus tãq̃ ꝓſilij abũdans qđ ſibi ad infamiam daꝝ iter titulos numeraret? Nõ magis certe ſe regem diceret: aut dici uellet q̃ ſcurrã:q̃ adulterũ:q̃ lenonẽ:immo uel multo etiã minus:illa eni turpia ꝛ obſcena:regiũ vo cognomen odioſum nimis ꝛ piculoſum ꝛ impoꝛtabile Rome fuit:vis hoc clarũ fieri. Cuꝫ biſpanie ppl'i. Scipioni africano maximas ibi ꝛ gl'ioſiſſimas res ageti regnũ vtutis admiratione detuliſſent:inde qđ rñderit. Jꝑa eni Titi liuij vba ſubſcribo. Silẽtio per p̃conẽ facto ſibi maximũ nomen impatoris eẽ dixit quo ſe milites ſui appellaſſent regiũ nomẽ alibi magnũ rome intolerabile:q̃ obꝛẽ qđ Lucanus ait. Oia ceſar erat:ita dictũ accipe.qꝛ in ſe vnũ oẽſ dignitateſ honoreſq̃ cõgeſti ſunt:qui tunc Rome eẽnt:ubi regnũ ꝓculdubio non erat. Abſit ut regni faceret mẽtionẽ:quã facta ab emulis execrare tur:penituſq̃ reijceret:hec ad Julij ceſaris fabulã rudi illi ꝛ iepto mẽdacioꝛ fabio dicta ſunt. ¶ Quo rũ bona pars neroniane ꝓuenit fabelle. Cuiꝰ finis eſt:datum die martis illiꝰ magni dei:o impudẽs ꝛ inſanum caput:qđ ſigs p̃rium ꝑferat?cuius data ſit lune dies aut mercurij quẽ ꝓimum quẽ ue ultimũ dicemus?qs hanc mentiendi licentiã:qs amẽ tiam iſtam ferat? Tibi vo ridendũ ceſar ꝛ gaudendũ eſt q̃ rebelles tui pl'a cupiãt q̃ poſſint atq̃ imperium tuum detractare:ſeq̃ mendacio in liberta tem aſſerere uelint potius q̃ ſciant. Nam ſi ſcirẽt iſte mẽtiri nunq̃ ſic cepiſſet. Nos nero amicꝰ deo ruꝫ quẽ ꝓtẽptorẽ deoꝝ oium legiſſet. Sic eniꝫ de hoc loquens Suetoniꝰ tranqllus ait libꝛo ceſaruꝫ ſexto. Religionũ uſquequaq̃ cõtẽptoꝛ ꝓeter vnius dee ſyrie:hanc moꝛ ita ſpreuit ut urina ꝓtaminaret. ¶ Hec ſunt impatoꝛ auguſte:que in pñs ſine magno ſe obtulerant ſtudio:ꝓeter utriuſq̃ ſtilũ epl'e qua a ꝓncipio ad exitũ totus rudis ac nouus eſt:ut ſicut eſt ſic uere illic vñ uenit nudiuſtertiꝰ textuſ a ſcabꝛo textore aliquo videatur:ꝛ ſi affectata pueriliter antiqtatis opinio in ſingulis ꝓbis emineat:ſed in eius locũ queſita notitia falſitatis: que litare deforꝫis in morẽ pene ocl'is cerni queat. Jta totus ab eo qđ videri vult ab antiquitate ſcilicet ac ceſareo remotꝰ eſt ſtilo:quo fortaſſis anꝰ credula:ſeu montanꝰ agricola:at non certe vir itel ligens falli poſſit. Tua autẽ epl'a quã illoꝝ odio dictatã ad me miſiſti magnũ te mihi apꝓbat oratorẽ. Gaudeo nẽpe ceſaris ꝓpria ut belloꝝ ꝛ iuſtitie ſic lingue ꝛ ingenij laus eſt. Tu uale Ceſar nr̃i memoꝛ ꝛ impij ꝛ ſic vive ut mentiri tibi tui nolint: hoſtes metuant. Mediolani. xij. Kalendas Aprilis ꝓpere.

¶ Ad Dominum grãmaticum placentinum: ibi maiorem ſpem ꝓfertur: ubi de ſe opinio ſcientie minoꝛ eſt. Epl'a. VI.

On poſſum tibi remediũ ꝓeſtare fidelius q̃ qđ ipſe pari in egritudine efficax ſuꝫ exꝓtus:fuit ergo mihi adoleſcentiã igreſſo ſenex qdam ꝓterraneus meꝰ vir ꝛ uenerãda canitie ꝛ morũ grauitate notabili. Ad hec ꝛ ſcientia lr̃arũ ſupra cõmunẽ modũ q̃uis ex illoꝝ grege eſſet qui ſcriptores pape nuncupanꝝ:quos laborioſos magis q̃ ingenioſos agnouimꝰ. Jd officiũ ſupra quinquaginta annos fide multa geſſit ꝛ induſtria. Jãq̃ ꝛ etas ꝛ integritas ſuperq̃ omnia mitiſſima quedam ꝙerſatio ac ꝓedulcis eloquentia pl'imuꝫ ſibi beniuolentie atq̃ auctoritatis addiderant Joã nes viro nomẽ:nã cognomẽ ſola ſibi p̃ia dederat de florentia dicebatur:hinc amoris credo p̃ma radix:nihil enim qđ qdem ſciã in me erat adhuc aliud qđ amaret. Jnter bonos autẽ amoꝛ cõmunis patrie potens ualde eſt:ſicut inter malos odiũ. Letorũ ille magnus exigui ingenij mei ꝛ miratoꝛ ꝛ amatoꝛ ꝛ hortatoꝛ factꝰ erat. Retribue illi Chriſte Jeſu multũ enim illi debeo:neq̃ vo ad eã etatis mee partem uenit in qua ſibi rebus ipſis gratꝰ eẽ potuerim:nunq̃ totiens me vidit:quin ardẽtes lateri ſtimulos incuteret:ꝛ p̃na pietate iuuenilẽ ſpũm excitaret:ad vtutẽ:ad ſciam:atq̃ in p̃mis ad amoreꝫ dei:ſine quo nihil bñ agi poſſe:imo ꝓſus nihil eẽ hominẽ diceret:q̃ talibet ſcia potẽtiaq̃ ſuffultuꝫ. ¶ Nũc igiꝭ talẽ viruꝫ ſolũ ꝛ honeſtis de more ſtudijs intẽtũ:die quodã ſolus ꝛ cogitabũdus aggredioꝛ:exhilaratꝰ eſt aduẽtu meo vir ille mitiſſimus Et qđ ingt cauſe eſt q̃ te curis ſolito grauioreꝫ video?falloꝛ an noui aliqd incidit? Tunc ego nec tu pater optime falleris:nec quic q̃ noui accidit: ſed ueteribus angoꝛ ac crucioꝛ. Noſti eteni labores: noſti animi mei curas: noſti quãto ſtudio ſemper exarſeri:ut me vulgo alti⁹ ipſe ſubueherẽ:ꝛ ut loq̃r cũ Virgilio ennioq̃ tẽtata eſt via:qua me quoq̃ poſſez tollẽ humo victoꝛq̃ viꝛ uolitare per ora Nec cura nec intẽtio mihi vnq̃ defuit: nec igeniũ

animū tuū noui: ⁊ scio nō aliūde p̄cedere ut hoc mihi on⁹ iniūxeris nisi ab ingenti quadam ⁊ insigni fiducia quā de reb⁹ meis ⁊ ingenio p̄cepisti suggerēte charitate illa quā in Chr̄isto me diligis libētissime parerē. Quid eni meli⁹ possem q̄ iplere q̄ p̄cipis. Sed obstāt acerui mearū occupationū que tā multe sunt ut si eas noueris aut miserearis: aut rideas: quas mihi fateor nō ambitio cupiditas q̄ p̄flarunt: sed oposum ociū ⁊ lr̄arū sitis iexplebilis: nec vnq̄ ut auguror: nisi sup̄mo cū spiritu deponēda: meisq̄ vndiq̄ obsideor curis: nec ulli magis p̄uenire dixeris illō virgilianū ul'regie amantis uel amētis inertisq̄ pastoris pendent opa interrupta ⁊ semiputata mihi frōdosa vitis in ulmo est. Itaq̄ sicut nihil tibi negatū ueli sic virib⁹ meis maiora p̄mittere nō ausim. Tēptabo tñ si quas forte mihi hora intercipe furariq̄ possim: dedicandas tibi ⁊ id faciā nō tā ingenio meo q̄ orationib⁹ tuis fisus. Et dicā tibi quorsum p̄cesseri dictu mirū cū adhuc nihil incepim. Est mihi liber in manib⁹ de remedijs ad utrāq̄ fortunā in quo p̄ viribus nitor ⁊ meas ⁊ legentiū passiones animi mollire: ul'si datū fuerit extirpare. forte aūt ita accidit: ut dū de tristitia miseriaq̄ tractat⁹ uenisset ad calamū: eēm q̄ in eo occupat⁹ ut eiusmodi tristitiā nullis certis ex causis ortā quā egritudinē ai p̄bi appellāt obiectu p̄rij p̄solarer q̄ nullo meli⁹ mō fit: q̄ causas letitie p̄quirendo. Jd vō nihil est aliō q̄ humane cōditionis exgrere dignitatē eo ipso die tua superuenit ep'la hoc ipsum uehemēter expostulās: q̄si qd tūc agerē sciēs ultro currēti stimulū tue exhortationis addiceres: feci igit ⁊ diligēti⁹ istiti: nō al'r q̄ si scribēti assidue imineres ⁊ tibi in silētio rūdebā: facio ecce q̄ iubes: hic rerū ut arbitror summa est q̄ si ornare diligentiusq̄ distinguere uel vite breuitas uel rerū ip̄edimēta uetuerint: hoc tibi saltē nullus eripiet. hec hactenꝰ. De quesitis aūt tuis ne nimis te hodie p̄grauarem ei de cui⁹ manib⁹ hanc accipies explicui viro utiq̄ doctissimo: tuiq̄: ⁊ p̄pter te mei quoq̄ amātissimo cui⁹ mihi ualde denotio ⁊ aspect⁹ ⁊ p̄positū placuere. Vale feliciter in Chr̄isto Jesu per quē te obsecro ⁊ adiuro: ut q̄ti ens ei⁹ frueris allogo mei habeas memoriaꝫ: neu de p̄fundis ad dñm ⁊ ad te clamātē ex altissima tue contemplationis arce despicias.

¶ Explicit liber decimussextus.

¶ Jncipit liber decimusseptimus. Ad Joannem boccatium de certaldo. Epl'a. I.

Dlr̄as tuas nil rūdere decreuerā. Continebāt eniꝫ utiles licet amicabilesq̄ snias: uehementer tñ a meis sensib⁹ abhorrētes. Jncidit mihi interi uoluntas de re alia nō paruā tibi epl'am scribēdi: quā cū lituris obsitā rescribere pararē amicus qdā pene iugiter egrotātē miseratus hunc mihi abstulit laborē. Illo aūt scribente cogitare cepi. Quid nūc dicturus est Joannes meus? hō iste dictat supuacua ⁊ ad necessaria non rūdet. Tūc ipetu magis q̄ iudicio abiectum calamū reassumpsi: ⁊ scripsi epl'am tibi alterā eiusdem pene magnitudinis in qua tue rūdeo. Ambas aūt p̄pe duos mēses ex quo scripte erāt nūcio nō occurrente dictaui. Nūc tādē cū hac pua magne ille due ueniunt: apte ille quidē: quo scilicet apiendi labor custodib⁹ passuū remittat legāt qui uolent: mō integras restituāt. Scient nihil nos de bellis agere: utinā nō plus alij: esset eni par nobiscū que nūc exulat. Illā ego alterā manu mea scriptā p̄us leges: illā aliene manus postea hūc eis ordinē dedi. Cū ad finē ueneris fessus dices. Est ne hic amicus me⁹ eger ille senex occupat⁹? an nescio qs ali⁹ eiusdē nominis sanus iuuenis otiosus? Ego ipse me fateor ⁊ puicaciam meam miror. Vale.

¶ Ad eundem de non interrumpendo per etatē studio. Epl'a. II.

Pl'a stat⁹ tui nuncia ad me uenit: eaq̄ in
e pte aium meū magno qdē nō isolito merore cōpleuit: bijs oli rumorib⁹ plenus sum. Jniq̄ fateor tecum agi. Jn bijs que fortune bona vulg⁹ uocat: p̄bi aūt ueri nec bonorū appellatione nec p̄cio digna dicunt: ⁊ si leuia qdē vite mortalis admicula nō negem: doleo eqdē ⁊ indignor dicerē fortune sigd illā eē crederē. Nūc irasci nō audeo: si que letos mestosq̄ nos facit nō temere ut cōis hēt assertio: sed maioris arbitrio euenit: qui cum tibi plus m'to q̄ ceteris mortalibus daret: p̄latū pene oib⁹ coetanis tuis m'tis eq̄uit cōpēsatiōe iusta forsitā sed molesta: ut nr̄i tp̄is Lactanti⁹ esses: aut Plaut⁹: cui p'imū cēt ingenij atq̄ elogi: nec minus iopie. Si aūt quo es iudicio acriter tecū ipe rez discutis: ⁊ qd tibi datū: qd negatū extimas: puto fatebē oib⁹ ad libram deductis q̄uis amariuscule nō infeliciter te humanis habitū in reb⁹. Q̄ō ut clare videas itēde animum: ⁊ cogita: neu te fallas: quot sunt in toto hominum p̄uentu: cum quibus nō dico pecuniā non ualitudinē: non agellos: sed res tuas omnes simul permutasse uelles: ⁊ si pauciss̄imos aut si nullos inuenis: conquiescere ac solare animum illi gratias agens: qui dat oib⁹ affluenter Nec ip̄opat. Sed cū tibi oia largiri nollet: meliora largitus est. Jn hoc enim fallimur q̄ duz virū v̄ tutib⁹ ac lr̄is insignē ceterarū rerū cernim⁹ idigētē miramur irascimur indignamur. Jdq̄ sibi iniuste querimur accidere: quē maiorib⁹ dignū remur q̄ tunc recte diceretur: q̄si ea quibus ornatus est a se ipso uel ab alio sibi essent non ab illo qui nō omnia vni dat: sed hoc tibi: illud alteri sicut scriptum est: diuidens singulis p̄out vult. Satis sit igit accepisse cariora: q̄uis negata sint vilia. Jlli autez q̄squis erit caducis opib⁹ gl'ianti tu p̄hico pierioq̄ locuplex thesauro dic fidenter illud flacci. Te greges centū siculeq̄ circū mugiunt uacce: tibi colit hinituz apta quadrigis equa te bis afro murice tincte uestiunt lane. Mihi parua rura ⁊ spiritū graie tenuem camene parca non mendax dedit ⁊ malignū spernere vulgus. Sepe qdem hūc sermonem cum amicis habui: ⁊ qd dicere soleā nunc scribo. Si virtutū diues aliqs forte cuiuspiā p̄ncipis ad obsequz deuenisset: ⁊ ille eū duriter atq̄ auare tractaret ac diceret: sufficiāt tibi v̄tutes tue: de alijs sine me boni hui⁹ inopiā patientibus subuenire posset hic talis iure optimo rūdere. Si qd est v̄tutis nō a te illō accepi. Tu ergo si iustitiā uti vis debes nudū in me meritū itueri ⁊ q̄lē inuenis extiare: ut par p̄mium sit v̄tuti: neq̄ mihi isolutū dare q̄ nō tui sz celestis est mūeris: meq̄ nō exp̄obratiōe: sz beniuolētia idignū facit: hoc oiuz dño dici negat q v̄tutis co:pusq̄ ⁊ aiam ip̄az dedit. Jlle qdē ampli-

Fortune bona

ma uenerūt parthenope iuuenes maxime qui me ibi temporibus summi regis vidisse non poterant propter nostram familiaritatem tibi esse nequit occultuz. Sicut nec ille perusini uatis aduentus: ita dico si lrarum amor ingens: ⁊ ardētissimꝰ spiritus uatez facit: qui senex cecus ad pōtremulū oppidū scholas grāmatice regebat. Audito aūt q ad ipm de quo loquor regē neapolim perrexissem: ut qui iuueníli fastu tumidus cuiuscūq; examē alterius eo tempore dedignarer: qui nunc nullum recusarē vnici filij adolescentis humero innixus: ⁊ ipe mox neapoli magno mei desiderio tractus uenit: cognitaq; vie cā quā ipse publice prædicabat rex eū videre uoluit: erat eni monstri instar viri facies feruorq; ille gelida in etate: contemplatus aliquādiu vultū hominis eree statue silimum: audiensq; qd peteret. Si vis inquit quē queris in italia reperire festina. Aliogn querendus tibi erit in gallia: sic ab eo nup hinc digrediente cognouim⁹. Ego vo ingt homūcio nisi me vita destituat ipz si oporteat: apō indos queram: miratus rex ⁊ miseratus sibi viaticū dari iussit: inde summo cū labore sua relegēs ue stigia ne qcq; rome pri⁹ me quesito pōtremuluz redijt. Jbi audiens q adhuc parme essem hieme etiam nūc aduersa ninosum transit apēninum: ⁊ pre missis ad me haud ieptis aliquot vsiculis ipe mox affuit: o ql̄is facies: o quali digna tabella. Js eniz de quo id scribitur vnū oculū habebat: hic nulluz. Jlle elephanti tergo: hic suis pedibus ferebaf: ille rome ⁊ q illā sequebaf orbis impium: hic vnū homūculū non nisi fama sibi cognitum querebat. Et quotiēs putas: sed qd loquor pñs rebus itereras quotiēs filij ⁊ discipuli alterius quo pro filio ⁊ qb⁹ ambob⁹ pro uehiculo utebatur manibus sublatis meū caput oscular⁹ est: quo illa cogitassem quotiēs hāc dexterā qua illa scripsissem quib⁹ se diceret uehementissime delectatū: ⁊ q̄ pauca tuuc scripserā cum uel hodie pauca sint. Transeo: longa est historia: semp ad hunc modū triduo mecū fuit: ⁊ totaz ciuitatē miraculo sui impleuit: cognito quis esset: ⁊ qd ageret. Jllud nō silebo q cū die quodā in excessu mentis multa diceret inter cetera: vide ait ne tedio tibi sim: si cupidius te fruor: ad quē videdū tanto cū labore peregrinus aduenio: ad qō vbum cū risum astantib⁹ excitasset: ⁊ risuz ⁊ tridendi cām intellexit excitatioq; subiunxit in me vsus: te non aliū testē uolo: q ego exoculatus melius certiusq; te video q̄ quisq; horū oculos claros hītiuz: quo dicto cūctos in silentiū ac stupore vtit. Plus non dico: nisi q urbis illius dñs mei amantissim⁹: quo nescio an sua etate ullus in terris liberalior vixerit ceci pmone atq; animo delectatus abeūtem mlto honore ac magnificentia psecutus est. Mihi autē hec speciosa tūc magis visu fuerant q̄ nunc relatu gl̄iosa sunt. Sed ideo in banc narrationē incidi: ut tibi noto exēplo torporem siquis esset excuterem: tibiq; oñderem eē adhuc aliquos qui vtutez colerent: mō aliqua esset virtus: pro te enim ipe rīde: quid te ad tantū laborem tā aduerso tempore sub eundū nisi aliqua forte mearū rerū fama cōmouerit: que si falsa tm potuit: qd uera nō posset? Qui eum ergo tā cupide petierunt in quo nihil pter indolez laudabile pmittebat etas: quo impetu: quo feruore Ciceronem aut Virgiliū aut ipsuz de quo nobis sermo erat titum liuiū petijssent. Stude ergo viriliter neu diffidas uel ingeniū tibi defuturū modo adsit mentio uel honorez scie ac virtuti. Vale pataui. iiij. idus Maias.

¶ Ad dominum Joannem priorem magne cartusie ut pro se deum oret. Epla. VIII.

Ta ego te stupens ⁊ uenerabundus alloq;r i religiosissime vir: quasi alloquar in te Chri stū: qui hospes beatificus tuū pculdubio pectus inhabitat. Aia enim iusti sedes est dei. Jllius est donū q inter homines peccatores qb⁹ orbis abūdat: angeli vitā ⁊ angelicā famā hīs p dē fissimas tenebras seculi nostri: nouum mundo sidus effulges: ⁊ e cartusie sublimi specula uelut ex orientalis iugi uertice lucifer matutinus irradias. Quid autē pus dicam q̄ q pus occurrit? me miserum te felicem. Ego enim ut Virgilij vbo utar: multū terris iactatus ⁊ alto quotidie grauib⁹ humanoz fluctuū pcellis exerceor: tu qō ait Terentius iam in portu nauigas: ego inter spinas ⁊ auia vite huius anxi⁹ ⁊ iam fessus oberro: tu tranglius in limine celi sedes ⁊ in uestibulo paradisi: mihi spañ oculos timor mortis: tibi aūt vite spes ⁊ infallibilis arra vsaf: qd deniq; pmū pcer: nisi q pmū cupio ⁊ quo magis indigeo: ut pro me misero apud Christū dñz intercedas: apud quē te plimū posse pfido? Si forte qui nūc errās in solitudine inaquosa viam nō inuenio esuriēs ⁊ sitiēs in me deficiēte anima ad dñm clamās de necessitatibus meis eripiar: ⁊ meritis tuis adiut⁹ Christo duce deducar in viam rectā ac supernis ciuibus ascript⁹ ciuitatē habitationis ingrediar: uel si forte pmam illā tētationē ignorantie supergressus sum reliqs tres euadā: quas ex ordine psalmi textus exeqtur: sedēsq; in tenebris ⁊ vmbra mortis vinctus in mendicitate ⁊ ferro humiliat⁹ in laboribꝰ ⁊ infirmatus: iterū ad dominū clamans ex tenebris atq; ipsi⁹ vmbra mortis educar ptritisq; portis ereis ⁊ uectib⁹ ferreis pfractis de via iniqtatis mee suscipiar: ⁊ de vinculis peccatoz: oēm pterea escam abhominata est anima mea: ⁊ inedia spiritali usq; ad portas mortis appropinquans: clamansq; rursus ad dñm misso vbo eius de interitionibus erepta: de necessitatib⁹ ppriis libereſ. Postremo descendens in mare nauibus faciēsq; operationem in aqs multis videsq; opera domini ⁊ mirabilia eius in pfundo: ascēdēsq; vicissim usq; ad celos: ⁊ desc̄edens usq; ad abyssos: ⁊ ppterea in malis tabescens turbata ⁊ mota in more ebrij oi eius sapientia deuorata atq; consumpta: ⁊ qō vnicū est ⁊ uerū primumq; ⁊ ultimū auxiliū in hijs penis denuo ad dñm clamans: de necessitatib⁹ itidē educatur: statuatq; illi dominꝰ pcellā in aurā: ⁊ fileāt fluct⁹ maris atq; ita in portū uoluptatis sue leta tandē ⁊ secura pueniat. Hec sunt quatuor ille temptationes: quas ppheta regius afflatus spiritu sancto vidit pfundiusq; consperit. Quarum pma ut ait Augustinus. Est temptatio erroris atq; inopie vitatis: ⁊ famis vbi. Secunda difficultatis bene operandi: ⁊ vincendaruz cupiscentiarum. Tertia prime aduersa tedij scilicet atq; fastidij. Quarta tempestatis atq; periculoz in gubernandis ecclesijs: ⁊ sunt prime tres cōmunes omnium. Ultima vo ppria presidentium: q̄uis ⁊ gubernator sine uectorum piculo non tem ptetur: nec minus non dico negociū sed pelagi discrimen adeat: qui ad exigue gubernaculū puppis

Felices q deos uiuūt. miseros at q mūdo

inuicem differunt sententie cum uoluntas amboꝝ una sit. Tibi ego omnia seu lõge plurima: mihi vo nil penit⁹ video: scripsisse. Sed ut multa scripseriz ⁊ ut multa scribam: quo nã melius modo possiz sequentium animos ad pseuerantiã exhortari. Sepe nalidius excitant exempla q̃z ẏba: certe p̃batissimus dux camillus senex bella inuenil⁹ obeundo multo magis ad virtutez iuuenes accendebat: q̃z si illis in acie relictis edicto qd agendum eẽt in cubiculuz pcessisset. Quid autẽ sollicitus videris ne scribente me omnia scribere aligd alijs non uacet: tale est qualis metus ille ridiculus alexandri macedonis: qui timere solitus fertur: ne vincendo omnia ꝓ Philippus pater: omnem sibi spem bellice laudis eripet insan⁹ adolescens: qui nesciret quãta sibi nunc etiam bella si viueret domito licet oriente restarent: nec papiriũ forsitan cursorẽ ⁊ martios duces nosset. Sed hunc metuz nobis abstulit anneus seneca: quadam ad lucillũ epl'a. Multũ ingt adhuc restat operis: multũq̃z restabit: nec ulli nato post mille secula p̃cidetur occasio aligd adhuc adijciendi. Tu amice mira rerũ perplexitate binc me niteris a p̃gressu ceptoꝝ operum pueniendi desperatione illinc pte gl'ie ostatione diuertere: ⁊ postq̃z dixisti munduz me scriptis implesse: putas ne p̃coꝝ ings origenis aut Augustini equare uolumina numero. Eqdem Augustinũ equari a nemie posse reoꝝ. qs nunc enim illum equet quez euo illo igenioꝝ feracissimo me iudice nullus equauerit nimis magnus vndiqz vir fuit nimis inaccessibilis. Qõ ad originem attinet nõ tã numerare solitũ q̃z extimare me noueriz pauc'os libellos icoꝝruptos scripsisse maluerim q̃z libꝛos inumeros: in quibus magni si uera est fama: ⁊ itolerabiles sint errores. utrũq̃z horum eq̃re tu mihi dicis impossibile. fateoꝝq̃z q̃z̃ diuersa rõ sit amboꝝ. Cõtra teipsum tñ qui me ad ociũ stilo impellis q̃si aliõ nescio qd cogitans laboriosissimos quosdam senes p̃fers. Socratẽ sophoclẽq̃z: ⁊ nr̃is cẽsoriũ catonem: ⁊ quot posses alios: sed vir diu gsq̃z sciens ꝓtra se loqtur. Hic tu tamẽ ⁊ p̃silij tui ⁊ mee imbecillitatis excusationes hincinde ꝙquirens dicis diuersaz fortassis illoꝝ fuisse: ⁊ meã esse cõplexionẽ. cui qdem haud coact⁹ assentiar: q̃z uis ⁊ mea complexio iterdũ uali dissima visa sit. bijs qui taliuz notitiam ꝓfitentur: sed ualidioꝝ est senectus. Huc etiam illõ affers bonas me partes tẽpoꝝ sub obsequo p̃cipum p̃diisse: hic ne erres: uerũ accipe. Nomine ego cũ p̃cipib⁹ fui: re autem p̃cipes mecũ fuerũt. vnd̃q̃z me illoꝝ consilia ⁊ perraro conuiuia tenuerũt. Nulla mihi vnq̃z p̃ditio ꝓbaretur que me uel modicuz a libertate ⁊ a studijs meis auerteret. Itaqz cũ palatium omnes: ego uel nemus petebã: uel iter libꝛoꝫ in thalamo quiescebã. Si dicã nullũ diez perdidi: falsum dicam. multos p̃didi: utinã nõ omnes: uel inertia q̃dam uel morbis coꝛporis uel angoribus ai quos ꝓsus euadere nullo ꝓtigit igenio. Quid iussu p̃cipum p̃diderim iam audies. Nam ⁊ mihi cum seneca rõ ꝓstat impense. Semel Uenetias missus pro negocio pacis inter urbẽ illam ac ianuam reformande hibernũ in hoc mensem integrum exegi. Inde ad romanũ p̃cipẽ in extrema barbarie: heu collapsi spes impij refouentez. dicã recti⁹ deferentem pro ligustica pace tres estiuos mẽses. Deniqz ad gratulandũ Joanni francoꝝ regi britãnico tunc carcere liberato alios tres hibernos: ⁊ si enim in bijs tribus itineribus assidue solitis curis aium exercerem: qꝛ tñ nec scribere erat nec affigere cogitata memorie p̃ditoſ dies uoco: q̃z uis in ultimo dũ italiã repeto ad Petrũ pictauiensem studiosum senem epl'am ingentem dictaui: de mutatione fortune que sero redienſ defunctũ illũ reppererit. Ergo ecce mẽses septẽ sub obsequo p̃cipũ amisi. iactura ingens non inficioꝛ in tã breui vita. utinam tñ non fuisset ingentioꝛ quã mihi adolescẽtie mee uanitas ⁊ occupatiões superuacue peperere. Addis ad hec forte aliã nobis eẽ quã ueterib⁹ fuerit viuendi metam. fieriqz posse ut qui hodie senes sunt: tunc iuuenes dicerent. hic qd aliud dicaz nisi q̃ cuidã nuper iuriscõsulto hui⁹ studij quem cum ad deꝑmendam ueterum industriam ⁊ excusandã ignauiam modernoꝝ: hoc in scholis dicere solituz accepissem: mandaui sibi per vnũ e discipulis suis ne id ampli⁹ diceret ne iter doctos ipe idoctioꝛ haberẽt. A duobus ⁊ eo amplius annoꝝ milibus circa humane vite spatium nulla mutatio facta est. Tres ⁊ sexaginta annos vixit Aristoteles. totidez Licero: victurus amplius si impio atqz ebrio placuisset Antonio: ⁊ q̃z multa iam p̃dem de sua calamitosa ac p̃cipiti senectute tractauerat. libꝛumqz de senectute ꝓscripserat quo cum amico communiter uteret. Septuaginta vixit Ennius. totidẽ flaccus horatius. duos ⁊ gnquaginta Uirgil⁹ nostra etiam etate breue tempus. At Plato vnũ ⁊ octuaginta. Jdqz p̃o monstro habitũ fertur ut ꝓpterea q̃ pfectissimã explesset etatem quasi qui supra homineꝫ esset sacrificatũ ei ꝓstet a magis cum passim hodie nostris in urbibus: hec etatũ spatia videamus: ⁊ octogenarij ⁊ nonagenarij occurrant. nec miret quisq̃z nec sacrificet. Si tu hoc loco mihi ut Uarronem obijcias: uel Catonẽ alioſq̃z qui ad cẽtesimum puenerunt annum: uel Gorgiam leontinum qui hos magno spatio supgressus est. Ego illis quos opponã habeo: sed qm̃ obscura sunt noia vnuz p̃o multis obijciam Romualdum rauẽnatẽ clarissimum heremitam qui nup̃ inter maximos labores quos sibi pepererat amoꝛ Christi: in vigilijs ac ieiunijs multis a gb⁹ qõ in te est me nunc tu p̃silio tuo abstrahis cẽtũ ⁊ vigiti vite annos habuit. Quẽ articuluz idcirco scrupulosius digesserim ne p̃ter illos p̃mos patres qui ab exoꝛdio rerũ fuisse memorant: ⁊ gb⁹ ut ego existimo nullũ penitus cõmertiũ litterarũ fuit: maiores alios nr̃os nobis viuaciores aut credas. aut p̃dices. plus illis fuit industrie nõ plus vite: nisi qꝛ vita sine industria non vita: sed segnis ⁊ iutilis mora est. q̃z q̃z tu pplexitatẽ hãc caute pauc̃issimis ẏbis euaseris. dicens ut etatis nulla sit questio eẽ posse cõplexionis: ⁊ forte aeris: aut ciboꝝ. uel bijs deniqz uel alijs ex causis nõ posse me qõ poterãt illi: ⁊ plane p̃sentio. fateoꝝq̃z sic eẽ: sed nõ eque p̃siteoꝛ qõ hic iferſ ad qõ oposis accigeris argumẽtis. que tñ aliq̃ ex pte bijs ipsis aduersa videãtur. dicis enim ⁊ p̃sulis ut satis mihi sit: tuiſ ad lr̃am utoꝛ ẏbis carmine forsan eq̃s se Uirgilium. soluto Tullium stilo: quod o si ueritate inductus: ⁊ non amore seductus assereres. Addis me ex senatusconsulto more maiorum splẽdidissimum titulum ⁊ romane lauree rarum decus adeptum: que eo pergunt: ut felici studiorum fructu auctus ⁊ equatus maximis ⁊ insigni

stino: nescis q; magnitudo ⁊ paruitas relationem inuicē quandā hīt: ⁊ parua etiam magna fiūt mimis comparata: ⁊ magna collata maximis parua sunt. Nescis Ambrosius ipse qui laudari viuus ꝓhibet: q̄tis viuū laudibus efferat loquens sibi: lege illius omeliā quā de beate Marie virginis purificatione dictauit: ⁊ attende q̄ reuerenter Augustinum de intellectu v̄borū Symeonis interrogat quas sanctitatis ingenijq; laudes interserit: putabis nō dicā patrem filio aut discipulo magistrum pietatis fideiq; ducem militi suo quē dux in viam v̄itatis induceret ⁊ puluerē uetustatis abstergeret suis manibus sacro lauisset in fonte: imo v̄o nō doctorem doctori: nō ēpm episcopo: non amicū amico: deniq; non hominē homini: sed hominem deo loqui: non humanū eloqum: sed celeste oraculū expectātem: possem hoc loco phicis uel poeticis exē plis affluere: ni uererer: ne cūcta ꝓfacile: at ut aiūt flexo leuiter ymbone discuteres: ad sanctor igitur exēpla me refero. Quantis oro te laudibus Joānes crisostomus: ⁊ q̄to v̄bor honore demetriū alloquit: q̄to brauio cōpellat Jsidorum: q̄to Augustinum Hylari⁹ areleten. ⁊ ꝓsper: Sed occurres ⁊ sanctos saltē ab hijs fuisse laudatos dices: at qd Paulo dicis ap̄lo qui uas electionis doctor gētiū: Senecā inter scriptores licet sacros a Hieronymo relatum tñ haud dubie paganum hominez laudat ad eum missis ep̄lis: cur mihi nō liceat laudare nō mō christianū hominē: sz Christi seruus ⁊ christiane militie ꝓfessorez: lege Ambrosij ep̄las ualētiniano ac theodosio principib⁹ inscriptas: videbis seueritatē illam sanctissimā apud homines ꝓfanos ꝓpter aliq; v̄tutis effigiē sepe honorificētissimis usam v̄bis. Q̄d si forsan dicas. Quere sanctū quē dignis laudib⁹ prosequare: hō eni peccator ego sum: ⁊ reliq; que in ore tui similiū esse solēt: qd sacro dicis Ambrosio: qd alijs multis: q̄s sciens fileo: ne sim ꝓlixior q̄ oportet. Quid ꝓterea ad illud dauiticū rīndebis: q; defecit sanctus: qa diminute sūt v̄itates a filijs hominū: q; nō est qui faciat bonū: sicubi ergo uel tenuē tātis in tenebris scintillam v̄itatis aspexero: nouū solis iubar aspexisse mihi videor: ⁊ illuc cupidus feror laudās nō tā lucē ipam q̄ lucis auctorem. Jd nec mihi noxe nec tibi ut arbitror debet eē fastidio. Et sane si mltiplici testimonio ꝓbari pōt licere nonnunq; se siue arrogantia laudare: q̄to magis ⁊ laudare aliū ⁊ ab alio laudari licet laudātemq; alium audire. Leſſet mō dolus insolentia ⁊ incōsulta credulitas ⁊ adulatio uenenosa. Al qb⁹ ꝓfecto suspitionib⁹ ⁊ te vite ac ꝓfessionis austeritas ⁊ me si ꝓfessio ac vita nō liberant: liberet saltē etas: ab oi iā adolescentie leuitate remotior: blāditie tenerioris etat̄ sunt: ⁊ serus infirmioris: virilem canitiem non decent.

¶ Que cum ita sint: tā ⁊ si certus ⁊ infallibilis tibi cōsulor assidue intus ad aurē corpis sonet: ego tñ patiētia tua fret⁹ loq̄r: ⁊ dicā quid hic mihi cōsilij sit. Adulātiū uoces ut uenenū melle illitū respue: adulātēq; ne redeat frontis atq; v̄borum auctoritate ꝓpellito. Ceteror laudes sic admitte: ut si uere sint imbecillitatis tibi ꝓscius humane ⁊ maiorē in modū te humilians nihil in laudib⁹ nisi vnū ꝓbonor tuor glorifices largitorem: sin false q̄tus tibi desit intelligas: satagensq; te defectu ac laudatorem tuū mendacio liberare: talis fieri studeas: q̄lē ille te predicat. Jta utrobiq; sentias tibi calcar adhibitū ad gratitudinē: ad virtutē: ut uel de ꝓceptis let⁹ deo gras agas: ul' pro defectu mestus tuū in ꝓfectū alienū v̄tas errorez. Ego q̄tuscūq; peccator non uenio ut oleo meo tuū caput ipinguē. Absit ab anima mea ut q̄d nulli vnq̄ me feciſſe memini in te p̄ incipiā: sed ut te alloquens me excitez si possim: ⁊ dū tibi nō noceā ꝓsim mihi: si forsitan te laudādo ad imitādū pect⁹ hoc gelidū inardescat: nā quis imitari studeat nisi q̄d aliq; singl'ari laude dignū putet? Sine igit̄ te laudari quo ⁊ tu melior fieri possis ⁊ ego te cupiā imitari. Facis aūt nō iniciор magnifice qui hominū laudes spnis: eor maxime qb⁹ si reddere vicē uelis sine graui mēdacio nō possis: ⁊ eueniet tibi q̄d de Marco scribit Latone: qui quo min⁹ gl'iam querebat: eo magis illaz assequebat. Si penit⁹ qdē iubes laudare te desinā nō mirari: q̄ q̄ nō te laudauerim nec te mirer. Jlū in te laudo: illū miror ⁊ ueneror qui hoiez per se miserū aial ⁊ caducū sepe laudabilē mirabilē ⁊ uenerabilē gratis facit. Jllud nūq̄ efficies ut tuarū ꝓcum auxiliū desinā flagitare. Q̄d nō facerem si ul' meas tibi: ul' tuas ꝓces Christo ꝓcēptibiles arbitrarer. Ab illo eqdem ꝓcul ⁊ heu magno nimis absum interuallo: ⁊ ꝓcretiōe terrestriū raucus suz tu ꝓximior: tibi uox clarior: tu me audies spero: ille te pro me rogantē audiet exaudietq; utinam: in eo maxime q̄d ut petas noiatim p̄cor: ut talis scilicet sim dū viuo: q̄lis uellē fuisse dū moriar. Reliquū est ut petitionib⁹ ⁊ questionib⁹ tuis: utcūq; satisfaciam. Quibus si te sequi uellez: nunquid ego quoq; non sat digne subiraſcerer. Tantum nempe mihi preconium ingenij tribuis q̄tuz ego nec posco nec mereor: ⁊ q̄ q̄ multū exprimam plus tātū incomparabiliter est q̄d taces: tacituſq; pronuncias: ubi me rogas ut de dignitate ꝓditionis humane librum ab Jnnocentio. iij. ꝓmiſſuz ut dicis: nec ab illo editū ipse edam: ꝓmiſſumq; implēa alter⁹ qui propriū implere nōdū potuit: quasi promptuz sit mihi de re qualibet copiose suauiterq; disserere Nec aduertis virum illū quem virtus ⁊ ingeniuz ante tempus ad romani pontificatus apicē euexerunt: de miseria humane conditionis igressuz scribere vir impleſſe ꝓpositum: de contrario autez se scripturum ꝓmiſiſſe tantummodo non adhibitis sponsorib⁹ quos se digresso deluſa posteritas ꝓueniret. Jllius fidez ut absoluā te nunc iubes ⁊ experiar q̄d illum uel noluiſſe: uel timuiſſe: uel nequiſſe compertum est. Sed quis ego sum: aut que est in me facultas: ut apud Ciceronem ait Celi⁹. Ergo ego q̄d ille vir exhortatus secur⁹ aggrediar: qui etiā si pōtificatu seposito per se ipsum extimeſ cautus hētur oium iudicio ut doctissimis ascribaſ: in pōtificatu aūt talis fuit: ut haud dubie sicut sepe dicere magnos eccl'ie cardines audiui pegrine natiōis atq; iuiſe: qui hoc nō spōte sua: sz cogēte ueritate fatebanſ: post illū petri sedez eque nullus honestauerit cū hoc tali viro tāte auctoritatis tā potentis ingenij me adeo non ex equo partiri iubes hanc sarcinam: ut cum de miseria humane ꝓditionis ille tacuerit mihi de ꝑrio sit agendum atq; ita q̄d nemo dubitat: que illi prona fuit: ⁊ facilis mihi difficilis ⁊ maligna materia sit. Amplissima est eniz humana miseria breuis ⁊ pangusta felicitas: uerum quia ⁊ si non faciem tamen ut mihi videor

currentibus curiosius aliq̃to q̃z cetera libri p̃ncipium finemq̃z p̃spexi: quorum in altero patrie nr̃e statum illius scilicet pestilẽtissimi temporis q̃ pre omnibus nostra etas lugubre ac miserum mundo vidit: meo qdez iudicio t narrasti proprie t magnifice deploraſti. In altero aũt historiam ultimaz: t multis p̃cedentium longe dissimilẽ posuisti. Que ita mihi placuit meq̃z detinuit: ut inter tot curas que pene mei ipsi⁹ immemorem me fecere: illã memorie mandare uoluerim: ut t ipse eaz animo quotiens uellem non sine uoluptate repeterem: t amicis ut fit ꝓfabulantibus renarrarem si q̃ aliquid tale incidisset: q̃ cum breui postmodum fecissem gratamq̃z audientib⁹ cognouissem: subito talis interloquendũ cogitatio superuenit: fieri posse ut nr̃i etiam p̃monis ignaros tam dulcis historia delectaret cum t mihi semp ante multos annos audita placuisset: t tibi usqueadeo placuisse perpenderez ut vulgari eam stilo tuo censueris: non indignaz t fine operis: ubi rhetorum disciplina ualidiora que libet collocari iubet. Itaq̃z die quodam inter uarios cogitatus animum more solito discerpentes: t illis t mihi ut sic dixerim iratus uale oib⁹ ad tps dicto calamũ arripiẽs historiã ipsam tuã scribẽ suz aggressus: te haud dubie gauisurum sperãs: ultro rerum interpretem me tuarum fore: q̃ non facile alteri cuicũq̃z prestiterim. Egit me tui amor t historie: ita tamẽ ne horatianum illud poetice artis obliuiscerer. Nec v̄buz v̄bo curabis reddere fidus interpres: historiaz tuam meis v̄bis explicui. imo alicubi aut paucis in ipsa narratione mutatis v̄bis aut additis: q̃ te non ferente modo sed fauẽte fieri credidi: que licet a multis t laudata t expetita fuerit: ego rem tuam tibi non alteri dedicandã cẽsui. Q̃z quidem an mutata ueste deformauerim an fortassis ornauerim tu iudica: illinc enim orta: illuc redit: notus iudex: nota dom⁹: notum iter: ut vnũ t tu noris: t quisq̃s hec leget tibi non mihi tuarum rõnem rerum esse reddendam. Quisq̃s ex me quaret: an hec uera sint: hoc est an historiam scripseris: an fabulam. rñdebo illud crispi: fides penes auctorem meum scilicet Joannem sit. hec prefatus incipio. ¶ Est ad italie latus occiduum uesulus ex appennini iugis mons vn⁹ altissimus qui v̄tice nubila superans liquido sese ingerit etheri mõs: suapte nobilis nã: sed padi ortu nobilissimus: qui eius e latere fonte lapsus: exiguo orientem contra solem fertur: mirisq̃z mox tumidus incremẽtis breui spatio decurso: non tñ maximorum vnus amnium: sz fluuiorum a Uirgilio rex dictus liguriam gurgite violentus intersecat: debinc emiliam atq̃z flaminiam. Uenetiamq̃z discriminans multis ad ultimũ t ingentibus ostijs in adriaticuz mare descendit. Ceterum pars illa terrarum de qua p̃mum dixi: que t grata planitie t interiectis collibus ac mõtibus circũflexis aprica pariter ac iucunda est: atq̃z ab eorum quibus subiacet pedemontium nomẽ tenet: t ciuitates aliquot: t oppida habet egregia. Inter cetera ad radicem uesuli terra salutiarum vicis t castellis satis frequẽs: marchionum arbitrio nobilium quorũdam regĩ virorum. Quoz vnus p̃musq̃z omnium t maximus fuisse traditur Ualterus quidam ad quem familie ac terrarum omnium regimẽ pertineret. Et hic quidem forma virẽs atq̃z etate nec minus moribus q̃z sanguine nobilis t ad summam otium ex parte vir insignis nisi q̃ p̃senti sua sorte contentus incuriosissimus futurorũ erat. Itaq̃z uenatui aucupioq̃z deditus: sic illis incubuerat ut alia pene cuncta negligeret: quodq̃z in p̃mis egre populi ferebant: ab ipsis quoq̃z ꝓiugij ꝓsilijs abhorreret. Id aliq̃diu taciti cum tulissent tandem cateruatim illum adeunt: quorum vnus cui uel auctoritas maior erat uel facũdia maior q̃z cũ suo duce familiaritas. ¶ Tua ingt humanitas optime marchio hanc nobis prestat audaciam: ut t tecum singuli: quotiẽs res exposcit deuota fidu cia colloquamur: t nunc omnium tacitus uolunta tes: mea uox tuis auribus inuehat non q̃ singulare aliquod habeam ad hanc rem: nisi q̃ tu me inter alios charum tibi multis idicijs comprobasti. Cũ merito igitur tua nobis omnia placeant: semperq̃z placuerint ut felices nos tali domino iudicemus: vnum est q̃ si a te impetrari iuris teq̃z nobis exorabilem prebes plane felicissimi finitimoruz omnium futuri sumus: ut ꝓiugio scilicet animum applices: collumq̃z non liberum modo: sed imperiosum legitimo subicias iugo: idq̃z q̃z primum facias: uolant enim dies rapidi: t q̃z florida sis etate ꝓtinue tamen hunc florem tacita senectus insequitur morsq̃z ipsa omni prima est etati. Nulli muneris huius immunitas datur: eque omnibus moriẽdũ est: utq̃z id certum sic illud ambiguum quãdo eueniat. Suscipe igitur oramus eoruz preces qui nullum tuum imperium recusarent. Querende autem ꝓiugis studium nobis linque: talem enim tibi procurabimus que te merito digna sit: t tam claris orta parentibus: ut de ea spes optima sit habẽda: libera tuos omnes molesta sollicitudine quesumus: ne quid humanitus tibi forsan accideret tu si ne tuo successore abeas: ipsi sine notiuo rectore remaneant. Mouerunt pie preces animuz viri: t cogitis inquit me amici ad id q̃ mihi in animũ nunq̃z uenit: delectabar omnimoda libertate que in cõiugio rara est. Ceterum subiectorum mihi uoluntatibus me sponte subicio t prudentie uestre fisus t fidei. Illam v̄o quam offertis querende curam coniugis remitto eamq̃z humeris meis ipse subeo quid vnius enim claritas ꝓfert alteri: sepe filij dissimillimi sunt parentum: quicqd in homine boni est non ab alio q̃z a deo est. Illi ergo t status t mrimonij mei sortes sperãs de sua solita pietate commisserim. Ipse mihi inueniet q̃ quieti mee sit expediens ac saluti. Itaq̃z qñ uobis ita placitũ est uxorẽ ducã: id uobis bona fide polliceor uestrũq̃z desiderium nec frustrabor equidem: nec morabor: vnum uos mihi v̄sa vice promittite: ac seruate: ut quãcũq̃z coniugem ipe delegero: eam uos summo honore ac uenerationе prosequamini: nec sit ullus inter uos qui de meo vnq̃z iudicio aut litiget aut queratur: uestrum fuit mei animum quos nouistis liberrimum iugo subiecisse cõiugij mea sit iugi ipsius electio quecũq̃z uxor mea erit illa: ceu romani p̃ncipis filia domina uestra sit. Promittunt vnanimiter ac lete nihil de futurum ut quibus vir possibile videretur optatum diem cernere nuptiarum: de quibus in diem certum magnificẽtissime reparanduz: domini iubentis edictum alacres susciperẽt. Ita e colloquio discessuz est: t ipse nihilomin⁹ eam ipsam nuptiarum curam domesticis suis imposuit: edixitq̃z diem. ¶ Fuit haud pcul a palatio

Oco ad marchionem

historie p̃cipium Padus

Ualterus

us petēti iure suo pōt dicere. Sile forte tua ꝓtēᵗ ac desine cūcta ꝓcupiscere: suasq; dotes q̄ taslibet alleganti apostolicus illō obijcere: qd habes quod nō accepisti: simulq; qō segtur: si autē accepisti qd gl'iaris q̄si non accepis? Et hec qdē hactenᵗ pauca de multis: que tibi ita nota sunt oia: ut vir ulli hominū notoria: e qbus omnibᵗ vnū illud efficio non posse iuste ỽtuosum virū de inopia tēporaliū reruz queri. ¶ Uenio hinc ad alterā epl'e tue partē: que de me erat: dixi equidem oli sepe: ⁊ totiens inculcare vnam eandemq; rē piget: at si ut lr̄e tue sonāt leta mihi ⁊ opulēta sors esset: nunq̄ ꝓfecto tam tenuis tua esset: hoc uelim tibi in animuz demittas. Nihil est ueriᵗ. Muta igit̄ epitheta ꝓo opulenta mediocrē ꝓo leta non anxiam si dixeris ỽo ꝓpius accesseris. Qualiscūq; sit tñ hoc totiēs dictū: nec iā amplius repetendū scito: q; si vnicᵗ mihi eēt panis ego portionibᵗ diuidendus ueniet inter nos: qui si Paulo ⁊ Antonio famosissimis oli heremicolis satis fuit: cur nō nobis etiā satis sit? Nō sumᵗ paris meriti: panis tñ ille ꝓditus mutua charitate ⁊ quā nis nō corui rostro ab eodē tñ dño missus erit. Si ꝓterea lectulus vnicᵗ nr̄o esset in thalamo largiter sic vnanimes duos excipet somni curarūq; fidus arbiter nostrarū. Sed ⁊ panes ⁊ lectuli pl'es erūt. Nilq; oino nobis deerit. vna mō nō desit eq̄nimitas. ¶ Nūc ad id trāseo: cuius partē me noueris implesse miraculo. Scribis te egritudines meas multiplices egreferre. Scio: neq; hoc miror. Neuter nr̄m egrotāte altero plane sanuſ eē pōt. Addis credere te id mihi etatis iā initio ꝓuenire: q; ut comico placet senectus ipsa morbᵗ est. Neq; hic rursus aliqd est qō mirer: neq; sniam hāc respuo: vnū mō illi additū sit: eē senectutē morbū corporis animi sanitatē: qō aūt an puerti forsan ista malueriz? ut cuz sanitate corporis sit animi egritudo? Absit hoc ab aia mea: ut in corpore sic in toto hoie opto: ⁊ gaudeo illā partē in pmis bene ualere: que nobilior est. Obijcis mihi annos meos: qō nō posses: nisi ego illos tibi dinumerassez. Obijcis inq̄ ⁊ obtitū uelut amones: ⁊ benefacis. Utile est eni excitare memoriā: hijs pīsertim in rebus que libenter effluūt: quales sunt omnes amari cogitatᵗ: quos humana mens refrigit. Ego aūt crede mihi memini: ⁊ per singulos dies ipse mecū dico: en gradus vnus ad terminū. Eqdem de etate mea: in qua senes addēdo: iuuenes detrahendo uarijs modis pari uanitate mentiri solitos scimᵗ: tibi añ aliquot annos bona fide uerū scripsi: neqd mearū reruz te lateret. Scripsi ⁊ per idē tēpus cōiter ad amicos mee iā tūc indicē senectutis epl'am. Et si eni dicat anneᵗ quosdā iuitos senectutem audire: ⁊ canos ⁊ alia ad que uotis pueniē: idq; ego nō qbusdā: sz pene oibᵗ euenire ꝓsentiā: nō tñ hāc etatē pluſq̄ ceteras erubesco. Quid eni magis semisse me pudeat q̄ uixisse: cū alterū fine altero diu esse non possit. Optarē plane si darē nō iunior qdē eē sz iter actᵗ honestiores ac studia senuisse neq; grauius qcq̄ fero q̄ tāto in tēpore nōdū quo debueri pueniſse. Jdeo adhuc nitor si quo mō forsan ad uesperā diurnā desidiā reparare ꝓtigeret ⁊ sepe mihi per animū recusat: seu cesarē illi sapiētissimi ꝓncipis Augusti. Sat celeriter fieri qcqd fiat satis bñ: seu illō philosophicū doctissimi Platonis: beatū cui etiā in senectute ꝓtigerit: ut sapiētiā ỽasq; opiniōes assesq possit: seu deniq; catholicū illō sacratissimi patris Ambrosij. beatᵗ plane qui uel in senectute surrexit ab errore: beatus qui uel sub ictu mortis animū auertit a vitijs: hijs horumq; silibᵗ expgisco: ut fauēte deo emēdē: sero licet in me nō solum qō vite defuerit sed etiam qō scripture: quā ab initio neglexisse videri poterat fortasse ꝓsiliū: nūc qd nisi senilis torpor ⁊ ignauia videret. ¶ Qua in parte ꝓsiliū fateor illud tuū est: qō uehementer me mirari ut dixi ⁊ dico. Quis enim ex ore vigilātissimi viri somni ꝓsiliū ⁊ inertie non mireť? Relege oro ⁊ examina qō scripsisti. Jpse iudex ꝓtra ꝓsiliū tuum sede: ⁊ si audes illud absolue: quo me scilicet ꝓo remedio senectutis ad multū senectute q̄libet peiorem segnitiē cohortaris. Jdq; quo facilius persuadeas magnū nescio quid me conaris efficere: ut qui satis sicut viuēdo sic ꝓficiēdo ac discendo ꝓcesserim iam subsistam. Mihi ỽo mēs longe alia est: ut ait ille: diuersumq; ꝓpositum: gressum ingeminare: ⁊ nūc maxie uelut amissa parte lucis sub occasum solis ad exitū ꝓperare. Quid tu autem ꝓsulis amico qō tibi ipse non ꝓsulis? Nō est mos hic fidelium ꝓsultorum: inq; hoc ingenio uteris at q; arte mirabili: dicis enim me iam scriptis meis late cognitū: qui utinā bene cognitᵗ ac ꝓbatus vicinie mee essem. Addis quo nisi me multuz amares ⁊ nisi te penitᵗ alterū me nouissem: falli crederez: ⁊ illudi: nunc nō me abste: sz te ab amore falli sentio qui multos doctissimos iā fefellit: dicis autez me ⁊ oriēti notū ⁊ occasui: hijs ⁊ mediterranei maris omnia littora: ⁊ qō ridiculū omne trāscendit hyperboreos addis ⁊ ethiopes: miruz ualde si psuaderi tibi hoc potuit tali viro: mirabilius si persuaderi mihi posse credidisti: nisi eo mō fortsitā quo in vna eadēq; domo q̄uis exigua oēs q̄tuor mūdiptes designari pñt. Auster ⁊ boreas ortᵗ ⁊ occidēs: virq; ut̄ sic domi mee ad plenū notᵗ eē credideri. nec scio an gsq̄ sit hodie in terris: qui angustiores sibi de se fingat opiones. Tu amice cur fallē cur ut dicā ꝓpie me ifatuare atq; iflare uelis miror: nisi alter te fefellit: ut dixi: qō ip̄z supra fidē mirer: cuz nulli q̄ tibi notior sp eē putaueri: ⁊ tñ oia opinari mali q̄ de tāta fide fictū aliqd suspicari. Loquer ut lōgiuscule: imo ut lōgissime utq; rudis homuncio ibi etiā notᵗ sim: qua etate Marci tullij ut ait Seuerinᵗ nōdū romane reipublice fama trāscēderat ubi iaduertētiā tāti viri solitū fateor me mirari nō de sua eni sz de scipiōis africani etate tullᵗ agebat ubi hoc ait. Sz esto quocūq; libet meū nomē puenisse tibi fingito sicut ego doctissimos pies vidi de filijs qbus nec scia nec spes scie ulla erat mirabilia somniātes. An tu tñ id studij mei frenū crederes? calcar eēt: q̄ ꝓspiorē exitū labor cernerē eo acriuſ icūberē: meq; quo sū aio successus nō segnē redderet: sz sollicitū ⁊ ardētē. Tu ỽo q̄si terre finibᵗ non ptētᵗ me sup ethera etiā notū dicis: enee laᵗ ac Julij: Jllic qdē haud dubie notᵗ sum: utinā ⁊ dilectᵗ. Jllō plane ꝓconiū qō mihi tribuis nō recuso. Ad hec nr̄a studia ml'tis neglecta sec'lis ml'tor me ignia per italiā excitasse ⁊ fortasse lōgiᵗ italia. Sum enim fere omniū senior qui nunc apud nos hijs in studijs elaborant: at qō hinc elicis nō admitto: ut cedens ingenijs iunior suscepti laboris ipetū iterrumpam: ꝓmittamq; alios aliquid scribere si uelit ne vnᵗ scribere omnia uoluisse videar. o q̄tuz nr̄e

stes quã ab initio nr̃i ꝓiugij ꝓmisisti. Hijs auditis nec vbo mota nec vultu. Tu inquit nr̃ es dominus ⁊ ego ⁊ hec pua filia tue sumus. De rebus tuis igi tur fac ut libet: nil placere enim tibi põt quod mi bi displiceat: nihil penit⁹ uel habere cupio ul' amit tere metuo: nisi te hoc ipa mihi in medio cordis af fixi: nunq̃ inde uel lapsu temporis uel morte uel lendum: omnia ꝑus fieri possunt q̃ hic anim⁹ mu tari. Letus ille responso sed dissimulans visu me stus abscessit: ⁊ post paululum vnum suorum satel litum fidissimum sibi: cuius opera grauioribus in negocijs uti cõsueuerat qd agi uellet edoctum ad uxorem misit: qui ad eam noctu ueniens: parce in quit o domina: neq̃ mihi imputes quod coact⁹ fa cio. Scis sapientissima quid est esse sub dñis: neq̃ tali ingenio predite q̃uis inexperte dura parendi necessitas est ignota. Jussus sum hanc infantulam accipere atq̃ eam hic sermone abrupto quasi cru dele ministerium silentio exp̃imens subticuit: sus pecta viri fama: suspecta facies: suspecta hora: sus pecta erat oratio: quibus ⁊ si clare occisum iri dul cem filiam intelligeret nec lach̃rymulaz tamẽ ullã nec suspirium dedit: in nutrice quidem ne dum in matre durissimum. Sed tranquilla fronte puellu lam accipiens aliquantulum respexit: ⁊ simul ex osculans benedixit ac signum sancte crucis imp̃s sit: po⁊rexitq̃ satelliti: ⁊ uade ait quodq̃ tibi dñs noster iniunxit exequere: vnum queso cura ne cor pusculum hoc fere lacerent aut uolucres: ita tamẽ nisi tibi cõtrarium sit preceptum. Reuersus ad do minum: cum quid dictum quid ue responsum eẽt exposuisset: ⁊ ei filiam obtulisset uehementer p̃na animum pietas mouit: susceptum tamen rigorẽ p̃ positi non inflexit. Jussitq̃ satelliti obuolutam pã nis ciste iniectam ac iumento impositam quieto oi quanta posset diligentia bononiam deferret ad so rorem suam que illic comiti de panico nupta erat eamq̃ sibi traderet alendã materno studio ⁊ cha ris moribus instruendam: tanta preterea occultã dam cura: ut cuius filia esset a nemine posset agno sci. Juit ille ilico ⁊ sollicite qõ impositũ ei erat im pleuit. ¶ Ualterus interea sepe vultum coniugis ac vba considerans nullum vnq̃ mutati animi p̃ pendit indicium: par alacritas atq̃ sedulitas: soli tum obsequiũ: idem amor: nulla tristitia: nulla filie mentio: nunq̃ siue ex ꝓposito siue incidẽter nomẽ eius ex ore matris auditum. ¶ Transiuerant hoc in statu anni quatuor dum ecce grauida iterum fi lium elegantissimum peperit. letitiam p̃is ingen tem: atq̃ omnium amicorum: quo nutricis ab ur be post biennium subducto ad curiositatem solitã reuersus pater uxorem rursus affatur. Et oliz ait audisti populum meum egre nostrum ferre connu bium: p̃sertim ex quo te fecundaz cognouere. Plũ q̃ tamen egrius q̃ ex quo marem peperisti: dicũt enim ⁊ sepe ad aures meas murmur hoc perue nit. Obeunte igitur ualtero. Janicole nepos no stri dominabitur: ⁊ tam nobilis patria tali domio subiacebit. Multa quotidie in hanc sententiam ia ctantur in populis: quibus ego ⁊ quietis auidus: ⁊ ut uerum fatear mihi metuẽs permoueor: ut de hoc infante disponam qõ de sorore disposui. Jd ti bi prenuncio ne te inopinus ⁊ subitus dolor turbet Ad hec illa: ⁊ dixi ait ⁊ repeto nihil possuz: seu uel le: seu nolle nisi quod tu: neq̃ vo in hijs filijs quic q̃ habeo preter laborem: tu mei ⁊ ipsorum domi nus: tuis in rebus iure tuo utere: nec cõsensuz meum queras: in ipso enim tue domus introitu ut pã nos: sic ⁊ uoluntates affectusq̃ meos exui tuos i dui: quacũq̃ ergo de re quicquid tu vis ego etiam uolo: nempe que si future tue uoluntatis eẽz p̃scia ante etiam quicquid id eẽt: ⁊ uelle ⁊ cupere incipe rem q̃ tu uelles nunc animum tuum quem preue nire non possum libens sequor: fac sentiam tibi pla cere q̃ moriar: uolens moriar: nec res ulla deniq̃ nec mors ipsa nostro fuerit par amori. Admirans femine constantiam: turbato vultu abijt: confesti q̃ satellitem olim missum ad eam remisit: qui mul tum excusata necessitate parendi multumq̃ petita uenia: siquid ei molestum aut fecisset aut faceret: quasi immane scelus acturus poposcit infantem. Jlla eodem quo semper vultu qualicũq̃ animo fi lium forma corporis atq̃ indole non matri tm̃ sed cunctis amabilem in manus cepit: signansq̃ eum signo crucis ⁊ benedicens ut filiam fecerat: ⁊ diu ticule oculis inherens atq̃ deosculans nullo peni tus signo doloris edito petenti obtulit ⁊ tene ingt fac quod iussus es: vnum nunc etiam preco: ut si fieri potest hos artus teneros infantis egregij p̃ tegas a uexatione uolucrum ac ferarum. Cuz hijs mandatis reuersus ad dominum animum ei⁹ ma gis: ac magis in stuporem egit: ut nisi eam nosset amantissimam filiorum paulominus suspicari pos set hoc femineum robur quadam ab animi ferita te procedere: sed cum suorum omnium ualde nul lus erat amantior q̃ viri. Jussus inde bononiaz p ficisci: ⁊ illum tulit quo sororem tulerat: poterãt ri gidissimo coniugi hec beniuolentie ⁊ fidei coniuga lis experimenta sufficere. Sed sunt qui ubi semel inceperint non desinant: immo incumbant hereãt q̃ proposito: defixis ergo in uxorem oculis an ul la eius mutatio erga se fieret contemplabatur assi due: nec ullam penitus inuenire poterat: nisi q̃ fi delior illi indies atq̃ obsequẽtior fiebat sic ut duo rum non nisi vnus animus videretur: isq̃ nõ cõis amborum: sed viri dumtaxat vnius: uxor eniz per se nihil uelle ut dictum est: nihil nolle firmauerat. ¶ Leperat sensiz de ualtero decolor fama crebre scere q̃ videlicet effera ⁊ inhumana duritie hu milis penitentia ac pudore coniugij filios iussisset interfici. Nam neq̃ pueri comparebant: neq̃ ubi nam gentium essent ullus audierat quo se ille vir aliogn clarus: ⁊ suis charus multis ifamem odio sumq̃ reddiderat. Neq̃ ideo trux animus flecte batur: sed in suscepta seueritate expiendiq̃ sua du ra illa libidine procedebat. Jtaq̃ cuz iam ab ortu filie duodecimus annus elapsus esset nuncios ro mam misit qui simulatas inde lr̃as apostolicas re ferrent: quibus in populo vulgaretur datas sibi li centiam a romano pontifice: ut pro sua ⁊ suaruz gẽ tium quiete primo matrimonio reiecto aliam du cere posset uxorem. Nec operosum sane fuit alpe stribus rudibusq̃ animis quilibet psuadere. Que fama cum ad griseldis notitiam peruenisset tristis utputo sed ut que semel de se suisq̃ de sortibus sta tuisset inconcussa constitit expectans quid de se il le decerneret cui se ⁊ sua cũcta subiecerat. ¶ Mi serat iam ille bononiam cognatumq̃ rogauerat ut ad se filios suos adduceret: fama vndiq̃ diffusa virginem illam sibi in coniugium adduci. Qõ ille

laborum premio honestatus deo & hominibus im portunus esse: iam desinam: parto contentus & uo ti compos egregij: cui plane nil defuerit modo qđ tibi persuasit amor: aut uerum aut saltem omnib⁹ persuasum sit: ultro alienis testimonijs acquiescā & qui mos est publicus de me alijs credam: sed di uersum alijs videtur. Ante omnes mihi qui ꝑfecto neminem eqsse me arbitror: nisi vulgus cui mlt̄o malim semper ignotus esse q̄ sil'is: laurea autē illa mihi imaturo eui: fateor atq; animi imaturis quidem texta frondibus obtigit: quam si fuissem maturior nō optassem: amant enim ut senes utilia sic iuuenes speciosa nec respiciunt finem. Et quid putas? Nil ꝑsus scientie nil eloquentie illa mihi: inuidie autem infinitū attulit: & quietem abstulit sic inanis gl'ie & iuuenilis audacie penas dedi: ex illo enim ferme omnes in me linguas & calamos acuere: semp signis erectis in acie stādū fuit: semp nūc ad dextram: nūc ad leuam insultantib⁹ obsistē dum ex amicis hostes mihi fecit inuidia: possem multa hic que te in admirationez agerēt memorare. Ad summam hoc mihi mea laurea prestitit ut noscerer ac uexarer. Sine qua qđ optimū vite genus quidam putant & quiescere poteram & latere. ¶ Supma mihi tue ratiocinationis ars videtur: ut q̄to diutius possim: viuere studeam. Ad gaudi um amicor tuorq; in ꝑmis solatiū senectutis q: ut ais me tibi supstitez cupis: heu mihi hoc & simoni des noster optauerat: heu iterum uoto nimiū effi caci: cum ipse mihi figs humanis ordo foret in re bus supstes eē debuerit: optas idem & tu frater añ alios & amicor aliq piū uotū: uoto autē meo prior sus aduersum: opto ego uobis saluis mori: & post me relinquere quor in memoria & in vbis viuam: quor precibus adiuuer: a quibus amer: ac deside rer: ꝑter enim ꝓscientie puritatem nullum reor so lamen hoc grati⁹ morieti. Qđ si ut hoc mihi forte suadeas tua illa facit opinio: qua me ualde vite auidū arbitraris longe falleris. Quomō ego viue re diu optez iter hos mores: ad quos pueniſſe ual de doleo: & ut fileā graviora hos iter deformatos & obscenos habitus uanissimor hoium: de quib⁹ & scripto & vbo sepe nimiū queror: sed indignatio nem animi ac dolorem vbis explere nō ualeo: qui cum itali dicanť: & in italia nati sint omnia faciūt ut barbari videanť: eēntq; utinā barbari: ut meos & uerorū oculos italor taz turpi spectaculo libera rent: deus eos omnipotēs viuos ac mortuos ma le perdat q̄bus non est satis maior virtutes ac gl'i am & belli paciscq; artes oēs per ignauiā amisisse: nisi ꝑmonē atq; habitum patrium per amentiā de honestent: ut non tm̄ patres nostros qui tempesti ue hinc abierunt sed cecos quoq; felices iudicent: qui ista non vident. Ultimum rogas ut tibi igno scā qui mihi ꝓsulere viuendiq; modū ꝑscribere au sus sis: ut scilicet intētione animi vigilijsq; & labo ribus ꝓsuetis abstineaz: & etatem fessam annis si mul ac studijs pingui ocio ac sopore refoueā. Ego aūt nō ignosco: sed tibi gratias ago: tui ꝓsci⁹ amo ris: qui te qđ in tuis non es: meis in rebus medicū facit. Tu potius mihi ut parcas queso: qui tibi nō pream: & sic tibi persuadeas me & si cupidissimus vite essem: qđ nō sum tamē si consilio tuo stem: ali quanto citius piturū: labor iugis & intentio pabu lū animi mei sunt: cum gescere cepo atq; lēteſcere mor & viuere desinā: nosco ipe vires meas: nō suz idoneus ad reliquos labores ut soleo: legere hoc meum & scribere qđ laxari iubes leuis est labor: i mo dulcis est requies: que labor grauiuz parit ob liuionē. Nulla calamo agilior est sarcina. Alla iu cundior: uoluptates alie fugiunt & mulcēdo ledūt calamus & in manus sumptus mulcet: & depositus delectat ac ꝑdest non dño suo tm̄: sed alijs multis sepe etiam absītibus: nōnunq̄ & posteris post an norū milia. Uerissime mihi video: dicturus oiuz terrestriū delectationum: ut nulla lr̄is honestior: sic nulla diuturnior: nulla suauior: nulla fidelior: nulla que per omnes casus possessorem suū tā faci li apparatu: taz nullo fastidio comitet. Parce igit̄ frater parce: tibi oia crediturus: hoc non credam. Quemcūq; me feceris: nihil est enim qđ non pos sit docti disertiq; viri stilus: mihi tm̄ enitēdū est si sum nihil ut siz aliqd: si sim aliqd: ut sim pluscul̄ū: & si eēm magnus qđ utiq; non sum: ut qua datum esset: fierem maior: ac maximus: an nō mihi liceret maximū illi⁹ imanis & barbari vbū usurpare? Cui cū suadereť ut iā satis magn⁹ nimio parceret labo ri. Ego vo inquit quo maior fuero eo plus labora bo: dignum vbū qđ non a barbaro diceretur. Hoc mihi igitur fixum est: q̄q; sim ꝑcul ab inertib⁹ ꝓsi lijs sequens ad te epl'a erit indicio. Non ꝑtēt⁹ eniz ceptis ingentib⁹ ad que breuis hec vita nō sufficit nec si esset duplicata sufficeret: nouos quotidie & externos aucupor labores. tm̄ somni & languide odiū est getis. An tu vo forsitā non eccl'iasticū illō audisti: cum ꝓsumauerit homo: tunc incipiet: & cū quieuerit tūc operabitur. Equidē nunc cepisse mi hi videor: qcqd tibi: qcqd alijs videar hoc de me iudiciū meū est. Si hec inter vite finis aduenias: qui certe iā longinquus esse non pōt: optarē fate or me qđ aiūt vita pacta iuuētutē inueniret. Jd q: ut sunt res non spero: opto ut legentē aut scribentē uel si Christo placuerit orantē uel plorātē mors i ueniat. Tu uale mei memor & viue feliciter ac viri liter ꝑseuera. Patauii. iiij. Kal'. maias ad uespaz. Eccl'ia sticus

¶ Ad eūdē isignis obediētia & fides uxoria. Epi. III

Jbrū tuum quem nr̄o materno eloquio ut I opinor oli iuuenis edidisti. Nescio qdem vñ uel qual'r ad me delatū vidi. Nā si dicaz legi: mentiar. Siquidem ipse magnus ualde: ut ad vulgus & soluta scriptus orone & occupatio mea maior: & tempus angustū erat. Jdq; ipm ut nosti bellicis vndiq; motibus ingetum: a quib⁹ & si aio ꝑcul absim nequeo tm̄ fluctuāte rep. nō mo ueri. Quid ergo? excucurri eū & festini viatoris in morē hic atq; hinc circūspiciēs: nec subsistēs aiad uerti alicubi libr̄ū ipm canū dentib⁹ lacescitū: tuo tm̄ baculo egregie tuaq; uoce defensuz. Nec mira tus sum. Nā & vires ingenij tui noui: & scio expt⁹ eē hoium gen⁹ & insolēs & ignauū qui qcqd ipsi ul' nolūt uel nesciūt ul' nō ꝑsit in alijs reꝑhendūt. Ad hoc vnū docti & arguti: sz eligues ad reliq̄. delecta t⁹ suz ipo in trāsitu. Et si qd lasciuie liberioris oc curreret excusabat etas tūc tua: dū id scriberes sti luſ idioma ipa quoq; rerū leuitas: & eor qui lectu ri talia videbanť. Refert eniz largiter q̄b⁹ scribas morūq; uarietate stili uarietas excusať. inter mul ta sane iocosa & leuia quedā pia & grauia deꝑhen di: de q̄b⁹ tamē diffinitiue qđ iudicē nō habeo ut qui nusq̄ tot⁹ iheseri. At qđ uere accidit eo more

Labor est ai pabulum

non mactasse: hec illa audiens pene gaudio exanimis ꝛ pietate amens iucundissimisq; cum lachrymis suorum pignorum in amplexus ruit: fatigatq; osculis pioq; gemitu madefacit. Raptimq; matrone alacres ac fauentes circūfuse vilibus exutā suis solitis uestibus induunt exornantq; : plaususq; letissimus ꝛ fausta omnium vba circūsonant. multoq; cum gaudio ꝛ fletu ille dies celeberrimus fuit: celebrior quoq; q̄ dies fuerat nuptiarū. Multosq; post per annos ingenti pace concordiaq; vixere: ꝛ ualterus inopem socerum quem hactenus neglexisse visus erat ne q̄n concepte animo obstaret experientie suam in domum translatum in honore habuit: filiam suam magnificis atq; honestis nuptijs collocauit: filiumq; sui dominij successorē liquit: ꝛ coniugio letus ꝛ sobole. ¶ Hanc historiā stilo nunc alio retexere visum fuit: non taꝫ ideo ut matronas nostri temporis ad imitandam huius uxoris patientiaꝫ: que mihi vir imitabilis videtur q̄ ut legentes ad imitandam saltem femine ꝓstātiam excitarez: ut qđ hec viro suo prestitit hoc prestare deo nostro audeant: qui licet ut Jacobus ait apl's intentator sit malorum ꝛ ipse neminem temptet. Probat tamen ꝛ sepe nos multis ac grauib⁹ flagellis exerceri sinit: non ut animum nr̄m sciat: quem sciuit anteq; crearemur: sed ut nobis nostra fragilitas notis ac domesticis indicijs innotescat. Abūde ego ꝓstātibus viris ascripseri: gsqs is fuerit qui pro deo suo sine murmure patiat̄ qđ p̄ suo mortali cōiuge rusticana hec muliercula passa est. ¶ Ad eundem de reliquijs superioris epistole: ꝛ de imponendo iam tandem finem huic epistolari stilo.

Epistola. IIII.

Rsit amor tui ut scriberem senex qđ inuenis vir scripsissem: nescio an res ueras an fictas que iam non historie sed fabelle sunt ob hoc vnum q̄ res tue ꝛ a te scripte erant: q̄uis hoc p̄uidēs fidem rerum penes auctorem: hoc est penes te fore sim p̄fatus. Et dicā tibi quid de hac historia ego q̄ fabulam dixisse malim mihi contigerit: legit eam primum communis amicus patauinus vir altissimi ingenij multiplicisq; notitie: ꝛ cum epl'e medium vir transisset subito fletu p̄uentus substitit: post modicum vo cum in manus eam resumpsisset firmato animo perlecturus: ecce iterq; quasi ad condictum rediens lecturam gemitus interrumpit. Fassus itaq; se non posse procedere eaꝫ vni suorum comitum docto satis viro legendā tradidit. Qđ accidens quorsum alij traherent incertum habeo: ego in optimam partem traxi mitissimumq; viri animum intellexi: uere eniꝫ homo humanior quem ego quidem noueriꝫ nullus est. Redijt illo flente ac legente ad memoriam satyricum illud: mollissima corda humano generi dare se natura fatetur: que lachrymas dedit: hec nr̄i pars optima sensus. Post tempus amic⁹ alter nr̄ ueronēsis: sunt eniꝫ nobis ut reliqua sic amici etiam communes audito qd alteri interlegendum accidisset eandem legere optauit. Hesi morem ingenioso ꝛ amico viro: legit eam totam: nec alicubi substitit: nec frōs olductior nec uox fractior nec lachrime: nec singultus interuenere: ꝛ in finem. Ego etiā inquit flessem. Nam ꝛ pie res ꝛ vba rebus accommodata fletum suadebant: nec ego duri cordis suꝫ: nisi q̄ ficta omnia credidi ꝛ credo. Nam si uera eēnt que usq; mulier uel romana uel cuiuslibet gentis hanc griseldim eq̄tura sit: ubi queso tantus amor coniugalis: ubi par fides: ubi tam insignis patientia atq; constantia: hijs tunc ego nil respondi ne rē a iocis amiciq; colloquij festa dulcedie ad acrimoniam disceptationis adducerem. Erat autem prona responsio. Esse nōnullos qui quecūq; difficilia eis sint impossibilia omnibus arbitrentur: sic mensura sua omnia metientes ut se omnium primos locent: cum tamen multi fuerint forte ꝛ sint quib⁹ essent facilia que vulgo ipossibilia viderent̄. Quis est enim exempli gr̄a: qui non curium ex nostris ꝛ mutium ꝛ decios: ex externis autez codrum ꝛ phi lenes fratres: uel quoniam de feminis sermo erat quis uel portiam uel hipsicratheam uel alcestum ꝛ harum similes non fabulas fictas putet? atqui historie uere sunt. Et sane qui pro alio vitam spernit: qđ non spernere quid non pati possit non intelligo. ¶ Ceterum ꝛ illam ꝛ alteram duas magnas epl'as ad te non peruenisse nunc sentio. Sed quid faciam? pati oportet. Jndignari licet nō ulcisci: apparuit ecce per cisalpinam galliam tediosissimum hoc hominum genus: custodes passuum: immo pestis nunciorum qui l'ras apertas introspiciāt ꝛ morosissime contemplentur: qđ dñoruꝫ forsan iussus excusat: qui sibi omnium ꝓscij trepida ac supba vita de se ꝛ contra se omnia dici putant atq; oia nosse uolunt. Illud nihil excusat q̄ si quid in l'ris ipis inueniunt qđ aures asininas mulceat: solebant gdā in transcribendo tempus terrere: ꝛ nuncios detinere: nunc crescente licentia ut digitis suis parcant abire illos iubēt sine l'ris: quodq; grauissimū tedij genus est: hic illi maxime faciunt: qui nihil intelligunt similes hijs quoruꝫ ampla ꝛ preceps gula est: ꝛ lenta digestio qui male ualitudini proximi sint oportet. Jmportunitatum taliuꝫ nemo me stomachātior: nullus impatiētior: ita ut sepe me a scribendo diuerterint: sepe quo scripserim dolere coegerint: q̄n ꝓtra hos predones l'rarum nulla vindicte alterius patet occasio turbatis omnib⁹ ꝛ reip. libertate pessūdata. Sane huic tedio accedit etas ꝛ lassitudo rerum pene omnium scribendiq; nō satietas modo: sed fastidium: quibus iunctis inducor ut tibi amice ꝛ omnibus quibus scribere soleo qđ ad hunc epl'arem stilum attinet ultimum. uale dicam: tam ne usq; in finem me qđ diutius iaꝫ fecerunt a meliori studio scripture fragilioresq; impediant: q̄q; ne ad horum nebulonum manus ineptissimas scripta nostra perueniant quoꝝ sic saltez ab iniurijs tutus ero. Si quando uel tecum uel cum alijs scripto opus sit: sic scribam ut intelligar non delecter. ¶ Promiseram memini in quadam ordinis huius epl'a me deinceps in epl'is breui⁹ scripturum declini iam temporis urgente penuria: pmissum implere non ualui: multoq; facilius ut itel ligi datur silentium cum amicis est q̄ breuiloquium: tantus est ubi semel incepim⁹ ardor colloquēdi: ut facilius fuerit non cepisse q̄ frenare impetū cepti sermonis: sed promisi. Nōne sat promissum implet qui plus prestat? Eram credo dum pmitterem oblitus Catonis illud apud Ciceronē late notum: q̄ natura ipsa loquacior est senectus. Ualete amici. Ualete epl'e inter colles euganeos. vj. idus Junias. 1373.

¶ Explicit liber decimusseptimus.

villula paucoꝝ atq; inopum incolarū:quoruꝫ vni omnium pauperrimo Janicole nomen erat. Sed ut pauperum quoq; tuguria non vnq; gratia celestis inuisit:vnica illi contigerat Griseldis nomine forma coꝛporis satis egregia sed pulchꝛitudie morū atq; animi adeo speciosa:ut nihil supꝛa:hec paruo victu in summa semper inopia educata omnis inscia uoluptatis:nil molle:nil teneruꝫ cogitare didicerat:sed virilis:senilisq; animus virgineo latebat in pectore:patris senium inextimabili refouēs charitate. ⁊ pauculas eiꝰ oues, pascebat: ⁊ colo interim digitos atterebat vicissimq; domum rediēs oluscula ⁊ dapes fortune ꝓgruas ꝓparabat:durūq; cubiculum sternebat: ⁊ ad summam angusto in spatio totum filialis obedientie ac pietatis officiū explicabat. In hanc virgūculam ualterus sepe illac transiens qsq; oculos non iuuenili lasciuia: sꝫ senili grauitate defixerat: ⁊ virtutem eximiam supꝛa sexum supꝛaq; etatem quā vulgi oculis ꝓditionis obscuritas abscōdebat:acri penetrarat ituitu: vnde effectum ut ⁊ uxorem habere qō vnq; aī uoluerat: ⁊ simul hāc vnam:nullamq; aliam hēre disponeret. ¶ Instabat nuptiarum dies:vī autē uētura sponsa esset nemo nouerat:nemo nō mirabaꝫ. Ipse interim ⁊ anulos aureos ⁊ coronas ⁊ balteos ꝓquirebat:uestes autem pꝛecioſas ⁊ calceos ⁊ eiuſ generis necessaria omnia ad mensuram puelle alterius que statura sue persimilis erat pꝛeparari faciebat:uenerat expectatus dies: ⁊ cuꝫ nullus sponſe rumoꝛ audiret admiratio omnium uehementer excreuerat:hora iam pꝛādij aderat:iamq; apparatu ingenti domus tota feruebat. ¶ Tum ualterꝰ aduentanti uelut sponſe obuiam ꝓfecturꝰ domo egreditur:ꝓsequente virorum ⁊ matronarum nobiliuꝫ caterua. Griseldis omnium que erga se pararētur ignara peractis que agenda domi erant aquā e lōginquo fonte cōuectans paternum limē intrabat: ut expedita curis alijs ad visendā domini sui spōsam cum puellis comitibus ꝓperaret:dum ualterus cogitabūdus incedens eamq; compellās nomine ubi nam pater eius esset interrogauit:que cū illum domi esse reuerenter atq; humilꝛ respondisset. Jube inqt ad me ueniat:uenientem senioulum manu pꝛehensum parumper abstraxit:ac submissa uoce. Scio ait me Janicola carum tibi:teq; hominem fidum noui: ⁊ quecūq; mihi placeāt: uelle te arbitroꝛ:vnum tamen nominatim nosse uelim. An me quem dominum habes data mihi hac tua in uxorē filia generuꝫ uelis. Inopino negocio stupefactus senex obriguit: ⁊ vix tādeꝫ paucis hisceſ Nihil inquit aut uelle debeo aut nolle: nisi quod placitum tibi sit:qui dominus meus es. Ingredia mur soli ergo inquit:ut ipsam de quibusdam interrogem te pꝛesente. Ingressi igitur expectāte ppl'o ac mirante puellam cura patris obsequiuꝫ satagētem ⁊ insolito tanti hospitis aduentu stupidam inuenere:quā bijs vbis Ualterus aggrediē. Et patri tuo placet inquit ⁊ mihi ut uxoꝛ mea sis. Credo idipm tibi placeat. Sed habeo ex te querere ubi hoc pactum fuerit:qō moꝛ erit: an uolenti animo parata sis ut de omnibꝰ tecū mihi ꝓueniat ita ut in nulla vnq; re a mea uolūtate dissentias: ⁊ qcqd te cum agere uoluero sine ulla frontis aut vbi repugnantia te ex animo uolēte mihi liceat. Ad hec illa miraculo rei tremens. Ego mi domine inquit tāto honore me indignam scio: at si uoluntas tua sicq; soꝛs mea est nihil ego vnq; sciens ne dum faciam sed etiam cogitabo qō ꝓtra animum tuum sit:nec tu aliquid facies: ⁊ si me mori iusseris qō molestē feram. Satis est inquit ille:sic in publicuꝫ eductā populo oīdens hec ait uxoꝛ mea hec domina nr̄a est:hanc colite:hanc amate: ⁊ si me charū habetis hanc charissimā habetote. ¶ Dehinc neqd religarum fortune ueteris nouaꝫ inferret in domum:mudari eam iussit: ⁊ a calce ad vticem nouis uestibus indui:qō a matronis circūstantibus ac certatim si nu illam gremioq; fouentibus uerecunde ac celeriter adimpletum est. Sic hoꝛridulam virginē indutam laceramq; comam recollectam manibꝰ cōptamq; pꝛo tempore insignitam gemmis ⁊ corona uelut subito transformatam vir populus recognouit:quā ualterus anulo ꝓcioso quem ad hūc usum detulerat solenniter desponsauit: niueoq; equo ipositam ad palatium deduci fecit:comitante ppl'o ⁊ gaudente ad hunc moduꝫ nuptie celebꝛate:dieſq; ille letissimus actus est. ¶ Breui dehinc inopi: sponſe tm̄ diuini fauoris affulserat:ut non in casa illa pastoria:sꝫ in aula impatoria educata atq; edocta videretur:atq; apud omnes supꝛa fideꝫ chara ⁊ uenerabilis facta eēt:virq; his ipsis qui illaꝫ ab origine nouerant persuaderi posset ianicole nataꝫ esse:tantus erat vite tantus morum decoꝛ:ea vborum grauitas ac dulcedo quibus omnium animoſ nexu sibi magni amoris astrinxerat. Jāq; non solum intra patrios fines sed per finitimas quaſq; puincias suum nomen celebꝛi pꝛeconio fama vulgabat:ita ut multi ad illam visendam viri ac matrone studio feruente concurrerent. Sic ualterus humili quidem sed insigni ac ꝓspero matrimonio honestatis summa domi in pace extra vo summa cuꝫ gratia hominum viuebat:quodq; eximiam vtutē tanta sub inopia latitantem tam perspicaciter deꝓ hendisset vulgo pꝛudentissimus habebatur. Neq; vo solers sponſa muliebꝛia tantum ac domestica: sed ubi res poscꝛet publica etiaꝫ obibat officia viro absente lites patrie nobiliumq; discoꝛdias diri mens atq; componens taꝫ grauibus responſis tāq; maturitate ⁊ iudicij equitate ut omnes ad salutem publicam demissam celo feminam pꝛedicārent. Nec multum tempus effluxerat dum grauida effecta ꝓmum subditos anxia expectatione' suspendit:debinc filiam enixa pulcherrimam:q̄uis filium maluissent tamen uotiua fecunditate non virum modo sed totam patriam letaꝫ fecit. ¶ Cepit ut fit interim ualterum cum iam ablactata esset infantula mirabilis quedaꝫ q̄ꝫ laudabilis doctioreſ iudicent:cupiditas sat expertā chare fidem coniugis experiendi altius: ⁊ iterum atq; iterum retentandi. Solā igitur in thalamum se uocatam turbida frōte sic alloquitur. Nosti o Griseldis neq; enim presenti fortuna te pꝛeteriti tui status oblitam credo. Nosti inq; qualꝛ in hāc domum ueneris. Mihi quidē chara satis ac dilecta es. At meis nobilibus non ita:pꝛesertim ex quo parere incepisti qui plebeie domine subesse animis ferunt iniquissimis. Mihi ergo qui cum eis pacez cupio necesse est:de filia tua non meo: sed alieno iudicio obsequi: ⁊ id facere quo nil mihi posset esse molestius. Jd enim vo te ignara nunq; fecerim. Uolo autem tuum mi bi animuꝫ accommodes:patientiamq; illam pꝛe-

fissent: ꝛ ipse boni opis auctor erat: siue abijssẽt ꝛ tanto ipsius clarior virtus: quanto illorum culpa conspectior. Sed hec longior atq; incidẽs est que rela. Ibi igitur uentosissimi amnis ad ripam: puericiam sub parentibus: ac deinde sub uanitatibus meis adolescentiam totam egi: non tamen sine magnis digressionibus: Namq; hoc tempore Carpẽtoras ciuitas parua ꝛ illi ad orientem proxima: quadriennio integro me habuit: inq; his duabus aliquantulus grammatice: dialectice ac rhetorice quantum etas potuit didici: quantũ scilicet in scholis disci solet: quod quantulus sit charissime lector intelligis. Inde ad montem Pessulanum legũ ad studium profectus: quadriennium ibi alterum: inde Bononiam ꝛ ibi triennium expendi: ꝛ totum iuris ciuilis corpus audiui: futurus magni prouect⁹ adolescens: ut multi opinabantur si cepto insisterẽ Ego vo studiu illud omne destitui: mox ut me parentum cura destituit: Non q; legum mihi nõ placeret auctoritas: que absq; dubio magna est ꝛ Romane antiquitatis plena qua delector: sed q; earũ usus nequitia hominum depr̃auatur. Itaq; piguit perdiscere quo inhoneste uti nollẽ: ꝛ honeste vix possem: ꝛ si uellem puritas inscitie tribuenda eẽt. Itaq; scõm ꝛ vigesimũ annum agens domum redij. Domum uoco Auinionense illud exilium: ubi ab infantie mee fine fueram. Habet enim consuetudo proximam vim nature. Ibi ergo iam nosci ego ꝛ familiaritas mea a magnis viris expeti ceperat Cur autem: nescire nunc me fateor ꝛ mirari: tũc eqdem non mirabar ut qui mihi more etatis oi honore dignissimus viderer: ante alios expetitus fui a Columnensium clara ꝛ generosa familia: que tunc romanam curiam frequentabat: dicam melius illustrabat: a quibus accitus ꝛ mihi nescio an ꝛ nunc sed tunc certe indebito in honore habitus: ab illustri ꝛ incomparabili viro Jacobo de columna lomberiẽ. tunc episcopo: cui nescio an parem videriz: seu visurus sim: in Uasconiam ductus sub collib⁹ pyreneis estatem prope celestem: multa ꝛ domini ꝛ comitum iucũditate transegi: ut semper tempus illud memorando suspirem. Inde rediens sub fratre eius Joãne de columna Cardinale: multos per annos non quasi sub domino: sed sub patre: immo ne id quidem: sed cum fratre amantissimo: immo mecum ꝛ propria mea in domo fui. Quo tempore iuuenilis me impulit appetitus: ut ꝛ Gallias ꝛ germaniam peragrarem. Et licet alie cause fingerent ut profectionem meam meis maioribus approbarem: uera tamen causa erat multa videndi ardor ac studium. In qua peregrinatione Parisius primum vidi: ꝛ delectatus sum ingrere: qd ueruz: qd ue fabulosum de illa urbe narraret. Inde reuersus Romam adij: cuius vidende desiderio ab infantia ardebam: Et huius familie magnanimum genitorem Stephanum de Columna: virum cuilibet antiquorum parem: ita colui atq; ita sibi acceptus fui: ut inter me ꝛ quemlibet filiorum nil diceres interesse. Qui viri excellentis amor ꝛ affectus usq; ad vite eius extremuz: vno erga me semper tenore permansit: ꝛ in me nunc etiam viuit: neq; vnq; desinet nisi ego ante desiero. Inde etiam reuersus: cum omnium: sed in patris illius tediosissime urbis fastidium atq; odium naturaliter animo meo insitum ferre non possim: diuerticulu ali quod quasi portum querens: repperi uallem peri guam: sed solitariam atq; amenam que Clausa dicitur: quindecim passuum milibus ab Auiniõe distantem: ubi fontium rex omnium Sorga oritur. Captus loci dulcedine: libellos meos ꝛ meipsum illic transtuli. Longa erit historia si pergam exeq: qd ibi multos ac multos egeri per annos. Hec est summa q; qcqd fere opusculorum mihi excidit: ibi uel actum uel ceptum uel conceptum est. Que taz multa fuerunt: ut usq; ad hanc etatem me exerceant ac fatigent. Fuit enim mihi ut corpus: sic ingenium magis pollens dexteritate q; viribus. Itaq; multa mihi facilia cogitatu: que executiõe difficilia ptermisi. Hic mihi ipsa locor facies suggessit ut Bucolicum carmen siluestre opus aggrederer ꝛ vite solitarie libros duos ad Philippuz semper magnum virum: sed paruum tunc episcopum Cauallicẽ. nunc magnum Sabinẽ. episcopuz Cardinalem: qui mihi iam solus omnium ueterum superstes: non me episcopaliter ut Ambrosi⁹ Augustinum: sed fraterne dilexit ac diligit. Illis in montibus uaganti: sexta quadaz feria maioris hebdomade: cogitatio incidit ꝛ ualida: ut de Scipione Africano illo primo: cuius nomen mirum vnde a p̃ma mihi etate charum fuit: poeticum aliquid Heroico carmine scriberem. Quod tunc magno ceptum impetu: uarijs mox distractus curis intermisi: sed subiecti de nomine Africe nomẽ libro dedi: Operi nescio qua uel sua uel mea fortuna dilecto multis anteq; cognito. Illis in locis moraz trahẽti: dictu mirabile: vno die ꝛ ab urbe Roma senat⁹ ꝛ de Parisius Cancellarij studij ad me littere p̃uenerunt: certatim me ille Romam: ille Parisius ad percipiendam lauream poeticam euocantes. Quibus ego iuueniliter gloriabundus: ꝛ me dignum iudicans: quo me dignum tanti viri iudicarent: nec meritum meum sed aliorum libzans testimonia: parumper tamen hesitaui cui potius aurez darem. Super quo consilium Joannis de Columna Cardinalis supranominati per litteras experij Erat enim adeo vicinus: ut cum sibi sero scripsissem: die altero ante horam tertiam responsum ei⁹ acciperem. Cuius consilium secutus: Romane urbis auctoritatem omnibus preferendam statui: ꝛ de approbatione consilij eius: mea duplex ad illũ extat epistola. Jui ergo ꝛ q̃uis ego more iuuenũ rerum mearum benignissimus iudex essez: erubui tamen de meipso testimonium meum sequi: uel eorum a qb⁹ euocabar: quod proculdubio non fecissent: nisi me dignuz oblato honore iudicassẽt. Unde Neapolim primum petere institui: ꝛ ueni ad illum summum ꝛ regem ꝛ philosophum Robertũ: non regno q̃ litteris clariorem: quem vnicum regem ꝛ scientie amicum ꝛ virtutis nostra etas habuit: ut ipse de me quod sibi visum esset censeret. A quo qualiter visus: ꝛ cui q̃ acceptus fuerim: ꝛ ipse nũc miror: ꝛ tu si noueris lector puto mirabere. Audita autem aduentus mei causa: mirum immodum exhilaratus est: ꝛ iuuenilem cogitans fiduciam: ꝛ forsitan cogitans honorem quem peterem sua gloria non uacare: q; ego eum solum iudicem idoneũ e cunctis mortalibus elegissez. Quid multa? Post innumeras uerboruz collationes uarijs de rebus: ostensamq; sibi Africam illam meã qua usq; adeo delectatus est: ut eam sibi inscribi

fideliter executurus puellam iam nubilem excellē tem forma: preclaroq; conspicuam ornatu: germa numq; suuꝫ sil' annum iam septimū agētem ducēs cum eximia nobilium comitiua statuto die iter arripuit. ¶ Hec inter ualterus solito ut uxorem rentaret ingenio doloris ac pudoris ad cumulum in publicum adducte coram multis. Satis iquit tuo coniugio delectabar: mores tuos non originē respiciens. Nunc quoniaꝫ ut video magna omnis fortuna seruitus magna est: non mihi licet: qō cuilibet liceret agricole. Cogunt mei ꝛ papa consentit uxorem me alteram habere: iamq; uxor in via est: statimq; aderit. Esto igitur forti animo: danſq; locum alteri ꝛ dotem tuam referens in antiquaꝫ domum equa mente reuertere: nulla homi perpetua sors est. Contra illa. Ego inquit mi domie semper sciui inter magnitudinem tuam ꝛ humilitatem meam nullam eē ꝓportionem: meq; nunc̄ tuo nō dicam ꝓiugio sed seruitio dignaꝫ duxi. Inq; hac domo in qua tu me dominam feciſti deum testor: aio semp ancilla permansi: de hoc igitur tempore quo tecum multo cum honore longe supra omne meritum meum fui: deo ꝛ tibi gras ago: de reliquo parata sum bono pacatoq; animo paternam domum repetere: atq; ubi puericiam egi senectutem agere ꝛ mori: felix semp: atq; honorabilis vidua que viri talis uxor fuerim. Noue coniugi uolens cedo: que tibi utinam felix aduenīat atq; hinc ubi iucundissime degebam q̄ ita tibi placitum est non inuita discedā. at qō iubes dotem meaꝫ mecum ut auferaꝫ quale sit video: neq; enim excidit ut paterne olim domus in limine spoliata meis tuis induta uestibus ad te ueni: neq; omnino alia mihi dos fuit q̄ fides ꝛ nuditaſ: ecce igitur ut hanc uestē exuo anulumq; restituo: quo me subarrasti. Reliq anuli ꝛ uestes ꝛ ornamenta quib⁹ te donante ad inuidiā aucta eram in thalamo tuo sunt. Nuda e domo patris egressa nuda itidem reuertar: nisi q̄ indignuꝫ reor ut hic uterus in quo filij fuerunt quos tu genuisti populo nudus appareat. Quāobrem si tibi placet ꝛ non aliter oro atq; obsecro ut in p̄ciuꝫ virginitatis quā huc attuli: quāq; non refero: unicaꝫ mihi camisiam linqui iubeas earum quibus tecuꝫ uti soleo: qua uentrem tue quondam uxoris operiam. Abūdabāt viro lachrymę ut ꝓtineri amplⁱ iam non posset: Itaq; faciem auertens ꝛ camisiaꝫ tibi unicā habeto uerbis tremētib⁹, vir exp̄sit. Et sic abijt illachrymans: illa coram cunctis seſe exuens solā sibi retinuit camisiā: qua ꝓtecta nudo capite pedibusq; nudis corā cūctis egredit atq; ita ꝓsequentib⁹ multis ac flentibus fortunāq; culpātibus siccis una oculis ꝛ honesto ueneranda silentio ad paternam domum remeauit. ¶ Senex qui has filie nuptias semper suspectas habuerat: neq; unq; tantam spem mēte conceperat: semperq; hoc euenturum cogitauerat ut satietate sponse taꝫ humilis exorta domo illam quandoq; vir tantus ꝛ more nobilium superbus abijceret: tunicam eius hispidaꝫ: ꝛ attritam senio: abditā parue domus in parte seruauerat. Audito ergo non tam filie tacite redeuntis q̄ comitum strepitu occurrit in limine: ꝛ seminudā antiq; uestē cooptuit. Mānsit illa cū patre paucoſ dies eq̄nimitate atq; humanitate mirabili. Ita ut nullum in ea signū animi tristioris: nullum uestigium fortune ꝓsperioris extaret: quippe cum in medijs opibus inops semper spiritu vixisset atq; humilis. Jam panici⁹ comes ꝓpinquabat ꝛ de nouis nuptijs fama undiq; frequēs erat: p̄missoq; uno ex suis diem quo salutias puēturus esset acceperat. pridie igitur ualterus ad se griseldam euocans deuotissime uenienti: cupio ait ut puella cras huc ad prandium uēnura magnifice excipiaſ: uiriq; ꝛ matrone qui secum sunt simulq; ꝛ nr̄i qui ꝓuinio intererūt: ita ut locoꝝ ꝛ horumq; honor iteger singulis pro dignitate seruet: domi tū feminas ad hoc opus idoneas non habeo: proinde tu q̄uis ueste inopi banc tibi que mores meos nosti optime suscipiendorum locandorumq; hospitum curam sumes. Non libenter modo inquit illa sed cupide ꝛ hec ꝛ quecūq; tibi placita sensero faciam semper. Neq; in hoc unq; fatigabor aut lentescaꝫ dum spiritus huius relige ulle supererunt: ꝛ cum dicto seruilia mor instrumenta corripiens domuꝫ uerrere: mēsas instruere: lectos sternere: hortariq; alias ceperat ancille in moduꝫ fidelissime. ¶ Proxime lucis hora tertia Comes superuenerat. Certatimq; omnes ꝛ puelle ꝛ germani infantis mores ac pulchritudinem mirabantur. Erantq; qui dicerent prudenter ualteruꝫ ac feliciter permutasse: q ꝛ sponsa hec tenerior esset ꝛ nobilior: ꝛ cognatus tam speciosus accederet. Sic feruente cōuiuij apparatu ubiq; p̄sens omniumq; sollicita griseldis nec tanto casu deiecta animo: nec obsolete uestis pudore ꝓfusa: sed sereno vultu itrāti obuia puelle fiero poplite fuilē in modū: vultuq; demisso reuerēter atq; humil'r. Bñ uenerit dña mea inquit: de hic ceteros dū ꝓuiuas leta facie ꝛ vbor mira suauitate suscipet: ꝛ imensam domum multa arte disponeret: ita ut omnes ꝛ p̄sertim aduene vnde ea maiestas moruꝫ atq; ea prudentia sub tali habitu uehementissime mirarentur: atq; ipsa in p̄mis puelle pariter atq; infantis laudib⁹ satiari nullo modo posset: sed vicissim modo virgineam modo infantilem elegantiam predicaret. Ualterus eo ipso in tempore quo assidendum mensis erat in eā uersus: clara uoce coraꝫ oib⁹ q̄si illudēs. Quid tibi videt inqt griseldis de hac mea spōsa: satis pulchra atq; honesta est: plane ait illa nec pulchrior ulla: nec honestior inueniri potest: aut cum nulla vnq̄: aut cum hac tranquillam agere poteris ac felicem vitam: utq; ita sit cupio ꝛ spero: vnum bona fide te preco: ac moneo ne banc illis aculeis agites quibus alteram agitasti. Nam q ꝛ iunior ꝛ delicatiuſ enutrita est pati quantum ego auguro: nō ualeret Talia dicentis alacritatem intuens atq; ꝓstantiaꝫ totiens tamq; acriter offense mulieris examinans ꝛ indignam sortem non sic merite miseratus ac ferre diutius non ualens. Satis inquit mea Griseldis cognita ꝛ spectata mihi fideſ est tua: nec sub celo aliquem esse puto: qui tanta coniugalis amoris experimenta perceperit. Simul hec dicēs charaꝫ coniugem leto stupore perfusam ꝛ uelut e somno turbido experrectam cupidis ulnis amplectitur: ꝛ tu ait sola uxor mea es. Aliam nec habui: nec habebo. Jstā autem quam tu sponsaꝫ meam reris filia tua est: hic qui cognatus meus credebatur: tuus est filius: que diuisim perdita videbātur simul omnia recepisti. Sciant qui contrarium credidere me curiosum atq; experientem esse non impium: probasse coniugem non damnasse: occultasse filios

Tabula.

¶Incipit tabula librorꝫ rerū seniliū.

¶Liber primus.

I ¶Ad Simonidē suū phemiū. Olim socrati meo
II ¶Ad Franciscum sanctorꝫ apostolorꝫ de Florentia fortune blāditias contemptu magnifico repellendas. Jam ante.
III ¶Ad eundem amice consolationis approbatio. Pergratam.
IIII ¶Ad Talarandū albañ.epm cardinalem oblati laboriosi honoris recusatio. Litteras.
V ¶Ad Joannē de certaldo de uaticinio morientiuꝫ. Magnis me monstris.
VI ¶Ad Franciscū bruni:contra imodicā amici laudē uera sue paruitatis expressio. Suauis mihi.
VII ¶Ad eundem:vite finem proximum ⁊incertum:fugam mortis nullam:⁊astrologos multa mentiri. Qō me ad fugam.

¶Liber Secundus.

I ¶Ad Joannē de certaldo obiectorꝫ stilo criminum purgatio. Aut tacere oportuit.
II ¶Ad Franciscū bruni:⁊in egestate ⁊ in diuitijs virtuti ac glorie locum esse. Ad id qō.
III ¶Ad eundem quanti laboris⁊ periculi sit scribere: scribendum tamen ⁊qualiter. Quanta vis eēt.
IIII ¶Ad Leliū suum quid sit peius an sua scriptoribus eripere:an aliena ingerere. Qō adulantium.
V ¶Ad eūdē de silētio utili⁊ dānoso. Bonū censeo
VI ¶Ad Robertū comitē de battifolle. Et tui nois.
VII ¶Ad eundem. Spem de te.
VIII ¶Ad porē magnum camalduli. Pro benigna.

¶Liber Tertius.

I ¶Ad Joannē boccatiū de hac peste ultime etatis ⁊ astrologorum nugis. Presentiam tuam.
II ¶Ad eundē de illius statu anxie. Casus nostros.
III ¶Ad Nicolaum magnuꝫ regni Scicilie senescallū querimonia. Dudum magne vir.
IIII ¶Ad ignotū quendam de ingenio ac moribus barbati sulmonēsi. Barbati mei nomen.
V ¶Ad Joannem boccatium de tedio scabiei ⁊medicorum remedijs. Satis superqꝫ tacuimus.
VI ¶Ad eūdē de mortalis istabilitate ꝓpositi Dū nil
VII ¶Ad Nerium morādū foroliuiensem de fama mortis sue sepi²oficta⁊ figmēti causis. Stupor tu².
VIII ¶Ad Guillelmum rauēnatē phisicuꝫ deborta tio a studio eloquentie. Multis⁊ ualidis.
IX ¶Ad fratrem Bonauenturam baffro uenetum grauis patrie rumores. Una hora.

¶Liber Quartus.

I ¶Ad Luchinum de uerme ueronensem uenetoruꝫ belli ducem aduersus rebellātem cretam que sint summo duci necessaria. Non uereor.
II ¶Ad eundem gratulatio uelocis incruenteqꝫ victorie. Bene habet.
III ¶Ad Petrum Bononiensem rhetorem de victoria uenetorum. Et si presens.
IIII ¶Ad eūdē de famulorꝫ puicacia. Uenit ad me.
V ¶Ad Fredericum aretinum de quibusdam fictionibus Virgilij. Juuenilia inter.

¶Liber Quintus.

I ¶Ad Joannem boccatium:descriptio urbis ticinensis. Feciſti optime.
II ¶Ad eundem de appetitu anxio primi loci. Habeo tibi aliquid dicere.
III ¶Ad eundem de audacia⁊ pompoſo medicoruꝫ habitu. Meum tibi.
¶Ad Donatum apennigenam grammaticum ꝰtuꝫ medicis sit fidēdum. Forte sic accidit. IIII
¶Ad eundem de inconstantia iuuenili⁊ ut utileꝫ sapienti sic damnosam stulto laudem. Inter vite. V
¶Ad eundem de eadem re. Ille quidem. VI

¶Liber Sextus.

¶Ad Joannem boccatium miserabilis amici terribilis casus. Tris ingentes. I
¶Ad eundem de seipso. Animaduerti. II
¶Ad Franciscum bruni pape secretariū de hocipso. Noueram te. III
¶Ad Pilleum epum paduanum deborta tio ad animi constantiam. Etate. IIII
¶Ad Philippū ꝑiarchā hierosolymitanū,pmissi libri trāsmissio⁊ dilationis excusatio. Misi tādē V
¶Ad amicū grauiſ icrepatio degñiſ studij ꝓfect⁹ VI
¶Contra auaritie magros⁊ de senum diuitumqꝫ⁊ regum auaritia. Scio tibi magistrum. VII
¶De auaritia iterum ingenijs adiuta multorum. Et miramur. VIII
¶Ad Philippum patriarcham hierosolymitanum laudē etiā in re qualibet suspectā. Sicut igētia. IX

¶Liber Septimus.

¶Ad Urbanū qntū de dilato nimis nec iā ampliuſ differēdo eccl'ie reditu in suā sedem. Aliqꝫdiu. I

¶Liber Octauus.

¶Ad Joannem boccatiuꝫ:de etatis parte dubia ut aiunt. Mos est. II
¶Ad amicos de senectute propria⁊ eius bonis. Senui fateor. III
¶Ad Thomam de garbo florentinū phisicū de opinione⁊ fortuna de qb⁹ ille qsierat. Peregrinā. IIII
¶Ad Luchinum de vme egtem ueronensem cōtra turchos ꝓfectū exhortatio ad reditū Tenes ut V
¶Ad Jacobum de uerme de luchini patris sui obitu. O insidiosa. VI
¶Ad Donatū apennigenā grāmaticū de penitētia:⁊ad hāc efficacib⁹ scōrū libris. Due qdē nuper VII
¶Ad Fredericum aretinum de notorum modestia. Magnam parua. VIII
¶Ad Joannem Boccatium de anno etatis.63. frustra infami. Annus est. IX

¶Liber Nonus.

¶Ad Urbanū papam quintuꝫ:gratulatio ꝓ reducta in suas sedes eccl'ia:⁊ exhortatio ad perseuerantiam. In exitu israel. j
¶Ad Frāciscū bruni pape secretariū de materia superioris epl'e⁊ de crebra loci mutatiōe. Nescio. ij

¶Liber Decimus.

¶Ad Sagramoꝫ de pomerijs ex equite armate militie monachum cistercien.exhortatio ad perseuerantiam. Semper⁊ viuis. j
¶Ad Guidonem septem archiepm Jañ. de mutatione temporum. Scio iam binc. ij
¶Ad Paulum de Bernardo uenetum transfretātē uotis reditus prosequitur. Lusi tecum. iij
¶Ad Donatum apennigenam grammaticum cōsolatoria super illius filij suiqꝫ simul nepotis immaturo obitu. Tres ex ordine. iiij
¶Ad eundem de eadem re⁊ de amicitie sue facilitate. Dulciter. v

¶Liber Undecimus.

¶Ad Urbani pape qnti familiares litteras responsio. Tua me. j
¶Ad Franciscum bruni pape secretarium:de mate- ij

¶Incipit liber decimusoctauus. Ad posteritatem: originem: conuersationem morumq; ⁊ studiorum suorum successus explanantis: Epistola.

Franciscus Petrarcha: Posteritati: Salutē. Fuerit tibi forsā de me aliquid auditus: q̄q̄ ⁊ hoc dubium sit an exiguum ⁊ obscurum longe nomen seu locorū seu temporum peruenturum sit. Et illud forsitā optabis: nosse quid hois fuerim: aut quis operum exitus meorū: eorū maxime quorus ad te fama peruenerit: uel quorū tenue nomē audieris? Et de primo qdē uarie erūt hoiu uoces. Ita enim ferme q̄sq; loquit: ut ip ellit nō vitas sed uoluptas: nec laudis nec infamie modus est. Uestro de grege vnus: fui autē mortalis homuncio: nec magne admodum nec vilis originis: familia (ut de se ait Augustꝰ Cesar) antiqua. Natura quidem nō iniquo neq; inuerecundo animo: nisi ea cōsuetudo contagiosa nocuisset: Adolescentia me fefellit: iuuenta corripuit: senecta autē correxit: experimentoq; perdocuit uerus illud qō diu ante perlegeram: Quoniaꝫ adolescentia ⁊ uoluptas uana sunt: Immo etatus temporumq; omnium conditor: qui miseros mortales de nihilo tumidos: aberrare finit interdum: ut peccatorū suorum uel sero memores sese cognoscant. Corpus iuueni nō magnarus virium: sed multe dexteritatis obtigerat. Forma non glorior excellenti: sed que placere viridioribus annis posset. Colore viuido inter candidum ⁊ subnigrum: uiuacibus oculis: ⁊ visu per longum tempus acerrimo: qui preter spes supra sexagesimum etatis annum me destituit: ut indignanti mihi ad ocularium confugiendum eēt auxilium. Tota etate sanissimum corpus senectus inuasit: ⁊ solita morborum acie circūuenit. Honestis parentibus Florentinis origine: fortuna mediocri: ⁊ (ut uerum fatear) ad inopiam uergente: sed patria pulsis: Aretij in exilio natus sum: anno huius etatis ultime: que a Christo icipit. 1304. die lune ad auroram kalendas Augusti. Diuitiarum contemptor eximius: non q̄ diuitias non optarē sed labores curasq; oderaꝫ: opum comites inseparabiles. Non ut ista cura esset lautarum facultas epularum. Ego autem tenui victu ⁊ cibis vulgaribus vitam egi letius: q̄q̄ cum exquisitissimis dapibus omnes Apitij successores. Conuiuia que dīr (cuꝫ sint comessationes: modestie ⁊ bonis moribꝰ inimice) semper mihi displicuerunt: laboriosum ⁊ inutile ratus sum ad hunc finem uocare alios: nec minus ab alijs uocari. Conuiuere autem cuꝫ amicis adeo iucundum: ut eorum superuentu nil gratus habuerim: nec vnq; uolens sine socio cibū sum pserim. Nihil mihi magis q̄ pōpa displicuit. Nō solum q̄ mala ⁊ humilitati ptraria: sed q̄ difficilis ⁊ quieti aduersa est. Amore acerrimo sed vnico ⁊ honesto in adolescentia laboraui: ⁊ diutius laborassem: nisi iam tepescentem ignem: moꝛs acerba: sed utilis extinxisset. Libidinum me prorsus exptem dicere posse: optarem quidez: sed si dicam mētiar: hoc secure dixeris: me q̄q̄ feruore etatis ⁊ cōplexionis ad id raptum: vilitatem illam tamē semper animo execratum. Mox vō ad quadragesimū annum appropinquans: duꝫ adhuc ⁊ caloris satis esset ⁊ virium: non solum factum illud obscenum: sed eius memoriam omnem sic abieci quasi nunq; feminam asperissem. Qō inter primas felicitates meas memoro deo gratias agens: qui me adhuc integrum ⁊ vigentem tam vili ⁊ mihi semper odioso seruitio liberauit. Sed ad alia procedo. Sensi superbiam in alijs non in me: ⁊ cum paruus fueriꝫ semper minor iudicio meo fui. Ira mea mihi perse pe nocuit alijs nunq;. Amicitiarum appetētissimꝰ honestarum ⁊ fidelissimꝰ cultor fui. Intrepide gl̄ior: q: scio me uerum loqui: indignantissimi animi: sed offensarum obliuiosissimi beneficiorum pmemoris. Principuꝫ ac regum familiaritatibus ⁊ nobiliuꝫ amicitijs usq; ad inuidiam fortunatus fui. Sed hoc est supplicium senescentium: ut suoruꝫ sepissime mortes fleant. Maximi regum ⁊ mee etatis amarunt ⁊ uoluerunt me: Cur autem nescio: ipi viderint. Et ita cum quibusdam fui: ut ipsi quodāmodo mecum essent: ⁊ eminentie eorum nullum tedium commoda multa perceperim. Mltos tamē eorum quos ualde amabam effugi: tantus fuit mihi insitus amor libertatis: ut cuius uel nomē ipm libertati: uel illi esse cōtrarium videretur: omni studio declinarem. Ingenio fui equo potius q̄ acuto ad omne bonum ⁊ salubre studium apto: ſꝫ ad moralem precipue philosophiam ⁊ ad poeticam prono. Quam ipsam pcessu temporis neglexi: sacris l̄ris delectatus: in quibus sensi dulcedinem abditam: quam aliq̄n contempseram: poeticis l̄ris non nisi ad ornatuꝫ reseruatis. Incubui vnice iter multa ad notitiam uetustatis: qm̄ mihi semp etas ista displicuit: ut nisi me amor charor in diuersum traheret: qualibet etate natus esse semper optauerim ⁊ hanc obliuisci nisus animo me alijs semper inferere. Historicis itaq; delectatus sum: non minꝰ tamē offensus eorum discordia: secutꝰ in dubio quo me uel ueri similitudo rerum uel scribētium traxit auctoritas: Eloquio ut quidam dixerunt claro ac potenti: ut mihi visum est fragili ⁊ obscuro. Neq; vō in communi sermone cum amicis aut cum familiaribus eloquentie vnq; cura me attigit: miror q; eam curam Augustuꝫ Cesarem accepisse. Ubi autem res ipsa uel locus uel auditor aliter poscere visus est: paulo annisus sum: idq; q̄q̄ efficaciter nescio: eorum sit iudicium coram quibus diri: Ego modo bene viri ssem: qual'r dixissem: paruifacere uentosa gloria est de solo uerborum splendore famam querere. Tempus meum sic uel fortuna uel uoluntas mea nunc usq; partita est. Primum illū vite annum neq; integrum Aretij egi ubi in lucem natura me protulerat: ser sequentes Anciſe paterno in rure supra Florentiam quatuordecim passuum milibꝰ: reuocata ab exilio genitrice octauū Pisis: nonum ac deinceps in gallia transalpina ad leuam rhodani ripam: Auinio urbi nomen: ubi Romanꝰ pontifex turpi in exilio Christi tenet eccl'iam ⁊ tenuit diu: licet ante paucos annos Urbanꝰ qntus eam reduxisse videretur in suam sedem. Sed res ut patet in nihiluꝫ redijt: ipso (qō grauiꝰ fero) tunc etiam superstite ⁊ quasi boni operis penitente. Qui si modicum plus vixisset: haud dubie sensisset quid mihi de eius habitu videret. Jam calamus erat in manibus: sed ipse confestim glorioſuꝫ principium ipsum cum vita destituit infelix: Qui feliciter ante Petri aram mori: ⁊ in domo ppria potuisset; Siue enim successores eius in sua sede mā

¶ Epistola missa per dominum Franciscum Petrarchā dño Andree Dandulo illustri Venet. duci: vigēte bello inter Venetos ⁊ Hennenses. Epla.I.

Talig ad te scribā inclite dux: hinc mea fides: hic humanitas tua suggerit. illinc rerū pñtiū ac tēpoꝝ stat⁹ cogit. Nec qdē pstat ut loq ueliz. nec ut audeā. ille aūt ut tacē neqeā. Quis eni ab amāte sollicito silētiū regrat? Libtas amoris vecūdie frenuz nescit. Os lz obstruxerit rōnis manus: ⁊ magnitudini rerū se iparez recognoscēs aius quiescēdum tacendum ue denunciet. erūpet tamen anxium pectus in uoces: non pegrinas sententias aut vba uenabit. qcqd ad manū uenerit: qc quid dolor metusqz suaserint: loquet. festina trepida: tumultuaria: ⁊ quod natura rerum fert simillima mentis fluctibus exibit oratio. Id si nunqz alias: nūc mihi psertim euenire noueris. Moueor equidem vir illustris ⁊ ualde permoueor: ⁊ si prium affectus mei nomen exigis: permetuo frementes in circuitu procellas. ⁊ quos vndiqz cernimus rerum motus. Sed ut totius humani gñis lamenta pteream: italicus homo ad italicaz querelā uenio. Surgitis nunc ad arma duo potētissimi populi: due florentissime urbes: duo ut dicam breuiter italie lumina. que ut mihi qdē videt peropportune adeo hinc illinc: circū ausonij orbis claustra distribuit natura parēs. ut uobis ad arthon ⁊ ad ortum solis: illis ad meridiē ⁊ ad occasum uersis uobis superum: illis inferum mare frenātib⁹: post debilitatum inclinatumqz iam ne dicā prostratuz prorsus ⁊ extinctū romanū imperiū: adhuc reginam italiā q̄dripartitus orbis agnosceret. De qua re ⁊ si quarūdam forte gentium supbia in terris litē factura videat in alto: certe nullius vnqz impudentia controuersiam mouebit. Ceterum si in uosmetipsos: quod nedum spectare: sed ominari horreo: victritia nūc arma cōuertitis: haud dubie uestris proprijs manib⁹ saucij perimus: uestris proprijs manibus spoliati: ⁊ nomen ⁊ multis quesitū laboribus imperium maris amittim⁹. Ita tamen ut quod sepe alīs malorum solamen habuim⁹: non pdamus. Calamitatibus eniz nostris gaudere poterunt hostes: sed minime gloriari. Inter cūcta nimirū quibus angor aut terreor: nil magis q̄z intra etabiles animos ⁊ consilia iuuenū paueſco. Ignara etas est: ac fortune uolubilis inexperta: ⁊ cuius impetu magna olim imperia corruerunt. Omnia sibi que cupiunt pollicentur: eoqz sepissime fallūtur. Ut enim uerum est quod ait apud Liuiuz ille clarissimus bello vir. Non temere incerta casuum reputat: quem nunqz fortuna decepit. Sic ⁊ quod sequitur uerum est. Nusqz minus euentus respondere q̄z in bello. Falli proculdubio necesse est eos quibus vnus dumtaxat: isqz serenus ac trāquillus fortune vultus apparuit. Bifrons est eniz. aliquā toqz sepius violenta q̄z mitis. Ideoqz letus audiui: te res ambiguas ad senile ꝓsiliuz reiecisse. Hoc prudētiā moresqz tuos decuit: quoꝝ grauitas atqz maturitas: te in illa acie pmū fecit. cū adhuc in altera sis etate. Adolescētie ferocia: senio prudētiaz ascribūt. Ut nō imerito illi q̄ndā romane reipublice magistri: quoꝝ virtuti nihil inaccessum fuit: siue ob honorem: siue ob silitudinē pine sollicitudinis pies dicti: ob etatez certe senatoꝝ nomē acceperunt.

Qua cura iuuenib⁹ pmum mox etate nra pueris quoqz pmissa: ex q̄z alto ceciderim⁹ utinā nō tā publice notū foret. Sed de hoc alibi. Neqz eniz leue est dolori ac pudori simul obsequētē: ⁊ deflere pterita: ⁊ uenietia ꝓuidere: dare dāno lachrymas ⁊ piculo cautionē. Ad id ergo qō uēturi metu crucior reuertor. Sollicitū me fateor atqz attonitū me habet: pie tue status. De te qd dicam? Cuius eni glie gratulor: si cōpatior labori parū ipse mihi cōsentiam. Ingenio tuo nō cōpati non possum. Sentio nāqz qd iterfit iter armoꝝ strepitū ⁊ pieriā getē: q̄z tenuiter inter martis tubas plectrū sonet apollinis. Quia vo nihil patrie negare potes: que de te sic in pace merita est: ut eā nec belli tedio nec mortis terrore desereres. sed relicto tantisper elicone ac feriantibus libellis: secutus es publici fati viam ⁊ grati ciuis: ⁊ boni viri ⁊ egregij ducis officio funct⁹ es. Ita tñ ut armatus pacē cogites: pacē ames: atqz ita persuasum habeas: nullos te triūphos clariores: nulla opimiora patrie spolia referre posse q̄z pacē. Libēter ubi de pace agit (Manni balis vbo utor.) quo. s. ex ore bellicosissimi viri: vitas ipsa videat loquētis aduersuz studijs testimoniū extorsisse. Is ergo apō eūdem Liuiuz qd ait? Melior tutiorqz ingt certa pax q̄z spata victoria. Hoc ille vincendi desiderio ardens: ⁊ qui pacē toto orbe turbauerat. Quid igit amicus pacis? Nō ne pot⁹ dicat. melior sanctiorqz est certa pax q̄z certa victoria? ꝓpterea q illa quietis claritatis ⁊ grē hec laboris ⁊ criminū ⁊ insolētie plena est. Quid aūt pace iucūdius? qd felicius? qd dulciuz? Quid vo sine pace vita hominū nisi piculū pauoꝝ perpetuus ac tristis curaꝝ imortaliuz officina? Que nā ista uoluptas oro est. sub diuo pnoctare classico somnū frāgere. corp⁹ lorica. atqz ut ait Maro. Canitiē galea premere: ferreis semp vinclis artatum mori subito. ⁊ que ultia viroꝝ fortiū cura est ihumanū abici? Iuuat mordaci sollicitudie: iuuat metu ⁊ odio miserū cor atterere: ⁊ his studijs incertū huius breuissime vite tps ipendere? Siccine tuz est cum pelago simul ⁊ cum hoste certare. hoc est gemina pariter cum morte luctari. Nemo eniz queso uos fallat. cū asperrima atqz inuictissima. ⁊ qō tristius dico cū italica gente bellū geritis. Utinā inimice urbes nobis eēnt damascus aut susis: utinā mēphis pot⁹ aut Smirna q̄z Janua. utinā aduersus psas aut arabes: utinā aduersus tracas aut illiricos pugnaretis. Nūc vo qd agitis? Siq̄ latini nois reuerētia est: q̄s delere molimini fres sunt. Et heu nō tantū apud thebas fraterne acies sed per italiā instruunt amicis flebile: letum hostibus spectaculū. Quis autem belli finis? ubi seu victores fueritis seu victi? Anceps est enim alea fortune. Necesse est ut alterum e duobus italie lumi nibus extinguatur. obscuret alterū. De tāto enim hoste incruētam sperare victoriā: vide ne nō tā generose fiducie q̄z incurioſe dementie signū sit. Sane uos videritis viri magnanimi: ⁊ prepotētes populi. Quod enim vni dico: dictū ambob⁹ itelligo. nisi qz ut ad te potissimū hec scripta pueniāt: ⁊ deuota familiaritas que mihi cum virtutib⁹ tuis est: ⁊ ipsa locoꝝ vicinitas causaz prebuere. Uos inq̄z videritis quorsum pergatis animo. quis sit iraruz modus. quis terminus odioꝝ. qd de salute ꝓpria. quid denicz: cuius nō parua portio pendet ex uo-

magno pro mūere posceret. Quod negare nec potui: certe nec uolui. Super eo tandem pro quo ueneram certum mihi deputauit diem: ⁊ a meridie ad uesperam me tenuit. Et quoniam crescente materia: breue tempus apparuit: duobus proximis diebus idem fecit. Sic triduo excussa ignorantia mea: die tertio me dignum laurea iudicauit. Eam mihi Neapoli offerebat: ⁊ ut assentirer precibus etiam multis urgebat. Uicit amor Rome uenerādam tanti regis instantiam: Itaq; inflexibile ꝓpositum meum cernens: litteras mihi ⁊ nuncios ad senatum romanum dedit: quibus de me iudiciuz suum magno fauore professus est. Qd̄ quidē tunc iudicium regium: ⁊ multorum ⁊ meo in primis iudicio consonum fuit. Hodie ⁊ ipsius ⁊ meum ⁊ omnium idem sentientium iudiciuz non probo. Plus in eum ualuit amor ⁊ etatis fauor: q̄ ueri studiuz. Ueni tamen ⁊ quamlibet indignus: tāto tamē fretus fisusq; iudicio: summo cum gaudio romanoꝝ qui illi solēnitati interesse potuerunt: lauream poeticam adhuc scholasticus rudis adeptus sum. De quibus etiam ⁊ carmine ⁊ soluta oratione epistole mee sunt. Hec mihi laurea: scientie nihil: plurimū v̄o quesiuit inuidie. Sed hec quoq; historia longior est q̄ poscat hic locꝰ. Inde ergo digressus Parmam ueni: ⁊ cum illis de Corrigia viris in me liberalissimis atq; optimis: sed inter se male ꝯcordibꝰ qui tunc urbē illam tali regimine gubernabant: q̄le nec ante in memoria hominū habuerat ciuitas illa: nec etate hac ut auguror habitura est: aliquantulum tempus peregi. Et suscepti memor honoris sollicitusq; ne indigno collatus videretur: cuz die quodam in montana ꝯscendens forte trans Entiā amnem reginis in finibus: siluam que plana dicit̄ adijssem: subito loci specie ꝑcussus: ad ītermissam Africam stilū uerti: ⁊ feruore animi qui sopitus videbat̄ excitato: scripsi aliq̄tulū die illo. Post continuis diebus quotidie aliqd: donec Parmam rediens ⁊ repostam ac tranqllam nactus domū: que postea empta nunc etiam mea est: tāto ardore opꝰ illud: non magno in tempore ad exitum deduxi: ut ipse quoq; nunc stupeam. Inde reuersus ad fontez Sorgie ⁊ ad solitudinem transalpinam redij: cum iam quartum ⁊ tricesimum etatis annum post terga relinquerem: diuq; ⁊ Parme ⁊ Uerone v̄satus ⁊ ubiq;: deo gratias: charꝰ habitus: multo ampliꝰ q̄ ualerem. Longuz post tempus viri optimi ⁊ cuius nescio an e numero dominorum quisq̄ similis sua etate vir fuerit: immo v̄o scio ꝙ nullus Jacobi de Carrharia iunioris fame p̄conio beniuolētiam adeptus: nuncijs quoq; ⁊ lr̄is usq; trans alpes qn̄ ibi eram ⁊ per Italiam ubicūq; fui multos per annos tantis precibus fatigatus sum: ⁊ in suam sollicitatus amicitiaz: ut q̄uis de felicibus nil sperarē: decreueram tandem ipsum adire ⁊ videre quid sibi hec magni ⁊ ignoti viri tanta uellet instātia. Itaq; sero quidem Patauum ueni ubi ab illo clarissime memorie viro non humane tantuz: sed sicut in celum felices anime recipiuntur acceptus sum: tāto cum gaudio tāq; inestimabili charitate ac pietate: ut qz equare eam uerbis posse non spero: silētio opprimenda sit. Inter multa sciens me clericalem vitam a pueritia tenuisse: ut me non sibi solum: sed etiam p̄rie artius astringeret: me canonicum Padue fieri fecit. Et ad summam si vita sibi lōgior fuisset: mihi erroris ⁊ itinerum omniū finis erat: Sz heu nihil inter mortales diuturnum: ⁊ si qd dulce se obtulerit: amaro mox fine concluditur. Biennio non integro eum mihi ⁊ patrie ⁊ mundo cum dimisisset deus: abstulit: quo nec ego: nec patria: nec mūdus (non me fallit amor) digni eramus. Et licet filius sibi successerit prudentissimus ⁊ clarissimꝰ vir ⁊ qui per paterna uestigia me charuz semper atq; honoratum habuit: Ego tn̄ illo amisso cuz quo magis mihi presertim de etate ꝯuenerat: redij rursus in gallias stare nescius: Nō tam desiderio visa milies reuidendi: q̄ studio more egrorum loci mutatione tedijs consulendi.

¶ Finis Epistolarum rerum Senilium.

ge impari: dum euertendi infestissimam athenarum urbem: lacedemonijs oblata esset occasio: nec de potentia iam sed de uoluntate sola supereet questio:e duobus grecie luminibus erupturos se alterū negauerunt. Preclarissimus sane responsum: ⁊ prisca illa spartanorum dignissimus disciplina. Quod si ex ore illorum sonuit:quos victoriarum principandiq; libidinis notat Plato.quid uobis mitissimis ac modestissimis viris visū iri arbitror? Certe ego qui in tantis motib⁹ nō moueri nequeo: ut diuersis affectibus amore.metu.spe:unum pectus urgentibus: secumq; certantibus pace animi careo:iusta me reprehensione curaturum credidi:si cum bij siluas in classem traherent: bij gladios acuerent ac sagittas:illi muros ac naualia connumerent: quod unum mihi telorum genus erat: ad calamum confugissem:non belli auctor sed sua sor pacis. Finem facere iādudum.cogito.nō ignarus quanto uerborum freno ubi deceat cum superioribus colloquentem.sed nullus est amore superior. Ille te coget ad ueniam qui ad multiloquium me cogit. Hoc unum in finem corā duorum populoruq; ducibus affusus ⁊ lachrymosus obsecro. Infesta manibus arma proijcite date dextras.miscete oscula.animos animis: signis signa coniungite. Sic nauigantibus oceanus ⁊ euxinij maris ostia patebunt.nulluſq; regum aut populoruq; nisi uenerabundus occurret. Sic uos indus:sic britānus ethiopsq; permetuet. Sic thoprobanē:sic fortunatas insulas:fumosamq; sed incognitaq; tylem: ⁊ omnem australem atq; hyperboream plagam:securus uester nauta transiliet. Modo inuicem tuti sitis.nil aliunde trepidanduq; est. Uale ducuq; ac uirorum optime. Patauj. xv. kal'. aprilis. 1351.

Franciscus petracus uester: ⁊ uestre reipublice deuotus.

¶ Responsio domini ducis predicti ad ultrascriptā epistolam. II.

Romissam diuq; optatam epistolā de manu latoris libenter accepimus:quam degustare tm̄ sed ⁊ postea legere proponebam⁹ ex commodo:ni stili sublimitas procedere lōgius suasisset. Qui q̄ diserus fuerit:ex hoc q̄ tāta dulcedine nos traxit: ⁊ tenuit.ut illam sine dilatione non tantum delectati sed gauisi legerimus:indicatur. Mirabamur in ea vires animi precellentis:alti profunditatem ingenij: ⁊ redolentis facundie lenimentum. ⁊ dum hec concurrere cernim⁹:vix credere possumus:ut compositio tam virilis ⁊ sancta: nisi e pectore sacro defluerit. Decuit namq; virum sincerum:qui reliquit forum ⁊ curiaq;:ut in ampliora presenti uentureq; profecturus etati secederet: pacis exordiri dictamina: ⁊ eloquentiam a celesti numine prestitam. Magna est enim admiratio copiose sapienterq; dicentis. ⁊ difficile dictu:quāto pere cōciliet animos comitas affabilitasq; sermonis:in salutē proximi exēplo Ciceronis uertere. Nouimus equidem nec possumus diffiteri uir optime:q̄ si suauis ⁊ dulcis trāquillitatis amenitas. ⁊ quo ad nos attinet humane ifirmitatis memini mus. ⁊ vim fortune:ac omnia quecūq; peragim⁹: subiecta mille casib⁹ esse scim⁹. Sed si philosophica ⁊ quod preponi debuit diuina dirimantur consilia:prosecutio iusti belli quod gerim⁹ laudari q̄ reprehendi potius: ⁊ si ulla vis rationis existit:seu quod mage credēduq; est:deo nostro queuis curamortaliuq;:exitus sperari felices merito debuerūt. Quid eni infelicius est felicitate peccātiū? Quid amentius q̄ pati diu patientiaq; virtutem insignē: nō modo virtuosos sed vitiosos: ⁊ aduersus penitus effectus producere? Sane maleficos viuere: seu impunitam laxare perfidiam:diuinis ⁊ humanis institutis prohiberi didicimus. Secus imperante malitia:nedū premijs iustus carebit:sed subiectis pedibus calcaretur iniustis. Cause nostre iustitiam: ⁊ quantis obprobrijs ac demum acerbis lacescitos iniurijs:improba Jani nequitia inuitos nos ⁊ renitentes ad querelam excusserit superuacuum explicare credidimus. Cum satis vulgatum ⁊ notum minime dubitamus. Testis est deus:qui ⁊ secundos dedit ⁊ dabit euentus:q̄ eos fraterna ⁊ sincera dulcedine non tamen mutua relatione cō fouim⁹. Ut enim pretereuntes antiqua:noua sectemur.libertatem precioſissimum boni genus nobis molliuntur eripere. ⁊ duq; licita prohibent cogunt ad arma.ut merito cesarianum illud occurrat. Arma tenēti omnia dat qui iusta negat. Fratres ergo an domesticos hostes istos uocemus:quoruq; nulla pestis magis efficax ad nocendum? Fuit virtus hec in romana republica.nec redarguendi sunt taq; uenerabilis imitatores exempli.ut viri fortes vicinum pernitiosumq; hostem:acrioribus supplicijs q̄ remotum ⁊ acerbissimum cohercerent. Quam diu patientia nostra abusi sunt? q̄ diu nos furor eorum elusit? Nullum ad finē sese effrenata iactauit audacia. O utinaq; famam italicā quā peuntē sepius deploraſſe videmini:nostris tm̄ tēporib⁹ inquinassent. Sed uetus est querela. q̄ obtenebratum sit eoꝝ astutijs regine quaq; dicitis diadema. Mare sibi reddiderunt infestum. terrarum orbem ero sum. ⁊ inimicas singulas nationes. De quorū moribus breuem summaq; accipio. qō conuenire neq; cum alijs qui minime cū seipso. Negetur forte uera sint que supra describimus:conuincemus si negari contigerint. Quo cognito. neminē extimam⁹ tam improbum:tam perditū:tamq; mentis expertem:qui non iure per nos factum esse fateat. Plura dicenda forent.sed omittim⁹ ut finē claudamus epistole. Bellum ita suscepimus: ut nihil aliud q̄ pacem honorabilem patrie:que vita nostra nobis est carior: querere videamur. ⁊ quemadmodum superbe ac violēter nos agere si spernemur:placatū cedentēq; hostē. sic nunc cū prope ꝓfractuq; resistentem:ac tergiuersantem traxerimus:nulla uerecundia sumus obstricti:si bella hos contra permittimus:qui pacem pati minime potuerunt. Uale viroruq; peroptime. tibiq; persuade nobis esse charissimū:sed multo fore chariorē:si nos sepius recreare curaueris similibus monimentis. Uenet. 22. Maij. 1351.

¶ Alia epistola dicti domini Francisci ad dominuq; ducem supradictuq;:super eadē materia. III.

Jl audies noui.nil insolituq; legeſ:sed ea tā n tūmodo recognoſces:quib⁹ iaq; sepe aures tuas oculoſq; lassaui. Meministi enim credo clarissime ducum:ante hoc ferme triennium cū iam duos prestantissimos populos arma terrifica mars funestus induceret:prius tamen q̄ mare ceruleum sanguine rubuisset:non mihi sed italie metuens:in qua fateor mea quoq; temporalis salus

ria ſuperioris epl'e. Forſan amice.
iij ¶Ad eundem de eadem re. Quid vis.
iiij ¶Ad Colutium de ſtignano pape ſecretarium alterum. Aliquot ante.
v ¶Ad Guillelmū maramaurum neapolitanū equitē male fundatas amicitias non durare. Orphe⁹.
vj ¶Ad Franciſcum de urſinis noue contractus amicitie. Jucunduz in.
vij ¶Ad Antoniū dōati apēnigene filiū. Fili lr̄ulam
viij ¶Ad Franciſcum bruni commendatio iuuenis ſtudioſi. Dic cuius e.
ix ¶Ad Hugonem de ſancto Seuerino commēdatio eiuſdem. Juuenis iſte.
x ¶Ad Lozbardū a ſerico breuis ꝓſolatio. Dulci.
xj ¶Ad eundem vite huius compendioſa deſcriptio. Quid mihi.
xij ¶Ad Urbanū gn̄tū romanū pōtificē pro inocentia gn̄alis miſtri ordis fratrū minoz. Multa iam.
xiij ¶Ad Hugonem eſtenſem marchionem. abſtinēduz ludis inanibus ꝛc̄. Petrus.
xiiij ¶Ad magr̄m Bonauēturā ordis hēmitaz pfeſſorē ſacre pagie ꝓſolatoria ſup morte fr̄is. Qualez.
xv ¶Ad Philippū ſancti Marcellini ꝛ Petri pſbyterū cardinalē de ſtatu ſuo. Littere tue me.
¶Ad Urbani quinti lr̄as eum ad ſe Romaz iſtāti⁹ euocātis rn̄ſio ꝛ dilatiōis excuſatio. Jnt̄ cūcta.
¶Ad eūdē excuſatio ipoſitatis pp mortiferū ꝛ horrēdū caſum ſibi in itinē occurrētē. Mltos eoz

¶Liber Duodecimus.

j ¶Ad Joannem patauinū phiſicum inſignem de q̄busdam ꝓſilijs medicine. Obtuliſti mihi.
ij ¶Ad eundem de eadem re. Uideo amice.

¶Liber Tertiuſdecimus.

j ¶Ad magnificū Nicolaū marchionē eſtēſem ferrarie dn̄z ꝓſolatoria ſup fratris morte. Heu mihi
ij ¶Ad Philippū de maſerijs militem regium ꝛ Cypri cancellarium ſuper cōis amici morte ſimiliter conſolatio ꝛ lamentum. Fontem lachrymarum
iij ¶Ad Joānē aretinū de ſcribētis origine. Jgnoti
iiij ¶Ad eundem. Deſiderium recularum.
v ¶Ad Donatū apēnigenā grāmaticū cū libello quodam ſibi inſcripto. Habes en amice.
vj ¶Ad Antoniū ſupradicti donati filium de vitandis artium erroribus. Litterulam tuam fili.
vij ¶Ad Franciſcum quēdā adoleſcētē romanū rhetorice ſtudioſum. Tua prior epiſtola.
viij ¶Ad Mattheuz longum archidiaconum leodienſ. de utriuſq̄ ſtatu. Erat.
ix ¶Ad Pādulfuz malateſtā familiariter. Epl'az tuā
x ¶Ad eundez ſe tempore peſtis ad loca ſalubria euocantem. Tua breuis.
xj ¶Ad eundem ſe tempore belli ad loca pacifica iuitantem. Nec ceſſat.
xij ¶Ad Philippum ſabineñ. epm ſedis apoſtolice legatum. Audaciam.
xiij ¶Ad Franciſcum bruni pape ſecretarium de q̄busdam ſuis ſecretis affectibus. Omiſſis.
xiiij ¶Ad eundem ijſdē rebus exp̄ſſius. Et amice.
xv ¶Ad Joannem de dondis phiſicum patauinum. Ex mea ſoſpitate.
xvj ¶Ad eundem. Jncolumitas.
xvij ¶Ad Haſparum ueronenſ. de ſe. Cura tua de me
xviij ¶Ad eūdē de ſtatu belli. Lr̄am tuā nō abſimilez

¶Liber Quartuſdecimus.

j ¶Ad magnificū Frāciſcū de carraria padue dn̄m q̄ lis eē debeat qui ꝛ rēpublicā regit. Dudū tibi.
¶Ad eūdē eſſe hūana mirabilia ꝛ nō eē. Affectū. ij

¶Liber Quintuſdecimus.

¶Ad Stephanum de columna protbonotariuz papе. Multas tibi. j
¶Ad eūdē rn̄ſio ad nocationē romani pōtificiſ Hzegorij. xj. Scribis inter multa. ij
¶Ad Lozbardum a ſerico de habitatione ruſtica ꝛ urbana. Scripſiſti mihi. iij
¶Ad Guillelmum maramaurum equitem neapolitanum. Feciſti amice. iiij
¶Ad fratrem Herardum cartuſienſem germanum ſuum. Magnum tempus. v
¶Ad fratrem Ludouicum marſiliuz ordinis ſancti Auguſtini exhortatoria. Magnam tuis. vj
¶Ad eundem cum libzo confeſſionum ſancti auguſtini. Merita de te. vij
¶Ad Joānē boccatium excuſatio ſilētij. Potes. viij
¶Ad Donatū apēnigenā grāmaticū nihil in amicitia expetēdū pter aiuz amici. Quotiēs monui. ix
¶Ad Petrum rhetorem bonoñ. contemnenda mozx talia. Jngens mihi.
¶Ad Beneuenutum rhetorem imoleñ. de poetis. Ad reſpondendum. xj
¶Ad inconſtantiſſimum uagumq̄z hominem quendam. Hzatuloz tibi. xij
¶Ad Haſparū vonenſem. Litterulaz tuam xiij
¶Ad Philippum ſabineñ. epm cardinalem de ſtatu ſuo. Et mirari. xiiij
¶Ad eu ndē cū vficulis ab eo petitis. Rogas ꝛ

¶Liber Sextuſdecimus.

¶Ad Lucam de penna pape ſecretarium de libzis Liceronis. Dabis ueniam. j
¶Ad Franciſcum ſeneñ. phiſicum noue contractus amicitie. Epiſtola quedam repens. ij
¶Ad eundem de libzo vite ſolitarie. ꝛ de medicis. Epiſtola quedam tua. iij
¶Ad Philippū ſabineñ. epm cardinalē de abſentia amicorum equo animo ferenda nec minus amari que oculis nō videnť. Sperabam qō iiij
¶Ad Karolū quartū romanū impatorē de falſitate p̄uilegij auſtria ab impio eximētis. Laudum. v
¶Ad doimuz grāmaticū placētinū ibi maiorē ſpez pfert ubi de ſe opio ſcie miozx eſt. Nō poſſum. vj
¶Ad eūdē eſſe adhuc virtutis aliquos imitatores modo ulla ſit virtus. Noli amice. Noli. vij
¶Ad dn̄z Joannem p̄orē magne cartuſie: ut pro ſe deum oret. Jta ego ſtupens. viij
¶Ad eundem excuſatio q̄ viuentem laudauerit. Lauiſti mihi caput. ix

¶Liber Decimuſeptimus.

¶Ad Joānē boccatiū de certaldo. Ad lr̄as tuas. j
¶Ad eundem de non interrumpendo per etatez ſtudio. Epl'a ſtatus tui. ij
¶Ad eundem inſignis obedientia ꝛ fides uxoria. Librum tuum iij
¶Ad eundem de reliquijs ſupioris epl'e ꝛ de iponēdo iā tādē fine huic epl'ari ſtilo. Arſit amoz tui iiij

¶Liber decimuſoctauus.

¶Ad poſteritatem de ſucceſſibus ſtudiorum ſuorū Franciſcus poſteritati ſalutem ꝛ ꝛc̄. j

Finis.

res strage hominum ac cadaueribus delectantur. Hijs ne tu beluis morem geres? Eque carnem ⁊ ceforum exuuias esuriunt: eque sanguinem sitiunt atq; aurum. Noli queso noli committere: ut florentissimam tue creditam custodie rempublicam: atq; omnem hanc que inter appenninum ⁊ alpes interiacet opulentissimam atq; pulcherrimam italie partem: externorum ac famescentium predam facias luporum a quibus nos bene: quod in ore semper habeo ipsarum iugis alpium solers natura secreuerat. De nullo queri possumus: nostra illis impatientia viam fecit. dum leuia quelibet in nostros ulciscimur: passi sumus ut alienigene nostris impune pascantur: saginenturq; visceribus. Ha q̃to melius inedia consumentur ⁊ rabie. quod facient statim ut gregis italici pastores resipiscere ceperint. Pastorum prouidentia mors luporum est. Id sane ante alios facere ⁊ fecisse iam spero. Nisi enim falsum fama loquitur. ⁊ nisi fallor augurio: stomachari incipis. iam stipendiarij militis insolentiam auaritiamq; fastidis. Quid expectas igitur? Ad cor redi. ⁊ si externi displicent tuos ama. Siquid autē forte in animo rubiginis: siquid odij est: amore patrie ⁊ malorum communium miseratione deterge. Nec tibi persuadeas: pereunte italia Venetiam saluam fore. pars illius est enim: ⁊ natura partis ea est: ut sequatur sui totius uel subsistentiam uel ruinam. Hoc tecum sepe recogitans noli dux optime rerum summam in extremum adducere. ubi ⁊ vinci miserum est ⁊ vincere sceleratum. eoq; ipso miserius est: q̃ vinci melio in nostros hostes: quibus utinam careremus: q̃ in nosmetipos hec tela uerterentur. Melius hec diuitie uel necessariorum presidia bellorum uel pacis fuerint ornamenta: q̃ uoluntarie instrumenta seuitie. Quantū potes accelera. quoniam preteritis succurrere non licet. instantibus saltem malis occurrere nec expectes. Dum tota hec impendens belli nubes in nostrum caput detonuerit: ⁊ sanguine proprio italia omnis inundauerit: quo iam gemitui non iam cōsilio locus erit. Expergiscere tuosq; ciues excita: ⁊ publicum illis ostende periculum. Hoc fac prius q̃ cuncta depereant. priusq; italia uel desertus uel barbaries fiat. Caue ne cum natura te mitē pacificumq; genuerit: populumq; tuum omnem ⁊ in immensum aucta felicitas: non bellorum sed pacis ⁊ iustitie fundamentis initur: de illorus grege videamini qui ut ait psalmista. Cogitauerunt iniquitates in corde: tota die constituebant prelia. ne forte eiusdem imprecatio in uos cadat. Dissipa gentes que bella uolunt. Nihil enim ut arbitror odiosius deo est: q̃ curare ⁊ niti: ut cum ille te aliqua singularis dote virtutis ornauerit: tua sponte ⁊ uoluptate quadam effera malus fias. Quamobrem etiam atq; etiam hic insisto calamo. Sequere non vulgi furorem sed naturam tuam: dexteram sempitem. ⁊ ad optima quelibet te uocantē. Et si vulgaribus auris eo forte prolapsus es quo non oportuit: retrahe nunc etiam pedem ab incepto precipiti: dum licet. dum nondum signis signa collata sunt: dum tonat adhuc nedum fulminat mars horrendus: dum inter amaras ⁊ horribiles belli minas: audiri potest dulcissimum pacis nomen. Denicq; dum spes vna tam multis nondum cōsumpta terroribus: viua uelut magnis in tenebris lux apparet irreditura forte si spernitur. Arripe illam dum se exhibet: dū dicaris italice pacis auctor nomenq; tuum multis ⁊ magnis rebus cum hac precipue glorioſum mittas ad posteros. Nil tibi suadeo nisi quod tuum est: rationem sequi non impetum. cauere ne omnia in precipitium tecuz trahas. Cum enim id turpe omnibus: tum tibi turpissimū ⁊ penitus alienum est. Nam quid hec littere profuerint. quid studia hec artium honestarum: quibꝰ te pre cunctis etatis nostre ducibus abundantissimum fama predicat: nec mentitur: si cum meliora prouideris: deteriora sectaris. Absit hoc ab animo tuo scelus. ⁊ ut iam loquacioris q̃ putabam epl̃e modus sit. oro. precor. obsecro. obtestor atq; adiuro te per virtutis amorem ac studium: quo nulli cedis. per patrie charitatez qua cunctos exsuperas. postremo per quinq; christi vulnera quibus sacratissimus ⁊ innocentissimus sanguis fluxit: quo redempti sumus. si bene: si pie: si fideliter locutū putas: mihi aures animūq; non neges. Et si consiliū placet non contemnas auctorem. Alioquin omnia videꝫ deus christus: ⁊ presens in omne euum epistola testes sint: ut a Plutarco philosopho aliquid sumam: tuq; sis hodie traianus meus: q̃ in perniciem italie: non modo non pergis auctore Francisco: sed pro viribus reluctante. teq; quādo aliqd nequit: alto suspirio ⁊ magnis animi gemitibus reuocante. Vale. v. kal'. Junij. 1354.

Ille tuus seipsum siquid est.

¶ Responsio domini ducis ad premissaz epl'az. IIII.

a Mice. dum singulare desiderium nos teneret: serie pollicite pridem nobis epistole causas nosce: quibus summe virtutis ⁊ cōstantie viro: cui os ⁊ sapientiam dedit deus: ut alios neduz lingua doceret: sed confirmaret ⁊ opere: frequens locoruz mutatio aduersa quippe studijs contigisset. alterius tenoris epistolam nostre quietis ⁊ pacis utiq; suasiuam: nō minus libentes excepimus. In qua ⁊ si tue mentis fidelem affectuz multorum dictis prudentium ornaueris. quod tamen breue a nobis respōsuz accipias: huius quod viget fratris potiusq; uerbis insistere: tēporis conditio nos excuset. Ad explicandam enim cum Januensibus cause nostre iustitiam: non nimis innititur: q̃ ipsa ex se ueritas satis nota: ⁊ prosperorū successuū celitus nobis accumulata felicitas: abūdantius sunt professe. Et q̃uis in belleſponto nos semel victos esse describeris: q̃ in facto sic erraueris ut de loco: quem prepontum nostri nominauere maiores: uenia dāda est. Sepe namq; ipsos etiam prudentissimos factum fallit. ut autem in statū rerum presentium: vnde digressa est: nostra reuertatur oratio: pacem deo teste: testeq; mūdo cordialiter optauimus ⁊ optamus: precipue cum quibus ⁊ lōga familiaritas ⁊ uetusta sinceritas nobis fuit. Que profecto si turbata non esset: iam ultro ueniens ⁊ nobis sponte se offerens: nedum italie sed orbis totius multa iocūditate vigeret. eo maxime q̃ nec ad eam alius ante victoriam animus nobis fuit. nec amplius q̃ tunc a victis hostibus petebamus. memores quanta sit gloria principis uti mā suetudine post triumphum. Nec modica quidem admiratione: mouemur: q̃ animi repugnantis ad pacem duritiem nobis impingis. cum mitis ⁊ honesta responsio tibi ⁊ socijs tuis facta: ⁊ subsecuta

bis de statu publico cogitetis.modo ne illud excidat:qō nisi gliscentis belli ardor:fonte aliquo pietatis extinguitur.de vulneribus que parantur:nō numātinus aut penus:sed italicus sanguis fluet. Et eorū qui siqua repentina vis ingruat:aut siqua barbaries quod interdum : sed nunq̄ gratis ausa est.fines nostros irrumpat:primi uobiscum arma pro cōmunium fortunarum defensione suscipient: qui simul pectora sua morti atq̄ hostilib⁹ telis obijcient:qui t uestris tegentur: t uos clipeis t corporibus suis tegent:qui profugos hostes classib⁹ prosequentur:pariter viuent:pariter morient : pariter pugnabunt:pariter triumphabūt. Tales igit hos viros propter leuis forsitan iracundie stimulos inuadere: t q̄q̄ ipune possis euertere:quid delectationis habeat nō intelligo. Horūt fortasse melius icensi quorundam animi:qui supplicio amicorum t vindicta quarūlibet offensarum : more femineo delectantur:profecto nec utile nec honestum:deniq̄ nec humanū est. Satius est obliuisci iniuriā q̄ ulcisci. t inimicum placare q̄ perdere.illum preci pue cuius t merita preceſſerunt t si in gratiam redierit sequi possunt. Nempe si utrobiq̄ par labor esset:tamen mansuetudo hominū est.feraruz rabies.eaq̄ nō omnium sed ignobiliuz t quas sinistra näe manus attigit. Si igit inter psulares tuos q̄s plurimos grauissimosq̄ nō dubito:mea uox auditur.non modo uenientem nō repelles pacem. sed ultro illi obuiam ibis. t auidissime cōplexus iuentam:ut apud uos eternam maneat curabis.qō facilius assequeris:si quicquid erit:sobriam uenerādamq̄ canitiem in consilij partez uoces. Illos audi:qui t fortune ludos nosce: t amare rēpublicaz didicerunt. Nijs enim dulcedo pacis est gratior: qui cōtrarij amaritudinē pregustarūt. Ceteri ergo tanq̄ pacis hostes a limine arceantur. Neq̄ enim tamen illos admitto quib⁹ nulla sunt senectutis insignia:preter rugas canos t calui tium t in curuū tergum:nasiq̄ madentis infantiam. t cū uoce tremētia mēbra.ut Satyric⁹ ait. Suas sibi aut equidem inuidiosas dotes habeant. Nos enim nō putres querim⁹ sed maturos. Neq̄ rursus illos exclude sig sunt:qui florētibus annis ai poccupauerūt senectutē. Neq̄ qō in te miror in alijs sperno. Sic ubi precor indoles affulserit. Non sum nescius:q̄tuz africanus meus adolescēs:afflicte reipublice:non manu solum sed cōsilio pfuerit. Aut dū secretum senatus celat papyrius pretextatus:quonam ioco matrē deluserit.quid pedagogo suo puer⁹ cato:qd seni anxio puer suasit alcibiades? Sed mihi crede.perraruz genus hominū:quib⁹ tenera etate contingat sape. Ubi sane tale aliquid: t pregressum aios adolescentem videris. Nec enim ifficior fieri posse.senuz choris ascribito. Tu qui t cō filij prima uox t rerū caput esse meruisti.hoc semper tecū cogita:primas ad te ptes uel glorie uel infamie pertinere. Ideoq̄ sopitis omnibus solus vigila. Neq̄ eniz quod illustrib⁹ viris placet:par imperatoris t militis labor est. Promptior ad actuz uenit:quē maior premij pars impellit. Et q̄q̄ multe t uarie sint premioruz species:ad quas pro uarietate effectuuz nō vniformiter inclinamur:haud dubium tamen.quia nobilibus animis post virtutem:summum calcar est gl'ia. Hinc igit excitatum animum curis optimis exerce. Sunt aūt optime cure de salute patrie:ut ait cicero. Abis igit tibi nūc in celum iter facturus assurge . teq̄ supra teipsum erige.vide.circūspice.contēplare omnia. t felices bellorum exitus cum infelicibus confer: t damna cum cōmodis t gaudiuz cum merore. Et qm̄ ut dixi in causa pacis aptissimus testis est hannibal:diligenter caue:ne ut ait ille:tot annoz felicitatez in vnius hore dederis discrimen. Quantis enim putas laboribus hec collecta potentia est.q̄tis gradibus ad hoc fortune fastigium est ascensum? Peruetusta si nescis gentis tue fama est.qō pleriq̄ nō putāt.multisq̄ aūt urbem cōditam seculis:nō uenetoz modo:sed qō magis mirabere:ueneti ēt duces clarum nomen inuenio. Qō diligētius aduertenduz est:ne virtutē casib⁹: t tot annoz psilio partum dec⁹:fortune uastaturos subdas imperio. Et qm̄ ut sapientib⁹ visū est.nullo maiori q̄ fame precio virtus cōstat.optime t e republica te facturz noueris:si ubi res exigat:iactura etiā propie laudis bonū publicū redemeris.frementiq̄ turbe:uta magis q̄ specioſa consilia: t profutura poti⁹ q̄ placitura pbueris. Qō enim eidem duci accidit: t cumulatior gloria: t cū admiratione oium amore publicus sequeſ. Que si ēt spes abesset.sentis tm̄ qd ꝑ tuti.qd glorie debeam⁹.tantūq̄ inter eas q̄tum inter solidū corpus t inanē vmbram interesse: t pte ipm noueras: t a pbis accepisti. Quāto aūt cū dolore:ne qd oino tibi subtrahamus:audiuisse me putas:recens uobis cū aragonum rege fedus initum? Ergo ne ab italis ad italos euertendos:barbarorum regum poscunt auxilia? vnde infelix opē speret italia.si parum est q̄ certatim a filijs mater colēda discerpitur.nisi ad publicū patricidiuz alienigene concitentur? Dicet aliqs.idem mali genus prius ab hoste temptatum. Jam dixi. t si vnū allo quor utrūq̄ redarguo. Quāto dignius fuerat irarum deterſa rubigine:a qua nō ullius amicitie sinceritas:non fraternus amor:non suprema demum parētis ac natoz pietas prorsus imunis est:Uenetos cū ianuensib⁹ vnum fieri:q̄ formosum corpus italie lacerari? uobis occidētaliū illis ut audio dextras oriētalium tyrannoz in partē furoris iplorātibus? O ferales t supuacuas cautelas.o maliuolentie gen⁹ ultimum.qō manu ꝓpria nō possis:ad id circūspicere qō irrites. t argumētum odij prebente vicinia:vicinos scelerum subrogare . At qui multarum hinc iniuriarum fluxere primordia.dū indigno t nescio vnde ꝓdeunte:fastidio nostraruz rerum:in admirationes rapimur externarum. tiā pridem consuetudine pestifera:italicā fidem:barbarice perfidie post habemus. Insani qui in uenalibus animis fidem querim⁹:quā in proprijs fratribus desperamus. Quo effectū est.ut iure optimo in has calamitates inciderimus:quas sero iam t inefficaciter lamentamur. Postq̄ alpes t maria: quibus nos menibus natura uallauerat: t interiectas obseratasq̄ diuino munere claustrorum ualuas:liuoris auaritie superbieq̄ clauibus aperiendas ouxim⁹ cimbris:hūnis:pānonis:gallis:theutonis:hispanis. Quotiēs illud pastoriuz maronis flendo cecinimus. Barbarus hec tam culta noualia miles habebit. Barbarus has segetes . en quo discordia ciues perduxit miseros. Sed ut ad rem redeam.quid uos deliberaturi sitis ignoro. Illud scio.q̄ in emulatione olim pari:sed cōditione lon-

labores.cū nihil auaritie sufficiat.quanti est quod nature sufficit:quantum quod sepulchro? Regnorum finibus non contentos:breuis urna cōcludit. sine qua tamen ꝛ bene viuere: ꝛ feliciter mori licet. Equidem glorioſissimi ciues: indulgentia uestra hec:ut uobis sempiternam laudem:sic mihi solatium non mediocre peperit:dulcem ac predilectam in sedem restituto:in qua pater: auus ac proauus meus vir ut litterarus inops:sic prediues ingenij: in qua deniq; maiores mei reliqui:non tam fumosis imaginibus q̄ clara fide conspicui: longa serie senuerunt. Ego autem: seu natura mihi conflante alas seu fortuna:uolare longius edidici. Nunc uobis auctoribus primeuis: mihi tandem nidus panditur:quo reuolare queam longis iam fessus erroribus. Magna hec esse nō inficior.sed illa per maxima:q̄ donum publicum tanto mei nominis digno utinam preconio:tanta precum instantia:tāta uerborum suauitate conditum est.ut nisi sim saxeus:eternum mihi hoc uestro beneficio ꝛ lumine ad gloriam: ꝛ calcar accesserit ad virtutem. Quibus rebus si impares grates agam:non mee mentis ingratitudo fuerit:sed uestre munificentie magnitudo. Ego tamen quas possum.sed ut ait Cicero:maiores habeo quibus exprimendis: ꝛ accuratiori stilo: ꝛ feliciori opus esset eloquio. Ita me uestris beneficijs obrutum ac circūclusum sentio: ut minus sit omne quod dixero:q̄ quod dicē uoluissem.vnum hoc in finem non obmiserim.q̄ anno altero roma reducem: inter clarissimos illos viros qui tum frena reipublice gubernabant: dixisse me recolo.Siquidē eousq; patrie mee me attollit humanitas.ut illud quondā pro p̄uis tituli gaudio:imperatoris Augusti responsum:cuz lachrymis redditus senatui:mihi nunc tantillus homuncio apud uos pro tantis rerum ac illorum honoribus usurpare non uerear. Compos enim factus uotoꝝ meorum patres conscripti:quid habeo aliud deum immortalem precari:q̄ ut hunc consensum uestrum ad ultimum vite finem mihi perferre liceat. Proinde quid animi habeam ad reditus si deus fauerit: quantum ue mandatis uestris obtemperare cupiam.ne omnia scripto: sed aliquid viuis legati uestri uocibus cōmittam:vir egregius Joannes boccatij:per quem litteras ꝛ monitus uestros ac iussa percepi:presens peraget.qui ut hanc epistolam fida manu ad uos:ore disertissimo perferret affectus meos.quem ue cum audieritis:illius ore me locutuz credite. Cupio uos florentissimi semper in republica ualere feliciter. Patauij.viij.idus aplis.

¶ Epistola domini Francisci ad Nicolosium Bartholomei de luca ciuem ꝛ habitatorē Uenet. VI.

a Micus noster communis: quo nihil fidelius nihil potest esse sincerius:sepe admonuit:ut te meis litteris visitarem. Excusauj:nunc occupationum uariaruz turbam adesse diuitans:nunc scribendi deesse materiam. Nunc autem occasionem nactus:omne mearū excusationū dimouit obstaculum:petens ut florentini senat⁹ litteras humanitatis eximie:nouo quodam ꝛ insolito ꝛ inaudito genere honoris:publicuz erga me testantes affectum tibi mitterem. commoda ꝛ honores meos precordialiter gauisuro. Digna res visa est.in qua sibi morem gererem. Mitto igitur ꝛ illorum exemplar epistole, ꝛ respōsi mei.ut intelligas quanto adhuc esse in precio uera virtus si usq; appareret.quando falsuz eius nomen non despicitur Uale. Franciscus tuus. Patauij kal'.maias.

¶ Alia epistola eiusdem ad eundē Nicolosiuz. VII.

t Uus hic ꝛ bonorum omniuz amicus:atq; honestarum amicitiarum diligentissimus proseneta:summo studio institit.ut tibi aliquid scriberem. Quod cum aliquandiu recusarez ignarus vnde inciperem:aut quibus uerbis hominē solius fame testimonio cognitū alloquerer.euicit tandem ut calamum arriperem: scripturus qc quid occurreret. Quod cum feciſſem:letus ꝛ uoti cōpos abscessit. Mihi aūt in silētio cogitanti:quonam artificio familiaris epistola de nihilo texeretur.mirantiq; ꝛ mihi requirenti:quid mihi tecum rei eēt.que ue scribendi materia:nihil p̄ius in animum uenit q̄ Liceronis illa vulgata quidem sed preclara sententia.virtute nihil amabilius: nihil q̄ quod magis alliciat.tantamq; eius esse vim:ut eos quoq; quos nunq̄ vidimus diligam⁹. Itaq; confestim uenit percussa ualido aquilone nubecula: ꝛ cunctatio ꝛ admiratio omnis euanuit. Jam latum scribendi campum video. iamq; nihil miroꝝ talem animo meo virum esse charissimum:q̄q̄ facies eius mihi hactenus quidez ne visa sit. Si enim nisi quod oculis vidimus amare non possum⁹:primus ꝛ maximus amandi gradus euertitur. Semetipsum nullus amabit. Nemo nāq; suum aium nemo faciem suam vidit. Hoc nimirū interest.quoniam ut uosipsos quos nunq̄ vidimus amemus. natura est.ut vo alios virtus efficit: ꝛ fama virtutis nuncia. Hec est que preclarissimum regez Massiniſſam oblitum patrie ac pignorum tantorū:africani mei congressum coegit expetere.ac presentia tanti ducis attonitum: e carthaginensium castris ad romana signa perduxit. ꝛ quod instar monstri facit morum animorumq; diuersitas eiusdem ducis ꝛ rei causam: sui quidem hostis sed virtutum amici honorificentissimo decreto ꝛ supplici ac uenerabunda predonuz acie:absentis honestauit exilium. Deniq; diuine eius originis in pectoribus hominum opinionem genuit. ꝛ nedum ueris laudibus sed etiam fabulis locuz fecit. Hoc est quod beñe meritos: ꝛ viuētes in terris celebrat:ꝛ extinctos ad celum effert.tumq; eternitate victuros elicit e sepulchris. Credibiliora recenseo. Quantum sane q̄q̄ accensum studium:quanta inter legētes audientesq; heroum solet esse cōtentio.amante ac uenerante quolibet non quem vidit:sed quē fame credidit. Magnuz hoc.quod sequitur maius:quoniam non modo quos non vidimus seu quos videre nequiuimus:sed etiam quos odim⁹:mendatrix illa conciliat.quod ꝛ breuiter attigi: ꝛ dicendum est latius. Hec est enim que odijs in amorem uersis: prevalidas munitissimasq; urbes expugnauit que grauissima sepe bella confecit. ꝛ Catullo quidem ferreas falisscorum portas apuit. Pyrrhuz regem:ductoresq; romuleos:curium:rigidumq; fabricium:quanta esse potuit familiaritas deuinxit. Porsenam superbum illum etrurie regnatorem: ab obstinata raptim obsidione distraxit. Hec tantum virorum ꝛ tam multos orientis populos:vnius vidue subiecit arbitrio. Hec ad genua cesaris iulij:adhuc forsan grande aliquid ausuros:gallo

includitur: q̃ longam ⁊ quanti amoris quanteq̃ sollicitudinis atq̃ formidinis plenam epistolã ad te misi. Cuius ⁊ si forte non meminisses. Neq̃ enī illam tanti facio: ut tali memoria digna sit: at saltē elegantissime grauissimeq̃ tue responsionis: oblitus esse non potes. Cum ꝟo iam bis acie decerta tum. iam hellespontiacum equor atq̃ tyrrenū: geminis cladibus nostris infectum. ⁊ iam simillimū ueri esset irarum flammas longo cruoris imbre lentescere. ab hoc nuper italorum maximo: fidelis heu sed iefficax tractator pacis ad te ciuesq̃ tuos missus: quibus nec dux usq̃ consultior: nec gens ulla tranquillior: quāta presens in consilio cui presides: quanta tecum solus in thalamo uerba feci: puto propter vicinitatem adhuc ut ita dixerim in auribus tuis sonet. Ne quicq̃ tamen. Nam ⁊ procerum tuorum: ⁊ quod mirum immodum stupeo: pectus etiam tuum salubribus monitis precibusq̃ iustissimis belli feruor atq̃ armorum frangor obstruxerant. reliquieq̃ ueterum irarum: ⁊ recentis memoria tumorq̃ victorie. Minimum nouum id quidem. Iracundia enim est ut ait Cicero inimica consilio. victoria autem natura insolens ⁊ superba est. Accesserat ab aquilone quedam nouarum rerum aura pertenuis: que licet aduersus id quod intendebant flaret: perfeceritq̃ quod timui. pace sit dictum tua: tantam tamen grauitatem auertere. ac saniora dissipare consilia non debebas. Quousq̃ enim miseri iniugules patrie ⁊ in publicas necem: barbarica circunspiciemus auxilia? Quousq̃ qui nos strangulent precio conducemus? Dicam clara uoce quod sentio. Inter omnes mortalium errores quorum nullus est numerus: nihil insanius: q̃ quod tanta diligentia tantoq̃ dispendio: italici homines italicos cōducimus uastatores. Que tamen o pietas? o implacabilis dolor? Qualis inter amantium ⁊ colentium manus esset: cum tot iam seculis inter uastantium feras manus: multum adhuc cunctis terre regionibus antecellat? Quid in uerbis moror: presertim cum tibi notissima sint que loquor? Sensi ego tunc mestus insidias fortune ⁊ quam doctioribus nihil esse credideram: non modo aliquid esse didici: sed in omni re dominari cum salustio: ⁊ humanarum cum Cicerone rerum dominam: ⁊ omnipotentem atq̃ ineluctabilem coactus cum virgilio confiteri. Iracq̃ multis hinc inde uerbis perditis: q̃ spei plenus ad te ueneram: tam meroris pudorisq̃ pauoris plenus abscessi? Sortem enim publicum lugebam. pudebatq̃ me mei ꝙ tanto impar negocio delectatus: nec tamen ꝑclare legationis vna pars: sed dignatione mittētis: q̃uis idipsum sibi obnoxius excusassem. princeps etiam ad loquendum: ⁊ fortissimis illis atq̃ doctissimis viris antepositus: qui me longe virtutibus anteibant: fructum ꝟo rei optime sed insufficientie mee debitum reportarē. tametsi quod mihi defuerat militariter: facundissimus ille collega: nisi me amor viri fallit: implesset disceptatione nouissima. Sed aperire aures obseratas: ⁊ obstinatos animos mouere: non nostri nescio an ciceronia ni esse eloquij. Magna quippe facundia est uel potius nulla que cogat inuitos. Quod ipē pmetuēs: in ipso quidem sollicite orationis initio: Ciceronia no etiam usus uerbo: esse opus animo non repugnante testatus sum. tam frustra tamen ut reliqua.

Metuebam sane quod nūc video. ne uestra illa dubitatio belli maximi materia: ⁊ immēsi discriminis causa foret. Que si tam tibi ceterisq̃ principibus rerum publicaꝝ q̃ mihi homini penitus ocioso ac solitario displicerent: felix italia: iure suo cunctis nūc ēt prouincijs imperaret: que prope iam serua est. uerum quia magnus amor multus mihi prebet audacie. ⁊ quia dulcis spei reliquias inuitus abijcio: iterum atq̃ iterum retemptabo omnia. teq̃ de tā longinquo ducum prudentissime cōtestabor. si absens forte felicior q̃ presens: calamoq̃ potentior sim q̃ lingua: aut si secunda primā vincat epistola. Nosti equidem vir optime: e cunctis rebus mortalium nouissime spem deponi: nec nisi cum vita extremoq̃ alitu. q̃uis ne tum quoq̃ deponitur. qn potius ad meliora conuertitur. sed de mortalium rebus loquor. Hoc igit modo me refouet. In hac vna publicis malis fessus ⁊ magnis fortune minis exterritus conquiesco. viuere desinaz si sperare desiero. Quid autem speres si me roges? Spero qō cupio sanam mentem: consiliumq̃ maturius: ⁊ si non forsan a ratione at saltem ab experientia profecturum. Nosti expertus quid par: quid bellum secum ferat. vidisti faciem utranq̃ fortune. victi fuistis ⁊ vicistis. q̃uis ut est mens hominū indomita vincendiq̃ precupida: primum forte negaueris. Non cōtendo. ut viceritis semper computa. Que so quid tibi: quid reipublice victorijs accesserit? Minus profecto auri: minus est sanguinis: ⁊ quod pessimum est: plus scelerum ac malorum. Que si victoribus accidūt: quid sperare debent victi. Incipe iam preco: in hanc rem oculos aperire: quos vigilantissimos ac linceos habes in ceteris. Si dā ni q̃ lucri plus: si plus mali q̃ boni: plus flagitij q̃ virtutis: immo equidem si virtutis si boni si lucri nihil in bello est: si contrariorum infinita congeries: desine oro iam tandem. ⁊ tibi etiā cui ex parte troianus est sanguis: ab illo duce dardanio dictus puta. Proijce tela manu: sanguis meus. Nō patiaris ut duce te: uenetorum ac ligurum potentissima signa concurrant. Iam enim ut vides suis in finibus non stat bellus. Nempe contagiosa res est: ⁊ que facile serpat in proximos. atq̃ ita sensim uel longinqua complectitur. multa quoq̃ que primum imunia videbantur: torrentis in modū odiorum atq̃ discriminum alluuione permiscens. Putabas tibi cum ianuensibus rem esse. quod ipsum flebile nimis ac miserum erat. Ecce iam cum tota liguria bellum geris. ⁊ quod inter hec mala nō ultimum posuerim: ab hoc etiaz tali viro tanteq̃ pacis amatore dissentis. cui⁹ nescio an virtus an fortuna mirabilior sit: an animus maior an humanitas. Solet autem excellentibus viris esse familiaritas quedam ⁊ beniuolentie affectus: licet incognitis: conglutinante pares animos natura. Similitudo enīz amicitias parit. cois alit utilitas. Et qui ambo uos iusti: ambo prudentes: ambo magnanimi. que nam causa discordie? Par utilis est ambobus. immo cūctis necessaria: nisi illis qui rapto viuunt: ⁊ exiguum censum multo mercantur sanguine: immane genus hominum: si tamē homines sunt: quibus humani nihil est preter effigiem. Nij sunt qui infami stipendio calamitosam ⁊ miseram vitam trahunt. Jure itaq̃ pacem: ⁊ in pace famem metuunt. bellum amāt. ⁊ lupi uelut ac vultu-

stificata videretur ꝛ pena. Sed hoc iam meum plus extergit infamiam. iam famam ueritatis elucidat. ꝙ ductus ad tribunal non audax sed elinguor: nō iudicor sed extinguor. ꝛ quod est in omni iure molestius: pauper cum fortibus: oppressus cū oppressorib⁹ uenire prohibeor: quod deprecor ad examen. Dicet aliquis forte mihi. Quid tua refert o minime ciuium qualitercunq; archa romane rei publice recalcitrantibus deferatur a bubus. ꝛ uelis presumptuosa tu manu illaꝫ erigere. que non nisi forsan superna dispensatione sic trahitur. ꝛ quod dispensatorie agitur: temere tu repēses? An putas ouis vna totum romanum gregem: plus suo pastore diligere: plus cognoscere: melius cōfouere? Pater quippe non puto. sed romani curam pontificis quenquam ad romanuꝫ ouile tam debito q̄ necessario primo uertatur ꝛ potior: tamen confluentib⁹ iugiter aliorum implicatam tumultibus: ꝛ in illiusmet informatione delusam: posse suspicor eam minus attendē posse: minus inspicere: ꝛ uelut alienis sub oculis palpitantem: minus curare vulnera palliata. Nec temere ad erigendum archam man⁹ exeram arrogantes. qui diutius ruinaꝫ eius certissimam: remedium contemplatus ꝛ causam. executionem iudicij mei primo temptans in curia nō reprobatam fore speraui. sed per summum pontificem uelut probabilem acceptatā. Nec adhuc dexteram meaꝫ uelut propie prudentie nisus: comprobabili cause actualiter attulissem: nisi eiusdem domini nostri vicarij consentire vidissem dexteraꝫ cō munitam. Sed nonnulli reuerendi patres italici libidine cōsanguinitatis euicti: aliud q̄ iunior omnium Daniel de alma Roma: ex ore meo tunc clamante Susannam: testimonium protulerunt. Uerum benedictus iustus dominus iustitias diligēs ꝛ prosequens equitatem: qui ꝛ p̄m vias adinuentionum nostrarum retribuit scrutans renes: exaudiuit eo tempore quo in consistorio protuli uocem eius. Et supra ipsoruꝫ tantummodo inique iudicantium caput ꝛ sanguinem: iudicium retulit iudicatuꝫ. ostenditq; dominus in oculis tunc titubātis ecclesie: q̄ non iurta eorum iudiciuꝫ alma ciuitas sponte meretricata cum fortibus: rectoris consortiuꝫ sprouerat popularis. Et hodie violenta q̄ clamitet: in omnem terram sonus eius: q̄ corda: oribus de oppressis euertent lugubris ꝛ querulis auditur. Porro vnum est: quo amaro corde plus lugeo: nequando sacre pastores ecclesie: illius male consulti populi infectionum ueterum recordati. ꝛ si continuum precipitiuꝫ eius assentiant: ꝛ remedium non ignorent. ꝛ de illorum forsan instabilitate diffisi: eos vna cum ceteris eorum ducibus ut demeritos cadere permittant in foueam ab ipsis hijsdem tenebrarum ducibus preparataꝫ. Sed absit sancta mater ecclesia: que non solum irata non peccat: immo peccatum ꝛ iram conterit irascēdo. ut cecos filios illuminare deficiat. ꝛ claudo porrigere dextram. imo prorsus erigere studeat: ac bases eius ꝛ plantas ut recte ambulet solidare. Naꝫ ubi pijssima mater nostra: gladiuꝫ seueritatis eduxerit: quis ille mundo misericors: opponet clipeuꝫ pietatis? Sed quid mirum si ploro: si ululo: si sedens ꝛ renuo consolari: super interfectis meis ubi q̄ ciuibus mihi reuerendis in patribus: charis ut fratribus: ꝛ ut filijs predilectis. dum si per totidē dispersis pecoribus aggregādis: omnes dies meos in urentibus curis sudoribus ꝛ periculis expēdisseꝫ. ubi in ipso violētat⁹ affectu pro illoꝝ amore mortificor. ꝛ ipsi meq; seipsos suspirant ꝛ ululant tacite pessundatos: nō foret reprehēsibilis qnimo compassibilis omnibus: meus lachrymabilis que ritatus? Et nunc post aggrauatum meum ex calūniatione delictum: utinam post mortificatam vitā interitū durioré: herodiani potentis in mea dudū natiuitate turbati: pro mortificatiōe mei nominis: mortificare desisterent Rachel filios innocentes. Certe si cogitare posset aliquādo summus Dauid: genus nequitie saltem vnum: quo ipsum in deum impijssime: in syon abominantissime: in omnē israel nephādissime sese innocuos reseruasse cognoscerent uel innocuos puduisse: uel saltem non sese inde superextulisse constaret: ipsos quandoq; regnare hierosolymis auctoritate pontificum non turbarer. Nunc autem captiuatam ab eis ciuitatem sanctam euacuatam populo populosam: eorum tributo suppositam gentibus dominantem: eorum contradictionibus desolatam in obprobrium vicinis omnibus constitutam: ab amicissimis suis spretaꝫ: consolatorem carentem: sene principe ꝛ consule derelictam: roboratas manus pessimorum in eaꝫ: factos inimicos eius in capite. quem pietatis vilicū quem charitatis talentiferuꝫ: quem ueritatis agricolam offendero si lamentor? Quinimo calamitosus animus animosus ꝛ calamus: in meroris agonizatione conueniant: ꝛ ubi charte ꝛ atramēta deficiāt: arida pellis mea: ꝛ de calamare mei cerebri lachrymaruꝫ liquor expressuꝫ: in doloris expressione succurrant. An ego sum ille qui inuidie ẓelo corrosus: persecutores meos malos existere malim. ꝛ eos meritos subesse q̄ preesse iustitie: tam in populi q̄ in mei ipsius naufragio concupiscam? Cuꝫ nulli me ꝛ illos recognoscenti sit dubium: non virtutem eorum sed emulam virtuti malitiam causaꝫ fuisse ꝛ esse mei discriminis ꝛ ploratus. Nam cuꝫ diligentibus in populo ueram pacem mihi irā esse non posse uel odium: testantur uox ꝛ affectio populi: afflicta nunc mea vita denunciat: ꝛ ab adolescētijs actitata. Nam quia vidi pacem atq; iustitiaꝫ: omnes innocentes ꝛ rectos sitire dolentes in populis. non cum adulteris ꝛ furibus meā posui portionem. sed illis adheси ꝛ illi mihi pariter adheseruntillas cum illis uolui nec aliquando simulaui. Uerum ꝛ si multi oretenus equitatem ꝛ pacez ibi dem corruisse condoleant: cordetenus tamen easdem non ignorantur inficere medicamine paliato. Sed posito ꝙ vnus existerē ex ambitiosis rome rectoribus: ipsam simulantibus charitatem. dato ꝙ ẓelo meo totidem correspondisset ambitio. Si iustitie ꝛ libertati reparate tyrānides. si paci ꝛ cō cordie reformata malignitaꝫ. Si defensioni piorū locorum: miserabiliumq; personarum impietas. Si honestati ꝛ pudicitie reuocate lubricitas. Si restitutioni publicarum priuatarumq; rerum: raptus auiditas. Si passagiorum ꝛ gabellarum amputationibus onerositas. Si coequationi iudicij inter potentem ꝛ pauperez: pusillanimitas. Si sollicitudini ꝛ diligentie: negligendi tepiditas. Si viarum securitati: rapacitas. Si limitationi ꝛ sub-

legatio summo pontifici per nos missa: mentis nostre protestentur affectum: puritatem in nobis non simulatam astutiam detegentes. propterea q̄ tantos labores senserimus: ut eruptā ē manibus nr̄is pacē recupare possimus: utq̄ cuius graues erumnas sepius deploraſti repellat. quam sensim in se serpere sentiebat florens italia seruitutem. gratificare nō improbare debueras: ⁊ libertatis amator ⁊ predicator eximius: uoto simili laborare nobiscū. nec refellere fructuosa remedia que si bene me minimus facundo iam eloquio suasisti. Scis enim tuo Ciceronе testante nullam mortem seruitute maiorem: nilq̄ detestabilius eē dedecore uel fedius seruitute. ⁊ cum ad decus ⁊ libertatem nati sum⁹: aut tenenda ⁊ tuenda est: aut cum ipsa pariter moriendū. Si ergo bone rei operam exhibemus: primorum nostrorum calamitatibus condolentes. opportunius visum erat: ad execrandam alieni culpam demeriti: ⁊ nostram quam optime nosti innocentiam excusandam: tuam in partem alteram: q̄ ad nos quos pacificos ipse fateris. sumus etenim. epistolam se uertisse. q̄uis hec ⁊ alia scripta tua: ⁊ peculiaris charitas que nobis cum virtutibus tuis est: ⁊ ipsa tui animi prompta sinceritas admixtaq̄ grauitas: cum uenustate sermonis gratissima nobis reddant. Et cum oratio tua in id quod intenditur fuerit ⁊ sit apud nos satis iam efficax. ad illos quorum in nostros labores sic irrepsit cupiditas stilum uerte. ⁊ eorum criminatis errorib⁹: ipsos admonere ne dubites: ut qui se tanti disturbij reos esse cognoscunt. quam christus nobis pacem reliquit in terris prepedire merito uereantur. Ne ipse qui iustus est: ⁊ cuius iudicium semper rectum: eos in ira corripiat ⁊ arguat in furorem. Quod quidem facilime assecuturum te credimus si sit vir ille talis: qualem cum laudibus extulisti. Si enim bonarum mentium est: ibi etiam culpaz agnoscere ubi non est: quanto magis ubi recens ⁊ notoria palam sit? Nos autem licet uarientur plerumq̄ ꝓm uarietates temporum humana consilia idem quod hactenus fuimus nunc sumus. ⁊ eadem mente qua semper ad pacem dispositi. fama ⁊ honore nostre patrie reseruatis. pro qua nos ⁊ vniuersaliter ciues nostri: si ei profuturi fuerimus: nedum argentum ⁊ aurum: sed vitam qua nihil est charius: exponere cūctis piculis prō pti sumus. Uale facundissime vir. ⁊ super prius quesita materia pro recreatione nostra uelis mot⁹ rescribere mentis tue.

Uenet⁹. dat⁹. 13. Junij. 1354.

¶ Epistola domini Francisci petrarche missa ad florentinos. V.

Am satis me virisse arbitror optimi ciues. ⁊ illam sapientis amici uocez audire video. Morere dū letus es. Neq̄ enim es in celum ascensurus. Preclarissime. Quo enim insatiabilis ista cupiditas viuendi: virtute non annorū numero metienda felicitas. ⁊ cuz peruenеris quo tendebas: desinendum est. Audebo quidem apud uos familiarius gloriari. eoq̄ fidentius q̄ quātulacunq̄ uel esse uel fingi potest mea gloria: ingentis glorie uestre perexigua quedam erit accessio. Nunq̄ opes aut potentiaz optaui. ad quas ⁊ si nō forte pertingere: at saltē suspirare permissum erat ab annis teneris parua ducens: que multis maxima videbantur. Id vnde mihi quidē nescio. Sed me uera loqui testis est vita: testis oratio: testis est animus meus. Huc omnes curas: omnes vigilias meas uerti: siquo studio datum esset: ut bonus fierem: aut bonorū beniuolentia non indign⁹. Quorum primum nondum contigisse mihi doleo. Secundum vo uestro munere: q̄z cumulate q̄z supra spem successerit: suauissimus litterarum uestrarum tenor indicat. ex quibus fateor non minus me stuporis percepisse q̄ gaudij. Gaudeo enim: atq̄ ut traianum principez Plutarchus allogtur: ⁊ virtuti uestre gratulor ⁊ fortune mee. Sed supra fidē stupeo: etate hac quam omnis boni tam sterilē putabamus: ⁊ qō miraculū coaceruat: in tot animis tm̄ ppl'aris ut sic dixerim ac publice liberalitatis existere. Ex quo intelligi potest: quanta in dato beneficio sit laus. ut ait Cicero. cum in accepto sit tanta gloria. Quid enim queso preclarius? quid maius uel precari presens poteram uel optare: q̄z qō uos absenti mihi nuper ac tacito viri illustres ⁊ magnifici ꝓtulistis? Cuius vnq̄z patrie: erga bene meritum ciuem tanta liberalitas? tanta dignatio? Excutiatur antiquitas. proferantur historie. Reuocauit ab exilio Ciceronem suum Roma. reuocauit ⁊ Rutilium ⁊ Metellum: sed ab eo exilio quod ipa mandauerat. reuocauit ⁊ Camillum: sed extreme fortune casus admonita. Et sicut horum omnium iniusta relegatio: sic omniū iusta: Camilli vo necessaria ⁊ prope violenta reuocatio. Reuocarunt alcibiadem athene: sed conditione non absimili: ⁊ necessitate publica prope pari. Quo vnq̄z plebiscito: quo ue senatusconsulto: sponte absens ciuis: nullo patrie periculo reuocatus est? Virgilio augustus cesar agrum reddidit. sed quem ipse preripuerat. Cui vnq̄z filio culpa patris ager perditus: publico consilio restitutus est? Inaudita sunt hec pietatis ⁊ liberalitatis indicia. Et cum fere raritatem claritas sequatur: quanto exemplo lamentis uestre beniuolentie fulgor erit? Ad duocor. sed q̄uis or⁹? sed a quibus? q̄z ualidis precibus? q̄z imperiosis blanditijs? quanta spe ager auitus de publico redemptus restituitur? At quonaz sarculo cultus eloquētie? quibus vborum floribus ornatus? quibus laudibus mis frangas? Quanta nostre virtutis messe letissimus? Cui vnq̄z tam fertilis ⁊ tam felix frōduit agellus? Ad deo quippe natiuam soli duritiem uestra vicit industria. ut nec afris ego iam: nec siculis frugibus inuideam. ⁊ campanum liberi cereris q̄z certamē: ex uberrima ac iocūdissima ruris mei statione despiciam: q̄libet regis opulentiam animo supergressus. Ita enim mihi contingat hunc tā tuz reipublice fauorem: qui nunc uestre liberalitatis est proprius: aliquādo ⁊ meriti mei esse. ut ego multo pluris facio uestrum hoc de me tale iudiciuz ⁊ honorificentissimum illud eulogium muneri uestro additum: quē non modo restitutum sed uerius donatum agruz: sed quicquid insuper seritur uel arrā in circuitu. Qō haud difficile me persuasurum reor his qbus ulla rerum mearū fuerit exquersatione notitia. Quid enim mihi prestare potest hec infinita diuitiarum sitis: atq̄ anxia finiuz ⁊ operosa propagatio? Certe quo ulterius metam fixero: longiusq̄z processero. eo magis intelligā q̄z tum restet ⁊ clarius ne quicq̄z laxati ruris angusti as: meq̄z inopem recognoscam. Et o superuacuos

um Seuerinum palatinis a canibus accusatum: id ipsum sibi conquereretur in vinculis accidis-se cum diceret. Sed vti innocentiam meam alicuius sceleris admixtione fuscarent.me sacrilegio conscientiaꝫ polluisse mentiti sunt.O deus. Nam tales coadiutores christi:contra me ptes pro christo suscipiunt:qui interrogati nesciãt quid resonẽt christi.quinimo barrabe fautores effecti:christuꝫ ꝛ christos pro modico crucifigunt. Tales ecclesie filij me ecclesie emuluꝫ diffamant:qui ubi effrenatius raperent impuniti:cuncta subueterẽt ꝛ sitirẽt ecclesiam perpetim viduatam. Tales cõscientiati catholica mihi pro ecclesia detrahunt:qui cum eorum dominis quos adorant:ad capiendum summum pontificem:ad diripiendus uasa templi:ubi tempus ꝛ locus cum uoto concurrerent: tanq̃ ad predas hostium iterum cursitarent. Qui in derisione ꝛ obprobrio subsanantes dicunt. uanum fuit consilium eius.ut hos dies in populis meditaretur antiquos. Eadem est terra que fuerat. sed alij sunt messores.uerum ex quo sic ad uotum eorum vigilat ꝛ dormit altissimus: quem vigilare super miseriam inopum ꝛ gemitum pauperum ꝛ populorum aliquando confidebam.utinam agrum colere putare vites ꝛ arbores:cum meis retro parẽtibus:nequaq̃ reipublice studia quesiuissem. Nã nunc non utiq̃ tyrannorum audaciã ꝛ populoruꝫ metum:quem vicissitudine econuersa mutaueram corruens duplicassem. Non in me linguas aspidũ inuidorum ꝛ dentes acuerem. Non signanter signum sagitte pontificalis existerem. Non maledictionis eius funestus me gladius penetrasset. Nõ tedioſam preceteris vitam elugerem. Non perpetuum mihi ꝛ meis iugulum fabricassem. Porro si iuxta opinionem multorum:ne post expeditioneꝫ meaꝫ vires pristinas ꝛ suspectas paruitas mea forte resumeret.sedes apostolica suspicãs:obserat mihi ianuas ut dicitur pietatiſ. q̃q̃ non mediocriter hec consona ꝛ concepta in populorum patribus: eadem ꝛ in tyrãnis sit admiranda suspitio:ut principes holophernis ꝛ sacerdotes israel vnũ reprobent iudiceꝫ. Jesus ꝛ iudeus vnam in templo lapident circumuentaꝫ.christus ꝛ phariseus vnam in conuiuio abijciant penitẽteꝫ. Certe si infectus ego ab urbis tyrannulis perditoruꝫ more conciuium: ad alme urbis precipitium concurrissem: tandem despectus ꝛ derelictꝰ in via ab amalechitis sequar eoꝝ egyptius:tanto clementiꝰ a misericordie patre Dauid recipiendus erat in tempore etiã ꝛ fruẽduſ Nam ꝛ per eum ipsos amalechitas super vniuerse italie tunc faciem:de populorum sanguine conuiuantes:cuꝫ uoluisset circumuenire: iam poterat ꝛ debere. Necnon utranq̃ sponsam eius sacerdotalem ꝛ regiam:cum afflictis filijs suis italicis filiabus ꝛ predis facilius liberare captiuas. Tamẽ ut illa ꝛ quelibet de me ambitioſi dominatus sit ablata suspitio:que uere deprehendi nõ potest:qui nudus ꝛ per se nolenter intrauit: nudior ꝛ violentior tunc exiuit:ad cautelam tamen titubantiũ ampliorem. ꝛ decetero ne iter seculares laicus merore pallidus ꝛ rubore appaream preconfusus: ad portum hierosolymitane militie quomodo ab initio ruine despectus habitare delegeram respirandum:in habitu ꝛ regula postulaui ꝛ postulo:oraui ꝛ supplico me remitti. nexu matrimonialis copule non obstante. Cum ꝛ parua consors mea idem de se uelit. ꝛ claustrali religione se supplicet honestari. Nunquid pater tanta me occupat ceruicosa cordis amentia:ut uelim putemq̃ posse in contradictione tam iustorum principum apostolici videlicet ꝛ augusti:q̃ tyrannorum omnium: populos defensare nudissimus.quod quidẽ sine lachrymis nequeo dicere:cum consorte filiabus ꝛ filijs:nepotibus puerulis ꝛ germana: de elemosynis pauperum viuimus delitentes? An credã saturare plus alios:cui ad respirationem propriam ꝛ meorum: nullus italie locus insidijs uacuus: nullus quietus erit perpetim ꝛ securus? Qui certe ante assumptam populorum causam: ꝛ presertim ubi assentationibus ꝛ blanditijs uenerari homines uoluisseꝫ: tutus ꝛ alacer inter conciues viuere poteram:potentibus ꝛ plebeis amabilis affabilis ꝛ opimus. Sed in hoc vno potentissime iratum huic populo deum fore cognouerim. q̃ ꝛ ipsam sub impijs iremedianter sinit ire precipitem: ꝛ singularibus quotidie flagellis excruciat: qui pro illius remedio singulariter laborauit. Ceruꝫ ubi possibile mihi foret:viribus reuolare resumptis.quis stolidissimus omnium:ruinas langores ꝛ tedia a sapientioribus euitata cõciuibus:expertus iterum uolẽter assumeret:que assumpsisse iam memorat condolenter? Dudum ꝛ ille prudens Salustius:de se expertus admoneat. Omnis cura reipublice mini me mihi hac tempestate cupienda.quoniam virtuti honor non datur: Frustra autem niti: ꝛ nihil aliud q̃ sese fatigando odium querere: extreme dementie est. Non enim dico hoc: ut flagella hec me a populi charitate dissoluerint. Nam tunc redemptos odiuero: cum precioſum pro eis precium odiuero redemptoris. Sed titubo ne omnino frustra sit charitas:que vicario christi videtur impietas. ꝛ quantumlibet bonum opus dignum sit gratia quod ab illo pertinacia iudicatur. Nũquid credaꝫ expertus iam caducis fortune muneribus cum timore retentis ꝛ perditis cum dolore? Preparet illa blanda conuiuium.instruat cantilenas. polliciatur coronas frondifluas: ꝛ arentia quideꝫ folia ex ligno quod plãtatur in arido.quoniam nũ q̃ ulterius mensam eius intrauero:ut dum saturatus consedero:paulopost decidam calcitratus. Placet cum pauperibus cellulas habitare quietas.placet fabas rodere rusticanas: q̃ curis rodi perpetuo rusticis ꝛ urbanis. Et licet ante depositionem tyrannorum de vniuersa italia: per viam triplicem:theoricam practicam planam sanam humanam regiam ꝛ directam:nemini per me apertam:faciliter videam ab ecclesia posse perfici grauibus armigeris sine turbis: tamen recordator seu executoris instructor potius q̃ executor ꝛ prosperans effici maluissem. Sed quid amplius ꝯelo miserorum elangor? quid feruore insanior populorum:ubi ab infelice despecto suspectoq̃ pro salute populi:sibi nullorum testimonio credenda uerba inaniter proferuntur? idcirco illis omissis reuerende paternitati uestre pro infelice me supplico in lachrymis genuflexo.quatenuſ de humanitatis mi-

regulos inclinauit. Nec magnum pompeium ad
posſidonij fores. Nec Alexandrum macedonez ad
Diogenis dolium direxit. Nec Tito imperatori:
humani generis assensu:glorioſiſſimum cognomẽ
tribuit. dilatoq; germanicũ in personam:licet ĩme
rentis filij restituit principatũ. ¶ Atq; ut aliqd de
hebreorum historijs attingaz. hinc quoq; miratrix
illa Salomonis regina:de tam longinquo hiero-
ſolymã uenit visura quod audierat. Et legatio ma
chabei maria transiuit:amicitiam expetens roma
norum. Innumerabilia huius generis exempla se
ingerunt. Sed ut iam longiuſculam epistolam bre
ui fine concludam. quid hic miri est. si virtus tua:
z fama virtutis comes indiuidua:multorum:atq;
in primis latoris presentiũ fidei credita:me in ami
citiam tuam dulcedine captum trahit? Presertim
cum nihil impediat. non etas:non patria:non im-
paritas studiorum. Confabulari tecum hactenus
iocundum animo meo fuit. hinc iam mihi manum
solite occupationes injiciunt. Tu ꝙ uale. z quoti
ens amicos tuos numerabis:caue queso ne mecũ
sileas nomen. Pataui. vj. idus Januarij:sub intẽ-
peste noctis silentio.

Ille tuus incognitus prematu
rus frondibus laureatus.

¶ Oratio Nicolai laurentij olim Rome tribuni ad dominum Guidonem Bolomeñ. tituli sancte Cecilie presbyterꝫ cardinalem apostolice sedis in partibus italie legatum. VIII.

Euerende mi pater z domine. Et si placi-
r dum mare ex tumido serenum si celum ex
nubilo hilari aspectu resumitur. Si in si-
gnum principalis clementie regem apium natura
priuauit aculeo. Si feritatem suam in sibi prostra
tos leo deponit ut scribitur. quid mirum si huma-
nas presertim principantium mentes: diuinitatis
quippe participes querimus z reppimus in tem-
pore deposita seueritate clementes? Cum z ipse
formator earum humane iniustitie sponte subirit
aculeos:ut diuinos z iustos humanitas enitaret.
Cum quibus si quandoq; eam pro demeritis per
cutit:nõ utiq; ambitiosa uelut ultione mortificat:
sed castigans viuificat: vulnerat z medetur. Qui
z si scelera insuper detestanda quantumlibet pre-
deliberata ultra septuagesies septies remitti preci
piat penitenti:quanto ergo facilius semel commis-
sa z reuocata q̃totius illa debet. Quanto deniq;
leuius delicta nostra:que non ab ortu nata propo-
siti: sed virtuose actionis in semita a subterraneo
mirmicaleone prerupta:ubi iacturam precipitatio
nis inflixerint: ipse condolens z ipse mundificat
compassiuus. Sane toti iam constat mundo no-
torium:qualiter derelicta diu ciuitas:presertim a
tempore quo insidiantis ursi:z tortuosi colubri ra
bie uenena nutriuerint: pro minime circũligatis:
minusq; sanatis nunq; oleo fotis suis prohdolor
sine intermissione vulneribus. que pro falso nomi-
ne ciues romanos ignobilesq; virtute tyrannulos
latrocinantes diutius z ubilibet sunt illata. z qua
liter ab infectione lepre sue extra serens: z in seip
sa q̃ incurata marcescens: in odium suiipsius in-
ficiens: z infecta ceciderit. z cũctarum prohdolor
forsitan nationum:nec latet p̃sentes nec uerisimi-
liter latebit in posteros: qualiter iustus iudex sub
vnico ciuium minimo:salutem propriam publice
postponente: solo reipublice liberande proposito
loricatum:montes illos in ualles:aspera eorum in
plana:lucos in agros: aquas intollerabiles in ri-
uos transibiles transformarit. Que quidem dum
hominis paucitate:ineptitudine ciuium:prauitate
potentum:breuitate temporis:sine sanguinea ple-
bis gutta:faciliter acta pẽsantur:nemo nisi calum-
niator inuidus:aliũde pgressa dictauerit q̃ a deo
Sed dum ex confidentia pij operis: uelut diuino
fretus auxilio:inter humana nil suspicans tam sup
pliciter q̃ confidenter incederem sarcinatus:sub-
terranei hostis laqueos z fossas sub arena cauer-
nulas non aduertens:corrui fateor tam proprij la
psu pedis:q̃ aliene manus uersatus impulsu: pa-
trocinali consilio z auxilio destitutus. Q; si nul-
lus alius dolor:nulla alia punitio transfixisset:nisi
ꝙ post diuturnos incredibilesq; labores mentis z
corporis persone pericula z meorum:ad effectum
sitite diutius z esurite iustitie:ad brauium lauda-
ti iaz opis fere perductus:tam damnose tam lugu
bre:vna cum populo sum frustratus:compassionẽ
q̃ maximam apud rectos z pios:mea quippe iu-
uentus z paruitas indefensa utriusq; fortune non
practica:iustorum iudicio merebatur. Quid nam
difficilius: q̃ populorum infirmitates agnoscere
inueteratas medullitus z mederi? In egritudine
quidem corporum herbe z lapides plerunq; sub-
ueniunt. sed egrotãtibus dare animis nequaq̃ di
luuia conferunt:angelica munera: z diabolica fu-
nera in eorum raro sanitate cõueniunt:fames z pe
stilentie non sufficiunt terrores z gladij non pficiunt: z diuine ac humane leges deficiunt z prophe
te. Uerum si videbatur super dolorem vulnerum
vulnerari medici prohdolor adhibendum. utinaz
cum salubri populi desolati respectu: cum mode-
rationis ipso libramine:talis z tanta fuisset mi pa-
ter afflictio:ut pia ipsa iustitia clemensq; correctio
peccatũ cohercuisset in pena. z non me absorbuis-
set nocentem vna cum populo sine culpa. Poterat
enim siqua tumefactio nouitio apparebat in vulne
re:que a seipsa ut patuit vnctionibus resilebat:ubi
lenimenta preuisset imposita:taliter in hora succi
di. ut intactis populi neruis:cui compatiendus po
tius erat:mortificate iaz plebis sanitas saluaretur.
z pecus quod videbatur paste cibus morbidum:
taliter disgregare quisset: ut illo sublato de medio
inter eorumdem luporum fauces:quorum rabies
uerisimiliter multiplicata presumitur: erepti non
caderent. Iterum greges dei. eo maxime ꝙ meo
testante regimine poterat alma ciuitas per roma
nos ciues e plebe deletos:sanius q̃ per Nicolaũ
Laurentij debiliorem ceteris:cuz solo ecclesie spi
ritu reformari. Non est equidem uerisimile ꝙ ap
tioribus dignioribusq; me: ea ciuitas non abun-
det in ciuibus. q̃q̃ informato populari regimine
z confortata ab ecclesia causa potentum:iacere vi
deantur exterriti:ac destituti cum cordis viribus
eneruatis. Quis nam susurrare iam posset aliam
q̃ maternam in populum ecclesiam respexisse ro-
manam. ubi impio rectore summoto:expedientem
z pium populo subrogasset. utinam per continua-
tionem huiusmodi meliorez mea foret in orbe cre
dita ex opinione peruersitas. Nũc ex hoc mea iu-

quod passi sumus ꝛ patimur:hijs uerbis clara uo
ce deꝓmere iam festinat. O pura dilectione mi
fili quem viuens semꝑ ꝛ moriens gessi in viscerib⁹
charitatis. Nungd uera loqui rogatus te puduit?
Nescis ꝙ ueritas est de celo. ꝛ ꝙ ꝓ ueritate pas
si sūt mlti martyres sancti diuersa gña tormētoꝝ?
Nescis ꝙ ueritatem occultans ꝛ mendacia ꝓfe
rens pariter sunt peccantes. ꝛ ꝙ utilius permitti
tur nasci scandalum q̄ ueritas relinquatur? Equi
dem mihi ꝓsertim tuis moribus sic familiariter
cognito:ueruꝫ secreti tui minime celare debueras
Amicus enim ut ex equo te alloquar imo amicissi
mus tibi fui. Et siquem amicum existimas:cui nō
tantūdem credas quātum tibi:uehementissime er
ras:nec vim uere amicitie plene nosti. Hec est ami
citie uera lex:ut sit in duobus pectoribus vna mēs
Putas ne ignota sint nobis astra tenentibus que
cūq uos inferi nedum agitis:sed etiaꝫ cogitatis?
Scio quod dolentissime refero q̄ tempestiuum ꝛ
calamitosum sibi ꝛ patrie primum successorem ha
buerim. scio etiam ꝛ secundum. Scio quot aduer
si casus me obeunte urbē nostrā exceperint. Scio
quātis demum iactatam fluctibus ꝛ adeo ualida
tempestate quassataꝫ:ut nisi portus peteretur:ꝓ
pe submersioni iam foret:ad pacis amenitatem:te
uelut ministro in partem eius laboris assumpto:
christus ipse perduxerit. Et si fidei nostre credis.
credentem quippe non ambigo:quem christianissi
mum esse noui. apud superos vitam agentibus ex
actibus uestris aperta sunt omnia: nec minimum
quicq̄ occultum. Igitur ex hijs ꝛ alijs que cir
ca uestram rempublicam uersata sunt hactenus ꝛ
uersantur. mihi sicut ꝛ semper suis commodis assi
due vigilāti:multa dicēda forent. sed infinita sunt
numero:que possent decentius cōsiderari q̄ dici.
ꝛ occupatos adeo sensus ut video: ꝛ nubilam mē
tem geris:ut in eis explicādis distinctius attentio
ri opus sit animo ꝛ spatio longiori. Ad vulnerum
quidem tuorum fomēta ꝓgrediar. in quibus est
meticulosa dilatio. Mlta magnaq̄ sunt. sed ex eis
non plus q̄ vnum mortiferum:quo diligenter cu
rato. Facilis est enim si parūper acquieueris cura
eius:senties profecto te fortius infirmitate animi
q̄ alterius iniuria laborare. Quod me tibi mors
immatura subtraxerit. Hunc qui te transfixit gla
dium esse noui. hanc illam fuisse sagittam que tibi
cor transuerberauit ꝛ animam. Facit hoc pietas
tua. facit tui erga me amoris ardentissima facula
faciunt non minus inexorabiles ꝛ graues erumne
quibus premi consideras fratres tuos. Ita eos te
nera dilatione prosequeris. sic amaſ:sic diligis:sic
uersa vice te colunt. ut merito nō minus suis q̄ tu
is leteris ꝛ doleas prosperis ꝛ aduersis. Justos nā
q̄ clamores ꝛ querulos eiulatus eorum frequen
ter intelligo:ꝙ uenerabile illud ꝛ pene sacrum col
legium:hactenus quidem ꝛ nuper meis tm̄ tempo
ribus uelut de patria benemeritum:in sūma chari
tate ꝛ honore iam habituꝫ:nunc ignominiosa vul
go fabula factum sit. Pudet talia de talibus viris
audire. Futurum tamen scio:ut sicut qui falso pre
dicantur:necesse est ut suis laudib⁹ erubescant. sic
qui falso criminantur necesse est suis criminationi
bus enitescāt. Affirmabo plane quod sentio. ꝛ pro
fiteri non desinam quod longa experientia doctus
sum. Eorum qui tibi assistunt pars maior ꝛ sanior
fide: ꝛ sufficientia ꝛ moꝝ honestate:in omne euuꝫ
laudanda transisset. Patent fructus eorum ꝛ ope
ra ipsa ueritas eminens ex se lucet. ideo longis ar
gumentis probare non molior. quod manifestum
ꝛ notorium palam sit. De reliquis vo quid sentiā:
non quidem eiusdez matris sunt filij:nec in via do
mini pariter ambulantes: audire forte desideras
Est mihi de quibusdaꝫ spes aliqua. de reliquis vo
nulla. Indurata ꝛ prorsus inueterata sunt vitia. ꝛ
nisi cuꝫ vita pariter euellenda. Sunt qui de se me
liora promittant. nondū sani sed ad sanitatem aspi
rant. facile nisi in medio cursu deficiant assecuturi
quod cupiunt. Nā labor improbus cuncta vincit.
ꝛ ut tuus ille Anneus Seneca cordubeñ. testatur.
Uelle fieri bonum pars maxima est bonitatis. cu
iusq̄ etiam rei principium:partem potentissimam
esse nosti. Bonis igitur consulo. patientie terga pa
rent. insistant virtutibus. inceptis fideliter perseue
rent. nec odio nocentum innocentiam suam pdāt.
Calumniari quidē possunt. criminari non possunt.
Callum faciant. maledicta queq̄ nō sibi sed alijs:
exemplo disertissimi Socratis dicta putēt. Ita uē
turuꝫ est Uirgilianum illud. ut det deus hijs quo
q̄ finez. Reliquos autem admoneo. ut dimissis er
roribus in recta resipiant. Secus extirpentur de
medio. Modicum enim fel totum mel amaricat.
vnica menda totam faciem deformat. parum fer
menti totam massam corrumpit. Ideo putrida mē
bra ne totum pereat solent a corpore resecari. Ne
phandū quippe foret utile per inutile vitiari. Sed
ut video:nimia iam expectatione torqueris. ꝛ ad
hauriendum salutare poculum:quo dolori tuo fo
menta propinem intritam ꝛ sollicitam curam ge
ris. Accipe quod nedum leuiat:sed mundet ex to
to. Amicum premisisti non perdidisti. Ex hijs qui
amantur:licet eos casus abstulerit:manet cum io
cunditate memoria. Non tm̄ futura sed preterita
quandoq̄ delectant. hec expectatione:illa quidez
memoria. Superuacuum etiam est dolere. ubi do
lendo ne quicq̄ proficias. Deinde iniquuꝫ est que
ri de eo quod vni accidit ꝛ omnibus restat. Demū
desiderij stulta questio est:ubi inter amissum ꝛ do
lentem minimum interest. Respice celeritatem ra
pidissimi temporis. cogita breuitatem huius spa
tij:ꝑ qđ usitatissime curramus. Obserua comitatū
hunc generis humani:eodem tendentium. distin
ctum minimis interuallis. etiam ubi magna viden
tur. Quem putas perijsse:premissuꝫ esse videbis.
Quid autem dementius: q̄ cum idē iter tibi eme
tiendum sit:eum flere qui tibi dilectus ad gloriam
anteceſſit? Non sum ablatus tibi ut extimas:o fi
de pectoris mei comes. Non tibi subtractus sum.
non malis artibus circūuentus. Translatus sum
in meliorem regionem. euectus ubi labores diuti
nos in quietem perpetuaꝫ commutaui. de terreno
celestis agricola. de seruo liber ꝛ dominus. de sor
dido ꝛ humano corpusculo angelus factus sum.
Ibi redemptoris nostri gloriosam effigiem: glo
riosus aspiciens:sanctorum sociatus agminibus:
in hymnis ꝛ cantib⁹ hilarē vitā ago. Quas igit la
chrymas festinus exterge. gemit⁹ cōprime. ꝛ lamē
tis oib⁹ ammō finez ipone. ne forte certiorat⁹ hijs:
tante felicitati mee inuidere potius q̄ gratulari vi
dearis. Confabulari tecum ꝛ singulare desideriū
ꝛ uoluptas maxima mihi fuit. sed ad decantan-

iectioni tribunat⁹ officij per sindicatores mihiipsi sponte prepositos:superstitiosa cupiditas.Si obedientie in persistendo pertinacitas.Si populi utilitati damnositas.Si accusationi mee:accusantium equitas . Si conditioni vnici pauperis : emulorum equalitas.Si fame mee : infamie paritas: ponderate in libra iustitie:sub uero me conuictum iudicio conlibrassent.tandem ipsa depositio cūctis priuata muneribus:omnibus referta periculis:cū acquisitata potentum inimicitia inde futura perpetuo:compensata:sine alterius persecutionis aculeis:ad penam ⁊ penitentiam suffecissent. Nunc autem uelut de nulla harum virtutum utilis:de nulla probabilis:de omnibus contrarijs factus reus superadditis sacrilegij:scismatis hereseqꝫ commaculis:ad grauamen supplicij perperaz adinuentis: non aliter q̄ conuictus executionem sententie cuz meis omnibus.utinam per mortis vnius ⁊ non cētesime:ab ecclesia dei ⁊ synagoga potentum pariter sum occisus. Nam exilio ab urbe perpetuo in mortis condemnatione turpissime:fuga : terroribus:mendicitate:nuditate:fame:maledictionis infamia:securitatis ⁊ pacis desperatione perpetua: ⁊ vinculis superiunctis:continuis sum ibidem passionibus cruciatus.Quid in peccātem ꝓposito in conuictū iudicio:in ipenitentē ex vitio?imptinaciter etiā de erroribꝰ gl'iantē:pene infligi poterit grauioris? Et adhuc de die in diem.qnimmo in eternū mihi irascitur dominus:ac si humanum figmentum non ⁊ ipse cognoscceret.ac si in me omnem malitiam: ⁊ nullam in filijs hominum ⁊ in ecclesie angulis repperisset aliquando pzauitatem. Nam superfundit picem flammis ⁊ sulphurem:clemens pater:cum mei memoratur intonat super filium:ex solo feruore nouitium transgressorem.quem mini me quidem videt astutum:nimium credulum simplicem ⁊ fidelem.semel ex iuuentutis ignorantia lapsum. ⁊ ad misericordie uocem septuagiessepties reuolutum.Deu.nam omnes accusationes meas:non aliter q̄ commissa connumerat . ⁊ pro tot bene actis ab ipso eodem commendatis operibus saltem refrigerij guttulam:nec ex retributione iustitie:nec ex rore paterne misericordie recompensat.Cum apostolica clementia ad superexaltandā misericordiam in iudicio:etiaz si causa punitionis exuberet:ex exaltato in cruce spectaculo se sentiat doctrinatam.Testor reuerende pater altissimum. q̄ siqua pro populi defensione suz passus ⁊ patior: pati antea credidissem in manibus quondam domini Stephani de columna.Qui cōscientia reformatus in vita : cām populi per me iuste defensam contestatus in publico. ⁊ filiorum furias reprobās mortuorum:per pacis osculum socero meo patenter exhibitum:omnem meam familiam meqꝫ si aforem securauit.uel quondam domini cardinalis de columna:de legitima mei causa coraz deo ⁊ hominibus comprobanda confisus: ⁊ non desperans de misericordia:me brachijs obtulissez. Ac ubi rationi appetituz subijcere noluissent.fuissent saltim de vnico mortis genere tot mearum mortium conclusorio satiati.cum sub illorum potentia ⁊ pretextu : causam meam compositam aduersus me : de fidei suspitione:de ecclesie:de imperij abrogatione uel derogatione:fore falsissimam : in conspectu dei ⁊ hominum sit apertum.Sed euenit pater interdum.ut vnde homo placere plus studeat : aut per imprudentiam peccet ignorans:aut non introspectis eius ab extra visceribus : displiceat vnde prodest. Nam si de inuasione imperij madefactaz se conscictia cognouisset:nō utiqꝫ manus intrassez Cesaris improuisus . Sed innocentiam proprio cordi insertam:sicut ⁊ mihi sic extimaui ceteris fore notam. Sane quis poterit pro uero malignitatem in honore contra ecclesiam suspicari:qui autem assumptionem eius piam uoluntatem ecclesie rapuit.in assumptione fiducia:cōfidentia in administratione:obedictia in depositione:paupertaꝫ in peregrinatione : simplicitas in captiuatione adeo reperitur puerilis ? Deu mihi:nam plerūqꝫ mortales:proprios honores ⁊ cōmoda:doctrina ⁊ artibus mercantur in foro . Ego autem hoc emulo charitatis in tempore:quo omnis cura fida reipublice a multis extimatur insania:incommoduz nāciscor ⁊ dedecus:q̄ a vulgari exercitatione me subtrahens:non artem didicerim aliam q̄ pro plebe. Hanc quippe animo recensebam.Hanc diuino ⁊ humano putabam prevalere iudicio.hanc veteri ⁊ nouo tabulario summam fore.Hanc deniqꝫ christiana ⁊ gentili concordia legeram:sicut onerosam fore pre ceteris:sic ⁊ pre ceteris speciosam . Hanc igitur adamaui pauperculus : exquisiui potissimum ⁊ elegi:vite longitudine : diuitijs ⁊ delitijs paruipensis.Quid nam mirum si is qui christum didicerit:se ⁊ sua pro plebe ponere gliuerit.cum ⁊ ipsa cruda gentilitas:nullo radio decocta paracliti:idipsum in republica senserit charitatis? Mirari quandoqꝫ libeat platonicum illud . Decet rectores ut quicquid agunt ad commune commodum referant obliti commodorum suorum . Insuper proprias erogare substantias in communi . ac si vidissent apostolos:instruit Ptholomeus. Nō apocalipsim audiuerant:cum virginitatis ⁊ iustitie in republica intemerate custodes:precipuo celi loco gaudere:Scipio bellicosus ⁊ Licero:⁊ ipse commentator eorum Macrobius : nescio quo spiritu protulissent. Nam ⁊ ipsam iustitiam:utpote intemeratam ab eis virginem appellatam:sūmus poeta noster Maro testatur cum diceret. Jam redit ⁊ virgo redeunt saturnia regna. q̄q̄ hoc carmen nō nulli magistrones erronei:apostolicas prophetias deserētes:pro virgine matre dei a Hieronymo in prohemio super genesi redarguti:dixerunt fore dictum. Nonne ⁊ charitatiua reipublice est illa Ciceronis ab Augustino replicata monitio. q̄ si ex naufragio duo in tabula vna natantes laborauerint inter vndas:ei qui utilior est reipublice : alter minus utilis sponte cedat? Sed quid philosophātium argumentis inuoluor:cum omnia sacre pagine uolumina:exemplaria patrum ⁊ decreta sanctorum:superdilecte mee pulchritudine citharizent? Potissime illa taceo:q̄ canes mei me idolatrum me clamitant fore sacrilegum.q̄ gentilium fuerim studia prosecutus . Sed impudici forte rubescerent : si omnium doctorum ecclesie linguas laureatorum lectione diserta : sicut Angeloti ⁊ Tristani fabulas lactitassent. Et ego quandoqꝫ tedio sa forsitan pro infamatione mouerer . nisi dilectissimum mihi almum illum patricium Boeti-

meos titulos te conferres. Nec mihi satis liquet: nunquid permulcendis moribus an propulsandis erroribus institisti? Nijs eteniz haud iniuria mihi meminisse video: adolescētulos urgeri solē quos olim uel illusione corripimus: uel in meliores animare callida persuasione molimur. Moliris equidem fateor: nec de te qui tantus qui talis es: nisi sanctum nisi honestum credere minus fas fuerit q̄ dubitare nefas. Moliris namq; uelut interpretor: torpenti animo calcar addere: pauores excutere: z qui tibi ad probitatem affici credor: in hac te perficiar suadēte. Supprime queso mi domine reuerende: ac nimium elata uela substringe. Nam quid agis. nisi ut preconij ludibrio mendacis erubescam? quem tanta vi facundie floridum integra discretione conspicuum: animi loricam potentem. z si seculi fluctibus z si fortune ictibus actū: uacasse discipline pre nimio stupore miraris? Miraris enim nec admirari desinis: quem nostris temporibus nihil attonitum: minime cupidum: bifrontis fati ludis: non sine socij fauore numinis: inconcussa mente spectantem: oratione blanda non minus q̄ uera describis. Erubesco deniq; emutesco penit⁹: quando qō mens egra cogitare: nedum manus trepida stilo dare vir audet. me tibi ducez eligis: speculum exigis. sed ut iam arbitror hic tibi mos est: ut quos virtuti faciles reris: hunc laudibus accendere: hunc pro animorū exigentia soleas argutijs deterrere. Porro ut ex multis que tot z tanta profaris ad paucissima respondeaz. Js non sum. is nō sum: iuratus exclamem: quem tantis plausibus extollere. deperditi temporis querimonia complorare: quem falleratis orationibus allicere: quem tanto debeas molimine flagitare: quin ut pretereā q̄ta sit qua sic afficeris ingeniorum dulcedo similium. si pectusculi mei latebras inanes percurreris: fortasse quem latentem sub modio non horrebas: nō autem tibi in medio cognitum q̄ minus chartā intellexisse dolebis. Nouissime ne tuis prosum: qui tanta me contēplatione dignaris videar auspicijs dissentire: non ut tecum quem mihi singularem dominum preelegi: cui meos animi motus: z cuncta nota subegi: fulgentibus ne dicam paribus armis accingar: sed ut nascentis amoris nostri radix mutuo compluta pignore coalescat. solutis inuigilare sermonibus: non intrepido tamen polire labori. nequaq̄ ignarus illuc me rapi: ubi tua nostrorum cicropidarum simillima turba palestris concertat ingenij: floresçit Liuius z facūdia Ciceronis. ubi tua te uenerabilis caterua miratur: labori suo columē: z pedibus dulce iubar. Succedo itaq; domine mi: ac genibus tuis suppler z deuotus aduolnor: ut siue mitior qualem te tua commendat humanitas: siue qualem te ad ultimuz policeris: acrior imperitare malueris: mihi liceat tua iussa capescere: dictata sacescere: ac eo medulli⁹ aspirare: qō z quacunq; me uocabunt tui socratici pectoris rudimenta. Venet. xxj. Nouembris.

Per tuum item tuum sigd
est Modium parmen.

¶ Alia epistola eiusdem domini Benintendi ad eundem Modium. XII.

Em non nouam neq; inopinatam aggrediar: vulgatam potius z clara uoce promissam si tanto illi preconio: quod de te prides altera mea profitebatur epistola: quicq̄ ista detraxerit. Que si forsan: quod minime reor: aliqua sui parte tibi molesta peruenerit: tantilum saltē reportatura sit fructus: ut quem te illa tantuz extulerat: presens nunc expertura sit virum. Sunt mihi que fortibus in te lacertis traiciam acutissima iacula. sunt ualidissima tela quibus te transuerberare iaz properem. Sunt sagitte mortifere quas in te mittere totis viribus non formidem. Quid autem ad uersum hoc negocij tibi sit ipse delibera. Nō te tutabitur scutus uel galea: non lorica uel torax: non quoduis alterius generis munimentum. quantūcunq; exquisito artificio sint contexta. Armis crede mihi alijs q̄ ferreis opus est. Miser es modi. z miserior multo q̄ putas. cum seruus sis: z iam non seruus esse non possis. Astrinxisti fidem tuam astrinxisti pariter libertatem. z utinam illi domino cui seruire summa est iocūditas z libertas. Sz quod pace tua dixerim ab eo cui seruieris: seruias seruituruſq; sis: quid sperare potueris non agnosco. Spasti forte diuitias ab eo qui in diuitijs pauper est? Speraſti honores ab eo in quem honoris occasio letiferum vulnus inflixit? Speraſti libertatem ab eo qui semper animo inquietus: in summa libertate: seruorum noscitur esse seruus? Quanto tibi consultius actum erat: si tecum ipse virisses. si te dignum fecisses deo. Nemo autez alius est deo dignus: q̄ qui hos uanos honores opesq; contemsit. quorum tamen possessionem non interdicit ex toto: sed efficere vult: ut intrepide possideantur a nobis. Id vō minime consequi possumus: nisi nos etiam sine ipsis beate victuros esse putemus. Nunquid satius erat tibi hijs qui quotidie noui casus emergunt ceruicem subducere: z p̄m naturā vixisse: que paucis ut nosti minimisq; contenta est. panem z aquam ipsa desiderat. nemo ad hec pauper est. intra hec si tua desideria conclusisses. cum ipso ioue de felicitate contenderes. Sed ut video implicauit te potius error communis glorie videlicet appetitus qui summum calcar etiam virtuosissimis esse solet. quasi pulchrum duceres: z ad magnum tibi decus ascriberes: apud illustrem virum fame precium meruisse. Falleris: licet aliquali venia dign⁹ sis. Nonne meministi q̄ uera animi magnitudo: honestū illud quod natura sequitur in factis positum non in gloria iudicat. z mauult eē p̄n cipem q̄ videri? Nam qui ex errore imperite multitudinis pendet: hic in magnis viris habēdus nō est. facillime enim ad res iniustas impellit. Nō est philosophia populare artificium: nec ostentationi paratum. nulla extrinsecus instrumenta iā querit: domi colitur: ex se totuz est. Nulla ergo excusatio est peccati: ubi reprobata causa peccaueris. Sic itaq; si seruitutez ambitionemq; tuam ex corde recenseas: senties profecto hec duo laudem tuā acutissime transfodisse. Respondebis ut opinor hec eadem imputaturus z mihi. Fateor non suz liber non ab huiusmodi labe totalr absolutus. Libens tamen seruio iusto z christianissimo principi: non domino uel tyranno: qui vite necisq; in me habeat potestatē. Seruio reipublice mee: que mihi meipso charior semper fuit. Seruio patrie mee: que filijs parentibus z amicis: z demum priuate utilitati preferenda est. banc mihi non seruitutem sed summam arbitror libertatem. non tam honoris:

sericordia recordati: que ad peccandum est prona: si corruit miserante domino releuatur. superexaltatum iamdudum & humiliatum iam nimis claritatis uestre dignitatis intuitum. & gladium illum bicipitem: quem pro peccatis meis usq; ad iteritū hunc sustineo tumulatus. q; in respiratione paululi: euelli patrocinetur a vulnere. & super dolorē meum ocium dolentium dolori dissimilē: modicū queso olei superfundar. Non equidem uana spes: nec uanum fuit mihi hoc precipuum ad paternitatem uestram presidij implorandi consilium. Quoniam uere illa nobilitas regieq; virtutis utroq; sydere pietatis irradiatis: infectum cōtra me calumnijs aerem: uētis procellosis obductum: uerisimiliter preabhorrens: de consistoriali celo sereno spiritu profugabit. Nam & diruptis vinculis hijs: paternitatis uestre sum cuius alas mense benignitatis expertus: laudis hostiam ore & animo relaturus: etiam si via gladijs obsidatur hostilibus: cursu uenire uoueo personali. Ego namq; nouit altissimus: nouerunt & hij domini qui me claudunt: q; a principio carcerationis huius: translationem meam apud romanam curiam supplicaui. ut saltez pateret in publico quicquid mihi obijcitur sub mātello. A qua quidem representatione apud sedez apostolicam personale: non lesa cōscientia que semper seua considerat. non victa maculis anima: non contumacie prauitas: sed inimicorum ibidem robora ta potentia me retraxit. Nam si potentes me subleuassent in curia quantum premunt: q; aut casum inexpertus: aut post casum citius releuamen adept⁹ existerem: pater reuerende: quis nesciat: nisi qui difficillimas recōciliationes ecclie facilitatas ab illis: & dispensationes in curia iuxta eorum uotū: de regimine ciuitatis ignorat? Sed pater non minus pulchrum hoc de ecclesia in ore hominum cāticum cantaretur. videlicet q; pauperem vnicuz in defensum in contradictorio tyrannorum omnium liberauit ecclesia: q̄; illud quod in prouerbiuz Rome sonat. Potentes oportet adorare: qui paradisum vult intrare. Si vo potentes non pro me sed contra me clamitant populus econtra pro me tacēdo uociferatur. tacet nam trepidus strepitu: acclamat tñ sed affectu. Et si aures pater ad illos erigitis: in medio ꝓsistorij corde clamant. Nunq; quippe in sacra pagina legitur: uocem potentum & fortium: sed uocem afflictoruz & pauperum: uocem clamantis populi uel deprecantis pro populo dominum exaudisse. quinimmo confracturuz in ira sua reges & principes depositurum tormentaturum q; potentes: percussurum robustos & fortes: in populorum miserabiliumq; succursum: per omnes uerbi sui gladio minitatur. Ceteruz si de tantis iniquitatibus reus ut feror efficior. ad decus pertineret ecclesie: aut tam detestabilem hominem per iustitiam e mundo diuellere: aut penitētem per misericordiaz repare. Hijs nā geminis uolat alis. hijs permaxime fulcitur ecclesia munimētis: misericordia videlicet & iustitia. quarum si alteram esuriui diutius: reliquā sitio penitus in meipsum. Et quoniam vnus ex. lxx. munera oblaturus in domo domini factus eram. nec bismaelis in occursum uenientis: noui prohdolor euitare uersutias: sperabaz in medio ciuitatis adductus: non cum. lxx. interfectis aliquando concidere: sed cum christi thesauros absconditos habentibus supereſſe. Nescio vo quo iure penitentia peracta non releuor. quo iure contumax & excommunicatus & pertinax interficior ut infectus. Qui vinculis impeditus petij semper & peto: & per personalem presentiam me purgari. Nā non ignorat iudex eternus: q; dominis meis obreduneñ. & petragoriceñ. supplicans pro misericordia rescripsissem. nisi caligantes prelachrymis oculi prohiberent. Fiat autem quod placet altissimo. fiat queso pater misericors. fiat uestro patrocinio pi iuste ut exanimat⁹ in prageñ. ecclesia: ibiq; bierosolymitana militia honestatus surdus: tacitus semper & mutus humiliatus semper in domino peregriner. Frustra namq; animarum pastores leuem iustitiam: uberemq; misericordiam proseipsis & alijs a domino peterent: quas adeo ipsi premoniti petentibus denegarent. uel partem iustitie protegentes: quam nihilominus postulo rigorosam: vir reus & palmes inutilis: nunq̄; uerisimiliter quieturus: in vita tamdiu in omni mundi angulo susurratus: condignam suorum operuz penam ploret: mare sibi etiaz clementie deficcato. & remota calumnia que in me sancte ecclesie non est opus: per meram iustitiam regiam & apertam: rum tollat e medio pena vna. Deniq; ut saltez adiutus in spiritu: ne diuturnis intollerabilibus anima corrūpatur angustijs. hac merito succisus e vita: miserante domino in alia requiescat.

¶ Epistola dñi Benintendi Venet. cancellarij. fratribus suis ducalis aule notarijs. IX.

Si conceptum sermonem possem mādare silentio. si oculos meos ab utilitatibus uestris auertere: si ori meo frenum imponere potuissem: rebar mihi consultius actum fore. non ignaro quantas secuz calamitates attulerit: de potentibus viris loqui. q̄; q; presumptuosum sit cum maiori. q̄; anceps cum pari: q̄; sordidum cum inferiori contendere. Utcunq; mihi tamen euenerit: vincit charitas uestra. vincit graue seculi nostri pōdus. vincit acerbe sortis nostre mysteriuz. ut loq̄r non fileam sermones utiq; non adulatorios uel amenos: acres potius & mordaces. & querulis uocibus circunseptos. Unde tamen exordiar incertū habeo: cū multa mihi dicenda sint: plura tñ tacenda. Faciaz quod solent perplexitate nimia laborātes: laxabo habenas: amplustre deponaz. uela uētis committam. quocunq; mens impegerit illaz sequar. Magn⁹ est dolor meus: magna iniuria mea: irremediabile vulnus meum. & cum ex preteritis presentia metior: futuraq; conjecto: in lamentis & suspirijs miserabilem vitaz duco. Adest tamen frequenter inter vigilantem & dormientez uelut in extasi posito: dux ille danduleus recolende memorie: ne dum noster sed totius patrie nostre parens: virtutis & sapientie claruz sydus. summe benignitatis & gratie viuus fomes: auide queritans quonam in statu sit eius respublica: quibusq; gubernaculis moderetur. Et cum me trementem & pallidum attonitum ac prorsus elinguem totis intuetur luminibus: elicit ex taciturnitate quod sentio & uelut celestis accola terrena contemplās ex alto

centuplum accepturus. Scio quidem q̄ in manibus tuis est: regna: imperia: nobilitates: honores: diuitias: opesq̄ conferre. ⁊ quod bijs omnib⁹ maius est: animas hominum erudire. eisq̄ sapientiā dignissimam rerum infundere. Quid autez ea optabilius sit? quid prestantius? quid melius aut homine libero dignius non agnosco. hec est diuinarum ⁊ humanarum rerum notitia. hec falsi ueriq̄ scientia. hec que sola potest hominem contentum beatumq̄ prestare. Itaq̄ secessum mihi frequentius persuadens: cuncta dispono: accingor ad iter. ⁊ pacatis omnibus uelut celestem gloriam petiturus: hilaris ⁊ tutus abscedo. Et semper in limine: que me turbet ratio. videlicet rerum omnium moderatrix. clamat ⁊ resistit in faciem: vulgatam illā non tamen satis intellectam sententiaz representans. appetitus obtemperet rationi. Ad huius uocem attonit⁹ sisto gradum: pedē retrabo ad nauis iam properantem ascensum. ⁊ quasi subita obumbratione percussus: eius imperium taciturnus expecto. Arguit: increpat ⁊ castigat. ⁊ uelut grauiter delinquentem alloquitur. Quis te in dementiam tantam duxit. ut temere quicq̄ nec consulto constituas? Cogita quis sis. quo. quid ue quesiturus accedas. Rudis ⁊ tenebrosa materia: cui vix possit aliqua bonitatis effigies: ne dicam imprimi: nec etiam insigniri. Pro sapientia temptas luminum summum lumē? Nescis q̄ frustra quicq̄ agitur in non disposito ⁊ patiente? Tu pedagogi ministerio adhuc egens. qua fronte clarissimi viri fores etiam prouectissimus in vias. ⁊ nisi consumate sapientie accessibilis mentibus pulsare presumens? Nam tibi delirare maxime videretur: qui scandere turrem excelsam vix per multas ascensibilem scalas: vnico saltu contenderet? Nun tibi insanus videretur ⁊ improbus: pannosus ⁊ sordidus nec cilicio quidem dignus: regiam sibi uestez auro gemmisq̄ contextam. repentina quadam impetitione deposcens? Magno ut opinor mouereris cachino: sed maiori multo si alium inuenires: uolare contra naturam uolentez. Certe ut ille quo altius ascenderet: maiori foret ruina casurus. sic ⁊ tibi nisi proposito resipiscas: quasi erranti viam quo magis ambulare credideris: itineris plus restabit. Sunt ad sapiam ipsaz gradus. quoz si quē interscalari uel pretermitti ꝓtigerit. necesse est qui hoc temptat ordine peruerso precipitet. Melle ⁊ lacte prius educantur infantes. demum inualescētibus annis ualidioribus nutriuntur cibarijs. Tu quoq̄ simile fac: in eorum adhuc numero collocādus. Est enim cibus quem queris prorsus viribus tuis impar. Cum autē adoleueris: ad fortiora matura consultatione conscendens. Tunc destinatuz portum securus intrabis. ubi salutarem medelaz: ubi incomparabiles thesauros. ubi quicquid potest circa hominem boni esse: conferta mensura recipies. ita ut tibi merito sit dicendum. Hoc est qō semper optaui. Hec igitur virorum optime: etiam quēq̄ constantissimum territura: tua presentia carere inuituz me compellunt. Feram quoad potero patienter. daboq̄ operam: licet ignauus ⁊ discolus: licet publicis obsessus negocijs: ut aliquando me faciam desiderio meo dignum. Tu autem benignus ⁊ pius: hoc vnū quod absenti prestare potes: litteratum colloquiuz queso mihi ne deneges. hoc vno mō mihi visendum te ꝑbe. Nunq̄ epistolam tuam accipiam ut non protinus tecū sim. Nā si amicorū absentium imagines iocunde sunt: que memoriam renouant: ⁊ desiderium absentie falso ⁊ inani leuant solatio: quanto iocundiores future sunt littere que ueri notas amici ⁊ uera uestigia representant? Uale mi felicissime domine. ⁊ quotiēs seruos tuos computare uolueris: precor nomē meum saltem in ultimis non omittas. Ago autem tibi reuerenter memoriam: ut epistolarij tui copiā: munus quidem mihi charissimuz: ⁊ alꝰ tua benignitate promissum. qualicunq̄ via habere promerear. pro cuius scriptura per communem amicum nostrum Marcuz de Raude ciuem mediolanen̄. ⁊ uenetum: sicut necesse fuerit scriptoribus satisfiet. Ecce enim ⁊ ego tibi rependens. exsoluo debitum quod promisi. Mitto inclusam responsionez quam ad ea que secundario inuexisti: non tamē ut asseris tibi receptam: mandauit recolende memorie dum ille uiueret: olim tibi suis dilectus viritutibus. ⁊ uere nostre patrie uera lux. ut scias ei nec uerba nec sententias defuisse: Et ut nil restet quo tanti viri possit accusari memoria certum tene eum omni tempore appetentissimum pacis fuisse. At ut audire sepius potuisti: hic mos gloriosum quippe patrie nostre decus: ducibus nostris est. ut q̄uis in eos dignitatis titulus sit collatus: potius sequi q̄ ducere. nec tam imperandi q̄ parendi sibi potestatem assiscunt. utq̄ ipsius viri laudes: q̄s nec cape posset uoluminis magni liber: paucis absoluam: nil in eo natura peccauit: nisi q̄ tam breuē vitam dedit eidem: cui tamen bene reddite relige memoriam sempiternam.

Tuus Benintendi Uenet⁹. cancellarius: ꝛ indignus. vij. kal'. Februarij.

¶ Responsio dñi Francisci ad precedentē. XIIII.

b Bene mihi accidit q̄ in urbe licet frequentissima: tua me solitarium epistola repperit. Erubuissem coraz multis deprehensus in publico. Nunc solus erubui. ⁊ dixi. quid non potes imperiose amor? quid non potes? quando etiā talis viri oculos iudicumq̄ perstringis? In litteris quidem tuis optime vir: duas simul ueterum sententias recognoui. ⁊ amoris scilicet ⁊ eloquentie magnam vim. nec de nihilo dictum. uel amanti um ceca esse iudicia. uel oratorē posse omnia. Primum te amice in extimatione rerum mearum fallit haud dubie. Secundum ꝓ me paulominus fefellisset. ut talis mihi videri inciperez qualē tu me facis. sic corda legentium in manu habes. sic papyrus pro regia. sic calamus tibi pro sceptro est. nisi q̄ me cogi sentiens in arcem rationis euaseraz. me q̄ ipsum idētidem percuntabar. an uera essent que de me stilo q̄uis artificioso ⁊ mellifluo dicerent. Scio qd mihi intus in silentio sit responsum. Proinde oro: posthac pudori meo parcas. ne ue me nō meis laudibus oneres. Non precor errorem exuas quo delector. tantū ne me facundie vnco trabas in errorē multo iparē. Tu⁹ eniz erro: igenu⁹ ⁊ amicitie testis eximie. meus si sit. nisi amens ridiculosusq̄ erit. q̄q̄ ni fallor ne in hac parte labi possim prouisum est mihi. Habeo cui hereaz: conscientiam meam. A qua si non exterius flatibus auulsus fuero: non facile corruam. Illic enim non nisi aura purissima: ueriq̄ flant spūs. Deniq̄ sic hēto posse

das iam ſolitas laudes altiſſimo: ⁊ in eius contemplari captandam ſumma cum uoluptate letitiam: me uocat chorus angelicus. Obſecro autez per viſcera miſericordie ieſu chriſti: ut omnis meroris ⁊ turbinis deterſa caligine: fluctuanti adhuc patrie fidelis ut hactenꝰ adiutor aſſiſtas. Nec te ulla que poſſit occaſione contingere deneges: cui tantuz teneris. Chari quidem parentes: liberi: ꝓpinqui pariter ⁊ amici. ſed omnes omniū charitates vna cōplexa eſt pīa. pro qua nemo bonus dubitat morte appetere: ubi ei profuturus ſit. Noui fidem tuam: noui ſinceritatem ⁊ intima cordis tui. in te fidunt: in te ſperant proceres uenetorum. Non potes duz vixeris patrie recuſare labores: licet graues infeſtiq; ſint. Non ſolum enim nobis nati ſumus. partem noſtri primam patria uendicat. partem parentes: partez amici. Aderit ⁊ comitabitur diuine maieſtatis auxilium. omnem a te noxiam nouitatem auertet. imbecilitati tue me quoq; intercedente vires ſubminiſtrabit ⁊ gratiam. Nihil eſt enim quod principi illi deo qui omnem mundum regit fiat in terris acceptius: q̄ conſulere patrie: miſeris ⁊ afflictis opem ferre: quietem ⁊ pacem ſeculo ſuo dare. Hac petij celum via. hac petiturus es tu. Omnibꝰ quidem qui patriam iuuerint: auxerint: opēq; preſtiterint: certum ſcias in celum diffinitum locū: ubi beati ſempiterno euo fruantur. Eternum uale mi fili. cui animam que iam celo potitur: natos ⁊ coniugem non aliter q̄ ſint in mēte adduco. expertus querum ⁊ fidum amicum te ſibi reliquerim: quantū natura patitur in ſuis commodis vigilez ⁊ aſſidue curioſum. v. idus Februarij. Anno incarnationis eius qui nos a morte redemit. 1355.

¶ Epiſtola domini Benintendi Uenet. cācellarij ad magiſtruz Modium parmen. qui conſueuit morari cum domino Açone de corrigio de parma. X.

Modio ſuo Benintendi. ſalutē.

Non poteſt mi Modi virtus tua latere ſub modio. Fulget ⁊ eminet uelut in cādelabro poſita: ⁊ tota iā ueris nō fictis ſuffulta laudibꝰ ex ſe lucet. Ideo ut a querelis exordiar tecuz: hactenus mihi quidem incognito: tantum huius fugaciſſimi temporis: cuius ſolius auaritiam uetera noſtrorum commendat auctoritas irrecuperabiliter perdidiſſe me doleo. q̄uis enim bonus nō ſim: in hoc tamen libenter incumbo: ut bonorum fiam conſortio non indignus. Fateor magnaz vim ad conciliādos ſibi animos virtus habet. Ea nihil eſt amabilius. nihil quod magis ad diligenduz alliciat. cum propter virtutem ⁊ probitatem eos etiam quos nunq; vidimus diligimus. Uincit omnē cognitionem nature morum ſimilitudo bonorum. Nullaq; ſocietas gratior: nulla charior: q̄ cum viri boni moribus ſimiles ſunt familiaritate coniuncti. Proinde cum plerisq; referentibus multa magnaq; de te nuper audiuerim: factus es mihi ante charus q̄ cognitꝰ. ⁊ dum mihi ſuggeritur quanta ſit eloquentie tue vis: quāta diſcretionis integritas: quantuſq; animi tui vigor: in te delector ⁊ ſtupeo. Stupeo quippe grauibꝰ te curis obſeſſum: tot ſecularibus implicatum negocijs: ſic uacare animo ⁊ ſapientie potuiſſe. Et cū ſenſerim tecum inique fortunam egiſſe: per multos caſus uariaq; pericula te iactando. hoc ipſum delectat me animi tui robur. O q̄ mirabilis ⁊ ueneranda res eſt: noſtra preſertim etate virtutis utinam non magis ſterilis q̄ fecunda: virum interritum inueniſſe periculis: in medijs tempeſtatibus placidum: ⁊ inter aduerſa felicem. Maiuſ hoc altiuſq; mi modi: q̄ ut ſimile tuo in quo eſt corpuſculo credi poſſit. Sed vis ut opinor in te diuina deſcendit. animum tibi excellentē exhibuit: moderatū: omnia tanq; minora tranſeuntem. quicquid timetur operaturq; ridentem: quez profecto agitat celeſtis potentia. Non poſſet res tāta ſine adminiculo numinis ſummi ſtare. Itaq; niſi fallor maiore tui parte illic es: Unde ueniſti. Quemadmoduz enim radij ſolis contingunt quidem terram: ſed ibi ſunt vnde mittuntur. ſic animꝰ tuus magnus ac ſacer: quidem nobiſcū: ſed heret origini ſue. illinc pendet: illuc mittitur ⁊ aſpirat. Quocirca felicitati tue uehementer ꝓgratulor: ⁊ fortune mee habitare deinceps vnde impenſe ratio mihi conſtet. vnde virtutis ⁊ patientie formam ſumam. cuius exemplo aduerſus hoc momentanea ⁊ caduca me muniaz. poſtremo ad eius mores ⁊ regulam me componam. Ma quantū prodeſt animo nondum adulto: illic adheſiſſe vnde ſe poſſit facere meliorem. Propterea eligendus eſt nobis vir bonus: ⁊ ante oculos ſemper habēdus: ut illo vidente viuamus: ⁊ tanq; illo ſpectante omnia faciamus. Hunc te mihi electum eſſe cognoueris. obſeruabo. imitabor. ⁊ ſequar etiaz ſi mare trā ſieris animi tui mores. quos ⁊ ſi non ſperem facile conſequi poſſe. magnus quidem eſt labor: ⁊ prorſus viribus meis impar. at ſaltem attingere nō deſpero. Nihil enim eſt quod pertinax opera ⁊ cura intenta ⁊ diligens non expugnet. Robora in rectū q̄uis flexa trahuntur. curuatum trabem calor explicat. ⁊ aliter nate arbores in id finguntur quod exigit uſus noſter. quanto facilius mens ipſa flexibilis ⁊ omni humore exequtior: formam bonitatis accipiet: ſi feruenter inſtabitur? Nec temerariū me queſo puta. ueris ſi de me meliora ꝓmitto. Imbecilis enim foret ⁊ egri inexperta formidare: nec ſpem bonam concipere: ubi tali tantoq; duce regēdus ſim. Sed ne forte nimis blandiri tibi hec mea videatur oratio. Ars enim ea procul a moribꝰ meis eſt. al's me tibi ſcripturum prenoſcito. quo huic tue laudi contraria iudicat vulgus exterior. nō ut me qui diſcipulus eſſe uolo tibi correctorem exhibeaz: ſed potius ut uelut honoris tui amantiſſimū habeas ea parte: ex puritate fidei relatiore. Et cuz nihil ex omni parte beatuz. nihilq; in humanis adinuentionibus adeo perfectū: qō ſi ad perſpicacis correctionis regulam deducatur: multa non indigeat tonſione. magnum argumentuz bene conſtituti animi tibi erit: ſi ea que de te forte adhuc ignoraueras: nunc in melius reformando cognoſces. vij. idus nouembris. 1355.

¶ Reſponſiua magiſtri Modij ad premiſſam epiſtolam. XI.

Erūcta melle rhetorico tua me permulxit epiſtola: Benintendi: que mētis ⁊ oris admirāda nitore: oculos meos dulciter illexit: iflexit ſpūz: pfricuit ⁊ auditū. Uez ubi ſecū ſtrictius quorſum me uocaret ſollicite queritarē. non obſtupere nō potui: quo nā modo dū eminētie tue gradum: laboris tui ſtudium peruigili meditatiōe contempor: qui tanti ducis imperia: tantorum ꝓncipum conſulta diſponis: hijs utcunq; cedens in

¶ Epistola missa domino Fracisco per dominū .B. cancellarium Veneti. XVI.

Reuerende domine mi. Si plus debito importun⁹ infestusq; sum:ascribite queso ferr uenti in uos deuotioni mee:que omnem a me pauorem simul ⁊ ruborem auertens:nimirum deuiare facit a tramite rationis. Scio quidem nūq; erga uos ulla ex me merita p̄cessisse:vnde tantum virum sic audaci fronte:taz crebris pulsare tedijs ausus sim.sed uestra summa virtutis:omnem iam vulgata per orbem: ⁊ animus mihi famelicus sitibundusq; simul timore nescius:in hoc quantulumcq; futuruz sit hic tpis more mee pabulo generoso:quo diu delectatus sum cupiens saginari: faciunt audacem ex timido: ⁊ ex uerecundo secuz. Epistolas duas ad Ciceronez habui.restat ea quā ad anneū senecam direxistis. Et cū dieb⁹ octo uel circa hic adhuc me moraturum existimē:supplico ne me ociosū uestra benignitas esse sinat. Quicqd uobis ad manum occurrerit:queso copiandū trāsmittite.cui uestra omnia clarissima sunt fulgentia super auruz ⁊ quamlibet margaritam. In quibus ⁊ si multa alia grandis utilitatis mihi futura sint: in summo tamen p̄recio mihi erit:q; ea intuens videbor os habere p̄sentem:quem in singularem patrem ⁊ dominum habere propono:cunctis temporib⁹ vite mee. Recōmendans me humiliter gr̄e uestre semper. Uenissem nunc ⁊ frequentius ueni rem ad uos: si hijs quibus utiliter insudatis operibus:meam visitationem tam utilem q; superuacuam esse scirem. Uester. B. cācellarius Veneti. licet indignus.

¶ Epla dñi Fracisci petrarche ad Nerium. XVII.

Rauem curis obsessumq; negocijs ⁊ pero s sum cuncta que video: nec aliter q; fessus atq; aridus cervus solet ad vmbrosū fontem ad solitudinem:vnde latratu canum sequaciū pulsus est:atq; ad silentiū aspirantem epistola tua parumper auertit.que taz longa interfuisset ut qō ad exiguum tempus fecit:rerum me p̄sentiuz oblituisci in perpetuum coegisset. Ita enim me seculi nostri memoratorez scito:ut vix fuisse aliquid ulla etate miserius aut extremius putez. Unum me solatur:q; si nasci oportuit ⁊ penitus necessariuz fuit:ut inexorabilis cloco nos ad p̄duruz huius vite limen impelleret:nec p̄ius in lucem erumpere datū erat.minus mali fuerit nunc natos esse q; postea:talia de posteritate conjecto: trepido:utinam ludar augurio. Sed hanc mihi spem de se nostra tribuit iuuentus: ea indoles: hij mores sunt. Is notorum modus. Is terminus studiorum. deliros etiam senes nostris iuuenibus admotos sapere ad inuidiam putes. ⁊ felices dicas q; pridie nati sunt.sic mundus indies ad extrema p̄cipitans secum omnia in deterius trahit. Mitto autez quā do quidem ⁊ quid serioz etas actura sit.quod de Sergio Galba fertur dixisse Tyberius cesar. Ad nos nihil pertinet. ⁊ cauendum est ne maioz ingenio sit querela. Ne ue mihi forsan occurrat illud Senece:ubi ait. Omnem etatem de moribus suis questā. Credo enim.sed ni fallor quo ad mores attinet:nulla vnq; dignius questa est. Illud nō omissum quod ab amantibus sese ⁊ sua cuncta miranti bus opponi posse video. Non sū nescius italie vulnerum:que nūc que ue olim perpessa iam malis in

duruit: ⁊ callum crebris cicatricibus superdurit. q; q; non italia tantum:sed terrarum orbis ab origine clades tulit innumeras. Quid vō est aliō breuis hec vita q; mors longior? quid aliud terrena habitatio q; grauis seruitij fedus carcer: ⁊ iugis mestitie ceca domus? Scio. Sed aliō est ab hostibus aliud a vitijs obsideri:urgeri:premi:uri:uastari. Deficit aliquando hostis externus: ⁊ ipse aliuz fatigando lassatur. Deniq; omnis hominum incursus breuis. Nec ullum omnino bellum mortaliuz immortale est.cum auctorib⁹ suis intercidat oportet. ⁊ suis ipsuz viribus extinguatur. Uitia spatio temporis augentur. ⁊ exercitio roborantur. ⁊ quo plus nocuerint incipiunt plus nocere. Nemo crudelior q; qui diu fuit. Nemo tam cito luxurie succumbit:q; qui sepe succubuit. Multis ex actibus habitus fiunt. ⁊ assuescēdo curuescimus:ut pnos in terrā sternere promptuz sit. Sic euo crescit auaritia. Sic senum pertinacior ambitio est.sic ⁊ reliquis pestibus processus est suus.ne ue mori vnq; morbus possit egroruz intemperies facit. Cū hijs hostibus res est nobis: quibus modo non resistimus sed fauemus. ⁊ ultro nostros in iugulos ferrum damus. quinetiam mirum dictu. Si lentescere ceperint irritamus illos.quasi minus miserū fieri sit miseria summa.quod passim in multis modo senibus usq; ad fastidium videmus.quibus nihil obscenius sol videt. De quibusdam legimus.at in primis de illo cui⁹ paulo ante memini: Tyberio quē apud inferos quoq; dij sui deeq; male torquent. Ita mihi stomachum torquet:bilemq; agitat: quotiens senē illum lego miris ⁊ infandis modis atq; inter ceteros relatu etiam turpi:spectaculo cōcubitus monstruosi:ut tranquilli uerbo utar:deficientes libidines excitantem. Hinc ille ridicule infamesq; nostrorum senum querimonie: q; solito minus uoluptatibus inardescāt q; male suada titillatio ⁊ prurit⁹ iuuenilis obscesserit. q; gule somniq; ⁊ uentris illecebris:destituti sunt. Postremo q; vires corporee ad cedez carnificinamq; defecerunt. At quid peius est sanguinarium esse uelle q; esse? q; uis qui malis esse cupit:utiq; iaz malus ac pessimus est. Nec gsq; peior q; qui peccato studet ⁊ flagitio gloriatur. Delectari equidem in malis prope malorum omnium est natura. Unde peccandi consuetudo iucundissima apud Ciceronez dicitur. In medijs sane delectationibus inhonestis:molestuz aliquid pati: ⁊ uelut frenum aliquod sentire libidinum:malorum adhuc est.sed ad meliora tendentium. ⁊ quos sepe de magnis tempestatibus liberatos:in portuz peruenisse cognouimus. Effundi autem in malis ⁊ efferri letitia ⁊ gestire ⁊ niti ⁊ qō est omnium pessimuz gloriari:prope ultime desperateq; nequitie est. Morum vo plena sunt omnia. Mosq; interuiuendum est nobis. ⁊ si inter hos tm̄ ac non etiam ex hijs sumus:bene est. q; q; conuict⁹ sceleratoruz nullis sit molestior q; hijs qui ab illorum moribus insigni dissimilitudine secernuntur. Utcunq; est:inter hos viximus. ⁊ quod psalmista regius deflebat. Inueterauimus iter inimicos nostros.quodq; miserrimum dixerim.inter hos ipsos moriendum est. Quo enim patet fuga? quo ibimus? quo nō nos sceleratoz acies ac signa p̄cesserint? ubi non pessimis moribus imperium partum atq; firmatum sit? Trans oceanum nauigandum

diuitiarum uel glorie cupidus: q̃ ut apud eũ qui omnium corda nouit fructus benefactorum sit mihi bene fecisse. Crediderís forte hic finiam & sigillem epistolam? Maius certamen expecta. Accipe quod te profundiũs sauciet: & penetrabilius vulneret mentem tuam. Uersus ut audio componis & carmina. dictiones & syllabas quotidie mensurare non desinis. Uerbis tamen & uocibus operam tu am ponis. O pueriles ineptias. hijs rebus intentus es: que nec te possint nec alios facere meliores In hoc labores. in hoc vigilias tuas perdis? In hoc subduciś supercilia tua: barbamq; demittiś: & palidus quandoq; & exanguis insudas? Turpissima iactura que sensato viro ex conscientia sua uenit. Si multum superesset etatis parce dispensanda: ut necessarijs tm̃ sufficeret. Hũc q̃ mors a tergo quotidie nobis instat. magnaq; pars eius preterijt. & quicquid etatis retro est: iam tenet: quanta demẽtia est superuacua discere in tanta temporis egestate? Et cum aliena sint omnia: tempus quod solum nostrum est: frustra conterere? Non virgilius: non Homerus: non Ouidius Statius uel Lucanus: non reliqui poetarum quotquot numerare uolueris: aut eorũ utiq; faceto stilo metra composita: eo q̃ ab omnibus queritur a paucissimis inuenitur: consilio te iuuabunt. Id tibi celestis amor & philosophia sola prestabit. efficiet ut libenter deũ: contumaciter fortunam aspicias. aliquid extra paupertatem aliquid deniq; contra mortem: singulis te adhortabitur horis. docebit te nulli rei seruire: nulli necessitati. nullis casibus demum ad calcem perducet. ut teipso contentus sis: & ex te nascentibus bonis. utq; hoc quotidie mediteris: quemadmodum possis equo animo imbecillem hanc & trãsitoriam vitam relinquere. Facere suadebit non dicere. & non uerbis opera: sed operibus uerba probare. Crede mihi mi modi. litterata colloquia: & exc̃eptis sapientũ uerba collecta: eruditusq; sermo: uerum robur animi non ostẽdunt. Cum sit oratio etiaz timidissimis audax. Proinde tibi persuade: libertatem esse preciosissimum boni genus quã naturalem facultatez: eius quod cuiq; facere libet: nisi quod vi aut iure prohibetur. sapientes esse diffiniunt. Seruitutem econtra omnium malorum grauissimum: qua quis alieno iuri contra naturam subijcitur. Ab initio ẽni omnes homines liberi nascebantur. Ambitionem quoq; pernicioſissimã pestem fore. que ut tuus ille Salustius ait. multos mortalium falsos fieri coegit. aliud clausum in pectore: aliud in lingua promptum habere. Demum summam negligentiam illam esse: si exiguum hoc nobis datum est temporis: inutiliter expendatur: & prodige. ubi uelut irrecuperabile fuerat parcissime dispensandum. Postremo cum qualem quantum ue haberi te uelis: non infortune sed in manibus tuis sit: tunc consumata felicitas tibi erit. tunc summã summarũ attigisse te noueris: cuz eo perueneris: ut qualis haberi cupias: talis sis.

Modio suo. Benintendi. xv. kal'. decembris.

¶ Epistola domini Benintendi cancellarij missa domino Francisco Petrarche. XIIII.

Erius noster mihi pridem apparuit. ad cuius primo complexuz: magna me subijt uneratio eius: dum eum esse memini qui se probitatibus suis fecerat amicitia tua dignũ. Magnum opus fecisse. magnas sibi comparasse diuitias: immensum sibi theatruz extruxisse visus est mihi. Queror. iraſcor & litigo mecum ipse: q̃ nõ maiori cura tanti viri gloriam & ipse ego uenat⁹ sum. Accuſo ignauiam meaz: ipse me sepe redarguo: ac miserum & infelicem me clamito: q̃ tanta diligẽtia hoc luteum corpus operiam: fami sitiq; satisfaciaz sue. ac eius siquid langoris intercidat: singula mẽbra curem. Animum vo qui non suo sed alieno potius vitio semper est nudus: qui non annone sed pastoris inopia famelicus semper & eger: sic prorsus ac si mea nihil eius interſit abijcerem. Dico intra meipsum. Si ceci corporis lumina perdidisses. si auditum gustum uel tactum aut deniq; odoratũ: siniſtra manu casus aliqs abstulisset. nunqd adriaticum mare non sulcares? Nũquid ionicũ & egeũ? Nunquid caribdim & scillam forti animo nedum traijceres sed tranares? Nunquid non italiaz: germaniam & galliam peragrares? Et ut paucis totuz complectar. nunquid non europam: asiaz & africã: uelut furibundus inquireres. ut nedum qui sanaret sed qui salutem promitteret inuenires? Nũc in foribus tibi est: qui morbos animi diligenter expurget. qui tanta ualitudine infectum eum curet & sanet. qui tenebras pellat: lucemq; subducat. qui beneficio suo te parem angelis efficiat. ut quid moraris uel cessas? Excute teipsum & libera. festina. propera. & virum illum uelut diuinum quoddam oraculum supplex adora. Nulla adeo tibi transeũda sunt maria. nulla hostiũ adeunda pericula. nulla peregrinatione iter querendum. Plana tuta & aperta sunt omnia. utilis labor est. utilior multo q̃ putas. Plus eo q̃ sperare possis inuenies. Nunquid quod raro in philosopho reperitur: christiane religioni quisq̃ fidelior? Nunquid ad obediendum quisq̃ humilior? Nunquid ad imperandum quisq̃ modestior? Nunquid ad seruiendum paratior & in conuersatione benignior visus est? Ita ut merito dici possit. q̃ nequaq̃ ei similis sit inuent⁹. Ad Titum liuiũ lacteo tunc eloquẽtie fonte manãtem multos de ultimis terrarum finibus legimus pueniſſe. & quos ad sui comtemplationem Romã traxerat: vnius hominis fama perduxit. Quãto magis hic: non lacteum fontẽ. sed ut uerius dicam: aureũ virtutis & eloquentie flumẽ emittens: adeundus & contemplandus est vir? O thesaurũ immensum si bene quis computet. O inertimabile seculi nostri donum. illam in terris inuenisse salutem. quam nec preteritis nec futuris sperare: nisi de celo fas fuerit. Leges in antiquoruz historijs viros fuisse prudentes iustos temperatos & fortes: sed quod vni contigerit alteri defuisse comperies. In vno hoc totum quod dici uel cogitari possit virtutis inuenies. Si queras scientiã: equabis eum Aristotili uel prepones. Si mores: Anneus Seneca cedet illi. Si eloquentiam alterum inuenisse crediderís Tullium Ciceronẽ. Si cardinaliũ q̃uis ex quatuor alterum conspicies Socratem alterum & platonem. Si huiusmodi ergo vir. cum nil aliud q̃ de⁹ in humano corpore viuẽs extimariaz possit. inuadat me sepius immoderata quedã cupiditas: ut mandatum dominicum quodammõ in te sequens: uxorem & filios: patrem si superesset & matrem: fratres deniq; & sorores cetera etiam que circa me bona videntur: propter te deseram

olim galliarū regē: dū supplex ut ait Florꝰ historicus: in castra uenisset: phaleras ⁊ sua arma aſi Cesaris genua ꝓiecisse: ac dixisse. Habe hec. virū fortē vir fortissime vicisti? Multa se offerūt id gñis. Nā ⁊ locuplex mā ⁊ multiloq̄x idignatio est. sed frenabo ipetū: ut qui hec ipsa nō mihi ira cogente ac ditāte ꝓfuderim. Sane de Cesaris legatiq̄ cōgressu: qō ꝓuidētissime uaticinaris amplector ac ꝓbo. ⁊ pene rem ipsam video: vidē. nō q̄ oia ista me moueāt ꝓtra que multa sepe disseruī: sed ex ꝓteritis uēctura conijcio. Itaq̄ nō tā tāgor q̄ legati sonipes in cesarez calcitrarit: q̄ calcitrare alios noui. Et scio q̄ ois ptās est ꝓsortis impatiēs. hec hactenus. Celiū meū imo tuū: imo nr̄z: familiarissimū ⁊ Cesari factū gaudeo nō miror. Nihil enim est vtute rapaciꝰ: nihilq̄ tenaciꝰ rapit vincitq̄ animos hoium: vinctosq̄ semel in ꝓpetuū vinctos tenet. Nulla mihi dubitatio vnq̄ fuit: qn nō solū ab illo humanissimo p̄ncipum: sed ab alio quolibet lz aspioris igenij: cum tñ vtꝰ in p̄cio sit: posset ille vir amorē ꝓmereri: nō mō notitiā ꝓmeruisse. Quis enim tā agrestis est ut Celiū nō amet: ⁊ sapie laudē ꝑspicuū: ⁊ in amicitijs faustū nomē? Qō si sola vtutis fama efficit: ut quē nunq̄ vidimꝰ senē illū Celiū amemꝰ: qd huiꝰ nr̄i vtꝰ ac pūtia posse debēt? Itaq̄ minus miror q̄ de legato sedis aplīce idem scribis: cū quo familiaritas Celij uetus est. Illud potiꝰ miror qō ꝑoribꝰ lr̄is ꝓtermissum bijs iseruī. qd ita illū ad coronādū Cesarē diu ante digressum iste ꝓuenerit: nisi q: ut arbitror ⁊ ut solet: illū fortuna segnē: hūc sollicitū vtꝰ facit. Unum nō mirari cū eodē nequeo. ambo pgerēt: rhodanoq̄ dimisso tyberim peterēt. Uñ reuerētior adhuc romanꝰ p̄nceps: diadema supmuz poscit: qō Petri successor cesaris successorē securior nō curat: q fieri potuit: ut cardinalis rutilo vtice ⁊ purpureo fulgidus amictu: tātoq̄ spectabilis comitatu: nr̄i huius lincea lumina fugerit. aut cum hic Pisas: ille vir dū Januā pueniſſet: ita ut illi obuiā iste redierit. Auguror sane alterū terra: mari alterū uenisse. De hoc eqdē ac reliquo statu uro tuis ac suis lr̄is certior fieri uelim. Ad singula rūdisse video. Nā ad epl'e tue finē de familiaribꝰ curis stilo alio ⁊ seorsum loquar ut soleo. Hzias aūt tibi: q̄ q̄s ipse iaz obliuioni tradiderā: adeo ut ne locutū tibi de bijs aliqd me putarē: tā memoriter tenes: ut facile pateat rerū te mearū curiosiorē eē q̄ meipsum. Mirū ⁊ pene icredibile: nisi charitatis tue miraculo i curiositas mea lōge lateq̄ nota detraheret. Uale feliciter nostri memor.

¶ Alia epl'a eiusdē dñi Frā. ad eūdē Petrū. XIX.

Irari cogor in tātis occupationibꝰ tuis: in m bijs fluctibꝰ rerū maximarū: quos ab aglone ueniēs nouus cesar iuexit italie: ⁊ quorū te ualde pticipē tua sors facit. hāc tātā meis in rebꝰ diligētiā tuā: ut videri possis nihil aliō q̄ me vnū cogitare. Ita dico videri possis ignaris industrie igenijq̄ tui. Nā qui te nouerūt nō mirantur posse aium tuū ad multa ⁊ multū diuersa sufficē. ꝑsertim ubi illū suis stimulis urget amor: quē ois difficultatis victorē ⁊ regē nouimꝰ aiox. Hec cur ꝑfatꝰ sim iterroges. q: dū te lr̄is ꝑoribꝰ fessuz reor: ecce due sil'alie: a te mihi vir optime reddunt oēs ipigerrimis digitis tuis scripte. Ita mirū plus tibi uacat in negocio q̄ in ocio. Mihi mirū inq̄ nisi celeritas: que ut Cicero nr̄ ait igenij laus est: mirū eē discuteret. Sed uenio ad rē. ⁊ illud transeo: q̄ in ꝓmis q̄si magni criminis te mihi purgas ifamiā. ⁊ ꝓpe sacrilegij istar ducis in tuis me lr̄is singulariter cōpellasse. Itaq̄ stilū mutas: q̄si uel ego blāditiarū egeā: q̄s ꝓmū Julij cesaris fortuna mūdo itulit. aut te vilior stilus robustior: q̄ nō deceat cuiꝰ ⁊ ueteres oēs gcūq̄ calamū attigē. quē articulū qñ alibi latiꝰ digessi: nūc suspēso pede ꝑterueho. ⁊ sigd auctis apud te nō qdē merui sed iueni me quoq̄ nouissimū oium hēs auctorē. qui hoc stilo nō tm̄ ad amicos quos ex equo alloquor: sz ad reges atq̄ pōtifices: cesarēq̄ ipm uti soleo. quos reuerētiꝰ affari ius equūq̄ est. Uerū ego reuerēti am uerā in mēdacijs nō repono. Mētiri aūt dñis bijs uocibꝰ qbꝰ nūc vulgo utimur. etate ipsiꝰ cesaris iuētū: Lucanꝰ asseruit. Sētio aūt qd te mouit: neq̄ tu dissimulas motū te litterulis meis: in qbꝰ stilū hūc inē misisse video: cuiꝰ rei ne de cetero moueare reddēda rō est. Ego qdē amice stilo huic cōstāter ibereo quotiēs grādiusculū aliqd adorior. Grādia enim nec huiꝰ angustissimi fugacissimiq̄ tpis: nec igenij mei sunt: nec huiꝰ calami quē agrestem recti? cū liceret: celestē urbaniꝰ dicē maluisti. At quotiēs ad plebeias atq̄ humiles curas quas nec stilo dignas putē: aliq̄ rez necessitas me attraxerit: plebeiū quoq̄ caracterē non recuso. ne forte plus ope vbis ipēdā: q̄ sentētijs debeaī. Jdq̄ mihi nō aliud cāe in illis litterulis fuisse noueris. Et hec qdē hactenꝰ. ex nūc aūt qcqd agā ⁊ stilo quolibet: illud saltē nō admittam: ut plurali nūo utar amico ⁊ vni loquēs. Jdq̄ tū per meipm suz factura: ne amicis mētiar: tū uel maxime ne exēplo tibi noceā. cuiꝰ apud te nō leue pōdus eē video. Tu igiī si me amas ad ꝓpriū stilū redi: ⁊ id agam? nō ut aurib? vulgi: sed ut decori nr̄o satisfeciſſe videamur. Uenio nūc ad acerrimū dolorē meū: quo in scōa pte lr̄arū tuaruz q̄si uenenata cuspide aures meas atq̄ aiuz pupugisti. O factū pessime de amico optimo. o ifaustū negociū. o rē tristē calamitosā ⁊ miserā. o nouū ⁊ iauditū seculis ifortunij genꝰ. Assuefecerā oculos tristibꝰ spectaclis. aures amaris rumoribꝰ. pectꝰ cūctis fortune vulneribꝰ. ⁊ cogitabā assidue qd vnq̄ mali qd aspi qd acerbi accidisset hoi. ut qdē mihi ⁊ meis qm̄ hoies sumꝰ ⁊ nō dij: ul'euēturū eē ul'euenire posse certe scirē. ut q̄ aduersus oia iacula duratū atq̄ armatū aium hērē. Celū hoc q: nunq̄ tale aliqd viderā: nil sil'e ꝓsus audierā aut legerā: cogitare ⁊ ꝓuidē nō potui. ⁊ iō ibermē ip:rouidūq̄ trāsfixit. Hei mihi qd q̄rar? vīn odiar? qd dicā? Accusabo fortunā? Surda ē. Accusabo mollitiē amici qui sibi mortē: mihi mortifer̄ dolorē attulit? Sera ē accusatio erroris. Irreuocabile dānū ē quo aucture potiꝰ iutiles sint querele. Et tñ o dulcedo effera iuuat isistē. ⁊ fādo alimēta miserie ꝓstare. Quid eni aptiꝰ possit aius tristis q̄s in tristi mā vsari. hēt ⁊ meror uoluptatez suā: durā qdē sed sibi accōmodatā. In arte poetica scriptū est. Tristia mestū vultū vba decēt. utar cōsilio qō me decet. Sz quo pgo ut illi nihil ꝓsim mihi noceā. forte aures atq̄ oculos tuos ledā? O ceca mēs hoiuz. ⁊ nō futuri mō sed sepe pūtis etiam fati sui nescia. Ad Pauluz hānibalēsem vnum ex romanis p̄ncipibꝰ cui me familiarissimū virtus ⁊ humanitas fecerāt: qbus illū mirabil'r nā dota-

me tibi omnia credere: nisi quę de me scribis. Que si aliūde pcederēt: qua putas frōte lectur⁹ fuerim? At nunc mihi notissimus cādor tuus. quicqd agis aut sensibus meis approbat. ⁊ que ex ore alterius illusoria viderentur: ⁊ tuis labijs grata facit: ⁊ dulcia. Ad summam. quisquis sum: tuus sum. ⁊ amicitie nostre fores quas eloquentie tue clauibus aperire tanto studio satagis: aperte sunt: ut libet exoptatis igredere. Crede mihi. nullo nisu: nulla opus est arte. ultro animis presto sum. teqꝫ in limen let⁹ excipio. non prius excluſurus: q̄ꝫ hanc inde aiam mors excludat. Idqꝫ sic esse ut dico: penit⁹ tibi insitum esse uelim. Pauca sunt quib⁹ glorier. inqꝫ bijs ipsis hesitare soleo. Unum hoc intrepide dixerim temporales amicitias non noui. ad quas si non in annis emolumenti flura ratio. sed honestas allicer et: immortalis ex se genitas mortales esse non sineret. Ego fateor. ad ineundas amicitias tardus: ad fruendas immobilis. ad hanc contrahendā uti qꝫ pronus sum. ac ne id fortuitum putes. de te mihi diu ante prouisum erat. quez ut in amicis haberem: ⁊ dignus ⁊ appetens videbaris. Sane q̄ preter modestissimum amicitie uotum: etiam de scriptis familiaribus que uaria exigente materia quotidie mihi e manibus excidunt: partē postulare dignatus sis: miror. Quid ita cum viuum fontez domi habeas ⁊ lucidum: semiarentes ac turbidos vicinorum riuulos sitibundus ambias. nisi pridez intellect⁹ mihi sit animi tui ardor: qui tacitus est. ut nullum ingenij liquorem vndecunqꝫ fastidiat. Ne q̄ꝫ sibi sufferturum arbitretur quicquid perennib⁹ scatebris uberrimū pectus affatim promit: nisi uel ad limina pauperum pulses: ⁊ tui locuplex aliena mendices. Perge. age. habes quos seqris duces: seu Socratem mauis seu Platonem. quorū alter ut scriptum vides: ad discendum pauper: ditissim⁹ ad docendū fuit. Alter litteras toto orbe collegit: quas toto orbe refunderet. Hijs exēplis fretus: ⁊ hac iter ingressus: fieri non potest: quin ad sūmas quoqꝫ diuitias prouehare. Quod ad nugas meas attinet: desiderio tuo etiam mei ⁊ meaꝝ rerꝫ amor accedit. amor cecus ut dixi: ⁊ semper obliquus rerum arbiter. Uulgo dici solet. Placens histrio semper placidum canit. Profecto autem non in me neqꝫ in meis scriptis est ut placeant: sed in te. Quantum vo in bijs: quando in bijs delectaris: q̄ꝫtum in maioribus siqua sors fauerit: tibi morez gerere copiam: ⁊ rursuꝫ quid si uacet ex te uelim eius ex ore audies: cuius e manibus ista percipies. Qui vir musica suauitate mulcē aures: ⁊ digito potēs est ingenium excitare. Cumqꝫ ipse sit magnus: q̄ꝫ q̄ꝫ non e coniugio thetidis maiorē se genuit. Hūc ambo quietis auidi: de toto orbe sibi uenetiā delegere. Adesto illis oro: qua potes. mei sūt: eoqꝫ magis esse tui: quo esse sui nō alterius videbunt. Honestissimum est ut noris. epistolaz illius optimi viri ⁊ ciuis ⁊ ducis: meliorez nunc in patria viuētis: quo digni utinam diutius fuissemus: letum me sed nō sine lachrymis perlegisse. Ita mihi de sepulchro: immo de celo respondere visus est. ut multa mihi suspiria renouaret. sed nō ita: ut nō sibi quoqꝫ multa responsurus fuerim: si nobiscū ageret. Hunc ut puto uel tacitum intelligit. Uale memor nostri.

Mediolan. xiiij. kal. Junij.

¶ Responsio quedam per dñz Franciscū petrarchā facta dño Beintendi cancellario Uenet. sup epitaphio dñi Andree dādulo olim ducis Uenet. XV.

Olēde semp atqꝫ honorabilis amice. litteris uestris primum acceptis super epigrāmate clare ⁊ glorioſe memorie domini ducis nostri: ut quid segnitiem meā celem? excusationem non epitaphiuz meditabar. ut qui multumqꝫ alia curarum acie obsessus: ⁊ occupationū mearū mole obrutus: uobis ut reor animi saltez augurio nō ignota: nec ceptis ipe sufficiā meis. ⁊ usqꝫadeo ab huiusmodi iuuenilib⁹ exercitijs sim distract⁹: ut nō iā antiqua repetē videar: sed noua prsus ⁊ isuēta tēptare. viteqꝫ metiens breuitatē: ⁊ fundamētorum amplitudinem que ieci: sedulo mecum ipse remetiens contremiscam. Idcoqꝫ iamprīdem semel mente firmaueraz: nihil vnqꝫ uel ingenij exercitio uel cuiusq̄ꝫ precibus ul' qualibet seu necessitate seu delectatiōe materie: noui carminis aggredi. satis superqꝫ existimās si uotiue uota succesſerint. Qō preruptum animi decretū: neglecta interim ingenij asperioris infamia: cōtra feruidā amicoꝝ instātiā: inexorabilem sepe me tenuit. Quid multa? Jaz calamus erat in manib⁹: iamqꝫ excusatio texebatur: duz secundus interuētus ep'e injiciens manū diffidentiam abstulit: pudorem attulit: duricie fregit. Jtaqꝫ calamum quē ad negādū ceperam: ad parēdum uerti. quid ⁊ per quē ⁊ pro quo poscereturꝫ gd ue ⁊ hui⁹ amicitie ⁊ illius memorie debeā: acriter mecū uoluēs. Eadē hora igit: eadēqꝫ sessione: quatuordecim elegos dictaui: qui si mei nō videbunt nolite mirari. nam nec ego ut cuperem meus sum. nec sum ille qui fueram: ita me multa circūstrepūt. q̄ꝫq̄ꝫ hoc ita uelim accipi ueꝝ esse: ubi me vtū: meas res intueor. Nam ubi alios: ⁊ humanum gen⁹ omne contemplor: multa fateor occurrūt. vnde cū mei statum aliene sortis collatione cōsoler. neqꝫ facile quisqꝫ me liberior aut magis suus appareat. Quod si forte uersiculi plures sunt q̄ꝫ petiti erant: remedium presto est. duos abijcite quos videbit'. ⁊ numeri ratio ꝓstabit. Sin oino nō placēt: eo me magis uestrum credite: qui ut uobis obsequar mihi aduersor. ne ue aliquid uobis aut natis icliti ducis negem: sciens ac uolens inglorio labori idipsū cuius mihi penuria ingens est: tps impēdo. Ascripsi autem in margine siquid est ubi uel dubitez: ul' res eadem uarie dici posse videatur. ut sic electio uestra sit. Mihi enim cū oēs muse hodie: tum precipue illam abesse perpendi: quam graiuam graij uocant. Ualete. Franciscus uester. Scripta rurali calamo in domo cartusie Mediolanen. ubi ⁊ estatem ago. kal'. septembris. ad uesperum. 1357.

¶ En domus andree ueneti ducis ultima quāta est?
Alta sed assurgens spiritus astra tenet
Publica lux iacet hic. ⁊ quartum sidus honoruz.
Stirpis dandulee gloria prima ducum
Hunc animi vigilem temeraria grecia sensit.
Et leuis antiquo reddita creta iugo.
Hunc comes albertus tyralis nostra perurgens.
Uastatis proprijs qui meruit ueniam.
Hunc iustino polis feruens. ⁊ iadra rebellis.
Pertimuere trucem. percoluere pium.
Hic genuam bello claram pelagoqꝫ superbam.
Fregit ad algerium: seruitioqꝫ dedit.
Justus amans patrie: magnos cui fecit amicos.
Jngenio prestans: eloquio omnipotens.

ferri:templi continuo postem tenens? Quō si falsē tñ ille religioni diisq; mendacibus tribuit: q̄ tum uere religioni vōq; deo tribuendum erat? q̄ toq; studio ꝓuidendum: ne tuo fletu paule tu perires. Christus offenderet? q̄ q̄ qd exempla virilia colligo cum romane mulieres pudorē tuū premere ꝛ lachrymas siccare debuerint vir romane? Nam ubi tunc queso: ubi tūc Cornelij africani filia gracorum mater: cui preter materne pietatis affectū q̄ cari filij eēnt illō indicat: q; cāpane olim hospite apud se mulieb̄riter iactabūde: ꝛ sua sibi ornamenta monstranti: filios e ludo l̄rārū reuertentes ostēdit. Et hec inquit mea ornamēta sunt. Hos illi filios: ꝛ hec ornamenta simul omnia seua mors rapuit: tātum tñ animi femineo fuit in pectore: ut ex morte illā cōplorātib⁹ ꝛ miserā uocitantib⁹ rñdēt: mestam utiq; sed miserā se non eē que tales filios genuisset. O non femineū sed virilem ꝛ uere paternā gl̄ia dignā uocē. Ubi erat liuia augusta: cui cuꝫ e duob⁹ filijs mors ut ferme mos suū est: ꝛ pessimū reliquisset: ꝛ optimū impioq; dignissimū abstulisset: ita casum suū fleuit: ut ultro ꝛ modū ꝛ finem lachrymis imponeret: mediamq; se inter piā matrē ꝛ p̄cipem feminam exhiberet: ne uel nature debitum negaret: uel tanti ꝓiugis oculos spectaculo tristiore cōfunderet. Quāto autē exactius cauēdū erat ne gemitu nimio ledere? Christus spectator ac iudex actuū nostrorū: cui mortalib⁹ querelis iudicia eterna conuelli: haud dubie neq; immerito ꝓmolestū est. Sed romanas trāseo: q̄bus ut mulieb̄ris est pudor: sic virilis ai robur atq; ꝓstantia: quaq; nunc etiā fama vulgaris: ꝛ si mlta viris detrahat: iure tñ omnium gentiū mulieribus aſponit: cum in hoc genere laudis sese offerat grata muliercula: ut ꝓle impar sic par aio: que audita morte filij: qui in acie ceciderat. In hoc inquit illum genui: ut esset qui mori ꝓ ꝓtria nō timēt. Digna ul̄ hoc rñso: cui natus incolumis redderet: quē tam fortiter amisisset. Uerū quo ꝓgrediar? quid ago? Consternatos ꝛ absq; resurgendi spe deiectos aios fortia exēpla nō decent. Itaq; qñ nihil mesti⁹: nihil hoc tēpore dulcius possum: libet nūc incepto herere: ꝛ omnibus seculis flebiliora ꝙquirere: ut ostendaꝫ paulo meo: nihil toto orbe miserabilius: nihil ulla etate flebilius: qui ut patrem idueret virum exuit ꝓsecutusq; est: ut miserrimus pater poti⁹ q̄ modestus ꝛ sapiens videret. Excutiantur poete: euellantur historici: ꝓtrahantur in medium insignes gemit⁹: ut appareat q̄tū in hoc genere mali altior cūctis est paulus: q̄tūq; supereminet: ꝛ toto uertice sup̄ est: ut Maro ait. Fleuit suū pallanta miserabilis euādrus: sed post fletū vixit: ꝛ vindictam prestolari maluit: q̄ filiū sequi. Lausum quoq; meq̄tius fleuit: nec immerito. Nam sīgd credim⁹ Uirgilio. pietas patris filio cāꝫ mortis attulerat. Nō multum hic filio superuixit: tēptauitq; vindictam: que cū partū succederet: non tā flendo mori uoluit q̄ pugnando. Et erant ambo senes. Et ut diutius viuere: ꝛ animosius pugnare potuerit paulus meus. Legimus phocaycum argi patrē: qui nauali p̄lio qō marsilie gestū est: cū traiectū iaculo ꝛ expirantē filiū videret: violentius qdem indoluit: non tamē eatenus ut fletu solo: sed ut gladio ꝓprio ꝓfossus: saltu etiam preceps in medios fluctus gemina uelut morte procumberet: qō genus mortis o paule utinam esses imitatus. Sic enim nisi fallor ꝛ parcius ꝛ ꝓfecto virilius doluisses. Nullus enim maior dolor q̄ qui non eget auxilio: nec circūspicit instra: sed ad inferendū morte solus sufficit. Ad hec ꝛ honestius viro est vulneribus q̄ lachrymis mori: hunc dolorem ꝛ has lachrymas ꝓsumptrices apud Lucanū ut rursum ad luct⁹ femineos reuertamur: Pōpeiana uxor optabat ubi ait. Turpe mori post te solo non posse dolore. Ipsa tamen hec dicēs virit: sicut Hecuba vixit ꝛ andromache post ꝓiugū ꝛ natorū mortes. Multū filios multe fleuerunt matres: sed plus omnib⁹ Marcellū mater Octauia augusti sororque talis tanteq; spei filio amisso: qualem nullū Rome puerū fuisse Uirgili⁹ eterne memorie mandare nō timuit oi solatio reiecto in tenebris ꝓpetuisq; gemitib⁹ euū egit: ptinaciter ifelix: ois illi letior bit⁹: oē min⁹ triste vbū irritamētū doloris: ois illi ꝓsolator hostis fuit. Postremo ita semper vixit ut ait Seneca: talis per omnē vitam qualis in funere. Multum fleuit apō Uirgiliū mater Euriali. Multū apud Statiuꝫ nutrix fleuit achemori. Ille tñ filijs vivere supstites: hec alūno sic fletū legimus Anthiogenes ꝛ Argie morte nunc legimus mirū supfuisse iuuēculas dolori: cui vir fortis supereſſe nequiuerit. Fleuit Euadnes capaneū: fleuit Brutū suū portia: sed illa se in ardē tē viri rogum intulit: hec candētes hauriēs carbones ꝑcluso spū: qō ꝑdem aio destinarat: virū ad inferos prosecuta est. Et ut amores illicitos attigamus: qui ut turpiores sic nōnunq̄ iustis amorib⁹ fortiores sunt. Fleuit Hero Leandrum. Phedra Hippolytū. Neutra tñ gemitu: sꝫ illa p̄cipitio pijt hec laqueo. Apud Catulū lesbia meretricio amore saucia passerē suū fleuit extinctum: ita tamen ut oculorū aciem perderet: non ut animam exalaret. Uerū hoc dicit aliquis. viros aut fratres aut amicos flebant: nī hic filiū: sed quid supioribus dicemus que fleuerunt natos uel omnes uel plurimos uel vnicos? Quid dicemus illis matribus q̄s romana narrat historia: post insignē cladem que ad transimenū: ut Liuius tradit: cui potius fidez dor: ꝛ quem Ualerius segtur: uel cannis ut Plinio placet est accepta nunciatis filior mortibus attonitas fleuisse? Utrāq; autem post aliquātulum tēporis alteram scilicet mestam domi sedentem: ꝑter spez conspecto filio: dum in occursum eius assurgit exanimem corruisse. Alteram percunctandi studio antiam: extraq; muros urbis egressam porta flaminea: qua fuse redibant legiones: obuio repēte filio dum irruit in amplexus expirasse. Has nempe nō meror: sed qō multis accidit gaudium interfecit. Fuisse ille utinā o Paule falsus etiā rumor tuus: ut te quoq; non luct⁹ sed gaudiū peremisset. Nūc quocūq; me uerto dolore siml̄ ac pudore ꝓfūdor. Legi ego permultos amantissimor patruꝫ. Legi matrum gemit⁹ ac sororꝫ ꝛ ꝓiugum utriusq; sexus. Siquidem duos plaucios mirū dictu: ut eiusdez nominis: sic paris amentie in patientia doloris in uxorum mortib⁹ sese gladio transuerberasse comptum est: qō apud Ualerū maximum non excusari tñ sed laudari: si de ꝓprio loqui datur: nō excuso nec laudo. Legi morem indor apud quos cum mortuis viris viue cremātur uxores. Legi singulorum hominum: legi ppl̄or atq; exercituꝫ luct⁹ tam uehementes: ut quidaꝫ arma reliquumq; or-

erat.nisi qz credibile est vitia nostra iam ad antipodas descēdisse. Ad celum potius euolādū:nisi nostris ad terrā ponderib⁹ premeremur. Illa si salui esse cupimus:deponēda sūt.quod facile factu eēt: nisi qz malorum exēplis obruimur.quoz cū ferocissima etas nostra sit:ut dixi feratioz est etiā spera da posteritas. Pugnarūt equidem maiores nostri aduersus penos:Cimbros:ac theutonas z britānos.egre uel italiam ab hannibale uel capitoliū a senonib⁹defenderūt.omnium tandē uera z indomita virtute victores. Nos si capitolij nostri arces a tanto barbaricoz vitioz circūfuso exercitu defēdimus:ad tutelā nostrā celesti alite excitati:si circūstrepētib⁹ vulgi errorib⁹imote fronte resistim⁹: z mālio z mario z ipo cesare fortiores erimus. Illos enim ab hoste murus iterdum uallumqz diri mebat.sepe noctib⁹quiescebāt.hiemis aspitatē hibernoz solatio leniebāt. Nobis nulla quies.nullū sine periculo tps:nō bruma:nō inducie: non nox. Nihil usqz tuti pacatiqz est. Assidue de salute certam⁹.semp in acie stam⁹:tēptamur:circūsidemur: impellimur. Hostes itra muros sunt.ad ipaz ratio nis arcē scalas applicant. Quid expectas ut dicā: in ipsas mēsas nostras atqz cubilia irrūpūt . qdqz prorimum exitio est.vulgus omne pro hostib⁹ partes facit. In hoc tā ancipiti duroqz certamine: nō nisi de celo sperāda victoria est. Inde eā amice posc am⁹. Interea tū ubi siz video.nō moueri nequeo interdūqz tam grauiter:ut mee sortis ipatiens:me stis pene vincar angoribus. Aberrasse forte appositū video.tulit impetus:sed redeo. Hijs ergo hodie curis implicitus quas mihi circūstrepētiū rez fragor satietasqz pepererāt.dū thalamo egrediot epl'am tuam in limine obuiam habui.breuem quidē e lōga ueluti peregrinatione succinctā. Multa tū qui properātib⁹ mos est:paucis illa vbis expedijt. z qualiter affect⁹ singula putas audieri.atqz in primis lelij mei nomē.cū quo cupide oro vsare. rotaqz illū mēte cōplectere. Digni estis alterutro. Sane quod sequīt:nre gētis aduētu:pisanū populū graui suspitione turbatū:mirari nō debes. Nā neqz gēs ulla suspitiosioz. Et vipera nostra terribilis rubētē dentib⁹ virū stringēs:securos quoqz sollicitat. In quo cesaris puidētiam laudo:que z pauori ciuium succurrit: z pudori multum occurrit. Qd vo de patria mea scribis:lete admodū legi. z romano pncipi obediētiā nō negari. z si qua iā toto orbe neglecte libertatis cura est:eaz in pria mea esse. Ultimū nihil miroz:qd de auri ptate facetissime cauillat⁹es. Scio eniz eē vissimū illud Flacci. Aurū per medios ire satellites z prorūpere amat saxa potētius igne fulmineo.qd ipm in libris methamorphoseos ponit Apuleius. Certus iquit fragilitatis humane fidei. z qz pecunie cuncte sūt difficultatis peruie.auroqz soleāt adamātine etiā perfringi fores.qz late patēs z qz nota snia est que nō mō pbo siz philosophāti tribuīt asello. Legisti credo apud Pōpeium melā Cosmographie libro 3°. eē gentē ethiopum auri ditissimā eris indigaz.cui raritate z frequentia precia rerū alternātib⁹: z ornamēta enea z vincla sūt aurea. Nobis amice oia iam ex auro sūt. z haste z clipei z cōpedes z corone.hoc z conimur z ligamur.hoc diuites sumus: hoc inopes:hoc felices:hoc miseri. Auruz solutos vincit:vinctos soluit. Aurum fontes liberat:dānat innorios. Aurum disertos ex mutis:ex disertissimis mutos reddit. Auro cōcionat⁹ est Metellus i cesarē. Auro Demosthenes orator obmutuit. Aurū z de seruis pncipes z de pncipib⁹ seruos facit. z audacib⁹ metuz:pauidis pbet audaciā: z curas iertibus sollicitisqz segnitiē. Hoc z iermes armat: z nudat armatos.indomitos duces domat.magnos populos premit.ualidos fundit exercit⁹.bella longissima paucis horis cōficit.pacē pstat z eripit.siccat flumina.terras lustrat.maria pcutit.mōtes equat.pādit adit⁹ claustroz.urbes aggreditur expugnat arces.oppida demolīt. z qō apud Ciceronē legim⁹. Nullus fortis est locus in quē onust⁹ auro asellus nō possit ascēdere. Aurū claras parat amicitias:magnas clientelas: z honesta cōiugia. quippe qō generosos z fortes z doctos z formosos: z qō miraberis sanctos efficiat possessores suos. Itaqz qui diuites sūt:boni viri in ciuitatib⁹ appellant:eisqz tātum credit. Nulla fides est paupi. qz pecunie nihil est.uerūqz est illud satyricū. Quā tum gsqz sua nūmoz seruat in arcba.tantū habet z fidei. Postremo inuit⁹ dicā:sed ueritas cogit.non mō potens sed omnipotēs est aurū. z oia que sub celo sunt auro cedūt:auro seruiūt: z pietas z pudicitia z fides.omnis deniqz virtus z gloria aurum supra se vident.inqz ipsos aios celit⁹ nobis datos: pudoz foci terret z rutilāti imperium est metallo. Hoc reges ligat atqz pōtifices.hoc homines. z ut aiunt etiam ipsos deos placat. Nec quicqz inexpugnabilē inaccessumqz auro est. Qō sciēs iuppiter: ut custodite mulieris pudicitiā rapturus ferreas portas effringeret:in imbrē aureuz sese uertit. Tali deo dignū opus. De⁹ aūt noster pudicitiā amat: aurum spernit:auaritiā detestat. Opto tibi ualitudinem inconcussam mentis z corporis.

¶ Alia epistola eiusdem domini Francisci ad eundē Petrum. XVII.

Ondum supiori epistole signum impressem. Et quis tua hec supior sit longior respō so tamen breuiore contenta erit. Nā nec cui nostri querelam iterare est necesse:quā z tacitus loquoz z ipsa res clamat. Nec quicqz prohibet quod in illa dixerā ad hāc trāsferri. Neqz eniz aut minoz est hodie doloz meus:qz heri z nudiustertius fuit.neqz minus efficax. Epistole tue hodierne solatiuz qz hesterne. Accedit qz neqz ō hijs que nouissime scripsisti ausim aperte pnūciare quod sentio.neqz tu ideo minus quid sentiam quid ue pnūciem intelligis. Sepe silentiū ad exprimēdū animi cōceptus: quouis sermone potētius fuit. Nec minus silētio Niobe:qz latratu hecuba dolorē animo insituz designabat. Itaqz cum illa in saxum hec in canez uersa fingatur:non minus mutum illius simulachruz qz hec querula rabies suam miseriaz loquebatur. Illud non siluerim:agnoscere me cesarum fatum: quod z in occasu solis z sub austro:deniqz ubilibet felici⁹ fuerit qz sub arcto.ita ibi gelida oia:nullus ardoz nobilis:nullus vitalis caloz iperij. Red de nobis fortuna:si Romuleos cesares parce uetant:at saltē ab hispania theodosios:Seueros ab africa.heu qd diceret nūc architectoz ille magnus monarchie:succesorē suuz cū sacerdote humili de humilitate certare.dum meminisset superbissimum

at:ut rebus ipſis cognomen ſuuꝫ terra laboris eꝫ
uerit:quibus eſtibus odioꝝ ferueat ſulphurea tri
nacria:quid agat ianua:quid paret liguria:qd emi
lia cogitet aut picenū:qꝫ inſomnis ⁊ laborioſa ſit
Mantua:qꝫ meticuloſa Ferraria: qꝫ Uerona mi
ſerabilis atheonis in morem ſuis ipſa canibus la
ceretur:ut barbaricis ſemper incurſibus pateant.
Aquilegia ⁊ tridentum. Poſtremo pudorum ma
ximus:qui prædonum cetus per italiam peruagā
tur:utqꝫ de prouinciarum domina ſeruorum ſit fa
cta prouincia. Ad uenetoꝝ ut Liuij uerbo utar an
gulum ⁊ ad ea que vix dum potes audiſſe feſtino.
Qui bello cum ianuenſibus ſuſcepto:dicam ante
detecto:latens enim bellū deſuiſſe nunqꝫ puto:in
tra breue tempus ꝑmum victi:moꝝ victores:rur
ſum maiore ꝑlio victi ſunt. In quo illis quidez ut
hominiꝫ utqꝫ italis compatioꝝ. Mihi autē gratu
loꝝ q hec eis mala omnia uentura ꝓuidi: prædixi
qꝫ nō aſtrorū iudicio aut ullo uaticinij genere: qō
totū deſpicio reicioqꝫ:ſed præſagio quodā mentis
⁊ urgentibus coniecturis:quibus in eam ſentētiā
trahebar:ut videre mihi tunc viderer qō nunc vi
deo. Atqꝫ utinā dux Andreas qui rerum ſumme
tunc præerat:hodie viueret. Exagitarem eum lr̄is
⁊ omnes aculeos icuterē:ac tota uterer libertate.
Bonum enim virum atqꝫ integrum ſueqꝫ reipub.
amātiſſimum ſciebam:doctum ꝓterea ⁊ facūdū ⁊
circūſpectum ⁊ affabilē ⁊ mitem:vno tñ offende
bar:q belli ſtudio ardentioꝝ erat qꝫ nature ac ſuis
moribus conueniret. Uiuenti equidem non pep
ci:⁊ ꝑſens uerbo ⁊ abſens lr̄is lacеſcere auſus tan
tum virum:que ille de animo meo certus patiēter
ferebat:ſed recenti victoria clarus ꝓſilium reſpue
bat. Conſuluit illi moꝝs:ut ⁊ acerbiſſimum patrie
ſue luctum ⁊ moꝝdaciores meas lr̄as nō videret.
Uti enim foꝝtune teſtimonio ſolebat nec dubita
re:quin ſicut illa ꝓſperioꝝ videretur: ſic iuſtioꝝ cā
ſua eēt. Itaqꝫ ſepe mecum illud Scipionis africa
ni dictum uſurpabat:qui loquēs cum Hannibale.
Dij inquit teſtes ſint:qui ⁊ illius belli exitū:ſꝫ ius
phaſqꝫ dederūt: ⁊ huius dāt ⁊ dabunt. Illudqꝫ ce
ſareum:hec facto que teſte ꝑbet:quis iuſtiꝫ arma
induit:hec acies victū factura nocentem. Et qꝫtu
lum illi viuendum erat ut in eundem iſta reflecte
rem:nocentem teſte fato conuincens:qui teſte fa
to innocentiam aſtruebat? Paucis ante obitū die
bus lr̄ulas meas acceperat:aculeoſas fateoꝝ.ple
nas tamē affectuum optimoꝝ quibus ita ſe toꝝſit:
ita reſponſionis ſtudio efermuit:ſicut poſtea retu
lerūt qui pñtes erant:quaſi ſummo pudori duce
ret non equaſſe ſtilum:qō vnū facillimum illi erat
lr̄ato in ꝑmis diſertoqꝫ boi. Id enim puto qō erat
difficillimū non curabat:retundere ſcilicet ⁊ frāge
re ſnias. ⁊bis equidem atqꝫ dicēdi exercitio oꝛna
tus:⁊borum certamina non timebat. Sed quid re
bus ipſis facias:atqꝫ apertiſſime ueritati qd rñde
as:niſi ut taceas aut ꝓfirmes? Uerba eni cōpares
aut par aut ſupeꝛioꝝ eſſe potes:rebus inferioꝝ ſis
oporꝛtet. Sepe phaleratā eloquētiam nuda ⁊itas
vincit. Itaqꝫ cum ſe multū toꝝſiſſet:ſeptimo demū
die nūcium meum ſine lr̄is dimiſit:rūſum ꝓpꝛi
umqꝫ nūcium pollicitus:quem non miſit nec dein
de rñdit:ſeu moꝛbo coꝛporis ſeu animi ꝓueniꝫ
q per eos dies ꝓtra ſuam atqꝫ omnium ſpem aio
ſiſſime ad littus uenetum ipſa eadē quam penitus
victam atqꝫ exterritam extimabat ianueñ. claſſis
acceſſit:cui tumultui dux ipſe ꝓter morem armatꝰ
interfuit. Nec poſt eū diem fere aliqd geſſit:quaſi
feſtinans impendentibꝰ caput malis matura moꝛ
te ſubducere. Et ſi quidaꝫ ferant rñdiſſe eū neſcio
quid:qō nequaqꝫ ad me moꝛte foꝛſan interuenien
te peruenit. Poſt que ſtatim apud Achaie inſulā
cui ſapientie nomen eſt: Ueneti ab eadē illa uaga
claſſe ianueñ. deꝓhenſi ingentiqꝫ ꝓelio fuſi ſunt
eum honorem duci optimo differente foꝛtuna: ut
ſicut dixi dilatam patrie ſue cladez in carne poſitꝰ
non videret. Certe ut ubi potiſſimum vinceret: di
uinitus euenиſſe crediderim:quo ſcilicet uocabulo
loci:ſaltem reliqui duces admonerent:ut ſapiētiā
qꝫ foꝛtunā ſequi mallēt: ⁊ a rōne abeuntibus rerū
elicerent argumenta. Sed nonne fideifragꝰ ſum:
qui noua pollicitus antiqua perſoluo? Expecta au
tem. In fundo eſt vnde ꝑmiſſi mihi fides conſtet.
Hactenus audieras: qō ſequitur nouum audis.
Huic equidem tali duci iuueni ſenioꝝ ſucceſſerat:
⁊ ad patrie gubernaculum ſero licet:ante tamē qꝫ
uel ſibi uel patrie opus eſſet acceſſerat. vir ab olim
mihi familiariter notus ſed in quo fallebat opinio
animi qꝫ ꝓſilij maioris. Marinus phalerius viro
nomē. Explere animum in ſumma dignitate non
potuit ſiniſtro pede palatiuꝫ ingreſſus. Nāqꝫ hūc
ueneti ducem ſuum ſacroſanctum omnibus ſecꝰlis
magiſtratum:quē in illa urbe ſemp ut numē aliqō
antiquitas coluit. nudiuſtertiꝰ in ipſius palatij ue
ſtibulo decolarunt. Cauſas rerum ut poete ſolent
in ꝑmoꝛdijs ſuoꝝ operum explicare:ſi compta lo
qui uelim:nequeo tam ambigue ⁊ tam uarie refe
runtur. Nemo illum excuſat. Omnes autē uoluiſ
ſe eū in ſtatu reipu. a maioribus tradito neſcio qd
mutare:atqꝫ ita cuncta conueniunt:ut qō ait Flac
cus. Primo ne medium:medio ne diſcrepet imū.
Nam qō nulli vnqꝫ arbitroꝝ eueniſſe:duꝫ ad ripā
rhodani proꝝ negocio pacis per me primū: ⁊ moꝝ
per eum fruſtra temptato:apud Romanum pōti
ficem legationis officio fungitur: ducatus honoꝝ
non petenti:immo qdē ignaro ſibi obtigit. Reuer
ſus in patriaꝫ cogitauit qō ut puto nemo vnqꝫ co
gitarat:paſſus eſt qō nemo vnqꝫ in loco celeberri
mo omniumqꝫ clariſſimo atqꝫ pulcherrimo eoruꝫ
que ego viderim. ubi maiores ſui ſepe letiſſimos
honores pompis triumphalibus deduxerunt. Il
lic ipſe ſeruilem in modū concurſu ppl̄i tractus ⁊
capite truncus occubuit:templiqꝫ fores ⁊ palatij
aditū ſcalaſqꝫ marmoreas ſepe uel feſtis inſigni
bus uel hoſtium ſpolijs honeſtatas:ſanguine fe
dauit proꝝio. Locū ſignauit:tempus ſigno. Annꝰ
eſt ab hoꝛtu Chriſti. 1355. dies fuit ut ferunt. xiiij.
kalendꝫ. maij. rumoꝛ eſt tantus:ut ſiquis urbis illi
us diſciplinā moreſqꝫ perſpexerit:quantam ue re
rū mutationem vnius hominis moꝛs mineꝫ:qꝫqꝫ
alij plures ut perhibent complicū ex nūeroꝛ:idem
ſupplicium uel pertulerint uel expectent: vix maꝛ
ioꝝ in italia temporibus noſtris emerſerit. Hic foꝛ
te meum iudicium expectes. Ppl̄m ſi fame credi
tur abſoluoꝛ:qꝫuis ⁊ lenius ſeuire: ⁊ dolorem ſuuꝫ
mitius vindicare potuerint:ſed non facile iuſta ſi
mul atqꝫ ingens ira compꝛimitur:magno preſerti
in populo:ubi iracundie ſtimulos rapidis incōſul
tiſqꝫ clamoribus preceps atqꝫ multiuolum vulgꝰ
exacuit. Infelici boi ⁊ cōpatioꝝ ⁊ idignoꝝ:qui bo.

uerat. mādata dederā tibi ignarus illū iam rebus humanis exēptū. taliter quidē ut nō mortem que natis oibus eq̄ est: sed genus mortis vnice miserū cogerer usq; ad meā ipse mortē lamētari. O cogitationes hoium uanas. o ianē spē. o lubricū statū. o istabilē fortunā. o ancipites vite vias. o p̄cipites exitus. o psperitates ambiguas. o ieuitabiles erūnas. Amisit filium Paulus. tritum ⁊ intolerabile mali genus. Quis enī non aliq̄ filiū pdidit: nisi qui nullum habuit? Rari sunt quib⁹ fortuna prolē dederit: nec donū suū deliberauerit: rapinam dicimus primitie sunt. Amisit Paulus noster filiū: rē non insolitā narras: ⁊ alius Paulus filios amisit Hannibalēsis vnum pdidit. Macedonicus duos Alij pl'es. quidā omnes. vnū iste pdidit. Priamus vnus ex tanta natoꝝ acie superfuit. Sed hic suum ferro amisit. Quid refert an ferro: an incendio: an naufragio: an febrib⁹: an ueneno? Mors aūt vna est. sed hec iuuenē amisit. Scio. Nam adhuc iuuenis pater erat. Que nam vo hinc tanti doloris cā fuit? An ignorabat doct⁹ hō ⁊ prudēs plures multo iuuenes mori solere q̄ senes. ⁊ ut vulgo dicitur pl'es edos perire q̄ capras? Humani generis incremētū terra nō caperet: si oēs senescerent qui nascūtur? Quid igit̄ ploras? Dicat aliqs. Nihil adhuc noui audio. Adolescentem in plio pugnantez in prelio cecidisse. Eueniunt ista quotidie: ⁊ fortiū patrum innumerabilis multitudo est. Nā qō scribis: corpus exangue hostib⁹ fuisse ludibrio: hostili scuitie aliquid: sed superstitis existētiq; miserie nil p̄sus adiecerit. Stultū enim cum mortez spreueris: cadaueris iniuriā formidare. Patres obitum filioꝝ forti tulere aio. laceros quidez artus siccis oculis collegere. Multi aūt suos cū lachrymis ad sepulchrū. ad inferos quidam uersis in se gladijs prosecuti sunt fletu immodico. Qō memineri aūt Paulum nostrum nemo. Hic est nouus ⁊ rarus ⁊ inconsolabilis dolor meus. homo nobilissimus ⁊ mea quōdā opinione fortissim⁹: sic fortune terguz pbuit: sic laxauit frena mestitie: ut illa euz p̄cipitaret in mortem. O lachrymas meas. o inexhaustos fletu oculos. o liuentia lumina. Da ueniam paule. fons ille aruit qui cunctis amicoꝝ miserijs ubertim lachrymas dabat. Siccare illū uel vna romana domus debuit. Dum colūnensium familiā fleo flere alios posse desij. Omnes lachrymarum mearum scatebras illa psumpsit. Pumice siccior fact⁹ sum. Tu tamē vir optime sine lachrymis meis nō eris: q̄s de pfundissimis atq; abditis aie recessib⁹ fando eruam: ⁊ qbus mestū funus absens prosequar: imo vo iter tristia funera fletu madidus pīs q; uersabor. Quid heu mihi feci sti? Uir in rebus alijs acer ac strenuus quid feci sti? Nō sat magna pietas est visa paternis lachrymis filij funus orare: qō ipm virtute ai melius ⁊ spe ac solatio ꝓmisse resurrectionis ornasses. sed parū pie vise sunt lachryme: nisi morte mortē accumulās charissimo ⁊ insonti filio paterne mortis inuidiam post fata reliqueres: ⁊ reū atq; odiosum posteris faceres quē amabas. Nōne p̄stabat q̄uis p̄postere filio superesse: ⁊ uel sibi fratres feliciores tibi natos quereres? Utrentissima etas erat: uel qō christiane pietatis ꝓprium fuit: pro illius salute aie: cuius corporis p̄ceps ⁊ festinata mors fuerat: preces atq; suffragia ad celū mittere? uel si qua ea dulcedo est recolligere animū atq; firmare: ⁊ in extrema solatia patri viroq; forti debite ultionis intendere? Postremo qd vis facere potius q̄ qō potissimum elegisti? Que eni ista demētia est: superbis hostibus qui filij tui frigida mēbra calcauerant: qbusq; suus luctus ⁊ crudelitatis ⁊ insolētie supplicia debeantur. de te quoq; dupler gaudiū ⁊ geminā ultro victoriam p̄ceisse? O mortalia pectora in extremis semp ceca casibus. Eludita pmum morte filij ꝓspectoq; cadauere: qō humanitatis imemor hostilis ira discerpat: cum ⁊ ferro posses ulcisci: ⁊ ai viribus graue ferre fortunā: ⁊ fato succūbere maluisti: ⁊ te exitialibus atq; mortiferis ultus es lachrymis. cūq; viroꝝ exemplis illustrium: que pro be noueras reuocaueris ad vitā ⁊ ad spem: desperatā in mortem nescio qua ferali dulcedine rapt⁹ es. Nōne autem queso luctus incōsolabiles paranti tibi occurrat Anaxagoras: qui morte filij nunciāti Nihil inquit inopinū narres. Cū enim ipse mortalis sim: sciebam ex me genitū esse mortalē. Nōne Xenophon in aium uenit: cui cū sacrificanti primo geniti mors filij nunciata eēt: neq; ceptū sacrificiū itermisit: neq; succubuit fortune: sed corpore atq; animo mansit immobilis: corona dūtaxat quā capiti gestabat deposita ne tātū vuln⁹ non sensisse videret. morq; cuz gaudio reposita ubi accepit: fortiter dimicātem filiū occubuisse: deos testes faciens plus se virtute filij delectari: q̄ in morte torqueri. Nōne vnici filij dolorem immodicuz castigare visus est pericles: qui duob⁹ simul rarissime indolis amissis filijs: neq; coronaz deposuit: neq; concionib⁹ abstinuit: neq; ullū penitus aut in vbis aut in vultu mutati animi signū dedit. Et si lōginqua respicere mens lachrymosa non poterat: nōne sub oculis erant romane vtutis exēpla clarissima? Nōne aderat. M. cato senex ille famosissim⁹. cui⁹ cum innumere laudes sint: tñ illa apud Ciceronez precipua est q; fortiter ac modeste optimi filij mortē tulit? Nonne Catonis collega. Q. Marci⁹ qui cum ꝓsul eo ipso die quo senatus p̄m legē ꝓuocandus erat: vnicū spectande indolis filiuz amisisset: ⁊ sepulture filij pius pater interfuit: ⁊ mox senatuz consul egregius ꝓuocauit. vnū diē inter diuersissima p̄uati moris ⁊ publice maiestatis partit⁹ officia? Nōne Paulus emilius cuius sup̄ memorā Paulo nostro par nomine: sed qō nolle vtute superior: qui duob⁹ primū filijs in adoptionez datis: ⁊ mox duob⁹ quos sibi p̄uauerat: qui q̄les eēnt inde conijcies q; inter datos africanus iunior: itra septimū diē morte subtractis orbitatē suam tā iuicto animo ptulit: ut post triūphū macedonicū quē sibi virtus ⁊ fortuna de opulentissimo rege pepererant: ⁊ quē alterius filioꝝ mors p̄cesserat: alterius insecuta erat. ppl'm romanū alloquens quasi publici ꝓsolatioris officio fungerēt: ⁊ id sibi optato accidisse diceret: q; in tanto splendore successuum publicoꝝ: metuens ne qua forsan gaudio ut fit mestitia se nubes effunderet deos anxie precat⁹ eēt: ut siqd tacitū minaretur totū a ppl'i ceruicibus in suā domū fortuna querteret. Nonne Marc⁹ boratius puluilus: cui cum capitoliū dedicanti ab emilio mors filij nunciata esset: ab opere gl'ioso q̄uis equidem ut falso mesto tamē rumore pculsus absisteret: nihil aut vultu aut animo motus est: ceptūq; non ampli⁹ intermisit: q̄ ut cadauer iuberet of-

ꝛ incoꝛruptum: ꝛ qualis p̃imum diuino illi ꝓfluxit ingenio. Summum utiq; ꝛ si uerum rei p̃ciuꝫ exquiritur inextimabile munꝰ habeo: cuiq; nil possit accedere: si cū Homero tui quoq; p̃tiam largireris: qua duce peregrine lingue ingressus angustias letus ꝛ uoti compos dono tuo fruerer: attoni tusq; ꝓspicerē lucem illā ꝛ specioſa miracula: de q̃bus in arte poetica Flaccus ait. Antiphatem scilā q; ꝛ cū ciclope caribdim. Sed nunc quid agā? Tu mihi nimium ꝓcul abes. Felix utriusq; lingue notitia singl'ari. Barlaam noſtrum mihi moꝛs abstulit: ꝛ ut uerū fatear illū ego mihi ꝓus abstuleram: iacturam meam dum honoꝛi eius consulereꝫ non asperi. Itaq; dū ad episcopiū scādētē subleuo: magꝝ perdidi: sub quo militare cepam magna cum spe. Longe impaꝛ fateoꝛ tui ꝛ illius rō. Tu mihi multa: ego tibi qd ꝓferre possim non intelligo. Ille autem cum multa mihi quotidiano magisterio cepisset impendere: non pauciora quidē: sepe etiaꝫ lucrum ingens ex ꝙictu noſtro sese percipere fatebatur. Urbane nescio an uere: sed erat ille vir ut locupletissimus grece: sic roꝛmane facūdie pauperimus: ꝛ qui igenio agilis: enūciandis tamē affectibus laboraret. Itaq; vicissim ꝛ ego fines suos illo duce trepide subibaꝫ, ꝛ ille post me sepe noſtris in finibus oberrabat: q̃ q̃ stabiliore uestigio. Naꝫ ꝛ hic quoq; rō diuersa. Illi enī plus mꝰto latini: q̃ mihi greci erat eloquij. Ego tum p̃muꝫ inchoabā. Aliq̃tulum ille ꝓcesserat: ut qui italice natus eēt in grecia: ꝛ qui licet etate ꝓuectioꝛ latinoꝝ ꝙuersationem: magisteriumq; soꝛtitus: ad nām ꝓpꝛiaꝫ facilius remearet. Illum moꝛs ut paulo ante questus suꝫ te mihi moꝛti non absimilis rapit abſitia. Et si enim ubicūq; sis: de tanto gaudeam amico: viua tamē illa tua uoꝛ que discendi sitim qua me uri non dissimulo: posset uel accendere uel linire: minime aures meas ferit: sine qua homerus tuus apud me mutus: immo vō ego apud illum surdus sum. Gaudeo tñ ul'aspectu solo: ꝛ sepe illū amplexus ac suspirans dico. O magne vir q̃ cupide te audirē: sed aurium mearum aliaꝫ moꝛs obstruxit aliā longinqtas inuisa terraꝝ. Tibi quidē pro eximia tua liberalitate gr̃as ago. Erat mihi domi dictu mirum: ab occasu ueniens olim Plato pboruꝫ ꝓnceps ut noſti. Neq; enim uereoꝛ ne tu tantꝰ vir qō scholastici quidam solēt: huic p̃conio obstrepis: cui non Licero ipse: non Seneca: non Apuleius: nō Plotinꝰ magnus ille platonicus: postremo non Ambꝛosius: non Augustinus noſter obstreperet. Nunc tandem tuo munere vir insignis: pboꝝ ꝓncipi poetarum ꝓnceps accessit. Quis tātis non gaudeat ꝛ gl'ietur hospitibus? Habeo quidem ex utroq; q̃ tū latinitas habet in p̃mōe patrio: ſ̃ greco spectare: ꝛ si nihil aliud: certe iuuat. Neq; p̃terea mihi spes eripitur etate hac pꝛofectus in l̃ris ur̃is: in quibus etate ultima ꝓfecisse adeo cernimꝰ Catonem. Tu sigd forsan ex me cupis redde mihi fiducie tante vicē: ꝛ in me iure tuo utere. Ego eniꝫ ut vides iure meo utoꝛ in re: ꝛ qm̃ petitiōis successus petēdi nutrit audaciā: mitte si uacat Hesiodū. mitte p̃coꝛ Euripidem. Uale vir egregie. nomēq; meum qō sine ullis meritis: nescio qua indulgētia uel hominum uel foꝛtune: satis in occidēte cognoscitur: in orientali aula si videtur: ꝛ inter uꝛos heroas notum facito: ut qō romanus Cesar amplectitur Constantinopolitanus nō fastidiat imperatoꝛ. ¶ Mediolani. iiij. idus Januarij.

¶ Epl'a dñi Francisci Petrarche ad Joannem de Aretio. XXIII.

Ogas immo vo debiti mei admones: ut r bui⁹ iunioris Jacobi de Carraria viri optimi: optimeq; de nobis meriti: qui nuper pataui dñs dictus est: re autem ipsa nihil minꝰ dominus: magis q̃ vissimꝰ patrie pater fuit. laudes atq; foꝛtunaꝫ stilo amplexus: hinc aliqd ad te scribam: amoris scilicet meoriscq; particepeꝫ. Parua quidem res: si superficietenus metiare. Sin altiꝰ foderis: operosioꝛ forte q̃ putas: quoniam ꝛ pane giricū viri virtus: ꝛ moꝛs exigit tragediam: p̃clarissima duo poetici laboris opera. Latam igit̃ atq; uberem dicendi mām affers: sed in qua difficꝫ fieri rerum potius q̃ ingenij laus sit. Quid enī illi defuit qō claro p̃conio dignum eēt? quid doloꝛi aut desiderio noſtro deest? Et natura facūdus est doloꝛ: ꝛ desideriuꝫ vi mutue relationis accendit. Pꝛonū opus ꝛ de illo ad te scribere: ꝛ e duabus vitandis stili metis: alterā nō timere: ne qd nimis quin etiam plaudente italia ꝓcoꝛdi testimonio bonoꝝ: ne obstrepētibus qdē malis: apud amicas aures laudare quē diligas. Accedit indigne atq; insolite genus moꝛtis: ꝛ in qua fides apertissima vulgato illi ꝓuerbio quereretur. Aliene dominuꝫ fieri quēlibet vite pꝛopꝛie contemptorem. Taꝫ repente enim medijs licet in penetralibus augustissime domus sue: ingenti pꝛocerum ac nobiliū amicoꝝ custodumq; sui coꝛporis circūuallatus agmine: luce media: die festo: securus ꝛ incautus in obsceni ac despati canis: ꝛ ne qd imanitatis abforet: eiꝰ canis quē ad mensam suaꝫ illo die paueraꝛat: assi dueq; pascebat. rabiē cruētoscq; ritus icidit: ut nullo vnq̃ indigniori spectaculo oculos boium polutos rear. Cū enim ipsi qui scelus audiuimus sic affecti sumus: q̃ miseri sunt q̃bus videre cōtigit: mitissimum atq; alio fine dignissimum illum virum: beluāq; infamē ac pestiferaꝫ: vno momēto temporis: vnoq; uelut turbine coꝛruētes? Tam pꝛeceps enim inopinūq; maluꝫ fuit: tāq; incredibilis astantiuꝫ stupoꝛ: ut fidissima pectora pꝛo dilecti capitis salute: moꝛtem equo aio subitura nihil illi pereunti tempestiue opis afferre potuerint: nisi ut pars expirantem attolleret: pars infandum carnificem: excarnificatum mille vulneribus conficeret. Heu impar sceleri vindicta. heu nimium par exitus imparium spūum ꝛ in diuersa pergentium. Que cuꝫ ita sint: pꝛecibus tamen hacten⁹ obluctoꝝ tuis: nō laboꝝ fuga: non occupationum mole: q̃uis illa sede adsit: hec autem nunq̃ desit. Demum nō aliam ob causam: nisi nec semel absumpto doloris impetu: frigescat foꝛtasse animꝰ: qui tāti amici memoria ꝛ indeficienti lacꝛymarum materia delectat: exhaurire oculos metuit: quotidieq; sibi aliqd reseruat. O flebilem p̃simoniam. quid de illo loquatur? quid meminerit? qd deploret? Postremo cui ꝓpositum est illiuq; viri faciem ac moꝛes: illiꝰ vtutem ac foꝛtunam: semp ante oculos habere: ꝛ cum cuncta suspiciat: nihil pꝛeter exituꝫ lamētari. q̃ q̃ hoc ipsuꝫ humani potius affectus q̃ pbici ꝓfectꝰ esse non negem. Quotiens enim rōnis passibꝰ ad altissimam illam arcem etheree mentis ascendo: vnde non minus q̃ e summis olimpi iugis: nubes

natum:quidam etiam semetipsos ardentiū ducuꝫ rogis iniecerint. Legi quorūdam fidem supuacuam amicoꝝ:nulli utilem ꝛ damnosam sibi:qui ꝓfodi gladijs iuxta dilecta cadauera uoluerunt:q̄ dū liceret euadere. Ad summam multos iuenio:qb⁹ cām mortis dolor attulit.cui vo morte ītulerit nullum.nisi forte ꝓ uero recipimus qó de Homero poeta quidam scripsere.remq̄ tā stultā de taꝫ docto viro:de tāq̄ diuino igenio suspicari libet. Qó ipm tamē ꝛ si inter uera nūerare uoluerimus: nec de morte altera dolor fuit nec repentina vis doloris:sed egritudo forte ai ꝛ egritudinis forte inedia ac spūs in dies tristior qui ꝑculdubio vitam iminuit: ꝛ sicut scriptum est exiccat ossa: ꝛ quem multos paulatim seu ꝓsumpturum esse seu ꝓsumpsisse non negem:in quib⁹ nomen habet macedonie rex Philippus:morbo animi crudelitatis,ppie ꝛ isul se tristi seraq̄ penitētia perseiq̄ filij dolis ꝛ impietate ꝫcto. Nam Paulus rutilius quem nunciata ffis repulsa in ꝓsulatu petitiōe ilico expirasse.scribit Plinius.vij.nālis historie:ut uez sit:huic sententie p:eiudicij nihil affert.q̄ iam aī morbo impeditus describitur. Itaq̄ facile parua doloris accessio inclinatum animum strauit: atq̄ integrum quenq̄ subitus dolor de alterius morte susceptus meroris impetu ꝛ lachrymaꝝ diluuio opp:esserit atq̄ necauerit.hoc est qó apud auctores idoneos uel non legi uel me legisse non memini:eoq̄ insolabilior dolor est meus:quo iusitatior amici miseria q̄ sic mori uoluit ac potuit ut sine exēplo sit mors ipsa mortalibus. Ceterum ego quoq̄ fortassis impetu ai euectus sum longius q̄ debui. Da ueniam queso. Amara mihi dulcedo ꝛ dulcis fuit amaritudo cū amico iā sepulto quasi respōsuro ac pīte cōtendere. Jaꝫ tandē detersis utcūq̄ oculis ad te redeo:atq̄ ita cēseo idem omnibus agendū eē fortune sub imperio degentib⁹ qó solent qui seua p:emuntur tyrānide:tergum patientia durandū. Sic instruendos oculos ac aures:sic formādos aios: ut qó vident nō videāt:qó audiūt non audiāt:qó sciunt nesciant.multa dissimulanda: omnia toleranda: ꝛ ut Flaccus ait.amara lento risu tempanda. Horribile cogitatu est:q̄ nihil est mali qó non impendeat hanc vitam agētibus.cui nisi fallor optandus finis esset:quem tantopere formidamus. Itaq̄ sapiēs omnia cogitat:omnia p̄uidet:omnia scit:multo ante q̄ fiant examinans non tm̄ que uētura sunt sed que possunt euenire:tanq̄ que euenire possūt p:sus non euenire non possint. ꝛ aduersus possibilia quelibet ceu necessaria atq̄ ineuitabilia sese armat.puigilem intentumq̄ in excubijs animum tenēs: ꝛ hec quidem sapiens. Ego autem qui tam ꝑculinde absum ut sapiētem si occurrat ne nosce quidem uenerariq̄ digne queā:meis hactenus amicorumq̄ fortunijs non possibilia fateor ꝛ vīsimilia ꝛ inusitata p̄uidi. Uidebā ergo nunc gladios: videbam morbos ꝛ uenena: ꝛ incursus ferarum: ꝛ naufragia: ꝛ incendia: ꝛ laqueos: ꝛ ruinas.luctum repentinū mortiferū non videbā. Uīn facie rerum insolita uehemēter exterritus atq̄ dejectus sum. Sensiq̄ animū attollere ꝛ sparsa arma colligere incipio. Discam cogitare ꝛ expectare oia ꝛ si possim nihil ualde metuere. Impatuꝫ ꝛ iermē nīa fortuna repperit: lorica defuerat ubi furtiua cuspis irrepsit. Quāobrem vuln⁹ hoc sentio ꝛ paulum meum nunq̄ sine suspirio recordabor. Tu uale. Nam de reliquis ꝛ p̄sertim ad summam reipublice quid ominer ꝛ qd spem: ne dici qdē op⁹ est.

Mediolanī.XII°.kalēs.Martias.

¶ Epla domini.F.Petrarche.Ad Guidonez septē Archidiaconum ianuēsi. XX.

Umores italicos quotidie nisi fallor ad
r satietatem audis:qui uel utinam rariores essent uel minus immites. Nunc crebri uehementesq̄ sunt ꝛ sonori adeo ut non tm̄ in gallijs vicina regione:sed apud indos atq̄ arabes audiri queant. Magni sunt rerum motus.magni belloꝝ strepit⁹.magna imperioꝝ iugisq̄ collisio. magna deniq̄ fame uoꝝ:queq̄ non modo alpes patrias: sed maria transilit. ꝛ cum magna sint semper mali pūtia:futuroꝝ apparatus continuo maior est. Ita nobis qó in omni aduersitate durissimū est:extremum maloꝝ solatiū spes aufert? Semper ne igit sic inuicem conteremur? Semper nostroꝝ laboꝝ sonitu:cunctarumq̄ gētium aures atq̄ ora cōplebimus? Semp mundo qó audiat fame dabimus quid loquatur? Ita ne vo etati tm̄ sue:sed omnib⁹ seculis.nec poetico magis q̄ prophetico ore locuti sunt Uirgilius ꝛ Flaccus:quorum alter. Hzanidam impijs bellisq̄ frementez italiam dixit. Alt. Auditū medis hesperie sonitum ruine. Agat modo fortuna:perficiat qó incepit:quādo si Uirgilio ipsi credimus:omnipotens ꝛ ieluctabilis dea est. De qua re:ne quid precipitante iudicio diffiniam nihil in pūs pronuncio.tu tamen sententiam meaꝫ nosti:si quid seriuꝫ loqui soleo:ab hac opinione remotissimus sum. Nunc loquor ut vulg⁹a quo maxime dissentio. Ceterum siue illa nihil siue aliquid est:nam dea ꝑculdubio nō est. ꝛ rursus siue suis viribus:siue nostra ignauia potens est:qui quib⁹ solis obstari illi poterit arma rationis obiecimus. Agat inq̄.seuiat.tonet ac fulminet in hoc p̄cipue mundi latus ubi in utrāq̄ partez plurimū se semper exercuit.pergat.instet.premat.urgeat. ꝛ quando ita superis ꝛ inferis placet:ut dictum est cepta perficiat. Uereor sane ne p:esens p:efatiuncula q̄si magne mestitie index amātem ꝛ amore pauidū atq̄ sollicitum animū tuū forte turbauerit. Pone metum:ꝑuatim nihil aduersi est:certe sicut publice nihil est p:osperi. Quid enim p:osperū virisꝛ imo vo quid nunc non triste p:orsus ꝛ miserum libertate mortua ꝛ sepulta:p:o qua multi sepe vitaꝫ cum uoluptate ꝛ gloria perfudere:p:esertim cum non libertas sola perierit:sed cum illa simul fides pietas pudicitia.pessimusq̄ iam morbus late regnantibus:nullus usq̄ iustitie ac modestie locus est? Que quoniam sine consensu generis humani contigisse non poterāt:ideo stomacosus ꝛ idignās animus nō magis suam q̄ publicaz sortem luget. Hinc sepenumero dolor meus: hijs que nulli hominum p:osunt:mihi etiam noceat frīuolis querimonijs euaporat. Et hoc genere p̄cipium istud esse noueris. Nunc ne te amplius expectatiōe torqueam:qó destinaueraz expedio. ꝛ omissis rumoribus qui assidue aures tuas fama uociferāte circūsonant:quos nullis annalibus comp:ehēdi posse crediderim:qui pīsis ꝛ qui senis populoꝝ mot⁹: qó in latus reuoluta Bononia:quis naz pīe mee status utinam ꝛ florentis semper sic aliquando fructifere.quid fleat Roma.quid parthenope metu-

qui in mittendo multam sollicitudinem habuisti: sed ad formam potius: ut ipsa dilatio desiderio meo calcar: muneriq; tuo gratiã cumularet. Pro quo tibi grates meritas agendi: ne forte putes: q; huius epl'e ꝓtextus aut dies vnus modum statuat: non alium scito q̃ legendi viuendiq; finem fore. Uale nostri memor.

¶ Mediolani. v. idus Maij.

¶ Epl'a domini Frãcisci Petrarche fratri. B. de columna romano epo Theatino. XXV.

Omnia l'ras tuas legi: q̃ frontez oculosq; tuos spectare cõsueueram. Quid tibi vis dicam pater? Conscientiam meam testor. Semp ego tecũ sum: z cupide tecũ vsor q̃tum sinor interiecto tanto maris ac terrarum spatio. Ceterum illo die multisq; sequentibus dum alternis epl'am tuam pono: z positam resumo: oũq; illam nunc lego nunc cogito: diu toto animo tecum fui. Tibi sane in pñs occupatior etiam fragilior q̃ solebam: qó z loci mutatio curas auxit: z vires corporeas morbus imminuit. hoc vnum pro rñsiõe rediderim. Gaudeo mediusfidius te ad ꝓprias sedes incolumẽ peruenisse: atq; feliciter tyrenum littus adriatico pmutasse. Gaudeo atq; utinam ꝓpediẽ locum hunc feliciore aliquo ad extremũ vo pmutatione felicissima terram celestibus pmutemus. Quid autem uetat auguriari? Cito te tyreni maris orã reuisurum: ac ꝓpe theanum tuum antiquũ uel parthonopeo littori: uel cassilinis collibus prefuturum romuleis malem: idq; magis uel origini tuo debitum uel virtuti. Sed tam alta spectare phibet durior nunc italis fortuna: haud equidẽ ꝓprius immerito. Neq; enim iniustus est: ut eo diu careant: quo se ultro per insolentiam atq; impatientiam spoliarunt: q̃q̃ qd nos meriti: quos nõdum ad vite finem sors violenta proiecerat? Sed neq; id nouum est: paterne culpe supplicium in sontem ferre ꝓgeniem. Comederũt acerbas vuas patres nostri: z ecce filior dentes obstupescũt. Et iterus. Patres nostri peccauerunt z non sunt. z nos iniqtates eorum portauim9. Itaq; tyberinos honores cũcta rodẽs rhodan9 uorax: z que spectacula bone Jesu? Sed ne ꝓgratulatoriam epl'am querelis impleam ad te reuertor. Gratulor qdem tibi. z spero dignitatis tue gradum hunc esse non terminus. Ceterum quocũq; pedem moueris: animo ꝓsequr. z ubicũq; fueris tecũ ero. Qó si imagiarie pñtie forsan uera successerit: te pater optime barbatũq; meum eximie gauisuros: tacẽtibus licet uobis certe scio. Non opus erat huic rei asserende: multum tempus impendere: animos vros noui. Ueruz id hac tempestate uerum fatear. occupationes meas circũspiciens non tam spero q̃ cupio: o si quotiẽs uellem posse ut animum: sic corpus hoc in lõgiqua transmittere: q̃ sepe me hospitem haberetis. Sed enim id non autem futurum credim9: q̃ corruptibile hoc incorruptionem: z mortale istud naturam induerit immortalẽ. Uale. iiij. nonas octobr.

¶ Epistola domini Francisci Petrarche ad episcopum Cauallicen. XXVI.

Cũq; alijs quorũ uel liberalitate ul'opa fretus eram: qd dicerem inueni. Ad te scribere cogitanti: mirum ut z sepe vba defuerunt. Quid enim dicerem? Ita mihi persuasum ꝓfundeq; insitum est: tuum te negocium agere duz meum agis: idq; non emolumenti consideratione vulgaris: sed alia quadam generosa z ingenua expectatione paucor: z in primis tua. Sunt eni qui nihil nisi pecuniario ꝓcio extimare didicerũt. Tẽpus amicitijs impendunt quo nihil est carius: tñ nil sibi videntur impendisse: nisi forsitan q̃tum lucri idipsum tempus intentis ad alia: collaturus fuisse videbitur. Dant ꝓsilium. dant auxilium. dant animam. dant seipsos. nihil se dedisse putant. forte etiam nec falluntur. At siqd pecunie impensum est: id extimatiõe tacita: id importunis vbis exaggerant. Haud immerito: qñ eis pecunia ꝓciosi9 nihil est. non tps. non fama. non sanguis. nõ vita. nõ anima. tñ imperij iter miseros mortales auro argentoq; dedit insana cupiditas. Tibi vo mẽs alia diuersi mores: iudiciumq; dissimile: non te superficies rerum fallit. solerter introspicis z suum precium rebus ponis. Non tu ex me aurum spas: nõ ambitiosa suffragia: sed animum meum z obsides animi effectus tenes potius q̃ speras. De futuro etenim spes est. Itaq; qó habet sperat nemo. Tu quidem pleno iure animum meum habes. ubicũq; sim: ille tecum est: quem tibi pulchra negociatione mercatus es. Pietas. fides. humanitas. sapientia. eloquentia. lr̃arum amor. charitas mei. quersatio suauis: z fluata dignitate familiaritas iaudita. Hec sunt precia quibus me hominem liberum cõparasti. Posses non inficior ꝯctum communi iure rescindere: ultra dimidiam iusti ꝓcij decept9. Nõ tamen id uereor. Nam z ꝓscripta res est. z ml'ta ꝓterea licet exigua: in se adeo possessorib9 cara sunt: ut ea vir ullis ꝓcijs commutasse uelint. Innumerabiles sunt affectuum humanorum cause: z inextimabiles extimantium uoluntates: iuestigabilesq; respectus. Quidam uasti animi sunt: z appetitum non nisi ad immensa transmittunt. Hijs orbis ipse terraruz carcer videtur z angustie. qó de Alexandro macedone: ac de Julio cesare lectũ est. Cõtra alij minimis delectantur: magna fastidiũt. hijs tugurium regia est. ampla domus ergastulum. tales puto fuisse Dyogenem z amiclam illum cesareum: ꝓpus q̃ uector sibi permaximus obtigisset. ml'tos quoq; alios: ꝓcipue ex nostris qui pauperem ducem nacti omni studio fecerunt sibi familiarissimam paupertatem: in scissuris lapidum atq; in desertis specuum habitantes. Sic z in reliquis inuenies. Quidam purpuras mirantur: z qcqd supẽ humane mensure modum attollitur: attoniti z hiantes aspiciunt. Hijs regnare felicitas prima est. Jd si fortuna negauerit: at saltem amicitijs reguz student: z proximum regno putãt esse sub regib9. Alij omnem potestatem perosi ferre nequeũt regis occursum. Quibusdam melle dulcior ut dixi: alijs amarior felle pecunia est. Itaq; nũmos alij non q̃si fallax z fragile mortalis vite ꝓsidium: sed quasi fratres aut filios amant. Sepe plus etiam q̃ se ipsos: qñ ut nũmis parcant: fame pereunt. Hoc alij ꝓtactum ceu cõtagiosum aliqd euitant: z quasi nõ sufficiat auaritiam declinasse nisi in ꝓrium relabãtur: bellum indixere diuitijs: quas ut ualde optare imbecillis: sic non posse pati enerui tati ai. Hic est apud Flaccum extrema illa ridicula ꝓcul a virtute distantia: Staberij z Aristipi: quorum primus multiplici pena heredibus apposita ni paruissent omnem ingentis patrimonij sui moduz sepulchri

norem auctus insolito: quid sibi sub extremum vite tempus uellet ignoro. cuius illud quoq; calamitatem prægrauat: q; p̄scripto publici more iudicij non modo miser fuisse: sed insanus amensq; videbitur: & tot iam per annos sapie falsam famam uanis artibus usurpasse. Ducibus qui per tempora fuerint edico: positum sibi pre oculis sciant: ubi se videant duces esse non dominos: immo v̄o nec duces sed honoratos reipub. seruos esse. Tu uale. & quoniam publica fluctuāt: demus operam ut p̄uatas nostras res q̄; modestissime gubernem⁹. Mediolani. ix. Kaleñ. Maias.

¶ Ep'la domini Frācisci ad Modiū parmeñ. XXI.

Scripsit adolescens noster tibi nescio quid:
f immo v̄o nescio quibus v̄bis aut qualiter.
Quid autem scio. Scripsit aūt non ut p̄cibus te grauaret: sed ut animum exploraret tuum: q; p̄nonus esset ad quictum nostrum. Ceteruq; que ex illo audisti: quo dubij nihil etas infirmior & ad optata p̄sequendum p̄ceps pariat: ex me forsan cupis audire. Accipe igitur: & ex paucis multa comprehendēs hoc uelut socialium pactoruq; cyrographum habeto. Lupio equidem te: non ignar⁹ magnorum tibi ac prepotentum hominum aulas patere. Sed ita mihi persuasi melius tibi futurū nr̄a cum pauptate: q; cum illoz diuitijs si bene animū tuum noui. Dulcior est enim honesta pauptas cuz amico: q; sub domino diuitie ingentes: p̄serti libertatis quietis & frugalitatis auido. qualem te si natura non fecisset: ut auguror studium fecit. Ne ue paupertatis nomen suspectum sit: scito ut nihil hic sordidi: nullum meste indigentie locum esse. sic sollicitas & graues huic abesse diuitias. Cōparatio sola est que vulgo diuitias & pauperiē facit: quēlibet ex hijs querulis qui perpetuis sortē suaz inutilibusq; quitijs ac lamentis exagitāt. Amicle illi cesareo comparatum diuitem extimabis quēlibet ex hijs beatis: qui non suis bonis auro purpuraq; superbiunt. Si Marco crasso illi diuiti aut lidorū regi creso admoueas: pauper erit. Sane uerum diuitem non vulgaris opinio sed solus anim⁹ facit. Nunc tu qualez afferas ipse videris. Nic tibi reruq; optima p̄sto sunt: mediocritas & libertas. Non ego te ad fuitium sed ad amicitiaz uoco: aut nunq; pariter ac nusq; aut nunc mecum: si uocanti obsequeris liber eris. Si queris igitur ad quid te uocem: iam rūdi: ad amicitiam: ad quictuz. Ac ne ad tor: porē uocari metuas: agere aliquid te uolo. ita tamen ut actionis modus ex arbitrio tuo pendeat: an incipere: quorsum ue progredi libeat. Nemo te calcaribus aut clamoribus urgebit. Nemo tibi frena substringet: ipse vite tue cursuz regemq; moderabere. hunc ipsuz adolescentem si se dignū exhibuerit meliorem & doctiorem facies. Aut eni ex te discet aut ex nemine. Te ab ifantia mirari dicit: teq; ante alios amare. Multum v̄o doctrine p̄ferunt familiaritaſ amor admiratio. Ad hec & nugarum aliqd mearum nō nisi q̄tū libuerit: & si libuerit scribes. Tuum erit iudicium an digne sint: que tuum rebus p̄priis non ociosum calamum fatigent. In studij mei partez ueni. mea mihi magis p̄babunt: si tuo scripta sint digito. Spabo siquid mihi uel obliuione uel incuria sit elapsum: subterfugere manus tuas ingeniumq; non posse. Pro hijs tibi non montes auri: non purpureas togas:

non marmorea atq; ebore & hebano cruſtata palatia: sed que tibi gratiora cōijcio? Victum nō iopē sed modestum: & philosophico non audeo parē dicere sed p̄rimum. Ocium p̄terea solitudinē libertatemq; polliceor. mirū quā p̄stare mihi ipe non possum. hanc tibi spondeo. Sed sepe pallens medicus: salutem alteri tribuit quā non hēt. Ego quidem impor: tune & inutilis & moleste fame compedibus sonituq; nois ac fulgore superuacuo. uerumq; ut ingenue fatear indigno: nec liber eē possum nec latere. Tibi in terra aliena donec saltez nosci ceperis: & ocium & libertas & latebre iucundissime non deerunt. Nec sunt que in p̄sens sese offerunt aduentus tui p̄mia. Uellē addere posse aliquam te forte dulcedinem in scribendo ex nr̄oruz studioz participatione sumpturum. Sed & de hoc videris. Unum tibi p̄terea q̄ non in ultimis licet in ultima parte ep'le posuerim: erit vicin⁹ Ambrosius. Uale. ¶ Franciscus.

¶ Ep'la domini Francisci Petrarche ad. D. Nicolaum Syoꝛeros magnum interp̄retez imperatoris constantinopolitani. XXII.

Lari animi clarum munus ut decuit: fuit.
c Operationes enim hominum animū imitantur. Et qualis quisq; sit: ex actuum q̄litate cōspicitur. Singulare aliquid te decebat. Nē pe singularis es vir: & ab acie vulgari tota itentione remotissimus. Si esses vnus e populo: fecisses ut reliqui. Nunc autem implesti magnifice q̄ tuū erat. Unoq; actu & amicitiā & igeniū aptissime declarasti. Misisti eniz ad me de europe ultimis donū quo nullū uel te digni⁹ ul' mihi grati⁹: ul're ipa nobilius mittere potuisses. Magn⁹ ille rex Syrie Antiochus: ut quidaz putant: siue ut Ciceroni placet rex pagameoꝛ Attali. Hneo. P. Scipioni: magnificētissima dona usq; ad nūmātiā misit ex asia que ille vir clarissim⁹ non abscondit: sed ut ait idez inspectante suscepit exercitum: cuius auus africanus ille superior: insignia munera Masinisse regi legit donasse v̄tutis ob meritum: qua romanū exercitum enixe admodū in bello iuuerat. Fecē idez sepe alij. Neq; eni mō sepe publicas p̄uataſq; munificentias enumero: sed attingo aliquas: q̄rum relatu facile qd sim dictur⁹ intelligas. Donant aurū qdam uel argentum p̄cupiscibilem forte: sed certe periculosissimā terre fecez. Donāt spolia rubri maris & alge ditioris exuuias: lapillos gemmaſq; cometarum in morē sepe lugubre p̄fus ac sanguineum rutilātes. Donāt monilia & baltheos fuligino-ſoꝛ decus artificū. Donant squallētiū opus architectoruz arces & menia. Tu v̄o vir optime nihil horum que & opulentiam largiētis oīderēt & accipiētis auaritiā irritarent. Quid igit'? Rarū munuſ & iucūdū: meq; utinā te p̄fecto digniſſimuz ut dixi. Quid enim ingeniosissimus atq; eloquentissim⁹: nisi ipm ingenij & eloquentie fontē daret? Donasti Homer: quē bene diuine ois inuentionis fontem & originē uocat Ambrosi⁹ Macrobi⁹: & si oēs tacerent: res ipsa testatur: sed fatentur oēs. Ego autez ex oibus sciens vnū tibi testem p̄tuli: quē ex oibus latinis tibi familiarissimum esse p̄pēdi. Illis enim facile credimus quos amamus. Sed redeo ad Homerum. Nunc tu mihi vir amicissime donasti: cum non in alienum p̄monē violento alueo deriuatum: sed ex ipsis greci elogi scatebris purum

teor:qua nescio an ulla mihi gratior fieri posset. Ceterum ut principio finem iungam. conscientiaz tuam interroga:illa tuum te quoq; negociū fecisse fatebitur. Supple igitur inscientiam meam: z tu tibi grās age:qđ licet a nemine fieri:ipsi ego patri nr̄o Moldeñ.scripserim:sic habeto efficacissimaz uberrimamq; omnium in terris eē gratiam: quaz bene conscius animus in silentio refert sibi. Uiue z uale. ¶ Mediolani.vij.Kal'.Maias.

¶ Epistola domini Francisci Petrarche Barbato Sulmonensi. XXVII.

Vidisse fortunaz nostre amicitie credidi rim.ita nos distraxit ac dissuit: ut vir hoc ip̄m commercium lr̄arum extremum solamen absentie sit relictum. Ubi enim ut sit ociū:ubi inq; nuncij? Ubi fides? Piget occupatos ac defessos hos digitos:tantū quotidie litteraruz pdere. Tu mihi nam memini pontem nescio quem dudū traijciendis animi concceptibus struxisse videbare z monstrasse iter quo:siquid omnino familiarium nugarum ad te haberem facile mitterem. Nempe pons ille ilico: quo nam terremotu seu qbus ibribus incertum:ita corruit:ut ne uestigium extaret. Itaq; iam despare ceperam posse curas meas illuc:nisi data opera missis ad te nuncijs peruenire eo nunc libentius z religiosum hunc virum: z quā sinu extulit epistolam tuā vidi.restituit eniz spem uetusti moris renouādi:quo scilicet abūtie dispendia lenirem⁹. Quid aūt queso felici⁹:qd dulci⁹:q̄z cum amicis totū si deē temp⁹ agere vite.atq; qui tecū ero:dū me leges:mecū eris dū te legā? Semper mihi fateor pñs es. Uteor eni p̄uilegio amantium: z abñtem absens audio z video. P̄ōt apenninus corpora nr̄a dirimere:animos loca non dirimūt. Alpes ipsas interfere: z Caucasum z Athlanta z olimpum nubibus altiorem:ip̄m deniq; oceanum interpone. Congrediemur tū:pfabulabimur colloquemur:vna erim⁹:simul deambulabim⁹:simul cenabim⁹:simul pnoctabim⁹:nec epl'is uentis allata qualez Tiberianus nobis emisperij hui⁹ ac colis:ab antipedib⁹ missam fingit:sed pñtib⁹ ac notis affectibus importunam vincemus absentiam: z licet obstantibus elementis conuenienter cum quo vis vultu assidue mecū sis:nec aliq̄ discesseris ex quo p̄mum meus esse uoluisti:tū in lr̄is recentior atq; uerationr facies tua est:ut interlegēdū multis post diebus p̄ter solitū quasi viuas uoces audierim:frontemq; quodammodo z ipsos amici oculos asperexim. Ita mihi in paucis vbis emineas totus:ut dicerem. O femineum ingenium. o bona carmentis que hoc inter absentes remediuz meditata es. Fecerat idem apud caldeos Abraā: apud hebreos Moyses:apō grecos Cathin⁹:egyptijs z latinis mulieres argutissime,puidistis. Ysis egyptijs:tu nobis. Hoc igit̄ mihi solatiū restitutū gaudeo:teq; longo uelut postliminio redeūtē let⁹ amplector. Hūc ad epl'e tue sēsuz uenio.ubi si breuior sum q̄z uelis:ueniā dabis. Hā z hospes mea tertiana: z septembr familiaris hostis me⁹ sic in me nuper coniurati exarserunt:ut si Paulo uel illa acrior uel ille longior fuisset:oppressuri fuerint haud dubie. A primo enim ad extremum diē in grabatulo meo vinctum ac semianimē prope tenuere. Tempus affuit: z aer blandior z mensis amicior. Sensim redeo:vnde raptim excidi.tāq; nullaruz adhuc virium sum:ut vix ad scribendum digitos explodam: vix papirum explicem:vix calamū uersem.ip̄m iacet ingenium proprij carceris cōcussione dejectum. Sed assurget indies: z si cum noui fiet intermissione ūcgetius. Interea tamē has notulas:quales excudere potuerunt egra mēs:frōs pallida:manus imbecillis z tremula:equo animo ut perlegas: z pre eadem amicitie vis compellet: que te adeo sollicitum ardentemq; coaceruandis opusculis meis fecit:que ut memoras ab innumeris z mirum in modum patria moribus ac professione distantibus mendicasti. Stupui audiens:sit licet:beniuolentie antique nouus stupor: uer⁹ hic mos tibi mihi propter perseuerantiam admiratio quotidie recēs est. q̄ ita nihil affectui tuo detrahebat cuncta consumens etas. Quibus autez armis amor aut quibus viribus vinceretur:quē seu vincere seu vincire omnia:secretorum nature conscr⁹ poeta confirmat. Quintusdecimus nisi fallor ann⁹ agitur:ex quo immortalem amicitiam: z vite nostre finibus non contentam:saluberrimam ad vmbram pastorie gregis:silueq; dño tunc argo dextras iungente contraximus. Ecce idem hodie mirator es rerum mearum qui tunc fueras. Mirum z prorsus impossibile si aut me minus aut te solito plus amares. Minus enim seipsos amantibus z sua cuncta mirantibus alienum omne fordebit:tibi animus idem atq; vniformis est semper. Itaq; tua legēs dixi. Magna est barbati mei humilitas magnus amor.adamantinas opiniones z radicatos in silice sensus habet. En ut anxie q̄z magnas opes:non etiaz ineptias meas querit. Unde hoc? Nimirum non ingenij mei sed illius indulgētie laus est. Nas illi curas amor:hoc studiuz:hos labores:quiesceret nisi amaret.haud noua quidez res. Inops iudicij omnis amans.lippos amicus oculos laudabit:obliquum nasum:nodosos digitos: mestam frontem:genas aridas:squallidā comaz. Quid enim inter adulantem z amantem interest: nisi q̄ ille fallit hic fallitur? Ille persuadere vult alijs:hic iam persuasit sibi. Uidi ego barbate virū optime: z quem strumose humerus:quem claudicantis incessus: z quem blese cōfabulatio delectaret. Nouissimum hoc z tibi accidit. Quid eni flagitas? quid queris? facessat ad horam amor. non ames partius sed incorruptius iudices. Uidebis quoq; balbutientis amici sermūculos tāto studio optare:q̄to nisi amor esset abijceres. Sit tam ita. Errori enim tuo gratulor. Nam z ex amore oritur radice pulcherrima: z plusculū forte q̄z suspiceris nomini tuo confert.dum integre iudicantes hesitare quis scit:an z interdum de rebus meis mutare sententiam:cogit testimonium talis viri:ut inquā ita sit:profecto litterularum mearum que tibi amice sine ullo discrimine placent omnes:partem exiguam:tanta sollicitudine congregasti.cum tibi interim uoti tui conscius:multa parauerim. Tibi equidē quodcūq; mihi est epl'are carmen scripsi: qđ ne p̄dē accepis nō mea sed scriptor culpa est: q̄rū sp insidijs ac fraudib⁹ patui hō incaut⁹ itēctusq; alijs studior meoruz iactura nō ultima. Ita sepe numero meq; measq; res reculas dicere debebaz negatis pactis auxilijs retardarint. z ad ppios

sub pedibus cernuntur. Uideo qua hic rerum cali
gine: qua erroꝝ nube circūdati: q̄ctis in tenebꝛis
ambulemus. Uideo nihil esse quo passim gaude-
mus aut dolemus. in hac vita nihil qđ tantopere
uel cupimus uel hoꝛremus. Hugas meras qbus
angimur: laruas quas pueri senes erpauescimus:
auraꝝ leuissimā qua deijcimur aut leuamur: pꝛ
sus arūdinea leuitate. Uideo eam ipsam que moꝛ
taliū felicitas dicitur: p̄ter virtutem solidi nihil eē
eam solaꝝ beatos facere quos amplectit: miſosq̄
quos deserit: ꝛ pedib⁹ ut aiunt in hanc stoicorum
sniam totus eo. Ita quidem ut diffinitionem illaꝝ
omniū pb̄orum diffinitionibus anteponā. que v̄
tutem eē ait recte sentire de deo: ꝛ recte inter ho-
mines agere. Pꝛofecto aūt cui talis animus conti
gerit: nulli vnq̄ lamentabilis poterit esse foꝛtuna:
sed optanda potius ꝛ iuidiosa felicitas. Sane noſ
imbecile caducūq̄ genus: homines imis in uallī
bus habitantes: graui p̄mēte sarcina: rōne quidez
ad excelsa ꝓscendimus: ideoq̄ vulgo q̄ uero ꝓ
miora sentimus ac loquimur. Hinc mee multorū
q̄ querimonie: de rebus interdū friuolis: interdū
nullis: nonnunq̄ v̄o felicibus: tanta uotoꝝ puersi
tas: tanta est cecitas animoꝝ. Sed ecce iam sensiꝫ
aberrauimus ab incepto. Ad p̄mordium reuerta-
mur. Hondum itaq̄ de oblata mihi materia tere
re ꝓtinuum aliquid ausus sum. ꝛ cām audisti. Le
terum omnis dies humanis etiā nunc moꝛbis ob
noxio: nouum aliqđ de ipsius moꝛte suspiriuꝫ pa-
rit. ut si cūcta lr̄is mandare uelim: nil fere aliđ ac
turus sim. ideoq̄ uentis mandare ꝓsultius sit. In
terdū tamē ꝛ lr̄is. Quale est illud. q̄ cū nudius ter
tius digressurus patauo ad memoriā reuocassem
rogatū me: ut qđ sine p̄cib⁹ debeo: illi caro ꝛ ama-
to cineri: aliqđ epigramma subscriberem: ſꝫ diem
de die trahentem neglexisse: dolui mecum ꝛ eru-
bui: qcq̄ omnino tam pio ꝛ tam debito obsequio
ſlatum. Lūq̄ iam frequentes afforent qui me ꝓ
sequerentur: ꝛ in p̄mis ꝓmissa rep̄scer̄t: que nec
negari pudoꝛ sineret: nec tp̄s impleri. Quid face-
rem? Lepi impetum: si quo modo possem addere
calcar ingenio. pꝛofectusq̄ cū paucis ad sepulchꝛi
locū quasi licentiam quā a viuente cōsueueraꝫ ab
eranimi percepturus. intempestiua hora diei erat
obseratisq̄ tēpli forib⁹ ꝛ meridiantib⁹ edituis vir
admissus: iussis expectare comitibus accessi solus
ad tumulum: sediq̄ iuxta. ꝛ non rūsuris ossib⁹ uer
ba dedi. Illic ergo pꝛo tempore bꝛeuissimam mo-
ram trahens: nō sine lachꝛymis: xerdecim elegos
dictaui: ardore magis animi q̄ studio aut ratiōe
artis adiutus. tradidiq̄ expectantib⁹ amicis: vix
ad exitum ꝓductos atq̄ abij. hoꝛtatus ut si nihil
aut illis aut mihi interi melius occurrisset: ex hijs
siquid placeret eligerent arbitratu suo incidendū
marmoꝛei: ad qđ poliendum insignis nunc artifi-
cum desudat industria. Uale.

¶ Epla dñi Francisci Petrarche ad Joannem de certaldo. XXIIII.

Easti me munere magnifico ꝛ insigni. Iaꝫ
b dauiticū pelagus securioꝛ nauigabo. Uitabo scopulos: neq̄ v̄boꝝ fluctibus: neq̄
fractarum sententiarum collisiōe terreboꝛ. Sole-
bam ipsis meis viribus in altū niti. ꝛ nunc alti⁹ bꝛa-
chia iactando: nūc posse foꝛtuito subnixus: per ob
stantes fluctus fessum ingeniū laborare. Ita qdez
ut sepe cū petro mergi incipiens exclamarē. Dñe
saluū me fac. ꝛ sepe secum Chꝛisto manū supplici-
bus poꝛrigente ꝓsurgerē. Hos inter estus: puppiꝫ
tu mihi ꝓualidam ꝛ nauclerium idustriuꝫ destina-
sti diuini ingenij Augustinum: cuius op⁹ immen-
sum: qđ vulgo tres in partes: apud quosdā pl̄i fa-
riam diuisuꝫ: multis ꝛ magnis uoluminib⁹ ꝓtinet.
totum vno uolumine compꝛehensum: ꝛ a te mihi
transmissuꝫ: letus stupensq̄ suscepi. Et dixi mecū
Hon est inbertie loc⁹. Sigd ocij superit iste discu
tiet. Magnus adest hospes: ꝛ magno curandus
impendio. Doꝛmire totis noctibus nō sinet. Fru-
stra paletis aut coniunctis oculis. vigilanduꝫ est.
lugubꝛandum est. frustra quidem meditamini. la-
borandū est. Uerum dicā. Hemo ex amicis illuꝫ
sine admiratione resperit. cūctis vna uoce testanti
bus nunq̄ se libꝛū tāti coꝛporis vidisse. qđ de me
ipse ꝓfiteoꝛ rerū taliū haud ultim⁹ ingsitoꝛ: nec mo
le lr̄arum q̄ sensuum ubertate: maius opus. Mō
strum est cogitare: q̄ctus ille vir igenio: q̄ct⁹ studio
fuit. vñ ille feruoꝛ ipetusq̄ scribēdi: scō viro illa re
rum diuinarū n̄otitia: terrenis diu p̄mū illecebꝛis
capto. illa demū laboꝝ patiētia seni. illō ociū ep̄o.
illa romani eloquij facultas affro homini: de quo
ꝓpꝛie dictum putes qđ ipse de Marco Uarrone
dixit terentianū secutus. Uir inquit doctissimus
vndecūq̄ Uarro: qui taꝫ multa legit: ut aliquid ei
scribere uacauisse miremur. ꝛ tam multa scripsit:
q̄ multa vir quenq̄ legere posse credam⁹. Sꝫ ut
alia omittam: eiusdem ingenij monumēta: seu que
multa sunt mihi: seu qbus adhuc careo: ꝛ rursum
seu que retractationum suarum libꝛis: ipse idē cō-
memorat: seu que ibi uel oblita foꝛte uel neglecta
uel nondum scripta pꝛeterijt. ad que omnia relegē
dum vita humana vix sufficit: quis eum si nil ali-
ud egisset: vnum hoc scribere potuisse nō stupeat?
Hullum vnum ꝛ vnius opus hominis latinis edi
tum lr̄is: huic magnitudini cōferendum scio. nisi
foꝛte sit alter eiusdem liber in epl̄as Pauli: qđ ni-
si fallit extimatio frustraturq̄ memoria: pꝛope ad
eandem lr̄arum ꝓgeriem videtur accedere. ul̄ Ti-
ti liuij romanarum rerum liber ingens: quē in par
tes quas decades uocant: non ipse qui scripsit: sed
fastidiosa legentium scidit ignauia. huic tali ami-
citie tue dono: pꝛeter eam quā loquoꝛ magnitudi-
nem: ꝛ libꝛi decoꝛ ꝛ uetustioris lr̄e maiestas: ꝛ om
nis sobꝛius accedit oꝛnat⁹: ut cū oculos ibi figere
ceperim: sticuloſe byrundinis in morem: nequeā
nisi plenos auellere. Ita mihi sepe dies impꝛāsus
pꝛeterlabitur: noꝛ insomnis. In quo quidem dele
ctationi mee: quaꝫ iam fere vnicam nec nisi ex lr̄a-
rum lectione ꝓcipio: q̄ctum hac tua liberalitate sit
additus: non facile vulgus existimet: cui ex̄ coꝛpo
reos sensus nulla uoluptas est. Tu v̄o pfacile neq̄
mirabere. libꝛi huius aduentus me sciēter atq̄
anxie expectasse. Scis ut cupiditati lōga bꝛeuitaſ
festinatio tarda est. Qđ si apud Hasonem aman-
tis insani v̄bum est. Septima noꝛ agitur: spatium
mihi longius anno. quid mihi visum putas: cui in
ter expectandū: ut ex ꝓsona alterius: ut idem. Lu
na quater latuit toto q̄ter oꝛbe recreuit? Solet ho
nesta cupientium flamma: sereniꝰ esse non segni-
oꝛ. Consulto tamen actum rear. Hō quidez abste

q̄ torū libet notum gl'ie anteponā: nec metuā hoc meo iudicio: uel hostes ul' amicos vitatis offendē q̄ illos oderim hos certe sciā mecū esse sensuros: atq̄ illam semp ꝓprie sententie p̄laturos. Deniq̄ sic animum inistitui ut cui⁹ bene dicta laudare ausim: eiusdem errores improbare non uerear: q̄ uis illud nolens: faciam hoc inuitus. Si enim uere fit utrūq̄ permissum: alioquin ꝛ alterum honestius: utrobiq̄ par mendacium. Uale. ꝛ iterum uale.

¶ Ad Gerardum cartusieñ. monachum germanum suum exhortatoria ad perseuerantiam ꝓpositi. ostendens religiose vite requiem nullo meli⁹ modo q̄ ꝓteritorum laboruꝫ comparatione cognosci. XXIX.

Ubit aium luce mihi cario: germane lōge uo silētio finē ponē. Q̄d si forsan obliuiosi ai iudiciū arbitraris: falleris. Non ꝑus te q̄ me ipm obliuiscar. Timui bacten⁹ tyrocinij tui quietem interrumpere. Fugere te strepitū: amare silentium sciebā. Me vo si semel incipem: haud facile desiturū. Is amor tui est: ea rerū tuarū admiratio. E duob⁹ igitur extremis non qdē mihi gratius: sed tibi tranqllius eligebam. Nunc ut uerū fatear: non tam tibi q̄ mihi ꝓsulturus: ad scribendū uenio. Quid eni tu ꝑmunculis meis eges: qui celeste iter ingressus: angelicis assidue colloquijs recrearis? Felix animi fortunatusq̄ ꝓpositi: qui mū dum tam maxime blandientem: medio etatis flore sic spernere potuisti. interq̄ sirenum uoces obstructa tutus aure transire. Dum ego te alloquor ipse res meas ago: si forte uel sic sacro ardori tuo: ad motum torpens ꝛ longo gelatum situ pectusculum meum incalesceret. Tibi autem clamor meus ut minime utilis: sic minime importunus esse debebit. Neq̄ enim tyro ut olim: sed Christi iam miles es longa militia probatus. Gratias illi qui tāto honore dignatus: ꝛ ut sepe alias ex agmie medio aduersarum partium insignem transfugaꝫ: ad sua signa conuertit. Prius ergo uerebar intempestiuas tibi uoces ingerere: Deinceps secur⁹ te securum ipse compello. Incipientib⁹ formidolosa sunt omnia. Que timuimus pueri adolescentes risim⁹ Militem inerptum strepitus ois exaiat: duratus bellis nullo fragore cōcutitur. Rudis nauta ꝑmo uentoꝝ murmure terretur. gubernator antiquus qui totiens fatiscētem ꝛ exarmatam puppim pduxit in portū: ex alto despicit iratū mare. Spo autē in illo qui te ab utero matris tue: ad hoc laboriosum certe sꝫ gl'iosum iter assumpsit: ut per uarias difficultates tutus in patriā puenires: q̄ nulla te ampli⁹ rerum facies mouebit: non luctus: non cure: nō morbi: non senectus: non metus: non fames non egestas: terribilis visu forme letūq̄ laboꝝq̄. postremo nō ingens ianitor orci. ossa sup recubās autro semesa cruēto. Et qcqd illud ad exterrenda corda mortalium poetarum igenijs cogitatū est. neq̄ plus constantie tribuerit aduersus oē terrificū Herculi suo Juppit̄ adulterio pater: q̄ tibi natus v̄gine pater omniū etern⁹: qui rectas in se spantium respicit ꝛ adiuuat uoluntates. Que cuꝫ ita sint: sine metu iaꝫ tuoꝝ uoces audire: ꝛ siqd uacui temporis inter occupationes optimas affulserit ꝛ rūdere breue aliqd potes. Patere aūt me secularibus tecū uti testimonijs: qb⁹ nō solū Ambrosi⁹ ꝛ Augustin⁹ nr̄ ac Hieronymus abundāt: sꝫ ꝛ apl's Paulus uti interdū nō erubuit. Neq̄ cellule tue aditu ꝓhibeas que ꝛ ore meo digna sunt: ꝛ tuis amicis⁹ nō indigna. Pythagoras pacuti vir ingenij fuit: sꝫ eius acumē longe relicta vitate sepe usq̄ ad aniles ineptiꝫ penetrauit. Hinc illa ridicula ꝛ permi'ta uaria corpa uolutatio aiarū ꝛ renascēs de bellatore pr̄s illiaci belli testis: euphorbius. Deniq̄ famosa illa netempsikocie quā miror seq ul' Platonē ul' Aristotelē potuisse. sed magis miror Origenez q̄ eādē cōplecti visus isaniā ab ipso miratore suo: ꝛ laudatore Hieronymo ꝛ a reliquis ueri sectatoribus⁹ meruit in finē damnari. Uerū ne pythagore occursus me deuiare coegerit: vir ille cuiuscūq̄ ingenij moꝝ illa etate grauissimoruꝫ fuit: clarissimeq̄ modestie. vñ ꝛ viuēti sūm⁹ honor ipē sus: ꝛ ipe post mortē deoꝝ pcilio ascript⁹ est: ꝛ dom⁹ ei⁹ apud posteros pro templo habita. Hui⁹ ergo ꝑma institutio que nā fuit? Nempe ut discipuli sui quinquēnio silerēt ꝑclare. Stultū est eni ꝑus uelle log q̄ discas. Ceterū amouēdū ori nō dico custodia que amouēda nunq̄ est: sed repagulū qnq̄ tēp⁹ annoꝝ sufficiēs extimauit. Tu vo si rite computo in seruitio Jesu Christi: ꝛ in schola ei⁹ iā septimū annū siles. Tēp⁹ est ut loqui posse aliqd icipias: uel si pre oībus silētiū dulce est: mihi ul'in silētio rūdeas. Meministi frater q̄lis oli rerū nr̄arū stat⁹ erat: ꝛ aios nr̄os q̄ laboriosa dulcedo ꝛ q̄ntis amaritudinib⁹ ꝓspa torquebat. Meministi puto ut nūc ꝛ libertati tue cōgaudeas: ꝛ fraterne condoleas fortuiti: que me adhuc solitis cōpedib⁹ artatū tenēs: iaꝫ cultrum lateri: iam laqueū collo parat. Peregisset q̄ iā ꝑdē ni liberatoris: in dextera que te fortitio eremit me ab interitu defendisset. Orabis frater ut me quoq̄ iā tādem libertati restituat: ꝛ vno uētre ꝓgressos pari fine felicitet: ꝛ si preire debueram: nō pudebit seq. Meministi inquā qs ille ꝛ q̄ supuacuus exquisitissime uestis nitor: qui me hactenus fateor sed in dies solito min⁹ attonitū habet. qd illud induendi exuendiq̄ fastidium: ꝛ mane ac uesperi repetitus labor. qs ille metus ne dato ordine capillus effl ueret: ne cōplicitos comaruꝫ globos leuis aura ꝓfunderet. que illa ꝓtra retroq̄ uenientiū fuga quadrupedum: ne quid aduentitie sordis redolens ac fulgida toga susciperet: neu in ꝑmissas rugas collisa remitteret. Uere inanes hominū sꝫ p̄cipue adolescentium curas. Quorsum enim ea mētis anxietas: ut placerem⁹ scilicet oculis alienis? Et quoꝝ oculis queso? Profecto multoꝝ qui nr̄is oculis displicebant. Seneca in quadā ad Lucilū epl'a. Quis eam inqt quā nulli oīderet iduit purpuram? Mira qdem demētia: statum nostruꝫ non ai rōne: sed vulgi furore moderari: ꝛ in ꝓfitiū vite nostre illos admittē: quoꝝ nobis vita ꝓptui est. Nemo circatricosum tergo ducem: nemo gubernatorē naufragijs insignē eligit. Illos legimus q̄s miramur: illis solemus nr̄a cōmittere quos rerum suarū administratio claros facit. Itaq̄ vulgus isanū cuius mores rideas: cuius oēm opinionē vitā q̄ despicias: in morib⁹ tuis seq pluſq̄ vulgariter insanientis est. Ut eni ceptū sequar: cesset ambitio: ꝛ vulgus ꝓcul exulet: q̄to vilior atq̄ ad oēs opportunitates aptior q̄toq̄ tractabilior est uestis plebeia q̄ regia? Nobis tñ eo tempore longe alr videbatur: quorum studij laborisq̄ precium erat conspici: ꝛ ut ait ille: digito monstrarier hic est

faxo iussit insculpi. quo scilicet posteritati nota felicitas sua cēt: quā in diuitijs reponebat. Alter in libia suos: aurum suum quo grauati tardius icedebant: quasi cenum iussit abijcere. Cum ille posset rez caducā ptius uenerari: t hic in meliores usus largiendo q̄z proijciendo quertere. Sunt quib⁹ in reb⁹ omnib⁹ mediocritas placet. Non ex numero esse uelim. nec uereor pusillanimitatis infamiaz. meq̄z illo Senece testimonio tueor. Magni ingt animi est magna ptemnere: t mediocria malle q̄z nimia. Sed omissa uotorum uarietate mortalium ad nos t rem nostram redeo. Tu quidem q̄z industrie amicitias regum colas: insigni nuper expimē to t preclara usq̄z ad exitum fide monstrasti. adeo ut te t amicum rex dum vixit: t nunc etiam regnū ipz Sicilie patrem uocet. Nec ideo q̄ in mōte stare pſueueras: nallē odis. doctus t suspicere: t eq̄ pspicere: nec tamē ima despicere. Omnia eni agere virtus docet: t diuersissima licet vno rōnis imperio administrat. Non sum rex. Quid refert: si apud eum cuius sum q̄tulusc̄uq̄z sim: in p̄cio suz? Multi deformes coniuges ardentius amauē. Sepe quo minor filiorum indoles: eo parētum amor fuit intensior. Scipio african⁹ summus hominuz filium usqueadeo dissimilem patri ut hostis non filius videretur. plusq̄z paterne dilexisse tradit. Mirum: sed aliqd latet qō amorem excitet amantēq̄z sollicitet. Sine cā enim nullus amat. q̄z q̄z alijs nō tam pnis ad amandum eadem cā tanto impar forsitā sit amori. Certe ego duz me metior: qd de me ipo sentiam in dubio sum. Fateor enim. ipse mihi non placeo. Nec mirari sufficio qd est hoc q̄ clarissimis viris. neq̄z enim uereor ne uanitati detur: si hāc mihi uere licet immerite gl'ie ptem summor clarissime inq̄z omnium qui nr̄a etate vixerint: carum fecit. Dum eqdem ipse res meas funditus excutio nihil inuenio qō in me bonis amabile suspicer. p̄ter vnum hoc: q̄ ipse etiam qsqs sim bonos semper amaui t colui. sempq̄z ab bijs amari t uolui t optaui. nec ullas mihi in vita maiores opes posse ptingere ratus sum: q̄z beniuolentiam bonorum atq̄z illustrium viroz: quoz quo minor est copia: maior est gr̄a optabilisq̄z quictus. Sed dū cogito tot claros viros haud facile in vno simul oēs errore vsari. nescio quomodo de me mihi spes obortī. Ita ut dixi dubius sum: nec scio quid mihi: qd alijs credam. Uos videritis qcūq̄z me uobis amā duz nullis causis apparentib⁹ delegistis. Uerū ut nō alios fileā: de te loq̄r: quē a pncipio crebriorib⁹ t clariorib⁹ indicijs patrem sensi. Ueni Mediolanum: ingt Augustinus ad Ambrosium ep̄m: in optimis notum orbi terre. Et post pauca. Suscepit me ingt paterne ille homo dei: t pegrinationē meam ep̄aliter dilexit. Quid tibi? qd mihi pquenientius dici pōt? Ueni ego non Mediolanum: vnde tibi tū hec scribo. quo pdem a te corpore digressus cum alio pergerem: fortuna sic res hominū uoluē te: pueni. sed in ruris tui secreta. nō te quidem quē adhuc nisi facie non noram: sed solitudinem ab infantia dilectam ac locorum silētium querens. Ueni: ubi a te q̄z paterne susceptus sim: q̄z erga me familiariter simul ep̄al'rq̄z te gesseris: tu forte uel nihil extimes: uel qō ualde beneficis inesse solet oblitus sis. Ego non si lethei gurgitis fluēta trāsieriz obliuiscar. Ut me semp vna fronte vnoq̄z aio videris: ut ad te inde uenientem exceperis: morantem excitaueris: segnē increpueris: t adhortationū stimulis sepe segnitiem excusseris. Sepe nec stimulis parentem urbe relicta tua: quoq̄z me dignatus sis pſolatusq̄z pſitia. teq̄z hospitis amor attraxerit quo locoz tuorū charitas nō trahebat. Me ne ut ceteras p̄termittā illi⁹ locis immemorem arbitraris. dum coactis sarcinulis italiam repetens sero ad te pro bñdictione ac licentia uenissez: ante solis occasum ruentiam trāsiturus. ut te grauiter egrotantem: qō dolori meo parcens me celaueras: mestus t admirans repperi. Ut subito factus alacriz totos penates leto qdē sz modesto clamore cōplesti: te sanitati redditum aduentu meo p̄dicās. ut in egregium fratrem tuum uersus: nihil iam te de salute dubium diristi. q: quem querebas inuenisses. ut mox dum ego dolens quidem t inuit⁹ sz urgente hora que ad transitum rapidissimi fluminis iam tardior videbatur: propositi mei summaz t ad qd uenissem quo ue iter intenderem indicassem tibi: repente tristior t pene intermortuus orasti: ut illam tibi noctem darem. Affuturum eni deum: t aliquid remedij monstraturum. Qō cū pietate tua victus annuissez meruisti: ut precibus credo tuis: qō Scolastica quōdā vgo sciissima pro benedicto fratre promeruit. Ingens t inopinus iber affuit: cū tota non pluisset estate. Ceterum ga seu laborum usus seu natura est satis iam ptra uētos t fulgura t estus t pluuias induruisse: video: vni forte cessurus impedimento. Qō t si liborum q̄s mecum ferendos assumpseram amore tangebar: ac uehementissime retrahebar: post me tū illos dimittere non uetabar: t tergum indomitum imbribus dare. Obstaculo interim ualidiore detineor. Siquidem nocte illa priusq̄z a colloquio tuo in cubiculum transissem: rumor ad nos incredibilis peruenit: te gaudente: me ꝓpter miraculum fictaz a te fabulam opinante. Iter qō destinaueraz bello fractū: qō nec nostra vnq̄z nec auorum nostroz etas audiuerat. qui cum mane percrebuisset auct⁹: substiti. atq̄z bijs causis in vnum coeuntibus effectuz est: ut sint olimpia soror noctis spatiū fraterne more: sic tu pius pater more mee prope integrum anni tempus adiungeres. cui totum ut quicqd id est vite reliquum adiungere potuisses: ut non a te magis corpore q̄z mente diuellerer. Sed qō tunc nequiuisti nunc implere satagis. Jdq̄z nō vbor: cui tū fidei plurimuz ineſſet: sed bijs que mentiri nesciūt rebus probas. Taces tu quidez: sed pietas tua loquitur. clamant actus. Pro quo gratias agēs clamat animus meus. lingua tamē silet: cui paria meritis tuis uerba non suppetunt. Jd enim agis: non ut vulgare aliquid: sed ut suprema vite gaudia: libertatem: solitudinem: ocium: silentium. Jd agis ut laborum ferias: ut tranquille mentis statuz: ut te postremo: ut me mihi restituas. Jn quo te adeo peruigilem probes: quasi rerum immemor marimarum: huic vni omne studium curamq̄z deuoueris. quod mihi stupens Socrates meus scribit: t stilo efficit: ut pene rebus ipsis interfuerim. Perfeciſti iam tandez ut spero quod sepe temptaueras: obluctantemq̄z fortunam pro nisu t indefessa diligentia fatigasti. Uicta iam nobis cedit t patitur: ut qō semper optaueram prope te viuam: prope te moriar: qō si ita est ut audio feciſti rē fa-

eē quot ſuos. At de bonis ſuis eplā illa eſt. Ma li enim eodem auctore a dominoꝝ conſortio exclu dunt? Credo ſic enim ſonāt ꝟba: ⁊ bonoꝝ exēpla de liberis nō pauca colligim⁹ nec id quidē ignoro neq; ſcriptoribus fidem nego: ſed ſiue tempoꝝ mutatio: ſiue ſoꝛs: ſiue ipatiētia mea eſt ego bonū ſuū nunq; vidi. Quero tū ⁊ ſi forte obui⁹ fuerit uelut occurſu bicipitis hominis obſtupeſcam. At ne qs hoc uel ſeuitie uel deſidie mee imputet: oia tēptaui. Neq; min⁹ ego q; lucilus familiariter cū ſuis meis viri: ⁊ ad ꝓſilium ⁊ ad ꝓfabulationē: ⁊ ad cenam illos admiſi: meq; ipm ⁊ res meas illoꝝ fidei commiſi: fideleſq; ut facerem credidi nec credendo ꝓfeci: qn potius ars omnis in ꝓrium ꝟſa eſt. Seruoꝝ eni a colloqo meo nemo non ꝓcatioꝛ diſceſſit: nemo non ꝓtumacioꝛ a cena ſurrexit. ⁊ ut familiaritas inſolentes ſic fiducia fures eſſe docuit. Ut ergo Senece de ſuis: ſic mihi de meis ⁊ cūctorum ſuis: omnes eniꝫ fere neſcio quomodo pares ſunt. uera loqui liceat. Ego qdem fateoꝛ ſuili puicacia: nil moleſtius patioꝛ in vita. Cetera eni bella iducias hñt: cū domeſticis hoſtibus ſine intermiſſione pugnamus: q; uis non ſim neſcius equo animo ferenduꝫ eē qō maximis viris accidiſſe video. Nēpe ⁊ Ulyxem illa ꝑma etate quā heroicaꝫ uocāt: inter multos quos ſuſtinuit labores ſuoꝝ ⁊ ancillaꝝ quoq; contumelijs affectū: clariſſimi loquūtur auctores: ⁊ hoc recētiori euo Fredericus romanus impatoꝛ de ſuoꝝ iniurijs ut fama fert: viuens morienſq; cōqueſtus eſt. Ceterum hec ſuoꝝ incidēs querela hoc agit ut te felicē ſcias: qui ſuili tyrannide liberatus leuiſſimo ac ſuauiſſimo Chriſti iugo colla ſbieceris. Quid de alijs dicaꝫ? Qō illud adulationis latens inter dulcia uenenū coram aridentium retroq; mordentiuꝫ? Que illa de tranſuerſo fame vulnera incertis auctoribus ⁊ e media vulgi acie clam iaculata ꝓuitia? Que illa auaritie rabies animos efferantis: oiſq; diuini ⁊ humani iuris obliuioneꝫ peſtiferā afferētis? Hec de curatoribus ꝑdones efficit: extremum aūt malig⁹ eſt: dum remedijs attonita miſcenſ. Eligis hoiem cuius fide inter hominū fallacias ſis tutus Ille te ꝑmum fallit. Quid huic ꝓſilij capias? ⁊ ut Satyricus ait: qs cuſtodiet ipſos cuſtodes? Hec nos peſtis ab infantia perſequitur: ſeu fortuna ſeu ſimplicitas nr̄a eſt. Adoleſcentes ſoli icuriosi ⁊ apti iniurie viſi ſumus. Tritū aſſiduitate ꝓuerbiū eſt. Occaſio facit furē. hec noſ frater ut ſemel expediam: de diuitibus inopes facit: imo certe qō diuini muneris recognoſcim⁹: de occupatiſſimis ociosos: de impediti ſſimis expeditos. Acceſſit q; oēs qui ſe ſpolijs noſtris onerauerint: breui qdē ipſiuſ fortune manibus excuſſos uel graui morbo ꝓſumptos: uel miſeri ſenectute languētes vidim⁹. Nec paruū iniurie ſolamen ultio eſt: deo ꝑſerti auctore ꝓtingens. Quid dicam de fori ac litiuꝫ tempeſtate: que mihi nō curiam modo ſꝫ terrarū orbē odio ſum facere potens eſt? Quid de alijs que ꝓter mortem grauiſſima indicantur? captiuitatis inſidiarūq; piculis: qualia multa oliꝫ terra pelagoq; ptulim⁹? quoꝝ commemoratio ſtuporem mihi renouat ⁊ horroreꝫ? Sed euaſimus. Non id nr̄e nature ꝑuilegio accidit: ſed diuina clemētia euaſim⁹ ſed perire potuimus: ⁊ certe debuimus: niſi nos mificoꝛs pater viuificis oculis aſpexiſſet. Euaſimus: ſed eiſdem periculoꝝ gñibus noti ⁊ ſocij periere incendio: gladio: carcere: naufragio aliiſq; in numerabilibus modis: quoꝝ ꝓpter duros ⁊ recētes amicoꝝ caſus triſtis ⁊ acerba narratio eſt. Inter hos laqueos ambulauimus: atq; inter hos ſcopulos nauigauimus. Frater qd loq̄r? quaſi eq; cōdictio ſit amboꝝ? Ego miſer inter eoſdem ꝟſoꝛ aſſidue: tu iam deo gratias portum tenes. Felix hora qua natus es: felix oē periculum qō te per multa experimenta formidabiliuꝫ rerum ad amorem ſecuritatis adduxit. Confer oro: nunc iſta cum illis: cum turbulentis opibus quietiſſimam paupertatem: cum amaris negocijs dulce ocium: cum iniq; hoſtib⁹ optimos fratres: denicq; cum litibus ſilentium: cum turbis ſolitudinem: cum urbib⁹ ſiluas: cum comeſſationibus ieiunia: cum diuturnis choreis: nocturnos choros: poſtremo cum Auinione cartuſiam: cuꝫ terrenis periculis celeſtem pacem: cum ſuitute diaboli amicitiam dei: cū morte ꝑpetua ſempiternam vitam. Neceſſe erit te feliciſſimū fateare. Urge ꝓpoſitum. Preme qō cepiſti. Nō te laboꝛ terreat: non frangat aſperitas. Flacci ꝟbū eſt. Nil ſine magno vita labore dedit mortalibus. Qō ſi in hac vita de qua ille loquebatur minima etiam magno ꝓſtat: qō totiēs incaſſum auellando ꝑbauim⁹: qs laboꝛ magnus videri debet quo ad eternā beatitudinē ꝑueniſ? Abſit ſegnicies: lāgoꝛ abſcedat. Dū matutino tpe excitaris: ad diuinū te colloqum euocari credito. Et heu q̄tiēs nos mortalis dñi iuſſus exciuit: quotiēs piculis ac laboribus obiecit: ⁊ qs oro te fruct⁹? Nēpe nō niſi amicitia humana: ancepſ: piculoſa: difficiliſ. Tibi amicitia diuia ꝓponiſ: certa: ſecura pabilis. Crede mihi: cadet ex aio tediū: ſomn⁹ ex oculis: cū tibi ꝓpoſueris uocantem deū ⁊ optime tecū agi ſenties q; vigilare vulgo circūſtertēte iubearis. Mos impatoꝛ eſt: ꝑbatis militib⁹ difficilia committere: dum coci piſcatoreſq; ⁊ ut oratiano ſmone utar ambubaiarum collegia circa foꝛ cupidinariuꝫ oberrāt: illi iter gladios ac tela ꝟſanſ: ⁊ piculū ingēs tenui gl'ia ꝓſolantur. Cum autem orando colloq cepis gaudium cum reuerētia certabit: ut inſomnē te atq; impigrum ſub tanto ꝑbeas ſpectatore. Audiſti ex hiſtorijs Marci catonis milites illo pūte: ⁊ ſiti ⁊ puluerem ⁊ eſtum ⁊ ſpentum moꝛſus tolerare ſolitos ⁊ ſub illo teſte ſine gemitu ac lamentis occumbere. Audiſti Scenam illuꝫ fortem potius q; iuſtum virum ſub oculis ſui ducis nō mō pugnare ſed mori etiam exoptantes. Qō ſi mortalis dñi veneratio preſtare potuit: qō Chriſti ꝑſentia poſſe debet? Is equidem non expectandus ut ueniat: ſi cut ceſarem ſuuꝫ infelix ille bellatoꝛ expectat: ſed ſuſcipiendus colenduſq; omnibus locis omnibus q; temporibus preſens eſt. Uidet actus noſtros: cogitationes introſpicit: ingens calcar animo: niſi funeſte conſuetudinis toꝛpoꝛ obſiſtat. Epicuri doctrina eſt: imaginarium vite teſtem querere. Amico ſcribens. Sic iquit fac omnia tanq; ſpectet epicurus. Seneca ꝟo ut illuſtrioris viri preſentia lucili ſui vitaꝫ formet: monet ut Catonē eligat: Scipionem: Lelium uel aliuꝫ quemlibet ſpectantem virum fame. Non poteſt non placere ſententia a magnis viris laudata. Nam ⁊ M. Tullio placuiſſe eā videoꝛ: quā. Q. Ciceroni fratri ſuo ſcribenſ: licet alijs ꝟbis inſeruit. Placet ergo ꝓſiliū epicuri

cuncta digitulos redegere: que mihi uel non attin
gendorum uel deserendorum plurium causa fuit.
Hactenus hec. Nam operosioris vigilie labores:
nec promisisse tibi uelim: nec negasse. Primū ideo
q; sentio fidem meam hac in parte suspectā. eo q;
dudum pmissa distulerim. Scōm q; nec viri boni
nec amici: arbitror alr q; in animo habeas loqui:
vnum hoc dissimulasse noluerim: quoniam de stu-
pendis amoris effectibus sermo susceptus est no-
bis: mirari me gd hic iterum rei est: q; mihi taꝫ fa-
cile poetarum regis titulū: de inexhausto charita
tis ⁊ indulgentie tue fonte largiris: cuius rei san-
ctum hunc atq; deuotum hominem testem dicis:
qui id mihi cognomen hijs in locis esse narrauerit
Idq; q; cupide ac scienter arripueris: epl'e tue su-
pscriptio ⁊ finis indicant: quasi vo non cuilibet idē
narrāti pari facilitate crediturus fueris. Eniuero
primum tibi amice quem passionibus expeditum
in omni uero iudicio: nulli scōz facio: meis in reb⁹
q; tum fidei sit: si ad teipm redis intelliges. Deide
hunc testem de re sibi icognita locutū scire debue-
ras: ⁊ scires nisi pfuasor potentissim⁹ amor obstre-
peret. Non equidem tantū pna: sed pceps ad de-
lectationē est humana credulitas: cū ad ꝓriū pigra
sit. Cernis ut amari fugitans: quocūq; taꝫ dulcis
aliquis rumor uocat: uento uelocior fertur. Sed
oro te: nōne huius testimonium audienti primum
illud occurrit: ut piscatorem de aqs interrogāduꝫ
de nemoribus uenatorem: pastorem de gregibus
de uentis nautā: de bubus agricolā: sic ⁊ de armis
militem: ⁊ de bellis ducez: sic religiosuꝫ deniq; de
sacris: poetam de musis: oratorem de causis: de
naturis rerum ⁊ vite rōne plm. Extra suos hunc
terminos eduristi: dum coegisti ut de poetica sen-
tentiam ferret. Sed dices. Nihil iste de proprio:
vulgi iudicium referebat. Sentis ut pedetentim
ad corruptissimi iudicis tribunal accessim⁹. Jam
malem de propo loqueretur. Cogita barbate acri
ter q;to pscis uatib⁹ nostris aut felicior aut certe fa
cilior etas fuit: pri⁹ dico q; pierides ex grecia in ita
liam cōmigrarēt. ea scilicet tempestate qñ ut Sul
moneñ. tuus ait. Qui bene pugnabat romanā no
uerat artem. Mittere qui poterat tela diserr⁹ erat
Haud magni negocij tunc fuit esse poetaruꝫ regē.
Ut fileam reliquos. quantus Lucilius est habitus
quē tu in aliquo reprehendisse ppe sacrilegium vi
derer. cum in multis impune reprehendatur Ma-
ro. Quātus alijs q;tus sibimet visus est Neui⁹
q;tus Plautus: ⁊ qui fuerint scim⁹. Ars exigua:
mediocre ingenium: vinax fama: magnus ppl'orū
fauor: rerum suarum extimatio immensa. Lege
epigrammata sepulchrorum ab hijs ipsis edita.
satis superba fateberis ⁊ si ab alio dicta essent. ⁊ si
alr horum Homerus alr Virgili⁹ fuisset. Blanda
inq; etas ⁊ fauorabilis poetis: que de tam paruis
radicib⁹ tam magnificas opiniones eliceret. Ho-
bis durior nostra est etas: a quibus exactiora oia
requiruntur: limatiori seculo successim⁹. Alta sape
nō finimur: cultioribus ingenijs circūscepti sum⁹
quoꝝ admiratio insolentiam nostram frenat. Ca-
ue igitur ne me amando pregraues: obruasq; non
mei mole cognominis. Ingenue qdē regis poeta-
rum appellationem respuo. Ubi enim regnuꝫ hoc
exercea queso? quos mihi statuis regni fines? Oc
cupata utraq; sedes est: cognomenq; istud apud
Graios senex ille Meonius: apud nos uenet⁹ pa-
stor tenet. Ubi sedere: quo ue ire iubes: ut sim va-
tum rex: nisi forte in solitudinem meam transalpi-
nam: atq; ad fontē Horgie me restringis? Illic io-
cari enim tecum dulce est. Nescio an rei. Sed cer-
te cū Nasone tuo gl'iari solitus suꝫ forsan audacē
ut ipse ait. Sed sicut in suo poetico exilio: histruꝫ
ille: sic in meo peregrino ocio sorgiam ego. Inge-
nium nullum mai⁹ hīe meo. Ludo eqdem amice:
ut uel sic intelligas omnib⁹ me modis id agere: ne
titulo pmar importabili: ne ue non mihi debitū re
gnum petens: lese reus inueniar maiestatis. Reli-
quum est: ut noris me indies magis ac magis cō
gressus: ueros atq; cōplexus tuos optare: qō uti-
nam uel semel mihi contingat anteq; moriar. Et
uale barbati fidissime nostri memor. Mediolani
iiij. idus octobr. postridie q; lras tuas acceperā.

¶ Epistola domini Francisci Petrarche ad amicuꝫ quem excusat de cuiusdam obiectionis decisio-
ne. XXVIII.

Jrat ille vir doctus sed docēdus adhuc:
m gd est q; in epl'a q̄dam nuper Senecaꝫ ac
Tullīū: quodq; Christiano ingenio maiuꝫ
est: ipm quoq; Hieronymuꝫ notare nō sim uerit⁹.
Ultimū nego: de religs rōnē cū illo communican
dam accipe. Nemo fere est cuius aliq; nō reprehen-
danr. Non tam subtile q; laboriosum fuerit rē ex
emplis asserere. Uerte pborū libꝛos ac sanctoruꝫ
quorūdam quoꝝ celebrior fama est. multa passim
apd illos uel ab ipsis ul'ab alijs retractata seu cer
te retractāda compias. Notaui ego aliquot Se-
nece sñias: sed ut arbitror nō iniuste. notaui aliq̄s.
crede mihi: pl'es poterā: ⁊ tñ Senecā ipsuꝫ miror
ac ueneror. Notaui Ciceronis mei vnicā. Uerum
id nō sic accipi uelim: ut q̄si aliene fame delatoris ti
tulo gl'iabundus isultē: sed ut ex vnius hois dua-
buꝫ iuicē ꝓrijs sentētijs pferā viorē. Idq; nō arro
ganter: ut qui me nō mō nō iferre maiorib⁹: sz nec
paribꝰ ꝓferre: nec minoribꝰ pferre ꝓsueueri: nec in
iurioſe qdē: ut cui fateor Ciceronē ipo scriptorum
nullus acceptior sit. Illā itaq; sniarū repugnātiaꝫ
q;uis ab ineunte etate ppēderē: tñ vecidi⁹ assere-
bā. donec ciuitatē dei Augustino duce ingressus:
aiaduerti opinionē meā illiuꝰ auctoritate firmari.
Leges illū Augustini locum. Est aūt magni opis
liber pm⁹. haud pcul a fine. Uidebis illic Catonis
uolūtariā mortē ꝓbari: quā Seneca añ oia viri
illi⁹ egregia facta collaudat. Cicero aūt excusat. ⁊
licet aliq;to modesti⁹: nō negē excusare culpam q;
laudare: tñ si Augustini rōnes dicto ꝓferas: itelli-
ges nec metu imminētis mali: nec pñtis odio: nec
spe vite melioris arcescendā mortē: nec in iussu ei⁹
a quo corp⁹ istud accepim⁹ emigrādū. Nec Cato-
nis in morte ne dicā laudē: sz excusationē ullā eē.
Et q;uis pl'ixo: miter utriq; suppsso Ciceronis no
mie: conijcies tñ ciceronicā Catonis excusationē
eiusdē Ciceronis sñia meliore dānari. De me aūt
sic habeto breuiter. Mihi qdem noia virorꝫ illu-
strīū si dici phas est: totidem prope numinū loco
sunt: ⁊ tñ in hijs ipsis cū multa delectent: ueritas
pme reuerētie cā est: que ubi cultorib⁹ etiā suis ne
glecta videbit. Quis eni tāt⁹ amic⁹ ueri est: qui nō
iterdū a vitate deuiet: seu illa segnities sit: seu rez
obscuritas: seu igenij hebetudo. Tum proculdu-
bio rem solidam vmbris inanibus ⁊ vitatem ipsaꝫ

ꝑsul iterum est directus. Philosophorum quoq; legatio preclara ad impetrādum mulcte remissionem ab Athenien̄sibus Romā missa: in qua ⁊ academicus carneades: ⁊ stoicus Diogenes fuerunt ⁊ peripateticus critolaus: quorum que nam in publicis ac celeberrimis Rome locis ingenij atq; eloquentie ostentatio. que nam Catonis cēsorij ⁊ que severa sententia de illis dico dimittēdis: ⁊ tibi notum est: ⁊ locus iste non exigit. Quorsuꝫ eni hec? Nempe nō nisi ut aduertas hoc legati nomē apō maiores tritum atq; vulgatum: nec omnibus ereptum. Longa quid non mutat dies? Romanaꝫ ecclesiam sibi ꝓprium uendicasse ne dicaꝫ usurpasse. Itaq; iam legatos exercitum suis quoq; noib⁹ uocat. At quibus mandata regum aut urbium cō mittuntur nuncios dicūt. siue aliter aut vulgo ali⁹ atq; ali⁹ ꝑmo est. Soli igitur sunt legati: quos ut aiunt romanus pontifex ad aliquas ꝓuincias destinauit. Et quibus quidam legati tm̄: quidam ℣o de latere legati nuncupantur: quos videlicet missos collegio quid sacrum uocant romulei cardinis fulgor illustrat. Ita mihi fando video⁹ audisse: neq; enim res est cui ediscende multum temporis impendisse uelim. Sit autem ita: quid enim ad nos? Et ferendum est equo animo: ut qui rerum potiūtur summa nomina rebus uel auferāt uel imponant. Quādo etiam senes nostros modestissimos hominum: tm̄ propter potentiam atq; opes: quib⁹ teste liuio ante ipsum romanum imperium floruerunt: geminis equoribus qbus italie magna pars cingit: nomina que adhuc durant: tot circūlittoreis gentibus nihil obluctantibus imposuisse memi nimus. Mijs ante propositum decursis ad rem uenio. Legatus iste de latere: qui iam solus mundo patiente nomen hoc habet. xviij. kal'. octob⁹. mediolanum obuio dño ⁊ magna celebritate populi fauentis ingressus est. Cui ego nescio qua recti cō fusione iudicij: ut me urbanum oñderem qō non sum: nec esse uelim: neq; si uelim natura permittet mea: pregressus alios ticinensi porta: ad scām fortē lapideꝫ occurrens dixi si non antea dixisseꝫ q̄ sit rerum naturalium fragilis ac lubricus stat⁹. Cum enim ingentes pulueris globi rotarum atq; quadrupedū agitatione commoti: fusca nube celū solemq; texissent ꝓspectu mutuo erepto: ꝓtra morem meum ut me malus abstulit error inferror in mediaꝫ cohortem. At vix data ⁊ reddita salute: sic puluis omnium fauces ⁊ ora compleuerat: aridūq; precluserat uocis iter: dum me recolligerē ut ⁊ alijs parcerem ⁊ mihi: equus quo uehebar ⁊ ipse oculis captus postremisq; pedibus in prealtā iunctamq; me foueam dilapsus: omnes qui aderant metu ⁊ horrore compleuit: preter me vnuꝫ: qui qd mecū agerē nesciebam: tanta caligo pulueree noctis incesserat: eo mihi molestior q̄ a luce uenientis oculi sunt in tenebris pigriores. At vo ille magnanimus adolescēs: quē nisi ceptam successionum tela fata ꝓciderit: Mediolani ligurieq; dives expectat hereditas: ⁊ quo nisi iudiciū amor fallit: inter iuuenes fortunatos: nullus est melior: nullus hūanior: ante alios me nomie inclamans: ut cauerem admonebat. Ego ignar⁹ ⁊ plus fateor clamore oium q̄ piculo meo mot⁹ nō pus intellexi qd rei eēt q̄ solas eq auriculas extātes: neq; densis ueprib⁹ oppressum vidi. Profuit ad salutē ꝓpriuꝫ non noscere discrimē. quosdā iuuit ignorātia: ⁊ dū nil metuūt nil nocuit. Sic ꝓtra multos egros: morbi fecit opinio: ut aliqñ eēnt qō diu eē crediderant. Neq; eni de nihilo dictū est. Imaginatio facit casuꝫ. Cui pari rōne illō obiecerim: imaginatio casuꝫ tollit. Ita cum multa scire sit optimum: quedaꝫ melio⁹ nesciūtur. Certe dum discrimen ipe mecum nescio: dūq; nil mali suspicor: nil incōmodi passus sum. Neq; enim periculuꝫ nisi post periculum agnoui: magisq; cū iaꝫ timendum nihil esset: timui. ⁊ nunc ut ait Maro horresco referens. Tunc ut eram in pedes subito desilui: supremumq; ripe marginem plusq; meo saltu tenui illesus ⁊ inuisibili subnixus auxilio. Substiterat equidem adolescens ille mitissimus: iussisq; famulis descendere: ipse non modo uocis obsequium mihi ꝓbuerat: sed dextere. Dum interi equus meus magno nisu sibi consulēs: ꝑmisq; dictu miruꝫ vngulis dependens attritus genua: vix tandē emergēti: qui si ut natura rei poscebat: repēte postq̄ labi cepat: in terguꝫ cecidisset: actū erat: ⁊ absolutus eram oibus curis. Affuit boium succursus affuit equi vigor. Dicet aliquis: ingratum mendacium: mēdax ingratitudo: uana salus hois fallax equus ad salutem. Ipse suaꝫ ut alias suppo- suit manū: ꝑsentiq; me solus exitio Christus eripuit. Qō idcirco tibi notum uolui: ut sicut apud Flaccum: caduce arboris ruina: sic apud me instabilis equi lapsus: propie nos ꝓditiōis admoneat inanē esse ꝓuidentiā humanā: ineluctabilē fati vi innumerabiles mortalium casus: inertimabilē celeritatē. Itaq; dum huic occurrim⁹ in illud occurrimus: ⁊ dum maxime circūspicimus ac multa ꝓuidemus: tū maxime vnde nihil metuebamuſ oppriimur: fitq; qō ait ille uerissimuꝫ. Improuisa leti vis rapuit: rapietq; gentes. ne qcq; extuamus atq; angimur: sola potens est occurrere cūctis diuina clementia. Ea tunc Flacco affuit: nunc mihi: sepe alijs. Alioquin nec ille suum: nec ego meuꝫ: nec multi bellorum casus in pace: pelagiq; pericula in littora renarrarent. Hic super scrupulus premit: q̄ dum difficultatem vnam euasisse credimus: sit peresse altera. Tota nr̄i nr̄arumq; rerum custodia cōmittēda deo est: ⁊ de ꝓprijs viribus aut ꝓsilijs nil sperandum. Sed iam de morib⁹ satis est dictū ad familiaria ꝙuertamur. Legat⁹ ergo hic de quo ambigue tibi scripserā: spez meā liberalitate vicit sua: ut ꝓpe me diffidisse peniteat: q̄uis sp minus sperare sit tutius. Nihil omnium que petieraꝫ negauit: ultro etiā pro me ipso grāde aliqd peterem hortatus est. Ego autez pro me nihil. Fallor: imo vo pro me oia. Quid eni uerius meū q̄ qō amicorum est? Ceterū ego iā ꝑdē mihi moduꝫ statui ⁊ fines posui: quos ne trāseat sticulosa cupiditas ualum ac foueam circūduxi: coegiq; animum stare: ne ue illum testimonio suo ꝓuem. Neq; renuentez iusta imperia: neq; recusantem frenos: neq; suadē tē ferocia si obstrepere pestilens ꝓsuetudo deñerit rebellātem. Sic sementē qui dedit adiuuet: ut mihi fragilitaſ grata est: ut leta ⁊ ociosa pauptaſ amicior q̄ tristes occupateq; diuitie. Sigd sec⁹ hac lor ac facio: ⁊ pre rapido rerū hūanarū torrente raptatus: indignans tamē ⁊ in diuersum nitēs. Mitto autem hec. Sic enim gl'ior: sic queror: sic oia tecū loquor ut mecū. Idē animus: eadez patria est. idem studium: idem nomē: par uolūtas affectusq;

Quã hortẽsius orator fuit clar⁹:sed delicatior q̃ deceat virũ: ⁊ formen non minus q̃ eloquentie studiosus? Nunq̃ speculo inconsulto in publicũ p̃cessit. In illo se comere:in illo se mirari:in illo vultum togamq̃ cõponere ꝓsueuerat. Mlta sunt ei⁹ viri mulierosa:sed illud in ꝑmis. Collegam suum: q̃ is casu obuius arto quodã loco in eũ ipegisset: ⁊ artificiosum ex humero toge sinũ turbasset collisione fortuita:iniuriarũ accusare sustinuit: ꝓsus feminea uanitate q̃si capitale crimẽ eẽt tã compositi habit⁹ q̃lis q̃lis offensio. Nos frater ⁊ si nulli diẽ dixim⁹ ob eiusdẽ iniuriaz:aio tñ haud absil'es fuim⁹. Sed te de tãtis errorũ tenebris eduxit repẽtina mutatio dextere excelsi. Ego sensiz mltisq̃ laborib⁹ assurgo:credo ut itelligi deꝫ:nullusz hic adminiculũ lr̃arũ:nullũ op⁹ igenij:sz totũ dei munus eẽ:qui forte ⁊ mihi manũ porriget ibecillitatẽ meam igenue ꝓfitẽti. Jd sane si rõ nõ ꝓsuasit senect⁹ coget:quã magl magisq̃ indies aduẽtare ⁊ tã finib⁹ meis obeqtare sentio. Quid de calceis loquar pedeſ q̃s ꝓtegẽ videbanꝫ q̃ graui ⁊ q̃ ꝓtinuo bello p̃mebãt? Meos fateor iutiles reddidissent:nisi extremis necessitatib⁹ admonit⁹ offendẽ paululuz alioꝝ lumina:q̃ neruos ⁊ articulos meos ꝓterere maluissez. Quid de calamistris ⁊ come studio dixeri? Quotiẽs somnũ quẽ labor ille distulerat:labor ille abrupit? Quis piratic⁹ tortor crudeli⁹ artasset:q̃ ꝓprijs ipis manib⁹ artabam? Quos male nocturnos sulcos in spect'o vidim⁹ rubẽti frõte trãsuersos:ut qui capillũ oñtare uolebam⁹ faciẽ tegere cogerem? Dulcia sũt hec patiẽtib⁹:passis uel memoratu horrida:icredibilia iexptis. Quãtum vo te nũc illa ꝑterita memorãtẽ pñtia ista delectãt calce⁹ lax⁹:pedis nõ vinculũ sz munimẽ:coma alte resecata ⁊ capilloꝝ sepes nõ iã aurib⁹ iportũa nec oculis:toga simplicior: ⁊ quesitu ⁊ custodia facilis: nec egressu laboriosior q̃ igressu:tanq̃ aium ab isania defẽdẽs:sic corp⁹ defẽdit a frigore. O te felicẽ qui ut hec dulci⁹ sapent:illas amaritudines ꝑgustasti. Et ut hec leuiora ꝑtereã:recordare etiã quo ꝓmpti⁹ e tãta caribdi liberatus: dignas deo gr̃as agas:quãta nobis fuerat cura q̃teq̃ vigilie ut furor nr̃ late not⁹: ⁊ nos eẽm⁹ populoꝝ fabula. Quotiẽs sillabas ꝓtorsim⁹? q̃tiẽſ vba trãstulim⁹? Deniq̃ qd nõ fecim⁹:ut amor ille quẽ si extinguere nõ erat:at saltẽ tegi vecundia iubebat: plausibilit̃ caneret? Laudabamur i studijs nr̃is: ⁊ capita delirãtiũ peccatoris oleũ ipiguabat. Sed ineffabilis dei pietas:gressus tuos iterea pedetẽtim reuocabat ad rectũ iter: ⁊ satietate rerum pereuntium p̃ceps illud desideriũ castigabat:ut scilicet diuersis etatib⁹ utrobiq̃ incola:qd iteresset inter babilonẽ atq̃ Hierusalẽ expt⁹ agnosceres. O mirificor⁹ de⁹ q̃ tacite ꝓsulis:q̃ occulte subuenis:q̃ insensibilit̃ mederis. Quid eniz tãtis laborib⁹ bone Jesu? qd aliud nisi amorẽ mortalẽ imo vo mortifeꝝ peteba mus? cui⁹ nos fallacẽ ⁊ mult⁹ sentib⁹ obsitã suauitatẽ attingẽ summoten⁹ permisisti:ne grãde aliquid inexpertis videret: ⁊ ne tãta eẽt ut oppmeret miserior̃diter ꝓuidisti:delitijs nr̃is e medio sublatꝫ: cũ qb⁹ dextera tua spes nr̃as e terra pene radicit⁹ extirpauit: Juuenili etate reuocasti eas:morte quidem ut spero illis utili:nobis necessaria: ⁊ abstulisti a nobis animarũ nostrarũ vicula. Et tũ o ceca mẽs mortaliũ:quotiẽs questi sum⁹ q̃si añ tempus accidisset:qõ cũ summovite nr̃e discrimie trahebatur:aut q̃si salutare aligd itẽpestiuũ sit. Quot suspiria:quot lamẽta:quot lachrymas i nẽtos effudi m⁹: ⁊ morẽ freneticoꝝ medico nr̃o insultãteſ:manũ tuã repulimus:lenimen optimũ nostris vulneribus adhibẽtẽ. Nunc ergo dic mihi vir deo ex hoste familiaris:ex aduersario ciuis:dic mihi qm̃ ⁊ ista ꝓtractas: ⁊ illa retractas:quid sil'is sint canciũcule inanes falsis ⁊ obscenis mulierculaꝝ laudibus referte:turpi ⁊ apta cũ confessione consilijs quid sil'e hñt diuinis laudibus ⁊ sacris excubijs:in quibus modo per menia ⁊ ꝓpugnacula ciuitatis dei mira ordinatiõe dispositi Christi vigiles:aduersus antiqui hostis insidias intẽtissime ꝓnoctatis. Felix ⁊ inuidiosa militia:magnusq̃ fateor ⁊ dur⁹ labor:sz breuis ⁊ eterno pẽsandus ꝑmio. Mihi aũt adhuc restat de quo tecũ si pateris de⁹ me⁹ disceptare uelim. Quid est eni rñde mihi:q̃ cũ ego ⁊ frater meus gemino laqueo tenereñ:utrũq̃ ꝓteruit manus tua:sed nõ ambo pariter liberati sum⁹? Jlle qdem euolauit:ego nullo iaz laqueo tentus:sed visco cõsuetudinis pessime delinit⁹:alas explicare nequeo ⁊ ubi vinctus fuerã solut⁹ hereo. Quid cause est: nisi q̃ ꝓtritis parı rõne laqueis:nequaq̃ qõ sequitur par fuit:adiutoriũ nostrũ in noie dñi. Cur aũt hãc dauiticã cantilenã tanto ꝓceptu ceptam:tam dissona uoce cõpleuimus? Nulla dei uolũtas sine cã est. Quippe oẽs inde dependent: ⁊ illa sit omniũ fons causarũ. Frater ergo rite cecinit:erecto ad celũ aio. Ego terrena cogitãs ⁊ curuatus in terrã: ⁊ forte liberatricẽ dexterã nõ agnoui: forte de ꝓprijs viribus spaui:aut hoc aut illõ cause fuit:cur effracto laqueo nõ sum liber. Miſeberis dñe ut dign⁹ sim:cui amplı⁹ miſearis. Sine eni gratuita misericordia tua:nullaten⁹ põt humana miſia miſicordiã ꝑmereri. Nũc ad te frater redeo: ⁊ sensim ad grauiora ꝓscẽdo:ut gradati te tibi felicissimum oñdã. Recordare qs ille hoiuz pcursus:que nã ꝑlia salutãtũ:q̃ta ꝓcursantiũ offensio:q̃tũ ue sudoris ac laboꝝ ut cõpti ⁊ elaborati nũc hic nũc illic i publico cerneremur. Et de⁹ optime qui cecos illuminas:claudos erigis:mortuos suscitas:q̃lis illa iactatio est:postq̃ eni oib⁹ vicis oibusq̃ porticib⁹ noti erim⁹:oib⁹ scenis circũactı:restat iter patrum nr̃oꝝ agẽ: ⁊ formidatũ sepulchri limen irredituro pede trãscẽdẽ. Adde nũc ꝓuiuioꝝ gl'iosa fastidia: que sine magno ut aiunt fame discrimie nõ vitent ⁊ epulaꝝ uariã ꝓcellã ꝓcusso stomachl'o fluctuãtẽ Que si ab amicis patimur icõmoda:qd expectes ab hostib⁹? quoꝝ mlta sũt gña:domestici:externi horumq̃ alij clãdestini:alij ex ꝓfesso inimicitias agũt: ⁊ rursum alij ligua:alij fraudib⁹: alij gladio decertãt. Breuius loquor oẽ genus expto. Ad hec qd queso nõ iniuriarũ a seruis ꝓtumeliarũq̃ ppetimur? Excusat eos Seneca multis quidez uerbis ⁊ oẽm culpã reflectit in dños. Lucilumq̃ suũ laudat seruis familiariter conuiuentem. Quid dicã? Uereor tanti viri villicare sniam: ⁊ tamen quod perhibet longe mihi aliter videt. Potuit illis forte uel prudentia ut bonos seruos faceret: uel fortuna ut inuenirẽt ꝑstitisse:mihi fateor neutrũ fuit: cũ utriusq̃ studiũ sp fuerit. Jtaq̃ de se alij videãt ego qõ nescio laudare non possum. Apud me ⁊ inquisitũ est Ruoꝝ gen⁹: ⁊ puerbiũ illõ uet⁹ a Seneca reprehensum ueri locũ habet. totidem hostes

longeuū ꝛ amari multo tutius eē q̄ metui. Assue
scat nihil in terris optare nisi bonam mentez: nihil
sperare nisi bonā famam: nihil nisi dedecus formi
dare. Cogitet quo altior est: eo se clarius videri: eo
q̄ minus occultare posse que gesserit. Et quo potē
tie plus est: eo min⁹ esse licētie. Nouerit regē a po
pulo non magis habitu differre q̄ morib⁹. Stu
deat ab extremis equo spatio discedens: virtutez
in medio suam seq. Cesset ꝓdigalitas: absit auari
tia. Illa opes uastat: hec gl'iam. Sit sane tenax fa
me ꝓprie: sit parcus bonoris: sit auarus tempo
ris sit largus pecunie: ꝛ illud romani ducis modestis
simum animosissimūq̄ rūsum: semper in auribus
ei⁹ sonet. Nolle aurū sed aurū habētibus iperare.
Mallit subiectos abūdare q̄ fiscū: ꝛ intelligat di
uitis regni dñm inopē eē nō posse. Calamitatum
semp meminerit ac laborū: quos calamitosa terra
laboris hijs temporibus passa est. Tunc se felicez
tūc se uoti cōpotē: tūc se uere regez putet qū crimi
nibus alienis inuectas miserias ꝓpria virtute dis
cusserit: dāna restituerit: ruinas erexerit: pacē ꝓfir
mauerit: tyrannidē oppꝛesserit: reddiderit liberta
tē. Inducat in aium amare quos regit. nā ꝛ aman
do amor queri: ꝛ nullū certius regnū est: q̄ ꝑsse
uolētibus. Salustianū illud dogma. Regni nūq̄
ex aio regis tui. Non exercitus neq̄ thesauros ꝑsi
dia regni eē sed amicos: eosq̄ nec armis cogi: ne
q̄ pecunia pari: sed officio ꝛ fide. Et que in eandē
sniam sequuntur: pcorditer viuēdum esse cū suis.
Concordia eni puas crescere: discordia maximas
res dilabi. Exemplo. M. agrippe plurimuz huic
sme debeat: per quā ꝛ frater ꝛ soci⁹ ꝛ amicus ꝛ rex
bonus fiet. Amicitijs post deū post virtutem nihil
carius habeat. Quem semel amicitia dignū duxe
rit: nulla ꝓsilij parte ꝫmoueat. sequēsq̄ senece cō
siliū: oia cū amico deliberet: sed de ipso pri⁹. Mul
tū fidat: sed non multis: ꝛ isistat uerū amicū a blā
do hoste discernere: ueras laudes accipiat: ut vir
tutū stimulos: blāditias coherceat ut uenenū. Lar
de eat in amicitiā: tardius inde discedat: ꝛ si fieri
pōt nunq̄. Idipsum nō ꝓcipitanter sed pedetētiz
faciat: ꝛ ut est antiquo ꝓuerbio. dissuat amicū non
discindat. Qualē ꝑstat talem ab alijs animū spet
neq̄ a quoq̄ diligi sibi fingat quē ipse non diligit.
Error iste potētū est. Liberrimi aūt sunt effectus
iugū non ferūt dominum non agnoscunt. Nunq̄
amor nisi amore cogit. De amico sane nihil mali
cogitet. Nihil temere cuiq̄ credat: pellat suspitio
nes: delatoribus aurē neget: pertinacius istantes
arguat: nō desinētes puniat. Impatoria uox est.
Princeps qui delatores nō castigat: irritat. Ale
xander macedo licet impetuosissimus adolescens
eximia tū fiducia cōtempsit accusatorē: ꝛ felix fu
it euentus ut debuit. Siqdem porrectā sibi potio
nē a Philippo medico quē amabat in manib⁹ hīti
superuenerūt lr̄e a permunione qbus admonebat
Philippū Darij muneribus expugnatū necē eius
hosti ꝓmisisse. itaq̄ cauēdas insidias ꝛ mortiferaz
potionē. Hijs ille perlectis: ꝑtinus exhausit pocu
lū: ꝛ mox Philippo lr̄as tradidit legēdas. Obtre
ctatores alto aio despiciat: ꝛ sic viuat: ut eos ul'in
silentio redarguat ꝓbetq̄ mētitos. Memorans
augustū rescripsisse Tyberio: non esse indignandū
q̄ de se q̄q̄ male loqueret. Satis est eni inquit: si
hoc bēm⁹: ne quis nobis male facere possit. Pre
clare. Alioquin plus hēret hō q̄ deus: q ꝫ iacessi
bilis sit nec possit offendi: humanis tū sepe ꝓuitijs
attētatur. Hac igitur in re rex tuus exerceat aium
atq̄ aures in qua nō tm̄ hui⁹ oium maximi ac mo
destissimi ꝓncipis cuius mō mētionē feci: sꝫ ꝛ ma
gni Pōpeij ciuis amplissimi: ꝛ pirrhi regis ꝛ phi
listrati atheniēn. tyrāni patiētia cōmēdat. Secre
tū vo suū ab alijs ingri equo aio ferat. Alienū non
magnope scruteť. Magni ai ē talia nō curare. Cō
tra aūt ꝓpe par utrobiq̄ diffidentia. Talis fiat q̄
lis videri vult. Cū demū in se nihil occultū uolet:
nec magis horrebit hostis occultum q̄ amici: nec
pl'is faciet ꝓsiliū q̄ testimoniuz emuloꝝ. Pari fi
ducia Scipio tot castris exploratores romanorū
atq̄ carthaginēsiū circūduxit. pari ai magnitudie
Julius cesar: ꝛ captū domitiū dimisit: ꝛ trāsfugaz
labienū spꝛeuit: rerū licet ꝓsciū suarū: ꝛ non semel
archana hostiū iuēta. nec vnq̄ lecta cōbussit. Ad
hec nō temere neq̄ fortuito serenissimi tituluz sibi
ꝑpositū arbitreť: sed ut in aium ei⁹ deo ꝓximum ꝛ
būanis passiōib⁹ altiorē: nulla meroris nebula: nul'
lus flat⁹ letitie gestiētis: nulla pauoris glacies: nul
lus libidinū terrenarū fum⁹ possit ascēdere. Iram
in ꝓncipe turpissimā nō ignoret. crudelitatē vo no
minari etiā nephas eē: eo funestiorē: quo nocendi
pl'a suppeditāt instrumēta. Sētiāt uerū eē qd ait
tragicus. Oē sub regno grauiore regnum est. atq̄
iō minaci tumore depositō cōez se subiectꝫ exhibe
at: ꝛ qcqd i illos statuerit: de manu sui superioris ex
pectet. Superbiā nec min⁹ iuidiā plebeiū malū cre
dat eē nō regiū. Cur eni uel superbire regē oportē q
debitor mūerū tātoꝝ: ꝛ tāto sit obnoxi⁹ creditori?
ul'cur etiā iuidere: qui sup̄ se neminē tā ml'tos aūt
infra se videt? vitatē toti⁹ fidei fundamētū eē nō du
bitet: ꝛ mēdacio ꝓuenire ut uera loquētib⁹ nō cre
dať. Pl'imum enim ueri parua falsitatis aspersio
ne fuscari. Itaq̄ si credi sibi aliqd cupit oia uera
loqui in ꝓsuetudinē trahat: atq̄ ita linguā istituat
ut mētiri nesciat. Quid eni ridiculosius dicam an
piculosius rege mēdaci? sub quo necesse est incer
tā trepidamq̄ remp. fluctuare? Stabile ꝓsus ac
solidū uerbū esse debet: in quo fundata est tantoꝝ
spes ac trāquillitas populoꝝ. Cur aūt mētiať cui
maxime expediat: nullum si fieri possit usq̄ eē mē
dacem? Cur aduletur: qui nullū metuat: nihil spe
ret? quos adulatorum stimulos non imꝓprie vi
deor dicturus. Contra etiā: cur se iactet cuz lauda
re seipsum reb⁹ deceat nō uerbis? Cur minetur cū
sola ualeat fronte terrere? Cur in quēpiam exan
descat: cū possit etiam tranquillus ulcisci. possit ꝛ
parcendo vindicte genus nobilissimum exercere?
Laueat ꝓterea immoderatius exultare: occupa
tiones circūspiciens immortales: desinat tristari.
honores suos ꝛ diuinā erga se munificentiaz reco
gnoscēs. Nulli se negare audeat: cum non sibi soli
sed reip. natus sit. Compertum habeat se res suaꝫ
agere: quotiens subditis opem ferret. Sit egtate
temperatus rigor. sit seueritas mixta clementie.
prudētie isit alacritas. Maturitas celeritati. secu
ritati cautio. Modestie iocus: auctoritaꝫ leuitati.
sit in gestu decor: in cōuiuio sobrietas: suauitas in
ꝫmone: in reꝑhēsiōe charitas: i ꝓsilio fideꝫ: in iudi
cio libertas: in risu tarditas: modus in accubitu:
grauitas in icessu. Sit eni calcar in ꝓmio: frenū in
supplicio. ad illō ardēter ad ꝫ pigri⁹ accedat. alio

inter illos a quibus scriptum atq; ꝓbatū est. Nobis hac arte nil est op⁹. Testem fictū nō querimus cū viuū atq; uerū ꝑsentēq; sp Christū habeamus: Nam ꝛ si ascendero in celū illic est: ꝛ si descendero in infernum adest. Omnia igit cor̄ illo quasi spectante: sed uere spectante faciamus. Pudebit non modo actuum sed archanarum etiam uoluntatuꝫ quas non tm̄ fictus sed etiā uere ꝓsens epicur⁹ te istis nō posset agnoscere. Nouit autē eas ille: cui⁹ oculis nihil est impꝛeuium. Putemus illuꝫ ante oculos nr̄os positū clamare. Quid agitis o ceci ꝛ ingrati? Ego ꝓ uobis mortē sponte sustinui: uoꝭ mihi laborē exiguuꝫ negatis? hoc ur̄a pietas? hec accepti bñficij memoria est: qui nutu celū terrasq; ꝛ maria guberno: qui fulmina de nubibus iacio: qui alternis vicib⁹ tempestates ac serenū reuebo: qui diem noctemq; suis luminib⁹ exorno: ꝛ uario horarū numero: tenebꝛas lucemq; dimetior: qui ꝑ petuū solis obsequium duodeno stellarum ordine ad quaternas tempoꝝ uarietates adhibeo: ꝛ fasti dio ꝓsulēs grata rerū ꝛ icessabili nouitate anni circulum circūuoluo: qui non modo calcabilez terrā labilē aquam atq; auram spirabilem: sed innumerabilium rerum uobis p̄sidia ꝛ oblationes ꝛ ornamenta congessi: deniq; qui ad imaginem meam q̄uis stulti obstrepent: de nihilo uos creaui ꝛ quo me quo queri uellem iter uobis oñdi. Ipse ego inq̄: ut post tot beneficia rebellātes ac deuios reuocarem. Inter uos ex alto sub fuili habitu dissimulata maiestate descendens: ꝓ salute uŕa paupta tem: labores: insidias quitia: ꝓtumelias: carcerem ꝟbera: flagella: mortem crucemq; non timui. Vos mihi qd redditis? nō dico par tantis meritis: qō nec cogitare sufficitis: sed qō omnino signū oñditis animi: o ingrati? Quid ad hec frater rn̄suri sumus: an hic qcq; ambigui est? Profecto si hec int⁹ in anima loquētem dominū audire uoluerim⁹: surgemus nocte alacres: hoc eniz agere cepam ut eo tempore deuotius Christo laudes canamus: quo illum ꝓ nobis obꝓbꝛia ꝛ iniurias passum esse meminerim⁹. Sed qꝛ diu te iam frater ab altitudine ꝓtēplationum tuarū distraxisse uereor: hec summa est. Christus tibi totius vite testis assistat. Illū igitur ituere: si vis in illo labore nullis omnino vigilijs fatigari. Ad hoc eni inaccessibili ꝛ inenarrabili trinitatis ꝓsilio effectum est: ut eternus ꝛ imoꝛtalis omnipotēs dei filius: uestem nr̄e mortalitaꝭ indueret: ut scilicet qm̄ inter deum ꝛ hominē nulla ꝓportio erat: ipse dei ꝛ hominū mediator utrāq; perfectissime in se vniens naturā: ꝛ ad deū homines attolleret: ꝛ deum ad homines inclinaret: posset q; mortalis acies in deuꝫ figi mortali carne uestitū. Qō si immortalitate recepta in gl'iam sue diuinitatis ascendentem seq oculis ꝛ mente difficile est: ꝛ puri hominis testimonio delectaris. elige tibi aliquos de ꝓfessionis tue ducibus: Joannem Baptistam: Antoniū: Macariū: uel si rigidiores hij videntur: elige Benedictum: elige ab erroribus seculi redeūtes Augustinum ꝛ Arseniuꝫ qs multum semꝑ placuisse tibi scio. habes patrum vitas illas plege ut facis: ibi amicū inuenies quem testem secretis ꝓsilijs nō recuses: quo scio te ipsuꝫ vitamq; modereris tuā: sine quo deniq; nil agas: nihil cogites. Lege Gregorij dialogū. Augustini soliloquia ꝛ scatētes lachꝛymis ꝓfessionum libꝛos de quibus quidam ridiculi homines ridere solēt. Tu in eis solamē ac refugium non mediocre reperies. De psalterio enim non dubito te Hieronymi ꝓsilium sequi: ut e manibus tuis nunq̄ excidat: de quo more meo poeticū nescio qd ꝓdiderez scripsi: qō qm̄ placere tibi animaduerti: ne modo graueris secuturo reseruatū nūcio accipies. Tu vō ut finē faciam vitam omnem inter ꝓtemplationē ac psalmodiā ꝛ oꝛonem lectionēq; ptire. Coꝛpori tuo tanq̄ rebellaturo si possit ꝛ ꝓtumaci mancipio nihil tribuas: nisi qō negare non potes: in vinculis habe: Fuiliter tractari debet: ut intelligat vnde sit. Suspectā pacem facit hostis infidus. Hosti quoꝫ insidias in seculo pertuleris: ab hijs in ꝑpetuuꝫ caue. Cum fidefragis inimicis nō tuto reditur in grām hec inter gaude: spera: suspira: fuiens dño in timore ꝛ exultās ei cum tremore: ac grās agēs q tibi pēnas dedit tanq̄ colūbe: ut uolares ꝛ requiescres: qbus non segniter usus es: sed elongasti fugiens ut in solitudine ꝓstitutus innumerabilia mundi mala decetero non sentires: que ego miser sentio: quibus ꝛ obsideoꝛ ac circūspiciens ꝓtremisco. Nec adeo dum adhuc de babilone patet exit⁹ effugio. Noli tm̄ desperare: obsecro te: ora potius ut aliq̄ ꝓsurgam. Multuꝫ est fateoꝛ peccati mei pōdus: sed finitū tamen: at eius vnde auxilium expecto infinita clementia est. Hec tibi germane vnice nō meo sed peregrino stilo ac ꝓpe monastico dictaui: te potius q̄ me ipm cogitans. leges duꝫ ex cōmodo licebit: ꝛ si hinc perfectiōi tue nihil acceserit: scito me mihi saltem ꝑfuisse dum scriberem: qm̄ mea me pericula meditantem: status tui felix interim toꝛsit inuidia. Vale memoꝛ mei.

VII°. Kalenō. octobꝛ. ex oppido carpensi.

¶ Ad amicū super declaratione huius nominis Legatus: qō solum romana curia usurpasse videtur: ꝛ expeditione cuiusdam negocij ꝓ quo interceserat apud legatum apostolice sedis. XXX.

Olebant romani ꝓsules legatos ꝓsulares ad exercitum ducere: quibus in bello cooperatorib⁹ ꝛ ꝓsultoribus uterent̄. Hoꝝ crebꝛa romanis in annalibus est mentio. Legatoruꝫ clarissimus: africanus est meus ille supioꝛ. Qui L. Scipioni asiatico fratri suo legatus in Greciā atq; Asiam ꝓfectus: ut fraterne pietatis ꝑclarissimum exemplum: sic ingens magne victorie cā fuit. Regum quoq; gentiumq; nuncios solemnes legatos dici solitos scim⁹: hoꝝ plena est oīs historia: qui reges aut ppl'i siue hostes siue federati siue bello domiti: legatos uel auxilij poscēdi: ul' res ablatas reposcendi: uel misericoꝛdie implorande gr̄a Romam miserunt: Romaq; transmissos acceperunt: siue harum aliqua: siue alijs causis. Clarissime quidem hoc in genere habentur: ꝛ Fabij maximi legatio ad bellum carthaginensibus indicendum: ꝛ sulpitij ac vilij ad bellum scitiacum compescendum. ꝛ titi flāmij in bithiniam ad Hannibalē deposcendum. Externoꝝ vō legatio insignis fuit: Hasdrubalis senis cognomento hedi: qui missus a Carthagine ad misericoꝛdiā excitādā: poscēdāq; a romanis pacē: aios solo flexit aspectu. Nec minus illustris africani iunioris quolibet in gñe numerāda legatio: qui ut ait Cicero obijt legat⁹ egyptū: Syriā: Asiam: Greciaz: atq; absens ad bellū maximum ꝓficiendum ꝓscidendamq; numātiam

domū vbis iplesset:nihil mot⁹. Ab assuetis eni nō fit passio. Excipio hoiem vultu q̄ aio letiore:nō q̄ aut me etiā intermissio nō delectet:aut hospitē nō amem:sed q̄ tpe min⁹ idoneo obambulās:⁊ nescio vnde se reuehēs:meliorib⁹ curis nō satis opportunis icessisse videret. Quid multa? Cōsedim⁹? Incipit ille de inexhausto fonte uerboꝝ:imo vo cōtinuat. iā eni anteq̄ limen attigisset icepat:demitto auriculas ut iniq̄ merit⁹ asellus:cū grauis⁹ dorso subit on⁹. Ille mox urgebat istare:⁊ ligue fustib⁹ ad pstinuz agē. Ego aūt nihil:nisi q̄ dū ille mihi linguā suā:ego sibi aures meas accōmodo. ita illic loquēdo:hinc tacēdo:ipari pugna pserit. Dū in hꝭ sta tu res eēnt hortari illū icipio:subducat equū:seq̄ familiari prādio cui⁹ iā tpꝭ istaret equū pbeat. Ille autē ad hec surdus:sz nō mut⁹ ad ppria cepti mo nis tenēte pfluebat. Multa de te in pmis:q̄ mihi q̄ illi itidē amic⁹. Mirari cepi qs nā iste Dionysi⁹ qui nobis q̄z terti⁹ accessisset:Damōis aut pbitie moribꝰ sit'e nihil hns. Hec satis itelligē vū ille te noscet. De me eni nō miror. ab extremi ifantia nescio q̄ sidē hec me lingua psequit:nec mutasse climata ⁊ effugisse pūaz me iuuat. Jn te nra ois admiratio:ut nob nō aius mō sed fatū idē:ut eūtib⁹ via sacra bolan⁹ idē sp obui⁹. qb⁹ eni ad te ille tramitib⁹ penetrasset icert⁹ erā. nec meminerā me illi aditū pbuisse. Cū eni ante aliq̄t mēses ille mihi sub ardētissimo sole:puluerulēto ⁊ arto q̄dā loco occurrisset:meq̄z pfesti ex more vbis aggressus eēt:nec spes opis supesset aut fuge:sz hinc sol:hic puluis: hic cicade. hic bolan⁹ iste certaret:qd facerē? Jubebat ille aliqd sibi cōmitti i pūaz ad amicos. Negabā ego cōmisso op⁹ eē. Jlle trāsuerso q̄drupede occupaꝝ angustijs obstabat. Cepi psiliū ex tpe. utq̄ te meis vbis salutaret iposui. Jta ptētus ille mini sterio cessit. ⁊ ego e māib⁹ amici hostis euasi. Rat⁹ id vbū q̄ mihi elapsū eēt:nequaq̄ tāto studio colligēdū puādūq̄. Sz vbor ipiger agricola loquēdi semē oblatū nō tā sterilib⁹ sulcis mādat: qn taz cētesimū fructū ferat. Sic semētis exigue copiosissimā messez referēs:capax horreū patule auris impleuerat. multa sup pamo cumulās:sup hectore multa. Sup te aūt an alios:que stilo q̄libet ad me plata mulcebāt. Cetera vo rācidiora. de seipo:de amicis:de cognaꝝ:de affinib⁹:de vnacl'is:de cliētulis: oiq̄ sodalitio: de vniuersa familia. qd germana: qd nepꝭ:qd vicine oēs ageret. Postrēo de canib⁹ ac lupis:de leone pūo:de tota republica: de pside puicie:de pmiorib⁹ ppl'i de sterilitate annua ⁊ de inūabilib⁹ alijs q̄ mēoriā vincūt. ut nō min⁹ ego q̄z apō milonē suū Apulei⁹ posset si nor eēt nō mō sō nolēt⁹ balbutire sz stertē:conatusq̄z solis fabulis cubitū ire. dū ecce coc⁹ icrepitās horā prādij trāsire denūciat. Nihil ille lēteſcē sz enire quedā excusare:q̄ lr̄as ad me tuas q̄s afferre debuerat pmisisset:nūcij celeritate foꝛtuiti:festinatiōi tue cōsulēs. Hec dū talia dicēte illo. o segne cerebellū subibat aiuzqd psagij eēt. ita mihi psuaseraz illū in sōnio fabulari. Jnde cū miris modis obtunderet ut iam in labijs esset illud horatij. Cōfice nāq̄z istat mihi fatum triste. subito expgiscor tacituſq̄z respicio:ut uoti noua forma viri:ut religio fine lr̄is:ut cetera oia que epl'e pueniret tue. sim'q̄z ad meipz redeo: ⁊ mecū. posset ne is eē neophit⁹ quē mihi pdie me⁹ ille sapidissimo sale descripserat? Jlle est haud dubie. En rudis ⁊ noua religio. en illa vbor largitas. singula pueniūt. ille est. Talia cogitāte tāt⁹ risus arripuit:ut nec rōnis freno: nec ptuorsicaꝝ digit⁹:nec ulla meditatio dolēdaꝝ rex cohibē potuit Tū liqdo erpt⁹ sū eē ut aiūt:affecti ai mot⁹ idomitos. ut vo ridēte ille me vidit:q̄siuit qd rei eēt admirās. Jngenio ipigro erat op⁹. Nec eni psultādi qd loq̄citer spatiū iopina res dabat. Ex iprouiso rūdē dū erat. Uex eni vo ex hois hitu:māz rūsionis arripio. Et heus inq̄z qs nō stupēs rideat qui te meminerit armoꝝ gl'ia paulo ante clarissimū:eūdēq̄z nūc videat tāta gr̄a religionis insignē? Utrāq̄z vite viā m'tū diuersis studijs breuis spatio tpis bone stasse? Letari pconio visus est. ⁊ rauco plausu titulū bellice laudis amplecti:seq̄z ptin⁹ i talos attollē: q̄ grādiusculi formā bellatoris iduēt. Hec iter discubuim⁹. Jlle plen⁹ letitia cibo feriari ptēt⁹ bibē ⁊ log. Ego aūt sat⁹ habui audire ⁊ silē. ⁊ vicissim erū pēti cachino frena sbstringere:cū tot⁹ nō nisi de re militari pmo eēt q̄lit' arma mouēda:q̄lit' ferendus hostis:q̄lit' declinādus. Phormionē illū dicēs:nisi q̄ ego hānibal nō erā. Letet nr̄i q̄z seniculi mir⁹ feruor ⁊ ierhausta copia pegrine māe. Singl'a nutu qdē approbabā. nā nec log poterā:nec si posset: ille pmittet. Sic tot⁹ ille trāsisset dies:nisi publicū horologiū:q̄ ultio iueto p oēs fere iā cisalpine gallie ciuitates metimus tpa pliū diremisset. Admōitus eni diē ire surrexit. Ego illū ad limē cū pueris psecut⁹ sū. ⁊ egregiū bellatorē vir oēs sbstulim⁹ intergū eg. cui ad capelle sq̄lētis effigiē pter cognua nihil desit. cū iterea nil nisi rei militaris epilogus loquerē. Quid te in vbis tenes? Uix tādē ide diuulsus est. Nescio historie finem nutātes ruināq̄z minitātes abierūt:neq̄z cōpertū hēo inq̄z foueam equ⁹ sessoꝛq̄z ceciderit. Qō extremū petijt fuit:ut per me tibi:per te familie eius innotesceret:cū huc coꝛpore quidem ut ipse ait:ut ego testificoꝛ lingua incolumē peruenisse. Uale.

¶ Ad āicū quē excusat de q̄dā errore pusillo sibi sua dēz meliōa sectari p ex⁹ curioꝛ studētiū. XXXIII

Jsi ut iubebas:nō ea tū qua iubebas rōne r sz alia q̄dā. Neq̄z eni iō q̄ tibi tātisp latini pmōis uestigia titubassent ridiculū extimaui:sz q̄ titubasse taz grauiter puduisset. Jta ego te vni⁹ vbi imo vni⁹ sillabe:imo vo vni⁹ lr̄e sollicitū vidi:q̄ tibi qdē elapsa ⁊ haud durit' aurib⁹ meis illa psa erat:ut dicerē. O doctissimoꝝ lz boiuz curaz? Cui eni queso nō idē possit accidē? Licero nr̄ sūm⁹ latini eloquij parēs est. prim⁹ illi Uirgili⁹:seu qm̄ de hoc ordine dubitasse quosdam video. sunt certe romane facundie parētes Tulli⁹ ⁊ Maro. q̄ qui mihi negauerit:nil ipe sibi psenserim. Utriq̄z tamē grāmaticalis est integraꝝ et dictionū. Cui⁹ tedio cicero ipe in epl'is ab Athico suo poscit auxiliū:q̄ se magna molestia liberādū dicit. At qui siqd est in arte grāmatica:ubi titubāti labētiq̄z uenia debeat in pteriti pfecti ppemodū ambiguitate posuerim. Cū ut grāmaticoꝝ pnceps ait:ipi pbatissimi artiū scriptores:nō oino certz hec regulis diseruisse noscant. Sz nō ego pinde tibi nūc excusatiōes aucupoꝛ:q̄si ille tu⁹ ⁊ nō calami poti⁹ q̄z inaduertētis ai lapsus sit:q̄ ipz quoq̄z uenia dignuz erat. Dic vo tā nihil culpe est:ut nullus uenie locus deꝛ. Quando eni igenio tuo oriq̄z aureo excideret:quod procul dubio si uel in somnis loquereris aduerteres.

ꝑsimiles:tu pietate ꝓior:tu religione ꝓstantior ⁊ familiarior deo. Sed ⁊ hec sileo. Uerū ut intelligas qđ mallem clariori aliquo scire posses iudicio q̄to ꝑlis ego facią ꝑces tuas q̄s tu ipse qui eas ve cūde porrexeras:ut iter poscędū oēs mihi negādi vią oñdē videris:scito q ⁊ si ꝑ bijs amor:ꝑ bijs sāguis:ꝓ bijs missatio:ꝓ gbusdā familiaritas meritūq certarēt:ꝑma tñ oium petitio tua fuit q̄s tuis scriptā ut misisti:legatiq signatā digitis accipies huic epl̄e intercluſam:lr̄as hinc fieri non illō mō ꝓ qb⁹ executionibus uti uelles eraz nescius sed extreme tpis angustie uetuerūt. Petitiōe eniz mihi sero tradita:ille mane discessit. Ita tamē res acta est:ut amantissim⁹ pater egitauieñ. eps cācellarius suus lr̄as ipsas expediri iubebit:ubi tu euz ul' ꝓ parte mea uel nostra alter adierit. Jbis ergo ul' mittes aliquē ex tuis Pisas aut Senas qua ille iter actur⁹ est ep̄mq; ꝓueniens ⁊ viua uoce de negocio instructū: ⁊ lr̄is ad eū meis que cū istis ueniunt excitandū:ꝓ alijs vo vnū ex meis sequi illuz iubebo. Nullas eni hic lr̄as scribi tpis finit iopia: doleo q tibi laboris aliqd aut negocij relig:s necessariū fuit:nil sine magno labore vita dedit mortalibus. J ergo ⁊ laborē tibi certū imaginaria ꝓdias uoluptate:iucundū si tibi finxeris efficies. Extima tibi ocio nō negocio trabi. Semp sedes:nunq patriū limē transis. Jn hoc nēpe differimus ad cetera pene gemelli ⁊ hic quoq meū morem idue tuū exue. Habet ⁊ mor⁹ suā dulcedinē: ⁊ sepe gete gratior fuit labor:ut nihil aliud getem ipsam efficit gratiorem. Jncipe. surge. age. moue te loco reuersus saltē melius sedebis. Qui semp alienas facis:aliq̄ res tuas facito. Fallere te ⁊ si possim nolo: ⁊ si uelim nequeo. Artificiū meū iudex facio qđ ꝓsolatores solēt. Fando qđ oportet ut delectet nitor. Lupem legatū ip̄m Florentiam inuisere. qđ ⁊ optare illū arbitror:s puto non poterit magnis ⁊ grauib⁹ eccl'ie negocijs recto Romam calle festinans. Jpse vo q̄tū obliquo atq; udo calle festina uerim:frustra tñ ut huc ante crepusculum perueni rem claudicantes linee ⁊ fesso simillima viatori ul' sola frons indicat litterarum. Uale.

¶ Ad magnum Regis Sicilie seneſcalcū de noui regis ꝓmotione cōgratulatoria: ⁊ de instructiōe fructuosa eiusdē ac ꝑsuasione ultima diſtiua. XXXI.

Jam tādem vir clarissime ꝑfidiā fides:auaritiā largitas:superbiā vicit humilitas.iā charitas odiū:desꝑatio ſpei cessit perseuerantie difficultas. Jam sub malleo vitatis ꝓtinax mendaciū ⁊ mēdax obstinatio uotis tuis obstantium fracta est. Jmmortale bellū est inter inuidiam ⁊ gl'iam:inter negtiā ⁊ vtutē. Hzas illi qui est dñs vtutū ⁊ rex gl'ie:q eo duce in pñti certamine victa parte deterrima: cui⁹ sepe ꝓriū videmus:optima parſ triūphat. Ecce nūc vnita tua cura gl'iosissimi ſiculi regis vtex:negatos honores iuito liuore suscipiet. Peccator videbit ⁊ irascet dentib⁹ suis fremet ⁊ tabescet. Jpſo aūt solito augustior multumq; serenior auito solio residēs:pulsis latio mestitie nubib⁹ atq; imbribus lachrymar:orbē nostrū frō te siderea ⁊ stellanti diademate serenabit:ereptaz restituēs regno pacē tranqllitatēq; ppl'is exoptatam. Jn quā rez ut feciſti bacten⁹ mūdo notissimū tuū illud oñdens ingenium:eoq; vigilantius quo maioris est laudis:iuste modesteq; regnū regē q̄s feliciter adipisci. Nunc sigdem tēpus est ut oēs ai tui vires colligas:atq; ingentibus negocijs accingaris. Nihil est actū:sigd cesarei moris habes cū ⁊ multa supsint ⁊ supremā tua celebris gl'ia manū poscat:vidim⁹ te aduerse fortune magnificentissime reluctantem. Jā cernimus te victorē:sed en totiens victa reuertīt aspectu mitior:ⁿ aurate cassidis ut ita dixerim fulgore suauior:viciſti aduersaz ꝓspera redit in prelium. Quid putaſ? Mutata sunt arma non hostis:ⁿ tibi quoq; nouo armor genere opus est. Nolo eni extimes minus eē negocij:qñ hostis est blādior. Nullū insidiosius bellū est: q̄s ubi blāditijs credulitas oppugnat. Jn arto quidē egregie rē gessiſti qualē te in apto exhibeas expectam⁹. Multos in angustijs indefessos cāpestris pugna lassauit. Multos in aduersitatib⁹ fortes viros fortuna ꝓsperior strauit. Hannibal cānis victor:victus est capue:ⁿ ardorē quē trebeia glacialis accēderat:tepor baian⁹ extinxit. Sepe par piculosior bello fuit. Mitis nocuit aduersario caru isse. Quorūdam virtus ocio latuit:quorūdam vo ꝓsus emarcuit:locū submoti hostis occupāte luxuria. Nulla homi ꝓtinacior lis est q̄s cū aio mori busq; suis. Nusq; minus induciarū. Jntra muruz pugna cōserit:hoc genus hostiū bello languiduz: pace feruidū expimur: ⁊ sub toga plus ausuruz q̄s sub galea. Ut ceteras gentes sileā. Romanos bello indomitos ⁊ oium gentiū victores:pax trangla perdomuit: ⁊ ut qdā illius cui scriptores elegantissime lamentant victum orbē victor victrix luxuria ulta est. Qđ ꝑsagire videbat scipio ille vir optimus a senatu habit⁹:dū tā enixe Catonis sapientissimi licet senis aduersante snia deleri carthaginē ꝓhibebat:non q illā parcius odisset: sed ne ut ait florus metu ablato emule urbis luxuriari felicitas nr̄e urbis icipet. Qui utinaz ꝓsilio ualuisset: māsisset q; pot⁹ nobis cū hostib⁹ ⁊ cū carthagine q̄s cū vitijs ⁊ uoluptate certamē. Meliori loco res starent ut puto rariusq; pugnatū eēt ⁊ crebri⁹ triūphatū. Quorsū hec forsā iterroges? Quia scilicet multos auguror futuros:quib⁹ gescēdi iā tempus eē videat. Mihi penit⁹ diuersa mēs est. Si me audire volueris scies vnū esse laboris ⁊ vite finē:tibi q; ⁊ omnib⁹ claris viris usq; ad extremū spūm ul' cū visibili ul' cū inuisibili hoste luctādū fore. Qui etiā vide q̄tū a cōi opinione dissentio. geminatus tibi laborē ⁊ senties ⁊ gaudebis. Nullo vnq; tēpore tā magno conamine ꝓsurgēdū tibi:tā sup seip̄s attollēdus aius fuit. Ad summa certamina uentū est:vniuersus orbis itelligat:in utraq; fortūa q̄lis q̄tus ue vir fueris:neq; tu tñ sed qui tuis etiam ꝓsilijs obsequūtur. Hēs regē aio senez:annis adolescētē:cū quo terra mariq; iactat⁹ es:quē ꝑ multa ꝑcipitia cogēte fato in summū stat⁹ hūani fastigium pduxisti. Oñde illi qb⁹ gradib⁹ in hunc fortune vticē sit euect⁹:qb⁹ artib⁹ ꝓsistēdū sit. Neq; tas deiceps enitēdū ut ascēdat alti⁹ q̄s ut ascensū sese approbet. Nō indignū ⁊ hereditariū sceptrū: non magis sanguini debitū q̄s virtuti. Nō facit virum sed detegit ꝓncipat⁹: ⁊ honores nō mutāt mores: atq; aium se ostendūt. Persuade illi minus eē regē nasci q̄s iudicio regem fieri:esse enim fortune illud: hoc meriti. Doce:deum colat:patriam amet: iustitiā seruet:sine qua regnū licet opulētus ac ualidum stare nequit. Discat violentum nihil esse

ptingere: ꝛ aius ex diuturnis cōpedibus relaxari: inenarrabili quadaꝫ dulcedine ꝛ celesti vite similli ma. Sꝫ quāta est durate ꝓsuetudinis vis? Sepe adhuc infaustā mihi ciuitatē repeto. nec ullius vn co necessitatis tract⁹. ultro in laqueum redeo. ꝛ ex portu totiēs naufragiū passus: relabor in pelagus gbus urgētib⁹ flatibus incertum est. Mox omne mei ius eripiꝫ. mihi vndiqꝫ uentoꝝ rabies: vndiqꝫ fluct⁹ ꝛ scopuli: telū vndiqꝫ ꝛ vndiqꝫ pōtus. postre mo mors vndiqꝫ ꝛ pei⁹ morte vite pūtis tediū ꝛ nē ture met⁹ ante oculos. Q̄ō itaqꝫ me hijs primis dieb⁹ videre negueris: scito nullā cāꝫ fuisse aliā: ni si cure ueteres exedētes cor miserum: cor miseruꝫ: ꝓfestim ut me in menib⁹ suis inuenerūt: tanqꝫ fugiti uo ꝛ cōtumaci seruo iniecerūt manū. ꝛ iā mihi fla gra nota cernebā: iaꝫ carcerē: iā cathenas ꝛ vbera: cū uelut exprect⁹ noctu qꝝ luce nō poteram euasi. Ignosces igitur: si ꝛ me videre possem te nō viso abij. ꝛ aduersus vulgus insanū cām meam ages: a quo demētie arguor: qꝝ quietē ruris urbanis ipso reclamāte prætulerim. Uale memor nostri.

¶ Rūsio dñi. H. de pastrēgo ad p̄cedētē. XXXVI.

Aud equidē fugā tuā equo amice ferebam
b animo. Priuor nāqꝫ cōspectu grato. careo dulci eloquio. ueras nō audire daꝫ uoceſ. nec mēte ꝓfecto concipio quo nā pacto eius queat nō esse tristis absentia: cuius ꝙersatio fuit dulcis Sed tabescēti egroqꝫ aio curarūqꝫ vndanti fluctibus: epistole tue occurrit lenimen. hac edoctus te carceriſ exoſi euasisse claustra: vincla rupisse: laxaſ se cōpedes: ergastula reiecisse: pcelloſū transnasse salum: cupito appulsum littori: optato potitū solo: edaces animi sedati sūt turbines: ꝛ furēti freto le nis suborta trāquillitas. Libet nūc uolatus tui li beri de plurimis pauca referre. videre nempe sepe te video: parētē menonis equis euecta roseis: aui um cōcentu dulciſono: plabētis riui garulo excitū murmure: per anfract⁹ colliū rosidos mōtiū. iuga cōscēdere: ꝛ herbido sedēs cespite: mare forte ueli uolum: culta terre: iacēteſqꝫ de spicis terras: non pugilares desūt: meditaris sedulo semp aliqd scri ptitas. ut te tibi meliorē reddas. Delio celi petēte summa domū repetis fabricij: curijqꝫ nō aſpnatuſ epulas: mēbra paulisper thoro leuas. At celi me dij rapidos ut sūmoueas ignes. uallem illaꝫ uere clausam ingrederis: ubi sole iā in girum flexo mō tes ad ortū vmbram iaciunt. Illic fons ille mirabi lis ex radicibus scaturiēs: rupiū cētum ferme per ora argenteas singultās aquas: totidez uomit flu ctus: qui grādi fragore rapidis per uallis ima pre cipitatis vticibus: iter saxa cōfraga rauco murmu re sonātib⁹ aliſus scopulis: amenum post paulo cre scit in amnem. Illic antrum illō ingēs atqꝫ terrifi cū laticib⁹ nūc silentib⁹ tacitū: nōnunqꝫ horrēdos fluctus eructuās. mirā gratāqꝫ estuātibus tempe riē prebet. Ibi specus alter aquis illimib⁹ vitro cā dēti lucidioribus imminēs. Nimpharum ut reor domus. Illic tibi certam delegisti sedem. hunc iu xta crassa sedens in vmbra: uatē suuꝫ saxo repetēs dum ꝓtegit edera oblectante prospectu: amenas oculos pascis intuitum. ibi tui acumē intendis in genij perspicacis. In ibi de sede animi archana de promis. Tunc elicon aganippe. aon. pierides. pre sto sunt. tūc fauni: nimphe: satiri: panes: nayades: orcades: oriades tibi plaudūt: tibi concinunt. Or bis tunc delitias fugacem reputas vmbram. Nec hijs comitatus choris torpeſ ocio: desidia marceſ uacas omi uacas. nō inde ꝓfecto ante discedis q̄ꝫ tabellas portes plenas licet manus ut plurimum uacuas. Bon⁹ huiusce nō solus ut forte autumas amice potiris. adsum coram: tecuꝫ fruor pariter re focillor: exulto ꝛ cresco. Dilecte uale: eiusqꝫ qui tu alter est memoriam habe.

¶ Domini Guilielmi de pastrengo ad. d. F. petrar-cham. XXXVII.

Enes memorie diē illā: qua de patria mea
t discedēs pischeriā appuliſti. oppidū sane munitū decoꝝ mirabileqꝫ. hoc solis ab or tu Benaco ex prie: per pascua leta prelabēs: alluit minci⁹. hic post largas dapes quieti dediti hone stis fmonib⁹ isomnē pte ex magna traxim⁹ noctez. Illuceſcēte die cōscēdim⁹ equos. nō aurora vibrā tes detexerat radios. nuſqꝫ celi leta facies: triſtem nubila tenebāt lucē. Iā menium liqueram⁹ septa: cāpoꝝ tenebam⁹ cl'ta. iā patētes exieram⁹ in agroſ cū subito visib⁹ nris: hinc benaci placida se offerūt terga: illinc licana silua diffusos explicat salt⁹. Fe ſtinares licet uotis iter. capt⁹ ne loci amenitate an amici quē reliquebas dulci pūtia: pigri⁹ icedebaſ? Uentū erat ad locū quo limes breuis ueronenſ. ſo lū a Brixienſ. discriminat. A mēti similis cōtinuisti aiam. atqꝫ amātis iplicit⁹ collo: in hec tādē vba ru pisti. Distrahor a te care: regiōis extere futurus in cola. nunqꝫ fortasse meis te pūtabis obtutibus. fi dus semp durabit amor. Nulla vnqꝫ secula distan tia uerā oblitterabūt amicitiā. me possides. ego te. uale dilecte. Sit tibi cura mei: sit mihi cura tui. Et uale dicēs parce queſo: lachrymis nō pepciſti. At ego distract⁹ mēte merēs corde imbre suffuſus oculos nil aliō potui dicē: preter. erit. diuellimur. Abeūtē visu ꝓsequor: spectare iuuabat. Morātez vir retrahūt comites: sepi⁹ lumina torqueo. lucē il lā e linguis fere ptrāseo. Curaꝝ nutrix sequiſ nor. fugaſ sonus: mēbris nō daꝫ ges. Dū ꝓfectionē tu am mēte agito: celi iclemētiā: soli malitiam: ardua mōtiū: lubrica uallīū: obruta niuiū: lutoſa cāpoꝝ: uētoꝝ rabiē: pluuiones torrētū aio vso. Solabar me: curaſqꝫ hijs demē tētabā dictis. Uiget etas. ualent mēbra pnicia. robur adest. ualitudo suffra gaꝫ: iuuēte flore potitur. pstat aius: cūcta vtuti ce dūt. Hūc sollicitudinib⁹ huiusce liber edomitꝫ alpi bus ante reuerēdiſſimoꝝ patrū ora vsaris. huic se mita cedis: caput apis: assurgis illi: alteri dexterā porrigis: ꝛ nonnunqꝫ de more patrio in oscula ru is. Hūc in agricole nri ede iactaris. uacas sacris: elisias circū agis sedes: colūne adherēs paphice. sacras colis lauros: frōdis delphice in vmbra gra taris. Gratulor ꝛ ego nec liuoris fele torqueor: sed exuberāti gaudio fartior. Uale felixqꝫ viue mi luce charior.

¶ Domini Frācisci petrarche ad dñm Guilielmum de pastrengo ueronenſ. togatum. XXXVIII.

Ratiā tibi hēo vir optime: qꝝ te mihi adeo
g morigerū pbes. Ego eni m'to maliꝫ studi is meis q̄ꝫ voluptatib⁹ opem ferri: q̄ꝫ uis ꝛ studia suas uoluptates bēant imarcessibiles hone staſqꝫ quas nulli hoium notiores arbitror ec̄ q̄ꝫ ti bi. Libro illo ualde egeo in viroꝝ illustriū ꝓgerie. cui hos humeros q̄leſcūqꝫ subieci. Oro ergo festi na. Scis q̄ꝫ carū est tps horas ꝛ momēta libratib⁹

vultu supbū hostē:alio ciuē noxiū feriat. Illic exultet:hic doleat.exēploq; ducis eximij suoꝝ scelera inuitus tanq; vulnera attingat:que nisi tracta tractataq; sanarī nō pūt:ut Liuius ait. ⁊ cuꝫ gemitu ac lachrymis haud secus q; viscera secet sua. Affigatq; aio regē miserico:dia simillimū deo fieri: ⁊ penitus erasse plꝰos qui miserico:diā dānauerūt Magnanimitatē peculiarē regibus eē vtutē:sine qua nec regno nec regio noie digni sunt. Humanitatē si adsit:nō vtutē eē hois sed nām. si desit monstrū potius eē q; vitiū. Eo magis regis debitum: quo magis reliquos hoies debet excellere. Is q pmū in hoibus locū tenet:eā que in hoibꝰ pulchra sit:eē pulcherrimā in pncipe castitatē. Nil pudico rege formosius:nil obscenius ipudico. Hratitudinem mutis etiā aiantibꝰ insertā turpiter humanis abesse pectoribꝰ.eā ceteris ornamēto regi etiā psidio fore. Ingratitudinē regi neruos roburq; corrūpere. dū ⁊ obliuioso piget obseq: ⁊ ingrati animi uoraginē fundo carētē pmitis explere muneribus. Deniq; oneroso honore ⁊ honorato se p:essum onere fateaꝫ. Eūq; qui rex fiat: ⁊ si autē fuerit expeditus ac liber:ex illo tū honestā suscipe sed laboriosam ac sollicitā seruitutē: ⁊ sub qua publica sit libertas. viuēdūq; sibi deinceps exemplariter. Exēplo enim regū regna cōponī: ⁊ regrī solere de manibus psidētū qcqd vulgus errauerit. Nihil si bi ppriū uelit pter sceptrū ⁊ diadema: ⁊ que hinc orīt curā de salute oium gl'iosam sed difficilem ac multoꝝ capitū hydreq; non dissile renascēti. Prestet acrimoniā igenio debitā:uerecūdiā etati:vtutē gñi:impio maiestatē. Purpurā spnat:otēnat gēmas:despiciat uoluptates: ⁊ irrideat vniuersa que fugiūt:eterna sola suspiciat ac mireꝫ. Arma:eq:littere:supellex regia:pax ⁊ bellū:exercitationes regis sint. Utrobiq; romanis artibꝰ regnet que sūt: ut Maro meminit:paciq; imponere morē.parcere subiectis ⁊ debellare supbos. Postremo norit hāc vitā aliā eē magni discriminis:nō ad ludū iocūq;:nō ad inbers ociū:nō ad degenerē luxū. Ad nihil aliud demū hoibus datā:q; ut breui merito eternitatis aditū pandat: ⁊ fame mām sempiterne. Itaq; rerum se bonarū docilē pbeat:cupide legat atq; audiat maioꝝ gesta nr̄oꝝ: ⁊ exemplo illustriū sit scrutato:r sollicitus ⁊ feruidus imitato:r. Illud noiatim demū teneat:qđ olim ab illo magnifico inimicarū urbiū euersore seruatum in exercitu numātino:multis deinde romanis ducibꝰ disciplīne militaris exēplū fuit.ut sicut ille castris:sic iste urbibus ac regno instra luxurie depellat: ⁊ mores lōga licētia dep:rauatos corrigat:sine quo spes salutis nō dicam victorie nulla est.hoc ab ipso illo. alia sumāt ab alijs:e qbus oibus pficiat clarus virū. Quotq; insignia noia pcesserūt:tot sibi magistros vite:tot sibi duces ad gl'iam datos sciat. Nō minus interdū accēdūt generosos aios exēpla q; pmia.nec minus vba q; statue. Juuat laudatis se se pferre noibus: ⁊ pulchra emulatio est que de vtute suscipit. Ac ne curiosa ingsitione tēpus teram hēt añ oculos rex tuus nō pegrinū uetustūq; sed recēs ac domesticū virtutū oium:nisi me amor fallit exēplar idoneū:illustrē ac diuinū eius patruus Robertū:cuius q; regno utilis vita eēt:mors dānosissima declarauit. Illū intueaꝫ:ad illius gl'iam se cōfo:met.in illo se nitidissimo speculo cōtēpleꝫ. Ille sapiēs.ille magnanimus.ille mitis.ille rex regum erat. Illū ut tpe ut sanguine:sic aio sequaꝫ ⁊ moribus. Sepe enim cum ceterarū rerū:cum pcipue ingenioꝝ imutatio felix fuit. Jā bonus est qui fieri bono similis studet. Multa dixi:sed pre magnitudine reꝝ pauca.plura etenim sunt que restāt Tu qdē ppe oia pclarissime vir:humeris tuis sentis incūbere.uerū magno moribꝰ nihil est arduus nihil durū:nihil graue:nisi non amari. Jd tu cāri nō potes:de alūni tui amore iudicioq; certissimꝰ: duxq; ⁊ auriga cōsilioꝝ eius. Non chiron achili gratior:nō palinurus enee:nō philothetes:non liꝰ africano. Sia ergo pfice qđ cepisti. Dia fert eni charitas.oia vincit amor. Profecto autē qui gl'ie partē petit:dīs est ut sollicitudinis ptē ferat. Aurū pfunde fodiāt.de longinquo uehunt aromata. Thus sabeis sudat arboribꝰ. Murice sydon.ebur india.margaritas mittit oceanus. Difficile paraꝫ oē qđ in pcio est. Non est quesitu facilis pciosissima rerū virtus. Auro splendidior fama est.labore queriāt:studio detergiāt:diligētia custodiāt. Rosa inter spinas habitat:inter difficultates virtus:inter curas gl'ia. Illic dignus piclitādus:hic aius. Hūc tu igiāt gl'iosissimis accinge pmordijs:dū eni psumasse putas oē:incipies.hūc optimis ⁊ regis ⁊ reipu.curis exerce. Quibus exagitatꝰ ⁊ felicꝰ hic aget. ⁊ postq; hinc abierit ut Cicero opinaꝫ ⁊ nos scimus.uelocior ad sedes ethereas puolabit. Uale patrie decus ac nostrum.

X° kal'.martij. Auinioñ.1350.

¶ Ad amicū de amicitie descriptione per descriptionem vnius facti ridiculi. XXXII.

O Uerabo te lr̄is.obruā te papiro:nō sinam te aliud legere q; nugas meas. Nulluꝫ respirādi spatiū dabo. Cōminatꝰ siue pollicitus erā:tibi breuiores deinceps epl'as meas fore qđ occupatiōi nr̄e debitū erat:ne dicā fastidio eorū qbꝰ oia sunt plixa:nisi que hēs:atq; insolēs eloquētie sue forcepſ absciderit. Hūc ut video multiplicanē ⁊ crescūt. Nil amicitia loquacius. Amico rū collogo nulla nō breuis nox.nullus non angustus dies fuit. Cupidū dū quenerit amicoꝝ par:i prouise fugiūt hore:nō loquētibꝰ tēpus:nō ambulātibꝰ rura sufficiūt:nō gelu:nō estus:non fames: nō lassitudo sentiāt. Oia vincit amor.duo sunt bñ instituti ai solatia:lr̄arū ociū: ⁊ fidelis amicitia:duo tedia:occupatio ⁊ turba.ultimū in urbibꝰ:pmum illō optime in solitudine: ⁊ in elicone nostro semp expior:siue mane solus in siluas ierim:siue dulcis interuenerit amicus:nullus est finis.nō pus abire solē q; abijsse ppēdo. Sin uesptina cōgressio est nō arem flecti:nō stellas labi sentio.deniq; nō fugā noctis intelligo nisi solis aduētu. Ego qdem plibēter sum tecū.nunq; nō pfitior es mihi q; dum uel te alloquor uel loquētē audio.hinc ⁊ epl'aruꝫ tuarū ista cupiditas ⁊ plixitas mearū. Jnuitꝰ enim auellor. Alloquor te dū scribo. Audio te dū epl'as tuas lego.utrobiq; te audio:tecū suꝫ. Modie sane qr̄ serū nihil erat: ⁊ intermissiones occupatis ais nō minꝰ q; exhaustis agris utiles eē solent:aures magnis rebꝰ parūper ablatas nō iameno ridiculo pstabis. Neophitꝰ qdē ille quē hacteꝰ nesciebā: eo qꝫ lr̄as tuas illū loquētes de manibꝰ nō suis accepam:hoc ipso die dū forte huiꝰ socia tibi scribere ad me uenit:cū uestibulū pus atq; atriū totāq;

officinas: ⁊ qui illic auide uos expectāt hospites
uros iuuisite. Sinite nudū pedite abire. Satis est.
nihil ulteri⁹ poscit. Ne in latronū man⁹ iciderit: ſz
hoiuz. Nil ide uobis metuēdū est. tā munitꝫ habi-
tatis arcib⁹ ut ipune ⁊ celū ⁊ florētiā ptēnatꝫ. homū
culū solū fessū ⁊ attonitū timetꝫ: hītes receptacula
tā vicina tā ualida? Nolite igit auaritie seuitiā cu-
mulare. Quicqd ppl'abile manu erat: qcqz in ue-
stros visus vti poterat abstulistis. Aliaz sibi ⁊ ami-
cis ⁊ uobis nulli usui futurā lingte. Quid tozuum
ituemini? qd cogitatꝫ? qd molimini? que ista rabi-
es est? qd micātes uolūt gladij? qd petūt? O uolu
ptas effera nullo odio nulla spe p⁹posita: ⁊ nullo
metu sacrosanctū ⁊ deo simillimū aial hoiem truci
dare. ferre rapidas man⁹ in viscera: ⁊ qō ne gnose
qdē fere facerēt: lacerato cadaueri icubē: ⁊ spumā
ti sanguie delectari. Pudet ac miseret: o clarissimi
ciues nec de paruo doloris scaturiūt tot lamenta.
neqz magis talis amici talē casū lugeo: qz tātū taz
gl'iose reipublice pudorē. Quid eni dicet apō gen
tes? qd posteritas loquet? Innoxiū hoiez qui iter
feras ut Lucan⁹ ait Rhodani gētes: qui per dep̄ta
puicie qua nulla usqz hodie dissolutio: nulla deso
latio: terra est: ac per alpes medias nō niuib⁹ tm̄
aut uagis excursorib⁹ ſz armatꝫ hō tpe exercitib⁹ ce
sas nō mō per diē: ſz sub itēpesta ēt nocte iceſſerit:
in finib⁹ florētinis luce media ꝓcubuisse uelut ouē
ipie victime destinatā? Et o eternū etatꝫ nr̄e dedec
cus: iuētos eē qui audeāt e cōspectu q̄dām̄ō urbis
nr̄e: ⁊ illi⁹ oli formidati palatij in q̄ celeberria iusti
tie sedes erat: laniare p⁹ libito ciues uros. O tpa.
o mores. libet eni exclamare cum Tullio. Ego qdē
puer audiebā maiores natu narrare solitos ppl'i il
lius vtutes oimodas eximiāqz iustitiā: non in ꝯdi
ctiōib⁹ mō placitisqz quētis: ſz in bis duob⁹ maxie
gb⁹ solō ille sapiētissim⁹ legislato⁹ ait: rēpublicā cō
tineri pmio. ſ. ⁊ pena. q̄rū ꝓfecto si desit alterū: ne
cesse est uelut altero pede claudicātē efficiat ciuita
tē. sin utrūqz eneruatā, p⁹sus ⁊ lāguidā. frigescēte
hinc bonoz vtute: illinc maloz iardescente negtia.
in utrāqz ptē magnifice ꝓuiderāt p̄es nr̄i: gb⁹ arti
bus romane origini quā fama vulgauerat: certissi-
mā fidē dabāt. Itaqz ut oli genito⁹ ille uester ppl's
roman⁹ toto polluit o⁹be t̄raz: sic illos accepaz q̄z
tū celit⁹ datū erat eisdem uestigijs gradiētes: ⁊ sin
gularē in p̄mis quādaz laudē: apō oē gen⁹ hoium
meruisse: ⁊ iter tuscoz ppl'os longis tpib⁹ tenuisse
uolūtariū q̄dām̄ō p̄ncipatū. Titulo qdē iperij ab-
stinente: ⁊ q̄ supbie iuidieqz min⁹: eo laudis ⁊ gl'ie
plus erat in noie. Nō ergo dñiuz dicebaē ſz auxili
um ac ꝓfugiū vicinoz. Ut nō imerito cēserēt: flori
dū illō nomē sortitā florētiā: in qua flos vtutū oiuz
⁊ glorioſoz actuū abūdaret. Erat oium finitimaz
gētiū ad tā bene moratū pp̄lm amore ⁊ reuerētia
mixt⁹ timor: neqz solū i, pp̄ijs ſz in extremis q̄z tu
scie finib⁹ timebaē ciuitas mgra iustitie. Quid eni
aliō cāe fuit: q⁹ iter lapidosos ⁊ aspos colles: in so-
lo arido: nec maritimo portu nec nauali flumie ad
iuto: tā breui tpis spatio. Fere eni oiuz italie ciui-
tatū recētissima ciuitaſ nr̄a est. i eā succreuerit ma
gnitudinē: ut vicinas oēs amplissimas qdē urbes
ꝓpe icredibil'r supgressa: non solū forma nois aut
ꝓciosis merciб⁹ qō ip̄m miraculi istar erat: ſz ⁊ ipa
ēt felix ꝓle viz: ⁊ in hoc quoqz mr̄i sil'is. at tāte so-
bolis iam nō capax disseminatꝫ toto o⁹be ciuib⁹ oē
mūdi latus ipleuerat? Que nā q̄so? tōt p̄sertim ad
uersantib⁹ hui⁹ tāte ⁊ tā repētine magnitudinis cā
fuit? Dixerit aliqs: fortasse aerē cām eē: ⁊ qō vtuti
est. pp̄riū tribuet fortune. Alter ipigerrime gētis i
dustriā vsatilesqz aios: ⁊ applicabile ad oēs artes
igenium: iter cās nūabit. nō inepte qdē: dū memine-
rit tādiu p̄mā ⁊ maximā hui⁹ rei cāz sileri: donec iu
stitie studiū sileret. Illa inq̄z icremēti nr̄i va ⁊ ꝓci-
pua cā est. sine qua nedū ciuitas ſz nec domus eri
gua: nō dicā crescē: ſz nec stare qdē poterit. Fūda-
mētū ciuitatū oium iustitia est: sup qō si uez q̄rit:
nr̄i maiores edificatā uobis florētissimam atqz fir
missimā rēpublicā reliquerūt. Jd si mō p ignauiaz
labi pmittitis: qd spare licet aliō q̄z ruinā? Surre-
rerūt ecce siccarij ifames. ⁊ qō vnū ad excitāduz
oēs irarū aculeos satis erat: ciue nr̄m viz optimū.
cui ul'credit ab eo die quo sinistrū pedē domo ex-
tulit insidias tetēderūt: nusqz nisi in suum uro macta
re ausi sunt. qōqz auoz tp̄ib⁹ cogitare ēt in cubilib⁹
timuissent: id sub oculis nr̄is ⁊ in via publica cru-
deli atqz itollerāda p⁹sus audacia pegerūt. qō sce
lus si iultū lingtis: actū est de statu publico: actum
de iustitia actū deniqz de salute: de libtate: de gl'ia
Corruit fūdam̄tū illō sup qō usqz ad sidera creue-
ratis. ⁊ de⁹ bone: quoz manib⁹ euersā? Magna pꝑ
doloris ē vilis auctor iniurie. Furciferi: carnifices
siluicole: ferino victu assueti: ſz ferino magis pecto
re ⁊ ferinis morib⁹: vix carcē vix cathenis aut funi
b⁹ nr̄is digni: passim in iugulos nr̄os ruūt ⁊ ad sa
tietatē suā pascunt cedib⁹ ⁊ sāguine miseroz. p⁹o
fecto nunq̄z hoc ausuri: nisi ul' in nr̄a segnitie ul' in
suis latibulis spem hērent. que spes si uos ut soletꝫ
viri estis: ab oi eos pte deluserit. Exercuit uos fa-
teor ⁊ ipulit hijs tp̄ib⁹ fortuna: sed nō strauit neqz
debilitauit usqz adeo ut paucos in circuitu seuien
tes latrūculos pferatis. Solet va vtus ⁊ clario⁹ ex
aduersitate cōsurgē. ⁊ si bñ mores nr̄os noui nec
me longa de uobis fallit opinio: uos a populo ro-
mano vnū hoc iter ml'ta p̄cipuū ⁊ uelut hereditari
um possidetis. ne. ſ. fortune uos deiciat aut frāgat
iniuria ſz attollat. ⁊ qō marime viroz est iter diffi
cultates crescāt animi. Hinc mihi spes nō pua sub
orit. Audio eni uos accensos atrocitate negocij: ⁊
generosa idignatiōe flāmātes ad solita arma iusti
tie ꝙuerti. Qō si uez est. nullus vnq̄z loc⁹ ut spero:
nulla ars: nullus sceleratoruz fauo⁹ hoiuz ab ifan
dis ceruicib⁹: meritū iracundie nr̄e fulmē auertet.
Uerū ego p̄dulcis amici lach⁹ymabili iactura sup̄
q̄z dici posset amarissime cruciat⁹: ml'ta uobiscū vi
ri illustres familiariter locut⁹ sum. heu frustra: heu
sero. Sētio eni dānū meum nō posse restitui. nō si
mille liguis adamātinis in sempiternū loquar: aut
o⁹pheo dulci⁹ flebilib⁹ ad lirā querimonijs saxa p-
mulceā. Unq̄z mihi redibit amic⁹ me⁹. irremeabi-
le iter ingressus est. Neqz nūc id agit ut ille resur-
gat: sed ne illo coruat dec⁹ urm: quoz alterū ipossi
bile: alterum vo perfacile ⁊ in nr̄a positum manu
est. Illud quidē admonere nō est necesse: q⁹ sceleꝝ
iudices nō pterita ſz futura respiciūt. Quid enim
ꝓdest ad ea que retractari nequeūt studiū adhibe
re? Sil'ibus tū malis occurrit: ⁊ exēplo terribili
humana temeritas coerceē. Hinc illa nimirū doctis
simoz hominū laudata sentētia est. nō q: peccatuz
est: ſz ne peccet iuenta supplicia. que q̄z q̄z sint p⁹o
huius sceleris imanitate dignissima: q̄z q̄z tacitus

Multa furaꝫ calamus: ⁊ plura sepe magnis ingenijs ⁊ magna tractātib⁹. Nihil habēti nihil eripiꝫ. Magnoꝝ dñi pua damna nō sentiūt. Paupis est numerare pec⁹: ingt naso. Sic est igenitū locuplex quasi diuitis heri dom⁹: que quo maiorib⁹ aucta lucris: eo magis seruilib⁹ furtiꝭ obnoxia est. Tu ergo perfluxi dicē uoluisti: ⁊ pfecto dixisti. calamus iugi ope fatigat⁹ geminā subticuit psonātē. Parce suspitiōib⁹: iā maior es q̄ qui uel obtrectatoꝝ iudicio in talibus per ignorātiā labi possis. Sed vide oro cogita ⁊ itende acriter nō tm̄ stilo ne obsit: sed ut animo prosit error calami. Uide amice quā to nobis oīb⁹ qui puluerē palestre hui⁹ attingim⁹: maior sit eloquētie cura q̄ vite: ⁊ antiquius fame studiū q̄ virtutis. q̄ta queso vigilātia cauem⁹: ne qd in sermone sordidū icultuꝫ ue sit: cū vite iterim negligētes: multa ibi squalida prorsus ⁊ horrentia cōtēnamus. Ita paucoꝝ humanoꝝ seruātissimi, diuina iussa trāsgredimur: qñ ut bene viuamus lex īmobilis dei est. Ut nō sic aut sic loquamur humanū placitū atq; ꝓuentū: quotidiani usus impio motū sepe mouēdūq;. Nec nimirū est illa puersitas: quā pater augustin⁹ in ꝓfessionib⁹ suis deflet. cui⁹ vba qm̄ mihi placuerāt: ⁊ tibi placitura rat⁹ iserui. Uide ingt dñe de⁹ meus: quō diligēter obseruent filij hoium pacta frārū ⁊ syllabaꝝ accepta a ꝓrib⁹ locutorib⁹ ⁊ a te accepta eterna pacta perpetue salutiꝭ negligāt. ut qui illa sonoꝝ uetera placita tenet aut doceat: si contra disciplinam grāmaticā sine aspiratiōe ꝓme syllabe hoiez dixerit: magis displiceat hoibus q̄ si cōtra tua ꝑcepta hoiez oderit cū sit homo. Multa ibi ꝑterea in hāc sniaꝫ queriē nec iniuste. Cum eni eloquētia sit paucoꝝ ualde: virt⁹ aūt omniū: qō est paucoꝝ omnes appetunt: qō est oium nemo. Ne enim hoc grāmatice tm̄ exproba tū putes: quē mihi poetaꝝ dabis qui nō prius eligat vita claudicare q̄ carmine? quē historicū: qui cū res oium seculoꝝ litteris ꝙ memorieq; mādauerit: quod reges egerint aut populi: que reꝝ series: que tēporū alios docuerit: qd ipse agat rerūq; suaruꝫ ordinē: viteq; breuis reddere rationē uelit aut ualeat? Jam ut ꝑcurram reliquos. Ostēde mihi rhetoricū qui nō magis oroniꝭ defor̄itatē horreat q̄ vite. Ostende mihi dialeticū: qui nō ab effectib⁹ ꝓprijs ab cōclusiuncula vinci malit q̄ aduersari? Sileo arismetricos ⁊ geometras: qui oia numerant: oia metiunt. vnius aie numeros ac mensuras negligūt. Musici numeꝝ ad sonū referūt. huic studio omne tps impēdūt. Hij sūt qui ꝓtēptis moribus tractāt sonos. Ciceronianū illud obliti. Maior ⁊ melior est actionū q̄ sonoꝝ ꝓcentus. Illic ne discreparet elaborandū erat. hic sperni poterat: in quo tanto ope laboratur. Astrologi celum lustrāt: astra cōnumerēt: ausi rē ut ait plinius etiā deo improbā. quid imperijs aut urbib⁹ euēturum sit tāto ante denūciant. quid sibi quotidie eueniat nō attēdunt. lune soliq; defect⁹ prouident: ꝓsentem eccliā aie nō videntes. Jam qui clarū philosophie nomē habēt: uel reꝝ causaꝭ querūt uētosa iactātia. Scire aūt negligūt quid est deus rerū creator omniū. uel virtutes loquendo describūt: viuēdo destituūt. Postremo qui sibi nomē honestius ꝓsumpserunt ⁊ diuinorum scientiam sunt ꝓfessi: quo deciderint vides. Ex theologis dialetici atq; utinaꝫ nō sophiste. Neq; enim dei amatores sed cognitores: neq; id esse cupiūt sed videri. Itaq; cū alteruꝫ silentio sequi possent: alterū strepitu cōsequuntur. En quo mortaliū redacta sunt studia. O scires q̄uis nūc me urget ipetus: q̄tus docendi calor accēdit. ut de hijs copiosissime disseram: sꝫ maior cōfusioq; rerū area est q̄ que pīti calamo uereri queat. ⁊ nisi fallor: sup iocoso⁹ tue breuis epistole fūda mēto: satis edificatū est. Ad hec ⁊ mihi semp optate solitudinis ociiq; dulcedinem: q̄ta nuper inuise frequētie: ⁊ insperataꝝ occupationuꝫ amaritudo conspersit forsan audisti. Nimiū diu felix fuerā. nimium diu liber. nimium meus. Jnuidisse fortunam dicā an forte celitus. ac esset ne lasciuire animus uoti cōpos inciperet? Fateor enim: solitudo: ocium: libertas: nō nisi perfecte virtutis cōsumati q; animi bona sunt. Unde me multū abesse sentio: ⁊ lugeo. Profecto aūt animo passionibus obsesso nil ocio peiuꝰ: nil solitaria libertate dānosiuꝰ. Tūc obsceni subeūt cogitat⁹: subit ifidiosa luxuriesꝫ: blādum malum ⁊ familiaris occisarum mētiū pestis amor. qb⁹ ego me laqueis absolutū rebar: sed forte fallebar. Ferēda fidelis medici: licet aspior manus. forte latētib⁹ cōsulit malis: aut rediuiuis morbis occurrit. ⁊ forte breui incōmodo longa ꝑteriti uenturiq; ocij felicitas cōmendat. Certe ego duꝫ fata deusq; sinebāt: ocio meo cupidissime fruebar ⁊ fruerer si mansisset. Nempe qō in finē ualde optas: ut merearis inter discipulos meos dici: qd nisi nimis amicū ⁊ modestum ⁊ humile uotuꝫ est? Inter amicos diceris: eosq; nō vulgo sed ut docti uocant: quoꝝ vides quāta penuria est. Ego te quidē ut studioꝝ ⁊ uolūtatū omniū: ut patrie noisq; participem habeo. Sic siquid id est: ⁊ glorie uelim. haud ignarus feliciter me hoc ꝓtubernio mercari: opulentamq; facietatem magnāq; lucri spem: parvo mihi fame peculio comparari. Et uale.

¶ Domini Guilielmi de pastrēgo domino Frācisco petrarche. XXXIIII.

b Eus care quibus nā luce latibulis lates? quib⁹ in abditis abderis? En adlelij nostri ꝓgo fores. te peto. uox non daꝫ. pulso non aperiꝭ. Quorsum hec? Egredere. coraꝫ cupido te exhibe. fare. age. coram quē queritis. adsum.

¶ Rūsio dñi. F. petrarche ad prescriptū. XXXV.

o Gne quidem admirās quib⁹ ego latebris delitescerem querebas. aut quid noue rei ꝓtigisset: propter qō tibi oris mei pūtia solito rarior occurreret. ⁊ nūc aliquāto dignius miraberis: qd hic prestigij sit: q̄ cū relicto rure mihi hac ꝑsertim anni pte gratissimo faciē tuā visurus: ad odiosam semp ciuitatē redijssem: te insalutato sic repēte discesserim. Utriusq; ergo rōnē accipe: q̄ breuissimis vbis: digerendam forte lati⁹ apō te. Mihi eni ⁊ nūcius hic ⁊ sol ad oceanū ꝓperans breuiloquiū suadēt. Subegerat me sibi ꝑdez vita lautior ea que in urbib⁹ agiꝭ: ⁊ i ea urbe potissimū ubi tu nūc es. Illic multoꝰ per annos: q̄s miserias quos ue labores pertulerim infelix: non epistole breuis opus est. quibus tandē exagitata mēte cernens nullam nisi in fuga libertatis spem relictam retrahentibus q̄q; hijs quibus me amando perditū ire mos fuerat: profugi: ⁊ eripui meipsum periculis q̄cunq; patuit via. Atq; omnes fortune minas perpeti decreui. duꝫ mihi uel prope mortē aliquātisper viuerē. Leperat enim sensim qō optabā

dice insecut⁹es.utinā viuereſ:tibi loquerer.O glo rioſe camille qui nr̄o ſanguine deſpumātē trāſalpi nā rabiem:in ipis adhuc fumātis pīie cinerib⁹ex tinxisti.utinā viueres tecū loq̄rer.O sūme virorū Scipio q Hānibalē ſeptimūdecimū annū iā italie icūbētē:hinc vi detractū in ꝓpria pīia vtute ac for tuna cōcurrētib⁹ mirabil'r ꝓfregisti.utinā viueres tecū loquerer.O paule emili qui reges macedonū uetuſto iperio elatos ꝛ aduerſus italiā rebellātes: victos ante currū in capitoliū egiſti:ꝛ romani iu gū iperij ferre docuiſti.utinā viueres tecuz loq̄rer. O mari:ut cōpatriota tu⁹ ait Licero ruſticane vir ſz ve vir q barbaros in italiā irrūpēteſ ipſis eoꝝ in fluib⁹ tāto ipetu ſupaſti:ut de cruētiſ flumib⁹ ab ex ercitu ſitiēte nō plus aque q̄ ſanguis biberet:qđ mox aliā mūdi plagā mira celeritate cōuerſus ita furorē cimbricū oppreſſiſti:ut vix cadauerib⁹ ſuis utrobiq̄ victa barbaries:vix agminib⁹ captiuoruz victrix roma ſufficeret.utinā viueres tibi loquerer O magne pōpei:qui ifamē ꝑdonū cateruā roma uiſ claſſib⁹ italiciſq̄ littoribus ifeſtā ac totā iā pela go ſeuiētē breuiſſimo tpe domuiſti atq̄ in vincula ꝓiecisti:utinā viueres tibi loq̄rer:ꝛ p̄carer ut ſicut oia maria ifecta purgaſti:ita nūc non dico oēs ter ras:ſz italiā ſaltē tuā noua ꝑdonū manu miſerabi liter inquinatam:ſolita vtute purgares.O iuli ceſar qui incurſus hoſtiū non expectās:raptim ſupatis alpib⁹:reno:rhodano: ac garūna fluminib⁹ ipigre trāſmiſſis:icertū an fortunatior an fortior victrici acie:Hermaniā:Halliā:Britanniā:atq̄ hiſpanias pagraſti.utinā viueres tibi loq̄rer. O ceſar Augu ſte qui reges terre ꝛ legatiōes populoꝝ oiuz ad ge nua pcūbētes:atq̄ ut ꝓpie dicā ipm orbē terraꝝ ſupplicē ꝛ affuſum ex altiſſimo ſolio vidiſti.ꝛ pace terra mariq̄ cōpoſita:bellicū Jani tēpluz feliciſſi me ꝯcluſiſti:utinā viuēs tibi loq̄rer.O iſigne par horuz ueſpaſiane ꝛ thite:digni alterutro ꝛ pie fili⁹ ꝛ filio pater:qui vno curru qđ nunq̄ antea viſum erat:ꝛ chriſti glorioſiſſimā ultionē ꝛ triūphū clariſ ſimū de hieroſolymis retuliſtis.utinā viuereſ uo bis loquerer.ꝛ ut chriſti iniurias itez vindicareſ hortarer.O fortiſſime vir traiane qui frigeſcētis ꝛ iā ſenis mēbra iperij ml'to ſpūs feruore refouiſti: ac ꝑter ſpez iuuenescē coegiſti.nunq̄ certe ul'tam gelatū atq̄ decrepitū iperiū:ul'tā neceſſarius fer uor tuus.utinā viueres tibi loquerer.ꝛ rogarē ut moribūde pie opē ferres.nec ideo q̄ in hiſpania natus eſſes italice obliuiſcereris originis.O bone theodoſi:qui parua horuz manu:ſz diuino fultus auxilio:tibi militātib⁹ elemētis ꝛ cōiurātib⁹ tecum uētis:ſagittas barbaricaſ ex imanib⁹ pharetris ad uerſuz nos eductas:in ipas frōteſ atq̄ exterminiū barbaroꝝ miraculoſe ꝛ icredibil'r retorſiſti:utinaz viuēs tibi loq̄rer.nūc qđ agā?ꝛ loq̄ opz:ꝛ cui loq̄r nō iuenio.Effūdā uoces in nubila:ſiqs forſan ami cior ſpūs ꝛ bon⁹ fauēs:e labijs meis abduct⁹ ad ali quā gnoſam aurē illas ꝓferat:ubi fructificēt ut cu pio poti⁹ q̄ ut ſpero.Quid eni ſpei reliquū eſt?qđ agit sūme ieſu?Ubi ſūt oculi tui qbus nos ab alto ituēs:nō mō claros ſz iuidioſos mundo feceras? Hanc tantam fortune uertiginem:hanc tam ſubi tam fati vim ſine quibus alijs uerbis quod meſtū animum premit expediam?Uidiſti equidem certe preſenſq̄ aderas:quando patrum noſtroꝝ manus exigua nūc ſub arthon:nūc ſub auſtrū:nūc ſub orie tis:nūc ſub occidētis ſolis extrema:ſtupētib⁹ ꝛ at tonitis gētib⁹ ac regib⁹ victricia late ſigna circūtu lit.hic auaritie frenū ſtringēs:illic tumidā pmēs i ſolētiā:hic iracūdie mitigās truces mot⁹:illic ſeue libidini iugū ponēs.poſtremo aliqd ubilibet ſemp agēs q̄ magnifici trāſit⁹ gl'ioſa ueſtigia ſupeēnt:ꝛ orbis ipe pdomit⁹ caput tū uel uenerareſ acceptū: uel delatuz ſilētio ſuſpiraret.quot maioꝝ noſtroꝝ opera oib⁹ terris effulgēt: uelut celo ſparſa,ſidera. quot mirifici act⁹.quot exēpla virtutū.q̄ tū nomē q̄ta memoria geſtaꝝ reꝝ.quot per orbē urbes :q̄ teq̄ colonie.quot trophea minacia horrifico mar more victi terris extātia.Quis cūcta dinumeret? que mūdus licet ipe inuit⁹ ſentit:indignāſq̄ recor dat?Quid igit nūc rei eſt?qđ queri?qđ defleaz? qđ accuſez?En parua ꝑdonum man⁹ ex mille colle cta fornicib⁹ terraꝝ oiuz dñam atq̄ victricē italiaz puagat.ꝛ puiciaꝝ oiuz reginā ſibi añ alias puinci am depoposcit.heu qs nā conſulet pudori nr̄o:qñ iā de ſalute cogitare ſeꝝ eſt?Quis vultib⁹ nr̄is ne lum diſſimulatiōis aut ignorātie ꝑtēdet:qñ nō eſt qui malis nr̄is auxiliū ferat?Liceat ſaltem ul'ne ſcire que patimur:ul' fetidiſſimas cicatrices nr̄oꝝ vulnerū non videre.Uolebā te orare ſuppliciter o vir ingēs quē noiare nō audeo:ut nobis dexteraz dares.qđ ꝛ poſſe videbaris:ꝛ q̄ marie tuū erat. ſed ut video prorſus obſurduiſti.Jtaq̄ poſtq̄ nul li hoium loqui iuuat:ad te ultima ꝛ maxima ſpes mortaliū pces uerto.Si tibi creator oiuz būficijs tuis parū memoriter uſi ſum⁹:ſi ſupciliū alti⁹ forte q̄ decuit:tāto ꝛ tā pīti diuinitatis fauore ſubſtuli mus:ꝛ p̄rio vis ulciſci.reb⁹ faciem muta.Tua eſt eni fortuna:tue ſūt ſortes:tue ſucceſſuū humanaꝝ vices.Imperauimus inſolēter:ſeruauim⁹ humil'r auerte latronū iugū:ſi nunq̄ latronū more regnauim⁹.Si te offendim⁹:ꝛ ſi tibi libertas nr̄a nō pla cet:at ſaltē illorum cedes:ſacrilegia:rapine:furta: adulteria:ſtupra diſpliceant.Obſta tot malis:ꝛ te dñm illis oñde:qui dixerūt in corde ſuo nō eſt de⁹ tuoſq̄ pī adiuua fortaſſis imeritos.ſed de te ſperā tes:tuūq̄ nomē cū lachrymis iuocātes:ꝛ ingenue fatentes.q nō eſt ali⁹ qui pugnet pro nobis niſi tu deus noſter. Kal'.Septembris.

¶Ad Nicolaum laurentij tribunum urbis alme no uiſſimum ꝛ ad populum romanum. XLV.

Rimū ne tibi vir magnanime pro tāta re p rū gl'ia:an libertaſ pte ciuib⁹:pro tuis er ga illos meritis:ꝛ feliciſſimo ſucceſſu liber tatis gratuler:icert⁹ ſum . utriſq̄ pariter gratulor. utroq̄ ſil'alloquar.Neq̄ q̄s tā piūctos reb⁹ ipſis video:p̄mone diſtūgā.Sz qb⁹ iteri vbis utar:in tā repētino tāq̄ iopinato gaudio?qb⁹ uotis exultās: ai mot⁹ explicē?Uſitata ſordeſcūt:inuſitata nō au deo.Furabor me tātiſp occupatiōib⁹ meis ꝛ home rico ſtilo digniſſimoſ cogitat⁹ qđ penuria tpis hor tatur:tumultuaria cōplectar epl'a.Libertas in me dio uestrū eſt:qua nihil dulci⁹:nihil optabili⁹.nun q̄ certi⁹ q̄ pdēdo cognoſcit.hoc tū grādi bono:ꝛ exprimēto tot annoꝝ cognito:lete:ſobrie:modeſte: trāquilleq̄ fruimini:gras agētes taliū munez lar gitori deo:qui nōdū ſacroſanctiſſime ſue urbis ob litus eſt ꝛ eā ſeruā diuti⁹ ſpectare nō potuit:apud quā terraꝝ orbis iperiuz collocarat. Jtaq̄ viri for tes ꝛ viroꝝ fortiū ſucceſſores:ſi cū libertate ſana mēs redijt.nō prius hāc q̄ vitā deſerēdā ſibi qſq̄

Insup ꝛ pro eo noiati gras ago ꝙ me taꝫ debiti admones officij. tētaui ut suadebas: qđ ꝛ per meipm fecissem: ꝛ iā cepaꝫ. ſꝫ tarditatē meaꝫ nosti: ꝛ ptem ptū reꝝ. ita eni mihi ptigat mori ne totꝰ moriar: ut mlta vsanti ieptissima fabula ꝛ ꝓsias inane sōniuꝫ videē fere gcgd in terris agiť. Stimulis ergo opꝰ erat. Nos mihi moꝝ meoꝝ conscia tua fides adhibuit. De euētu viderit fortuna. ſꝫ quid loquor. Nihil illā eē didici pter nudū nomen. ꝛ pualuit apud me graij uatis auctaſ. viderit ergo deꝰ oipotēs cui dauiticū illđ dixi. In manibꝰ tuis sortes mee. pīū certe cōsilium esse inefficax non debebit. Tu uale. Raynaldū nostrum ut saluere iubeas precor. Mediolanī. vij. kaľ. Augusti propere.

¶ Idem ad eundem. XXXIX.

Omē tuū optime atqꝫ exoptatissime mihi
s vir: quo nihil dulciꝰ audio: qđqꝫ hodie huius deuoti tui ore auribus meis insonuit: non dicam me coegit ad calamum: qui nescio quo seu errore seu fato seu actuū humanarū odio vir: nisi sōno ul'necitate alia excussus e manibꝰ meis cadit: ſꝫ alio tēdētē calamū huc quertit: ut tibi scribere eē me patui corpore viciniorē tibi q̄ꝫ soleo. Nā oia videtē deū testor: semp aio pīs sū: sanū pterea ꝛ bnualētē ac iocūdissime senescētē. gd ad etatem attinet: fortune nēpe vulneribꝰ: nō alijs q̄ꝫ nimiuꝫ crebris caroꝝ mortibꝰ ipelli ꝛ pcuti: me fateor non psterni. De reliq̄ ueteribꝰ illis meis deditū curis: q̄s ꝛ si taceā nosti. atqꝫ in pmis tui memorē tuiqꝫ auidū: qđ desideriū lenire ppe diē spero. Aptū est eni iter: qđ nisi fallor imerito clausū erat. Permisit nāqꝫ mihi dns bnficiū illđ pro quo totiens laborasti. ꝛ qđ mlto pluris facio arrā mihi magne humanitatis exhibuit. Beneficiū gdē ipm simulqꝫ adolescētē cuiꝰ fuerat: o reſ hoiuꝫ mors abstulit: qui cū paucos dies letos vidisset in vita: eo ipo die miruꝫ dictu quo iuri suo restitutꝰ videbať: vitali destitutꝰ est spū. Deo gras: qui me longo labore ſꝫ non sine dolore liberauit. Tu viue feliciter nri memor ꝛ uale. Pataui. x. Augusti sero. Ille tuus.

¶ Dñi Frācisci. p. dño Guilielmo de pastrēgio. XL.

Jrū būc si nosse cepis ꝛ amare icipies ꝛ mi
v rari. Lōga est historia. Sūma est ꝙ honestis ex cāis familiarissimꝰ ꝛ amicissimꝰ factꝰ est mihi. Et sero licet tātꝰ cū discēdi ardor cepit: ut neglecto studio rei familiaris: ꝛ deserta fabrili officina in qua insigniter eminet: totū se lris dederit. Itaqꝫ iā nil nisi scholas libros ꝛ magistros cogitat: inqꝫ hoc vnuꝫ noctes isomnes ꝛ sollicitos dies agit. Amplectē eum oro te: ꝛ ꝓposito suo faue. Nihil est defor mi q̄ꝫ iustis desideriȷ opē ferre. Et gd putaſ ambiat: nō opes: nō potētiā: nō honoreſ: nō vulgi cōpedes ac uenena mētiū uoluptates: ſꝫ vnicū ocij sui pīdiū: ꝛ vite solatiū libellos querit. sine suo ductu tuisqꝫ auspicijs nil ausurus. Suspirabis intelligēs quo aspiret ꝛ tacitꝰ dices. Utinaꝫ tēpestiuius cepisses. Sola eni etas obstat igenio. q̄uis ꝛ plato quectior pbie: ꝛ cato senex grecis literis opam dedit. Nec bacten. Raynaldum nrm mei memorē saluē iube. cui ſꝫ ipm scribē uolui nec potui. expecto eni calphurni buccolicū carmē: ꝛ tuam Varronis agriculturā. ualde eni memini sigd mihi ꝓmittitur. Uale. Pataui. xvij. Aprilis ppere.

¶ Domini. F. P. eidem. XLI.

Discolor ut nimphe tetigit uestigie pellis.
Lector. ꝛ cunctis nimis inuidiosa puellis.
Nescit habere locum. refugit sub claustra reuerti.
Et tibi purpurei decus addidit in nuba serti.
Teqꝫ per arua canēs: uarios legit vndiqꝫ flores
Et timeat humentes pedibus calcare sorores.

Jtteras tuas ornatissimas atqꝫ pulcherri-
l mas obiurgat ꝰa me leliꝰ meus: ſꝫ iaculo tū meo: clipeū legitime excusatiōes obijciēs: misit tādē. Qui te salutatū cupit. Poteris eum ut auguror cū ludouico ꝛ gerardo fre: hodie uel cras hospites habē. ꝛ sitiētes ad riguū fontis mei: iam istic degenerātē: ſꝫ adhuc quedaꝫ origis sue signa gestātē iducē. Ponē optimū nō comedi sed deuorauī: nemine in ptē admisso pter nimphā pictis iam tunc pedibꝰ deoꝝ quinia meditantē: ꝛ neptuni nuptias aut nerei aut tritonū obsequia: ꝛ sigd uel equorei uel fluminei numinis usq̄ est.

¶ Dñi. F. petrarche nobilibꝰ ꝛ potētibus viris dñis prioribꝰ artiū ꝛ uexillifero iustitie: cōi ꝛ populo ciuitatis florentie: dominis suis precipuis. XLII.

Epe mihi ꝓpositum fuit egregij ciues: pro
ſ uarietate reꝝ ac tēpoꝝ aliqd ad uos scribē: ꝛ vicissim nūc frenū ais: nunc calcar incurrere: nūc indignari pdita: nūc recuperata libertate gratulari: nonunq̄ flere uobiscū mltiplices ꝛ varias reipublice tēpestates: ꝛ ipendētis naufragij fidelr admonē. ut ita me uobis qm̄ alr non dabať vbis saltē ai testibꝰ: ꝛ si nō habitatorē certe amatorē pīe cōprobarē. Sꝫ dū cogitare mecū cepi q̄ꝫ tū ab altitudine curaꝝ urarumꝫ distaret meoꝝ humilitas studioꝝ: subito semp mihi e manibꝰ calamꝰ lapsus est. Nūc aūt cogor: ut scribā: nec reluctari ualeo. Urget eni aium dolor ingēs: ꝛ extorquet mihi vba cū lachrymis. Ecce eteniꝫ qđ ignorabā hactenus: atqꝫ utinā perpetuo ignorassem: suauissimꝰ ꝛ merito charissimꝰ: ciuis uester ꝛ amicꝰ meus itimꝰ Maynardus acursij foresi. dum de romana curia florētiā redit: molestias atqꝫ picula tā lōgi itineris trāsgressus: ꝛ iā dilecte pīe vicinꝰ: in ipo pene portarū limine: ꝛ in uro ut ita dicā gremio: crudeliter iterfectꝰ est. Heu vir infelix. q̄tos etate viridi pteleras labores? quotiēs ignota terraꝝ circuiueras: ut trāquillā in pīa tua tandē ꝛ honoratā ageres senectutē? Quo pgis abi miser: fatiqꝫ tui nescie? ꝛ ubiqꝫ tutior q̄ꝫ in pīa future? quo pgis? quo ruis? quo miserande festinas? Tibi canit poeticū illud. Fallit te icautū pietas tua. que cū sit magna in parētibꝰ ꝛ ppinquis: ut ait Cicero: tū in pīa maxima est. Illa te pculdubio trahebat: soli natalis amātissimū. Illuc iā senior redibaſ. vū puer excesseraſ: ꝛ illi terre que te infantem pauerat: fatigare vite reliquias referebas: cupiēs ubi ortꝰ eras mori: ꝛ ubi reptaueras sepeliri. Sed o scelus. o inhumana feritas: truculentissimi hoies. imo vo cruēte ꝛ immanes belue: te iprouidū ꝛ inbermē calle medio spectabāt. horrēduꝫ ꝛ ignotum orbi italico predonuꝫ genꝰ: qui nō saturati auro gescerēt: que sūma uotorū raptoribꝰ eē solet: nisi sciēter tuū sāguinē hauirēt. ꝛ exoptatū igressum patrie tibi periperent: ac sepulchruꝫ. O sitim sāguinis inauditā: gd amplꝰ queritis seuissimi canes? quid queritis in corpore spoliato? odium quidem ignoti ꝛ innocentis hominis: nec ulluꝫ erat certe: nec fingi poterat. Si auri fames uera sceleris causa est: redite iam nepharij uoti cōpotes ad pdā: ꝛ graueſ speluncas criminū

gens testimoniū magnitudis antiquoꝝ. ⁊ uos tot milia uiroꝝ fortiū corā paucis latrūculis:non alr q̄ in capta urbe crassantib⁹ ceu totidē nō tā pui q̄ pecora:cū publice mris mēbra diserperēt filuistis. Nimiꝝ eni sup uos sortes iecerant:qs huic qs illi cederet in p̄dā. ⁊ qō in belli ciuitati athenaꝝ mira mur ⁊ idignamur cū legim⁹ eā ornamētis suis oi bus ⁊ liminib⁹ orbatā:ad triginta tyrānoꝝ arbitri um pueniſſe. hoc in urbe roma domitrice urbiū ac terraꝝ dña:sublimis adhuc iperij ⁊ sūmi pōtificij titulis illustrata:potuisse ꝓtingē. ut nō mlto pl'iuꝫ forte ēt paucoꝝ tyrānoꝝ libidinibus subiaceret. ne mo qdē usq̄ ad hoc tps qui satis idignarer inuētus est. Quis illoꝝ p̄coꝝ vnq̄ a uobis puili ali q̄:nisi eo dē sordido ꝓtēt⁹ obsequio fuerit:puis paulo caltio ribus ipaq̄ iuētis parcir:⁊ si nō eoꝝ charitate ⁊ sal tem dāni metu uobis quis pepcit vnq̄? Quis nō vnūquēq̄ hieme ⁊ nocte media duꝫ ubertim pluit aut fulminat:care gremio cōiugis auulsum:uel in periculū mortis misit:ul' niuosis mōtib⁹ ⁊ limosis paludib⁹ ceu vile mācipiū circūduxit? Exprecti tā dē ex tā graui sopore videmini. Jdeoq̄ si p̄teritarum feritatū pudet ac penitet aciē mētis acriter ad uersus oēs casus exacuite. ne qs forte lupoꝝ rapaciū quos a ur̄is ouilib⁹ expulistis:⁊ qui ēt nūc assi due septa ur̄a circūstrepūt:ullulatu ficto aut spe ali qua blāditoria:vnde violēter exierūt fraudulēter irrūpāt. Nisi enim hoc puideritis:qō omen uenti auferāt:⁊ qō nedū cernē sz excogitare ēt abhorret aius. nolite credēe andē illos quā extulerūt famez recreaturos. sz mlto rabidiorem ⁊ magis magisq̄ tractu tps efferatā. Eque gregis sanguinē sitiunt ꝛpastoris ⁊ libertatē ur̄am ⁊ liberatoris ur̄i gl'iaꝫ miseriā atq̄ ignominiā suā dicūt. Aduersus hos hostes fidēter isurgite. pauci ⁊ cōtēptibiles erūt. si uos vnū eritis. Sz multū timeo qr multū diligo. eadēq̄ rōne multū audeo. Amor eni ⁊ pauidos facit esse securos. Scio qdē in illa tēpestate reipublice:cuius si memini fuisse qui paucoꝝ tyrannidi aduersus libertatē oiuꝫ fauerēt:qōq̄ nō ab obscuris sed a p̄clarissimis adolescētib⁹ atq̄ ipsius liberatoris filijs admissuꝫ:qb⁹ ⁊ mixti sanguinis nexus ⁊ cōsuetudo lōgior ⁊ familiarior cōuict⁹ obliuionem suiipsius obuexerāt. Eos ille tñ orbitare forsan infelix sed vtute animi felicissimus pater morte multauit. sancti⁹ extimās sibi filios eripi q̄ p̄ie libertatē. Jdeq̄; p̄sus i hac tēpestate pmetuo:eoq̄ magis quo fragiliora nūc ⁊ uolubiliora sunt pectora. Permultos arbitramur fururos quib⁹ uel mixto sanguine cū tyrānis uel miserrima ꝓsuetudine seruiēdi psuasū sit:dulciorē eē seruilem crapulā q̄ sobriā libertatē. qui se grāde aliquid assecuturos putāt si salutentur in publico:accersāt:fatigenr obsequiis iperijs:tādē ifames ⁊ sordidi parasciti iniquis mēsis assideāt tyrānoꝝ. atq̄ aliqd de reliquijs gule tā capacis absorbeāt. Nec eni ꝓfecto nō alia miseroꝝ solatia. hec tātoꝝ discriminū ⁊ laboꝝ p̄mia. Tu vo vir fortissime qui tātam labētis reipublice molē pijs humeris subisti:nihilo segni⁹ aduersus tales ciues q̄ aduersus crudelissimos hostes armat⁹ inuigila. Junior brute senioris imaginē ante oculos semp habe. Jlle ꝓsul erat. tu tribunus. Si ꝓferim⁹ dignitates:mlta qdez a cōsulib⁹ aduersus plebē romanā:animose dicā:mlta ēt atrocia facta sūt. cuius tribunos ꝓstātissimos defensores semp accepimus. Qꝛ si consul ille studio libertatis filios iteremit:qd tribuno tibi agēdū sit in ceteris vides Si fidele ꝓsiliū nō respuis nil sanguini tribues ul' amori. Quē libertatis inimicū senseris:scias hūc nō amicū tibi esse posse q̄ sibi:dum utriq̄ qō p̄stā tissimū hēt tēdit eripere. De urbe Roma loquebar Salusti⁹ ubi ait. Jn tā magna ciuilitate mlta ⁊ uaria igenia sūt. Quot aūt i eadē mō sūt qui exiguo p̄cio facile seipsos ⁊ vniuersā rēpublicā atq̄ omne diuinū humanūq̄ ius pderent? Bene uobiscū agitur diuinit⁹ si maior populi ps vnū sentit:si torporē quo p̄mebar excussit. Magnuꝫ ⁊ formidatū nomen est:q̄uis afflicti populi romani:magne opes magna p̄sidia:si ꝓsilio gubernenr. abūde per seipsum pōt:mō uelle vnū icipiat. Jncepit aūt ⁊ iā vult qui eni ꝛ sentiūt nō de populi sed de hostium nūo sūt habēdi:quib⁹ uelut p̄rauis humorib⁹ exoneratū reipublice corp⁹:quo tenuius ⁊ expediti⁹ ualidiusq̄ remanebit. Absit puidētia:nec aius desit. robur quippe nō deerit:nō mō ad libertatē tuēdaꝫ sed ēt ad imperiū repetēdū. Quātū vo ꝓfert recordatio uetustatis:⁊ mūdo dilecti nois maiestas? Quis nō Rome ius suū ꝓsequēti ꝓpr̄ios optet euētus? Tā iuste cāe patrocinium deus hoiesq̄ suspirant. Jtalia que cū capite egrotāte lāguebat sese iā nūc erexit i cubitū. Si pstiteritis incepto ⁊ letuꝫ rumor ualuerit. mor si spes ⁊ iocūda cōsurget:boni oēs qui poterūt auxiliū ferēt: qb⁹ posse negabit uotis saltē ⁊ p̄cib⁹ adiuuabūt. Contra aūt ꝓditores p̄ie: ⁊ hic gladio ultore feriētur: ⁊ apō iferos meritas penas luēt:quas eis nō noui tm doctores sed poete ēt ueteres cōminant. Hij sūt eni quos in acerrimo supplicioꝝ circulo Maro cōclusit. Uēdidit hic auro patriā dñmq̄ potētē. ipositum fixit leges p̄cio atq̄ refixit. Jn hoc igit genere hoium seu poti⁹ beluaꝝ dicā qd sentio. Dis seueritas pia:misericordia ois ihumana ē. Tu qdē tibi vir egregie ad imortalitatē nois aquisti aditū. Perseueradū est:si cupis ad t'minū puenire. Aliogn scito q̄ q̄to clari⁹ p̄ncipiū:tāto obscurior finis erit. Hoc aūt calle gradiēti mlta piculosa:mlta pplexa:multa aspa se oīdunt. Sz virt⁹ arduis:patiētia difficilib⁹ delectat. Ad laborē gl'iosuꝫ nascimur. qd ad quietē ibertissimam suspiram⁹? Adde q̄ mlta difficilia p̄mū aggrediēt ib⁹ visa sunt:que lōgius pgressis apparuere facilima. q̄q̄ ego de q̄litate rerū disputo:cū multa qui dē amicis:plura parētib⁹ oia patrie debeam⁹. Jta q̄ ⁊ si infestis cuspidib⁹ cū sceleratis hostib⁹ cōcurrendū fuerit:cōcurres tu prior sus iperterrit⁹. Bruti ipsius exēplo:qui oblatū in acie supbi regis filiū occidit:mutuis ipse vulnerib⁹ occūbēs. ita quē urbe depulerat in tartarum usq̄ psecut⁹ est. Tu vo victor icolumis illis pcuntib⁹ cōsistes. ⁊ si utiq̄ cadēdum sit:reddēdaq̄ p̄ie vita:illis ad iferna ꝓperātibus celū petes. quo tibi virt⁹ ⁊ tuoꝝ charitas viā strauit:eterne fame uestigiū hic relinquēs. Quid aliō sperare licet? Romulus urbē cōdidit. hic quē sepe noio Brut⁹ libertatē. Camillus utrāq̄ restituit. Quid ergo iter hos tecū clarissime vir itererat: nisi q̄ romulus urbē exiguā fragili uallo circūdedit. Tu oiuꝫ que sūt ⁊ que fuerūt pmaximā ciuitatē ualidissimis muris cingis? Brutus ab vno:tu a multis tyrānis usurpatā libertatē uēdicas? Camillus ex nouis ⁊ adhuc fumātib⁹:tu ex cā p̄dē desperatis ac ueterib⁹ ruinis euersa restituis? Salue nr

expectare nō p̄hibear: expetere tñ uet̄or. Uniuersa igit̄ hec sic itelligar dixisse: ut ap̄ benuolas aures dolores mei sensū loquēdo deponerē. ac graui molestia tumidū cor leuarē potius q̄ ut alios nostros ad vindictā sanguinis inflāmarē. Jd enīz nec p̄fessioni nec statui meo q̄uenit. Jtaq̄ testat⁹ q̄ ad illā: qcqd dicturus sim aut dixeriz nō aspiro: id q̄ honesti⁹ possuz flagito. q̄tenus antique gl'ie nr̄e iustitieq̄ memores qua singulariter floruistis: eam ur̄is pire tp̄ib⁹ nō sinatis. idq̄ obnoxius p̄cor: ut vie salutis publice per quas t ad ur̄a t ad ipsa parētis menia: semper quidem: sed nunc p̄cipue instāte ut nostis iubileo fideliū ex oi regione cōcursus erit: purgate latronibus pateant peregrinis: ne iusto metu territi ul' piū opus omittere: uel rectū iter flectere compellantur. Q̄ nisi acriter p̄uideritis: sed spero utiq̄ p̄uisuros: eterne uobis infamie maculam irrogabit. Jn primis autem expeditum esse decet apennini trāsitū: vnde numerosior populus expectat̄. ad q̄ utinā tēpestiuius in aium uenisset uestrā magnificētiā exhortari. fuisset p̄uisū fortas se maturi⁹. nec alijs cauēdi circūspiciendiq̄ materiam infelicis amici mei miserabile spectaculū p̄buisset. At qd suspecti erat: etas nr̄a sic viderat: sic a seniorib⁹ accepat. esse qdez apennini iugū natiua asperitate difficile. ceterum nil viatori tuti⁹ uel hospitalius. Quid aūt erit: si de custodib⁹ fures: de canibus lupi fiunt: ubi ad suum siluosi mōtis horridiorem nequissimoq̄ hoiuz terror accesserit: breui nēpe tot⁹ ille terraq̄ tract⁹ ab hoibus deserēt. in hospitalior athelante uel caucaso: huic ignominie t huic pesti viri fortes occurrite. Uidebitis saxa nōdū sicco ciuis ur̄i cruore rorātia. Jnde discetis ceteroq̄ saluti quo nā remedio p̄uidēduz sit. Qui amputare vult arborē: a radicib⁹ icipiat: qui siccare vult riuulos: fontem siccet. Qui extinguere vult latrones: insistat receptatorib⁹ extirpādis. Jte celeriter. ite feliciter quo cepistis: t beneiuuantib⁹ superis feda scelerū claustra cōfringite. simul ac notā ab oculis nr̄is abstergite. relinquētes posteris iustitie famā: quā a patrib⁹ accepistis. Illud nominatim p̄cib⁹ istis addiderim. ut dñm Lucā cognomēto christianū: virū sanguine ac virtutib⁹ claruz: qui eidē Mainardo ifauste vie comes fuerat: t de quo dubie fama loquit̄: p̄o honore uestro iubeatis inquiri: an impioq̄ manib⁹ euaserit: q̄ q̄dā narrant. an parili feritate cōsumpt⁹ sit: q̄ poti⁹ timeo. t timere nō desinā donec alio sciuero. Parcite autē multiloquio. Tulit me longius forte q̄ decuit: hinc humanitaq̄ ur̄e fiducia: illinc doloris mei impetus t amicoz pietas: de quib⁹ ante mō scripsi: ut eos per dies singulos p̄stolabar. Jta enim p̄cordi ter de auinione discesserant: ut me visuri nulla alia causa suadente: per hoc iter longius uenirēt. t cuz me parme nō iuenissent: in domo mea per noctem t die nō integrū morati: discesserūt mesti: l'r̄is ibi dimissis: quarū sūma erat se huc ad me e uestigio reuersuros. Cūq̄ ego rediēs: t ml'tis die⁹ spectās: lōgiorem p̄misso morā inciperem admirari: famulus vnū cum l'r̄is misi: qui eos tarditatis argueret per quē didici hoc eos charitatis t amicitie p̄ciuz p̄cepisse. Quāobrez si loquaciorē fecit dolor: ignoscite. Licet enī rerū nescius t absens tūc fuerim: q: tñ mei solus amor videndiq̄ desideriū: eos hac traxerat: solus ego ut mihi video: toti⁹ infortunij causa fui. Omnipotēs de⁹ uos tātis mūdi malis incolumes cōseruet in statu felicissimo. Parme. ij. Junij concusso animo grauiterq̄ p̄postrato festinanter.

¶ Deuotus uester ciuis Frāciscus petrarchus: seip̄m siquid est.

¶ Ad amicum de nouo aduentu imperatoris ad italie partes. XLIII.

Empus breue magnū scribēdi desideriuz t angustat. t ardorē ai p̄gelidus aer frenat.

Sine exemplo annus est t bruma horrida vulgo iam pene in miraculū atq̄ ut dici solet in religionē vtī. O trāquilla parthenope: t magnis ingenijs laudata cāpania. uestrū est q̄ ait Maro. Uer perpetuū atq̄ alienis mēsib⁹ estas. At profecto non talis ip̄a loquētis mater: glacialis mātua: t ip̄ortunis frigorib⁹ opp̄ssa niuosisq̄ alpiū t apēnini iugis obsessa liguria. q̄q̄ p̄sens ann⁹ qui nouitate sui attonitos etiaz senes habet: nescio an aliqd cause secretioris offenderit. q. s. e germanie finibus ueniēs nouus cesar: celo nr̄o suum forte frigus inuexerit. cuius is rigor est: ut ip̄os quoq̄ germanos in stuporē cogat. Certe ego nudiustertius mātue: quo ad ip̄m cesarez multū rogat⁹ accesserā: in familiari colloquio quo p̄nceps ille mitissimus lingua t morib⁹ nō minus italicus q̄ german⁹: me nunq̄ ante hac p̄terq̄ in l'r̄is visuz sepe dignat̄: sic eum dicētē audiui. vix se vnq̄ tale aliqd in germania sensisse. Cui ego rūdi. forte celitus actū esse: ut miles theutonicus subitā celi mutationē t italicā tēperiē nō horreret. Mitto aūt hec. hiems ç̄phirijs cedet: estas aglonib⁹: oia senectuti. Ueniet dies que dieb⁹ oib⁹ metā ponat: t hāc tēporuz uarietatē stabilis ꝯcludet eternitas. Natura suū opus: nr̄a interim nos agamus. Equidē nō me gelu q̄ cūq̄ ripheis mōtib⁹ meoticisq̄ paludib⁹ adiacet: retardasset. Ml'ta scribere cupiebā si litteras tuas in tpe recepissem. Sed dū iste vir clarus t nobis charus huc attigit: mediolanuz aberā ut dixi. Reuersus t tuas ornatissimas 4^or ep̄las: quib⁹ totidē meis sero licet: abūde tñ satisfactū fateor: t latorē abitū meditātē repperi. Supuacuū visum est: inchoare q̄ p̄ficere nō erat. Reliqua igit̄ suū diem: qui lōgior forte dabit̄ atq̄ trāquillior. in hoc breui t turbido nil aliud dixerim: nisi nil penit⁹ tuaq̄ ad me l'raq̄ hoc biēnio pueniss̄e. q̄ mirari te nō miror atq̄ et indignari. sed ferēdū est q̄ mirari nō p̄ot. Littere nostre medio viaq̄ suos raptores iueniūt. Quid aūt scimus? Multos forsitā amice studijs nr̄is accēdimus. multis glorie stimulos fortassis incussim⁹. Sine p̄gāt qua cepunt. Sepe nobis displicēt: labores t ep̄las nostras detineāt t auertāt. modo nos amēt: t q̄ rapiūt mirentur. Uale.

¶ Scripta tor: pētibus digitis. vj. kal'. Januarij ante lucem.

¶ Contra miseriam italie. specialiter occasione cōpagne stimulantis eandem. XLIIII.

Quor quia cogor: urget enīz pietas ardēl tesq̄ stimulos animo figit in pectore: quem tacē nō sinūt. t scio me ne cuiq̄ log. ne q̄ ouidiano releuor solatio. q. s. pdē v̄ba leue est. imo enim nihil grauius hoi silētiū amāti. Loquor tñ sed coact⁹ ut dixi. t loquor uobis. Quib⁹? ben nescio. O libertatis t pudicitie ingens ultor: Brute: qui supbos fedi seruitij auctores solio deiecisti. t ipudicitie magistros usq̄ ad inferos gladio vin

mis rumoribus excitat⁹:inuidi fateor honori uro: fortunamq; meam multiplicibus querelis onerauit:q; me presentis tanti gaudij fecisset exortē. Sz ne exortem fecerit:uenit ad me per terras ⁊ maria mea virilis portio letitie. Itaq; calamuz festinabūdus arripui:ut in tāto tam celebri libertatis populi consensu:uox mea de lōginquo saltē audiret:uel sic romani ciuis officio fungerer. Ceterū q; soluta oratione nūc attigi:attingā fortasse ppe diem:alio dicendi gñe. modo mihi q̄ spero quidez ⁊ cupio: glorioſi p̄ncipij perseuerantiam nō negetis. Apollinea fronte redimitus:diſertum atq; altū elicona penetrabo. Illic castalium ad fontem musis ab exilio reuocatis:ad māsuram glorie ure memoriam sonatius:aliquid canam quod longius audietur. Uale vir fortissime.ualete viri optimi.uale gloriosissima sepicollis.

¶ Ad Philippum de vitriaco clarissimū musicum ⁊ probum virum.increpatur mollities eoz qui gloriosam dominorum, uel amicoruz absentiā ceu triste aliquid lamentantur. XLVI.

a Micas aures amicus sermo pulsabit:non tā blandus q̄ uerax.neq; tā cōpositꝰ q̄ fidelis. Quid enim loqui uerear de longinquo:quod corā positꝰ nō uerear? Magna est amicitie libertas:magna securitas. Qui multū diligit nihil timet.imo vo timet oia: ⁊ oia circūspicit. Magnus amor. Illa inq; oia quibꝰ amatū suspicat offendi. De amico quidē suo Seneca viderit de quo ait. Nō amo illum nisi offendero. Ego nihil minꝰ uelim q̄ te offendere.sed absit ut offendi vo possiꝫ ueri semp acutissimus ⁊ ardētissimꝰ ingsitor. Delectare potius spero ⁊ ibecilitati animi virtutis opem succurrere:ut tātus etatis nre pbs:abiectis vulgi delirantis ineptijs:⁊ iā nō mō viriliter sed pbice sentias ⁊ loquaris. Quid enim queso te ne dicam eternū sed uel diurnū restat homini:si in animum quoq; senectꝰ admittit? Ego quidē ⁊ rōne insita ⁊ experientia magistra: ⁊ illustri etiā historico attestā te dicerā:orta oia occidere: ⁊ aucta senescere: ſz ab hac ineluctabili sorte mortalium exemptū aiuz arbitrabar. quippe qui non terrestris sed etheree substātie sese in altū vi proprīa: ⁊ qbusdā ut ita dixerim nature sue alis attolleret:mortemq; despiceret.quodq; de qbusdā uetustissimis italie populis apō poetā legeram:q;.s.nec tarda senectꝰ debilitat vires animi.latius extēdēs ad omne genus hominum referebā. Logis me in hac dubium opinione subsistere. Uideris enim mihi: ⁊ eloquar apte qō sentio. Uideris inq; mihi vir egregie non tā corpe q̄ aio senuisse.qō si accidē tibi potuit in tāta bonā rū artiū copia:tātaq; vtutū suppellectili: qd euētu rū credimꝰ hijs nudis ⁊ iermibꝰ:nullū vtutis solamē hītibꝰ:nullū p̄sidiū lrarū? hijs dico qui passiz in triuijs oberrāt:curis ianibꝰ circūacti:ad nil aliō ad explendū turbe numerū idonei: ⁊ fruges comedere nati? ut eleganter ait Flaccus. Atq; hoc mihi non negaueris si senescere aius pōt posse etiā iterire.cū haud dubie ultima vite ps: ⁊ quasi qdā descensus ad iteritū sit senectꝰ.qō ubi p̄cesseris vide quid sequitur. Dulcedo enim vite intercidit spe immortalitatis erepta:que vna pstabat:ut me hoiez: nō dolerē ex pte altera morti tpali obnoxiū:nobiliori interim ⁊ qō nature fides addiderat: utraq; tādem pte victurū. Nec sum nesciꝰ mirari te quoz sum tam longis anfractibꝰ mea pergat oratio:imo vo si ingenium tuū nouit:iamiam cōscientia bellicā te:quid dicā ⁊ quid sim dicturus itelligis. Est hic ut nosti p̄clarissimꝰ pater ⁊ cōis amboz dñs Guido bolomeñ. cardinalis ⁊ apl'ice sedis legatus. Iā faciē tuam itueri videor:modestus illā ruborinuasit. Non p̄sagiebas me de manibus suis tuas litteras inspecturū.qō si euētuz cogitasses:nunq; procfecto tā molliter tā demisse:nunq; da ueniā ueris noibus:tam muliebriter loquereris. ⁊ si non mihi at saltem missis hospitibus meis parceres:que ne mō aduersus te numeris suis armenꝰ:nō illaz patientia:sed temporis brevitas cā est. Quid enim ais oro te:recognosce mecū:uerboz tuoz formulā consignatis ut dici solet tecum agit tabellis. Nūc ipm dñm nostrum arguis:pungis:increpitas: ⁊ nimis itollerāda mollitie nō abhītiā:sed ut tu uocas exiliuz eius desles.pegrinationēq; scissimā ⁊ qua gl'iosioz nulla eē pōt:exilij cognomine decoloras. Hec nimirum est illa senectus animi quaz in te lugeo amice. Nunq; quo primū mihi tpe notꝰ eē ceperas ista dirisses. Deferbuit sanguis ⁊ ille ardor egregius quo nulli secūdus videbaris abdita que libet ⁊ incognita pscrutandi. Ita ne inter curiositatem anxiā ultimāq; segnitiez nihil est mediū? Parum tibi distans india videbat. Iā thopronabē: ⁊ siquid oriētalis oceanus habet occultius: cupido metiebaris ingenio. Jam ad extremaz tylem ignotis littoribꝰ latitātem suspirabas.quoniā orcades ⁊ hyberne ⁊ qcqd terrarū noster fluctꝰ aluit: ipsa in ciuitate sordebāt. Quid aūt miri si angusta animo litteratissimi hois terra erat? in hūc assiduum celi uerticem qui supra nos stabili temone conuertit: inq; illum alium quē siqui sunt antipodes suspiciunt in obliquū:deniq; solis callem:inq; fixas ⁊ errantes stellas:infatigabili studio conscendentes. Nam quid non dies longior euertit? Esse in italia miserū exiliū reris:extra quā esse:nisi qz omne solū forti patria est:potius videri posset exiliuz? Pace tua dixerim:nimis tibi paruus pōs parisieñ. ipse sit:testudinei sui arcus effigiez. nimis aures tuas subterlabētiſ seca ue murmur oblectat. Postremo nihil calceo tuo:nisi gallicus puluis isedit. Oblitꝰ mihi videris illiꝰ qui interrogatꝰ cuias eēt:mūdanū se eē respondit. Tu usq;adeo gallus es: ut gallie fines excedere quālibet ob cām exiliū uoces. Est quidem non inficior natalis patrie dulcedo nobis insita. Scio preclarissimos viros:nequaq; huius affectus exptes. Audio apud Liuiū restitutorem urbis ⁊ imperij Camillum quibuslibet sūmis ducibus parē:sese in exilio ardeatino tactū fuisse çeli patrij memoria p̄fitētez. Audio diomedē apō Uirgiliū:ne suā calidona deoz inuidie ascribētem. audio nasonem suam absentiam nō paucis vbis:ſz integro uolumine deplorātē. Cū hoc aūt ⁊ illō scio: pusilli ⁊ inualidi animi esse:ubi honeste uacāt cāe: abiectis hijs cōpedibꝰ nō posse cōsurgere. Ingēs est romanoz ⁊ externoz ducum:ingēs quoq; philosophoz copia:qui uel ut bellicam:uel ut ingenij gloriaz cumularēt:vitā in perpetuis peregrinationibus exegerūt.ſz qz libentius p̄fessioni nostre,viciniora cōmemoro:pboz aliquos attingā. Plato relictis athenis:ubi si dici fas est:p;o terrestri quodā numine colebat:egyptū primo: deinde italiam circuiuit. At q̄tus laboz hoi sedere solito: sed per

pro se cogitet: sine qua vita ludibriū est. Preterita ꝓ uitutē ante oculos assidue reuocate. Sic eteni nisi fallor erit pñs aliqñto etiā q̄ vita charior libtas. ut si alterutro carēdum sit: repiri ualeat nemo cui mō supsit gcq̄ romani sanguis qui nō malit in libertate mori q̄ in ꝓuitute viuē. Elapsus hamo piscis gcqd in vndis iternatat metuit. Excussa fauci bus lupor ouis: glaucos emin⁹ horret canes. Explicita visco uolucris: tuta etiā arbusta formidat. Et uos mihi credite iescati hami: falsе spei blandi tijs: ⁊ uos pestifere ꝓsuetudinis viscū: ⁊ uos fame lici lupor greges obsidēt. Circūspicite vigilantib⁹ ais ⁊ videte. ut gcqd oino cogitaꝫ: gcqd agiꝫ libertatē sapiat. Ad hāc vnā cure vigilieq̄ ur̄e: ad hanc oēs oiuꝫ ptineāt actiōes. Quicqd ꝑter hāc agitur: ul' irreparabile iacturā tpis ul' insidias extimate. Amor imeritus quē ad tyrānos ur̄os lōgo usu forsitā cōcepistis: ⁊ affectionis idigne mēoria ois expectoribꝰ ur̄is excidat. Et ꝓuus supbū dñꝫ ad tps colit: ⁊ clausa possessori suo auis alludit. ⁊ ille si liceat cathenas excutiet: ⁊ hec si dek exit⁹ cupido fugiet uolatu. Seruistis clarissimi ciues gb⁹ oēs nationes seruire ꝓsueuerāt: ⁊ quor sub pedib⁹ reges erāt: sub paucor ifimi tyrānide iacuistis. qō q̄ ad doloris cedit ⁊ pudoris cumulū: aduētitios ⁊ alienigenas dños būistis: decoris ur̄i fortunarūq̄ raptores: libertatis cursores diuūate. singulorū origies recēsete. būc uallis spoletana: illū Rhen⁹ aut Rhodan⁹ aut aliqs ignobilis trax angulus misit. Ille vinctis post tergū manib⁹ duct⁹ in triūpho repēte de captiuo fact⁹ est ciuis. imo vo nō ciuis sed tyrānus. ut mime mirādū sit: si talib⁹ urbs roma: si gl'ia: si libertas: deniq̄ si sanguis uester iuisus est. dū antiquā p̄tiaz: dū ꝓprie ꝓuituꝫ ignominiā: duz cāpis effusū sanguinē recordanē. Illō potⁱ miror: vñ ul' uobis tā lōga patiētia viris romanis ⁊ armatis: ul' illis tā itollerāda supbia. Quid eni p̄cipuū cur tātope sibi placeāt habēt? Quib⁹ inflanē ⁊ efferunē flatib⁹ vtutib⁹ue: quax nullū gen⁹ hoiuꝫ pauperius usq̄ est? An ex supabūdātib⁹ diuitijs qui si ne furtis ac rapinis fedare famē nequeūt? An igēti potētia: que mox ut uos viri eē cepitis nulla erit? An claritate nois ul' sanguis. ⁊ furtiuo forsan aut p̄cario domicilio gl'iari possunt? Quid est aūt cur romana ꝓsapia glorienē? Impudētissime tū id faciunt: ⁊ qr diu se romanos eē mētiti sūt: ceu mēdacio p̄scripserint: tā romanos sibi videnē. qō q̄ virus risu an lachrymis ꝓsequēdū sit: nescio. Jā romanor ciuiū viluit nomē. Nō romani ciues sz romani pn cipes appellanē. Sz min⁹ idignor dū eos ēt humanitaꝫ oblitos video. Nō eni iāpdē eo uesane puētū est: ut nō hoies sz dños dici uelint. ꝓob nephas. In qua urbe diuus cesar august⁹ mūdi rector acregnor oiuꝫ moderator: edicto uetuit se dñm dici: in ea nūc mendici fures graui se iniuria effectos putāt: nisi dñi uocenē. O miſabilē fortune vtiginē. o mutationē tpis iauditā. discutianē vmbre: pellanē errores: pueniaē ad uer. utrū hoies hij sint totius rōnis expteſ: viderint qui diffinitiōib⁹ rer studēt. Utrū dñi uos quor res agiē videriꝫ: dū memineritis in eadē urbe illos sil' dños ⁊ uos liberos esse nō posse: qō vnū diffinire meum est. Certe romani hoies nō sūt. hor oiuꝫ quos inani nobilitatis titulo tā fastidiosos videbatis. vndecūq̄ uenerint: q̄libet ifelici uēto delati sūt. quecūq̄ illos miserit barbaries: q̄uis foro ur̄o obuersarenē: q̄uis stipati satellitū turbis: in capitoliū ascenderēt: q̄uis supbo gressu romanor illustrium cinerib⁹ insultarēt: nemo nō pegrin⁹ erat. ⁊ ut ait Satyric⁹. nup in hāc urbē pedib⁹ qui uenerat albis. vificatūq̄ est illō alteri⁹ poete. solatia tāti pdidit roma mali. nullos admittere reges: sz ciui ꝓuire suo. Uobis ul' illō utinā so lamē mi ꝓpie ꝓtigisset: ut vni saltē seu ciui seu regi ⁊ nō pl'ib⁹ sil' externis pdonib⁹ ꝓuireꝫ. Sz uer est qō dixisse tradiē ille famosissim⁹ olim romani gñis hostis Hānibal. Preterita magis reprehēdi posse q̄ corrigi. Jōq̄ ne ampli⁹ urgeā: neu transacta uobis exprobē: gn poti⁹: ut aliqō pudori ur̄o uelamētum pbeā: fuerūt ⁊ maiores ur̄i sub regibus. hijsq̄ non semp romane: sz nūc sabine: nūc corinthie: qbusdā ēt si credē libeat ꝓuilis originis. Uer ut pspera sic aduersa fortuna suū finē hēt. ⁊ illor ⁊ ur̄e libertati defensor inspat⁹ affuit. Et suū brutum utraq̄ tulit etas. Tres iā hinc ex ordine celebranē Bruti. Primus qui supbum regem expulit. Scōs qui iuliuz cesarē iterfecit. Certi⁹ qui nr̄i tpis tyrānos ⁊ exilio ⁊ morte psequiē. In hoc ambob⁹ filijs q̄ gemine laudis mām quā iter se alij duo vnitā diuidūt: istę totā occupet. Pori tñ q̄daz mox ac ꝓpositi occultatiōe similior. Juuenis uterq̄. lōge ali⁹ igenio q̄ cuius simulationē iduerat: ut sub hoc obtētu liberator ille ppli romāi aiuꝫ latēs aperiē tpe suo. Et illi⁹ qdē uetis Liui⁹ ꝓnceps historie hui⁹ aūt ur̄i experiētia testiꝫ est. Ille legib⁹: hic tyrānis ꝓtēpt⁹ ꝑmū postea formidabilis. Illū legiꝫ: hūc vidistis despectū ab hoib⁹: gb⁹ equo iure viuē cū ciuib⁹ extrema ꝓuit⁹: gb⁹ nihil nisi iniustū atq̄ isolēs videē posse magnificū. Illi humilitatē viri hui⁹ ꝓtēnebāt atq̄ calcabāt: sub qua cā magn⁹ aiuꝫ iterim tegebaē. Testis ego sibi sū semp eū hoc qō tādē pepit: sub p̄cordijs būisse. sz tps idoneuz expectabat. qō ubi affuit nihilo ꝑmius terribilior appuit. Eductū cor de Lucretie cultrū tenēs: nihilo utili⁹ ille ꝓciuib⁹ tūc suis libertatē reddidit quā iste nūc uobis. hoc iterfuit ꝙ illor patiētia vni⁹ in dignitate sceleris: ur̄a inumerabilib⁹ flagitijs atq̄ itollerabilib⁹ iniurijs victa est. Pro qbus sanguinē ur̄m totiēs fudistis: qs ur̄is laborib⁹ ur̄is p̄timonijs aluistis. quos publica iopia ad ꝑuatas copias extulistis. hij neq̄ uos libertate dignos iudicarūt: ⁊ laceratas rei publice reliqas: carptiz in spelūcis ⁊ ifādis latroci nij sui penetralib⁹ ꝓgesserūt. nec pudor apō gētes vulgandi facinoris aut ifelicis p̄ie miſatio pietaſ q̄ ꝓtinuit: q̄ min⁹ post ipie spoliata dei tēpla. occupatas arces: opes publicas: regiōes urbis atq̄ honores magr̄atuū iter se diuisos: qua vna in re crebuēti ac seditiosi hoies: ⁊ toti⁹ relique vite ꝓsilijs: ac ratione discordes in humani federis stupenda societate cōuenerāt: in pōtes ⁊ menia atq̄ immeritos lapides deseuirēt. Deniq̄ post vi ul' senio collapsa palatia que quōdā igētes tenuerūt viri: post diruptos arc⁹ triūphales: vnde matores hor forsitā corruerūt: de ipsi⁹ uetustatis ac ꝓpe ipietatis fragminib⁹: vilē questū turpi mercimonio captare nō puduit. Jtaq̄ nūc heu doloz: heu sceluſ idignū de ur̄is marmoreis colūnis: de liminib⁹ tēploꝝ ad que nup ex toto orbe ꝓcursus deuotissim⁹ fiebat: de imaginib⁹ sepulchroꝝ sub gb⁹ patrū ur̄oꝝ uenerabilis ciuis erat: ut reliquas sileā deſtdiosa Neapolis adornaē. Sic paulati ruine ipe deficiunt: in-

trāsibit eridanū: ⁊ antigſſimā ciuitatū Rauēnam: poſt Ariminū: mox fanū: inde Peruſiū pualidam urbē: atq; iter iacētes alias tādē rex caput ⁊ dñaz Romam petet: quā qcūq; nō viderit temere alias admiraſ cui⁹ urbis aſpect⁹ ut interdū ſpecioſior foret populi romani fortuna prestabat. ut vo nunq; ſalutatio: Jubileus annus efficiet. Uoces licet exulem: ille mihi videbitur feliciſſimus peregrinus. Jbi apoſtoloz limina ⁊ terram calcabit ſacro martyrum purpuream cruore. Uidebit uel mulieb⁹ linteo uel in cunctarum eccleſiarum matris patietibus: extantem domini vultus effigiem. Uidebit ubi profugo petro chriſtus occurrit. ⁊ ſup pdura ſilicem eternuz gentibus adoranda veſtigia. Jngredietur in ſancta ſanctoz locellū celeſtis gr̄e plenū. Uaticanum luſtrabit. ⁊ beatis oſſibus extructum Calixti ſpecus. incunabula ⁊ circūciſionē ſaluatoris aſpiciet. ⁊ virginei lactis uaſculum cādore mirabili. Uidebit Agnetis anuluz: ⁊ diuinitus extincte libidinis miraculum recogniſcet. Contemplabitur truncum baptiſte caput: ⁊ Laurentij craticulam: ⁊ aduectū alinnde Stephanuz vnoq; duos cōtentos hoſpitio. Uidebit ubi Pauli fuſo ſanguine dulcis aque fontes eruperint. vnde nato domino fons olei deſcēdit in tyberim. ubi templi pulcherrimi fundamenta: eſtiue niuis inditio iacta ſunt. ⁊ ubi partu virginis templa fortiſſima coꝛruerūt. Cernet lapidem infando Simonis cerebꝛo maculatum. Monſtrabitur ſibi Silueſtri latibulum ⁊ viſio Conſtantini: ⁊ dicta celitus inſanabilis moꝛbi cura. Jnnumerabilia quoq; alia: quorum partem idem ego ad Clementem ſertum ſcribens loquaci quondam ſuz cōplexus epiſtola. Siquando vo a celeſtibus ad terrena deſcendē liberit: cernet romanoz pricipū ſtupenda licet collapſa palatia: Scipionū ceſaz ⁊ fabioz domos. videbit ſeptē colles vnius muri ambitu circūcluſos Mirabiſ latas vias captiuoz ꝯ agminibus auguſtas ⁊ triūphales arcus ſubactoz quōdā reguz ac populoz ſpolijs onuſtos. Capitoliū aſcēdet oium caput arcēq; terrarum: ubi olim cella iouis fuerat nunc eſt ara celi. vnde auguſto ceſari puer chriſtus oſtenſus eſt. Hec ille. Tu vo quotiēs prata germani ⁊ Genouefe collē ptemplabere: oꝛtū ſolis tibi luſtraſſe videris ⁊ occaſū. opinione tua felix: ſi tū ulla eſt in errore felicitas. Roma aūt digreſſus ille nequid neſcias: per aliā italie regionē etruſcorum urbes inuiſere in aio habet: gelidis ac tepentibus circumfluum fontibus Uiterbium. ⁊ urbem uetere pꝛupti ſaxi in uertice ſedentez. Senas pterea ⁊ lupa altrice. ⁊ ſeptem collib⁹ Rome emulā ciuitatē. Romanoz opus ducū florētiaz: de qua nihil ad preſens: ne qui te mihi: me tibi ſuſpectuz faciat amoꝛ pīe. Jnde ſupato reuerſus apennino: per ſtudioſam trāſire Bononiā: atq; huc iterū reuerti cogitat: oium hic legationis ſue platoz ſolēne cōcilium acturus. atq; ita cū demū Mediolanum repetet: ⁊ ad leuā flectētes tertio trāſiliet appeninū viſurus ⁊ ianuā: nec imerito. Nulla eniz aioſior: nulla hodie uerius reguz ciuitas dici poſſet: ſi ciuilis inde concoꝛdia nō abeſſet. Jta per ligufticū ſinum quo nullus amenioꝛ: per cedrinos ac palmiferos ſalt⁹: per odorifez atq; vndiſonū littus: ad italie finem ueniet in gallias reuerſurus. Nō hec pꝛoperātis tedio affecti ai ſigna ſūt. vides ut menādreo more circūflectīt: quo ⁊ a plīb⁹ locis aducētus ſui iucūditas ſentiaſ: ⁊ generoſa mēs pluriformiū rerū recreeſ aſpectibus. Habet igīt exul tuus magnam gaudendi materiā: multa ⁊ magna ⁊ memorabilia vidiſſe. ⁊ ubi pclariſſimū nomen ſuum illa que minuere famā ſolet auxiſſe pūtia: habet ⁊ quo leteſ italia: que iter pūtis eui nubila hoc uelut benigno quodā ſidere ſerenata eſt. ⁊ que ab initio reruz ut ipſe non ignoras omniū auctoz teſtimonio laudatiſſima terrarum oium ſemp fuit: tantum pconem nr̄a etate: vnde non ſperabat inuenit. Credē enim mihi. mrabere: ubi eū reducē audies de rebus italicis pdicantē. Jtaq; ut iam tandē aliqū cōcludā: ſi deſideriū tāti patris egre fers: ſi ſolitudinē tuam ⁊ ſi tu nimio cōtractā animi rubiginez lamētaris: poſſum humanis paſſionib⁹ ueniā dare. Si vo uel nos illi: uel illū nobis inuides: pꝛoꝛſus ſatyrico dēte moꝛdēdus es: quez toꝛqueat aliena letitia. Pro inde quicquid eſt breue eſt. Eſtas te prima victorem faciet: redditura tibi quē nobis eripiet: imaginem tamen illius nulla dies de nr̄is pꝛecoꝛdijs extirpabit. Et quāto putas alacrioꝛ quātoq; rerū experiētioꝛ redibit: quāto nō ſolū ceteris ſed etiā ſemetipſo ſublimioꝛ: qui tam multa oculis ſuis viderit: ⁊ urbanitatē gallicā italica condiuerit grauitate. Jn plauſus illō tuuz oipotens uertes eloquiū. pudebitq; inutiliū querelarū: quaz nulla quidem erat excuſatio: niſi quia vulgari ſermone cōſcripte ſunt. ut intelligi detur nō te in illis tuā ſed vulgi ſecutum eſſe ſentētiam: cui⁹ tecū deprehenſumq; iudicium ſemp fui. Tu viue ⁊ uale nr̄i memoꝛ. Salutat te marcus medicus compatriota Uirgilij.

Patauij. xv. kal'. Martias.

¶ Ad quēdā epm epl'a exhoꝛtatoria ad pſeuerātiaz patientie quam habere oſtendebat ſup obitu cuiuſdam eius fratris. XLVII.

Agēte mihi moleſtiā adimit virt⁹ tua. Si i cut eni grauiter egrotātib⁹ aſſiſtētē medicū acuē optet igenium. ut. ſ. ex archano pectoris reitegrāde ſaluti argumta pſiliāt: ſanis aūt coꝛpib⁹ ſeu nullis ſeu plane leuioꝛib⁹ remedijs op⁹ eſt. ſic cū illis accurati⁹ agīt quos ifregit aut pſtrauit aduerſitas. At qui foꝛtune ſeuiētis iſultū foꝛtiaio tulerūt qui vulnera ſua ſiccis oculis aſpexerūt: conſolatore nō idiget. Latū ut in ꝓpoſito leniter admouiſſe ſat: id ſane pteriri non puenit: ne ignorantes forte qō agūt q̄ta ſit laude digniſſimū fiāt glorioſi opiſ deſertores. Suū itaq; vtuti pmiū reddē dū eſt. hoc aūt q̄tū ad hoiez reddi pōt: ⁊ ab hoie: cui nihil pter calamū foꝛtūa reliquerit gd eſt aliō q̄ gl'ia? De cui⁹ cōtēptu lz multi diſputent: ⁊ uarij ſint plōz libꝛi: neſcio tū quō uerū ſit qō apō Tulliū legi. Uix eſt qui nō q̄ſi mercedē rex bñ geſtaz deſideret gl'iaz. laudataq; vtus ut alter ait creſcit. Et imēſuz gl'ia calcar hēt. Que cū ita ſint: magnā mihi ſicut icipiēs dixerā poꝛtionē remiſiſti dū me ex cōſolatoris laudatoris ⁊ miratoris ptes ſuſcipe coegiſti. Cōſolatio ſigdē: ut in meſti auditoris animū penetret: eget ml'ta vboz maieſtate: eget grauibus aioſiſq; ſnijs. At vtuſ teſtimoniū ſimplex ⁊ in cultū ſufficit. Nec eni opoꝛtet vitatē rex fugacib⁹ adimplere coloribus pꝛeſertim: cum virtus ēt ſi taceatur ab alijs: ipſa ſibi plaudit. ⁊ conſcictie teſtimonio ptēta alteri⁹ theatri ſtrepitū nō regrit. Uenerā ad te nup acri rumore perculſus de imatura

omnes viaꝝ difficultates discendi cupiditate pro uehiculo utebaꝫ. Est ꝛ peregrinatio famosa demo criti: famosioꝛqꝫ pythagore. qui semel domo egres sus nunqꝫ rediit. ueri flagrātioꝛ amore q̄ pie. lustrauitqꝫ egyptuꝫ ut ait Licero: persarum magos adiit: tātas regiones barbarorū pedib⁹ obiuit: tot maria transmisit. Cuius peregrinationis extremū si querim: in italiā ipaꝫ uenit: ibiqꝫ reliquū vite egit ꝛ quatuoꝛ ibi lustra cōsumpsit. ubi tūc annuā dñi nr̄i moram: uelut flebile exiliū ꝛ ꝓsus perditū tēpus doles. Expgiscere: expgiscere obsecro: ꝛ inge niū tuū excita: vir insignis: atqꝫ iclinatū animū attolle. Uidebis quāta opinionū nube vulgariuꝫ te nearis. dum ille tibi uoces exciderint qs utinā nō legissem. Nō est exiliū qđ tu putas: sed breui labore: fame materia sempiterne. Hoc tibi psuadēnūc difficile est: qui ut video nihil ex Parisius magnificū aut delectabile suspicaris: ꝛ extra illas agelli tui glebulas qbuſ aium addidisti. Cū vo ad te ipe redieris: ꝛ prophanis vulgi rumorib⁹ exclusis: te vnum pcunctari: tibi credere malueris: bene de te sperare nō desinā. Redde mihi collocutorē meuꝫ: redde mihi pristinū philippū. me quidē tacēte ueritas perorabit. At modo nō tecū: sed cū altero ne scio quo philippi illius hoste conflictatio mihi ista suscepta est: q̄obrem sigd forte liberius dictum legis q̄ blanditiarū nostri eui mos habet: ignoscito. Iuuat enim magnifice loqui. ꝛ certe decet: ut quadā ad ciceronē epla Brutus ait: aduersus ignorātes: qd pro quoqꝫ timēdū sit. Ut eni ad exulē tuū reuertamur. Uideres hūc aūt augustiorē solito: ꝛ frōte siderea p urbes italicas icedētē. Uidereſ: populoꝝ ac p̄ncipū pcursuſ: summo illū honore pseqn tiū. Audires plaudētiū atqꝫ fauētium uoces: enervati puderet eloquij: neqꝫ in exulē: sꝫ pacis ꝛ getis auctorē atqꝫ suspicatorē reipublice nūcupares ueriore uocabulo. Cuꝫ enim inter vngarie ꝛ Sicilie regna pfūdis odioꝝ fōtib⁹ scatētes belloꝝ cāe: magnā europe ptē in discrimē traherēt: tāto par onerī nemo alter inuēt⁹ est. Hūc romani pōtificis iudiciū: hūc sacri collegij psēsum: situ tibi miserum aut penitēdū cēseſ: qd felix faustūqꝫ dictur⁹ sis nescio. Sꝫ adiuro te p illā que pesse debet affectib⁹ ratio nē: qđ tu mihi ociuꝫ cū hoc negocio: quas mihi delitias cū hijs curis: quā mihi regem cū hijs laboribꝰ cōparabis? Uiderit epicureū vulg⁹ qd pnūciet. Ego tā generosū exercitiuꝫ: oib⁹ delitijs oibusqꝫ uoluptatib⁹ ptuleri: quas somn⁹ aut uēter aut ambitio pstare pōt. Ois eni virt⁹: ois gloria: ois honesta delectatio in arduo sita est. ad obscena descēdimuſ: cōdescēdim⁹ ad honesta. Noli igit dñi nostri deplorare fortunā. Exulē te poti⁹ credito: ꝛ exiliū tuū geme: qui tā procul a ptēplāda illi⁹ gl'ia recessisti. Dolerē ꝛ ego nūc pariter vicē tuā: nisi tu iter ei⁹ miserat⁹: tacite qdē te felicē abūtia iudicareſ. Bau dēti aūt cōpati: nō pietaꝫ sꝫ demētie op⁹ est. nisi fort te miserari falso gaudio gaudētē: ea demū misericordia sūma est. Ceteruꝫ ꝛ si tu ante tps imobilis fact⁹ es: patere tū equo aio hūc quē tota te mente diligē certe scio: ibertes moras itineri post habuisse magnifico. Uirēs eni etas est. coꝛp⁹ ualidū. preclarus sanguis. altū ingeniū. ardēs noscēdi cupiditas. Hij sunt stimuli qb⁹ ipulsus ꝛ Secanā ꝛ Rhodanū amittere ausus est. Neue solos pbos pegrinatos: atqꝫ hoc obtētu hūc regia prosapia oꝛtū ab illoꝝ humanitate segregādū putes: illustrioribus exēplis agam. Quatuoꝛ ꝛ viginti annos nat⁹ erat Scipio: cū aduersus q̄tuoꝛ ualidissimos carthaginensium exercit⁹: totidemqꝫ clarissimos duces: in hispanias pfect⁹ est. Inde inumerabilib⁹ victorijs oꝛnat⁹ rediēs: cū parta laude ptētus domi manere posset: tonāte per italiā hannibale: in africā trāsire maluit: ꝛ se inter asperrima uocātez maioris spem glorie secut⁹ est: nō ide diuitias relaturus sꝫ salutē patrie: agnomenqꝫ sibi: qui eni coꝛnelius iuerat rediit africanꝰ. Iuit ad troiam Neoptholemus contēptis aui pcibus ac lacꝛymis. Iuit Ulixes per oēs terras ac maria. ꝛ erat illi domi decrepit⁹ pr̄ infans filius: cōiunꝛ adolescens ꝛ procis obsessa. cū ipse interea Circeis poculis: Sirenuꝫ cātibus: ciclopum violentia: pelagi mōstris ac tēpestatibuſ decertaret. Uir erroribꝰ suis clarus: calcatis affectib⁹: neglecto regni solio: ꝛ tot pignoribꝰ esꝓetis: inter syllam ꝛ caribdim: iter nigrātes auerni uertices: senescere maluit q̄ domi: nullā aliā ob causaꝫ q̄ ut aliquādo senex doctioꝛ in patriam remearet. Et reuera si experientia artē facit: qd artificiosum: qd ue alta laude dignū sperare relinquit illi qui paterne dom⁹ perpetuus custos fuit? Boni villici est in auito rure cōsistere: telluris sue vim boumqꝫ cognoscere. Cōtra nobilius ꝛ in altū nitētius ingenij est. multas terras ꝛ multoꝝ mores hoium vidisse. Ueriſsimūqꝫ est qđ apđ Apuleiū legisti. Non imerito eni iquit p̄sce poetice diuin⁹ auctoꝛ apud graios sūme prudētie virū mōstrare cupiēs: multarū ciuitatū obitu: ꝛ uarioꝝ populoꝝ cognitu sūmas adeptum vtutes cecinit. qđ poeta quidē nr̄ imitat⁹ suuꝫ Eneā nosti quot urbibus ac littorib⁹ circūducit. Tu dño nostro cōpateris q aliquid pter parisius vidit. Nec itelligis q̄ gratū spectaculū illi fuit ingenio oculis cernere: qđ cogitatiōe puiderat. Et enim si in tusculano disputās Licero ait. Aliquid assequi se putāt qui hostium ponti viderunt: ꝛ eas angustias per q̄s penetrauit ea que est noiata argo: qua argiui in eadē lecti viri uecti petebant pellem auratā arietis. aut hij qui oceani freta illa viderūt. Europā: libiāqꝫ rapax ubi diuidit vnda. qd se hic adeptū putare pōt: qui fractas punico aceto italicas alpes vidit. ꝛ cisalpine gallie letissimos atqꝫ latissimos cāpos? Libero pmensus intuitum: Mediolanū urbem egregiā ꝛ a maioribꝰ uestris conditam: Brixiāqꝫ ꝛ Ueronā ab eisdē uestris maioribꝰ possessa loca prospexit? Inde petēs Patauū troici opus anthenoris. hinc Uenetoꝝ iter cūctas littoreas mirabilem atqꝫ pmaximā urbē. mox cinctū flumib⁹ ꝛ estiuis delitijs amenū paruūqꝫ Triuixiū: quā sibi sedē delegit delectationi nō tā pie q̄ vndiqꝫ cōueniētiū cōmoditati pspiciens. Inde ad cōpescēdos arthoos mot⁹: aquilegiā pteruect⁹ alpesqꝫ noricas trāsgressus: longe lateqꝫ germaniam peragrauit. ꝛ illū olim imperij limitē danubiū nilo parem: mille superbū fontib⁹ ꝛ horrificis gurgitib⁹ estuātez attigit. Inde nuper multa reuersus cū laude: hodierno die minoris coꝛp⁹ antonij ingēti populi deuotiōe trāsuexit. que vna sibi apđ Patauuꝫ longiuscule more causa fuit. cui translationi ego interfui: grauitatis eximie ac cerimoniarū mirator vnus ex plurimis. Crastino iter iceptū aget. ut sicut Adriatici fremituꝫ maris vidit: sic tirenas aspiciat tempestates. Et pmo quidē fluuioꝝ regē

post hanc vitam celeste habitaculum patere: non hoc opinabatur. Nunq̃ enim Marcū Catonē illū seuem induceret in eo libro cui iscribitur: cato maior sperantem z uerbis talibus utentem. O preclarum diem: cum ad illud diuinorum animoꝝ concilium cetumq̃ proficiscar. cūq̃ ex hac hominū turba z colluuione discedam. Proficiscar enim nō solum ad eos viros: quos noui z vidi: sed ad eos etiā de quibus audiui z legi z ipse scripsi. Hec z his similia que apud Ciceronez Cato loquitur. satis qd uterq̃ crederet testantur. Illi tamen uerumq̃ crediderunt quorum magna ex parte spes inanes ac fallaces fuerant. Nobis ab illo qui z falli nō potest z fallere non nouit: spes certa prestatur: illuc tandem quo fratrem tuum translatum esse confidimus: uenturos. Sed quid interim faciam dixerit aliquis? Desiderio torqueor: amore lāgueo: auiditate crucior fratrem meū reuidendi. Quid facias aliud: nisi quod facere solent: qui casu aliquo a personis charissimis auelluntur? Memoriaz retinēt. z absentium imaginez profunda mente custodiūt. Illos amant. de illis loquuntur. illis prosperum iter contingere deprecantur. Idem fac. z certus sum feciſti. fratrem tuum in ea parte cordis abscō de: vnde cum nulla pellat obliuio. Illum dilige sepultum: ut viuentem dileriſti: uel etiam multo uehementius. Illum coge sepius ad te reuerti commemoratione pia simul ac frequenti. Precare ut faustum sibi contingat iter: z calcatis perfidi hostis insidijs: velox ei sit in patriam z expedita regressio. Neq̃ enim hec aut pria nostra est: aut fuerat sua. in qua z nos peregrinamur: z non irritis votis expectamus ad meliora properandum. Exilium est hoc. ipse in patriam profectus est. Oremꝰ ut sospes z sine labore perueniat. Hoc illi prodesse poterit: hoc dum agimus: pium obsequij genꝰ est: pro defunctis orare. Lachryme autem sunt arma mulierum. Uiros non decent: nisi moderatissime forsan atq̃ rarissime. Alioquin z fundentibus eas officiunt. z illis non proficiunt quorum amore funduntur. Sed quibus etiam nunc desiderij stimulis urgeris? Cogita id diuturnum esse non posse. Breuis est enim hominum vita. ut z si ad nos non sit ille reuersurus: nos tamen ad illum oporteat celeriter proficiſci. Omnia autem breuia ut ait Cicero: tollerabilla esse debent etiam si mala sint. Fraterꝰ tuꝰ ereptus est mille laboribus. z uerisimiliter speratur ad eternam gloriaz peruenisse. aut de proximo peruenturuz. Nos in seculi fluitantis agone remansimus. Quamobrez siquis propter seipsuz qđ relictꝰ est deflet. videat ne merito possit audire tullianum illud. Suis incommodis grauiter angi non amicum sed seipsum amantis est. Si autē propter illum. uerendum est ut idem ait ne videatur potius inuidi q̃ amici. hec non tam ad informationem q̃ ad gloriam tuam retuli. Quoniam ficut inceperam gratias consolatori eterno tu externa cōsolatione non indiges. q̃q̃ quid etiaz indigenti cōferre potuiſſent hee litterule raptiz de scatebris ex presse tam sterilis z arescentis ingenij? Superuacuum est itaq̃ deinceps illorum exempla subtexere: qui suorum mortem fortiter tuliſſe commemorantur. Et tamen intelligas: quorum te numeris ascribo: tantoq̃ fretus comitatu bereas incepto: quantum memoria complecti potuero. Pauci enim libelli me in hanc solitudinez sunt secuti: aliqua nobiliora exempla ex omni copia uetustatis interseram. Emilius paulus vir amplissimus: z sue etatis ac patrie summū decus: ex quatuor filijs quos habebat: duos extra familiam in adoptionez alijs dando ipse sibi abstulit. duos reliquos intra quinq̃ dierum spacium mors rapuit. Ipse tamen orbitatem suam tam excelso animo pertulit: ut prodiret in publicū. ubi audienti populo romano: casum sui tam magnifice consolatus est: ut magis metuere: ne quez dolor ille fregiſſet: q̃ ipse fractus esse videretur. Ex quo non minorem: iudice me: gloriam cepit: q̃ ex triumpho quem illis diebus speciosiſſimū egerat. Per illū eni macedonie. per hunc mortis ac fortune victor apparuit. Pericles athenienſium dux intra quatuor dies duobus filijs orbatꝰ: non solum non ingemuit: sed nec priorē frontis habitum mutauit. Cato senior ille cuius supra mentionem habui: quantuz laudetur ab omnibus: nullus ignorat: qui modo uel tenuiter norit historias. Ac quod maius est sine ulla historiaruz notitia sic apud cunctos iampridē huius nominis fama percrebuit: ut eo audito vir quicq̃ ad sapientie summam adici posse videatur. Ita fit ut non magis ueterum iudicio: q̃ modernoruz vnanimi consensu: Cato sapientissimus habeatur. At qui inter preclara hominis illius nihil singularius admiramur: q̃q̃ mortem filij optimi viri modestissime dicitur tuliſſe. Xenophon filij morte nunciata sacrificiuz cui tunc intererat non omiſit. coronā tm̄ quam capite gestabat deposuit. Mox interrogans diligentius atq̃ audiens: q̃ strenue pugnando cecidiſſet: coronam capiti reposuit. ut ostenderet de cuiusq̃ morte non dolendum: niſi turpiter z ignaue morientis quo metu: uerisimile est virum sapientem z uere socraticum: ad primum nuncij relatuz depoſuiſſe coronam. Anaxagoras philosophus: cuidā sibi mortem filij nuncianti. Nihil inquit nouum aut inexpectatum audio. Ego vō cum sim mortalis: sciebam ex me genitum esse mortalem. O uere constātem aiam z prorsus philosophicum rīſuz. Quam multi sunt etiam ex medio grege philosophorū: ut quos eiusdem professionis titulum delectat: qui z si nature conditionem amplecti simularent: tamen peruersuz moriendi ordinem taciti non tuliſſent? Anaxagore vō nihil inopinatū contigere poterat. Cogitabat enim ille vir tantus quod est apud Senecam. Omnia esse mortalia z incerta: lege mortalium. Ideoq̃ quod alio quodam loco ait idem. gc quid eueniſſet: responsurus fuerat: sciebam. Multa nunc pater optime: constantie similis exempla se offerunt: sed epistole modus plura non recipit. Finem igitur imponam. Et si cui forsan patientia tua ab hijs laudatiſſimis actibuſ aliena videbitur. propterea q̃ tu non filium perdideris sed fratrez. equo animo patiar: vnumquēq̃ sentire quod opinio sua fert. Ego quidem in meipso alterum casuz dumtaxat expertus sum. filij amiſſionem non noui. ac fraterne necis vulnus excepi. De hoc certius loqui possum. Nihil itaq̃ contendo. neq̃ luctꝰ inuicem confero. Sed illud scio: sepe facilius amiſsum filium restaurari posse q̃ fratrez. Christus custodiat z consoletur uos: z ad maiora promoueat.

¶ Franciſcus petrarcha clericus uester recommendationem suiipsius.

morte amantissimi fratris tui. ⁊ q̄ concussus esset animus tuus: ex mei pectoris anxietate metiebar. nec cogitabā: quosdā ictus invalidis tyrombus fuisse mortiferos: quos miles fortis ⁊ exptus irrisisset multos quoq; alieni sanguinis effusione perterritos concidisse: cū tñ hij starēt de quoꝝ ille pectoribus emanabat: ⁊ aptas uenas ꝓprias itrepidis animis ituerent. Uenerā itaq; mestus: ⁊ ad bene valētem medicus eger accesserā. Inueni faciē tuā inter affectū debite pietatis ac decorē ꝓprie honestatis: fraterne simul cōpassionis ⁊ virilis animi insignia p̄ferentē. Utrunq; mihi placuit. Alterum enim mansuetudinē: alterū sapiētiā tuā decet. humanū est in morte suoꝝ pietatis testes lachrymas effundē. virile est modū illis iponē. ⁊ cū aliquādiu fluxerint rōnis freno substringē. Et ynū te fecisse: ⁊ aliō nō p̄termisisse: vult⁹ tui habit⁹ designabat. Accesserunt ⁊ v̄ba maximoꝝ plena sensuum: ex quibus ego qui cōsolandi ꝓposito aduenerā nō tam tibi opam meā necessariā cognoui: q̄ ipse solamen curis meis elicui. Nihil ergo ꝓsolātis i morē locuturus: laudo: pbo: admiro: ⁊ stupeo magnitudinē animi tui. Fratrē optimū amisisti. imo v̄o nō amisisti: sed in p̄iam p̄misisti: ad quā tibi quoq; veniendū est. Sz loquamur ut vulgus nō sentiam⁹ ut vulgus. Fratrem amisisti. Nō amisisses nisi foret ille mortalis. Querela est igit nō de vni⁹ hois morte: sed de mortalitate nature: que nos ea lege itroduxit in hāc vitaz ut ingrederemur ad p̄mum revocationis imperiū. At revocauit ante tps: ⁊ precipiti edicto fecisse videt iniuriaz. Nullū hic p̄finitū tps Sine termino debitores sum⁹. Si essem⁹ in diem obligati: possem⁹ utiq; differre: tergiuersari: ⁊ exactricis auaritiā culpare. Nūc de celeritate cōqueri nō possum⁹ q̄si ante diē repetat: qō statim ut accipimus debuim⁹. Sed poterat ulteri⁹ viuē. Poterat ⁊ citi⁹ mori. poterat q̄q; aliter mori. Et q̄ q̄ honesto viro nulla possit mors ihonesta contingere: poterat tñ durius mori. Iste v̄o sic vixit: sic mortuus est: ut deo gr̄as agē debeas: ⁊ qꝝ talez dedit: ⁊ qꝝ taliter abstulit. Et si facta rez humanaꝝ ac varietatē casuuz recognoscas quos exp̄imur assidue non solū nō lugebis: sed fortassis ēt gaudebis extinctum. Sepe eni mors boiuz labores p̄tis vite intercipit: sepe p̄occupat. Quis anxietates ⁊ sollicitudines hui⁹ mundi. qs miserias. qs erumnas ⁊ tot contumelias fortune. qs aie corpiscq; picula: ⁊ in utrunq; ius habētium morboꝝ turbas enumeret? Quib⁹ ⁊ si nō tam semp p̄mimur semp tñ subiacerim⁹ donec nos ab eorū ptāte: supma dies exemerit. Ab hijs oib⁹ itaq; frater tuus bñficio item pestiue mortis imunis est. In hoc enim pater benignissime fallimur: ⁊ nimis vulgariter erramus: qꝝ morientes dicim⁹ a cōmodis vite hui⁹ abduci: qui tñ si alti⁹ p̄sideret ab inumerabilibus malis morte discedūt. qō facile possem ⁊ auctib⁹ ⁊ rōnib⁹ ⁊ exēplis oñdere: nisi dubitarē: ne id nō caperet epl'aris anguſtia Jā ergo felix adolescēs ista non metuit. Euasit eniz hinc: ⁊ modicū discessit a nobis. talem sui nois odorē post se linquēs: ut non parua dulcedine memorātiū sēsus ⁊ corda pmulceat. Ad hoc inget quispiā dolem⁹ qꝝ bonū nobis ⁊ egregiū virū mors eripuit. Laus enim defūctoꝝ quadaz dāni memoria lachrymas viuētib⁹ excutit ⁊ incōsolabilē gemituz parit irreparabilis iactura. Nō sum nescio⁹ hec a pleriscq; dici solē. Ego aūt ut viua voce tecum dixisse memini longe aliter extimo. Ducebaī ad supplicium Socrates: eoq; aio ibat ad mortem quo steterat semp in vita. magno qdez ⁊ erecto: ⁊ qui fortune iuguz ferre nō noscet. let⁹ qꝝ tyrānoruz man⁹ q̄s viuēdo desperarat: moriēdo relinqueret. Hūc tali ꝓstātia uadētez uxor multū dispariter affecta sequebaī illachrymans ⁊ muliebriter igemiscēs. Audiebaī iter cetera feminei ullulat⁹ cōmiseratio frequēs viri: qꝝ is iust⁹ atq; inocēs morereī. Quā ille reuerberās: ⁊ in uxorē vsus. Quid ergo inquit. An tu sati⁹ putabas nocētē atq; iniustū mori? Facete nimis ⁊ elegāter: ut reliqua. Ego ut vñ discesserā reuertar: a pl'imorū opinionib⁹ auersus: sic cēseo lugēdā esse maloꝝ morte: que aiam simul ⁊ corp⁹ interimit. Utraq; bonoꝝ exitus ad letiora traduxerit. nisi forte fratris tui mors oīno acerbioꝝ visa est: qꝝ cū ꝓcul a finibus patrijs inasit. Sed nō simus usq; adeo rerum ignari. Scim⁹ a poeta ueriss̄ime dictum ēe qꝝ oē solū forti p̄ia est. Et tñ hoc uero: ueri⁹ est qō ait apl's. Nō habem⁹ hic manentē ciuitatē sz aliā inquirimus. Hec aūt ꝓmā facie sibi videt aduersa. sed nō sunt. Quisq; enim pro aduersitate loquentiū: satis breuiter qō sentiebat expressit. ⁊ q̄uis aliter atq; aliter uterq; tñ ure. Si poetā sequeris: non potuit frater tuus extra patriā suam mori. At si credis apl'o. oēs extra patriam morimur: ut sic tandē in p̄iam reuertamur. Et sane utrāuis sententiā elegeris nil prorsus inuenies: cur de fatalis çone distātia cōqueraris. Deī fortasse viuētibus: ut qbusdaz seu honestis affectibus seu turpibus inducti locuz vnū alteri p̄ferēdū esse contēdant. morientium certe nihil interest: ubi potissimum moriātur. Et sicui cōtrariuz videtur: sciat se nutricis ⁊ mulierc̄ularum errorib⁹ imbutū: aliter sentire q̄ fas est. Interrogat⁹ philosophus ubi sepeliri mallet. nihil sua itereste rñdit. Undiq; enim ad iferos tantūdem vie est. Nos quib⁹ ascēdens christus: in celū ascēdēdi per eius uestigia reliquit exemplū. dicamus aliter. Quid refert vtrū in italia an in gallijs an in byspanie finibus an indici an in rubri maris littoribus iaceamus? Undiq; enim ad celum tantundē vie est. Illa nobis via calcanda est: arta quidē ⁊ difficilis sed ducē habemus quē sequētes aberrare nō possum⁹. Si ad illam viaz expectamus quid ad nos pertinet ubi potius hanc coꝛporuz sarcinā deponamus? nisi suspicari liceat difficiliorem futuram esse lōge iacentiū coꝛporuz reassumptionē in die nouissimo? Sz hec religiosissima ⁊ uere tali digna filio non timebat: que moriēs ordināsq; de sepl'chro. Ponite ait hoc coꝛpus ubicūq;. Nihil uos ei⁹ cura ꝓturbet. Inter rogataq;. nūquid nō ꝓcul a p̄ia mortem formidaret. vide quid rñdit. Nihil inquit est lōge deo. neq; timēdū est ne ille non agnoscat in fine seculi: vñ me resuscitet. Hec mulier illa catholica. Nos qui ⁊ catholici sumus ⁊ viros pollicemur: nūquid muliebr⁹ sentiemus? Lōge sit a mentibus nostris hec amentia. Sed scio quid acerrime lugeāt superstites in mortib⁹ amicorū: qꝝ videlicet eos nunq; reuisuri sunt q̄s sūmo amore dilexerūt. Paganoruz sit ista credulitas: eaq; non oiuz: sz eoꝝ tñ qui aias putāt cū coꝛpibus iterire. Certe ait Tullius: quez paganuz fuisse sicut notissimum ita dolendum est: credens animam immortalem: ⁊ gl'iosis spiritib⁹

famulū vnū ad dñm meū sabineñ. ⁊ ad te mittaz: ad retentandum istic: q olim me frustra uoluisse ⁊ ipse scit: ⁊ tu etiam non ignoras. Hec amice curaꝝ mearū pars millesima est. Si hijs ergo atq alijs: ⁊ quid mihi a p̄decessore suo p̄romissuz erat ut nosti: dominus noster quieti mee consulere dignaret non tenetur fateor indigno ⁊ immerito. nisi ad imitationem forsan illius: cuius vicem gerit: qui multa bona quotidie cōfert imeritis ⁊ indignis. Et si quidē hoc uelit: ut littere eius indicant: pōt p̄facile p̄fecto vno uerbo. Nullus eni dominorū tā facile pōt benefacere quib⁹ vult: q̄ roman⁹ pōtifex. Qui si forte mihi facē uellet p̄z suā cōdecentiā: qđ dixi se ferē Alexāder macedo: multū eēt aut nimiū. Si vo p̄m meā isufficiētiā: nihil esset aut modicū. Tē peret hec igit ut sibi videbit. Siue eni multū faciat siue nihil siue modicū: contētabor. qn tu potius. Dicat aliqs. Pete qđ videt: quādo paratū habes animū largiētis. Hoc amice non possum triplici ratione. Primū nēpe quid petam p̄orsus nescio: sicut ille qui raro vnq̄ de talib⁹ cogitaui. Omnia fere vitia mihi obijci uł ab amico patiar uł ab hoste dū dolus malus: dūq̄ ambitio sequestrenē. Deinde: esto q amicoꝝ idagine aliqd qđ peterē inueni rem: ante tñ q̄ nūci⁹ meus ad pedes apł̄icos pueniret: eēt de facili idipsuz petitū ab alio ⁊ cōcessuz. Non est enim ut opinor dñs nr̄ in illa duritie qua fuerūt aliqui in dieb⁹ nr̄is: negare oia pati: dū non nisi p̄fectis viris dare aliquid uolūt: qđ si fiat: aut oia bñficia uacabūt: aut paucissimis omnia cōferētur: tam rara est humana p̄fectio. Postremo fieri posset: ut aliqd peterem qđ eidē dño non placeret: sed p̄pter incōparabilē benignitatem suā: supplicationib⁹ meis cōdescēderet. qđ ego nullo mō uellez habere aliqd q̄ius magnificū ⁊ mihi utile: qđ sibi nō penit⁹ gratuz eēt. Quid fiet igit. Dicaz tibi. Si uoluntas dñi est qualis videt esse: ipse sit ⁊ benefactor ⁊ consultor. nec miret id sibi dici: qđ felicis recordationis dño Clemēti patruo suo dixi. Cū eniz sui gra officiū quod tu nūc idustrie geris mihi obtulisset: qđ me nolēte tūc habuit magister Franciscus de neapoli. ⁊ deinde me sepe lz idignū ep̄m facere uoluisset: ⁊ ego indignātib⁹ dñis ⁊ amicis p̄tinue recusassez: ultimo mihi dixit. Pete qđ vis ⁊ faciā tibi. Cui ego rīdi. Si bene facere mihi vultis: nō solū bñficentia sed electio pater sanctissime uŕa sit. Vos scitis optime quāti me facitis: q̄ñ aliquid petente alio: uel quōlibet ad notitiam uŕam uenit: qđ me dignū videat. mei si placet memoriā habete rote. qđ ipse se facturū clementissime rep̄romisit. ⁊ fecisset nō dubito: nisi eū mors multis ⁊ inter alios mihi damnosa p̄uenisset. Ita ergo mihi expedit ut dñs noster faciat si mihi aliqd vult facē. Haz si expectat: ut ego senex nūc sollicit⁹ sim petitor q iuuenis nunq̄ fui: actū est: nil penit⁹ vnq̄ fiet. In hoc sane dñi mei Sabineñ. interuentio ⁊ tua sedulitas efficacissima erit. ⁊ neutrā defuturam certe spero. Alios ibi nō habeo. Nā quos habui: uel defuncti uel alienati sunt. Solus ipse dñs sabineñ. trib⁹ ⁊ triginta annis in eodē p̄posito erga me mānsit. nec ulla vnq̄: siue p̄pter occupationes eius iertimabiles: siue p̄pter silentiū meū: siue p̄pter absceſſuz suum: facta mutatio est: nisi de bono semp in melius. Secum de hijs ergo delibera. ⁊ ip̄m ad oia fideliter require. Alium eius ad me vbis ut puto tibi cognitū: factis animi testib⁹ recognosces. Ego enim tibi breuiter scribā. ⁊ euz quoq̄ ad has litteras remittā: ne minutias ⁊ fabellas meas sepe repetam. De quibus scis q nunq̄ tibi aliquid scripsi: neq̄ nunc quidem fueram scripturus: nisi q̄ sic res poscere visa est. Et nunc frater habes totam hanc historiam necessariam potius q̄ iucūdam: si vnū addidero quod posset forsan in colloquiū uenire. Nā si roger in hūc modū: q̄ius nominatim nescias qđ peteduz sit: cuius generis tamē beneficia optares edicito. dicam qđ apud Ciceronē cotta. omnibus fere inquit in reb⁹ quid nō sit citius q̄ quid sit dicerim. Prelaturā itaq̄ nullam uolo nec uolui quidē vnq̄: similiter nec bñficiū curatū quodcūq̄ q̄ius opulētissimū. Satis est mihi vnius anime mee cura: atq̄ utinaz illi vni sufficiam. De reliquo faciat dominus noster ut sibi placuerit. ut vnum sciat: q siue mihi p̄uideat siue non: seruus suus suz: q̄uis ad nihil utilis at fidelis saltez: meq̄ suis iussis obnoxiuz fateor. ⁊ suis olim alloquijs: ⁊ nūc suis litteris insigniter honoratū. ita ut sibi nō iaz sua liberalitate deuotior: sed obligatior fieri possiz. Illud quoq̄ sibi psuadeat. q sigd mihi p̄tulerit: idipm cito alteri conferre poterit. Ego eniz iam deliber: ⁊ ut extimo tempus mee resolutiōis instat. Heu mihi misero. quia que sequunt dicere nō possuz. Certe ego frater: p̄ter naturalem vite legez: que non est aliud q̄ cursus ad mortem breuis ⁊ lubric⁹: sentio me indies ultra etiam etatis exigentiam rapi: ⁊ uehementer imminui: atq̄ vmbre in morem euanescere. De quo miror quidē: quia non ita viri nisi fallor: ut id adhuc mihi deberet accidere. sed deo teste non doleo. ⁊ si p̄o peccatis meis accidit uade etiam gaudeo. Ita enim dudum me adeo popo sciſſe bis in deuotiuncula quadā memini: hijs uerbis. Fiat mihi thalamus meus purgatorij meum ⁊ lectulus meus lachrymarum conscius mearū. ⁊ in corpore meo doleaz: p̄usq̄ p̄ceps corruam in tartara. Et iterum. Sit mihi pars purgationis labor meus: quo hic per singulos dies exerceor. Reliquuz in hac vita ⁊ in hijs mēbris exige: p̄usq̄ ueniat tēpus egestatis. Si quod bis petij semel assequor: bñ habet. Tu viue feliciter mei memor. ⁊ uale. Arq̄de iter colles euganeos. in vigilia pēthec.

¶ Franciscus tuus.

¶ Ad episcopum caualliceñ. scribit eidem de tribus enrenijs sibi missis. L.

Ria tibi ueniunt pater multuz diuersa mut nuscula. Unicus auro nitens piscis: ⁊ squamis maculatus argēteis. torrentinaz alij: turturam quidaz uocant. Gratius tamen fuerit saporem nosce: q̄ nomē. hunc hospitis mei filius seruus tuus: in hijs hodie lucidissimis vndis cepit. Itē pinguis anas ameni dudū fontis incola. Cui aduersus raraz indolem egregij canis: nec liberas aer vias: nec tutas fluuius latebras dedit. nec natāti fuga patuit: nec uolāti. Ad hec epł̄a quedā recens: quā in rure tuo nup hamo debilis ingenij: inter animi mei fluctus ⁊ rerum scopulos: ipse quoq̄ piscatus sum. Cetera tamē ita ueniūt: ut apd te maneant. hec uenit ut redeat. Neq̄ diutius q̄ ut oculos tuos semel impleuerit: tecuz sit. Scis cāz: quia ueritas odium parit. Quod si iam tunc tempore Terentij uerum erat: quid hodie arbitraris? Perlege ergo si libet: atq̄ secretius: ac remitte:

¶ Uersus domini Francisci petrarche missi ad dñz Philippū patrē bam hierosolymitanū. ⁊ postea Romane ecclesie cardinalem. XLVIII.

Xul ab italia furijs ciuilibus actus
e Huc subij. partiq; uolēs ptimq; coactꝰ.
Hic nemꝰ: hic amnes: hē ocia ruris amēi
Sed fidi comites absūt vultusq; sereni.
Hoc iuuat. hoc cruciat. nihil illis dulce remotis:
Hratulor at licuisse locis insistere notis.
Hic puer hic iuuenis. hic sit mea serior etas:
Haz res fama nouas properat nisi pandere letas.
Rure tuo statui que restant tempora vite:
Degere. nec bellis nec tristi turbida lite.
Hic patrie tellus. presul uenerande philippe:
Hic mihi monꝫ elicon: hic sit mihi fons aganippe.
Hic profugas fessasq; dedi requiescere musas:
Et tibi nobiscū locus est: nisi forte recusas.
Sic tibi curarum ferias prestare libelli:
Ac mihi pestiferi poterunt obliuia belli.
Hic tibi parthonope. dulcis mihi reddita parma:
Quas non insidie quatiant. nec clamor ad arma.
Diuitie placeant alijs. mihi vita quieta:
Huic rex. illi quies. mihi sufficit esse poeta:
Nec rarum nomen. ne sit noua fama pudori:
Tu requiem lasso: nunq; ne parabis honori?
Is redis attrita pelagijs sulcante carina
Nonne vides mortis q; sit metuēda ruina?
Nonne vides aule que sint discrimina dure?
Quam fauor ambiguus? quot circū limina cure?
Consulo fige pedem: miseriq; pericula mundi:
Effuge: dum uenti tenent tua uela secundi.
Hic mihi crede pater tranquilla in pace manebis:
Ad tua te reuoco quod postulat usus: habebis
Cura superuacui trepidis linquantur auaris:
Dulce nitens aurum laqueis cor nectit amaris
Non muros aulea tegent: sed corpora uestis:
Et cibus alter erit stomachi. non fercula pestis
Non thorus ordinibꝰ surget scandendus eburnis
Membra sed accipiet rebus quassata diurnis.
Non tibi sollicito splendebit purpura lecto:
Nec niueus thalamus fulgebit marmore secto.
Non gemmas ostrumq; premes. sed leta virenti:
Hramine sed fluuio circundata prata recenti.
Uideris ipse tamē de te: cui celitus almum
Contigit ingenium. fragilem subducere scalmuz.
Hā mens certa mihi monet. hora nouissima mortꝫ
Ne nimis alta petam: modicis ditissimis ortis.
Hijs tamen ignaui superant monimenta coloni:
Et senio conuulsa petunt arbusta reponi.
Ut cum tempus mortis erit ad iuuenilia leuuz
Nostra sit hic requies. si tantum tenditur euum.
Umbra ex pomiferis ueniet gratissima ramis:
Dum curuos scopulos vncis scrutabimur hamis.
Cetera clausa quidem uallis prestabit abunde:
Persica: mala: pira: mense decus adde secunde.
Tu precor ista tuos iubeas perquirere: nec te.
Arma parum ualide pigeat conferre senecte.
Hec tibi per siluas scripsit dignissime presul:
Ille tuus forge: dicam peregrinus an exul?

¶ Franciscus uester recōmē dationē humilez ⁊ deuotā.

¶ Honorabili ⁊ isigni viro dño Frācisco bruni: secretario dñi nri pape: amico optimo. XLIX.

Pistolā tuā: aplicis lris insertam: nō tātū
e letus ut soleo: sed solito letior vidi. Hrauibus enim me curis explicuit. Nam ne quid te nō actuū mō: sed cogitatuū meoꝝ lateat: suspicari fateor nōdū quidē plene cepaz: sed iā incipe meditabar te mei oblitū. non q; id nature tue seu moribꝰ conueniret: sed fortune prosperitas certe: que nunq; tanta tibi esse pōt q; tā cupio: obliuionem amicitiarum parere solita: parumper mihi eē incipiebat annuo iam suspecta silentio. Feci sti optime: qui me hoc labore animi liberasti. Quieui ilico lecta excusatione tua: quam prius ex ore amici preuenientis audieram. Sed magna apud me est: calamo tuo fides. Ad rem uenio. Sanctissimus dominꝰ noster mihi scribere dignatus est. ⁊ quid scribat nosti. litteras enim tu dictasti: filius tuus qui ⁊ meus est filius nisi fallor: scripsit. Litteris tanti patris reuerenti metu: sed non sine quadam fiducia concepta: non de ullis meritis meis: sed de sola ipsiꝰ ⁊ olim ⁊ nūc maxie cognita mihi humanitate: rñdeo. qd nō dico. tu qui suas dictasti lras meas leges. Permisi mihi paulo liberi⁹ euagari: q; cōsiderata ipsiꝰ magnitudine debuissem. sed humanitatē solā ⁊ clemētiā cogitaui. Ne tñ nimiū multiloquio iportunus fierē frenaui ipetū. ⁊ in finē remisi eū ad has tuas lras ut videbis. Sūma aūt hec est. Ego frater fiquid mihi ad vitam vnius canonici deesse dicā: mētiar. Si dixero me plures habere notos: ⁊ plura ide grauamina q; totū fere capl'm cuiꝰ ego ps sum: forte nō mētiar. Que an declinari ulla arte ualeāt ignoro. Sepe certe tētanti: nunq; hactenus succesit. Unde mihi nō exiguus vite labor. ⁊ q; uis fortitā gl'iosa: tñ haud dubie tediosa perplexitas. Si queras: nūquod restat trāsire possim: ut nunc usq; transiui. possum plane. sed haud q; q; facilius q; olim: imo vo difficiliꝰ: q ⁊ sarcina indies augetur: ⁊ vires minuunt. habeo hic pbendā que mihi panē ⁊ vinū dat: nō solū ad utēdum sed ēt ad uēdendū. Residentia mihi aliqd ualeret. si ego urbes uti ergastula fugio. ⁊ magis eligo solitario in rure: si oporteat esurire: q; in urbibꝰ abundare. q; uis nulla fuga: nulle me latebre a concursu prohibēt. hēo famulos: sine qbꝰ utinā viuē possez aut scirē. hēo equos. qñ pauciores duos saltē. ⁊ ut fileaz que sunt historie longioris: soleo habē scriptores quinq; uel sex. hēo tres ad pñs. ⁊ ne pl'es habeaz causa est: q; nō inueniuntur scriptores sed pictores utinā nō inepti. Habeo vnū presbyteꝝ uenerabilē virū: qui dū in ecclesia suz assiduus mecum est. cū quo sepe ubi solus prandere disposui: ecce subito e transuerso conuiuarum acies uel cibo pascēda uel fabulis. vitari enim prorsus nequit: ne uel supbior appeream uel auarior q; sum. Sic me deus amet: ut nonnunq; spectare mihi videor illos penolopeos homericos procatoreꝫ: nisi q; hostes illi fuerāt: Hij aūt sunt amici. Exonero animum loquēdo tecum: imo mecū. ⁊ ideo te tādiu hoc iutili sermone occupo. quando autez de me frater hec crederes? Et totū hoc mihi facit lenitas mea: que me nāliter vulgo abstractuz in commune restituit. Cupio preterea ⁊ dispono deo dante: non templum marti q; tū nusq; esset: ut Julius cesar. sed vnum hic parvū oratorium beate virgini extruere. Jamq; opus aggredior si deberem libellos meos pignorare uel uendere. Et si ad opusculum hoc explēdū: christꝰ mihi vitā ⁊ facultatē dederit: statiz si uenire ipe nō possiz sicut nō posse arbitror defectꝰ viribꝰ corpeis

btē viuē:qui nō vult ſm vtutē viuē:ſm q viuē eſt ſolū beate viuē? Forte erues. Beate viuē eſt ꝑz delectationē ſuā viuē:qđ oēs volūt. Error eſt. Ad auguſtinū in huiuſmodi anguſtia delego. Uelle eniz qđ nō deceat eſt miſerimū. nec tā miſerū eſt nō adipiſci qđ uelit: q̄ adipiſci uelle qđ non oportet. Intellexiſti? Juuat te liburz intitulari de monarchia tpis pñtis: ſz plus iuuaret ſi diriſſes de mōarchia ſimpliciter. Amplius eſſe malum eſt prohdolor: cum Seneca loquar. trāſlatuz eſt certamē nr̄m ad turpia. Quid o lithargita z thinocrathica z cetera allicieba ex titulo tropologico: nō ignorans hiſtorialē? Nā apud quoſdam eſt de aſino: z ſic eſt liburi textura. Quō ergo alijs ſociabis? Nā ſcriptū. Nō arabis in boue z aſino. Uis enim cibari carnibus aſininis: ut dicaī qđ in ꝓpheta. quoz carnes ut carnes aſinoz? Scis q alitū recipit nāz alimēti? Noli fieri aſinus: ſicut nec equuſ z mulus in qbus nō eſt itellect⁹. Quereris. copia liburorū tibi nō adeſt: z mihi abeſt: z numerus nō eſt. Et ſi non adeſt: forte nō obeſt. Nā huc z illuc ire errare eſt. Sed perſpicaciter intueor: q tui appetitiua copie abūdat. Jdeo niſi tēpereī: de digeſtiua aliqualiter ambigēdū eſt. cuz faſtidiētis ſtomachi ſit mlta degustare. Addicis epl'e pncipio: doctrina Lieerōis de oratore inſtruct⁹: idicātis pus demōſtrantium forti⁹ argumētū apponere. Promiſi fidē: quā fallē graue eſt. Noc nō nego: z monet. Sz credebaz te ad hūc libū ut exploratorē tranſire. nunc apparet quaſi trāſfugā. hui⁹ tñ vitij expiatiōis eſt remedij ſpes magiſter Nicolaus de ſicilia in ſacra pagina magr̄: in matre legū. vbi nō totuz legi mihi not⁹: z tutamē tuum tutiſſimū erit: z ſalubre ꝓfugiuz: de fonte eius haurire: z ſub menſa micas edere. Jdeo fidei cū dilatione fiet ipletio: ut incōfuſo cū meliori opportunitate tribuaī ꝯgruēti⁹: cū maiori ſuauitate acceptē ſuauius: z cū celeriori uoracitate expediaī intēſius. Habe patientiam. Nā cura nuper a pbicis laudata ſunt. Uale in chriſto ut opto.

¶ Ueſter. S. electus mediolanen̄.

¶ Replicatio domini Stephani de columna ad. d. Simonem electum mediolanen̄. LIIII.

C Um primum reuerēde pr̄ manus mea lr̄az tuā accepit: viditq oculus: perlecta cū foret: parū in me herēs: haud aliter q̄ admirās ſteti quo nā ordine cōtexta fuerit nō aduertēs. Jteruz recurrebā ipam z cū ſtudio recēſebā. terq; quaterq; nec altero ex q̄tuor dicēdi genere: totis intētus ſenſib⁹: olfatu maxime: quo rhetoz floz redolētia ꝓcipi ſolet ingenij occurrēte. ut ſimul ſe oib⁹ q̄tuor aſpectui pñtātib⁹: qđ de marono ſcripto dici non pōt: q cū eloquētiā ex oi gñe conflauerit: copioſe: ſicce: breuiter atq; pingue. z ſimul vno cōtextu: z ſepatiz atq; ſparſim quolibet per ſe utēdo gñe ſcripſit. ita ut apō vnū mantuanū hec q̄tuor gña repire poſſis: uehemēti⁹ admirās ampliuſq; herēs: ali quāto ſilētio inſtauraui vires loquēdi. paululū fateor diſtuli: qm̄ alijs occupat⁹ negocijſ nō uacabat Rñdere tñ debui: nec ꝓ dilatione aliquid excuſationis opponere. indignū eſſe arbitrās ut qm̄ adſcribēdū excitat⁹ ipſe fuerā in reſpōdēdo differrē. Sic auguſtin⁹ ad uoluſianū ingt. Morari ēt me fecerit ultra uotū aſtruo: ipſa iops materia: z nullus tincto murice digna ueſtiri tegmie. Illud q̄plurimū flacci timēs. Parturiēs mōtes naſcet ridiculus mus: cū oro materiā forſan excedit. Sz qđ ludicra uerear iocoſq; fugiam: quoz rōne hūc exceſſum uolēs facturus ſim: cū ueterib⁹ z cura z ſtudio digna viſa ſunt? Licero aūt quātū in ea re uoluerit gs ignorat: qui uel liberti ei⁹ libros quos is de iocis patroni cōpoſuit: q̄s gdam ipſi⁹ teſte macrobio putāt eſſe: legē curauerit. Plaut⁹ qdē ea re clarus fuit. ut poſt mortē ei⁹ comedie que icerte ferebanī: plautine tm̄ eē de iocoz copia noſcerenī. Latonez ēt illū cēſorinū argute ſolitū iocari: legi. Noz nos ab inuidia muniet auctoritaſ: ſi in nr̄is cauillemur oronib⁹: q̄ pingui⁹ q̄ rhetorice iſtitutio iubeat: de arida materia loquamur: cū id factū iocādi gr̄a intelligi uelimus. Jam ad te ueniēdū eſt. Ad ſatyricum accedere nō putabā uel ad medicum. imo vo ad antiſtitē: z talē dixerim qualē chr̄m nobis oſtēdit apoſtolus: qui ſciat nr̄is infirmitatib⁹ cōpati: nō qui ad arborē ſecurim apponat: nec ꝑus quieſcat: donec ad terrā proſternerit cūctaz molē. Ambitionē meā vidēdi librum apulegij fere dixerim tanq̄ hereſim: uerū aſſertiue dicā: uelut ignauiā z iſaniā quādaz improbare niteris. Eſto illā excuſatā fecerim: qđ plerūq; vtuī eſt cauſa. illō te ſatyriçare ſciens: q expendere tps qđ tm̄ nr̄m eſt: ubi plurimuz ſupuacue uanitatis z noxie curioſitatis eſt: ut ad lr̄am replicē dictū tuū: credo dicere uoluiſti: pdere eſt. hic ad rñdendū initiuz faciamus. Uet⁹ queſtio eſt z ſepe queſitū eſt: uerū ſancti⁹ ſit modicos habē affect⁹ an nullos. Stoicis viſum eſt illos expellere quos ſecut⁹ eſt Seneca: ut videī in epl'a quaz cum hac queſtione oꝛtus eſt. Peripatetici vo illos temperant. Quid mihi obijcies ſi pipateticuſ iſta proſnia effici uelim: ac cupida affectione videre Apulegiū? Et ſi ad uanitatē curioſitatēq; quas cōtemnere plurimū aſtruis: nō aduertero affectū temperem meū: methaphoricū inſectās ſenſum illi⁹: mō tps qđ irrecuperabile eſt: qđ appreciari non pōt: amiſiſſe me dices? Aut hoc tēperamentū ut iposſibile improbes. ac ſi reiecta cortice dulcis nucleus quē arida teſta celat: ſumēdus nō fuerit: uel ſi ſumi nō poſſit ridiculū dictū eſſet? Subt⁹ amara folia dulcia latent poma. An nō legēda odio folioz? aut madēda dulcoris cupidine: ſanus qs ignoret? prudēs: qs auide non comederet? Haud aliter de Apulegij libro dicē uelim. Curioſam forte z fabuloſam ꝓtinet z laſciuā: ſub qua ueluti ſub virētiuz z luxuriātiuz folioz vmbraculis: gratiſſim⁹ fruct⁹ abſcōdiī: profunda z altiſſima iacet ſententia: que ſūmo ſtudio: meliori ingenio: toto conatu: maximo ocio: multoq; ſudādi tempore hauriēda foret. An nō virgilius ſub fabule tegumēto: illā z maxie omniū maiorem ſniam cecinit. cū in ſexta uaticinatus fuerit egloga. Jam noua ꝓgenies celo dimittiī alto? Quis prophetaz de incarnati vbi progenie expreſſius dixerit. ſi tūc ab intellectu ex fabulaz curioſitatib⁹ uerificata poſtmodum ſentētia que fuit: eripi potuiſſet humano? Sane hoc in ſtudio nō tē pus pditur ſed colligiī z ſeruaī. Nam fictū haud ambigo: nec fucū amplector: ſed philoſophantiuz ueras cū rōne inſector ſententias. z uarijs cunicu lis uſq; pene ad cētrū terre deſcēdēs: cupidus ſub mūdi machina: auri uenas exquiro. Qđ cū in pte feciſſe rebar: cū a te de aureo aſino apulegij libū: quē ſic apud quoſdā intitulatū aſſeris obtinere potuiſſem. nō egdez ꝓſcrutaturus fabulas: ſed illius

donec sciam⁹ qd mūdo de⁹ aut fortuna parauerit. Tūc cōsultabim⁹ qd huic fiat. an danda sit flāmis: an sororib⁹ ascribēda. Interim scito: z huic fidē metire meā: nullis me oculis hāc alijs oīsuruz fuisse q̄z tuis. Uale dec⁹ meū. Ad fontez sorgie. xix. kal'. ianuarij: silētio noctis itēpeste. C F. uī recōmēdaz.

C Ad eundem epm Lauallicen. LI.

f Jquicqd mea mēs cogitādo ꝓcipit: scribēdo parturiat: ingēs digit⁹ meis oculisq̄z tuis opus exorit. Qō z si ualde aggredi cupiam pī amabilis tps uetat. Jta distrahor icertis affectib⁹: z dū necessitati pareo: desiderio obluctor Sz bñ hēt. qcqd scripturus fuerā tacito me luculēter intelliges. Nosti aium ubi cogitationū actuum q̄z nr̄or radix fixa est. Uñ fit: ut que ex illo ꝓdeūt ignorare nō possis. Familiariter olim tibi nisi fallor: studiorum finis z uotorum meor itellecta modestia est. Uter enim fidēter hoc noīe nō supbe: cōscius sue humilioris originis: q̄ vñ modicuz ide z modestia dicit: z a modo nomine utrūq̄z descēdit. Que cū ita sint: cogita pī indulgētissime qd uelim Nullis ariolis: nullo opus interpte. ne ipso qdē ul' mee uel aliene uocis oraculo. Jnt⁹ ad aurē cordis tui clamat aius meus. z nī nihilomin⁹ socrates nō tacebit. q̄z improba cōcupia. z si ꝓbe noueris: certius tñ nūc ex amici colloquio pēsabis. Tu autē pī apō cōem dīm in quo spei anchora: z qō ꝓprie titulo suo cōuenit: rerū nostrarū cardo cōsistit: ꝓces meas si fauorē merētur adiuua. Si min⁹ excusa. Ut eni magister amor ait. Quid deceat nō videt ullus amās. Amo ego uos. ita me ille amet: in cui⁹ amore sūma felicitas est sita. Amo inq̄z z uenero: ur̄amq̄z pītiaz eximijs ꝓcordijs cōcupisco. Jtaq̄z dū uoto meo obsequor: uestra forsan fastidia non aduerto. Siqd iportuni⁹ agit: hoc me precor absoluat. Intēsi eni affect⁹ regi nesciūt: frenum mordēt. Epistolaz illi inscriptā q̄uis longiusculā: plura tñ uolētis dicere: ai nūciā: efficacissima uocis tue auctoritate cōfirma. interptare. iustifica. Paucis eni vficulis sūmam tibi mee mētis appropio. Presta te mihi: ne frustra preoptauerim qō hoiuz magna ps metuit silentiū. solitudinē. paupertatē. Miruz. solus ego ex oibus mortalib⁹ diues fiā: cū paupes qui frustra diuites fieri uolūt: passim tot milia videam⁹. Occurrite oēs qui me diligitis huic monstro. Nō cogar vnus: vñ tā m'ti se exclusos dolēt: z vñ tā cupide oēs fugiūt nō excludar. Diuitias alij: ego pauptatē appeto. sed nō oēm. ꝓfecto non sordidā: nō tristē neq̄z sollicitā. sed tranqllā: sz pacificā: sed honestā. hāc mihi nisi ab illo dari posse despo. Et si uerū loq iubes idignor: atq̄z ab alio dari nolim. Apō eū igitur intercede. pulsa. urge. insta. opportune quidē: ul' si res exigit iportune. Facilē pro me aditū ueniēt preces tue. Nō solet suas ille despicere. Proinde ne videar precando diffidere: age non ut mereor: sed ut spero. Mediolañ. idus martias. C Ille tuus.

C Epistola dñi Stephani de columna prothonotarij. d. pape ad dominū Simonem electum mediolanen. LII.

f Atis a me cupide pī optime scio te oratuz: ut libruz Apulegij quē intitulare iuuat de monarchia moderni tpis accōmodares. qō abnuere minime ualēs: habere te illū in babilone asseruisti. Jnde mihi tradi facere spopondisti. Sed quoniam desiderio meo promissum nimium crastinabat. haud uereor itez illū: z ēt cū ambitione quadā reposcē. nec illā mihi ad vitiū: q̄z q̄z id sonet p̄cor ascribas. que plerūq̄z ut inde oronis institutione Quintilianus ait: causa vtutuz est. Que si me in ceteris reb⁹ in quib⁹ pleroscz mortales inuadit: ut inde fieret teste salustio: q̄ ambitio illo in tēpore oia possideret: uscz huc reor minime leserit. in cōspiciēdis tñ libris: antiquoz ingenioz fragrantiā redolētib⁹: adeo ipellit audaciā: ut ēt iportune ab amicis illos hītib⁹ exigā. Non qz temere sicut qdā agūt: qui multo plura q̄z possint de seipsis sibimet pollicent: eos exgrā: tanq̄z sine pitissimo instructore in illis pficē posse audeā mihi pmittē: qō aut nullis aut raris ꝓtigisse legit. Nullis ergo aut raris me parē facē: nimiū accōmodasse mihi necesse foret: qō idē ipse Quintilianus iprobat. Scire te qdē haud ambigo: qm̄ ut de Augustino uolusianus aiebat. Legi deesse credit: qcquid Simonem ignorasse ꝓtingeret. q̄ huc magister Nicolaus de sicilia nuprime aduētauit ordis fratz minoz: in sacris lr̄is pitissim⁹ doctor: z in ceteris sciētijs in quibus fas est viz christianū insistē acutissim⁹ speculator z clarus istructor: ad quē uelut ad fontē sitiens ꝓposito meo iest: de oi dubio: cū nō dubitē multa occurrent: habē recursū. z sup Apulegio ab ipso pīsertim haurire sensuz. nec lz mihi deneges aut cōferre differas postulat⁹ in scriptis antiquoz: ꝓclara philosophantiū opa que frequēter vbo z exēplo docē ꝓsueueras. Jnuasit enim me nō minor auiditas nūc studēdi: q̄z iter ueteres nouasq̄z messes egestate bladoz marie egētib⁹ uoracitas comedendi. Adest qppe satis optato ociū lr̄az: sz deest ꝓfecto libroz copia. Unde sperē in illo quē a te postulo supra vires assurget igeniuz: eroq̄z tui gr̄a illius viri familiaris: z forte si sors dederit peculiaris admodū. cui⁹ sine te vix ad nois notitiā iam puenerā. Et si mox cōcesseris libr̄ū: multū cōmodi affers: cum inter illos me cōnumerez in quib⁹ plus ipet⁹ facit: m'tūq̄z viriū ꝓferat igenio uehemēs studēdi uolūtas. Opto in christo ualeas: z mei memor sis pater optime.

C Rñsio eiusdē dñi Simōis electi mediolanen. ad d. Stephanū de colūna supradictum. LIII.

a Mbitione mobiliū z caducoz: z si motum nō tñ vulneratū ut asseris: pater reuerende gaudeo. Nā beatū illū esse dico: cui rectuz in aio est: qui viuit ut natura prescripsit: quem aliq̄ vis mouet: nulla tamē vulnerat. Ambitionē tñ libri apulegij litteris tuis ipressam non amplector. Ips qō tm̄ nr̄m est: cui⁹ pciū nō est breue: ēt si non breue: expēdere ubi plurimū supuacue uanitatis: noxie curiositatis est. O q̄ta ergo ignorātia z alienatio mētis: q̄z ta sensuū debilitas: z infirmitas rationis: affectui tuo: sic ambitiose huiusmodi libr̄ū affectāti nubē opposuit. Omnes natura ducimur ad cognitionē ueri boni: in quo excellē pulchr̄ū putamus. Quō ergo fabulosuz z fictū ambijs: quem spūs scūs effugit. Uisio libroz vna cuz Quintiliano tuo: ut iportune ēt exigas grata videt. Peccas. quiesce: nescies diuidē. Nā largiter inter libros refert. Saltē addere debebas: ut p̄m apostolū ad fabulas nō fiat cōuersio. sil'isq̄z angustie turbatio: si de cōtēplatione ad actionē fiat uersio. Oēs uolunt beate viuere. nec hoc cicero dubitauit. Quō vult

quas astruisse poteras rōnes ⁊ exempla plebana: q̄tuz poterit assurget aius. At in p̄mis auxilij nr̄i ingeniuz pene audiētes: speciosis magis q̄z ueris ut liquide ostēdetur: cepit exemplis. Dictū quidē est simplici pecudes uti cibo. ⁊ ideo expugnari difficilius eoz q̄z hoium sanitatem. Sz utrūq; falsuz probari pōt. Neq; enim simplex est aialib⁹ brutis alimonia: nec ab illis q̄z a nobis morbi remotiores. Primū nāq; probat clarissime ex uarietate pratorum que depascūtur. qbus herbe sunt amare pariter atq; dulces. alie sucum callidū alie frigiduz nutrientes. Uidet ergo tibi ciborum ista ne simplex ubi tot enumerantur uel arbusta uel fructus: non minus nutrimēto diuersa q̄z nomine? Q; aūt nō facilius morbis boies q̄z pecudes occupētur: Homero teste cōtent⁹ sum: qui pestilētiam refert a pecudibus inchoatā. Sed ⁊ quāta sit multis aialib⁹ infirmitas breuioz q̄z plurium eoz q̄z hoiuz vita inditio est. nisi recurras forsitā ad ea que de coruis atq; cornicibus fabiculosa dicūtur. quos tñ videmus oēs cadauerib⁹ inhiare: uniuersisq; seminib⁹ insidiari: ⁊ persequi fructū arboz. Nā q̄ min⁹ edacitatis habeāt q̄z lōgeuitatis: eoz opinio fabulat. Secundū vo exemplum si bene recordor est: q̄ solent medici egris cibum offerre nō uariū. cū hunc offerunt medici ut opinor: non quasi digestu facili oz sit: sed quasi minus appetēdū: ut horrore uniformis alimonie desideriū edēdi languescat: quasi in multis coquēdis propter infirmitatē nō sufficiente natura. Ideo siquis egrotātiū uel etiā de ipso simplici cibario amplius appetat: subducit adhuc desideranti. Quapropter a nobis cōmēto tali nō q̄litas sed modus exquirit. Tertio autez in edendo sicut in potando suades uaria ⁊ diuersa uitari. habet latentis captiōis insidias: q; nominis similitudine colorat. Ceterū longe alia ciborum ratio est. Quis enim edēdo plurimū sauciat⁹ est: q̄ in bibēdo perfacile cōtingit. Farsitus cibo stomacho uel uentre grauat: infusus uino fit similis insano. Opinor ideo q; crassitudo cibo uno in loco p̄manens: administrationem digestionis expectat. ⁊ tūc demū mēbris cōfectus illabit. Pot⁹ vo ut nā leuior mox altū petit: ⁊ cerebrū q̄ in vtice locatum est ferit: fumi calētis aspergine. Et ideo uaria uina uitātur: ne res que ad possidēdū caput repētina est: calore tā diuerso q̄z subito cōsilij sedē sauciet. Quod eque in cibi uarietate metuēdū: nulla sit'tudo: rō nulla suadet. Illi etiā ibi assentire nō possum: q̄ sucos uarios de ciboz uarietate cōfectos: dicis contrarios esse corpib⁹. cū corpa ipsa de q̄litatib⁹ sint fabricata p̄rijs. Ex callido enī ⁊ frigido: de sicco ⁊ humido nos p̄stam⁹. Lib⁹ vo simplex cui adest: sucū de se vnius qualitatis emittit. Sil'ib⁹ aūt sil'ia nutriri p̄basti. Dic ergo queso. vñ tres alie corpis q̄litates nutriri debebūt? Singula aūt ad se sil'itudinē sui rapere: testis est empedocles. ergo si homo nō vnus nutriēdus est: nec ex vno. Cui sententie litterarum sacrarū ueritas multū cōuenit. q; nō ex solo pane viuit homo: sed ex omni vbo q̄ procedit de ore dei. ut panis ad corporeū referat hoiem: vbuz vo dei cōplectit hoiem spūalem. Deus ēt omniuz fabricator: aerē quo circūfundimur ⁊ cui⁹ spiram⁹ haustu: nō simplicē habere uoluit q̄litatem. ut aut frigidus sit semp: aut caleat: sed nec p̄tinue siccitatis: nec perpetue eū adduxerit humori. q; una nos

minime qualitate nutrimur: de p̄mixtis quatuor fabricati. Uer ergo callidū fecit deus ⁊ humiduz. Sicca est estas ⁊ callida. Autūn⁹ siccus ⁊ frigidus. hiems humida pariter ⁊ frigida est. Sic ⁊ elementa que sūt nr̄a p̄ncipia. Cur ergo corpa nr̄a ad vniformē cibū redigis: cū salus sit bois vigēte appetitiua: qua deficiēte languescit: ⁊ periculo sit ppior? Nā sicut in mari gubernatores uēto suo si minus sit: cōtrahendo in minorē modū uela p̄ternolāt. ⁊ flatū cum est maior: cohercēt: sopitū vo excitare nō possūt. Ita ut appetitiua cū titilat ⁊ crescit: rōnis gubernaculo tēperat. Si autē semel ceciderit: aial extinguit. Cū ergo cibo viuim⁹ ⁊ cibum appetētia sola cōmendat. elaborandū nobis est cōmento uarietatis: ut bec semp̄ uocetur: cū p̄sto sit rō: qua inter moderationis sue terminos temperet. Jā vo ut finē disputationi faciā: sic de appetitiua ingenij nr̄i fiēdum arbitror: ut persepe uarietate lectionis recreet. Ut enim terre uarijs mutatisq; seminib⁹: ita nostra igenia: nūc hac nulla meditatiōe recolantur. Juuat interdū ex historia locū appetē siue appr̄ehēdere. Uolo epl'am diligētius scribere: Nam sepe in oīones quoq; nō historica modo: sed p̄pe poetica descriptionū necessitas incidit. ⁊ p̄ssus sermo purisq; exemplis petitur. Interduz p̄rij officij uacare formis: quādoq; isistere iuri: ⁊ dare operam comedijs. libētiusq; scribere inuēta delectat. Alisnt enim nō multum esse legendum sed multa. Uale in christo.

¶ Epistola domini Francisci ad dominū Franciscū bruni. d. pape secretariū. cōmēdatoria amici. LV.

Redilecte frater. Casus fuit. ut cum satis multa per alterius man⁹ ad te uētura'scripsissem. iterum mihi in manus calamum necessitas honesta reponeret. Siquidem lator p̄sentium p̄sbyter. H. plebanus ⁊ c̄. ⁊ domini capitanei capellan⁹: cuz p̄fato dño suo: ad dom̄ nostrum uenit. Est aūt vir ut mihi dicitur bonus: ⁊ in suo genere singularis. pp̄ qō inter tam multos ad tātū officiū p̄electus est. quibusdam quoq; mihi uenerabilib⁹ ac dilectis carus admodū ⁊ accept⁹. qbus cum notū esset: qō hic paucis bonis est incognitū. quanta. s. inter nos sit idētitas aioz optarūt ut ad te cōmēdatorias litteras meas ferret. Ad quas nō difficilis fui. q; ⁊ amicis talib⁹ nil negare didici. ⁊ apō bonū p̄o bonis: intercessionē fauorabilem reor. Faue illi queso qua potes. rem mihi feceris gratissimā. Uale.

¶ Epl'a eiusdē ad eūdē. de eadem materia. LVI.

Jsi ualde fortib⁹ humeris sis. tot mearum iterceſſionū sarcinas ferre nō ualeas. Scripsi sepe ⁊ repeto. notam adeo bijs in locis amicitie nostre famā. ut si' passim oibus annuā: literas ad te meas optātib⁹: sat negocij vnū hoc tibi allaturū sit. Parco aūt labori tuo: parco ⁊ meo ⁊ ad multa facilim⁹: hac in te difficilē imo ierorabilem me pleno. nisi bijs solis quos mihi uel virt⁹ ul' singularis amicitia cōciliat. Utroq; vo latorez p̄sentiū affluētē noueris. d. H. plebañ. ⁊ c̄. viz scientificū atq; honestū: ⁊ mihi bas ob cās atq; insignē mox suauitatē qua delector: acceptissimum. Hunc tibi dudum cōmendasse memor sum. ⁊ ipse tue benignitatis ac virtutis p̄co ingens: mihi se ne dicas tibi tuum ob meritū perpetuo obligatū fert. Nūc forte alijs ex causis: sed ut reor licet hoc taceat: q;

antiqui poete adepturus plñiaz:haud aliter q̃z sub sterq̃linio margaritas. Et q̃z q̃z plurimos huiꝰ eui delectēt:me aũt nō alliciũt curiose poetaꝝ fabule: ꝓter illa qñq̃z mercede ut accepta studēdi remissio ne:que oibus danda est iubēte gntiliano:quē meū satyriças.nō solū q: nulla res est:que perfecte possit continuuz laborē.atq̃ ea quoq̃ que sensu ꝛ aia carēt:ut seruare vim suā possint:uelut quiete alterna retendunt. Et q̃ studiū discēdi uolūtate que cogi nō pōt:ꝓstat in illis attediatū igeniū:uelut quodam in ludo recreet. Solent enim ꝛ plus virium afferre ad discēdū:cōsequēdūq̃ boni viri notitiaz renouati ac recētes:ꝛ acriorē animū facē qui fere necessitatibus repugnat.ut qd ergo satyra tua aduersus me clamitat? Cur inuehit? q̃obrem obiurgat? vnde mihi insaniā obijcit? Qua ꝓ cā ignorantiā ꝛ sensuū debilitatē ac rationis ifirmitatē opponit? Equidē nō itelligo cū in hijs nimiū uerū dixerim:spūm cur indignationiſ efflaueris. O q̃:ut meus qdā nup̄rime exclamauit:disserēdus est sermo intrinsecus:pusq̃ in uocez uel calamū ueniat: p̄sertim ubi aius in cōtumeliā cuiusq̃ p̄rorumpit. Fauni licentiā obsecro.sagax uenato:: vñ cōmodius actiusq̃ uernātia ꝛ rosida p̄rata:florida inq̃ ac virētia lustra ferax: ꝛ p̄ssa uestigia odora vi canuz exgrit: ꝛ ipsam insequit beluā: ac facilius capitur p̄da:q̃ per saltus ꝛ aspa densaq̃ nemora dumis. Sic per lepida scripta fragrātis stili perfusa rore: ꝛ summa rerū inuētione cōserta:ac lenocinio adita v̄boꝝ: ꝛ contra estum excādescētis ingenij:uez cū quodā animi feruore querentis fabulaz:quēad modū qbusdā reclinatorijs itermixta vmbris: q̃ per inculta insulsa ꝛ scabrea:nullo colore nitentia aut ordine redimita:ad ueri boni sciētiaz puenitur qō ut ais duce natura perquirim⁹: ꝛ e celo p̄uenti gr̄a reperimus. Proinde iā te penituisse itelligaz: inter illos me annumerasse qui virtuose viuē recusantes beate viuē uolūt. Nec me ad augustinū delegari oportuit:cum per se nota sint:q̃ simul eē nō possūt que p̄dictionē implicāt:quā uelle ꝛ nolle pariant:nullus ambigit. Et q̃ v̄tus ꝛ vitiū p̄ria sunt: qs ignorat? Et q̃ me vitiose iudicaſ viuē:q̃ tui cōclusio cōplectit argumēti.inde ꝓbationē assumēs q̃ libꝛū Apulegij ambitiose postulo:qui plurimaz complectitur uanitatem.qō si ostēdero qd ex tua rōne sequat:illā pace tua sit dictū:glorier cōfutasse. Augustinū dei de ciuitate qui legerit:poetaruz sentētijs ac ad ꝓtextū auctoritatibꝰ tanq̃ ex cemēto ꝛ lapidibus murum fabꝛicātem intelliget.atq̃ sentiet omnes quos allegat: ꝛ uti familiares ꝛ seruos in opus suuz adducit. Intellexisse necesse fuerit alias q̃tū in ope potuisset.minime ꝓcepisset:qō sine studio cōgruēti⁹ fieri potuisse quippe nō creditur.imo modesti⁹ autumari pōt q̃ oēs solerti cum studio recēsuerit.ex quo cōstat sic ꝓfunde ad eorū sentētias nanciscēdum cōfodisse:q̃ ad opis sui fabꝛicā cōstruēdam:iter alios oparios: eos dignos elegerit. Et si daret ocium:oēs doctores eccl'ie ꝛ uera mūdi lumina:ac mille alios viros sanctos numerare possem:qui poetaruz cum studij solertia libꝛis ibuti:ip̄is familiariter admodū usi sūt: quos ex tui argumēti cōclusione per quādā consequentiā:male vixisse dānabimus.qō nephas est dicere ꝛ absurdū nimis audire. Cum ergo ꝓsequētia mala reddat.vis antecedētis cozruit rōnis. Et huc usq̃ tm̄ ad antistitem iuuat fuisse locutum. Jam tandem cum medico quantum p̄ti concertationi op⁹ fuerit:expiri liceat. Mox cōtra me ciboꝝ uarietatem opponis.cum Senece ratione munitus inquias.fastidiētis stomachi est plura degustare. Premittis etiam q̃ perpendis appetitiuā meā copias inbiare.quap̄ropter nisi temperamento moderet: foret de indigestione timendum. Unde mihi orit materia disputandi:an ad digestionem diuersitas ciboꝝ:an singularitas magis cōferat. Hoc dixisse ueli:an homo meli⁹ digerat qui vna nutriat specie alimēti:an qui plurib⁹ ꝛ diuersis. Uides ergo q̃z p̄rope ad te accedo qui diuersitatē ip̄robas.imo te cū eē uolo paulisper teq̃z adiuuare videboz. Sz ut oēs tuas radices euellere vno conatu possim:q̃tū inniti potuerit rationi dicta tua oīdā. Proinde uenia gule a te tanq̃ a p̄tore peto cui⁹ me defensorē in hac p̄te necesse est q̃ p̄fitear. Et hoc certe rhetorice dignitatis gr̄a. Est enim rhetorica p̄relusio cōes locos in utrāuis p̄te iuētoꝝ alternatione tractare. Uez si me de hac questione paganus qsq̃:sane te ne de rustico loquar in pago uel rure nato atq̃ nutrito:cōsuleret. q: pagana uel rustica ingenia citi⁹ exēplis q̃z rōne capiunt:docuisse illū bestiali institutione p̄tēt⁹ eēz: ꝛ plurimū satifecisse illi nō ambigerem.exēplo pecudū.que si vno cibo nutriant ꝛ vnifoꝛmiter:multo coꝛporibus humanis saniores sūt.sed foꝛte illū attētiorē ꝛ altero exēplo fecissez. si ostenderē sibi ut consideraret nullum vnq̃ fuisse medicoꝝ circa curā egroscētiū tā audacis negligētie:ut febꝛiēti uariū ꝛ nō simplicē cibū daret. Unde satis cōstat q̃ facilis digestionis sit vniformis ꝛ simplex alimonia.ut egrotāti cū infirma est natura sufficiat. Iterū rustico illi tertiū addidissem exēplū.nō min⁹ eē multipliciū alimētoꝝ vitāda nutritio:q̃z vinoꝝ multiplex uariatio. Nemo credo besti tat:illū qui uarijs vinis ꝓluit: facile in ebꝛietatis insaniā deuenire. Adversus quā ꝓueniēter qdaz exclamabat.actori qd nō designat ebꝛietas:apta recludit:spes iubet eē ratas. Ad plia trudit inermē. fecūdi calices uarijs redimiti falernis:quē nō fecere disertū. Uez ne te deseram medicoꝝ optime ad teip̄m redeo:cui⁹ pauloante p̄ro vilano quodaz si occurrisset obliuisci uolebā.nec tibi tm̄ assistere uelim exēplis q̃z rōne. Nā illa me tacēte clam te esse nō poterit. Aut eqdē qualitate calefactioniſ illi⁹:in quā post digestionē uertit cib⁹ si nō sit apta humori:qui coꝛp⁹ obtinuit:generanſ i stomacho crapule aut cōgerie cibi quē ad coquēdū natura nō sufficit Et qui vnico cibario utit:facile qua liquefactione uel cibi resolutione graueē uel inueē:intelliget. Unde enī ambigere pōt cui⁹ cibi q̃litate possessus sit: cū sumpserit tm̄ vnū. Et ita fit certissime apud medicos:ut infirmitas cui⁹ cā cognita est:facile viteē. Qui aũt multiplici cibo alit:diuersas patit qualitates:diuersoꝝ sucoꝝ uel liqdoꝝ:q: nō cōcoꝛdant humores:ex materie uarietate nascētes:nec efficiunt liquidū purū q̃z sanguinē:in quē uertunt iecoris ministerio. ꝛ in uenas cū tumultu suo trāseunt. Perpēdis ne p̄clare medice:q̃z p̄caci lingua te iueri? Nihil tm̄ est tā indignū tolleratu:q̃z q̃ aures nr̄aſ grata lingua captiua teneat. ꝛ v̄boꝝ iocūdita ti assentire cogimur:circūuenti uolubilitate sermonis.q: ad extoꝛquēdam fidez agit in audiētes tyrānuz. Jdeoq̃z abs te recedā: ꝛ aduersus has dictas

preferiente dirigui. ⁊ excusso manu calamo scribē
tē enim forte cōperat. Quid noui affers dic oci
us: exclamo. At ille gemitu uerba frāgēte: infelix
inquit nūcius adenio. Amici tui sup apennini ver
ticē in seuas latronuz manus inciderūt. Mei mihi
quid mali est? Prosequitur ille singultiens: May
narduz qui casu quodā nil tale metuēs substiterat
in insidias lapsum ⁊ repēte cōpressum: inter carni
ficū gladios percubuisse. Lucā clamore ꝓmotum
adacto calcaribus equo aduolasse uirilr: solumq;
inter decē aut amplꝰ sicarios stricto mucrone ꝓsti
tisse. multisq; uulneribus datis ⁊ acceptis uir tan
dē uiuum euasisse. prædones sublata occisi p̄da im
pio gressu abijsse. ita tamē ut labore simul ⁊ cōscie
tia defessi: facile capi potuerit: excitatis agrestibꝰ
ad tumultū. nisi quidā falso ⁊ indigno nobilitatis
noie superbi: quos noiare nō est necesse accurrētes e
mōtibus: ⁊ cohibuissent iustū impetū insequētiū:
⁊ cruētam p̄donū cateruā suis menibꝰ excepissent.
Lucā adhuc gladiū in manibꝰ habētem ꝓcul inde
visuz inter rupes ac nemora: nil de eo deincepś ali
ud auditū. O frater. qd mihi tūc animi fuisse arbi
traris? duobꝰ vna mortiferis ictibꝰ in corde transfi
gor. hinc scilicet desperato ⁊ irreparabili dolore: in
de sollicito ancipitiq; metu. Auertat deus omne
malū. quodāmodo equanimiꝰ audiuissem ambos
extinctos. Scirē nēpe quid agerem. Clauderē fo
res. cōsolatores excluderem. solus essem: ⁊ dolori
meo totus incūberem. Ita uel exonerarē merore
aliuz: uel opprimerē. uel lenirē fletu desideriuz uel
implerem: ⁊ amicos duris vulneribus ablatos la
chrymādo cōquererer. Hūc vo nō vna sed tribꝰ si
mul acerrimis passionibꝰ indesinēter afficior. dolo
re: metu: spe. Et miserabilē in modū: fluctuātibꝰ at
q; inter sese certātibꝰ curis laceror atq; discerpor.
que mihi vita nihil morte securior est. ⁊ finē eiꝰ sup
plicibꝰ atq; assiduis uotis expecto. Aliq̄to eni lō
gior est q̄ uellē. Adhuc quidē iuuenes videbamur
Ecce biennio plusq; oportuit virimꝰ. Misi nūcios
ac litteras per diuersa terraꝝ. in p̄mis ꝓlacētiam
Florētiam ac Romā. Ex his enim p̄cipue ciuitati
bus de eo qui supstes dicī aliqd expectabaz. Ita
iaz intētus atq; inhiās: ⁊ oē iter circūspiciēs: ⁊ ad
oēm strepitū cōtremiscēs: quintūdecimū diē ago:
q; tps: si cum multoꝝ annoꝝ calamitatibꝰ trutine
tur facile ꝓponderet. Fuit mihi impetꝰ interduz
ire. nec subsistere: donec pñs luce nr̄i statū qcunq;
eēt agnoscerez. Et maynardi. o ieuitabilis sors ho
minū: alpinū ⁊ rude cernerē sepulchrū. Fuit eniz ut
fama est: ingenti nō mō circūstantiuz castroꝝ: sed
ciuitatis ēt cōcursu: summaq; omniū misericordia
tumulatꝰ. indignātibus ⁊ exclamātibꝰ multa ruri
colis: grauiterq; ferentibꝰ: nō modo defuncti casū
sed ꝓpriam quoq; fortunā. q; animo p̄sagirent id
q̄ illico cōsecutū est. Interrupto. s. itinere ꝑ hospi
tibus ac lucris: dānosa sibi bella succedē. Jlleq; pro
fecto iamp̄dē: in easdē forte manus simul fato ipel
lente uēturus: nisi me ⁊ anni tps aduersum ⁊ uali
tudo coꝝporis imbecilior tenuisset. ⁊ tamē an sibi
an aio cōtrariuz suggerēti potius obtēperē: bacte
nus frater incertꝰ sum. Trāsibat hac: sextus hodie
ut reor aut septimus dies est. nobilis quidā vir flo
rentinꝰ ciuis: e curia uenies: cui cū forte in via pu
blica equos suos currēti: occurrisset vnus ex pue
ris meis secretoꝝ mihi cōscius dolorū. ⁊ ex sermo
ne hois ut fit ēt patriā cognouisset: ultro uerbis eū
aggressus inquirere cepit: an de hoc amicoꝝ nr̄oꝝ
casu nosset aliqd. Et cū nosce oia videret. hortatꝰ
est ut mecū loqui: ⁊ infestū dubietatis mee nodū
uellet absoluere. At ille audito noie meo. Aliogn
licet mihi incognitꝰ: benigne admodū multis co-
mitātibꝰ ad me uenit. quē de oibꝰ diligētissime per
cūctatus: in sūma didici Lucā nostrū viuere: sic ⁊
apud nos litteras Florētia trāsmissas: sic publicaz
famā loqui. Ita ego qō mirari ⁊ indignari soleo: in
media posit̄ italia rumores italicos ignoro: donec
ex gallia nūcient. Jllius ergo digressu sic remansi
quasi inter densas animi mei nubes: quidam inspe
rati gaudij radiꝰ penetrasset. Deri aūt cū iaz adue
sperasceret: sacerdos quidā senex familiaris meus
ad me lachrymabundus accessit: narrās nuncium
quēdam de tuscia uenientem dicē: maynardū nō so
lū sed cū alijs perijsse. qō audiēti mihi de pectore
statim alterius iuecta sagitta: serenitas ois ablata
est. Sed vir dū sacerdos uerba cōpleuerat: ⁊ ecce
mercator quidā mediolanen̄. notus meꝰ: locum in
quo mestus erā ingredī: salute data ⁊ reddita. Cū
inquit hac trāsitū facerem: audiēs q; hic esses: lice
re mihi nō credidi sine conspectu ⁊ colloquio tuo
progredi. Urbane inq̄: sed vnde nunc te renebis?
Quartus inquit dies est: ex quo Florētia discessi.
Et deus bone inq̄: queso quibꝰ itineribꝰ trāsiuisti?
Rectū inquit iter sequi nō potui. Audisti enim ut
arbitror illius boni viri morte. pro cuiꝰ ultione po-
pulus florētinus ad arma ꝓsurgēs multa iam in il-
lis montibus castra cōbussit. Itaq; deuio quodaz
⁊ siluestri calle ꝓfectus sum. Dic age inq̄. viri an
viroꝝ morte memoras? Dic enim. ⁊ sacerdote illū
digito signaui. plures narrat occisos. Minime vo
inqt. vnus ꝓfecto solus occubuit. relīq euaserunt:
Et cū intētum me atq; anxiuz videret: adiecit. De
hac re: pter uoces populi: nihil habeo. Jllic eniz in
oium ciuiū cōuentu non nisi de vnius nece audiū-
tur indignatiōes hoiuz ⁊ querele. Credibile est aūt
q; si plures eēnt: de plurib̄ loquerētur. Placuit cō
iectura. sed qz nihil certi afferebat: serenare animi
frontēq; nō potuit. ⁊ qualē inuenerat dimisit. Hec
singula frater: tam scrupulose exequor. ut pticula-
riter intelligas: q; in sūma scire te nō dubito: pe-
me mihi cē: alternātibus his curaꝝ fluctibꝰ: ⁊ fra-
gilem spei cimbam hac illac estu recipr̄ocātē iactā-
tibꝰ. Accedit ad erumnarū cumulū: q; dū numera
re dies incipio: qō curiose faciūt amātes. miror ⁊
stupeo: quid est q; ad lr̄as meas triuirij: inde pata
ui: mox uerone datas: tanto lapsu tpis nil oino re-
scripseris. p̄sertiz cū per fidos nūcios misse: ⁊ de
rebus nō paruis scripte essent. Nescio quid nunc
mihi noue suspitionis oborir̄. Audio eni pestē illā
anni alterius: que abscessisse videbaī ex itegro: rur
sus inuasisse rhodani ripas: a quibꝰ utinā abesses.
Sed qd ago infelix? An nō satis mihi uera ⁊ pre-
sentia mala sufficiāt: nisi ⁊ ficto ⁊ futuro insup mi-
ser fiam? Uertat hec deꝰ in melioꝰ: ut qui falsa spe to
tiens deceptus sum: semel saltē decipiar falso me-
tu. Quod si acciderit: ut te cū pauculis qui supsūt:
adhuc semel aspiciā anteq; moriar: virisse me satis
arbitrabor. Ceterum cp̄a texi cepat: in libelli mo-
dū euasit. cuius me illud p̄cipue delectat in malis
meis: q; scribētis animo nubilo ⁊ iquieto: nō soluz
stilus ipse: sed forma etiam litteraꝝ: ⁊ papirus: ⁊

vnus est ex illoꝝ acie quoꝝ virtus malis ac moꝝ diuersitas odiosum facit: studuit aliquãtisper peregrinari a patria: ⁊ tẽtare siqua sibi sors alibi prosperior foret. Recõmendo euꝫ tibi iterũ: eo artius quo sola olim fama: nũc experiẽtia notus insup ⁊ dilectus: tũc amicus amicoꝝ: nũc vo amicissimus mihi est. qõ nõ esset nisi talem scirẽ qualẽ dico. Si sibi ergo uel ope uel cõsilio prodesse potes: te hinc viro bono imo optimo pfuturũ. hinc mihi cui sem per places eximie placiturum scito. De me siquid nosse uolueris ipse dicet. De alijs enim prídẽ latiꝰ scripsi: ⁊ responsum tuum expecto. Uale. Padue 26. nouembꝛis. mane.

¶ Hec epistola in uarijs codicibꝰ scriptoꝝ insicitia imperfecta habeꝫ. Sic ꝑmi qui has epistolas Uenetijs: ⁊ in germania impꝛesserũt maloꝝ scriptoꝝ secuti copiam impfecta posuerũt. Nos in istis iprimẽdis inuento meliore codice: quo perfecta habebaꝫ: reliquũ hic apponimꝰ q̃ꝫ q̃ꝫ ꝑncipiũ epistole superi annotatũ sit: cũ illo in ꝑncipio uteremur exẽplari. Epistola incipit Mi frater mi frater ⁊c.

¶ O si ꝑus expgisci liceat. Sed de hoc alꝫ. Nũc in exhaustã seriem gemituũ meoꝝ ꝓsequor. Nõduꝫ satisfeceraꝫ fortune: nisi acutiore me cuspide impeteret. ⁊ ad irã dei malignoꝝ furor accederet. Hei mihi. iam deficẽ. iã tremẽ incipio. ⁊ illoꝝ more q̃s ꝑmus torꝑor gelide febꝛis inuadit: iam toto corꝑe cohorresco. ⁊ libenter ualde ab his curis ⁊ ab hoc sermone diuerterẽ. sed ipellit ac ꝑcipitat aium dolor: quẽ frenare nõ ualeo. Duos nobis amicos fortuna reliquerat. ⁊ licet alios reliqsset: ij tamẽ erãt tps vite nostre quod restat ea nõ phibẽte posse traducere videbamur. Quid enim ex oibus obstabat? Nõ pauptas: nõ diuitie: nõ disparitas uolũtatuꝫ. Alius in q̃tuor vnus erat. Itaq; gl'iabar antiqtatẽ praris ⁊ in diuersis seculi vno ul' altero: etatez vo nr̃am eẽ ⁊ domũ vnã breui fore duobꝰ simul amicoꝝ paribꝰ adornatã. Mirꝰ ꝓprie paria noiaui. Unũ erat: imo vo nullũ par: sꝫ vna oiuꝫ mẽs ut dixi. Quid heu mihi Luca nr̃o benignius? Quid Maynardo suauiꝰ: i quoꝝ iudicio nos errare diuturnior experiẽtia nõ sinebat. Primꝰ quidẽ sic aio cõpositꝰ: ut ꝑter dulcissimũ iocũdissimũq; ꝓictũ: etiam nr̃orum studioꝝ particeps ⁊ comes eẽt. Alter aũt ⁊ si huiuscemodi reꝝ exps: abunde tñ ornatus bijs per que studijs talibꝰ pueniꝛ. humanitate s. fide: liberalitate: ꝓstãtia. Quid mlta? Liberaliũ disciplinaꝝ nescius: sed vir bonꝰ ⁊ amicꝰ eẽ dicerat: ⁊ in cetu nostro talis vnus aptior erat q̃ si oẽs studio deditos ceteraꝝ rerũ oium icuriositas hũisset. Itaq; ad opportũitates uariaꝫ cõmode admodũ ⁊ pene diuinitꝰ ille nobis quartꝰ accesserat. Ni mis felices visi sumꝰ. Inuidit crudelissima fortuna ⁊ indignata est: q; nos nõdũ totos tantoꝝ comitũ pditiõe ꝓstrasset. Mouerãt ambo simlꝫ: ⁊ te frater apõ auinionẽ ut certꝰ sũ nõ sine suspirijs dimisso: me alterã animi sui ptem cupidissime petebãt. Mestã nimis ⁊ miserã historiã aggressus suꝫ. Sꝫ est quedã ⁊ lugẽdi dulcedo: qua sepe nimiũ pascor infelix. Ueniebat pariter optimo aio: fato pessimo miserabili euẽtu. Ille romã petituruꝰ ille florẽtiã. Quo ergo diuertitis amici? Ite rectius: ite securius. nõ hoc uestrũ iter. Quid uobis cũ alpibꝰ niui busq;? Oia vincit amor: ⁊ uos cessistis amori. Ueniebaꝫ me visuri. hic erat inimicꝰ: hac cathena trahebamini nõ ibatis: sed trahebamini ab illo cui celum ipsum obsequit: cui discordãtia inuicẽ obediunt elemẽta. Amor oipotens uos trahebat. Agnosco insidias fortune. Hoc egit ut incõsolabiliꝰ dolorẽ. gn ⁊ illõ ipie mollita est: ut qui iaꝫ recurso anni spatio pedẽ parma nõ mouerã: nũc abesseꝫ: sub obtẽtu magni nescio cuius boni: quo. s. ⁊ nos aspectu mutuo ꝓuaret: ⁊ uos aio cõsternatos raptimq; ac ꝑpere fugiẽtes: facileꝰ in laqueũ ꝓparate mortis ipelleret. Heu dolor isatiabilis. heu vulnꝰ eternũ. Festinabatis oblitilaboꝝ ⁊ piculoꝝ oiuꝫ. Leteras enim curas ⁊ spes ac desideriũ oppꝛesserat. Naturale est ut minorẽ passionẽ maior absorbeat. Ardebat aius me corã cernere. ⁊ mecũ de vite totius ordinatione disserẽ. Inde susceptũ iter agere: ⁊ rebus in patria dispositis huc reuerti. Hoc eis nẽpe ꝓpositũ erat mi frater: ac meoꝝ doloꝝ comes vnice: ut te illuc accersito simlꝫ usq; ad exitũ viuerem. Quod si me parme repiissent: poterat mora lõgior fortune duritiẽ fortassis inflectere. Mutassent forte cõsiliũ. ⁊ per nũcios actis que acturi erãt in patria: ipsi amoris dulcedine cõpediti: mecũ inseparabiliter resedissent. Et nũc qd prohiberet: quo minus simul oẽs essem in quiete illa animi diutiꝰ exoptata. Sed adamãtinis fatoruꝫ vinculis tenebamur: ⁊ ut abessem ferox fortuna ꝓuiderat. Itaq; cum parmaꝫ uenissent: percũctando perobuios: recõperta tristes ad domũ nr̃am deiectis aĩs ac vultibus descẽderũt. Quid singula ꝓsequar? Omnẽ domus atq; orti angulum: oẽs herbosos cespites. Lepat enim iam ad arietis aduẽtũ bruma mitescẽ dulci accubitu cõpꝛesserũt: iplẽtes cũcta suspirijs. Deinde cum possent alibi: ambo per noctẽ in lectulo meo iacuerũt. credo ut quez ad quietem necessariã humana fragilitas meditata est ad laborez mihi ppetuũ cõsecrarẽt. Postero aũt circa horã diei sextã abierũt: litteris domi relictis: quibꝰ mihi ⁊ eorũ tristitia: redeũdi ꝓpositũ: multaq; ꝑter hec alia nota sunt. q̃s ego lras dũ viuã inter delitias habebo doloꝝ stimulos ac lachrymarũ materiã imortalez. Mẽsis ab hinc iteger lapsus erat. cũ ego ignarus boꝝ oium domi rediꝫ: litteras reperi: famulosq; meos cũ eaꝝ tenore concordes audiui: tristis ⁊ admiras. Sed quid agerẽ? Illi tãto ante discesserant: ut iam demẽs expectarẽ reditũ ⁊ negligẽtiaꝫ accusarez. Que postq̃ꝫ mihi debito lõgior visa est vnũ ex famulis florẽtiaꝫ misi: Maynardũ litteris excitas ad obseruãtiã ꝓmissoꝝ. atq; illõ adijciẽs: ut eundẽ nũciuꝫ Luce nr̃o mitteret: seu ille rome moras ageret seu theani. cui ingentẽ quoq; epl'am scripsi: exhortatoriã ad notoꝝ modestiã: ⁊ ad huiꝰ uel alteriꝰ loci electionẽ: quicũq; rebꝰ nostris apperet opportunior. necnõ ad morẽ studiose solitarie q̃ vite: que qm̃ oẽs equal'r tangebat: ut per euꝫ ad te etiã mitteret inserui. Preclare quidẽ ut multa illud a virgilio dictũ est. Nescia mẽs hominum fati sortisq; future. Litteraꝝ portitor absesserat. ⁊ ego qui romã secũdam multa mihi dulcia fingebam: hec qdem ab ortu aderũt: illa aũt ab occasu. Quis me felicior congressu taliũ amicoꝝ? quoꝝ usq; trã quiliora studia? quoꝝ vita getior? bas intercuras que infausti rumoris amaritudinẽ geminarũt: nũcius meꝰ die octauo postq̃ꝫ hinc discesserat: per itẽ fissimũ imbrem non expectatꝰ affuit. ⁊ pluuia ⁊ lachrymis madẽs: ⁊ fronte vultus animi visibiliter

atramenta conueniūt. que nisi proiecero ꝛ vim dolori fecero: nullus erit modus. Alia enim ex alijs erūpūt. Sz forte nec adhuc nobis sol dierū oium occubuit. ꝛ aliquid in crastinū reseruandus est. lr̄e exemplum quā florentinis misi sup hac tanta eoꝝ ignominia: qꝛ te iuuet lecturum auguroꝛ: pūtibus innexui. Uale frater. ꝛ temetipm reb⁹ lectorib⁹ pꝛe seruare studeas. ut nos si tū ex alto pmissum est: in terris iterū videamus. Parme. Junij. xx. recōmē do me dño meo dño theaneñ. pticipi doloꝝ meoꝝ Jtē dño Archidiacoñ. leodeñ. si lr̄ dño meo dño Lauallicen̄. ꝛ dño seneschallo sippe sunt. dñs Hui donē septem. ꝛ Romanellum ꝛ leonē saluto. Hei mihi. Maynarduꝫ amplius more solito nō saluto sed saluto eū sicut possum: ꝛ pꝛo eo tantus peccaꝛ indefinēter oro. quatenus cuiuſ coꝛp⁹ mei vidē di desideriꝫ: in pnitiem ꝛ in moꝛtem incidit: aia salꝫ tem euadat de manibus ipiorum: liberāte ꝛ saluā te liberatore ꝛ saluatore nr̄o dño iesu christo. qui ꝓpter peccata mea multa ꝛ grauia: me nūc in amici coꝛpe vulnerari tam grauiter passus est. Bñdictū sit tū in secula nomē ei⁹. Uale iterū ꝛ semp mei memoꝛ. ꝛ rescribe queso si viuis ꝛ si uales: hec frater ut facile perpēdi pōt scripsi inter molestias ꝛ tu multus animi uarios. ꝛ cū multa festinātia: lz nuncius aliqs nō adesset. sed aderit forte dū nō spabitur uel me absente qui perferat. Ego eni quotidie per rura nostra discurro: nō tā rei familiaris cura que mihi nulla est: q̄ amore solitudinis: ut siquo mō fieri possit: meiꝑ obliuiscar ꝛ langores meos.

¶ Tuus Franciscus.

¶ Epistola infrascripta miro artificio dictata est. que tanq̄ vni hōi mittat. si legat directe. ut scripta est. ꝛ punctata. cōmēdat illum cui mittit de oib⁹ virtutib⁹ ꝛ moꝛib⁹. ꝛ sibi oia bona impꝛecat. Si vō legat retrograde. videlicet ab ultimo vbo ueniendo usq̄ ad pꝛimū oꝛdine reuoluto: ꝛ punctata pꝛout apparet infra in alia epl'a. statibus ijsdem uerbis. habet totū contrarium sensum. videlicet qꝛ expꝛobꝛat eum cui mittitur. de omnibus vitijs ꝛ moribus pꝛauis. sibiq̄ omnia mala impꝛecat ꝛ optat. P. episcopi equilin̄.

LVII.

Ucunda ipsa felicitate. letisq̄ ijsdē successib⁹ te ꝓsperis potiturū. nunq̄ quelibet te passuꝝ aduersa. ꝓbate re uera: fide ꝛ operibus amice non ficte vir. intimis affectib⁹ gestio. ac iugiter deū oro. Prolōgent̄ dies tui. nec tibi sit vita breuis. Diuitijs affluas. neq̄ careas ergo cunctis optatis. debita quepiā hec tue vtuti nō vitijs. vsus ad cōmēdationes tui: pmere uolui stilo sonā te dispositꝰ fidelitatis in tue laudes non iurgia criminādum: sigd fuerit tegēs de tui rubore. pādēs tua tū egregia: nō infima opa pdicanda. Cognoui te morib⁹ pfectū in cūctis. quadruplici virtutū cardinaliū radio. absq̄ vitioꝝ maculis aspſuꝫ sic iugiter exstitisse. Uirtutū ipsaꝝ oꝛdinē fuandū nō iam ꝓposterādū ideo duxi. singula oꝛdinata in te facē: qm̄ semp noui. Pꝛobas te puidū in futuris. caues semp picula. neq̄ pꝛospa fortune niru ai cōplecteris. Dispositā in te pūtia. solerti non segni studio. certa in actib⁹ tuis ondis. cōpositū hic aiuꝫ: nō q̄ rudē: effectib⁹ mōstras. Amplectēda sunt utiq̄: nō aspernenda opeꝝ tuoꝝ gesta. pbāda re ipsa. exemploꝝ ueterū illustriū memorē: nō exoꝛdē: nāq̄ te fuisse pꝛsus ꝛ eē hoies pclamāt. pꝛōpta nō disgregata memoꝛia. Trib⁹ itaq̄ tpib⁹ tu⁹ aiuſ manet dispēsāt⁹ in singulis. pꝛudētia oi ac pitia reꝝ absq̄ coꝛdis ig̃rātia q̄rūcūq̄ nāliter ista tibi. Dilectā te iustitiā in iudicādo foues. pmia bona non supplicia iustis. iniq̄ penaꝝ discrimina nō coronas. dudū tribuere didicisti. Ueritati sil'is: abdicatis tibi flagitijs. reddis hoib⁹ oib⁹ sua: nō piger aut iniquissimus cēsoꝛ. seruās dubio pcul mirificoꝛdiā in seueris. ꝛ pietatē in rigoꝛib⁹ semp tuis. cedens ex aio clemēti in adiectionibusq̄ penaꝝ. Donatoꝛ liberalis. nemini parc⁹. largitoꝛ munific⁹ nō auarus. Exeraris vitia nō virtutes. moꝛes honestissimos insectaris. Honestuꝫ nil q̄ penit⁹ est iniquū q̄ō oparis Justos ꝛ bonos sequeris per oē tps. pius in ꝓsilijs iust⁹ in oib⁹ opib⁹ tuis. Lōstātē in aio te certe notiferūt. felici statu humiliari: nō exaltari. aduersis euētib⁹ forte: nō depssuꝫ te reddē. Fortitudineꝫ ac vtutē oib⁹ tpib⁹ inuincibilem sic tuās agnoscēris. Declamaris aio, pboꝛe uera: famaq̄ publica lōga nimis nō trepidus. feruidus nō remissus. strenu⁹ non uecoꝛs. diceris appere. Sācta modestia: pulsa castrimargia fungeris. Castimonia: reiecta lasciuia: delectaris. Temperatum in uerbis ꝛ actibus. cibis ꝛ potibus. te die ac nocte. morum tuoꝝ ac vite. experti manifestius attestantur. Deo atq̄ hominibus grata in omnib⁹ opera tua patent. Meditaris nam iugiter quodq̄ fas. ne pereas anima mala nece. Felicē in gradibus singulis: dicere malim te: pꝛobandum te consona: ueritate perspicua cunctis nota. regno dignissimuꝫ: in dignissimuꝫ rure. Cunctis notoria.

¶ In quinternionibus signatis 14 15 16 17 sunt alique epistole domini Frācisci petrarche: alique vō aliorum: ut patet.